- MAG 384

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

GLOSSARIUM

AD

SCRIPTORES

MEDIÆ ET INFIMÆ

LATINITATIS.

TOMUS QUINTUS.

P—R.

Digitized by Google

Digitized by Google

GLOSSARIUM
AD
SCRIPTORES MEDIÆ ET INFIMÆ LATINITATIS,

AUCTORE

CAROLO DUFRESNE, DOMINO DU CANGE,
Regi à Conſiliis, & Franciæ apud Ambianos Quæſtore.

EDITIO NOVA LOCUPLETIOR ET AUCTIOR,

OPERA ET STUDIO MONACHORUM ORDINIS S. BENEDICTI,
e Congregatione Sancti Mauri.

TOMUS QUINTUS.



VENETIIS,

APUD SEBASTIANUM COLETI,

MDCCXXXIX.

SUPERIORUM PERMISSU, AC PRIVILEGIO.

Digitized by Google

Digitized by Google

GLOSSARIUM
AD SCRIPTORES
MEDIÆ ET INFIMÆ
LATINITATIS.

P

P LITERA numeralis, quæ 400. denotat. Ita Notæ antiquæ numerorum: *P. CCCC. quadringenta*, & verſus apud Ugutionem:
P. ſimilem cum G. numerum monſtratur habere.
G. autem 400. deſigoat. At Baronius pro G. habet S. ita ut P. ſeptenarium numerum tantum conſecerit. Quæ Baronii lectio videtur confirmari ex Epitaphio Joannis Nepeſini Epiſcopi, quod Romæ viſitur in Eccleſia Monaſterii S. Sabæ, quod ſic clauditur:

Extenſum per Θ. P. Q. E. Δ. connexa,
Chriſti annum monſtrant, qua tranſiit iſte Sacerdos,
Obiit in pace 11. Kal. Nov.
E. Ψ. O. I.

Si colligantur, inquit Baronius, numeri quinque harum literarum, partim Latinarum, partim Græcarum, fiunt anni 770. nempe Θ. 9. *P.* 7. *Q.* 500. *E.* 250. Δ 4.

Eidem literæ P. ſi recta linea ſuperaddatur, quadringenta millia ſignificat.

P. *in ſuperſcriptione cantilenæ, preſſionem, vel præciſionem prædicat.* Notkerus Balbulus Opuſc. *Quid ſingulæ ſignificent literæ in ſuperſcript. cantilenæ.* Vide *A.*

P. pro B. ut *apſens*, pro *abſens*; *apſolutum* pro *abſolutum*, paſſim legi in veteribus inſcriptionibus obſervat Scaliger in Indice 19. ad Gruteri Inſcriptiones [In Charta Childeberti III. an. 694. apud Felibian. Hiſt. S. Dionyſ. p. 15. *optulit* pro *obtulit*.] Vide *Abſus.*

¶ P. C. id eſt, Poſt Conſulatum. Hac nota uſi ſunt veteres Pontifices, in annis Imperatorum deſignandis; qui mos ab ipſis Imperatoribus uſurpari cœpit, ut obſervat Mabillonius Diplom. l. 2. c. 25. n. 3. ab anno 567. cum ante id tempus ab anno 542. *Poſt Conſulatum Baſilii* computarentur anni. Vide *Conſul.*

¶ PAAGERIUS, Paagium. Vide *Pedagium.*

¶ PABA. Chartarium Eccl. Auxitanæ cap. 77. de Clodovæo Rege Franc. *Fuit miles quidam nomine Ratmundus, cognomento Paba, ſic cognominatus, quia literas noverat.* Vocis etymon non percipio.

¶ PABELUM, herbæ paluſtris genus. Charta Guillelmi Com. Forcalquerii 7. Id. Apr. 1212. in Hiſt. mſ. Mont. Major. *Teſtes probaverant monaſterium habuiſſe pacifice ab omnibus ibi piſcantibus... & a ſaunaderiis colligentibus ſingulis Pabelum cum biſpicaus olamine ſingulis annis tres denarios.* Vide *Sagma* 2.

PABO, Vehiculum. Vide *Pavo* 1.

¶ PABSERE Finem, barbare prorſus pro Finem ponere, Paciſci, ut videtur. Charta ann. 1011. apud Murator. delle Antic. Eſtenſi p. 195. *Licentiam abeatis abſque noſtra perſona, ſi veſtra fuerit voluntas, exinde cauſas agendi, reſponſum redendi. finem Pabſendi, &c.* Infra p. 201. in Charta an. 1002. eodem ſenſu legitur, *finem ponendi.*

PABU, *Barba*, Papiæ: in Gloſſis antiquis mſſ. *Baſta.*

PAB

PABULA, *Bruna, nives*, Papiæ.

¶ PABULAMENTUM, *συνιξις*. Gloſſar. Latino Græcum ubi emendant viri docti *Paludamentum.*

¶ PABULARE, Paſcere, Gall. *Paiſtre.* Chron. Farſenſe apud Murator. to. 2. p. 2. col. 380. *Et liceat nobis proprias monaſterii terras omni tempore defendere atque animalia noſtra ad Pabulandum mittere, abſque cujuslibet perſonæ vel poteſtatis contrarietate. Pabula, βιεχω*, in Gloſſ. Lat. Gr.

¶ PABULATICUM, Cenſus vel tributum pro jure *pabulandi* ſeu paſcendi animalia in pabulis domini. Charta Ottonis III. Imp. an. 1001. apud Murator. tom. 16. col. 37. *Damus & donamus cum omni jure Johanni Patriarchæ* (Aquileienſi)... *nec non medietatem omnium domorum, vinearum, camporum, paſcuorum, herbaticorum, ... ſilvarum, Pabulaticorum, &c.* Vide *Paſtio.*

PABULATOR, *Paſtor, qui bubus pabula præbet, vel pater, qui præbet pabula*, in Gloſſis Iſidori. In Gloſſis antiquis mſſ. *Paſter, qui præbet pabula.*

¶ PABULUM Caritativum, Hoſpitium, convivium, *procuratio.* Statuta Ordinis Ciſterc. an. 1402. apud Marten. to. 4. Anecd. col. 1540. *Dominus epiſcopus Autiſſiodorenſis Pabulum, quod dicimus in ordine Caritativum, ſibi tamquam debitum omni anno de jure a Rigniacenſi monaſterio ſuæ diœceſis requirit cum violentia ſibi & ſuis exhiberi.*

¶ PABULUM Lampadis, Oleum quo lampas nutritur. Charta an. 1218. apud Stephanot to. 4. Antiquit. Bened. Pictav. mſſ. p. 765. *Ut exinde uni lampadi Pabulum miniſtretur, quæ coram corpore B. Leonis die ac nocte lumen præbeat inceſſanter.*

¶ PACABILIS, Reddendus, exhibendus, a Gall. *Payable.* Charta apud *Madox* Formul. Anglic. p. 301. *Et ſex altilia Pacabilia in qualibet vigilia Natalis Domini.* Vide *Pagabile.*

¶ PACABILITAS, Pax. Miſſale Gothicum apud Mabill. de Liturg. Gall. l. 3. p. 252. *Ut tribuat temporum quietem, Regum Pacabilitatem, &c.*

¶ PACALARIUS, pro *Baccalarius.* Epitaphium Fr. Petri de Alinvilla, apud Felibian. in Hiſt. Sandion. p. 580. *Hic jacet Petrus de Alinvilla, Pacalarius in Decretis & quondam cenarius iſtius eccleſiæ, qui obiit an. D.* M. CCC. LXXXIV.

PACARE, Solvere, exſolvere, *Payer*, vox orta vel ex *pacare*, pacem facere debitum ſolvendo: vel ex *pactare*, pactum ſeu tributum ſolvere, quod vult Salmaſius lib. de Trapezitico ſenore p. 517. &c. Vide in *Pactare.* [Diploma Henrici Ducis Sileſiæ ann. 1338. apud Ludewig. to. 5. Reliq. mſſ. p. 548. *Recognoſcentes nos perſufficienter eſſe Pacatos & ſolutos.* Tabular. Prioratus S. Johan. Toloſ. *De quibus dictus procurator nomine quo ſupra ſe tenuit pro bene Pacatat, & contentus.*] Leges

Digitized by Google

Burgor. Scoticor. c.130. *Et ſi non Pacaverint, non tenentur plus commodare. Tolnetum Pacare*, in Monaſtico Anglic. to.1. p.324. Adde to.2. p.885. Statuta Alexandri II. Regis Scotiæ c. 17. Statuta Venetorum an. 1242. l. 3. c.37. veterem Chartam in Hiſt. Bellunenſi p. 90. &c.

Paccare, in Foris Jaccæ: *Paccet tres ſolidos, quomodo nobis videbuntur partiendos*. [Teſtament. Guidonis Gueregiati an.1177. to.9. Spicil. Acher. pag.151. *Si Guillelmus de Monteperſſulano noluerit, Paccare prima anno quinque millia ſolidos, &c.*] Charta Ildefonſi Regis Aragoniæ æræ 1211. apud Marcam l. 6. Hiſt. Benearn. c. 5. *Et illi de Biſcarra ſolebant tenere in pignera per mille & trecentos Morabotinos, quod ei Paccetis, & magis, ſi plus ibi habent.*

Pacatio, Solutio, *Payement*. Matth. Paris: *Sine Pacationis retributione*. Infra: *Pretii ſolutionem, quam Pacationem appellamus*. Rurſum anno 1248. *Pannos ſericos & alia rapit ſine Pacationis retributione*. [Charta Johannis Reg. Angl. in Lib. nig. Scaccarii pag. 383. *Decem millia marcarum argenti fini ſuo adderet, pacanda in prima Pacatione ſua, ... & termini Pacationum in ſcripto illo fuerunt aſſignati.*] Eſt etiam

Pacatio, Tranſactio, Pactum, conventio. Charta 28. inter Alamannicas Goldaſti: *Et ut firmior & credibilior omnibus in futurum maneret, placuit inter nos cartam Pacationis ex utraque parte allevari*. Vita Aldrici Epiſc. Cenoman. p. 216. *Volebant eorum amici & boni homines eos inde Pacare & concordare.*

Paga, Pagua, Solutio, *Paga* Italis, noſtris *Paie*: *Pague*, in Conſuetudine Baionenſi tit.13. art. 14. inde *Pagare*, pro *ſolvere*. Acariſius: *Pago è detto da Pace latino, che vale Concordo, precio che il debitore, quando Paga il ſuo creditore, & lo contenta, & quaſi fa pace con lui*. Charta Hugonis D. Brecarum ann. 1215. in Tabular. Campaniæ: *Mater mea debet 1040. libras pagandas eidem Judæo ad quatuor annos, quarum prima Paga incipiet ab octabis S. Remigii*. Tabulæ nuptiales Mariæ, filiæ Guillelmi D. Montiſpeſſ. & Bernardi Comitis Convenarum, menſe Decembr. ann. 1187. *Ita quod fructus vel redditus inde exeuntes in ſortem vel Paguam computentur*. Aliæ Ildefonſi Regis Aragonum apud Marcam: *Et computentur in Paga & ſolta de jam dictis 1300. Morabotin.* [Edictum Ludovici VIII. ann. 1223. to.1. Ordinat. Reg. Franc. p.47. *Debita univerſa, quæ debentur Judæis, ſunt aterminata ad novem Pagas infra tres annos*. Chartarium Eccleſ. Auxit. ann.1277. *Quibus ſolutis quittant eandem Agnes ab omni debito quo tenebatur Eccleſiæ Auxitanæ uſque ad iſtam Pagam. Paga dupla*, ſtipendium duplum, Gall. *Double paie*, in Chron. Andr. Danduli apud Murator. tom.12. col.457. *Paga duplicata*, in Chron. Domin. de Gravina ibid. col. 679.] Vide Petrum de Vineis l. 2. Epiſt. 58. Hiſtor. Cortuſior. l 7. c.12.18. &c. [& Baluz. to.7. Miſcell. p.252.]

¶ Pagha, Eodem ſignificatu, in Chron. Petri Azarii apud Murator. to.16. col.392.

Paiga, Eadem notione, in Charta libertatum villæ de Graciaco in Bituripibus ann. 1246. apud Thomaſſerium in Conſuetud. Bituric. l.1. c.62. non ſemel.

Pagare, Idem quod *Pacare*: *Pager*, Ligeris accolis. Charta Libertatum villæ Montis-Regalis in Sehuſianis: *Si quis portaverit pannum infra operatorium ad faciendum indumentum, non debet vadiari ab operatorio, ſed tantum ab eo, cujus eſt pannus, ſi non fuerit Pagatus*. [Charta ann. 1242. *Ita quod nemo ex ipſis det & Paget, & ipſi ſint liberi & quieti*. Alia Guidonis Comitis Nivern. in Tabular. urbis Autiſſ. an. 1234. *Et quoniam miſæ & expenſæ priſiarum & areſtorum burgenſium Autiſſiodorenſium Pagari ſolent de cenſa ſupra dicta*. Diploma Bolkonis Ducis Sileſiæ an. 1350. apud Ludewig. tom.6. Reliq. mſſ. p.412. *Pro ſeptuaginta marcis groſſorum Pragenſium, polonicalis numeri ac pagamenti ſibi actu ſolutas totaliter & Pagatas*. Chartular. S. Vandreg. to.1. pag. 48. *De quibus me teneo pro manibus pro Pagato.*]

Appagare, Idem, ex Italico, in Statutis Venetis ann.1241. lib.1. c.43. 51. lib. 5. c. 10. *Appacare*, cap. 62. & lib. 3. c.39.

Impagatus, Inſolutus. Henricus Rebdorff. ann. 1346. *Relinquens ſtipendiarios ſuos Impagatos, abeis in Ungariam eſt reverſus.*

Pagamentum, Idem quod *Paga*: Gallis, *Payement*. Prima Statuta Roberti I. Regis Scotiæ c. 5. §. 6. *Et non in ſpe onerandi patriam, per quam tranſit ſine Pagamento faciendo*. Chron. Reicherſpergenſe ann. 477. *Ejus petitionibus annuit, Italiam per Pagamentum tribuens*. [Charta an.1342. apud Ludewig. Reliq. mſſ. to. 5. p. 620. *Pro quadraginta marcis groſſorum denariorum polonicalis Pagamenti.*] Occurrit apud Radulph. a Rivo in Engelberto a Marka Epiſc. Leod. c. 2. [Adde Statuta Vercell. l.2. fol. 31. verſo.]

¶ Pagamentum, Eadem notione, in Litteris ann. 1224. inter Ordinat. Reg. Franc. tom. 4. pag. 376. *Et ſerviens noſter Pagamentum factum creditoribus probaret.*

¶ Paxare, ut *Pacare*. Diploma Henrici Ducis Sileſiæ an.1339. apud Ludewig. to. 5. Reliq. mſſ. p. 548. *Renuncianteſ illis ſcriptis, exceptioni doli mali, non numeratæ aut Paxatæ pecuniæ, &c.*

¶ PACATOR. Vide in *Paciarii*.

PACATORIUM. Gloſſæ antiquæ mſſ. *Pacatorio, Plantatorio*. Infra, *Pagatorio* ſcribitur. [Gloſſ. vetus mſ. Sangerm. *Pacatoriam, plantatorium.*] Gloſſæ vero Iſidori: *Pactorio, Plantorio*. [Vide *Pacturium*.]

¶ PACATUS & Iratus. Vide *Iratus*.

¶ PACCARE, In faſces colligare, Gall. *Empaqueter, embaler*, Angl. Pack. Charta ann.1341. apud Rymer. to.5. p.278. *Tibi præcipimus, quod tantum de canevacio, quantum pro dictis centum ſaccis lanæ ... faciendis & Paccandis rationabiliter indigetur .... liberari facias*. Alia notione vide in *Pacare*.

¶ PACCARIUS, Qui in faſces componit, ab Angl. *Packer*, Gall. *Embaleur*. Charta ann.1478. apud Rymer. tom.12. pag. 81. *Quiſque Pacarius, huic Ordinationi contraveniens, ſic puniatur, ut aliis ſit in exemplum.*

¶ 1. PACCATOR, Idem qui *Paccarius*. Charta an.1499. apud eumd. Rymer. to.12. p.714. *Item, conventum eſt quod nullus Paccator de partibus Auſtralibus Angliæ de cætero exercebit officium paccaturæ.*

¶ 2. PACCATOR, Sponſor, vas, fidejuſſor, Gall. *Repondant*. Charta ann. 1270. apud Baluz. to. 2. Hiſt. Arvern. p. 548. *Obligaverunt ſe & conſtituerunt principales debitores & Paccatores*. Alia an. 1354. ibid. p. 320. *Conſtituerunt ſe & quemlibet eorum in ſolidum deytas, plegios, fidejuſſores, ac principales Paccatores, promiſſores & ſolutores penes dictam Yſabellam*. Vide *Pagator*.

¶ PACCATURA, Mercium in faſces compactio, officium *Paccarii*, Gallice *Embalage*. Charta ann. 1478. apud Rymer. to.12. p.81. *Si forte evenerit quod lanis hujuſmodi veteribus aut pellibus fraus vel deceptio quævis comperta, vel quod indebita nominatio aut injuſta Paccatura fiat, venditor emptori reparabit damnum & intereſſe*. Vide *Paccator* 1.

¶ PACCEOLUM. Vide *Paculum*.

¶ PACCIOLUS, [illegible], in Gloſſ. Gr. ſed *Peſiolus* legendum docet Salmaſius ad Plin. p.219.

¶ PACCUS, Faſciculus, ſarcina, Angl. *Pack*, Gall.

Pa-

Digitized by Google

Paquet,balot. Charta an.1506.apud Rymer.tom.13. p. 134 *Non tamen licebit præfatis mercatoribus Angliæ ... pannos ſuos ſcindere, nec quoquo modo tingere, tondere, aut per fullones parare facere, nec aliter niſi per Paccum vel Paccos, vel integrum pannum, vel integros pannos in groſſo duntaxat vendere & exponere*.

PACEATUR. Leges Inæ Regis Weſt-Saxon.cap.45. *Et recipiat agenfrida catum ejus & carnem, & Paceatur de cætero*. Id eſt, ſic *pacatus*, ſeu liber de cætero.

PACERE, *Paciſci*, in Gloſſis antiquis mſſ.

¶ PACHINA, pro *Pagina*. Vide in hac voce. Charta an.746 apud Marten.tom.1. Anecd. col.8. *Ad monaſterio S.Gregorii & cæterorum Sanctorum, qui et conſtructus in Vageſio inter duas Pachinas fluvium*.

¶ PACHTUS, pro *Pactus*, à Teuton. *Pacht*, Tributum quod ex *pacto* exigitur. Charta an.1476.apud Miræum to.2.p.891. *Omneſque & ſingulos Pachtos & cenſus ſibi debitos in loco, ... nec non eorum Pachtos & cenſus eis debitos in dominio de Herten*. Vide infra *Pactum*.

¶ PACIAGIUM. Vide *Paxiagium*.

¶ PACIARIA CASTRA, Quæ à *Paciariis* muniuntur ut paci obſervandæ invigilent. Concil. Toloſ.tom.2. Spicil.Acher.p.628. *Guerra finita in eodem ſtatu damnis ea* (caſtra) *reſtituere teneantur ... Hoc idem de caſtris Paciariis erit obſervandum*.

PACIARII, Quibus pacis indictæ à Summo Pontifice & Conciliis obſervandæ cura commiſſa erat, in Concilio Monſpelienſi an.1214 c.33. 34 39.42. Adde Toloſanum, an 1229.c.31.

PAX, Ipſum Paciariorum Collegium. Concilium Toloſanum an.1229.c.34. *Si vaſſalli homines rebellaverint contra dominos, Pax adſiſtat dominis contra eos*.

PACIARIUS, Pacificator, dignitas, olim collata ad triennium Carolo I. Siciliæ Regi à Cemente IV. PP. Guelforum & Gibellinorum diſſidio, vacanteque Imperio anno Chr.1267. *Clemens, &c. Cum te in partibus Tuſciæ Romano ſubjectis Imperio, nunc vacanti, Pacis conſtituerimus per noſtras litteras ſervatorem, in eiſdem tibi Paciarii ſeu Pacis ſervatoris officium committentes, &c.* Vide Odoricum Raynald.hoc an.n.5.6.7.8. Ughellum tom.3 p.525. Waddingum tom.4. Annal.Minorum in Regeſto p.10. Gloſſ Gr.Lat Εἰρηνάρχης, *Pacator, Irenarcha*. *Paciario*, Joanni Villaneo lib.7.c.56. lib.8.c. 42.49.lib.9.c.342.

PACIARII, Scabini. Vide *Pax*.

PACIARII, qui & *Suprajunctarii*. Vide *Juncta*.

¶ PACIDICUS, Qui pacem loquens, eam non ſectatur S.Bernardus de Converſ. ad Clericos tom.1. col. 494. *Conſidera diligenter non Pacidicos, ſed pacificos commendari. Sunt enim qui dicunt & non faciunt*.

¶ PACIELLUM, ſ.diminut. à *Paxera*. Computus an.1202.apud D.*Bruſſel* de Uſu feud.tom.2. pag.145. *De magiſtro Ricardo, pro Paciello, c.ſ.*

¶ PACIFER, Pacificus. Epiſt Manfredi ad Urbanum IV.PP.apud Marten.tom.2.Anecd.col.93. *Idem electus, non Pacifer, ſed belliger inventus*. Vita S.Bibiani apud eumdem tom.6. Ampliſſ Collect.col.766. *Sole enim orto, pro epiſcopo miſit, eumque ad ſe verbis Paciferis venire coegit*. Alia paululum notione Chriſtum *paciferum* vocat Tertull.lib.3. adverſ.Marc.c.21. qua notione utuntur Latini.

PACIFICÆ LITERÆ, videntur appellatæ generatim Epiſtolæ omnes *amicæ*, pacis ac divinæ caritatis conciliatrices, maxime quæ Clericis alio proficiſcentibus ab Epiſcopis dabantur. Concilium Eliberitan. an. 305.c.81. *Ne feminæ ſuo potius abſque maritorum nominibus, laicis ſcribere audeant, qui fideles ſunt, vel literas alicujus Pacificas ad ſuum ſolum nomen ſcriptas accipiant*. Vide Mendozam & Albaſpinæum ad hunc Canonem. Vetus Interpres Concilii Antiocheni an.341. c.8. *Presbyteri qui ſunt in agris canonicas epiſtolas dare non poſſunt, . . . Chorepiſcopi autem qui ſunt irreprehenſibiles, dare poſſunt Pacificas, id eſt generales*, Græca editio, εἰρηνικὰς, tantum præfert. Egbertus de Eccleſiaſtica inſtitutione pag.97. *Quiſquis vero fratrum contra interdicta venerabilium Canonum tranſfugam Clericum vel Monachum ſine litteris Pacificis ſuſceperit, &c.* Vide Formulas veteres tom.2.Concil.Sirmondi p.6 17. Baronium ann 825.n.24. Franciſcum Turrianum lib.3. pro Epiſt, Pontif.c.4 p.219. Ferrarium lib 5.de antiqu. Eccl. Epiſt.c.ult. Priorium, &c.

¶ PACIFICALE, Tabella quæ defertur oſculanda ad *Pacem* in ſacra Liturgia. Acta S.Bennonis tom.3.Junii p.168 *Extat ... mirabile quoddam dictu, ut ſcilicet incluſæ argentea ſeu Pacificali, ut vocant, petiunculæ, aliis quidem oſculantibus appareant, aliis vero minime*. Vide *Oſculum pacis*.

¶ 1. PACIFICARE, Solvere, exſolvere, Gallice *Payer*. Teſtamentum Alionoræ Comit. Boloniæ apud Baluz.tom.2.Hiſt.Arvern.p 119. *Volo & præcipio quod clamores mei & patris mei Pacificentur & emendentur de plano & ſine ſtrepitu judicii ... Et clamores meos & patris mei Pacificent, & de me & de Patre meo expetentibus ſatisfaciant competenter*. Vide *Clamor pacificatus*.

2. PACIFICARE, [ſeſe invicem inter Miſſæ ſolemnia oſculari.] Vide *Oſculum pacis*.

¶ PACIFICATIVUS, Pacificatorius. Concil. Piſanum ann.1409.apud Marten.tom.7. Ampliſſ. Collect. col.1099. *Alias electio non videbatur eſſe de jure Pacificativa conſcientiarum*.

¶ PACIFICATORES ſeu PACIFICI. Illi dicti ſæculo V. qui Henoticon Imperatoris Zenonis ſequuti, ſub ſpecioſo concordiæ inter Catholicos & errones ſarciendæ prætextu, Fidem deſtructum ibant, Concilio Chalcedonenſi ſtabilitam. Evagr. lib. 3. Baron. ad an. Chriſti 482. Hæc Hofmannus.

¶ PACIGER, Pacificus, pacatus, tranquillus. Georg. Stella in Annal Genuenſ. apud Murator. tom. 17. col. 1001. *Præmiſſi Capitanei quietum & Pacigerum tenuerunt regimen*.

¶ PACISCI, Relinquere, demigrare. Acta S Caſſiani Epiſc. apud Illuſtr. Fontaninum in Antiq. Hortæ pag 349.

Maudans Ægypti gentes & rura Paciſci
Atque Sicambrigenum vaſto præ æquore regnum
Expetere.

Ibidem p.359.

Tum devos adiens, & terras morte Paciſcens.

PACONANTES, *Planantes*, Papiæ. In edito eſt *Pacovantes*, ſecus Ugutio.

¶ PACTA, Pignus, fiducia, Gall. *Sureté*. Teſtamentum R. Vicecom. Biter an.1180.apud Marten.tom.1. Anecd. col.598. *Item debeo 5.millia ſolidorum domui Caciani pro mea ſepultura, & habeant pro illis in Pacta poſt Natale Domini illud pignus quod habeo in ſextaria Biterrenſi de tribus millibus ſolidis, & alii dua millia ſolidi perſolvantur eis ad diem obitus mei de denariis quos habeo apud Pezenacium*.

¶ PACTARE. Vide *Pactum*.

¶ PACTATOR, Fidejuſſor, vas, ſponſor, Gall. *Caution*. Charta Guillelmi de Hala an. 1337. apud Baluz.tom.2.Hiſt.Arverniæ p.312. *Recognoverunt ... ſe eſſe & conſtituiſſe principales debitores, Pactatores, deytas & fidejuſſores pro ipſo domino Comite*. Occurrit etiam in antiquis Statutis Avenion. rubr. 2. Vide *Paccator* 2.& *Pagator*.

¶ PACTATUS, Pactum, conditio. Charta an. 1068. in Append. ad Marcam Hiſpan.col.1144. *Dono ... omnia placita quæ pertinent ad ſeniorem majorem, in tali vero Pactato ut Caſtlani ipſorum caſtrorum ſupradictorum donens*

Digitized by Google

nont poteſtatem de dictos caſtros ad Abbatem, *&c.* Vide *Pactuatio*.

PACTIMONIUM. S. Auguſtinus Epiſt. 223. de Recipiendis Donatiſtis: *Teſtem Deum facio* . . . *ſic eos me ſuſcepturum, ut non ſolum baptiſmum Chriſti quem acceperunt, ipſum habeant, ſed etiam honorem Patrimonii & continentiam*. Sed videtur legendum *patrimonii*, ita ut ionuat recuperaturos patrimonium, & *continentiam*, hoc eſt, reditus ſuos, & quod cuique neceſſarium eſt ad ſuam conditionem manutenendam. Vide *Continere*.

¶ PACTIO, Tributum ex *Pacto* conceſſum. Charta Rodulfi Reg. ao. 923. tom. 2. Gall. Chriſt. inter Inſtr. col. 222. *Ut nullus Comes, aut judex publicus, aut aliqua ſecularis poteſtas ibi audeat aliquam exactionem facere, neque manſionaticas, aut Pactiones aut aliquas redhibitiones exigere*. Vide *Pactum*.

¶ PACTIONALIS Remissio, Quæ ex *Pacto* certiſque conditionibus conceditur. Epiſt. Friderici Reg. apud Barthio. in Chron. Siciliæ apud Marten. tom. 3. Anecd. col. 74. *Que enim mode de bonis quærendis eſſet illorum, quorum crimen nequit ex Pactionalis remiſſionis effectu, quam conſtat crimen & ejus effectu in perpetuum extinxiſſe*. *Pactionale inſtrumentum*. Charta conventionis, in Codice mſ. D. *Brunet* fol. 80. ex Charta an. 1245. *Inſtrumentum Pactionale factum inter dominum Hugonem de Bancio condam, & dominum condam Poteſtatem Arelatis abſervetur*.

¶ PACTIONARIUM, Tributum quod ex *pacto* perſolvitur. Charta Eduardi IV. Reg Angl. ann. 1471. apud Rymer. tom. 11. p. 732. *Pactionariis, redditnariis, cuſtumariis, omnium & ſingulorum tholoneorum & cuſtumarum, &c.* Vide *Pactum*.

PACTISIS, Vini ſpecies. Vide *Græcum*.

¶ PACTITIUM, Idem quod *Pactionarium*. Charta Henrici IV. Reg. Angl. ao. 1401. apud Rymer. tom. 8. p. 205. *Conſimilem reformationem pro parte noſtra faciendum, & ordinandum ſuper moderatione pactorum ſeu Pactitiorum infra Ducatum prædictum, ſi quæ ſit exceſſiva, ex una parte vel alia, ſecundum formam & effectum treugarum ipſarum, diſponendum & ordinandum*. Vide *Pactum*.

PACTORIUM, *Pactum, vel locus ubi fit Pactum*. Ugutio & Joan. de Janua. Vide *Pactum*.

PACTUARE, Pactum inire, paciſci. Geſta Conſtantini Magni p. 479. *Pactuatus eſt, ut ſi victus fuiſſet Odoacbar, &c.*

PACTUATIO, Pactum. Chronicon Farfenſis Monaſterii p. 657. *Dedit vel delegavit Signaldus Epiſcopus Ingoaldo Abbati ad partem hujus Monaſterii, pro cauſa firmitatis ac Pactuationis colonicam unam, &c.* Pag. 664. *Breves Pactuationis ſeu convenientiæ quæ ex ipſis rebus factæ ſunt*.] Charta an. 1005. apud Ill. Fontaninum in Antiquit. Hortæ p. 396. *Poſtea inter eos venit pactum & bona convenientia & amica Pactuatio*. Adde Epiſt. Leonis III. PP. p. 23.]

PACTUM, quodvis Fœdus, Contractus, *Traite*. Gloſſæ ad Regulam S. Benedicti c. 2. *Teſtamentum, placitum, vel Pactum*. Heſychius Πάκτα ἀρμονία. Anonymus Caſinenſis ann. 1149. *Eugenius Papa Pactum cum Romanis reformans*. Erchembertus in Hiſt. Langobard. *Cum autem uterque ſe junxerit ad Pactum, vel ad bellandum, quod deinceps egerint, præſenti opuſculi inſeram*. [Charta an. 1350. apud Stephanot. tom. 2. Antiqu. Occitan. Bened. mſſ. 503. *Nihilominus promiſit idem Engleſius ſub juramento prædicto per Pactum expreſſum, eidem domina abbatiſſæ ſtipulanti & recipienti ut ſupra, quod, &c.* Statuta Maſſil. lib. 2. cap. 16. §. 12. *Quod autem dictum eſt de ſolutione vel remiſſione debiti Pactive de non petendo opponendis & probandis ſic determinamus videlicet, &c.*]

Pactare, Pactum inire. Carolus IV. Imper. in Vita ſua. *Et cum ibi exercitus diu ſtetiſſet, Pactaverunt illi de caſtro cum eis*: [Vita S. Stanislai Epiſc. tom. 2. Maii p. 268. *Cœpit cum ſancto Stanislao mente tenus Pactare dicens, &c.* Statuta Arnoldi II. Epiſc. Barcin. *Ipſumq; ſervitium fieri Pactent diebus & terminis deſignatis*.] Græci recentiores πακτεύειν dixerunt Chronicon Alexand. p. 906. Ἐγὼ τὴν ἐξουσίαν εἶχον τῶ λαλῆσαι καὶ πακτεῦσαι μετὰ σοῦ. Vide Meurſium in Gloſſ. & in Notis ad Conſtantinum Porph. de Adm. Imper. pag. 149. Conſule præterea Gloſſarium hoc noſtrum in v. *Apatiſatio*, & *Pectare*.

Pactura, pro *Pacto*, apud Jul. Cæſarem. Vide Salmaſium ad Jus Atticum p. 803.

Pactum, Tributum ex *pacto* conceſſum, qua notione Teutones etiamnum *Pacht* uſurpant. Hiſtor. Miſcella lib. 18 p. 538. *Sarracenorum vero tunc ſub Pactis Perſarum conſtitutorum multitudo Equitum clam in Imperatorem irruere meditabantur*. Lib. 19. pag. 604 *Locaverunt... reſiduas ſeptem generationes quæ ſub Pacto erant*. Lib. 23. *Aut tribue mihi Pacta, aut veniam uſque ad Auream portam*. Speculum Saxonic. lib. 3. art. 76. *Licebit... cenſum ſeu penſionem, aut Pactum ſolvere*. Capitulare Sicardi Principis Beneventani an. 836. cap. 32 *Ut coloni tertiatores non dent in collata, nec in Pactum*. Charta Arnoldi Weſemaliæ Domini ann. 1269. apud Miræum in Donat. Belg. *Notum facio quod teneor Decano & Eccleſiæ Trajectenſi in centum marcas Colonienſium denariorum legalium occaſione Pactus detenti, & etiam expenſarum pro ipſo ab eis factarum*. Ubi Miræus *Pactum detentum*, cenſum non ſolutum interpretatur, qui Flandris *Pacht* dicitur. Græci πάκτα hac notione frequenter uſurpant. Theophanes ἀποσχίσαντος καὶ ἀπειλεῖ τῷ Βασιλεῖ παρέχειν πάκτα. Cedrenus: Ἐζήτησεν οἱ Βούλγαροι πάκτα διὰ τὰ κάστρα. Veteres Gloſſæ verborum Juris Πάβλικα, ἐστὶ, δημοσίας εἰπεῖν, τὰ πάκτα λαοὶ τῷ βασιλεῖ παρέδωσαν, καὶ πάντα ἔδωκαν. Conſtant. de Adm. Imp. c. 30. Καὶ τελοῦσιν αὐτοῖς πάκτα. Adde p. 71. 96. Chronicon Alexandr. p. 694. 900. Antiquit. Conſtant. Lambecii pag. 148. Hinc πακτιάρι⸗ apud Nicetam Choniatem Joanne Comneno n. 4. qui pacta exigebat.

☞ Exemplis ſupra laudatis maxime ſignificatur tributum quod ex pacto Principi qui regionem ſubegit exſolvitur ab incolis, ut à cædibus & incendiis temperet. Noſtris *Pactis* vel *Paſtis* eadem notione dixerunt. Froiſſart. vol. 3. pag. 279. *Ce Geoffroi.. avoit mis tout le pays à certains Pactis, & parmis toutes ces pactions toutes gens labouroient en paix deſſous lui & demeuroient*. Vide *Appatiamentum* & *Appatiſſamentum*.

¶ Pactitii, Qui ejuſmodi tributa exſolvebant, apud Paul. Emil. in Carolo VII.

¶ Patuum, Eadem notione, in Charta ao. 1434. ex Tabul. Archiep Auſc. *Item fuerunt capti plures per dictos inimicos ad cauſam dictorum Patuorum*. Hinc

¶ Appatuari, De ejuſmodi tributo paciſci, vel illud ſolvere, noſtris *Apaticher* vel *Apatiſſer*. Charta laudata: *Item in terra comitatus Aſtariaci non erat nec fuit Appatuata cum inimicis domini Regis... Inſidianda tranſeuntibus pro eis depredandis, capiendis, & appriſionandis qui eſſent de terra non Appatuata*. Vide Menag. in Orig. Gall. & *Apatiſatio*.

Pactum, Profeſſio Monaſtica. S. Hieronymus ad Demetriadem Epiſt. 8. *Nunc quia ſeculum reliquiſti, & ſecundo poſt baptiſmum gradu iniiſti Pactum cum adverſario tuo, dicens ei, Renuntio tibi, diabole, ſeculo tuo, pompæ tuæ, & operibus tuis, Pactum cuſtodi, ne tradat te tortori*. Concilium Eliberitanum can. 13. *Virgines quæ ſe Deo dedicaverunt, ſi Pactum virginitatis perdiderunt, &c* In Regula S. Fructuoſi c. 18. *Annotari in Pacto*, eſt Profeſſionem monaſticam edere. Ita συνθήκας vocant Græci Patres, Clemens Alexandr. lib. 3. Strom. initio,

Origi-

Origenes Homil. 3. ſuper Numer. S. Baſilius ad virg. lapſ. in Jure Gr. pag. 435. Hinc votorum tranſgreſſor, *παραβάτης τῶν συνθηκῶν αὐτοῦ* dicitur in Concilio Oecumen. VIII. can. 14. ubi Anaſtaſius, *propriorum tranſgreſſor Pactorum*. Exſtat apud Anton. *de Yepez* in Chronico Ordinis S. Benedicti, an. 944. cap. 1. Charta continens electionem Abbatis, cui Monachi electores ſubjectionem & obedientiam profitentur, cujus prima verba ſunt: *Sub Chriſti nomine & individuæ Trinitatis, hoc eſt Pactum quod pepigimus nos omnes, &c.*

PACTUM vel PACTUS, Lex quæ ex pacto convento, ex communi populorum conſenſu fertur, & admittitur: quo nomine donantur fere Leges omnes noſtræ veteres, ſeu quarum uſus fuit in Francia & Germania: ut Romana quidem in Charta Heccardi Comitis ex Tabulario Perſiacenſi apud Perardum pag. 26. *Walsario Epiſc. Pacto Romano libro, & anapo corneo majore, &c.* Gundebada Burgundionum, in eadem Charta: ubi *Paro Gunbaldo* perperam pro *Pacto* ſcribitur. Salica, quæ inſcribitur in editione Heroldi, & in Cod. mſſ. uti monet Steph. Baluzius, *Pactus legis Salicæ*. Præfatio ad eamdem Legem: *Quidquid in Pacto habebatur minus idoneum, &c.* Eadem Charta Heccardi Comitis: *Heccardo filio Heccardi tabulas corneas, & Pacto ſalaceo, & ſingulos* (l. ſigusios) *duos, &c.* Hariulfus lib. 3. c. 3. *Lex Romana, Pactum legis Salicæ, &c.* Alamannica in veteri Cod MS. inſcribitur *Pactus legis Alamannorum*, ut obſervat idem Baluzius. Ripuaria, apud Reginonem, qui in lemmate c. 405. lib. 1. de Eccleſiaſt. diſcipl. hæc habet: *De eadem re ex Pacto*, nempe ex cap. 58. ejuſdem Legis Ripuariæ. Bajwaria in Concilio Bavarico an. 772. c. 9. *De eo ut nullus hæreditate ſua privetur niſi per tres cauſas quæ in Pacto ſcribeantur*, i. in Pacto ſcribuntur, ſeu in Lege Baiwariorum tit. 2. Denique Lex Francorum, *Pactum Francorum* appellatur ab eodem Reginone lib. 1. c 404. Burchardo lib. 2. c. 29. & Ivone p. 6. c. 130. *Quia ſic ſcriptum eſt in Pacto Francorum.* [Eodem titulo donatur Conſtitutio Arichis Principis Beneventani apud Camillum Peregrinum tom. 1. Hiſtor. Longobard. pag. 219. *Incipit Pactum quod conſtituit dominus Arechiſi glorioſus Princeps, &c.*] Quod vero *Pactus*, pro *Pactum*, interdum ſcribitur, vitio dari debet barbari ſeculi, tametſi eadem periode voce uſus eſt Plautus in Ciſtellaria: *Meretrices fuimus, illa te & ego mihi educari ex Pactibus conventis.* In eadem porro Lege Salica tit. 11. §. 8. *Pactus* ſumi videtur pro ea particulari lege, quæ in aliquo mallo, ſeu placito, vel conventu definitur.

☞ Atque hinc etiam quod *Pactum* pro judicium, decretum, uſurpabant, quia nimirum ſecundum legem, quam *Pactum* vocabant, judicabatur. Gloſſ. vetus MS. Bibl. regiæ: *Decretum, Pactum, judicium.*

PACTUM, Catalogus, Matricula. Regula S. Fructuoſi: *Adnotetur in Pacto cum fratribus, & vivebat inter Monachos probatus & ipſe Monachus.* i. in Catalogo eorum qui poſſeſſionem ediderunt. Acta Murenſis Monaſterii p. 25. *De jure vero ſive legitimis ſacræ familiæ non poſſumus nec volumus pro prolixitate quid ſcribere, quia in libro qui vocatur Pactum, in quo omnium noſtrorum jura conſcripta ſunt, hoc plenius habetur, &c.* Id eſt, in quo profeſſiones Monachorum ſcriptæ erant.

PACTURIUM, *Plantatorium*, Papiæ infra, *Pactorium* habet: alibi, *Pangratorium* ſeu ut præfert Cod. mſ. *Pangatorium*. [*Pacturium* vel *Pactorium* à pangendo, inquit Grævius in notis ad Gloſſ. Iſid. ubi panguntur arbores & plantæ.] Vide *Pacatorium*.

¶ PACTUUM, Paſcuum, Gallice *Paſtis*, *Paſturage*. Charta an. 1385. *Item retinet dicta univerſitas Pactua Caſtelleti, Montis-majoris & Auriculæ & quæcumque alia tam piſcationes, quam venationes, lignairagia & explechas quorumcumque Pactuorum territorii Arelatenſis.* Inventar. Recognit. *de Vouta* diœc. Vivar. tom. 2. fol. 343. ex Tabular. Principis *de Rohan*: *Pro nemore confrontante cum Pactuo loci de la Freydoyra.*

PACULUM, *Saculum, paccolum*, in Gloſſis Iſidori, [vel *Paſceolum*. Nonius: *Paſceolus, ex aluta ſacculus*.]

¶ PACUS, pro *Pagus*, Territorium. Judicium Agilberti Vicedomini Narbonæ an. 821. tom. 1. Hiſt. Occitan. inter Inſtrum. col. 56. *Ad monaſterio ſancto Petro, qui eſt conſtructus infra Paco Narbonenſe, in locum qui dicitur Caunas.*

PADELENGA, PALENGA, Anguilla decumana, anguilla procerior, Flandris *Palinc*, Kiliano, *Paelinck*. Charta Theodorici Comitis Flandriæ in Tabular. Lehunenſi n. 89. *Robertus Froſo Comes Flandrenſis Deo & S. Petro de Lehun.. hujuſmodi eleemoſynam donavit; & ſingulis annis reddendam conſtituit, quod quicumque feodum de Riaegges tenuerit, unoquoque anno perpetualiter tria pondera Padelengarum prædictis Monachis reddat, & ei Monacho, ſive clienti qui pro ipſis Poleugis recipiendis venerit, procurationem de ſuo proprio provideat.*

¶ PADENA, Sartaginis ſpecies, qua in conficiendo ſale utuntur, in Conſuet. Benearn. Rubr. de Sent. art. 6. Gloſſ. S. Andreæ Avenion. 13. ſæc. *Patina, id eſt: Padena vel ſartago.* Tabular. Turenæ an. 1334. apud Baluz. tom. 2. Hiſt. Arvern. p. 188. *Quod dictus Johannes furatus fuerat vectes ſive verroilhs, Padenas & goſetos.* Italis *Padella* Hiſp. *Padilla*, noſtris *Poele*. *Paelles*, in Charta an. 1125. apud Calmet. tom. 2. Hiſtor. Lothar. col. 276. *Item avons donn: ... les ſalines & toutes les Paelles des ſalines.*

PADES, Arbor Picea, Gallis, ut auctor eſt Plinius lib. 3. c. 6.

¶ PADEZENUS. Inſtrumentum an. 1372. tom. 1. Annal. Toloſ. inter Inſtr. p. 94. *De mille ſervientibus armatis equitibus & de quatuor agilibus baleſtreriis & Padezenis medium per medium equitibus pro toto anno venienti.* An *Padazeni* dicti milites, qui machina bellica ad modum *Padenæ* ſeu ſartaginis efformata uterentur. Vide *Padena*.

¶ PADI, f. pro *Paria*, in Teſtamento Berticbramni Epiſc. Cenoman. apud Mabill. tom. 3. Analect pag. 140. *Hoc jubeo tuae Archidiacono, ut ipſius dominus qui peccatorem ſepelire dignaverint, donent eis caballis Padi duo, & poledros congregaus duo.*

¶ PADOENA, PADOENTIA. Vide in *Paduire*.

¶ PADOLAMENTO, Ponderis genus. Charta Jacobi Reg. an. 1272. ex magno *Talamus* Montiſpeſſ. fol. 21. inter Schedas Peireſc. *Statuimus ... quod argentum etiam groſſus non debeat tenere in marcha, niſi unum tornale, & unum dictum Padolamento, &c.*

PADRINGA, Vitis ſpecies, de qua Petrus de Creſcentiis lib. 4. c. 4. cujus vetus interpres Gallicus habet *Paderinea*.

¶ PADUAGIA, Paſcua. Charta Henrici VI. Reg. Angl. an. 1426. apud Rymer. tom. 10. pag. 363. *Molendina, boſcos, prata, piſcarias, paſturas & Paduagia cum omnibus aliis pertinentiis, &c.* Occurrit rurſum pag ſeq. ſemel & iterum. Vide *Paduire*.

¶ PADUENTIA, PADUENTIÆ. Vide *Paduire*.

PADUIRE. Charta anni 1273. in Regeſto homagiorum Nobilium Aquitan. fol. 9. *Et propter hoc debet Paduire vias, aquas, vineas, nemora, prata, & alia Paduentia.* Alias vocem *Paduir*, pro paſcere animalia uſurpat. [Charta an. 1108. tom. 2. Gall Chriſt. inter Inſtr. col. 277. *Concedentes etiam paſcua porcorum ingenue, & vaccas à Paduir per foreſtem tam in æſtate quam in hyeme.* Eadem notione] Conſuetudo Solenſi tit. 14. art. 2. *Caſcun deudit pays pot far Padoyr & erbadgear lors beſtiars*

Digitized by Google

ſtiars de noctis & de jorns, *&c.* Adde Conſuetud. Aquenſem tit. 11. art. 2. Hioc

PADUENTIA, Paſcua, Paſturæ, *Padouens*, *Padoence*, in eodem Conſuetud. Soleoſi tit. 13 art. 4. Beneharn. tit. 51. art. 5 Labournenſi tit. 3. art. 16. 23 27. tit. 20. art. 4. Regeſt. Conſtabulariæ Burdegal fol. 96. *Salubaut dare & ſolvere Regi annuatim pro Paduentiis herbarum, aquarum & foliorum, &c.* Et fol. 100. *Occupat mille jornalia laudarum, in quibus homines Regis habebant Padoentiam animalium ſuorum*. [Charta an. 1201. tom. 2. Gall. Chriſt. inter Inſtrum. col. 322. *In eodem quoque loco dedi Deo & B. M. de Faezia & fratribus ibidem manentibus jure perpetuo in foreſta mea de Faezia paſcherium ſcilicet & Paduentiam ad omne genus animalium.*] Charta an. 1166 apud Marcam in Hiſt. Beneharn. l. 5. c. 21. *Et ſi forte aliquis homo aliqua occaſione dominationis, vel Padoentiæ contra prædictas domos ſurrexerit, &c.* Ubi Padoentia videtur ſumi pro quovis exactione, ut *Panagium*, ſeu *Paſtionaticum*, uti in hac voce docuimus. Alia Guilelmi Ducis Aquitaniæ ann. 1027. apud Sammarthanos in Archiepiſcopis Burdegal. *Et aliam ſalvitatem S. Mariæ de Macha cum decima & omne jus & conſuetudines & eam prope adjacentem inſulam, & cum Paduenſa in terra & cum mare, &c.*

¶ PADOENÆ, Eadem notione. Conſuetud. MSS. Auſcior. an. 1301. art. 18. *Item conſuetudo eſt in civitate & villa Auſcitana quod conſules ordinent & diſponant per ſe & alios ... ſuper Padoenis reſtringendis, vel etiam amplitandis ad eorum omnimodam voluntatem*.

¶ PADULECTUM, Stagnum, palus. Chron. Farfenſe apud Murator. tom. 2. part. 2. col. 511. *Et conceſſerunt in hoc monaſterio, ſicut antea conceſſerant in eccleſia S. Adriani, terram ſemontariciam cum vetialibus & Padulectis & cryptis in fundo Perſiceta*. Vide *Padules*.

PADULES, Palus, ſtagnum, ex Italico *Padula*, qua voce utuntur Joannes Villaneus lib. 1. c. 17. l. 6. c. 47. Creſcentius & alii. Chronicon S. Vincentii de Vulturno lib. 2. pag. 685. *Eccleſia S. Petri in Accule ſubtus ipſa crypta, ſupra ipſos Padules, & campo de Meſu*. Bulla Eugenii PP. an. 1153. apud Ughellum tom. 3. pag. 7:6. *Vinearum, ſilvarum, pratorum, Padulium, & pantanorum*. [Addit. ad Chron. Caſaur. apud Murator. tom. 2. part. 2. col. 932. *Hortis, areis, vineis, ſilvis, terris, paſcuis, ac ſtalariis, rupinis ac Padulibus, &c.*] Occurrit aliquoties in Chartis Hiſpanicis, apud Anton. *de Yepez*.

PÆANES, inter nocturnas imagines recenſentur à Gervaſio Tilberienſi de Otiis Imperialibus decis. 3. c. 88. Vide *Fadus*.

PÆBLUM, in Gloſſ. Saxon. Ælfrici, Pæh, i. tela. [Corrupte, ni fallor, pro *Peplum*]

¶ PÆDA, Idem quod *Peda* 2. Vide in hac voce. Chartul. Prioratus S. Roberti de Montis-Ferrando apud Baluz. tom. 2. Hiſtor. Arvern. pag. 63. *Dederunt ſimiliter monaſterio de Montis-ferrando in villa Montis-ferrandi infra murum Pædam ac domum ædificandam libere & ſine cenſu habendam*.

PÆDAGOGARE, Docere. Occurrit in Vita SS Severini & Victorini n. 2.

¶ PÆDAGOGATUS, Magiſterium. Tertullianus adv. Valent. c. 13. *Chriſti & Spiritus ſancti Pædagogatum*. Supra dixerat: *Convenientibus ipſis quoque novis fratribus & magiſtris Chriſto & Spiritu ſancto*.

PÆDAGOGIANI, Pueri honorarii, qui in Palatio miniſterio Principis militabant, cujuſmodi ſunt ii quos inde *Pagios* appellatos viri docti volunt. [Italis *Paggi*.] Ammian l. 29. *Adultus quidam ex his quos Pædagogianos vocant*. Meminit & l. 26. ut & Notitia Imp. Orient. c. 91. in qua recenſentur inter Caſtrenſianos *ſub diſpoſitione viri ſpectabilis Caſtrenſis*. Sic porro appellati, quod

ſub *pædagogis*, utpote pueri, eſſent, quorum mentio eſt in veteribus Inſcriptionibus 585. 6. 7. 586. 1. quorum miniſterium & munus vel potius ordo ipſe Pædagogianorum, *Pædagogium* appellatur, qui inde *de Pædagogio* eſſe interdum dicuntur, ut in veteri inſcriptione; PHILONICUS TI. CÆSARIS. GERM. DE PÆDAGOGIO. VIXIT. ANN. XIIX. ubi ætas Pædagogiani obſervanda. De ejuſmodi *Pædagogiis* & *Pædagogianis* copioſe egerunt Cujacius, *Dorleans* ad lib 4. Annal. Taciti, Jacobus Gothofredus ad d. l. 5. Cod. Th. de Diverſ. offic. & alii.

¶ PÆDAGOGIUM, Magiſterium. Gaufridus Serm. de S. Bern. tom. 2. operum ejuſdem S. Bern col. 1312. *Omnes ætatis gradus ſupra virtutem tranſcenderit, majorque ſemper inventus ſit, ut prorſus divino quodam Pædagogio educatum putem*.

¶ PÆDAGOGUM. Vide *Paradegium*.

¶ PÆDONOMUS, Idem qui Pædagogus, à Græco παιδονόμος. Acta B. Ceslai Odrovantii tom. 4. Julii pag. 190. *Et ne quid culturæ illius deeſſet, ut ipſa limine juventæ adſciverunt ei Pædonomos magnæ & expertæ virtutis; à quorum doctrina & convictu, ſtudio ſapientiæ & exemplis probitatis formaretur*.

¶ PAELA, *Jacula vel tela*. Gloſſ. vetus MS. Sangerman. n. 501.

¶ PAELETIS, Pala, à veteri Gall. *Paeſle*, nunc *Pelle*. Index utenſilium de Ruminiaco in Chartul. Compend. *Et quinque menſuræ ad bladum & avenam tam magnæ & parvæ & duas Paeletis, & acus waubeiſons & una broia*. Vide *Paella*.

PAELEZ DE SIAU. Codex redituum Epiſcopat. Autiſſiod. an. circ. 1290. exaratus: *Dictus lo Paeloz de Siau venditus ultra 12. den. debet ob.* Vide *Sium*.

¶ PAELLA, Sartago, noſtris olim *Paeſle*, nunc *Poeſle*. Computus an 1239. *Pro 42. Paellis ad boux, 12. l. 11. ſ. Pro 12. Paellis ad caudas 22. ſ. Pro 18. Paellis ferri ad friſſoria facienda 72. ſ.* Vide *Paela*.

¶ PAERRIA, Hæreditaria portio, alibi *fratriagium*, *fraireſchia* dicitur. Tabular. S. Barthol. Betun. *Qui manſus erat de Paerria dicti Willermi ... Et ſciendum eſt quod dictus Willermus nec hæredes ſui nec ego ... aliquid de cætero ratione Paerriæ exigere devemus*.

¶ PÆTUS, Strabo. Vide *Petuoſus*.

1. PAGA, *Pagus* territorium. Aſſerus de rebus geſtis Ælfredi Regis Anglor. *Natus eſt Ælfred Angloſaxonum Rex in villa regia quæ dicitur Wanading, in illa Paga, quæ nominatur Barroſcire, quæ Paga taliter vocatur à Barroc ſilva, ubi buxus abundantiſſime naſcitur*. Utitur crebro in tota hac hiſtoria, & ex eo Simeon Dunelmenſis an. 781.

2. PAGA, Solutio. Vide *Pacare*.

¶ PAGABILE VINUM, Legitimum. Charta Beatricis Abbatiſſæ B. M. Sueſſion an. 1232. *Et ſciendum, quod omnia vinagia debent eſſe ab albo vino, ſano, legali & Pagabili*. Vide *Pagabili*.

PAGÆ, *Memoriæ ſine idolis*, in Gloſſ. Iſid. Papias unde habet *Memoria*. Vide *Pagani*.

PAGALIA, Vetus Formula 121. ex Lindenbrogianis: *De ſecuritate pro homicidio facto ſi ſe pacificaverit, ita ut pro ipſa cauſa ſol. tantos in Pagalia nobis dare deberet*, id eſt in *pagam* ſeu ſolutionem. Habentur binæ aliæ Formulæ cum ſimili titulo apud Bignonium, in quibus vox iſta abeſt.

¶ PAGAMATER, παπάκεια, in Gloſſ. Lat. Græc. *Papacea*.

¶ PAGAMENTUM, PAGAMINTUM. Vide in *Pacare*.

PAGANENSES, Pagani, Pagenſes: Gallis *Payſans*. Occurrit in Vita S. Heldradi Abbat. Novalie. n. 9.

PAGANI, Scriptoribus Chriſtianis vulgo appellati Gentiles, & Idololatræ. Lex 46. Cod. Th. de Hæretic.

Gen-

Digitized by Google

Gentiles, quos vulgo Paganos appellant. Marius Victorinus de Homoouſio recipiendo: *Græci quos* Ἕλληνες *vel Paganos vocant, multos Deos dicunt*. S. Auguſtinus lib. 2. Retract. c. 43. *Deorum falſorum multorumque cultores, quos uſitato nomine Paganos vocamus*. Sic rurſum de opere Monachor. c. 11. Gloſſ. Græc. Lat. Ἕλλην τὴν θρησκείαν, *Paganus*. Virgilius Tapſenſis l. 1. contra Arianum c. 5. *Cum tres ſint in mundo religiones, Judæorum, Paganorum & Chriſtianorum*. Ita ex his patet id nominis gentilibus a vulgo Chriſtianorum inditum, cujus quidem mentionem non fieri apud ſcriptores ante annum 365. pridem obſervarunt viri docti ex lege 18. Cod. Th. de Epiſc. quæ eſt Valentiani & Valentis, qua tempeſtate ſcribebat etiam ſupralaudatus Marius Victorinus, tametſi antea obtinuiſſe exiſtimari poſſit. Unde vero natum, varii varis tradiderunt, etiam ex antiquioribus, Philaſtrius, Iſidorus in Origin. Beda, & alii, quos jure explodunt qui rem attentius inveſtigarunt, & in hanc ferme ſententiam concedunt, a *Pagis*, Paganos appellatos Deorum cultores: quod eum Conſtantini M. & filiorum edictis proſcriptus eſſet ab urbibus & civitatibus profanus Deorum cultus, eorumque ſana paſſim in iis clauderentur, in pagos ſeſe reciperent, ibique Deos ſuos colerent, & clandeſtina ſacra peragerent, quæ eſt Baronii & aliorum vulgatior ſententia: quam ſulciunt Gloſſæ antiquæ mſſ. & Iſidori, in quibus *Paganicus, ut* (leg. *vir*) *occultus* dicitur, & *Paganus, ab eo quod paga colit*, id eſt *pagos incolit*: *Pagi, Pagani in pagis habitantes*. In iis denique *Pagæ* dicuntur *memoriæ ſine Idolis*, quod Paganis & Gentilibus non liceret habere ſana publica, ex quo Imperatores Chriſtiani effecti ſunt. Et ſane Chriſtum in majoribus urbibus duntaxat cultum innuit ſanctus Severus, ſeu Endeleiebus Rhetor, in carmine de Mortibus boum:

Signum quod perhibent eſſe Crucis Dei,
Magnis qui colitur ſolus in urbibus,
Chriſtus perpetui gloria numinis,
Cujus filius unicus.

Hanc quidem ſententiam mire firmat Epiſtol. 75. Nili Monachi l. 1. qui gentiles κατὰ τὰ πάτρια ſacrificia ſua exegiſſe ſignificat. Alii ſic appellatos volunt, quod pro ſuperſtitionibus paganicis contumaciter ea tempeſtate contenderent, uti Jacobus Gothofredus, cum nempe ſinguli fere pagi ſuos haberent Deos, ſuaque ſacra, quod ex Libanii loco probare nititur. Salmaſius vero ad Vopiſcum *Paganos* dictos contendit a *pagus*, voca quæ idem valet ac *gens*, ἔθνος, unde promiſcue *Gentiles* & *Pagani* appellati. Eſt denique alia Anonymi ſententia in Codice regio: *Paganus, qui ſine aliquo jure eſt. Pagus, Collegium, curia vel poſſeſſio amplo ſine aliquo jure: unde & Paganos dicimus alienos a jure, ſacris Conſtitutionibus*. Atque is reſpexiſſe videtur illud Oroſii in præfat. ad l. 1. Hiſt. *Præceperas mihi uti adverſus vaniloquam pravitatem eorum, qui alieni a civitate* Dei, *ex locorum agreſtium compitis & pagis Pagani vocantur, ſive Gentiles, quia terrena non ſapiunt*. Sive igitur Baronii, ſive Gothofredi, vel Salmaſii & aliorum ſententia obtineat, conſtat a Pagis, & a *Pagenſi* idololatria *Paganos* nuncupatos, ex Prudentio l. 1. Periſteph. in S. Romano: *Non erubeſcis ſtulte, Pago dedite*. Idem l. 1. contra Symmach.

Sunt hac barbaricis Gentilia nomina Pagis.

Et infra:

Nec pago implicitos per debita culmina mundi
Ire viros prohibet.

Vide Petrum Abælardum in Epiſt. ad Roman. lib. 1. pag. 505.

¶ PAGANÆ GENTES, Eadem notione, in Capitul. Caroli M. an. 803. *Credimus quia corruent ante nos omnes Paganæ Gentes, & erimus victores*. Eadem leguntur in Epiſt. Zachariæ PP. to. 1. Capit. col. 823.

¶ PAGANI dicti etiam Mahumetani, in Chron. Piſano de captione Hieruſalem & Majoric. apud Murator. to. 6. col. 100. *Terreſtris autem Chriſtianorum exercitus cum ad liberandum Jeruſalem proficiſceretur, grandia & innumera contra Paganos iniit certamina*.

PAGANI appellati interdum infantes, quorum certis ex cauſis differebatur Baptiſmus, quibus poſtea id in *joculare*, ut Auſonii verbo utar, *nomen* tranſiit: quod attigimus in Notis ad Alexiadem. Nam poſterioribus ſæculis nomen tum primum datum infantibus, cum baptizarentur, cum olim ſecus fieret, quod pluribus oſtendit Menardus ad librum Sacramentorum Gregorii M. p. 98. 99. Quippe baptizandi *nomen dare* dicebantur, eorumque nomina recitabantur, cum ad Baptiſmum percipiendum evocabantur: quod ſane mirum videri non debet de adultis, qui a Paganiſmo ad Chriſtianiſmum tranſibant, cum nomina ſua haberent.

☞ Ea nihilominus, cum ad baptiſmum accedebant, interdum mutaſſe, teſtis eſt le Roman *de Partonopex* MS.

Guillemot ot dit au provoire,
Et il le baptiza en Oirre,
Et li Quens l'a de fons levez,
S'il ont Auſelet apelez.

Idem docet le Roman *de Rou* mſ.

Tranchez li Archeveſque li Duc Rou baptiſa,
Li Duc Robert le tint & Robert l'apela.

Infantium vero baptizandorum ſcripta etiam fuiſſe nomina docuimus in voce *Nomen*: unde etiamnum Sacerdos priuſquam procedat ad Baptiſmi ceremoniam, hæc verba profert, *Quis vocaris*, ut eſt in libro Sacrament. tum enim Patrinus nomen pueri edit. Cumeanus Abbas de Menſura pœnitentiarum c. 6. extremo: *Infans infirmus & Paganus commendatus Preſbytero, ſi moritur, Preſbyter deponatur, ſi negligentia parentum ſit, uno anno pœniteat*. Eadem notione vocem *Ethnicus* uſurpant Leges Presbyterorum Northumbrenſium in Conciliis Anglicanis circa an. 977. c. 10. *Si ex actis 9. noctibus per negligentiam mortuus fuerit* (infans abſque baptiſmo) *componatur utique apud* Deum, ... *quod infans tam diu fuiſſet Ethnicus*.

PAGANIÆ, Superſtitiones Paganorum a Chriſtianis fidei adhuc dubiæ obſervari ſolitæ, quæ in Conciliis paſſim proſcribuntur. Capit. Caroli Mag. l. 5. c. 2. Capitul. ann. 709. c. 6. & Otholonus in Vita S. Bonifacii Archiepiſc. Mogunt. l. 1. c. 42. *Ut populus Dei Paganias non faciat, ſed omnes gentilitatis ſpurcitias abjiciat*. Idem l. 2. c. 2. *Nam ſi iſtas Paganias ibi Paternitas veſtra prohibuerit*. Exſtat *Indiculus ſuperſtitionum & Paganiarum* in Concilio Leptinenſi capite 4. Recenſentur eæ in Vita S. Eligii l. 2. c. 15. Vetus Pœnitentiale MS. *Kalendas Januarii ſecundum Paganiam honorare*. Pœnitentialis Egberti Archiep. Cantuar. pag. 18. *De iis, qui Paganias faciunt*.

PAGANISMUS, Paganorum religio. Concilium Duſiacenſe I. p. 2. in Præfat. de Laudano municipio: *Quod ab exordio ſui nunquam inter ſedes Provinciales Remorum Provinciæ in Paganiſmo, vel in Chriſtianiſmo nomen vel locum habuit*. [Le Roman *de Rou* MS.

Se Rou vouloit por nous chreſtien deneir,
Bauteſtire recboire, Paiennime guerpir.]

¶ PAGANISMUS, Mahumetanorum ſecta. Chron. Piſanum de captione Hieruſ. & Majoric. apud Murator. to. 6. col. 103. *Ibique abrenuntians Paganiſmo, Chriſtianum nomen cum ſuo parvulo filio ſuſcepit*.

PAGANISMUS, Terra Paganorum. Ordericus Vitalis l. 10. p. 761. ut *Coadunatis viribus totius Paganiſmi bello illos exciperent*. Epiſtola Guill. de Carnoto Magiſtri

Digitized by Google

giſtri Templi ad Hoo orium III. PP. apud Rubeum lib. 6. Hiſt. Ravennat. *Et hoc vobis intimamus, quod annis pluribus retroactis non recolimus Paganiſmum in ſtatu fuiſſe debiliori*. Matth. Paris an. 1193. de Saladini filiis: *Qui in omni verſutia, in Paganiſmo, omnibus præminebant*. Et an. 1250. *Sic totus contremiſcet Paganiſmus*. Bromptonus ann. 1161. *Proficiſcens igitur Paganiſmum proſpere pertranſivit*. Liber mſ. de Statu Terræ Sanctæ: *Baudas eſt chies de Payennie, auſſi come Rome eſt chies de toute Chreſtiente*. Joinvilla in S. Ludovico: *Le Souldan eſtoit le plus puiſſant Roy de toute Payennie*. Adde Notas noſtras ad eumdem ſcriptorem p. 58. [Le Roman *de Blanchandin* mſ.

Mais Blanc conois ge bien,
En Paeniſme eſt ou priſon,
S'el tient un Sarrazin felon.]

PAGANISMUS, idem quod *Pagania*, Superſtitio Paganorum. Concilium Sueſſionenſe ann. 744. c. 6. *Ut populus Chriſtianus Paganiſmum non faciat*.

¶ PAGANITAS, Paganorum mores. Bulla Clementis VI. PP. an. 1345. to. 2. Hiſt. Dalphin. p. 528. *Nos tunc de hujuſmodi pravis conatibus, & oppreſſionibus, quos fera Paganitas in eoſdem fideles ſic atrociter exercebat condolentes in intimis, &c.*

PAGANITAS, Paganiſmus, Paganorum religio, in leg. ult. Cod. Th. de Spectacul. Iſo Magiſter in Gloſſis, *ſuperſtitio, Paganitas, vana religio*. Symmachus I. PP. Epiſt. 7. *Roma mihi teſtis eſt, utrum a fide Catholica, quam... veniens ex Paganitate ſuſcepi, aliqua ex parte deviaverim*. Tudebodus lib. 1. Itineris Hieroſol. *Obſecrantes D. Jeſum Chriſtum, ut ſuum defendat populum, & Chriſtianis militibus victoriam preſtet, ſuamque ſanctam Chriſtianitatem exaltet, & Paganitatem deſtruat*.

¶ PAGANIMITAS, Eadem notione. Concil. Terracon. ann. 1329. apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 307. *Quo propter non volentes tantam Dei offenſam & eccleſiæ tolerare, cum juxta eccleſiaſticas ſanctiones peccatum Paganimitatis incurrat, qui ſe Chriſtianum aſſerens Sedi Apoſtolicæ obedire contempſerit, &c.*

PAGANITIUS, *Vir occultus*, in Gloſſ. Iſid. Ita enim legendum ex Papia, pro, *ut*; id eſt, vir paganicæ religioni addictus, quam palam profiteri non licebat ætate Iſidori, ut quidam volunt. Sed magis placet *Paganitium, virum occultum* dici, pagenſem, qui nullius eſt nominis.

¶ PAGANICUS RITUS, Paganorum religio, in Vita mſ S. Winwaloei.

¶ PAGANISSIMUS, Paganiſmo addictiſſimus. Acta S. Edelburgæ to. 2. Julii p. 482. *Sed Britanniam perveniens, ac primum Geviſſorum gentem ingrediens, cum omnes ibidem Paganiſſimos inveniret, &c.*

PAGANIZARE, Paganum agere, Paganorum ſuperſtitionem profiteri. Occurrit apud Hadrianum I. PP. in Capitulis & in Concilio Ancyrano c. 4. apud Joann. Diacon. l. 3. Vitæ S. Gregorii PP. c. 1. &c.

¶ PAGANI, dicti non veteribus Romanis dumtaxat, ſed & Scriptoribus ſequioris ævi, qui militiam nondum conſecuti, ad eam ſeſe accingebant. Tabul. Majoris Monaſt. *Subſcripſit Radulfus Vicecomes, & uxor ejus Emelina, necnon & filii eorum, Hubertus* (Epiſc. Andegav.) *& Radulfus Paganus*.

PAGANI, apud Saxones, dicti Pagenſes, cenſuales, qui *Sculteterum* civili, *Archipreſbyterorum* vero Eccleſiaſticæ juriſdictioni ſubſunt. Speculum Saxonicum l. 1. art. 2. §. 2. *Libertas etiam eſt tripertita, quorum primi Epiſcoporum Synodum quærere ſolent, & hi Banniti dicuntur; Proprietarii ſummorum Præpoſitorum; Pagani autem Archipreſbyterorum*. Lib. 3. art. 45. §. 7. *Paganis vero, ſeu cenſualibus, qui judicium Sculteti quære*re ſolent, 15. *ſolidi pro emenda, & 10. talenta loco verigeldi numerantur*. Adde §. ſeq. & l. 2. art. 53.

¶ PAGANUS PANIS, Vide in *Panis*.

¶ PAGARCHI, a Pagus, & Græco ἀρχὴ, Pagorum præfecti, in Juſtin. Novellis & Edicto 13.

¶ PAGARE, Solvere. Vide *Pacare*.

¶ PAGAS ET IRATS, apud Baluz. to. 2. Hiſt. Arvero. p. 260. Vide *Iratus*.

¶ PAGATOR, Sponſor, vas, fidejuſſor, Gall. *Repondant, caution*. Charta an. 1251. ex Schedis Præſ. de Mazaugues: *Damus vobis fidejuſſores, Pagatores & juratores nobiles viros &c.* Alia ann. 1296. to. 2. Hiſt. Dalphin. p. 110. *Quilibet ipſorum in ſolidum principaliter & principales Pagatores & ſolutores, ſe conſtituentes & obligantes erga ipſos procuratores & quemlibet ipſorum*. Statuta Arelat. MSS. fol. 21. *Quicumque emerit poſſeſſiones... vel merces... vel ſe Pagatorem conſtituerit pro emptore, ſatisfacere teneatur creditori in pecunia numerata*. Charta Caroli Reg. Fr. apud Baluz. to. 2. Hiſt. Arven. p. 207. *Et inde ſe fidejuſſorem & principalem Pagatorem & atteuſorem conſtituit penes nos notarios publicos*. Vide *Paccator* 2. & *Pactator*.

PACELLA, Matthæo Silvatico, *Corium, vel petra lata ubi ponitur emplaſtrum*. Vide *Pagina* 1.

PAGELLUS, PAGENSES, PAGESII. V. *Pagus*.

PAGENA. Vide *Pagina* 1.

PAGENSALES. Vide *Pagus* & *Parenſales*.

¶ PAGENTES, perperam pro *Pagenſes*, qui ex pago & deſtrictu Comitis ſunt. Charta Dagoberti I. Reg. Franc. ann. 630. apud Miræum to. 1. p. 241. *Et illi Saxones, & Ungarii, & Rothomenſes, & ceteri Pagentes de alias civitates perſolvant de illos navigios de unaquaque quarrada denarios duodecim*. Vide in *Pagus*.

PAGERAMENTUM, [f. Linearis adumbratio, deſcriptio, Gall. *Deſſein*.] Tabularium Auſcienſe, apud Marcam, l. 4. Hiſt. Beneharn. c. 7. n. 5. *Fundamenta demum jaciens Eccleſiæ conſtruendæ, villæ ædificandæ Pageramenta compoſui*.

¶ PAGERE, verbum antiquum, quo uſus eſt Auctor ad Heren. l. 2. n. 13. pro Paciſci, negotium tractare. Litteræ an. 1350. pro Conſulibus villæ Gleolæ to. 2. Ordinat. Reg. Franc. p. 473. *Quod per judicem ordinarium dicti caſtri, ab eis* (Conſulibus) *recipiatur juramentum, in talibus præſtari conſuetum, quo recepto, uti valeant, Pagere, & exercere ſuum officium Conſulatus*. Occurrit rurſum p. 481. Reparationes factæ in Seneſcallia Carcaſſonæ ann. 1435. mſſ. *Et faciendo diligentiam habendi & querendi plures faſtes neceſſarias pro dicta reparatione... in quibus omnibus Pagendis ipſe fuit & vaccavit per 20. dies*. Pago, συντίθεμαι, in Gloſſ. Latin. Græc. MS. Sangerm. Vide *Pagit*.

¶ PAGES, Famuli, a Gall. *Pages*. Charta an. 1378. apud Menagium in Orig. Gall. *Et exivit foras ad plateam Judæam; & vidit aliquos de populo quaſi duodecim cum ſuis tablaeriis & lanceis & bacinetis, quos portabant ſui Pages, alias famuli*. Vide *Pagius*.

¶ PAGESIA, PAGESIUS. Vide in *Pagus*.

PAGETTUS. Vide *Pagius*.

¶ PAGHA, Solutio. Vide in *Pacare*.

1. PAGINA, non tam modus agri, quam fundus, aut ager menſura ſua definitus, noſtris, *Piece de terre*. Innocent. Agrimenſor: *Si* (fundus) *in monte fuerit conſtitutus, excogimus finem habere contra duas Paginas fundorum*. Tabularium S. Benigni an. 849. apud Perardum p. 48. *Inprimis dedit... Teubeldus Epiſcopus* (Lingonenſ.) *de campo Paginam, de ratione S. Stephani in pago Oſcarenſi, in Patriciaco villa, &c. E contra ad vicem in augmentum & commutationem reddendi, dedit præfatus Elderalis aliam Paginam in ipſo pago, & in ipſa villa, &c. ... habet in longum perticas agripedales*

45. pe-

Digitized by Google

45.*pedes 6.&c.* Charta Karlomanni Regis an.881. apud eumdem Perardum p 880. *Quod dederit.. Paginam terra ex rebus S.Aniani continentem in ſe azingas 2. & quartam partem unius jornalis,&c.* In alia Goffredi Comitis Andegav.an.1040.apud Sammarth. in Epiſc. Andeg. *Altera ſimiliter* Pagina *pratorum circiter arpennos decem,&c.* Tabular.S.Cyrici Nivern.n.25. *Dedit igitur iſdem Rainaldus ... ad opus S.Stephani* Paginam *terra ex ſua proprietate,qua eſt in medio Condemina S.Stephani,&c.* Tabul.Capellæ in Biturigib. *In qua* Pagina *ſunt manſiones,&c.*[Tabular.S.Sulpicii Biturie *Dedit itaque prafatus Gunfindus* Paginam *de campo qua eſt poſita in pago Biturigo.*] Vita S.Romani Abb.Jurenſis c.1. *A limite Rheni... uſque* Paginom *Mauſatis* (Moſæ) *extimum.* Hinc *compaginantes agri*,vel *limites*, apud Frontinum de LimItibus agrorum, qui invicem cohærent, vicini ſunt. Vide Reineſii inſcript.p.12.

Pagena. Charta fundationis Corbeienſis Monaſterii: *Et villam qua vocatur Templum Martis, ſitam in pago Ambianenſe, ad integrum, cum* Pagena *de ſilva de foreſto noſtra Windegonia.*

Paginola, Paginula. Tabularium Eccleſiæ Viennen.f.65. *Habet & in alio fronte perticas 9.habet* Paginola *vinearum in eodem pago in villa Brociano,&c.* Mox: *Habent* Paginola *ſupradicta inter utraſque in uno fronte perticas 3.&c.* Tabular.S.Cyriei Nivern.ch.25. Paginulam *terra,qua vulgo olca vocatur.* Tabularium S.Benigni in Charta Theobaldi Epiſe.Lingon.an.841. *Placuit atque convenit ... ad* Paginolas *de terris tam de jure Eccleſiaſtico,quam de propria poſſeſſione inter ſe commutare deberent.* Et mox: *Una* Paginola *de terra, de ratione S. Benigni ex beneficio Andraldo,&c.alia* Paginola *in campo,&c.*[Charta Hererici an. 868. apud Marten. tom. 1. Ampliſſ.Collect.col.189. *Et curtiles ac vineas in diverſis* Paginulis,*&c.*]

Pagella Terræ,ſeu *vinea*,in Tabulario majori S. Sergii Andeg.c.254.Notitia vetus in Tabul. Eccleſ. S. Laudi Andeg. *Pagella una & dimidia vinagii.* Charta Caroli Calvi an.861.in Append.ad Capitul.num. 90 *Simul etiam dixit nobis de quibuſdam* Pagellis *qua ſua ſunt,&c.*

¶ 2. PAGINA,Charta, inſtrumentum, diploma. Charta an.1230.tom.1.Chartul.S.Vandreg.p. 62. *Et ne pradicta donatio aliquod impedimentum vel detrimentum amodo patiatur, præſentem* Paginam *coram omni parrochia S.Michaelis ſigilli noſtri munimine roboravi.* Privilegium Theod.apud Ludewig.tom.1. Reliq.MSS. p.221. *A nobis petiit preſentem* Paginam *ſuper premiſſis confectam noſtri ſigilli munimine roborari.* Occurrit ibidem pluries & alibi paſſim. *Pagina teſtamentalis*, in Chartul.Aptenſi fol.62.

¶ Paginola,in Tabular.S.Vineentii Cenom. *Et ſi ſenſus veſter nobis contulerit claritatem hanc;* Paginola *donationis quæſumus veſtro ut firmetur robore.*

¶ Pagina Cautionum,Cautionis chirographum. Pelagius II.PP.apud Behotium de Antiquo jure procurat.pag.40. *Illud magnitudinem tuam minime volumus ignorare quod Syracuſana civitatis Epiſcopus inter alia qua cautionum ſuarum* Pagina *ſpopondit,&c.*

¶ Pagina Saxi,Lex Decalogi ſeulpta in tabulis lapidcis.S.Paulinus Poem.6.p.11.

Vel quas ipſe Deus leges interprete Moſe
Condiderat,ſacri quas ſervat Pagina *ſaxi.*

¶ Pagina,nude,Codex. Agnellus in Vita S.Felicis apud Murator.tom.2.p.164. *Igitur beatiſſimus hic Felix poſt aditam eccleſiam multas Reliquias condidit, &* Paginas *ex argento extruxit*; hoc eſt, ni fallor, codiees argenteis laminis ornavit.

¶ Paginæ,Folia luſoria,ni fallor. *Ludus ad* Paginas,noſtris *Jeu de cartes*. Statuta ann.1337.ex Tabular. S.Vict. Maſſil. *Quod nulla perſona audeat nec præſumat ludere ad taxillos, nec ad* Paginas,(nec) *ad cyſſuchum.* F.*cyſſacbum, Echets.* Vide *Ludus de Rege.*

¶ PAGINALIS,Epiſtolaris. Epiſt. Martini Epiſco ad Bonifacium Epiſc.tom.2.Conc.Hiſp. p.507. *Hac pr veſtræ juſſionis impulſu* Paginali *brevitate perſtrinxi* Ennodius 2.13. *Paginalis ſtyli cura.*

PAGINALITER,Per paginas. Iſidorus Pacenſis Epiſe. æra 780. *Qua jam in alia epitoma qualiter cuncta extiterunt geſta, potenter &* Paginaliter *manent noſtro ſtylo conſcripta.*

¶ 1. PAGINARE,Breviter ſeribere,ſummatim de re aliqua diſſerere.S.Ambroſius Epiſt.50.n.16 *Hoc munuſculum ſancta mentis tua tranſmiſi; quia vis me aliquid de veterum Scriptorũ interpretationibus* Paginare.

¶ Paginare, Nota breviori ſibique propria Chartam vel codieem per paginas inſignire,Gall. *Parapher*. Chartarium Gellonenſe apud Mabill.tom.2.Annal.Bened.p.404. *Juliofredus abbas cœnobii Gellonenſis brevi ſubſignavit ſigillo* (codicem,) Paginato *per Ingilbodem presbyterum,Graſmarem decanum,&c.*

¶ 2. PAGINARE,Compingere.S.Paulinus Poem. ad Cytherium de naufragio Martiniani tom 2. p.108. edit.1685.

Solidoque navem Paginatam *robora*
Ad pervehendum praparat.

PAGINATOR. Chronicon Windeshemenſe lib. 2. c.43. *Magnorum literarum Miſſalium, biblia, & librorum cantualium optimus Pictor &* Paginator. Ubi editori,*paginator*,videtur eſſe *compactor*,qui *paginas* & folia in codieem compingit. Ego vero *paginatorem* puto, qui paginas exornat picturis ac vineolis,*vignettes*.

PAGINEUMA, Inſeriptio quæ legitur Romæ in S. Jacobi ad Longaram: *Hanc turrem &* Pagineuma *facta à Militia Capratorum tempore Dn. Leonis IV. PP. ego Agatho C.* Ubi *Pagineumata*, repagula, ſeu antemuralia, quæ obtendi ſolent ad arcendos hoſtes, interpretatur Joſephus Maria Suareſius Vaſionenſis Epiſcopus in Diatriba de Foraminibus lapidum in priſcis ædificiis n.7.

☞ Alii legunt,ut monet Fleetwoodus in Sylloge Inſcript.antiq.p.438. *Hanc turrem &* Pagine *una facta à militia Capracorum tem.Dom.Leonis Quar.* PP.*ego Agatho ci...*, & per *Pagine* intelligit ſpatium inter duas turres, quomodo Angli *Pan* vocant quodcumque planum jacet inter duas qualvis eminentias. Ubi etiam pro *Capratorum*, legit *Capitatorum*, hoc eſt, eorum qui cenſum de capite debebant.

PAGIT,in Gloſſis antiquis MSS. *aut palum figit, aut cytharam tangit.* Ita etiam Gloſſæ Iſidori. Infra in Gloſſis MSS.pro *Pagit*,legitur *Pangit*. Vide *Pagere*.

¶ PAGITA,Idem qui *Pagenſis*, Ruſtieus, ſervus glebæ. Chron. Cluſinum Bodonis p.366. *Illa namque peſte &* Pagitas *& oppidanos ſervos & dominos præcellente Lutheranam ob factionem immiſſam timuere.* Vide in *Pagus*.

¶ PAGIUM,Idem,ut videtur,quod *Peagium* ſeu *Pedagium*. Vide in hac voce. Leges Norman.apud Ludewig.tom.7.Reliq MSS p.169. *Ut addam purificationem pratorum,herbagiorum & aliorum fructuum vel coſtume vel* Pagii *vel colinii vel aliorum hujuſmodi, qua debent emendari vel perſolvi, prout requirunt uſus temporum & conſuetudines villarum,mercatorum, nundinarum & paſſagiorum.*

PAGIUS,Famulus. Hiſtoria fundationis Abbatiæ Pipwellenſis in Anglia: *Et habuit ſub ipſo foreſtarios tres pedites,cum* Pagiis *eorum.* Computum hoſpitii Regis an.1312. *Guiotus* Pagius *palefr. Domini K.Johannis de Capraſia* Pagius *palefr.D.Philippi. Pages de cuiſine*, in Teſtam.Ludovici Hutini Reg.an.1316. *Aux aideurs,*

Digitized by Google

ſouffleurs,baſteurs,Pages , enfans & les autres appartenans à noſtre cuiſine 300.*ll.&c.* Ibid. *Page de la palefrenerie.* Will.*Guiart* an.1301.

Metent à mort es berberjages
Chevaliers, Eſcuyers, & Pages.

Chron.Bertrandi Gueſclini:

Et en cele heure commença un eſtris,
Des valets & des Pages qui gardoient les roncis.

Alibi:

Son bacinet faiſoit à ſon Page porter.

Certe olim quivis pueri,ſeu potius miniſtri , *Pagii* appellabantur,voce ut plerique autumant , à [illegible] Græco vocabulo, quod famulum ſequiore Græcia ſignificabat, deducto: [quod ad tempora Caroli VII. perſeveraſſe auctor eſt Fauchetus lib.1.Orig.Milit.c.1. *Le mot de Page,juſques au temps des Rois Charles VI.& VII. ſembloit être ſeulement donnè à de viles perſonnes, comme à garçons de pied. Car encore aujourd'huy les tuilliers appellent Pages ces petits valets , qui ſur des pallettes portent ſeicher les tuilles vertes* . Alii vocis originem acceſſunt à *Pagus*, quod à pagis ut plurimum ejuſmodi miniſtros pueros aſſumebant ; hinc Occitani etiamnum *Pages* & *Pageſes* vocant ruſticos & ruſticas.] Nunc vero *Pagios* dicimus pueros honorarios, qui magnatibus adſunt , [voce contracta , ut opinor , à *Pædagogiani* . Vide in hac voce. Translat.Crucifixi miraculoſi tom. 3.Julii p.455. *Abbates autem & Generalis prædicti non deferebant manibus cereas faces,ut reliqui Patres,ſed eas ferebant DD ephebi ſereniſſimi magni Ducis , quos vulgo Pagios vocant , qui hinc inde circa abbates aſtabant.*] Vide Ægidium Menagium in Originibus Gallicis pag. 500.& 817.& Honorarios porro ephebos iſtos, [illegible] vocat Pachymeres lib.1.Hiſt.c.9.& 12. Narratio de Bertrando Romano MS. [illegible] Occurrit ibi pluries apud Codinum de Offic. & Nicetam p.548.edit.Genev.

Pagettus,diminut. ex *Page* ſeu *Pagius* . Rotulus expenſarum domus Domini Bromondi Comitis S. ſub tit. *Mariſcalcia* : *In fœno de inſtauro pro* 13. *equis emptis* 10. *den. item in avenis de eodem pro præbenda* 1. *quart.dimid.pret.*2.*ſol.& ſic in vadiis* 4.*garcionum , cum tot Pagettis* 12.*den.*Knyghtonus ann. 1542. *Angli ſi non perdiderunt niſi duos ſagittarios & unum Pagettum* . Matthæus Villaneus lib.11. c.81. *Ciaſcun di loro aveva uno o due Paggetti* .

¶ PAGLERIA,Palearium , vel palearum acervus, cumulus,Academicis Cruſcanis , *Pagliaio, Maſſa grande di paglia , fatta a guiſa di cupola* , Gall. *Paillier* vel *Tas de paille.*Statuta Montis Regal. fol. 188. *Adjicientes & declarantes,quod ſi aliquis imponeret ignem in aliquibus paleis,vel Pagleriis,mugis fœni , &c.*Statuta civit Saluciar.c.162 *Statutum eſt quod qui fecerit incendium ... tam in ædificiis,quam gerbis,Pagleriis,&c.*

¶ PAGLIARICIUM, Cohors , Gall.*Baſſe-cour* , quod in ea ſerventur palearum acervi ſic dicta ; vel ab ædificiolis in ea exſtructis , quæ ut plurimum palea cooperiuntur.Charta Guillelmi II.Regis Siciliç apud Rocchum Pirrum in Sicilia Sacra p.343.*Et quod in caſali de Sabuchi fratres poſſint ædificiare domunculas , Pagliaricia & quoddam oratorium fratrum deputatorum pro Maſſariis ad reddendas orationes altiſſimo Creatori* .

¶ PAGLOLA, ab Ital.ut videtur, *Paglivola* , auri bracteola,Gall.*Paillette d'or.* Statuta Aſtenſ. ubi de Intratis portarum : *Aurum in Paglola tam in virga quam in plata .. ſolvat pro qualibet onzia lib.*20.

¶ PAGLORIUS. Statuta Montis Regal.fol. 199. *Item ſtatutum eſt , quod aliqua perſona non audeat vel præſumat ire ad aliquam bataglioriam , ſeu Paglorios in tota fine & poſſe civitatis* Montis *Regalis* , *&c.* f. Lupanar.

¶ PAGNA Gens,pro *Pagana*. Hac voce deſignantur Saraceni qui caſtrum Fraxinetum in Provincia diu occuparunt.Charta an.993. in majori Chartul.S.Vict. Maſſil.fol.28. v.*Cum gens Pagna fuiſſet è finibus ſuis egreſſa videlicet de Fraxineto & terra Talonenſis cepiſſet veſtiri & à cultoribus coli , venerunt ad abbatem blandis verbis ut concederet eis Cathedram* (la Cadiere) *veſtire ad medium veſtem* .

¶ PAGNI , Sportæ ſeu amplæ fiſcinæ quæ equis clitellariis imponuntur,Gall.*Paniers* . Charta ann.1309. tom.I. Hiſt.Dalphin.p.87. *Levatur magnum pedagium in hunc modum. De qualibet greſſa beſtia equina vel mulina onerata Pagnis venientibus de Francia , & re quæ portatur , cujuſcumque hominis vel mulieris ſit de Lombardia vel de Provincia,capiuntur tres ſolidi* .

¶ PAGNOTA,Domus eleemoſynæ , ſic dicta à pane,Italis *Pagnotta*,qui in pauperibus diſtribuitur. Innocentius VI.PP.in Ep.an.1361. apud Marten. tom. 2. Anecd.col.905. *Cum pro uſibus noſtrorum hoſpitii & Pagnotæ,ad quam propter ingruentem ad præſens in Romana curia & circumſtantibus partibus bladorum caritudinem major ſolita confluit pauperum multitudo,ſex millia primo , & deinde pro uſu Romanæ curiæ alia ſex millia modiorum frumenti de provincia noſtra patrimonii B. Petri in Tuſcia deferri mandavimus ad curiam prælibatam* . Occurrit pluries ibidem in Epiſt. ejuſdem Innocentii 50.51.52.55 67.Vide *Pignota* .

¶ 1. PAGO,pro *pagina*,Ager.Vita S.Romani Abb. Jurenſis tom.3.Febr. p. 741. *A limite ſcilicet Rheni ſive flatibus Aquilonis uſque Paginem* Mauſatis *extimum* . Vide *Pagina* 1.

¶ 2. PAGO,pro *Pagina*,Inſtrumentum.Charta Leodegarii Epiſc.Aptenſis in Chartul.Apt.fol 66.*Et ſæculi leges & eccleſiaſtica jura præcipiunt quod quicumque rem ſuam in alium transferre voluerit, per Paginem ſcripturæ transferat* . Paſſim occurrit in eodem Chartular. Vide *Pagina* 2.

3. PAGO,pro Compago,Raban.Maurus Poem. 29.

Undique conglobantibus
Membrorum *Paginibus* .

PAGOTI,Calones,inermes , vel ignavi, *Pagots* . Continuator Nangii an.1356.*Qui etiam garcionibus & Pagetis ſine defenſione aliqua fugere non valentes ſe reddebant* . Vocis forte origo à *bagaudis*, de quibus ſuo loco,aut à *pagenſibus* ſeu ruſticis : niſi hoc loco legendum ſit *pagetis*, de quibus ſupra .

¶ PAGUA,Solutio. Vide in *Pacare* .

PAGULA , *Prena* , in Gloſſis Iſidori, ſed legendum *Bagula*.Vide in hac voce .

¶ PAGUM,ut ſupra *Pactum*,contractus. Placitum an.878. inter Inſtrum.Hiſtor.Occitan.tom 1. col. 135. *Inter ſe contendentes conſenſerunt... ut inter ſe Pagum fecifſent* .

PAGUS,in Gloſ.Gr.Lat. [illegible] Ita *Pagus* para eſt regionis: atque ut regio in pagos, ita pagi in villas,oppida,& burgos tributi erant.Id pluribus jam docuere Freherus in Orig.Palatin.lib.1 c.5. Cluverius lib.1.Germ.antiq.p.91.Pithœus ad leg.Salic. Bignonius ad lib.1.Form. Marculfi , Lindenbrogius , [Chriſtian.Fr.Paullini de Pagis antiq.German.edit.Francofurt.an.1699.] & alii .

¶ Pagus,*Collegium, curia.*Gloſſ Iſid.& Anonymus in Codice Regio.Vide *Pagani* .

Pagus,[Ager, territorium, comitatus, diſtrictus,] quomodo *Pays* dicimus . Fortunatus in Vita S. Albini Epiſc.Andegav.n.3. *Cum adhuc puerulus per Pagum in Abbatis ſuis proficiſceretur obſequium* . [Lex Salica tit. 1.*Nam ſi in juſſione Regis fuerit occupatus , manniri non poteſt . Si vero infra Pagum in ſua ratione fuerit , poteſt manniri*. Præceptum Childeberti apud Mabill. tom.3

Ana-

Analect. p. 221. *Ut in ipſo Pago Cenomanico accipere non debeant Ducem aut Comitem, niſi per electionem ipſius Pagi pontificis & pagenſium*. Aliud Caroli Magni an. 771. apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 10. *Abbas de monaſterio Vivario peregrinorum, qui ponitur in Pago Alſacenſi ſuper rivum Morbach*. Eadem habentur ibidem col. 18. in Charta Ludovici Pii an. 816. ubi pro Pago, *Ducatu* legitur. Ermoldus Nigellus in Carmine pro Ludovico Imperat. lib. 1. apud Murator. tom. 2. part. 2. col. 19.

Nec facilis prohibere labor, quin agmine denſo
Inſeſti coeant, diripiantque dapes.
Haud aliter Franci, cum primo tempore frugum
Adſunt, & Pagi munera diripiunt.

Occurrit paſſim in Hiſtor. Glabri Rodulphi apud Ducheſnium tom. 4. Hiſt. Franc.

PAGELLUS, Pagus minoris amplitudinis, vel tractus. Charta Ludovici II. Regis, apud Guillimannum lib. 1. de Rebus Helvet. cap. 2. *Curtim noſtram Turegum in pago Turgaugenſi, & Pagellum Uraniæ, &c.* Charta Caroli Calvi an. 861 in Appendice Capitular. n. 90. *Simul etiam dixit nobis de quibuſdam Pagellis, qui ſuæ ſunt parochia, &c.*

PAGENSES, ejuſdem pagi homines qui una eademque lege vivunt, in Lege Longob. lib. 2. tit. 18. §. 7. tit. 35. §. 12. in Capit. Caroli Magni lib. 3. c. 43. lib. 4. c. 19. in Capitulari ejuſdem Caroli ann. 797. c. 4. & in Formulis non ſemel Odo Cluniac. libro 1. de Vita S. Geraldi c. 7. *Satius eſſe temerarios vi bellica premi, quam Pagenſes & inermes ab eiſdem injuſte opprimi.* Adde c. 25. & lib. 3. cap. 5. Charta 77. inter Alamannicas Goldaſti: *Ante Pagenſes noſtros omnem rem noſtram & hereditatem paternam communis manibus tradidimus ad ipſum Monaſterium.* Infra: *In ea ratione quod ſuperius ſcriptum eſt, & ipſum cenſum in ſilvaticas ferat, quantum poſſumus conſequi ſolvamus; & quantum non poſſamus, quod cæteri Pagenſes noſtri faciunt Regi aut Comiti, ita & nos ad ipſum Monaſterium faciamus.*

PAGENSES, interdum dicuntur qui ex pago & diſtrictu Comitis ſunt; non ſolum quod pagis præeſſent, ſed & civitatibus: nam & *Pagenſes civitatis* dicuntur in Form. 4. apud Lindenbrog. Ita porro in Lege Longobardor. lib. 1. tit. 14. §. 17. lib. 2. tit. 51. §. 7. tit. 52. §. 14. in Capitular. 3. an. 811. cap. 1. 6. in Capitul. Caroli Magni lib. 3. cap. 73. in Appendice 3. lib. 4. cap. 10. in Epiſtola Epiſcoporum Franc. apud Ludovicum Regem cap. 12. in Edicto Piſtenſi cap. 26. in Concilio Valentino III. an. 855. cap. 23. in Formula 39. ex Lindenbrogianis. Gregorius Turonenſ. lib. 8. cap. 18. *Wintrio Dux à Pagenſibus ſuis depulſus, Ducatu caruit, &c.* Tabularium Dervenſis Monaſterii: *Et quia Pagenſis erat, & quomodo terra pergeret ſciebat, &c.* Galli dicerent, *parce qu'il eſtoit du pays*, Interdum etiam

¶ PAGESII, Eadem notione in Charta an. 1434. ex Tabul. Arch. Auſc. *Item fuerunt capti plures per dictos inimicos ad cauſam dictorum patuorum, inter alios quidam Pageſius de Barta qui habuit finare centum ſcuta.*

¶ PAGENSES dici videntur qui nec ſumi, nec infimi ordinis ſunt, in Tranſlatione S. Hilarii Epiſc. Carcaſſon. an. 970. inter Inſtrum. to. 2. Hiſt. Occit. col. 120. *Conglobati ſunt pariter prædicti proceres, id eſt Rogerius Comes cum conjuge ſua Adalais, & dom. Epiſcopus Franco, & Abbates Warinus & Benedictus, cæterorumque tam procerum quam etiam illuſtriſſimorum virorum & clericorum inſignis turma, nec non & Pagenſium utriuſque ſexus copioſa plebis in prædicto cœnobio.*

PAGENSES dicuntur Sacerdotum plebes, ejuſdem Parochiæ, ut apud Odonem Cluniac. lib. 1. Collat. c. 22. & in Lege Longobard. l. 3. tit. 1. §. 29.

BIBLIOTECA ... ROMA

PAGENSES FRANCI, Liberæ conditionis, in Edicto Piſtenſi cap. 26. quibus opponuntur

PAGENSES, nude interdum dicti, i. ruſtici, ſervi glebæ. [*Homi pagès*, in Foris Benebarn. art. 4.] Agobard. Lugdun. lib. de Privil. & jure Sacerd. n. 11. *Habeo unum Clericionem, quem mihi nutrivi de ſervis meis propriis, aut beneficialibus, aut Pagenſibus.* Tabul. Laſcurrenſe, apud Marcam lib. 4. Hiſt. Bench. c. 10. *Dedit B. Petro in morte ſua corpus ſuum in ſepultura, & unum Pagenſem in Bardinis, donec aliquis ſuæ generationis daret B. Petro 300. ſolidos pro Pagenſi.* Tabul. S. Petri Generenſis apud eumdem lib. 9. c. 3. *Dedit B. Petro totam tertiam partem mercati Lurdenſis, & unum Pagenſem in Ador, & unum caſalem nominatum Suſach, &c.* Inſtr. an. 984. apud Marten. tom. 1. Ampliſſ. Collect. col. 334. *In præſentia Guillelmo Comite . . . & plus bonis hominibus tam ſatellites quam Pagenſes, quidquid in præſentibus partibus fuerit bordiantum habebit pleniſſimam firmitatem.* Tabular. Rothon. tom. 2. Hiſtor. Britan. p. 56. *Tunc reſpondit Ratfred ſe ibi non habere ſumptum, quia non erat ibi ſui Pagenſes.*]

PAGENSALES, Iidem qui *Pagenſes*, in Capitulari Pipini Regis Italiæ c. 36.

PAGESII, Pagenſes, Villani, glebæ obnoxii: *Pages*, Occitanis ruſtici. Fori Bigorritani art. 33. *Pageſius qui in conſuetudine non habet ſomatas deferre, ſi inventus fuerit à Milite, &c.* Secunda Curia Gener. Catal. 1299. *Exceptis Pageſiis & filiis Pageſiorum de terris ubi conſueverunt redimi.* Quo loco *pageſibus* idem eſt ac *pageſiis*. Tabular. Brivat. an. 1256. *Inveſtio & in poſſeſſionem quaſi induco prædictum Bartholom. de Portal Pageſium prædicti campi, qui Pageſius de mandato meo promiſit reddere deinceps dictum debitale, &c.* Charta alia: *Volumus quod ille qui Prior fuerit, habeat in dictis manſis decimas conſuetas, & primitiam a quolibet Pageſio dictorum locorum, qui nunc ſunt, ſcilicet unum panem primitialem, &c.* [Tabul. Piperac. *Prior dictæ Eccleſiæ & dictus Comes aſſenſaverunt & conceſſerunt quibuſdam Pageſiis ſub annuo cenſu 20. ſol.* Tabular. S. Johannis Toloſ. *Recognovit & confeſſus fuit dicto procuratori & michi notario.. ſe tenere & tenere velle dictas res & poſſeſſiones in emphyteoſim ... pro quibus omnibus & ſingulis promiſit eſſe bonus Pageſius & fidelis.*

PAGESIA, Tenementum Pagenſium, quod apud nos *Villenagium* dicitur. Conſtitutiones Catalaniæ MSS. *Ne quis per aliquem titulum adquirat honores alicujus perſonæ, neque honores ruſticorum, ſive Pageſias ſine conſenſu dominorum ſuorum.* Charta an. 1240. ex Tabul. Brivatenſi: *Et 2. troſſis palliæ qua annuatim percipere conſuevi apud Creſpiacum in Pageſia ſive tenemento quondam Petri de Conobas.* Alia an. 1272. fol. 180. *In emphyteoſim ſive Pageſiam.* Charta an. 1279. in Tabulario S. Flori in Arvern. *Conventus Monaſterii S. Petri, & cum Pageſia, ſeu tenentia quam tenebat.* Alia an. 1261. *Dederunt & conceſſerunt in perpetuam emphyteoſim, ſeu Pageſiam eidem Auſtorgio ... manſum de Vedrinis.* Alia: *Unam gallinam, quam debet in dictis duabus Pageſiis quas tenet.* Alia an. 1274. *Dico tamen quod ſi illi qui habent ibi Pageſias, alienarent, quod ego deberem laudare, & vendas habere.* Charta an. 1306. in Comitatu Ruthenenſi exarata ex 2. Regeſto Philippi Pulcri Regis Franc. Tabularii Regii n. 7. *Videlicet quaſdam Pageſias ſeu emphiteoſas in pratis & terris circa dictum molendinum ab emphiteotis manſi Del Maionil & quibuſdam aliis ignobilibus, pro quibus dare debet certum cenſum conſuetum & incartatum domino noſtro Regi, &c.* Infra: *Et pro medietate dictarum Pageſiarum Dominus Rex vendas habere debet.*

TENERE IN PAGESIAM, Idem eſt quod tenere in *Villenagium*, vel in *cenſum*. Tabular. Brivatenſe fol. 1.

Ita quod Pageſi i, qui tenent dictam terram ad cenſum, &c. De ejuſmodi *tenura*, ſequentia excerpſimus ex adverſariis Auguſti Gallandi celeberrimi Advocati Pariſienſis, alia tamen manu deſcripta, quæ illuſtriſſ. & doctiſſ. viro Guill. *de La moignon* Primo Senatus Pariſienſis Præſidi debemus: *Tenir en Pageſia eſt une eſpece de tenure qui ſe treuve ſpecifiée es terriers de pluſieurs Seigneuries es pays de Velay, de Foreſts, & de Bourbonnois, & eſt de meſme effet que teere en frareſche es pays d'Anjou, Touraine, & le Maine, ou que les Maſures en Normandie. c'eſt à dire que chaſcun des detenteurs du fond eſt tenu ſolidairement aux cens & redevances, ſans que le Seigneur ſoit tenu de diviſer ny s'addreſſer à tout les detenteurs ſi bon lui ſemble. Ce qu'eſtant rude pour les debiteurs qui ſe multiplient de temps en temps, la prudence des Normans à eſté telle, que l'une des maiſons tenans en maſure eſt le Collecteur de la redevance ſur tous les detenteurs, & pour ce qualifie Prevoſt fondé a faire la contrainte pour paier le Seigneur.* Charta Petri *Danglars* an. 1294. *Recognoſco me tenere in feudum francbum à D. Herrico* D. G. *Comite Ruthenenſi ſcilicet pratum meum, quod tenet a me in Pageſiam Deodatus del Boiſſo, &c.. Item plus totam fazendam meam, quam tenet à me in Pageſiam Laurentii de la Baiarra, &c.*

☞ Præ ia ſeu *tenuræ* quæ in *pageſiam* tradebantur, interdum *releviæ* obnoxiæ erant, hoc eſt, jura quæ domino fundi & directo competunt pro mutatione domini, quovis modo eveniat, debebant. Charta Annæ d'Abtaco dominæ de Monte-Aſtruco an 1488. *Bladum vero* (ſolvent feudatarii) *& avenam in feſto B. Michaelis Archangeli menſis Septembris, caſtaneas in feſto Omnium Sanctorum, argentum & gallinas in feſto Nativitatis Domini, & quatuor manuoperas ad voluntatem dicti domini cum accaptagiis in dicto loco de Monte-Aſtruco exſolvi conſuetis in mutatione domini vel Pageſiis* (l. *Pageſii*) *quando contingerit evenire*..

PAIA, Solutio, Gall. *Paie*. Charta Gregorii IX. Papæ ex Regeſto Eccleſ. Lugdun. *Pro pagamentis, quæ Paia vulgariter nuncupantur.*

PAIARE, Idem quod *Pagare*, ſolvere, ex Gallico *Paier*. Statutum 2. Weſtmonaſterienſe c. 46. extremo, ubi ſtatuitur *ſuperius indumentum* Baronum, cum hominium Regi præſtant, ad Camerarium Regis pertinere: *Quod plus honeſte dictum eſt pro religioſis quam ſecularibus, quia honeſtius eſt quod Religioſi* (Prælati) *Paiant pro ſuperiori indumento, quam exuant.*

¶ PAJELLA, Certa lignorum menſura apud Toloſates; *Pajellare*, *Pajella* metiri; *Pajellator*, Cui ex officio ligna *pajellare* competit. Charta Petri *de Roteys* vicarii Toloſ. an 1272. ex Cod. MS. Conſuet. & Privil. urbis Toloſ. fol. 27. in Bibl. D. Abb. *de Crozes*. *Requirimus ... quatenus amodo faciatis fieri per magiſtros & carpentarios veſtros & fuſterios vobis ſubditos fuſtas bonas & pulcras & de legiumis Peciellis* (l. Pajellis), *videlicet quod peytrales de cor & de abiete de 6. brachiatis & de 5. & de 4. quod illas habeant infra trancos & infra eſcalmamentes ſecundum longitudinem cujus debent eſſe ... & fuſtes de tribus brachiatis & de duabus & dimidia & de duabus quæ ſunt pedales & palmales, & quod ſunt prædictarum Pajellarum infra trancos ... Et quod columpnæ quæ appellantur de Pajella habeant unum palmum de amplo & tres digitos de ſpiſſo ... Nec aliquis prædictorum fuſteriorum Tholoſæ, vel aliquis alius emptor fuſtæ ſeu trabum ſit auſus ſolvere precium nec ſolvat donec ipſa fuſta fuerit à Pajellatoribus per nos conſtitutis fideliter Pajellata.*

PAIGA. Solutio. Vide *Pacare*.

¶ PAILES. J. Leſl. Scot de Orig. moribus & rebus geſtis Scotor. apud Spelmannum: *Ædificia ſunt caſæ & tuguria, de quorum incendiis nihil ſunt ſoliciti; potentiores ſibi pyramidales turres, quas Pailes vocant, ex ſola terra, quæ nec incendi, nec niſi magna militum vi ac ſudore dejici poſſunt, ſibi conſtruunt.*

¶ PAILHUM, ſ. idem quod *Paſtio*, Cenſus vel tributum pro glandatione & jure paſcendi porcos in ſilva domini. Charta an. 1231. *Vendidit & donavit azempi um de sailho & Pailho ſuper omni jure ſuo, quæ habebat & decimario S. Bauſilii d'Anbas.*

¶ PAILLARDUS, Scortator, libidinoſus, Statuta pro Canonicis S. Capellæ Pariſ. p. 10. *Quod nullus deferat caligas rebraſſatas ad genua ad modum Paillardorum.* Menoti Sermones fol. 116. *O domini mei ne vela pas grant oultraige? qui eſtis domini Conſilii, quid videtis vobis faciendum illis malis Paillardis? R. males male perdes.* Vide Menagium in Orig. Gall.

¶ PAILLO, Pannus, velum quod domibus, prædiis aliiſque poſſeſſionibus, vel ratione *gardiæ* vel *hypothecæ*, apponitur. Ordin. Philippi V. an. 1319. tom. 1. Ordin. Reg. Fran p. 690. *Volumus & concedimus eiſdem, quod de cætero, ad quorumvis inſtantiam panuncellus, Paille, brande, baculus, vel quodvis aliud ſimile ſignum regale in quibuſdam abbatiis, religioſis locis, aut aliis quibuſcumque exiſtentibus, infra altam juſtitiam Baronum, vel nobilium aut habitantium prædictorum ratione gardie nullatenus apponantur, appoſitaque jubemus illico amoveri, eſto quod illi ad quorum inſtantiam, ſeu requeſtam tales penuncelli, Paillones, brandones, baculi, vel alia ſimilia ſigna regalia jam poſita, &c* Vide *Brando* 2.

PAIOLA, *Puerpera*, ex Ital. *Pagliola*, in Statut. Mediolanenſ. 2. part. c. 257.

¶ PAIRONAL, an Cenſus qui exiguntur à domino feudali pro ſingulis focis ſeu domibus ſubditorum ac tenentium ſuorum? Charta an. 1233. in minori Chartul. S. Victoris Maſſil. fol. 142. *Servitium cenſuale quod faciunt homines qui morantur & faciunt focum in tenemento de Santropes ... Confitebantur quod quodlibet albergum Paironal ſeu foca faciebat pater pro tota familia.* Vide *Payrola*, *Payrolius*.

PAISARE, apud Rollandinum in Chronico Patavino c. 2. lib 4. c. 41. ex Ital. *Paeſare*, Heſychio, ἀγραρίζειν, *Courir le pays*.

¶ PAISNAGIUM, in Chron. Bonæ-Spei pag. 125. idem quod *Paſtio*. Vide in hac voce.

¶ PAISO. Vide mox *Paiſſo*.

¶ PAISSELLARE, Idem quod *Paxillare*. Vide in hac voce. Charta an. 1270 in Tabular. Eccleſ. Autiſſiod. fol. 108. *Quam* (vineam) *circumfodient, taillabunt, Paiſſellabunt, fodient & binabunt.*

¶ PAISSELLATOR, PAISSELLIA, Qui *paiſſelliis* ſeu paxillis vineam fulcit. Charta Libertat. Bello-mont. in Cod MS. Coiſlin. *Liberantes & abſolventes prædictos homines ab omni tallia, ... falcatoribus Paiſſellatoribus & Paiſſelliis.* Vide *Paxillare*.

PAISSO, Paſtio porcorum in ſilvis, glandes, ex Gall. *Paiſſon*, ut eſt in Conſuetudine Pictavenſi art 159. Monaſtic. Anglic. tom. 1, pag. 594. *Et deci mam omnium nemorum de honore Halnaci in Paiſſone, venditione, & omnibus aliis exitibus: & paſturam & Paiſſonem omnibus porcis ſuis, &c.* Pag. 596. *Et in nemore de Haunac ignem & materiam ad omnia ædificia ſua, & Paiſſon porcis ſuis.* Pag 682. *Et in Acbeleia 30. acras terræ, & Paiſonem centum porcorum, & communem paſturam, quæ Robertus filius Lancelini dedit eis in liberam eleemoſynam.* Charta Libertatum S. Paladii in Biturig. an 1279. *Excepto tempore quo paſtio ſive Paiſſons erat in illa foreſta generalis.*

PESSUS, Eadem notione. Ibidem p. 116. *Conceſſit autem ut porci Prioris cum ſuis in Peſſum communiter eant, & pannagium edant.*

PESSO, PESSONA. Charta Guillelmi Catalaunenſis Epiſcopi, an. 1225. *Ita quod illi qui excolent illas terras*

Digitized by Google

ras in noſtris nemoribus de Marcheſvilla uſuarium ſuum habebunt libere & quiete, videlicet nemus vivum ad herbagium, & nemus mortuum ad caleſaciendum, & Peſſonem porcorum ſuorum, & paſturam aliorum animalium ſuorum, ibidem in domibus ſuis nutritorum. Bracton. l.2. c.34.§.1. *Quot acra boſci valeant ... cum Peſſona vel ſine.* Adde eumdem lib.4. Tract.1.c.38.§.12. Charta Rotroci Comitis Perticenſis an.1139. *Paſturam glandium, & Peſſonam, ac paſnagium pro ſuis porcis, ac animalibus quibuſcunque, &c.* [Monaſt. Angl. to.2.p.231. *Quod ... homines ſui in boſco de Derley, apud Crucbe Peſſonam, ſcilicet glandes & nuces virgis & cortis excuſſiſſent.* Idem p.113. *Quod habeat decem porcos in tempore de Peſſon in boſco meo.*]

PAJUM. Charta Adefonſi Imperat. Hiſpaniæ apud Colmenareſium in Hiſt. Segobienſi c.15.9.11. *Concedo etiam eis, ut quicunque voluerit in domo ſua furnum faciat. Sed furnus de Pajo nullus niſi ille, qui de palatio fuerit in tota villa fiat.*

¶ PAKTHRED, vox Anglica, Funiculus, Gall. *Ficelle.* Computus ann. 1425. apud Kennett. in Antiquit. Ambroſden. p.574. *Et in 8. ſnoden de Pakthred emptis ibidem pro quodam reti faciendo pro cuniculis capiendis hoc anno 6. ſol.*

1. PALA. Iſidorus lib.20.c.14. & Papias, *Pala, quæ ventilabrum vulgo dicitur à ventilandis paleis.* Amos Prophete c.9. *Pala frumenta in area ventilantur.* S. Hieronymus contra Luciferianos: *Nemo ſibi poteſt Chriſti Palam aſſumere, nemo ante judicii diem de hominibus judicare,* ubi quidam *palmam* legunt. Utuntur præterea Tertullianus & S. Cyprianus. Hinc

¶ FRUMENTUM DE PRIMA PALA, Quod ſemel eſt ventilatum. Chartularium Eccl. Auxit. c.98. *Triginta concas frumenti ad menſuram de Auxis, & eas in villam iſtam afferrent. Frumentum autem debet eſſe de prima Pala.*

2. PALA ALTARIS. Vide *Palla* 2.

3. PALA, Foſſorium inſtrumentum quo ſolum vertitur, noſtris *Paele,* vel *Pele.* Chron. Windesbem. lib. 2. cap.31. *Palas & foſſoria, follos & muſcipulas, trabas atque & gerulas, & cætera ſimilia ad formam fabricando.* [Charta ann. 1036. in Chartular. S. Vedaſti Atrebat. V.p.243. *Qui facillas vendit in anno, 1. facillam. Qui ferrum Palarum in anno, 1. ferrum.* Guillelmus in Vita S. Bernardi tom.2. oper. ejuſdem col.1083. *Cumque pavimentum omne operuiſſent, Palis ejicientes eas* (muſcas) *ita demum baſilicam mundaverunt.* Vide Plin. lib. 18.c.6.

¶ 4. PALA, Inſtrumentum coquinarium, batillum. Computus an. 1333. tom.1. Hiſt. Dalphin. p. 273. *Angelo de Apparere per manus Guillelmi de Bles magiſtri coquinæ domini pro inciſoriis,... aſtis, Palis, & aliis rebus, &c.*

¶ 5. PALA, Stipes, palus, Gall. *Pieu,* Genus tormenti apud Turcas, quo per medium hominem ſtipes adigitur, qui per os emergat. Inſtrum. an. 1459. tom 8. Spicil. Acher. p.321. *In ſervitutem pueri capiuntur, matronæ ac puellæ libidinem fœdiſſimæ gentis repletæ coguntur: virorum alii cruces, alii Palas ſubeunt.* Capitul. Caroli Magni an 794. *Si ſervilis conditionis... flagelletur nudus ad Palam coram populo.*

¶ PALACITIUM, pro *Placitum.* Vide *Gravaria.*

¶ PALACIUM, pro *Palitium,* Contextus & ſeries palorum, Gallice *Paliſſade.* Litteræ Johannis Comit. Armaniaci ann. 1353. inter Ordinat. Reg. Franc. tom. 4. p.324. *In claudendo, muniendo & fortificando eandem* (baſtitam) *foſſatis, Palacus, &c.*

¶ PALACTA, Pila, Gall. *Boule.* Acta S. Franciſcæ Romanæ tom.2. Martii p.165. *Lapidabantur enim à dæmonibus cum Palactis ferreis & igne ſuccenſis.*

PALÆ, Ugutioni, *Dorſi dextra lævaque eminentia membra, dictæ ſic, quia in luctando eas promittimus, quia luctari vel luctam Græci dicunt Palin.* [Iſid. lib. 11.c.1. *Palæ, ſunt dorſi dextra lævaque eminentia membra: dicta quod in luctando eas premimus, quod Græci παλαίειν dicunt.*] Cælius Aurelianus lib.3. Chronic. c.2. *De hinc vaporationes inter ſcapulas ſive Palas adhibendæ.* [Noſtris *Paleron* dicitur pars ſcapulæ prominens, *omoplata.*]

¶ PALÆMULIERES. Ugutio: *Vigiliæ, quæ vulgo dicuntur Palæmulieres.* Ubi forte *pala,* idem velet quod *pallida,* cujuſmodi eſſe ſolent illæ mulieres quæ vigiliis gravantur.

¶ PALÆSTRARE, Luctari, certare. Supplem. ad Vitam S. Bonifacii tom.1. Junii p.474. *Eadem nocte vir Dei in ſomniis putabat ſe cum tauro Palæſtrare.* Pro impenſe laborare, apud Fulgent. 1. Mythol. *Sudor hic opus eſt Palæſtrantis ingenii.*

¶ PALÆSTRIZARE, Eadem notione. in Vita S. Godelevæ to.2. Julii p.373. *Palæſtrizans in Palæſtra, galeante Dei dextra ſe, ſortitur bravium.*

PALAFREDUS, PALAFRENARIUS, PALAFRINUS, &c. Vide *Paraveredi.*

PALAGIUM, PALLACIUM, Tributi ſpecies. Sugerius lib. de Rebus in adminiſtr. ſua geſtis c. 11. *Removimus etiam ab eadem terra quandam conſuetudinem malam Vicecomitis Stampenſis, quæ Palagium vocatur.* Charta Ludovici Reg. Franc. ann. 1144. in Tabul. S. Dionyſii: *Talliam de annona quæ dicitur meſtiva, avenam quam accipiebat ab unoquoque hoſpite, porcos, ſeu freſcengias, anſeres, gallinas, pullos,... corveias, & caroftum, Palagium, expeditionem, latronis redditionem, &c.* Charta fundationis Abbatiæ Savigniaci ab Henr. II. Rege Angl. *Quieta de omni teloneo & paſſagio,... paſnagio, cobuagio, Pallagio, ſervicio, &c.* [Hiſt. MS. Beccenſis Monaſt. pag. 592. *Amalricus Vicecomes de Palagium navium & beccarum Becci quod jure hæreditario ſibi deberi contendebat, penitus remiſit Beccenſibus.*] *Palagium navium & baccorum,* in veteri Charta in 2o. Regeſto Chartarum Regum Angl. in Camera Comput. Pariſ. p.24. Videtur eadem præſtatio quæ *Pellage* appellatur in Conſuet. Meduntenſi art 186. quod competere aiunt dominis qui prædia ſua vel agros aut portus habent Sequanæ fluvio adjacentes, in Balliviis Meduntenſi & Mellenſi, quibus præſtatur certus cenſus pro doliis vinariis quæ in eorum portubus onerantur in navigiis, vel ex iis extrahuntur. Gallandus *Pellagium,* ab *appellere* dictum cenſet in Adverſariis MSS cui non aſſentior.

☞ Idem jus exactum quoque pro ſolo navium appulſu, earumque in portu ad *palos* alligatione, unde vocis etymon, probant Litteræ patentes à D. *de Lauriere* in Gloſſario Juris Gallici v. *Pellage* laudatæ ex Lib. rub. novo Magiſt. Caſtelletti fol.4. *De laquelle terre de Freſne dependent pluſieurs gros fiefs & droits, comme droits de juſtice & juriſdiction haute, moyenne & baſſe, four, moulin & preſſoir banniers, rouage de vins qui ſe levent en ladite terre & ſeigneurie, & auſſi Pallage ſur la riviere de Marne des bateaux qui garent en ladite riviere, & abordent de long d'icelle terre & ſeigneurie.* Idem apertius docet Tabular. Latiniac. an. 1442. *Les Religieux de l' Egliſe de S. Pierre de Lagny ont en leur terre & ſeigneurie ung droit ſeigneurial nommé & appellé le Pallage en toute leur terre & ſeigneurie au long de la riviere de Marne ... C'eſt aſſavoir que toutes & quantefois que aucuns baſteaulx, neſz ou naſſelles vuides ou chargées, menans denrées, ou marchandiſes eſtoient arrivez ou arrivoient à port ſur ladite terre & arrivaige, & que les marchands baſtelliers, voitturiers menans & conduiſans iceulx baſteaulx mettoient ou affichoient en ladite terre, rivaige, aucuns pieulx ou pieu pour à iceulx pieulx ou pieu attacher & lier leur dis baſteaulx ou baſteau ſoit qu'ils les affichent ou qu'ils trouvent leſdits pieulx affi-*

chez, iceulx marchands voitturiers ſont tenus & doivent payers auſdits Religieux ledit droit de Palaige & atache; c'eſt aſſavoir huit deniers Tournois avant qu'ils puiſſent ou doyent deſtier leurdits baſteaulx. Idem ergo *Palagium* quod alibi *Arripagium, Arrivagium, Ancheragium.* Vide in his vocibus & infra *Pelagium.*

PALALDUIT. Conſuetudines Eccleſiæ de Regula apud Labbeum: *Item Paſſapont recepit nomine noſtro de ligaſſa lini Palalduit in foro, & plenum manum lanæ, juxta quod ibi fuerit.*

¶ PALAMEISIUM, Crates, ni fallor, in qua caſei reponuntur, in Statutis Montis Regal. fol. 308.

¶ PALANCATUM, PALANCHATUM, vox Italica, Contextus & ſeries palorum, Gall. *Paliſſade.* Memoriale Poteſtatum Regienſ. ad annum 1238. apud Murator. tom. 8. col. 1110. *Et ipſi Brixienſes ſuſpenderunt captos Imperatoris pro brachiis extra Palancatum civitatis.* Ibidem ad an. 1266. col. 1166. *Tanta fuit in dicto caſtro ſitis & fames ... quod dictum caſtrum, dum ipſius Palancatum die tertio Julii per violentiam perdidiſſent, jam ad extrema deducti, habito perſonarum affidamento, reliquerunt.* *Palancatum*, ibidem col. 1114. Annal. Mutin. ad an. 1226. apud eumdem Murator. tom. 11. col. 69. *Die quarto Julii in Sabbato captum fuit per vim & combuſtum Palancatum dicti caſtri.* Occurrit rurſum col. 77. & 82. *Palangatum*, in Chron. Modoet. Bonincontri Morigiæ ibidem tom. 12. col. 1137. Thomas Reineſius in Diſenſione var. lect. p. 131. *Vocabulum parcus, pro ſilva, muro, palicio vel Palanchato, ut loquitur Petrus Creſcentius, verubus cincta ſervandis veris; pro curte & clauſura animalium uſurpant Latino-barbari, Itali, Galli, &c.* Vide *Palitium* & *Palongata.*

¶ PALANGA, PALANGARIUS. Nonius: *Palanga dicuntur fuſtes teretes, qui navibus ſubjiciuntur, quum attrahuntur ad pelagus, vel quum ad littora ſubducuntur: unde etiam nunc Palangarios dicimus, qui aliquid oneris fuſtibus tranſvehunt. Levamentarii* vocantur in Cod. Th. l. 1. tit. 5. de Naviculariis; unde noſtrum *Levier*, quia levandis oneribus aptum. Vide *Palanga.*

¶ PALANGARE, Fuſtibus deducere, Africanus: *Cavernam unam ſimulacrorum quaterni ſimul Palangabant.*

¶ PALANGATUM, ut *Palancatum*. Vide in hac voce.

PALANSGRAVIUS, Comes Palatinus, Germanis *Pfalatsgreve*, vel *Pfalsigreffen*, ex Theutonico *Pfalts*, ſive ex vetuſta dialecto *Pfallents*, Palatium vel Curia regalis: unde hodie Curia Argentinenſis *die Pfaltz* appellatur. Gloſſæ veteres à Frehero laudatæ: *Palatinus Paleaſgreve.* Speculum Saxon. lib. 3. art. 52. §. 5. *Palatinus, ſeu Palanſgrevius, Imperatoris Judex eſt.* Ex art. 53. §. 1. *Quælibet provincia Theutonica terra habet ſuum Palanſgravionatum, Saxonia, Bavaria, Franconia, & Suevia.* Vide *Comites Palatini.*

PALANTIA, PALLANTIA, Palatinatus, Juriſdictio Comitis Palatini, ſeu jus lites decidendi ſupremo jure, cujuſmodi habuit Magdeburgum ex Imperatorum indulto, uti videre eſt in Charta Ottonis II. apud Goldaſtum tom. 1. Conſtit. Imp. p. 226. & in Wichbild. Magdeb. art. 12. & ſeqq. & quinque aliæ Saxoniæ civitates, quæ ideo *Palantiæ* dictæ, ut eſt in Speculo Saxonico art. 62. §. 1. Vide Freherum in Origin. Palatin. part. 1. cap. 2. Gorop. Bekanum lib. 2. Francicorum pag. 44. & ex Chronicon Magiſtri Jordanis pag. 106. &c. & infra in voce *Palas.*

¶ 1. PALARE, f. Locutorium, vulgo *Parloir.* Tangmarus in Vita S. Bernwardi Epiſcopi Hildeshem. apud Leibnit. tom. 1. Script. Brunſv. p. 451. *Præſidente domino Gerberto Apoſtolico cum Imperatore* (Henrico) *in Palare.* Noſtris etiam uſitatum fuit *Paller* pro *Parler*, loqui: *Palaures* pro *Paroles*, in Fœr. BenehARN. art. 39.

2. PALARE, PALATA, PALATICUM. Willelm. Brito in Vocabulario MS. *Palo, las, dicitur palis aptare, vel parare, à palus, li.* Apud Columella l. 11. c. 2. *Vitis palaris* dicitur, quæ pedamentis fulcitur.

PALATA, Palorum ſeries, Italis *Palata*, noſtris *Paliſſade*; maxime ad continendas aquas in molendinis. Charta Guill. filii Rogerii Ducis Calabriæ an. 1142. apud Ughellum in Epiſc. Frequentinis: *Et cum lignaminibus ſufficientibus ad aptandam varcaturam ſolum pro Palata ejuſdem molendini.*

PALATICUM, Tributum quod penſitatur pro jure figendi palos in fluvio ad opus molendini aut excluſarum. Tabularium Majoris Monaſterii Turon. ſeu Vindocinenſe Thuani, Charta 87. *Expetivit cenſum de Palatico molendini quem nobis vendidit, ... nam palus ejuſdem molendini fixus erat in terra ipſius.* Et mox: *Et quidem cenſus 4. den. de terra illa reddebatur, non tamen pro Palatico, ſed pro motatico, hoc eſt pro eo quod ex ipſa terra prenditur ad opus excluſæ molendini illius.* Infra: *Palus molendini in terra de Radenac fixus eſt, cenſum de eo reddi petit.*

Inter operas & ſervitia conſueta *Palos* dare & figere ad opus molendini tenebantur ruſtici. Charta Chrodegangi Epiſcopi Metenſis apud Meuriſſium in Hiſtoria Metenſis pag. 169. *Debent autem ... aquam molendinariam mundare, Palos dare, domum ipſam ædificare, &c.* Infra: *Solvit unuſquiſque 30. denarios ... cum Palis molendinariis, & viminibus, & reliquum omne ſervitium, &c.* Vide *Paliſicatura.*

PALORUM SERVITIA ad opus Caſtellorum. Tabularium Dervenſe: *Sex prandia & carropera ad Palos virgaſque ferendas ad opus Caſtri ſui; hoc modo ne manducatia in veſpere reverterentur.*

¶ 3. PALARE, Ædium parietes *palliis* exornare: *Tapiſſer.* Vide in *Pallium* 2.

PALARIA, *Cum milites ad Palos exercentur.* Papias, ex Soſipatro lib. 1. Inſtit. Gramm. Gloſ. Gr. Lat. Ὅταν ſτρατιῶται ...., *Palaria.* Vide *Paleiare.*

¶ PALARIS SILVA, in qua pali cæduntur ſeu ad fulciendas vites, ſeu ad aliud quodvis opus. D. lib. 7. tit. 1. l. 9. *Niſi forte ſalicti ei vel ſylvæ Palaris vel arundineti uſusfructus ſit legatus.*

PALAS. Ita Palatium Trevirenſe vocat Ditmarus lib. 6. p. 68. *Propter hoc ſubdolæ generationis furor accenditur, Palas à Trevirenſibus contra Regem firmationibus queritur, &c.* Mox: *Obſidione etiam continua eos, qui Palas turbarant, in tantum conſtrinxit, ut fame & aſſidua impugnatione defatigati, aut interius perire, aut in poteſtatem Regis inviti deberent exterius venire.* Adde Hiſtoriam Trevirenſem in Spicilegio Acheriano tom. 12. p. 236. *Regionem, cui Capellani, vel Palas nomen erat, ubi terminales lapides Alamannorum & Burgundionum confinia diſtinguebant,* memorat Ammianus lib. 18. ad quam Palatinorum Comitum nomenclaturam & originem referunt Aventinus, Rhenanus, & alii, levi ſane fundamento: quaſi *Comites Palatini* non iidem eſſent qui *Comites Palatii*, de quibus fuſe egimus ad Joinvillam.

¶ PALASEA. Vide *Plaſea.*

PALASTRIA, (f. Idem quod *Paiſſellis*, Paxillus, Gal. *Echalas.* Vide *Paiſſellator.*) Teſtamentum Bertichramni Epiſc. Cenoman. *Id mihi placuit delegare, ut villa Nimione ... cum vineis, quæ Frontaniſe ad Paluſtridas & vinitores eſſe noſcuntur, &c* [Ubi *Plaſtarias* minus bene edidit *Courvaiſier* in Hiſt. Epiſc. Cenoman. p. 188. *Cum vineis quæ ſandi ratione aptæ ad Plaſtarias & vinitores eſſe noſcuntur.* Quod de gypſi fodina interpretatur Menagius in Probat. Vitæ Guillelmi Menagii p. 531.]

1. PALATA. Hiſtoria Cortuſiorum lib. 11. cap. 10. *Ungari auxilio bannitorum Tarviſii in Palatis Venetorum*

rum ceperunt navigantes: unde Palatæ clauduntur (al. *dicuntur*) *a Venetis*. Chron. MS. Andreæ Danduli an. 1238. *Qui reſiſtentes Palatas claudunt, & bellatoribus muniunt*. [*Pallata*, in edit. apud Murator. to 12. col. 457.] Raphanus de Careſinn in Chron. MS. ann. 1379. *Magno impetu transferuntur ad Palatam firmatam in canuls*. [Annal. Cæſenates apud Muracor. to. 14. col. 1151. *Caſtrum ipſum occupavit & Palatam portus fecit comburi & buccam impleri portus*. Ibid. col. 1183. *Comburi fecere totam Palatam dicti portus*.] Videntur dicti loci in æſtuariis Venetis palis concluſi. Vide ſupra *Palare* 2.

¶ 2. PALATA, inter varia ornamenta & veſtes recenſetur in Charta an. 1382. apud Rymer. to. 7. p. 356. *Palatam, quinque mantellos de panno Hibernico*. Idem videtur quod *Pallotot* vel *Palthot*, quo noſtri veſtis militaris ſive pallii genus ſignificant, Aliis *faldo* vel *paldo* dictum. Vide *Faldonet*. *L'Au dos ſeps Dames* apud Borellum:

Je ne vettray ou Palletot,
Vers ma ſixieſme iray ſoubit
Pour l'abiller ſans dire mot.

¶ PALATA ARMA, vox Heraldica, noſtris *Armes pales*, Palis aureis & rubris exarata. Litteræ patentes Ludovici III. an. 1432. apud Honoratum *Bouche* in Hiſt. Provinc. p. 447. *Deferat* (civitas Aquenſis) *in præſenti arma, ſeu inſignia Marchionum Cataloniæ quæ liſtata ſeu juxta golatium vulgare, Palata de auro & guellis eſſe noſcuntur*. Noſtris *Palé d'or & de gueules*. Vide in *Pallium* 2.

PALATÆ, PALATHÆ, in l. 1. Reg. c. 25. in 1. Paralipom. c. 12. & Judith. c. 5. *Maſſæ de ficis, dicta quia inter duos palos poſita ſiccatur ad ſervandum*: ita Papias. Auctor Mamotrecti: *Palatas, i. ficus inter palos compreſſas*. Eucherius Lugdun. *Palatha, in Regnorum, maſſa quæ de recentibus ficis compingi ſolent, & Græcum eſt*, παλάθη. Gr. Lexicon Herodoti: Παλάθας, τὰ ἐκ τρυγὸς πλάσματα, κυρίως δὲ ἡ τῶν σύκων ἐπάλληλος θέσις. Aldhelmus de Virg. c. 21. *Tempore præpoſtero, id eſt vernali, non autumnali, divinitus impendebantur mala granata, cum palmeti dactylis, quos Nicolaos vocant, favos, uvas; & Palatas, id eſt, ficarum caricarum maſſas, &c.* Vide S. Hieronym. in c. 6. Ezechiel. ſub finem.

PALATIA REGIA, PUBLICA, Ea dicebantur, quæ Reges noſtri intra ditionum ſuarum limites variis in locis ac provinciis habebant; quo, ſi hac iter facere incumberet, in ea diverterent, ac interdum hiemarent. Vita Ludovici Pii an. 796. de Carolo M. *Ordinavit qualiter in quatuor locis hiberna tranſigeret, ut tribus annis exactis, quarto demum anno hiematurum ſe quiſque eorum ſuſciperet locus: Theodwadum ſcilicet Palatium, Caſſinogilum, Andiacum, & Eurogilum; quæ loca, quando quartum redibuntur ad annum, ſufficientem regio ſervitio exhibebant expenſam*. Ex quibus patet hiſce palatiis ac ſuburbanis attributos & annexos fuiſſe amplos reditus, quibus regia aleretur familia. Narratio de depoſitione Ebbonis Remorum Archiepiſcopi an. 835. *Qui ſcilicet Lotharius veniens per Imperialia Palatia adduxit patrem ſuum uſque Sueſſionis ad Monaſterium S. Medardi*. Annales Francor. Bertiniani p. 868. *Carolus autem per curtes regias in pago Laudunenſi conſiſtentes pergens, &c.*

In hæc etiam divertebant Miſſi Dominici ac Regii, ne populus eorum gravaretur *manſionibus*. Synodus Ticinenſis ann. 855. *Sancimus, ut ſinguli conventus & enaſteras rei publicæ in ſuis miniſteriis ... per loca ſolita reſtaurent Palatia, quibus cum iter direxerit, nos legatoſque noſtros valeant recipere, ne gravetur Eccleſia*. Alii vero in iis hoſpitare vetabantur. Edictum Piſtenſe Caroli Calvi c. 37. *Volumus & expreſſe mandamus, ut ſicut nec in noſtro Palatio, ita nec in iſto hereberge, aliquis alius ſine noſtra juſſione manere præſumat*. Concilium Ravennenſe an. 904. c. 4. *Ut homines Comitum nullatenus in domibus Arimannorum reſideant, ſed domos reipublicæ inſtaurent, ibique reſideant*. Nam etſi *Palatia* non modo *regia*, ſed & *publica* dicerentur, niſi tamen regio unice addicta erant, cum quod *publicum* dicitur, Regii eſſe intelligatur patrimonii: nam *villæ regiæ & proprietates* dicuntur in Annalibus Francorum Bertinianis an. 858. Unde promiſcue utraque nomenclatura donantur apud ſcriptores, & in veteribus Tabulis. Verbi gratia, *Cariſiacum*, quod nomine Palatii regii vulgo & fere ſemper indigitatur, *Palatium publicum* vocatur in Charta Ludovici Pii pro confirmatione privilegiorum Eccleſiæ Pariſienſis, quæ ſic clauditur: *Dat. 4. Kal. Nov. anno Chriſto propitio 7. Imperii Dn. Ludovici Imper. Actum Cariſiaco Palatio publico*. Sic inquam paſſim in aliis Chartis. Eodem modo dicuntur eſſe *publicæ ditionis*, id eſt regiæ. Vita S. Eucherii Epiſcopi Aurelianenſis n. 9. *Verum quoque fiſcum publicæ ditionis illico convolavit*. Nam *fiſcus publicus, regius*, & *villa publica ac regia*, idem ſonant, quod Palatium. [Hinc *Palatium*, pro *fiſcus regius*, uſurpatur in Leg. Luitprandi apud Murator. to. 1. p. 2. pag. 59. *Omnes res ejus ad Palatium deveniant*.] *Villas* etiam interdum nude vocant ſcriptores. Vita Ludovici Pii an. 795. de Carolo M. *Miſit illi Miſſos ſuos, Willelmum ſcilicet, Rotomagenſis poſtea urbis Archiepiſcopum, & Richardum Comitem, villarum ſuarum proviſorem, præcipiens ut villæ, quæ eatenus uſui ſervierant regio, obſequio reſtituerentur publico, quod & factum eſt*. Ubi *Regium* & *Publicum* eadem ſunt. Supra enim dixerat idem ſcriptor villas regias pleraſque in uſus privatos ſeu privatorum converſas. Sed & hinc advertere licet villis ac palatiis regiis præfuiſſe Magiſtratum, qui *Proviſor regiarum villarum* dicebatur, ut fuit apud Romanos *Cura Palatiorum*, in Notit. Imp. & apud Byzantinos Ἄρχων τῶν Παλατίων.

In iis etiam Palatiis *Placita* tenebant, ac feſta ſolemnia Natalis & Paſchatis cum apparatu celebrabant; quod paſſim docent Annales Francorum.

☞ Atque hinc eſt, ni fallor, quod promiſcue *placitum* pro *palatium*, & viciſſim *palatium* pro *placitum* ſæpiſſime occurrit in veteribus Inſtrumentis. Exemplis, quæ in hanc rem congeſſit Baluzius in Notis ad Capitularia unum addere placet ex Geſtis Aigliberti Epiſc. Cenoman. tom. 3. Analect. Mabill p. 191. *Quod & Theodoricus Rex Francorum diligenter per fideliſſimos Miſſos, & ipſe poſtea in generale ſuo Palatio inveſtigans, &c.* Ubi *Palatium* idem ſonat quod *placitum*.

Quæ porro in ſingulis regni provinciis complura erant Regum Palatia, ab ipſis Regibus diſtracta pleraque, & proceribus conceſſa; quod a Carolo M. factitatum docet auctor vitæ Ludovici Pii, loco laudato, deinde ab ipſo Ludovico, ut habent Annales Francorum Metenſes an. 837. *In tantum largus, ... ut villas regias, quæ erant patris ſui, & avi, & tritavi, fidelibus ſuis tradidit in poſſeſſionem ſempiternam, & præcepta conſtruxit, & annuli ſui impreſſione cum ſubſcriptione manu propria alienavit*.

Sed poſtmodum Normannorum incurſionibus pene omnia deleta ſunt, adeo ut nulla ferme loci ubi extructa fuerint, ac ne nomenclaturæ quidem ſuperſint veſtigia; quod quidem exerte tradit auctor Chronici Normannorum an. 881. *Quo finito, Normanni famoſiſſimum Aquiſgrani Palatium igne cremaverunt, ... Palatia quoque Regum & villas, cum habitatoribus terræ interfectis, igne cremaverunt*. Similia habet ſub an. 886. Ne tamen eorum omnino intercidat memoria, locorum qui vel Palatiorum, vel Villarum Regiarum appellatione

Digitized by Google

tione donantur in veterihus Chartis & apud Scriptores, brevem catalogum hic ſubjungemus ordine literarum, additis Scriptoribus, qui horum mentionem agunt.

☞ Huic catalogo inſerenda iterum duximus Palatia quæ nobis inter ſcribendum occurrerunt; iis etiam additis vel potius indicatis quæ ex Michaele Germano edidit Mabillonius in Diplom. lib. 4. ne quod ad hiſtoriam noſtram vel maxime ſpectat, in libro huic illuſtrandæ in primis inſtituto, deſideretur. Obſervandum vero non omnes Chartas, quæ vocem *palatium* præferunt, reipſa in palatio ſeu domo regia conceſſas fuiſſe. Ea enim formula nihil interdum ſonat niſi *publicum conventum*, *curiam*, quod in quibuſdam aliis per *publice* exprimitur. Inſtar omnium ſit propoſita Charta S. Ludovici ex Regeſto 31. Chartophylacii Regii n.48a. data *in Caſtris in Ægipto juxta fluvium Nyli, anno Inc. Do. 1249. menſe Decembris. Regni vero noſtri an.24. Aſtantibus in Palatio noſtro quorum nomina ſuppoſita ſunt, &c.*

¶ Adelhaidis *Palatium*, nunc *Villa--nova S. Germani*, apud vulgus *Franqueville*, prope Compendium, Vide Mabill. l.4. Diplom.

¶ Albiniacum *Villa* in pago Ribuarienſi. Charta Lotharii ann.855. apud Marten. to.1. Ampliſſ. Collect. col. 139.

¶ Albulfi-Villa *Palatium* in pago Wormacenſi, in Præcepto Ludovici Pii ann. 835. apud Martenium ibidem col.94.

¶ Andelaum, vulgo *Andelot*, in pago Lingonico, apud Fredegar. l.5. & ult. Chronici.

Andiacum *Palatium*, [*Angeac*, in pago Engoliſmenſi; idem forte quod *Pandiacum* apud Miræum Dipl. Belg. p.262. Michaeli Germano pſeudopalatium. Chartæ Caroli M. an.771. apud eumdem Miræum to.1. novæ edit. pag.496.] Vita Ludovici Pii ann.798. [Conſulendi Mabillon. l.4. Dipl. & Valeſius in Defenſ. Notit.Gall.]

¶ Andrei-Villa *Palatium*, Idem quod *Andrenacum*, *Anternacum*, *Autonacum*, *Antunnacum*, vulgo *Andrenac*, in pago Megenenſi. Charta Caroli C. an.866. apud Miræum to. 2. p. 933. Vide Mabill.

¶ Ansa-Villa, alias *Aſa Pauli* vel *Aſa Paulini*, hodie *Aaſe*, non procul ab Arari & Lugduno, in Charta Rodulfi Reg. ann.932. inter Probat. Hiſtor. Occitan. tom.2. col.69.

Aqisgranum *Palatium*, [*Aix la Chapelle*.] Doubletus p. 714.722. Capitul. Caroli C. tit. 36. Capit. Caroli III. Reg. tit.1. §.4. Chron. Farfenſe p.654. Labbeus to.2. Biblioth. p.755. Diplom. Belgica p. 17. [Append. ad Marcam Hiſpan. col. 770. 772. 774. &c. *Aquis* nude in Præcepto Caroli M. an.807. apud Marten. to. 1. Ampliſſ. Collect. col.61. & alibi.] Vide *Capellæ Regiæ*.

¶ Arcæ *Palatinus*, *Arques*, ad Moſam prope Macerias, Annal. Bertin. ad an. 859. Vide Mabillon.

¶ Arelate, *Arles*, in Præcepto Ludovici Imper. an.904. apud Marten. to.1. Ampliſſ. Collect. col.263.

Arelaunus & Arelaunum *Jocundum Palatium*, in Vita S. Lantberti Epiſcop. Lugdun.cap.3. [Vide Mabillonium.]

¶ Arestalium & Aristallium *Palatium*, Idem quod *Heriſtallum* infra, ut videtur, in Præcepto Pippini Reg. an.751. apud Marten.to.1. Ampl. Collect. col. 27. & in alio Ludovici Imper. an.823. ibid. col. 80. *Ariſtalbum*, in Charta Caroli Magni an.772. inter Probat. Hiſt. S. Germ. Pariſ. p.11.

¶ Argentoracum *Palatium*, *Strazbourg*, in Charta Lotharii Reg. *Straizburg*, in alia ejuſdem. Vide Mabillonium.

¶ Arlegia *Palatium*, f. *Arleux*, in Arteſia Cameracum inter & Duacum. Charta Lotharii Reg. an.884. 19.7. Spicil. Acher. p.187. Niſi *Arlegia* ſcriptum ſit pro *Marlegia*. Vide infra.

¶ Artiacum *Villa ſupra fluvium Ararim*, in Charta Rodulfi Reg. an.925. apud Perardum p.163. Alia proinde ab Artiaca ad Albam in agro Tricaſſino, *Arcis ſur Aube*, & Arcia ad flumen Icaunam, vulgo *Arcey*.

¶ Asneriæ *Palatium*, *Aſnieres*, ad Sequanam in agro Pariſiaco. Charta S. Ludovici an.1261. in Chartular. Domus Dei Pontiſar.

¶ Ateiæ *Villa*, in pago Viromandenſi ubi Radegundis Regina educata eſt; *Athies*, in Mandam. Philippi Pulcri an.1305. to. 1. Ordinat. Reg. Franc. p. 432.

Attiniacum *Palatium*, [in agro Remenſi ad Axonam Vongiſum inter & Reiteſte, vulgo *Attigny*, in Charta Childerici III. apud *le Blanc* de Monet. p.125.] Capitula Caroli Cal. p.441. Annal. Fr. an. 786. &c. Capitul. ann. 808 c.10. Doubletus p.691. 815. Baluzius in Notis ad Lupum Ferrar. p.523. Bergerius lib. de Itineribus Rom. p.49. Labbeus to.2 Miſcell. p.498. Diplom. Belgica Miræi p.19. 264. Hincmar. to.2. p. 604. Bignonius ad Leg. Salic. p.178. 179. [Sirmondus edit. Lupar. tom. 3. col. 91. Appendix ad Marcam Hiſpan. col. 773. 783. & Mabillonius Diplom. l.4.]

¶ Audriaca *Villa*, in Charta Caroli M. an. 769. apud Marten. tom.1. Ampliſſ. Collect. col. 32. Vide *Odreiavilla*.

¶ Avincium *Villa ſuper fluvium Tarui*, hodie *Avenis*. Charta Caroli C. an.843. tom.1. Hiſt. Occitan. inter Inſtr. col.83. Idem quod *Aviziacum*, in Charta Pipini Reg. Antiq. an.830. inter Probat. Hiſt. S. Germ. Pariſ. pag 16.

¶ Aurelia, *Aurelianenſe Palatium*, *Orleans*. Diploma Odonis Reg. an. 898. inter Inſt. Hiſt. Occit. to.2. col.28. Edictum Henrici I. an.1051. to. 1. Ordinat. p.2. Aliud Ludovici IX. an.1246. ibid. p. 60. Charta Ludovici VI. an. 1115. apud Marten. to. 1. Ampl. Collect. col.634. Alia Philippi Aug. an.1188. ibid. col.981.

Bacivum, *Baſia*, [vel *Bacium* & *Baiſium*, vulgo *Baiſieu*, duabus a Corbeia diſtans leucis verſus Occidentalem plagam. Vide Mabillonium.] Chronic. Fontanell. ann. 847. Chifflet. in Tornutio pag.190.

¶ Belgentiacum ad Ligerim, *Boiſgency*, in Edicto Philippi V. ann.1320. to. 1. Ordinat. Reg. Franc. pagin. 750.

¶ Bellitas prope Vicenas ad Matronam, vulgo *Beaute*. Vide Mabillonium.

¶ Belsonancum, Villa regia in media ſilva Arduenna regnoque Auſtriæ poſita, a Gregorio l.8. c. 21. memorata. Hæc Hadr. Valeſius in Defenſ. Not. Gall.

¶ Belvacum *Palatium*, *Beauvais*, in Charta Ludovici VII. an.1151. apud Pillet. Hiſt. Gerber. p. 97.

¶ Bestisiacum & Bistisiacum *Palatium*, *Betiſi*, tribus a Compendio diſtans leucis verſus Meridionalem plagam. Edictum Philippi Aug. an.1200. to.1. Ordinat. Reg. Franc. p.25. Vide Mabillonium.

¶ Bibrax, Idem quod a Cæſare memoratur lib. 2. de Bello Gall. num. 7. Fimas eſſe, vulgo *Fiſmes*, cum Samſone lubens crediderim. Charta Chilperici ann. 575. apud Miræum to.1. p.6.

¶ Bidolium vel Bedolitum *Vicus publicus*, vulgo *Beloy en France* aut *Biſſenil*. Vide Mabillon.

¶ Bieltavum *Villa*, in Charta Caroli Reg. Provinciæ Lotharii Imper. filii an.857. ex Tabular. Vivarienſi.

Bicargium *Palatium* [in agro Pariſienſi. Vide Valeſ. in Notit. Gall. & Mabillon.] Geſta Dagoberti Reg. cap. 40.

¶ Bituricense *Palatium*, in Annal. Franc. ad an. 767. & in Charta Ludovici VIII. Reg. Franc. ann 1224. apud Marten. to.1. Ampliſſ. Collect. col.1187.

¶ Blazon *Fiſcus regius*, vulgo *Blaiſon*, in agro Andegavenſi. Vita S. Mauri n. 63.

¶ Ble-

Digitized by Google

¶ BLESENSE *Palatium*, *Blois*, ad Ligerim fluvium. Vide Mabillonium.

¶ BODOMA *Palatium*, in Charta Ludovici Pii an. 26. imperii ejuſdem, to.4. Analect. p. 471. Idem forte quod *Bodobriga* apud Valeſ. in Notit. Gall.

¶ BONOGILUM & BONOILUM *Villa*, *Bonenil*. Vide Valeſ. in Notit. Gall. & Mabill.

¶ BORCIACUM *Villa ſita in comitatu Arvernenſi ſuper fluvium Helerium*, *l'Alier*. Præceptum Lotharii an.982. in Append. ad Marcam Hiſp. col. 929.

BRENNACUM *Villa publica*. Annal. Franc. Metenſes ann. 754. [vulgo *Braine* ad Vidulam fluviolum. Vide Mabillonium.]

¶ BRIONA *Villa*, nunc *Brienna*, *Brienne*, in Campania Gallica. Præcept. Caroli C. an.851. apud Baluz. to.2. Capitul. col. 1461.

¶ BROCMACAD *Palatium*, Idem quod *Brocomagus*, hodie *Brumat* vel *Braumat*, ab Argentorato duabus circiter diſtans leucis. Præceptum Karlomanni an. 770. apud Marten. to.1. Ampl. Collect. col.33. Vide Valeſ in Notit. Gall. v. *Brocomagus*.

BRUCHARIACUM *Palatium*, [vulgo *Bourcbereſſe*, inter Cabilonum & Auguſtodunum.] Vita S. Agili Abb. Resbac. cap.6.

¶ BUROEGALÆ *Palatium*, *Bourdeaux*, in Diplom. Ludovici Junioris ann. 1137. tom. 1. Ordinat. Reg. Franc. pag. 8.

¶ CABALAUNUM *Palatinm*, Cabilonum ad Ararim, *Chalon ſur Saone*, in Diplom Ludovici Pii ann. 26. imperii ejuſdem, to.4. Analect. p.469.

¶ CACHENTUM *Palatium* in recentioribus Inſtrumentis, *Caticantum* in antiquioribus, *Cachant*, prope Pariſios. Mandat. Philippi Pulcri ann.1305. to. 1. Ordinat. Reg. Franc. p.431. *Cachamp*, in Ordinat. Johannis Reg. an.1356. ibid. to.3. p.68.

¶ CADRIUS-MONS *Palatium*, in agro Lemovicino, hodie *Les-Cars*. Vide Mabillonium.

¶ CADUPPA *Villa*, in Charta Ludovici Pii ann.19. imperii ejuſd. ex Tabul. Majoris Mon. Idem forte quod *Caduſſa*, *Chaourſe*, in pago Laudun. quam villam monaſterio S. Dionyſii conceſſit Carolus C. Charta an.867. apud Felibian. inter Probat. Hiſt. ejuſdem Monaſt. p.75.

¶ CALA, *Chelles*. Vide *Kala*.

CAMBISONUM, in Charta Caroli Reg. Provinciæ Lotharii Imp. filii an.857. in Tabul. Viennenſis Eccleſiæ fol.74. [*Chameſſon*, a Caſtellione una leuca diſtantem hic indicari ſcribit Michael Germanus apud Mabill. haud ſatis recte; poſitum quippe eſt in tractu Duſmenſi 15. leucis a Lingonibus diſtans.]

¶ CAMELIACUM ſeu CAMLIACUM, *Chambly l'Auberger*, apud Mabillonium.

¶ CAMPUS *in Voſago Palatium*, *Champ de Voge*, prope Bruyerias, *Bruyeres*, ad Velognam fluviolum, *Velogne*. Annal. Franc. ad an.805. apud Ducheſn. to.2. p. 43. Vita Caroli M. ibid. p. 61. alia auctore Monacho Engoliſm. ibid. p.82. Hiſt. Tullenſis R. P. *Benoit*.

¶ CANTILUPUM, *Cantelonp*, in Briegio Latiniacum inter & Turnomium; melius *Campus Lupi* diceretur, monente Valeſio, uti vocatur interdum in Append. Chron. Nangiacenſ. Litteræ Johannis Reg. Franc. tom. 4. Ordinat. pag.7.

¶ CAPRÆ-MONS *Villa regia*, *Chevremont*, ad Moſam in finibus diœceſis Leodic. apud Mabill.

CAPTONACUM *Palatium*, [Idem quibuſdam quod *Catoracum*, *Chatou*, ad Sequanam.] Charta Berrefridi Epiſc. Ambian. pro Monaſterio Corbeienſi. [Vide Mabillonium.]

¶ CARBONACUM *Villa*, *Palatium regium*, in Diplom. Ludovici Pii ann. 822. tom. 2. Annal. Bened. inter Probat. pag. 724. Forte Palatium in ea ſilvæ Arduennæ parte ſitum, quæ *Carbonaria* dicebatur.

CARISIACUM & KARISIACUM *Palatium*, [*Kierzy*, ad Iſarum in pago Sueſſionico, alibi *Cariciacum*; *Carraciacum*.] Annales Franc. paſſim, Doubletus p 690. 709. 712. Capitula Caroli C. p.127. 143. 167. 253. 266. 269. 276. 288. 424. 427. 440. 447. 448. Hariulfus l. 3. c. 15. 17. [Append. ad Marcam Hiſp. col. 787. 790. 791. Perardus p.115. Sirmondus edit. Lupar. to. 3. p.116. Mabillonius Dipl. l.4. &c.]

¶ CARMENTUADIS *Villa*, in Præcepto Caroli Simplicis tom. 3. Annal. Bened. inter Probat. p. 695. f. Carmentradis, *Charmentray*, in pago Meldenſi ad Matronam, ut conjectat Mabill. ibid. p. 315.

¶ CASIACUM, CAZIACUM, *Cazies*, vulgo *Chezy*, in diœceſi Sueſſionenſi. Præceptum Caroli M. an. 782. apud Marten. tom. 1. Ampl. Collect. col. 44. Vide Mabillonium.

CASSINOGILUM *Palatium*, in quo natus Ludovicus Pius. Aimoinus de Miracul. S. Bened. l. 1. c. 1. Idem de Vita S. Abbonis c. 20. [*Caſſeneuil*, Beslio in Ducib. Aquitan. pag. 1. *Caſſenil*, Vide Valeſ. in Defenſ. Notit. Gall. & Mabill.]

¶ CATALAUNENSE *Palatium*, Vide Mabillonium.

¶ CAUCIACUM, CUSIACUM *Palatium*, *Choiſy*, in Noviomenſi pago, ſed diœceſi Sueſſionica. Vide Mabillonium.

¶ CERSILLA vel SARCELLA, vulgo *Sarcelle*, Fiſcus regius, apud Mabillonium.

¶ CISPIACHUM *in Ardna Palatium*, in Præcepto Ludovici Pii an.822. to.2. Capitul. col. 1423.

CLEPIACUM *Palatium*, [aliis *Clipiacum* & *Clippiſcum*, *Clichy*, in agro Pariſino.] Charta Dagoberti apud Doubletum p.657. 662. 677. Chlodovei II. p.682. 684. Childerici p.686. Vita S. Ansberti Archiepiſcop. Rotomag. n.22. Vita S. Amandi n.17. Geſta Dagoberti c.38. [Vide Mabillonium.]

¶ CLUNACUM *Villa*, in Præcepto Lotharii Imper. ann. 840. pro Eccl. Helenenſi, in Append. ad Marcam Hiſp. col. 777.

¶ COCIACUM ſeu CODICIACUM, *Coucy*, in pago Laudunenſi. Vide Mabillonium.

¶ COLONIA *Villa*, prope Vindinum Cenomannorum, *Couleines*, apud Sirmondum in Notis ad Capitul. Caroli C. edit. Lupar. to.3. col. 1. 2. 3. 5. & 6.

¶ COMBELLI *Villa regia*, in Briegio non procul a Matrona, vulgo *Combeaux*. Ibi extitiſſe Palatium ex eo maxime efficitur quod typum proferant Bourerous & *le Blanc* in quo inſcriptum legitur *Combellis fit*, Vide Valeſ. Notit. Gall p. 415.

¶ COMMERCIACUM *Villa*, *Commercy*, in pago Tullenſi. Annal. Franc. Fuldenſ. & Eginhardus ad an. 823. & 825. Vide R. P. *Benois* in Hiſt. Tull.

COMPENDIUM *Palatium*, [*Compiegne*. Præceptum Childeberti Reg. Franc. an. 536. apud Marten. tom. 1. Ampl. Collect. col.5. Aliud Clotharii II. to.3. Analect. p.158. Charta Chilperici II. an. circ.720. apud Calmet. to.1. Hiſt. Lothar. col. 268.] Capit. Caroli C. pag. 422. 425. 434 447. 459. 492. Doubletus p.777. 778. 780. 790. 801. 813. Bibl. Floriac. tom.1. pag.253. [Adde Marcam Hiſp. in Append. col. 940. Ducheſn. to. 4. p. 64. Godefredum in Obſerv. ad Hiſt. Caroli VIII. p. 315. & Mabillonium.]

¶ CONEDA *Vicus*, vulgo *Cande*, ad Ligerim, ubi S. Martinus obiit. Præcept. Caroli C. ann. 869. apud Marten. to.1. Ampl. Collect. col. 211.

¶ CONFLUENTES ad Rhenum, *Coblentz*, apud Mabillonium.

¶ COPSISTAINUM vel COPSISTANIUM, vulgo *Cufſtein*, vel *Kupfſtain*, in ſuburbio urbis Moguntiæ ad Lapidem illum famoſum Moguntinum, qui a recentiori-

tioribus *Aichelſtain* vocatur. Hæc Schilterus in Gloſſ. Teuton. de tebus patriis differens. Charta Caroli M. an.790. apud Felibian. inter Probat. Hiſt. S. Dion. p.41.

¶ Corbaria *Palatium*, *Corbiere*, apud Mabill.

Corbiniacum *Palatium*, [*Corbeny*, vulgo *Sanct. Marcoul*, in diœceſi Laudunenſi.] Charta Caroli C. in Hiſt. Corbiniac. S. Marculfi p.90. Vide Annal. Franc. Fuld. an.771. [& Mabill.]

¶ Costa *Villa*, in Charta Carolomanni ann. 882. inter Probat. to.2. novæ Hiſtor. Occitan. col. 20. Vide quæ de hac villa differunt ejuſdem Hiſtor. Scriptores pag. 13.

¶ Cotia & Causta ſeu *Cuiſia*, *Cuiſe*, apud Mab.

¶ Crisciacum, & Creciacum *Palatium*, *Crecy*, ad rivum Maiam in Pontivo. Charta Clotharii ann. 660. apud Miræum to.2. p.926. Litteræ Philippi V. an. 1321. to.1. Ordinat. Reg. Franc. p.815. Vide Mabillon.

¶ Crispiacum, Crispiniacum oppidum Valeſii tractus primarium, *Creſpy*, in Charta S. Ludovici an. 1247. apud Marten. tom.1. Ampl. Collect. col.1297. & Mandato Philippi Pulcri an. 1311. to. 1. Ordinat. Reg. Fr. pag. 484.

¶ Croiciacum, Groviacum, vulgo *Crouy*, ſecus Auguſtam Sueſſionum. Vide Mabill.

¶ Cruztiacum *Villa*, vulgo *Gruzenach*, ad Rhenum prope Bingium, in Charta Caroli Mag. ann.909. apud Miræum to. 2. p.937.

¶ Cunigust *Curtis Regia*, in Præcepto Carlomanni an.879. to.2. Capitul. col.1505. f. *Konigſtein* 4. aut 5. leucis a Moguntia diſtans.

¶ Cusiacum, Cuciacum. Vide *Gauciacum*.

¶ Dionysianum *Palatium*, *S. Denis*. Vide Mabill.

Divio *Palatium*, (*Dijon*.) Guichenonus in Probat. Hiſt. Breſſenſis p.216.

¶ Dordingtum, Dordingum ad Urbiam, *Dourdan ſur* Orge. Chartul. vetus Prioratus Longipontis: *Hoc factum eſt apud Dordingtum in camera* (Ludovici Craſſi) *Regis*. Vide l' *Eſcornay* in Comment. de civit. Dordin.

¶ Dripto *Palatium*, in Charta Caroli Mag. an. 3. regni ejuſdem. Haud ſcio an non idem ſuerit cum *Royaume* vel *Royumaix* in agro Tullenſi, quod *Regale madium* & *Regalis hortus* dicitur in Charta an.898. *Dupium* vulgo *Duffel*, Mabillonio.

¶ Duodeciacum & Duziacum, *Douzy*, inter Sedanum & Moſomagum. Vide Mabill.

Dura vel Duria *Palatium*. Doublat. p. 708. 716. 718. Chiffletius in Tornutio p.268. *Duria* villæ mentio eſt paſſim in Annal. Franc. [vulgo *Duren* Ubiorum vicus, veteribus *Marcodurum*. Vide Mabillonium.]

¶ Elidio *Villa*, in Præcepio Caroli C. an. 876. to. 3. Annal. Bened. inter Inſtr. p.681. Locus eſt, teſte Mabillonio, haud procul ab opido Trajecto ad Moſam.

¶ Embrecha *Villa ſupra Rheni fluenta*, Embricum, *Emmerick*, in Weſtphalia. Charta Caroli Simplicis ann. 922. apud Calmet. tom.1. Hiſt. Lothar. inter Inſtr. col.337.

¶ Erchariacum, Ercherecum, *Eſchery*, non longe a Lauduno. Vide Mabill.

¶ Essona ſeu Exona, *Eſſonne*, in agro Pariſienſi. Vide eumdem Mabill.

Evrogilum, [ſive Ebrogilum, *Ebreuil*, in Arvernis ad Sicaulam flumen.] Vita Ludovici Pii ann. 798. [Vide Mabill.]

¶ Fere in Tardanesio Castrum, *Fere en Tardenois*, in Sueſſionibus. Litteræ Johannis Reg. an. 1363. to.3. Ordinat. p.438.

¶ Ferrucius *Villa* ad Garumnam, *Caſtel-Ferruc*, in Charta Carpii an.843. inter Inſtr. tom. 1. Hiſt. Occitan. col.78.

¶ Flamersheim *Villa Regia*, in Ripuaria ſeu Ripuariæ confinio. Annal. Metenſes ad ann.870. apud Ducheſn. to.3. Hiſt. Franc. p. 312.

¶ Flattana *Palatium*. Præcept. Lotharii an. 846. apud Marten. to.1. Ampl. Collect. col. 115.

¶ Folleve in ſilva Leonum, a *Foliata*, Gall. *Fouillee*, locus ſoliis obſitus, dicta. Charta Philippi IV. an. 1293. in Chartular. Domus Dei Pontiſar. *Actum apud domum noſtram Folleye in Leonibus*, &c.

¶ Fons-Blaudi, ſeu *Bliaudi*, *Fontainebleau*, in ſilva Bieria pagi Vaſtinenſis. Vide Mabill.

¶ Fosianum *Villa*, in Charta Karlomanni an.881. to.2. Capitul. col.1510.

Franconofurt *Palatium*, [*Francfort*. Charta Caroli M. an. 794. to. 1. Capitul. col. 1400.] Theganus de Ceſtis Ludovici Pii c. 40. Chron. Farfenſe p. 655.

¶ Frisgodios. Vide *Triſgodios*.

¶ Gardina *Palatium regium* non longe, ut videtur, ab Aquiſgrano ſitum. Charta Lotharii ann. 833. in Append. ad Marcam Hiſpan. col.771. Conſule Baluz. ibid. col. 351.

¶ Gavarciacum *Fiſcus regius*, vulgo *Javarçay*, in pago Pictavenſi. Vide Valeſ. in Notit. Gall.

¶ Gaverdolium *Villa*, Idem ſi quod *Gavarciacum*, vel *Gargogilum* ſeu *Gargolium* ad Ligerim, vulgo *Jargeau*. Charta Caroli C. ann. 851. ex Tabular. S. Albini Andegav.

¶ Gemmeticum *Villa regia*, vulgo *Jumieges*, in pago Rotomag. ad ripam Sequanæ. Vita S. Filiberti apud Ducheſn. to.1. p.650.

Gentiliacum, [*Gentilly*, agri Pariſ. villa.] Annal. Franc. an. 766. [Vide Mabillonium.]

¶ S. Germanus in ſilva Ledia ſive Laia, *S. Germain en Laye*. Vide Mabillonium.

Germiniacum *Palatium*, [*Germiguy*: quodnam vero ſit iſtud *Germiniacum* pronuntiare haud ita facile eſt. Vide Mabill. Charta Caroli C. an.854. tom.2. Capitul. col.1461.] Hariulſus l.3. c.9. p.499.

¶ Geseicum, Gesiacum *Regalis Sedes*, in Charta ann. 24. Lotharii ex Chartular. Sanct. Petri in Vallibus.

¶ Goddinga *Villa*, in Diplom. Caroli Magni. Vide Mabillonium, & infra *Gundovilla*.

¶ Grania *Villa*, in Charta Caroli Craſſi Imper, an.886. apud Perardum p.160. An idem quod

¶ Grani-Aquis, pro Aquiſgrani, in Charta Caroli M. to.3. Analect. p 262. Vide ſupra.

Gundovilla, *Godingovilla*, vel *Gundulfivilla Palatium*, [*Gondreville*, ad Moſellam una leuca infra Tullum-Leucorum.] Frotharius Epiſc. Tullenſis Ep. 11. Claudius *Thiroux* in Hiſt. Comit. Auguſtodun. p.55. Doublet. p.715. Columbus in Epiſcopis Vivarienſibus l.2. n.38. Charta Ludovici Balbi ann. 2. Ind.12. in Tabul. Heduenſis Eccl. [Adde Annal. Bertin. ad ann. 869. Hincmarum to.2. p.613. Reginonem ad an.984. & 985. Chiſflet. in Tornutio p.275. Mabill. &c.]

¶ Gurziaica *Villa ſuper Maderuam fluvium*, in Charta Ludovici Tranſmarini an. 940. apud Perardum pag. 165.

Heristallum, [*Herdtallum*, *Hariſtallium Palatium publicum*, vulgo *Herſtal*, ad Moſam Leodium inter & Trajectum: patria Pippini Majoris Domus Franciæ. Charta Caroli Mag. ann. 780. apud Calmet. to.1. Hiſt. Lothar. col.191.] Baldricus l. 1. Chron. Camerac. c.67. Sammarthani in Epiſc. Andegav. num.27. Diplom. Belgica Miræi p.271. Meuriſſius in Præſat. ad Hiſt. Metenſ. p.22.

Hisentiacum *Palatium a Moſella flumine 8. fere millibus conſtructum*, in Annal. Franc. Bertin. an.842. [pro *Sentiacum*, *Sentzich*.]

¶ Hor-

¶ Hortus Regius. Vide *Dripio*.

¶ ¶ Hturnus. Vide infra *Turnus*.

¶ Huxori, Huxorium, *Heuxter*, ad Wiſeram in Epiſcopatu Paderbornenſi: quem locum etiam ante Carolum M. villam regiam fuiſſe ſcribit Viſſelbeccius in Chron. Huxor. Vide Paullin. Rer. Germ. ſyntagm. to.1. p.2. pag.1. & Mabill.

¶ Jenvilla *Palatium*, *Janville*, in pago Aurelianenſi inter Aurelias & Carnutum. Charta Ludovici Junioris an.1141. ex Tabular. Bonæ-vallis.

¶ Ingelheim *Palatium*, Bingium inter & Maguntiam, in Præcepto Ludovici Pii an. 826. apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 25. *Ingelsnheim*, in Charta ejuſdem Imper. ann. 831. to.5. novæ Gall. Chriſt. inter Inſtrum. col. 463.

¶ Insulæ *ſuper Matronam*, *Isles ſur Marne*. Vide Mabillonium.

Jocundiacum, alias *Joguntiacum Palatium*, vel *Jogentiacum*, in Lemovicino, [nunc *Jòac*.] Vita Ludovici Pii an 832. Ademarus in Chron. ann. 829. Geſta Lemovicenſium Epiſc. c.1. Vita S. Genulfi c. 7. [*Jucuntiacum*, apud Aimoinum l. 5. c.13.]

Jopila *Villa publica*, [*Jupila*, *Jupil* vel *Jepil* prope Leodicum. Charta Dagoberti II. to.3. Analect. p.220. *Jobvilla*, in Charta an. v. Pippini ibid. p. 259.] Annal. Franc. Metenſ. an. 714.

¶ Isemburgum *Palatium*, *Iſembourg*. Vide Mabillon.

¶ Issiacum vel Isciacum, *Iſſy*, ad Sequanam. Vide eumdem Mabillonium.

¶ Juvenciacum *Palatium*, Idem quod *Jocundiacum*, in Charta Ludovici Pii an. 832. to. 1. Hiſt. Occitan. inter Inſtr. col. 67.

Kala, vulgo *Chelles*, hodie Abbatia Sanctimonialium, [pone quam ſitum fuiſſe palatium regium probabiliſſimum eſt.] Præceptum Roberti Regis in Tabul. S. Dionyſii: *Auctoritate noſtra & Epiſcoporum noſtrorum, qui nobiſcum hoc præceptum in ſancta Synodo, quæ 16. Kl. Junii Kalæ ſedis noſtræ Palatio, collecta reſedit, firmaverunt, &c.* [Vide Mabill.]

¶ Kircheimum *Palatium*, vulgo *Kirkem*, in Alſatia inferiori haud procul a Marlegio. Vide Mab.

¶ Latiniacum *Villa*, *Lagny*. Vide Mabill.

Laudunum *Palatium*, [*Laon*. Præceptum Caroli M. an.797. apud Marten. t.1. Anecd. col.15.] Beslius in Comit. Pictav. p.252. Codex Donat. piar. Miræi p.120. [*Lugdunum Palatium* dicitur in Charta Caroli Simplicis ann.921. apud eumd. Miræum 2. edit. to.1. p 36. *Laudunum clavatum*, in Charta Lotharii ann 954. ibid. pag.43. Vide Append. ad Marcam Hiſpan. col.856.871. Sirmondum edit. Lupar tom. 3. col. 63. Mabillon. &c.]

¶ Lemegia *Villa*, in Charta Odonis Reg. an. 890. inter Probat. to. 2. Hiſt. Occitan. col. 26. Haud ſcio an *Lemegia* idem ſit quod *Limogia* in ſilva Aquilina, vulgo *Limour*; vel *Limolium*, *Limeuil*, in Briegio.

¶ Lens, in pago Atrebatenſi, inter villas Regias accenſetur in Capitul. Caroli C. ann. 877. tit. 53. §. 32. Vide Sirmondum edit. Lupar. to.3. col.344.

¶ S. Leodegarius, in ſilva *Liſga* vel *Liſica*. Charta Ludovici VI. an. 1125. apud Marten. tom. 1. Ampliſſ. Collect. col.685. Vide Mabill.

¶ Leodicum *Vicus publicus*, aliis *Leudica*, *Linga* & *Legia*, *Liege*. Vita Caroli M. ad ann. 769. Præcept. Lotharii an. 853. apud Marten. to. 1. Ampliſſ. Collect. col. 130. Vide eumd. Sirmondum col. 95. 101.

¶ Leones, in finibus Veliocaſſium, vulgo *Lions*. *Caſtrum noſtrum de Lyons*, in Charta Philippi Aug. an. 1217. Vide Valeſium in Notit. Gall.

¶ Lingonense *Palatium*, *Langres*, in Diplom. Caroli Simplicis an. 921.

¶ Lipciacus *Villa Andegavenſis*, in Charta Carlomanni an.882. inter Probat. to.1. Hiſt. Occit. col.138.

Liptinæ *Palatium*, [vulgo *Leſtines* in Cameracenſi pago.] Mirac. S. Urſmari nu. 19. Fulcuinus de Geſt. Abbat. Lobienſ. c.3. 6. Cod. Donat. piar. Miræi pag.38. [Vide Mabillonium.]

¶ Livriacum *in Alneto*, *Livry en Aunis*, in Edicto Philippi V. ann. 1317. tom. 1. Ordinat. Reg Franc. pagin. 650.

¶ Lociæ *Caſtellum*, *Loches*, in finibus Turonum ad Angerim. Mandat. Johannis Reg. ann. 1356. tom. 3. Ordinat. pagin. 84. Vide Valeſ. Notit. Gall. v. *Lucca*, pagin. 288.

¶ Locus-Sanctus *Palatium*, vulgo *Lourſain*, in Briegio. Vide eumdem Valeſ. p.422.

¶ Longalare, Longlare *Palatium* in ſilva Arduenna, diœceſique Leodicenſi, non procul a S. Huberti cœnobio, vulgo *Glare*. Charta Lotharii ann. 844. apud Miræum to.1. pag. 338. Vide Mabill. Haud ſcio an idem ſit quod *Longcamp* in Charta Caroli Craſſi, Defenſ. Abbat. Prum. p.58. *Actum in pago Arduenna in villa nuncupata Longcamp.*

¶ Loriacum *Palatium* in pago Vaſtinenſi, *Lory*, apud Mabillonium.

¶ Lugdunum *Palatium*, *Lyon*. Charta Ludovici Pii ann.836. in Append. Marcæ Hiſp. col.775. Alia Lotharii an.968. ibid. col. 892.

¶ Lusarca *Palatium*, *Luſarche*, in agro Pariſ. Vide Mabillonium.

¶ Madoallus *Fiſcus dominicus*, in pago Cenomannico ad flumen Meduanam. Præceptum Childeberti I. an.528. apud Marten. tom. 1. Ampliſſ. Collect. col.4. Vide Valeſ. Notit. Gall. p. 312.

Mamacca *Palatium*, [*Maumaques*, in agro Noviomenſi. Præcept. Dagoberti II. to.3. Analect. p.217.] Annal. Franc. Metenſ. an. 692. [Vide Mabill. & Cointium in Epiſt. quam Regi inſcripſit to.4. Annal. Eccleſ. Franc.]

¶ Manderfelt *Palatium* haud procul a Prumienſi monaſterio in Electoratu Trevir. Charta Lotharii ann. 854. apud Marten. to 1. Ampl Collect. col. 134.

¶ Mantala *Palatium* in pago Viennenſi, *Mantaille*. Vide Mabillonium.

¶ Mareleia, Marlegia *Palatium* in Eliſatia, *Marlen*. Vide eumdem Mabill. Perperam *Metlagium* apud Felibian. inter Probat. Hiſt. S. Dion. p. 79.

¶ Mariscarias *Villa* in pago Arvernico. Præcept. Caroli Calvi an.843. apud Felibian. ibid. p. 64.

¶ Marlacum, Marliacum & *Morlacum Palatium*, *Morlay*. Vide Mabillonium.

¶ Marsna ſeu Marsana *Palatium*, *Merſen*. Vide eumdem Mabillonium.

¶ Maslarium *Palatium*, f. *Maſeyck* ad Moſam in Epiſcopatu Leodicenſi. Charta Pippini Reg. ann. 766. in Defenſ. Abbatiæ Prumienſis p. 52.

¶ Masglacum ſeu Masolacum *Palatium*. Vide Valeſ. in Defenſ. Notit. Gall. & Mabill.

¶ S. Medardus *Palatium*, Idem quod *Croiciacum*. Vide Mabillonium.

¶ Mediana *Villa*, *Moyenvic*, ut videtur, in Epiſcopatu Metenſi. Charta Caroli C. ann. 845. apud Marten. to.1. Ampl. Collect. col. 111.

¶ Meledunum ad Sequanam, *Melun*. Charta Ludovici VII. ann.1139. apud Marten. to.1. Anecd. col. 392. Alia S. Ludovici an. 1230. to.1. Ordinat. p.54.

¶ Metlagium. Vide *Mareleia*.

¶ Mettense *Palatium*, *Mets*, in Charta Caroli Simplicis ann. 912. apud Marten. tom.1. Amp. Collect. col.270. Vide Mabillonium.

Moguntia *Palatium*, [*Mayence*. Charta Pipini Reg.

Pii an.839. apud Perardum in Burgundicis p. 25. [Vide Beslium in Hiſtor. Comit. Pictav. p. 317.

PISSIACUM *Palatium*, [ad Sequanam, in extremis Carnotenæ diœceſis finibus, *Poiſſy*.] Helgaudus in Roberto Rege p.65. Ph. Labbeus to.2. Miſcell. pag.586. [*Piſciacenſe Palatium*, in Charta Roberti Reg. ann. 1030. inter Probat. Hiſtor. S. Germ. Pariſ. p.25.]

¶ PISTÆ *Villa* ad Andellæ atque Auduræ confluentes, vulgo *Piſtes*. Vide Mabillonium.

¶ PLADELLA *Villa* Campaniæ Brabanticæ, vulgo *Bladel*, in Charta Caroli Simplicis ann. 913. apud Miræum to.1. p.35.

¶ PLESSEIUM *Palatium* prope Turones, *Pleſſis du Parc lez Tours*; an idem quod *les Montils*? Vide Godefredi notas ad Hiſt. Caroli VIII. p. 389.

¶ PONS S. MAXENTIÆ *Villa* ad Iſaram in Inſula Franciæ, *Pont S. Maixance*. Charta Roberti Reg. an. 1016. apud Marten. to.1. Ampl. Collect. col.380.

¶ PONTIANUM prope Narbonam. Vide Mahill.

PONTILIACUM *Palatium*, [ad Ararim, vulgo *Pontailler*; quod probant multa Inſtrumenta in quibus legitur, *Pontiliacus ad Sagonam*: *Pons Arliæ*, in Chron. Virdun. ad an.1095.] Charta Caroli C. apud Perardum in Burgund. p.49.

PONTIO ſeu PONTIGO *Palatium*. Juſtell. in Probat. Hiſtor. Turen. p. 11. Ph. Labbeus tom. 2. Miſcell. pagin. 474. Diplom. Belgica Miræi pagio. 32. Baluz. in Append. ad Capitul. num. 89. 90. 106. [Vide Mabillonium.]

¶ PONTISARA, PONTESIA in Veliocaſſibus ad Iſaram, *Pontoiſe*. Charta Ludovici VII. an. 1177.

¶ PRUMIA *Villa*, *Pruym*, in Electoratu Trevir. Charta Theodorici Reg. an. 722. apud Calmet. tom. 1. Hiſt. Lothar. col 269.

¶ QUENTOVICUS, quaſi vicus ad *Quentam*, *la Canche*, unde *Wicus* nude interdum dicitur: locus non longe a Stapulis & a monaſterio S. Judoci. Edictum Piſtenſe an.864. c.12. Vide Valeſ. Notit. Gall. p.461. & *le Blanc* de Monet. p.110.

¶ RAMPERT *Villa* ad Mortanam in Lotharingia, *Ramberville*. Charta Ludovici Pii an. 836. apud Perardum in Burgund. p.19.

¶ RAUSIACUM *Villa* ad Axonam in Campania Remenſi, vulgo *Roucy*. Præcept. Caroli C. an.845. to.2. Capitul. col.1456. *Rauciacus*, Frodoardo ad ann. 948. *Rauziacus*, in Chron. Fontanell. ad an. 851. *Raugio palatio* inſcriptum monetæ, cujus typum exhibet *le Blanc*, de Monet. p.130.

¶ REGALE MADIUM, *Regalis Hortus*. V. *Dripie*.

¶ REGALIS-LOCUS prope Compendium, *Royallieu*. Vide Mabillonium.

¶ REMENSE *Palatium*. Vide eumdem. Mahill.

¶ ROFIACUM ſeu RUFIACUM. Vide Mabill.. *Ruflacovilla*, in Charta Caroli C. an. 867. ex authentico deſcripta apud Felibian. inter Probat. Hiſt. S. Dion. p. 76. quod in Doubleto improbat ibidem Mabillon.

ROMARICIMONS *Palatium*, *Remiremont*, in Lotharingia, apud Acher. tom.7. Spicil. p.185. Vide Mabillonium.

¶ ROMILIACUM *Villa*, *Reuilly lez Paris*. Vide Mabill.

¶ ROTOIALUM, RODOLIUM, &c. *Ruel*. Vide Mabillonium.

¶ ROUVRA *Caſtrum*, *Rouvre*, duabus vix leucis a Divione diſtans, in diœceſi Cabilonenſi. Litteræ Johannis Reg. an.1361. to.3. Ordinat. p. 550.

¶ RUBAC *Villa*, *Ruffach* in Eliſatia. Charta Caroli Simplicis an. 912. apud Calmet. to. 1. Hiſt. Lothar. inter Probat. col.335.

¶ RUFLACOVILLA. Vide *Rofiacum*.

Tom. V.

¶ RUCANESBURG *Palatium*, haud procul ab Aquiſgrano, ſ. *Rolduc*. Charta Caroli M. ann. 821. ſæc. 4. Bened. p.1. pag.203.

¶ RUCITUSIT, in Capitul. Caroli C. ann. 877. recenſetur inter Palatia in quibus morari non debet Ludovicus Caroli filius, niſi neceſſitas fuerit. Forte idem quod *Reiteſte*, *Retel*, opidum ad Axonam in finibus Remorum, quod *Registeſtum* in veteribus Chartis nuncupatur.

¶ SALÆ *Palatium* prope Neoſtadium Carolo Mag. adamatum. Vide Eccardum ad Leg. Salic. p. 5. & Sirmondum edit. Lupar. to. 3. col. 109.

SALMONCIACUM *Palatium*, [*Sameucy*,] in Laudunenſi diœceſi. Hincmarus Remenſ. to.2. p.298. Labbeus to.2. Biblioth. p.755. Doublet. p.705.706. Capitul. Caroli C. p.441. [Annal. Pithœani ad an.771. Aimoinus lib.5. cap.34.]

¶ SAPONARIÆ *Palatium*, *Savenieres*. V. Mabill.

¶ SATANACUM *Palatium*, nunc opidum pagi Vabrenſis trans Moſam, *Stenay*. Vide Mabill.

¶ SCANDEBOLT *Palatium* excipit Carolus Cal. in Capitul. ann.877. a Palatiis quæ frequentare poteſt Ludovicus ejus filius. Vide Sirmondum edit. Lupar. to.3. col.345.

¶ SCARPONNA *Palatium* ad Moſellam prope Muſſipontem, vulgo *Charpeigne*, ſeu *Scarpeigne*, memoratur in Itiner. Antonini, in Tabula Putingeriana, apud Ammianum lib. 27. & in Actis SS. Bened. ſæc. 5. p.399. nunc villula quam ruſtici *Saupoune* vocant.

¶ SCLADISTATUM *Palatium* in Eliſatia ſuperiore, *Schleſtat*. Vide Mabillonium.

¶ SCODONIS-VILLA *Palatium*, in Charta Ludovici Pii an.815. apud Calmet. to. 1. Hiſt. Lothar. col. 298. Leg. forte *Theodonis-villa*.

¶ SCOLINARE vel SCONILARE *Palatium*, nunc, ut mihi videtur, *Schoinech*, opidulum in Electoratu Trevirenſi, a Treviris octo diſtans leucis verſus Septentrionem. Charta Lotharii Imper. ann. 855. apud Calmet. to.1. Hiſt. Lothar. col.306. *Sconilare* editum apud Marten. to.1. Ampl. Collect. col.140.

SENONENSE, [*Sens*,] in Charta Henrici I. an.1048. apud Camuſat. in Prompt. antiq. Trecenſ. p. 23.

¶ SENTIACUM. Vide *Hiſentiacum*.

SILVACUS, apud Hincmarum Epiſt. 1. ex Labbeanis. *Silvagius*, in Charta Caroli C. in Append. ad Capitul. n 100. [*Sylviarius*, in Diplom. ejuſdem Imper. an.846. apud Calmet to.1. Hiſt. Lothar. col.305. hodie *Servais*, in pago Laudunenſi, a Codiciaco non integris quatuor leucis diſtans. Vide Mabillonium.]

SILVANECTUM *Palatium*, *Senlis*, urbs Epiſcopalis. Charta Roberti Reg. in Tabular. Fiſcan. fol. 21. Sammarthani in Abbat. Gall. p. 16. & in Epiſc. Silvanect. n.53. [Sirmondus edit. Lupar. tom. 3. p.64. Ducheſnius to.3. p.345. & to.4. p.77. 96. & 148.]

¶ SPINOCILUM ſeu SPINOILUM ad Sequanam, *Eſpinay*. Vide Mabillonium.

¶ SPISSIA vel SPINSIA *Villa*, *Eſpoiſſe*. Vide Mabillonium.

¶ STAMPENSE *Palatium*, *Eſtampes*. Vide Mabill.

¶ STERPINIACUM vel STIRPINIACUM *Villa*, *Eſtrepagny*, in Vilcaſſino. Vide Mabillonium.

¶ STIRPIACUS *Villa* in pago Tullenſi, vulgo *Eſtrepey*, a Tullo-leucorum duabus diſtans leucis, ubi etiamnum veteris caſtelli parietinæ cernuntur. Charta Caroli Craſſi an.885. to.2. Miſcell. Baluzii p.153. Alia ejuſdem Imper. apud R. P. *Benoit* in Hiſtor. Tull. inter Inſtrum. p.6. & Vita mſ. S. Cadroei.

¶ STRAMIACUM *Palatium*, *Stramiatis*, in Charta Caroli Reg. Burgund. an.857. tom.12. Spicil. Acher. p. 121. *Strounacum*, pro *Stramiacum*, legitur in Charta

C Lu-

Digitized by Google

Ludovici Pii ann.835. tom.1. Hiſt. Occitan. inter Inſtr. col.68. Vicum eſſe in Breſſia tribus leucis a Lugduno diſtantem, qui nunc *Tromoye* dicitur, ſcribit Meneſterius in Hiſt. Lugdun. *Cremieu* pagi Lugdunenſis villam eſſe opinantur Valeſius & Mabillonius.

SUESSIO *Palatium*, *Seiſſons*, urbs Epiſcopalis. Doublet. p.697. [Vide Mabillonium.]

¶ SYLVIARIUS. Vide *Silvacus*.

¶ TAVERNIACUM *Villa* in decanatu Montiſmauriac. *Taverny*. Charta Philippi V. ann.1317. to.1. Ordinat. pag. 649.

¶ TAURIACUM *Villa* in finibus Carnutum, *Toury*. Charta Boſonis Rag. ann. 881. tom. 2. Capitul. col. 1508.

¶ TECTIS *Palatium* in agro Leodicenſi, haud procul a Stabulenſi monaſterio. Charta Ludovici Pii ann. 827. apud Marten to.1. Ampl. Collect. col. 25.

THEODONIS-VILLA *Palatium*, [*Thionville*.] Doublet. p.713. Chifflet. in Tornut. p.264. Hugo Flaviniac. in Chron. Virdun. p. 270 Annal. Fr. Metenſ. ann. 773. [Vide Mabillonium.]

THEODWADUM *Palotium*, [pagi Andegavenſis, vulgo *Doue*, Charta Pippini I. ann. 835. inter Inſtrument. tom. 1. Hiſtor. Occitan. col. 70.] Theganus de Geſt. Ludovici Pii capit. 41. Vita ejuſdem Ludovici ann. 796.

¶ TILLUM prope Senonas, *Teil*. Odorannua in Translat. SS. Saviniani, &c. ſæc. 6. Bened. part. 1. pag. 264.

¶ TOLOSANUM *Palatium*, *Toulouſe*. Vide Mabill.

¶ TORNACENSE *Palotium*, *Tournai*, apud S. Audoenum in Vita S. Eligii.

¶ TORNODORIUM *Palatium* ad Hormentionem in Lingonibus, *Tonnere*. Charta Philippi Aug. an. 1187. apud Perard. in Burgund. p. 340.

¶ TRAJECTUM ad Moſam, *Maſtricb*. Vide Mabillon.

¶ TRECÆ urbs Epiſcopalis, *Treies*. Præcept. Ludovici Balbi an.878. apud Marten. to. 1. Ampliſſ. Collect. col.210.

¶ TREVIRENSIA *Palatia*, *Treves*. Vide Mabill.

¶ TRIBURINUM *Palatium* ad Rhenum apud Moguntiam urbem, etiamnum *Tribur*. Charta Ludoviei Pii an.819. inter Inſtr. to.1. Hiſt. Occitan. col. 67. *Triburias villa regia*, in alia an.870. apud Marten. tom. 1. Ampliſſ. Collect. col. 191. Adde Baluz. tom.4. Miſcell. pag. 416.

¶ TRISOODIOS *Villa publica*, in Charta Pipini Reg. ann. 763. in Defenſione Abbatiæ Prumienſis p.51. *Triſgodios* edidit Mabill. inter Inſtr. to. 2. Annal. Bened. p.707. male *Friſgodios* in ipſo contextu ibid. p.202.

¶ TROSLEIUM *Palatium*, *Trosly*. Vide Mabill.

¶ TRUPCHIACUM *Villa*, f. Truceia in pago Sueſſionico, vulgo *Droiſy* vel *Trouci*. Charta Carlomanni an.883. to.2. Capitul. col. 1511.

¶ TUINUM *Fiſcus*, vulgo *Tuin*, ad flumen Sabim. Vide Valeſ. Notit. Gall. p.564.

¶ TULPIACUM *Caſtrum publicum*, alias *Tolpiacum* vel *Tolbiacum*, Coloniam inter & Marcodurum, in Charta Caroli Martelli an.725. apud Miræum to.1. p.492.

¶ TUMBAS *Palatium regium*, Præcept. Lotharii Imper. in Defenſ. Abbat. Prum. p. 59. Vicus in Arduenna ſilva. Vide Capitul. Caroli C. tit. 43.

¶ TURNUS *Villa regia* infra caſtrum Porciani haud procul a dextra fluvii Axonæ ripa, vulgo *le Tour*. Præcept. Caroli Simplicis ann. 898. in Append. ad Marcam Hiſp. col. 830. *Turnumvilla*, in alio ejuſdem Reg. ann. 899. ibidem col. 833. *Hiurnus*, in Chartis ejuſd. Caroli inter Inſtr. to.2. Hiſt. Occitan. col. 37. 38. 39. *Actum in Setica contra Torn*, ibid. col.60. ex Charta an. 922.

¶ TURONES *urbs metropolis*, *Tours*, in Præcepto Caroli Calvi an.861. apud Marten. to. 1. Ampliſſ. Collect. col.166.

¶ TUSSIACUM *Villa ſuper Moſam* in pago Tullenſi prope Vallam-coloris, vulgo *Tuſey*, non *Tulley* ſeu *Tulle aux groſeilles*, inter Moſellam & Moſam, ut vult Germanus apud Mabill. Charta Caroli C. an. 859. to.2. Capitul. col. 1473. Vide Hiſt. Tull. R. P. *Benoit*.

VALENTIANÆ *Palatium*, [*Valenciennes* ad Schaldim fluvium.] Charta Lotharii Reg. apud Doublet. p.787. alia Caroli Cal. an.843. apud Perardum pag.143. [Vide Sirmondum edit. Lupar. to. 3. col. 77. 78. 79. 80. & Mabill.]

¶ VALLIS-RODOLII *Caſtrum*, *Vaudreuil*, in Normannia. Litteræ Johannis Reg. an. 1351. to. 4. Ordinat. p.77.

¶ VAUDILOGITUM *Villa* in Burgundiæ Comitatu, *Vau-laye*, apud Perardum in Burgund. p. 24.

¶ VAUMAIN in Vilcaſſino, *Vexin*, in Litteris Caroli IV. an.1324. to. 1. Ordinat. p. 781.

¶ VEDRARIÆ *Villa*, vulgo *Verrieres*, agri Pariſiaci, in Præcepto Caroli C. an.850. inter Inſtr. to.4. Gall. Chriſt. col.48.

¶ VELSATUM *Fiſcus*, vulgo *Viſet*, prope Leodium, in Capitul. Caroli C. tit.43. idem quod *Veoſatum* in Annal. Bertin. nuncupatur.

¶ VENDERIA *Villa regia partim Mettenſis*, *partim Tullenſis territorii*, *Vendiere*. Vita S. Johannis Abbat. Gorzienſ. ſæc.5. Bened. n.9. p.368. *Vendera*, in Translat. S. Gorgonii ſæc.3. Bened. p.2. pag. 215. Vide Hiſt. Tull. R. P. *Benoit*.

¶ VENDOPERA *Fiſcus regius*, *Vendevre*. Vide Mabillonium.

¶ VENITTA *Villa regia* in pago Bellovacenſi, *Venette*. Vide Mabillonium.

VERMERIA *Palatium*, [prope Iſaram, *Verberie*.] Capitul. Caroli M. ann. 808. c.9. Hincmar. Epiſt. 5. ex Labbeanis, Doublet. p.696. Flodoard. l.3 cap. 4. Will. Heda p.222. 1. edit. Diplom. Belgica Miræi pag.22. Johan. a Leydis l. 3. c. 12. Chron. Hildesheim. c. 25. [Sirmondus edit. Lupar. to.3. p.71. 72. 74. 100. Acta SS. Bened. ſæc.4. p.2. p.506. Martenius novæ Collect. tom. 1. p.2. pag.5. & Mabillonius.]

VERN, VERNUM *Palatium*, [Vernolium ad Iſaram, *Verneuil*.] Concil. Vernenſe ann. 755. Capitul. Caroli Cal. p.23 38. 144. 441. 460. Beslius in Epiſc. Pictav. p.29. Chifflet. in Tornut. p. 265. Vita S. Eucherii n. 9. [*Vern*, in Charta Ludovici Pii ann. 821. Append. Marcæ Hiſp. col. 767. Sirmondus edit. Lupar. to. 3. col. 15. 16. 101. & Mabillonius.]

¶ VERNIMPTÆ *Villa*. Vide Mabill.

¶ VERSALIUM *Palatium*, *Verſailles*. Vide Mabill.

¶ VETUS-DOMUS *Palatium* in pago Rotomagenſi. Henricus Mon. in Mirac. S. Germani Autiſſiod. c.45.

¶ VICENÆ ſeu VICENNÆ *Palatium* in agro Pariſienſi, *Vincennes*. Vide Mabill.

VICTRIACUM *Palatium*. Charta Henrici I. Regis apud Baluz. in Not. ad Lupum Ferrar. p. 526. Aimoinus l.4. de Mirac. S. Bened. c.26. [*Vitry*. De aliis Palatiis ejuſdem nominis, vide Mabill.]

¶ VIENNA *Palatium*, *Vienne*. Charta Caroli Simplicis an.898. inter Probat. to. 2. Hiſt. Occitan. col. 34. Vide Mabillonium.

¶ VILLA-NOVA REGIS *juxta Senonas*, *Villeneuve-le-Roy* in Stabilimento Philippi Aug. an. 1209. tom. 1. Ordinat. pag. 30. de utraque *Villa-Regis*, vide Mabillonium.

¶ VILLARE *juxta collum Reſti* in pago Vadenſi, *Villers-Coſte-rez*, in Charta Philippi VI. ann.1328. Vide Mabillonium.

¶ VIS-

Digitized by Google

¶ VISKERIUM *Palatium* in pago Tullenſi, vulgo *Vicberey*. Tabular. Tullenſe. Vide Hiſt. Tull. R. P. *Benoit*.

¶ VIXELIACUM *Villa* in agro Nivernenſi ad Coram, *Vezslay*. Charta Philippi Aug. an. 1190. apud Marten. to. 1. Anecd. col. 636.

¶ WARA inter Palatia recenſetur in Capitul. Caroli C. an. 877. An idem cum *Warc* quod a Maceriis, *Maiſieres*, parum diſtat? Vide Sirmondum edit. Lupar. to. 3 col. 344.

¶ WARMATIA ſeu WORMATIA, *Wormes*. Vide Mabillonium.

¶ WASALIA *Villa regia*, *Weſel*. Vide Mabillonium.

¶ WEIBILINGA *Villa*, in Charta Caroli Craſſi an. 887. apud Marten. to. 1. Ampl. Collect. col. 223.

¶ WEIMODUS *Villa regia*. Vide Mabillonium.

¶ WICUS. Vide *Quentovicus*.

Sed & Infancionum ædes apud Aragonenſes *Palatia* fere ſemper vocant Fori Oſcenſes Jacobi I. Regis Aragon. in quibus eadem erat immunitas, quæ in Eccleſiis, adeo ut *ſi quis malefactor perpetrato crimine, vel maleficio, pro ſe defendendo, eas intraverit, non debeat inde extrahi violenter, niſi fuerit latro, vel raptor, aut traditor manifeſtus*.

PALATIUM in Monaſteriis. apud Petrum Diaconum Caſin. lib. de Miracul. S. Benedicti Caſini patratis n. 29. ſed quæ pars ædium Monaſterii fuerit, non omnino liquet, niſi fuerit domus Abbatis, quam Aulæ nomine donat Vita S. Hermelandi Abbat. n. 39. ubi de quodam Abbate: *Cœpit igitur Aulam ſibi ædificare, neceſſariis non contentus domibus, &c.* Id nominis etiam tribuitur cæteris dignitatum ſeu officialium Monaſterii ædibus in veteri Scheda apud Angelum a Nuce: *Camerarius*, (Caſinenſis Monaſterii) *debet facere reparare Palatium quod dicitur* Palatium *Infirmarii, quod eſt juxta cemeterium, extra paradiſum, & omnes alias cameras, &c.* Infra, *Firmatarius debet facere Palatium Infirmarii cum ſubjacentiis ſuis*. Interdum pro *Refectorio*, ſeu majori aula uſurpatur, ut in Regula Militum Templariorum in Concilio Trecenſi ann. 1127. cap. 8. *In uno quidem Palatio, ſed melius dicitur refectorio, communiter vos cibum accipere credimus, &c.* ſeu potius pro cellis, vel quibuſvis ædibus monaſticis. Charta Sanctii Regis, qui ad Zamorram obiit, apud Ant. *de Yepez*, in Chron. Ordin. S. Benedicti tom. 5. *Sit etiam Monaſterium veſtrum cum ipſa villa, in qua ſitum eſt, & omnes veſtra decaniæ, ſive Palatia veſtra, per totum regnum meum ſine portatico de veſtris propriis rebus, &c.* Charta Sanctii Ramirez Regis Aragonum apud Martinezium in Hiſt. Pinnatenſi lib. 3. cap. 27. *Campos, & hortos, & Palatia S. Joannis, ſi quis fregerit, pectet 60. ſolidos*. Alia ejuſdem Regis æræ 1131. apud *Yepez* in Chron. Ord. S. Benedicti to. 7. *Domo prælibatis ſanctis ac præſcripto cœnobio Monaſterium S. Urbicii de Servol, cum omnibus ſuis pertinentiis, & cum omnibus decimis ſuis, cum villis & manſis & Palatiis ſuis & poſſeſſionibus, &c.*

☞ *Palatium* potiori jure dicta domus excipiendis hoſpitibus deſtinata, in Guidonis Diſcipl. Farfenſ. lib. 2. cap. 1. *Juxta galileam conſtructum debet eſſe Palatium longitudinis 155. pedes, latitudinis 30. ad recipiendum omnes ſupervenientes homines qui cum equitibus advenaverint monaſterio. Ex una parte ipſius domus ſunt præparata 40. lecta & totidem pulvilli ex pallio, ubi requieſcant viri tantum, cum latrinis 40. Ex alia namque parte ordinati ſunt lectuli 30. ubi Comitiſſæ vel aliæ honeſtæ mulieres pauſent, cum latrinis 30. ubi ſola ipſæ ſuas indigerias procurent. In medio autem ipſius Palatii affixæ ſint menſæ ſicuti refectorii tabulæ ubi edant tam viri quam mulieres.*

¶ PALATIUM PONTIFICALE, Domus Epiſcopalis, in Charta Matthæi Epiſc. Trecenſ. an. 1172. *Actum eſt hoc in Palatio Pontificali Trecenſi*.

¶ PALATIUM, Domus urbis publica, in qua Ædiles ſeu Scabini jus dicunt aut coeunt, *Hoſtel* vel *Maiſon de Ville*. Chron. Veronenſe ad an. 1242. apud Murator. to. 8. col. 632. *Et eo anno D. Henricus de Egna tunc exiſtens Poteſtas Veronæ fecit magnam curiam militum & dominarum cujuſcumque conditionis in Palatio Communis Veronæ*. Statuta Maſſil. l. 5. cap. 56. *Decernentes ... quod annis ſingulis mutentur & renoventur ex toto omnes & ſinguli Notarii Palatii, & aliarum curiarum villæ vicecomitalis Maſſiliæ*. Ubi perperam virgula ante vocem *Palatii* poſita eſt.

¶ PALATIUM, Conventus publicus. Anonymus de Elevat. S. Theoderici Abb. ſæc. 5. Bened. p. 521. *Ut Remorum finibus Rex* (Lotharius) *appropinquaret, habiturus quidem apud metropolim Palatium cum optimatibus ſuis*. Vide quæ obſervavimus ſupra in præmiſſis ad Palatia.

¶ PALATICUM, Tributum. Vide *Palare* 2.

¶ PALATINA AUDIENTIA, Judicium Palatinorum, hoc eſt, eorum qui in Regum palatiis judicum officio fungebantur. Capit. Karlomanni ann. 882. c. 2. *Decernimus igitur ut omnes in palatio noſtro commanentes, & illud undique adeuntes, pacifice vivant. Quod ſi aliquis corrupta pace, rapinam exercuerit, per noſtram regiam autoritatem & Miſſi noſtri juſſionem ad Palatinam adducatur Audientiam, ut ... legali multetur judicio*.

¶ PALATINUM SCRINIUM, Archivium regium. Præcept. Ludov. Pii ann. 832. to. 1. Capit. col. 678. *Alteram* (conſcriptionem) *noſtræ magnitudini direxerunt, ut illam Palatinis Scriniis juberemus recondi*. Infra *Imperialis aulæ reconditorium* dicitur.

PALATINI, Qui in Palatio militant. Scholiaſtes Juliani Anteceſſoris c. 82. *Omnes qui in palatio militant, poſſunt appellari Palatini*. Quomodo hominem Palatinum vocat Eckehardus junior de Caſibus S. Galli c. 1.

PALATINI, Proceres, Optimates Palatii. [Vita ſancti Johannis Epiſc. Valent. apud Marten. to. 3. Anecd. col. 1696. *Sicut autem Palatinis ex conſuetudine, quæ eis a natura ſecunda eſt, rectiſſimum videtur principi ſuo blandiri*. *Palatinorum poteſtates*, in Vita S. Rodingi ſæc. 4. Bened. p. 2. pag. 535.] *Primores palatii*, in Vita S. Genulfi c. 7. *Palatini Principes*, apud Poetam Saxonic. an. 782. *Palatinus Senatus*, apud Claudianum de quarto Conſulatu Honorii:

... & in mediis effulget curia caſtris
Ipſa Palatino circumvallata Senatu.

Charta Roberti Regis Franc. an. 996. in Hiſtoria Mommorenciaca: *Ex ſententia Palatinorum noſtrorum adjudicavimus ei, &c.* Alia ejuſdem Regis an. 1029. *Noverit itaque ſanctæ Dei Eccleſiæ fidelium ſolertia, & Palatinorum ſimul induſtria, qualiter, &c.* Infra *Proceres Palatii* appellantur. Chartæ Ludovici VI. & Ludovici VII. apud Doubletum pagin. 849. 854. *Communicato cum Palatinis noſtris conſilio, &c.* ubi & *Optimates* dicuntur. Ita uſurpant Monachus Sangallenſis l. 1. c. 4. 5. 27. 33. Flodoardus l. 3. c. 23. p. 493. cap. 24. p. 506. edit. Colvenerii, & alii.

Ex hac nomenclatura ſcriptoribus noſtratibus infimæ ætatis *Paladini* dicuntur regni proceres. Liber de Caſtro Ambaſiæ p. 567. *Quæ mulier de Paladinorum ſtirpe deſcendit ex linea regii ſanguinis*; ubi perperam *Palladiorum* præfert codex editus. Ita porro ſeu veros, ſeu fictitios Caroli Magni comites expeditionum, & præcipuos copiarum duces vocabant, Orlandum, Renaldum, Oliverium, Ogerium, quos Παλατίνους etiam appellatos fuiſſe obſervat Laonicus l. 2. p. 57. edit. Genev.

¶ Palatinus Consul vocatus Willelmus in Charta laudata inter Acta SS. Bened. ſæc.5. p.82. qui ab aliis *Comes & Dux Aquitanorum*, id eſt, Arvernorum appellatur : *Palatinus Conſul* idem ergo ſonat quod *Palatinus Comes*. Vide *Conſul*.

Palatini, nude, pro Comitibus Palatinis, in Speculo Saxonico l.3. art.52. §.5. *Palatinus Rheni*; in Wichbild Magdeburg. art.9. §.1.

Palatini, dicti ſub Impp. Romanis, qui rei privatæ & largitionales titulos exigebant, de quibus eſt titulus in utroqueCodice de *Palatinis ſacrarum largitionum*. Scholiaſtes Juliani Anteceſſoris c.82. *Palatini dicuntur, qui pertinent ad Comitem rerum privatarum, vel ad Comitem ſacrarum largitionum*. Horum Palatinorum meminit Gregorius Magnus l.8. Epiſt.10. *Glorioſi filii noſtri Cesbegas atque Flora jugales pro certis cauſis ſuis Maximum, virum clariſſimum, Palatinum Privatarum ad Siciliam tranſmittentes, &c.* Idem in Epiſt. 27. *Queſtus nobis eſt, quod Joannes vir clariſſimus Palatinus multis eos fruſtra affligat incommodis, &c.* Quo loco deſcribitur *Palatinæ exactionis enormitas*, de qua Novella Theodoſii 43. de Palatinis. Agit de eodem *Joanne Palatino* Epiſt.52. idem Gregorius. Meminit præterea alterius *Palatini* importuni l.9. Epiſt.24. ut *Maximi Palatini*, Sidonius l.4. Epiſt.24.

Palatinus, apud Hungaros dignitas præcipua, de qua ſic Decreta Andreæ Regis Hungariæ an. 1222. capit. 10. *Palatinus omnes homines regni noſtri indifferenter diſcutiat ad cauſam nobilium. Qua autem ad proditionem capitis, vel ad deſtructionem poſſeſſionum pertinent, ſine conſcientia Regis terminare non poſſit*. Palatini porro prærogativæ inſignes ſunt eæ : ſi regium ſemen defecerit, in alterius electione primam vocem habet. Si Rex filium hæredem in tenera ætate reliquerit, ejus tutor eſt, ut & regni Gubernator, & Dietas indicit, Exercituum Dux & ſupremus Capitaneus eſt, juxta tamen voluntatem & arbitrium Regis : Controverſias regnicolarum dijudicat : in controverſiis inter Regem & ſubditos arbiter eſt : Regis, ſi negligens ſit, aut minime idoneus, defectum ſupplet : ſi Rex in exercitum pergat, ejus Vicarius ac Locumtenens eſt, &c. [Hinc in Vocab. utriuſque juris : *Palatini aliter dicuntur Vicarii, quia quodam modo gerunt vicem principis*.]

¶ PALATURA, Intervallum, ſpatium, Gall. *Diſtance*. Chron. Andr. Danduli apud Murator. to.12. col.456. *Erant 33. galeæ ſibi invicem ſimul junctæ ad remorum extenſionem contiguæ; terribiliſſimi bombardarum lapides ..., cadebant ante, vel poſt, ſeu inter remorum Palaturas*

. PALATUS, Vide *Pallium* 2.

¶ PALAX, *Doloſus, fallax*, in Gloſſ. Iſid. ad quas recte Grævius : lege, ut habent Excerpta, *Pellax*.. Conſtantienſis *Pellax, doloſus, fallax*. Hinc apud Feſtum, *pellicator, qui pellicit in fraudem*.

PALAZZOLI, Virgulæ, apud Petrum de Creſcentiis lib. 10. de Agricult. cap.28. *Vergettes*, veteri Gallico interpreti.

¶ PALCUM, Suggeſtus, Italis *Palco*. Acta SS. Maii to.2. p.60. de S. Angelo Mart. *In humeris portando* (arcam) *ſub baldacchino, ſub ara ad hoc erecto, in Palco ligneo ornamentis inſignito, &c.*

PALDONES, Veſtis ſpecies. Vide *Faldones*.

¶ PALDUS, Palus, Gall. *Pieu*, vel Contextus & ſeries palorum, *Paliſſade*. Rolandinus de factis in marchia Tarviſ. l.5. c.18. apud Murator. to.8. col.247. *Cum tenteriis & foſſis & Paldis taliter circumdederunt locum, quod nemo poterat ingredi vel exire*.

1. PALEA, Vox, quæ proponitur ut titulus quibuſdam capitibus Decretorum Gratiani, ut notetur addititia eſſe, nec a Gratiano primitus illi libro inſerta, cum in veteribus mſſ. Gratiani, quæ *paleæ* nomine inſigniuntur deſiderentur. Andreas JC. ad Speculat. & ex eo Anton. Auguſtinus l. 1. dial. 1. de Emendat. Gratiani, aiunt *Paleam* fuiſſe diſcipulum Gratiani, qui capita hæc adjecerit. Vide, quæ habet Admonitio Gregorianæ Editionis.

¶ PALEA, Præſtationis ſpecies, quæ in paleæ manipulis exigebatur. Charta Adhemari Com. Engoliſm. ann. 1196. apud Stephanot. Antiquit. Bened. Engoliſm. MSS. pagin. 189. qua homines ſuos eximit, *ab omni talliata, injuſta exactione, exercitu, ... caſeis & Paleis*.

¶ PALEACEUS, Stramineus. Acta S. Contardi to. 2. April. pag. 449. *Homo ille qui in Paleaceo tugurio eam exceperat, dixit, &c.*

¶ PALEAGIUM, Idem quod *Palea* 2. citatur ex antiquis Recognit. to.1. Hiſt. Dalphin. p.78.

PALEALES Uvæ, in palea conditæ & aſſervatæ, apud Cælium Aurelian. l. 3. Acut. c. 21.

¶ PALEANCHE, *Inveterati faucium tumores, quique diſcuti non poſſunt : quaſi obluctans obſiſtenſque præfocatio*. Vocab. Suſſannæi, ex Gr. πάλη & ἄγχω.

¶ 1. PALEARE, Locus ubi paleæ reponuntur, Vide *Palearium* 2.

¶ 2. PALEARE, Straminea fax, Gall. *Torche de paille*. Annal. Mutin. apud Murator. to.11. col.66. *De anno 1264. apparuit cometes faciens fumum, ſicut faceret unum Paleare ardens*.

¶ 3. PALEARE, Ædium parietes *palliis* exornare, *Tapiſſer*. Charta an 1261. in Tabular. S. Victoris Maſſil. *Quod helemoſinarius faciat natas in clauſtro & capitulo & eas copari & innitari ac etiam Paleari in feſtivitatibus Natalis Domini, Paſchæ & Pentecoſtes, &c.* Vide *Pallium* 2.

. PALEARIA, Horreum palearum, in Mirac. S. Cataldi Epiſc. n.29.

¶ PALEARIA Minuta, Omne genus herbarum & granorum, ut medica, &c. quod falce metitur & datur equis & pecori comedendum. Charta an.1313. in Tabular. S. Martini Pontiſ. *Redecima quam percipit de fructibus .... tam de minutis Paleariis quæ producuntur extra granchiam ad fauchetum, quam de aliis fourragiis*.

PALEARII, Gallis, *Paillers*. Gaufridus Voſienſis in Chron. p.2. cap. 10. *Philippus Gallorum Rex ſocero ſuo Anglorum Regi Henrico, quaſi auxilium, tartareas direxit legiones : eorum pedes veloces erant ad effundendum ſanguinem. Hi ex diverſis terrarum partibus conglobati unam Eccleſiam fecerunt malignantium, unoque vocabulo Palearii, quaſi a palea vocabantur*. Infra : *Palearii apud Caſtrum Dunum delentur*. Vide cap.13. & 21. Idem lib. 1. cap. 73. *Immiſit Deus in Aquitaniam hoſtes crudelium populorum, ... & ut ruſtice loquar, Brabanſons, Hatauiers, Aſperes, Paillers, Navar, &c.* Incertum porro, an ita dicti *Palearii*, quod paleam pro inſigni ad caput aut galeam deferrent an vero quod incendia, ubique ignem palea immittendo excitarent. Vide Gloſſar. mediæ Græcitatis in Ἀχυρανταί. [& infra *Pilardi*.]

¶ PALEARITIUM, Straminea culcita, Gall. *Paillaſſe*. Acta S. Franciſcæ Romanæ tom. 2. Martii pag. 159. *Malignus ſpiritus immiſit in lecto ſui mariti & adhuc in Palearitio ipſius Beatæ lectuli tot pulices quod ſtupendum erat*.

1. PALEARIUM, in Gloſſ. Græc. Lat. dicitur τὸ ὑποκάτω τοῦ βοὸς κρεμάμενον δέρμα, *quæ ſub collo bovis fluitat hue & illuc admodum paleæ, &c.* apud Joannem de Janua. Occurrit in Vita S. Benedicti Anianenſis.

2. PALEARIUM & Paleare, Locus, ubi paleæ repo-

Digitized by Google

reponuntur, apud eumd. Joan. de Janua. Conſtitutiones Catalaniç mſſ. *Olivæ vero & fructus earum, columbaria & Palearia neu inſcindantur, vel comburantur, nec deſtruantur*. Vita S. Endei Abbatis Aranenſis n. 18. *Sic diligenter exercebat trituratoris officium, ut in Peleario territorii* (quidam legunt *teritorii*) *non poſſet granum, quod culmen faceret, inveniri*. [Adde Statuta Vercell. l. 5. fol. 125.]

¶ 3. PALEARIUM, Tugurium paleis tectum. Vita S. Gerii to. 6. Maii p. 160. *Ubi rus ſive villa aliquantum habitantium ſub Paleariis ſeu caſinis*.

¶ PALEATUS, Bicolor, vel etiam multiplici colore diſtinctus, noſtris *Pale*. Inventarium ornament. & Reliq. Eccl. Noviom. an. 1419. ex Archivo ejuſd. *Item tres cortinæ de ſamito Paleatæ de rubro & albo, bertetæ deſuper ad arma Franciæ*. Vide in *Pallium* 2. *Paleatus*, alia notione, vide in *Paleta* 2.

PALECTUM. Rollandinus in Summa Notariæ c. 2. *In 10. brachiis panni de Pruyn. & uno Palecto de ſtanchiis pro veſtibus ipſius Dominæ Mathildæ, &c.* [Noſtris *Paleſteau* vel *Paleteau* pro ſegmentum panni, lacinia. Le Roman *de la Roſe* mſ.

Poure ert la cote & mont erreſſe,
Et plaine de vies Paletiax.

Ibidem:

Ele n'avoit cun vies ſac eſtroit
Tout plains de mauvet Paletiax,
C'eſtoit ſa cote & ſes mantiax.]

¶ PALECTUS, vel PALETTUS, Armorum genus, quod palmulam luſoriam, Gall. *Palette*, referret, ſic appellari videtur. Liber Anglicus inſcriptus *Juſtice of peace* p. 69. *Vi & armis, videlicet baculis, gladiis, arcubus, ſagittis, ... Palectis, lanceis, &c.* Charta Henrici VI. Reg. Angl. an. 1450. apud Rymer. to. 11. p. 262. *Quod nullus de cætero Palettos, loricas, gladios, ... ſeu aliqua alia arma invaſiva, &c.*

¶ PALED, Idem quod *Paleatus*. Charta an. 1440. apud *Madox* Formul. Anglic. pag. 432. *Item do & lego ... unum lectum de Arras, cum coſteris Paled de colore rubeo, viridi & albo, &c.*

¶ PALEE, Eadem notione, in Teſtamento Johannis *de Newill* an. 1486. ibid. p. 427. *Unum lectum de ſerico Palee cum rubeo & nigro, &c.*

¶ PALEFERNARIUS, PALEFREDUS, &c. Vide *Paraveredi*.

¶ PALEG, pro Pales, *Dea paſtorum*, in Gloſſ. mſ. 13. ſæc. monaſt. S. Andreæ Avenion.

PALENGA. Vide *Padolenga*.

¶ PALENGREJATUS, Naſſæ ſpecies, quæ Italis *Palengaro* dicitur. Charta an. 1434. ex Tabular. Piſcator. Maſſil. *Volumus & ordinamus quod piſcatores poſſint reponere & reponi ſinant piſces in vaſculis quibuslibet ... ſive ſit ut banaſteni, canaſtelli, . ſive ſint eſſavegatorum ſive Palengrejatorum, &c.*

¶ PALEPRUST. Vide *Pulepruſt*.

PALERGIUM. Anaſtaſius Bibl. in Benedicto II. pag. 272. *In Eccleſia B. Valentini, via Flaminia, fecit coopertorium ſuper altare cum clavis & faſtellis, & in circuitu Palergium chryſoclavum pretioſiſſimum*. Mox: *Et in circuitu Palergium de holoſerico pulcherrimum*. Idem videtur, quod *phalergium* apud Papiam, ubi *ornamentum* eſſe dicitur, forte ex Græco πάρεργον, quod additamentum & ornamentum operis ſignificat in veteri Inſcript. 59. 2.

¶ PALESCARMUS, Navigii genus. Georg. Stella in Annal. Genuenſ. ad an. 1399. apud Murator. to. 17. col. 1204. *In veſtra etiam comitiva duxiſtis ſeptem aut octo parva navigia, brigantinos aut Paleſcarmos vocata, pluribus fulcita armigeris, &c.* Italis *Paliſcalmo* & *Paliſchermo* eſt Scapha, cymba, Gallice *Eſquif*.

¶ *PALESTES*, a Græco παλαιστή, apud S. Hieronymum in cap. 40. Ezech. Menſura unius palmi minoris.

1. PALETA, Idem quod *Pala*, annuli pars, quæ gemmam cohibet. Gloſſ. Lat. Gr. *Paleta*, σφενδόνη δακτυλίου τύπος.

2. PALETA, Menſuræ frumentariæ ſpecies, in Regeſto Parlamenti B. fol. 28. *Quod licet Major & Pares Medontenſes ... exercuerint juſtitias, quæ ſequuntur, videlicet menſuras, pondera, boiſſellos, Paletas molendinorum, &c.* *Paleatæ farinæ*, in 1. Regeſto fol. 4.

PALETARE, Gall. *Paleter*, proprie eſt ad palos, quibus urbium & caſtrorum muniuntur & ſepiuntur ingreſſus, dimicare. Apud Vegetium l. 1. c. 11. & l. 2. c. 23. *ad palum dimicare*, ſpecies eſt armaturæ, ſeu exercitationis militaris, [qua milites ſe ad palum in terram defixum gravi clava numeros omnes armaturæ implentes exercebant.] Anonymus de Recuperatione Terræ Sanctæ capite 66. in Geſtis Dei per Franc. *Ut Paletando contra hoſtes, quoties neceſſe fuerit, fines ipſos, civitates & caſtra defendant*. Continuator Nangii ann. 1326. *Poſt aliquam Paletationem factam cum Bidaldis prope caſtellum, &c.* Willelmus *Guiart* an. 1270.

Un jour pour les desbareter,
Vindrent Sarrazins Paleter.

[Le Roman *de Rou* mſ.

Li borjoiz de la ville ſont as portes alle
O le Conte Tiegault qui grant peuple a amene,
Souvent ont as Normans lancie & Palete,
Mainte mellee y eut & maint homme tue.]

Chronicon Flandriæ c. 16. *La garniſon iſſit hors encontre lui, & Paleterent tant, que le Comte du Perche fut abatu ſous ſon cheval*. Et c. 46. *Et tantoſt firent les Flamens arreſter leurs groſſes batailles ſans rien faire fors Paleter l'un encontre l'autre*. Hinc *palet*, & *paletis*, pro ipſo congreſſu. Hugo Plagon vetus interpres mſ. Willelmi Tyrii l. 17. c. 7 *Ut qui tota vita ſua regno militantes*, ſic vertit, *Car ils ſont toujours au contens & au Palet*. Et cap. 12 *Et ex ea parte continuis impugnaretur congreſſionibus*, ſic habet, *Si que tous les jours les convendroit eſtre au Palet & au contens de quelque part*. Chronic. Bertrandi Gueſclini mſ.

Adonc iſſi Bertrand tout hors du Paletis.

Le Roman *de Garin*:

Sor lui avoit moult grant Paleteïs.

Will. *Guiart* an. 1296.

Car pour venir au chapleis,
Eſt leſſie le Paleteis.

Utitur pluries, ut & citatus auctor Chronici Flandr. cap. 67. 79.

¶ PALETARII, ſ. Frumenti, vel quorumcumque granorum menſures aut agitatores, a *Paleta*. Vide ſupra, & infra *Paletegium*. Charta ann. circ. 984. tom. 2. Gall. Chriſt. inter Inſtr. col. 46. *Dedimus autem iterum iis omnes emendationes & omnia vadimonia omnium ſatisfactionum omnium ibidem conſiſtentium, & conſuetudines macellariorum & Paletariorum in alodum illam habitantium.*

¶ PALETATIO. Vide *Paletare*.

¶ PALETEGIUM, Jus quod competit domino pro menſuratione frumentaria per *paletas*. Memorial. Cameræ Comput. Pariſ. ann. 1364. menſis Sept. fol. 94. v. *Gratia facta eſt decano & capitulo eccleſiæ S. Ulfranni de Abbatiſvilla, quod de granis dictæ eccleſiæ venditis ſeu emptis non ſolvatur Paletegium ſeu minagium*. Vide *Paleta* 2. & *Paletarii*.

¶ PALETTUS. Vide ſupra *Palectus*.

¶ PALETUM, a Gall. *Palet*, Diſcus, orbiculus. Regeſt. 93. Chartophyl. reg. Ch. 125. 18. Dec. 1362. *Ludentes ad Paletum in quadam carreria ſeu*

Digitized by Google

vico regio, ... & cum eſſem in dicto ludo in diſcordia ſuper duobus ictibus, &c.

¶ PALEUNCULA, Parva palea. Vita B. Gerardeſchæ to. 7. Maii p. 179. *Dixit: O Paleuncula, quam magna eſt potentia Dei quæ in te manet!*

PALEUS. Vide *Pallium* 2.

¶ PALEZARE, vox Italica, Declarare, denuntiare, indicare, quaſi palam facere. Statuta Montis Regal. fol. 316. *Item pro ſomata groſſa cora minus bagnati, recentis, non Palezati ſol. tres den.* Vide *Paliſicare*.

¶ PALEZINE, Idem quod *Padelenga*, Anguilla procerior. Charta ann. 1080. apud Miræum to. 1. pag. 70. *Quartum vero balec, quartum Palezine, & quartum ovum me illis auxiſſe, tam futuris quam præſentibus ſit cognitum.*

¶ PALFERRUM, Inſtrumentum ferreum muris ſubruendis aptum. Caſtelli Chron. Bergom. ad an. 1404. apud Murator. to. 16. col. 949. *Et ipſamet die Gibellini de civitate & burgis Bergomi iverunt cum ſtipendiariis ad dictam turrim cum Palferris, & aliis utenſilibus, & cavaverunt ipſam turrim circum circa*, &c.

¶ PALFREDUS, PALFRIDUS. V. in *Paraveredi*.

¶ PALFREY-SILVER, Exactionis genus apud Anglos, quibus *Palfrey* eſt equus, & *Silver* pecunia. Th. *Blount* in Nomolex. Anglic. *Cuſtumam ibidem vocatam Palfrey-Silver, quæ levari debet annuatim de villis de Boteleſford*, &c.

PALHERIUM, Palearium, ex Gallico *Pallier*. Charta an. 1306. in Comitatu Rutenenſi exarata, ex 2. Regeſto Philippi Pulcri Regis Franciæ n. 7. in Tabulario Regio: *Cum 6. denariis Ruthen. quos habebat cenſuales in Palheriis & ortis Stephani*, &c.

PALIA. Judicatum ann. 1250. apud Rocchum Pirrum in Notitia Eccleſiæ Pactenſis. *Pro unoquoque porco tarenos 60. Item de Palia mille, retia ad valens tarenos 50.* &c. [Charta an. 1212. in Tabul. S. Illidii Claromont. *De fructibus & Paliis Abbas & monachi duas partes habeant.* Ubi *Palia* pro *palea* ſcriptum videtur.]

¶ PALICARII, *Miniſtri militiæ*. Leo Tact. apud Laur. in Amalth.

¶ PALICIUM, ut *Palitium*. Vide in hac voce.

PALIFICARE, Palam facere, exponere, declarare. Diedericus Monachus de Illatione corporis S. Benedicti, in præfat. *Exigit a me ... quatenus ... Palificare quantocius non differam, quænam cauſa exiſtat illius feſtivitatis.* Anonymus in Vita S. Severi Epiſcopi Ravenn. c. 1. n. 1. *Nec non & obitum ſacratiſſimum qualicumque ſtylo Palificare geſtientes.* [Chron. Domin. de Gravina apud Murat. to. 10. col. 713. *Et tunc cœpit abbas Palificare ſeipſum, & ait adſtanti viro*, &c.] Utuntur præterea Theodericus Mon. de Invent. S. Celſi Epiſcopi Trevir. n. 17. & Dudo Decan. S. Quintini in præfat. ad Hiſt. Norman. p. 51. [Vide *Palezare*.]

¶ 1. PALIFICATA, vox Italica quæ idem quod *Palitium* ſonat. Memoriale Poteſt. Regienſ. ad ann. 1218. apud Murator. tom. 8. col. 1090. *Primo per flumen navigare cœperunt, & ad Palificatam Saracenorum, quam in flumine fecerunt, venientes ipſam per vim ceperunt & diruerunt.*

¶ 2. PALIFICATA, Opus acupictum. Anonymus in Annal. Mediolan. apud Murator. to. 16. col. 811. *Paramentum unum cotonini rubei laborati ad ramam cum Palificata una ad duas dominas*, &c.

PALIFICATURA, PALIFICATIO, Telonei ſpecies, in Charta Berengarii & Adalberti Italiæ Regum ann. 952. in Bibl. Sebuſ. Cent. 2. c. 99. quod pro palis, quibus fluviorum ripæ continentur, exſolvebatur; Itali quippe *Palificare* etiamnum dicunt, palis inſtruere, palos defigere. *Portonaticum, Palificaturam, tholoneum, ripaticum, navium ligaturam.* Charta Henrici Reg. Roman. an. 1311. *Ductus aquarum, Palificationes molendinorum, ripatica*, &c. Charta Ludovici Pii Imp. apud Ughellum tom. 4. p. 789. *Et ... peragere negotium voluerit in portis Walparioli & Cremonæ cum milites applicent, & in forte ſtent, ſic milites Comacleuſes & debitum reipublicæ, quod eſt ripaticum, & Palificturam, paſtumque ad duos riparios ... adimpleant.* *Pali molendinarii*, in Charta Grodegangi Epiſcopi Metenſis apud Meuriſſium p. 169. Vide *Palare* 2.

¶ PALIMPSESTUS, *Membrana iterum abraſa, charta deletilis*. Laur. in Amalth. Græc. παλίμψηστος.

¶ PALINGENESIA, a Græc. παλιγγενεσία, Regeneratio, alter natalis. Epiſtola Gunzonis ad Augienſes fratres an. 969. apud Marten. to. 1. Ampliſſ. Collect. col. 303. *Si Palingeneſiam vel metemſicoſim Pytagoræ ſtulte quis accipere vellet, animam circumciſi Achar corpori iſtius nullatenus ineſſe dubitaret.*

¶ PALINODIA DEI, Sic canticum *Te Deum laudamus* vulgo S. Auguſtino adſcriptum vocat Abbo Floriac. in Epiſt. ad monachos Anglos apud Mabill. tom. 4. Annal. p. 30. laudata, ubi idem canticum S. Hilario Pictavenſi Epiſcopo tribuit. Laurentio in Amalth. *Palinodia* eſt *iter reciprocum. Item, recantatio ſeu retractatio, contrarius cantus.* Unde patet vocis origo, quod ſcilicet canticum illud diviſis choris ſoleat decantari.

PALIOSUM. Anonymus de re Architecton. c. 17. *Cameræ ſtructiles fortiores erunt, figulinæ autem ad contignationem ſuſpendantur, ita ut cum ais ancoratis fixæ, tegulas, vel Palioſa, quæ cameram circinent, ſuſtineant.* Confer Vitruvium l. 5. c. 10.

PALIOLUS, Dives, qui pallio dorſum tegit. Guill. de Podio Laurentii cap. 43. *Factumque ut nonnulli dorſa Palioſa habentes cœperint difficultates opponere, quibus poſſent inquiſitionis officium impedire.* Vide infra *Pallium* 2.

¶ PALIPODIUS, Idem qui *Palafredus*, noſtris *Paleſroi*, Equus gradarius. Charta venditionis Sergeantiæ ſeu oſtiariæ Epiſc. Eduenſis ann. 1071. in Tabular. ejuſd. Eccl. *Item qualibet nocte in hoſpitatione equorum, videlicet pro Palipodio domini Epiſcopi & pro ſommeriis unam menſuram avenæ, prout datur ejuſdem equo.* Vide *Paraveredi*.

¶ PALISSATA, a Gall. *Paliſſade*, ut mox *Palitium*. Charta an. 1371. in Archivo S. Victoris Maſſil. *Ut faciat reparare, reficere & compleri cathenam ferream & clauſuram Paliſſatæ portus Maſſiliæ.* Vide infra *Palizata*.

PALITIUM, PALLICIATUM, PALLATIUM, Contextus ac ſeries palorum. Willel. Brito l. 7. Philipp.

Paliciumque triplex, quod erat Gaillardica ſubtus
Mœnia quadratis palis, & robore duro
Uſque ſub extremas protenſum fluminis oras.

Anonymus de Geſtis Friderici II. Imper. *Quia ſi Princeps illos in illa clauſura invaderet, Palitia illa quibus Papalis exercitus ſe totum clauſerat*, &c. Infra: *Quo liguaminibus ipſarum domorum, quæ nudo diſrumpere potuerunt, facerent ſtecbatos, ſive Palliciata circumcirca civitatem.* Expreſſit noſtrum *Paliſſade*. [Conſuetud. antiquæ Norman. num. 3. apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 118. *Et ibi nulli licuit facere Palicium, niſi in una regula: & id ſine propugnaculis & alatoriis.* Charta ann. 1205. in Tabular. Sanct. Vincentii Cenoman. *Super via quæ ducebat inter furnum & Palitium monachorum.* Computus ann. 1202. apud D. *Bruſſel* tom. 2. de Uſu feud. pag. 142. *Pro Palicio reficiendo 10. ſ.* Vide *Palium* 1.]

PALLACIUM, Eadem notione. Bracton. lib. 4. tit. 1. capit. 37. §. 1. *Si faciat quis foſſatum & hayam, murum, vel Pallacium, per quod oportet me ire per circuitum, ubi prius ingreſſus ſum per compendium.*

Apud

Digitized by Google

Apud eumdem d.tract.c.44.*Foſſato,muro,baya,vel Palatio,Palicium*,cap.45.§.2. *Palis & cloſture*, in Conſuetud. Vitriacenſi art.55.*Pallis*,in Conſuet. Altiſiod art. 53.

¶ Pallitium,in Charta Matthæi Abbat. Fuſniac. an.1225.*Nec de terra dictum ſalvarium exiſtente* (poteſt) *includere,niſi quantum ad præſens Pallitio eſt incluſum*.

¶ 1. PALIUM,Idem quod *Palitium*,vel locus palis circumſeptus.Charta an.1347.tom 1.Hiſtor.Dalphin. p. 67.*Item viderunt Palium quod eſt à domo quæ fuit Amadei Comitis,... in quo deficit magna quantitas palicii & injunxerunt caſtellano ut dictum palicium reficere ... faciat*.Charta an.1196.in Tabular. S. Victoris Maſſil. *De malo foſſato perceperunt quod eſſet Palium & gaſtrum*.

¶ 2. PALIUM, Præmium equeſtris vel pedeſtris decurſionis,Italis *Palio* vel *paglia*.Sic dici videtur,quod victor *pallio* ſeu panno ſerico, alteriuſve pretioſioris materiæ donabatur. Breviarium Hiſtor. Piſanæ ad an. 1264. apud Murator.tom.6. col. 194.*Item curſus noſtri honorabilis Palii factus ab equis & plures milites cingulo novæ militiæ decorati*. Vita S.Mariæ Magdal. de Pazzis tom.6.Maii p 251. *Cum ergo circa feſtum S.Johannis aliiſque temporibus publicæ decurſiones ad Palium, ut ajunt, celebrarentur, & multæ dominæ eo confluerent; nunquam perſuaderi potuit ut ſpectandi cauſa ad feneſtram accederet*. Statuta Vercell.lib.1. fol 17. *Ordinatum eſt quod unum Palium ſive bravium ſufficiens & idoneum, & omnia alia pertinentia dicto Palio, ementur per Commune Vercellarum ad quod in honorem feſti B. Euſebii curratur*. Vide *Pallium* 2.

¶ PALIUS,Sericus. Ordinar.MS.Abbat. Piperac. an. 1301. *In feſto Purificationis exeundo per clauſtra cum capis Paliis veniunt ante portam eccleſiæ*. Vide *Pallium* 2.

¶ PALIZATA,Palizatum,Sepimentum è palis, *Paliſſade*. Johan.Stella in Annal. Genuenſ.ad an.1383. apud Murator.tom.17.col. 1269. *Ubi clauſum erat iter ad aquas,ſudes,quas palos vocant,ita breves fundo erant affixæ,ut aquæ ſub eis palis ingrederentur, & ſic everteretur objectum, quod nominant Palizatam, aut panizatam vulgares*. Regeſtum Comput.Dalphin. tit.Grayſivod.an.1334.fol.292. *Item ponit ſolviſſe pro reparatione domorum dicti D. Dalphini ... tam videlicet pro faciendo ibi Palizatum cum portis clavaturis & aliis neceſſariis, &c*.Vide *Paliſſata*.

2. PALLA,Globus,noſtris *Bale*,Italis *Palla* & *Balla*,Germanis,*Ballen*,pro *Pila*.[Addit. ad Vitam S. Antonini tom.1.Maii p.349 *Dum luderet luda pilæ inflata, quæ dicitur Palla groſſa,fregerat ſibi brachium*.] Heſychius: Παλλά, σφαῖρα ἐκ ποικίλων νημάτων πεποιημένη. Ita porro Globum crucigerum Imperialem, qui inter Regalia inſignia reponitur, appellat Goteſridus Viterbienſis:

Aureus ille Globus Pomum vel Palla vocatur,
Quando coronatur, Palla ferenda datur.

Infra:

Crux & Palla ſimul pariter connexa tenentur:
Hæc ferit, hæc ſanat, hæc perit, illa manet.

Verſus alii in Ch. MS.Andreæ Danduli an.1130.

Crux,enſis,ſceptrum, corona,lancea, Palla.

De ejuſmodi globis crucigeris pluribus agimus in noſtro Syntagmate de Numiſmatibus Imperator. Conſtantinop.

2. PALLA,Aulæum.Gloſſ.Lat.Gr *Palla*. μίτρα, πέπλος, παραπέτασμα.Matth.Pariſ.an.1236. *Ornata igitur civitas tota holoſericis & vexillis, & coronis*,(forte *cortinis*) *& Pallis, & cereis, & lampadibus*. Alibi: *Obtulit Eccleſiæ quatuor Pallas, unam aſſignavit altari ad pendendum, & maceriam adornandum*. Et anno 1251. *Obtulitque ad majus altare tres Pallas S.Albano, & unam S.Amphibalo*. De hiſce pallis intelligendus, ni fallor,Gregorius Turon lib.10.c.16. *De Palla holoſericæ* (Eccleſiæ) *veſtimenta neptis ſuæ temerario fecerit, folia aurea, quæ fuerant in gyro Pallæ, inconſulte ſuſtulerit, & ad collum neptis ſuæ facinoroſe ſuſpenderit*.[*Paille*,eadem notione uſurpat le Roman *de la guerre de Troyes* MS.

Es nunc chambre à or ovrèe,...
Portendue de Pailles chiers.]

Palla Altaris,in veteri Vocabulario, dicitur *veſtis qua altare cooperitur, videlicet lineus pannus conſecratus, qui ſuper altare ponitur, ſuper quam extenditur corporale*. Neque ſere aliter Durandus lib. 1. Ration. cap.3.n.49. tametſi interdum *Pallam altaris* cum *corporali* videatur confundere: *Clemens enim ſtatuit, ne mortui ſepeliantur vel involvantur, ſeu operiantur,vel etiam feretrum, cum Palla, id eſt,pannis altaris, aut cum mappa, qua calix involvitur ... quando vero Palla, id eſt,corporalia, & vela, id eſt, ornamenta altaris, ſeu cortinæ ſuper altare pendentes ſordidatæ fuerit*. Et mox: *Pallæ vero,id eſt, corporalia in alia pelvi laventur*. Rurſum: *Si altaris Palla,id eſt, veſtimenta, &c*. Ubi *palla* promiſcue uſurpatur pro linteo,quo tegitur altare,& pro corporali. Diſtinguuntur tamen in Concilio Meldenſi apud Burchardum lib.4.c.13.*Similiter ad corporale levandum, & ad Pallas altaris propria vaſa habeantur, in quibus nihil aliud fiat*. Et in Concilio Remenſi apud eumdem lib.3.c.97.*Obſervandum eſt, ut menſa Chriſti, id eſt altare, ubi Corpus Dominicum conſecratur, .. cum omni veneratione honoretur, & mundiſſimis linteis & Pallis diligentiſſime cooperiatur*. Denique Concilium Arvernenſe can.7. *De opertorio Dominici Corporis, ſeu Palla altaris,nunquam Sacerdotis corpus, dum ad tumulum evehitur,obtegatur*.Ubi, *ſeu*, idem valet quod *vel*, ita ut aliud ſit *Palla altaris*, aliud *opertorium Dominici corporis*,id eſt,*Corporale*,quod *Corporalis palla*,in Ordine Romano, & apud Gregorium Magnum in Sacram. ubi de ordine Subdiaconi,appellatur, ubi diſtinguitur à cæteris pallis altaria: *Pallæ vero,quæ ſunt in ſubſtratorio,in alio vaſe debent lavari, in alio Corporales Pallæ*. [Idem legitur in Statutis Synodalibus Guidonis Epiſc. Helen.tom.3.Concil.Hiſpan.p.595.*Corporales pallæ ab Epiſcopo conſecrandæ & benedicendæ*, in Capitul.lib. 7. c.431.] *Palloi corporales* dicuntur in Teſtamento Riculfi Epiſcopi Helenenſis. *Corporale Pallium*, apud Bonifacium Archiep.Moguntinum Epiſt.11.*Pallium altaris*, apud Gregorium Turonenſem lib 7.c.32. *Cumque jam altarium cum oblationibus Pallio ſerico opertum eſſet, &c*.Infra: *At ego,cum hæc audirem, ad te converſus dixi: Adprobende Pallium altaris, infelix, quo ſacra munera conteguntur,ne hinc abjiciaris*. Alia igitur *palla*, quæ altari ſubſternitur,[quam *frontale* alii vocant, vide in hac voce;] alia, quæ ſacra Chriſti munera contegit, quam *Corporale* appellant Scriptores. Prior palla, ea eſt *Palla Dominica*, *ad quam non licet mulieri manum ſuam mittere*, ut eſt in Concilio Autiſiodor. can.37. & *Palla altaris*, in qua *manus pueri* oblati ad Monaſterium à parentibus *involvebatur*, ut eſt in Regula S. Benedicti c.66.& illa,cujus meminit Lex Bajuvar.tit.1.c.3. §.3. *Si autem de miniſterio Eccleſiæ, aliquid furaverit, id eſt, calicem aut patenam, aut Pallam,&c*.Adde Capitulare Heytonis c.16. Hugonem Archiepiſc.Rotomag. lib.2.de Hæret.c.4.Arnoldum Lubec.lib.6.c.5.&c. Vide *Subſtratorium*.

☞ Hujus *Pallæ* forma ſic deſcribitur in Statutis MSS. Augerii Epiſc. Conſeran.ann. 1280. *Corporalem Palam non de ſerico aut de tincto ſeu operibus variato, non ſolum de ſimplici albo panno lineo, fieri prohibemur, præcipientes ut munda & bene compoſita & plicata ſit. Debet autem habere quatuor in longitudine plicas, in latitudine vero tres*.

☞ Ea

Digitized by Google

Lemovic. MSS. part. 1. p. 127. *Notum vobis fieri volumus, quod cum Aimericus de Rupe Cavardi propter ... exactiones quas pluribus eccleſiis ... intulerat, ſepultura careret; Aimericus de Rupe Cavardi filius ejuſdem Aimerici mortui, & Aimericus Bruni qui terram & filium ejuſdem mortui Palliabat ante nos ... conſtituti, præſtita fide in manu noſtra firmaverunt, &c.*

¶ PALLIASTRUM, Rude ac vile pallium. Apuleius lib. 1. Metamorph. *Humi ſedebat* (Lupus) *ſciſſili Palliaſtro ſemiamictus.*

¶ PALLIATA TENSA, Genus Scripturæ. Vide *Scriptura.*

¶ PALLIATE, Simulate. Limborch Sent. Inquiſ. Toloſ. p. 60. *In prima confeſſione ſua alia quam fecit Palliate.* Et p. 66. *Fuit confeſſus Palliate & diminute.* Vide *Palliare* 1.

¶ PALLIATIO, Simulatio, diſſimulatio, noſtris *Palliation.* Jac. de Layto in Annal. Eſtenſ. ad an. 1404. apud Murator. tom. 18. col. 1006. *Hæc tamen ſic ſancita in conſiliis ſuis Ducale dominium non publice faciebat, ſed ſub Palliatione ſervabat, nulla depromens in aperto ſuæ intentionis veſtigia ſive ſigna.* Vide in *Pallium* 2.

¶ PALLIATURA, Supellex eccleſiaſtica, præcipue ornamenta eccleſiæ. Sugerius de Adminiſtratione ſua c. 23. *Parrochiales eccleſias, quas Rogerius presbyter & frater ejus Gaufredus hæreditario jure ſibi vendicabant, ad dominicaturam eccleſiæ in novitate prælaturæ noſtræ retraximus, eaſque & redditus earum theſaurario ad renovandas & augmentandas eccleſiæ hujus Palliaturas, in ſempiternum contulimus.*

¶ PALLIATUS, Pallio ſeu aulæo, vel potius panno ſerico indutus, coopertus. Sugerius in Vita Ludovici Groſſi: *Albo & Palliato equo inſidentem* (Innocentium PP.) *educunt*: qui vero eum comitabantur *ipſi Palliati equos albis operturis variatos equitantes, odas perſonando feſtive geminati procedunt.* Vide infra *Pallium* 2.

¶ PALLIATUS ORDO, Monachi, quorum pallium veſtis propria fuit. Vita S. Adalhardi n. 3 a. ſæc. 4. Benedict. part. 2. p. 353. *Quanta denique fuerit receptus ambitione, quis valet perorare? procedit Palliatus ordo monachorum, monachoſque præcedit candidatus ordo clericorum.* Vide *Pallium* 1.

¶ PALLIATUS, De ſole dicitur, cum tenebris obumbratur, in Concil. Toletano IV. inter Hiſpan. tom. 2. p. 481. *Et dum ſol eodem die tenebris Palliatus lumen ſubduxerit, &c.*

¶ PALLICIATUM. Vide *Palitium.*

¶ PALLIDESCERE, Palleſcere. Vita S. Guthlaci tom. 2. April. pag. 48. *Velut lucerna in die Pallideſcere videbatur.*

¶ PALLIDO, Imago, delineatio, apud Geographum Ravennatem laudatum in Diſquiſit. Leibnitii de Orig. Franc. ad calcem Leg. Salic. edit. Eccardi p. 251.

¶ PALLIGER. Vide *Pallium* 3.

PALLINGUS, Fuſtis genus. Vide *Falanga.*

¶ PALLIOLUM, Minus aulæum. Inventar. vetus apud Marten. in Itiner. pag. 241. *Unum offertorium, Palliolum 1. ſuper analogium.* Vide *Pallium* 2.

¶ PALLITIUM, ut *Palitium.* Vide in hac voce.

1. PALLIUM, Chriſtianorum fuiſſe indumentum teſtatur Tertullianus lib. de Pallio, à quo ita deſcribitur c. 6. *In viris autem Palli extrinſecus habitus, & ipſo quadrangulus, ab utroque laterum regeſtus, & cervicibus circumſtrictus, in fibulæ morſu humeris acquieſcebat.* Infra, de quatuor pallii angulis: *Omnis liberalitas ſtudiorum quatuor meis angulis tegitur.* Nec uno hoc loco Chriſtianorum fuiſſe proprium innuit, illudque deſcribit; hinc apud eumdem *de toga ad Pallium* tranſire; cum *toga*, Gentilium fuerit: tametſi in controverſiam cadat, an Chriſtiani ab Ethnicis veſtitu diverſi fuerint, quod fuſe diſputat Baronius anno 197. Utcumque ſit, Tertullianeum iſtud Pallium, ex iis fuit, quæ τετράγωνα vocabant, de quibus fuſe Salmaſius ad hunc Tertulliani librum. Sed & inferioribus ſæculis

PALLIUM QUADRANGULUM, cujuſmodi etiam fuit Romanorum paludamentum, Regum noſtrorum primæ, ſecundæ & tertiæ ſtirpis proprium fuit; ſic autem deſcribitur à Monacho Sangallenſi lib. 1. c. 33. *Glorioſiſſimus Carolus ad nocturnas laudes pendulo & profundiſſimo Pallio, (cujus jam uſus & nomen receſſit) utebatur.* Cap. 36. *Nocturnum atque pendulum Auguſti Pallium adhuc nos retrahit. Ultimus habitus eorum erat Pallium canum, vel ſapphirinum quadrangulum, duplex, ſic formatum, ut cum imponeretur humeris, ante & retro pedes tegeret, de lateribus vero vix genua contegeret.* Quod quidem pallii genus etiamnum retinent Principes noſtri in ſuis inaugurationibus: nam cum quadratum ſit, ad ſiniſtrum humerum fibula conſtringitur, ad dextrum exigitur, & in armos ipſius ſuſtollitur, quo dextra libera ſit. Ita latera nudantur, pedes ante & retro teguntur, quod ait Sangallenſis. Verum in hoc diverſum fuit è regiis hodiernis, quod ut Romanorum paludamentum, ad humerum dextrum fibula aſtringeretur. Id etiam de palliis ſui ævi docet præ cæteris Nilus Mon. lib. 2. Epiſt. 245. Οἱ μὲν [illegible] ... Quod vero *Pallium* Sangallenſis, *Sagum* vocat Eginhardus, ubi de Carolo M. *Sago Veneto amictus, & gladio ſemper accinctus, &c.* Infra: *In feſtivitatibus veſte aurata texta, & calciamentis gemmatis, & fibula aurea Sagum aſtringente, diademate quoque ex auro & gemmis ornatus, incedebat.* Sed in primis obſervationem exigit, quod idem Sangallenſis ſcribit, ſaphyrini coloris fuiſſe, id eſt cærulei, quale eſt hodie Regum Franciæ liliis diſtinctum: ut inde diſcant Heraldicæ artis magiſtri, unde hic color in armorum regiorum inſignibus manarit. Ejuſdem etiam formæ fuit Regum Anglicorum Pallium: ſic enim deſcribitur à Thoma Walſinghamo, ubi de coronatione Ricardi II Reg. Angl. p. 196. *Poſtea induit eum Archiepiſc. regali pallio, ita dicens: Accipe Pallium quatuor initiis formatum, per quod intelligas quatuor mundi partes divinæ poteſtati eſſe ſubjectos, nec quemquam feliciter poſſe regnare in terris, niſi cui poteſtas regnandi fuerit collata de cælis.* Scribit Dionyſius Halicarnaſſæus lib. 3. ἀρχαϊκὸν accepiſſe Tarquinium, Romanorum Regem, à Legatis Hetruſcorum, χιτῶνα πορφυροῦν χρυσόσημον, καὶ περιβόλαιον πορφυροῦν ποικίλον, οἷα Λυδῶν τε καὶ Περσῶν ἐφόρουν οἱ βασιλεῖς, πλὴν οὐ τετράγωνόν γε τῷ σχήματι, καθάπερ ἐκεῖνα ἦν, ἀλλ' ἡμικύκλιον. Vide Diſſertationem 5. ad Joinvillam p. 158. Utebantur etiam Judæi palliis quadrangulis. Petrus Comeſtor in Hiſtor. Eccleſ. cap. 19. Numeror. *Quadratis tunc Judæi utebantur Palliis, & adhuc in angulis veſtis quadratæ in Synagogis ſuis habent fimbrias hyacinthinas ob recordationem legis datæ de cælo.*

¶ PALLIUM DUPLEX dicitur Monacho Sangallenſi illud, quo novus Miles à feminis induebatur. *Duplex* appellatum vult *la Colombiere* in Theatro honoris pag. 572. quod ipſi pallio aliud palliolum aſſutum erat. Haud ſcio an non potius ob attextam pallio pretioſam pellem, Gall. *Doublure*, ſic nuncupatum fuerit.

☞ Pallio, vel potius palliolo, maxime uſi ſunt veteres Galli; qui mos à Romanis dum Galliis imperarent interruptus, ſenſim iterum receptus eſt. Id autem breve admodum dimidiaſque nates vix regens, ut hodiernum Hiſpanicum. Martialis l. 1. Epigr. 93.

Cerea ſi pendens lumbis, & trita lacerna,
Dimidiaſque nates Gallica Palla tegit.

¶ PAL-

Digitized by Google

¶ Pællium Fundatum, ſ. Auro textum. Vita S. Anſegiſi ſæc.4. Beoed. part.1.p.634. *De veſtimentis vero eccleſiaſticis largitus eſt Pallia, quæ dicuntur fundata, aria.* Vide *Fundatus* 2.

¶ Pallium Pluviale, Ornamentum eccleſiaſticum, *Cappa*, vulgo *Chape*. Vita S. Odonis lib 2. oum.2. *Adſpiciebat, & ecce vir venerabilis canitie decoratus, ſtolaque ſplendida indutus, ſuper quam Pallio pluviali utebatur, & Epiſcoporum more ferulam manu ferebat.* Eſt etiam

¶ Pallium Rotatum, Pallii eccleſiaſtici ſpecies, in formam rotæ efficti, vel pallium rotarum figuris diſtioctum, oostris olim *Paile roe.* Geſta Gaufridi Epiſc. Cenomao.tom.3. Analect.pag.790. *Dedit etiam in primo reditu de Roma ſamitum, de quo fecimus duas capas; alia vice rediens unum Pallium rotatum.*

Pallium, Monachorum veſtis propria fuit. [Eo cum aliquando uterentur Gallicani Epiſcopi, eam ob rem à Cæleſtino I. PP. reprehenſi ſunt.] Salvjaous lib.2. de Gubern. Dei: *Palliatum & pallidum, & reciſis comarum fluentium jubis ad cutem tenſum videre tam infelix ille populus, quam infidelis ſine convicio atque execratione vix poterat.* Idem lib.4. ad Eccl. Cathol. *Licet religionem veſtibus ſimules, licet fidem cingula aſſeras, licet ſanctitatem Pallio mentiaris, non credis omnino, non credis.* Concilium Aureliao. I. c.21. *Monachus, ſi in Monaſterio converſus, vel Pallium comprobatus fuerit accepiſſe, & poſtea uxori fuerit ſociatus, &c.* [Hioc *Palliatus ordo* dicuntur monachi. Vide ſupra.]

Pallium, Velum Saoctimonialium. Benedictiooale Eccleſiæ Rotomag. editum à Jacobo Petito pag.295. de Beoedictione virginis: *Poſt hæc imponas puellæ Pallium, & dicas, Accipe, puella, Pallium, quod perferas ſine macula ante tribunal Chriſti, &c.* Ita in Miſſali Franc. vet. p. 412 Concil. Tolet. X. can.4. de viduis: *Ut autem nihil devocetur in dubium, Pallio purpurei vel nigri coloris caput contegat ab initio ſuſceptæ religionis.* Vita S. Aldegundis Abbatiſſæ Melbodienſis cap.4. *Nimio vapore fidei accenſa, à Pontifice B. Audeberto conſecratum Pallium accepit, ſeque in Monaſterio ... retrudi præcepit.* Collectio Canonum Hibero. lib 43. c.10 *Virgines palliatæ*, id eſt, *velatæ.*

Pallium, Velum, quod ioter Miſſæ ſolennia ſupra caput nubentium expanditur, dum quædam cooceptæ orationes à Sacerdote recitaotur. Duraodus lib.1. Ration. c.9. o.9. *Ideo nubentes poſt benedictionem vita* (vitta) *uno invicem vinculo copulantur, ne compagem, id eſt, fidem unitatis conjugalis diſrumpant. Eadem vero vita candida eſt, purpureoque colore permiſcetur, quia candor eſt munditia vitæ, purpura ad ſanguinis poſteritatem adhibetur, ut hoc ſigno & continentia, & lex continendi, ab utriſque ad tempus admoneatur, poſt hoc ad reddendum debitum non negetur.* Hujuſmodi nuptialia velaminis meminit Nicolaus I. PP. io Reſpooſis ad conſulta Bulgarorum c.3. *Ut primum quidem in Eccleſia Domini cum oblationibus, quas offerre debent Deo per Sacerdotis manum, ſtatuuntur, ſicque demum benedictionem & velamen cæleſte ſuſcipiunt ad exemplum videlicet, quod Dominus primos homines in Paradiſo collocans, benedicens eis dixit, Creſcite & multiplicamini, &c. verumtamen velamen iſtud non ſuſcipit, qui ad ſecundas nuptias migrat.* Et Joannes Sariſberieoſis lib.8. Policrat. c.11. *Inolevit etiam conſuetudo, ut quos in commercium carnis Eccleſiæ jungit auctoritas, Pallio velentur altaris, aut alio ab Eccleſia conſtituto, ut thorus, qui Chriſto conciliante conſtituitur, ſic in fide caſtitatis fragilitatis ſuæ maculas protegat, ut totius ſit probri aut confuſionis ignarus.*

Pallio Cooperire filios natos ante matrimonium, *mettre les enfans ſous le drap,* [vel, *ſous le poile,*] natos ſcilicet ex concubina, quam pater poſtmodum in uxorem legitimam coram proprio Sacerdote accipit. Cujus ritus initium fluxiſſe arbitror ab eo, qui in adoptionibus obſervabatur: quippe adoptivos pallio ac ſtola propria adoptantes quodammodo involvebant, ut ab iis quaſi prognatos indicarent, de quo quidem pluribus exigimus ad Joinvillam & ad Annam Comneoam. Ita io legitimationibus per ſubſequens matrimonium, liberi ab ipſis ouptiarum ſacris ſolennibus, cum patre & matre pallio operiuntur, ut ab iis ex legitima conjunctiooe procreati innuantur. Willelmus Gemmeticenſis l. 8. Hiſt. Norm. c.36. *Hac itaque de cauſa Comes Richardus Gunnorem Comitiſſam more Chriſtiano ſibi copulavit, filiique, qui jam ex ea nati erant, interim dum ſponſalia agerentur, cum patre & matre Pallio cooperti ſunt.* Philippus Mouskes in Lothario:

Li Duc ki les enfans ama,
Gunnor adoncques eſpouſa,
Et li fi ki ja furent grant,
Furent entre autre deus en eſtant
Par deſſous le Mantiel la mere
Furent fait loial cil trois frere.

Ubi obſervandum ſolo matris pallio opertos Gunnoris filios. Hujuſce etiam ritus meminit Robertus *Groſſeteſte* Lincoloienſis Epiſcopus io Ep.13. ad Walterum Ralegium tribunalis Regii Præſidem: *Et ut ſeniorum relatione didici, conſuetudo etiam in hoc regno antiquitus obtenta & adprobata tales legitimos habuit & hæredes: unde in ſignum legitimationis nati ante matrimonium conſueruut poni ſub Pallio ſuper parentes eorum extento in matrimonii ſolemnizatione.* Ita Ralegius in Epiſtola ad Robertum proxima: *Ad confirmandam hanc legem, quod baſtardus ſub Pallio ſupra parentes nubentes extento poſitus fuit baſtardus, induxiſti teſtimonium Richardi de Luce* (Juſtitiarii Angliæ ſub Henrico II.) *teſtimonium quantam & qualem habeat comparationem ad teſtimonia divinæ Scripturæ & canonicæ contrarium teſtificantia, lippis patet & tonſoribus.* Subdit Seldeous, ex quo præallata ex Roberto Lincoloienſi eruimus ex ejus Diſſert. ad Fletam: *Cæterum ritum eundem ipſum ſub Richardo II. quando autoritate Parlamentaria legitimi ſunt facti liberi Joannis Gaudavenſis Ducis Lancaſtriæ e Catharina uxore tertia ante matrimonium ſuſcepti, idque in ipſis Comitiis adhibitam alicubi me legiſſe memini.* Vide *Legitimare*, Mulier & *Purificare.*

Pallia, dictæ oostris ex veſtium *liberationes*, quæ fiebaot Officialibus regiis convivis, ſeu *commenſalibus.* Nam aliis *Pallia*, aliis *Robæ* dabantur ſtatis anoi tempeſtatibus, ut obſervatum à oobis ad Joinvillam Diſſer. 5. *Droit de manteau.* [Computum Theſauri ao. 1239. *Pallia Militum. Dominus Robertus de Curtiniaco pro Pallio 15. lib... Pallia Clericorum Archiepiſcopo Senonenſi pro Pallio 10. lib. &c.*] Comput. Theſauri an.1300. *Pallia Militum de termino Pentecoſt... Pallia Clericorum, ... Robæ Valletorum & aliorum hoſpitii.* [*De ſuis vadiis & Palliis aſſignentur & ſolvantur*, in Statuto Johannis Regis an.1361. tom.3. Ordin. p.483.] *Vadio & Palia*, in Statuto Caroli V. Reg. Franc. an.1368. pro Officialibus Parlamenti. Vide, quæ ibi obſervamus. [Exſtat Statutum ejuſdem Reg. pro iiſdem Officialibus ao.1364. to. 5. Ordin. p.418. in quo eadem leguntur.]

¶ Pallium, Prætextus, ſimulatio. Nicolaus de Jamſilla de Geſtis Frider. II. Imper. apud Murator. tom. 8. col.518. *Cumque Marchio ſe de hoc alicujus licet frivolæ Pallio rationis excuſaret, &c.* Epiſt. Coocil. Piſani ad Beoedictum PP. ann.1409. tom.3. Concil. Hiſpan. p.642. *Hac enim convocatio ad locum & terminum ante dictos nullo valet colore difficultatis impediri, ſeu quocumque conficto Pallio differri, declinari ſeu mutari.* Vide *Palliatio.*

2. PALLIUM, Aulæum, vel *Palla*. Victor Uticenſis lib. 1. de Perſecut. Vandalica pag. 8. *De Palliis altaris, pro noſas? camiſias ſibi & femoralia faciebat*. Alcuinus Poemate 3.

Plurima Baſilicæ ſunt ornamenta recentis,
Aurea contortis flaveſcunt Pallia villis,
Quæ ſunt altaris ſacri velamina pulchra.

Et Poem. 66.

Pallia ſuſpendit parietibus, atque lucernas
Addidit, &c.

Helgaudus in Roberto Rege Franc. *Dedit etiam & Pallia tria pretioſa in ornatu Eccleſiæ, &c.* Rupertus lib. 2. de Divin. offic. c. 23. *Pallia, quæ ſolenniter appenduntur templi parietibus*. Chronicon S. Vincentii de Vulturno lib. 2. *Per ſingulas denique columnas Palliorum cortinas pendere juſſit Regina*. Hiſt. fundationis Monaſt. S. Clementis in inſula Piſcaria lib. 1. *Fuerant enim in ejus domo diverſa Pallia auro & gemmis radiantia, quibus parietes Eccleſiæ ornabantur, & fratres induebantur, quoties magna feſtivitas in Eccleſia celebrabatur*. Hiſtoria Epiſcoporum Autiſſiodor. c. 50. *Dedit Eccleſiæ Pallium ingens optimum quod vulgo Dorſale dicitur*. Gervaſius Dorobernenſis in Deſcript. Eccleſiæ Cantuar. *In circuitu vero ad altitudinem fornicis prædictæ via quædam facta eſt, qua Pallia & cortinæ poſſunt ſuſpendi*. Eadmerus lib. 5. Hiſtor. Novor. p. 108. *Pallia valde bona quamplurima, ac nonnulla alia decori domus Dei competentia juri Eccleſiæ perpetuo poſſidenda conceſſit*. Petrus Damian. lib 6. Ep. 9. *S. Laurentii Monaſterium à ſe conſtructum, nuper, ut dedicaretur, effecit, & duodecim ibi Pallia munificus obtulit*. Hariulfus lib. 2. c. 10. *Inſuper donavimus ibi Pallia optima 78*. Lib. 3. c. 3. *Pallia 78. veſtimenta 49. viginti alia, cum Pallio paratum unum*. Chronicon S. Trudonis lib. 1. p. 350. *Cuſſinos ſericos tres, Pallia 4 majora, & minora 44. item Pallium unum cum friſo & margaritis*. Vide Vitam S. Willelmi Ducis cap. 21. edit. Mabillonii, Vitam S. Benedicti num. 28. edit. ejuſdem Mabillonii, Viſionem Wettini Monachi nu. 9. Leonem Oſtien. lib. 2. c. 38. Honorium Auguſtodun. lib. 1, cap. 137. &c.

PALLIUM ALTARIS. Vide *Palla* 2.

¶ PALLIUM LINOSTIMUM, de quo Anaſtaſius in S. Silveſtro & in S. Zozimo, ut videre eſt in *Linoſtimus*, quodnam fuerit ornamentum ambigitur inter eruditos. Mappulam ſeu *manipulum* & *ſtolam* ſive orarium hac voce ſimul ſignificari tradit Altaſerra: *manipulum* eſſe putat Gevantus: cum Macris fratribus in Hierolex. lubentius crediderim orarium lineis ſtaminibus & filis intextum (quod eſt *linoſtimum*) intelligi debere. Vide Anaſtaſium cum notis variorum tom. 3. p. 81.

¶ PALLIA OLOBERA, vel *Olovera*, id eſt, infecta mero vel vero conchylio ſeu murice, hoc eſt, purpura. Vide *Holoverus* & *Oloſericus*.

¶ PALLIUM, Vexillum ex panno ſerico. Acta B. Michelinæ tom. 3. Junii p. 936. *Quælibet ars ordinet habere unum novum Pallium, pro qualibet arte, ſecundum conditionem & qualitatem artis*.

PALLIUM interdum, atque adeo in pleriſque ſupra allatis locis, ipſa pallii materia, pannus ipſe, ſericus aut pretioſioris materiæ, dicitur. Ugutio: *Pallium, à pellibus, unde fiebat: ſed modo dicitur Pallium quoddam genus panni ex ſerico, & quilibet mantellus*. Hariulfus lib. 2. c. 10. *Caſulas de Pallio 30 fanones de Pallio auro paratos 10*. Lib. 3. cap. 3. *Fanones ad offerendum auro parati 14. ex brandeo 3. ex Pallio 15... in ſacrario ad tabulam cooperiendam veſtimentum lineum Pallio paratum*. Liber ordinationis S. Victoris Pariſienſis MS. c. 4. *Caſulam de Pallio non habeat*. Ibidem: *Abſque aurifriſio & Pallio & omnibus ſericis*. Vetus Charta in Hiſt. Monaſt. S. Nicolai Andegav. *Et unam capam Pallii*. Hugo de Cleeriis de Majoratu Franciæ: *Scamnum pulcherrimum fulcro Pallii, aut tapeto coopertum*. Sugerius Abb. in Ludovico VI. *Ubi etiam aurum & argentum, & vaſa concupiſcibilia, & Pallia, & Palliatas culcitras, & omne mobile, quod poſſidebat... egenis diſtribuens, &c.* Infra: *Cappas de Pallio pretioſo decem*. Chronicon Trudonenſe l. 1. p. 350. *Cappæ 33. pretioſæ de Pallio*. Lib. 6. p. 403. *Similiter & cingulos duos, unum de nigro bonoque pallio,.. alium, de Pallio varii coloris valde bonum, &c... Cappam unam albi Palii valde bonam, &c.* Arnoldus Lubecenſis lib. 2. c. 9. *Inde adducti ſunt caballi fortiſſimi 30. cum frenis argenteis & ſellis optimis de Pallio & choro compoſitis, quos Duci dedit*. Teſtam. Riculfi Epiſc. Helen. an. 915. *Rognos 4. unum purpureum cum auro, & alium Palleum Græco,... & alios Palleos corporales quatuor, Palleos, 4. e broſdo unum,... coſſino pallio uno, &c.* Hugo Flaviniac. in Chron. p 246. *Cum cappa una de Pallio, & e Caſula ſine Pallio, auro & argento*, in Hiſtor. de Exordio Ordin. Ciſterc. c. 17. *Cucullæ fluxæ & Pallio ornatæ*, in Vita S. Odonis Cluniac. lib. 3. c. 1. Teſtamentum Guillelmi D. de Montepeſſuleno an. 1146. *Dones... optima veſtimenta, & unum lectum de Pallio*. Herimannus de Reſtaurat. S. Martini Tornacenſis c. 95. *Habeo Pallium ſericum, de quo mihi caſulam vel planetam facere volo*. Infra: *Et quid operis de ſerico facere poſſimus, ſimul inſpiciamus*. Fulcherius Carnot. lib. 1. Hiſtor. Hieroſolym. cap 1. *O quam dignum erat & amœnum nobis omnibus cruces illas cernentibus, vel ſericas, vel auro textas, aut quolibet genere Pallii decoras, quas in chlamydibus ſuis aut birrbis, ſive tunicis peregrini... ſuper humeros conſuebant*. [Hiſt. Medieni Monaſt. p. 242 *Caſulæ tres de Pallio; cappa 9. dalmatica quatuor de Pallio*. Chron. Abbatiæ S. Theofridi Calmeliac. apud Stephanot. tom. 3. Fragm. Hiſtor. MSS. *Planetas Sacerdotales ex ſerico Pallio 10.. & alias de ſimplici Pallio 7.*]

PALLEA, Aulæum, vel potius pannus ſericus. Nam & *palleum*, pro *pallium* dicebant. Gloſſæ antiquæ MSS *Peplum, ſtola vel Palleum. Pepulo, Palleum*. Heito Epiſcopus Baſilienſis in Viſione Wettini Augienſis c. 12. *Dona magnifica & innumerabilia in Palleis & vaſis argenteis, &c.* Anaſtaſius in S. Zacharia PP. *Pendentia vel inter columnas ex Palleis ſericis fecit*. Ita fere ſemper in Cod. Thuano, ut monet Fabrotus ad pag. 110 111. Appendix MS. ad Hiſt. Turpini: *In qua B. Romani baſilica optima & pulcherrima erat, Palleis & codicibus optimis, & crucibus argenteis, & teſtibus aureis decorata*. Encomium Emmæ Reginæ: *Ingens allata eſt Palleali* (f. *pallea*) *e veneto in gremio, quam ipſe Rex ſuis manibus impoſuit*. Fulbertus Carnot. Epiſt. 115 *Dabit vobis pro hoc negotio mille libras denariorum & centum Pallias*. Lege *palleas*. Durandus l. 1. Ration. c. 3. num 23. *Ornatus Eccleſiæ conſiſtit in cortinis, & aulæis, & Palleis ſericis & purpureis, & ſimilibus*. Et num. 24. *Altaris vero ornatus conſiſtit in capſis, in Palleis, in phylacteriis, &c.* Chron. Trudon. l. 1. p. 350. *Item pallium unum cum friſo & margaritis, Item Palleas lineas cum ſerico coopertas 10. Item Palleas lineas ſine ſerico 98*. Teſtamentum Arnaldi Epiſc. Toloſani an. 1159. *Cum ſalinis argenteis & candelabris, & omnibus meis Palleis, & cappis ſericeis*. [Concil. Hiſpan. tom. 3. p. 163. *Et ego Gotmarus Epiſcopus dono ibidem cortina 1. Palleam ad honorem S. Mariæ ... ad ipſo altare cooperiendum*. Guidonis Diſcipl. Farf. c. 23. *Ornent eccleſiam hinc & inde parietes cortinis nec non Palleis*.

PAULEUM, pro *Pallium*, in Monaſtico Anglic. tom. 1. p. 210. *Et duas imagines magnas auro argentoque bene ornatas, caſulam unam per totam brudatam, & alias tres optimas de Pauleo*. Ita præferre MS. codicem monet editor. Sic

PAULIUM, Eadem notione, in Necrologio Eccleſ. Car-

Carnot.18.Kal.Maii: *Qui huic eccleſiæ unum Paul'um & duas cappas ſericas dedit.* Occurrit præterea hæc vox apud Anonymum de Miracul.S.Honorinæ apud Mabillon.to.6.Vitarum SS.Ordin.S.Benedicti p. 527. ſed pro ipſo pallio.

Palleus, ex *pallio*, ſ. u ex ſerico. Charta Rudeſindi Epiſcopi Dumienſis æræ 930. apud Anton. *de Tepez* to. 5. Chronici Ord.S.Benedicti: *Plumatios digniores Paleos decem, alios ſubminores 8... almucellas morgones 6. fatoles, Paleos duos, &c.* Alia æræ 1062. ibidem: *Nec non etiam & de lectuoria, certos Paleos duos, vaſos de argenteo 4. &c.* [Charta an.1009. in Append. Marcæ Hiſpan. col.969. *Et iſte meminitus Bonuſius dimitteret eidem omnem ſubſtantiam quam ille defunctus ſupralibatus juſſit diſtribuere pro anima ſua, id ſunt Palleos 14. de variis coloribus.*] Charta Hugonis Ducis Burgund. an. 1077. tom.6. Spicileg. Acheriani p.456. *Pallia 4. aurea, & 20. ſine auro, cortina Palleæ novem, facitergia decem, &c.* Vide in *Fatoles*.

Paltosus, Sericeis veſtibus indutus. Will. de Podio Laurentii c.43. *Factumque eſt, ut nonnulli dorſa Palioſa habentes, cœperint difficultates opponere, &c.* Quo ſpectant primi verſus Epitaphii Conradi Imp. Viennæ:

Qui veſtes geritis pretioſas, qui ſine fine
Non profectura accumulatis opes.
Diſcite, quod paucis opibus poſt funera ſitis
Contenti, ſaccus ſufficit atque lapis.

Ita *Paille* notione eadem uſurparunt olim noſtrates. Le Roman *de Garin le Loherans* MS.

Deſſus un Paille li ont devant lui mis.

Alio loco:

Une Paille d'Andre li ont deſor lui mie.

Rurſum:

Buet i offre un vert Paille roez.

Idem Poeta:

Et le mantel à ſon col li pandi,
Riche d'orfrois, de Paille Alexandrin.

Rurſum:

Bien fut veſtue d'un peliçon hermin,
Et por deſſus d'un Paille Alexandrin:
A bandes d'or, mult belement li ſiſt.

Alibi:

D'or & d'argent & de Pailles plaièz.

Le Roman *de Guillaume au Court-nez* MS.

Qui done vouſiſt hermines & Pailes d'Orient.

Alter Poeta:

La ot maint Gouſanon de Paile Alexandrin.

Le Roman *d'Aie d'Avignon*, MS.

Or, argent, & Pailles, ſachiès tout eſt noiant.

Galterius Metenſis in Mappa mundi MS c.14.

Envoya tres & pavellon,
Laines & Pailles riches & biaus,
Et mains autres ſoutiens joiaus.

Le Roman *de la priſe de Hieruſalem* MS.

Qui portoient cendals & Pailes Effriquans.

Id eſt Africana pallia. Vetus Poema de Alberico Burgundo MS.

Elle prinſt Paille, & main riche Bezant.

Alibi:

S'il traſmiſt maint Paille ſeignori.

[Le Roman *de Partonopex* MS.

Moult m'a donè or & argent,
Pierres & Pailes d'Orient.

Le Roman *de Blanchandin* MS.

Ses chauces furent de brun Paile
Tranchièes à menue maille.]

Hiſtoria MS. Normannor. Apulienſium: *Et li donnoient divers Paillet, & li mandoient diverſes pieces d'or & d'argent, & pour le veſtement de li freres, & pour le manger mandoient chaſcun jor Beſant mult & Tarin & en la ſolemnelle feſte honoroit lor refector de vaiſſelle d'or & d'argent.* Statuta MSS. Ordinis Coronæ ſpineæ edita à quodam Cæleſtino ſub Carolo VI. *Et ſur le cors du deſunt Chevalier eſdites obſequee aura un* [P]*aile de drap de ſoie, & au milieu une courone d'eſpines.* [Perce*val* apud Borellum:

Si ot dedans la biere un corps,
Et ſor le Paile par deſors
Avoit une eſpee couchiè.]

Hinc nomen manſit panno nigro, qui feretro inſternitur, cum mortui cadaver humandum defertur: ut & umbraculo quatuor haſtis ſuſtentato, ſub quo vel divina deferri ſolet Euchariſtia, vel quod Regibus aut viris Principibus in ſolennibus ceremoniis, ac urbium ingreſſibus prætenditur, quæ quidem umbella, *poile*, pro *poille*, perperam appellatur. Gervaſius Doroberneſis in Ricardo I. Rege Angliæ an. 1194. *Proceſſerunt omnes ad Eccleſiam, Rege ultimo ſubſequente, portantibus 4. Baronibus 4. cereos accenſos ante eum, & aliis 4. Pallium in 4. haſtis ſuper caput ejus.* Joann. Villaneus. lib.12.cap.111: *La Reina entro in Vignone con Palio ſopra capo.* Matth. Villaneus lib.1.c.20. *Addeſtrati da Baroni ſotto Palii ricchi d'oro.* [Chron. Siciliæ apud Marten. tom.3. Anecd.col.79. *Rex Fredericus ... intravit Panormum per portam S.Georgii, vadens ſub Pallio uſque ad palatium.* Nicolaus de Jamſilla de Geſtis Friderici II. Imper. apud Murator. tom.8. col. 505. *Itoque præordinato ſolemni Palleo, ſub cujus umbraculo Rex à maris litore, ubi deſcenderat in terram, uſque ad civitatem proceſſurus erat ex conſuetudine regiæ dignitatis, Rex ſub eodem Palleo principem ſecum ſimul procedere turbis circumquaque ſpectantibus voluit.* Tabularium Rothon. *Et erat Pallium ſuper eum, quod hobuerunt ſervitores ſui in ingreſſu cimiterii. D. de Maure, D. de Quebriac... portaverunt Pallium.* Adde Marten. to.7. Ampl. Collect. col. 901.] Vide Petrum IV. Regem Aragon. in Chron. lib.2. c.24.25. *Pal*, pro *paille*, ſeu *pallio*. Monaſticum Anglic. tom.3.p.327. *Albe cum apparatu de Pal, & parura, amictus de Pal.* Paſſim ibi.

Ab eadem voce vernacula *paille*, deducta vox *Palare*, & *Paller*, pro ædium parietes *palliis* exornare, *Tapiſſer*. Michael Carbonellus in Chronic. Hiſp.p.27. *La Palau dels marbres era ornat y Empaliat de draps de ras molt fort belle, &c.* Monaſticum Anglic. tom. 3. p. 330. *Unum frontale Palatum de cendalo & croceo.* [Charta Henrici VI. Reg Angl. an.1428. apud Rymer. tom. 10. pag. 392. *Palatos quatuor lectos de media aſſiſa, colorum rubei & viridis, Palatos duos lectos rubei coloris, cum curtinis de media aſſiſa.*] Computum Stephani *de la Fontaine* Argentarii incipiens à 1. Julii an. 1351. *Autres parties d'une chambre à parer, Pallèe de draps d'or & de camocas.* Infra: *Pour dix pieces de cendaux azurez & blanc à faire courtines Paclèes d'icelle chambre.* Rurſum: *Es eſt à ſavoir, que 12. draps d'or de deux ſortes, c'eſt à ſçavoir ſix ouvrees à beſtes & oiſeaux ſur champ azure: les autres ſix ouvrez d'eſtranges feuillages d'outremer ſur champ blanc cendri, & 6. camocas azurez, deſquels draps d'or & camocas fu Pallèe ladite chambre.* Sane ex his, opinor, perſpicue docemur, unde vox *palle*, in armorum ſeu inſignium deſcriptionibus, originem ducat: cum certo certius videatur, ita in iis *pallia* bicoloria deſignari, non vero *palos*, ſeu *paxillos*, ut hactenus creditum eſt ac perſuaſum à viris Heraldicæ artis peritis. Ita inſignia Regum Aragonenſium *palliata* ſunt ex auro & rubeo, ſeu *Palliis* aureis & coccineì coloris diſtincta. [Vide *Palata arma*.]

Sed & Itali *Paglio* vocarunt, quod noſtri *Paille*. Hinc enim *correre il Paglio* dicunt, cum equorum vel equitũ curſus inſtituitur, *palliis* pretioſioribus in premium propoſitis, uti obſervatum à Falceto. [Vide *Palium* 2.]

2. PAL-

Digitized by Google

2. PALLIUM, Græcis Ὠμοφόριον, Veſtis ſpecies Summis Pontificibus, Patriarchis, Primatibus, & Metropolitanis propria, quæ ſic deſcribitur à Durando l. 3. Ration. cap. 17. num. 3. *Eſt autem Pallium de candida lana contextum, habens circulum humeros conſtringentem, & duas lineas ab utraque parte, videlicet ante & retro pendentes: à ſiniſtris eſt duplex, à dextris ſimplex: habet quatuor cruces purpureas, ſcilicet ante & retro, à dextris & à ſiniſtris. Infiguntur in Pallio tres acus aureæ.* Auctor Ceremonialis Romani lib. 1. ſect. 10. *Cura conficiendorum & conſervandorum palliorum ad Subdiaconos Apoſtolicos pertinet, qui ex lana munda & alba illa hoc pacto conficiunt, Sanctimoniales Monaſterii S. Agnetis, vel Religioſi, qui ſunt in illa Eccleſia, offerunt quotannis agnos duos albos ſuper altare illius Eccleſiæ in die feſtivitatis ſanctæ Agnetis, dum in Miſſa ſolemni cantatur Agnus Dei: qui Agni recipiuntur a duobus Canonicis Eccleſiæ Lateranenſis, & ab eis poſtea conſignantur Subdiaconis Apoſtolicis, qui agnos ipſos in paſcua mittunt, quoad veniat tempus tondendi ipſos agnos opportunum. Ex his agnis lana tondetur, quæ mixta cum alia lana alba & pariter munda reducitur in filum, ex quo Pallia hujuſmodi contexuntur latitudine digitorum trium, redacta in orbem, ita ut humeros præſulum ambiant. A pectore & renibus particulam pendentem habet Pallium longitudinis palmi, & in extremitatibus laminas plumbeas tenues ad parem latitudinem, & in fine orbiculatas, nigro ſerico tectas, inſutas ſupra pendentes particulas ante & poſt, & ſuper humeros utroſque. Sic confecta Pallia per Subdiaconos portant ad Baſilicam Principis Apoſtolorum, & per Canonicos Baſilicæ ponuntur ſuper corpora Petri & Pauli Apoſtolorum ſub altari majori: ubi factis ex more vigiliis illa per noctem dimittunt, deinde reſtituunt Subdiaconis, qui in loco honeſto ea conſervant.* Hinc *Pallia de corpore B. Petri* ſumta paſſim dicuntur. Hanc etiam deſcriptionem attigit Cencius Camerarius in Ceremoniali: *Prior S. Laurentii ſacri palatii ponit pallium ſuper altare, quod ipſe Prior propria manu debet parare, & ſtatim Archidiaconus cum ſecundo Diacono dat in manu Pontificis, & ſolus Archidiaconus dicit Pontifici: Accipe Pallium, plenitudinem ſcilicet Pontificalis officii ad honorem omnipotentis Dei, & glorioſiſſimæ Virginis ejus Genitricis & beatorum Apoſtolorum Petri & Pauli, & S.R.E. & nihil aliud. Statimque ipſe Archidiaconus cum Priore Baſilicario aptat Pallium prædictum ſuper Pontificem, intromiſſis ſpinulis aureis tribus ante & retro, & ſiniſtro latere, in capite quarum ſunt innixi tres hyacinthi lapides, & ſic ornatus accedit Pontifex ad altare, & ibi celebrat honorifice Miſſam.* Jacobus Cardinalis de Coronat. Bonifacii VIII. Papæ lib. 2.

Pallia tunc humeris crucibus candentia nigris
Impoſuit Levita rubens, quibus aurea puros
Sapphiros deficit acu.

☞ Et hæc quidem eſt forma hodierni pallii; diverſam vero olim fuiſſe innuere videtur Johannes Diaconus in Vita S. Gregorii Magni lib. 4. cap. 8. *Pallium ejus byſſo candente contextum, nullis fuiſſe cernitur acubus perforatum, ſic ipſum circa ſcapulas obvolutum fuiſſe, non autem confixum dignoſcitur, ſicut vetuſtiſſimis muſivis vel picturis oſtenditur.* Et cap. 84. *Pallio mediocri à dextro videlicet humero ſub pectore ſuper ſtomachum circulariter deducto: deinde ſurſum per ſiniſtrum humerum poſt tergum depoſito, cujus pars altera ſuper eumdem humerum veniens, propria rectitudine, non per medium corporis ſed ex latere pendet.* Ex quibus recte concluditur Pallium antiquum quoddam veſtimenti genus fuiſſe ab Onophrio Græco non multo diverſum. Vide D. de Marca Concord. l. 6. cap. 6.

☞ Sed & illud quoque ex Johannis Diaconi verbis efficitur, Pallium hodiernum etiam quoad materiam à veteri eſſe diſtinctum; Gregorianum enim ex *byſſo candente*, hoc eſt, ex tenuiſſimo lino contextum ſcribit: hodiernum vero ex lana conficitur. Hanc mutationem tum materiæ cum formæ circa ſæculum octavum accidiſſe exiſtimat Ruinartius noſter in Diſſertatione de Pallio Archiepiſc. quæ edita eſt tom. 2. oper. poſth. Mabillonii; unde pleraque deſumta ſunt, quæ eidem rei illuſtrandæ hic addenda judicavimus.

Ejus originem & uſum ab ipſo Lino quidam repetunt. Alii ante S. Marci Papæ, qui vixit an. Chr. 336. tempora, ejus mentionem non fieri obſervant: alii denique pallii prærogativam Silveſtro Papæ à Conſtantino M. tunc demum conceſſam volunt, unde ad cæteros Patriarchas & Archiepiſcopos profluxerit. Quædam in hanc rem obſervamus in Diſſert. de Byzantinorum Imper. nummis.

☞ Ea probabilior longe videtur ſententia quæ Pallii originem diviſioni provinciarum Eccleſiaſticarum aſſerit, eo maxime tempore quo Sacerdotes à Diaconibus, à Sacerdotibus Epiſcopi, atque inter ipſos qui primas obtinebant, veſtibus diſtingui cœperunt; neque enim aliud ornamenti genus præter Pallium mihi occurrit quo Epiſcopi inter ſe diſcernerentur.

Ad Summum Pontificem ſolum ſpectat Pallium concedere, quod, ut diximus, de corpore S. Petri ſumi ſolet. Scribit Will. Tyrius lib. 15. c. 13. Radulfum Patriarcham Antiochenum, Romanæ Eccleſiæ ſubjacere dedignantem, quod diceret *utramque Petri eſſe Cathedram, ſuamque quaſi primogenitæ inſignem prærogativa*, Pallium de altari Antiochenæ Eccleſiæ ſua ſibi ſumſiſſe auctoritate: ſed poſtmodum eo reſignato, aliud ei ſumtum de corpore B. Petri, more ſolemni, per Priorem Diaconorum traditum.

Hæc etiam Patriarcharum Prærogativa fuit, ut Pallium ſuffraganeis ſuis concederent, cum ipſi à Romana Sede acciperent. Innocentius III. Patriarchæ Conſtantinopolitano indulſit, ut Archiepiſcopis ſuffraganeis ſuis uſum pallii concederet, Epiſtola, quæ exſtat in Geſtis ejuſdem Pontificis pag. 102. 103. Sed id poſtmodum privilegii conceſſum omnibus Patriarchis in Concilio Lateranenſi an. 1215. cap. 5. in Actis Concilii.

☞ Obtinuit quidem hæc diſciplina ut à ſolo Romano Pontifice pallium concederetur, ſed in ſequioribus ſæculis; nam circa natales pallii penes omnes Patriarchas jus fuit pallium independenter à quocumque alio habere, atque illius uſum ſibi ſubditis Metropolitanis largiri. Concilium generale VIII. can. 17 apud Labbeum tom. 8. col. 1136. *Sanctæ Synodus tam in ſeniori & nova Roma quam in Sede Antiochiæ & Jeroſolymorum priſcam conſuetudinem decernit in omnibus conſervari, ita ut earum Præſules univerſorum Metropolitanorum qui ab ipſis promoventur, & ſive per manus impoſitionem, ſive per Pallii dationem epiſcopalis dignitatis firmitatem accipiant, habeant poteſtatem videlicet ad vocandum eos urgente neceſſitate ad conventum ſynodalem, vel etiam ad coercendum illos & corrigendum.* Cui ſententiæ nihil omnino nocet exemplum Radulfi à Willelm. Tyrio relatum; is quippe è Latinis ſecundus Antiochiæ Patriarcha fuit, quos non iiſdem privilegiis potitos fuiſſe conſtat ac veteres Græcos.

☞ Recentior illa diſciplina inducta quoque videtur in Gallias approbante Synodo Sueſſionenſi an. 742. in ea enim, ſuggerente Bonifacio Moguntiæ Archiepiſcopo, illud decretum eſt, ut ſinguli Metropolitani Romanum Pallium à Sede apoſtolica ſuſcipere in poſterum ſatagerent. Id teſtatur idem Bonifacius Epiſt. 105. ad Cuthbertum Angliæ Epiſcopum. Aliquandiu tamen

Digitized by Google

tituharunt Galliarum Antiſtites quaſi metuiſſent, uti ſuſpicatur D. de Marca, ne tali novitate ad inſolitam erga Sedem Romanam ſubjectionem adigerentur; vel, quod probabilius eſt, ne juri ſuo ceſſiſſe viderentur, quo hactenus Metropolitani à comprovincialibus Epiſcopis conſecrationem ſimul & pallium accipere conſueverant. Hinc nata eſt pallii Romani & Gallicani diſtinctio, quam tamen reſpuunt nonnulli doctiſſimi viri, tametſi aliis eruditis ſtabilita videtur Canone ſexto Concilii Matiſcon.I. inter quos pacem conciliare haud difficile erit, modo pallium tunc temporis idem fuiſſe quod *Ratione*, concedatur. Vide Ruinart. in laudata Diſſert.c.10.& infra *Rationale*.

Pallium, ex antiquæ traditionis uſu, non niſi Romam & ad Apoſtolorum limina venientibus, & fortiter poſtulantibus Metropolitanis dabatur, ut eſt apud Gregor. M.lib.7.ind.1.Epiſt 5.Greg.VII.lib.1.Epiſt.24.Petr.Damian.lib.7.Epiſt.4 Ivon.Carnot. Epiſt. 252. in Vita S. Theodardi p.761.&c. Vide Jac. Petitum ad Pœnitentiale Theodori pag.531. Poſtea tamen miſſum legitur per Legatos Apoſtolicæ Sedis, apud eoſdem Greg. M. lib.7. ind.1.Epiſt.5.& Petr.Damian. ead.Epiſt. Will.Malmeſbur.p.206.&c. Denique per procuratores, cum hac formula, *Inſtanter, inſtantius & inſtantiſſime in Conſiſtorio à Summo Pontifice expetitum*, ut eſt in Ceremoniali Romano, &c.

☞ Huic petitioni adjuncta erat fidei profeſſio, quam exigit Concilium Ravennatenſe can. 1. ſub Johanne VIII. PP. immo & Romano Pontifici obedientiam profitebantur, quod à Bonifacio Moguntino introductum arbitratur D.de Marca concord.lib.7.c.7. Formulam edidit Sirmondus tom.2.Conc.Gall.p.56. *Beato vero Petro & Vicario ejus debitam ſubjectionem & obedientiam ... profiteor*. Hæc circa ſæculi 11. medium mutata, auctore Gregorio VII. ut plerique opinantur, in quoddam veluti juramentum fidelitatis converſa. Eam primus emiſit Henricus Aquileiæ Archiep.in Conc.Romano VI.apud Labbeum tom.10.Concil.col.379.his verbis: *Se non fore in conſilio nec in facto, ut Papa Gregorius, ſucceſſoreſque ipſius, vitam, aut membra, aut papatum perdant, aut capti ſint mala emptione, &c.*

Antequam vero Metropolitanus pallio decoretur, non ei licet Clericos ordinare, Pontifices conſecrare, vel Eccleſias dedicare, nec poteſt Archiepiſcopus appellari. Ita Joannes VIII. PP.Epiſt. 26.ex iis, quas edidit Sirmondus, Synodus Ravennenſis an.878. c.1. Innocentius III. Papa l.1.c.63.c.Quod ſicut.28.§.Super eo. Extr. de elect. Petrus Damian.lib.7. Epiſt.4. An vero illud recipere poſſit ante conſecrationem, vide Will. Neubrigenſem lib.4.c.17.& Menardum ad libr.Sacram.Gregorii M.p.314.

☞ Iis omnibus præiverat Nicolaus I.PP.in Reſponſionum ad conſulta Bulgarorum c.71. *Propter longitudinem itineris non jam hunc conſecrandus qui electus eſt veniat, ſed hunc Epiſcopi, qui ab obeunte Archiepiſcopo conſecrati ſunt, ſimul congregati conſtituant ſane interim in throno non ſedentem, & præter Corpus Chriſti non conſecrantem, priuſquam Pallium à Sede Romana percipiat, ſicuti Galliarum omnes & Germaniæ & aliarum regionum Archiepiſcopi agere comprobantur*. Ubi quod de Galliarum uſu habet Nicolaus penes fidem illius ſit: certum enim eſt Johannem VIII. qui ſecundus ab ipſo Pontificatum obtinuit, è Galliis cum in Italiam eſſet reverſus, graviter conqueſtum eſſe in Epiſt.ad Roſtagnum Arelat. Archiepiſc. quod Galliarum Metropolitani, nondum Pallio à Sede Apoſtolica ſuſcepto, dignitatis ſuæ munia exercere non dubitaret, ac ſi juriſdictionem Metropolitanorum non cenſerent Pallio annexam: *Proh dolor! cum in Galliæ partibus eſſemus, inter cætera unum valde prohibendum invenimus. Metropolitæ antequam Pallium à Sede Apoſtolica ſuſcipiant, conſecrationem facere præſumunt, quæ anteceſſores noſtri & nos canonico decreto ne fieret interdiximus*. Eo tandem auctoritatis pervenit Pallium, ut electo Archiepiſcopo, uti ſupra obſervatum eſt, ante illud ſuſceptionem nec dignitatis munia exercere, nec nomen habere permiſſum fuerit; quin & ſigillo proprio caruiſſe docet Charta Johannis Archiep.Arelat.an.1233.tom.3.Analect. p.502. *Et quoniam ſigillum proprium non habemus, cum nondum Pallium fuerimus aſſecuti, &c.*

☞ *Pallii* privilegia pro varietate temporum, perſonarum & locorum diverſa fuerunt; potiora adnotabimus. Præcipuum eſt ut qui Pallio decoratur cæteros antiſtites ejuſdem ordinis præcedat, adeo ut Archiepiſcopi eum ordinem inter ſe ſervent, quo à Sede Apoſtolica Palii uſum acceperunt; quod egregie firmatum fuit occaſione celebris controverſiæ, quæ orta eſt inter Harduinum Perefixium Archiepiſc.Paril. & Henricum *de la Mothe d'Houdancourt* Auſcenſem: Pallio annexa pontificalis officii plenitudo, atq; Archiepiſcopalis nominis appellatio ex hodierna diſciplina: unde Epiſcopi qui eo donati fuerunt, interdum nomen Archiepiſcopi ſibi aſſumſere, ut Mettenſes: Pallium iis tantum conceſſum eſt qui aut ſedis dignitate aut virtute cæteris præeminerent.

Pallii uſus ad ſolemniores ſolemnitates reſtrictus paſſim legitur, ne, ut eſt in Concilio VIII. cap. ult. hujuſmodi cultu per faſtum ac ſuperbiam abuterentur Metropolitani: quæ quidem ſacra feſta deſignantur in Epiſtolis Pontificiis, ſcilicet Nativitas Domini, feſtivitas S.Stephani, S.Joannis, Circumciſio Domini, Epiphania, Dominica Palmarum, Cœna Domini, Sabbatum ſanctum, Paſcha, Feria ſecunda poſt Paſcha, Aſcenſio Domini, Pentecoſte, tres (alias quatuor) feſtivitates S.Mariæ, Natalis B.Joannis Baptiſtæ, ſolemnitas omnium Apoſtolorum, Commemoratio omnium Sanctorum, Dedicationes Eccleſiarum, Conſecrationes Epiſcoporum, Ordinationes Clericorum, Eccleſiæ propriæ principales feſtivitates, & anniverſarius conſecrationis dies. Ita Leo VII. pro Laureacenſi Epiſcopo apud Tegnagelium, Innocentius III. Papa lib.15. Epiſt.57.58.Geſta ejuſdem Innocentii p. 64. 102. Hincmarus Remenſis tom.2.p.311. Ceremoniale Epiſc. lib.1. c.16. *Pallii* præterea uſum in Imperatoris & aliorum Magnatum & Principum ſepulturis Patriarchæ Conſtantinop. indulſit Innocentius III. ut in Geſtis legitur p.102. cum alias id interdictum ſit, niſi hoc in privilegio contineatur expreſſum, Extr.cap. Si Epiſcopus, &c. Ejus etiam uſus erat in Synodis. Vide Hiſt. Archiepiſc. Bremenſ. an.1179.

☞ Et quidem in Summi Pontificis beneplacito fuit ut dies aſſignaret quibus Pallio uterentur ii, qui eo donabantur; unde orta in Palli uſu pro variis eccleſiis diverſitas.

Pallio autem utuntur Metropolitani in Miſſarum ſolemnibus in Eccleſiis ſibi ſubjectis: non vero in proceſſionibus, & aliis occaſionibus, niſi ex indulto Pontificis. Ita Gregorius M.lib.2.Epiſt.54.ind 11.lib.4. Epiſt. 11.15.50 lib.5.Epiſt.33.lib.7.ind.2.Ep.78.lib.12. Ep.15: Leo VII. Papa poſt Chronicon Reicherſp. p. 67. Geſta Innocentii III. Papæ pag.64. Durandus lib. 3 cap. 17. num.12.13.&c.

☞ Alia fuit Archiepiſcoporum Hiſpaniæ conſuetudo: ipſis enim in uſu erat Pallium deferre etiam extra propriam provinciam; quem uſum potius *corruptelam*, quam conſuetudinem dicendum eſſe ſcribit Innocentius III.PP. Id tamen ob frequentes barbarorum excurſus apud Hiſpanos invaluiſſe probabile eſt; cum enim Archiepiſc. propriis ſedibus pulſi in alienis provinciis degere compellerentur, iis ad ſolatium Archiepiſcopalis

honor

Digitized by Google

honor ſervatus eſt; qund proceſſu temporis in jua abire cępit.

Solus vero Romanus Pontifex in Miſſarum ſolemniis pallio ſemper utitur & ubique: quoniam aſſumptus eſt in plenitudinem Eccleſiaſticæ poteſtatia, quæ per Pallium ſignificatur: cum alii non in plenitudinem poteſtatis univerſalem, ſed tantum intra parçciæ ſuæ militeſ vocati ſunt, ut ſcriptum legitur in iiſdem Geſtis Innocentii III. Papæ p. 64.

Interdum tamen ex peculiari indulto conceſſum legitur à ſummia Pontificibus ut Metropolitani quoties vellent pallio uterentur, ut Brunoni Colonienſi Archiepiſc. ab Agapeto II. Flodoardus lib. 3. c. 10. de Hincmaro Remenſi Archiepiſcopo: *Hic denique venerabilis Præſul Hincmarus, pro ſua ſanctitatis ac ſapientiæ reverentia, per interventionem Lotharii Imperatoris, Pallium ad cotidianum ſuſcepit uſum à quarto Leone Papa, à quo jam aliud perceperat in deſignatis ſibi ſolemnitatibus debite fruendum. Quem cotidianum Palii uſum nulli unquam Archiepiſcopo ſe conceſſiſſe, vel deinceps conceſſuram eſſe idem Papa in Epiſtola tunc ad eum directa teſtatur.*

At ne antiqua conſuetudo violata videretur hocce privilegio, duplici Pallio donatum Hincmarum ſuſpicarur Ruinartius, Archiepiſcopali uno quo certis tantum diebus uteretur, altero ob præclara ejus merita ad quotidianum uſum conceſſo: quod firmat exemplo Alexandrii II PP. qui duplex Pallium S. Lanfranco Cantuarienſi contuliſſe dicitur apud Willelm. Malmeaburienſem lib. 1. de Geſtis Pontif Angl. p. 117. Verum non arridet Ruinartii conjectura, cui nihil favet allatum exemplum, ut ex ipſis Willelmi verbis deprehendere promptum eſt: *Honorifice à Sede Apoſtolica ſuſceptus* (Lanfrancus) *unum quidem Pallium ab altari Romano more accepit, alterum vero in indicium ſui amoris, videlicet cum quo Miſſam celebrare ſolebat, Alexander ei Papa ſua manu porrexit.* Ubi alterum pallium in pignus amoris conceſſum, nihil niſi Alexandri in Lanfrancum benevolentiam probat.

Quanta autem reverentia pallium ab Epiſcopo delatum in vaſe argenteo, ab Archiepiſcopo ſuſciperetur, eidemque imponeretur, pluribus narrant Eadmerus, lib. 2. & 5. Novorum p. 34. 113. Willelmus Malmeaburienſia lib. 1. de Geſtis Pontif. p. 220. Auctor Hiſtoriæ Archiepiſcoporum Bremenſium an. 1179. & Ceremoniale Epiſcoporum lib. 1. c 16. facto prius Sacramento Summo Pontifici, ut eſt eap. 3 de Juram. Extra, & cap. de Elect. apud Gregor.

Tranſlati ab una Eccleſia Metropolitana ad aliam, non poſſint uti pallio quod acceperant in prima ſua Eccleſia, & minus pallin prædeceſſoris defuncti ſeu tranſlati: ſed oportet quod de novo petatur pallium, & obtineatur: & interim non poſſunt conſecrare, Synodum celebrare, & alia pleraque Pontificalia exercere. Cerem. Rom lib. 1. ſect. 10.

Ab ea conſuetudine, ob longinquam regionum diſtantiam, primus receſſiſſe videtur Clemens V. PP. qui erecto Cambalienſi Archiepiſcopatu ſub Tartarorum ditione, novum Archiepiſcopum Pallio donavit, quo non ſolum ipſe, ſed & ceteri ejus ſucceſſores uterentur. Idem pro Archiepiſcopo Sollanenſi præſtitit Johannes XXIII. PP ut obſervat Ruinartins in laudata Diſſertatione. An vero mos iſte locum habuerit in majoribus ſedibus, vel ſaltem prioribus ſæculia merito addubitari poteſt. Ut ut eſt, conſtat Orientales Patriarchaa ſuorum prædeceſſorum pallio libere uſos fuiſſe.

Poſt obitum, Archiepiſcopi debent cum pallio ſepeliri: ſiquidem ſepeliantur in provincia ſua, circa humeros ſupra planetam: ſi vero extra provinciam, ponendum erit pallium plicatum ſub eorum capite. Ceremoniale Epiſc. lib. 1. c. 16. Adde Adamum Bremenſem cap. 45. & Leonem Grammaticum p 467. Exſtat Epiſtola Alexand. III. PP. in Conciliis Rotomagenſis Eccleſię pag. 160. qua ad quęſitum Rotrodi Archiep. Rotomag. *utrum liceret ſibi* pallium ſuum ad Metropolitano commodare, *ſi contigeret ipſam ſine Pallio ſuo ad Eccleſiam ſibi* (Archiep. Rotomag) *commiſſam in aliqua præcipua ſolemnitate venire & in eadem Eccleſia Miſſarum ſolemnia celebrare:* reſpondet, *non videri eſſe conveniens, ut Pallium ſuum alii commodaret, cum Pallium ſuum non tranſeat, ſed quiſquam cum eo debeat ſepeliri.*

Denique ut pallium Archiepiſcopis confertur in ſignum plenarię poteſtatia: ita ſi degradentur, eis auſertur. Vide Liberatum Diaconum eap. 21. 23. Anaſtaſium in Silverio Papa, Flodoardum lib. 4. cap. 35. præterea Theophanem p. 121. & 371. & Vitam S. Nili jun. p. 154.

Pallium ſæpe aliis conceſſum legitur quam Metropolitanis; Epiſcopis ſcilicet, quibus id privilegiis indulſere Summi Pontifices, quod quibuſdam perſonale, i. ad vitam, aliis reale ſuit, id eſt, eorum Eccleſiis conceſſum. Verbi gratia ad vitam conceſſum legimus, aliquot Epiſcopis Metenſibus, Urbicio ſcilicet, Chrodegango, Angilranno, Drogoni, Walæ, Roberto, & Stephano Barrenſi, uti tradunt Chronicon Trudonenſe, Chronicon Metenſe editum à D. Luca Acherio, & Meuriſſius in Epiſcopia Metenſ. quorum etiam aliquot inde Archiepiſcopi nomen ac titulum uſurparunt, atque in iis Chrodegangus, ut ex ejus Chartis colligitur, Angilrannus in Capitulari Francofordienſi ann. 794. eap. 53. quæ quidem dignitas ei aſcribitur, non quod fuerit Archicapellanus Palatii, uti cenſet vir doctiſſimus, ſed quod pallio donatus fuiſſet à Summo Pontifice. Vide Joannem VIII. Papam Epiſtolam ad Walam Metenſem Epiſcopum in nova Conciliorum editione p. 239. Conceſſum eitam Heduenſi & Hiſpalenſi à Gregorio Magno lib. 7. ind. 3. Epiſt. 114 118. & 127. item Actardo Nannetenſi, in Adriano II. Papa Epiſt. 11. ut & Theodulpho Aurelianenſi, ut ipſemet teſtatur.

Solius illud opus Romani Præſulis extat,
Cujus ego accepi pallia ſancta manu.

Unde ſe ipſum non ſemel *Archiepiſcopum* Aurelianenſem inſcriptia in Chartis quæ habentur apud Hubertum in Hiſt. S. Aniani Aurelian. Vide Chronicon Montiſſereni an. 1161. Idem pallii privilegium indultum aliquot Cenomanenſibus Epiſcopis pariter legimus, qui ex eo Archiepiſcopos ſeſe inſcripſerunt, ut teſtantur Acta Epiſcoporum ejuſdem urbis edita à doctiſſimo Mabillonio to. 3. Analect. atque in hia Bertichramnus, p. 112. *Prædictus autem Dominus Bertichramnus Archiepiſcop. erat, & pallium, ſicut mos eſt Metropolitanorum, ferebat, atque omnibus Epiſcopis totius regni præerat & proderat.* Eadem Acta de Aigilberto Epiſcopo: *Jam dictus enim Aigilbertus Archiepiſcopus & Magiſter totius regni cunctorum Epiſcoporum, docendo & gubernando, Palliumque, ut mos Metropolitanorum eſt, deferendo ſuis, &c.* [Conceſſum etiam Algrino Lingon. à Benedicto IV. PP. Petro Gerund. à Johanne XIX. PP. an 1030. Marcæ Hiſp. col. 1044. & Henr. Xaver. *de Belſunce* Maſſil. à Clemente XII. PP. menſe Sept. 1731.]

Eodem honore donati interdum etiam Epiſcopi nulli ſedi addicti, inter quos præcipui ſunt Corbinianus, priuſquam Friſingenſem epiſcopatum erigeret; Willebrordus poſtea Trajectenſis antiſtes & Boniſacius Sedi Moguntinæ nondum præfectus.

Epiſcopis vero, & eorum Eccleſiis, conceſſi pallii exempla proſtant in Anicienſi in Gallia, apud Durandum lib. 3. Ration. cap. 17. Pariſienſi, ex conceſſione Gregorii XI. Papienſi in Lombardia, & Maſſano in Regno Neapolitano apud Hoſtienſem in Summa tit. de

Digitized by Google

Uſu pallii: Lucenſi in Tuſcia, Bambergenſi in Germania; Quinqueeccleſienſi in Hungaria, in cap. Cum in juventute, Extra de Præſumpt. Catanenſi in Sicilia Epiſcopo pallium indulſerat Alexander III. ſed Lucius III. abſtulit, ut eſt apud Rocchum Pirrum: ut & Richardo Syracuſano idem Alexander apud eumdem Pirrum, ſed Clemens III. ademit. Sed & haud ita pridem, 3 ſcilicet Octobr. an. 1678. Innocentius XI. Papa, Pallium Auguſtodunenſi Epiſcopo conceſſit, cum aliquot ante ſæculis eo privilegio, uti ſupra docuimus, donata non ſemel legatur eadem Eccleſia. Ejuſmodi indultam Epiſcopis pallii prærogativam ægre paſſi ſunt Archiepiſcopi, ut eſt apud Flodoardum lib. 4. cap. 4 extremo. Vide Epiſtolam Hadriani Papæ ad Bertherium Viennenſem Epiſcopum, apud Sanjulianum in Matiſcone pag. 572. Lalandium, & Hiſtor. Trevirenſem editam ab Acherio pag. 215. 248. 249. Cujuſmodi vero eſſent privilegia & prærogativæ pallii in Epiſcopis, & an ex eo eximerentur à juriſdictione Primatum & Metropolitanorum, docte diſputat Fr. Florens ad tit. 8 lib. 1. Decretal. Sed & Portuenſis Epiſcopus, quo die Pontificem ordinabat, utebatur pallio, ex decreto Marci Papæ an. 336. [Pallio etiam donatus Samſon Epiſcopus Dolenſis aliquotque ejus ſucceſſores, quo privati ab Innocentio III. PP.]

Pallium deferunt omnes Epiſcopi apud Græcos. Luitprandus in Legatione: *Scimus, immo videmus Conſtantinopolitanum Epiſcop. pallio non uti, niſi S. Patris noſtri permiſſu: verum eum impiiſſimus Albericus, quem non ſtillatim cupiditas, ſed velut torrens impleverat, Romanam civitatem ſibi uſurparet, .. Romanus Imperator filium ſuum Theophylactum Eunuchum Patriarcham conſtituit, cumque cum Alberici cupiditas non lateret, miſſis ei muneribus ſatis magnis, effecit ut ex Papæ nomine Theophylacto Patriarchæ mitterentur, quorum auctoritate cum ipſe, tum ſucceſſores ejus abſque Paparum permiſſu paliis uterentur. Ex quo turpi commercio vituperandus mos inolevit, ut non ſolum Patriarcha, ſed etiam Epiſcopi totius Græciæ palliis utantur. Quod quam abſurdum ſit, cenſore opus non eſt.* Vide Synodum VIII. cap. 14. Gregor. III. Epiſt. 1. Concil. Matiſcon. I. cap. 6. Synod. Ravenn. ſub Joann. VIII. cap. 3. Plura de Pallio, ejus forma, & ſignificatione habent Gregorius M. lib. 7. ind. 2. Epiſt. 131. Clemens II. Papa apud Baronium an. 1047. num. 12 Diurnus Romanus cap. 4. Amalarius lib. 2. de Eccleſ. offic. c. 23. Rabanus lib. 1 de Inſtit. cleric. c. 23. Innocentius III. Papa lib. 1. Myſter. miſſæ cap. 10. 63. Jacobus de Vitriaco in Hiſtor Occident. cap. 35. Bruno Signienſis de Veſtiment. Epiſcop pag 98. Durandus lib. 3. Ration. c. 17. Ceremoniale Roman. lib. 1 ſect. 10. Serrarius lib. 3. Rerum Moguntin. cap. 26. Franciſcus Florens ad titulum de Uſu & auctoritate pallii, & Nicolaus Bralionus in Pallio Archiepiſcopali, Joan. Garnerius in Differt. 3. ad Diurnum Romanum. Thomaſſinum in libro de Eccleſ. Diſciplina, &c.

Palliare, Pallium Archiepiſcopale conferre. Synodica Concilii Sueſſionenſis an. 866. *Luitbertum Moguntiacenſis Eccleſiæ Archiepiſcopum, Paternitatis veſtræ largitate Palliatum, &c.* Geſta Innocentii III. Papæ: *Palliavit dictum Archiepiſcopum, & fecit eum Primatem totius Bulgariæ, &c.* Occurrit ibidem p. 69. 118. & apud Ericum Upſalienſem lib. 3. Hiſtor. Suecor. an. 1196. Vide Joann. VIII. Papam Epiſt. 24.

Palliger, Archiepiſcopus apud Voolferrum, in Vita S. Godehardi Epiſcopi num. 21. [& in Vita S. Bernwardi Epiſc. Hild. n. 15. & 35. ſæc. 6. Bened. part. 1. pag. 209. & 223.]

¶ PALLOCTA, & Pallota, pro *Ballotta*, Teſſera ſuffragii, calculus, Gall. *Balote*. Acta SS. tom. 3. Martii p. 234. de S. Ambroſio Senenſi: *Miſſæ fuerunt in buſſolo albium del ſi, & in eodem buſſolo repertæ ducentæ viginti tres Pallottæ.* Billius in Hiſtor. apud Murator. tom. 19. col. 85. *Itaque jactis ſortibus, quas illis Pallotas vocant, &c.*

¶ PALLOCTITIUM, Armaturæ ſeu exercitationis militaris ſpecies, velitatio, ſingulare certamen Sallas Malaſpinæ lib. 4. Rerum Sicul. c. 8 apud Baluz. tom. 6. Miſcell. p. 298. *Sane utrinque magna erat aviditas confligendi, & tanta quippe quod modo milites, modo pedites manualiter ſingulari concertatione ſe jungunt &, ut ita loquar, frequenter Palloctitia faciunt ſingulariter & confligunt.* Vide *Palrtare*.

¶ PALLOTTA, ut ſupra *Pallocta*. Vide ibi.

¶ PALLUS, vel Pallum, pro Palus, Gal. *Pieu*. Charta Philippi Aug. an. 1215. apud Labbeum in Miſcell. p. 641. *Prædicti etiam homines ad firmandum caſtrum adducunt Pallum & legariol.* Charta Petri Noviom. Epiſc. an. 1418. *Tenebitur claudi facere dictus miles de parvis muris terreis ſeu de Pallis ligneis competenter.*

1. PALMA. Anaſtaſius in S. Symmacho PP. *Et ex muſivo agnos, & cruces, & Palmas ornavit.* al. *fecit*.

Palma, olim porrecta Regibus noſtris in eorum ſolemnibus inaugurationibus, una cum ſceptro, in victoriæ adprecationem; apud Hincmarum in Coronationibus Regiis, pag. 746. *Ad iſta verba, Det tibi Dominus velle, dederunt illi Palmam & ſceptrum. Det tibi Dominus velle & poſſe quæ præcipit, ut in regni regimine ſecundum voluntatem ſuam proficiens, cum palma perſeverantis victoriæ ad palmam pervenias gloriæ ſempiternæ, &c.* Adde Capitula Caroli Calvi pag. 490. Ita *Palmas virentes* ad Carolum Calvum Imperatorem miſit Joannes VIII. PP. Epiſt. 32. hacce formula: *Hodieque manus veſtræ, ſpeciali voto & prærogativa, plenam benedictione Palmam, ſicut cernitis, deſtinamus, adverſus viſibiles hoſtes & inviſibiles triumphum; optantes enim vos de cunctis adverſariis triumphare, nihil aptius vobis, quam ramos palmarum duximus offerendum, &c.* Infra: *Optantes enim vos de cunctis adverſariis triumphare, nihil aptius vobis quam ramos palmarum duximus offerendum, quos & pueri ſternebant in via Domino Hieroſolymam venienti, antiquum hoſtem triumphaturo, & mundum victuro.*

Palmæ, *Palmarum dies*, ſic dictus dies Dominicus qui Paſcha antecedit, *quia in eo*, inquit Iſidorus lib. 1. de Divin. offic. cap 27. *Dominus & Salvator noſter, ſicut Propheta cecinit, Hieruſalem tendens, aſello ſediſſe perhibetur. Tunc gradiens cum ramis palmarum multitudo plebium obviam ei cecinerunt, Oſanna in excelſis, &c.* Ditmarus l. 2. *Recto itinere ad Magdeburgenſem pergens civitatem, Palmas ibidem feſtivo duxit honore.* Lib. 4. *Cum Palmarum ſolemnia in Magdeburg celebrare voluiſſet.* Lib. 7. *In prædicto loco Palmas & ſanctum Paſcha celebravit.*] Otto Friſing. de Rebus geſtis Frider. I. Imper. l. 1. c. 58 apud Murat. tom 6. col. 691. *Illi ergo qui tam mature applicuerant, circa Palmas civitatem ſanctam intravere, Dominicam paſſionem ſanctamq; ſingula loca ubi hæc facta ſunt, circumeunde.* Memoriale Poteſt. Regienſ. ad an. 1218. apud eumd. tom. 8 col 1092. *In ramis Palmarum ſcientes Seldanus & Corradinus, quod Chriſtiani volebant celebrare qualiter Chriſtus venit Jeroſolymam ... & ita Chriſtiani celebraverunt Palmas cum armis.*] Ingelramus Centulenſis Abbas de relatione S. Richarii:

Exercebat ovans ex conſuetudine Palmas
Plebs Domini &c.

Vide *Dominica in Palmis*.

2. PALMA, Alapa palmis inflicta. Acta S. Proculi Martyr. *Et ſolventes eum miniſtri, injuraverunt eum, ita ut Palmas in faciem ejus darent.* Hine

Palmare, & *depalmare*, Alapam infligere. Gloſſæ veit.

vett. *Depalmare*, Κολαφίζειν. Petrus Bleſenſis ſerm. 24. *Attendamus Filium Virginis, illitum ſputis, Palmatum colaphis, &c.* Vide *Palmizare*, & *Palmata* 1.

3. PALMA, Menſuræ frumentariæ ſpecies. Bulla Alexandri PP. pro Monaſterio S. Criſpini in cavea Sueſſion. in Tabulario ejuſdem Monaſterii: *Decimam Novæ villæ, octo Palmas frumenti, &c.* Idem videtur quod

PALMATA ſalis, frumenti: quantum ſalis aut frumenti palma manus continere vel haurire quis poteſt: jus nempe quod domino feudali ex ſalis aut frumenti in mercatis publicis venditorum menſuris competit. [Statuta villæ Montis-olivi an. 1231. apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 968. *Item, ſolvimus & definimus illas Palmatas ſalis quas alibi milites per toltam & forciam conſueverunt percipere in mercatu*] Charta Gaſtonis Vicecomitis Benehars. an. 1282. apud Marcam lib. 5. Hiſtor. Benehars. c. 28. *Et in mercato, quod Gavardina vocatur, decimam totam, ab integro, & cum tribus digitis Palmatas de ſale in eadem Gavardina*, Monaſticum Anglicanum tom. 2. p. 405. *Sciatis nos confirmaſſe leproſis S. Egidii de Salopesbiriæ, quod habeant Palmatas bladi & farinæ de omnibus ſaccis qui cum blado & farina exponuntur ad vendendum in mercato, &c.* Infra: *Scilicet de unoquoque ſacco bladi Palmatam duarum manuum, & de ſacco farina, Palmatum unius manus, &c.*

PALMARE, *Palma* menſuraria metiri, *menſurari*. Vetus Charta in Hiſt. Monaſterii S. Nicolai Andegav. pag. 55. *Omnium mercatorum quæ fiesent vel Palmarentur die qui proximus feſtivitati imminet. Et ipſo feſtivitatis die coſtumarum dimidietatem S. Nicolai & Monachorum ejus eſſe ſive in terra, ſive in aqua, hæc facta fuerint mercata.* Infra: *Ita quidem ſi in vigilia feſtivitatis, aut die, mercatum factum fuerit, vel Palmatum.*

☞ Veteribus noſtris *Paſmeier* & *Paumoier*, pro manu fortiter apprehendere. Le Roman *de la Roſe* MS.

En ſon poin tient une machue,
Fieremant la Paumoie & rue.

Le Roman *de Partenopex* MS.

Li Roix revint d'eſtordeiſons,
Bien s'eſt raſis on ſes arçons,
Et Paſmoie ſon fort eſpie
Qu'il n'a encore pas briſié.

¶ 4 PALMA, Pila. *Palmæ ludus*, Gall. *Jeu de paume*, quia palma olim percutiebant. Statuta Collegii Major. Mon. 1390. apud Lobinell. tom. 3. Hiſt. Pariſ. p. 397. *Item quod caveant omnino à ludo taxillorum, aleorum & Palmæ.* Charta an. 1427. ibidem tom. 5. pag. 693. *Statuimus quod nullus vacet ludo taxillarum, ... nec etiam ludis permiſſis ut Palma, vel aliis, maxime in locis communibus.*

¶ PALMARIUS LUDUS, Eadem notione, in Statut. Collegii Turon. an. 1540. ibid. tom. 3. p. 419. *Ordinamus quod nulli, tam burſarii quam extranei, de cætero ludant ad ludum Palmarium, &c.*

¶ PALMADA SALIS, ut ſupra *Palmata* in *Palma* 3. Tabular. Monaſter. Solemniac.

PALMÆUM, *Vaſtis paſtoralis*, in Gloſſ. Iſid.

¶ PALMALIS, pro Palmaris, menſuræ unius palmi. Charta Petri *de Reteys* Vicar. Toloſ. an. 1272. è Bibl. D. de Crozat: *Fuſtes de tribus brachiatis & de duabus & dimidia, & de duabus quæ ſunt pedales & Palmales*, Vide *Palmes*.

¶ PALMARE. Vide *Palma* 2. & 3.

PALMARIA, Chirothecæ ſpecies, quæ manuum palmas tegit. Udalricus lib. 2. Conſuet. Cluniac. Mon. c. 36. quod eſt, de Utenſilibus coquinæ, *4. paria manicarum, ne ſtamineorum manica Fratrum de nigredine coquinæ familiari ſordidentur; 2. paria Palmariarum, quæ ita Romanice appellantur, manuſque defendunt à calore caldarii, quando recens ablatum ab igne quoque eſt movendum, vel inclinandum.*

Tom. V.

PALMARIS SYNODUS: ita appellata Synodus Romana quarta habita Rufio Magno Fauſto Avieno Conſule ſub Symmacho PP. anno Chr. 502. ut eſt in Codice Narbonenſi, uti obſervat Sirmondus in Notis ad Avitum Epiſt. 31. quam alii nomenclaturam Synodo Avieno juniore Conſule celebratæ attribuunt. Hanc porro ſic dictam putant, quod in porticu Baſilicæ S. Petri, quæ hanc appellationem ſortita eſt, coacta fuerit. Anaſtaſ. Bibl. in Honorio PP. *In porticu B. Petri Apoſtoli, quæ appellatur ad Palmaria, &c. Palmæ*, loci dicti Romæ meminit præterea Anonymus de Conſtantino M. à Valeſio editus p. 482. ubi etiam de eodem Symmacho: *Deinde veniens ingreſſus urbem, venit ad Senatum, & ad Palmam populo allocutus, &c.* Ubi forte *Palma* idem eſt quod *Palmaria*. Vide Baronium an. 502. num. 1. 2.

1. PALMARIUM, [Domus excipiendis *Palmariis* ſeu peregrinis deſtinata.] Charta G. Epiſcopi Ebredunenſis [vel potius Tranſactio inter Epiſcopum & Capitul. Nicienſ.] an. 1159. in Hiſtor. Epiſcopor. Nicienſium: *Omnes adminiſtrationes ſive balias conſilio Epiſcopi diſponendas, ſimiliter adjudicavimus Canonicis, & hoſpitale cum honore ſuo, & Palmarium, excepta illa parte inferius & ſuperius, quam ædificavit Epiſcopus, prout columnæ conſiſtunt ab angulo ſuæ domus uſque ad angulum parietis, &c.* [Vide *Palmarius*.]

¶ 2. PALMARIUM, Merces, pretium, maxime honorarium quod advocato, qui cauſam obtinuit, conceditur. Charta Rodulphi Epiſc. Cabilon. an. 980. tom. 4. Gall. Chriſt. inter Inſtr. col. 217. *Ad augendum enim ſperatæ retributionis Palmarium, pio rogavit oratu quo canonicam ... traderemus.* Vide Caſſiodor. lib. var. Lect. & Joan. à Coſta in Decretal. p. 235.

PALMARIUS, PALMATUS, Peregrinus. *Palmarii* porro dicebantur, qui peregrinationem Hieroſolymitanam ſeu ex voto ac pietatis intuitu, vel cruce ac ſacra expeditione ſuſcepta, in patriam redierant, quod in ſignum exactæ iſtius peregrinationis palmarum, quarum ferax eſt Syria, ramos præ manibus redeundo deferrent. Rationem delatæ palmæ aliam profert Durandus lib. 1. Ration. c. 3. n. 14. *Qui de Hieroſolymis veniunt, Palmam in manibus ferunt, in ſignum quod illi Regi militarunt, qui Hieroſolymis cum palmis honorifice receptus eſt, & poſtmodum ibidem cum diabolo pugnans victor extitit.* Henricus de Knyghton. l. 1. de Eventibus Angliæ cap. 5. *Eia, inquit, jam adeſt certe peregrinus, iſte eſt qui nefandum Colbrondum occiſurus eſt. Ad quem ſermonem Palmarius accedens, &c.* Mox. *Domine peregrine, &c.* Ita Poetæ noſtrates *Paumiers*, peregrinos vocant. Le Roman *d'Auberi*:

A iceſt mot, i eſtes vous un Paumier,
Qui d'outremer ſiest mis au repairier?

Rurſum:

Lambers appella tanteſt un deſpanſier,
Va, ſi me fai toſt diſner c'eſt Paumier.

Infra:

Et voit briſié ſon grand bordon fraiſnin,
Mais de ſes Paumes le fiert li pelerin.

[Le Roman *de Blanchandin* MS.

Blanc le reconut bien
Qu'il eſtoient Creſtien
As eſcharpes & as bordons,
Et as barbes & as grenons.

Infra:

Et de Jeruſalem venons,
Vez les Paumes que nos portons.]

Le Roman *de Pariſe la Ducheſſe*:

Jaurai bordon, & Paume, & ja pe autretel.

Alibi:

Digitized by Google

Il ot Paume & eſcherpe, & bon bordon ferrè.

Paſſim apud eumdem Poetam. Jam vero cum palma rediiſſe in patriam peregrinos Hieroſolymitanos, teſtantur paſſim ſcriptores: Chronicon Uſpergenſe & Albertus Stadenſis ann. 1104. *Nonnulli etiam Palmati de Hieroſolyma redeuntes, &c.* Petrus Damianus lib. 2. Epiſt. 15. *Ex Hieroſolymitana peregrinatione deveniens Palmam ferebat in manu.* [Se l palma juncta maxime utebantur. Willelmus Tyrius lib. 21 cap. 17. *His ita geſtis dominus Comes,* (Philippus Alſaciæ) *cum Hieroſolymis per quindecim dies fuiſſet, completis orationibus, & juncta Palma quod eſt apud nos conſummatæ peregrinationis ſignum, &c.* Hinc uſus palmarum in proceſſionibus Confraternitatis peregrinorum Terræ Sanctæ apud Franciſcanos Pariſ. erectæ.] Omitto alios in Diſſert. 15. ad Joinvillam laudatos ſcriptores: addo tantum cum patriam attigiſſent, ſuſceptos cum proceſſione Eccleſiaſtica Chronicon Moriniacenſe lib. 2. *Se ſuſcepi cum proceſſione, quippe de Hieroſolyma rediens, permitteret, Abbas ab eo poſtulavit & impetravit.* Ex prædictis emendandus videtur Reinerius in Catalogo hæreticor. *In ſecunda ſecta ſunt qui ſe fingunt S. Jacobi, plumbati, & ultramarinos, & ſpatulatos pœnitentes.* Quippe pro *plumbati, palmatos* legendum puto. Vide Lexicon Runicum Olai Wormii in v. *Palmare.*

1. PALMATA, Pœnitentiæ apud veteres ſpecies. Vetus Pœnitentiale MS & Beda de Remedio peccat. c. 14. *Si quis tinxerit manum in aliquo liquido cibo, & non idonea manu, centum Palmatis tundatur.* Pœnitentiale MS. Thuanum, quod Theodori eſſe volunt, cap. 3. *Quidam dicunt 20. Palmatas valere pro uno die* (pœnitentiæ.) Infra c. 10. *Alio modo 12. triduanæ, ſingulæ cum pſalteriis tribus impletis, cum Palmatis 300. per ſingula pſalteria, excuſat unius anni pœnitentiam, &c.* Adde Burchardum lib. 19. cap. 17. & 35. Joannes Laudenſis in Vita Petri Damiani Cardinalis cap. 3. *Cæteris autem ſpiritualibus exercitiis diſciplinæ, videlicet metaneis, Palmatis, prolixis ulnarum extenſionibus ... incumbebant.* Vide eumdem Petrum Damianum Opuſc. 15. c. 18. Ejuſmodi palmarum meminit etiam Nilus Monachus lib. 3. Ep. 243. Καὶ πρηνὴς μετάνοιας, καὶ κατάγειν τὸ σῶμα, καὶ γόνυ κλινόμενον, καὶ χειρῶν διατεταμένων, καὶ τὰ περὶ χερβίας, &c. Ubi Allatius *& manus cum dolore extenſas,* non recte vertit. Quærunt viri docti quid his locis *palmata* denotet. Baronius anno 1055. num. 11. exiſtimat pœnitentium palmas ferula verberatas fuiſſe: quod certe veroſimile videtur de iis quibus ob crimina perpetrata imponebatur hæc pœnitentiæ ſpecies, quod ex verbis laudati Pœnitentialis MS. elici poteſt, ubi *centum palmatis tundi* dicitur, qui tinxerit manum, &c. At in ſpontaneis *palmatis* non idem dicendum, cum à vero abſonum ſit, eos qui pietatis & devotionis gratia has ſibimet imponebant pœnitentias, ab aliis *palmatas,* ſeu palmarum percuſſiones accepiſſe. Ii igitur harum vice, *palmas* allidebant ad pavimentum: quod potiſſimum colligitur ex eodem Petro Damiano lib. 6. Epiſt. 27. *Lorica eſt homo indutus, ad carnem, ferreis membra diviſa circulis ambit, mittit cum labore metaneas, allidit in pavimentum ſæpius palmas.* Neſcio, an huc referri poſſit iſtud Ethelwlfi de Abbatibus Lindiſfarn. c. 10.

... Suis non parcit tundere membris
Marmora.

Vide *Percuſſio*, & Morinum lib. 7. de Pœnitent. cap. 14.

Simile eſt *mortificationis,* uti vocant, monachicæ genus, quod refertur ab Hugone Flaviacenſi p. 160. de B. Richardo Abbate Virdunenſi: *Cui etiam moris erat pſalterium ex ordine quoquo die dicere, & primos quidem quinquagenos proſtrato manibus ad terram deflexis dicebat, quinquagenos erectus, quinquagenos proſtratus toto corpore, ſed ſuſpenſus, articulis pedum manuumque ſuſtentatus perorabat.*

¶ 2. PALMATA, Contractus emptionis vel venditionis, Gall. *Marchè*; *palmata* dicitur quod in ſignum pretii conventi dextram dextræ committere ſolent, cujus violator mulctæ pecuniariæ ſubjacebat domino loci exſolvendæ. Charta an. 1230 ex Bibl. regia: *Ad petitiones quæ fiunt ex parte Regis, dicimus quod de Palmatis quæ fiunt in mercato & in die mercati, de illis qui nolunt ſtare contractui, debet habere Rex quinq; ſolidos. De Palmatis vero quæ fiunt extra mercatum quibuslibet diebus, dicimus quod ſint dominorum illorum ad quos locorum ſpectat juriſdictio.* Fori Oſcæ an. 1247. *Cum inter emptorem & venditorem ſuper re, quæ venditur, fit certa conventio pretii per Palmatam, ſolvat alteri quinque ſolidos qui voluerit reſilire.* Statuta Maſſil. lib. 3. cap. 6. *Statuimus ut poſtquam principales perſonæ contrahentes .. de re ipſa vendenda, vel emenda, & pretio convenerint, & poſtmodum Palmata, vel denarius Dei, vel arrhæ factæ inde fuerint, contractus ille ſive venditio, ex tunc rata & firma habeatur quantum ad eos inde contrahentes..* Conſuetud. Lemovic. art. 70. *Si hoſpes vel ejus uxor vel filius venditoris dictarum rerum venditioni interfuerint, & ſe velle habere partem dictarum rerum in factione ſeu præſtatione Palmata dixerint & præſtati fuerint de præmiſſis, habeant de ipſis rebus ſicut unus de aliis qui ibidem fuerint.* Neque alia eſt vocis *Palmèe* ſignificatio in Conſuet. Montenſi cap 12. ubi & *Palmants* nuncupantur qui *palmatis* contrahunt & de re aliqua datis dextris conveniunt: quod egregie confirmat Conſuet. Hannon. p. 9. edit. 1663. *Entant que touchent les arrentemens qui ſe feront volontairement de maiſons & edifices, on y pourra pareillement mettre deviſe de faire abouts d'ouvrages ſur le lieu ou autrement, ſelon que les arrentans & Palmians le voudront deviſer à la Palmèe faire. Paumèe,* apud Bellomaner. c. 44. Vide *de Lauriere* in Gloſſario Juris Gallici.

¶ PALMATUM, Eadem notione. Statuta Mont. Regal fol 115. *Teneantur & debeant* (vicarius & judex) *facere attendi & obſervari omnia mercata ſive contractus, qui & quæ fient in dicta civitate, vel diſtrictu, ſi denarius Dei, vel arræ datæ fuerint, vel ſi Palmatum fuerit, vel ſi mercatum, ſeu contractus celebratus fuerit.*

¶ PALMELLA, Eodem ſignificatu, in Statutis Peruſ. fol. 58. *Si quis non obſervaverit Palmellum, ſeu pactum Palmella firmatum in die mercati, ſolvat pro banno ſol. 5.*

¶ 3. PALMATA, Menſura. Vide *Palma* 3.

PALMATIA, Locus conſitus palmis, *Palmularium, Palmetum,* φοινικὼν, in Gloſſ. Græc. Lat edito & MS. & apud Procopium lib. 1. de Bello Perſico c. 19. Rad. de Diceto: *Et ſtabulabant equos ſuos in Palmatia de Baldac.* [Vide *Palmerium.*]

¶ PALMATIÆ, Vibrationes, à Gr. παλλειν. Apuleius in mundo: *Oſtæ ſunt motus, quibus ſolum quatitur: Palmatiæ vero appellantur, quorum pavitatione illa quæ trepidant, ſine inclinationis periculo nutant, cum directi tamen rigoris ſtatum retineant.*

PALMATIANA. Gregorius M. lib. 1. Epiſt. 64. *Nobis de cætero ne quid tranſmittere debeas inhibemus. Et quoniam non delectamur xeniis, Palmatianas, quas tua dixerit Fraternitas, cum gratiarum actione ſuſcipimus, ſed eas, ne quod exinde potuiſſet ſentire diſpendium, digno fecimus pretio venundari, &c.* Ubi Ioan. Cerda *Datiles,* ſeu *Dactiles,* intelligi cenſet. At Baronius ad *uvas palmatianas,* ſeu *vinum palmatianum,* de quo Senator lib. 12. Epiſt. 12. Alexander Iatroſophiſta lib. 2. paſſim & alii, ſeu *palmarum fructus expreſſos in liquorem,* ut ait S. Hieronymus de Vita Clericorum, vocem referendam putat, neſcio an vere, ad an. 591. num. 11.

nam

Digitized by Google

nam Aitaſertæ ad hunc Grægorii locum, non placet Baronii conjectura, quin potius *Palmatianae* exiſtimat veſtes fuiſſe auro & palmis intextas. Alii ramos palmarum intelligi putant. Ita in varias quiſque abit ſententias. Vide Menagium in Origin. Italic. p. 1029.

¶ PALMATUM. Vide *Palmata* a.

PALMATUS. [*Palmatus irradiat*, in Conc. Carthag. ſub Bonifacio to. 4. Conc. p. 1634] Vide *Palmatius*. *Equi Palmati*, in *Equus*.

PALME, Adamnanus l. 3. de locis SS. c. 4. *Ejuſque digiti, quaſi in Palme vel tute intrantes, in eandem impreſſi columnam inhaſerunt*. Ita editio viri doctiſſimi Joannis Mubillonii.

¶ PALMELLA. Vide *Palmata* a.

PALMENTUM, Torcular, Italis *Palmento*, Gallis *Preſſoir*. Charta Roberti Regis Siciliæ ann. 1326. apud Ughellum in Epiſcopis Caſertanis: *Cum curtibus ſalis, cameris, ...coquina, puteis duobus, & Palmentis, cum portis, feneſtris, &c.* Infra: *Videlicet in domibus palatiatis, & Palmento uno, & aliis domibus coopertis, &c.* Habentur præterea in Charta Sikelgaitæ uxoris Roberti Guiſcardi Ducis Calabriæ apud eumdem to. 7. p. 396. *Palmentum*, a pedum palmis dictum cenſet idem Ughellus, quia ibi uvæ pedibus premuntur.

¶ PALMERIUM, Locus conſitus palmis. Charta Eduardi II. Reg. Angl. to. 2. Monaſt. Angl. pag. 256. *De uno meſuagio cum orto & crofto, & cum medietate crofti Palmerii*. Vide *Palmatia*.

¶ PALMES, Menſura palmi. Miracula B. Henrici Bauce .ſ. to. 2. Junii p. 387. *Habebat tibiam dextram breviorem altera de una Palmite*. Charta Toloſana an. 1272. in Bibl. D. *de Crozat*: *Quod trabes peales & Palmites de cor & de abiete de 6. brachiatis, &c.* Vide *Palmalis*.

PALMETIE, Glaber Rodulphus l. 5. c. 1. *Circa medium cujuſdam diei cecidit de cælo quod Græce dicitur Selas, vel Caſma, ſeu Palmetie, dum fulgor ætherei ſplendoris inſolitu ad terras emittitur: infulſum enim vulgus perhibet ſtel'am de cælo cadere*. Huc ſpectant iſta Ovidii ex Metamorph.

... Ut interdum de cælo ſtella ſereno,
Quæ ſi non cecidit, potuit cecidiſſe videri.

Sed ibi legendum *faſma*, ex Græco φάσμα, *apparitio*, ut *ſelas*, ex Græco σέλας, *jubar, fulgor*: *Palmetie* vero neſcio an non legendum ſit *planetie*, vel *planetia*, i. ſtella errans, [*planetes* vel *planeta*.]

¶ PALMIFER, Peregrinus Acta SS. tom. 1. Junii p. 250. de S. Nicolao peregrino: *Cum navis quædam Palmiferis onerata, rediret a Syria*. Vide ſupra *Palmarius*.

¶ PALMISANA TORTA, Placentæ ſpecies, a Parma civitate Lombardiæ ſic dicta. Computus ab an. 1333. ad an. 1336. to. 2. Hiſt. Dalphin. p. 273. *Guillelmo paſticerio* (l. paſticerio) *regio pro tortis Palmiſanis factis per eum ... taren*. 18.

1. PALMISARE, in Gloſſario mſ. Reg. Cod. 1701. *Eſt dare alapas, vel Barguinier*. Vide *Palma* 2.

2. PALMISARE, Vox naupegorum. Sanutus l. 2. p. 4. c. 12. de Galeis: *Sub fundis extrinſecus Palmizentur uſque ſupra ad aquam, ſecundum quod cuique ipſarum fuerit opportunum*. Infra: *Caloſatiſari & reparari, ac etiam de ſepo Palmiſari oportet, &c.*

¶ PALMIZARE, Eadem notione, in Chron. Tarviſino apud Murator. to. 19. col. 768. *Nec curabat bellam taire, ait reliquas* (naves) *in terram pro Palmizando actas ſecum haberet*.

¶ PALMOLA, Frumenti genus, bordeum, vulgo *Pamoule*, Provincialibus *Paumoallo*. *Pamel* hordeum vocant etiamnum Picardi. Charta an. 1328. apud Plantavit. in Epiſc. Lodovenſ. p. 297. *Sub onere 7. ſextariorum hordei, ſeu Palmolæ*. Tabul. S. Illidii Claromont. J. *Olers out ba 12. d. debtals e 1. em. de Palmola e la ſeignoria*. Vide *Paumellya*.

PALMORERIUM, Palmæ ramus, Italis *Palmero*, Gall. *Palmier*. Vetus Inqueſta apud Puricellium in Monumentis Baſilicæ Mediolanenſis Ambroſianæ p. 1133. *Et ipſe domnus Archiepiſcopus dat Abbati maximam truttam, & Palmorerium, & ſic Abbas venit cum Archiepiſcopo cum proceſſionibus uſque ad altare B. Ambroſii*. Ubi ſermo eſt de proceſſione in Ramis palmarum.

¶ PALMOS, *Subſultatio, palpitatio in cute & nervis*. *Palmoſcopus, qui de ſubſultatione fibrarum auguratur*. Ita Laurentius in Amalthea, a Græco παλμός.

PALMOSUS, *Victorioſus*. Gloſſæ Iſidori.

PALMULA, *Ratis*, πλάτη, ἐν ᾗ ἐλαύνουσιν, in Gloſſ. Lat. Græc. Vide Schefferum de Militia navali lib. 2. cap. 5.

¶ PALMULARIUM. Vide *Palmatia*.

¶ PALMUS, Menſura vulgo octo circiter unciarum; *Palmus* vero Occitanicus, ut & Græcorum, eſt novem unciarum cum duabus lineis. Charta Toloſana an. 1272. in Bibl. D. *de Crozat*: *Et quod trabes peales & palmites de cor & de abiete ... habeant unum bonum Palmum de ſpiſſo*. Alia an. 1292. ex Tabul. Abbat. Gimont. in Occit. *Perticus cum quo menſurantur arpenta & terra vineæ & alii honores, habeat in perpetuum & habere debeat decem Palmos bonos & largos de longo, &c.*

¶ PALMUS, Menſura pannorum. Tranſactio inter Abbatem & Monachos Craſſenſes an. 1351 *Item præpoſitus de Podiliano facit annuatim dicto Conventui in feſto Paſchæ ... triginta aunas de panno lineo, cum quo panno exterguntur pedes & manus pauperum in mandato in die Jovis ſancta, de quo panno poſt mandatum factum recipit Conventus prædictus quatuor canas ad faciendum manaſtergium in clauſtro, & duos Palmos, pro bagnis in ipſo monaſterio faciendis. Reſiduum vero dicti panni recipit cellerarius domini abbatis*.

¶ PALOMBARUS, *Qui intrat ſub aquam, cum expedit*, in Dictionar. Fed. Ubaldini ad calcem *Documenti d'Amore* Franciſci Barberini edit. Romæ an. 1640.

PALOMERIA. Libertates conceſſæ Barcinonenſibus a Petro Rege Aragon. an. 1283. *Concedimus quod de navibus, lignis vel barchis, tranſeuntibus, quæ non dederint Palomeriam firmam in terra, vel non diſcaricaverunt, non dent leſdam, niſi ſicut antiquitus conſuetum eſt*. Raimundus Montanerius in Hiſt. Regum Aragon. c. 277. *Et yo ab un bon cavall que tenia mi torç de cavallers armats ab llorigues e perpunts contraſte ale Palomere de prendre terra, &c.* ubi *Palomers* naves dicuntur, quas Græci ἱππηγοὺς vocabant, noſtri *Huiſſieres*. Vide *Huiſſerium*.

¶ PALONARI. Chron. Andr. Danduli ad an. 1379. apud Murator. to. 12. col. 446. *Galeæ veteres reparantur in portu Polenſi ſed antequam reaptatæ fuiſſent, quia aliquæ Palonabantur, aliquæ non omnes viros ſuos habebant, &c.*

PALONGATA, Septum è palis in flumine, aut aquis factum, Italis *Palancato*, & *Palancatica*. Petrus de Vineis l. 2. Epiſt. 40. *Ad impediendum tranſitum, Palongatam invenerunt*. Infra: *Securibus eadem Palongata ſcciſa*. Occurrit *Palangatum*, eadem notione apud Petrum Creſcentium l. 1. de Agricult. cap. 6. [Vide *Palancatum*.]

¶ PALORICUM, Columbar. Vide *Pilorium*.

PALOTA, pro *Pilota*. Vide *Pilatus*.

PALPA, Monetæ ſpecies; an eadem quæ *Parpaillola*. Vide in hac voce: Charta ann. 1465. apud D. *Chanteloup* in Hiſt. Montis-major. *Adhibebant Antoniani duplas, ſive Palpas, ex quibus 34. pro floreno uno numerabant*.

¶ PAL-

Digitized by Google

¶ PALPANISTA, Palpatrix. Acta S. Godelevæ to. 2. Julii p. 422. *Puellam hanc Palpaniſtam, adulatricem & mendacem, &c.*

¶ PALPANTIA, *Trementia*. Janſſonii Auctarium ad Gloſſ. Iſidori. Hinc

PALPARE LANCEAM, [Vibrare, Gall. *Brandir.*] Gauterius de Bellis Antioch. *Laxis habenis, Palpatis lanceis, impetuoſe ac ſtrenue cohortem ſibi obviam percutere maturavit.* Le Roman *de la Violette* mſ.

Girart qui bien ſut appenſez
Saiſi l'eſcu, puis a Branlee
La lance, Sur la targue lee
Va ferir la ſeigneur d'eula tous.

Le Roman *d'Aſbis* mſ.

Brandiſt la lance, & l'eſcu prent,
Des eſperons point l'auferrant.]

¶ PALPATICUS, Palpabilis, in Vita S. Mariæ Ægypt. n. 16.

¶ PALTENA. Hiſtoria Fuld. p. 31. *Secundus colonus reddit arietes 11. & duas Palteneas & ovem.*

¶ PALTEUM, *Murum vel faſtigium*, Gloſſ. Iſidori; ubi Grævius: addunt Excerpta *pluteum*. Leg. *Pluteum, murum*, quia pluteus militibus erat loco muri. Vide Feſtum in *Pluteus*.

PALTONARIUS, Superbus, ferox, ex veteri Francico *Pautonnier*. Statuta Guigonis II. Prioris Carthuſienſis c. 20. nu. 4. *Ergo ego relicta cella mea, clauſtro meo, & quid propoſuerim, oblitus, propter gyrovagos, gyrogavus, propter Paltonarios, & propter ſuſpiciendas paſcendoſque ſeculares efficiar ſecularis?* Philippus Mouſkes in Philippo Auguſto:

Et tant los avoit en deſtroit,
Qu'il maintenoit ces Cevaliers,
Come vilains & Pautoniers.

Le Roman *de Garin le Loherans*:

Foucaut appello, qui fu ne de Paris,
Truans eſtait, Pautoniers & coquins.

Rurſum:

Nel teniſt pas par gar con Pautonier.

Guill. de Guignevilla:

Si que contre tele Pautonniere,
Fait bon avoir cette gorgiere.

Alibi:

Adont li liſſe Pautonniere,
Que le male paſſion fiere,
Mareſna, en moy abaiant, &c.

Alanus Charterius in Curiali: *Souvent fait le peuple de grans admirations de la riche robe d'un orgueilleux Pautonnier, mais il ne ſçait par quel labeur, ny a quelle difficulte il l'a acquiſe.* Hinc *Pautonniere*, pro ſuperbia: Le Doctrinal *de Courteſie*:

Et s'il eſt aucuns hom qui volontiers tournie,
Ki ſeit fel & meſle plein de Pautonnerie,
Avers, & angoiſſos, a poi de corteiſie.

¶ PALTUM, *Teli genus*. Laurentius in Amalth. & Vocabular. Suſſannæi. Græc. παλτόν.

¶ PALUDANDUS, *Militiæ adſcribendus*. Gaſp. Barthii Gloſſ. apud Ludewig. to. 3. Reliq. mſſ. p. 540. ex Guidonis Hiſtor. Palæſt. Paludamentum quippe erat militum veſtis propria.

¶ Eo nihilominus nomine exterius indumentum quo virgines utebantur, quod inſtar *paludamenti* ad talos fere uſque demiſſum erat, appellat Gualvaneus *de la Flamma* apud Murator. to. 12. col. 1033. *Virgines, antequam nuptui traderentur, veſtiebantur tunica de pignolato, quæ dicebatur ſotanum, & deſuper portabant Paludamentum, id eſt ſoceam de lino albiſſimo.*

PALUDELLUM, Palliolum, in Regula Tertiariorum Ordinis S. Franciſci c. 3.

¶ PALVITA, Pelvis. Agnellus in Vita S. Johannis apud Murator. tom. 2. p. 170. *Domine pater, non te pigeat in palatium ad Exarchum ire, & offerre illi ea Argyrio Palvitam magnam, & poſtula ab eo, ut coarctet viros illos ad judicium, qui te in exilium miſerunt.*

PALUMBACIUS COLOR, Columbinus. Arcadius Auguſtus inter Agrimenſores: *Sunt enim termini marmorei in limite, alii marmorei virides, alii Palumbacii, alii praſini, &c.*

¶ PALUMBARIA, Idem quod mox *Palumbarium*. Charta an. 922. Marcæ Hiſpan. col. 844. *Et ipſas Palumbarias quæ adjacent in Murriano & omnia quæ Adrovarius dedit S. Mariæ* (concedimus.) Charta Pontii Comitis Emporitani an. 1063. in Append. ad Capitul. Reg. Franc. nu. 149. *Deſcendit uſque ad ipſas Palumbarias, ſicque conjungitur uſque in ipſa villa via de ipſa malliolo.*

PALUMBARIUM, Locus ubi Palumbes nidificant. Edictum Nunonis Sancii D. Roſſilionis, de Treuga tenenda an. 1217. *Sub ejuſdem pacis regimine ſint alvearia ſive Palumbaria, molendina, palearia, &c.*

PALUS, Foſſorium ligneum, ſeu ligo ligneus, quo terra egeritur, noſtris *Pelle*, Ita uſurpat Lex Salica tit. 61.

PALUS, Lignum acutum quod in terram defigitur ad ſuſtinendam ſepem. Lex Aleman. tit. 99. §. 24. *Si alicujus caballus ſepem alienam ſallierit, & de Palo tranſpunctus fuerit, &c.*

PALUS, Paxillus quo ſuſtentatur vitis, E*ſchalas*. Vox Juriſconſultis nota. Lex Longob. lib. 1. tit. 25. §. 34. *Si quis Palum quod eſt carratium de vite tulerit, &c.* Vide *Carratium*.

NUDUS AD PALUM VAPULARI, Pœna ſervorum, in Lege Longob. lib. 3. tit. 7. §. 1. & Capitul. Caroli M. lib. 4. cap. 30.

PALI, pro Terminis poſiti. Siculus Flaccus: *In quibuſdam regionibus Palos pro terminis poſuimus, alii ilicеos, alii oleaginos, alii vero junipereos.* Occurrit præterea apud alios Agrimenſores. [Charta an. 1403. apud Rymer. to 8. p. 327. *Ac ſuper villa de Gravelinghes infra Palum Flandriæ notoria conſtituta.*]

PALI SACRIFICALES, apud eoſdem. Vide Gloſſ.

PALI MOLENDINARII. Vide *Palare* 2.

PALUS JUSTITIARIUS. Vide *Furca*.

PALUSTRES. S. Avitus Viennenſis Epiſt. 63. ad Apollinarem Epiſcopum, qui *marinas copias*, id eſt, piſcesei miſerat: *Pto Paluſtres quis quia ſe duo paria ſolearum, quæ dentibus maceretis, ...direxi.* Ubi per *Paluſtres, aneæ*, ſeu *anates ſilvaticæ* forte intelliguntur, quas Avitus direxit, pro *duobus paribus ſolearum*, quas Apollinari miſerat. Cætera locus vitioſus eſt, quem ſoli Codices mſſ. ſanare poſſunt. Vide *Dies Paluſtres*.

¶ PALUSTRICUS, Paluſtris, paludoſus, Gallice *Marecageux*, in Charta Caroli Simpl. an. 909. inter Probat. to. 2. novæ Hiſt. Occit. col. 52.

PAMBICIUM, [Tela goſſypina, facta ex bombace.] Vide *Bombax* 1.

¶ PAMÆUM, *Veſtis paſtoralis*. Gloſſ. Iſid. ubi legendum putat Grævius *pæmenicum*, a Græco ποιμήν.

¶ PAMONARIUS, Æditus, cuſtos eccleſiæ. Acta S. Procopii to. 2. Julii p. 147. *Dum Pamonarius eccleſiæ ejuſdem feſtivitatis die, ante nocturnos in lecto ſuo ſe recollocaſſet, &c.*

¶ 1. PAMPA, Squama. Canones Hibern. nu. 11. apud Marten to. 4. Anecd. col. 13. *Si quis caput alterius percuſſerit uſque ad cerebri Pampas, libras argenti III. reddat.*

2. PAMPA. Capitularia Caroli M. lib. 7. c. 314. *Ut Clerici Pampis, aut tzangis, vel armis non utantur.* Ubi Lindenbrogius, ſicæ genus in Germania uſitatæ

eſſe

Digitized by Google

eſſe ait, & *Pamps* etiamnum vocari. At vox *Pampe*, Gallica, videtur deducta a *Pampians*. Nicolaus Gillius in Hiſt. Francica: *En une fleur de lys y a trois Pampes ou fleurons, &c.*

¶ PAMPILIO. Vide *Papilio*.

¶ PANADELLA, vox Italica, quæ idem ſonare videtur quod *Panello*, Fax, tæda. Chronic. Eſtenſe apud Murator. to. 15. col. 346. *Præparaverunt ſe ad bellum cum Cremonenſibus canibus; & cum circa quingentis lumeriis accenſis cum Panadellis, igne comburendo dictam civitatem, & canes.* Vide Papellus & *Pavenſes*.

¶ PANAGATOR. Vide *Paſtio*.

PANAGIA, Panis benedictus, Παναγία, Græcia dictus. Regeſtum Eccleſiæ Herefordienſis apud Spelmannum, de Græcis: *Item dicunt panem noſtrum Panagiam*. Quid vero proprie ſit Παναγία apud Græcos, pluribus docet eruditus Goarus ad Euchologium Græcor. pag. 867.

¶ 1. PANAGIUM, pro *Appanagium*, apud Paulum Emilium ex Choppino de Dom. Franc. l. 1. cap. 6. Vide *Apanare*.

¶ 2. PANAGIUM, Panis confectio. Charta an. 1335. apud Meneſter. Hiſtor. Lugdun. p. 24. *Item pro Panagio ad opus pauperum in dicto hoſpitali confluentium novem aſinatas ſiliginis, &c.*

¶ 3. PANAGIUM, ut *Paſtio*. Vide in hac voce.

PANALATA, terræ, nemoris, &c. in Charta an. 1269. in Regeſto Feodorum Ducatus Burgundiæ 1. parte fol. 8. *Accepit a Duce Burgundia cum homagio mannali quingentas Panalatas terrarum plenarum, & ... quater centum Panalatas nemoris, & 120. operatas vinearum, & 60. ſextuarias pratorum.* [Vetus Martyrol. Eccleſ. Cathedr. Aquenſis in cujus margine adnotantur obitus: *Reliquit tres quartalatas vinea & tres Panalatas terræ.*] In Conſuetudine S. Severi tit. 18. art. 2. *Canna* quæ eſt menſuræ ſpecies, dividitur in *Panas*, Gall. *Pans*, Panæ in 5. pollices.

¶ PANALESANNANA, Eadem notione, modus agri. Vetus Necrologium S. Salvatoris Aquenſis: *Ipſo die Pontius Muroter obiit, pro cujus anniverſario gadiatores ejus dederunt Eccleſiæ S. Salvatoris 40. ſolidos, de quibus fuerunt empta tres Panaleſannana cenſuales.*

☛ Eſt etiam *Panalata*, menſura frumentaria, vulgo *Panal*, quæ *ſaumata* ſeu oneris equi ſagmarii pars eſt decima. Vetus Martyrol. mox laudatum: *Ipſo die Sibila Gamella obiit quæ pro anniverſario ſuo unam Panalatam ferraginis reliquit.*

¶ PANALE, Eadem notione. Obituarium Bellijoc. 500. circiter annorum: *Dedit duos anſeres & de frumento unum Panale*. Valet autem Bellijocenſe *Panale*, quod & *Panautum* vel *Panotum* dicitur, duos *bichetos*.

¶ PANALIS, Eodem ſignificatu. Inventarium an. 1336. in Tabular. S. Victoris Maſſil. *Duas meginas carnium porcinarum, tres Panales de ciceribus, &c.*

¶ PANARIA EBRIETAS, *Arrogantia licentiaque*. Vocabular. Suſſannæi.

PANARITIUM, noſtris *Panaris*, apud Apuleium lib. de Virtutib. herbar. c. 42. § 3. quod Græcis παρονυχιον unde & deductum vocabulum putat Gabriel Humelbergius: abſceſſus qui circa ungues & ad radices illorum naſcitur, non ſine doloris pungentis vehementia.

PANARIUM, *Excipulum*, in Gloſſ. Iſid. [Locus vel vas ubi panis ſervabatur: *Excipulum* ab Iſidoro dictus, quod veteres *panaria* opere reticulato facere conſueverant; hinc *reticulum* vocant Horatius l. 1. Sat. 1. & Juvenalis Sat. 12. 60. vas illud in quo venales panes deferebantur.] Charta plenariæ ſecuritatis ſcripta Ravennæ ſub Juſtiniano apud Briſſon. l. 6. Formul. *Cute olearia valente ſiliquas duas aſprionis: Panario rupto uno, &c.*

¶ PANARIUS, ἀρτοφόρον, in Gloſſis Lat. Græc.

¶ PANAROLUS, Fiſcella, Gall. *Petit panier*. Anonymus in Annal. Mediol. apud Murator. to. 16. col. 729. *Fecit ille venire plures veſtitos in modum mulierum nuptarum, viduarum, & religioſarum, cum baculis ſingulis & Panarolis, qui ipſam arborem contendentes excutiebant.*

PANATA. Tabularium Monaſterii Conchenſis in Ruthenis. Ch. 85. *Ipſam Eccleſiam de Lioairago, quam vocant ſanctam Columbam, cum primitiis & decimis, & Panatas, & cum alodio, ſicut ad ipſam Eccleſiam pertineat, &c.* Occurrunt eadem verba infra.

¶ PANATARIA, PANATERIA. Vide *Panetarius*.

¶ PANATERII, Sic vocantur Eccleſiaſtici quidam ſæculares quibus ex prioratibus a S. Victore Maſſil. dependentibus certa annui reditus portio adſcripta erat, ea conditione ut monaſticam vitam profiterentur; ſed ab ea lege tandem ſeſe exemerunt. Illos Capitulum gener. an. 1348. repræſentat his verbis: *Serpens in gremio, mus in pera, ignis in ſinu.* Aliud ann. 1313. *Statuimus quod in prioratibus dicti monaſterii habentibus clericos, ducherios, Panaterios ſeu convivas, &c.* Ubi habes vocis originem.

¶ PANATERIUS. Vide *Panetarius*.

¶ PANATICA, PANATICUM, Commeatus, militaris annona, Italis *Panaggio*. Bartholomæi Scribæ Annal. Genuenſ. ad an. 1242. apud Murator. tom. 6. col. 495. *Panatica, victualia & cetera neceſſaria praparata*. Jacobi Auriæ iidem Annal. ad an. 1283. ibid. col. 582. *Quum Panatica pro noſtris ad ſufficientiam non adeſſent.* Chron. Tarviſio. apud eumd. to. 19. col. 765. *Et quod interim Senatus Venetorum caveret de Panatica & commeſſatione diſtribuenda.*

¶ PANAUTUM. Vide *Panale*.

PANCALIA. Acta Murenſis Monaſterii: *Sunt & hic duo offerteriola, & linteum analogium ſuper Evangelium ponendum in feſtivis diebus, & 5. conſanones, & unum ſericum ſuper ſedile Sacerdotis ponendum, & quatuor vela, & tria tapetia, & adhuc de aliis palliis, quæ vocantur Pancalia quatuordecim partes. & 8. candelabra, &c.* Ubi forte leg. *Bancalia*. Vide *Bancale* in *Bancus*.

PANCAREA. Vide *Votarea*.

PANCARPUM. Gloſſar. Longobard. S. Germani Pariſ. mſ. *Pancarpum, genus ſpectaculi eſt, ut fieri ſolet, ab his qui coram Regibus congredi beſtiis premiorum contemplatione conſueverunt: ſi feras quaſcunque fortiores robore, vel ferociores rabie conſpexerint duriores, adverſus eas primæ congreſſionis certamen ſuſcipiunt, quibus en cunctis reliquas quæ minus terribiles minuſque vehementes ſunt, ex ictu faciliore proſternunt.* Gloſſæ aliæ mſſ. *Ludus quo ludebant antiqui cum beſtiis*, omnigenis ſcilicet, ut ex Caſſiano & S. Auguſtino adverſus Secundinum colligitur. Nam quicquid miſcellum erat, & ex varii generis contextu, Græci πάγκαρπον vocant. Julianus Anteceſſor Conſtit. 98. *Quarta autem* (proceſſio Conſulum) *ea quæ Monimerium dicitur, ubi & quod Pancarpum vocant, celebrandum eſt.* Vide Cujacium ad Novell. de Conſulib. & Salmaſium ad Capitolinum.

¶ PANCEPS, ἐλκῶ κτῖνει ἐπὶ τραχήλοις, in Gloſſ. Lat. Græc. *Panten* reſtituit Meurſius. Vide *Paticeps*.

PANCEREA, PANCERIA, Lorica, Italis *Panziera*, Germ. *Panzer*, quæ ſcilicet ventrem tegit, quem noſtri *Panſe* vocant, Itali *Pancia*. [Academici Cruſcani: *Quella parte del l'usberga che arma la pancia.*] Conſtitut. Siculæ l. 1. tit. 9. *Prohibemus ut nullus arma molita & prohibita, cultellos & enſes, lanceas, Pancereas, ſcuta vel loricas, clavas ferreas, deferre præſumat.* [Edit. an. 1560. habet. *Panceras*.] Statuta Ca-

Digitized by Google

ta Caroli I. Reg. Sicil. mſſ. c. 11. *Que nus ne porte armes ne couteaux a pointes, ne eſpees, ne lance, ne Paniere, ne eſcus, ne haubers, &c.* Adde c. 12. Charta Petri Ziani Ducis Venetiarum an. 1211. in Hiſt. Bellunenſi p. 109. *Similiter debet habere unuſquiſque Miles oſpergum unum, aut Panceriam cum capiroae, & alia arma, ſicut decet.* Joann. Thwroczius in Chron. Hung. in Geyſa Rege c. 65. *Habebat Sanſon ſub tunica Panceriam, & præ gravamine loricæ natare non poterat.* [Rolandinus Patavinus de factis in marchia Tarviſina l. 10. c. 8. apud Murator. tom. 8. col. 318 *Lapſo jumenti pede in profundum gurgitem obrutus Berroerius ipſe, cum jumento & Fancerta qua ſtulsus ille veſtitus erat, non comparuit ulterius ſuper aquam.*] Matth. Villaneus l. 11. cap. 81. *La loro armadura quaſi di tutti erano Panzeroni.* Jacobus Hemricurtius de Bellis Leodienſib. c. 41. *Mais à preſent caſcun eſt armeis d'une cotte de fier appellee Panchiee, ſor petits chevax, & ont veſtu on jupon de ſeſtaine à le deſeur, &c.* [Vide *Panzeria*.]

¶ PANCERONUS, Italis *Panzerone*, Sagum militare, quod *panceriæ* ſeu loricæ ſuperinduebatur. Caſtellus in Chron. Bergom. ad ann 1404. apud Murator. to. 16. col. 957. *Ipſi Guelphi dimiſerunt de eorum armis pluſquam ſcutos 400. baliſtas 50. & multas curazias & Panceronos. Panzerouus*, in Decret. Placent. ad calcem Statut. fol. 108. recto.

PANCHARTA, Quævis Charta, Diploma, [maxime vero *Panchartæ* dicebantur Diplomata illa, quibus Reges bona eccleſiæ ſeu monaſterii omnia confirmabant, præcipue poſt amiſſa inſtrumenta: haud dubie quod in iis omnia prædia, jura & privilegia recenſerentur. Ejuſmodi *Panchartæ* formulam videſis to. 3. Analect. Mabill. p. 270.] Charta Caroli C. pro Monaſt. Curbionenſi, to. 6. Vitar. SS. Ordin. S. Benedicti pag. 252. *Gratiſſima largitione per hanc Panchartam, quam fieri juſſimus.* Infra: *Per hanc Panchartam confirmamus.* Charta Caroli Simplicis pro Monaſterio S. Martini Turon. ex 47. Regeſto Tabularii Regii n. 137. *In hac noſtræ præceptionis Pancarta, &c.* Infra: *Corroborantes hanc denuo Pancartam, &c.*

PANTOCARTA, Idem quod *Pancharta*. Acta Epiſcopor. Cenoman. pag. 270. *Exemplar præcepti quod... Franco firmitatis ſtudio a Domno Ludovico piiſſimo Imperatore pereſpere ſtuduit, quod Pantochartа vocatur.* Charta Ludovici IV. Regis in Tabulario Eccl. Auguſtod. *Hoc Celſitudinis noſtræ preceptum, quod Pantocarta nuncupatur, fieri juſſimus. Panchartas* vulgo etiam vocant Regeſta chartarum, ſeu Tabularia Eccleſiarum; uti appellatur Regeſtum chartarum Eccleſiæ S. Martini Turonenſis, quod *Pancharta nigra* vulgo inſcribitur, quod nigro corio tectum ſit. *Pancarte*, in Conſuet Turonenſi art. 81. dicitur *peagiorum*, ſeu tributorum, ac conſuetudinum programma.

PANCHINA, Saxi ſpecies. Translatio S. Clementia tom. 1. Junii p. 451. *Corpus hoc inventum ſub petra ad cornu epiſtolæ, ubi ex antiquiſſima traditione habetur fuiſſe ſepultum corpus S. Juſti in tumba cavata in Panchina ad longitudinem corporis humani, eminente ad duas circiter ulnas ſupra fundum capellæ.*

PANCHON, Inſtrumentum piſcatorium. Tabul. S. Genoveſæ Pariſ. ann. 1224. *Et inſtrumentum piſcandi in aqua ejuſdem molendini, quod appellatur Panchon.* Vide *Gordana*.

¶ PANCHRA. Vide *Panera*.

PANCHRESTA. Salvianus l. 6. de Gubern. Dei: *Infantes quoque parvulos contumaces, quos morigeros minæ ac ferulæ non efficiunt, interdum Panchreſta atque blanditiæ ad obedientiam trahunt.* Ex Græco πάγχρηστα, cruſtula.

PANCHRYSTARIUS. Arnobius lib. 2. adverſus Gentes: *Phrygiones, coquos, Panchryſtarios, muliones, &c.* Vide conjecturam Turnebi l. 23. Adv. c. 24.

¶ PANCIÆ VARIORUM, Pelles murium Ponticorum, Italis *Pelli di vaio*, quod a parte quæ ventrem tegit maxime ſunt pretioſiores ſic dici videntur. Caſtellus in Chron. Bergom. apud Murator. to. 16. col. 856. *Fecit ſibi largiri ... petiam unam velluti de grana, Pancias variorum numero 1500. &c.*

¶ PANCIARIUS, perperam pro *Partiarius*, Partium fautor, Gall. *Partial*. Epiſtola Clementis IV. PP. an. 1267. apud Marten. tom. 2. Anecd. col. 457. *Ceterum nullus timeat quod ſe faciat Panciarium, quem paciarium nominamus, communem etenimcum omnibus eſſe volumus, qui vitam tranquillam eliget & quietam, & eidem obedient dum officio tali fungetur.* Vide ſupra *Paciarii*.

¶ PANCKETA, Tabulatum machinis bellicis ſuſtinendis idoneum. Diarium obſidionis Varadinenſis, apud Ludewig. tom. 6. Reliq. mſſ. p. 328. *Cum vero illud propugnaculum ligneum quoddam pavimentum, in quo machinæ ſiſti ſolent, (vulgo Pauketam) haberet, foſſis mihi erectis milites aliquot Hungaros, qui noctu diuque hoſti acceſſum probiberent, impoſui. Pancketa* occurrit ibid. p. 330.

¶ PANCOSSERIUS, Piſtor, vox ibrida, a Lat. *panis*, & Gr. καῦσις, exuſtio; quaſi qui panem coquit, Occitanis *Pancouſſier*, Gall. *Boulanger*. Tranſactio inter abbatem & monachos Craſſenſes ann. 1351. *Pancoſſerii ipſius domini abbatis debent prædicta facere, ſcilicet dictos flauzones, artocreas, ... & decoquere in furno ejuſdem.* Vetus Ceremoniale mſ. B. M. Deauratæ Toloſ. *Prædictos rauſellos ſuperius nominatos debet ſolvere Pancoſſerius qui facit panem conventualem. Ex conſuetudine autem domnus agat cum Pancoſſerio; quia ſi Pancoſſerius nollet ſolvere, non propter hoc conventus amitteret jus ſuum.* Hinc

PANCOSSERIA, Piſtrix, mulier quæ *pancoſſeria* artem exercet, in Conſuetudinibus Toloſæ p. 2 Rubr. de Debitis.

¶ PANCRA. Vide *Panera*.

PANCRATIARIUS, *Pugil*, Πύκτης, in Gloſſ. Reg. mſ. Cod. 1013. Papiæ, *Pugil, qui præcivit*. Idem: *Pancratiari, flagellis aut tormentis ſubjici, unde æquo animo tolerantes coronentur.* [Biblioth. Patrum aſcetica to. 3. p. 50. *Sunt enim in ſæculo Pancratiarii, qui cum nimis cæduntur, & ſtant & fortes apparuerunt.*] Vide Agoniſtica Fabri.

1. PANDARE, PANDIARE, *Pandum* vel *bandum*, ſeu *bannum* apponere, *Appoſer ban ſur quelque heritage*. Charta an. 1231. pro villa Arkenſi in Tabulario S. Bertini: *Abbas vel Præpoſitus pro redditibus ſuis vel debitis per duos ſcabinos Pandare poterit. Qui pandum contradixerit, 3. libr. domino emendabit, & ſi pandum vi abſtulerit, iterum 3. libr. emendabit. Præco vero Choræ neminem pandare poteſt, niſi per judicium Choremannorum. Quod ſi fecerit, & de hoc convictus fuerit, 3. libr. domino emendabit, & injuriam 5. ſol.* Charta Roberti Advocati Atrebatenſis ann. 1228. *Et ſi homines mei ibidem manentes exercitus meos vel equitaturas meas non fecerint, ſicut debent, vel ad placita mea non venerint, ego pro forefacto tali, ſicut homines mei judicaverint, potero Pandiare ſuper feodum, quod mei homines tenent de me, & nullam aliam juſtitiam majorem vel minorem in dicta villa habebo.* [Charta Margaretæ Flandriæ Comit. an. 1250. apud Miræum to. 2 pag. 1231. *Serviens epiſcopi ſemper quando voluerit, redditus epiſcopi ... accipere poterit & Pandare propria auctoritate ... & nos vel noſter Ballivus tenemur ſtatim ſine contradictione commodare epiſcope vel ejus nuncio ſcabinos noſtros ad Pandandum dictum reddit.* Occurrit præterea

in alia

in alia ejuſdem Comit. an. 1272. ibid. p. 1240. Conſuetud. Furnenſes mſſ. ex Tabul. Audomar. *Ubicumque Pandatur & vadia accipiantur, miniſter de primo vadio debet habere 8. denarios ... Nullus debet Pandare niſi per Caratores.*] Alia Charta Arnoldi Comitis Guinenſis ann. 1272. *Et cognuiſſons, & voir eſt, que en ne puet, ne doit homme ne fem ne manant for erne dedens Bredenarde traictier ne mener autrement que par le lai devant nommee, ne Pander, ne deſwagier, ne prandre, ne arreſter, ſi ce n'eſt par la devant dite loi, par Eſchevins, ou par le Cante meiſmes, &c.*

¶ PANDATOR, Qui *pandum* ſeu *bandum* apponit, apparitor. Conſuet. Furnenſes mox laudatæ: *Qui Pandatori contradicit, emendabit Comiti tres libras.*

¶ PANDATIO, Jus *bandum* apponendi, ſeu emendas quæ hinc proveniunt exigendi. Charta Guidonis Comitis Flandr. an. 1237. in Tabular. S. Barthol. Betun. *Habere debent in tota terra ſua ... omnia relevia, introitus, exitus, conceſſiones, leges redditnum ſuorum & Pandationes, emendas ſaiſinarum fractarum, &c.* Alia ann. 1244. Nicolai de Condato ibid. *Sciendum eſt etiam quod dictus præpoſitus & capitulum habent & habere debent imperpetuum in tenementis prædictis relevia, telonia, ... & Pandationes pro redditibus ſuis.*

¶ 2. PANDARE, *Incurvare*. Onom. apud Martin.

PANDARIUS LANÆ, Qui lanam pectit, carminat. Bulla Honorii III. PP. an. 3. apud Ughellum to. 1. Ital. Sacr. p. 823. *Quicunque eſt vel erit Pandarius lanæ, dabit Epiſcopo annuatim mediam libram ceræ.*

PANDECTA, pro *Pandectes*. Ita autem vulgo vocant libros Legum a Juſtiniano digeſtarum. Petr. Bleſenſis Epiſt. 140. *Vides ... quam immeabile pelagus ſit Pandecta, in qua civile jus continetur.* Vide H. Stephanum de Abuſu linguæ Græcæ c. 1. p. 12. 13. Addit Papias ita etiam vocari vetus & novum Teſtamentum: quod & firmant verſus Alcuini Bibliorum libris adſcripti, apud Baronium an. 778. n. 27.

Nomine Pandecten proprio vocitare memento,
Hoc corpus ſacrum, lector, in ore tuo.
Quod nunc a multis conſtat Bibliotheca dicta,
Nomine non proprio, ut lingua Pelaſga docet.

Beda in Hiſtoria Monaſterii Wiremuthenſis c. 15. *Bibliothecam utriuſque Monaſterii, quam Benedictus Abbas magna cœpit inſtantia, ipſe non minori geminavit induſtria: ita ut tres Pandectes novæ tranſlationis, quem* (f. *quos*) *de Roma attulerat, ipſe ſuper adjungeret, quorum unam ſenex Romam rediens, ſecum inter alia pro munere ſumpſit, duos utrique monaſteria reliquit.*

☞ Inter Eruditos controverſia eſt quo genere efferenda ſit vox *Pandecta*. In feminino, maxime in plurali, ſcribi uſitatius obſervat Brencmannus in Hiſtor. Pandect. l. 3. c. 6. ubi ſingulorum opiniones accurrate recenſet. Quoad cætera quæ ad *Pandectas* ſpectant, ipſum conſule, ut & Laur. Theodor. Gronovium de Emendat. Pandect. Vide *Litera Piſana* in *Litera*.

☞ *Pandectæ* etiam dicuntur Gloſſæ a Matthæo Sylvatico medico Salernitano concinnatæ, quas Roberto Regi Siciliæ & Provinciæ Comiti nuncupavit. Hæ primum Neapoli editæ ann. 1474. Vide *Maittara* Annal. Typogr. to. 1. p. 106.

PANDIARE. Vide *Pandare* 1.

PANDICULARIUS, Joanni de Janua, *Homo hians & toto corpore oſcitans, a pando, is.* *Pandiculare*, pro *oſcitare*, vox Feſto nota. *Pandiculans oſcitatur*, apud Plautum. [Onom. *Pandiculor*, ἐκπετάννυμαι. *Pandiculatio*, ἐκπέτασις.] Vide Regulam Iſaiæ Abbatis c. 21. apud Holſtenium.

¶ PANDITUS, pro *Panſus*, Apertus. Proceſſus de Vita & Mirac. B. Guillelmi to. 1. April. p. 381. *Clauſa, ſigillata & nemini Pandita.*

¶ PANDOCHIUM, PANDOCIUM. Vide *Pandox*.

PANDOX. Gloſſ. Iſid. *Pandox, qui ſemper pandit ora ad potandum.* Ugutio & Joan de Janua: *Pandox, ebrioſus, vel guloſus, leccator, qui ſemper pandit ora propter eſcas. Pandocium, leccacitas, ebrioſitas, taberna.* Imo ex Gr. πανδοχεύς, *ſtabularius*, caupo; & πανδοχεῖον hoſpitium, caupona. *Pandochium*, in Vita S. Marinæ virg. cap. 2. Joſephus l. 3. Antiq. Jud. apud veterem Interpretem: *Neque ancillam neque captivam eis habere valuit, ut eas quæ de cauponibus & Pandochibus vitam agunt.* Guibertus l. 3. de Vita ſua c. 7. *Nec venale quidpiam a Pandocibus & cauponibus ſiſteretur.* Hinc

PANDOXARE, Cauponam exercere, agere; cereviſiam venum exponere, atque adeo conficere. Synodus Sodorenſis: *Si vir vel mulier cerviſiam vendendam Pandoxaverint, ſive communis Pandoxator, vel Pandoxatrix fuerit, ſive non, ſi duos denarios & obulum de unaquaque Pandoxatione accipiat, lagunculam decimalem Eccleſiæ perſolvat.* Thomas Walſinghamus in Ricardo II. p. 273. *Salliat interim Abbas carnes quas mactavit, ne putreſcant: & vendat cerviſiam, quam Pandoxavit, ne aceſcat, &c.* [Conſuet. villæ *de Mountgomery* apud Th. *Blount*. in Nomolex. Anglic. *Item utimur de Pandoxatricibus, quod nemo poteſt braciare ſive Pandoxare in villa & burgo noſtro, niſi per redemptionem aliquam factam ad voluntatem comburgenſium noſtrorum; & ſi talis Pandoxatrix braſiaverit, &c.*]

PANDOXATRIX, Inter artifices recenſetur in Provinciali Cantuar. Eccleſiæ Lindwodi l. 3. tit. 16. & in Concilio Mertonenſi an. 1300.

PANDURIZARE, *Pandura* canere: eſt autem *Pandura* inſtrumentum muſicum τρίχορδον Polluci, cujus mentio eſt apud Varronem, Iſidorum & alios. Lampridius in Heliogabalo: *Ipſe cantavit, ſaltavit, ad tibias dixit, tuba cecinit, Pandurizavit, organo modulatus eſt.* Vide Caſaubonum & Salmaſium ad hunc locum.

¶ PANEARIUM, Ciſta, caniſtrum, Gall. *Panier*. Radulfus de Geſtis Frider. I. Imper. apud Murat. to 6. col. 1194. *Poſtea inierunt pactum, & dederunt eis bonam forum; ſed porrigebant eum funibus in caniſtris & Panearis; & ipſi eodem modo portabant eis nummos.*

¶ PANEFICA, PANEFICUS. Vide *Paniſicus*.

¶ PANEGENA. Vide *Panigeria*.

PANEGORISARE, *Pane ſuſtentare*, Joanni de Janua & Ugutioni, qui hæc ex S. Auguſtino affert: *Panigarizamur quotidie ſuſtentamentis Dei.* Vide *Panegorizare*.

¶ PANEGYRICUS, *Laus in promptu dicta*. Gloſſ. Iſidori.

¶ PANELLARE. Vide *Panellum* 2.

1. PANELLUM. Liber Ordinis S. Victoris Pariſienſ. mſ. c. 18. *Lectualia ſunt hæc, culcitra, bambucina, id eſt, Panellum, pulvilli, pulvi, &c.* Supra c. 17. *Lectos etiam in domo hoſpitali ... præparatos habere debet, videlicet cum bambucinis, id eſt, Panellis laneis ſuppoſitis.* [Vide *Panaus* 2.]

2. PANELLUM, Schedula, pagina, pagella, *Panell* Anglis. Forteſcutus de Laudibus Legum Angliæ c. 25. *Vicecomes returnabit breve prædictam coram eiſdem juſtitiariis, una cum Panello nominum eorum* (juratorum) *quos ipſe ad hoc ſummonuit.* Crebro ibi. Hinc *Panellare*, & *impanellare*, pro, in paginam referre, apud practicos Anglos: *juratores impanellati*, in pagellam relati. Vide Edw. Cokum ad Littleton. ſect. 234. & *Pannellare*.]

[¶ PANELLUS, Retis ſpecies, Gall. *Paneau*. Charta an. 1233. ex Schedis Pr. *de Mazangues*: *Præcepimus ne aliquis eorum de cætero intromittat ... in dicta ſylva*

ſylva furam, vel furon, vel Panellos, vel canes ſolutos. Statuta Arelat. MSS. art. 30. *Statuimus quod nullus deferat vel teneat retia vel Panellos, vel furonem in Camargues vel aliis territoriis Arelat. niſi habeat propriam venationem.*

¶ 2. PANELLUS, Parvus panis. Vita S. Catharinæ Senenſ. to. 3. Apr. p. 928. *Quarum manuum ſacrarum virtute Panelli multiplicabantur.*

¶ 3. PANELLUS, Fax, tæda, Italis *Panello*. Statuta Vercell. l. 7. fol. 183. *Item providerunt quod olearii capiant de qualibet pilata olei quam facient extraneis perſonis denarios ſex Pap. & non ultra, & Panelli remaneant domino.* Vide *Panadella*.

1. PANERA, *Panora*, *Panchra*, (ita enim varie ſcribitur) *rapina*, in Gloſſ. Iſid. [Ubi Grævius: Papias *Pancra*, *Græcis rapina*. A *pancra* eſt verbum *pancro*, cujus compoſitum eſt apud Catonem *impancro*, teſte Nonio, cui *impancrare* eſt invadere; rectius dixiſſet, rapere. Varro Eccleſia: *in regiam arcam impancrarunt*; Eccleſia enim eſt index Libri.]

¶ 2. PANERA, vox Hiſpanica, Granarium, Gall. *Grenier*. Synodus Limenſis an. 1594. to. 4. Concil. Hiſpan. p. 697. *Indorum parochi non permittent ut Indi degant in aliis granariis vulgo colcas vel piocas, troxes aut Paneras, etiam ab oppidis procul diſſitis.*

¶ PANERETTA, diminut. a *Panera*, Caniſtrum, cophinus. Vita B. Juſtinæ de Aretio to. 2. Martii p. 244. *In feneſtra quamdam Panerettam invenit plenam albis panibus.*

PANERIUM, pro *Bannerium*, Vexillum, *Banniere*, uſurpat non ſemel Albertus Argentin. in Chron. p. 115. 136. &c.

¶ 1. PANERIUS, Sporta, corbis, Gall. *Panier*. Statuta Arelat. MSS. art. 34. *Pro quolibet Paneria vel canaſtella 5. sol.* Charta an. 1292. apud Lobinell. to. 4. Hiſt. Pariſ. pag. 515. *Epiſcopus Pariſienſis habet pretium ſuum ad Panerium piſcis vel ad ſummam.* Occurrit præterea in Sentent. arbitrali ejuſdem anni inter Abbatem & Conſules Gimont. Vide *Panerum*, & *Pannerius*.

¶ 2. PANERIUS, Piſtor, in Tabular. Dunenſi Ch. 29.

¶ PANERNA, f. Perna, Gall. *Jambon*. Tabular. SS. Trinit. Gadom. *Recepit in ſtauramento 4. boves, & 40. bidentes, 6. poſtes & 11. Panernas.* Vide *Pernarium*.

PANERUM, Ciſta, arca, ex Gallico *Panier*. Vide in v. *Pretium*, & ſupra *Panerius* 1.

PANESCULUS, Parvus panis. Will. Thorn. anno 1143. *Ipſi vendicabant, ſcilicet de pane 30. Paneſculos.*

PANETA, *qui vel qua facit panem*, Ugutioni & Jo. de Janua. Occurrit etiam in Gloſſar. Lat. Gall.

¶ PANETARIA. Vide poſt *Panetarius*.

PANETARIUS, Qui panem conficit, Piſtor, *Paneter*, in Conſuetud. Peruſienſi apud Thomaſſerium. [Index MS. redituum Monaſt. S. Petri Corbeienſis: *Singuli Panetarii debent ſingulis dominicis panem unius denarii una dominica, & altera panem unius oboli.* Codex MS. redituum Epiſcopat. Autiſſiodor. an. circ. 1290. exaratus: *Quilibet Panetarius de extra villam debet in illis ſex Sabbatis ſupra dictis denariatam panis.*] Eſt etiam *Paneter* noſtris, panem conficere. Charta an. 1304. *Lequel ble doit eſtre cuis & Panetez, & eſtre le pain diſtribue aus pauvres.* Maxime vero ita appellabant officialem domeſticum, qui menſæ panem, mappas, & manutergia ſubminiſtrabat. Officium Panetarii deſcribitur in geſtis Guillelmi Majoris Epiſcopi Andegav. cap. 23. *Nobis autem aſſiſtis, venit nobilis D. Guido de Camilliaco in tunica, gerens mappam ſupra collum, quam ante nos ſupra menſam poſuit, miniſtris ſuis eum coadjuvantibus: qua poſita, manibus propriis duos panes coram nobis poſuit, & alios panes in dicta menſa in qua ſedebamus: quod officium eidem incumbebat ratione feudi de Camilliaco quod tenet a nobis, unde dicta die officium Paniſtarii ſubire tenebatur ... Finito prandio, omnes mappas dictarum locorum habuit, quia jus ſuum erat.* Vide Concilium Pariſienſe p. 4. c. 11.

In aula vero Regum Franciæ dignitas etiam ea olim viguit, qua qui donatus erat, *Panetarius Franciæ* nuncupabatur, vel *Magiſter Panetarius Franciæ*, ut Hugo de Atheis Miles anno 1223. Cui ſimilis fuit *Piſter* ille qui cæteris piſtoribus præerat in aula Pharaonis, ἀρχισιτοποιὸς, Geneſ. c. 40. v. 1. & ὁ ἐπὶ τραπέζης, apud Byzantinos, de quo Codinus & alii. In Areſto ann. 1439. deſcripto in Hiſtoria Caſtilionenſi p. 235. Dominus *de Graville* Conſiliarius & Cambellanus Regis dicitur fuiſſe *Magnus Piſter ſeu Panetarius Franciæ*. Atque ut id obiter moneam, *Peſtors* vocabant noſtri, quos *Bolengarios* dicimus. Charta Caroli filii primogeniti Regis Siciliæ, data Andegavis an. 1279. in Regeſto Andegav. fol. 71. *Que tous Peſtors, tous Boulangers de la ville d'Angers fiſſent loiaux danrees depains.* In Hypomneſtico de Anaſtaſio Apocriſiario, mentio fit *Plutini beatiſſimi Imperatorii Piſtoris, id eſt, qui ſuper omnes piſtores publicos eſt*, de quibus egimus in v. *Manceps*. Hugo de Cleeriis de Seneſcallia Franciæ: *Tunc Panetarius mittet Comiti duos panes atque vini ſextarium, & Coquus fruſtum carnis & vini hauſtum.* Magnus vero Franciæ Panetarius, ex ſua dignitate præerat omnibus Piſtoribus publicis, juſque habebat per ſe, aut per ſuos Vicarios, panes qui venum exponebantur viſitandi, & habendi ſuper eos *cognitionem, correctionem, & punitionem, & emendas, erogandique ad pios uſus panem minus ſufficientem repertum*, ut eſt in Areſto anno 1333. deſcripto in Hiſtor. Monmorenciaca pag. 373. Vide *Talemarii*.

¶ PANATERIUS, Piſtor, in Charta ann. 1252. *Pro pedagio in dicta feſta de ſingulis Panateriis unum panem unius denarii.* Adde Chartam ann. 1314. apud Lobinellum to. 4. Hiſt. Pariſ. col. 519.

¶ PANATERIUS, inter officiales eccleſiæ Anicienſis recenſetur in Charta ejuſdem Eccl. ann. 1312. *Pro alia libratione fieri ſolita officiariis eccleſiæ Anicienſis ratione reddimii; ſuccentori 40. ſ. 6. d. ſeneſcallo totidem, cellerario cum ſuis ſervitoribus 40. ſ. 11. d. Panaterio 27. ſ.* Viguit & in aliis Eccleſiis idem officium. *Panetarius* Remenſis Eccleſiæ eodem jure quo Capellani antiquæ inſtitutionis gaudet, certis in eccleſia addictus ſervitiis. Vide Indicem beneficiorum ejuſdem Eccleſiæ. Inter officiales feudatarios Abbatis S. Bernardi de Romanis *Panetarius* memoratur to. 1. Hiſt. Dalph. p. 142. Haud ſcio an idem omnino ſit in Eccleſia Lugdunenſi qui *Panitarius* nuncupatur: inter ea enim quæ in Ordinat. MS. Officii divini ejuſdem Eccleſiæ recenſentur ad *Panitarii* officium pertinentia, nihil occurrit quod ad nominis interpretationem accommodari poſſit: *Panitarius debet purgare totam eccleſiam extra chorum uſque ad portas occidentales & ſubtus coclearium ... Item Panitarius tenetur reſarcire in trabibus & poſtibus coclearium, & tornos campanarum meliorare, ſi neceſſe fuerit, & ligaturas ferri ad firmandum campanas in tornis, & tradere ligaturas batellorum, & omnes alias expenſas, tam in coclearì quam in aliis locis eccleſiæ, ſive in choro, ſi ineſt aliquid reſarciendum, vel in portis vel in oſtiis, clavibus, vel trabibus, vel cindulis, vel tegulis vel in aliis eccleſiæ meliorandis. Item Panitarius debet facere candelas truſobuſe, ſed Theſaurarius tradit ei tres libras & dimidiam ceræ.*

¶ PANATARIA, Piſtrix, quæ panes vendit. Concil. Legion. can. 34. inter Hiſpan. to. 3. p. 192. *Panataria quæ pondus panis falſaverint, in prima vice flagellentur.*

¶ PA-

¶ Panateria, Eodem ſignificatu, in Statutis Mont. Regal. fol. 283. *Et revenditrices nec Panateria ſtando ad vendendum panem & fructus, &c.*

Panetaria, Officium Panetarii, ſeu quod ad ejus miniſterium pertinet, in Computo Hoſpitii regii ann. 1312. *Panetaria: pro mappis & manutergiis emptis Pariſiis pro Parlamento & pro Paſchate, & Pentecoſte, butellis Regis, & liberorum, & aliis, &c.*

¶ Panateria, Eadem notione, in Computo an. 1333. to. 2. Hiſt. Dalphin. p. 272. Charta ann. 1240. ibid. tom. 1. p. 142. *Feudus autem Clementis de quo dictum eſt ſuperius, eſt Panateria quam habet ab Abbate, &c.*

¶ Panetria. Idem quod *Panetaria*. Charta ann. 1317. apud Rymer. to. 4. p. 290. *Cum mittamus dilectum ſervientem noſtrum Alexandrum de Norhamptonia, ad ea quæ pro officio Panetriæ, &c.*

¶ Panetaria, Cellarium, ſeu locus ubi conficitur panis. Charta Agnetis Comit. an. 1250. to. 2. Gall. Chriſt. inter Inſtr. col. 468. *Sed quia eccleſia conſuetudinariam procurationem nobis debet, quam præ nimia paupertate ferre non poteſt, placuit domno abbati, & fratribus ejus monachis, ut de redditibus eccleſiæ concederent nobis pro ipſa procuratione minagium..., & in Panetariis diebus Dominicis unum denarium.*

¶ Panneteria, Eadem notione. Reparat. factæ in Seneſcal. Carcaſſonæ an. 1435. ex cod. MS. D. Lancelot: *In quadam feneſtra domus Panneteriæ dictæ theſaurariæ, &c.*

Panetaria, dictum præterea Cellarium, ſeu uti vocatur ab Anaſtaſio Bibliothecario, *Paracellarium* Summi Pontificis in Ceremoniali Cencii Camerarii, ut auctor eſt Nicolaus Alemannus in Diſſert. de Lateran. parietin. cap. 4.

¶ PANFILUS, Navis ſpecies. Jacobi Auriæ Annal. Genuenſ. ad ann. 1282. apud Murator. to. 6. col. 578. *Piſani igitur milites præparaverunt & pedites pro dicti judicis auxilio. Unde Commune Januæ armavit galeas 23. & Panfilos 12. ad expenſas de civitate & poteſtatiis.*

¶ Panifil, Eadem notione, In Miracul. mſſ. Urbani V. PP. ex Tabular. S. Vict. Maſſil. *Patronus cujuſdam navigii ſive Panifil.* Infra: *Cum gelea ſua ſive Panifil, &c.*

PANGA, apud Petrum de Creſcentiis lib. 8. de Agricul. cap. 8. *Si capiti ejus rapa ſemen immittas, ſine ferro & Pangis, multum increſcere fertur.* Ubi *panga* idem videtur quod *vanga*, i. *foſſorium*. Vide in hac voce. Hinc

Pangatorium, apud Papiam, *Plantatorium*. Vide Formulas Briſſonii p. 648. & *Pacturium*.

PANGITARE, *Laudare*, in Gloſſ. Iſidor. ubi viri docti legunt *plantare*, quia *pangere*, Feſto, eſt *figere*. Sed cum dicamus *pangere* carmina, quidni & *laudes*?

PANGITORIUM, *Locus ubi multi ſimul canunt*, i. *Chorus*, *a pango*. Ugutio, & Joan. de Janua.

¶ PANHYPERSEBASTUS, Gr. πανυπερσέβαστος, totus Auguſtus, Titulus novæ dignitatis in Imperio CP. qua primus Alexius Comnenus Imperator Michaelem Taronitam affinem ſuum ornavit ac Cæſarei throni participem fecit. Hofmannus ex Hierolex. Macri in v. *Sebaſtocrator*.

PANICE, Papiæ mſ. *Roſea, al. roſa. Panicenum, genus veſtis.* Ugutio: *Paniceum, quædam veſtis paſtoralis.*

¶ PANICELLUS, Parvus panis. Plinius l. 1. Medic. c. 6. *Poſt hæc ſupermittis Panicellos de buccellatis, quos conficis ita: buccellati optimi bene conditi, tunſi, & cribrati farinæ lib. 4. &c.*

¶ PANICERIUS, Idem qui *Panetarius*, officium monaſticum. Epitaphium Fr. Severini *Colletet* apud Felibian. Hiſt. Sandionyſ. p. 586. *Hic jacet fr. Severinus Colletet, quondam Panicerius & officialis hujus monaſterii, &c.*

¶ PANICEUS, Dictus de eo quod ad panem ſpectat. Vita B. Columbæ Reatinæ to. 5. Maii pag. 337. *Ut primo ſex magnos imo majores panes formaverint, demum tres placentas, quos Berlingotios dicunt multos, plurimas itidem Paniceas differentias.*

¶ PANICHIUM, Panicum, minutioris grani ſpecies, idem quod *Panicium*. Vita S. Antonii de Padua tom. 2. Junii p. 717. *Quædam alia mulier ſancti viri ſepulcrum inviſere cupiens, dum Panichii cuſtodiæ deputata, propter paſſerum multitudinem a loco divertere non auderet, &c.*

PANICIUM, *Genus annonæ, qua in quibuſdam locis homines vice panis ſuſtentantur.* Ugutio & Joan. de Janua. *Panicum* Latini vocant: *Panis*, noſtri. Paulinus Epiſt. 3. ad Severum: *Fabam intriuit Panicio, &c.* Infra: *Fabam tantum milio, Panicioque confundens.* Capitulare de villis c. 44. *De piſcato ſeu formatico..., acceto, milio, Panicio, &c.* *Panicum*, c. 62.

Panitia, Eadem notione. Fortunatus in Vita S. Germani Pariſienſ. c. 32. *Suggerunt ut ſegetem Panitiæ, ... quæ ab urſis vaſtabatur, viſitare præciperet.* [Charta apud Stephanot. to. 3. Antiquit. Pictav. MSS. pag. 822. *Similiter de miliis, Panitiis & de videmia.*]

¶ PANICLUM, Idem quod *Panicium*, ni fallor. Chron. Farfenſe apud Murator. to. 2. p. 2. col. 545. *Et pro ſolidis 12. conceſſit in villa S. Viti de caſale S. Dominici ad quartam omnium frugum, excepto Panicla & ſemmuclo, & muſti mundi tertiam & olivarum medietatem.* Forte legendum *Panicio*.

¶ PANICOCTARIUS, Piſtor, apud Chryſologum Serm. 99.

¶ PANICULA. Vide *Panucula* 1.

¶ PANIFER, pro *Panifex*, Piſtor Charta an. 1279. apud Thomaſſerium Conſuet. Bituric. p. 112. *Quilibet Panifer dicta villa ſolvet nobis qualibet ſeptimana unum denarium.* Alia ann. 1482. ex Tabular. Cartuſiæ de Bello-larico: *Johannes Panifer in dicta villa.* Vide *Panificus*.

¶ PANIFEX, Eadem notione, in Charta Archembaldi Borbonii: *Quiſque Panifex* (dabit) *duos denarios.* Vide *Panificus*.

¶ PANIFICARE, Panem fingere, coquere. Vita S. Anſelmi Archiep. Cantuar. to. 2. Aprilis pag. 880. *Arant homines, ſeminant, metunt, molunt, Panificant, comedunt.* Index MS. redituum Monaſt. Corbeienſis: *Singuli panetarii dant in feſto S. Johannis duos ſolidos, & qui Panificant in Auguſta in feſto S. Remigii 18. denarios ... Non licet panetariis reddere officium Panificandi niſi in feſto S. Johannis vel in Purificatione.*

PANIFICUS. Gloſſar. Gr. Lat. Ἀρτοποιός, *Piſtor*, *Panificus*. Ἀρτοποιεῖον, *Panificium*, quæ vox occurrit apud Celſum l. 8. Ἀρτοπώλης, *Panarius*, Ἀρτοφόριον. *Panarium*. Papias: *Panifica, piſtrices, quæ panes faciunt.* Catholicum parvum, & Gloſſ. Lat. Gall. MS. Thuanum: *Panifica, Panetiere. Panifex, celle qui fait le pain. Panificium, paneterie, locus in quo efficitur.* Domnizo l. 1. de Vita Mathild. c. 11.

Panificus quidam meruit bis quatuor ire.

Charta Ildefonſi Comitis Toloſæ an. 1144. apud Catell. l. 2. Rerum Occitan. c. 17. *Panificus & Panifica, qui panem venalem fecerit, &c.* Ubi Regeſtum Toloſanum Cameræ Comput. Pariſ. fol 27. habet, *Paneficus & Panefica*. Charta Communiæ S. Quintini: *Nullus panifex panem faciet, niſi ad obolum.* [Charta Hugonis Ducis Burgund. an. 1172. tom. 4. Gall. Chriſt. inter Inſtr. col. 187. *Et aſtalagium quod mihi debebant Panifici.*] Utuntur Ordericus Vitalis l. 8. p. 692. Ioan. Sariſber. lib. 3. Policrat. cap. 14. &c. Adde 1. Reg. cap. 8.

Digitized by Google

¶ PANIFIL, ut *Panfilus*. Vide in hac voce.

¶ PANIGAROLA, Lampyris, inſectum noctu lucens. Vita S. Francæ to. 3. Aprilis p. 391. *Statim ſic loquendi comparuerunt luminaria multa & innumerabilia quaſi carunculæ vel Panigarolæ.*

PANIGERIA. Epiſtola Manuelis Comneni Imper. ad Regem Ludovicum VII. *Cum magna lætitia acceptturum eſt Imperium meum tuam Nobilitatem, & oppertune viam tuam præparaturum, & tranſitum extructurum, & Panigeriam, id eſt, conventum rerum venalium. Erroſon, id eſt, vale.* Ubi *panigeria* idem valet quod *forum*, commeatus; ex Græco forte πανήγυρις, uti recte conjectat Somnerus. [Marten. tom. 1. Anecd. col. 400. edidit, *Panegeria*.]

1. PANIS vel PANUS, Celſo l. 5. c. 27. dicitur tumor, non altus, ſed latus, qui maxime in vertice, aut in alis, aut inguinibus; ſic dictus a panis figuræ ſimilitudine, Græcis φύγεθλον. [Galeno, [illegible], Vide Lexic. med. Pancr. Brunonis.]

2. PANIS, Sacra Euchariſtia, caro Chriſti, quæ cum nobis cæleſte pabulum ſuppeditet, vocatur a Cyrillo, aliiſque ſpiritualis alimonia, τροφὴ πνευματική, & *Panis* ſimpliciter. Iſidorus l. 7. c. 2. *Dicitur enim Panis, quia cara.* At cum epitheto ſæpius, ut *panem Dei cæleſtemque* vocat Ignatius Epiſt. 14. quæ appellatio deſumta ex Joanne 6. & 1. ad Corinth. 10. & 11. atque iſtud etiam Lucæ 24. *Cognoverunt eum in fractione panis*, de diſcipulis profectis Emmauntem; plerique omnes de Euchariſtia expoſuerunt, in hiſque Auguſtinus de Conſenſu Evang. l. 3. quemadmodum & in Oratione Dominica, *Panem quotidianum.* Ita Tertullianus de Orat. Ambroſius l. 5. de Sacramentis, Chryſoſtomus, Cyrillus, aliique. Ac Græci quidem Patres, cum de Euchariſtia accipiunt, rationem nominis hanc afferunt, quod panis iſte divinus & animæ & corporis ſubſtantiam, ut vocant, fulciat. Sic enim ἐπιούσιον cum Chryſoſtomo Cyrillus Catech. myſt. 5. interpretatur; & Ambroſius in ſimillimo loco paulo aliter: *Non eſt iſte panis*, inquit, *qui vadit in corpus, ſed ille panis vitæ æternæ, qui animæ noſtræ ſubſtantiam fulcit, ideoque Græce* ἐπιούσιος *dicitur.* Chryſoſtomus etiam nomen ἐπιούσιος deducit ab οὐσία, homilia in Orat. Dominicam: atque ita nuncupari, quod ſubſtantiam corporis permeet, eamque colligere valeat. Quamquam ibidem in Matthæum idipſum vocabulum interpretatur ἐφήμερον, *quotidianum*, a voce ἐπιοῦσα, quæ vulgatæ editioni magis concinit. Cui notioni nomen ἐπιὼν & ἀπὸ τῆς ἐπιούσης etiam profectum nonnulli accommodant: utpote quod pani præclare conveniat, qui quotidie per nutritionem ſubſtantiæ, τῇ οὐσίᾳ adjici addique videatur. Quo itidem fortaſſe ſenſu ἐπιούσιον, *tranſſubſtantialem*, vel *ſuperſubſtantialem* vertit Ambroſius. Damaſcenus denique de Myſteriis, eamdem vocem de pane cæleſti accipit, quo beati paſcentur in cœlis, cum hic eum ante in Euchariſtia delibaverint. Οὗτος, inquit, ὁ ἄρτος, ἐστὶν ἡ ἀπαρχὴ τοῦ μέλλοντος ἄρτου, ὅς ἐστιν ὁ ἐπιούσιος. τὸ γὰρ ἐπιούσιον δηλοῖ τὸν μέλλοντα, τουτέστι, τὸν τοῦ μέλλοντος αἰῶνος, *Hic panis eſt primitiæ futuri panis, qui eſt adventurus:* ἐπιούσιος *enim futurum ſignificat, hoc eſt, panem venturi ſæculi.* Hæc damus ex Diſſertationibus ſacris ac hiſtoricis mſſ. Michaelis *Dufreſne* Soc. Jeſu Presbyteri, ac fratris τοῦ μακαρίτου, Diſſert. 4. c. 2.

¶ PANIS, pro menſura frumentaria, Gall. *Boiſſeau*, in Terragio Inſulæ-Adami laudato in Gloſſ. Jur. Gall. *En la ville de Chanvery, huit pains & les trois parts d'un pain, & vault chacun Pain un boiſſeau froment.*

PANIS ACROZIMUS, Saxonice, geſeorid, in Gloſſ. Ælfrici: ubi perperam editum *acrizimus*. Iſidorus l. 20. c. 2. *Panis acrozimus, leviter fermentatus, quaſi acroazymus.*

PANIS ÆSTIVATUS, in veteri Gloſſario Lat. Gall. MS. ex Bibl. Thuana, *Pains muiſis*: panis mucidus, *Pain moiſy*.

PANIS ALEXANDRINUS, Biſcoctus, apud Apitium l. 4. de Re culin. c. 1. Alexander Iatroſophiſta lib. 2. Paſſ. c. 67. *de Alexandrino pane*. Ubi Gloſſæ MSS. ſuperlineares, *biſcocte*. Matth. Silvaticus: *Panis Alexandrinus, vel rubicundus, i. recoctus & rubeſcens, vel biſcoctus*. Adde Conſtantinum African. de Rat. vict. p. 278. & Plin. l. 18. c. 7.

PANIS *qui in aqua coquitur, & melior eſſe ſolet quam quotidianus*, apud Udalricum l. 2. Conſuetud. Cluniac. cap. 4. Ruellius lib. 2. de natura ſtirp. c. 20. *Laudabatur & Parthicus* (panis) *non pridem huc advectus, quem alii Aquaticum vocant, quoniam aqua trahitur a ſpongioſa inanitate.*

PANIS ARDINIENSIS, Sordidus, in l. 5. Cod. Th. de Annonis civicis, &c. Unde vero ita appellatus, prorſus incertum. Conjecturas varias contulit Jacobus Gotofredus ad hanc legem.

PANIS ARMIGERORUM, Qui famulis quos vulgari vocabulo *Eſeniers* vocabant, diſtribui ac dari ſolebat. Monaſticum Anglic. tom. 1. p. 420. *Infirmantibus* (Leproſis) *miniſtrat granetarius ſingulis diebus duos Panes Armigerorum ad opus unius ſervientis. Miniſtrat etiam omni tempore ſingulis eorum ſingulos Panes Armigerorum, & ſingulos galones cerviſiæ mediocris.* Liber Joannis de Weſterham Epiſcopi Roffenſis editus ann. 1324. *Primo die adventus D. Regis ad Roff. debent Spigurnells habere 4. Panes Armigerorum, & 4. panes de pane garcionum.* Vide infra, *Panis ſervientalis*.

¶ PANIS ARTOPTICIUS, apud Plinium l. 18. c. 20. a vaſe ſeu teſto, inquit Harduinus, in quo ii excoquebantur, dictus. Vide Turneb. Adverſ. l. 14. c. 5.

¶ PANIS ASPER, Ater, furfureus, *Gros pain*, *Pain bis*. Glaber Rodulphus apud Ducheſn. to. 4. pag. 6. *Vir ſanctus* (Majolus) *ſecularis, dum interim a Sarracenis captus teneretur, cujus meriti eſſet latere non potuit. Nam cum ei hora prandii obtuliſſent cibos, quibus veſcebatur, carnes videlicet Panemque admodum aſperum, & dicerent, comede; reſpondit, ego vero, ſi eſuriero, Domini eſt me paſcere, ex his tamen non comedam, quia non mihi in uſu fuerunt. Cernens eum unus illorum viri Dei reverentiam, pietate ductus, exuens brachia, ſimulque abluens, & clipeum, ſuper quem etiam in conſpectu venerabilis Majoli ſatis mundiſſime panem confecit, quem etiam citiſſime decoquens, ei reverentiſſime detulit; ipſe quoque ſuſcipiens illum, atque ex more oratione præmiſſa ex eodem reficiens, Domino gratias egit.*

PANIS AVENACEUS, in Concilio Francoford. ann. 794. c. 1. [Le Roman *de Partenopex* MS.

Trois fois menjue en la ſemeine,
Ce eſt pain d'orge & pain d'aveine.]

¶ PANIS DE AULA, Abbatis ſcilicet vel hoſpitum. Charta an. 1284. in Tabular. Fiſcamn. *Vendidimus duos Panes de aula, duas menſuras vini, &c.*

PANIS AUTOPYRUS, Ex quo nihil neque pollinis neque furfuris excretum vel ademptum, quaſi totum in ſe triticum non imminutum habens, ex Gr. αὐτόπυρος. Ejuſmodi panis mentio eſt paſſim apud ſcriptores, Celſum l. 2. c. 17. Marcellum Empiricum c. 31. Cælium Aurelian. Siccenſem l. 5. Tardar. paſſion. c. 12. Horatianum p. 84. Guibertum Abb. S. Theoderici in Vita S. Bernardi l. 2. c. 1. §. 6. &c. Vide Joann. Bruyerinum Campegium lib. 6. de Re cibaria c. 9. [Idem qui noſtris *Pain Chaland* dicitur.]

PANIS AZYMUS, *ſive crudus*, apud Conſtantinum Afric. l. 5. Loc. commun. medic. c. 15. [& S. Wilhelmum lib. 1. Conſtitut. Hirſaug. cap. 6.] Vide Iter Camerarii Scot. c. 9. §. 4.

Digitized by Google

Panis Beatus, Eulogia, panis a Sacerdote benedictione conſecratus. [*Pain benie.*] Hartmannus in Vita S. Wiboradæ virg. *Remuneratus ab ea fragmen beati Panis accepit.* Supra *benedictionem* appellavit.

Panis Benedictus. Cum Catechumeni ante baptiſmum divinorum myſteriorum participes eſſe non poſſent, proindeque ſacram Euchariſtiam percipere, dabatur iis, veteri Eccleſiæ ritu, a Sacerdote panis ab ipſo conſecratus & benedictus, quo præpararentur ad Corporis Chriſti ſumptionem, unde & ſanctum fuiſſe ait S. Auguſtinus l. 2. de Peccator. merit. & remiſſ. c. 26. *Et quod accipiunt, quamvis non ſit Corpus Chriſti, ſanctum eſt tamen, & ſanctius quam cibi quibus alimur, quoniam Sacramentum eſt.* Hinc *Panis benedictus fieri* vetatur *in die Paſcha, & in feſtivitate qua debent & ſolent corpus Chriſti recipere Chriſtiani*, in Præceptis Synodalibus Petri de Coliemedio Archiep. Rotomag.

Poſtmodum his panibus benedictis non ſoli Catechumeni, ſed fideles etiam uſi pro munere in ſignum mutuæ amicitiæ & communionis invicem tranſmiſſæ. Rainerus contra Valdenſes in catalogo Hæreticor. de Græcis: *Euchariſtiam conficiunt de panibus fermentatis: excidunt rotulas: ex illo conficiunt Corpus Domini, & panes illi vocantur* Panis *benedictus, & datur omnibus qui volunt ſumere in cibum.* Ἄρτον διδόναι ἐν εὐχῇ, in Concilio Neocæſar. can. 13. *Panem ſanctificatum dare* vertunt Iſidorus Mercator & Dionyſius Exiguus. Vetantur Miniſtri i. Subdiaconi, ἄρτον διδόναι, οὐδὲ ποτήριον εὐλογεῖν, in Concilio Laod. c. 25. Et can. 49. non oportet in Quadrageſima ἄρτους προσφέρειν, niſi Sabbato & Dominica tantum. At in Quadrageſima non benedicebatur panis, ſed *oratio ſuper populum* dicebatur. Honorius Auguſtod. lib. 1. cap. 67. *Statutum eſt ut panis poſt Miſſam benediceretur, & populo pro benedictione communionis partiretur: hoc & Eulogia dicebatur. Sed quia hoc in Quadrageſima fieri non licuit, orationem ſuper populum dici Eccleſia inſtituit, ut per hanc particeps communionis ſit.* Vide *Eulogia*.

Panis Biscoctus, Nauticus, *Biſcuit*. Abbo l. 2. de Obſid. Pariſ.

His Panem cupiens quædam corrupere, juſſit
Ut biſcocta Danum deferri.

Will. Brito lib. 4. Philipp.

Rebus, aquis, armis, biſcocta Pane, meroque,
Innumeras onerat naves.

Chronicon Richardi de S. Germano an. 1242. *Biſcoctum fieri jubet per loca maritima & loca alia pro fodro 150. galearum & 20. navium, quas armari mandat ſuper Piſanos, &c.* [Epiſt. Frider. II. Imp. an. 1245. apud Baluz. to. 1. Miſcell. p. 459. *Sunt autem hæc in mari pericula, Panis indigeſtibilis & bis coctus, &c.*] Paulus Venetus lib. 3. cap 46. de provincia Aden: *Fiunt etiam ab incolis Panes biſcocti ex piſcibus, idque in hunc modum: Concidunt piſces minutatim, atque contundunt in modum farinæ, & poſtea commiſcent & ſubagitant quaſi paſtam panis, atque ad ſolem deſiccari faciunt, & vivunt ipſi & jumenta ipſorum de illis panibus factitiis per totum annum.* [In uſu etiam apud monachos fuiſſe *Panem biſcoctum* teſtatur S. Wilhelmus lib. 1. Conſtitut. Hirſaug. cap. 6.]

Panis Bisus, Ater, furfureus, Gallis, *Pain-bis*, qui *ſordidus*, Suetonio in Nerone c. 49. & in l. 5. Cod. Th. de Annonis civic. Monaſticum Anglic. to. 1. p. 420. *Jejunans debet ſedere in area ante menſam, & comedere Panem biſum ſuum ſuper ſcamnum ſine panno.*

Panis Cacabacius. S. Zeno Veronenſis ſerm. 6. ad Neophytos: *Hi* (panes azymi) *quos videtis egregia coctura ſuave redolentes, qui excocti ſunt non furno, ſed fonte, non humano, ſed igni divino, ... certe Cacabacii non ſunt, non vetuſti, non uſti, non crudi, non mucidi, &c.* Nugatur hoc loco vir doctus, qui *cacabacios*, nugaces, & garrulos interpretatur, cum hic de panibus agatur. Caſaubono dicuntur ejuſmodi panes, qui ſaporem malum ex aqua in cacabo calefacta retinent, in Notis ad Lamprid. Ego vero malim *cacabacios* dictos, nigros, & quibus nihil ademptum eſt furfuris. Vide *Cacabatus*. Pſpias: *Similiter autem & cacabacius Panis calidus ſiccat: frigidus vero minus multo ſiccus ex parte extenuat.*

Panes Calendarii, Qui in Kalendis offeruntur. Durandus lib. 4. Ration. cap. 30. num. 40. *In nonnullis locis parrochiani in die Natalis Domini offerunt Sacerdotibus panes, quos Calendarios vocant, propter illud quod legitur Levit. 22. Offeretis panes duos Sacerdoti, qui cedunt in uſum ejus, & vocabitis hunc diem celeberrimum atque ſanctiſſimum, &c.* Tabularium Prioratus de Domina in Delphinatu, fol. 102. *Et medietatem ſepulturæ, & medietatem Panis qui in Kalendis offertur, &c.*

¶ Panis Calidatus, Delicatus, tener, recens, *Pain mollet*. Chartular. S. Germani Pariſ. fol. 1. *In feſtivitate B. Vincentii habet Præpoſitus Regis de Pariſiis in eccleſia B. Germani de conſuetudine 1. modium vini & 2. ſol. Pariſ. & 18. Panes Calidatos .... Si vero comedere voluerint* (ſervientes ejus) *dabitur eis unus Panis Calidatus & una aſſatura, &c.*

¶ Panis Canibius. Charta Geraldi Abb. Angeriac. an. 1385. in Chartular. ejuſdem Monaſt. pag. 462. *Item dominus abbas leproſis debet facere ... in die omnium Sanctorum 26. panes frumenti, 13. panes ſunt ratione Canibii Panis & 13. panes mandati, & 13. juſtitias vini ratione mandati.*

¶ Panis Canonicus, *Pain de Chapitre*, dicitur Rotomagi parvulus panis qui unicuique Canonico quotidie præbetur. Vita S. Rigoberti Rem. Archiepiſc. a Mabill. laudata Liturg. Gall. p. 414. *Prius quippe quam exoptabilis hic alter ac pater eorum adveniret, non eis dabatur Canonicus Panis, & non erant, ut ſunt hodie, Canonici, ſed ſicut matricularii.*

Panis Cantabrus, Furforeus. V. *Cantabrum* 2.

¶ Panis Capitularis, Idem qui *Canonicus*, ex Regeſto Eccl. Andegav. ann. 1443. in Vita Matth. Menagii pag. 92.

¶ Panes Celarii, f. ex cellario communi. Obituarium mſ. Eccl. Morin. fol. 8. *Cuilibet Canonico reſidenti tenenti ſtatum duo Panes Celarii ponderis quilibet 2. unciarum & 5. eſtrelingorum.*

¶ Panis Cenalis, pro refectione veſpertina. Conſuetudines mſſ. Eccl. Colon. è Bibl. Eccleſ. Atrebat. *Panis Cenalis ponderabit 8. marc. & dimid. marcam.*

Panis Ceparius, χυδαιτάρτος, in Gloſſar. Gr. Latin.

Panes Civiles. In Novella Juſtiniani 7. & in Addit. 3. Ludovici Pii c. 30 in Capitul. Caroli M. l. 2. c. 29. Eccleſiæ & xenodochia alienare vetantur res immobiles ... ſive etiam *ruſticum mancipium, vel Panes civiles*, atque titulo ſpeciali vel generali hypothecæ titulo obligare. Vide *Panis gradilis*.

Panis Clibanites, ex Gr. κλιβανίτης, in furno coctus. Gloſſ. Ælfrici: *Panis clibanius*, ofen-bacen-laf. Alexander Iatroſophiſta l. 2. Paſſ. c. 79. *Quales ſunt Panis bene confectus clibanitis, bis coctus, &c.* Ubi Gloſſ. mſſ. *quaſi furni*. *Panis fermentatus in clibano coctus*, apud Conſtantinum de Rat. vict. p. 279. cui opponitur *Panis ſub cinere coctus*, p. 278. *Panis clibanitius, in teſta coctus*, apud Iſidorum l. 20. c. 2.

Panis de Coket, Similaceus. Fleta l. 2. c. 9. §. 1. Vide *Iſungia*.

Panis Conjuratus. Vide *Corſned*.

¶ Panes Consuetudinales, Qui ex *conſuetu-*

dine præſtantur. Chartular. S. Vincentii Cenoman. fol.60. *Decrevimus autem quod monachi duas partes Panum Conſuetudinalium & oblationum quicquid quinque feſtivis ſolennitatibus pertinentium acciperent, quaecumque die redderentur.* Panes Conſuetudinarii, ibid. fol. 41. *Cum .... contentio moveretur ... de Panibus Conſuetudinariis in Natali Domini debitis.* Panes Conſuetudini, ibid. fol. 44. *Inſuper* (habebunt monachi) *medietatem Panum Conſuetudinorum, ſcilicet in Natali & in Paſcha.* Vide *Panis Natalitius*.

¶ Panis Conventualis, Qui veſcitur Conventus. Charta ann. 1254. ex Tabular. Fiſcamn. *Vendidi ... octo Panes Conventuales & octo galones vini.* Alia ann. 1270. in Chartul. S. Vandreg. to.1. p.767. *Dederunt mihi ... per totum curſum vitæ meæ unum Panem Conventus & unum panem hoſpitum qualibet die.*

Panes Coronati. Charta an.1050. apud Puricellum in Monumentis Ambroſianæ Baſilicæ p.428. *In profeſto ad veſperum fructus & vinum ſimiliter ſecundum eandem conſuetudinem: in ſolennitate vero Panes Coronatos, & vinum ſimiliter, &c.*

Panes Curiales, Qui è Curia domini proferuntur ad alendam familiam. Charta Theobaldi Comitis Bleſenſis Seneſcalli Franciæ ann. 1190. in Regeſto cenſuum Carnot. *Et conceſſi leproſis Belliloci omnibus diebus, quibus ego jacebo Carnoti, ... carnis 12. den. in coquina, 12. ſextarios vini, 12. den. in pane, vel 60. Panes curiales, ſi curiales panes habuerit curia.* In Charta Catharinæ Comitiſſæ Bleſenſis & Claromont. an. 1208. pro fundatione Capellæ Novævillæ in Hez, ſtatutum legitur, quoties Comes vel Comitiſſa Claromontenſis in eodem loco morabuntur: *Que li Chapelains ara par livroiſon par ſengles jours quatre Pains curiaus, ou dex deurees de pain, & demi ſeſtier de vin à taule, & une piece de char, ou deux deniers.* Alia Charta ejuſdem Comitiſſę an.1209. pro Capella *de Creil*: *Ara en chaſcune nuit pour livroiſon 3. Pains curiaux.* Charta Henrici II. Regis Angl. in Reg. Normannico Cameræ Comput. Pariſ. ſign. P. *Et volo & confirmo, quod in Curia mea habeat omnibus diebus, quamdiu ero apud Rotomag. liberationem, ſcilicet in diſpenſa mea 4. denariatas Panis, & in meo cellario unum ſextarium vini, & in coquina mea 4. fercula, &c.*

Panis Curiæ, Eadem notione. Vide in *Matutinellum*.

¶ Panis Dispensatorius. Vide Panis *ſecundus*.

Panis Ecclesiasticus. Charta Philippi I. ann. 1106. in Tabul. Monaſterii Maurigniacenſis: *Si aliquis ipſorum Canonicorum infirmitate prægravatus, ... de morte animæ metuens, habitum ſanctæ religionis recipere propoſuerit in præfata domo ſanctæ Trinitatis, Panem Eccleſiaſticum & habitum S. Benedicti, quaſi frater ejuſdem loci, omni poſtpoſita pecunia, paratum invenerit.*

Panis Eleemosynarius, Qui ad eleemoſynas diſtribui ſolet pauperibus. Silveſter Giraldus in Itinerario Cambriæ l.2. c.12. *Cum Rege apud Sloposburiam in menſa ſedens, cum ei de panibus propriis unum in honoris, ut aſſolet, & amoris ſignum Rex miſiſſet; ipſe ſtatim in regio conſpectu tanquam Eleemoſynarium Panem in fruſta concidit, & eleemoſynarii more primo remotius expoſita, deinde ſingulatim retracta comedit univerſa.*

¶ Panis Emendationis, ſeu *de Emendamento*. Polyptychus Fiſcamn. an. 1235. *Filius Bernerii fabri debet habere unum galonem vini & unum Panem Emendationis, quando fabricat batellos magnorum ſignorum.* Vide *Emendamentum* 3.

¶ Panes Escaudati. Vide *Eſchaudati panes*.

Panis Fermentatius, geha ſenhlaf, in Gloſſario Saxon. Ælfrici.

¶ Panes Festi, Qui diebus feſtis apponebantur, conſuetis delicatiores. Charta Philippi Franc. Reg. an. 1271. in Bullario Fontanell. f. 38. *Caro unius mutonis, duodecim Panes Feſti, unum ſextarium vini.*

Panis Fiscalis, ſeu *Oſtienſis*, in l. un. Cod. Th. de Pretio panis Oſtienſis, qui de fiſcali frumento, quod Oſtię piſtoribus venditio confectus populo Romano vendebatur. Vide Jacobum Gotofredum & Salmaſium ad Vopiſcum p.408.

¶ Panes Foliati, Placentulæ genus. Charta an. 1303. in Tabular. Fiſcamn. *Quatuor Panes foliatos & quatuor galones vini.* Vide *Foliata* 2.

Panis Fortis et Durus, apud JC. Anglos dicitur, cum quis de Felonia accuſatus, accuſatori aut judici reſpondere renuit, aut mutum ſe fingit, vel certe os aperire, aut loqui non vult: tum enim pœna ea illi imponitur, donec Judici ſatisfaciat, ut in carcerem tetrum conjiciatur, in eoque, ſolo pane, duro, ac mucido alatur. Fortis autem dicitur, inquit Stanfordius lib.2. Placitor. coronæ c. 61. quod adeo ſit ponderoſus & gravis, ut illum ferre aut ſuſtinere nequeat reus: durus autem, quia toto vitæ tempore, alio non victitabit, donec in eo moriatur. Statutum primum Weſtmonaſterienſe c.12. hanc pœnam videtur induxiſſe: *Purveu eſt enſement, que les felons eſcries, & queux ſont apertement de male fame, & ne ſoi vollent mittre en enqueſt des felonies queux ſont mes leur mis ſeur devant Juſtices à la ſuit le Roy: ſoient miſes en la priſon fort & dure, come ceux queux refuſeront eſtre à la comon ley de la terre, mes ceo n'eſt mie à entendre pur priſoners queux ſont priſes pur leger ſuſpection.*

Sic porro pœnam hanc pluribus deſcribit & explicat Stanfordius: *Le jugement du Pain fort & dure eſt tiel, ſçavoir que il ſera remaunde à le priſon, d'ou il vient, & miſe en une baſſe meaſon eſtoppe, & la girra nude ſur la nude terre, ſauns aucun littour, ſirps, ou auter draps, & ſans aſcunt garniſhe environ luy, ſavant un choſe, qui covera ſes privi membres, & que il girra ſur ſon dorſe, & que ſon teſte ſoit veſte, & ſes pees eſte, & que un brach ſoit trahi à un quarter del meaſon ove une corde; & l'auter brache à l'auter quarter, & inſſint in meſme le maner ſoit fait de ſes jambes, & que ſur ſon corps ſoit miſe ferre & pierre taunt, come il peut porter & plus, & le premier jour inſuant, il aura Pain fait de barley trois morcels ſans aucun boyer, & le ſecond jour il beyra trois foites, tant ſi come il peut de lewe que eſt prochain à l'huys del priſon, excepte ewe courant, ſauns aſcun pane, & ceo ſerra ſon dict, tant que il ſoit mort.* Hæc fere Latine expreſſit Cowellus lib.4. Inſtit. tit. 18. §. 35. *Reus*, inquit, *in loco aliquo inſcro carceris & tenebricoſo conſtituitur, nudus ſuper nuda terra, pudendis tantum tectis, brachiiſque & pedibus fune in quatuor domunculæ angulos tractis, ſupinus extenditur. In hunc autem modum ligatus, tanto ferri ſaxive pondere pectori impoſito oneratur, quantum ſine contuſione ferre poteſt. Die ſequenti tria Panis hordeacii fruſta ſine potu ſumit: nudius tertius totidem aquæ hauſtus quantoſcumque, dummodo non profluentis, quæ carceri proxima reperitur, ſed ſine pane: atque ita per vices pane & aqua iſtiuſmodi quotidie veſcitur, donec oneri, frigoris, atque famis cruciatu extinguitur.* Henricus de Knyghton an. 1389. *Quidam Vicarius de Wintringham obmuteſcens, adjudicatus eſt ad pœnam mutorum.* Huc forte referri poteſt Charta Philippi Auguſti anno 1200. pro Univerſitate Pariſienſi: *Quia factum negat, in perpetuis vinculis detinebimus, in arcta cuſtodia & paupere victu, quamdiu vixerit, niſi forte elegerit Pariſiis publice aquæ ſubire judicium, &c.*

Panis Fractio, de qua hæc accipe ex Diſſertationibus ſacris ac hiſtoricis ineditis Michaelis *Duſreſne*, Soc.

Digitized by Google

Soc. Jeſu Presbyteri, fratris olim chariſſimi, de antiquis Sacramentorum ritibus, &c. Diſſert. 4. cap. 2. *Ad idem caput* (de variis nominibus Euchariſtiæ) *vox itidem alia pertinet, qua fractio Panis*, κλάσις ἄρτου, *de celebratione Euchariſtiæ uſurpatur, ob Chriſti etiam factum, quem expreſſe notnut Evangeliſtæ Sacramentum hoc inſtituentem fregiſſe panem: unde & tota actio diſtributioque Sacramenti hujus Fractio panis appellata eſt, Actorum Apoſtol. 2. & alias ſæpe. Nec eſt neceſſe huc revocare veterem inter Judæos cerimoniam, qua ſub initium Cænæ Paſchalis panem unum ex azymis paterfamilias duas in partes divideret, & alterum quidem abderet ſub mappa, alteri vero hac fere formula benediceret: Benedictus es Domine Deus noſter, Rex univerſi, qui educis panem de terra. Quippe panem frangere locutio Hebrais, Scripturæque ipſi uſitatiſſima eſt de ſumentibus cibum, vel porrigentibus. Frange, inquit Iſaias 58. eſurienti panem tuum: quæ ad Euchariſtiam tranſlata. Unde Actorum 2. v. 42. dicitur, Erant autem perſeverantes in doctrina Apoſtolorum, & in communicatione fractionis Panis. Ubi ex articulo* τοῦ ἄρτου *in editione Græca appoſito, interpretes colligunt panem illum per antonomaſiam, ſcilicet Euchariſtiam, quaſi digito demonſtrari. Perdiu vero ea conſuetudo tenuit in Eccleſia, ut panis Euchariſticus Chriſtianis diſtribuendus in partes minutas tribueretur, quas vocant è re, Chriſtique facto*, κλάσματα, *hoc eſt, fragmenta, ac* μερίδας *nempe particulas potius, quam* μέρη, *id eſt, partes: quia ut aiunt Concilii Niceni Patres can. 5.* οὐ πολὺ λαμβάνομεν, ἀλλ' ὀλίγον, ἵνα γνῶμεν ὅτι οὐκ εἰς πλησμονὴν ἀλλ' εἰς ἁγιασμόν *illa capi intelligamus. Hinc etiam forſan idioma manavit Eccleſiarum Africanarum, cujus mentio fit apud Gratianum diſt. 11. can. 58. qui hæc Auguſtini verba refert:* Norunt fideles, *quemadmodum manducent carnem Chriſti: unuſquiſque accipit partem ſuam, unde & ipſa Gratia* (Euchariſtia) *partes vocatur.*

Panis Fractio apud Catharos Valdenſium ſectarios. Vide Reinerum contra Valdenſes c. 6. p. 66.

Panis Fractus, dictus poſtmodum *Panis benedictus*, qui in particulas diſſectus, dirempta ea, quæ ad conſecrationem ſumitur, plebi & fidelibus diſtribui ſolebat. Ἱεροῦ κλάσματος μετάληψις, *Panis benedicti participatio*, apud Pachymerem l. 7. c. 6. 15. 22. lib. 8. cap. 10. Sed proprie

Fractio Panis dicebatur *Eulogiarum* benedictio, quę a Presbyteris vel Epiſcopis fiebat ante cibi ſumptionem, ſeu prandium, quas amicis vel convivis diſtribuebant in *communionis* ſymbolum. Unde Gregorius Turonenſis in Vitis Patrum cap. 6. dixit: *Pane confracto communionem largiri*, & Theodorus Cantuarienſis Archiepiſc. in Capitul. c. 95. *Fracta oblatione communicare*. Idem cap. 5. *Cum Græcis non frangunt Panem ſanctum, nec collectionem dicunt, vel Dominus vobiſcum, Diacones, nec Completum*. Eddius Stephanus in Vita S. Wilfridi c. 57. *Et illa die omnes Epiſcopi ſe invicem oſculantes & amplexantes, Panemque frangentes communicaverunt, &c.* Supplex libellus Monachorum Fuldenſium Carolo M. porrectus, art. 4. apud Browerum l. 3. Antiq. Fuld. *Quod communicationem fracti Panis ante cibum quotidie ſumere non reſpuatur, ſecundum exempla præcedentium patrum.* Hincmarus Rem. in Capitulis ad Presbyteros parochiæ ſuæ cap. 16. ubi de Conventibus & Gildoniis Presbyterorum, in quibus reconciliantur, qui invicem diſſident: *Et poſt debitas admonitiones, qui voluerint eulogias, a Presbytero accipiant, & panem ſanctum frangentes, ſinguli ſingulos biberes accipiant.* Vita S. Aicadri Abb. Gemetic. capit. 20. *Nec mora poſt longa pernocta, & Miſſarum ſolenniis celebratis, poſt fractionem Panis, commendato grege Domino, petierunt proſperum iter, &c.* Hugo Flaviniac. p. 177. de B. Richardo Virdunenſi Abbate: *Erat autem viro Dei familiare mane ſurgere, laudes Deo dicere, iter accelerare, atque conſuetum Domino in via penſum reddere: & ſic hora fractionis Panis imminente, Miſſarum ſolemnia agere, quocumque eſſet, & expletis myſteriis ad frangendum panem diſcumbere, ne gravarentur fratres labore itineris, & continuatione jejunii.* Vide Eckeardum juniorem de Caſibus S. Galli c. 1. p. 48. Reinerus contra Valdenſes p. 94. *Si ſingulis per domos Panem frangit.* Vide *Panis Benedictus, Eulogia.*

¶ Panis Francicus, Placentæ genus. Charta an. 1291. to. 1. Hiſt. Dalphin. p. 26. *Item quilibet burgenſis & habitator dictæ villæ poteſt, ſi voluerit, facere & habere infra dictam francheſiam dictæ villæ furnum ad Panem Francicum, & non ad alterum panem & paſtellos decoquendos.*

Panis Frixius, gehrſt hlaf, in Gloſſario Saxonico Ælfrici.

Panis Frumenti, Qui nobilium erat, vel certe honoratorum aut divitum. Plinius l. 19. c. 4. *Alio pane procerum, alio vulgi, tot generibus uſque ad infimam plebem deſcendente annona.* Uſatici Barcinonenſes a Raymundo Berengarii Comite & Adelmodi editi c. 7. *Bajulus interfectus vel debilitatus, vel cæſus, vel captus, ſi nobilis eſt, &* Panem *Frumenti comedit cotidie, & equitat, emendetur ſicut Miles.* Vide Conſuetud. Labourtenſem tit. 18. art. 4. Conſtantinus African. l. 5. Commun. loc. medic c. 15. *Omnis Panis de Frumento calidus eſt in primo gradu. Panis Frumentarius*, in Statutis antiq. Corbeienſib. l. 1. c. 4.

Panis Furfurativus, pro *Furfureus*, apud Alexandrum Iatroſophiſtam l. 1. Paſſion. ubi Gloſſæ MSS. *Panem Furfurativum, qui fit ex ordeo vel furfure*, interpretantur: πιτυρώδης, Græcia.

Panis Gradilis, Qui ad gradus plebi diſtribuitur: nam cum ſumma eſſet plerumque in urbe Conſtantinopolitana rei frumentariæ penuria, tum propter civium & incolarum in ea multitudinem, tum quod Thracia atque adeo vicinæ regiones, frumenti haud multum feraces, iis alendis vix ſufficerent, proviſum ab Imperatoribus, ut per annos ſingulos, certis ac ſtatis temporibus, annona ex Alexandria & Ægypto in urbem transferretur: quam quidem tranſvectionem *Felicem embolam* vocitabant, quod ea populus gaudens reficeretur. Nec hac ratione penuriæ publicæ cautum duntaxat, ſed & panes, Imperatoris nomine, dividebantur, non pauperibus modo, verum etiam honeſtioribus è populo, atque iis præſertim, qui domos in urbe exſtruxerant, quos κτήτορας nomenclatura, non uno loco donat Chronicon Alexandrinum, *Poſſeſſorum*, Liberatus Diaconus c. 20. nos dicimus, *Proprietaires*. Unde panis, ſive jus capiendorum panum è publico domos ſequebatur, ita ut qui illas quomodo diſtraxiſſet, id juris amitteret, ut eſt in l. 1. Cod. Theod. de Annonis civilibus. Diſtribuebantur porro ejuſmodi panes in gradibus, unde *Gradiles* appellati ſunt. Prudentius lib. 1. contra Symmach.

Omnis, qui celſa ſcandit cœnacula vulgus,
Quique terit ſilicem variis diſcurſibus atram,
Et quem Panis alit gradibus diſpenſus ab altis.

Diſtribuebantur vero panes iſti datis teſſeris. Themiſtius orat. 4. p. 116. Δαπανῶ μὲν γὰρ πόρου βασιλικοῦ ἐκ τῶν σιτοφυλακίων τῶν δημοσίων. Deinde, ἀλλὰ χοὶ πυροφόροι, χοὶ ἀκοντοτίμοι, καὶ πάντες ὅσοι καλαμηφοροῦσιν ἐπὶ δημοσίοις τοῖς ἄρτοις. Ubi καλαμηφορεῖν, eſt teſſeras ferre: κάλαμος enim *teſſera* exponitur in Gloſſis Philoxeni. Proinde de ejuſmodi teſſeris intelligendus auctor Chron. Alexand. in Commodo: Ἐν Ἀντιοχείᾳ, Ἀρτάβανος φιλοτίμως ἔρριψεν τοῖς δήμοις καλάμια συντόμια διαιωνίζοντα, καὶ ἐκέλευσεν τοὺς ἄρτους πολιτικούς. Quæ verba haud recte reddidit

interpres. Erant porro teſſeræ illæ æreæ, aut certe malleoductæ: *φιλτοι* enim *σουρμάτοι* dicuntur mox eidem Themiſtio, quod etiam indicat l. 5. Cod. Theod. de Antonis civicis. Sed hæc pluribus proſequimur in Conſtantinopoli noſtra Chriſtiana, ubi de Gradibus.

¶ Panis Gresus, Cinereus, ater, furfuraceus. Inquiſitio pro canoniſatione S. Yvonis MS. *Hamo Tolleſtun famulus D. Yvonis, poſtea recluſus. Hunc miſit D. Yvo apud Lobanec pro quærendo panem, qui detulit panem nimis deliquatum, prout videbatur D. Yvoni, qui dixit: tu vis habere delicias, nonne inveniſti panem magis groſſum? Qui reſpondit: non inveni niſi panem furfureum, qui nihil valet pro ſuſtentatione hominis. Et tunc prædictus D. Yvo remiſit illum panem, & famulo dixit ut afferret illum panem magis groſſum; & ille detulit illi Panem Greſum.*

Panis Hebdomadarius. Vita S. Nili Junioris pag. 40. Καὶ τὸν ἑβδομαδιαῖον ἄρτον ὁ μέγας Φαντῖνος αὐτῷ ἐκ πολλῆς παρακλήσεως πείσας τὸν ὅσιον Νεῖλον δέξασθαι παρ' αὐτοῦ ἐκ τῆς τῶν χειρῶν ἐργασίας ἀντεπέμπετο. Qui forte uni hebdomadi ſufficit alendo homini.

Panis Herbaticus, vel Herbaceus. Gloſſæ Biblicæ MSS. *Borith, herba, de qua fiunt panes, quos Herbacios appellant, quibus ſiccatis pro ſapone utuntur.* Eadem habent Papias & Joannes de Janua. Panis ex herba facti meminit Suetonius in Julio c. 68.

Panis Hordeaceus, in Concilio Francoford. an. 794. c. 4. Fortunatus lib. 10. Poem. in Epiſt. 2. ad Mumolenum: *Quod triticei pavit oblectante candore, vel ſuavitatem paſcente, poſt Hordeaceæ frugis ariſtoſa cibaria faſtidioſo nimium dente, naro, fauce, tranſitur.* Artemidorus l. 1. c. 71. Ἄρτοι κρίθινοι, πᾶσιν ἀγαθοί, πρῶτος γὰρ τροφὴ ταύτην ἐν ἀνθρώποις δεδόσθαι παρὰ θεῶν λόγος ἔχει. Vide Caſaubonum ad Sueton. de Grammat. & Rhetor. De examine & purgatione per panem hordeaceum, vide in *Corſned.*

¶ Panis Hospitum, vel *ad hoſpitem*, Quo refici ſolent hoſpites. Chartular. S. Vandreg. to. 1. pag. 721. *Mihi quamdiu vixero quolibet die quemdam Panem ad hoſpitem dederunt.* Ibid. p. 764. *Qualibet die unum Panem hoſpitum & unam tortam. Pains d' hoſtelage*, in Conſuet. Dunenſi art. 87. idem ac Cenſus, qui exigitur a domino feudali pro ſingulis focis ſeu domibus ſubditorum ſe tenentium ſuorum.

Panes Lavitii. Statuta antiqua Canonicorum S. Quintini in Viromand. apud Hemereum pag. 116. *Debet Eccleſiæ S. Petri unicuique de intrinſecis 1. panem, ſcilicet 60. panes de medio, & Laviſios Panes, ſcilicet 6. ſext. frumenti, &c.* Infra: *Debet cuſtos cuique privato 1. panem & 2. ſext. frumenti ad Panem Laveitium.* Iſidorus l. 20. c. 2. *Sfungia, panis aqua diutiſſime laxatus, ſimilam modicam accipit, & fermentum modicum, & habet humectationis pluſquam omnis panis: unde & ſpongiæ nomen accepit.* Vide Jo. Ruellium lib. 2. de Natura ſtirpium cap. 31.

¶ Panis Matinellus, f. Qui ad jentaculum apponebatur. Chartul. S. Vandreg. to. 1. p. 844. *Duos Panes qui vocantur Matinelli tantummodo percipies.*

Panis Medius, Dimidius panis. Regula Magiſtri c. 26. *Medius Panis penſans libram ſingulis fratribus in die ſufficiat ſecundum formam divinæ diſpenſationis, cum Medium Panis cœleſtis corvus Paulo ſervo Dei cotidie veſcendum paraverit.*

Panes Melliti, noſtris *Pains d'eſpice*. Arnoldus Lubecenſis l. 3. cap. 32. *Et defecerat panis in ſiſtarciis eorum: fuerunt tamen inter eos, qui Panes Mellitos, cum in abundantiis erant, ſibi præparaverant, & utcumque ſuſtentabantur.*

¶ Panis Militis, Idem qui *Armigerorum*. Charta ann. 1248. in Chartular. Fiſcamn. *Præter ea vendidi eiſdem duos galones vini & duos panes albos & duos Panes Militis.* Alia an. 1270. ibid. *Vendidi octo Panes Militis & octo galones vini.*

Panis Mixtus, in Itinere Camerarii Scotici c. 9. §. 4. *Panis de mixtura*, in Statutis antiq. Corbeienſibus l. 1. c. 4. *Pain de meteil.* Vide *Mixtum* 2.

Panes Monachiles. Monaſticum Anglic. to. 1. p. 149. *A Celerario ſingulis diebus debent venire in refectorium 72. Panes Monachiles, quorum quilibet erit ponderis 65. ſolidorum, ex quibus ſinguli Monachi ſingulos percipient.*

¶ Panis Mutuatus, in vetuſto Chartular. unde noſtris corrupte *Pain mouton*, quaſi panis vervecius. *Mutuatus* vero dici ex eo videtur, quod illum divitibus offerre ſoleant pauperes pecuniam inde ab eis accepturi, ac ſi mutuum darent. Vide Dictionarium Trevolt. v. *Pain.*

Panis Natalitius, cujuſmodi fieri ſolet in die Natalis Domini, & præberi dominus a prædiorum conductoribus, in quibuſdam provinciis, qui ex farina delicatiori, ovis, & lacte confici ſolent: *Cuignets* appellant Picardi, quod in *cuneorum* varias ſpecies efformentur. Gervaſius Dorobernenſis an. 1188. *Nec eorum devotioni ſufficere potuit, Panem conferre Natalitium, niſi etiam conventus panem conficerent piperatum.* Charta Petri Meldenſis Epiſcopi ann. 1228. in Tabular. ejuſdem Eccleſiæ fol. 35. *Item quittamus hominibus de Varedis conſuetudines nemoris, videlicet gallinas, Panes de Natali, & bolos, & ipſi quittaverunt nobis, &c.* Charta Guillelmi Epiſcopi Ambian. in Tabular. Epiſcopor. ejuſd. urb. fol. 87. *Omnibus candelis & Panibus de Natali & de Paſchate, qui vocantur tortelli, exceptis.* Charta an. 1214 in Tabulario Eccleſiæ Carnotenſis nu. 179. *Habet etiam de quolibet hoſpite unum Panem ad Natale Domini, &c.* [Hiſt. MS. Beccenſis Monaſt. p. 662. *Recepit ad firmam ... tertiam partem decimarum vini, Panem Natalis Domini & Paſchæ & Purificationis B. Mariæ.*] Neque aliæ videntur *oblationes panum & cæterarum rerum, quæ in Epiphania Advocato fiebant*, in Charta Frider. I. Imper. an. 1159. in Metrop. Salisburg. to. 3. p. 49. 409. Vide *Torta.*

Panis Nauticus, Marcello Empirico capit. 27. pag. 137. qui alias *Biſcoctus. Miſcebis ... Panem candidum vetuſtum, vel toſtum, vel quod eſt melius, Nauticum. Vetus aut Nauticus Panis*, apud Plinium l. 22. c. 25. *Panis navalis*, Cœlio Aureliano lib. 5. Chron. capit. 1.

Panis Nicolaus. Ita Placentas appellavit Auguſtus a Nicolao Damaſceno ſibi exhibitas & donatas, ut eſt apud Photium in Bibl. Palladius in Hiſtor. Lauſiaca c. 47. Καὶ Νικολάους παμμεγέθεις ἄρτους καὶ καθαροὺς καὶ θερμούς, *&c.* Ruffinus de Vitis Patrum c. 7. *Nicolai etiam ingentes, & Panes calidi & mundiſſimi, &c.* Vide ibi Roſweidum.

Panis Nitidus, apud Bedam l. 1. cap. 5. & Marculfum lib. 1. form. 11. *Mundus*, apud Lampridium in Alexandro Severo, & in lib. 5. Cod. Th. de Pane Gradili. Καθαρὸς ἄρτος, apud Theophanem anno 40. Theodoſii Junioris. Ita porro ſæpe dicitur, qui ad ſacrificium paratur. Concilium Toletan. XVI. can. 6. *Ut aliter Panis in altari Domini ſacerdotali benedictione ſanctificandus proponatur, niſi integer & Nitidus, qui ex ſtudio fuerit præparatus, &c.* Chilienus in Vita S. Brigidæ num. 58.

Hos igitur manibus Nitidos de robore Panes
Detulerat ſecum ſervandos inde Sacerdos,
In Paſcha Domini, vel feſtis munera Chriſti
Hæc ſumenda Dei ſervis, ſanctiſque puellis.

Panes Nuntii, Qui nuntiis dari ſolent, in nuntii allati mercedem. Philippus Eyſtetenſis Epiſc. in

Vita

Digitized by Google

Vita S. Willibaldi, de quodam contracto ſanato ad Translationem reliquiarum S. Walpurgis: *Claudicando chorum aſcendit prorumpens in hæc verba, O glorioſe Præſul Chriſti Willibalde, da mihi Panem Nuntii, ſoror tua advenit te benigne ſalutatura.* Ubi Gretzerus ad oram libri ſcripſit hoc verbum Germanicum *Bottenbrott* ex *Brott*, panis, & *Bott*, nuntius. Joſua Pictorius *Bottenbrott*, Evangelia interpretatur.

Panis Oblatus, in Fleta lib. 2. c. 14. §. 4. *Obolatus*, lib. 2. c. 72. §. 19. Vide *Oblata*.

¶ Panis Oculatus, noſtris *Plein d'yeux*, Rarus, fiſtuloſus, in Medicin. Salernit. edit. 1622. p. 155.

Panis Opirus. Gloſſæ ad Alexandrum Iatroſoph. *Opirus Panis, i. panis mediocriter macinus.* Sic in MS. [Vide *Opirus*.]

¶ Panis Ostiensis. Vide Panis *Fiſcalis*.

¶ Panis Paganus, à Ruſticis ſeu hominibus qui in *pagis* habitant, confectus. Charta ann. 1309. tom. 1. Hiſt. Dalphin. p. 86. *De quolibet vendente eodem modo Paganum Panem, pelleteriam, &c.*

Panis Papalis. Matth. Silvaticus: *Simila ſic fit. Frumentum fractum in fruſta, vel mollitum groſſo, in qua diverſa ſubſtantia dividitur per cribra, extrahitur furfur, & farina ſubtiliſſima, quæ pollina dicitur, poſtea remanet ſimila, quæ dividitur in groſſum, ſubtilem & mediocrem. De pollina fit Panis Papalis, &c.* Eadem habet neſcio quis Coſta. Idem & *Panis Romanus* vulgo appellatur. Vide Angelum Paleam in Antidotarium Meſuæ.

¶ Panis de Partibus. Charta Radulfi de Clarom. Domini Ailliaci an. 1224. in Tabular. Corbeienſi: *Advocatus habet apud Brach de ſingulis hoſpitibus unum Panem de Paribus.* Idem qui

¶ Panis de Pers, in Charta an. 1293. ex eodem Tabular. *Beatrix Tierrée & duo liberi ſui pro manerio ſuo* (debent) *in Natali unum caponem, 12. denarios & unum Panem de Pers ... Domina Peronele Corpentier pro manerio ſuo in Natali Domini unum caponem, unum denarium & tres Panes de Pers ... Item Agnes Raimbalde pro domo ſua in Natali duos capones, duas ſomachias de Pers.*

¶ Panis Paximatius. Vide *Paximatium*.

¶ Panes Pele. Tabular. Calenſe p. 40. *Item 12. panes qui vocantur Panes Pele. Item 12. capones.*

Panis Picentinus, Qui ex alica fiebat, ut auctor eſt Plinius l. 18. cap. 11. de quo etiam Apicius lib. 4. de Re culin. c. 1.

Panis Piperatus, [Idem qui *Mellitus*.] Vide *Panis Natalitius*.

Panis Præbendarii, Qui diatim diſtribui ſolent Canonicis Præbendariis ex communi piſtrino. Honorius III. in 5. Compilat. tit. 16. cap. 3. ad Canonicos Compoſtellanos, ubi quæris, an in vigeſima Eccleſiaſticorum proventuum in ſubſidium Terræ ſanctæ decreta in triennium, iſtiuſmodi panum vigeſima exigi debeat: *Non oportuit nos de quotidianis dubitare ſtipendiis, quæ in Pane, vino ac numerata pecunia conſiſtunt.* Et infra: *Nec multum dubii remanet de Panibus illis, quos dicitis in veſtro vulgari Reguaſſas.* Ubi Innoc. Cironus obſervat ejuſmodi panes *Præbendarios* dici, & in Toloſano tractu *Mouſſlets* appellari. Vide eumdem in Paratitl. Juris Canon. lib. 5. tit. 5.

Panes Præbendales dicuntur in Concilio Colonienſi ann. 1260. can. 11. [Regula reformat. Monaſt. Mellic. an. 1451. in Chron. ejuſdem p. 413. *Panis Præbendalis eſt triticeus & eſibilis, moderatæ quantitatis; & apud prandium cuilibet fratrum unus apponitur, addito uno in medio fratrum duorum.*]

¶ Panis de Pricked-Bread, Re aliqua reſperſus, ut panis ſpeciarius; ab Angl. *Bread*, panis, & *Pricks*, punctus. Monaſt. Angl. tom. 1. p. 498. *Molendinario ſeptem panes de conventu, & ſeptem Panes de Pricked-Bread.*

Panes Primitiales, Qui Eccleſiis aut dominis, pro primitiis offeruntur. Tabularium S. Flori in Arvernia: *Quilibet homo Dom. P. unum Panem Primitialem exſolvat.* Iidem qui

Panes Propositionis dicuntur in Charta Avæ Comitiſſæ Ruſcinonenſis apud Steph. Baluzium in Append. ad Capitul. num. 144. *Cum ipſas primitias & ipſas decimas vel Panes Propoſitionis, vel cum ipſas redhibitiones, quas ipſa Eccleſia habet, vel habere debet.* Nam iis ſolis Sacerdotibus & Levitis licebat veſci, ex 1. Reg. 21.

Panes Provendaricii. Adalardus lib. 2. Statutorum Corbeienſium c. 1. *Unicuique fratri hortolano per vices centum Panes Provendaricios, quos panes debet dare frater, qui panem providet fratrum.*

¶ Panis de Rebuleto, Ex farina, unde pollen excretum eſt, factus. Charta an. 1297. in Chartul. Fiſcamn. *Item quolibet die totius anni unum Panem de Rebuleto poſt panem conventus.*

¶ Panis Reversatus. Vide *Focacia*.

¶ Panis Romanus. Vide *Panis Papalis*.

Panis Rubidus, *recoctus & rubefactus.* Iſid. l. 20. c. 2.

¶ Panis de Sala, Idem qui Hoſpitum, *Pain de ſale.* Chartul. S. Vandreg. tom. 1. p. 844. *Et habebo duos Panes de Sala & vinum.*

¶ Panis Sanctæ Orationis dicebatur *Panis benedictus* apud Albigenſes. Limborch. Inquiſ. Sent. Toloſ. pag. 29. *Item comedit de pane benedicto* (Albigenſium) *quem vocant Panem Sanctæ Orationis.* Occurrit iterum p. 30.

¶ Panes Sancti Spiritus, Qui pauperibus per totam Pentecoſtes hebdomadam erogabantur. Charta Geraldi Abbat. Angeriacenſ. an. 1385. in Chartul. ejuſdem Monaſt. p. 465. *Item in feſto Pentecoſtes reficiantur ſingulis diebus illius ſeptimanæ ſeptem pauperes, quibus dantur à cellerario quotidie ſeptem panes frumenti & totidem juſtæ vini,... Et iſti ſeptem panes vocantur Panes Sancti Spiritus.*

Panes Sanctorum, Qui ad altare offeruntur. Herardus Archiep. Turon. in Capitul. c. 24. *De mulieribus ac Laicis, ut ad altaria non accedant, & ut Sacramenta & Panes Sanctorum, exceptis quæ offerunt, non tangant.*

¶ Panis *qui in fartagine coquitur*, apud S. Willelm. lib. 1. Conſtit. Hirſaug. c. 9.

Panis Secundus, Cui furfuris aliquantum admixtum eſt. *Sequentem* vocat Lampridius in Alexandro Severo, qui ſcilicet *Mundum* excipit. Conſtantinus Afric. lib. 5. Commun. loc. medic. c. 15. *Panis Secundus, minus eſt nutritivus, & citius digeritur: quod fit, quia multum eſt furfureus.* Horat. lib. 2. Epiſt. 1.

...Vivit ſiliquis & Pane Secundo.

Ubi Schol. *Pane Secundo, non ſiligineo, non primo, nec poſtremo, ſed diſpenſatorio.* Noſtris *Pain de meſnage*, quo ut plurimum in familiis noſtris utimur.

Panis Segalatius. Vide *Segalum*.

¶ Panis Seniorum. Guidonis Diſcipl. Farfenſ. c. 45. *Debet frater procurator ejuſdem loci cotidie accipere ex promptuario panes decem & ſeptem, & libras tres de illo Pane, quem Seniores habuerunt in refectorio.*

Panis Servientalis, Qui ſervientibus ſeu famulis dari ſolet. Conſuetudines Monaſterii de Regula: *De Sturgone & Salmone primo captis in Beta medietatem piſcatores dabunt, & tunc accipient illi duo piſcatores duos Panes Servientales & duas menſuras vini.* Panis *puerorum*, id eſt, famulorum, appellatur à Petro Damiano lib. 1. Ep. 89. *Edebat Panem, non fratrum, non denique Puerorum, ſed eum, qui vel ex puro fierat hordeo, &c.* Panem *vaſſallorum*, vocat Bernardus Mon. in Conſuetud. Cluniac. c. 25. *Et illis, qui ſoliti ſunt habere panem de ſiligine, qui vulgo Vaſſalors, & qui panem, qui vocatur Vaſalor's*

Digitized by Google

ſelors, ſoliti ſunt habere, triticeus albus unicuique juſtà una, denarios autem dat Camerarius. [Proceſſus de Vita S. Yvonis tom. 4 Maii p. 550. *D. Yvo panem ſiliginis, aliquando aveuæ, aliquando Panem Vaſſullorum cum oleribus vel piſis aut fabis coctis in aqua abſque condimento aliquo comedebat.*] Huic opponitur panis, qui Plinio *procerum* dicitur.

¶ PANIS SICCUS, Idem videtur qui *Secundus*. Epiſtola Epiſc. cujuſdam à Mabillonio laudata tom. 3. Annal. p. 310. qua jejunium triduanum indicitur: *Ad hæc Pane Sicco alantur omnes, & crudis oleribus cum ſale atque pomis, & uno vaſculo ſeu poculo de cerviſia refocillentur.*

¶ PANIS SIGILACIUS, apud Baluz. Hiſt. Tutel. col. 436. *Decem quoque ſextaria ſigilis propter oblates Panes Sigilacios.* Idem qui

¶ PANIS SILIGINEUS, apud S. Wilhelmum lib. 1. Conſtit. Hirſaug. c. 6. Vide *Sigalum*.

PANIS de SIMENEL, Joanni Villanco lib 8. c 82. *Pan de ſimola*. Vide *Simenellus*.

PANIS TEMPERATUS, Cui opponitur *Diſtemperatus*, apud Conſtantinum African. lib. de Ratione victus ægr. p. 278. 279. *Panis Temperatus vel ſub cinere coctus*, eidem. *Panis coctus temperate*, lib 5. Commun. loc. medic. c. 15. ita *ut nec exteriora nimis exuſta, nec interiora nimis mollia, &c.*

¶ PANIS TRAVERS. Hiſt. MS. Monaſt. Becenſ pag. 592. *Quadiu vixerit ſingulis diebus unam michum panis & duos Panes Travers, unam menſuram cerviſiæ, quatuor ova.*

PANES de TREIT, in Fleta lib. 2. c. 9. §. 1. & in Itinere Camerarii Scotic. c. 9 §. 4. Vide *Waſtellus*.

¶ PANIS TRIBOLETI. Charta an. 1442. ex Archivo S. Victoris Maſſil. *Dominus abbas dare tenetur bonum panem album, qui dicitur Panis Triboleti, quorum quilibet debet eſſe de pondere 8. unciarum in pane cocto.* Haud ſcio an idem ſit qui

¶ PANIS DE TRUSET. Capitul. gener. an. 1294. ex eodem Tabular. *Quod nulli ſpeciale vinum vel Panis de Truſet omnibus communiter provideatur.*

In veteribus Statutis MSS. pro talemelleriis ſeu panificibus Pariſienſibus horum panum mentionem fieri obſervavimus, *Pain doubliau. Le Pain petè, qui eſt plus de 2. deniers. Pain reboutu, c'eſt à dire refuſe, & que les Boulengers n'ont pu vendre. Pain ratè, que rat ou ſouris ont entamè. Pain trop dur, ars, ou eſchaudè, pain trop levè, pain alis, pain meſtournè, c'eſt à dire trop petit. Pain blanc appellè de Chailly. Pain bourgeois. Pain faitis, que on dit pain de brode.* Sed de variis panum generibus conſulendus Joannes Bruyerinus Campegius lib. 6. de Re cibaria cap. 9.

PANUM PRÆSTATIO, in venditionibus. Necrolog. Eccleſiæ Carnotenſis: *Acquiſivit, quidquid dictus Miles habebat apud Mundinvillam, videlicet partem ſuam Panum & vendarum.*

PANEM OFFERRE, ad ſacrificium ſcilicet, in Capitulari Pipini Regis Italiæ c. 32. Vide *Offerre*.

ESSE AD PANEM & VINUM dicitur domeſticus, qui eſt è familia alicujus, qui ex pane domini victitat. Regeſtum Conſtabulariæ Burdegal. fol. 202. *Dominus hæreditatis, vel filius ſuus, vel alius, qui ſecum ſit in domo ad Panem & vinum.* Stabilimenta S. Ludov. l. 1. c. 30. *Homme, qui emble à ſon Seigneur, & il eſt à ſon pain & ſon vin.* Idem, qui *Larron domeſtique*, in Conſuet. Burdegal. art. 107. & Lodunenſi art. 7. *Eſſe in pane*, ſeu *ad panem* patris, *eſtre en pain*, dicitur filius, qui eſt in poteſtate patris, in Conſuetud. Hannoniæ c. 42. 98. 106. Montenſi c. 6. 8. 9. 10. 36. & aliis. Ita *emancipatio* appellatur *miſe hors de pain*, in Montenſi art. 10. & Allevenſi art. 14.

PANEM AUT HOSPITALITATEM DARE, Wargis ſeu bannitis & fugitivis ſervis, vel eos in hoſpitium *colligere* vetitum; in Lege Salica tit. 57. §. 5. & tit. 59. in Lege Burgund. tit. 6. & in Legibus Wiſigoth. lib. 9. tit. 1. §. 4. 5. 6. ubi *humanitatem dare*, idem valet.

PANIS & AQUÆ REFECTIONE damnati delinquentes Epiſcopi, in Legibus Wiſigoth. lib. 2. tit. 1. §. 18. ut & Monachi, in Regula S. Iſidori c. 18. in Concilio Tarracon. I. can. 1. & Clerici, in Matiſcon. I. can. 5. in Turon. II. c. 18. 19. &c. *Pœnitentia in pane & aqua*, in Pœnitent. Egberti c. 31. 32. in Capitular. Caroli Magni lib. 5. cap. 2. lib. 7. cap. 36. in Regula Canonicorum Metenſium Chrodegangi Epiſc. c. 4. *Parvo pane & aqua brevi, cum abundantia divini verbi, uſque ad ſatisfactionem frui*, in Concilio Metenſi an. 888. c. 9. *In pane, ſale, & aqua tantum corripi*, in Concilio Triburienſi an. 895. c. 8. 55. Remenſi an. 923. Vide Rainardum Abbat. Ciſtercienſem in Conſtit. ejuſdem Ord. c. 79. Nomaſticon Ciſterc. pag. 287 317. 365. Huc ſpectant iſta Hieronymi de Vita Clericor. *Forciſſimum jejunium eſt aqua & panis, &c.*

¶ PANISSA. Minutioris grani ſpecies, idem quod *Panicium*. Tranſactio inter Abbatem & Monachos Craſſenſes an. 1351. *Duas partes decimæ & primitiæ omnium bladorum & vini, fabarum & viminum; ſed de millio & Paniſſa nihil recepit.*

¶ PANISTARIUS, PANITARIUS. Vide ſupra *Panitarius*.

¶ PANITIA. Vide *Panicium*.

¶ PANITTARIUS, Idem qui *Panetarius*. Charta Eduardi I. Reg. Angl. ann. 1299. apud Rymer. tom 2. p. 853. *Mathæi de Cria Panittarii Franciæ, &c.*

¶ PANIZATA. Vide *Palizata*.

¶ PANKETA Vide *Pancketa*.

¶ 1. PANNA, Sartago, caldarium amplum. Apud Andegavenſes, vas fictile majus in quo panni lexivio mundantur, vocant *Panne*. Charta Wichmanni Magdeburg Archiep. an 1178. apud Ludewig tom. 5. Reliq. MSS. p. 8. *Contulimus ... tantam portionem de puteo ſalenarum, ut ad coquendum ſalem quatuor inde Panne inſtruantur ... Curiam ſuam adjacentem donavis prefate eccleſie ſub ea diſpoſitione, ut de cenſu tam curie quam predictarum 4. Pannorum in aniverſario ſuo fratribus jam dicte eccleſie perpetim refectio adminiſtretur.* Conſuet. Andegav. ad calcem à Menagio laudata: *Tous merchands de Pannes à faire buie.*

¶ 2. PANNA, Vox lignariorum qua lignum deſignant quadratum ſex aut ſeptem pollicum, quod ſuper tecti canterios impoſitum, ligneiſque retentum fulcris, portat aſſeres, Gall. *Panne*. Hinc *Panna* in Cathedralibus aliiſque majoribus eccleſiis vocatur tignum illud tranſverſarium quod ad ambonem poſitum pluribus cereis ornatur. *Pannæ* apud Vitruvium dicuntur templa. Charta ann. 1309. to. 1. Hiſt. Dalphin. p 98. *Item fuſtum quod vocatur Panna, debet duodecim denarios.*

¶ 3. PANNA GUTTÆ, Ea faſtigii pars, quæ tabulato reſpondet. Tabular. S. Clodoaldi: *Et ſi prædictus Remboldus domus pinnaculum auferre voluerit, vel heres ejus uſque ad Pannam Guttæ auferre licebit.* Vide *Gutta* 4.

¶ 4. PANNA, Pellitium. Vide *Pannus* 2.

¶ PANNAGIUM. Vide *Paſtio*.

¶ PANNALIUM, Vexillum minus. Funus Johan. Galeaz ann. 1402 apud Murator. tom. 16. col. 1035. *Aliæ duæ* (ſcuta) *cum Pannalio de comitatu Angleriæ*. Vide *Bandum* 1.

¶ 1. PANNARIUS, Caniſtrum, *Panier*. Computus ab an. 1333. ad an. 1336. tom. 2. Hiſt. Dalphin. p. 276. *Apud Scaulum in primo jardeno ubi Dominus accepit fructus arangiorum & limoncellorum pro ipſis fructibus & uno Pannario, taren. 1.* Vide *Pannerius*.

¶ 2. PANNARIUS, Pannorum venditor, Gall. *Mar-*

Digitized by Google

Marchand drapier. Charta Eduardi III Reg. Angl. an. 1376. apud Rymer. tom. 7. p. 117. *Conceſſimus vobis in auxilium præmiſſorum aſſiſam panis, vini & cervisiæ ac ſtallagium Pannariorum & carnificum, aliorum mercatorum, &c.* Occurrit enim apud *Madox* Formul. Anglic. p. 283. Menoti Sermones fol. 120 *Mittit ad querendum les Drapiers, les groſſiers, marchands de ſoye... Pannarios, groſſarios & mercatores ſetarios.*

PANNEI LAPIDES, Imbrices, tegulæ, Theuton. *Panne,* & *Gleeupannen.* Chronicon Vindhemienſe l. 1. cap. 11. *Quæ Panneis Lapidibus cæmento contexerunt.*

¶ PANNELLARE, in Paginam ſeu ſchedulam referre, apud practicos Anglos. Charta Eduardi III Reg. Angl. apud Rymer. tom. 7. p. 147. *Et ideo tibi præcipimus quod prædictos homines reſidentes & habitantes in eadem inſula, ad comparendum ... non compellas, nec ipſos vel eorum aliquem in aſſiſis, juratis ſeu recognitionibus aliquibus (licet nos ſpecialiter tangant) ponas aut Pannelles, nec poni vel Pannellari facias ullo modo.* Vide *Panellum* 2.

PANNELLUS. Vide in *Pavenſes,* & *Panellus* 3.

¶ PANNERIUS, Sporta, corbis, *Panier.* Charta an. 1309. tom. 1. Hiſt. Dalphin. p. 98. *Unus Pannerius piſcium debet duodecim denarios.* Vide *Panerius.*

¶ PANNETERIA. Vide in *Panetarius.*

¶ PANNETERIUS, Idem qui *Panetarius.* Proceſſus de Vita B. Petri de Luxemb. tom. 1. Julii p. 586. *Robinus Præpoſiti Panneterius domini Ducis Borbonii.*

PANNICIDÆ, Qui pannos ſcindunt, Sartores, *Tailleurs,* noſtris. Tidericus Langenius in Saxonia:

Sunt mercatores, quibus attribuuntur honores,
Sunt Pannicidæ pleni ſuper omnia fide.

PANNICLEROSUS. Hiſtoria Epiſcoporum Autiſiodorenſium c. 51. *Quando ipſe intravit Eccleſiam, ſic nudum veſtimentis Presbyterium, ſic Eccleſiæ corpus ornamentis exutum, ſic chorum cappis expoliatum reperit, ut in quinque tantum Pannicleroſis, & ſeuta, quæ bono erat, eherus pſallendo triumpharet, &c.* Forte *pannoſis,* vel *panniculoſis,* id eſt, detritis & in fruſta deciſis.

¶ PANNICULARIA, apud JCtos quid ſint diſcimus ex Reſcripto Hadriani D. de bonis damnat. *Non enim bona damnatorum Panniculariа ſignificari quis probe dixerit: nec ſi zonam circa ſe habuerit, protinus ſibi vindicare debebis. Sed veſtem, qua is fuerit indutus, aut nummulos in ventralem, quos victus ſui cauſa in promptu habuerit, aut leves annulos.* Vide Hofman.

¶ PANNICULUS, Quiſquiliarum faſciculus. Miracula B. Simonis de Lipnica tom. 4. Julii p. 560. *Ipſum dum ſic quæſivit circumiens littus prædicti fluvii, vidit verticem capitis cum crinibus in aqua; exiſtimans utique vel oculos altar vel Panniculum ſupernatare, corpuſque non videns quod fuit totum in aqua.*

¶ PANNICUSOR, Sartor, Gall. *Tailleur.* Charta ann. 1366. pro Aquariatu de Talemundo: *Item dabis & miniſtrabis Pannicuſori qui fuerit Conventui ſingulis diebus generoſe ſicut uni de religioſis monaſterii memorati.*

¶ PANNIFEX, Idem qui *Pannificus,* in Charta an. 1478. apud Rymer. tom. 12. p. 61.

¶ PANNIFICIUM, Pannorum textura, fabrica. Litteræ Philippi VI. Regis ann. 1335. tom. 2. Ordin. Reg. Franc. pag. 114. *Ne per contrafactum dicti ſigni Pannificium Carcaſſonæ per alios diffamaretur.*

PANNIFICUS, Pannorum confector. Charta Communiæ Belvacenſis an. 1182. *Ad extenſionem quoque pannorum penditoria æquali altitudine in terra affigi debent, & quidquid de penditoriis, vel de Pannifico, vel de rebus Pannificorum appendentibus foriſfactum fuerit, &c.* [Baluzius lib. 7. Miſcell. p. 304. edidit: *Et quicumque de penditoriis vel de Pannifico, vel de rebus Pannifico appendentibus foriſfactum fecerit, &c.* Quod de pannorum officina intelligendum videtur.

¶ PANNITONSOR, Pannorum tonſor, Gall. *Pareur de draps.* Obituarium MS. S. Gerardi in Lemovic. fol. 31. *Die 4. menſis Julii fit anniverſarium Gregorii Croſa Pannitonſoris.*

¶ PANNONCELLUS, Gall. *Pannonceau du Roy,* Velum quod prædiis obſignatis apponitur. Ordinat. Ludovici X. an. 1315. tom. 1. Ordinat. Reg. Fr. p. 572. *Pannoncellos, & ſigna noſtra in juriſdictionibus eorum, niſi caſibus ad nos pertinentibus, per Seneſcallos, ballivos, & alios judices noſtros, & niſi prius cauſa cognita legitime poni de cetero prohibemus. Pannoncellos ſeu baculos noſtros ... apponant,* in Charta Caroli V. Reg. Franc. an. 1369. apud Lobinell. tom. 3. Hiſt. Pariſ. p. 473. Vide *Brando* 2. *Pannus* 5. & *Pennones.*

PANNUCEUS, Papiæ, *Pannoſus. Pannucea veſtis, quaſi pannoſa, dicta, quod ſit diverſis pannis obſita.* Iſidorus lib. 19. c. 22. habet *Pannutia.* Pro *Obſita.* Ugutio legit *abſciſa.* [Perſius Sat. 4. v. 21.

Dum ne deterius ſapiat Pannucia Baucis.]

☞ *Pannuſie* ea, ni fallor, accipienda notione, pro veſte ſcilicet pannoſa ſeu detrita, non pro crepidis, Gall. *Pantoufles,* ut vult Borellus. Le Roman *de la Roſe* MS.

L'en te devroit en un Putel
Toueiller comme un viès Pannuſie.

¶ PANNUCULA. Vide *Panucula.*

PANNULÆ. Vide *Panucla* [& *Pannus* 2.]

¶ PANNULEIUM, *Sudariolum à panno, & volvendo filo.* Laur. in Amalth. *Pannuellium* Turnebo lib. 22. Adverſ. c. 6.

PANNULULA, *Navicula textricum, qua ejus diſcurſu panni texuntur.* Ugutio.

¶ PANNUM, Vadium, pignus. *Pan ou gage,* in Conſuet. Montarg. c. 4 art. 9. Aurelian. art. 158 Kyliano: *Pand, pignus, hypotheca.* Leges Balduini Flandriæ Comit. ann. 1200. apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 766. *Si quis in cuſtodia fructuum terrarum ſuarum, vel nemorum ... per ſe, vel per ſervientem ſuum Panna, ſeu vadia accipere voluerit, & ei Pannum, vel vadium denegatum, id eſt ſconditum fuerit, & inde inter eum & illum qui vadium denegaverit, id eſt ſcondiverit, quem ſupra ſuum invenerit, rixæ & contentiones, vel conflictus moveantur, &c.*

¶ PANNUM GALLINARUM, pro *Bannum,* ut videtur, Cenſus gallinarum. Vide *Gallinagium* Charta Alexandri Leodic. Epiſc. an. 1131. apud Marten. tom. 1. Ampliſ. Collect. col. 709. *Venatores ſuos ſeu canes eorum, accipitres ſuos & quoslibet officiales, clientes, foreſtarios, ab impetratione meſſis, Pannum Gallinarum & quarumlibet exactionum ... placuit ei omnimodo excludere.*

¶ PANNUNCULA. Vide *Panucula.*

1. PANNUS, Portio, ſegmentum, vulgo *Pan.* Silveſter Giraldus de Hibernia expugnata c. 21. *Militis quoque coxa ferro utrinque veſtita uno ſecuris ictu cum Panno loricæ preciſa, &c.* Idem in Itinerario Cambriæ lib. 1. 4. *Accidit ... Militem quendam ſuum in conflictu contra Wallenſes à quodam ipſorum per mediam coxam, cum Panno loricæ ocreali ferro utrinque veſtitam ſagitta percuſſum eſſe.* Uſatici MSS. urbis Ambianenſis: *Il convarrois, que chil qui le dete claime teuiſe lo teſmoing par le Pan du ſercot, ou par le Pan de la cote, ou par le Pan de la cappe, ou par le Pan du premerain garnement kil avoit veſtu, & cil qui le conduiſe doit dire, ſire Prevos, veſchi Robert, qui chi eſt contre Huon, qui la oſt, &c.* [Le Roman *de la Roſe* MS.

Chaſcuns ſes Pains à ſa ceinture
Met au fuir toute ſa cure.]

¶ PANNUS, Pars Eccleſiæ. Ordinar. Eccleſ. Cabil. apud Marten. Tract. de Ritibus pag. 125. *Fit*

ſtatio

Digitized by Google

ſtatio in primo Panuo & fit ſtatio in ſecunde Panno.

¶ PANNUS LIGNEUS, Portio nemoris. Charta an. 1245. in Chartular. Pontiſar. *Leproſis de Arumvilla* (legat) *unam culturam cum duobus Pannis ligneis.* In Conſuet. Remenſi art. 377. *Pan de fuſt*, eſt murus ex ligno compactus.

2. PANNUS, Cambro-Britannis *Pan*, Pellitium, pili molliores, Gallis *Panne*. Tudebodus lib. 5. Itineris Hieroſol. *Et fecit illis magnum mercatum fieri de equis & aſinis, & pane & caſeis, & Pannis, & omibus bonis.* Regula Militum Hoſpital. S. Joannis Hieroſol. c. 12. *Deinde Pannos religioni noſtra non congruos, nec pelles ſilveſtres omnino portent, &c.* Gervaſius Dorobernenſis an. 1188. *Statutum fuit, ... quod nullus habeat Pannos deciſos ac laceratos.* Chronicon Voſienſe c. 74. *Barones tempore priſco munifici largiteres vilibus utebantur Pannis, adeo ut Euſtorgius Epiſcopus, Vicecomes Lemovicenſis, & Vicecomes Combornenſis arietinis ac vulpinis pellibus aliquoties uterentur, quas poſt illos, mediocres deferre erubeſcunt.* Adde Fletam lib. 2. c. 14. §. 2. Vide Differt. 1. ad Joinvillam p. 130.

¶ PANNA, Idem quod *Pannus*. Teſtam. Oliverii de Clicio an. 1406. apud Lobinell. to. 2. Hiſt. Britan. col. 827. *Dedit domino de Vaucler Pannam ſeu forraturam hoppulandæ ſuæ.* Teſtam. Margaritę Duciſſę ann. 1469. ibidem col. 1317. *Plus donnons à notredit belle-ſeur deux de nos Pannes, l'une de martre, & l'autre d'armines des meilleures de nos longues robes.*

¶ PANNULA, diminut. à *Panna*. Charta an 1366. pro Aquariatu de Talemundo: *De biennio in biennium* (miniſtrabit Aquarius) *Pannulas ſeu forraturas, & novitiis capriolorum.*

PENNA. Eadem notione, ex Gallico *Penne*. Statuta Ordinis *de Sempringham* p. 715. de fratribus Pellipariis: *Habeant unde pellicea & Pennæ Sanctimonialibus & Sororibus Canonicis & Fratribus fiant.* [Computus an. 1255. apud D. *Braſſel* de Uſu feud. tom. 1. p 470. *Pro Pennis ad dictos drapos & ad drapos auri 400. lib. 29. ſol.* Alius ab an. 1333. ad an. 1336. tom. 2. Hiſt. Dalphin. p. 273. *Pro Pennis de veyro roborum Domini & Comitiſſæ... unc. 10. tar. 18.* Statuta Monialium S. Salvatoris Maſſil. ann. 1400. *Ponatur mantellus honeſtus Penna forratus. Penne de ſcurolliis*, in Statutis Aſtenſ. *Penna agnina* in Privil. Leduini Abb. S. Vedaſti Atrebat. ann. 1036. ex Chartul. V. ejuſdem Monaſt. p. 243. *Penna agnina vel pellicia, 1. den.* Le Roman *de la guerre de Troyes* MS.

Dou mantiel ſu la Pene chiere,
Sans piece ſu treſtot entiere.

Paines, Peſnes vel *Piennes* nuncupant noſtri eas lanę vel fili partes quæ circa inſubulum remanent, de quibus interdum pannus vilior texebatur, unde illum *Piennes* vocabant, ut ad Litteras Johannis Reg. Franc. an. 1361. to. 3 Ordinat p. 515. obſervat Cl. V. *Secouſſe*: *On ne peut tixtre en une couverture de laine piguèe à ſain, plus de deux aulnes de Piennes, puiſqu'il y a liſieres.*]

☞ Hinc *Penne* vel *Pane* apud noſtrates Poetas, pro *Pellitium* quo clypeum ſeu ſcutum tegebant. Le Roman *de Partonopex* MS.

Vait ferir Gaudins durement,
Halt tres parmi l'eſcu l'aſene
De ſoz lo bouche lez la Penne.

Ibidem:

De lez la Penne de l'eſcu
Parmi l'eſpaule l'a feru.

Le Roman *de la Violette* MS.

Et le jayant parmi la Pane
De l'eſcu le fiert de ſa mache.

Le Roman *d'Athis* MS.

De fort eſcus fait Tarevenne
Lui perce le premiere Penne.

Vide *Buccula* 1.

¶ PANNUS BERETTINUS, Cinerei coloris, panni ſpiſſioris & vilioris ſpecies. Chron. Eſtenſe ad an. 1391. apud Murator. tom. 15. col. 521. *Dominus marchio in ſignum veræ contritionis induit ſe de Panno Berettino veſtibus ſuperioribus.* Pluries ibi. Vide *Berretinus* & *Birrus*.

¶ PANNUS DE BIGARIA, f. *de bigeria*, Pannus rufus, villoſus. Vide *Bigera*. Charta Johannis Comit. Carnot. an. 1222 ex Schedis D. *Lancelot*: *Concedo quod burgenſes dampnati Carnotenſes portent Pannos ſuos de Bigaria, ſalvo omni jure meo.*

¶ PANNUS BRUNUS *de Duaſia*, à Duaco civitate, Gall. *Douay*, nomen habens. Computus ab ann. 1333. ad an. 1336. tom. 2. Hiſt Dalphin. pag. 274. *Pro una canna de Panno bruno de Duaſia pro caligis Domini, taren. 24.* Ibidem p. 288. ex Academicis Cruſcanis hæc laudantur: *Lo ſteſſo che Doagio città di Fiandra dalla quale anticamente ci veniva una ſpecie di Panno dal nome della città chiamato Doagio.*

¶ PANNUS CARTARINUS. Teſtam. Johann. Gaſgui Epiſc. Maſſil. an. 1344. ex Tabul. ejuſdem. Eccl. *Lego eccleſiæ Maſſilienſi ... duos Pannos cartarinos, cum quibus ſæpe juſſit parare altare B. Mariæ, in quorum altero eſt hiſtoria ſancti Nicolai de opere Anglicano.* Occurrit rurſum ibidem.

¶ PANNUS DIASPRETUS, Panni pretioſioris ſpecies, *Diaſprè*. Vide *Diaſprus*.

¶ PANNUS FRATUS, pro *Frectatus*, vel *Frictatus*, ni fallor, Cancellatus, Gall. *Raiè*. Litteræ Patentes Caroli V. Reg. Fr. an. 1367. *Item quod nulla ipſarum mulierum audeat portare in ſuis mantellis vel aliis veſtibus aliquas foderaturas Pannorum Fratorum vel de camocato.* Vide *Frecta*.

¶ PANNI GRANÆ, Pannus coccineus. Statuta Maſſil. l. 1. c 36. *Pro qualibet petia excedente quantitatem ſeu menſuram 7. cannarum, dentur duo denarii, exceptis Pannis Granæ pro quibus dentur, pro qualibet petia 4. denar.* Vide *Grana* 1.

PANNI IMPERIALES. Radulphus de Diceto an. 1178. *Comes Willelmus de Magnavilla Hieroſolymis rediit 8. Id. Octobris. Qui peregre profectus, ſicut altaria multarum per Angliam Eccleſiarum habuerat in memoria ſic & rediens habuit in veneratione Pannos, quos civitas Conſtantinopolis vocat Imperiales, paſſim locis diſtribuens Religioſis* [Le Roman *de la guerre de Troyes* MS.

Les voilles drecies en vent
Fetes de porpre & de cendals,
Et de Pailles Emperials.

Vide *Pallium* 2.]

¶ PANNUS NIELLATUS, Subniger. Vide *Nigellus* 1.

¶ PANNUS PLANEUS. Vide *Planeus*.

¶ PANNUS PROMISCUUS, Ferruginei coloris. Vita S. Johannis Gualberti tom. 3. Julii p. 348. *Quas* (veſtes) *cum providus pater diverſi coloris eſſe cerneret, nigredinis ſcilicet & albedinis, timuit, ne ſi ſeorſum faceret nigram & ſeorſum albam, alter aliquando pannum vellet nigrum, alter album ... qua de cauſa fieri præcepit Pannum Promiſcuum.*

PANNI ROTUNDI. Bulla Adriani IV. PP. pro Canonicis Placentinis apud P. Mariam Campum in Hiſt. Eccleſ. Placent. in Regeſto 2. part. n. 12. *Et Pannos rotundos deferentes in Eccleſia conſtitutis horis domino ſecundum conſuetudinem deſervire.* Adde ch. 60.

¶ PANNUS VIRGATUS, Virgis quibuſdam, in longum vel in latum varia ſerie & colore porrectis, diſtinctus. Limborch. Hiſt. Inquiſ. Toloſ. p. 50. *Item in Monte Albano ... emit Pannum Virgatum & fecit inde fieri ſupertunicale.* V. *Virgatus*.

¶ PANNI DE WORSTEDE. Skinner. Lex. Etym.

Word-

Digitized by Google

Wordſted, *Lana quædam textilis à Worſted oppido Norfolc. ejus opificio quondam celebri*.

¶ 3. PANNUS, Habitus, veſtimentum. Liber de Caſtro Ambaſiæ tom.10. Spicileg. Acher. p.550. *Quadam die Calvomontenſes venatorem Fulcoii cum equis, canibus & venatione ab ipſo capta ceperunt: Pannos, quorum induti homines Sulpicii, equoſque eorum equitantes cum canibus & venatione ſummo diluculo Ambaſio ad domum Fulcoii pervenerunt*. Statuta Aſtenſ fol.2.recto: *Pannorum vero eorum* (hæreticorum) *& rerum mobilium medietas accuſantium*.

¶ PANNI MONIALES. Veſtes monaſticæ. Notitia apud Mabill. tom.4. Annal. p.742. *Aliam partem cuidam filio ſuo, quem ipſe ſicuti ſeipſum in monachum obtulit, dereliquit hoc modo, quod quando ipſe filius pannos indueret, vel ſi abſque Pannis Monialibus moreretur, illa pars monachis funditus remaneret*.

¶ 4. PANNUS, Periſtroma, Gall. *Tapiſſerie*. Johannes Diaconus in Vita S. Athanaſii Epiſc. Neapolit. apud Murator. tom.2. part a. col.1046. *Eodem enim opere in eccleſia Stephania tredecim Pannos fecit, Evangelicam in iis depingens hiſtoriam, quos juſſit de columnarum capitibus ad ornamentum pendere, & in altare ejuſdem eccleſiæ hujus operis quatuor velamina obtulit, auro, multiſque gemmis decorata*.

¶ 5. PANNUS, Vexillum, ſignum bellicum, Gall. *Banniere*, quod præ ſe ferre in expeditionibus militaribus conſueverant nobiliores; atque id fuit etiam Epiſcoporum & Abbatum jus, ut vaſſallos ſuos in prælium ſub eccleſiarum ſuarum vexillis conducerent, cum à Rege vel Principe ſubmonebantur. Charta donationis Comitatus Camerac. ab Imper. Henrico II. an. 1007. *Præcipimus ut prælibatæ ſedis Eralwinus Epiſc. ſuique ſucceſſores liberam dehinc habeant poteſtatem eumdem Comitatum in uſum eccleſiæ ſupradictæ tenendi, Comitem eligendi, Pannos habendi, ſeu quidquid ſibi libeat modis omnibus inde faciendi*. Ex his facile efficitur *Pannos* fuiſſe ſupremi dominii inſignia: quod firmare iterum licet ex Charta Michaelis Archiep. Arelat. an. 1214. in Bibl. regia, qua Comiti Montisfortis caſtrum Belliquadri in feudum concedit. *Et nos Symon Comes Montisfortis ... in recognitionem dominii recipiemus vos infra caſtrum Belliquadri, & reddemus vobis claves ipſius, & levabitis ſignum veſtrum in turribus ejuſdem caſtri*. Nec aliunde, ut obiter dicam, vocis *banni* originem repetendam eſſe exiſtimo: *banni* quippe ſeu vexilla erant *Panni* haſtis affixi; hinc etiam habes nativam, ni fallor, vocis Gallicæ *Pannonceau* originationem. Vide *Pennones*.

6. PANNUS OCULI, Oculi albugo, λεύκωμα. Conſtantinus African. lib. de Gradib. *Petroleum .. valet cataractis & Pannis oculorum*. Idem lib.2. de Morbor. curat. cap.2. *Panni in oculis fiunt & albugines ex vulneribus vel puſtulis*.

¶ PANNUTIA. Vide *Pannuceus*.

¶ PANNYCHISMUS. Nocturnæ vigiliæ, pervigilatio, Græcis παννυχίδες. Vide Gloſ. med. Græcit. in hac voce. Arnobius lib.5. p.173. *Quibus myſteriis pervigilia conſecrata ſunt & Pannychiſmi graves*.

¶ PANOCETA RHEINOVIANA, Panacis ſpecies, ſic dicta quod circa Rhenum facilius creſcat. S. Willelmi Conſtitut. Hirſaug. lib.1. c.12. *Pro ſigno Panocetæ Rheinovianæ, generali præmiſſo, manum extenſam pectori appone, addito boni ſigno, eo quod res ſatis commoda ſit infirmis*.

¶ PANOCLYSTA, pro *Spanocliſta*: quod vide.

¶ PANORA. Vide *Panera* 1.

¶ PANORUM, Modus agri. Guiduccius lib. 2. c.18. de S. Humilitate tom.5. Maii p.210. *Anno 1282. 19. Octobris emit Sancta 12. ſextaria & 9. Panora terræ à fratribus quibuſdam de Pœnitentia dictis, tunc Florentiæ habitantibus, pro libris 382. & ſolidis 10. in parochia S. Laurentii*. Vide *Panalata*.

PANOSUS. Cælius Aurelian. lib.1. Tard. paſſion. c.4. *Dabimus etiam tum cibum plurimum atque Panoſum*. Ubi interpres *Panoſum* eſſe ait panem aridum, vel ſucco aliquo liquido conditum, vel jure.

¶ PANOTHI, Populi, iidem qui *Satmali* in Pomponio Mella lib.3. & *Faneſii* apud Plinium lib.4. c.13. dicuntur: ſed legendum apud utrumque *Panotii* probat Turnebus lib.6. Adverſ. c.19. ex Iſidoro lib.11. Origin. c. 3. *Panotii, apud Scythiam eſſe feruntur, tam diffuſa aurium magnitudine, ut eis omne corpus contegant. Pan enim Græco ſermone, omne: otia, aures dicuntur*. Idem confirmat Carmen de varia Erneſti Ducis Bavar. fortuna l. 7. apud Marten. tom.3. Anecd. col.361.

Audiit interea Panothos cognomine gentes
Exercere maris vicini littora, quorum
Naturæ juſſu corpus mirabile longis
Auribus increvit, adeoque cuncta peroſi.

Quam prodigioſam fabulam ex eo fictam ſuſpicatur idem Turnebus, quod ii toto corpore pelliti & bracchati erant, ut cum hinc inde penderent pellium prægrandes alæ, aures viderentur.

¶ PANOTUM. Vide *Panale*.

¶ PANS. Statuta Maſſil. lib.2. c.37. *Addimus quod omnes prædicti aurifabri teneantur ſub eodem ſacramento non deaurare nec deaurari facere leonem, nec deaurare de ſolie quod appellatur Pans, nec operari nec facere operari argentum a media uncia*.

¶ PANSA, *Qui ambulat pedibus in diverſa tendentibus*. Gloſſ. Iſid. Vox nota Latio pro Latipes.

PANSELENOS, *Tota lux noctis, ſcilicet luna plena, vel Plenilunium*, Joanni de Janua Gloſſar. Gr. Lat. Πανσέληνος, *luna plena*. Alibi: Πανσέληνον, *plena luna*. Vitæ Abbatum S. Albani pag.106. *Cum fuiſſet luna Panſelenos*. Perperam

PANSENIA, apud Felicem Monachum Girwenſem in Vita S. Guthlaci c.2. *Ad hujus utilitatis commodum hunc codicellum fieri ratus ſum, ut illis, qui ſciunt memoriam tanti viri, nota revocandi fiat: his vero, qui ignorant, velut latæ Panſeniæ indicium innoteſcat*. Ubi leg. *Panſelinæ*, ex Græc. πανσέληνη, *plenilunium*, ſeu πανσέληνος, *Luna plena*, ut eſt in Gloſ. Gr. Latin. Guill Brito lib. 6. Philipp.

Procedunt igitur, & jam piger aſtra Bootes
Flexerat & lento girabat plauſtra rotatu,
Panſelenonque poli medio ſe Luna ferebat.

Ita legendum, pro *Panſolumque*. Petrus Bleſenſis Epiſt. 8. de Luna: *Cum vero in plenitudine tota ſua eſt ſerena, Panſelenos*. Vide [Ammian. lib.20. &] Martian. Capellam lib.8.

¶ PANSERIA, Lorica, Italis *Panziero*, à *Panza*, ut videtur quod Italis & Francis ventrem ſonat. Acta S. Petri Cæleſtini tom.4. Maii p.434. *In harum vero quadragenarum aliquibus ... uſus eſt pro veſte ſolo cilicio; in quibuſdam vero cilicio & ſuper ipſum Panſeria ſive lorica, cujus pondere caro ejus per ſubintrantes nodos cilicii, ut teſtantur ejus ſocii, aliquoties rumpebatur*. Vide *Pancerea*.

¶ PANSPERMIUM, *Commune ſeminarium, materia*, à πᾶν & σπέρμα. Goclenius in Lex. Phil.

PANT. Lex Friſion. in Addit. tit.9 §.2. *Servum alterius per vim ſuſtulit, quod Pant dicunt*.

¶ PANTALERIA, ut *Panthera* 2. Statuta Mont. Regal. fol.204. *Intelligatur banchū extraxiſſe de platea, qui illud poſuerit ſubter Pantalerias, juxta murum, pillas vel colonas quæ ſunt circumquaque plateam prædictam*.

PANTANUM, PANTANELLUM, Palus, ex Italico *Pantano, luogo pien d'acqua ferma, e di fango*: Acariſio, qui vocem Longobardam eſſe ait, *Il fango tenero e molle*.

Per-

Digitized by Google

Pergamino, *aqua ſangoſa*. Charta Benedicti PP. an. 1033. apud Ughellum tom. 1 Ital. ſac. part. 1 p. 121. *Vel altas turres, quæ extenſæ ſunt ab una parte juxta terram veſtram, & Pantanum cum eodem ipſo Pantano ſaliente ad viam publicam, &c.* Et pag. 144. *Cum ... paſcuis & ſilvis, Pantanis & rivis cultis & incultis, &c.* Ita legendum p. 136. pro *pantariis*. [Charta Goffridi Aliſinæ Comitis an. 1165. apud Murator. tom. 2. part. 2 col. 1010. *Primum quidem quemdam locum prope Aleſinam Pantano circumdatum verſus Septentrionem ... Inſuper quamdam domum in prædicta civitate conſtitutam juxta domum Marandi Alberti, & prope Pantanum.*] Charta Friderici Imp. an. 1211. apud Rocchum Pirrum tom. 2 p. 639. *Et ducere* (aquam) *per conductum per terras ipſius domus in parvum Pantanellum ſuum, & piſcarium ibi habere, &c.* Alia ejuſdem Imper. an. 1229. ibidem pag. 640. *Tenimentum terrarum cultarum & incultarum, quod dicitur Pantanum ſalſum.* Dantes in Inferno c. 7.

Vidi genti ſangoſe in quel Pantano.

Joan. Villaneus lib. 9. c. 68. *Ed erano ſi circondati di Pantano, che non ſi poteva appena andare dal un padiglione all'altro.* Adde c. 70. V. Menagium.

¶ PANTAPOLA, *Simplaſiarius*. Gloſſ. Iſid. Leg. *Seplaſiarius*, ut eſt in Excerptis, authore Grævio.

¶ PANTATIO, Pignoratio. Leges Norman. apud Ludewig. tom. 7. Reliq. MSS. p. 307. *Harum autem querelarum quedam ſunt ex debito, quedam de preſtito, quedam de pacto, quedam de dampno, quedam de promiſſo, quedam de Pantatione, quedam de furto.*

¶ PANTERA, PANTERIA. Vetus Notitia ex Tabular. B. M. de Argentolio fol. 59. *19 ſol ... ſuper ſtallum in Pantera B. Dionyſii.* Sugerius de Adminiſtr. ſua cap. 1. *Triginta quinque* (ſolidos) *de cenſu ſtallarum piſtorum in Pantera ... refectioni fratrum appoſuimus.* Idem Suger. de Conſecrat. Eccl. S. Dion, *Exeuntes per plateam, quæ Panteria, eo quod inibi omnia emptioni & venditioni teruntur, antiquitus vocitatur, &c.* Ubi habes vocis originem, haud multum certam. Hoc forum *Panetiere* hodie dicitur, quod à vendito ibi pane duci poſſet. Huic etymo favet prior locus ipſius Sugerii. Vide *Panthera* 2.

PANTHEMA. Eckehardus junior de Caſibus S. Galli c. 3. pag. 59. de quadam imagine ab ipſa Deipara depicta: *In bractea autem ipſa aurea, cum reliquiſſet circuli planitiem vacuam, neſcio cujus arte poſtea calati ſunt apices;*

Hoc Panthema pia celaverat ipſa Maria.

Puto legendum *anthema*, ſeu potius *anathema*, ex Gr. ἀνάθημα, *donarium*.

¶ PANTHEON, Templum omnium Deorum, cui nunc S. Mariæ Rotundæ nomen. Anaſtaſius in Epitoma Chron. Caſin. apud Murator. tom. 2. p. 354. *Impetravit* (S. Bonifacius PP. IV.) *donari Eccleſiæ Chriſti templum Romæ quod ab antiquis Pantheon antea vocabatur, quod quaſi omnium videretur eſſe Deorum.* Vide Lex. Pitiſci.

¶ PANTHEUM, pro Baſilica, in vet. Inſcript apud Mabillonium Itin. Ital. pag. 224. *Sacrophagum & Pantheum cum tricono diſpoſuit & perfecit*; id eſt, Baſilicam tricameratam.

1. PANTHERA, Retis ſpecie, qua capiuntur anates. Deſcribitur à Petro Creſcentio lib. 10. de Agricult. c. 17. [Normanni inferiores *Pantiere* vocant Rete quo capiuntur aves maritimæ. Salmaſius de Uſur. p. 352 πανθήρα, *genus eſt retis, quo omne genus minutarum avium capitur, ut πανάγρα, quo piſcium omne genus.* Vide Lexicon Martinii.]

¶ 2. PANTHERA, Tentorium, ſub quo merces in publicis locis venum exponuntur; quod in motum retis *panthera* dicti efformatum eſſet, forte ſic dictum. Statuta Aſtenſ. c. 71. fol. 62. *Item quod aliqua perſona vendere volens aliquid in mercato de ſancto non poſſit ibi tenere ſeu teneri facere niſi tabulum unum ſeu bancham unam longam & longum, una teyſa, & copertum de una tenda ſeu Panthera tolle.* Vide *Pantaleria* & *Pantera*.

¶ PANTHEUM. Vide *Pantheon*.

¶ PANTIA, Lucanicæ ſpecies. Vide *Toma*.

PANTIATUS, Ventroſus Plinio, *ventrioſus* Plauto, Græcis γαστρώδης, Gallis *Panſu*. *Vir pantiatus, venter pantiatus*, apud Michaelem Scotum lib. de Phyſionomia cap. 21. & 85. Vide *Pancerea*.

PANTOCHARTA. Vide *Pancharta*.

¶ PANTOFLA, Calceamenti genus, aliud ab hodierno Gallico *Pantoufle*, Germ. *Pantoffel*. Concil. Senon. an. 1480. tom. 5. Spicil. Acher. pag 626. *Ordinamus, quod viri eccleſiaſtici, religioſi ac eccleſiarum miniſtri tunicas retro fiſſas neque cornetas, & pileos & brodequinos ſeu Pantoflas, niſi forſan cauſa invaletudinis alicujus ... quoquomodo deferant.* Adde Conc. Hiſp. to. 4. p. 246. Vide Menag. Schilterum in Gloſſ. Teuton. & infra *Sandalia*.

¶ PANTONARIUS, Pontis cuſtos, noſtris *Pantonier*. Epiſtola Laurentii Abbatis S. Vituni ad Canonicos Virdun. tom. 5. Annal. Bened. pag. 684. *Nonne ſcandalum ſum linguæ erat, quando fratres noſtros non monachos, ſed ruſticos, gardones, Pantenarios & advenas penuria congregatos vocabatis.* Vide *Pontaticum*. Le Roman de *Vacce* MS.

Un Pantonnier fiſt ſus lever
Qui la porte devoit garder ...
Le Pantonier qui vout dormir
Ala les pelerins baſtant
O ſon baſton pluſours beuſant.

PANTONERIA, Burſæ, ſeu marſupii ſpecies, in Fleta l. 2 c. 82. §. 2 forte pro *Panneteria*.

PANTONIUM, *Navigium tardum & grave*, Papiæ. Sed legendum *Pontonium*. Vide in *Ponto*.

PANDUS, Omnis, ex Gr. πᾶς, παντὸς. [Charta Regis Merciorum an. 816. apud Hickeſ. Grammat. Anglo-Sax. p. 173. *Regimina ſceptri cum conſilio & conſenſu Pantorum procerum, prætorumque meorum, &c.*] Aldhelmus Abbas Malmesburienſis: *Pantorum, procerum, prætorumque pio potiſſimum paterneque præſertim privilegio, &c.*

PANUCELLUM, Penus, vel locus recondendo pani, quo caſu legendum *Panicellum*. Gloſſ Lat. Gr. *Panucellium*, πάνιον. Salmaſius reponit πανίον.

PANUCLA, Iſidor. l. 19. c. 29. *Panuliæ, vel Panuclæ, dictæ, quod ex iis panni texantur: ipſæ enim diſcurrunt per telam.* Ubi Papias legit *Panulæ*. Gloſſ. Ælfrici cap. de veſtibus: *Panucla*, geclutadhræ-gel, i. conſuta veſtis. Ubi Somnerus *pannutia* reponendum cenſet. *Panucla*, nuda habent Gloſſæ Arabico-Lat. Vide Meurſium in πανοῦκλα, [Martinium in *Panucelium*, & *Pannus* 2.]

1. PANUCULA, Morbi ſpecies, [ſeu ulcus magnum, quod *Chironium* Theodoreto, aliis *Telephium* dicitur, ut notant Bollandiſtæ] Miracula S. Richarii lib. 2. c. 3. *Cui poſt hanc vocem morbus venenoſæ lacertæ, ſive Panuculæ, miſerabiliter inolevit, quo morbo tertia die vitæ terminum poſuit.* [*Pannuncula*, ediderunt Bollandiſtæ tom. 3. April. p. 453. *Pananculа*, Mabillonius ſæc. 2. Benedict. p. 223.] Nonio, *Panucula*, eſt tumor ſub auribus vel inguinibus: πανοῦκλα, Alexandro Tralliano, [*Panicula*, πανοῦκλα, in Gloſſ. Lat. Gr. MSS. Sangerman.] *Panicula*, Plinio l. 3. de Medic c. 27. Vide *Papula*.

¶ PANNUCULA, Eadem notione, in Vita S. Simeonis Stylitæ tom. 1. Januar. p. 266. *In femore plagam à diabolo accepit, quemadmodum B. Job: unde morbus Pannucula dictus: & convulſum eſt femur illius.*

2. PANUCULA. Papias: *Panus, lignum, in quo trama componitur: dictum, quod eo panni texantur. Idem Diminutivum, hæc Panucula.* Vide *Panucla*. Gloſſ. Gr. Lat. πῆνιον, *Penus, panucula*: legendum *panus*, & *panucula*. Mox: Πηνίσκιον, *Panuculum*. Vide Salmaſium ad Hiſt.

Digitized by Google

Hiſt.Aug.pag.127.[Mattin.v.*Panula*, & Lexic.medic. v.*Panus*.]

¶ PANULIA. Vide *Panucla*.

¶ PANUNCELLUS. Vide *Paillo* & *Panoncellus*.

¶ PANUS, pro Pannus, in Capitul.gener.S.Victoria Maſſil. *In dormitorio ſint ſemper lecti* 60. *regularibus ſtraminis vel ſtramentis & Panis ſufficienter ornati*. Alia notione, vide in *Panis* 1.& in *Panucula* 2.

¶ PANZA, Italis Abdomen, alvus, noſtris *Panſe*. Statuta Aſtenſ.c 80.fol.33. v. *Si aliqua perſona excoriaverit aliquam beſtiam mortuam,... aut Panzam vel interiora illius beſtiæ projecerit, &c.*

¶ PANZERIA, ut *Panceria*, Lorica quæ ventrem tegit. Computus ab an.1333.ad an.1336. tom.2. Hiſtor. Dalphin.p.278. *Item, pro Panzeria dupla, unc.*11. Adde Murat.tom.16.col.1027. Vide *Pancerea*.

¶ PANZERIUM, Chlamydis genus, Germ. *Panzerhemd*. Teſtamentum Henrici de *Ebruſels* ann. 1440. tom.2.Rerum Mogunt.p.491. *Lego ad fabricam eccleſiæ B.V. ad gradus melius mantellum cum foderatura, & melius Panzerium meum*.

¶ PANZERONUS. Vide *Panceronus*.

¶ PANZONUS, Navis oneraria. Bartholomæi Scribæ Annal.Genuenſ.ad an.1264.apud Murator.tom. 6.col.532. *Erant autem naves tres, una quarum major erat aliis, & tarridæ magnæ cum gabiis, Panzonus unus, galeæ duæ & ſegittea una*. Lanfranci Pignol.Annal.Genuenſ.ad eumdem an.ibid. col 534. *Et quum tranſitum facerent per partes Mutoni invenerunt quemdam Panzonum magnum oneratum grano, quod etiam ceperunt*.

¶ PAODENTA, pro *Padoenta*, Paſcua, paſturæ. Charta an.1320.apud Rymer.tom.3.p.843. *Et quod habitantes in loco de Caſtro novo & baſtida prædictis & eorum pertinentiis, habeant pro animalibus ſuis Paodenta libero in omnibus & ſingulis territoriis incultis*. Vide *Padnire*.

¶ PAONACIUS, Violaceus, purpureus, Ital. *Paonazzo*, colorem caudæ pavonis referens. Johan. Demuſſis in Chron. Placent.apud Murator.to. 16. col. 79. *Dominæ portant indumenta longa & larga... de panno de lana ſcarlata de grana, & de Paonacio de grana, &c.* *Paonace*, pro purpura, dixit Godofredus *en ſa Satyre de Patenoſtres*, apud Borellum:

Auſſi bien ſeus bureau, comme ſont Paonace.

PAPA. Papias: *Papa: Admirabilis, major pater, & cuſtos*. *Papa, paternitatis nomen eſt*, inquit Walafridus Strabo de Rebus Eccleſiaſt. cap.7. & promiſcue olim datum Epiſcopis, quod nude *Papas* vocabant. Hinc veterum Epiſtolæ Epiſcopis inſcriptæ hanc formulam ferme ſemper præferunt, *Domino Papæ N. ſalutem*, ut patet ex S.Auguſtino Ep.13.18.222.256.S.Hieronymo Epiſt.ad eumdem Auguſtinum, & aliis, quos laudat Joach. Vadianus lib.de Primitivæ Eccleſiæ ſtatu ſub finem, Bignonius ad lib.1.Marculfi, Savaro ad Sidonium l.1.Ep.6. Ita *Papæ* paſſim Epiſcopi dicuntur apud ſcriptores. Prudentius in Paſſione Hyppolyti Martyris ad Valerianum Epiſcopum.

Rorantes ſaxorum apices vidi, optime Papa.

Series Epiſcoporum Metenſium ſub Carolo M.

Nobilis in cunctis, Papa Chrodegangus habetur.

Tortarius Floriacenſis de Translat. S. Mauri, cum ſe Epiſcopum fuiſſe inſinuaſſet, priuſquam Benedictinum induiſſet habitum, hæc ſubdit:

Gratum eſt, ut ceram Legislatore repondam
Servitium Domino, præſente mihi Benedicto,
Illius & normam juxta deducere vitam,
Quam me barbarico Papam *contradere ludo*.

Adde Gregor.Turon.lib.2.Hiſt.c.27.l.10.c.1.Anaſtaſ.in Collatione S.Maximi Martyr. p.116. Vitam S.Domitiani Confeſſ.apud Guichenonum p.229.&c. Sed & *Papa* pro Epiſcopali dignitate ſumitur interdum. *Papa urbis Turonicæ*, Gregorio Tur lib.4.c.26.

☞ Neque illud prætermittendum, quod, *Papæ* vocabulo tametſi promiſcue ab aliis donarentur Epiſcopi, nullus tamen in Occidente hunc ſibi titulum tribuerit prætar Roman.Pontificem, qui eo nomine tanquam ſibi proprio uſus eſt jam inde à Leonis Magni temporibus.

Papæ nomen ac titulum *Hieroclam*, ſeu, ut ab Eutychio in Originibus Alexandr.appellatur *Heraclam*, Patriarcham Alexandr.uſurpaſſe tradit Chron. Orientale p.115.& idem Eutychius: exinde idem titulus cæteris Alexandrinis Præſulibus tribuitur à ſcriptoribus, uti obſervatum a Seldeno ad eumd.Eutychium, Goaro ad Theophanem p.578. & Allatio lib.1.de Conſenſione utriuſque Eccleſ.c.18.p.262.263. & aliis. Apud Facundum Hermianenſem l 4.c.2. S. Athanaſius *Papa noſter Athanaſius* dicitur. Adde Pachymerem l.10 cap.32. &c. Petrus Antiochen. Epiſc.in Epiſt.ad Dominicum Gradenſem Epiſc.in MS cod.Bibl.Reg.ait quinque numero eſſe Patriarchas in Eccleſiæ corpore, quod ab eis adminiſtratur ad exemplum quinque corporis humani ſenſuum: inter eos Antiochenum Epiſc. proprie dici Patriarcham, Romanum vero & Alexandrinum nuncupari Papas Conſtantinopolitanum & Hieroſolymitanum Archiepiſcopos. Verum non Alexandrino Patriarchæ proprius fuit titulus, cum & Conſtantinopolitano & Hieroſolymitano tribuat Avitus Vienneaſ. Epiſt.7. & 23.communiſque fuerit omnibus Epiſcopis appellatio.

☞ At poſtremis ſaltem ſæculis ſolus Patriarcha Alexandrin inter Orientalis Eccleſiæ Præſules *Papæ* nomen ſibi ſumſiſſe videtur tum in privatis, cum in publicis litteris ſeu Conciliorum ſubſcriptionibus; quamquam eadem denominatione donantur apud illos hieromonachi & parœciarum rectores, ut patet ex variis eorum ſubſcriptionibus, quæ in Synodo Jeroſolymitana p.351.habentur. Eodem vocabulo afficitur Mammarius Africanus martyr in Actis ejuſdem to. 4. Analect. p 94. *Eſt qui tibi pro nobis reſpondeat Mammarius Papa noſter*; qui tamen Epiſcopus non fuiſſe videtur, cum hunc titulum omittat paſſionis illius ſcriptor. Idem quoque tribuitur nomen Antonio presbytero in Actis SS.Juliani & Baſiliſſæ ibidem p.104.laudatis: *Tu et Antonius, quem Papam ſuum iſti teſtatur*; niſi legendum ſit *Papatem*, ut præfert vetuſtiſſimum lectionarium Luxovienſe.

☞ Atque hinc eſt fortaſſe, quod cum communis eſſet illa nomenclatura, Romani Pontifices titulum *univerſalis* nomini *Papæ* addiderunt; ſic *univerſalis Papa* dicitur Johannes VIII. in Synodo Ticinenſi an. 876. tom.2.Capitular.col.237.& 239. Idem ſummus Pontifex *Papa coangelicus* compellatur in Synodo Romana an.877.ibidem p.255.

PAPÆ denique nomenclatura donati ſoli Pontifices Rom.ex decreto ſcilicet Greg. VII.qui in Synodo Rom. ſtatuit, ut Papæ nomen unius eſſet in orbe Chriſtiano. Vide Baron.ad 10. Jan.& Sirmond. ad Ennodii l.4.Ep.1.

PAPA PATRUM. Vide *Pater Patrum*.

¶ PAPABILITAS, ut mox *Papetia*. Inſtrum.ann.1395. apud Marten.tom.7.Ampl.Collect.col.468. *Dixit ulterius quod cognoſcebat aliquos, quos tenebat pro tunc, qui oculum & intentionem habebant ad hoc quod dominus noſter de Papabilitate amoveretur*.

PAPATIA, Dignitas Papalis. Flor. Wigorn. an. 1044. de Benedicto PP. *Hic cum Papatiam emiſſet*.

¶ PAPATICUS, Eodem ſignificatu. Charta an.1014. tom.4. Annal. Bened.p.699. *Joannes igitur Papa, qui appellatus eſt Major, ingreſſus Papaticum, &c.*

PAPATUS, Eadem notione. Leo Oſt lib. 2.c.79. *Joanni nomine, qui quaſi religioſior habebatur, Papatum tradidit*. [Regimina Paduæ ad an. 1295. apud Murator. tom.

Digitized by Google

to.8.col.450. *Papa Cæleſtinus renuntiavit Papatui, &c.*]

Papare, Summum Pontificatum obtinere. Laurentius Leodienſis in Epiſcopis Virdunenſibus: *Qui eſt annus* 1144. *Verbi Dei incarnati, & ſeptimus Conradi regnantis, primus Lucii Papantis. &c.* [Brevis Hiſt. Ordin. Cartuſ. apud Marten. tom. 6. Ampliſſ. Collect. col. 208. *Ipſi domini Cardinales, relicto utroque Papante dolentes ſuper, &c.* Charta an. 1138. apud Calmet Hiſtor. Lothar. col. 317. *Innocentio Papante, Conrado feliciter regnante, &c.*

¶ Papatorius, Ad Papam ſpectans. Litteræ Bened. XIII. PP. an. 1409. ad Cardin. apud Marten. to. 7. Ampl. Coll. col. 983. *Ne de eligendo vel potius introducendo aliquem in papatum, cum quacumque vel quibuſcumq; perſona vel perſonis colloquium vel tractatum aut deliberationem ullo modo habeatis aut faciatis, nec ad aliquod Papatorium pro dicta poſtulatione, electione, ſeu verius intruſione facienda verbo vel ſcriptura ... procedatur, vobis ... diſtrictius inhibemus.*

¶ Papa Sarachenorum, apud Jacobum de Vitriaco lib. 3. Hiſt. Orient. tom. 3. Anecd. Marten. col. 270. *Papa Turcorum*, apud Raimundum *de Agiles*, Qui religioni ſeu potius ſuperſtitioni Mahumetanæ præeſt. Vide *Calixtus* & *Chaliſa*.

¶ PAPAFIGO, Vox Italica. Bernhardi *de Breydenbach* Iter Hieroſolym. pag. 243. *Unde maximus in galea ortus fuit clamor invocantium Deum Sanctoſque omnes & vota repromittentium, unde & illud tunc expanſum fuit velum* (*Papafigo Italico ſermone cognominatum*) *quod non niſi in extremo periculo & ultimo exitio apponitur.* Nautis noſtratibus *Papefiſ*, vel *Paquefic*, majus velum mediani mali.

¶ PAPAGALLUS, Pſittacus, in Chron. Eſtenſi apud Murator. tom. 15. col. 348. Vide *Papagen* & infra *Pappagallus*.

¶ Papagallus, pro Papalis, in Cod. MS. cujus meminit Godofredus in Notis ad Vitam Caroli VIII. pag. 712. 713. & 714.

PAPAGEN, Ebrardus Betunienſis contra Valdenſes c. 23. *Induimini purpura & byſſo, id eſt, Papagen, quaſi cultum bonæ vitæ habentes exterius, potius ad nitorem, quam ad utilitatem.* Ubi Gretzerus, ad marginem: *Num vocula Germanica Papages, quaſi dicas, Heretici veſtri inſtar multicolorium pſittacorum?* Sane nos etiam Pſittacos *Pappeguez* appellamus. Corona pretioſa: Παπαγὰς, *pſittacus*, ψιττακὸς, Itali *Papagallo* dicunt: *Papagoſo*, Joan. de Janua, in *Pſittacus*. Arreſtum 9. Maii an. 1321. *Unam capellam albam operatam de brodaria cum Papegaldis aureis.* [Vide *Pappagallus*.]

¶ PAPALARDUS. Vide *Papelardus*.

¶ PAPALHO, pro *Papilio*, Umbella quæ Regibus in urbium ingreſſibus prætenditur. Charta ann. 1463. in qua deſcribitur ſolemnis Ludovici XI. Reg. Franc. in Toloſam ingreſſus ad calcem Conſuetud. Toloſ. tom. 4. part. 2. novi Coſtum. p. 1061. *Rex acceptis clavibus, illas ibidem dictis dominis de Capitulo reſtituit dicendo eis* ... Mnus les vous commandons & les gardez. *Et cum his appoſita in ſigno Papalhonem* (l. Papalhone) *deſuper, dictus dominus noſter Rex dictis dominis de Capitulo, & aliis eos concomitantibus dictam civitatem Toloſæ fuit ingreſſus.*

¶ PAPALICANA Scriptura. Vide *Scriptura*.

PAPARE, *puerorum eſt, ficus manducare virorum.* Papias. [*Pappare*, apud Bucelinum in Menolog. Bened. ad diem 3. Jan. p. 9. *Vir pius* (Hoſtradus) *incredibili lætitia repletus partem cibi quo veſcebatur obtulit puero, mira ſimplicitate congeminans: Pappa, Pappa, quod eſt, comede*) *pulcherrime infans.*] Vide Perſium ſat. 3. & ſupra in *Papa*.

PAPARELLUS, Parvus Papa. Hugo Flaviniac. in Chron. p. 227. de Wiberto Antipapa: *Aliquando enim magnum erat, ſi quis regium oſculum merebatur, gratum, ſi quis veſtigia Papæ oſcularetur; nunc verſa vice rerum, quicunque inventus fuiſſet, tenebatur, nec antea dimittebatur, niſi pedem Paparelli illius oſcularetur, & ſic demum oſculo Regis potiebatur.*

¶ PAPARUS. Statuta Aſtenſ. *Ad evitandum fraudes decretum eſt quod de cetero debeant ipſi becharii tenere carmenum ſeu carmelinum Papari ſuper carnibus, & non tenere ſuper eodem bancho.* Italis *Papare* anſer eſt.

1. PAPAS, Pædagogus. Gloſſ. Iſid. *Papas, Pædagogus, qui ſequitur ſtudentes.* Papias: *Papas, pediſſequus, pædagogus. Papas, pædagogus. Pædagogus, puerorum eruditor, idem & Papas, id eſt, cuſtos.* Juvenalis ſat. 4.

... *timidus prægustet pocula Papas.*

Ejuſd. Scholiaſtes ad ſat. 7. v. 218. *Eunuchus, Pædagogus, aut communi carens ſenſu, proprium Papatis.* Petr. Dam. lib. 7. Ep. 12. *Dimiſſus itaque puer in medio, ſine Papate, vel gerula cœpit ire, &c.* Leo Oſt. l. 2. c. 29. *Monitus à Papate ſuo, ut ſine ſuſpicione alicujus fugere poſſes, monaſtica veſte indutus, fugam arripuit.* Occurrit in Vita S. Adalberti Epiſcopi Pragenſis c. 14. 17. apud Surium 23. April. & in Actis SS. Viti & Modeſti, apud eumd. Surium. In Gloſſa MS. ad diſticha Magiſtri Cornuti. *Papas, tis, garcionas coquinæ*, dicitur. Vide Dantem in Purgat. 15. [& *Pappas* infra.]

Papas, Papatus, Clericus, vel Sacerdos. Acta Romanæ Synodi ſub Zacharia PP. apud Othlonum in Vita S. Bonifacii Mogunt. l. 2. c. 5. *Et ipſa Epiſtola* (D. Jeſu Chriſti) *per manus Angeli Domini pervenit ad Romanam civitatem ad locum ſepulchri S. Petri, ubi claves regni cœlorum conſtitutæ ſunt, & duodecim Papati, qui ſunt in Romana civitate tridanas fecerunt vigilias, in jejuniis & orationibus, &c.* Innocentius III. PP. l. 15. Ep. 60. ad Thebanum Archiepiſcopum: *Canonici ejuſdem Eccleſiæ obtinuerunt ab eo medietatem omnium Monaſteriorum & Papatuum, in quibus tres Monachi vel pauciores morantur.* Lib. 16. Epiſt. 98. ad Epiſcopum Amyclenſem: *Abbatiarum, Eccleſiarum, Papatuum, decimarum, & poſſeſſionum ad eorum Eccleſias pertinentium illicitos detentores.* Et Epiſt. 115. ad Cardicenſem Epiſcopum. *Quia vero conſtitit nobis, quod Hoſpitalarii habebant ſeptē homines Eccleſiæ Cardicenſis, ſcilicet Papam Leonem, Joannem Fos, &c. Jubemus illos reſtitui. Præterea omnes Abbatias & Papatus in tenimento Hoſpitalis conſtitutos, &c.* Ubi *Papatus* videntur eſſe qui *Obedientia*, ſeu *Prioratus*, noſtris dicuntur. Boſquetus reditus & beneficia minorum Clericorum interpretatur, quod vulgo παπάδας Græci appellant. *Papades*, in Concilio Senenſi an. 1423. Goarus ad Cedrenum has voces, πάπας, & παπᾶς, diſtinguit: & alteram ſummo Pontifici, alteram Clericis minoribus convenire ait. In Iſaaci Comneni Nov. Ὅτι πᾶσι τοῖς ἀπὸ παπᾶ, ἤτοι ἀναγνώστου. Quibus verbis innuitur *Lectorem* eſſe ex infimo Clericorum ordine, ſimplicemque eſſe Clericum. Atque ita vocem παπᾶς, pro Clerico uſurpaſſe Byzantinos conſtat. Theoph. p. 83. ait Cyrum Præfectum Præt. cum ſibi timeret à Theodoſio Imp. in Eccleſiam confugiſſe, factumq; eſſe *Papam*: ὁ δὲ προσφυγὼν τῇ ἐκκλησίᾳ, ἐγένετο παππᾶς. Et Heraclius cum Criſpo Patric. dignitatem abrogaſſet, & εἰς κληρικοῦ σχῆμα τὴν κεφαλὴν ἀποκείρεσθαι juſſiſſet, recitatis à Patriarcha ſolemnibus precibus, de eo poſtmodum ad milites verba faciens, παπᾶν Κρίσπον appellavit, ut eſt apud Nicephor. CPtinop. in Breviar. p. 16. 1. edit. Et apud Nicet. Choniatē in Iſaac. l. 1. n. 2. Ἀλλὰ καὶ τοὺς προσφυγόντας τεμένεσιν ἀπεσφάττον, τῷ ποῦ ὁ παπᾶς, ἐρωτῶντες, *Et in templa confugientes mactabāt, ubi eſſet Papa, rogitantes*, id eſt, ædis Sacerdos: nam & in Ep. Barbaro-Græca Beſſarion. Cardin. edita à Meurſ. p. 59. παπάδες pro Presbyteris etiam accipiuntur, ut παπαδιακαί, in Actis S. Eliæ junior. à Combef. editis p. 199. pro *ſacrificulis*, uti Presbyteros noſtros vocant Calvini-

Digitized by Google

viniſtæ: & παπαδίαι, pro *Sacerdotiſſis*, in Gloſſis Græcobarbaris. Sed & ejuſmodi παπαδῶν uxores παπαδίαι appellantur in Nomocanone edito à Viro doctiſſimo Johanne Baptiſta Cotelerio tom. 1. Monumentorum Eccleſiæ Græcę cap. 137. Scribit præterea Scaliger lib. 7. de Emendat. tempor. pag. 684. Æthiopes, Sacerdotes *Papaſatb* hodie vocare, ut Epiſcopos *Epiſcopaſatb*. Sed & Indos ſummos ſuos Pontifices *Papas* appellare etiamnum tradit Joſeph. a Coſta lib. 5. cap. 14. p. 232. de qua appellatione, vide Franciſcum Lopes de Gomara lib. 5. c. 89. Quin etiam Græcis recentioribus vox παπᾶς præponi ſolebat Hegumenorum nominibus, quomodo vox *Pater* apud Latinos. Concilium Calchedon act. 1. Πέμψον τὸν παπᾶν Ἀβραάμιον. Alibi de Eutychete Archimandrita hæretico: Ὁ παπᾶς Εὐτυχές. Lamentatio MS. capta Conſtantinop. Παπάδες ἠγέμενοι, &c. Walafridus Strabo lib. de Reb. Eccleſ. c. 7. *Papa* nomen *paternitatis* appellationem eſſe ait, & *Clericorum congruere dignitati*. Quod etiam colligitur ex Vita Zozimi Epiſcopi Syracuſani n. 16. [Vide Menæa 7. Martii.]

2. PAPAS. Iſidor. l. 19. c. 27. de lanis: *Byſſum genus eſt quoddam lini nimium candidi & molliſſimi, quod Græci Papatem vocant.* [Græcis πάππος, lanugo carduorum & quivis flos lanuginoſus.]

¶ PAPATIA, Papaticus. Vide *Papa*.

¶ PAPATISSA, Nutrix. Paſſio SS. Viti & Modeſti tom. 2. Junii p. 102. *Juſſit miniſtris ut B. virum una cum S. Modeſto Papeto ſuo & Creſcentia nutrice* (al. *Papatiſſe*) *ſua ... in cataſta extenderent*.

¶ PAPATORIUS. Vide in *Papa*.

¶ PAPATUS. Vide *Papa*, *Papas* 1. & *Papatiſſa*.

PAPAVER. Vetus Charta apud Joannem Schefferum ad Chron. Upſalienſe p. 152. *Obtulit caſulam Dalmaticam & ſubtile cum duabus cappis, omnia de Papavere. Item duo ſuppellicea de ris.* Infra: *Item aliud par dorſalis & antependii de Papavere. Item deputabantur duo panni de Papavere ad ponendum ſuper ſepulchrum in ſolemnitatibus.* Occurrit rurſum ibi. Meminit Plinius lib 8. cap. 48. veſtium, quas *papaveratas* vocatas fuiſſe ait. Exceptio corporis S. Florentini Latiniacum MS. *Inſcriptio* (brevis) *hæc erat: Hic requieſcit, &c. Erat autem ſcriptum in Papavere.*

☞ Quales vero fuerint illæ veſtes de *papavere* vix conjicere licet. Voſſius in Etymol. tenuem ex byſſo linoque ſubtili veſtem interpretatur: Salmaſius in Solin. p. 1127. ex pinnarum papavere textam. Neutra ſententia Harduino placet, qui in notis ad Plinii locum citatum exiſtimat veſtes *papaveratas* eas fuiſſe, quæ eo papaveris genere terſæ, ex quo, teſte Plinio lib. 39. cap. 4. ſplendorem candoremque lina traherent, eumdem nitorem accepiſſent. Judicent peritiores. Heſychio, μήκωνες... καὶ ἄφαρον βύσσινον. Vide Lochnerum de Papavere p. 33. edit. 1713.

¶ PAPEGALDUS. Vide *Papagen*.

¶ PAPEGAUS. Vide *Pappagallus*.

¶ PAPELARDIA, Hypocriſis, noſtris *Papelardie*, vel *Papelardiſe*. Oſtienſis in cap. Conſtitutis Extra de appellationibus tom. 4. Gall. Chriſt. col. 134. *Fuit electus Rainaldus* (Primas Lugdunenſis) *non ſecundum Deum, ſed non ſine Deo, quia bene rexit, & ſicut probatur per opera, ipſam Eccleſiam multipliciter augmentavit: unde nec Papelardia ſola ſemper eſt omnibus aliis præferenda.* Ubi *Papelardia* potius ingenuum religioſumque oris habitum, quam hypocriſim ſignificare videtur.

PAPELARDUS, Hypocrita, adulator, ſimulator: qui *Papæ* frequenter exclamat, vel qui ut infantes, qui *Papas*, parentes vocare ſolent, voce adulatoria uti conſuevit. Scio eſſe quoſdam, qui à πανουργία, aſtutia, alios, qui à *palpel* Hebraico, i. acuere ingenium, deducunt: ſed valeant iſtæ originationes nimis ridiculæ. Galli *Papelard* dicunt. Peraldus in Summario virtutum & vitiorum tit. de Prudentia: *Caro decipit ſicut Papelardus, qui dicit ſe infirmum & pauperem, cum non ſit.* M. Robert. de Sorbona in Serm. de Conſcientia: *Si tales homines cum ſint cū Papelardis viris & Religioſis, dicunt, Orate pro me, &c.* Infra: *Item propter hoc dicuntur Papelardi, qui frequentant Confeſſiones.* Philippus Mouſkes in S Ludovico:

Mais li Beguin & Papelart
Furent encontre d'autre part.

Le Roman *du Chevalier au Bariſel*:

S'irai avec chès Papelards.

Joannes de Condato in Dominicanos, MS.

Il vont faiſant le Papelart,
Si ont le cuers plains de mal art.

Gualterus Metenſis in Mappa mundi MS.

Tels ſont chil à ces capes gran,
Con doit bien appeler truhans,
Qui Papelart nommer ſe ſont,
Et à droit, car Papelart ſont;
Adont ont à nom Papelart,
Car avoir veulent tout le lart,
Et le plus bel de l'autre gent
Par fauſſe chiere, & faus ſemblent, &c.

¶ Papalardus, pro *Papelardus*, in Vita B. Edmundi Cantuar. Epiſc. apud Marten. tom. 3. Anecd. col. 1791. *Eamus ad Papalardum illum, & illum cominus videamus.*

¶ PAPELINUS. Vetus Necrol. Eccl. Rem. *Debent Seneſcalli de vino prædictæ vineæ unam Papelinam.* Ibid. *Debet hoſpitale noſtrum Papelinam unam de quadam vinea ſita in cretaria Andreæ.* Sic in Eccleſia Remenſi vocabatur *paſtus* ſeu extraordinaria refectio, quæ Canonicis in refectorio communi certis diebus ſubminiſtrabatur, maxime vero in diebus in quibus decantatæ fuerant natales Antiphonæ O, idque ejus impenſis qui antiphonam præcinuerat. *Papelina* dicta hæc refectio à campanula ejuſdem nominis, cujus pulſu ad refectorium convocabantur Canonici aliique quibus erat juris. Liber Collectarum in Tabul. Remenſi ſign A. n. 76. fol. 72. *De antiqua conſuetudine Remenſis Eccleſiæ, campana quæ Papeline vulgariter eſt vocata ſupra vetus refectorium capituli collocata, per ſpatium lente ſolet pulſari in crepuſculo noctis cujuslibet à decimo ſexto Kalend. Januarii, etiam per octo dies ſubſequentes, ac etiam omni Vigilia dierum in quibus in refectorio ſumitur paſtus.* Corrupte *Pampelune* dicitur in Ceremon. MS an. 1367. ejuſd. Eccleſ tom. 2. fol. 16. v. *Le 15. de Decembre à ſept heures du ſoir l'on ſonne à l'egliſe de S. Michel* (quæ olim erat Canonicorum refectorium) *une petite cloche appellée Pampelune... le premier jour M.ſ Archeveſque doit faire donner le vin appellé le vin de Pampelune à un chaſcun de Meſſieurs les Chanoines, chaſcun un pot meſure du chapitre, & à ceux denommés au role ... Le ſeptième O ſe chante par le ſieur Chantre, l'hoſtel Dieu donne la Pampelune. La derniere Pampelune ſe donne par Meſſieurs du Chapitre par les mains de Meſſieurs les Seneſchaux & Officiers de la Seneſchauſſée, le ſieur Doyen chante le dernier O.* Ex quibus colligitur ſequiori tempore ad ſolam vini diſtributionem id fuiſſe redactum.

PAPERES, pro *Papyri*. Hiſtoria Cortuſiorum lib. 8. c 2. *Facti fuerunt ſulli omnium ſanctorum, & laboreria pannorum lanæ, & cartarum Paperum cœperunt Paduæ.* [Vide Rymer. tom. 7. p. 233.]

¶ PAPIANA Fides, Papalis, Romana, Catholica. Chron. Corn. *Zantfliet* apud Marten tom. 5. Ampl. Collect. col. 68. *Anno 1232. quidam Judæus in Hiſpania comminuendo rupem propter vineam ampliandam, reperiit in ſolida concavitate lapidis librum habentem folia lignea, conſcriptum tribus linguis, ſcilicet Hebraica, Græca & Latina, ſingillatim in hunc modum: Dei filius ex Maria* vir-

Digitized by Google

virgine naſcetur, qui pro ſalute generis humani patietur. Quo lecto Judæus ad Fidem Papianam converſus eſt, & cum tota familia ſua baptizatur.

PAPIAS, & PAPPIAS, Cuſtos Palatii apud Byzantin. Imperatores *Cuſtos Palatii, Papias, & Oſtiarius* in VIII. Synodo act. 5. De qua dignitate vide, quæ obſervavimus apud Cinnamum p. 480.

¶ PAPICI, Morbi genus. Vita B. Humilianæ tom. 4. Maii p. 397. *Infirmitas illa vulgo Papici vocabatur, alio autem vocabulo ignis volatilis, alio modo gutta ſalſa vocabatur.*

¶ PAPIENSES DENARII, Moneta civitatis Papiæ. Chron. Farfenſe apud Murator. tom. 2. part. 2. col. 589. *Pro quibus receperunt pretium denariorum ſubtilium Papienſium argenti libras centum triginta ſex.* Inſtrum. ann. 1358. apud Illuſt. Fontaninum in Antiquit. Hortæ pag. 416. *Cum ſalario ... quinque librarum denariorum Papienſium pro corio & atramento & lumine.* Memorantur præterea in Charta an. 1145. unde in Italia communes fuiſſe colligit laudatus Font. Horum aliquot typos videſis apud Ant. Gattum in Hiſt. Gymnaſii Ticinenſis.

¶ PAPIETARIUS, Qui papyrum facit, chartarius, Gall. *Papetier*. Conſuetud. Univerſ. Pariſ. per Robertum *Goulet* fol. 11. *Operatores ſive artifices Papietarii qui debent habere molendinos ad faciendum papirum ſunt ſeptem.*

1. PAPILIO, Tabernaculum, tentorium, noſtris *Pavillon*. Gloſſæ antiquæ MSS. *Tabernacula, Papiliones, Tentoria*. Gloſſæ vett. *Papilio, σκήνωμα*. Joan. de Janua: *Papiliones dicuntur tentoria ad ſimilitudinem papilionis avis volantis.* [Gloſſ. Lat. Gall. Sangerm. *Papilio, Papilon qui vole, ou paveillon, c'eſt tante.*] Papias: *Papiliones, tentoria dicuntur à ſimilitudine parvi animalis: hæ ſunt aviculæ: lumine accenſo conveniunt, & circa volitantes ab igne proximo interire coguntur.* Gloſſar. Saxon. Ælfrici: *Papilio*, gang-geteld, i. tentorium. Auguſtinus lib. 1. Locutionis de Geneſi: *Cum eſſent cubicula aut tentoria, quæ etiam Papiliones vocant.* Hugo de Cleeriis de Seneſcallia Franciæ: *Inſuper cum Comes in exercitu Regis porrexerit, Seneſcallus Franciæ Papilionem centum Militum capacem ei præparabit, & ſommarium ad illum portandum, & chordas & paxillos, &c.* [Receptio Caroli VII. Lemovicas apud Stephanot. to. 1. Fragm. Hiſt. MSS. *Rex ingreſſus portale montis Malin, invenit paratum Papilionem pulcrum in armis ſuis, quem portabant Conſules & burgenſes dictæ villæ.* Ubi *Papilio* eſt Umbella, Gall. *Dais*, quæ Regibus in urbium ingreſſibus prætendi ſolet. Elmham. in Vita Henrici V. Regis Angl. edit. Hearnii cap. 21. pag. 48. *Papilione igitur oloſerica mirandæ pulchritudinis in ruris planicie elevata, &c.*] Utuntur Vegetius lib. 1. cap. 3. 23. lib. 2. cap. 13. lib. 3. cap. 10. Spartianus, vetus Interpres Bibliorum non uno loco, Gregorius Turonenſ. de Vitis Patrum c. 5. Annales Francorum an. 799. &c. Petrus Diacon. lib. 4. Chron. Caſin. cap. 108. Altfridus in Vita S. Ludgeri Epiſcopi Mimigard. num. 6. Odo Cluniac. in Vita S. Geraldi lib. 1. cap. 27. Tudebodus pag. 787. & alibi non ſemel, Geſta Conſul. Andegav. cap. 13. num 7. Otto Friſingenſis lib. 1. de Geſtis Frider. cap. 31. Helmodus lib. 1. cap. 61. Conradus Uſpergenſis an. 1101. Willel. Brito lib. 8. Philipp. pag. 197. Guillelmus de Podio-Laurentii, & alii ſine numero. Sic παπυλεῶνα dixerunt Græci recentiores. Procopius lib. 2. Perſic cap. 21. Καλύβην ἐν ταχυνῶ τῶν σινδόνων πηξάμενοι, ὅπερ παπυλεῶνα καλεῖν νενομίκασι, &c. Joan. Antiochenus Malala apud Edw. Biſſeum, ſeu Chronic. Alexandr. de Juliano Imper. Καὶ εἰσελθὼν εἰς τὸν ἴδιον παπυλεῶνα ἀπὸ τῆς νυκτὸς, τελευτᾷ. Vide idem Chron. Alexandrin p. 726. Meurſium [& Gl. med. Græc.] in παπυλεὼν.

PAMPILIO, in Geſtis Ludov. VII. Reg. Franc. c. 19. 22.

PAPILIONES, Nummi Francici ſic dicti, quod Rex in iis ſub *papilione* in throno ſedeat. Vetus Regeſtum: *A 14. Novembr. 1338. uſque ad 14. Junii 1339. fiebant Papiliones ponderis* 48. Vide *Moneta*.

2. PAPILIO, *Scyrpeum vaſculum*, Papiæ. Sed infra *Papyrio* ſcribitur.

¶ PAPINIANISTÆ, Dicti olim qui biennium in legum ſtudio verſati, tertium etiam adjungebant, legentes libros Papiniani. Imper. ad Anteceſſ. *Ne autem tertii anni auditores, quos & Papinianiſtas vocant, nomen & felicitatem ejus amittere videantur.* Joh. Calvin. Lexic. jurid.

¶ PAPINIO, Idem quod *Papilio*. Ogeril Panis Annal. Genuenſ. ad an. 1213 apud Murat. to. 6. col. 405. *Et exercitum totum fugerunt, tendas quoque, Papiniones & arneſium habuerunt.*

¶ PAPIO. Jacobus de Vitriaco Hiſt. Orient. lib. 3. apud Marten. tom. 3. Anecd. col. 279. *Sunt ibi* (in terra Jeroſolymitana) *cameli, & bubali abundanter, & Papiones quos appellant canes ſilveſtres, acriores quam lupi.*

¶ PAPIREUS CISTERNUS. Teſtam. Cardinalis Ambian. an. 1402. apud Godefredum in Addit. ad Notas in Hiſt. Caroli VI. p. 754. *Suum teſtamentum ... condidit, fecit & ordinavit, prout & quemadmodum in quodam ciſterno Papireo, quem per me ... publicari voluit.*

¶ PAPIRUS, PAPYRUS, Breviarium actorum & agendorum, index, recenſio. Char. an. 1336. to. 2. Hiſt. Dalph. pag. 319. *Volentes ulterius, quod præfati Conſiliarii... Papirum habeant quam unus fidelis notarius eligendus per ipſos Conſiliarios cuſtodiat, & in quo ſingula per ipſos facienda per ipſum notarium conſcribantur ... quodque ſingulis duobus menſibus ſemel procurator noſter cujuslibet Bayliviæ ipſam Papirum dicto ſigillo Conſilii ſigillatam, ad noſtram præſentiam, vel noſtrum magnum Conſilium ſtudeat apportare, per acta, geſta & expedita per eos illis duobus menſibus refferendo.* Ordinat. domus Dalphin. ann. 1340. ibidem pag. 392. *Faciant ... de omnibus paramentis, libris, jocalibus & rebus nunc exiſtentibus in eadem* (capella) *& de his quæ erunt in illa proceſſu temporis, ſucceſſive ſingulis terminis inventarium & Papirum unum.* Statuta Monaſt. S. Claudii auctoritate Nicolai V. PP. pag. 87. *Quodque de emolumentis dictæ ſacriſtiæ S. Claudii fiat una Papyrus in qua de verbo ad verbum ſcribantur littteræ hujuſmodi, ſuſuper quod fiat alia Papyrus in qua per modum inventarii ſcribantur littteræ præſcriptæ.*

¶ PAPISCI, pro *Paciſci*, ut videtur. Vide in hac voce Acta S. Caſſiani apud Illuſtr. Fontaninum in Antiquit. Hortæ p. 345. ubi de Juliano Apoſtata:

Unde erga Sanctos bellum commoverat excors,
Induperans perimi, & nullum ſuper arva Papiſci.

PAPONIUS Gloſſ. Sax. Ælfrici: *Paponius*, druncen. i. Ebrius. Gloſſ. Arabico-Lat. *Papooius, ebrioſus*. Infra: *Papotentia, ebrietas*, ſed legendum videtur *poponientia*. His locis *bibonius* reſtituunt viri docti; potuiſſent etiam *popinius*, à popina, reſtituere.

¶ PAPPAGALLUS, Pſittacus, *Perroquet*. Computus ab an. 1333. ad an. 1336 tom. 2. Hiſt. Dalphin. p. 278. *Item, pro emendis duobus Pappagallis & uno gatto-maymone, unc. 11. taren. 6.* Ibid. p. 280. *Petro Uſſerio pro reparatione cabiæ Pappagalli 4. den.* Noſtris olim *Papegaut*. Inventar. Ornament. & Reliq. Eccl. Noviom. ann. 1419. *Item una alia alba pro presbytero cum paramentis panni ſerici brodorati per quarrellos albos & virides ſuper oreno ad aves Papegaus & alias aves.* Le Roman de Florence, &c. MS.

Li Papegaux ſailli en piés,
Seignor, dis il, oez,
Ge di que ti vexignox ment,
De la bataille me preſent. Vide *Papegau*.

¶ PAP-

¶ PAPPARE. Vide *Papare*.

¶ PAPPAS, Diſcipulus. Vita a. S. Adalberti Epiſc. Prag. ſæc. 5. Benед. p. 867. *Poſt populus terræ Epiſcopum ſuum revocant: viri ſancti Pappatem Radlam, qui frater carni ſuo Duci erat ... Unde cogitans Epiſc. quod nec ſibi, nec illis caſſus labor profuiſſet, animæ vero ſuæ talis ſtatio obeſſet, Pappati ſuo ait: Scias certum, aut ubi ego ſum venies, aut amplius me numquam videbis.* Differunt ergo, ut monet Mabillonius, *pappas* & *papas*, ut *papas* ſit pædagogus, qua notione occurrit in hac a. Vita num. 3. ubi Adalbertus dicitur *Papas morum & magiſter ſenſuum*. Vide *Papas* 1. *Pappas* vero ſit *papa* diſcipulus.

PAPULA, Ulceris ſpecies. Vita S. Dominici Abbatis Sorani in Italia n. 21. *Cum ecce inter eundum lethali ulcere, quod Papulam vulgus vocat, à maxilla invaditur*. [Vide Lexic. medic. Paner. Brunonis.]

PAPYRUS, Planta naſcens in paluſtribus Ægypti, aut quieſcentibus Nili aquis, ex cujus libro texebantur vela, tegetes, veſtes, ac funes, ut docent Theophraſtus lib. 4. Hiſtor. plant. cap. 9. & Plinius lib. 13. c. 11. Hinc non ſemel ſtoreas Monachorum, & *mattas* ex papyro confectas legimus. Regula Solitariorum cap. 47. *Habui etiam lectes ex auro veſtites & pretioſiſſima ſtramenta: & pro his dedit mihi Deus ſtramentum hoc de Papyro, & hanc pellem*. Petrus Damiani in Vita S. Romualdi cu. 38. *Ipſe in ſtorea de Papyro confecta, tenera delicati corporis membra terebat*. Idem lib. 1. Epiſt. 19. *Papyrinæ ſtoreæ ſtramenta*. Et l. 6. Epiſt. 30. *In eremo ſtratum molle juncus eſt, vel Papyrus*. Apud Marcellum Empiric. lib. de Medicam. c. 10. *Linum vel Papyrus ligata, &c.* Cap. 34. *Lanugo de Papyro*. Denique Tertullianus ſive Cyprianus ad Senatorem:

. . . . caligaque remota,
Gallica ſit pedibus molli redimita Papyro.

Sed hæc nota. Vide Salmaſium ad Solinum p. 1003. [& Melch. Guillandin. de Papyro.]

Præterea *papyrum* in lucernis & cereis adhibitam non ſemel obſervare eſt vice ellychnii. Johan. de Janua: *Dicitur Papyrus, quaſi parans pyr, i. ignem, eo quod in cereis & lampadibus ponitur ad ardendum*. Idem: *Dicuntur funalia licinii à funibus, inter ceram, quos ante uſum Papyri cera circumdatos habuere majores*. Gregorius Turon. de Vitis Patrum c. 8. *In quo* (cicindeli) *nec Papyrus addita, nec olei gutta ſtillantis adjecta, &c.* Marcellus Emp. c. 8. p. 70. *Lucernam fictilem de Papyro & medulla vaccina concinnato*. Paulinus Natali 3.

Clara coronantur denſis altaria lychnis,
Lumina ceratis adolentur odora Papyris.

Idem Natal. 7.

Interea meus iſte choro digreſſus amico,
Ut ſpirante foris aura depelleret æſtum,
Quam famoſa dabat ceratis cella Papyris.

Drepanius de Cereo Paſchali:

Æquoream cohibet formatrix cera Papyrum,
Cera domus mellis, &c.

Gregorius M. lib. 1. Dialog. c. 5. *Omnes lampades Eccleſiæ implevit aqua, atq; ex more in medio Papyrum poſuit*. Fortunatus lib. 2. Vitæ S. Hilarii ſub finem: *Quantum fuit cerei longitudo, cera jacens inventa eſt, Papyro conſumpta, &c.* Althelmus de Laude Virg. c. 21.

Papyrus in medio radiabat lumine centro.

Bombacina papyrus in candelis, in Conſtit. Sicul. lib. 3. tit. 36. §. 1. *Papyrus candelarum*, apud veterem interpretem Juvenal. ſat. 3. v. 287. & Vegetium lib. 2. Artis veterin. c. 57. Serapion: *Eſt alius Papyrus, quem Latini vocant papirum, vel charta filago, qua utuntur Sacerdotes pro vivificando lumina in Eccleſiis*.

PAPYRIONEA, Loci, ubi creſcunt papyri, Mamotrecto ad 2. Exod. *Chartarii loci*. Apuleio lib. de Virtutibus herbar. c. 1. [Bernhard. *de Breydenbach* Iter Hieroſ. pag. 218. *Tandem deſcendente filia Pharaonis ut lavaretur in flumine ſecum puellis per crepidinem alvei in viſtella carpea fuit inventus in Papyrione*.]

PAR, Conjux, in Lege Ripuar. tit. 49. apud Marculfum lib. 1. form. 12. lib. 2. form. 5. 30. 39. &c. [Capitul. Pippini Reg. an. 752. cap. 6. *Nam qui de pretio Paris ſui de tali neceſſitate liberatus fuerit, in tali conjugio debet permanere, & non ſeparari*. Charta Henrici Imperat. an. 1012. apud Monaſt. Florin. *Item ſervus eccleſiæ qui Parem ſuam non habet, &c.*] Matthæus Vindocinenſis in Thobia:

Sponſa datur juſto ſobria Parque Pari.

[Eadem notione Ovidius Faſt. 4. 98.

Et docuit jungi cum Pare quemque ſua.]

[Le Roman *de Guillaume au Court-nez* MS.

Iſi qu'il prend moi à Per & à moiller.

[Le Roman *de la Violette* MS.

À meuyller la prins & à Per.]

Le Roman *d'Aubery*:

Avoir la puet à Per & à moillier.

Paſſim ibi. Vide *Compar*.

¶ PAR, Socius, comes; hinc *Bon Par*, Gall. *bon Compagnon*, cognominatus Ranulphus Bernardi I. Comitis Petrocor. filius, apud Beſlium Hiſt. Comit. Pictav. c. 15. p. 47. Le Roman *de la Violette* MS.

Avant ſe aſſient au ſouper
N'orent lor compaignon ne Per.

Le Roman *de Vacce* MS.

Cheſcun a honte de fuir,
Et cheſcun vont le champ tenir,
A ſon Per cheſcun ſe vante
Tuit enſement de lour puiſſance.

Ibidem:

Chevaliers y a bons, & maniers de jouſter,
Ne doutent nulles, ſe il ſont Per à Per.

¶ PAR, Qui æquis viribus pugnat. *Parent* ea notione uſurpat le Roman *de Vacce* MS.

Si com en champ ſont champion
Quant Parenz ſont dui compaignon.

Parigal dixit eodem ſignificatu le Roman *de Floire* MS.

A moi volez joſter a pié,
Voſtre pris en ert abaiſſié;
Mais laiſſiez moi quoi mon cheval,
Et quant nos ſerons Parigal,
Se poez avoir le meillor,
Tornera vos à grant honor.

PAR APOSTOLIS, appellatus fuit S Martinus, propter miraculum illud, quod in Turonibus accidit, dum ſacra celebraret, (de quo Sulpitius Dial. 2. c. 2. Fortunatus lib. 1. poem. 5. lib. 10. poem. 5. & lib. 3. de Vita S. Martini) uti ſcribunt Beletus de Divin. offic. c. 163. & ex eo Durandus in Ration. lib. 3. c. 17. n. 13. & lib. 7. c. 27. Adde Udalricum lib. 1. Conſuet. Cluniac. c. 43. Sulpitius Severus in illius Vita lib. 2. *Eſt enim ille, ubi eſt, conſertus Apoſtolis ac Prophetis, & quod pace Sanctorum omnium di... im, in illo juſtorum grege nulli ſecundus*. Fortunatus lib. 2. de Vita S. Martini:

Compar Apoſtolicis meritis æquande Prophetis.

Vita MS. S. Arnulfi Creſpienſis, de S. Martino: *Sanctiſſimus, & nulli poſt Apoſtolos ſecundus*. Adde Odonem Cluniac. in tract. cui titulus, *Quod B. Martinus Par dicitur Apoſtolis*, & Petrum Dam. Exſtat in Bibliot. Vallis S. Martini Lovanienſ. Liber Adami Abbatis, *adverſus eos, qui reprehendunt Eccleſias, in quibus cantatur, Martine Par Apoſtolis, &c.* Ἰσαπόστολος titulum variis Sanctis conceſſum etiam docemur ex Menæis Græcorum, atque in primis S. Theclæ, S. Albercio Epiſcopo Hierapolitano, Conſtantino M. & Helenæ matri, Mariæ Magdalenæ, & aliquot aliis. Id de Conſtantino te-

ſtantur potiſſimum Euſebius in illius Vita l.4. c.71. Joannes Damaſcenus in Synodica ad Theoph. Imp. Anna Comnena lib.14. Alex. Cinnamus lib. 1. Balſamon, Manuel Comn. Nov. 1. & alii. Ermanticus in Vita S. Soli c. 1. *S. Solus Apoſtolis in omni actione ſua pene conſimilis*. Et in hymno de eodem:

Vita conſimilis vixit Apoſtolis.

PAR LITTERARUM, Gallis, *une paire de lettres*. Ita unicam Epiſtolam vocabant, quod complicata quaſi binas efficere videatur. Matth. Paris: *Ubi Falcaſius cecidit in miſericordiam Regis de pluſquam triginta Paribus literarum, &c.* Radevicus lib. 3. de Geſt. Frider cap. 10. *Multa Paria litterarum apud eos reperta ſunt*. Chronicon Belgicum p.222. *Miſit ... duo paria literarum, &c.* [Epiſt. Innocentii III. Papæ tom.3. Concil. Hiſpan. pag. 447. *Super hujuſmodi vero reſponſione conſcribi fecit idem Epiſcopus tria Paria literarum*. Computus ann. 1202. apud D. *Bruſſel* de Uſu feudor. tom.2. pag 164. *De Templo*, per 2. *Paria litterarum* 600. l. *Tria Paria caligarum ferri, duo Paria camberiarum ferri*, in Charta an. 1294 *Pro* 2. *Paribus robarum*, in Computo mox laudato p.157. *Duo Pares de copo*, in Charta an. 1260. Charta an. 1213. *Ubi Par unum erat balancoarum, de cetero duo Paria habeantur*.] *Par mularum*, in l.22. D. ad legem Aquil. *Poculorum Paria duo*, in l.3. D. de leg.3. *Duo Paria boum*, apud Monach. Sangallenſem lib. 2. cap.21. Leo Oſt. lib.3. cap.57. (al. 58.) *Alia candelabra argentea cum malis cryſtallinis Parium unum. Bazili de argento Parium unum.* Occurrit ibi pluries & cap. ult [Vide *Prediſterium*.]

PARES, Qui ejuſdem ſunt conditionis, vel dignitatis, in Lege Aleman. tit.93. in Capitul. Caroli Magni lib. 3. cap 71.72. apud Marculfum lib.1. form.32. in Præcepto Ludovici Pii an.816. tom.2. Hiſt. Franc. p.322. &c. Fredegarius Scholaſt. in Chron. an.762. *Factum eſt autem, ut Auſtraldus Comes, & Galemanius itemque Comes, cum Paribus eorum, ad propria reverterentur*. Mox: *Contra quem Adalardus Comes Cavalonenſis, & Auſtraldus idemque Comes, cum Paribus eorum, contra eam venientes, &c.* [Ibid. *Mancionem Comitem conſobrinum ſuum partibus Narbonæ cum reliquis Comitibus tranſmiſit*. Itaque per *Pares* alii Comites deſignantur.] Charta Dagoberti Regis Francorum, ſeu Auſtraſiorum, apud Henſchenium lib.2. de tribus Dagobertis c. 8. *Taliter per ſuam præceptionem ad ipſa loca ſanctorum viſus eſt conceſſiſſe, & hoc ad præſens Pares ipſius Monaſterii poſſediſſe*. Alia Grodegangi Epiſcopi Metenſis apud Meuriſſium p.167. *Ego Grodegangus una cum voluntate illuſtriſſimi Pipini inclyti Francorum Regis avunculi mei, & cum conſenſu omnium Parium noſtrorum Epiſcoporum, Abbatum, Presbyterorum, Diaconorum, Subdiaconorum, vel omni clero, ſeu & hominibus S. Stephani Metenſis Eccleſiæ, cogitavi caſum humanæ fragilitatis, &c.* Charta Theodorici Regis Franc. in Actis Epiſcoporum Cenomanenſium p.186. *Et, ut diximus, ex noſtra indulgentia ſæpedictus Bararius, aut Pares Eccleſiæ ſuæ Cenomanicæ, vel monaſteria ſua, de omnibus villis vel curtis ſuis; vel qui per ipſam Eccleſiam ſperare videntur ... hoc debeant poſſidere, &c.* Epiſtola Nicolai PP. ad Henricum Archiepiſcopum Turonenſem, apud Baron. an.866. n.45. *Ad quorum venerandum Conventum Wiphadum quoque* (Epiſcopum) *cum jam præſignatis Paribus ſuis vos aſtare procul dubio volumus, &c.* Hariulfus lib.4. c.21. De Hugone Comite Pontivi: *Ob hoc reliquis Paribus ſuis Hugo Abbatenſis fortior factus eſt, &c.* Curia Generalis Catalaniæ ann. 1291. *Si aliquis repellit aliquem Militem, & dabit Parem vel contraſimilem, quod non poſſit ipſum dare, niſi ſit Miles, vel filius Militis pro ſuo genere*. Agitur de duello. Vide *Creſcere*. Ita *Pares* ſeſe invicem appellant filii Ludovici Pii Imperatoris, in Conventu ad Marſnam an. 851.

cap. 2. 3. in Synodo apud Vermeriam ann.853. cap.9. in Capitul. Caroli C. tit. 14. c.1. tit. 16. c.10. tit. 18. c.4. tit. 19. tit. 26. c.2 tit. 32. c.1. 14. in Epiſtola Epiſcoporum ad Ludovicum Regem c.12. in Edicto Piſtenſi cap.30. in Conventu Furonenſi an.879. c.1. in Annalibus Francorum Bertinian. an 851. &c.

COMPARES, Eadem notione. In veteri Notitia an. 926. apud Beslium in Comitibus Pictavenſibus p. 219. *Et dixit eis, ut venirent comitantes ipſum uſque Orbitaum, & ipſe ibi cum ſuis Comparibus Boſone ſcilicet & Berengario ... occurreret eis*. Ita apud Baldricum Noviomenſem lib.3. c.75. *Compares* ſunt *Pares*, feudales, & in Legibus Henrici I. Regis Angl. c.34.

PARES exinde appellati unius domini convaſſalli, quod ratione homini ac *tenuræ* ſibi invicem *pares* ſint, unique domino ſubſint: à quibus ſolis judicari poterant. Nam convaſſalli diverſarum Baroniarum ſeu territoriorum, eamdem domino ſubjecti, non dicuntur proprie *Pares*. A paritate igitur conditionis & dignitatis appellatio iſta profluxit: unde, qui aliis *Pares*, dicuntur *Æquales*, in Speculo Saxonico lib 2. art. 12. § 12. *Bannitas, id eſt, dignus officio Scabinorum, licite quemlibet ſententiare poteſt: ipſe autem à nullo, ubi vitam, honorem, aut hæreditatem attigeris; ſed duntaxat à ſuis Æqualibus ſententias aut eorum increpationes patitur*. In eamdem ſententiam Leges Henrici I. Reg. Angl. cap. 31. *Unuſquiſque per Pares ſuos judicandus eſt, & ejuſdem provinciæ: peregrina vero judicia modis omnibus ſubmovemus*. Jacobinus de S. Georgio in Tract. de Feud. cap. 29. num.9. *Pares Curiæ ſeu Curtis dicuntur convaſſalli, qui jurarunt fidelitatem eidem Domino pro aliis feudis, quæ tenent ab eo. Sed ſi eſſent vaſſalli, qui non præſtitiſſent ſacramentum fidelitatis eidem domino, non dicerentur eſſe de Paribus Curiæ. Et eſt advertendum, quod iſti Pares Curiæ, qui habent cognoſcere de cauſa feudali, debent eſſe illius qualitatis, cujus ſunt vaſſalli litigantes; & ideo, ſi vaſſallus litigans cum Domino eſt Comes vel Baro, certe Pares Curiæ, qui habent cognoſcere de cauſa feudali, debent eſſe Comites vel Barones*. Proinde jure exploditur virorum doctiſſimorum ſententia, qui *Pares* à *Patriciis Francicis*, de quibus ſuo loco, deducunt, ut Budæi ad l. ult. de Senatoribus, Turnebi lib.15. Adv. cap. 16. Paſchaſii in Diſquiſitionibus Francicis lib.2. c. 9. Pithœi ad Conſuetud. Trecenſ. art. 1. Chopini lib.3. de Doman. tit.7. n. 3. Loiſelli in rebus Bellovac. c. 5. & aliorum.

☞ *Pares* eadem ratione dicti eccleſiarum & monaſteriorum convaſſalli. Bulla Innocentii II. PP. an. 1142. apud Miræum to.2. p.1163. *In quibus hæc propriis duximus exprimenda vocabulis; videlicet, juſtitiam civitatis* (Cameracenſis) *monetam, ... cambas & manſionarios; omnes Pares & caſatos, &c.* Bulla Alexandri III. PP. apud Mabill. Dipl. p.265. *Idem Gerardus in curia Noviomenſis epiſcopi parebit judicio per Pares ſuos homines ipſius Epiſcopi*. Charta Ludovici Pii apud Baluz. tom. 3. Miſc. ll. p.138. ubi de monachis Aniſolæ: *Sed quia vos & Pares veſtri hoc mihi celaſtis, & per fraudem & malum ingenium facere ſuaſiſtis, &c.*

☞ *Pares* vero appellati videntur ii potiſſimum qui majores *tenuras* à domino feudali ſub ratione *homagii* tenebant; quamquam enim convaſſalli omnes primum *Pares* nuncupati fuerint, quod ejuſdem eſſent conditionis, ad eos tamen exinde vox illa manſit, qui à ſervitiis exempti, hominio tantum obnoxii erant. De iis accipienda quæ ſequuntur.

¶ PAR INTEGER, Qui integrum feudum tenet. Charta an.1214. in Tabul. Corbeienſi: *Ego Euſtachius de la Leuſelle notum facio quod ego & heres meus lozanchiam & ſtagnum unius anni annuatim Vicedomino & heredi ſuo cum uxoribus noſtris apud Pinconium ut Par* inte-

Digitized by Google

inrger ad cuſtus noſtros debemus. Eadem habentur in Charta an. 1244. ex eodem Tabul.

¶ Semipar, Qui dimidii tantum ratione feudi domino ſubditus eſt. Charta an. 1244. in laudato jam Tabul. *Ego Manaſſerus miles dominus de Blangiaco* ... *notum facio quod ego & heredes mei ſtagium ſeptem menſes Vicedomino in quolibet anno & heredi ſuo cum uxore noſtra apud Pinconium ad cuſtos noſtros debemus & quod ego ſum Semipar ejuſdem. Robertus de Ribemont eſt Par & dimidium*, in Hiſt. Harcur. to. 4. p. 2172.

Tenebantur porro Pares judiciis dominicis intereſſe, judicumque munere fungebantur: & ad id adſtringebantur feudorum ſuorum obligatione, vel cuſtodum in iis poſitione, *par ſaiſie de leurs fiefs, & par eſtabliſſement de gardes*, ut eſt apud Bellomanerium cap. 65. Nam ut habent Aſſiſæ Hieroſolymitanæ mſſ. c. 36. *Se ainſi n'eſtoit, le Seigneur ne poroit court tenir, telle come il doit, ne les gens aveir leur raiſon, ſe le ſeignor ne pouvois ſes homes deſtraindre, ſi com il eſt ci deſſus dit, a faire les eſgards ou conneiſſances, qui ſont miſes ſur eaus à faire.* Vide Conſuetudinem Solenſem tit. 2. art. 3.

Quod ſi legitimam excuſationem haberent, quo minus poſſent judiciis dominicis intereſſe, tenebantur eo caſu paris ſibi conditionis vicarios ſubmittere, qui eorum locum tenerent in iiſdem judiciis. Bellomanerius c. 67. *Nus por ſervice qu'il ait, n'eſt eſcuſes de faire jugement en la court la u il le doit fere d'ouvrage; mes s'il a aucun loial euſeine, envoier i pot home qui ſelon ſon eſtat pot repreſenter ſa perſonne.*

☞ Satis nihilominus interdum fuiſſe videtur Procuratores, inferioris licet conditionis, conſtituere, qui abſentiæ cauſas proponerent abſentiſque nomine ſuam proferrent ſententiam. Litteræ Eduardi Reg. Angl. an. 1312. apud Rymer. to. 3. p. 317. *Cum vos per Litteras veſtras, nobis in Ducatu noſtro prædicto ut intelleximus dederitis in mandatis, quod die Dominica, a die Paſchæ proxime jam præterito in tres ſeptimanas (ad quem diem curiam veſtram Pariſius de Paribus Franciæ vultis habere munitam pro facienda juſtitia Comiti Flandriæ ...) ibidem perſonaliter interſimus, ac nos pluribus arduis & inevitabilibus negotiis nos & ſtatum regni noſtri tangentibus occupati ad diem prædictum Pariſius nequeamus perſonaliter intereſſe ad allegandum cauſas abſentiæ noſtræ & ad proponendum coram vobis & curia veſtra ea quæ pro nobis proponenda fuerint in præmiſſis, dilectos clericos noſtros, magiſtros Thomam de Cobbam S. Th. Doctorem, Walterum de Therp utriuſque juris profeſſorem Canonicos in Eccleſia S. Pauli London. & Henricum de Cantuaria ac quemlibet eorum in ſolidum noſtros Procuratores conſtituimus per præſentes, ratum & gratum habituri quicquid per prædictos Procuratores noſtros, aut duos, vel unum eorum, nomine noſtro factum fuerit in præmiſſis.*

Habetur formula ſubmonitionum *Parium*, ex parte Domini, quoad agenda judicia conveniant, in Regeſto Parlamenti Pariſienſis continente Acta juridica in Robertum Atrebatenſem fol. 92. in hæc verba: *A toutes les journees qui furent aſſignees à Monſ. Robert d'Arteis, & à faire tout le procez fait contra lui, furent ajournez les Pairs de France en la forme & maniere qui enſuit. Philippe par la grace de Dieu Roi de France, à tel ... Per de France, ſalus & dilection. Comme nous à la requeſte de noſtre Procureur ayons fait adjourner notre feal Robert d'Arteis Comte de Biaumont & Per de France à la quinzaine du jour de Feſte S. Andrieu prochaine venant 14. jour du mois de Decembre à Paris pardevant nous, ou pardevant notre Court ſuffiſamment garnie de Pers & d'autres ſi comme il appartient, pour reſpondre à certains articles criminels & civils, qui touchent & povent touchier le fait de ſon corps & de ſa perſonne, & de la Parrie que il tient, & pour faire audit Procureur, & audit Comte, droit & juſtice, ſi comme raiſon denra. Pour ce nous adjournons vous qui eſtes Per de France à ladite journee & audit lieu, pour faire es choſes deſſuſdites & appartenances d'icelui ce qui appartient à faire à ladite journee, tant comme il vous puet touchier ſelon ce que raiſon ſera. Et neanmoins nous vous mandons que vous mandons que vous nous reſcrivez ſous voſtre ſeel le jour & l'heure que vous aurez les lettres receues. Donne à tel lieu, &c.* Deinde hæc verba ſubduntur: *Suppoſe que les adjournemens ne fuſſent ainſy faits, n'y a force, quar ja ne ſera trouve que le Roy ſoit aſtrains à certaine forme de adjourner ſes Pers, puis que la cauſe li touche, c'eſt aſſavoir ſon office; quar il ne ſont mie appellez Pers, pource que il ſoient Pers à lui, mais Pers ſont entre eux enſemble. La forme des preſentations & des adjournemens. Ph. par la grace de Dieu Rois de France, à tel Bailly, &c. Salut: Nous te envoions unes lettres ouvertes, par leſquelles nous adjournons noſtre ame & feal tel Per de France à tel jour, &c. à Paris pour certaine cauſe, ſi comme il eſt plus plainement contenu audit adjournement. Si te mandons, & ſi meſtier eſt commettons que tu en ta perſonne, ou par perſonne convenable preſentes & bailles audit tel Per, noſdites lettres & adjournement, & li requirr de par nous, que il nous certifie du lieu & du temps que il aura receu ledit adjournement, & de ce que tu auras de ce fait, nous reſcri feablement ſous ton ſeel à ladite journee. Donne, &c.* Ubi præterea obſervandum, Pares Franciæ adjornari ſolum per Regem, *& non per alium judicem, quia non ſunt ſubjecti Baillivis, nec Seneſcallis, nec de ipſorum reſſorte*, ut eſt in ſtylo Curiæ Parlam. p. 1. c. 3. Adde c. 30.

☞ Verum varia fuit pro diverſis temporibus ſubmonendi *Pares* ratio; ac primo quidem, undecimo ſcilicet ineunte ſæculo, *Par Parem* citabat, ut patet ex litteris Odonis Comitis qui a Richardo II. in jus vocatus fuerat, apud D. *Bruſſel* de Uſu feud. to. 1. p. 337. *Pauca ſibi, Domine* (Regem Robertum alloquitur) *dicere volo, ſi audire digneris. Comes Ricardus tuus fidelis monuit me venire ad juſtitiam aut ad concordiam, de querelis quas habebas contra me.* Sæculo ſequenti idemne obſervatum fuerit incertum eſt, cum ejuſmodi ſubmonitionis nulla occurrat mentio in Areſto Ludovici Junioris ann. 1153. contra Ducem Burgundiæ: qua ratione vero id ſequioribus ſæculis peractum fuerit, vide in *Submonere*. Iis addam quod ex veteri Inſtrumento an. 1377. refert D. *Bruſſel* ibid. p. 341. *Chacun doit avoir connoiſſance de la maniere dont l'en uſe en France quand on fait adjorner un Per de France, ſoit en cas perſonel, ou reel. Mes il ſemb'e que on l'ait oublie endroit le Roi de Navarre: car là on le deuſt faire adjourner par deux paires de letres, dont les unes ſont à adreſſe du Roi à li, en diſant apres la narration faite: Nous vous adjournons, &c. & les autres, adreſſees au Bailli prochain du lieu ou le cas eſt echu, pour preſentee les lettres precedentes audit Roi de Navarre: l'on commet maintenant à chacun Bailli, qu'il adjourne le Roi de Navarre en ſon Procureur, non mie encore en Parlement ou toutes ſes cauſes doivent aler, mais devant un Bailli; & faiton proces contre lui par vertu de tels adjournemens, & donne l'en arreſts, ſentences & jugemens, tout ainſi comme l'en feroit contre une privee perſonne.* Regeſt. Parlam. ann. 1373. *Et ſi n'a pas fait l'adjournement par deux paires de lettres qui eſt neceſſaire de faire aux Pairs par les Ordenances & ſtile de la Cour, &c.*

☞ Id etiam obſervatum fuit, cum a ſententia quam *Parium* judices tulerant, appellabatur; quod tandem abrogatum voluit Philippus VI. Edicto ann. 1344. apud de *Lauriere* to. 2. Ordinat. Reg. Fr. p. 214. *Cum tranſactis temporibus, fuerit ex ſtilo curiæ noſtræ obſervatum, ut ſi*

Digitized by Google

ut ſi quis a ſententia alicujus Paris *Franciæ … & judicibus ſuis, ad nos, ſeu curiam noſtram appellabant, oportebat, ut non ſolum judicem, … ſed etiam* Parem *… faceret adjornari … Ordinamus, ac etiam ſtatuimus, ut in dictis caſibus ſufficiat … ipſis appellantibus, ſi ipſos judices, qui ſententiam protulerunt. … & a quibus extitit appellatum adjornari faciant, in loco ubi lata fuerit ſententia … Et quia ex obſervatione antiqua conſuevit fieri, ut nos literas noſtras* Paribus *Franciæ mittere debeamus, per quas ipſos adjornamus, & alias literas, quibus baillivis vel judicibus mandatur, ut literas noſtras* Paribus *debeant præſentare, volumus ut literæ prædictæ ſolum ad eorum judicem, vel ad locum ubi lata fuerat ſententia … præſententur abſque alia ſolemnitate ſervanda.* Vide Stylum antiq. Parlam. p. 1. c. 4.

☞ Neglecta nihilominus aliquando videtur hæc ratio Pares ſubmonendi; cum Areſto an. 1224. judicatum fuerit Johannam Comit. Flandr. recte in jus vocatam fuiſſe per duos Milites. Vide *Submonere* & D. *Bruſſel* to. 1. de Uſu feud. p. 340.

Parium autem judicia in ipſos *Pares* & convaſſallos exercebantur; adeo ut ſi aliqua oriretur controverſia inter ipſos Pares, dirimi non poſſet niſi in conventu, & judicio *parium* ſuorum, domino ipſo feudali præſide. Otto Friſingenſis l. 1. de Geſtis Friderici c. 31. de Hungaris: *Nulla ſententia a Principe, ſicut apud nos moris eſt, per* Pares *ſuos expoſcitur, … ſola ſed Principis voluntas apud omnes pro ratione habetur.* Odo Comes Campaniæ apud Fulbertum. Ep. 96. *Nec ſibi competere dicebat, ut me ad tale judicium exhiberet ſine conventu Parium ſuorum.* [Conventio inter Henric. Reg. Angl. & Robertum Comit. Fl. an. 1109. apud Rymer. to. 1. p. 2. *Ipſe Comes illuc ibit, & Regem Henricum per fidem juvabit, … nec dimittet, quin eat, donec Rex Franciæ judicari faciat Comitem Robertum, quod non debeat juvare amicum ſuum Regem Angliæ, cujus feodum tenet; & hoc per Pares ſuos qui eum jure judicare debent.* Litteræ A. Remenſis Archiep. ann. 1216. in Chartular. Campaniæ: *Nos & alii* Pares *regni Franciæ cum domino Rege decrevimus, & judicavimus, quod &c.*] Will. Brito l. 6. Philip. p. 159.

Accedant igitur prius ad me, judicioque
Stent noſtro, faciam quicquid jus juſſerit illis,
Conſilioque illos Parium *tractabo ſuorum.*

Et lib. 9. pag. 224.

Quamvis pactus erat Regi, Paribus *quod æqua*
Mente ferat quicquid ſuper his Rex imperet illi.

Matth. Paris an. 1226. *Adjiciunt etiam quod nullus de regno Francorum debuit ab aliquo jure ſuo ſpoliari, niſi per judicium 12. Parium.* Adam Epiſcopus Herefordenſis ab Edwardo II. Rege Angliæ proditionis accuſatus, negavit *ſe Epiſcopum ad tam ardua reſponſurum, nec debere abſque domini* Cantuarienſis *Archiepiſcopi, poſt ſummum Pontificem ſui directi judicis, cujus etiam erat ſuffraganeus, auctoritate, & aliorum* Parium *ſuorum Epiſcoporum conniventia vel conſenſu*: apud Thomam Walſinghamum p. 119. Vide eumdem p. 309. Geſta S. Ludovici pag. 365. *Et idcirco dominus Rex dominum de Canciaco fecit ad curiam evocari ſuper tali facinore reſponſurum, qui in Regis præſentia conſtitutus, dixit ſe de reſponſione cogi non debere, volens & petens per* Pares *Franciæ, ſi poſſet, ſecundum conſuetudinem Baroniæ judicari.* In Regeſto 31. Chartophylacii regii fol. 119. habetur Charta Margaretæ Comitiſſæ Flandriæ & Hannoniæ, data Pariſiis menſe Martio ann. 1244. in hæc verba: Ego *Comitiſſa & Fernandus Comes olim maritus meus, obligaveramus eiſdem … quæ conventiones coram* Paribus, *& etiam coram nobis recitatæ ſunt, … & cum nos peteremus quod prius me & Thomam ad ſuum reciperet homagium, & poſtea parati eramus nos Comes & Comitiſſa facere & adimplere formam & conventiones prædictas, ſi jus noſtrorum* Parium *hoc dictaret; tandem dictus Rex nobis obtulit nobis jus facere dici ſuper præmiſſis per* Pares, *& nos conceſſimus quod ab eiſdem* Paribus *judicium ſuper his diceretur.* Pares *autem, videlicet venerab.* Patres *Anſelmus Laudunenſis, Robertus Lingonenſis, & Nicolaus Noviomenſis Epiſcopi, ſecedentes in partem, tractatu & deliberatione habita diligenti, reddiderunt nobis jus in hunc modum, &c.* Diploma Erectionis Ducatus Ebroicenſis menſ. Januar. ann. 1316. hæc verba præfert: *Sedatis diſcriminibus, quæ quidem diſcrimina in ipſo regno, prout antiquorum teſtatur opinio, priſcis temporibus per* Pares *Franciæ, & eorum conſilium conſuevere ſedari.* Charta Theoderici Abbatis S. Maximini Trevirenſis apud Nicol. Zylleſium, de *Scaremannis* ſive ſervientibus: *Nullique advocato vel domino debent obedire, niſi nobis, nec alicujus niſi* Parium *ſuorum judicio ſubjacere.* Infra: *Tandem ad ultimum poſt legitimas inducias eum ad rationem poſui, & juſto judicio ſuorum* Parium *beneficium, quod ex me tenebat, ſere ei auferre debui, &c.* Vide Leges Longobard. l. 3. tit. 8. §. 4. Conſtit. Siculas l. 1. tit. 41. Quoniam attachiamenta c. 67. Bracton. l. 3. de Corona cap. 1. §. 3. Hieronymum Vignerium in Hiſt. Alſatica p. 230. Ex quibus quidem ſcriptoribus majores noſtros non ab inferioris, aut ſuperioris, ſed a *paris* conditionis hominibus voluiſſe judicari, abunde colligitur. Ita legimus in Chron. Alex. ann. 3. Leonis Imp. Iſocaſium Philoſophum & Quæſtorem delatum apud eumdem Imperatorem quod paganus eſſet, exauctoratum, miſſum Calchedonem ad Theophilum Bithyniæ Præſidem, ut ab eo judicaretur: Jacobum vero Cylicem, cognomento Pſychriſtum Archiatrum rogaſſe Imperatorem, & petiiſſe ut Iſocaſii cauſa a Senatu & Præfecto prætorio, & non a Præſide Provinciæ cognoſci pateretur, propter dignitatem Quæſtoriam quam habebat: quod & ab Imperatore obtinuit.

In *Parium* autem conſeſſu judicia ab iis in dominum non exercebantur: quippe, ut eſt in proceſſu contra Robertum Atrebatenſem ſupra laudato, *Il ne ſont mie appellez* Pers, *pource qu'il ſoient* Pers *à lui, mais* Pers *ſont entre eux enſemble.* Si vero *Parium* aliquis cum domino controverſiam haberet, dirimebatur ea ab ejus Ballivo, ſeu juſtitiæ dominicæ Præpoſito, a quo licebat appellare ad ſuperiorem dominum. Philippus Bellomanerius in Conſuetudine Bellovac. mſ. c. 1. *Li home ne doivent pas jugier lor Signeur: mais il doivent jugier l'un l'autre, & les querelles du commun peuple. Et ſe cil qui a affere contre le Signeur, requiert que drois li ſoit ſes, li Ballis par conſeil de ſon Signeur li doit ſere ce qu'il cuide que ſoit reſons: & s'il ſe deuil de ce que li Ballis li ſet, il doit monſtrer le grief au Comte.*

Parium igitur judicia inter Pares ſeu convaſſallos tantum exercebantur, quorum hæc erat ratio, ut in mutuis controverſiis dominus reum evocaret & *ſubmoneret* per duos alios Pares quo juri ſtaret, rectumque faceret Pari de eo conquerenti. Id pluribus docemus infra in voce *Submonere*. [Le Roman *de la Violette* mſ.

Deux Barons pleins de hardemant
A envoie le Roi pour li,
Qu'il ne mette pas en oubli
Qu'a court viengne & ne laiſt pas.]

Neque *Pares* duntaxat per *Pares* ſeu convaſſallos ad judicem ſubeundum ſubmonebantur, ſed & actiones cæteræ omnes juridicæ per *Pares* peragebantur: adeo ut ſi teſtes audiendi eſſent adverſus *Parem*, ii Pares eſſe etiam deberent, id eſt convaſſalli, ut habetur in jure feudali Saxonum c. 25. §. 1. & 2. Ita ſi *Par* capiendus & *areſtandus* eſſet, id fieri debebat per *Pares*, vel per *Milites*: quod colligitur ex iis quæ narrat Nangius in

S. Lu-

Digitized by Google

S. Ludovico p. 365. eumdem Regem *Dominum de Couciaco non per Pares, nec per Milites, ſed per clientes aulicos feciſſe capi, & in domo ſua Pariſiis, quæ Lupera dicitur, cuſtodiæ reſervari*: quia ſcilicet eum Par eſſet Regni Franciæ ratione terræ de Couciaco quæ nude a corona Franciæ pendebat, controverſia tamen quæ tunc agitabatur, Baroniam iſtam non ſpectabat.

Hinc eſt etiam quod in controverſiis quæ de rebus ad Pariam non ſpectantibus movebantur, ab aliis quam a *Paribus* ſuis poterant judicari. Id abunde probat vetus Chron. ex Chartophylacio regio ad ann. 1259. ubi de contentione inter Archiepiſcopum Remenſem & Abbatem S. Remigii ſuper *garda* ſeu cuſtodia ejuſdem Monaſt. *L'Archeveſque qui eſt Pair de France, & doit eſtre juge par ſes Pairs. Ce jugement n'eſt pas fait par ſes Pairs, ſi ne vent pas qu'il lui grieve ... & les Meſſieurs le conſeillerent, & direnr à lui que le jugement eſtoit bon & raiſonnable; car la querelle dont le jugement eſtois fait, n'etait mie de la Pairie, & pour ce convenoit-il qu'il fuſt remis.*

Erat etiam illud inter *Pares* ſtatutum atque uſu confirmatum, ut nullus ex iis quidquam alienare poſſet, niſi judicio *Parium* & Domini conſenſu prius requiſito. Id probant plures Chartæ ex Tabulario S. Bartholomæi Betun. & præcipua Charta Roberti de Maresko Militis an. 1215. fol. 54. *Ego Robertus de Maresko Miles ... notum facio quod Theobaldus de Foulkieres & filius ejus Johannes primogenitus vendiderunt per legem & judicium Parium ſuorum & curiæ meæ, &c.* Charta Balduini Comit. an. 1198. apud Miræum to. 1. p. 723. *Cum terra infra nemus, in manum viri nobilis domini ſui Euſtacii de Ruez, à quo ea in feodo tenebat, reportavit, ſub teſtimonio quamplurium Parium ſuorum, ipſius Euſtacii fidelium hominum ... & a Paribus ſuis, domini ſui Euſtacii hominibus, adjudicari fecit, ut ea legitima donatione in proprietatem eccleſiæ S. Dionyſii in Brokeroia deveniret. Euſtacius vero ... ſub teſtimonio Parium ſuorum, quia hæc prænominata de feodo paritatis ſuæ & ſtagii Montenſis a me tenebat, ipſa in manum meam libere reportavit.* Vide Conſuet. Hannon. c. 28. Atque hæc minime confundenda cum iis quæ infra dicentur de *pareriis* ſeu qui in *pariagium* poſſident.

Cum igitur *Pares* ſint vaſſalli qui a domino feudali nude pendent ratione *tenuræ*, atque ita etiam vulgo appellati ſint *Barones*: inde vox utraque eadem notione paſſim uſurpata legitur pro majoris dignitatis vaſallis, qui vel in conſilium adhibentur a domino aut Rege, vel cum eo Parium lites dijudicant. Chronic. Ardernenſe p. 823. *Ut tam ſupradictorum Comitum progenies, quam Barones omnes, qui Pares caſtelli* (Guinenſis) *vocantur, juxta votum & deliberationem ſuam ibidem ſepeliantur.* Areſtum contra Epiſcopum Catalaunenſem ann. 1267. *Propoſuit pars alia quod de hoc tenebatur in hac Curia reſpondere dictus Epiſcopus, cum ſit Baro & Par Franciæ, & homo ligius domini Regis.* In pacto quod initum eſt inter Regem Philippum Magnum, & Joannam filiam Regis Ludovici Hutini 17. Martii ann. 1317. ceſſere eidem Joannæ pro juribus ſuis paternis, 15000. ll. terræ, in Comitatibus Inculiſmenſi & Moritanenſi, *pour les tenir en Pairie & Baronnie, la nobleſſe de Pairie & Baronnie non miſe en pris, & qu'avenant le decez dudit Roy ſans enfans maſles, les Comtez de Champagne & de Brie lui appartiendroient, qu'elle tiendroit en Pairie & Baronnie ſi noblement comme autrefois ont eſté tenues.* In Epiſtola Philippi Auguſti ad Papam Honor. III. de emendatione ſeu ſatisfactione eidem Regi facta a Manaſſe Epiſcopo Aurelianenſi Meleduni coram Paribus, quod perperam quædam effutiiſſet contra judicium redditum a Paribus & Baronibus Franciæ in controverſia de Comitatu Campaniæ, quem ſibi Erardus Brienenſis aſſerebat, promiſcue habentur *Barones* & *Pares*: *Contra judicium Baronum Franciæ, ad quos pertinet hujuſmodi judicia facere, locutus eſt. Super qua temeritate in præſentia noſtra & Parium prædictorum per recordationem eorumdem publice convictus, id ipſum nobis & Paribus emendavit. Actum Pariſ. 1217. menſe Aprili.* In Tabul. Campan fol. 21. exſtat Charta S. Ludov. Regis Franc. data Compendii an. 1233. menſe Decemb. cujus initium ita concipitur: *Ludov. D. G. Fr. Rex dilectis ſuis Decano & Capitulo Laudunenſi ſalutem & dilect. Quod Epiſcop. Belvacenſis in Baronia & in feodum homagii ligii de nobis teneat quod habet apud Belvacum, & quod Par ſit ex eo Franciæ, vos credimus non latere, &c.* Principes dicuntur in Charta Communiæ Increnſis an. 1158. *Si dominus implacitaverit aliquem hominem de communia, ſi ille juſtitiam ejus intrare voluerit, aut emendare illi faciet, aut ſolo ſe purgabit ſacramento, & ſine bello. Hæc eſt enim placitandi conſuetudo quæ dicta eſt de domino, erit tam Principibus, quos Pares vocant, quam cæteris Militibus. Et ſi aliqua diſſenſio forte oriatur inter dominum & communiam, de quo aliquod judicium fieri debeat, per Pares illius Caſtelli, & etiam Juratos debet exerceri.* Sed & ſcribit Marionus oratione 9. apud Armoricos Barones Parium vice fungi. Ita paſſim Poetæ vernaculi veteres Pares Baronum vocabulo donant. *Les Loix communes d'Angleterre*:

Barons nous appellons les Piers del realme.

Chronicon Bertrandi Gueſclini mſ.

Et les Lions ce ſont les Barons & li Per.

Le Roman *de Garin* mſ.

La feaute des Chevaliers à prie
Et des Borgeois & des Pers del pais.

Alio loco:

N'il n'eſt encore pas de vos deſeure,
Ne jugement n'a oi de ſes Pers,
Parcoi doies enſi ſon fie clamer;
Gardes, beau ſires, que vos ni meſprenies,
Envers voſtre home lige que vos ſaves.

Infra:

A Reims ira à vos, ſe vos voles,
A Eſtampes o à Paris deles,
Drois vos fera volontiers & de gres,
Conjugeront & li Conte & li Per.

Le Roman *de Gaydon* mſ.

Treſtuit ſe taiſent, Duc, & Demaine, & Per.

[Le Roman *de Judas Maccabee*:

Il aſſembla tous ſes Barons,
Qu'il fit Pers par diviſion.]

Le Roman *de Girard de Vienne*:

Forment l'amoient li Baron & li Per.

Ubi *Per*, pro Barone uſurpatur. Vide Ducheſnium in Hiſt. Monmorenciaca l. 2. c. 5.

Et quidem *Parium* Franciæ jura & privilegia eadem ferme erant quæ Baronum & Comitum, quorum præcipuum fuit, ut homines Comitatuum ſuorum in exercitum ducerent iiſque præficerentur. Le Roman *d'Alexandre*:

Eſliſez douze Pers qui ſoient compagnon,
Qui menent vos batailles par grant devotion.

Le Roman *de Gautier d'Avignon*:

Aſſez de mal me fiſt voſtre oncle Ganelons,
Qui trahit en Eſpagne li douze Compagnons.

Quæſtio præterea agitata fuit, an ſupremi Palatii Francici Officiales poſſent *Parium Franciæ* judiciis intereſſe, & cum iis conſidere ac judicare, in lite mota inter Joannam Comitiſſam Flandriæ, & Joannem de Nigella; quæ controverſia ita dirempta eſt judicio ac Areſto Parlamenti an. 1224. in hæc verba: *Præterea cum Pares Franciæ dicerent, quod Cancellarius, Buticularius, Camerarius, Conſtabularius Franciæ, Miniſteriales*

Digitized by Google

riales hoſpitii domini Regis non debebant cum eis intereſſe cum Paribus ad judicandum Pares ; & dicti Miniſteriales hoſpitii domini Regie e contrario dicerent ſe debere ad uſus & conſuetudines obſervatas intereſſe cum Paribus ad judicandum Pares : judicatum fuit in Curia domini Regis , quod Miniſteriales prædicti de hoſpitio domini Regis debent intereſſe cum Paribus Franciæ ad judicandum Pares . Et tunc prædicti Miniſteriales judicaverunt Comitiſſam Flandriæ cum Paribus Franciæ . Apud Pariſios anno Domini 1224. Exſtat illud Areſtum Latine apud Belſoreſtum in Annalibus Franciæ, Chopinum l. 3. de Doman. tit. 7. n. 8. Ducheſnium in Hiſt. Monmorenciana , & Gallice in l. 1. Memorialium Cameræ Computor. Pariſienſ. f. 42. Vide in hanc rem Budæum ad leg. ult. de Senatorib. Tillium to. 2. p. 13. 30. & Chopin. l. 3. de Doman. loco laudato.

De numero parium in judiciis, id juris obtinuit, ut *Par* unicus judicium edere non poſſet, ſed requirebatur ut ad minus eſſent duo, Domino non computato, ut habet Bellomanerius c. 61. & 67. At Petrus de Fontanis cap. 21. quatuor Pares ad edendum judicium dominicum neceſſarios fuiſſe ait : *Tu me demandes kans homes il convient as jugemens rendre : certes quatre il ſont ſuffiſans , &c.* Infra : *Encore convient il à jugement faire quatre homes à tout le mains , nekedent il convient deus hommes ſouffiſans à faire la ſemonce , & deux hommes à recort faire , de contre recort ne puet on rien faire*. Ita varii fuere in feudis mores & diverſæ conſuetudines.

☞ In cauſis vero criminalibus major pars ſeu numerus *Parium* requirebatur, ut legitime *Par* accuſari & judicari poſſet. Charta Philippi V. Reg. Franc. an. 1317. apud Leibnit. in Cod. Diplomat. pag. 98. *Item & pro eo quod de conſuetudine generali regni Franciæ notoria , rationabili & legitime præſcripta & pacifice obſervata à tanto tempore , de cujus contrario memoria non exiſtit , nullum crimen poteſt contra perſonam alicujus de Paribus dicti regni criminaliter intentari , niſi alii Compares ſui ſaltem pro majori parte ad hoc præſentes ſint vel ſufficienter evocati* .

Quod ſi dominus nullum *Parem* haberet, vel idoneum *Parium* numerum ad edendum judicium, non ideo juſtitiam ſuam amittebat, ſed a domino ſuperiore mutuo accipiebat, ſuis impenſis, aliquot ex ejus hominibus ſeu vaſſallis, qui judicia ederent. Quod ſi vero adeo eſſet pauper, ut eos mutuari haud poſſet : vel ſi dominus mutuo dare renueret ; tum actori & reo licebat juſtitiam domini ſuperioris convenire, & in ea litigare , ut eſt apud eumdem Bellomanerium cap 62. & 67. Ad priorem caſum ſpectant quæ habet Statutum de Rachetis Velocaſſini Francici, menſis Maii an. 1235. ubi fructus vivariorum & warennarum appretiari debere dicuntur *per duos Milites juratos homines domini ſi habuerit , & ſi non habuerit , requiret eos a domino capitali* .

Tenebatur igitur dominus Curiam ſuam idoneo *Parium* numero munire : Practici noſtri dicunt , *il eſtoit tenu de garnir ſa Cour de Pairs* : ita ut ſi deeſſent ii, aut per legitimam excuſationem adeſſe non poſſent, alios ejuſdem dignitatis ac conditionis ſubmittere deberet , qui jus dicerent. Ad hunc morem ſpectant, quæ in Inventario Chartophylacii regii, titulo *Flandres*, ſcrinio 3. ſacco 2. charta 22. leguntur : *Au different d'entre le Roy Louys Hutin & Robert Comte de Flandres l'an* 1314. *les Pairs de France aſſemblez , ſçavoir l'Archeveſque de Reims , les Eveſques de Langres , de Laon , & de Beauvais , Charles Comte de Valois & d'Anjou , & Mahaut Comteſſe d'Artois , firent ſçavoir qu'au jour aſſigné ils tiendront Cour avec douze autres perſonnes ou Prelats & autres grands & hauts hommes , c'eſt à ſçavoir , l'Archeveſque de Rouen , les Eveſques de S. Brieuc & de S. Malo , Philippes fils du Roy Comte de la Marche*, Guy *comte de S. Paul , Gaucher de Chaſtillon Comte de Portian , Louys fils aiſné du Comte de Clermont Seigneur de Bourbonnois , Jean de Clermont Seigneur de Charolois , B. Seigneur de Mareuil , & Miles Seigneur de Noyers , eslus & mis à ce faire par le Roy , lequel fit dire en l'aſſemblée qu'il ne pouvoit avoir plus de Pairs , parce que le Duc de Guienne qui eſt le Roy d'Angleterre , s'en eſtoit excuſé pour la guerre qu'il avoit en Eſcoſſe, le Duc de Bretagne qui eſt Pair y fuſt une journée & puis s'excuſa de meſme , le Duc de Bourgogne & l'Eveſque de Noyon eſtoient morts , l'Eveſque de Chaalons Pair eſtoit detenu priſonnier , & que le Comte de Flandres n'eſtoit comparu à la journée , &c.*

☞ Quot vero requirebantur *Pares* , ut Curia idoneo *Parium* numero munita cenſeretur, nihil hac de re definitum reperio ; videtur pro ratione rerum pertractandarum major vel minor numerus requiſitus, qui ad edendum judicium utrum ſatis eſſet, pronuntiabant ipſimet *Pares* . Areſtum Parlamenti an. 1322. in Regeſto Curiæ Parlam. *Cum Dux Burgundiæ . . . requireret quod nos ante omnia Curiam noſtram Paribus faceremus muniri ; & quod cum ad Pares Franciæ pertineret , ut dicebat , facere jus utrum prædicta Curia Paribus muniri deberet , vel non , quod nos judicium hujuſmodi faciendum ad Pares remitteremus eoſdem ... per arreſtum noſtræ Curiæ dictum fuit , ... quod Curia noſtra eſt ſufficienter quoad premiſſa munita* .

Parium judiciis non modo intererat dominus , vel ejus Baillivus ; ſed etiam in rebus arduis eorum conſilium expetebat, ita ut *Conſiliariorum* domini feudalis vicem fugerentur. Galbertus in Vita Caroli Comitis Flandr. cap. 1. *Carolus Comes conſilium cum nobilibus & Paribus ſuæ terræ ſubiit , quid ſuper hoc ageret* .

☞ Hinc eſt quod cum bellum inferendum judicabat, id non tentaret niſi prius expetito *Parium* ſuorum conſenſu ; inconſulti quippe ſervitium militare ei detrectare potuiſſent.

In quibuſdam tamen locis, ut in Comitatu Bellovacenſi, *Li Seignour ne jugent pas en lor cort , mes lor home jugent* , ut habet Bellomanerius c. 67. ubi ſubdit , in locis, ubi cum Paribus ſuis conſidet , ejuſmodi judiciis intereſſe non poſſe, ſi litem vel controverſiam habeat cum aliquo è *Paribus* . Eſtat Notitia judicati in Tabulario S. Albini Andegav. in quo Comes coram adeſt , non tamen judicat : *Præcepit Comes Judicibus* , (*i. Paribus*) *ut ſententiam recti de hoc , quod audierant , proferrent . Judicaverunt igitur Adelhardus de Caſtro Guntherio & Gaufridus Craſſus de Chimilliaco , quod , &c.* Et ſub finem : *Hoc judicaverunt Adelhardus de Caſtro Guntherio , & Gaufridus Craſſus de Albiniaco , coram Comite Gaufredo in Camera ſua Andecavis . Hoc viderunt & audierunt de parte Heudonis Gadiao de Blazone , &c. de parte Monachorum , &c.* [Guntherus Ligur. l. 8.

. . . . Vaſſallus agendam
Forte movet litem : non tu , ſed curia judex
Audiat & certo determinet ordine cauſam .]

Scribit idem Philippus Bellomanerius c. 1. in quibuſdam locis Baillivum ſolum cum iis quos advocat , judicia domini ſui edere : in aliis vero cum Paribus & hominibus ac vaſallis feudalibus . Deinde ait : *Et el liu la u on juge par homes , li Baillis eſt tenus en le preſence des homes a prendre les paroles de cix qui pledent , & doit demander as parties s'il voleut oir droit ſelons lor paroles , & teles raiſons qu'il ont dites ; & s'il dient oil , li Baillis doit contraindre les homes qu'il facent le jugement . Et s'il ne pleſt au Baillis & as homes , li Baillis n'eſt pas tenus au jugement fere , ne au prononcier le jugement , ſe il n'eſt ainſi que li Baillis ſoit home de fief au Seigneur , à qui il eſt Baillis , car en tel cas convieadroit il qu'il fuſt Pers avec les autres* .

Pa-

Digitized by Google

Parium Franciæ ejuſmodi olim fuit ſacramentum, quod in Parlamento edebant in primo quem inibant, judiciorum conſeſſu. *C'eſt le ſerment des Pers de France. Vous jurez par voſtre foy & ſerement & ſur les ſaintes Evangiles, que vous ſerez bon, loyal, feal & obeiſſant au Roy de France notre Sire qui ex eſt, & à ſes hoirs & ſucceſſeurs: ſon corps, ſes membres, ſon heritage, les droiz & nobleces de la Couronne de France & de ſa ſouveraineté garderez & deffenderez envers tous & contre tous qui peuvent vivre ne morir, & loyal & bon conſeil li donrez toutes les fois qu'il vous en requerra, & tendrez ſecret ſon conſeil, & toutes choſes qui ſont a tenir ſecretes pour le bien de luy & de ſon Royaume*. Immutatum poſtea, atque hiſce verbis conceptum Parium Franciæ ſacramentum, *Vous jurez & promettez bien & fidellement conſeiller & ſervir le Roy en ſes tres-hauts, tres-grands, & importans affaires, & ſeant en ladite Cour, garder les Ordonnances, rendre la juſtice au pauvre comme au riche, & tenir les deliberations clauſes & ſecretes, & vous compporter comme un digne & vertueux Pair de France, vivre & mourir en l'obeiſſance du Roy. Ce fait le Pair prend ſon eſpee, & monte aux hauts ſieges & aſſiſte à l'audience*. Hodie, ut ab ampliſſimo & doctiſſimo Parlamenti Πρωτοσυγκλήτῳ didicimus, adduntur hiſce, *comme un vertueux Pair de France*, hæc verba, *& Officier de la Couronne*.

Pares vero Eccleſiaſtici duplex Regi præſtant hominium; alterum pro Epiſcopatuum Regaliis ſeu dominicis, alterum pro *Paris* dignitate.

☞ Quæ ſit *Parium* Franciæ dignitas, quæ ſint eorum jura & prærogativæ, paucis declarant Litteræ erectionis Comitatus Matiſconenſis in *Pariatum* an. 1359. in Bibl. Sebuſ. pag. 157. *Nos igitur antiquas memoriæ dignas progenitorum noſtrorum Regum Francorum ordinationes ad memoriam revocantes, qui ad conſervationem honoris Coronæ Franciæ, ac conſilium & juvamen reipublicæ, in eodem regno duodecim Pares, qui regni Franciæ in arduis conſiliis & judiciis aſſiſterent, & in factis armorum ſtrenue, ad tutamentum regni & reipublicæ, Regem ipſum paritate fideli inter collaterales ſuos ſplendidius comitarent, conſideratione provida ſtatuerunt*.

Feminæ etiam *Pares* ratione *tenuræ*, id eſt, propter ea quæ poſſidebant feuda, judiciis dominicis intereſſe poterant, contra quam juri civili, l. Cum prætor. D. de judic. l. 1. D. de Poſtul. Vide Cujacium l. 13. obſerv. c. 23. Charta an. 1220. in Tabular. S. Bertini: *Præſentibus, & ad hoc vocatis hominibus meis Paribus, videlicet D. Willelmo de Brule Milite, Joanne Clerico, Hugone Clavel de Hovem, Sara Eſbleuſarde, & filius ejus Majoriſſa, qui Pares a me & domino ſuo propter hoc adjurati judicaverunt, &c.* Mathildis Comitiſſa Atrabatenſis *Par Franciæ* judicio interfuit in Robertum Comitem Flandrenſem edito anno 1315. cum R. Archiepiſcopo Remenſi, G. Epiſcopo Lingonenſi, G. Epiſcopo Laudunenſi, J. Epiſcopo Bellovacenſi, & Carolo Valenſi & Andegavenſi Comite; [quæ ad hoc judicium evocata fuerat per Litteras Philippi Regis hiſce verbis: *Et audict jour vueillans avoir noſtre Cour garnie, ſi comme il appartiendra de vous qui eſtes Pair, & des autres Pairs de France, Nous vous mandons, &c.*] Sed & eadem Comitiſſa Reginæ mater, in ejuſdem Regis Coronatione Remis *tanquam Par Regni, Coronam regni cum cæteris Paribus dicitur ſuſtentaſſe, de quo aliqui indignati fuerunt*, inquit Continuator Chronici Willelmi de Nangiaco an. 1316. Vide Ceremoniale Francicum to. 1. p. 145. Ad ſuſtentationem autem coronæ regiæ ſpectat inſignis locus Radulphi de Diceto p. 608. de Henrico II. Rege Angliæ, qui in Coronatione Philippi Auguſti Regis Franciæ, Remis *diadema capiti novi Regis impoſitum, ne Rex infra minorem adhuc conſtitutus ætatem gravaretur ſub onere, manibus propriis ſuſtentavit, rejecta chlamyde paratior ad obſequium. Illud innuens quod ſi tempore procedente Francis neceſſitas incubuerit, ſecuri debeant ejus implorare ſubſidium, a quo tale receperint ſub ipſa ſui Regis conſecratione ſuffragium*. Coronationi autem Philippi Regis interfuit Henricus, tanquam Dux Normanniæ & *Par Franciæ*. Quinetiam Blancham Reginam Franciæ, S. Ludovici IX. Regis matrem, judiciis præſediſſe in Curia Domini Regis, cum Baronibus *qui debent & poſſunt de jure in Curia domini Regis judicare*, obſervatum a nobis ex Tabulario Lehonenſi in Notis ad Joinvillam p. 54. Apud Ughellum to. 1. p. 2. pag. 346. exſtat Placitum anno 1078. quod ſic concipitur: *Dum in Dei nomine in judicio reſideret D. Mathilda Dux & Marchioniſſa intus caſa... reſidentibus cum ea Lamberto & Ubaldo, &c.* Jam vero quibus feminis judicandi officium competat, pluribus explicat Petrus Faber l. 3. Semeſtr. c. 14. Extr.

Feminis *Paribus*, etſi judiciis dominicis cum *Paribus* intereſſe jus fuerit, non tamen *Parium* uxores *Parium* maritorum juribus ac privilegiis gaudent. Exſtat Areſtum Parlamenti Pariſienſis 17. Martii anno 1628. quo Franciſca de Bonnis, Caroli a Crequiaco Campiſauri & Leſdiguierarum Ducis, ac Paris Franciæ, relicta, libello ſupplice oblato, quo ei liceret Saltus Comitem ad idem Parlamentum evocare, ut quæ contra ipſam in Parlamento Aquenſi acta fuerant reſcinderentur, petitionis ſuæ repulſam eſt paſſa.

Licet porro convaſſalli omnes ſibi invicem *Pares* eſſent, & ita haberentur: non tamen ſemper omnes judicum loco habebantur, & in Parium conſeſſu conſidebant. Nam cum in magnis Baroniis complures eſſent vaſſalli, atque adeo magno interdum a ſe invicem diviſi terrarum intervallo, ita ut una omnes ad dominica placita vix convenire potuiſſent: tum etiam ne tantus vaſſallorum numerus judiciis plus officeret, quam prodeſſet, plerique è majoribus iſtis Dominis ac Baronibus quoſdam è ſuis vaſſallis ſelegere, quibus Parium nomen, titulum, ac dignitatem conceſſerunt, qui una cum iis jus dicerent cæteris Paribus ſuis ac convaſſallis. Hinc legimus certum ac definitum fuiſſe ferme ſemper in majoribus Baroniis Parium numerum, ut haud ita pridem attigimus in Notis ad Stabilimenta S. Ludovici p. 178. ubi etiam horum numerum ſæpe ad duodenarium fuiſſe redactum docuimus, maxime in Regno Franciæ, in Comitatu Flandrenſi, ex Lamberto Ardenſi pag. 156. 157. in Baronia Ardenſi ex eodem Lamberto p. 149. in Comitatu Guinenſi, ex Ducheſnio, [in Communia Belvacenſi, ex Louveto Hiſt. Belvac. p. 341.] Ita pariter obſervatum in Comitatibus Cameracenſi & Hannonienſi, auctor eſt Vinchantius in Annalibus Hannon. l. 1 c. 5. [Vide Miræum to. 1. p. 697. & 777.] Matth. Weſtmonaſt. anno 1295. & Thom. Walſinghamus anno 1296. ſcribunt *Scotos tum elegiſſe ſibi* 12. *Pares*, 4. *videlicet Epiſcopos*, 4. *Comites*, & 4. *Barones, quorum conſilio cuncta regni negotia ſancirentur*. Addit Henricus de Knygton, *ad modum Franciæ* 12. *Pares, tum ordinaviſſe Scotos*. Idem etiam numerus obtinuit apud Anglos, ut auctor eſt Stanfordius in Placitis coronæ l. 3. c. 1. *Et nota que le nomber des Piores qu'eux ſont à trier aſcun Seignour, eſt* 12. *à ouſter quant le Roy plerra, mes nenny dedeins, ou deſous le nomber de douze*. Le Roman de la *Violette* MS.

Seignor, ſe diſt li Dus, taiſiez,
Jugement & loi luy vuil faire,
Sans jugement nel vueil deſaire,
A tant a les Pers apelez,
Seignor, ce diſt li Dus, alez,
Au jugement ſi dites voir,
Car je ni vueil pechie avoir,

A tant

A tant s'en ſont li Per torne,
Douz ſont moult bien atorne,
D'une part ſont à conſeil trait,
Maint bel mot ont dit & retrait,
Mais en la fin ſont eſgarde,
Et ſe ſont enſemble accorde,
Que ſeur les deus ſe metteront,
Et ce que li deus en diront,
Sera teun pour plainement.

Pares Franciæ, quando ad duodenarium numerum redacti fuerint, non omnino conſtat inter ſcriptores. Sane in confeſſo eſſe debet sb ipſis feudorum origine vaſſallorum Coronæ Franciçæ controverſias a Paribus ſuis fuiſſe judicatas. Id perſpieue oſtendit Fulbertus Carnotenſis loco ſupra laudato, & Matthæus Paris, quo loco meminit capitalis judicii lati in Joannem Regem Angliæ a *Paribus Francicis*, Philippo Auguſto regnante. Sed eo res proceſſit, inquit Chopinus, opinione multorum, ut abſolutus fuerit ſuis numeris *Parium* duodecim-viratus Ludovico VII. vel Philippo II filio regnantibus: quæ quidem ſententia eſt etiam Antonii Colardi in Commentariis MSS. Rerum Remenſium, quos contexuit uſque ad annum 1584. Is enim ſub ann. 1179. *Ludovicus VII. Rex Franciæ formulam Regum Franciæ, Remis inaugurandorum, ſimulque inſtituit Pares Franciæ, qui coronando Regi adſtarent, eiſque titulos attribuit: unde Guillelmus Archiepiſcopus, primus omnium Par Franciæ dictus, ex Comite Remenſi Dux nominatus fuit, &c.* Sed hæc tamen ſerius accidiſſe conſtat: nam in Philippi Auguſti, Ludovici filii, Coronatione anno 1179. nondum erat Parium Franciæ definitus numerus. Narrat quippe Rogerus Hovedenus Willelmum Archiepiſcopum Remenſem eumdem Regem unxiſſe Remis, *miniſtrantibus ei in illo officio Willelmo Turonenſi, & Bituricenſi, & Senonenſi Archiepiſcopis, & fere omnibus Epiſcopis regni*: Henricum vero regem Angliæ de jure Ducatus Normanniæ coronam auream qua coronandus erat Philippus, & Comitem Flandriæ Philippum gladium regni prætuliſſe: *alios vero Duces, Comites, & Barones præiviſſe, & ſecutos, diverſos diverſis deputatos obſequiis.* Rigordus eamdem coronationem peractam ait *aſtante Henrico Rege Angliæ, & ex una parte coronam ſuper caput Regis Franciæ ex debita ſubjectione humiliter portante, cum omnibus Archiepiſcopis, Epiſcopis, cæteriſque regni Principibus, &c.* Ex quibus patet cæteros Epiſcopos, qui pro *Franciæ Paribus* habentur, ea quæ hodie non exſecutos miniſteria in ea ſolemnitate. Proinde haud improbanda forte eorum ſententia, qui *Parium* Francicorum duodecim-viratum definitum fuiſſe tradunt a S. Ludovico Rege: quos inter eſt Joannes a Leidis l.22. Chronic. c. 7. *Itaque ſanctus Ludovicus Rex Franciæ ordinavit in Regno Franciæ 12. Pares Franciæ, conſtituens inde Collegium ſeu Capitulum, qui haberent ardua regni negotia tractare, ſcilicet 6. Duces, & 6. Comites: & de Ducibus ſunt 3. Epiſcopi; & de Comitibus ſunt etiam 3. Epiſcopi; & de Comitibus ſunt etiam 3. Epiſcopi.* [Vide D. *Bruſſel* de Uſu feud. to. 1. p.646.]

Verum ſi quod tradit Matthæus Paris anno 1226. pro vero aut certo haberi debeat, jam ipſa hac tempeſtate *Parium Franciæ* ſtatus ac fixus fuerat numerus: cum enim Raimundo Comiti Toloſano abjudicatus fuiſſet Comitatus propter hæreſim, Romæ, in Concilio Generali, iis viciſſim *obtulit ſe facturum erga Regem Francorum & Eccleſiam Romanam, quidquid facere deberet pro hæreditate ſua. Tunc cum peteret pars adverſa, ut ſubiret judicium duodecim Parium Galliæ, reſpondit Raimundus: Recipiat Rex homagium meum, & paratus ſum ſubire: quia forte non haberent me pro Pari, ſi ſecus fieret.* Idem ſcriptor eodem anno: *Adjiciunt etiam quod nullus de regno Francorum debuit ab aliquo jure ſuo ſpoliare, niſi per judicium duodecim Parium.* Agit hoc loco de Comitibus Flandrenſi & Bononienſi, qui in prælio Bovinenſi capti fuerant. Denique anno 1257. eumdem duodenarium Franciæ Parium catalogum hiſce verbis exſequitur: *Rex Francorum ... Magnates ſuos animat & confortat: præcipue eos, quos duodecim Pares Franciæ conſuevimus appellare. Et quia prætactum eſt de Alemannorum primatibus, ad quos Regis ſpectat electio, non reor a materia alienum, ſi nomina Francorum nobilium, præcipue ad quos negotia regni ſpectant ardua, præſenti inſeramus paginæ, cum ſuccincta tamen brevitate. Archiepiſcopus Remenſis, qui Regem Francorum cœleſti conſecrat chriſmate, quapropter Rex Francorum Regum cenſetur digniſſimus, eſt omnium Franciæ Parium primus, & excellentiſſimus; Epiſcopus Noviomenſis, qui eſt Comes Palatinus. Epiſc. Belvacenſis, qui eſt Comes Palatinus. Epiſcopus Catalaunenſis. Epiſcopus Lingonenſis, qui etſi pauper ſit, dignus tamen habetur. Epiſc. Laudunenſis, qui Dux eſt & Comes, ratione S. Remigii, ad quem devoluta fuit illa præclara hæreditas. Dux Normanniæ primus inter laicos & digniſſimus: Rex Angliæ Dux eſt de jure Normanniæ, ſanguinis derivatione geniali, Rex ex conqueſtu ... Dux Aquitaniæ, Dux Burgundiæ, Comes Flandrenſis, Comes Campaniæ, Comes Toloſæ, qui dicitur Comes S. Ægidii.* [Vide D. *Bruſſel* de Uſu feud to. 1. p.133.]

Alius tamen Franciæ Parium ordo recenſetur in Regeſto Parlamenti pro judicio litis Roberti Atrebatenſis, apud Tilium, in quo hæc habentur: *Au temps ancien n'avoit que 12. Pairs en France, ſix Lays, & ſix Clercs, dont ne ſe remuent les Clers, c'eſt à ſçavoir les Pairs Ducs, l'Archeveſque de Rheims, l'Eveſque de Laon, l'Eveſque de Langres. Les Clers Comtes, l'Eveſque de Beauvais, l'Eveſque de Chaalons, l'Eveſque de Noyon. Les Pairs Lays, les Ducs, le Duc de Bourgoigne, le Duc de Normandie, le Duc d'Aquitaine. Les Comtes, le Comte de Toloſe, le Comte de Flandres, le Comte de Champogne. Les Pairs anciens ſont mis ſi comme il doivent ſeoir en jugement en la preſence du Roy, & doivent li Pairs Lays ſeoir à la dextre, & li Pairs Clercs & Prelats à la ſeneſtre du Roy.*

Sane ex judicio lato contra Erardum Briennenſem anno 1216. pro Comitatu Campaniæ, deſcripto in voce *Submenere*, necdum fuiſſe Parium definitum numerum abunde colligitur, cum Regni proceres alii ſeu Barones, atque adeo Epiſcopi interfuerint, tametſi in primis recenſeantur Archiepiſcopus Remenſis, Epiſcopi Lingonenſis, Catalaunenſis, Bellovacenſis & Noviodunenſis: ſed de hac controverſia videant alii quibus per otium licet, nos quippe ad alia feſtinamus.

☞ Ceterum *Paritatis* titulus quibuſdam præterea majoribus prædiis attributus eſt ex privilegio Regum ſpeciali; ſic Philippus IV. Comitem Andegavenſem *Paris* dignitate illuſtravit an.1297. ut videre eſt in Charta ejuſd. Regis apud Marten. tom.1. Anecdot. col. 1301. *Conſiderantes etiam quod 12. Parium, qui in prædicto regno noſtro antiquitus eſſe ſolebant, eſt adeo numerus diminutus, quod antiquus ejuſdem regni ſtatus ex diminutione ejuſmodi deformatus multipliciter videbatur ... Comitem ipſum* (Andegavenſem) *de gratiæ noſtræ abundantia & plenitudine regiæ poteſtatis, præfati regni noſtri creamus & promovemus in Parem, & paritatis hujuſmodi dignitatem Andegaviæ Comitatui annexantes, præſentium tenore ſtatuimus, ut tam in ſe quam ſucceſſoribus ejuſdem Comitis Andegavenſis, qui pro tempore fuerint, Par ejuſdem regni perpetuis temporibus habeatur, omniumque Paritatis ejuſdem, quemadmodum diligens & fidelis noſter Dux Burgundiæ compar ejus, jure & prærogativo lætetur.* Ubi quæ de antiquitate duodecim-

Digitized by Google

decim-viratus *Parium* habet, utrum ad tempora S. Ludovici referri debeant, judicet Lector. Recentiores reliquos *Pares* omittimus, ne actum agere videamus.

☞ Neque vero hic prætermittendum, aliud fuiſſe olim *Parem* eſſe, aliud in *Paria* tenere, hinc qui in *Paria* tenebat, non continuo *Par* reputabatur. Id confirmat D. *de Lauriere* in Gloſſ. Jur. Gall. ex Stylo antiqu. Parlam. p.2. c.2. *Item ſciendum, quod domini de ſanguine Regio, quamvis non teneant aliquas ex terris antiquæ Pariæ, nihilominus Rex eis dare conſuevit, & concedere certa privilegia, eorum dominationes in Paria tenendi, maxime terras quas tenent per partagium, illas videlicet, quæ per partagium dependent a domo Franciæ: ſed reſpectu illarum quas acquirerent, illas non tenent in Paria, niſi ad hoc habuerint ſpeciale privilegium*, His præmiſſa 12. *Parium* ſeries,

Pares Communiarum, qui vulgo *Scabini*, Majoris ſeu Præfecti civitatis Aſſeſſores, quos ille in conſilium adhibet, ut dominus feudalis vaſſallos ſuos *Pares*. Charta Communiæ Belvacenſis anno 1182. *Tredecim Pares in Communia eligentur, &c.* Vide Sugerium Epiſt.76. [*Pares communiæ de Pontiſara*, in Tabular. Domus Dei Pontiſar. ad annum 1261.] In Regeſto Conſtabulariæ Burdegalenſis crebra eſt mentio Juratorum & centum *Parium* urbis Baionenſis, [& apud Rymer. to.5. pag.230.] Ita in Charta Majoriæ Rotomagi & Faleſiæ, mentio perinde eſt centum *Parium* earumdem civitatum, ex quibus eligi ſolebant 12. *Scabini*, & 12. *Conſultores*, poſt Ordericum Vitalem pag.1066. [& apud *de Lauriere* to. 1. Ordinat, Reg. Franc. p. 307. [Apud Pictavos *Pares* dicuntur, qui *Majoris* officio functi ſunt, quod exacta dignitate, in *Parium* numero haberi ſoleant, & in rebus publicis Majoris Aſſeſſores ſint. Ii autem *juramentorum* lites & controverſias dijudicant, Nam ut eſt in Legibus Henrici I. Regis Angl. cap.31. *Unuſquiſque per Pares ſuos judicandus eſt, & ejuſdem provinciæ: peregrina vero judicia modis omnibus ſubmoveatur.*

¶ Paregium, Officium ejuſmodi *Parium*. Charta Ægidii *de Sorey* Epiſc. Tullenſ. Hiſtor. Tullenſ. pag. 140. *Conſtituimus in Communitate decem Paregia & in quolibet Paregio unum Parem, qui cum Scabino erit in judicio & conſilio, aſſiſtetque Majori pro bono pacis.*

Paria, Parium dignitas & prærogativa, *Pairie*. Areſta oct. Nat. B. M. an. 1259. 1. Reg. fol.96. *Archiepiſcopus* (Remenſis)... *petiit in hac cauſa judicari per Pares ſuos, cum in hac cauſa dependeat magna pars dignitatis & Pariæ ſuæ vel jus.* [Litteræ Philippi V. Reg. Franc. ann. 1316. *Comitatum Ebroicenſem Pariam Franciæ perpetue fecimus .... eoſdem Comitem & Comitatum Parium & Pariarum Franciæ conſortia aggregantes.*]

¶ Pareria, & Parreria, Eodem ſignificatu. Recognitiones & homagia ann. 1317. tom. 2. Hiſtor. Dalphin. pag.169. *Simili modo Richanus de Spina, dominus in parte de Monte-Jayo confeſſus fuit, tenere majus dominium ſeu directum loci de Monte-Alto & Pareriam, quam dictus Richanus habet apud Sorberios in Roſanegio.* Charta erectionis Baroniæ Borbon. in Ducatum ann.1327. *Quod ipſe* (Dux Borbonenſis) *ratione Ducatus ſupradicti, ... dictos Ducatum & Comitatum Marchiæ in Parreriam & ut Parreriam Franciæ teneat*, Liber Archidiaconi in Archivis Eccleſ. Camerac. fol. 14. ad an. 1336. *Præfatus baillivus Camerac. ſicut ſuo incumbebat officio, requiſivit dominum Ingergerium, dominum de Ambaſio & dominam Mariam de Flandria ejus uxorem, tunc ibidem præſentes, ut ipſa domina Maria de Pareria de Rumilliaco & terra S. Supplicii & aliis ejuſdem Pareriæ pertinentiis .... & ipſe dominus de Ambaſio ejus maritus tanquam ballus ... ipſi homagia & debita juramenta facerent & præſtarent adhibitis ſolemnitatibus conſuetis; qua requiſitione facta dicta domina Maria junctis manibus in manibus dicti baillivi 1. de Paria de Rumelli & de S. Supplicio & aliis ejuſdem Pariæ pertinentiis ... & ipſe dominus de Ambaſio .... dicta homagia ... præſtiterunt.* Homagium Johannis Ducis Britanniæ præſtitum Karolo Regi ann. 1366. ex Archivis caſtri Nannet. *Ego Dux Britanniæ ad cauſam Ducatus Britanniæ & Pareriæ Franciæ vobis facio homagium ut mei anteceſſores Duces Britanniæ illud facere conſueverunt anteceſſoribus veſtris.* Vide *Paragium*.

¶ Pariatus, Idem quod *Paria*. Litteræ Johannis Reg. Franc. an. 1363. apud Miræum tom.1. p. 118. *Novimus inſuper coronam ſtabiliri regiæ Majeſtatis, dum perſonæ præclari generis, moribus utique & honeſtate vernantes, dignitatibus inclytis præferuntur ... His & aliis juſtis conſiderationibus excitati .... Ducatum Burgundiæ in Pariatu, & quidquid juris, poſſeſſionis & proprietatis habemus ... dicto filio noſtro* (Philippo Audaci) *conceſſimus.* Vide *Patriatus*.

Paritas, Eadem notione, in Literis erectionis Ducatus Britanniæ in Pariam, ann.1297 deſcriptis ab Argentræo l.5. Hiſt. Britan. c. 31.

¶ Perria. Arreſtum an.1341. apud Lobinell. to.2. Hiſt. Britan. p.487. *Cum Ducatus & Perria prædicti immediate moveant & teneantur a nobis ratione noſtræ coronæ ex cauſa Perriæ, reſſortiant immediate ad noſtrum Parlamentum Franciæ.*

Pares, præterea dicuntur, qui unius prædii, ſeu feudi, domini ſimul ſunt: id eſt, *participes*. Ordericus Vitalis l. 5. p. 572. de Gerboredo Caſtro in Bellovacis: *Moris enim eſt illius Caſtri, ut ibidem duo Pares domini ſint.* Tabularium Abbatiæ de Rota fol.108. *Hoc quoque factum tali pacto, ut Abbas teneat totum feodum de Matthæo & Mauricio: & Reginaldus & frater ejus reddant Abbati & Eccleſiæ 12. nummos de ſervitio unoquoque anno, & ſervitia dominorum reddant in manu Abbatis, & de labore boum quæ fecerint in extranea terra ſiat Pares ipſi & Abbas.* Tabularium S. Hilarii Pictavenſis anno 864. *Eo tenore eaque ratione, ut quamdiu inſimul vixerimus, ſimulque teneamus & poſſideamus, & qui Pari ſuo ſupervixerit, cenſum dare faciat.* [Charta anni 11. Theodorici Reg. apud Baluz. tom. 3. Miſcell. p.169. *Ut nullus contra Parem ſuum de iſtis convenientiis ſe remutare non poſſet; quod qui hoc facere præſumpſerit, partem ſuam a Pare ſuo amittat.* Hiſt. Harcur. tom. 4. p. 2172. *Iſti ſunt Pares Rabodimontis ... Robertus de Ribemonte eſt Par & dimidium ... Guido de Moi eſt Par & debet eſtagium, &c.* Tabul. Voſienſe fol. 31. *Gausberti nepos hujus comandiæ particeps & Par dominus .... fecit guirpitionem de ea.*]

¶ Parerii. Eodem ſignificatu. Regeſt 87. Chartophylacii regii; *Item tenet à domino ipſe Genenus & Johannes Morelli ejus nepos & eorum Parerii quedam nemora & quoſdam eſſartas.* Ibid. *Et inde percipiunt tachiam Bucheti & eorum Parerii.* Declaratio Guoliſii de Aurolio in Comment. ad Hiſtor. Dalphin. p. 24. *Dictas poypiam, domum & ſeignoriam nomine ſuo & ſuorum Parerarum, condominorum de Royrene tradidit & reddidit.* *Pairiers*, in Comput. ann.1268. ex Bibl. reg. *De mon ſegneur Oballe de Rocheſort & ſes Pairiers, &c.* Charta an.1307. in Archivis S. Victoris Maſſil. *Pro parte contingente ſuos Parerios de taſchis ipſis annis ſingulis ſolvere.* Alia ann.1387. ex Schedis Pr. *de Mazaugues*: *Sicut alii eorum Parerii & condomini locorum.* Adde Hiſtor. Dalphin. to.1. p.32. 89. to.2. p.530. & to. 3. Ordin. Reg. pag. 102.

¶ Parerii, dicti etiam Cohæredes, quod ejuſdem

hæreditatis participes, in Statutis Forojul. an.1292. ex Archivis S. Victoris Maſſil. *Si homines diverſorum Pareriorum ſeu coheredum in uno caſtro pelagiam faciant ſive rixam inter ſe &c.*

Parierii, Eadem notione, in Charta anno 1180. in Regeſto Toloſano, in qua etiam interdum *participes* dicuntur. Alia anno 1245. ibidem: *Notum ſit cunctis, quod Enricus de Caſtanbaco pro ſe & pro aliis dominis de Caſtanbaco Parieris ſuis, &c. Pariarius*, in Hiſtoria Epiſcoporum Lodovenſium p. 228. Chronicon Voſienſe utitur etiam voce, *Particeps: Hanc fidelitatem juraverunt Vicecomiti, & ipſe illis, ipſique inter ſe, ſicut legitimi Participes*. Charta *Pariagii* ann. 1160. apud Chopinum l. 3. de Sacra Polit. tit. 3. §. 8. *Notum ... quod Abbas de Bona valle & totus ejuſdem Monaſterii Conventus nos æquiliverunt, & Participes conſtituerunt in villam ſuam, quæ vocatur Laurcium, &c.* Atque hoc dominii *participium* & ſocietas.

Pariagium vel Pariatio vulgo appellatur, vel *appariatio*, noſtris *Pariage*: quæ quidem vox maxime ſumitur pro *aſſociatione* domini: unde *aſſociationes* etiam dicuntur in 1. Regeſto Parlamenti an.1260. fol.109. & ſeqq. Charta R. Abbatis Monaſterii Caroffenſis anno 1308. ex 2. Regeſto Philippi Pulcri num. 11. *Communionem, communicationem, aſſociationem, Pariagium, ceſſionem, &c.* [Litteræ Philippi V. ann. 1319. tom. 1. Ordinat. Reg. Franc. pagin. 697. *Non faciemus, ſeu recipiemus permutationes, ſeu eſcambia, nec etiam Pariagia aliqua, in terris, caſtris, villis ſive caſtellaniis, eorumdem, ſeu in pertinentiis eorumdem in quibus habemus altam juſtitiam*. Eadem occurrunt in Litteris Philippi VI. ann.1338. ibid. tom. 2. pagin. 128.] Monaſteriorum quippe & Eccleſiarum Præſules ut bona ſua tuta & illæſa fierent, eorum partem Regibus aut Magnatibus concedebant, ut reliquam horum præſidio ac patrocinio tutarentur: quemadmodum, ut eſt apud Tacitum, Cæſares paſſim ſcribebantur hæredes ex triente vel ſemiſſe, quo tutius ab iis reliquum patrimonium liberis ac propinquis adſervaretur. *Volvitur*, inquit Chopinus lib. 2. de Doman. tit. 8. artic. 7. in Regeſtis Curiæ Pariſienſis, *litera de Pariagio Abbatis & Conventus Sarlatenſi facta a Domino Rege*. Quo loco, & l. 3. de ſacra Polit. tit. 3. artic. 8. & 9. complura ejuſmodi Pariagiorum profert exempla, quorum quidem ea potiſſimum erat conditio, ut in *appariationem* ſeu in *Pariagium* adſcripti, partem prædii ſibi conceſſam alienare nullo modo poſſent: quæ expreſſe legitur in Charta Roberti Abbatis S. Laurentii de Longobecco anno 1192. qua Regem Philippum Auguſtum in omnibus ſui Monaſterii bonis aſſociat, quæ habetur in 31. Regeſto Chartophy acii Regii fol. 56. *Dominus autem Rex concedit nobis quod id extra manum ſuam nunquam mittet, ſed ſemper adhærebit coronæ, & medietatem ſuam nunquam capiet per ſe diviſim, ſed ſemper de communi. Præpoſitus autem qui ibi erit, faciet fidelitatem Regi, & nobis, & Dominus Rex cum univerſis rebus noſtris quæ in ſua ſunt poteſtate, in cuſtodia ſua ſuſcipit & defenſat, in quantum de jure poterit*. Exſtat ibidem Charta alia ann. 1290. fol. 57. qua Abbas S. Martini de Raucurte Regem eumdem aſſociat in prædio *Waſguemoultus*, cum hacce conditione: *Quia vero in memorata villa nos benigne & libere eum collegimus, ne ex dono quod ei fecerimus, damnum nobis eveniat per malum donum, conceſſit nobis ut in verbo regio * Grantavit, quod nec dictam villam, nec aliquid quod ad illam pertineat, a proprietate ſua alienabit, neque ipſe neque ſucceſſores ſui Reges Franc. extra manum ſuam mittent*. In Charta an. 1279. quæ legitur in Hiſt. Epiſcoporum Cadurcenſium p.154. *Bernardus de Portica Domicellus dicitur vicarius Pariagii de Cadurca*. Adde nu. 143. 160. 177. Sammarthanos in Epiſcopis Wapincenſibus n. 26. [& Gloſſ. Jur. Gall. v. *Pariage*.]

¶ Pareria, Idem quod *Pariagium*, Dominii ſocietas. Charta ann. 1220. tom. 2. Macer. Inſulæ Barb. pagin. 531. *Nullam faciat munitionem novam nec in monte, nec in planitie, nec Pareriam acquirat in aliquo caſtrorum iſtorum*. Litteræ ann. 1333. tom. 2. Hiſt. Dalphin. pag. 241. *Mandamus, vice & nomine dicti D. Dalphini quatenus, dictas partes & Parerias acquiſitas a prænominatis Henrico & heredibus Dom. de Barreta ..., expedias & delibere dicto D. Guillelmo, & ſibi homagia, fidelitates, & recognitiones, fieri facias, per homines dictarum Periariarum, ita quod de illis Pareriis cum earum pertinentiis utatur & gaudeat pleno jure*. Homagium Humberto Dalphino præſtitum ann.1334. ibid. tom. 1. pagin. 212. *Confitens ſe debere homagium ligium dicto domino tanquam domino de Turre, pro parte & Pareria quam habet apud Turrim & in mandamento ejuſdem*.

¶ Paria, Eadem notione. Sponſalitium Adalmodis Comitiſſæ an.1056. Marcæ Hiſp. col. 1110. *Et dono tibi centum mancuſos per unum quemque menſem de ipſa Paria quæ datur mihi de Saragoſa, in tali videlicet ratione ut poſtquam, Deo dante, potuerimus acreſcere prænominatam Pariam de Serita tantum ut centum mancuſi addantur*.

Partarios præterea vocabant quibus juris pars quælibet erat in aliquo prædio. Verbi gratia legimus apud Plantavitium pag. 228. *Epiſcopum Lodavenſem, ut Partiarium Caſtri de S. Privato, præter ea quæ ad ipſum ſpectabant, tanquam ad majorem dominum, & dominum ſupremum, & dominum feudi, habuiſſe, in juriſdictione dicti Caſtri decem hebdomadas*: quibus ſcilicet in ſolidum pro Caſtri domino haberetur. Exſtant apud eumdem ſcriptorem alia ſimilium conditionum in *Pariagiis* exempla. Habetur enim Charta anno 1167. qua Richardum Ruthenorum Comitem habere ſex menſes in turri de Montebruno agnovit & confeſſus eſt Gaucelinus Epiſc. Lodovenſis: ut viciſſim Richardus quoque agnovit Gaucelinum ſex alios menſes habere in eadem turri. In alia anno 1243. Bertrandus Maffredi & Gaucelinus frater recognoverunt Guillelmo Epiſcop. Lodovenſi ſe tenere in feudum ab ejus Eccleſia in municipio de Villacunio tres menſes & dies decem dominii, & totum Caſtrum, &c. In alia denique an. 1246. continente quamdam permutationem, Epiſcopus Lodovenſis accepit a Guillelmo de Lodova quatuor menſes, ſcilicet, Januarium, Aprilem, Maium & Decembrem quos idem de Lodova habebat in turri ſuperiori de Montebruno.

¶ PARABATA, *Cupidus*, in Gloſſ. MSS. Sangerm. nu. 501. *Parabates, tranſgreſſor. Item, ſocius in curru & miles in eo pugnans*, ex Amalth. a παραβάτης.

¶ PARABIA, Potus quidam factitius. Cœl. Rhodig. l.4. c.26. *Hecatæus in Europæ periodo auctor eſt, Pæonas ex ordeo brytum haurire, ac ex milio & conyza Parabiam*. Vide Martini Lexic.

PARABILIS. Teſtamentum Perpetui Epiſcopi Turonenſis: *Equum meum Parabilem, & mulum quem elegeris do, lego*. Equus forte qui Gallis dicitur *cheval de parade*, ad pompam, ad apparatum.

PARABOLA, Verbum, ſermo, Gall. *Parole*, Hiſpanis *Palabra*, quaſi *parabola*. [*Parabola ruſtica*, in vet. Gloſſ. ex Biblioth. Colbertina.] Heſſo Scholaſticus: *Aſſumpta Parabola ſua, reſpondit Epiſcopus*. Radevicus l.1. c.41. *Per Parabolam Friderici Imp. vel nuntii ejus*. Vetus Charta apud Dyago l. 2. de Comitib. Barcin. cap. 50. *Non dicam illas Parabolas, quas vos dixeritis ad me, & mandaveritis mihi, ut celem eas*.

Alia

Digitized by Google

Alia aono 1179. exarata Papiæ: *Et ſciendum quod taliter eis Parabolam dederit, ſive terminum mutaverit.* Maurisſius p. 18. *Poſt hæc cum boves mei eſſent de Parabola Capitaaei caſtri, &c.* Otto Morena in Hiſt. Laudunenſi p. 10 *Dixeruatque ſe non eſſe auſos hoc ſine coaſilio & Parabela Mediolaneaſium.* Adde p. 25. & Vitam B. Oldegarii Epiſc. Barcinon. ou. 1. Geſta Innocentii III. PP. p. 148. Ughellum to. 4. p. 227. to. 5. p. 773. 792. 802. [Translatio S. Viti Mart. to. 2. Junii p. 1040. *Deque licentia, Parabola, auctoritate & mandato præfati D. Epiſcopi, publicavit & ſubſcripſit in canonica Senenſi.* Statuta Maſſil. lib. 1. ca. 8. *Eſt autem juſta eecuſatio ſeu impedimentum, ſi ... a vicario habuerint Parabolam remanendi.* Vide Chron. Parm. ad ann. 1293. apud Murator. tom. 9. col. 824. Antiquit. Eſtenſ. ejuſdem Murator. p. 374. & Statuta Vercell. l. 3. fol. 89. v.]

¶ In Parabolis, Verbo, voce, Gall. *Verbalement.* Charta ante an. 1010. in Chartular. Apteoſi fol. 35. *Notum ſit vobis omnes homines, qualiter Teudricus ſedis Atteaſis Epiſcopus, & Faraldus ſive Warace & eorum ſequentes hic conſtituerunt in Parabolis Leutardo presbytero, &c.*

¶ Parabula, Eadem ootione. Procuratio ad contrahendum matrimonium nomine Caroli filii Bernabovia, apud Marten. to. 1. Ampliſſ. Collect. col. 1518. *In præſentia, voluntate, & conſenſu præfati magnifici domini genitoris ſui conſentientis ac Parabulam & licentiam dantis, &c.*

Parabulla. Charta ann. 1164. *Cauſa ſatis diu per idoneos advocatos ex utraque parte ventilata, Guillelmus de Prio conſilio & Parabulla ſociorum ſuorum talem inde protulit ſententiam.* Alia Theodori Porphyrogeoiti Marchionis Montisferrati an. 1325. *Abſque licentia & Parabulla ſeu voluntate ipſius D. Marchionis.*

Parabola, Vox io Evangeliis, frequens, i. *ſimilitudo, quæ ab ea vocatur, quod alteri παραβάλλεται, hoc eſt, aſſimilatur, & quaſi umbra pravium veritatis eſt.* S. Hieronym. Epiſt. 151. quæſt. 6.

Parabolare, Sermocinari, verba facere, Gall. *Parler.* Capitula Caroli Calvi apud Silvacum c. 1. *Noſtri ſeniores, ſicut audiſtis, Parabolaverunt ſimul & conſideraverunt cum communibus illorum fidelibus de Dei ſervitio, &c.* Adde ejuſdem Capitula tit. 21. cap. 2. 3. & Epiſt. Epiſcop. ad Ludov. Reg. cap. 4. Hincmarus Rem. in Ep. a Cellotio edita: *Audivi denique quoſdam reprehendere nos Epiſcopos, & dicere, quod volumus tota die per ſcripturas Parabolare.* Viſio S. Baronti n. 1. *Capit eum bis terque appellare: ſed ille nihil hominibus valuit Parabolare, ſed digito gulam ei monſtrabat, &c.* *Paroler*, Poetis noſtratibus. [Le Roman *de la Roſe* MS.

Ceſte gent dont je vous Parole.

Ovide MS.

Pallas ſe taiſt, Venus Parole,
Je ſuis celle qui tieng eſcole.]

Le Roman *d'Aubery* MS.

Flamanc Parolent, & li auquant Aiaglois.

Le Roman *de Garin* MS.

Garin Parole qui mols et le cuer fin.

Parabolosus, Verbolus. Matth. Vill. lib. 1. c. 97. *Il qual'era Paraboloſa di grande veſta, e poco veritiere ne fatti.*

PARABOLANI, *Qui ad curanda debilium ægra corpora deputantur*, inquit lex 17. Cod. de Epiſc. & Cleric. ſic dicti, quod neglecto omni periculo, ſuæque ſalutis immemores, ægrorum curationi ſeſe ultro exponerent, quomodo apud nos ii qui peſtifera lue contactis curandis totos ſe addicunt: de quorum *confratria* vide quæ habet Malbrancus lib. 10. de Morinia capit. 38. A Græca voce παράβολος vel παραβαλλόμενος, quam vocem per ἐνευτήδειος reddit Heſychius. De ejuſmodi Parabolanis agunt pluribus Cujacius, Baronius tom. 5. Salmaſius de Modo uſurarum, & ad Pollionem, Jac. Gotofredus ad leg. 42. Cod. Th. de Epiſcop. & Cleric. &c. [Vocabular. vetus apud Martinium: *Parabolani ſunt medici, qui ad curanda ægra membra vel corpora debilium deputantur. Dicti Parabolani a parabola; quia plura promittunt hominibus, quam faciant, & quia ſæpius utuntur parabolis.* Huc ſpectant quæ ſcribit Bleyn Inſtit. lib. 1. pag. 7. *Noſtra explicationes conferantur cum abſurdis ridiculiſque interdum intellectibus Gloſſarum & interpretum ſomniis; ut quando &c. vel cum per Parabolanos intelligunt medicos quia, inquiunt, multas habent parabolas.* Italis *Parabolano* eſt nugator, multas parabolas effutiens.]

PARABOLARE, Periclitari, ex Gr. παραβάλλεσθαι. Monent Salmaſius l. de Modo uſurarum p. 196. & Jacobus Gotofredus, in antiquiſſimo Codice Bibliothecæ Puteanæ in Epiſtola B. Pauli ad Philippenſes c. 2. haberi hæc verba, *Parabolatus eſt de anima ſua:* ubi Græca præferunt, Διὰ τὸ ἔργον τοῦ Χριστοῦ μέχρι θανάτου ἤγγισε παραβολευσάμενος τῇ ψυχῇ. Vide *Parabola.*

¶ PARABOLOSUS, Parabula. Vide *Parabola.*

PARACELLARIUM, Idem quod *Cellarium*, cella vinaria, noſtris *Cellier.* Anaſtaſius in S. Hadriano: *Vinum vero ſeu diverſa legumina, quæ in prædiis ac locis ipſius anteſata domocultæ annue nata fuerint, ſimili modo curioſe in Paracellario prænominatæ ſanctæ noſtræ Eccleſiæ deducantur, & ſeparatim reponantur.* In Gregorio IV. *Sed & alias abſidas duas ... infra Paracellarium variis hiſtoriis depictas.* Infra: *Balneum, quod juxta Paracellarium ſitum eſt.*

Paracellarii, ſeu *cellarii*, Qui cellariis præſunt. [Iis, ex Macro, incumbebat menſæ pontificiæ largitiones pauperibus diſtribuere.] Idem Anaſtaſius in S. Zacharia PP. *Hic beatiſſimus Papa ſtatuit ut crebris diebus alimentorum ſumptus, qui & eleemoſyna uſque nunc appellatur, de venerabili Patriarchio a Paracellariis, pauperibus, & peregrinis, qui ad B. Petrum morantur, deportari, eiſque erogari.* Vide *Subpulmentarius.*

PARACELLATICUM, Papiæ MS. edito vero, *Paracellecticum, penicillus* (ed. *Peniculus*) *i. ſpongiola.* Vide *Paracellarium.*

¶ PARACENTHERIUM, pro *Paracenteterium*, a Græco παρακεντητήριον, Inſtrumentum quo fit *paracenteſis*, ſeu compunctio, qua hydropicis aqua eximitur. Vet. Mulomed. lib. 2. c. 17. *Ab ipſa fronte Paracentherium inter tunicas oculares ſubjicito, ne pupillam tangas.* Vide Lex. Martinii.

¶ PARACHÆMADION, Macro, Locus ad hybernandum aptus, a Græco παραχειμάζω. Vita S. Anaſtaſii Perſæ: *Abiit ad Parachamadion ſuum, ſive ſtationem hybernationis.*

PARACHARAGMA, Moneta adulterina, ex Gr. παραχάραγμα. Gloſſæ Gr. Lat. παραχάραγμα, *adulteratio.* Παραχαρακτης, *adulter.* Caſſianus Collat. 1. c. 20. 22. *Tanquam adulterina numiſmata & Paracharagmata reprobemus, utpote quæ falſam imaginem Regis non legitime ſignata contineant.* Adde Collat. 2. cap. 9. Tertullianus lib. de Pœnitentia: *Nummus improbus, aut ſcalptus, aut raſus, aut adulter.*

Paracharactæ, Qui falſos nummos cudunt, in lege 8. C. Theod. de Falſa moneta. Παραχαράττειν τὸ δίκαιον dixit Anaſtaſius Sinaita. Lexicon MS. Cyrilli: Παραχαράττεις, παραφθείρεις, παραφθείρεις τὰς ἐντεθείσας ὑπομνήμας.

Paracharaximus. Gloſſarium Saxon. Ælfrici: *Paracaracimus*: flas penig, id eſt, falſus denarius. Gloſſæ Iſonis Magiſtri ad Prudent. *Moneta dicitur eo quod*

Digitized by Google

moues mentem inſcriptione nominis Regis, ne paracaraximi, i. falſi nummi fiaue. Petrus Damian. l. 2. Epiſt. 1. *Quod ſi ipſius moneta obliterata, vel detrita ſit regula, poſtquam metallis imprimitur, non nummus, ſed paracaraximus invenitur. Paracharaxima nomiſmata*, apud Caſſianum Collat. 1. c. 20. 21. & 22. Vide S. Columbanum Inſtruct. 9.

PARACHIMUMENUS, ex Gr. παρακοιμώμενος, Præfectus ſacri cubiculi, de qua dignitate Scriptores Byzantini paſſim, & ex iis Gretzerus & Goarus ad Codinum, & nos quædam ad Villharduinum. Ignotus Barenſis in Chron. an 888. *Mortuus eſt Michayl Imper. & ſurrexit Baſilius Parakimumenus ejus.* [*Paracœmomenas*, in Vita S. Greg. PP. auctore Johanne Diac. to. 2. Martii p. 186. *Evigilans ergo Mauritius miſit Paracœmomenum, & vocavit ad ſe Philippicum generum ſuum.* Vide παρακοιμώμενος in Gloſſar. med. & infimæ Græcit. Apud Luitprand. lib. 3. c. 7. *Parachimmenus*, perperam ſcriptum legitur.

¶ PARACHLAMYS, Veſtimenti genus, non modo militare, ſed etiam puerile, apud Ulpian. l. 3. tit. 2. l. 23. Vide Lex. Martinii.

¶ PARACOLESIS, Glutinatio, a Græco παρακολλάω, agglutino. Garinpontus l. 5. Paſſionarii c. 23. *Ideoque utiliſſima ſunt talia ad Paracoleſin, vel pendiginum, vel aliorum vulnerum.*

¶ PARACOLLECTICUM. Vide *Paracollaticum*.

¶ PARACONTACIUM, a Græco παρακοντάκιον, Latinis *reſponſorium*, ſeu ratio antiphonatim canendi apud Græcos. Vide *Antiphonatim*, *Contacium* & Κοντάκιον in Gloſſar. med. & infimæ Græcit.

1. PARADA. Sidonius lib. 8. Epiſt. 12. *Hic, ne tibi pendulum tinguat volubilis ſentina veſtigium, pandi carinatum ventris, abiegnatum trabium texto pulpitabuntur: hic ſuperflexo crate Paradarum ſereni brumalis infida vitabis.* Auſonius Epiſt. 5.

Expoſitum ſubter Paradas, lectoque jacentem
Corporis ut tanti non moveatur onus.

Scaliger l. 2. Auſon. lect. c. 14. *Paradas* interpretatur naves voluptarias & cubiculatas undique tectas. Sed his locis *Parada* pars eſt navis ſub qua jacebant navigantes. Schefferus l. 2. de Militia navali c. 2. in Addit. pag. 325. poſt Voſſium & Martinium, multa de hac voce commentatur.

☞ Eadem notione uſurpari videtur vox *Parue* in Poemate Gall. MS *de la guerre de Troyes*:

Des nez ont fet lor eſtablies,
Et lor convois & lor Parues.

Vide *Paradiſus* 5.

2. PARADA, pro *Parata*. Vide in hac voce.

¶ PARADEGIUM, vel *Paradogum* & *Paradogium*, Vox Longobardis uſitata ut feudum nobile ſignificarent, & a feudo ignobili & *vaſſallatico*, quod *Padagogum* vocabant, diſtinguerent. Barater. lib. feud. tit. 4. apud Spelman. *Qui ab antiquis temporibus feudum non tenent, licet noviter a capitaneis, ſeu valvaſoribus acquiſierint, plebei nihilominus ſunt: nam & hi qui ſoldatam acceperunt vel habuerunt per eam nullum Paradegium, ſed nec feudi uſum acquirunt.* Vide Cujac. pag. 146.

PARADIE. Alexander Iatroſophiſta l. 2. Paſſion. *Cum potiones biberis ducentas, dabis iterum die Paradie.* Ubi Gloſſæ MSS. *Die paradie, i. die poſt diem.*

PARADIONIUM, *Prope baltheum*. Papias.

¶ PARADISEUS, Summus, eximius, perfectus. Bernhardi *de Breydenbach* Iter Hieroſol. p. 213. *Ideo ultra eam* (Ægyptum) *locus eſt deſertus, intra vero eam locus Paradiſeæ voluptatis. Paradiſica voluptas*, in Vita Henrici V. Reg. Angl. edit. Hearnii capit. 33. pagin. 87.

¶ PARADISIACUS, Cæleſtis. Charta Bertrandi Comit. Forcal. an. 1044. ex magno Chartul. S. Vict. Maſſil. fol. 148. *Qui exigente propria culpa amiſeras Paradiſiaca gaudia.* Franciſci Arnonis Scutum Canon. apud R. Duellium l. 1. Miſcell. p. 12. *Scio, inquam, tales, qui inter jejuniorum ac lectionum & orationum ſtudia ac cætera ſpiritualium exercitationum commercia crebrius ac diutius odores Paradiſiacos naribus hauſerint.* Alcuimus Avitus l. 1. 300.

In Paradiſiaca ponuntur ſede parentes.

¶ PARADISICOLA, Paradiſi incola. Acta SS. Julii to. 2. p. 375. de S. Godelcva: *Godeleva ſacra feſtum recolamus alacre, quam Chriſtus ſanis Paradiſicolis & adaunit.* Prudent. Hamartig. v. 928. de Lazaro:

Et Paradiſicola poſt ulcera dira beato.

1. PARADISUS, Atrium porticibus circumdatum ante ædes ſacras, ex Gr. παράδεισος, qui ab Heſychio definitur τόπος ἐν τῷ ὑπαίθρῳ, locus porticibus & *deambulatoriis* circumdatus, noſtris, vulgo, *Parvis*. [Interdum apud Græcos atrium illud arboribus erat conſitum, quo propius ad vocis originem accederet, ut colligitur ex Vita S. Marthæ matris Sanct. Symeonis Jun. cap. 7. num. 57. tom. 5. Maii pag. 428.] Anaſtaſius in Dono II. PP. *Hic atrium B. Petri ſuperius, quod Paradiſus dicitur, eſtque ante Eccleſiam, in quadriporticum, magnis marmoribus ſtravit.* Et in S. Paulo: *Fecit autem in atrio turrem S. Mariæ ad Gradus, quod vocatur Paradiſus, oraculum, &c.* Leo Oſt. lib. 3. cap. 28. *Fecit & atrium ante Eccleſiam, quod nos Romana conſuetudine Paradiſum vocitamus longitudine cubitorum 77. ac ſemis, latitudine 57. & ſemis, altitudine vero 15. & ſemis, 4. & totidem in geminis frontibus, & 8. per latera ſingula ſuper quadrifidas baſes habens, gerens columnas.* Quod vero Anaſtaſius atrium & Paradiſum S. Petri vocat, νάρθηξ, ἡ εἰς τὸν Πέτρου τοῦ Ἀποστόλου ἀνάγουσα, dicitur, ſeu Porticus S. Petri. [Orationale vetus Baſilicæ S. Petri num. 8. *Erat oratorium quadriporticum Baſilicæ, Paradiſum dictum, unde ab eo oratorio per Paradiſum procedebant in proceſſione clerici.*] Vetus Charta Fuldenſis, apud Browarum l. 2. Antiq. Fuld. c. 6. *Werinherus omni devotione diligens decorem domus Dei, fecit Paradiſum in Orientali parte Eccleſiæ, columnis, porticibus inferioribus & ſuperioribus, honorifice conſtructis. Capellam etiam regia dignitate fulgentem appoſuit, ita ut locum ipſum Paradiſum voluptatis non immeritu appellare poſſimus.* Verſus Angelranni apud Hariulfum lib. 4. cap. 17.

A fundamentis inſtauravit Paradiſum.

Chron. Lauriſhamenſe an 948. *Paradiſum totum plumbo operuit, pulpita ante portas ejuſdem Paradiſi fabricavit, &c.* Charta Anacleti Antipapæ ann. 1134. pro Beneventana Eccleſia: *Totum integrum Paradiſum & atrium quod eſt ante ipſum Epiſcopium, Eccleſiam videlicet S. Mariæ, &c.* [Notanda vero quæ de *Paradiſo* Eccleſiæ Centul. habet Scriptor Vitæ S. Angilberti Abbat. *Ipſa mœnia quæ vocantur Paradiſus, turrita mole ſurgentia, tribus altariis conſecrata ſunt: videlicet in porta Occidentali altare S. Michaelis, in porta Auſtrali altare S. Gabrielis, ... in porta autem Septentrionali altare S. Raphaelis.*]

Paradiſos porro interdum vicem cœmeteriorum præbuiſſe declarant quæ de Ottone II. Imp. habent ſcriptores, quem *in Paradiſo B. Petri* Romæ tumulatum tradunt Leo Oſtienſis lib. 2. cap. 9. Chronic. Lauriſhamenſe, &c. Ita etiam Sicelgaitam, Roberti Guiſcardi uxorem, ibid. humatam ſcribit Paulus Diacon. lib. 4. Chron. Caſin. cap. 8. Ugutio. *Paradiſus eſt locus montis partibus conſtructus.* Certe ut *paradiſi*, ita & cœmeteria *atria* dicuntur: unde Tabularium S. Victoris Maſſilienſ. apud Gueſnaium in Annal. Maſſil. p. 296.

vocis

vocis etymon confingit: *Idcirco vero idem locus ad portam Monaſterii ſitus, vocatus eſt Paradiſus, ſicut & nos comperimus, quia multorum corporum, ſcilicet ſanctorum Martyrum, Confeſſorum, Virginum eodem loco quieſcentium decoratur auxiliis, & ſuffragatur meritis, &c.* Hanc vocem habent præterea veteres Inſcriptiones Chriſtianæ apud Gruterum p.1163. Annal. Francor. Fuldenſes an. 896. Paulus Warnefrid. l. 5. de Geſtis Langob. c. 31. Aimoinus l. 4. Hiſt. Franc. c. 34. Anonymus in Miraculis S. Richarii l. 1. c. 10. 18. [Vita Aldrici Epiſcop. Cenoman. num. 57.] Bernardus Monachus in Itiner. Terræ ſanctæ capit. 10. Cæſarius Heiſterbach. lib. 7. capit. 10. Vetus Charta in Hiſtor. Pariſienſi Broliij pag. 41. &c.

☞ Eodem *Paradiſi* nomine deſignata Canonicorum habitatio, quod in atrio, ut plurimum, eccleſiæ, vel circa illud, ædificata eſſet; aliis *clauſtrum* dicitur. Conſtitutio B. Epiſc. Barchin. ann. 1298. apud Marten. to. 4. Anecd. col. 607. *Ordinamus, quod nullus Canonicus cujuſcumque conditionis aut ſtatus exiſtat, nullusque beneficiatus habeat hoſpitium ab eccleſia prædicta, vel ratione ſui beneficii in eadem eccleſia, poſſit hujuſmodi hoſpitium locare, nec commodare, nec alio quovis modo concedere infra locum vocatum* Paradiſum *alicui perſonæ, niſi Canonico, vel alii clerico, qui ſit ad divinum ſervitium eccleſiæ deputatus.* Latius interdum patuit ejuſdem vocis notio, cum ad totum territorium, quod ad eccleſiam vel monaſterium pertinebat, extenſa eſt. Id de monaſterio S. Victoris Maſſil. ex variis ejuſdem Inſtrumentis conſtare ſcribit Marten. in Gloſſ. ad calcem to. 5. Anecdotorum.

Paravisus, in Charta laudata ab Hemetæo de Academia Pariſienſi pag. 13. ex Magno Paſtorali Eccleſiæ Pariſ.

Parvisius. Matth. Paris an. 1250. *Unde pro illa ſubſtantiola perſolvenda cogebatur ille pauperculus, multis diebus ſcholas exercens, venditis in Parviſio libellis, vitam famelicam & Codrinam protelare.* [Charta an. 1542. tom. 2. Hiſt. Meld. inter Inſtrum. p. 286. *Uſque ad Parviſium præfatæ eccleſiæ Meldenſis a dicto choro & aſſiſtentium multitudine cum honore & reverentia conductus eſt.*]

Pervisus. Forteſcut. de Laudibus legum Anglic. c. 51. *Sed placitantes tunc ſe divertunt ad Perviſum, & alibi conſulentes cum ſervientibus ad legem, &c.* De vocis *paraviſus* etymo, vide quæ habet Somnerus ad ſcriptores Anglicos v. *Triforium*, & an ejus conjectura probetur omnibus.

¶ 2. PARADISUS, fem. gen. Hortus cultus & amœnus, quæ nativa eſt hujuſce vocis notio. Baldricus apud Mabill. to. 5. Annal. p. 146. *Admirabar Paradiſum opimam, quæ me inter mala ſua gravata diu nutrierat … præſertim quoniam horto illi ferme ſex luſtris cuſtos & hortulanus extiteram.*

¶ 3. PARADISUS, Arbor quædam Terræ ſanctæ. Jacobus de Vitriaco Hiſt. Orient. l. 3. apud Marten. to. 3. Anecd. col. 279. *Sunt ibi arbores quæ dicuntur Paradiſi, habentes folia unius cubiti longa, & medii lata, ferentes poma oblonga & in uno ramuſculo centum ſeſe tangentia, & melleum ſaporem habentia.*

¶ 4. PARADISUS, Regio, tractus, Gall. *Pais.* Hiſt. Epiſc. Roman. apud Stephanot. to. 7. Fragm. Hiſt. MSS. *Alexander II. cum eſſet Lucanus Epiſcopus, natione Mediolanus, concorditer eſt a Cardinalibus electus. Contra hunc fuit Candolus qui fuit Parmenſis Epiſcopus, & fere ab omnibus epiſcopis Lombardiæ in Papam eſt electus. Aſſerebant enim Papam non debere eligi niſi de Paradiſo Italiæ.*

5. PARADISUS, Pars navis ſic appellata. Contractus navigii &c. an. 1268. to. 5. Hiſt. Francor. p. 437. de navi: *Et habet duos Paradiſos, & unam vannum & ſupervannum coopertum.* [Vide *Parada.*]

¶ PARADOGIUM, Paradogum. Vide *Paradegium.*

¶ PARADOXI & Paradoxologi, Iidem cum Neanicologis & Aretalogis ſeu ſcurris, ſic dictis quod multa falſa de virtutibus ſuis prædicantes, riſum aliis movere quærerent. Vetus Scholiaſtes Juvenalis: *Siparium velum eſt, ſub quo latent Paradoxi, cum in ſcenam prodeunt.* Eoſdem *Ordinarios* vocat Suetonius de Rhetor. cap. 2. ubi perperam vulgo legitur, *Hordeariam.* *Ordinarium* autem veteribus ſcurram dictum eſſe, monet Feſtus: *Ordinarius, homo ſcurra & improbus.* Hæc Hoſmannus.

¶ PARAFERNALIA Bona, Gall. *Biens Parafernaux*, apud D. *de Lauriere* in Gloſſ. Jur. Gall. ex Calvini Lexico Jurid. *Sunt res uxoris extra dotem conſtitutæ*; vel *Sunt res quas uxor in uſu habet in domo mariti, neque in dotem dat.* Vocabular. utriuſque juris: *Parafernalia bona, vel res Paraſernales, dicuntur res quas mulieres juxta* (leg. extra) *dotem inferunt in domum viri*, *Paraſernum: le don fait des amis à la femme nouvellement mariee*, in Gloſſ. Lat. Gall. Sangerm. In Conſuetud. Norman. art. 395. *Parafernalia bona* definiuntur ea quæ ſunt ad uſum mulieris, puta lectus, veſtes, lintea, & alia ejuſmodi. Ex quibus colligitur *Parafernalia bona*, quibuſvis ex rebus conſiſtant, eadem eſſe quæ Græci *παράφερνα*, Galli *Peculium*, dixerunt; quæ a dote ſemper diſtincta in uſum mulieribus erant atque in earum arbitrio poſita: quod ex ſubjiciendis iterum perſpicuum fiet. Statuta Philippi Pulcri an. 1303. in Cod. MS. Conſuetud. Toloſ. pag. 35. *Judicatum quod executio pro clamoribus ſive juſticiis uxoris in bonis mariti, vel e contra in bonis uxoris dotalibus aut Parafernalibus pro marito …. non fieret de cætero.* Charta ann. 1344. tom. 2. Hiſtor. Dalphin. pagin. 493. *Sive ex cauſa bonorum maternorum, ſeu paternorum, ſive ex cauſa dotis & bonorum Paraſernalium ipſius dominæ Beatricis matris ſuæ.* Inſtrument. ann. 1351. apud Rymer. tom. 5. pag. 704. *Ita quod ſoluto matrimonio (quod abſit) …. tota pecunia prædicta nomine dotis ſeu dotalitii …. una cum rebus ſuis Paraſernalibus, reſundatur penitus & integre perſolvatur.* Aliud ann. 1401. apud eumdem tom. 8. pag. 179. *Item quod mittet eamdem ſuam filiam ipſi domino Ludovico taliter fulcitam Paraſernalibus, jocalibus & ornatibus, &c.* Johannes V. Belvac. Epiſcop. apud Acher. in notis ad Guibertum pagin. 601. *Multaque alia loca ipſis ſubdita ex ſuis patrimonialibus & Paraſernalibus bonis.* Vide Conſuetud. Burbon. art. 28. & Arvern. cap. 14. art. 2.

¶ Parefernalia, Eadem notione, in Decret. ad calcem Statut. Placent. fol. 113. recto.

¶ Barafrenales Res. Statuta caſtri Redaldi l. 1. fol. 19. v. *Decernimus quod ſi mulier maritum habuerit, & res Paraſrenales etiam habuerit, &c.*

☞ *Paraſernalia bona* dicuntur præterea in diœceſi Rotomag. ea utenſilia, quæ parochi defuncti hæredes ſucceſſori dimittere tenentur, ſcilicet lecti compages lignea, fulmenta quibus ſuper ſoco ligna ſuſtinentur, forceps & crematbra.

¶ PARAFREDUS, Parafrenarii. Vide *Paraveredi.*

¶ PARAGAMINARIUS, pro *Pergamenarius*, Membranarum concinnator, Gall. *Parcheminier.* Litteræ an. 1331. to. 2. Ordinat. Reg. Franc. pag. 171. *Inter mercatores dictorum coriorum & pellium tam aſſatorum Paragaminarios & pellegantios, quam alios, dicentes & allegantes, ſe eſſe … in poſſeſſione & ſaiſina vendendi in dictis vicis ſeu carreriis, dicta coria & pelles.*

PARAGAUDA, *Ornamentum pallii, vel veſtis, quod*

vulgo friſeum dicitur, Joan. de Janua, apud quem perperam editum *Parangapda*. Παραγαύδιον, in Gloſſ. Gr. Lat. MS. Biblioth. S. Germani Pariſienſis: *Paragaudis*, Pollioni. Lex 2. Cod. Th. de Veſtib. *Nemo auratas habeat aut in tunicis, aut in lineis Paragaudas*. Vide ibi Jacobum Gotofredum.

¶ Perangada, perperam in Vocabul. Juris utriuſque: *Peraageda, eſt veſtis de auro vulgari, quod a gaydis veſtimentorum vel clamydum poni ſolet: vel veſtis quæ habet aurum tantum in ſuperficie*.

Paragaudatus. Charta donationis Cornutianenſis edita a Suareſio: *Et pro arca ora vela tramoſerica alba pro auroclava. 2. Vela blattea auroclava Paragaudata 2.* Infra: *Vela linea Paragaudata Perſica clavatura coccomelina praſina 3. vela linea Paragaudata Perſica clavatura leucorodina 2. &c. Paragaudiæ veſtes*, apud Vopiſcum in Aureliano. *Paragaudia interula*, in Epiſt. Valeriani Imperatoris ad Præfectum Præt. quæ *Paragaudis* exornatæ erant. Vide Turnebum l. 9. Adverſar. capite 13. Caſaubonum, Salmaſium ad Hiſtor. Auguſt. [Martinium & Hofman. in Lex.]

PARAGIUM, Paraticum, Conditionis ac nobilitatis *paritas*, juxta quam Barones *debent maritare ſorores, aut amitas, fratres aut nepotes*, ut eſt in Conſtitut. Siculis lib. 3. tit. 33. *Pro modo ſcilicet facultatum ſuarum, & filiorum ſuperſtitum numero, ſecundum Paragium*. [Adde Statuta MSS. Caroli I. Reg. Siciliæ cap. 158.] Charta ann. 1269. apud Ughellum in Epiſcopis Caſertanis: *Suppliciter petit ut mandari ipſam maritari juxta Paragium, & dotari de caſtro & caſali prædictis benignius dignaremur, &c.* Quod porro *Paragium* noſtri in nuptiis appellabant, *congruam parilitatem* recte vocat Martianus Capella l. 2. p. 4. Ὁμαλὸν γάμον Æſchylus in Prometheo p. 55. ubi conſulendus Scholiaſtes p. 54. Apuleius l. 6. Metamorph. *Connubium eſt, cum æquales in nuptias coeunt, ut puta cives Romani pari utique dignitate*. Ita Periander apud Laertium lib. 1. ſuadebat, γαμεῖν ἐκ τῶν ὁμοίων. Et Solon apud Auſonium in Ludo ſapient. *Par pari jungatur conjux, quidquid impar diſſidet*. Sed hæc nota. Hinc vox

Paragium, pro ipſa nobilitate uſurpata. Philippus Mouskes in Hiſt. Franc. MS.

Li Conte Eſtaſe de Boulogne,
Ki del Parage ne ſorlonge.

Le Roman *du Renard* MS.

Enfans, dit-il, de haut Parage,
Peuſſes de mes Chatiaus tenir, &c.

Le Roman *de Gaydon* MS.

La Dame iert de mult haut Paraige nee,

Le Roman *d'Aubery* MS.

Voſtre pere eſt frere Baſin le fier,
Itel Paraige puiſſe Dex vergoigner.

Le Roman *de Rou & des Dus de Normandie* MS.

Gentil fu de Parage, & d'aveir fu manans.

Alibi:

Une fille à moult gente, qui eſt de haut Parage.

Rurſum de Henrico II. Rege Angliæ:

Qui priſt Alianor, dame de haut Parage.

Princeſſe de haut Paraige, apud Chriſtinam Piſanam lib. *du Treſor de la Cite des Dames*, 1. part. cap. 24. *Homens de Paratge*, apud Raimundum de Montanerio in Chronic. Aragon. cap. 113. in Chronic. Petri Regis Aragon. lib. 1. cap. 28. &c. Chronicon Flandriæ cap. 5. *Quand vous avez arſe ſa maiſon a la vergoigne de tout ſon Parage*. Adde capit. 9. Jacobus Paſſavantius in Speculo de vera Pœnitentia pag 209. *Non trovanda niuna altra creatura a ſuo Paraggio*. Dantes de Majano Son. 17.

Cavalieri li moſtraro di gran Paraggio.

Utitur etiam Johannes Villaneus. Quibus in locis ſæpe pro *parentage* ſumitur. Philippus *Mouskes* in Philippo Auguſto de Reginæ Hembordis divortio:

Et par itant ſe l'en boi
Si fort, que de li s'en parti,
Quant l'Arcevesque de Raine
Parages i jura premerains.

Vide Diſſertationem 3. ad Joinvillam p. 151. ubi plura; & ſupra in *Diſparagare*. Ita etiam

Paraticum uſurpatur in Hiſpanicis Tabulis. Curia Generalis Catalon. ann. 1320. MS. *De hominibus de Paratico, ſive de genere Militari*. Alia Curia Generalis Barcinone celebrata an. 1291. a Jacobo II. Rege Aragon. *Quod aliquis Miles, vel homo de Paratico non poſſit facere malum alicui ſine acunydamento*. Vide *Bandoſitas*.

¶ Paragium, Parium dignitas & prærogativa, Pairie. Litteræ Philippi Pulcri ad Clementem V. PP. ann. 1307. in MSS. *de Brienne*, vol. 236. fol. 3. *In Laudunenſi eccleſia, quam licet in facultatibus tenuem, inter ceteras regni noſtri ac pote Paritate ſeu Paragio regni ejuſdem dotatam, excellentia nobiliſſimam reputamus*.

Paragium, deinde appellatum, quicquid feudale a fratre primogenito, ſecundogenitis in partem hæreditatis datur, qui id ab ipſo primogenito fratre tenent, pari ac ille reliquum feudum conditione, abſque tamen homagio: (quod is pro toto feudo dominico præſtat) uſque ad ſeptimam generationem, qua finita, omnis ſanguinis affinitas extincta cenſetur: tum enim qui excipiunt, homagium præſtant hæredibus primogeniti. Areſtum Parlamenti Pariſienſis anno 1275. apud Ducheſnium in Hiſtor. Drocenſi pagin. 281. *Baillivo igitur Caleti pro domino Rege petente homagium a Comite Domni Martini de dictis terris ſibi, ut dictum eſt, in excambium traditis: pro dictis Comitibus fuit ex adverſo propoſitum, quod dictus Rex de dictis terris.... homagium habere non debebat; imo Comes Drocenſis eas Comiti Domni Martini per Paragium, juxta terræ conſuetudinem garantire debebat uſque ad ſeptimum heredem*. Regeſtum Pariſienſis Parlamenti ſign. B. fol. 41. inter Areſta anno 1277. *Homagium quod teneatur ab eo tanquam ab antenato per Paragium, juxta conſuetudinem Normanniæ*. Totam hanc Paragii rationem & uſum hiſce verbis proſequitur vetus Conſuetudo Normanniæ MS. 1. part. ſection. 3. cap. 15. *Les fieus ſont tenus par Parage, quant le frere ou le couſin prent l'eritage à ſes predeceſſeurs, & il la tient de ſon ainſne, & li reſpont de toutes les choſes qui apartiennent à la partie de ſon fieu, & de toutes les droitures que le fiement de ſa partie deura, il en reſpont & en fet les redevances as Chies Seigners*. Et cap. 18. *Tenure par Parage adeceries ſi eſt ſes quant li tenant & celui del quel le fieu eſt tenus ſont pers par la reſon del lignage, qui deſcent de leurs anteceſſeurs, en ceste maniere tiennent les puiſnez des ainznez de ſi atant que il viengnent au ſiſime degre de leritage. Mes dilec en avant, li puiſnez ſi ſont tenus à fere fealte à l'ainzne, & quant vendra au ſeptiſme degre, il tendront encore de l'ainzne par homage, mes dilec en avant tout c'en qui par de devant eſtoit tenu en Parage, il ſera tenu en apres par hommage. Li ainznez poet fere juſtice ſue les puiſnez pour les rentes & pour les ſervices qui appartiennent as Seignors del fieu, &c.* Cap. 37. *Les puiſnez feront tenus à fere falte à leur ainznez ou à leurs ſucceſſeurs quant le lignage ſera ale & deſcendu ſiques au ſiſime genoil. El ſeptiſme degre les puiſnez ſeront tenus a fere à leur ainznez homage, quer le ſeptiſme degre eſt eſtabli tout au dehors des lignes de ſanguinite*. Adde quæ de hacce materia fuſe pariter obſervavimus in dicta Diſſertat. 3. ad Joinvillam

Jam p.150. [Vide etiam, ſi placet, quæ eamdem in rem differunt D. *Bruſſel* lib. 3. de Uſu feud. c. 13. D. *de Lauriere* in Gloſſ. Jur. Gall. v. *Parage* & in Præfat. ad tom. 1. Ordinat. Reg. Franc. p. 19. & ſeq. Stabilim. S. Ludov. lib. 1. cap. 74. Butiller. in ſumma rurali, atque Conſuetudinum municipalium Interpretes paſſim] Hinc

Apparagium, pro parte hæreditatis paternæ aut maternæ, quæ ſecundogenitis datur à primogenito fratre, in Charta an. 1316. ex veteri Regeſto Cameræ Computorum Pariſienſis: *Dominus Philippus filius Regis Comes Pictavenſis & Burgundiæ de dono Regis Philippi patris ſui ratione partagii ſeu poſſeſſionis hæreditariæ quouſque Rex ſibi fecerit aſſideri de 20. mill. lib. Tur. ſolvend. hoc modo videlicet 3000. ll. ſuper terram Comitatus Burgundiæ annis ſingulis, qui debebantur Regi a Comitiſſa Atrebatenſi Domina Mathildi.. Dominus Ludovicus Comes Ebroicenſis pro recompenſatione ſibi facta ſuper deceptione ſeu errore aſſiſiæ terræ ſibi factæ ratione ſui Apparagii, ſuper quibus dudum conqueſtus fuerat defunctis regibus Philippo ſeniori, & Ludovico germano quondam domini Regis moderni, &c.* Hinc etiam in Conſuetudine Britanniæ art. 557. Lodunenſi c. 15. art. 5. c. 27. art. 26. & in Turonenſi art. 284. *fille apparagée ſuffiſamment, en denemens*, dicitur quæ legitime & juxta debitum dotata eſt à fratribus.

Paragium, Quævis portio in re aliqua. Tabularium Vindocinenſe fol. 54. *Guido de Blaſone Dominus vaſſas accedens ad Dom. Odericum Abbatem donavit eis tractum ſagenæ unius in univerſis aquis ſuis, ubicumque piſcaturas habere dinoſcitur, ita ut ipſe in eadem ſagena unius hominis habeat portionem, quam nominant Paragium, reliquæ autem portiones ſunt S. Trinitatis & Monachorum.* [Charta ann. 1183. *Aremburgis uxor Dagani conquerebatur ſuper duobus Paragiis in cluſa quæ Variaſ nuncupatur, quæ ei Daganus vir ſuus de ſæculo decedens dederat ex conquiſitione ſua.* Tabular. Majoris-monaſt. *Poſt mortem Ganfridi de Caſtro Celſo, frater ejus Odericus dedit terram quæ cognominatur Truncata,... & parilitatem quam vocant Paragium omnium excluſatum de illa caſtellaria.* Vide Cenagiator.]

¶ PARAGIUS, Proximus, contiguus, Gall. *Proche, contigu*. Charta an. 1283. tom. 2. Hiſt. Dalphin. p. 26. *Si vero dictum caſtrum cum ejus mandamento, territorio & diſtrictu dictas ducentas libras annui redditus non valeret, communi æſtimatione & legali conſuetudine & conditione terræ inſpecta, quod de dictis ducentis libris deficeret, promittimus eodem modo ſupplere & aſſidere in loco proximiori & contiguo ſive Paragio prædicto caſtro, territorio & diſtrictu cum omni mero & mixto imperio & omnimoda juriſdictione.*

¶ PARAGO, Vide *Parrage*,

¶ PARAGOGIA, Gr. παραγώγια, Aquæductus minores, qui in majores confluunt. Vide Gotofredum in l. 8. lib. 15. Cod. Th. tit. 2.

PARAGONICUS. Joannes Hocſemius in Engilberto à Marca Epiſcopo Leodienſi c. 35. *Ad ea, quæ nobis objiciuntur in Curia de lavacro Militari ſumpto in concha Paragonica Conſtantini; dicimus, quod in eadem intravit Conſtantinus, & inibi lotus fuit, &c.* Anaſtaſius in S. Silveſtro: *Fontem ſanctum, ubi baptizatus eſt Auguſtus Conſtantinus ab eodem Silveſtro: ipſum fontem ex metallo porphyretico ex omni parte coopertum, &c.* Ita *paragonica concha*, pro *porphyretica* hic ſumitur, niſi ita legi debeat apud Hocſemium, vel *Pentagonica*.

¶ PARAGONISARE, Comparare, conferre, à veteri Gallico *Paragonner*, vel *Paraugonner*, nunc *comparer* dicimus. Acta S. Raynerii tom. 3 Junii p. 443. *Me multis diceбam optimum habere byzantium, diligenter illud revolvens & Paragoniſans reperi fore æreum.*

¶ PARAGONIZARE, Paragoria, Paragoricus. Vide *Parrgorizare*.

¶ PARAGRAPHUS, Peculiaris ſubſcribentis nota, Gall. *Paraſe*. Charta an. 1478. in lib. cui titulus: *Apologie pour le pelerinage de nos Rois au tombeau de S. Morcoul &c.* p. 120. *Cum pluribus aliis notabilibus perſonis tam eccleſiaſticis quam ſecularibus ad ſolemnitatem hujuſmodi tranſlationis congregatis. Signatum Joannes Carnificis & Joannes le Clerc cum Paragraphis.*

¶ Paragraphus, Linea quædam brevis, qua in diſtinguendis verſibus utebantur Critici. Utrum maſculini an feminini generis ſit, diſputant Grammatici, qui in feminino à Græcis conſtanter efferri obſervant. Vulgatius eſt apud Latinos *hic paragraphus* ſcribere. Vide Fabri Theſaur. in *Grapho* & Brencmannum in Hiſtor. Pandect. lib. 3. c. 6. p. 304.

¶ PARALAMENTUM, Litigium, Gal. *Procès, conteſtation*. Miracula S. Wernheri tom. 2. April. pag. 728. *Quod ſemel tracta fuerit ad judicium Bacheracenſe, & impetita à quibuſdam, & quia inconſueta fuerit, de illis Paralamentis hominum perterrita, vix venit ad eccleſiam.*

¶ PARALANDRINUS, Navis onerariæ ſpecies. Rafanus de Careſinis in Chron. MS. an. 1379. *Hoſtibus autem, cum galedellis, Paralandrinis, gauzarolis ... viriliter reſiſtentibus.* Vide *Parandaria*.

PARALLELONEUS, παραλληλ@, apud Latinum Agrimenſorem p. 316.

PARALODIUM. Charta Berengarii Comitis Barcinonenſis an. 1090. apud Baronium an. 1091. n. 8. *Et ut Principes univerſi vel omnes alii, qui mecum inſudaverint ad prædictæ urbis inſtaurationem, habeant in confinio hujus urbis Paralodium, ſuam apriſionem, vel quod acceperint per manus noſtra largitionem, non inde perſolventes aliquam penſionem, &c.* Sed legendum videtur diſtinctis vocibus, *par alodium, ſive appriſionem*.

¶ PARALOGIUM, Ædes, ut videtur, extra ſepta monaſterii ædificatæ cum chorte, Plinio Cavædium. Henrici Bernteni Chron. apud Leibnit. Script. Brunſv. tom. 2. p. 415. *Eandemque cœnobium extruxit à fundo lapideam, ſicut Paralogium, capitulum, armarium, dormitorium, colloquium, auditorium & omnia cum rectis trabibus atque tegulis perficiendo.* Ibidem p. 447. *Submovit etiam ſtabula periculoſiſſima in curia Paralogii, diſtinguens eam à media porta per muros à dextris & à ſiniſtris.*

PARALOGIZARE. Gloſſ. Lat. Gall. *Paralogizo, Parler, decevoir, ou conclure*. Alanus de Inſulis in Planctu naturæ: *Cujus* (diadematis) *non adulterina auri materies ab ipſius honore degenerans, luce ſophiſtica oculos Paralogizans, ſed ipſius nobilitas miniſtrabat eſſentiam.* Utitur etiam Thwroczius in Chronico Hungar.

¶ Paraloysare, pro *Paralogizare*, in Præfat. Vocabularii utriuſque juris: *Qui virtutes vocabulorum ignorant, de facili Paraloyſantur i. decipiuntur.*

¶ PARALYTICATUS, Paralyſi afflictus. Vita S. Stanislai Epiſc. to. 2. Maii p. 246. *In corpore univerſo Paralyticata erat, & in ſingulis membris contracta.*

PARAMENTUM. Vide *Parare* 1.

PARAMONARII, Iidem, qui Manſionarii Eccleſiarum, etſi ſecus videatur Meurſio, qui *Paramonarios* adminiſtros Monaſteriorum fuiſſe contendit. Hiſtoria inventionis corporis S. Priſci, apud Ughellum in Epiſcopis Frequentinis: *Sacerdos quidam Marcus nomine, qui etiam Paramonarii gerebat officium, & prædictam ejuſdem civitatis Eccleſiam cuſtodiebat, &c.* Infra: *Cuſtos ſanctæ Eccleſiæ civitatis* dicitur. Apud Petrum Diaconum Caſinenſem in Relat. de Corpore S. Benedicti num. 2. & 20. *Georgius Eccleſiæ Paramonarius* occurrit, qui apud Leonem Oſtienſ. lib. 3. cap. 26. *Manſionarius* dicitur. [Obſervationes præviæ ad

Digitized by Google

ad Vitam S.Richardi ſæc.6 Bened.part.1. pag.516.

Octo pontificum fodiendo juncta ſepulcra,
Repperit hic ſubtus, quorum ille decentius horum
Sedem mutare decreverat. Obruit hinc nox,
Hæc Pareonomario fratri tunc reddita vox eſt:
Dicat, ut noſtris permittat ſedibus abbas
Exſpectare diem Domini.

Ubi legendum *Paramonario* probat Vita ejuſdem Richardi ibidem p.522. *Ecce autem in ipſa nocte, unus eorum pontificalibus infulis redimitus, lectio fratris Paramonarii adſtitit, dicens, &c.* Adde Vitam S.Gerardi nu. 20. ſæc.5.Bened.p.266. Concilium Conſtantinopolitanum ſub Menna act.5. Προχειριζόμεθα ποτὲ μὲν χωρεπισκόπους, ἄλλοτε παραμοναρίους. Infra: Καὶ Ἰωάννην τινὰ παραμονάριον κατὰ τὸν πάνσεπτον οἶκον τῆς ἁγίας Μαρίας, τὸν διακείμενον κατὰ τὴν Τυρίων μητρόπολιν. VII.Synod.act.7. can.5. Οἰκονόμον, ἢ ἔκδικον, ἢ παραμονάριον. Παραμονάριοι dicuntur in Definitionibus Concilii Calched.can.2. apud Balſamonem ad Marci Patr.Reſp.28. & Leonem Grammaticum in Michaele Balbo pag.459. Suos etiam παραμοναρίους habebant Gentiles, ſi qua Menologio fidas ad 17.Novembr.

☞ Nec dubium tamen videtur quin vox *Paramonarius* interdum uſurpata fuerit pro templi ſive monaſterii adminiſtratore ſeu œconomo. Vita S. Apollinaris Syncleticæ tom.1. Januar. p.259. *Cumque pervenisset* (Apollinaris) *ad ædes Philoxeni, didicit is qui erat illic Paramonarius, venitque cum magno apparatu, dicisque ei procidens: Domina mea, ubi jubes me manere donec aſcenderis & tuam feceris orationem? Ipſa vero eum rogavit cum ſacramento, ut nihil ad ſe afferretur. Dicit autem ei: fac officium caritatis. Affer ad me quatuor animalia, ut aſcendens adorem S. Menam. Ille autem die ſequenti adduxit animalia. Ea vero dixit: crede, domine, eis non inſidebo, niſi eorum mercedem dedero. Cum dediſſet pluſquam dari conſueviſſet, valedixit Oeconomo. Ipſe autem receſſit, accepta ab ea benedictione;* id eſt mercede.

¶ PARAMURUS PORTALIS, Murus portæ præſtructus, Gall. *Avant-mur*, *Promurale*, Iſidoro lib. 15. Orig.cap.2.Charta an.1382. ex Tabular.Maſſil. *Item fuerunt connata Paramuri portalis portæ Gallicæ.* Vide *Antemurale*.

¶ PARANA. Charta an.1047.apud Marten. tom.1. Ampliſſ.Collect.col.413. *Donamus Domino Deo & S. Victori monaſterii Maſſilienſis ... eccleſiam S.Mariæ ... cum uno clauſo vinearum & cum duabus ſparanis, & cum toto hoc quod huic eccleſiæ accreverit. Et alteram eccleſiam donamus ... cum una vinea, & ſuis Paranis, & cum omnibus rebus quas adquiſierit in futuro tempore.* Ubi, ut paulo ante legendum videtur *ſparanis*, id eſt, ſepibus vel muris quibus vineæ claudebantur & ſeparabantur.

¶ PARANDARIA. Navis onerariæ genus. Bernh. *de Breydenbach* Iter Hieroſ. p. 266. *Præter has quoque adjiciunt nonnulla oneraria navigia, Parandarias vulgo dictas, ex quibus quedam machinis & ſaxeis globis tormentis adaptatis onuſte fuere ... Imponuntque triremibus & Parandariis non parvas machinas, &c.* Epiſt. ad Sixtum IV.PP.an.1480.de Obſidione Rhodi à Turcis apud Ludewig tom.5.Reliq MSS.pag. 293. *Adjicinat & magna quedam oneraria Parandarias vulgo dictas, quarum quedam onuſte bombardis & ſaxis erant. Parendaria*, in Epiſt.Petri *d'Aubuſſon* ad Frider. III. Imp. Vide *Paralandrinus*.

¶ PARANGARIÆ, Jumentorum vel plauſtrorum præſtationes per viam tranſverſam, ſive extra viam regiam. Charta ann.1308. *Ab omni feodo, retrofeodo, ... angaria, Parangaria ... garantiet & deffendet.* Occurrit præterea in Concil.Avenion.an.1209.to.2. Spic.Acher. p.613.& alibi. V. *Angariæ 1. Angariare 1.* & *Perangariæ.*

¶ PARANYMPHA, dicebatur matrona quæ ſponſum comitabatur atque ad maritalem thorum deducebat. Leges Aiſtulphi Reg.ex Cod. Mutin. apud Murator.tom.1.part.2.col.91. *Dum quidam homines ad ſuſcipiendam ſponſam cujuſdam ſponſi cum Paranympha & troctingis, &c.*

¶ PARANYMPHALIS, Paranymphum ſpectans. Gerhohi Epiſt.ad G.ſororem apud Bernard. Pezium to. 1. Anecd. part.2.p.333. *Quod ſi adverſæ contra ſe invicem fuerint, illi me recognoſcam Paranymphalis obſequii debitorem, cujus agnovero ... Jeſum Chriſtum ſponſum & amatorem.*

¶ PARANYMPHUS. Soterem PP.inſtituiſſe aiunt, ut legitima uxor tum haberetur, cui Sacerdos benedixiſſet, & quam parentes ſolenni pompa, more Chriſtiano, merito collocaſſent, quamque etiam Paranymphi cuſtodiſſent: de quo more exſtat Epiſtola 1.ſub nomine Evariſti PP. *Paranymphi* meminit Concilium Carthaginenſe IV.cap. 13. apud Reginonem l.2. cap. 153. *Sponſus & ſponſa cum benedicendi ſunt à Sacerdote, à parentibus, vel à Paranymphis offerantur.* Adde Burchard.lib.9 c.6.7.Capitul.Caroli M.lib.7. c. 363. Leges Longob.lib.1.tit.16 §.8.&c. Παρανύμφους plures interdum adhibitos in nuptiarum ſolemnibus teſtatur Euchologium Græcum p.389. ex quo συντέκνους appellatos docemur: Εἶτα ἀλλάσσουσιν οἱ παράνυμφοι, ἤγουν κοινῶς λεγόμενοι σύντεκνοι, τὰ δακτυλίδια τῶν νυμφίων. Sic porro *Compatres*, ſeu patres ſpirituales etiam appellant Græci recentiores, quod in deducendis ſponſis patris vicem teneant. Νυμφευτὴς, apud Theophylactum Simocattam lib. 1. c. 10. Vide Juretum ad Epiſtolam Ivonis Carnot. 209. & Gloſſar.med.Græcit.in Παράνυμφος.

☞ *Paranymphi* officium præſtitere interdum etiam Archiepiſcopi. Chronic.Novalic. apud Murator. tom. 2.part.2.col.764. *Tertius Otto in regno eligitur, qui in conjugium quamdam ſumens Græcam filiam Conſtantinopolitani Imperatoris, quorum Paranymphus extitit Archiepiſcopus Arnulphus Mediolanenſis.*

¶ 2. PARANYMPHUS, in Scholis Pariſienſibus dicitur qui, peracto *Licentiæ* curſu, in ſolemni cœtu, unicuique *Licentiato* de doctrina, pietate, aliiſque virtutibus quarum per *Licentiam* ſpecimen edidit, gratulatur. Ab officio paranymphi erga ſponſam manavit hæc appellatio; is quippe gradum *Licentiarum* accepturos olim ad Cancellarium deducebat. Compendium jur. & conſuet.Univerſ.Pariſ.per Rob. *Goulet* fol 15. *Et hora aſſignata venit Paranymphus ſeu legatus d. cancellarii cum ornamento ad hoc deputato & capa rubea ac pileo de veluto per quem licentiandi invitantur per dictum Paranymphum ex parte prædicti cancellarii ad diem craſtinam in aula dom. Pariſienſis epiſcopi gradum Licentiarum accepturi. Paranymphus ſemper ibidem habet orationem prolixam que arengua vocatur apud Gallos, de laudibus ipſius ſcientie in qua fiunt Licentiandi, in Facultate precipua ſacre Theologie tot habet orationes quot ſunt Licentiandi.*

PARAPALLIUM, in Theatro ſtatuit vetus interpres Juvenalis ad Sat.6. v.649. *Spectant ſubeuntem fata mariti Alceſtum:* ubi ille, *in Theatro Parapallium.*

PARAPETASIA, in l.39.Cod.Th de Operib. publ. *Ædificia quæ vulgi more Parapetaſia nuncupantur, vel ſi quo opera publicis mœnibus, vel privatis, ſociata cohærent, ut ex his incendium vel inſidias vicinitas reformidet, aut anguſtentur ſpatia platearum, vel minuatur porticibus latitudo, dirui ac proſterni præcipimus.* Quo loco in Baſilicis habetur παραπέτασμα, vel παραστάδα, quæ vox, opus quoddam alii adjunctum, ſignificat, ſeu ad aliud fulciendum, vel alia de cauſa, uti obſervatum à nobis in Deſcript. ædis Sophianæ num. 36. Proinde

Digitized by Google

inde alia ſunt *Parapetaſia* à mœnianis & ſubgrundiis.

¶ PARAPETASMA, *Velum geniali incumbens lecto*. Vocabul. Suſſann. Gr. παραπέτασμα, Umbraculum.

¶ PARAPHERNALIA BONA Vide *Paraſernalia*.

PARAPHONISTÆ, παραφωνισταί, Cantores, qui ſunt ex Schola Cantorum. Ugutio: *Paraphoniſta, Cantor*. Alibi: *Antiphonos, qui ſonus: unde Paraphoniſta, dicitur præcantator, quaſi parans ſonos* Ordo Roman. de Schola Cantorum: *Et ſtatuuntur per ordinem acies duæ, Paraphoniſtæ quidem hinc inde à foris, infantes ab utroque latere infra per ordinem*. Alio loco: *Tunc aſcendentes in pulpitum duo ex Paraphoniſtis, imponant Antiphonam*. Qui vero *infantes* ibi dicuntur, ibidem bis appellantur *infantes Paraphoniſtæ*; noſtris, *Enfans de chœur*. Vetus Schedo de Confirmatione Abbatis Caſin. apud Angelum à Nuce: *Dehinc imponat Paraphoniſta Antiphonam hanc, &c.* Tabularium Eccleſiæ Cadurcenſis: *Breve memoriale ſive diviſionale per manus Stephani, quod fecit Stephanus Paraſoniſta ad obitum mortis de iſta ſagreſtia cum ipſo ſevo Stephano nepoti, modo fiat, & illa Cabecolia Ugoni nepoti meo filio Durandi, &c.* Tabularium S. Cyrici Nivern. n. 71. *Super aleas Domni Odoni Paraphoniſta mihi dederunt*. Occurrit præterea in Vita S. Genulfi lib. 1. c. 23. apud Monachum Sangallenſem l. 1. de Carolo Magno c. 8. [Guidonem in Diſcipl. Farfen. c. 1. §. 8.] &c.

ARCHIPARAPHONISTA, dicitur in Ordine Romano, qui aliis locis *Quartus Scholæ* appellatur. *Et poſtea non licet mutare alium in loco Lectoris vel Cantoris: quod ſi factum fuerit, Archiparaphoniſta à Pontifice excommunicabitur, id eſt, Quartus Scholæ, qui ſemper Pontifici nuntiat de Cantoribus*. Alibi: *Deſcendit Archidiaconus ſequens in Scholam, & accipit Fontem de manu Archiparaphoniſtæ, &c.*

PARAPSIS, pro παροψίς. Gloſſæ Gr. Lat. τρυβλίον, *Parapſido*. Ita MSS. ubi editæ habent *parapſida*. Vas eſcarium à rotunditate dictum. Will. Brito in Vocabulor. *Parapſis dicitur diſcus*. [*Parapſis, Eſcuelle*, in Gloſſ. Lat. Gall. Sangerm.] Iſidorus lib. 20. Orig. c. 4. *Parapſis, quadrangulum & quadrilaterum vas, id eſt, paribus abſidis*. Gloſſæ ejuſdem Iſidori: *Parapſides, ſuffuſoria*. *Parapſis, granata vel catinus*. Legendum *gavata*, vel *catinum*, ut habent Gloſſæ antiquæ MSS. Pithœanæ, & Papias. Gloſſæ MSS. ex Bibl. S. Germani Pariſ. Cod. 561. *Parapſis dicitur vel à paribus abſidis, vel à parabſis, à partitis in eo obſoniis & prandiis*. Joannes de Garlandia in Synonymis:

Diſcus, ſcutella, lanx eſt, catinuſque, Parapſis.

Regula S. Ferreoli c. 34. *Nemo alterius aut præſumat aut rapiat portionem, nec frequentius cæteris manum Parapſidi importunus immergat*. Conſtitut. Sicul. lib. 3. cap. 36. *Annulos, fibulas, Parapſides, vel cuppas aureas, &c.* Vetus Charta apud Humbertum Leodienſem p. 39. *Quatenus inde 8. Parapſides, 8. ſtaupi, unum mortarium in Natale Domini,... fratribus à Villico miniſtrentur*. [Vita S. Willelmi ſæc. Bened. 4. part. 1. p. 84. *Ipſe modo cocus humilis & ſervitor fidelis manibus propriis Parapſides abluit, olera colligit, &c.*]. Vide Cujac. lib. 10. Obſervat. cap. 17.

¶ PARAPSIS, Præſtatio paropſidum, quas recens nuptæ apud Delphinates domino feudali dare tenebantur. Computa Vienn. ann. 1318. fol. 119. *Item de Parapſidibus nupſualibus iii. duodenas, quæ fuerunt poſitæ in hoſpitio, & ſic Parapſides quittæ*. In Computis Caſtelloni de Romania vocantur *eſcuellatæ ſponſarum*. Vide *Eſcuellatæ* & *Miſſus* 1.

1. PARARE, Ornare, Gall. *Parer*. [Charta Caroli M. an. 795. tom. 1. Hiſt. Occitan. inter Inſtr. col. 29. *Aliquid exinde dilecto filio noſtro obtulit, equum optimum, & brunia optima, & ſpatam Indicam cum theca de argento Parata*.] S. Valerianus de Bono diſciplinæ c. 8. *Una cum aſſiſtente ſapientia, cœlum ſuſpenderat, terram Paravat*. Acta Synodi Pontigonenſis an. 876. *Mane circa horam nonam venit Imperator Græcanico more Paratus & coronatus, &c.* Supra: *Venit Dominus Imperator Carolus in veſtitu deaurato, habitu Franciſco, &c.* Anonymus in Epiſcopis Eyſtetenſibus in Gerocho: *Veterem illam Evangeliorum capſam ex electro & auro puriſſimo, gemmiſque pretioſis Parari fecit*. Hariulphus lib. 2. c. 19. *Paravimus capſam majorem auro & gemmis ornatam, in qua poſuimus partem ſupraſcriptarum reliquiarum*. Infra: *Capſas minores auro argentoque vel gemmis pretioſis honeſtiſſime Paratas*. Helgaudus in Roberto Rege: *Invenit ibi ſuam lanceam à conjuge glorioſa bene argento Paratam*. Chron. Caſin. lib. 3. cap. ult. *Dalmaticæ Paratæ 8. tunicæ Paratæ 5. &c.* Willelmus Andrenſis in Chronico ann. 1161. *Vidimus eum aliquando incappatum, præcinctum, & calcaribus circa pedes redimitum, atque Paratis equis exire Paratum*. Ceremoniale Romanum cap. 33. ſect. 3. *Si vero Epiſcopus ſit, qui cruce non utatur, ſtans in altari, vel in ſede ſua cum mitra, vel ſi non ſit Paratus*. Occurrit paſſim.

PARAMENTUM, Ornatus, ornamentum. Gallis *Parement*. Annales Francor. Bertin. an. 868. *Cum corona auro & gemmis ornata, ſed & cum omni Paramenta regio cultu excultæ*. Bulla Alexandri IV. PP. ann. 1255. *Libras, calices, & Paramenta ad alia loca transferre*. [Charta an. 1367. *Item quod nulla domicella audeat portare aliquod Paramentum cum perlis & margaritis aut lapidibus pretioſis*. *Paramenta ſeu incourtineamenta*, in Charta ann. 1352. ex Regeſt. 80. Chartophyl. regii Ch. 785.] Adde Concilium Ravennenſe an. 1311. c. 8. &c.

¶ PARAMENTUM, Phrygium opus auratis, argenteis aliiſve filis intextum, Gall. *Orfroy*. Geſta Guillelmi Epiſc. Cenoman. tom. 3. Analect. Mabill. pag. 375. *Albas undecim, quatuor ſolemnes cum Paramentis aureis, duas alias paratas non ita ſolemnes, & quinque abſque Paramentis*.

¶ PARATURA, Eadem notione. Charta an. 1239. in Tabular. S. Bartholom. Betun. fol. 42. *Ejuſdem cuſtodis officii eſt ipſorum pannorum diſſuere Paraturas*. Geſta Gaufredi de Loduno Epiſc. Cenoman. tom. 3. Analect. Mabillon p. 390. *Quinque paria cerotecarum, & duas Paraturas argenteas deauratas ad opus earumdem cerotecarum*. Hinc

¶ PARATUS, Opere Phrygio ornatus. Teſtam. Everardi Comit. an. 837. apud Miræum tom. 1. p. 20. *Veſtitum unum de auro Paratum, mantellum unum de auro Paratum, cum fibula aurea*. Chron. Cavenſe apud Murator. tom. 7. col. 951. *Pluviales rubeos Paratos 10. nigros Paratos 12.... annulum pontificalem 1. cum chirotecis Paratis, aliud par chirothecarum non Paratarum*.

PARAMENTUM. Hincmarus Remenſis ad Carolum Reg. de coercendis militum rapinis: *Et ad aliquem diem jubeatis venire Fideles veſtros, dicentes, quia eis adcognitare vultis undecumque vobis placet dicere, & antequam de Paramento veſtro ad manſiones redeant, commonete eos ſecundum ſapientiam vobis à Deo datam*. Infra: *Ut ſi tales ſunt, qui antea hanc admonitionem non audierint, eis quotidie, quando ad Paramentum veſtrum venerint, relegas*. Ubi *Paramentum*, videtur eſſe tribunal *paratum*, ſeu adornatum. [Vide *Camera paramenti*.]

¶ PARAMENTUM, Apparatus ſive bellicus, ſive alius quivis, rerum neceſſariarum copia, inſtructio. Teſtamentum Everardi Comit. an. 837. apud Miræum to. 1. p. 20. *De Paramento autem noſtro volumus ut habeat primogenitus noſter Unroch ſpatam unam cum aureis hilcis & cuſpide aurea, &c.* Oberti cancellarii Annal. Genuenſ. lib. 2. apud Murator. tom. 9. col. 297. *Armavit quidem ſeptem galeas, & tres naves majores, quibus mili-*

tes

Digitized by Google

tes & avcatores & omnia Paramenta iſtorum portabantur. Jac.Auriæ Annal.Genuenſ.ad an.1293.ibidem col.606. *Viderunt galeas 4.Venetorum per Templarios pro cuſtodia inſulæ Cypri armatas, in quibus erat armamentum 6.galearum tam de hominibus quam de Paramentis.* Rolandinus Patav.de Factis in marchia Tarviſ lib. 6. c.1. apud eumdem Murator tom.8.col.253. *Et in ipſo prædicto die miſſi ſunt homines de Monte Silice cum ſuis omnibus Paramentis & armis ad Solcxinum.* Agnellus in Vita S. Maximiani apud eumdem tom.2.p.106. *Tunc juſſu Pontificis nocte una tanta allata ſunt omnia Paramenta, calces & latercula, petras & biſales, &c.* Vide *Præparamentum.*

Paratura, Idem quod *Paramentum*, Gallis *Parure*: *Paratus*, Tertulliano de Corona militis. Solinus cap.53. *Gemmarum adhibent Paratum.* 2. Paralip.cap.5. *Portaverunt Levitæ arcam, & intulerunt eam, & omnem Paraturam tabernaculi.* Ubi Gr. Καὶ τὴν σκηνὴν τοῦ μαρτυρίου. Gregorius M.lib.10.Epiſt.36. *Modo autem de benedictione ejuſdem S. Petri tranſmiſimus fraternitati veſtræ Paraturam unam, &c.* Pontius Diac.in Vita S.Cypriani: *Nolo nunc deſcribere loci gratiam: & deliciarum omnium Paraturam interim tranſeo.* Chronicon Monaſterii Sublacenſis, de Petro tertio Abbate: *Hic Abbas ſanctus fecit in Monaſterio libros, Paraturas optimas, & hæreditates multas acquiſivit.* Eckoardus Junior de Caſibus S.Galli c.8. *Paraturas vero Sanctuarii ille, quas ſecum inconſiderate cariſſimas ſumpſit, furto amiſit.* Adde c.10.p.82. Monach. Sangall.l.1.de Carolo M.c.26. Conradum de Fabaria de Caſibus S.Galli c.4.extremo, Regulam Magiſtri c.81. Vitas Abbatum S.Albani pag. 35. Chartam donationis factæ Eccl.Cornutianenſi edit. à Suareſio, [Leges Palat.Jacobi II.Reg.Majoric to.3.Jun. p.75. Annal.Bened.tom.4.p.747.&c.]

¶ Paratura Missatica, Ornamenta ad Miſſam celebrandam. Vita S.Udalrici ſæc.5.Bened.p.446. *Sanctus Epiſcopus in Deum confidens, Paratura miſſatica ſe indui feſtinavit, & in litore fluminis cum ſuis comitibus Miſſam devote celebravit.* Occurrit præterea ibid. p.453.& 456. S.Wilhelmi Conſtitut.Hirſaug.lib.2.c.15. *Cum Miſſam celebrare voluerit, ſacriſta ex ſolito meliorem Paraturam accommodabit Paramentum ſacerdotale,* in Actis Conſecrat.Eccl.de Epeia an.1186.

Parura, Eadem notione, ex Gallico *Parure*. Vitæ Abbatum S.Albani: *Albas habentes Paruras auro, & aurifrigio, & acu plumarie decoratas.* [Charta an.1425. apud Rymer.tom.10.p.346. *Unam Paruram poſitam cum perreia & armis Angliæ, tres cappas de velvet rubeat, cum roſis aureis.* Vide *Gobonatus* & *Spatularia.*]

¶ 2. PARARE, *Metare*, in vett.Gloſſ Vide *Paratæ.*

¶ Parare Domos, Eas reficere. Comput. ann. 1259. ex Bibliot. reg. *Pro domibus de Croci tegendis & Parandis, &c.*

¶ Parare Fossatum. Reficere, reparare, Galli dicimus *Relever un foſſè.* Le Roman *de Vacce* MS.

> *A cel tempt avoit un foſſè*
> *Haut & parfont & Reparè.*

Ibidem:

> *Set chaſteaux fiſt teſt enforcbier,*
> *Foſſez Parer, murs redreſchier.*

¶ 1. PARARIA, f. Dominium, *Pariagium.* Vide in *Par* & infra *Pararium* 2. Excerpta ex Chron Anic.tom. 2.Gall.Chriſt.inter Inſtr. col. 237. *Guillelmus eccleſiæ ſuæ & ſucceſſoribus ſuis pretio 1020. libr. Turonenſ. acquiſivit caſtrum & Parariam de Bello-joco à Jarentone de Sancto Romano domicello.*

¶ 2. PARARIA, Locus ubi parantur panni. Litteræ Philippi VI.an.1335.tom.2. Ordinat. Reg.Franc. p. 115. *Et quod ipſi corraterii deſtituti, nec hoſtalarii ... aliquatenus in prædictis pannis emendis, vel vendendis aſſocient mercatores, niſi dicti hoſtolarii eſſent corretarii dictæ Parariæ.* Vide *Paratoria.*

1. PARARIUM, pro *Peraria*, ſeu *petraria*, apud Bromptonum p 1166. *Ingenia vero & Pararia Chriſtianorum ita retro foſſata erant, quod nullus ex parte adverſa poterat eis nocere.* Vide *Petraria* 2.

¶ 2. PARARIUM, ut *Pararia* 1.ni fallor. Charta an.1174 ex parvo Chartular.S.Victoris Maſſil.fol.177. *Dono eccleſiæ S. Mariæ de Toramina Pararium in Inſcla cum ribagio, & totum tenementum Iſoardi in manu facta J.epiſc.Senecenſis.*

¶ PARARIUS, Qui nominibus faciendis intervenit, conciliator, proxeneta. Seneca de Benef. lib.2. cap. 23. *Quidam volunt nomina ſecum fieri, nec interponi Pararios.*

PARASCERNUS, Navigii ſpecies. Charta Elizabethæ Reginæ Hungariæ ann.1380. apud Joannem Lucium lib.4.Hiſt.Dalmat. cap. 1. *Omnes galeas, Paraſcernos, brigentinos, & quodlibet aliud genus claſſis.* [Vide *Parandaria.*]

PARASCEVE, ex Gr. παρασκευὴ, Sexta Sabbati, ſeu feria ſexta ultimæ hebdomadis Quadrageſimæ, ſic dicta, inquit Iſidorus lib. 1.de Eccleſ.offic. c.29 *quia in eo die Chriſtus myſterium crucis explevit, propter quod venerat in hunc mundum.* Papias: *Paraſceve, ſexta Sabbati appellatur, hinc enim præparatio dicitur à Judæis, quæ in Sabbato ſunt, eadem die præparantur.*

¶ Parasceve, pro qualibet ſexta feria cujuſvis hebdomadæ, quomodo quælibet dies Dominica ab antiquis dies Reſurrectionis Dominicæ dicitur. Vita S.Aldegundis ſæc 2.Bened.p.815. *Die Paraſceve ante Sabbatum dormitionis ſamulæ Dei Aldegundæ, &c.* id eſt, *ſexta feria ante diem Sabbati*, ſicuti alius anonymus interpretatur. Obiit autem S.Aldegundis die Sabbati 3. Kalend. Februarii, ut obſervat Mabillonius ibid.

¶ PARASCHELMUS: à Græco παρὰ & σκαλμὸς, Scalmus, Gall. *Schalme*, Ital. *Schelmo*, lignum quo alligatur remus, labrum navis, ubi remi adnexi ſunt, ita ut *Paraſchelmus* dici videatur id quo *ſcalmus* munitur. Chronic.Eſtenſ.ad ann.1380. apud Murator.tom.15.col.506. *Veneti ſuorum inimicorum victoria potiti, cum 48. galeis ad bella multo ſtudio præparatis, quarum unaquæque Paraſchelmum unum habebat, &c.*

¶ PARASCIS, pro *Paropſis*, Catinus, Gallice *Plat.* Computus ab an.1333.ad an.1336.tom.2.Hiſt.Dalphin. p.273. *Angelo de Apporere per manus Guillelmi de Bles magiſtri coquinæ domini pro inciſoriis, Paraſcidibus, ſalzeriis, &c.* Ib.p.283. *Item, pro redimendis Paraſcidibus argenti dom.Burgo de Turri, quæ erant in pignore pro cera & tortiis feſti S.Mariæ 44. lib. Vienn.* Vide *Parapſis.*

PARASIA. Vetus interpres Juvenal. Sat.4. v.77. *Pegaſus, Trierarchi filius, ex quibus Liburna Paraſia nomen accepit.* Ubi P.Pithœus legit, *ex cujus Liburnæ Paraſia*, & *paraſius*, pro παράσημον dictum putat, i.tutela navis, de qua voce copioſe egere criticorum filii.

☞ Hinc fortean vocem *Paracis*, pro militum comitatu, quo in ſolemni colloquio ad tutelam quis ſtipatur, uſurpaſſe arbitror le Roman *de Vacce* MS.

> *Li Quens Ernouſ ſu moult curious & penſis*
> *Comme Guillaume ſoit ſanz autre Paracis*
> *Dedenz l'isle eſt entrez o quatre ſez amis.*

¶ PARASITASTER, Idem videtur qui *Paraſitus*, Famulus domeſticus. Guibertus in Vita ſua lib.3.cap.15. *Quid, quod cum uxore ſua Paraſitaſtrum quemdam extinctis jam nocte lucernis ſub ſpecie ſui cubitum ire mandavit.* Laurentio in Amalth. *Paraſitaſter, paraſitorum imitator*; qua notione utitur Terentius in Adelphis.

¶ PARASITI, *Qui præficiebantur colligendo ſacro frumento.* Vocabular. Suſſannæi. Hinc, *Paraſitum*, horreum in quo primitias ſacri frumenti Parati recondebant.

Digitized by Google

debant. Vide Scaliger. Poet. 1. 14. Meurſium, &c.

PARASITUS, PARESITUS. Vita S. Sori Eremitæ Petragoric. c. 2. n. 10 *Vocato itaque uno e Pareſitis, jubet diligenter à beſtia pellem detrahere.* Ubi Bollandus per *pareſitum*, lanionem deſignari putat: malim famulum domeſticum, qui de menſa domini victitat. Sic apud Petrum Damian. in Vita S. Romualdi c. 3. nu. 17. *Hujus vaccam Comes quidam ſuperbus & tumidus, miſſis Paraſitis, impetu barbarico rapuit, ejuſque carnes præparari ſibi ad prandium ... præcepit.* Will. Gemeticenſis l. 7. c. 10. *A duobus Paraſitis ſuis in via fecit eum ſubito ſtrangulari.* [Vide Paraſitaſter.]

¶ PARASSEVA, pro *Paraſceve* Vide Participatio.

PARASTER, Vitricus, ut *Filiaſter*, privignus. Vetus Notitia in Hiſt. Monmorenciaca p. 12. *Hueberti ... qui poſtea propter Paraſtrem ſuum cognominatus eſt Raſoeius, &c.* [Tabul. S. Vincentii Cenoman. *Conceſſit Gaufridus filius ejus, & Stephanus de Vellos maritus matris ejuſdem Gaufridi ... & conceſſum eſt ab eodem Gaufrido & Paraſtro ejus.*] Occurrit in Tabulario S. Florentii Salmurienſis, in Rubro Sagienſi fol. 36. & apud Bractonum lib. 4. Tract. 2. cap. 4. §. 4. l. 5. Tract. 4. §. 5. c. 5. §. 9. *Paraſtre*, in Conſuetud. Montenſi art. 6, 11. [& in vet. Melodun. art. 149. Armoricis, *Peraſtre*.

PARASTICIA. Adamnanus Scotus lib. 3. Vitæ S. Columbæ c. 27. *Ecce enim Angelus Domini ... nos deſuper intra Eccleſiam aſpiciens & benedicens, rurſum per Paraſticiam Eccleſia reverſus, nulla talis veſtigia exitus reliquit.* An *poſticiam*? Alii à παρὰ & *ſtatio* deducunt quaſi *ad ſtationem*.

PARASYNAXIS, ex Græco Παρασύναξις, Conventiculum. Sacra Marciani Imperat. contra hæreticos part. 3. Concil. Calched. c. 19. *Univerſi præterea Apollinariſtæ ... non Eccleſias, non Monaſteria ſibi conſtruant, Paraſynaxes & conventicula tam diurna, quam nocturna non contrahant.* Concilium Conſtantinopolitanum ſub Menna Patr. act. 1. Κωλύσαντες αὐτὸ παρασυνάξαι, ὡστε παραδέχεσθαι. Vetus interpres *reconventiculare*. Vide l. 8. Cod. de Hæret. & Manich.

PARATA, Practicis noſtris, *droit de parée*: Jus nempe, quod dominis feudalibus competit perſequendi *naïves* ſeu homines ſuos, ſi in vicini alterius dominium tranſierint, quod quidem ex pacto viciſſim inito utrique domino competit, ex quo eorum tenentes, *homines de parato* vulgo dicuntur. Charta libertatum oppidi de S. Paladio in Biturigibus an. 1279. *Si aliquis ſeu aliqui, homo ſeu homines noſtri, ... ex aliquibus aliis locis noſtris & juſtitiis venerint ad dictam villam S. Paladii, qui non ſint de Parata, & ſint homines noſtri, vel alicujus noſtri de tallia, mortallia, &c.* Infra: *Quilibet Alienus deforis dictum dominium deferens & adducens vinum ad vendendum in dicta villa, ſolvet pro quolibet dolio dimidium ſextarium vini, exceptis illis, qui ſunt de Parata.* Quippe qui ſunt *de Parata* non cenſentur Alienigenæ. Conſuetud. localis loci de *Thevé* in Biturigibus apud Thomaſſerium: *Ledit Seigneur à Parée & ſuite avec le Seigneur ou Dame de la Chaſtre, à la Berthenoux, eſquels lieux il à accouſtumé ſuivre & exploiter ſes hommes ſans contradiction, & n'y doivent les hommes d'icelles terres & ſeigneurie, peages & barrages les uns les autres pour leurs marchandiſes, qui peuvent paſſer & repaſſer par icelles.*

PARATÆ, Expenſæ ad hoſpitum ſuſceptiones, maxime Miſſorum, ſeu Legatorum publicorum, *Miſſatici*: fallitur enim Sigonius lib. 7. de Regno Italiæ, ubi ait *Paratam* eſſe ſumtum quem populi in vias, pontesque fluminum, qua tranſiturus aut quo aditurus Rex erat, reficiendos impendebant. Vox formata à *Parare*, quod idem eſt ac *Metare*. Gloſſæ Gr. Lat. Ἑτοιμάζω, *Paro, Meto*. Ἑτοιμασία, *Præparatio, metatio*. *Manſio parata*, apud S. Ambroſium ſerm. 5. in Pſalm. 118. *Parare hoſpitium*, apud Sidonium lib. 8. Epiſt. 11. *Manſionaticos parare*, apud Hincmarum Remenſem ad Clerum Lauduo. *Convivia præparare judicibus*, in Diplomate Bertefredi Epiſcopi Ambian. pro Monaſterio Corbeienſi, & in Bulla Cœleſtini PP. apud Buzelinum in Gallo-Flandr. pag. 149. Vide Senatorem lib. 5. Epiſt. 14. & Concilium Cabilonenſe ann. 650. cap. 11. Præceptum Ludovici Pii pro Hiſpanis an. 815. *Et Miſſis noſtris, quos pro rerum opportunitate illos in partes miſerimus, aut Legatis, qui de partibus Hiſpaniæ ad nos tranſmiſſi fuerint, Paratas faciant, & ad ſubvectionem eorum veredas donent.* Epiſtola Epiſcoporum ad Ludovicum Regem c. 14. *Quatenus non ſit nobis neceſſe per quaſcumque occaſiones, quorumcumque hortatibus circuire loca Epiſcoporum, Abbatum, Abbatiſſarum, vel Comitum, & majores quam ratio poſtulat Paratas exigere.* Occurrit paſſim apud Marculfum, & in veteribus Tabulis.

¶ PARADA, Eadem notione. Præceptum Pippini Majoris domus an. 750. tom. 4. Gall. Chriſt. inter Inſtr. col. 263. *Nec manſiones aut Paradas aut fidejuſſores tollere non præſumatis.* Eadem habentur in Charta Carlomanni an. 881. inter Probat. tom. 2. Hiſt. Occitan. col. 19. & alibi.

PARATÆ crebro etiam ſumuntur pro expenſis, quæ in Epiſcoporum & Archidiaconorum ſuſceptionibus à Presbyteris Eccleſiarum ruralium fiunt, dum ii diœceſim ſuam viſitant, quæ poſtmodum in præſtationes pecuniarias abierunt; [ita ut ab Epiſcopis interdum monaſteriis concederentur, ut patet ex Charta Alduini Lemovic. MSS. p. 420.] Hincmarus Remenſis: *Presbyteros in Paratis & exeniis indebitis non affligant.* Idem in Capitulis ad Archidiaconos cap. 1. *Non graves ſitis Presbyteris in Paratis quærendis.* Chronicon Hugonis Flaviniacenſis p. 271. *Ea lege, ut ipſi, quoad vivant, illo (altari) fruantur, & debitum Synodale Eccleſiæ S. Mommolis ſolvant Paratam & eulogias.* Chronicon S. Benigni Divionenſis p. 422. *In Aziriaco etiam villa decimas & Paratam ... perdonavit.* Chronicon Beſuenſe p. 600. *Paratas ſive debitum, quod in Synodo debebat Presbyter.* Charta Roberti Epiſc. Lingonenſis in eodem Chronico: *Ita ut Presbyteri Parochiales ... Archidiaconibus, ac liiſque miniſtris debita ſervitia exhibeant, Paratas & eulogias ſuo tempore communiter perſolvant.* [Charta Hugon. Epiſc. Lingon. an. 1079. ex Tabul. Capit. Autiſſ. *Decimas omnes & proprios reditus eccleſiæ S. Symphoriani ſitæ in villa quæ Marol vulgari vocabulo nuncupatur, prædictis fratribus gratis & abſque omni recompenſatione remiſimus & conceſſimus, retinendo tamen cenſus & Parata reliquaſque conſuetudines.*] Charta alia Hugonis Epiſcopi Gratianopolitani, ex Tabulario ejuſd. Eccleſiæ: *Quibus poſtea donavi Eccleſiam S. Himerii, & Eccleſiam B. Mariæ de Bruen, retento annuo cenſu, ſcilicet 10. ſolid. excepta Parata.* Alia ejuſdem Hugonis an. 1108. *Et retineo mihi & ſucceſſoribus meis ... Paratam, quæ conſtat 12. denariis in Parochiali Eccleſia.* Vide Perardum in Burgundicis pag. 81. Gariellum in Epiſcopis Magalonenſibus pag. 88. Hiſtoriam Epiſcoporum Cadurcenſ. num. 70 Jacobum Petitum poſt Pœnitentiale Theodori p. 596. 601. & infra in *Procuratio* & *Synodus*.

PARADA, pro *Parata*, in Charta Pontii Epiſc. Bellicenſis: *Exceptis Synodis & Parada.* [Adde Chartam an. 1085. apud Stephanot. tom. 2. Antiquit. Bened. Lemovic. MSS. p. 423.]

PAREDA, Eadem notione. Hiſtoria Epiſc. Autiſiod. c. 49. extremo: *Deditque ad victum Canonicorum fratrum Paredas omnium Eccleſiarum earumdem, quæ habentur in Epiſcopatu Autiſſiodorenſi.* Et cap. 53. *Similiter*

Digitized by Google

liter dedit fratribus eum decimis, & Paredam eiſdem Canonicis condanavit.

¶ Pareta, in Necrologio an. circ. 1250. exarato Eccleſ. Autiſſiod. ad 19. Maii de Hugone Epiſc. *Dedit nobis Paretas eccleſiarum Oyſiaci & Lindriaci.*

Guadia de Parata. Chronicon S. Vincentii de Vulturno lib. 2. extremo: *Et ipſe Theobaldus dedit Guadiam de Parata, ac fidejuſſorem inter ſe poſuerunt de utraque parte.*

Apparatus, Idem quod *Parata*, Prandium, cena. Charta Bernardi Comitis Melgorienſis apud Gariellum in Epiſcopia Magalon. *Dono & cum hac charta concedo ſingulis annis ſemper in feſtivitate S. Mariæ medii Auguſti optimum Apparatum omnibus* Magaloniæ *commorantibus, ut ego & is, qui poſt me caſtrum Melgarii tenebit, ſemper in prædicta eum faciat feſtivitate.* Alia Waldemari Regis Danorum an. 1080. apud Stephanum Stephanium in Prolegom. ad Saxonem Grammaticum p. 16. *Quodcumque itaque ad noſtram curiam, Apparatum, tranſvecturam, expeditionem, ſeu ad aliud quodlibet regii juris, obſequii, vel obſequiale debitum ... pertineat.* Adde aliam Abſalonis Lundenſis Archiep. ibidem p. 18.

¶ Parata Ceræ, Cenſus in cera ad *luminare* eccleſiæ exſolvendus. Statut. MS. Eccl. Lugdun. *Fuit definitum quod Archiepiſcopus haberet in Paratis cera quæ debentur Eccleſiæ Lugduni, quintam partem ad illuminandum domum ſuam.* Vide *Cerarius*.

¶ PARATALIS Vox, Jus, quod quis habet in prata. Charta an. 1020 Marcæ Hiſpan. col 1022. *Ego Gaufredus Comes* (dono) *omnem meam vocem & alodariam & ſevalem & paſcuariam & Paratalem, quam in præſcriptis alodibus habeo vel habere debeo.* Vide *Vox*.

¶ PARATARIUS, Facilis paratu. *Phaſeoli paratarii*, apud Apicium lib. 8. c. 6.

PARATELLA, Lapathus, herba, quæ noſtris *Parelle* dicitur. Macer de Virtutib. herbar. lib. 2. c. 26.

Herba ſolet lapathi vulgo Paratella vocari.

PARATICA, Idem quod *Parata*, ſeu *parata*, de qua voce ſupra. Charta Friderici I. Imper an. 1185. apud Puricellum in Baſilica Ambroſiana pag. 1029. *Et reſervata Paratica, quæ nobis debet præſtari & filio noſtro illuſtri Regi Henrico & omnibus ſucceſſoribus ejus, cum primo coronam Regni Mediolani aut Modoetiæ ſuſcipient, præſtanda ab ipſis, qui ipſam Paraticam ſoliti ſunt præſtare.*

1. PARATICUM, [Italis appellatur Collegium, ſocietas.] Statuta Mediolanenſia 2. part. cap. 418. *Nullum Paraticum, nec ſchola, nec congregatio alicujus artis de cætero ſit in civitate* Mediolanenſi, *nec ejus ducatu.* Charta Cremonenſis MS. an. 1244. *Die Dominico tertio decimo exeunte* Martio *in Palatio communis Cremonæ, in pleno Conſilio generali ſonato per campanam, & voce præconia convocatis* Credenderiis, *Conſulibus vinearum, & Paraticorum, & convocatis judicibus, &c* [Acta SS. Junii tom. 2 p. 431. *Dies S. Barnabæ Apoſtoli perpetuo feſtetur, apotheca ſint clauſa & fiat proceſſio cum Paraticis* Laudes Papiæ apud Murator. tom. 11. col. 26. *Omnes homines unius artis collegium faciunt, quod Paraticum vocant ... Et ſunt circa 25. Paratica habentia ſingula ſua ſtatuta, &c.*] Vide Hiſt. Pergamenſem part. 1. lib. 4. cap. 28 [& infra *Paraticus*.]

¶ 2. PARATICUM, Idem quod *Paragium*. Vide in hac voce.

¶ PARATICUS, Qui ex aliquo *paratico* ſeu collegio eſt. Statuta Placent. l. 1. fol. 12. v. *Nullus Paraticus ſeu homines paratici valeant aliquod ſtatutum vel ordinamentum contra vel in prejudicium alicujus Paratici ſeu hominum ipſius paratici, &c* Johan. Demuſſis in Chronic. Placent. apud Murator. tom. 16. col. 478. *Ceteri mercatores & Paratici affectabant dominium dicti Regis, &c.* Vide *Paraticum* 1.

¶ PARATILMUS, Gr. παρατιλμὸς, *Expilatio natum; pœna adulterorum pauperum: ditiores enim ſe pecunia redimebant.* Laur in Amalthea.

¶ 1. PARATIO, Quidquid piſcatur in ſtagno, antequam exhauriatur. Charta an. 1085. tom. 1. Gall Chr. inter Inſtr. p. 65. col. 1. *Adjunxerunt autem ſupradictæ donationi ſenioritatem piſcatoriæ opere factæ, medietatem Parationis.*

¶ 2. PARATIO, Eccleſiæ ſecretarium. Charta an. 1185. ex Archivis S. Victoris Maſſil. *Domini Epiſc. venerunt ad Parationem, ubi erant Reliquiæ S. Juliani & aliorum Ss. & portaverunt prædictas Reliquias cum magna veneratione in ſupradicta eccleſia.* V. *Paratorium* 3.

¶ PARATITLA, Rubricarum explanatio ſummaria. Cotta in Memor. juris tit. de Juriſper. *Roglerus Odofredi Beneventani præceptor, qui Placentiæ per aliquot tempus primas partes ſibi merito vindicavit. Hic etiam Paratitla conſcripſit, id eſt, rerum ſummas titulatim appoſitas, quod à Juſtiniano promiſſum fuerat.* Vide Lexic. Calvini.

¶ Paratitla, dicuntur Conſtitutiones eccleſiaſticæ, in Elogio Ant. Auguſtini Archiep. Tarracon. tom. 4. Concil. Hiſpan. p. 655. *Joannes Leonclavius in prologo ad collectionem eccleſiaſticarum Conſtitutionum, quas ipſe Paratitla vocat,* (cum) *doctiſſimum omnium Epiſcoporum qui noſtro vixere ſæculo* (nominat.)

PARATOR, Sartor, qui veſtes conficit vel ornat: olim *Parmentier*, quaſi *paramentarius*, Paramentorum confector. Char. Communiæ S. Quintini: *Si aliquis aut filatrici lanam ſub mercede filandam, aut Paratori pannos, aut ejuſmodi res alicui operario ad parandum commiſerit, &c.* Charta Communiæ Roianſis art. 45. *Si quis pannos alicui Paratori commiſerit ad parandum, non poterit Parator ponere eos in vadium pro majori portione, quam merces ejus, ultra quam merces parandi ſe habeat, &c.* Adde Conſuetud. Toloſæ part. 2. Rub. de Debitis. *La rue aux Pareurs*, in urbe Abbatisvillæ, in ejus Hiſt. Eccl. p 401. Vide *Parmentarius*.

¶ Parator, Qui pannos parat, Occitan. *Paraire*, noſtris *Pareur*. Litteræ Philippi VI. an. 1335. tom. 2. Ordinat. Reg. Franc. p. 114. *Volumus & mandamus ... quod de quibuſcumque pannis crudis, vel aliis, poſtquam ad ipſorum Paratorum manus quoquomodo pervenerint, an boni ſint & legales, vel falſi aut falſificati, ſive minus ſufficienter texti, vel adoperati, ipſi Supra-poſiti qui nunc ſunt, & illi qui erunt pro tempore, in arte ſeu miniſterio, paratoriæ ſupradictæ dumtaxat, habeant examinationem & cognitionem, juxta artis ſuæ miniſterium.* Non ſemel ibi. Occurrit præterea ibidem p. 90. in veteri Catalogo MS. B. M. Deauratæ, apud Ludewig. tom. 8. Reliq. MSS. p. 600. in Statut. Mont. Regal fol. 272. &c. *Pareeur*, in Charta an. 1268. ex Schedis D. *Lancelot*: *Et eſt ordené que li meſtre des Pareours eſt tenus de faire bailler & livrer ſeing de Pareeur à quiconque bourgeois ou bourgeiſe de Chartres qui vondra devenir meſtre ou meſtreſſe dou meſtier de paré.*

¶ Parator, Cubicularius, qui cubicula diſponit, ordinat, lectos parat, inſtruit; hujus officium deſcribitur in Lege Palat. Jacobi II. Reg. Majoric. tom. 3. Junii p. 39. *De Paratore & ejus coadjutore* n. 17. *Cameras ſeu cubicula noſtra decet eſſe convenienter ornata ... Quapropter ordinamus in noſtro repoſito unum deputari ſpecialiter virum, qui paramenta & cortinas apponat circa lectos noſtros & ordinet, nec non & ſedilia noſtra quæ tenere conſuevimus in Conſilio & in menſa.*

Parator. Thwroczius in Chr. Hung 2. part. cap. 10. *Qui fundator extitit monaſterii de Tata; & Parator, id eſt exornator.*

Parator. Charta an 1257. apud Pryooeum in Libertatib. Angl. tom. 2. p. 1035. *Pro quibus omnibus ... firmiter obſervandis ... præfatum Dom. Regem & ſucceſſores ſuos eiſdem mercatoribus principales conſtituerunt debitores, & Paratores, &c.* [Ubi legendum *pacatores* vel *pagatores*, ſponſores, fidejuſſores. Vide *Paccator* 2. & *Pagator*.]

¶ 1. PARATORIA, Palla ſeu aquarii canalis valvula, Gall. *Palle* & *Pelle*, vel *Vanne*. Addit. ad Statuta Mutin. c. 25. fol. 48. v. *Statuimus ... quod quilibet habens molendinum ad macinandum, ſeu fullandum teneatur habere juxta ipſum molendinum unum ſoratorium ante Paratorias ... & etiam pro utilitate publica volumus quod quodlibet ſoratorium habeat ſuam Paratoriam altam tantum, prout eſt altus ſolitus aquæ curſus, & non altiorem ad effectum, quod, ubi aqua creverit, poſſit aqua ſuperabundans cadere à dicta Paratoria in ſoratorium ſuum. Prohibentes omnino quod clufa non poſſit fieri in ſorator io loco dictæ Paratoriæ ſub pœna in prædictis ... Paratoriæ autem dictorum molendinorum ſint & eſſe debeant latitudinis unciarum decem & octo, & altitudinis unciarum duodecim, & ipſi munarii teneantur illas tenere, quando macinant, tam altas, quod vix tangant ſuperficiem aquæ: tempore autem inundationum aquarum, & etiam quando non macinatur quacunque de cauſa, tenere eas debeant elevatas in totum, ... ut aqua facilius poſſint labi*. Ab Ital. ut videtur, *Parato*, quod id omne, quo aliquid munitur vel continetur, ſonat.

¶ 2. PARATORIA, Locus ubi parantur panni. Litteræ Philippi VI an. 1335. to. 2 Ordinat. Reg. Franc. p. 114. *Viſa per Conſilium noſtrum quadam oblatione facta Seneſchallo noſtro Carcaſſonenſi, ... per Arnaldum Raperie paratorem & Supra poſitum Paratoriæ Carcaſſonenſis, &c.* Vide *Pararia* 2.

¶ Paratoria, Ars ipſa parandi pannos, ibid. p. 115. *Idem, volumus & eis concedimus, quod pro tractandis dictæ artis, ſeu miniſterii Paratoriæ negotiis, ipſi &c.*

1. PARATORIUM, Secretarium Eccleſiæ, ſeu locus, ubi Pontifex, & qui ſacra facturi ſunt, ſeſe *parant*, id eſt, adornant, & veſtes Eccleſiaſticas induunt: vel ubi ad ſacram peragendam liturgiam ſe *parant*, *vel præparant*. Ordo Romanus: *Calicem autem Subdiaconus accipit ſequens, & dat Acolyto, & ille revocat in Paratorium*. Alio loco: *Reponitur liber in Paratorio quodam, ſive in Secretario*. Vide Deſcription. noſtram ædis Sophianæ n. 67. 68.

2. PARATORIUM, Locus ubi parantur telæ, ſpanni, papyrus, Gall. *Paroir*, Provincialibus *Paradou*. Charta an. 1097. ex Archivis S. Victoris Maſſil. *Donamus in hereditatem unum molendinum in Sorbo fluvio & unum Paratorium*. Alia an. 1240. in parvo Chartular. ejuſdem Monaſt. *Sub guidagio & protectione noſtra recipimus bona fide monaſterium S. Victoris Maſſilienſis ac omnia molendina, Paratoria & candoria ipſius monaſterii*. Charta an. 1110 in Chartul. Aptenſi fol. 73. *Et de Paratorio quod ipſe Guillelm. ædificavit, duas partes habeat*. Adde Hiſt. Dalph. to. 2. p. 166. Statuta Montis Regal. fol. 273. & Peruſ. fol. 51. 62 [Char. Guillel. Com. Forcalcarii an. 1206. pro Maniſconenſibus: *Item quod valeant ... intra dicta loca, ubicumque voluerint, molendinum & molendina & Paratoria conſtruere & ædificare facere, & in eis blada ... tridere & telas parare*. Apud Columbum in Manuaſca lib 2. n. 57.

¶ 3. PARATORIUM, Inſtrumentum quo parantur telæ, &c. Statuta Montis Regal. fol. 272. *Et paratores parare teneantur teiſam panni ſicut exit de textore pro denariis ſex, & ſi aliquod Paratorium laborabit abſque aliqua perſona idonea, ſit ad cuſtodiam ipſius paratoris*.

PARATRAPETA. Anaſtaſius in Leone III. PP. p. 127. *Item & in monaſterio S. Eraſmi fecit veſtem de ſtauraci, cum cruce & gamadiis, ſimul & Paratrapetis ſuis, cum periclyſi de chryſoclavo*. Ubi forte legendum *Paratapetis*, ex Græco παραταπὶς, quod extra *tapetum* eſt, ita ut idem valeat, quod lymbus tapetis, *Bord de tapiſſerie*.

¶ 1. PARATURA, Pannorum confectura. Litteræ an 1332. tom. 2. Ordinat. Reg. Fr. p. 90. *Hactenus inhibitum fuerat, quod lanæ aignelini, (l. aignelini) animalia lanigera, pelles lanatæ ... & cætera omnia & ſingula, quæ ad Paraturam, tincturam, adoptationem, complementum & perfectionem pannorum parandorum, adaptandorum & perficiendorum utilia, neceſſaria, & expedientia ſunt, ac etiam opportuna, de Seneſcallia Carcaſſonenſi nullatenus extraherentur*.

¶ 2. PARATURA, Ornatus, opus Phrygium. Vide *Parare* 1.

¶ PARATURÆ, Expenſæ ad hoſpitum ſuſceptiones, maxime Miſſorum ſeu Legatorum publicorum. Charta Henrici III. Reg. Rom. an 1040. apud Marten. tom. 2. Ampliſſ. Collect. col. 60. *Ut advocatus ejuſdem eccleſiæ in curtibus ad locum reſpicientibus non præſumat manſuras aut Paraturas facere, redibitiones, freda exigere*. Vide *Parata*.

¶ 1. PARATUS, Jus procurationis & giſti. Charta an. 934. apud Stephanot. tom. 3. Antiquit. Pictav. Bened. MSS. p. 337. *Volebat domnus pontifex Frotherius Pictavenſium inquirere Paratum & paſtum de eccleſia B. M. Virginis ... judicavit ei quod injuſte requirebat Paratum & paſtum de præſcripta eccleſia. Pontifex autem ut pius paſtor recognovit rei veritatem, rogans fieri hanc notitiam ut amplius in ſempiternum de prædicta eccleſia Paratum non fieret inquiſitum*. Vide *Parata*.

¶ 2. PARATUS. *In parata pecunia*, interdum unde, *in parato*, hoc eſt, numerato, in numerata pecunia. Gall. *Argent bas, Argent comptant*. Charta Caſimiri Reg. Polon. an. 1343. apud Ludewig. tom. 5. Reliq. MSS. pag. 519. *Promittimus & ſpondemus ſincere, ſub noſtri honoris & fidei puritate ſibi quatuor millia ſexagenarum groſſorum Pragenſium ... dare & ſolvere, ac integre in Paratis pecuniis aſſignare*. Litteræ Balduini Archiepiſc. Trevir. an. 1348. ibidem p. 566. *Pro quibus & aliis variis pecuniarum ſummis, quæ uſque ad ſummam quinquaginta millia marcarum argenti prædictarum aſcendunt, pro prædicto domino noſtro à nobis & ab eccleſia noſtra Trevirenſi expoſitis in Parato*. Charta Boleslai Ducis Sleſiæ an. 1329. ibid. p. 608. *Si ipſi ... quatuor millia marcarum ... nobis dederint coram Conſulibus Lignicenſibus ſimul & ſemel denariis cum Paratis*.

¶ PARATYPA, *Numiſmata adulterina*. Vocabular. Suſſannæi. Vide *Paracharagma*.

¶ PARAVAREDUM. Vide *Paraveredi*.

PARAVEGIUM, Locus, qui naves à ventis tuetur, Italis *Paravento*. Sanutus lib. 2. part. 4. c. 25. *Vallenia Paravegium eſt bonum, & operis uſque Magiſtrum*. Infra: *Dictus autem puteus bonum eſt cooperimentum ſeu Paravegium capitis poſiti in mari*. Rurſum: *Berghun ... apud quod bonum Paravegium reperitur verſus Orientem*.

¶ PARAVELLA. Privilegia Figiaci apud Acher. tom. 13. Spicil. p. 258. *Præcipimus etiam ut nulla poteſtas ... infeſtationem inferre, nec paratas, nec Paravellas ... integre* (l. exigere) *audeat*. Ubi legendum videtur *Paraveredas*. Vide in *Paraveredi*.

¶ PARAVERE, pro *Parere*, cupere. Charta Caroli VIII. Reg. Franc. an. 1494. in Chartul. Monaſt. Belli-loci: *Prædeceſſorum noſtrorum veſtigiis inhærere Paraventes, &c.*

¶ PARAVEREDA. Vide *Paraveredi*.

¶ PARAVEREDARII, Coloni qui *Paraveredos* præſtare tenebantur, de quibus Lex Bajwar. tit. 1. cap. 14. Codex MS. Irminonis Abb. Sangerman. fol 40. *Salomon colonus ... habet de terra arabili bun. 16. de paſtura dimid. bun. facit ſicut & ceteri Paraveredarii*. Ibidem

fol.113. Sunt ibi manſi Paravedariorum 6. iſti ſolvunt de anno mod.10. & den.10.

PARAVEREDI, Equi *agminales*, (ita enim promiſcue appellatos docet lex 3. Cod. Theod. de Curſu publico) quorum uſus in curſu publico, non quidem in viis publicis, ſed in tranſverſariis & militaribus, ut *veredorum* in viis publicis. Ita Jac. Gotofredus ad d. legem Paraveredorum etiam mentio occurrit in l. 6. 7. 15. 16. 59. 63. 64. eodem tit. & apud Senatorem non ſemel, ubi pro quibuſvis equis publicis videntur uſurpari: *Paraveredorum ſubvectiones exigere*, lib. 5. Epiſt. 39. *Paraveredorum aſſiduitate fatigari*, lib 11. Ep. 14. *Paraveredorum præbitio*, lib. 12. Epiſt. 15. *Pareveredorum numerus adſcriptus*, eodem lib. Ep. 18. *Paraveredos tollere*, in Capitul. Caroli Calvi tit. 5. §. 6. & in Epiſt. Epiſcoporum ad Ludovicum Regem cap. 14. *exſolvere*, in Edicto Piſtenſi Caroli Calvi cap. 16. in Capit. Caroli C. tit. 32. c. 8. Hincmarus Rem. ad Clerum Laudun *Non denarios vel caballos ... aut ad iter aliquod Paraveredos aut alia qualibet accipiat Paraveredis Preſbyteros affligere*, in Concilio Trosleiano an 909. c. 6.

PARAVEREDARIUS, pro *Paraveredus*. Capitulare de Villis c. 31. *Ut hoc, quod ad Paraveredarios vel gentias dare debeat, &c.*

¶ PARAVAREDUM. Leges Caroli M. apud Muratot. tom. 1. part. 2. *Pervenit ad aures Clementiæ noſtræ, quod aliqui Duces ... manſionatica & Paravareda accipiant non ſolum de liberis hominibus, ſed etiam de eccleſiis Dei.*

¶ PARAVEREDA, in Teſtamento S. Karileffi apud Mabill. tom. 3. Analect. pag. 82. *Neque etiam caballorum partus* (l. paſtus) *aut Paravereda, vel angaria, ... penitus non requiratur.* Occurrit rurſum ibidem pag. 90. & in Charta Ludovici Reg an. 878. apud Calmet. tom. 1. Hiſtor. Lothar. col. 314.

¶ PARAVERDDI. Charta Henrici III. Imperat. an. 1056. apud eumdem Calmet. tom. 1. Hiſtor. Lotharing. col. 450.

PARAYREDUM. Capit. Caroli M. lib. 2. c. 16. *Qui legationes ad hos directas in ſuis manſionibus aut male recipiunt, aut conſtitutam à nobis pecuniam non tribuunt, aut Paravreda dare nolunt.* Append. 4. lib. 4. eorumdem Capitul. c. 10. *De querela Hildebrandi Comitis, quod pagenſes ejus Parevreda dare recuſans, &c.*

¶ PAREFREDUS, in Bulla Leonis IX. PP. an 1049. apud Marten. to. 2. Ampliſſ. Collect. col. 68 & in Charta Henrici IV. Reg. Rom. an. 1065. ibidem col. 71.

¶ PAREFRINUS, in Chronico S. Trudonis apud Acherium tom. 7. Spicil. p. 512.

¶ PARAVERENUS, in Charta Pippini I. Reg. Aquit. an. 835. tom. 1. Hiſt. Occit. inter Inſtrum. col. 69.

PARAFREDUS. Lex Bajwar tit. 1. c. 14. De colonis vel ſervis Eccleſiæ §. 4. *Parafredos donent, aut ipſi vadant, ubi eis injunctum fuerit. Parafredum exigere*, in Charta Caroli C. apud San-Julianum in Trenorchio p. 510. *Tollere*, apud Ducheſnium in Hiſtor. Limburgenſi pag. 29. [*Inquirere*, in Charta an. 674. apud Miræum tom. 1. pag. 127.] Ab hiſce *paraveredorum* præſtationibus poſtmodum dictus.

PALAFREDUS, Equus gradarius, noſtris *Palefroi, cheval de ſervice.* Brunetus Latinus 1. part. Theſauri c. 155. *Il y à chevaux de pluſieurs manieres, à ce que li uns ſont Deſtrier grans pour le combat: li autre ſont Palefros pour chevaucher à l'aiſe de ſon cors: li autre ſont Roucis pour ſommes porter, &c.* Lexicon Cambro-Britannicum: *Palfſrai, Palfridus, genus equi.* Catholicon Parvum, *Gradarius, Palefroy.* Ugutio, & ex eo Joannes de Janua: *Palafredus, dicitur à paſſu equi & fræno, & deducendo, quia leni paſſu per frænum ducitur.* N. Abbas Claravallenſis lib. 2. Miſcellan. Baluzii p. 247. *Super Palafredum rotans undique phaleratum.* [Hinc à *Palla* & *fræno* vocem *Palefredus* deducunt nonnulli; non omnino male, mos quippe erat equos honorarios *palla* coopertos fręno ductare.] Quidam etiam perperam ab Hebraico etymon arceſſunt. Vide Guichardum in Harmonia etymolog. pag. 74. 814. Ebrardus Betunienſis in Græciſmo cap. 26.

... bellum Palafredus anhelat.

Henricus Rebdorff. an. 1347. *Juſſit vulneratum aſcendere Palafredum ſuum.* [Le Roman de Partonopex MS.

Quier moi fait il un Palefroi
Bon & ſoef & ſaus defroi.

Barber. in Docum. Amor. p. 163. v. 9.

Buon Pallafren la redena chi tene.

Ubi Gloſſæ edit. Ubaldini à *pallat frenum, Pallafren*, dictum docent; *pallat* autem regit ſonat: quod haud ſatis probabile videtur.]

PALAFRIDUS, apud Innocentium III. PP. lib. 14. Ep. 43. & Will. de Podiolaurentii c. 34. [Genealog. Comit. Flandr. apud Marten. to. 3. Anecd. col. 402. *Fugit & ipſe Otho Imperator eorum in Palafrido ſuo. Suum enim dextrarium miræ probitatis magnique precii equum occiſum à quodam milite reliquit in acie.*]

PALEFREDUS. [Teſtamentum Rogerii Vicecom. Biter. an. 1193. apud Baluz. Hiſt. Arvern. tom. 2. p. 500. *Pretium equi mei & duorum Palefredorum & duarum mularum accipiant Guillelmus Amelius, &c.*] Will. Tyrius lib. 13. c. 27. *Miſerat autem & prædicto nobili viro quemdam familiarem ſuum Palefredum altiſſimum, argento ferratum, &c.* Ita apud Cæſarium Heiſterbach. lib. 12. cap. 12.

¶ PALLEFREDUS, in Conſtitut. Cluniac. MSS. *Præcipimus ut in prioratibus dictis Ordinis per mortem aut per amotionem Priorum vacantibus, Abbas Cluniaci Pallefredum, capam & breviarium prioris præmortui ſecundum antiquam conſuetudinem habeat.*

¶ PALEPHREDUS, Joh. de Janua. Vide *Mannus*.

PALEFRIDUS, apud Ordericum Vitalem l. 5. p. 594. Cæſarium Heiſterbach. in Vita S. Engilberti lib. 2. c. 6. in Charta Cæleſtini III. PP. & aliis apud Buzelinum in Gallo-Flandria p. 349. 350. 528. [Charta an. 1150. in Tabular. Centul. *De pretio quod nobis dabunt, centum ſolidi computabuntur pro Palefrido quem nobis ad auxilium viæ noſtræ tradiderunt.* Occurrit præterea tom. 5. Annal. Bened. p. 146 apud *Madox* Formul. Anglic. p. 51. 423. & 424. apud Rymer. tom. 2. p. 370.]

¶ PALLEFRIDUS. Acta SS. Junii tom. 4. p. 173. de S. Albino Mart. *Non ſolum autem à languoribus hominum, ſed etiam in Pallafridis, equis & jumentis curationis & ſoſpitatis gratia eſt multipliciter oſtenſa.*

PALAFRENUS, Italis *Palafreno*. Acta Alexandri III. PP. an. 1162. *Albo itaque Palafreno, & cæteris Pontificalibus inſignibus de more paratis, Alexander Papa præ nimia populorum frequentia equum vix aſcendere potuit.* Et an. 1178. *Præ nimia vero multitudine ipſius veſtigia oſculantium albus Palafrenus ambulare vix poterat.* Teſtamentum Girardi Comitis Britonorii an. 1062. apud Hieronymum Rubeum lib. 5. Hiſt. Ravenn. *Et inſuper Palafrenum & deſtrerium & loricam & vexillum relinquo, &c.* Occurrit etiam in Charta an. 1291. apud Ughellum tom. 2. Ital. ſacr. p. 161. apud Cortuſios l. 4. cap. 6. l. 8. cap. 13. in Concilio Ravennenſi an. 1317. cap. 11. apud Ottonem Morenam in Hiſtor. rerum Laudenſium pag. 38. &c.

PARAFRENARIUS, Equiſo, qui *palafridos*, ſeu equos curat, ſeu etiam, qui ſtabulis Regiis aut Principibus preeſt: *Paleſrenier*, Italis *Paleſreniere*. Occurrit in Ceremoniali Romano lib. 1. ſect. 2. Continuator Guillelmi Nangii an. 1378. *Et le Paleſrenier du Roy eſtoit devant les Eſcuiers du corps, monté ſur un grand courſier,*

& avoit

& avoit les paremens du Roi, leſquels eſtoient de velviau & de brodure, les fleurs de lys porfilées de perles en eſcharpe entour le col, ainſi qu'il eſt accouſtamé de porter. Ex qua *Parafrenarii* deſcriptione ſatis patet id fuiſſe officii in aula, quod poſtmodum *Magni Franciæ Scutiferi* dictum fuit. Vide Gloſſ. ad Villharduinum.

¶ Palafrenarius, Eadem notione. Ordinatio Domus Dalphin. an. 1340. to. 2. Hiſt. Dalphin. pag. 395. *Ordinamus haberi pro perſona noſtra unum magnum equum, unum corſerium, duos Palafredos ... & ad ipſorum custodiam deputentur quatuor Palafrenarii, qui comedant in hoſpitio.* Adde Bullam Leonis PP. X. an. 1514.

¶ Palafrenerius, in alia Ordinat. ibidem p. 315. *Item, quod valleti officiorum hoſpitii noſtri induantur in dicto feſto omnium Sanctorum, videlicet ... poſteri, Palafrenerii equorum noſtrorum ... de una malacota cum capacio ſine fodratura.*

¶ Palefrenarius. Charta an. 1318. ibidem p. 176. *Item quod Palefrenarius ſuus Johannes habeat omnes ſellas ſuas & frenos & centum libras de dicta pecunia.*

¶ Palefernarius. Teſtam. an. 1433 ex Tabul. Eccleſ. Maſſil. *Legamus Johanni de Balacolis Palefernario noſtro ... 10. florenos.*

¶ Palefridiarius. Charta Eduardi III. Reg. Angliæ an. 1359. apud Rymer. tom. 6. p. 127. *Johannes ... nuper unus Palefridiariorum noſtrorum, &c.*

¶ Palafrenalis, Ad *Palafredum* pertinens. Leges Palat. Jacobi II. Reg. Majoric. tom. 3. Junii p. 55. *Quatuor ſella Palafrenales cum ſuis frenis, ... ſint noſtra perſonæ ſervitio preparatæ.*

PARAVISUS. Vide *Paradiſus* 1.

¶ PARAZONIUM, Gladiolus à zona pendens, & à pugione nonnihil diſtinctus, ut ex Martialis Diſtichis colligit Carolus de Aquino in Lexic. milit. Vide *Cinctorium.*

¶ PARCAGIUM. Vide in *Parcus.*

PARCAMENUM, pro *Pergamenum*, ex Gallico, *Parchemin*: habetur in libro Miraculorum S. Vulfranni Epiſc. n. 26. & in Vita B. Bonifacii Epiſcopi Lauſanenſis num. 19.

¶ Parcaminum, Eadem notione, ex Cod. Dunenſi apud Mabill. ſæc. 4. Bened. part. 1. p. 765. *Et ne hæc ejus conceſſio violari poſſit in futurum, ipſe, ut eſt cernere, ſigno crucis ſignavit ipſum Parcaminum.*

¶ PARCARE, Parcarius, &c. Vide *Parcus.*

¶ 1. PARCELLA, Portio, pars modica, particula, noſtris *Parcelle.* Charta Henrici Reg. Angl. tom. 4. Hiſt. Harcur. p. 1474. *Dominia, feoda, terræ, tenementa, redditus, & poſſeſſiones prædicta ſeu aliqua Parcella eorumdem alicui alii perſonæ per nos ante hæc tempora data,* Th. *Blount* in Nomolex. Angl. *Sciant, quod ego Stephanus Wington de Bromyord dedi ... Roberto de Donampton, pro triginta ſolidis argenti unam Parcellam terræ meæ.* Chartul. Eduardi III. Reg. Angl. an. 1340. apud Rymer. tom. 5. p. 166. *Tibi extitit demandatum ut Baroniam de Celdyngham cum pertinentiis, quæ eſt Parcella dicti prioratus, &c.* Charta Sacriſtæ Montisbertodi in Dumbis an. 1467. *Juxta Parcellam ſupra ſcriptam ex Occidente.* Occurrit præterea apud *Madox* in Formular. Anglic. p. 71. & alibi.

¶ Parcellum, Eadem notione. Charta an. 1431. apud Kennet. Antiquit. Ambroſden. p. 617. *Prædicta terra & boſcus in Rytherſeld-Grey tenentur de Abbate de Abbyngdon ut Parcellum de feodo de Padenale.*

¶ 2. PARCELLA, Breve ſeu Charta expenſi articulatim & per partes diſtincta. Comput. ann. 1324. to. 1. Hiſt. Dalphin. p. 132. *Qui fuerunt librati pro dicta die Jovis, & pro die Veneris ſequenti, prout in Parcellis, quas reddet, continetur ... Computavit dictus cellararius cum Galopino de S. Laurentio, qui ordinatus extiterat ... ad faciendum opera ibidem neceſſaria, de qui idem Galopinus reddit Parcellas.* Charta an. 1340. ibidem tom. 2. p. 414. *De cenſibus vero, redditibus, obventionibus & juribus noſtris quibuſcumque, bonum & fidele computum reddetis anno quolibet per Parcellas coram noſtrorum Computorum Auditoribus.* Hinc

¶ PARCELLARE Expensas, Eas per partes annotare. Statuta Avenion. lib. 2. rubr. 9 art. 24. *Teneatur etiam notarius Parcellare expenſas totius proceſſus, antequam eum deferat procuratoribus, poſt concluſionem in cauſa, & parcellam expenſarum proceſſui allegare, ut iidem procuratores eas calculare poſſint.* Vide *Particula* 2.

PARCENNARII, Percennarii, Participes, *partiarii, portionarii*, in veteribus tabulis paſſim, qui paternam hæreditatem invicem dividunt: ex Gall. *Perçonniers*, vel *Parçonaiers*: *Percenirs*, in Legibus Willelmi Nothi vernaculis c. 39. Bromptonus: *Domine, ſi tantum hodie cepiſtis, centumplam interim perdidiſtis: nam Dani civitatem Eboracenſem, Rege Osbritb Parcenaria veſtro interfecto ... ceperunt.* Maxime vero *Parcenarii* dicuntur, qui aliquid in commune poſſident. Vide Fletam lib. 4. c. 24. §. 11. & l. 5. c. 9. §. 35. Aſſiſiæ Hieroſ. MSS. c. 87. *Les parties ſont Parſenniers en cel cas.* Le lignage de Coucy MS. *Et li aiſnez qui ot nom Pierre cil ot la terre de Courtenay en Parſon d'autre terre.* Alibi: *Si ot la terre de Varum en Parſon de terre.* De ejuſmodi Participibus agit Bractonus lib. 5. tract. 5. c. 25. Adde Gloſſ. ad Villharduinum v. *Parçonnier.* Vide *Perſonarii.*

☞ *Parconiers*, Eadem notione, in Chartular. S. Vandreg. tom. 1. p. 1147. *Sachiez que ge recoanois moi tenir de hommes religieux l'Abbé & le Convent de S. Vandrille ... une vavaſſorie por moi & por mes Parconiers.* *Parchonniers*, in Conſuet. Bellomont. c. 22. *Moulin parchonnier*, in Stabil. Franc. lib. 1. c. 106. *Perçonnerie*, partitio, in Tabular. Calenſi p. 196. *Ladite meſon eſt tres ſons de ladite egliſe de Chiele, & la tienent du Roy & en ſont en ſa garde du tout en tout ſans Perçonnerie d'autre Seigneur.* *Parçon de ſoſſe eſt tenu pour meuble*, in Conſuet. Leodic. c. 9. art 9. eſt autem pars in ſocietate eruendorum carbonum. *Parchonnerie*, quævis pars & portio in re aliqua, ex Charta an. 1296. in eodem Chartular. S. Vandregiſili tom. 2. p. 1445. *Et ovegues ces choſes deſſus dites leſdits Religieux nos ont otroié pleine Parchonnerie à mort & à vie en tous les bienffeiz qui ſont fez en leur meiſons en amoſnes, jeuſnes, Meiſſes, oreiſons & en touz autres biens fez.* Le Roman de *Vacce* MSS.

Se je n'en faiz juſtice, j'en aurai reprovier,
Si me clamera bien du meſfet Parchonnier.

Le Roman *de la guerre de Troyes* MS.

Aſſez avez q'eſchargaitier,
Se enſi l'avez ſans Parchonier.

Ibidem:

Or chevauchiez ſouvement,
Vos ni aurez hue mez encombrier,
Que je n'en ſoie Parçonier.

Hinc *Pairçoniere* vel *Parſonniere* noſtris, pro meretrix, quia pluribus communis. Vetus Poeta MS. è Bibl. Coiſlin. nunc Sangerm.

Tant qu'il trueve une Pairçoniere
Seant lez une fauconiere.

Le Roman *d'Athis* MS.

Seray je Parſonniere amie,
Bien voy qu'un autre l'en affie.

¶ PARCERARIUS, Colonus partiarius, *Meſtaier partiere*, in Conſuet. Turon. art. 113. Vide *Medietarius.* Frequentius vero uſurpatur pro eo qui dividit vel accipit partem decimæ alicujus territorii, in Tabular. S. Illidii Claromont. Hinc

PARCERIA, (vox apud Arvernos uſitata, vulgo

Parciere, Quævis pars & portio in re aliqua, præcipue in decimis. Charta an. 1149. apud Stephanot. to. 4. Fragm. Hiſt. MSS. p. 407. *Damus monaſterio B. Andreæ Apoſtoli Ordinis Præmonſtratenſis & Deo devotis religioſis noſtris Abbati & Conventui ejuſdem bona, reditus, domos, ... cenſus, decimas & Parcerias, feudos & alia quæcumque.* Charta Beatricis Comit. Bolon. apud Baluz. tom. 2. Hiſtor. Arvern. pag. 146. *Et alia decem* (ſextaria) *apud Canoniacum de redditibus, Parceriis & decimis quas habeo in dictis villis.* Alia an. 1313. pag. 567. *Recognoſcimus nos tenere à nobili ... D. Bernardo domino de Turre milite quaſdam Parcerias vulgariter appellatas de Champ Comptal, cum juribus vinearum dictarum Parceriarum.*] Tabular. Celſiniacenſe: *Ita duntaxat ut Monachus de S. Maximino habeat Parceriam, & decimum, & obleriás de ipſa decima.* Alibi: *Omnem honorem, quem ipſe habebam, ut aliquis homo ex me qualiſcunque menſura tenebat, & alodum, & ſepum & decimum, & Parceriam, & univerſa inde accidentia, &c.* [*Parcierct*, in Conſuetud. Burbon. art. 352. 353. Arvern. cap. 19. art. 6. cap. 31. art. 34. 35. Marchenſi art. 69. Vide *Acyturæ*.]

¶ PARCETUS, Ornamentum capitis mulierum. Litteræ Caroli V. Reg. Franc. an. 1367. *In capite tamen poſſit* (domicella) *portare unum redondellum vel Parcetus cum perlis & margaritis.*

PARCH. Lex Bajwar. tit. 9. c. 2. §. 3. *De illo granario, quod Parch appellant, &c.* [ſ. inquit Spelmannus, Granarium parietibus concluſum: *Parc* quippe dictum ſeptum quodvis.]

¶ PARCHEIA, Animalia, ni fallor, quæ in damno ſunt. Charta an. 1203. in Tabular. Compend. *Et ſi à famulis noſtris, vel ab alio aliquo in prædicto parvo vareto Parcheia capta fuerint, ad domum noſtram de Agen adducentur & forisfactum habebimus.* Vide *Parcus*.

¶ PARCHUS, pro *Parcus*. Vide in hac voce.

PARCIALIA. Charta Goſleni Epiſcopi Carnotenſis an. 1155. ex Tabular. N. D de Joſaphat: *Sciendum, quod Dominus Condrevil, & uxor ejus, & ſervientes ejus, & Milites ejus cum uxoribus ſuis Parcialia non exſolvunt.* Vide *Parceria*.

¶ PARCIALIDAD, vox Hiſpanica, Patria, regio. Synodus Limenſis an. 1585. inter Hiſpan. to. 4. pag. 420. *Conſcribant ... baptizatorum nomina, cognomina, parentes, ... & regionem, vulgò Parcialidad, & oppidum, &c.*

PARCIARICIA. Formula 30. ex Andeg. *Quaſi vineas ſuas, quæ erant illius quondam illi ad Parciaricias dediſſit, ut quamdiu ipſi illi ſe aptificavit, ipſos vineas ad Partiaricias habire debiat, &c.* [id eſt, ad partem ſeu medietatem Vide *Medietarius*, *Parceria*, & *Parſiare*.]

¶ PARCIARIUS COLONUS, Qui fructuum agri quem colit cum domino ejuſdem, eſt particeps, in Statutis Aſtenſ. c. 16. fol. 37. Vide *Medietarius*.

¶ PARCIATES, ut *Partiates*. Vide in hac voce.

¶ PARCIABILIS, Qui parcit, apud vet. Interp. S. Irenæi lib. 4. c. 37. *Salvans illud & Parcibilis ab eo.*

¶ PARCIERENGHUS. Vide poſt *Parcus*.

¶ PARCILOQUIUM, Taciturnitas. Apuleius l. 5. Metamorph. *Jamdudum, quod ſciam, fidei atque Parciloquii mei perpendiſti documenta.*

PARCIMONIUM, *Parcitudo*, φειδωλία. Gl. Gr. Lat.

¶ PARCIOLA, Particula. Vita S. Simeonis Erem. ſæc. 6. Bened. part. 1. p. 163. *Confeſtim redivivus monachus Parciolam, quæ faucibus ejus inhæſerat, cum ſanguine mixtam evomuit.*

¶ PARCIOSUS, φειδὸς, pro φειδωλός. Gl. Lat. Gr.

¶ PARCITAS, Ærarium, Gall. *Epargne*. Conſtitut. Arnaldi Epiſc. Barcinon. an. 1277. apud Marten. tom. 4. Anecd. col 605. *Procurator Parcitatis dictæ eccleſiæ, percipiat portiones eorum* (abſentium) *& faciat fieri ſervitium in abſentia eorum, & ſatisfaciat de portionibus eorum illis per quos facient fieri ſervitium prædictum.*

¶ PARCITATES, pro *Partiates*. Vide in hac voce.

¶ PARCITER, pro Parce, apud Nonium cap. 11. num. 47. & Claud. Mamert. in Præfatione: *Parciter prælibare.*

¶ PARCITUDO, Anguſtia. Chron. Dom. de Gravina apud Murator. tom. 12. col. 515. *Et irruens* (Comes Fundi) *viriliter ſuper eos, ... homines equites pedites eorumque affollabant in Parcitudine dictæ rugæ.*

¶ PARCOLERIUS, ſ. Idem qui *Parcarius*. Concil. Bituric. an. 1280. apud Marten. to. 4. Anecd. col. 191. *Clerici exercentes vilia officia moneantur in caſibus infra ſcriptis. In primis fabri ferrarii & Parcolerii, &c.*

PARCOPOLLEX, Joanni de Janua dicitur *Tramellum, qui parcit pollici*. Gloſſ. Lat. Gall. *Parcopolex, Traymel pour ayder à chauſſer ſoulez.*

¶ PARCUNSA, Parcimonia. Commonit. S. Orientii apud Marten. vet. Script. Collect. nova part. 1. p. 18.

Lenito titulo Parcunſa dicit avarus
Acris velatur nomine ſævitia.
Ac ſtudiis totis & tota utimur arte,
Ut quid loquimur vel facimus, placeat.

PARCUS, non tam Stabulum, vel Ovile, quam liberior & ſpatioſior locus in quo grex totus includitur. Nos *Parc* etiamnum appellamus Septum ex cratibus, in quo de nocte oves quæ ad paſcua educuntur, includi ſolent, quo ab luporum incurſibus tutæ ſint. Lex Anglior. & Verinor. tit. 7. § 1 *Qui gregem equarum in Parco furatus fuerit, &c.* Lex Ripuar. tit. 82. §. 2. *Si quis peculium alienum in meſſe adprehenſum ad Parcum minare non permiſerit, &c.* Editio Heroldi habet *parricum*, Codex Regius *parricium*, alius *parium*, &c. Vita Alcuini n. 10. *Curte ſive equarum ſub uno Parco omnis mundus collectus oſtenditur.* [Charta an. 1092. tom. 4. Hiſt. Harcur. p. 1328. *Addita ex meo dono decima ſeni de Parco meo quod eſt prope Rothomagum ſupra ripam Sequanæ.* Alia an. 1236. in Tabular. B. M. de Bono-nuntio Rotomag. *Conceſſerunt ... octo acras prati quas ipſi in prædicto Parco noſtro juxta Rothomagum poſſidebant & quidquid juris in toto Parco prædicto habebant.*] Pecora porro dicuntur *ad Parcum* duci in laudatis legibus, quæ ob forisfactum & damnum pignorantur, & in ejus, cui damnum factum eſt, parcum, ſeu *imparcum*, uti etiam appellabant, conſervanda ducuntur, donec illud reſarciatur. Atque ita

PARCUM PUBLICUM appellant JC. Angli, quem ſic definit Cowellus: *Parcus publicus, eſt area in quolibet feodo ſeu manerio circumſeptus, in quo animalia damnum frugibus aut fructibus terræ quibuſcunque facientia includuntur, donec de damno per dominum ſatisfiat, aut ſaltem cautio apud Vicecomitem per dominum interponatur de ſtando juri.* Tabularium Fiſcanenſe f. 36. *Namnia quæ capta fuerint in terra Abbatis, non niſi in terra Abbatis ponentur in Parcum.* Lex Burgundion. tit. 49. §. 3. de Animalibus damna facientibus: *Sane ſi eos in re ſua damnum ſibi facientes invenerit, clauſeritque, &c.* Acta Murenſis Monaſterii p. 60. *Nemo audebat taurum vel verrem ſive arietem præter eam habere, & quocunque introibant, vel exiebant in hortum vel in ſegetem, nullus auſus eſt lædere, vel includere.*

IMPARCARE, *Parco* includere animalia quæ in damno ſunt, quod etiam de reis hominibus uſurpatum. Bracton. lib. 3. de Corona c. 9. § 3. *Ex eo crimine ... propter quod inducti ſunt in carcerem, & Imparcati* Cap. 37. §. 9. *Juſte cepit averia ſua, quia illa invenit in damno ſuo, & ſecundum legem & conſuetudinem regni Imparcavit illa, donec damnum ſuum ei eſſet emendatum.* Monaſt. Anglic. tom. 2. pag. 828. *Et prohibemus ne ... eorum oves aut animalia capiantur in namium, neque in communia paſtura*

Digitized by Google

ſtura Imparceutur, &c. Et pag. 832. *Per eamdem cartam ſuam fecit eiſdem fratribus de habendo ſeparatim ſuper terram, & ſolum ipſorum fratrum in Bereford, ſuum proprium imparcum & meſſarium ad capiendum, chaceandum, & Imparcandum ... animalia in damnis dictorum inventa, & rationabiles damnorum æſtimationes inde exigendos & inconcuſſe percipiendos.* Synodus Exonienſis an. 1287. c. 52. *Quidam vere ſinunt rectores decimas libere colligere & aſportare, ſed eques & boves ſuos & ſubjugatos* (an *ſubjugales?*) *capiunt, & Imparcant, & decimas ipſas depaſcunt propriis animalibus & alienis. Averia imparcata*, in Fleta lib. 1. cap. 20. §. 87. *Beſtes amparchées*, in Conſuetud. Britanniæ art. 418. Adde eumdem librum Fletæ lib. 2. c. 47. §. 45. c. 48. §. 2.

Imparcamentum. Monaſticum Anglic. tom. 1. p. 819. *Ita quod nullus ponat tempore prædicto aliqua averia in prædicta landa ad deſtructionem herbagii ejuſdem landæ, ſalvis ſibi Imparcamento, & emenda Imparcamenti de alienis averiis, quæ landam prædictam intraverunt.* Ita *Imparcatio*, tom. 2. p. 176. [Charta an. 1405. apud Madox Formul. Anglic. p. 66. *Et ſi contingat quod aliqua averia ... in prædictis duobus clauſis pro defectu clauſuræ aliquo tempore intraverint, & abſque wardo facto, ſine gravamine & Imparcatione recacientur.*]

Parcus, Locus ad ferarum cuſtodiam, palis, cratibus, muris aut foſſis circumſeptus: cujus primum inventum Henrico I. in Anglia adſcribit Joannes Roſſus: ſed contrarium ex Domeſdei evincit Spelmannus in *Derefald*, & ſub Anglo-Saxonibus exſtitiſſe *parcos* aſſerit. Sane Perſicos Reges ejuſmodi ſilvas muris clauſas habuiſſe teſtatur in primis Zozimus lib. 3. p. 724. ubi de Rege Perſarum: Ἐπέστη δὲ καὶ τῷ περιβόλῳ, ὃν Βασιλέως θήραν ἐκάλουν, ἦν δέ τι τειχίῳ χωρίον ἀπειλημμένον, ἐς εὖρος πολύ, δένδρεσι πεφυτευμένον παντοδαποῖς, ἐν τούτῳ θηρίων παντοίων ἀποκλειομένων γένη, τροφῆς τε οὐκ ἀπορεῖ, διὰ τὸ καὶ ταύτην ἐπεισάγεσθαι, καὶ παρεῖχον τῷ βασιλεῖ τῷ θηρᾶν, ἡνίκα ἂν βουληθείη, ῥᾳστώνην. S. Hieronym in c. 13. Eſaiæ: *Didicimus à quodam fratre Elamita, --- venationes Regis eſſe in Babylone, & omnis generis beſtias murorum ejus tantum ambitu coerceri.* Vide *Peribolus*. Petrus Cellenſis de Diſciplina Clauſtrali c. 1. *Regulares incluſerunt in clauſtro, tanquam cervos & capreas in clauſo, ut ita dicam, Parco.* Chronicon Andrenſe: *Dum --- pro ſylveſtribus cuſtodiendis Parcum facere vellet.* Romualdus Salernitanus in Chronico MS. an. 1149. [nunc edito apud Murator. tom. 7. col. 194. ubi habetur *Parchum:*] *Quoſdam autem montes & nemora, quæ ſunt circa Panormum, muro fecit lapideo concludi, & Parcum delicioſum ſatis & amœnum diverſis arboribus inſitum & plantatum conſtrui juſſit, & in eo damas capreolos, porcos ſilveſtres juſſit includi.* Silveſter Giraldus lib. 1. Itiner. Cambr. c. 5. *Silvis & Parcis urbis illuſtrata.* Matt. Weſtmonaſt. an 1246. *Eodem anno conditæ ſunt leges cum rigoris incremento ſuper his qui furtive damna faciunt in alienis Parcis & vivariis.* Thomas Walſinghamus an. 1343. *Henricus quondam Lincolnienſis Epiſcopus... apud prædium ſuum de Tyngburſt, Parcum fecerat, & ſuorum terras contiguas ipſis junctis eidem parco adjecerat, & ſepibus ac foſſatis incluſerat, &c.* [Chartular. S. Vincentii Cenoman. fol. 32. *Eis ſimiliter dedit, & in perpetuum in defenſo ſuo conceſſit ... & Parco ad uſum furni ſui & calefactionis ſuæ, nemus mortuum.* Comment Fran. Carpeſanni apud Marten. tom. 5. Ampliſſ. Collect. col. 1417. *Cingebantur regia caſtra, ut prætulimus, munimentis validiſſimis, & alicubi perennibus rivis: ſed quæ eadem caſtra in Septentrionem reſpiciebant, etiam muro perpetuo, qui ſepta ferarum, theriotrophion Græci, populares dicunt Parcum.*]

¶ Parcare, *Parco* ſeu ſepto ex cratibus oves per noctem includere, quo terra earum fimo impinguatur, noſtris, *Parquer*, in Conſuet. munic. Arvern. *Parger*. Charta Radulfi Abb. de Viconia an. 1206. in Chartul. S. Quintini in inſula: *Si Parcaverit, duple de noſtris quam de ſuis Parcabit.*

Parcarius, Qui parcorum curam gerit, parci cuſtos, *Sergenteriæ* ſpecies. [Teſtam. Guillelmi de Giſortio ex Tabular S. Martini Pontiſar. *Item* (lego) *Theobaldo qui cuſtodit Parcum, centum ſol. Par.*] *Parker* Littletoni ſect. 378. officium vero, *Parkarſhip*. [Leges Rotharis apud Murator tom. 1. part. 2 p. 45. *Si duo Parcarii inter ſe batiderint, aut ſcandalum commiſerint, &c.*] Statutum Edw. I. an. 21. *Si quis Foreſtarius, Parcarius, aut Warennarius in balliva ſua malefactores aliquos invenerit vagantes ad damnum ibidem faciendum, &c.* Monaſt. Anglic. to. 1. p. 960. *Excepto ſervitio Ricardi Parcarii & heredum ſuorum, de una virgata terræ, quam tenet in Henton: quod ſervitium pertinebit in perpetuum ad prædictos Monachos & Fratres, ſive prædictus Ricardus defendat prædictam virgulam terræ per cuſtodiam parci, vel per ſervitium Militare, &c.* Vide tom. 2. p. 23. & infra in *Putura*.

☞ *Devoir le Parc* inter vaſſallorum ſervitia recenſetur in Excerpto recognitionis D. *de la Tremouille* factæ Comiti Andeg. *S'enſuivent ceux qui doivent le Parc, pour garder les betes, quand elles ſont priſes par mes ſergens & foreſtiers, en domageant mes bois & mes foreſts, leſquels me ſont ſujets à pleſſer meſdites garennes: Primo P. pour ſa maiſon me doit la garde deſdites beſtes, &c.*

Parci Infractura. Vide *Pundbrech*.

Parcorum Clausura, inter onera quibus tenebantur Angli erga Regem, in Charta Guillelmi Nothi pro Monaſterio de Bello in Monaſtico Anglic. tom. 1. p. 317. Idem quod

¶ Parcorum Operationes dicitur in Charta Henrici II. Reg. Angl an. 1156. apud Kennet. Antiquit. Ambroſden pag. 114. *Quieti ſint ... de operationibus caſtellorum & murorum & foſſatorum & Parcorum & pontium, &c.* Th. *Blount* in Nomolex. Anglic *Gulielmus Conqueſtor liberam fecit eccleſiam de Bello de opere Parcorum.*

Parcagium, [Tributum quod pro reparatione *parcorum* domini, vel pro jure *parcum* conſtruendi, à vaſſallis exigitur, noſtris *Parcage*.] Charta Henrici I. Regis Angl. tom. 3. Monaſtici Anglic. pag. 267. *Et hanc terram conceſſi ... ſolutam & quietam de langabulo, & Parcagio, & omnibus aliis rebus, &c.* Idem videtur quod

Parcatio, quæ inter jura dominica recenſetur in Monaſtico Anglic. tom. 3. pag. 111. *Et quietudinem Parcationis meæ, quam habebam apud Wikingiam eis clamo quietam & perpetuam.*

Parcata. Monaſticum Anglic. tom. 2. p. 279. *De octo Parcatis prati juxta Longare.* Modus f. prati cratibus & palis intercluſus, [ni legendum ſit *percatis*.]

¶ Parcierenghus. *Parcierengha ſalices*, Quæ *parcis* contexendis ſunt aptæ, ut videtur. Statuta Peruſ. fol. 53. *Bannum idem intelligatur de ſalicibus Parcierenghis. De ſalicibus vero ligatoriis, ſi quis inciderit vel exportaverit, &c.*

PARDINA. Charta Aragon. æræ 927. in Hiſt. Pinnatenſi p. 269. *Monaſterium de Navazal cum ſuis villis, id eſt Larrota & Arauella, & cum omnibus alodiis, & montibus, & Pardinis, & Eccleſiis, &c.* Alia Sancii Majoris Regis Navarræ æræ 1052. apud Sandovallium in Epiſcopis Pampilonenſibus: *Neque preſumat aliquis ex ſucceſſoribus noſtris in illa Pardina de Tçurum, ſive in aliis terminis, ... novum aliquid conſtruere, &c.* Alia Sancii Regis Aragon. æræ 1128. apud Anton. de *Yepez* in Chron. Ord. S. Bened. tom. 3. *Et Monaſterium S. Chriſtophori de Aurin, cum tota villa, & Palatium*

de Lareſaum tota ſua hæreditate, & Pardinam illam de ſericata, &c. Idem quod *Prada*, pratum.

PARDONA, PARDONARE. Vide *Perdonare*.

¶ PARDUS, adject. Coloris *pardi*, cinericius. Concil. Tolet. an 1582. inter Hiſpan. tom 4. p. 115. *Nec in veſtibus laneis alios uſurpeat* (Clerici) *colores, præter quatuor modeſtes & obſcuriores, nempe nigrum, violaceum, cinericium, hoc eſt Pardum, &c.*

¶ PARECLUM, PARICLUM VESTIMENTUM, Par, aſſimile, Gall. *Pareil, aſſorti.* Teſtamentum Ermentrudis ad calcem Liturgiæ Gall. Mabill. p. 163. *Lectaria par uno, & veſtimenti mei Parecle uno fratribus ad muſa baſelica S. Dioniſi dari præcipio. Alia Parecla veſtimenti ad vico Boniſiaca fratribus dari conſtituo. Tertio Paricla veſtimenti Emilia ad vico dari jubeo.* Vide *Paricla*.

¶ PARECULUS. Vide *Paricla*.

¶ PAREDA. Vide *Parata*.

PAREDRUS, ex Græco πάρεδρος. Virtus dæmoniaca, qualis in Simone Mago fuit. Papias: *Paredrum vocant dæmoniacam virtutem.* Rufinus lib. 2. Hiſt. Euſebianæ. cap. 14. *Is urbem Romam ingreſſus, utens adminiculo adſiſtentis ſibi & adhærentis dæmoniacæ virtutis, quam Paredrum vocant, &c.* Ex eo Ordericus Vitalis lib. 2. in Actis S. Petri Apoſt. p. 387. *Præfatum præſtigiatorem pluribus phantaſiis per dæmoniacam virtutem, quam Paredrum vocant, populum decipientem invenit, &c.* Euſebii verba ſunt: Ἐπιβὰς δὲ τῆς Ῥωμαίων πόλεως, συναιρομένης αὐτῷ τὰ μεγάλα τῆς ἐφεδρευούσης ταύτης δυνάμεως, ἐν ὀλίγῳ τοσοῦτον τὰ τῆς ἐπιχειρήσεως ἤνυσεν, ὡς καὶ ἀνδριάντος ἀναθέσει πρὸς τῶν τῇδε οἷα Θεὸν τιμηθῆναι. Vide Tertull. lib. de Anima cap. 18. Henricum Valeſium ad Euſebium lib. 4. c. 7. Salmaſium ad Hiſt. Auguſt. & Joann. Bapt. Cotelerium linguæ Græcæ Profeſſorem regium ad Clementin. Homil. 2. c. 30. ubi de Spiritibus παρέδροις. [Adde Suicerum in Theſauro Eccl. v. πάρεδρος.] *Paredros* Battiadis laudat Fulgentius Placiades de Virgiliana continentia.

¶ PAREFARCH, pro *Pazwarepars*, vox Armorica quæ quartam partem ſignificat; vulgatius hodie *Paleſart*.

¶ PAREFERNALIA. Vide *Paraſernalia*.

¶ PAREFREDUS, PAREFRIDUS. Vid. *Paraveredi*.

¶ PAREGIUM. Vide in *Par* poſt *Pares Communiarum*.

PAREGORIZARE, PARAGORIZARE, Joanni de Janua, *mitigare, lenire, oblectare, Paragoria, mitigatio, & quædam medicina ſic dicitur, quæ lenit.* Anonymus medicus. *Paregorica ſunt quæ Paregoriſant, ne malum creſcat, non ſanant.* Vide Gariopontum lib 1. c. 19. Gloſſ. Medicum MS. Reg. cod. 1486. *Paragoricus, mitigator, Paragoriſare, mitigare.* Papias: *Paragorizat, mitigat, oblectat, temperat.* Perperam *Paragonizat* præferunt codd. MSS. & editi. Rectius infra *Paregorizat, mulcet.* Græcis παρηγορεῖν eſt conſolari. Heſychius παρηγορία, παραίνεσις. Apuleius lib. de Virtutibus herbarum c. 24. *Herba chamedrys ... mirifice Paregoriam præſtat.* Hinc medicis παρηγορεῖν eſt malum lenire, mitigare, apud Sextum Empiricum lib. 1. Pyrrhoniarum: ut & *Paregoriſare* medicis ſequioris ævi, ex παρηγορίζειν, qua voce paſſim utitur Alexandr. Iatroſophiſta, ſeu vetus ejus interpres in libris Paſſionum. *Remedia paregoricum*, apud Marcellum Empir. c. 36. Guibertus in præfat. ad Hiſt. Hieroſ. *His autem quibus pabulum eloquentiæ æſtimatur honeſtas, dum ea minus apte dicta perpendunt, ubi narrationis dinoſcitur expedire comitas, & prolata ſuccincte, ubi facundiæ Paregorizantis decuit lacinioſa varietas, &c.* Utitur etiam S. Auguſtinus in libris de Trinitate.

¶ PARENDARIA. Vide *Parandaria*.

¶ PARENDERIUS, Qui ſub *paratores* telas, pannos, &c. *parat.* Statuta Montis Regal. fol. 172. *Si aliquod paratorium laborabit abſque aliqua perſona idonea ſit ad cuſtodiam ipſius paratoris, Parenderius ſolvat bannum ſolidos quinque, pro quolibet & qualibet vice.*

PARENS, Sanguine proximus, agnatus, cognatus: vox Saluſtio etiam nota. Hieronymus lib. 1. contra Rufinum: *Niſi forte Parentes militari vulgarique ſermone cognatos & affines nominat.* Salvianus lib. 3. ad Eccl. Cathol. *Cum dicat quis de aliquo adoptivo ac ſubitaneo propinquo, illum hæredem facio Parentem meum.* Infra: *Emens pretio hæreditatis hæredis nomen, & totis patrimonii ſui viribus hoc elaborans, ne ſe ille qui hæres ſcribitur, Parentem neget.* Fortunatus, carm. de Excidio Turingiæ:

Tunc pater ac genitrix, & avunculus atque Parentes.

Idem carm. ad Artachin:

Sed de fratre patris proximus ille Parens.

Adde lib. 10. poem. 11.] Præceptum Chlodovei III. Reg. Franc. an. 692. apud Mabill. Diplom. p. 474. *Parens noſter Sigebert͡hus ſeu & bæbauncoli noſtri Chlotharius & Childericus, &c.*] Charta Theoderici Regis Franc. in Actis Epiſcopor. Cenoman. pag. 185. *Ideo Domnus & præcelſus anteceſſor noſter Childebertus quondam Rex, nec non & genitor noſter Dagobertus quondam Rex, & poſtea Parens noſter Chilpericus quondam Rex &c.* Utuntur paſſim ſcriptores, Liberatus Diacon. cap 16. Gregorius Magnus lib. 1. Epiſt. 15. Senator lib. 2. Epiſt. 41. Lex Burgund. tit. 16. 85. Lex Salica tit 63. Greg. Turon lib. 2. Hiſt. c. 4. 27. 40. lib. 3. c. 13. 14. 23. lib. 8. cap. 1. lib. 9. c. 19. 33. lib. 10. cap 12. de Vitis Patrum c. 3. lib. 1. de Mirac. c. 70. Vita S. Leodegarii c. 17. Aimoinus lib. 1. Hiſt. c. 23. lib. 2. c. 13. lib. 3. c. 4. Agobardus in Epiſt. ad Matfredum, Hugo Cluniac. Epiſt. 3. Hariulfus lib. 3. c. 17. [Mabill. Diplom. p. 606. 608. & 610. Acta SS. Ordin. S. Bened. ſæc. 1. p. 136. & ſæc. 4. part. 1. p. 498.] & alii *Parentem & amicum ſuum* Rufinum Præfectum Prætorio vocat Conſtantinus Magnus in l. 6. Cod. Theod. de Annona & tribut. quomodo Reges noſtri proceres majoris dignitatis, *noſtre tres cher & amé couſin*. Niſi hoc loco *parens* idem valeat quod *pater*, quod vult Briſſonius lib. 3. Formul. pag. 352. Vide Jacobum Gothofredum ad l. 15. eodem Cod. de Piſtoribus & ad l. un. de Action. cert. temp. finiend.

PARENTORUM, pro *Parentum* crebro occurrit apud ſcriptores locis indicatis à Baluz. in Notis ad Capitular. pag. 1014.

PARENTATUS, Cognationibus & affinitatibus inſtructus, copioſus, *Apparenté*. Arnoldus Lubec. lib. 7. c. 3. *Adolfus vero utpote vir Parentatus, &c.* Et c. 9. *Quia vir Parentatus erat, ornatus fratribus & amicis, &c.* [Acta S. Ottonis tom. 1. Julii p. 381. *Sperabamus, inquiunt, aliquem ex dominis & principibus, curiæ noſtræ Parentatum ac nobis notum, dominatorem nos accepturos.*] Philippus *Mouskes* in Hiſt. Francor. MS.

Lors ſe volt li Dus marier,
Pour ſes amis Emparenter, &c.

Le Roman *de Vacce* MS.

La fame Bernart fu mouls bien Emparentee.

PARENTATUS, Affinitas, cognatio, *Parentado*, Italis: noſtris, *Parenté*. S. Eugenius in Epitaphio matris ſuæ:

Hic dilecta Deo recubans Bleſilla quieſcit,
Clara Parentatu, clarior & merito.

Epitaphium Taraſiæ Beremundi Regis & Geloiræ filiæ in Monaſterio S. Pelagii Ovetenſis, quæ obiit æra 1077. *Hic dilecta Deo recubans Taraſia Chriſto dicata, proles Beremundi Regis & Geloiræ Reginæ, generis artu clara Parentatu, clarior, & merito vitam duxit præclaram, &c.* Ita *parenté* vocem uſurpant Poetæ noſtrates in genere maſculino, quam nos in feminino. Le Roman *de Pariſe la Duchesse* MS.

Illuec out un vallet, n'ot que quinze ans paſſez,
Dou lignage à la Dame, & de ſon Parentez.

Ali-

Digitized by Google

Alibi :

Et ſon riche barnaje, & tot ſon Parente.

Ibidem :

Il ere mes coſins, & de mon Parente.

Le Roman *de Girard de Vienne* MS.

Girard apelle ſon riche Parente.

Le Roman *de Vacce* MS.

Et de ſon noble Parente.

Ibidem :

Li Barons a lui ſe tenoient,

Qui de ſon Parente eſtoient.

Ita etiam apud Chriſtinam Piſanam 1. parte *du Treſor de la Cite des Dames*, c. 4.

Parentatus, Alia notione, in Bullis Joannis PP. an. 1026. & Benedicti PP. an. 1013. apud Ughellum to. 1. Italiæ ſacræ p. 1. pag. 113. & 124. *Parentatum autem ejuſdem Eccleſiæ S. Petri, & ſupradictorum ſuorum Monaſteriorum, & cuncta Eccleſiaſtica judicia ipſorum ... confirmamus.* [Forte legendum eſt *Patronatum.*]

Parentela, Willelmo Britoni in Vocab. *Cognatio vel conſanguinitas vel contribulitas.* Capitolinus in Gordiano III. *Quem cauſa eloquentiæ dignum Parentela ſua putavit.* Fortunatus in Epiſt. ad Mumulenum lib. 10. Poem. *Ad cujus forte vota jam feſtinaat familia ſervebat, ſedula Parentela excitabatur, &c.* Edictum Rotharis Regis Longob. tit. 57. *Omnis Parentilla uſque in ſeptimum geniculum numeretur, ut parens parenti per gradum & parentillam heres ſuccedat.* Adde legem Longob. l. 2. tit. 14. §. 1. Utuntur prætetea Senator l. 9. Epiſt. 1. l. 10. Epiſt. 4. Jornandes de Regnorum ſucceſſione p. 11. Lex Burgundion. tit. 85. §. 1. Valerianus Cemelienſis Homil. 1. de Bono diſciplinæ pag. 139. Petrus Chryſologus ſerm. 140. Epiſtolæ 28. & 46. ex iis quæ habentur tom. 1. Hiſt. Franc. Ivo Carnot. Epiſt. 130. Dudo lib. 2. de Act. Norman. Henrici I. Regis Angl. c. 88. Cæſarius l. 1. Miracul. c. 38. &c.

¶ Parentela, Affinitas, quæ per conjugium contrahitur. Litteræ Bonifacii VIII. PP. ann. 1299. apud Rymer. tom. 2. p. 851. *Cum Parentelæ, de quibus actum eſt hactenus; jam laudabile, auctore Deo, noſcaatur ſuſcepiſſe principium.* Chron. Domin. de Gravina apud Murator. to. 12. col. 530. *Regibus ipſis concordibus facta eſt dicti matrimonii Parentela, gaudentibus Regibus ipſis præcipue.* Chron. Eſtenſe ad ann. 1303. apud eumd. to. 15. col. 350. *Dominus Albertus Scotus fieri fecit plures Parentelas inter cives, qui conſueverant eſſe inimici mortales.*

De Parentela se Tollere dicebatur, qui eam ſolenni & recepto ritu ejurabat, qui pluribus deſcribitur in pacto legis Salicæ tit. 63. quem explicare conatus eſt Wendelinus in Gloſſ. V. *Alasnos fuſter.* Cur autem quis ſe *de parentela* tolleret, ea potiſſimum cauſa erat, ut a bellis familiaribus ſeſe ſubduceret : quo quidem pacto, *ſe de juramento, & de hæreditate, & de tota ratione parentum & agnatorum tollebat* : ita ut *ſi aliquis de ſuis parentibus aut moreretur aut occideretur, nulla ad illum compoſitio hæreditatis perveniret : ſimili modo ſi ille moreretur, ad ſuos parentes non pertineret cauſa, nec hæreditas ejus.* Quod quidem fiebat in mallo publico coram judice, cum 12. juratoribus, qui ſacramento firmabant id eum jure ac ex cauſa facere. Atque id etiam longe poſt obtinuit, ut ex legibus Henrici I. Regis Angliæ colligitur, c. 88. *Si quis propter faidam vel cauſam aliquam de Parentela ſe velit tollere, & eam foris juraverit, & de ſocietate & hæreditate & tota illius ratione ſe ſeparat, ſi poſtea aliquis de parentibus abjuratis moriatur, vel occidatur, nihil ad eum de hæreditate vel compoſitione pertineat. Si autem ipſe moriatur vel occidatur, hæreditas, vel compoſitio filiis ſuis vel domino juſte proveniat.* Id porro *Renoier ſon lenage* dicitur apud Jacob. Hemricurtium de Bellis Leodienſibus c. 35. & 60. Vide Diſſert. 29. ad Joinvillam p. 333. 334.

Viguit in Comitatu Hannoniæ pravus alius mos *de parentela*, quem ita refert Areſtum ann. 1298. in Regeſto Parlam. B. fol. ult. *Ex parte Comitis fuit propoſitum coram nobis talem in ſuo Comitatu Hannoniæ vigere, videlicet quod quotieſcunque aliquis in ſuo Comitatu prædicto perpetrat homicidium, omnes & ſinguli de Parentela ipſius homicidæ infra annum à tempore perpetrati homicidii tenentur in Curia prædicti Comitis comparere abjuraturi homicidium prædictum. Et ſi quis de Parentela homicidæ prædicti hoc facere omiſerit, reus & culpabilis dicti homicidii reputatur, & punitur tanquam homicida, ſi ibi poſtea reperiatur, &c.* Quam conſuetudinem ut pravam interdixit Curia.

¶ Parentagium, Idem quod *Parentela*; *Parentage*, in Conſuet. Bituric. art. 16. tit. 19. Leges Norman. c. 30. apud Ludewig. to. 7. Reliq. MSS. p. 115. *Per paragium autem fit tenura eo quod tenens & ille de quo tenetur, pares eſſe debent ratione Parentagii in porcionibus hæreditatis, ab anteceſſoribus deſcendentis.*

Parentela, Familia, gens, in Inqueſta an. 1271. apud Georgium Pilonum in Hiſtoria Bellunenſi lib. 4. p. 129. [Excerpta ex Lege Longobard. c. 14. *Uxoris Parentela ita ſit viro ſicut propria parentela.*]

Parentilla, in Lege Salica tit. 46. §. 10. & tit. 63. & in Epiſtola Hildeberti Regis Franc. to. 1. Hiſt. Francor. p. 867. Vide ſupra.

Parentilitas, Idem quod *Parentela*, in Gloſſis antiquis MSS. Hariulfus l. 4. c. 19. *Siquidem eadem Abbatiſſa Parentilitate ejuſdem Ducis illuſtrabatur.*

¶ Parentilitas, Quævis ſocietas, confœderatio. Chron. Corn. *Zantfliet* ad an. 1425. apud Marten. to. 5. Ampliſſ. Collect. col. 418. *Caput ad cacumen portæ caſtri de Haga ſublimatum in ignominiam æternam ſuæ parentelæ, & eorum quoque qui ſuæ Parentilitatis & factionis fuere participes & conſortes.*

Parentalis, προγονικος, Avitus. Ita *Parentale Imperium, & parentalem domum* dixit Anaſtaſius in Hiſt. Eccl. p. 150. & 136. ubi Theophanes habet, προγονικὴ βασιλεία, & γονικὸς οἶκος.

Parentinus. S. Valerianus Epiſcop. Cemelienſis homil. 20. *Quiſque hominum Parentinæ mortis exſpectatione animum paſcit : parricidiali crimine in hæreditate ſuccedit.* Id eſt, *parentis*, ſeu patris *mortis expectatione.*

PARENSALES Chartæ. Edidit Hieronymus Bignonius poſt Marculfum, formulas quaſdam veteres, cum hoc titulo : *Incipiunt chartæ Regales ſive Parenſales.* Wendelinus in Gloſſ. Salica v. *Salicæ Chartæ*, dictas ejuſmodi chartas putat a *Sala*, ita ut eædem ſint quæ aliis *Salicæ Chartæ* dicuntur, quæ ſcilicet ſecundum Salæ uſum ac ſtylum, ut loquuntur, præſcriptæ ſunt, & Flandrenſibus *Slae-brief* dicuntur. Quid ſi pro *Parenſales* legatur *Pagenſales*, ita ut *Pagenſes* ſpectaverint : nam revera nihil fere in iis quod Regem ſpectet occurrit, ſed totæ ſunt privatorum, atque adeo pagenſium. *Pagenſales* vero dicuntur qui aliis *Pagenſes*, in Capitulari Pipini Regis Italiæ c. 36.

¶ PARENTAGIUM. Vide in *Parens*.

PARENTALIA, Convivia Paganorum ad tumulos mortuorum, ſic dicta quod ea a filiis in parentum honorem fierent, ut eſt apud Hieronymum in Hieremiam, c. 16. ubi a Græcis περίδειπνα appellari ait. Adde eumdem in c. 24. Ezechiel. & in c. 9. Oſeæ. Soſipater Chariſius l. 1. Inſtit. Grammat. *Parentalia*, νεκύσια. Ita etiam in Gloſſis Lat. Gr. Ea autem convivia a Chriſtianis proſcribuntur. Gaudentius Epiſcop. Brixienſis Tract. 4. *Partes enim Idololatriæ ſunt veneficia, præcantationes, ſuballigaturæ, vanitates, auguria, ſortes, obſer-*

Digitized by Google

obſervatio omnium, *Parentalia*, *inquam*, *unde Idololatria malum caput extulit erroris. Nam gulæ ſuæ cauſa primum cœperunt homines prandia mortuis præparare, quæ ipſi comederent*, *&c.* Huc ſpectant iſta Tertulliani lib. de Teſtim. animæ: *Si quando extra portam cum obſoniis & matteis, tibi potius Parentans ad buſta recedis, aut a buſtis dilutior redis.* Id etiam vetatur in Capit. Caroli M. l. 6. c. 194. *Admoneantur fideles ut ad ſuos mortuos non agant ea quæ de paganorum ritu remanſerunt, ...& ſuper eorum tumulos nec manducare, nec bibere præſumant.* Vide Concilium Arelat. III. & Joannem Climacum grad. 7.

PARENTARE, Parere. Alanus de Inſulis in Planctu Naturæ: *Quæ prolis laborantes ad fabricam, indefeſſa parturitione, varias rerum ſpecies Parentare non deſinant.*

PARENTATUS, Parentela. Vide *Parens*.

PARENTHETICA, Gr. Παρενθετικά. Joan. Sarisb. l. 8. Policrat. c. 7. *Bellaria* ait alia eſſe *Solennia*, alia *Parenthetica*: ac *ſolennia* quidem, *pulmenta eſſe quæ in omnes tranſeunt, & a Græcis Catholica, hoc eſt univerſalia nominantur: Parenthetica vero, quæ ex cauſa neceſſitatis vel urbanitatis in præceptam aliqua ratione veniunt partem: ſic dictam, eo quod ſolennibus, id eſt, univerſalibus particulariter ſoleant interponi.*

PARENTIA, *de Parricidio lex*, in Gloſſis Lat. MS. Reg. Cod. 1013. Pro *obedientia* habetur in Diurno Romano c. 2. tit. 4. *Cum hujus ſolius Pontificalibus monitis ob reverentiam Apoſtolorum Principis Parentiam offerant voluntariam.* [Hinc in Gloſſ. MSS. Sangerm. nu. 501. *Parentia, a parendo, obedientia*. Vide *Parientia*.]

¶ PARENTILITAS, *Parentilla*, *Parentians*. Vide *Parens*.

¶ PARERE, a Gall. *Parer*, Ornare. Miracula SS. Greg. & Sebaſt. 10. a. Martii p. 749. *Nihilominus accedit ad locum, Paret palliis & ſericis veſtibus in oculis omnium locum, & locum Sancti ornat & veſtit.*

PARERGIUM. Petrus Diac. lib. 4. Chron. Caſin. c. 91. *Illi autem proditores Parergio lætiſſimi redditi, rogant ut ſi meditata opera expleat.* Quo loco vox *Parergium* videtur ſumi pro auxilio.

PARERGUM, [Laurentio in Amalthea: *Quod alicui rei præter propoſitum additur, operis appendix, corollarium.*] Vetus Inſcriptio apud Ambroſium Moralem p. 89. *Venerem cum Parergo, item phialem argenteam Æmilia Ruſtici F. ... poni juſſ.* [h. e. ni fallor, cum ornamentis quæ Veneri tribui ſolent.]

¶ PARERIA, Parerii, Pares. Vide *Par*.

¶ PARERMENEUTÆ, Hæretici ſæculo 7. S. Scripturam, pro lubitu, ad ſuorum errorum patrocinium, detorquentes. Hoſmannus ex Johan. Damaſceno.

¶ PARESITUS. Vide *Paraſitus*.

¶ PARETA. Vide *Parata*.

¶ PAREVEREDUS. Vide *Paraveredi*.

¶ PAREXERIA, pro *Paxeria*, rivulus molendini. Charta an. 1062. in Archivis S. Victoris Maſſil. *Dat. ... unum lexalem qui ei adhæret in qua magna domus conſtruatur, & in Parexeria ſupradicti molini unam piſcatoriam.* Vide *Paxera*.

¶ PARGAMENUM, ut *Pergamenum*, Gall. *Parchemin*. Chartular. S. Vincentii Cenoman. fol. 97. *Plurimi teſtes ...convocati fuerunt, quorum nomina huic Pargameno inſcripta ſunt.* Occurrit etiam in Charta an. 1337. ex Tabular. S. Victor. Maſſil. & in Tranſactione inter abbatem & monachos Craſſenſes an. 1351. Hinc

¶ Pargamenarius, Qui *pergamentum* conficit, vendit, Gall. *Parcheminier*, in Compendio jurium & conſuetud. Univerſ. Pariſ. per Robert. *Goulet* fol. 13.

¶ PARGIA, Jus quod domino competit ratione *emendarum*, quæ pro damno animalium in agris irrogari ſolent. Vide *Pergia* & *Spargicia*.

¶ PARGUAMENUM, ut ſupra *Pargamenum*. Regeſtum 87. Chartophylacii Regii: *Ipſe dominus Aynardus exhibuit & præſentavit ac legi fecit coram nobis prædictis notariis & teſtibus præfatis dom. Guidoni baillivo quaſdam patentes litteras in Parguameno ſcriptas.*

¶ PARGULINUS, Minimus, ut videtur, ab Ital. *Pargoletto*, puerulus. Acta B. Michelinæ to. 3. Junii p. 930. *Ego enim veluti Nichelina, ad nihil & nihilum, & ad nihil prævalens ... merito mica parvula Pargulina valeo nuncupari.*

PARGUS, pro *Parcus*, Septum quo oves includuntur. Tabularium Eccleſiæ Gratianopolitanæ ſub Hugone Epiſcopo fol. 56. *Habet Epiſcopus per totam parochiam S. Donati in unumquemque Pargum unum optimum agnum pro cenſu, vel 10. denarios.* [Occurrit præterea apud Thomaſſerium in Biturig. p. 709. Vide *Plaicinum*.]

¶ PARGYA. Vide *Spargicia*.

PARHIPPUS, ſic definitur a Juliano Imp. in lib. 14. Cod. Th. de Curſu publico: *Sublimitas tua noſcat Parhippum eum videri, & habendum eſſe, ſi quis uſurpato uno vel duobus veredis, quos ſolos evectio continebit, alterum tertiumve extra ordinem commoveat.* Secus tamen ipſe πάριππον uſurpat in Epiſt. 28. & 32. generaliter ſcilicet pro quovis veredo, ut & l. 22. 27. 29. d. tit. ubi *Parhippi* a Curſualibus diſtinguuntur, cum Parhippi iidem eſſent quos *Avertarios* etiam vocabant, ad onera ſcilicet curſorum ferenda, quod & indicat Senator l. 4. Epiſt. 47. l. 5. Epiſt. 5. Vide Petavium ad ejuſdem Juliani Epiſt. 20.

¶ 1. PARIA, Par, Gall. *Paire*. Charta an. 1205. in parvo Chartul. S. Victoris Maſſil. fol. 150. *Unam Pariam de ovibus poteſt Prior in territorio Sallernarum adducere ad luminaria S. Alexii.* Vide *Par*.

¶ 2. PARIA, Societas, confœderatio, clandeſtinum conſilium, Gall. *Pratique ſecrete*. Litteræ Amalrici Ducis Narbon. ann. 1221. apud Marten. to. 1. Anecd. col. 885. *Ipſi autem cives ſimiliter nobis juraverunt, quod nobis & heredibus noſtris quicumque nobis ſuccedant, in perpetuum adherebunt, ... nec permittent aliquem de inimicis Eccleſiæ & noſtris in civitatem Agennenſem ingreſſum habere, vel Pariam cum eiſdem* (ſup. habebunt) *ſed ipſam civitatem deffendent firmiter contra ipſos.* Paulo ſupra: *Eccleſiæ inimicis propoſuerunt adherere.*

¶ 3. PARIA, Parium dignitas. Vide in *Par*.

1. PARIÆ, ex Hiſpanico *Parias*, Feudales redditus, honores, homagia. Charta Hiſpanica an. 1063. apud *Diago* in Comitib. Barcinon. l. 2. c. 52. *Et ad caſtra & caſtella & terras quas habet prædictus Raymundus Comes in Comitatu Ribagerca, & habere debet, & ad ipſas Parias de Hiſpania, quas jam dictus Raymundus Comes inde habet, & quæ ſunt conveagnde ad eum*, *&c.* Alia Garciæ Regis Navarræ æræ 1087. apud Anton. *de Yepez* in Chronico Ordin. S. Benedicti tom. 3. *Similiter vendimus vobis ipſa Paria, quam dicunt Guardia*, *&c.* Alia Sancii Regis Aragonum æræ 1131. apud eumdem to. 7. *Similiter dono ipſam Pariam, & tributum, ac fabricam, quæ mihi ſoliti erant facere ipſi Iſmaelitæ, cum omnibus ſervitiis quæ debent facere.* Infra: *Simili modo dono decimam de Paria prædicti caſtri*, *&c.* Adde Sandovallium in Epiſcopis Pompilon. fol. 142. Jacobus I. Rex Aragon. in Foris Oſcæ 1247. fol. 21. *Villanus de paroda tenetur fidejubere pro ſuo domino, quotieſcunque neceſſe fuerit ipſo domino, & dominus trahat ipſum de ipſa fidanciaria, ita quod pro illa non veniat ei damnum, vel Paria. Et ſi forte pariabit pro ipſa fidanciaria, de cætero non intret, pro illa ipſa fidancia*, *&c.* Vide Stephanum

Digitized by Google

phanum Baluzium l.2. Miſcellan. pag.236. [& infra *Parietes*.]

¶ 2. PARIÆ, De iis dici videtur qui eumdem artificem aſſidue conducunt, noſtris *Pratiques*, *chalands*. Litteræ Johannis Reg. Franc. an.1351. tom. 2. Ordinat. p.469. *Ordinaverunt & convenerunt, quod nullus prænominatorum magiſtro ſuo Parias ſeu lucrum auferat, nec in fraudem prædictorum aliquid faciat, &c.*

¶ PARIAGIUM. Vide in *Par*.

1. PARIARE, Parem facere, [eſſe. Tertullianus de Reſurr. carnis c.6. *Et Sermo enim Deus, qui in effigie Dei conſtitutus, non rapinam exiſtimavit Pariari Deo*. Idem lib. de Anima c. 30. *Quia nec Pariaſſet commeatus hic vitæ milliario tempori*.] Nicolaus de Braia in Ludovico VIII. de Sathana:

Quem quia propoſuit Altori ſe Pariari,
Ultro digna Dei ſubmiſit in igne jehennæ.

¶ 2. PARIARE, Solvere, Gall. *Payer*. Donatio dominæ Oneca apud Joſ. Moret. Antiquit. Navar. pag. 597. *Quislibet homo qui hæc conatus fuerit confringere, Pariet vobis Regi domno Sancio... auri talenta duo*. Charta Muniæ Abbat. to.3. Concil. Hiſpan. p.91. *Si quis tamen homo... ad irrumpendum venerit... pro damno temporali Pariet tibi vel uxori tuæ, quantum tibi auferre conaverit, in duplo vel triplo*. Quod a rationibus ſumtum videtur; nam cum acceptum & expenſum congruunt inter ſe, *Pariari* dicuntur, ſecus *reliquari*. Ulpianus l.4. D. de manumiſſ. *Proinde etſi nummos prorogavit emtor, cum ei Pariaverit, poterit ad libertatem pervenire*. Hinc

¶ PARIATIO dicitur ea Scriptura qua apparat ſatisfactum eſſe creditori. Lex ult. §.3. Dig. de Condict. indebiti: *Pactum quod in Pariationibus adſcribi ſolet*. Et

¶ PARIATOR, Qui paria fecit, nec reliquator eſt, noſtris *Reliquataire*. Lex 81. ibid. *An Sticho mortuo, antequam rationes redderet, vel Pariatore, vel reliqua habente, &c.* Vide *Parire*.

¶ PARIARIUS, PARIATIO, PARIATUS. Vide in *Par*.

PARICELLULI, Monachi ex eadem *Cella*, ſeu Monaſterio, in Vita S. Fructuoſi Epiſc. c. 1.

¶ PARICIUM, in Tabulario Majoris monaſt. perperam pro *Panicium*. Vide in hac voce. Locus eſt in *Guaſpaleum*.

PARICLA, PARICULA CHARTA, Exemplum Chartæ, ἰσότυπον, ἴσον, Charta pari tenore ſcripta, ab archetypo expreſſa. Vox formata ex *Par*, unde noſtri *Pareil* acceperunt, ut *vermeil* ex *vermiculo* vel *vermiclo*. Poſt Legem Salicam: *Incipiunt ſententias de ſeptem ſeptenas, hoc ſunt Pariculas cauſas*. Ita præferre Codd. MSS. monet Baluzius. Galli dicerent, *c'eſt a dire de pareilles choſes*. Apud Marculfum l. 1. formula 38. inſcribitur *Charta Paricla*, continens judicium Comitis Palatii, in quo cum neutra pars victa dici poſſit, jubentur ambo ejus judicii ſimilia exempla percipere: *Intentam vero atque in ipſo placito, quia nec utra pars ex ipſis victa ſit apparet, unde æquales præceptiones eis fieri, & accipere juſſimus*. Formulæ variæ c.14. de commutatione: *Unde duas Epiſtolas Pariculas, uno tenore conſcriptas, manu eorum vel bonorum hominum firmatas inter ſe fieri & firmare rogaverant, &c.* Placitum Chlod. III. Regis Franc. apud Mabillonium to. 1. Actor. SS. Ord. S. Bened. p 618. *Unde & per ipſas eorum notitias Paricolas taliter inter ſe placitum habuerunt initiam*. Infra: *Per eorum notitias Pariculas taliter inter ſe pro hac cauſa placitum habuerunt*. Teſtamentum Leodebodi Abbatis, apud Helgaudum in Vita Roberti Regis Franc. *Quam donationem, ut firmior habeatur, geſtis municipalibus alligare decrevi, & duas epiſtolas uno tenore conſcriptas feci de re ſuperius nominata: una quæ in archivo domini reſideat Aniani: aliam vero pars Monaſterii domni Petri per futura tempora reſervandam accipiat: qualiter Monachi ibidem Deo ſervientes, id quod eis per ipſam dedi defenſare valeant*. Teſtamentum Bertichramni Epiſcopi Cenoman. *Simili modo jubeo, quod de veſtimenta domea... Domno vero & Pontifice ſucceſſore meo Pariculos duos optimos de proprio veſtimenti domea reverenter offerre jubeo. Tibi vero ſancti Archidiaconi præcipio, ut unum caballum bonum, & unum Pariculum de proprietate mea præſumas*. [Ibid. infra: *Poledros congregans duos, & ſingulos Pariculos ipſi domini accipiant*.] Vetus Charta in Vita Aldrici Epiſc. Cenoman. nu. 69. *Unde convenit ut tres epiſtolas, uno tenore conſcriptas, inter ſe fieri & accipere deberent*. Vide Formul. 48. ex Baluzianis, & *Appar*.

PARICONSILIUM, Conſenſus unanimis, decretum. Concilium Magalonenſe apud Junquerias an.909. *Prævideat namque Archipræſul, ut in viſceribus eorum nulla machinamenta, nec ulla fallacia diaboli remaneat, & poſtea ad noſtrum Pariconſilium taliter abſolvat & benedicat*. *Par Conſilium* eodem ſenſu dixit Concilium Andegav. an.453 tum in Præfatione, tum in fine Canonum; *Parem Conſultum*, Frotarius Epiſc. Tullenſ. Epiſt. 10.

PARIENTIA, Obedientia, in Concilio Toletano 16. can.8. 9. 10. *Parientiam accommodare*, obedire, apud Senatorem lib.7. Vide Cujacium lib. 1. Obſervat. cap. 6. & *Parentia*.

¶ PARIERIA, PARIERII. Vide in *Par*.

1. PARIES, Retis ad capiendas aves ſpecies, in modum parietis tenſi. Deſcribitur a Petro de Creſcentiis lib. 10. de Agricult. c.21.

2. PARIES, Pars aliqua corporis, [Oſſa Temporum ſive Tempora, noſtris *Tempe* vel *Temple*, Græcis κρόταφοι, Medicis barbaris *Oſſa parietalia*.] Additio III. ad Legem Friſion. tit.3.§.63. 64. *Si auſum tranſpunxerit, ter 12. ſol. ſi unam Parietem tranſpunxerit, 6. ſol. &c.*

¶ 3. PARIES, Limbus, ora, Gall. *Liſiere*, ni fallor. Statuta Vercell. l.4. fol. 85. *De mantiliis & toaliis ſtrictis poſſint capere... denarios octo pro Pariete, pro mediocribus ſolidos tres & denarios 4. pro Pariete, pro amplioribus ſolidos 5. pro Pariete. De toaliis uxellatis pro qualibet Pariete ſolidos decem Pap.*

¶ PARIES, Alia notione, in Statut. Aſtenſ. ubi de *Intratis* portorum: *Parietes ſacchorum quæ ducuntur in balla ſolvant pro qualibet balla de Parietibus lib. 32. Parietes ſacchorum quæ non ducuntur in balla ſolvant pro qualibet Pariete ſol.6. den.8.*

¶ PARIETES, Eadem notione qua *Pariæ* ſupra, Feudales redditus, honores, homagia. Charta Caroli Calvi an.845. pro fundatione Monaſt. S.M de Alaon, to.3. Concil. Hiſpan. p.132. *Dedit monaſterio & præfatis monachis eccleſias locorum de Arennae, de S. Stephano de Ma leo... & omnia alodia, eorum ſcilicet levandarias & Parietes*. Idem rurſus occurrit p.133.

¶ PARIETH, Papias: *Maſlingua, genus avis, Parieth dicitur*.

¶ PARIETINÆ, *Parietum ruinæ*, in Gloſſ. MS. Sangerm. n.501. Judicium an.997. apud *le Blanc* in Diſſert. de Monet. p. 92. *Prædictum monaſterium eccleſiae duas in integrum cum caſis, hortis, cryptis & Parietinis ſuis ſive oratorio Salvatoris ſacro & quieto ordine detineat*. Chron. Farf. apud Murator. to. 2. p.2. col.511. *Cum carte ante eam & domibus ſcandoliciis 11. circumdatis Parietinis antiquis, a duobus lateribus & cum horto in circuitu ejuſdem eccleſiæ*. Vox Plinio haud ignota.

PARIFICARE, Parem facere, *Egaler*. Bulla Clementis IV. PP. an.1265. *Per omnia quæ libertatis fuerint cæteris regnicolis Parificabit*. Utitur etiam Joannes Sariſbe-

riſberienſis in Policratico l. 3. cap. 14. *Deorum ſiquidem minuunt reverentiam, quos Pariſicant ſibi.* Ut & Sugerius Epiſt. 61. [Albert. Muſſatus apud Murator. to. 10. col. 627. *Nec minus ex adverſo Pariſicata utraque clade Siculis intolerantia Fridericum querulo ſtrepitu accerſebat, anxiumque undique urgebat.* Vide S. Orientium l. 2. Commonit. Marten. to. 4. Anecd. col. 697. & Lobinell. to. 3. Hiſt. Pariſ. p. 222.

PARIFORMITER, Pariter, ſimiliter. Utitur Ericus Upſalienſis l. 1. Hiſt. Suecor. p. 4. [Chron. Epiſc. Merſeburg. apud Ludewig to. 4. Reliq. MSS. p. 450. *Pariformiter dictæ eccleſiæ decanum doctorem Boaan quietum fore non ſinebat.* Adde Chronic. Petri Azarii apud Muratorium to. 16. col. 344.]

PARIGIUM, Maris aliquod ſpatium ita appellatum, quod tendentibus in Ægyptum occurrit, Sanutus lib. 2. p. 4. c. 5. *Pro transeundo Parigia dicti maris, quæ periculis quaſi nuſquam carent.* Et cap. 14. *Cæterum propter aquarum diſcurſus, oportet iri uſque ad medium Parigii eundo quartam venti deſuper a Syroco ... qui quidem tranſitus Parigium nuncupatus circa 450. miliaria æſtimatur, licet quidem 500. miliaria tranſitum ſeu Parigium fore aſſerant ſupradictum.* [Noſtri *Parage* vocant quamlibet maris plagam vel tractum.]

PARILION. Vita S. Wunebaldi Abbatis Heidenheim. n. 8. de eodem: *Sacer ille atque perfectus Barilion.* Et nu. 13. *Cum belligeroſus atque beatus Barilion terram Sualaveldorum habitare cœpit, &c.* In alia Vita ejuſdem Sancti n. 31. habetur *Parilion.* Itinerarium S. Willebaldi n. 31. *Et ille beatus Parilion Willibaldus.* Unde conjicio reſpexiſſe Scriptores iſtos ad Græcum παρήλιον, quod *aubem ſoli ſimilem tum colore tum orbiculari figura* ſonat: ita ut quaſi ſol alter ſanctitatis fuerit, ſeu jubar, Vita S. Soli Confeſſoris c. 1. de eodem Sancto: *Hunc in patriam ceu jubar ſolis clariſſimum delatum eſt.* De Parelio vide Joan. Sariſber. l. 2. c. 3.

¶ PARINUS, mendoſe, ut videtur, pro *Pannus*, Anaſtaſius in Epitome Chron. Caſin. apud Murator. to. 2. p. 369. *Hic Ludovicus Italiam dum ingreſſus fuiſſet cum Clothario patre, ad Caſinenſe cœnobium veniens, poſſeſſiones univerſas ablatas reſtituit, & Parinos nativos & griſos, caligaſque cum guindis & ocreas fratribus conceſſit.*

¶ PARIOCULUS. Vide *Paricla*.

¶ PARIOLUS, pro *Hariolus*. Gloſſ. Lat. Gr. *Pariolus*, προφήτης, ὀνειροκρίτης.

¶ PARIRE, Solvere, Gallice *Payer*. Teſtam. Adephonſi Reg. Hiſp. apud Marten. to. 1. Ampliſſ. Collect. col. 547. *Quod ſi ego, aut aliquis generis mei, ſeu extranei hoc donum quod ego grato animo altario S. Petri obtuli, auferre quæſiero vel quæſierit ... quiſquis fuerit propinquus aut extraneus, Pariat centum libras auri altario S. Petri.* Vide *Pariare* 2.

¶ PARISIACA TERRA, Pariſienſis pagus, ager, in Formula 12. novæ Collect. to. 2. Capitul. col. 564.

PARISIENSES, Monetæ Pariſius cuſæ, quæ Turonenſium quarta parte pretium ſuperabant. Harum paſſim mentio eſt in Chartis, Guillelm. *Guiart* an. 1292.

> *Et il fiſt courre le navie,*
> *C'en priſa à maint Pariſi,*
> *Vers les Isles de Guerneſi.*

¶ PARISIUS, ſine flexu interdum pro ipſa Pariſiorum urbe uſurpatur, Charta Lodovici VI. Regis Franc. ann. 1134. in Tabular. Montis Mart. *Pro eadem vicaria ſtatum, i. inter veteres ſtatus carnificum & feneſtras duas ex alia parte viæ Pariſius in commutatione donavimus.* Chron. S. Medardi Sueſſion. ad ann. 1254. tom. 2. Spicil. Acher. p. 799. *Et in vigilia Nativitatis B. M. receptus eſt* (S. Ludovicus) *apud Pariſius proceſſionaliter & ſolemniter.* Robert. *Goulet* in Compendio jur. & conſuet. Univerſ. Pariſ. fol. 14. *Si enim contingat longe a Pariſius Regem decedere, corpus defuncti Pariſius affertur.* Aliquando pro tractu & territorio Pariſienſi. Aimoinus in Mirac. S. Benedicti ſæc. 4. Bened. p. 2. pag. 389. *Nam Pariſius eum ad S. Dionyſii ſepulcrum .... perducentes.* Porro conſtat tempore Aimoini baſilicam S. Dionyſii tumulo illuſtrem quinto ab urbe lapide ſitam fuiſſe. Martyrol. vetus a Mabill. laudatum tom. 1. Annal. p. 76. *VII. Idus Septembris Pariſius, vico Novigento, depoſitio S. Chlodoaldi Regis & confeſſoris.* Diſtat autem vicus Novigentum, hodie *S. Clou*, quinque millibus paſſuum ab urbe. Conſule Hadrian. Valeſium in Diſcept. de Baſil. c. 8. & 9. & Defenſ. p. 2. c. 5. & 6.

PARITADERII, Apparitores, in Conventionibus inter Ludovicum II. Regem Siciliæ Comitem Provinciæ, & Arelat. an. 1385. art. 16. ubi interpres Gallicus vertit *Juges Carteries*, qui vocem a *paries* deducit, Arelatenſibus *paret*, ut *Carreries*, a *Carriere*, via, platea.

¶ PARITAS, Æqualitas, Gellio parilitas, noſtris *Egalite*, Ital. *Parita*. Chron. Andr. Danduli apud Murator. to. 12. col. 359. *Cives Veneti in electione Ducis diſcordiam ex Paritate vocum alias ortam evitare cupientes, &c.* Vide alia notione in *Par*.

¶ PARITIO, Obedientia. Conſtit. Nicolai V. PP. an. 1448. in Bullario Carmelit. p. 214. *In ſententiis, cenſuris & pœnis in proceſſibus prædictis contentis; quas occaſione non Paritionis hujuſmodi incurrerat, per duos annos inſorduerat.* Alia Leonis X. PP. in Bullar. Caſin. p. 129. *Si quibus* (cenſuris) *quomodolibet etiam ob non Paritionem rei ... innodati exiſtant.* Vide *Parientia*.

PARITONUS, Cantor, *qui paras tonos*. Ugutio.

¶ PARITORIUM, vox forenſis, ni fallor, Denuntiatio apparitoris ſcripto conſignata, Gall. *Commandement*. Articulus 51. ex Inſtrum. pacis Oſnabrug. inter Probat. Hiſt. Alſat. p. 161. *Cauſiſve deciſis, vel etiam decretis, mandatis, reſcriptis, Paritoriis, reverſalibus, litis pendentiis, vel aliis quibuſcumque prætextibus.*

PARITURIUM. In Deſcript. Regionum urbis Romæ edit. Mabillon. *A porta Flaminea uſque Pariturium, &c.*

¶ 1. PARIUM, Menſura frumentaria. Starota Monaſt. S. Claudii an. 1448. p. 63. *Item, & per deminum de A beneo occaſione dominii de Viſiaco, debentur eidem officio de annuo reditu, duo Pariæ bladi, quæ per eumdem dominum ſolvi anno quolibet in præfato loco de Viſiaco conſueverunt.*

¶ 2. PARIUM, Idem forte quod nos etiamnum *Parement* dicimus, Aſſutum veſtis muliebris ornamentum. Litteræ Caroli V. Reg. Franc. ann. 1367. de forma veſtium: *Item quod non audeant* (mulieres) *portare mochas ... latiores trium digitorum vel majoris latitudinis quam ſit unum Parium vel unum erminum.*

¶ PARJURUS, pro *Perjurus*, noſtris *Parjure*. Leges Norman. apud Ludewig. tom 7. Reliq. MSS. p. 363. *Et ſi quis contra hoc adjurandum acceſſerit, tanquam Parjurus debet puniri.*

¶ PARIUS, adject. Par. Conventus Epiſcop. apud Cæſaraug. an. 1058. to. 3. Concil. Hiſpan. p. 221. *De illud avere mobile qui exierit eis per pacem de Alchagib ſine eorum Parias habeant duos partes Comite Raymundo & Comitiſſa Adalmodis.*

¶ PARLAMENTARE, Colloquium de re alicujus momenti inire, habere, noſtris *Parlementer*. Chron. Parmenſe ad an. 1297. apud Murator. to. 9. col. 838. *Exiſtentibus tunc omnibus Majoribus civitatis Parmæ cum domino Maphæo Vicecomite ultra Mediolanum ad ſociandum ipſum ad Parlamentandum cum Marchione Montisferrati.* Adde eumd. to. 18. col. 1037.

¶ PAR-

Digitized by Google

¶ Parliamentare, Eadem notione, in Charta ann. 1350. apud Rymer. to.5. p. 673. *Et ad dictum regnum Franciæ perſonaliter accedentes ... ad Parliamentandum ſuper iis, &c.*

¶ PARLAMENTEUS Consul, Curiæ Parlamenti Conſiliarius. Charta ann. 1435. to.3. Hiſt. Harcur. pag. 607. *Guillelmus Quadrigarius, Parlamenteus Conſul, eccleſiæ Pariſienſis decanus. Parlamentea Curia*, in Compendio jur. & conſuet. Univerſ. Pariſ. per Robert. *Goulet* ſol. 12.

¶ PARLAMENTORIUM, Locus in clauſtro ad collationem fratrum. Continuator. Chron. Joan. Iperii apud Marten. tom. 6. Ampliſſ. Collect. col. 616. *Clauſtrum a domini Parlamentorio uſque ad Parlamentorium conventus cum capella S. Ludovici ædificavit.* Vide *Parlatorium*.

PARLAMENTUM. Joan. de Janua: *Colloquium, quod vulgo dicitur Parlamentum*. Ptolomæus Lucenſis an. 1180. *Et dictum fuit hoc in publico Parlamento*. Otto Morena in Hiſt. Laudenſi p. 10. *Poſtremo in Rencalia expleto Parlamento, petiit Rex, &c.* Statutum Leproſariæ S. Juliani in Anglia: *Nec quiſquam fratrum teneat ſibi Parlamentum cum alio fratre, &c.* Statuta Abbatum Nigri Ordinis ann. 1249. *Et cum quidam poſt prandium proniores ſunt ad loquendum, quod non prodeſt, quam quod ædificat audientes, ad ampliandum cultum juſtitiæ qui in ſilentio reperitur, ſtatutum eſt, quod Parlamentum, quod poſt prandium in quibuſdam clauſtris fieri conſuevit, penitus interdicatur.* [Statuta Monialium S. Salvat. Maſſil. ann. 1400. *Loquantur cum ſecularibus cum brevi Parlamento ante portale videlicet in loco ordinata.*]

Maxime vero *Parlamentum* ſumitur, pro ſolemni aliquo colloquio, de re quapiam alicujus momenti deliberandi cauſa habito. Matth. Paris an. 1245. *Hoc ſiquidem finito Parlamento* (S. Ludovici Regis Franc. cum Summo Pontifice) *receſſurus Rex Francorum cepit diem Parlamenti cum Domino Papa in quindenam Paſchæ*. Codex Croylandenſis Cœnobii: *Conceſſimus etiam nunc ſergentiam noſtræ Eccleſiæ Semanno de Lek: qui veniens coram conventu in noſtro publico Parliamento ſimiliter juramentum præſtitit, quod fidus & fidelis nobis exiſteret.* Exſtant Literæ ejuſdem Alphonſi Comitis ann. 1266. ad Conſtabularium Arverniæ in Hiſt. Caſtilionenſi p. 4. in quo hæc habentur: *Mandamus vobis quod Joannem Dominum de Caſtellione en Bazais ... diligenter audiatis, & ſibi faciatis bonum jus, ... & res ipſius vel hominum ipſius detentas faciatis eiſdem recredi per bonos plegios uſque ad Parlamentum noſtrum, quod erit in craſtino quindenæ omnium Sanctorum proximo venturum, &* * *ſedeat* (*f. ſodeat*) *recredentia in hac parte. Et quod ſuper hoc feceritis & inveneritis, nobis ad dictum Parlamentum noſtrum futurum in ſcriptis ſignificare curetis.* Ubi Duchesnius ad marginem hæc ſcripſit, *Nota Parlamentum filii Regis Franciæ*. Sed hac voce colloquium cum Joanne Caſtilionenſi videtur intelligi debere. [Genealog. Comit. Flandr. apud Marten. to. 3. Anecd. col. 428. *Comite Flandriæ ipſos nihilominus ad tenendam pacem & concordiam in multis & frequentibus Parlamentis, & per internuncios ad ipſos ſæpiſſime miſſos alliciente.* Chronic. Corn. *Zantfliet* apud eumdem tom. 5. Ampliſſ. Collect. col. 367. *Aliquanti probi & honorabiles viri ... habitis & tentis pluribus Parlamentis & diætis inter partes, &c.* Adde Murator. to. 12. col. 457. & to. 14. col. 1147.] In Concilio Nugarolenſi ann. 1302. c. 13. vetantur fieri *Statuta*, aut *Parlamenta, niſi ad pietatem ſuadeant*. Ita in Concilio Ravennenſi ann. 1311. vetantur fieri in Eccleſia *publica Parlamenta*, ut in Concilio Marciacenſi an. 1326. c. 46. Adde Litt. Petri Archiepiſcopi Narbon. in Concilio Biterrenſi ann. 1279. & Conventiones inter Carolum I. Comitem Provinciæ, & Arelatenſes an. 1251. art. 4. Carolus IV. Imper. in Vita ſua: *Reſpondit quod nullas cum eo vellet habere treugarum inducias, nec aliqua cum eo quærere concordiæ Parlamenta*. Utitur etiam infra, ut & Chronicon Aulæ regiæ c. 27. Hiſtoria Cortuſiorum l. 2. c. 11. 12. 20. l. 4. c. 2. Ericus Upſalienſis l. 3. Hiſt. Suecicæ p. 95. &c. Gaufridus Villharduinus n. 75. de Baronibus Francicis in expeditione Conſtantinopolitana: *Lendemain quant il orent la Meſſe oie, s'aſſemblerent à Parlament: & fu li Parlement à cheval enmi le champ.* Alibi: *Apres priſtrent li Barons un Parlement a Soiſſons, pour ſavoir quand il vondroient mouvoir.* Joan. Villaneus l. 6. c. 83. *Ordinaro di far Parlamento ad Empoli per reformare lo Stato di parte Gibellina in Toſcana.* Le Roman *de Vacce* MS.

Le Pallement qu'il quiſt volentiers graanta.

Infra:

Puis me refiſt ſes Seine au Parlement venir.

Idem Villaneus l. 7. c. 56. *Congregate il popolo di Firenze a Parlamento nella piazza vecchia, &c.* Ita l. 11. c. 69. 115. Adde Annales Maſſilienſes Gueſnaii p. 358. 383.

Ita pariter appellabant plebium ac populorum Conventus in civitatibus, de rebus publicis deliberandi cauſa coactos: unde *Commune colloquium* dicitur in Charta Raimundi Comitis Toloſani apud Catellum p. 35. & apud Will. de Podio-Laurentii cap. 42. quod in aliis Alphonſi Comitis, *Parlamentum*: *Mandamus quatenus ab ejuſmodi præſumptione ceſſetis, & ad requiſitionem nuntiorum noſtrorum generale concilium, cum eis ſcripſerimus, congregetis, & ſi res exegerit, Parlamentum, ut omnes mandata noſtra libenter audiant.* Charta alia ejuſdem Alphonſi ann. 1251. *Actum Toloſæ in domo communi in publico Parlamento.* Charta Amalrici Vicecomitis Narbonenſis in 2. Regeſto Philippi Pulcri Regis Franc. n. 52. ex Tabulario Regio: *Retinemus etiam nobis & noſtris ſucceſſoribus ... præconizationes & mandamenta, & monſtra armorum a ſupradictis civitate, burgo, caſtris, & locis communicandis, quæ nos & prædeceſſores noſtri habere conſuevimus, & quod pro prædictis & aliis poſſumus mandare & congregare, & facere in dicta civitate & burgo Narbonæ generale & ſpeciale Parlamentum ſicut fecimus temporibus retroactis.* Ad ejuſmodi vero Parlamenta ſono tubæ plebs cogebatur. Charta alia p. 382. *Dominus Vicarius in Palatio domus communis inſtitutus, Parlamento in ipſo palatio ad ſonum tubæ ſeu tubarum publico congregato.* Vide Bened. Varchium in Hercolano p. 41.

☞ Frequentioris uſus fuiſſe videtur, ut campanæ, quam *bannalem* vocabant, pulſu ejuſmodi Parlamenta congregarentur. Charta an. 1223. in parvo Chartul. S. Victoris Maſſil. *Hujuſmodi cautio fieret in Parlamento vel in Concilio generali ad ſonum campanæ congregato.* Alia an. 1271. to. 2. Hiſt. Dalphin. p. 93. col. 1. *Et ipſa univerſitas ibidem præſens ad Parlamentum per ſonum campanæ more ſolito ad infraſcripta ſpecialiter prædicti homines & Conſules convocati.* Tranſactio ann. 1490. ex Schedis Pr. *de Mazaugues*: *Congregato honorabili concilio ſive Parlamento univerſitatis hominum dicti caſtri.* Caffari Annal. Genuenſ. l. 1. apud Murator. to. 6. col. 285. *Prædicti vero conſules poſt eorum electionem Parlamentum ſtatim fecerunt, in quo omnibus diſcordantibus pacem jurare fecerunt.* Vide *Campana* 2. & *Parlatorium*.

Hinc haud ægre colligere eſt, unde noſtri appellarint Parlamenta procerum totius regni Conventus, ad hoc coactos, ut cum Rege ac Principe de rebus publicis deliberarent, & ſi quæ majoris momenti negotia eſſent peragenda, in iis per leges examinarentur & conficerentur. Nam conſtat eam fuiſſe *Parlamentorum* inſtitutionis occaſionem, maxime in Anglia, ubi Parlamentum

Com-

Digitized by Google

Commune Concilium regni Angliæ, *Magnum Concilium & Magnum Concidium Regis* vulgo appellatur, ut auctor eſt Edwardus Cokus ad Littletonem ſect. 164. licet diſcrimen aliquod eſſe videatur inter Anglicana Parlamenta & Francica; cum Anglicanis omnes regni ordines interſint: in Francicis vero, ſi prima ſpectetur eorum origo, proceres tantum ſecularis & eccleſiaſtici ordinis. Vita Ludovici VII. *Eodem anno Caſtro Vezeliaci magnum Parlamentum congregavit. Ibi Archiepiſcopi, Epiſcopi & Abbates, & magna pars Baronum Franciæ convenerunt.* Denique Anglicana Parlamenta ejuſmodi videntur eſſe, quomodo in Francia noſtra ſunt trium Regni Ordinum Conventus, quos vulgo *Aſſemblees des Eſtats du Royaume* nuncupamus; qui potiſſimum ad hoc cogebantur, ut incumbentibus bellis, Regi auxilia pecuniaria ab omnibus regni incolis præberentur. Anonymus Anglus in libro inſcripto Mirròr, c. 1. ſect. 2. *Le Roy Alfred fis aſſembler les counties, ... & ordeina pur uſage perpetual, que deus foits per an, ou plus ſouvens, pur miſter in temps de peace, ſe aſſembleront à Londres à Parlomenter ſur le guidament del people de Dieu, & coment ſoy garderous de pecher, viveront en quiet, & receivront droit per uſages & ſaints judgemens, per ceſte eſtate ſe fieront pluſors ordinances per pluſors Roys, joſque à temps le Roy que ore eſt, que fuit le Roy* Edowart. Sed an in Parlamentis Anglicis olim *Communiæ*, uti vocant, admiſſæ ſint, in dubium vocat Spelmannus. Certe primitus ad ea tantum admiſſos vel vocatos *Archiepiſcopos, Epiſcopos, Abbates*, Priores, *Comites, Barones, & proceres regni*, teſtatur Matth. Paris ann. 1164. 1237. 1242. 1247. 1252. 1253. 1254. 1255. 1257. &c. Idem tamen Matth. Paris ann. 1196. Londoniis factum Parlamentum ſcribit, *convocato Clero regni ac populo*. Vide Littletonem ſect. 164. & Seldenum de Titulis honorariis pag. 710. 739. Exſtat porro liber inſcriptus, *Modus tenendi Parliamentum*, Anglicanum ſcilicet, quod deſcriptum legitur tom. 12. Spicilegii Acheriani p. 557. Parlamenti Anglici autoritatem pluribus commendat Joannes Forteſcutus lib. de Laudibus legum Angliæ c. 18. & 34. ubi ait (non ut in Francia) *regaliter & politice* regnare Regem Angliæ.

☞ Eodem *Parlamenti* nomine deſignatum legimus Magnum Dalphinorum Conſilium, in Charta Humberti II. an. 1336. to. 2. Hiſtor. Dalphin. p. 319. *Ut ſuper omnibus in Parlamentis tutius & certius referre valeant, coram magno Conſilio Dalphinali, ... quodque ſingulis duobus menſibus ſemel procurator noſter cujuslibet baylliviæ ipſam papyrum dicto ſigillo Conſilii ſigillatam, ad noſtram præſentiam, vel noſtrum magnum Conſilium ſtudeat apportare.* Quæ verba non obſcure ſignificant illud quod nos *Grand Conſeil* vel *Conſeil d'Etat* nuncupamus.

☞ At in Charta ejuſdem Humberti Dalphini ann. 1338. ibid. p. 361. *Parlamentum* appellatur Procerum totius Dalphinatus Conventus ad hoc coactus, ut ſubſidia conſueta Regi Francorum, ingruente bello, præberent; *Receptis nuper litteris D. Regis Francorum per quas nos & gentes noſtras parare oportet ad ſubſidium guerræ ſuæ, & alia circa ea, & aliis nobis occurrentibus arduis negotiis, Parlamentum & Conſilium generale quod ordinaveramus teneri apud Gratianopolim in octava B. Joannis Baptiſtæ contramandamus, donec iterum ipſum remandemus.*

Parlamenta vero Francica ſemel ac iterum quotannis indicebantur, [ut ex Statuto Philippi Pulcri mox laudando conſtat. Stabilimentum Philippi VI. ann. 1344. tom. 2. Ordinat. Reg. Franc. p. 217. §. 11. *Cum a magnis retroactis temporibus, quibus Parlamentum bis in anno quolibet teneri ſolebat, &c.*] Convocabantur ad majoris momenti lites examinandas, appellationes a Ballivis ſupremo judicio decidendas, & reliqua quæ ad jus dicendum videbantur conducere decernenda: idque *generali Parlamento ſedente Pariſiis*, ubi fere ſemper indicta legimus, fieri dicebatur, ut præfert Charta Philippi Regis ann. 1308. apud Chiffletium in Tornutio p. 315. Vita Ludovici VIII. ann. Dom. 1224. *Ludovicus Rex Franciæ apud Pariſios Parlamentum tenuit.* Nangius in S. Ludovico: *Convocavit Rex Francorum Ludovicus grande Pariſiis Parlamentum.* Huic etiam *univerſalis & capitalis juſtitiæ regni* præ cæteris illuſtre elogium tribuit Carolus Normanniæ Dux, tum Regni Rector, in Statuto edito 23. April. an. 1360. pro *Vadiis* Parlamenti, quod deſcriptum legitur in Regeſto Cameræ Comput. Pariſienſ. ſign. D. fol 13. *Quod illi qui electi ſunt ad honorem ſedis Parlamenti univerſalis & capitalis juſtitiæ Regni noſtri gubernacula dirigunt, atque proprie repræſentant in populo celſitudinis noſtræ Majeſtatem, dignum eſt ſtipendiorum gratia foveantur, ſaltem ſolitorum, ex quibus ipſarum gentium moderata ſinceritas hactenus eſt contenta.* Quibus conſimilia ſunt, quæ idem Carolus, tum Rex, ait in Statuto alio pro confirmatione Officialium Parlamenti 28. Aprilis ann. 1364. *Præſertim ut noſtram Parlamenti Curiam, quæ noſtræ majeſtatis imaginem repræſentat, a qua ut a fonte juſtitiæ noſtri Regnicolæ fructus juſtitiæ indeſinenter exhauriunt.* [Iis præiverat Philippus VI. Reg. Fr. in Statuto an. 1344. to. 2. Ordinat. p. 220. *Li Roys en ſon Grand Conſeil ... a ordene ... que pour gouverner ſa Juſtice capital, c'eſt a ſçavoir ſon Parlement, &c.*]

Et ſane ea fuit, apud exteros etiam Principes Parlamenti Francici fama, ac juſtitiæ exiſtimatio, ut non ſemel controverſias ſuas ab eo dijudicari petierint, & conſenſerint; atque in iis Henricus II. Angliæ Rex in ea controverſia, quam cum Archiepiſcopo Cantuarienſi exercuit, *ut legibus alligatum ſe principem profiteretur*, coram Rege Francorum profeſſus fuit, *ſe paratum Archiepiſcopo per omnia ſatisfacere, vel ſi contendere decrevisſet, judicium in Palatio Pariſienſi ſubire, proceribus Galliæ reſidentibus, aut Gallicana Eccleſia partes ſuas interponente.* Verba ſunt Radulfi de Diceto ſub an 1169. quæ quidem de Parlamento Pariſienſi intelligenda prorſus arbitror, tametſi haud omnino conſtet ædem Regiam, quam *Palatium* vocant, juri dicundo, ut hodie fuiſſe addictam, quod plerique ſub Ludovico Hutino, alii ſub Philippo IV. factitatum volunt. Ita Fridericus II. Imper. in controverſia inter Sacerdotium & Imperium, *ſe coram Laicis Paribus & Nobilibus Regni Franciæ* jus ſubiturum proteſtatur in ea Epiſtola quam in Notis ad Joinvillam edidimus p. 56. Alia ejuſmodi proferunt exempla Molineus in Annotat. ad Stylum Parlamenti initio, Oliverius Cancellarius Franciæ in Oratione habita an. 1549. Chopinus l. 2. de Doman. tit. 15. n. 9. Roccaflavinus l. 13. de Parlament. c. 2. 3. & Andreas Favinus in Theatro Honoris l. 2. p. 306. & ſeqq.

☞ Nec illud temere prætereundum mihi videtur quod Parlamentum *Curia Franciæ* nuncupatur in Tranſactione inter Philippum Pulcrum Reg. Fr. & Epiſcopum Capitulumque Eccleſ. Vivar. ann. 1307. *Non tenebuntur coram aliquo Officiario noſtro litigare, vel reſpondere, niſi tantummodo coram nobis, vel noſtra curia Franciæ.* Quibus ſimilia ſunt quæ Johannes Rex ait in Litteris an. 1362. to. 3. Ordinat. p. 605. *Cauſaque prædicta ad Curiam noſtram Pariſienſem fuit devoluta.*

Parlamentum vero, quod ambulatorium erat, ſeu potius quod indici ſolebat quotannis, ſemel vel bis, ſtatarium & perpetuum factum fuit, litiumque ac controverſiarum appellationibus dirimendis addictum. Ejuſque exemplo creata ſubinde alia in provinciis, quorum ſeriem brevi catalogo hic dabimus, cum Gloſſarii brevitas vetet iis immorari quæ de Parlamentariis ſedibus juridicis auctores contulere, quos conſulere cuivis libe-

Digitized by Google

liberum erit plura ſcire avcoti, ac in primit laudatum Roccaflavinum, qui ſpiſſum ſatis opus de iis compoſuit. Exſtant præterea vetera de Parlamentis teoendis Statuta, tum iedita, tum edita a Miramontin & aliis, quæ eorum uſum ac origines pluribus retegunt, & a quorum deſcriptione conſulto abſtinemus, ad alia feſtinantes. Parlamentorum igitur Francicorum antiquius

PARLAMENTUM PARISIENSE habetur, quod Pariſiis *Parlamenta generalia* indici ſolerent, quibus Rex ipſe ſæpeoumero cum Regni Paribus ac Baronibus interat. Quidam ſtatarium Pariſiis factum volunt a Philippo Pulcro, quod ex ejus Statuto pro reformatione regni edito anno 1302. art.62. colligunt, ubi hæc habentur: *Præterea propter commodum ſubditorum noſtrorum, & expeditionem cauſarum proponimus ordinare quod duo Parlamenta Pariſius, & duo Scacaria Rotomagi, Dieſque Trecenſes, bis tenebuntur in anno: & quod Parlamentum apud Toloſam tenebitur* (*ſicut teneri ſolebat temporibus retroactis*) [Hæc verba parentheſi concluſa omittit *de Lauriere*] *ſi gentes prædictæ conſentient, quod non appelletur a Præſidentibus in Parlamento prædicto*. Parlamenti Pariſienſis ſedem aſſignatam in Palatin regio a Ludovico Hutino quidam ſcribunt: at Thuanus l. 10. Hiſt. legiſſe ſe in Regeſtis *Tornellæ*, ut vocant, aſſerit id factum ſub Philippo VI. an. 1344.

☞ Hic vero Lectorem mnoitum velim Parlamento Pariſienſi potiſſimum adſcribenda quæ io Isudem Parlamenti Francici dicta paulo ante retulit Cangius. De eo certe intelligenda quæ habet Johannes Rex in Statuto an. 1363. to. 3. Ordinat. p. 650. *Licet Curia noſtra Parlamenti ſit & eſſe debeat totius juſtitiæ regni noſtri ſpeculum veriſſimum & origo, ex eaque ceteri noſtri judices & ſubditi recipere debeant eluſceſcentis juſtitiæ documenta, per quæ poſſint lites ſummarie dirimere, ipſarum anfractus tollere, & cunctis ad eoſdem accedentibus ſolatium celeris juſtitiæ miniſtrare: attamen*, &c. Atque eam ob rem proprie *Regium* vocant Philippus VI. io Litteris an. 1335. to. 2. Ordinat. p. 107. & Carolus Regens in Statuto an. 1358. ibid. to. 3. p. 336.

PARLAMENTUM TOLOSANUM ante Philippom Pulcrum exſtitiſſe, ſatis evincunt mox laudata ex ejus Statuto pro reformatione regni: quod quidem Catellus l. 2. Rerum Occitanarum p. 242. fuſe probavit, allatis & citatis vetuſtioribus Areſtis quæ illius mentionem agunt. Statarium denique factum Toloſæ a Carolo VII. litteris datis Salmurii 11. Octob. 1443. cujus exordia tum primum inita 4. Junii ſubſequentis. Sed mox ad Montempeſſulaoum translatum, rurſum Toloſam relatum a Ludovico XI. ano. 1461. Vide Auſrerium in Stylo Parlam. Areſto 268.

PARLAMENTUM BURDEGALENSE poſt exactos ex Aquitaoia Anglos inſtitutum fuit a Carolo VII. Burdegalenſibus, qui ſe ultro regi dediderant, ſolemni pacto id obtinentibus anno 1451. Exinde erectum fuit menſe Maio anno 1460. eique Caſtellum Lomberiarum, vetus Ducum domicilium, pro ſede aſſignatum. Verum Burdegalenſibus paulo poſt in rebellionem prolapſis, urbe recepta, Pariſienſi Parlamento ſubdita ea manſit, donec, Aquitaniæ ordioum precibus, rurſum Burdegalæ Parlamentum inſtauratum fuit a Ludovico XI. literis datis Chinone 12. Jun. ann. 1462. deſcriptis a Chopino l. 2. de Domanio tit. 15. num. 6. ubi perperam Nicolaum Gillium, & alios, Parlementi Burdegalenſis inſtitutiooem Carolo VII. adſcribentet arguit. Poſtea vero cum idem Rex Ludovicus Aquitaniæ Ducatum Carolo fratri io *apanagium* conceſſiſſet literis menſis April. an. 1469. idem Parlamentum Pictavum translatum fuit menſe Novembri inſequenti, quia Parlamenta teneri & haberi non poſſunt in terris *apanagiatis*: quo extincto menſe Maio an. 1472. rurſum Burdegalæ inſtitutum fuit.

PARLAMENTUM ROTOMAGENSE, ex *Scacario*, Curia ſuprema ita nuncupata, quod in ea urbe ſtatarium edixerat Philippus Pulcher ann. 1302. ad petitionem trium Normaoniæ Ordinum erectum fuit a Ludovico XII. literis 1. Octobr. ann. 1499. quod io annum ſequentem rejiciunt Chopinus l. 2. de Dom. tit. 15. Hallianus, & alii.

PARLAMENTUM AQUENSE ab eodem Rege inſtitutum fuit literis Lugduni menſe Julio datis ann. 1501. aliis datis Gratianopoli 26. Junii anno 1502. firmatis. Erat antea in ea urbe ſupremum Conſilium, quod Ludovicus II. Comes Provinciæ inſtituerat litteris datis menſe Sept. ann. 1424. in quibus illud appellat *Eminens Conſilium*, uti habet Cæſar Noſtradamus in Hiſt. Provinc. pag. 563.

PARLAMENTUM GRATIANOPOLITANUM a Ludovico Delphino, poſtmodum Rege XI. Caroli VII. filio, erectum fuit pro toto Delphinatu, menſe Junio ann. 1453. cum antea lites judicarentur ſupremo judicio a *Conſilio judicum*, erecto anno 1340. ab Humberto Delphino Viennenſi. Vide Guidon. Papæ Deciſ. 43. & 554.

PARLAMENTUM DIVIONENSE, Burgundiæ Ducatu poſt Caroli Ducis obitum coronæ Franciciæ adjuncto, ad trium Ordinum ſupplicationem, erectum fuit a Ludovico XI. litteris Atrebati datis 18. Mart. ann. 1476. extinctum poſtea a Carolo VIII. certis ex cauſis, & Pariſienſi unitom, rurſum inſtauratum fuit a Ludovico XII. Vide Chopinum, Chaſſaneum in proœm. ad Conſuetud. Burgund. &c.

PARLAMENTUM REDONENSE, a Rege Henrico II. litteris datis ad Fontem-bellæ-aquæ menſe Martio ante Paſcha ann. 1553. in Parlamenti Pariſ. acta relatis 4. Maii inſequentis, erectum fuit, conflatumque ex duabus, uti vocant, Cameris, quarum prior Redonenſi in urbe, a 1. Auguſti, altera in Nannetenſi, a 1. Februarii teneretur. Sed poſtmodum Carolus IX. anno 1560. Cameram Nannetenſem Redonas tranſtulit. Diploma habetur in 1. vol. Statutorum regiorum Fontanonis. Vide Thuanum l. 10. Hiſt.

PARLAMENTUM PALENSE, in Beneharnis, erectum fuit a Ludovico XIII. cum antea res & lites dirimerentur in *Curia Majore*, ſeu *plenaria*, deinde a *Conſilio ſupremo*, uti pluribus narrat Marca in Hiſt. Beneharnenſi l. 6. c. 22. 23. 24. & p. 348. 543.

PARLAMENTUM METENSE, erectum denique ab eodem Rege Ludovico XIII. menſe Januario ann. 1633. translatum deinde in Tullenſem urbem literis Cantiliaci datis 10. Maii an. 1636. rurſum poſtea in Metenſem urbem remiſſum.

¶ PARLAMENTUM TORNACENSE inſtitutum a Ludov. XIV. an. 1669. nunc Duaci ſedet.

¶ PARLAMENTUM DOLENSE, dehinc Veſuntionem translatum erexit idem Ludovicus XIV. ann. 1674.

¶ PARLAMENTUM DUMBENSE merito Francicis accenſetur utpote a Franciſco I. Reg. Franc. erectum ann. 1523. cum Dumbenſes, Carolo Borbonio eorum Principe partes Caroli V. Imperatoris tenente, ſeſe ultro Regi dedidiſſent. Lugduni ſedit uſque ad an. 1696. quo exeunte Trevoltium translatum eſt.

PARLAMENTUM NIGRUM, Conſeſſus Baronum de capitalibus criminibus cognoſcentium, apud Hectorem Boethium l. 14. Hiſt. Scotor. p. 305. Vide *Placitum Lethiferum*.

¶ PARLAMENTUM INDOCTORUM dictum Parlamentum Conventriæ habitum ann. 6. Henrici IV. Reg. Angl. de quo ſic Walſinghamus ad ann. 1404. pag. 413. num. 30. *Eo tempore Rex indigens* (*ut fertur*) *pecunia, convocavit regni proceres ad Parliamentum tenendum*

Digitized by Google

Coventre, circa feſtum S. Fidis virginis … Direxit ergo brevia Vicecomitibus, ne quoſquam pro comitatibus eligerent quovis modo Milites, qui in jure regni vel docti fuiſſent vel apprenticii. Sed tales omnino mitterentur ad hoc negotium quos conſtaret ignorare cujuſque juris methodum: factumque eſt ita.

¶ Parlamentum Insanum nuncupatum Parlamentum Oxonienſe habitum ann. 41. Henrici III. Reg. Angl. Th. *Blount* in Nomolex. Anglic. ex MS. Bibl. Cotton. tit. *Vitellius* C 9.

Parlamentum, Placitum, ſeu ſervitium Placiti. Charta Gregorii IX. PP. an. 1235. apud Ughellum to. 1. p. 1. pag. 84. *Vos autem noſtræ curiæ unius comeſtionis pabulum, Parlamentum etiam, nec non & hoſtem per maritima & Campaniam facietis.*

¶ Parlamentum, Quivis conventus, cœtus. Caffari Annal. Genuenſ. l. 1. apud Murator. tom. 6. col. 251. *Saracenorum autem ſuperbia a Chriſtianis cognita, ſtatim Patriarcha Conſulibus dixit: facite Parlamentum. Et fecerunt, & in Parlamento Patriarcha ſermonem ſuper populum fecit.*

¶ Parlamentum, Oratio, Gall. *Harangue.* Anonymus de Geſtis Manfredi & Conradi Reg. apud Murator. tom. 8. col. 603. *Parlamentum Regis Caroli: Sciatis certiſſime domini Milites, quod, &c.*

¶ Parlamentum, Judicium, ſententia. Charta an. 1501. ex Schedis Pr. *de Mazaugues*: *Condemnationes factas in Parlamento noviſſime pronunciato.*

Parlamentum. Bernardus Mon. in Conſuetud. Cluniac. MSS. c. 53. de Sacriſta: *Ad Tertiam & Veſperos pulſatio ſigni in ejus eſt arbitrio, niſi Dom. Abbas ſit ad Parlamentum, tunc enim petit licentiam.* Id eſt forte, in *parlatorio*, ſeu *locutorio*. [Hanc conjecturam firmat Hiſt. Monaſt. Beccenſis MS. pag. 406. *Michael monachus Becci … obiit … an. 1268. humatus in clauſtro ejuſdem loci in arca quæ eſt in pariete inter capellam B. Mariæ & Parlamentum ſacerdotum.* Vide *Parlamentorium*.]

PARLATORIUM, Locus colloquiis deſtinatus in Monaſteriis, vulgo *Parloir.* Bernardus Mon. in Conſuetud. Cluniacenſibus MSS. c. 4. *Quo completo ex more ad ultimum per Parlatorium redit in Eccleſiam. Arcus parlatorii*, cap. 25. Charta ann. 1213. apud Gueſnaium in Annalibus Maſſilienſib. *Factum in villa de Trectis in Parlatorio ante Eccleſiam ſancti Andreæ.* Tabularium Prioratus de Domina in Delphinatu fol. 15. *Fuit autem facta hæc donatio in Adventu, hebdomada ante Natale Domini, apud Dominam, in Parlaterio Monaſterii.* Ita p. 60. [Tabular. S. Nicolai Andegavenſ. *De his omnibus fecit ipſe Horricus donum cum filio ſuo Herberto domno abbati Natali in Parlatorio noſtro.* Adde Chartam an. 1277. apud Baluz. Hiſt. Tutel. col. 582.] Occurrit etiam in Proceſſu de Vita S. Thomæ Aquin. nu. 49. Vide *Locutorium*.

Parlatorium appellant in Italia & Lombardia præſertim, locum, ſeu cameram, ubi de rebus ſeriis civitatis cujuſpiam diſceptatur. Joann. Villaneus l. 1. *Et ivi edificaſſero Parlatorio, per poter in quello far ſuo parlamento.*

☞ Ita & Pariſiis *le Parloir aux Bourgeois* vocabant locum quemdam, in quo examinabantur & diſcutiebantur articuli uſaticorum & conſuetudinis ejuſdem civitatis coram Præpoſito mercatorum & ſcabinis: hic locus extitit primum prope forum altilium, vulgo *Vales de miſere*, dehinc juxta portam S. Jacobi, ubi nunc Dominicani habitant. Vide *Du Breul* lib 3. Antiquit. Pariſ. pag. 1006. Litteræ Johannis Reg. Franc. ann. 1350. to. 4. Ordinat. pagin. 10. *Ita tamen quod ſummæ hujuſmodi ſit* (ſint) *levatæ in commodum & utilitatem villæ hujuſmodi & parlamenti ſeu Parlatoris* (Parlatorii) *Burgenſium ipſius, &c.* Vide *Locutorium* & *Prolocutorium*.

¶ PARLE-HILL, Collis vallo plerumque munitus in loco campeſtri, ne inſidiis exponatur, ubi convenire olim ſolebant centuriæ, aut viciniæ incolæ ad lites inter ſe tractandas & terminandas. Scotis reor *Grubbail* i. mons pacificationis, cui aſyli privilegia concedebantur. Vide Statuta Willelmi Regis Scot. c. 5. §. 1. Hæc Spelmannus.

¶ PARLIAMENTUM, ſæpius apud Anglos, pro *Parlamentum*.

¶ PARLINCHIAMINUS. Teſtamentum ann. 1415. apud Rymer. tom. 9. pag. 276. Lego *unum magnum Parlinchiaminum de melioribus abſque reyns, & unum parvum librum vocatum Virginal.*

¶ PARLURA, Aula inferior, Gall. *Salle-baſſe*, Angl. *Parlour*. Charta an. 1473. apud Rymer. tom. 11. p. 782. *Apud Londoniam, infra hoſpitium ſuum, in quadam Parlura adjacente gardino, &c.* Ex pag. ſeq. *In dicta Parlura ſua, infra manſionem ſuam apud Londoniam. Bele Parleure*, pro ſermo elegans, uſurpat le Roman *de Vaces* MS.

Bel nez & bele bouche & bele Parleure.

PARMA *atis*, pro Parma, æ. Fridegod. in S. Wilfrido cap. 43.

Excipit horriſonas illæſo Parmate fundas.

¶ PARMATUS, Parma armatus, *i.e.* fretus. Acta S. Regiaſwindæ to. 4. Julii p. 92. *Sed virgineæ Parmati coeſſentia glebæ, &c.* Utitur Livius l. 4. c. 39.

¶ PARMENIANI, Hæretici, iidem qui Donatiſtæ, a Parmeniano eorum anteſignano ſic dicti. Auctor Prædeſtinati l. 1. hær 44. *Sicut Donatiſtas, & Monteſes, & Parmenianos vocamus, Donatiſtas a Donato, Monteſes a montis latebra, Parmenianos a Parmeniano, qui per totam Africam libros contra nos conficiens & novos pſalmos faciens circumibat.* Vide *Monteſiani*.

¶ PARMENTARIUS. Vide *Permentarius*.

PARNAGIUM, pro *Paſnagium*, occurrit non ſemel in Regeſto Caſtri Lidi in Andibus. [Charta ann. 1151. apud Calmet. tom. 2. Hiſt. Lothar. col. 340. *Parnagium non dabunt pro porcis ſuis.*] V. *Paſtio*.

PARO, Feſtus: *Parones, navium genus, ad cujus ſimilitudinem Myoparo vocatur.* Ugutio & Jo. de Janua: *Paro, onis, navis piratarum. Paronculus, parva navicula piratarum.* Gloſſ. Saxon. Ælfrici: *Paro*, Scathena Sip. i. hoſtilis navis. *Myoparo*, Hith Scip. *Paronculus*: Pleg Scip. i. conflictus navis, vel etiam *Luſoria*. Iſidorus lib. 19. cap. 1. *Myoparo, quaſi minimus Paro, idem & Carabus, &c.* Ebrardus in Græciſmo cap. 10. *Barcha, Celox, Paro detur, Muſculus, & Mioparo.* Florentius Wigorn. ann. 893. *Haſtenus Rex paganus cum* 80. *Paronibus oſtium Thameſis fluminis intrans, &c.* Occurrit etiam in lib. Miraculor. S. Wlfranni Epiſc. num. 8. & in Hiſtor. Obſid. Jadrenſis ann. 1345. lib. 1. cap. 25. lib. 2. cap. 21. &c. Vide Turnebum lib. 3. Adverſ. cap. 1. De vocis etymo multa diſputant Scaliger, Voſſius, Martinius, Schefferus, & alii. [Vide *Myoparo*.]

Paro. Charta 39. inter Alamannicas Goldaſti: *Et in Inſula ipſa mancipios tres, & Parones quatuor.* Vide *Baro*.

PAROCHIA, ſeu potius *Paræcia*, ex Gr. *παροικίας* (nam vocem *Parochia*, barbaram eſſe pridem obſervarunt Budæus, Alciatus, & alii) Territorium & diſtrictus Epiſcopi, ut *Provincia* & *Diœceſis* Metropolitani & Archiepiſcopi. Eucherius Lugdun. *Parochia, adjacens domus, id eſt Dei, diœceſis, gubernatio, hoc non ſecundum proprietatem verbi, ſed ſecundum effectum.* Symmachus PP. Ep. 10. *Leo PP. … definivit Parochiarum numerum vel quantitatem Arelatenſi & Viennenſi*

Sacer-

Digitized by Google

Sacerdotibus deputandam. Bonifacius Moguntinus Epiſt. ad Zachariam PP. de Germania : *Et Provinciam in tres Parochias diſcrevimus*. Zacharias PP. Epiſt. ad Burchardum Wirtziburg. *Innotuit nobis ... Coepiſcopus noſter Bonifacius, nuper ſe diſcreviſſe & ordinaſſe in Germaniæ partibus Epiſcopales ſedes ... & Provinciam in tres diviſiſſe Parochias*. [Charta ano. 1095. apud Lobinell. Hiſtor. Britan. tom. 2. col. 145. *Pateat igitur donaſſe me S. Martino ... mei juris eccleſiam quam in Parrochia Redonenſis Epiſcopi ſitam, in honorem B. Audoeni Archipræſulis Rotomagenſis exſtructam*. Hiſtor. MS. Monaſt. Becceoſis pag. 423. *Excommunicatos pronuntiavit eos qui poſſeſſiones & quidquid ad jus prædicti monaſterii in Ambianenſi Parochia pertinet, &c.*] Ita paſſim uſurpant Canones Apoſtol. cap. 14. 15. 34. 35. Concil. Nicæn. I. cap. 16. Concil. Antioch. ſub Julio I. PP. can. 9. Sueſſionenſe ſub Childeberto, Vernenſe, Wormatienſe, Liptioenſe, Toletanum III. Tolet. IV. &c. Auguſtinus Epiſt. 261. Euſebius in Hiſtor. variis in locis, Leges Alemann. tit. 11 §. 1. tit. 13. §. 2. Capitula Caroli M. lib. 1. cap. 9. 40. 70. lib. 2. cap. 4. lib. 5. cap. 84. 172. l. 6. cap. 57. 86. 104. l. 7. cap. 94. Capitula Caroli C. an. 868. cap 1. 3. Charta ejuſdem Caroli C. pro Monaſterio S. Columbæ edita a Baluzio in Notis ad Lupum Ferrar. Gennadius de Scriptor. Eccleſ. in Vigilantio, Petrus Diac. lib. 4. Chron. Caſin. cap. 70. [Miracula S. Bercharii ſæc. 2. Bened. pag. 849. Miracul. S. Vedaſti num. 4. ſæc. 4. part. 1. pag. 606 Tangmarus in Vita S. Bernwardi num. 40. & 43. ſæc. 6. part. 1. pag. 225. & 226.] Baldricus Noviom. l. 1. c. 7. Coſmas Pragenſis p. 12. & alii, quos laudat Fileſacus de Origine parœciarum c. 1.

☞ Latiori tamen interdum acceptione ſumta videtur vox *Parochia*; in Conſtitutionibus Apoſtolicis lib. 7. cap. 46. pro tota Aſiæ diœceſi uſurpatur : pro Metropolitani diſtrictu apud Sigebertum a Mabill. laudatum tom. 4. Annal. Bened. pag. 384. ubi de Gerardo Cameracenſi Epiſcopo, *qui ſolus ex Lotharienſibus appendebat ad Parochiam Francorum*; quod recte idem Mabillonius de Remenſi metropoli interpretatur. Eadem notione, pro metropoli nimirum Rotomagenſi, occurrit in Vita S. Audoeni apud Surium 24. Auguſt. pag. 261. n. 26. *Jam vero regnante Theodorico, qui beatum virum non minus, quam Reges ſuperiores, charum habuit, inter reliqua ejus beneficia id ab eo præſtitum eſt S. Audoeno, ut in ejus Parocia nec Epiſcopus nec Abbas ... abſque ejus conſenſu rectorem vel ſucceſſorem conſtituere auderet, niſi &c.*

☞ Atque hinc eſt forte quod *Parochiam Epiſcopalem* dicebant, ubi de territorio & diſtrictu Epiſcopi agebatur. Eigil in Vita S. Sturmii Abbat. Fuldenſ. num. 22. ſæc. 3. Bened. part. 2. pag. 283. *Et poſt non longum tempus totam provinciam illam in Parochias Epiſcopales diviſit, & ſervos Domini ad docendum & baptizandum poteſtatem dedit*.

Parochia, Eccleſia parochialis; diſtrictus Eccleſiæ Presbyteri, Gillebertus Lunicenſis Epiſcopus de Uſu Eccleſiaſtico : *Parochiam appello, populum primitias, oblationes, & decimas perſolventem*. [Hinc *Parochia* in Tabular. Major. Mon. uſurpatur pro Parochi obventionibus : *Dederunt quoque ... ad victum monachorum .... eccleſiam S. Sulpicii .... cum omnibus quæ ad eam pertinent, hoc eſt cum tota Parochia atque ſepultura caſtelli Filgerienſis*.] Decreta Colomanni Regis Hungar. lib. 2. cap. 16. *Unaquæque Eccleſia circa ſe in proximo habeat Parochiam ſuam*. Ita Concilium Carthaginenſe IV. can. 101. Agath. capit. 21. Valenſe II. can. 1. 2. Aurelian. IV. can. 11. 26. Aurelian. V. cap. 9. Arvern. capit. 10 Carpentoratenſe I. Moguntinum I. Capit. Caroli M. lib. 1. capit. 11. 146. 147. 152. lib. 6. cap. 164. Diurnus Romanus cap. 3. tit. 3. 6. &c. ἐγχωρικαὶ παροικίαι, in Concilio Calched. act. 15. can 17. [*Parrochia ruſticana*, in Capitul. Caroli C. tit. 46. cap. 1.] quæ a *Civitatenſibus*, de quibus Concilium Agathenſe cap. 22. diſtinguuntur. *Parochia Eponenſis*, apud Avitum Vienn. Epiſt. 80. Vide Sidon. l. 9. Epiſt. 16.

¶ Parochialis, Eccleſia quæ ſub parochia eſt, quæ proprium presbyterum non habet. Statuta MSS. Augerii II. Epiſc. Conſeran. an. 1180. *Quod ſi forte in eadem duritia perſtiterint, ceſſetur a divinis in Parochialibus, in parochiis in quibus commiſſa fuerint, & etiam in quibus iidem domini morabuntur*.

¶ Parochia, *Parochianorum* conventus. Charta an. 1259. in Chartular. S. Vandreg. tom. 1. pag. 860. *Ego prædicta Nicholaa uxor dicti Johannis juravi ſpontanea & non coacta, tactis ſacroſanctis Evangeliis in monaſterio S. Michaelis de S. Vandregeſilo in plena Parochia, quod &c.*

Parochia, Diſtrictus judicis. Decreta S. Ladislai Regis Hungariæ l. 3. cap. 16. *Unuſquiſque judex in Parochia ſua judicet*.] Vide *Particula* 2.]

¶ Parrochia, Territorium, diſtrictus. Charta an. 1275. in Chartular. Sanct. Vandreg. tom. 1. pag. 820. *Ego Willelmus filius & heres Oſberti dicti Luiſſier de Parrochia S. Vandregeſilli vendidi viris religioſis abbati & conventui S. Vandregeſilli quandam maſuram terræ cum ædificiis ſupra poſitis, quam habebam in dicta Parrochia*.

¶ Parrechia, pro *Parochia*, eadem notione, in Charta an. 950. apud Baluz. Hiſt. Tutel. col. 349.

¶ Parrochia, Urbis regio, Gall. *Quartier d'une ville*. Bernh. *de Breydenbach* Iter Hieroſol. p. 219. *Dicitur etiam quod numerus Parrochiarum, ſive, ut aiunt, contratarum in ipſa urbe* (Cairo) *aſcendat ad viginti quatuor millia*.

Parochianus, quod, in Chron. Montiſſereni an. 1128. 1211. & alibi non ſemel, qui *Parochianus Preſbyter*, in lege Alemann. tit. 13. §. 1. Curio, ſeu Parochus. De ejuſmodi Presbyterorum origine, vide Sozomenum l. 1. c. 15. & ibi Henricum Valeſium.

Parochianus, Qui ex Parochia alicujus Epiſcopi aut Presbyteri eſt, in Capit. Caroli M. lib. 1. cap. 153. [Epiſt. an. 1128. apud Kennett. in Antiquit. Ambroſd. pag. 90. *Alexander Lincoln. Epiſcopus Guidoni de Charing Parochiano ſuo ſalutem*. Occurrit apud Lobinell. in Hiſtor. Britan. tom. 2. pag. 273.] *Parochianus Epiſcopus*, qui de Archiepiſcopi Parochia eſt, in Epiſt. 17. Alexandri II. PP.

¶ Parrochitanus, Eadem notione. Charta Emehardi Epiſcop. Herbipol. ann. 1097. in Vindem Litter. pagina 177. *Populumque Parrochitanum katholice in his quæ ſunt ad Deum .... doctrinaliter inſtruat*.

¶ Parochialis Presbiter, Parochus, curio. Charta ann. 1408. tom. 3. Hiſtor. Pariſ. Lobinelli pagin. 110. *Presbytero tamen Parochiali ſive curato ipſius eccleſiæ S. Salvatoris ad faciendum divinum ſervitium dicti domini Decanus & Capitulum luminare competens debent perpetuo miniſtrare*. Occurrit rurſum ibid. pag. 109.

¶ Parrochialia dicuntur potiſſimum Sacramenta, quorum adminiſtratio ad Parochum ſeu curionem jure ſuo competit. Chartul. Latiniac. *Ut capellanus Domus Dei non niſi infirmis & converſis ſuis Parrochialia adminiſtret ... Servientes Domus Dei qui converſi non fuerint a presbyteris ſuis parrochialibus Parrochialia recipient*.

Parochiagium, Jus Parochiale, Parochi ſeu Curionis; obventiones ſeu reditus qui ad Parochum primario jure pertinent. [Charta ann. 1241. *Itaque quid-*

quid nos quatuor bona fide ſuper animas noſtras ſuper Parochiagio & tranſmutaticae parochiæ prædictæ ordinaremus, &c.] Charta Abbatis Foſſat. an. 1249. ex Tabulario ejuſdem Monaſterii f. 44. *Quitavimus ... quidquid juris habebamus vel habere poteramus ratione Parochiagii de ſancto Nunno ſeu alio quocunque modo in decimis novalium factorum & faciendorum, &c.* Exſtat in Tabulario Eccleſiæ Meldenſis Charta Abbatis Loci reſtaurati an. 1138. qua Capellam de Berigniaco erigit in Eccleſiam Parochialem, cum hoc titulo miniato, *de Parrochiatione de Berigniaco*. In Charta vero Gallica *Parochiaige*, pro diſtrictu Parochiæ ſumitur, quomodo *Paroiſſe* uſurpamus.

Parochiaticum, Eadem notione, ni fallor, in Charta Martelli de Malleio, in Chronico Beſuenſi pagin. 699. *Dedi etiam decimas de Falgei, & Parochiaticum, & omnem uſum & conſuetudinem in nemoribus & ſilvis, &c.*

Parochiatus. Tabular. Campaniæ Thuanum fol. 42. *Si non ſit niſi unum caſtellum, primogenitus habebit illud caſtellum, & feoda illius caſtelli, & carrucatas, prata, vineos ... quæ ſunt infra Parochiatus illiur caſtelli.* Habetur ibi ſemel ac iterum, pro diſtrictu, ni fallor.

☞ Eodem ſignificatu occurrit in Charta Theobaldi Campaniæ Comit. ann. 1224. apud Marten. to. 1. Anecd. col. 919. *Et ſi haberent inter ſe demum fortem, ſecundo natus haberet eam cum omni avantagio de feodis, carrucagiis ... ſtagnis quæ eſſent infra Parrochiatus villæ in qua eſſet domus illa.* Hiſtor. Mediani Monaſt. pagin. 273. *Grangiæ ſuæ de Eſteuen, quæ ſituatur in Parochiatu Furenſi.*

Jam vero unde *Parochia*, vel *Paræcia* appellata ſit, vel diœceſis Epiſcopi, aut diſtrictus Sacerdotis, non una eſt ſententia. Fileſacus lib. de Parœciis cap. 1. exiſtimat ejuſdem Eccleſiæ conſortes vel vicinos, πάροικους dictos, quæ vis eſt Græci vocabuli: παροικίαν vero appellatam eorum, qui eamdem Eccleſiam accolunt, viciniam. Henricus Valeſius ad Euſebii Hiſt. l. 1. cap. 1. hujus vocis originem inde natam putat, quod Eccleſia in terris duntaxat inquilina ſit & πάροικος, ejus autem patria & municipatus in cœlo. Ego vero cenſuerim Eccleſias, παροικίας, veteres Chriſtianos appellaſſe; quod cum in magnarum urbium viciniis conventus ſuos ſecreto agerent, eorum *Eccleſiæ* ſeu *Conventus*, non civitates quidem dicerentur, ſed viciniæ civitatis; quod ſuadere videntur loquendi familiares primis Chriſtianis formulæ, quas affert idem Valeſius ex Epiſtola Smyrnenſis Eccleſiæ apud Euſeb. l. 4. ἡ ἐκκλησία ἡ παροικοῦσα ἐν Σμύρνῃ. Et eod. lib. c. 23. de Dionyſii Corinthii Epiſtolis: ἐκκλησίᾳ δὲ τῇ παροικούσῃ Γορτύναν. In Epiſtola Clementis ad Corinthios: ἡ ἐκκλησία τοῦ Θεοῦ ἡ παροικοῦσα Ῥώμην. Denique in Epiſtola Sardicenſis Concilii: πρεσβυτέροις, διακόνοις, καὶ πάσῃ τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Θεοῦ τῇ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ παροικούσῃ.

☞ Iis adde Epiſtolam Julii PP. ad Alexandrinos apud S. Athanaſium Apol. 2. de Fuga p. 770. ἰδίοις, πρεσβυτέροις καὶ λαῷ παροικοῦντι Ἀλεξανδρείᾳ. Nec aliter hanc vocem interpretatur Gloſſar. Gr. Lat. παροικία, *inhabitatio*, πάροικος, *accola*, *incola*, *colonus*; παροικῶ σοι, *juxta te habito*. Haud ſcio an huc referri debeat illud S. Auguſt. de Civitat. Dei l. 14. c. 23. *Preſbyter fuit quidam nomine Reſtitutus in Paræcia Calamenſis eccleſiæ*; ibi enim *Paræcia* pro vicinia ſcriptum videtur.

Neque ab hac ſententia diſcedit Sirmondus in Diſquiſitione de Azimo cap. 5. ubi obſervat Parochiarum nomen ruſticarum Eccleſiarum olim fuiſſe, ideoque Parochias civitatibus opponi in Conſilio Agathenſi can. 21. cum jubentur ii, quibus oratoria per agros extra Parochias habere, atque in his Miſſas tenere permiſſum eſt, in præcipuis tamen feſtivitatibus, *non niſi in civitatibus, aut in Parochiis* eas tenere; & in Concilio Aurelianenſi V. cap. 8. *Aut in civitatibus, aut per Parochias ordinare Clericos*. Vide Gloſſ. med. Græcit. in παροικία.

PAROCTA, Perperam editum pro *Parata*, in Charta Widonis Epiſc. Genevenſis an. 1091. apud Guichenonum l. 2. Bibl. Sebuſianæ c. 1.

¶ PAROFIA, vox vernacula, pro *Parochia*, in Chartular. Aurelienſi in Lemovicibus fol. 5. *Dedit & alium manſum in Parofia S. Medardi.* Ibidem pluries occurrit. *Parrofia*, in Charta an. 1091. apud Baluz. Hiſt. Tutel. col. 434.

¶ PAROLLA, Lebes minor, Gall. *Chauderon*, Occitanis *Pairol*. Libertates Villæ-franchę in tractu Petrocoricenſi ann 1357. *De ſcutularibus, calderiis, anderiis, patellis, aiſſatis, Parollis, ſcutellis, falſibus* (falcibus) *ſarpis, &c* *Parrolis* editum to. 3. Ordinat. p. 208.

¶ Parrolia, Eadem notione. Vide *Aſderia* in *Andena* 1.

¶ Parolius, Eodem ſignificatu, in Statutis Vercell. l. 3. fol. 101. v. *Item licitum ſit cuilibet ... ducere vel duci facere ... Parolios, lebetes, calderias, &c.*

¶ PAROMONARIUS, pro *Paramonarius*. Charta Hugonis Autiſſiodor. Epiſc. ann. 1143. *Statutum eſt quod capellanus quæcumque Paromonarius in eccleſia & inſuper dimidiam præbendam, quæ cum Paromonario partita erat, haberet.* Vide *Paramonarii*.

PARONARIUM. Vide *Viſta*.

¶ PARONISTÆ, Heretici Valdenſium ſectarii. De iis mentio fit in Conſtit. Friderici II. Imper. a Ludovico X. Reg. Franc. adoptata to. 1. Ordinat. pag. 611. *Catharos, Paterinos, Leoniſtos, Paroniſtas, Arnaldiſtas, circumciſos & omnes hæreticos utriuſque ſexus, quocunque nomine cenſeantur, perpetua damnamus infamia.* Iidem videntur qui *Paſſagini* infra. Hinc emendanda Bulla Innocentii PP. inter Statuta Vercell. f. 195. v. ubi *Speroniſtæ* pro *Paroniſtæ* legitur.

¶ PAROPHARNALIA, pro *Paraſernalia*. Vide in hac voce. Charta an. 1478. apud Ludewig. to. 6. Reliq. MSS. p. 76. *Sua propria erant Paropharnalia in valore ac pretio trium millium flor.*

¶ PAROPIA, *Coria, quæ oculos equorum ambiunt.* Vocabular. Suſſannæi, a Græco παρώπιον.

¶ PAROPSIS, Vas eccleſiæ miniſteriis dicatum, idem quod *Patena*. Vide in hac voce. Occurrit apud Mabill. to. 3. Annal. Bened. p. 348.

¶ PAROPTUS, Aſſatus. Apicius 6. 9. *Pullus Paroptus.*

¶ PARORICUM. Charta ann. 1145. apud Ludewig. to. 4. Reliq. MSS. p. 205. *Ottaker Marchio una cum filio ſuo Luipoldo ſartaginem ſalis quam hæreditario jure poſſidebat, ad Paroricum Halle, &c.*

¶ PAROSTICIA, pro *Poſticia*, poſticum, poſterior porta. Vita S. Columbæ Abbatis ſæc. 1. Bened. pagin. 364. nu. 18. *Rurſus per Paroſticiam eccleſiæ reverſus nulla talis exitus reliquit veſtigia.* Ubi Bollandiſtæ tom. 2. Junii pag. 234. habent, *Paruſticiam*. Vide *Poſterula*.

¶ PAROSUS, ἀλιεύς, in Gloſſ. Lat. Gr. MSS. *Peroſus*. Leg. forte *Baroſus*, ex Barthio.

¶ PAROXYSMUS, vox Medicis nota, Acceſſio & impetus ſæviens febris, a Gr. παροξυσμός. Medic. Salern. edit. 1622. p. 256. *Si quidem in ipſis Paroxyſmis ... a cibis abſtinendum eſt.*

¶ PARPAGLIONES, *Velæ utiles, cum fortuna imminet ſeu tempeſtas*, in Gloſſ. Barberini ad *Docum. d'Amor.* edit. Ubaldini p. 259.

Vele grandi, e veloni
Terzaruoli, e Parpaglioni.

¶ PAR-

Digitized by Google

¶ PARPAILLOLA, Monetæ ſpecies, de qua Pittonus in Hiſt. Aquenſi lib. 3. cap. 9. ſic loquitur: *Reue de Sicile fut contraint de donner cours à une tres mauvaiſe monnoie de fort bas alloy, qu'on fabriquoit en la ville de Taraſcon. Ces pieces furent appellees Parpaillolos, deſquelles il en falloit 33. pour un ecu. Et comme nos Religionnaires du ſiecle dernier les remirent en uſage, les Catholiques de Provence les appellerent Parpaillaux, qu'on pourroit expliquer faux monnoyeurs; en de leur chef, Parpaillo.* Vide *le Blanc* in Tract. Hiſtor. de Monet. Franc. p. 261. Italis *Parpaglivola* & *Parpaiola*, Mediolani potiſſimum in uſu. Charta ann. 1343. to. 2. Hiſtor. Dalphin. p. 516. *Quodque nulla quæcumque aliæ moneta præterquam noſtra & illa domini noſtri Papæ, domini Francorum Regis pro eo quod æſtimabuntur, & domini Regis Siciliæ, videlicet Parpaillola alba pro quindecim denariis..... curſum habeant per terram noſtram.* *Coquillard* apud Borellum: *Force monnoye & Parpignolles.*

¶ PARPALIO, Papilio, inſecti genus, Ital. *Parpaglione*, Gall. *Papillon*. Annal. vett. Mutin. ad ann. 1299. apud Murator. to. 11. col. 75. *Dicto tempore venerunt ex ultramontibus maximæ Parpalionum rubeorum multitudines, ita quod aer erat totus plenus & maxime per ſtratas publicas & per ſtratam regalem & volabant Romam verſus.*

¶ PARPRISIUM. Vide in *Porprendere*.

¶ PARQUETUM, Idem quod *Parcus*. Chartul. Gemetic. to. 2. p. 8. *Et quatuor boum & duorum equorum ad aratrum per totam foreſtam ſuam, exceptis quinque defenſiis, ſcilicet heya Mori cum laudis ſuis & haya de Ezy & Parqueto de Bornevilla &c.* Hinc

¶ PARQUETUM, Conſeptum fori, Græcis *Δικαστήριον*, noſtris *Parquet*. Idem Chartular. to. 1. p. 270. *In oſtio Parqueti curiæ noſtræ alta & intelligibili voce legi fecimus.*

¶ PARQUETUM, Fori auditorium, qua etiam notione *Parquet* uſurpamus. Areſtum Parlamenti an. 1394. apud Meneſter. Hiſtor. Lugd. pag. 73. *Dimiſſa cruce ſua* (Archiepiſcopus) *in Parquete ſeu prætorio, cum ipſis & dicto Commiſſario cameram Concilii adiverat.* Occurrit eodem ſignificatu in Statutis Avenion. lib. 2. rubr. 9. art. 30.

1. PARRA. Fragmentum Petronii: *Frater ejus fortis fuit, amicus amico, manu uncta, plena menſa, & inter initia malam Parram pilavit.* [Ubi *mala parra* mihi ſignificare videtur adverſam fortunam; ita ut ſenſus ſit, inter initia adverſam fortunam ſuperavit; Veteribus quippe inauſpicatum omen habebatur cantus parræ.]

¶ 2. PARRA, *μῖνα, ὄρνεον, πυρραλλὸς, ἢ ἀσπαγαλίσκος*. Gloſſ. Lat. Gr.

¶ PARRAGO & PARAGO. Breve de terris & vineis quas acquiſivit Rodulfus presbyter & grammaticus an. 1040. ex Chartular. Aptenſi fol. 29. *Alia vinea eſt mea in Domanova quam dedit mihi Ato filius Ponciæ pro anima patris ſui & matris ſuæ & pro ſeipſo. Alia vinea eſt in loco qui dicitur Podius Launulfus. In civitate quadam Parrago juxta rivum qui dicitur Margarita. Alia Parrago eſt ſub ipſa quæ fuit avi mei ad Ulmum. Alia eſt ſuper eccleſiam S. Pauli quam adquiſivi ex parte pro anima Agilburgi, & ex parte pro pretio quod dedi. Alia Parrago eſt ad partem Septentrionalem ultra rivum Cauſalonem, quæ mihi ab avunculo meo & filiis ejus devenit. Alia eſt juxta eam quæ mihi ab avo meo ſucceſſit per quam aqua molendini diſcurrit. Alia eſt ad Borcam .... quam habet Rodulfus ex comparatione pretii. De vineis autem ad Borcam poſitis, &c.* Charta ann. 1056. ibid. fol. 75. v. *Unus manſus cum terris ſibi pertinentibus, cultis & incultis, cum ortis & Paraginis, & omni exitu ſibi debito.* Perperam editum *poraginis* to. 1. Gall. Chriſt. inter Inſtr. p. 76. Ex quibus per *parraginem* vineam ſignificari maniſeſtum eſt; quæ *Parrago* mihi dicta videtur quod in pergulæ modum, Gall. *Treille*, ligata eſſet, ab Hiſpan. *Parra* vel *Parral*. Vide *Parrale* & *Saloz*.

PARRALE, Pergula, clatri, *Treille de vigne*; ex Hiſpanico *Parral*. Jacobus I. Rex Arag. in Foris Oſcæ ann. 1247. fol. 17. *De palo de Parrali, qui de nocte, vel de die traxerit, vel ſolverit eam; det de caloma 10. ſol.*

¶ PARRANA, PARRANEA, vulgo *Parran*, Tenementum quod ab uno *tenentiario*, ut vocant, tenetur, ad diſcrimen agri, cujus plures ſimul domini ſunt, quem Ruthenenſes *Hertum*, vulgo *Hort*, appellant. Chartular. majus S. Victoris Maſſilienſ. p. 14. *Ad pratum Ancborium habemus unam Parranam quæ tenet ad ſeunum, &c.* Tabular. S. Martini de Altopodio in Ruthenis: *Petrus Dayos villæ Altipodii juratus dixit ſe habere ... quandam Parraneam ſitam in affario del boſco, &c.* Occitanis inferioribus *Parranea* dicuntur agri ſuburbani, muris foſſiſque civitatis viciniores. Paſſim occurrit in Inſtrumentis Pontis S. Spiritus.

¶ PARRECHIA, pro *Parochia*. Vide in hac voce.

PARRICUS. Vide *Parcus*.

PARRIGO, [Idem quod *Parrago*. Vide in hac voce.] Tabularium Abbatiæ Conchenſis in Ruthenis Ch. 192. *Una manſione cum curte, cum horto, cum Parrigine, totum & abintegrum, &c.*

¶ PARROC, Parcus minor, a Saxon. Pearroc, Locus ad ferarum cuſtodiam. Charta ann. 1182 apud Kennett. Antiquit. Ambroſd. p. 136. *Duæ acræ & dimidia quæ vertuntur in Parroc & in altero campo viginti acras, &c.*

¶ PARROCHIALIA. Vide in *Parochia*.

PARROCHIATIO. Charta Philippi Auguſti ann. 1185. apud Morinum in Hiſt. Vaſtinenſi p. 706. *Si vero grangia per heredum ſucceſſionem, ſeu quolibet alio modo ad Parrochiationem venerit, ad 5. ſolidos conſuetudinis redibit*, i. ad proximum hæredem. Ubi *Parrochiatio* idem videtur quod *premeſſe* appellatur in Conſuetudine Britanniæ: ubi *retrait de premeſſe*, eſt cum prædium diſtractum, jure *retractus*, ad proximum hæredem devenit. [Occurrit eadem notione in Conſuetud. Beneharn. tit. 40. art. 16. tit. 47. art. 3. 20. 31. tit. 56. art. ult.] *Parrochiatio*, autem ex Gallico *prochain*, id eſt *proximus*, deducitur.

¶ PARROFIA, ut *Parofia*. Vide ibi.

PARROLA, PARROLIA. Vide *Parolla*.

PARS, Schiſmatici qui in Eccleſia ſchiſma amplectuntur, ſeu qui hæreticis adhærent. Ita hanc vocem uſurpant paſſim Patres, qui alteram *Eccleſiæ* nomine indigitant. Sic S. Auguſtinus non uno loco *Partis Donati* meminit, ut & Optatus, Cyprianus in Epiſt. 72. Pelagius I. PP. in Epiſtola ad Viatorem edita ab Holſtenio, &c. Epiſtola Epiſcoporum Italiæ ad Illyricos in Fragm. Hilarii: *Nicæni tractatus adverſus Arium Sabelliumque, cujus Photinus Partiaria hæreditate damnatur, decreta ſervamus.* Ita vocem hanc pro factione uſurpat S. Hieronymus Epiſt. 7. *Qui ſub occaſione partium clementiſſimi Principis ſæviſſimus omnium extitit tyrannorum.* [Noſtri *Parti* eadem notione dicunt.]

PARS, pro Regione, quomodo dicimus *partie*, hac notione. Sulpitius Severus lib. 1. Hiſtor. *Inde in Parte turris Gader tabernaculum fecit.* Capitulum 3. ad legem Salicam cap. 5. *De negotiatoribus qui Partibus Slavorum & Avarorum pergunt, &c.* [Elmham. in Vita Henrici V. Reg. Angl. edit. Hearnii cap. 33. pag. 86. *Quod ſubditi eorumdem principum .. merchaudizare poſſint, tam per terram quam per mare & aquas, ſolvendo cuſtumas, gabella & deveria, ... obſervando leges &*

conſuetudines Partium ad quas applicata ſeu in quibus converſari contigerit.]

☞ Hinc vulgaris illa dictio, hodieque nautis Rhodani uſitata, qua pars Orientalis Rhodani *a parte imperii*, Occidentalis vero *a parte regni* nuncupatur. Quæ diſtinctio ab illa opinione fluxit, quæ regnum Arelatenſe provinciaſque ultra Rhodanum poſitas temere & falſo Imperatoribus tribuebat.

Pars Virorum, Locus in Eccleſia ubi ſtant viri. Stabant autem ii in navi, ad Meridiem & ad dextram, mulieres ad Septentrionem & ad ſiniſtram. Ordo Romanus: *Diaconus ſtat verſus ad Meridiem, ad quam Partem viri ſoleat confluere.* Amalarius l. 3. de Eccleſ. Offic. c. 2. 32. *Maſculi ſtant in Auſtrali Parte, & fœminæ in Boreali, &c.* Adde Micrologum c. 9. Honorium Auguſtod. l. 1. c. 145. l. 3. c. 66. Amalarium in Eclogis de Officio Miſſæ p. 1353. 1358. edit. Baluzii, Durandum l. 1. Ration. c. 1. n. 46. &c. Synodus Romana an. 853. c. 33. *Et ſicut diſcrete in Eccleſia ſingula videatur expoſita, ita virorum Pars & mulierum Partibus ſuis contenta ſit.* Deſcripſit Baronius an. 57. nu. 125. hanc inſcriptionem Chriſtianam Vaticanam, Ad Sanctum Petrum Apostolum, Ante Regia, In Porticu Columna Secunda, Quando Intramus Sinistra Parte Virorum Lucillus et Januaria Honesta Foemina. Ex qua quidem inſcriptione colligit idem Baronius viros ſiniſtram templi partem ut tum digniorem habitam, mulieres vero dextram occupaſſe: quod quidem vix ſibi conſtat. Nam cum vetera Chriſtianorum templa ad Orientem exſtructa fuerint, virique in iis ad Meridiem, mulieres ad Septe trionem locum habuerint, neceſſe eſt ut introeuntibus pars virorum dextra fuerit, quod videtur adverſari inſcriptioni: niſi quod revera reor, *ſiniſtra pars virorum*, hoc loco ſit, pars ſiniſtra reſpectu partis virorum. Nam conſtat partem altaris, in quo legitur Evangelium, *ſiniſtrum cornu* appellari.

Pars, Actor. vel reus, quomodo dicimus *Partie*. Lex Wiſigoth. l. 2. tit. 2. §. 4. *Pars utraque, id eſt, tam petentis, quam petiti, &c.* Joannes Sariſbet. Epiſt. 6. *Cum ergo Partibus ſuper hoc dies eſſet præfixa, &c.* Quoniam attachiam. c. 57. §. 4. *Et adveniente die quindena, Pars proſequens compareat in Curia, & petat Partem ſuam, & faciat eam vocari per bedellum, &c.* [Charta Henrici IV. Reg. Angl. an. 1401. apud Rymer. to. 8. p. 211. *In rem ſuam propriam in hac parte (ut aſſerit) conſtitutam, Partem actricem ex parte una, & Johannem Shakel armigerum Partem ream ex altera.* Paſſim. Vide l. 6. Cod. de Part. interempt.

¶ Pars Actorea & Citata, in Sententia Sigiſmundi III. Reg. Poloniæ, apud Ludewig. to. 6. Reliq. MSS. p. 225. *Partis utriuſque tam Actoreæ quam Citatæ allegationibus, probationibus & exceptionibus accurate perpenſis.*

¶ Pars, Advocatus, qui actoris, vel rei partes agit & tuetur. Inſtrum. an. 1105. apud *Le Blanc* in Diſſert. Hiſt. de Monet p. 52. *Cumque ſtatuto ſimul termino convenilſent, Pars Oddonis agere cœpit contra partem domini Abbatis, ... At vera pars B. Mariæ* (Farfenſis) *enucleatius, veriuſque ipſum perſpiciens edictum, aſſerebat quod, &c.* Pandect. l. 32. leg. 97. *Imperator interrogavit Partem legatarii.*

¶ Pars Divina. Vetus Charta MS. *Vineas vero ... nos antea de Sargite quondam tenentiante, Parte divina, cum terra comparavimus.*

Pars Terræ, Sors hæreditaria in prædiis paternis aut maternis. [Vulcatius in Caſſio: *Vivant in patrimonio parentum pro Parte donata.* In Marco: *Filii Caſſii & amplius media Parte receperunt paterni patrimonii.*] Charta Gaufredi de Liziniano Dom. S. Hermetis an. 1248. in Reg. Inculiſmenſi Cameræ Comput. Pariſ. fol. 49. *Quod dictum caſtrum habebam & tenebam & explectebam ratione Partis terræ matris meæ Hiſabellis, &c.* Exſtat Charta S. Ludovici Regis Franciæ an. 1246. menſ. Auguſt. in Regeſto Cenomanenſi fol. 10. num. 15. qua Carolo Comiti Provinciæ fratri, & ejus hæredibus, ex conſenſu Comitum Atrebatenſis & Pictavenſis fratrum *dat, & pro Parte terræ aſſignat Andegavenſem Comitatum cum pertinentiis.* In alia ejuſdem Regis ann. 1260. menſ. Junii de dotalitio reginæ Margaretæ uxoris: *Et apres ce nous eaſſions donne & aſſigur a noſtre feeil Charle Comte de Provence & a ſes hoirs la devant dite cite du Mans, avec ſes appartenances, &c. Pars hæreditatis*, in Charta ejuſdem S. Ludovici Regis pro Roberto Atrebatenſi Comite fratre an. 1237. apud Hareum in Caſtellanis Inſulenſibus p. 81. Vide Notas ad Stabilimenta ejuſdem Regis l. 1. c. 8.

¶ Partem Habere *cum Rege*, Formula uſitata cum in *aſſociationem* Rex vocabatur ab aliquo, ut bona ſua facilius tutaretur, ejus patrocinio, quam ob rem Regi partem aliquam in eadem bona aſſignabat. Stabilim. an. 1270. l. 2. c. 31. *Sire, ma mere ſa franche ſame le Roy, & nul ne Part au Roy que Sainte Croix & Saint Agnen ſelonc l'uſage d'Orleanois.* Vide *Pariagium* in *Par.*

Partes dicuntur divinæ Euchariſtiæ vel panis Euchariſtici particulæ, quæ a Sacerdote inter Miſſæ ſolemnia fractæ in partes minutiores, fidelibus diſtribuebantur ad Communionem: Ἅγιαι μερίδες, Evagrio l. 4. c. 36. [in Vita Lucæ junioris p. 985.] & in Euchologio, καὶ τὴν δεσποτικὴν μερίδα ἐν ἁγίῳ ποτηρίῳ. S. Auguſtinus apud Bedam in c. 10. prior. ad Corinth. & apud Gratianum de Conſecr. diſt. 11. can. 58. *Nec quando manducamus Partes de illa facimus: & quidem in Sacramento ſic fit, & norunt fideles quemadmodum manducent carnem Chriſti: unuſquiſque accipit partem ſuam, unde & ipſa Gratia* (i. ipſa Euchariſtia) *Partes vocantur.* S. Cyprianus de Lapſis: *Et alius, qui & ipſe maculatus, ſacrificio a Sacerdote celebrato, Partem cum cæteris auſus eſt latenter accipere, ſanctum Domini edere & contrectare non potuit, cinerem ferre ſe apertis manibus invenit.* Ubi obſervandum Euchariſtiam olim fideles de manu Sacerdotis manu ſua accepiſſe, quod etiam ex 21. Statuarum Chryſoſtomi colligitur, ubi δέχεσθαι τῇ χειρί ter habet. Apud Euſebium l. 7. c. 9. legitur χεῖρας εἰς ὑποδοχὴν τῆς ἁγίας τροφῆς προτείνειν. Utramque enim manum porrigebant, & cavo dextræ ſuppoſita ſiniſtra panem ſuſcipiebant, ut eſt apud Cyrillum in 5. Myſtag. Rurſum idem Cyprianus de Opere & Eleemoſ. *Quæ in Dominicum ſine ſacrificio venis, quæ Partem de ſacrificio quod pauper obtulit, ſumis.* Quem morem inſinuat alibi non ſemel, Epiſt. 56. & lib. de Bono patient. ut & Cornelius PP. Epiſt. ad Fabium Antioch. S. Ambroſius Epiſt. ad Theodoſium apud Theodorit. S. Hieronymus Epiſt. ad Theophilum. Obtinuit poſtea ut Sacramentum Laicis non in manus traderetur, ſed in os insereretur, ut obſervat Balſamon ad canon 101. Concilii in Trullo; idque cautum canone 2. Concil. Rothomag.

Quæ porro ſupererant particulæ ſacræ Euchariſtiæ, pueris abſumendæ dabantur ex veteri more, ut teſtatur Evagrius loco citato, quem ſua etiam ætate obſervatum teſtatur Nicephorus Calliſt. l. 17. c. 25.

Particulæ, Eadem notione. Cæſarius Heiſterb. l. 9. c. 25. *Noſtis, domne, quod hic repoſueritis Particulas. Sic enim hoſtias vocare ſolent.*

Partes autem vocabant veteres, quidquid è convivio decerpebatur, & miniſtris aut mittebatur, aut reſervabatur. Lampridius in Alexandro Severo: *Semper de manu ſua miniſtris convivii, & panum Partes, aut olerum, aut carnis, aut leguminum dabat, &c.* Vide Eckeardum juniorem de Caſibus S. Galli c. 2. p. 51.

¶ Pars,

Digitized by Google

¶ PARS, Luſio, Gall. *Partie de jeu*, in Regeſto 80. Chartophylacii regii Ch. 509. an. 1352.

PARS, pro *Partie de guerre*, videtur ſumi apud Gauterium Antioch. de Bellis Antioch. p. 457.

¶ PARTES, Rationes, qua notione dicimus etiam *Parties*. Charta an. 1 Theodorici Reg. tom. 3. Analect. Mabill. p. 225. *De pagenſis noſtris unuſquiſque per manus noſtras recipimus, vel adrecipere habemus, unde apud Hadingam vicedomino Partes exinde fecimus*

¶ PARTEM FACERE, Fœdus cum aliquo facere, inire, Gall. *Faire parti, ſe liguer*. Litteræ Roberti Comit. Flandr. an. 1319. apud Rymer. tom. 3. p. 771. *Et ſi Scoti ad noſtros portus declinant, & noſtri homines ad Scotiæ portus ſimiliter declinaverint, intentionis noſtræ & noſtrorum non eſt eos propter hoc in errore fovere, nec in crimine cum eis participando comitare; ſed ſolum mercaturas exercendo, Partem minime facientes.*

¶ PARTEM SUAM FACERE, in Statutis Aſtenſ. Collat. 16. c. 74. fol. 53. *Compellere teneatur alium conſortem illius domus vel ædificii facere ſuam Partem ſeu ſolvere expenſas dictæ aptationis.*

TRAHERE IN PARTEM, Gall. *Tirer à part*, Aliquem è turba ſeducere, apud Eckeardum Jun. de Caſib. S. Galli c. 1. Cæſarium lib. 2. c. 6. Guill. in Vita S. Bernardi lib. 1. c. 12. Herbertus l. 2. de Mirac. c. 41. *Mater in Partem filiam trahit, & lurida tabis apparitionem innotuit. In partem ſecedere*, in Collat. 1. Carthag. c. 10. *In partem ire*, in Libello delati judicii apud Camillum Peregrinum lib. 1. Hiſt. Longobard. p. 225. *Secedere in partem*, apud Victorem Uticenſ. lib. 3. & Greg. Turon. de Vitis Patr. cap. ult. *In partem ſtare*, vel *in parte*, apud Fauſtum in Vita S. Mauri Abbatis n. 49. Vide Acta S. Dorotheæ n. 8. 13. & Revelationem Stephani II. PP. *In partem ſecedere*, lib. 4. Chron. Caſin. c. 39.

¶ AD PARTEM, vel AD PARTES à Gall. *A part*, Seorſum, ſeparatim. Teſtam. Andreę de Luxemb. Camerac. Epiſc. tom. 9. Spicil. Acher. p. 295. *Reſervando tamen ſibi plenam & omnimodam poteſtatem huic teſtamento ſuo ... addendi, ſubtrahendi ... per cedulas, codicillos, aut literas clauſas ad Partem factas, ſeu hujuſmodi teſtamento incorporandas.* Vita S. Yvonis tom. 4. Maii p. 550. *Epiſcopus & Cantor & alii convivantes non comedebant de oleribus, piſis, vel fabis, quas iſte comedebat, quia iſta ſpecialiter parabantur pro eo & ad Partem.* Lobinell. Hiſtor. Britan. tom. 2. p. 555. *Arma, gladii, enſes, lanceæ, quæ inventa fuerint in monaſterio S. Victoris, reponantur in aliqua camera deputata ad Partes.* Limborch. Sent. Inquiſ. Toloſ. p. 181. *Te merito ſuſpectum fecimus poni ad Partem in carcere, ut certius veritas probaretur.* Charta ann. circ. 1320. ex Regeſto *Noſter* fol. 440. v. *Ordinatum eſt quod Eſmelus judæus non computetur cum aliis, ſed ſolvat ad Partem ſecundum quantitatem bonorum ſuorum.*

¶ PARS PUBLICA, Reſpublica. Lex Longob. lib. 3. tit. 13. §. 2. *A proprio Comite, vel à Publica Parte, id eſt: qui rempublicam agunt.* [Leg. Caroli M. apud Murator. tom. 1. part. 2. col. 1. *Petro te appellat Martinus, qui eſt advocatus de Parte publica.*] Fredegarius in Chron. c. 66. *Cui* (Heraclio) *ſucceſſit in Imperii gradum Conſtantinus filius ejus, cujus tempore Pars publica à Saracenis nimium vaſtatur. Pars reipublicæ*, eadem notione, in Epiſtolis 45. & 47. ex iis quæ habentur tom. 1. Hiſt. Franc. Anaſtaſius in S. Zacharia PP. p. 78. *Idem caſtrum & tertiam partem, quam pignoris cauſa detinebat, Parti reipublicæ reſtituerat.* Ita

AD PARTEM ALICUJUS SOLVERE dicebant. [Charta Dagoberti I. Reg. Franc. apud Miræum tom. 1. p. 241. *Omnia & ex omnibus quidquam ad Partem noſtram, vel fiſco publico, de ipſo mercadoe ex ipſa mercimonia exactare potueris.*] Capitula Ludovici Pii ad Legem Salicam c. 3. *Ibi volumus ut 40. denariorum ſolutio quantitatem habeat, quam vel Saxo, vel Friſo ad Partem ſalici Franci cum eo litigantis ſolvere debet.* Charta ejuſdem Ludovici pro Eccleſia S. Juliani Brivatenſis: *Et nemini cuilibet obſequium pro prædictis rebus feciſſent, niſi annuum ad Partem Regis annuatim caballum unum cum ſcuto & lancea præſentaſſent, &c.* Lex Ripuar. tit. 57. §. 2. *Aut ſi legibus eum non potuerit defenſare, ad Partem Regis 200. ſol. culp. jud.* Lex Bajwar. tit. 1. c. 6. §. 3. *Ad Partem fiſci pro freda præbeat fidejuſſionem.* Joannes VIII. PP. Epiſt. 301. *Sciatis per annum quemque veſtrum centum aureos dabitis noſtræ Parti.* Anaſtaſius in S. Hadriano p. 105. *Ut antefatas quas abſtulerat civitates, pacifice B. Petro redderet, & juſtitias Parti Romanorum faceret.* Charta Hugonis Regis Italiæ an. 928. tom 12. Spicilegii Acheriani: *Neque aliquod ſervitium, quod ad publicam Partem pertinuiſſe viſum fuit, &c.*] Charta Archembaldi Arch. epiſc. Turon. an. 993. in Tabular. Major. Mon. *Concedo ut quidquid ex ipſis capellis ad Partem Epiſcoporum ſive Archidiaconorum hactenus in annona, vino ... exactum eſt, &c.*] Vide Meuriſſium in Epiſcopis Metenſib. p. 175. [& Mabillonium tom. 2. Annalium p. 596.]

EX PARTE S. Eulogius lib. 2. Memorial. SS. c. 1. *Vivaci educatione literaria captus, nec non ex Parte linguæ Arabicæ cognitus, totam pene juventutem in prædicto cœnobio exegit.* Phraſis Hiſpanica, *por Parte de lingua Arabica*, id eſt, quod ſpectat ad linguam Arabicam, Galli dicerent, *à l'egard de, &c.*

¶ PRO PARTE, quomodo dicimus, *de la part, &c.* Nomine vel mandato alicujus. Litteræ ann. 1333. tom. 2. Hiſt. Dalphin. p. 241. *Petro de Ambello caſtellano de Laborello, pro Parte domini noſtri Dalphini Viennenſis ſalutem & dilectionem.* Infra: *Unde tibi præcipimus & diſtricte mandamus, vice & nomine dicti domini Dalphini quatenus, &c.*

¶ PARS, pro *Lege*, l. hac parte. C. de prox. ſacr. ſcrin. lib. 12. l. nemo 5. C. de maleſ. quæ eſt Conſtantini. Etiamnum ita Venetiis vulgo appellatur. Ita Pancirolus lib. 1. Theſaur. var. lect. c. 77.

PARTES EDERE, Partitiones orationis facere, orationem per partes ac verba ſingula examinare. Quintilianus lib. 1. c. 14. *Et illa quidem minora præſtare debebit, ut Partes orationis reddi ſibi ſoluto verſu deſideret, &c.* Ejuſmodi ſunt Priſciani *Partitiones* 12. *primorum verſuum Æneidos.* Gotofridus Viterb. part. 16. Panth.

Nunc quoq; Grammaticæ ſummus Donatus in arte,
Hieronymus cum diſcipulo docet edere Partes.

Neſcio an huc pertineat vetus Inſcriptio Placentiæ, apud Petrum Mariam Campum lib. 14. Hiſt. Eccl. Placentinæ: V. F. C. TERENTIUS. FRUCTUS. SIBI. ET. ATTICO. SER. QUI. VIXIT. ANN. XX. LITTERATUS. GRÆCIS. ET. LATINIS. LIBRARIUS. PARTES. DIXIT. CCC. IN. FR. P. XV. IN. AG. P. XXV.

Extat in Biblioth. Sangermanenſi Codex MS. cum hoc titulo: *Incipit tractatus in Partibus Donati, cujuſdam Presbyteri Zmaragdi.* [Statuta MSS. Augerii Epiſc. Conſeran. an. 1280. *Diſtricte inhibemus ne quis in civitate vel diœceſi noſtra docere vel ſcholas tenere in quacumque facultate præſumat abſque noſtra licentia ſpeciali; & alphabetum tamen & pſalterium tantum eccleſiaſticum, & Donatum ſeu Partes unuſquiſque libere docere poſſit.* [Joan. Molinetus p. 117.

. . . Sçait ſes Pars & ſon cacbonnet.

[Sic Burgundionibus aliiſque vocatur liber, in quo rudimenta ſeu prima Litterarum elementa traduntur: quo ſenſu accipiendum videtur] Epitaphium à Naudęo editum:

Hic Jacet Jodocus,
Qui fuit Romæ coquus,
Magiſter in Artibus,
Et doctor in Partibus,

Et

Digitized by Google

Et de gratia ſpeciali
Martuus in beſpitali.

[Adde Maſcurat.p.6.] Rabelaiſius lib.1.c.14. *Hugutio, Flebar, Grecifme, le Doctrinal, les Pars, le Quid eſt, &c.* Hanc Grammaticæ partem, *qua docentur adoleſcentes ſcripta intelligere & probare*, ut eſt apud Martian. Capellam lib.3. σχιδογραφίαν vocat Anna Comn.lib.14.Alexiad.p.485. aitque recentiorum fuiſſe inventum præcipuos in ea neſcio quos nominans magiſtros, Stylianos, Longobardos, ſeu Italos, quos Glaber lib.2.c.12. & Paulus Warneſrid.lib.6.de Geg.Longob.c 7. Grammaticæ præ ceteris operam impenſius dediſſe teſtantur. Atque ea notione σχεδογραφεῖν, pro *edere paſtes*, uſurpat Baſilius lib. περὶ γυμνασίας γραμματικῆς ut & σχέδος pro *partibus* idem Scriptor & Manuel Moſchopulus, qui hanc potiſſimum Grammaticæ partem illuſtraverunt, poſterior libro quem περὶ σχεδῶν inſcripſit.

PARSCHALCUS, Homo mediæ conditionis inter liberos & ſervos Vide *Barſcalcus*.

PARSIARE, Ital. *Partaggiare*. Vetus Charta apud Ughellum tom.7.p.263. *Non babeatis poteſtatem ſupraſcriptam bæreditatem alienare, id eſt, vendere, vel donare, aut in pigni ponere, pro devito Parſiare, &c.* Id eſt per *diviſam*, ſeu teſtamentum, dividere.

¶ PARSIMONIA, Jejunium & vigilia, ſeu parcitas ſomni & cibi. Vitæ Patrum Eremit.tom.2. Concil.Hiſpan p.649. *Tribuſque diebus totidemque noctibus in Parſimoniis & fletibus perſeverans, ante altare ſub quo venerabile corpuſculum ſacra Martyris ſitum eſt, pavimento proſtratus incubuit.*

¶ PARSIMONIUM, μικρολογία, in Gloſſ Lat.Gr.

¶ PARSIMONIZARE, Cum parcimonia diſtribuere. Vita S.Bernardi Menthon.tom.2. Junii p.1078. *Bona ſua pauperibus Parſimonizans in propria menſa eis aſſidue opulenter miniſtrabat.*

¶ PARSIMUM, Territorium, diſtrictus, juriſdictio. Charta an.1527. in Tabul.Archiep. Auſc. *Proclamationem dominorum Comitum Armeniaci & Feſcuſiaci tam in Parſimo comitale Auxis, quam in Parſimo dom. Auxitan. Archiepiſcopi, &c.*

¶ PARSINALIS. Epiſt.Petri Bernardi Grandim. Ex-prioris apud Henric. II.Reg.Angl. de nece S.Thomæ Cantuar.apud Marten.tom.1.Anecd.col.563. *Hæcne threna tragedi Parſinalis didicere ibides noſtra eremi?* F *Parricidalis*.

¶ PARTAGIUM, Ea hæreditatis pars & portio, quæ unicuique, ex bonorum paternorum vel maternorum diviſione, competit. Charta an.1276.in Chartul. minori S.Benigni Divion. *Dominium omnium prædictorum, quæ omnia & ſingula dicta ad meum Partagium devenerunt.* Alia ejuſdem anni ibidem: *Quæ omnia per Partagium meum devenerunt in partagio facto de me & Adclinetta ſorore mea.* Charta an.1308 tom 2. Hiſt. Dalphin p 141. *Recipiente pro ſe & ſuis bæredibus, bonas & firmas donationes & quitationes de omni jure, actione, Partagio & requiſitione ipſis & ipſorum cuilibet competentibus & competituris.* Regeſt. Parlamenti an.1401.tom 4.Hiſtor. Harcur.p.1122. *Inter ſe Partagium fecerant de ſucceſſione omnium bonorum defuncti Guillelmi de Haricuria.* Occurrit præterea tom.1. April.p.152.

¶ PARTATGIUM, Eadem notione, in Charta Roberti Comit.ann.1286.apud Baluz.tom.2.Hiſt.Arvern.p.121. *Pro jure quocunque, Partatgio & frayreſchia.*

¶ PARTENDA, Pars, portio. Tabular. Voſienſe fol.44. *Debet Guaanola in ſua Partenda 10.denarios & medietatem fructuum de arboribus.*

PARTHICÆ PELLES, olim magno in pretio. Matthæus Silvaticus: *Fenutio, id eſt, pelles Parthica.* Ex φοινικῶν, nam pelles Parthicæ purpureæ erant; & ex iis fiebant Imperatorum calcei. Pollio in Claudio: *Zanchas de noſtris Parthicis paria duo.* Corippus lib.2. de Laudibus Juſtini:

Purpureo ſuræ reſonant fulgente cothurno,
Cruraque puniceis induxit regia vinclis,
Parthica Campano dederant quæ tergora fuco.

Guillelmus Apul.lib.1.Rer.Norman.

. . . aſſumitur Imperialis
Purpurea, pes dexter decoratur pelle rubenti,
Quæ ſolet Imperii qui curam ſuſcipit uti.

Pellium Parthicarum meminit etiam Ammianus l.22. *Notum eſt enim ſub Maximiano Cæſare vallo Regis Perſarum direpto, gregarium quendam poſt ſacculum Parthicum, in quo erant margaritæ, repertum, projectis imperitia gemmis, abiiſſe pellis nitore ſolo contentum.* *Corrigia Partica*, apud veterem Scholiaſtem Juvenalis Sat.5. id eſt, ex corio. Vide Salmaſ.ad Hiſt. Aug. & Notas ad Villharduinum p.308.309.

PARTHICARII, Harum pellium mercatores, in l.2. Cod.de Excuſat.muner.

¶ PARTIALIS, Partilis. Epiſt.Xiſti II. PP. ad Hiſpanos tom.1.Concil.Hiſpan.p.114 *Qui ad hoc naturam noſtræ carnis & ſtatus virilis formam aſſumens, humiliter ſe uſquequaque diſtendit, ut omni humano genere in unitatem redacto, totius corpus unitum perficeret Eccleſiæ: atque ita ad totius compaginis pertineret commodum membrorum Partialis iſta diſtinctio.*

¶ PARTIALITAS, Factio, partes, Gall. *Partialité*, *parti*. Synodus Pergam.an.1311. apud Murator. tom. 9. col.570. *Si de cætero contigerit Archipræſulem Mediolanenſem ... extra civitatem & diœceſim propriam exulare propter ... Partialitates inibi vigentes, ſchiſma vel aliam cauſam conſimilem.* Statuta Monaſt S Claudii an.1448. *Jurgia, contentiones atque diviſiones & Partialitates in ipſo monaſterio, & inter abbatem & fratres ... oriri facere diverſimode conſueverunt, &c.* Johan.à Leydis lib. 29. c.16. *Anno D. 1350. ortæ ſunt in Hollandia duæ factiones ſeu Partialitates.* Adde Acta SS.tom.1. April p 121.

¶ PARTIALITAS, Partium ſtudium, Gall. *Partialité*. Inqueſta an.1440.in Tabul. Caſſanienſi: *Promittunt teſtimonium perhibere veritati omnibus prece, pretio, odio, Partialitate, vel favore repulſis.* Sermo Mag.Joh.Pariſ. in Conc.Conſtant.in Bibl.Heilsbr.p.110. *Sine aſperitate conſtantem, ſine Partialitate communem.* Occurrit præterea in Chron.Dom.de Gravina apud Murator. to.12. col.611.

¶ PARTIARIUS COLONUS, Quocum dominus fundi partem capit in fructibus. Vide *Medietarius*.

¶ PARTIARII, Servi, qui duobus dominis obnoxii erant. Epiſt.Paſchalis I.PP.apud Murator.tom 2. p. 220. *Nec non colonos, aut Partiarios & ſervos ſubjacentes.*

¶ PARTIARII, Qui aliquid in commune habent, ejuſdem rei participes. Leges munic. Mechlin.tit.14 art.19. *Illius ſtillicidii excipiendi vicini quaſi Partiarii aqua utrimque onera ſuſtinebunt.* Utitur Apul. Metamorph. lib.4.8.& Tertull.lib.3.adverſ. Marc. cap.16. Vide *Parcennarii*.

PARTIALES. Innocentius III.PP.lib 13. Epiſt 95, *Et quod ſervientes cuſtodum, quos nominant Partiates Pinetam pro communi cuſtodire jurabant ... quod Partiates per monaſterium certum numerum trabium in feudum percipiebant de ſilva, & juramento fidelitatis eidem propterea tenebantur: & quod ſervientes eorum jurabant pro monaſterio ſilvæ cuſtodiam in Abbatis præſentia, &c.* Ita videntur dicti cuſtodes ſilvarum, apud Ravennates, ſeu qui partes nemorum cuſtodiendas in beneficium acceperant: *Serjanteriæ* ſpecies. Niſi potius legendum ſit *Porciates*, ut fuerint ii qui glandationem *porcorum* curabant, eique invigilabant.

☞ Magis arridet *Partiates*. Ut eſt emendandus Anonymus apud Murator. tom.16. col.271. *Omnes Imperiales*

Digitized by Google

viales de Arimine cum violentia & cautela lethaliter infugavit, & præſertim Parcitates illos de Landiciao, & plurimos alios nobiles viros infiaitos. Ubi leg. *Parciates.*

¶ PARTIATIM, Privatim, ſingulatim. Charta an. 1542. apud Calmet. tom. 3. Hiſtor. Lothar. inter Probationes col. 396. *Ut in poſterum dictus Dux Antonius, ejus heredes & ſucceſſores Duces Lotharingiæ, & ſubditi eorum, tam Partiatim, quam generatim nulla moleſtia afficiantur.* Occurrit etiam apud Cæl. Aurel. lib. 1. Acut. c. 11.

¶ PARTIBILIS, In partes dividuus. Placitum an. 16. Eduardi I. Reg. Angl. apud Th. *Blount* in Nomolex. Anglic. *Et Johannes venit & dicit, quod tenementa in Warham ſunt Partibilia inter maſculos & femellas.* Claudius Mamertus c. 18. *Animam Partibilem putant.*

¶ PARTICA, Fuſtis ſeu clava fullonis. Bernardi *de Breydenbach* Iter Hieroſol. p. 52. *Cum adhuc conſtanter Chriſtum prædicaret* (Jacobus) *quidam cum Partica fullonis cerebrum ejus excuſſit.* Vide *Pertica.*

¶ PARTICELLA, Minor pertica. Vita MS. S. Caſtoris Epiſc. Aptenſis: *Arreptum ſcabulare in ſummitate brevis Particellæ ligavit, & ultra humanum modum calcolis apropinquans clibanum perfecte aptavit.*

¶ PATICIONARIUS, Qui unius prædii, alteriuſve rei, cum alio eſt particeps. Chartul. Melden. fol. 65. *Si ego vel heredes mei cum Paticionariis meis territorium decimæ & campipartis partiri vellemus, &c.*

¶ PARTICIPALIS TERRA, Quæ in commune poſſidetur, cujus plures ſimul domini ſunt. Charta an. circit. 1080. tom. 2. Hiſt. Eccl. Meld. p. 11. *Eo pacto quod ſi quis hoſpitum eccleſiæ aliquam ſatisfacturam in Participali terra fecerit, &c.*

PARTICIPANTES, in Bulla Pauli PP. an. 1538. apud Guichenonum in Bibl. Sebuſ. p. 138. *Cubicularius de numero Participantium.* Vide Poſſinum ad tom. 1. Pachymeris p. 295. & ſupra *Cubicularius.*

¶ PARTICIPARE IN TALLIIS, Impoſitam ſibi pro facultatibus *talliam* ſolvere. Charta Ludovici Reg. Siciliæ an. 1385. *Nullo modo poſſint vexari, ... nec alias teneantur Participare ſeu contribuere in talliis.*

¶ PARTICIPARI. Charta pro Floriac. Monaſter. to. 3. Annal. Bened. p. 712. *Qualiſcumque perſona quidquam de hac noſtra conſtitutione infringere tentaverit ... cum Eliodoro Participetur qui ærarium Domini infringere tentavit;* id eſt, eaſdem, quas Eliodorus, pœnas ſuſtineat.

¶ PATICIPARIUM, *Communicarium, communicatio,* Papiæ.

1. PARTICIPATIO, Eleemoſyna qua quis pauperum bonorum ſuorum participes facit. Monaſticum Anglic. tom. 1. p. 321. *Et ad faciendum pro prædictis animabus tres Participationes per annum, trium millium pauperum in perpetuum computandas per majus centum ſexies viginti, cuilibet eorum unum panem, pretii unius quadrantis, & unum allec. Participationem unius milliaris in Purificatione B. Mariæ, aliam in die Paraſceve, tertiam in die anniverſarii ejuſdem Mariæ fieri ordinavit.* Infra: *Remittimus etiam & relaxamus per præſentes eiſdem Priori & Conventui, & eorum ſucceſſoribus, prædicta onera gravia & importabilia dictarum trium Participationum de pane & alleco tribus vicibus per annum faciendarum: ita quod nunquam de cætero eas erogare teneantur. Et volumus quod pro eiſdem Participationibus, faciant diſtributionem 13. ſolidorum, &c.*

¶ 2. PARTICIPATIO, Societas, communio. Charta Henrici I. Reg. Angl. apud *Madox* Formul. Anglic. p. 37. *Confirmavit totam eandem villam de Herleia & circumjacens nemus eidem villæ pertinenti, ſine Participatione cujuſcumq; hominis in eadem parochia manentis, in terris & eccleſiis. &c.* Vide *Participium.*

¶ PARTICIPATOR, Particeps. Concil. Toletan. XII. inter Hiſpan. tom. 2. p. 685. *Quaſi non ſit totiens reus illius veri & ſingularis ſacrificii, quotiens Participator corporis & ſanguinis Domini noſtri Jeſu Chriſti eſſe deſtiterit.*

PARTICIPATUS, *Societas,* in Gloſſis MSS S. Germani Pariſ. Cod. 521. [Vide *Participatio* 2.]

¶ PARTICIPERE, in Litteris Caroli Regentis an. 1359. tom. 3. Ordinat. p. 342. bis occurrit pro *Percipere*, ut recte emendat Cl. Editor.

PARTICIP..S. jura & Conſuetudines Normanniæ c. 26. *Quidam ſunt Participes principales, quidam ſecundarii. Principales ſunt inter quos hereditas diviſionem ſuſtinet principalem, videlicet qui æqualem debet ſuſtinere portionem, ut fratres & hujuſmodi. Secundarii autem ſunt, qui non æqualem expectant portionem, ſed in aliqua portione portionem reclamant: ut liberi alicujus fratris defuncti in portione ad patrem pertinente ſuas debent percipere portiones.* Gallica editio habet *principaux perçonniers, & ſeconds perçonniers.* [Charta an. 1259. in Chartul. S. Vandreg. tom. 1. p. 98. *Sciant omnes præſentes & futuri quod ego Radulfus dictus Hugo .. & Guillelmus dictus Gebeu, & Ricardus dictus le Maulab'c Participes mei, vendidimus & conceſſimus, &c.* Vide *Parerii* in Par & *Parcennarii.*]

PARTICIPIUM, Participatio, communio. Gl. vet. *Participium,* μετοχή. *Participatur,* in l. 6. Cod. de Inceſt. nupt. Matth. Paris ann. 1244. *Abbates autem ipſi Regi ſuper hoc gratias multiplicantes, ſpeciale ſuorum bonorum operum & Participium conceſſerunt.* [Vita S. Anſelmi Cantuar. tom. 2. April. p. 896. *Fratrum laborum Participium abjicis.* Teſtam. Guillelmi Montiſpeſſul. an. 1211. tom. 9. Spicil. Acher. p. 162. *Ita quod illi tres jam dicti nullam habeant adminiſtrationem, nec ullum Participium in adminiſtratione.*] Occurrit in Legibus Wiſigot. lib. 12. tit. 3. §. 15. apud Gregorium Magnum lib. 1. Ep. 23. Petrum Bleſenſem Epiſt. 28. &c. Vide *Beneficium* 2.

1. PARTICULA. Ælfricus in Gloſſ. Saxon. *Offella, vel Particula,* Spices Snæd i. fruſtum porci, offula porcina. Vide *Pars.*

¶ PARTICULAM TELLURIS *in ora recipere,* mos Anglis, fortaſſe & aliis, uſitatus, cum hoſtes aggreſſuri procederent. Elmham in Vita Henrici V. Reg. Angl. edit. Hearnii c. 27. p. 65. ubi de prælio Agincurtii: *Tam viri armati, armorum ſuorum onere non appenſo, quam architenentes, palis tamen acutis, quos prius in occurſum Gallicorum equitum ordinaverant, in rure poſt terga relictis, ab omnibus genuflexo, & telluris Particula in ore recepta, nubes penetranti clamore bellico, præmiſſo impetu mirabili, campos intrepide tranſvolant, &c.*

¶ 2. PARTICULA, Charta articulis ſeu per partes diſtincta; unde *Particula* nuncupari videtur. Charta an. 1313. tom. 1. Hiſt. Dalphin. p. 40. *Et quod apportent dictis dominis inquiſitoribus omnes rotulos, & omnes Particulas omnium talliarum factarum in ſuis parochiis à ſex annis citra.* Extractum computi ann. 1335. ibidem to. 2. pag. 299. *Item, pro cuſtodia proditorum captorum ſerramentis ... reddit Particulas & litteras dom. Nicolai Conſtantii Militis vicarii generalis Domini in partibus illis.* Ordinatio Humberti II. an. 1340. ibid. p. 398. *Quod ſecretarii noſtri & notarii noſtræ cancellariæ habeant ſalaria & gagia, ſicut infra in eorum Particula declarabitur.* Extractum Computi an. 1348. ibidem p. 584. *Item, ſolvit pro miujaylliis quorumdam delatorum de impoſitione veneni & de latrocinio, de quibus reddit Particulas & nomina.* Vide *Parcella* 2.

¶ PARTICULARE, Singulatim ediſſerere, noſtris *Particulariſer.* Acta SS. Maii tom. 2. p. 310. de S. Wirone Epiſc. *Vitam Sancti carptim expediviſſe, pauca de mul-*

Digitized by Google

multis Particulaudo. Rituale vet. Sueſſ. apud Marten. de Rit. p. 377. *Noa fertur crux, ... ſicut ſuperius Particulatum eſt.*

¶ PARTICULARITAS, noſtris *Particularitè*, Rei circumſtantia. Oratio habita an. circ. 1471. tom. 9 Spicil. Acher. p. 331. *Diſpoſui ſummarium cauſæ in præſentiarum verbalitec dumtaxat roſerare, Particularitatcs autom caſuum ſcripto tenus declarare.*

¶ PARTICULARITATES, dicuntur Obſonia ſingularia, in Conſtitut. Dominican. p. 105. *Utantue omnes eiſdem cibis, uec alicui fiant Particularitatcs, aiſi quia ſunt boſpites, vel eatione laboris, aut alterius neceſſitatis.*

PARTICULARIUS, Miniſter in monaſteriis, qui cibos per partes diſſecat ſingulis monachis. Ælfricus in Gloſſ. Sax. *Offarius, vel Particularius.* Tpiehere, i. qui carnem in duas partes ſecat.

¶ PARTICULONES, Nonio, *Cobaredes, quod partes patrimonii ſumaut.*

¶ PARTICUM, pro *Partitum.* Vide in hac voce.

1. PARTICUS, *Negotiator, qui partes vendit, &c.* in Gloſſ. Iſid. forte idem qui *Parthicus*, vel *Parthicarius*, de qua voce ſupra.

☞ Rectius Grævius ad Gloſſ. Iſid. inſtitorem interpretatur, qui minoris emit à magnariis, ut earius per partes vendat; unde apud Iſidorum legendum ſuſpicatur, *Particaeius, qui per partes vendit*; & quidem in Excerptis additur, τι μαχισυς.

2. PARTICUS, Idem quod *Parcus.* Leges Henrici I. cap. 40. *Si pundbrech, id eſt, feactura Partici fiat in curia Regis, plena wita ſit.*

¶ PARTIDA, Partitio, ſeparatio, diviſio, Gall. *Separatioa.* Charta an. 1473. ex Schedis Præſ. de *Mazaugaes*: *Primus terminus prædictæ draya eſt ſituatus ſive paſitus ..., juxta Partidam territorii de Alamauono.* Vide alia notione in *Partita* 1.

¶ PARTIFISCUS, Fiſcus, dominium regium, vel ejuſdem pars. Charta Childerici tom. 3. Julii p. 212. *Cognoſcat magnitudo ſedulitas veſtra, quia aos bomiaes illos qui commaaunt in Moatſenſisbaim & Oneubaim, quantumcumque ipſi ad Partifiſco noſtro retebant, tam freda quam reliquas functiones Valedio abbato ad monaſteriolo coaſtitutis, boc ploua & integra voluntate viſi fuimus conceſſiſſe.*

PARTILITER, *Diviſe, per partes, diſtribute*, in Gloſſis Iſid. Occurrit apud Firmicum. *Partilia fata*, Græcorum μοίρας dixit Ammianus lib. 14. de Adraſtia, *Parti ibus præſideas fatis.*

¶ PARTIMENTUM, Partitio, diviſio, Gall. *Partage.* Sententia arbitralis an. 1292. inter Abbat. & Conſules Gimont. *Ex parte uaa & coaſules & univerſitatem villæ Fraacbæ-villæ propo Gimoatem ex altera, ſuper Partimeptis bladorum omnium ſpecierum, &c.* Charta diviſionis an. 1481. ex Schedis Præſ. de Mazaugues: *Ad diviſionem ſeu Partimeutum proceſſerunt, &c.*

¶ PARTIO, Portio, pars. Charta an. 760. apud Baluz. in Append. ad Capitul. n. 14. *Duas Partioaes tam de terra, vineis, ceaſu, tributo, aut ex omni re ſibi pertinenti... vobis viſus ſui coudoaaſſe... petivi à vobis ut de ipſis duabus Partioaibus miſit* (mihi) *compeudium faceretis.* Sententia arbitralis ſupra laudata: *Omnia blada ... bono modo & bona fide in campis & pertinentiis dictæ villæ in quibus vel babuerit dictum monaſterium Partionem, bomiaes quorum blada eruat partiaatur.* Litteræ an. 1357. inter Ordinat. Reg. Franc. to. 4. p. 448. *Propter que idem dom. noſter Rex, eſt circa boc multipliciter & diverſimode damnificatus in Partioaibus, donationibus, redditibus & omolumentis bladorum.*

PARTIONALE, Liber *partium.* Vide in *Combinale.*

¶ PARTIONARIA COLONIA, Quæ à colono partiario colitur, cujus fructus fundi dominus & colonus participant. Statuta Maſſil. lib. 2. cap. 29. §. 2. *Hoc idem dicimus in Partionario ſive ſacberio colono ſeu empbiteota, & quod nullus notarius ſub pœna officii ſui ſit auſus apponere ſive ex pacto contrabeatium boc dicatur, vel alio modo quod de eo empta, vel in acaptum ſeu empbiteoſim accepta ſeu ad Partionariam coloniam recepta debeat litigare.* Eadem apertius occurrunt lib. 3. c. 33. *Statuimus ut quicunque poſſeſſionem aliquam ad ſacbariam alicui dederit ſive conceſſerit, vel dabit, vel concedet ad certam quantitatem, vel partem redditnum, &c.* Hinc

¶ PARTIONARII dicuntur in iiſdem Statutis l. 3. c. 32. Coloni, qui ejuſmodi prædium tenent: *Si quis facberius vineæ vel colonus Partionarius perpetuus, vel etiam temporalis, &c.* Charta an. 1341. in Tabular. D. *de Flamarens*: *Una ſalmata vini per Stepb. Taycbe cum ſuis Partionariis.* Vide *Facberius.*

¶ PARTIONARII præterea nuncupantur ejuſdem prædii ſeu feudi participes & domini, qui alibi *pares* & *parerii* vocantur, ut ſupra in voce *Par* obſervatum eſt. Charta an. 1275. in Chartular. Angeriac. p. 500. *Me vendidiſſe & conceſſiſſe pure confiteor ... Abbati monaſterii S. Jobannis Angeriacenſis totum illud jus & deverium, ſive partem quam babebam & percipiebam cum aliis Partionariis meis in complaato vindemiæ feodi vulgariter appellati.* Homagia & fidelitates de Nobiliaco ex Cod. MS. ejuſd. Monaſt. *Giraudus de la Rocba facit bomagium ligium Abbati & tres ſolidos de placito, & babet ab Abbate ipſe & Partionarii ſui domos, ortos, & alia apud Maircc.* Infra *Compartionarii* dicuntur. *Partionaria animalia*, quæ domini ſimul & coloni ſunt, in Charta an. 1107. apud Stephanot. to. 4. Antiquit. Bened. Pictav. MSS. p. 632. *Et paſcua plenaria & libera ad omnia animalia prædictorum... ſive ſint prædictis Fulcberio & ſucceſſoribus ſuis propria animalia, ſive mediotaeiis ſuis Partionaria.* Vide *Mediotarius* & *Parceanarii.*

¶ PARTIONARIUS, Communis, noſtris *Mitoyen.* Tabul. Nantolienſe in Pictonibus an. 1335. *Quamdam pleiduram una cum cbappali domus, quod cbappale erit Partionarium inter me & dictam empiricem.*

PARTIONARII. Statuta Ord. Præmonſtrat. diſt. 5. c. 9. *De Negotiatione vitanda, & Partionariis non babendis: Statuimus, ut quicunque noſtri Ordinis Canonici vel converſi convicti fuerint, vel confeſſi, oves, vaccas, ſeu quævis animalia Partionariis ad partem tradere, vel ad tempus locare, &c.*

☞ Ubi *Partionarii* appellari videntur ii negotiatores quos inter ſocietas eſt, ſic dicti quod jacturam ſimul & lucrum participent. Neque alia notione Statuta Maſſil. lib. 4. c. 6 *Hac præſenti conſtitutione, deinceps ſtatuimus obſervandum quod ſi navem vel naves aliquorum Partionariorum contigerit dare latus in portu Maſſiliæ, quod antequam dictæ naves ponantur ad latus dandum, quod duo majores domini ſeu Partionarii dictarum navium, & gardiani earundem navium jurent ad ſancta Dei Evangelia, &c.*

¶ PARTIOSUS, μεςιτος, in Gloſſ. Lat. Gr. MSS.

PARTIRE. Statuta Davidis II. Regis Scotiæ c. 2. §. 2. de Miſſis dominicis, aut iis qui ad curiam evocantur: *Cum in itinere ſuo ad cujuſcumque domini domum veſpere venerit, ab eo boſpitium roget, & poſtquam cum conceſſione, vel juſſione ejuſdem, ſecundum morem patriæ, bomines Partiti domos intraverint, &c.* Ubi *bomines partiti*, videntur dici, qui in itinere ſunt, *qui ſont partis*, qui profecti ſunt, ut loquimur.

1. PARTITA, Regio urbis, Gallis *Quartier de ville.* Conſuetudines Toloſæ: *Fit tollia ſeu collecta juxta modum Partitarum Toloſæ, de quibus ſunt prout alii babitatores dictæ Partitæ, propinquiores contribuunt in ipſa, & ſequuntur exercitum villæ ſub vexillis ſeu ſonbeciis ipſa-*

Digitized by Google

ipſorum Partitarum Toloſæ, de quibus ſunt. [Erat autem Toloſa in 13 *Partitas* diviſa, ut colligitur ex Charta Philippi III. an. 1283. in Cod. MS. Abb. *de Crozat* fol. 19. v. *Et primo ſuper electione Conſulum civitatis ejuſdem ... nominabunt, in caſtro Narbonenſi de cætero de ſingulis duodecim* Partitis *Tholoſæ tres perſonas idoneas ... Jurabunt in præſentia vicarii quod de prædictis duodecim* Partitis *nominabunt idoneos & ſufficientes ad officium Conſulatus*. Occurrit præterea in Aresto Parlamenti Pariſ. an. 1395. tom. 1. Annal. Toloſ. inter Inſtrum. p. 88. & in Statutis Montis Regal. fol. 3. *Vicarius teneatur ... tenere ... domicellos duos veſtitos de* Partita. *Item famulos & birruarios ſex etiam de alia Partita.*] Hiſpani *Partida* eadem notione dicunt. Vide Foros Aragon. p. 21. V. edit. 1624.

☞ Ab Hiſpanis eamdem vocem acceperunt Provinciales. Ordinat. an. 1283. de abevratoriis magni Rhodani in Cod. MS. D. *Brunet* fol. 64. v. *Ad aliud abevriatorium, quod eſt inter Partidas honoris domus militiæ & hoſpitalis.*

¶ 2. PARTITA, Modus agri; an idem atque *Partica* ſeu *pertica* dubium eſt, cum ſæpius occurrat in Charta, ubi etiam *partica* non ſemel legitur Charta Philippi Pulcri Reg. Franc. an. 1290. tom. 2. Hiſtor. Eccl. Meld p. 185. *Duo arpenta & dimidium cum ſeptem Partitis terræ .. duo arpenta quinque Partitis minus ... Item apud Bolloyum 20. Partitæ terræ.* Tabular. Portus-regii an. 1230. *Talis pax inter ipſos eſt reformata, quod abbatiſſa & conventus dicto presbytero & ſuis ſucceſſoribus dederint ſeptem arpenta terræ ad Partitam.* Quo ultimo loco pro *pertica* uſurpari videtur.

¶ PARTITÆ, Rationis partes ſeu articuli. Epiſt. 21. Adami Abb. Perſeniæ apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 754. *Ubi regnat mediocritas, non de pupillorum prædiis augentur prædia, nec Partita onerantur mutatoriis, quibus corpora vaſa ſtercorum adornentur.* Acta S. Gerardi tom. 1. Junii p. 775. *Item exhibuerunt librum rationum dicti hoſpitalis, in quo deſcriptæ erant quædam Partitæ de receptione oblationum ceræ & pecuniarum dictarum communitatum.*

¶ PARTITÆ VESTES, Opere vario, ni fallor, diſtinctæ. Concil. Vallis-oletani an. 1323. inter Hiſpan. pag. 571. *Jubemus itaque ut nullus conjugatus comam aut barbam nutriat, deauratos aut entalliatos ſotulares, tunicam cordatam, cappas, veſtes virgatas vel Partitas portare ... præſumat.* Radiatæ vel *Partitæ veſtes*, in Litt. an. 1365. tom. 4. Ordinat. p. 551.

¶ PARTITORIUM, Quod aliquid ab alio partitur, dividit, Ital. *Partitore*, partitor. Statuta Placent. lib. 5. fol. 60. *Statutum eſt quod ſi ſint plures conſortes habentes aliquem rivum vel aquam communem: & aliquis eorum voluerit dividere & partiri dictam aquam per Partitorium, &c.*

PARTITUDO, pro *Partus*, in l. 10. Cod. Theodoſ. de Bonis proſcript. Utitur Plautus in Aulul. Vide Nonium.

¶ PARTITUM, Italis, Deliberatio, conſilium, ſuffragatio quæ ſecreto per calculos fit. Acta S. Ambroſii Senenſ. tom. 3. Martii p. 244. *Facto ſuper prædictis inter conſiliarios dicti conſilii diligenti Partito & ſcrutinio.* Addit. ad Vitam S. Antonini tom. 1. Maii p. 338. *Signantes autem in obſervatione redditionis votorum ſuffragiorum per fabas nigras & albas in eorum Partitis.* Charta immunitatis Faventin. inter Acta SS. tom. 6. Maii pag. 174. *Et quia ſtatutum noſtrum declarat quamlibet conceſſionem & deliberationem agitatam, & tractatam, ſtatuendam & decernendam per concilium generale civitatis Faventinæ debere poni ad Partitum per fabas albas & nigras, & ſi plures data fuerint fabæ albæ quam nigræ, Partitum obtentum eſſe intelligitur.* Hinc emendanda Charta ann. 1408. apud Marten. tom. 7. Ampliſſ. Collect. col. 935. & 936. ubi perperam editum *Partiorum*, pro *Partitum*.

PARTIZANUS, Ita Itali & Galli vocant publicorum vectigalium conductores, *Partiſans*. Anonymus de Geſtis Friderici II. Imper p. 879. *Legem ponit regnicolis, novoſque ſecretarios, juſtitiarios, admiratos, protonotarios, Partizanos, dohanarios, & fundicarios ... ſtatuit.* [Vide *Protbencius*.]

PARTIZARE, Dividere, ex Gall. *Partager*. Occurrit in Charta an. 1253 apud Ducheſn. in Hiſt. Luxemb. pag. 69.

¶ PARTURITIO, Partus, *Enfantement*. Vita S Ildefonſi tom. 2. Concil. Hiſpan. p. 572. *Scripſit autem contra eos qui de ejuſdem virginitate & Parturitione diſputant ut heretici, librum unum.* Utitur S Auguſtinus lib. 8. Confeſſ. c. 6. & Epiſt. 34.

¶ PARTUS, pro Paratus, in Geſtis Tancredi apud Marten. tom. 3. Anecd. col. 169.

Ille ciens ſupplere novos, ſupplere caballos,
Arma, viros, & equos ſimul invenit omnia Parta.

Laudes Berengarii Auguſti apud Murator. to. 2 p. 398.

Forte aliqua Partos valeat ſi rumpere nodos.

¶ PARTUSURA, f. Apertura, Gall. *Ouverture*, fente. Guibertus in Vita ſua lib. 1 c. 13. ubi de matre ſua: *Pulla veſtis & amplitudine inſolita diſpliceat, innumeris reſarcitionibus ſegmentata prodebat cum nativi coloris palliolo & ſubtulari Partuſuris incorrigibilibus terebrato.*

¶ PARVARETUS & PARVERETUS, mendoſe, ni fallor, pro *Paraveredus*, in Codice Ms. Irminonis Abbat. Sangerm. fol. 82. *Amalbertus colonus ... tenet manſum unum ingenuilem ... excepto hoſtilaricio ſolvit ſimiliter & Paravaretum.* Ibid. fol. 74. *Iſti duo tenent manſum ingenuilem 1 ... ſolvunt in paſcione de vino mod. 3. Paraveretum faciunt ad hibernaticum perticas 4. ad tremiſſum perticas 2.* Ubi altera manu in margine ſcriptum legitur, *Paraveret*. Occurrit ibid. pluries. Vide *Paraveredi*.

PARUCA. Saxon. bycæ, in Dict. Saxonico-Lat. apud Somnerum. Vox incertæ notionis.

¶ PARVIBIBULUS. Cælius Aurelianus Acut. lib 3. cap 15. *Phrenetici Parvibibuli, quos* βραχυπότας *vocant.*

PARVIFICARE, Parvum facere, extenuare, deprimere: vox ab Italicis aliquot ſcriptoribus uſurpata. Gregorius IX. PP. de Translat. Epiſc. c. 1. *Miramur quod Apamienſem epiſcopum in Tripolitanam eccleſiam tranſtuliſti, & novo quodam mutationis genere Parvificaſti majorem & magnum quodammodo minoraſti, &c.* Vide Dantem in Convivio Amoroſo 13.

PARVIOR, Minor: utitur Pontius Diaconus in Vita S. Cypriani.

PARVIPENDULUS, Qui parvi pendit, negligit. Eulogius Cordub. l. 1. Memor. Sanct. *Libuit mihi pro modulo exigui ingenii talibus rebus inſiſtere, noſtroque licet ruſticano ſermone Parvipendulos informare, amulis contraire, & cælo tenus acta ſanctorum extollere.* Infra: *Niſi cum ſacramentum noſtrum dictis Parvipendulis ſubtiliſſimus irriſor propoſuerit.* Rurſum: *Et ob hoc ipſum pleraſque noſtrorum Parvipendulis rerum non eſſe videbatur Martyrium.*

¶ PARVISIUS, PARVISUS. Vide *Paradiſus* 1.

¶ PARVITAS, Titulus quo inferiores vel humilitatis amatores utuntur. Epiſtola Vitalis & Conſtantii ad Capreolum Epiſcopum tom. 2. Concil. Hiſpan. pag. 196 *Exoramus humiles ſervi tui ſanctum apoſtolatum veſtrum, ut informetis Parvitatem noſtram in his quod rectum habet fides catholica.*

PARULA. Vetus Gloſſarium Anglo-Saxonicum: *Parula*, Colmaſe, forte *Parra*, inquit Somnerus.

¶ PA-

Digitized by Google

¶ PARUM, Gall. *Paire*. Computus ab ann. 1333. ad an. 1336. tom. 2. Hiſt. Dalphin. pag. 274. *Pro uno Paro de plaeellis pro domino per manus barberis, taren. 2.*

¶ PARUNCULUS. Vide *Parc*.

¶ PARURA. Vide *Parare* 1.

¶ PARUS, βραχύς, in Gloſſ. Lat. Græc.

¶ PARUSTICIA. Vide *Pareſticia*.

PARVULITAS. Commodianus inſtruct. 6. *Et ſi Parvulitas ſit ſenſu, cur aanis ducentis fuiſtis infantes?*

¶ PARVULUS. Hac voce non puarulus, ſed puer etiam 14. vel 15. annorum ſignificatur. Flodoard. l. 4. Hiſt. c. 5. *Araulfo Regi Tranſrbenenſi litteras mittens* (Fulco Archiep. Rem.) *pro cauſa Regis Caroli* (Simplicis) *quem Parvulum adhuc unxerat in Regem*. Erat autem Carolus, cum inauguratus eſt, 14. fere annorum. Egbertus in Excerptis can. 99. *Parvulus, uſque ad annos quindecim pro delicto corporali diſciplina caſtigatur*. Vide Menag. in Hiſt. Sabol. lib. 3. c. 9.

¶ PARVUNCULUS, Parvulus. Acta SS. Maii to. 3. p. 168. ex antiquo Lectinnario Aſturic. de S. Dominico Calceat. *Eremita ſolitariam ducens vitam, Parvunculam orationis domum ſibi compoſuerat*.

PARVUS, Paucus: *Parvi*, Pauci. Præfat. in Legis Salicæ: *Gens Francorum Parva numero*. Ita apud Gregor. Turonenſ. lib. 4. c. 30. *Satius enim eſt, ut Parvi contumaces pereant, quam ira Dei ſuper omnem regionem dependeat innexiam*. Victor Tunnenſis in Chronico: *Illyriciani Epiſcopi præter Parva monaſteria Parvoſque fideles, perſecutiones paſſi, conſentiunt, &c.* Anaſtaſius Biblint. in Stephano II. PP. *Audiens itaque protervus ille Aiſtulfus Parvas fuiſſe Francos illos, qui ad cuſtodiam propriarum advenerant cluſarum, &c.* Adalberto Epiſc. Laudunenſ.

Qui Parvum meminit, non obliviſcitur omnis.

¶ PASCAGIUM, à Gall. *Paſcage*, Jus paſcendi porcos in ſilva domini. Charta Richardi Reg. Angl. an. 7. regni ejuſdem tom. 4. Hiſt. Harcur. p. 1281. *Aiſamenta ſua cum libertate Paſcagii & paſturæ & materiem ligaorum ad ædificia facienda.*

¶ PASCAIRARE. Vide *Paſquerium*.

¶ PASCALIUM. Vide *Paſtio*.

¶ PASCARE, Paſcere. Vide *Paſcbare*.

¶ PASCARIUM, PASCASIUM. Vide *Paſcuarium*.

PASCATA, Avis quæ mures capit. Vide *Muriceps*.

¶ PASCAYARE. Vide *Paſquerium*.

¶ PASCEL, PASCELLA, pro Paſtel, Paſtella. Ch. Henrici IV. Reg. Angl. an. 1409. apud Rymer tom. 8. p. 580. *Diverſa mercandiſa, as panni, vina, Paſcella de gaides, frumentum, &c.* Infra: *Pro dolio de Paſcel ſeptem ardices.*

PASCEOLUM. Vide *Paculum*.

PASCHA, vox Hebraica, quæ tranſitum ſignificat. Duplex autem à Chriſto factus fuit tranſitus: prior quidem ex vita in mortem, quo die crucifixus fuit, feria ſcilicet hebdomadis ſexta; poſterior vero ex morte in vitam, quo die reſurrexit à mortuis, feria nempe prima, vocata deinceps Dominica. Eapropter alii exiſtimarunt celebrandum Paſcha ipſo die crucifixionis, unde & dictum fuit σταυρώσιμον Paſcha; alii die Reſurrectionis, unde & Paſcha dictum ἀναστάσιμον fuit: *Paſcha Reſurrectionis*, in Charta an. 1259. apud Ughellum tom. 2. pag. 465. Sancitum tamen à Pio Papa ſcribunt, ut *Paſcha* die Dominica lunam 14. proxime inſequente celebraretur: quod alii ab ipſis Apoſtolis inſtitutum volunt. Vide Baronium an. 34. n. 23. & ſeqq. an. 159. n. 1. 2. an. 198. n. 4. & alios paſſim.

Paſchatis feſtum ſemper Chriſtianis præcipuum habitum fuit. Πασχαλία ἡμέρα, ἣν δὴ σεβόνται χριστιανοὶ πάντων μάλιστα, inquit Procopius lib. 1. de Bello Perſico cap. 18. Hinc ἑορτὴ τῶν ἑορτῶν, καὶ πανήγυρις τῶν πανηγύρεων, dicitur Euſtathio in Vita S. Eutychii P. CP. num. 91. [ἡ πρώτη καὶ κυρία τῶν ἡμερῶν, Continuatori Theophanis lib. 4. num. 23.] *Solennitas ſolennitatum*, Gregorio M. Homil. 22.

PASCHA præterea interdum pro ipſo Chriſto accipitur, ut apud ſanctum Paulum 1. Corinth. 5. 7. *Paſcha noſtrum immolatus eſt Chriſtus*. Interdum pro ipſa Euchariſtia, ut apud S. Auguſtin. contra literas Petiliani Don. lib. 2. c. 37. *Aliud eſt Paſcha, quod adhuc Judæi de ove celebrant, aliud autem quod nos in corpore & ſanguine Domini accipimus*. Εὐθέως τὸ θεῖον καὶ ἀληθινὸν πάσχα, apud Iſidorum Peluſiotam, lib. 4. Epiſt. 162. Μεταλαμβάνειν τοῦ πάσχα. Gregorius Nazianzenus dixit orat. 42. in Cœna Dom. in Cœna Domini communicantes: atq; inde Poeta mediæ ætatis de ſignificatione vocis, *Paſcha*:

Hebdomas, hora, dies, epula, pecus, azyma, Chriſtus.

Raymundus Ord. Prædicat. in Summula:

Non inconfeſſis des ſanctum ſumere Paſcha.

PASCHA, Hebdomada Paſchalis. Miſſale Gothicum p. 341. *Miſſa matutinalis per totam Paſcham pro parvulis, qui renati ſunt.*

PASCHALES DIES, Hebdomadis ſcilicet Paſchalis, quæ pari cultu ac ipſe Paſchatis die colebatur à Chriſtianis. Unde Durandus lib. 6. Rat. c. 81. n. 6. ait dies omnes hujus octavæ eſſe Dominicos. Amalar. lib. de Ord. Antiphonarii cap. 52. *Paſchalis dies, qui per ſeptem dies quaſi unus dies celebratur*. Theodulfus in Capitul. c. 41. *Ipſi dies Paſchalis hebdomadæ omnes æquali religione colendi ſunt*. [Concil. Matiſcon. can. 1. ſtatuit, ut *illis ſanctiſſimis ſex diebus*, qui Paſchæ diem ſubſequuntur, *nullus ſervile opus audeat facere: ſed omnes ſimul coadunati, hymnis paſchalibus indulgentes, perſeverationis noſtræ præſentiam quotidianis ſacrificiis oſtendamus, laudantes creatorem & regeneratorem noſtrum veſpere, mane, & meridie*] Adde Capitul. Caroli M. lib. 2. c. 35. Concilium Moguntiac. an. 813. can. 36. Meldenſe an. 845. can. 77. Sueſſionenſe II. c. 8. Engelenheimenſe ann. 948. can. 6. Turonenſe can. 97. Bertholdum Conſtantienſ. an. 1073. &c. Idem porro Bertholdus ait Gebehardum Conſtantiæ Epiſcopum magnam Synodum Conſtantiæ in hebdomada majore ante Paſcha celebraſſe ann. 1094. & in ea ſtatuiſſe, ut tam in hebdomada Pentecoſtes, quam in hebdomada Paſchali tres tantum dies feſtivi celebrentur. Quod quidem hodie apud omnes Chriſtianos obſervari conſtat. Durandus lib. 6. c. 81. n. 10. *His tribus diebus primis ſolenniter eſt feriandum: in ſequentibus vero licet viris ruralia opera quæ magis neceſſaria ſunt exercere: ſed feminis non licet nere; nunquam choreas ducere, &c.* Quatuor in Paſchate, & totidem in Pentecoſte dies celebrandos ſtatuit Concilium Exonienſe an. 1287. cap. 23. & Maghfeldenſe an. 1332. duos vero Concilium Toletan. an. 1229. c. 26.

PASCHA FLORIDUM, Dominica in Palmis, qua cantatur, *Occurrunt turbæ cum floribus & palmis: & his ſimiliter debemus ei occurrere cum floribus virtutum & palmis victoriarum*. In Ordine Romano: *Dies Palmarum, ſive Florum atq; ramorum* dicitur: *Paſcha Florum*, apud Ordericum Vital. l. 8. p. 696. Hiſtoria Hieroſol. an. 1118. *Eo die & hora quo Paſcha Floridum celebrans eo more populus Hieroſolymitanus ſolemnem ageret proceſſionem, &c.* Vide Durandum lib. 6. Rat. c. 65. n. 5.

PASCHA PETITUM, Ita Ordo Romanus ait appellari primum Paſcha, ſeu Dominicam Palmarum, *Paſcha petitum, ſive competentium*, quia hoc die *Symbolum competentibus tradebatur*, ut eſt apud Iſidorum, Alcuinum, & Rabanum Maurum lib. 1. de Inſtit. Cleric. c. 25. Concilium Agathenſe, in eandem ſententiam c. 13. ſtatuit *Symbolum omnibus Eccleſiis una die, id eſt, ante octo dies Reſurrectionis publice in Eccleſia competentibus prædicari*. Cujus quidem conſuetudinis meminit [S. Ambro-

ſius

ſius Epiſt.20.num.4. &]S.Auguſtinus ſerm.115. cui titulus iſte præfixus legitur: *In Dominica Palmarum, de traditione Symboli*, his verbis: *Symbolum quod vobis tradituri ſumus, fratres chariſſimi, comprehenſio eſt fidei noſtræ, atque perfectio*. Alii contra hac in parte, ut & in pleriſque aliis, variaſſe conſuetudinem volunt: unde hunc ex Ordine Romano locum proferunt ad tertiam Quadrageſimæ hebdomadam, quartamque, (non autem ſecundam, ut aliqui legunt) ejuſdem feriam: *Eadem die percipiunt orationem Dominicam, & Symbolum ad reddendum in Sabbatho ſancto Paſchæ*. At Amalarius lib. de Eccleſ.offic. cap.8. factum id ſignificat, non tertia, ſed hebdomade quarta, quartaque itidem feria. Hincque non levis ob diſcrepantes ſuper ea conſuetudine ſententias inter eruditos controverſia oritur, quæ ut concilientur, dicere inprimis licet, quicumque traditum aiunt die Palmarum Dominica Symbolum, eos de publica ſolennique loqui traditione, quæ non ſine apparatu pompaque ſoleret fieri, ut teſtatur Beroldus: quippe, ut ait, in traditione Symboli omnia *tintinnabula ſunt ſonanda, & cuncta oſtia claudenda, tuncque incipit Symbolum Archiepiſcopus, & dicit regenerandis majori tono Evangeliorum, Signate vos, & audite Symbolum, &c.* Tum ad finem, *in majori etiam tono Evangeliorum, & excelſa voce Archiepiſcopus dicit: Accepiſtis dilectiſſimi*. Quæ traditio pro expoſitione etiam publica, & quæ palam in Eccleſia fieret, ejuſdem Symboli accipienda eſt: ad quam omnino reſpicit Auguſtinus, cum ſermone 116. in Dominica Palmarum ſic ait: *Hodie fratres cariſſimi, ſpecialiter ad Competentes humilitatis noſtræ ſermo dirigitur*. Cum alias, toto videlicet ipſius Quadrageſimæ decurſu ſubinde ipſiuſmet Symboli traditio, ſeu perſpicua illius faciliſque enodatio repeteretur: de qua Ambroſius Epiſt.33. audiendus: *Sequenti die, erat autem Dominica, poſt lectiones atque tractatum*, (quibus etiam intereſſe poterant non initiati religionis Chriſtianæ myſteriis) *dimiſſis Catechumenis, Symbolum aliquibus Competentibus in baptiſteriis tradebant Eccleſiæ*. Quod & fortaſſe fieri ſolitum erat, non privatim, ſed publice, ſcrutiniorum diebus: è quibus primum omnium ſcimus feria quarta hebdomadis tertiæ Quadrageſimæ, tertium illudque præcipuum feria quoque quarta, ſed quartæ hebdomadis inſtitutum; poſtremum denique ſabbato ſancto: quibus diebus, ut ritus cæteri, ſic profeſſio fidei, ſeu Symboli redditio (utique poſt illius forſan explicationem, ſive traditionem) uſurpabatur. Hæc fere ex Diſſertationibus de Sacramentorum ritibus ineditis R.P. Michaelis *Du Freſne*, Soc.Jeſu, fratris τοῦ μακαρίτου, qui hæc fuſius proſequitur capitibus ſeqq.

¶ Pascha Carnosum, *Paſques charneux*, Dies Reſurrectionis, in quo carnium eſus reſumitur, ut à Paſcha florido, quo carnis abſtinentia præcipitur, ſic diſtinctum. Litteræ an.1350. inter Ordinat. Reg.Franc. tom.4. p.81. *Par vertu deſquelles Lettres, comparu pardevant nous à Chalon, le mardi devant Paſques charneux l'an* 1350.

Pascha Clausum, [vel potius *Clauſum Paſchæ*, ut legitur in Miſſali Gothico & in veteri Gallicano, apud Mabillonium de Liturg.Gallic.p.147 & 374.] Dominica octavarum Paſchæ, qua Paſchalium feſtivitatum ſolennitas clauditur. *Clauſula Paſchæ*, apud S.Auguſtinum ſerm.de Temp.244. *Clauſum Paſcha*, apud Grodegangum Metenſ. Epiſc. in Regula Canonicorum c.36. novæ edit c.30. Statutum primum Weſtmonaſterienſe dicitur editum an.3. Edwardi I.Reg. Angl. *Lendemaine de la cluſe de Paſche*. [Tabular.Calenſe: *Le merquedy apres Paſques cluſes l'an de grace* 1326.] Gregorius Turon. lib.9.cap.44. *Eo anno poſt clauſum Paſcha, &c.* Ita apud Alcuinum Epiſt.1.ad Carolum M. de Ratione Septuageſimæ, Rabanum lib.3.de Inſtit.Cleric.c.34. Giraldum lib.1.de Hibern.expugn.c.39.&c.

Pascha Annotinum, quod proprie fuerit, & quando celebratum, non una eſt ſententia. Micrologus de Eccleſ.obſerv.c.56. *Romani Annotinum Paſcha, quaſi anniverſarium Paſcha dicunt, quia antiquitus apud illos qui in priori Paſcha baptizati erant, inſequenti anno, eadem die, ad Eccleſiam convenere, ſuæque regenerationis anniverſarium diem cum oblationibus ſolenniter celebraverunt*. Eadem habet Honorius Auguſtod.lib.3. cap.137. Nec diſſentit Beletus de divin. offic. c. 84. *Vocatur autem Paſcha Annotinum, quando aliquis diem quo baptiſma ſuſcepit annuatim celebrat: atque eo tum ipſius diei Paſchæ officium integre cantari debet, præter Alleluya, ſi accidat tempore Quadrageſimæ*. Ita Durandus lib. 7. c.1. num. 37. 38. Ex quibus confici videtur non ſemper ſtatum ac fixum fuiſſe cuique Paſchatis Annotini diem, propter Paſchatis diverſos in ſingulis annis dies, ſed celebratum ipſomet die recurrente quo quis priori anno baptizatus fuerat, quod *Annotinum*, vox ſuadet, id eſt, ἐπέτειος, ἐνιαυσιαῖος, περυσινός; in Gloſſis redditur. [Aliæ apud Baluz. in Notis ad Capitul. *Annotini*, ἐτήσια, ἐνιαύσια.] Atque ita *Paſcha Annotinum* incidere poterat in Quadrageſimam, vel poſt Quadrageſimam, ut habet Beletus.

☞ Iis omnino conſentit Gervaſius Tilber. in Otiis Imper.apud Leibnit.tom 1.Script.Brunſvic.p.889 *Sane ab anno dicitur annuum Paſcha & Annotinum. Annuum Paſcha, quod celebratur ſingulis annis die Dominica, tamen ſemper concurrit lunatio paſchalis cum die Dominica. Annotinum Paſcha dicimus ubicumque quarta luna concurrit. Unde in quibuſdam eccleſiis quamvis non concurrat cum die Dominica, cantatur* Reſurrexi, *cum toto paſchali officio*.

☞ Alia alibi obtinuit diſciplina: cum enim in Quadrageſimam incidebat, omittebatur ſolemne officium hanc in rem inſtitutum; tametſi forte unicuique privatim & ſolitarie id agere licebat. Id aperte docet Guido in Diſcipl.Farfenſi l.1.c.7.cui titulus, *Paſcha Annotina*. *Sanctum Paſcha quod præterito anno celebravimus, ſi in Quadrageſima occurrerit, nullatenus agitur: ſi vero poſt Paſcha inventum fuerit, omne, quemadmodum in Domini reſurrectione decantandum eſt, ita adimpleatur; præter Evangelium quod legitur:* Erat homo ex Phariſæis. Breviarium Pariſ.MS.in Bibl. Colbert. *L'Annotiſ Paſquel doit eſtre touſjours fait en l'année revolute ſe il ne avient en Kareſme*. Ex his vero quæ ſequuntur efficio poſt Octavam Paſchæ celebratum fuiſſe, ubi in Quadrageſima occurrerat; quod minime innuunt à nobis paulo ante laudata.

Ab aliis Paſcha Annotinum videtur collocari in Sabbato ante Dominicam in Albis, id eſt, ante *clauſum Paſcha*: [niſi *Annotinum Paſcha* intelligas quaſi conſummatum & abſolutum, quod aliis *Paſcha concluſum* dicitur, ut recte obſervant Bollandiſtæ ad] Vitam S.Petri Mart.Ordin.Prædic.num.38. *Die Sabbati illius, quod eſt finis Septuageſimæ, diciturque Sabbatum in Albis, & Paſcha Annotinum*. Sabbato quippe ante octavas Paſchæ quo alba tolluntur veſtimenta à novis baptizatis, dicitur finire Septuageſima, in Ordine Romano. At in Martyrologio Victorino MS. *Paſcha Annotinum* dicitur Dominica quæ Paſchalem ſubſequitur. Sed id negat Hugo Menardus, putatque fuiſſe poſt Dominicam in Albis celebratum, cum in Codicibus MSS. ejus Miſſa aſſignetur tantum poſt prædictum diem, quod etiam innuere videtur Kalendarium editum ab Allatio lib. de Dominicis & hebdomad.Græcor.n.37. *Dominica octava Paſchæ ad Lateranis ... in Paſcha Annotina, in illo tempore erat homo ex Phariſæis*. Et Ordinarius MS. Eccleſiæ Rotomagenſis: *Nota, Officium de Annotino Paſcha non*

Digitized by Google

Poteſt fieri, niſi evenerit poſt Octavam Paſcha. Et alibi, de feſto S.Romani: *Si in die Octavarum Paſcha evenerit, fiat memoria tantum de illo in ultimis verbis, & in craſtino celebretur, niſi fuerit Annotinum Paſcha, & tunc reſervetur uſque ad tertiam feriam*. Verum officium ſeu Miſſa Paſchatis Annotini ita adjungitur officio Dominicæ in Albis, ut eodem aut ſequenti die celebratum par ſit credere. In lib.1. Sacramentorum Eccleſ. Rom.c.53. titulus ita concipitur: *Octabas Paſchæ die Dominico*. Cap 54. *Orat. & prec. de Paſcha annotino*. Cap. 56. *Incipiunt orationes Paſchales*. Denique c. 57. *Orat. & prec. Domini cum poſt octabas Paſchæ*. Ita in Miſſali Gallicano p. 485. Ex quibus ſane videtur colligi hunc poſtremum diem ſtatutum fuiſſe ab Eccleſia ad omnium baptizatorum anniverſarium diem: cum ſinguli ſua propria haberent *Paſchata Annotina*, & ea celebrarent, prout quiſque baptiſmum exceperat.

☞ Atque hunc quidem ſtatutum diem legimus in veteri Breviar. Pariſ. à Baluz. in Notis ad Capit. laudato: *De Annotino Paſchæ nota quod debet ſemper fieri in craſtino octavarum Paſchæ anno revoluto aut non revoluto, niſi revolutio in Quadrageſima evenerit*.

Ad ejuſmodi annuam baptiſmatis celebrationem reſpexit Joannes Archiepiſcop. Nicænus in Orat. de Chriſti Nativitate p.308. Εἰ γὰρ πατὴρ τὸ βάπτισμα ϗ τὸν γάμον τὰ πρωτεῖα ὑπὸ ἑορτάζει, ... ἐστι ... ἀνθρώποις καὶ διὰ ... τοῦτο ... Adde Gregor. Nazianzen. Orat.40. init. In ejuſmodi porro feſtivitate convivia exacta teſtatur Ruodbertus Magiſter S. Galli Ep.7. *Quæris à me quid ſit Paſcha Annotinum? Eſt convivatus compatrinorum ad Miſſos ejuſmodi per omnes octavas ſabbati ſancti, id eſt, baptiſmi per annum, & per ordinem cujuſcunque cum cæteris convivium. Quod vidimus, hoc teſtamur. Presbyter Symbolum ſuper infantem dicit, & menſæ participat aquam ſapientiæ* ... Idem Ep.7. *In Paſcha Annotino, id eſt, Paſchali feſto prioris anni*. Vide Capit. Herardi Archiep. Turon. c.93.

Pascha Rosata: item Pentecoſten appellant Itali, quod eo fere tempore roſæ floreant, ut tradunt Cruſcani. Occurrit in Hiſtoria Mortis & Miraculor. S. Leonis IX. Papæ n.21. *Dominica, quæ dicitur Paſcha Roſata*. Vide *Roſalia*.

¶ Pascha Communicans, *Paſques Communiant*, Dies Reſurrectionis Dominicæ, in Charta Caroli VI. Reg. Franc. an.1387. tom.2. Hiſt. Eccleſ. Meld. p.248. *Le Jeudi devant la feſte de Paſques Communiant*.

¶ Pascha Intrans, *Paſques commençant*, Nota chronologica, qua uſi ſunt ii qui à Paſchate annum putabant; iidem, ne aliqua ſuboriretur confuſio *ante* vel *poſt Paſcha* apponere ſolebant ut annum proxime elapſum, vel ſubſequentem certius denotarent. Vide in voce *Annus*. Charta Baillivi Senon. pro prioratu de Perta: *Du Vendredi après Paſques commençant l'an* 1387.

¶ Pascha Medium, Mercurii dies infra octavam Paſchæ. Vide in *Pentecoſte*.

Pascha dicitur etiam tempus à Dominica in Ramis palmarum, uſque ad octavam Paſchatis. Durandus lib. 6. Ration c.81. n.5.

Paschatis nomenclatura donati pariter dies omnes Dominici in Ordine Romano. Gregorius Turon. in Vita MS. S. Maurilii Epiſcopi Andeg. c.18. *Belgicus quidam nomine primo die Paſchæ proprias ſegetes ſervis propriis temerario jure meťare præceperat. Maurilius vero cum reniti cœpiſſet, ac dicere, contra autoritatem fore, ut die dominica ſervilia opera agerentur, &c.*

Pascha, Quodlibet magnum feſtum in quibuſdam provinciis vocari obſervat Durandus lib.7. c.1. num. 25. Certe conſtat hodie omnes majores feſtivitates *Paſcha* Italos [& Hiſpanos] vocare: Pentecoſten vero *Paſcha roſada* ſeu Roſaceum, quia incidere ſolet in tempus roſarum. Hinc πασχαλίζειν & φιλέορτον, pro eo qui libens feſtum colit, confundit Marcus Hieromonachus in Reſponſ. Otto Morena in Hiſt. rerum Laudenſium p.41. *In prima die Sabbati, qui fuit Paſcha Reſurrectionis Domini an.1158. &c.* Pag.42. *Inſequenti vero Paſchate Pentecoſtes quod fuit tunc 27. Maii indict. 7. &c.* Pag. 54. *Quadam die, in qua fuit Paſcha Epiphaniæ, venere Cremenſes, &c. Paſcha della Pentecoſta*, apud Ricordanum Maleſpinum p.142. Occurrunt alia ejuſce vocis exempla apud Italos ſcriptores. Sed & Græci κύριον πάσχα vocant, quod Latini *proprium feſtum* alicujus Sancti, ut ex Menæis conſtat.

☞ Quod & apud Gallos in uſu fuiſſe colligo ex Chron. Fontanell. tom.3. Spicil. Acheriani, ubi feſtum alicujus Sancti ideo potiſſimum *Paſcha* dictum innuitur, quod hac die celebratur ejus ad cæleſtem gloriam tranſitus: *Quia ſolemnem diem pro venerandi confeſſoris Chriſti Vandregeſili tranſitu colimus, quem Paſcha ipſius non incongrue nuncupari* ... *monſtravimus*.

Paschalia Indumenta, Cæſarius Arelatenſis Archiepiſcopus in Teſtamento ſuo: *Indumenta Paſchalia, quæ mihi data ſunt, omnia illi* (ſucceſſori) *ſerviant, ſimul cum caſula villoſa, & tunica, vel galnape, quod melius dimiſero*. Id eſt, quibus utebatur diebus *Paſchalibus*, ſeu Dominicis. Vide Vitam Aldrici Epiſcopi Cenom. n.44. p.109.

Pascha in prima declinatione paſſim uſurpatur à ſcriptoribus. Durandus lib.6. Ration. c.86. n.4. obſervat *hoc ſolum in tribus Græcis nominibus inveniri, ſcil. Paſcha, manna, mammona*.

Paschare, *Paſcha celebrare*, Ugutioni. Vox Italica. Joannes Villaneus lib.7. c.61. *Tutti i Baroni & Caporali che teneano mano al tradimento, furono nella città di Palermo à Paſquare*. Et c.147. *Molti de' ſanti venutiſene a Paſquare à Firenza*.

¶ Paschalis Cereus. Vide *Cereus*.

Paschalis Epistola, qua Pontifex Maximus Metropolitanis Epiſcopis denuntiabat, quo die celebrandum eſſet Paſcha: *Ad præcipuam enim religionis noſtræ Sacramentum pertinere, ut in feſtivitate Paſchali nulla eſſet toto orbe diverſitas*, cenſuerunt ſancti Patres, ut ait Leo I. PP. Epiſt.95. ad Ravennium Arelatenſem. Unde uno eodemque die per totum orbem celebrandum, in eumque finem dirigendas ad omnes Epiſcopos literas, quæ id potiſſimum indicarent, ſtatuerunt Concilia, atque in primis Arelatenſe I. can. 1. & Cæſarauguſtanum III. c.2. Ejuſmodi Litterarum Paſchalium formulam exhibet Leo I. in laudata Ep. ad Ravennium, & in Epiſt. 95. Aliæ habentur in Diurno Romano c.3. tit. 10. apud Bucherium in Victorii Canonem Paſchalem p. 72. 78. 82. 469. & ſeqq. in Spicilegio Acheriano tom.6. p.8. &c. *Paſchalis Epiſtolæ* Theophili meminit S. Hieronymus lib.3. in Ruffinum c.5. His acceptis literis Epiſcopi Epiphaniorum die, vel Chriſti Natalitio, in Eccleſia populis denuntiabant qui eſſet ille dies Paſchatis, ut indicat Concilium Aurelianenſe IV. can.1. vel certe principium Quadrageſimæ, ut eſt in Autiſiodor. c. 2. Bracarenſi II. c.9. Toletano IV. c.5. &c. Vide S. Hieronym. Ep.31. Gregorium M. lib.7. Ind.2. Epiſt.8. Baronium an.412. nu.43. an.419. n.96. Henr. Valeſium ad Euſeb. l.17. c.20. & Ferrarium de Eccleſiaſt. Epiſtolis l.2. c.3.

Paschales Epistolas præterea vocat Avitus Viennenſis Epiſt.65. Pontifices ſibi invicem ſcribebant, ſeſe conſalutantes, & de exacta feſtivitate nuntium mittentes, quæ proinde erant ex iis quas Græci ἑορταστικὰς nuncupabant: nam hæ non modo in Paſchalibus, ſed & in aliis ſolennioribus feſtis ſcribebantur ab Epiſcopis, ut ex aliis Aviti & Theodoreti Epiſtolis colligitur. Quo ſpectat iſta ex Actis Epiſcopor. Cenoman. pag. 102.

Ego

Digitized by Google

Ego Demnolus in Chriſti nomine Epiſcopus. Cum evocaſſem domnum & fratrem meum Audoveum Epiſc. Andegavæ civitatis viſitare ſancta limina patroni peculiaris mei Victoris Epiſcopi, immo & ſolemnitatem ipſius celebrare, &c.

¶ Paschales Denarii, Præſtatio, quæ à presbyteris pro chriſmate quod circa Paſcha ab Epiſcopo accipere ſolent, eidem Epiſcopo exſolvebatur. Vide *Chriſmales denarii* in *Chriſma*.

¶ Paschalis, Præſtatio, quæ ad Paſcha exſolvitur. Rotulus ſæc 12. de Prioratu S Pauli *de Tartas* in Archivis Caſæ-Dei: *Dono... duos manſos ... ex quibus exeunt duo agni cenſi & duo ſolidi inter Kalendares & Paſchales & majenſes & meiſanegs.* Ibidem: *Petrus Bernardi dedit... 2. ſol. Pod. in Maio & Kl. 3. ſol. per recetum, & 6. denar. Paſchales.*

¶ Paschalis Agnus. Vide *Agnus*.

¶ Paschalis Ignis. Vide *Ignis*.

¶ Paschale Lignum. Vide *Lignum* 1.

¶ Paschalis Terminus, Nota chronologica qua utebantur notarii qui peritiam ſuam in arte computi oſtentare amabant; hac inter primos uſus eſt Rodradus presbyter Ambianenſis, quam libro ſacramentorum manu ſua deſcripto appoſuit: *Anno Incarnationis Dominicæ 853. indictione 1. epacta 7. concurrente 7. Termino Paſchali 4. Kal. Aprilis.*

¶ Paschales Missæ dicuntur in veteri Miſſali Gallicano, quæ tota Paſchatis hebdomada decantari debent.

¶ Paschalium, πασχάλιον, Canon de celebrando Paſchate, apud Martinium.

Paschale, Computum Paſchale, ſeu ratio inveniendi diem quo celebrari debet Paſcha quolibet anno: à die ſcilicet Martii 8. ad Aprilis 5. *Paſchalis curſus* Honorio Auguſtodun. cap. 88. *Paſchalis recurſus*, Gennadio de viris illuſtribus cap 88. *Paſchalis circulus*, Adoni Viennenſ. Victorius in Canone Paſch. *Theophilus quondam Alexandrinus Antiſtes, ad Theodoſium Imperat. datis Epiſtolis ex primo ipſius & Gratiani 3. Conſulatu conditum Paſchale direxit.* Infra: *Propter diverſorum Paſchalium conditores.* Senator in fine Chronici: *Sicut ex Tito Livio & Aufidio Baſſo, & Paſchali virorum clarorum auctoritate firmato colligimus, anni ſunt* 1031.

Paschale, Diſtrictus Parœciæ, ſic dictus, quod Parœciani in feſto ſaltem Paſchatis ad Eccleſiam parœcialem convenire, & ibi *communicare* ex Canonum præſcriptis tenerentur. In Tabular. Monaſt. S. Savini Levitanenſis non ſemel mentio occurrit *Paſchalis S Savini*, pro diſtrictu 8. Parœciarum, quarum Parœciani ex veteri inſtituto tenebantur certis anni feſtis ſolennioribus, Paſchatis ſcilicet, Pentecoſtes, & Nativitatis Domini, Baptiſmum & ſacram Communionem recipere in Eccleſia S. Savini: quod præſertim cavetur in Concil. Agathenſi can. 18. Vide Marcam l. 9. Hiſt. Beneharn. c. 2. n. 4. [Mabillon. tom. 3. Annal. Bened. p. 478. & Marten. tom. 1. Anecd. col. 199.]

¶ PASCHAGIUM, Quod pro paſcuis præſtatur. Statuta Mont. Regal. fol. 306. *Qualibet perſona ... quæ duxerit aliquas beſtias ad paſcandum ... ſolvere teneatur emptori ſeu collectori Paſchagii, ut infra pro godia & Paſchagio dicti alpis.* Vide *Paſcuarium*.

¶ PASCHARE, Pascare, Paſcere. Statuta Montis Regal. fol. 308. *Item ſtatutum eſt quod qualibet perſona quæ Paſcharet aliquas beſtias in alpibus dictæ civitatis, &c.* Charta Guidonis Archiep. Bituric an. 1279. apud Thomaſſer. in Biturig. p. 113. *In quo nemore ipſi homines habebunt uſagium ſuum ad ædificandum, claudendum, ardendum & Paſcandum animalia ſua. Paſchare*, pro Paſcha celebrare, occurrit ſupra in *Paſcha*.

¶ PASCHARIUM, Jus paſcendi porcos in ſilva domini. Hiſt. MS. S. Cypriani Pictav. p. 294. *Item conceſſit monachis Paſcharium in omnibus ſilvis ... ut non reddant de propriis porcis.* Item, tributum quod pro eo jure exigitur. Vide *Paſcuarium*.

¶ PASCHASE, Eadem notione, in Charta Willelmi Aquitan. Ducis p. 1069. ibidem p. 248. *Inſuper in nemore meo... dono jam dictæ eccleſiæ .. paſturale ad univerſa animalia, & etiam Paſchaſe de porcis ſi fuerit, tam ipſis monachis, quam omnibus eorum.*

¶ PASCHERIA, Pascherium, &c. Vide *Paſquerium*.

¶ PASCHERUM, Idem quod *Paſcharium*, in Chartulario Aurelianenſi in Lemovicibus.

¶ PASCHIVUM, Eadem notione. Tabul. Prioratus S. Johannis Toloſ. *Pertineant nunc & in perpetuum ad Bertrandum de Opiano & ad ſuos hæredes: retento tamen dictæ hoſpitali & ſuis hominibus Paſchivo & talivo in garrigiis à cacumine montis uſque ad caminum.*

PASCILIS, *Animal, vel avis quæ in manu paſcitur*. Joan. de Janua.

¶ PASCINATUS, Glandatio, *Paſcinatus tempus*, quo ſcilicet glandes maturæ ſunt, paſcendiſque porcis idoneæ. Hiſt. Mediani Monaſt. p. 269 *In ſaltu autem tempore Paſcinatus, centum porcos impinguandos monachi dictæ cellæ mittunt.* Vide *Paſcio*.

PASCIO. Polyptychus Floriacenſis: *Solvit inter vineritiam & Paſcionem de vino mod. 6.* Alibi: *Solvebat unuſquiſque de Paſcione denarios 12. & pullos 3. cum ovis 15. &c.* An vero *paſtio*? Vide *Madaſoia*.

☞ Rem tetigit vir oculatiſſimus; eſt enim reipſa *Paſcio*, Porcorum ex glandibus paſtio, Gall. *Paiſſon* vel *Peſſon*; eſt enim tributum vel cenſus qui domino ſilvæ pro glandatione exſolvitur: *Paſnage* ſive *Pennage*, in Conſuetud. municipalibus pleriſque; *Paix* & *Glandage*, in Solenſi art. 1. tit. 13. Significat præterea tempus quo glandes & fanias porci paſcuntur in nemoribus, quod menſe Octobris incipit, Decembris concluditur. Charta Libert. Bellomont. ex Cod. MS. Coiſlin. *Quotieſcumque erit Paſcio glandis ſeu fania in aliquo dictorum nemorum ., quilibet poterit ponere in nemoribus 20. capita porcorum ... ad totam Paſcionem.* Charta Libertatum oppidi S. Palladii ibidem: *Salvis tamen ipſis hominibus uſagio ſuo animalia in illa foreſta ad paſcendum animalia ſua ... excepto tempore quo Paſcio ſive Paiſſon erit in illa foreſta generali: . & ſi tempore, quo dicta Paiſſon erit in illa foreſta, porci ipſorum hominum immiſſi fuerint ad paſcendum, ſolvent 12. den. Turon. pro quolibet porco.* Codex MS. Irminonis Abb. Sangerm. fol. 11. v. *Manſos ingenuiles 108. qui ſolvunt omni anno ad hoſtem carra 6... ad alterum annum vervices cum agnis 108. de vino in Paſcione mod. 240. de argento in lignericia ſol. 35* Ibidem fol. 83. *Sigramnus ſervus ... habet de terra arabili bun. 4. ſolvit Paſcionem & de vino mod 3.* Verum Poetæ noſtrates *Paſcor* vocant: at unde ducta vocis origine non conſtat, ni à paſcuis, quod nimirum vere novo herba paſcendis animalibus tenerior ſit; vel fortaſſis à Paſcha, quod veris initio incidit. Le Roman *de Partonopex* MS.

L'erbe verdoi ſoz la flor,
Cum el novel tens de Paſcor.

Infra:

Plus bel & plus fine blancbor
Que flor d'eſpino en Paſcor.

Le Roman *de la guerre de Troyes* MS.

Biaus tens fiſt com au tens Paſcors
Q'as arbres vienent foilles & flors.

Hanc vocem accepiſſe videntur à Poetis Provincialibus: eam certe eadem notione uſurpat *Blacaſſes* circa an. 1250. apud *Creſcimbeni* ad calcem verſionis Noſtradami p. 229.

Ben plaz le gai temps de Paſchor
Que fai foillas & flors venir.

¶ PASCISSI, pro Paciſci, in Inſtrum. an. 1348. inter Ordinat. Reg. Franc. tom. 3. p. 290.

¶ PASCOLUM, ut *Paſculum* infra Charta an. 1079. apud Murator. delle Antic. Eſteoſi p. 47. *In loco & prædicto fundo ... cum capolo, Paſcolo, erbatico, &c.*

PASCUA, Æ pro Paſcuum. Gloſſæ Græc. Lat. *νομὴ, ὁ βοσκὴ, paſtus, paſtio, paſcua*. [Charta Ludov. VI. Reg. Franc. an. 1154. apud Lobinell. tom. 3. Hiſt. Pariſ. pag. 34. *Terra eſt, quam mariſcos vocant, in uſum communes Paſcuæ conſtituta*. Hiſt. Novient. Monaſt. apud Marteo. to. 3. Anecd. col. 1132. *Uſum vero lignorum & Paſcuam porcorum in Weſterholz habere debet*. Hiſtor. Mediani Monaſt. p. 269. *Sibi retinens uſum ſylvæ Paſcuæque per totum allodium ſuum*.] Uſurpant verſio vulg. Pſal. 22. Tertull. Apolog. c. 22. Arnobius in Pſal. 22. & 106. Edictum Rotharis Regis Longob. tit. 108 &c.

¶ PASCUAGIUM, Paſcuum, herba paſcibilis, in Extrav. comm. de Decimis: *Quia tunc ſolvitur ex venditione Paſcuagii ſeu herbagii*. Infra: *Si non vendantur Paſcuagia*. Macri Hierolex.

¶ PASCUAGIUM, Tributum quod pro paſcuis exigitur. Charta fundat. Monaſt. de Boſco-Ratherii an. 1172. apud Marteo. tom. 1. Anecd. col. 573. *Dedimus etiam & conceſſimus prædictis fratribus duos homines ... liberos & immunes in toto regno noſtro tam in aqua quam in terra ab omnibus coſtumis & actionibus ... ſcilicet sallagio, pontagio, telonio, paſſagio, Paſcuagio, &c.* Monaſt. Anglic. tom. 2. p. 23. *Et habere viginti porcos quietos de Paſcuagio, & ſualium ad panem ſuum & ad cibos coquendos*. Vide *Paſcuarium*.

¶ PASCUALE, Jus paſcendi animalia vel in paſcuis vel in ſilvis. Charta Guillenci Epiſc. Liogon. ann. 1126. tom. 4. Gall. Chriſt. inter Inſtr. col. 159. *Et ligna ad ignem & ad varia opificia, & Paſcuale per terras & in ſilvis ad opus animalium uſuaria*.

PASCUALIS, *cum diligentia nutritus*. Gloſſar. Arabico-Latinum.

PASCUARIUM, Quod pro paſcuis præſtatur. Conſtit. Chlotarii Reg. c. 11. *Agraria, Paſcuaria, vel decimas porcorum, &c.* Lex Wiſigoth. lib. 8. tit. 5. §. 8. *Quod vero ſortem ſuam totam forte concluſerit, & aliena paſcua abſente domino invadit, ſine Paſcuario non præſumat, niſi forte dominus paſcuæ voluerit*. Lex Bajwar. tit. 1. c. 14. §. 1. *De triginta modiis tres donet, & paſcuarium deſolvat ſecundum uſum provinciæ*. Charta Caroli Calvi to. 8. Spic. Acheriani p. 350. *Et ut nullus paraveredum, aut Paſcuaticum, vel manſionaticum ... exigat*. Charta ejuſdem Imp. ex Tabulario Brivatenſi fol. 1. *Aut fidejuſſores tollere, aut Paſcuaria accipere, &c.* Tabular. Eleemoſynæ Montiſmorionis in Pictonibus fol. 66. *Porci pauperum Paſcuarium non dabunt in Ero luco, ſed ... in omni tempore paſcua habentes, idem Paſcharium dabunt, quod in nemore morabitur*. [Vetus Notitia inter Concil. Hiſpan. tom. 3. p. 142. *Paſcuario & teloneo quod dominus Imperator ... perdonavit & ceſſit ... Adalaricus Comes ... ipſo Paſcuario & teloneo illi contendit injuſte & contra legem. Paſcario* editum in Append. Marcæ Hiſpan. col. 779.] Occurrit etiam alibi. Adde Chartas alias apud Baluzium in Append. ad Capitul. n. 64. 116. 119 &c. Vide *Paſqueerium*.

PASCASIUM, Eadem notione, apud eumdem Baluzium n. 89. *Neque ſalvaticum, neque Paſcaſium, neque teloneum, &c.*

¶ PASCUATICUM, Jus paſcendi porcos. Bulla Alexandri III. Papæ an. 1179. tom. 4. Galliæ Chriſt. inter Inſtrum. col. 190. *Et paſturam omnium animalium ejuſdem villæ & Paſcuaticum 60 porcorum*.

¶ PASCUERIUM, Idem quod *Paſcuarium*. Charta an. 1242. in Tabular. Cortuſiæ Montis rivi: *Inveſtivit per pellicem dextrum Hugoni de Miramars Priori Cartuſiæ Montis-rivi totum Paſcuerium caſtri de Mazargas*. Charta an. 1250. apud *Chanteloup* in Hiſt. Ms. Montiſmajor. *Animalia poſſint paſcere ſine præſtatione Paſcuerii ſeu uſatici*.

PASCULARE, Paſcere. [Occurrit paſſim apud Scriptores Italos.] Hiſt. Cortuſiorum l. 3. c. 14. *Paſculandi cauſa miſit ad villas plebatus quoſdam equos, &c.*

PASCULUM, PASCULUS, Paſcuum, Pratum, Cæſareo Eiſterbach. l. 3. c. 11. Charta an. 1072. in Hiſt. Pergamenſi tom. 3. p. 273. *Tota infra ul extra Paſculum & communalia*. [Chron. Farfenſe apud Murator. tom. 2. part. 2. col. 602. *Deſcendendo per ... pratorias S. Mariæ uſque in Paſculos, Paſculum*, in Statutis Mutin. fol 61 v. Italis *Paſcolo*, eadem notione.]

¶ PASCUS, Idem quod *Paſculus*, Chron Monaſt. Novalic. apud Murator. tom. 2. part. 2. col. 751. *Caſalis in Tenegaudia una cum terris & Paſcos in ipſo monte, quem de Valeriano genitor meus conquiſivit, te heredem meam Sacroſancta Eccleſia Domini Petri Monaſterii habere volo ac jubeo*.

¶ PASCUUM, Quod pro paſcuis præſtatur. Charta an. 1219. apud Spon. Hiſt. Genev. tom. 2. p. 50. *Forum totius villæ & juſtitia fori, pedagium & Paſcua, moneta, latrones, & bona eorum ad ſolum Epiſcopum pertinebunt*. Eadem, ut videtur, notione accipienda hæc vox in Literis Caroli V. Reg. Franc. ann. 1366. pro inſtituendis Conſulibus Merologii tom. 4 Ordinat. p. 677. *Quod dicti Conſules cum eorum conſilio, valeant defendere devaſia, jura & libertates, pacua & Paſcua univerſitatis prædictæ, &c.* adeo ut *Paſcua* de ipſa præſtatione intelligatur: *Pacua* vero (ſi tamen legendum non ſit *Patua*, ut videre eſt in v. *Patuum*) pro ipſis paſcuis uſurpetur. Vide *Paſcuarium*.

¶ PASELLUS. Vide *Pradiſterium*.

¶ PASELLUS S. MARTINI. Charta Dagoberti Reg. Franc. apud Doubletum p. 655. *Venientes in illa ſtrada quæ vadit ad Pariſius in loco qui dicitur Paſellus S. Martini* Idem videtur quod *Pons S. Martini* dicitur in Charta Ludovici VI. an. 1122. apud eumdem Doubletum p. 852. *Ne qua manſio vel inhabitatio à prædicto burgo uſque ad eccleſiam S. Laurentii quæ ſita eſt prope Pontem S. Martini de Campis, & ex altera parte ſtratæ regiæ ab eadem villa S. Dionyſii uſque ad alium pontem prope Pariſium juxta domum leproſam*. Eadem habet Charta Ludovici Junioris an. 1143. ibidem pag. 867.

¶ PASFIEUDUM. Charta an. 1475. apud Calmet. tom. 3. Hiſtor. Lothar. col. 280. *Sub ... reſtitutione omnium ſumptuum, expenſarum, dampnorum, diſturbiorum, gravaminum, & intereſſe fiendorum, Paſfiendorum & ſuſtinendorum ... ſuper quibus omnibus univerſis & ſingulis dampnis, ſumptibus, expenſis, intereſſe, diſturbiis, ut ſupra, fiendis, Paſfiendis & ſuſtinendis ſtare promiſſis, &c.*

¶ PASINOLA, mendoſe, ni fallor, pro *Palmola*; in enim voce facillime errare potuit exſcriptor. Teſtam. Bertrandi de Turre an. 1285. apud Baluz. tom. 2. Hiſt. Arvern. p. 532. *Item legavit caritati, quæ fit annuatim apud S. Saturninum, quatuor ſextarios Paſinolæ reddituales*.

¶ PASMUS, Deliquium, Gall *Pamoiſon*. Jacob. Delayto in Annal. Eſtent. ad an. 1395. apud Murator. tom. 18. col. 917. *Sed omnibus fruſtra tentatis ex vehementia doloris coactus in Paſmum, ſequenti die deceſſit*.

¶ PASNAERIUM, Paſcuum, pratum. Charta an. 1064. ex Tabul. Major. Monaſt. *Porro latitudo duabus coartatur viis, una &c. altera quæ de Paſnaeriis veniens per plaxitium S. Karileſſi ad idem caſtrum viantes ducit*.

¶ PASNAGERIUS, PASNACIUM, PASNATICUM. Vide *Paſtio*.

¶ PA-

Digitized by Google

¶ PASON, ut ſupra *Diapaſon*. Jacobus Cardin. de Coronat. Bonifacii VIII. Papæ inter Acta SS. Maii tom. 4. p. 465.

Concrepat inde chorus, duplicat ſua vulnera Paſon,
Hic petit uniſonum, ſtabili firmatus in unco.

Hæc ad muſices peritos. Alia, neſcio qua, notione *Paſon* uſurpat le Roman *d'Athis* MS.

Moult furent li Paſon
Bien fais & riche de faſon.

¶ PASONNIA, Idem videtur quod *paſtio*. Charta Petr. dom. de Lonnis ann. 1246. in Tabular. S. Nicaſii Rem. *Orta diſcordia de venditione, Paſonnia, cuſtodia, emendis, juſtitiis & forefactis dicti nemoris.*

¶ PASPALE, *Rerum minutiæ*. Vocabul. Suſſannæi. *Res viliſſima*, in Amalth. à Græco παςπάλη.

¶ PASQUARE, Paſcere. Vide *Peiſſonagium*.

¶ PASQUARIUM, Idem quod *Paſquerium*. Charta an. 1290. tom. 1. Hiſt. Dalphin. p. 21. *Item quidquid idem Aymo habet ... infra caſtrum & parochiam Burgundis ex quacumque cauſa, & omnes terras cultas & incultas, prata, nemora, molendina, ſtagna, riperia, Paſquaria, &c.*

¶ PASQUAYRAGIUM, Eadem notione. *Paſquayrium*. Paſcuum, pratum. *Paſquayrare*, Paſcere. Charta an. 1298. ibidem tom. 2. pag. 38. *Tradentes etiam eidem Epiſcopo Paſquayragia ſeu jura Paſquayragiorum quæ percipiebamus in Caſcis ... ita quod nihilominus jus, quod habebant homines dictarum parrochiarum Paſquayrandi ſeu animalia ſua immittendi in Paſquayriis inferius, eiſdem ſalvum remaneat.*

¶ PASQUERAGIUM, Eodem ſignificatu. Charta an. 1309. ibidem tom. 1. p. 87. *Tamen quolibet anno ſunt ibi caſtaneæ & Paſqueragium, quæ poſſunt valere per annum centum ſolidos.* Computa Graſivod. ann. 1333. *Item deducuntur de laudimiis pro jure miſtralis 15. l. 15. ſ... de Paſqueragiis pro eodem 1. groſſ.*

¶ PASQUERGIUM, Pratum, paſcuum, in Charta an. 1337. apud Columb. in Stemmate Simian. p. 582.

PASQUERIUM, Quod præſtatur pro paſcuis: ut *Paſquairare*, tributum exigere pro paſcuis. Char. Theobaudi *Chabot* apud Sammarthanos in Abbatib. Abſienſibus: *Paſquerium vero à Gauſredo Mainardi ego illis vendicabo.* Charta Raimundi Berengarii Comitis Provinc. an. 1232. pro Arelatenſibus: *Nullo modo audeat vel præſumat aliquem vel aliquos de prædictis civibus Arelatis in perſonis vel rebus ſuis pedagiare, vel Paſcairare, vel aliquid ab eis extorquere occaſione Paſquerii, pedagii, vel uſatici, quæ recipiuntur vel recipi conſueverunt in aquis vel riperiis, vel alterius cujuſcumq; exactionis, &c.* [Charta an. 1227. ex min. Chartul. S. Vict. Maſſil. fol. 150. *Item quod Paſquerium habent dom. de Caſtellana in territorio de villa Crota ſicut habuit uſque nunc.* Pancharta S. Stephani de Vallibus apud Xantones Ch. 44. *Do & concedo quidquid juris habebam vel habere poteram in petitione Paſquerii & prohibitione calſagii.* Notitia Eccleſ. Dinienſis p. 83. ex Charta an. 1320 *Bona, proventus ... Præpoſituræ conſiſtunt ... in Paſqueriis, bannis, pulveragiis, &c.*] Vide *Paſcuarium*. Statuta MSS. Caroli I. Regis Siciliæ cap. 163. *Se les beſtes prennent Paſquier, &c.*

¶ PASCHERIA, Eadem notione. Charta Ottonis Aquitan. Ducis tom. 2. Gal. Chriſt. inter Inſtr. col. 478. *Nihil ab eis exigatur, obtentu cujuslibet conſuetudinis, videlicet Paſcheriæ, vectigalium, & tributi & talliatæ, ſeu cujuslibet alterius exactionis.* Charta Petri Reg. Aragon. an. 1212. tom. 10. Spicil. Acher. p. 178. *Cum nemoribus, ſylvis,... pratis, paleuis, Paſcheriis, cum fontibus, &c.*

¶ PASCHERIUM, Eodem ſignificatu. Charta ann. 1182. in Archivis S. Victoris Maſſil. *Liberum facimus Monaſterium Monialium S. Cæſarii Arelatenſis nunc & in perpetuum à Paſcherio dando ſive in Camargis, vel in Gravi, vel alicubi in terra noſtra.* Occurrit præterea to. 3. Gall. Chriſt. col. 1103.

PASCHERIUM OVIUM, in Charta Raimundi Comitis Provinciæ an. 1179. apud Sammarthanos in Archiep. Aquenſibus.

¶ PASCHERICIUM, in veteri Notitia apud Stephanot. tom. 3. Antiquit. Bened. Pictav. MSS p. 241. *Nullus homo poſt mortem ipſius Froſelmo paſſionem vel Paſchericium partibus S. Hilarii Nobiliacenſe ... intendiderat*, (f. impenderat.)

¶ PASCHERIUM, Jus paſcendi animalia in alterius ſilva. Charta an. 1201. tom. 2. Gall. Chriſt. inter Inſtr. col. 322. *In eodem quoque loco dedi Deo & B. M. de Faezia & fratribus ibidem manentibus jure perpetuo in foreſta mea de Faezia Paſcherium ſcilicet & paduentiam ad omne genus animalium.*

¶ PASCHERIA, Paſcuum, pratum. Charta Ludov. II. Reg. Sicil. *Molendina, piſcarias, Paſcherias, &c.*

¶ PASCHERIUM, Eadem notione, in Charta an. 1133. inter Probat. tom. 2. Hiſt Occit. col. 471. Charta Roberti Comit. Clarom. an. 1248. apud Baluz. tom. 2. Hiſt. Arver. p. 261. *Campis nemoribus, & paſcuis ſeu Paſcheriis*; niſi *Paſcherium* hic de glandatione accipias.

¶ PASQUERIUM, Paſcuum, in Charta an. 1263. ex Schedis Præſ. *de Mazaugues*. Vide *Lignerare*. Charta an. 1438. ex eiſdem Schedis: *Eſt certa pars montis in qua ... dominus ... non debet immittere avere extraneum ad Paſquerium juxta libertatem & franqueſiam dicti caſtri.* Charta an. 1216. tom. 1. Hiſtor. Dalphin. pag. 18. *De Paſquerio dictum eſt, quod animalia utriuſque caſtri poſſunt paſcere in territorio alterius caſtri ſine damno & ſalvo blado alterius caſtri, ita quod revertantur in ſuo territoria; ſi oves quæ veniunt pro Paſquerio non habeat iſtam commoditatem.*

PASCHIERS, Paſcua vocat Conſuetudo Marchenſis. art. 425. *Terre herme, qu'on appelle chaume & Paſchiers de beſtes. Paſcage* vero art. 362. ipſam paſtionem. [*Paſquis*, in Charta an. 1497. in Cod. MS. Commere. p. 206. *La troiſième crouée ſe nomme la crouée de Lazeralle qui eſt par deſſus le Paſquis qui eſt juſqu'au chemin dit le chemin des foins. Paſquier*, in Litteris Roberti Ducis Burgund. an. 1282. inter Ordinat. Reg. Franc. tom. 4. p. 381]

¶ PASCAYRARE, Paſcere. Charta an. 1405. in Tabular. S. Victoris Maſſil *Pro Paſcayrando vel paſqueria ſumendo cum eorum averi groſſo vel minuto.*

¶ PASQUETUM, Jus paſcendi animalia in alterius ſilva. Charta an. 1312. in eod. Tabul. *Dedit hoſtazarium & Paſquetum in territorio de Camporcino.*

PASQUILIS, [Paſcuum.] Tabularium S. Remigii Remenſis: *Prata 2. ubi poſſunt intelligi* (colligi) *de fœno carri 4. Paſql. 2. continentes map. 3. vineas ubi poſſunt intelligi* (colligi) *de vino mod. 61. &c.* Occurrit ibi ſemel ac iterum.

PASSA, in Gloſſis Lat. Gr. ἀρνίον ὄρνιθ. Etiamnum Andegavenſes Paſſerem, *Paiſſe* & *paſſe* vocant. Vide Salmaſium ad Solinum p. 444.

¶ PASSACRIARIUM, ὑδρία, *Hydria*. Gl. Lat. Gr. MSS. Sanger. Leg. monet Martinius, *Vas aquarium*.

¶ PASSAGENII. Vide *Paſſagini*.

¶ PASSAGERIUS, PASSAGIARIUS. Vide infra *Paſſagium*.

PASSAGINI, Hæretici Valdenſium ſectarii, quorum paſſim mentio in Conſtitutionibus Friderici II. Imp. contra Catharos & Patharenos, in Gregorii II. PP. Epiſtolis, apud Bonacurſum lib de Vita hæreticorum, cui *Paſagii* dicuntur p. 75. & ubi eorum errores recenſet, & Waddingum in Annalibus Minorum an 1254. n. 16. an. 1325. n. 18.

¶ PASSAGIVI, pro *Paſſagini*, in Bulla Innocentii. PP. inter Statuta Vercell. lib. 7. fol. 195. v. *Paſſagenii*, apud Sto-

Stockman.in Lexico Hær. Quod vitæ ſanctimoniam ſimulabant *Paſſagini* ſunt appellati, à Gr. ut videtur πα- ἄγιος. Hos damnavit Lucius PP.III.an.1184 in Conc.Veron. Vide *Paroniſtæ*.

PASSAGIUM, Tranſitus, iter, & iter inſtitutum, vulgo, *Paſſage*. [Edictum Philippi VI.Reg.Franc.an.1329. tom.2.Ordinat.p.36. *Cuſtodes portuum & Paſſagiorum confinium regni noſtri ſint amoti, quantum ad factum auri & argenti & monetarum.*] Ita porro noſtri appellabant peregrinationes, atque adeo ipſas Hieroſolymitanas & ſacras expeditiones. Jacobus de Vitriaco lib.3.Hiſtor.Orient.initio: *Fecit treugas uſque ad magnum Paſſagium.* [Chron.Siciliæ c.39.apud Marten. tom.3. Anecd.col.29. *Hebebat præparata pro eundo ad Paſſagium, quod contra Sarracenos facere intendebat.* Statuta Maſſil.lib.2.c.2.§.46. *Item, excipimus omnes controverſias pecuniarias quas peregrini cruce ſignati habebunt ad invicem, vel etiam cum civibus, vel aliis perſonis, occaſione Paſſagii ſui, vel eorum quæ ad Paſſagium pertinuerint.* Adde Lobinell.Hiſtor.Pariſ.tom.3.p.402. Murator.tom.12.col.864.1036.&c.] Sanutus lib.3.part.4.c.2.de Petro Eremita: *Deinde per illas partes tranſcurrens, & ad Paſſagium cunctorum corda ſuccendens, &c.* Teſtamentum Caroli Pulcri Regis Franc.menſe Octobr. an.1324. *Je laiſſe à la Terre Sainte 50.mille livre à payer & delivrer quant Paſſage general ſe ſera, & eſt mon entente que ſe le Paſſage ſe faiſoit en mon vivant, de y aler en ma perſonne.* *Paſſagio d'oltre mare*, apud Joannem Villaneum lib.7.c.37. Duplex autem erat paſſagium, *vernale* alterum, alterum *æſtivale*.

PASSAGIUM VERNALE dicitur illud potiſſimum tempus quo maria aperiuntur, ut loquitur Vagetius l.5. c.9. vere nempe, unde *Paſſagium Vernale* Oliverio Scholaſtico p.1188.& Jacobo de Vitriaco lib.3.p.1138. *Tranſitus Vernalis*, Tyrio lib.17.c.8. nuncupatur: [*Paſſagium Paſchæ* dicitur, in Charta an.1233. in Tabul. Commendariæ Arelar.] circa menſem Martium, ex quo *Paſſagium* Martii vocant Matthæus Paris an.1241. Acta Innocentii III. [Clemens IV.PP in Epiſt.an.1266. apud Marten.tom.2.Anecd.col.336] Vita S.Hildegundia dictæ Joſeph, num.5. Rigordus an.1190.&c. Adde Odoric. Rainaldum an.1266.n.43.

PASSAGIUM ÆSTIVALE, Illud eſt quod menſe Julio peragebatur, vulgo *Paſſagium S.Joannis Baptiſtæ* dictum in Epiſtola S.Ludovici de captione ſua, & in Epiſt.Gregorii IX.PP.apud Rainaldum ann.1238.n.11. [Quod menſe Auguſto etiam interdum fieret, dictum *Paſſagium Auguſti*, in Charta an.1233. ſuperius laudata.] Quando vero aperiantur, & quando claudantur maria, vide quæ notant Caſaubonus ad Theophraſti Characteres, Meurſius ad Conſtantin.de Adm.Imper. Jacobus Gothofredus ad l.3.Cod.Th.de Naufrag. &c. Adde Notas ad Villhard.n.39.

¶ PASSATGIUM, in Teſtam.Bertrandi de Turre an. 1328.apud Baluz.tom.2.Hiſt.Arvern.p.799. *Lego primo generali Paſſatgio ultramarino quinquaginta libras ſemel in pecunias ſolvendas.*

¶ PASSAGIUM, Semita, callis, Gall. *Sentier*. Charta an 1501.ex Schedis Præſ. *de Mazaugues*: *Confrontatur cum .. hermaſſio Joannis Venelli Paſſagio in medio.* *Paſſeau*, eadem notione, in Conſuetud. Leodic. cap.9. art.15.

PASSAGIUM, Tributum quod à tranſeuntibus exigitur, *Droit de paſſage*. Leges Henrici I.Regis Angliæ c.2. *Sint quieti & liberi ... de theolonio, Paſſagio, & leſtagio. Plateatica, Paſſagia, &c.* in Conſtit. Neap.l.1.tit.59.§.2. S. Bernardus Epiſt.119. *Paſſagium tranſeuntibus, & ſi quod eſt juris veſtri debitum, mercantibus libenter dimiſiſtis.* [Placitum in Itin. apud Ceſtriam ann.14. Henrici VII. Regis Angl. *Per Paſſagium clamat eſſe quietum de omnibus Paſſagiis in Comitatibus Ceſtriæ & Flint pro omnibus carectis, cariagiis, equis, ſervientibus & ſummagiis ſuis oneratis.* Tabular.Veteris-villæ: *Gauffridus Giron dedit abbatiæ Veteris-villæ libertatem & quietanciam in couſtumis & Paſſagiis per totam terram ſuam.*] Adde Ordericum Vital.lib.5.p.579 596. Statutum 2. Weſtmonaſterienſe c.29. Concilium Herbipolenſe an.1287. can. 40.[Saltzburgenſe an.1420. c. 27.] Monaſt. Anglican. tom.1.p.310. Sammarthanos in Archiepiſc. Turon.pag. 771.&c. Ita etiam *paſſagio* uſurpant Itali. Joan. Villaneus lib.9.c.173. *Levarono un Paſſagio, che il detto Conte vi faceva ricogliere.*

¶ PASSAGIUM, Naulum. Charta ann 1257.ex Schedis Præſ *de Mazaugues*: *Dominus Epiſcopus poſſit ... ad ſui voluntatem recipere naulum ſive Paſſagium, & reditum dictarum navium & aquæ etiam ſpecialiter pedagium.*

PASSAGIARIUS, Portitor, publicanus, Italis *Paſſaggiere*, noſtris *Paſſagier*, in Conſtitut.Sicul lib 1. tit. 76. *Gabelloti, foreſtarii, plateatii, portonarii ſeu Paſſagerii, &c.* Eſt etiam

PASSIAGIARIUS, Navita, qui de ripa in ripam alteram tranſeuntes navicula tranſmittit. Willel. Thornus an.1287. *Si Monachus vel aliquis de familia Abbatis ad dictum portum ex quacunque parte fluminis veniens batellum dicti Paſſiagiarii ibi præſentem invenerit, & Paſſiagiarius vel ſui noluerint ipſum vel tardaverint tranſducere, ſeu tranſire, &c.*

¶ PASSAGERIUS PORTUS, Ripa, ni fallor, in quam tranſeuntes deponit navita. Charta an.1301. in Tabular.Floriac. *Item duas partes medietatis reddituum ... quam habemus ... in portu & ratione portus Paſſagerii de Regula.*

¶ PASSAGERIUS, Idem quod *Paſſiagiarius*. Computus ab an.1333.ad an.1336.tom.2.Hiſtor.Dalphin. pag. 280 *Item, apud Novas Paſſageriis aquæ pro duabus navibus, flor.11.*

¶ PASSAGIUM, Canalis. Charta ann.1164.apud Kennett.in Antiq. Ambroſd.p.120. *Dedi itaque & conceſſi ... omnes per capturas quas fratres inceperunt verſus me in faciendo Paſſagium ſuum, & in ... aquæ & in foſſis & in ponte & in omnibus rebus ubicumq; præſumpſerint quiete clamavi.*

¶ PASSAGIUM, perperam pro *Paſnagium*, tom.4.Hiſtor.Harcur.p.1347. *Noverint univerſi præſentes & futuri, quod .. Paſſagium etiam porcorum ſuorum quietum eſt in foreſta mea.* Rectius in ſequentibus *Paſnagium* legitur. Vide *Paſtio*.

PASSALORINCHITÆ, PATTALORINCHITÆ, Hæretici ſic dicti, quod digitum imponentes in nares, & ora ſua, & in labia, quaſi ſilentium ſemper exercerent. ſoli taciturnitati quaſi ſtudium commodantes. Vide Philaſtrium, [& S.Auguſtinum hær.63. à Græco πάσσαλος, paxillus, & ῥὶν, naſus, vel à ῥύγχος, roſtrum, rictus; unde alibi *Paſſalorynchitæ* ſcribunt. Alia dialecto dicuntur *Taſcodrogitæ*. Vide in hac voce & Cuperum in Harpocr. c.27.]

¶ PASSANS, a Gall. *Paſſant*, Viator, peregrinus. Libellus ſupplex Poſtulenſium Canon.ad Reg.Hiſpan.an. 1600.tom.4.Gall. Chriſt. inter Inſtr.col.422. *Necnon quaſcumque miſerabiles perſonas tranſeuntes, ſive uti communiter vocant, Paſſantes.*

¶ 1. PASSARE, Tranſire. Charta an.1493. in Tabul. Jotrenſis Monaſt. *Habita primitus licentia à domina ſua ... Abbatiſſa ejuſdem eccleſiæ B. M. Jotrenſis ad preſentem Prioratum Paſſandi.*

2. PASSARE, Tranſgredi, Gall. *Outrepaſſer*. Charta an.1262.tom.13.Spicilegii Acheriani p.315. *Et ſi ego hoc Paſſaverim, vel fregerim, &c.*

¶ 3. PASSARE, Tranſigere, pactionem facere, Gall.

Gall. *Paſſer un contrat, un traitè, un acte*. Charta Fulconis Epiſc. Andegav. an. 1337. in Tabular S. Albini Andegav. *Habeant poteſtatem ad concordandum, integrandum & Paſſandum cum dictis Abbate, &c.* Ibid. *Ad Paſſandum compoſitionem cum dicto &c... Ad Paſſandum Litteras & inſtrumenta, &c.* Charta an. 1402. in Tabul. Floriac. *Cum certum tractatum & accordum Paſſatum fuiſſet inter nos, &c.* Judicatum an. 1495 in Tabular B. M. de Bono-nuntio Rotomag. *Compromiſſo ſuper quæſtione, lite & proceſſu ac expenſis pro bono pacis & concordiæ nutriendæ inter partes Paſſato.* Occurrit præterea apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 402. Lobinell. tom. 2. Hiſtor. Britan. p. 561. & 765. Rymer tom. 11. pag. 832. & in Conſtitut. an. 1515. ad calcem Joh Abrinc. de Offic. Eccleſ. p. 3. & 4.

¶ PASSARE DONATIONEM, & alia ejuſmodi dicuntur Notarii publici qui Inſtrumenta conficiunt. Areſtum Parlamenti an 1484. apud Baluz. tom. 2. Hiſt. Arvern. p. 232 *Eademque die coram notariis qui dictas venditionem & donationem Paſſaverant.* Occurrit paſſim.

¶ 4. PASSARE, Permittere aliquid per Inſtrumentum authenticum. Statuta Eccl. Carnot. an. 1325. apud Marten. tom. 7. Ampliſſ. Collect. col 1365. *Gratias quaſcumque de non reſidendo in eccleſiis parochialibus, ... utilitate ipſarum eccleſiarum Paſſatas, & alias quaſcumque gratias revocamus.*

¶ PASSARIUS, Aridus, paſſus, exſiccatus. Capitolinus in Albino cap. 11. *Quingentas ficus Paſſarias, quas Græci calliſtruthias vocant, jejunium comediſſe dicit Cordus.*

PASSATA, Præſtationis ſpecies, apud Occitanos. Charta Occitanica an. 1312. in 48. Regeſto Philippi Pulcri Regis Franciæ ex Tabulario regio nu. 28. *Idem Paſſatam ſeu bladatam quam nos habebamus in dicto loco de Senolhaco, videlicet in quolibet agricultorum cum uno pari animalium, unum ſextarium bladi, frumentum & avenam per medium ad menſuram Albienſem, &c.* Infra: *Item habebamus in dictis locis una cum dicto Epiſcopo in quolibet animali groſſo, exceptis animalibus terram excolentibus 8. den. Turon. pro Paſſata, & in quolibet pecude ſeu animali minuta unam pictam Caturcenſem, &c.* Occurrit ibi pluries. [Codex MS. Conſuet & privileg. Toloſ. fol. 38. *Seneſcallus deffendat Conſules & Univerſitates à nova impoſitione ſervitutis facienda per Prælatos ... & à nova exactione præſtationis Paſſatæ.*]

¶ PASSATGIUM. Vide *Paſſagium*.

PASSATICUM. [Teſtamentum Guillelmi Raymundi Comit. Ceritan an. 1095. Marca Hiſpan. col. 1194. *Relinquo ... & ipſas meas franchefas quas habeo in villa Peladol & decimum de leuda & de Paſſaticum Villæ francha & decimum paſcuarii de inſula.*] Charta Raimundi Comitis Provinciæ an. 1179. apud Sammarthanos in Archiepiſc. Aquenſibus: *Paſcherium ovium ſuarum, & Paſſaticum, & uſaticum, & omnia quæ emere voluerint libera ſint ab omni uſatico & leſda.* Alia Jacobi Regis Aragonum an. 1230. *Emfranquimus ab omni lezda, pedagio, Paſſatico, portatico, tolta, conſuetudine, &c.* Libertates Regni Majoricar. an. 1248. *Non donetis carnaticum de veſtro beſtiario ullo tempore, Paſſaticum, herbaticum, neque quarentenum.* Videtur idem quod *paſſagium*, jus tranſitus. [Vide *Pedagium*.]

¶ PASSATIO, Inſtrumentum à Notario publico *paſſatum* ſeu confectum. Statuta Eccl. Trecor. an 1372. apud Marten. tom. 4. Anecd. col 1123 *Mandamus officialibus noſtris ſub debito præſtiti juramenti, ne aliquem advocatum ad procurandum coram ſe admittant, nec notarium ad ſcribendum in curia, nec Paſſationi ejus fidem adhibeant, quouſque præſtiterint juramenta.*

PASSATOR, Dominus, cui *Paſſagii*, ſeu tranſitus præſtatio competit. Charta Edw. III. Regis Angliæ in Monaſtico Angl. tom. 1. p. 505. *Donationem etiam ... quam Hugo de Bradewardin, Paſſator, filius Stephani Ponc, per ſcriptum ſuum fecit eiſdem fratribus de libero paſſagio apud Bradewardin.*

¶ PASSAYRAGIUM, à *Paſſagio* diſtingui videtur: eſt tamen tributum quod a tranſeuntibus exigitur. Charta an. 1317. tom. 2. Hiſt. Dalphin. p. 166. *Cum ... ſuis territoriis, diſtrictibus .. paſqueriis, paſcuis, paſſagiis, Paſſayragiis, polveragiis, &c.*

¶ PASSER PARADISI, Avis fictitia, vulgo *Oiſeau de Paradis.* Epiſtola Alph Ciaconii apud Marten. to. 3. Ampliſſ. Collect. col. 1324 *Taceo tintinnabula & auricalco dulce ſonantia, aves ex provincia de Banda, quas Paſſeres paradiſi Luſitani vocant, expedes, perpetuo volatu errantes.*

¶ PASSERIA. Vide *Paxera*.

¶ PASSIAGERIUS, Idem qui *Forenſis* & peregrinus alibi dicitur, qui ex aliena diœceſi vel eccleſia eſt. Obituar. MS. Eccl. Morin. fol. 43. v. *Canonicis vero vere reſidentibus & qui ſuum ſtagium compleverunt cuilibet 10. ſol aliis denique ſtagiariis & Paſſiageriis cuilibet intereſſenti 2. ſol.* Vide *Presbyter forenſis*.

¶ PASSIAGIARIUS. Vide *Paſſagium*.

PASSIATUM. Charta Alamannica Goldaſti 61. *Et quando opus fuerit aut ad meſſem vel pratum colligendum, vel ad reliqua, ita Paſſiatio faciant.* [f. Gall. *en paix*.]

¶ PASSIBILIS, Calcabilis. Dudo de Ducibus Normannorum:

Chriſtus ſe pelago fluctivago intulit
Sicca veſtigio, ſeque per æquora
Fert fluctu liquido Paſſibilis maris.

PASSIBILITAS. Arnobius junior in Pſalmum 11. *Fiducialiter, id eſt Paſſibilitate carens, nulli timori ſuccumbens.*

¶ PASSIM, Lento greſſu, ſeu paſſu, Gall. *Au pas*. Rolandinus Patav. de Factis in marchia Tarviſ. lib. 12. cap. 8. *Tendebat ad partes illas cum gente ſua, non equidem ſicut fugiens, equis immo procedentibus quaſi Paſſim.*

PASSIMÆ Matthæo Silvatico, *Tortellæ panis azymi, biſcottæ de Sen, i. de terra Jeruſalem; quoniam ibi Arabes impaſtant ea cum aqua maſticis.*

1. PASSIO, PASSIO DOMINI, Dominica quinta Quadrageſimæ, quæ *Ramiſpalmas* præcedit. In Epiſtola Balduini Imperatoris de expugnatione Conſtant. urbs obſeſſa à noſtris dicitur 3. *Id. April. feria 6. ante Paſſionem Domini* & *capta 2. Id. April. feria ſecunda in Paſſione*, id eſt, die Lunæ hebdomadis, quæ Dominicam Ramis palmarum præcedit, quam *Hebdomadam Paſſionis* vocamus. Amalarius lib. 4. c. 48. apud Mabillonium: *In Paſſione Domini, quindecim videlicet dies ante Paſcha.* Vide notas noſtras ad Villharduinum n. 129. & ſupra in vocibus *Dominica*, & *Hebdomada*.

¶ PASSIO DOMINI, pro ejuſdem incarnatione interdum accipi, ex Charta an. 1083. in Tabul. Eccl. Carnot. ſupra obſervatum eſt in voce *Annus*, col. 461.

¶ PASSIO, Ea Evangelii pars quæ *paſſionem* Chriſti continet, apud Mabillon. tom. 4. Analect. p. 455. & alibi paſſim.

¶ PASSIO, Martyrium. Ordo officii Gothici inter Concil. Hiſpan. tom. 3. p. 272. *Pro innexa collo ſuo fune ad Paſſionem tractus eſt, lætabundus.*

¶ PASSIO, Quinta è novem partibus in qua hoſtia dividitur apud Muzarabes. Vide *Hoſtia*.

¶ 2. PASSIO, Morbus, Medicis paſſim. Chronic. Romualdi II. Archiepiſc. Salernit. apud Murator. tom. 7. col. 206. *Rex autem Guillelmus circa Quadrageſimam fluxu ventris & moleſtia cœpit affligi, quam paſſionem quum aliquanto tempore occultaſſet, circa mediam Quadrageſimam, eadem Paſſione creſcente, credens*

Digitized by Google

dous ſe moriturum, &c. Vide mox *Paſſionarius*.

¶ PASSIO SCOTOMATICA, Cæcitatis, dolor, à Græco σκότος. Miracula S. Bertini ſæc. 3. Bened. part. 1. p. 131. *Sed pæne exanimis ante in terram proruit, nequaquam ut Paſſione ſcotomatica ictus, ſed pro anima illius... ſalvatione, imo magis nominis Dei laude, ipſiuſque diſpoſitione luminum delectabilium viſu privatus, ac bimatu, vel eo amplius in hujus cæcitatis permanſit amaricatu.*

3. PASSIO, Mala cogitatio quam quis in mente volutat, in Pœnitentiali Egberti Archiep. Eborac. c. 19.

¶ 4. PASSIO, perperam pro *Paſtia*, Convivium, refectio, in Charta Ludovici Pii ann. 18 imperii ejuſdem Imper. Hiſtor. Alſat. inter Inſtrum. pag. 19. *Nullum teloneum, aut ripaticum, ... aut cenaticum, aut Paſſionem, aut laudaticum*, &c. Vide *Paſtus*. Nec rectius *Paſſio* pro *Paſtio* ſeu *Paſquerium* occurrit in vet. Notitia apud Stephanot. Locum vide in *Paſchericium* ad vocem *Paſquerium*.

¶ PASSIONABILITER, Inordinate, perturbate. Joan. Gerſonius de Conſolat. Theol. lib. 4. *Alii fruſtra conati ſunt ad nihil Paſſionabiliter affici, cum ſentiret Apoſtolus aliam legem repugnantem.* Vide infra *Paſſionate*.

PASSIONARIUS, *Paſſionalis, Paſſiones Martyrum*. Joan. de Janua: *Paſſionarium, liber continens Paſſiones Sanctorum: vel Paſſiones id eſt morbos.* [Gloſſ. Lat. Gall. Sanger. *Paſſionarium, Paſſionnaire, c'eſt livre des paſſions des Sains.*] *Paſſionarius*. Durando lib. 6. Ration. c. 1. n. 29. *eſt liber continens Paſſiones Sanctorum, qui legitur in Eccleſia in feſtis Martyrum*: ex inſtituto nempe Antheri PP. qui Martyrum geſta ſcribi, & in Eccleſiis haberi præcepit. Gregorius M. lib. 7. ind. 1. Epiſt. 9. *Nos autem pene omnium Martyrum diſtinctis per dies ſingulos Paſſionibus collecta in uno codice nomina habemus*. Regula S. Ferreoli c. 18. *Geſta Martyrum, id eſt, Paſſiones Sanctorum fidelium, quodam compaginata ſtudio & ſermone digeſta ſunt, tempore quo nobis diem migrationis eorum annua curſus ſui legibus repræſentat, recenſeri in oratorio, audientibus cunctis, omnino decernimus.* Id etiam ſtatuitur in Concilio Africano c. 13. *Liceat etiam legi Paſſiones Martyrum, cum anniverſarii dies eorum celebrantur.* Adde Concilium Carthag. can. 47. Attonis Epiſcopi Capitulare c. 58 Canones Saxonicos Ælfrici ad Vulphinum Epiſcopum can. 21. Epiſtolam Buggæ ad Bonifacium Moguntin. Epiſc. Vitam S. Gilberti *de Sempringham* p. 682. &c.

PASSIONARIUS, PASSIONARIUM Liber MS. Ordinis S. Victoris Pariſienſis c. 19. *Quales ſunt Bibliothecæ, majores expoſitores, & Paſſionarii, & Vitas Patrum, &c.* Et c. 48. *In feſtivitatibus Sanctorum legantur vitæ vel Paſſiones eorum.* Chronic. Caſinenſe lib. 3. c. 62. (al. 63.) *Paſſionaria totius anni libros quatuor.* Lambertus Ardenſis p. 155. *Veteris Teſtamenti libros, & Paſſionarium.* Vide Monaſticum Anglic. tom. 3. p. 322.

¶ PASSIONALE. Chron. S. Bertini apud Marten. to. 3. Anecd. col. 592. *Librum Effrem pronoſticorum, Collationes Patrum, Auguſtinum ſuper Johannem, & Paſſionale totius anni*: Occurrit præterea apud Mabill. tom. 4. Annal. Bened p. 441.

PASSIONALIS. Necrologium Eccleſiæ Pariſienſis 6. Id. Jan. *Dedit etiam tres libros Paſſionales, & unum qui dicitur Martinellus*. Occurrit apud Ratpertum Monachum de Caſibus S. Galli cap. 9 & in veteri Charta apud Buzelinum lib. 2. Gallo-Flandr. cap. 25. Vide Teſtam. S. Everardi apud Miræum in Cod. Donat. piar. c. 21.

¶ PASSIONATE, Inordinato & impotenti ſtudio. Acta SS. Julii tom. 2. pag. 391. de S. Godeleva: *Circa tranſlationem & reformationem monaſterii S. Godelevæ aſſerens Paſſionate fuiſſe proceſſum.* Vide ſupra *Paſſionabiliter*.

PASSIONATICUS, Jus tranſitus, *Droit de Paſſage*. Charta Dagoberti Regis apud Doubletum p. 656. *Et cæteri pagenſes de alias civitates perſolvant de illos navigios de unaquaque quarrada denarios duodecim, & vultaticos, & Paſſionaticos per omnes ſucceſſiones & generationes illorum ſecundum antiquam conſuetudinem.*

¶ PASSIONATUS, Infenſus, à Gall. *Paſſionnè*. Inſtrum. an. 1409. apud Marten. tom. 7. Ampliſſ. Collect. col. 957. *Et primo dolet quod Concilium quod congregaverunt ad deliberandum utrum eidem domino noſtro Papæ* (Gregorio) *deberet per ipſos totaliter auferri obedientia, fuit ex perſonis, ut plurimum, Paſſionatis contra juſtitiam ſuæ Sanctitatis*, &c.

¶ PASSIONITÆ, Hæretici qui Chriſtum Deum in paſſione carnem dimiſiſſe atque in cœlum aſcendiſſe mentiebantur. De iis Philaſtrius c. 71. Vide Stockman. Lex. Hær.

¶ PASSITARE, Sturnorum clamor. Vide *Baulare*.

PASSIVARE, Tranſire, quaſi *paſſas*, ſeu *ſtrictiora* loca emetiri, vel *vagari*, quo modo *paſſivus*, pro *vagus*, uſurpatur. Vita S. Wunebaldi c. 3. *Et protinus Paſſivantes ſuper Alpium oneos*, &c.

PASSIVUS, Vagus, inconſtans, incertus; vox Afris ſcriptoribus familiaris. S. Auguſtinus lib. adverſ. Adimantum c. 24. *Si hoc ideo dictum eſt, ut non ſervetur panis in craſtinum, magis hoc implent vagi Romanorum, quos Paſſivos appellant, qui annona quotidiana ſatiato ventre, aut donant ſtatim quod reſtat, aut projiciunt.* *Paſſiva libido*, apud S. Hieronymum in Ezech. c. 16. vaga ac promiſcua, quæ *errabunda Venus*, Saxoni Grammatico l. 5. dicitur. *Paſſivus obtutus*, apud Caſſianum Collat. 1. c. 5. vagus, incertus. Joſephus Iſcanus lib. 3 de excidio Trojano:

... Subit illa pudica
Ora gerens, oculis nuſquam vaga.

Πανδήμοι ἔρωτες, apud Nicetam in Manuele lib. 1. Julius Firmicus lib. 8. Matth. c. 23. *Mulieres vere meretrices, quæ pudorem ſuum ſine ullo reſpectu, Paſſivis libidinum converſationibus vendant.* Ibidem c. 25. *Quod ſi mulieris fuerit iſta genitura, Paſſivis erit libidinum cupiditatibus proſtituta.* Et c. 30. *Mulieres vero faciet pudorem ſuum Paſſiva libidinis nundinatione proſtituere.* Chromatius Aquileienſ. Epiſcop. Conc. 1. *Et Paſſivam Judæorum licentiam, & ſtultam ac miſerabilem Manichæorum præſumptionem, &c.* Auctor homiliæ 3. ad Monachos, inter homilias Euſebii Emiſeni: *Aves ipſæ diligunt nidos ſuos, amant feræ loca in quibus nutritæ ſunt, amant cubilia & paſcua: & quamlibet naturali libertate Paſſivis perverſa rapiantur incurſibus, ſæpius tamen ad chara ſibi loca quodam cibi deſiderio revertuntur.* Communio *paſſiva*, in Concilio Carthag. I. p 8. i. indifferens, cuivis nullo paſſim diſcrimine permiſſa. *Paſſiva corpora*, ibidem c. 11. promiſcua. Tractatus Gelaſii PP. *Ne ſi ſemel talis fuerit intromiſſa licentia, omnibus exinde omnia liceant, fiatque, quod abſit, tam Paſſiva rerum confuſio atque commixtio, ut nulla inter mundum & immundum ... ſit diſcretio.* Aldhelmus de Virginitate c. 1. *Paſſivus laſcivuſque oculorum obtutus.* [S. Ildephonſus in Addit. ad libellum S. Iſid. de Viris illuſtr. Eccleſ. *Cantus Paſſivis uſibus vitiatos, melodiæ cognitione convexit* (l. correxit;) tom. 3. Concil. Hiſpan. pag. 80.] Utitur paſſim Tertullianus.

PASSIVE. Apuleius lib. 11. *Crines ... per divina colla Paſſive diſperſi molliter fluebant.*

PASSIVITAS. Salvianus lib. 7. de Gubern. Dei: *Quis conjugii fidem reddidit? imo quantum ad Paſſivitatem libidinis pertinet, qui non conjugem in numerum ancillarum non redegit?* Infra: *Atque illi ... & minore fortaſſe crimine, & minore, ut reor, numero ac Paſſivitate peccabant.* [Tertullianus Apolog. c 9. *Turbulentia & Paſſivitas.*

Digitized by Google

vitas. Idem adv. Hermog. cap. 41. & alibi paſſim; ubi *Paſſivitas* idem quod frequentia promiſcua ſeu confuſio, interdum quod libertas, communitas ſonat. Vide Jacob. Billium lib. 1. Obſerv. ſacr. c. 15.]

¶ PASSIVITUS, Vulgo, promiſcue. Tertullianus de Pallio c. 3. *Pars vero Paſſivitus omnibus utiles*.

¶ PASSNAGIUM. Vide *Paſtio*.

¶ PASSONAGIUM. Charta ann. 1233. *Nos Humbertus dominus Bellijoci petebamus Paſſonagia molendinorum in ripa Rodani*. Videtur eſſe præſtatio quædam ſic dicta à

¶ PASSONUS, Rhodani oſtium, vulgo *le Gras*, vel *le Pas* dictum. Tabular. Maſſil. *Cum dominus Amiratus deceſſiſſet bodie graſſi Arelatis vocata Paſſoni*.

¶ PASSOR, Patiens, Gall. *Patient*. Vita S. Johannis Bonviſii tom. 5. Maii p. 111. *Orate pro me ut patientiam non amittam. Et quamvis erat optimus Paſſor, cum ſuum præcipuum ſtudium in patientia fuiſſet*.

¶ PASSUM. Vadum, Gall. *Gue*. Charta an. 1204. to. 1. Annal. Toloſ. inter Inſtr. p. 53. *Faciebant parare Paſſum fluminis Agodi, ut illum tranſirent & pergerent cum communi exercitu Toloſæ apud Rabaſtenſes*.

¶ PASSURASSE, ἀνιξασθαι, in Gloſſ. Lat. Græc.

¶ 1. PASSUS, Locus, auctoritas, noſtris *Paſſage*. Proceſſus de Vita S. Thomæ Aquinat. tom. 1. Martii p. 706. *Quando ſcribebat dictus frater Thomas ſuper Iſaiam, venit ad quemdam Paſſum Scripturæ*, &c. Vita S. Catharinæ Senenſ. tom. 3. April. p. 905. *Per doctores exponentes hunc Paſſum*. Proceſſus de B. Petro de Luxemb. tom. 1. Julii p. 543. *Volebat quod ipſe loquens legeret Paſſus, ubi loquitur de ſalute animæ*.

¶ 2. PASSUS, Menſuræ, vel ponderis ſpecies. Statuta Vercell. lib. 4 fol. 66. v. *Ordinatum eſt quod ſi aliqua perſona ... ſcienter ſeu doloſe habuerit vel tenuerit falſam penſam, ſtateram, Paſſum, balanciam, marchum, vel aliquam aliam menſuram vel pondus*, &c. Vide *Pazellus*.

3. PASSUS, Anguſtiæ & clauſtra itineris, vel montium: *Clouſure, cluſe*. [Italis *li Paſſi*, noſtris *Pas, paſſage, detroit*. Teſtam. Bertrandi de Turre ann. 1286. apud Baluz. tom. 2. Hiſt. Arvern. p. 535 *Lego pontibus & malis Paſſibus Alverniæ reparandis & reſtituendis triginta libros Turon.* Chron. Siciliæ apud Marten. tom. 3. Anecd. col. 38. *Interea tamen poſuit inſidias per Paſſus, per quos idem Rex Petrus debebat tranſire*. Albertinus Muſſatus de Geſtis Henrici VII. lib. 3. rubr. 5. apud Murator. tom. 10. col. 369. *Inſeditque circumpoſitis caſtris per planitiem, & omnes adverſos colles Paſſibus occupatis*. Adde eumdem Murator. tom. 12. col. 457. 645. tom. 18. col. 917. & tom. 3. Ordinat. Reg. Franc. p. 158.] Matth. Paris p. 443. *Dum per quaddam iter arctiſſimum, quod vulgariter Paſſus dicitur, forent tranſituri*. Matthæus Weſtmonaſt. ann. 1260. *Emanavit à Cancellaria Breve domini Regis ... ad omnes Vicecomites, in quorum Ballivis ſolebant viatoribus imminere pericula, ut omnes Paſſus periculoſos, tam in viis concavis, & boſcis, & baiis, quam aliis pacis regiæ perturbationibus faciant videri*, &c. Occurrit præterea apud Silveſtrum Giraldum lib. 2. de Expugn. Hibern. cap. 26. lib. 1. Itinerarii Cambriæ cap. 4. Sanutum lib. 3. part. 11. cap. 13. &c. Guillelmus *Guiart* anno 1284.

Paſſa li Rois & ſes compaignes
De Pirre les hautes montaignes,
Que noif, ne vent, ne glace n'uſe,
Aſſès près du Pas de l'Ecluſe.

[Le Roman *d'Athis* MS.

Tout le Paſſet ſur le rivaige
S'en vint Athis vers ſon lignaige.

Infra:

Serrez s'en vont tout le Paſſet.

Le Roman *de Vacce* MS.

A la voiz & au cri vindrent li paiſſans
As bayes, as Pas lor ſont venuz devant.

Treſpas, eadem notione, ibid.

Mont curieuſement toute nuit les gaitaſſent,
Les Treſpas & lor camps & les voies gaitaſſent.

Rurſum:

Normanz gardoient les iſſues,
Et les Treſpas au chief des rues.]

¶ PASSUS ARRIPERE, Metiri *paſſus* alicujus longitudinis. Proceſſus de Canonizat. S. Franciſci de Paula tom. 1. Aprilis p. 121. *Cum truncum prædictum ſic ſuſpenſum viderent, Paſſus ſuos arripuerunt*.

¶ PASSUM FACERE, Phraſis Gallica, *Faire un pas*, apud Robert. Aveſbur. in Hiſt. Edwardi III. Reg. Angl. edit. Hearnii p. 179.

PASSUS ECCLESIASTICI. Vide *Dextri*.

1. PASTA, Maſſa, Gall. *Paſte*, crudus panis. Guill. Brito in Vocabul. *Piſtor dicitur qui panem facit, à pinſo, is, quod eſt panem facere, Paſtam deducere & terere*. Cæſarius lib. 4. c. 65. *Cum piſtorem pro eo quod panes nimis magnos faceret, argueret, reſpondit ille, Credite mihi Domine, in Paſta valde parvi ſunt, & in fornace creſcunt*. Tabular. Capituli Ambian. *In furno ejuſdem villæ furnarius debet inſtituere unum portitorem Paſtarum, & homines villæ alium, qui duos panes ponderis decem librarum debent habere*. Limborch. Sent. Inquiſ. Toloſ. p. 132. *Dicebant quod capellani faciunt plures deos de Paſta, & poſtea comedunt eos*.] Occurrit apud Cæſarium rurſus lib. 5. c. 32. lib. 10. c. 17. in Vita B. Andreæ de Galeranis num. 5. Michaelem Scotum de Phyſion. c. 1. & 13. in Statutis Ordinis *de Sempringham* p. 786. apud Bernardum Dapiferum in Vita S. Gothalmi, in lib. 2. Miracul. S Bertini c. 29. [Bernard. Mon. in Ord. Cluniac. part. 1. c. 75. Hiſt. Dalphin. to. 1. p. 28. col. 1. Statuta Vercell. lib. 4. fol. 72. v.] Joannem de Garlandia in Hortulano c. 6. & alibi non ſemel, &c.

¶ PASTARE, *Paſtam* ſeu maſſam farinæ ſubigere, depſere, Gall. *Paitrir*. Proceſſus de B. Petro Luxemburgo 1. Julii p. 604. *Qui non poterat ſe juvare de brachio, videlicet in Paſtando & furnando*.

2. PASTA, Gallina. Vide *Pullipaſta*.

¶ 3. PASTA, ut *Paſtus*, Convivium. Charta ann. 1181. apud Baluz. Hiſt. Tutel. col. 494. *Concedo prædictas villas ... nullo jure mihi penitus in eis retento, nec pecta, nec Paſta, nec homicidio, nec foſſadera*. Niſi *Paſtionem* malis intelligere. Vide infra *Paſtio*.

¶ PASTAYRAGIUM, Idem quod *Mandamentum*, Juriſdictio, territorium. Locus eſt in *Obedimentum*.

¶ PASTELLIO, PASTELLUS, PASTICERIUS, &c. Vide *Paſtillus* 2.

¶ 1. PASTELLUM, Herbæ genus, noſtris *Paſtel*, qua infectores lanarum utuntur, ab effigie *paſtillorum* in quam glomerantur ejus cineres, ſic dicta; aliis quippe *Gueſdium* vel *Gueſdum* nuncupatur, quæ *Vitrum* Latinis, Græcis Ἰσατις dicitur. Vide *Gueiſdium*. Statutum Comitatus Fuxi an. 1332. tom. 2. Ordinat. Reg. Franc. p. 90. *Hactenus inhibitum fuerat, quod lanæ agnelini (aignelini) ... garancia tinctæ, nec non Paſtellum, cardones domeſtici, ... & cætera omnia & ſingula, quæ ad paraturam, tincturam ... pannorum .. utilia, neceſſaria & expedientia ſunt ... nullatenus extraherentur*. Adde Litteras Johannis Reg. Franc. an. 1356. ibid. to. 3. p. 75.

¶ 2. PASTELLUM, Ibidem videtur quod *Paſtorium*, Paſcuus ager. Teſtamentum Johannis Epiſc. Albienſis an. 1473. apud Marten. tom. 1. Anecdot col. 1842. *Cum mihi deberet octocentas & octoginta libras Guillelmus Lobas, pro quibus habuit ſibi adjudicatum Paſtellum per clientem regium de caſtro Karoli*.

¶ PA-

Digitized by Google

¶ PASTELLUS, PASTELLATICUM. Vide *Paſtus*.

¶ PASTICIO, Jus paſcendi porcos in ſilva domini. Tabular. S. Sulpitii Bituric. *Conceſſimus ei de boſco ad ardendum & ad Paſticionem porcorum.* Vide Paſtio.

¶ PASTICIUM, Paſcuus ager, vulgo *Paſtis*. Tabular S. Vincentii Cenoman. *Hubertus Blodus & uxor ejus Wiburgis & filius ejus Herveus dederunt S. Vincentio ... quoddam Paſticium ad Sordonem.* Vide infra *Paſtitium*.

¶ PASTICIUS, Idem quod mox *Paſtillus*, vulgo *Paſté*. Ordinat. Humberti II. ſuper numero & ordine menſarum ac ferculis apponendis, tom. 1. Hiſt. Dalphin. pag. 311. *Item, volumus & ordinamus quod in cœna diei Dominicæ ſerviatur nobis pro perſona noſtra de duobus Paſticiis, & quod in quolibet Paſticio ſit una gallina magna, aut duo pulli ſi non habeantur gallinæ.* Ibidem pluries occurrit.

¶ PASTILLARE, PASTILLARIUS. Vide *Paſtillus* 2.

¶ PASTILLATICUM. Vide *Paſtus*.

¶ 1. PASTILLUS, dimin à *Paſtus*. Vide in hac voce.

2. PASTILLUS. Celſus lib. 5. c. 17. *Malagmata atque emplaſtra Paſtilliquе, quos τροχίσκους Græci vocant, cum plurima eadem habeant, differunt eo quod malagmata maxime ex floribus, eorumque ſurculis: emplaſtra Paſtillique magis ex quibuſdam metallicis fiunt ... Inter emplaſtrum autem & Paſtillum hoc intereſt, quod emplaſtrum utique liquati aliquid accipit: in Paſtillo tantum arida medicamenta aliquo humore junguntur*, Hinc

PASTILLUS, & PASTELLUS appellatus Panificium carne aut alio edulio fartum, noſtris *Paſte*, quod in modum medicorum *paſtilli* compoſitum & fartum ſit. Bulla Honorii III. apud Margarinum: *Tenentur præſtare ... unam gallinam & 2. panes, & unum Paſtillum, vel loco paſtilli unam gallinam.* [Tranſactio inter Abbatem & Monachos Craſſenſes an. 1351. *Tenetur dare dictus ... Abbas pro flanzonibus, artocreis ſive Paſtillis faciendis paſtam neceſſariam de frumento.*] Vita S. Ulrici Eremitæ n. 26. *Duos pueros cum panibus, Paſtellis & duobus vaſis vini ... miſit.* Monaſticum Anglic. tom. 2. pag. 935. *Habebunt etiam annuatim duas ſummas frumenti pro Paſtellis, cum voluerint, faciendis.* [Occurrit præterea apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 1248. tom. 2. Hiſtor. Dalphin. pag. 16.]

¶ PASTILLI DE LOTARINGIA, in Ordinat. Humberti II. tom. 2. Hiſtor Dalphin. pag. 313. *Item, volumus quod ſerviatur nobis in dicta die Veneris de uno intromeyſſo, videlicet de Paſtillis de Lotaringia cum aliquibus aliis frixuris.*

¶ PASTILLARE, in Medicina Salernit. p. 152. *Ceterum pro caponum & gallinarum pinguium Paſtillatarum condimento, præter exiguam ſpecierum dulcium copiam nihil penitus adhibendum eſt, idque in fine tantum, per æſtatem quidem cum omphacio, per hyemem vero cum optimo vino.*

PASTILLESCERE, In Paſtillum evadere. Garioponius lib. 3. Paſſion. c. 24. *Et ſimul omnia mixta tamdiu malaxa, donec Paſtilleſcant.*

PASTELLIO, Paſtillus. Alexander Iatroſophiſta lib. 1. Paſſionum: *Galbanum & ſapa quæ tundes ſimul, & facies Paſtelliones, qui poſſint in foramen dentis intrare.*

PASTILLARIUS, Paſtillorum confector, apud S. Auguſtinum lib. 2. de Moribus Manichæor. c. 15. Ordinatio Hoſpitii S. Ludovici Regis ann. 1261. *Joannes Paſtillarius ... habebit autem pretium paſtellorum, tartarum, & flatonum, ſicut ſolet.* [Occurrit præterea in Statutis Collegii S. Bernardi ann. 1493. apud Lobinell. tom. 3. Hiſtor. Pariſ. p. 176.]

¶ PASTICERIUS, Eadem notione. Edictum Philippi VI. Franc. Reg. an. 1329. tom. 2. Ordin. p. 33. *Quod Paſticerii dictæ villæ Andegaviæ, & ſinguli eorum jurare teneantur, quod ipſi facient fieri, & facient bonos & legitimos paſtillos, & paſta, carnibus, & pretio legitimis.* Obituarium S. Gerardi in Lemovic. fol. 31. *Quæ ſumma prædicta fuit data in cuſtodiam Joanni Mourelli Paſticerio.* Occurrit etiam in Charta an. 1358. ex Reg. Johan. Comit. Pictav. fol 77. v. in Camera Comput. Pariſ aſſervato, *Piſtores dulciarii ſeu Paſticerii ſimplices*, in Areſto Parlam. Pariſ. an. 1508. ex Lib. griſeo Caſtelleti Pariſ. fol. 76.

PASTINA, PASTINUM, Terra *paſtinatione* renovata, apud Pallad. Gloſſ. Græc Lat. Βωλοκρόφον, *Paſtinum*. Βωλοκροπία, *Paſtinacio, repaſtinacio*. Βωλοκροπητία γῆ, *Paſtilenda*. Βωλοκροπῶ, *Occo, occilio, paſtinor, paſtino*. Leo Oſtienſis l. 1. c 26. *Et curtes alias duas in campis, & Paſtena, & domum unam in Cannis, &c.* Lib. 3. cap. 18. *Et integram curtem Banioli, & Sipizani: Caſtrumque, Paſtinam, & quatuor terræ jugera.* Romualdus in Chron. MS. an. 1125. *Caſtrum Olibani reddidit, & totam Paſtinam moriens Eccleſiæ reliquit.* Charta anni 1201. apud Ughellum in Epiſt. Valvenſibus: *Reddentque vobis in cambium clauſuram & Paſtinum quod eſt ſuper viam.*

PASTINAGIUM, [Jus paſcendi porcos in ſilva domini; item, cenſus qui pro ipſo jure exigitur. Charta Richardi Reg. Angl. to. 2. Gall Chriſt. inter Inſtr. col. 388. *Ubiq, in eadem foreſta paſcua equabus fratrum, armentis & gregibus & eorum porcis Paſtinagium.* Tabul. S. Sulpitii Bituric. fol 10. *Conceſſimus ei ... quietum denarium Paſtinagii porcorum.*] Charta Artaudi Vicecomitis Matiſcon. ann. 1227. *Et omnia uſuaria ad uſum omnium animalium per totam terram meam in boſco & in plano, & porcorum paſtiones in nemoribus meis abſque Paſtinagio.* Charta Philippi Ebroicenſis an. 1310. pro incolis Mellenti in Tabular. Prioratus S. Nicaſii f 72. *Les Paſtinages & uſages que les habitans ont es mareis de mener leurs beſtes paſtiner & de faier l'erbe, &c.*

¶ 1. PASTINARE, Paſcere. Charta an. 966. apud Calmet. tom. 1. Hiſt. Lothar. col. 378. *In villa Rorbach, manſum unum cum toto ſervitio; pratum ad quinquaginta carradas; foreſtum ad quinquaginta porcos Paſtinandos.* Occurrit ibi non ſemel.

2. PASTINARE, Columellæ, eſt agrum fodere. Vetus Charta apud Ughellum tom. 5. Ital. ſacræ p. 1538 *De terra ad paſtinandum, &c.*

¶ 3. PASTINARE, Plantare, conſerere. Chronic. Farfenſe apud Murator. tom. 2. part. 2. col. 511. *Cum horto in circuitu ejuſdem eccleſiæ, & terra Paſtinata arboribus olivarum & nucum & ceterorum pomorum pomiferorum, fructiferorum vel infructiferorum.* Gloſſ. Lat. Gall. Sanger. *Paſtinare, planter, provigner.* Vide Johan. de Jan.

¶ PASTINARI, Edere, prandere. Gocelinus in Miraculis S. Auguſt. Cantuar. tom 6. Maii p. 399. *Cui devoto prandenti unus ſuorum principum cum furioſa ironia irruens: Pulcre, inquit, Rex tot gentium, ad unius neſcio cujus tranſmarini mortui declinavit ſepulcrum, & relictis tot legionibus ſine duce oberrantibus, ad regni & optimatum ſuorum injuriam, deſpicabili hic accubitu Paſtinatur.*

¶ PASTINATICUM. Vide *Paſtio*.

¶ PASTINATIO, Paſtus porcorum. Charta ann. 1133. tom. 3. Gall. Chriſt. inter Inſtr. col. 33. *Conceſſerunt omnes aſcencias in nemoribus ad colligendos fructus, ad Paſtinationem porcorum, ad paſturagiũ exterorũ animalium ſine paſnagio & omni alia exactione.* Vide *Paſtio*.

¶ PASTINATUM, *vocant agricolæ ferramentum biſurcum quo ſemina panguntur.* Gloſſ. Sangerm. MSS. n. 501. *Paſtinum*, Columellæ: *Hone*.

PASTIO, PASTIONATICUM, Cenſus vel tributum pro glandatione, & jure paſcendi porcos in ſilva domini. *Panage*, in Conſuetud. Norman. art. 30. & Andegavenſi art. 497. *Paſnage*, in Pictavenſi art. 159. & Bri-

Britannica art.255. [Dicitur etiam *Paſtio* ipſe glandarius herbariuſque porcorum paſtus ; uſurpatur præterea pro ipſo tempore quo porci ad nemora mittuntur pro glandationis cauſa, Gall. *Paiſſon*, vel *Glandee*.] Edictum Chlotarii II. Regis c.23. in Concilio Pariſienſi V. *Et quando Paſtia non fuerit, unde porci non debeant ſaginari, cellariuſis in publico non exigatur*. [Capitul. Caroli M. de villis c.25. *De Paſtione autem Kal. Sept. indicare faciant, ſi fuerint annon*. Capitul. Caroli Calvi tit. 27. §.14. *Cuſtodiant ſilvas, unde habeant Paſtiones*. Codex MS. Irminonis Abb. Sangerman. fol.27. v. *Rodoardus lidus ... ſolvit in Paſtione de vino mod.3*. Vide *Paſcio*. Concil. Trevir. ann.1152. apud Marten. to.7. Ampl. Coll. col. 72. *Advocati vero in poteſtatibus avenam non accipiont, niſi Paſtione cum fidelitate renunciata*.] Charta Caroli Regis Franc. an.921. pro Abbatia Maricolenſi: *Ut de porcis fratrum ibi ſaginatis nemo Paſtionaticum expetat*. *Conſuetudo Paſtionis, & de Paſtione*, in Chron. Beſuenſi p.601. Mox: *Ita ut homines illorum noſtræ partis Paſtionaticum ipſis monachis ſolvant*. Et p.700. *Donavi Monachis Beſuenſibus ut porcos ſuos in dominicales in nemora mea ubicumque habuero mittant, & ſine Paſtionatico per omnia libere currant*. Adde p 660. Acta Epiſc. Cenoman. p.266. Vitam Aldrici Epiſc. Cenoman. p 31. &c. [*Paſtia uſuraria*, pro uſuaria, in Charta ann.1362. ex Regeſt.93. Chartophyl. Regii n.44.]

¶ PASTINAGUM, Eodem ſignificatu. Tabul. Dunenſe Ch.61. *Conceſſit nobis ... per univerſas foreſtas ſuas paſtionem ad omnes porcos monachi præpoſiti obedientiæ ejuſdem ... ſine ullo Paſtinaco*.

PASTINATICUM, Eadem notione. Hiſtoria Epiſcop. Autiſiod. c.49. *Præcepitque ut in ſilvis S. Stephani de porcis illorum nunquam acciperetur Paſtinaticum*. Charta Mauricii Epiſcopi Pariſ. in Tabulario S. Maglorii: *Et inſuper prior habeat decimationem totius Paſtinatici porcorum*. Occurrit ibi non ſemel. Alia Radulphi Bulgiacenſ. apud Juretum in Notis ad Epiſt. 172. Ivonis Carnot. *Quod ſi glandibus & paſcuis porcorum boſcus ... abundaverit; omnes porci monachorum . . . liberum habeant tranſitum per eandem ſilvam ſine ulla Paſtinatici exactione*.

PASNATICUM, Idem quod *Paſtio*, ex Gallico *Paſnage*. [Charta Rotberti Reg. pro Miciacenſi Monaſt. an.1022. tom.4. Annal. Bened. p.707. col.2. *Per totam ſilvam quæ adjacet Fortanellæ ... omni tempore glandis porcos ducentos abſque ullo Paſnatico vel aliquo ſervitio habere ſibi liceat*.] Char. Fulcherii de Turre an.1079. in Tabul. Vindocin. Ch.232. *De ... & paſtionem ad eorum omnes porcos dominicos, ſine Paſnatico*. Charta Gauſredi Comitis Andegav. pro S. Nicolai Monaſterio: *Dimidium Paſnaticum, quod in foreſta nunc habere dignoſcor: ita ut & mei porci dominici, ſi ibidem impinguabuntur, ſimiliter & monachorum illorum proprii mei, ab illis in perpetuum à Paſnatico immunes ſint*. Notitia de fundatione Abbatiæ Theoloci in diœceſi Lingonenſi ann.1130. *In omnibus etiam ſuis nemoribus ipſorum porcis recurſum, & omnimodos fructus ad eorum pabulum, abſque eo pretio, quod vulgo Paſnaticum dicitur*. Occurrit præterea in Charta Ludovici VII. an.1159. pro Eccleſia SS. Bartholomæi & Maglorii.

PASNAGIUM, & PANNAGIUM, ſimili pariter ſignificatu. Vita S. Waningi Confeſſor. *Si per totum Ducatum tuum conſuetudinem, quæ vulgariter Paſnagium dicitur, Domino donaveris*. Ordericus Vitalis lib.5. *Annuit etiam quidquid ad Garlomvillam habebat, terram ſcilicet, ac Paſnagium. Ita ut primum Paſnagium famulorum non daretur, ſecundum vero vel tertium daretur, monachorum autem nullum daretur*. Charta Rogerii Comitis Scrobesburienſis apud eumdem: *Et in omnibus nemoribus meis Paſnagium de monachorum porcis in perpetuum indulgeo*. Alia apud eumdem p. 582. *Porci quoque monachorum nullatenus Paſnagium in meo nemore dabunt*. [Charta Roberti Comit. Leiceſtr. an.1195. tom. 2. Hiſtor. Harcur. p 125. *Quia debent habere paſturam animalibus ſuis & porcis per totam foreſtam & porcos ſuos quietos de Paſnagio*. Tabular. B. Magdalenæ Caſtriduni: *Gauſridus de Brullon ... donat & concedit ... Paſnagium porcis & plenarium uſagium in nemore de Faio*.] Leges Foreſtar. Scoticar. c.7. *Si copia glandis in foreſta domini Regis contigerit, foreſtarius debet citare tam burgenſes, quam remanentes, ut porcos ſuos adducant, ut Dominus Rex ab eis Pannagium habeat. Iſte autem eſt modus Pannagii: videlicet de qualibet cindra, id eſt de 10. porcis, Rex habebit meliorem porcum, & foreſtarius unum hogaſtrum, &c.* Charta fundationis Abbatiæ S. Trinitatis Exaquenſis in diœceſi Conſtantienſi: *Rectam decimationem, & decimam de nutrimentis, & de totis exitibus illorum nutrimentorum quæ in eadem ſilva & in parco erunt facta, & ſi in parco mittentur porci deforis cauſa paſtionis, tunc habeant monachi ibi à feſtivitate S. Martini uſque ad Quadrageſimam centum porcos ſine Paſnagio. Pannagia ſilvarum*, in Provinciali Eccleſiæ Cantuar. lib.3. tit.16. Adde Vitas Abbatum S. Albani p.48. Libertates de Foreſta Joannis Regis Angl. Capitula placitorum Coronæ Regis Richardi I. apud Rogerum Hoveden. p.784. &c. [Miræum Diplomat. Belgic. tom.1. p.299 Marten tom.1. Ampliſſ. Collect. col. 982. tom.1. Anecd. col.647. & 649. Lobinell. tom.3. Hiſt. Pariſ. p.86. & alibi.] *Plain pennaige, demy pennaige*, in Computo Domanii Boloniæ an.1478. *Plains Pennaiges de chevaux, de jumens, poutrains, vaches, veaux & pourceaux allans à ladite foreſt de Creſſi, &c. Demy Pennaiges de chevaux, &c. allans en ladite foreſt de puis la my May juſques au jour de S. Andrieu enſuivant*. In Computo Domanii Stapularum fol.39. 40. *Recepte des Pennaiges de vaches & veaux allans en la foreſt d'Hardelo pour 5. ſols la vache, 2. ſols ſix deniers le veau, quant il ſont à plain Pennaige à paier au jour de ſaint Andrieu*. Infra: *Recepte des Pennaiges de pourceaux qui ont eſté mis à Pennaige en la foreſt de Hardelo à 2. ſols le grand porc, & 2. deniers le petit, pour paier au jour de S. Andrieu*.

¶ PANAGIUM, Idem quod *Paſtia*. Charta Guillelmi *Goet* domini *de Gien*: *Conceſſi etiam eidem domo paſturagium pecoribus abſque Panagio*. Occurrit præterea in Litt. Johannis Reg. Franc. ann.1360. tom. 3. Ordinat. p.431.

¶ PARNAGIUM, Eadem notione. Charta Roberti Comit. Ceſtriæ apud Stephanum tom.13. Fragm. Hiſtor. MSS. p. 115. *Habeant omnia aſiamenta ſua in boſco meo de Menſingues ad ædificia ſua & ad alia uſagia ſua & Parnagium eorum*. Chartular. S. Vincentii Cenoman. fol. 17. *Aſſerebant etiam abbas & monachi prænotati quod in prædicta foreſta ... decimam Parnagii habere debent*. *Parnage*, in Conſuetudine Andegavenſi art.497.

¶ PASNACHIUM, Eodem intellectu, in Charta Alani Comit. Britan ex Tabul. Major. Monaſt. *De ſuis villanorumque ſuorum porcis Paſnachium ſibi tantummodo vindicantes*.

¶ PASSNAGIUM. Bulla Nicolai IV. PP. an.1289. ex Cod. MS Sangerm. *Ex venditione Paſſnagii ſeu herbagii, vel alterius conſimilis proventus, eorumdem nemorum & ſilvarum; & ſi non vendantur hujuſmodi Paſſnagia, herbagia & ſimilia, non ſolvetur decima*.

¶ PASCALIUM Eodem ſenſu. Charta an.1124. tom.1. Gall. Chriſt. inter Inſtrum. p.14. col.1. *In toto ipſo nemore quidquid opus fuerit monachis ibidem Deo ſervientibus, ad animalium ſuorum paſcua, ſine ſervitio & ſine Paſcalio*.

PASNAGERII FORESTARUM, in Regeſto Parlamenti B. fol.79. qui jus paſnagii habent in foreſtis.

PAN-

Digitized by Google

Pannagium interdum pro ipſa glandatione animalium ſumitur. Monaſticum Angl. tom. 1. p. 116. *Conceſſit autem ut porci Prioris cum ſuis in peſſum communiter eant, & Paunagium edant.*

Panagator, qui *Panagium* exigit ac recipit pro domino ſilvæ. Charta Henrici II. Regis Angliæ, in Regeſto Normannico ſignato P. ex Camera Comput. Pariſ. *Sciatis me confirmaſſe Baldriço filio Gilleberti ſervienti meo totas eſentias ſuas & miniſteria ſua cum liberationibus quæ miniſteriis & ſergentiis pertinent, & heredibus ſuis, videlicet cuſtodiam gaiola noſtræ Rotom. & portæ caſtelli mei; & pro ſua cuſtodia habet unoquoque die duos ſolidos uſualis monetæ ... & prædictus Baldricus & regardator & Panagator meorum foreſtarum habent tantum in donis & liberationibus reguardi & Panagii, quantum unus ex magiſtris reguardatoribus & Panagatoribus meis per totam Normanniam, & cuſternum meorum ad juſtitiam Gladii mei pertinentium, & cuſtos meretricium publice venalium in lupanar* (ſic) *de Rotb. & Mareſcallus meus quamdiu moror Rothom. habens unaquaque die pro ordinatione mea Rotb. de liberatione 6. panes, & 6. fercula coquinæ, & unum ſextarium vini, & habet anno quoque unum ſcutum in redditu ſcutorum meorum Rotb. per manus Turreſiis* (ſic) *mei, &c.*

Panagium, & Pannagium, pro quovis tributo. Primum Regeſtum Parlamenti Pariſienſis inter Areſta an. 1271. f. 187. *Ipſi ſatagebant levare Panagium de quadrigis & vecturis deferentibus bladum, vinum, &c.* Regeſtum B. fol. 3a. inter Areſta an. 1276. *Reſponſum fuit civibus Rotbomag. quod Panagium apud Clailloel non levaretur poſt proximum Paſcha.* Charta Joannis Reg. Angl. tom. 1. Monaſt. Angl. p. 310. *Soluta & quieta de ... foſtagio, & ſtallagio, & cariagio, & Pannagio, & de omnibus occaſionibus quæ ad nos pertinent.* Alia Philippi Reg. Franc. an. 1314. in Hiſt. Epiſcop. Cadurcen. n. 191. *Ac diſpenſatione Panagii, quod pro ejuſmodi opere faciendo hominibus ejuſdem civitatis conceſſimus.* Alia ejuſdem Regis an. 1307. pro Archiep. Lugdun. *Nos ... demum, fortalitium vel caſtrum acquirere vel conſtruere, ... feodum, retrofeodum, ſcorietatem vel Panagium, ſeu alias quaſcumque res immobiles ... acquirere ... poterimus.* Alia an. 1254. in Regeſto Andegav. *In Pannagio ovium habet B. Martinus dimidium, & Comes dimidium.* Ridicule porro Santyonius *Pannagium* dictum ſcripſit, quod ſit *Panis porcorum.*

¶ Pastio, Idem quod *Paſtus*, convivium, refectio, noſtris *Paſt.* Vide in *Paſtus.*

¶ PASTIONARE, de porcis præſertim dicitur qui glandes paſcuntur. Tabularium Prioratus de Paredo fol. 94. *Tam de hoſpitibus, qui in villa ipſa manent vel laborant, quam de porcis, qui ibidem incraſſati fuerint & Paſtionati.*

PASTITIUM, Paſcuus ager, *Paſtis.* Tabularium Foſſatenſe an. 1268. f. 99. *Unum quarterium & dimidium terræ ſeu jardini, vel Paſtitii, uno quarello minus, &c.* [Vide *Paſticium.*]

¶ PASTIZAGIUM, ut *Paſtitium.* Charta Gaufridi Vicecomitis Caſtrid. ann. 1232. in Tabulario Bonævallis: *Paſtizagia de ſancto Mauro & de ſancto Chriſtoforo & eorum proventus cum emenda & omni juſticia quam dictus dominus habebat ibidem.* Alia Johannis Comit. Carnot. an. 1234. ibid. *Paſtizagia & omnes mareſcalciatas quas percipiebat, &c.* Occurrit ibi non ſemel.

PASTOFORIUM, pro Pera paſtorali uſurpat auctor Prædeſtinati lib. 1. extremo: *Nos Hebræi pueri tui David Paſtoforium adſumentes, de lapide tuo angulari pugnemus.*

¶ PASTOLARE, Ager paſcuus. Charta Ludovici IV. Reg. Franc. an. 950. apud Miræum tom. 1. p. 260. col. 2. *Et in pago Flandrenſi, in loco nuncupato Morona Bononis, Paſtolaria quæ ſufficere poſſunt ovibus 120. & in alio loco mari proximo, vocabulo Beſcura, terram in qua poſſunt alere oves centum.* Vide *Paſtorale.*

¶ PASTONARE, Implicare, implectere, Gall. *Enlacer.* Statuta Placent. lib. 4. fol. 46. recto: *Si quis civitate vel ſuburbiis requirat clauſuram inter ſe & ſuum convicinum in domibus vel curtibus, compellatur per judicem convicinus communicare ad dictam clauſuram fiendam de muro vel gratiſio Paſtonato vel pariete, &c.*

¶ PASTOPHORI, Sacerdotes, qui thalamos vel ædiculas, *Paſtophoria* dictas, in quibus deorum ſimulacra poſita erant, portabant in pompis publicis, Græcis etiam παστοφόροι, de quibus Apuleius lib. 11. Metamorph. *Proxima nocte vidi quemdam de ſacratis, linteis injectum, qui thyrſos & hederas, & tacenda quædam gerens, ad ipſos meos Lares collocaret: & occupato ſedili meo, religionis amplæ denuntiaret epulas ... de Paſtophoris unum conſpexi ſtetim, præter indicium pedis, cætero etiam ſtatu atque habitu examuſſim nocturnæ imagini congruentem.* Vide Cuper. in Harpocr. pag. 129. & Epiſt. Steph. *le Moyne* ibidem p. 257.

PASTOPHORIUM, *Atrium templi, aut ſacrarium,* in Gloſſ. Iſid. [Papias: *Paſtophoria Græce, Latine thalami dicuntur.* Idem: *Paſtophoria, atria templi, gazophylacia, cella parva.* In Excerptis additur, *alvialo templi, vel ſaſurium.* Ubi Grævius leg. monet, *ſabarium.* Vide *Paſterium.*] Gloſſæ MSS. *Paſtophoria, veſtibula in circuitu domus.* [*Paſtophorium, chambrete,* in Gloſſ. Lat. Gall. Sangerm.] Eucher. Lugdun. *In Ezechielis extrema parte in viſione civitatis, in veteri translatione habetur Paſtophoria, in nova gazophylacia, id eſt cellulas parvas.* Occurrit etiam 4. Machab. c. 4. Radevicus lib. 4. de Geſtis Frider. c. 13. *Vulpes, lepores, Paſtoforia Eccleſiæ, & officinas Canonicorum ingreſſa, &c.* Aliud videtur ſignificare in Chronico Moſomenſi p. 633. *Locus enim non tam naturali munitione firmus, quam humano labore & opere manuali factus, modo aggere terræ, modo Paſtophorio, interdum ubi opportunum erat roboratus, non faciles præbebat acceſſus.*

☞ Videtur eſſe munimenti genus ex cratibus confectum, quibus paſtores includunt oves de nocte ut à luporum incurſibus tutæ ſint; unde fortean *Paſtophorium* nuncupatum.

PASTOR Ecclesiasticus, *Laicus.* Vide *Advocatus,* col. 1791.

Pastorum Officium, quod in Eccleſia Rotomagenſi celebratum ſtatim poſt Nocturnale Officium Natalitii Chriſti, ſic deſcribit Ordinarius MS. ejuſdem Eccleſiæ: *Finito* Te Deum laudamus, *peragatur Officium Paſtorum hoc modo ſecundum Rotbomagenſem uſum. Præſepe ſit paratum retro altare, & imago S. Mariæ ſit in eo poſita. In primis quidam puer ante chorum in excelſo in ſimilitudinem Angeli Nativitatem Domini annuntians ad quinque Canonicos quindecim marcharum & librarum, vel ad eorum vicarios de ſecunda ſede, Paſtores intrantes, per magnum oſtium chori tranſeuntes, tunicis & amictis indutos, hunc verſum ita dicens,* Nolite timere, *uſque* in præſepio: *Sint plures pueri in voltis Eccleſiæ, quaſi Angeli, qui alta voce incipiant,* Gloria in excelſis Deo, *& cantent uſque* voluntatis. *Hæc audientes Paſtores, ad locum in quo paratum eſt præſepe, accedant cantantes hunc verſum,* Pax in terris *totum. Quod dum intraverint, duo Presbyteri dalmaticati de majori ſede, quaſi obſtetrices, qui ad præſepe fuerint, dicant,* Quem quæritis, *uſque* dicite. *Paſtores reſpondeant,* Salvatorem Chriſtum, *uſque* Angelicum. *Item obſtetrices cortinam aperientes, Puerum demonſtrent, dicentes,* Adeſt hic Parvulus, *uſque* Iſaias dixerat Propheta. *Hic oſtendat matrem pueri, dicentes,* Ecce Virgo

uſque

Digitized by Google

uſque qui natus eſt. *Tunc eo viſo, inclinatis cervicibus adorent Puerum, & ſalutent, dicentes*, Salve Virgo ſingularis *uſque* frui natus viſione. *Deinde vertant ſe ad eborum redeuntes, & dicentes*; Alleluia, Alleluia, jam vere ſcimus, *uſque* eum Propheta dicentes. *Hoc finito, incipiatur Miſſa, & Paſtores regant chorum. Dom. Archiepiſcopus, ſi præſens fuerit, cantet Miſſam*.

PASTORALE, Ager paſcuus. Charta Communiæ Bituric. an. 1181. *Si quis accuſatus fuerit Paſtorale, vel torallum, vel vium, vel plateam, vel metam araſſe vel fodiſſe, vel aliquam arborem in Paſtorali, ſive in via, ſeu platea incidiſſe, &c.* Eadem verba habet [Charta Guidonis Archiepiſc. Bituric. pro villa S. Palladii an. 1279. &] Charta libertatum villæ *des Aix* in Biturigibus an. 2301. [Vide *Paſtolare*.]

¶ PASTORALITAS, Præſulatus, Epiſcopi vel Abbatis dignitas, munus, cura ovium ipſis demandatarum. Charta an. 1034. tom. 4. Annal. Bened p. 394. *Acta ſunt hæc ... Brunone Epiſcopo Paſtoralitatem ſanctæ Tullenſis eccleſiæ ſobrie, feliciterque regente*. Charta an. 1168. tom. 2. Rerum Mogunt. p. 752. *Ad hoc à ſummo paſtore Paſtoralitatis cura nobis eſt commiſſa*. Geſta Abbatum Gemblac. tom. 6. Spicileg. Acher. pag. 521. *Adeptus ergo curam Paſtoralitatis, non ſegniter laborabat nomen abbatis factis implere*. Chron. Valciodor. tom. 7. Spicil. Acher p. 562. *Hæc de tempore domni Lamberti abbatis atque rebus acquiſitis amplificatione, ſine diminutione & infra terminum ſuæ Paſtoralitatis accidentalibus caſibus & periculoſis anfractibus dicta ſufficiant*. Charta S. Gerardi Epiſc. inter Probat. Hiſt. Tullenſ. p 64. *Ad B. Manſueti oratorium me tatum & ſuſceptæ plebis Paſtoralitatem ... contradidi*. Pontificalia antiqua MSS. in benedict. Abbatum: *Accipe baculum Paſtoralitatis, quem præferas catervæ tibi commiſſæ ad exemplum juſtæ & piæ correctionis*. Occurrit præterea in Chron. Novalic. l. 3. c. 20. in Vita S. Medardi tom. 2. Junii p. 90. & apud Marten. to. 1. Anecd col. 207. Hinc

¶ Pastoralitas, Titulus honorarius Epiſcoporum vel Abbatum. Manaſſes Epiſc. Camerac. in Epiſt. ad Lambertum Atrebat. Epiſc. apud Baluz. tom. 5. Miſcell. p. 319. *Pater ſanctiſſime, portate onus meum, interdicite per terram prædictæ Comitiſſæ* (Montenſis) *divinum officium, quia neque Deum offendere, neque Romanam ſedem, neque Remenſem Eccleſiam, neque Paſtoralitatem veſtram erubeſcis dedecorare*.

¶ Pastoralitas, Jus paſtoris, Epiſcopi juriſdictio. Charta fundationis Prioratus S. Amandi in diœceſi Noviom an. 1003. tom. 3. Gall. Chriſt. inter Inſtrum. col. 44. *Salva tamen Noviomenſis epiſcopi Paſtoralitate & obedientia*.

¶ 1. PASTORATUS, Paſtoris officium, ipſe paſtoris titulus. Robertus monachus in Hiſtor. Palæſt. apud Ludewig. tom. 3. Reliq. MSS. p. 99. *Cui Paſtoratum ovium ſuarum dedit ipſe Dominus*. Inſtrum. an. 1600. tom. 4. Gall. Chriſt. inter Inſtr. col. 423. *Et paſtoribus diverſis & multis ſingulis annis magnam frumenti & ſiliginis copiam in dotationem Paſtoratus ſive eorum cura eorum numerare & perſolvere aſtringitur*.

¶ 2. PASTORATUS, Paſtus porcorum. Litteræ H. Abbat. Pontiniac. apud Stephanot. tom. 7. Fragm. Hiſtor. MSS. p. 236. *Hos itaque fines ſic alterutrin utraque domus conſervare debebit, ut eos neutra contra alteram propter Paſtoratum porcorum vel quorumlibet animalium tranſeat, &c.* Vide *Paſtio*.

¶ PASTORELLA, Gall. *Bergere*. Hiſt. Britan. to. 2. p. 885. *Ferebatur unum parvum penoncellum, in quo depingebatur ymago cujuſdam Paſtorelle*.

PASTORELLI, Factioſorum quædam cohors exorta in Francia S. Ludovico IX. regnante anno 1251. de qua præter Thomam Cantipratanum lib. 2. de Apibus c. 4. n. 14. 15. Nangium in S. Ludovico, Matth. Paris an. 1251. Anonymum Gallum in Chron. in Hiſt. Merovingica p. 1072. Anonymum alium in Chronicis Slavicis Lindenbrogianis, Sanutum l. 3. part 12. c. 3. Chron. Andeg. apud Labbeum pag. 291. & cæteros Gallicæ hiſtoriæ ſcriptores, ita Guill. *Guiart* in Hiſt. MS.

L'an mil deux cent cinquante & un,
Sans nombrer à mon recourel,
Cheminerent li Paſtourel,
Qui à eus vanter s'atiroient,
Que S. Loys vanger iroient,
Uns homme menoit cele meſnie,
C'on clamoit Meſtre de Hongrie,
Il depeçoient mariages,
Et faiſoient pluſieurs damages,
Car fol eſtoient, & teſtu,
A Paris fu l'un deus veſtu
En guiſe d'Eveſque à grant coite,
Et i fiſt yaue benoiſte,
Si con ſi compaignon requiſtrent,
Pluſieurs Clers à Orliens ociſtrent,
Des biens du monde deſnuez
Fu leur meſtre à Bourges tuez.

Hiſt. Francor. Ms. ex Bibliotheca Memmiana: *En France vint lors un trompeur, qui ſe diſoit le Maiſtre d'Hongrie, & faiſoit accroire qu'il convenoit que la Sainte Terre fus delivrée des meſcreans, & par jeunes Paſtoureaux, luy qui ſembloit etre preud'homme & eſtoit veſtu bien humblement, aſſembla au Royaume de France bien 60. mille Paſtoureaux. A Paris vindrent, ou la Roïne Blanche feſtoia le Maiſtre, & donna grans dons, cuidans qu'il dit verité, &c. mais quant les Paſtoureaux furent paſſez Loire, ils firent tant de maux & de perſecutions à Juifs & à pluſieurs gens d'Egliſe, que merveilles, &c.*

Exorta perinde in Francia & Anglia, eadem appellatione, ſimili in Terram Sanctam proficiſcendi propoſito, factioſorum alia cohors anno 1320. de qua pariter agunt hiſtorici, in primis Thomas Walſinghamus pag. 112. Coſmas Pragenſis p. 34. Chronicon Rotomagenſe editum à Labbeo, [Continuator Nangii vernaculus ſub an. 1320.] &c. quibus addendus Odoricus Raynaldus an. 1320. n. 21. 22. 23. De iis etiam hæc habet Chronicon MS. vernaculum Monſpelienſe: *En l'an 1320. fon gran moguda vers le mer de May que hom appellava Paſtorels, li qual dizian que volian paſſar la mer per conquerre la Santa Terra otramar, & auſſinan los Juzieus en Bordilès, & en Aienès, & en Tolzan, e per tota la terra communamenz quan los trobavon en tal manieira quel Rei de Fransa ne fes pendre plus de 60. à Tolaza en un jorn, & à Carcaſſona 38. que grans que pau*. Hiſtoria Francor. MS. ex Biblioth. Memmiana: *Il avint en l'an 1320. qu'il fut en France ſi grantment de Paſtouraus & de menue gent, qui diſoient qu'il vouloient aller en la Sainte Terre contre les Sarrazins, que ce fut merveilles, moult grans multitude en alerent juſques en Languedoc, & firent moult de maux à Juifs & autre gens, dont on en pendit pluſieurs, & les autres s'enfouirent en divers lieux.*

☞ De iis poſterioribus Paſtorellis aliter ſcribit Auctor poematis cui titulus, *les Adventures advenues en France* ab an. 1214. ad an. 1412. docet quippe eos an. 1306. penitus exſtinctos, cum à Judæis illata plurima ſuſtinuiſſent mala. Sed nolim ejus hac in re fidem præſtare. Ut ut eſt, hæc ſunt ejus verba:

Puis viſt on avenir, c'eſt bien verité pure,
Les Paſtoureaulx aller, qui grief mort & obſcure
Receurent par les Juifs, à qui Dieu doint laidure.
Moult de tres beaux enffans laiſſerent leur pais,
Qui oncques puis ne virent ne parens ne amis.
Las! ce fut grant pitié, mors furent & deſtruits;
Ce fut en l'an de grace mil trois cent & ſix.

Digitized by Google

¶ *Paſtorellos* vero appellatos ſcribit Macer in Hierolex. quod in vexillo agni effigiem ferrent. Rectius deducenda videtur vocis origo à Gallico *Paſtoreau*, quod paſtorem infimæque plebis hominem ſignificat, cujuſmodi erant plerique ex Paſtorellis, ut teſtatur Continuator Nangii vernaculos ſub an 1251 Statuta Scabinorum Maceriar. ad Moſam: *Chacun Paſtoreau, berdier, porcbier ou vachier dudit Maiſieres eſt tenu rendre compte des beſtes que il aura receu devant lui*.

¶ PASTORGAGIUM, Ager paſcuus maxime pecudum, Provincialibus etiamnum *Paſtorgagi*. Item, Cenſus qui pro facultate paſcendi exigitur. Charta an. 1490. ex Schedis Præſ. *de Mazaugues*: *Quod paſcua, ſive Paſtorgagia, ac glandagia, & relurguerin ... vendantur*. Alia an. 1497. *Licitum ſit propria autoritate recipere egnas ſine praſtatione alicujus Paſtorgagii, cabeſtragii ... & dicti domini nihil tunc te caſu de calcaturis, Paſtorgagiis & cabeſtragiis exigere poſſunt*. Charta an. 1435. in Tabul. S. Victor. Maſſil. *Prior deportabit decimas laboragii & Paſtorgagii*. Hinc

¶ PASTORGARE, Paſcere, pecus ducere in paſcua, & ſervare. Charta an. 1327. in Tabular. S. Victoris Maſſil. *Uſum paſcendi, Paſtorgandi & ſenbairandi & alia faciendi in Arboſiis*. Charta an. 1497. ex Schedis Præſ. *de Mazaugues*: *Ex adverſo ipſa univerſitas de Callino ſeu habitantes in eodem dicunt & aſſerunt ipſos homines habuiſſe & in præſentialiter habere, & fuiſſe in antiquiſſima & vera poſſeſſione Paſtorgandi*. Alia an. 1501. apud eumdem: *Quod ... neque paſtores aliqui, neque gordinni extranei paſtores in eadem terra & territorio Paſtorgantes*.

¶ PASTORIGARE, Eodem ſignificatu, in Charta Ludovici Regis Siciliæ an. 1359. ex Cod. MS. D. *Brunet* fol. 108. *Jura lignerandi & Paſtorigandi in prædicta tota villa Bauci*.

¶ PASTURGARE, Eadem notione. Charta an. 1206. apud Pitton. Hiſt. Aquenſ. l. 2. p. 114. *In recompenſationem veſtræ fidelitatis ... licentiam, franchèſiam & libertatem in terris cultis & incultis quibuſcumque & quotumcumque locorum diſtantium circa civitatem meam Aquenſem ſpatio 5. leucarum paſcendi, Paſturgandi quæcumque animalia veſtra*. Charta an. 1435. in Tabular. S. Victoris Maſſil. *Eis dignaremus concedere franqueſias & libertates necnon Paſturgandi & laborandi in loco de Chaudelo*.

¶ PASTORIA, Parochia, Eccleſia, ſeu ipſarum bona & reditus. Charta an. 1351. tom. 2. Rerum Mogunt. p. 281 *Paſtorias parochialium Eccleſiarum in Biſcoviſheim, in Burgeſtad, ... cum omnibus juribus & pertinentiis earum integraliter vobis & prædictæ Eccleſiæ noſtræ, in auxilium cottidianarum diſtributionum hujuſmodi, inter Canonicos & vicarios ... equaliter diſtribuendarum .... unnectimus & unimus*. Acta SS. to. 1. Maii p. 774. *Item dedit Paſtoriam Waſſenheim*.

¶ PASTORIA, Domus paſtoris ſeu curionis. Miracula B. Wernheri tom. 2 April. p. 720. *Reſpondit quod apud S. Wernherum in Paſtoria per tres ſeptimanas pauſaverint*.

¶ PASTORICIUM, Jus ducendi animalia in paſcua aliena. Tabul. Aurelian. in Lemovic. *In hoc manſu non eſt Paſtoricium, quia judicialis manſus eſt*.

¶ PASTORIGARE, ut *Paſtorgare*. Vide in hac voce.

PASTORIUM PASTORIA. Lex Bajwar. tit. 2. c. 6. §. 1. *Si quis in exercitu aliquid furaverit, Paſtoriam, capiſtrũ, frenum, feltrum, &c.* Lex Long. lib. 1. tit. 25. §. 35. *Si quis capiſtrum de capite caballi tulerit, componat ſol. 6. Si quis Paſtorium de caballo alieno tulerit, comp. ſol. 6* Ubi editio Heroldi habet *Paſtorium*, p. 93. Occurrit *Paſtorium*, in Gloſſ. Iſidori, in quo eſſe dicitur *Atriale templi vel ſafurium*, ubi legendum, *Paſtoforium, atriale templi*. vel *ſafurium*. Alias *ſafarium*. [Vide *Paſtophorium*.]

¶ Idem videtur *Paſtorium* quod Italis *Paſtoia* etiamnum dicitur, Pedica nempe ſeu compedes quibus equi, ne aberrent in paſcuis, impediuntur: noſtris *Entraves*, Normannis inferioribus, aliiſq; *Paturos*, à parte pedum equi, vulgo *Paturon*, qua innectitur *paſtorium*. Vide *Paſturale* 1. & *Pedica* 1.

¶ PASTRIX, dicta Abbatiſſa quod in moniales officio paſtoris fungatur. Litteræ Henrici V. Reg. Angl. an. 1414. apud Rymer. tom. 9. p. 157. *Eidemque Archiepiſcopo eligendi, ſibi & domui ſuæ prædictæ, perſonam ydoneam in Abbatiſſam & Paſtricem liberam poteſtatem commiſerunt iſta vice*. Charta ann. 1439. in Tabul. Fare-monaſterii: *aliique in electione Abbatiſſæ dicti monaſterii vocem habentes, ad electionem futuræ Abbatiſſæ ſeu Paſtricis ejuſdem monaſterii procedere cupientes, &c.*

¶ PASTUAGIUM, Idem quod *Paſtio*. Charta an. 1067. ex Tabul. Major. Monaſt. *Dedimus etiam ... decimum porcum Paſtuagii de Brionenſi*. Vide *Paſturagium*.

¶ PASTUARIUM, Paſcuum, pratum vel etiam Cenſus qui ex paſcuis percipitur. Char. an. 1265. in Chartul. S Vandreg. to. 1. p. 1615. *Omnes tenementum & totum jus quod de ipſis tenebam apud Liebecort in parrochia de Foreſt & alibi in ſuo feodo videlicet in terris, redditibus, Paſtuariis, conſuetudinibus, nemoribus, &c.* Vide *Paſtio*.

PASTULA, Levior paſtus. Vita S. Gerardi Abbatis Bronienſis n. 15. *Hujus ergo veneni attaminatus Paſtula, &c.* guſtatione.

¶ PASTUM, Paſcuum. Charta an. 1196. in Tabular. S. Victoris Maſſil. *De maloſaſſato præcipiunt ut eſſet Paſtum & gaſtum*.

¶ PASTUMGIUM, Paſtus animalium. Charta an. 1272. tom 3. Hiſt. Harcur p. 52. *Unam acram prati ad Paſtumgium ad viginti boves & ad centum oves & ad triginta ſues & duos equos, &c.* L. *Paſturagium*.

1. PASTURA. Lindewodus in l. 3. Provincial. Angl. tit. de Decimis: *Differunt paſcua & paſtura: nam Paſtura omne genus paſcendi ſignificat, ſive fiat in pratis, ſive in ſtipula, ſive in agris, ſive in campis: ſed paſcua eſt locus principaliter deputatus pecoribus paſcendis, ut puta in montibus, moris, mariſcis & planis non cultis nec aratis*. [*Omnes Paſturas foreſtæ*, in Charta an. 1172. apud Pillet. Hiſt. Gerbored. p. 336.]

¶ PASTURA VANA, *Vaim paſturaige*, in Litter. Roberti Ducis Burg. an. 1281. inter Ordin. Reg. Fr. tom. 4. p. 381. *Vain paſturage*, in Conſuetud. Trecenſi art. 170. *Vive & vaine paſture*, in Burgund. Ducat. tit. 13. art. 4. Aliis *paſcuum viride & vacuum*: viride ſeu vivum dicitur; cum in pratis herbæ virent & in ſilvis glandes matureſcunt; vacuum vero ſeu vanum, tempore quo ſęnum aliiq; fructus conditi ſunt, quod Atrebatenſes vocant *Eſpleches*. Charta ann 1186. Hiſt. Mediani Monaſt. p. 309. *Conferimus dilectis fratribus noſtris de Baumgart vanam Paſturam per totum bannum Viſevallis, quamdiu nos oves non habebimus quibus paſtura jam dicta ſint neceſſaria*. Conſule Fortium in notis ad Deciſ. 9. Steph. & Gl. jur Gall.

¶ 2. PASTURA, Alimentum. Charta Euſtachii de *Campaines* an. 1227. tom. 9. Spicil. Acher. p. 657. *Dedi & conceſſi in puram & perpetuam eleemoſynam ... Andrenſi eccleſiæ ſex polkinos frumenti ad Paſturam*. Proprius de animalibus dicitur in Statutis Breſſiæ. Locus eſt in *Mecallia*.

¶ PASTURAGIUM, Paſcuum, jus in eo paſcendi, necnon & cenſus qui pro ejuſmodi jure percipitur. Charta an. 1202. in Tabul. Belli-portus: *Alanus dominus de Goelun Henrici Comitis filius, dedi Abbatiæ Belli portus in foreſtis meis pannagium porcorum ſuorum, & Paſturagium cæterorum animalium ſuorum*. Charta Philippi Auguſti an. 1207. apud Ducheſn. Hiſtor. Normann: pag. 1063. *Præterea concedimus eis paſnagium & Paſturagium* *por-*

Digitized by Google

percurrendo & animalium ſuorum ad ſuum proprium uſum in foreſtis & domaniis noſtris. Charta an.1227. in Tabular.S.Nicaſii Rem. *Homines de Baio habeant Paſturagium & uſum paſturagii ... ab uſu paſturagii in omnibus aliis nemoribus abſtinebunt*. Alia an.1286 apud Stephanot.tom 3. Antiquit.Bened.Pictav MSS.p.909. *In pertinentiis ejuſdem nemoris, ſive ſint prandio coſtumali, avenagio, Paſturagio, guardis, vel rebus aliis quibuſcumque*. Charta Henrici V. Reg. Angl.an.1421.apud Rymer. to. 10. pag.89. *Una cum libera molura in molendinis, . . . ac libero paſcuagio in Paſturagio pro omnibus animalibus ſuis (exceptis capris) in foreſta &c.* Vide *Paſtuagium*.

1. PASTURALE, Equi pedum, & aliorum quadrupedum pars ima, Italis *Paſturale*, Gallia *Paſtureau*, [vel potius *Paturon*.] Petrus de Creſcentiis lib. 9. de Agricult.cap.9. *Equus habens juncturas crurium naturaliter groſſas, & Paſturalia curta velut bovina, fortis eſſe cenſetur*. Ubi neſcio cur vetus interpres Gallicus verterit, *qui a les jointures des caiſſes naturellement groſſes, & les maſchoueres courtes comme bœuf*. Nam alia ſunt *paſturalia* à maxillis. Adde caput 57. ejuſdem libri, ubi perperam *poſtucalia* editum, quo loco interpres *paſture* reddidit.

¶ 2. PASTURALE, Idem quod *Paſturagium*. Charta Willelmi Aquitan. Ducis an 1069. in Hiſtor. MS. S. Cypr. Pictav.pag.248. *Dono jam dictæ eccleſiæ nemus vivum & mortuum, & omnia jam dictæ eccleſiæ neceſſaria, & Paſturale ad univerſa animalia*. Charta an.1100. to. 10.Spicil.Acher. p.164. *Totum alodium & dominium ... cum terris cultis & incultis ... cum herbis, cum paſcuis & Paſturalibus, cum rivis, &c.* Tabular. Prioratus Regniac. ad annum 1152. *Hugo de Ulmo & ejus uxor Pariſia dederant Paſturalia ſuæ terræ*. Charta an. 1207. in Hiſtor.Codiac. p.166. inter Inſtrum. *Concedo etiam Paſturalia uſque Travecy*. Vide *Paſtura* 1.

¶ PASTURALLE, in Charta an.1301. apud Thomaſſerium Conſuet. Bituric. p.183 *Si quis accuſatus fuerit de Paſturalli, surelis vel platea arata, &c.*

¶ PASTURALIS, Eadem notione. Vetus Charta Aragon.tom.8.Spicil Acher. p.266. *Et inſuper vobis dono omnes Paſturales*.

¶ PASTURARE, Paſcere. Charta Arnulfi Comit. Giſn.an 1217.tom.9.Spicil.Acher.p.627. *Sive ad ædificandum in eo, ſive ad fodiendum, ſive ad Paſturandum, ſive ad glebas vendendum*. Tabular. Dolenſe ad an.1291. *Aſſerebamus nos & homines noſtros habere uſagium ad Paſturandum & ad alia neceſſaria in quibuſdam terris*. Charta an.1388. apud Rymer. tom. 7. p. 607. *Dicta animalia ... Paſturanda & ſuſtentanda*. Vide *Paſtorgare*.

¶ PASTURATIO, Paſcuum, pratum. Bulla Innoc. IV. PP. ann. 1245. apud Marten.tom.1. Ampliſſ. Collect. col.1291. *Si vero de communi paſtura & aliis terris adjacentibus ſit diviſio facienda, fiat per ſervientes hæreditarios monaſterii (S.Vedaſti) & ad diviſionem hujuſmodi, ballivus Comitis ex parte ipſius monaſterii tanquam advocatus, vocetur, & ea per diviſionem remanebunt ad communem paſturam, & ſint perpetuo Paſturationes*.

¶ PASTURELLUS, Ager paſcuus. Charta venditionis prædii dicti *Caſeaux*: *Sive conſiſtant in terris cultis & non cultis, vineis, pratis, paſcuis, ſive Paſturellis, nemoribus, &c.*

¶ PASTURGARE. Vide *Paſtorgare*.

PASTUS, Convivium, refectio: noſtris *Paſt*. Concilium Nannetenſe can.15. *Paſtos autem & commeſſationes quas divina autoritas vetat, &c.* [Riculfus Sueſſ. Epiſc. in cap.20. Conſtitut. *Per ſingulas decanias presbyteri ſimul conveniant, non Paſtis vel potationibus vacent*.] Tabularium Brivatenſe Ch.160. *Ut per ſingulos annos ad annuale meum in meam commemorationem Paſtum optimum perſolvant Canonicis S. Juliani*. Charta Gilberti Epiſcopi Pariſienſis: *Omneſque qui pro inveſtitura illa pecuniam, Paſtum vel aliquid ullo tempore promitterent, darent, vel acciperent, ſub perpetuo anathemate poneremus*. [*Concordare in Paſtum*, in Actis S. Franciſci de Paula tom 1. Aprilis p.169. de ſolvendo in ſingulos paſtus convenire.] Hinc *Paſtoier*, paſtum dare, convivio excipere. *Caton en Roman*:

Quant dois avec gens Paſtoier,
Si dois ta langue chaſtoier
Qu'elle ſoit de parler courtoiſe.

¶ PASTUS, Cibaria, annona, Gall. *Vivres*. Elmham. in Vita Henrici V. Reg. Angl. edit. Hearnii c.32.p.78. *Omnia victualia ab eadem villa, & ejus cuſtodibus, ſecludere, & in ipſos in eorum, ſecundum ejus beneplacitum, reddicionem fame coercere ſatagit & anelat ... Sicque Paſtus defectum patientes, comes Dorceſtriæ, ... & populus ſibi commiſſus, egere cœperunt*.

PASTUS ſumitur eadem notione, qua *Procuratio, convivium, cunaticum, &c.* de quibus vocabulis, ſuis locis agimus, ſeu pro eo jure, quo vaſſalli & tenentes Principem ac Dominum ſtatis ac definitis vicibus, vel diebus, vel etiam quoties per vaſſallorum prædia iter agebat, convivio tenebantur excipere: quo quidem jus in præſtationes pecuniarias ſæpe numero commutatum legitur. At *Paſtus* quidem qui Principes ſpectabat, mentio eſt in Capitulis poſt Concilium Romanum an.904. c. 8. *Ut Paſtus Imperatoris ab Epiſcopis & Comitibus ſecundum antiquam conſuetudinem ſolvatur*. Et in Charta Wiglafi Regis Merciorum in Monaſtico Anglic. tom. 1. pag.123. *Hoc modo per ævum liberabo à Paſtu Regis & Principum, &c.* Concil. Trosleianum an.909.c.6 initio: *Exactiones cenſus ab ipſis Sacerdotibus ſibi exquirunt, & xeniis ac Paſtis, vel paraveredis, vel caballorum ſaginationibus Presbyteros affligunt*. Charta Galonis Epiſc. Pariſ. an. 1107. *Sciendum vero eſt, quod illo die prædictus Paſtus redditur, ſcilicet ex porcis vivis & ſane carnis, ex 2. modiis vini, & dimidio ſextario, &c.* [Præceptum Theodorici Calenſis apud Eccardum in Famil. Habsburgo-Auſtr. col. 113. *Non Archidiaconus, non eccleſiæ judices, nec cenſum mittere, neque Paſtum, neque honorem in rebus monaſterii accipere audeat*. Charta an. 1241. in Tabular. Compend. *Major autem Paſtum quem dicebat ſe habere &c.*] *Paſtus conſuetudinarii*, in Tabul.S.Cyrici Nivern.num.80. Paſtus hac notione paſſim meminerunt veteres Chartæ apud Miræum in Donat. Belgic.lib.1. c. 38. Hemcræum in Auguſta Viromand. p.96.121.177. in Regeſto p. 33. 37. 53. 55. Sammarthanos in Epiſcopis Toloſanis pag. 680. in Monaſtico Anglicano tom. 1. p. 100. 236. apud Rouillardum in Meleduno pag.415.416. & in Lehuno pag.57. Jacob. Petitum poſt Pœnitentiale Theodori pag. 669. 670. &c. Adde Leges Longobard. lib.3. tit.12. §.1. Vide *Parata* & *Procuratio*.

¶ PASTUS NUPTIALIS, Jus quod à recens nuptis parocho debetur. Bulla Clementis V. PP. ann. 1309. apud Lobinell. tom. 2. Hiſt. Britan. p.461. *Nec non & ſuper Paſtu nuptiali parochianis ipſis a nubentibus ſeu nuptis debito ex conſuetudine ſimili*. Vide *Miſſus* 1.

PASTUS CABALLI, Qui dicebatur miſſis Dominicis, & à quo immunes erant prædiorum Eccleſiaſticorum coloni. Capitul. Caroli C. tit. 32. c. 2. *De manſo ... ad Eccleſiam dato nullus cenſus, neque caballi Paſtus a ſenioribus de Presbyteris requiratur*. Eadem habentur in Concilio apud S. Macram c.6. Adde Hincmarum Remen. in Capitulis ad Archidiaconos datis c. 6. *Caballorum ſaginationibus Presbyteros affligere*, in Concilio Trosleiano an.909.c.6. [Tabular Rothon. *Gleumonoc dat S. Salvatori Rothonenſi Bodearec & Randobrocar cum manſis ... ſine cenſu, ſine tributo & ſine Paſtu caballis*.]

Paſtus Canum venaticorum. Vetus Charta apud Auguſtioum *de Pas* in Stemmat. Armoric. 823. *Duos nibilominus Paſtus, quos ex conſuetudine babebant in Obedientia Chameriaei, unum mibi, alterum canibus meis, unoquoque anno ſolvendos, &c.* Regeſt. Caſtri Lidi in Andibus fol. 27. *Comes habet etiam in terra de Cercilleu boſtem, cuſtodiam, talliatam, & in meleudine de Sarrevel Paſtum canibus ſemel in anno.* [Vide *Breu*.]

Pastio, Idem quod *Paſtus*, in Charta Caroli Calvi pro Ebroino Epiſcopo Pictav. apud Beslium: *Aut ſenaticum, aut Paſtionem, aut laudaticum, &c.*

Pastellus, Pastillus, diminutivum à *Paſtus*. Jo. de Janua: *Paſtillus parvus paſtus.* Concilium Roman. II. ſub Gregorio I. PP. & lib. 4. Epiſt. 44. *Antiquam Patrum regulam ſequens, nibil unquam de ordinationibus accipiendum eſſe conſtituo, neque ex datione pallii, neque ex traditione chartarum, neque ex ea quam nova per ambitionem ſimulatio invenit appellatione Paſtelli.* Hincmarus in Capitulis ad Presbyteros parochiæ ſuæ cap. 15. *Non quaſi ad prandium ibi ad tabulam reſideant, & per tales inconvenientes Paſtellos ſe invicem gravent.* Vide *Paſtillus*.

Pastillaticum & Pastellaticum, Jus *Paſtus*, ſeu *Paſtelli*. Joan. Diaconus lib. 2. de Vita S. Gregorii Mag. c. 5. *Omnes conſuetudines quas contra priſcam traditionem Apoſtolicam noviter pullulaſſe cognoverat, videlicet de contegendo Dalmaticis Apoſtolico feretro, de Paſtillatico pro pallio, vel conſecratione Pontificum, ... ſegregavit.* Et lib. 3. cap. 5. *Cum vero quoſdam cognoſceret, ad evitanda ſimoniacæ hæreſis crimina, peſtiferæ negotiationis munera Paſtellaticum callide vocitare ac hujuſmodi mutato nomine ſuæ cupiditatis avaritiam velle contegere, &c.*

☞ Roſtius Macer in Hierolex. *Paſtellum* interpretatur Sigillum ſive ejus impreſſionem in *paſta* cerea, quomodo in Brevibus Apoſtolicis, aliiſque privilegiis fieri ſolet: hinc *Paſtillaticum* & *Paſtellaticum*, ſi eidem fides, ſpecioſo nomine dicebatur quidquid pro ejus ſigilli impreſſione exigebant; quam ſimoniacam labem penitus ſuſtuliſſe Gregorium Magn. refert Joannes Diaconus locis ſupra laudatis. Nec ab eo diſſentit Chriſtianus tom. 1. Rerum Mogunt. p. 307.

Pastus, Paſtio, vel paſcuum, *Paſtis*. Chronicon Fontanellenſe c. 3. *Wandonis equum qui ibi in Paſto conſtitutum ceperit, extemplo aſſumpſit.*

¶ Pastus, haud ſatis mihi nota ſignificatione, in Libertat. Pontis-Urſonis tom. 4. Ordinat. Reg. Franc. p. 640. *Molendinus tenet in angulis, dimidium boeſſellum & Paſtum;* niſi idem ſit quod *Pugillata*, quantum pugillo ſeu manu, vulgariter *Pate*, continetur. Gal. *Poignée.*

¶ PASUAGIUM, Paſcuum, pratum, pro *Paſuagium*. Vide *Paſtio*. Charta Philippi Nobilis Comit. Namurc. an. 1198. apud Miræum tom. 2. pag. 1203. *Unum porcum quadraginta denariorum quoquo anno in Paſuagiis Namurcenſibus.* Rurſum occurrit infra.

¶ PATA, Ornamentum Eccleſiaſticum, limbus quidam quo utuntur in pleriſque eccleſiis Cathedralibus. Inventar. Ornament. & Reliq. Eccleſ. Noviom. an. 1419. *Item quædam Pata de panno aureo bordata de ſandalo nigro, duplicata etiam de eodem ſandalo.*

¶ PATACO, vulgo *Patagon*, Moneta Flandrenſis argentea, in cujus altera parte efficta Crux S. Andreæ cum corona in ejus medio atque hac inſcriptione: *Albertus & Elizabetha Dei gratia;* ex averſa vero parte ſcutum coronatum cum leunculis, in circulo *Archiduces Auſtriæ. Duces Burgundiæ & Brab.* pretii ſaltem an. 1651. 48. deinc 58. *patarorum* ſeu ſolidorum. Chron. Bonæ-Spei p. 547. *Anno 1651. mutuo cepit... mille Pataconet.* Pag. 548. *La ſomme de 1400. florins une fois en eſpece de Patacons à 48. patars piece.* Synodus Limæ ann. 1594. to. 4. Conc. Hiſp. pag. 707. col. 1 *Quod eput à dictis Indis factum vel ſeptem vel octo Pataconibus vendant, cum ipſis conſtiterit tantum tribus.*

¶ PATACUS, Idem quod *Patarus*, Minutioris monetæ genus, apud Provinciales, Delphinates, aliosque, pretii duorum denariorum. Charta an. 1490. ex Schedis Præſ. *de Mazaugnes: Pro quolibet animali groſſo reducto cujuſcumque ſpeciei ſit ... Pataci decem ... & pro quolibet animali porcino reducto, hoc eſt pro beſtia groſſa ... ſimiles Pataci decem.* Rabelaiſius lib 3. c. 26. *Tant que le sac de bled ne vailla trois Patacs, & le buſſart de vin que ſix blancs.* Villon:

Ce Limouſin; c'eſt choſe vraye,
Qu'il n'avoit vaillant un Patac.

PATAGINE, *quum propius* (f. propter) *pituitam, non facile labra moverunt,* (f. moventur.) Sic in Gloſſis antiquis MSS. apud Feſtum, *Patagium* eſt *morbi genus*. [Is eſt morbus, inquit Græviua ad Gloſſ. Iſid. quo qui corripiuntur, ſubito tanquam fulmine tacti moriuntur, aliter dicitur ἄνευ κῆρα.]

¶ 1. PATAGUS, *Morbus, vitium, & plaga naſcens ex cæſura dum colitur. Item morbi genus peſtilentis, quo correpti morientes nævolos in corpore oſtentant & maculat.* Laurent. in Amalth. poſt Scaliger.

¶ 2. PATAGUS, Idem quod *Patacus*. Charta ann. 1433. in Tabular. Eccl. major. Maſſil *Volumus quod detur omnibus pauperibus intervenientibus in die obitus noſtri cuilibet unus Patagus.*

PATAMEN, Patens aditus & egreſſus, in leg. 53. Cod. Th. de Operibus publ. *A platea aditus atque egreſſus Patamen.*

PATARACINUM. Fragmentum Petronii: *Clamat itaque primus, cum Pataracina popoſciſſet, dies, inquit, nihil eſt, dum verſat te nox ſit.*

¶ PATARDUS, pro *Patarus*. Vide in hac voce. Menoti Serm. fol. 140. *Non ſic Galli & maxime Picardi faciunt: poſtquam ſummam numeraverunt & hoſpiti ſatisfecerunt, adhuc bene potabunt vinum pro ſex Patardis, ſi ſit parum panis duorum denariorum ſuper menſam.*

PATAREA, Hæreſis *Paterinorum*. Bonizo Epiſcopus Sutrinus in Chronico Romanor. Pontificum ex Bibliotheca Cæſarea apud Lamoecium lib. 2. Comment. *Et de Stephano Godefridi Regis germano, & qualiter ejus temporibus Patarea apud Mediolanum exorta eſt: & de Nicolao Papa, &c.* [Vide infra *Paterinus*.]

¶ PATARENI, Patarini. Vide *Paterinus*.

¶ PATARUS, vulgo *Patart*, idem Provincialibus ejuſdemque pretii ac *patacus*, Belgis vero ſolidum valet. Charta Renati Reg. Provinc. an. 1460. *Rex ordinat levari Pataros duos pro quolibet floreno ſuper extraneos vendentes piſces Maſſiliæ loco medii groſſi.* Statuta MSS. Cardin. Trivoltii Abb. S. Victoris Maſſil. ann. 1531. *Item pitanſarius tenetur dare tempore Adventus & Quadrageſimæ ſingulis diebus Pataros tres pro pitantia cuilibet religioſo.* Ibid. *Item tenetur facere ardere die ac nocte unam candelam ceream groſſitudinis* (i. pretii) *unius Patari in capella B. Mariæ.*

¶ PATATIUS, *ut Patacus*, Moneta Dalphinal. Char. Humberti II. an. 1343. to. 2. Hiſt. Dalph. p. 516. *Patatius niger pro tribus denariis, denarius niger pro uno denar. &c.*

¶ PATEGARE, Paſcere. Tranſactio inter Conventum S. Andreæ Regenſis diœceſis & D. Jacob. *Aperi oculos* dominum de Trevanis an. 1317. ex Schedis Peireſc. apud Præſ. *de Mazaugues: Quod avere ... poſſis perpetuo & ſine aliqua contradictione paſcere, & ipſi homines & dominus dicti caſtri Pategare in aliis poſſeſſionibus.*

PATELLA, apud Celſum lib. 8. c. 1. dicitur *Commiſſura femorum oſſe parvo molli & cartilaginoſo tecta.* Utitur etiam Sextus Platonicus lib. 1. de Medicina animal. c. 1. n. 14. ut & Anonymus de Geſtis Conſtantini M. de Ze-

Digitized by Google

Zenone Imperat. *Perbibent de eo quia Patellas in genucula non babuiſſet, ſed mobiles fuiſſent, ut etiam curſu velociſſimo ultra modum hominum haberetur.*

Patella. Papias: *Arula, patella carbonum, craticula.* [Charta Alphonſi VI. tom. 3. Concil. Hiſpan. p. 284. *Nullus habeat ibi furno vel Patella, ſed ubi fuerit invento, frangatur, & det abbati quinque ſolidos.*]

Patella Salis, vel *ſalinarum*, [Salina, Gall. *Saline*, Locus in quo ſal conficitur. Charta Lotharii Imper. an. 844. apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 35. *Nulla thelonia de illa eorum Patella, quæ eſt in Mediano vico, hoc eſt Marſalle dare nec ſolvere debeant.* Teſtam. Eddonis Epiſc. Argent. ſub Pippino Rege apud Eccardum in Origin. Habsburgo-Auſtr. col. 145. *Dedimus ... in Marſalla villa mediam Patellam ſalis ad prædictam cellam in ſtipendium ipſorum monachorum.* Charta an. 1138. apud Calmet. Hiſt. Lothar. tom. 2. col. 316. *Jus unius Patellæ apud Marſal, tam in nummis quam in ſale in perpetuum damus.*] Teſtamentum Fulradi Abbatis S. Dionyſii: *Patellas ad ſalo faciendum in vico Bodatio ſeu Marſallo cum ſeſſis eorum.* Annotatio Arnonis Epiſcopi ſub Carolo Magno apud Caniſium: *Simulque & tradidit jamdictus Dux in eodem pago, in loco qui vocatur Salinas, fornaces 20. & totidem Patellas, & tertiam partem de putiatorio conceſſit.* Metellus in Quirinalibus:

> *Fonte ſalinarum loca viginti Patinarum,*
> *Duobus additis, ſimul ſuſtulit ille furor.*

Chronicon S. Michaelis Virdun. p. 385. *Huic Smaragdo auctoritatis ſuæ præceptum contulit, de prædicta loci libertate: contulit & aliud de libertate carrorum & ſummariorum & Patellarum in Vico & Marſallo.* Adde pag. 412. Chronic. Reicherſperg. an. 1137. *Patellam in Halla cum uno curtili in ipſa villa Hallenſi. Patella ſalis*, in eodem Chronico an. 1141. *Patellam ſalis in Halla.* Ann. 1146. *Patellam ſalis & alia prædia ab eodem Epiſcopo donata.* Joannes Abbas in Vita B. Joannis Abb. Gorzienſis c. 10. n. 89. *Salinas ... exſtruere* (curabat) *in loco eodem plures, quas dicunt Patellas, partim ex integro cum ipſis ſedibus emptas, partim ... reparatas, &c.* Hiſtoria Auſtralis an. 1295. *Qui combuſſerunt & deſtruxerunt Duci Auſtriæ duas Patellas ſalis, &c.* Adde Acta S. Quirini Mart. num. 12. & Chartas Caroli Calvi & Mainardi Comitis Morſpecenſis an. 1125. apud Doubletum p. 779. Metropolim Salisburgenſem tom. 1. p. 264. tom. 3. p. 233. &c.

¶ Patella, Præſtationis genus, quæ ex *Patellis* percipitur. Charta Narrioti Domini de Tuciaco an. 1120. in Tabular. Floriac. *Dimiſit abbati Floriacenſi omnes malas conſuetudines quas uſurparat, videlicet talliam denariorum, raptum, incendium, ... vaccam ex karro, tripediam, Patellam & caeabum.* Codex MS. Irminonis Abb. Sangerman. fol. 72. v. *Solimannus & Amingus ... ſolvant de unaquaque Patella ōms in eodem fiſco, pro qua tres vices ibidem in anno bratſaverint mod. 1. de avena.*

Patella. Charta Gaufredi Comitis Andegaven. an. 1135. ex Archivo Regio, [nunc edita tom. 4. Ordin. Reg. Franc. p. 633.] *Quicunque autem voluerit vinum Andegavis adducat, ibique non cum Patella, ſed cum lagunculis illud vendat, Comitique ſuam coſtumam rectam, ſcilicet de ſingulis modiis quinque denarios reddat.* [Galli diceremus *Vendre plats & aſſietes.*]

¶ Patellæ Coctæ ſingulis hebdomadis ex micis quæ è menſis monachicis levantur, apud Magiſtrum in Regula c. 23. 25.

¶ Patella, Lampadis ſpecies, ab ejus forma ſic dicta, quæ ſebo aliave materia alebatur. Bernardus Mon. in Ord. Cluniac. part. 1. c. 3. *Quo ex more expleto extinguit candelam, & potuit eam cum ſconſa juxta Patellam illam quæ in feneſtra dormitorii & neceſſariorum accenſa illuminat utramq;.* Ibid. c. 13. *Patellas dormitorii, infirmariæ, cellarii, cellæque novitiorum, recepto ſevo à camerario, ipſe implere facit famulis ſuis, & ponit lychnos de ſuo.* Ex c. 27. *Statim accendat Patellam quæ in ſchola eſt.*

¶ Patella, Objectaculum ligneum, Gall. *Bonde.* Litteræ Caroli V. Franc. Reg. an. 1365. *Si contigerit per diruptionem ſeu fractionem caiceiæ ſive Patellæ ſtagni aquam arreſtari, &c.*

¶ PATELLATA, diminut. à *Patella*, Gall. *Petit plat.* Ordinatio Humberti II. ſuper numero & ordine menſarum, tom. 2. Hiſt. Dalphin. p. 313. *Diebus vero quibus non comeduntur carnes, dentur eiſdem panes & vinum, prout ſupra, & quatuor Patellatæ ovorum & in qualibet Patellata ſint ſex ova.*

PATENA, *Vas latum* definitur a Columella lib. 12. c. 43. Unde Walafridus Strabo lib. de Reb. Eccleſ. c. 24. ait patenam dictam *à patendo, quod patula ſit.* Joannes de Garlandia in Synonymis:

> *A pateo dicas patenas, conjunge patellas,*
> *Vas dico Patenam, calicis tectura patenam.*

Eſt autem vas Eccleſiæ miniſtariis dicatum, cujus uſus in oblatione Corporis Dominici olim fuit, & jam eſt, [illegible], Germano Patr. in Theoria, [illegible], Nicetæ & auctori Deſcript. S. Sophiæ. [Lex Bajwar. tit. 1. c. 3. *Si autem de miniſterio eccleſiæ aliquid furaverit, id eſt, calicem, aut Patenam, vel pallam, &c.*] Alcuinus Poem. 3.

> *Aurea atque calix gemmis fulgeſcit opertis,*
> *Ut cœlum rutilat ſtellis ardentibus aptum;*
> *Sic lata argento conſtat fabricata Patena,*
> *Quæ divina gerunt noſtræ medicomina vitæ.*

Anaſtaſius in S. Silveſtro: *Obtulit Patenas aureas 7. quæ penſant ſingulæ libras 30.* In Nicolao: *Patenam ex auro puriſſimo miſit] Michael Imp. cum diverſis lapidibus pretioſis, &c.* Vita S. Deſidarii Epiſc Cadurc. c. 9. *Nec deſunt Patenæ ſacris Propoſitionis panibus præparatæ.* Helgaudus in Roberto Rege Franc. *Fecit in ipſo ſancto calice Patenā ad conficiendum in ea Corpus Redemptoris mundi.* Exſtant in Ord. Rom. orationes ad Benedict. Patenæ, quæ ibi appellatur *Vaſculum in quo Eucbariſtia reconditur*, [in Miſſali Francor. *in quo conficitur Corpus D. N. J. C.*] Vide Card. Bona lib. 1. Liturgicor. c. 25. n. 3.

Patena, Lamina, vel ferrum latius, & deductum in laminas, quibus ferrei thoracea conſtabant: limbos vocat Ammianus lib. 16. *Thoracum muniti tegminibus, & limbis ferreis cincti.* Willelmus Brito lib. 3. Philipp.

> *Vix obſtat ferro fabricata Patena recocto,*
> *Qua bene munierat pectus ſibi cautus ab hoſte.*

Lib. 11.

> *Tot ferri ſua membra plicis, tot quiſque Patenis*
> *Pectora, tot coriis, tot gambeſonibus armant.*

Vide *Plata.*

¶ PATENS, nude pro *Litera patens.* Litteræ Eduardi III Reg. Angl. an. 1367. apud Rymer. tom. 6. pag. 573. *Cujus tenorem, ſub magno ſigillo noſtro, in forma Patentis, vobis mittimus.* Vide *Litera.*

¶ PATENTA, Eadem notione, *Patente.* In Cancellaria Ferdinandi II Imperat. *Comitis Johannis de Naſſaux Patenta tranſmiſſa eſt.*

PATER. Papias: *Genitor naturæ vocabulum eſt, Pater dignitatis.* Quod quidem diſcrimen obſervare eſt in Epiſt. Theodeberti Regis ad filium Mauricii Imperat. *Et quia ad ſereniſſimum atque piiſſimum Patrem noſtrum, genitorem veſtrum Mauricium Imper.... legatarios direximus, &c.* Vide Differtat. 23. ad Joinvillam p. 288.

☞ Eo potiſſimum titulo, honoris & obſervantiæ cauſa donati ſeniores à junioribus, qui viciſſim ab eis ad animi paterni teſtimonium *filii* vocabantur; eodem præterea utebantur inferiores erga ſuperiores ſuos, ſed & pares dignitate interdum iis titulis ſeſe invicem com-

Digitized by Google

pellant: ſic Jacobus IV. Rex Scotor. Henricum VII. Regem Angliæ *patrem* nominat, in Epiſt. apud Rymer. to. 13 p. 50. *Excellentiſſimi & illuſtriſſimi principis Patriſque & conſanguinei noſtri cariſſimi Henrici ... Regis Angliæ, &c.* Et Henricus Jacobum *filium* vocat, in Epiſt. apud eumdem ibidem p. 56. *Illuſtriſſimi principis conſanguinei & Filii noſtri cariſſimi Jacobi Scotorum Regis, &c.* At, quod notandum eſt, Abbas Certenſis Henricum Angliæ eodem *Patris* nomine compellat, in libro nigro Scaccarii p. 62. *Venerabili kariſſimo domino ſuo Henrico Dei gratia Angliæ Regi ... frater A. indignus miniſter Certes, ſalutem & orationes. Sciat diligentia veſtra, kariſſime Pater & domine, quod &c.*

Pater, & Pater Monasterii, Abbas. S. Auguſtinus lib. 1. de Moribus Eccleſ. Cath. c. 31. *Illi autem Decani cum magna ſollicitudine omnia diſponentes, ... rationem tamen etiam ipſi reddant uni, quem Patrem vocant.* Gregorius Magn. lib. 1. Dial. c. 1. *Monaſterium conſtruxit, in quo ducentorum ferme monachorum Pater extitit.* Adde lib. 2. c. 3. l. 3. c. 23. 33. Cæſarium Arelat. in ſermonibus non ſemel, Regulam S. Fructuoſi c. 15. Iſidorum Hiſpal. Epiſt. ad Leudefred. Cordub. Epiſc. Regularum Concord. Anglicæ nationis apud Selden. ad Eadmer. p. 150. 153. &c. [Sic & Abbatiſſa *Mater monaſterii* dicitur,] Vide *Mater*.

Pater, Patrinus. Pœnitentiale Theodori Cantuar. c. 4. *In Catechumeno & baptiſmate & confirmatione unus poteſt eſſe Pater, ſi neceſſe ſit.* Ruffinus lib. 1. in S. Hieron. *Quorum alter nunc Presbyter beatæ memoriæ Valeriani, alter Archidiaconus, alius Diaconus, ſimulq; Pater mihi & doctor ſymboli ac fidei fuit.*

Pater Abbas, ſeu Abbas domus illius quæ alteram genuerit, qui *Abbas majoris Eccleſiæ* dicitur, in Charta Charitatis Ciſtercienſis c. 5. Rainaldus Abbas Ciſterc. in Conſtitutionibus ejuſdem Ordinis cap. 65. *Defuncto Abbate, Pater Abbas vocetur, & ſi qui ſunt Abbates quos domus illa genuerit.* Qui quidem Abbas jus ſuperioritatis & viſitationis habebat in monaſteriis quæ genuerat, ut habent inſtitutiones Capituli General. ejuſd. Ordin. diſtinct. 1. c. 4. 6. diſt. 5. c. 3. 18. 19. 22. diſt. 17. c. 1. 2. diſt. 15. c. 4. Ejus vero reſpectu dicuntur alii Abbates *Filii*. Idem Rainardus cap. 77. *Abbas filius qui Abbatem ſuum eum corripientem de ordine ſuo contempſerit, &c.* Et jus ſuperioritatis, *paternitas* appellatur in Antiquis definitionibus ejuſdem Ordinis diſtinct. 15. c. 1. & in novis, diſtinct. 14 c. 1.

Pater Confessionum, Qui vulgo Confeſſarius apud Florentinum Wigornienſem p. 604.

Pater Civitatis, Synodus Mopſueſtana in quinta Synodo Conſtantinopolitana collat. 5. *Comitas Agens in rebus & Pater civitatis dixit, &c.* [Vide Gloſſar. med. Græcit.]

¶ Paterfamilias, Qui ſui juris eſt, à paterna poteſtate liber. Charta Caroli IV. Reg. Franc. an. 1325. to. 8 Spicil. Acher. p. 263. *Ludovicum ætatis ſeptem annorum vel circa emancipare poſſis, & à poteſtatis paternæ vinculis liberare ... ad finem quod ex tunc dictus ejus filius Ludovicus, in quantum ad paternam attinet poteſtatem, exiſtat ſicut Paterfamilias ſui juris ... Agat idem Ludovicus & contrahat, ceteraque faciat ſicut Paterfamilias, ſui juris exiſtens, poteſtate paterna ſibi ex tunc in antea non obſtante.*

Pater Imperatoris, πατὴρ βασιλέως, Βασιλεοπάτωρ, Dignitas qua donatus Romanus Lacapenus, priuſquam Imperator dictus fuiſſet, apud Luithprandum lib. 3 c. 7. 8. & Tzautzas Stylianus ſocer Leonis Philoſophi Imperatoris, apud Zonaram, Cedrenum, Leonem Grammaticum, & alios. Conſtantinus Manaſſes de Romano: πατέρα καὶ προστάτην τῆς βασιλείας. Ita πατὴρ τοῦ βασιλέως, Suidæ dicitur Patricius, ut *Pater Imperii*, Corippo. Dignitas vero ipſa Βασιλεοπατορία. Georgio lib. 1. Hiſt. c. 27. p. 44. ubi de Michaele Palæologo, qui junioris Laſcaris tutelam exceperat. Et ſane aliam nec diverſam eſſe à Patriciatu plerique cenſent; cum ab ipſa ferme iſtius dignitatis origine Patricii *Patres Imperatorum* compellati legantur. Philoſtorgius l. 11. c. 4. & ex eo Nicephorus lib. 13. c. 1. de Rufino Eunucho Patricio, Arcadio imperante: ἀλλ' ἐπειδὴ ... ὁ ἐκτομίας ... Πατρίκιος ... Βασιλέως ... τὰ παιδία οὕτως ... Majoranus Nov 3. *Cum Patre Patricioque noſtro Richimere, &c.* Hinc ſancitum à Theodoſio juniore, ... Πατρίκια ... ἀξίωμα ..., apud Cedrenum, & Suidam in ..., quod tamen non obtinuit, cum alii legantur deinceps Eunuchi apud Cedren. & Luitprandum in Legatione. Claudianus lib. 2. in Eutropium perinde Eunuchum:

> *Direptas quid plangis opes quas natus habebit,*
> *Non aliter poteras Principis eſſe Pater.*

Alibi de eodem Eunucho:

> *... præſidium legum, Genitorque vocatur*
> *Principis, & famulum dignatur regia Patrem.*

Et Sozomenus l. 8. c. 7. de eodem ... καὶ πατρὸς βασιλέως ..., Juſtinianus lib. 1. Inſt. Quibus modis jus patriæ poteſtatis ſolvitur, de dignitate patriciatus §. *Quis enim patiatur patrem quidem poſſe emancipationis modum poteſtatis ſuæ nexibus filium liberare, Imperatoriam autem celſitudinem non valere eumquem ſibi Patrem elegit, ab aliena eximere poteſtate?* Idem l. 5. C. de Conſul. *Ne videantur qui à nobis loco Patris honorantur, alieno jure eſſe ſubjecti.* Corippus lib. 4.

> *Patricius ſenio fulgens Calinicus honore,*
> *Qui pater Imperii meruit jam factus haberi.*

Theophylactus Simocatta lib. 1. c. 10. οἱ τοῖς κρατοῦσι ... ὡς καὶ γονεῖς ... Βασιλέως ... Huc denique pertinet Anonymi Epigramma lib. 4. Anthol. c. 4.

> Οὗτος ὁ ... θρόνον, τὸν τρισὶ ... ἄρχον,
> Καὶ Πατέρα ... βασιλῆα ...

Neſcio an eo etiam reſpexerit vetus Interpres Juvenalis Sat. 10. *Tutor haberi Principis, Patricius fieri:* nam is poſt Conſtantinum, à quo inventa Patricii dignitas vixit, ut obſervatum à Petro Pithœo ejus editore. Ut porro *parentes*, ita & *patres* compellabant, ſummos magiſtratus, ut eſt in Paſſione S. Savini num. 2. Vide Gloſſ. med. Græcit. in πατήρ.

¶ Pater Maternus, Matris gerens affectum. Gerardus in Vita S. Adalhardi n. 36. ſæc. 4. Bened. part. 1. p. 354. *Sed non eſt permiſſus, à filiis ſuis ſcilicet, quorum erat ſpes maxima poſt Deum, & Pater maternus.*

¶ Pater Naturalis, Genitor. Formula inter Sirmondicas 23. *Dum peccatis meis facientibus orbatus ſum à filiis, mihi placuit ut illum una cum conſenſu patris ſui in civitate illa cum curia publica de poteſtate Patris naturalis diſcedentem & in meam poteſtatem venientem in loco filiorum adoptaſſem.*

Pater Patrum, Titulus conceſſus ſummo Pontifici ab Africanis Epiſcopis in Epiſt. ad Theodorum PP. quæ exſtat in Synodo Lateranenſ. ſub Martino I. PP. act. 2. à Cyro Epiſcopo Phaſidis in Epiſtola ad Sergium PP. quæ legitur in ſexta Synodo act. 13. à Patribus Concilii Conſtantinopolitani Hormiſdæ PP. apud Baron. an. 520. n. 41. ab Anaſtaſio Bibliothecario in Epiſt. ad Adrianum PP. ſeu Præfat. ad VIII. Concilium Oecumenicum, in Reclamatione Hincmari Laudunenſ. in Concil. Trecaſſ. an. 878. Ep. 9. &c. Will. Brito l. 9. Philip.

> *Audet Apoſtolicis dare ſub pietatis amictu*
> *Vera viris qui ſunt à Cardine nomen adepti,*
> *Et Patrum Patri blando ſupplicare precatu.*

Ita lib. 10. p. 223. 226. lib. 12. p. 245. & Ordericus Vitalis

.lib.

lib.12. 1861.895. *Papa patrum*, in Diurno Romano c.3. tit.1.4. & c.5.tit.3. *Pater patrum*. Gregorius IV. PP. in Epiſt.ad Epiſcopos Regni Francorum, queritur quod *frater & Papa* ab iis compellatus fuerit, eum Patrem appellare debuiſſent: *Romano Pontifici ſcribentes contrariis eum in præfatione nominibus appellaſtis, Fratrem videlicet & Papam, dum congruentius eſſet ſolam ei Paternam reverentiam exhibere*. Vide Durandum lib. 2. Ration.c.1.n.18. Ughellum tom.1.part.1.p.162. Savaronem ad Sidonium lib.6. Epiſt.1. Browerum lib.11. Annal Trevir.n.70. [Maſarum in Hiſt.Patr.p.148. & Goarum ad Euchologp.313.]

☞ Eodem titulo donati etiam interdum Epiſcopi. In Conc.Nicæno II. ſeſſ.6. tom.5. Gregorius Nyſſenus dicitur ab omnibus appellatus πατὴρ πατέρων. Sic & apud Athanaſium in Epiſt.ad Solitar. Oſius Cordubenſis Epiſcopus πατὴρ τῶν ἐπισκόπων dicitur.

¶ Pater Religionis, Antiſtes, qui iis, quæ ad Religionem ſpectant, præeſt. Arnobius lib.4. adver. Gent. *Quid dicitis, o Patres magnarum Religionum & poteſtatum? ergone à vobis Deos violari & negligi ſacrilege clamitatis, quiritaminique contemni?*

Pater Spiritualis, dicitur Sacerdos, illius cui baptiſmi Sacramentum impertiit. Avitus Viennen.in homilia de Rogationibus: *Prædeceſſor namque meus, & ſpiritalis à baptiſmo Pater, Mamertus Sacerdos, &c.* Petrus Damianus lib.2. Epiſt.14.p.200. *Senex quidam Preſbyter, Severus nomine, qui nimirum ſpiritualis ejus Pater extiterat*. Vita S.Rictrudia Abbat. c.6 *Maurontum ſiquidem ... Richarius Pater extitit ſpiritualis, eumque per ſacrum baptiſma Deo regeneravit*. Vita S.Trudonis c. 14. *Baptizavit illum, & à ſacro fonte ſuſcepit in utroque Pater illi ſpiritualis effectus*. Sed & Patrinus. Homilia Anonymi in Aſcenſu Domini: *Et certe dignum eſt, at qui peccato carnalium parentum polluantur, fide ſpiritualium Parentum ſalventur*. [Le Roman de *Vacce* MS. ubi de Richardo:

Dex crauſt & ama le Pere eſperital.]

Pater Spiritualis, Qui à Confeſſionibus eſt, *Confeſſor*: Wigornienſi, loco laudato. *Pater confeſſionum*. Petrus Damiani lib.4. Epiſt.7. de Hildebrando Comite Tuſciæ: *Hic Preſbyterum quemdam, religioſum videlicet & honeſtum virum, ſpiritualem ſibi fecerat patrem, à quo & pœnitentiam ex more percipiebat*. Leo Oſt. lib. 2. c.30.de Lucio Abbate: *Reverſus ad Principem ... cui dudum & Pater ſpiritualis, & familiaris ſuper omnes extiterat, &c.* De *confeſſione* etiam videtur intelligenda Regula Tornacenſis c.3. *Spiritalem ſe fieri Patrem ſine Abbatis imperio nullatenus acquieſcat*. Ita Græci πνευματικὸν πατέρα indigitant, ut [Anonymus Combefiſianus in Lacapeno num. 58] Pachymeres l.27.lib.4.c. 2. quem interdum πατέρα nude vocant, ut idem Pachymeres lib.6.c.10.l.8.c.10. Vide Chriſtophorum Angelum lib.de Hodierno Græcorum ſtatu Græce edito Londini ann.1619 c.22.

¶ Pater Noster, Ital. *Paternoſtro*, noſtri *Patenotre*, Sacer globulus, ſeu corolla precatoria ex his globulis compoſita, Gall. *Chapelet*. Computus ab an. 1333. ad an. 1336 tom.2.Hiſt.Dalphin. p. 275. *Pro pectinibus ſex & ſpeculis ſex & duobus filis de Paternoſtris de ambro, & duobus filis de Paternoſtris de curallo, & duobus filis de Paternoſtris de vitro ... Item in quatuor filis de Paternoſtris de criſtallo, &c.* Litteræ Henrici IV. Reg. Angl.an. 1402.apud Rymer.tom.8.p.277. *Duo paria cultellorum, unum parvum par de Paternoſteres auri, &c.* Chronic. Mellic.pag.435. *Verum moniales in Geſſ præſentaverunt Paternoſter de corallis & annulos* Vita B. Columbæ Reatinæ tom.5.Maii p.389. * *Genuflexi oravimus ipſam habitum de pœnitentia veſtitam, zona cinctam, velato capite, floribus redimitam, cruce munitam ac Paternoſtris & liliis. Filum unum Paternoſtrorum argenti, &c.* in Anonymi Annal. Mediolan.ad Murator.tom.16.col. 808. Statuta Monialium S.Salvat. Maſſil. an. 1400. *Moniales annulos in digitis non habeant, quæ ſacratæ non fuerint. Devotiones etiam quæ Patrenoſtres vulgariter nuncupantur ad collum non portent*. Teſtam. B. Johannæ tom.5. Spicil. Acher. pag. 630. *Et veux qui dient les heures telles qui ſont ordonnées pour les freres lays en leur regle, c'eſt à ſçavoir ... Ave Maria & Patenotes*.

PATERÆ, Beleni, ſeu Apollinis Sacerdotes, Gallis. Auſon.in Profeſſ. Burdig. Ep.4. *Tibi Pateræ, ſic miniſtros nuncupant Apollinaris myſtici*.

PATERCA. Epiſtola Balduini Imperat. Conſtantinopolit.apud Arnoldum Lubec.l.6.c.20. *Inter duas turres qualibet ſeu Paterca, ſeu magnellus erigitur*. Sed nemo non videt legendum *petraria* & *mangonellas*. Vide in his vocibus.

¶ PATERE, Pateſacere. Vita S. Wilfridi cap. 23. ſæc.4.Benedict.part.1.pag.689. *Venientes vero Archiepiſcopo ad eos, quid mente agerent in contemtu ejus Patentes*.

PATERINUS. Hugo Flaviniacenſis in Chronico p. 28. *Jam vero ſi quis eſſet qui Gregorio* (VII.PP.) *communicaret, his publice conviciis appetebatur, Hic hæreticus, deſtructor regni ... & quodam adventitio nomine Paterinus dicebatur*, forte quod Papæ, quem *Patrem* appellabant, adhæreret.

☞ A loco urbis Mediolani, qui *Patarea* vel *Pataria* vocabatur, Arialdiſtæ dicti olim *Patarini*, quod eo ad celebranda ſeorſim divina myſteria congregarentur; exſtat etiamnum Mediolani locus ſeu via quæ *Pattaria* ſeu *contrada de' Pattari* vulgo nuncupatur. Id teſtatur Sigonius lib.9. Hiſtor.ad an.1058. licet minus recte hujus vocis originem ad Arialdiſtarum adverſarios referat: *Rex eo uſque inſania mutuis altercationibus jurgiiſque deducta fuit, ut ſacerdotes qui uxores haberent, pro pudore ſeparatim à cæteris rem divinam facere cogerentur in loco qui Pataria dicitur; unde vulgo à pueris Patarini ad contumeliam dicebantur*. Exinde vero hæretici, qui circa undecimi ſæculi initium Eccleſiam vexabant, eodem nomine à populo donati, quaſi horrendum quid & infame ſonaret, & ut quantum ab illis abhorrerent, manifeſtius oſtenderent; quod etiam labente eodem ſæculo eadem ratione ab Henricianis ad Gregorium VII. ejuſque fautores delatum eſt, ut pote qui omnium criminum rei habebantur. Vide *Pagi* ad an. 1058. Nec alia cauſa aſſignari legitime poſſe videtur cur

Paterini. Dicti heretici Valdenſium ſectarii, de quorum tamen appellatione ſic Conſtitutio Friderici II. contra Hæreticos apud Vaddingum ann.1254.num. 14. *In exemplum Martyrum, qui pro fide Catholica martyria ſubierunt, Patarenos ſe nominant, velut expoſitos paſſioni*. [Idem docent Aſſiſæ MSS. Siculæ Caroli I. Regis cap. 1. de Paterinis: *Li vice de ceaus ſont conneu en leur anciens nons, & ne vueleat mie qu il ſoient apelé par leur propres nons, mais s'appellent Paterins, par aucune excellence, & entendent que Paterins vaut autant come choſe abandonnée à ſouffrir paſſion en l'eſſemple des Martyrs, qui ſouffrirent torment pour la ſainte foy*.] Jacobus Petri Luccarus in Annalibus Raguſienſibus lib.1. p.17.tradit ex Chronicis Boſnicis, & Petro Livio Veronenſe, ſic nuncupatos *da Paterno Romano heretico peſſimo, che ricovero in Boſna, & ſparſe ſemi della ſua diabolica dottrina in queſto regno, & nel Ducato di Chelmo*. Quidam ſic nuncupatos volunt, quod orationis dominicæ recitatione ſalvari ſe putarent. Petrus Monachus Vallis Sarnei in Hiſtor. Albigenſium cap.2. *Iſti ſiquidem ideo ſecurius & effrenatius peccabant, quia credebant*

ſine

Digitized by Google

ſine reſtitutione ablatorum, ſine confeſſione & pœnitentia eſſe ſalvandos, dummodo in ſupremo mortis articulo Pater noſter dicere, & manuum impoſitionem recipere à Magiſtris ſuis potuiſſent. Alii ſic nuncupatos putant, quod cum ſola eadem oratione Dominica ſacrificium conſecrarent, ut eſt apud Rupertum lib 2. de Divin. offic. cap. 21. Everinus Steinfeldenſis in Epiſt. ad S. Bernardum, de Hæreticis ſui temporis: *Nobis aperte confeſſi ſunt, quod in menſa ſua quotidie cum manducant, ad formam Chriſti & Apoſtolorum cibum ſuum & potum in corpus Chriſti & ſanguinem per Dominicam orationem conſecrant, ut inde ſe membra & corpus Chriſti nutriant*. Sed & Gregor. M. l. 7. Ep. 64. Ind. 2. ait *orationem Dominicam ideo poſt precem dici, quia mos Apoſtolorum fuit, ut ad ipſam ſolummodo orationem oblationis hoſtia conſecraretur*. Quæ caute capienda jam olim monuerunt viri doctiſſimi: nam Orationem Dominicam dictam ſuper ipſum corpus jam conſecratum ſuadent quæ ſequuntur.

De *Paterinis* plura habent Reinerus libro contra Valdenſes c. 6. Geſta Innocentii III. p. 135. Matthæus Paris ann. 1236. Concilium Lateran. III. ſub Alexandro III. PP. c. 27. Conſtitutiones Friderici II. Conſtitutiones Neapolit. lib. 1. tit. 12. & Gretzerus in prolegomenis ad ſcriptores contra ſectam Valdenſium. Hos porro noſtri *Patalins* & *Patelins* vocarunt. Aſſiſiæ Hieroſolym. MSS. c. 266. *Se il avient par aucune malaventure, ou par aucun mal enſeignement que un Chevalier ſoit Palatin*, (ſic MS. codex, & in lemmate capitis,) *ou meſcreant en Jeſus-Chriſt, & il en peut eſtre attaint & provè par veue de ſes voiſins, ou par ſa reconnoiſſance, ou par ſes compagnons qui reviennent à la droite fo:, & l'encuſeat, ſes Pers ledoivent juger à arder, & tout quanque il a eſcheit au Seigner par dreit*, &c. At infra MS. cod. præfert *Patalin*, duobus locis: *Seient cuſans dou Patalin, ou d'autres Barons*, &c. *Et ſe le fi: ment de par le Baron Patalin*. Hinc *Patelins*, vulgo appellamus fallaces adulatores, blandos aſſentatores, qui, ut ſunt hæreticorum plerique, palpando decipiunt; quod de ipſis Paterinis obſervatum à nobis ad Alexiadem pag. 422. Inſtitutiones Juſtiniani vernaculæ, ſeu en *Roman*, MSS. *Et pour che ſunt il dit Paterins, & eſt autant à dire come diviſerres*. Id eſt, garruli, *cauſeurs*.

PATERNA. Vide Canones Hibern. l. 31. c. 20.

¶ PATERNALIS, Paternus. Charta an. 1438. ex Schedis Præſ. de Mazaugues: *Intervenientibus licentia & autoritate Paternalibus ante dictis quitavit*, &c.

¶ PATERNIANI, Hæretici, qui *inferiores humani corporis partes non à Deo, ſed à Diabolo factas opinantur, & omnium ex illis partibus flagitiorum licentiam tribuentes impuriſſime vivunt. Hos etiam Venuſtianos quidam vocant*. Ita S. Auguſtinus hær. 85.

PATERNICUM, Succeſſio vel hæreditas paterna, bona paterna. *Hereditas paternica*, in Lege Alamann. c. 57. & 91. ex Cod. Corbionenſi, ut monet Baluzius. Charta Alamannica 50. ex Goldaſtinis: *Quantumcunque mihi in jamdicto pago Auguſcuginſe advenit tam de Paternico, quam de maternico, ſeu de comparato*, &c. Adde Chartam 58.

PATERNITAS, Abbatis munus, dignitas Synodus Tullenſis apud Saponarias an. 858. c. 12. *Quod ſi Abbas negligens & ſacris regulis inconveniens per directos Miſſos inventus fuerit, ab eadem Paternitate removeatur, & alius qui dignus fuerit, ſubſtituatur*. Vide *Pater*.

☞ Fuit & *Paternitas* titulus honoratius Epiſcoporum & Cardinalium. S. Bernardus Epiſt. 44. ad Henricum Senonenſem Archiep. *Meminit veſtra Paternitas, quod* &c. Occurrit rurſum Epiſt. 47. & alibi. Laurentius Byzinius de Orig. belli Huſſitici an. 1415. apud Ludewig. tom. 6. Reliq. MSS. p. 138 *Et ſurgens unus doctor, dictus Naſe, dixit ad Cardinales, Miramur de vobis, patres reverendi, quod Paternitates veſtræ pro tali peſſimo hæretico intercedunt*.

¶ PATIBULATUS, *Patibulo affixus aut deſtinatus, cruciarius*. Laurentius in Amalthea ex Sidonio. Utitur Plautus in Moſtellaria Act. 1. ſc. 1.

PATIBULUM, *Res patens*, in Gloſſ. Iſid. [Laurentius in Amalth. *Patibulum, ſera lignea, qua oſtia clauduntur. Item crux. Item inſtrumentum vindemiatorum, ſcalæ plicatiles*.]

¶ 1. PATIBULUS, Idem quod *Patibulatus*, apud Apuleium Metamorph. l. 4. *Exitiabili nexu Patibulum relinquens*. Alii Codices *patibulatum* legunt.

2. PATIBULUS, Patibulum. Capitulare 2. an. 813. cap. 11. *Et judices atque vicarii Patibulos habeant*. [Utitur Lucilius apud Nonium 3. 184. *Delignatu ad Patibulos*.]

¶ PATICES, Παχυτητα τῶν ἐπὶ τραχήλω, in Gl. Lat. Gr. MSS. Sangerm. id eſt Petimina, ſeu ulcera in collo jumentorum. *Pantices* emendat Meurſius. Vide *Panceps*.

¶ PATICHUM, Collegium, Societas maxime mercatorum. Statuta Placent. lib. 1. fol. 12. recto: *Item ſtatuimus quod aliquis qui non ſit de collegio ſeu Paticho mercatorum, ſeu mercandie civitatis Placentiæ, non poſſit ibi recipere terminum, nec ſe aliqualiter ſupponere juriſdictioni ipſius ſocietatis vel collegii*. Vide *Paticus*.

¶ PATICIUM, pro *Pacticium*, Tributum ex *Pacto* conceſſum. Charta an. 1396. apud Rymer. tom 7. p. 832. *Pro moderatione Paticiorum, ac reparatione & reformatione attemptatorum in eiſdem partibus*. Litteræ Henrici IV Reg. Angl. ann. 1401. tom 8. p. 223. *Ac ſuper moderatione pactorum ſeu Paticiorum infra Ducatum noſtrum*. Vide *Pactum*.

¶ PATICIA, fem. gen. in Charta Henrici V. Reg. Angl. an. 1421. apud eumdem Rymer. to. 10. p. 307. *Præcipimus & mandamus quod non faciatis, nec per ſoldarios ... ſeu miniſtros veſtros fieri permittatis aliquas exactiones, Paticias, priſias animalium*, &c.

PATICUS, *Negotiator ipſe*, in Gloſſis antiquis MSS. Vide *Particus* 1. & *Patichum*.

¶ PATIENS, Qui paſſus eſt. Miſſale Franc. apud Mabill Liturg Gallic. l. 3. p. 315. *Sanctificamus hanc patenam ad conficiendum in ea Corpus D. N. J. C. Patientis crucem pro ſalute noſtra omnium*.

¶ PATIENTIA, Scapulare monaſticum, noſtris etiam *Patience*. Vita S. Auguſtini Ord. Eremit. tom 4. Maii p. 623. *Tertia* (pictura) *continet dictum beatum cum ſplendoribus aureis, indutum tunica, Patientia ac capucio albis & corrigia nigra*.

¶ PATIGINARIUS, *Janitor, qui januam facit patere*. Joan. de Janua.

¶ PATIGUS. Ordinat. Humberti Dalph. an. 1348, inter Ordinat Reg. Fr. tom 3. p. 277. *Quicumque incola villæ Romanis voleat in communibus plateis, viis ſeu carreriis ſeu Patigos vel vicis otreis ejuſdem villæ conſtruere bancam* &c. Monet Cl. Editor *Patigos* interdum occurrere in antiquis Recognit. pro loco derelicto; unde utcumque colligi poteſt hic uſurpari pro plateis deviis, Gall. *Rues ecarties*.

PATILITER, *Diviſe, aut patenter*, in Gloſſis antiquis MSS. forte *partiliter*, prima ſignificatione.

¶ PATIMONIUM, Paſſio, Gall. *Souffrance*. Diſput. inter Cathol. & Pater. apud Marten. tom. 5. Anecd. col. 1720. *Per amaritudinem & viam Patrimoniorum ſalvantur*. Ubi leg. *patimoniorum*.

¶ 1 PATINA SALINARUM, Idem quod *Patella ſalis*. Vide in hac voce.

¶ 2. PATINA, pro *Patena*, Vas miniſteriis ſacris deſtinatum, in Provinciali Lyndwoodi lib. 3. tit 23. Alia notione vide in *Padena*.

¶ PATINA ANIMARUM. Synodus Valentina ann.

1584.

1584.inter Conc.Hiſp.tom.4. p.290. *Impenſa ſumentur ex eleemoſynariis Beatæ Mariæ Virginis , & animarum Patinis,ubi eleemoſynæ abundaverint.* Id eſt, ex eleemoſynis , quæ pro defunctis ſcutella in eccleſiis colliguntur.

¶ PATINUS,Calopodium, ſeu lignea crepidula corio pedibus aptata , interdum & ferro inſtructa, Gall. *Sabot,galoche,patin.* Statuta MSS.Eccleſ.Aquenſ.an. 1259. *Nec etiam in eccleſia vel clauſtro portabunt* (canonici) *Patinos ſive ſoccos ferratos ſtrepitum magnum facientes.* Stat. Capit.Audomar. *Inhibemus ne aliquis deambulet per chorum cum calopodiis ſive Patinis ferratis vel non ferratis dum Horæ cantantur.* Computus ab an. 1333.ad an.1336.tom.1.Hiſt.Dalphin. p.279. *Item, pro uno pare de Patinis pro Domino gran.* 10. Statuta Collegii Cornugall.an.1380.apud Lobinell.tom.3.Hiſt.Pariſ. p.502. *Nullus ambulet ... cum calopodiis,id eſt, cum Patinis.* Hinc emendanda Bulla Innoc. VIII. PP. an.1484.in Continuat.magni Bullar.Rom.part.3. p. 288. col.1. ubi perperam editum *Pativos* pro *Patinos*.

¶ PATINI,Leviores calcei, vel udones, Gall. *Chauſſons.* Bernardus Mon.in Ord.Cluniac.part.1. cap.27. *In omni quarta feria,ſi eſt privata dies , & in omni Sabbato lavant* (pueri) *poſt veſperas calceos ſuos , lavant quoque Patinos ſuos conſuetudinaliter ante Natale apoſtolorum Petri & Pauli ... quos tamen non ſuſpendunt ad ſiccandum in chorda,ut alii fratres,ſed tantum deponunt in herbario clauſtri.*

¶ PATIRE,ſ.Diſciplinam ſeu flagellationem pati , Libellus de Remed.peccat.apud Marten.tom.7.Ampliſ. Collect.col.48. *Si vult minus pſallere & non vult Patire,proſternet ſe,canet frequenter in oratorio,videlicet vicibus centum,& dicat Miſerere.*

¶ PATISSIUM,Tutela,protectio.Litteræ Henrici VI.Reg.Angl.an.1440.apud Rymer.tom.10. p.807. *Exiſtentes dicta civitas & villa in Patiſſio ſeu ſufferentia domini de Labreto,Rodrigo de Viandrando ... contra dictam ſufferentiam, Patiſſium, literas, promiſſiones & ſigilla dictorum.*

¶ PATITUR vocant Libellum ægrotanti præbendario conceſſum ut choro non interſit; eſt etiam ſignum quo notatur præbendarius abſens ex morbo, vel ex licentia,quo fit ut reditibus conſuetis non privetur. Regula conſueta Toribii Archiepiſc.Limæ tom. 4. Concil. Hiſpan. p.677. *Præbendarius qui petierit vel acceperit Patitur , dum infirmus eſt , & ſine licentia domo egreſſus fuerit ad aliquam aliam partem civitatis & non ad eccleſiam , perdet in pœnam Patitur totius temporis per quod non frequentavit eccleſiam .* Concil. Mexicanum an. 1585.ibidem pag.408. *De Patitur præbendatis ægrotantibus conceſſo* Pag.409. *Si quis capitularis perſonaliter in choro vel alibi exiſtens ſibi pro veſpertino tempore vel ſequenti die hoc ſignum Patitur apponi à punctatore petierit, illud non obtineat . Quod ſi obtinuerit , totidem dierum aut horarum quibus tale Patitur habuerit, emolumentis mandato præſidentis multetur.Si tamen aliquis eccleſiæ actualiter præſens adverſo aliquo accidente vel indubitato morbo correptus fuerit,idque punctator inſinuaverit,ejuſdem Patitur ſigno in quadranti valide notetur.* Quod eſſe *enſigne* dicitur,in Statutis Eccleſ.Leichefeld. tom.3.Monaſtici Anglic.p.244.

¶ PATITUS,ut *Patinus* vel *Patina.* Statuta Vercel, l.3.fol.101.v. *Item licitum ſit cuilibet...ducere vel duci facere ... calderias, ſubtulares, cathenas , Patitos , mercarias, &c.*

¶ PATIUM,Pratum,paſcuum, Gall. *Patis* . Charta an.1196.in min. Chartular. S.Victoris Maſſil. pag. 188. *Prior de Sexfurnis contendebat Dellembis eſſe publicum Patium & paſcuum ... De maleſeſſato proficiunt quod eſſet Patium & gaſtum.* Charta Curiæ Arelat. an. 1225. *Et injuncto igitur ſibi officio .. determinaverunt corſoria & Patin in modum infraſcriptum.*

¶ PATIVUS,pro *Patinus.* Vide in hac voce.

¶ PATOR,Hiatus,apertura,à verbo patere. Apuleius l.1.Metamorph. *Et jugula ejus vulnus dehiſcit in profundum Patorem.* Et l.3. *Pamphile mea jam vecors animi, tectum ſcandulare conſcendit,quod altrinſecus ædium Patore perflatili nudatum .* Occurrit præterea lib. 10. & 11.

¶ PATRABULUM.Factum. Acta S.Huberti mon. tom.7.Maii pag.275. *An hoc egregium ac divinum Chriſti Patrabulum fruſtra litterarum monimentis traditum eſt?*

¶ PATRARE,Generare. Anonymus in Hiſt. Palæſt.apud Ludewig.tom.3.Reliq.MSS.p.25. *Satisfaciant ventribus, imperent & fornicentur per univerſam regionem illam , ut omnino dent ſeſe ad petulantiam & luxuriam, multoſque filios Patrare congaudeant .* Hinc emendandæ Gloſſæ Iſidori : *Patravit, patrem fecit.* Leg. *patrem egit* ; quod jam monuerat Grævius . Onomaſt. *Patro*, παιδοποιῶ. Vide *Patratio* & Lexicon Martinii v. *Patro*.

PATRASTER, *Vitricus*, Jo.de Janua. Gloſſ.Sax.Ælfrici: *Vitricus, vel Patraſter*, ſtrop-feder , Gall. *Paraſtre* . Vetus Gloſſ.MS.Sangerm. *Vitricus , Patraſter , vultuoſus, contriſtatus* .]

¶ PATRASTUS,Ead.notione, in Chron.Beſuenſi to. 1.Spicil.Acher.p.576. *Quædam mulier Suſiſia nomine,pro remedio animæ filii ſui Vuidonis,quem ex Gisleberto ſuſcepit,&c.Signum Suſiſiæ.Sign. Eduini Patraſti ejus.*

PATRATIO, *eſt rei veneris conſummatio*,in Gloſ.Arabico Lat. [Vide *Patrare* .]

PATREUS, *Vitricus*, in Gloſſ. Lat. MS. Reg. cod. 1013.& Iſidori. Vide *Matrea* . In Gloſſ.Arabico-Lat. habentur . *atros,vitricus* . [Scribendum monet Grævius *Patrous*, πατρῶος. Gloſſ.Lat.Gall.Sangerm. *Patreus,paraſtre* . Occurrit eadem vox *Paráſtre* apud Bellomaner. cap.57. in Conſuet. Montenſi art.6 8. & Melodun. art. 149.]

PATRIA,Pagus,provincia,regio,noſtris, *Pays* : vox Virgilio lib.1.Æneid. nota :

Quod genus hoc hominum? quæque hanc tam barbara morem
Permittit patria? hoſpitio prohibemur arenæ.

S.Auguſtinus lib.1.contra Epiſt.Parmeniani c.7. *Multæ interjacent Patriæ gentium .* Arnobius Junior in Pſalm. 104. *In quibus linguis gentes ſunt Patriarum quadringentæ ſeu,non diverſarum linguarum,ſed,ut dixi,diverſarum Patriarum : verbi gratia,cum una lingua , Latina ſit, ſub una lingua diverſæ ſunt Patriæ . Brutiorum , Lucanorum , Apulorum , ... & his atque hujuſcemodi Patriis ſimilia ſi dicamus.* Gregor. Turon.lib.5.Hiſt.cap.1. *Qui diverſos reges interfecit, noxias gentes eliſit Patrias ſubjugavit.* Epitaphium Joannis XIX. PP. apud Baron. an.1009.n.2.ex Vegio :

Doctrinis comptus ſacris, & dogmate claro,
Per Patrias ſancta ſemina fudit ovans .

S.Bernardus de Moribus Epiſcop c.7. *Cum præſideant urbibus valde populoſis , & totas, ut ita dicam , Patrias propriæ diœceſis ambitu circumcludant , &c.* Willelmus Brito lib.8. Philippid.

Mox omnem Patriam ſua Rex in jura reducens , &c.

Utuntur Geſta Dagoberti Regis c.36. Liber 3. Capit. c. 8.Synod.Vermerien.an.752.c.14. Iſidor.Pacenſ.in Chronico p.2.13.19 an.Aimoin.l 1.de Mirac.S Bened. c.33.l.2. Hiſt.c.1.Vita S.Pauli Epiſc.Leonen.§.3.Thwroczius in Chron.Hung.c.3.Hariulf.l.1.c.21. Simeon Dunelm. an. 786.Guilelm.de Baldenſel in Hodœpor.p.111. &c.

¶ PATRIA CONSUETUDINARIA,Gall. *Pais Conſtumier* , ut apte reddit V. Cl. *Secouſſe* , in Litteris Caroli

Digitized by Google

li V. Reg. Franc. an. 1366. tom. 4. Ordinat. p 686. *Qua lite pendente, Nos ipſos exponentes coram Gentibus noſtris, videlicet ad Sedem de Sancti-Petri-Monaſterio, coram baillivo noſtro ipſius loci, qui propinquior Judex regius eſt & erat dictorum exponentium, in Patria Conſuetudinaria.*

Per Patriam se Defendere. In Fleta lib. 1. c. 31. §. 2. 3. & alibi non ſemel, opponitur *defenſioni per corpus ſuum*. Eſt autem genus defenſionis, qua accuſatus ſeu reus judicio totius patriæ ſe ſubmittit: idque in factis publicis locum habebat. *Sunt autem 4. caſus qui imponunt homini neceſſitatem, quod per patriam ſe defendat*, ut eſt in cap. 34. §. 25. *regia nempe dignitas, cum patriam habeat pro campione, femineus ſexus, vitium mahemii, & ætas 60. annorum & ultra.* Adde c. 35. §. 4. & Bractonum lib. 2. c. 35. §. 15. lib. 3. Tr. 2. c. 19. § 6. c. 22 §. 6, c. 25. §. 1.

Per Judicium *& bonam* Patriam *ab impoſito crimine ſe purgare*, in Regiam Majeſtatem lib. 4. c. 5. §. 10. id eſt, Sienzo, *per aſſiſam ex bonis hominibus patriæ. Inquirere per bonam Patriam ſuper facta alicujus*, c. 28.

¶ Per Patriæ Testimonium *contentio terminari* dicitur in Charta an. 1255. ex Tabular. Rothon cum à *pagenſibus* ſeu hominibus ejuſdem pagi judicatur: *Item ſi inter nos & dictum Oliverium aliqua contentio oriatur, hinc inde conceſſum eſt, quod per Patriæ teſtimonium ſine decaſura feodi terminetur.*

PATRIARCHÆ, in Eccleſia primitus quinque fuere, tres per ſe & ex natura ſua, *Romanus, Alexandrinus*, & *Antiochenus*: duo per accidens, *Conſtantinopolitanus* & *Hieroſolymitanus*. Hæc nota.

Patriarchæ, dicti etiam Primates. Ita Deſiderius Epiſcopus Cadurcenſis Epiſt. 12. Sulpitium Archiepiſcopum *Patriarcham* compellat, & *primæ Sedis Antiſtitem*, Innocentius III. Papa in Epiſt. ad Trinovitanum Archiepiſc. Primatem totius Bulgariæ & Blachiæ, in Geſtis ejuſdem PP. p. 60. *Fraternitatem ſuam ſcire volentes, quod apud nos hæc duo nomina, Primas & Patriarcha, pene penitus idem ſonant, cum Patriarchæ & Primates teneant unam formam, licet eorum nomina ſint diverſa.* Adde Gregorium VII. lib. 6 Epiſt. 35. in præfatione Synodi Matiſconenſis II. an. 585. Priſcus Lugdunenſis Epiſcopus *Patriarcha* nuncupatur; in Canone vero ultimo *Metropolitanus* [Cantuarienſes Archiepiſcopi *Patriarchæ* dicuntur, in Hiſtor. Translation. S. Auguſt. & aliorum, ſæc. 6. Bened. part. 2. p. 749.] Petrus venerab. in Epitaphio Reinaldi Archiep. Lugdunenſ. qui obiit an. 1129.

Vezeliacenſis prius Abbas, poſt Patriarcha
Lugduni, &c.

Epitaphium Henrici Archiepiſcopi Bituricenſis qui deceſſit an. 1199.

Hic bonus Henricus vir nobilis & Patriarcha
Quondam Bituricus, tumuli jacet hujus in area.

Vide Epiſtolam 3. Anacleti I. PP. c. 3. Epiſt. Nicolai I, PP. ad Bulgar. c. 92. ejuſdem Epiſt. ad Rodulphum Archiep. Bituricenſem c. 2. Concilium Matiſconenſe II. in Præfat. Vitam S. Bernardi Archiepiſcopi Viennenſis, frag 2 p. 565 Morinum 1 Exercit. ſacr. exercit. 7. 8. 27, Allatium de Concordia utriuſque Eccleſ. l. 1. c. 25. Marcam de Primat. & alios.

Haud ſcio tamen an iſte *Patriarchæ* titulus aliquam prætulerit prærogativam & juriſdictionem in ceteros Metropolitanos. Et quidem Agiulfus Bituric. Archiepiſcopus, tametſi *Patriarcha* vocatur à Theodulfo, Archiepiſcopis nihilominus Narbonenſi & Burdegalenſi poſtponitur in Capitulari Ludovici Pii an. 828. Illud idem colligere licet ex Epiſcopis quibus idem nomen conceſſum eſt, quod ob eximias quorumdam virtutes, aut à privatis hominibus factum credere par eſt. Sic Alcuinus Arnonem Epiſcopum Salisburgenſem *Patriarcham* compellat tom. 9. Spicil. Acher. pag. 116.

Te ducente, Pater, Paſtor, Patriarcha, Sacerdos.

Exſtat vetus inſcriptio Eccleſiæ S. Agathæ apud Fleetwood. in Inſcript. antiqu. Sylloge pag. 386. in qua 318. Niceni Patres titulo *Patriarchæ* omnes donantur; quod fœdiſſimo errore factum notat Fleetwoodus: ſed vereor ne inclementius dictum videatur, cum eumdem titulum Epiſcopis conceſſum conſtet, niſi monitum lectorem velit ea ætate inuſitatum fuiſſe *Patriarchæ* vocabulum; quod probabiliſſimum eſt.

Patriarchæ, titulus etiam datus Summo Pontifici Romano, qui in Occidente unicus eſt, ſemperque fuit Occidentis Patriarcha, inquit Morinus. Leo *Romanus Patriarcha* nominatur à Theodoſio in Epiſtolis Concilio Calchedonenſi præfixis Epiſtola 3. Ratherii Epiſcopi Veronenſis inſcribitur *Summo primo, hoc eſt Romanæ Sedis Pontifici, Domino Patriarchæ reverendiſſimo Joanni.* Rabanus de Gregorio IV Papa;

Tu caput Eccleſiæ es, primus Patriarcha per Orbem.

[Gualdo in Vita S. Anſcharii ubi de Clemente II. PP.

Auſpiciis Patriarcha tuis ad regmina ſurgit.]

Vide Gloſſar. med. Græcit. Adde Baronium an. 525. n. 4. an. 520. n. 41.

Patriarchæ titulus conceſſus Epiſc. Gradenſi & Aquileienſi. Vide Baronium an. 570. n. 10. an. 630. n. 18. Allatium de Concordia utriuſque Eccl. l. 1. c. 25. Ughell. in Ital. ſacra, & Marcam de Primat. n. 20 21. [*Domnus Radaldus Patriarcha iſtius ſanctæ ſedis Aquilenſis eccleſiæ*, in Notitia an. 974. apud Murator. delle Antic. Eſtenſi p. 552.]

Patriarchæ nomenclatura ἡγουμένοις ſeu Abbatibus tribuitur in Vita S. Nili Junioris p. 120.

Patriarchiæ, ſeu *Patriarchales*, 5. præcipuæ Romæ Baſilicæ appellatæ, ut iis adjuncta Palatia, Patriarchia: ſc. Lateranenſis, S. Petri in Vaticano, S. Pauli extra muros, S. Mariæ Majoris, & SS. Stephani & Laurentii. Vide Conciliab. Rom. an 1160. Hiſt. Pergam. tom. 3. p. 422. Attil. Serranum, Panvinium, &c.

Patriarchicon, Eccleſia Parochialis, apud Anſelmum Havelbergenſem Epiſc. lib. 3. Dialogor. c. 3.

¶ Patriarchium, Palatium Patriarchæ. Anaſtaſ. in Vita Greg. III. PP. *Ut oblationes de Patriarchio per oblationarium deportarentur ad celebrandas Miſſas.* Idem in Vita Zachariæ: *Hic in Lateranenſi Patriarchio ante baſilicam beatæ memoriæ Theodori Papæ a novo fecit triclinium.* Synodus Leonis PP. III. adverſ. Felicem act. 2. *Ipſum ſuum orthodoxum libellum ſuper ſacroſancta Dei myſteria in noſtro Patriarchio ponens, juravit ſic tenere & confiteri.*

¶ Patriarchium, Dignitas Patriarchæ, apud Guibertum in Hiſt. Palæſtina.

Patriarchæ Judæorum, in Palæſtina dicti Principes ac Summi Pontifices Judæorum, qui ſucceſſionis jure ad hanc dignitatem perveniebant, ut Epiphanius docet in hæreſi Ebionit. cap. 30. de quibus copioſe egit Jacobus Gotofredus ad l. 1. Cod. Th. de Judæis, &c. Horum nomen exſtinctum ac dignitatem ſublatam à Theodoſio juniore obſervat idem Gotofredus ad l. 29. eodem tit. quibus ſucceſſere *Primates*, qui in Synedriis eligebantur.

¶ Patriarchissa. Bernardus Theſaur. de Aquiſitione T. S. cap 143. apud Murator. tom. 7. col. 779. *Sciſcitantibus, quænam eſſet hæc mulier tanti faſtus, reſponſum erat Patriarchiſſam eſſe.*

PATRIATUS, Pars hæreditatis paternæ, quæ ſecundogenitis datur à primogenito fratre. Litteræ Caroli V. Reg. Franc. an. 1366. tom. 4. Ordinat. p. 685. *Non obſtante quod dicta prepoſitura de Firmitate, cum certis*

aliis

Digitized by Google

aliis terris, dictis fratri & ſorori noſtris, & in Patriatu ſeu appanagio, tradite fuerint ſeu etiam aſſignate. Pariatus eadem notione occurrit in Litteris Johannis Reg. Fran. an. 1361. ibidem tom. 3. p 544. *Non obſtantibus quod hujuſmodi villa* (de Virtuto) *caſtrum, caſtellania, prepoſitura & reſſortum dicti loci de Firmitate ſuper Albam, cum aliis terris predictis dicte filie noſtre* (genero ſcilicet Johanni Galeaz).. *in Pariatu ... tradite exiſtant.* Haud ſcio an mendoſe, cum utraque vox eodem ſignificatu uſurpari potuerit. Vide *Apanamentum* in *Apanare* & *Paragium*.

¶ PATRICIANI, Hæretici, qui ab auctore quodam Patricio ann. circ. 387. humanam carnem à diabolo creatam impie aſſerebant. Vide Auguſt. hæreſ. 65. Iſidorum lib. 8. cap. 5. Philaſtrium hær. 62. Baron. ad annum 403. Stockmann. in Lexico Hæreſ. & ſupra *Paterniani*.

¶ PATRICIATUS. Vide *Patricius*.

PATRICINUS, αὐτόχθων, *aborige, indigina*, in Gloſſis Gr. Lat. Gloſſæ aliæ p 336. Edit. H. Steph. habent *Patricius*.

¶ PATRICISSA. Vide poſt *Patricius*.

PATRICIUS, Dignitas à Conſtantino Magno inſtituta, ut auctor eſt Zozimus lib. 2. quæ cæteras anteibat, etiam Præfectos prætorio. Priſcus in Hiſt. p. 56. edit. Reg. Ἐν τοῖς Πατρικίοις συνετείτο καταλεγόμενος, οἱ δὲ ταῖς ὑπάτοις ἀναβεβήκασι τιμαῖς. Procopius lib. 1. de Bello Vandal. τιμὴ ἡ ἀνωτάτω. Walaſridus Strabo lib. de Rebus Eccleſ. cap. 31. *Patriciis, qui primi poſt Cæſares in Imperiis fuiſſe videntur.* Patriciatus dignitatis formulam deſcripſit Senator lib. 5. Epiſt. 2. ex qua obſervare eſt [hanc dignitatem *uni tantum cedere fulgori*, hoc eſt, Conſulatui, atque] ſola morte ſolutam: *Mox ut datus fuerit hic honor in vita tempus reliquum homini ſit coævus, &c.* Atque id forte cauſæ eſt quod *Patriciatus* dignitas cum alia perſæpe dignitate copulata legatur, cum hæc perpetua eſſet, altera vero temporaria. Sed id obtinuiſſe apud Gothos tantum volunt alii: cum in Synodo Chalcedonenſi Act. 1. initio, & in Cod. Theod. *Expatricius* legatur. Cum vero plures interdum eſſent hac dignitate conſpicui, qui ante alios eam obtinuerat, *Primus Patriciorum* dicebatur, ut Aſpar apud Marcellinum Comitem. Πρωτοπατρίκιος etiam dixit Malchus in Excerptis p. 92.

PATRICIATUS dignitatem ut eminentiſſimam Regibus ac principibus exteris, ab Auguſtis Byzantinis ſæpe delatam legimus: ſed maxime iis qui Conſtantinopolim concedebant, vel ſedibus ſuis depulſi ad Imperatores confugiebant, ut Theodorico Gothorum Regi, & Odoacro, à Zenone, apud Procop. l. 1. de Bello Goth. c. 1. l. 2. c. 6. & Malchum in Excerptis p. 94. Sigiſmundo Regi Burgundionum, apud Avitum Viennenſem Epiſt. 7. Vitigi Gothorum Regi, & Arethæ Saracenorum Principi, a Juſtiniano lib. 16. Hiſtor. Miſc. p. 457. 469. apud Theophanem p. 203. Vide Procopium lib. 1. de Bello Vandal. c. 9. Hunnorum Regi, & Nicetæ Sarbari Perſarum Ducis filio, & Curvato Hunoguodurorum Domino, ab Heraclio, apud Nicephorum Conſtantinop. pag. 36. 64. 72. 1. edit. Telericho Bulgariæ Principi à Leone Philoſopho, apud Landulphum Sagacem lib. 23. Hiſt. Miſcellæ p. 720. Taronis Principibus ab eodem Leone, apud Conſtantinum de Admin. Imper. c. 43. Bologudæ & Gylæ Turcorum ſeu Hungarorum Ducibus, à Conſtantino Porphyrogenito, apud Zonaram p. 155 & Scylitzem p. 636. Adalgiſo Deſiderii Longobardorum Regis filio, à Conſtantino Copronymo, apud Eginhardum an. 774. Bulgariæ Principibus aliquot, à Baſilio Bulgaroctono apud Zonaram pag. 181. Cegeni denique Patzinacorum Principi, à Conſtantino Monomacho, apud eumdem Zonaram p. 205. Vide *Pater Imperatoris*, præterea quæ alii de dignitate congeſſere, ac præſertim Jacobus Gotofredus ad l. 1. Cod. Theod. de Conſulibus.

Exſtat hæc forma conſtituendi Patricii, in Hiſtoria Pauli Forojuliani de Geſtis Longobard. aſſervata in Bibliotheca Vaticana: *Patricii dignitas taliter diſponenda eſt, quatenus illa non vili perſonæ, nec alicui concedatur ignoto. Sit enim valde notus Imperatori, ſit fidelis & prudens, non elatus. Protoſpatharius veniens ante Imperatorem, oſculetur ſuum humerum, & dicat: Maxime Imperatorum, adeſt quem vocaſti. Tunc ſtet ad ſiniſtram Imperatoris illius Hyparchus, quem nos dicimus Præfectum, & dicat ei Imperator, Cum Protoſpathario futurum Patricium adducito. Dum autem venerit Patricius, in primis oſculetur pedes Imperatoris, deinde genu, ad extremum oſculetur ipſum: tunc oſculentur omnes Romani circumſtantes, & dicant omnes, Beneveniatis: Nobis nimium laborioſum eſſe videtur conceſſum nobis à Deo miniſterium ſolum procurare: quocirca te nobis adjutorem facimus, & hunc honorem tibi concedimus, ut Eccleſiis Dei & pauperibus legem facias, & inde apud altiſſimum Judicem rationem reddas. Tunc induat eum Imperator mantum, & ponat ei in dextro indice annulum, & det ei bombacinum propria manu ſcriptum, ubi taliter contineatur ſcriptum: Eſto Patricius, miſericors, & juſtus. Tunc ponat ei in caput aureum circulum, & dimittat.* [Eadem fere habet Caſſiodorus var. lib. 3. Epiſt. 9. niſi quod præter chlamydem, etiam calceos addit. Hæc præterea oculis firmare licet ex figura Caroli M. in Patricii habitu quam exhibuit Chifflletius in Anaſtaſi Childerici & ex eo Mabillonius in Supplem. Diplomat. p. 40.]

Sane *Protoſpatharius* & *Hyparchus* in hac Patricii conſtituendi forma nominati, ſatis arguunt id potiſſimum ſpectare Patricios qui ab Imperatoribus Conſtantinopolitanis conſtituebantur, maximeque, ni fallor, Patricios Italiæ, vel Siciliæ. Nam *Patricios* etiam peculiari nomenclatura appellabant, Siciliæ & Longobardiæ Præfectos, Conſtantinopoli ab Auguſtis ſubmiſſos: cum in Italiam potiſſimum ſoli fere Patricii mitti ſolerent. Malchus Rhetor. p. 93. ait, Auguſtum Oreſtis filium oraſſe Zenonem Imper. ut Odoachum Patriciatus dignitate ornaret, & Italicam diœceſim ei regendam committeret. Conſtantinus vero Porphyrogenit. de Adminiſtr. Imper. cap. 27. ſcribit tranſlata Conſtantinopolim Imperii ſede, miſſos inde Patricios duos, qui utramque provinciam regerent, quorum, inquit, alter Siciliæ, Calabriæ, Neapoli, & Amalphiæ præerat: alter vero Benevento, Capuæ, Papiæ, & reliquis urbibus quæ Byzantinis Auguſtis parebant: quod intelligendum, maxime poſt occupatas pleraſque Italiæ provincias à Gothis, Longobardis, & Saracenis. Hinc *Patricios Siciliæ*, id eſt, Præfectos, legimus in Codice Carolino Epiſt. 73. 88. *Patricium Panormitanum*, apud Gregorium Magnum lib. 10. Epiſt. 44. *Patricios Italiæ*, locis indicatis in voce *Catapanus*: *Patricium Africæ*, apud eumdem Gregorium eodem lib. Epiſt. 43. & Victorem Tunnenſem. Ita etiam Damianum quemdam *Patricium Seleuciæ*, id eſt Præfectum nominat Codinus in Originibus edit. Meurſii p. 75. ut *Patricios Lazicæ* Cedrenus p. 443. & Anaſtaſius in Collectaneis p. 254. *Patricium Alanorum*, idem Anaſtaſius in Collectaneis p. 255. *Patricium Armeniorum*, Theoph. p. 286. De ejuſmodi Patriciis, ac præſertim Italiæ, intelligendus Diurnus Romanus c. 2. tit. 3.

Neque alii fuere, *Patricii Romanorum*, quam *Præfecti* Romanæ urbis: quam quidem dignitatem, poſtquam ſeſe à Græcanici Imperii jugo ſubduxere, Longobardis etiam devictis & ſuperatis, Pipino primum, deinde Carolo Magno & Carolomanno Romano ipſi adſcripſere, ut colligere eſt ex Anaſtaſio in Vita Stephani IV. Papæ: *Itaque in exordio ordinationis ſuæ, quo*

iſdem

Digitized by Google

iſdem ſanctiſſimus Præſul Pontificatus apicem aſſumpſit, direxit Franciæ partibus ad excellentiſſimos viros Pipinum, Carolum, & Carolomannum Reges Francorum, & Patricios Romanorum, &c. Exſtant ejuſdem Stephani & Pauli Summorum Pontificum Epiſtolæ in Codice Carolino t.4.7.8.9.41.42.45.47 &c. inſcriptæ *Dominis excellentiſſimis Pippino, Carolo, & Carolomanno Regibus, & noſtris Romanorum Patriciis.* Habentur complures aliæ in eodem Codice ab iiſdem Pontificibus, *Pippino Regi Francorum, & Patricio Romanorum* ſcriptæ, ut Adriani ad Carolum Magnum quarum pleræque, poſt devictos & exactos Longobardos, exaratæ, *Carolo Regi Francorum, atque Patricio Romanorum* inſcribuntur. [quem titulum ipſe Carolus ante initum Longobardiæ regnum minime uſurpare conſueverat.] Sed coronato à Leone III. Papa eodem Carolo, *ablato Patricii nomine, Imperator & Auguſtus appellatus eſt*, ut habent Annales Francor. ann.801. Atque abſtinuere deinceps hocce titulo gentis Francicæ Auguſti, ut qui Imperatoriæ dignitatis longe eminentiori obſcuraretur, eoque ipſo Romæ imperarent; tametſi in aliquot veteribus Tabulis ſub eodem Carolo tum Imper. in adſcriptis annis, *Rex Longobardorum & Patricius Romanorum* adhuc indigitetur, apud Mabillonium tom. 5. Vitar SS.Ord. S.Benedicti p.88.89. Quippe Patriciatus *Romanorum* intelligendus proprie de urbis Romæ, vel etiam Italiæ præfectura, quæ, à Patriciis, uti diximus, regi ſolebat, quæ eſt ſententia Nicolai Alemanni in Differt. de Lateranenſibus Parietinis c.11. Non mirum igitur, ſi Carolus Imperator factus à Patricii titulo abſtinuit, cum Patriciatus dignitas fuerit Imperatoriæ ſubdita: non quod idem Carolus Imperatori Conſtantinopolitano, ea ultro accepta, ſeſe ei obnoxium reddiderit, cum contra, Summo Pontifice id enixius poſtulante, hanc arripuerit, ut & Romam & Italicas provincias, cum adverſus Græcos, quibus Romana tum Eccleſia ſeceſſerat, tum etiam Longobardos, qui eam acrius infeſtabant, tutaretur, idque obiret muneris quod ipſi Italiæ Patricii ſeu Præfecti, qui ab Imperatore Conſtantinopolitano mittebantur.

Patriciatum Caroli, à *Patriciatu Beati Petri* diſtinguit exerte Hadrianus PP. in Codice Carolino Epiſt. 85. ita ut *Patritiatus Caroli* fuerit urbis Romæ & Romanorum præfectura, vel etiam dominium: *Patritiatus* vero *B.Petri*, id quod *Eccleſiæ Romanæ Patrimonium* vulgo vocamus, ex Pipini & ejuſdem Caroli liberalitatibus conflatum. Sic autem Summus Pontifex: *Tamen fideliſſimi veſtri præfati Miſſi viderunt ipſos Ravennianos, quos vobis præſentaverunt, qualiter nobis in ſuperbia extiterunt: ſed quæſumus veſtram Regalem potentiam, nullam novitatem in holocauſtum, quod Beato Petro, ſanctæ recordationis genitor veſter obtulit, & veſtra Excellentia amplius confirmavit, imponere ſatagat, quia, ut ſati eſtis, honor Patritiatus veſtri à nobis irrefragabiliter conſervatur, etiam & plus amplius honerifice honoratur: ſimili modo ipſe Patriciatus Beati Petri, fautoris veſtri, tam à ſanctæ recordationis Domno Pippino, magno Rege, genitore veſtro, in ſcriptis in integro conceſſus, & à vobis amplius confirmatus, irrefragabili jure permaneat.*

Putant Junius & Meurſius *Patricios Romanorum* dictos primitus Imperatores, quos poſtea *Romanorum Reges* appellavere, Imperatores nempe Principum conſenſu & electione ad ſupremum iſtud faſtigium eductos, qui *Regum* primo, tum corona ac diademate donati, *Imperatorum* titulos ſibi adrogabant: quod vel inde eliciunt, quod Carolo Magno in Imperatorem coronato à Leone Papa Patricii Romanorum in eo titulus ceſſarit. Improbat id Gretzerus lib.3. Comment. in Codinum c.17. hac potiſſimum ratione, quod hac dignitate donati fuerint Pipinus & Carolomannus, qui Imperatoriam nunquam adepti ſint: quamquam non deſunt, atque in iis Lalandius, qui neſcio quo argumento aliam fuiſſe in Pippino & Carolomanno, aliam in Carolo Magno Patricii dignitatem contendunt, quod ſane ægre ii poſſent firmare. Hadrianus Valeſius lib. 6. rerum Francicarum eoſdem cenſet *Patricios Romanorum*, & *Patricios urbis Romæ*, quos *Senatores* inferior ætas appellavit, qui eadem qua olim Conſules dignitate fungebantur.

Verum, non alia indubie fuit *Patricii Romæ* dignitas, à præfectura urbis & circumjacentium regionum, quam ultro Pipino, Carolomanno, & Carolo Magno conceſſere Romani, ut eſſent qui eos regerent & tutarentur: unde *Patricii & Defenſores Romanorum* ii conjunctim vulgo appellati. Annales Francor. Metenſes an.773. *Ibi venit ad eum Miſſus D. Adriani Papæ nomine Petrus, obnixe poſtulans, ut ad defendendam Eccleſiam Romanam feſtinaret, & ut populum Romanum de manibus ſuperbi Regis Deſiderii liberaret: adjungens, quod ipſe legitimus tutor & defenſor eſſet ipſius Eccleſiæ, quoniam illud prædeceſſor ſuus ſanctæ memoriæ Stephanus Papa unctione ſacra liniens, in Regem ac Patricium Romanorum ordinavit.* In Capitulari 1.an.769. & Aquiſgran.an.789. Carolus Magnus inſcribitur *Rex, regnique Francorum rector, & devotus S. Eccleſiæ defenſor atque adjutor in omnibus Apoſtolicæ Sedis.* Hugo Flaviniac. in Chron. p.223. *Non debere Regem Imperatoris filium, qui non ſine cauſa gladium portaret, qui Romanæ Reipublicæ Patricius, tutor & defenſor eſſe deberet, tantam pati Eccleſiæ Dei conculcationem, &c.* Neque alia videtur eſſe ſententia Nicolai Alemanni in Diſſertat. de Lateranenſibus Parietinis, quam tamen non omnino probat vir doctiſſimus Carolus Cointius in Annal Eccl. Francor. an.796. Quibus omnibus addendus Alcuin. Epiſt. 84. ſub nomine Caroli M. ad Leon. PP.

☞ Idem exerte docet Gregorius Mon. in Chronic. Farfenſi apud Murat. tom.2. part.2. col.640. ubi ſcribit *Italiam totam ſemper habuiſſe imperatorios procuratores, rectores, Patricios, exarchos, & duces qui imperatoria jura & reipublicæ potentiſſime poſſidentes defenderent, dominiumque Italicum defenderent, uſque ad tempora Pipini Regis Francor. quem Stephanus Papa II. apud Pariſium coronavit & unxit cum duobus filiis ſuis circa annum Dominicæ Incarnationis 754.*

Exſtat Statutum Leonis VIII. PP. in Concilio Romano anni 957. & in Chronico Reicherſpergenſi, ex quo docemur Hadrianum PP. Carolo M. *Patriciatus dignitatem, ac ordinationem Apoſtolicæ Sedis, & inveſtituram Epiſcopor. conceſſiſſe.* Idne verum ſit, non diſquiro: id conſtat eamdem Patricii non omnino extinctam dignitatem cum Carolo M. Siquidem proſtat Epiſtola Paſchalis Papæ apud Mabillonium tom.6. Vitar. SS.Ordin.S.Benedicti p.567. quæ ſic clauditur: *Data per manum Georgii Bibliothecarii S.Sedis Apoſtol. nonis Decemb. imperante D. noſtro piiſſimo Principe Auguſto Ludovico à Deo coronato, magno & pio Imperatore, anno quarto, & Patriciatus ejus tertio.* Id præterea colligitur ex iis, quæ ſcribit Adrianus II.PP. in Epiſt.34. ad Carolum Calvum Regem: *Te optamus omnis clerus & plebs, & nobilitas totius orbis & urbis, non ſolum ducem & Regem, Patricium & Imperatorem, ſed in præſenti Eccleſia defenſorem, & in æterna cum omnibus Sanctis participem fore.* Præterea cum hanc ambierint poſtmodum Germanici Imperatores, & peculiaribus ipſius dignitatis inſignibus interdum ii donati legantur, ut ex ſequentibus facile erit colligere.

Otto Imperat. in Charta an. 963. in Chron. Lauriſhamenſi pag. 69. & apud Meibomium in Wittikindum pag. 123. inſcribitur *Rex Francorum &*

Lon-

Digitized by Google

Longobardorum, ac Patricius Romanorum.

De Henrico III. ſic Hermannus Contract. & Bertholdus Conſtantienſis an. 1061. *Romæ Nicolao PP. defuncto Romani coronam & alia munera Henrico Regi tranſmiſerunt, eumque pro eligendo Summo Pontifice interpellaverunt. Qui ad ſe convocatis omnibus Italiæ Epiſcopis, generalique conventu Baſileæ habito, eidem impoſita corona, Patricius Romanorum appellatus eſt.* Concilium Osborienſe an. 1062. ubi Regius Advocatus: *Hoc negare non potes quod pater domini mei Regis piæ memoriæ Henricus (III.) Imperator, factus eſt Patricius Romanorum, à quibus accepit in electione ſuper ordinando Pontifice principatum.* Ipſe Henricus III. in Bullario Caſinenſi tom. 2. pag. 11. *Ego Henricus Dei gratia Romanorum Imperator & Patricius, dum adhuc regni & coronæ de ſtatu incertus hinc inde anxius volutabar, &c.*

De Henrico IV. Leo Oſtienſis lib. 3. cap. 80. *Bambergenſis Epiſcopus de gente Saxonum Papa Romanus eligitur, eique Clemens nomen imponitur: ob hujuſmodi res tam proſpere tam canonice geſtas, eidem Henrico Patriciatus honorem Romani tribuunt: eumque præter imperii coronam auream, torque uti decernunt.* Albericus & Matth. Paris an. 1084. *Henricus Rex Patricius Romanorum conſtituitur, & a Clemente Papa in Imperatorem benedicitur.*

De Henrico V. Willelm. Malmesbur. lib. 5. Hiſt. pag. 167. *Imperatori autem exeunti de camera, & ſuis regalibus exuto,* (poſt ejus coronationem) *occurrerunt Romani Patricii, cum aureo circulo, quem impoſuerunt Imperatori in capite, & per eum dederunt ſibi ſummum Patriciatum Romanæ urbis, communi conſenſu, & volenti animo.*

De Lothario, Petrus Diaconus lib. 4. Chronici Caſinenſis c. 120. *Ipſe vero coronam Patriciatus accepturus in civitate remanſit.*

Aliis tamen interdum quam Auguſtis Germanicis conceſſa legitur Patricii Romanorum dignitas. Hugo Flaviniacenſis ann. 941. *Hoc anno Dominus Odo venerabilis multorum Monaſteriorum reſtaurator, cum multum laboraſſet in componenda pace, inter Hugonem Regem Italiæ & Albericum Patricium Romanorum, obiit Turonis.* Helinandus in Chronico anno 999. *In Italia Creſcens Patriciatu Romanorum arrepto contra Ottonem Imperatorem rebellat.* Idem an. 1004. *Otto Imperator Romæ Creſcentem Patricium aggreditur, Victus Creſcens, &c. ex fuga retractus capitur, vilique jumento averſo impoſitus circumducitur, &c.* Romualdus Salernitanus Archiep. in Chron. MS. an. 998. de S. Silveſtro PP. *Hic autem morte Alberico, qui Patriciatus ſibi nomen vindicaverat, a Creſcentio Numentano, qui Patricius dicebatur, Papa ordinatus eſt.* Vide Vincentium Belvac. l. 24. c. 108. Otto Friſingenſis lib. 7. Chr. c. 31. & 34. ex Epiſtola Lucii Papæ ad Conradum Imper. Romanos tumultuantes, *Senatoribus quos ante inſtituerant, Patricium adjeciſſe, atque ad hanc dignitatem Jordanem Petri Leonis filium eligentes, omnia ei tanquam Principi ſubjeciſſe,* Præfecturæ dignitate abolita: ſed Eugenio III. Pontificatum excipiente, pacem cum Romanis compoſitam ea conditione *ut Patriciatus dignitatem exfeſtucarent, & Præfectum in priſtinam dignitatem reciperent, Senatores vero ex ejus auctoritate tenerent;* quod actum ait ſub annum 1145. Id ipſum ex Alberico habet Magnum Chronicon Belgicum, in quo reſtituendum an. 1146. pro 1144. ex Ottone. Romualdus Salernitanus in Chronico MS. eodem an. *Non multi autem poſt populus Romanus contra voluntatem ejuſdem Papæ Jordanum filium Petri Leonis Patricium promovit, & Senatores de novo in urbe creavit.*

☞ Inter Duces Amalphitanorum quorum catalogum exhibet Julius Cæſar Capacius in Hiſtor. Neapolit. memorantur ad an. 952. Sergius *Imperialis Patricius*, & ad an. 959. Manſo *Imperialis* itidem *Patricius & Antipatus.* Ibidem in quodam Inſtrumento legitur: *Temporibus dom. Johannis glorioſi Ducis & Imperialis Patricii, Antipati & Veſtis.* Vide Brencmanni Diſſert. de Repub. Amalphit. p. 23.

Patricii dignitas in Francia etiam obtinuit, eodem fere quo apud Byzantinos gradu, cum poſt Regem proxima fuerit. Lex Ripuar. tit. 50. §. 1. *Si quis teſtes ad mallum ante Centenarium, vel Comitem ſeu ante Ducem, Patricium vel Regem neceſſe habuerit, ut donent teſtimonium, &c.* Ubi Patricius Duci præponitur, ut etiam apud Marculfum lib. 1. form. 8. *Ideo tibi actionem Comitatus, Ducatus, Patriciatus in pago illo, quem anteceſſor tuus ille uſque nunc viſus eſt egiſſe, tibi ad agendum regendumque commiſimus, ita ut ſemper erga regimen noſtrum fidem inlibatam cuſtodias, & omnes populi ibidem commanentes, tam Franci, Romani, Burgundiones, vel reliquæ nationes ſub tuo regimine ac gubernatione degant, &c.* Ex quibus primum eruimus *Patricios*, perinde ac Duces & Comites, provincias rexiſſe, & populis jus dixiſſe, ſuoſque habuiſſe diſtrictus, quos *Patriciatus terminos* vocat Fredegar. in Chr. c. 90. Deinde quod *Burgundiones* tertio loco, ut *Patriciatus*, locentur, ſatis indicari *Patricios*, præſertim Burgundiones ſpectaſſe; cum in Burgundionum regno maxima ac ſuprema poſt Regem extiterit dignitas, alia tamen à dignitate *Majoris-domus*, licet ſumma parque fuerit utriſque potentia & auctoritas, diſpari tamen nomine. Quanquam Patricios domui etiam regiæ præfuiſſe videatur indicare Cyprianus in Vita S. Cæſarii Arelat. *Partherius Patricius, qui cæteris ſervis præfectus, apud Dominum ſuum præcipuum gratiæ locum obtinebat, &c.*

Id porro nominis ac dignitatis apud Burgundiones potius obtinuiſſe quam apud Francos, ex eo conjicere eſt, quod data primitus Sigiſmundo Burgundionum Regi ab Imperatore Conſtantinopolitano legatur; in cujus aula cum præcipua fuerit, ita Reges Burgundici primam in ſua eſſe ſtatuerunt: niſi dicamus *Patriciorum* ſervatam in Burgundiæ atque adeo Provinciæ Regno dignitatem, eique attributam rerum adminiſtrationem, quod Gothorum in Italia Reges: qui huic parti Galliarum, inclinante Romanorum in Italia & in Galliis poteſtate, imperabant, hanc regendam committerent viris illuſtribus qui Patricii dignitatem obtinebant, qua certe donatus legitur Petrus Marcellinus Felix Liberius Præfectus Prætorio Galliar. qui Concil. Arauſic. an. 529. interfuit, ſub Theodorico II. Gothor. in Italia Rege, à quo reſtaurata fuerat præfectura in Galliis an. 511. quæ dominantibus Wiſigothis deſierat, ut obſervat vir doctiſſimus Ægidius Lacarrius in Hiſtor. Galliar. ſub Præfectis Prætorio. Sed & ante hæc tempora Romanos Auguſtos viros illuſtres dignitate Patricios in Gallias, qui eas regerent, miſiſſe ſatis convincunt quæ de Aetio, Ægidio, & aliis Patriciis, habent Scriptores Francici.

Utcumque ſe res habeat, conſtat Patricios Francicos promiſcue *Patricios Galliæ*, vel *Galliarum Burgundiæ*, vel *Maſſiliæ* ſeſe inſcripſiſſe, quod regni Burgundiæ urbs præcipua eſſet, atque in ea degerent regni Burgundiæ Reges, ut & Præfecti. Unde Fortunatus de Bodegiſilo Duce lib. 7. Poem. 5.

Maſſiliæ Ductor felicia vota dediſti,
Rectoremque ſuum laude perenne refert.

Exercitus etiam ductaſſe Patricios Francicos teſtantur paſſim hiſtorici, ex quibus eorum qui hac in Galliis, ſeu potius in Burgundico regno functi ſunt dignitate ſequentem ſeriem eruimus, omiſſis cæteroquin Galliarum Patriciis à Romanis Imperatoribus ſubinde ſubmiſſis. Ac primus quidem occurrit

Digitized by Google

Secundinus Patricius, in Vita S. Joannis Abbat. Reomaenſis lib.2.c.1. qui idem forte eſt qui ſub Theudeberto Rege magnæ auctoritatis habebatur, ut tradit Gregorius Turon.lib.3.Hiſt.c.33.

Placidus Patricius inſcribitur in Epiſtolis Pelagii PP.ad Sapaudum Arelatenſem Epiſcopum,cujus genitor fuiſſe dicitur,apud Baronium ann.556. num.21. an.559. num.9.

Hecca,ex primoribus Palatii mortuo Clotario miſſus à Sigeberto Rege, ut provinciam Maſſilienſem diſponeret,in Vita S Eucherii Lugdun p.76. edit.Chifflet.

Agricola Patricius ſub Guntranno Rege an. 565. apud Gregor.Turon.l.4.Hiſtor.c.24. & Fredegarium in Hiſt.Epitom.c.55. quo amoto

Celsus Patriciatu donatur ab eodem Rege. Gregor. Turonen.lib 4 c.24.30. Marius Aventic. an. 4. Juſtini, Fredegarius cap. 55.62. Habetur Epitaphium Silviæ matris Celſi Patricii in tom. 1. Hiſtor. Francorum pag. 516.

Amatus,Celſi in Patriciatu ſucceſſor, à Guntranno in Longobardos miſſus, ab iis cæſus interiit anno 575. Gregorius Turon.lib.4. c.36. Hermannus Contract. an. 575. *Patricius Provinciæ* dicitur Paulo Warnefrido l.3. c.3. huic ſucceſſit

Ennius cognom. *Mummalus*, de quo agunt Greg. Turon. l.4. Hiſt.c.36.37.39.40.l.7.c.34.36.&c. Fredegarius, Aimoin. Hermannus an.576.579.584.585.Paulus Warnefridus l.3.c.3. Vita S. Quintidii Epiſcopi Vaſion. num.7.

Ægilanes,qui & *Ægila*, Patricius an. 24. Guntranni,& ann 7.Theuderici.Chron.Fredegar.c.2.21.

Dinamus *Patricius Galliarum* an. 593. 596. apud Greg.M.lib.2.Ind 11.Epiſt.33.lib.5.Epiſt.6. quem *Maſſilienſem* vocat Fortunatus lib.6 Poemat.11.De eo etiam Poem.12.ubi, ut hoc obiter moneam,ſub finem,pro *ſedis aplaudo*, Codex S.Germani Pariſienſ.Longobardicis literis exaratus præfert, *Sede ſapauda*. Ejuſdem Dinamii, & Eucheriæ conjugis habetur Epitaphium in tom.1.Hiſtor. Franc.p.519 Exſtat Vita S. Maximi Epiſcopi Regienſis, ſcripta ab eodem Dinamio Patricio, in Chronologia Lerinenſi,

Arigius *Patricius de Galliis*,an.596 604.eidem Gregorio M.l.5.Epiſt.57. lib. 12.Epiſt.12.

Asclepiodotus Patricius in Galliis ann.599.604. eidem Gregorio lib.7.Epiſt.125.Ind.2. lib.12. Epiſt.17. Eumdem eſſe putant viri docti qui *Aſclipiadus* dicitur in Decretione Childeberti Regis an.595. c.14.

Leudegisilus *Patricius partibus Provinciæ ordinatur* à Guntranno an. 26. regni Fredeg. c. 5. Hermannus an.387.

Gundobaldus & Wintrio, Patricii dicuntur Childeberti Regis Auſtraſiorum, qui defuncto Guntranno patruele regnum Burgundiæ acceperat,in Geſtis Regum Francorum c.36.poſtremus *Quintrio Dux Campaniensis* appellatur à Fredegario in Chronico c.14. & 18. quo occiſo, Brunechilde inſtigante, anno 3.Theodeberti.

Colenus, genere Francus anno 3. Theuderici Patricius ordinatur. Fredeg.c 18.

Partherius *Patricius*, circa tempora Childeberti Regis,apud Cyprianum in Vita S. Cæſarii Arelat.

Liberius *Patricius*,circa eadem tempora,apud Meſſianum, in Vita S.Cæſarii.

Protadius genere Romanus, defuncto Wandalmaro Duce in Pago Ultrajurano & Scutingorum,Patricius ordinatur an.8.Theuderici ,ut eſt apud Fredegar. c. 24. adeo ut incertum ſit, an Wandalmarus revera Patricii dignitatem & titulum obtinuerit. Protadio arte Brunechildis interfecto,eadem procurante,

Vulfus Patricius ſubſtituitur, ut eſt apud Fredegar cap. 27.29. quo perinde occiſo,

Richomeres genere Romanus, in Patriciatum ejus ſubrogatur an.11 Theuderici. Fredeg.c.29.

Philippus Patricius,cujus mentio eſt in Epiſtolis ad Deſiderium Epiſt.Cadurcenſem Epiſt.65.

Aletheus Patricius an. 30 Chlotarii II. Fredeg. cap.43.44.

Willibaldus Patricius Burgundiæ ſub Dagoberto Rege, à Floacato Majore-domus interſectus circa an. 651.Geſta Dagob.c 21.36.Fredeg.c.90.Vita S.Eligii,&c.

¶ Auderdus *vir inluſtris atque Patricius* ſubſcribit Chartam Chloduvæi II.Reg.an.653 apud Felibian, inter Probat.Hiſt.Sandionyſ.p.6.

¶ Audoberchtus & Roccus *Patricii* ex Charta Theoderici Reg.an.678. ibidem p.8.

Hector vel Hictor, *in faſcibus Patriciatum Maſſiliæ rexiſſe*, Childeberto II. regnante, dicitur in Vita S.Leodegarii cap. 5. & in Vita S. Præjecti num. 10. 12. Exhinc Patricii Provinciæ aliquot alii occurrunt uſque ad tempora Caroli Mag. in veteri Charta quam deſcripſere Sammarthani in Epiſc.Maſſilienſibus num. 14.ſcilicet

Memphidius Patricius, cui uxor fuit Adoltrudis. Deinde

Antener Patricius, qui non alius videtur ab eo qui

Antherius *Patricius Provinciarum* appellatur in vetuſtiſſima Charta edita à Columbo in Epiſc. Vivarienſibus lib.1.num.35. in qua etiam *Sulpitia* ejus uxor nominatur.

Metrano Patricius in eadem Charta Maſſilienſi. Denique

Albo Patricius. Atque hic videtur poſtremus qui inter Patricios Provinciæ occurrat, cum hæc dignitas exſtincta poſtmodum fuerit ſub altera Regum ſtirpe, Regibus ipſis alias ſibi hunc titulum aſſerentibus, uti ſupra obſervatum. Incertum porro an is Abbo ſit ille *Abbo Patricius*, qui ſub Theoderico Franciæ Regis vixit, & Monaſterium Novalicenſe conſtruxiſſe dicitur in ejus Teſtamento, in quo etiam

Agnaricus Patricius nominatur: *Et colonica in ipſo pago* (Vienenſi) ... *quem incontra Ardulſa per judicio Agnarico Patricio evindicavimus*.

Bonitus,poſtea Arvernorum Epiſcopus, electus à Theodorico I.Rege *Præfectus Maſſiliæ primæ Provinciæ* fuit, ut eſt in ejus Vita. Sed an *Patricii* dignitatem geſſerit, incertum. Vide tom.1.Hiſt, Franc. pag. 862. & Diurnum Romanum c.6. tit.7.

Verum quamquam exſtincta in Francia fuiſſe videatur dignitas poſt Pipinum & Carolum M.rurſum tamen obtinuiſſe videtur ſub Regibus Burgundicis qui poſthæc in hiſce Galliæ provinciis regnavere, quod præſertim docet Synodi Mantalenſis an.879. legatio ad Boſonem Regem (Provinciæ) deſignatum: *Juſtus Patricius veſtris majoribus & minoribus apparentes, veritatem ore & opere proferentes,&c.*

Patricii titulum Erchinoaldo Majori-domus Franciæ tribuunt Beda lib.3.Hiſt.c.19. & Chronicon Fontanellenſe c.1.n.5.6.8.

Patricium ſeſe indigitat Richardus Dux Normanniæ in Charta an.1015. apud Hemeræum in Auguſta Viromanduorum: *Qui nuncupatur Richardus, feliciſſimi Comitis filius, dicorque gratia ſummæ individuæque Trinitatis deifica Normannorum, licet indignus, Dux & Patricius.* Hocce etiam Patricii titulo non ſemel donatur a Dudone de Moribus & actis Normann. *Hic Comes, Dux Patriciuſque ſummus.* Et infra:

Patrici Richarde, Comes, Dux, Marchio, Princeps. Infra: *Plaudebant omnes ... qui illis Patricium & Ducem tantorum bonorum incrementis largitus eſt cluentem.* Unde firmari poteſt eorum ſententia, qui *Pares Franciæ* a

Pa-

Patriciis Francicis deducunt, niſi aliunde conſtaret vocis origo. Vide *Par Franciæ*.

Patricios ſuos habuere etiam Reges Anglo-Saxonum. Charta Inæ Regis tom. 1. Monaſtici Anglicani p. 13. *Pro ampliori firmitatis teſtamento Principes & Senatores*, *Judices & Patricios ſubſcribere fecimus*. Charta Athelredi Regis ibidem p. 51. *Quapropter ego Athelredus Rex Merciorum rogatus à Patricio meo, & propinquo Coeuſrido*, *&c.* qui in ſubſcriptione *Comes* indigitatur. Aliam Offæ Regis Merciorum ſubſcripſit ſtatim poſt Epiſcopos, & ante *Principes & Duces*, *Brordanus Patricius*, in Additamentis ad Matth. Paris p. 155 in Concilio Calchutenſi ſub eodem Offa ann. 787. ſubſcribit *Goſcha Patricius*. Unde colligitur præcipuam fuiſſe in hoc regno dignitatem. Apud Simeonem Dunelmenſem ann. 780. mentio fit *Bearn Patricii Elſwadi Regis*. Anno 788. *Siegan Patricii* ejuſdem Elſwadi, à quo Rex ipſe interfectus eſt an. 793 ut narrat idem ſcriptor, quo loco *Siegan* Ducis titulo donatur. Idem denique ut & Hovedenus, meminit anno 796. *Oſbaldi Patricii*, qui Ethelredo Regi occiſo in regnum eſt ſuffectus, ut & Alcuinus in inſcriptione Epiſtolæ 29.

PATRICISSA, Uxor Patricii, quæ *Patricia*, apud Gregorium M. in Epiſtolis, Anonymus Barenſis in Chron. an. 1024. *Barcavit Bugianus in Corbatia cum Barenſes, & comprehendit ipſam Patriciſſa uxor Coſmizi, & adduxit illam in Bori.* [Vide Brencmanni Diſſertat. de Republ. Amalphit. p. 23]

¶ PATRICII LOVANIENSES, quorum frequens mentio in Charta Wenceslai Ducis Brabantiæ an. 1373. apud Miræum tom. 2. p. 1024. De eorum origine ita ſcribit Juſtus Lipſius in Deſcript. Lovanii l. a. c. 3. *Aiunt Baſtinum quemdam olim fuiſſe* (*tempus aliter non deſignant*) *corpore & animo validum, qui ſeptem filias habuit, & eas totidem viris elocavit; ſed cum lege, quoniam ipſe virilis ſexus liberos non haberet, hæ nobilitatis ſuæ jus tenerent & diffunderent, atque ex iis nati tales cenſerentur. Sive res fuit, ſive inventiuncula eſt, non tamen abſona à vero & more.* Plura vide in notis Miræi ad hunc locum.

PATRIENSES, Indigenæ: Galli *Ceux du pais* dicunt. Encomium Emmæ Reginæ: *Terra quod eſſet optima inſpecta, maluit converſari vitam fertili patria, cum Patrienſibus pace confecta, quam velut expulſus domum redire.* Occurrit apud Hariulfum l. 3. c. 8. 20. 25. & in Vita S. Euſebiæ Abbatiſſæ Hamaticenſis n. 3.

¶ PATRILOQUIUM, Corolla precatoria, Gall. *Chapelet*. Proceſſus de canoniz. S. Franciſci de Paula 10. 1. Aprilis pag. 121. *Utebatur etiam ad orationes tam verbales quam vocales actitandas ſolum Patriloquiis, vulgo dictis corona Dominæ noſtræ.* Menoti ſerm. fol. 42. *Quæro a vobis in bona æquitate: vos dominæ quæ eſtis ita bene ornatæ, & habetis groſſo Patriloquia de auro valentia 50. ducatos, an hoc proſit vobis?* Vide *Pater noſter*.

¶ PATRIMONIALES FILII, Legitimi. Concil. Mexican. an. 1585. inter Hiſpan. tom. 4. p. 387. *Statuimus filiis dumtaxat Patrimonialibus, deſcendentibus ab incolis, qui ex Hiſpania dictam provinciam tranſmearunt, &c.* Ibidem pag. 388. *Volumus autem quod donec exiſtant filii Patrimoniales, qui juxta præfatam conſuetudinem Palentinam poſſint eligi ad dicta beneficia; proviſio dictorum beneficiorum fiat ad præſentationem dictarum Catholicarum Majeſtatum, patronorum & non alias.* Pluries ibi.

PATRIMONIUM vario ſumitur apud JC. nam, ut de vulgari ſignificatu taceam, cum tres eſſent Principis πριμικαί, ſeu facultates, Largitiones, Privatæ, & Patrimoniales, Largitionum appellatione donatus eſt fiſcus ſeu theſaurus Principis, cui regendo præfectus erat Comes ſacrarum largitionum: Rerum privatarum nomine, intelliguntur bona Principis quæ privatis uſibus erant dicata, quibus gubernandis præerat Comes rerum privatarum. Denique per Patrimonium, ſacrum intelligitur, proinde diverſum à privato, cui præerat Comes ſacri patrimonii, cujus curæ incumbebat regias, ut aic Senator, epulas ſollicita ordinatione diſponere, ut & apothecas & entbecas aulicas; præterea prædiorum patrimonialium proventus excipere, &c. Quæ patrimonia pluribus explicat Cujacius in Paratitl. lib. 1. Cod. tit. 32. 33. 34. & ad lib. 11. tit. 62. Atque ita domus regiæ fundi appellantur à Procopio lib. 1. de Bello Gothico cap. 4. & 6. Χωρία τῆς βασιλέως οἰκίας, ἃ δὴ πατριμόνιον καλοῦσι.

PATRIMONIUM ECCLESIASTICUM, ſeu *Patrimonium S. Petri*: ita appellabant Eccleſiæ Romanæ prædia, diciones, vel cenſus in provinciis. Anaſtaſius in S. Conone PP. p. 59. *Hujus temporibus pietas Imperialis relevavit per ſacram juſſionem ſuam ducenta annonæ capita, quæ Patrimonii cuſtodes & Lucaniæ annue perſolvebant.* Infra: *Rector Patrimonii Siciliæ*. In S. Zacharia pag. 8. *In Patrimonio Tuſciæ*. *Eccleſiarum patrimonium*, in Hadriano p. 119. Diurnus Romanus cap. 6. tit. 3. 4. *Patrimonium juris S. Romanæ Eccleſiæ*. Theophanes in Leone Iſauro, & ex eo Cedrenus: Τὰ δὲ λεγόμενα πατριμόνια τῶν ἐν Ῥώμῃ ναῶν τῶν ἁγίων κορυφαίων Ἀποστόλων. Vide Nicolaum Alemannum in Diſſertat. de Lateranenſibus parietinis cap. ult. & Paulum *Sarpi* in libello *De materia Beneficiar.* nuper edito pag. 40. & infra in voce *Rector*.

¶ PATRIMONIUM CRUCIFIXI, Bona eccleſiaſtica vocat S. Bernardus lib. 4. de Conſiderat. *Qui non de dote viduæ & Patrimonio Crucifixi ſe vel ſuos ditare feſtinent*; quæ & *Patrimonia pauperum* dicuntur in Capitul. lib. 1. c. 77.

PATRIMONIUM. Tabularium S. Mauricii Andegav. de donatione Pleſſiaci *au Grammoire* eidem Eccleſiæ facta à Fulcone Comite Andegav. an. 1109. *Statuit* (Fulco) *Eccleſiam S. Mauricii Andegavenſis Epiſcopi ſedem, ut quæ ſua mater, ſuæque terræ caput eſt, non Patrimoniis, non muneribus tranſitoriis, ſed rebus in poſterum manſuris pro ſua ſuarumque anteceſſorum, ſuorumque ſucceſſorum ſalute ampliare. Quidquid enim habebat in Plaiſſitio Grammatici, cum omnibus appendiciis ſuis, nec non & apud Ruigniacum cum ſuis ... ei benigne ac libere dedit, donumque cum baculo in manu domini Marbodi Redonenſis Epiſcopi, qui tunc temporis Rainaldo ſecunda Andegavenſi Epiſcopo Romæ morante Epiſcopii negotia adminiſtrabat, poſuit, &c.* Ubi *patrimonium* pro re *mobili* uſurpatur.

¶ PATRIMONIUM, Quod à patre in dotem filiæ conceſſum eſt. Charta an 1095. ex Tabular. Major. Monaſt. *Hildebertus ... civis Nannetenſis habuit ibidem duos molendinos in exteriis muris, quorum unum dedit Frioldo . . . cum filia ſua nomine Delicata quam ille in uxorem accipiebat . . . Conceſſit igitur B. Martino ... idem Frioldus ... molendinum ſæpedictum, concedente Delicata uxore ſua, ex cujus Patrimonio ipſo erat molendinus.*

¶ PATRINA, pro *Matrina*, Gall. *Maraine*. Ricobaldus in Hiſt. Pontif. Roman. apud Murator. tom. 9. col. 149. ubi de Hygino PP. *Hic conſtituit ut patrinus vel Patrina ſuſcipiat levatum à fonte baptiſmatis.*

¶ PATRINATUS, Officium patrini. Statuta Danielis Epiſc. Nannet. apud Marten. tom. 4. Anecdot. col. 954. *Prohibemus ne baptizandis parvulis, plures perſonæ quam tres ad Patrinatum ſeu compatrinatum hujuſmodi admittantur.*

PATRINUS, Ἀνάδοχος, Sponſor, *qui levat aliquem de ſacro fonte, vel intromittit in Eccleſiam*, apud Joan.

plebis interemptor, occiſos filiorum, in patrios Patrocida.

PATROCINIUM, Tutela Patroni, cui ſe committebant liberi, ſeu ſervi libertate donati. Primum Teſtamentum Widradi Abbatis: *Similiter & illas ceſſiones, quas ad libertos noſtros Gisleberto & Grimberto Clericis ad eorum ingenuitates confirmandos Daolonecas in Bornato & in Cereſio fecimus, quando ipſos pro anima noſtra remedio ingenuos dimiſimus, ut dum adviv unt, hoc teneant, & poſt eorum diſceſſum, cum omne ſuperpoſito ad jam dictam caſam S. Projecti, ubi eorum Patrocinia & defenſionem conſtituimus, revertere faciant.* Capitula ad Legem Bajwar. tit. 1. cap. 7. *Qui vero per chartam ingenuitatis dimiſſi ſunt liberi, ubi nullum Patronicium & defenſionem non elegerint, ſimiliter Regi componatur cum 40. ſol.* Concilium Toletanum IV. c. 68. *Epiſcopus qui mancipium juris Eccleſiæ, non retento Eccleſiaſtico Patrocinio, manumitti deſiderat, duo meriti ejuſdem & peculii coram Concilio cui præminet per commutationem ... offerat.* Adde cap. 69 70. 71. 72. 73. 74. Concil. Tolet. IX. can. 14. 16. Emeritenſe cap. 20. Leges Wiſigoth. lib. 8. tit. 1. §. 3. 4. Additam. 2. ad Legem Burgund. §. 5. Capitulare 3. ann. 813. c. 11. 13. &c.

PATROCINIA SANCTORUM, Reliquiæ Sanctorum, quorum patrocinia invocantur, vel reliquiæ *Patronorum*, ſeu Sanctorum *tutelarium*. Aimoinus de Miracul. S. Benedicti c. 36. *Erant autem quæ ferebantur cum Patrocinio S. Benedicti pretioſiſſimæ reliquiæ beatiſſimorum Confeſſorum Eucherii & Verani.* Odo Abbas lib. de Miracul. S. Mauri c. 17. *Beati quoque Petri Apoſtoli Patrocinia ſunt repeta, &c.* Vita S. Judoci cap. 13. *Pretioſa plurimorum Sanctorum Patrocinia ſecum inde reverſurus tollere cupiebat.* Adde cap. 14. Leo Oſtien. l. 3. c. 23. *Cum diverſis Eccleſiaſtici miniſterii apparatibus, ac Sanctorum Patrociniis plurimis.* Aribo Epiſcopus Friſing. in Vita S. Corbiniani cap. 20. *Baſilicam ædificavit, & S. Valentini atque B. Zenonis in ea Patrocinia collocavit.* Juramentum Hincmari Archiepiſc. Remenſis in Concilio Pontigonenſi: *Si me Deus adjuvet & iſta ſancta Patrocinia.* Vide Capitulare 2. an. 802. ſub finem. Sebaſtianus Salmanticenſis Epiſc. in Hiſtor. Hiſpan. *Gratuita Chriſti clementia collata ſibi Sanctorum pignorum Patrocinia, &c.* Infra. *Quorum ergo præſentia reliquiarum ſe credit Patrocinari.* [Vita S. Walpurgis c. 8. ſæc. 3. Bened. part. 2. pag. 293. *Accepto præterea idem Epiſcopus ſuper hoc negotio Regis & regalium virorum conſilio, Virginis Patrocinia ſancta daturum eſſe promiſit.* *Patrocinia S. Remigii*, in Charta Lotharii Reg. apud Baluz. in notis apud Capitul.] Adde Alcuinum Epiſt. 65. 191. Concilium Liptinenſe ſub Carolomanno ann 743. can. 5. Capitul. 1 an. 769. c. 1. lib. 7. Capitul. cap. 123. Adamum Bremenſem cap. 19. Albertum Stadenſem an. 961. tom. 2. Caniſii pag. 470. 471. in Hiſtor. Tranſlat. S. Puſinnæ Virg. num 4. Andr. Monach. lib. 1. Vitæ S. Ottonis Epiſc. Bambergen. cap. 39. 41. Ord. officii domorum S. Benedicti apud Mabillonium tom. 4. Analect. &c.

PATROCINIUM. Sanctus Eulogius lib. 2. Memorial. SS. cap. 7. *Quorum corpora loco quo deciderant derelicta, ſummo militum obſervantiæ ſtudio, ne Chriſtiani ad emolumentum patrocinationis furtim ea ſuriperent & & recondereat*, i. ut iis tanquam reliquiis uterentur, vel ſane ut per ea Sanctorum ſibi demererentur patrocinia. Dinamius Patricius in Vita S. Maximi Epiſcopi Regienſis: *Corpus beatiſſimi Antiſtitis ... eſt humatum in Eccleſia B. Petri quam ipſe condiderat, quæ poſtea ipſius nomine appellata eſt, ob crebra ejus Patrocinia*, i. miracula.

PATROCINIUM, Jus Patronatus Eccleſiæ. Exſtat in Tabulario Eccleſiæ Gratianopolitanæ fol. 13. Charta fundationis Eccleſiæ S. Stephani in territorio Viennenſi à Lempteo & Agiloide ejus uxore ſub Bernardo Viennenſi, & Agobardo Lugdunenſi Archiepiſcopis, in qua hæc habentur: *Teque heredem nobis in his rebus perpetualiter pro Dei amore & ſanctorum Apoſtolorum, & remedio animorum noſtrarum inſtituimus, honorem quidem tantummodo loco Patrocinii noſtris heredibus reſervantes.* Ex quibus colligitur jus patronatus eſſe perantiquum.

PATROCINIUM, pro *Patrimonium*, apud Forteſcut. de laudibus legum Angliæ cap. 49. niſi mendum ſit: *Quamvis non gliſcant eos* (filios) *legum imbui diſciplina, nec ejus exercitio vivere, ſed tantum ex Patrociniis ſuis.*

PATRON, pro Patronus. Alcuinus de Eccleſia S. Ludgeri Epiſc. Mimigard.

> *Spes tibi magna fiat, lacrymas aſcendere cælum*
> *Hinc potuiſſe tuas, fultas Patronibus iſtis.*

¶ **PATRONES**, Majores, auctores. Homagium Bernardi Attonis Vicecom. Carcaſſ. præſtitum Abbati S. M. Craſſæ an. 1110. inter Probat. novæ Hiſt. Occitan. to. 2. col. 375. *Ut ei recognoſcerem fidelitatem & hominium pro caſtris & villis, & locis quæ ... tenebant Patrones & antecessores mei in feudum.*

¶ **PATRONAGIUM**. Vide *Patronus* 1.

¶ **PATRONALE HOSPITIUM**, Diverſorium, ni fallor. Statuta Aſtenſ. Collat. 4. c. 25. fol. 18. v. *Juro quod non permittam quod duo unius hoſpitii Patronalis ſiant in uno & eodem officio ſimul tempore mei regiminis.* Vide infra *Patronus hoſpitii*.

¶ **PATRONARE**, Jus patronatus exercere. Hiſtor. MS. Monaſter. Gemmetic. pag. 175. *Quod ſi aliqua quæſtio ſuper his oritur, abbas Gemmeticenſis Patronabit ubique.*

PATRONATICUM, Obſequium quod patrono libertus debet. Formula vetus 48. ex Bignonianis: *Nec ulli heredum meorum nullum impendas ſervitium, nec hominium, nec libertaticum, nec ullum obſequium, nec Patronaticum.* Ubi Lindenbrogius form. 99. habet *nec patronatus gratias.*

¶ **PATRONATUS**, Eadem notione, in Append. ad Marculf. form. 18. *Nulli heredum ac proheredum meorum nullum impendant ſervitium nec hominium vel Patronatus obſequium.* Adde form. 56. Idem quod *Libertinitatis obſequium* dicitur apud eumdem Marculfum lib. 2. form. 32. & in form. Sirmondica 12. Teſtam. an. 1145. apud Murator. delle Antic. Eſtenſi p. 331. *Univerſa maſnata mea libera ſit, jure Patronatus penitus remiſſo, peculiis uniuſcujuſque ſibi conceſſis.* *Patronatus*, alio ſenſu, vide *Patronus* 2.

¶ **PATRONES**. Vide *Patron*.

¶ **PATRONISARE**, **PATRONIZARE**, Officium *patroni* ſeu naucleri gerere. Charta an. 1382. in Tabular. Communit. Maſſil. *Francheſinus de Montexoro cordonerius cum certis mercibus & corammibus per quamdam galeotam de portu Maſſiliæ Patroniſatam.* Chron. Tarviſin. apud Murator. tom. 19. col. 671. *Veneti deliberaverunt 6. galeas ... navigare debere ad ſecuritatem & conductionem dictæ ſponſæ Lambardæ, quas Patronizabant Johannes Miani, &c.* Hinc

¶ **PATRONISATIO**, Conventio cum ejuſmodi *patrono*, in Charta an. 1298. in eodem Tabular.

¶ **PATRONIUM**, Tutela, protectio, contracte pro *patrocinium*. Charta an. 1106. ex min. Chartul. S. Victoris Maſſil. p. 151. *Rembaudus de Bellojoco relinquo eccleſiam B. M. de Clocario liberam & quietam a tallis & quiſtis & ab omnibus aliis exactionibus ... Volo quod heredes mei defendant eam & tueantur & fidele Patronium ſtudeant impertire.*

¶ **PATRONUS**. Gloſſar. Saxon. Ælfrici, ubi de par-

tibus domus: *Patronus*: ſtapul. Quæ vox Saxonica, *baſim* ſonat, ut obſervat Somnerus. Aliud Gloſſ. Saxonicum MS. laudatum ab eodem Somnero: ſtapul, *Batis*, ubi *baſis*, reſtituit.

2. PATRONUS, [Qui alicujus eccleſiæ exſtruendæ, aut alterius cujuſcumque fundationis eccleſiaſticæ auctor eſt. *Advocatus* interdum nuncupatus, ut videre eſt in hac voce, col. 190. in fine.] Joan. de Garlandia in Synonymis.

Patronum faciunt dos, ædificatio, fundus.

Leges Alfonſinæ ſeu *Partidæ*, parte 1. tit. 15. lege 1. *Padronadgo es derecho, o poder que ganen en la Egleſia por bienaen que fazen los que ſon padrones della, eſte derecho ganaome por tres coſas: La una, por el ſuelo que da ala Eccleſia, on que la fazen. La ſecunda, por que la fazen, la tercera, por hereditamento que le da a que dizen dote, onde bivan los clerigos quala ſirvieren e de que puedan complir las otras coſas, &c.*

PATRONATUS, ſeu *jus Patronatus*, *Patronage*, noſtris: *Padronaggio*, & *Padronatico*, Matthæo Villaneo lib. 1. c. 33. l. 9. c. 98. eſt *jus honorificum, oneroſum, & utile alicui in Eccleſia competens pro eo, quod de diœceſani licentia ſive conſenſu illam fundavit, dotavit, vel conſtruxit ipſe, vel is à quo juſtam cauſam habet.* Ita Joan. Andr. & alii Canoniſtæ. Chronicon Montiſſereni an. 1171. *Integrum cenſum 20. talentorum & ſervitium, & jus Patronatus quod Imperator in præfata Eccleſia habebat, &c.* [Charta Margaretæ Flandr. Comit. an. 1250. apud Miræum tom. 2. pag. 1233. *Patronatum eccleſiæ de Commines cum jure conferendi prebendas & beneficia ... ceſſimus.*]

☞ Præter hanc legitimam uſuque receptam juris patronatus originem, quæ ex Eccleſiarum fundatione manavit, aliam, eamque longe frequentiorem, repetere licet ab eccleſiarum infeodationibus. Et quidem ubi laici eccleſias & earum bona, quæ vel à Principibus in feudum conceſſa habebant, vel ipſi ſibimet arrogaverant, reſtituere tandem ſtatuerunt, iis ea lege ceſſerunt, ut jure patronatus gauderent, atque in iis eccleſiis clericos inſtituendos Epiſcopo inſtituebant deſtituebantque ad libitum. Qui ſpectat Capitul. Ludovici Pii an. 816. cap. 9. *Statutum eſt ut ſine auctoritate vel conſenſu Epiſcoporum presbyteri in quibuſlibet eccleſiis nec conſtituantur nec expellantur. Et ſi laici clericos probabilis vitæ & doctrinæ Epiſcopis conſecrandos ſuiſque in eccleſiis conſtituendos obtulerint, nulla qualibet occaſione eos rejiciant.* Adde Capitul. Caroli Calvi tit. 40. c. 9. *Et ita*, inquit Franciſcus *de Roye* in Prolegom. ad tit. de jure patronatus p. 55. *Solum jus Patronatus habere ceperunt in iis eccleſiis, quas olim in beneficium, vel etiam in alodem acceperant, ut nempe clericos diœceſanis Epiſcopis præſentarent tantum, non etiam inſtituerent. Unde & eo ſere tempore Hincmarus Remenſis in ſuis Capitulis eos appellat Patronos: qui dicebantur etiam Abbates laici, Abbicomites apud Gerebertum in Epiſt. 17. ſicque invaluit, ut qui eccleſiam aliquam olim accepiſſet in beneficium, in ea jus Patronatus haberet, quamvis eam nec ædificaſſet, nec dotaſſet, nec quidquam ei contuliſſet. His adde præſtantiſſimum Pariſ. Archiepiſc. Petrum de Marca lib. 1. Hiſtor. Benebarn. cap. 28. & lib. 5. c. 30.*

☞ Inter jura *patronorum* laicorum illud recenſetur, ut inter clericos intra cancellos ſedere poſſint. Conſtitut. MS. Roberti Epiſc. Lincoln. apud Kennet. in Gloſſ. *Ad hæc adjicimus ne laici ſtent vel ſedeant inter clericos in cancello dum divina ibidem celebrantur, niſi forte ob reverentiam vel aliam rationabilem cauſam & manifeſtam. Hoc ſolum Patronis permittitur.* Alia patronorum privilegia his duobus verſiculis exprimuntur:

Patrono debetur honos, onus, utilitaſque.
Præſentet, præſit, defendat, alatur egenus.

¶ PATRONAGIUM, Idem quod *Patronatus*. Statuta Monaſt. S. Claudii an. 1448. p. 75. *Item, Patronagium parochialis eccleſiæ de Inerro Lugdunenſis diœceſis.* Pluries ibidem occurrit.

¶ PATRONATA BENEFICIA, Ad quæ *patronorum* præſentatione quis inſtituitur. Expoſitio compendioſa benef. fol. 30. *Inſtitutio ad beneficio Patronata pertinet; non enim proprie conferuntur: & differt inſtitutio a collatione, quod hæc voluntaria ſit, illa neceſſaria: Ordinariis eum recuſantibus inſtituere, jus ad ſuperiorem devolvitur, & meo judicio recuſantes Ordinarii a Patronis conveniri poterunt interdicto retinendæ poſſeſſionis coram judice regio.*

PATRONI, dicti veteribus Chriſtianis *Sancti*, præcipue *tutelares*, S. Auguſtino lib. de Cura pro mortuis c. 4. 18. S. Ambroſio lib. 10. in Lucam c. 21. Prudentio hym. 1. & 2. Periſteph. Paulino Epiſt. 3. ad Sever. & Paneg. 3. in Felicem, & in libris de Vita S. Martini, S. Eulogio in Apologet. &c. Vide *Patrocinium*.

PATRONI, Epiſcopi. Vetus Scheda de Ordinat. Epiſc. edita à Baluzio: *Et dum fuerint introducti* (qui *Decretum* deferunt) *interrogentur ab Epiſcopo ſuo. Quid eſt fratres, quod vos fatigaſtis? Illi reſpondent, Ut nobis domine, concedas Patronum.* [Fridegodus in Vita S. Wilfridi ſæc. 3. Bened. part. 1. pag. 177. ubi de Epiſcopatu Eborac.

Nam poſtquam dicto ſedes viduata Patrono.]

PATRONI REGIONUM, Præcipui, niſi ſint, quos ἀμφόδαρχας vocat Chronic. Alexandrin. Hiſtoria S. Clementis I. PP. *Tunc comes ſacrarum Publius Tarquinius, videns innumerabilem multitudinem Chriſto credere, invidia ductus, vocavit ad ſe Patronos regionum, & data pecunia, monuit ut ſeditionem excitarent nomini Chriſtiano.* [Acta S. Sebaſtiani tom. 2. Jan. p. 276. *Beatiſſima Zoe in Apoſtolorum natale dum ad Confeſſionem Petri Apoſtoli orare ab inſidiantibus paganis arctatur, ducitur ad Patronum regionis Naumachiæ ... tunc Patronus regionis miſit eam in cuſtodiam obſcuriſſimam.* Ubi *Patroni regionum* iidem videntur qui ſub urbis Præfecto civili politiæ invigilabant, noſtris *Commiſſaires de quartier*.]

¶ PATRONUS, Dominus, *Senior*, *Seigneur*. Charta Hamelini Epiſc. Cenoman. in Tabul. Major. Mon. *Hoc audientes & ſcientes tam monitu Ivelli de Meduona Patroni ejuſdem loci, quam clamore vulgi.* Infra: *Hoc approbante loci Patrono, &c.* In alia Charta ex eodem Tabul. *Nobilis viri Ivelli de Meduana domini & Patroni ejuſdem loci aſſenſu.* Ratherius Epiſc. Veron. lib. 1. Præloq. apud Marten. tom. 9. Ampliſſ. Collect. col. 805. *Patronus, ſive, ut uſitatius à multis dici ambitur, ſenior es?*

¶ PATRONUS GALEÆ, NAVIS, Nauclerus. Charta an. 1326. in Tabular. S. Victoris Maſſil. *Mandetis ſingulis Patronis galearum de dicta civitate recollectis ad gagia, curiæ, ut &c.* Computus ab an. 1333. ad an. 1336. tom. 2. Hiſtor. Dalphin. pag. 278. *Item, Angelono Patrono galeæ domini quos ſolverat Trombetta Vice admirati de mandato domini, tarenos 2.... Item, pro loberio unius barcæ apud S. Reſtitutam retinuit Patronus taren. 1* Inferiores eſſe *Capitaneis* navium docet Bern. *de Breydenbach* in Itin. Hieroſ. p. 239. *Eodem die miſit Capitaneus navium ſtrio nuncios per omnes galeas, & invitavit ad prandium alios Capitaneos & Patronos & omnes principales officiales navium & gubernatores & dominos.*

¶ PATRONUS HOSPITII, Diverſorii magiſter, caupo. Computus mox laudatus ibid. *Item, Patrono hoſpitii in quo dominus fuit hoſpitatus de mandato dominæ Dalphinæ, taren. 11.* Vide *Patronale hoſpitium*.

¶ PATRONUS, Exemplar, noſtris etiam *Patron*. Menoti Serm. fol. 120. *O juvenes hic notetis*; voyes la forme & le Patron ou a èté prinſe voſtre vie; *ecce*

ſer-

Digitized by Google

formam & Patronum à quibus ſumpta eſt vita veſtra.

¶ PATRONUS, Exemplar, ſeu Charta enumerationis, in qua bona ſua quis recenſet, Gal. *Denombrement.* Charta an. circ. 1320. ex Regeſto *Noſter* fol. 440. v. *Ordinatum eſt quod Theſaurarius abbas d'Elevia & domnus Michael Moza recipiant Patronos dictorum Judæorum, & ſciant veritatem de valore, ut poſſint exigi dictæ 15000. libræ à Judæis prædictis. Et illud quod in Patronis non poſuerint, confiſcetur domino Regi.*

¶ PATRONUS, pro *Patrinus*, Annal. Bened. tom. 3. p. 23. *Patronus filiis ſuis ſymbolum & orationem Dominicam inſinuent.* Vide *Patrinus*.

¶ PATRUOLUS, Fratris ſeu ſororis filius. Chron. MS. Regum Franc. *Et ex ſtatim à Ludovico fratre ſuo, eoque ipſo inconſulto & invito imperium ſui Patruoli ſeu nepotis uſurpavit.*

¶ PATTA, Fibula lignea, à Gall. *Patte*. Tabul. Capituli Ambian. *In die Lunæ unum* (boiſſellum) *pro apertione molendini, & in reparatione molendini unum ad Pattam conficiendam.*

¶ PATTALORINCHITTÆ. Vide *Paſſalorinchitæ*.

¶ PATUATIO, pro *Pactuatio*, Pactum, conventio. Chron. Caſaur. lib. 1. Spicil. Acher. tom. 5. *Loca in eadem commutationis cartula reperiuntur, & tenores, & Patuationes, cambitiones, &c.*

PATULA, Pugio, enſis. Lambertus Ardenſis pag. 168. *Manus in eum injecerunt, & extractis Patulis, ſine miſericordia eum … jugulaverunt.* Sed legendum reor *ſpatulis*, id eſt, parvis ſpathis.

¶ PATULE, Paſcuum. Chron. Caſaur. apud Murat. tom. 2. part. 2. col. 929. *Cum ſilvis, … rivis, rupinis ac Patulibus, &c.*

¶ PATULUM, Locus patens & apertus, area, Gall. *Cour*, ubi interdum conventus habebantur. Annal. Bened. tom. 5. p. 70. *Factum eſt hoc … apud caſtrum Bleſium intra curiam, retro palatium prope turrem, Patulo inter caminatas quidem palatii ſito*, Gall. Chriſt. tom. 3. col. 21. inter Inſtr. *Hanc chartam ſcripſi & ſubſcripſi & in Patulo relegi*. Vide *Patuum*.

¶ PATURAGIUM, à Gall. *Paturage*, Paſcuum. Charta MS. Libert. Bellomont. *Concedimus plenum ac liberum habere uſagium … ad omne Paturagium dictorum nemorum.* Charta an. 1249. tom. 1. Ampliſſ. Collect. Marten. col. 1305. *Ut omnia animalia tam fratrum quam hominum ſuorum Paturagia habeant libera per totam terram noſtram.* Charta Itherii *de Megnac* an. 1278. apud Thomaſſer. in Biturig. p. 110. *Et percipiant uſagia ſua & Paturagia ſuis animalibus.*

1. PATUS, Gaza, theſaurus, πάτος in cod. Barbaro-Græco Nicetæ in Alexio Duca, ubi exponitur πλοῦτος, divitiæ. Auctor Queroli: *Si dives fueris, Patus appellaberis, ſic noſtra loquitur Græcia.* Monet præterea Petrus Daniel in veteri Gloſſario *Patus, pacem tenens*, exponi, quam interpretationem ſecutus eſt Papias.

¶ 2. PATUS, mendoſe in Charta Guillelmi de Calviniaco an. 1218. apud Thomaſſerium in Biturig. p. 724. *Ita quod ſi ſorores meæ maritatæ vel maritandæ, & etiam frater meus qui mecum eſt partiturus ſuper eos vel ſuam partem, aliquid requireret ei, ſuam partem prout nunc Pata eſt, garirem & deffenderem.* Lego *Rata*. Vide alia notione mox in *Patuum*.

¶ PATUUM, Paſcuum, pratum, Gall. *Paſtis*. Charta an. 1144. inter Probat. novæ Hiſt. Occitan. tom. 2. col. 507. *Ego Bernardus Athonis Vicecomes Nemauſi dono & in perpetuum concedo ad Patuum popolo Nemauſenſi omnes garrigas.* Charta an. 1204. in min. Chartular. S. Victoris Maſſil. p. 66. *Concedimus vobis ad opus S. Sepulcri quoddam Patuum.* Charta Curiæ Arelat. MS. an. 1225. *Elegerunt … infraſcriptos qui … cognoſcere debeant quid Patuum, quid conſorcium, vel deveſum, quid privatum, quid publicum, quid ad communes uſus in Crani paſcuis pertineat.* Tabular. Eccl. Uzetienſis an. 1272. fol. 5. *Quartas, taſcas, cenſus, uſatica & abedimenta, paſcua, Patua, & res omnes alias, &c.* Occurrit in hoc Tabular. non ſemel. Charta an. 1339. ex Schedis Præſid. *de Mazaugues*: *Via qua procedit a Patuo de Sablono & protenditur uſque ad Rhodanum.* Teſtam. Anglici Cardin. an. 1388. apud Stephanot. tom. 10. Fragm. Hiſt. MSS. p. 334. *Et lego pro ipſa capellania fundanda omnes cenſus, … terras cultas & incultas, heremas & veſtitas, Patua, paſcua & obedimenta, &c.* Vide alia notione in *Pactum*.

¶ PATUS, Eodem ſignificatu, in Charta ann. 1154. inter Probat. tom. 2. novæ Hiſt. Occitan. col. 549. *Ego … Guillelmus de Toloſa provideat communi utilitati villæ S. Martini de Creſſo, … ea paſcua & Patus, quæ vel qui modo ſunt, & ab antiquo fuerunt, ut ea communiter habeant, &c.*

¶ PATUUM, Idem quod *Patulum*, Provincialibus vulgo *Pati*. Charta an. 1320. ex Tabular. Commendariæ Arelat. *Item cum in Patuis, plateis & locis publicis tam in civitate quam in territorio exiſtentibus.* Charta an. 1490. ex Schedis Præſ. *de Mazaugues*: *Acta fuerunt hæc … in Patuo fortalitii ipſius caſtri.* Stat. Maſſil. l. 3. c. 8. *Ordinamus ut Communis Maſſiliæ ſive aliquis nomine Communis non cogant nec poſſint cogere, aliquem Maſſilienſem ad vendendum aliquem honorem, vel domos ſive Patuum infra muros Maſſiliæ, vel extra.*

¶ PATUUM, Cloaca, fimetum, foſſa fimaria. Statuta Maſſil. lib. 1. c. 59. *Statuimus ut ſi aliqua perſona Patuum habet vel habebit infra Maſſiliam alicubi, ubi ſit vel fiet fimoratium, &c.* Ibidem lib. 5. c. 40. *Statuimus … ut illi probi viri, qui electi & ſtatuti ſunt ſuper claudendis Patuis & caſalibus civitatis inferioris, & ſuper carreriis Maſſiliæ ab omni immunditia purgandis, &c.* Ubi Commentar. Gallic. habet, *Cloaques, vulgairement Patis*.

¶ PATUUS, Paſcuum. Teſtamentum Guidonis Gueregiati an. 1177. tom. 9. Spicil. Acher. p. 152. *Dimitto adhuc uxori meæ pignoro & Patuos de caſtello de Armazanicis.*

¶ 1. PAVAGIUM, perperam pro *Pariagium*, in Charta Philippi Pulcri an. 1307. apud Meneſter. Hiſtor. Lugdun. p. 42. *Nos vel ſucceſſores noſtri, domum, fortalitium, vel caſtrum acquirere vel conſtruere, conſtrui noſtro nomine permittere quoquomodo & caſu, feodum, retrofeodum, ſocietatem vel Pavagium, ſeu alias quaſcumque res immobiles quovis nomine, &c.* Ubi leg. omnino *ſocietatem vel Pariagium*. Vide ſupra in voce *Par*.

2. PAVAGIUM, ex Gallico *Pavage*: tributum quod pro viarum pavimentis præſtatur: noſtris, *Droit de chauſſée*. In Monaſtico Anglic. tom. 1. p. 722. 767. 976. locos vide in *Peagium*: à *Pavire*, Lat. quod ἐδαφίζειν redditur in vett. Gloſſ.

PAVIAGIUM. Catalogus Epiſcoporum Leichefeldenſium in Anglia, in Waltero *de Lagton* ann. 1300. *Paviagium Leichefeldiæ, & alias quamplures libertates Eccleſiæ Lichefeldienſi a Rege Edwardo … concedi impetravit.*

¶ PAVILLONUS, Papilio, tentorium, Gall. *Pavillon*. Charta treugarum ex Archivis Ducis Sabaudiæ Taurini: *Hæc treuga facta eſt quoad dictum Amedeum de Sabaudia in acie intra ejus Pavaillonum ante villam & caſtrum de Chalamont die Martis 22. Julii anno 1380.* Vide *Pavellio*.

¶ PAVALLYO, Eadem notione. Charta an. 1332. tom. 2. Hiſt. Dalphin. p. 238. *In una parte ejuſdem ſigilli erat figura Majeſtatis regia ſedentis in Pavallyone liliis ſeminato cum aliis characteribus ſuis.* Vide *Pavilio*.

¶ PAVAMENTUM, Pavimentum, Gall. *Pavé*. Comput. an. 1261. ex Bibl. reg. *pro terra apportanda pro Pavamento, &c.*

¶ PA-

rationibus & pavillioniis quas pro ſolemnitate coronationis noſtræ in palatio noſtro, &c.

¶ PAVIMENTATIO, Actio pavimentandi. Charta Henrici IV. Reg. Angl. an. 1410. apud Rymer. tom. 8. p. 635. *Mandamus quod ... proficua earumdem conſuetudinem circa Pavimentationem & reparationem prædictas ponatis.* Vide *Pavare*.

¶ PAVIMENTATOR, Pavimentorum ſtructor, Gall. *Paveur*. Chron. Corn. *Zantfliet* apud Marten tom. 5. Ampliſſ. Collect. col. 363. *Jacobus Baddu Pavimentor calceatæ.*

PAVIO. Acta dedicationis Eccleſiæ S. Juliani de Lepida in Veronenſi diſtrictu an. 1186. apud Ughellum: *Deinde venerant ad Pavionem, ubi erant reliquiæ B. Mariæ V. & S. Juliani, & multorum aliorum Sanctorum, & portaverunt prædictas reliquias cum magna reverentia in prædictam Eccleſiam.* Idem ſorte quod *Pavo*, de qua voce mox. [vel potius quod]

¶ PAVIONUS, Papilio, tentorium, *Pavillon* Chronic. Parmenſe ad an. 1279. apud Murator. tom. 9. col. 791. *Et tota civitas, clerus & populus illuc* (Parmam) *iverunt. Et travachæ & Pavioni erant in platea Communis, ubi jacebant infirmi.* Vide *Pavilio*.

¶ PAVIRE, *id eſt, ferire, percutere*. Gloſſæ MSS. S. Andreæ Avenionis 13. ſæc. exaratum. V *Pauſea*.

PAVISARII, Milites *Pavaſiis*, ſcutis ita dictis, in præliis ac bellis inſtructi. Thomas Walſinghamus in Ed. III. *Venientem contra eum cum 7. millibus electis armatorum, aliiſque armatis Paviſariis, ac baliſtariis, in numero exceſſivo.* Computum Barthol *du Drac* Theſaur. Guer. an. 1350. fol. 52. *M. Savari de Vivone ſire de Tors Chev. banneret, pour luy, 5. Chev. Bacheliers, 36. Eſcuyers au prix, 10. Archiers a cheval, & un Paveſſier à pié &c. Paveſcheurs*, apud Froiſſartem 4. vol c. 13. Guillelmus *le Seur* in Hiſt. MS. Gaſtonis Comitis Fuxenſis c. 5. *En laquelle bataille il povoint bien eſtre environ 4000. hommes d'armes, & de 5. a 6000. arbaleſtriers & Pavoiſiers. Paveſari*, apud Joannem Villaneum, lib. 6. cap. 41.

¶ PAVESERII, PAVEXARII, Eadem notione. Ordin. Caroli Johannis Reg. Primogen. an. 1356. tom. 3. Ordinat. p. 102. *Obtuleramus nobis nomine Regis ... nos juvare ... de quatuor baliſteriis & Paveſeriis medium per medium equitibus. Paveſieas*, ibidem p. 109. ex Epiſt. ejuſdem anni. Chron. Tarviſin. apud Murator. tom. 19. col. 858. *In ratione librarum 18. pro ſingulo baliſterio, & librarum 12, pro ſingulo Pavexario in menſe.*

PAVESIATORES, in Charta an. 1383. apud Gueſnajum in Annalibus Maſſilienſibus p. 437. [Hinc emendandus Pittonus in Hiſtor. Aquenſi l. 3. pag. 200. ubi ex eadem Charta edidit *Paneſiateres*.] Vide Notas noſtras ad Villharduinum p. 284. 28; Sunt autem *Pavaſia*, Cananο *παβίτζια*, Cambro-Britannis *Pafais*, ſcuta grandiora, quibus tecti milites, hoſtes impetebant. Ejuſmodi ſunt parmæ, quæ deſcribuntur à W. Britone lib. 10. Philipp. p. 216.

Hunc præcedebat cum parma garcio, ſub qua
Nil ſibi formidans obſeſſos damnificabat
Aſſidue, poterat nec ab illis damnificari,
Aſſeribus latis dum parma protegit ipſum,
Quam nexu taurina tegit ſeptemplice pellis.

Pavaſiorum, ſeu ſcutorum ita dictorum meminit Chronicon Bertrandi Gueſclini:

D'eſcut & de Pavas, les a bien acordez.

Alibi:

Arbaleſtes, Pavas, & fors eſcus bandez.

Computum de Auxiliis pro liberatione Joan. Regis Fr. an. 1368 *Artillerie, comme canons, arbaleſtes, viretons, Pavois*, Petrus Gerardus lib. 7. de Vita Ezelini: *Mille fenti Pavani tutti con Paveſi, baleſtre & lancee.* Octavianus *de S. Gelais* in Viridario honoris:

Deſſus la mer fiſt aſſembler navires,
Pleins de barnois, d'arbaleſtes, de vires,
De gros canons, ſerpentines courtaux.
Pavois dorez, grans eſcaſſons diviees,
Lances, goargeas. & ſea gregois en buire.

Ejuſmodi *Paviſarios* nauticos, *παραρυμα* appellabant Græci, apud Pollucem & Suidam. Claudianus de Conſulatu Manlii:

Ac velut exertus leuandis navita tonſis
Præficitur lateri cuſtos.

¶ PAVISSIS, Scuti genus, *Pavois*. Charta Henrici IV. Reg. Angl. an. 1405. apud Rymer. tom. 8. p. 384. *Viginti & novem Paviſſes, cum armis ſancti Georgii depictos, & quindecim Paviſſes cum armis Oxoniæ & Deveroſſe depictos.* Vide *Paveſium*.

¶ PAVITUM, *ὑπαοίσμενον*, in Gloſſ. Lat. Græc.

¶ PAULA, pro *Palla*, linteum quo tegitur altare, Rituale vetus Sueſſion. apud Marten. Tract. de Rit. p. 381. *Deinde imponat duos pannos ſuper ſacroſanctum altare, ... in facie autem illa, quæ ad chorum reſpicit, duo manutergia tantummodo dependeant. Super adhuc omnia Paula addatur, ſuper quam divina celebreatur. Deinde duæ Paulæ plicatæ ad cornu altaris ponantur.* Vide *Palla* 2. & *Pallium* 2.

PAULATIVE, Paulatim, ſenſim. [Charta Philippi Pulcri Reg. Franc. an. 1304. tom. 1. Ordinat. p. 426. * *Statuentes nihilominus, quod ... reſiduum ad mercata circumvicina Paulative ad ſufficientem neceſſitatem villarum & locorum vicinorum, non totum inſimul una vice, defferri faciat & vendi.* Charta an. 1337. in Tabul. S. Victoris Maſſil. *Edificia Paulative & ſucceſſive reparentur*. Occurrit rurſum apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 1736] Sanutum lib. 3. part. 11. cap. 13. & Continuatorem Nangii non ſemel.

¶ PAULATIVUS, Qui fit paulatim. Engelbertus S. Mariæ victut. tract. 4. c. 16. apud Bern. Pezium tom. 1. Anecdot. col. 721. part. 1. *Ita eſt duplex mors; una quaſi naturalis quæ eſt Paulativa conſumtio humidi radicalis, donec illo conſumto etiam ſimul deficiat calor vitalis. Deperditio paulativa*, apud Goclen. in Lex. philoſ.

PAULEUM, PAULIUM. Vide *Pallium* 2.

¶ PAULIANI, PAULICIANI. Vide *Populicani*.

PAULINA POTIO. Ditmarus lib. 6. pag. 80. *Marchio Lutharius in Occidente infirmatus, & potione Paulina inebriatus, ex improviſo obiit.* Potio, ut videtur, venenata, qua poſtea extinctus Henricus VII. Imp data à Paulino Monacho ordinis Prædicatorum, quæ revera *Potio Paulina* dici potuit. Rythmi in Obitum Henrici VII.

In grandi ſtat triſtitia
Exercitus militia,
De Principis ruina,
Quam feritas damnabilis
Manuſque deteſtabilis
Coagulat Paulina,

Meminit Myrepſus ſect. 4. c. 1. antidoti *Paulina* appellatæ, quæ ad tuſſim confert.

¶ PAULLINÆ LITTERÆ dici videntur ex quibus excommunicatio pronuntiatur, forte quod verbis Apoſtoli Pauli, *Anathema, Maran Atha*, in iis uterentur. Synodus Valentina an. 1584. tom. 4. Concil. Hiſpan. p. 286. *Quia tamen aliquando ad perlegendas in pulpito diebus feſtis privatarum perſonarum literas, quales ſunt monitoria, & illæ quibus excommunicatio infertur & quæ dicuntur Paullinæ, non parum laboris inſumendum eſt; ſtatuimus, Synodo approbante, ut in poſterum ... pro Paullina una & aliis quæ minime breviores fuerint, ſolidum unum accipere poſſint.*

¶ PAUMELLYA, Hordei genus, vulgo *Paumelle*.

Index

Index MS.benef.eccl.& diœc. Conſtant fol. 15. *Rector habet annuatim in grangia decimarum quadraginta buſſellos de Paumellya nomine novalium*. Vide Palmola.

PAVO, PAVUS, PABO. Gloſſ. Iſidori: *Pabo, vehiculum unius rotæ*. Papias: *Pabo, genus vehiculi*. Idem: *Pavus, genus operimenti, vel vehiculi*. Alibi: *Pavo, genus operimenti*. In litera F. *Favo operimentum quoddam*. Vita S. Agili Abbatis c. 25. *Dum ergo corpus ejus ſepulturæ traderetur, quidam e fratribus validiſſima febre exæſtuans advenit, linteum, quod Pavonem tegebat, in fidem præremedio tetigit, &c.* Acta S. Marcelli PP. c. 5. n. 21. *Condivit corpora Sanctorum cum aromatibus, & linteaminibus, & impoſuit noctu in Pavone cum Eunuchis ſuis*. S. Ambr. in Actis S. Sebaſtiani c. 89. *Et levans eum, poſuit in Pavone ſuo*. [Marten. tom. 6. Ampliſſ. Collect. col. 976. ubi de S. Trophimene: *Ecce Petrum Epiſcopum cum ſuo Petro Archidiacono cæteriſque Presbyteris reperiunt propriis ulnis in tenuiſſimo Pabone ſanctam Martyram ſimul geſtantes*.]

PAVO, Ipſum operimentum, Palla. Diploma Lotharii Imp. apud Browerum lib. 8. Annal. Trevir. p. 504. 1. edit. 401. 2. ed. *Offertorium aureum gemmatum cum patina, fontem aureum cum gemmis, Pavonem auro & margaritis diſtinctum, caſulas 12.*

PAVO, Alia notione. Math. Weſtmonaſterienſis an. 1255. *Dedit inſuper Regina Franciæ Regi Angliæ unum Pavonem, videlicet lavacrum lapideum mirabile, quod ſimilitudinem pavonis in forma oſtendebat: & erat lapis pretioſus, qui perla dicitur, ex auro, & argento, & ſaphiris, ſicut verus pavo orbiculatus*. Eadem ferme habet Matth. Paris p. 606.

¶ PAVONARIUS, Cui pavonum cura demandata. Liutprandi Hiſt. apud Murator. to. 2. p. 441. *Dum Lanthbertus, defuncto anteceſſore ſuo, Mediolanenſis Archiepiſcopus ordinari debuiſſet, non parvam ab eo Rex Berengarius contra Sanctorum inſtituta Patrum accepit pecuniam, quantam cubicularii, quantam oſtiarii, quantam Pavonarii, ipſi etiam altilium cuſtodes accipere deberent*.

PAVONATILIS, Pannus in pavonum caudarum ſpeciem variegatus. Anaſtaſius in Vita Stephani VI. PP. p. 236. *Fecit in eadem prædicta Baſilica vela 4. in circuitu altaris majoris, quorum duo ſunt de ſerico pigacio, tertium Pavonatile, quartum de Alexandrino*. Paonacè & pannacè noſtri dicunt. *Velluiaux paonnez, eſcarlate paonace & paonaſſe*, in Comp. Stephani Fontani Argentarii Regis an. 1351. *Une robe d'un marbre paonaſſee fourree de menu vair de 4. garnemens*, in Inventario bonorum mobilium Ludovici Regis Franc. an. 1316. Vetus Poeta:

Auſſi bien ſou bureau comme ſou Paonace.

Itali Paonazzo Pavonazzo colorem appellat violaceum, quomodo *Pavonacium* & *Pavonatum* dixiſſe veteres auctor eſt Salmaſius.

PAVONATILIS dici etiam potuit veſtis, quod revera intextæ & effictæ eſſent in iis pavonum figuræ. Codex Caroſinus Epiſt. 15. *Storacinum pallium unum habentem pavones*. Willelmus Malmesbur. lib. 2. de Geſtis Angl. c. 11. *Pallium miſit verſicoloribus figuris pavonum, ut videtur, intextum*. Matth. Weſtmonaſter. an. 1026. *Pallium obtulit variis coloribus, & pavonum figuris contextum*. Vita Garnerii Præpoſiti S. Stephani Divion. *Nec non & pallium optimum pavonibus ordinatis intextum*. Sed his locis idem eſſe quod *Pavonatile* prorſus cenſuerim, ita ut nec reapſe pavonum figuras intextas fuiſſe panno exiſtimandum ſit. Vide Anaſtaſ. in Vitis PP. p. 211.

¶ PAVONATIUS, Violaceus. Ordinar. Rom. apud Marten. Tract. de Rit. p. 605. *Tunc Cardinales accedunt cum cappis Pavonatiis*. Anonymus in Annal. Mediolan. apud Murator. tom. 16. col. 809. *Opelanda una Pavonatii grane, &c.* Vide ſupra Pavonatilis.

¶ PAVONICI, CAPRIBARBI, GEISBART', Factioſi quidam, de quibus Meiſterlinus in Hiſt. Rer. Noriberg. apud Ludewig. tom. 8. Reliq. MSS. p. 122. *Pavonici prætorium occupantes, nitebantur Capribarbis tributa rurſus abolita imponere, ſed hi refutabant*. Harum nomenclaturarum rationem, aperit idem Meiſterl. ibid. p. 96. *Partes denique jam animo unitæ, ſpeciales tamen in ſectas diviſæ ſunt, quo facilius conventicula celebrarent. Una eorum ... erat circa theatrum ac prætorium deambulantium novaque perſcrutantium, Ocioſorum, qui ob inceſſus ſui compoſitionem, quam gradatim ac pene ex arte faciebant, cum quodam ſigno conſpirationis, vocantur Pavonici. Altera pars fœtida, hircum olens, nigram capram barbatam pro capitali ductore habent, de artificio ferri ferarumque fœtidum profecto monſtruoſum diſtortumque animal. Ad illam confluxit omnis fex & ut in ſentinam totius civitatis. Tertia vero pars, erant cupidi alienæ rei, dilapidatores propriarum, perditi, prodigi, lenones, adulteri, ganei, blaſphemi, luſores, percuſſores, invidi, ultimoque ſupplicio digniſſimi, qui exhauſtis deperditiſque bonis, non ſolum rebus, ſed & fama turpiter incedebant in foribus tabernarum, tumultum præſtolantes ... licet iis ſecundum accidentia nomen dare. Igitur Geisbart ſunt dicti, hi & alii ſearſim, &c.*

PAVORABILIS, Qui *pavorem* & metum infert. *Signa Pavorabilia & inſolita*, apud Adamum Bremenſem cap. 187.

PAUPADA. Tabularium Abbatiæ Conchenſis in Ruthenis ch. 97. *Et inter totas unum receptum, illi manſi de Scroni una Paupada de Canbe*, i. faſcia Cannabis, *poupee*, (vox noſtris hac notione uſurpata) quod complicatus *puparum* infantilium ſpeciem referat.

PAUPER. Cælius Aurelianus Siccenſis lib. 1. Chron. c. 1. *Sicut enim Themiſon ait, eſt natura carnibus Pauperum, & nervoſum, & duris cutibus & capillis obtectum*. Ubi *pauperum* dixit pro *carens*.

PAUPERTAS, Simili notione, defectus. Gregorius Turonenſis l. 5. c. 5. *O ſi te habuiſſet Maſſilia Sacerdotem, nunquam naves oleum aut reliquas ſpecies detuliſſent, niſi tantum chartam, quo majorem opportunitatem ſcribendi ad bonos infamandos haberet. Sed Paupertas chartæ finem imponit verboſitati*. Apud S. Columbanum Inſtruct. 12. *Fidei paupertas, &c.* pro defectu fidei. Rabanus Poem. 13.

Jam mihi conceſſit bonitas tua diſcere libros,
Sed me Paupertas ſuffocat ingenii.

Marbodus in Vita S. Roberti Abb. Calædei n. 1. *Neque enim timendum eſt ne Paupertas orationis divitias rerum exhauriat*. [Elmham. in Vita Henrici V. Reg. Angl. edit. Hearnii cap. 5. pag. 12. *Sereniſſimus princeps, ... nec in molem Titaniam indecenter elatus, nec in pigmeæ brevitatis Paupertatem dejectus, mediocri ſtatura decenter enitens*.]

PAUPERES CHRISTI, dicti primitus Cartuſienſes. Guigo Prior Cartuſiæ ſecundus in Epiſt. dedicatoria ad librum de Quadripertito exercitio cellæ: *Reverentiſſimo Domino & Patri in Chriſti viſceribus dilectiſſimo B. Priori Pauperum Chriſti, qui in Wittebam commanentes, Ordinem ſunt Cartuſienſem profeſſi, &c.* Ita Guigo Prior V. majoris Cartuſiæ in prologo ad Vitam S. Hugonis Epiſcopi Gratianopol. *Domino Patri cariſſimo ac reverendiſſimo Sedis Apoſtolicæ Pontifici Innocentio, Cartuſienſium Pauperum ſervus inutilis Guigo, perpetuam ſalutem*. Et Cartuſienſes Majorevi inter Epiſtolas Petri Cluniac. lib. 6. Epiſt. 23. *Petro ... Cluniacenſium Abbati, frater humilis Pauperum Majorevi Prior vocatus, cum eiſdem Pauperibus, æternam à Domino ſalutem*. Vide tom. 3. Analect. Mabillonii p. 483.

☞ Eodem nomine deſignantur Benedictini, in Charta an. 1147 apud Ludewig. tom. 1. Reliq. MSS. p. 2. *Salutati*

Digitized by Google

ſari igitur deſiderio idem Comes ſalubriter flagrans, & commoditati Pauperum Chriſti in poſterum ſolerter conſulere volens, pro eo quòd ſitus loci in Ludesburc fratribus minus erat opportunus, eandem cellam in locum utiliorem, uberiorem & commodiorem, quam modo Cellam B. Mariæ nuncupamus, ... utiliter tranſpoſuit.

Pauperes de Lugduno, Hæretici, qui vulgo *Valdenſes*: de quorum hæreſi ac nomenclatura ſic Reinerus contra Valdenſes c. 5. *Secta Pauperum de Lugduno, qui etiam Leoniſtæ dicuntur, tali modo orta eſt. Cum cives majores pariter eſſent in Lugduno, contigit quendam mori ſubito coram eis. Unde quidam inter eos tantum fuit territus, quod ſtatim magnum theſaurum pauperibus erogavit: & ex hoc maxima multitudo pauperum ad eum confluxit, quos ipſe docuit habere voluntariam paupertatem, & eſſe imitatores Chriſti & Apoſtolorum. Cum autem eſſet aliquantum literatus, novi Teſtamenti textum docuit eos vulgariter: pro qua temeritate cum fuiſſet reprehenſus, contempſit, & cœpit inſiſtere doctrinæ ſuæ, dicens diſcipulis ſuis, quod Clerus, quando malæ vitæ eſſet, invideret ſanctæ vitæ ipſorum, & doctrinæ. Cum autem Papa excommunicationis ſententiam tuliſſet in eos, pertinaciter contempſerunt: & ſic uſq; hodie in omnibus terminis illis proficit doctrina ipſorum & rancor*. De his conſulendi præterea Conradus Uſperg. an. 1212. Conradus Marpurgenſis de S. Elizabeth pag. 284. Concilium Tarraconenſe an. 1242. ſub finem, Jacobus Gretzerus in Prolegomenis ad ſcriptores contra Valdenſes cap. 2. [denique Martenius noſter qui ad calcem tom. 5. Anecdot. multa congeſſit quæ ad illos hæreticos ſpectant.] Vide *Valdenſes*, *Albigenſes*, *Boni homines*, &c. Iidem dicti etiam

¶ Pauperes Lombardi, *Ultramontani*, in Summa Reinerii apud Marten. tom. 5. Anecd. col. 1775. *Nunc dicendum eſt de hæreſi Leoniſtarum ſeu Pauperum de Lugduno. Dividitur autem hæreſis in duas partes. Prima pars vocatur Pauperes Ultramontani; ſecunda vero Pauperes Lombardi. Et iſti deſcenderunt ab illis. Primi, ſcilicet Pauperes Ultramontani*.

Pauperes Minores, Vide Minores 2.

PAUPERARE, Pauperem facere, Gall. *Appauvrir*. Vox veteribus nota apud Nonium. Gloſſæ antiquæ MSS. *Pauperantur, pauperes efficiuntur*. [S. Paulinus in Epiſt. 12. *Ergo nunc iſtic Pauperemur, ut tunc ibi locupletemur*. Charta fundationis S. Silvani tom. 2. Gall. Chriſt. inter Inſtr. col. 489. *A remuneratore Chriſto procul dubio mercedem recepturus eſt, pro quibus ſe in terra Pauperaverit.*] Chromatius Aquileienſis Epiſc. Homil. 2. *Talium ergo pauperum Dominus docet eſſe regnum cœlorum, qui ſe cauſa religionis ac fidei ſeculo Pauperaverunt, ut locupletum S. Spiritum poſſiderent*. Utitur etiam Petrus Bleſenſ. ſermone 6.

Depauperare, Privare. Alanus de Inſulis in Anticlaudiano lib. 4. de Luna:

> *Quomodo junctus ei Phœbus Depauperat illam*
> *Luce*, &c.

Idem in Planctu Naturæ:

> *Quo Phœbus noctem propriis Depauperat horis*.

Ibidem: *Sororem etiam quam ſui ſplendoris Depauperaverat ornamentis ... jubet occurrere*, Adde p. 301. & in lib. 4. Anticlaudiani c. 6. lib. 6. c. 2. lib. 7. c. 5. [*Pauperare*, eadem notione, uſurpat Horat. l. 2. Sat. 5.

> *Eripiet quivis oculos citius mihi, quam te*
> *Contemtum caſſa nuce Pauperet*.]

Paupertare, Idem quod *Pauperare*. Concilium Ticinenſe ſub Benedicto VIII in Præfat. *Ei bi maxime qui videntur eſſe rectores, modis omnibus quibus poſſunt, conculcant & Paupertant*. [S. Bernardus Epiſt. 442. *Ibi ſuperbi humiliantur, ibi Paupertantur divites*, &c.] Vide Savaronem ad Sidonii l. 2. Epiſt. 2.

¶ Pauperescere, *Pauperari*. Eliæ Epiſc. Jeroſol. Epiſt. encyclica apud Mabillon. tom 3. Analect. p. 434. *Qui ipſe* (Chriſtus) *dives exiſtens, pauper factus eſt pro nobis, ut nos divites exiſtentes in peccatis Pauperеſcamur ſpiritu*.

PAUPERIA, Pauperies, πενία, in Gloſſ. Græc. Lat. [Deeſt vox *Pauperia* in Cod. Sangerm.]

PAUPERINUS, pro *Paupertinus*, de qua voce Varro lib. 1. de Vita populi Romani apud Nonium. Jonas Aurelian. lib. 2. de Cultu imag. *Contra ſanctam Eccleſiam magno cum ſupercilio & pompa armorum bellaturus, Pauperina ejus arma contemnens, procedat*. Utitur etiam Cumeanus Abbas lib. de Menſura pœnitentiar. cap. 6.

PAUPERTAS, *Adoleſcentia, ſive juventus*, in Gloſſis MSS. ad Concilium Carthag. c. 16. [Sed legendum eſt *Pubertas*.]

Paupertas, πτωχεῖον, Domus ubi pauperes aluntur, in Charta Sohieri Caſtellani Deſpauhenſis an. 1080. apud Joan. Carpentarium in Hiſtor. Camerac. 4. part. p. 11.

Paupertatem Probare tenetur, in Conſuetudine Pontivenſi, qui prædia ſua alienare vult. *Neceſſité jurée*, id eſt, *neceſſitas* vel *paupertas jurata*, ſeu virorum legalium ſacramento firmata. Lex Vervinenſis an. 1233. art. 8. *Et ſciendum quod nullus hominum hujus libertatis terram ſuam niſi Paupertate coactus, & etiam conſideratione Villici & Scabinorum vendere poterit*. Charta Hugonis Caſtellani Gandenſis an. 1238. *Præfati Gerardus & Perona fidem & juramentum præſtiterunt corporale, quod paupertate compulſi dictam werpitionem faciebant; quam Paupertatem bene & per legem ſub meorum hominum teſtimonio probaverunt*. Alia an. 1252. in Tabular. Epiſcopat. Ambian. fol. 93. *Noveritis, quod ego probata Paupertate ſeu neceſſitate mea ſufficienter in Curia Pinchonienſi, & legitime per judicium hominum ipſius Curiæ vendidi*, &c. Alia an. 1302. fol. 125. *Je Gilles de Canapes chevalier, ſire de Chelle meſme ville, fais ſçavoir ... que je par grant neceſſité jurée & prouvée ſouffiſament, & pour plus grant marché eſchivier, ay vendu*, &c. Similis Charta alia Gallica habetur in Prob. Hiſt. Bethuneæ. p. 162. Lex Saxonum tit. 54. §. 2. *Nulli liceat traditionem hæreditatis ſuæ facere, præter ad Eccleſiam, vel Regi: nec hæredem ſuum exhæredem faciat, niſi forte famis neceſſitate coactus, ut ab illo qui acceperit ſuſtentetur*. Leges Burgorum Scoticorum c. 125. §. 5. *Omnia iſta quæ ad jus hæreditarium pertinere dignoſcuntur, vendi poſſunt in legitima ſua poteſtate, niſi dominus eorundem Paupertate & neceſſitate compulſus fuerit, & hoc teſtificetur per 12. legales homines*. Subditur c. 127. §. 5. *Videlicet per 4. manentes ex una parte, & 4. ex alia parte, & 4. ex oppoſito domus ſeu manſionis: aliter enim venditio nulla eſt*. Adde c. 13. §. 2. & Leges Luitprandi Regis Longob. tit. 117. § 1. Aſſiſiæ Hieroſol. MSS. c. 187. *Hom ou feme qui à fié ne peut vendre partie de ſon fié, mais tout ſon fié peut l'on bien vendre par ladite aſſiſe. Et l'aſſiſe de la vente des fies eſt tel, que l'on peut, & doit fie vendre pour detbe conue, ou provee en court, ſe celui de qui eſt le fie ne n'a autre choſe que ce que il puiſſe la detbe paier que de la vente deu fie*, &c. [Butillerius lib. 2. c. 7. *Par couſtume locale l'homme ne peut vendre ſon patrimoine, & heritage qui de par pere & de par mere luy eſt echeu, ſinon par le gré & conſentement de ſon hoir, ou par Pauvreté, au cas que verité ſeroit. Et ſelon l'uſage d'aucuns lieux, en fief conviendroit que de ce il jurat en tierce main, & que ce fut pour employer en ſuffiſans heritages*, &c. Fori Navarræ rubr. 20. art. 2. 3. tit 20. *Alienation univerſala de bens avitins de tout le feuds & proprietats, ne ſera valable, en deguna ſorta, ſi no es per grandes neceſſitatz, & ab conneixença & permiſſion de juſticia; lo qualle conneixença le*

Digitized by Google

lo parra far ſommairemene pardevant les gens de laChancelleria, per le regoard des nobles, & per les autres pardevant les baillis ou autres magiſtrats, & juges ordinaires deux loes, ou leſdits bęes feront aſſis.] Vide Joao.Stiernhookum lib.2.de Jure Sueonum vetuſto c.5. p. 245. ubi idem obſervatum apud Suecos tradit: Speculum Saxonicum lib.1.art.34.§.1. art. 52. §.3. [& Gloſſ. Jur. Gall. v.*Pauvreté juree*.] Hinc *propria*, ſeu *proprietates* alienari non potuiſſe, nec dari vel diſtrahi, niſi proximis affinibus, ex cauſa paupertatis, evincit præterea Charta ex Tabulario Vindocinenſi, quam deſcripſit Gallandus lib de Franco-alodio p.21. 22. Utinam hæc hodie adhuc obtineret Juriſprudentia; non enim tam facile viri nobiles ſua prædia oppignerarent, ac diſtrahere judicis decreto cogerentur, & ſamiliarum illuſtrium bona ſarta tecta permanereot, & ad poſteros, ut olim, dum ea lex vigebat, tranſirent.

PAUPERTAS, Pauperis qualiſcumque facultas, [parva & modica poſſeſſio.] Tabularium Eccleſiæ Gratianopolitanæ ſol.13. *Vovimus circa domum noſtram conſtruere ad divinum honorem Eccleſiam, & juxta vires Paupertatis noſtræ ditare.* Charta Witlafii Regis Merciorum, apud Ingulſum p.856. *Offero & ego magno altari prædicti Monaſterii de Paupertate mea calicem aureum, crucem aureum, &c.* Stephanus Epiſcopus Rhedonenſis in Vita S.Guillelmi Firmati num.17. *De mea, inquit, Paupertate quod potui Sanctitati veſtræ detuli munuſculum.* Vita S. Materniani Epiſcopi Remenſis n.11. *Filioſque ejus duos in gravi cuſtodia recluſerat, eo quod ſegetes Paupertatis ſuæ ab illius potentis; famulis vel animalibus defendere auderent.* Adde S Anſelmum lib.4. Epiſt.86.

PAUPERTATICULA, PAUPERTICOLA. Formulæ Andegavenſes: *Proinde cido tibi de rem Paupertatis meæ tam pro ſponſalitia, quam pro largitate tua, &c.* Ibidem form.38. *Ut tibi aliquid de re Paupericola mea concidere debirent.* Charta ann.778. apud Perardum p.11. *Ut aliquid de Paupertaticula noſtra ad ipſum locum, vel ſuis cuſtodibus concedere valeamus, &c* [Charta Caroli Imper.in Tabul.Major.Mon. *Timentes ne iniquius eis accideret ſuper Paupertaticulam quam ad præſens in ſuo habebant dominio, &c.*] Atque forte ſic legendum in Tabulario Brivatenſi ch.305. *Inconvulſa cuſtodiatis ea quæ de Paupertacula noſtra non ſecundum velle, ſed ſecundum poſſe reſtaurare cœpimus.* [Et in Itiner. Ratherii tom.2. Spicil.Acher.p.269. *Cum de mea Paupertacula non ſim vobis adeo inhumanus, ut militari beneficio habeam.*] Hiſtoria Tranſl.S.Gorgonii Mart.n.9. *Proclamare cœpit, ne eis ſuam Paupertatiunculam tolleret.*

PAUPERTATULA. S.Hieron. in Epitaphium Marcellæ extremo: *Et te Paupertatula ſuæ, imo per te pauperes reliquit heredes.* [Epiſt.Jarentonis Abbat. S. Benigni Divion.tom 5. Annal. Bened. p.437. *S. Benigni domus ſugam filiorum eccleſiæ in Chriſti gratia benigne ſuſcipiet, & Paupertatulam noſtram voluntati veſtræ non dicam dare, ſed quaſi vobis reddere vel miniſtrare ſumus parati.*]

¶ PAUPERUS, pro *Pauper*, in Præcepto Dagoberti Reg.Franc.an.638.tom.1. Annal. Bened. in Append. p. 685. *Pauperis inibi conſiſtentibus, pro regni ſtabilitate, vel remedium animæ noſtræ abſque ullius in poſtmodum refragatione, temporibus debeas proſecere.*

¶ PAUPULARE, Pavonum clamor, ab *ululare*, & *pau*, quod eſt ſtrepitus quem clamando edunt pavones. Vide *Baulare*.

PAUSA, Requies, ceſſatio alicujus rei, mora, noſtris *Pauſe*, vox veteri Latio cognita, Lucilio, Claudio in Annalibus, Lucretio, Plauto, & à ſequiori revocata. Odo Cluniac.lib 2.de Vita S.Geraldi c. 21. *Nec illam Pauſam placebat prolongari.* Vide Henricum Stephanum de Latinitate falſo ſuſpecta pag. 4. & ſeq. [Guido in Vit.Pontif.Rom.de Mirac.S.Petri, apud Murator. to. 3.p.668.

Mira ſed ejuſdem patris deceſſio noſtris
Explanata modis, licuit nec carpere Pauſam.

Poſe Poetis noſtratibus. Le Roman *de Vacce* MS.

Ne paut paſſer iſnelle toute,
Grant Poſe miſtr eut à li eſſir.]

PAUSA, deinde dicta ea requies quæ ſomno carpitur, Meſſianus Presbyter in Vita S.Cæſarii Arelaten. *Inter Pauſas ſomni, quas jam ætas non ſolum exigebat, ſed etiam pro infirmitate aliquoties premebat, &c.* Hinc *Repoſer* noſtris, pro *dormire*, quomodo *Repauſare* dixit Ailredus Rievallenſis in Vita Edwardi Confeſſoris, de 7. Dormientibus: *Iis quippe 7. annis ... in ſiniſtro latere Repauſabunt.* Et Helinandus in Chron.p.77. *Quem reſuſcitatum juſſit veſtiri & Repauſari.*

PAUSA, pro tumulo ac ſepulchro uſurpari cœpit, quod mors *Pauſa* ſit vitæ malorum. Vetus inſcriptio, 690. 5.

Jam datus eſt finis vitæ, jam Pauſa malorum
Vobis quas habet hoc gnatam matremq; ſepulchrum.

Vita S.Winoci Abbatis c.18. *Tandem viſere locum venit, quo Pauſam membrorum S. Winocus elegit.*

¶ PAUSA, *Excluſa*, vel jus valvulam *excluſæ* demittendi. Tabul. Caſaurienſe: *Donavit medietatem de uno molino in fluvio de Orſente cum leva & Pauſa ſua, cum forma & fertura, cum introitu & exitu ſuo.* Addit. ad Chron.Caſaur.ex Charta ann.1047.apud Murator.tom. 2.part.2.col.998. *Ipſa ſuprascripta res ... cum vinea & pomis, & arboribus, & cum molinis, & formis, & Pauſis, &c.* Vide *Paxera*.

¶ PAUSA, f. Limes, terminus, Gall. *Borne*. Charta Wifredi Comit. Ceritaniæ in Marca Hiſpan. col. 964. *De meridie adicimus ei terminum in ipſa gleva & vadit per ipſam ſerram quæ vadit per Bacieros, & ſic provenit ad Pauſam Guillelmi.*

PAUSARE, Ceſſare ab aliqua re. Gloſſæ: *Pauſat*, ἀναπαύει. Lex Bajwar.tit.6.c.2.§.4. *Pauſet die dominico uſque in ſecundam feriam.* [Vita Ven.Idæ tom.2. Aprilis pag. 163. *Intromitti ſe, Pauſandi ſimul & hoſpitandi gratia ... exoravit.*] *Pauſare*, dormire, *repoſer*. Aldhelmus de Laudibus virginitatis c.12.de S.Ambroſio: *Infantulus cum in cunis ſupinus quieſceret, ex improviſo examen apum ora labraque ſine periculo Pauſantis complevit.* Vita S. Tillonis Monachi num. 22. *Cum quadam nocte omnes Pauſare cœpiſſent fratres.* [Guidonis Diſcipl.Farf. c.30. *Poſt ſextum eant in dormitorium ad Pauſandum, & dum pulſatum fuerit ſignum ſurgant & provideant in neceſſitatibus ſuis.*] Saxo Grammaticus l. 1. *Nec ſiat Pauſare noctu mergus alte garrulus.*

PAUSARE & PAUSANTES dicuntur mortui, qui ab ab hac vita temporanea ad cæleſtem evocati, à laboribus ſæculi demum quieſcunt. Concilium Aurelian.c.6. & Capitula Theodori Cantuar.c.55. *Quando recitantur Pauſantium nomina.* Caſſianus Collat.2.c.5. *Memoria & oblatione Pauſantium judicaretur indignus.* Ita *Pauſantes* habent Commodianus Inſtr.42. Petrus Bleſenſ.ſerm. 29. & S.Bernardus ſerm.18.in Cant. *Pauſare*, in tumulo quieſcere. Vetus Inſcriptio 1050.9. *M.M. Aureliæ Pum. Vitaliæ matri piiſſimæ, quæ vixit annis 20. Juliana conjugi ſanctiſſimæ, quæ vixit annis 20. & dominæ ſororis vixit annis 2. Aurelius Euſebius contra votum fidel. Pauſam.* Traditiones Fuldenſes lib. 2. cap. 239. *Monaſterium S. Salvatoris, in quo egregius martyr Chriſti Boniſacius ſacro Pauſat corpore.* In Miſſali Gotthico pag. 332. habetur *Oratio pro ſpiritibus Pauſantium*. Sanctorum ſcilicet Confeſſorum aliorumque omnium defunctorum. Vide Mabillon. Liturg. Gall. pag.12. & 446.] Hinc

PAUSATORIUM, Sepulchrum, cœmeterium. Papias: *Kimeterium, Pauſatorium, vel dormitorium.* Vi-

ta

ta S.Deicoli Abbatis Lutrenſis num.3. *Concremàre tanti patris Pauſatorium ſtudentes*. Theodericus Mon. in Hiſt.Invent.S.Celſi Epiſc.Trevir.n. 16. *Cum diu noctuque Fratres ... in Pauſatorio juſtorum...divinum frequentarent officium*. Diedericus Monachus de Illatione S. Benedicti c.7. *Ut quantocius loco renovato clementiſſimus habitator Pauſatorium quod ſibi delegit ... libens reviſere dignaretur*.

Pausatorium, Cœnaculum. Charta an. 1153. apud Ughellum in Epiſc. Patavin. ſic clauditur: *Actum in Epiſcopali domo in Pauſatorio vel cœnaculo dom. Epiſcopi*.

¶ Pausatio, Requies, mora. S. Bernardus de Conſider. lib. 1. *Vix relinquitur neceſſitati naturæ, quod corpuſculi Pauſationi ſufficiat*. De Obitu Angeluciæ apud Marten. tom. 3. Anecd. col. 1706. *Poſtea puſillum quievit. Poſt hanc Pauſationem clamavit & dixit, &c.* Vide *Inciſio*.

Pausatio, Mors, obitus, *dormitio*. Kalendarium Romanum vetus apud Allatium de Hebdom. & Dominic. Græc. p. 1491. *XVIII. Kal. Sept. ſolemnia de Pauſatione ſanctæ Mariæ*.

Repausare. Hiſtoria Wambæ Regis Gothor. *Ubi duobus diebus exercitu Repauſato, &c.*

Pausarii, qui dicuntur Latinis, vide Salmaſium ad Hiſt. Aug. p. 166.

Pausare, pro Ponere, deponere. Lex Alemann. tit. 45. *Pauſant arma ſua ipſum*. Gall. *Poſent les armes jus, bas*.

Pausanæ, Induciæ, cum bellum *pauſat*, ceſſat. Luitprandus in Legat. *Pauſanas exigis, quas nec te exigere, neque nos concedere ratio ipſa compellit*

Pausatim, per *pauſas*, ταχτῶς, *pauſemeat*. Statuta Synodalia Nicolai Epiſc. Andegavenſ an. 1272. *Pauſatim faciant cum campano pulſari*. *Pauſate*, dixit eadem notione Arnobius lib. 5. adverſus Gentes.

Pausidium, Requies. Lambertus Ardenſis p. 79. *Albellus cum tilia juxta crucem ad peregrinorum & quorumdam viatorum ibi plantata eſt requiem & Pauſidiū*.

Pausium, Locus ubi *pauſatur*. In ſigilli Hugonis Ducis Burgundiæ & Albonii Comitis Chartæ an. 1189. appenſi averſa parte exſtat Caſtellum tribus inſtructum turribus, quas inter exarati leguntur hi characteres,

Paucium Viantis, in circulo vero, *Sigillum Hugonis Comitis Albonii*. Exſtat apud Perardum in Chartis Burgundicis p. 262.

PAUSEA. Joan. de Janua: *Pavia, à pauco, vel pauſia quoddam genus olivæ, quam corrupte ruſtici Pauſeam vocant, viridi oleo & ſuavi: ſic dicta quod paviatur, i. tundatur*. [Vide Servium in lib. 2. Georgic. & infra *Puſia*.]

¶ PAUSICARE, *Machina rotæ inſtar collo molentium ſervorum inſerta, ne polentam, hoc eſt, hordei farinam inter molendum eſitarent, neve manus ad os applicarent*. Laur. in Amalth.

¶ PAVUS. Vide *Pavo*.

¶ PAVYS, à Gall. *Pavois*, Scutum. Charta Henrici V. Reg. Angl. an. 1418. apud Rymer. tom. 9. p. 543. *Quos pro factura treſcentorum Pavys groſſorum pro gunnis*. Vide *Paveſium*.

PAX, Venia, dimiſſio, & abſolutio delictorum quæ fit à Sacerdote, reconciliatio, communio, ſeu potius admiſſio pœnitentis in communionem Eccleſiæ: quæ *Pax Eccleſiæ* dicitur in Concilio Taurin c. 6. Aurelianenſi III. can. 16. Aurelian. IV. c. 13. 26. S. Cyprianus Ep. 11. *Cum ante actam pœnitentiam, ante exomologeſim graviſſimi atque extremi delicti factam, ante manum ab Epiſcopo & Clero in pœnitentiam impoſitam, afferre lapſis Pacem, & Euchariſtiam dare, id eſt, ſanctum Domini profanare, audeant*. Epiſt. 23. *Mandat Pacem dari, & peccata, dimitti*. Epiſt. 52. *Ut lapſis, infirmis, & in exitu conſtitutis Pax*

daretur. Et lib. de Lapſis: *Ante expiata delicta, ante exomologeſim factam criminis, ante purgatam conſcientiam ſacrificio & manu Sacerdotis, ante offenſam placatam indignantis Domini & minantis, Pacem putant eſſe quam quidem verbis fallacibus venditant*. Atque hac notione uſurpat paſſim idem Cyprianus, quomodo etiam accipitur in Concil. Eliberit. can. 61. & in Conſult. Zachæi lib. 2 c. 18.

Pacem à Martyribus & Confeſſoribus, libellis ab eis acceptis, expetere, impetrare, habet non ſemel idem Cyprian. Ep. 14 15. &c. ut & Tertull. ad Martyr: *Pax veſtra bellum eſt illi: quam pacem quidam in Eccleſia non habentes, à Martyribus in carcere exorare conſueverunt*. Quæ quidem *pax*, inquit Pamelius, non aliud videtur fuiſſe quam relaxatio ſatisfactionis per Epiſcopum pœnitentibus impoſitæ, atque ad Eccleſiæ communionem ante expletum præſcriptæ pœnitentiæ tempus admiſſio. Eorum autem libellorum formulam tradit idem Cyprian. Ep. 22. *Cum Benedictus Martyr Paulus adhuc in corpore eſſet, vocavit me, & dixit mihi, Luciane, coram Chriſto tibi dico, ut ſi quis poſt arcerſitionem meam abs te Pacem petierit, des in nomine meo*.

Pax Vobis, Prima vox Domini ad diſcipulos, quando eis poſt Reſurrectionem apparuit. Eſt autem formula ſalutationis ad populum in Miſſis, qua Epiſcopi utuntur, ut auctor eſt Alcuinus lib. de Divin. offic. *Quid ſignificent veſtimenta*. Beletus de Divin offic. c. 36. ait orationem qua Sacerdos populus ſalutat, *Dominus vobiſcū*, ſumptam ex veteri Teſtamento, ex libro Ruth, pertinere ad minores Sacerdotes: aliam vero *Pax vobis*, ſumptam ex Evangelio, ſolum ſpectare ad Epiſcopos, & qui iis ſuperiores: *Quo*, inquit, *ſane illud expreſſe innuitur, quod novum Teſtamentum dignius ſit veteri*. Ordo Rom. *Poſtea ſalutans populum Pontifex, dicit, Pax vobiſcum, ſive Pax vobis; Sacerdos autem, Dominus vobiſcum, &c.* Ad calcem Chronici Reicherſpergenſis addita ſunt quædam à Chriſt. Gewoldo Diplomata Pontificum Roman. atque in iis unum Leonis VII. PP. ubi hæc habentur: *Conſultum eſt etiam, utrum Epiſcopi Pax vobis, an Dominus vobiſcum pronunciare debeant. Sed non aliter per omnem provinciam tenendum eſt, quam in ſancta Rom. Eccleſia. In Dominicis enim diebus & præcipuis feſtivitatibus, atque Sanctorum natalitiis, Gloria in excelſis Deo, & Pax vobis pronunciamus. In diebus vero Quadrageſimæ, & in 4 Temporibus, ſive in vigiliis Sanctorum, & in reliquis jejuniorum diebus, Dominus vobiſcum tantum dicimus*. Vide Lambertum in Vita S. Heriberti Archiep. Colon. n. 8. Durandum lib. 4. c. 14. n. 7. [Goarum ad Euchológ. p. 145.] & Menardum ad lib. Sacramentorum Gregorii M. p. 66.

Pax Domini, Idem quod *Pax vobis*. Joan. Abrincenſis Epiſcop. de Offic. Eccleſ. *Quod ſolus Epiſcopus ſalutando populum, Pax Domini dicit, oſtendit eum eſſe vicarium Chriſti, qui reſurgens à mortuis, pacem Apoſtolis nunciavit*.

Pacem Dare, Oſculari: oſculum enim, pacis eſt ſymbolum & concordiæ. Diurnus Romanus c. 2. tit. 8. de Summo Pontifice: *Deinde aſcendit ad ſedem & dat Pacem omnibus Sacerdotibus*. Vita S. Sifredi Epiſc. Carpentoratenſis apud Vinc. Baralem: *Cumque ex more Pacem omnibus daret, cæcum oſculatur, &c.* Hiſtoria de exilio S. Martini PP. p. 101. *Et ſurgens ... dicit ad unum concurrentium ſibi dilectum, qui erat ibi: Veni, domine frater, & da mihi Pacem ..., non valens ergo, & aiebat, exhibere ſeipſum, vocante eum beato ad oſculum, irrugiit frater ut Leo*. Anaſtaſius in Stephano IV. PP. *Et ibidem ſimiliter in ſella Pontificali ſedens, tribuenſque denuo, ut mos eſt, Pacem, aſcendit rurſum, & menſam, ut aſſolent Pontifices, tenuit*. Concilium Duziacenſe I. part. 2. cap. 33. *Tunc domnus Rex Pacem illi dedit, &*

ego (Hincmarus) *poſt illum*. Vetus Expoſitio Miſſæ: *Deinde dat Pacem altari, vel patenæ*. [*Pacem facere*, in Addit. 3. ad Capitul. c. 35. *Oblationem quoque & Pacem in eccleſia facere jugiter admoneatur populus Chriſtianus: quia ipſa oblatio ſibi & ſuis magnum eſt remedium animarum, & in ipſa Pace vera unanimitas & concordia demonſtratur.*] *Pacem offerre*, in Regula SS. Patrum c. 8. *Exhibere Pacem peregrino advenienti*, in Regula Patrum ad Monachos c. 3. *Sociari hoſpiti advenienti in Pace*, eidem *Pacis oſculum offerre*, in Regula S. Benedicti c. 53. Vide *Oſculum pacis*.

¶ Pax, Inſtrumentum, quod inter Miſſarum ſolemnia populo oſculandum præbetur. Miſſale Mozarabum: *Et ſtatim det* (Sacerdos) *Pacem diacono vel puero, & puer populo*. Concil. Hiſpal. ann. 1512. inter Hiſpan. tom. 4. p. 9. *Item ad evitanda inconvenientia & tollendum impedimentum quod cauſatur divino officio ... mandamus ut Pax non vadat per eccleſiam, ſed ponatur in loco, in quo commode illi qui devotione fuerint moti, illam capere valeant*. Ibidem p. 26. ex Conſtitut. Card. *de Mendoza*: *Item quia reperimus quod fere in omnibus eccleſiis ... ſolet porrigi Pax cum Patenis conſecratis (quod cedit in dedecus & vilipendium dictarum patenarum) ... propterea mandamus ut in omnibus eccleſiis fiant Paces argenteæ vel ligneæ tam pro viris quam pro mulieribus*.

¶ Pax Bandita, Publicata, denuntiata, in Chron. Tarviſ. apud Murator. tom. 19. col. 876. Vide in *Bannum* 1.

Pax Dei et Eccleſiæ. Vide *Treva Dei*.

Pax Eccleſiæ, Immunitas, privilegia quibus illa munitur, quæ quis infrinxit, reus fit fractæ pacis Eccleſiæ. Concilium Berghamſtedenſe anno 697. c. 2. *Pacis Eccleſiæ (quod Mundburgum vocant) 50. ſolidorum eſto compenſatio*. Ita pax Eccleſiæ accipitur in Capitul. Bajwarior. an. 788. c. 2. in Capitulari an. 801. c. 2. in Capitul. an. 808. cap. 2. in Capitul. 1. an. 810. cap. 18. in Capitul. 2. an. 813. cap. 2. in Lege Longobard. lib. 1. tit. 14. cap. 15. &c.

Pax Eccleſiæ, de reis qui ad Eccleſias, veluti ad aſylum confugiunt: tum enim *pacem Eccleſiæ* habere dicuntur. Capitularia Caroli M. lib. 5. c. 90. & Concilium Moguntiae. c. 39. *Reum confugientem ad Eccleſiam ... rectores Eccleſiarum Pacem, & vitam ac membra ejus obtinere ſtudeant*. Lemma capitis eſt, *Ut Eccleſiæ Pacem habeant*. Capitulat. ejuſdem Caroli de Partibus Saxoniæ c. 1. *Si quis confugium fecerit in Eccleſiam, nullus eum de Eccleſia per violentiam expellere præſumat, ſed Pacem habeat uſque dum ad placitum præſentetur, & propter honorem Dei, Sanctorumque Eccleſiæ ipſius reverentiam concedatur ei vita & omnia membra*. Vide Capitulare Bajwarior. an. 788. c. 2. Fleta lib. 1. c. 29. §. 1. *Conſtitutum eſt enim quod Eccleſia Anglicana ſua habeat jura, libertateſque ſuas illæſas. Item quod Pax Eccleſiæ & terræ inviolabiliter obſervetur, ita quod communis juſtitia ſingulis pariter exhibeatur*. Apud Rogerium Hovedenum p. 777. Philippus Bellovacenſis Epiſcopus, qui in turri Rotomagenſi ſervabatur captivus, evocatus in hoſpitium Alienoris Reginæ Angliæ, dum tranſiret per atrium cujuſdam Eccleſiæ, arrepto ejuſdem Eccleſiæ annulo, exclamavit dicens, *Peto Pacem Dei & Eccleſiæ*. Lege quippe Edwardi c. 6. *Quicunque reus vel noxius ad Eccleſiam cauſa præſidii confugerit, ex quo atrium Eccleſia tenuerit, à nemine inſequente nullatenus apprehendatur*. De hac pace Eccleſiæ intelligenda etiam Charta Adelſtani Regis Anglor. in Monaſtico Anglicano tom. 1. p. 173. *Sciatis quod ego confirmo Eccleſiæ & Capitulo Ripon. Pacem ſuam, & omnes libertates & conſuetudines ſuas*. Adde p. 377. Concilium Ænhamenſe an. 1009. c. 9. Leges vernaculas Willelmi Nothi c. 1. Ricardum Haguſtadenſem in Deſcriptione Haguſtadenſis Eccleſiæ c. 14. eumdem de Epiſcopis Haguſtad. c. 5. &c. Quando vero jure aſyli donatæ fuerint ædes ſacræ apud Chriſtianos, ſat multis docet Jac. Gothofredus ad l. 1. Cod. Th. de His qui ad Eccleſ. confug.

Apud Anglos qui ad Eccleſiam confugiebat, aut locum alium religioſum, vel aſyli privilegio donatum, ſiquidem crimen, de quo incuſabatur, à ſe admiſſum fateretur, regnum abjurare tenebatur, & eligere portum aliquem, per quem tranſire poſſet ad terram aliam extra regnum Angliæ, quia non tenebatur abjurare terram & poteſtatem Regis præciſe, ſed tantum regnum Angliæ. Quo caſu computari ei debebant rationabiles dietæ uſque ad portum illum, (aut tranſitum per talem villam, ſi per continentem exire eligeret) & debebat ei interdici ne exiret regiam viam, nec moram faceret alicubi per duas noctes, ... ſed ſemper tenderet recta via ad portum, ita quod ibi eſſet ad diem ſibi datum, & quod transfretaret, quam cito navem haberet & ventum, niſi tempeſtate eſſet aut aliquo imminenti periculo impeditus. Morari autem poterat in Eccleſia per 40. dies, nec intererat, an eſſet tantum accuſatus vel judicio condemnatus. Hæc fere Bracton. lib. 3. Tract. 2. c. 16. §. 1. & auctor Fletæ lib. 1. c. 29. Vide *Abjuratio* 1. *Dextri*, *Immunitas*, & *Salvitas*.

¶ Pax Totius Hebdomadæ, id eſt, Integra. Gerardus in Mirac. S. Adalhardi ſæc. 4. Benedict. part. 1. p. 361. *Requiruntur reliquiæ: ad reliquias ut quæque loca ſibi adjacent conſeruntur, ibique pacis inviolabile pactum confirmatur. Ita Ambianenſes & Corbeienſes cum ſuis patronis conveniunt, integram Pacem, id totius Hebdomadæ decernunt, & ut per ſingulos annos ad id confirmandum Ambianis in die feſtivitatis ſancti Firmini redeant, unanimiter Deo repromittunt*. Vide *Treva*.

¶ Pax Firma, Securitas, immunitas à quavis moleſtia, Gall. *Sureté*. Charta Henrici Vinton. Epiſcopi ann. 1143. apud Kennett. Antiquit. Ambroſden. p. 100. *Cum in literas quas noviſſime vobis direxi, firmam Pacem omnibus ad feriam meam venientibus a vobis & veſtris dari quæſierim, &c.*

Pax Regis, Regia protectio, *Sauvegarde Royale*. [Capitulare 1 Caroli M. ann. 802. c. 30. *De his quos vult domin. Imperator Chriſto propitio ut Pacem ac defenſionem habeant in regno ſuo, id ſunt, qui ad ſuam clementiam feſtinant aliquid nuntiare cupientes, ſive ex Chriſtiani, ſive ex paganis, aut propter inopiam vel propter famem ſuffragantiam quærunt, ut nullus eos ſibi ſervitio conſtringere vel uſurpare audeat, neque alienare, neque vendere; ſed ubi ſponte manere voluerint, ſub defenſione domni Imperatoris ibi habeant ſuffragia in ſua eleemoſyna*.] Concilium Ænhamenſe an 1009. c. 9. *Fruatur unaquæque Eccleſia pace Dei, Pace Regis, & pace omnium Eccleſiarum*. Leges Henrici I. Regis Angl. c. 53. *Omnis homo Pacem habeat, quam Rex ei dabit*. Cap. 76. de crimine homicidii: *Et cum hoc factum erit, elevetur inter eos Pax Regis*. Statuta Davidis II. Regis Scotiæ c. 31. *Firma pax teneatur & ſervetur ubique per totum regnum, inter omnes ſubditos Domini Regis ad Pacem ſuam exiſtentes: ita quod nullus de cætero moveat guerram contra vicinos ſuos quoſcunque, ſub pœna plenariæ foris facturæ*. In Speculo Saxonico lib. 3. art. 2. Clerici dicuntur *Pace quotidiana imperii communiri*.

Ad Pacem Redire dicitur, *Utlagatus* & proſcriptus, cum à Rege recipitur, ejuſque pacem, qua cæteri ſubditi fruuntur, denuo conſequitur. Bracton. lib. 3. Tractat. 2. c. 11. §. 2. de malefactore: *Oportet quod redeat ad Pacem infra tempus præfinitum, vel quaſi inobediens legi .. utlagetur*. Cap. 14. §. 12. *Non enim poterit Rex gratiam facere cum injuria & damno aliorum: poterit quidem dare quod ſuum eſt, hoc eſt, Pacem ſuam, quam utlagatus amiſit, &c.*

¶ Pa-

Digitized by Google

¶ Pacem Jurare, dicebantur privati qui inter ſe diſſidiis compoſitis, pacem ſibi invicem ſolemni juramento afferebant, cujus violator à Rege mulctabatur. Ordinat. Caroli Joannis Reg. primogen. an. 1356. tom. 3. Ordin. p. 159. *Nous ne ferons pardons, ne remiſſions des murdres, ... de trieves, aſſeuremens, ou Paix jurées, rompues ou briſées.*

Pacem Proclamare, Silentium indicere, quomodo etiamnum cum alios ſilere jubemus, *Paix, Paix*, dicimus. Si quando enim pax publica infringeretur, tum ab omnibus jurgantes admonebantur pacis indictæ, hacce voce, *Pax*: quod maxime in duellis obtinuit, ne quis decertantium partes amplecteretur. Quoniam Attachiamenta c. 73. de pœna non ſilentis tempore duelli: *Item ſtatutum eſt, quod poſtquam Pax proclamatur in Palatio Domini Regis, vel in platea, ubi pugna duorum hominum vadiatur: nemo loquatur præter eos qui debeant cuſtodire plateam aut Palatium ... & ſi quis, poſtquam Pax tueri debet, loquutus fuerit, &c.* Statutum MSS. Caroli I. Reg. Sicul c. 38. *De garder Paix en jugement. Silence eſt une maniere de nourrir Paix. Por ce nos, qui volons chaſtier les folies de ceus, qui par lour clamors troublent aucunefoiz l'ordre des droits, eſtabliſſons, &c.* Le Roman *de Philippe de Macedoine* MS.

Li Rois li diſt, faites Pais,
Eſcoutez ce que dire je vueil.

☞ *Pais*, pro venia, licentia, uſurpat le Roman *de Rou* MS.

De tout le lor rienz ne demande
Fors le marchiè de la viande,
Pais de venir & Pais d'aler,
Et Pais de viande achater.

Litera Pacis, quam vulgo *Remiſſionem* vocant, quę criminis admiſſi abolitionem continet, & à ſolo Rege concedi & impetrari ſolet pro quolibet crimine, in Legibus Malcolmi II. Regis Scotiæ c. 2 §. 5.

Pax Regis multiplex eſſe dicitur in Legibus Edwardi Confeſſor. c. 15. ſcilicet ipſius manu, vel brevi data, vel in diebus coronationis, vel in præcipuis anni feſtivitatibus, vel in quatuor viis regalibus, vel denique in majoribus fluviis. Adde Henricum Knyghtonem lib. 4. de Eventibus Angliæ c. 4.

Pax Regis ipſius *manu* vel *brevi data*, *quam Angli vocant Cyninges hand ſealde gryþ*, eadem eſt cum regia protectione, quæ brevi ſeu diplomate Regis manu ſubſcripto, alicui, vel Eccleſiis conceditur. Capitulare 1. an. 802. c. 17. *De his quos volumus ut Pacem habeant, & defenſionem per regna Chriſto propitio noſtra.*

Pax Regis quæ ab ipſo datur cum primum coronatur, *& dies durat octo*: de qua præterea agunt eædem Leges Edwardi Confeſſ. c. 31.

Pax Regis in præcipuis anni feſtis, in Natali ſcilicet Domini per dies octo, totidem in Paſchate, & totidem in Pentecoſte, c. 12. & 31.

Pax Regis in quatuor præcipuis Angliæ viis regalibus, de quibus in voce *Erminſtreat*, & in voce *Cheminus*, egimus. Pacis iſtius mentio eſt etiam in Legibus vernaculis Willelmi Nothi cap. 30. & apud Bractonum lib. 3. tract. 2. cap. 23. §. 1. Matth. Weſtmonaſter. ann. 1224. *Incipiens ergo Falcaſius recalcitrare, cepit quaſi in hoſtili guerra unum de Juſtitiariis Regis, ſcilicet Henricum de Braibrok, in Pace Regis per ſtratam regiam itinerantem.* *Cheminus Regis infractus*, in Epiſt. Sugerii Abbatis 150. *Chimini* vero *minores de civitate ad civitatem ducentes, & de burgis ad burgos ... ſub lege comitatus ſunt*, ut eſt in Legibus Edwardi Confeſſoris.

Pax Regis in *aquis nominatorum fluviorum, quorum navigio de diverſis locis victualia deferuntur civitatibus vel burgis*. Aquæ vero minores, perinde ac chemini minores ſub lege Comitatus ſunt.

Pax Curiæ Regis, Quæ ſcilicet contineri debet intra Curiæ ipſius terminos, qui ita deſcribuntur in Legibus Henrici I. Regis Angliæ cap. 16. cujus titulus eſt, *de Pace Curiæ Regis*: *Nam longe debet eſſe Pax Regis a porta ſua ubi reſidens erit a quatuor partibus loci illius, hoc eſt, quatuor* (in aliis Codd. *tria*) *milliaria & tres quarentenæ, & novem acræ latitudine, & novem pedes, & novem palmæ, & novem grana ordei. Multus enim reſpectus eſſe debet, ac multa diligentia, ne quis Pacem Regis infringat, maxime in ejus vicinia.* Adde c. 68. Bractonum lib. 3. tract. de Corona c. 25. § 1. Charta Witlafii Regis Merciorum apud Ingulphum p. 856. *Quicunque in regno meo pro quocunque delicto, reus inventus, & legibus obnoxius fuerit, ſi fugerit ad dictum Monaſterium, ... ſicut in aſylo, vel in camera mea propria, Pace mea & impunitate gaudeat.* Vide præterea Capitularia Carlomanni Regis tit. 3. cap. 1. & *Virga* 3.

☞ Idem videtur quod *Bannum Regis* dicitur in Capitul. 1. Caroli M. an. 813. c. 2. *Ut eccleſiæ, viduæ, pupilli per Bannum Regis Pacem habeant ... Ut jumenta Pacem habeant per Bannum Regis*; niſi malis intelligendum de ambitu intra quem regia poteſtas exercetur. Vide *Bannum* 3.

Pax Sancti Petri. Wichbild Magdeburgenſe art. 9. §. 2. *Unicuique Provinciæ jus ſancitum ac ſtatutum eſt... Imperator vero de conſilio Romanorum demandavit & judicavit, ut civitates firmas cum muris, turribus ac propugnaculis extruerent, Ipſis reiterantibus inſtanterque poſtulantibus declarari, ac ſtatui eis jus quo vivere debeant: ad inſtantiam tandem eorum Imperator dedit ac largitus eſt eis jus, quod quotidie in Curia uſitatum fuit ſua illudque cum veridicis confirmavit ſignis, & manum deſuper extendit ſuam, ſtipulatione facta: & Pax ſancti Petri cum ſigno Crucis eiſdem conceſſa. Idque ſignum huc uſque ſervatur ubi civitates vel foralia noviter fundantur, figitur crux in teſtimonium pacis, quodque ibi ceraatur municipalis Pax: appenditurque Imperatoris ſignum, ut appareat de voluntate ejus id factum fore.*

¶ Pax Parva & Melior, Quies, ſedatio, in Lege Alaman. tit. 36. n. 2. *Ipſum placitum fiat de Sabbato in Sabbatum, aut quali die Comes aut Centenarius voluerit, a ſeptem in ſeptem noctes, quando Pax parva eſt in provincia; quando autem melior eſt, poſt quatuordecim noctes fiat conventus in omni centena.*

Pacis Fractio, *infractio*, Cum Pax indicta à Rege, vel alicui, aut Eccleſiæ, lociſve aliis conceſſa, violatur. *Actio de Pace fracta*, in Speculo Saxonico lib. 1 art. 59. §. 1. lib. 3. art. 8. §. 36. in Wicbild Magdeb. art. 16. §. 3. Nude *appellare aliquem de Pace*, apud Bracton. l. 3. tr. 2. c. 34. §. 8. id eſt de pace Regis fracta. Matth. Paris an. 1251. *Pacem regni & Coronæ Regiæ enormiter læſeras, dum quaſi prædo violentus equum cujuſdam famuli de Curia S. Albani abſtulit ... unde per ipſum famulum de crimine Pacis appellabatur, & impetrata litera in Curia Regis, Miles ſuper hoc criminatus attachiabatur. Sanctæ* Pacem *Eccleſiæ violenter infringere*, in Legibus Edwardi Confeſ. c. 7. cujus criminis cognitio Epiſcoporum eſſe dicitur. *Infractio* Pacis *regiæ per manum vel breve datæ*, & illius cognitio inter jura regia recenſentur in Legib. Henrici I. Reg. Angl. c. 10. 12. 13. 16. *Actio de Pace Domini Regis infracta*, in Regiam Majeſtatem l. 1. c. 3. §. 8. Habetur Statutum Philippi Reg. Franc. datum in Parlamento Pentecoſtes die Mercurii ante feſtum S. Lucæ an. 1279. quo quid ſit *infractio pacis*, declaratur, quod eruimus ex veteri Regeſto Cameræ Comput. Pariſ. Ita autem concipitur: *Ne ex omni delicto Pacis fractio requiratur, & juriſdictione dominorum aut communitatum ex hoc uſurpari contingat, frangi Pacem, ſeu violari tunc dicimus,*

cimus, cum in caſtris, aut civitatibus facta ſeditione publica, pars partem ejecerit, vel cum armis invaſerit, vel civitas, caſtrum, aut villa, aut Bare, aut caſtri Dominus alii guerram moverint, aut furtive caſtrum, aut villam, aut munitionem ſubſtraxerint. Quod ſi Perſonæ privatæ in civitatibus vel municipiis ſeſe aggreſſæ fuerint, aut etiam paſtores in paſcuis, veluti, ut ſæpe contingit, occaſione eorumdem rixati, licet ad Pacis non pertineant fractionem. Sane aggreſſores itinerum, ſive plures fuerint, ſive unus, Pacis violatores cenſendi ſunt, qui ſive ad manus Paciarii, ſive ad ſui ordinarii manus devenerint, unus alteri eos remittere minime teneatur. Vide Michaelem *del Molino* in Repertorio Fororum Aragon. in voce *Fractor pacis vel trenga.* [Pacem frangere, *Efforcier paix*, in Poemate *de la guerre de Troyes* MS.

Si ſe reſont auques garntz
Cels de la ville & aſaitiez,
Et lor Peis ont efforciez.

Pais *briſſiez*, in Litteris an. 1291. inter Ordinat. Reg. Franc. tom. 3. p. 294.]

Paci Regis Stare, de fracta Regis pace juri ſtare. Statutum Edwardi I. Regis Angl. an. 21. *Qui ſe ſereſtarint out wareanariis illis poſt clamorem & huteſium levata, ad Paci Regis ſtandum recto reddere noluerint: imme ad malitiam ſuam exequendam, & continuandam, & Pacem Regis diffugiendam, fugam fecerint, &c.*

Pacem Imperii & *quietem* habere dicuntur feudatarii, non modo dum ſervitium & obſequium militare exhibent domino ſuo Imperatori per ſex hebdomadas ratas ac de jure feudali definitas, ſed etiam per totidem ſeptimanas ante & poſt, *ita quod nullus dominorum ſuorum ipſum evocare valeat ad judicium feudale, nec quiſquam aliquod judicium Cæſaris impetrare.* Jus feudale Saxonum c. 5.

Pax Villæ, Banleuca, diſtrictus urbis intra quem Paciarii ſeu *ſcabini* juriſdictionem habent. *Poteſtas & terminus* Pacis, in Charta Communiæ Cerniacenſis ann 1184. [Charta Philippi Auguſti ann. 1194. *Burgenſis vadium Militis ad abandam accipiet, intra Pacem civitatis ſine forisfacto ... Nullus intra Pacem civitatis manens ſubmoveri debet niſi per Scabinos.*] Regeſt. Parlamenti Pariſ. ſignatum B. inter Areſta Pentecoſt. an. 1282. fol. 60. *Servientes Epiſcopi Laudunenſis, cuſtodes nemorum, & garennarum ſuarum, per villam & Pacem Laudunenſem deferre poſſunt enſes ſuos cinctos ad latera, vel pendentes ad collum, ſive ad humeros, & arcus ſuos diſtentos, ſicut voluerint.* Et fol. 77. *Pronunciatum fuit, quod dicti Major & Scabini* (villæ S. Richarii) *levabunt talliam à manentibus infra Pacem villæ, &c.* Adde p. 108. Liber. 8. Memorialium Cameræ Comput. Pariſ. *Dominus Hugo de Moy, dictus Triſtantius, Miles electus per Cameram præſente Procuratore Regis Generali in officio Præpoſituræ civitatis & Pacis Laudunenſis, tam in juſtitia, quam in recepta, vacante per reſignationem in manibus Regis factam per Joann. de Sarny Militem nuper Præpoſitum ibi, per litt. Reg. 19. Sept. 1413. Communia Pacis Rusbenenſis*, in libro 4. eorumdem Memorialium fol. 3. *Termini Pacis*, ſeu banleuca, in Libertatibus villæ Cerniaci in agro Laudunenſi ann. 1184. Deſcripſit Thomaſſerius Chartam Pacis Communiæ Faræ indultam ab Ingeranno de Couciaco an 1207. in quo hæc habentur: *Hominibus de Fara Pacem indulſimus.* Ibidem *Homines Pacis Faræ.* Rurſum: *Termini Pacis hujus ſunt, &c.* Hinc *maiſon de la Paix*, domus Pacis, in Conſuet. Montenſi c. 12. art. 2. in qua conveniunt Scabini de rebus publicis cogituri.

¶ Paces in plurali uſurpant Statuta Vercell. l. 1. fol. 1. *Ordinamenta facta de Pacibus & treugis firma tenebo,*

Paciarius, Ædilis, Scabinus, qui pacem inter cives tuetur. [*Paiſeur*, in Statuto Caroli V. Reg. Franc. an. 1364. pro electione Scabinorum Inſulenſium tom. 4. Ordinat. p. 471. *Et que le Conſeil qu'il* (le Commiſſaire) *appellera avecque lui, il fera faire ledit ſerement; & auſſi aux Curez qui ſont acouſtumez de rapporter chaſcun en droit ſoy, les perſonnes qui leur ſembleat eſtre ydoines peur eſtre creez en Eſchevins, homme & Paiſeurs.* Unde ibi legendum ſuſpicor *Pread-hommes* vel quod idem forte eſt *Wilhommes*, ut in altero exemplo ſcriptum eſſe teſtatur D. *Secouſſe.*] *Præfectus Pacis, aut Decurio*, in l. 1. Cod. Th. de Pignoribus: εἰρηνάρχης, Græcis; *Juré de la paix*, in Conſuetudine Valentinianenſi art. 130. 132. 136. 138. 141. Vide Conſuetud. Tornacenſem cap. 12. & Buzelinum in Gallo-Flandr. lib. 3. c. 15. p. 512. Libertates villæ S. Deſiderii in Campania an. 1228. MSS. *Si diſſenſiones aut guerræ, aut aliquod aliud malum inter probos viros oriatur, unde ad aures Scabinorum clamor perveniat, ſalvo jure domini Scabini illud componere & pacificare poterunt. Qui vero compoſitionem vel pacem, quam ſuper hoc Scabini conſideraverint, ſequi noluerit, foresfactum 60. librarum incurret.* Charta Jacobi I. Regis Aragon. *Mandamus itaque Vicariis, Bajulis, Paciariis, Juſtitiis, Judicibus, &c.* Curia Generalis Barcinonenſis ann. 1283 ſub Petro II. Rege Arag. c. 28. *Concedimus etiam ... quod Paciarii & Jurati & Conſules ſint in civitatibus, villis, & aliis locis noſtris in quibus eſſe antiquitus conſueverant.* Curia generalis Catalaniæ acta in villa Montiſalbi ſub Alphonſo Rege Aragon. an. 1333. *Ordinamus quod Conſiliarii, Paciarii, vel Jurati uniuſcujuſque capitis Vicariæ, &c.* Apud Venetos *Anciani pacis* dicti, qui publicæ paci inter cives invigilabant. Vide Chronic. MS. Andreæ Danduli an. 1205.

Pacis Adsertores, εἰρηνάρχαι, in Legibus Wiſigoth. lib. 2. tit. 1. §. 16. ſunt *qui ſola facienda pacis intentione, Regali ſola deſtinantur auctoritate, qui eas ſolum diriment cauſas, quas illis regia deputaverit ordinandi poteſtas.* Adde lib. 2. tit. 1. §. 26. *Præpoſiti pacis*, in l. 49. Cod. Th. de Decurionibus ubi tamen quidam cenſent legendum *præpoſiti pagis*, de quibus in l. 1. de Pignoribus eodem Cod. & alibi.

¶ Pax, Paciariorum collegium. Vide *Paciarii.*

Pax, Laudimium, id quod pro venditionis aut alienationis auctoramento, domino ſuperiori ſolvitur, quaſi ut Pax cum eo ineatur, & ut venditionem & alienationem non interturbet, dato ad id conſenſu ſuo. In Conſuetudin. Municip. Toloſæ part. 4. tit. de Feodis art. 9. ſtatuitur dominos feodales non teneri ad recipiendos, aut inveſtiendos vaſſallos, *niſi prius ſatisfecerint iiſdem dominis de Pax, vel aliter inter ſe cum eodem concordaverint.* Adde part. 3. tit. de rerum communium diviſione. part. 4. tit. de Feud. art. 17. Charta an. 1183. pro Janinnibus Toloſanis, in Regeſto Toloſ. *Habeat dominus Comes, vel ſuus Bajulus, ſuus Pax integre.*

¶ Pax. *Quantum mihi pax obvenit*, paſſim in Chartis Provincialibus venditionis, ceſſionis & compoſitionis occurrit iſthæc formula, qua ſignificari exiſtimo reditus qui, non interpellata poſſeſſione, ex aliquo fundo percipiuntur. Charta Guarachonis regnante Chunrado Rege Indict. 6. ex Chartul. Aptenſi fol. 22. *Idcirco ego Guaracho tibi cedo Umberte aliquid de hæreditate mea per forisfactum quod tibi feci, ut cum te finem habeam: Sunt ipſas res ... in villa Calviſias & in ſuum terminium quantum mihi Pax obvenit, hoc eſt tertiam partem in Argallo quantum mihi Pax obvenit; ſubtus Gargatio quantum mihi Pax obvenit, & in Gargis vinea & campis quantum mihi Pax obvenit, in Clavagiana & in Bane & in Lauſnara quantum mihi Pax obvenit, hoc eſt duas partes.* Plures ibid. Charta an. circ. 1090. in Tabul. S. Victoris Maſſil. *Dono unam peciam de vinea quæ mihi per opera manuum mearum obvenit ad proprium alodem quantum in ipſo clauſo mihi Pax obvenit vel obvenire debet.*

¶ Pax

Digitized by Google

¶ Pax,Stipendium,Gall.*Paie*. Obertus Annal. Genuenſ.lib.2.apud Murator.tom.6.col.308. *Ipſis morantibus ſolverunt Pacem militibus & bauſengiis, quia Jannenſibus auxilium & conſilium amicabiliter præſtarent, quæ promiſſa fuerant illis & ultra,& hoc fuit circa librat* 800. Vide *Pacare*.

Salva Vestra Pace, Formula loquendi etiam haud omnino extra uſum apud nos, *Sanſ voſtre paix*. Goffridus Vindocin.lib.3.Epiſt.18. *Et ideo ſalva veſtra Pace dicimus,quod,&c.Pace tua*,apud Joan Sariaberienſem Epiſt.203.initio.

¶ PAXAMENTUM,Solutio,Gall.*Paiement*.Charta Caroli Hungariæ Reg.ann.1338.apud Ludewig tom. 5.Reliq.MSS.p.490. *Nos è converſo aſſignamus ... eidem dominæ Margaretæ pecuniam cum augmento tertiæ partis quindecim millia marcarum propter ſuam prædictam dotem ejuſdem rationis & Paxamenti*. Hinc *Paxare*, pro ſolvere, *Payer*, ibidem p. 435. ex Charta Adolphi Rom. Reg.an.1292. *Proportionaliter ſolvere promiſerit & Paxare*. Vide *Pacare*.

¶ PAXBRED, Paxbrede, Inſtrumentum pacis, ſeu *patena*,vas miniſteriis ſacris dicatum. Teſtamentum Henrici *le Scrop* an.1415.apud Rymer.to.9.p.273. *Cum uno pari candelabrorum argenteorum,... cum una Paxbrede argentea & deaurata*, *&c*. Teſtam. Rotherami Eborac.Epiſc.an.1498.in Lib.nig.Scaccarii p.673. *Item dedi eis unum deoſculatorium,videlicet a Paxbred deauratum, cum ymagine Trinitatis ... Item unum Paxbred deauratum cum ymagine Chriſti paſſi*. Vide *Oſculatorium*.

¶ PAXEMATIUM,ut *Paximatium*.Chron. Andr. Danduli apud Murator.tom.12.col.216.*Romualdus igitur fragilitati ejus pie compatiens,conſueta menſura quadram Paxematii ſuperaddidit*.

PAXERA, Paxeria, Palorum contextus ac ſeries in molendinis, in pontibus,& aliubi, Occitanis, *Paiſſiere*, agger molendini. Tabularium Silvæ latæ apud Marcam lib.6.Hiſt.Beneharn.c.7. *Vendidit Fratribus de Silva lata agrum qui eſt juxta Paxeram molendini,&c*. [Charta Pipini Reg.an.767.tom.1. Hiſt.Occitan.inter Inſtrum. col.24. *Cum vineis, ortis, terris cultis & incultis, aquis, aquarumve decurſibus, Paxeriis, molendinis*. Charta an. 1062.in Tabular.S.Victoris Maſſil.*Et in Paxeria ſupradicti molendini unam piſcatoriam*. Charta an.1216 ibid. *Concedo quod in fluvio Sorgia poſſis facere Paxeriam ſive reclauſam*. Tabul.Gellon. *Et ipſi piſces qui capti fuerint in ipſa Paxeria dividant*. [Tabularium Abb.Bellilocí in Lemovicibus ch.45. *Cunctos portus, & cunctas Paxerias, & quæ ibidem ſunt in dominio, ad Monachos cedimus*. Charta an.1250.*Cum piſcationes quæ fiunt à Paxeria pontis inferius, uſque ad Paxeriam molendinorum de filo ſint noſtræ, &c*. Charta an.1298.in Regeſto Philippi Pulcri Reg.Franc.an.1299.n.13. *Item in Paxeriis aquæ Garonæ octavam partem, &c*. Infra: *Solidos debitos annuatim pro tribus Paxeriis quas tenebant ab eodem in aqua Garonæ*. Vide in *Cleia*.

Passeria,Eadem notione Tabularium Prioratus de Paredo fol.61. *Dedit etiam illis hominibus qui terram tenuerint, vel ibidem manſerint, uſuariam in ſilva, quæ vocatur* Maoſta, *ad domum ædificandam, ad molendinum faciendum, ad ſcluſam, ad Paſſeriam, ad clauſuram ortorum, &c*.

¶ Paysseria,Eodem ſignificatu. Charta Bernardi de Turre an.1308.apud Baluz. Hiſt. Arvern. tom.2. pag. 783. *Item quod poſſint homines ſancti Amantii piſcari in cipperia S. Amantii, exceptis levatis & Payſſeriis molendinorum infra aquas*.

¶ Paxeria,Ipſa aggeris molendini ſeu *excluſæ* valvula,Gall.*Vanne*. Chartular. Anian.*Ut poſſitis Paxeriam veſtram levare & demittere atque mutare quotieſcumque vobis placuerit*. Vide *Pauſa*.

¶ Paxeria,Rivulus, ſeu rivuli alveus. Charta an. 1125.inter Probat.Hiſt.Occitan.tom.2.col.435.*Poſt hoc reſponſum relatum fuit ... quod Bernardus Guadalmari vult mihi guerram facere pro Paxeria, &c*. Quid autem intelligendum voce *Paxeria* docet Compoſitio hac eadem de re ibidem col.436. *Primum Guillelmus inciſionem alvei quam fecerat ita reſtituat, ut non minus quam antea ſolebat uſque ad molendinum Bernardi decurrat*. Occurrit rurſum *Paxeria* hac notione in Charta an. 1322.Locus in *Iebat*.

Praxeria,pro *Paxeria*,ſæpe etiam occurrit in veteribus Tabulis. Pactum initum inter Abbatem Galliacenſem & Raymundum Comitem Toloſanum an.1231. in Regeſto Toloſano: *Item petebat molendino & Praxeriam de ponte, quæ dicebatur ad Eccleſiam pertinere*. Charta alia an.1231. ibidem: *De cenſu quem dom. Comes in nautis & piſcatoribus Toloſæ. In iſtis duabus aquis prædictis, ubi poſſunt ingredi cum eorum corſeriis, excepto devet de Praxeria D.Comitis, quæ Praxeria eſt ante Blonbacum, ſcilicet dum prædicta Praxeria fuerit cledata, & poſtea dum fuerit deſcledata, quod debent & poſſunt piſcare ubicumque voluerint, & devet ipſius Praxeriæ eſt de ore carreriæ de orto D.Comitis,&c*.Alia an.1244. in eodem Regeſto fol 14. *Proxeriam illam & marguillũ, quam & quod habemus in flumine Tarni, &c*. Alia an. 1236.ibidem fol.51. *Molendina, & loca molendinorum, Praxerias,& piſcarias,& queſtas, & toltas,&c*.Alia an. 1350.in Hiſt.Turenenſi p.104. *Piſcationum, molendinorum, portuum, Praxeriarum, inibi exiſtentium*.

PAXERE, pro *Paſcere*, ſemel ac iterum occurrit in Charta Attonis Epiſcopi Pergamenſis an. 1072. in Hiſtor.Pergam.tom.3.p.274.

¶ PAXIAGIUM, Paciagium, Præſtatio quæ primitus pro ſecuritate & pace penſitabatur, exinde uti conſuetum tributum à dominis paſſim exactum eſt. Charta an.1306.in Tabular.Mimat.*Ad epiſcop.& eccleſiam Mimatenſem pertinet jus ... cudendi monetam contaminatam & monetam argenteam, levandi compenſum ſeu Paxiagium pro pace ſervanda, & omnia alia & ſingula explectandi pro majori poteſtate & ſeignoria ſua, quæ ad majorem poteſtatem, regaliam & majus dominium pertinere noſcuntur*.Ibid.*Compenſum ſeu Paciagium erit commune nobis & dicto Epiſcopo, & levari non poterit niſi communi nomine*. Vide *Commune* 1. & *Compenſus*.

PAXILLARE, Paxillo vineam fulcire. Paxillum, *Paiſſeau*,pleriq; è Gallis vocant,quod alii *Eſchalas*:unde & *Paiſſelare*, *Ficher peſſeaux*, in Conſuet. Turonenſi art.139.Bituric,tit.15.art.1.& Autiſſiodor.art.117.Charta ann.1267.in Tabul.Eccleſ. Autiſiod. *Dictam tertiam partem vinearum tenebitur annis ſingulis excolere ... videlicet circumfodere, tailliare, fodere, Paxillare, binare, & rebinare*. In aliis Chartis eſt *paiſſelare*. [Vide in hac voce.] Eadem notione uſurpat Petrus Bleſenſis ſerm. 37. *Peſſons*, olim paxillos appellarunt noſtri. Guill. *Guiart* an.1214.

Li autre vont toutes tendant,
Dont les Peſſons fichent en terre,
C'eſt bien appert ſigne de guerre.

¶ PAXILLUS, *Paiſſeau, maſchoir de chanvre*. Vocabular.Suſſannæi, Belgis *Serinſoir* dicitur.

PAXIMATIUM,Παξαμάδιον,Græcis recentioribus: *Panis ſubcinericius*,in Gloſſis Iſidori: δίπυρος ἄρτος, *Panis recoctus*. Nam Heſychio δίπυροι ἄρτοι, dicuntur οἱ δὶς ὀπτηθέντες. A *Paxamo* quodam appellatum *Paximatium* quidam cenſent,qui, ut auctor eſt Suidas,ſcripſit ὀψαρτυτικὰ κατὰ στοιχεῖον,de quo etiam S. Hieronymus lib. 1.adverſus Jovinianum cap.25. *Ad mulſum, & elaboratas carnes,ad jura Apitii & Paxami, &c. Panis Paximatius*, in Vita S Severi Abb. Agathenſis, c. 11. *Panis Paximatus*, apud Ordericum lib.9. p.740. *Paximatium panis,*

Digitized by Google

nis, in Regula S. Columbani c.3. *Paximates ſimilaginei*, in Geſtis Abbatum Gemblacenſium p.534. Felix Faber l.1. Hiſt. Suevorum c.8. *Non ſolum autem noſtrum uſualem panem bene percoquunt, ſed Paximacios vel bis coctos pro cibo marino vel bellico adeo artificialiter parant, ut domini Venetiani in publicis furnariis Paximatios non niſi Theutonicos habeant, &c.* Andreas Dandulus in Chron. MS. an.8. Caroli Mag. *Veneti vero hoc audientes panum ac Paximatum multitudine machinis projecta exercitum verberans.* [Bernhardus *de Breydenbach* in Itiner. Hieroſol. p.197 *Nec alia nobis erat aqua niſi in utribus corrupta, nec panes niſi Paximates ſive biſcotb.*] Vox paſſim obvia, quæ præſertim utuntur Caſſianus de Inſtit. Cœnob l.4.c.14 l.5 c.5. Collat.2. c.11. 19. 24. Collat. 12.c.15. Collat.19. c. 4. [ubi ſcribit ejuſmodi panes ſex unciarum fuiſſe, duoſque monachis ad refectionem ſingulis diebus tribui ſolitum.] Pœnitentialis S. Columbani c.10.11. Regula S. Fructuoſi cap. 9. Vita S. Macarii Abb. n.34. Vita S. Joan. Abb. Reomaenſis lib. 2 n.4. Vita S. Præjecti num.8. Petrus Damianus in Vita S. Romualdi num.14. Vita S. Geremari Abb. c.13. Vita S. Judoci c. 7. Luitprandus in Legat. &c. Ex Græcis vero Joannes Moſeus in Prato ſpirit. c.184. Palladius in Hiſt. Lauſiaca c.28. 151. Leo in Tactic. c 5. §.28. c.10. §.13. c.12. §.123, cap 13. §.11. Tzetzes, Suidas, &c. Vide Salmaſium ad Vopiſcum pag.373. 374. & Onomaſticum Rolweidi ad Vitas Patrum.

PAXUM, Acta Capitularia Eccleſ. Lugdun. MSS an. 1340. fol.67. Cod. Reg *Item dederunt eidem Paxum, quod tenebat in reſignationem in Eccleſia Lugdunenſi, &c.* Occurrit alibi.

PAYARE, Solvere, à Gall. *Payer*. [Charta an.1238. tom.4. Hiſt. Harcur. p.1276. *Vendidi & omnino dereliqui monachis Mortuomaris in Leonibus pro viginti duabus libris Pariſienſium de quibus jam integre Payatus ſum.* Diploma Bolkonis Ducis Sileſiæ an.1358. apud Ludew. tom.6. Reliq. MSS pag.498. *Pro ducentis marcis ſimul & ſemel Abbati & Conventui Payatis & numeratis.*] Utitur Bractonus lib.3. Tract.2. c.1. Vide *Pacare*.

¶ PAYLA, Sartago, inſtrumentum coquinarium, Gall. *Poesle*. Statuta Montis Regal. fol.267. *Vicarius teneatur ... facere jurare omnes caudcrarios quod non vendant libram ferri fabricati ſeu laborati in vaſis æreis, Payrolis, cauderiis, cacïis, Paylis, & quibuslibet aliis vaſis æreis, ultra ſolidos duos Aſtenſes.*

¶ PAYROLA, PAYROLIA, Lebes minor, Gall. *Chaudron* in Statutis mox laudatis. Charta Philippi Pulcri an.1310. ex 47. Regeſto Tabular. regii n.38. *De ſommata ferri ... de caldeiriis, anderiis, patellis, aichatis, Payrolis, cutellis, &c.* Vide *Parolla*. Hinc *Payrolerius*, pro Ærarius, lebetum opifex, Gall. *Chaudronnier*, in vet. Catalogo MS. B. M. Deauratæ Toloſ. Inde etiam

¶ PAYROLIUS dicitur menſura quædam, quod ex ære erat. Litteræ Johannis Archiep. Auſc. ann. 1401. ex Tabul. ejuſdem Eccleſ. *Pro qualibet ſarcinata cujuslibet ſalmeriæ aſcendens communiter 15. Payrolios menſuræ Auxitanæ.* Vide *Paironal*.

PAYSANÆ AVES, vocantur eæ *quæ propter infirmitatem tranſire non poſſunt, cum ſint de ſpeciebus tranſeuntium, in regione in qua manent, & in ſua patria commorantes.* Fridericus II. de Arte venandi c.17.

¶ PAYSNATICUM, pro *Paſnaticum*, à Gall. *Paſnage*, Cenſus vel tributum pro glandatione & jure paſcendi porcos in ſilva domini. Notitia de fundatione Theoloci an.1130. tom.4. Gall. Chriſt. inter Inſtr. col.164. *In omnibus etiam ſuis nemoribus, ipſorum porcis recurſum & omnimodos fructus ad eorum pabulum, abſque eo pretio quod vulgo Payſnaticum dicitur.* Vide *Paſtio*.

¶ PAYSSERIA, ut *Paxera*. Vide in hac voce.

¶ PAYSSONNA, Paſtio porcorum in ſilvis, Gall. *Paiſſon*. Charta Mathildis Comit. Nivern. ann.1222. *Donamus etiam paſturas ad opus omnium beſtiarum ſuarum, tempore Paiſſonnæ non excepto.* Vide ſupra *Paiſſe*.

¶ PAZELLUS, Menſuræ vel ponderis ſpecies. Statuta Vercell. lib.3. fol. 72. recto: *Item quod fornarii ſeu bolengarii .. debeant facere panem pulchrum ad penſam & Pazellum eis datum & ordinatum per commune Vercellarum.* Vide *Paſſus* 2.

PEA. Charta an.1123. in Tabul. Eccl. Viennenſis fol. 71. *Porro Domnus Archiepiſcopus ei centum quinquaginta ſolidos dedit, & duas Peas, domum videlicet Stephani Maleraſi, & aliam quæ illi juncta eſt.*

¶ PEAGIUM. Vide *Pedagium*.

¶ PEALIS pro Pedalis, in Charta Petri *de Roteys* Vicarii Toloſ. an.1272. *Requirimus ... quod trabes Peales & palmites de cor & de abiete de 6. brachiatis & de 5. & de 4 quod illas habeant ſimiliter ut infra trancos & eſcalmamentes; & quod habeant unum bonum palmum de ſpiſſo; & fuſtes de 3. braschiatis & de duabus & dimidia & de duabus quæ ſunt Pedales & palmales.*

¶ PEANIUS, Lignum tectis conficiendis aptum. Charta an.1264. in Tabul. Sangerm: *Merramentum etiam quod habet idem Abbas eidem Guillermo jam tradiderat, ut dicebat, ſcilicet duo millia & centum de chevrones, item quingentos & duodecim Peanios, &c.* f. Quod Vitruvio columen dicitur, noſtris *Peinçon*.

¶ PEATGA Idem quod *Pedagium*. Charta Archembaldi Borbonii pro Villa-franca, in Tabul. Bituric. *Burgenſes Libera-villæ non dabunt Peatgas.*

¶ PECA, pro *Pecia*, ut videtur. Statuta Mutin. rubr. 182. fol 34. *Ordinamus quod Maſſarius ... fieri facere debeat unam ſcalam de lapidibus, & calce coopertam de Pecis vivis, & ibi eam manutenere.*

PECCAMEN, Peccatum. Prudentius in Apotheoſi:

Enim tincta mala Peccamine principis Alæ
Infecit genus omne hominum.

Idalius Barcinonenſis in Epiſt. ad Julian. Tolet. *Recordatione Peccaminum meorum pavidus, & memoria ingentium criminum uſquequaque perterritus, &c.* Tranſlatio S. Baudelii Martyris: *Propter immanitatem Peccaminum.* Vita MS. Magnobodi Epiſcopi c.2. *Pro diluendis originalibus Peccaminum contagiis.* Adde Concilium Cloveshoenſe an.747. c.3. Vitam Aldrici Epiſcopi Cenom. p.69. 72. 74. 90. [Chartas an.709. & 722. apud Calmet. tom.1. Hiſt. Lothar. col 264. 269.] Occurrit paſſim. *Peccaminoſa vita*, apud Joannem Gerſenium l. 3. de Imitatione Chriſti c.50. n.6.

¶ PECCANTIA, Peccatum, delictum. Vita S. Columbæ Abbat. tom.2. Junii p.207. *Amariſſime ingemuit, & coram omnibus qui ibidem inerant, Peccantias confiteſur ſuas.*

¶ PECCARIA, perperam pro *Petraria* editum ex Placito an.1158. inter Probat. to.2. novæ Hiſt. Occit. col. 568. *Recognoverunt* (affectatores) *quod debent dare totos cortes, qui fuerint opus Comiti vel bonis hominibus Toloſanæ urbis & ſuburbii, in faciendis Peccariis & frondevolis.* Vide *Frondevola* in *Fundabulum*.

¶ PECCARIUM, Vas, calix, cyathus, vel menſura potoria. Vide *Bicarium*.

¶ PECCATORES ſubſcribunt quandoque Epiſcopi, ſuppreſſo etiam *Epiſcopi* titulo; eos imitati ſunt Abbates aliique viri humilitatis amatores: quod monuiſſe ſat eſt.

¶ PECCATRICIUS, Malus, flagitioſus. Epiſt. encyclica de morte Bernardi Abb. Majoris Monaſt. tom. 5. Annal. Bened. p.668. *Non ſolum verba Peccatricia, ſed vana & ſcurrilia* abhorrebat.

¶ PECEATA. Vide *Peciatum*.

PECEIUM, Fractura navium, ex Gallico *Piece, depecè*. Charta Philippi Regis Franç an.1317. apud Argen-

Digitized by Google

gentreum in Hiſt Armoric.lib.5.c.34. *Exceptis & retentis dicto Duci* (Britanniæ) *& ejus hæredibus in prædictis locis omnibus & ſingulis regalia & gardia Eccleſiarum, Peceio ſeu naufragio marino, foreſacturis, emendis, & emolumento ex fractura navium, & ratione præmiſſarum Pecesi & naufragii ob defectum brevetorum, eique in præmiſſis locis univerſis & ſingulis ac in mari circumadjacenti obvenientium quoquo modo*. At in verſione Gallica Chartæ S. Ludovici, quæ refertur ab eodem Argentreo eodem lib. c.17. vertitur *Drois de peſche*. Latina, quam vidi, male præfert, *ſeu peſſeia naufragia marina*.

☞ Et quidem *Peceium* dicitur, Jus quod domino competit ex fractura navium ſeu naufragio, Gall. *Drois de bris*, & in veteribus Chartis vernaculis, *Pecoy de la mer*. Charta S. Ludovici an.1231. in Tabul. Caſtri Nannet. *Ludovicus D.G. Francorum Rex, &c. Premiſimus Petro de Droſco, alias de Breune, Duci Britanniæ & ejus ſucceſſoribus omnia ſua jura illæſa ſervare... portus marinos habendi, Pecesa ſeu naufragia marina, cum foreſactis & emendis ex fractura navium & ratione præmiſſorum Peceorum*. Inſtrum. an.1235. tom.2. Hiſt. Britan. col.385. *Bernardus filius Tangui Miles juratus dixit quod Barones debent habere Peceium navium in terris ſuis*. Vide *Naufragium*.

¶ PECES, Vas, calix, Gall. *Pot*. Teſtamentum Johannis *de Nevill* an.1386. apud *Madox* Formul. Anglic. p.427. *Item Thomæ filio meo* (lego) 24. *diſcos argenteos, 12. ſaucers, 2. bacynes, & 2. cavers, 6. Peces unde 2. cooperta & 4. ſine cooperculis de argento*. Vide *Bicarium*, & in voce *Pecia*.

¶ PECHA, Emenda, præſtatio, impenſa, tributum quodvis, Hiſpan. *Pecha* vel *Pecho*. Charta Petri Reg. Aragon. apud Rymer. to. 2. p.210. *Arrarum nomine damus & aſſignamus loca inferius notata ... cum omnibus villis, aldeis, Pechis, moneticis, &c.* Statuta Anſeior. art.11. *Item pronuntiaverunt quod de omnibus Pechis, meſſeguerii domini prædicti, ſcilicet Comes & Archiepiſcopus tertiam partem habeant quilibet pro regione ſuæ juriſdictionis ... Ad expenſas autem quas ratione Pecharum fieri contigerit, domini teneantur contribuere ſecundum partem quam de dictis Pechis recipiunt, & præſtare auxilium dictis Conſulibus & Univerſitati contra rebelles in ſolvendis Pechis commiſſis*. Vide *Pecta*.

¶ PECHERIUM, Vas, calix, cyathus. Nicolaus Specialis de Reb. Siculis lib.6. c.14. apud Murator. tom. 10. col.1045. *Alii læta Bacchi munera ſumminiſtrant, ii crateres magnos bacchatos gemmis ſtatuunt, ii Pecheria, cuppas, aliaque vaſa regalibus apta in numerum congerunt*. Vide *Bicarium*.

¶ PECHIA, Fruſtum, membrum; item, modus agri, Charta an.1249. in Tabular. B.M. de Bono-nuntio Rotomag. *Ad natale Domini unam Pechiam carnis de valore ſex denariorum*. Chartul. S. Vandreg. tom.1. p.524. *Quitantiam iſtius prædictæ Pechiæ terræ ... tenemur garantiſare*. Vide mox *Pecia*.

PECIA, PETIA, Fragmentum, fruſtum, membrum: noſtris *Piece*. Auctor Mamotrecti 29. Exodi: *Fruſtum, pars, ſive Pecia*. [Charta pro Aquariatu Monaſt. de Talemundo an. 1366. *Item in diebus quibus debent comedi piſces, dabit & miniſtrabit dictus Aquarius ſecundum tempora, videlicet de marlucio recenti fercula de duobus Peciis pro duobus, quarum Peciarum qualibet debet habere in longitudinem plenam palmam*. Acta S. Vernheri to. 2. April. p.706. *Seciſa Tecia pedis ſiniſtri ſatis parvula*. *Petia carnis*, apud Murator. tom.16. col.581. *Petia fuſti*, in Charta an.1435. *Pecia pargameni*, in Tabular. S. Victoris Maſſil.] Sanutus lib.3. part.11. c.11. *Imperator magnum oſtendens gaudium, mutare jubet nigras veſtes, ... & pro novis indumentis donat Petias de ſcarleto*. Benedictus XII. PP. lib. Secret. Epiſt.147. *Diverſis ſe nominibus appellantes diverſorum colorum ſeu Petiarum variorum curtos & deformes geſtant habitus, ab illis quibus fratres Minores utuntur, plurimum diſcrepantes*. [Conc. Terraeon. IV. apud Marten. tom.4. Anecd. col. 323. *Socios noſtros induamus de panno, cujus communis Pecia ultra viginti quinque libras ... conſtet*. Pluries ibi. Adde Statuta Maſſil. lib.1. c.36. Statuta Vercell. lib.3. fol. 85. Anonymi Annal. Mediolan. apud Murator. tom.16. col 729.] *Petia terræ*, Modus agri, quomodo etiam vulgo dicimus, *Piece de terre*. [Chartular. Aptenſe Charta 5. ann.43. Chunradi Reg. Provinc. Indict.11. *Pecia de terra berma ... donat terram illam per talem conventionem, ut &c.* Charta an.1266. in Tabul. S. Victoris Maſſil. *Magiſter Fulco aſſignavit dictæ eleemoſinæ quatuor Pecias terrarum ſitas in tenemento Alandis*.] Charta Alrici Epiſc. Aſtenſis an.1029. apud *Lachieza* in Hiſtor. Eccl. Pedem c.22. *Detinemus ad noſtram proprietatem Petiam unam de terra intra hanc Secuſienſem civitatem poſitam*. Vide ibid. p.233.311. Petrum Joffredum in Nicea p.159. Petrum Diacon. lib 4. Hiſtor. Caſin. cap.18. 53. ult. edit. &c. Ita

PETIUM TERRÆ, crebro uſurpat Tabularium Caſaurienſe: *Primum Petium de terra, ubi vinea plantata eſt, &c.* [Chron. Epiſc. Miſdenſ. apud Leibnit. tom.2. Script. Brunſvic. pag. 176. *Nam ſi Eccleſia habet aliqua Pecia ſive Morgen-landes, ſtatim acquiritur per laycos ad vitam, & ſic annis 10. elapſis, tunc eſt hereditas illorum laycorum, ſicut luce clarius apparet*. *Petium vineæ*, in Chron. Farfen apud Murator. tom. 2. part. 2. col. 427. *Tria petia litterarum*, id eſt, partes, in Actis SS. tom. 4. Jun. p.769.]

PETIUM. Statutum S. Ludovici an.1255. c.26. de meretricibus: *Bona earum per locorum judices capiantur, vel auctoritate a quolibet occupentur, etiam uſque ad tunicam vel Pecium*. Abſunt hæc poſtrema verba apud Nangium pag. 363. [Ubi leg. *Pellicium*. Vide *Pellicia*.]

¶ PETIUS, ut *Pecia*, Fragmentum. Miracula S. Simonis tom.2. April. p.823. *Et ex fractura exierunt ſibi tres Petii de oſſe*.

PECIATUS, & *Repeciatus*. Vita B. Hermanni Joſephi n 41. *Cum manicis Peciatis*. Vita B. Margaretæ Hungaricæ c.a. *Portabat veſtes laceras & Repeciatas*. [Charta an.1227. ex Tabular. Audomar. *Incedant autem Canonici honeſte, ... videlicet ſuperpellicio & cappa honeſta non taconata ſeu Petiata*. Bulla Benedicti XII. PP. an.1337. in Tabular. S. Victoris Maſſil. *Cucullæ fractæ & diſſolutæ ac Repeciatæ*. Ibidem: *Sotulares Repeciati ſive Peciati*, Galli *Rapiecer*, *Rapieceter* & *Rapeſſater* dicunt, pro veſtem reficere, reſarcire. Hinc *Repetaciatus*, in Limbroch Sent. Inquiſit. Toloſ. p. 329. *In veſtibus de pannis groſſis ... & etiam Repetaciatis reſplendebat Jeſu Chriſti paupertas*. Vide *Petacia*.]

☞ Hinc *Eſpeecer* & *Specier* apud Poetas noſtrates, pro in *pecias* ſeu fruſta frangere, comminuere, *Mettre en pieces, briſer*. Le Roman *de Vacce* MS.

Tous le fiſt triſtes & dolens,
A pluſors fiſt traire les denz,
Les autres fiſt Eſpeecer.

Le Roman *de la guerre de Troyes* MS.

Thoas li ot li eſcu Specié,
Et li haubere li ot deſmaillé.

☞ Nec aliunde repetenda vox *Pecoier*, quam eadem notione uſurpare videtur laudatum Poema *de la guerre de Troyes* MS.

Patroclus ſer ſello ploie,
Et l'arçons derriere Pecoie.

Ibidem:

Tiels colps s'entredonnent ambeſdui,
Si qe les lances Pecoierent.

Oc-

Digitized by Google

Occurrit ibi pluries. Iode etiam *Pecoieis*, pro ipſa frangendi actione, ibidem :

Là ot des lances froiſſeis,
Et eſtrange Pechoieis.

Depeczatus, in Concilio Andegavenſi an. 1365. c. 13. Salmaſius vocem hanc à *Pittacium* accerſit, cui favet Will. Brito l. 11. Philipp. ubi de tunica Militari :

Sic percuſſa patet, ſic interciſa minutis
Pittaciis pendet, &c.

Præterea Joan. de Janua: *Pittacium, dicitur illa corii particula quæ ſoleæ repeciatæ inſuta eſt, & dicitur à pingo : quia ſicut partes picturæ diſtinctæ in pavimento ſunt, ſic appareat pittacia in calciamento : unde pittaciatus, i. repeciatus.*

¶ Pecia Argenti, Nummus, noſtris *Piece d'argent*. Statuta Avenion. lib. 1. rubr. 29. art. 4. *Recipere teneatur ... teſtulos ſeu teſtonos, & alias Pecias argenti hic recipi ſolitas.*

¶ Pecia Artelariæ, Gall. *Piece d'artillerie*, Tormentum bellicum. Charta an. 1489. apud Lobinellum tom. 2. Hiſt. Britan. p. 1513. *Et ſi contingat aliquam partem vel Peciam artelariæ ad cuſtodiam & defenſionem neceſſariam deeſſe, &c.*

¶ Pecia, Vas, calix, cyathus. Teſtam. Johan. *de Nevill* an. 1386. apud Madox Formul. Anglic. p. 28. *Item* (lego) *Willelmo de Hoton de Todow 5. marcas & 1. Peciam argenti coopertam ... Item Ricardi Baſy* 20. *marcas & 1. Peciam argenti deauratam coopertam.* Vide *Peces*.

¶ Pecies, pro *Pecia*. Vita B. Kingæ tom. 5. Julii pag. 741. *Hæc dierum proceſſu in quatuor Pecies diviſa, majorem afflictionem ægræ per ſingulos dies poſt hujuſmodi apoſtemationis ſequeſtrum efficiebat.* Occurrit rurſum to. 2. April. p. 723.

Pecies occurrit apud Higenum in Gromat. *Quorum pedatura in ſingulas Pecies ad homines ſolet computari.* Sed Salmaſius *pedes* reſtituit.

¶ Pecia, pro *Pena*, rupis, collis, in Hiſt. Cortuſior. l. 8. c. 3. apud Murat. tom. 12. col. 903. *Sic liberavit Mundianum, Vericulum, & alia caſtra impugnavit, & cepit Peciæ ſancti Martini.* Ubi rectius alter Codex, monente Cl. Editore, habet *pennam*. Vide *Pena* 1.

¶ PECIATUM, Peceata, Menſura frumentaria. Charta an. 1228. in Tabul. Caſtri Blein. *Herveus de Leonia.. Pater meus dedit monaſterio S. Mathæi de finibus terrarum tria Peciata frumenti ad magnam menſuram de frumento ſuo de Ploeyon. Et ego dicta tria Peciata frumenti in certis aſſignavi locis, &c.* Alia ejuſdem Hervei an. 1206. ex eod. Tabul. *Ego H. de Leonia, qui primus dominorum Leonenſium tunc temporis receptioni ac venerationi ſacroſancti capitis B. Mathæi interfui, dedi B. Mathæo tres Peceatas frumenti in perpetuum poſſidendas in tribu Maenuili, quæ eſt in plebe Ugon.*

¶ PECIELLA, perperam pro *Pajella*. Vide ibi.

¶ PECIES. Vide *Pecia*.

PECIOLA, [diminut. à *Pecia*, Fragmentum; interdum & Modus agri. *Peciola tunicæ B Virginis Mariæ*, in Actis SS. tom. 3. Jun. p. 137.] Speculum Vitæ S. Franciſci: *Fr. Leoni B. Franciſcus ſua ſtigmata committebat tangenda, ut novas Peciolas (id eſt, linteola) apponeret, amotis aliis ſanguine cruentatis.* Vetus Charta apud Perardum in Burgundicis : *Peciolas duas de terra culturale.* Alia ibid. *Peciolas de terra duas, &c.* [Charta an. 879. Marcæ Hiſpan. col. 805. *In ipſo villare Peciolas de terra retinent.* Occurrit etiam in Charta an. 932. apud Eccardum in Orig. famil. Habsburgo-Auſtr. p. 151.] Adde Chron. S. Benigni Divion. p. 409.

¶ Petiolum, in Chron. Farfenſi apud Murat. tom. 2. part. 2. col 611. *De valle Auſefredæ petiam 1. & de Petiolo duas partes* (conceſſit.)

¶ Peciotta, Eadem notione, in Charta ann. 1276.

ex min. Chartul. S. Benigni Divion. *Item ſuper unam Paciottam terræ quæ fuit perprecier.*

¶ Peciuncula, Eodem ſignificatu. Charta ann. 1447. in Chartul. S. Vandreg. tom. 2 p. 1750. *Aut de aratorio præfato alienare præſumat, vel Pecciunculam quamvis minimam abſtrahat.*

PECIOLI, apud Apicium lib. 1. cap. 20. videntur eſſe quos Columella & alii *pediculos* vocant, quibus fructus ramuſculis adpendent. At Celſus lib. 2 *petiolos* de animalium pedibus uſurpat.

¶ PECIUM. Vide *Pecia*.

¶ PECLUINCERIA. Vide *Pulvinceria*.

¶ PECOLLUS, Columella, fulcrum lecti, vel ſellæ, noſtris *Pied, quenouille de lit*, Occitanis *Pecoul*. Charta Petri *de Roteys* Vicarii Toloſ. an. 1272. *Quod pedes ſeu Pecolli archarum 8. palmorum & barroti 4. palmorum & omnes perticæ rotundæ ſint illarum pajellarum quarum debent eſſe.* Le Roman *de Blanchandin* MS.

De ſor un ſandeſtuel ſu mis
Dont li Pecol eſtoient d'or:
Les pierres valent un treſor.

Le Roman *d'Athis* MS.

Et li Pecoul tous quatre d'or
Bien valoient ung grant treſor ...
Es Pecouls ot pierres aſſiſes.
Vermeilles, jaunes, verds, & biſes.

PECORANTES, & *Sodomitæ*, junguntur in Fleta l. 1. c. 37 §. 3. ἀλογινόμενοι, κτηνοβάται. Vide Meurſii Gloſſ. in ἀλογευόμενοι.

PECORARIUS, Bubulcus. Charta Deſiderii Regis Longob. in Bullario Caſinenſi tom. 2. p. 7. *Qui ſit Pecorarius, ... qui vaccas ipſius Monaſterii paſcat, &c.* [Bartholomæus Scriba Annal. Genuenſ. lib. 6. ad an. 1227. *Et de mandato dicti Pecorarii plures muri facti ſunt.* Occurrit præterea in vet. Pœnitentiali apud Morinum p. 24. Vide *Pegorarius*.]

PECORIA. Chronic. Afflegemienſe c. an. *Duo prædia, quæ ſecundum linguæ ſuæ (Flandricæ) conſuetudinem Pecorias appellant, pretio grandi comparavimus.*

¶ PECTA, Quævis præſtatio, tributum, vectigal, emenda. Charta Aldefonſi Reg. pro Monaſt. Caſæ Dei an. 1216. *Concedo medietatem de omni Pecta tam de homicidio quam de pedagio & de omni regali exactione quæ ratione viciniæ urbis in barrio S. Johannis exigentur.* Charta an. circ. 1320. ex Regeſto *Noſter* fol. 440. v. *Cum prædicti Judæi Navarræ nolint ſolvere dicta* 15. *librar. ſecundum taxationem Pectæ ſed ſecundum facultatem cujuſlibet, &c.* Vide *Facendeira* & *Pecha*.

PECTARE, Solvere, *Pagare*, ex *Pactare*, pactum ſeu tributum ſolvere, præſtare. Vox olim Hiſpanis familiaris, qui & *peytare* dicebant. Charta Alboaceni Regis Mauri in Conimbra an. Chr. 734 apud Sandovallium, *Ego ordinavi quod Chriſtiani de meas terras Pectent dupliciter quam Mauri, &c.* Occurrit ibi non ſemel vox eadem, tametſi prave ſcripta. Alia Aldegaſtri, filii Sylonis Regis Ovetenſis, an. 781. apud eumdem : *Et quanta calumnia fuerit, Pectent & emendent, &c.* Charta Adefonſi Regis Aragon. æræ 1160. apud Oyhenartum : *Et nullus homo qui vobis pignoraverit in iſtos montes ſuprascriptos Pectabit mihi 60. ſol.* Alia æræ 1167. *Et mando & concedo quod non Pectetis pedagium neque leſda.* Alia Sanctii Regis Navarræ : *Et qui ſuper hoc meum donativum fecerit vobis aliquam contrariam, perdat meum amorem, & Pectabit mille ſolidos.* Fori Jaccenſes : *Si quis rapuerit, vel furatus fuerit oves vel capras, pro unaquaque Pectet novem.* Vide Foros Leirenæ, Hiſtor. Segovienſem c. an § 13. Biblioth. Cluniac. p. 1435. & in vocibus *Pactum*, *Peitare*.

PECTEN, inter miniſteria ſacra recenſetur, quo ſcilicet Sacerdotes ac Clerici antequam in Eccleſiam pro-

Digitized by Google

procederent, crines pectèrent. [Teſtament. Everardi Comitis an. 837. apud Miræum to. 1. p. 21.. *De paramenta vero capellæ noſtræ ciboreum cum cruce aurea, ... Pectem auro paratum unum concedimus.* Chron. Calmaliac. apud Stephanot. tom. 3. Fragm. Hiſt. MSS. *Tabulæ eburneæ ad ornamentum altaris, Pectines eburnei quatuor aut quinq; &c.*] Teſtamentum Riculfi Epiſc. Helenenſis an. 915. *Pectanem eburneam unam, tabulas eburneas duas, &c.* Charta an. 1231. apud Catellum in Hiſt. Occitan. p. 901. *Sunt ibi octo cingula ſerica, & 6. Pectines eburnei, &c.* Charta Joannis Archiepiſc. Capuani an. 1301. *Item Pectenem unum de ebure, item calicem unum, &c.* Vide Monaſticum Anglicanum tom. 3. p. 314. [& infra *Sedes majeſtatis*.]

☞ Enumeratur præterea inter utenſilia ſeu ſupellectilem monachorum, in Guidonis Diſcipl. Farfenſi cap. 47. Omnibus fratribus dentur *tabulæ, acus, Pectene* (l. Pectines) *cum dumento, capellum in capite quod alio nomine capitium vocatur.* Ex quibus colligitur monachos tunc temporis non omnino tonſos fuiſſe, quod ex dicendis infra iterum manifeſtius fiet. Vide *Pectinare, Pectinarium*, & *Pexere*.

¶ PECTERE, pro *Petere*, in Charta an. 1218. apud Lobinell. tom. 2. Hiſt. Britan. p. 336. *Terram ſanctam Pectem jam navigans per mare, dedit abbatiæ Pontis-Otranni, &c.*

PECTICUS, *Digeſtibilis, à pectus.* Joan. de Janua.

¶ PECTINA, Pectis, κτένιον, in Gloſſ. Lat. Gr.

¶ PECTINARE, Pectere, Gall. *Peigner*. Leges Palatinæ Jacobi II. Reg. Majoric. tom. 3. SS. Junii p. 31. *Ut videlicet caput noſtrum Pectinent opportuno tempore.* Conſuet. Sangerm. inter Inſtr. Hiſt. ejuſd. Monaſt. p. 136. *Ibant ad levatorium lotum manus ſuas & Pectinabunt ſe in parte clauſtri verſus eleemoſinam.* Occurrit præterea apud Bernardum Mon. in Ord. Cluniac. part. 1. c. 9. Utitur etiam Apuleius Metamorph. l. 6.

¶ PECTINATUS, Comptus, noſtris *bien Peigné*, eadem notione. Vita B. Coletæ tom 1. Martii p. 573. *In formis virorum vel mulierum ſatis pulcris, cum capillis longis & magnis & bene Pectinatis.*

PECTINARIUM, Theca pectinis, *Etuy de peigne*: niſi ſit quod vulgo *peignoir* appellamus, linteum quod collo aptamus, cum capillos pectimus. Liber Ordinis S. Victoris Pariſienſis MS. c. 18. *Cinctoria & corrigias femoralium, & vaginas, & pectines, & Pectinaria, & cætera hujuſmodi, cum opus fuerit, fratribus Veſtiarius miniſtrare debet.*

☞ Haud improbabili conjectura *Pectinarium* ibi interpretari licet linteum illud quo ea corporis pars quæ Pecten dicitur, cooperitur. Vide mox *Pectinium*. Pro theca pectinis occurrit in Revelatione an. 1180. apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 605. *Ita ut etiam illo viveate ejus dentem in Pectinario pro reliquiis portaret.* Ita &

¶ PECTENARIUM, in Statutis Ord. Grandimont. apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 1234. *Pecten quoque nunquam ſit eburneus, ſed tantum corneus. Pectenerium etiam & aculerium ... ſint parvi pretii.*

PECTINIUM, Eadem, ni fallor, notione uſurpavit Sigebertus in Chronico: *Rejicientes à ſe quidquid regulæ refragabatur, ſoricas videlicet & pelliceas, eſtamina; caputia quoque & ſemoralia, Pectinia, & coopertoria.* [Ut ſupra *Pectinarium* ex Libro Ordin. S. Victoris, ita & hic *Pectinium* idem eſſe videtur quod Capucini vocant *Mutande*.]

¶ PECTINARIUS LANARIUS, in veteri Inſcriptione, Qui lanas pectit.

PECTINATOR, Pectinum confector, in Miracul. S. Stanislai Canon. Reg. [*Pectinarius* apud Plautum.]

PECTINEUM OPUS. [Illud forte quod Galli vocamus *Ouvrage au petit point*. Pecten enim etiam radium, Gall. *Navette*, ſonat.] Viſitatio Theſaurariæ S. Pauli Londinenſis an. 1295. *Capa Fulconis Epiſcopi benè operata opere Pectineo auro & argento.* Alibi: *Veſtimentum Fulconis Baſſet habet paruram de opere Pectineo, cum roſis, arboribus, floribus, & beſtiis.* Occurrit ibi non ſemel. *Pectinator*, κτενιστής, in Gloſſ. Gr. Lat. Claudianus lib. 2. in Rufinum:

. . . doctiſſimus artis

Quondam laniſicæ, moderator pectinis unci.

¶ PECTIO, Pactum, conventio, contractus, ipſa conventionis Charta. Chron. Monaſt. Novalicenſ. apud Murator. tom. 2. part. 2. col. 751. *Et placuit mihi in hac pagina teſtamentis mei adnecti de alode parentum meorum ... quem apud conſobrina mea Honorata filia Eptoleaa amita mei pro Pectionis titulum inter nos diviſimus ... Quod ſi fecerint, pœna quod in Pectionis noſtræ per commune conſenſum continet, incurrant.*

PECTORABILITER. Iſidorus Pacenſis Epiſcopus æra 769. *Sed ubi gens Auſtria, mole membrorum prævalida, & ferrea manu perardua, Pectorabiliter ferientes Regem inventum exanimant.* Id eſt in pectore.

PECTORALE, Cingulum quo equi pectus ambitur, & ſtringitur, *Antilena*: στηθιαῖον, in Gloſſ. Græc. Lat. Gallis *Poitrail*. *Faſciæ pectorales*, apud Hierem. c. 2. στηθοδεσμίδες, apud Phlegontem de Mirabilibus p. 57. & Iſidor. Peluſiot. lib. 1. Epiſt. 74. Gloſſæ S. Benedicti: *Faſcia*, στηθόδεσμος. Innocentius III. lib. 3. Decretal. tit. 1. c. 15. de Clericis: *Pannis rubeis aut viridibus, nec non manicis aut ſotularibus conſutitiis, frenis, ſellis, Pectoralibus, calcaribus deauratis, aut aliam ſuperfluitatem gerentibus non utantur.* Eadem ferme habentur in Concilio Albienſi ſub Zœno Epiſcopo Avenionenſi S. R. E. Legato c. 15. Monſpelienſi ann. 1214. c. 15. & in Regula Militum templariorum c. 37. [Bernardus Mon. in Ord. Cluniac. part. 1. c. 9. *Habeant in ſellis ſuis Pectoralia & poſtel.*] Vincentius Belvac. lib. 30. c. 85. *Habeant etiam frena phalerata, & inargentata, & inaurata, atque in Pectoralibus campanulas infixas, magnum emittentes ſonitum ad gloriam earum & decorem.* Adde lib. 32. c. 30 [& Stephanum Tornac. Epiſt. 230. novæ edit. [Le Roman. de Pariſe la Ducheſſe MS.

Il vint à ſon cheval, s'il l'a fait conraer,

Il a miſe la ſelle, s'a le Poitral fermè.

PECTORALE, Idem quod *Rationale*. Gloſſæ MSS. *Rationale, Pectorale*. [Expoſitio divin. offic. ad calcem Johan. Abrinc. p. 414. *Poſtea ſequitur Pectorale, quæ a vulgo alba dicitur.*] Burchardus de Caſibus S. Galli c. 1. *Abbas quoque quaſdem* (caſulas) *deauratas in margine, & in Pectorali . . ipſe elaboravit.* Ceremoniale Rom. ex MS. Vaticano de Conſecr. PP. apud Rayn. an. 1272. num. 9. *Cum ad ordinem Presbyteratus ordinari debebit... nec tamen habebit tunicellam, nec dalmaticam, nec calciabitur ſandaliis, nec habebit Pectorale, ſed ſolum amictum, & albam.* Liber anniverſariorum Baſilicæ Vaticanæ fol. 144. ubi de Bonifacio VIII. PP. *Item quatuor camiſas de cortina, cum Pectoralibus & gramiciis de opere Cyprenſi.* Necrologium Eccleſiæ Carnotenſis 2. Id. April. *Pectorale unum ex auro mundiſſimo & gemmis pretioſis.* Viſitatio Theſaurariæ S. Pauli Londinenſis ann. 1295. *Item capa Ricardi de Windleſore de rubeo ſameto, cum Pectorale, optime breudata, &c. Item capa Magiſtri Ricardi Ruffi de rubeo ſameto, cum rotundis Pectoralibus aurifrigiis .. Capa Indica breudata cum pulchris Pectoralibus, &c. Caſula Alardi Decani de nigra ſameto, dorſali & Pectorali optimi aurifrigei vineati. Item caſula Petri Bleven. de ſameto purpureo, aliquantulum ſanguineo, cum Pectorali literato ... Caſula Hugonis de Orivalle, de albo diaſpro, cum Pectorali & dorſali largo, de floſculis de fino auro, &c... Caſula Vulfranni cum Pectorali & imaginibus Petri & Pauli de fino auro, & humerali vineato*

de

Digitized by Google

de fino auro brudato, & lapidibus inſertis, & extremitate talari conſimili.

¶ Pectorale, Pectus. Buſchius de Reform. Monaſt. apud Leibnit. tom. 2. Script. Brunſvic. p. 904. *Quamvis a quibuſdam ſenioribus monialibus rogatus fuerim, ut ipſæ ita poſſent ſuas recipere diſciplinas, ne in Pectoralibus infrigidarentur.*

Pectoralis Fascia. S. Hieronymus in Iſaiæ c. 3. ad hæc verba: *Et pro faſcia Pectorali cilicium. Faſcia pectus texit, & eum poſſidet locum in fœminis, quem rationale in Pontificibus.* [Menoti Serm. f. 25. *Pectus diſcoopertum ... cum Pectorali albo per quem quis clare poſſit videre.* Idem quod Gallis *Gorgerette*, vel *Gorgette*.

¶ Pectorale, Lorica, qua pectus tegitur, unde nomen, Gall. *Cuiraſſe*. Statuta Riper. c. 12. fol. 4 v. *De qualibet ſoma calybis, ferri ſoldi, lameriarum & Pectoralium, de penſibus duodecim pro introitu ſoldi ſex.*

Pectorale, Cancellus. Geſta Innocentii III. PP. *ſuper novos gradus conſtitueat novum altare, novaque Pectoralia faciens ante chorum.* Germanus Patr. CP. in Myſtagogia p. 148. id ita ferme expreſſit: Τὰ κιόνια, ἤτοι τὰ ϛηθιδια διαχωρίζοντα τὸ βῆμα ἀπὸ τοῦ λαοῦ, καὶ κάγκελλα. Græci enim recentiores ϛήθια vocant, columellas ordine diſpoſitas, ac ſuperiori epiſtelio junctas, ut recte, obſervat Goarus ad Cedreni p. 631. qua etiam notione ϛήθια uſurpat Codinus in Orig. CP. Meurſian. p. 68.

¶ Pectorale Tutamentum, Munimenti genus, ſic dictum quod milites ad pectus tegat, Gall. *Parapet*. Telomonius apud Leibnit. tom. 2. Script. Brunſvic. p. 94. *Inter hos torbidos rerum ſucceſſus, in vallo foſſatorum civitatis, & lignorum congerie arborum illic amputatorum una cum terræ intermitione; per girum urbis totius munimenta, quæ Pectoralia vocant tutamenta & propugnacula parantur, foſſataque nova cavantur.*

PECTORALIS, Tunica hyemalis, qua pectus tegitur. Gregorius M. lib. 10. Epiſt. 52. *Fratrem & Coepiſcopum noſtrum Eccleſiam frigore omnino laborare cognovimus, pro eo quod hiemalem veſtem non habeat. Et quia aliquid ſibi a nobis petiit debere tranſmitti, fraternitatis tuæ ad hoc per latorem præſentium tranſmiſimus amphimalum tunicam, vel Pectoralem, ut a te ei debeat ſine mora tranſmitti.*

¶ PECTOROSE, Superbe. Acta S. Etheldredæ to. 4. Junii p. 549. *Modo Pectoroſe gradiebar, modo contumaciter adverſus proximos ſpirabam.*

¶ PECTUM, Idem quod *Pecta*. Vide in hac voce. Charta Aldefonſi Reg. æra 1230. apud Stephanot. tom. 4. Fragm. Hiſt. MSS. p. 228. *Et ſint illi 10. Excuſati ab omni Pecto, poſta, foſſado, ... & ab omni regia exactione ſemper liberi & immunes exiſtant.*

PECTURA, Pettura. pro *Plectura*. Polyptychus Floriacenſis: *Facit Petturam in cultura dominicata, & ſeminat ibi de ſuo critico mod. 2, &c.* Tabularium S. Remigii Remenſis: *Faciunt caplim diebus 15. aut donant den. 4. faciunt & Pecturam ad cortem perticas 4. annis ſingulis per ſucceſſiones ſibi convenientes.* Infra: *Faciunt & Pecturam ad curtem, ſcurias, & hortum claudendum.* Ibidem: *Facit & Pecturas ad claudendam cortem, & ad tegumen ſcuriarum, ubi ad materiamine, quantum neceſſe eſt, mittit.* Vide *Plecta*.

PECUARE, Pecus. Waldramus Decanus Sangallenſis:

Franciæ te Suevis, o Rex, direxit alendis.
Jam Pecuare tuum paſce diu viduum.

Pecuaria, femin. gen. Tabularium S. Crucis Talemondenſis fol. 4. *Si homo S. Crucis vendiderit bovem, vel vaccam, vel aliam Pecuariam in tota honore meo, &c.* Ex quibus videntur emendandæ Leges Henrici I. Regis Angl. c. 17. *Si quis per curam ſuam reclusam dimiſerit de ædificiis in foreſta.* Legendum etiam videtur *Pecuariam.* [Rectius infra in voce *Stabilitas* ipſe Cangius *Pecuram* edidit.]

¶ Pecuaria, pro *Pecunia*, in Chartular. S. Vandreg. tom. 2. p. 2059. *Dedi non parvam Pecuariam, id eſt viginti quinque libras.*

¶ PECUARIUS, *Armentarius*. Gloſſ. MS. Sangerm. num. 501.

¶ PECUATUS, θρέμμα. Gloſſ. Lat. Gr.

¶ PECUDIARIUS, προικῶς, in iiſdem Gloſſ. Leg. ſuſpicatur Vulcan. περὶ ἀγέλης.

¶ PECUDINEUS, Membranaceus. Vita S. Johannis Gualberti tom. 3. Julii pag. 316. *Liber eſt Pecudineus chirographicus in 4. minori, ab extra literis deauratis ſic inſcribitur, &c.*

¶ PECULARIUM. Vide *Peculium*.

¶ PECULENTUM, mendoſe pro *Poculentum*, in Statutis Arelat. MSS. art. 175. Vide *Species*.

¶ PECULIALIS, Pecorinus. Vita S. Bernardi Menthon. tom. 2. Junii p. 1083. *Referunt enim quod à carnis & ovorum lactiſque Peculialis comeſtionibus ætatula tam molli abſtineret.*

¶ PECULIARE, Peculiaritas. Vide *Peculium*.

¶ PECULIO, Opilio. Vita S. Heriberti Archiep. Colon. tom. 2. Martii p. 472 *Egenus erat Peculio, pagana onuſtus infantulo.*

PECULIUM, Bona quæ ſunt extra dotem Galli appellarunt, quæ Græci παράφερνα, Ulpian. l. *Si ergo*, §. *Ceterum*, D. de Jure dot. *Ceterum ſi res dentur, in ea quæ Græci παράφερνα dicunt, quæque Galli Peculium appellant.*

Pecularium, Eadem videtur ſumi notione in Tabulario Caſtri Melliandi in Biturigibus Ch. 56. *Recognovit præmiſſa dediſſe eiſdem conjugibus, in matrimonio & Peculiario ipſius Iſabellis.*

Peculium, Pecudes. *Peculium utriuſque ſexus*, in Charta donat. Leotheriæ to. 2. ſæculi 3. SS. Ord. S. Benedicti p. 615. Codex Carolinus Epiſt. 74. *Arripiens ex ea illiciter plura peculia, quæ illi minime pertinent abſtollenda.* Charta Ayſtulphi Regis Longob. an. 753. apud Ughellum tom. 2. p. 107. *Si in ipſis ſilvis aliquid runcare fecerit, aut ſi Peculia pabulaverit.* Paulus Warnefridus lib. 2. de Geſtis Longob. c. 3. *Peculia ſola remanebant in paſcuis, nullo aſtante paſtore.* [Lex Bajwar. tit. 9. §. 2. *Niſi forte vitium invenerit quod ille venditor cellavit, hoc eſt, in mancipio, aut in caballo, aut in qualicumque Peculio, id eſt aut cæcum, aut herniosum, aut caducum, aut leproſum.* Leges Rotharis c. 238. *Servus maſſarius licentiam habeat de Peculio ſuo, id eſt bovem, vaccam, caballum ſimiliter & de minutis Peculiis in ſocio dare.* Statuta antiqua Monaſt. Corheienſ. 10. 4. Spicil. Acher. p. 20. *Similiter quidquid laborationibus quolibet modo acquiritur, vel in variis Peculium generibus enutritur.*] Vide Leg. Longob. lib. 2. tit 22. §. 3.

¶ Peculies, in Charta Pippini Regis Monaſt. Prumienſi: *Una cum terris ... movilibus & amovilibus, pecunies, Peculies, utriuſque ſexus gregis cum paſtoribus, &c.*

Peculiare, Idem quod *Peculium*, apud Latinos: quidquid ſcilicet ſervus domini permiſſu poſſidet. Lex Wiſigoth. lib. 10 tit. 1. §. 18. *Omnis res quæ mobilis, immobiliſque conſiſtit, cujuſcumque fuerit generis, ſeu forma, an peculii, an Peculiaris nomen habuerit, unius intelligentiæ vim evidentiamque obtineat.* [Teſtamentum S. Irminæ an. 698. apud Marten. tom. 1. Ampliſſ. Collect. col. 10. *Similiter dono ad jam dicta loca Sanctorum vineam pedeturam unam in monte Vienenſi cum vinitore noſtro Alithfrido cum omni Peculiari ſuo.* Ibidem col. 13. ex Charta Hedeni Ducis pro S. Willibrordo: *Et in caſtello Mulenberge donamus tibi tres caſatas cum mancipiis, una cum omni Peculiari eorum.*] Præceptum Barnoini Archiep. Viennenſis an. 881. *Et unum ſervientem de ipſo beneficiu*

nomi-

Digitized by Google

nomine Deodatum, cum omni ſuo peculiari, & filio. Vetus Charta apud Sanjulianum in Matiſcone p. 275. *Mancipiis deſuper manentibus, cum Peculiaris eorum, &c.* Alia apud Vadianum p. 50. *Cum ſervis, ancillis; Peculiaribus, tam domibus, ædificiis, &c.* Alia pag. 74. de ſervo manumiſſo: *Suumque Peoaliare quod habet, aut quod adhuc adquiri poterit, faciat.* Hincmarus in opuſculo LV. Capitulorum c. 43: *Et res & mancipia in regno ſenioris noſtri non habeat; per quæ illum conſtringere ad reddendam rationem valerem, & per beneficium, vel per Peculiare noluit ſuſtinere diſtringi, & excommunicavi illum à mea parochia.* Ubi cum *beneficium* diſtinguatur à *peculiari*, videtur *peculiare* ſumi pro *proprio*: niſi mancipia ipſa intelligantur. Charta Arnulfi Regis an. 892. apud Meuriſſium p. 295. *Prout eis more Eccleſiaſtico placuerit ad ſui Peculiaris utilitatem univerſa diſponere vel ordinare, &c.* Vide Marculſum lib. 2. form. 32. Columbum in Epiſcopis Vivarienſibus l. 1. n 23.

¶ Peculiaris, Eadem notione, in Teſtamento Dalilæ an. 813. inter Inſtrum. tom. 1. Hiſt. Oceitan. col. 38. *Omne pecus & Peculiarem illoram mobilem vel immobilem, quidquid tempore meo conquiſierint, aut in antea, Deo propitio acquirere potuerint, &c.*

Peculiare, Propriis uſibus adhibere, applicare. Ordericus Vitalis l. 9. *Eccleſias ſuis uſibus illicitis Peculiaverant, ac indecenter concaminaverant.* Infra: *Domos ... ſuis neceſſitatibus Peculiatas reſervaverunt.*

Peculiaritas, Peculium. Bovo Abbas Sithienſis de Invent. S. Bertini c. 2. *Non minus omnis Peculiaritatis recnlas in medium proferri, &c.*

¶ Peculiaritas, Peculium, bona quæ ſunt extra dotem. Charta Ademari Vicecom. ann. 931. apud Baluz. Hiſt. Tutel. col. 344. *Ego Ademarus vicecomes dimitto domnæ Gauzlæ uxori meæ cauſa Peculiaritatis, ſcilicet villam meam qua vocatur Collia.*

Peculiaritas, Peculium monachi. Willelmus Malmesbur. lib 1. de Geſt. Pontif. de Anſelmo poſtea Cantuarienſi Archiepiſcopo: *Peculiaritatis vitium cum in ſe voluntate, tum in aliis prædicatione extirpabat, id eſſe ſolum dictitans, quod diabolum è cælo hominem e Paradiſo eliminaverat.* Vide Proprietarii.

¶ Peculiaritas, Familiaritas, conſuetudo, uſus: Concilium Hiſpal. II. inter Hiſpan. tom. 2. p. 465. *Ea tamen circa monachos diſciplinæ cautela ſervata, ut remoti ab earum Peculiaritate, neque uſque ad veſtibulum habeant accedendi familiare permiſſum.* S. Ildephonſus in Addit. ad lib. S. Iſidori de Viris illuſtr Eccleſ. ibidem to. 3. pag. 79. *Remota clientum ſæculique pompa decoris, monachorum Peculiaritatibus inhærebat.* Helladius Toletan. Epiſc.

PECUNIA, Æreus nummus. Lampridius in Alexandro Severo: *Scenicis nunquam aurum, nunquam argentum, vix Pecuniam donavit.* Vide Salmaſium.

Pecunia, Pecudes, Grex. Lex Alamann tit. 74. *Quidquid ibi toltum fuerit, mancipium, Pecuniam, omnia tripliciter reſtituat.* Leges Edw. Confeſſ. c. 28. *Si quis adduxerit animal in villam, vel apportaverit Pecuniam, & dixerit ſe inveniſſe, &c.* S. Alardus in Statutis Abbatiæ Corbeienſis lib. 1. c. 8. *Boves & reliquam Pecuniam habeat, cum quibus laborare poſſit; unde & ipſe & omnis familia ejus poſſit vivere.* Epiſtola Synodalis Concilii Duziacenſis I. *Annonam, vinum, & generis diverſi ac ſexus Pecuniam ... abſtulit.* Ubi vir doctus *pecuniam*, prout apud Latinos vulgo ſumitur, hic accipi ratus, neſcio quid de *ſexu* auri & argenti commentatur. *Pecunia diverſi generis*, in Vita Aldrici Epiſcop Cenoman. pag. 83. Vide Theodorum Studitam in Vita S. Platonis n. 23. & ibi virum doctiſſimum Danielem Papebrochium. Charta an. 1082. apud Sammarthanos in Epiſc. Abrincenſibus: *Dederunt etiam decimam totius ſuæ Pecuniæ quæ decimatur, ovium, vaccarum, equarum, &c.* Notitia pro Eccleſia S. Martini in Nemore in Tabular. Fiſcanenſi fol. 9. *Diviſit fratribus eorum in loco Deo ſervientibus paſcua ſua Pecuniæ, ſcilicet 6. vaccas cum vitulis 2. annorum, & ſuis dominicis bobus, &c.* Charta Arnulfi Lexovienſis Epiſc. in Tabul. S. Egidii Pontis Audomari: *Dedit ... communem paſcuam... quietam & liberam ad nutrituram Pecuniæ ipſorum.* Adde Leges Ethelredi c. 8. apud Bromptonum, Leges Longobard. lib. 2. tit. 8. §. 2. Synod. Meteoſ. c. 1. Chartam Childeberti Reg. apud Mabillon. de Re Diplom. Ch. 24. Capitula Caroli M. lib. 5. c. 2. 196. l. 6. c. 11. Chartam ejuſdem Caroli apud Mabillonium to. 5 pag. 222. Adrevaldum Floriac. lib. 1. de Miracul. S. Benedicti cap. 20. Monaſticum Anglicanum tom. 2. pag. 325. &c.

Pecunia Viva, Pecudes. Leges Edwardi Confeſſ. c. 10. *Omnis qui habuerit 30. denariatas vivæ Pecuniæ in domo ſua, de ſuo proprio, Anglorum lege, dabit denarium S. Petri.* Leges Guillelmi Nothi c. 9. *Interdicimus ut nulla Pecunia viva vendatur, aut ematur, niſi intra civitates, &c.* Florentius Wigornienſis & Simeon Dunelmenſis an. 1086. *Guillelmus Rex fecit deſcribi omnem Angliam, quantum terræ quiſque Baronum ſuorum poſſidebat, ... quæ animalia, immo quantum vivæ Pecuniæ poſſidebat.* *Vivent captale*, in Legibus Adelſtani Regis cap. 1.

Pecuniana. Charta Alamannica 62. apud Goldaſtum: *Cum omnibus ædificiis quæ ibi eſſe videtur, & ſervos & ancillas, & omnia Pecuniana, campis, ſilvis, &c.* Ubi legendum forte *peculiaria*. Adde Ch. 15. Vide ſupra.

Pecunia interdum uſurpatur pro quibuſvis bonis ſeu pro peculio, vel peculiari. Synodus Leptinenſis an. 742. c. 1. *Ut ſub precario & cenſu aliquam partem Eccleſiaſtis Pecuniæ in adjutorium exercitus aliquanto tempore retineret, eo conditione, annis ſingulis de unaquaque caſata ſolidus unus, id eſt 12. denarii, ad Eccleſiam vel Monaſterium reddantur, eo modo ut ſi moriatur ille cui Pecunia commodata fuit, Eccleſiam cum propria Pecunia reveſtita.* Lex Longobard lib. 2. tit. 8. §. 2. *Et ipſe revertatur in caſam, & in Pecuniam ſuam*, id eſt, bona ſua recipiat. Synodus ſub Carlomanno an. 742. *Fraudatas Pecunias Eccleſiarum reſtituimus.* Liber Rameſienſis apud Spelmannum: *Et niſi feceris, ipſe te juſtificet per Pecuniam tuam, donec facias.* Alibi: *Quod ſi nolueris, ipſe vos conſtringat per Pecuniam veſtram*, id eſt, *per catalla veſtra.* Ita uſurpant Capitulare Compendienſe an. 757. c. 19. Capitula Caroli Magni lib. 5 c. 347. l. 6. c. 11. [Canones Iſaaci Epiſc. Lingon. tit. 4. cap. 1.] Tradit. Fuldenſes lib. 2. tract. 15.

¶ Pecunia, Merces quævis, *Marchandiſes*. Litteræ Philippi Flandr. Comit. in Ordinat. Reg. Franc. tom. 4. p. 254. *Quod burgenſes S. Audomari, Grenagias ac* (a) *theloneo liberi ſint, undecunque veniunt vel quodcunque portaverint, vel qualemcunque Pecuniam adduxerint, vel abduxerint: niſi eam in aliquam domum poſuerint, eamque ibi vendiderint, &c.*

¶ Pecunia Auri & Argenti, in Hiſtor. Glabri Rodulphi apud Ducheſn. tom. 4. p. 58. *Sola Pecunia auri & argenti plus commendavit, quam ætas aut ſanctitas.*

¶ Pecunia Dormiens & Jacens, Gall. *Argent en reſerve*. Conſtitut. Cluniac. MSS. an. 1301. in Tabular. B. M. Deauratæ: *Excommunicamus ... omnes illos qui jacentem ſeu dormientem Pecuniam penes ſe aut alios habent.*

Pecunia Operata, Moneta, ad diſcrimen *pecuniæ*, ſeu pecudum. Burchardus Epiſc opus Wormacienſis in Lege familiæ: *Si ex familia vir aliquis & uxor ejus obierint, & filium cum filia reliquerint, filius hæreditatem ſervilis terræ recipiat, filia autem veſtimenta matris,*

Digitized by Google

tris; & *Pecuniam operatam accipiat*. [*Pecuine*, in Charta vernacula an. 1308. ex Chartul. S. Vandreg. tom. 1. pag. 197. *Pour la ſomme de Pecuine & le danger deſſus dis.*]

Pecunia Sicca, Numerata, quomodo vulgariter dicimus, *Argent ſec*. Charta Guillelmi Epiſc. Ambian. an. 1281. pro Eccleſia Vinacurtenſi: *Statuimus etiam quod tota Pecunia ſicca dictæ Eccleſiæ debita deputetur ad officiandam dictam Eccleſiam in modum qui ſequitur*, &c. Occurrit ibi rurſum in Tabular. Epiſcopat. Ambian. fol. 26. Vide *Cenſus ſiccus*, & *Molta ſicca*.

¶ Pecuniam Exercere, Fœnori eam dare atque uſuras ex ea conſequi. Ulpianus D. lib. 17. tit. 1. l. 10. *Quod ſi procurator non exercuit Pecuniam, ſed ad uſus ſuos convertit, in uſuras convenietur, quæ legitimo modo in regionibus frequentantur.*

¶ PECUNIALIS, Pecuniarius Gloſſ. Lat. Gr. *Pecunialis*, χρηματικὸς. Charta Bolkonis Ducis Sileſiæ ann. 1337. apud Ludewig. Reliq. MSS. p. 615. *Juribus, dominiis, libertatibus, honoribus, exactionibus, Pecunialibus, annualibus, emphyteuſis*, &c. Cælius Aurel. Tard. lib. 1. c. 5. *Pecunialis quæſtus*.

¶ PECUNIALITER Condemnari, Pecuniaria mulcta puniri. Lanfrancus Pignolus lib. 7. Annal. Gen. ad an. 1266. apud Murator. tom. 6. col. 539. *Quia vero dictus Admiratus & conſiliarii & comiti ejus male ſe habuerunt, adeo quod præſumptum fuit eos fuiſſe proditores, fuerunt in banno poſiti & Pecunialiter condemnati*. Concil. Palent. ann. 1388. inter Hiſpan. tom. 3. pag. 624. *Pro commiſſis ab eis exceſſibus vel delictis, non poſſint à ſæcularibus judicibus perſonaliter, aut etiam Pecunialiter condemnari.*

¶ Pecuniariter, Eadem notione. Charta an. 1348. ex Schedis Præſ. *de Mazaugues*: *Quod poſſint dictos homines ſuos inquirere, corrigere & punire & facere condemnari Pecuniariter de adulteriis voluntariis ſeu ſine violentia perpetratis*. Occurrit etiam in Charta Guillelmi de Hala an. 1289. apud Baluz. to. 2. Hiſt. Arver. p. 293.

¶ PECUNIARIA, Præſtatio in numerata pecunia. Charta inedita an. 1364. *Dixerunt præterea dicti homines jurati, quod ſi contingat cavalcatas fieri, & ſervire perſonaliter, in illo caſu dicti homines, ſi perſonaliter faciant cavalcatas, non teneantur ad Pecuniarias.*

¶ Pecuniaria Missa, Quæ in numerata pecunia ſtatim exſolvitur, quo ab ea diſtinguitur cui annus reditus eſt aſſignatus. Statuta Collegii Pleſſæi an. 1466. apud Lobinell. tom. 3. Hiſt. Pariſ. p. 383. *Quas Miſſas ordinarias & etiam Pecuniarias ſeu lucrativas, ſi contigerit, ſine diminutione ordinariarum prædictarum, ordinamus celebrari per illum de ſacerdotibus qui ultimo ſuam hebdomadam perfecerit.*

PECUNIARIUS, χρηματικός, in Gloſſ. Græc. Lat. Χρηματίζω, *Adquiro, pecuniam colligo*.

¶ PECUNIBILES Denarii, Qui in uſu ſunt, qui dantur & accipiuntur. Tabul. Conchenſe in Rutbenis Charta 85. *Cenſum 84 ſolidos denarior. exibilium & Pecunibilium publicæ monetæ Carcaſſonæ*, &c. Vide *Moneta uſualis*.

¶ PECUNIOLA, Æreus nummulus. Vitæ Patrum Emerit. inter Concil. Hiſp. tom. 2. p. 656. *Accidit ut S. Maſſona Epiſcopus puerulis qui ei fideliter exhibebant ſervitium, libertatis chartulas conſcriberet, & per confirmandas eorum libertates aliquam particulam Pecuniolæ tribueret, aut certæ exiguas poſſeſſiunculas conferret*. Synodus Oriolana an. 1600. ibidem to. 4. p. 724. *Omnes hujus diœceſis patresfamilias ... hortamur in Domino ut ſingulis diebus Sabbathi totius anni ... ſaltem ad minus ſingulas Pecuniolas ſeu nummulos, vel pro ſuarum rerum facultate eleemoſynas tribuant.*

PECUOSUS, *Qui multa pecora habet*, in Gloſſ. Iſid. [Πολυμηλάχνος, in Gloſſ. Lat. Gr.]

¶ PECURA. Vide *Pecuare*.

PECUS Alatus, pro *Altus*, ſeu *manupaſtus*. Lex Aleman. tit. 99 §. 14. *Si quis Pecus mannalem, qui dicitur Alatus, aut verrem, aut ducariam occiderit*, &c. Vide *Manualis*, *Manupaſtus*.

¶ Pecus, pro *Fœtus*, Embryo, ex ſcribæ oſcitantia, ut videtur, in MS. Pactus Legis Salicæ tit. 76. apud Eccardum pag. 137. *Si quis mulierem prægnantem in ventre aut in renis percuſſerit ... Si quis ancillæ Pecus mortuum excuſſerit*, &c.

1. PEDA, *Veſtigium humanum*, Ugutioni & Jo. de Jan.

2. PEDA, Menſura agraria 4. teiſarum. *Teiſa vero* ſex pedes quaquaverſum continet 36. pedes in univerſum. Charta Libertatum Bellævillæ an. 1233. quæ eſt Humberti D. Bellijoci: *Quicumque tenet Pedam integram, debet ex ea 12. denarios. Peda integra eſt 4. teyſes, & ita debet teyſa 3. denarios*. Charta an. 1180. in Bibliot. Cluniacenſi p. 1440. *Ego autem dedi dictæ Capellæ 5. annues ſolidos debitales in pedagio ejuſdem caſtri, & unam Pedam domus ædificandæ liberam & quietam ab omni conſuetudine & exactione*. Tabular. Brivatenſe an. 1277. *Cum pageſiis infraſcriptis, & in rebus nominatis inferius, & confinatis, videlicet in duabus plateis ſeu Pedis dechalmes 2 ſolid.* Infra: *Item in quadam platea ſeu Peda Stephani 12. den*. Charta Delphini Arvern. ibidem fol. 223. *Clamamus quittas capitulo Brivatenſi les Pedas, que ſunt Brivate ante eccleſiam S. Juliani*, &c. Vide *Pedalis*.

☞ Melius *Pedam* interpretari licat quodlibet ſpatium certo pedum numero definitum, in quo aliquid poni locative poteſt, quod ad fiſcum domini feudi pertinet; atque adeo idem quod *Pedatura*. Id præter allata ſuperius, probant Libertates Belliviſus an. 1256. tom. 1. Hiſt. Dalphin. p. 59. *Omnes Peda burgi & caſtri remaneant de noſtro dominio, Pedæ tamen Nobilium non teneantur ad aliquod uſagium, excepto quod Nobiles gaytare & excubiare teneantur. Item retinemus in qualibet teyſia Pedarum ſitarum in caſtro vel burgo, exceptis Pedis Nobilium, quatuor denarios cenſus, & debent menſurari Pedæ per teyſias in largum & latum, ab uno pariete uſque ad alium ... Item, ſi domus, Peda vel alia res immobilis infra terminos ſubſequentes vendatur, debemus inde laudas & vendas habere*. Charta an. 1309. ibidem p. 97. *Item ſolebat habere dominus prope pontem de Auzone à parte Prioratus quamdam domum quæ valebat per annum de locagio quadraginta ſolidos, poſtea fuit deſtructa, & modo tenet Pedem ipſius domus Prioratus S. Simphoriani ad tres ſolidos annui redditus*. Codicillus Johannis Delphini an. 1318. ibidem p. 176. *Voluit etiam & præcepit, quod D. Henricus frater ſuus compleri faciat Pedam monacho apud S. Stephanum, prout dictus Dominus Dalphinus promiſerat eidem & prout debet muniri*. Charta Bernardi de Turre an. 1308. apud Baluz. tom. 2. Hiſt. Arvern. p. 783. *Item volumus & concedimus quod bajulus S. Amantii ... poſſit veſtire & deinveſtire, dare Pedas, recipere vendas & ſupervendas in abſentia domini*. Charta Thoſſiacenſ. an. 1404. *Debet 6. denar. Vienenſes pro Peda ſibi aſſerviſada*. Vide *Pæda*, *Pedale* 2. & *Pedica* 2.

¶ PEDADGES, Pedagerius, Pedagiare, &c. Vide *Pedagium*.

PEDAGIUM, Pedaticum, Pediale, &c. Tributum quod penditur, exſolvitur: ex Gallico *Peage*: noſtris enim *Paier* eſt ſolvere, præſtare. Auctor Breviloqui: *Pedagia dicuntur quæ dantur à tranſeuntibus in locum conſtitutum à Principe*. Charta Willelmi Ducis Aquit. an. 1087. *Dono etiam omnia Pedagia mea monachis & hominibus terræ eorum, ut omnes ſint liberi de Pedagiis terræ meæ in eundo*. Charta Eugenii PP. III. an. 1148. tom. 4. Gall. Chriſt. inter Inſtr. col. 173. *Pedagium quoque quod de carris veſtris communibus ſive propriis in tranſitu por-*

tæ

Digitized by Google

ta Divionenſis accipiebatur, omnino dimiſit. Charta an. 1257. ex Schedis Præſ. de Mazaugues: *Dominus Epiſcopus poſſit ... ad ſui voluntatem recipere ... aquæ etiam ſpecialiter Pedagium*. *Pedagium ſalis, ferri & piſcium*, in Sententia Navarri Epiſc. Conſeran. an. 1208. apud Marten tom. 7. Ampliſſ. Collect. col. 93.] *Pedagiorum exactiones*, in Concilio Lateranenſi III. an. 1179. c. 22. Innocentius III. PP. lib. 13. Epiſt. 95. *Ne quid nomine Pedagii tuum monaſterium à Ravennatibus extorqueret, &c.* Idem lib. 14. Epiſt. 39. *Propter Pedagia, exactiones indebitas, & alias iniquitates, quas in ſtratis publicis & fluminibus committere non verentur.* Utuntur paſſim Scriptores ævi medii, atque in iis Petrus de Vineis lib. 5. Epiſt 115. Marſilius de Menandrino in Defenſore pacis part. 2. c. 4. p. 131. Gregorius lib. 5. tit. de Verb. ſignific. c. 26. Guillelmus de Podio-Laurentii c. 48. Charta an. 1169. in Hiſtor. Vergiacenſi p. 140. &c.

¶ Pedagium, pro qualibet præſtatione. Pro *Capitagio* ſeu capitali cenſu occurrit in Statutis Eccl. Ambian. apud Marten. tom. 7. Ampl. Colleect. col. 1233. *Præmiſſæ perſonæ de ſuis rebus propriis ſolvere teneantur Pedagium ſive teſtam. Pedagium ſive in aqua ſive in terra*, in Charta Michaelis Archiepiſc. Arelat. an. 1214. *Paiage*, eadem generali acceptione adhibet le Roman *de la Roſe* MS.

Tant leur ſet chier vendre & morir
Son ſerviſe & ſon oſtelage,
Q'ele en prent ſi cruel Paiage,
Qu'il leur convient leur terres vendre.

¶ Tenere in Pedagio, Idem quod ſub annuo cenſu, in Areſto Parlamenti an. 1322. ex Chartular. Domus Dei Pontiſar. *In feudo & hereditagio que dictus Symon Miles habebat & tenebat in Pedagio apud Maiſons ſuper Secanam.*

¶ Pedagium, Territorium, diſtrictus intra quem *pedagium* exigitur. Tabular. S. Albini Andegavenſ. *Savaricum ortolanum diſtrinxerunt pedagiarii Ebardus & Calvinus propter ruſcam de apibus, quam portabat ad Salvum-murum, propter hoc ſolum quod poſuit eam ad terram de collo ſuo intra Pedagium.* Areſtum Parlamenti Candeloſæ an. 1269. *Conquerebatur Guillelmus Morelli & Stephanus Chavarde mercatores, quod cum ipſi die Veneris ante feſtum B. Gervaſii preteriti venirent de nundinis de Pontoferend per Soleacum onudo apud Virſionem deſrobati fuerunt hora nona de* IIII.[xx] VIII. *l. 2. ſ. quas portabant inter villam de Monaſterio & Combelay in loco de quo eſt facta oſtenſio, qui locus eſt infra* Pedagium, *vel fines Pedagii Virſionenſis vel S. & in juſtitia D. Roberti de Sacros ... petentes quod dominus Rex ſibi faceret damna ſua. Dominus Rex volens ſcire in quo Pedagio hoc actum fuit & utrum ita actum fuit, fecit ſuper hoc inquiri per V. baillivum. Qua inqueſta facta & viſa, qua probatum eſt quod ipſi mercatores deſrobati fuerunt infra metas Pedagii domus Virſionenſis, condemnatus fuit per Curiam idem dominus ad reſtituendum ipſis mercatoribus ſibi ablata.* Hinc diſce hujus præſtationis originem & onera; cujus reditus non viis publicis tantum, pontibus, aliiſque rebus ad viatorum commodum ſpectantibus reſtaurandis inſumebantur, ſed iis etiam reſtituendis quæ intra *pedagiacii* domini fines, lucente ſole, furto ablata fuerant. Vide Gloſſarium Juris Gall v. *Peage*.

¶ Pedagiariæ Viæ, Publicæ, in quibus *pedagium* exigitur. Charta Ludovici Comit. Bleſenſis an. 1198. ex Tabul. Bonævall. *In viis Pedagiariis extra Bonam-vallem, ſi homines ad juſtitiam eccleſiæ pertinentes rixati fuiſſent, &c.*

¶ Pedagii Domus, In qua *pedagia* exſolvuntur, vel inferuntur. Statuta Vercell. l. 3. fol. 50. recto: *Idem quod notarius communis non poſſit facere aliquod ſcriptum pedagii, niſi in domo Pedagii, preſente pedagerio.*

¶ Pedagii Justitia, Jus de iis, quæ ad pedagium ſpectant cognoſcendi. Charta Hugonis Ducis Burgund. an. 1171. tom 4. Gall. Chriſt. inter Inſtrum. col. 91. *Sunt itaque prædicti in revelatione ſcilicet & in Septembri, emancipati & liberi ab omni juſtitia mea, excepto pedagio & juſtitia pedagii.*

Paagium, pro *Peagium*. Math. Paris ann. 1256. *Teloneum, quod vulgariter dicitur Paagium*. Adde pag. 515. [Charta an. 1260. tom. 2. Hiſt. Eccl. Meldenſ. p. 165. *Et novem libras in Paagio de S. Patuſio in Purificatione B. M. Virginis.* Occurrit pluries in Cod. MS. redituum Epiſcopat. Autiſſiodor. ann. circ. 1290. *Poiage*, eadem notione, uſurpat le Roman *de la Roſe* MS.

Car qi paſſat tous li premiers,
N'encor n'ere pas couſtumiers
Li liens de recevoir Paiage.]

¶ Pedadges. Charta ann. 1070. Marcæ Hiſpan. col. 1160 *Sunt namque prædicta omnia, civitates, comitatus, ... alii honores & dignitates, ... telonea, leddes, Pedadges, &c.*

Pedagicum in Epiſt. 116. ex Sugerianis, & apud Doubletum p. 861. *De Pedagico, quod in ſtrata colligitur.*

¶ Pedatia, in Actis S. Gregorii VII. PP. tom. 6. Maii pag. 148. *Et à tranſeuntibus de novo Pedatiam jugiter extorquebat.*

Pedaticum. Charta Willel Ducis Aquitanor. apud Beslium p. 280. *Statuimus ut male adinventiones quas ... in noſtro Comitatu exercuerunt, funditus aboleantur, hoc eſt omne Pedaticum de aſinis nullatenus recipiatur, &c.* In Hiſtoria Epiſcoporum Lodovenſium p. 96. *Telonea, Padatica, Judæi, quintale, montationes, &c.* [Charta Conradi II Imper. an. 1147. tom. 1. Hiſt. Dalphin p. 89. *Concedimus juſtitias, monetam, Pedaticum, utraque ſtrata telluris & fluminis Durantiæ.* Alia an. 1164. ex Schedis V. Cl. Lancelot: *In Pedatico quod per aquam accipitur, duæ partes erunt meæ, tertia illorum* (monachorum.) Adde Chartam ineditam Alfonſi Reg. Aragon an. 1184. Gall. Chriſt. tom. 1. inter Inſtr. p. 67. & Probat tom. 2. novæ Hiſt. Occitan. col. 603. 604.]

¶ Pediaticum, in Charta Ricardi Norman. Ducis ex Tabular. Montis S Michaelis fol. 98. *Dedi & nundinas duas & pedagium, aliter Pediaticum.*

Pediale, Idem quod *Pedaticum*. Charta Ludovici VI. Regis Franc. an. 1130. in Tabul. Cluniacenſi Thuani, & in Biblioth. Cluniac. pag. 1392. *Concedimus ut nullus Cluniacenſium fratrum tribuat amplius Pediale apud Monaſteriolum, neque aliquam conſuetudinem, quæ ad regale pertineat miniſterium.*

¶ Pedida, Pedidum, Eadem notione. Vetus Charta apud Anton. Brandaon. lib. 11. Monarch. Luſitan. c. 11. *Nec dent Pedidam, nec collectam ad Regem, nec dent portagem per totum Portugale.* Charta Aldefonſi Regis æra 1230. apud Stephanot tom. 4. Fragm. Hiſtor. MSS. p. 288. *Et ſint illi decem Excuſati ab omni pecto, ... Pedido, facendera ... & ab omni regia exactione ſemper liberi*. Vide *Plecta* 2.

¶ Podidum, Eodem ſignificatu, niſi *Pedidum* legendum ſit, in Charta Aldefonſi Reg. an. 1181. in Hiſt. Tutel. Baluzii col. 494. *Concedo prædictas villas, ... nullo mihi jure penitus in eis retento, ... nec calumpnia, nec Pedido, nec foro aliquo, nec aliqua penitus regali exactione, &c.*

Pesagium, pro *Peagium*. Epiſt. 378. ex Franciſcis quæ habentur tom. 4. Hiſt Francor. *Dicens & promittens mihi in bona fide, ut quicquid de Peſagiis poſſit acquirere, inde debitum argentum ſolveret. Inſuper ipſe Vicecomes voluit & mecum concordavit, ut noſtri homines cum ſuis hominibus Peſagia ſervarent, ne aliqua fraus de Peſagiis mihi fieret. Sed recepta ſunt Peſagia, & ego argentum ab illo poſtulo, & ille indignatur ſolvere mihi, &c.* Peſatge, & Pezage, in Uſaticis MSS. Montiſpeſſulani art. 97.

Lo ſcuber de Moupeslier non pren Peſatge, en tota la terra. Eadem Latine ſcripta ibi habent, *Non accipit pedaticum.* Cap. 23. *Troſſels ny ſardels que en Moupeslier non ſcn vendut, non donnou ni ſau negun uſugge, uy Peſagge.* Ubi Lat. *Troſſelli neque ſardelli qui in Montepeſſulano non venduntur, nau donant neque ſacinnt aliquod uſaticum, neque teloneum.* Adde Bromptcnum pag. 1456.

¶ Pesaticum, Eadem notione, in Charta an. 1197. apud Stephanot. tom. 1. Antiquit. Bened. Occitan. MSS. p. 474. *Ipſe Salomon uſque modo exigebat ... nomino guiſatici & Peſatici in trocellis, carguis, balis, ſaumatis ac oneribus quarumlibet rerum eorum per caſtrum de Felgariis tranſeuntium, &c.*

¶ Pessaticum, Passaticum, Eodem ſignificatu, in Charta an. 1156. inter Probat. tom. 2. novæ Hiſt. Occitan. col. 555. *Ego Raymundus Comes Toloſæ ... dono cum hac carta Abbati Fraucarum-vallium & ibidem monachis habitantibus ... ut numquam amplius dent uſaticum aliquod, vel Paſſaticum in tota terra mea ... Hoc donum ſic intelligatur, quod numquam fratres prædictæ domus de aliquibus rebus ſuis dabunt uſaticum aliquod nec Peſſaticum per terram, nec per aquam in omni poteſtate mea.*

¶ Pidagium, pro *Pedagium*, in Charta Philippi Flandr. Comit. an. 1176. apud Miræum tom. 1. p. 713. *Vinagium & Pidagium de omni vina, quod fratres ducunt ad eccleſiam, ad opus ſuum per tranſitus noſtros libere tranſire, & nihil omnino à ductoribus vini exigere.*

Pedagiaria, in Monaſteriis, dicitur *Balia*, ſeu *Præpoſitura*, vel officium, cui competit *pedagia*, quæ ad Monaſterium pertinent, recipere, apud Innocentium III. PP. l. 13. Epiſt. 55. In Conſuetudine Turon. art. 86. *Peagerie*, ſumitur pro loco, ubi & ratione cujus *Pedagium* præſtatur.

Pedagiator, Exactor pedagiorum. Tabularium Carnotenſis Eccleſiæ Ch. 72. *Jurabit autem Pedagiator, ſicut molendinarius, quotieſcumque mutabitur, quod nullum ſcienter accuſabit injuſte.* [Conſuetud. Lugdun. an. 1206. apud Meneſter. Hiſt. Lugdun. pag. 96. *Si quis extraneus vel civis civitatem de nocte exierit cum oblato pedagio Pedagiatori vel nuntio ſuo, &c.*]

¶ Paagerius, Eadem notione, in Cod. MS redituum Epiſcopat. Autiſſ. an. circ. 1290. *Piper debet paagium. Equus aut mulus 2. den. aſinus 1. den... Paagerius tenet ad equos aut trouſſellos ad libitum.*

¶ Pedagerius, in Charta an. 1342. to. 2. Hiſt. Dalphin. p. 442. *Archam Dalphinalem dicti pedagii fregiſtis, ... & Pedagerium Dalphinalem vulneraviſtis.* Adde Statuta Vercell. lib. 3. fol. 50.

¶ Pedagiarius, Idem. Charta Henrici Trecenſ. Comit. ann. 1161. tom. 2. Hiſt. Eccl. Meldenſ. p. 50. *Quos videlicet 60. ſolidos Pedagiarius meus Reſbacenſis tempore nundinarum Barri theſauraria eccleſiæ annuatim dabit.* Charta Hugonis Ducis Burgund. apud Perardum p. 335. *Si quis pedagium vel ventas extra villam Divionenſem abſque aſſenſu Pedagiarii vel ventarii portaveris 65. ſol. perſolvet.* Alia an. 1177. inter Privileg. Equit. S. Johan. Jeroſol. p. 30. *Nullum publicanis noſtris vel Pedagiariis dauent uſaticum.* Charta Iſnardi de Antravenis ann. 1283. inedita: *Pedagiarii locorum ipſorum contra conventiones hujuſmodi venientes, &c.* Adde Ordinat. Reg. Franc. tom. 1. p. 401. & tom. 2. p. 542. Macerias Inſulæ-Barbaræ tom. 1. p. 143. &c.

¶ Pedigiarius, in Charta Philippi Pulcri ann. 1293. apud Marten. tom. 1. Anecdot. col. 1253. *Pedigiarii tamen S. Quintini eumdem Comitem in poſſeſſione hujuſmodi minus juſte turbantes, vina quæ pro uſu dicti hoſpitii ad partes ſuas tranſvehi faciebat & gentes ejus aceſtari fecerunt.*

¶ Pedagiare, *Pedagium* exigere. Guido in Vita Innocentii IV. PP. apud Murator. to. 3. p. 591. *S. Ludovicus ... venit Lugdunum, ubi Innocentius Papa cum ſua tunc curia morabatur, recedenſque de Lugduno, dum iter aggreſſus fuiſſet, caſtrum, quod dicitur Reca ſupra Rodanum, obſedit, quod Rogerius de Cloregio dominus caſtri Pedagiari fecerat peregrinos cunctos, qui ibant in ſubſidium Terræ ſanctæ.* Charta Franchiſiar. urbis Lugdun. an. 1320. apud Meneſt. Hiſt Lugd. p. 95. *Item de vino vinearum ſuarum cives Lugduni Pedagiari non poſſunt, nec de vino quod expendunt in hoſpitiis ſuis.* V. *Paſquerium.*

¶ PEDAGOGIUM, pro *Pædagogium*, noſtris vulgo *Penſion*. Conſuet. Univerſ. Pariſ. per Robert. *Goulet* fol. 7. *Mandavit ut ſingula collegia ac Pedagogia in quibus commorantur artiſte, viſitent.*

¶ PEDAICA, Idem quod *Pedica*. Vide in hac voce. Radulfus de Geſtis Friderici I Imper. apud Murat. tom. 6. col. 1190. *Mediolanenſibus tam civibus quamque & ruſticis venationem inturbavit, id eſt, ut nemo venaretur cum cane, aut neque Pedoicam vel conceulos poneret, neque foſſam faceret.*

1. PEDALE, Cornelio Frontoni de Differentiis Vocabul. eſt *menſura pedis*: alias [illegible] exponitur in Gloſſ. Græc. Lat. quo pedes extergantur, [[illegible], in Gloſſ. Lat. Gr. MSS. Sangerm.] Vox *Pedale* occurrit etiam in Notis Tyronis p. 96.

Pedale, Pediale, Pedum tegumentum, *pedulis*. Chronicon Vindeshemienſe lib. 2. c. 23. *Pro corporalibus fratrum ſuorum neceſſitatibus, indumentis, calceamentis, ſaccis, Pedialibus, valde fuit ſollicitus.* Cap. 58. *Subtilia & Pedalia indigentibus eſt largitus.*

Pedale, Aulæum, ſtragulum quod pedibus inſternitur, *Tapis de pied.* Ingulfus: *Dedit etiam duo magna Pedalia, leonibus intexta, ponenda ante magnum altare in feſtis principalibus.*

Pedale, Via qua pedes itur. Michael Scot. l. 4. Menſæ Philoſophicæ cap. 15. *Quidam Chriſtianus cum ſtipite occurrit Judæo in Pedali ſtricto; & cum Judaus cito illi non cederet, cum ſtipite truſit illum, ut caderet ad aquam, &c.*

Pedale Examen, [Purgationis ſpecies, qua ferrum candens pedibus premere quis cogebatur.] Vide *Vomeres ignis.*

¶ 2. PEDALE, Idem videtur quod *Pedatura.* Synodus Pergam. an. 1311. apud Murator. tom. 9. col. 552. *Nulla perſona ſecularis vel eccleſiaſtica ... juriſdictiones, aut honores, feuda ſeu jus decimandi aut eligendi ſeu præſentandi, aut beneficia conferendi, ſeu Pedalia conferendi ad quendam locum venerabilem noſtræ civitatis ... vel ad aliquam epiſcopalem menſam dictæ provinciæ quovis modo pertinentes ... uſurpare vel invadere .. præſumat.* Vide *Pedalis* 2.

1. PEDALIS. Bulla Stephani PP. apud Ughellum to. 2. p. 102. *Ut ... conſecraremus ipſum Abbatem, & cuculla indueremus ſecundum regulam S. Benedicti, ejus manibus traderemus ſimul & baculum paſtoralem & Pedales ſecundum ordinem, &c.* [Vita B. Rogerii tom. 1. Jan. pag. 184. *Sotulares nihilominus tamdiu frequenter portabat perforatos, donec ſtramen per ſoleas exiret. Pedales aut raro aut numquam dicitur habuiſſe.* Buſchius de Reformat. Monaſt. apud Leibnit. tom. 2. Script. Brunſv. p. 938. *Præfata autem amita mea procuraverat mihi ... album pannum ſufficientem pro tunicis ſuperioribus, mediis & inferioribus camiſiis, caligis, ſoccis & Pedalibus.* Ubi *Pedales* idem eſſe quod *Pedules* infra, nemo non videt.]

2. PEDALIS. Vetus Charta apud Perardum in Tabulis Burgundicis p. 18. *Et habet in longo perticas agripennales 34. in uno fronte perticas 6. pedes 12. in alio fronte perticas 6. Pedales 5.* Occurrit ibi pluries pag. 20. 22. 145. 146. [Codex MS. Irminonis Abb. Sangerm. fol. 79. *De vino*

Digitized by Google

vine in paſtione mod. 2... de carratione Pedalem 1. Et fol. 94. *Facit in vinea arpen.* 1. *pullos* 3. *ova* 15. *lignaritia Pedalem* 1.] Idem forte quod *Peda*. Vide in hac voce.

¶ PEDALUM, Pedum, baculum Paſtorale, apud Marten. tom. 9. Ampliſſ. Collect. col. 890. ex lib. 4. Prædoy. Ratherii Epiſc. Veron. *Quod terribilius inveniri poteſt ſignum, quam Pontificale Pedalum?*

1. PEDANA, Iſidoro eſt *Pedulis novus, qui caligæ aſſuitur*. Certe teſtatur Hugo Gratianopolitanus Epiſcopus apud Surium 1. April. pedules caligis aſſutos: juſſit *ut de caligis pedules abſcinderentur; quatenus præter pedes totus monachus jaceret veſtitus: nam delebat nonnullos in religioſo habitu ad ſanctitatis injuriam, tibiis dormire nudatis*. Vide *Pedules*.

2. PEDANA, Morbus equis familiaris, quo in pedibus laborare ſolent. Sanutus lib. 3. part. 12. c. 11. *Morbus vulgariter dictus Pedana equos invaſerat*.

3. PEDANA, Catena circa pedes, apud Ugutionem, Joannem de Janua, & in Gloſſ. Lat. Gall. [Sangerman. *Chaine à mettre es piès comme as priſonniers*.]

¶ PEDANUS JUDEX, Inferior, qui minora judicia exercet in Digeſto non ſemel. Sic apud Gellium lib. 3. c. 18. *Pedarii* dicti Senatores qui, nondum majoribus honoribus functi, pedibus ibant in curiam. Regeſt. 93. Chartophyl. regii Ch. 65. an. 1315. *Pedaneus judex dicti loci, qui Caſtellanus nuncupatur. Bayles royaux Pedanens*, in Conſuetud. Aquarum Tarbell. tit. 9. art. 43.

¶ PEDANEA CAUSA, Quæ ad *pedaneum* judicem ſpectat, levioris momenti. Statuta Saluciar. Collat. 1. c. 6. *In cauſis Pedaneis & levibus nulla eſt viſio actorum*.

¶ PEDARE, Pedibus metiri. Charta an. 1080. inter Inſtr. tom. 2. Hiſt. Occitan. col. 307. *Laxamus ipſum alaudem qui eſt infra terminos quos ego Willelmus terminavi, & in præſentia bonorum hominum ego ipſe monſtravi & pedibus meis Pedavi*. Vide infra *Pediare*.

¶ PEDARI AQUÆ dicuntur, cum quis in iis vadum invenit, pedeſque ſtare poteſt. Tabul. Capituli Ambian. *Si vero aquam falcari oportuerit, quantum aquæ Pedari potuerunt ſine nave, molendinarii ſumptu proprio falcabunt: ſi plus autem oportuerit, Canonici & eorum duo participes ſumptum providebunt*.

PEDARIUM, Idem videtur quod *Pedatura*, Agri portio certo pedum numero finita. Tabularium Caſauriense: *Tradidi in Eccleſia S. Trinitatis ad ipſa Pedaria, ubi plantata eſt*. Interdum *Pedarium* ſumitur pro pedali, ut in Inſcript. Neapol. apud Grut. p. 207. EX. TIGNO. PEDARIO. FACITO. ANTEPAGMENTA.

PEDARIUS, *Nudis ambulans pedibus*, Ugutioni. [*Nus piès alans*. in Gloſſ. Lat. Gall. Sangerm.]

¶ PEDATIA, PEDATICUM. Vide *Pedagium*.

PEDATIO. Vide *Pedatura*.

PEDATUM, *Carcer*, in Gloſſis antiquis MSS. [quod in eo *pedanis* reorum pedes vinciuntur. Vide *Pedana* 3. & *Pediculum*.]

PEDATURA, Quodlibet ſpatium certo pedum numero definitum, in quo aliquid poni locarive poteſt. [Cæſario Abbati Prumienſi in lib. cenſuum ejuſd. Monaſt. *Pedatura* eſt *Area certo pedum dimenſu comprehenſa, quam poſteri dixerunt Picturas & Pitteras corruptiſſime*. Idem proinde quod alibi *Area* dicitur, ut in Charta an. 1098. ex Tabul. S. Albini Andegav. *Dedit etiam Aream terre ad domum monachorum edificandam*.] Gloſ. Gr. Lat. ποδισμός, *Pedatura*. Vegetius lib. 3. c. 8 *Singulæ centuriæ, dividentibus Campidoctoribus & Principiis accipiunt Pedaturas*. Idem paulo ante *podiſmum* dixit, ut & lib. 2. c. 7. lib. 3. c. 15. pro dimenſione pedibus facta, ſeu ſpatio certo pedum numero definito. Ita *Pedaturam* uſurpant veteres aliquot inſcriptiones pag. 556. & 996. 14. & Agrimenſores. Nec aliud ſignificat, ſi non fallor, apud Flodoardum in Teſtamento S. Remigii Archiepiſcopi Remenſis, lib. 2. cap. 18. & 23. *Delegoque benedictæ filiæ meæ Hilariæ Diaconæ ancillam nomine Nocam, & vitium Pedaturam, quæ ſuæ jungitur vineæ, quam Catuſio facit, dono*. Hoc eſt ſpatium vitibus plantandis idoneum, aut vitibus conſitum, aliquot pedum numero finitum, vicinum vineæ Hilariæ Diaconæ. Fruſtra enim ſunt, qui *Pedaturam* hoc loco pro vinearum pedamento & ſtatumine accipi putant, niſi fallar: quod verba, *quam Catuſio facit*, omnino declarant, quæ ad *pedaturam* referuntur, de quorum notione mox dicturi ſumus. Neque perinde aliter accipienda vox *Pedatura* in antiqui teſtamenti fragmento apud Gualterum in Tabulis Siculis pag. 58. *Hoc amplius ab hæredibus meis volo præſtari Reip. Petelinorum, & à Rep. Petelinorum corpori Auguſtalium, ex prædiis meis palam redicam omnibus annis ſufficiens Pedaturæ vineæ, quam Auguſtalibus legavi*. Ubi *palus redica* legatur ad ſtatumina *pedaturæ* vineæ, id eſt, πεδαμεῖ, ſeu quantum ſufficit ini agri pedatura plantatæ.

☞ *Pedaturæ* vocis interpretationem, quam pro ſolita modeſtia uti dubiam propoſuit Vir eruditiſſimus, mire firmat illuſtratque Teſtamentum Ermentrudis apud Mabillonium Liturg. Gall. p. 465. *Dono tibi, dulciſſime fili, ... vineæ Pedaturas duas, ſitas in monte Maurilioni, quas Theodabarius & Garimundus Metobaure, cum vinitore Guatrachario ... Vineæ Pedatura quarta, ſita Taurimaco, quam Imnerdus colit cum vinitore Munegiſtlo. Vineæ Pedatura quinta, ſita in monte Vulterciaco, quam Sevila colit, cum vinitore ... Vinea ſita in monte ... quam Habundantius colit... Vinea, quam Agila femina tenuit, & vineam, quam Imnacharius colit.. Vineaplantas, qui ſunt ſecus vineam Sevilam, dulciſſime nepoti meo Bertarico habere præcipio*. Ex quibus haud obſcurum eſt per *Pedaturam* ſignificari ſpatium vitibus conſitum, ubi vineæ pedamentis fulciuntur: alias vero nude vineas dici, quod hoc adminiculo careant.

Ad *Pedaturas* porro militares, de quibus Vegetius, quæ ſcilicet militibus aſſignantur ad conſiſtendum in caſtris, vel alibi, referendum quidam cenſent quod habetur in Notitia Orientis cap. 151. & 152 *De cohortibus quintæ Pedaturæ inferioris* vel ſuperioris *legionum Herculiæ, & Joviæ*; ita ut *pedatura*, hoc loco ſumatur pro eo podiſmo, qui hiſce legionum cohortibus aſſignatus erat: quod Pancirolus *de munitione ex aggeribus & pedamentis facta* haud recte, opinor, interpretatur. Ita etiam *Pedaturas* uſurpant Tactici Græci, atque in primis Mauricius lib. 11. Strateg. cap. 3 & Leo in Tactic. c. 51. §. 16. ubi mentionem agunt *pedaturarum* in mœnibus, quæ ad cuſtodiam oppidi vel caſtri aſſignari ſolent militibus. Mauricius: Εἰ δὲ δύναμις ἐστὶν τῇ πόλει, δέον κατὰ τοὺς συνταξαι ἐν ταῖς τοῦ τείχους πεδατούρας. Hinc apud Senatorem lib. 5. Ep. 9. *Pedatura murorum* accipitur pro ea mœnium parte, in qua conſiſtunt milites ad eorum cuſtodiam, quam πεδατοῦρα vocat Conſtantinus Porphyr. de Adminiſtr. Imper. cap. 29. διάβατα, Harmenopolus lib. 2. tit. 4. §. 59. quod hæc mœnium pars pervia ſit, & *deambuletur*. Vetus Chronicon Veronenſe, apud Hieronymum *dalla Corte* lib. 4. Hiſtor. Veron. pag. 178. *Anno Dom. Incarn. 798 Notitia qualem Pedaturam murorum Veronenſis civitatis pars domus Epiſcopii S. Zenonis prædictis temporibus facere ſolita fuerit tempore Regis Pipini*. Et infra: *Et de his (muris) cum ſuis ſociis pars Epiſcopii quartam partem Pedaturæ accepio, & opus illud perfecio*. Habetur eadem Notitia apud Ughellum tom. 5. ubi anni 818. eſſe dicitur.

¶ PEDETURA, Eadem notione qua *Pedatura*. Teſtamentum Burgundoſaræ an. 633. in Tabular. Faremunaſt. *Et ne ſeſti dies ante ſanctum altare ſolemnius*

Digitized by Google

recolantur, dare volo vineas, id eſt Pedeturas duas in Cavaniaco villa in Kalente. Teſtam S. Irminæ an. 698. apud Marten. tom. 1. Ampliſſ. Collect. col. 10. *Similiter dono ad jam dicta loca Sanctorum vinea Pedeturam unam in monte Viennenſi cum Vinitore noſtro Alitbſrido.* Ubi *Pedecuram* mendoſe edidit Miræus tom. 1. p. 244.

PEDITURA, Idem quod *Pedatura*. Annales Francorum Bertiniani an. 868. *Idem Rex ad Piſtas medio menſe Auguſto veniens, annua dona ſua ibidem accepit: & Caſtellum menſura ut, Pedituras ſingulis ea ſuu regno dedit.* Polyptychus S. Remigii Remenſis: *Helmegaudus ingenuus.. facit Pedituram in tecto pertic. 2. in ſepe perticas 2. ad curtem claudendam pertic. 2.* Alibi: *Facit Pedituram in circuitu hortorum pertic. 1.* Quibus locis *peditura in tecto & in circuitu hortorum*, eſt pedum limitatus & finitus numerus in domus tecto reficiendo, vel ad claudendos hortos, ad quod tenetur qui operas debet, ubi *Peditura* definitur ad perticas duas. Idem Polyptychus Remenſis: *De ſcuria facit plenam perticam, & omni tempore ipſam menſuram reſtaurat.* Rurſum: *Facit Pedituram in circuitu horti pert. 1.* Neque aliter accipi videtur in Legibus Bajwar. tit. 1. c. 14. §. 5. *Ad caſas Dominicas, ſtabulare*, (edit. Heroldi *ſtabulum* præfert) *fœnile, granicam, vel tuninum recuperandum, Pedituras rationabiles accipiant, & quando neceſſe fuerit omnino componant.* Editio Heroldi habet *peteritas*, & ad marginem *pedituras*. Cujus §. ſenſus, ad ea ædificia, nominata, *recuperanda*, i. reficienda, vel de novo *componenda*, i. ædificanda, ii qui debent operas dominis ſuis, *rationabiles pedituras* eſſe dandas, id eſt, moderatum pedum ſpatium, intra quod operentur. Ch. Caroli Calvi Reg in Tabul. Derv. *Et in villa Brais manſas cum Eccleſia, & Peditura de pratis, quas homines monachorum faciunt, qui de eorum villis ad hoc idem agendum more ſolito conveniunt.* Charta Dudonis Abbatis Dervenſis ex Tabulario ejuſdem Eccleſiæ: *Ut neque ſuis neque ſucceſſorum ſuorum temporibus quiſquam vel miniſtralium vel officialium aliquam vim ad malam conſuetudinem contra noſtrum decretum inferre audeat, neque menſuras imponere, augere, vel minuere, neque carropera extorquere, neque paſtum equorum, vel canum, ac urſorum requirere, ſeu Pedituram vel aliqua opera contra morem exigere, &c.*

Ejuſmodi pediturarum in *operis* ruſticorum rationem illuſtrant Acta Murenſis Monaſterii p. 45. *Quantum enim hereditatis unuſquiſque poſſidet, tantum dat & cenſus, & quantum cenſus dat & arat, & ſecat fœnum, & metit ſepitque, & pullos dat, & lini reſticulas. Cum autem debent arare, cum virga metitur eis, qua & manſi ſolent metiri, & ipſa virga ſignata eſt ſecundum uniuſcujuſque rationem, & ubicunque ſignum occurrerit, ibi parvum lignum figitur in terra, & ipſi tamen in prima ſciſſura & ſeminatione arant. Semen enim quod ſeminat & metit, & fœnum quod ſecat, ſæpe debet oſtendere. Cumque illi prædicitur ut ſecet fœnum, ſi ſtatim craſtina die vel ipſa non incidit, & venerit pluvia, judicium inde patitur.*

¶ PEDATURA, Modica poſſeſſio apud Raban. Maurum lib. 3. in Joſ. c. 8. ubi hæc verba c. 17. v. 14. *Quare dediſti mihi poſſeſſionem ſortis & funiculi unius*, interpretatur: *Quare nobis dediſti in hereditate ſortem & Pedaturam unam?*

PEDATURA. Interpres Eſdræ lib. 1. c. 4. Καὶ τούτου ζητηθείσης τῆς γενικῆς γραφῆς ἐν τῷ καταλογισμῷ, καὶ οὐχ εὑρεθείσης, ἐχωρίσθησαν τῆς ἱερατείας, *Horum quæſita eſt generis ſcriptura in Pedatura, & non eſt inventa.* Ubi *Pedatura* eſt καταλογισμὸς, laterculum in quo generationes deſcriptæ: quam vocem perperam Didacus Ximenes Arias in Vocabulario Eccleſiaſt. à Gr. παῖς, παιδὸς, deducit. [Vide *Pedicru*.]

PEDATIO, Idem quod *Pedatura*, certum agri ſpatium definitum. Charta Archembaldi Borbonienſis Domini an. 1217. pro libertatibus Villæ-franchæ: *Præpoſitus de Villa-Franca poteſt accenſare Pedationes hermes*, (i. eremas) *quæ non reddunt fructus domino, &c.*

PEDECURA. Vide in *Pedatura*.

PEDEFINIS, [Ad agri pedes finis, limes.] Vide *Caput-finis*, in *Caput* 3.

PEDELLUS, Idem quod *bedellus*, Apparitor. Laur. Byzinius de Orig. belli Huſſit. an. 1414. apud Ludewig. tom. 6. Reliq. MSS. p. 126. *Item Pedellis cum baculis argenteis 24 Item Pedelli Conſiſtorii 18. &c.* Buſchius de Reformat. Monaſt. apud Leibnit. tom. 2 Script. Brunſvic. p. 828. *Duxerunt autem me Pedelli, & ſuper omnes doctores præſentes me locaverunt.* Proceſſus de S. Wernhero tom. 2. April p. 715. *Et magna multitudine hominum ad hoc ſpecialiter vocatorum & per Pedellum ſecularem citatorum.* Vide *Bedelli*.

PEDEPLANUM, Pars ædificii quæ pede plano teritur, aditur, Græcis ἐπίπεδον, noſtris vulgo, *le Plain-pied*. Lex 13. Cod. de Metatis: *Devotiſſimos milites ea procinctu redeuntes, vel proficiſcentes ad bella, muri novi ſacratiſſimæ Urbis ſingulæ turres in Pedeplanis ſuis ſuſcipiant.* Vide *Pedatura*.

¶ PEDEPRESSIM, Nonius: *Pedetentim & Pedepreſſim dictum eſt, caute, quaſi lenta & tarda itione.*

PEDE-PULVEROSI, Advenæ, extranei. Heſychius: Κονιπόδες, ἀργοὶ, ἐργάται. Cicero lib. 1. de Inventione: *Tum veriſimilia, hoc modo: ſi multus erat in calceis pulvis, eum itinere eum venire oportebat.* Quintilianus lib. 5. c. 10 *Inter pulverulentum facis.* Leges Burgorum Scoticorum c. 120. *Si burgenſes mercatores & Pedepulveroſi, &c.* Cap. 134. *Si quis extraneus mercator tranſiens per regnum, non habens terram, vel manſionem infra Vicecomitatum, ſed vagans, qui vocatur Piè-poudreux, hoc eſt Anglice Duſtie-foote.* Occurrit & c. 140. & apud Bracton. lib. 5. Tract. 1. c. 6. §. 6. Willibrandus ab Oldenborg in Itinerario Terræ Sanctæ, de Antiochia: *Ipſa civitas adeo ampla eſt, ut qui eam peragraverit Pulverulentos habens pedes, totam erraviſſe putetur.* Id eſt extraneus, advena. [Vide *Pulvereus*.]

Habent autem *Pedepulveroſi* iſti *Curiam* peculiarem in publicis nundinis, quam *Pedis pulverizati* vocant. Cowellus l. 1. Inſtit. Jur. Anglic. tit. 1. §. 2. & Spelmannus, Angli vero *Piè-pouder*: ſic dictam, quod in ea *Pedepulveroſorum*, ſeu extraneorum, mercatorum præſertim negotia & cauſæ de plano, & ſummarie dirimantur. Chriſtophorus de S. Germano de Conſuet. regni Angl. cap. 5. *In omnibus nundinis & feriis habetur quædam curia eiſdem feriis incidens, quæ vocatur Curia Pedis pulverizati, quæ ſolum tenebitur durante tempore feriarum illarum.* [Charta apud *Madox* Formul. Anglic. p. 18. *Ad Curiam Pedis pulverizati, ibidem tentam infra clauſum Canonicorum, in ſeptimana Penthecuſtæ... Clemens Slegge attachiatus fuit per corpus, pro pigatione unius burſa.*]

¶ PEDERE, pro Petere apud Buſchium de Reformat. Monaſt. tom. 2. Script. Brunſv. Leibnit. p. 871. *Quia jam per octo annos ſororem meam prioriſſam & omnes alias moniales B. Mariæ Magdalenæ in Hildesheim in confeſſionibus expediviſtis; & quia jam ab onere confeſſionis earum exonerari Pediviſtis, volumus vobis condeſcendere, & eis de alio confeſſore providere.*

PEDES, pro *Pedum*, Epiſcopale ſcilicet; occurrit in Vita S. Eremberti Epiſcopi Toloſani cap. 8. [Vide *Pes*.]

PEDESTELLÆ, ἱστόποδες, in Gloſſ. Lat. Gr. [Sed legendum vult Martinius, ut eſt in Gloſſis Cyrilli, *Pedeſtelæ*, id eſt pedes textorii ligni.]

PEDESTICUM. Charta an. 1151. in Hiſtor. Monaſt. S. Barbaræ Lugdunen. pag. 84. *Pedeſticum de Rocatalia*

lia ... miſit Girino Seneſcallo & Lugdunenſi Eccleſia in gageria pro 10. millibus ſolidor. Lugdunenſis monetæ. Ita rurſum mox, ubi videtur legendum *Poteſtaticum*. [*Pedeſticum*, editum tom. 4. Gall. Chriſt. col. 201.] Vide *Poteſtas*.

PEDETENTAS, *Subtilitas: Pedetentim, ſubtiliter, ſenſim.* Ita Gloſſæ antiquæ MSS. forte *Pedentinitas*.

¶ PEDETURA. Vide in *Pedatura*.

¶ PEDIA, Pedum, baculus paſtoralis. Arnolfus in Vita B. Ramuoldi num. 3. *Unanimiter epiſcopali facta electione, ad Imperatorem eum miſerunt cum univerſali legatione ... Imperiali eum aſſumens potentia per Pediam paſtoralem, honorem ei dedit pontificalem.*

¶ 1. PEDIALE, Idem quod *Pedagium*. Vide ibi.

¶ 2. PEDIALE, Tegumentum pedum. Vide *Pedale*.

PEDIARE, Quaſi per pedes metiri, menſurare. [Notitia judicati pro Monaſt. Arulenſi an. 994. Marcæ Hiſp. col. 949. *Poſtea intraverunt intra termines de Tapias & Pediaverunt ibi condamina una per voce S. Mariæ.*] Fori Aragon. l. 3. p. 59. *Et ſecundum ſorum non tenetur ibi aliquid Pediare, aut per bugas ſive ſitas aliquid demonſtrare, quia non ſunt talia loca, quæ aliter poſſent dividi.* Exſtat ibidem titul. *de pedianda hæreditate*. Adde Obſervantias p. 29. [Vide *Pedare*, *Pedificare*, & *Piduare*.]

¶ PEDIATICUM. Vide *Pedagium*.

¶ PEDIATOR, f. Agrimenſor. Chartularium S. Vincentii Cenoman. fol. 43. *Hanc venditionem annuit Stephanus filius Gautorii Pediatoris.*

PEDIBULUM, Sonitus pedum. Gregorius Turon. lib. 3. c. 15. *Quibus pergentibus audiunt Pedibulum equorum currentium, &c.* Acta SS. Fructuoſi & Sociorum n. 1. *Direxerunt Beneficiarii in domum ejus, ... qui cum ſenſiſſet Pedibulum ipſorum, confeſtim ſurrexit.* Agones Martyrum habent hoc loco *ſonitum pedum eorum*. Perperam Baronius an. 262. n. 61. *Virgam lictoriam* interpretatur, qua fores Epiſcopi pulſaverint Beneficiarii, & à *pedum*, quod eſt baculus paſtoralis, deducit.

1. PEDICA, Gallis *Piege*. [Gloſſ. Lat. Gall. Sangerman. *Pedica, piege, c'eſt las à prendre beſte, ou chaine.*] Lex Burgund. tit. 72. *Si quis Pedicam feris fecerit extra culturas, &c.* Lex Anglior. tit. 18. *Si homo laqueum; vel Pedicam, vel quodlibet machinamentum ad capiendas feras poſuerit, &c.* [Lex Ripuar. tit. 70. §. 2. *Si quis autem foſſam vel puteum feceris, ſeu Pedicam vel baliſtam incaute poſuerit, &c.* Excerpta ex Lege Longobard. num. 5. *Ut nemo Pedicas in foreſto dominico, nec in quolibet regali loco tendere præſumat.*

PEDICLA, παγὶς ποδῶν, in Gloſſ. Gr. Lat. edito & MS. pro *pedica*: eſt autem

PEDICA, Vinculum ſeu ligamen, quo animalia pedibus conſtringuntur in agris dum paſcunt. Gloſſ. Lat. Gr. *Pedica*, πάγη, σκελόπεδη, forte σκελοπέδη, id eſt vinculum cruris, *pedica* cruris vel pedis. [Lex Salica tit. 29. §. 4. *Si quis Pedicam de caballis furaverit, &c.*] Lex Burgund. tit. 4. §. 6. *Si autem impedicato caballo ingenuus Pedicam tulerit, &c.* Lex Wiſigoth. l. 8. tit. 4. §. 1. *Si quis caballum alienum, vel aliud animal de Pedica ſive de ligamine tulerit ſine conſcientia domini ſui, &c.* [Vide *Paſtorium*.]

PEDICARII, Qui *pedicis* feras aut aves capiunt, venatores, in Geſtis Conſulum Andegav. c. 1.

PEDICARII, Qui *pedicas* conficiunt. Vide *Cinerarius*.

PEDICA, ποδάγρα, in Gloſſ. Gr. Lat.

2. PEDICA, Modus agri, idem forte quod *peda* dicitur, vel quod nos dicimus *Piece de terre*. Anaſtaſius in Hadriano PP. p. 119. *Nec non & toto Eccleſiaſtico patrimonio, omnibus prædicans, & dividens ex ſumptibus, &c.* Ubi codd. alii: *Et tota Eccleſiaſtica patrimonia omnibus per Pedicas dividens.* Sic *Pedicans* pro *prædicans* in priori codice legendum eſſet, ita ut *pedicare*, ſit per pedes metiri. Charta Alexandri VI. PP. an. 1255. apud Ughellum tom. 1. part. 1. p. 68. *Terram quæ vocatur Due foſſe, & unam Pedicam terræ & dimidiam de Anſerano, unum filum ſalinæ in Pedica S. Aureæ, & tres filos ſalinæ in Pedica ultra Tiberim, &c.* Occurrit etiam ibidem p. 140. in Bulla Joannis XIX. PP. & in alia p. 143. [Chron. Farfenſe apud Murator. tom. 2. part. 2. col. 524. *Item Guiniſius Negotians & Saxa jugalis ejus dederunt filum ſalinæ in Pedica veteri.*]

¶ 3. PEDICA, Digitus pedis. Acta S. Chriſtinæ to. 4. Junii p. 298. *De quo quatuor rivi ſanguinis, non ad Pedicas, ſed per tranſverſum pedis fluxerunt, in latitudine non modica.* Hiſtor. Novient. Monaſt. apud Marten. to. 3. Anecd. col. 1141. *Cumque inibi per totum fere annum podagricus & chiragricus jacuiſſet, mures immitiſſimi extranei coloris ac formæ Pedicas pedum ipſius, ac digitos manuum corrodere cœperunt.* Acta S. Lidwinæ tom. 2. April. pag. 278. *Adeo aggravatus fuit hujuſmodi vigiliis, quod contractionem majoris Pedicæ dexteri pedis ſui ex frigore reportavit.* Vide *Pedicus*.

¶ PEDICARIUS. Vide *Pedica* 1.

¶ PEDICEA, PEDICECA, pro Pediſequa, ancilla. Teſtament. Droconis *de Vaucelles* an. 1358. *Item do Aliz*o*næ de Nigella Pediceæ meæ in retributionem & reſtitutionem ſervitiorum ſuorum mihi tempore retroacto exhibitorum, 10. libr. Pariſ. Pediceca*, in Regeſto 80. Carthophyl. reg. Ch. 543. an. 1352.

¶ PEDICIO, *Saltuoſus*, πηδητὴς, in Gloſſ. Lat. Gr.

¶ PEDICLA. Vide *Pedica* 1.

¶ PEDICLI, ἀρτεδόνες, Funiculi. Gloſſ. Lat. Græc. MSS. Sangerm.

¶ PEDICRU, Charta ad generis deſcriptionem pertinens, ab Angl. *Pedigree*, Generis deſcriptio, Gall. *Genèalogie* Charta an. 1410. apud *Madox* Formul. Angl. p. 15. *Omnibus Chriſti fidelibus ad quos præſens Pedicru pervenerit, &c. Noveritis nos inquiſiſſe ... de progenie & ſanguine Johan. Shapwick capellani, &c. Sigilla noſtra huic præſenti Pedicru.* Vide in *Podatura*, col. 329.

PEDICULARE. Vide *Puduclare*.

¶ PEDICULI PHARAONIS. Bernardus *de Breydenbach* in Itin. Hieroſol. p. 208. *Porro locus ubi nocte manſimus plenus erat magnis Pediculis qui dicuntur Pediculi Pharaonis, & grandes ſunt inſtar nucum avellanarum.*

PEDICULUM, περιφάλλον, in Gloſſ. Gr. Lat.

¶ 1. PEDICULUS, Carcer ſic dictus quod in eo pedes reorum vinculis conſtringantur. Charta Philippi Auguſti pro Communia Heſdinii an. 1191. *Quando fur capietur, Major & Jurati mittent furem in Pediculo, & poſtea tradetur Ballivo noſtro Heſdinii, ut de ipſo fure juſtitiam faciat.* Vide *Pedatum*.

¶ 2. PEDICULUS, Colliculus, monticulus, ni fallor. Vide infra *Poulum*.

PEDICUS, pro *Pedalis*. *Digiti Pedici*, pedum, in Vita B. Rayneri ſolitarii n. 2. [Vide *Pedica* 3.]

¶ PEDIDA, PEDIDUM. Vide *Pedagium*.

¶ PEDIFICARE, Calcare, pedibus proterere, per pedes metiri. Moretus in Antiquit. Navar. l. 2. p. 271. ex Tabul. S. Johannis Pinnat. *Ipſe Rex venit cum multitudine virorum & poſuerunt terminum. Ipſe Rex in equo ſuo Pedificando antecedebat, & alii viri poſt eū agmina multitudo confirmaverunt. Circuierunt eum: ſicut viderant Regem tranſeuntem, tranſierunt & ipſi per illam lineam de rigo.* Pag. 273. *Et poſtea venit Rege Sancio Garſeanis ... cum ſuos Varones & Abbates, & circuierunt illum pedibus ſuis, & confirmaverunt illud.* Ibid. p. 381. ex eod. Tabul. *Hæc eſt carta de illo termino de Labaſal monaſterie, quomodo partivit illa Rex Fortunio Garſeanis alia vice in era 931. 14. annos poſtquam Carolus Rex venit in Hiſpaniam. Quia ſicut ab antiquitate requirebant*

bant ſuos terminos Labaſalos uſque ad Aragon, antequam Sobales & Sarraceni diſperſerunt illo monaſterio cum ſuos meſquinos, quando nondum erant illas villas populatas, venit illo Comite Galindo Aznar, & invitavit Regem Fortunium Garcianes, ut partirent illos terminos, & veneruat ad Labaſal, & ſteterunt in die Sabbato & Dominica... Et die Lunis maneſcoute, Rege equitante ſuo equo Roſelio cum totos ſues Varones & Comite cum ſuos, &c. Addit Moretus: *Proſigue en como corrieron en torno los terminos, y ſeñalaron los majones, que va expreſſando;* id eſt, Tum enarrat quomodo terminos circuierunt, & dictos limites annotaverunt. Hinc diſcere eſt quid in agrorum limitibus figendis ſtatuendiſque olim apud Hiſpanos obſervatum fuerit. Vide *Pedsare* & *Percalcare*.

¶ PEDIGIARIUS. Vide *Pedagium*.

PEDIOLI. Vide *Pedules*.

¶ PEDIS, Idem quod *Peda*, in Recognit. de Volta n. 18. c. 41. ex Archivo Principis *de Rohan: Item duos denarios Turonenſes quos Bartholomeus Mecleri pro quadam Pede terre ſcita infra locum Rupiſmauro*.

¶ PEDISQUA, Pediſequa, ancilla. Chron. Corn. *Zantfliet* apud Marten. tom. 5. Ampliſſ. Collect. col. 130. *Qui* (Valterus) *feſtinanter abſque bracis & caligis, ſcuto & galea ſe muniens, oſtium conclavis fortiter obſeravit, emittens Pediſquam per murum, quæ caſum Leodienſibus annuntiet*.

¶ PEDISTALLUM, PEDESTALLUM, Baſis, fulcrum, noſtris *Pied-d'eſtal*. Acta B. Amædei Sabaud. Ducis to. 3. Mart. p. 895. *Extracta eſt ab arca lignea ... capſa argentea ... cum Pediſtallo pariter argenteo.* Et p. 896. *Ipſa capſa argentea eſt ponderis librarum centum quadraginta cum dimidia, & habet Pedeſtallum ligneum argento dealbatum & ornatum*.

PEDITARE, Pedes ire. Lambertus Ardenſis p. 83.

Hinc ſocer, hinc ſocer natis, proceresque propinqui,
Hinc populus Peditat, cui ſolo nomine guerræ
Sponte ſubit, vel cedit tanti diſcrimina belli.

Vita S. Henrici Epiſcopi & Mart. num. 10. *Vovit Peditando viſitare reliquias S. Henrici.* [Iperius in Chron. S. Bertini part. 2. apud Marten. tom. 3. Anecd. col. 623. *Nudis pedibus Peditantem uſque Ipram duxit.* Occurrit apud Murator. tom. 12. col. 1028. 1047. & in Vita B. Lidwinæ tom. 2. April. pag. 316. Gloſſ. Lat. Gr. *Pedito*, πεζεύω, pedes eo. *Peditare*, *aler de piè*, in Gloſſ. Lat. Gall. Sangerm.]

PEDITANTER, Pedes, *à pied*. Continuator Nangii an. 1330. *Peditanter ut pauper quærens eleemoſynas in habitu Begardorum, &c.*

¶ PEDITATUS, *Propagatio filiorum ac nepotum*. Gloſſ. vetus MS. Sangerm. n. 501.

¶ PEDITURA. Vide *Pedatura*.

¶ PEDIVA PILA, Quæ pede propulſatur. Litteræ Eduardi III. Reg. Angl. an. 1363. apud Rymer. tom. 6. p. 417. *Et jam dicta arte* (ſagittandi) *quaſi totaliter dimiſſa, idem populus ad jactus lapidum, lignorum ferri, & quidam ad pilam manualem, Pedivam & bacularem, &c.*

PEDOCHIUM, ſeu *Pedocium*, Idem quod *Pedaticum*, ſeu tributum, in Statutis Raguſii l. 7. c. 56.

¶ PEDOCUCULLI, Cuculli pedum, in Notis Tyronis. Vide *Cucullus*.

PEDONES, Pedites milites, noſtris *Pietons*, Italis *Pedoni*, Hiſpanis *Peon*. Simeon Dunelmenſis ann. 1085 *Solidariis Pedonibus, & ſagittariis multis millibus conductis.* Adde eumdem an. 1094. Tudebodus lib. 2. *Occideruntque multos ex noſtris milites & Pedones.* Lib. 3. *Imprimis exierunt Pedones Hugonis Magni &c.* Raimundus de Agiles: *Duxerunt ſecum multos milites & Pedones.* [Caffarus Annal. Genuenſ. lib. 1 apud Murator. tom. 6. col. 289. *Omnes tam milites quam Pedones &c.*] In Gloſſ. Lat. Gr. Pedo, *Plancus*, πλατύπους.

☞ Pedites *Paons*, *Paonniers* vocarunt Poetæ noſtrates. Le Roman *d'Athis* MS.

Lui & ſa route ont ſi bien fait
Qu'anques les ont arriere trait,
Plus qu'à deux fois ne trait archiers,
Pluſieurs en à fait Paonniers;

eos vulnerando ſcilicet atque ex equis dejiciendo. Le Roman *de la Roſe* MS. ubi ad ſcaccorum ludum ſpectat:

Et roys & fos, & Paonnès,
Et chevaliers au gieu perdirent,
Et hors de l'eſchequier faillirent ...
Ou li rois perdit comme ſos
Roys, chevaliers, Paons, & fos.

Ubi MS. codex alter ſign. 1534. in Bibl. Sangerman. habet, *Poons*, *Poonnès*, alii ſign. 1526. & 1546. ibidem legunt, *Pionnes*. Eadem notione *Pietaille* uſurpat le Roman *de la guerre de Troyes* MS.

Rois Epiſtor, Rois Cellidis
Os la grans gent de Focedis,
Feirent la ſeptime des batailles,
Sans nue gent & ſans Pietailles.
Mes à buens Chevaliers eslis
De grant proeſſe & de grant pris.

PEDONES, in Foris Aragon. lib. 1. p. 35. ed. 1614. dicuntur, qui noſtris *Manducatores*, de quibus in hac voce: *Prætextu alicujus reſiſtentiæ vel rebelliæ eiſdem factæ procedebatur ad appoſitionem Pedonum Regiorum in aliquibus de dictis locis, &c. Appoſer garniſon* vulgo dicimus.

¶ PEDOTTÆ, *Quorum eſt ſcire intrare & exire portus*, in Gloſſ. Barber. ad Docum. d'Amor. edit. Ubaldini p. 257.

Pedotto, e temonieri.

¶ PEDRENYAL CURT. Concil. Tarracon. ann. 1591. inter Hiſpan. tom. 4. p. 511. *Si quis beneficiatus ... tormentum hujuſmodi, Pedrenyal curt vulgo dictum, detuliſſe convictus fuerit ... puniatur.*

¶ PEDUALIS, Idem qui *Pedagiator*, exactor pedagiorum. Tabul. S. Vincentii Cenoman. *Quartus obſidum illorum nuncupatur Stephanus Pedualis Comitiſſa, Walteri filius, qui tributa exigit à pontem tranſeuntibus*; quæ ultima verba ſi ad Walterium referantur, *Pedualis*, idem erit qui Pediſequus, Gall. *Page*.

¶ PEDUALIS, pro Pedalis, menſura pedis. Charta an. 1250. in Tabul. S. Nicaſii Rem. *Quæ virga debet habere menſuram duarum Pedualium & dimidium.*

¶ PEDUCLARE, PEDUCULATIO, PEDUCULUS. Vide *Puduclare*.

PEDULES, Pedum indumenta, tibialia: *peduli*, Italis. Gloſſ. Keronis; *Pedules: Suvelſ. i. indumenta pedum*. Gloſſ. Baſilic. πέδουλα, ποδῶν καλύμματα. Vetus interpres Juvenalis ſat. 1. v. 3. *Pedules novos in braccis, quos pedones dicunt.* Cornelius Fronto de Differentiis vocabulorum: *Pedale, menſura eſt pedis: Pedula vero ſub pedibus præſtat utilitatem.* Ugutio & Jo. de Janua: *Pedules, pars caligarum quæ pedes capit.* Gloſſ. Lat. Gall. *Pedules*, *Avant piè de chauſſes*. Gregorius Turon. de Vitis Patr. c. 8. *Denſo cuculla, aptatus Pedulis, pedes operuit.* Pœnitentiale Theodorici c. 3. *In Abbatis vero ordinatione Epiſcopus debet Miſſam agere, ... & donet ei baculum & Pedules.* Leo IX. PP. Epiſt. 1. ad Patriarch. CP. c. 37. *Nempe refutat per coronam, galeam, & pileum, caputque ſandalia, vel Pedules ad ſuum non applicat uſum.* Guigo in Vita S. Hugonis Epiſc. Gratianop. n. 30. *Id etiam mandare curavit, ut de caligis Pedules abſcinderet, quatenus præter pedes totus jaceret veſtitus. Pedules limbati*, in lib. de Diſciplina Scholarium c. 2. Bulla Innoc. IV. de Inſt. Clariſſarum: *Omnes infirmæ habeant Pedules*

les laneos, & ſi poteſt fieri, ſoleatos, quos omn neceſſe eis fuerit, in pedibus habeant, atque porteat. Regula earumdem c.8. *Quæ indigent, Pediolis laneis, & calceatris uti poſſint.* Statuta Ordinis Cartuſienſis: *Ad veſtitum autem duo cilicia ... 2. paria caligarum, 3. paria Pedulium, ... ſotulares diurnos & nocturnos.* Adde Ulpianum l.25. D. de Auro, argento, &c. Addit. 1. ad Capit. Caroli Magni c.22. Regulam S. Benedicti c.55. Regulam S. Iſidori cap. 23 Regulam S. Fructuoſi c.4. Udalricum l.3. Conſuetud. Cluniac. c.11. Vitam Chriſtiani Mon. in prolegom. pag. 66. Gregor. Turon. in Vitis Patrum in Nicetio Lugdun. Epiſc. Vitam S. Gilberti Semprioghamenſis ex Capgravio n.6. Capit. Theodori Cantuar. Archiep. c.3. Bernardum Priorem Portarum Ep. 3. Ordericum Vitalem lib. 6. pag. 601. Nomaſticum Ciſtercienſem pag. 354. Joan. Villaneum l.2. cap.7. Cujacium lib.5. Obſervat. cap. 11. Salmaſium ad Lampridium, præterea Haeftenum lib. 5. Diſquiſit. Monaſt. tract.2. Ex quibus emendandus auctor Vitæ B Rogerii Abb. Ellantii num.12. apud Bollandum tom.1. ubi perperam *pedales*, pro *pedules* irrepſit. [Haud ſcio tamen an mendum ſit, cum pluries alibi occurrat. Vide *Pedalis* 1.]

Pedule, in Notis Tyronis p. 196. [Charta an. 1348. tom.2. Hiſt. Dalphin. pag. 578. col.1. *Quando & quoties tunicas & ſcapularia, caligas & Pedulia ... de novo recipient, &c.*]

¶ PEDUM, Pondus, portio. Capitul. MSS. S. Victoris Maſſil. *Dum infirmi fuerint in convaleſcentia, poſtquam conceduntur eis carnes, quorum Pedum debet inter duo monachos unum quartonem mutonis cum media libra carnium ſalſarum, &c.* Vide *Peaſa*.

¶ PEDUNCULUS, Pediculus. Luitprandus in Hiſtor. apud Murator. tom.2. p.431. *Minutis quippe vermibus, quos Pedunculos aiunt, vehementer afflictus ſpiritum reddidit.*

¶ PEGA, Pix, picea materia, Provincialibus *Pego*. Charta an.1497. *Neque etiam dicti domini licentiam dare valeant ac poſſint aliquibus exteris in dictis nauris legneirandi, ... ac Pegas faciendi.* Vide *Pegua* & *Pegunta*. Eſt enim *Pega*, vulgo *la pega*, apud Toloſates menſura vinaria quæ octo ſextarios Pariſienſes continet. Vide *Peguarium*. Neſcio an eadem notione accipienda vox.

¶ PEGACIUS, in Tabul. Camalarienſi diœc. Anic. *Ad pinos eſt una appendaria quæ reddit 4. Pegacios.*

PEGASO, *Homo jocularis*, in Gloſſis antiquis MSS. [Petauriſtam interpretatur Martinius.]

¶ PEGATICUM, Idem quod *Pedaticum* ſeu *Pedagium*. Vide in hac voce. Saiſimentum Comit. Toloſ. an. 1271. tom.1. Annal. Toloſ. inter Inſtr. p.28. *Item dominus Comes prænominatus conceſſit monachis ejuſdem monaſterii, quod ipſi & eorum res propriæ eant & redeant libere per totam terram ſuam & per aquam ſine ullo Pegatico, quod ei vel ſuis ſucceſſoribus non præbeant.*

¶ PEGAVIENSIS Monetæ ſchediaſma Jenæ an. 1695. edidit Joh. Andr. Schmidius; quem conſule, ſi lubet.

PEGEN, Anglis veteribus, *Liberalis homo*, in Legibus Canuti Regis de Foreſtis cap.1. & 2. ſed ibi legendum *thegen* contendit Spelmannus, ut *thaianus* intelligatur, de qua voce ſuo loco.

¶ PEGIMENTUM, pro *Pigmentum*, ni fallor, in Statutis MSS. an. 1208. pro Monaſter. S. Victoris Maſſilienſis: *A diſpenſatore de piſcibus & Pegimento & nebulis & mortariolo ſecundum antiquam monaſterii conſuetudinem temporibus conſtitutis, & à Celerario lardum vel oleum & nea ſagimen præſtari mandamus.*

PEGIUM, Juriſdictio in viis publicis, *Pax regia*, unde forte nomen, ex Gallico *Paix*. Charta Simonis Epiſc. Noviom. an 1139. in M. Paſtorali Eccleſ. Pariſ. lib.13. ch 7. *Tres paſtus habet unoquoque anno in Viriaco ſine oppreſſione hominum. Via publica, quæ vulgo Pegium dicitur, eſt Advocati, & latro, & injuſta menſura, &c.*

¶ PEGMA, *Machina lignea, in qua ſtatuæ collocabantur*, in Amalth. vox Latinis haud ignota. *Pegma crucis*, in Actis S. Caſſiani metrice deſcriptis apud Illuſtr. Fontaninum in Antiquit. Hortæ p.353.

Hoc etiam Verbum carnis ceu ſumſerit ortum
Edocet in populis, referens arcana Tonantis,
Pegma crucis ſubiiſſe, hinc infernum ſpoliaſſe.

¶ PEGOLA, vox Italica, Pix, picea materia, Gall. *Poix*. Statuta Riper. c.12. fol.5. v. *De quolibet barili Pegolæ pro introitu denarii ſex.* Vide *Pega*.

¶ PEGORARIUS, pro *Pecorarius*. Vide in hac voce. Ab Ital. *Pecoraio*. Chron. Parmenſe ad an.1277. apud Murator. tom.9 col.790. *Et præliando ibi cum illis de dicta parte, Pegorarii de caſtro Gualterio cum hominibus de contrata velociter concurrerunt, & dictos malefactores pro majori parte ceperunt.*

¶ PEGUA, Pix, Gall. *Poix*, Maſſilienſibus *Pegue*. Charta an. 1243. ex Tabul. Communiæ Maſſil. *Item pro carricha Peguæ quæ de Maſſilia extrahetur 12. denarii.* Vide *Pega* & *Peguata*.

¶ PEGUARIUM, Peguarius, Menſura vinaria apud Toloſates octo ſextarios Pariſienſes continens. Litteræ Johannis Franc. Reg. an 1356 tom.3 Ordinat. pag.76. *Item quod de quolibet dolio vini quod vendetur in taberna in villa prædicta, dicti Conſules ejuſdem pro dictis ſuis clauſuris faciendis, habeant ſexdecim Peguaria vini, & de quolibet dolio vini quod ibidem vendetur per laicos in groſſo, quatuor ſolidos Turon.* Vetus Ceremonial. MS. B. M. Deauratæ Toloſ. *Pro duobus Peguariis, quia Domnus Deauratæ tenetur dare in iſto die illos duos Peguarios vini. Deinde ex illis duobus Peguariis vini Prior diſtribuit illis monachis exiſtentibus in reffectorio juxta ejus voluntatem.* Vide *Pega*.

¶ PEGULA, ut ſupra *Pegola*, Pix. Locus eſt infra in *Peza*.

PEGUNTA, Pix, picea materia, ex Hiſpanico *Pegote*. Secunda Curia Generalis Catalaniæ ſub Jacobo Rege Arag. an. 1299. *Nec etiam aliquis poſſit extrahere de terra noſtra res prohibitas, ſcilicet Pegnatam, cepum, alquitranum, ſaſtam, canabum, &c.* Occurrit etiam in Charta ejuſdem Regis an.1274. Vide *Pegna*.

¶ PEJA, Perga, Pedica, Gall. *Piege*. Inqueſta an. 1308. ex Schedis V. Cl. *Lancelot*: *Captus in una ex Pergis quas venatores Prioris Balneolis tetenderant in quodam nemore cauſa capiendi lupos ... ſic captus in dicta Perga confeſſus eſt furatum fuiſſe tres cirogrillos.* Ibidem: *Captus in una Peja dum furtive accipiebat cuniculos in cepontibus.* Rurſum: *Duos Pejas ad capiendum lupos ... Amaranus captus in una dictarum Pejarum.* Tabular. Camalar. in diœc. Anic. *Ademarus Archatins donavit terram de Laſpoleiras, cujus exitus eſt una dercha de Peja*: hoc eſt, ni fallor, una dama in retibus capta. Alia notione, nempe pro minutiori quadam moneta, accipienda vox *Pejaz* apud Thomaſſerium in Biturigib. p.333. *Qui veut poiz à Bourges, ſoit defors ou dedans, il doibt un Pejaz pour toute l'annèe.* Vide *Pejoſa*.

PEJANA, Luis equorum ſpecies. Hiſtoria Cortuſiorum l.1. c.20. *Aſſerens ... equos quaſi omnes infirmatos peſte quadam, quæ dicitur Pejane, &c.* Videtur legendum *pedana*. Vide in hac voce.

¶ PEICHIA, Modus agri, Gall. *Piece de terre*. Charta an.1241 ex Tabular. B. M. de Bono-nuntio Rotomag. *Noveritis me ... reddidiſſe Deo & B. M. de Prato & religioſo viro Johanni de Quinevilla Priori & ejuſdem loci conventui unam Peichiam terræ ... abſque aliqua mei vel alicujus heredum meorum in prædicta Peichia terræ de cætero reclamatione.* Vide *Pecia*.

PEJERARIUM. Epiſtola 21. inter Cyprianicas:

Sa-

Saluta Numeriam & Candidam, quæ ſecundum Pauli præceptum & cæterorum Martyrum, quorum nomina ſubjicio, Baſſi in Pejerario, Mappalici in quæſtione, Fortunionis in carcere, Pauli à quæſtione, Fortunatæ, Victorini, &c. qui Deo volente in carcere fame necati ſunt. Ubi Pamelius opinatur *pejerarium* dici locum tormentorum in quo multi fideles jam pejerarant. Nec ſcio an feliciori conjectura Ludovicus *d'Orleans* ad lib. 1. & 3. Annal. Taciti, *Pejerarium* dici carcerem, in quem conjiciebantur ii qui ſe perjurio maculaſſent, exiſtimet. [Melius, ni fallor, Rigaltius conjicit legendum eſſe in *Petrario*, id eſt, in lapidicina.]

¶ PEILHA, Pellis. Vide in *Pelbarius*.

¶ PEJOR, PEJUS, id eſt, Minoris pretii. Charta an. 1244. in Tabular. Betun fol. 45. *Debet autem frumentum eſſe Pejus meliore quatuor denariis ad quadrigam quod in foro Bethuniensi invenietur. Mixtura autem debet eſſe Pejor duobus denariis meliori avena quæ in foro Bethuniensi invenietur*. Occurrit paſſim in eodem Tabulario.

¶ PEJORAMENTUM, Damnum, jactura, detrimentum. Statuta Maſſil. l. 4. c. 21. *Si quis alterius avere in nave, vel ligno aliquo poſitum ſive oneratum, puta coria, vel becunas ſeu ſtannum, vel aliquas alias merces ſine voluntate domini illarum mercium diſſolvit, vel diſſolveret ſeu diſſularet, & damnum aliquod in dictis mercibus diſſolutis, ſive Pejoramentum proinde contingeret, ſtatuimus, &c.*

¶ PEJORATIO, Eadem notione, in iiſdem Statutis c. 30. *De jactu mercium in mari. Damnum illius jactus, & Pejoratio mercium propter jactum illum facta, ſuper totum avere, quod in nave dicta, vel ligno tempore illius jactus remanſerit, nave etiam, vel ligno ita ſalvatis ibi computatis per ſolidum & libram adæquentur, vel contributio inde fiat, in qua contributione, avere dictum quod jactum eſt, & merces inde Pejorata computentur.*

PEJORARE, IMPEJORARE, Pejorem facere, reddere, apud Paulum lib. 2. Sentent. tit. 28. In Addit. ad legem Friſion. tit. 11. §. 1. de equo eſt præſtito: *Si forte Pejoratum reddiderit, componat ei juxta quantitatem qua rem ei impejoravit*. Vide Statuta Ord. Præmonſtr. diſtinct. 3. c. 1.

¶ PEJORARE, Magis ægrotare. Acta S. Herculani tom. 1. Martii p. 54. *Et quanto plus aliquis medicabatur, tanto plus Pejorabat.*

¶ PEIOSA, Nummulus, minutior moneta, eadem forte quæ *Picta*. Tabularium S. Nicaſii Rem. *Recognoverunt ſe teneri annuatim ... Eccleſiæ S. Nicaſii Remenſis in ſex denariis Pariſienſibus & una Peioſa annui recti cenſus*. Vide *Peja*.

¶ PEIREIRA, Machina bellica qua jactantur lapides, Gall. *Perriere*. Tabular. S. Martialis Lemovic. *Populus Lemovicenſis emit decem Peireiras contra Philippum Regem*. Ibidem: *Inſtructæ ſunt hoc anno decem Peireiræ ſuper muros Lemovicenſes*. Vide *Petraria* 3.

¶ PEIRERIA, Lapicidina, Gall. *Carriere*. Pancharta Monaſt. S. Stephani de Vallibus apud Xantones Ch. 36. *Conceſſi ... quidquid juris habebam in Peireria ſive in lapidicina de Vallibus que vocatur Katipeau*. Sententia arbitr. an. 1292. inter abbat. & conſul. Gimont. *Sibi liceat extrahere & accipere libere lapides & petras ad ſuã voluntatẽ de omnibus & ſingulis Peireriis & locis ex quibus lapides & petræ extrahuntur*. Pluries ibi. Stat. Maſſil. l. 6. c. 65. *Statuimus quod omnes lapides qui apportabuntur ad hanc Maſſiliæ civitatem, vel ejus territorium venales de Peireria Columnæ ſeu de quocumque alio loco, ſint à modo de bona & ſufficienti materia lapidea ad cognitionem arbitrorum proborum*. Vide *Petraria* 1.

¶ PEYRERIA, Eadem notione, in Regeſto 95. Chartophyl. reg. Ch. 133. *Cum furnis panis & calcis, ac Peyreriis, &c.* Occurrit etiam in Charta an. 1470. ex Tabular. S. Victoria Maſſil.

¶ PEIRERIUS, Latomus, lapidicida, Gall. *Carrier*, in Charta an. 1369. ex Archivo Maſſil.

¶ PEIROL, Lebes, cacabus, Gall. *Chauderon*. Charta an. 1525. in Tabular. S. Victoris Maſſil. *Emptio cacabi ſive Peirol cupri ad tinturandum retia, una cum ſuis furnimentis & pertinentiis, &c.* Vide *Payrolia*. Hinc

¶ PEIROLIUS, Lebetum faber, vel venditor, Gall. *Chauderonnier*. Statuta Montis Regal. fol. 206. *Et Peiroli teneantur ad vendendum juxtà puteum novum plateæ & non alibi.*

¶ 1. PEIRONUS, Jus erigendi *Peironum* inter inſignia ſuperioris juſtitiæ recenſetur, in Charta an. 1443. ex Schedis Peireſc. apud Præſ. *de Mazaugues*: *Ab inde in antea tenere & erigere furcas, patibula, Peironum, & alia ſigna executionis juſtitiæ regaliarum*. Quæ voces, ni fallor, unum idemque ſonant, aut parum inter ſe differunt. *Peironus* ergo eſt Patibulum ex *petris* ſeu lapidibus exſtructum. Vide *Furca*.

¶ 2. PEIRONUS, Podium, Gall. *Perron*. Charta an. 1312. in Tabular. S. Victoris Maſſil. *Actum ad Peironum S. Ferreoli*.

¶ PEISA. Vide *Peuſa*.

PEISSELLUS, Paxillus, ex Gallico *Peiſſeau*. Libertates oppidi Jaſſeronis in Sebuſiis an. 1283. *Concedentes in dictis nemoribus plenum uſum videlicet pro domibus, grangiis, ... Peiſſellis, & vimine ad ligandum palliſcias, &c.*

PEISSONAGIUM, Idem quod *Paſtionaticum*, cenſus pro paſtione porcorum. Libertates oppidi Jaſſeronis in Sebuſiis an. 1283. *Item concedimus prædictis hominibus quod ipſi imponant & paſquent in dictis nemoribus noſtris ... duos porcos abſque Peiſſonagio: de aliis vero porcis, quos pro peyſſonando impoſuerint in dictis nemoribus, peyſſonagium nobis ſolvere teneatur*. Vide *Paſtio* & *Paiſſo*.

¶ PEYSONAGIUM, Eodem ſignificatu, in Litteris an. 1324. tom. 1. Hiſtor. Dalph. p. 148. *Salvo emolumento profenagio ſeu Peyſonagio ibidem levari conſueto*. Vide ibid. p. 116.

¶ PEISSONARIUS, PEISSONERIUS, PEISSONERIA, Gall. *Poiſſonier* & *Poiſſoniere*, Provincialibus *Peiſſounié*, Qui vel quæ piſces vendit. Vetus Necrolog. S. Salvatoris Aquenſis: *Anno Domini 1319. 2. Id. Maii, obiit Amelia Peiſſoneria filia Petri Amelii Peiſſonerie, qui reliquit &c.* Inſtrum. an. 1321. ex Schedis Præſ. *de Mazaugues*: *Stare Joannis Peiſſonerii*. Charta an. 1452. ex Archivis Piſcatorum Maſſil. *Quod piſcatores non audeant vendere Peiſſonariis privatis aut extraneis antequam ſit meridies*. Vide *Peyſſonaria*.

PEITARE, vel PEYTARE, Solvere. *Peyterius*, qui ſolvit qui tributis obnoxius eſt. Charta Adelfonſi Regis Aragonum æræ 1153. *Et inſuper Pectet mihi mille Moravedinos*. Salanova Examinius Juſtitia Aragonum, apud Hieron. Blancam, de Infantionibus: *Non contribuunt cum Peyteriis in exactionibus regalibus, vel vicinalibus, niſi tempore guerræ*. Infra: *Si Peiterius Regis in domibus Infancionis ſteterit commodatus; non Peytabit pro domibus vel mobilibus, &c. ſed pro hæreditatibus ſignis Regis Peytabit*. Rurſum: *Si Peyterius Regis in villa Regis voluerit ſtare in domibus Infancionis, ut Exaricus, vel alter; pro omnibus tam mobilibus, quam immobilibus & ſe moventibus, Peytabit Regi, ſalvo pro hæreditatibus infancionis.*

PEYTÆ, Præſtationes, tributa. Paſſio B. Dominici Martyris Cæſarauguſtani: *Ut quicumque occulte furaretur aut raperet parvulum Chriſtianum, & eis (Judæis) traderet ut morti daretur, eſſet ab omnibus Peytis ac tributationibus & impoſitionibus quibuſcumque per eos ſolvendis exemtus*. Idem Salanova apud Mich. *del Molino* in Repertorio p. 75. *Debent tamen vocari terras tenentes*

Digitized by Google

per vicinos illius loci, quando Poitas imponunt, ne ultra modum graventur. Vide eumdem in *Peyta*.

¶ PEIVRE, à Gall. *Poivre*, Piper. Charta apud Madox Formul. Anglic. p. 181. *Reddendo annuatim unam libram de Peivre ad feſtum S. Michaelis*.

¶ 1. PELA, Caſtellum, arx, Anglis *Pile* vel *Pille*. Charta Henrici Regis Angl. 1399. apud Rymer. tom. 8. p. 95. *De gratia noſtra ſpeciali & ex certa ſcientia noſtra, dedimus & conceſſimus eidem Comiti Northumbriæ inſulam, caſtrum, Pelam, & dominium de Man... Caſtrum, Pelam & dominium prædicta una cum regaliis*. Alia ejuſdem Regis an. 1403. ibidem pag. 289. *Dedimus & conceſſimus ... omnimoda alia dominia, caſtra, Pelas, fortalitia, maneria, villas, hameletta, &c.* Occurrit rurſus infra.

¶ PELUM, Eadem notione, in Charta Edwardi III. Reg. Angl. an. 1336. apud eumdem Rymer tom. 4 p. 686. *Quod cuſtodes omnium aliorum caſtrorum, Pelorum & fortalitiorum, in dicta terra Scotiæ, & alii in eis ad fidem noſtram commorantes, eadem caſtra, Pela & fortalitia libere & abſque perturbatione qualibet exire ... valeant*. *In Pelo de Horton latuit*, apud Joh Trokelov. in Annal. Edwardi II. p. 45.

¶ 2. PELA, à Gall. *Pele*, Batillus, pala. Codex MS. redituum Epiſcopat. Autiſſiodor. an. circ. 1290. *De ſale chariato ad Pelam abſque brunello habet Epiſcop. unum denarium*. Vide *Pelta*.

¶ PELAGARIS VENTUS, Gall. *Vent de mer*, Auſtralis ventus. Acta B. Raynerii to. 3. Junii p. 464. *Tunc ventus Pelagaris qui ſic à nobis dicitur, cœpit fortiter flare*.

PELAGIUM, vulgo *Pelage*, Præſtationis ſpecies, cujus mentio eſt in Conſuetudine Meduntenſi art. 196. quę ſcilicet pro appulſu navium vinum ad littus deferentium exigitur, ab *appellendo* dicta, ut in Adverſariis MSS. Auguſti Gallandii Patroni Pariſ. doctiſſimi legiſſe me memini. [Comput. an. 1318. *Item de Pelagiis, 4. lib. 10. ſol.*] Vide *Arripagium* [in *Adripare*, & *Palagium*.]

PELAGUS, Quævis aqua ſeu unda, etiam fluvialis. In Gloſſis Iſid. *Pelagus, praluvium*. [Conſtantienſis: *Pelagus, elubium*. Forte *proluvium*, & *eluvium*; vulgatius *eluvium*, communius *eluvies*; quando pelagus terras obruit. Vide ibi Grævium. Hinc *Pelagus peregrinum* dicitur Elmhamo in Vita Henrici V. Reg. Angl. edit. Hearnii c. 152. p. 318. *Poſt aliquot tamen dies, ceſſante tanto diluvio, Pelagus peregrinum evanuit, & rivo in proprium alveolum ſe recolligente, ac aquis ſuis domeſticis contento, rediere commoda, quæ ab Anglis per nimietatem laicis oblata fuere*. [Pactus Legis Salicæ tit. 44. § 13. *Qui in Pelagus hominem impinxerit, &c.* Adde Recapitulat. ejuſdem Legis §. 14. 19. Gregorius Turon. lib. 1. Miracul. cap. 70. de muliere in Ararim fluvium demerſa; *Interrogabant autem mulierem qualiter ſub Pelago vivere potuiſſet*. Idem de Gloria Confeſſ. c. 22. *Dum Ararim fluvium tranſire cuperet, nave impleta demergitur, & ipſe Sacerdos Pelago operitur*. Adde eumdem in Miracul. S. Martini c. 17. Adrevaldus lib. 1. de Miracul. S. Benedicti c. 19. *Medium Ligerim petit, ibique contra adverſum Pelagus enatando, &c.* Abbo l. 1. de Bello Pariſiaco:

Ambuſti Sequana ad Pelago concurrite, &c.

Eckehardus junior de Caſibus S. Galli c. 11. de lacu: *Quod piſcem de Pelago illo non vidiſſe me memini*. Charta Ordonii II. Regis Legionenſis, æræ 953. apud Anton. *de Yepez* in Chronico S. Benedicti tom. 4. *Cum omnibus adjacentiis, vel præſtationibus ſuis, domibus, arvis, hortis, pratis, paludibus, azeniis, piſcariis, aquis, aquarumve ductilibus, ſuis Pelagis, cum acceſſu, receſſuque ſuo, &c.* Alia Ferdinandi I. Reg. æræ 1081. ibid. *Cum ſuis terminis, & montibus, & fontibus, & Pelagis, &c.* Charta Garſiæ Reg. Navarræ ærę 1085. apud Sandovallium in Epiſc. Pampilonenſibus p. 70. *Et de illa area de Voraſo, uſque ad Pelagum rotundum de Anoz, ſit defenſum & vetatum tam aquarum quam terræ, &c.* Adde Walafridum Strabum de Vita S. Galli cap. 18. Theodorum Campedonenſem in Vita S. Magni c. 24. Ughellum tom. 1. Italiæ ſacrę part. 1. p. 65. &c. Wendelinus vocis etymon à Toxandrico *Poel*, & *Poelghen* arceſſit, quod *lacunam*, vel *lacunulam* ſonat. Hunc conſule ſi lubet.

¶ PELAMEN, Lignum decorticatum, ut videtur, quo utuntur coriarii, Italis *Pelame*, noſtris *Pelard*. Jacobus Aurias in Annal. Genuenſ. lib. 10. ad an. 1285. *Quum autem eſſet in Sardinia in portu Oreſtani cepit unam navem Gajetanorum caſeo & Pelamine oneratam, quam miſit Januam*.

¶ 1. PELANUS, *Tannaria*, officina ubi coria ſubiguntur, Gall. *Tannerie*. Charta ann. 1395. *Ut poſſint unita reddi prope Pelanum Calo montis*. Vide *Eſcofferius*.

¶ 2. PELANUS, *Placenta genus, quod Jovi offerebatur ex farre, mica thuris, &c. Item, Obolus vatıcinantibus dari ſolitus*. Laur. in Amalthea, ex Gr. πελανός.

¶ PELARE, Ex feni metis ſeu acervis extrahere, pro *pilare*, noſtris *Piller*. Charta an. 1344. ex Schedis Cl. V. *Lancelot*: *Item quod nulla perſona cujuſcumque conditionis exiſtat ſit auſa Pelare per itinera treſſas feni*.

¶ PELATA, Ars proxenetica, Gall. *Courtage*. Statuta Montis Regal. fol. 276. *Item ſtatutum eſt, quod nulla perſona de civitate Montis Regalis, vel poſſe, vel ibi habitans, debeat ponere, vel poni facere, vel exerceat ſub aliquo ingenio Pelatam in panno*.

¶ PELATUS, Decorticatus, cute exutus, Gall. *Pelé*. Joh. Demuſſis Chron. Placent. apud Murator. to. 16 col. 585. *Et poſt ficus cum amigdalis Pelatis, &c.*

¶ PELATUS. De nummis dicitur quorum inſcriptio vix agnoſcitur. Statutum S. Ludovici an. 1262 tom. 1. Ordinat. p. 94. *Et ne ſeront reſuſez pariſis, ne tournois, tens ſoient ils Pelez, mès que ils aient connoiſſance devers croix, ou devers piles, que ils ſoient pariſis ou tournois*. Quæ ſic Latine redduntur in Statutis Philippi III. eadem de re an. 1275. ibidem p. 813. *Nec reſſutabuntur pariſienſis & turonenſis, licet ſint Pelati, dum tamen habeant cognitionem verſus crucem, vel verſus pilam, quod ſint pariſienſes vel turonenſes*.

PELAX. Vide *Pilae*.

¶ PELEGIA, Rixa, jurgium, Gall. *Querelle, conteſtation*. Statuta Arelat. MSS. art. 141. *Nullus Arelatis ſit auſus recipere in domo ſua aliquem extraneum qui venit cauſa faciendi rixam ſeu Pelagiam in Arelate*. Statuta MSS. Forojul. an. 1235. ex Archivis S. Victoris Maſſil. *Quod ſi inter milites & homines in eodem caſtro vel ejus territorio Pelagia fiat ſeu rixa, vel furta, vel alia maligua, ſtatuimus, &c.* Alia an. 1292. ex iiſdem Archivis: *Si homines diverſorum pareriorum ſeu coheredum in uno caſtro Pelegiam faciant ſive rixam inter ſe &c.* Statuta Maſſil. lib. 1. c. 11. *Attamen iſta faciant eo ſalvo quod dicti ſyndici vel actores non poſſint vel aliquam controverſiam ſeu cauſam movere, nomine vel occaſione dicti communis, ex qua diſcordia vel Pelegia maxima creari poſſit in Maſſilia vel oriri*. Charta an. 1261. in Tabular. S. Victor. Maſſil. *Requiſitus à D. Abbate S. Victoris ſi fuerint aliqui excommunicati in electione de ſe facta: dixit quod duo verberatores monachorum non fuerunt præſentes, ſed Prior clauſtralis & quidam alii monachi qui fuerunt in Pelegia cum illis duobus fuerunt præſentes in electione prædicta*.

¶ PELERIUS, Præco rerum venalium, Gall. *Crieur*. Curia gener. Catalaniæ in villa Montis-albi ann. 1333. *Mercator vel draperius & eorum negotiatores ſeu factores ... hoc idem obſervari jubemus in curritoribus & Peleriis ... qui pels o robes recipiunt ad vendendum, &c.* Vide *Pelbarius*.

¶ PELETARIUS, Pellio, qui pelles parat & negotia-

tur, Gall. *Peletier*. Charta an. 1350. apud Rymer. tom. 5. p. 693. *Item, quod ſellarii, Peletarii, alutarii, ſutores, &c.* Vide *Pelliparii*.

¶ PELFRA. Placitum in Itin. apud Ceſtriam an. 14. Henrici VII. Reg. Angl. apud Th. *Blount* in Nomolex. Angl. *Clamat quod ſi aliquis tenens ſive reſidens infra dominium ſive manerium de Kindertou ſeloniam fecerit, & corpus ejus per ipſum Themam ſuper factum illud captum & convictum fuerit, habere Pelfram, videlicet omnia bona & catalla hujuſmodi ſeiſire, & ea quæ domino Comiti pertinent ad caſtrum Ceſtriæ præſentare, &c.*

¶ PELHA, Pellis. Vide in *Pelbarius*.

¶ PELHARIUS, PELHERIUS, Idem qui *Peleriur*. Statuta Arel. MSS. art. 156. *Omnes Pelberii & inquantatores* (incantatores) *Arelatis jurent ... quod bene & fideliter vendent omnes res que ſibi tradite fuerunt ... ad vendendum*. Lemma Gallicum: *Tout les Crieurs & Trompettes jureront en la Cour de bien & fidelement vendre & inquanter tout ce qui leur ſera baillé a cet effet*. Conſuetud. Toloſ. rubr. de debit. art. 1. *Ne Pelbariæ aut Pelbarii qui ſupellectilia per villam defferunt ad vendendum, &c. Exceptis prædictis corrateriis pelbæ, ſupellectilia per villam defferentibus ad vendendum, quibus poſſe conceſſum fuerit vendendi, ſed non impignorandi*.

¶ PELHERIUS, Pellium venditor, in veteri Catalogo MS. B. M. Deauratæ Toloſ.

PELHERIA, Pellium venditrix. Conſuetudines Toloſæ part. 2. *Mulier Pelberia, ſeu corrateria del Pelhæ*. [Vide *Pelbarius*.]

PELIA, PELLUS, Batillus, noſtri *Pelle, pellée*. Monaſticum Anglic. tom. 2. p. 528. *Debet habere ... caſeum de melioribus domus, & plenam Peliam ſalis*. Infra: *Dimidium Pellum ſalis*.] Vide *Pela* 2.]

¶ PELICANUM, ut *Pelliceum* in *Pellicia*. Anonymi Annal. Mediol. apud Murator. to. 16. col. 808. *Fermalium unum ad unum Pelicanum cum rubino uno in pectore, & perlis 4. groſſis*.

¶ PELICATOR, ζωλιώτωϑ. Gloſſ. Lat. Græc. MSS. Sangerman.

¶ PELICIUM, Pellis, Gall. *Peau*. Computus an. 1202. apud D. *Bruſſel* de Uſu feud. to. 2. p. 156. *Pro capa D. Hugonis de Gravella & pro Pelicio gris, 12. l. ... Pro 2. Pelicia eſcurellorum & pro 2. leporum, 6. l. ... & 2. ſ.* Vide *Pellicia*.

¶ PELINUS, Piſcis genus. Rumplerus in Hiſt. Monaſt. Formbac. lib. 1. apud Bern. Pezium tom. 1. Anecdot. part. 3. col. 433. *Producit & Pelinum quem etiam Teucam nuncupant*.

¶ PELIPARIUS, PELIPERIUS. Vide *Pelliparii*.

¶ PELLA, pro Pellis. Vide *Pellarda*.

PELLÆ. Vide *Perla*.

¶ PELLAGIUM, f. pro *Paragium*, a Gall. *Parage*, Certus maris tractus. Charta Eduardi IV. Reg. Angl. an. 1474. apud Rymer. tom. 11. p. 799. *Quod providebitur per totum regnum Angliæ, de hiis, qui caſu fortuito, ex aliqua navi in Pellagiis maris præcipitati, aut aliter intra vel extra navim, &c.*

¶ PELLARDA, Pallii ſeu tunicæ ſpecies, noſtris *Houppelande*, Ital. *Pelando*. Johan. Demuſſis Chronic. Placent. ad an. 1388. apud Murator. tom. 16. col. 580. *Juvenes homines cabanos, barilloros & Pellardas .. longos & largas per totum uſque in terram, & cum pulchris foraturis pel.arum domeſticarum, &c.* Occurrit præterea in Chron. Bergom. ibidem col. 945.

¶ PELLARE, An idem quod *Pellicium*? Charta an. 1420. tom. 4. Hiſtor. Harcur. pag. 1258. *Pee homagium & redendo apud caſtrum de Cadomo unum Pellare ad feſtum Nativitatis S. Johannis, & de inveniendo unum hominem ad arma & duos ſagittarios ad equitandum*.

¶ PELLARIUS. Vide *Pelliciarius* in *Pellicia*.

PELLATOR, ἀπαφητής, in Gloſſ. Gr. Lat.

¶ PELLAX. Vide *Palax*.

¶ PELLEGANTERIUS, Qui pelles præparat, in veteri Catalogo MS. B. M. Deauratæ Toloſ. Hinc emendanda videtur Charta an. 1341. tom 2. Ordinat. Reg. Franc. p. 171. *Inter mercatores dictorum coriorum & pellium tam affatorum paragaminarios & Pellegantios, quam alios dicentes & allegantes ſe eſſe... in poſſeſſione & ſaiſina vendendi in dictis vicis ſeu carreriis dicta coria & pelles*. Legendum enim opinor *Pellegauterios*.

¶ PELLERICUM, PELLERINUM. Vide *Pilorium*.

PELLES SILVATICÆ, SILVESTRES, Gall. *Peaux ſauvages*. Liber ordinis S. Victoris Pariſienſis MS. c. 18. *Pellicia & Pelles, & coopertoria de pellibus agninis, ita ut Pellis ſilvatica, cujuſcumque generis in nullo habitu noſtro admittatur*. *Pelles ſilveſtres*, apud Vincentium Belvac. lib. 28. c. 95. *Pelles delicatæ & coloratæ*, in Statutis Synodalibus Epiſcopi anonymi an. 1237. in Conciliis Anglic. tom. 2. *Pelles lanitæ*, lanatæ, quibus lanæ adhuc hærent, in Statutis Gildæ Scoticæ p. 20. 36. [*Peaux*, pro veſte pellita, uſurpat le Roman de *Vacce* MS.

Fauces leva l'eſpée que ſous ſes Peaux porta, &c.

Vide *Pellicia*.]

¶ PELLETARIUS, Pellio, qui pelles parat & vendit. Tabul. S. Vincentii Cenoman. fol. 40. *Quidam homo Gauterius nomine, Pelletarius*. Hinc

¶ PELLETERIA, Pelles ipſæ præparatæ, Gall. *Pelleterie*. Charta an. 1309. tom. 1. Hiſt. Dalphin. p. 86. *De quolibet vendente ... Pelleteriam, merceriam, ferrum, acerrum ſeu calibem ... capitur unus denarius*.

¶ PELLEXOR, *Perſuaſor*. Auctarium Iſidori. Melius *Pellector*.

PELLICIA. Papias: *Pellicia, veſtis, indumentum pellibus factum*. Johan. de Janua: *Moderni dicunt Pellicia, æ*. Noſtri *Pelice*. [Charta an. 879. Marcæ Hiſpan. col. 807. *Vidimus dicta femina recipiente pretium de hac omnia præſcripta gugnapie una valente ſolidos 7. & Pellicia valente ſolidos 2.* Teſtamentum Giſlæ Comit. Ceritan. an. 1020. ibidem col. 1020. *Mobilem vero meum quem habeo, id eſt meum bombicium & meas Pellicias, unam martrinam & aliam armellinam vendito ut melius potueritis*. Charta ann. 1168. tom. 2. Hiſtor. Eccleſ. Meld. p. 57. *Ad Pellicias quoque dominarum 10. libras per ſingulos annos conceſſi*. Tabularium Nobiliac. apud Stephanot. tom. 3. Antiquit. Bened. Pictav. MSS pag. 128. *Facit homagium planum & petit Pelliciam variam*.] Vita S. Gaugerici Epiſcopi Cameracenſ. lib. 1. c. 8. *Accede ergo ad Sanctum regenerationis lavacrum, ubi certe habes exuere vetuſtatis Pelliciam, & induere novitatis Evangelicam ſtolam*. Goffridus Vindocin. l. 1. Ep. 12. *Griſiam Pelliciam, atque varias veſtes obtuli patri meo, &c.* Chronicon S. Trudonis lib. 7. *Pelleſque & Pellicias tam varias, quam griſias, &c.* Le Roman de *Guillaume au Court-nez* MS.

Or ſerai je s'il prennent ma Pelice,
Il eſt frivort, ſi eſt froide la biſe.

Le Roman *d'Aubery* MS.

Senebam fuſt veſtue de nouvel,
D'une Pelice qui fu dou tans Abel.

¶ PELLICA, Idem quod *Pellicia*. Charta an. 855. Marcæ Hiſpan. col. 788. *Donamus de rebus præfatis ... curtinas 2. Pellicas 6. & ſuſcinia parata una*.

PELLITIA. Chronic. *Andrenſe*: *24. paria Pellitiarum, froccorum, & cucullarum*. Adde Ordericum Vital. lib. 8. pag. 711. Gauſridum Groſſum in Vita S. Bernardi Tironenſis c. 46. &c.

¶ PELITIUM, in Charta an 1299. apud Rymer. tom. 2. pag. 855. *Excepto redditu unius Pelitii in eadem civitate*.

PELLICEA. Jo. de Janua: *Pelliceæ, quaddam indumen-*

Digitized by Google

mentum quod de pellibus fit. Juventus etiam Pellicia, ſed moderni dicunt Pellicea. Ardo in Vita S. Benedicti Anianenſis num. 52. *Duas ſcilicet ſtamineas, & femoralia, Pelliceas quoque, &c.* [Codex MS. S. Martialis Lemov. n. 58. p. ult. *Hoc anno proximo habeant omnes clauſtrales Monaſterii S. Martialis Pelliceas & tunicas, in feſto S. Michaelis unuſquiſque Pelliceam & tunicam, ſequenti anno tunicam, & alio ſubſequenti Pelliceam, & ſic deinceps interpolate Pelliceæ agninæ erunt.*] Utuntur præterea Synodus Aquiſgran. can. 22. Petrus Venerab. lib. 1. Epiſt. 28. Aimoinus de Vita S. Abbonis Floriac. cap. 20. Statuta Ordinis *de Sempringham* pag. 715. Vitæ Abbatum S. Albani pag. 63. Bernardus, Prior Portarum Epiſt. 3. &c.

Pellicia, Præſtationis ſpecies, forte *pelliciarum*, ſeu pellium ad Canonicorum Anianenſium uſus. Charta an. 1244. ex Tabulario S. Aniani Aurelian. *Totum illum redditum annuum tam hibernagii, quam avenæ, quem habuerant ad eſtium granarii B. Aniani Aureliani, qui vulgariter dicitur Taxamentum, & Pelliciam quam habuerant in territorio dictæ Eccleſiæ ſuper homines ipſius territorii, confeſſi ſunt ſe vendidiſſe, &c.* Charta alia an. 1344. ibid. *Accordé eſt que les Doyen & Chapitres ſe départent de toutes preſtations, charges, ſervices ou ſervitudes, à ſavoir de tailles, mortailles, formariages, ou deniers de Pelices, &c.*

Pelliceum, Cæſarius lib. 6. c. 5. *Cum ad prunas ſederet, nec Pelliceum ſecundum conſuetudinem levares, &c.* Eckehardus junior de Caſibus S. Galli c. 1. *Cum uni reverendo quidem ... Pelliceum traderet, &c.* *Pelliceum veſtimentum*, apud Odonem Cluniacenſ. lib. 2. Vitæ S. Geraldi c. 3.

Pellicium, in Decretis Calomanni Regis Hung. lib. 1. [Ordinat. S. Ludovici Franc. Reg. ann. 1254. tom. 1. Ordinat. p. 74. *Expellantur autem publice meretrices, tam de campis quam de villis, & factis monitionibus, bona earum per locorum judices capiantur, vel eorum auctoritate à quolibet occupentur, etiam uſque ad tunicam vel ad Pellicium*; quæ ultima verba in verſione Gallica ſic redduntur: *Et ſi ſoient depouillez, juſqu'à la cote, ou au Peliçon.* Occurrit preterea apud Wilhelmum in Conſtit. Hirſaug. lib. 2. c. 37. & Marten. to. 4. Anecd. col. 249. *Unum parvum Pellicium, quod Gallice dicitur Peliçon, furtive cepiſſet*, in Regeſto 82. Chartophyl. reg. Ch. 573. an. 1356. *Pellicium varium*, in Tabular. S. Sergii Andegav.]

Pellicium Chorale. Concilium Colonienſe an. 1260. can. 9. *Ne Canonici Eccleſiarum in ſolennitatibus & ſtationibus ſine chorali Pellicio, vel veſte Canonicali ſub ſuperpellicio incedant in Eccleſiis conventualibus & in choro.*

Pellicio, Bocacin *Pellicione*: noſtris, *Peliçon*. Domnizo lib. 1. de Vita Mathild. c. 13.

Rex ſibi maſtrucas poſt eſcam maxime pulchras
Donavit, florent quoque Pelliciones.

S. Franciſcus in Regula Tertiariorum c. 3. *Circa humilitatem vero panni, & Pellitiones ſororum ipſarum, juxta conditionem cujuslibet earumdem, ac loci conſuetudinem, poterit diſpenſari.* [Computus ab an. 1333. ad an. 1336. tom. 2. Hiſtor. Dalphin. p. 282. *Item, pro inſoderanda roba Dom. Andreæ filii Domini, & factura unius Pellicionis pro eodem groſſ. 3. Recipiens... unum Pellicionem varium*, in Charta ann 1080. ex Tabul. S. Albini Andegav.] Le Roman *de Pariſe la Ducheſſe* MS.

Le matin te donrai un hermin Peliçon,
Unes chauces de pailes, ſolers pains à Lyon.

Hugo de Villanova vetus Poeta MS.

N'en vol prendre cheval, ne la mule feltrée,
Peliçon, vair, ne gris, mantel, chape fourrée.

[Le Roman *de la guerre de Troyes* MS.

Lermes li moillent li menton,
Et les gollées dou Pilliçon.]

Pliçon, in Charta an. 1282. in Hiſtor. S. Mariæ Sueſſionn. pag. 467. In Computo Stephani *de la Fontaine* Argentarii Regii an. 1350. *Un Pelliçon de menu vair à groſſe feuraille.* Alibi: *Un Pelliçon de menu vair à manches.* In Computo an. 1351. *18. aunes de fine toile de Moriguy pour couvrir le poil des Pelliçons du Roy & de nos jeunes Seigneurs ſes enfans.* Alibi: *Pour ſon Pelliçon de menu vair à parer, 200. ventres, & pour ſon Pelliçon de menu vair à groſſe feuraille mis entre 2. toilles, 160. ventres, & pour manches 40. ventres.* Computum ejuſd. pro an 1351. *Pour 6. pieces de cendaun vermeux en graine, tant pour couvrir Pliçons, comme pour eſtoffer robes pour le Roy, &c. Pour 2. forrures de menu vair, tenans chacun* XIII.[xx] , *à faire deux Pliçons couvers de cendal ſur le cuir, & devers le poil de toille pour ledit Seigneur au terme de Touſſaints, &c. Pour une fourrure de bieure à faire un Pliçon couvert de cendal ſur le cuir, & devers le poil de toille pour ledit Seigneur, &c. Pour une fourrure de gris à faire un autre Pliçon pour ledit Seigneur, & pour 50. ventres de menu ver à faire manches audit Pliçon.*

¶ Pellicia, Pellicula. Charta an. 1036 in Chartul. S. Vedaſti V. p. 243. *Penna agnina vel Pellicia*, 1. *den.* Epiſtola Johanni presbytero ſeu Abiſſinorum falſo adſcripta ad calcem MS. Cod. Corbeienſis: *Iſti vermes non poſſunt vivere niſi in igne & faciunt Pelliciam quandam circa ſe ſicut alii vermes qui faciunt ſericum. Hae pellicula à dominabus palatii noſtri ſtudioſe operatur.*

¶ Pelliceoli, diminut. à *Pellicia*. Ordinatio Humberti II. Dalphin. an. 1348. tom. 2. Hiſt Dalphin. p. 578. col. 2. *Pelliceæ, Pelliceoli novi de trienuio in triennium ... Quod tunicas & ſcapularia, ... & Converſorum caputia, ſotulares, pelliceas & Pelliceolos de novo recipient, veteres & ultimo ipſis datos ex integro pauperibus J. C. ... erogare teneautur.*

¶ Pelliceria, Pelliciæ aptatæ, præparatæ. Extractum computi an. 1339. tom. 1. Hiſtor. Dalphin. p. 98. *Qualibet beſtia onerata telis, pannis cujuſcumque maneriæ ſint, ... mercimoniis, pellibus aptatis, Pelliceria aptata, lana lavata, canabo batuto, & ſimilibus debet pro pedagio duodecim denarios.* Vide infra *Pellizaria*.

Pelliciarius, Gall. *Pellicier*, Pelliciarum venditor. [Charta Willelmi domini Montiſpeſſulani an. 1103. apud D. *Bruſſel* tom. 2. de Uſu feud. p. 727. *Et totam eſtare Cairbberti Pelliciarii, quod eſt juxta eſtare Walcheoii. Et eſtare Petri Pelliciarii, &c.* Tabular. Caſæ-Dei ſæc. 12. *Ebrardus Pelliciarius & filii ejus dederunt dimidiam appendariam de ſeve.* Occurrit præterea in Chron. Parmenſi ad annum 1291. &] apud Willelmum Gemetic, lib. 7. cap. 18. Gloſſæ vett. *Pellarius*, Πελλοράριος.

PELLICIUS, *Glorioſus*, Ugutioni. Cujuſmodi forte eſt, qui *pellicius* in veſtibus utitur.

¶ PELLICULA, Idem quod *Pellicia*. Guidonis Diſcipl. Farfenſis cap. 16. *Frater in ſua cuculla, vel in alia veſte, quæ ſuper cucullam induitur, poteſt mutare ſua veſtimenta, ſimiliterque in cuculla & Pellicula, in ſola cuculla non debet facere.*

¶ Pelliculum, Eadem notione ibidem: *Hebdomadarius coquinæ poteſt miniſtrare cum Pelliculo ſine manicis, vel cum manicis ſi deſuper induerit bracile.*

¶ PELLICULARE, Δερματῶσαι. Gloſſ Lat. Græc. MSS. Sangerman. Id eſt pellibus obturare.

¶ PELLICZONES, *Pelliciones*, quibus utuntur Canonici, noſtris *Peliſſons*. Charta an. 1307. to. 2. Hiſt. Dalphin. p. 134. *Item Eccleſiæ S. Mariæ ſeu procuratori aut correario dictæ Eccleſiæ triginta ſolidos pro officio Pelliczonum.* Vide *Pellizona*.

¶ PEL-

Digitized by Google

¶ PELLIFEX, Idem quod *Pelliparius*. Charta Archembaldi Borbonii: *Quiſque Pellifex dabit duos denarios.* Chartular. Sanct-Hippolyt. art. 9. apud R. Duellium lib. 4 Miſcell. p. 451. *Item petimus ut ſerviteri noſtro Friderice Pellifici reſtituat beneficium ſuum.* Statuta Ordin. Ciſterc. an. 1195. apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 1284. *Nec tales habeantur in efficina textorum, ſutorum, vel Pellificum, qui minus quam duodecim annos habeant.* Occurrit rurſus in Actis S. Erconwaldi Epiſc. n. 19. & in Mirac. S. Stanislai tom. 1. Maii p. 790.

¶ PELLIGER. Vide *Pelliti*.

¶ PELLIGRINASIUM, Peregrinatio, Italis *Pellegrinaggio*, Gall. *Pelerinage*, occurrit ex Lectionibus S. Alexandri ex Cod. MS. Florent. ut teſtantur Bollandiſtæ tom. 1. Junii p. 750.

¶ PELLIONARIUS, Idem qui *Pelliparius*. Vetus nſcriptio apud Sponium Antiquit. erud. p. 65. *Procuraſer coll. Pellienarior.*

PELLIPARII, Qui pelles parant, præparant, vendunt, Latinis, *Pelliones*. Gloſſæ Gr. Lat. Δερματεμπορος, *Pellio*. Δερματορραφος, *Pellio, ſutor*. Aliæ Gloſſæ: Δερματουργος. Rurſum: *Pellio*, Βυρσευς, ὁ βαπτρεύων. f. προβατοραφος. Ugutio in Gloſſ. *Pelliparius, qui parat, id eſt, præparat pelles.* In Gloſſ. Lat. Gall. *Peletier, Cerdeur*. Conſuetudines Monaſterii Regulæ: *Omnes Pelliparii debent Priori bonam pelliciam uno quoque anno in Ramis palmarum.* Iter Camerarii Scotici c. 23. *Pelliparii, ſeu pelliones ..Pelliones debent excuſari quod faciunt chirothecas, & res alias prius quam pelles ... Corrumpunt pelles ſive coria in aquis.* Monachus Autiſiod. p. 110. *Agricola, ſutor, Pelliparius, carpentarius, &c.* [Enumeratio jurium Com. Biterr. in civitate Albienſi an. 1252. *A ſingulis Pelliparii unam folraturam pellium, &c.* Charta an. 1288. inter Anecd. W. *Wyrceſter* libr. nigr. Scaccarii pag. 528. *Charta Walteri abbatis de quatuor libris annuatim percipiendis de domibus Pelliparierum in nundinis Weſtmonaſterii.* Statuta Arelat. MSS. art. 29. *Omnes Pelliparii totius Arelatis ... & eorum ſcolares jurent ſingulis annis, quod &c.* Occurrit præterea in Cod. MS. redituum Epiſcopat Autiſſ. an. circ. 1290 & in Computo an. 1332. tom. 2. Hiſtor. Dalphin. p. 273. & 274.] *Vicus Pelliparierum*, Hieroſolymis, apud Will. Tyrium lib. 14. cap. 18. Adde Bromptonum p. 910. & Roverium in Reomao p. 288. *Fratres Pelliparii*, in Monaſteriis, quibus *pellicearum* Monaſticarum cura incumbebat in Statutis Ordinis *de Sempringham* pag. 715. Fruſtra igitur viri docti ad Acta S. Willelmi pueri Martyris, *Pellitarius*, pro *Pelliparius* reſtituunt.

¶ PELLIPERIUS, in Charta 13. ſæculi ex Schedis D. *le Fournier*: *Item quod ſartores, ... ſabaterii, Pelliperii & alii artiſtæ, &c.*

¶ PELIPARIUS. Tabular. Calenſe pſig. 338. *Thomaſius aurifaber, Garnerus Peliparius, Symonetus charronus, &c.*

¶ PELIPERIUS. Litteræ patentes Caroli V. Regis Franc. an. 1367. de forma veſtium: *Item, quod nullus Peliperius, ſabaterius, ſartor, &c.*

¶ PELLIPARIA, Ars pelles præparandi; item, Officina ubi præparantur, Gallice *Pelleterie*. Statuta Avenion. MSS. *Statuimus quod curia eligat duos viros legales de draperiis ... & alios duos Pelliparia, & alios duos de ſabbateriis qui quæſtiones qui orientur inter ipſos poſſint quilibet in arte & profeſſione ſua componere.* Charta an. 1223. in Chartul. S. Vandreg. tom. 1. p. 727. *Dedi & conceſſi in puram eleemoſinam ... unam acram prati quæ eſt in alneto de Govill juxta pratum* Pelliparierum. *Pelliparia*, in Statutis Aſtenſ. Collat. 4. cap. 12. fol. 17. verſo

PELLIPARIA CRUDA *& non cruda, ſive parata*, in Charta Philippi Pulcri Regis an. 1304. in Regeſto 12. Chartophylacii Regii n 196. [hoc eſt, Pelles præparatæ & non præparatæ, ipſa pellium merx. Codex MS. redituum Epiſcopat. Autiſſ. an. circ. 1290. *Bazenna ſictela, Pelliparia merces, draperia ... debent paagium veluti alia res deſuper nominata.*]

¶ PELLISSARIUS, Pellio, noſtris *Pellicier*. Acta S. Franciſci de Paula tom. 1. April pag. 154. *Uxor Gulielmi Chevreſl, alias le Bourbonnois Pelliſſarii Turonenſis.* Vide *Pelliciarius* in *Pellicia*.

¶ PELLISSES, à Gall. *Peliſſons*, *Pelliciones*. Charta an. 1309. tom. 1. Hiſt. Dalphin. p. 87. *Item de groſſa beſtia onerata amygdalis, alecibus, Pelliſſibus, chevrotins, & telis, levantur quindecim denarii.*

¶ PELLISSIA, Idem quod *Pellicia*, in Statutis Maſſil. lib. 2. c. 39. *Item de Palliſſia dominæ cum frezio 2. ſol. & 6. den. & ſine frezio 2. ſol.*

PELLITI, Gothi dicti, quod pellibus veſtirentur: *Pelliti populi*, S. Hieronymo. Σισυροφοροι, Syneſio de Regno pag. 23. Vetus Auctor S. Lupicini Abbat. Jurenſis: *Nonne cernis ... mutare muriceos Pellito ſub judice faſces.* Ita Francos noſtros pellitos repræſentat Fortunatus lib. 9. Poem. 5.

Pelligeri veniens Chlodovechi gente potenti.

Vide Savaronem, Sirmond. ad Sidon. Cluver. lib. 1. German. Antiq. c. 16. & ſupra *Cageti*.

¶ PELLITUS, pro Pulſus, à verbo *pellere*. Leges Palatinæ Jacobi II. Reg. Majoric. tom. 3 SS. Junii p. 71. *Oblivione procul Pellita, &c.*

¶ PELLIZARIA, ut ſupra *Pelliceria*. Statuta Vercell. l. 7. fol. 151. v. *Liceat pellizariis Vercellarum Pellizariam ſuam alibi tenere & vendere.* *Pilizaria*, in lemmate hujus capitis. Hinc

¶ PELLIZARIUS, Pellio, qui pelles parat aut vendit. Statuta Placent. l. 4. ſ. 45. *Ita quod ea de cauſa conſules ſeu paraticus Pellizariorum ſeu robarollorum non poſſint eos ... compellere ad intrandum in paratico Pellizariorum.* Occurrit præterea in Chr. Parmenſi apud Murator. tom. 9. col. 871. Vide *Pelliſſarius*.

¶ PELLIZONA Veſtis pellita. Ordinat. Humberti II. an. 1348. tom. 2. Hiſt. Dalphin. p. 578. *Item, ſtatuit quod in dicto monaſterio ſint tres aut quatuor Converſi, quorum unus ſit pelliparius, & alius ſutorius pro Pellizonis & ſotularibus dictarum monialium familia dicti monaſterii faciendis.* Vide *Pellicia*.

¶ PELLORICUM, PELLORIUM. Vide *Pilorium*.

PELLUM, *Veſtis vocata ſtola*, Papiæ. Forte pro *Pallium*. Vide in hac voce, & ſupra *Pelliti*.

☞ *Pellum* vocem eſſe genericam qua ornamenta ſignificantur colligere eſt ex Epiſt. Cardinalis Sabinenſis de expugnat. urbis CP. an. 1453. tom. 8. Spil. Acher p. 289. *Mox enim in templo eximio & præclaro S. Sophiæ ingreſſi ſunt, & ſacratiſſimas imagines Sanctorum Sanctarumque omnes pedibus conculcarunt, deturparunt & diripuerunt, ſuper quas omne genus vituperii, opprobrii & ſorditatis indicarent. Similia his & in ſacra Pella, hoc eſt ornamenta egerunt.*

¶ PELLURA. Vide infra *Pelura*.

¶ PELLUS SALIS. Vide *Pelia*.

¶ PELLUTI. Sic Aquitanos nuncupabant, *Cageti*. Vide in hac voce.

¶ PELMA, *Planta pedis ante digitos, qua ſolum teritur*, à Græc. πέλμα, Solum: *Pedion, ſuperior cui adjacent digiti.* Laur. in Amalth. ex Lex. med.

¶ PELOPS, *Qui habet uxorem & amicam.* Gloſ Iſid. Vide ibi Grævium.

¶ PELOSUM, & PILOSUM, Campus gramineus, Gall. *Peleuſe*. Charta Domus Templi in Dombis an. 1492. *Juxta iter tendens de Peloſe, alias Piloſa, &c.* Codex cenſualis Caſtell. Dombenſ. an. 1463. *Juxta Piloſa ſeu broeriat, &c.*

t. PE-

Digitized by Google

1. PELOTA, vel PELLOTA, Monticulus in pede canis, Gallis *Pelote*, Anglis *the ball aſ the foot*, i. Pilula. Charta de Foreſtis cap. 7. *Talis autem expeditatio* (caoum) *fiat per aſſiſam communiter uſitatam, videlicet quod tres ortelli abſcindantur, ſive Pelota de pede anteriori*. [Vide Poleta 1.]

¶ 2. PELOTA, Globus, Gall. *Boule, Pelote*. Charta an. 1319. apud Rymer. tom. 3. p. 790. *Lapides ac Pelotes torreas ad hoc aptas, & alia nociva emittunt per baliſtas & arcus ſuptadictos per vicos & venellas in civitate*.

¶ 3. PELOTA, PILOTA, Pila luſoria, quæ ludentium manibus hinc inde comploditur, Gall. *Pelote, balon*. Statutum Capituli Autiſſiod. 18. April. an. 1396. *Ordinatio in pila facienda. Ordinatum fuit quod domini Stephanus de Hamello & magiſter Johannes Clementeti qui fuerunt novi ſtagiatores facient Pilotam proxima die Lunæ poſt Paſcha ... & conſenſit primum menſem pro dicta pila ſolvi*. Aliud Statutum ejuſdem Capitul. 19. April. an. 1412. *Fuit ordinatum quod Pilota fiat minor ſolito, ita tamen quod non poſſit comprehendi ſeu apprehendi una ſola manu hominis*. At ne ejuſmodi ludus eccleſiæ ceremoniis extraneus omnino videretur, ſacra profanis miſcentes, inter ludendum proſam *Victimæ Paſchali, &c.* decantabant, & ad ejus modulos retorquebatur pila. Hæc pluribus reſeruntur in Cod. MS. Autiſſiodor. quæ ex Mercurio Gallico menſis Maii an. 1726. hic exſcribemus: *Accepta Pilota à proſelyto ſeu tirone Canonico, Decanus, aut alter pro eo olim geſtans in capite almutiam ceterique pariter, aptam die feſto Paſchæ proſam antiphonabat quæ incipit*, Victimæ Paſchali laudes: *tum læva Pilotam apprehendens, ad proſæ decantatæ numeroſos ſonos tripudium agebat, ceteris manu prehenſi choream circa dædalum ducentibus, dum interim per alternas vices Pilota ſingulis aut pluribus exchoribaudis à Decano ferri in ſpeciem tradebatur aut jaciebatur. Luſus erat & argantis ad choreæ numeros. Proſa ac ſaltatione finitis chorus poſt choream ad merendam properabat*. Nec inſolens erat in aliis eccleſiis pilæ ludus, ut teſtatur Durandus Ration. lib. 6. cap. 16. Verum quod Autiſſiodori in eccleſia agebatur, decentius Viennæ Allobrogum in palatio Archiepiſcopali fiebat: cujus ceremoniæ meminit Codex MS. ejuſdem Eccleſiæ 500. annorum in Rubricis diei Lunæ poſt Paſcha his verbis: *Ad Veſperas dum ſigna pulſantur, totus Conventus conveniat in domo Archiepiſcopi; ibi debentur menſæ apponi, & miniſtri Archiepiſcopi debent apponere pigmentum cum aliis, & poſtea vinum. Poſtea Archiepiſc. jactet Pelotam*. In margine ejuſd. Codic. recentiori manu annotatum legitur: *Et eſt ſciendum quod Miſtralis debet providere de Pelota, & debet eam jactare domino Archiepiſc. abſente*. Et quidem hæc erat Domini ſeu ejus *Locum-tenentis* prærogativa, ut pilam propellendam ludentibus projiceret. Vide *Mellat*.

☞ Diu obtinuit ejuſmodi ludus, præſertim inter Clericos Autiſſiodorenſes quos huic retinendo pertinaciores fuiſſe obſervatur in Mercurio Gallico menſ. Martii an. 1727. Sed hæc tandem amandavit purior ætas, cui auctoritatem præbuit Areſtum Parlamenti 7 Junii ann. 1538. Nec tamen, re ipſa abolita, penitus nomen interiit; à Canonicis enim recens receptis etiamnum præſtatio pecuniaria exhibetur ſub nomine *Pilotæ*. Utcumque ludum *Pelotæ* deſcribit le Roman *d'Athis* MS.

Li prendome & li bacheler
Alerent les jeux reſgarder
De Pelotte & de plonmées
Dont ſe donnoient grans colées ...
Chaſcune aloit à la feneſtre
Veoir le jeu de la paleſtre.

Ibidem:

Font la Pelote treſſaillir,
Puis en commencent à courir

Tout coſte à coſte ſans treſpas,
Que l'un ſeſiſt l'autre d'un pas;
Tels les ſuivent de leur povoir,
Qui faillirent à leur eſpoir.

¶ PILLOTA, Eadem notione, in Statutis Montis Regal. fol. 178. *Item ſtatutum eſt quod aliquis non ludat .... præterquam ad ſcacos, & tabulas, & Pillotam*.

¶ PELS. Vide *Pelerius*.

¶ PELTEOLUS, Tintinnabulum orbiculare, Gall. *Grelot*. Vita S. Humilitatis tom. 5. Maii p. 207. *Die quadam muſtella quædam cum Pelteolo ad collum in cellam introivit, ... ſuper feneſtram aſcendit ... ſonalium ibi depoſuit*.

¶ PELTIS, vel PELTYS, Pellis depilata. Alemann. *Peltz*, Sax. *Felt*, Angl. *Pelt*. Concil. Trevir. an. 1310. apud Marten tom. 4. Anecd. col. 254. *Interdicimus ne quis eorum cum calice ligneo vel vitreo, vel ſtanneo, vel plumbeo, vel de Pelte, vel de auricalco, vel de electro, infra noſtram provinciam ulterius celebrare præſumat*. Computus ann. 1425. apud Kennett. Antiqu. Ambroſden. p. 572. *De tribus ſolidis 1. den. ob. receptis de 15. Peltys bidentum de ſtauro necatarum in hoſpitio inter prædictam tonſuram & finem S. Michaelis*.

¶ PELVIS, Menſura aridorum. Charta an. 1207. in Tabular. Gemetic. *Equus ejus & palleſridus tam ſuus quam uxoris aut militis ejus tres Pelves avenæ habebunt*. Tabul. Glaſton. *Homines de Dukeleeburch debent habere unum baconem de tribus ſolidis, & duos caſeos, & duas Pelves plenas ſalis, & duas ſummas de ligno*.

¶ PELVIS AD BAPTISMUM. Anaſtaſius in S. Silveſtro PP. *Pelvim ex argento ad baptiſmum, penſantem libras viginti*. Hydriam, qua continebatur aqua benedicta ad baptiſmum interpretantur viri docti.

¶ PELUM, Caſtellum. Vide *Pela* 1.

¶ PELURÆ, Pelles. Fleta l. 2. c. 14. *De expenſis garderobæ, in quibus emptiones pannorum, Pelluræ, ceræ, ſpecierum ... comprehenduntur*. Forte *Peliciæ*, ex Gallico *Peluches*.

☞ Nihil emendandum innuit Charta apud Thom. *Blount* in Nomolex. Angl. v. *Eſquier*. *Noveritis me obligari Rogero Marmion filio quondam Philippi Marmion omnibus diebus vitæ ſuæ in una roba cum Pellura de ſecta Armigerorum meorum annuatim ad feſtum Nativitatis Domini percipienda*.

1. PENA, Rupis, collis, Hiſpanis *Penna*. Gloſſæ antiquæ MSS. *Penis, caput*. Charta Aldegaſtri, filii Sylonis Regis Ovetenſis an. 781. apud Sandovallium: *Et per illa via quæ vadit ad Petra Tersa, & per Pena de Ceija, & inde per illa ſtrada de Guardia, &c.* Occurrit ibi pluries. Obſervat Camdenus in Britannia *Pen* ſummitates montium etiamnum Britannis vocari, vocemque eſſe veterum Gallorum, unde *Appenninus* mons, &c. Vide *Pinna* 4. & *Penna* 1.

¶ 2. PENA TERRÆ, Modus agri, eadem notione qua *Pecia*, ab Armorico *Pen*, Caput, finis, terminus, Gall. *Bout*. Necrolog. Abbatiæ *de Daoulas* in diœc. Quimperleg. *Pro quo habemus ... unam Penam terræ juxta domum*. Vide *Pendalles*.

¶ 3. PENA, Idem, ni fallor, quod *Pellicia*. Teſtamentum Sancii I. Reg. Portugalliæ æræ 1217. apud Brandaon. tom. 3. pag. 260 *Habeas & meas cinctas, & meas ſcarlatas, & Penas varias arençanes & leucios*. Vide *Pannus* 2.

¶ 4. PENA, f. Idem quod *Pecia*, vel menſuræ ſpecies. Chartular. Latiniac. *Mercatores Remenſes qui vendunt telas & tapina, debent in nundinis pro qualibet archa quæ fuerit aperta cotidie unum denarium. Et poſt finitum pagamentum debent de qualibet Pena tantum quantum illi qui emunt*.

¶ 5 PENA, Alia notione, in eodem Chartular. ex

Charta an. 1265. *Quietaverunt ... Quidquid juris habent & habere poſſunt quoquo jure ſeu quacumque ratione in quadam pecia terræ arabilis ... ſita ... ſupra rectam viam, quæ Pena vulgariter nuncupatur.*

¶ PENALDUS, PENALLIS, Gall. *Penaul*, Menſuræ ſpecies, eadem quæ *Bichetus*; in Barenſi tractu ponderis 100. lib. ut vult *de Lauriere* in Gloſſ. Jur. Gall. Charta Officialis Lingon. an. 1291. *Confitetur ſe teneri ex cauſa mutui religioſis viris magiſtro & fratribus Groſſe ſylve in centum & decem ſolidos Turon. & in uno modio & tredecim Penallibus frumenti menſure Fontis-venne.* Litteræ Philippi Dom. Joinvillæ ad Ararim an. 1354. inter Ordinat. Reg. Francorum tom. 4. pag. 298. *Encor avons octroyé & octroyons, qu'il puiſſent mourre à touz temps à noz molins de Jonville, pour paiant pour Penaul, une eſcuelle de mouſture, tel bies comme ſerait li Penaulx: & qui mourrai oultre ledit Penaul, li muniers pourroit pour un chaſcun Penaul, plaine ladicte eſcuelle: & ſerait ycelle eſcuelle meſurée en maniere, qu'il en baurait vint & quatre, en un Penaul.* Ex his perſpicuum eſt iis ſaltem locis *Penaldum* longe minoris fuiſſe ponderis quam in Barenſi tractu; ſcutella enim parva admodum erat menſura, ut in voce *Eſcuella* videre eſt, quarum 24. nuſquam pondus 100. lib. efficient. Sed & utrum alibi tanti fuit ponderis ſubdubitare licet; cum *bichetus* nullibi ponderoſior exſtiterit quam apud Lugdunenſes, ubi 60. tantum lib. appendit. Vide *Bichetus*.

¶ PENARDUS, Gladii ſeu pugionis ſpecies, Gall. *Poignard*, vulgo *Penard*. Areſtum Parlamenti Pariſ. an. 1335. tom. 1. Annal. Toloſ. inter Inſtrum. p. 89. *Confeſſus fuerat palam & publice ſe dictum vulnus feciſſe cum quodam ſuo Penardo, quo dicto Aymerio oſtenſo, inter plures enſes ipſum Penardum cognoverat eſſe ſuum, & cum eo dictum vulnus intuliſſe.*

¶ PENARIUS, ταμεῖχος, in Gloſſ. Lat. Græc.

¶ PENATICUS, Qui res ad victum neceſſarias vendit, à *Penu*. Vide in hac voce & *Peneſticus*. Meiſterlinus de Rebus Noriberg. apud Ludewig. tom. 8. Reliq. MSS. p. 130. *Mandataque dat omni Conſulatui, ut foro amplo, ubi erant domunculæ, gazæ & tiguria carnificum, piſtorum, Penaticorum, ... omnino amoveretur.*

PENAX. Codex Croylandiæ ſub Joffrido Abbate, apud Spelmannum: *Pulcherrimumque Penacem, per incendium illud tunc perdidimus, & valde ſumptuoſum de omni genere metalli pro varietate ſiderum & ſignorum mirabiliter fabrefactum. Saturnus enim, Jupiter autem aureus, Mars vero ferrugineus, Sol de auricalco, &c.* Ubi *penax*, eſt pro *pinax*, πίναξ, tabula. Hic autem pro ſphæra cœli.

¶ PENCELLUS. Vide *Pennones*.

¶ PENCHENERIUS, Pectinum confector, in veteri Catalogo MS. B. M. Deauratæ Toloſ. Vide ſupra *Pectinarius*.

¶ PENCHUN. Tabular. S. Genovefæ Pariſ. ann. 1187. *Quantum area molendini ipſorum cum utenſilibus ſuis, ſcilicet gordana & inſtrumento piſcatorio, quod dicitur Penchun, extenditur.*

PENCINA, al. *Pencila*, *lacinia*, *vel ſtola*, in Gloſſ. Iſid. Forte. *Penula*. [Nullum dubium, inquit Græv. quin legendum ſit: *Pænula, lacerna, vel ſtola*. Lacernas eſſe genus pænularum docti oſtenderunt. Emendationem Grævii firmat Conſtantienſis: *Penula, ſtola cum clavis, quaſi lacerna.*]

¶ PENCIONARIUS. Vide *Penſionarius*.

¶ PENDALLET. Acta S. Samſonis MSS. *Samſon autem juxta linguæ Britannicæ idioma locum illum Pendallet nominavit, id eſt Caput cæcatum, eo quod in eodem loco Regina fuerat cæcata & extincta.*

¶ PENDEARE SUPER FEODUM, Vexilli appoſitione feodum vaſſalli ob denegata ſervitia ſibi aſſerere. Vide *Pennones*. Charta Roberti Betuniæ domini an. 1228. apud Miræum tom. 1. p. 417. *Et ſi homines mei ibidem manentes, exercitus meos vel equitaturas non fecerint, ſicut debent, vel ad placita mea non venerint; ego pro forefacto tali, ſicut homines mei judicaverint, potero Pendeare ſuper feodum, quod mei homines tenent de me.*

¶ 1. PENDENS, vox Practicis nota, Lis pendens, cauſa nondum judicata, *Procès pendant*. Charta Eduardi II. Reg. Angl. an. 1307. apud Rymer. tom. 3. p. 9. *Salvis etiam nobis cognitionibus .. querelarum ... in Curia Pendentium, & non determinatarum.*

¶ IN PENDENTI ESSE, Incertum eſſe. D. lib. 5. tit. de Judiciis leg. 35. *Non quemadmodum fidejuſſoris obligatio in Pendenti poteſt eſſe, & vel in futurum concipi, ita judicium in Pendenti eſſe poteſt.*

¶ 2. PENDENS, Clivus, Gall. *Panchant*. Tabular. Calenſe an. 126: *Duodecim arpenta & dimidium nemoris vel circiter ſita ſupra villam quæ vocatur Couteron in Pendenti de foſſis ejuſdem villa.* Le Roman *de Vacce* MS.

> *D'un Pendant ſorſtrent ou il ſur ent,*
> *D'une valée & d'un Pendant*
> *Sourt un conreiz qui vint avant.*

Le Roman *de la Roſe* MS.

> *Fors que ſans plus en un Pendant,*
> *Si comme ele vient deſcendant.*

Ubi de aqua decurrente mentio fit.

PENDENTES, noſtris *Pendants d'oreille*, κρεμαστῆρες Græcis Scriptoribus. Arculfus de Locis ſacris: *Ornata virgis ferreis, Pendentes, brachialia, dextrocheria, murenæ, monilia, annuli, &c.*

¶ PENDENTIÆ, Dona quæ ad tumulos Sanctorum ſuſpendebantur. S. Audoenus in Vita S. Eligii tom. 5. Spicil. Acher. p. 289. *Non timuit miſer ex Pendentiis aureis, quæ illic ornatum ſepulchri* (S. Eligii) *innumeræ dependebant, quædam clanculo præſumere.*

PENDERE, Laqueo ſuſpendere, Gall. *Pendre*. Decretio Childeberti Regis c. 8. *Et ſi debilior perſona fuerit, in loco Pendatur.* Capitulare triplex ann. 808. cap. 2. *Nullus hominem Pendere præſumat, niſi per judicium. Si vero aliquis ſine culpa Penditus fuerit, & ibi moritur, tunc ab eo qui eum abſque judicio Pendidit, proximus parentibus ſit compoſitus.* [Regeſt. Magn. Dier. Campaniæ fol. 87. apud D. *Bruſſel* de Uſu feud. tom. 1. p. 226. *Diem quam domina de Chaſſins habebat ad iſtos dies Trecenſes, ſuper eo videlicet quod ſibi eſt imputatum Huardum Bandier injuſte juſtitiaſſe ac Pependiſſe, ſicut filia dicti juſtitiati per multas rationes ... propoſuit ad hunc finem ut corpus dicti juſtitiati patris ſui à furchis deponatur, & in cimeterio ſepeliatur.*] Vide Annales Francorum Bertinian. an. 842.

PENDUTUS, in Lege Ripuar. tit. 79. *Si quis homo propter furtum comprehenſus fuerit, & legitime ſuperjuratus, judicio principis Pendutus, vel in quocumquelibet patibulo vitam finierit, &c.*

PENDICIUM, Penſitatio, præſtatio. Charta Anſelmi Archiep. Mediolanenſis, in Tabul. Cluniacenſi Ch. 136. *Eo ſcilicet ordine, ut præfata Eccleſia de Calvenzano amodo abſque Pendicio & conditione libera, libere Cluniacenſi Monaſterio deſerviat.*

¶ PENDICLUM. Gloſſ. Gr. Lat. ἀρτηδόνη, *Pendiclum*, ἀρτηδόνιον, *Pendiculus, peniculum*. MSS. *Pendiculum*. Cod. Reg. *Penniculus*.

¶ PENDICULARIS, Pendulus. Vita S. Stanislai Epiſc. to. 2. Maii p. 260. *Inſuper ... intra eccleſiam S. Franciſci in editiori loco fabricata eſt Pendicularis capella.*

PENDIGO, [Compago, Græcis πῆγμα] Vide *Labandago*.

PENDILATORIUM, in Catholico Armorico, *Pilory*, item Capitulium.

PENDIRE, Demonſtrare, indicare in jure. Charta an.1204. in Regeſto Comitum Toloſæ Cameræ Comput. Pariſ. fol.105. *Ammonnit eos en parte Comitis per eorum legalitatem & per eorum credentiam, ut bona fide demonſtrarent ei & Pendirent, & ei terminarent illas terras & honores, &c.* Infra: *Demonſtraverunt & Pendiverunt ei unam petiam terræ in qua habet unam cartaratam & plus terræ, &c.* Ibid. *Penditio & demonſtratio*, Gall. *Monſtree de terre.* Vide an à *Bandire* vox deducatur, tametſi iſtius notio vix quadret. [f. *Pendire* per metaplaſmum à verbo Pandere, unde *Pandire* & *Pendire*: niſi idem ſit quod *Pediare*, *Pedificare*. Vide in his vocibus.]

¶ PENDIS, Ruſticum ædificium majori appenſum, *Appenſis*. Teſtamentum Adelaidis Vicecomit. Narbon. an.989. apud Marten. tom.1. Anecd. col.102. *Sunt manſi 4. cum curtes & Pendis 1. ab ipſa eccleſia, cum torcularis, cum hortis, quantum ibidem habeo.* Vide *Appendaria*, & *Penticium*.

¶ PENDITIO. Vide *Pendire*.

¶ PENDITORIUM, Pertica, ad quam appenduntur panni deſiccandi. Locus eſt in *Pannifices*.

PENDO, Vexillum, Gall. *Penon*. Coronatio Alfonſi Regis Portugaliæ apud Brandaon. l.10. c.13. *Nobiles ſi fugerint de lide ... ſi non liberaverint regem, aut filium ejus, aut Pendanem pro ſuo poſſe in lide, &c.* id eſt, in *lite*, ſeu prælio.

PENDULÆ, Vittæ, quæ à mitra Epiſcoporum dependent; *ἱνώτια*, apud Durandum lib.3. Ration. c.13. num. 4. *Penduli*, non ſemel in Monaſtico Anglicano tom.3. p.313.

¶ PENDULIUM, Pœna patibuli, ſuſpendium. Acta S. Hoarvei MSS. *Vir Dei, ut erat pietate plenus, nihil aliud voluit recipere, niſi neci obnoxios à furtifero Pendulio liberare.*

¶ PENDULUM, Pars molendini. Charta an.1165. apud Hemeræum in Auguſta Viromand. *Conceſſi domui infirmorum ſancti Quintini molendinum de Rovereto, cum raeria & Pendulo, perpetuo tenendum.*

¶ PENDUTUS. Vide *Pendere*.

PENELLUM, Rete quo cuniculi comprehenduntur, Gallis *Penneau*, vel *panneau*. Charta Willel. Comitis Pontivi an.1203. in Tabulario Abbatiæ S. Judoci: *Comes Monſteroli & Pontivi debet habere leporem ac Penellum infra guarronnam, quæ eſt, &c.* Alia Matth. Comitis an. 1248. in eodem Tabul. *Damus & concedimus in puram eleemoſynam Eccleſiæ S. Judoci ſupra mare leporem & Penellum quæ habebamus in donis* (dunis) *quæ ſunt infra garennam quæ eſt intra prata de Trepiè & mare, &c.* *Penneau* vero aliud ſonat in Regeſto Peagiorum Pariſ. *Si bacon viennent en Penneaux engreſſe, li 4. Penneaux doivent un denier de tonlieu. L'en appelle Penneaux engreſſe, flebe de bacon ſans os.*

☞ Ciſtæ ſpecies videtur, ut & *Pennel* in Statuto Caroli Ducis Norman. an.1363 inter Ordinat. Caroli Reg Franc. tom.4. p.729. *De chaſcun cheval, jument, aſne, mules, & broete charges ou wis, ſeus ſelle & ſens fraude, à bat ou Pennel, &c.*

¶ PENENSIS DENARIUS. Henrici Berntenii Chr. apud Leibnit. to.2. Script. Brunſvic. p.444. *Status autem monaſterii* (Marienrodenſis) *in temporalibus, in quo ipſum reliquit, hic eſt: debita ad manus 58. talenta Penenſium denariorum. Penſia ad vitam 24. marc.*

PENESTICUS. Wichbild. Magdeburg. art.44. *Qui Peneſtici & revenditores vocantur, ſi in aliquo demeruerint, vel exceſſerint contra ſtatuta civitatis ... in eſculentis falſificandis, &c.* Vox, ut videtur, deducta à *Penu*. [Vide *Penaticus*.]

¶ PENETA. Vide *Pineta*.

¶ PENETRATIVUM VULNUS, Altum, profundum, Gall. *Bleſſure profonde*. Vide *Dergingha*.

¶ PENIA. Vita SS. Voti & Felicis tom.7. Maii p.64. *Et inde vadit contrario de caulo, quomadmodum dividit illa Penia S. Cypriani in Suſo, & quomodo vadit via quæ exit de Spina-Alba*, id eſt quod *Penna* 1.

¶ PENICELLUS. Vide in *Pennones*.

¶ PENICIUS, f. Ramuſculus. Statuta Montis Regal. f.231. *Quoniam multæ querelæ ſunt de caſtaneis & aliis fructibus cadentibus ſuper terra conſortis & damnis quæ in eis inferuntur propter caſtaneas & alias arbores, tam propter frondes, Penicios & ligna cadentia in eis, &c.* Vide *Pennula* 2.

¶ PENICULAMENTUM, Corrigia. Translatio S. Antonini tom.1. Maii p.768. *Demum dictum ſanctum corpus caligis & filaticcio, ut dicunt, albo & ſandalibus ex ermiſino rubeo ac calceamentis ex raſo rubeo confectis, cum Peniculamentis aureis & ſericeis ornatis more Archiepiſcoporum calceatus extitit.* Arnobio *Peniculamentum* eſt cauda. Gloſſ. Lat. Gr. *Peniculamentum*, *κράσπεδον*.

¶ PENICUM, f. Proprium. Charta Abbatis & Conventus S. Johan. Morinenſis an.1237. in Tabular. Corb. *Impignoravit nobis ... tertiam partem ſuam tertiæ partis de decima de Weſtoure & aliam ſextam partem ſuam tertiæ partis de Penico decimæ de Waumes, quam decimam dictus Richonardus tenet ad cenſum de eccleſia Corbeienſi.*

PENIGELDUM, Denarii penſitatio ex quavis Conſuetudine pro facultate aliqua vel privilegio habendo, ut in foreſta, aut alibi: ex Saxon. *Peny*, denarius, & *geld*, penſitatio. Monaſticum Anglic. tom.1. p.372. *Sint quieti de ... omnibus geldis, fengeldis, horngeldis, forgeldis, Penigeldis, &c.* Adde tom.2. p.812. 827.

¶ PENINGUS. Vide *Penningus*.

¶ PENITA *Aula regia*. Gloſſ. Iſid. Grævius ex Conſtantienſi: *Penita, ſecreta, penitralia, interiora regiæ loca, vel ſecreta & abdita oracula.* Translatio SS. Sebaſt. & Greg. ſæc.4. Bened. part.1. p.392. *Illis itaque ſuſurrantibus foris inpe:lis* (ſic) *pauſtrates tantum cum Johanne Epiſcopo & Ingoaldo abbate intra Penita ſemet receperunt & obſeratis januis ad buſtum conſtanter acceſſerunt.*

¶ PENITEMEN, Pœnitentia. Charta Eadgari Regis an.964. apud Hickeſium in Grammat. Anglo-Sax. pag. 139. *Hac ni digna prius dempſeris Penitemine, ſe ſentias, &c.*

¶ PENITENCELLIUS, *Penitenciaria*, *Penitenciatus*. Vide *Pœnitentes*.

¶ PENITI, PENITITIUM. Acta S. Golvenni MSS. *S. Golvennus elegit ſibi locum juxta littus ... aptiſſimum contemplationi divinæ, ædificavitque ibi domunculam quadrangulam in formam oratorii, quæ lingua Britanum Peniti dicitur, hoc eſt, pœnitentiæ vel pœnitentis domus ... Sanctus igitur Golvennus intra ſepta Penititii ſui ſe incluſit.* Acta S. Goeznovei MSS. *B. Goeznoveus ... ædificavit oratorium in quodam nemore juxta rivulum quemdam in loco ... 4. millibus paſſuum à civitate Ociſmorum diſtante, quod oratorium hodie dicitur Penititium S. Goeznovei.*

PENKYNYT, vox Wallica in Legibus Hoeli Boni Regis Walliæ c.5.

¶ 1. PENNA, vox Hiſpanica, Rupis, collis. Moretus in Antiquit. Navarræ p.45. *Propter quod populetis ſurſum in illa Penna, &c.* Ibidem p.574. ex Tabul. Millan. *Propter animam de Garcia Moza meo caballarizo illas ſuas caſas quæ ſunt ſuper Penna, & ſub Penna in barrio quem dicunt de ſub Penna ad integrum.* Charta Hugonis Abb. Corb. an.1227. *A calceia de Folliaco uſque ad Hamelet, & ab Hamelet uſque ad Pennam de Vers ſicut ſe habet aqua quæ ab eadem Penna deſcendit uſque ad dictam villam de Hamelet.* Vide *Pena* 1.

¶ 2. PENNA, Calamus, quo in ſcribendo utimur,

Digitized by Google

eujus nſum ad principatum Ludovici Pii revocari poſſe docet Mabillonius in Supplemento Diplom.pag.51. Johannes in Vita S.Odonis lib.1.num.20. *Vidit veluti more ſcriptoris ſuper auriculam ejus hærentem Pennam, & quaſi doctoris magiſterio productim acuminatam, & in ſummo fixam. Quam ſumens beatus* (Gregorius PP.) *eamque illi tradens ait: Age ergo ſecurus, & perfice opus tibi inditum. Quem vero compoſuerit librum, non delebitur*. Vide *Plumæ*. Pennas quibus ſagittæ inſtruebatur *Panons* vocat le Roman *de la Roſe* MS.

Mes moult erent de ces v. floches
Les Panons bien ſes & les coches ...
Il n'i out riens qui d'or ne fuſt,
Fors que les Panons & le fuſt.

3. PENNA, Pellitium. Vide *Pannus* 2.

¶ PENNACULUM, Calamorum theca Statuta Canon.Regul.art.66.apud R.Duellium l.1.Miſcell. p.98.

Cingula ſimplicia, ſabulas & pecten, acumque,
Fila, ſtilum, cartas, incauſtum, Pennaculumque.

¶ PENNARI, Ornari & quaſi pennis veſtiri. Dracontii Hexaemer.v.145.

Pennantur tunc membra globis, animantur, anhelant.

Vide Indicem Weitzii in eumdem Dracontium.

¶ PENNATUS IGNIS, Materia ignita tormentis & machinis bellicis in hoſtes & caſtella immiſſa. Chron. Piſanum apud Murator tom.6.col.102 *Factum eſt ut de ingenio Piſanorum ignis Pennatius de caſtello Chriſtianorum per antennam porrigeretur in caſtellum, & combureretur.*

¶ PENNATUS, Genus gladii, ab Ital. *Pennato*, falx. Statuta Aſtenſ.c.92.fol.34.v. *Gladii vetiti ſunt iſti, ſpatæ, Pennati & omnes falzoni.*

¶ PENNELLUS, Pila ephippii, Gall. *Pommeau d'une ſelle*; ſi non mendoſe ſcriptum pro *Pamellus*. Computus an.1328. *Item apud Porſanum pro 1. Pennello ſellæ dicti domini Johan. 4.groſſ.* Alia notione vide in *Pennones*.

¶ PENNENSIS, *Qui exercet officium nocleri ſeu nautæ cum dormit aut vacat; & iſte nocte calamitam cuſtodit*, in Gloſſ. Barber.ad Docum.d'Amor edit. Ubaldini p.257.v.13.

¶ PENNESCERE, Pennis veſtiri; metaphorice; Vires acquirere, virtutibus augeri. Sallas Malaſpinæ de Reb.Sicul.lib.1.c.5 *Volat audax aquila, quæ nondum ætate plene cœperat adulta Penneſcere, & rapaces ungulas aſſuefacit ad prædas.* Occurrit rurſum lib.3. cap.17. Paſchaſ Ratbertus lib.2.de Fide, &c. cap.5. *Et virtutum Penneſcis alis.* Utitur etiam Caſſiodorus lib.1. Epiſt. 38.&c.

¶ PENNETARIUS, pro *Pannetarius. Gencianus de Pariſiis D.Regis Franciæ Pennetarius*, in Tabulario Calenſi pag.218.

¶ PENNINGUS, PENINGUS, Argenteus nummus Anglo-Saxonum, de quo ita Hickeſius Diſſert.pag.109. *Tres denarios eſterlingos pondere & valore æquabat; quinque Penningi unum ſcyllingum; triginta Penningi unam mancuſam ſeu marcam. Quemadmodum unus Penningus Anglo-Saxonicus tres noſtros* (Anglos) *continebat: ſic unus ſcyllingus eorum ex 5. Penningis conſtans, 15. noſtros Penningos complectebatur, unumque ſcyllingum noſtrum 5. parte excedebat. Mancuſa pariter argentea quæ 30. Penningos tales continebat, 90. noſtros valebat Penningos ſeu 3. excuſos patriæ noſtræ nummos argenteos quos vocamus Halfcrowns. Mancuſa vero vel marca auri decies valebat mancuſam argenti.* Penningi dimidium hilflinge, quadrans vero feorthling vocatur. Ita autem *Penningus* ſuſus ſeu percuſſus erat ut ipſe in ſemiſſes, & ſemiſſes in quadrantes facile ſcindi & dividi poſſent. Hæc iterum Hickeſius.

¶ PENNITUS, Pennatus, quaſi alis inſtructus. Charta Eduardi II. Reg. Angl. an. 1307. adud Rymer. tom. 3.pag. 16. *Duo millia & ducentos quarellos Pennitos de cupro.*

¶ PENNIUM. Vide *Pinna* 4.

PENNONES, PENONES, Banna, edicta publica ac regia. Noſtris *Pennon* eſt vexilli ſpecies, ut mox obſervamus. Banna autem appoſitione vexilli fiebant interdum. Edictum Nunonis Sancii D. Roſſilionis an.1217. pro treuga tenenda: *Item guidatica & Pennones, & omnia regalia firmiter obſervari & cuſtodiri ſub hac pace & ſecuritate jubemus, etiam omnes venientes ad curiam noſtram, ſtando, eundo, redeundo cum omnibus rebus eorum, &c.* Petrus I. Rex Aragonum in Conſtitut. Catalaniæ MSS. *Guidatica noſtra & Pennones, atque alia Regalia noſtra firmiter obſervari ... jubemus.* Tertia Curia generalis Catalaniæ ſub Jacobo II. Rege Aragon. an. 1311. *Quod nos vel officiales noſtri non ponemus nec mittemus Pennones, vel porterios, nec alium hominem ratione guidatici in aliquo loco, qui ſit infra juriſdictionem caſtrorum Richorum hominum vel Militum.* Vide *Scasz*.

PENNONES porro vocabant noſtri quævis vexilla. Le Roman *de Garin* MS.

L'eſpiè el poing d'un Panon porprin.

Alibi:

Pris ont es poins les rois eſpiès forbis,
Deſuere ſens li Panon de ſamit.

Rurſum:

La veiſſies mil Panons venteler
Et mil bannieres deſploier & montrer.

Chron. Bertrandi *du Gueſclin* MS.

A toutes les Anglais à Penon de ſandal.

PENUNCELLUS, vel PENICELLUS, diminut. ex *Penna*, noſtris *Pennonceau*, [Scriptoribus quibuſdam Gallicis, *Pignon, Pignonciel*:] à *panno* vel *pannuncelo* haſtæ ut vexilli in acutum deſinentis ſpeciem, adfixo. Thomas Walſinghamus in Ricardo II. *Vexilla & Penicellos erigentes* Infra: *Deferens ante eum vexillum, vel Pencellum deſplicatum de armis S.Georgii.* [Le Roman *d'Athis* MS.

Et ont chaſcun recongnoiſance,
Et Pencel en ſon ſa lance]

Fuit autem ejuſmodi vexillum proprium eorum Militum, quos *Baccalarios* vocabant: *Bannerettis* enim quadratum vexillum competebat. [Le Roman *de Vacce* MS.

Li Barons ourent gonfanons,
Li Chevaliers ourent Penons.

Oliverius *de la Marche* lib. 6. c.25. ubi de *Baccalario* ad dignitatem *Bannereti* promovendo: *Qu'il vous plaiſe le faire Banneret, & relever Banniere. Il vous preſente ſon Pennon armoiè ſuffiſamment accompagnè de vingt cinq hommes d'armes pour le moins, comme eſt & doit etre l'ancienne couſtume. Le Duc luy reſpondit que bien fut il venu, & que volontiers le feroit. Si bailla le roy d'armes un couteau au Duc, & pris le Pennon en ſes mains, & le bon Duc ſans oter le ganteles de la main ſeneſtre, fit un tour autour de ſa main de la queue du Pennon, & de l'autre main coupa ledit Pennon, & demeura quarrè, & la banniere faite, le roy d'armes bailla la banniere audit Meſſire Loys, &c.*] Id præſertim docet vetus Ceremoniale MS. ubi de Rege expeditionem militarem obeunte: *Apres les Pages viennent les trompettes: apres les trompettes viennent les Pennons des Bachelters: apres les Pennons viennent les bannieres des derraint Bannerets deux à deux, &c.* Alio loco ubi deſcribuntur ceremoniæ in Militum obſequiis: *La quatrieme offrande doit eſtre d'un cheval couvert du treſpaſſe, & ſera montè deſſus un gentilhomme, ou ami du treſpaſſe, qui portera ſa banniere, s'il eſt Banneret, ou s'il eſt Bachelier ſon Penon.* Ita Froiſſartes fere ſemper *Pennones* ſeu *Pennuncellos* Baccalariis adſcribit: 2. vol. cap. 135. *La eſtoit Meſſire Hue le Deſpenſier a Pennon, & la eſtoit a banniere & a Pennon Meſſire Hue de Caurelec, & a Pennon ſans ban-*

Digitized by Google

banniere Meſſire Guillaume Dracton. Et cap. 161. *Meſſire Jean de Jumont ſon Pennon devant.* Idem ſcribit 1. vol. c. 237. Joannem *de Chandos* in Navarrenſi expeditione ſub ſe habuiſſe 1200. *Pennons tous parez de ſes armes, d'argent a un pel eſguisé de gueules, qui eſtoit choſe moult belle à regarder.* Et c. 241. *Sous le Pennon de S. Georges à la banniere de Meſſire Jean Chandos eſtoient les Compagnies, ou bien eſtoient* 1200. *Pannonceaux.* Ex quibus ſatis colligitur *pannons* & *pannoncellos*, eadem notione uſurpari. Le Roman *de Guarin*:

Là veiſſiés tant Panoncel fermer,
Tante baniere ſus baucier & lever.

Guill. *Guiart* an. 1304.

Pannonceaux par leurs flots ventelent,
Et mainte banniere iſabelle.

Et an. 1306.

En autres pluſieurs manieres
Bruient Pannonceaux & bannieres.

Adde eumdem Froiſſartem 2. vol. c. 51. 4. vol. c. 18.

Interdum etiam Scutiferis *Pennoncelles* deferre jus erat, quod ex Froiſſarte licet colligere 4. vol. cap. 21. *Et cheurent d'avanture ſur le Pennon d'un gentilhomme Eſcuier, & pour lors bon homme d'armes, qui ſe nommoit Aſſenal.* Ita vero Baccalariis & Scutiferis *pennones* ſeu *pennoncellos* in militaribus expeditionibus deferre jus erat, ſi vaſſallos complures haberent, qui eorum ſigna ac vexilla ſubſequi tenerentur: ſeu quod nondum *Banneriam*, uti tum loquebantur, per ætatem erexiſſent: ſeu quod eum vaſſallorum numerum non haberent, qui ad Banneretі dignitatem obtinendam requirebatur.

Scribit laudatum Ceremoniale, Regum, Ducum, Marchionum, & Comitum, non vero cæterorum, Banneretorum, eam fuiſſe prærogativam, ut *Banneriam*, & *Pennonem* in bellis ac præliis deferre poſſent; ſed contrarium indicare videtur Froiſſartes locis ſupra citatis. [Vide *Banneretі*.]

Erant porro ejuſmodi *Pennones* Militum armis ſeu inſignibus ornati. Idem Froiſſartes 4. vol. cap. 18. *Les François avoient bannieres deſploiées, & Pennons deſpleiez & armoiez de leurs armes.* Ibidem: *Grande beauté eſtoit à voir les bannieres & les Pennons de ſoie, de cendal, armoiés des armes des Seigneurs ventelans au vent, & reflamboier au ſoleil.* Rurſum 1. vol. cap. 198. *Et mit ſon Pennon devant luy, qui eſtoit d'hermines à 2. hamaides de gueules.* [Alanus *Chartier* ad ann. 1448. *Derriere les pages du Roy eſtoit Havart eſcuier trenchant, monté ſur un grand deſtrier, qui portoit un Pennon de velours azuré, à quatre Fleurs de lis d'or de broderie, brodées de groſſes perles.* Hiſtoria Johannis IV. ab ann. 1341. ad ann. 1381. apud Lobinell. tom. 2. Hiſtor. Britan. col. 698.

Lors vint il deſcendre en Bretaigne,
Et fit deſploier ſon enſeigne,
Et porta pour l'amour de s'amie,
De blanc, de noir robe partie.
C'eſtoit livrée convenable
A ſes armes ſans nulle fable.

Guill. *Guiart* an. 1304.

Es Pannonceaux & es bannieres,
Dont le vent tient maintes enverſes,
Reluiſent les couleurs diverſes,
Comme or, azur, argent, & ſable.]

☞ Interdum & *Pennones* inſigniebantur ſacra aliqua imagine, vel alterius cujuſvis effigie. Lobinellus tom. 2. Hiſt. Britan. pag. 885. *Ferebatur unum parvum Penoncellum in quo depingebatur ymago cujuſdam paſtorelle.* Villharduin. l. 4. Hiſt. *Quand le tyran Marzufle fut deconfit, l'eſtendart royal fut pris avec une Banniere, qu'il faiſoit porter devant luy, en laquelle eſtoit repreſentée une image de Noſtre Dame, qu'il avoit en grand reſpect.* Quod quidem ex aliis bene multis Inſtrumentis conſtat.

Pennoncellos etiam vocabant haſtarum infulas, quas Græci recentiores *Flammula*. Chronicon Flandriæ c. 55. *Une bataille de ſes gens à cheval, qui tous portoient Pennonceaux à leurs glaives.* Et c. 113. *Portoit celui Chevalier en ſa main une glaive d'un pignon (Pennon) d'or à un bouel de ſable.* [*Perceval* apud Borellum:

Et Gauvain par le Penoncel
Prins la lance au vert lioncel.

Idem:

Puis li baillent ſans demeurance,
Et le Penoncel & la lance.]

☞ Neque obſcura videtur vocis origo, à *Pannus* quippe *Pannones* dixerunt, quod ex pannorum ſegmentis, Gall. *Pan*, fierent ejuſmodi vexilla. Vide *Pannus* 1. Le Roman *d'Alexandre*:

Les flans il li eſſuie des Pans de ſon cendal.

¶ PENNONUS & PENONUS. Charta ann. 1338. tom. 2. Hiſt. Dalphin. p. 358. *Penonum regium in ſignum protectionis ac ſalvæ gardiæ nec non jure ſuperioritatis appoſuiſſet ibidem ... & Pennonum regium vituperoſe inde amovit.* Charta an. 1351. in Tabul. Maſſil. *Contra quemdam qui cum Pennos de armis Maſſiliæ falſo modo portaus, &c.* Occurrit paſſim apud Scriptores Italicos, quibus vexilla dicuntur *Penoni*.

¶ PENONSELLUS, in Extracto computi an. 1336. tom. 2. Hiſtor. Dalphin. p. 306. *Item pro 7. Penonſellis poſitis de mandato majoris judicis Graſivaudani in turribus & caſtris dominorum de Campis, &c.*

¶ PENNELLUS, in Chron. Parmenſi ad an. 1296. apud Murator. tom. 9. col. 834. *Et habuerunt quinque Pennellos & inſignia Marchionis Eſtenſis cum tribus aliis banderiis magnis.*

¶ PENNUCELLUS. Charta an. 1381 apud Rymer. to. 7. p. 317. *Cum vexillis & Pennucellis diſplicatis.*

¶ 1. PENNULA, diminut. à *Penna*, Calamus. Verſus antiqui ex Cod. MS. Corb. quibus Corbeienſes monachis S. Germani Pariſ. ſignificant ſocietatem ſuæ officio erga defunctos fratres ſe ſatisfeciſſe:

Sed quia veſtrorum potius reſolutio fratrum
Vos conturbat, eis & nos perſolvimus ipſi
Quod debebamus, quod & à vobis rogitamus
His fieri quos hic deſignat Pennula vobis.

¶ 2. PENNULA, Ramuſculus. Vita S. Hugonis de Lacerta, apud Marten. to. 6. Ampliſſ. Coll. col. 1145. *Huic vero erat ædicula tam pauper, tamque anguſta, quod ex Pennulis juniperi, aliorumque humilium arbuſtorum, collo quidem ſuo delatis, in ipſo oſtiolo prope limen ſe ſecularet.* Vide *Penicius*.

¶ PENNUM, *Bis acutum*, in Gloſſ. Iſid. ex edit. Grævii. Vide *Penna* 4.

¶ PENNUS, pro *Pannus*, in Charta ann. 1362. ex Chartophyl. reg. Regeſt. 92. n. 155. *Certam quantitatem Pennorum de brunetta bonorum, &c.*

¶ PENOSA HEBDOMADA. Vide in *Hebdomada*.

PENSA, PENSUM, Pondus, *Poids*. Chron. Normann. an. 869. *Carolus cum Normannis in 4000. libris argenti ad Penſam eorū paciſcitur.* Edict. Piſtenſe c. 13. *Et ſine fraude, tam in Penſa, quam in purgatione denarios concambient.* Adde c. 14. Adhalard. in Statutis Corbeienſ. l. 1. c. 6. *Separet inde prima illos provendarios (panes) qui per Penſas ſemper æqualiter & habentur & liberantur.* Lib. 2. *Similiter ut ipſi provendarii eadem qualitate & quantitate cibi & potus, ſicut cæteri provendarii noſtri, ſuſtententur: id eſt, ut Penſam ſecundum cæterorum conſuetudinem per menſem, ſimiliter panem & potum ſecundum eorum conſuetudinem accipiant.* Miracula S. Gengulfi n. 15. *Cum ſuis corporis Penſa, [& aliis donariis quæ illuc devoverat, venit.* Ubi Bollandiſtæ *Penſam corporis* interpretantur tantum frumenti, quantum pendet ali-

Digitized by Google

alicujus corpus; quod oblationis votivæ genus uſitatiſſimum eſſe in Belgio obſervant.]

Pensa, Libra, ut *Pondo* & *Pondus*. Flodoardus lib. 1. Hiſt. Remenſis c. 20. *Et ut picem religioſis annuatim locis Eccleſiæ Remenſis adminiſtrarent inſtituit, quibus & Penſam tribuit,... cum qua ſuum quoque perſolvunt debitum.* Idem lib. 2. c. 3. *Victus Penſam pauperibus erogabat.* Charta Geraldi Morinenſis Episc. an 1084. in Chronico Andrenſi p. 809. *Comes* (Giſnenſis) *ſedem molendini cum ſtagno apud Giſnes, & Penſam caſeorum ſingulis annis.* Teloneum S. Audomari in Tabul. S. Bertini: *De penſa anguillarum, penſa adipis, penſa caſeorum, penſa butiri, penſa ceræ, penſa filorum, &c.* [Conſtitutio Anſegiſi Abbatis Fontanell. ſæc. 4. Bened. part. 1. pag. 639. *De prædicta gregaria caſeorum Penſas 30. per libras 72.* Charta Leduini Abbat. S. Vedaſti an. 1036. *De Penſa alarum, 2. den.*] Occurrit apud Galbertum in Vita Caroli Comit. Flandr. n. 129. in Charta Caroli Calvi apud Mabillonium tom. 4. SS. Ordin. S. Bened. pag. 119. & aliis apud Buzelinum in Gallo-Flandr. pag. 306. 399. in Hiſtor. Guinenſi p. 24. apud Doublet. p. 740 793. &c.

☞ *Penſa* pleriſque in locis libra cum quadrante conſtare ſolet; alicubi vero longe majoris ponderis exſtitiſſe colligitur ex Charta an. 1345. tom. 3. Gall. Chriſt. inter Inſtrum. col. 123. ibi enim duæ *Piſæ* butyri ſex libras valere dicuntur, & *una Piſa & dimidia caſei 45. ſolidos.*

Pensa Auri, crebro occurrit in Decretis Hungaricis Stephani Regis lib. 2. c. 13. 16. 43. *Penſa*, nude, in Decretis Ladislai Regis lib. 1. c. 14. 29. 42. lib. 2. c 3. 4. 6. 8. l. 3. cap. 29. ubi Molnerus ait ita appellari nummum pretii 40. denar. interdum florenum. *Penſæ ferri & aquæ*, in iiſdem Decretis S. Ladislai lib. 1. cap. 28. [*Poiſe* eadem notione, in Statutis Scabinorum Maceriarum ad Moſam: *Es de chaſcune Poiſe de fer, c'eſt aſſavoir de ſept cens peſans, 12. denar. Pariſ.* Chartular. Gemmet. tom. 1. pag. 19. *Pour chacune piece de vin, de harenc, Poiſe de ſel... den. Tour.*]

¶ Pesa Denariorum, in Teſtam. Seniofredi Comit. Bartin. an. 966. Append. Marcæ Hiſpan. col. 887. *Et ipſos alodes qui fuerunt de Elderico & fratre ſuo Argemiro reddere illis faciatis; & apprehendere faciatis de illos Peſas decem de dinarios Anſone aut Barcinonæ aut Gerundæ.*

Pensum Palatii. Charta Dagoberti Regis apud Doubletum p. 661. *Auri puriſſimi decem libras, ac argenti probatiſſimi pondo viginti ad Penſum noſtri Palatii ſolvere cogatur.* Ubi Charta Ludovici Pii, apud eumdem pag. 736. habet *ad pondus noſtri Palatii.* Libertates Regni Majoricæ MSS. *Vicarius, bajulus, vel ſagio non poſſit cognoſcere de falſitate Penſi vel menſurarum.* Leo Oſt. l. 1. c. 57. *Cochlearia argentea 3. Penſo libræ unius.* [Codex MS. Irminonis Abb. Sangerm. fol. 72. *Iſti ſolvant de ferro Penſa 33. de ſulone modios 8.*]

Peisa, Eadem notione. Charta Edw. III. Regis Angl. an. 1343. *Super perceptione 10. librarum, & 8. Peiſarum caſei, &c.* [Charta Henrici IV. Reg Angl. an. 1410. apud Rymer. tom. 8. p. 634. *De qualibet Peiſa butiri, caſei, cepi, ſive uncti venalium, unum obolum.*] Adde Will. Thorn. p. 2072. [& Statuta Montis Regal. fol. 183.]

¶ Pensis, Libra. Chron. Bergom. apud Murator. tom. 16. col. 906. *Item quod qualibet talea menſualis, quæ poſita erat in Bergomo de ſoldis 22. impendendis ſuper qualibet Penſe ſalis, &c.* Statuta Pallavic. lib. 2. c. 61. fol. 123. *Si vero dicta res ponderata, fuerit minoris ponderis Penſe, &c.* Adde Statuta Riper. cap. 12. fol. 3. &c.

¶ Pensus, Pondus, in Charta an. 1159. inter Probat. tom. 2. novæ Hiſtor. Occitan. col. 574. *Lex vero & Penſus illius monetæ ſit in poteſtate bajuli mei, & non in veſtram, neque de eo, videlicet de Penſo & lege reſpondentis mihi.*

Pesa. Fori Morlanenſes art. 17. *Statuo etiam quod teneant rectas Peſas & rectas libras & rectas menſuras.* Habetur etiam art. 37. *Pes*, in Foris Benearn. *Un quintar de biſcuyt, & 10. Peſes de formatge*, apud Raimundum Montanerium c. 200.

Pisa. Galbertus in Vita Caroli Comitis Flandr. n. 127. *Caſeorum Piſas viginti duas.* [Charta Arnulfi Comit. Flandr. an. 961. tom. 4. Gall. Chr. inter Inſtr. col. 353. *Item in eadem parochia Ooſtkereka 8. Piſæ caſeorum, & denarii de vitulis, de terra Herradi, Piſæ caſeorum; &c.* Occurrit ibi non ſemel.] In Charta Theoderici Comitis Flandriæ ann. 1187. in Donat. Belgicis Miræi lib. 2. c. 65. *Piſa caſeorum, & butyri.* In alia Willelmi Atrebatenſis Advocati in Probat. Hiſt. Guinenſis p. 238. *Ad piſtantiam Conventus tres Piſas caſeorum Flandr. ſingulis annis, &c.* Occurrit apud Willelm. Thorn. p. 1777. 1931. 2073. 2074.

Pesare, *Librare*, in Gloſſ. Arabico-Lat. Gall. *Peſer.*

Pensa, Tributum quod pro *penſis* ſeu ponderibus penſitatur, paſſim in Curiis generalibus Catalaniæ.

Pensator, Qui ejuſmodi *penſas* exigit, in Conſuetudinibus Barcinonenſibus MSS. *Penſatores panis*, in Statutis Vercell. lib. 3. fol. 51. recto.]

¶ Pensa, Præſtatio ſeu cenſus annuus. Charta Bodonis an. 1311. apud Ludew. to. 1. Reliq. MSS. p. 263. *Homines vero ipſorum in abbatia ubilibet commorantes in Liebenwerde Penſam debitam ab antiquo ſecundum conſuetudinem annis ſingulis ſolvere non obmittent.*

¶ Pensa, Dimenſum diurnum, ſtatuta annona pro quotidiano victu. Translat. S. Guthlaci tom. 2. April. p. 57. *Penſam ſtatutam ad victum fratrum conductores noſtri deferre nullo vehiculo poſſunt.*

¶ Pensa, pro Penſum, in Chron. Modoet. apud Murator. tom. 12. col. 1067 *Nihil tibi reſtat, niſi ut cum puellis ingenio lanarum facias Penſam, cum ſit eunuchus:*

¶ Pensa, Suffragium, uti interpretantur Bollandiſtæ, in Vita S. Petri Cæleſtini tom. 4. Maii p. 444. *Et Penſas juſta libramine damnat degeneres.*

PENSABILITER, in Uſaticis Barcinonenſibus MSS. idem quod c. 2. *Conſiderata mente; aguet à penſo*, in Conſuetud. Namurc. art. 79. vulgo *guet à pens*. Vide *Aguays*. Hinc

¶ Pensatæ Insidiæ, Conſulto ac dedita opera factæ. Inſtrum. an. 1313 in Tabular. caſtri Nannet. *Joadocinus de Dolis armiger, contra Johannem de Rogè militem, Gauffridum de caſtri Brieris, Radulfum l'Avocat armigeros & alios, in Curia Regis Franciæ conquerebatur, quod iſti, poſt juramentum ab eiſdem ſibi præſtitum, quod eidem malum non facerent, ipſum nihilominus ex inſidiis, & quidem Penſatis, proditorie, cum armis prohibitis invaſerant.* Charta an. 1313. apud Lobinell. tom. 2. Hiſtor Britan. pag. 468. *Cum armis prohibitis ac Penſatis inſidiis, more hoſtili ac proditionaliter acceſſerunt, portaſque domus ejuſdem fregerunt. Aguet pourpensè*, in Conſuet. Norman. c. 75. Vide *inſidia* & *Penſatio*. Le Roman *de Vacce* MS.

Par toute Narmandie fiſt crier & banir,
Qu'il y ait tant hardi qui oſt autre aſſaillir, ...
A gait, à Porpense, ut homme autre trair.

1. PENSARE, Cogitare, Gallis *Penſer*. [Vita S. Gerardeſihæ tom. 7. Maii p. 178. *Et ponens (avis) roſtrum ejus auriculæ expoſuit ſanctæ omnia quæ in corde Penſaveras.* Occurrit præterea] apud Gregorium Magn. non ſemel, Agobardum lib. de Diſpenſatione c. 6. Ivonem Carnotenſem Epiſt. 25. 33. 120. 180. 250. in Actis Murenſis Monaſterii p. 44. &c.

¶ 2. PENSARE, Diſpenſare, diſponere. Canones Hibern. tom. 9. Spicil. Acher. pag. 25. *Oportet Principem*

omnia

Digitized by Google

omnia Penſare per manus miniſtrorum in uſus parochiæ , & ſubjectorum & pauperum

¶ 3. PENSARE, Solvere, Gall. *Payer*. Charta an. 1188. apud Spon. tom. 3. Itin. p. 15. *Ut nullo deinceps tempore a me vel ab alio ſucceſſorum meorum violentas , ſive injuſtas exactiones Penſare cogantur.*

¶ 4. PENSARE EQUUM, à Gall. *Panſer*, vel *Panſer*, Procurare, inſtruere. Leges Palatinæ Jacobi II. Regis Majoric. tom. 3. SS Junii p. 23. *Liceat ei habere manſipia adducticia, ad Penſanda ſeu procuranda animalia ſupradicta.* Inſtr. an. 1430. tom. 1. Hiſt. Dalphin. p. 63. *Iis igitur ſic paratis, dictus D. Gubernator voce tubæ proclamari mandavit , quod quilibet ſuorum armatorum prandere , & leviter abſque ſtomachi repletione , & de equis ſuis bene Penſaret , & ſe incontinenti armaret bene & condecenter.*

¶ 5. PENSARE, Ponderare, Gall. *Peſer*. Lex Bajwar. c. 11. n. 1 *Fiat tunica plumbea ſecundum ſtatum ejus, & quod ipſa Penſaverit, auri cautum donet qui eum* (Epiſcopum) *occidit*. Anaſtaſius in S. Symmacho PP. *Duodecim Apoſtolos poſuit qui Penſabant libras centum viginti.* Hinc

PENSARE dicitur moneta quę pondus legitimum habet, in legibus Wiſigoth. lib. 7. tit. 6. §. 5. in Addit. 2. Legis Burgund. §. 6. in Capit. ad Legem Salicam c. 3. §. 11. in Leg. Longob. lib. 3. tit. 28. in Capitul. Caroli M. lib. 4. cap. 32. in Capitul. Caroli C tit. 28. in Edicto Piſtenſi c. 8. 9. in Vita Aldrici Epiſc. Genoman. n. 69. &c. quomodo *peſer* dicimus. [Charta ann. 5. Childeberti Reg. apud Mabillon. tom. 3. Analect. pag. 89. *Et dedimus inter nos fidejuſſores Berhardum Epiſcopum , & Laadolenum Abbatem , & Gandainum Comitem , per libras quingentas de auro Penſanto .*]

¶ PENSATIO, Inſidiæ, Gall. *Guet-à-pens*. Chron. Veron. ad an. 1329. apud Murator. tom. 8 col. 647. *Bartholomæus & Zilibertus fratres . . diffamati & accuſati de Penſatione mortis & ſtatus contra dominos Albertum & Maſtinum de la Scala, capti fuerunt , & in carceribus Communis Veronæ poſiti & perpetuo condemnati .* Vide *Punſabiliter*.

PENSATOR. Vide *Penſa*.

¶ PENSILARII, PENSILES ANCILLÆ , Qui & quæ penſa trahunt. Vide in *Gynæceum* ad fin. Exinde , &c.

PENSILIS DOMUS , [Sublimis, edita, vel pontibus inædificata . *Penſile horreum* , *Penſiles horti* .] Vide *Domus* .

¶ 1. PENSIO, Idem quod *Penſa*. Charta Goſvini Epiſc. Tornac. an. 1210. tom. 3. Gall. Chriſt. inter Inſtr. col. 61. *Fratres jam dictæ S. Martini Eccleſiæ 8. Penſiones butiri probati & benevolentis ad pondus caſtri Brugenſis , ab Eccleſia S. Petri Aldeburgenſis annuatim ſibi ſolvendas adquiſierunt.* Adde Mabillon. tom. 3. Annal. pag. 71. num. 44.

¶ 2. PENSIO, Præſtatio annua. Gregorius mon. in Chron. Farfenſi apud Murator. tom. 2. part. 2. col. 395. *Conceſſit ... unum ſervum manualem , nomine Marcellinum , cum eccleſia S. Mariæ ibidem ſub annuali Penſione denariorum 12.* Ibidem col. 540. *Conceſſit ... in caſale Cuniano modium 1. ad reddendam Penſionem denarii. & medietatem oblationis omnis Natalis Domini .*

¶ PENSIO, Locatio, Gall. *Loüer*. Tabul. B. M. Magdalenæ de Caſtroduno fol. 48. *25. ſolidi Dunenſis monetæ de Penſione cujuſdam ſtalli quod idem Guillelmus habebat in bocheria Caſtridun.* Memoriale Poteſtat. Regienſ. ad an. 1281. apud Murator. tom. 8. col. 1148. *Et ſtationes dicti palatii novi Communis datæ fuerunt ad Penſionem pro Communi mercadris .*

¶ PENSIO, Quævis exactio, tributum. Charta Friderici Ducis Auſtriæ an. 1243. apud Ludewig. to. 4. Reliq. MSS. p. 228. *Statuentes ut in terris vehendo vino ſuo vel annonam ſuam nomine telonei ſive in aquis, ſive in terris, nulla unquam ab eis Penſio exigatur .*

¶ PENSIO, Merces, ſalarium, Gall. *Salaire, honoraire* . Mandatum Philippi Pulcri an. 1302. apud Meneſter. Hiſt. Lugd pag. 83. col. 2. *Item volumus quod aliquis conſiliarius noſter de cetero recipiat vel habeat Penſionem ab aliqua perſona eccleſiaſtica vel ſeculari, nec ab aliqua eccleſia, villa, vel communitate* Charta an. 1345. to. 3. Gal. Chriſt. inter Inſtrum. col. 122. *Item Penſiones conſiliatorum, medicorum , & chirurgorum triginta ſex libræ & decem ſolidi . Item Penſiones in rebus ... Summa omnium Penſionum tam in pecunia quam in rèbus & aſſignamentis 477. 15. 3.*

¶ PENSIO, à Gall. *Penſion* , Certa redditum beneficii eccleſiaſtici portio. Index MS. Beneficior. Eccleſ. & diœc. Conſtant. fol. 54. *Et ſolvit Curatus Priori quinquaginta ſolidos pro Penſione .*

¶ PENSIONALIS ECCLESIA, Quæ *penſionem* ſolvit . Charta an. 1300. apud Ludewig. tom. 5. Reliquiarum MSS. pag. 561. *Nos proprietatem ejuſdem* (penſionis) *dimidio mercę Penſionalis prememoratæ eccluſiæ Novioperis, &c.*

¶ PENSIONARE , Annuos redditus aſſignare nomina *Penſionis* . Teſtamentum Agnonis de Turre an. 1382. apud Baluz. tom. 2. Hiſt. Arvern. p. 718. *Et in caſu in quo eſſent filiæ ex dicto Ludovico ſeu ex aliis filiis meis ſupradictis , volo quod prima maritetur ad & ſecundum ordinationem amicorum meorum , & aliæ ponantur in Ordine & Penſionentur competenter .*

¶ PENSIONARIS , Qui *penſionem* ſeu præſtationem annuam debet . Charta an. 1402. tom. 2. Rer. Mogunt. pag. 886. *Noſtris & dictæ noſtræ præpoſituræ redditnariis, cenſuariis , Penſionaribus , arrendatoribus , decimatoribus, colonis incolis & ſubditis ... inſinuamus, intimamus, &c.*

¶ PENSIONARIUS , In beneficiis Principis relatus, Gall. *Penſionnaire*, interdum & Nobilis ſatellea Regis. Regeſt. 80. Chartophil. reg. Ch. 519. an. 1350. *Guillelmi de Roello armigeri & advocati quondam Penſionarii cariſſimi domini & genitoris noſtri dum vivebat , &c.* Acta S. Franciſci de Paula tom. 1. Aprilis p. 150. *Nobilis vir Patricius Loquebourg, de cuſtodia D. N. Regis Francorum & nunc ejus Penſionarius .* Charta an. 1465. apud Miræum tom. 2. p. 1348. *Magiſtri Mathiæ Grotbere oppidi Gandenſis Penſionarii &c.* Literæ Othonis Ducis Brunſvic. ad Elizabeth. Regin. Angl. an. 1591. apud Rymer. tom. 16. p. 147. *Generoſus Comes Friſiæ Orientalis Joannes, affinis meus cariſſimus, qui per aliquot annos R. M. V. cliens & Penſionarius fuit .* Notus eſt Hollandiæ *Penſionarius*, quo nomine ſignificatur primus hujus Reipublicæ miniſter.

¶ PENSIONARIUS , Cui ex camera ſeu fiſco domini annuus redditus conſtitutus eſt : hunc inter ſervos manumiſſos referri debere exiſtimo , ut pote qui *libellariis* accenſetur . Charta Ottonis III. Imper. pro Monaſt. Farf. an. 1001. apud Murator. tom. 2. part. 2. col. 494. *Sive Latinus nuncius de eodem monaſterio fodrum tollat , aut placitum ſuper terram jam dicti Monaſterii faciat ; aut libellarios aut Penſionarios ad placitum conſtringere præſumat.* Niſi forte *Penſionarios* interpreteris qui cenſui ſunt obnoxii .

¶ PENSIONARIUS , & PENCIONARIUS , Lictorum ſeu ſervientium teſtis & ſtipator, Gall. *Recors* . Chron. Bonæ Spei p. 277. *Stephanus quidam Penſionarius cum aliis à Nicolao de la Haye Præpoſito Binchienſi miſſus ad inſtantiam cujuſdam civis Binchienſis ſolutionem ſibi debitorum prætendentis , ejus equum in ſtabulo noſtro ligatum ſolvens, Binchium abduxit in præjudicium noſtræ juriſdictionis .* Hiſtor. MS. S. Cypriani Pictav. pag. 449. *Ven-*

Digitized by Google

Vendidi & conceſſi ... nonam partem me contingentem in ſerventia decimæ de Linors quam ego & Poncionaris mei habebamus ab eleemoſinario.

¶ 1. PENSITATIO, Meditatio. Acta S. Senorinæ tom. 3. April. p. 75. *Exacte martyrum acta legebat, in quorum ſtudio & in æternorum Penſitatione cruciatuum diu noctuque percurrebat.*

¶ 2. PENSITATIO, ut *Penſio* 2. præſtatio annua. Chron. Modoet. apud Murator. tom. 12. col. 1080. *Cum burgo, & prato, & omni diſtrictu, & Penſitationibus, & cum omnibus poſſeſſionibus, ac pertinentiis ſuis ... recuperavimus.*

¶ PENSIVA, Cenſus, ſeu præſtatio annua, quæ à Judæis, ut mercaturam exercere poſſint, penſitabatur. Computus an. 1322. tom. 1. Hiſt. Dalph. p. 74. *Pro Penſiva caſane Lombardorum de Mentio recepit, &c.* Alia ejuſd. anni ibid. *Pro Penſiva Baudani Lombardi recepit, &c.* *Cenſus* & *Cenſiva* dicitur in Computo an. 1329. ibidem p. 92. Vide *Penſus*.

¶ PENSIUS, δαπανηρός, in Gloſſ. Lat. Græc. *Penſius* pro pretioſius dixit Gellius lib. 12. c. 5. *Ita prorſus, ut nihil quicquam eſſet carius Penſiuſque nobis, quam noſmetipſi.*

¶ PENSORES, Tortores, carnifices. Vita S. Victoris Maſſil. apud Boſquetum:

Pugnant Penſores nimios inferre dolores.

PENSUM, PENSUS. Vide *Penſa*.

¶ PENSUS, Cenſus qui ſtatuto tempore perſolvi debet. Littera Agapiti PP. an. circ. 955. inter Inſtrum. to. 6. novæ Gall. Chriſt. col. 104. *Ita ſane ut à vobis veſtriſque ſucceſſoribus ſingulis quibuſque indictionibus Penſus nomine rationibus eccleſiaſticis decem argenti ſolidi anno denarios duodecim difficultate poſtpoſita perſolvatur ... nullaque præterea ad dandum annuo Penſus à vobis mora proveniat.* Vide *Penſiva*.

PENTAEMTARCHUS, pro *Pentecontarchus*, Lat. *Quinquagenarius*. Charta ex Tabulario Eccleſiæ Brivatenſis an. 924. n. 17. *Conſultu Aldebaldi Præpoſiti Eccleſiæ S. Juliani martyris, & Cunebert Pentaemtarchi ipſius loci, cæterorumque Canonicorum, &c.* Ita enim præfert ipſe codex, licet vir doctiſſimus *Pentaconarchus* ediderit. Idem porro Cunebertus ſub eumdem annum 924. ch. 194. *Decanus* dicitur. Vide Spicilegium Acherianum to. 11. p. 284. [Vide *Pentarcontarrochium*.]

PENTECOMARCHUS, perperam etiam apud Simeonem Dunelmenſem an. 887. *Perturbatus erat frequenter animo contra Principes & Pentecomarchos.*

¶ PENTALACIA, PENTALAICA, Columna, ſic dicta ab ejus forma. Anaſtaſius in Vita S. Hilari PP. apud Murator. tom. 3. pag. 120. inter varias lectiones: *Ecaton Pentalaicas, & concas ſtriatas duas ... columnæ miræ magnitudinis, quæ dicuntur Ecaton, fecit, & Pentalaicas & concas cæſtriatas duas, &c. Columnæ ecaton Pentalactas &c.* Nec ſanior videtur ipſe textus.

¶ PENTANUMMUS, inter ſigna terminorum, apud Agrimenſores.

¶ PENTAPHARMACHUM. Spartianus in Ælio Vero: *Nam tetrapharmacum, ſeu potius Pentapharmacum, quo poſtea ſemper Adrianus eſt uſus, ipſe* (Ælius) *dicitur reperiſſe; hoc eſt ſumen, faſianum, pavonum, pernam cruſtulatam & aprugnam.* Vide *Penthiacus*.

¶ PENTAPROTUS, πεντάπρωτος, Quinque primi, quinque ſummates. Πενταπρωτεία, Quinque primatus, magiſtratus nomen, munus quinque primorum. Cod. lib. 12. tit. 29. *Obſequium temonariorum vel Pentaprotiæ.* Cujacius vult, *prototypiæ*. Hæc Martinius in Lexico.

¶ PENTAPTOTUS, πεντάπτωτος, Quinque caſus habens, ſcilicet diverſos. Iſidorus l. 1. c. 6. *Pentaptota*, quod tantum quinque caſibus variantur, ut doctus. Πέντε quinque, πτωτὶς cadens, caſualis. Hæc iterum Martinius.

¶ PENTARCHIA. Sicardi Epiſc. Cremon. Chron. apud Murator. tom. 7. col. 530. *Gabinius Scauro ſuccedit. Gentem Judæorum per Pentarchias, id eſt, quinque conventus diviſit.* Vox notiſſimæ originis.

¶ PENTARCONTARROCHIUM, vox à Græco πεντακοντάρχιον conſarcinata ad indicandum Decani munus in Eccleſ. Brivatenſi. Charta an. 905. tom. 2. Gall. Chriſt. inter Inſtrum. col. 130. *Adierunt ſerenitatem noſtram Eldefredus aulæ S. Juliani Brivatenſis eximius præfectus, & Nectardus Pentarcontarrochii adminiculator non infimus, cæterique Canonici quamplures.* Vide *Pentaemtarchus*.

¶ PENTECOMARCHUS. Vide *Pentaemtarchus*.

¶ PENTECOSTALIA, Præſtatio quæ à parochianis ad feſtum Pentecoſtes Curioni, vel ab inferioribus Eccleſiis matrici ſeu Epiſcopo exſolvebatur. Charta Elizabethæ Reg. Angl. an. 1560. apud Rymer. to. 15. p. 564. *Cum omnibus & ſingulis ſuis commodis, emolumentis, procurationibus, Pentecoſtaliis, penſionibus, &c.* Kennetus in Antiquit. Ambroſden. p. 596. *Ut omnes parochiani prædictæ villæ veniant ad ſuam matrem Eccleſiam de Pyrthon cum eleemoſynis ſuis & oblationibus quibuſcumque his diebus feſtivis per annum, ſcilicet ad Natale, ad Paſcha, ad Pentecoſten.* Conſule Th. *Blount* in Nomolex. Angl. ad hanc vocem.

PENTECOSTALITER. Breve recordationis an. 1140. in Tabulario Caſaurienſi: *His ita inſtitutis atque perfectis præfati fratres ex intimo viſcerum ſuorum dixerunt, quod ſi quis noſtrum vel eorum qui de gente noſtra naſcituri ſunt, frangere voluerit hæc, aut fregerit, ſit anathematizatus & excommunicatus ... & perſolvat mille mancoſos puriſſimi auri, & his perſolutis, iſta quæ fecimus, ſicut in iſto brevi continentur, & in carta primæ donationis perleguntur, Pentecoſtaliter, & ſine fine permaneant.* Ubi forte *pentecoſtaliter* idem valet ac ſi res ea per 50. annos poſſeſſa fuiſſet. Nam annorum 50. præſcriptio omnem reddendæ poſſeſſionis ſpem tollebat. Charta Friderici Imperat. ann. 1219. apud Ughellum tom. 4. p. 1503. *Ad hæc regia auctoritate ſtatuimus & ordinamus, ut nulla præſcriptio noceat, vel poſſit objici eidem Eccleſiæ, niſi 50. annorum curriculis ſit munita.* Vide Canones Hibern. lib. 35. c. 7. 8. 10. lib. 41. c. 7. Leges Wiſigoth. lib. 4. tit. 3. §. 2. 4. Goffridum Vindocin. lib. 2. Epiſt. 30. l. 10. Cod. de Prædiis Navicular.

PENTECOSTE, Feſtum adventus Spiritus ſancti in Apoſtolos, quod celebrant Chriſtiani quinquageſimo die poſt Paſcha. Vide Durandum lib. 6 cap. 107. & alios paſſim. Per ſeptem autem dies feſtum Pentecoſtes celebrabatur, ut auctor eſt Honorius Auguſtodun. lib. 3. c. 147. & 149.

PENTECOSTE, Intervallum à Dominica Reſurrectionis ad feſtum Pentecoſtes, Græcis & Latinis ſcriptoribus paſſim etiam dicitur. Ordo Romanus: *Tempus autem Pentecoſtes inchoatur à prima die Reſurrectionis, & currit uſque ad diem quinquageſimum poſt Paſcha.* S. Hieronymus: *Non quo, & per totum annum, excepta Pentecoſte, jejunare non liceat.* S. Auguſt. Epiſt. 86. *Dies illi quinquaginta poſt Paſcha uſque ad Pentecoſten quibus non jejunatur, &c.* Ita etiam Tertullianus lib. de Corona militis c. 3. de Baptiſmo c. 13. &c. Adde Amalarium lib. 1. de Eccleſ. offic. cap. 36. lib. 4. cap. 46. in illo autem 50. dierum intervallo, ſtantes liturgiæ olim intererant, eo elapſo de geniculis adorabant, uti teſtantur Tertullianus, S. Hieronymus, S. Ambroſius ſerm. 61. Concilium Aurelianenſe, Epiphanius ſerm. Catech. S. Auguſtinus Epiſt. 119. c. 17. S. Columban. in Pœnitent. c. 9. B. Dorotheus Doct. 15. S. Germanus Patr. Conſtant. in Theoria Myſtica, Ordo Romanus, Iſidor. lib. 1. de Eccleſ. offic. c. 33. &c. In illo etiam intervallo *Alleluya* in Eccleſia ubique cantatur. S. Auguſtinus Epiſt. 119. cap. 17. Vide

Sca-

Scaligeriana pag. 261. & Henricum Valeſium ad Euſebium lib.4.de Vita Conſtant.c.64.

¶ PENTESCOSTES MEDIA, Feria quarta intra octavam Pentecoſtes. Epiſt.S.Maximi mart.apud Sirmondum in Collect.Anaſtaſii p.139.*Media Pentecoſtes heri, quod fuit octava decima menſis dies, qua ſolemnitas agebatur ſancta mediæ Pentecoſtes.*

PENTECOSTEN, indeclinabiliter. Liber Ordin. S.Victoris Pariſienſis MS.cap.33. *Similiter fiat in ſeptimana Paſchæ & Pentecoſten*. Occurrit ibi non ſemel in Capitulari ann. 828. apud Anſelmum Havelsbergenſem Epiſc.l.3.Dialog.c.14.extremo, & alibi paſſim.

¶ PENTEPITROPUS, Unus è collegio quinque Procuratorum, à Græco πεντεπίτροπος. Vita S.Auxentii Archimand.tom.2. Febr. p.781. *Conjux quoque alterius cujuſdam Pentepitropi nomine Coſmia.*

¶ PENTES MANICÆ, f.pro *Pendentes*. Litteræ Caroli V.Franc.Reg.an.1367.de forma veſtium: *Item, quod non audeant portare mochas vel manicas Pentes latiores trium digitorum vel majoris latitudinis.*

¶ PENTEUS. Vide *Typus* 1.

¶ PENTHE. Chron. Epiſc. Mindenſ. apud Leibnit. tom 2.Script.Brunſv.p.193.

M treconteno cum nono ſeptuageno,
Mindæ diſtrictus conteſtrent fluminis ictus,
Pentheque pro feſto feria quinta memor eſto.

PENTHIACUS. Fragmentum Petronii p.30. *Gallum enim gallinaceum, Penthiacum, & ejuſmodi næuias ruſtici facinus.* [Vide *Pentapharmacum*.]

PENTICIUM, Appendix ædis, gurguſtium, tuguriolum parieti affixum, adjunctum, noſtris *Appentis*, [Anglis *Pentbouſe* vel *Pentiſe*.] Regula Fratrum domus S.Juliani juxta S.Albanum in Anglia: *Similiter inhibemus ne ſtationes fiant in Penticio, quod ſe extendit in longitudine ante domus fratrum verſus viam regiam: neque quiſque fratrum teneat ibi parliamentum cum alio fratre: ſed ſi quis fratrum voluerit habere colloquium cum aliquo fratre, tranſeat ordinate per dictum Pentitium unuſquiſque alter ad alterum pro libito ſuo ſine ſtatione, &c.* Thomas Walſinghamus in Ricardo II.pag.259. *Intravit quidam cum gladio & parma Penticium Abbatis, audacter petens centum marcas ab Abbate donari ſibi, &c.* Infra: *In camera Abbatis, in capella, in Penticio pro libito deambulabant.*

PENTIFARIE, In quinque partes, vox hibrida. Erchembertus, & ex eo Leo Oſt.l.1.c.31.*Pentifario regnum Francorum diviſum eſt.*

¶ PENU, Cella, Gall.*Cellier*, quia in eo penus ſervantur. Charta ann. 1404. *Item confitetur tenere quoddam Penu ſeu Celier, cum quodam parvo plaſtro.* Occurrit in Conſuetud. Brageriac. art. 122. & 123. Vide *Penus* 1.

¶ PENUCULA. Vide *Panucula* 2.

PENULATUS. Joan.Forteſcutus de Laudibus Legum Angl. c. 51. de Juſticiario Angl. *Serviens ad legem ipſe exiſtens, roba longa ad inſtar Sacerdotis, cum capitio Penulato circa humeros ejus, & deſuper collobia, cum duobus labellulis ... veſtiebatur.* Infra: *Et capicium ejus non alio quam menevero* (Menu-vair) *Penulatur, capicium tamen ſervientis pellibus agninis ſemper albis implicatur.* (Hiſtor.Harcur.tom.4. p.2210.*Priore Warwici biis diebus amicto griſeo Penulato cum baculo paſtorali, &c.*] Vox videtur formata à *panus* ſeu noſtro *panno*, id eſt *pellis vel pellicium*, ita ut *penulatus*, idem ſit quod *foderatus*, quaſi *pannulatus*.

¶ PENUNCELLUS. Vide *Pennones*.

PENURIOSUS, Qui penuriam patitur. Utitur Alanus de Inſulis in Planctu naturæ p.283.321.ult edit.

¶ 1. PENUS, *oris*, Idem quod *Penu*. Charta Humberti Dalph.an.1348.inter Ordinat.Reg.Franc.tom.3.p.275.*Eccleſia de Romanis ſola & in ſolidum habuit, habere conſuevit & habet in ſingulis cellariis ſeu Penoribus ſitis infra villam de Romanis, a tenentibus cellaria, unum quartale vini ſemel in anno.* Tranſactio inter Abbat. & monachos Craſſenſes ann.1351. *Quod vinum refectorarius dicti monaſterii recipere debet & tenetur in Penore domini abbatis.* Recognit de Vouta tom.3.fol. 353.*Item ſuper Antonio de Ranco pro vinea & Penore ſimul contiguis ſitis in manſo de Blachia confrontante cum Penore Petri Vinbalis ... Item pro Penore & vinea ſitis, &c.* Utitur Columella.

¶ 2. PENUS, τιμωρός, *Ultor, ultrix*. Gloſſ.Lat.Gr. MSS.*Punitor, ultor.*

¶ PENUSA, βροτὰς ποτά, in iiſdem Gloſſ.

PENY-GAVEL. Vetus Charta apud Somnerum in Tractatu de Gavelkind.p.26 *Tenentur de prædictis Abbate & Conventu, & prædeceſſoribus ſuis pro fidelitatem & relevium, & per redditum & ſervitium vocatum Penygavel, videlicet reddendo annuatim eiſdem Abbati & Conventui, & eorum ſucceſſoribus de qualibet Swillinga dictarum 42. Swillingarum in feſto S. Martini in hieme decem & novem ſolidos & 8.denarios. &c.*

PENYPISE, Pondus denariorum, ſtatera, ex Saxon. peny, denarius, & piſe, ponderatio. Willelmus Thorn.an. 1335. *Fabricavit ſibi ſtateram Abbati & Conventui poſtea doloſam & abominabilem, qua dicitur Penypiſe, & cum illa triavit 20 ſol. in denariis antiquis ponderis maximi, cum quibus æqua lance recipiebat denarios quorumcunque.*

¶ PEPEDERE. Gloſſ.Lat.Græc.*Pepedo*, πέπορδα.

¶ PEPERCIO, Indulgentia, remiſſio. Tabul.Montis-albani ao.1295.apud Baluz.tom.2.Hiſt.Arvern. pag. 549. *Omnibus vero illis qui rogarent quod Deus manuteneret illos qui ſervarent illam pacem, dedit* (Papa) *centum dies Pepercionis toties quoties die qualibet pro dicta pace ſervanda precarentur.*

¶ PEPERERE. Gloſſ.Lat.Græcæ: *Pepero*, γίννω.

¶ PEPERONI, ut *Perones*, ni fallor, Calceamentorum genus. Vide in *Pero* 1. Statuta Eccleſ. Carnot. an. 1325.apud Marten.tom.7.Ampl.Collect. col.1365. *Præcipimus ſub pœna prædicta fratribus & magiſtris hujuſmodi* (leproſariarum) *quod veſtibus indecentibus & Peperonis de cetera non utantur.*

¶ PEPIGENA. Vide *Pepigna*.

¶ PEPIGERE, f.Præſtare, exſequi. Concilium Egarenſe an.614.inter Hiſpan.tom.2.pag.457.*Et omne quicquid ex æſtimonia presbyterorum & inferius clericorum conſcriptum fuit, eadem forma etiam de omnibus Epiſcopis ſub tali induſtria ſolertiaque omni tempore Pepigendo ſcrutetur.*

PEPIGNA, Minutæ monetæ ſpecies, [eadem videtur quæ *Pictavina*.] Tabular. Albæ-ripæ in diœceſi Lingonenſi ann.1219.*Liberas ab omni cenſu & ſervitio, præter 5.denarios cenſuales una Pepigna minus.*

¶ PEPIGENA, Eadem notione. Charta an. 1206. in Tabular. Calenſi p.190. *Recipiant de cætero ... quinque Pepigenas ſuper terra ſua deſuper R.nrt ... Item Laurentius quadrigarius* (debet) *tres denarios & unam Pepigenam de terra ſua de boſco.* Charta ann. 1304. in Tabular. Corb.*Vendidit ... ad opus ejuſdem eccleſiæ ... viginti quatuor denarios & unam Pepigenam annui cenſus ſeu redditus quos habebat ſuper diverſis locis.*

PEPIONES. Vide *Pipiones*.

¶ PEPLUM, Pannus lineus, quem moniales gerunt ſub mento. Ita Lyndwoodus lib.3.Provinc.tit.19.ad hæc verba: *Moniales & cæteræ mulieres divino cultui dedicatæ velum vel Peplum ſericum non habeant, nec in velo acus argenteas vel aureas audeant deportare.* Erat autem & *peplum* feminei capitis involucrum, quo fauces etiam tegebantur uſque ad naſum, ut obſervat Spelmannus

Digitized by Google

nus ex Matthæo Paris ad an. 1191. ubi de ſummo Angliæ Cancellario eodemque Antiſtite, cultu cincto muliebri: *Tunica viridi ſœminea indutus, capam habens ejuſdem coloris, Peplum in capite muliebre portans*. Mox: *Dolum ſuſpicantes manus injecerunt in Peplum, quo fauces tegebantur; & ſummittentes a naſo uſque deorſum, faciem hominis viderunt nigram & nuper raſam*.

PEPULUM, *Speculum*, in Gloſſ. Arabico-Lat. Gloſſæ antiquæ MSS. *Pepulo, palleum, pepuium, ſpelunca*. *Pepulum, ſpeculum*.

¶ PEPUSIANI, Pepuziani appellati Montaniſtæ à Pepuza Phrigiæ pago. Vide Philaſtrium c.49. S.Epiph. hær.19. S.Auguſt. hær.27.

PEQUICHINUS. Vide *Piquechini*.

¶ Per, Præpoſitio variæ ſignificationis apud Scriptores medii ævi. Uſitatiores annotabimus.

¶ Per, Ad. Vitæ Patrum Emerit. Concil. Hiſpan. p. 656. *Accidit ut ... per confirmandas eorum libertates aliquam particulam peculiolæ tribueret*.

¶ Per, Apud, coram. S. Bernardus Epiſt. 428. *Servientes Epiſcopi & quotquot erunt de familia ejus, nunquam juſtitiabunt ſe per Comitem*.

¶ Per, Cum Charta ann. 1198. tom. 9. Spicil. Acher. p. 525. *Et ut hæc charta perpetuæ ſtabilitatis robur obtineat, ipſam per chirographum ſcriptam & diviſam ſigillis noſtris corroborari fecimus*.

¶ Per, Pro, ſæpius occurrit hac notione. Pactus Leg. Salicæ tit. 19 edit. Eccardi: *Per unumquemque iſtum ſemper ternos ſolidos ſolvat*. Rotulus ſæc. 12. in Tabular. Calæ Dei: *Dalmacius Dentil arcaſium quod habebat in eccleſia S. Pauli, per unam mulam & 100 ſol. dedit monachis præſentibus & futuris*. Chron. Andrenſe tom. 9. Spicil. Acher. p. 366. *Partem meam waſtinæ ... do ſub firma manu Oſtellariæ ad Andernes... Per tres ſirtalas avenæ per ſingulos annos reddendas*. Acta S. Raynerii tom. 3. Junii p. 433. *Non per te deſinam hanc precem fundere*. Et alibi paſſim.

1. PERA, Monachorum propria fuit. Caſſianus de Monachis Ægyptiis: *Ultimus eſt habitus eorum pellis caprina, quæ meloten, vel Pera appellatur, & baculus*. Ita peram & baculum Monachis tribuit Palladius in Hiſt. Lauſiaca c. 83. *Melotem* vero *Peram* apud Caſſianum vocari mirum videtur viris eruditis: unde quidam *penulam*, alii *diphteram* reſtituunt. Ego vero vocem *appellatur* poſt *melotes* ponendam exiſtimabam, tametſi ita legiſſe veteres apud Caſſianum, ut ferunt editiones, pro certo ſit. Vide Joan. de Janua in *Pera*, & Roſweidum ad Paulinum p. 822. [*Pera, eſcharpe*, in Gloſſ. Lat. Gall. Sangerman.]

Peregrinantium etiam fuit *Pera*. [Vide in *Peregrinatio* 3. laudatum Poema *de la Roſe* MS.] Sic enim Chriſtus miniſtris ſuis, apud Salvianum lib 2. ad Eccleſ. Cathol. *Nolite poſſidere aurum neque argentum neque pecuniam in zonis veſtris, non Peram in via, neque duas tunicas, &c.* Baldricus in Chron. Camerac. lib. 1. c. 10 *Sumpta Pera cum baculo, ad cœnobium viri Dei pergere feſtinavit*. Charta Ademari Vicecomitis Lemovic. an. 1179. ex Tabulario Dalonenſi fol 23. *Eo die, quo Hieruſalem proficiſcens cum Pera, quam collo deferebant, Joannem ejuſdem Eccleſiæ Abbatem & cæteros fratres Dalonenſes inveſtivi, &c.* Peregrinantium vero peræ à Presbyteris benedici ſolebant, ut obſervat Honorius Auguſtodun. lib 1. Gemmæ animæ c. 181. pro quibus benedictionibus fiebant oblationes. Diploma Alexandri PP. ann. 1234. in Tabulis Burgundicis Perardi pag. 434. *Idem Sacerdos ſolus habebit... oblationes quæ fiunt pro baptiſmo & Pera*. Charta Rogeri Abbat. Dervenſis in Tabular. ejuſdem Monaſterii: *Benedictiones Perarum, capillorum quoque ſuæ erunt*. Charta ann. 1221. apud Jacobum Petitum ad Pœnitentiale Theodori p. 401. *In prædicta etiam Eccleſia peregrinis de caſtro Presbyter conſuevit benedicere Peras & baculos, & Miſſam, ſi ei placuerit, celebrare, & ſolum denarium de oblationibus recipere*. Vide Vitam S. Tellai apud Capgravium cap. 2. & quæ ſuper peregrinantium peris obſervavimus in Diſſert. 15. ad Joinvillam. Benedicebantur etiam à Sacerdote ipſimet *peregrinaturi*, ut eſt apud Gillebertum Lunicenſem Epiſcopum de Uſu Eccleſiaſtico.

Pera, inter miniſteria ſacra. Chronicon Moguntin. p. 384. *Peram ad corporalia filis aureis inſertis miri operis & decoris*.

2. PERA, Anglis, eſt quævis ſtructura contra fluctuum impetus, tam in mari, quam in fluminibus, ex Lat. *petra*, ſeu Gallico *pierre*, quod idem ſonat. Uſus enim obtinuit, ut ejuſmodi moles, cujuſcumque materiæ ſint, ita appellentur, ut illa ad Germuthiam ex ingentibus trabibus maximaque vi ſaxorum conſtructa hodie id nominis habet: quomodo etiam *peras* vocant ipſa fundamenta quibus innituntur columnæ, quæ pontes ſuſtinent, ſive ex ſaxis fiant, ſive ex pilis, tabulis, & aggeſta terra. Vetus membrana de reſtauratione pontis Roveceſtriæ in Itinerario Cantii, apud Spelmannum: *Primum ejuſdem civitatis Epiſcopus operari in Orientali brachio* (pontis) *primam Peram de terra, &c.* Occurrit ibi pluries.

PERACIA, Pera, pharetra. Anonymus de Geſtis Friderici II. Imperator. *Saraceni more ſolito, priuſquam ſe jungant, manualiter hoſtibus, ex Peraciis tela projiciunt, & ſubito ſagittantes Ribaldos, ſine numero vulnerant*.

¶ PERACTOR. Præceptum Caroli M. ann. 770. apud Marten. tom. 1. Ampliſſ. Collect. col 32. *In præſentia noſtra de ipſa ſilva retulit ad relegendum, & innotuit nobis, ut Peractores iniquiter ipſa ſilva ex parte invaſiſſent*. Ubi diviſim legendum videtur *per actores*. Vide *Actor*.

PERACULUM, *Sacculus*. Gloſſ. MS. Reg. Cod. 1013. Vox à *pera* efficta.

¶ PERADOTA, Species lapidis pretioſi. Charta an. 1272. apud Rymer. tom. 1. p. 879. *Et unum anulum cum Peradota, pretii decem librarum*. Vide *Peritot*.

¶ PERÆ, *Omnia vaſa neceſſaria uſui bellico*. Gloſſ. Gaſp. Barthii ex Guiberti Hiſtor. Palæſt. apud Ludewig. tom. 3. Reliq. MSS. p. 419

¶ PERÆQUARE Talliam, *Talliam* ex æquo inter homines illi obnoxios partiri. *Peræquatio*, Ipſa partitio. Libertates Montis-Britonis an. 1376. tom. 1. Hiſt. Dalphin. p. 83. *Ne eis licitum ſit in futurum dictos homines, incolas & perſonas, cujuſcumque ſtatus ſint, qui nunc ſunt, aut qui pro tempore fuerint, talliare ſeu Peræquare talliam, ſeu Peræquationem aliquam eis facere, aut aliquam ſervitutem talliæ, doni vel exactionis pecuniæ cujuſcumque eis imponere*. Vide *Peræquatores*.

¶ Perequare, in Edicto Johannis Reg. Franc. an. 1356. tom. 3 Ordinat. pag. 157. *Ipſi Conſules* (S. Geneſii) *... habeant poteſtatem indicendi & Perequandi & levandi per certos ſuos nuncios, talliam ſeu tallias, &c.*

PERÆQUATORES, in Cod. Theod. & in Novellis, qui tributa ex æquo inter cives partiuntur, Græcis, ἐξισωταί, de quibus etiam agunt Ennodius lib. 1. Epiſt. 6. Senator lib. 5. Epiſt. 14. 15. & alii a nobis laudati ad Alexiadem p. 346. Vide præterea Sirmondum ad Ennodium, Jacobum Gotofredum ad Cod. Th. Chopinum l. 1. de Dom. tit. 2. num. 5. &c. Ad hanc tributorum peræquationem pertinet locus Gregorii Turon. lib. 9. c. 30. *Childebertus vero Rex deſcriptores in Pictavos ... juſſit abire ... ut ſcilicet populus, cenſum quem tempore patris reddiderat, facta ratione innovaturæ, reddere deberet. Multi enim ex his defuncti fuerant, & ob hoc viduis orphaniſque ac debilibus tributi pondus inſederat. Quod*

Digitized by Google

bi diſcutientes, per ardinem ralaxantes paaperes ac inſtrmos illas, quos juſtitia conditio tributarios dabat, consu publico ſubdiderunt. Adde Diurnum Romanum c. 6. tit. 3.

PERÆQUATORES *victualium rerum in urbe regia*, apud Senatorem lib. 6. Epiſt. 6. qui rebus venalibus pretium indunt ac indicunt.

¶ PERAFFINARE, de metallis dicitur quæ purgantur & diligentius excoquuntur, Gall. *Affiner*. Charta Eduardi III. Reg. Angl. 1338. apud Rymer. tom. 5. p. 71. *Et dictam minam auri & argenti valeant purgare & Peraffinare ... & ſic purgatum & Peraffinatum ad cuneos noſtros & heredum noſtrorum deferatur*. Hinc

¶ PERAFFINATIO, Ipſa purgatio, ibidem: *Aſſignavimus ipſum . . . ad ſupervidendum, purgationem & Peraffinationem auri & argenti prædictorum*. Vide *Affinare*.

¶ PERAGERE PECUNIAM, Colligere. Chron. Trudon. lib. 6. tom. 7. Spicileg. Acher. pag. 413. *Perſoluta eſt ibi Peracta prius pecunia, Comiti Gisleberto reddita eſt Ducis gratia, oppidani liberati ſunt à timore*. Niſi forte ibi ſenſus ſit, perſoluta eſt pecunia conventa.

¶ PERALIS BENEDICTIO. Vide in *Benedictio*.

PERAMBULATIO, à Practicis Anglicis dicitur perquiſitio, quæ à judice fit finium Comitatus, aut alterius tenementi, cum de iis non conſentiunt partes. Tum enim *perambulantur* & inſpiciuntur, ut de iis conſtet. Tabularium Burgolienſe fol. 9. *Quibus congregatis idem Albinus fines noſtræ terræ cœpit Perambulare ac inciſuras arborum, quæ eaſdem terras terminabant, eiſdem demonſtrare, oſtenſiones ejus præfatus Hugo noluit credere*. [Chron. Nic. Trivetti: *Perambulatio autem foreſtæ commiſſa eſt per totam Angliam tribus Epiſcopis, totidemque Comitibus, Baronibuſque in eodem numero, ut ipſi Deum habentes præ oculis, exſecutionem facerent, & ſi quæ emergerent dubia, illa ſecundum Deum & juſtitiam declararent*.] Vox etiam cognita hac fere notione ſub priora Regum Stemmate. Charta Chlotarii III. apud Petr. Chiffletium: *Qualiter una cum ipſis vel pareates eorum de parte mauma de infra termino ipſa Flaviacenſe contentionem maximam habuiſſent, & ipſas terminationes Perambulaſſent & ſigna poſuiſſent*, &c. Vide Leges Baronum Scoticor. cap. 78. §. 2. Bracton. lib. 4. Tract. 1. cap. 31. §. 2. & Fletam lib. 4. cap. 15. §. 1. 2. 4. & infra *Percaicare* & *Viſus*.

PERAMENTUM, Para, cingulum à quo pera pendet: *Eſcarcelle*. Joannes Beka in Herberto Epiſcopo Trajectenſi 26. *Theodoricus itaque Comes*, (Hollandiæ) *his agnitis, in ſe reverſus erubuit, & de propoſita malevolentatis compunctus ingemuit: qui ſtatim abjiciens pilum fraxineum, galerum ſplendidum, loonineum clypeum, & Peramentum aureum, diſcalciatus, flexis genibus expetivit veniam*. Ita 1. editio, at Bucheliana habet *paramentum*.

PERAMPLIUS, ita Anaſtaſius in Hiſt. Eccleſ. vertit Theophanis ἐπὶ πλεῖον p. 91. [*Peramplius, encor plus largement*, in Gloſſ. Lat. Gall. Sangerm.]

¶ PERANGADA. Vide *Paraganda*.

¶ PERANGARIÆ. Meodum eſſe pro *Perangariæ* ſuſpicatus eſt erudit. Cangius: ſed frequentius occurrit quam ut huic conjecturæ calculum meum addam. *Perangaria* definitur apud Spelm. ex veteri Vocabul. Latino-Angl. *Servitus perſonarum & rerum. Dicitur quaſi perfecta & magna angaria. Eſt autem angaria ſervitus perſonarum & non rerum. Item Perangariæ dicuntur exactiones & præſtationes patrimoniorum*. Charta Caroli V. Imper. apud Ludewig. tom. 1. Reliq. MSS. p. 377. *Ab omnibus exactionibus, collectis, precariis, angariis, Perangariis & aliis impoſitionibus ... valeant eximere*. Legitur iterum pag. ſeq. Charta Ludovici II. Reg. Siciliæ MS. *Queſtas, aut tallias, angarias ſive Perangarias ... imponere non audeant*. Occurrit in Statutis Vercell. l. 6. fol. 132. v. Vide *Angariæ* 2. & *Angariare* 1.

¶ PERANNO, Per aonum duro. Onomaſt. apud Martio. *Peranno*, ἐπενιαυτίζω; rectius ἐνιαυτίζω.

PERANTE, ex Gallico, *Pardevant*. Statuta Ordinis de Sempringham p. 733. *Poteſt ... in aliam partem Perante chorum tranſire*. Liber Ordinis ſancti Victoris Pariſienſis MS. cap. 38. *Quotiens Conventus cum proceſſione Perante lavatorium tranſit*, &c. Monachus Vallis Sarnei c. 72. *Cum tranſiret Perante baſilicam*, &c. Adde librum Uſuum Ciſtercienſium c. 75. 90.

¶ PERANTEA, Prius, Gall. *Auparavant, ci-devant*. Charta an. 1377. apud Rymer. tom 7. p. 164. *Item quod, ubi per officiarios Pontivi, per tempus ſufficiens Perantea, certificatum fuit pro dando ſuccurſu*, &c. Inſtrument. an. 1459. apud D. *Bruſſel* tom. 2. de Uſu feud. p. 747. *Magiſter Petrus de Saint-Amant, nunc clericus Regis in Theſauro, & Perantea receptor Pariſius*, &c.

¶ PERARARE, Scribere, apud Sidonium lib 5. Ep. 17. l. 7. Ep. 2. [Utitur Ovidius lib. 3. Triſt. Eleg. 7.

Vade ſalutatum ſubito Perarata Perillam
Littera, ſermonis fida miniſtra mei.]

¶ PERAREDA, an Lapicidina. Gall. *Carriere*, vel vox corrupta ab Hiſpan. *Paradero*, Terminus, portus, ripa? Charta an. 1057. in Tabular. S. Victoris Maſſil. *Donamus illis noſtrum decimum de una condamina juxta fluvium Argentiam, & de alia parte Perareda*, &c.

¶ PERARIA. Vide *Petraria* 3.

¶ PERARIUM, Lapidum acervus. Notitia judicati pro Monaſt. Arul ann. 994. Marca Hiſpan. col. 950. *Ambulaverunt juxta ipſas parietes de ipſo maſo qui fuit de Sunario & circumdarunt ipſa mala uſque ad ipſo Peraria*. Belgis *Pierier*, eadem notione.

¶ PERARIUS, Pirus, Gall. *Poirier*. Pactus Leg. Salicæ tit. 8. edit. Eccardi: *Si quis vero pomarium domeſticum aut Perarium deintus curte aut latus curte furaverit*, &c. Vide *Pererius*.

¶ PERATÆ, Hæretici, quos à regione in qua verſati ſunt ſic dictos, ad ſæculum 2. refert Bohem. Hiſt. Eccleſ. p. 727. Vide Stockman. Lexic. Hæreſ.

¶ PERBANNIRE, Peremptorie citare, edicto ſeu *banno* judicis in jus vocare. Pactus Leg. Salicæ edit. Eccardi tit. 50. num. 2. *Si vero præſentes in teſtimonium fuerint vocati, & ea quæ viderunt teſtimonium præbere noluerint, & Perbanniti fuerint, 600. den. qui faciunt ſol. 15. culpabilis judicetur*.

PERCA, pro *Pertica*, ex Gallico *Perche*. Monaſticum Anglicanum tom. 2. pag. 87. *Et unam acram prati per majorem Percam*. [Charta Rotrodi Archiepiſc. Rotomagenſ. *Ut Eccleſia Mortuimaris ... prædictas terras in pace poſſideat in perpetuum, quarum omnium ſumma eſt ſexaginta rum acrarum ad Percam Regis de Leone*.] Hinc

PERCATA TERRÆ, ibidem p. 305. *Perchee de terre*. [Chartular. SS. Trinit. Cadom. fol. 56. *Unaquæque virga quæ eſt hida debet claudere quinque Percatas*.] Vide *Pertica*.

¶ PERCACIA, & PERCATIA, Salaria, quæ Canonicis ſeu inferioribus clericis, præter principalem portionem, competunt, ab Hiſpan. *Percances*. Statuta Eccleſ. Valent. tom. 4. Concil. Hiſpan. p. 134. *Quicumque de clero ... verba injurioſa ſeu contumelioſa contra ſuum rectorem, vicarium aut alium clericum .. intra eccleſiam vel chorum aut extra ... dicere præſumpſerit ... ſi beneficiatus vel ſubſtitutus fuerit, Percatiis quæ ei pervenient per menſem continuum, ſit ipſo facto privatus ... Quæ Percacia .. à collectore Percaciorum exigantur, & inter illos qui ad Horas & divinum officium in forma aſſueta convenerint*

Digitized by Google

nerint, dividantur. Ibidem pag. 170. *Nullus in dicto eccleſia beneficiatus od Percotia & emolamenta eccleſia admittatur, niſi omnia & ſingula ſui prædeceſſoris debito & alio oaera ... realiter & cum effectu perſolvar.* Vide *Anniverſarium*, diſtributio, &c.

PERCALCARE. Tabularium Prioratus Neronis villæ f. 23. *Dederunt ... quicquid babebant in Fromandvilla, ſive ia territorio ejuſdem Brocis adjacenti. Donum iſlud Percalcavit per circuitum ipſe Stephanus* (donator) *& Anſelmus ejus Major, & alii plures, ... & ſicut Percalcavit, ſic boc donum confirmavit.* Tabularium S. Eparchii Inculiſmenſis fol. 8. *Audito quercia, & eorum reſponſione, laudavimur & præcepimur, ut Abbas S. Eparchii produceret duos teſtes idoneos, qui Percalcarent & monſtrarent terram, de qua poſſent jurare, quod ipſi viderunt inveſtitam Eccleſiam, &c.* Infra: *Producti teſtes, qui Percalcationem fecerant, jurare noluerunt, &c.* Tabul. Abſienſe fol. 27. *Qui etiam Percalcavit terram è lo motages ad moleadinum.* Ubi *Percalcatio*, idem fere valet quod *perambulatio*, de qua voce ſupra egimus, id eſt, oſtenſio rei quæ in controverſia vertitur.

☞ Erat hæc *Percalcatio* apud Hiſpanos veteres & Gallos inter *inveſtiturarum* formas, uſus ac moribus definita & recepta: quod ſolemni ori pompa fieri conſueverat; anteibat quippe venditor aut donator, ſequebatur emptor, aut is qui agrum recipiebat cum quanto poterat peditum & equitum comitatu. Qui omnes longiſſimo agmine ordinatim incedentes, agrum venditum aut donatum circuibant, ſuiſque veſtigiis ponebant terminos ac limites. Tum de his charta conficiebatur. Hæc innuit, præter allata, Charta Archimbaldi de Lamoniaco Militis an. 1096. in Tabular. B. M. de Charitate: *Campum etiam de Choncerano ſicut eum in præſentia monachorum duorum Percalcari fecit, eiſdem tradidit.* Vide *Pediſicare* & *Perchouchare*.

¶ PERCAMENA, Idem quod *Tregamenum*, Charta. Fundatio Parrheoonis S. Alexandri Parm. to. 2. Annal. Bened. p. 741. col 1. *Et banc Percamenam cum atramentario de terra levavi, & Areſindo notario civitatis Parmenſis ad ſcribendum, adque cum ſtipulus ſpopondi, ut ei auctor conſcriptionis omnibus eſſem, necnon & teſtibus obtulit roborandum & firmiorem omni tempore obtineat roborem.* Quid hac formula ſignificetur, vide in *Pergamenum*.

¶ PERCAMENTUM, Eadem notione. Acta S. Alenæ to. 3. Junii p. 396. *In Percamento deſcripſit.*

¶ PERCANTARE, Abſolvere, ad finem cantare. Drogo in Hiſt. Tranſl. S. Lewinæ n. 8. *Poſtquam talia delatravit, id optimum factu ducens, orare perrexit, & pſalmos quos necdum finierat Percantare ſatagit.*

¶ PERCANTATIO, Cantus. Elmham. in Vita Henrici V. Reg. Angl. c. 79. p. 231. *Intonavit ipſe Rex ... Te Deum laudamus Percantatione devota & ſolemni.*

¶ PERCAPTURA, Palorum contextus & ſeries in fluminibus certa ratione diſpoſitorum, ut piſces facile in retibus capiantur ac in iis ſerventur. Charta an. 1161. apud Kennet. Antiquit. Ambroſden. p. 120. *Dedi itaque & conceſſi ... cum donatione bujus elemoſina omnes Percapturas quas Fratres inceperunt verſus me ... in ... aqua & in foſſis & in ponte & in omnibus rebus ubicunque perſumpſerint.*

¶ PERCATA. Vide *Perca*.

PERCATA SAT, Papiæ, *valde cedit, vel bloade cedit.* [Gloſſ. Iſidor.] *Percartapſere, valde dividere.* Martinius mallt *peraepſere*, quod eſt *περαίνειν*. Sic Plauto *dividere* nequam eſt verbum.]

PERCENARE, *ἀποδειπνεῖν*, in Gloſſ. Græc. Lat.

¶ PERCEPTIBILITER, A ſpectabili ſpecie, ita ut oculis percipiatur. Chron. Enghelhuſii apud Leibnit. to. 2. Script. Brunſvic. p. 1133. *Incubus loquebatur cum hominibus, luſit in inſtrumento muſicali, Perceptibiliter luſit ad taxillos.* Elmham. in Vita Henr. V. Reg. Angl. edit. Hearnii c. 38. p. 105. *In tantum terræ viſcera ipſorum* (ſaxivomorum) *impulſibus agitantur, ut ipſa maxima fabrica eccleſiæ abbatiæ, notabili diſtancia à retro exiſtens, prout ejuſdem feneſtræ vitreæ minutim confracta probarant, tanto impetu multum Perceptibiliter quateretur.*

PERCERI, *Celeres*, Papiæ, idem: *Percibus, celerrimis, velocibus.* Perceleres.

PERCHA, Pertica, Gall. *Perche.* Computus an. 1202. apud D. *Bruſſel* tom. 2. de Uſu feud. p. 163. *Robertus burdator, pro Perchis & cleis & burdeicio, 200. & 61. l. & 10. ſ.*

¶ PERCHAUCHARE. Pancharta MS. Abbatiæ S. Stephani de Vallibus apud Xantones, Charta 37. *Dedimus Deo atque Eccleſiæ beati Stephani prothomartyris de Vallibus quicquid juris babebamus in petreria que vocatur Katipeu, omni occaſione remota, in perpetuum pacifice poſſidendam, prout Willelmus abbas de Vallibus que Picheriu & Arnaudus de Somatula & plures Perchaucharerunt.* Ubi neſcio an legendum ſit *Porchaucbare*, ut videre eſt in hac voce. Ut ut eſt idem ſonat quod *Pediare, Pediſicare, Percalcare*, terram pedibus metiri, ut ejus termini certius aſſignentur, quod in venditionibus vel conceſſionibus uſitatum erat.

¶ PERCHEIA, PERCHEYA, Pertica, Gall. *Perche.* Hiſtor. MS. Monaſt. Beccenſ. p. 520. n. 21. *Beccenſes retinuerunt jus piſcandi per curſum aquæ cum bacello & Percheis.* Tabular. Calenſe p. 231. *Poſſidebant in territorio de Kala quamdam petiam prati continentem ſeptem carterio ſeptem Percheyas minus.*

¶ 1. PERCHIA, Eadem notione. Charta apud Madox. Formul. Anglic. p. 299. *Dedi & eiſdem monachis locum aptum, de octo Perchiis in longum & de ſex Perchiis in latum, &c.*

¶ PERCHIA, Contus, pertica ad uſum naviculariorum. Charta Philippi Auguſti an 1207 apud Ducheſn. in Norman. p. 1063. *Naves quoque & homines ipſorum cum averiis & pecuniis ſuis poterunt aſcendere & avallare per aquam Sequana in quamcumque partem voluerint, & pontes & Perchios, ſi eis neceſſe fuerit, levare & reficere ſine licentia alicujus.*

¶ PERCHIA, Cornua cervi, ex Gall. *Perche*, in Charta Henrici III. Regis Angl apud Guill. Prynneum in Libertatibus Eccl. Anglic. tom. 3. p. 65.

¶ 2. PERCHIA, Piſcis, Plinio perca, noſtris *Perche.* Fleta lib. 2. c. 73. §. 20. *Vivaria, ſtagna, lacus, ſervaria & hujuſmodi piſcarias ſuas quiſque diſcretius breſmiis & Perchiis faciat inſtaurari.* Vide *Pertica* 2.

¶ PERCHICA, ut *Perchia*, pertica menſoria. Charta an. 1177. apud Thomaſſer. in Biturig. p. 73. *Item præcipimus ut Perchica qualibet menſura ad inſtar Magduni, quod ſemel Præpoſito tradita nunquam poſſit immutari ob calumniam.*

PERCIDUS. Appendix Cod Theodoſ. Conſt. 20. *Si autem infirmior fuerit perſona, prius cogitet animo ſuo Percido, & ſic accuſet, &c.* [f. placido.]

¶ PER CONSEQUENS, à Gall. *par conſequent*, Igitur, itaque, in Litteris an. 1357. inter Ordinar. Reg. Franc. tom. 4. p. 448.

¶ PERCONTENTUS, Per omnia ſatisfactus, noſtris *tres content.* Charta an. 1356. tom. 2. Hiſtor. Eccleſ. Melden. pag. 230. *Et tenemus nos omnimode Percontentos.*

¶ PERCOQUUS, Præcoquus, præcox, Gall. *Prècoce.* Bernhar. *de Breydenbach* Iter Hieroſolym. pag. 87. *Erat autem tempus quando jam Percoque uvæ veſci poterant.*

¶ PERCREBATUS. Gloſſ. Iſid. *Deditum, Percrebatum, divulgatum.*

¶ PER-

¶ PERCULA, f. *Peleta*, ſeu pilæ luſoriæ ſpecies. Acta S. Pomponii Epiſc. tom. 3. Maii p. 373. *Ob ejus facti memoriam Neapolitani ſingulis annis in majori eccleſia ludos quoſdam Percula ad ſolatium animique recreationem, magna populi frequentia, celebrarunt.* Vide *Pelota*.

¶ PERCULSERIT, pro Perculerit, à verbo percellere, in Vita S. Guthlaci tom. 2. p. 38. *Ut ſi ... illic vitioſus ſermo aures Perculſerit.*

PERCURRERE. Marculfus lib. 1. form. 38. *Super Capellum domini Martini, ubi reliqua Sacramenta Percurrunt, debeant conjurare.* Id eſt, ubi præſtari ſolent.

¶ PERCURRIBILIS MONETA, Quæ in uſu publico eſt, Gall. *Monnoie courante*. Charta an. 1148. inter Probat. tom 2. novæ Hiſt. Occitan. col. 521. *Propter ſolidos 480 Biterrenſis bonæ Percurribilis monetæ.* Aliæ ao. 1152. ibidem col. 539. *Propter v. m. ſolidos Melgorienſes bonos & rectos, metibiles & Percurribiles, quos mihi dediſti.* Vide in *Moneta*.

PERCURSUS, Societas quædam inita inter duos dominos pro utriuſque tenentibus ſeu hominibus: Gallis *Parcours, entrecours*. *Percurſus* vero aut homines ſpectabat, aut paſtionem animalium. *Percurſus hominum* dicitur ea facultas conceſſa hominibus utriuſque feudi, *percurrendi* ſeu migrandi ad utrumlibet feudum: ita ut ſi homo, vel tenens alicujus, dominum ſuum deſerere velit, & alium dominum, quocum percurſum ille habet, tranſire, id ei liceat. Charta Petri Comitis Autiſſiodor. an. 1205. in Tabulario Campaniæ Thuani fol. 196. *Veritate ſuper hoc inquiſita didicimus Percurſum eſſe inter dictas villas.* Charta Odonis Ducis Burgund. an. 1215. ibidem f. 49. *Conceſſimus alter alteri quod Percurſus qui eſt inter quaſdam villas noſtras & ſuas ſuſpendatur in 4. annos, ita quod interim nec homines noſtri in terra ſua, nec homines ſui in noſtra valeant retineri.* Tabularium S. Benigni apud Perardum: *Dederunt... Percurſum plenarium omnibus terris ſuis ſilvis, & planis, & paſcuis.* Regeſtum Magnorum Dierum Trecenſium an. 1285. fol. 23. *Dicebat dominus de Hans quod per compoſitionem olim inter ipſum ex una parte, & dom. Regem Navarræ Comitem Camp. ex altera factam, burgenſes ſui de Hans non habebant Percurſum in terra domini Comitis Camp. dicens & aſſerens, quod ſi contingeret aliquem de ipſis burgenſibus ire ad villas Comitis Camp. cauſa morandi, vel burgeſiam faciendi ibidem, dictus dominus de Hans poſſet totum remaſanciam ipſius burgenſis retinere.* Dux Burgundiæ Divionenſibus conceſſit, litteris an. 1268. *le Parcours de ces qui ſan vouldront aler de Dijon ſans la taille de la ville paier. En tel maniere que cil qui s'en voudrent aler, ſoient hommes, ou femmes vèves ſans la taille de la ville paier por demorer aillors, ſan doivent aler devant la Teſſeins, & doivent demeurer & tenir ſeu & leu & leur maiſnie là ou il iront oſter, & fors de la baulie de la Teſſeins juſque à la feſte de la natrvité de S. Jean Baptiſte: ne ne peuvent dedans cel terme tenir hoſtel à Dijon &c. & ny peuvent venir que pour leurs affairee particulieres pour vendre leur bled ou leur vin, ſouſ que depuis la S. Jean juſques à la Touſſains ils peuvent y venir avec tout leur meſnage pour leurs moiſſons & pour leurs foins, &c.* in Regeſto feodorum Burgundiæ 2. part. pag. 131. De ejuſmodi hominum percurſu agunt Conſuetudines, Trecenſis art. 7. Vitriacenſis art. 78. 79. & Senonenſis art. 136. 138. Adde chartam an. 1270. apud Roverium in Reomao pag. 282.

☞ *Percurſus* conditiones à voluntate dominorum, inter quos ejuſmodi ſocietas inita erat, pendebant; hinc pro diverſis locis varias exſtitiſſe colligere eſt ex allatis. Idem docet Charta conventionis inter Hugonem III. Burgund. Ducem & Manaſſerum Lingonenſ. Epiſc. an. 1188. apud D. *Bruſſel* tom. 2. de Uſu feud. p. 1008. ubi percurſus in eo poſitus videtur ut dominus nihil exigere poſſit ab homine ſervo alterius domini, qui feminam ſuam de corpore in uxorem duxit, quamdiu eorum liberi apud patrem manſerint: *Quod ego nichil poſſum capere in homine Lingonenſis Epiſcopi manente Caſtellioni vel in caſtellaria, propter mulierem meam, dum liberi manebunt cum patre exiſtentes de manupaſtu & familia patris. Ipſe Epiſcopus ſimiliter nichil poterit capere in homine meo propter mulierem ſuam, dum &c.* Vide ſupra *Intercurſus*, Gloſſ. Jur. Gall. v. *Parcours*, & *Precurſus* 1.

¶ BURGENSES DE PERCURSU, *Bourgeois de Parcours*, in Conſuet. Senon. art. 137. 138. 139. 140. Iidem qui *Burgenſes Regis*. Vide in *Burgenſes*, & laudatum Gloſſ. ibid.

Spectabat etiam *percurſus* facultatem datam hominibus in alieno feudo operas faciendi, ut eſt in Conſuetudine Nivernenſi c. 12. art. 1.

Percurſus in paſtionibus, erat facultas ponendi pecudes ſuas, & eas paſcendi, in alterius domini, quocum *percurſus* erat, paſcuis. Tabularium S. Benigni Divion. *Dedit Canonicis ... uſus ſuorum nemorum ad conſtruenda ædificia, Percurſus quoque in eiſdem nemoribus, & paſnaticum, &c.* Guido VI. Dom. Lavalli in Tabulario Abbat. de Rota: *Do & concedo præterea omnibus beſtiis ſuis, exceptis capris, Percurſum nemorum meorum.* Vetus Inqueſta in Regeſto Philippi Aug. Herouvalliano fol. 118 *Dominus Montisfortis non poteſt ponere porcos in defenſo niſi ſuos, donec paſnagium ſit acceptum: poſtea vero Percuſſum* (ſic) *dare poteſt cui voluerit in defenſo, abſque vendere.* [Chartular. S. Vincentii Cenoman. fol. 83. *Dedit perpetualiter in foreſta ſua de Burceio paſnagium & Percurſum centum porcorum in glande & filgeria.*] De percurſu in paſcuis agunt Conſuetudines Comitat. Burgundiæ cap. 16. art. 103. & Lotharingiæ tit. 15. art. 1. *Præcurſus*, pro *percurſus*, habetur in Chronico Beſuenſi pag. 660. ut *Precours* in Conſuetud. Nivernenſi.

¶ PERCURSUS, Diſtriſtus, territorium. Charta hominii à Petro Com. Autiſſ. præſtiti Durando Epiſcopo Cabilon. an. 1216. *Inquiſivi autem per bonos & legitimos viros quod hæc ſunt de feodo ſuo, Baignaus, Bellumvidere, Viſres, Broncbegenoilles, Landes & Ricy, & ultra & quidquid continetur in Percurſu S. Vincentii & magnum terragium apud Moleſmes.* Occurrit rurſum in Charta hominii Mathildis Comit. Nivern. an. 1237.

¶ PERCURSUS, Præſtatio quæ in avena exſolvebatur, forte ob conceſſum à Domino jus *Percurſus*, ut conjicit D. *Secouſſe* in Notis ad Litteras Aalaydis Burgund. Comit. an. 1231. inter Ordinat. Reg. Franc tom. 4. pag. 221. *Inveni ipſum dominum* (Vergei) *habere magnam juſticiam & parvam in eadem villa* (d'Eſcbemone) *ſi clamor venerit ad prepoſitum ſuum, & albergariam ſemel in anno, que recipi debere communiter ab omnibus hominibus totius ville & Percurſus in quolibet manſo, uſque ad tres quartellos avene ad menſuram currentem apud Belnam, ſi facultas aderit; ſin autem minus.*

¶ PERCUSSATUS, Perforatus. Bullarium Fontanell. MS. ad an 1125. *Dedit Ergenulfus Sonſon præfatæ eccleſiæ 2. acras terræ ad alnam Percuſſatam, & decimam molendini de Fraxineto.*

PERCUSSIO, Pœnæ monaſticæ ſpecies. Pœnitentialis S. Columbani cap. 8. *Cui ceciderit Chriſmal, nihil confringens, 12. Percuſſionibus emendetur.* Sic alibi non ſemel. *Verbera* appellantur c. 12. 13. 14. alibi *plaga*. Vetus Pœnitentialis Andegav. apud Morinum poſt libros de Pęnitentia p. 36. ubi de Redemptionibus pęnitentiarum:

Digitized by Google

Quidam dicunt, centum Percuſſiones in hyeme vel centum pſalmos in æſtate valent &c. Vide *Palmata* & eumdem Morinum lib.7.c.14.

PERCUSSORES, Qui antenecaſmo, ſpecie maniæ, laborant; *Hos*, inquit Gariopontus in Paſſionario Galeni l.1.c.11. *Latini Percuſſores, alii Cauſarios vocant.*

PERCUSSORIUM. Gloſſ. Ælfrici Saxon. *Percuſſorium*, slege, i. clades, occiſio.

¶ PERCUSSURA MONETÆ, Jus monetam cudendi, ſignandi. Diploma Rodulphi Reg. Franc. an. 930. apud Marteo. tom.1. Anecd. col.65. *Concedimus & noſtræ largitatis munere, ut Percuſſuram numiſmatis, quæ & moneta dicitur, ſecluſo fiſci jure, iidem Canonici* (S. Martini Turon.) *ex more habeant ſemper.* Charta Othonis I. Imper. an. 948. apud Miræum tom.1. p. 141. col. 1. *Et quia ſub noſtra conſiſtit ditione, annuimus Abbati cancellarium ſibi conſtituere quemcumque voluerit ex ſuis: ſimiliter mercatum, Percuſſuram monetæ, &c.* Vita Theoderici Metenſ. Epiſc. apud Leibnit. tom.1. Script. Brunſvic. p. 30. *Ut locus celebrior haberetur, & ut oppidanis vel indigenis commeatus undecumque ſuppeditarentur, Percuſſuram monetæ ibi fieri, & mercatum publicum conſtituit celebrari.*

¶ PERCUSSURA, Percuſſio, in leg. Rotharis apud Marten. tom.1. part.2. p. 13. *De ferita, aut Percuſſura hominis liberi.*]

PERDA, Jactura, Gall. *Perte*. Uſatici Barcinonenſes MSS. c.24.28. *Emendet ei totum damnum & miſſiones & Perdas, quas ſenior per fallimentum illius fecerit.* Tabularium Caſtri Meliandi in Biturig. tit.57. *Perdas vero & miſſiones, &c.* [Charta ann. 1412. *Guillelmus Broncoſle infirmarius de Charitate fecit damna & Perdas de bonis ſuis in prioratu ſuo de Berriaco propter guerram damnoſam in partibus iſtis habitam.*] Adde Thomaſſerium in Conſuetud. Bituricenſ. pag. 158. Le Roman *d'Aubery* MS.

Il me feroit ma Perde reſtorer.

Vide Salmaſium ad Pollionem p. 312. & *Perdita*.

¶ PERDELE, ENDELA, Voces myſticæ, quibus Henrico Regi Angliæ ſignificabatur ut Publicanos funditus perderet ac deleret, apud Hovedenum ad an. 1182. *Cum Wa iterus ſerviens domini Euſtacii abbatis de Flaii dormiret nocte quadam, audivit vocem de cælo ſemel, ſecundo, & tertio dicentem ſibi, Vade & dic Henrico Regi Angliæ, In nomine Chriſti Perdele, Endele; & dic ei, quod ita faciat, & niſi fecerit, filii ejus & ipſe morte morientur … Tempus vero in quo hæc viſio contigerat, erat tunc quando Publicani comburebantur in pluribus locis per regnum Franciæ, quod Rex nullo modo fieri permiſit in terra ſua, licet ibi eſſent perplurimi.* Forte à voce compoſita Anglo-Sax. *ert*, & *deele*, dividere. Vide *Diviſio* 1.

¶ PERDERE. Vide *Pœna perdita*.

PERDICERE. [Idem videtur quod *Percantare*. Vide in hac voce.] Statuta Ordin. S. Gilberti *de Sempringham* p. 772. *Cum ſorores dixerint horas, quamvis bis Pater noſter Perdixerint, poteſt aliqua abſens ad horam ingredi. Si plures Perdixerint, non ingrediatur, ſed per ſe debitum horæ perſolvat.*

PERDICETA, PERTICHETA, Machina jaculatoria. Hiſtoria MS. Excidii Acconis an. 1191. *Secum ducens machinarum multitudinem fundibulariorum, ſicut ſunt petrariæ, biblietæ, Perdicetæ, & mangonelli.* [*Perdiſſetæ*, edidit Martenius tom.5. Ampliſſ. Collect. col. 769.] Sanutus lib.2. part.4. cap.6. *In prora vero cujuslibet galearum fieri poſſent aliqua bellica inſtrumenta, ut conſulerent exercitati in talibus & docti, Pertichetas ſive furcatas à puppe uſque ad proram circa latera cujuslibet ordinando, juxta id quod fieri conſuevit. Similiter baliſtariæ à capite bancorum in tanto numero, quantus neceſſarius & utilis videretur. Quæ quidem caſtra, Pertichetæ, baliſtariæ, & bellica inſtrumenta ſic debent fore ingeniis ordinata, quod poſſint removeri & erigi ſecundum quod fuerit opportunum.* Italis *Pertighette*, eſt parva pertica: & ſane machina iſta *furcæ* etiam ſpeciem retulit, cum *perticheta* ſive *furcata* dicatur Sanuto. Sed cujuſmodi illa fuerit, mihi incertum, niſi ea fuerit, quam *Perdriau*, ſeu Perdicem vocat Will. *Guiart* ſub an. 1304.

Pres du Roy devant ſa banniere
Mettent François trois Perdriaus,
Getans pierres aus enviaus
Entre Flamens groſſes & malet,
Joignant d'eus rot d'eus eſpringales,
Que garçons au tirer avancent.

PERDIDOSUS, Qui rem aliquam perdidit. Martinus Didacus *Daux*, Juſtitia Aragon. lib. 6. Obſervant. tit. de Privileg. Militum, pag. 9. *Quod ſi facere noluerint, vel nequiverint, dominus loci, & homines teneantur emendare maleficium Perdidoſo, ſacramento ejus, &c.*

PERDINGI. Leges Henrici I. Reg. Angl. c.29. *Villani vero vel coſcets, vel Ferdingi vel qui ſunt viles vel inopes perſonæ, non ſunt inter legum judices numerandi.*

¶ PERDISSENA, PERENDISSENA, ex D. Auguſtino, apud Gratiani Decretum in can. quarta de Conſecr. diſt. 4. ubi ſic habetur: *Nempe ſæpe ita loquimur, craſtinam, vel Perdiſſenam, vel Perendiſſenam Domini paſſionem dicamus, cum ille ante multos annos paſſus ſit.* Ubi Gloſſa ſic exponit: *Perdiſſenum, id eſt, per ſenum, ſcilicet, per ſextum diem. Perendiſſenam, id eſt, perempto die ſeno, ſive ſexto nempe, poſt ſex dies, uno perempto.* Hæc Macer in Hierolexico.

¶ PERDISSETA. Vide *Perdiceta*.

¶ PERDITA, Jactura, deceſſio, Gall. *Perte, dechet*, Ital. *Perdita*. Computus an. 1202. apud D. *Bruſſel* tom.2. de Uſu feud. p. 207. *Summa operum, sachiarum, & Perditarum, & donorum & munitionum Feritatis, &c.* Charta an. 1208. apud Murator. delle Antic. Eſtenſi pag. 387. *Stando in eorum ſervitio omnibus ſuis expenſis & Perditis per 15. dies, . . . & tranſactis dictis 15. diebus, ſi Cremonenſes voluerint expenſas & dampna, & Perditas reficere eis, &c.* Chron. Parmenſe ad an. 1308. apud Murator. tom. 9. col. 874. *In dicto exercitu remanſerunt omnia manghana Communis, tendæ & pavilioni Communis … In ſumma dici non poteſt, quanta fuit Perdita.* Vide *Perda*.

¶ PERDITUM, Perditio. Vita MS. S. Winwaloei fol. 66. *Latam declinat & ſpacioſam viam, quæ ducit ad Perditum.*

¶ PERDITUS, Miſer, calamitoſus, miſere afflictus. Mirac. S. Willelmi Gellon. *Quin imo diabolus Perditam illam ſolito amplius diverſis torquere modis, eam diſcerpere, atque vexare cœpit.*

PERDONARE, Concedere, donare, *Accorder*. Ritus unctionis Regum, ex Codice Ratoldi, apud Menardum: *A vobis Perdonari petimus, ut unicuique de nobis … juſtitiam conſervetis.* Adde Capitula Caroli Calvi tit.1. cap.3. tit.14. cap.3. tit.34. cap.3. tit.43. cap.4. Capit. Ludovici II. tit.1. Capitulum Karlomanni Regis, Alcuinum Epiſt. 29. 86. Chartam Malgerii Archiepiſc. Rotomagenſ. apud Sammarthanos in Archiepiſc. Rotomagenſ. num. 46. &c. Exſtat in M. Paſtorali Eccleſiæ Pariſ. Charta an. 1350. in qua formula deſcribitur ſacramenti, quod Joannes Rex Franciæ præſtitit *in ſuo jucundo adventu* Pariſios Epiſcopo & Canonicis Eccleſiæ Pariſ. in veſtibulo ejuſdem his verbis conceptum: ſic enim Epiſcopus Regem compellavit: *A vobis Perdonari petimus, ut unicuique de nobis, & Eccleſiis nobis commiſſis Canonicum privilegium & debitam legem atque juſtitiam conſervetis, & defenſionem exhibeat, ſicut Rex in ſuo regno debet unicuique Epiſcopo &*

Eccle-

Digitized by Google

Eccleſiæ ſibi commiſſæ. Cui Rex reſpondit: *Promitto vobis & Perdono, quia unicuique de vobis & Eccleſiis vobis commiſſis Canonicam privilegium & debitam legem atque juſtitiam ſervabo, & defenſionem, quantum potero, adjuvante Domino, exhibebo, ſicut Rex in ſuo regno unicuique Epiſcopo & Eccleſiæ ſibi commiſſæ per rectum exhibere debet.* Hinc

¶ PERDONATIONIS SCRIPTURA dicitur ejuſmodi profeſſio, qua Ludovicus II. Eccleſiæ jura & privilegia ſervaturum ſe Epiſcopis pollicetur, in Capitul. ejuſdem tit. 1. *Ad ſuprascriptam vero Epiſcoporum petitionem hæc quæ ſequuntur Rex Hludouvicus profeſſus eſt Epiſcopis, & iſtam ipſam Perdonationis ſcripturam manu ſua eis dedit in Compendio 2. Kalendas Decembris. Ego Hludouvicus, &c.*

PERDONARE, Concedere, condonare, indulgere, parcere; unde noſtris *Pardonner.* Charta Pippini Regis apud Doubletum p. 696. *Propter hoc miſſus fuit ad cauſas, ſed Fulradus Abbas, vel ipſa Congregatio S. Dionyſii nos deprecati ſunt pro eo, & ſuam illi vitam Perdonavimus in Dei amore & Domini Dionyſii.* Synodus Metenſis: *Volo vos precari, ut hoc mihi Perdonetis, ut inantea ſecurus vobiſcum loqui poſſimus.* Capitula Caroli Calvi tit. 26. *Propter illius amorem, & pro illius gratia, totum Perdono quod contra me misfecerunt.* Adde tit. 27. cap. 6. Synodum Piſtenſem cap. 2. Edictum Piſtenſe c. 21. &c. Florentius Wigornienſis an. 1103. *Perdonavit ter mille marcas argenti, quas Rex ſibi omnimodo per conventionem debuit,* i. dimiſit. Charta Florentii Comitis Hollandiæ, apud Joann. à Leydis l. 16. c. 3. *Ab hac die præſenti Perdonamus, ac deinceps ... perdonatum eſſe volumus, ea conditione ut, &c.* [Adde Chronicon Andreæ Danduli tom. 12. Murator. col. 491.]

¶ PERDONARE MEMBRA, Vitam ſonti indulgere. Eginhardus Epiſt. 18. *Duo ſervi ſancti Martini fugerunt ad limina beatorum Chriſti Martyrum pro eo quod frater eorum quemdam ſocium ſuum occidiſſet, rogantes ut eis liceat ſolvere illum weregeldum pro fratre ſuo, & ut ei membra Perdonentur.*

¶ PERDONARE DEBITUM, *Servitium, tributum,* Condonare debitum, tributum remittere, a debitis ſervitiis eximere. Capitul. 4. Ludov. Pii an. 819. cap. 2. *Niſi forte talem firmitatem de parte dominica habent per quam ipſum tributum ſibi Perdonatum poſſit oſtendere.* Charta Balduini Epiſcopi Noviom. an. 1049. *Cupiens ipſe abſolvi ab omni cura ſeculari, petii ſervitium de noſtro fiſco ſibi minui, cujus timeus impedire devotioni, Perdono ſervitium in vita ſua debitum nobis.* Chartul. S. Odilon. apud Baluz. to. 2. Hiſt. Arver. p. 29. *Et in vineis quas ipſi monachi excolunt & operantur exacturas, veſtituras etiam de omnibus terris . . . quas ad præſens monachi tenent ... Perdonavit, reddidit.* Teſtam. Radulphi *de Nevill* an. 1440. apud *Madox* Formul. Anglic. pag. 433. *Tunc volo, quod de firmis tenencium meorum ubique de mea propria hæreditate, qui tenent de me annuatim 20. ſ. & infra, videlicet pro uno toutum termino ante obitum meum debito, nichil de eis inde levetur vel capiatur; ſed omnino eſt mea voluntas, ut inde ſinguli Perdonentur.*

PERDONATIO, Conceſſio, in Capitul. Caroli Cal. tit. 16. c. 11. tit. 23. c. 10. &c. [Charta apud Lobinell. tom. 2. Hiſtor. Britan. col. 249. *Hanc vero Perdonationem annuerunt filii ſui Goſcelinus videlicet atque Paganus & omnes alii.*]

¶ PERDONATIO, Condonatio, remiſſio, Gallice *Remiſe.* Charta ann. 1452. apud *Madox* Formul. Anglic. pag. 333. *Ac nullam acquietanciam, ſolucionem, Perdonacionem, relaxacionem ... allegemus ſeu allegari faciamus.*

PARDONARE, Parcere, indulgere, *Pardonner.* Leges Adelſtani Regis: *Tertium eſt quod gratiam omnes miſericorditer Hermerum dominum ſuum de dono quod ſatisfactis hominibus conceſſiſti, hoc eſt, quod Pardonatur omnibus ſatisfactura, &c.* [Charta an. 1174. apud Rymer. to. 1. pag. 37. *Et Rex filius ejus ſimiliter Pardonavit omnibus tam clericis quam laicis.* Tabular. Gemetic. tom. 1. pag. 39. *La haulte juſtice a eſté baillée par le Roy noſtre Sire, à quy Dieu Pardoint, à Monſ. Conte d'Alençon.*]

PARDONA. Charta de his quæ inquirere debent Barones errantes, ſeu Juſtitiarii itinerantes: *Et inquiratur de auxilio ad maritandam filiam Regis quod inde evenerit de ſingulis hundredis, & de ſingulis villatis, & de ſingulis hominibus, ſive in redditis, ſive in Pardonis, & cui illud traditum & liberatum fuerit.* Ubi *Pardona,* idem valet quod *Miſericordia,* ſeu mulcta judiciaria. Vide in hac voce.

¶ PERDONUM MAXIMUM, Jubilæus, ſeu plenaria peccatorum indulgentia à Summo Pontifice conceſſa, noſtris etiam *le grand Pardon.* Chron. Eſtenſe ad ann. 1349. apud Murator. tom. 15. col. 455. *Dom. Epiſc. Veronenſis de mandato Dom. Papæ Clementis VI. venit Ferrariam ad ordinandum ... de maximo Perdono, & indulgentia in civitate Romæ.* Chron. Bergom. ad an. 1392. apud eumd. to. 16. col. 859. *Viſitavi ſupradictas quinque eccleſias decem diebus continuis ſemel in die & pro jubilæo, ſeu Perdono & indulgentia, &c.* Vide *Jubilæus.*

¶ PERDUTA, ut *Perdita,* Jactura, Gallice *Perte.* Ogerii Panis Annal. Genuenſ. ad an. 1214. apud Murator. tom. 6. col. 407. *Conſules vero vocatis univerſis hominibus galeæ, fecerunt eos jurare Perdutam totam; & à mercatoribus Piſanis qui Januæ erant, tandem extorſerunt, & perdentibus reſtituerunt.*

¶ PERE ET PITE. Conſtit. Canuti Reg de foreſta c. 17. *Si quis autem contra primarium pugnaverit, in placito emendet ſecundum pretium ſui ipſius, quod Angli Pere & Pite dicunt, & ſolvat primario 40. ſolidos.* Ubi obſervat Spelmannus mendum eſſe ex imperitia Saxonicorum characterum & idiomatis; ƿ enim Saxonicum (hoc eſt w) pro *p* Romano legit ſcriptor, & perinde Pere & Pite pro pere & pite. Vide *Wera.*

¶ PERECIA, Idem quod *Pecia,* Fruſtum. Charta ann. 1374. apud Ludewig. tom. 1. Reliq. MSS. p. 390. *Cellerarius domus ſupradicti decumbentibus dabit obdomadibus cuilibet eorum duas Perecias butiri integras, duos caſeos & octo ova.* In alia an. 1359. ibidem p. 361. *Duo ova, dimidiam Peciam butiri, &c.*

¶ PERECLIXION, Genus arboris. Vita B. Columbæ Reatinæ tom. 5. Maii p. 323. * *Arborem quoque Pereclixion incolere, ejus fructu refici, umbra requieſcere, ramis protegi, dicunt & à crudeli dracone tueri. Iſtiuſmodi phyſici de columba docent.* Monent Bollandiſtæ in margine MS. annotari, *hanc arborem cerro opinor interpretandum.* Cerrus autem Latinis eſt quercus quædam.

¶ PEREDES, f. Vaſa thuraria, acerræ, Gall. *Navetter.* Hiſtor. Monaſt. S. Florentii Salmur. apud Marten. tom. 5. Ampliſſ. Collect. col. 1096. *Tornacenſes monachi quædam reddere ſunt coacti, ſcilicet, vas cœnæ Dominicæ, thuribulum cum Peredibus à S. Eligio fabricatum, miſſale quoddam, &c.*

PEREFFLUUS, Abundans. Syrus & Aldebadus in Vita S. Majoli Abbat. in Prologo l. 3.

Quamquam tanta ſit hæc, tamque Pereffluа,
Ut cenſus merito menſque perhorreat.

¶ PEREGRINAGIUM, Peregrinatio. Charta an. 1236. in Tabul. Fiſcamn. *Conceſſi ... pro quindecim libris Turonenſium quas ipſe mihi pagavit ad faciendum Peregrinagium meum ultra mare.* Vita B. Columbæ Reatinæ tom. 5. Maii p. 333. *Qualiter ſub eo tempore Hieruſalem*

Digitized by Google

fuiſſet ... De Peregrinagio autem & ſingulis quibuslibet ita diſtincte expoſu. t.

¶ PEREGRINANTER, Peregre. Vita S. Gervini tom. 1. Martii p. 283. *Conſtituit eum* (Gervinum) *capellanum ſuum, & ſecum duxit Peregrinanter in Jeruſalem.*

¶ PEREGRINANTES in tres claſſes dividit Petrus Abbas Juncellenſis lib. de Laude cœnobii Anian. apud Stephanot. tom. 8. Fragm. Hiſtor. MSS pag. 255. 1. eſt eorum, qui Sanctorum oratoria pietatis cauſa frequentant; altera Pœnitentium, quibus peregrinatio in pœnam indicta eſt, vel qui ſponte eam ſuſcipiunt; tertia Morientium, qui in loco ſancto ſepulturam eligunt.

¶ PEREGRINARI. Vide *Peregrinatio* 2.

PEREGRINARIUS, Officium Monaſticum, qui peregrinos & hoſpes excipit, alias *Hoſpitalarius* & *Hoſpitarius* dictus. Vide Goldaſtum tom. 2. Rerum Alamann. p. 189. in margine.

1. PEREGRINATIO, Jus paſtus, vel procurationis, quod exſolvitur domino, dum peregre vadit. Charta Philippi Reg. Franc. an. 1170. apud Perardum p. 241. *Porro dum terram ſuam ſimpliciter deambularet*, (Comes Cabilonenſis) *Peregrinationem ſemel, aut bis in anno, aut in hoſpitio Paredi ſibi deberi aſſerebat*, &c.

2. PEREGRINATIO, Vita Monaſtica. Chronicon Caſin. lib. 3. c. 65. de Victore II. Papa: *Magis optabat in divina Peregrinatione ſuum tempus finire.* Eadem verba habentur cap. ſeq.

¶ PEREGRINARI, Vitam monachicam agere. Petitio monachi ante votum ſæc. 4. Bened. part. 1. p. 738. *Simul cum felici Congregatione veſtra, quam Dominus de diverſis provinciis ad Peregrinandum propter nomen ſuum ſub jugo militiæ atque ſervitutis Chriſti*, &c.

3. PEREGRINATIO indicta in pœnam. Canones S. Patricii apud Wareum: *Qui furatus fuerit pecuniam ab Eccleſia ſancta, ... illius manus vel pes circumcidantur, aut in carcerem mittatur, aut in Peregrinationem ejiciatur, & reſtituat duplum, jurabis quod non revertetur, donec impleverit pœnitentiam.* Adde Canones Hibern. lib. 28. c. 6. Leges Henrici I. Regis Angl. c. 5. de Sacerdote qui Confeſſionem revelavit: *Omnibus diebus vitæ ſuæ ignominioſus Peregrinando pœniteat.* Chronicon Andrenſe: *Suis tamen hoſtibus ſibi pacificatis, tali modo quod Terram Sanctam pro anima occiſi infra biennium adirent.* [Formula inter Bignon. 15. *Cognoſcat magnitudo ſeu & ſanctitas veſtra quod iſte frater noſter nomine ille ſerviens veſter petiit nobis ut ad baſilicam S. Petri patris veſtri pro ſuis culpis vel pro noſtra ſtabilitate valeat ambulare ad orationem.*] Philippus de *Beaumanoir* cap. 63. *Se li ſouverains ſet que pes de vilain cas ſoit fete, dont aucuns ſe ſoit obligez à rendre argent, ou qui vaille argent, ſi comme d'aller en Pelerinage, ou d'autre paine, li ſouverains pot peure por attaint du ſet.* Vide Nangium in S. Ludovico an. 1256. Summam Roberti de Chorcon Cardinalis in Tract. de Pœnitentia, quæſt. 2. cap. 13. & Ughellum tom 4. pag. 867. Ejuſmodi peregrinationum reis à judice in mulctam indictarum non ſemel mentio occurrit in magno Recordo Leodienſi p. 51. 52. 54. 55. 56. ubi certa pecuniæ ſumma redimi dicuntur. Vide Joann. Morinum lib. 7. de Pœnis. cap. 15. 16. 17. [Vide in *Proceſſio* 1.]

☞ *Peregrinationes* vero quæ in pœnam indicebantur, aliæ majores, minores aliæ nuncupabantur; quæ ad S. Jacobum, Romam & Jeruſalem dirigebantur majores vocabant, minores quæ verſabantur in inviſendis oratoriis intra provinciam aut regnum poſitis. Codex MS. D. de Chalvet de Hæret. Albigenſ. *Confeſſus fuit dicto fratri Poncio Inquiſitori de hoc quod participaverat cum dicto fugitivo, & petivit conſilium ab eodem, quid faceret de parte gregis prædictum R. contingente, quam idem R. Gadail mandaverat reſtitui ſorori ſuæ. Tunc dictus Inquiſitor abſolvit eum de participatione quam habuerat cum dicto fugitivo, injungens ei pro pœnitentia Peregrinationes minores.*

☞ Habita autem criminum ratione durior aut levior erat peregrinatio: qui majora crimina, puta homicidium, perpetraverant, ferreis vinculis conſtricti, per loca ſancta peregrinari jubebantur, donec divina virtute, aliove quovis modo, iis liberarentur. Huic rei illuſtrandæ aptiſſimum eſt quod ex Cod. MS. de Mirac. SS. Floriani & Florentii refert Mabillonius in Præfat. ad ſæc. 2. Benedict. §. 4. n. 41. *Conſuetudine antiqua partibus interioris Franciæ uſque hodie mos inolevit, ut quiſquis propinquiorem ſibi parentem gladio jugulaverit, & poſtea pœnitentia ductus, ad Pontificem crimen admiſſi facinoris detulerit, ipſo decernente Pontifice, ex ipſo gladio ferrei nexus componatur, & collum peccatoris, venter atque brachia ſtrictim innectantur ex ipſis ferreis vinculis: ſicque de propria patria & ſolo patrio pellatur. Interim quouſque divina pietas eadem vincula ſolvi præcipiat, primum Romæ, dehinc per diverſa Sanctorum loca veniam criminis efflagitando peregre proficiſci cogitur.* Adde Mirac. S. Bavonis lib. 3 & Mirac. S. Galli c. 34. Vide *Pœnitentiale ferrum* in *Pœnitentes*. Notanda omnino quæ hanc in rem leguntur in Append. 1. ad l. 4. Capit. n. 34. *Non ſinantur vagari ... iſti nudi cum ferro, qui dicunt ſe data pœnitentia ire vagantes. Melius videtur ut ſi aliquod inconſuetum & capitale crimen commiſerint, in uno loco permaneant laborantes & ſervientes & pœnitentiam agentes ſecundum quod canonice ſibi impoſitum ſit.* Interdum nihilominus perpetua peregrinatio injungebatur. Capitul. lib. 6. cap. 42. *Sciendum eſt omnibus quod conjunctio ſpiritualis commatris maximum peccatum ſit, & divortio ſeparandum, eique capitali ſententia multandum, vel Peregrinatione perpetua delendum.*

☞ Sæpius religionis tantum & pietatis cauſa peregrinabantur. Marculfus lib. 2. form. 49. *Quatenus præſens portitor ille, radio inflammante divino, non (ut pleriſque mos eſt) vagandi cauſa, ſed propter nomen Domini, itinera ardua & laborioſa parvipendens, ob lucrandam orationem, limina SS. Apoſtolorum domni Petri & Pauli adire cupiens*, &c. Quonam vero habitu id peragerent, docet le Roman *de Vacce* MS.

En Jeruſalem fiſt Peregrination
Et lauges & nus piez à grant devotion.

Le Roman *de la Roſe* MS.

Tantoſt come bons Pelerins
Haſtis, ſervens & enterins...
Et port o moi par grant effort
Eſcherpe & bordon grant & fort.

PEREGRINATIONES SOLENNES, in Jure & Conſuetud. Normanniæ c. 91. dicuntur: *Cum peregrinus accepta in parochia ſua licentia, cum cruce, & aqua benedicta, & proceſſione extra parochiam conducitur, pergens Hieruſalem, Romam, vel ſanctum Jacobum, vel in aliam Peregrinationem per crucesignationem.*

PEREGRINATIONE ATTONITUS, Petrus Venerabilis lib. 1. de Miracul. c. 8. *Qui cum aliquandiu, velut Peregrinatione attonitus, ſiluiſſet*, Phraſis Gallica, *comme s'il fuſt revenu de loin.* Alanus de Inſulis in Planctu naturæ: *A mea mentis igitur Peregrinatione ad me reverſus*, &c.

¶ PEREGRINI, *dicuntur omnes qui non ſunt de Epiſcopatu ordinantis, ſive ſint clerici, ſive laici.* Vocabular. Juris utriuſque.

PEREGRINUS, *Peregrinorum officium*, quod in Eccleſia Rotomagenſi ita celebratum feria 2. poſt Paſcha obſervat Ordinarius MS. ejuſdem Eccleſiæ: *Officium Peregrinorum debet fieri hoc modo: Duo de ſecunda ſede*

Digitized by Google

ſede qui ſint ſcripti in tabula ad placitum ſcriptoris, induti tunica, & deſuper cappis tranſverſum, portantes baculos & peras in ſimilitudinem Peregrinorum. Et habeant capellos ſuper capita & ſint barbati. Exeant à veſtiario, cantantes hymnum, Jeſu, noſtra redemptio, *venientes lento pede per dextram alam Eccleſiæ, uſque ad portas occidentales, & ſubſiſtentes in capite proceſſionis, & tum cantabunt hymnum uſque ad eum locum*, Nos tuo vultu ſaties. *Tunc quidam Sacerdos de majori ſede, ſcriptus in tabula, indutus alba & amictu, nudus pedes, ferens crucem ſuper dextrum humerum, vultu demiſſo veniens uſque ad eos per dextram alam Eccleſiæ, & ſubito ſtet inter illos & dicat*, Qui ſunt ii ſermones. *Peregrini quaſi admirantes, & eum reſpicientes, dicant*, Tu ſolus peregrinus. *Sacerdos interroget*, Quæ? *Peregrini reſpondeant*, De Jeſu Nazareno. *Sacerdos utrumque reſpiciens, dicat*, O ſtulti & tardi corde. *Quibus dictis, ſtatim recedens Sacerdos, fingens ſe longius ire, & Peregrini feſtinantes, proſequentes, eum detineant, quaſi ad hoſpitium invitantes, & trahentes baculis, oſtendentes caſtellum, & dicentes*, Mane nobiſcum. *Et ita cantantes ducant eum uſque ad Tabernaculum in medio navis Eccleſiæ in ſimilitudinem caſtelli Emaus præparatum. Quo cum aſcenderint, & ad menſam ibi paratam ſederint, & Dominus inter eos ſedens panem fregerit, & fractione panis agnitus ab illis ſubito recedens ab oculis eorum evaneſcat. Illi autem ſtupefacti quaſi ſurgentes, verſis vultibus inter ipſos cantent lamentabiliter*, Alleluya, *cum verſu*, Nonne cor noſtrum. *Quo iterato, vertant ſe verſus pulpitum, & cantent hunc verſum*, Dic nobis Maria. *Tunc quidam de majori ſede indutus dalmatica & amictu, in modum mulieris, caput circumligatus reſpondeat*, Sepulchrum Chriſti, Angelicos teſtes. *Tunc extendat & explicet unam ſyndonem ex una parte loco ſudarii, & aliam ex alia parte loco veſtium, & projiciat ante magnum oſtium chori. Deinde dicat*, Surrexit Chriſtus. *Chorus cantet alios duos verſus ſequentes reſiduos, & interius recedant M. & Peregrini, & proceſſio factis memoriis redeat in Choro, & ibi finiantur veſperæ.*

PEREMPTORIUS, [illegible], in Gloſſ. Gr. Lat.

¶ Peremptorius Dies, *Terminus*, Ultra quem non datur dilatio. Vox forenſis. Epiſt. Innocentii Papæ III. tom. 3. Concil. Hiſpan. p. 441. *Cum autem judices ipſi partes tandem edicto peremptorio citaviſſent, Templarii ... ad diem Peremptorium nec venerunt, nec pro ſe miſerunt aliquem reſponſalem. Termino perhentorio utrique parti ſtatuto*, in Charta an. 1198. apud Murator. delle Antic. Eſtenſi p. 374. Rolandinus Patavinus l. 5. cap. 14. *Idem S. apoſtolicus Innocentius Papa IV. poſt multos terminus Peremptorios conſtitutos, &c.* Adde Radevicum l. 1. c. 27. Concil. Hiſpan. tom. 4. p. 68. &c.

¶ Peremptoriæ Exceptiones. Statuta Eccleſ. Leodienſ. an. 1287. apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 877. *Cum judex viderit aliquam partium per exceptiones frivolas, dilatorias & Peremptorias litem protrahere, &c.* Occurrit in Charta an. 1482. ex Tabular. B. M. de Bononuntio Rotomag.

¶ Peremptorius, nude, ultimus. Tranſlat. Crucifixi miracul. tom. 3. Julii p. 457. *Quæ* (imago) *cum tribus tantum diebus aperta & expoſita fuerit, ad veſperam diei 27. cooperta & clauſa eſt: quæ dies à die 25. prædicta erat tertia & Peremptoria.*

¶ Peremptorie, Definite, ultimum. Chronic. Andrenſe tom. 9. Spicil. Acher. pag. 583. *Cujus* (commiſſionis) *auctoritate adverſarios noſtros à Pictavia Peremptorie citari facimus.* Adde Statuta S. Claudii an. 1448. pag. 40.

PERENDINARE, Morari. [Annal. Bened. ad an. 981. tom. 4. p. 6. *Ex Romulea egreſſus urbe* (Otto Imperator) *& ædificata ſibi regali domo in campo, qui vocatur Cedici, toto ipſe æſtivans tempore ibi Perendinans manſit.* Computus an. 1202. apud *D. Bruſſel* tom. 2. de uſu feud. p. 166. *Pro paleſrido Regis qui Perendinavit 30. ſ.*] Lambertus Ardenſis: *Multos in hoſpitio recepit, & ſecum Perendinare vel hoſpitari fecit & coegit.* Matthæus Weſtmonaſt. an. 1016. *Patri qui tunc Londoniis Perendinavit, nuntios dirigens.* Ita non ſemel an. 1059. 1087. 1101. 1244. 1254. Forteſcutus de laudibus Legum Angl. c. 35. 36. &c.

¶ Perhendinare, Eodem intellectu, in Literis ann. 1227. tom. 1. Corp. Diplom. pag. 165. *Militi vero noſtri . . . poterunt ire per terras quas Rex Franciæ & ſui poſſident more tranſeuntium, ita quod non poſſint Perhendinare in villis Regis Franciæ & ſuorum.*

Perendinatio, [Idem videtur quod *Peregrinatio* 1.] Articuli Cleri Gallic. oblati Edw II. Regi an. 1316. c. 11. *Item petitur quod dom. Rex & Regni magnates non onerent domos religioſas, vel Eccleſiaſticas perſonas, pro corrodis, penſionibus, Perendinationibus faciendis in domibus religioſis, &c.*

¶ Perhendinatio, Eadem notione. Charta Roberti Franc. Reg. ann. 999. apud Doubletum pag. 826. *Interdicens ante omnia, etiam ſuper omnia omnes hoſpitationes, Perhendinationes, petentiumque per vim diverſiones.*

Perendinare, Ingeminare. Vita S. Pharaildis Virg. cap. 3. *Nec vir immoderatæ atrocitatis à conſueta deſiſtebat inſania, ſed uſu quotidiano flagra Perendinabat ferocia.* Ubi *flagra perendinare*, eſt diu flagellis cædere: niſi legendum ſit, *ingrandinabat*. Vide in *Grandes*.

¶ Perendinare, *De die in die prolongare*. Gloſſ. MS. 13. ſæc. Avenion.

¶ PERENDISSENA. Vide *Perdiſſena*.

¶ PERENNARE, Perenne facere. Charta ann. 1030. apud Calmet. Hiſt. Lothar. tom. 1. col. 403. *Mortalium facta ne ſimul cum memoria hominum fragili labantur, ſcriptura apicibus ſolent Perennari.* Formula haud infrequens in veteribus Chartis. Utitur Macrobius lib. 1. Saturnal. c. 12. Vide *Perhennare*.

¶ PERENNITUDO, Diuturnitas. Rolandinus Patavinus lib. 11. c. 16 apud Murator. tom. 8. col. 339. *Reverſi ſunt omnes alacres & ditati: præter quod zaffonum præda forenſibus injuſte conceſſo, rumorem movit in populo, & inolevit fere ſeditio Perennitudinis & damnoſa, quæ tandem ſopita fuit ſtudio & peritia ſapientum.* Non male alii Codd. MSS. *Pænitudinis*.

¶ PERENNITUS, Omnimode, penitus. Charta an. 1269. in Chartular. S. Vandreg. tom. 2. p. 1716. *Guillelmus de Hamello minor viginti quinque annis cum auctoritate Nicolai de* Mente *Sora curatoris ſui à nobis ei dati Perennitus facta ſolempnitate quæ in curatore dando requiritur.*

¶ PEREQUARE Talliam. Vide *Parequare*.

PERERIUM. Vide *Petraria* 2.

¶ PERERIUS, Pirus, ut *Perarius*. Charta an. 1316. ex Schedis Præſ. *de Mazangues*: *Pererii tamen habeantur pro non fructiferis, niſi eſſent empiati.*

PERETRA, [f. Item quod *Petraria*, lapidicina,] in Teſtamento Guillelmi D. Montipeſſulani ann. 1211. Locum vide in *Orrata*.

¶ PEREUTA, Vas coquinarium. Statuta Monaſt. Lirinenſis an. 1453. *Item tenetur* (abbas) *providere coquinæ .. ollis, olletis, Pereutis, ondeciis, &c.*

PEREXIRE. S. Irenæus lib. 2. in Præf. *Quoniam modo per numeros veritatem affirmare conantur, minutatim Perexivimus*, id eſt, commemoravimus, ex Gr. διεξελθεῖν. Vide Jacob. Bellet. l. 1. Obſervat. Sacrarum c. 33.

¶ Perexire, Peragere. Capitula Synod. Orient. inter Concil. Hiſpan. tom. 2. pag. 332. *Non liceat quinta*

feria noviſſimæ ſeptimanæ 'jejunium ſolvere & omnem exbonerare Quadrageſimam, ſed ſincere abſtinentes totam Quadrageſimam Perexire.

PEREXPECTARE AD MISSAS, Dimiſſionem ab officio expectare. Capitul.lib.1. c.132. *Ut omnes fideles communicent & ad Miſſas Perexpectent ſine alia deprecatione.*

¶ PERFECTI, à ſeipſis dicti olim Valentini diſcipuli, ut teſtatur Irenæus lib.1.adv. Hær.c.6.n.4. *Semetipſos extollunt, Perfectos vocantes, & ſemina electionis.* Eodem nomine gloriabantur hæretici recentiores Albigenſium ſectarii, qui & *Conſolati* interdum nuncupabantur. Vide in hac voce. De iis ſub *Perfectorum* nomenclatura hæc habet le Roman *de la Chauteplcure* MS.

Li bougres, li Perfes,
I cil qui riens ne croit,
Ne cuide pas qu'enfers,
Ne que paradys ſoit.

Infra:

Je nel porroie croire
Diſt li bougres Parfes.

Ab iis ad Quietiſtas tranſit hæc appellatio, qua præ cæteris donabantur mulieres quæ eo perfectionis pervenerant ut crimina, pudet referre, conſecrarent.

PERFECTIALES, Miniſtri judicum, ſervientes. Ordericus Vital.lib.12.p.857. *Rediviva proſperitas illis blande favens, ſævos Perfectiales admodum terruit, &c.* Infra pag.871. *Per diœceſes ſuas illis contumelias irrogarunt, & tam per ſe quam per ſuffectos Perfectiales acriter oppreſſerunt.* Forte quaſi *Perfectiales.*

¶ PERFECTIO. Vide *Perfectum.*

¶ PERFECTISSIMUS, Διασημότατος, in Gloſſ.Gr. Lat.& apud Euſebium lib.10.c.6. &c. Titulus honorarius aliquot Magiſtratibus attributus, qui *Perfectiſſimatus* dicitur, de quo eſt titulus in Cod. Theod.lib.6.tit.37. & Juſtiniano lib.12.tit. 32. De eo copioſe egerunt Pancirolus ad Notitiam Imperii lib.1.cap.3. Cujacius, Valeſius ad Ammianum, Jacobus Gotofredus ad l. s. d. tit. & alii.

PERFECTUM. *Ad perfectum ſuſcipi*, in Ordine Romano c.6. *Perfectionem conſequi*, in Concil.Tribur. can. ult. ἐλθεῖν εἰς τὸ τέλειον, non ſemel in Concilio Ancyrano, cum ſcilicet exactis pœnitentiæ gradibus ad ſacram Communionem admittebantur Pœnitentes. [Adde Capitul. lib.5. c.136. Spicil. Acher. tom. 11.pag. 55. & 73.

¶ PERFECTUM SALUTIS, Perfectio ſeu conſummatio ſalutis, gloria ſcilicet æterna. S.Irenæus lib 4. c.9. n. 3. *Ut poſſint ſemper proficere credentes in eum, & per teſtamenta matureſcere Perfectum ſalutis.* Paulo ante dixerat: *Sicut igitur adveniente Perfecto, non alterum Patrem videbimus.*

¶ PERFECTUM, Debitum ſervitium. Capitul.de partibus Saxon. c. 29. *Ut univerſi Comites pacem & concordiam ad invicem habere ſtudeant. Et ſi forte inter eos aliqua diſcordia aut conturbium ortum fuerit, ut noſtrum ſolatium vel Perfectum pro hoc non demittant.*

¶ PERFICERE, pro *Proficere*, in Charta Johannis Reg. Angl. Lib. nigro ſcaccarii p 379. *Sed cum ibi Perficere non poſſent, diverterunt ad quandam villam, &c.*

¶ PERFIDARE, Perfide agere, à fide, quam quis alicui debet aut pollicitus eſt, deficere, fidem fallere. Concil.Tolet.XVI.inter Hiſpan.tom.2. p.746. *Quorumdenique ſceleratorum, qui & in præteritis & nunc Perfidaſſe detecti ſunt, prævaricatione compellimur cœtus veſtri in univerſitatem conſulere.*

¶ 1. PERFILATUS, Netus, Gall. *Filè.* Vita B.Humilianæ tom 4. Maii p.401. *Capillos habebat longos & flavos; & nunc videbantur capilli, ſed aurum potius optimum polymitice Perfilatum,*

¶ 2. PERFILATUS, Filis connexus, Gall. *Enfilé.* Anonymi Annal.Mediolan.apud Murator.tom.16. col. 809. *Cum roſetiis perlarum Perfilatarum cum floribus intus, &c.* Supra: *Filorum auri & ſetæ ſe tenentes.*

¶ PERFILIS, μακροσκελής. Gloſſ.Lat.Græc.MS.Sangerman. Qui longis eſt cruribus. Leg. forte ex Vulcan. *Petilis.*

¶ PERFILUM, Opus intertextum, noſtris olim *Pourfilure ouvrage tiſſu, broche.* Statuta Maſſil.l 2. c.39. n. 3. *De veſtibus filioli vel filiolæ ſine frezio, & veta, & Perfilo accipiant in hunc modum, ſcilicet de tunica 4. den. ... ſi eſt cum frezio, vel veta, vel Perfilo 12. den. Profilum,* ibid.n.2 pluries occurrit. Litteræ patentes Caroli V. Fr. Reg.an.1367. de forma veſtium: *Item, quod nulla dictarum mulierum audeat portare in veſtibus ſuis circa pedes vel alibi aliquod Perfilum pellis, vel pannis cirici, vel lanei.* Concil.Maſſil.an.1381. *Quod nulla mulier aliqua audeat... deferre in capuciis ſive aliter nec rivets ſeu Perfils de pennis variis, erminis, &c.*

¶ PERFINELLI, f. Funiculo colligare, noſtris *Ficeller.* Statuta Equitum Teuton.art.86. apud R. Duellium tom.2. Miſcell. p. 61. *Sellis ſuperpoſitis & treſſariis poſſunt Perfinelli alia quæ cum parvis corrigiis ligari conſueverunt, & cum aliis, quæ liganda ſunt majoribus corrigiis, expectabunt juſſum mandatoris.*

¶ PERFINITIO, Definitio, judicium. Lex Bajwar. tit.11.§.6.n.1. *Et is propter contumaciam legi obtemperare noluerit, ſed ſuam perfecerit domum, & cetera ædificia ſæpis concluſione firmaverit, tunc dicat, Emunda territorium meum uſque ad legis Perfinitionem.*

PERFORACULUM, *Terebra*, τρύπανον, in Gloſſ. Græc.Lat. [τέρετρον, in aliis Gloſſ.]

¶ PERFORARE CHARTAM, TABULAS ſolebant, cum falſitatis inſimulabantur, ſive genuinæ, ſive ſuppoſititiæ eſſent; non ergo perforatio indicium erat convictæ falſitatis. Lex Ripuar.cap.58.n.5. *Quod ſi quis tabulas Epiſcoporum manibus ſeu clericorum roboratas irrumpere voluerit, ... tunc tabulæ in præſentia judicis Perforentur, ... & nihilominus tabulæ ſtabiles permaneant.* Ibid. c.59.n.3. *Quod ſi charta in judicio Perforata idonea fuerit, tunc ille qui cauſam proſequitur, dupla repetitione culpabilis judicetur, ... & ipſum teſtamentum inviolatum perſeveret.*

¶ PERFORATÆ MONETÆ. Vide in *Moneta.*

¶ PERFORATIO BARRII, ſeu muri civitatis apertura, pro qua tributum aliquod domino exſolvebatur. Charta an.1292. Caroli II. Comit. Provinciæ ex Schedis Præſ. *de Mazaugues: Hugo Teronus ſervit pro domo ſua ſex denarios, & pro Perforatione barrii 12. denarios.* Ibi pluries.

¶ PERFORRATURA, Pellitium, ni fallor. Capitul.gener. S. Victoris Maſſil. MS. an. 1313. *Statuimus ut nullus de cætero portet in veſtibus Perforraturam, cendatum, vel folraturam albam in capucio ciſſo.* Vide *Pellicia.*

¶ PERFOSSARE, *Perforare*, διατετραίνω Gloſſ.Lat. Græc. MSS.Sangerman. Acta SS.Hermagoræ & Soc.to. 3. Julii p.257. *Et cum locus amplius eſſet Perfoſſatus, capſa una cernitur.*

PERFUNDERE dicitur Sacerdos eum quem tingendo, non mergendo baptizat. Summula Raymundi Ord. Prædicat.

Infirmus vel abortivus baptiſmatis unda
Ter perfundatur, ne non merſus moriatur.
Si glaciata ſit hæc, formam teneas modo dictam.

Vide *Clinici, Superfuſi.*

PERFUSIO, [Ablutio, apud Liturgicarum rerum Scriptores, cum ſcilicet ſumtis ſacræ Euchariſtiæ ſpeciebus, ſacerdoti vinum & aqua infunduntur ut digitos abluat. Concil.Rotomag.an.1231. apud Marten. tom.4. Anecdot.

Google

dot.col.177. *Celebraturus quoque Miſſam ſecundam vinum Perfuſicans non ſumat, ſed majiſtro habenti bonam conſcientiam conferat.*]Statuta Ord. Præmonſtr. diſt.1.c. 1. *Cum aliquis in Natali Domini vel alias de neceſſitate duas Miſſas debuerit celebrare, poſt primam Miſſam, ſumpto Sacramento Eucbariſtiæ, vinum Perfuſionis, ſive ablutionis non ſumat, ſed alii ſumendum tradat.* Vide *Superfuſio*.

¶ PERFURNIRE, Perficere, explere, Gall. *Rendre complet.* Liber niger Scaccarii p.258. *Canonici Hutindoniæ tenent feodum 1. militis & dim. & ultra 10. ſolidatas terræ, unde, Perfurnitur ſervitium Willelmi, filii Oliſard, qui tenet feodum militis 10. ſolidatas terræ minus.* Noſtratibus olim *Parfournir*. Le Roman *de Giron le Courtois*: *Et quant il euſt ce fait ſi s'en paſſe outre pour Parfournir ſon poindre.*

¶ PERFUSIO. Vide *Perfundere*.

¶ PERGA. Vide *Peja*.

¶ PERGAMA AULICA, Palatia. Fridegodus in Vita S. Wilfridi ſæc.3. Bened. part.1. p.172.

Aulica perſpicuis penetravit Pergama plantis,
Inſignis populi qua tempeſtate regebat
Dux præclara nimis Æonſled cognomine habenas.

¶ PERGAMENA, PERGAMENARIUS, &c. Vide *Pergamenum*.

PERGAMENUM, à Pergamenis Regibus cum charta indigerent primo excogitatum, ut ſcribit Iſid. lib.6. Orig. c.11. [Vide Mabill. l.1. Diplom. c.8.]

PERGAMENUM DE TERRA LEVARE. Tabularium Caſaurienſe an.22. Lud. Imper. F. Loth. *Et Pergamena cum atramentario de terra elevans Ariperto notario tradidi, & ſcribere rogavi... teſtibuſque obtuli roborandam.* Alibi: *Unde pro ſtabilitate veſtra ego Rimo cum penna & calamario & Pergamena de terra levavi, & poteſtative hanc cartulam venditionis, ſecundum ritum gentis meæ Almannorum, Audoaldum notarium ſcribere rogavimus.* Charta alia apud Ughellum tom.3. p.49. *Atramentario, penna, & Pergamena manibus meis levavi, & Theuperto notario .. ad ſcribendum tradidi.* Alia pag. 61. *Et Pergamenam, pennam, atramentarium, juxta Legem Ripuariorum de terra levavi, & Rolando notario ad ſcribendum dedi, &c.* Adde p.416. & Bullarium Caſinenſe tom.2. p.70. [Charta Mathildis Tuſciæ Duciſſæ an.1102. apud Miræum tom. 1. p. 370. *Sed præſens hæc chartula offertionis omnibus temporibus firma permaneat atque perſiſtat & Pergamenam cum attramentario de terra levavi, paginam Guidonis notarii tradidi & ſcribere rogavi.*] Occurrit etiam hæc formula non ſemel in Chartis Sabaudiæ Comitum apud Guichenonum: quæ quidem nihil aliud ſonat, quam quod donator ſponte, nec coactus donationem facit, pergamenum tradendo in manus Notarii.

☞ Cujus ritus obſervatio memorabatur ab ipſo Notario, ut diſcimus ex Charta an.1033. apud Murat. delle Antic. Eſtenſi pag.100. *Et bergamena* (ſic) *cum atramentario ego qui ſupra Adeleyda de terra levavi, & Agimoni notario ſacri Palatii tradidi & ſcribere rogavi, in qua ſupter confirmans, teſtibuſque obtuli roborandam. Ego qui ſupra Aimo notarius ſacri Palatii rogatus, ſcriptor hujus cartule offerſionis poſt tradita complevi & dedi.*

¶ PERGAMENA, Idem quod *Pergamenum*, in Epiſt. Petri Dalphini apud Marten. to.3 Ampl. Coll. col.1129. *Ubi redierint Venetiis noſtri, mittam ei qui Pergamenas vendidit, reliquum pecuniæ.* Pluries ſupra occurrit.

¶ PERGAMENTUM, Eadem notione, in antiquis Conſuetud. Monaſt. S. Jacobi de Monteforti apud Marten. Collect. novæ part.1. p. 317. *Nullus ingrediatur coquinam, excepto cantore & ſcriptoribus ad plantandam tabulam, ad faciendum incauſtum, ad exſiccandum Pergamentum.* Hiſt. MS. Beccenſis p.64. *Eam* (ſcripturam) *in Pergamento jubet tradi.*

¶ PERGAMERIUM, in Capitulo gener. MS. S. Victoris Maſſil. *Unus liber in Pergamerio magnus fiat & in armario teneatur.* Leg. videtur *Pergameno*.

¶ PERGAMENARIUS, Qui *pergamena* parat vel vendit. Charta Ruperti Comit. Palat. an.1386. apud Tolner. Hiſt. Palat. p.124. inter Inſtrum. *Concedimus per præſentes ut univerſi ſervientes, ſui videlicet bedelli, librarii, ſtationarii, Pergamenarii, &c.* Occurrit præterea in vet. Catalogo MS. B. M. Deauratæ Toloſanæ.

¶ PERGAMINERIUS. *Raimundus Ruffi Pergaminerius* cum aliis teſtibus ſubſcribit teſtamentum Sauræ de Medullione an.1286. tom.2. Hiſtor. Dalphin. p.62.

PERGAMENARIUS, Officium in Monaſteriis, apud Adalardum in Statutis Corbeienſibus lib.1. c.1. *Qui pergamena parabat*, ut eſt in Vita B. Mariani Abbat. Ratiſpon. num.9.

¶ PERGAMUM, Suggeſtus, ab Ital. *Pergamo.* Acta SS. Junii tom.1. p.367. de B. Andrea Hiſpellate: *Corpus B. Andreæ de Hiſpello in capſa lignea fere conſumpta, exiſtente ſubtus Pergamum.*

PERGENUARE, Genibus repere, γονυπετεῖν. Saxo Grammaticus lib.6. *Cumque extis vacuus, labefactis viribus, gravi ſitis anguſtia premeretur, petendæ potionis cupiditate Pergenuans, labentis cominus rivi lympham expoſcit.*

¶ PERGESTUS, Conſtitutus, definitus. Charta an. 1449. apud Rymer. tom. 11. pag.240. *Tractatum, concordatum aut concluſum fuerit quomodo ſeu Pergeſtum, &c.*

PERGIA, [& PARGIA,] Jus quoddam, quod domino competit ratione *Emendarum*, quæ pro damno animalium in agris & paſcuis irrogari ſolent, abſque tamen præjudicio æſtimationis damni, ei exſolvendæ, cui illud factum eſt, ut ex Adverſariis MSS. Auguſti Gallandi definitur in voce *Spargicia*, quam vide.] Charta Stephani Comitis Burgundiæ & Joannis Comitis Cabilonenſis an.1229. pro Libertatibus oppidi Auſſonenſis apud Claudium Juranum in Antiquit. Auſſon. *Se beſte eſt priſe en dommaige de bley ou de prey par eſchappée, cils cui la beſte ſera deit rendre le dommaige & la Pergie, qui monte quatre deniers, ſe ce eſt chevaux: ſe ce eſt beſte aumaliae, 12. deniers, ſe ce eſt pores, un denier. Se elle y eſt menée, cils cui elle eſt deit rendre le domaige, & la Pergie, & la lei, &c.* [Eadem edita rurſum habes tom.4. Ordinat. Reg. Franc. p.395. Litteræ Philippi Dom. Joinvillæ ad Ararim an.1354. ibidem pag.301. *En eu cas que beſte ſeroit perdue, & elle eſtoit trouvée en dommage, elle paieroit quatre deniers pour Pergie, & rendroit le dommage.*]

¶ PERGOLARE, ut mox *Pergolatus*. Mirac. B. Simonis tom.2. April. pag.824. *Faciendo quoddam Pergolare, viſum fuit eidem, quod malus Spiritus introiret in eum.*

¶ PERGOLATUS, Trichila Columellæ, Gal. *Treille*, Ital. *Pergolato*. Statuta caſtri Redaldi lib.1. fol. 22. v. *Ordinamus quod omnes & ſinguli qui laborant & de cætero laborabunt vineas, Pergolates, & alias quaſcumque vites alicujus diſtrictualis caſtri Redaldi teneantur & debeant ipſas tales vites, vineas & Pergolates putare debitis temporibus, &c.* Vide *Pergula* 3.

¶ PERGOLUM. Vide *Pergulum*.

¶ PERGOLUS, ut *Pargula* 3. in Statutis Pallavic. lib.2. cap.73. fol.132. *In vinea, vel Pergolo accipere uvas, &c.*

¶ PERGOMASCHÆ, Bergomates, noſtris *Bergamaſques*, qui ex Bergomo vel ejus diſtrictu ſunt, *b* mutato in *p*, ut Italis uſitatum eſt. Statuta Placent. lib.6. fol. 69. recto: *Licet omnibus Pergomaſchis & aliis perſonis, undecunque ſint, qui venerint in epiſcopatu Placen-*

centino cauſa paſculandi beſtias ... finito paſcuo cum beſtiic exire.

¶ PERGOTTARE, ab Ital. *Percotere*, Verberare, cædere. Chron. Petri Azarii apud Murator. tom. 16. col. 410. *Tenor autem, quo tormentorum ſeriec indicitur, talic eſt.. Decima tertia die ſerpiantur eis duæ corrigiæ per ſpallas, & Pergottentur.*

1. PERGULA, Trabecula in ædibus ſacris, à qua pendent Lychnuchi. Anaſtaſius in Greg. III. *In quo* (oratorio) *faciens Pergulam, contulit dona diverſarum ſpecierum, id eſt, gabathas aureac duas, &c.* Infra: *Et ſuper eandem abſidem cruces argenteac 3. & cætera quæ in ornamento Pergulæ, ſeu ad veſtec altaris ordinata ſunt.* In Leone III. *Nec non & gabathas fecit ex auro puriſſimo. 15. cum gemmic pendentes in Pergula ante altare, &c.* Alibi: *Verum etiam & polycandilum porphyreticum pendentem in Pergula ante Confeſſionem in catenulis aureic, &c.* Adde p. 13. Guillelmus Biblioth. in Stephano VI. *Et in Pergula ipſiuc Baſilicæ .. poſuit cantharam auream unam cum pretioſis margaritic ac ſmalto, cum perpendiculo ad pendendum.* Vocem pro tabulato uſurpat Gobelinus Perſona in Coſmodromio ætate 6. c. 74. de Papa: *Et deinde die Paſchæ ... ordinata Pergula, ante primac portas Baſilicæ S. Petri ipſum ſolenniter coronaverunt.* Utuntur etiam Latini ſcriptores. [Vide *Pergulum*.]

¶ 2. PERGULA, *Tuguria parva alto poſita.* Gloſſ. vetus MS. Sangerm. n. 501. Aliud Lat. Græc. *Pergula, μαίδιμ, ὑπερῷον, ὀροφὴ, σκηνὴ, ἔσκιμα.* Vocabul juris utriuſque: *Pergula, eſt tugurium, vel obumbratio frondaſa. Pergula, officina pubica pictorum.* in l. ult. Cod. Theod. tit. 4. de excuſat. artific. Vide ibi Jac. Gotofredum.

3. PERGULA, Vitis ſpecies, de qua Petrus de Creſcentiis lib. 4. cap. 4. extremo. [Chron. Farf. apud Murator. tom 2. part. 2. col. 466. *Dedit præfatus Campo abbac in territorio Reatino res Johannis Decani & in Oliano & Bajono, & caſalicium de Cupenco, & Pergulam ibidem.* Italis *Pergola*. Vide *Pergolatus*.]

¶ PERGULUM, PERGOLUM, Italis *Pergolo*, Tabulatum, ſuggeſtus, podium. Charta an. 1185. *Poſtea exivit dominus Papa* (Urbanus III.) *de eccleſia & aſcendit ſuper Pergulum & prædicavit populo.* Acta S. Aldebrandi tom. 1. Maii p. 159. *Ipſe vero fugiens de Pergula, recuperavit ſe in campanile.* Acta S. Jacobi-Philippi to. 6. Maii p. 174. *Aſcendat Pergolum ſeu aringheriam conſuetam, ſuamque declaret de hac re ſententiam.*

PERGUS. Charta Henrici Imp. an 932. apud Miræum in Codice Donat. Belgic. lib. 2. c. 30. *Et in his locis, & in omnibus quæ poſſidet, concedimus & confirmamus ei bannum & juſtitiam, impetum & burinam, ictum & ſanguinem, reperturam, Pergum regium, fara, telonea, Vicecomitatum, wagaria, rectum, & non rectum, vectigalia, & quidquid pertinet ad judicatum, integritatem reipublicæ & incolumitatem, &c.* Eadem Charta edita à Barthol. Fizenio in Hiſt. Leod. p. 233. *pirgum* præfert. Vide an non ſignificet carcerem ſeu jus carceris regii, ex Græc. πύργος. Vide *Turris*.

☞ Vim vocis non intellexit doctiſſimus Cangius. *Pergus*, vel *Pirgus*, hic idem omnino ſonat quod infra *Pirgius* vel *Pirius*, Itinerarius agger, via ſtrata, publica, regia Vide *Pirgius* & *Pirgus* 1. Unde pro *reperturam* legendum loco laudato *rupturam* facile conjicies.

¶ PERHEMNITER, Peremptorie, definite. Charta an. 1277. tom. 2. Hiſtor. Dalphin. p. 15. *Nos vero dictæ juſtæ petitioni annuentec, fecimus citari preciſe & Perhemniter ad diem Sabatti poſt octabac Conceptionic B. Mariæ.*

¶ PERHEMNITER, Perenne, perpetuo. Donatio Abbatiæ S. Euſebii monaſterio S. Ægidii an. circiter 1048. in Tabular. ejuſdem monaſterii: *Perhemniter jure hæreditario poſſidendum.*

¶ PERHEMNIS, pro Perennis, in Charta an. 1277. tom. 2. Hiſt. Dalphin. p. 16. *Et in publicam formam redigere ad Perhemnem rei memoriam ... mandamuc.*

¶ PERHENDINARE, PERHENDINATIO. Vide *Perendinare*.

¶ PERHENNARE, ut *Perennare*. Vide in hac voce. Charta Alberti Magdeburg. Archiep an. 1231. apud Ludewig. tom. 5. Reliq. MSS. p. 28. *Et ut hæc noſtra ordinatio Perhennetur ſuper ea, preſentem paginam ſcriptam appenſione noſtri ſigilli fecimus corroborari.* Charta an. 1244. Hiſtor. Mediani Monaſter. pag. 317. *Solemus eac* (res) *vivacis linguæ teſtimonio & ſcripturæ memoria Perhennare.*

¶ PERHENNIRE, Eadem notione. Charta ann. 1347. apud Ludewig. to. 7. Reliq. MSS. p. 509. *Evaneſcunt de medio, ſi non Perhenniantur cum firmatione ſcripturarum.*

¶ PERHENNITER, Perenne, perpetuo. Charta Erici Magdeburg. Archiep. an. 1291. apud Ludewig. tom. 5. Reliq. MSS p. 38. *Ut autem hæc noſtra donatio grata, rata & inconvulſa Perhenniter perſeveret, &c.* Vita MS. S. Winwaloei fol. 17. *Hortuc Salomonis concluſuc & ſignatuc, atque omnium Perhenniter plenus pomorum.* Ubi *Perhenniter* per annum ſonare videtur.

¶ PERHENTORIUS, pro *Peremptorius*. Vide ibi.

¶ PERHERBARE, Paſcere. Charta an. 1366. pro officio Aquarii de Talemundo: *Item poterit dictus Aquarius habere & tenere in mareſiic dicti monaſterii animalia ſua Perherbanda tempore primæ herbæ.*

PERHORRESCENTIA, Idem eſt quod timor ſeu magna ſuſpicio, vel magnus metus. Vox fori Hiſpanici, de qua Michael *del Molino* in Repertorio Fororum Aragon. in hac voce.

PERIBOLUS, Urbis murus, ſeu potius mœnia. Gloſ. Gr. περίβολος, *Mœnia*. Will. Tyrius lib. 8. c. 14. *Tota nocte circuibant Peribolon.* Albertus Argentin. an. 1375. *Dein mœnia muri antiquitatis prædictæ exaltata ſunt cum Peribulo ſeu deambulacro nova.*

PERIBOLUS, PERIBULUM, Ambitus ædis, maxime ſacræ. Will. Brito in Vocabul. MS. *Peribolus dicebatur murus exterior qui cingebatur gazophylacia cantorum cuſtodientium altare.* Mamotrectus ad 1. Macbab. c. 13. *In Peribulo, i. muro atrii domuc Domini, quod totum templum per quadrum in circuitu ambiebat.* Durandus lib. 1. Ration. c. 3. nu. 37. *In primitiva Eccleſia Peribolus, id eſt paries qui circuit chorum, non elevabatur, niſi uſque ad appodiationem, quod adhuc in quibuſdam Eccleſiis obſervatur, quod ideo fiebat, ut populus videns clerum pſallentem, inde bonum ſumeret exemplum.* περίβολος ἐκκλησίας, in Conſtitut. Theodoſii & Valentin. de his qui ad Eccleſ. conſug. *Templi circumjectum*, in l. 4. Cod. Th. eodem tit. *Septum Eccleſiæ*, in Concilio Aurel. IV. c. 21. in Capitul. Caroli Mag. lib 5. c. 177. 219. Gloſſ. *Conſeptum*, περίβολος. Ita *conſeptum* de ædibus ſacris uſurpant Solinus, Apuleius, S. Ambroſius, & alii. Amalarius lib. de Ordine Antiphonarii c. 27. *Manifeſtum eſt quod caſtigatio corporis per jejunium, & humiliatio mentis ... excludat diabolum de Peribolo ſanctæ Eccleſiæ.* Fridegodus in S. Wilfrido c. 15.

... Exhorruit ilicet alti
Viribus ingenii reparare Peribulu templi.

Flodoardus in Adriano Papa.

Culmina reſtituit, fabricisque Peribolu cingit.

Thietfridus Epternacenſis Abbas in Floribus libro 3. capite 6. *Tuceo quæ ipſe Deo mihi teſte & conſcio olfactu perpenſi de noſtra Eccleſiæ Peribolo, &c.* Ordericus Vitalis l. 12. *Defunctum in Aquilonali climate Periboli ſepelierunt.* [Hiſtoria S. Juliani Turon. apud Marten. to. 5. Ampliſſ. Collect. col. 1076. *Decurſis itaque matutinis,*

ad

ad monaſteriam redire, & juxta eccleſiam B. Albini in quodam ſuo Peribolo membra languida locavit.] Quid autem Eccleſiæ *Peribolus* contineret, docet prædicta Theodoſii Conſtitutio & d. l. 4. nempe *cellulas, domus, hortulos, balnea, areas, atque porticus*, infra quos limites his qui ad Eccleſiae confugiebant, vitæ immunitas erat.

¶ PERIBOLUS, unde, Septum, vallum. Chron. Monaſt. Novalic. apud Murator. tom. 2. part. 2. col. 701. *Erat enim ipſe locus ita in circuitu ſuo oppido præmunitus, ut cum modicis obſtaculis poſſet undique protegi, aut cum ſepibus, maceriave vel Peribolo.*

PERIBOLUS, Xyſtus, Porticus, Papias: *Deambulatorium, Peribolus*. Gloſſæ MSS. Regiæ cod. 1673. ξυςίδες, περίβολοι. Odo Abbas lib. de Translat. S. Mauri Abb. c. 7. *Deprecari illum cœpi, ut ſi aliquid ex his* (teſtamentis ſeu donationibus) *in Peribolis, aut in ſcriniis tome curtarum ejuſdem loci ſciret, nobis reddere dignaretur.*

☞ Rectius Mabillonius poſt Bollandum *Peribolum* hic interpretatur Archivum ſeu Tabularium: ubi præterea monet vocem *tome* gloſſema eſſe. Neque alio ſignificatu accipienda eadem vox in Vita MS. S. Gurthierni ex Tabular. Quimperleg. *Hac cartula præſcripta inventa de genealogia S. Gurthierni cum reliquiis revelatis, multum vetuſtate confecta ſervantur in Peribolo celebris noſtri monaſterii.*

PERIBOLUM, in Gloſſario Saxon. Ælfrici redditus ſcire, quæ vox *Pagum*, ſeu *Comitatum* ſonat.

¶ PERICHELIS, *Ornamentum puellarum*. Gloſſ. MSS. S. Andreæ Avenion. Hinc emendandum Carmen de varia fortuna Erneſti Bavar. Ducis apud Marten. to. 3. Anecd. col. 373.

. . . . Hac pulcras jactant inaures,
Illa Pericherides & torques verſat & altas
Ventillat armillas.

Niſi legendum malis *Periſcelides*, ut habet Horatius Epiſt. 17. lib. 1. Gloſſ. Lat. Gall. Sangerm. *Perichelis, vel Periſcelis, ſecundum Antiquos Periobelis, Une maniere de aournemens de femes es bras, ou es cuiſſes.*

PERICLA. Meminit Rocchus Pirrus tom. 2. Notit. Sicul. pag. 368 Chartæ Rogerii Comitis Siciliæ an. M. 6645. qua cuidam Monaſterio concedit *Periclas terrarum ad laborandum & animalia ſine ulla exactione paſcantur in tenimento Sacenſi, &c.* [Ubi f. legendum *Perticulas*. Vide in hac voce.]

¶ PERICLAMIUM, Precatio, oratio. Hymnus de S. Wlfranno: *ad ejus* (S. Wulfranni,) *Periclamia patena quidem aurea maris revecta gurgite, hæſit miniſtri dextera.*

PERICLITARI, Naufragio perire. [Gloſſ. Lat. Gal. Sangerm. *Periclitari, Perir.*] Charta Philippi Comitis Flandriæ an. 1180. in Tabular. S. Bertini: *Si autem gubernatores navium cum ſociis ſuis forte, quod abſit, Periclitati fuiſſent, pro redemptione animarum eorum tricenarium cum præbenda eis, quaſi uni ex Fratribus Eccleſiæ conceſſerunt.* Vide *Periculare*.

PERICLYSIS, Περίκλυσις, Ora, extremitas, circumtextum veſtis vel veli, purpura in orbem currens, quam Pollux περιπόρφυρον vocat. Ita Salmaſius ad Vopiſcum. Anaſtaſius in Leone III. *Cortinas albas holoſericas roſatas habentes in medio crucem de chryſoclabo, & Periclyſin de fundato uno.* Infra: *Cortinam majorem ſericam albam habentem Periclyſin & crucem de fundato.* Ibidem: *Et vela holoſerica majora ſigillata habentia Periclyſin & crucem de blattin, . . . item vela modica de ſtauracin . . . ex quibus tria habent Periclyſin de fundato.* Occurrit ibi ſæpe p. 121. 122. 123. 128. 130. &c.

¶ PERICONIUM, à Græco περικονιᾶν, Oblinere, obducere, ut in opere tectorio atque in albario fit, apud Tamayum contra Quevedum in Prol. ad Vitam S. Pauli.

¶ PERICULARE, Naufragio perire. Miracula B. Simonis Eremit. Auguſt. tom. 2. April. p. 827. *Dicta navis ex fortunali & periculo Periculavit & ſuffocavit in mari, . . . qui in dicta navi erant morientes ſuffocati fuerunt.* Vide *Periclitari*. *Periller*, eadem notione, apud Poetas noſtrates. Le Roman *de Vacce* MS.

Ni out que deus neſs Perillies,
Ne ſai ſi furent trop chargiès.

Le Roman *de Blanchandin* MS.

Et com il furent Perillié,
Et treſtuit en la mer noié.

¶ PERICULARITARE, Periclitari Ratherius Epiſc. Veron. lib. 5. Præloq. apud Marten. tom. 9. Ampliſſ. Collect. col. 924. *Tempeſtas ergo eſt in mari, ſi Periculaitares noviſt &c.* Vide *Periculare*.

PERICULONES, Periculoſi, κινδυνεύοντες, Commodianus inſtruct. 12.

Aut Periculones Mimnermoniſque ſutores.

PERIDOPARE. Fragmentum Petronii: *Sic iſtos Peridopabant, ut illis Jupiter iratus eſſet.* Ubi forte legendum *peridorpabant*, id eſt, *tractabant*, à δόρπον, *cœna*, unde περιδορπίζειν.

¶ PERIDOT. Vide infra *Peritot*.

¶ PERIERGIA, vox Græca, Solertia, ſedulitas. Abbo de Obſid. Lutetiæ à Normannis apud Ducheſnium p. 36. *Qui tamen Periergin, quæſo, induſtrique legentis debita virtuti reſtituantur.* Fridegodus in Vita S. Wilfridi ſæc. 3. Bened. part. 1. p. 195.

Teſtis adeſt hujus ſanctæ Periergia ſedis,
Hæc quia non ſprevi, nam nec ſpernenda putavi.

¶ PERIERMENIÆ, Interpretationes; vox Græcæ originis περὶ ἑρμηνείας. Bernardus Pezius tom. 1. Anecdot. Præfat. p. 11. *Incipiunt Periermenia Apulei: Studium ſapientiæ, quam Philoſophiam vocamus, pleriſque videtur.* Librum præterea inſcripſit Ariſtoteles περὶ ἑρμηνείας cujus meminit Placidus Diaconus in Supplem. virorum illuſtr. Caſin. c. 19. apud Murator. tom. 6. col. 73. Vide Iſidorum lib. 2. Orig. c. 27.

PERIGIUM, Periculum. Charta Alfonſi Comitis Boloniensis ann. 1288. tom. 4. Monarch. Luſit. p. 279. *Et excepto Perigio de navibus in mari periclitantibus.*

PERILARE, Periculum incurrere. Anonymus Barenſis in Chron. an. 1064. *Dux venit in Bari . . . & Gozeline Perilavit cum ſuis ac Petrino.* *Periller*, Gallic. Leges Normannicæ Willelmi Nothi c. 32. *Et ſi avers treſpaſſent, Perilat, u el devient wadè, e il ne puſſent muſtrer ne crine force, qui l'on ſu faite, ſi rendiſſent l'aveir.* Id eſt, *ſi averia moriantur, vel in ejuſmodi periculum incidant, ut deinceps vitium aut labem aliquam incurrant, &c.* Le Roman *de Jordain* MS.

De ma compaingne que je ſis Perillier.

Occurrit etiam apud Joinvillam in Hiſt. S. Ludovici p. 112. & in Conſuet. Britan. art. 643.

¶ PERIMACHIA. Certaminis apparatus, contentionis cumulus, Græc. περιμαχία. Sidonius Epiſt. 7. lib. 1. *Deferimus nihil ſolo metuenti totam Perimachiam, &c.*

¶ PERINDIGERE, Omnino deſtitui, ad ſummam indigentiam redigi. Tert. in Scorpiac. c. 13. *Indigeamus, ſed non Perindigeamus.* Sic reddit verba Græca Epiſt. 2. ad Cor. c. 4. ἀπορούμενοι, ἀλλ' οὐκ ἐξαπορούμενοι. Ubi Vulgata habet, *Aporiamur, ſed non deſtituimur.*

¶ PERINOEA, Animadverſio, cenſura, Græce περίνοια. Juſtin. Novell. 140. edit. Lugdun. *Neque licentiam habebunt hi qui ab eis majores omnibus archipherecitæ nunc presbyteri, forſitan vel magiſtri appellantur, Perinoeis aliquibus aut anathematiſmis hoc prohibere.*

¶ PERIPETASMA, Velum nauticum. Translat. S. Mauri ſæc. 4. Bened. p. 2. p. 178. *Cum rudentem Peripetaſmatis malum navis ſcandens, ternatura, de qua diſſilierat, reaptare vellet, &c.*

¶ PE-

Digitized by Google

¶ PERIPHERIA, Circumſerentia, ambitus: vox Græca. Mullerus in Introduct. ad Hiſt. Sand-hippolyt. apud R. Duellium lib. 1. Miſcell. p. 283. *Tametſi ſupra memoratus Epiſcopus Patavienſis Petrus huic tunc oppido murum circumdediſſe, & in civitatis formam inſtauraſſe dicatur, id attamen non de integra illius intelligendum eſt Peripheria.* Utitur Mart. Capella lib. 6. p. 229. & lib. 8. pag. 278.

¶ PERIPITISMA, f. perperam pro *Peripetaſma*. Annales Franc. Anianenſes: *Dedit idem Rex sereniſſimus Auguſtus quatuor Evangeliorum librum, ... cujus poſtes ſunt mirabili ſchemate compoſiti, ut unum electri aureolum conformet Peripitiſma, alterum vero eburis pulchre cælatum diſtinguat iconiſma.*

PERIPSEMA. Gloſſæ MSS. *Peripſema, limatura metalli, & purgamenta pomi, & quiſquiliæ domus, & raſura cujuſque rei.* Res vilis & abjecta, apud S. Paulum. Liber Epiſtolarum S. Bonifacii Arch. Mogunt. Ep. 74. *Hæc xeniola direximus tuo cultui ... caligas, & Peripſemata, orarium & coculem, & gemmam brevem.* [Ubi *Peripſemata* videntur Grævio recenſenda eſſe inter pedum tegumenta, quod caligis jungantur.]

PERIPSEMA, fem. gen. Liber Sacramentor. Gregorii Mag. *Si à me omnium Sacerdotum Peripſema ſacrificium afferatur, pollutæ conſcientiæ crimen augetur.* Vel indeclinabile.

PERIPSIMA, *Media planta pedis.* Gloſſ. Iſid.

PERIPSIMA, Sordes, immunditiæ. Bernardus Mon. in Conſuetud. Cluniac. MSS. cap. 48. *In Sabbato autem poſt Nonam, vel poſt Veſperas, totam coquinam bene cum ſcopis emundant, adunantes ante oſtium ipſius coquinæ totum pulverem ac Peripſima, unde in craſtina, dum Miſſa matutina cantatur, cuſtes vini faciet auferri.*

¶ PERIPSYCIS, *Frigdor*, in Gloſſ. MSS. à Græco περίψυξις.

PERISTERIUM, Ciborium, in cujus cavo appenſa erat columba, ex qua pendebat pyxis, ſacram Euchariſtiam continens. Teſtamentum Perpetui Epiſcopi, quo legat *Amalario Presbytero caſulam unam communem de ſerico, item Periſterium & columbam argenteam ad Repoſitorium.* Hinc emendandus, ni fallor, Rainerius de Translat. reliquiarum SS. Eutychetis & Acutii: *Cujus clauſtri prominens pulchritudine decenti faſtigium, columnis ambitum purpureis, ſculptarum vario ſchemate figurarum inſignitum, argenteum bajulat, quod vulgo ciborium dicitur, nitens Periſterium, ſub cujus umbraculo altare ſimiliter ſtetuit, argenteis undique redimitum tabellis, &c.* Editio præfert *Pyraſterium*.

PERITOT, [Gemma viridis coloris ſmaragdo durior, ſed minoris pretii, noſtris *Peridot* vel *Pelider*. An veteribus cognita fuerit, incertum eſt. Vide *Paradota*.] Monaſticum Anglicanum tom. 1. pag. 6. de reliquiis S. Thomæ Cantuarienſis Archiep. *Annulus, qui fuit ſuper digitum ſuum, cum dicto Peritot, tempore, quo gladiis impiorum occubuit.* [Haud ſcio an idem ſit lapis qui *Pedoire* dicitur in Poemate *de la guerre de Troyes* MS.

Li qert pillier fu d'un Pedoire ...
Sont pierres ſerrées & dures, &c.]

¶ PERIVOLIUM, Silva muris aut ſepibus cincta, in qua feræ venaticæ concluduntur. Vide *Brolium*.

¶ PERJURAMENTUM, PERJURATIO. Leges Henrici I. Reg. Angl. c. 64. *Judicatur ſimplex lada ſimplici Perjuramento, triplex lada Perjuratione, & nullum unquam ante juramentum condenetur.* Ubi *Perjuramentum* eſt purum ſacramentum; *Perjuratio* vero ſacramentum ſolemnius, puta ſuper Crucem, Altare, &c.

PERJURARE, Dejerare, vel falſo jurare. Lex Salica tit. 50. §. 2. *Si aliquis alicui imputaverit, quod ſe Perjuraſſet, & non potuerit affirmare, &c.* Ita §. ſeq. Phraſis Gallica, *ſe parjurer*. [Perjuris pœnas inflictas videſis paſſim in Capitularibus Regum noſtrorum.]

¶ PERJURATUS, Perjurus. Synodus adverſus Felicem ſub Leone III. PP. inter Concil. Hiſpan. tom. 3. pag. 114. *Non ſolum hæreſiarcha dudum de adoptione in Filio Dei latrans factus eſt; ſed etiam & ſemel & bis & tertio Perjuratus effectus eſt.*

¶ PERIZOMA, Quo aliquid circumcingitur, à Græc. περίζωμα, quod idem eſt, Gen. 3. 7. Iſidorus lib. 19. Origin. cap. 22. *Veſtis antiquiſſima hominum ſeu Perizomatum* (l. Perizomatium) *id eſt, ſuccinctorium, quo tantum genitalia conteguntur. Hoc primum primi mortales e foliis arborum ſibi fecerunt, quando poſt prævaricationem erubeſcentes pudenda velabant.* Gloſſ. Lat. Gal. Sangerm. *Perizome, une maniere de veſtement, ſurceint, brate.* Idem quod aliis *Campeſtre*. Vide *Campeſtratus*.

¶ PERIZONIUM. Perottus: *Caſtula, palliolum præcinctum, quo nudæ virgines infra papillas præcinguntur, id & Perizonium & præcinctorium appellatur.* Vocabul. Suſſennæi: *Perizonium, Devanteau, alias caſtula & præcinctorium.*

PERLÆ, Margaritæ, uniones, noſtris *Perles*. Matthæus Paris & Matthæus Weſtmonaſt. an. 1255. *Et erat quidam lapis pretioſus, qui vulgariter Perla.* Jacobus de Vitriaco lib. 3. Hiſt. Orient. *In auro, & argento, Perlis, & pomis ambræ, filis aureis, phylacteriis, &c.* [Venditio quorumdam jocalium an. 1347. tom. 2. Hiſt. Dalphin. p. 567. *Videlicet quandam Crucem magnam de argento deaurato, operatam & factam de & cum ſmaltis ac lapidibus, margaritis ſeu Perlis, &c.* Teſtam. Beatricis de Alboreya Vicecomit. Narbon. an. 1367. apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 1524. *Item, legamus conventui dominarum de S. Pontio Thomeriarum quinq; lapides vocates ſaphirs perforatos, qui ſunt in opere, cum Perlis, nec non & omnes alias Perlas operatas, & non operatas & omnes botonos auri & argenti, cum Perlis & ſine Perlis.*] Occurrit non ſemel apud Odoric. de Forojul. in Peregrin. ſua. Scripſit Wido de Pileo, Epiſc. Ferrarienſis, Poema, de veteri novoque Teſtamento, cui titulum fecit: *Perla Bibliorū.* Statuta MSS. pro aurificibus Pariſienſ. an. 1355. *Ne Orfevre ne peut metre en œuvre d'or ne d'argent Perles d'Eſcoce avec Perles d'Orient, ſe ce n'eſt en grand joyaux d'Egliſe, &c.*

PELLÆ, Eadem notione. Michael Scotus lib. de Phyſion. c. 8. *Pella rotunda* Adde c. 17. Necrologium Eccleſ. Pariſ. Id. Junii: *In qua planeta ſunt quidam lapides pretioſi, qui vulgo Pellæ vocantur.* Hauſerunt Latini ſcriptores à noſtris. Auctor Roſarii S. Dionyſii MS.

Elle eſt en pluſieurs lieux ſemée,
Embellie & peinturée
De Pelles & de biaux ſaphirs.

Chron. MS. Bertrandi Gueſclini:

Et quant le Roy le vit, ſon chapel à jus mis,
Qui fut moult noble & biaus, à vrais Pelles maſſir.

Alio loco:

En corounes plaiſans d'or fin Arabicis,
A pierres & a Pelles auſſi groſſes que pois.

PERULI. Iſo Magiſter in Gloſſis: *Bacas, gemmas rotundas, qui uniones vocantur, eo quod in capite oſtrearum aperto cerebro ſemel in anno & unus tantum, quos & Perules vocant.* Vide *Perula*.

Caſaubonus ad ſat. 2. Perſii obſervat, margaritas infimæ Latinitatis ſcriptores vocare *Perulas*, vocemque exſtare apud veterem interpretem Horatii. Salmaſius ad Hiſt. Aug. *perulas* dictas cenſet, voce ex Latino deflexa, quaſi *pilulas*, ſeu parvas pilas. Unde & *pirula* Iſidoro rotunda illa naſi extremitas, pro *pilula*, dicitur. Et in Notis ad Solinum, *perulam*, pro *ſphærula*, i. parva ſphæra, dixiſſe veteres ſcribit: ita enim recentiores ſphæram appellaſſe, indeque perulas uniones Gallis dici, ut Græcis σφαιρία. Alii à *Perna*, quæ eſt conchæ ſpecies,

Digitized by Google

ci es, de qua Plinius lib. 32. Vide in *Perna*.

¶ PERLIMITARE, Limites alicujus provinciæ pertranſire. Chron. Moſomenſe apud Acher tom.7.Spicil.p.626. *Interim Porcienſem comitivam ingreſſus, prope jam egrediens Perlimitabat eam, cum ecce à latronibus vitæ vel pecuniis tranſeuntium inſidiantibus occurſu improviſo exceptus, &c.*

¶ PERLONGUM, Gall. *de long*, Ea parte qua quid longum eſt. Litteræ Caroli V. Fr Reg. an. 1367. de Forma veſtium: *Item, quod nulla ipſarum audeat portare mantellos apertos à lateribus, quia videntur eſſe viri, ipſos tamen à parte ante in medio perſonæ ante Per longum poſſiat portare apertos.*

¶ PERMANENTIA, Perpetuitas. Diploma Henrici Ducis Sleſiæ an. 1319. apud Ludewig. tom. 6. Reliq. MSS. p. 3. *Ut modus & ordo geſtorum noſtrorum, quæ efficaci permanentia perpetuo oportet & debent ſubſiſtere & ſolida permanere, &c.*

¶ PERMANSIVE, *non diſpoſitive*, Voces quæ paſſim occurrunt apud Scholaſticos, id eſt, inquit Goclen. in Lex. Philoſ. per modum habitus, non affectionis.

PERMENTARIUS, ſeu *Parmentarius*, ex *paramentarius*, qui veſtes *parat*, id eſt, ornat, noſtris olim *Parmentier*, qui hodie *tailleur d'habits*. In Regeſto Ambianenſ. urbis an. 1265. *Parmentier & tailleur de draps.* Catholicon Armoric. *Courezaff*, *Gall. Correer*, *Parmento, as, &c.* Monaſticum Anglicanum tom. 1. p. 987. *Ut nec mercator, nec inſtitutor, nec Permentarius, nec corveſarius, nec ullus maiſter, volens vendere vel emere, non vendant, nec emant aliquid alicubi, niſi ibi quamdiu nundinæ duraverint.* Guillelmus de Guignavilla Monachus Caroliloce nſis Monaſterii, in Peregrinatione animæ:

Ceus qui ſerrent desloiaument ;
Et qui labeurent fauſſement ;
Maunier qui emplent leur raiſon
Des grains d'autrui contre raiſon :
Faus Parmentiers, & autres gent
Qui de l'autruy ſi largement
Preunent, *que ſe ſeus eſtoit*
Le meins meſme les preudroit.

¶ PARMENTARIUS, in Chartul. V. S. Vedaſti Atrebat. p. 262. *Singulis debent annis de ſua caritate & confraternitate Parmentarii 4. ſol.* Ex p. 266. *Hala Parmentariorum præpoſito 2. den.* Vide *Parator*.

¶ PERMISSIO, Dimiſſio, Gall. *Delaiſſement, abandon.* Litteræ Henrici VII. Reg. Angl. an 1509. apud Rymer. tom. 13. p. 244. *Relaxavimus eidem Epiſcopo* (Londonienſi) *omnimodas proſtrationes, abrutiones, ſive Permiſſiones cadendi aliquarum domorum.*

¶ PERMITTENTE APOSTOLICO, in lib. 7. Capitul. c. 260. Verba illa, inquit Marca lib. 2. de Concordia c. 12. § 7. formulam redolent qua Magiſtratus utebantur cum Reſcriptorum principalium triſtitiam molliebant, quaque uſus eſt Gregorius Magn. cum legem Mauritii de militibus ad monachiſmum properantibus temperavit. Quod nos hodie *cum bona venia*, aut *ſub beneplacito Pontificis* fieri dicimus.

¶ PERMOLDER, ſ. Præſtationes quæ ex molendino percipiuntur. Chron. Hamelenſe apud Leibnit. tom. 2. Script. Brunſvic. pag. 512. *Ut ego ejuſdem eccleſiæ fratres in decima villæ Hamelen & majori molendino & in bonis quæ quondam Permolder dicebantur, quæ nos ipſi ad Hamelen firmis prebendæ fructibus aſſignavimus, &c.*

PERNADA, Ager vel prædium. Prima Curia Generalis Barcinone celebrata à Jacobo II. Rege Aragonum an. 1283. c. 23. *Si tenent maſatam, bordam, vel Pernatam, aut alia bona talia unde poſſent hoſpitium competenter tenere.* Alia Curia Barcinon. ann. 1191. *Item quod aliquis homo, qui teneat manſum, vel Pernadam, vel bordam in dominio alicujus, & faciat focum inibi, non poſſit ſe facere hominem alterius ſine licentia domini ſui.*

PERNÆ, inquit Papias, *vulgo procellæ de montibus*, dicuntur.

PERNÆ, Alia notione. Plin lib. 32. cap. ult. *Appellantur & Pernæ concharum generis circa Ponticas inſulas frequentiſſimæ : ſtant velut ſuillo crure longo in arena defixæ, hiantesque.* Chron Caſin. lib. 7. cap. ult. *Coppetellæ de Pernis 3.* id eſt, de conchis iſtis. Vulgo *nacre de perles*. Ita vero Latinis dictæ conchæ marinæ, è quibus colliguntur margaritæ, ſeu uniones, quos inde *perlas* vocamus, quaſi *pernulas*. [Conſtitut. Friderici Regis Siciliæ c. 86. *Quod nullus, ſive vir, ſive mulier, ... audeat portare in veſtibus, quas induerit, aliquam friſaturam de Pernis, &c.* Ibidem cap. 107. *Liceat in hujuſmodi mantello poſſe fieri coxellos de auro filato, vel ſeta abſque Pernis.*] Charta Joannis Archiepiſc. Capuani ann. 1301. in Sanctuario Capuano: *Mitram unam cum ſmalto, auro & argento lapidibus & Pernis ornatam.* Infra: *Item parvum chirothecarium de ſeta alba cum ſmaltis Impernatis.*

PERNARIUM, Perna. Charta Rogerii I. Regis Siciliæ apud Ughellum tom. 9. p. 45. *Concedimus ... villanos 80. demanios noſtros, qui reddant ſingulis annis ... & herbaticum cum terris ſuis, & Pernarium leporis, &c.*

¶ PERNATA. Vide *Pernada*.

¶ PERNICATOR, Perdicum venator, ab Ital. *Pernice*, Perdix. Statuta Montis Regal. fol 282. *Et teneantur prædicti Pernicatores appottare inſimul omnes perdices quas capient in finibus dictæ civitatis.*

¶ PERNICIO, *Freiſaiſt, læſio, offenſio*. Gloſſ. MSS. 10. ſaltem ſæc. ad calcem Collect. Can. ex Bib. D. *Chauvelin* Regiorum ſigillorum Cuſtodis.

PERNICULA, ἰματίσιον, in Gloſſ. Gr. Lat.

¶ PERNIO, PERNIUM, Ital. *Pernione*, Ulcus quod ex frigore hiberno in digitis manuum pedumque, vel in talo contrahitur. Utitur Plinius lib. 20 cap. 3. Gloſſæ Græc. Lat. & Lat. Græc. *Pernium*, χίμετλον. Vide *Moga*.

PERNOCTARE, Differre. *Pernoctatus*, Dilatus. Speculum Saxon. l. 1. art. 58. §. 1. *Et ſic coram eo deliberatum ruſticorum arbitrium procedit, licitèque Pernoctatas judicat injurias ſeu violentias.* Art. 70. §. 3. *Contra quem actio injuriarum cum clamore judiciario proponetur, dum adhuc injuria non ſit Pernoctata, ſi actor ſeptem virorum teſtimonio factum poterit comprobare, ſtatim reus proſcribetur.* Lib. 2. art. 10. *Iſtud eſt majus judicium, quod pertinet ad Sculteium, hoc tamen facere non poterit, ſi actio Pernoctetur.* Wichbild Magdeb. art. 71. *Vir ſi vulneratus fuerit, & eodem die judicium non quæſierit, negotiumque Pernoctatum ſit, &c.*

¶ PERNOCTATIO, Idem quod *Procuratio*, *giſtum*, Jus divertendi in domum alicujus ad pernoctandum. Diploma Bretislai Ducis Bohemiæ an. 1045. apud Ludewig tom. 6. Reliq. MSS. pag. 52. *Ita ut domino Abbati & fratribus ejus, ſingulis annis quilibet illorum duodecim denarios perſolvat, & porcum tenuem bene paſtum dent, ſemel in anno & Pernoctationes & conductum, quoties expedit, domino Abbati vel nunciis ipſius.* Charta Henrici IV. Imp. ann. 1114. in Hiſt. Mediani Monaſt. p. 262. *Nullus Epiſcoporum, Ducum vel advocatorum exactiones faciat vel Pernoctationes.*

PER NULLIS INGENIIS, pro *Per nulla ingenia*, occurrit in Chartis Alamannicis Goldaſti 47. 58. 59. & 60.

¶. PERO, Saccus coriaceus. Acta S Thyrſi Martyr. cap. 7. *Ipſius autem Peronis fortioribus ligaturis conſtringite fauces.* Juſſerat nempe Præſes S. Thyrſum ſacco incluſum in mare demergi. Occurrit ibi non ſemel. Utitur etiam Plinius lib. 36. cap. 14. pro ſacco. [Vita S. Romani Archiepiſc. Rotomag. metrice

Digitized by Google

trice ſcripta apud Marten. tom. 3. Anecd. col. 1662.

Vis ungis boreæ, tetru premos uuxia noɛte,
Si ſaltem trita, ſi cum Peroae lucernu
Texeris hunc nudum, &c.]

PERONES, Latinis, dicuntur calcei, qui tibiatim calceabantur. [Gloſſ. Iſid. *Pero, Calciamentu piloſu*: Gloſſ. MS. Sangerman. n. 501. *Perones, Ruſtica calciumentu*. Vide *Culpones*. Carolo de Aquino in Lex. milit. dicitur à Pera, ſacculi genere; quod ſit laxius calceamentum ad peræ ſimilitudinem.] De iis Virgilius 7. Æneid. Juvenal. Sat. 4. &c. Vide Savaronem ad Sidon. lib. 4. Epiſt. 20. Bened. Balduinum noſtratem in Calceo antiquo cap. 17. Salmaſium ad Tertull. de Pallio cap. 5. & alios. De Peronibus Scoticis, ſic Hector Boethius lib. 14. Hiſtor. Scotor. p. 308. *Poſtru Peronam decem millia ſparſim pee exercitum projectorum* (inventa) *Calceamenti autem id genus eſt birſutum, ex corio crudo confectum, quo Scoti veteri Romanorum more in expeditionibus usque venutibus, quod ad curſum celeriorem nihil præſtaret impedimenti, uti conſuevere.*

¶ 2. PERO, Podium, ſuggeſtus, à Gall. *Perron*. Chron Com. *Zantfliet* apud Marten. tom. 5. Ampl. Collect. col. 380. *Singuli nominatim, tam clerici quam laici, voce præconiu ad Peronem proſcripti ſunt & à patriu baaniti, præbendis eorum aut diſtributis aut venditis, &c.* Vide *Theclutura*.

¶ PERPACARE, Debitum integre perſolvere. Literæ Jacobi Reg. Aragon an. 1252. inter Inſtr. tom. 6. novæ Gall. Chriſt. col. 65. *Confitemur nos habuiſſe à vobis in pecunia numeratu duodecim millia ſolidorum Melgorienſium pro expenſis quas fecimus tam in acquirendo quam cuſtodiendo caſtru prædicta, de quibus Perpacatos nos tenemus, &c.* Vide *Pacare*.

¶ PERPAGARE, Eodem intellectu. Charta Communiæ Rotomag. &c. apud Ducheſn. Hiſtor. Norman. pag. 1068. *Et ſi debitor non habet tantum, unde illo poſſit Perpagari, tamdiu ponetur extra civitatem, ... quod faciat gratum Majoris & creditoris ſui.* Vide infra *Propagare*.

¶ PERPACATIO, Perfecta & integra debiti ſolutio. Charta Eduardi II. Reg. Angl. ann. 1309. apud Rymer. tom. 3. p. 125. *Liberate de theſauro noſtro . . . quingentas quater viginti & duodecim libras, quatuor ſolidos & undecim denarios, in Perpacationem decem milium marcarum, quas dominus, &c.* Occurrit rurſum infra.

¶ PERPAGATIO, Eadem notione, in Charta Guidonis Comit. Flandriæ an. 1297. apud eumdem Rymer. to. 2. p. 773. *Integraliter recepimus in Perpagotionem ſolutionis pecuniu prædictæ, &c.*

PERPARS, Portio hæreditaria, ſeu diviſio hæreditatis per partes, Anglis *Purpart* & *Propertie*. Fleta lib. 2. c. 54. §. 19. *Tanquam terram quæ ſibi deſcendit in Perpartem de hæreditate talis anteceſſoris.*

PROPARS, ibidem l. 5. c. 9. §. 13. l. 6. cap. 21. §. 2. [Charta an. 1319. apud Rymer. tom 3. p. 795. *Nec non dilectum & fidelem noſtrum Rogerum Damory, nunc dictæ eccleſiæ patronum, ratione Propartis ſuæ, ſibi & Elizabethæ uxori ſuæ, uni cohæredum & participum dictu hæreditatis, factæ, &c.* Vide *Corterium*.]

¶ PURPARS, in Charta ann. 1366. apud Kennett. Antiquit. Ambroſden. p. 502. *In Purpartem ipſius Elizabethæ ipſam de terris & tenementis prædictis in dicto comitatu Oxon. contingentem, una cum feodis militum & advocatione eccleſiarum ad Purpartem illam ſpectantibus.* Charta an. 1290. to. 1. Chartul. S. Vandreg. p. 196. *Et juſa ladite Jehane pardevant nous ... que contre cette vente .. eions ne demandrons james par reſon de don, de douaire, ... & de Poarpartie d'heritage.*

PURPARTIA. Genealogia Percinrum, in Monaſtico Anglicano tom. 1. p. 847. *Qui quidem Ricardus, quia vir animoſus erat, intravit in Purpartiam matris ſuæ, vivente matre ſua, &c.*

PROPERTIA, Idem Monaſt. p. 305. *Inter quas* (ſorores) *Propertia facta fuit de prædictis Comitatibus, advocationibus, & caſtris, &c.* Vide Edw. Cokum ad Littletonem ſect. 219. Statutum Henrici IV. Reg. Angl. an. 4. c. 3. *Et que nul tiel Clerck convicte de tel treaſon, ou que il ſoit common laron, come deſvez, après que il ſera livrès à l'ordinaire, onques ne ſerra purgation countre la Purpart de la ſuſdite conſtitution, &c.*

¶ PERPARUS, Moneta Imperatorum Byzantinorum aurea. Vide *Hyperperum*.

PERPENDICULARIUS. Aurelius Victor. in Epit. in Hadriano: *Namque ad ſpecimen legionum militarium, fabros, Perpendicularios, architectos, genuſque cunctum exſtruendorum mœnium ſeu decorandorum in cohortes centuriaverat.* Vide mox *Perpendiculum*.

1. PERPENDICULUM, Anſa, Catena, qua quippiam pendet. Willel. Brito in Vocabul. MS. *Perpendiculum dicitur, illud unde lebetes feruntur & ſuſpenduntur.* Gloſſ. Lat. Græc. MSS. Sangerm. *Perpendiculum*, κρεμαστὸς, ὑπόδημα. Aliæ Lat. Gall. *Perpendiculum, Perpendicles, un inſtrument à maçon de quoy il fait le mur droit, ou ance de chouderon.*] Poeta infimi ævi eidem Britoni ſubjectus:

Cum Perpendiculo defert ancilla lebetem,
Sed Perpendiculum ſit linea macerionum.

Guillel. Bibliothecar. in Stephano VI. PP. p. 236. *Et in pergula ipſius Baſilicæ... poſuit cantharam auream unum cum pretioſis margaritis, & gemmis ac ſmalto, cum Perpendiculo ad pendendum.*

¶ PERPENDICULARITER, Recta linea. Iter Indicum Balthaſaris Spingeri apud Marten. Itiner. 2. Liter. p. 362. *Introrſus hic puer oceanum ſpatio* CCD. *milliarium navigatur Perpendiculariter ſub ſole & luna & circulo æquinoctiali.*

2. PERPENDICULUM, *Pannus mulierum, quo pudenda tegunt, vel veſtes defendunt.* Gloſſæ MSS. in Prudentium ex Bibl. Sangermanenſi Cod 561.

¶ PERPENNIUS, αὐθέντης, in Gloſſ. Lat. Gr. Aliæ Gr. Lat. Αὐθέντης, *Auctor, Perennius*.

¶ PERPENSORIA, Excellentia, præſtantia. Charta Philippi V. Regis Franc. an. 1338. pro erectione Baroniæ Harcur. in Comitatum tom 3. Hiſt. Harcur. pag. 248. *Ex ſtirpe noſtræ conſortis chariſſimæ & parentum ejuſdem non ambigitur deſcendiſſe nobilitas prædictæ baroniæ & terræ de Harcuria, amœnitate loci, copia feodorum, rerum & fructuum opulentia, ab antiquis temporibus præpollenti Perpenſoriu nobilitatis obtinens.*

¶ PERPERA, Idem quod *Perparus*, Monetæ ſpecies. Vide *Hyperperum*.

¶ PERPERAGERE, Perperam agere. Epiſt. Synodalis apud Felibian. Hiſtor. Sandion. pag. 72. *Eum velut rapacem atque ſacrilegum à populi Dei ſocietate juſto atque tremendo anathemate ſeparamus, niſi digna pœnitentia & ſubſequenti emendatione quæ Perperegit, correxerit.*

¶ PERPERAM, indecl. Labes, ignominia, macula. Charta Gerbergæ Reginę an. 959. apud Mabil. Diplom. lib. 6. Ch. 139. *Si eccleſiaſticis negotiis juſte diſponendis operam damus, non regiæ dignitati Perperam inferimus.* *Homo Perperum*, pro Malus, perverſus, apud Anaſtaſium in Vita Cononis tom. 3. Murator. p. 148. *Perpetrus* ex alio Cod. ibid laudato in Notis, pro *Perperus*, ni fallor. Vide Martinii Lexicon.

¶ PERPERUM, Moneta Byzantinorum Imperatorum. Vide *Hyperperum*.

PERPESSICIUS, *Tolerans, patiens*, ὑπομενητικός, in Gloſſ. Græc. Lat. Mox: ὑπομένω, *perpeſſo, perfero.* [*Perpeſſus*, in Cod. Sangerman.]

¶ PER-

Digitized by Google

¶ PERPETRUS. Vide *Perperam*.

¶ PERPETUALES, Officia eccleſiaſtica quæ ex inſtitutione perpetua eſſe debent, apud Hiſpanos. Synodus Vslent. an. 1566. inter Concil. Hiſpan. tom. 4. p. 130. *Ut choros, cum divina officia aguntur, haud quaquam deſeratur, rationalibus & collectoribus mandamus, ne pro Miſſis, aut Perpetualibus, aut aliis quibuſcumque actibus, eo tempore quo divina officia celebrantur, aut ſacra concio ad populum habetur, ullam ſolutionem faciant.*

PERPETUALIS, Perpetuus, Gall. *Perpetuel*. [Acta B. Joagnoli tom. 2. April. p. 955. *Ut de hujuſmodi vero miraculo Perpetualis mentio habeatur*.] Utitur Quintilianus lib. 2. c. 14.

¶ PERPETUALITER, Perpetuo, Gall. *Perpetuellement*. Præceptum Caroli Magni an. 789. *Partem prænominatæ regionis, videlicet Freſiæ ... Willebado Epiſcopo ejuſque ſucceſſoribus Perpetualiter delegavimus retinendam.* Charta an. 1592. ex Schedis Preſidis *de Mazaugues*: *Recipiendos per eum & ſues Perpetualiter in civitate Aqueuſi.* Occurrit paſſim.

¶ PERPETUARE, Sacramento firmare rem aliquam perpetuo ſe non facturum. Auxilii Libellus apud Mabill. tom. 4. Analect. p. 613. *Ergone abſolutus, ut habuiſſet facultatem ... ſcadere ad primatum, quod ne fieret ſcripto juramentoque Perpetuaverat?* Infra: *Quia æternum firmaverat.*

¶ PERPETUARIUS COLONUS. *Qui fundum conducit in vitam, vel ut ad alios transferre poſſit: emphiteuticus vero etſi ſit Perpetuarius, attamen ſuſcepit ſolum ſterile & infructuoſum.* Laur. in Amalt. *Perpetuarii*, qui in perpetuum res civitatum aut fiſci conducunt, l. 1. 3. & ult. Cod. de locat. præd. civil. l. 11. Hinc *fundi perpetuarii* dicti l. 3. ejuſd. Cod. de privil. dom. Aug. lib. 11.

¶ PERPETUATIO, Perpetuitas, diuturnitas. Charta Petris de Greſſibus Epiſc. Autiſſiod. ann. 1321. *Dudum vobis Archipresbyteratus prædictos ante ipſorum Perpetuationem, contulimus.* Epiſt. ann. 1408. apud Marten. Ampliſſ. Collect. tom. 7. col. 855. *Petunt omnes in pace reuniri, conſiderantes quod ex vobis non eſt qui deſolationi huic vere compatiatur, quamvis ſi Perpetuationi proxima, ſi toleretur diutius.*

¶ PERPETUATIO, *Affiliatio*, in perpetuum ſocietatem alicujus monaſterii ſuſceptio. Conſtitut. Dominic. cap. de Affiliationibus: *Item ordinamus quod fratres, qui obtinuerunt Perpetuationes, aut originarii fieri in aliis conventibus, infra annum eligere poſſint unum dumtaxat conventum & non plures.*

¶ PERPETUUS. Nomen cujuſdam officii, apud Anonymum Floriac. l. 4. de Mirac. S. Bened. c. 24. *Jubet ergo Perpetuos ire, & quantum hordei neceſſitas expetebat, ſnis præbere equis.*

¶ PERPIRIARII, Homines præſtationi annuæ *hyperperorum* obnoxii. Vide *Hyperperum*.

PERPLUMIS. Theodericus Monachus de Inventione S. Celſi Epiſc. Trevir. n. 17. *De Deo, dando Eccleſiæ ſuæ apud Trevericam Metropolim novum patronum B. Celſum, quem virtutibus Perplumem, pleuumque dierum hactenus in ſupernis ſedibus concivilitavit.* Galli dicerent, *Emplume de vertus*.

¶ PERPONCHA, Idem quod mox *Perpunctum*. Conſuetud. Brageriac. art. 28. *Armaturæ ut pote euſes, ... pileus ferreus, ſive capellus, Perponcha, ſive gambaycho, guiſarma, baliſta, &c.*

PERPORTARE. Chartæ Parenſales form. 24. *Precamur vos de illis homunciunculis, qui in veſtro miniſterio commanent, vel de noſtris cauſis invicem noſtrum bonum certamine extu de mittatis, ſicut nos de veſtra caritate bene confidimus, ut ſic exinde Perportare faciatis, uſque nos in ſimul conjungimus.* Judicatum ſub Carolo M. apud Maſſilienſes in Epiſcopis Maſſilienſ. *Sed contra Epiſcopum ipſum. vel ipſas cartas aliquis ſic rebellabat, quod per auuoſitatem, ſeu per legem tricenariam in tempore pacis ad ipſum beneficium ſui ſenioris, aut ad partes Domni Caroli Regis Perportare voluerunt.*

☞ Quid ſibi velit vox *Perportare* ex allatis vix expiſcari licet: paulo clariora ſunt quæ ſubjicimus. Notitia guirpitionis an. 968. apud Marten. tom. 1. Ampliſſ. Collect. col. 353. *Tunc Comes præfatus & judex Berengarius judicaverunt ut Epiſcopus Perportare feciſſet ad ſervos S. Victoris, hoc ſunt homines, Letus, Auuſtus, &c. ibi fuerunt adepti qui voluns jurare & Perportare, ipſas vineas & ipſos campos, quod melius eis ſuccederet ex parte S. Victoris quam ipſi homines ad tenendum propter cauſam alodis, quod etiam Epiſcopus paratus fuit.* Vetus Charta apud Stephanot. tom. 3. Antiquit. Bened. Pictav. MSS pag. 735. *Fecerunt judicium rectum & Perportavit terram Marchaauda filia Poofiz, ſicut juſtum erat, audientibus & videntibus iſtis teſtibus idoneis, &c.* Ex his *Perportare* idem ſignificare videtur quod *Guerpire*, rem poſſeſſam dimittere, quo etiam ſenſu Galli dicimus *Se deporter*; eo fortean tantum diſcrimine, quod *Perportare* ſit rem abjicere poſt latam judicum ſententiam.

¶ PERPRE, Moneta Byzantina. Vide *Hyperperum*.

PER PRIMITIONEM, Peremptorie. Occurrit in Decretis Hungaricis.

¶ PERPRISIO, Acquiſitio, comparatio. Charta Borelli Comit. Barcinon. an. 973. in Append. ad Marcam Hiſpan. col. 902. *Si concedimus ad monaſterium S. Saturnini prælibato vel ad abbates ac monachos, præſentes & futuros, ut faciant Perpriſiones ubicumque voluerint vel potuerint longe lateque ... & adquirant ibi & emant de ipſis poſſeſſionibus quantum illis Deus dederit & poſſibile eis fuerit, & de ipſis Perpriſionibus quæ jam ibidem factas ſunt, vel futura facturi ſunt, ſeu de acquiſitionibus eorum ipſas decimas quæ inde exierint.*

PERPRIUS, pro *Prius*, quod *prius* eſt. Arnobius junior in Conflictu cum Serapione lib. 1. *Ergo Perprius eſt, ut ſapientiam habeat, quam virtutem, qua poſſit aliquid velle vel non velle.*

PERPRIUS, adverb. Antea, Gallis *par-cy-devant*. Teſtmentum S. Elphegi Epiſcopi Wintonienſis: *Terras has apud Tauntune Eccleſiæ Epiſcopatus aſſiguo permaneudas, quæ Perprius mihi ab ipſa Eccleſia tradita erant.* Infra: *Secundum quod Perprius legavimus.* Vita Clementis VI. PP. p. 90. *Et aliorum quorum conſilio Perprius regebantur.* [Adde Chron. Veron. apud Murator. tom. 8. col. 655.]

¶ PERPRIUS, Inprimis, Gall. *Avant toutes choſes*. Charta an. 1330. apud Rymer. tom. 4. pag. 459. *Jura tamen coronæ noſtræ, prout aſtringimur vinculo juramenti, Perprius conveant nos tueri.*

PERPUNCTUM, PURPUNCTUM, Veſtis militaris *coactilis*, & *πιλωτὸ*, ut Græci efferunt, lana vel goſſipio farta, & acu ſtipata ac *perpuncta*, unde nomen non modo ejuſmodi veſti inditum; ſed & thoraci veſtiario noſtrati, quod ad umbilicum lana ſpiſſiori perpuncta & coactili fartus ſit. [Ultims hac notione vocem *Parpointe* uſurpat le Roman *de la guerre de Troyes* MS.

Sor une Parpointe de ciglaton
Le couchierent, puis li deſarment.]

PERPUNCTUM. Hiſt. MS. Excidii Acconis ann. 1291. *Portantes ibidem ... lanceas, falcaſtra, caſſides & loricas, ſcamata & Perpuncta, ſcuta cum clypeis, &c.* In Regeſt. homagior. Nobilium Aquit. an. 1573. *Bertrandus de Podenſſac domicellus dixit, quod ipſe tenet à D. Duce Podenſiacii, &c. & debet facere perſonaliter exercitu cum gonjone & Perpuncto, ſi ſit ſanus, & ſi ſanus non eſt, debet mittere quemdam domicellum, vel Militem, dum fuerit Mi-*

Digitized by Google

*Miles.*Pag.25.v. *Geraldus de la Mota domiſella &c. debet etiam D. Regi obſequium exercitus de uno Milite armato Perpuncto & gonjone*. Occurrunt eadem verba iterum in eadem pag. *Gonjon* hoc loco ſonat *Gambezonem*. Chron. Bertrandi Gueſclini MS.

Un Heraus qui eſtoit d'un Propoint veſtus.

Raimundus Montanerius in Chron. Reg. Aragon. cap. 227. *Eyo ab un bou cavall, qua tenia mi torç de Cavallers armats ab lorigues e Perpunts, &c.*

¶ Porpoinctum, Porpointum. Teſtament. Odonis de Roſſilione ann. 1298. apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 1306. *Lego dom. de Monte Ancelini ... unam integram armaturam de armaturis meis, videlicet meum heaume à viſiere, meum baſſignetum, meum Porpointum de cendallo, &c.* Libertat. Briancon. an. 1343. *Omnes de dicto numero cum Porpointis, gorgeriis, chirothecis ferreis, &c.*

¶ Propunctum, in Statutis Forojul. an. 1235. ex Tabul. S. Victoris Maſſil. *Militem ſine equo armato intelligimus armatum auſpergoto & Propuncto & ſcuto. Peditem armatum intelligimus armatum ſcuto & Propuncto, ſeu aſpergoto, &c.*

¶ Propunctus. De Excidio urbis Aconis apud Marten. tom. 5. Ampl. Collect. col. 765. *Portantes ... ſcamata & Propunctos, ... & alia quarumcumque armorum genera.*

Purpunctum. Mandatum Henrici III. Reg. Angliæ ſuper juratis ad arma, in Addit. ad Matth. Paris: *Ad centum ſolidatas terræ unum Purpunctum, capellum ferreum, gladium, &c.* Occurrit ibi ſemel ac iterum. Eſt autem hoc loco *purpunctus*, idem quod *Gambiſo*. Willel. de Guignavilla in Peregrinatione animæ:

De pointures le Gambiſon,
Pourquoi Pourpoint l'appelle-on.

Guill. *Guiart an.* 1304.

Si comme de cotes faitices
De cotan à poins entailliez.

Doublet, in Statuto 13. Edw. I. Regis Angliæ c. 6. appellari, quod in Mandato Henrici *Purpunctus* dicitur, annotat Watſius, quod ex panno duplicato & ſarto confectus ſit.

PERPUTATIO, Membri amputatio. Concilium Andegavenſe an. 453 c. 3. *Ut a violentia & crimine Perputationis abſtineatur.*

¶ PERQUERIUS, an idem qui *Parcarius* ſupra, parci cuſtos? Charta an. 1317. in Tabular. S. Victor. Maſſil. *Bartholomaeus de Montilis Perquerius.* Vide *Parcus*.

PERQUIRERE, Acquirere, *Purchaſſer*, forenſibus Anglis, *Perquiſitum*, & *Perquiſitio*, acquiſitum, acquiſitio, ut auctor eſt Cowellus, quem conſule.

Perquisitum, Acquiſitum, poſſeſſiones ære proprio emptæ, Gallis *Acqueſt*. Fleta lib. 1 c. 11. § 1. *Quædam tenentur in capite de Corona, quædam vero de Rege per eſcaetam, vel per Perquiſitum.* Vide *Quæſtus*.

¶ Perquisita Curiarum, Acquiſita & addita *curiis* ſeu prædiis ruſticis; eſt enim *curia*, prædium ruſticum, poſſeſſio, *curtis*. Vide *Curia* 5. Charta an. 1380. apud *Madox* Formul. Anglic. pag. 65. *Cum Radulphus de Baſſet ... nuper conceſſit & ad firmam dimiſit ... manerium de Chacombe in Comitatu Northamptoniæ, cum omnibus ſuis pertinentiis, ſimul cum terris, tenementis, redditibus, ſervitiis, pratis, paſturis & Perquiſitis curiarum, &c.*

¶ PERQUIRITARE, Perquirere Claud. Mamert. Præfat. lib. 1. *Opuſculum illud ſine auctore proditum & uſquequaque Perquiritatum, &c.*

¶ PERQUITARE, Perſolvere, Gall. *Acquiter*. Acta S Chriſtinæ tom. 4. Junii p. 342. *Debitiſque ſuis Perquitatis, cunctiſque mundi curis & ſolicitudinibus poſtpoſitis, &c.*

¶ PERRARA, vel Perrata Aignelinorum, Par velleris agnini, Gall. *Une paire de toiſons d'agneau*. Locus in *Perreia* 1.

¶ 1. PERREIA, Perteria, Porreta, Preya. Sic varie effertur hæc vox, qua, niſi fallor, ſignificatur locus, ubi Carnotenſes mercatores congregabantur, de iis quæ ad mercaturam ſpectabant, diſceptaturi: ubi etiam merces ponderabantur ad pondus Comitis, cui ob id tributum aliquod exſolvebant. Quod in prato Comitis eſſet, *Porreia*, & *Preya* dictus: interdum vero *Perteria*, *Porreta*, quod prope civitatis portam exſtaret. Hoc tamen non affirmando dictum velim. Charta Theobaldi Comit. Bleſenſis an. 1213. ex Schedis Cl. V. *Lancelot*, cujus inſcriptio ſic concipitur: *Ordonnance & teneriſt de la chartre de la Perree aux marchands qui marchandent en la Perrèe de Chartres. Statui quod omnes mercatores tam de Carnoto, quam de univerſis regionibus, qui apud Carnotum aignelinos vendunt, ponderabunt illos eque & juſte, ... & quia male geſtum erat ab antiquo, tam de ponderatione hoſpitum Porretæ, quam de aliis interpreſſionibus, diſtricte prohibeo ne ſupradictis hoſpitii liceat aliquam Perrarum aneglinoram ponderare, niſi ex grato & voluntate venditoris. Unus autem quiſque emptor & venditor dabit mihi unum denarium, ſicut antea ſolet eſſe, de unaquaque Perrata.* Necrol. Eccleſ. Carnot. 13. ſæc. 10. *Cal. Maii, obiit Theobaldus Bleſenſis & Clarimontis comes illuſtris, qui dedit Eccleſiæ B. Mariæ Carnotenſis 7. lib. & 10. ſol. annis ſingulis ad feſtum S. Remigii capiendos in redditu quam habet in Perreia Carnotenſi, ab illo videlicet qui perreiam prædictam tenebit, reddendos.* Charta fundationis ejuſdem Anniverſarii an. 1218. ubi de prædictis 7. lib. 10. ſol. habet, in *Perteria mea de Carnoto*. In Computo ann. 1380. *Super Preya Comitis*; in aliis: *Super Perreia Comitis*. Charta an. 1406. *Item & n'a gueres avoit* (le Comte) *un poids qu'on appelloit la Portiere, que tenoit un es fauxbourgs de porte Guillaume, on ſe peſoient les aignelins pour la marchandiſe de la riviere.*

¶ 2. PERREIA, f. Lapis pretioſus. Charta ann. 1425. apud Rymer. tom. 10. pag. 346. *Unam parvam poſitam cum Perreia & armis Angliæ, tres cappas de velvet rubeas, cum raſis aureis, &c.* Vide ſupra *Peritot*.

¶ PERRERIUS, Lapidum ſector, cæmentarius latomus. Literæ Johannis Reg. Franc. an. 1356 tom. 3. Ordinat. p. 78. *Quod dicti Conſules Avinioneti qui nunc ſunt & erunt pro tempore, compellere ſeu compelli facere poſſint omnes magiſtros Perrerios, regularios & fuſterios eorum juriſdictionis ad operandum, &c.*

¶ PERRIA. Vide in *Pur*.

¶ PERRIMARI, Sedulo rimari. Teſtam. Giraldi Matiſc. an. 888. apud Marten. tom. 1. Anecdot. col. 53. *Proinde dum pro ſucceſſu temporis aliqued Perrimari niteremur, & ne ex aſſim expertes hujuſce crediti muneris videremur, &c.*

PERRIPARIUS Monachus Sangall. lib. 1. de Carolo M. c. 21. *Cum quidam juvenis cognatus Regis optime in quadam feſtivitate caneret, Alleluya: dixit Imperator ad eundem Epiſcopum: Bene cantavit modo ille noſter Clericus. Qui juxta ſtultitiam ſuam joculariter illa verba ſuſcipiens, & illum Imperatoris cognatum eſſe neſciens, reſpondit; Sic omnes Perriparii poſſunt bubus agricolantibus * vetrenere*, (al. *vetornere*) *&c.* Idem forte qui *Pelliparii*, tametſi acumen reſponſi non omnino percipio. At hic *Perriparii*, videntur eſſe bubulci aut agricolæ, qui bobus arantibus inſiſtunt, quibus, dum ad laborem exequendum hos urgent, neſcio quid agreſte aut inſulſum occinunt; unde pro *vetrenere* legendum forte *occinere*. Vide in hac voce.

¶ PERROSUM, f. leg. *Perraſum*, Quidquid extra men-

menſuram eſt,cum radio æquatur. Charta ann.1251. in Tabul.Sangerm. *Reclamabant ſuper molendino S.Germani plenam minam bladi tale quale molendinum ipſum lucrabatur qualibet ſeptimana, immo & revannas & Perroſum moltura molendini prædicti, ut dicebant, quia minam bladi, revannas & Perroſum dictus defunctus percipiebat.*

¶ PERS, Color. Vide *Perſus*.

PER SE, Separatim, *Aparſoi*. Statuta Ordin. *de Sempringham: Modus iſte in domibus Canonicorum Per ſe manentium ſervetur.* Occurrit ibi non ſemel pag.721. 729. [Bernardi Mon. in Ordo Cluniac. part.2.c.15. de feria 5. in Cœna Domini: *Poſtea vero quiſque finit Per ſe quod reſtat, & ex hac hora ... quiſque ſingulariter & cum ſilentio Per ſe cantat omnes Horas, uſque ad Veſperas Sabbati, toto conventu verſo ad altare:...Converſi autem qui neſciunt Per ſe cantare, &c.*

PERSEA. Diſputatio Archelai Epiſcopi Meſopotamiæ cum Manete: *Cum ergo corpus hoc principium ſit & materia, neceſſe eſt, eam qui plantaverit Perſeam, tranſire per multa corpora, uſque quo Perſea illa, quam plantaverit, concidat.* Videtur hac voce intelligi malus perſica, quam Græci περσέας dixerint.

¶ PERSEGMEN, Minutum ſegmen. Epiſt. S. Paciani ad Sempronianum inter Conc. Hiſp. tom.2. p.93. *Tandem ... non pigeat eſſe eum multis, tandem libeat reduvias Novatianorum & Perſegmina veſtra contemnere.*

¶ PERSEITAS, Facultas per ſe ſubſiſtendi. Catalogus operum B. Raymundi inter Acta SS. tom.5. Junii p. 705.279. *De Perſeitate Dei. Incipit: Volo credere.*

¶ PERSEVERARE, Commercium, Societatem cum aliquo habere. Literæ an.1364. inter Ordinat. Reg. Franc. tom.4. pag. 440. *Nichilominus nonnulli Prælati ...de facto prohibere.. ſubditis dom. noſtri Regis, ne ignem, aquam, panem, vinum, ſeu plura alia ... (Judæis) tradant, vendant, ſive aliter cum eiſdem Judeis Perſeverent, &c.*

PERSEUS, Color. Vide *Perſus*.

PERSICA, Malum Perſicum, Gallis *Peſche*. Letaldus Mon. lib. Miracul S. Maximini Abbat. Miciacenſis num.16. *Ad arborem acceſſit, in qua tres miræ ſpeciei Perſicas invenit.* [S. Wilhel. Conſtitut. Hirſaug. l. 1. cap.10. *Pro ſigno Perſicæ, generali ſigno præmiſſo, pelliciæ ſignum adde.*]

PERSICUM, Eadem notione. Fortunatus lib. 7. Poem. 14.

Attamen ante aliud data ſunt mihi mitia poma,
Perſica quæ vulgi nomine dicta ſonant.

PERSICARIUS, Malus Perſica, Gall. *Peſcher*, in Capitulari de Villis c.70.

¶ PERSICHOMACHIA. Ita inſcribitur liber quidam in Catalogo Bibl. Canoniæ S. Nicolai Patav. apud Bern. Pezium tom.1. Anecd. Præf. p. 52.

PERSICIOR. Hincmarus Laudunenſis in Reſponſione ad Remenſis Epiſtolam I. Capitum pag.615. *Sperabam Perſiciorem ſanctitatis veſtræ fore rompheam, ſi ferro vicarii Apoſtolorum Principis Petri acueretur, non obtuſiorem*, i. acutiorem: Galli dicerent *plus Perçante*.

¶ PERSICUS, *Qui frequenter aliquid patitur*. Gloſ. MSS. Sangerm. n.501. Vide *Perſus*.

¶ PERSINA, Vipera. Chron. Sicardi Epiſc. Cremon. apud Murator. tom.7 col.533. *Et poſuit* (Cleopatra) *ad mammillas duas Perſinas, quod eſt genus ſerpentis.*

PERSISTATUS. Marculfus l.2 form.18. *Ita ut pro ipſa cauſa ſolidos tantos, quos in præſentia mihi dare deberes, quos in præſenti per wadium tuum viſus es tranſſolviſſe, & nos ipſe cauſa Perſiſtata, contra te viſus ſum werpiſſe.* Galli dicerent, *la choſe ayant eté perſiſtee*, hoc eſt, cum in ea re perſtitum ſit.

PERSOLENTER, *Aſſidue*. Gloſſ. Iſid.

¶ PERSOLTO, vox Hiſpanica quæ idem ſonare videtur quod Permitto, concedo. Charta Alfonſi I. Reg. æræ 1157. apud Michaelem *del Moline* in Repertorio p. 265. col.3. *Perſolto vobis totas illas aquas, quod peſqueris ubi poſueritis.*

¶ PERSOLVEBUNT, pro *Perſolvent*, in Decreto Flavii Reg. inter Conc. Hiſpan. tom.4. p.704.

¶ PERSOLUTOR, Qui ſtat promiſſis. Chron. Mellic. p.318. *Deus creator bonorum, fideliſſime promiſſor, certiſſime Perſolutor.*

PERSONA, Dignitas. Conſtitutio Diocletiani & Maximiani in Collatione Legis Moſaicæ c. 15. *Si qui ſane etiam honorati aut cujuslibet dignitatis, vel majoris Perſona, &c.* Boniſacius Mogunt. in Epiſt. ad Zachariam PP. apud Baron. ann.741. n.35. *Laicus quidam magnæ Perſonæ ad nos veniens dicebat, &c. Splendida Perſona*, apud Celſum in Prœmio lib.1.

PERSONAM SUAM AMITTERE, i. Libertatem ſeu dignitatem; in ſervitutem cadere. *Nam ſervi Perſonam Legibus non habent*, ut eſt apud Senatorem lib.6. Epiſt. 8. & Paſchaſium Diacon. lib.2. de Spiritu ſancto cap. 4. Conſtitutiones Catalaniæ MSS. *Statuimus, quod Saracenus vel Saracena non poſſit fieri Judæus vel Judæa ... & qui hoc fecerint, amittant Perſonas ſuas.* Conſtitut. Siculæ lib.1. tit.50. §.2 *Si tale quid contra eos probatum extiterit, ex quo Perſonam amittere debeant, vel membrorum mutilationem incurrere, &c.*

¶ PERSONA, Qui dignitatem habet cum prærogativa in choro & capitulo. Charta an.1217. tom.2. Hiſtor. Eccl. Meld. p.120. *Canonicus eorum in choro noſtro non habebit ſtallum in ordine Perſonarum, ſed habebit primum ſtallum in ordine ſacerdotum. Bona Perſona*, in Capitul. Metenſ. an.756. cap.2. *De eccleſiaſticis vero qui ſupradicta facinora commiſerint, ſi bona Perſona fuerit, perdat honorem ſuum.* Quod de majori clerico, ſive qui honore quodam præditus eſt, ut Decani illi qui ſingulis decuriis præſident, intelligendum conjicit Janus à Coſta in Decret. p.44

PERSONATUS, in dignitate aliqua conſtitutus, vel cujus fama longe perſonat. Miracula S. Eutropii Epiſcopi Santonenſis num.20. *Quidam è Francia multum Perſonatus, &c.* Geſta Conſulum Andegavenſium cap. 5. num. 6. *Proconſulares & alii Perſonati viri. Viri nobiles & Perſonati*, apud Conradum Uſpergenſem in Philippo Imper. in Hiſt. Archiepiſcopor. Bremenſium an.1179. *Decretorum legumque induſtria peritum, virum, ut apparet, Perſonatum, canonice & ſine omni contradictione electum.* Conventus Alſaticus an. 1051. §. 6. apud Goldaſtum: *Liber vel Perſonatus ſerviens.* Bovo Abbas Sithienſis de Invent. S. Bertini cap.3. *Aliis itidem Perſonatis viris conclamantibus.* Vetus Scheda in Hiſtoria Epiſcopor. Cadurcenſium num. 194. *Frater W. de Labroa licet bene Perſonatus, & gratus prolocutor, &c.* Adde Chronic. Colmarienſe ann. 1273. & Rolandinum Patav. de Factis in marchia Tarviſina lib.11. cap.4. apud Murator. tom. 8. col. 328. Vide *Perſonere*.]

PERSONALIS, Eadem notione. Charta an. 1103. ex Tabular. Eccleſiæ S. Laudi Andegavenſ. fol. 89. *Hæc concordia firmata eſt Andegavi in Capitulo S. Laudi ante Goffridum filium Comitis, & alios Perſonales viros, &c.*

¶ PERSONATUS in Monaſteriis dicuntur Dignitates, Decani ſcilicet, Theſaurarii, Cantoris, &c. quas alibi Officia clauſtralia vocant. Statuta ad inſtaurandam monaſticam diſciplinam in Monaſt. S. Andreæ Avinion. an.1253. tom. 8. Spicileg. Acherian. pag. 239. *Volumus & mandamus in hoc monaſterio conſuetos cum ſuis juribus reſtitui Perſonatus, præter Decanatum*

dumtaxat ... In dictis autem Perſonatibus bonas perſonas poni volumus & præcipimus, quæ videlicet non ſolum debitis inſiſtant officiis, ſed etiam Abbatem ſuo ſciant & valeant fulcire conſilio in religione tenenda. &c.

Persona, Dominus. Siculus Flaccus de Condit. agror. *Nam cum pulſi ſunt populi, poteſtatique locupletiorum fuiſſent lati fundi, in cujus agro fuiſſent plures Perſonæ, hic diviſus, ut aſſignatus, eſt.*

¶ Personæ Auctenticæ, Proceres, magnates. Elmham. in Vita Henrici V. Reg. Angl. edit. Hearnii c. 15. p. 30. *Verſus Regem Angliæ Perſonæ notabiles & authenticæ ſunt tranſmiſſæ.* Vide *Authenticus*.

¶ Personæ Inconvenientes, in Capitul. Caroli Calvi an. 858. tit. 27. c. 9. *Perſonæ honeſtioris & minoris loci*, in Capitul. lib. 7. cap. 476. *Perſonæ mediocres*. Vide *Homo*.

Persona Publica. Aggenus: *Quædam loca ſeruntur ad Perſonas publicas attinere; nam Perſonæ publicæ etiam coloniæ appellantur, &c.* Alius Agrimenſor: *Hæc inſcriptio videtur ad Perſonam coloniæ ipſius pertinere, &c.*

¶ Persona Solemnis, Vir illuſtris, & aliqua dignitate conſpicuus. Charta an. 1423. in Tabular. B. M. de Bono nuntio Rotomag. *Solet fieri & eſt aſſuetum quidam ſermo ſolemnis per unum doctorem in ſacra pagina aut aliam Perſonam ſolemnem.*

¶ Persona Utilis, Probatæ fidei, digna cui fides habeatur. Capit. Sicardi apud Camillum Peregr. Hiſt. Longobard. c. 15. *Si autem venditor negaverit, ut non ipſum cavallum, vel bovem vendidiſſet, & illi, in quorum præſentia vendidit, fuerint Perſonæ utiles, quibus credatur abſque crimine, non habeat licentiam venditor negandi; ſed illi tres ſi non fuerint fide dignæ Perſonæ, præbeant ſacramentum, &c.* Vide *Utilis*.

¶ Personandus, Qui alicui ordini vel ſocietati præſidet. Charta Maximiliani I. Imper. an. 1486. apud Miræum tom. 1. p. 232. col. 2. *Mandamus igitur omnibus & ſingulis Principibus Eccleſiaſticis & Sæcularibus, Ducibus, Marchionibus, Comitibus, Baronibus, Militibus, Clientibus, Officialibus quibuſcumque, Capitaneis, Burggraviis, Poteſtatibus, Ancianis, Gubernatoribus, Præſidibus, Judicibus, Regibus, armorum, Haraldis, Perſonandis, civitatum, oppidorum, villarum & locorum Communitatibus, &c.*

Persona, Facultas, licentia. Charta ann. 1214. apud Georgium Pilonum in Hiſt. Bellunenſi p. 118. *Ut habeat poteſtatem & Perſonam emendi, & vendendi, donandi, &c.*

Personæ, Clerici, qui Beneficia Eccleſiaſtica obtinent, quod, ut quidam putant, *magnam propter officium Perſonam ſuſtineant*: ſed maxime ii, qui Beneficiis, ſeu Eccleſiis per Vicarios deſerviri curant, dum ipſi potiori redituum parte fruuntur; &, ut ait Joannes Sariſberienſis lib. 7. Policrat. cap. 17. *Qui quocunque modo plura conquirunt altaria, & nolentes ſervire altario, de quo vivunt, Perſonatos quoſdam introduxerunt, quorum jure ad alium onera, ad alium referantur emolumenta.* Unde apud eumdem Scriptorem Epiſt. 1. *Perſonæ opponuntur conductis, conductitiis Sacerdotibus & Vicariis.* Concilium Claromontanum an. 1095. cap. 3. *Eccleſiæ, ſeu decimæ... ſæpius ab Epiſcopis ſub palliata avaritia venduntur, mortuis nimirum, ſeu mutatis Clericis, quas Perſonas vocant.* Charta Bartholomæi Epiſcopi Laudunenſis ann. 1125. *Notum igitur eſſe volumus ... quod cum Monaſterium B. Dionyſii de Francia infra terminos noſtræ diœceſeos altaria duo, videlicet de Sarbais & de Altrepia ſub obtentu Perſonarum ab antiquo tenuiſſet, noviſſime temporibus noſtris mortua Perſonæ vicedomini Abbatis Sugerii & monachorum, à Petro ipſius Camerario requiſiti, ut B. Dionyſii Perſonæ gravamen remitteremus, & quod de cætero altaria ſolida & quieta firma poſſeſſione tenenda concederemus, ex decretis Romanorum Pontificum, ne ulterius altaria per Perſonas tenerentur, ſancitum eſſe recordantes, &c.* [Charta Eugenii III. Papæ an. 1150. apud Miræum tom. 2. pag. 1170. *Sane pravam illorum conſuetudinem, quæ ſub nomine Perſonatus uſque ad tempus prædeceſſoris noſtri bonæ memoriæ PP. Urbani extraordinarie inoleverat, ſubmovemus.*] Annales Wintonienſis Eccleſiæ an. 959. *Nuda fuit Eccleſia intus & extra, qui Vicarii non habebant, unde eam veſtirent & tegerent, nec Præbendarii, qui Perſonæ dicebantur, talibus poterant intendere.* Infra: *Mandavit, ut bona Eccleſiæ non ſine cauſa percipientes, in Eccleſia, cujus ſe Perſonas confitebantur, in propria Perſona Deo ſervituri perpetuo facerent ſtationem.* Lambertus Ardenſis pag. 111. *Eccleſiæ S. Petri .... procuratorem & Perſonam.* Pag. 121. *Gaufridum Morinenſis & Brugenſis Eccleſiæ Canonicum, & in Anglia multarum Perſonam & procuratorem.* Vide Concilium Rotomagenſe ann. 1189. c. 6. 8.

☞ *Perſona* ſæpius pro Curio, parochus occurrit: Britan. etiamnum *Perſonne*, Angli *Parſon* ea notione dicunt. Chartularium S. Vincent. Cenoman. fol. 115. *Ego Perſona eccleſiæ de Solmeta habui medietatem inveſtituræ præfatæ eccleſiæ de Solineio.* Tabular. S. Florentii: *Dolenſis Electus vel Archiepiſc. ad præſentationem monachorum Perſonas recipit, qui eis de temporalibus, ipſi autem Electo vel Archiepiſcopo de ſpiritualibus reſpondebit. In tribus aliis eccleſiis prædictus Electus ſeu Archiepiſcopus Perſonas pro ſua eliget voluntate.* Tabular. S. Sulpitii Bituricenſ. *Cum inter Abbatiſſam S. Sulpitii & Simonem Perſonam de Chaneio controverſia verteretur, &c.*

Variæ ab Epiſcopis *altaria*, uti vocantur Eccleſiæ, concedebantur Monaſteriis, vel Capitulis Canonicorum, vel etiam Dignitatibus Eccleſiaſticis. Interdum enim ea conditione dabantur, ut iis liceret *Perſonam* conſtituere, Clericum ſcilicet, qui *altariæ* titulo & proventibus ſibi reſervatis, ei per vicarium deſerviri curaret; quo quidem vacante perſonatu, Monaſteria confirmationem eorumdem altarium ab Epiſcopis rurſum impetrabant, per præſtationem quandam, *altarium redemptionem* vulgo nuncupatam, uti in hac voce docuimus. Exſtant apud Haræum in Caſtellanis Inſulenſibus lib. 2. pag. 170. 171. Diplomata Radbodi Noviomenſis Epiſcopi an. 1090. & Lamberti Atrebatenſis Epiſcopi ann. 1111. quæ iſtius moris meminerunt. Alia profert Buzelinus in Gallo-Flandria p. 307. 308.

☞ Appellata quoque interdum hæc præſtatio *Perſonatus redemptio*, ut in Bulla Paſchalis II. PP. ann. 1107. ex Tabulario S. Albini Andegavenſis: *Has nimirum eccleſias, juxta prædeceſſoris noſtri felicis memoriæ Urbani decretum in Alvernenſi Concilio conſtitutum, ab omni Perſonali Redemptione liberas vobis permanere cenſemus.*

Interdum etiam altaria concedebant Epiſcopi abſque *Perſonatu*; id eſt, ut liceret Monaſteriis, aliiſve Eccleſiis, Vicarios in ipſis altaribus delegare, qui eis deſervirent, *Perſonatus* proventibus ad ipſa Monaſteria, Eccleſiaſve ſpectantibus: quæ quidem *altaria à Perſonatu libera* dicuntur in Charta Baldrici Noviomenſis Epiſcopi an. 1103. apud Vaſſorium in Noviomo pag. 797. ex qua præterea diſcimus, *Vicarios*, qui ejuſmodi altaribus deſerviebant, *Juniores*, eorumque miniſteria, *Junioratus* appellatos. [Charta Manaſſis Epiſc. Camerac. an. 1096. apud Miræum to. 1. p. 165. *Altare videlicet de Hanthem cum appenditiis ſuis Heldreghem, & Idreghem ſine Perſona, ſed cum debitis obſoniis.* Alia Lamberti Epiſcopi Atrebatenſis ann. 1097. ibidem

pag.

pag. 116. *Altare de Hucbin ea conditione ibi dedit, ut ſingulis annis, in feſtivitate, S. Remigii, 12. denarios ſolvat, & deinceps ab omni redemptione liberum ſaciat. Altare quoque de Rodricourt ita dedit, ut ſine Perſona Permaneat.*] Charta Gerardi Epiſcopi Morinenſis apud Willelmum Andrenſem p. 808. *Altare villæ, quæ vulgo Audernes dicitur, ad opus Monachorum Cœnobii S. Salvatoris Caroffenſis ibidem Deo famulantium, omni exactionis debito liberum concedo, ... aliud quoque altare, quod dicitur S. S. Martini ... concedo, non liberum, ſed ſub Perſona.* Vide *Juuoratus.*

☞ Hinc *Perſonaliter tenere* dicebantur qui ſub annua præſtatione, *altarium redemptio* dicta, beneficia eccleſiaſtica poſſidebant: *imperſonaliter* vero qui ea obtinebant libera à *perſonatu*. Vide Mabillonium to. 5. Annal. p. 387.

¶ Personatus Jus, Quo *perſonam* in eccleſia aliqua quis conſtituere poteſt. Charta Officialis Remenſis ann. 1364. *In quibus* (eccleſiis) *Eccleſia S. Bertini dinoſcitur patronatus ac Perſonatus jus habere, ac prædictas eccleſias ab antiquis temporibus Epiſcopi Morinenſium ... perſonas ydoneas præſentatas per ipſum Abbatem ... ad dictas capellanias ſeu capellas admiſerint.* Infra: *Capella S. Katarinæ de Kalais exiſtens in patronatu & Perſonatu eccleſiæ S. Bertini, &c.*

Personator, Idem quod *Perſona*. Lambertus Ardenſis pag. 151. *Erat autem tunc temporis in Ardea quidam ſub Morinenſis Epiſcopi præſidio ſubſtitutus Perſonator, ſive perſona, nomine Walterus, qui etiam Nelenſis & Altbingenſis villæ ſimili profeſſione procurabat Eccleſiam.*

Personatus, *Perſonæ* dignitas, ſeu beneficium ipſum, ac Eccleſia, quam quis *ſub perſonatu* poſſidet, ut eſt in Charta Walterii Epiſc. Tornacenſ. apud Haræum in Caſtellanis Inſulenſ. Petrus Bleſ. Ep. 1 ao. *Nepos veſter in diverſis Eccleſiis diverſos adeptus eſt turpi commercio Perſonatus.* Scriptores Vitæ S. Thomæ Cantuar. c. 5. de Archidiaconatu: *Nam poſt Epiſcopos & Abbates in Eccleſia Anglorum, hic primus & dignior Perſonatus habetur.*] Thierricus Valliſcolor. in Urbano IV. PP.

Hic tres inſtituit Perſonatus, ibi Cantor,
Theſaurarius hos, atque Decanus habent.

Provinciale Eccleſiæ Cantuar. lib. 3. tit. 1. *Ut omnes tam Archidiaconi quam Decani, & omnes alii in Perſonatibus & dignitatibus conſtituti, &c.* Adde tit. 7. & Hiſtoriam Epiſcoporum Cadurcenſium num. 118. Lindwodus, *Perſonatum* eſſe ait *prælaturam, ſive titulum ad perſonam, ſive rectorem Eccleſiæ pertinentem:* hæcque ſubdit: *Scias tamen, quod de perſonatu doctores varie ſcribunt. Nam Archidiaconi & Archipresbyteri, in Eccleſiis Cathedralibus dicuntur habere Perſonatus. Cognoſcitur enim Perſonatus, quando aliquis habet prærogativam in Choro vel in Capitulo, in optionibus, in proceſſionibus, in vocibus dandis, & hujuſmodi præ aliis canonicis ejuſdem ordinis: non tamen ſicut hi, qui ſunt in majoribus dignitatibus conſtituti; unde, ut dicit Cardi. Perſonatus & dignitas vere ſupponunt pro eodem, licet in aliquibus locis rectores Eccleſiarum vocentur Perſonæ, & ſic habent perſonatum, non tamen dignitatem.* [Compendioſa beneſ. Expoſitio fol. 12. *Perſonatus juriſdictionem non habet ut præbenda, quæ nihil aliud eſt quam jus percipiendi fructus ratione canonicatus.*] Ita *eſtre en perſonnage*, dicuntur in dignitate aliqua Eccleſiaſtica conſtituti, in Statuto Philippi Pulcri ann. 1294. de ſuperfluitatibus in qualibet hominum conditione auſerendis: *Nul Clerc, s'il n'eſt Prelaz, ou eſtablis en Perſonage, ou dignité, ne pourra porter vair ne gris, ne hermines, fors en leurs chaperons.* Infra: *Nul Bourgeois ou Bourgeoiſe, ne Eſcuier, ne Clerc, s'il n'eſt en prelation, ou en Perſonnage, ou en greigneur eſtat, n'aura torche de cire.*

¶ Personalia Beneficia, in Concil. Tarracon an. 1591. inter Hiſpan. tom. 4. pag. 524. *Licet perſonatus ſive Perſonalia beneficia ideo nuncupata ſint, quod non ut in perpetuum beneficia remanerent, ſed ad vitam aliquarum perſonarum eccleſiaſticarum duntaxat inſtituerentur, &c. Nullus perſonatus ſeu Perſonale beneficium, ſine auctoritate & decreto Epiſcopi . . . erigatur.*

Personaoium, Idem quod *Perſonatus*. Monaſt. Anglic. tom. 1. p. 816. *Pro illo novo ædificio, quod ipſe fecit in Perſonagio de Daſesborong.*

☞ Rectius *Perſonagium*, eodem quo apud Anglos *Perſonage*, pro diſtrictu Eccleſiæ curionis, qui *perſona* iiſdem dicitur, accipi poſſe arbitror; qua etiam notione vox *Parochia* interdum uſurpatur, ac ſupra obſervatum eſt in hac voce.

¶ Personalitas, Eodem ſignificatu, in Charta apud *Madox* Formul. Angl p 248. *Volo etiam omnibus fidelibus eſſe conſtans, me neminem alium autoritati domini Epiſcopi præſentaſſe de Perſonalitate Eccleſiæ de Susbun, niſi Priorem & fratres eccleſiæ de Trentham.*

Personaticum, ut *Perſonatus*. Charta Henrici I. Regis Franc. an. 1057. in Hiſtoria Monaſterii S. Mariæ Sueſſion. p. 436. *Alia* (perſona) *in loco ejus præſentetur, cui Epiſcopus Perſonaticum ipſorum altarium ſine aliqua pecunia tribuat.*

¶ Impersonata Altaria, Quæ à *Perſonatu* libera ſunt. Charta ann. 1105 ex Tabular. Mon. Elnon *Eaque* (altaria) *libera & Imperſonata Eccleſiæ S. Amandi concedimus, ea conditione ut presbyteri qui iiſdem altaribus deſervierint Epiſcopo præſententur.*

Inpersonare, in *Perſonatus* poſſeſſionem mittere. Charta Hugonis *de Puiſet* Dunelmenſis Epiſcopi: *Sciatis, tres nos ad præſentationem Roberti Capellani in Eccleſiam de Witeſeld quæ in feudo ſuo ſita eſt, canonice Inperſonaſſe Robertum nepotem ſuum, &c.*

¶ Persona, Corpus. Mirac. B. Henrici Baucenenſ. tom. 2. Junii pag. 384. *Non exibat de domo, nec ſe poterat adjuvare de Perſona; modo ſentit omnia membra conſolidata & confirmata ita quod vadit.* Hinc in Gloſſ. Græc. Lat. χαρακτηρίζω, *Perſona*, id eſt rei alicui incorporeæ perſonam aliquam attribuo, uti vocem hanc interpretatur Vulcanius. In MS. additur *Noto*.

¶ In Persona, quomodo Gallice dicitur, *en Perſonne*. Litteræ Renati Reg. Comit. Provinciæ an. 1477. pro piſcatoribus Maſſil. *Quod à loco illo de la Corona & ultra, tam reſpectu maris inibi dubioſi & increſcentis, quam metu inimicorum ſæpe concurrentium periculoſum multum eſt in Perſona & bovia piſcari inibi arte ipſa de Corre.* Vereor tamen ne mendum ſubſit: eſto enim retis genus quod *Perriere* dicitur in Privileg. Maceriar. ad Moſam: *Il peut peſcher à tous autres harnas & manieres quelconques reſques, leſrois, Perrieres, les trayneaulx, &c.*

Personarum Nomen, ait Facundus Hermianenſis l. 1. c. 3. *Non niſi cum Sabellius impugnaret Eccleſiam, neceſſario in uſum prædicationis aſſumptum eſt: ut qui ſemper tres crediti ſunt & vocati, Pater, & Filius, & Spiritus ſanctus, uno quoque ſimul & communi Perſonarum nomine vocarentur. Deinde etiam Subſiſtentiæ dictæ ſunt, quoniam Eccleſiæ placuit ad ſignificandam Trinitatem, & hoc nomen diſtinctioni perſonali tribuere.*

¶ PERSONAGIUM, perperam pro *Priſonagium*, quod commentarienſi ab incarcerato ſeu *impriſonata* exſolvitur, in Charta an 1319. inter Inſtr. tom. 1. novæ Gall. Chriſt. p. 191. *Item quod ſi aliquis clericus vel perſona eccleſiaſtica in habitu & tonſura clericali capiatur per dictas gentes noſtras, quamvis ratione vel cauſa dicti officiales noſtri compellant eundem ad ſolvendum carceragium, ſeu Perſonagium, quod abuſu in contrarium non obſtante de cetero fieri vetamur, niſi hoc*

Digitized by Google

caſu quo clericus à jure permittitur à ſecularibus capi. Ubi haud dubie legendum, *carceragium ſeu Priſonagium*. Vide in *Priſo* & *Perſona*.

¶ PERSONALIS CAVALCATUS, Servitium quod quis per ſe cum equo præſtare tenetur. Charta Caroli II. Reg. an. 1291. apud Pitton. Hiſtor. Aquenſ. p. 170. *Volumus in poſterum homines ... immunes taſchis, lædis, coſſis, pedagiis, boagiis, ſaunariis & Perſonalibus cavalcatibus infra fines comitatuum, &c.*

PERSONALITER. Salvianus l. 6. de Gubern. Dei: *Perſonaliter diu locuti ſumus, & exceſſiſſe videmur regulam diſputandi*, id eſt, ut interpretatur Alexander Braſſicanus, in perſonam tantum unius, nemine interea ſuo nomine notato. Quidam codd. habent *Perſonanter*. Infra: *Nunquid læditur ſcelere perſonali cauſa cunctorum*. Leo Oſt. l. 3. c. 34 (al. 36.) *Conceſſit etiam prædictus Papa Alexander Perſonaliter Deſiderio noſtro civitatem Terracinenſem*. Id eſt, ipſi ſoli, non ſucceſſoribus Abbatibus. Chronicon Montis Sereni an. 1208. *Et ipſe Perſonaliter acceſſit*. Utitur alibi.

¶ PERSONALITER, Præſens, coram, Gall. *en Perſonne* Occurrit paſſim in Inſtrumentis Notariorum ævi inferioris.

PERSONALITER JUDICARE, i. cum perſonarum acceptione, quam προσωποληψίαν appellant Græci: vide S. Antiochum Homil. 93. Senator l. 2. Epiſt. 8. *Quis melius ad æquitatis jura dirigitur, quam qui Sacerdotio decoratur? Qui amore juſtitiæ Perſonaliter neſcit judicare. &c.* Lupus Abbas Ferrar. Epiſt. 64. ad Carolum C. Reg. *Imitatione Dei nolite Perſonaliter judicare*. Lex Bajwar. tit. 2. c. 17. *Judex ... non ſit perſonarum acceptor, neque cupidus pecuniæ*.

¶ PERSONALITER CONDEMNARI, Pœnis vel ſuppliciis ex ſententia affici. Concil. Palent. an. 1388. inter Hiſpan. tom. 3. pag. 624. *Pro commiſſis ab eis* (Clericis) *exceſſibus vel delictis, non poſſint à ſæcularibus judicibus Perſonaliter, aut etiam pecuniariter condemnari*.

¶ 1. PERSONARE, Prædicare, extollere, efferre, Mabillonio æſtimare, in Hiſt. belli ſacri tom. 1. Muſei Ital. pag. 206. *Tandem cum magnis muneribus, quæ Rex ipſe ſingulis Principibus miſerat, conductu ipſius egreſſi ſunt. Boamundo enim, quem plus omnibus aliis Perſonabat, plus cunctis pretioſa munera contulit*. Vide in *Perſona*.

¶ 2. PERSONARE, Inſtrumentis muſicis canere. Epitome Conſtit. Eccl. Valent. inter Conc. Hiſp. tom. 4 p. 187. *Nec aliquis ejus* (Capellæ) *ſingularis cantor ſeu miniſtrilis de cætero non poſſit ullo tempore diebus feſtivis nec feriatis die aut nocte cantare, neque Perſonare in aliqua eccleſia, abſque licentia*.

¶ PERSONARII, Qui aliquid in commune poſſident, unde iiſdem ſunt ſervitiis ſeu debitis obnoxii, *Perſonniers*, in Conſuetudinibus Burbon. art. 417. Marchenſi art. 163. 271. Inculiſm. art. 25. 27. & Angeriac. art. 107. Pro cohæredibus in Conſuet. Inſul. art. 7. Norman. c. 26. 35. 101. Pro ejuſdem ſceleris & culpæ ſociis in eadem Conſuetud. Norman. cap. 80. & in Aſſiſiis Hieroſol. cap. 95. Interdum & pro inſtitoribus, Gal. *Facteurs, commiſſionaires*, qua notione accipienda hæc vox videtur D. *Bruſſel* to. 1. de Uſu feud. p. 243. in Regeſto Magn. Dier. Campaniæ fol. 61. *Curia ordinavit, quod omnes Perſonarii qui pro debitis in priſionibus tenebuntur, quoquomodo obligati fuerint, per litteras Balliviarum, vel alio modo, dum tamen ſine fraude & malitia, bonis ſuis tam mobilibus quam immobilibus cedere voluerint, liberabuntur*. Vide *Parcenarii*.

¶ PERSONETA, ſ. Apparitor. Statuta Vercell. l. 3. fol. 78. recto: *Et ſi aliquis tabelio, advocatus, Perſoneta, vel teſtis contrafecerit, ſit infamis ipſo jure, & in banno de maleficio, de quo non poſſit exire, niſi ſolverit Communi Vercellarum duplum precii rei alienate in denariis numeratis*.

PERSPICIENTIA, *Vigilantia*, in Gloſſ. Lat. MS. Regio, cod. 1013.

¶ PERSULIRUM, ſ. Extraordinaria exactio. Charta Pontii Comit. Toloſani an. 936. apud Catellum p. 89. *Et ſallias, & omnes actus, & ſaguis, & juſtitias, ... & leudas, & Perſulira, & venationes, ... totum illud damus*. Occurrit eadem Charta inter Probat. tom. 2. novæ Hiſtor. Occitan. col 76.

PERSUS, Color, ad cæruleum, vel ad floris *perſicæ mali* colorem accedens, Gallis *Pers*, Italis *Perſo*. Recte Acariſius: *Perſo è colore de la Perſa, donde prende il nome, cioè azuro ſcuro & non aperto*, Gloſſæ MSS. *Synopes, color perſcus*. Scio, originem à Græcia quoſdam arceſſere; ſed valeant originationes iſtæ græciſſantes in vernaculis noſtris. Leo Oſt. l. 3. c. 57. (al. 58.) *Tunicam unam de panno Perſo inaurato*. Charta Heccardi Comitis Auguſtodun. apud Perardum: *Caſulas 2. una Perſa, alia virida*. Tabular. Montis Mart. ann. 1324. *Item Iſabelli ſuum ſupertunicale de Perſo legavit*. Vita S. Philippi Bituric. Archiep. apud Marten. tom. 3. Anecd. col. 1937. *Faciem habebat Perſam & credebatur mortuus*. Inventar. Eccleſ. Anicienſ. an. 1444. *Item alia mappa de lino operis Franciæ cum parvis barris in capitibus de Pers, ſeminata de crucibus de Pers*.] Χρυσοπερσος χιτωνισκος, apud Leonem Grammatic. pag. 465. Vide Jul. Scaliger. exercit. 325. num. 10. [Le Roman *de la guerre de Troyes* MS.

Mort le trebuche tot en vers,
En pui d'ore ſu paille & Pers.]

☞ Interdum & pro panno hujuſce coloris accipitur. Statuta pro villa *de Commercy* MSS. pag. 18. *Ceux dudit meſtier qui ferons Pers, brunettes, verdz & manbres marchands, ſoient urdiz en 16. filz, qui ſoient à trois pieds ſur le moint*.

¶ PERSICUS, Eodem ſignificatu. Proceſſus de Vita S. Yvonis tom. 4 Maii p. 547. *D. Yvo indutus tunica, ſupertunicali & epitogio de Perſico*. Charta an. 1321. tom. 2. Hiſt. Pariſ. p. 527. *Unum ſupertunicale ad uxorem de Perſico*. Pro ipſo colore occurrit in Inventar. Eccleſ. Anicienſ. ann. 1444. *Item quadam ſervieta modici valoris cum barris de Perſico*. Hinc emendandum Teſtam. Guillelmi de Turre an. 1461. apud Baluz. tom. 2. Hiſt. Arver. p. 726. *Caſulam meam cirici Perſici coloris, &c.* Ubi perperam editum, *Pertici*.

PERSEUS, Idem quod *Perſus*. Ælfricus in Gloſſ. Saxon cap. de Coloribus: *Perſeus*, blapen. i. blavius, noſtris *Bleu*.

¶ PERSET, in Charta fundat. Priorat. S. Petri de Soldiaco an. 1070. apud Marten. tom. 1. Ampliſſ. Collect. col. 482. *Ipſo die dederunt Monachi S. Vincentii ... uxori ejus* (Achardi) *Gilæ unam tunicam de Perſet*.

¶ PERSUTA, ab Italico *Perſutto*, Perna, Gall. *Jambon*. Statuta Riperiç c. 16. fol. 9. v. *Item quod quælibet perſona qua mactaret aliquem porcum in locis dictæ Riperiæ cauſa vendendi, & illum venderet integrum, ſive ad mezenas integras recentes, intelligantur mezenæ integræ etiam abſciſo capite, & ſpallis, & Perſutis à qualibet ipſarum mezenarum*.

PERTALLUS. Bulla Innocentii VI. an. 1355. pro Clariſſis Toloſanis, apud Waddingum: *Hoc ſalvo, quod dictæ Religioſæ poſſint habere, conſtruere, & tenere porticum & Pertallum pro introitu & exitu ad dictam rectam carreriam, habentem ſex brachiatas duntaxat in latitudine, cum clauſuris*. Sed legendum *portallum*, portam majorem, Gall. *Portail*.

¶ PERTENEMENTUM, Prædium, hæreditas, feudum. Charta an. 1209. in Tabular. Domus Arelat. S. Johan. Hieroſ. *Do in retornum tibi & in potecham* (ſ. hy-

po-

Digitized by Google

pothecam) *totum meum Pertenementum*. A *tenemento* nude diſtinctum exiſtimo, ita ut *Pertenementum* ſit prædium ſeu ſeudum liberum, quod nullo medio tenetur. Vide in *Tenere*.

¶ PERTERRITUS, Πτ... in Gloſſ. Lat. Gr. Metus.

1. PERTICA, *Pertica regia*, Agrimenſoribus, eſt territorium in quatuor partes diviſum & comprehenſum limitibus maximis Decumano & Cardine: totum territorium coloniæ diviſum & aſſignatum. Frontinus: *Solum autem quodcunque coloniæ eſt aſſignatum, id univerſum Pertica appellatur.* Aggenus: *Pertica quatuor regionibus æqualiter diviſa.* Vide Gromaticos.

PERTICA, Certus agri modus, decem pedibus conſtans, quæ ideo Pertica *decempeda* dicitur apud veterem Agrimenſorem p. 330. duobuſque paſſibus conſtare: *Alii autem voluerunt*, ſubdit ille, *ut pertica 48. palmorum eſſet, quæ pertica ad manus 12. pedes habet: quod per extenſionem brachiorum verius eſſe probatur.* Iſidorus lib. 15. c. 15. *Pertica paſſus duos* (habet) *id eſt 10. pedes*. Gloſſæ Lat. Gr. MSS. *Pertica*, Κοντὸς, κοντός. Vide Salmaſium ad Solinum p. 684.

PERTICA 10. *pedum* longitudinis apud Anglos olim perinde fuit. Vide Monaſticum Anglic. tom. 1. pag. 313. Habuerunt etiam *perticam 10. pedum*, ut eſt in eodem Monaſtico tom. 2. p. 157. 158. 159. & *perticam 15. pedum*, ibidem p. 157. & *perticam 20. pedum* ibidem p. 204. 273. tom 3. p. 15. 16.

¶ PERTICA 7. *pedum*, 7. unciarum, & 8. lin. totidem quippe valent 10. palmi ex quibus conſtare perticam dicitur in Sententia arbitrali ann. 1292. pro Abbate Gimontenſi in Occitania: *Perticam cum quo menſurantur arpenta & terræ, vineæ & alii honores, habeat in perpetuum & habere debeat 10. palmos bonos & larges de longo, ut hactenus habere convenit.*

¶ PERTICA 15. *pedum*, in Charta Gunfindi Abbat. S. Sulpitii Bituric. ex Tabul. ejuſd. Monaſt. *Ipſa Pertica unde menſuratum fuit, habet pedes 15.*

PERTICA 16. *pedum*. Vide in *Quarentena*.

¶ PERTICA 20. *pedum*. Charta an. 1239. in Tabular. Meld. *Vendidit P. Dei gratia Meldenſi Epiſc. ſexaginta arpenta nemoris ſita in Medonto juxta eſſarta ipſius Epiſcopi ad Perticam 20. pedum.*

¶ PERTICA 21. *pedum*. Charta S. Gerardi an. 971. inter Probat. Hiſt. Tullenſ. p. 65. *Quæ Pertica continuit numerum pedum viginti & unum.*

¶ PERTICA 22. *pedum*, in Chartular S. Vandreg. to. 1. p. 716. *Viginti acras terræ menſuratas ad Perticam viginti duorum pedum.*

¶ PERTICA 25. *pedum*. Charta Ricardi Reg. Angl. tom. 4. Hiſtor. Harcur. pag. 1414. *Fundavimus .... viginti carrucatas terræ, ſcilicet unicuique carrucatæ ſexaginta acras terræ ad Perticam noſtram, videlicet viginti quinque pedum.*

PERTICA 27. *pedum*. Tabular. Dervenſe: *Centum perticas in longitudine, totidem in latitudine. Dimenſionem autem Perticæ ipſius ad menſuram pedum 27 protendere volui.*

PERTICA 12. *pedum, quæ dicitur Luitprandi, & pertica legitima de pedes 12. ad extenſis brachiis menſurata*, vel *ad extenſionem brachii*, in Chartis Longobardicis apud Ughell. tom. 3. Italiæ ſacræ p. 289. tom 5. p. 659. tom. 7. p. 1442. & tom. 9. p. 121. Chron. Novalicenſe cap. 1. de Luitprando Rege Longobardorum: *Qui tantæ longitudinis fertur pedes habuiſſe, ut ad cubitum humanum metirentur. Horum vero pedum menſura pro conſuetudine inter Longobardos tenetur in metiendis arvis uſque in præſentem diem, ita ut pedes ejus in Pertica fune 12. fiat tabula.* Statuta Mediolanenſia part. 2. c. 350. *Menſura pedis Liprandi ſit & eſſe intelligatur de unciis novem ad brachium lignaminis.* Vide Triſtanum Calchum lib. 4. Hiſtor. Mediolan. ubi de Luithprando.

☞ Obſervat Mabillonius Itin. Ital p. 177 poſt Benvenutum, noſtra etiam hac tempeſtate hujus pedis menſuram ad agros dimetiendos uſui eſſe in tota Inſubria, licet in Tuſcia ſit abrogata, eamque corrupto vocabulo *Aliprandi pedem* apud Mediolanenſes appellari, quem in uncias 12. partiuntur. Denique Pes Luitprandi ad noſtrum morem compoſitus, Pariſienſem pedem regium continet, & inſuper ipſius pedis trientem.

PERTICÆ ARPENNALES, *agripennales*, quibus agri *arpennis*, ſeu *agripennis* conſtat. [S. Bernardus Ep. 426. *Hara non extendetur in latum ultra quadraginta Perticas arpennales.*] Chronicon Beſuenſe p. 511. *Habet vero ipſa terra Perticas arpennales in longo 43. & pedales 10. & in lato de uno capite ſuperiore perticas 9. & pedes 4.* Occurrit præterea pag. 512. *Perticæ agripennales*, p. 525. & in Charta Warnerii Sombernenſis apud Petrum Chiffletium in S Bernardo p. 519. in aliis denique apud Perardum in Burgundic. p. 13. 14. 17. 18.

PERTICA AGRIPEDALIS, in Tabul. S. Stephani Divion. apud Perardum p. 48. 56. Vetus Charta in Vita S. Domitiani: *Et habet in longitudine cum colle & ſilva ſupra viam, ſecundum virilem manum, Perticas agripedales centum duodecim, in latitudine & parte meridiana, cum ſurpe* (carpo. i. palmo) *Perticas agripedales ſeptuaginta duas ac ſemiſſem.* Hinc liquet, quid ſit

PERTICA MANUALIS. Charta Ludovici Imper. data Remis an. 5. Imp. 4. Indict. *In ipſis quoque finibus vel adjacentiis Geminiacum nuncupantem villam & circumquaque tantum in omni parte ipſius fuſſæ ordine quadrato perticas 30. quam Perticam manualem ad menſuram 30. pedum deſignavimus.* Vide Agrimenſores p. 330.

☞ Huc etiam ſpectat Charta an. 3 Rodulfi Reg. in Tabular. S. Sulpitii Bituric. *Et habet menſura in circumcirtum perticas 24. & ipſa Pertica unde menſuratum fuit habet pedes 7. ſ.* (ſ. ſeptem & ſemis) *ad manus hominum.*

¶ PERTICA DE CAUDA, Nomen eſt proprium cujuſdam loci. Charta Henrici Comit. Barrenſ. tom 4. Hiſtor. Harcur. p. 1373. *Pro jamdicto uſagio omnium gentium de Torciaco capienda ad Perticam de Cauda juxta nemus Dregonis, &c.*

PERTICA JUGIALIS. Charta an 893. apud Puricellum in Ambroſiana Baſilica p. 258. *Eſt autem menſura ipſius terræ ſecundum hujus temporis Geometras, Perticas jugiales ſeptem, & tabulas ſedecim.* Pertica, qua jugera agraria metimur. Vide *Jugia*.

PERTICA *terræ legalis*, in Chartis Childeberti Regis pro Eccleſia ſancti Germani de Pratis.

¶ PERTICAS FACERE, Agrum ad tot *Perticas* colere. Codex MS. Irminonis Abb. Sangerm. fol. 2. v *Gautſelmus colonus habet de terra arabili bun. 12. de vinea aripen. 2. de prato arip. 3. facit inde Perticas 6. corvadas donat, &c.*

¶ PARTICHA, pro *Pertica*, pluries in Charta an. 1121. apud Murator. delle Antic. Eſtenſi p. 327. & in Statutis Montis Regal. fol. 229.

PARTICA, pro *Pertica*. Cæſarius Nunbergenſis de Miracul. S. Erendrudis cap. 7. *Perticæ ſive menſuræ.* [Charta an 1290. tom. 2. Hiſtor. Eccleſ. Meld. pag. 185. *Sex arpenta, & quinque Particas terræ, &c.* Occurrit ibi pluries.]

¶ PERTICARE, Ad *perticam* menſurare. Sententia arbitralis an. 1292. inter Abbat. & Conſules Gimont. *Schedia dictarum terrarum & aliarum bonarum non poſſint venire in commiſſum, quouſque fuerint Perticatæ & certa menſura tradita menſuranda.*

PERTICATA, Modus agri *perticam* continens. Spelmanno, eſt terræ portio, quæ latitudine perticam continet: longitudine vero per ſtadium integrum, quod *Quarentenam*

Digitized by Google

rentenam dicunt, diſtenditur, hoc eſt ad 40. perticas, alias *Roda* dicta. Continet ergo *Perticata* terræ in integra ſuperficie 40.perticas,i.quartam partem unius acræ, quæ octogies perticam comprehendit,&c Leges Burgorum Scoticorum c.119. *Perticata terra in Baronia debet menſurari per ſex ulnas, quæ faciunt octodecim pedes mediocres, hoc eſt, neque de minoribus. Perticata terra in burgo, continet viginti pedes*. Adde Aſſiſam Regis Davidis de Ponderibus & menſuris cap. 3. Vide præterea Ingulfum pag. 856. Monaſticum Anglicanum tom. 2. pag.212. &c.

Perticatio, Terræ modus *perticis* dimenſus. Vetus Charta in Vita S. Domitiani: *Vineam unam... infra hunc terminum & Perticationem ſub integritate vobis cedimus*. Alia ex Tabulario S. Benigni, apud Perardum: *Infra iſtas terminationes, vel Perticationes, &c*. Vide p.17.18.20.

Perticas, ſeu *trabes*, quibus ex ligno facta columba immineret, ad ſepulcra erigi ſolitas a Longobardis, teſtatur Paulus Warnefridus l.5. de Geſtis Longob. cap.34. [Laudes Papiæ apud Murator. tom. 11. col. 13. *Fertur autem hanc Eccleſiam ideo dictam in Pertica, quia cum in ejus cœmeterio multi antiquitus ſepelirentur Nobiles de longinquis partibus, ſaciebant ſupra ſepulcra ſua ſingulas Perticas, quibus diſcernerentur ſingula monimenta, plantari*.]

☞ Recenſetur etiam *Pertica* inter ornamenta quibus altaria in ſolemnioribus feſtis decorari ſolebant. Inventarium ſacræ ſupellectilis Eccl. Mogunt. tom.1. Rerum Mogunt. p. 94. *Nunc de ornatu & theſauro eccleſiæ, & primo de Pertica audiatis. Erat Pertica argentea, concava, deaurata, quæ tantum præcipuis feſtis, ut in Paſſione, Pentecoſte, in Dedicatione Eccleſiæ, in feſto patroni glorioſi, confeſſoris B. Martini, in Nativitate Salvatoris, ante altare dependebat. In qua vaſcula ſuſpendebantur, quædam eburnea, quædam argentea, formarum diverſarum, omnia reliquiis plena*.

2. PERTICA, pro *Perca*, piſcis ita dictus, in Vita S. Willelmi Abbat. Roſchild. num. 41. [Charta Latiniacen. *Sciendum quod piſcatores debent ſingulis annis refectorario unum piſcem laudabilem quem Perticam nonant*.]

¶ 3. PERTICA, τὸ τοιχίδιον σχημάτιον, ἀπὸ ξύλων ὀρθῶν γινόμενον κζ συνδέον ἀλλήλοις, in Gloſſ. Lat.Gr. Sangerm. Hinc *Pertica* dicitur tabulatum ſeu menſa operaria ſartorum. Litteræ Johannis Francor Reg. ann. 1351. quibus confirmat Statuta ſartorum Montiſpeſſulan. tom.2. Ordinat. p.469. *Ordinaverunt & convenerunt inter ſe, quod quando morietur aliquis ex dictis magiſtris, vel uxor, vel mater, &c. quod illa die qua ſepelietur, omnes tenentes operatoria de dicto miſterio, debeant levare ſuas Perticas, & tenere medias Perticas operatorum* (operatoriorum) *clauſas, quouſque corpus ſit traditum eccleſiaſticæ ſepulturæ*.

¶ 4. PERTICA Mangani, Machinæ jaculatoriæ lignea compages, quomodo nunc *l'Affut d'un canon* dicimus. Chronic. Parmenſe ad ann.872. apud Murator. to. 9. *Quum ordinatum eſſet per Commune Parmæ exercitum facere generalem contra prædictos extrinſecos, & multa manghana & apparamenta fierent ad prædicta, quædam Pertica magna cujuſdam manghani ... onerata eſſet ſuper carro Communis in platea pro ducendo eam in glaream Communis ad quoddam manghanum ibi factum, antequam boves ducerentur pro ipſa Pertica ſic ducenda, &c*.

¶ PERTICARE. Vide in *Pertica* 1.

¶ PERTICARIUS, Apparitor, *bedellus*, à *pertica* ſeu virga quam geſtat ſic dictus, Gall. *Bedeau, porte-verge*. Concil. Mexicanum ann. 1585 inter Hiſpan. tom. 4. p.385. *Officium Perticarii, cujus in proceſſionibus ordinare, Prælato, presbytero, diacono, ſubdiacono & reliquis altari miniſtrantibus de choro ad ſacriſtiam vel altare, in chorum euntibus ... anteire, officium erit*. Interdum *Portingberias* dicitur apud eoſdem Hiſpanos, teſte Macro in Hierolexico.

¶ PERTICATA, Perticatio. Vide *Pertica* 1.

¶ PERTICENSIS Moneta. Vide in *Moneta Baronum*.

PERTICHETA. Vide *Perdiceta*.

¶ PERTICULA. Charta an.5. Henrici IV. Reg. apud Th. *Blount* in Nomolex. Anglic. *Quandam eleemoſynam vocatam Perticulas ad ſuſtentationem cujuſdam pauperis ſcholaris de Inſula prædicta ad exercendum ſcholas per progenitores noſtros quondam Reges Angliæ datam & conceſſam, &c*.

¶ PERTICUS. Vide in *Perſus* & *Pertica* 1.

¶ PERTIGERE, Adire, convenire Elmham. in Vita Henrici V. Reg. Angl. c.73. p.208 *Ambaſſiatores Karoli Dalphini prætenſi.. Regis* (Henrici) *adhuc exiſtentis Rothomagi, Pertigere præſenciam, &c*. Ubi MS cod. *Pertingere*.

PERTINACES Febres, *i. continuæ*. Ita Gloſſæ MSS. ad Alexandrum Jatroſoph.

1. PERTINACIA, pro *Conſtantia*, uſurpari à S. Eulogio lib. 1. cap.7. & in Commonitorio Ludovici Pii ad Hieremiam Archiep. Senonenſem, obſervat Baronius an.25. Verum id ægre inde colligitur, cum potius in malam hiſce locis videatur accipi, non in bonam partem: nam *Pertinacia*, ut ait S. Auguſtinus Epiſt. 29. *conſtantia dicti affectat, & non eſt, quia illa eſt virtus, hoc vitium*. Et Beda de Ortogr. *Pertinacia malæ rei perſeverantia dicitur: Conſtantia bonæ*. [Vide Baluzii Notas ad Capitul. tom.1. p.644.]

¶ 2. PERTINACIA, Conſummatio, abſolutio. Hericus in Præf. ad Lib. carm. de S. Germ. *Animam impuli ut viro* (Lothario Abbati) *morigeratus fueram, etiam mortuo obſequi, inque defuncti gratiam cœpto operi perfectionis Pertinaciam admovere*.

3. PERTINACIA, pro *Pertinentia*. Liber Rameſienſis ſect. 298. *Placitum ... pro quodam craſſo piſce in Pertinacia Bramceſtre capto*.

¶ PERTINEMENTUM, Territorium, diſtrictus, ut infra *Pertinentiæ*, Gall. *Appartenances*. Charta an. 1168. inter Probat. tom.2. novæ Hiſt. Occitan. col. 608. *Ego Bremundus D. Uceciæ & Poſcheriarum ... dono & in perpetuum concedo Deo & B. Mariæ, & tibi Mathfredo abbati de Bonnacumba ... 20. cartelles olei ſingulis annis in meos olivaries quos habeo in Pertinemento Poſcheriarum*. Ita forte legendum eſt in Charta an.933. inter Inſtrum. tom.6. novæ Gall. Chriſt. col.127. *Quantum ibidem ad Pertineadum eſt*.

¶ PERTINENTER, Congruenter. Statuta reformat. S. Claudii ann. 1448. *Dum neceſſario cum ſæcularibus pro eccleſiæ aut monaſterii negotiis, vel alias fuerit loqui neceſſarium, vel in locis extra quatuor arenas clauſtri conſtitutis Pertinenter accedent*.

¶ PERTINENTIA, Fruitio, poſſeſſio. Oratio Ferdinandi Vacecapitis an.1378. apud Marten. tom.1. Ampliſſ. Collect. col.1508. *De illis ſaltem quæ ad veſtram Pertinentiam devenerunt per emtionem & munificentiam oſtendere liberalem*.

PERTINENTIÆ. Paſchalis II. PP. in Bulla ann. 1102. apud Ughell. tom.1. Italiæ ſacræ: *Civitates autem fines dicimus, qui Pertinentias ſuas longe lateque concludunt*. Galli *Appartenances* eadem notione dicunt. [Statuta Avenion. MSS. art.54. *Aqua & alia neceſſaria prædictis animalibus per omnes Pertinentias & laborantias civitatis prædictæ*. Nicolaus de Jamſilla de Geſtis Friderici II. Imperat. apud Murator. tom.8. col.513. *Comitatum Aleſinæ ac honorem montis S. Angeli, qui erat ejuſdem*

Prin-

Digitized by Google

Principis Pertinentia, à ſummo Pontifice ... obtinuerat ſibi concedi. Chron. Farfenſe apud eumdem Murator. to. 2. part. 2. col. 556. *Otto filius Octaviani donavit atque confirmavit in hoc monaſterio terras & vineas ... juxta Pertinentiam de Spongia*. Adde col. 598. Vide Pertinementum.]

PERTINERE, pro *Frui*. Lex 3. Cod. Th. de Privil. eorum qui in ſacro Palat. milit. *Nemo poſſit ad indultum à nobis beneficium Pertinere, niſi qui, &c.* [Notit. de fundat. B. M. de Tenallia tom. 2. Gall. Chriſt. inter Inſtrum. col. 484. *Reſponderunt; nos, Domine, terram illam diu Pertinuimus, & eam ſine judicio amittere nolumus*.]

PERTINENTES HOMINES, Servi, qui ad aliquem *pertinent*. Lex Longobard. lib. 1. tit. 16. §. 8. *Nam ſi Pertinentes homines ſine voluntate domini ſui hoc fecerint, dominus per ſacramentum ſe purificaverit, per ejus conſenſum non fuiſſet factum, ſervi ipſi tradantur in manus mundualdi ejus, & ipſe faciat de eis, quod placuerit*. Lib. 2. tit. 18. §. 3. *Pertinentibus libertatem donare*. Tit. 35. §. 9. *Si quis Longobardus Pertinentem ſuum in quarta manu tradiderit, & à ſe amund fecerit, ... ſolutus ab omni conditione ſervitutis permaneat*. Adde Leges Luithprandi Regis tit. 60. & Aiſtulphi tit. 8. Vetus Inſtrumentum manumiſſionis an. 1152. apud Georgium Pilonum in Hiſt. Bellunenſi p. 77. *Breve recordationis ... qualiter Bernardus de Baldenigo licentiam dedit Ugolino Pertinenti ſuo, & permittit ei de rebus ſuis, quas habebat & tenebat, faciendi vel diſponendi, quomodo vel qualiter voluerit, &c.*

PERTINENTES, Subditi, *tenentes*. Charta Friderici II Imper. in Metropoli Salisburgenſi tom. 3. p. 399. *Statutum habemus, ut ad placitum cujuslibet Advocati ſemel in anno, quando præceptum fuerit, omnes Pertinentes certis in locis conveniant, &c.* [Chronic. Novalic. lib. 3. c. 19. apud Murator. tom. 2. part. 2. col. 721. *Nos neque noſtri Pertinentes, non ſumus de veſtro monaſterio, pro eo quia avi ones noſtri vobis Pertinentes non fuerunt*.]

PERTINENTES dicuntur etiam Affines & cognati, qui cognatione, ſeu *parentela*, aliquem contingunt, *qui appartiennent de parenté à quelqu'un*, quomodo uſurpatur hac voce in tit. Cod. *Si Rector provinciæ, vel ad eum Pertinentes ſponſalia dederint*, id eſt προσήκοντες, liberi, cognati, adfines, atque adeo domeſtici, &c. ut obſervat Cujacius. Leges Canuti Regis c. 48. al. 76. *Si quis cum Pertinente ſuo jaceat, amendet hoc ſecundum cognitionis modum, ſit wera, ſit vita, ſit omni pecunia. Non eſt æquale, ſi quis cum ſorore ſua concumbat, & ſi fuerit de longe Pertinens*. Synodus Ticinenſis ann. 850. c. 15. de Xenodochiis: *Quæ autem ſub defenſione quidem ſunt Eccleſiæ; ſed juxta inſtitutorum decreta per heredes vel Pertinentes, qui religioſam vitam duxerint, regi debent, procuret Epiſcopus, ut ab eis non negligantur*. Vide Legem Salicam tit. 48. [Eadem notione le Roman *de la guerre de Troyes* MS.

Ne m'ont loiſſié ſoror, ne frere,
Ami, parent, ne Apertinant.]

¶ PERTINXERIT, pro *Pertigerit*. Charta Stephani V PP. an. 803. ſæc. 4. Bened. part. 1. p. 7. *Cum divina vocatione abbas præfati monaſterii Pertinxerit, & reſolutionis tempus advenerit, de propria ſemper congregatione eligatur abbas*. Acta SS. Junii tom. 2. p. 75. de S. Medardo: *Ubicumque ejus Pertinxerit notitia*.

PERTONGAR. Vita S. Gerardi Abbatis Bronienſis nu. 29. *Dominus Stephanus ſanctæ Romanæ ſedis tunc Apoſtolicus juſſit fieri, (ipſa conſiſtente viro Dei, immo dictante debentia ſcribi,) plumbeo bullatum ſigillo privilegium, quod & Pertongar appellant, contulit illi, &c.* Ubi monet doctiſſimus editor, alias *ptongar* ſcribi, qui Pantochartam hic innui putat.

¶ PERTRACTATUS, Pertractatio, adminiſtratio. Leges Caroli Magni apud Murator. tom. 1. part. 2. p. 101. *Ut Epiſcopi & Comites concordiam & dilectionem inter ſe habeant & ad Dei ſanctæ Eccleſiæ Pertractatum peragendum*.

¶ PERTRACTUS, Vectio, vectura, Gall. *Voiture, tranſport*. Charta regnante Roberto Rege Franc. in Tabular. Gellon. *Præterea ut Pontius abbas & monachi Anianenſes Pertractatum faciant ad pontem, id eſt de ligno & de petris, & de calce & de arena & de ferro, & de plumbo, & de cardas. Et deinde abbas* (Gellonenſis) *Gauſfredus & monachi illius medietatem de ponte faciant*.

¶ PERTRADICIUS, Hoſtis, prædo, ut videtur. Capitulare Sicardi Principis Beneventani an. 836. apud Murator. tom. 2. p. 257. *Neque per exercita, aut curſas, neque per ſcammeras, neque per Pertradicios qui à partibus veſtris nobiſcum ſunt, vel fuerint nobis volentibus, aut conſentientibus, aut per noſtram voluntatem contra vos ſubmiſſos*. Alibi. *Petradicios*.

¶ PERTRANSIBILIS, Qui pertranſit, penetrat. Iſidorus in Alphabeto: *Amarum hoc eſt & leve, quia Pertranſibile*.

PERTULUSUS. Guibertus l. 3. de Vita ſua c. 18. de quodam, qui ſibi mentulam abſciderat: *Et abraſa tentigo Pertuluſum, ut ſic dicam, ad urinas reſiduum habuiſſet*. Ex Gallico forte *pertuis*, foramen; ſic *pertuiſum* legendum eſſet. Vide mox *Pertuſare*.

PERTUM. Henricus de Knyghton. an. 1391. *Convenerunt in Curia ſua multæ turmæ aviorum & muſcarum, & in modum prælii congredientes fecerunt maximam ſtragem invicem, adeo ut ſcopis & Pertis mundarent locum de interfectis*. Puto legendum *percis*, pro perticis, ex Gallico *perche*.

¶ PERTURBIA, Perturbatio, litigatio, contentio, Practicis noſtris *Trouble*, cum quis in poſſeſſione alicujus rei turbatur. Charta an. 1311. tom. 1. Hiſt. Delphin. p. 144. *Bona univerſa dicto D. Humberto & ſuis ſervent illæſa, cuſtodiant & deffendant, nec ſuper eiſdem impedimentum vel Perturbiam faciant vel fieri permittant, nec damnum vel injuriam, &c.*

PERTUSAGIUM, Idem quod *Foragium*, Tributum ſcilicet, quod domino feudali præſtatur pro facultate perfundendi dolium & exinde vinum vendendi. Charta vetus in Hiſtor. Monaſterii S. Nicolai Andegavenſis p. 42. *Dedit quoque eis Pertuſagium feſto S. Petri, ad quod colligendum famulos ſuos dominicos mittent*. [Charta Eraclii Archiepiſcopi Lugdunenſis an. circ. 1157. tom. 4. Gall. Chriſt. inter Inſtrum. col. 18. *Eleemoſynam 40. ſol. quos illuſtris Comes palatinus Henricus Eccleſiæ Lingonenſi ad menſam canonicorum apud Barrum ſuper Albam in Pertuſagio nundinarum ... donavit*.] Doubletus in Hiſtor. San-Dionyſiani Monaſterii p. 434. *Si aucune perſonne vend vin en la dite terre à taverne, il doit l'argent d'un ſextier de vin pour chacune piece, qu'il vendra, ſoit queue, tonel, ou poinçon, qu'il eſt premier afforé, & ſi doit quatre deniers de Pertuſage pour chacune piece depuis le jour de S. Denys juſques à la S. Andry du vin afforé en icelui temps*.

PERTUSARE, Perforare, Italis *Pertugiare*. Guibertus lib. 1. de Vita ſua c. 20. de fulmine: *In quorumdam ſinus flamma ſubintroiit, ... pedules ac ſoleas Pertuſando per extrema progreditur*. Hinc forte noſtris nomen manſit ejuſmodi majori ſecuri, quam *Pertuiſane* dicimus.

¶ PERTUSERIA, Aditus, porta, Gall. *Porte, ouverture*. Charta Guillelmi Epiſc. Gratianopolis an. 1288. to. 2. Hiſt. Dalphin. p. 46. *Conſiderantes & attendentes, quod in prædicta civitate in loco ubi dicitur verſus Pertuſeriam, &c.* Alia ejuſdem Epiſcopi an. 1290. ibidem p. 49. *Concedimus etiam prædictis fratribus, quod ipſi poſſint fa-*

Digitized by Google

facere porticum vel Pertuſeriam in muro noſtræ civitatis Gratianopolis. Le Roman *de Vacce* MS.

Chevaliers & borjoiz firent toſt ſus lever,
Les breteſches garnir & les Pertus garder.

¶ PERTUSUS, Foramen, Gall. *Pertuis*. Tranſlat. S. Savini apud Marten. tom. 6. Ampl. Coll. col. 809. *Ducilem à terra non longe jacentem recepit, atque ad patentem qui erat in tonna Pertuſum applicuit*. Mirac. S. Gibriani tom. 7. Maii p. 647. *Qui carnem ejus coxæ perforant Pertuſum grandem fecit*. Adde Hiſt. Dalphin. to. 2. pag. 188.

PERVASATUS, *Dæmoniacus*. Ugutio. Vide *Vas*.

¶ PERVASOR, Qui ſibi injuſte aliquid uſurpat, invaſor, prædator. Concil. Tolet. XI. inter Hiſpan. tom. 2. p. 665. *Qui nullis habitis rebus propriis, aut in quocumque Pervaſores exſtiterint, aut quibuslibet perſonis cædes vel quodcumque præſumptionis intulerint*. Oratio apud Mabillon. tom. 4. Analect. p. 402. inſcribitur: *Item ante communionem contra Pervaſores... Terras hujus ſanctuarii tui. invadunt, deprædantur, vaſtant, &c.*

¶ PERVASORIE, Injuſte, Mirac. S. Eadmundi Reg. Angl. apud Marten. to. 6. Ampl. Coll. col. 826. *Exſequitur velit nolit quæ Pervaſorie Rex imponit, nec perſona quævis ab hac executione ſit immunis*.

¶ PERVATURIA, mendum eſſe videtur pro *parva curia*. Diploma Ludovici VI. Reg. Franc. an. 1336. apud Marten. tom. 1. Ampliſſ. Collect. col. 739. *Item in Pervaturia Epiſcopi & infra domos ejus conventus ſuos faciebat, & in magna curia captos ſuos, nolente Epiſcopo, incarcerabat*.

PERUDUM, Diedericos Monachus de Illatione S. Benedicti cap. 5. *Sanctiſſimam Patris ac Patroni ſui glebam, aureis invaſatam ciſtellis, de ex imis Perudi ſuſtollunt, curſuque perniciſſimo navi ſpem beatam imponunt*. Legendum forte *tellurio*.

¶ PERVENTOR, Qui ad aliquem per alium accedit, *perventor*. S. Auguſtin. de Conſenſu Evang. c. 10. *Quod ita tenuit conſuetudo, ut jam etiam vulgo Perventores appellentur, qui potentiam quorumlibet tamquam inacceſſibiles animos, per convenientium perſonarum interpoſitionem, ambitionis arte pertingunt*.

PERVERSUM, ſeu in *perverſum*, Contra, contrario; utitur Tertullianus in Praxeam, ut & S. Hieronymus Epiſtola 20. ubi Gravius.

¶ PERVIGILIUM, Pernoctatio in Eccleſia in vigiliis Sanctorum. Conſtitut. Cardinalis de Mendoza inter Conc. Hiſpan. tom. 4. p. 27. *Reperimus aliam conſtitutionem ſinodalem ... contra Pervigilia quæ in eccleſiis & cremitoriis fiunt, quæ ſtatuit ne dicta Pervigilia fiant. Cum in more poſitum ſit ut in vigiliis Sanctorum plures tam viri quam mulieres, clerici & laici pro devotione veniant ad pernoctandum in eccleſiis, & ... quod ſub prætextu devotionis plura in eis committuntur maleficia, & ſiguanter ſcortationes & adulteria: & ulterius fiunt compotationes, & proferuntur plures cantilenæ ſæculares & fiunt choreæ & alia inhoneſta... Statuimus ut in poſterum in vigiliis glorioſæ Virginis Mariæ & cujuſvis feſtivitatis ... in noſtra eccleſia cathedrali, nec in qualibet alia ... fiendi ejuſmodi Pervigilia*. *Pervigilatio*, eadem notione, in Concil. Toletan. an. 1565. ibid. p. 43.

¶ PERVIRTUOSUS, Summa virtute præditus. Epiſt. Joannis de Monſterolio apud Marten. tom. 2. Ampliſſ. Collect. col. 1383. *Clypeum ſeſe gerens ac interceſſorem ſemper ſtrenuum & athletam, ubi maxime Pervirtuoſo opus eſt monitore*.

¶ PERVISOR, Inquiſitor. Fragmen. Vitæ MS. ſancti Germerii apud Stephanot. tom. 1. Antiquit. Benedict. Occitan. MSS. pag. 523. *Fama illius (Germerii) pervenit uſque ad palatium Clodovæi Regis, & miſit iſdem Rex in omni regno ſuo Perviſores ut eum ſolicite perquirerent*.

¶ PERVISUS. Vide *Paradiſus* 1.

PERVIUM, Via. Gloſſæ: *Pervium*, διόδευμα. Pactum inter Guntchrannum & Childebertum Reg. Franc. apud Gregorium Turon. lib. 9. c. 20. *Cum caſtellis Duno & Vindocino, & quicquid de pago Stampenſi, vel Carnoteno in Pervio illo antefatus Rex cum terminis & populo ſuo perceperat, &c.* Galli dicerent, *En ce chemin là*. Infra: *Et quia inter præfatos Reges pura & ſimplex eſt in Dei nomine concordia inligata, convenit, ut in utroque regno utriuſque fidelibus tam pro cauſis publicis, quam privatis, quicunque voluerit ambulare, Pervium nullis temporibus denegetur*. Ubi *pervium*, eſt facultas iter aggrediendi vel tranſeundi: ut & apud eumdem Gregorium eodem libro c. 32. *Præcepit, ne ullus de Childeberti regno per ejus regni territorium Pervium poſſit habere*. Charta Caroli Simplicis apud Baldricum lib. 1. Chronici Cameracenſis c. 67. *Cum ... farinariis piſcationibus, Perviis, vineis, mancipiis, &c.* In alia c. 52. *Terras cultas & incultas, Pervia, uva* (f. invia) *diſcapia, prata, paſcua, &c.* ubi *pervium* idem valet ac *via*.

¶ 1. PERULA, *Parva pera* Johannes de Janua; *Petite eſcharpe*, in Gloſſ. Lat. Gall. Sangerman.

2. PERULA, Oculorum albugo, ex Gallico *Perle*. Wolfardus Presbyt. lib. 2. de Vita S. Walburg. c. 1. *Dum ergo Ratſiidus ... prius cæca caligine premeretur, & geminis orbibus mala albuginaria, quæ vulgo Perulas nuncupamus, obnoxia pateretur, &c.* Vide *Perlæ* & *Pirula*.

¶ PERULI. Vide *Perla*.

PERUNCTUM, inquit Fridericus II. Imper. lib. 1. de Venat. c. 31. *eſt quoddam membrum*, (in avibus) *quod ſupereſt cauda, conſtitutum ex geminis quaſi glandibus: in medio illarum prope finem eſt quoddam nervoſum, durum, elevatum ad modum virgæ. Juvamentum enim hujus Perunctí eſt, recipere à reliquo corpore humiditatem virulentam, quam receptam, & in ipſo congregatam, avis, cum opus fuerit, comprimendo cum roſtro ſuo ſuget, & cum eodem roſtro pennas ſuas & ungues perungit, quatenus pennæ melius poſſint reſiſtere madefactioni: aqua enim pluens ſuper Pennas Perunctas minus adhæret eis, & integrius & lubricabilius deſcendit, &c.* Adde c. 52.

PERUNDARE, Καταποντίζειν, *Demergere, perfundere*, in Gloſſ. Lat. Græc. MSS. perperam *peſundare* in edito habetur.

¶ PERURSUS, à verbo *Perurgere*. Sallas Malaſpinæ lib. 1. Rer. Sicul. apud Baluz. tom. 6. Miſcell. p. 244. *Et dum hoſtes à duobus partibus inſtantiſſimo bello Perurſi ſe in fugam convertunt*. Et p. 246. *Gratuita animi quidam melliflua Karoli ſuaſione Perurſi, &c.*

PES. *Pedis abſciſſio, amputatio*, inter pœnas non ſemel occurrit. Vigilius Tapſenſ. l. 1. contra Arianos c. 1. *Alios quoque effoſſis oculis, ac Poplitibus amputatis, ſemivivos reliquit*. Leges Willel. Nothi c. 67. *Interdicimus etiam, ne quis occidatur, vel ſuſpendatur pro aliqua culpa; ſed eruantur oculi, abſcindantur Pedes, vel teſticuli, vel manus, &c.* Ingulfus pag. 856. *Sub pœna perditionis dextri ſui Pedis, &c.* Aſſiſiæ Hieroſolymitanæ MSS. 2. part. c. 31. *Les Juges doivent enquerre ſelon laur conſcience tous ceaus, qui ont emblez beſtes menues, ou pors, à la premiere fois il li feront tailler le nez, à la ſeconde fois, il li feront tailler le Piè, & à la tierce fois pendre: & ceaus que ils trouveront, que ils auront emblès bœufs ou chevauchures, ou armes, à la premiere fois ils li deivent tailler la Piè, a la ſeconde fois pendre: & ſe il a emble des beſtes menues, ou de pors, tant que il ſoit de la valeur de 25. bezans, il doit avoir lo Piè taillè, & a le ſeconde fois pendre, &c.* Le Roman *de Vacces* MS.

Crever ex, ou ardre en poudre,
Et Piès & poins couper.

De

Digitized by Google

De hac pœna vide L. 3. C. de ſervis fugit. Nov. 134 cap. 13. Nicephor. Conſtantinop. in Breviario pag. 77. 1. edit. Theophanem an. 3. Copronymi, Nicetam in Andronico, Canones S. Patricii apud Waræum pag. 48. Canones Hiberniæ lib. 28. cap. 6. Leges Inæ cap. 39. apud Bromptonum, Stabilim. S. Ludovici lib. 1. cap. 29. Gregorium Turon. lib. 7. cap. 20. Fredegar. Chron. cap. 28. Capitulare 3 an. 813. cap. 19. Petrum Bleſenſem in Canone Epiſcopali p. 454. Ordericum Vitalem lib. 4. pag. 535. lib. 8. pag. 702. 707. Geſta Dominorum Ambaſienſ. cap. 5. n. 22. Bractonum lib 3. Tract. 2. c. 32. §. 7. Fletam lib. 1. c. 38. §. 8. Monaſticum Angl. tom. 1. p. 166. Veterem Conſuetud. Normann cap. 23. Cujac. lib. 7. Obſerv. cap. 53. & Menagium in Amœnitatibus Jur. cap. 32. ſecundæ editionis, &c.

AD PEDES REGIS CONQUIRERE. Lex Alamannorum tit. 35. §. 3. *Tunc illa hæreditas, quem ille Dux habuit, donet, aut illi filia Ducis, qui rebellavit, ſi potuerit per ſervitium hoc ad Pedes Regis conquirere, &c.* Id eſt proſternendo ſe ad pedes Principis.

¶ PEDES, indecl. uſurpatur in Litteris Johannis Franc. Reg. an. 1356. tom. 3. Ordinat. pag. 77. *Poſſint à tranſeuntibus per locum prædictum exigere & levare, videlicet à quolibet eques tranſeuntium per locum eumdem unum denarium Turon. & a quolibet Pedes tranſeuntium unum obolum Turon.*

PEDES LINEI, vel *Lignei*. Concilium Autiſſiod. can. 3. *Quicumque votum habuerit, in Eccleſia vigilet, ... nec ſculptilia, aut Pede, aut homine lineo fieri penitus præſumat.* Ubi legendum videtur *ligneo*. Indiculus Paganiarum, ſeu ſuperſtitionum in Concilio Liptin. an. 743. *De ligneis pedibus, vel manibus pagano ritu.* S. Eligius apud S. Audoenum in illius Vita l. 2. c. 5. *Pedum ſimilitudines, quos per bivia ponunt, fieri vetate, & ubi inveneritis, igni cremate.* Homilia ejuſdem S. Eligii: *Arbores, quas ſacrivos vocant, ſuccidite, plantas ſive ungulas Pedum, quos per bivia ponunt fieri vetate.* Quibus locis perſtringuntur veterum Gallorum magici ritus vel ſuperſtitiones, qui in biviis ac compitis hominum membra pedeſve ex ligno, (vel *lino*) conflatos collocabant, exiſtimantes, hac ratione morbos & ægritudines perſanari. *Imagines ex lino & cera confictæ* a maleficis, in Hiſtoria Pontificum & Comitum Engoliſmenſium c. 25. Certe lanas ad [illegible] olim adhibitas teſtatur Scholiaſtes Theocriti Idyll. 2. v. 2. ut & imagines laneas Horatius lib. 1. Sat. 8 Neſcio an huc etiam ſpectet, quod habet vetus Formula Pœnitentialis, edita ex Codice Thuano à Jacobo Petito: *Idem ſi obſervas auguria, ... item ſi fecit, vel fieri fecit, vel curavit, quod aliquis faceret Pedem in domo.*

PES FORESTÆ. Tabularium Abbatiæ de Novo loco in Comitatu Nottinghamenſi: *Notandum eſt, quod Pes foreſtæ uſitatus tempore Ric. Oyſell in arrentatione vaſtorum, factus eſt ſignatus & ſculptus in pariete cancelli Eccleſiæ de Edwynſlewe, ... & dictus Pes continet in longitudine 18. pollices, & in arrentatione quarundam vaſtorum pertica 20. 21. & 24. pedum uſa fuit. ſed ſemper 40. perticata, videlicet 40. full. in longitudine, & 40. full. in latitudine faciunt unam acram, & quælibet acra continet in ſe 4. rodas, ſecundum longitudinem & latitudinem, ut prædictum eſt.*

¶ PES MANUALIS, Menſuræ genus, apud Stephanotium in Antiquit. Bened. Aurelian. MSS. p. 559. Vide *Pertica manualis*.

¶ PES MONETÆ. Vide in *Moneta*.

PES MONTIS, Ima & inferior pars, unde *S. Joannis pedis portus*, oppidulum in Pyrenæis, *S. Jean Pied de Port*. *Pedes Caſſii montis*, apud Ammianum lib. 14. ubi Lindenbrogius quædam obſervat ex Suida & Euſtathio. Hegeſinus apud Pauſan. [illegible]

PES LUITPRANDI. Vide *Pertica* 1.

¶ PES, Temporis nota. Miſſale Gemmeticenſe datum à Roberto Epiſc. Londin. an. circiter 1050. ubi ad calcem uniuſcujuſque menſis diei noctiſve horæ notantur: *Januarius; nox horarum 16. dies 8. hora 3. & 9. Pedes 17. hora 6. Pedes 11... Februarius: nox horarum 13. dies 10. hora 3. & 9. Pedes 15 hora 6. Pedes 9.*

¶ PES. Charta apud *Madox* Formul. Anglic. pag. 225. *Inſpeximus tranſcriptum Pedis cujuſdam finis levati in curia domini E. nuper Regis Angliæ avi noſtri, quod coram nobis in cancellaria noſtra certis de cauſis venire fecimus, in hæc verba: Hæc eſt finalis concordia, &c. Nos autem tranſcriptum Pedis finis prædicti ... tenore præſentium duximus exemplificandum.* Ubi *pes finis* idem videtur ſignificare quod Charta authentica, qua alicui controverſiæ finis imponitur; quomodo *Pedefinis* uſurpatur pro ea agri parte qua inferior eſt. Vide *Caputfinis*.

PES. Tabularium Prioratus de Domina in Delphinatu fol. 109. *Pro porca 2. ſolidos, & taſcham, & quartam partem vini cum Pede.* Occurrunt eadem verba rurſum infra.

☞ Niſi me fallo *vinum cum pede* vel *de pede*, ut alibi legitur, de vino quod ex uvis calcatis expreſſum eſt, intelligendum. Hanc conjecturam firmat Charta Friderici II. Imper. an. 1211. apud Rocchum Pirrum tom 1. Sicil. Sacræ p. 144. *Et de vineis muſti mundi puri lagenas magnas 200. & de Pede lagenas centum.* Muſtum quippe ibi à vino preſſo diſtingui videtur.

¶ PES FIXUS. Synodus Oriolana an. 1600. inter Concil. Hiſpan. tom. 4. pag. 745. *Cum pecunia, quæ Pes fixus dicitur, neceſſaria ſit ad Dei cultum promovendum, ne temporis neceſſitate ſi deſit, ſtudium & eccleſiæ ornatus negligatur ... Inde volumus, ne defunctorum canonicorum vacationis tempore, donec alii defunctorum loco ſuccedant, fructus & redditus alii accreſcant, ne aliquis de mortis annata teſtari poſſit; ſed hoc omne quodcumque fuerit, Pedi fixo accumuletur & aggregetur, donec competenter fuerit eccleſiæ neceſſitati conſultum.*

¶ PLENO PEDE, id eſt, Jure pleno & certo, in Chartul. S. Vandreg. tom. 2. p. 2101. *Ita ut numquam ullius rationis cauſa, nullius occaſionis malitia quiſquam dominetur ſaltim in Pleno Pede ſupradictarum terrarum ... niſi abbas & ab eo ordinata poteſtas.*

PEDES, in Gloſſis antiquis MSS. *dicuntur duo fines, (funes) navium, qui extremo velorum angulos tenent.* {Conſulendus omnino Iſac. Voſſius in Phaſelum Catulli.}

¶ PESA. Chartarium Eccleſ. Auxitanæ c. 112. *Et tenteria P. Amarici juxta eccleſiam ſanctæ Mariæ, & medietatem tum Peſarum quæ ſunt in loco qui dicitur Albetoa.* Vide alia notione in Penſa.

¶ PESADURA, Quod pro ponderibus publicis domino loci exſolvitur, dum res & merces ponderantur. Occurrit in Sententia arbitrali inter Priorem & Abbatem S. Ægidii an. 1222.

¶ PESAGIUM, Eadem notione qua *Peſadura*. Charta Innocentii IV. PP. an. 1246. in Tabular. Calenſi p. 140 *Ut de iis quæ aliquotiens emere pro veſtris utilitatibus vos contigerit, nulli pedagia, winagia, retatica, traverſa, roagia, Peſagia, minagia & ſertigia quæ pro iis a ſæcularibus exiguntur, ſolvere teneamini, vobis auctoritate præſentium indulgemus.* Interdum idem quod *Pedagium*. Vide in hac voce.

¶ PESAIT, Piſum, Gall. *Pois*. Necrolog. Eccl. Carnot. *Acquiſivit etiam apud Mennesin generaliter quicquid Major habebat in granica Capituli, ſcilicet ... vecbiat, Peſait, lentilas, favas.* Le Roman d'Athis MS.

Et feves freſches, & Peſus,
Et cerſiè, & fallez lus.

¶ PE-

¶ PESARE. Vide *Penſa*.

¶ 1. PESAROLUS, Statera, verticulum, Gallice *Peſon*. Statuta Placent. lib. 7. fol. 78. recto: *Teneantur beccharii vendere omnes carnes ad pondus fiendum per ballantias, & non per Peſarolum: & habeant libras de ferro*.

¶ 2. PESAROLUS, Alia notione, Pars aliqua torcularis Statuta Riperiæ c. 12. fol. 4. v. *De quolibet Peſarolo à torculari pro introitu ſolidi quinque*.

¶ PESATICUM, pro *Pedagium*. Vide in hac voce.

PESCA. Epitaphium Thomæ Benedicti Prioris S. Genovefæ:

Nunc vires ut Peſcha, nunc eſt homo vermibus eſca; id eſt, ut malus perſica, quam *Peſche* vocamus.

PESCARIUS. Vetus Pœnit. apud Morinum p. 24. *Si Comes aut Judex eſt, dic illi, ut non accipiat præmia, ... ſi eſt Peſcarius, &c.*

PESCLUS. Charta Zachariæ I. PP. in Bullario Caſinenſi tom. 1. p. 4. *Inde per monticellos de mari deſcendens vadit ad Peſclos, qui ſunt in pedemontis, qui dicitur Balba, inde per duos Leones, &c.*

¶ PESELLUS, Paxillus, ut videtur, noſtris *Paiſſeau* vel *échalas*. Litteræ Officialis Andegav. an. 1269. in Tabul. S. Albini Andegav. *Fulco de Torallo miles ... vendidit & conceſſit ... omnes fructus quos habere poterat in ... nemoribus ad faciendum Peſellos*.

¶ PESEMGIES, Inter utenſilia domeſtica recenſetur in Inventar. rerum mobilium ann. 1342. ex Tabular. S. Victoris Maſſilienſis: *Item, unam mapum piſle: Item, duas manceas. Item, unam Peſemgiem, ſex tabulas panis, &c.*

¶ PESIA, Modus agri, quomodo Gallice dicimus, *Piece de terre*. Charta an. 1496. *Item plus quamdam aliam Peſiam prati ſitam & poſitam in dicta juriſdictione & in ripeyria del Togat*. Vide *Pecia*.

¶ PESITARE *Liberare*. Gloſſ. MS. Sangerm. num. 501. legendum, *Penſitare*, *librare*.

PESLUM. Tabularium Vindocinenſe an. 1076. Ch. 321. *Aſeclinus Chatardus retinuit damnum parieti Eccleſia quaſi appenditium, quod vulgariter Peſlum vocant, ubi annonam ſuam, & vinum, quod ibidem collegerit, reponat*. [Vide *Peſſulum*.]

¶ PESQUERIUM, Vivarium piſcium, locus in quo piſcatur, Gall. *Peſcherie*, *etang*. Pactum inter Jacobum Arag. Reg. & Berengarium Epiſc. Magalonenſ. an. 1272. *Et ſic protenditur ab ipſo termino recta uſque ad alium terminum poſitum in capite Peſquerii ipſius Eccleſiæ; & deinde ſicut protenditur alveus ſive vallatus, per quem tranſit aqua circa eandem Eccleſiam*. Vide *Piſcaria*.

¶ PESSA, Fragmentum, fruſtum, *petia*, Gall. *Piece*. Statuta Ord. Trivult. Abbat. S. Victoris Maſſil. MSS. an. 1531. *Camerarius tenetur dare juvenibus & pueris florenos ſex pro veſtiario ultra & præter calceos ſeu ſotulares; quos honeſtos ſine fractura & Peſſis ab extra, toties quoties opus fuerit, dabit*. Vide *Peſſia*.

PESSARIZARE, in modum πεσσοῦ, ſeu peſſarii conficere: eſt autem *peſſarium*, lana concepta, & ad digiti figuram rotunda facta, in qua pharmaca excipiuntur & continentur. Vide Conſtantinum Africanum lib. de Gradibus p. 373.

¶ PESSATICUM, ut *Pedagium*. Vide ibi.

PESSIA, Idem quod *Petia*, Gallis *Piece*. Vetus Charta apud Columbum lib. 2. de Epiſcopis Vivarienſibus: *Dono Peſſiam de campo, Peſſia habet fines de latus, &c.* Vide *Pecia*.

¶ PESSILE, vel PESSILIS, Idem videtur quod *Peſſulum*, apud Gregor. Turon. lib. 8. Hiſtor. col. 391. *Parentes congregati ſuper hunc (Guerpinum) irruunt, incluſumque in Peſſilem domus interimunt*. Ita præfert ultima Editio ex Cod. MS. Colbert. Aliæ legebant, *penſilem domum*, vel *penſilem domus*. Vide *Domus penſilis*.

PESSIMARE, Peſſimum efficere, affligere. Vetus Interpres Eccleſiaſt. c. 38. v. 22. *Te ipſum Peſſimabis*. S. Eulogius lib. 3. Memor. SS. c. 5. *Importabili cenſus onera colla aggravant miſerorum, quotidie plebem Domini Peſſimantes*. Utitur præterea Hugo Flaviniacenſis in Vita S. Sacerdotis Epiſcopi Lemovicenſ. nu. 25. [Lactantius lib. 1. Inſtit. c. 11. *Ætate peſſumata*: ubi emendant alii *peſſum acta*. Vetus Interpres S. Ignatii p. 104. Κακίζειν, *Peſſimare* vertit. Epiſt. an. 1408. apud Marten to. 7. Ampliſſ. Collect. col. 847. *Statim monſtruoſa cathedrarum honore ſublimati, aut verius Peſſimati, &c.* Fridegod. in Vita S. Wilfridi ſæc. 3. Bened part. 1. p. 187.

Hoc virus ne ſerpat, & incautos maleſano
Inficiat ſucco, dum ſuſtum Peſſimat atrox.]

PESSO, PESSONA. Vide *Paiſſo*.

¶ PESSONSERA, Navigii genus apud Anglos. Charta Edwardi III. Reg. Angl. an. 1341. apud Rymer. tom. 5. p. 243. *Volumus quod centum naves, vocata Peſſonſeræ & creyeræ, & aliæ minutæ naves, infra pondus 30. doliorum ... arreſtentur*. Infra: *Hujuſmodi centum naves vocatas Peſſonſeras & creyeras, ac tot alias minutas naves ... provideri & arreſtari faciatis*.

¶ PESSULUM, Idem quod ſupra *Peſlum*, Gratianopolitanis vulgo *lou Peſlou*, Appenſum domui tectum, quodvis ædificiolum extra murum in viam prominens. Sententia Johan. Archiep. Viennenſ. an. 1228. to. 1. Hiſt. Dalphin. p. 142. *Volumus & præcipimus habito conſilio Sapientum, ut omnia Peſſula quæ ſunt & erunt extra muros apud S. Romanum, & in Chapelleys & in Changeriis, &c. ſunt de juriſdictione Bajuli prædicti & ſucceſſorum ejus in perpetuum*. Vide *Peſtillum*.

¶ PESSUS. Vide *Paiſſo*.

¶ PESTALLUM. Vide *Peſtillum*.

PESTARE, Italis, Subigere, commiouere, tundere. Receperus lib. de Virtutibus S. Ambroſii Senonenſis c. 2. *Dicebat, in hoc eſſe laborem ſuum, pullum Peſtare ægrotis, id eſt divinam ſapientiam rudibus intellectibus perceptibilem facere*.

¶ PESTARIUS, Piſtor, ſeu *paſtillorum* confector, Gall. *Patiſſier*. Conſuetud. Fontanell. MSS. fol. 95. *Magiſter Peſtarius 7. (ova.)* Eadem notione *Peſtar* in Charta ann. 1219. inter Ordinat. Reg. Franc. tom 2. pag. 31. *Que tous Peſtors, tous bolengiers de la ville d'Angers, feiſſant lataux denrées de pain*. Vide *Paſtillus* 2.

¶ PESTAT. Necrolog. Parthenonis S. Petri de Caſis: 24. *Junii, obiit Dalmacius Chandorati civis Anicienſis, cujus amita Dña Katerina Chandorata fecit fieri lo Peſtat S. Michaelis*. Forte pro *lo Portal*, Porta major, noſtris *Portail*.

¶ PESTELLUM. Vide *Peſtillum*.

¶ PESTIALIS, Peſtilens. Miracula MSS. Urbani V. PP. in Tabul. S. Victoris Maſſil. *In una galea navigando in plagia Romana habebat febrem Peſtialem*. Infra: *Patiebatur febrem Peſtilentialem*.

PESTICIUM. Monaſticum Anglic. to m. 2. p. 1007. *Dedimus etiam ... & omnia prata noſtra, ſcilicet de Ganeria, ... de Leyre, cum Peſticiis ejus, & omne ſaunum noſtrum in valle Rodelii, &c.* Forte legendum *Paſticiis*, Paſcuis, Gall. *Paſtis*.

☞ *Peſticium* & *paſticium* promiſcue uſurpatum fuiſſe, ut ager paſcuus ſignificaretur, innuit le Roman *de Rou* MS ubi *Peſtis* pro *Paſtis* occurrit:

Grant alenre vont par Peſtiz & par blez,
Au main por repoſer tornerent en un prez.

PESTICUS & PESTICOSUS, *Peſte plenus*. Johan. de Janua.

PESTIFERARE, Inficere, peſte polluere. *Empeſter*. Lucifer Calaritan. l. 1. pro S. Athanaſ. *Munera enim excæcant oculos videntium, & Peſtiferant ſermones juſtos*.

¶ PE-

Digitized by Google

¶ PESTILENTIALIS. Vide *Peſtialis*.

¶ PESTILENTIATUS, PESTILENTIARIUS, Peſte contactus, *Peſtifere*. Addit. ad Vitam S. Antonini to. 1. Maii p. 342. *Vidit tempore peſtis pluries illum euntem ad Peſtilentiatos*. Ibid. pag. 343. *Vidiſſe eum tempore peſtis ad Peſtilentiarios ire* teſtatur.

¶ PESTILENTIOSUS, Peſtifer, noſtris *Peſtilenciel*. Concil. Toletan. V. inter Hiſpan. tom. 2. pag. 508. *Sed & hoc pro Peſtilentioſis hominum moribus, ſalubri ordinatione cenſemus, ne quis in Principem maledicta congerat*.

¶ PESTILIFER, λοιμοφόρος, in Gloſſ. Lat. Græc.

¶ PESTILITAS, Peſtis, lues peſtifera. Vita B. Simonis de Lipnica tom. 4. Julii p. 528. *Peſtilitatis tempore ſeptuaginta novem de morte ... triumphantes, &c.*

¶ PESTILITER, *Demiſſe, diviſe*. Gloſſ. Iſid. Martinius recte emendat, *partiliter, diviſe*.

PESTILLUM, pro *Piſtillum*, inſtrumentum, quo aliquid teritur, comminuitur: *Peſtello*, Italis, *Peſtle*, Anglis. Gloſſar. Græc. Lat. ἀλετρίβανος, *peſtillum*: alias, peſtillus, quo ſal teritur: *Cylindrus*, Senatori lib. 12. Ep. 24. *In ſalinis autem exercendis tota contentio eſt: pro aratris, pro falcibus cylindros volvitis*. Accipitur etiam pro palo ligneo. Gloſſ. Lat. Gall. *Pilus: poil, ou peſtoil*.

Qui terit, eſt pilus: pilus eſt in fronte capillus.

Idem: *Piſtillum, peſtel*. Gloſſ. Arabico-Lat. *Peſſulum, peſtum, peſtilum*. Joan. Hocſemius in Henrico Gueldrenſi Epiſcopo Leod. c. 3. *Cum juvando ſuum magiſtrum læſiſſet quemdam laicum ictu Peſtilli, qui unus eſt ex illis baculis, inhibitis in Lege Leodienſi*. Le Roman *de Garin*:

Devant lui gardè vit un Peſtel eſter,
Dont l'en ſouleit les poiſons deſtremper, &c.

[Le Roman *de la Roſe* MS.

Et vit gelouſie venant,
Un Peſtel en ſa main tenant.]

Chron. Bertrandi *du Gueſclin* MS.

Li un tient une parc, l'autre une fourche aguſie,
De baſtiers, de Peſteaux et maint autortelie.

Alibi:

Li uns porte un Peſtel, & li autre un mortier.

¶ PESTALLUM, Eadem notione. Tabular. Compendienſe: *Duos mortarios cum Peſtallis ſuis*.

¶ PESTELLUM, in Inventar. ann. 1342. ex Tabular. S. Victoris Maſſil. *Unum mortorium & unum Peſtellum*.

¶ PESTIMUS, λοιμώτερος, in Gloſſ. Lat. Græc.

¶ PESTINCIUS, *Violentius*. Gloſſ. Iſid. Excerpta habent, *Pervicatius*. Emendant alii *peſtilentius*. Sed hæc non placent.

PESTINUNTIUM, *Qui peſtem nuntiat*. Gloſſ. Lat. MS. regium cod. 1013. & Gloſſ. Iſid.

¶ PESTIS, pro quavis Miſeria, & exitio; pro fame uſurpat Obertus Cancellar. in Annal. Genuenſ. ad an. 1164. apud Murator. tom. 6. col. 342. *Sed quia tempus nimis erat ineptum & carnes & victualia deerant, per loca nobis vicina aſcendit, ut ita dicamus, mina grani pretio ſoldorum decem & infra; & duravit hæc Peſtis per ſpatium anni & medii*.

¶ PESTIS FERALIS, Genus ſupplicii in maleficos. Lex 5. Cod. Theod. tit. 16. lib. 9. *Hos* (magos) *quoniam naturæ peregrini ſunt, feralis Peſtis abſumat*. Quærunt quænam ſit hæc pœna. Alii capitale ſupplicium, alii vivicomburium interpretantur. Græci vero Baſilic. Interpretes lib. 60. tit. 39 Photius tit. 9. Nomoc. cap. 25. & Balſamo beſtiarum ſupplicium intelligunt: quæ ſententia Gotofredo magis probatur. Hunc, ſi placet, conſule in Notis ad hanc legem.

¶ PESTIVINUM. Chronicon Petri Azarii apud Muratorium tom. 16. col. 340. *Facere teſſeras, & vendere Peſtivinum, & alias nummatas, valentes uno denario pro quatuor, &c.* Haud ſcio an ita legendum ſit, an potius

¶ PESTUMUM, quod eidem ſignificationis eſſe videtur, in Statutis Riperiæ c. 12. fol. 4. v. *De quolibet modio mellis ſoldi quatuor. De quolibet modio Peſtumi de penſibus quatuordecim pro introitu ſoldi quatuor*.

¶ PESTUS. Capitul. lib. 6. c. 326. *Placuit ut omnis qui in expeditionem exercitus abſque gravi neceſſitate non progreditur, aut de exercitu fugit, teſtimonio dignitatis ſuæ ſit irrevocabiliter careat; ita ut in quibuſdam villulis vel territoriis ſive vicis Peſtus, hujus infamationis habitatores ipſorum locorum ſint degeneres, & teſtificandi vel accuſandi nullam habeant licentiam*. Alibi *Peſtis*. Locus male ſanus.

¶ PESULLA, φακελίς, in Gloſſ. Lat. Græc. Vide *Forſtulla*.

¶ PESUNDARE. Vide *Perundare*.

¶ PESUS, Idem quod Pondo libra argenti, quæ 13. Regalibus & 8. Albis valet. Concil. Limanum an. 1582. inter Hiſpan. tom. 4. p. 263. *Mandavit quod hinc in poſterum ... uniformiter procedatur concedendo conſuetarum chartas quando excuſari non poterunt & pro ea Peſorum quantitate, quæ Epiſcopo ad id ſufficere videbitur*. Ibidem p. 386. *Decano ſcilicet centum & quinquaginta libras, Peſos vulgariter in illis partibus nuncupatos, quarum librarum quælibet unum caſtellanum aureum, quadringentos octeginta quinque morapetines monetæ uſitatæ Hiſpaniæ conſtituens; Archidiacono centum & triginta valoris ejuſdem Peſos ſeu caſtellanos*.

PETA. Leges Burgorum Scotic. c. 38. *Nullus debet namare ... illos, qui portant boſcum, turbas, vel Petas ad vendendum, niſi pro boſco, Petis, vel turbis, ſeu propriis debitis ſuis*. [Vide *Petaria*.]

¶ PETAACIA, PETACIA, Panni fragmentum, aſſutum pannum, Gall. *Piece*, Tolofanis & Occitan. *Petas*, Italis *Petaccia*. Statuta Vercell. lib. 7. fol. 150. v. *Item ſtatutum eſt quod ſi quis homo ... aliquas ſcopaturas, ... calcinarium, Petaacias, cretas, ... in viis projecerit, &c.* Limborc. Sentent. Inquiſit. Tolof. pag. 305. de Beguinis: *Item credidit & credebat quod de perfectione Evangelica eſt habitus dejectus & deformis, & Petacia, quia in talibus relucet paupertas Chriſti*. Vide *Pecia*.

¶ PETAGIUM, Idem videtur quod *Pedagium*, tributum quod penditur. Meiſterlinus Hiſtor. Rer. Noriberg. apud Ludew. to. 8. Reliq. MSS. p. 122. *Pavonici prætorium occupantes, nitebantur Capribarbis tributa rurſus abolita imponere, ſed hi refutabant, vectigalia nulla obveniebant, nec de Petagiis ulla ſpes deficiente, nedum Baeco, ſed etiam Cerere*. Chartular. S. Vandreg. tom. 1. p. 1148. *Dimiſi ... viginti octo perticas terræ ad faciendum foſſatos circa nemus dictorum Religioſor. de Guiſe pro quitatione & remiſſione unius minæ braſii & quinque ovorum de Petagio, quam minam braſii & quæ ova prædicti Religioſi mihi & hæredibus meis penitus remiſerunt*.

PETALICUS. Cummianus Hibernus de Controverſia Paſchali: *Ob diverſitatem ſucceſſorum Apoſtolorum, ... id eſt S. Petri Clavicularii, & ſancti Joannis Petalici, alterius in circumciſionem, alterius in præputium prædicantis*. Ubi *Petalicus*, vel *Pectalicus*, eſt ἐπιπέταλος, quo epitheto donatur S. Joannes Evangeliſta à Græcis.

☞ Hujuſce vocis interpretationem, quam ſub oculis habebat, curioſius conquirendo, erravit doctiſſimus Cangius; cum enim *petalum* laminam auream interpretatus eſſet; *Petalicum* S. Joannem à *Petala* dictum facile ſubodorari poterat. Et quidem ejuſmodi ornamentum ferre conſueverat S. Evangeliſta, ut teſtatur Polycrates Epheſ. Epiſc. in Ep. ad Victorem PP. ὃς (Ἰωάννης) ἐγενήθη ἱερεὺς τὸ πέταλον πεφορηκώς. Rufinus: *Qui* (Joannes) *fuit* *ſum-*

ſummus ſacerdos & pontificale Petalon *geſſit*. S. Hieronymus: *Et pontifex ejus auream laminam in fronte portans*, Eodem ornamento uſum eſſe S. Jacobum fratrem Domini, auctor eſt S. Epiphanius hær. 78. n. 14. καὶ τὸ πέταλον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ἐφόρεσε. Idem cæteris Chriſti Pontificibus, qui in locis, ubi frequentes erant Judæi, degebant, commune fuiſſe vix dubito; id quippe à Judæis ſacerdotibus mutuaverant.

PETALUM, Lamina aurea in capite ſummi Pontificis, ut in Gloſſ. Arabico-Latin. Beda de Tabernacul. lib. 3. c. 3. *Et lamina aurea ſuper cidarim, quæ titulo nominis Domini cæteris altior omnibus eminebat*. Adde c. 9. Arnoldus Abbas Bonæ-vallis: *Præter hæc laminam auream, quam Petalum vocant, fronti habebat inſertam.* [Acta SS. Bened. ſæc. 6. part. 2. pag. 604. ubi de B. Victore III. PP. *Quatuor etiam trabes propter cibarium altaris ſimili modo ſculpto, ac deaurato argento extrinſecus induit; ab intus vero Petalis & coloribus decoravit*. Ubi nude Laminas intellige. Eadem notione occurrit apud Anaſtaſ. in Sergio I. pag. 61. *Crucem diverſis ac pretioſis lapidibus peornatam inſpexit; de qua tractis quatuor Petalis in quibus gemmæ clauſæ erant*, &c. Perperam nuperus auctor lib. Gall. cui titulus, *le Tombeau de J. C.* edidit *Peralis*, nec felicius de unionum circulo expoſuit.] Vide Euſebium lib. 3. Hiſtor. cap. 31. lib. 4. cap. 24.

PETALUM, *Forma marmorea inſtar teſſeræ quadrata, unde pavimenta templorum, vel domorum, & palatiorum quondam ſternebantur*, Joſephus lib. 8. *Stravit autem pavimentum templi* Petalis *aureis*. Jo. de Janua.

PETALUM, Virga Pontificalis, Harigero Lobienſi Abb. c. 8. Miracula S. Urſmari n. 5. *Baculum recurvum, quem plerique cambutam, alii* Petolum *vocant*. Vide Browerum lib. 2. Annal. Trevir. p. 150. 1. edit.

PETAMINARII, dicti videntur à voce Græca πετάυρον, qui in aere volant, ſeu, *qui more avium ſeſe ejaculantur in auras*, ut ait Claudianus: vel qui agilitate corporis quaſi volare videntur: ἀπὸ τοῦ πέτασθαι, apud Julium Firmicum lib. 8. Matheſ. c. 15. Salvianus lib. 6. de Gubern. Dei: *Longum eſt nunc dicere de omnibus, amphitheatris ſcilicet, odeis, luſoriis, pompis, athletis*, Petaminariis, *pantomimis, cæteriſque portentis*. At Salmaſius ad Plinium emendat, *Pyctis, mimariis*.

¶ PETAMUM. Vide *Maſſacuma*.

¶ PETARDA. Mortorium murale. Mirac. S. Caſimiri tom. 1. Martii p. 556. *Captis vexillis 21. tormentis 6. & una* Petarda.

¶ PETARIA, Locus unde eruuntur *Petæ*, ſpecies ceſpitis nigri, qui è terra paluſtri & bituminoſa effoditur, f. à Belgico *Pet* vel *Put*, Lacus, locus paluſtris. Charta Walteri *de Gant* Comit. apud Edward. Byſſeum in Notis ad Uptonum p. 86. *Cum ſuis pertinentiis ſibi congruentibus, mariſcis, turbariis, treſidiis*, Petariis, *gadinis*, &c. Aſſignatio dotis Margaretæ Reg. Scotorum an. 1503. apud Rymer. tom. 13. p. 63. *Cum ... piſcationibus*, Petariis, *turbariis, carbonariis*, &c.

¶ PETASMA. Ebrardus Bethunienſis in Græciſmo:

Aulæ dicuntur aulæa: Petaſmata *templi:*
Cortinæ tholami: velaria vela theatri.

¶ PETASO, PETASUM. Perottus: *Petaſo ea pars ſuis dicitur, quæ ab alis incipit & coſtas comprehendit, quibuſdam veluti virgulis pinguibus diſtincta*. Interdum & porcum integrum ſignificat. Informatio an. 1459 ex Archiv. Trevolt. *Inimici ceperunt in dicta domo ſex tibias* P*taſonis ſaliatas & quatuor groſſas petias alterius* Petaſonis, *quas ſex tibias & quatuor petias* Petaſonis *dicti malefactores ſecum importaverunt*. Teſtam. an. 1484. *Item unum quarteronum* Petaſonis, *unam menſuram olei*, legat. *Dimidium quarterium* Petaſonis, in Contractu matrimonii. Charta pedagii Trevolt. an circ. 1250. *Item*, Petaſum, *4. denar*. Ubi *quarteronus*, ut non monuit V. Cl. *Aubret*, non de quarta parte libræ intelligendum, ſed de centenarii quadrante, ſeu de 25. libria.

¶ PETATIA. Vide *Pittacium*.

¶ PETATICUM Charta Theodorici III. Reg. Fr. an. circ. 688. apud Felibianum Hiſt. Sandion. p. 9. *Ne rotatico, nec ſalutatico, nec ſit* Petatico *... nullatenus quoque tempore quæratur nec exigatur*. Ubi leg. *Ceſpitaticum*. Vide in hac voce.

¶ PETATIOLA, Cento. Papias MS. Bituric. *Filacteria, vanitas, cantica turpia, vel carmina*, Petatiola. Vide *Pittacium*.

PETATIOLUM, pro *Pittatiolum*, Scheda. Fulcuinus de Geſtis Abbatum Lobienſ. c. 3. [tom. 6. Spicileg. Acher. pag. 547.] *Per antiquis membranarum* Petatiolis *... inſcriptum invenimus*.

¶ PETATIUM, Scheda, vel etiam chartæ ſeu pergameni fragmentum. Geſo Abbas de Corpore & Sanguine Domini apud Murator. to. 3. Anecd. p. 298. *Theodoſius famoſus Imperator quadam vice à quodam monacho ... excommunicatus eſt. Et monachus quidem excommunicatione in* Petatio *deſcripta, & quo ab Imperatore inveniri poſſet projecta, diſceſſit*. Vide *Pittacium*.

PETAURISTARII, apud Jul. Firmicum lib. 8. Math. cap. 15. qui aliis *Petauriſtæ*, ſeu Græcis πεταυρισταὶ, de quibus ſcriptores Græci & Latini. Manilius lib. 5. Aſtr.

Ad numeros etiam ille ciet cognata per artem
Corpora, quæ valido ſaliunt excuſſa Petauro,
Alternoſque cient motus, elatus & ille
Nunc jacet, atque hujus caſu ſuſpenditur ille.

Fragment. Petronii: *Petauriſtarii autem tandem venerunt: baro inſulſiſſimus cum ſcalis conſtitit, puerumq; juſſit per gradus & in ſumma parte odaria ſaltare: circulos deinde ardentes tranſire*, &c.

¶ PETECCIA, Febris peſtilens, Italis *Petecchia*, noſtris *Pourpre*. Acta SS. Maii tom. 7. p. 375. de S. Ferdinando Reg. Caſtel. *Conflictatus cum peſtilenti ac maculoſa febri quam Peteccias Itali, Tabardilios autem vocant Hiſpani*. Hinc

¶ PETECCHIALIS FEBRIS, in Mirac. Pii V. tom. 1. Maii pag. 718. *Tiburtia Florentii, annorum ſeptuaginta duorum, febri* Petecchiali *aliiſque lethalibus infirmitatibus oppreſſa ... priſtinam ſanitatem in inſtanti recepit*. Perperam *Peticularis* ibidem p. 716.

PETEGOLÆ, dictæ Italis, quæ Gallis *Beghinæ*. Vide *Beghardi*.

¶ PETEGRATIA, Animal quoddam. Statuta Ripariæ c. 12. fol. 4. *De qualibet ſoma penſium duodecim pili bovis, caprarum, ſtratiarum*, Petegratiarum *pro introitu ſoldi duo*.

¶ PETELLUM, perperam ni fallor pro *Pedagium*. Charta S. Ludovici an. 1255. tom. 4. Hiſtor. Harcur. pag. 1353. *Item herbagium magnæ bruerie, roagium &* Petellum.

PETENS, forenſe vocabulum, pro *Actore*, Gall. *le Demandeur*. Vide Regiam Majeſt. lib. 2. c. 25. 2. Occurrit paſſim in Legibus Scoticis & Anglicis. Collatio Carthaginenſis 111. cap. 200. *Omnis actio duas ſolet ſuſcipere perſonas*, Petitoris, *& è diverſo reſpondentis*.

¶ PETERCORNE, Præſtatio quæ in blado, avenæ &c. ex agris S. Petro penſitari ſolet, ex Angl. *Peter*, Petrus, & *Corn*, frumentum, vel quodvis granum. Hiſtor. fundationis Monaſt. S. Leonardi Eboracenſis: *Rex Athelſtanus conceſſit Deo & B. Petro Eboraci & Colideis prædictis de qualibet caruca arante in Epiſcopatu Eboraci unam trovam bladi, anno Domini 936. quæ uſque in præſentem diem dicitur* Petercorne.

PETEREDIUM, *abjecta h in compoſitione, à petendis hæreditatibus*. Beda de Orthographia.

PE-

Digitized by Google

PETERMANNI, Homines, ſeu ſervi S. Petri Lovanienſis, apud Lipſium in Lovanio lib. 2. c. 4.

¶ 1. PETIA, Inſtrumentum lite pendente productum, qua notione etiam Practici noſtri *Piece* dicunt. Tabul. Caſtri Nannet. *Viſis aliis documentis, ſcripturis & Petiis per dictas partes productis, &c.*

¶ 2. PETIA, PETIATUS, Alia notione. Vide *Pecia*.

¶ PETIBILIS, de præſtatione dicitur, quæ à dominis ſub nomine *petitionis* exigitur, ad diſcrimen aliarum ſervitutum quas ex jure & auctoritate exigebant à ſubditis. Acta Murenſis Monaſt. apud Eccardum de Origin. familiæ Hasburgo-Auſtr. col. 224. *Ita omnia primitus fuerunt Petibilia, modo ſunt petentibilia*. Vide *Petitio*.

¶ PETICA. Charta Aldegaſtri, filii Sylonis Regis Ovetenſis, an. 781. apud Sandovallium: *Et tres culices, duos de argento, & unum de Petica.* Ubi Sandoval. vertit, *duos de plata, y uno de piedra*, i. lapide pretioſo.

¶ PETICULARIS. Vide *Petecciæ*.

PETICUS, *Qui amat petere*, in Gloſſ. antiq. MSS. [Gloſſ. MS. Sangerm. nu. 501. *Qui amat petere alienum*. Grævius legendum cenſet *Petitus*, ex Gloſſ. Iſid. *Petitius, qui frequenter petit*.]

¶ PETILIO, PETILIUM, PETILLA, Voces ejuſmodi notionis quæ jaculorum ſeu ſagittarum ſpeciem ſignificare videntur. *Petillarius*, qui eas operatur. Charta Edwardi III. Reg. Angl. an. 1372. apud Rymerum tom. 6. p. 749. *Nec non duodecim arcubus, viginti quinq; cornubus, & viginti & quatuor ſagittis vocatis Brodarwes, quatuor duodenis Petiliorum, videlicet Boltes.* Charta Richardi II. Regis Angl. an. 1383. apud eumdem tom. 7. p. 415. *Unam garbam ſagittarum largarum, unam garbam ſagittarum parvarum, unam garbam parvorum Petilionum volatilium ... cum pannis, equis, ſellis, arcubus, ſagittis, Petilionibus, &c.* Charta Edwardi IV. Reg. Angl. ann. 1474. apud eumdem tom. 11. p. 838. *Quod nullus Petillarius aliquod genus Petillarum, niſi ſolummodo ſagittas vocatas Sheſe Arowes, faciant quoquo modo, & quod Petillarii illi ſagittas, ac omnes & ſinguli artifices ſive operarii arcuum, &c.*

¶ PETIN vel PETTIN, Bulengero, Radioli pectinatim inſerti monilibus oblongis murenarum inſtar. Anaſtaſius in Valentino II. PP. apud Murator. tom. 3. p. 224. *Signum Chriſti habet navicellas duas, & murenas tres. Omnes morenas, cum Petinante eorum.*

¶ PETINEA CASA. Placitum an. 862. inter Probat. tom. 1. novæ Hiſt. Occitan. col. 113. *Duvigildus in ſuo reſponſo dixit: ipſas caſas Petineas cum curte, exitia, & regrecia earum ... ergo retineo.* Paulo ſupra *Petitneas caſas* vocat.

PETINEI, & PETINECI, apud Ditmarum lib. ult. p. 113. ſunt ii populi, quos Græci inferioris ævi Πατζινάκας vocant, quod moneo, quia editor vocem non intellexit. Vide notata ad Alexiadem.

¶ PETIOLA, PETIOLUM, diminut. à *Pecia*. Vide *Peciola*.

¶ PETISSEQUA, pro Pediſequa, in Charta Henrici IV. Imper. an. 1058. apud Ludew. tom. 4. Reliq. MSS. p. 241. *Pro anima Immæ noſtræ Petiſſequa, ante januam ejuſdem monaſterii ſepulta.*

PETITIO, Præſtatio, quæ à dominis ſub nomine *petitionis*, vel *mutui* exigitur. Charta Friderici Imper. an. 1152. *Exactiones, tallias, quas quidam precarias vel Petitiones nuncupant, ſive hoſpitationes, regia cenſura penitus interdicimus.* In Charta Comitis Guinenſ. in Chronico Andrenſi, *coactiva petitio, ſive inciſura*, i. tallia. Vide *Demanda 1. Mutuum coactum, Quæſta*.

PETITIO, in Regula S. Benedicti, pro formula profeſſionis non ſemel uſurpatur, cap. 58. 59. Unde *petitio & votum* junguntur apud S. Anſelmum lib. 2. Epiſt. 23. *Qui apud nos Petitionem & votum Monachi fecit*: Quia nempe novitius exacto novitiatus tempore *petebat* ab Abbate ut ad profeſſionem admitteretur. [Charta an. 1029. in Tabular. Gellonenſi: *Ad monaſterium S. Salvatoris Gellonenſis adducantur & ibidem benedicantur, & Petitionem ſeu profeſſionem faciant.* [Formulas ejuſmodi petitionum habes inter Baluzianas 32. 33. Vide Udalricum lib. 2. Conſuetud. Cluniacenſ. cap. 26. Librum uſuum Ciſtercienſis Ordin. cap. 117. Raynardum Abbat. Ciſtercienſ. in Inſtitut. c. 28. Vitam S. Willelmi Ducis num. 22. edit. Mabillonii, &c.

PETITIO, Libellus ſupplex, unde Magiſtri libellorum, ἐπὶ τῶν δεήσεων dicebantur apud Byzantinos. Thwroczius in Bela Rege Hungar. c. 64. *Et Petitionibus loqui traxit originem, ut Romana habet curia & Imperii.* Vide Symmach. lib. 1. Epiſt. 11.

¶ PETITIONARIUS, Qui ſtipem, eleemoſynam colligit, *petit*: quod de iis præſertim intelligendum qui per vicos & provincias Reliquias circumferentes vagabantur ad corrogandas pecunias, quibus eccleſiarum indigentiæ, vel ædificationi aut reſtaurationi ſuccurreretur. Statuta Arnaldi Epiſc. Valent. inter Concil. Hiſpan. tom. 3. p. 516. *Item, ſtatuimus quod quæſtor aliquis ſeu Petitionarius non admittatur ſine litteris noſtris vel Officialis noſtri. Et tunc non admittatur ad alia, niſi ad illa ſolum exponenda, quæ in ſuis litteris indulgentiæ contineri inveniantur.*

¶ PETITIUS. Vide *Peticus*.

¶ PETITNEA CASA. Vide *Petinea*.

1. PETITORIUM, Actio in jure, *Calumnia*, Practicis, *Action en petitoire.* [Charta fundat. S. Eligii Noviom. an. 1240. *Auditis quæ partes hinc inde tam ſuper poſſeſſorio quam ſuper Petitorio proponere voluerunt.* Litteræ Philippi Pulcri Reg. Franc. an. 1290. to. 1. Ordinat. p. 319. *Quod de cognitione decimarum non feodalium in Petitorio, vel poſſeſſorio, præſertim inter perſonas eccleſiaſticas miniſtri loci ſe nullatenus intromittant.*] Gloſſ. Græc. Lat. Αἴτησις, *Petitorium, petitio, poſtulatio*. Joannes Sariſberienſis Ep. 9. *Procuratores Comitis adverſus E. Petitorium inſtituerunt, dicentes ipſum injuſte occupare Eccleſiam, &c.* Adde Epiſt. 11.

2. PETITORIUM, & *Pittacium*, idem ſunt in leg. 29. Cod. Th. de Petition. id eſt ſchedula, *brevis, &c. Uno tamen Petitorio ſingulorum nomuſcula jubemus adſcribi, nefas eſſe cenſentes, plurimorum uno pittacio poſtulari ſub illicita cupiditate fortunas.* Joannes II. PP. Epiſt. 2. *Contumelioſum Epiſcopum, ut habeat pœnitendi licentiam Petitorium vobis dare cenſemus, ubi errorem ſuum ... fateatur.* Adde Stephanum Tornac. Epiſt. 68. 113.

PETITUM, Menſuræ liquidorum ſpecies apud Romanos ſub an. 1300. ut auctor eſt Nicolaus de Fractura, & ex eo Petrus Boerius in Commentario in Regulam S. Benedicti; ſic appellata à quodam *Peto*, ut eſt apud Villalpandum lib. de Menſur. c. 20.

¶ PETITUS, inter famulos Regis Angliæ recenſetur, in Charta Edwardi IV. an. 1475. apud Rymer. tom. 11. p. 848. *Pro vadiis Matthæi Scurden Petiti Domini Regis in ſervitio ſuo guerræ, per breve de privato ſigillo de vadiis ſuis, videlicet pro dicto primo quarteria per manus proprias ... 45. ſ. 6. denar.*

¶ PETIU, inter veſtes eccleſiaſticas, vel miniſteria ſacra recenſitum. Vide *Betiu*.

¶ PETIVA, Præſtatio quæ ſub nomine *petitionis* exigitur. Litteræ an. 1249. apud Marten. to. 1. Anecdotorum col. 1044. *Item voluit & mandavit, quod Petiva illa quam habuit de viceſimis eccleſiarum, & de legatis, & de redemptione votorum, reſtituatur ab hærede ſuo domino Papæ.* Vide *Petitio*.

¶ PETIVINA, pro *Pictavina*, in Tabular. S. Van-

Digitized by Google

dreg. *Dimiſi Johanni dicto Louvel burgenſi de Novo caſtro undecim ſolidos, ſeptem denarios & tres Petruinas Turonenſes.* Vide *Picta*.

¶ PETIUM, Petius, Fruſtum, fragmentum. Vide *Pecia*.

¶ PETIUNCULA, Petitio de re exigui momenti. Charta Pippini Reg. apud Stephanot. Antiq. Bened. Pictav. MSS. p. 411. *Placuit noſtræ dignitati parvam eorum inſerere huic præcepto Petiunculam.* Vide *Pecia*.

¶ PETIVOLUM, πεκτος, in Gloſſ. Lat. Græc. An *petibulum*, inquit Martinius, quod petitur telis?

¶ PETORITA, Idem quod *Petraria* 3. Vide in hac voce.

PETORITUM, vel Petorritum, vox Gallica, Vehiculum, quod dictum exiſtimant *à numero quatuor rotarum*, inquit Feſtus, unde quidam à Græco Æolico πίττορα, pro τέσσαρα deducunt. Wendelinus à Flandrico etymon arceſſit; *Fitteradt*, vehiculum *rotarum quatuor*. Petoriti meminerunt Varro apud A. Gellium lib. 15. c. 30. Quintilianus lib. 1. Inſtitutionum cap. 5. & Horatius lib. 1. ſerm. 6.

PETRA, Ponderis ſpecies, quod conſtat 12. libris & dimidia: [12. tantum libris conſtat ex Compoſitione de ponderibus apud Thom. *Blount* in Nomolex. Anglic. *Le charre de plumbo conſtat ex 30. ſarmellis, & quælibet formella continet 6. Petras, exceptis duabus libris, & quælibet Petra conſtat 12. libris:*] libra vero 15. unciis, ut eſt in Fleta lib. 2. cap. 12. §. 1. cap. 79. §. 10. At apud Henric. Knygthon. an. 1340. *Saccus lanæ* dicitur *continere in pondere 26. petras: petra vero 14. libras.* [Charta Edwardi III. Reg. Angl. an. 1338. apud Rymerum 10. 5. p. 10. *Quinque millia & nongentas Petras caſii, &c.* [Ita quidem apud Anglos; at ſecus apud Scotos: quippe in Aſſiſa Davidis Regis Scotię de ponderibus §. 4. & 5. *Petra ceræ continet octo libras: Petra vero ad lanam ponderandam, & ad alias res, continet 15. libras.* Eadem habentur in Statutis Roberti III. cap. 22. § 2. ubi dicitur *Petra ſeu lapis*. Quod poſtremum vocabulum occurrit in Charta Philippi Regis Franciæ an. 1288. apud Perardum in Burgundicis p 562. *Pro quolibet ſacco lanarum & aignelinorum, pondus viginti duorum Lapidum Provini continente, &c.* [& apud Ludewig. tom. 1. Reliq. MSS. pag. 261. *Pie memorie Friſa in extremis ſuis Religioſis viris fratribus in Dobirlungunum Lapidem ſepi* (ſebi) *in remedium anime ſue annis ſingulis aſſignavit.* Ubi Ludewig. in margine: *De 20. libris ſebi à Friſone eccleſiæ in Dobirlug. quotannis aſſignatis.*] Regeſtum Peagiorum Pariſienſ. *Laine, qui vient d'Angleterre, le vendeur doit pour chaſcun ſac vendu 18. deniers, & s'il poiſe 36. Pierres au pois de 9. livres la Pierre, &c.* Vide Monaſticum Anglicanum tom. 2. pag. 148 482. Thomam Walſinghamum ann. 1399. Knyghtonem pag. 27. 37. &c.

¶ Petra, Menſuræ genus. Libertates Moiricenſium an. 1164. tom. 1. Hiſtor. Dalphin. p. 17. *Pro hac autem conceſſione, quam ego Berlio Moiricenſibus conſtitui, ipſi mihi & hæredibus meis in perpetuum donaverunt Petram in qua am menſuratur.* Vide *Petrata* 1.

¶ Petra Eleemosynæ. Vide *Daſium*.

Petra Nativa, Indigena. Vide *Enchori*.

Petra Sicca, non conſtricta ex calce & arena. Hygenus de Limitibus conſtituendis: *Gamma de Petra ſicca conſtructa.*

Ad Petram Votum Reddere, Superſtitionis paganicæ ſpecies, Chriſtianis interdicta. Indiculus Paganiarum in Concil. Liptinenſi an. 743. *De his quæ faciunt ſuper petras.* S. Eligius apud S. Audoenum in ejus Vita lib. 2. cap. 15. *Nullus Chriſtianus ad ſana, vel ad Petras, vel ad fontes vel ad arbores . . . . vota reddere præſumat.* Concilium Nannetenſe cap. 20. *Lapides quoque, quos in ruinoſis locis & ſilveſtribus, dæmonum ludificationibus decepti venerantur, ubi & vota vovent & deferunt, funditus effodiantur, &c.* Vide Concilium Arelat. II. cap. 23. Turon. II. cap. 22. Capitula Theodori Cantuar. c. 107. Capitul. Aquiſgran. an. 789. c. 63. lib. 1. Capitul. c. 62. &c.

¶ Petra, nude pro Sepulcro lapideo, in Lege Salica tit. 17. §. 3. *Si quis mortuum hominem aut in noſſo, aut in Petra, quæ vaſa ex uſu ſarcophagi, dicuntur, &c.*

Petra. Chronicon. Windeſemenſe lib. 2. c. 54. *Quem libellum in diverſis membranis, quaternulis, aut Petris conſcripſit.* Cap. ſeq. *Exercitia ſua membranis & Petris diverſiſque foliis, ut dictum eſt, conſcripta.* Vocabularium Gherardi de Schueren. *Petra, æ, Eyn ſtein oft Leye.* Eſt autem Theutonibus *leye*, tabella ſcandularis, cui vel ſtylo, vel creta inſcribitur; noſtris, *Ardoiſe*.

¶ Petra, nude, pro Caſtello vel præſidio in *petra* ſeu rupe exſtructo, hinc noſtris *Petra Domini*, Gall. *Dampierre*. Proſper in Prol. libr. de Provid. Dei, ubi de Aquitania ſua:

Non caſtella Petris, non opida montibus altis
Impoſita, aut urbes amnibus æquoreis, &c.

¶ PETRACHA. Vide *Petrecha*.

1. PETRARIA, Locus unde *petræ* & lapides eruuntur: *Carriere*. Monaſticum Anglic. tom. 2. pag. 595. *Præterea dedi eis turbariam & Petrariam, & quarreriam ubicunque invenire poterunt in territorio, &c.* Et pag. 165. *Noveritis me dediſſe ... petram in Petraria de Fidele ad fabricam Monaſterii ſui, &c.* [Charta an. 1126. apud Calmet. tom. 2. Hiſtor. Lotharing. col. 282. *Uſque ad ſemitam quæ exiens à via de Venderiis ſcindit nemus, & tranſit juxta Petrariam.* Sæpius in Tabular. Autiſſiodor. occurrit mentio *Petrariæ S. Gervaſii*, Gall. *la Pierre S. Gervais*. Adde Breviar. Hiſtor. Piſanæ ad an. 1159. apud Murator. tom. 6. col. 172.]

¶ 2. PETRARIA, Via lapidibus munita. Chron. Siciliæ apud Marten. tom. 3. Anecd. col. 63. *Facere inſultus, ſpoliationes, violentias, & homicidia per Petrariam; viaſque publicas . . bellicis apparatibus claudebat.*

3. PETRARIA, λιθοβόλος, & λιθοβόλον, Athenæo l. 5. & Heroni in Belopœecis, &c. Evagrius lib. 5. cap. 10. καὶ πάντα τὰ καταπέλτας ἔξω, ὥστε πετροβόλων, ἃ ἐλεπόλεις αὐτοῖς καλεῖ. Ugutio: *Tormentum, quod vulgo dicitur* Petraria, *vel mangonum.* Gallis *Perriere*. [Epiſt. Balduini Imper. CP. ann. 1204 apud Miræum tom. 1. pag. 111. *Nihilominus tamen in qualibet duas turres ſeu Petraria ſeu maugoaellum erigitur.*] Willelm. Tyrius lib. 8. c. 6. *Machinas jaculatorias, quas mangana vel Petrarias vocant.* Ita lib. 15. c. 9. lib. 19. c. 27. Paulus Warnefridus lib. 5. de Geſt. Longob. c. 8. *Belli machina, quam Petrariam vocant.* Anaſtaſius in Gregorio IV. Papa: *Et deſuper ad inimicos, ſi venerint, expugnandas, Petrarias nobili arte compoſuit.* Guillelmus Apul. lib. de Geſtis Normann.

... turrim fabricat, quæ lignea muris
Promineat, ac juxta de quaque Petraria parte,
Ponit, & adjuncto muros qua evertere poſſit
Diverſi generis tormento.

Et lib. 3.

Et valido cum forte Ducis Petraria ſaxi
Ictu diviſſi percuſſa fuiſſet ab alto.

Vocem uſurpant paſſim Scriptores, Annales Francor. Loiſelliani & Bertiniani ann. 776. Hiſtoria Hieroſ. pag. 1154. Fulcherius Carnot. lib. 1. Hiſtor. Hieroſol. cap. 4. 18. Willelm. Brito in Philippide pag. 116. 119. 170. 180. Jacobus de Vitriaco in Epiſt. de Captione Damiatæ pag. 1148. Radulphus de Diceto pag. 623. 661. Monachus Florent. de Expugn. Accon. pag. 232. 233.

Otto

Digitized by Google

Otto Morena in Hiſtor. Rerum Laud. non uno loco, &c. Ex quibus emendare licet Vitam S. Joannis Epiſc. Tragur. p. 5. *Machinam, quæ vulgo T. Artaria dicitur, erexerunt.* Legendum enim *Petraria* ſuadent ſequentia. Vide Gloſſarium ad Villharduinum, Lipſium lib. 3. Poliorcet. dial. 3. Felicem Oſium in Not. ad Morenam pag. 83. &c. [Le Roman *de Partonoper* MS.

Si garaiſſiez ſi vos chaſteax
De Perieres, de mangonax.

Le Roman *de la Roſe* MS.

Et deux (portaus) en coſte, & un derriere
Qui ne doute cop de Perriere ...
Dedens le chaſtel ont Perrieres
Et engins de maintes manieres.]

¶ PETRERIA, Eadem notione. Breviar. Hiſt. Piſanæ ad annum 1171. apud Murator. tom. 6. col. 184. *Tertia autem die, quæ fuit quarto Cal. Decembris, ad caſtrum de Motrone iverunt cum manganis, gattis, caſtellis ligneis, & Petreriis, & illud in recinctu obſederunt.* Memoriale Poteſtatum Regienſ. ad an. 1218. apud eumdem tom. 8. col. 1088. *Et illico ligna & trabes in flumio ſubmergi fecit, & ripam ipſius fluminis Petreriis & manganis & aliis machinis muravit & caſtris ligneum.*

Petrorita, & Petorita, Idem quod *Petraria*. Joannes Monachus in Hiſt. Gaufr. D. Norman. *Mandat in his exaſperatus Conſul Petroritas, fundibularias, mangonellos & arietes erigi.* Occurrit ibi rurſum. Geſta Conſulum Andegav. c. 11. num. 6. *Arietibus & Petoritis Comes eos aggreſſus.* Habetur etiam in geſtis DD. Ambaſienſium c. 5. n. 25.

Pereria. Bromptonus an. 1173. *Pereriis ſuis & aliis machinis bellicis paratis, &c.* Utitur alibi non ſemel.

Pererium. Charta Nunonis Sancii pro Pace ſeu treuga ſervanda ann. 1017. deſcripta in tom. 8. Spicilegii Acheriani: *Quod nullus expugnet aliquod caſtrum vel aliquam mansionem cum guſſa, vel Pererio, vel manganello.*

¶ Petrariæ, Lapilli, gemmæ, Gal. *Pierreries*. Charta Edwardi III. Reg. Angl. an. 1338. apud Rymer. tom. 5. pag. 49. *Unum calicem aureum cum diverſis Petrariis in fundo.* Infra: *Cum diverſis ſeuchonibus & Petrariis.*

¶ PETRARIUM. Vide *Pejerarium*.

¶ PETRARIUS, Cæmentarius, latomus. Computus an. 1202. apud D. *Bruſſel* tom. 2 de Uſu feud. p. 183. *Garinus Petrarius, de quatuor menſibus uſque ad Martium, 8. l. Pro duabus feris & pro tribus ferratis, 13. ſ.* Le Roman *de la Roſe* MS.

El pais ne remeſt maçon,
Ne Perrier qu'ele ne mant.

¶ 1. PETRATA, Menſura frumentaria. Charta an. 1218. in Tabul. caſtri Blein. *Herveus de Leonia dedi abbatiæ de Daoulas tres Petratas frumenti per annos ſingulos in decimis noſtris in plebe caſtelli Eiſcoet.* Alia an. 1228. apud Lobinellum tom. 2. Hiſt. Britann. p. 129. *Tres Petratas frumenti per annos ſingulos duximus concedendas in decimis noſtris.* Vide *Petra*.

¶ 2. PETRATA, pro Petita, vel impetrata. Charta an. 1010. in Chartular. Aptenſi fol. 35. ſic terminatur: *Valete ſuper Petrata in Chriſto per tempus & tempora.*

¶ PETRECHA, Turris, munitio. Caffarus in Annal. Genuenſ. lib. 2. apud Murator. tom. 6. col. 338. *Piſanis vero remanentibus, noſtra galea ivit ad quamdam Petrecham, quam Lucenſes fecerant non longe ab illo loco verſus Piſas circa 5. vel 6. milliaria.* Alter Codex MS. habet, *Petracha*. Vide *Bretachiæ*.

¶ PETRERIA, Aqualis, guttus, quo aqua infunditur lavantium manibus, ſuppoſita pelvi ſive lance. Leges Palatinæ Jacobi II. Reg. Majoric. inter Acta SS. to. 3. Junii p. 59. *Omnibus autem Militibus, Doctoribus, ſeu Sacerdotibus, & aliis perſonis magni ſtatus, cum pelvi & Petreria argenteis in ſua menſa præbeatur lavandi facultas.* Vide in *Petraria* 3. & *Petus*.

¶ PETRESPENY, Denarius S. Petri. Vide *Romepeny*.

¶ PETRIFICUS. Ricoboldi Ferrar. Hiſtor. Pontif. Rom. ad an. 1154. apud Murator. tom. 9. col. 177. ubi de Anaſtaſio IV. *Eccleſia Laterani dedit calicem penſantem marchas 20. & alia plurima dona. Jacet ibidem Petrifico lapide.* Melius Codex Eſtenſis: *Porphyretico lapide.*

¶ PETRINA, à Gall. *Poitrine*, Pars corporis, pectus. *Petrinas vaccarum*, inter præſtationes quæ dominis debentur, recenſet Inquiſitio ann. 1181. apud Lobinellum tom. 2. Hiſt. Britann. p. 133. *Quidquid Canonici habent in lumbis porcorum & Petrinis vaccarum, & in buticulatione, eſt de donis Jubelli Archiepiſcopi.* Ita Poetæ noſtrates *Petrine* pro *Poitrine* dixerunt. Le Roman *de la guerre de Troyes* M.

Et por l'auberc en la Petrine
Li fet paſſer l'aſte fraſine.

¶ PETRINUM, Pars ædis ruſticæ, Piſtrinum, ni fallor, ſeu locus ubi farina pinſitur ad panem conficiendum; Gall. *Paitrin* dicimus arcam ſubigendæ farinæ, mactram. Charta apud *Madox* Formul. Anglic. pag. 89. *Secunda pars accidit Thomæ le Halveknyzt, ſcilicet Petrinum cum celario ſubjacente, cum quadam camera ... retro dictum celarium & Petrinum adjacente ... Tertia pars accidit Rogero le Halveknyzt, videlicet Petrinum cum celario juxta parvam Venellam, cum furno & parvo ſtabulo retro dictum celarium & Petrinum adjacente.*

¶ PETRINUS, Lapideus, e *petra* factus. Codex MS. Irminonis Abbat. Sangerm. fol. 108. *Et broilum muro Petrino circumſeptum.* Charta an. 1477. apud Madox Formul. Anglic. pag. 127. *Clauſam ſuam extra muros villæ prædictæ, ex oppoſito domus prædictæ muro Petrino incluſum.* Epitaph. Atoli apud Flodoard. lib. 1. cap. 23.

Subtus enim tria conſiſtunt monumenta Petrina,
Sub quibus almorum corpora condita ſunt.

Interdum & pro toto ædificio uſurpatur. Chron. Hamelenſe apud Leibnit. tom. 2. Script. Brunſv. p. 512.

Chriſtiana fundarunt Petrina;
Cæli regina tribuens bis gaudia bina.

¶ PETRIQUI, dimin. a *Petrus*. Sic Benedictum XIII. ſeu Petrum de Luna quidam, ſchiſmatis tempore, ironice appellabant. Bonifacius Ferrerius in Defenſione Benedicti XIII. c. 104. apud Marten. to. 2. Anecd. col. 1508. *Vocabant dominum noſtrum Papam in maximo vindicta, Petriqui. Conſiderate ſupremam vindictam, recipere lutum in ore, & revolvere per linguam, dicere Petriqui: o vindicta inexplicabilis! Petriqui! ... Iſtas vindictas exercens* (mulierculæ) *poſt potum contra vicinas, in diminutionem ſcilicet nominum, replicatione fœdorum & turpium.*

¶ PETRISELLUM, Apium, Plinio petroſelinum, noſtris *Perſil*. Ordinat. ſuper numero & ordine menſarum Hoſpitii Dalphin. tom. 2. Hiſtor. Dalphin. pag. 312. *Item, de pedibus dictorum boum in aceto cum Petriſello paratis & dictum intromeyſium ut ſupra paratum coram nobis apportetur.*

¶ PETRITÆ, Hæretici, à Petro quodam Severitarum Epiſcopo ſic nuncupati, qui circa medium ſæculi ſexti vel ſeptimo ineunte prodierunt, *Sabellianiſtæ* interdum appellati quod multa cum Sabellianis ſentirent. Vide Stockman. Lex. Hæreſ.

¶ PETROBRUSIANI, Aſſeclæ Petri *de Bruis* An-

ſuerpienſis, qui 12. vel 13. ſæculo baptiſmum infantium inutilem eſſe, atque adultis denuo conferendum docuit. Vide Hiſt. Magd. Cent. 12. c. 5. Bohem. Hiſt. Eccl. p. 943. & laudatum Stokman. in Lexico.

¶ PETROCILLUM, Idem quod *Petriſellum*. Vetus Ceremoniale MS. B. M. Deauratæ Toloſ. *Prius adminiſtrator debet providere expenſis conventus de alleis & lactucis & de Petrocille.*

¶ PETROLEIA FONS, f. Quod ex lapidibus conſtructa, niſi ſit nomen proprium. Charta ann. 1022. apud Meneſter. Hiſt. Lugdun. pag. 6. *Finaliſque canalium per fontem Petroleiam & per vetulas ceppos Neteriarum, quæ ſunt juxta plantata Burciaci.*

¶ PETRONES, Paulo, *Ruſtici, à petrarum aſperitate & duritia.* Vide Feſtum.

PETRONIUS. Vide *Canis petrunculus*.

¶ PETRONUS, Acervus lapidum, Occitan. *Petron.* Pactum inter Jacobum Aragon. Reg. & Berengarium Magalon. Epiſc. ann. 1272. *Et ſic eundo per ipſam viam verſus ad ſtratam publicam Montiſpeſſulani ad Petronum vocatum de ſancto Johanne de Vedatio, qui eſt in ſtrata publica & generali Montiſpeſſulani.*

PETRORITA. Vide *Patrarin* 3.

¶ PETROSILLUM, Idem quod *Petriſellum*. Vita S. Francæ tom. 3. April p. 388. *Coxerunt radices tres Petroſilli in aqua.* Poema MS. ævi infimi:

Salvia, ſerpillum, piper, allia, ſal, Petroſillum.

¶ PETRUNCULUS. Vide *Canis petrunculus*.

¶ PETRUS, Moneta aurea in Hannonia, f. ab effigie S. Petri ſic dicta. Chronic. Bonæ Spei ad ann. 1456. p. 398. *Æſtimans ſeu taxans ad 27. florenos Renenſes auri, 40. Petros auri, 18. ſcuta, &c.*

¶ SANCTE PETRE, Clamor militaris, quo non ſolum copiæ Pontificiæ, verum etiam Principum laicorum uſæ ſunt ſæpe numero in conflictu, patrocinium inclamantes Apoſtolorum Principis. Acta Innocentii III. PP. *Proſilit ad arma cum ſuis; & benedictione ac remiſſione à Legato recepta, cum idem Legatus maledixiſſet hoſtibus in nomine Domini, Comes alta voce S. Petrum invocans adjutorem, proceſſit ad pugnam.* De copiis vero laicis teſtatiſſimum id reliquit Bruno de bello Saxonico: *Ibi quidem de noſtris adverſarium ſibi videns obvium, velut ſuum ſalutavit ſocium dicens, S. Petre, quod nomen Saxones pro ſymbolo tenebant omnes in ore.* Hæc poſt Carolum de Aquino in Gloſſ. milit.

¶ PETSA, Menſura ſalis, f. pro *Petra*. Vide in hac voce. Charta Roberti *Males* Militis ann. 1227. tom. 4. Hiſt. Harcur. p. 2049. *Conceſſi Deo & Eccleſiæ S. Mariæ de Belloloco & Canonicis ibidem Deo ſervientibus in puram & perpetuam eleemoſynam dimidiam Petſam ſalis recipiendam ſingulis annis in feſto S. Michaelis per manum illius qui ſal meum ſervabit.* Vide *Penſa*.

¶ PETTA, Quævis præſtatio, tributum, vectigal. Regeſt. Philippi V. Reg. Franc. ann. 1316. & 1317. Charta 259. in Chartophylacio regio: *Ab omni Petta, tallia ſeu tributo, quibus eſſet totaliter immunis.* Vide *Pecta*.

¶ PETTEN, inter miniſteria ſacra. Vide *Pecten*.

¶ PETTIN, Radiolus. Vide *Petin*.

PETTURA, pro *Plectura*. Vide *Pectura*.

PETTUS, Crepitus, Gallis *Pet*, à ſono. Vide in *Bombus*, & Ferrarium in Orig. Ital.

PETULUS, *Equus, qui habet tantum pedes albos.* Ugutioni. [*Cheval qui a blans piès*, in Gloſſ. Lat. Gall. Sangerm.]

¶ PETUMEN, Κτύπου ἦχος. Gloſſ. Lat. Græc.

¶ PETUOSUS, μύωψ, in Gloſſ. Latin. Græc. malim cum Martinio ex iiſdem Gloſſ. *Pætus*, μύωψ τοῖς ὄμμασι: nam *Petus*, Johanni de Janua eſt *Strabo aliquantulum*; unde Gloſſ. Latin. Gall. Sangerman. *Petus, louches, qui muet ſouvent les yeulx. Et producitur prima. Inde hæc Peta, petæ.*

Vult ſibi ſtrabo peti, ſe dici nomine Peti.

Vide *Guelcus*.

¶ PETURA, pro *Pectura*, ſeptum. Chartular. SS. Trinit. Cadom. fol. 59. *Cujus Petura non fuerit clauſa in die Aſcenſionis, dabit ovem cum agno de foriſfacto.* Vide *Pectura*.

¶ PETUS, inter utenſilia domeſtica recenſetur, in Inventar. ex Tabular. Compend. *Et 7. Peti cuprei, & unus eſt ad abluendum manus, 4. patellæ.* Vide *Peteria*. Occurrit alia notione in *Petuoſus*.

¶ PEURARIUS, f. pro *Peutarius* vel *Peutrarius*. Codex MS. redituum Epiſcopat. Autiſſiodor. ad circ. 1290. *Couſtume Peurariorum. Quicumque vendit ceram aut cuminum aut piper, & ſiat de Autiſſiodoro, nihil debent niſi vendant cum his aliud de ligno, veluti ſcutellas & diſcos & ciſos. Et quando vendit de ligno debet ad quindenam die Sabbati.* Videtur autem *Peurarius* is eſſe qui vaſa ſtannea operatur vel vendit, Angl. *Pewterer*, Gall. *Potier d'etain*, à

¶ PEUTREUM, Stannum, Angl. *Pewter*, Gall. *Etain*. Inſtrument. an. 1382. apud Rymer. tom. 7. p. 357. *Nec non certa vaſa de Peutreo, videlicet, ſex chargeours magnos, viginti & quatuor paropſides, viginti & quatuor diſcos, viginti & quatuor ſauceria de magna forma.*

¶ PEXERE, pro *Pectere*, Gall. *Peigner*. Bern. Ordo Cluniac. part. 1. c. 4. *Scilla more ſolito ad calciandum pulſatur, qua audita ſurgunt omnes, calciantur, lavantur, Pexuntur, & eccleſiam petunt.* Et c. 5. *In coquinam continue ambulant, manus & faciem lavant, atque ſe Pexant.*

¶ PEYLO. Charta Dom. *de Charnay* in Lugdunenſi pago an. 1520. *Sub ſervitio unius bicheti frumenti raſi & Peyle*; id eſt, lente admenſi, cui opponitur, *Fers & ras*, cum ſcilicet prompte frumentum metitur ac repetitis radii ictibus in modio coacervatur.

¶ PEYRARIA, Ars polliendi lapides. Charta ann. 1490. ex Schedis Præſidis *de Mazaugues*: *Exercere artem Peyrariæ.* Vide *Peyretonus*.

¶ PEYRARONUS, Qui machinæ jaculatoriæ, quam *Peireirum* vel *Petrariam* vocabant, præerat. Statuta Arelat. MSS. art. 80. *Et commune habeat in dicto caſtro 3. gnachas,... & 7. alios ſervientes cives Arelatis, & non extraneos, quorum duo ſint Peyraroni.* Niſi idem ſit qui

¶ PEYRATONUS, in Charta an. 1371. ex Schedis Præſid. *de Mazaugues*, Lapicida quadratarius, Provincialibus *Pereireun*; vel Ærarius, Gall. *Chaudronnier*, iiſdem *Peireulie*. Vide *Peyronus*.

¶ PEYRATUM, f. Podium, Gall. *Perron*, *balcon*. Concordia inter Epiſcopum Lemovic. & homines ſuos ann. 1255. apud Marten. tom. 1. Ampliſſ. Collect. col. 1321. *Item poteſtas ipſorum conſulum erit talis; videlicet quod ædificari & reparari facient muros villæ, tornellas & foſſata, & curabunt de clauſura villæ, & ea mundanda, de Peyratis, ubi expedierit, faciendis, & his ſimilibus quæ ſpectant ad ornatum villæ.*

¶ PEYRERIA, Lapicidina. Vide *Peireria*.

¶ PEYRONUS, Vas quoddam ſtatutæ formæ & menſuræ ad uſus piſcatorum. Charta an. 1434. ex Lib. Stat. piſcator. Maſſil. *Quod dicti piſcatores fuerint ſine Peyrono... Etiam quia eſſet impoſſibile eos habere & ſervare certam formam & certum Peyronum in dictis vaſibus, &c.* ſeu *Peyre* lebetem vocant Maſſilienſes & Provinciales.

¶ PEYSONAGIUM, Idem quod *Paſtio*. Vide *Peiſſonagium*.

PEYSSONARIA. Charta an. 1260. apud Sammartha-

zhanos in Epiſcopis Maſſilienſibus: *Peyſſonariam vero, vel tinctum rubeum, dicto Epiſc. vel ſuis ſucceſſoribus in parte ſua facere nequaquam liceat ſine domini Regis vel heredum ſuarum DD. Montiſpeſſuli conſenſu.*

☞. Nihil eſt, ni fallor, quominus *Peyſſonariam* hic Forum piſcarium intelligamus; Maſſilienſibus quippe *lou Pey* eſt piſcis. Certe ea notione vox *Peyſonaria* occurrit in Litteris Johannis Franc. Reg. an. 1363. tom. 3 Ordinat. p. 625. *Ordinarunt quod ſuper carnibus & piſcibus recentibus qui vendentur ad maſellum ſive in Peyſonaria, imponatur & ſolvatur pro libra octo denarii.* Vide *Peiſſonarius*.

¶ PEYTA, Peytare, Peyterius. Vide *Peitare*.

¶ PEYTRALIS, Trabs, Gal. *Poutre*. Charta Petri de *Rateys* Vicarii Toloſ. an. 1272. ex Cod. MS. Conſuetud. Toloſ. fol. 27 *Requirimus... quatenus à modo faciatis fieri per magiſtros & carpentarios veſtras & fuſterias vobis ſubditos juſtas bonas & pulcras & de legitimis peciellis, videlicet quod Peytrales de cor & de abiete, de 6. brachiatis & de 5. & de 4. quod illas habeant infra trancos & infra eſcbalmamentos ſecundum longitudinem cujus debent eſſe.*

¶ PEYTUS, an Pila, Gall. *Pilier*? Chron. Parmenſe ad an. 1294. apud Murator. tom. 9. col. 827. *Elevata fuit turris majoris eccleſiæ à feneſtris campanarum in furſum. Et facti ſunt ibi archi, Peyti, & quatuor cantoni, & ſuper quolibet unum capitellum cum pomis deauratis.*

¶ PEZA, Pix, picea materia. Statuta Vercell. lib. 3. fol. 101. v. *Item licitum ſit cuilibet.. ducere vel duci facere ... ferramenta, ſpeciarias, gallam, & Pezam, lignamen, &c.* Statuta Aſtenſ. ubi de *intratis* portarum: *Peza, ſive pegula ponatur & ſolvat pro quolibet rubo lib. 1. ſol. 5.* Vide *Pega*. Alia notione apud Laur. in Amalt. *Peza, fimbria, ora, limbus*

¶ PEZADA, ſ. Ager piſis conſitus; Occitanis quippe piſa *Pezes* dicuntur. Charta an. 1166. inter Probat. tom. 2. novæ Hiſt. Occitan. col. 606. *Ego Willelma Nemauſenſis Vicecomitiſſa. . dono ... illam Pezadam, quæ eſt ad grunum de Anagia.*

PEZAROLA. Sanutus lib. 2. part. 4. c. 8. *Poſſet valde utile comprobari, quod in quolibet navigio dulcis aquæ baliſtæ groſſæ à turno cum ſuis munimentibus portarentur, nec non baliſta à Pezarola tot, quot utiles viderentur, &c.*

¶ PEZIUM, an Piſum? Statuta Riperiæ cap. 12. fol. 5. recto: *De quolibet carreria Pezii tenutæ quartarum ſeptem denarii ſex.* Ibidem fol. v. *De qualibet ſtua duarum Pezii, albaræ pro carrezando ab uvis pro introitu ſoldus unus.*

¶ PEZO, vox Hiſpanica, Pondus, Gall. *Poids*. Vide *Cazeni*.

¶ PFALBURGERE, Pfalburgerius, quaſi Falſus burgenſis, qui nimirum invito domino in aliarum civitatum cives ſe recipi curabat, atque in prioris domini terris reſidens iiſdem juribus ac libertatibus gaudere volebat, quibus cives inter quos adſcriptus fuerat. Charta Henrici Imper. an. 1308. apud Ludov. *Laguille* Hiſtor. Alſat. inter Probat. p. 49. *Non liceat uncquam de cætero alicujus civitatis, opidi ſive burgi rectoribus, ſeu univerſitati cujuſcunque exemptionis ... aliquem vel aliquos de hominibus ſeu miniſterialibus ipſius Argentinenſis Eccleſiæ, vel etiam ad opidarum, burgorum & villarum quarumlibet ad eandem Eccleſiam jure dominii vel quaſi pertinentium incolis præſentibus & futuris, recipere in cives ſeu burgenſes qui Pfalburgere vulgariter nuncupantur: decernentes ex nunc, quod receptio ta iam.. non valeat ipſa jure.* Charta Caroli IV. Imper. an. 1356. p. 51. *Eſt diſtricte prohibitum, ne quis cives, homines & ſubditos ipſius Eccleſiæ in Pfalburgerias auderet ſuſcipere.* Infra: *Cæterum quia nonnulli cives & ſubditi Principum, Baronum, & aliorum hominum ... jugum originariæ ſubjectionis quærentes abjicere, imo auſu temerario contemnentes, in aliarum civitatum cives recipi ſe procurant, ... & nihilominus in priorum dominorum, quos tali fraude præſumpſerunt vel præſumunt deſerere, terris, civitatibus, opidis & villis corporaliter reſidentes, civitatum, ad quas hoc modo ſe transferunt, libertatibus gaudere, & ab eis defenſari contendunt, qui in partibus Alamanniæ Pfalburger conſueverunt vulgariter appellari.* Alia ejuſdem Imper. an. 1365. ibidem pag. 53. *Nous permettons à toutes leſdites villes & à une chacune en particulier, qu'elles puiſſent & doivent avoir des Faux Bourgeois dits en Allemand Pfalbourguers, que nous leur avions pris depuis quelques années, de ſorte qu'elles doivent avoir leſdits Faux Bourgeois, &c.* Vide Mager. de Advocat. armata c. 11. p. 525. & c. 16. p. 684.

¶ Phalburgere, Eadem notione, in Bulla aurea Friderici II. Imper. an. 1232. apud Ludewig. tom. 7. Reliq. MSS. p. 516. *Item cives, qui Phalburgere dicuntur, penitus ejiciantur.*

¶ PFALTZGRAVIUS. Vide *Palanſgravius*.

¶ PFENNING, Denarius, Teuton. Saxon. Peny. Enumeratio bonorum an. 1359. apud Ludov. *Laguille* Hiſtor. Alſat. inter Probat. p. 55. *Item trois livres & demi Pfenning de rente ſur la taille des ſujets etablis dans le fauxbourg. Item vingt-deux ſchillings & ſix Pfenninge de Strasbourg de rente des maiſons de Werde.* Vide *Penningus*.

¶ PHACULLA, *Perna, petaſo, petaſunculus*. Gl. Iſidori. [Ubi Grævius: Hæc ſunt mendoſa & trunca. Scribe, *Phaſcola*, *Pera*. Feſtus: *Phaſcola appellant Græci, quas vulgus peras vocant.* Sic enim ibi emendarunt, cum male legatur *pernas*. A Græco φασκώλιον. Heſychius: [illegible]. Poſt hæc in Iſidoro lege: *Perna, petaſo*. *Pera* propter ſimilitudinem vocis *perna* excidit. Inde illa adhæſerunt voci *phaſcola*. Vide Lexicon Martinii.

¶ PHADERPHIUM. Vide *Faderfium*.

¶ PHÆBIGENA. Vide *Phœbigena*.

¶ PHAGEDENA, Græce φαγέδαινα, Ulcus tumidum, profundum, & vicinas partes arrodens & depaſcens, à Græc. φαγεῖν, edere. Vita S. Lucæ Junioris tom. 2. Febr. p. 98. *Hanc gravis tenebat morbus, ac curatu difficilis. Phagedenam appellare conſueverunt medici.* Vide Plin. lib. 26. n. 68. Cælium Aurel. l. 3. de Chron. morb. c. 3.

¶ PHAGO, *Cibus: unde* [illegible], *in vita monachorum*. Gloſſ. Iſid. Addit Grævius: Ex quibus vidit Vulcanius legendum *Phagos*. Sed *Phagones* ſunt comedones, edaces, ut Nonius oſtendit.

PHALA, Genus veſtis, de qua Synodus Colonienſis an. 1280. c. 3. *Cappas tunicatas, tunicas, Phalas, indumenta, tabbardos, calceos, vel caligas non ferant niſi B. Benedicti, vel B. Auguſtini regulæ congruentes.* Etiamnum Belgæ *failles* appellant veſtimentum, quo caput & totum corpus vice pallii operiunt feminæ. Kylianus: *Falie, palla, cyclas, veſtis muliebris ſpatioſa, totum corpus circundans.*

¶ PHALÆ, Turres rotundæ in ovi ſpeciem Vitruvio; ſic dictæ à Circorum *Phalis*, quæ dividebant Euripum & Metas, conſtructis ad tempus turribus, ut ait Servius ad 9. Virgil. *Phalarum* Circi meminit etiam Juvenalis, quas [illegible] vocat Dio. Ita porro appellabant turres ligneas ad oppugnanda oppida. Papias: *Phalæ dicunt ligneas turres*. Ita & Ugutio. [Gloſſ. Lat. Gall. Sangerm. *Fala, Tour de bois, Beffroi*. Eod. ſenſu utitur Plautus. Liber MS. redituum Eccl. N. ſæc. 14. apud Schilter. in Gloſſ. Teut. *Notandum eſt etiam quod in dicta villa B. eſt quædam Phala ſive caſtellum ligneum, & fundi circumpoſiti redacti de pratis in agros frugiferos. Phalarum compitus*, in Charta an. 1532. ex Tabular. Redon. vulgo *les Parches de la grande pompe*.] Guibertus in Hiſtor. Hieroſ. lib. 7. c. 6. *Duo jubentur inſtitui lignea caſtra,*

ſtra, quæ nos ſumus ſoliti vocare Phalas. Adde lib. 3. cap. 4. lib. 6. cap. 18. Abbonem de bellis Pariſiac. p. 502. 505. 509. 513. 517. Hiſt. Hieroſ. p. 1154. Ordericum Vitalem p. 624. Vitam S. Fidis c. 16. &c.

FALÆ, Tædæ, quæ in funeribus deferri ſolent, noſtris *Falots*. Charta an. 1240. in Tabular. Epiſcopat. Ambian. fol. 42. *Decanus percipiet luminare; ſed de Falis prædictorum extra clauſtra manentium, ſi intra muros civitatis deceſſerint, habebit dictus Epiſcopus luminare.* [Eadem notione *Failles* uſurpant Poetæ noſtrates. Le Roman *d'Athis* MS.

Ous tous couvers les aleours,
Et des murs toutes les entrailles,
Portent brandons & mettent Failles.

Le Roman *de la guerre de Troyes* MS.

Failles emportent & brandons,
Tot en reſplent la regions.]

1. PHALANGA, Fuſtis teres, Nonio. Charta Emehardi Epiſc. Herbip. an. 1097. apud Fred. Schann. in Vindem. litter. p. 178. *A proviſoribus inibi conſtitutis pauperes ac debiles illuc advenientes deſolati, voce injurioſa contriſtati, tamquam demoniacæ phalanges teretibus Phalangis duratiſque fuſtibus cædebantur, ſicque miſerabiliter expulſi ab inde ejiciebantur.* Nicolaus Specialis de Rebus Siculis lib. 7 cap. 17. apud Murator. tom. 10. col. 1070. *Alii unctas tabulas quas nautæ Phalangas vocant, lubentibus trabibus ſubminiſtrant.* Adde Vitam S. Romualdi cap. 5. tomo 2. Februarii pag. 110. Vide *Falanga*.

¶ PHALANGA, Trabs, vel potius poſtis penſilis ad aquam hauriendam. Mirac. B. Stanislai tom. 1. Maii pag. 783. *Ipſa mulier ... arripiens urceum ad fontem cucurrit pro aqua. Sed trahens Phalangam cum urceo ad fontem, Phalangam fregit, & urceus cadens ſuper quoddam lignum in fonte, totus diſſipatus eſt.*

¶ 2. PHALANGA, pro Phalanx. Acta SS. tom. 5. Maii p. 279. de SS. Donatiano & Rogatiano: *Ac protinus omnis Phalanga hoſtilis immenſo pavore exterrita, &c.* Bernh. *de Breydenbach* Iter Hieroſol. p. 263. *Victoria potius Princeps inſigni equo vectus, illuſtri comitatus Phalanga, &c.* Vide *Phalangia*.

¶ PHALANGARIUS, Qui *phalangis*, ſeu fuſtibus aliquid oneris tranſvehunt. Vide *Falanga*.

¶ PHALANGETICUM, Species tributi forte exſolvendi pro mercibus, quæ *Phalangis* exſportantur. Epiſt. Friderici II. Imper. apud Marten. tom. 2. Ampliſſ. Collect. *Immunitates tamen & libertates alias ipſis indultas tam ſuper herbaticis, pedagiis, Phalangeticis & ſpecialiter de tranſitu, facias de rebus provenientibus ex ſatibus & fructibus poſſeſſionum domus ejuſdem, à regno in Syriam transferendis, libera per officiales noſtros tuæ juriſdictioni ſubjectos, ipſis facias inviolabiliter obſervari.* Vide *Falangaticum*.

¶ PHALANGIA, pro Phalanx, agmen, congregatio. Vita S. Anſelmi Abb. Nonantul. ſæc. 4. Bened. part. 1. p. 5. *Paullo ante idem vir conſtruxerat cœnobia, fratrumque decorabat agminibus: in quorum maximo quod Nonantula vocitatur, monachorumque præpollet Phalangiis, &c.* Vide *Phalanga* 2.

¶ PHALANGIA, Poteſtas, auctoritas, juriſdictio. Charta an. circ. 813. tom. 1. Hiſt. novæ Occitan. inter Inſtrum. col. 37. *Ut nulla magna parvaque perſona, neque dux, neque comes, neque marchio, vir vel fœmina, neque ulla clericalis vel laicalis Phalangia, &c.*

PHALARICA, FALARICA. Gloſſ. Græc. Lat. Χειροβαλίστρα, *Falarica*. Gloſſ. Latin. MS. Reg. *Falarica, Lancea magna, telum mulieris,* quia forte mulieris eſt eminus pugnare. Servius ad 9. Æneid. & ex eo Iſidorus lib. 18. c. 7. *Falarica eſt telum ingens, torno factum, habens ferrum cubitale, & rotunditatem de plumbo in modum ſphæræ in ipſa ſummitate ... Hoc autem telo pugnatur de turribus, quas Phalas dici manifeſtum eſt ... A Phalis igitur dicta eſt Phalarica, ſicut à muro muralis.* Addunt Ugutio & Joan. de Janua: *Et quia hoc telum tormento mittitur, inde eſt, quod quandoque ponitur pro tormento, quod vulgo dicitur Petraria, vel Manganum.* Priori notione, præter claſſicos ſcriptores, utuntur Fortunatus lib. 3. de Vita S. Martini, Gregorius Turon. lib. 9. c. 35. Abbo, & alii. Poſteriori vero, ſeu pro machina jaculatoria, Guibertus lib. 3. Hiſt. Hieroſol. c. 5. *Capere pro muris urbem undequaque pervadere, & machinas inſtruere, phalas erigere, inſtaurare Phalaricas, murorum ac turrium gyros frequentibus per ambitum pulſare baliſtis.* Et lib. 6. c. 23. *Ad jaciendos lapides Phalaricarum noſtros apparare inſtrumenta commonuit.* Auctor Hiſt. Hieroſ. p. 1154. *Erat crux quædam lapidea, quam ... ſupra murum erexerant: hanc ictu Phalaricæ gens ſæva diruit.* Idem lib. 3. de Vita ſua c. 18. *Aledrannus quidam talium peritiſſimus duas, quas inſtituerat, Phalaricas oppoſuit, & quater vicenas pene mulieres, ad ſaxa quæ impoſuerat intorquenda diſponit.* Fulco lib. 5. Viæ Hieroſolymitanæ:

Fiunt baliſtæ, plumbata, Phalarica, talpæ.

[Vide Lexicon Martinii v. *Falarica*.]

¶ PHALASIA, Ager ad Sequanam, ab editiori margine ſic dictus. Calendarium MS. anniverſar. B. M. de Argentolio: 11. *Kal. Junii, anniverſarium Nicolai Prioris Argentolii, 12. ſol. ſuper Phalaſiam Odonis pontenarii.* Vide *Faleſia*.

¶ PHALBURGERE. Vide *Pfalburgere*.

PHALDEFIUM. Vide *Faldeſium*.

PHALERA, Inſtrumenta ruſtica, vel equorum ruſticorum. Fleta lib. 2. cap. 85. de carectario: *Ejus eſt ſcire Phalera, attillamenta, & herneza minuta carectis, appendentia præparare & emendare.* [Vide Martinii Lexic. v. *Falere*.]

¶ PHALERÆ, Ornatus mulierum. Vita B. Giraldi de Salis apud Stephanotium tom. 2 Antiquit. Bened. Pictav. MSS. p. 576. *Vidit in mulieribus illis Deo & Angelis abominabile monſtrum; nam crinium ſuorum tortura & circumdatura more meretriciæ Phaleras & manticas prætendebant poſterius.* Hinc eadem vox uſurpata ſæpius ab Eccleſiaſticis Scriptoribus ut futiles ſæculi ornatus ſignificarent. Vide *Faleræ*.

¶ PHALERAMENTUM, Eadem notione. Vita S. Euſtaſii Abbat. Luxovienſ. tom. 3. Martii p. 788. *Et illum dignum ac omnibus eccleſiaſticis Phaleramentis decoratum eſſe diceret.* Vita S. Leudini Hiſt. Tullenſ. pag. 264. *Poſtpoſita Phaleramenta mundi ad Dominum converſi ſunt.* Adde Bern. Pezium tom. 1. Anecd. part. 1. col. 50. & Acta SS. tom. 1. Maii p. 276. Vide *Faleramentum*.

¶ PHALERARE, *Phaleris* ornare. S. Ambroſius in Lucam 2. 18. *Plebem Dominus ſimplicem requirebat, quæ Phalerare audita & fucare neſciret.* Idem de Offic. 1. 12. *Eloquentiæ Phalerandæ gratia.* Vide *Falerare*.

¶ IMPHALERARE, Eadem notione. Epiſt. Adami Abb. Perſenniæ, apud Marten. tom. 1. Anecdot. col. 754. *Non patitur mediocritas ut de exactionibus viduarum equorum ſtramenta Imphaleret ambitioſior apparatus.*

¶ PHALERATOR, Ornator. Acta S. Anſueri Mart. tom. 4. Julii pag. 103. *O militantis eccleſiæ capitanei fortiſſimi, o triumphantis militiæ Phaleratores doctiſſimi, &c.*

PHALERGIUM, *Ornamentum*, Papiæ. Vide *Palergium*, & *Parergum*.

¶ PHALINGUS, Saga villoſa. Vide *Falingius*.

¶ PHALTA, PHATTA. Vetus deſignatio bonorum S. Michaelis Bambergen. inter Vindem. Litter. Freder. Schannat. p. 53. *Poſſeſſores etiam eorumdem manſorum unuſquiſque ſolvit ſindonem unam, quæ vulgo dicitur Phalta.* Ibid. in Catalogo lib. p. 51. *A. Symmachi de præfectura lib. 1. Phatta 1. medicinalium 6.* Vide *Phala*.

¶ PHAL-

¶ PHALTENA, Idem quod *Phalta*. Tradit. Fuld. apud Johan. Schannat. p. 403 *Slavi 13. quorum unuſquiſque unam libram lini debet & duas Phaltenas*.

¶ PHALZ, Locus judicii apud Schilterum in Gloſſ. Teuton.

PHAMECANTHARUS. Anaſtaſius in S Silveſtro Papa p. 15. *Coronam auream ante corpus, ubi eſt Phamecantharus cum Delphinis 50.* Alii Codd rectius præferunt, *Pharum cantharum*. Vide *Pharus*.

¶ 1. PHANO. Navis, ſic dicta quo l *phanonem* aliis navibus noctu præferat. Gabutius in Vita B. Pii V. Papæ tom. 1. Maii pag. 688. *Et quadraginta triremibus honorariis, quæ quod nocturni luminis ferant ſignu, Græco nomine Phanones appellantur, omnes una dempta in Chriſtianorum poteſtatem pervenerunt.* Vide *Falo*.

¶ 2. PHANO, inter veſtes ſacras recenſetur in Actis conſecr. Eccleſ. S. Benedicti de Bagiis an. 972. Marcæ Hiſpan. col. 899. *Aygo* (donat) *ſolidos centum & ſtola & Phanon, &c.* Eſt etiam velum, vexillum. Guidonis Diſcipl. Farfenſ. cap. 23. *Baſilica ſanctæ Mariæ optime decoretur tam palliis quam Phanonibus auro textis*. Vide *Fano*.

¶ PHANONUS, Eadem notione. Inventar. Eccl. Noviom. ann. 1419. *Item quidam Phanonus de ſerico*. Vide in *Fano*.

¶ PHANTASARE, Imaginari. *Actus phantaſandi*, apud Gabr. *Biel* Lex Phil.

1. PHANTASIA, FANTASIA, Phantaſma, ſpectrum. Gloſſæ Gr. Lat. φαντασία, *vana viſio, imago, vanitas, viſio*. Papias: *Phantaſia, imago alicujus corporis viſa, & cogitatio animo poſtea figurata, ut puta patris ſpecies quam vidimus. Phantaſma vero eſt, quam nunquam vidimus, ſpecies animo figurata, ut puta ſpecies ævi. Fantaſma, viſio vana.* Ammian. lib. 14 *Viſa nocturna, quas Phantaſias nos appellamus*. Conſultatio Zacchei & Apollonii lib. 1. c. 9. *Nec præſtigiorum more Phantaſiam pro homine monſtrari*. Utitur & c. 12. Chron. Caſaurienſe l. 4. *Contra ſe vidit ſtantem Phantaſiam, quaſi de ſcelere perpetrato applaudentem. Ex ipſius igitur Fantaſmatis apparitione, &c.* [Geſta Hugonis Cenoman. Epiſc. apud Mabillonium tom. 3. Analect. pag. 352. *In domo Nicolai præpoſiti Fantaſia, quod in libris Gentilium Faunus ſoles appellari, minus credentes, & in fide Chriſti modice catholicos, ut mulieres pleraſque, & ſimplicis ætatis pueros, noctibus jugiter exterrebat*.] Ita non ſemel uſurpat Gervaſius Tilleber. deciſ. 3. de Otiis Imperial. ac præſertim c. 95. Adde Claudianum Mamertum lib. 1. de Statu animæ c. 22. S. Eulogium lib. 3. Memor. cap 10. Bedam in Vita S Cuthberti c. 28. Auctorem Vitæ S. Lupicini Abbatis Jurenſis num. 6. Anaſtaſium Biblioth. in Vita S. Demetrii Mart. p. 78. Ordericum Vitalem lib. 2. p. 387. Jacobum Gothofredum ad l. 5. C. Theod. de Malefic. &c. S. Antiochus Hom. 84. Ἀφαγνιζέσθω αὐτοῖς τὰς φαντασίας αὐτοῦ διαβολικὰς φαντασίας. Paſſim apud Palladium in Hiſtoria Lauſiaca c. 20. 31. 44. 46. *Phantaſiam inimici*, ſeu Diaboli, apud Rabanum lib. 2. de Inſtit. Cleric. c. 55. Vide Gloſſarium mediæ Græcit. in φαντασία, [& Martinii Lexicon.]

¶ PHANTASIARI, Imaginari. Inſtrum. an. 1408. apud Marten. tom 7. Ampliſſ. Collect. col. 837. *Aliqui Filium corpus induiſſe phantaſticum Phantaſiabantur, ſomniatores improbi*.

¶ PHANTASIARI, Cupere, appetere. Hiſtor. brevis Ordinis Cartuſ. apud eumdem Marten. tom. 6. col. 212. *Novitius quidam in Carthuſia recens juvenis, dum aliquando Phantaſiaretur de carnibus; ecce diabolus ut quidam juvenculus portabat ſcutellam carnium optime præparatam dicens: comede, comede, quia optime ſunt præparatæ & ſapidæ.* Eadem notione Galli dicimus, *Avoir fantaiſie*. *Enfantoſmer*, pro Ineſcare, illicere, faſcinare, utitur le Roman *de Vacce* MS.

A tort m'avez ſitoſt de covenant fauſsé;
Les promeſſes le Roy vous ant Enſanteſmé.

2. PHANTASIA, Pompa, magnificus apparatus. Euſtochius in Vita S. Pelagiæ meretricis c. 2. in Vitis Patrum: *Et proceſſit cum ſumma Phantaſia, adornata ita, ut nihil videretur ſuper ea niſi aurum & margarita, & lapides pretioſi*. Gildas de Excidio Britano. *Cum magno apparatu, magnaque Phantaſia, vel potius inſania, repetentes ad patriam*. [Vide Chron. Alexandr. pag. 682. Theophanem pag. 37. 100. Combefiſ. ad tom. 2. Oper. S. Maximi p. 688. & Gloſſar. med. Græcit. *Fantoſme*, pro Res mirabilis, mira, ſed vana, uſurpat le Roman *de Vacce* MS.

Tant lor à dit Fantoſmes que decheus les a.]

¶ PHANTASIASTÆ nuncupati potiſſimum circa medium ſæculum 6. qui famem, ſitim & alias humanas ejuſmodi corporis affectiones, non vere ſed apparenter tantum in Chriſto fuiſſe ſomniabant. Vide Nicephorum lib. 18. cap. 45. Baron. ad annum 535. & Stockman. Lex. Hæreſ.

¶ PHANTASTICUS, Fictus, commentitius. Paulus Diac. in Vitis Patrum Emerit. inter Concil. Hiſpan. to. 2. p. 640. *Teſtor Dominum cæli & terræ, me tibi Phantaſticam viſionem nullam referre*.

PHANUM, WANUM, vel FANUM. Vocem veterem Francicam eſſe opinatur Wendelinus, idemque ſonare, quod Belgis *veen*, & plur. *venen*, lacus, paludes. Harum autem vocum veſtigia habentur in Malbergiis, quæ recenſentur in Lege Salica edit. Heroldi, ſcilicet in *Reppophano*, *Repphano*, *Theophano* & *Trowidowano*, quæ quidem terminatio arguit locos fuiſſe ſitos in locis paluſtribus, quos *faignes* inde vocant Luxemburgenſes: unde noſtri *fange* pro luto formarunt. [Ea notione vox *Phanus* occurrit in Epiſt. Simonis de Gramaudo Patriarchæ Alexandr. ann. 1400. apud Martenium tom. 2. Anecdot. col. 1239. *Phanus enim ſchiſmatis quos inquinat, æquat*.]

¶ PHARA, Generatio, linea. Vide *Fara* 1.

¶ PHARALES CORONÆ, Candelabra in modum coronæ ac circuli, variis lucernis inſtructa. Vide in *Corona*, & infra *Pharus*.

¶ PHARETRA, Liber quidam; unde ſic inſcriptus docemur in Chron. Mellicenſi pag. 479. *Liber unus, qui Pharetra ſolet nominari, conſcribatur continens magis communia ſuper cultu divino, quoad modum legendi epiſtolas, prophetias, evangelia, lectiones & capitula Horarum canonicarum, nec non lectiones ad matutinum, ad menſam & collationem in refectorio, &c.*

PHARISEARE, Dividere, ſeparare, ex Hebraico *phares*, diviſio, & *phariſeus*, diviſus, ſeparatus. Joan. de Janua: *Fariſei à fares, quod eſt diviſio, dicitur fariſeus, i. diviſus, & hinc quidam heretici dicti ſunt Fariſei, qui diviſi interpretantur, quia traditiones & obſervationes Legis, quas illi deuteroſas vocant, juſtitiæ proferunt* [*juſtitiæ præferunt*,] *&c.* Philippus Galtherus lib. 4. Alexandreidos p. 32.

Conſilio juvenum Phariſeat ciſma perenne
Cum regno populum, lis eſt de divite regno, &c.

S. Hieronymus adverſus Luciferianos c. 8. *Phariſæi à Judæis diviſi propter quaſdam obſervationes ſuperfluas, nomen quoque à diſſidio ſuſceperunt.* Alanus de Inſulis in Planctu naturæ: *Quæ* (veſtes) *virgineo corpori tanta fuerant connexione conjunctæ, ut nulla exutionis diæreſis eas aliquando faceret virginali corpori Phariſeas*. Nicolaus de Braia in Ludovico VIII. p. 293.

. . . Obeunt alterno vulnere fratres,
Frater & à furtis fraternis ſe Phariſeat.

Infra de Comite S. Pauli Avenionem ſubeunte p. 315.

Cumque Comes Regis à caſtris ſe Phariſeum

Cer-

Digitized by Google

Cerneret, & ſecum sam paucos, borret ut agna,
Quæ diviſa ſuo grege ſola relinquitur arvis.

PHARNATIA. Charta Friderici II. Imper. qua *regalia* concedit Archiepiſcopo Arelatenſi, apud Gueſnaium in Annalibus Maſſilienſibus an. 1219. *Sicut ſunt telonea, pedatica, juſtitias, Judæos, cordam, quintale, Pharnatiam, monetam, portas, &c.* Vereor, ne mendum ſubſit, [Legendum omnino videtur *Pharnaria* pro *Farnaria*. Vide in hac voce.]

PHARRO, PHARRO, Clamor militaris Hibernorum. Utrum à Pharaone, Gandeli ſocero, an ab alia cauſa clamor iſte natus ſit, parum ad rem attinet explicare. Verba ſunt Richardi Stanihurſti lib. de Rebus Hibernicis.

PHARUS, PHARUM, FARUS, FARUM, Lucerna, ſive Lychnuchus orbicularis & circularis cum certo lucernarum aut candelarum numero, cujuſmodi paſſim in templis noſtris viſuntur: ſic dictus, quod inſtar Phari ſit, ejuſque ſpeciem referat. Papias: *Fara, vaſa ſunt luminatoria, quæ nos Retia dicimus diverſo modo formata.* Alibi: *Faram, inſtrumentum ad luminaria ordinata, ſicut etiam candelas.* Anaſtaſius Biblior. in S. Hilaro Papa: *Pharos cum Delphinis, quæ penſant lib.* 5. In Silveſtro PP. *Pharum ex auro puriſſimo, quod pendet ſub faſtigio cum Delphinis* 50. In Hadriano p. 109. *Fecit & Pharum majorem in eadem B. Petri Eccleſia in typum crucis, qui pendet ante Presbyterium, habentem candelas mille trecentas & ſeptuaginta.* In Leone III. *Fecit Pharum ex argento puriſſimo cum lucerna & cereapto ſuo.* [Guidonis Diſcipl. Farfenſ. c. 5. *Sanctiſſimi dominici Paſchæ die ante nocturnale obſequium accendantur omnes coronæ & Phari & tria candelabra ante altare, & una poſt tergum ejus.*] Anonymus Poeta de Pontific. Eboracenſibus:

Hoc altare Farum ſupra ſuſpenderat altum.

Adde Bedam de Rat. temp. cap. 24. Vitam S. Medardi ex Cod. Resbac. cap. 17. Vitam S. Gudilæ virg. num. 58. Hiſtor. Translation. S. Sebaſt. num. 94. Ardonem in Vita S. Benedicti Abbat. Anianenſis num. 37. edit Mabillon. &c.

PHARUS, feminino genere, quomodo φάρος dicitur à Græcis turris Alexandrina. Statius:

Lumina noctivaga tollit Pharos æmula lunæ.

Inſcriptio phari in Eccleſia S. Willibaldi Eyſtetenſi apud Gretzerum in Epiſcopis Eyſtet. c. 12.

Hanc Willibaldo Pharum conſtruxerat almo
Præſul devotus Meugeſus nomine dictus.

Ita etiam uſurpat Walafridus Strabo lib de Mirac. S. Galli c. 35.

Ejuſmodi autem Lychnuchorum variæ erant figuræ. Quidam enim coronæ in ſpeciem efformati erant. Leo Oſt. l. 3. Chron. Caſin. c. 31. *Fecit & Pharum, coronam ſcilicet maximam argenteam ... cum 12. extrinſecus prominentibus turribus, ſex & 30. lampadibus ex ea pendentibus.* *Phara coronata* vocat idem Anaſtaſius in S. Silveſtro PP. *Phara coronata* 10. *penſante ſingula libras octonas.* *Pharales coronas,* in Sixto III. Vide in Corona.

De Lychnuchis iſtis in Crucis vel in Retis figuram compoſitis, pluribus egimus in Deſcriptione ædis Soph. nu. 49 Quidam etiam Arborum ſpeciem præferebant, quomodo à Plinio lib. 34. c. 3. ex quo docemur, habuiſſe veteres *lychnuchos penſiles in delubris, aut arborum modo mala ferentium lucentes.* Vide *Arbor.* Denique ita efficti erant, ut ab iis penderent canthari ſeu diſci, in quibus erant vel candelæ, vel lucernæ. Hos *Pharocantharos* vocat Anaſtaſius in S. Silveſtro. *Coronam ex auro puriſſimo qua eſt Pharus cantharus, &c.* In Leone III. *Pharocantharos in Presbyterio numero* 24. *ex argento mundiſſimo.* *Phara canthara,* in Sixto III. in Benedicto III. *Pharum cantharum argenteum ſedentem in pedibus, à Saracenis olim ablatum, in quo ad decus ipſius Baſilicæ in diebus feſtis atque dominicis lucernæ ſimul & cerei ponebantur, juxta lectorium, mirifico opere fecit ac renovavit.*] Vide Anaſtaſium cum notis variurum edit. 1728. tom. 3. p. 96.]

PHASALLUS. Miracula S. Ludgeri Epiſcopi Mimigard. n. 34. *Neglecto denique tali præcepto ſecunda & tertia vice quemdam Monaſticæ vitæ Phaſallum; purpureo perfuſum capillo, nigroque veſtimento inductum, conſpexit.* An *vaſſallum?*

PHASCOLLA, *Parva petaſo, petaſunculus.* Ugutio. Vide *Phaculla.*

¶ PHASIANARIUS, Qui *phaſianos* paſcit, apud Paulum JC. *Phaſianarii autem & paſtores anſerum non continentur.*

¶ PHASIANUS, *id eſt Gallus,* Cognomen erat Johannis XIX. PP. apud Mabillonium tom. 4. Annal. Benedict. p. 206. Notum eſt gallum gallinaceum à veteribus nonnullis *Phaſianum* dictum fuiſſe.

¶ PHASIOLUS, λοβός, in Gloſſ. Lat. Græc. Sangerm. Phaſeolus, Columellæ, Genus leguminis.

¶ 1. PHASIS, *Cujuslibet occulti criminis apud Magiſtratus demonſtratio, vel denuntiatio fraudum, quas in elocatione domorum tutores orphanorum ſtruunt.* Vocabular. Suſſannæi. A Græco φάσις, eadem notione.

¶ 2. PHASIS, Paſcha. Epiſt. apud Marten. tom. 1. Ampl. Collect. col. 479. *Idcirco ſtatim poſt ſanctum Phaſem in ebdomada azymorum ad eum ire diſpono, adjutorio Dei per veſtras orationes fultus.*

¶ PHAVO, inter veſtes vel arma militum recenſetur in Statutis Equitum Teuton. artic. 73. apud R. Duellium tom. 2. Miſcell. p. 59. *Ipſe* (*Treperarius*) *tenetur dare fratribus ad arma deputatis ſpallaria, wapperock, kilinge, Phavonet, ... & cingulos, veſtimenta, &c.* F. leg. *Phano.* Vide *Fano.*

¶ PHENO. Epitaph. Alamanni monachi atque Philoſophi apud Marten. Itiner. Litter. 2. p. 46.

His intentus erat, Phenonem biſque ſecabat,
Quando hominem hic poſuit, ſpiritus aſtra petit.

¶ PHENOLIUM, Penula, φαινόλιον Græcis. Acta S. Leonis PP. III. tom. 2. Junii p. 588. *Acceſſit bis candidam ſticharinm & caſtanei coloris contextam Phenolium.*

¶ PHEODUM, pro *Feodum,* in Charta an. 1093. apud Miræum tom. 2. pag. 1141. Occurrit præterea apud Ludewig. tom. 5. Reliq. MSS. pag. 38. tom. 7. pag. 55. & in Chron. Domin. de Gravina apud Murator. tom. 12. col. 615.

¶ PHERONYMUS, à Græco φερώνυμος, Ferens veritatem nominis ſui. Translat. corporis S. Athanaſii Epiſcopi Neapolitani apud Murator. tom. 2. part 2. col. 1069. *Ut qui Pheronymi fuerunt, congruum nominis meritum à Domino perciperent.*

¶ PHEUDATARIUS, Vaſſallus. Vide in *Feudum.*

¶ PHEUDUM, pro *Feudum,* in Pacto inter Jacobum Aragon. Reg. & Berengarium Magalonenſ. Epiſcop. an. 1272. & in alia Charta an. 1313. tom. 2. Hiſtor. Dalphin. p 147.

¶ PHEUU, Eadem notione, in Tabular. S. Michaelis in Periculo maris ann. 990.

PHIALA, Fons, aquarum receptaculum: Græcis recentioribus, ἡ φιάλη. Adamnanus lib. 2. de Locis SS. c. 19. *Eſt ergo illius fontis nomen, qui eſt in Trachonitide, Fiala, plena aquarum ſemper, unde Jordanis mediterraneis meatibus derivatur.* Vide quæ de Phialis adnotamus in Deſcriptione ædis Sophianæ n. 22.

PHIALA CUM CANDELA. Anaſtaſius in S. Silveſtro PP. p. 14. *In medio fontis columna porphyretica, quæ portat Phialam auream, ubi candela eſt auro puriſſimo, penſ. lib. 50. ubi ardent in diebus Paſchæ balſami libr. 200. &c.* Vide *Phyala.*

PHILANTHROPUM, Præmium, quod proxenetæ

ta

Digitized by Google

nominum contrahendorum accipiunt. Gloſſ. Lat. Græc. *Salarium*, φιλάνθρωπον, ἀλατικόν. Ulpianus JC. *Idem dico, & ſi quid Philantropi nomine acceperit.*

PHILARCHICUS, Dominationis amans, φιλαρχικός. Charta an. 990. in tomo 8. Spicilegii Acheriani p. 155. *Frugalem, non gaſtrimargicum: humilem, non Philarchicum, &c.*

¶ Philargia, à Græco φιλαρχία, Amor regnandi, dominandi cupiditas. Halitgarius Cameræ. Epiſc. in Capit. de Vita Sacerdotum, apud Marten. tom. 1. Ampliſſ. Collect. col. 75. *De gaſtrimargia ceterorumque principalium vitiorum recapitulatio. I. de fornicatione, I. de Philargia, I. it. de ira.*

¶ PHILARGYRIA, Græce φιλαργυρία, Avaritia, amor pecuniæ. Charta Eadredi Reg. ann. 850. apud Hickeſ. Diſſert. p. 84. *Deprecans Dominum noſtrum, ut ſi quis eam inflatur, Philargyriæ ſeductus amentia ... ſuam munificentiæ largitatem conſtringere tentaret, &c.* Agnellus in Vita S. Reparati Pontif. apud Murator. tom. 2. p. 148. *Non fuit cupiditate plenus, non tumidus, ... non repletus Philargiria, &c.* Occurrit præterea tom. 2. Concil. Hiſpan. pag. 532. apud Marten. tom. 1. Anecdot. col. 139. ubi perperam editum *Philargaria*, & tom. 3. col. 1663.

¶ PHILASTRIA, pro *Filiaſtra*, Privigna. Concil. Epaon. can. 30. apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 36. *Si quis relicta avunculi miſeratur* (miſceatur) *aut patrui* (patruæ) *aut privignæ, id eſt, Philaſtriæ concubitu polluatur, ſine* (ſive) *quibus conjunctio illicita habeatur, interdicitur eundi* (ineundi) *melioris conjugii libertatem.* Vide *Filiaſter*.

¶ PHILATERIUM. Vide *Filaterium*, & *Phylacteria*.

PHILETRUM. Viſitatio Theſaurariæ S. Pauli Londinenſis an. 1295. *Item unus pannus, cujus campus aureus, cum leonibus & aquilis de bicipitibus de aurifilo contextis in Philetris rubeis.* Vide *Feltrum*.

¶ PHILETUM, Rete venatorium, à Gall. *Filet*. Chartular. S. Vaudregeſili tom. 2. pag. 1377. *Prior venari poterit ſe ſexto cum furone & Philete ſine canibus, vindemiis præteritis uſque ad brandones.* Vide *Filetum*.

PHILIPPANA Ars. Rollandinus in Tract. de Notulis: *Promitto te docere artem Philippanam, & tu promittis mihi dare* 10. *corbes frumenti.*

1. PHILIPPI, Philippei, Nummi, à Philippo, patre Alexandri Magni, primum cuſi, quorum cum forma recepta ſemel placuiſſet, ea retenta eſt ſimul cum appellatione, addita principis, cujus eſſet, nomenclatura. Horatius:

Retulit acceptos regale numiſma Philippos.

Prudentius Periſteph. hymn. 3.

Nec cum veniret aureos
Secum Philippos detulit.

Ubi Iſo Magiſter: *Philippei, Mancoſi*. Gloſſæ antiquæ MSS. & Papias: *Philippeus, ſolidus*. Valerianus Imperator apud Pollionem in Claudio: *Philippeos noſtri vultus annuos centum quinquaginta.* Idem Valerianus apud Vopiſcum in Aureliano: *Argenteos Philippeos minutulos, &c. Æreos Philippeos, &c.* Ordericus Vitalis lib. 10. p. 796. *Obſecrans, ut maximam pro Boamundo redemptionem reciperet, ipſumque acceptis centum millibus Philippeorum ſibi redderet.* Vide Budæum lib. 4. de Aſſe, Scaligerum, & alios, qui de re nummaria ſcripſerunt.

☞ *Philippi* aurei Hiſpanici in uſu per Hannoniam, quorum nomine valebant 11. florenis & 5. aſſibus an. 1531. ex Chron. Bonæ Spei p. 459.

2. PHILIPPI. Ingulphus p. 910. *Et forte leuca dicitur à Leucon, quod in Scythica lingua interpretatur Philippus. Unde Magiſter in Iſagogis ſuis O. M. I. 3. Et niveus Leucon dicit ibi, hunc Leucon fuiſſe Philippum Imperatorem, qui niveus deſcriptus eſt, quia Chriſtianus & Baptiſmo ſuper nivem dealbatus. Et alio in loco ubi exponit illud, id eſt, Phœbum adamaſſe Leucothoen, dicit, Deum adamaſſe Chriſtianitatem regni Franciæ, id eſt Philipporum, quum apud Francos nomen Philippi frequentiſſimum habetur, in tantum, ut Rex Henricus, qui modo regnat in Francia, filium ſuum primogenitum Philippum fecit appellari. Beatus enim Chriſti Apoſtolus Philippus, cum Scythis verbum Dei prædicaſſet, & plurimos eorum ad fidem Chriſti converiſſet, rediens in Aſiam, per Sicambros viam fecit, ac illi Chriſti nomen primus enuntiavit, de quibus exeuntes Franci, ut plures eorum Hierochronographi teſtantur, beatum Philippum Apoſtolum ſuum ſpecialem Protodoctorem, & Neoapoſtolum adhuc teneat. Ex his omnibus colligitur, quod leuca dicitur à Leucon, id eſt menſura terræ Philippicæ, id eſt Philippi, vel Philipporum.* Atqui ante Henricum I. quo regnante vivebat Ingulfus, Philippi nomen in veteribus tabulis vix legitur: quomodo igitur Franci noſtri erebra iſta apud eos nomenclatura *Philippi* appellari potuere?

PHILLATERIUM. Vide *Filaterium*.

¶ PHILOCALUS, à Græco φιλόκαλος, Honeſti ſtudioſus. Vita B. Lidwinæ tom. 2. April. p. 309. *Vir Philocalus ac devotorum pauperum zelator magnus.*

¶ PHILOCAPTUS, vox ibrida, à Græco φίλος, & Lat. *Captus*, Amore captus. Acta S. Franciſcæ Rom. to. 2. Maii p. 106.* *Ut ſe unire poſſit illi, qui eam Philocaptam ſui fecit.* Vita S. Bernardini tom. 5. Maii p. 305.* *Quandoque dicebat Philocaptus ſum; morerer ea die qua meam amaſiam facialiter aſpicere non valerem.*

¶ PHILOCHRISTUS, vox ejuſdem originis, Chriſti amator. Vita S. Gerardi Abb. Bron. ſæc. 5. Bened. pag. 275. *Tandem convictus convictor fit Philochriſtus.*

PHILOCOMPUS, ex Græco φιλόκομπος, Jactantiæ amator, jactator. Suidas: φιλοκομπῶν, μεγαλορρημονῶν τὸ ἑαυτὸν ὑψῶν. Gloſſ. Lat. MS. Reg. Cod. 1013. *Philocompos, amator jactantiæ.* Addit Ugutio, *qui vult, ut labor ſuus appareat propter vanam gloriam.* Fridegodus in Vita Wilfridi c. 23.

. . . Erwinus Philocompos.

Philocompia, Vana gloria, apud Ratherium Veronenſem in Apologetico: *Afficit hac ineptiſſima, imo pernulla Philocompia urbanitatis veſtræ anguſtia.* Sed vereor, ne legendum ſit *philocompicæ*. [Melius editum apud Acher. tom. 2. Spicil. p. 225. *Tanta, inquam, me afficit hac eadem ineptiſſima, immo pernulla, Philocompiæ urbanitas veſtræ, anguſtia, ut &c.*] Wolphardus Presbyter lib. 1. Vitæ S. Walburg. in Præfat. *Ne à lectore Philocompica noter infamia.* Scholiaſtes Gregorii Nazianzeni in 1. in Julian. Κομψὸς ἐστὶ τὸ εὔπρεπὲς καὶ χαρίεν κόμπον δέ τι μέγα. Eſt porro κόμπος, ut eſt apud Varinum, ἀλαζονεία, ἡ διὰ τοῦ λόγου ἐπαρσις παρὰ τὸ κενὸν ὃ καὶ ἦχον, ὃ ἐστι φωνήν.

¶ PHILOGÆUS, Solis epitheton, à Græco φίλος, amicus, & γῆ, terra. Odo in Carmine de varia fortuna Erneſti Bavar. Ducis apud Marten. tom. 3. Anecdot. col. 322.

Ecce Philogæus tepidas inclinat habenas,
Et properat ſol Heſperias incendere Gades.

¶ PHILOLADIUM. Tabul. Cluniac. ad ann. circit. 990. Ch. 591. *Dono monaſterio Cluniacenſi terram quam mihi Bernardus & Wicardus in Philoladium dederunt in villa Buſſarias.* Haud ſcio an mendum ſit pro *Filiolagium*, Donum, quod *filiolo* à ſuſceptore ſeu patrino in adoptionis ſpiritualis teſſeram confertur. V. in *Filiolus*.

PHILOPARES. Vide *Filepares*.

PHILOPECUNIA, vox ibrida. Pſeudo-Ovidius l. 1. de Vetula:

. . . . ſed Philoſophia

Exi-

Digitized by Google

Exilium patitur, & Philopecunia regnat.

PHILOPOMPUS, ex Gr. φιλόπομπος, qui *pompam*, faſtum & jactantiam amat. S. Gerardus Abb. Sylvæ Major. in Adelardi Vita c.14. *Cujus dignitatis honore induſiatus, ... non efficitur Philopompus, non, ut plures aſſolent, pompolentus.* [Sed vereor ne legendum ſit *Philocompus*; ibi enim *pompolentus* idem eſt ac *philopompus.*] Vide *Philocompus*. Vita MS. S. Gaugerici Epiſc. Camerac. l.1. c.12. *Philopompi tyrannidē divinę virtutis opitulatione fefellit.*

¶ PHILOPOPUS, Eadem notione, apud Marten. tom. 9. Ampliſſ. Collect. col. 887. *Dum magis Philopopi, quam veri philoſophi, licet habitum prætendas, morem ſectaris, &c.*

1. PHILOSOPHIA, Vita Monaſtica, ϑεία φιλοσοφία, apud Iſid. Peluſiotam lib.1. Epiſt. 260. [ἡ εἰς Χριστὸν φιλοσοφία, in titulo libri Nili, quem Ἀσκητικὸν inſcripſit.] Majorianus Nov. de Sanctimonialibus: *Cum hujuſmodi obſervatio Philoſophiam religioſa mente ſuſcipiens, non cogentis imperio, ſed ſpontanea & matura deliberatione capiatur.* Willelmus Neubrigenſis l.3. c.5. *Ædificando inſigne illud Chriſtianæ Philoſophiæ ſpeculum, Monaſterium ſcilicet de Fontibus.* Joannes Sariſberienſis lib. 7. Policrat. c.21. *Vita Clauſtealis virtutem Philoſophorum incomparabiliter antecedit, aut, quod melius crediderim, rectiſſime & tutiſſime philoſophatur.* Vide Vitam S. Nili Junioris p.164. & Gloſſ. mediæ Græcitatis.

PHILOSOPHARI, Monachum agere. Luithprandus lib. 5. c.9. *Et ad vicinam inſulam, in qua Cœnobitarum multitudo Philoſophabatur, tonſo ei, ut moris eſt, capite, ad Philoſophandum tranſmittunt.* Et c.10. *Atque ad vicinum Monaſterium ... tonſis, ut moris eſt, capitibus Philoſophatum tranſmittant.*

¶ 2. PHILOSOPHIA, Litteratura, eruditio. Chronic. S. Petri Vivi tom. 2. Spicil. Acher. pag. 709. *Erat enim* (Hieremias ex monacho Centulenſi Archiepiſc. Senon. electus) *valde eloquens & ſtudioſus in omni Philoſophia.* Hinc

¶ 1. PHILOSOPHUS, Doctus, litteris egregie inſtructus. Henricus Huntidon. in Epiſt. ad Walter. tom 8. Spicil. Acher. p.190. *Splenduit temporibus noſtris Lanfrancus Archiep. vir Philoſophus, vir perſpicuus; cui ſucceſſit Anſelmus Philoſophus & ſanctiſſimus.* Ibidem: *Tempore noſtro ... Epiſcopus Londonienſis ... Gillebertus magnus Philoſophus.*

2. PHILOSOPHUS, Dignitas in Eccleſiis Canonicorum: eadem forte quæ magiſtri Scholarum, ſeu Scholaſtici. Tabularium Brivatenſe Ch 385. *Signa Canonicorum S. Mauricii Viennenſis Eccleſiæ, Otmari Decani, Roſtanni Archidiaconi, Adalardi Philoſophi, Benardi Canonici, Ricardi Præcentoris, & aliorum Canonicorum.*

¶ PHILTRUM, pro *Feltrum*. Vide in hac voce.

¶ PHILUS, PHILOSUS, pro *Pilus*, *Piloſus*. Vita MS. S. Wenwaloei fol. 79. *Omnia tamen membra ejus Philoſa erant quaſi capreæ. Phili quoque ferrei omnes inerant duriſſimi.*

¶ PHIO. Miracula MSS. Urbani V. PP. *Paſſum fuiſſe Phionem in digito ſiniſtræ manus* (dicunt.) An idem quod Paronychia, Gallice *Mal d'adventure*, à Gr. φύω, naſcor? Vide *Pinus*.

¶ PHITONES, pro *Pythones*, Pythone ſpiritu afflati. Charta Henrici IV. Reg. Angl. an. 1406. apud Rymer. tom. 8. p. 427. *Quia datum eſt nobis intelligi quod quamplures ſortilegi, magici, incantatores, nigromantici, divinatores, arioli, Phitones.* Occurrit præterea in Capitul. incerti anni Caroli Magni n 40.

¶ PHITONISSA, Eadem notione, pro *Pythoniſſa*, in Epiſt. Innocentii PP. III. tom. 3. Concil. Hiſpan. pag. 463. *In animæ tuæ periculum detinens Phitoniſſam, excommunicatos defendis & uſurarios atque Eccleſiæ inimicos.* Hinc

¶ PHITONIZARE, pro *Pythonizare*. Vide in hac voce.

PHLEBOTOMUM, FLEBOTOMUS, FLEBOTOMUM, Scalpellum venæ ſecandæ, ex Græca voce φλεβότομον, [quæ occurrit apud Heſychium, Symeon. Logoth in Michaele Theophili filio num. 1. & aliquot alios recentiores Græcos.] Ugutio: *Flebotomum, eſt illud inſtrumentum, quo vena percutitur in minutione ſanguinis.* Gloſſ. Ælfrici: *Flebotomus*, blodſex. Somnerus vocem Anglo-Saxonicam, *Scalprum Chirurgicum*, vertit. Saxonibus blod eſt ſanguis. Iſidorus lib.4. c.11. *Phlebotomum, ab inciſione venarum, &c.* Gregorius II. lib. 1. Dialog. cap. 4. *Medicinale ferramentum, id eſt, Phlebotomum.* Acta S. Agnelli Abbatis: *Medicinale ferramentum meum tenens, quod ab inciſione venarum, quæ Græce Fleve nominatur, Flevotomus dicitur.* Conſtantinus lib. de Chirurgia c. 2. *Phlebotomus quoque non ſit æruginoſus, non aſper, non longus, non tenuis, non rotundus, vel brevis, ſed mediocris.* Beda lib. de Minut. ſanguinis: *Dies Caniculares, in quibus nec Phlebotomum imponent, nec potionem dabunt.* Leges Wiſigoth. lib. 11. tit. 1. § 6. *Si quis medicus Flebotomum exercet, & ingenuum debilitaverit, &c.* Octavianus Horatianus lib. 2. c. 16. *Quo vero repentinus dolor ſtomachi comprehenderit, ... his & Phlebotomo convenit ſubvenire.* Paſſim apud hunc Scriptorem. Adde Vegetium lib. 1. de Arte veterin. c. 21. & alibi non ſemel, Matthæum Weſtmonaſt. ann. 1100. Walafridum Strabum de Miraculis S. Galli c. 37. Vitam Godefredi Comitis Campebergenſis c. 48. &c.

¶ PHLEBOTEMUS, in Actis S. Udalrici tom. 2. Julii p. 117. *Adalbero ibi cum Phlebotemo ſibi phlebotomando ſanguinem minui fecit.*

¶ PHLEBOTOMIA, à Gr. φλεβοτομία, Venæ ſectio. Chron. Modoet. apud Murator. tom. 12. col. 1074. *Grimoaldus Rex X. in Mediolano coronatur, qui per 9. annos regnavit; qui à Phlebotomia, dum columbam ſagittat vena aperta eſt, in civitate Papienſi ... moritur.* Medic. Salernit. p. 376.

Exhilarat triſtes, iratos placat, amantes
Ne ſint amentes Phlebotomia facit.

PHLEBOTOMARE, *Percutere, ſanguinare ſanguinem*, Ugutioni. Ex Græco φλεβοτομεῖν. Fulgentius lib. 3. Mithol. *Iſchiatos eoſdem Phlebotomant loco, &c.* Beda de Minutione ſanguin. *In his diebus Phlebotomari prohibetur.* Tudebodus de Hieroſol. Itinere lib. 1. *Fuerunt itaque noſtri in tanta afflictione ſitis, quod Flebotomare facerent ſuos equos & aſinos, quorum ſanguinem bibebant.* Occurrit paſſim apud Cælium Aurelian. Siceenſem in libris Chronion, Octav. Horatianum, Alexandrum Iatroſophiſtam, Vegetium de Arte veterin. libro 1. capite 24. & alios medicos: præterea in Legibus Wiſigothorum lib. 1. tit. 1. §. 1. in Chronico Montiſſereni ann. 1137. 1146. in Vita Adheleidis Imperatricis lib. 2. pag. 413. in Hiſtor. Tranſlat. S. Joannis Abb. Reomaenſis num. 8. in Chronico Sublacenſi an. 1003. &c. Metaphorice Galvaneus Flamma in Manipulo florum c. 139. *Monaſterium S. Vincentii Phlebotomavit, de cujus ſanguine Monaſterium S. Dionyſii conſtruxit.* Similia habet Chronicon *Floſflorum* fol. 128.

¶ PHLEGBOTOMARE, in Statutis Avenion. lib. 1. rubr. 43. art. 20.

¶ FLEBOTOMARE. Computus an. 1336. tom. 2. Hiſt. Dalphin. p. 275. *Quando dominus fuit Flebotomatus, tacen. 3. gran. 10.*

FLEBOTOMIZARE, apud Conradum de Fabria de Caſibus S. Galli c. 7.

FLEBOTOMARIUS, qui venam ſecat, Chirurgus, Græc. φλεβοτόμος. Gloſſ. Ælfrici *Flebotomarius*, blod lætere, Chrirurgus, qui venam aperit. Saxonibus blod-lætan, eſt *Phlebotomare*. Chronicon Farfenſe: *Qui Romam*

mam

mam venit, & completo anno quidam Flebotomarius malivolus veneno impoſito flebotomum illum interfecit.

Phlebotomator, Eadem notione, in Hiſtoria mortis S. Leonis IX. PP. num. 15. Conſtantinus Africanus lib. de Chirurg. c. 2. *Phlebotomator diſcat tactu digitorum venas, carnem, nervum agnoſcere.*

¶ PHLEGARIUS. Charta Archiduc. Auſtriæ ann. 1365. apud Steyer. in Hiſtor. Alberti II. Duc. Auſtr. col. 426. *Mandamus ... omnibus noſtris provincialibus marſcalcis, amminiſtratoribus, capitaneis, vicedominis, Phlegariis, caſtellanis, &c.*

¶ PHLEGBOTOMARE. Vide in *Phlebotomum*.

PHOCAPIS. Vetus Gloſſ. Lat. Gall. Thuanum MS. *Phocapis, icis, Tartre.*

¶ PHOCIA, pro Phoca, ſi bene conjecto, Vitulus marinus. Vide *Eſcaa*.

¶ PHOEBIGENA. Ita epiſtolæ cuidam ſeipſum inſcribit Alcuinus, apud Mabillonium tom. 4. Analect. p. 311. *Dilectiſſimo in Chriſto filio, humilis Phœbigena perpetua proſperitate ſalutem.* Ubi male editum *Phœbigena*. Hujus nomenclaturæ non aliam ſuſpicor rationem, niſi quod Alcuinus litteris apprime edoctus inſtituerit ſchola iiſque præfuerit.

PHOENICIUM, Pannus coccinus, ſeu *ſcarlatinus*, in quo remedia quædam topica includebant, convolvebant, & conligabant medici. Marcellus Empiricus pag. 58. *Eamque Phœnicio convolvas, colloque ſuſpendas, &c.* Infra: *Cancri oculus ſubtiliter ſublatus, & in Phœnicio conligatus, colloque ſuſpenſus, &c.* Adde p. 67. 150. 122. &c.

¶ PHOLIDOTUS, Græc. φολιδωτὸς Squamatus. Sic vocabant milites qui loricis ſquamatis utebantur: unde S. Petrus Hiſpanus *Pholidotus miles* dicitur Tamayo Salazari in Martyrol. Hiſpan. ad diem 11. Martii, quod militiæ terreſtri nomen primum dediſſet. Vide Lipſium de Milit. Rom. lib. 3. dialog. 6.

¶ PHOLIS, Græc. φόλλις, Genus monetæ, apud Byzantinos potiſſimum. Acta SS. 20. Martyr. Tarſi tom. 1. Junii p. 633. *Quinquagenos Pholles, unde veſtimentum emeret, petivit.* Vide *Follis* 2.

¶ PHONITUS. Index veter. Can. tom. 3. Concil. Hiſpan. p. 26. *Quod ſurreptum fuerit Apoſtolica ſedi & ſuam in melius ſententiam commutaverit, quando damnationem Phoniti reſcindat.* Hæc ex Epiſt. Innocentii I. PP. unde deſumta ſunt, cap. 7. num. 14. edit. Conſtantii noſtri, emendare licet, ubi Innocentius Photinum, quem deceſſor ex falſo rumore damnaverat, abſolvit.

¶ PHONO, pro *Phano* Vide in hac voce. Vexillum. Guidonis Diſcipl. Farf. c. 30. *Reliquiæ fiant congrue collocatæ; ... Phonones à famulis deportentur, & unum ſignum cum eis mittant.* Vide in *Fano*.

¶ PHONOS, à Græc. φόνος, cædes, Herba quædam, ſic dicta quod ſanguineum ſuccum fundat. Vide Plinium lib. 21. c 56.

¶ PHORITANUS. Externus, Gall *Forain*. Charta ann. 1243. ex Archivis Maſſil. *Item quod omnis navis Phoritanorum iens ultra mare cum peregrinis, &c.* Vide *Foritaneus*.

¶ PHORONOMUS. Vide *Photonomus*.

¶ PHOSATUM, Arx, foſſa ad urbis tutelam, ut interpretantur Bollandiſtæ. Vita S. Stephani Sabait. tom. 3. Julii p. 549. *Non enim te latet, quantum gratia apud Phoſati ſymbolum valeam.*

¶ PHOSCAS. Anatis ſpecies. Vide *Circella*.

¶ PHOTINIANI, Hæretici, quorum anteſignanus Photinus Sirmienſis Epiſcopus circa an. 351. Ii in primis impie docebant Chriſtum nudum eſſe hominem ex Joſepho & Maria natum. Vide Euſeb. lib. 2. c. 2. & 4. S. Epiphan. Hær. 71. & alios paſſim.

PHOTONOMUS, Qui lumen diſtribuit, illuminator. Rogerus in Vita Brunonis Abbat. S. Pantaleon. Colon. c. 24. apud Mabillonium. *Quibus Abbatem præpoſuit nomine Chriſtianum, ſuæ videlicet profeſſionis Photonomum, & in lege Domini apprime eruditum* [*Phoronomum* edidit Mabillonius; & recte quidem: cujus vocis notio eadem eſt ac *Phronymus* ſupra.]

¶ PHRATRIA, Societas, conſpiratio, à Gr. φρατρία. Index vett. Can. tom. 3. Concil. Hiſpan. p. 24. *De conjurationibus & conſpirationibus, quod crimen Græci Phratrias dicunt, &c.* Vide *Fratreia*.

PHRONTISTERIUM, φροντιστήριον, Monaſterium. Acta SS. Phileæ & Philoromi, Rufino interprete num. 8. *Jam immolavit in Phrontiſterio.* Ἀγνευτήρια τινὰ παρθενῶνας, καὶ φροντιστήρια, apud Gregor. Nazianz. orat. 3. quæ prima eſt in Julianum. Τὰ τῶν ἀσκητῶν φροντιστήρια, Palladio in Vita Chryſoſtomi p. 96. edit. Emerit. Bigotii: ψυχῶν φροντιστήρια, Theophylacto in Inſtitut. Reg. c. 10. [in Synaxariis in Conſtantino Judæo 26. Decembr.] Perdiccas Epheſius de Themat. Hieroſ. καὶ δύο φροντιστήρια παρθένων ἱδρυμένα. Ita auctor Vitæ S. Nili Junioris p. 152. [Anonymus in Porphyrogen. n. 49.] & alii, qui laudantur in Notis ad Cinnamum. p. 430. Vide Gloſſar. med. Græcitat.

¶ PHRONYMUS, à Græc. φρόνιμος, Prudens; *Phronyme*, prudenter. Fridegodus in Vita S. Wilfridi ſæc. 3. Bened. part. 1. p. 185.

Rex vere Phronymus ſcindens ferale volumen,
Aſpernatus eos, flammis projecit in altis.

Et pag. 192.

Sæpe meis, fateor, parebas Phronyme dictis.

¶ PHRYGES, Turcæ dicuntur Urbano VI. PP. quod Natoliam, cujus Phrygia pars eſt, occupabant, eoſque cum priſcis Trojanis confundit: uſque adeo his temporibus hiſtoriæ invaluerat ignoratio Epiſt. an. 1388. apud Raynaldum in Annal. Eccleſ. *In tantum rabies efferata Phrygum, qui Teucri alias Turchi nuncupantur, nominis Chriſtiani perpetuorum & immaniſſimorum hoſtium intumuit, &c. De liberavimus ... duas galeas ſufficienter armare & contra hujuſmodi Phryges in ſubſidium fidelium in proximo deſtinare.*

¶ PHRIGIARE, Acu pingere, opere Phrygio ornare. Vita B Columbæ Reatinæ tom. 5. Maii pag. 396. * *Et pallium altaris argento Phrygiatum obtulit.*

PHRYGIUM, interdum ſumitur pro limbo ſeu ornatu ex opere Phrygio, ut apud Leon. Oſtienſem lib. 2. c. 44. *Obtulit ſimiliter S. Benedicto planetam purpuream aureis Phrygiis, menſium 12. ſigna in ſe habentibus ornatam.* Lib. 3. cap. 57. *Planetam purpuream cum Phryſo & cum aquila ex margaritis contextam.* [Chron. Franc. Pipini lib. 2. cap. 49. apud Murator. tom. 9. col. 669. *Illic argentum, aurum, margaritæ, mire fabricata Phrygia latiſſima, fulcimenta veſtium ſerica.*] Præterea

Phrygium ſumitur pro præcipuo capitis ſummi Pontificis ornamento, quod hodie triplici corona inſigne eſt, vulgoque *Regnum* appellant Scriptores, quo in ſolennibus ceremoniis utitur, quodque à Conſtantino Magno Silveſtro Papa conceſſum aiunt. Vetus Interpres Juvenalis Sat. 6. *Tiara, eſt Phrygium, quod dicunt.* Arnoldus Abbas Bonæ-vallis de 7. Verbis Domini: *Hac (thyara) etiam minores Sacerdotes utebantur, eratque byſſina, circumdata coronula aurea, opere textili facta, ſicut hodie Phrygium mitris noſtrorum Pontificum plerumque conſuitur.* Charta donationis Conſtantini Magni apud Anaſtaſium Biblioth. *Deinde diadema, videlicet coronam capitis nominis noſtri, ſimulque Phrygium, necnon & ſuperhumerale, &c.* Calliſtus II. Papa in Epiſt. ad Stephanum Camerac. Legat. Sed. Apoſtol. *Et Frigii quidem corona capiti noſtro impoſita, gaudentes exul-*

tanteſque per viam ſacram ad Lateranenſe palatium uſque ſolenni ritu nos proſecuti ſunt. Chron. Mauriniacenſe lib. 2. *Ibique Romani Pontificis, ac ut ſibi conſuetudinis eſt in ſacris magniſque feſtivitatibus, Frigio coronatus,... ad Eccleſiam matricem pervenit*. Sugerius in Ludovico VI. Rege, de Alexandro PP. *Cumque Turonis apud S. Martinum, ut mos eſt Romanis, Frigium fereus: Lætare Hieruſalem celebraſſet*. Et infra de Calliſto II. *Ibique more Romano ſeipſos præparantes multo & mirabili ornatu, circumdantes capiti ejus Frigium, ornamentum imperiale inſtar galeæ circulo aureo circumcinnatum, imponunt*. Joan. Sariſberienſis lib. 8. Policrat. c. 23. de Adriano PP. *Sponſam dicit Cathedram Romani Pontificis, in tantum acutiſſimis uſquequaque conſertam aculeis, tantaque molis, ut robuſtiſſimos premat, terat, & comminuat humeros. Coronam & Phrygium clara merito videri, quoniam ignea ſunt, &c.* [Guido in Vita Cæleſtini V. PP. apud Murator. tom. 3. pag. 617. *Romæ itaque Boniſacius Frigii regnive corona feſtive redimitus*.] Denique Jacobus Stephanus Cardin. lib. 2. de Coronatione Boniſacii VIII. c. 7.

Tunc Senior Levita manu diadema venuſtum
Imperii ſingnum, pavonis cortice candens
Pennarum intexto, gemmis radiantibus auro,
Vallatum in gyro, cui ſummo in vertice carbo
Evomit & cubito gemmarum maxima flammas,
Impoſuit capiti, ſpheræ cubitique figuram,
Accipiens Phrygium, lapidem fulgoris inanem
Quondam, ſed nives plenum candoris acuto
Vertice contentum gemma, nunc temporis auctum:
Hæc Romana tenens quondam faſtigia Cæſar
Conſtantinus apex ſtatuit, tum primus in orbe
Fonte ſacro purgatus herus, propriis ſibi Regnum
Seu Phrygium manibus Silveſtri in tempore preſſit.

Ex qua ſane *Phrygii* Pontificii deſcriptione colligi poteſt, ſimilis ſuiſſe figuræ, qua Conſtantini M. *Camelaucium*, de quo pluribus egimus in Diſſert. 24. ad Joinvillam p. 291.

¶ PRHYSICUM Butyrum. pro *Friſcum*, ni fallor, Gall. *Beurre frais*. Medic. Salern. edit. 1622. pag. 217. *Sexta* (cerevisiæ proprietas) *quod ventrem molliat. Ejuſmodi inter triticeas Hamburgenſis exiſtit: grati ſaporis eſt, multum ſubſtantiæ habet, ... & in ſolvendo alvo per ſe, aut cum butyro Phyſico primum locum ſibi vendicat*. Vide *Friſcus*.

¶ PHRYSUM. Vide *Phrygium*.

PHTISISCERE, Phtiſica paſſione laborare, apud Sidonium lib. 5. Epiſt. 14.

¶ PHUND, Libra. Vide *Funt*.

¶ PHYALA Francisca, inter miniſteria ſacra recenſetur in donatione S. Rudeſindi Epiſc. pro Monaſt. S. Salvatoris de Cella-nova, tom. 3. Concil. Hiſpan. pag. 181. *Concedimus etiam Phialas argenteas Franciſcas 2. ſoparia exaurata, lopas exauratas cum coopertoriis 2.* Vide *Phiala*.

PHYLACTERIA, appellabant veteres *Amuleta*, ad arcendos vel pellendos morbos. Gloſſ. Græc. Lat. φυλακτήριον, *Servatorium, amolimentum, amoletum, prævia* (l. brevia) Gloſſ. X. ſaltem ſæc. ad calcem collect. Can. è Bibl. DD. *Chauvelin* Reg. ſigill. Cuſtodis: *Philacteria, id eſt X. verba legis, aut ſcriptura vana, quod ligat homo ſuper caballum aut ſuper caput ſuum*.] Gloſſ. Latin. MS. regium: *Phylacteria, carmina*. Vett. Gloſſæ MSS. ad Concilium Laodic. c. 36. *Pittatiola decalogi collis ſuis ſuſpendentes Judæi Filacteria vocabant: ſed hic obligationes, quas hominibus ſuſpendunt incantatores intellige*. Marcellus Empiricus c. 8. *Et Gaitano lino inſerto pro Phylacterio uteris, voto prius facto contra Solem orientem, quo eo anno ceraſa non ſis manducaturus*. Cap. 14 *Et laboranti de uva, luna ſeptima, Phylacterii more ſuſpendes*. Adde p. 104. 155. Quæ quidem *Phylacteria* ut diabolicas adinventiones ſemper proſcripſit Eccleſia. S. Auguſtinus ſerm. 215. de Temp. *Per fontes & arbores, & diabolica Phylacteria, per characteres, & aruſpices & divinos ... ſibi mala miſeri homines conantur inferre*. Serm. 163. *Auguria non obſervent, Phylacteria & characteres diabolicos, nec ſibi, nec ſuis, aliquando ſuſpendant*. Capitula S. Boniſacii Mogunt. c. 33. *Si quis auguria, ... Phylacteria, id eſt ſcripturas obſervaverit, &c.* Capitula Caroli M. lib. 6. c. 72. *Phylacteria, vel falſa inſcriptiones, aut ligaturæ, &c.* Ita paſſim utuntur S. Audoenus in Vita S. Eligii lib. 2. c. 15. p. 216. Acta S. Anaſtaſii Martyris apud Baronium ann. 713. num. 7. Vita S. Nili junioris p. 4. Gregor. III. Epiſtola 3. ad Optimates German. Beda lib. 4. Hiſt. c. 27. Synodus Laodic. cap. 36. Trullana cap. 61. Moguntin. an. 742. Romana ſub Gregor. II. PP. cap. 22. Agath. cap. 68. Liptin. cap. 5. Capitul. Caroli Magni lib. 7. cap. 94. Addit. 2. Ludovici Pii cap. 18. [Marbodus de Herbis lib. 5. cap. 11.] &c. Vide *Brevia*, *Ligatura*, [Martinii Lexic. in hac voce,] & quæ de ejuſmodi amuletis & phylacteriis contra morbos congeſſit Jacobus Gothofredus ad leg. 3. Cod. Th. de Maleficia, & Leo Suavius ad Paracelſum.

¶ Phylactiria, in Libello Pirminii tom. 4. Analect. Mabillon. p. 587. *Omnia Phylactiria diabolica & cuncta ſupradicta nolite ea credere, &c.*

¶ Philateria, Eadem notione, in Conc. Toletan. XVII. inter Hiſpan. tom. 2. p. 760.

Phylacteria apud Chriſtianos, dictæ Arculæ, in quibus Sanctorum reliquiæ reconduntur, quod eæ ſerventur, vel deferantur εἰς φυλακτήριον, ut loquitur Theophanes an. 31. Copronymi, pag. 375. Καὶ ἕτερα λειψανα ἁγίων εὑρὼν τεῖχος εἰς φυλακτήριον, καὶ τοῦτο τῷ πυρὶ παρέδωκεν. Ita hoc locus γλωσσόκομον indigitat, quod φυλακτὸν vocat Leo Grammaticus in Theophilo p. 451. Albericus in Chron. *Phylacterium à collo uſque ad pectus pendens Sanctorum reliquiis refertum, quorum patrocinio ſe in periculis tutum futurum credebat*. Joan. Diaconus in Vita Gregorii Mag. l. 4. c. 80. *Reliquiarum Phylacteria, tenui argento fabricata, vilique pallio de collo ſuſpenſa*. Hiſt. Miſcella lib. 20. p. 629. *Et pretioſa quidem ligna ab eo ſublata ſupra menſam poſuit, Phylacteria vero in collo ſuo ſuſpendit*. Vide *Encolpium*.

Phylacteria etiam appellabant Thecas, in quibus reconduntur Sanctorum reliquiæ, quæ in ædibus ſacris ſervantur. Beletus de Divinis Offic. cap. 115. *Eſt tamen diſcrimen inter Phylacterium & Phylacteriam. Phylacterium enim chartula eſt, in qua decem Legis præcepta ſcribebantur, cujuſmodi chartas ſolebant ante ſuos oculos circumferre Phariſæi, in ſignum religionis. Unde in Evangelio: Dilatant enim Phylacteria ſua, & magnificant fimbrias. Atque hoc quidem Phylacterium à φυλάσσω, & Thorah, quod eſt Lex. Philacteria autem, phylacteria, vaſculum eſt, vel argenteum vel aureum, vel etiam cryſtallinum, in quod Sanctorum cineres & reliquiæ reponuntur*. Dudo lib. de Moribus Norman. *Delatiſque Sanctorum Phylacteriis, manibus ſuper ipſa impoſitis ... juravit, &c.* [Teſtament. Everardi Comit. an. 837. apud Miræum tom. 2. pag. 21. *Phylacterium de almandinis & criſtallo paratum unum, Phylacterium argenteum unum, &c.* Tranſlat. S. Ebrulfi ſæc. 5. Benedict. pag. 230. *Pyxides vero plures protulit, ac Phylacteria in quibus erant ſacra cum inſcriptionibus ſuis pignora*.] Hugo Flaviniac. in Chron. Virdun. *Phylacteria aurea & argentea cryſtallina cum Sanctorum reliquiis*. Utuntur hac notione Boniſacius, Hugo Flaviniacenſis in Chronico Virdunenſi, pag. 167. 246. Petrus Cluniacenſ. lib. 6. Epiſt. 28. Vita S. Willelmi Ducis cap. 16. Harigerus in Vita S. Landoaldi

num.

Digitized by Google

num.9.Ordericus Vitalis lib.6.p.599.619.Helgaudus in Vita Roberti Regis p.74. Geſta expugnantium Jeruſalem c.17.&c.

¶ Philacteata, fem.gen. Guidonis Diſcipl. Farf. c.3.*Philacteriæ ſuperſtolantur & tapetia ex formis auferantur*. Et c.8.*Poſt verſum ſeniores ponant Philacterias ſuper altare hinc inde, ſicuti in choro conſiſtunt*.

Philateatum. Gregorius Magnus lib.12. Epiſt.7. *Adulovaldo Regi tranſmittere Philateria curavimus, id eſt, Crucem cum ligno ſanctæ Crucis, &c.* Dudo lib. 2. de Actis Normannorum:

Reliquiæque ſimul, Philateria, cruxque verenda.

Monaſt.Anglic.tom.1.p.93. *Dedit etiam de ſuis capellis capſides & Philateria cum nonnullorum Sanctorum reliquiis.*

Phylatteria. Durandus lib.1.Ration.c.3.n.26.*Philatteria, eſt vaſculum de argento vel auro vel cryſtallo, vel ebore & ejuſmodi, in quo Sanctorum cineres vel reliquiæ reconduntur.* Le Roman *de Rou* MS.

Deſous out une Filatire
Tout le meillor qu'il pot eſlire
Et le plus chier qu'l pot trover.

Alibi:

Filatieres & Teſtes, & autres ſainctuaires.

Le Roman *du Renard couronné* MS.

Qui dont oiſt vilain jurer
De crois, de Dius, & de Philateres,
Qu'il fu pendus ainſi con lerres.

Adde Diſſert.26.ad Joinvillam p.310. & Concilia Eccleſiæ Rotomagenſis p.254.

PHYLARCHI. Ita Saraceni Duces ſuos vocabant, quod φυλὰς, ſeu *tribus* diviſi eſſent 12. quibus ii imperabant, ut teſtatur Procopius lib.1.de Bello Perſico c.17.19.20. Julianus Anteceſſor Conſtit.95. *Neque Phylarcum, id eſt Saracenorum Ducem, &c.* Marcellinus Comes: *Quindecim millia Saracenorum ab Alamundaro cum Chabo & Heſide Phylarchis limites Euphrateſiæ ingreſſa ſunt.* Occurrit paſſim apud Theophanem, & alios ſcriptores Byzantinos, & in Vita S. Nili junioris pag.26. Vide Henricum Valeſium ad Ammiani lib.24. & Gloſſarium Fabroti ad Conſtantinum Manaſſem.

PHYSICA, Medicina, ἰατρικὴ, quæ circa hominis naturam verſatur. Willelmus Malmesbur. in prologo lib.2.de Geſtis Angl. *Logicam enim quæ armat eloquium, ſolo libavi auditu: Phyſicam, quæ medetur corporis valetudini, aliquanto preſſius concepi.* Will.Tyrius lib.18. c.34. *Noſtri enim Orientales principes, maxime id efficientibus mulieribus, ſpreta noſtrorum Latinorum Phyſica & medendi modo, ſolis Judæis, Samaritanis, Syris & Saracenis fidem habentes, eorum curæ ſe ſubjiciunt imprudenter, & eis ſe commendant Phyſicarum rationum prorſus ignaris.* Hugo Falcandus de Calamitate Siciliæ p.683.*Miſit Archiepiſcopum Salernitanum virum in Phyſica probatiſſimum.* Egidius Corbolienſis MS.de Virtutibus medicaminum:

Quo Peſſulanus ubi Mons auctore niteret,
Jamdudum Phyſica laus eclipſata fuiſſet.
Qui vetulo canos profert de pectore ſenſus
Ricardus, ſenior quam plus ætate ſenili.

Et lib.3.de Salerno:

Fons Fiſicæ, pugil eucraſiæ, cultrix medicinæ.

De Studio Phyſicæ Montiſpeſſulani vide præter Ranchinum, Gariellum in Epiſcopis Magalonenſibus pag.155.Gaufridus de Vino Salvo in Poetria MS.

Inſtar Papa boni paſtoris ab ore ſupino
Servat ovile ſuum, vel quomodo Phyſica curat
Corpora, ſic animas & vulnera curat eorum.

Utuntur Guigo in Vita Hugon. Epiſc.Gratianop.num.32.Ordericus Vital.lib.3.p.477.Will.Tyrius lib.18.cap.19.Arnoldus Lubec.lib.2.c.40. Honorius III.PP. in V. Compilat.tit.27.cap.5.Matth.Paris pag.639. Tho. Archidiac.in Hiſt.Salonit.cap.19.Joan.Sariſberienſis lib.1.Metalog.cap.4.lib.2.cap.6. Vitæ Abbatum S. Albani pag.67. &c. Le Roman, *de la Malemaraſtre* MS. *Jadis Ypocras ſi fu li tres plus ſages clers de Phyſique, qui one fut à ſon tans.* Guillelmus *Guiart*, in Philippo Auguſto:

Grand dueil en orent Creſtiens,
Tant que tous ſes Phyſiciens
Qui de luy garir s'entremiſſent,
D'aſſentement commun li diſtrent, &c.

¶ Physica Confectio, Medica. Concil. Turon. ann.1163.c.8. *Sub obtentu languentium fratrum medendi corporibus ... regulares quoſdam ad legendas leges, etiam confectiones Phyſicas ponderandas, de clauſtris ſuis educit* (diabolus.)

¶ Physicalis, Medicinalis. Charta an.1230. apud Marten.to.1.Anecd.col.968.*Conſideratis meritis & fama & ægritudine tanti viri,... & quæ in phyſicis & Phyſicalibus rebus & familia ſua oporteret ſuſtinere, proviſionem ei aſſignavit, &c.*

Physicus, Medicus. Lambertus Ardenſis p.117.*Unde & Phyſici ejus neminem ad ipſum accedere permittebant.* Adde pag.118. Teſtamentum Aſioi editum à Petro Lambecio: *Fel apothecariis, ſtercus meum medicis, urinam quoque Phyſicis.* Rigordus *profeſſione phyſicum* ſe dicit prologo Hiſtoriæ. *Medici phyſici*, apud Sanutum lib.2.part.4.c.21.*Magiſtri in Phyſica*, in Conſtitut.Sicul.lib.3. tit.34. Ita uſurpant hanc vocem Concilium Turon.III. an.813.cap.48. Willelm. Tyrius lib.18. cap.19. Oliverius Scholaſt. pag.1186.Jacobus de Vitriaco lib.3.Hiſt.Orient.p.1135.Arnoldus Lubecenſis lib.2. c.40.Anonymus in Chronicis Sclavicis c.24.Matth.Paris p.234.511.Liber de Gozecenſis Monaſt. fundatione p.226. &c. Vide præterea Leges Alfonſinas part.1. tit.17.lege 28. part.2. tit.9. lege 10. Ita uſurpavere etiam hanc vocem noſtrates: Alanus Charterius in Parlamento amoris:

Et la tres douce Phyſicienne
Pour guerir ſon ſervant ſeable.

Idem de tractatu *de l'Eſperance*: *& ſe le patient crie, & ſe guermente de la dureté de ſon mire, qui la laiſſe en tele chaleur eſlever, pourtant n'eſt meu le ſage Phyſicien à lui ottroier.* Vide Monſtrelletum 1.vol. p.66. 3.vol.p.25. Chriſtianum Piſanum 1.part. c.13. & Stephan. Paſchaſium lib.8. Diſquiſit.Francicar.c.26. Clericos *Phyſicæ* ſeu medicinæ operam dediſſe probat Angelus à Nuce ad Leonem Oſt.lib.1.c.33.lib.3.cap.7. Vide Concilium Monſpelienſe an.1195.

☞ Fatendum tamen eſt Clericis, Monachiſve ſæpius interdictum fuiſſe à canonibus ne huic ſcientiæ vacarent. Concil.Turon.an.1163.c.8.& alia bene multa. Id ſub pœna excommunicationis *ipſo facto* incurrendæ vetant Statuta Eccleſ.Cadurc &c. apud Marten.tom.4. Anecd.col.743.*Item, religioſi leges vel Phyſicam audientes.* Statuta Ordin.Prædicat.an.1243. ibidem col.1685. *Item, fratres non ſtudeant in libris Phyſicis.*

¶ Physicus Monasterii, Cui in Monaſterio cura infirmorum demandata. Capit.gener.MSS.S.Victor. Maſſil.*Item de officio infirmariæ; primo ſtatuimus & ordinamus quod annuatim ſcilicet in feſto S.Johan.Baptiſtæ Phyſicus monaſterii juret in Capitulo coram conventu in manibus Prioris clauſtralis recipientis juramentum nomine ipſius & totius conventus fideliter ſe habere circa curam infirmorum, ut habeant omnia neceſſaria tam in rebus medicinalibus, quam in aliis condecentibus & neceſſariis juxta infirmitatem quam quilibet patietur; quod nec amore, nec odio, nec prece, nec pacto alicujus moveatur, quin provideat.*

Digitized by Google

¶ Physice, i.e. ſecundùm Medicos. Miracul. S. Humiltanę tom. 4. Maii p. 406. *Patiebatur infirmitatem in femore, quæ vulgo dicitur angbio, Phyſice dicitur bubo.*

PHYSICULATUS, in Catholico parvo, *divinatus, vel pronunciatus*. Ibidem: *Phyſiculo, deviner, prononcer*. Vox augurum & aruſpicum, Gloſſ. Iſid. *Phyſiculo, propitio deot. Phiſiculator, augur, naturas in extis animantium quærens.* Proinde vox formata, ut putat Scaliger, a φυσικεύειν. Martianus Capella lib. 1. p. 5. *In fanis, quibus aut vaticinia obliquis fundebantur ambagibus, aut denuntiato pecudum cæde Phyſiculatis extorum proficiis viſcera loquebantur.* Et lib. 2. p. 38. *Hac aruſpicio exta Phyſiculont admonentia quadam, voceſque tranſmittunt.* Fridegodus in Vita S. Wilfridi c. 47.

Et quamvis odiis proſcriptus Phyſiculatis, &c.

[Malim *Phyſiculatum odium* capitale, naturale ſeu domeſticum interpretari, ut ex ſequenti verſu colligi poſſe videtur:

Protinus arbitrio, Wilfride, piabere noſtro.]

Saxo Grammaticus lib. 1 Hiſtor. Danicæ, de variis Mathematicis: *Secundi poſt hos primam Phyſiculandi ſolertiam obtinentes artem poſſedere Pythonicam, &c.* [Hinc emendandus Robertus monachus in Hiſtor. Palæſt. apud Ludewig. Reliq. MSS tom. 3. pag. 96. ubi perperam editum *phyſiaculari*, pro *phyſiculari*. Vide *Fiſſiculare*.]

¶ PHYSIOLOGUS, Medicus, qui de iis quæ ad naturam hominis ſpectant, differit. Acta Murenſis Monaſterii apud Eccard. de Orig. Habsburgo-Auſtr. col. 217. *Item Auguſtinus de verbis Domini, & de verbis Apoſtolorum, & Phyſiologus.* Johann. Abrinc. de Offic. Eccl. pag. 46. *Tot enim diebus ſecundum Phyſiologos humanum corpus intra matris uterum adita nativitatis die compaginatur.*

¶ PIA, Eo nomine Reliquias Sanctorum aliaque pietatis inſtrumenta, quibus donantur ii qui ſummum Pontificem adeunt, intelligere videtur Johannes Fiſcamnenſi Abbas in Epiſt. ad Leonem IX. PP. apud Marten. Nov. Collect. vett. Script. p. 22. *Hi certe contempta ſuper pace Apoſtolica veſtra ſanctione, me invaſerunt, ſpoliaverunt, & omnibus Piis lacrymabiliter dehoneſtaverunt, &c.*

PIABILIS, *Grandis*. Sic Gloſſæ antiq. MSS.

PIACA, Papiæ, *Agatia*. [Jam monuimus in v. *Agatia* legendum eſſe *Pica*, Gall. *Pie*, quam Picardi *Agathe* vocant.]

¶ PIACUM, Pœna, animadverſio, Gall. *Punition*. Statuta antiqua Canonic. Regul. apud R. Duellium Miſcell. tom. 1. p 88.

Qui non prodit ſe, punitur, nonque puſille,
Sed quaſi pro duplici, quia peccavitque, reatum
Celari voluit; gravius capit ergo Piacum.

¶ PIAGO, ἀγνίζω, in Gloſſ. Lat. Græc. Cod. Reg. *Purifico, purgo*; Sangerman. *Pugno*; forte *Pi ago*, ex Barthio.

¶ PIANCA, vox Italica, Aſſer, Gall. *Planche*. Chronic. Petri Azarii ad ann. 1357. apud Murator. tom. 16. col. 344. *Et tunc caſtellanus, depoſito aſſere ſeu Pianca cum cuvella, dixit, &c.*

¶ PIANCAVUM Samitum. Sallas Malaſpinæ de Reb. Sicul. lib. 4. c. 6. apud Baluz. tom. 6. Miſcell. pag. 295. *Suſpenſis ad chordas ſtrophais, flectis, ... cultris tectis de Piancavo ſamito, byſſo & purpura.* Vide *Exametum*, & *Pigacium*.

¶ PIANTONUS, ab Ital. *Piantone*, idem quod infra *Plauco*, & *Planſonus*, ramalis talea. Statuta Placent. lib. 5. fol. 65. recto: *Item quicunque deſtruxerit ſalices froncifchos & Piantonos, & inſedumina novella, ſolvat communi Placentiæ ſoldos 20. pro quolibet ſalice & Piantono.*

PIASTER, Pinus ſilveſtris. Ebrardus in Græciſmo cap. 25.

Arboreumque tamen dic femineum fore nomen,
Ni dumus, rubus, oleaſter, ſive Piaſter.

1. PICA, Picca, ex Gall. *Pic*, Unidens ligo, quo terra atteritur, & foditur; *epupa*, Plauto in Captivis, ut obſervatum à Salmaſio ad Pollionem, *obpopa & ospopa*, ἔποψ, Gloſſis, unde noſtrum *houe* eruit. Will. Brito lib. 2. Philippid. p. 115.

. . . Sub eiſque ſecare minarius inſtat
Ceſibus & Piccis imi fundamina muri.

Will. de Podio-Laurentii c. 38. *Turribus & muris fortiorum deſtruendis Picas ferreas applicabant.* [Monſtræ factæ apud Chaſſagniam ann. 1511. *Stephanus Rigelou, injunctum eſt ei quod habeat unam Picam.*]

Picator, Qui *pica* terram fodit. Lambertus Ardenſis p. 258. *Foſſarii cum feſſoriis, ligoniſtæ cum ligonibus, Picatores cum picis, malleatores cum malleis.*

Pico, Idem quod *Pica*. Epiſtola Arnoldi Archiepiſcopi Narbonenſis de parta victoria contra Mauros in Hiſpania an. 1212. *Poſtmodum capiti caſtri ejuſdem inceſſanter ſagittis & lapidibus per totum diem & noctem impugnarunt, muros nihilominus cū Piconibus fodientes.*

¶ Picha, Eadem notione. Chronic. Tarviſ. apud Murator. tom. 19. col. 765. *Impugnans partim cum ſcalis erectis muris, & partim cum Pichis ferreis ſudibuſque, &c.*

¶ Picho, in Annal. Eſtenſ. Jacobi de Layro apud Murator. tom. 8. col. 981. *Poratis itaque multis malleis, ſive Pichonibus ferreis atque ſcalis, &c.*

A voce *Pica*, dictæ ſariſſæ, ſeu longiores peditum haſtæ, ut quibuſdam placet. At cum alia prorſus ſit picarum, ſeu ſariſſarum, forma, aliis non arridet hæc ſententia. Turnebus lib. 21. Adverſar. cap. 25. *Picas* noſtrates, quaſi *ſpicas* appellatas putat, & revera ſpicarum ſpeciem prorſus referunt. Octavius Ferrarius, à *ſpiculum* deducit.

¶ 2. PICA, Ordo recitandi divini officii, vulgo *Directoire*. Breviarium edit. Londini an. 1555. *Incipit ordo Breviarii ſeu portiforii ſecundum morem & conſuetudinem eccleſiæ Sarum* (ſeu Sariſburienſis) *Anglicanæ una cum ordinali, ſeu quod uſitato vocabulo dicitur Pica, ſive directorium ſacerdotum. Pica de Dominica prima Adventus.* Vide *Ordinale*.

PICAGIUM, Tributi ſpecies, quod, ait Spelmannus, in nundinis penditur ob veniam effodiendi ſoli; ſic ut tabernacula ponantur nundinalia, ſtationes, & officinę; quas *ſtalla* vocant; facultas *de piquer la terre*, noſtris. Monaſticum Anglicanum tom. 1. pag. 722. *Sint quieti de ... omnibus auxiliis, placitis, querelis, & ad omnia Comitatus, & de muragio, pontagio, pannagio, pavagio, paſſagio, cariagio, tallagio, Picagio, &c.* Idem pag. 976. *Quieta de omnibus pavagio, paſſagio, eſtagio, ſtallagio, cariagio, Picagio, teragio, tronagio, &c.* Vide *Pictare*.

PICARDIA, Belgicæ notiſſima hodie Provincia, cujus urbs præcipua Ambianum, unde id nominis acceperit, nemo adhuc, ut opinor, aſſecutus eſt; adeo ut mirum ſit, ab aliquot ſæculis appellationis originem hactenus incompertam eſſe. Quis enim Jacobi Guiſii lib. 1. Annal. Hannonenſium cap. 32. amplectatur ſententiam, ſcribentis, à neſcio, quo Pignone, ex Alexandri M. Ducibus, qui caſtrum Piquiniacenſe ad Somonam fluvium ſtruxerit, ſic appellatam? tametſi Joannes Curbichonus, qui Caroli V. Regis mandato librum de Rerum proprietate in Gallicam linguam vertit an. 1372. lib. 15. cap. 122. eidem adſtipulari quodammodo videatur, hiſce verbis: *Picardie eſt une partie de France vers Beauvais, qui eſt ainſi appellée pour le chaſteau de Piquigny, comme dit Grodogne au livre de la Destruction des Troiens.*

Troient. Car le chaſteau Piquigny eut jadis la Seigneurie de tout le pays juſques à la mer d'Angleterre, pour ce de Piquigny fut Picardie nommée. Mox ſubdit, Picardiam compluresurbes complecti, Ambianum ſcilicet, Bellovacum, Abbatis-villam, Clarummontem, Hamum, S. Quintinum, Durlanum, Noviodunum, Tervannam, Turnacum, Atrebatum, S. Audomarum, Bethunam, Duacum, Orchiacum, & alias complures: præterea Picardiam dividi in ſuperiorem, quæ Pariſiorum provinciæ finitima eſt, & inferiorem, quæ Flandriæ & Brabantiæ. Sed eum caſtrum *Pinchiniacum*, uti vocatur à Dudone lib. 3. de Act. Norman. pag. 104. non ut hodie *Piquigny*, *ſed Pinkeni*, & Latine *Pinconium*, in veteribus utriuſque linguæ Tabulis appelletur, vix eſt, ut in hanc ſententiam aliquis facile concedat: cum præterea caſtrum nudum ſit, nec ullius apud Romanos antiquitatis, tametſi illuſtri admodum familiæ, quæ Eccleſiæ Ambianenſis Vicedominatum obtinuit, nomen dederit.

Falcetus lib. 2. de Militia Francorum p. 123. Papyrius Maſſonus in Notitia Galliæ, & aliquot alii poſt laudasum Curhichonum, ab eo armorum genere, quod vulgo *Pique* appellamus, dictos Picardos volunt, quod ea, us aiunt, gentia ejuſce propria fuerint, juxta quod illud Lucani lib. 1. de Sueſſionibus:

. . . *Longiſque leves Sueſſones in armis.*

De quo etiam egit Cluverius in Germania antiqua pag. 297. Sed & neque Sueſſionibus propriæ fuerunt haſtæ longiores, ut quæ Pannonibus etiam ab Ammiano lib 17. & Armoricis noſtris tribuantur ab Eucherio Lugdun. lib. 2. de Inſtruct. cum de inde longe recentior legatur *picarum* apud noſtros uſus, vel ſaltem nomenclatura, nec illa videtur propior vero ſententia. In Charta Caroli VI. Reg. Franc. an. 1321. ex Regeſto 120. Tabular. Reg. Ch. 33. *picarum* Flandrenſium mentio fit: *à tout grans baſtons ferrez, comme glaives & piques de Flandres.*

Andreas Thevetus lib. 15. Coſmogr. c. 3. a quibuſdam gentibus, quæ regiones has inhabitarunt, denominatam ſcribit Picardiam, nullo prorſus fundamento, cum, quæ eæ fuerint, non nominet, niſi forte *Begardos* hæreticos intelligat, quorum nomen tantum auditum docuimus ſub finem 13. ſæculi à quibus denominatos Picardos non deſunt qui exiſtimaverint: tametſi *Beguinorum*, quos eoſdem cum Begardis plerique cenſent, nomen longe antiquius ſit, cum ab ejuſmodi hæreticis, quos cum Valdenſibus eoſdem eſſe volunt, hæreticos Bohemos *Picardos* vulgo inde appellari, conſtans fere ſit opinio, quod ex Belgio in has provincias tranſierint. Etſi non magnopere repugnaverim, ſi quis ita dictos velit ab eorum quodam primario ſignifero, cui *Picardi* nomen fuerit, ut *Sicardos* olim ipſos Albigenſes appellatos ſcribit Paulus Perrinus, à Sicardo præcipuo hæreſeos doctores apud Lomberias, cujus meminit Willelmus de Podio-Laurentii c. 4.

Sane *Picardos* Bohemos à Belgicis appellatos, nullo licet præterquam æquivocæ nomenclaturæ fundamento, ea, us diximus, obtinuit hactenus ſenſentia, præſerſim cum Picardiæ provincia hac ipſa tempeſtate ea hæreſi infecta legatur; quod præ cæteris teſtatur Matthęus Paris ann. 1236. *Circa autem dies illos, invaluit hæretica pravitas eorum, qui dicuntur Paterini & Bugares in partibus Tranſalpinis, de quorum erroribus malo tacere quam loqui, adeo ut quod fidei puritatem in finibus Franciæ & Flandriæ auſi ſunt perturbando violare.* Quod rurſum ingerit ſub an. 1238. Sed & aiunt, Valdum, hæreſis auctorem, cujus propagatores, atque adeo hæredes ſeſe hodie profitentur noſtri Calviniſtæ, ac gloriantur, quod videre licet apud Paulum Perrinum in Valdenſium Hiſtoria, ſummo Pontifice & Lugdunenſi Archipræſule potiſſimum adnitentibus, pulſum Lugduno an. 1163. in finitimas Flandriç provincias migraſſe, ubi pravas ſuas opiniones propagaverit, adeo ut ea ſtatim tabe infectæ fuerint: quam quidem ut à populorum animia avelleret, Philippum Auguſtum in Picardiam cum valido exercitu profectum, urbes complures, ac nobilium caſtra fere trecentas ſunditus excidiſſe, hæreticos uſque in Flandriam ſecutum, ubi eorum quamplurimos ignis ſupplicio damnaverit: ita Dubravius lib. 14. Hiſtor. Bohem. qui vera falſis hac in re miſcet. Falſum enim, ullam ſuſcepiſſe in Picardiam contra hæreticos expeditionem Philippum Regem, quam pro eo, quod in Occitania geſtum eſt, bello perperam cepit, tametſi verum ſit, *Bulgaros*, uti Valdenſes vocabant, in Flandria & regionibus adjacentibus igne conſumptos, quod in voce *Bulgari* adnotamus. Quinimmo longe ante Valdum, Manichæorum hæreſis, à qua Valdenſium profluxit, in iis viguit provinciis, ut colligere eſt ex Guiberto lib. 1. de Reliquiis Sanctorum cap. 3. lib. 3. de Vita ſua cap. 16. & Synodo Atrebatenſi an. 1025. nuper edita à viro doctiſſimo D. Luca Acherio tom. 13. Spicilegii. Ab iſtis tamen qui Picardiam inſederant & infecerant, hæreticis, Bohemicos Picardos appellatos doctiorum fere eſt ſententia, atque inprimis Æneæ Silvii in Hiſtor. Bohem. cap. 41. ubi de Adamitis. Sed & de iis ita Thuanus noſter lib. 6. Hiſtor. *Petrus Valdus eorum anteſignanus patria relicta in Belgium venit, atque in Picardia quam hodie vocant, multos ſectatores nactus, cum inde in Germaniam tranſiiſſet per Vandalicas civitates diu diverſatus eſt, ac poſtremo in Bohemia conſedit, ubi etiam hodie ii, qui eam doctrinam amplectuntur, Picardi ea de cauſa appellantur.* At Bohuslaus Balbinus in Epitom. Rerum Bohemicarum lib. 4. c. 5. Picardos in Bohemiam tum primum veniſſe an. 1418. ſcribit. Vide Epiſtolam Valdenſium ad Calvinum inter ejuſdem Epiſt. n. 250. Georgium Bartholdum Pontanum in Bohemia ſacra lib. 7. c. 9. Gretzerum in Præloquio ad Ebrardum contra Valdenſes c. 4. [*Lenfant* in Hiſt. Belli Huſſit lib. 5. pag. 79. & Diſſert. *de Beauſobre* de Adamit. Bohem. ad calcem laudatæ Hiſtoriæ.]

Non defuere denique, qui nullo vero ſimili fundamento Picardiæ nomen huic Provinciæ inditum ſcripſere, ab incolarum indole, quos in rixas, quas noſtri *piques* dicunt, procliviores eſſe aiunt: quaſi vero, licet de Picardorum moribus id concederetur, quod in dubium jure vocari poteſt, toti provinciæ invidioſum & contumelioſum imponeretur nomen, quod ab omnibus tam facile reciperetur. Ita dum in rebus dubiis, incertis conjecturis ac divinationibus longe petitis indulgemus, ſere ſemper nugas vendidimus ac illudimus.

Cum igitur incertum maneat hujuſce provinciæ nomenclaturç etymon, duo potiſſimum ſuperſunt inveſtiganda, ac primum, quis ex antiquioribus Scriptoribus Picardiæ nomen ei attribuerit; alterum in propriam anſea nomenclaturam habuerit, priuſquam ita indigitaretur. Falcetus ais, Petrum Bleſenſem in Epiſtolis *Picardiam* nominaſſe; vixit ille circa an. 1200. quod ſane nondum deprehendi, nec ſcio an Bleſenſam legenti id mihi elapſum fuerit. Utcumque ſit, Nicolaum de Braia, qui circa id temporis vixit, Picardiæ meminiſſe, adeoque his tum primum ſeculis ejuſmodi nomen invaluiſſe. Ille enim in Vita Ludovici VIII. ſub quo vibebat, quod in exitu operis teſtatur, ita ait:

At Comes egregius, & Martius ille Philippus,
Boloniæ patris imitans pia geſta Philippi,
Gloria Picardis, Comitem ſed Flandria luget.

Matthæus Paris, qui obiit ann. 1256. ſua ann. 1229. *Qui enim ſeminarium tumultuoſi certaminis moverunt, erant de partibus conterminis Flandriæ, quos vulgariter Picardos nominamus.* Deſcribitur Epiſt. Alexandri IV. PP. à

Digitized by Google

Waddingo an. 1256. n. 3. cum hoc titulo: *Venerabilibus fratribus Archiepiſcopis & Epiſcopis ac dilectis filiis Abbatibus, Prioribus ... per Franciam, Burgundiam, Picardiam, Britanniam, & Normanniam conſtitutis.* In Charta Simonis Card. Legati Apoſtolici an. 1266. fit mentio 4. Nationum Academiæ Pariſienſis, Franciæ, Picardiæ, Normanniæ & Angliæ. Neque memini, me legiſſe id nominis in antiquioribus Tabulis ejuſdem Academiæ, tametſi Nationum mentio fiat, iis non nominatis, circa an. 1232. in ejuſdem Hiſtor. Bulæana tom. 3. pag. 141. Exhinc *Picardiæ* & *Picardorum* ſat frequens occurrit mentio, apud Eberhardum in Chron. an. 1287. auctorem Hiſtor. Auſtralis an. 1285. Guillelmum Nangium in S. Ludovico p. 377. & in Philippo Pulcro p. 540.

Jam vero ut quædam dicamus de propria ac genuina Picardiæ provinciæ nomenclatura, antequam ita indigitaretur, quod uti obſervatum, vix ante annum 1200. obtinuit: conſtat nulla peculiari appellatione apud Scriptores denotari, ſi cum iis, quibus hodie porrigitur, tractuum ſpatiis illa ſpectetur: ſed ſui quique tractus à primariis urbibus, vel ab ipſis Comitatibus denominationem accipiebant. Verbi gratia, Ambianenſis, *Pagus Ambianenſis* dicitur Dudoni lib. 3. de Act. Normann. pag. 104. 135. 138. Philippus *Mouskes* in Ludovico V.

En la contrée d'Aminois,
As païens firent mult d'anois.

Et in Philippo Aug.

C'il d'Aminois & de Pontieu,
Tinrent bien d'autre part lor lieu.

Apud Suger. in Ludov. VI. p. 313. *Pontivos & Ambianenſes & Belvacenſes in ſiniſtro* (cornu) *conſtitui approbavit.* Apud Rigord. ubi de prælio Bovinenſi: *Supervenientes communiæ ſpecialiter Corbeii, Ambianenſes, Belvaci, & Compendii, Atrebatæ, &c.* Ita Ambianenſes, Pontivos, & Corbeienſes una memorat Chron. vernac. Flandriæ n. 55. [Exſtant, teſte D. *le Beuf*, in veteri Antiphonario Senonenſi MS. 13. ſæculi, ubi de Picardis verſiculi, auctoris in Picardos paululum infenſi:

Iſti Picardi non ſunt ad prælia tardi,
Primo ſunt bardi, ſed ſunt in fine couardi.

Sed & qui huic regni Francici regendæ provinciæ à Regibus noſtris præficiebantur, ſerius ſeſe Picardiæ Gubernatores inſcripſerunt. Quippe Petrus *de la Palu* Dom. *de Varenbon* ſub ann. 1341. inſcribitur *Gouverneur des Bailliages d'Amiens, de l'Isle & de Douai, & Capitaine des frontieres de Flandres:* interdum *Gouverneur des marches de Flandres.* Matthæus *de Trie* Franciæ Mareſcallus an. 1342. *Lieutenant du Roy es parties de Flandres & de Hainaut.* Gaufridus *de Charni* apud Froiſſartem vol. 1. c. 150. *Lieutenant du Roy ſur les frontieres de France.* Carolus *D. Monmorenci, Capitaine General pour S. M. ſur les frontieres de Flandres & de la mer, & en toute la langue Picarde,* in Litteris 5. Febr. ann. 1349. (1350.) Ita primus is fuit, qui Picardiæ Proregem ſe diceret. Exhinc Edwardus *de Beaujeu* Franciæ Mareſcallus in Computo Bartholomæi *du Drach* Theſaurarii Guerrarum an. 1350. dicitur *Capitaine pour le Roy es parties de Picardie, de Boulogne & de Calais.* Comes Inculiſmenſis Franciæ Comeſtabularius, *Lieutenant pour le Roy es parties de Picardie, d'Artois, & de Boulenois,* an. 1351. Qui deinceps hos excepere, *Gouverneurs & Lieutenans,* vel *Capitaines,* vel *Souverains Gouverneurs pour le Roy au pays de Picardie* inſcribuntur.

Denique, ut & hoc breviter attingam, in Academia Pariſienſi ex 4. Nationibus, quibus facultas artium componitur, ſecunda eſt Picardia, quæ, ut jam ab olim, in 2. partes diviſa, 5. diœceſes continet: prima quidem iſtas, Belvacenſem, Ambianenſem, Noviomenſem, Atrebatenſem, Morinenſem: altera Cameracenſem, Laudunenſem, Tornacenſem, Leodicenſem, Trajectenſem. Vide Hiſtoriam Academiæ Pariſ. tom. 3. p. 559. Vide *Pikeri.*

¶ PICARDUS, Qui *pica* ſeu ſariſſa, Gall. *Pique,* in bello utitur. Innocent. PP. VI. in Epiſt. ad Joh. Reg. Fr. ann. 1361. apud Marten. tom. 2. Anecdot. col. 910. *Inter ſtipendiarios alios Robertum eumdem ad noſtra & Romanæ Eccleſiæ obſequia & ſtipendia cum certa armigerorum hominum, ſeu Clavorum* (perperam apud Balua. tom. 2. Hiſt. Arvern. p. 441. *Glanorum*) *& Arceriorum, Picardorum comitiva juſſimus uſque ad noſtrum beneplacitum remanere.*

¶ PICARE, Cædere, Gall. *Tailler.* Chron. Petri Azarii ad ann. 1362. apud Murator. tom. 16. col. 393. *Invenit unum ruſticum pauperem & male veſtitum, tapas pro faciendo novas parafidec liberare ... Reſpondit ruſticus & ſemper ligaamina Picando, &c.* Vide *Pichare.*

¶ PICARIA, perperam pro *Precaria,* in Teſtam. S. Bertichramni Cenomanenſis Epiſcopi tom. 2. Junii p. 721. Vide *Pixtia.*

¶ PICARIUM, Vas, calix, cyathus, vel menſura potoria, vulgo *Pichier.* Necrolog. FF. Prædicat. tom. 2. Rerum Mogunt. p. 436. *Item, decem Picaria argentea* (recepit) *in valore octoginta florenorum, &c.* Ibidem pag. 543. *Nec non tria Picaria vacua, quorum duo debeat eſſe coperta.* Vide in *Bicarium.*

¶ PICHERIUS, Eadem notione. Charta an. 1261. in Tabul. S. Victoris Maſſil. *Quod diſpenſarius in refectorio 6. mapas & duo manutergia, Picherios, cyphos & coclearia conventui neceſſaria teneat.* Tabul. Communit. ejuſdem urbis: *Recipit ... cupas duas deauratas cum pedibus, unum Picherium argenti deauratum.* Inventarium an. 1347. tom. 2. Hiſt. Dalphin. p. 555. *Dom. Rallettus buticularius recognovit ... duos Picherios magnos cum copertoriis, argenteos deauratos, &c.* Le Roman de *Partonopex* MS.

Dementres me faites livrer
Deux beax Pichers de beau vin cler,
S'en donerai l'un à mon fils;
Que s'il en boit deux tans petis,
Tot ert en autre ſens tornez
Et ſera bien vas volantez.
Voſtre niece nos ſervira,
Que de cel vin l'abevrera,
Nous prenrons cel autre Picher,
Larons lui & lui plaidoier.

Ibidem:

E apres les veſpres un vallet vient,
Qui un pain d'argent en ſa main tient,
Et un Picher en l'autre main
Moult petit de ſantaine plain.

¶ PICHERIA, Provincialibus *Pichié.* Statuta Avenion. lib. 1. rubr. 27. art. 1. *Statuimus quod quicumque vinum vendere voluerit minutatim, teneatur habere minutiores menſuras legales & ſigno curiæ ſignatas, vulgo Picheriam & ſulbriam.*

¶ PICATIO, Medicis dicitur Mollities prægnantium, depravata & vitioſa in eis appetentia, cum nempe cibos a natura alienos concupiſcunt. Miracula S. Franciſci Solani tom. 3. Julii p. 891. *Joanna Rodriguez gravida, ob Picationem intenſos per viginti quatuor horas abſque levamine perpeſſa cruciatus.*

¶ PICATOR. Vide *Pica 1.*

PICCUS. Tabular. Brivatenſe fol. 198. *Molinarii & tres ſubmolinarii & tres gartiones, qui portant Piccos molendinorum.*

¶ PICEA, Idem videtur quod *Pica 1.* Unidens ligo. Computus anni 1203. apud D. *Bruſſel* tom. 2. de Uſu

feud.

Digitized by Google

feud.p.160. *Pro* 100. *Piceis & 50. buellis, & pro vectura à Belvace uſque ad Arcbas.6. libr. & 13. ſol.*

¶ PICERNA & Pisterna, pro *Pincerna*, in Diſtribut. quotidianis MSS. Eccleſ. Lugdun. Vide in hac voce.

¶ PICHA, ut *Pica* 1. Vide in hac voce.

¶ PICHARE, Leviter incidere, Ital. *Piccare*, Gall. *Piquer*. Statuta Placent. lib.6. fol.68.v. *Poteſtas ſeu judex victualium teneatur jurari facere mulnarios granaroles quod, poſtquam molas molendini Pichaverint, antequam macinent de alicujus grano, de ſuo purgabunt & præparabunt bene molas Pichatas.*

PICHEA, Modus agri, in Normannia, *Pichea prati, terræ, &c.* in Tabulario Leproſariæ pontis Audomari. [Vide *Bichetus*.]

¶ PICHEL, Picheria, &c. Vide *Bicarium* & *Picarium*.

¶ PICHI, Nomen portæ cujuſdam urbis CP. Expugnatio ejuſdem urbis apud Marten. tom.5. Ampliſſ. Collect. col.794. *Biglardi Dux exercitus Turcorum ordinatus & conſtitutus erat cum viginti millibus bellatorum ad portam civitatis vocabulo Pichi.*

PICHIN. Eckeardus Junior de Caſibus S. Galli c.5. *Illi que rabidi advolant, hominem dicto citius corripiunt; cultellos ut ludicrum, quod Theutones Pichin vocant, in coronam ejus facerent, antequam capite illum plecterent exigunt.* Vide ibi Goldaſtum p 195. [qui *Pichin* ludi ſpeciem interpretatur; ſed perperam, ut auctor eſt Schilter. in Gloſſ. Teuton. eſt enim illuſio in Clerici tonſuram. Freherus: *Picken, ſcabere, pangere.*

¶ PICIETUM, Herbæ genus, ſ. Petunum, noſtris *Petun*. Concil. Mexic. ann.1585. inter Hiſpan. tom.4. pag. 356. *Ne ullus ſacerdos ante Miſſæ celebrationem ... quicquam tabaci Picietine, aut ſimilium medicamenti cauſa, per modum fumalis evaporationis aut alio quovis modo percipiat.*

¶ PICIUS, Idem quod *Picarium*. Vide *Bicarium*.

¶ PICIUTA, *Morbus gallinæ, id eſt, pipide*, in Gloſſ. MSS. S. Andreæ Avenion. Gall. *Pepie*. Corrupte fortaſſis pro *Pituita*.

¶ PICKETTUS, an pro *Bickettus*, Hinnulus, Gall. *Faon*. Inſtrum. ann.1355. apud Rymer tom.5. p.828. *In foreſta noſtra de Ingelwod, pro deductu ſuo habendo, de licentia noſtra fugaverit decem & novem cervos, 14. biſſas, ... unum Pickettum & duos fannos ceperit.*

PICHO, Pico. Vide *Pica* 1.

¶ PICOLERIA, Vaſa fictilia, Gall. *Poterie*, interprete Cl. Auctore Hiſt. Dalphin. tom.1. p.86. ex Charta ann.1309. *De qualibet vendente eodem modo paganum panem, pelleteriam, ... Picoleriam, caſeos, coria, &c.* Ibidem p.87. *Onerata pannis, Picoleria debet duos denarios.* Forte à *Picarium*, Gall. *Picher*, quod in pluribus Galliæ locis eſt vaſis fictilis ſpecies. Vide ſupra.

¶ PICOTA, Morbus variolarum, Gall. *Petite verole*, non raro *Picote* dicitur quod faciem punctis deformet. Miracula MSS. Urbani V. PP. in Tabul. S. Victoris Maſſilienſ. *Patiens febrem cum Picota vel vayrola debilitans.* Vide *Picotus*.

¶ PICOTINUS, Menſura frumentaria, non avenæ tantum ut vult Nicotius, Gall. *Picotin*, quod à Latino *paucum*, quia parva menſura, deductum ſcribit Menagius. Obituar. Eccl. Morin. p.8. *Item quatuor magni Capellani & duo Capellani S. Dionyſii habent in qualibet menſe qualibet ſex Picotinos bladi.* Deſcriptio bonorum Dom. de Eska in Tabular. Audomar *Quæ raſeria vel menſura ... debet valere tres quarterios & 2. partes unius Picotini & parum plus ad menſuram vel raſeriam S. Audomari.*

¶ PICOTUS, Menſura liquidorum. Regeſtum 87. Chartophylacii Regii: *Item dominus Aynardus de Belacumba ſenior quatuor Picotas & dimidiam Picotam vini.* Ibidem: *Terram heredum Guillelmi Buchesi, pro quibus faciunt domino quinque cartas avene, ... decem denarios & duodecim Picotas vini.*

¶ PICRALE, ſ. pro Pectorale, in Charta an. circ. 1320. Vide *Cambale*.

¶ PICRIA, à Græco πικρία, Amaritudo; metaphorice Adverſitas, mala fortuna. Fridegodus in Vita S. Wilfridi ſæc.3. Bened. part.1. p.180.

Non igitur cœptum diſſolvit dexia votum,
Picria neve tulit.

1. PICTA, *æ, Tinctura, ſive Pictura.* Joan. de Janua. In Catholico parvo: *Picta, coie, ou peinture.* [Leg. ſ. *Puncta*. Vide in hac voce n.5.]

¶ 2. PICTA, pro *Pica*, Unidens ligo, Gall. *Pic*, in Vita Gregorii IX. PP. apud Murator. tom.3. p.571.

3. PICTA, Pictavina Pictavensis, Moneta Comitum Pictavenſium, minutiſſima fere omnium monetarum: Gallis *Pite*. Charta Guillelmi Comitis Forcalcarii Gaufferandæ filii: *Quicumque à 20. ſolidis ad quantitatem 20 librarum in bonis habuerit, pro qualibet libra unam Pictam ſolvat.* Tabul. Brivatenſe an.1276. *Et unam caterenchiam frumenti, & tres Pictas, & unam gallinam, &c.* [Inventar. *Piques* in Tabular. Principis *de Rohan* n.18. c.41. de Volta fol. 12. *Prime duo civaderias cum dimidio frumenti & dimidiam Pictam quos ſerunt Petronilla.*]

☞ *Pictam* à Pictavis, ubi primum cuſa, appellari nemini vix dubium eſt: occurrit nihilominus interdum *Picta Turonenſis* vel *Pariſienſis*, quod ad valorem denariorum, quorum in computis ratio habetur, referendum; nam ſi denarii Turonenſes computantur, *Picta*, ſi quæ in eodem computo addenda, dicetur Turonenſis. Edictum Philippi Pulcri Reg. Franc. ann.1294. *De qualibet Turonenſium parvorum dabunt unam pegeſiam, ſive Pictam Turonenſem.* Unde *Pictam* idem fuiſſe cum *Pegeſia* certum eſt. Vide in hac voce.

¶ Pictavia, Eadem notione, in Charta an. 1248. tom.2. Hiſt. Eccl. Meld. p.151. *Pitanciarius de Chagia, 11. den. & 1. Pictaviam.*

¶ Pitta, in Inquiſit. pro Canonizat. S. Yvonis MS. *Quidam homo Hiſpanus pauperi petenti elemoſynam pro amore Dei & D. Yvonis, porrexit ei præ irriſione unam Pittam non habentem curſum in Britanniam.*

¶ Picta Rata, Bona & legalis, ni fallor; in Charta ann.1271. *Et ad ſeptem Pictas ratas Pariſienſes, &c.*

Pictavina. Charta an.1206. ex Tabul. Foſſatenſi fol. 39. *Quandam vineam, quam tenet à nobis ad tres Pictavinas de cenſu, &c.* Alia an.1239. *Ego Simon de Præſepibus Miles ſedecim ſol. 17. denar. & unam Pictavinam cenſus dedi.* Geſta S. Ludovici tom.5. Hiſt Francor. p.394. *Quandam maculam circa candam oculi dextri, ad modum puncturæ pulicis rubeam, latam, ſicut una Pictavina.* Unde apparet ut minimæ fuerint Pictavinæ. Chronicon MS. Bertrandi Gueſclini:

Mes tout ce ni valoit une Poitevine.

Charta an.1379 apud Loiſellum in Bellovaco pag. 317. *Vint deniers Beauvaiſiens, leſquels valoient chacun un denier Pariſis, & demie Poitevine Pariſis.* Adde Chartam an.1318. in Probat. Hiſt. Monmorenc. p.142. Hinc *Poitevineur*, Pictavinarum adulterator, apud Guignevillam Monachum Carilocenſem:

Et ſi eſt fauſſe ferrariere,
Et une fauſſe mennoiere,
Et une Poitevineroſſe.
Et de deniers meſconteroſſe.

Pictavenses. Gregorius VII. PP. lib.9. Epiſt.7. *Octo nummi Pictavenſium.* *Pictavenſes bruni*, in Tabulario Angeriacenſi fol. 121. *Solidi Pictavenſes maſculi*, ibidem fol. 47. & in Tabulario S. Stephani Lemovicenſis in

Digitized by Google

in Charta an. 1081. *Solidi ejuſdem monetæ maſculinæ, & ſolidi nummorum Pictavinorum.* Ita apud Goffridum Vindocin. lib. 1. Epiſt. 21. *Quod ſi trecentos ſolidos Pictavenſium maſculorum vobis daret.* Ubi *Pictavenſes maſculi* dicuntur *Malliæ Pictavinæ*, ſeu *mailles Poitevines*. Ita enim expreſſere hunc vocem *mailie* per *maſculus*, quæ vox apud nos *masle* redditur, ut monemus in Diſſertatione de Byzantinorum Impp. nummis.

Pictavini. Raimundus de Agiles in Hiſt. Hieroſol. p. 165. *Erat moneta noſtra hæc, Pictavini, Cartenſes, Manſei, Luccenſes, Valcatinenſes, Mergoreſi, & duo Pogeſii pro uno iſtorum.* *Denarii Pictavini*, in Charta an. 1058. in Hiſtor. Comitum Pictav. Beslii p. 429. in alia ann. 1105. p. 493. *CCC. ſolidos Pictavenſes veteres, & CC. alios ſolidos minutatim optima monetæ.* Charta Alphonſi Comitis Pictavenſis: *Nous vous mandons, que vos nos puiſſiez rendre certain du prix & de la loy de Poitevins, & du pois & de la loy d'Angevins, du pois & de la loy de Nantois à l'eſcu, & du pois & de la loy de Manſois, & combien chaſcune monnoye devant dite vaut le loy & de pois à tornois, & quelle monnoye nos porrions faire en noſtre terre de Poitou à noſtre preu, & de la terre, &c.* Le Roman de Garin:

Je voi rendrai deux ſols de Poitevins.

Pictata, Valor unius *Pictæ*. Charta Occit. an. 1299. in Regeſto Philippi Pulcri Regis ejuſdem anni ex Tabul. Regio n. 47. *Item acquiſivit dictus Prioratus in pertinentiis de Blanbaco tres Pictatas vineæ in loco vocato, &c.* Occurrit ibi rurſum.

PICTANTIA, Portio monachica in eſculentis ad valorem unius *Pictæ*; lautior pulmentis, quæ ex oleribus erant, cum Pictantiæ eſſent de piſcibus: & hujuſmodi. Vincentius Belvac. lib 32. cap. 49. *Aquam etiam puram frequentius bibebant, & quandoque pro magna Pictantia mixtam vel aceto, vel lacte, nulla de vino facta mentione.* Cæſarius lib. 8. c. 94. *Dum... à cellerario per totum conventum Pictantia, id eſt ova frixa dividerentur ... inviſibilem ei Pictantiam miſit, quod omnibus diebus vitæ ſuæ Pictantiis omnibus carere vellet.* Hiſtor. Abbatum Ramelienſ. in Monaſtico Angl. tom. 1. pag. 242. *Et aſſignavit Pictantiam propter cœnas conventus.* Utuntur Conſtitut. Ordinis Prædicator. diſtinct. 1. cap. 5. §. 2. [Capitula gener. MSS. S. Victoris Maſſil. occurrit & alibi paſſim.

¶ Pidantia, Eadem notione, in Epiſt. Fulconis Comit. Andegavenſis ann. 1224. apud Marten. novæ Collect. tom. 1. part. 2. p. 69. *Habebit tota congregatio Vindocinenſis de redditu piſcationis ejuſdem Pidantiam generalem.* Charta an. 1344. tom. 2. Hiſtor. Dalphin. p. 500. *Quod in ſingulis prædictis anniverſariis abbas dicti monaſterii teneatur providere toti conventui de Pidantia ſufficienti de & ſuper bonis ſibi largitis per dictum D. Dalphinum.* Tabular. Monaſt. Melereii: *Dedimus abbatia de Melereto cum aſſenſu D. Arturi 40. ſolidos de Pidancia in vigilia Purificationis B. M. per manum firmarii noſtri Nannetis reddendos.*

¶ Pictentia. Charta an. 1319. in Tabul. Pontiſar. *Item ſex libras Pariſienſes pro faciendo ſex Pictentias in Quadrageſima.*

¶ Pietanstra, Eodem ſignificatu. Meiſterlini Hiſtor. Rerum Noriberg. apud Ludewig. tom. 8. p. 31. Reliq. MSS. *Tandem denique eſt amor civium ad devotos ac irreprehenſibiles monachos ac clauſtrales, ut de ipſis bene inſtitutis poſſumus dicere, egentes, ſed ſine penuria; afflictis, ſed quotidianis Pietanſtris conſolati.*

¶ Pietantia, in Charta Bernhardi Ducis Sileſiæ an. 1317. apud eumdem Ludewig. tom. 6. p. 318. *Unum inſuper ſervicium cum Pietantiis ſæpe dictis fratribus in Grizow in ipſorum refectorio annis ſingulis in feſto Aſſumptionis glorioſæ Virg. M. miniſtrari & fieri debet, &c.* Decretum pro Monaſterio Dobirluc. an. 1374. ibidem tom. 1. pag. 388. *Nos frater Joannes Abbas &c. Pietantiæ modus & ordo ſic conſcripti .. obſerventur. In primis videlicet, quod pietantiarius qui pro tempore fuerit omni anno ſingulis feſtivitatibus infraſcriptis duo ova in bradio, pipere & croco bene condito omnibus & ſingulis fratribus ... tenebitur miniſtrare.* Occurrit præterea apud S. Wilhelmum in Conſtitut. Hirſaug. lib. 1. c. 97. Guidonem in Diſcipl. Farf. cap. 18. in Charta pro Aquariatu de Talmundo an. 1366. &c.

¶ Pistancia. Necrolog. MS. S. Martialis Lemovicenſis: *26. Kal. Maii dompnus Hymbertus abbas dedit nobis 65. ſol. ad Piſtanciam faciendam cum flodonibus & cepiis.* Conſuetud. MSS. S. Auguſtini Lemovicen. ſol. 18. *Et prius faciat dari panem & vinum ſervienti à cellerario & à ſacriſta unum denarium pro Piſtancia, & ſic recedere.*

Pitancia. Udalricus lib. 1. Conſuetud. Cluniac. cap. 35 *Generale appellamus, quod ſingulis, in ſingulis datur ſcutellis. Pitancia, quod in una ſcutella, duobus: verbi gratia, aliquando pro Pitancia abſque ſcutella unum crudi caſei fruſtum, vel quatuor ova: pro generali ova quinque, & caſeus nunquam niſi coctus.* Guigo II. in Statutis Ordinis Cartuſ. p. 10. c. 33. §. 5. *De caſeo namque ſeu piſcibus, aut ovis, vel ſi quid ejuſmodi, quæ Pitancias vocamus, ſemel ſumimus.* Neſcio an alia ſignificatione cap. 35 §. 2. *Sed & ſi cui Pitanciam aliquam, ſeu cibi ſeu ſomni, vel alterius cujuslibet rei facere, aut durum & grave aliquid imponere voluerit, &c.* Ita in Statutis antiquis ejuſdem Ordinis parte 2. c. 14. §. 27. ubi videtur ſumi pro *Pœnitentia*. Charta an. 1278. ex Tabulario S. Bertini: *Benigne conceſſerunt, quod ... centum ſolidi Pariſ. per deceſſum noſtrum annis ſingulis bis in anno videlicet qualibet vice 50. ſolidi in Pitantiam dicti conventus in perpetuum ſpecialiter convertentur, & quod quolibet die, quo fiet ejuſmodi Pitantia, celebrabitur in ipſa Eccleſia pro anima noſtra ... una Miſſa ſpecialis, &c.* Tabular. Dalonenſis Monaſt. ſol. 33. *Pitantiam unam communem de caſeis, vel ovis ſeu piſcibus.* Statuta Joannis Archiepiſcopi Cantuarienſis an. 1279. *Quod ſi aliquis ſecundo vocatus venire contempſerit, in ſequenti prandio ei Pitancia ſubtrahatur.* *Plenaria & apta Pitancia*, in Teſtamento Sugerii Abbat. S. Dionyſii ann. 1137. Occurrit paſſim apud Cæſarium lib. 8. c. 11. in Chronico Andrenſi p. 486. in Regula Ord. S. Gilberti pag. 734. in Libro Uſuum Ordinis Ciſtercienſis cap. 76. 90. apud Rainerum Abbatem Ciſtercienſem in Inſtitut cap. 19. 60. in Vita B. Mauricii Ordinis Prædic num. 6. apud Jacobum de Vitriaco in Hiſt. Occident c. 14. Matthæum Paris p. 553. in veteribus Chartis apud Perardum p. 480. in Hiſtor. Pontivenſi p. 204. 205. in Monaſtico Anglicano tom 1. pag. 104. in Chronico Beccenſi an. 1223. &c.

¶ Pittantia. Statuta Ordinis Ciſterc. an. 1221. apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 1330. *Viſitatores una tantum Pittantia ſint contenti, exceptis ovis, caſeo & butyro.* *Pittantia potus*, in Statutis ejuſdem Ordinis an. 1180. ibidem col. 1252.

¶ Pictantia, Pitantia, Cibus generatim, paſtus, Gallice *Repas*. Teſtamentum Bernardi de Turre an. 1270. apud Baluz. tom. 2. Hiſtor. Arvern. p. 515. *Bertrandus filius & heres meus faciat Pictantiam ſeu refectionem fratribus Prædicatoribus Claromontenſibus annis ſingulis, quandiu vixerit.* Charta Guillelmi Abbat. S. Benigni Divion. an. 1375. to. 4. Gall. Chriſt. inter Inſtr. col. 214. *Sibi vendidimus & conceſſimus ad vitam ſuam duas Pitantias ordinarias procurandas & percipiendas ſtatutis temporibus in dicto monaſterio noſtro; & dictam præbendam monachalem cum duabus Pitantiis vendidimus & conceſſimus pretio ſex, viginti florenorum de Florentia.* Charta apud Lobinell. tom. 2. Hiſtor. Britan.

pag.

Digitized by Google

pag. 149. *Abbas copioſam Pitantiam de Pane albo & vino & piſcibus, die conſtituta de proprio faciet conventui.* Adde Acta S. Yvonis MSS. & Necrol. Nivern. *Pitentia*, eadem notione, in Charta an. 1295.

Perperam Acariſius, Pergamioius, & viri docti in Notis ad Miracula S. Thomæ Aquin. & in Nomaſtico Ciſtercienſi, à *Pietate* dictam *Pitanciam* ſcripſere: quia forte *Pietancia* aliquando ſcriptum reperitur, quomodo ſemper apud Bernardum Monachum in Conſuet. Cluniac. MSS. in Codice Sangermanenſi, [& alios plures, ut ſupra videre eſt.] Neque felicius Browerus in Antiquit. Fuld. p. 207 *Pitantiam* dictam vult, *quaſi Pitiſſantiam à Pitiſſando*, ut & Salmaſius in Hiſt. Auguſt. Alciat. lib. 8. Parerg c. 17. Maranus, Cironus, & alii, qui a *Pittacio* deducunt, ita ut Canonicis & Præbendariis, ut olim militibus, ſecundum porrecta illis pittacia, erogarentur ſpecies annonariæ, ut panis, vinum, lardum, caro, &c. vel quod in tabella ſeu pittatio deſcriberetur, quam quiſque ſportulam & portionem eſſet ſuſcepturus.

¶ Pitantialis Oblatio, Quæ *pitantiis* diſtribuendis deſtinatur. Synodus Limenſis an. 1585. inter Concil. Hiſpan. tom. 4. p. 418. *Collectoribus præcipimus ut librum habeant, in quo per ordinem deſcripta ſervabunt omnia anniverſaria, ... oblationes votivas ac teſtamentarias & Pitantiales, &c.*

Pitantiarius, Officium Monaſticum, cui munus incumbit componendi & diſtribuendi ſingulis Monachis *pitancias* ſuas. Charta an. 1292. *Idem Abbas aſſignavit pitanciariæ certos reditus ad ſummam 8. librarum & 12. ſolidorum & 2. denariorum, tali modo diſponendam, videlicet quod Pitantiarius miniſtret inde conventui ſingulis in anniverſario ſuo vinum, piſcem, & ſpecies: ſcilicet cuilibet de conventu unam caritatem integram boni vini, & unum ferculum boni piſcis, & ſpecies per viſum Subprioris, &c.* Hujus meminit Ingulphus p. 886.

☞ Cum vero Pitantiarii munus circa eſculenta verſaretur, iiſque componendis & diſtribuendis invigilaret, *Dominus domus*, eadem notione qua nos dicimus *Maitre d'Hotel*, qui menſis præeſt, appellatur in Chron. Senon. cap. 25. tom. 3. Spicil. Acher. p. 391. *Conſtitutum eſt quod ... Dominus domus, id eſt Pitantiarius ſingulis annis in anniverſario dicti Simonis canonici S. Deodati 5. ſolidos Tullenſes conventui Senonienſi pro Pitantia perſolveret.*

¶ Pitancerius, ut *Pitantiarius*. Charta Ludovici Abbat. Angeriac. an. 1420. in Tabular. ejuſdem Monaſt. p. 527. *Cum dilectus frater noſter Foulqueius Acarie Pitancerius ejuſdem monaſterii tradiderit perpetuo pro ſe & ſuis ſucceſſoribus Pitanceriis dicti monaſterii totas terras de Arcon, &c.*

¶ Pitansarius, in Statutis Cardinalis Trivultii Abbat. S. Victoris Maſſil. an. 1531. *Item Pitanſarius tenetur dare tempore Adventus & Quadrageſimæ ſingulis diebus pataros tres pro pitantia cuilibet religioſo.*

¶ Pitenserius. Sententia arbitralis ann. 1497. *Pitenſerium piteuſeriæ ſacri monaſterii S. Honorati Lirinenſium, &c.*

¶ Pictantiarius. Conſtitut. Cluniac. MSS an. 1301. ex Archivis B. M. Deauratæ Tolos. *Præcipimus in virtute obedientiæ & ſub pœna beneficii amittendi infirmario & Pictantiario Cluniacenſi qui nunc ſunt & pro tempore fuerint, ut &c.*

¶ Pietantiarius, in Decreto pro Monaſt. Dobirluc. an. 1374. Vide ſupra *Pietantia*.

¶ Pistanciarius. Necrolog MS. S. Martialis Lemovic. *Piſtanciarius debet ſolvere 60. ſol. an meſier.*

¶ Pittantiarius, in Statutis S. Claudii ann. 1448. pluries occurrit.

¶ Pitantiaria, Quæ apud Sanctimoniales *pitantias* componit & diſtribuit. Charta Margaretæ Abbat. Faremonaſt. an. 1291. in Tabul. ejuſdem Monaſt. *Hoc excepto quod in pitantiis quas facit & diſtribuit Pitanciaria Faremonaſterii, nihil percipiet, niſi ſex denarios pro qualibet pitancia.*

Pitanciaria eſt Officium Pitanciarii, ut in Monaſtico Anglicano tom. 1. pag. 148. [Adde Bullam Pauli III. Papæ an. 1536. tom. 4. Gall. Chriſt. inter Inſtrum. col. 334. *Pittantiaria*, pluries in Statutis S. Claudii ann. 1448. Beneficium dicitur in Charta an. 1301. ſupra in *Pictantiarius*.]

¶ Pitenseria, Eadem notione. Vide ſupra *Pitenſerius*.

¶ PICTARE, a Gall. *Piquer*, *Pica* terram fodere. Regeſt. Prioratus Cokesford. apud Th. *Blount* in Nomolex. Anglic. *Aliquis veniens ad forum noſtrum de Rudham cum rebus ſuis, & frangendo vel Pictando aliquam placeam in foro, Prior habebit inde redemptionem.* Vide *Picagium*.

¶ PICTATA. Valor unius pictæ. Vide *Picta* 3.

¶ PICTATIATUS, Reſarcitus. Vide *Pecia* & *Pittacium*.

¶ PICTATIUM, Pictatiolum, &c. Vide *Pittacium*.

PICTATORIÆ Tabulæ. Adſo in Vita S. Soli c. 8. de quodam muto & ſurdo curato: *Et ſanatus eſt homo, quod quidem tabulæ Pictatoriæ ibidem pendentes teſtantur.* Tabellæ ſcilicet plectiles, quas muti, dum eleemoſynam petunt, invicem concutiunt.

¶ PICTATUS, Punctis diſtinctus. Statuta Eccleſ. Biter an. 1368. apud Marten. tom. 4. Anecdot. col. 628. *Ut manicis conſuticiis amplis aut ſotularibus cordellatis, ſeu diverſitate foraminum Pictatis laicali abuſione non utantur* (clerici.)

¶ PICTAVENSIS, Pictavia, Pictavina, &c. Vide *Picta* 3.

¶ PICTAUMUS. Caffari Annal. Genuenſ. lib. 1. apud Murator. tom 6. col. 253. *Aliud vero quod remanſit, inter vires de Tomilia diviſerunt, & unicuique per partem ſolid. 48. de Pictaumis, & libr. 2. piperis dederunt, præter honorem Conſulis & naucleorum, qui magnus fuit.*

PICTELLUM, & Pightellum, Anglis exigua fundi portio, ſepimento concluſa. Ita Spelmannus.

¶ PICTENTIA, Portio monachica. Vide *Pictantia*.

PICTIONES, in Gloſſ. Iſid. *qui vendentes vincunt in pictura.* Rectius apud Papiam: *Qui vincuntur in pictorum certamine.* [Gloſſ. Sangerm. n. 501. *Qui vincitur* (l. vincuntur) *in picturarum certamine.*] Galli dicimus, des *Peintereaux*, ignarus in arte pictoria.

PICTOMACHARIUS, apud Firmicum lib. 8. Matth. c. 8. *Hunc locum ſi Mars reſpexerit, ſtadiodromotos facit, ſi Luna cum Marte, Pictomacharios.* Ex Græco πύκτης, & μάχαιρα, Pycta, Gladiator, qui cum machæra pugnat: niſi legendum ſit *Pyctomachos*, quod quidam volunt.

¶ PICTORALIS Major, Minor, Genus ſcripturæ. Vide in *Scriptura*.

¶ PICTORES Armorum. Titulus c. 37. l. 2. Statut. Maſſil. ſic concipitur: *De Pictoribus armorum & aubergariis & aurifabris.* Ubi *Pictores armorum* intelliguntur ii qui inſignia gentilitia in armis ſeu clypeis & ſcutis depingebant. Vide *Arma* 3.

PICTURA, Modus agri, vel vineæ. Hugo Flaviniac. in Chron. p. 135. *Cum ſilvis & pratis ad eandem Eccleſiam pertinentibus, & Pictura vineæ una, & molendino uno, &c.* Tabularium S. Vitoni Virdunenſis: *Dedit ... ſuper Meſam in finibus Novæ villæ 18. Picturas vinearum, cum ſilva circumpoſita, quas dedit dominus Gaufredus Epi-*

Epiſcopus ad conſecrandum ſanguinem Domini. Charta Egberti Archiepiſcopi Trevirenſis an. 981. apud Browerum in Annalib. Trevir. *In Guſtenich quoque Picturas 4. in Burbracho Picturas tres cum omnibus ad eaſdem eite pertinentibus, &c.* [Vide Pedatura.]

PICTURARE, Pingere, apud Joannem Sariſberienſem Epiſt. 267. hinc *Picturatus*, apud Claudianum, & aliquot alios: *Picturatio*, apud Rigordum an. 1185.

¶ PICTURARE, Ornare, illuſtrare. Magiſter Boncompagnus de Obſid. Anconæ c. 22. apud Murator. tom. 6. col 943. *Licet oratio mea verborum non radiet venuſtate, nec philoſophicis præfationibus Pictu retur, &c.*

¶ PICUS, Uncus. Vide *Piguus*.

¶ PIDANTIA, ut *Pitantia*. Vide in hac voce.

PIDRISIGULA. Petrus Damiani lib. 6. Epiſt. 7. *Gui ... chirotheca, calcaria, ſcutica, Pidriſigulæ, & ſi qua alia equitandi ſunt utenſilia, nunquam otioſo ſitu neglecta marceſcunt.* Forte *pediligulæ* legendum.

¶ PIDUARE, Quaſi per pedes metiri, menſurare, menſuratim aſſignare. Charta ann. 855. in Append. ad Marcam Hiſpan col. 788. *Ego Victor presbyter dono vacas 3. & vitulos 2. porcos 2. & libros 4. & vineas 3. quas vobis Piduavi vel in præſenti tradidi.* Alia an. 1035. ibidem col. 1061. *Quantum prædictæ affrontationes terminant, & quantum ego præfatus Comes infra jam dictas affrontationes Piduavi & ſignare feci, omnia & in omnibus ad integrum dono atque concedo.* Vide Pediare.

¶ PIECA, pro *Picta*, in Charta an. 1278. Vide *Raimundenſis in Moneta Baronum*.

¶ PIECHIA, PIECIA, Modus agri, Gall. *Piece de terre*. Charta an. 1268. tom. 1. Chartul. S. Vandreg. pag. 122. *Sciendum eſt quod dictus Petrus & ejus hæredes, debent dictum redditum de tribus Piechiis terræ, &c.* Charta an. 1283. in Tabul. B. M. de Bonn-nuntio Rotomag. *Sciant omnes præſentes & futuri quod ... dimiſi ... tres ſolidos monetæ currentis annui redditus annuatim reddendos ad feſtum O. SS. ſuper unam Pieciam prati.* Vide Pecia.

¶ PIEGA, Plica, vox Italica, Gall. *Pli*. Translat. S. Antonini tom. 1. Maii p. 767. *Ac Piegas ſeu criſpas veſtis ipſius, &c.*

¶ PIENTUS, Pius. De S. Symeone Stylita tom. 5. Maii p. 301. *Pientiſſimus autem Imperator Juſtinus, re cognita, ingenti dolore animi percuſſus.* Pientiſſime, pro piiſſime, in Mulleri Introduct. ad Hiſt. Canon. Sand-hippolyt. apud R Duellium tom. 1. Miſcell. pag. 285. *Eadem fidei dogmata Regi & gregi pientiſſime inſtillaſſe* (Rupertum) *refert coævus autor Paulinus.*

¶ PIERERIA, Lapidicina. Acta S. Franciſci de Paula tom. 1. April. pag. 187. *Sed remanente B. Franciſco in Piereria ſive lapidicina, ubi lapides excidebantur.*

PIERIUS. Balbus in Catholico: *Pierius, Muſaticus.* [Apud Auctores Claſſicos, *Pierius chorus, Pieriæ aquæ*, & *Pierides* dicuntur ipſæ Muſæ.] Hepidanous in Vita S. Wiboradæ lib. 2. c. 7. *Scholari ſudabat Pierio*, i. ſtudebat. Mat. Vindocin. in Tobia:

Pierius tædet inſeruiſſe librum.

PIES, *Freres pies*, dicti quidam Religioſi ac Monachi, [Dominicani ſcilicet,] quod inſtar *picarum*, albis & nigris veſtibus una & ſimul induerentur. Thomas Walſinghamus p. 124. *In quodam veteri cameterio, quod fuerat quondam fratrum, quos Freres Pies veteres appellabant.* [Vide *Fratres Pyes*.]

¶ PIETANSTRA, &c. Vide *Pitantia*.

1. PIETAS, Miſeratio, miſericordia, ex Gall. *Pitié*. Gloſſator Hiſtoriæ Scholaſticæ Petri Comeſtoris c. 50. Act. Apoſtol. *Pietas æquivocum eſt ad cultum Dei, & ad compaſſionem proximi.* Vita S. Stephani Abb. Obaſin. l. 2. c. 16. *Cum ad placitum veniret, videretq; omnes ſuæ parti favere, adverſarium vero undique & ab omnibus deſtitutum, Pietate ductus, aliquos è ſuis placitoribus clam dirigebat, qui ejus partes defenderent.* Galfridus Monemuthenſis, lib. 2 c. 5. *Maximamque partem ſine Pietate trucidarunt.* Lib. 7. cap. 3. *Quas ſine Pietate laceratos coegit in patriam remeare.* Chron. Epiſc. Metenſium: *Pietate ipſorum ductus.* Mox: *Quem ſuorum movebat Pietas.* Vide Salmaſium ad Capitolinum p. 249.

¶ 2. PIETAS, Imago Deiparæ mortuum filium gremio tenens. Ita Bollandiſtæ tom. 2. Junii pag. 498. ubi de S. Roſſelina: *Unum calicem, tabulam depictam in qua eſt Pietas, unam capam floridam & capellam rubeam.* Noſtris *Notre Dame de Pitié*.

¶ PIETAS, Titulus honorarius quo utitur Lambertus Comes & Abbas S Albini in Charta ex Tabul. ejuſdem Monaſt. *Ego Lambertus divina annuente clementia Congregationis S. Albini ... Rector. Notum ſiquidem fieri expto ... quod adierint clementiam Pietatis noſtræ fratres prædictæ Congregationis, &c.* Occurrit rurſum infra.

PIETATICULTRIX, Ciconia dicitur in Petronii Fragmento.

PIETICUS, Papiæ, *tardior*: Ugutioni & Joanni de Janua, *compaſſivus, à pius.* [Gloſſ. Lat. Gall. Sangerman. *Pieticus, Piteux, compaſſis*.]

PIETOSUS, Miſericors, compatiens, Gallis *Piteux*, Italis *Pietoſo*. Vita S. Drauſii Epiſc. Sueſſion. num. 14. *Quia Pietoſæ erat mentis, animo indoluit.* [Joh. Demuſſis Chron. Placent. apud Murator. tom. 16. col. 513. ad an. 1372. *Et certo nunquam viſum fuit in aliqua civitate tam enorme, nec Pietoſum, nec doloroſum infortunium quantum ibi tunc evenit.*]

PIFFARUS, PIFFERUS, Fiſtula, Italis *Piffaro* & *Piffero*, noſtris *Fifre*. [Caſtelli Chron. Bergom. an. 1386. apud Murator. tom. 16. col. 115. *Cum hominibus numero 36. equeſtribus & cum Piffaris pulſando per civitatem & burgia Bergomi.*] Computum Theſaurariæ urbis Bononiæ in Italia an. 1364. ex Bibl. Regia: *Pro quolibet roncino in menſe & ultra, pro proviſione perſonæ ſuæ, cum uno equo palafredo & Piffero, ad rationem 28 ſol. in menſe, &c.* [Vide Oct. Ferrar. in Origin. Ital. v. *Piſaro*.]

¶ PIFART, noſtris Panni ſpecies. Areſt. an. 1311. ex Regeſt. *Olim*: *Cinq draps ... deux bleus, & un rouge, & un vert de Carcaſſone, & un de Bruges que l'on appelle Piſart.*

PIFLI, ita dicti hæretici Albigenſes per contumeliam. Eckbertus Schonaugienſis adverſus Catharos, ſerm. 1. de iiſdem Catharis: *Hos noſtra Germania Catharos, Flandria Piphlos, Galli Tixerant, ab uſu texendi appellat, .. quia veram fidem Chriſti, verum cultum Chriſti non alibi eſſe dicunt, niſi in conventiculis ſuis, quæ habent in cellariis & textrinis, & in hujuſmodi ſubterraneis domibus.* Chron. Abb S. Medardi an. 1236. *Hæreticorum maxima multitudo, quos quidam vocabant Bulgaros, alii Piflos, per diverſas civitates & caſtella Franciæ, &c.* Etiamnum *Piffres*, vocamus guloſos, qui largioribus epulis indulgent.

☞ Extat præterea de iis hæreticis titulus in Conc. Rem. an. 1157. apud Marten. tom. 7. Ampliſſ. Collect. col. 74. unde quæ fuerint eorum dogmata, qui mores, quove tandem ſupplicio mulctabantur, diſcere eſt. *De Piphilis. Quoniam impuriſſima Manichæorum ſecta tergiverſatione lubrica ſub ſpecie religionis apud imperitiſſimos ſe occultans, ſimplicium animas perditum ire molitur, & per abjectiſſimos textores, qui ſæpe de loca fugiunt ad locum, nominaque commutarunt, captivas ducunt mulierculas oneratas peccatis ... conjugium quod à Domino inſtitutum ſanctumque eſt, ut quaſi puriores mundioreſque valeant apparere, impudenter damnant, & tamen in ſigillatiuæ mendaciſſimæ ſimulationis feminarum etiam conſanguinearum contubernia affectant & frequentant ... Majores*

vero

Digitized by Google

vero quibus alii ſeducentur, ſi confeſſi fuerint vel convicti, carcere perpetuo, niſi gravius aliquid mihi eis fieri debere viſum fuerit, recludentur. Sequaces vero itidem confeſſi vel convicti, his exceptis qui ab eis ſeducti correptique facile reſipiſcant, ferro calido frontem & facies ſignati pellantur.

PIGACIÆ, Calceorum roſtra & aculei, ſeu eorum caudæ veluti ſcorpinnicæ. Order. Vitalis l. 8. ejuſmodi calceorum roſtratorum Fulconem Andium Comitem repertorem fuiſſe ait, *qui cum pedes haberet deformes, inſtituit ſibi fieri longos & in ſummitate acutiſſimos ſubtalares, ita ut operiret pedes, & eorum celaret tubera, quæ vulgo vocantur Uniones. Inſolitus inde mos in occiduum orbem proceſſit, levibuſque & novitatum amatoribus vehementer placuit. Unde ſutores in calceamentis quaſi caudas ſcorpionum, quas vulgo Pigacias appellant, faciunt, idque genus calceamenti pene cuncti divites & egeni expetiere.* Vide Notas noſtras ad Alexiadem Annæ Comnenæ, & in v. *Roſtra*, necnon & in v. *Poulaina*.

PIGACIUM SERICUM, Guillelmus Biblioth. in Stephano VI. PP. p. 236. *Fecit in eadem prædicta Baſilica vela 4. in circuitu altaris majoris, quorum ſunt duo de ſerico Pigacio, tertium pavonatile, quartum de Alexandrino, &c.* [Vide *Examitum* & Piaucavum.

¶ PIGAGIUM, pro *Picagium*. Vide in hac voce Charta an. 1526. apud Rymer. tom. 14 p. 165 *Stallagio, tallagio, cariagio, peſagio, Pigagio, &c.*

¶ PIGARDUS, *Gallus ſilveſter*, in Gloſſ. MSS. 13. ſæc. S. Andreæ Avenion.

¶ PIGATIO, Furtum. Inſtrument. apud Madox Form. Angl. p. 18. *Clemens Slegge attachiatus fuit per corpus pro Pigatione unius burſæ cujuſdam Johan. Thomæ de London.* Angli furem ſubdolum *Pick-pochet* vocant, quem nos Galli *Filou* dicimus.

PIGATUM. Chronicon Fontanellenſe, cap. 6. *Deinde per Caſalis uſque ad fines Bovaricenſes in dextera per ſummum illius Pigatum exſartum, uſque ad fines Glaccolinſes.*

PIGELLA, *Quoddam genus vaſis, ſcilicet artopta, quia depreſſa eſt.* Ugutio. [Vide Martinium.]

¶ PIGHTELLUM. Vide *Pictellum*.

PIGINCULUS, pro *Penicillus*. Vide Savaronem ad Sidon. lib. 7. Epiſt. 3.

¶ PIGIS, Species leguminis, f. Piſum, Gall. *Pois*. Statuta Monaſt. Lirin. MSS. an. 1453. *Item de ſeptem ſeſtariis leguminum, videlicet de duobus ſeſtariis ciccrum, de duobus ſeſtariis fayolorum & uno ſeſtario Pigium, & uno ſeſtario lentium, & uno ſeſtario fabarum, &c.*

¶ PIGMENTALE, PIGMENTARIUS, &c. Vide mox in *Pigmentum* 1.

1. PIGMENTUM, Recentioribus uſurpatur, pro *potione ex melle & vino & diverſis ſpeciebus confecta, ſuavi & odorifera*, ut eſt apud Joan. de Janua. Catholicum Parvum: *Pigmentum, pigment, confection, ſouef, odorant, fait de vin & de miel, & autre eſpices.* Alibi: *Nectar, dulcis liquor, vel vinum pigmentatum. Vinum Cypricum, pigmentatum & clarificatum*, apud Lambertum Ardenſem p. 129. *Mellita ac pigmentata potio*, apud Petrum Damian. lib. 1. Epiſt. 11. *Mulſum melle ſimul & diverſis Pigmentorum generibus paratum*, eidem lib. 6. Epiſt. 32. [*Bacchus pigmentatus*, pro vino pigmentato, apud Willelm. Pictav. p. 198.] Petrus Venerabilis in Statutis Ordin. Cluniac. c. 11. *Statutum eſt, ut ab omni mellis & ſpecierum cum vino confectione, quod vulgari nomine Pigmentum vocatur, Cœna Domini tantum excepta, qua die mel abſque ſpeciebus vino miſtum antiquitas permiſit, omnes Cluniacenſis Ordinis Fratres abſtineant.* Udalricus l. 1. Conſuet. Cluniac. c. 52. *Et pigmentum, ad cujus tamen propinationem ſcilla non ſonatur.* Lib. 2. c. 4. *Potio pigmentata.* Lib. 3. c. 21. *Quotiens Pigmentum datur, ipſe modiolis infundit.* Occurrit apud eumdem locis aliis, ex quibus colligitur, ſtatis diebus pigmentatam potionem Monachis datam: quod improbat S. Bernardus lib. de Vita & Moribus Religioſorum c. 8. *Quale eſt autem illud, quod nonnulla Monaſteria eo more obſervare dicuntur, in magnis videlicet feſtis vina delibuta melle Pigmentorum reſperſa pulveribus in Conventu bibere?* Charta Caroli C. apud Joan. à Boſco & Joan. *le Lievre* in Vienna: *Illud etiam donativum cenſale, aliud in ſpeciebus vel in Pigmentis Græcorum, præter juſtitiam, quam noſtræ cameræ reſervavimus.* Vide Fragmentum Hiſtoricum de Concilio Aquiſgranenſi, Rembertum in Vita S. Anſcharii num. 59. Joan. Diacon. in Vita S. Gregorii Magni lib. 2. c. 26. Teſtamentum Sugerii Abbat. &c.

PIMENTUM, pro *Pigmentum*. Laudat Salmaſius ad Vopiſcum p. 404. Excerpta Apicii à Vinidario hoc titulo: *Brevis Pimentorum, quæ in domo eſſe debent.* Tabularium Prioratus de Domina in Delphinatu ch. 215. *Et in feſtivitate O. SS. unum receptum in refectorio de pane & Pimento, & piſcibus, & fabis, &c.* Ita *Piment* uſurparunt noſtri. Le Roman *d'Auberi* MS.

Qui porteront le vin & Piment.

Le Roman *de Florimont* MS.

Vins vermaus, & blans, & herbez,
Et de Piumens y ot aſſez.

Le Roman *de Girard de Vienne* MS.

Et plein bocel de vin o de Pimans.

Chron. MS. Bertrandi *du Gueſclin*:

Tous luy ont preſenté de vin & de Piment,
Qu'il fut tous enyvrez, car li vin le ſourprent.

Alibi:

Ne ne bevray de vin, ne de Piment jolis.

Rurſum:

Et quant raſſrechi fut l'Abbé à ſon talent,
Et il ot bu un cop de ce riche Piment.

[Le Roman *de la Violette* MS.

Et ſi furent bien abeuvrez
De Pymans qui n'eſt pas peuvrez.]

Hiſtor. Prioratus *de Vigmore* in Agro Hereford. in Anglia: *Il dona adonks al Evesk une juſte d'argent pleine de Piment, laquelle il reçut pur grant doun.*

PIGMENTALE, pro *Pigmentum*, apud Ebrardum Betunienſem contra Valdenſes c. 20.

PIGMENTARIUS, vel PIMENTARIUS, Pigmenti confector, χρωματοπώλης, in Gloſſis Græc. Latin. ſic etiam legendum in Lat. Græc. Gloſſæ Gr. MSS. Regiæ: πιμεντάριοι, οἱ βοτανολόγοι. *Pigmentarius*, in vet. Inſcript. in 33. 1. apud Firmicum, Aponium lib. 5. Commentar. in Cantica Canticor. & Martianum JC. *Pigmentaria ars*, apud eumdem Aponium lib. 3. [& Gilbertum Epiſc. Londin. in eadem Cantica c. 5. n. 13.] Sed de Pigmentis & arte pigmentaria, plura Salmaſius ad Solinum p. 1051. & Beroaldus ad Apuleium.

¶ PIGMENTUM, metaphorice pro Oratio in Dei amorem excitatoria, apud S. Rembertum in Vita S. Anſcharii ſæc. 4. Bened. part 2. p. 107. *Denique ex ipſis compunctivis rebus, ex ſacra Scriptura ſumptis, per omnes pſalmos propriam aptavit oratiunculam, quod ipſe Pigmentum vocitare ſolebat: ut ei pſalmi hac de cauſa dulceſcerent. In quibus videlicet Pigmentis, non compoſitionem verborum curabat, ſed compunctionem cordis tantum quærebat: in quibus Pigmentis aliquando Dei laudans omnipotentiam, & judicium; aliquando ſemetipſum vituperat, aliquando Sanctos, qui Deo obediunt, beatificat; aliquando miſeros & peccatores luget.* Eadem ratione divini Pigmentum verbi occurrit in Vita S. Gerardi ſæc. 5. Bened. p. 273. ubi addit anonymus Scriptor: *Noverit utique ſermonem divinum aptiſſime appellari Pigmentum, qui quo magis ruminando teritur ore ſermocinantium,*

Digitized by Google

tium, eo magis reddit ſaporis odoriſve oblectamentum.

¶ 2. PIGMENTUM, Species aromatis; Gall. *Epice*. *Pimienta* Hiſpanis eſt piper: ſed à pipere *pigmentum* hic diſtingui videtur. Charta an. 984. apud Baluz. Hiſtor. Tutel. col. 380. *Has res ſuperius nominatas dedit Eccleſiæ B. Martini & monachis ibidem Deo famulantibus Johannes Abbas, hac quidem conditione ut unoquoque anno in feſtivitate B. Geraldi tres libras piperis aut Pigmenti Tutelenſes fratres Aureliocenſibus perſolverent*. Vide *Pignoletum*, & *Piper*.

¶ 3. PIGMENTUM, κερασμα, Gloſſ. Lat. Græc. MSS. Sangerm.

¶ PIGMENTUS, Bene olens. Vita S. Romani Archiepiſc. Rotomag. metrice ſcripta apud Marten tom. 3. Anecd. col. 1657.

Stella maris, portus, Pigmentis conſitus hortis.

Haud ſcio tamen an legendum ſit *hortus*, adeo ut *pigmentum* ſit ſubſtantivum & quamlibet herbam odoriferam ſignificet. Cæterum *Empimenter* dixerunt Poetæ noſtrates pro ſuavi & grato odore perfundere. Le Roman d'*Athis* MS.

Parmi la ſalle Empimentée,
De lis, de glaiaire enjonchée,
De roſes freſches & nouvelles.

¶ PIGNA, PIGNACULUM, &c. Vide *Pinna* 5.

PIGNALE, Idem quod *Pignus*. Fori Oſcæ pag. 4. an. 1247. *Qui pignorat unus ad alium hereditatem, aut res mobiles, dando ſuum haver, quantum habet ſuper ſuum Pignale, debet ſtatim ſuum Pignale recuperare, & qui tenet ipſum in pignore, debet accipere in computum, ſi quod expleytum acceperit de ipſa hæreditate*. Fol. 13. *De illo qui emit, aut accepit in pignus hæreditatem aliquam emtor, aut qui Pignale accepit, poteſt de facili eam amittere.*

¶ PIGNERA. Vide *Pignus*.

¶ PIGNERARIUM, ὑπαρίθμιον, in Gloſſ. Lat. Gr. MSS. Sangerm. Tributum.

¶ PIGNERIA. Vide in *Pignus*.

PIGNIO. Charta an. 1213. in Hiſtoria S. Mariæ Sueſſion. pag. 446. *Quidquid eſt inter novam viam, quæ protenditur à Pignione veteris hoſpitalariæ ex parte Axonæ, &c.* Alia an. 1231 ibidem pag. 44. habet *Pignone*. Idem videtur quod *Pignaculum*, de qua voce infra in *Pinna*.

☞ Idem unumque eſſe quod *Pignaculum* infra, Culmen domus, Gall. *Pignon*, dubitare non linit Computus ann. 1347. tom. 1. Hiſt. Dalphin. p. 84. *Imprimis debebant facere & conſtruere ... eccleſiam ... cum triginta feneſtris & Pignoribus* (l. pignonibus) *decentibus. Item dormitorium ... cum feneſtris & Pignonibus decentibus, videlicet primam cannam in altum groſſitudinis quatuor pedum, & ſupradictam cannam uſque ad Pignones groſſitudinis trium pedum, Pignones vero groſſitudinis duorum pedum cum dimidio.*

¶ PIGNOLARE. Vide mox *Pignolatum*.

PIGNOLATUM. Chronicon Nonantulanum [Ricobaldi Ferrarienſis] MS. de Inſtitutis & ritibus ſub Friderico II. Imper. [nunc editum apud Murator. tom. 9. Script. Italic.] *Viri chlamydibus pelliceis, vel chlamydibus laneis ſive pedibus ac ſuſulis de Pignolato utebantur*. Urbanus IV. PP. in Regula Militum Ordinis S. Mariæ, apud Ghirardaecum in Hiſtor. Bonon. *Habeant tunicam interiorem de panno laneo albo vel Pignolato, &c. Mulieres de tunicis de Pignolato, quando veniebant ad nuptias, utebantur.* [Gualvaneus Flamma apud Muratorium to. 12. col. 1033. *Virgines antequam nuptui traderentur, veſtiebantur tunica de Pignolato, quæ dicebatur ſotanum.* Statuta Riperiæ c. 12. fol. 3. v. *Item de qualibet petia Pignolati alti, ſive colorati, ſive non pro introitu ſoldi tres. Item de qualibet petia Pignolati baſſi, ſive colorati, ſive non, pro introitu ſoldi tres.*] Italis *Pignolo*, eſt faſcis lini vel cannabis, *Pignolare*, linum terere, infringere. [Noſtri *Teiller* dicunt, quod etiam *Pignon* eſt ſtupa cannabina.

¶ PIGNOLETUM. Edictum Philippi Pulcri Reg. Franc. ann. 1304. tom. 1. Ordinat p. 423. *Noſtræque intentionis extiſtit ut gingibretum, Pignoletum, ciminum & ceteræ ſpecies aromaticæ edibiles ſuperius non expreſſæ, ad quaſcumque partes amicorum noſtrorum, de prædicto noſtro regno libere poſſint trahi*. Alia ejuſdem Regis an. 1312. ibid. p. 513. *Que nuls ne vende, ne achate pour revendre Gimgembrat ne Pignolat enbouchié, & qu'il ne ſoit autel de ſons comme deſſus, & ſans enchapleures, qui ne ſaint de meme le çucre, & la confiture ſans yringes.* Noſtri *Pignolat* vocant nucleos pineos ſaccharo conditos, à

¶ 1. PIGNOLUS, Nucleus pineus, Gall. *Pignon*, Ital. *Pignolo*. Charta an. 1233. ex Schedis Præſid. de *Mazaugues*: *Ut de Pignolis poſſint dei pſis quolibet anno accipere & exportare ad uſum propriæ comeſtionis.*

2. PIGNOLUS, Vitis ſpecies in agro Mediolanenſi, de qua Petrus da Creſcentiis lib. 4. c. 4.

¶ PIGNORA, PIGNORAGIUM, &c. Vide *Pignus*.

¶ PIGNORANTIA, PIGNORATIO, Facultas à Principe ſubdito cui jus denegatum eſt, conceſſa ſibi jus faciendi atque *Pignori* capiendi etiam per vim quicquid poterit ab alterius Principis ſubdito, à quo injuria affectum ſe vel ſpoliatum queritur. Exſtat hac de re Edictum Philippi Pulcri Reg. Franc. an. 1313. quod in v. *Marcha* deſcripſimus. Statuta Eccleſ. Cadurc, &c. apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 744. *Item perſona ſingularis ipſo facto excommunicata eſt & univerſitas interdicta, quæ concedit repræſalias ſive marchas, id eſt Pignorantia fieri contra perſonas eccleſiaſticas, vel bona ipſarum* Concil. Pariſ. an. 1314. apud eumdem Marten. tom. 7. Ampl. Collect. col. 302 *Et ſi Pignorationes, quas vulgaris elocutio repræſalias nominat, in quibus alio pro alio prægravatur, tanquam graves legibus & æquitati naturali contrariæ, civili ſint conſtitutione prohibitæ, &c.* Vide *Pignus*, & *Repræſaliæ*.

¶ PIGNORARE. Vide in *Pignus*.

¶ PIGNOTA, Domus eleemoſynæ, ubi panis, qui Italis *Pagnotta* dicitur, pauperibus diſtribuitur. Teſtamentum Humberti II. an. 1355. tom. 2. Hiſt. Dalphin. p. 620. *Reſiduum & quod de prædicto reſiduo ſupererit ... concedimus Pignotæ Avinionenſi, quam quidem Pignotam in dicto reſiduo prædicti reſidui noſtri hæredem inſtituimus*. Infra: *Poſſit ... curare ad opus dictæ Pignotæ, ad hoc, quod potius abundet dictum reſiduum per nos conceſſum eidem Pignotæ, ut eſt dictum. Domus librationis* dicitur in Charta ann. 1335. ibidem pag. 294. Vide *Pagnota*.

¶ PIGNUM, Gloſſæ Græc. Lat Πραντόριον δικαιογρίχυρον, *Honorarium jus vel Pignum.*

¶ PIGNURA, ut *Pignus*, Gall. *Saiſie*. Concil. Legion. an. 1012. inter Hiſpan. tom. 3. p. 191. *Item ſi aliquis ſayo Pignuram fecerit in mandamento alterius ſayonis, perſolvat quemadmodum ſi non eſſet ſayo.*

PIGNUS. Ebrardus in Græciſmo:

Pignora pro natis, dic pignora pro vadiatus.
Pignora natorum dicuntur, pignera rerum.

Ita etiam Iſo Magiſter in Gloſſis p. 800. Idem in Pſycomachiam Prudentis: *Pignera filii nuncupantur, eo quod in eis ſpes habeatur futuræ poſteritatis*. Alius Poeta infimi ævi MS. ex Bibl. Thuana:

Pignus præbet oris, cum fæderis eſt vel amoris,
Sed cum præbet æris, defectum mitigat æris,
Sed cum lex docuit pro pignere pignora ponit.

Gloſſ. Lat. MS. Reg. cod. 1013. *Pignera, res poſitas, vel ſanctorum cineres. Pignora, liberi, filius, aut filia*. Altera hac ſignificatione, id eſt pro reliquiis Sanctorum uſur-

Google

ſurpant non ſemel ſcriptores. Gregorius Turon. lib. 9. c. 39. *In partes Orientis Clericos deſtinat pro domini æ Crucis ligno, ac ſanctorum Apoſtolorum, cæterorumque Martyrum reliquiis: qui euntes detulerunt hæc Pignera.* Idem de Gloria Confeſſ. c. 29. *Cumque ſacroſancta Pignora, palliis ac mappis exornata, in excelſum deferremus, &c.* Chronic. Novalicenſe lib. 5. *Contulit & duo magna Pignora, ſcilicet SS. Frontiniani & Sylveſtri.* Adde Hiſt. Translat. S. Sebaſtiani n. 73. 83. Huc etiam ſpectat vetus Romæ inſcriptio:

Quod dulcis nati, quod cara Pignera præſtant
Continet hic tumulus membra qui parva retentat.

[Exſtant Guiberti lib. 4. de Pigneribus SS.]

¶ PIGNUS MORTUUM, Gall. *Mort gage*, Species uſuræ, quæ Cowello lib. 2. Inſtit. tit. 41. §. 1. dicitur Hypotheca creditori ſic oppignerata, ut fructus, quos durante tempore oppignerationis producit, omnes fiant creditoris, idque ſine computo inde debitori faciendo. Bulla Martini PP. V. an. 1429. apud Lobinell. tom. 2. Hiſtor. Britan. col. 1009. *In nonnullis Capitulis Cathedralium & Collegiatarum uſura publica exercetur, & centum pro decem annuis ſub hoc figmento dantur; recipientibus ab eis pecuniam vendunt ſuper decimis feodalibus quas dicunt poſſidere, licet nullas poſſideant, vel ſuper eorum patrimonio decem libras Turon. redditus annui pro centum ſcutis, & arreragia in ſortem convertunt; qui contractus vocetur vulgariter Pignus mortuum.* Vide Vadium.

☞ Pro rebus mobilibus in pignus aſſignatis uſurpant Statuta Vercellenſ. lib. 1. fol. 5. *Item quod Poteſtas ſeu rector, vel ejus judices, ſeu milites non poſſint alicui perſone de diſtrictu Vercellarum, que parata ſit pro aliquo facto dare fidejuſſorem idoneum, percipere quod det Pignus mortuum, vel pecuniam numerata, vel Pignus mortuum, vel pecuniam ponere in fortia clavarii vel alterius perſone ante condemnationem factam.* Vide infra Pignoragium.

PIGNORA VIVA, Animal, pecus. Fori Oſcæ ann. 1247. fol. 3. *Cum ſuper aliquod factum voluerit homo pignorare alium hominem, & is, quem vult pignorare, habuerit Pignoram vivam, qualem judicat Forus, ſi tenuerit eam incluſam, &c.* Fol. 8. *Et quod ipſa caſa ſit cum habitatore, qui faciat ibi ignem, & adhuc quæ habeat Pignoram vivam in eadem villa, cavallum, aut equam, &c.* Occurrit paſſim in Foris Aragon.

PIGNORARE, Pignori capere, Gallis *Saiſir*. Lex Bajwar. tit. 12. c. 1. *Pignorare nemini liceat, ſine juſſione Ducis.* C. 3. §. 1. *Si quis aliquem contra Legem Pignoraverit, & ſine juſſione Ducis, pignus ſine læſione reddat, & aliud ſimile reddat.* Vide totum titulum, qui de pignoribus, Legem Longobard. lib. 2. tit. 21. §. 28. 30. Capitulationem Caroli Magni de partibus Saxoniæ cap. 24. &c. Libertates conceſſæ Villæ Montisbruſonis à Guigone Comite Forenſi an. 1223. MSS. *Item ut ſi aliquis Pignoraret vel gatjaret ipſos ... vel eorum caperet pro debitis, &c.* Conſtit. Jacobi I. Regis Aragon. an. 1234. *Statuimus, quod nullus Vicarius noſter, vel aliquis homo de villa Pignoret aliquem Militem, vel ejus hominem, aut Eccleſiarum ... niſi prius invenerit fatigam de directo in eo, vel in domino ſuo, &c.* Alia Jacobi II. an. 1269. *Nolumus quod perſona alicujus Pignoretur, vel ratione alicujus pignoris capiatur, aut detineatur pro debito alieno in terra noſtra, ... quoniam cum vicinus pro vicino Pignoratur, ſufficit quod res, & non perſonæ Pignorentur.* [Edict. Caroli Regentis an. 1357. tom. 3. Ordinat. Reg. Franc. p. 206. *Niſi hoc facere volueris, dictus baillivus Pignoret eum ad inſtanciam Conſulum prædictorum.*] Ita in Conſuetudinibus municipalibus vox *Pignorer* paſſim accipitur, Aquenſi tit. 11. art. 14. Bayonenſi tit. 2. art. 17. tit. 19. art. 7. tit. 26. art. 13. Labort. tit. 3. art. 11. &c. tit. 7. art. 9. &c. [Adde Statuta Cadubrii lib. 2. c. 20.]

¶ PIGNORARE, Prædari, hoſtium agros incurſare. Gall. *Piller, faire des courſes, picorer.* Regeſt. Comput. Dalphin. an. 1310. fol. 54. *Caſtellanus Bellæcombæ computat pro expenſis quorumdam equorum vulneratorum Pignorando gentes Sabaudiæ, 10. lib.*

PIGNORA CAPERE, Gall. *Saiſir les meubles.* Libertates Regni Majoricarum an. 1248. *Si Miles noluerit facere juſtitiæ complementum, nec à curia poſſit diſtringi, liceat adverſario Pignora capere propria auctoritate ſua, præter equum, quem ipſe equitat.*

PIGNORA MITTERE, Satis-dare pignus dare. Edictum Nunnonis Sancii D. Roſſillionis de Treuga, an. 1217. *Violatores autem pacis ſatis dare, & Pignora mittere in manu Vicarii noſtri in propriis perſonis, ſi tamen dominus, qui eos ad maleficium duxerit, vel ad guerram voluerit Pignora mittere pro ſe & pro Militibus, ... recipiatur.*

REPIGNORARE, in Legibus Luitprandi Regis Longobard. tit. 83. §. 1. *Licentiam habeat Repignorare uſque in ſecundam vicem.*

¶ PIGNORAGIUM, Cautio, fidejuſſio, pignus, Gall. *Plegerie, cantion, garantie.* Litteræ Comit. Hollandiæ an. 1284. apud Rymer. to. 2. p. 283. *Præfatus dom. Rex vel ſui ... pacifice poſſideant ſine impedimento ſeu calumpnia mei vel heredum meorum nomine Pignoragii ſeu cautionis.*

¶ PIGNORANTIA, Eadem notione in Litt. Eduardi III. Reg. Angl. an. 1341. apud Rymer. tom. 5. p. 244. *Set ipſi nuncii ... dixerunt præciſe quod ſolam Pignorantiam argenti, vel jocalium reciperent cautionem.*

¶ PIGNORATIO, Eodem intellectu. Statuta Cadubrii l. 1. c. 26. *Et ſi eſt forenſis ultra 20. dies Pignoratio non valeat, & æſtimatio, & datio in ſolutum vigore dictæ Pignorationis fieri non poſſit.*

¶ PIGNORATIO, Præſtatio ob pignorationes factas domino interdum perſoluta. Statuta Auſciorum MS. art. 41. *Item eſt conſuetudo ibidem quod pro aliqua pignoratione, vel venditione, vel alienatione, vel permutatione non datur aliquid ratione venditionis, vel impignorationis, vel alienationis, vel permutationis, nec laudaminium, nec retrocapita, nec vendæ, nec Pignorationes, &c.*

¶ PIGNERIA. Tabular. Voſienſe fol. 26. v. *Præcepit namque ut ille qui terram ſuam habuerit, omnem terram quæ eſt in Pigneria de eleemoſina Sanctis redimeret; abſolvit vero omnes coulibertos & coulibertas & ipſorum tributum Deo.* Occurrit præterea apud Stephanot. tom. 2. Antiq. Bened. Lemovic. p. 288.

PIGNORARIA. Charta an. 1116. in Tabul. Eccleſiæ S. Laudi Andegav. fol. 77. *Concordia, quæ inter Eccleſiam Fontisebraldi & Eccleſiam S. Laudi facta eſt ſuper Pignoraria & terra Petri de Monte, &c.*

PIGNORATOR, Fidejuſſor, in Charta Raymundi Comitis Paliarenſis an. 1055.

¶ PIGNORATITIUM INSTRUMENTUM, Charta qua aliquid in pignus datur. Charta Raimundi Rogerii Vicecom. Biterr. ann. 1204. inter Inſtrum. tom. 6. Gall. Chr. novæ edit. col. 149. *Item promitto vobis ... quod non inquietabo ... vos ... occaſione ... inſtrumenti Pignoraticii olim confecti inter Bermundum Epiſcopum Biterrenſem & Ceciliam Biterrenſem vicecomitiſſam, ac filios ejus, donec prædicti ſex millia ſolidi Melgorienſes ſint vobis redditi.* Infra: *Pignoris obligatio* & *chirographum* dicitur.

PIGNORA, æ. Tabularium Cadurc. Eccleſ. *Gulielmus Vicecomes S. Cyrici fecit Pignoranda Raimundo Rateri in villa, quæ dicitur Crem, videlicet unum prandium cum centum Militibus per trecentos ſolidos Aquitanenſes.* Infra: *Et omne quod in hac terra juſte vel injuſte quærere poterant, cum iſta Pignora, jure perpetuo ... Eccleſiæ relinqueret, quoadusque Pignoram ſupradictam redderet, videlicet 300. ſolidos nummorum, &c.*

Digitized by Google

☞ Ex his haud facile efficitur quæ ſit nativa vocis *Pignora* notio: utcumque tamen colligi poſſe videtur hac voce ſignificari quicquid ab alio ſub pignore datur vel tenetur; ita ut *Pignora* opponatur *alodio* ſeu immobili proprio: qua nomenclatura non tantum res ipſa, ſed & præſtatio quæ ob eam rem reddebatur, veluti rei pignus, donata eſt. Hæc apertius docent ſequentia. Charta an. 1125. inter Probat. novæ Hiſtoriæ Occitaniæ to. 2. col. 429. *Donamus tibi* (Bernardo de Treſmals) *totum ipſum honorem quem ipſi habuerunt, ... ſive per alodium, ſive per ſevum, ſive per tenentiam; exceptis burgis de Carcaſſona, & exceptis Pignoribus illorum. Et donamus vobis totum ipſum honorem quem Guilhermus Arnaldi tenuit, . . . ſive per alodium, ſive per Pignoras.* Ibidem col. 430. *Si vero ipſa Pignoræ quas mihi donatas habetis fuerint de me* (Bernardo de Treſmals) *redemptæ, donem ipſum avere propter ipſum honorem ... Quod ſi non fecero, habeatis retornum in toto ipſo meo honore qui mihi accidit ex parte patris mei & matris meæ.* Teſtam. Rogerii Vicecom. Biterr. an. 1150. apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 411. *De Comite de Fuſco habeo & teneo villas & honorem per Pignoram ſeptem millia ſolidorum Toleſanorum, & ſi Raymundo Trencavella ipſos ſeptem millia ſolidos reddiderit, aut cui ille voluerit, ipſam Pignoram recuperet.* Tabular. Fuxenſe inter Inſtrum. tom. 1. novæ Galliæ Chriſt. pag. 4. *Iſtas Pignoras ſupraſcriptas teneat Froterius & Bernardus, per quinque millia ſolidorum vel ſolidatas apretiatas juſtis apreciatoribus.*

¶ PIGNUS, *eris. In Pignere mittere*, in pignus dare. Charta apud Stephanot. tom. 2 Antiqu. Bened. Lemov. MSS. p. 287. *Qui ante lange pro centum ſolidis ipſi prædicto Apoſtolo* (Petro) *in Pignere miſerat.*

¶ PIGRA, Medicina. Vide *Gerapigra*.

¶ PIGRANIMIS, Pigner, ignavus, tardus. Avienus apud Barth. in Adverſ. 46. 1.

PIGREDO, in Gloſſis antiquis Mſs. *Pigritia, torpor, ſtupor.* Occurrit 19. Proverb. v. 15.

PIGRI, *Jura pigrorum*, quorum cognitio ad majores judices ſpectat. Charta Heriberti Comitis Viromand. an. 1076. tom. 12. Spicilegii pag. 157. *Manentes injuſte vexando, jura Pigrorum vel viarum, aliaſque juſtitias, quas ad majorem poteſtatem pertinere dicebant, violenter uſurpando.* Infra: *Neque in omnibus ſupranominatis locis & diſtrictis Pigriſque quibuslibet ſeu viis interpoſitis aliquam juſtitiam, ... uſurpare audeat.* Vide *Pisa* 1.

¶ PIGRIDITAS, Pigritia, ſocordia. Mauriſius de Diſſidiis Marchionis Eſtenſis apud Leibnit. Scriptor. Brunſvic. tom. 2. p. 46.

Quod proprio culpa caſtrum ſic perdit amœnum
Perpetuo doleat Pigriditate ſua.

¶ PIGRITANUS, Piger, tardus. Roſwita de fundat. Cœnobii Gandeshem. apud eumdem Leibnit. ibidem p. 319.

Ecce mea ſupplex humilis devotio mentis,
Gliſcit felicis primodia Gandeshemenſis
Pandere cœnobii, quod cura non Pigritana
Conſtruxere Duces Saxonum jurepotentes.

¶ PIGRITARI, Pigrari, morari. Reinardus Abbas in Epiſt. ad Wibaldum an. 1146 apud Marten. tom. 2. Ampliſſ. Collect. col 198 *Si tamen tibi placuerit, ſæpius te viſitare non Pigritabor.* Caffari Annal. Genuenſ. lib. 1. apud Murator. tom. 6. col. 251. *Surrexit & dixit: O cives & bellatores Dei, præcepta Dei quæ per Patriarcham modo audiſtis, complere ne Pigritemini. Pigritatus ſum* ἄοκνος, in Gloſſ. Latin. Græc.

PIGRITAS. Gloſſ. Græc. Lat. ἀργία, *Socordia, Pigritas.* [Vide *Pigriditas*.]

¶ PIKERELLUS, Luciolus, Angl. *Pickrel.* Gall. *Brochetons.* Charta an. 1356. apud Rymer. tom. 5. p. 870. *Ac etiam in ſtagnis ejuſdem domini piſcatus fuerit, & duos lucios (quorum uterque tres pedes & dimidium) . . . quinquaginta Pikerellas (quorum quilibet unum pedem & dimidium.)*

1. PILA, Monetæ cujuſvis pars averſa, vulgo, *la Pile*. Vetus Charta apud Argentreum in Hiſtor. Britann. lib. 2. p. 95. *Parvi denarii currebant tunc in Britannia, in qua ſiquidem moneta albæ erant inſculptæ duæ hermina circa crucem, & in Pila tres herminæ, &c.* Sic autem dictas pilas à nobis obſervatum in Notis ad Joinvillam, quod pleriſque monetis Francicis efficta eſſet templi ſeu ædis ſacræ ſpecies, columnis, quas vulgo *pilas* & *pilaria* dicimus, ſuſtentari.

☞ Erit fortaſſe qui hanc monetæ partem *Pilum* nuncupatam malit ab inſtrumento ejuſdem nominis, quo olim ad ſignandam partem nummi averſam utebantur. Vide *Poulain* & *Boizard* ubi monetariorum voces interpretantur: quibus addendus Felibianus qui in Diction. Artium docet etiamnum *Pilum* apud Batavos in uſu eſſe, eademque ratione cuſa fuiſſe veterum numiſmata. Monendus tamen obiter Lector in eo falli Felibianum quod partem nummi pila ſignatam, quæ eſt inferior, ſuperiorem eſſe ſcribat. Latius vocem *Pille* uſurpat Le Roman *de Vacca* MS. pro quavis pecunia ſignata:

Baton eſtoit ſes maiſtres moult proux & moult cortoiz,
Ne faillissent au Duc por Pille, ne por croiz.

Vide *Crux* in *Monetis*.

¶ 2. PILA, Idem quod *Lobia*, Porticus operta ad ſpatiandum idonea, quod *pilis* ſuſtentetur ſic dicta. Statuta Vercell. lib. 2 fol. 37. v. *Que banna judex & conſul juſtitie Vercellarum dare & ſcribi facere teneatur per notarium ad hoc deputatum, & legi facere publice ad Pilam vel lobiam ubi fiunt contiones Communis Vercellarum.* Occurrit rurſum fol. 38. & 170. v.

3. PILA, Taberna, *Taverne*. Unde verſus:

Et pila, pes pontis: pila, ludus: pila, taberna:
Pila terit pultes; ſed pila geruntur in hoſtes.

Verſus alius:

Ludum laudo pilæ, plus laudo pocula pilæ.

[Gloſſæ Lat. Gall. Sangerm. *Pila, Pelote, eſtuenſ, taverne, ou pilier de pont, ou pile à piler froment.*] Vide *Pinna* 2.

¶ 4. PILA, Agger, moles, via ſtrata, noſtris *Chaucée*. Enumeratio jurium Comit. Biterr. in civitate Albienſi an. 1252. *Item recognovit eidem quod inſimul habebant pedagium Pilæ.* Charta ann. 1509 apud Rymer. tom. 13. p. 243. *Relaxavimus eidem Epiſcopo* (Londonienſi) ... *foriſfacta vel foris facienda... contra formam ſeu effectum ſtatutorum, actuum ſive ordinationum pro riparis, gurgitibus, ſtagnis, Pilis, &c.*

¶ 5. PILA, Uter. Inventar. rerum bellicarum ann. 1260. *Item 4. tonelli ſine vino. Item v. Pilæ ad oleum reponendum.* Vide *Pilaſea*.

¶ 6. PILA, Vas quoddam ad uſum eorum qui pannos parant. Statuta Montis Regal. fol. 273. *Talis perſona de civitate Montis Regalis & poſſe, ibi battere ſeu purare poſſit, & debeat pannum ſeu canabum extranei ejicere extra Pilam paratoris & batonderii licite.* Vide *Pilum* 2.

¶ 7. PILA, Menſuræ frumentariæ ſpecies. Charta an. 1362. inter Inſtrument. tom. 6. Gall. Chriſt. col. 92. *Remanente ... dicto Prioratu de Lavineria libero & exonerato de monachis ſociis & omnibus penſionibus tam in blado, quam in pecunia, & oleo, ... videlicet de duobus monachis, & ſexaginta Pilis frumenti pro mezada, ac eyminam olei, & ſexaginta quinque ſolidos Turonenſes.*

¶ 8. PILA, Porta, noſtris *Portail*, à Græc. πύλη. Agnellus in Vita S. Felicis apud Murator. tom. 2. pag. 163. *Cumque perveniſſet prædictus Johannicis ante ejuſ-*

Digitized by Google

ejuſdem Pilam eccleſiæ, ſtatim pateſactæ ſunt januæ, & vectes & ſerræ in aliam tacite evulſæ ſuas partem. Gualvaneus Flamma apud Murator. tom. 12. col. 1009. *Tunc temporis cives de Papia ſui idoli Regiſolis abſentiam non ſuſtinentes de alta Pila dejecerant, cum civitatem ſupecaſſent.*

¶ Pila Ignea, Machinamentum repertum in obſidione Melitenſi; quo pilo militari cum extante cuſpide addebantur fiſtulæ ad ignem ejiciendum. Organum ſicæ fiſtulariæ *bajonetta* oppoſitum: nam huic tubo ſica addita, illi haſtæ tubi adjecti. Hæc Carolus de Aquino in Lex. milit.

PILÆ, *pluraliter, ſilvæ montuoſæ*. Papias.

PILAGIUM, [Idem videtur quod *Pelagium*. Vide in hac voce. Charta Philippi V. R. Fr. an. 1319. *Cum aquis & porto & Pilagiis, conſuetudinibus ac tranſverſo.*] Charta Henrici Abbatis Fiſcan. in Tabulario Fiſcanenſi f. 36. *Pilagium navium quietum eſt Abbatis.* Vetus Notitia in eodem Tabular. f. 69. *Et de conſuetudine illarum navium, quæ Pilagium dicebatur, habebat Comes medietatem.*

¶ PILARIUM, Pila, columna, Gall. *Pilier*. Charta ex Bibl. Bigot. tom. 3. Hiſt. Harcur. p. 499. *In quolibet Pilaliorum erant quatuor magnæ pieces de cendal.*

¶ PILAR, ut *Pilalium*. Charta an. 1309. apud Meneſter. Hiſt. Lugdun. pag. 112. *Quod ipſe Dominus Henricus poſſit ædificare & baſtire & ædificari ſeu baſtiri facere ſupra pilam prædictam dicti arcus mirabilis ſeu miraculoſi unum Pilar ſeu duo Pilars lapideos de groſſitudine & longitudine tales quales poterunt eſſe ad appodiandum ſuper eos.* Le Roman *de la Roſe* MS.

Entre deux Pileres aſſiſe;
Cil dui Pyler d'yvoire eſtoient.

¶ PILARDI, Pillardi, Milites quidam, à *pilis* quibus potiſſimum pugnabant ſic dicti, vel à *pilare*, deprædari, Gall. *Piller*, quod incurſionibus magis ac depopulationibus quam pugnæ aptiores eſſent; ac proinde ejuſdem originis atque *Brigancii*. Vide in hac voce. Conſultatio de recuſanda obedientia Petro de Luna apud Marten. tom. 2. Anecd. col. 1181. *Dictus Benedictus fecit Pilardus & gentes armorum intrare, comitatum Venaiſſini deprædaverant, homines occiderunt, & infinita mala fecerunt.* Inquiſitio an. 1395. in Tabular. B. M. de Bono-nuntio Rotomagenſ. *Per illas partes tranſiebant Gentes armorum, Britones & Pillardi & amoverunt ab ipſo teſte quatuor jumenta ſua, ... & dum ſic erant in illis partibus gentes non audebant itinerare vel ſe talibus Pillardis exhibere.* Miracula MSS. Urbani V. Papæ ex Archivis S. Victoris Maſſil. *Captus fuit per Gentes armorum de Anglicis, & fuit deductus ad quoddam caſtrum Ruppis, & iſte Joannes ad partem cuſtodiebatur per ſex Pillardos.* Vide *Palearii*.

1. PILARE, pro *Expilare*, noſtris *Piller*. Ammianus Marcel. lib. 14. *Cognitis Pilatorum cæſorumque funeribus, nemo deinde ad has ſtationes appulit navem.* Lib. ult. *Ne caſtra inimica Pilantes.* Rurſus: *Pilando villas & incendendo.* Hanc vocem à veteribus uſitatam hac notione auctor eſt Feſtus.

¶ Pillare, in Statutis Eccleſ. Trecor. an. 1334. apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 1116. *Terram, dicti Miniſtri Pillant, invadunt & deprædant.* Edictum Johannis Reg. Franc. an. 1361. tom. 3. Ordinat. p. 496. *Patriam Pillaverunt & deſtruxerunt.* Occurrit rurſum apud Baluz. tom. 2. Hiſt. Arvern. p. 442.

¶ Pillaria, Pileria, Direptio, Gall. *Pillerie, pillage*. Inſtrument. an. 1385. apud Rymer. tom. 7. p. 470. *Roberias, incendia, Pilerias, murdra, captus, &c.* Occurrit iterum tom. 8. p. 141. Charta Henrici VI. Reg. Angl. an. 1431. apud eumdem tom. 10. p. 488. *Omnes Pillarias, roberias, incendia, demolitiones domorum, &c.*

¶ Pillator, Direptor, Gall. *Pillard*, apud Lobinellum tom. 2. Hiſt. Britan. col. 568. *Qui eam diceret quod D. Carolus fuerat malus homo, Pillator & deprædator, &c.*

¶ 2. PILARE, Pila ludere. Lex. Phil. Goclenii: *Pilabimus ſeu ludemus pila pro aliquot vini congiis ad collationem.* Vide *Pilarius*.

3. PILARE, Pilarium, Pilarius, Cambro-Britannis *Piler*, noſtris *Pilier*, Pila, columna, fulcrum. Guibertus lib. de Vita ſua c. 5. *Erat autem columnæ appodiatus cuidam, quam Pilare vocant.* [Translat. S. Auguſt. Cantuar. to. 6. Maii p. 412. *Tumbam ejus amplectitur columna quam vulgo Pilare dicimus.*] Chron. S. Trudon. lib. 10. *Suis ſumptibus unum Pilarium cœpit ædificare, ... poſt illos oppidani noſtri de ſuis facultatibus quatuor inceperunt Pilaria, & duo reliquerunt imperfecta.* Lib. 12. *Pilariiſque per circuitum erectis, locum columnarum diſtantium ſignavit.* Gervaſius Dorobernenſis de Combuſtione Dorobernenſ. Eccl. *Pilarii turris Orientales muro ſolido promittebant, ... ſuper hos Pilarios tam in directum, quam in circuitu poſitos de pilario in pilarium arcus volvebantur.* Occurrit ibi pluries, & alibi paſſim.

¶ Pillare, apud Lobinell. tom. 2. Hiſt. Britan. col. 550. *Fecit fieri ... ſex imagines Angelorum pulcherrime depictas ſuper Pillaria cortinarum.* Adde Meneſter. Hiſtor. Lugdun. p. 56. *Pilleres* noſtris pro Columella. Le Roman *de la guerre de Troyes* MS.

Chaſcune ymage ot en ſa main
Un Pilleret de pieretain.

¶ Pilleare, Eadem notione, in Proceſſu venerab. Mariæ de Malliaco tom. 3. Martii pag. 752. *Prope altare S. Crucis juxta Pilleare, ubi nunc eſt altare S. Stephani.*

¶ Pilliare. Inventar. ann. 1419. in Tabul. Eccl. Noviom. *Item unum aliud breviarium ... qui ponitur in uno trilleto in quodam Pilliari in navi eccleſiæ ante altare S. Eligii.* Statuta S. Claudii ann. 1448. p. 66. *Tenetur etiam (Sacriſta) in annualibus feſtis ponere & miniſtrare candelas in quatuor Pilliaribus capituli.*

Pillerii, in Statutis Ordinis Hoſpitalar. S. Johan. Hieroſol. tit. 8. §. 9. tit. 19. §. 4. *Vocantur octo Baillivi Conventuales, Capita, & Præſides, ac veluti Columnæ nationum: nam columnas vulgus Pillerios vocat.*

¶ PILARICUM, Columbar. Vide *Pilorium*.

PILARIUS, σφαιριστής, in Gloſſ. Gr. Lat. [σφαιριστικός, in Cod. Sangerman.] qui pila ludit. Gloſſ. Lat. MS. Reg. *Pilicrepus, Pilarius.* Eædem Gloſſ. Gr. Lat. σφαιρίδιον, *Globulus, Pilarius.* Sed poſtrema vox pertinet ad ſubſequentem σφαιριστικός. [Vide *Pilare* 3.]

PILASCA, Uter. Joan. de Janua, ex Gloſſis Iſid. *Pilaſca, vas vinarium corio piloſo opertum, & derivatur à pilis.* [Addi poterat & ἀσκός, id eſt piloſus uter, adeo ut ſit vox ibrida.] Græcis ὄλπη. Scholiaſt. Theocriti, ὄλπα κυρίως τὸ δερμάτινον λήκυθον. [Vide *Pila* 4.]

¶ PILASTRATA, Pila, columna. Chron. Modoet. Bonincontri apud Murator. tom. 12. col. 1094. *Quatuor pueri annorum octo, vel decem ætate pro quolibet ... ſoli caregabant Pilaſtratas & alios lapides groſſos, qui ponderabant unum plauſtrum vini.* Italis *Pilaſtrata* eſt columnarum ſeries; Architectis noſtris *Pilaſtre*, Vitruvio paraſtata, dicitur columna quadrata cum baſi & capitello.

¶ PILASTRUM, Columna ſtructilis, Italis *Pilaſtro*. Chronic. Eſtenſe ad an. 1341. apud eumdem Murator. tom. 15. col. 404. *His diebus completa fuit truyna epiſcopatus S. Georgii de Ferraria, ... & Pilaſtrum Virginis Mariæ in dicto epiſcopatu.*

¶ Pilatorium, Eodem ſignificatu. Inventar. Reliquiarum Monaſterii S. Severi apud Stephanot. tom. 1. Antiquit. Vaſcon. MSS. pag. 57. *Item de Pilatorio in quo Dominus noſter Jeſus Chriſtus fuit ligatus.* Goclenio in Lex. Phil. *Pilatorium, à pila, ſphæriſterium.*

¶ PILATA, Vas, ni fallor, ſtatutæ menſuræ, diminut. à *Pila* 5. Vide in hac voce. Statuta Vercell. lib. 3. fol. 76. v. *Teneantur olearii facere Pilatam olei librarum decem olei pro denariis, &c. Pro qualibet Pilata & non ultra capere debeant, &c.* Occurrit rurſum ibidem fol. 183. Vide *Panellus* 3.

PILATUS, Latinis πιλοφόρος. Joan. de Janua: *Pilatus, pilum habens, pilata, hic & hæc, fur, latro, Pilatulum, tale latrocinium, quod cum pilo, i. telo lateat.* Sed aliud ſonat in Mandato Henrici III. Reg. Angl. ſuper Juratis ad arma, in Adverſar. ad Matth. Paris p. 149. *Omnes alii, qui poſſunt habere arcus & ſagittas, extra foreſtam habeant: qui vero in foreſta habeant arcus & Pilatos.* Ubi Watſius annotat, in ſimili mandato Edw. I. c. 6. hanc vocem Anglice verti *bolts*, quæ vox inquit, ſagittas catapultarum totas ligneas & obtuſas, quibus aves feriebantur, ſignificat. [Vide *Piletta.*] Quod vero *Pilatus* Matth Pariſ. *Pyle* dicitur in Statutis Willelmi Regis Scotiæ cap. 23. *de venientibus ad guerram*: §. 5. *Et omnes alii, qui habere poterunt, habeant arcum & ſagittas extra foreſtam arcum & Pyle.* Sed quidquid ſit apud Anglos, conſtat expreſſam ac redditam vocem *Piles*, noſtris olim notam, ſeu pro pilo, ac ſpiculi ſpecie quadam, ſeu pro arcubaliſtarum *quadrellis*. Le Roman *de Gerin* MS.

> *Volent Pilet plus que pluie en pré,*
> *Es les ſojettes, & carriax empanez.*

Guillelmus *Guiart* an. 1214.

> *Ribaus qui de l'oſt ſe partent,*
> *Par les chans çà & là s'eſpartent,*
> *Li uns une Pilete porte,*
> *L'autre croc, & maçue torte.*

Infra;

> *Maces levées, & Piletes,*
> *Se fierent parmi les viletes.*

[Le Roman *de la guerre de Troyes* MS.

> *Des tors loe lancent Pels agus,*
> *Aubere, heaume, ne eſcus*
> *Ne pues garir qui n'eſt ataint.*]

Neque aliud videtur *Pilum*, in Epiſtola Richardi Regis Angliæ apud Hovedenum p. 698. *Tertia autem die ante ipſius Saladini confuſionem, in ſiniſtro latere cum quodam Pilo vulnerati fuimus.*

Pilotus, Pilota, Eadem notione, apud Ottonem Morenam in Hiſtor. Rerum Laudenſium p. 54. *Nec... ad ipſum murum aliquis appropinquare poterat, quem hi, qui ſupra Caſtellum ſtabant, lapidibus vel Pilotis non vulnerarent.* Infra; *Per totum etiam caſtrum Cremæ lapides atque Pilotos projicere leviter poterant.* Et pag. 71. *Projicientes ignem cum ipſis petreriis & Pilotas ſeu ſagittas igne accenſas infra civitatem.* [Chron. Placent. Joh. Demuſſis apud Murator. tom. 16. col. 488. ad an. 1311. *Dominus Valeranus frater dicti Imperatoris fuit percuſſus cum uno Piloto, ex qua percuſſione mortuus eſt.* Oberti Cancellarii Annal Genuenſ. apud Murator. to. 6. col. 338. *Ecce duæ galeæ Piſanorum venientes obviam illis cum tribus buciis & non dimiſerunt pro illis, qui in terram ponerent Lucenſes quoſdam & res illorum ejectis Palotis & ſagittis.* Ubi leg. *Pilotis*, ut habet alter Codex MS. teſte Muratorio.

PILAX, in Gloſſ. Iſid. *Murilegus, cattus.* Gloſſ. Lat. Gall. *Pilax, chat, qui prend ſouris.* Joan. de Janua: *Pilax, cattus, murilegus, quod multis pilis abundet, vel quod ejus pilus eſt pretioſus: unde in vita B. Samſonis legitur, quod Celerarius fecit venenum, & probavit per Pilacem eſſe mortiferum.* Vitæ S. Samſonis Epiſcopi Dolenſis verba ſunt lib. 1. c. 16. *Tillum quoddam fricans, dedit ei bibere, atque quatenus fieret probabile mortiferum, parum dans prius Pilaci dedit. Pilax autem ut bibit, ſtatim mortuus eſt.* Ubi perperam *Pelax* editum. Canones Hibern. lib. 51. c. 8. *Pilax, ſi quid mali fecerit nocte, non reddet dominus ejus: in die vero nocens, reddet.* Pœnitentiale MS. Thuanum: *Quod ſi caſu quis immunda manu cibum tangit, vel ſi canis, vel Pilax, aut catus, vel mus, aut animal immundum ſanguinem hominis edit, &c.* Vide Cumeanum Abbatem de Pœnitentiarum menſura c. 7.

PILEARI. Ulpianus in Collat. Legis Moſaicæ tit. 11. *Qui in ludum damnantur, non utique conſumuntur; ſed etiam Pileari & rudem accipere poſſunt, &c.* Id eſt pileo donari, quod fuit liberationis, ac manumiſſionis in ſigne apud Romanos. Vide quæ de Pileo, libertatis ſymbolo, adnotarunt Cujacius lib. 3. Obſervat. c. 23. Turneb. lib. 8. Adv. c. 4. lib. 18. c. 33. Bayſius de Re veſtiaria, Alciatus Embl. 150. & ejus Scholiaſt. Carolus Paſchaſius lib. 4. de Coron. c. 21. Theophilus Raionaudus in Tract. de Pileo, & Critici alii.

¶ PILEARIUS, Qui pileos facit aut vendit, Gall. *Chapelier.* Statuta Avenion. lib. 2. rubr. 43. art. 7. *Item quod Pilearii ſuas perticas, ubi pileos ad deſiccandum ponunt, ita teneant, quod non protendantur ſupra viam publicam.*

PILEATI, apud Gothos dicti potiſſimum, *qui inter eos generoſi extabant, ex quibus eis & Reges & Sacerdotes ordinabantur*, ut ait Jornandes de Rebus Geticis c. 5. Idem c. 11. *Elegit namque ex eis tunc nobiliſſimos prudentiores viros, quos Theologiam inſtruens, numina quædam & ſacella venerari ſuaſit, nomen illis Pileatorum contradens, ut reor, quia opertis capitibus tiaris, quos pileos alio nomine nuncupamus, litabant.* Adde Rodericum Toletan. lib. 1. de Rebus Hiſpan. c. 15. Jornandi concinit Aurelius Victor Scotti in Trajano: *Primus, aut ſolus etiam Romanas trans Iſtrum propagavit, domitis in provinciam Dacorum Pileatis Sacisque nationibus, &c.* Πιλοφόρους vocat Xiphilinus è Dione, ut & Petrus Patricius in Excerptis de Legat. ubi de Dacis p. 24. Δεκέβαλος πρὸς Τραϊανὸν πρέσβεις ἔπεμψε τῶν πιλοφόρων· οὗτοι γάρ εἰσι παρ' αὐτοῖς τιμιώτεροι. Πρότερον γὰρ κομήτας ἐπεπόμφει, ὅπερ ἐλάττονες παρ' αὐτοῖς δοκοῦσιν εἶναι. Ex quibus vulgus dumtaxat comatum fuiſſe colligitur, cui ſcilicet coma pro pileo erat. Idipſum denique obſervat de Getis Dio Chryſoſt. orat. 71. Atque eo quidem verbo uſus videtur Paulinus in Carmine de Niceta Daciæ Epiſcopo, ad deſignandos præcipuos è Getis aut Dacis:

> *Et Getæ currunt, & uterque Dacus,*
> *Qui colit terræ medio, vel ille*
> *Divitis multo bove Pileatus*
> *Accola ripæ.*

Gualterus Tervann. in Vita S. Caroli Comitis Flandr. C. 8. Willelmum Nothum Regem Anglor. *Pileati* cognomine donatum fuiſſe ait: ſed an quod Normannici Duces à veteribus iſtis *Pileatis* Gothis genus ducerent, an vero quod ille pileo caput operire ſoleret, mihi incertum. Joannes Magnus *Pileatos & fyan* appellatos antiſtites ſacrorum apud Gothos ſcribit, fortaſſis à pileo vel tiara, integumento capitis, quo uſi ſunt Sacerdotes.

PILEATIO. Charta an. 988. apud Ughellum tom. 5. p. 661. *Cultis & incultis, Pileationibus, decimis, &c.* Sed leg. *Piſcationibus.*

PILENS, pro Pilentum. Fortunatus lib. 6. Poem. 4.

> *Hinc Pilente petens loca Gallica Geleſuintha.*

¶ PILERIA, Direptio. Vide *Pilare* 1.

¶ PILERITUM, Pileritus, Pilleritum, Columna quæ magnis juſtitiariis competit, patibulum, Gall.

Digitized by Google

Gall. *Pilier de juſtice*. Charta an. 1341. tom. 2. Hiſt Dalphin. p. 428. *Videlicet quod Pileritum dicti dom. Dalphini, quod conſtructum erat ad portam Cleriaci, & alia Pilerita, quæ reperirentur evulſa per illos de Romanis, in ſtatum priſtinum per ſeipſos de Romanis reducantur*. Alia ejuſdem anni ibidem pag. 430. *Et jam in tantæ præſumptionis prorumpit inſaniam, quod in territorio de Romanis prope portas dictæ villæ fecit per gentes ſuas plures Pileritos parari pariter & affigi*. Charta an. 1342. ibidem p. 442. *Quoddam Pilleritum pro executione juſticiæ infra dictum mandamentum poſitum, deſtraxiſtis*.

¶ PILETTA, Pilum, ſpiculum, Gall. *Javelot*. Litteræ Eduardi III. Reg. Angl. an. 1363. apud Rymer. tom. 6. p. 417. *Publice facias proclamari, quod quilibet ejuſdem Comitatus, in corpore potens, diebus feſtivis cum vacaverit, arcubus & ſagittis vel Pilettis aut boltis in jocis ſuis utatur, artemque ſagittandi diſcat & exerceat*. Vide *Pilatus*.

¶ PILETUM, f. Grana frumenti, vulgo *Gruinum*, Gall. *Grouin*, dicta, quæ cadunt in area dum ſegetes in horreis conduntur: à Gall. *Piler*, quod equorum pedibus conterantur, vel Palea triturata & quicquid projicitur poſtquam frumentum *pila* eſt contuſum. Charta an. 1253. in Tabular. Floriac. *Girardus quittat & concedit quidquid habeat in grangia de Figiaco, ſcilicet viceſimam partem bladorum, Piletum, guapandum, &c.* Vide *Pilo* & *Pilumen*.

PILEUS EPISCOPORUM ſic deſcribitur in Ceremoniali Epiſcoporum lib. 1. c. 2. *Pileus Pontificalis cordulis ac floccis ſericis coloris viridis ornatus*.

¶ PILEUS CLERICALIS, Qui Clericos deceat, in Concil. Tarracon. an. 1591. inter Hiſpan. tom. 4. p. 509. *Sotanam vel tunicam talarem, ſuperpelliceum manuum ſeu roquetum pro tempore congruens & Pileum clericalem induatur*.

¶ PILEUS CORNUTUS Judæorum proprius. Synodus Vienn. an. 1267 in Chron. Menc. p. 146. *Judæi ut diſtinguantur cornutum Pileum deferant, deponentes illum pecuniaria pœna puniantur*.

¶ PILEUS CROCEI COLORIS iiſdem aſſignatur, in Statutis Avenion. lib. 1. rubr. 34. art. 5. *Item quod Judæi portent Pileum crocei coloris, quo a Chriſtianis diſcerni poſſint*.

¶ PILEUS FOEMINUS, Eo utebantur mulieres; unde ignaviæ ſignum habebatur. Witichindus lib. 3. Annal. refert in toto Ottonis Regis exercitu nullum militem fuiſſe qui non *Fœmino Pileo* uteretur, ut Hugoni, quem pugnaturus erat, illuderet, quaſi ab effœminatis eſſet debellandus.

¶ PILEUS FERRATUS, pro *Ferratus*, Pellitus, *Gall. Fourrè*, in Statutis Ordin. Ciſterc. an. 1212. apud Marten tom. 4. Anecd. col. 1311.

PILEUS NATURALIS, Membrana vel pellicula, qua interdum pueri caput involuti naſcuntur: unde quos felices eſſe dicimus, aut futuros auguramur, ſolemus dicere, *ils ſont nez coeffez*. Lampridius in Diadumeno: *Solent pueri Pileo inſigniri naturali, &c.*

¶ PILEUS DE PINILLIS. Vide *Pinilla*.

¶ PILEUS RUBEUS ad uſum Cardinalium. Vide *Galerus*.

PILEUM FACERE, Pileo ſalutare, quod noſtri puerulis non ita pridem occinebant, cum, ut obvios ſalutarent, identidem urgerent: *Faites le chapeau*. Joannes Sariſberienſis lib. 3. Policratici c. 6. *Memini me audiſſe Romanum Pontificem ſolitum deridere Lumbardos, dicens, eos Pileum omnibus colloquentibus facere, eo quod in exordio dictionis benevolentiam captent, &c.*

¶ PILHA, Præda, Gall. *Butin*. Rotulus inſertus in Ordinat. Johannis Reg. Franc. an. 1363. tom. 3. Ordinat. pag. 623. *Quod ea quæ per dictas Gentes armorum ſeu ſervientium capientur communiter ſeu diviſim, ſuper dictis inimicis, ſive ſit Pilha, ſive priſonerii, ſive aliud quodcumque, quod ſint eorum & cujuslibet eorum propria*. *Pilles faites ſur nos ennemis*, in Statuto Johannis Regis ann. 1351. tom. 3. Ordinat. pag. 35.

¶ PILIATUS, pro *Pileatus*, in Litt. Henrici VII. Abb Fuld. apud Schannat. Diœc. Fuld. p. 315.

¶ PILICALIS PRISCA, Scripturæ ſpecies. Vide *Scriptura*.

PILICREPUS, *Qui pila ludit*, in Gloſſ. Iſidori. Vetus Inſcriptio: *Ursum coavenite Pilicrepi ... urſumque canite voce concordi ſenem hilarem, jocoſum, Pilicrepum, ſcholaſticum, &c.* [Vide *Pililudius*, & Pitiſcum in Lex. Antiquit. Rom. ad hanc vocem.]

¶ PILIGERARE, τριχοπλοκεῖν, in Gloſſ. Lat. Græc. MSS. Sangerm. Pilos ſeu crines componere.

¶ PILILUDIUS, *Qui cum pila ludit, & componitur à pilo pro pilocello & ludo*, apud Johannem de Janua. Gloſſ. Lat. Gall. Sangerm. *Pililudius vel ludipilas*, *Qui joe à la Pelote ou à l'eſteuf*. *Pililudii*, ut obſervat Grævius ad Gloſſ. Iſid. dicebantur omnes, qui pila ludebant, tam ii qui datatim, quam qui ſoli pilas alternis manibus jactabant & exercebant. Vide *Pilicrepus*.

¶ PILIMA, *Filtrum*, Matth Silvatico, à Græc. πίλημα. Vide *Feltrum*.

¶ PILINGELLUS, diminut à *Palingus*, Fuſtis cui aliquid alligatur. Vide *Falanga*. Chron. Bergom. ad an. 1402. apud Murator. to. 16. col. 905. *Et ipſa nocte antecedente ipſam turrim cavaverant & poſuerant eam in Pilingellis*. Ibidem ad an. 1403. col. 947. *Die dicto deruinavit & penitus derucavit turris illorum de Grumello, ... quæ turris erat poſita in Pilingellis*. Vide *Phalanga* 1.

¶ PILIPARIUS, ut *Pelliparius*, in Statutis Vercell. lib. 7. fol. 150. Vide in hac voce.

¶ PILIZARIA. Vide *Pellizaria*.

¶ 1. PILLA, PILLUM, Pilus, Gallice *Poil*. Statuta Peruſ. fol. 62. *Si quis fecerit ad vendendum in Peruſia vel valle, aut territorio farcillum, vel alium pannum vitioſum, ponendo ibi Pillam vel Pillum capræ, yrci, vel aſini, &c.* *Peliſſe*, pro *Peil* vel *Laine*, occurrit in Statuto Caroli V. Reg. Franc. an. 1366. tom. 4. Ordinat. pag. 704. *Chapelliers de gans de laine ou de bonnes, ne puet ouvrer de laiune, fors que de droite lainne tondue, ou Peliſſe de droite ſaiſon*.

¶ 2. PILLA, pro *Pila*, Columna, in Statutis Montis Regal. fol. 204. Vide *Pantaleria*.

¶ PILLARE, PILLARIA, PILLATOR. Vide ſupra *Pilare* 1.

¶ PILLAURIUM. Vide *Piloriam*.

¶ PILLEARE, Columna. Vide *Pilare* 3.

¶ PILLERA. Odo in Carmine de varia Erneſti fortuna, apud Marten. tom. 3. Anecd. col. 309.

. . . . Commenta Sophiæ
Nobilis inquirit, diſcens quid littera, quid ſit
Pillera, quot partes, quæ, cujus partis origo,
Quod verſus currat pedibus, &c.

Hæc ad elementa litterarum ſpectant; ſed quid ſit *Pillera*, ſi tamen bene ſcriptum, neſcio.

¶ PILLERII. Vide *Pilare* 3.

¶ PILLERITUM. Vide *Pileritum*.

PILLEVILLA, Monetæ ſpecies. Vide *Tallenſis*, in *Moneta Baronum*.

¶ PILLEUM FILTRRUM, Pileus vel pannus ex coactis lanis factus. Vide *Feltrum*. Vita B. Giraldi de Salis apud Marten. tom. 6. Ampliſſ. Collect. col. 1010. *Tandem applicans Caſtellariis equos, & lanceam vibrans habentem in ferro Pilleum filtreum, quærebat ubi eſſet militum hoſpitium*.

Digitized by Google

¶ PILLIARE, Columna. Vide *Pilare* 3.

PILLIATOR. Pilichdorffius contra Valdenſes c. 8. *Cum enim fueris ſartor, faber, ſutor, ruſticus, Pilliator, molendinator, aut alius ex artificibus, &c.* Ubi Gretzerus ad oram libri monet, quoſdam legere hoc loco *Palliator*, aut *Pileator*, *Hutor* Germ.

¶ PILLICANA, Scripturæ ſpecies. Vide *Scriptura*.

¶ PILLIONES, *Portitores mortuorum*. Gloſſ. Iſidori. Ubi Excerpta recte emendant. *Veſpillones*.

¶ PILLO. Vide *Pilo*.

¶ PILLONUS, Pila, columna, Gall. *Pilier*. Charta an. 1380. in Tabul. Maſſil. *Juxta Pillonum capellæ noſtræ S. Bernardini.* Charta Thoſſiac. ann. 1462. *Pro licentia manutenendi in ala Thoſſiaci duo ſcamna inter duos Pillonos exiſtentes econtra domum M. Priſſelli juxta alataria ejuſdem alæ.* Vide *Pilare* 3.

¶ PILLORALIUM, PILLORICUM. Vide *Pilorium*.

¶ PILLOTA, Pila luſoria. Vide *Pelota* 3.

¶ PILLULA, Pilula Plinio, noſtris *Pillule*, in Statutis Avenion. lib. 1. rubr. 21. art. 9. & 11.

PILLUM, [pro Pilus, Gall. *Poil*; neque enim infrequens fuit apud noſtros pilo veſtimenti donationem aliquam ſeu ceſſionem confirmare. Vide *Diſveſtire in Veſtire*.] Interdum & capillorum pilis id fiebat. Vide in *Capilli*.] Formula 30. ex Baluzianis: *Et cum de ipſas res in omnibus veſtrum & Pillo & feſtuca exinde in omnibus ſe exitum dixit & fecit.* [Vide *Pilla* 1]

PILO, PILLO, Gloſſæ antiquæ MSS. *Pilo, Unde contunditur, quidquid in pila mittitur.* Charta an. 1225. in Tabulario Eccleſiæ Carnotenſis num. 203. *In ea* (grangia) *habere debent jure perpetuo omnia ſtramina & forragia cujuslibet bladi, tam hybernagii quam marciagii, exceptis tamen paleis & Pilono.* Alia ejuſdem n. 245. *Scilicet ſtramina, forragia, Pilonem bene extractum, & paleas avenæ bene exquiſitas ad voluntatem Canonicorum totius granchiæ de Grandi buſſo ... relevavit.* Alia nu. 257. *Medietatem omnium palearum granchiæ, medietatem totius Pillonis, &c.* [Ubi *Pila* idem eſt quod ſupra *Pileum*] Vide *Pilumen* & *Trituratores*.

¶ PILORIA, Idem quod mox *Pilorium*. Charta apud *Madox* Formul. Anglic. pag 28. *Tunc adjudicatus Pilariæ, ibidem moraturus per duas horas tempore nundinarum.*

PILORIUM, SPILORIUM, Columbar, numella verſatilis, ſeu *Colliſtrigium*: vulgo *Pilori*, in Conſuetudinibus municipalibus, Nivernenſi c. 1. art. 9. Meledun. art. 3. Meldenſi art. 209. Senonenſi art. 2. Altiſiod. art. 3. &c. in quibus *Pilorium* dicitur eſſe argumentum altæ ſeu majoris juſtitiæ. Fleta lib. 2. c. 10. *Pilorium, ſive colliſtrigium.* Leges Burgorum Scoticorum c. 21. §. 3. *Ponatur ſuper colliſtridium, quod dicitur Pillorie.* Monaſticum Anglic. tom. 1. p. 977. *Habere poſſunt Thew, Pillarium, atque tumbrellum pro punitione malefactorum.* Pag. 196. *Cum furcis, Pilloriis, & cum omnibus aliis pertinentiis, &c.* Charta Theobaldi Comitis Campaniæ an. 1227. in Tabulario Eccleſiæ Meldenſis p. 30 *Aſſerebat etiam dictus Epiſcopus, quod ego non debebam habere Pilorium in foro, & facere juſtitiam in eodem loco, prout mihi placeret.* Wil. Thorn. in Edw. II. *Et ſimiliter clamat habere furcas, Piloriam, tumberellum, emendas aſſiſæ panis, & cerviſiæ, facta in eodem manerio.* [Receptio Caroli VII. Lemovicas an. 1438. apud Stephanot tom. 1. Fragm Hiſt. MSS. *Ante prandium fecit Rex publice in alto loco prope Pillorium amputare caput Bertrandi de Arat Militis proditoris, qui fecerat ſe Anglicum.*]

¶ PILLAURIUM, in Statutis MSS. Auguſtæ Auſciorum art. 39. *Item eſt conſuetudo ibidem quod ſi aliquis furatus fuerit aliquid non excedens valorem 20. denar. Morlanorum, quod pro furto prædicto ad aliquam legem hactenus condemnetur, tamen aſcendat in Pillaurium, & currat villam.*

SPILORIUM. Regeſtum Conſtabulariæ Burdegalenſis fol. 100. *Juriſdictionem altam ibi occupando, Spilorium fieri, & ibidem poni, & aurem cujuſdam mulieris, quæ ibidem furtum commiſerat, abſcidi fecerunt.*

¶ PELLORICUM, in Chartul. S. Quintini in inſula p. 123. *Ubicumque invenerit bannitum pro furto... eum in Pellorico ponere debet & de eo facere juſtitiam.*

PILLORICUM. Charta Majoriæ Rotomagi & Faleſiæ: *Latro, falſonarius, judicabitur per communiam, & ponetur in Pillarico, ut omnes eum videant & cognoſcant.* Perperam *Paloricum* editum tom. 1. Ordinat. pag. 307. Charta Philippi Auguſti pro communia Calniaci an. 1213. *Præpoſitus noſter ... eum* (furem) *in Pillorica ponere debet.*]

PELLERICUM Obſervantiæ Regni Aragon. lib. 8. tit. de Crimine falſi: *In Pellerico ponatur in camiſia, & ſtet ibi à pulſatione tertiæ uſque ad meridiem.*

¶ PELLERINUM, in Statutis Montis Regal. fol. 175. *Item ſtatutum eſt quod ſi aliquis malum dixerit de Deo ... ponatur ad Pellerinum non expectato judice, vel aliqua condemnatione, ſeu defenſione, ſed incontinenti.*

PELLORIU. Conſuetudines Villæ Arkenſis ann. 1231. in Tabulario S. Bertini: *Debet cavere de emenda ſolvenda infra 15. dies, ... qui pauper fuerit, & improbus, poterit poni in Pelloriu, & ſic dimitti.*

PILARICUM, in Chartis Communiæ Royenſis & Peronenſis.

PILLORALIUM, in Fleta lib. 2. c. 12. §. 19. *Judicium pillorale* lib 1. c. 34. §. 35. c. 37. §. 10. c 38. §. 10. *Pœna pillorii*, in Charta Communiæ Abbatis-villæ §. 3. *Pœna pilloralis*, apud Bractonum lib. 3. Tract. 1. c. 6. n. 1. Tract. 2. c. 3. num. 6. in Fleta lib. 1. c. 34. §. 11. c. 38. §. 11. lib. 2. c. 1. §. 8. *Pilloriſation*, in Conſuetudine Inſulenſi tit. 1. art. 2. *Pillaret*, in Foris Beneharn. Rubr. *de Penas* art. 14. 39. *Pilorier*, in Conſuetud. Meledunenſi art. 1. 3. Senonenſi art. 1. Altiſiod. art. 1. Barrenſi art. 28. 33. *Pilloriſer*, in Conſuetud. Burbonenſi art. 1. Nivernenſi cap. 1. art. 15. *Eſtre mis & tourné au Pillori par trois feſtes ſolemnelles ou Dimanches*, in veteri Conſuetudinario Franciæ, ubi de uſurariis. Joannes Abbas Laudun. in Speculo Hiſtoriali MS. lib. 11. c. 12. *Premierement il fut tourné au Pillory, puis luy furent les deus poings coppez, &c.* Vide Chartam Communiæ S. Quintini apud Hemereum p 49. & quæ adnotarunt Chopinus in Conſuetud. Andium, Loiſellus de Dominiis, & alii.

De vocis origine non omnino conſtat: neque enim Cowellus audiendus, qui à πύλη & ὁρῶ deducit, quod reus ac ſi per januam emiſſo capite, proſpiceret: ut nec Spelmannus, qui à Gallico *pilleur*, quod depeculatores hac pœna vulgo damnentur. Videtur potius à voce *pilier*, id eſt pila, columna, ad quam alligabantur rei, deſumendum etymon: idem enim fuit *pilorium* cum *poſtello*, ſeu columna lignea. Concilium Bituricenſe an. 1336. cap. 12. *Item Pilorium, ſeu poſtellum in cœmeteriis & locis ſacris affigunt & apponunt.* Vide quæ adnotamus in Conſtantinopoli Chriſtiana, ubi de Milio aureo. Obſervat Ferrarius, Italos *gogna* appellare ſupplicii genus, quo noxii injecta bojæ, ſive numellæ, cervice, in luggeſtu omnium ſibilis ac ludibrio exponuntur. Vide eumdem in *Berlina*.

¶ 1. PILORUS, Pila, columna, Gall *Pilier*. Charta an. circ. 1407. apud Calmet. tom. 1. Hiſtor. Lotharing. col. 30. *Hanc ipſe labore magno & impenſa, eiſdem columnis quaſi circumactis vaſibus, quas uſuali locutione Piloros nuncupant, itemque arcubus prioribus laudabili arte ſubtractis, novis aliis reſolidavit, &c.*

¶ 2. PILORUS, pro *Piloſus*, Pilum. Hiſtor. Cortuſior. lib. 2. apud Murator. tom. 12. col. 805. *Sed hi contra* ip-

Digitized by Google

ipſum ſagittaverunt, ita quod cum ſingulo Pilero dominus Canis & Cecbinus ejus nepos vulnerati fuerunt. Vide *Pilatus*.

¶ PILOSITAS, Pilorum abundantia. Fridericus II. Imper. lib. 1. de Arte venandi c. 45. *Pennas dicimus, quæ habent majores cannulas, radices ſibi & ſimiliter coſtam protenſam per medium Piloſitatis uſque ad ſummum*.

¶ PILOSUM, Gall. *Plelouſe*. Vide *Peloſum*.

PILOSUS. Iſidorus lib. 8. Orig. c. ult. *Piloſi, qui Græce Panitæ*, (Joan. de Janua habet *Ephialtæ*) *Latine incubi appellantur, ſive invi ab ineundo paſſim cum animalibus unde & incubi dicuntur, ab incumbendo, hoc eſt ſtuprando. Hos Dæmones Galli Duſios nuncupant*. Sunt, qui Satyros deſignatos fuiſſe exiſtimant apud Iſaiam Prophetam c. 13. v. 21. c. 34. v. 14. ubi Græca editio *δαιμόνια*, Aquila *τριχῶντας* præferunt. Eucherius Lugdunenſis: *Piloſi, in Eſaia, dæmonum genera. Nonnulli etiam hos deſtiſſimorum incubones, vel ſatyros, aut quoſdam ſilveſtres homines intelligendos putaverunt*. Mamotrectus: *Piloſi, monſtra ſunt ad ſimilitudinem hominum, quorum forma ab humana effigie incipit; ſed beſtiali in extremitate terminatur, vel ſunt dæmones incubones, vel ſatyri vel homines ſilveſtres*. Quod confirmari videtur ex Hebraico vocabulo *Saher*, quod piloſum, hirſutum, & hircum, cujus formam partim referunt ſatyri, ſignificat. Textus Arabicus habet ibi *algbilan*, quod ſatyrum, vel animal aliquod humanam repræſentans aliquo modo figuram denotat. Monachus Sangall. lib. 1. de Carolo Magno c. 25. *Tunc dæmon, qui dicitur larva, cui curæ eſt ludicris hominum, vel illuſionibus vacare*. Mox: *Cumque pater ille familias ſigno ſalutiferæ crucis ſe ſuaque munire conaretur, reſpondit Piloſus, &c.* Radevicus lib. 2. de Geſtis Friderici: *Piloſi, quos Satyros vocant, in domibus plerumque auditi*.

¶ 1. PILOTA. Pilum. Vide in *Pilatus*.

¶ 2. PILOTA, Pila luſoria. Vide *Pelota 3*.

PILOTONSUS, *Lupus cervinus*, in Gl. Arab. Lat.

PILOTRIUM. Fridegodus in S. Wilfrido c. 47.

Nec Romana prius falſi Pilotria teſtes
Excedent, juſtas donec pro crimine pœnas
Jure luant, &c.

Legendum forte *Palatia*.

¶ PILOTUM, Glomus, Gall. *Pelote*. Inventar. Rerum bellicarum an. 1260. *Item 17. Pilota fili*.

¶ PILOTUS, à Gall. *Pilote*, Navarchus. Charta an. 1486. apud Rymer. tom. 12. p. 300. *Patronos, marinarios, Pilotos & ſervientes carcarum*. Occurrit rurſus apud eumdem tom. 13. pag. 780. *Pilotus*, alia notione, vide in *Pilatus*.

¶ PILTRUM, perperam pro *Filtrum*. Vide *Feltrum*.

1. PILUM, in Fleta lib. 1. c. 39. §. 1. qui appellat aliquem de roberia, aut furto, debet *deſignare certam rei qualitatem, quantitatem, pretium, & pondus, numerum, menſuram, valorem & Pilum*. Ubi *pilum* eſt, quod *pile* vocamus in Monetis, id eſt figura nummi, quomodo hęc vox exponitur in vett. Gloſſis. Vide quæ de ea annotamus in Diſſert. 19. ad Joinvillam p. 256.

¶ 2. PILUM, Sarcophagus, arca lapidea, capſa ſepulcralis. Ital. *Pile*. Mirac. B. Ægidii tom. 3. April. p. 244. *Et puellam duceres cum candela cingere Pilum ejus*. Acta S. Secundi tom. 1. Junii pag. 56. *Cujus reliquiæ dicebantur fuiſſe & eſſe in ſepulcro ſeu Pilo exiſtente in eccleſia*. D. *de Montfaucon* Diar. Italici p. 157. *In ultimo loco fundamenti, capſam quamdam marmoream, marmoreo lapide coopertam & implumbatam invenerunt: quod cum aperuiſſent, unum corpus cujuſdam mulieris integrum invenerunt... cumque Conſervatores in eodem Pilo in locum incognitum reportaverunt, &c.* Infra: *Et Pileus marmoreus ubi fuerat reperta, dimiſſus eſt in reclauſtro dictorum Conſervatorum*. Etruſcis *Pilæ* etiamnum dicuntur vaſa grandia quæ ad continendam aquam excavantur è petra, ut obſervant Bollandiſtæ ad Mirac. B. Ægidii. Vide *Pila 5*.

¶ 3. PILUM, Lanceola chirurgica. Vita B. Franciſci Fabr. tom. 3. April. p. 986. *Erat autem corium ejus ſpatularum propter multas & horribiles diſciplinas ita groſſum & calloſum, quod Pilo ſive raſorio vix penetrari poſſet*.

PILUMEN, *Quidquid in pilo tunditur*. Gloſſ. Iſid. [Johannes de Janua: *Pilumen, quidquid in pila tunditur, vel potius, quod projicitur à rebus vel granis in pila tunſis*. Vide *Piletum* & *Pilo*.]

¶ PILURICA, Veſtis genus intus & foris piloſa; unde vocis origo, teſte Raizzio. Acta S. Raynerii tom. 3. Junii p. 427. *Veſteque, quæ vulgo Pilurica dicitur, ſola contentus induebatur*.

¶ PILUS, f. pro *Palus*, Gall. *Pieu*; niſi pilum, Gall. *Javelot*, olim *Pile*, intelligas. Computus an. 1202. apud D. *Bruſſel* tom. 2. de Uſu feud. p. 191. *Pro ſeptem quadrigis quæ adduxerunt Pilos & uncinos & alium harneſium apud Vernonem, 9. l. 12. denar.* Vide *Diſveſtire* in *Veſtire*. *Pilx* pro *Pieu* uſurpat le Roman *de Rou* MS.

Lors veiſſiez baſter vilains
Pilx & machues en lor mains.

Ibidem:

Et o les arz traient archiers,
Et o les Pilz vilains lour dounent.

¶ PIMARIUM. Charta S. Rudeſindi Epiſcopi inter Conc. Hiſpan. tom. 3. p. 180. *Cum porto de Reza & ſuos ſaltus ex utraque fluminis parte... In Caldelas Pimaria media*, f. Pomaria.

PIMENTUM, PIMENTARIUS. Vide *Pigmentum 1*.

PIMIENTA. Charta Ferdinandi Gonſalvi Comitis Caſtellæ æræ 972. apud Ant. *de Yepez* in Chron. Ordinis S. Benedicti tom. 1. p. 32. appendic. *Iſtæ prædictæ per omnes de ferro azero* (acier) *ſingulas libras, medium ferro, medium Pimienta*. Hiſpanis, *Pimienta*, eſt piper. Sed quid ad ferrum?

¶ PINAGIUM, Tributi ſpecies. Charta Treugarum an. 1343. apud Robertum Aveſbur. in Hiſt. Edwardi III. Reg. Angl. p. 106. *Item accorde eſt que durauntz les ditz trewes qe les ſeigneurs coadjutours pourront aller ſeurement de l'un pais al aultre & toutz marchauntz ... auxi fraunchement come ils ſoleient aler & venir en tems des predeceſſours des ditz Rois paiauntz les peſages, vinages & Pinages qe ſount aſcuſtumez*.

¶ PINAX. Gloſſ. Eccleſ. Bituric. *Abbacus vel abax, tabula in qua viridi pulvere forma pinguntur, qua Philoſophi utuntur, quæ & Pinax dicitur*. Joannes de Janua: *Pinax dicitur tabula in qua Philoſophi figuras faciunt in ſuppoſito pulvere. Pinax, pugillaris, ephemeris, tabula manualis, ex pino facta. Pinax* præterea dicitur librorum index, auctore Bern. Baldo; antiquitus enim in tabellam notanda conjiciebantur. Denique *Pinax* eſt tabula, quadra lanx: proprie eſt aſſer, inquit Martinius, in quo edebant & bibebant: unde à *πίνω* bibo, derivat Euſtathius. Gloſſæ Gr. Lat. *Πινάκιον*, Tabella. *Πινακίδες*, *Pugillares*. *Πινάκιον βασιλικόν*, *Codicillus*.

¶ PINAX CÆLICA, Cælum. Fridegodus in Vita S. Wilfridi, ſec. 4. Bened. part. 1. p. 723.

O deſeſſe, ſagax curat quem cælica Pinax.

1. PINCA, Subula. Petrus de Natalibus lib. 2. c. 73. *Felix Presbyter & Martyr pronomine dicitur in Pincis, à ſubulis, quibus paſſus perhibetur: nam Pinca dicitur ſubula*. Eckehardus junior de Caſibus S. Galli c. 9. *In die Felicis in Pincis vindemiata eſt ipſa, &c. Pinces* vero noſtri vocant inſtrumenta, quibus aliquid evellitur.

☞ Errat Vir eruditiſſimus veſtigiis inſiſtens Petri de Natalibus, cui etiam præiverat Jacobus de Voragine. *Pincis* enim Romæ locus eſt à palatio Pincii Senato-

ris

Digitized by Google

ris ſic dictus: unde *collis Pincius, porta Pinciana*. Erroris cauſa eſt quod Felicem Nolanum, ab alio Felice Romano in *Pincis* ſepulto, non diſtinxerunt: qui &, ne hærere viderentur, *Pincam*, ſubulam interpretati ſunt. Palatii Pinciani meminit Anaſtaſius Biblior. in Vita S. Silverii ann. 536. in Vita Hadriani apud Murator. tom. 3. pag. 188. ubi leg. *in Pincis* pro *in Piacis*, & in Vita Bened. dicti III. ann. 855. Vide Frontonem in Kalendar. Rom. pag. 10. Alex. Donatum in ſua Roma, & Famian. Nardi.

¶ 2. PINCA, vox Hiſpanica, Granarium, Gallice *Grenier*. Vide *Panera* 2.

¶ PINCEMEDALLIA, noſtris *Pince-maille*, Homo ſordidus, minutioris monetæ parcus & cupidus. Tabular. Majoris Monaſterii: *Benedictus Aletenſis Epiſcopus ſuperveniens cum clericis ſuis Rivallone archidiacono, Gladilouto, Roberto Pincemedallia, ſimiliter donum conceſſit.*

PINCERNA, Qui vinum convivis miſcet, à Græco πίνειν κέρνα, ut cenſet Tanaquillus Faber Epiſt. 76. Gloſ. Gr. MS. Reg. οἰνοχόος, ὁ πιγκέρνης. Gloſſæ MSS. *A Caliculis, Pincerna*. Joan. de Janua: *Pincerna dicitur vini diſpenſator, vel potius propinator, qui porrigit ex officio poculum domino ſuo. Et dicitur Pincerna, quaſi penum cerneas, i. Cellarium: quia ſemper habet oculos ad vinum ſuo tempore propinandum.* Catholicon parvum: *Pincerna, Bouteiller*. Lampridius in Alexandro Severo: *Veſtitores, & pictores, & Pincernæ, &c.* Valerius in Epiſt. ad Ruffinum: *Sic fomentem fert Pincerna pluviarum noſter.* S. Hieronymus in Quæſt. in Geneſim: *Ubi nos poſuimus Principem vinariorum, ... quem nos poſſumus more vulgi vocare Pincernam. Nec vile putatur officium, cum apud Reges barbaros uſque hodie maximæ dignitatis ſit, Regi poculum porrexiſſe.* Gregor. Turon. lib. 2. Hiſtor. c. 23. *Cui oblato, Pincerna, poculo, ait, &c.* Apud Hariulfum lib. 4. cap. 22. *Hugo Pincerna Regis*. In Charta Gervini Abbatis Centulenſis, eidem Hariulfo *Buticularius regius* dicitur. Theodolfus Aurel. l. 3. Carm.

Adveniat Pincerna potens Eppinus, & ipſe
Pulchraque vaſa manu, vinaque grata vehat.

Guil. Apul. lib. 4. de Geſtis Normannorum:

. . . Iſte ſolebat
Crateras menſis plenas deferre lyæo,
Et de Pincernis erat inferioribus unus.

Petrus Damian. in Vita S. Odilonis Abbat. Cluniac. cap. 13. *Allatum ergo* (vinum) *ante ſe poſuit, & ipſe potiſſimum more Pincernæ ſibi duntaxat & Abbati, qui juxta ſe diſcumbebat, expendit.* [Vita MS. S. Winwaloei: *Item quidam vir nomine Warbenus, erat vir nobilis & auctor atque Pincerna Regis Grudloni, &c.*] Theodorus:

Nomen Pincernæ quod poſſedit prius Hebe.

Vita S. Hermelandi Abbat. *Ex tirunculo ita perfectus eſt miles, ... ut nimio eum Rex amplectens amore, diſpenſatorem ſui potus, Principemque, renuente eo, conſtitueret Pincernarum.* Ubi Princeps *Pincernarum*, is eſt qui ἀρχιοινοχόος dicitur Gen. c. 40. v. 2. & Philoni lib. περὶ ὀνειρων. Diploma Ludovici II. Imper. filii Lotharii ſubſcribit, *Hecbideus Comes & Primus Pincernarum*, in Chartulario Caſaurienſi. Vide *Buticularius* in *Butta* 3. Πιγκέρνης, paſſim apud Byzantinos Scriptores. Gloſſ. Gr. Lat. πιγκέρνης, *Pocillator*. [Haud ſcio an huc pertineat vox *Pinconart* qua utitur le Roman *de Partonopex* MS.

Gautier avon perdu qui ert pru & voiſox,
Jn l'ont pris Sarraſin ou Pinconart ou Rox.]

¶ PINCERNARIUS, ut *Pincerna*. Diploma Adephonſi Regis Hiſpan ann. 1094. apud Marten. tom. 1. Ampliſſ. Collect. col. 549. *Sancius Pincernarius Regis confirmat. Dincus coquinarius Regis confirmat.*

PINCERNARE, more Pincernarum vinum prægustare, priuſquam Principi propinetur. Fortunatus lib. 5. Poem. in Epiſt. ad Martinum Epiſc. Gallic. *Dives pauperi propinavit, &, ut ita dixerim, quaſi falerni nobilis ipſo me prius odore Pincernante, ſupplevit.*

PINCERNATUS, Dignitas Eccleſiaſtica. Albertus Argentinenſis an. 1349. *Joannem de Liechtembergh, qui & in Argentinenſi Eccleſia Præpoſituram, Decanatum, Cantoriam, & Pincernatum ſimul tenebat.* Adde pag. 160. Vide *Pintrici*.

PINCIO. Papias: *Fringellus. Pincio, avis*: noſtris *Pinçon*.

¶ PINDÆ, *Pinnæ dictæ ſunt à pendendo, ſed uſus obtinuit ut pinnæ dicantur.* Gloſſ. Iſid. Ubi Grævius monet leg. *Pendæ, pennæ dictæ ſunt, &c.* Iſid. lib. 6. Orig. cap. 14. *Penna à pendendo vocata, id eſt volando.*

¶ PINDERE, *Pilo tundere, terere*, ſecundum *Hugutionem*. Johannes de Janua.

¶ PINEA, Arbor pinus, vel pini fructus. Anaſtaſius in Gregorio IV. PP. *Item gabatham ſaxiſcam habet in medum leonis, cum diverſis hiſtoriis ſerpentium, & in medio ſtantem Pineam, & quatuor leunculis exauratam, qui pendent in catenulis tribus & uncino uno.* Vide *Pinea* 1.

¶ PINEATUS, *Pineis* ornatus. Viſitatio Theſaurariæ S. Pauli London. ann. 1295. *Calix argenteus Henrici de Northampton deauratus, cum pede coclento & ſcapolato, & Pineato ponderis cum patena 50. ſol.* Vide *Pinonatum opus*.

¶ PINERIUM, pro *Panerium*, ut videtur, Ciſta, ex Gall. *Panier*. Areſta Parlamenti O.SS. an. 1295. ex Regeſto *Olim*: *In mercato Atrebatenſi in quo dicti Religioſi venerunt & in prajudicium dicti Comitis, Scabinorum & juſtitiæ, ſciderunt cordas, coſtas & Pineria piſces apportantia.* Vide *Panerius* 2.

PINETA, ſeu PINETUM, Locus pinis conſitus, apud Innocentium III. PP. lib. 13. Epiſt. 115. Italis, *Pigneta*, & *Pineta*. [Charta Willelmi Sancii Vaſcon. Comitis tom. 1. Gall. Chriſt. inter Inſtr. p. 182. *Vel in appendiciis ejus aliquam calumniam facere præſumat, in aquis, in ſilvis, in pratis, in landis, in piſcationibus, in Penetis ſeu in vineis, &c.* Ubi leg. *in Pinetis*, ut infra ibidem habetur. Occurrit rurſum in Charta ann. 1026. ibidem tom. 2. col. 268.]

¶ PINGACULUM, pro *Pignaculum*, Culmen domus. Charta ann. 1207. in Tabular. Compend. *Querelæ ſuper aula illa quam præter licentiam ipſorum in fundo eccleſiæ ſuæ ædificavimus videlicet à domo Petri de Gollis ... uſque ad Pingaculum ipſius aulæ quod eſt junctum maz̧uræ Claronis.* Vide *Pinna* 5.

¶ PINGERE SIBI, Animo concipere, ſibi fingere. Fulcuinus de Geſtis Abb. Lobienſ. tom. 6. Spicil. Acher. p. 570. *Pleriſque mortem ſibi, pleriſque deditionem Pingentibus, ecce, &c.*

¶ PINGERE IN FURTUM: Pactus Leg. Salicæ tit. 10. §. 2 edit. Eccardi: *Si vero animal, caballum, vel jumentum in furtum Pinxerit, &c.* hoc eſt, inquit eruditus Editor, notam ſuam adpinxerit animali: moris enim eſt ut animalia, ſues, equos, boves in paſcua dimittentes, nota certa inuſta vel picta inſigniamus, quo eos ab aliis dignoſcere poſſimus; quæ conſuetudo, ut ex loco apparet, ab antiquo ad nos propagata eſt. Eadem Lex à Carolo Magno emendata tit. 10. cap. 4. apud eumdem Eccardum pag. 147. ut & apud Baluz. habet: *in furto punxerit*, non male; ſed prima lectio potior Eccardo videtur.

¶ PINGUS, i. pro Pignus. *Ex comparatione opvenit in Pingno*, in Charta an. 1053. apud Murator. delle Antic. Eſtenſi p. 203. *Pingnora*, in Charta an. 1045. inter Inſtrum. tom. 6. Gall. Chriſt. col. 105.

¶ PINGUAMEN, λίπος, in Gloſſ. Lat. Gr. Aliæ Gr. Lat. λίπος, *Sevum, Pinguamen, Adeps, Popa, Sebrum.*

PINGUEDO, in Capitulari Aquiſgran. ann. 817. c.22. idem quod *ſagimen*, de qua voce infra, & Menardus ad Concord. Regular. p.709. Aliud ſonat in Charta Edwardi I. Regis Angliæ apud Guillel. Prynneum in Libert. Eccl. Angl. tom.3 p.786. *Mandamus vobis, quod in parcis Epiſcopatus prædicti centum damos in inſtanti ſeiſona Pinguedinis capi, ſaliri & ſiccari faciatis.* [Vide *Feriaeſona*.]

PINHOTA, [Idem quod *Pignota*. Vide in hac voce.] Epiſtola Clementis VI. an. 1346. apud Waddingum: *Et eſſent perpetuo certæ religioſæ mulieres ſub regulari habitu Domino famulantes, ac in domo eleemoſynariæ præfata ſingulis Chriſti pauperibus ad eam confluentibus eleemoſyna panis ad inſtar Pinhotæ papalis diebus ſingulis largiretur, &c.*

¶ PINIA, f. Perna. Chartular. Camalar. *Ad calmem eſt unus manſus qui reddit 1. Piniam baconis.*

¶ PINILLA, f. diminut. à Pinna. Charta an. 1265. apud Lobinell. Hiſtor. Britan. tom.2. p.1614. *Statuimus ut nullus, niſi Canonicus, utatur publice pileo de Pinillis in Eccleſia Dolenſi; & ſi quis contra hoc venire præſumpſerit, eo præſente in choro cum pileo de Pinillis ceſſetur penitus à divinis.*

¶ PINIOLA, Nucleus pinus, Gall. *Pignon*. Sententia an. 1339. ex Schedis Præſidis *de Mazaugues*: *Poſſint Piniolas pinuum dictæ ſylvæ regalis colligere.* Vide *Pignolus* 1.

1. PINNA, Ora, limbus. Lucifer Calaritanus ex lib. 1. Reg. *Et dempſit Pinnam chlamydis Saul occulte.* Edit. vulgata: *Præcidit oram clamydis Saul ſilenter.*

2. PINNA. Concilium Londonienſe an. 1102. *Ut Presbyteri non eant ad potationes, nec ad Pinnas bibant.* Forte legendum *Pilas*. Vide in hac voce, & infra *Pinnacum*.

3. PINNA, Inſtrumentum Chirurgicum, quo vulnera tentantur Lex Alemann. tit.59. §.6. *Si autem teſta tranſcapulata fuerit, ita ut cervella appareat: ut medicus cum Pinna, aut cum fanone cervella tetigit, &c.* Ita etiam editio Heroldi: at in aliquot MSS. *penna* legi monet Lindenbrogius.

¶ 4. PINNA. Mons. Vita SS. Voti & Felicis tom.7. Maii p.61. *Fontium quoque venis per devexa Pinnarum ſcaturientibus, &c.*

¶ Pinnaculum, Eadem notione, tom.2. Junii pag. 698. ubi de S. Fandila: *Quod procul à civitate Cordubæ in parte Septemtrionis ad radicem Mellaris Pinnaculi ſitum eſt.*

5. PINNA, Pinnaculum, Pinnium. Gloſſæ antiquæ MSS. *Pinnaculum, altitudo parietis excelſi.* Gloſ. Gr. Lat. πτερύξ, *Pinna, propugnaculū.* Onomaſt. *Pinnaculum* πτερύγιον. *Pinnaculum templi*, Matth.4.5. πτερύγιον τοῦ ἱεροῦ. Anaſtaſ. in Hiſt. Eccl. p.131. *Volebant enim ea die veſperi ad ripæ muros applicare ſtationem, & temones ſupra propugnacula imponere.* Ubi Cod. Thuanus habet *Pinnacula*, Theophanes εἰς τὰς πτέρυγας. [Tabular. S. Clodoaldi: *Et ſi prædictus Remboldus domus Pinnaculum auferre voluerit, vel heres ipſius uſque ad panaam guttæ auferre licebit.*] Iſidorus Pacenſis æra 769. *Seſe in ſciſuris petrarum ab alto Pinaculo jam vulneratus cavilando præcipitat.* Idem æra 772. *Ad quem Chriſtiani tandem preparvi Pinacula* (montium Pyrenæorum) *retinentes poſtulabant miſericordiam, &c.* [Chartular. Eccleſ. Claromont. apud Baluz. Hiſt. Arvern. tom.2. p.253. *Dixit ſe ædificaturum quandam capellam, hoc eſt eccleſiam, ad Pinnam ceſſatoris Claromontis in honore ſancti Nicolai.*] Iſidorus lib.11. cap.1. *Pinnulæ ſumma pars auris, ab acumine dicta: Pinnum enim antiqui acutum dicebant.* Gloſſ. Iſid. *Pennium, bis acutum.* Papias: *Pinnium, Acutum.* Vide Camdenum in Britannia, ubi de voce Gallica veteri *Pen*.

¶ Pigna, Eadem notione. Geſta Conſulum Andegav. tom.10. Spicil. Acher. pag.460. *Repente ſuperveniens à plaga auſtrali vehementiſſimus turbo, ... deinde vero ſolutis laquearibus, univerſæ ejuſdem eccleſiæ trabes, ſimulque tota teges per Pignam templi ejuſdem occidentalem in terram corruentes everſum ierunt.*

Pignaculum, Culmen domus, Gall. *Pignon de maiſon.* *Pinnaculum*, Matth.4.5. Charta Epiſcopi Pariſienſ. an.1222. in M. Paſtorali lib.19. Ch.69. *Quod domum ſuam ... non levabit, nec poterit levare ... ultra 6. pedes, ... & ſecundum hanc elevationem modo competenti domum pignaculabit, ita tamen quod in anteriori Pignaculi elevatione nullam feneſtram ... facere poterit.* Tabularium Foſſatenſe: *Abbas convenit cum Granchiario de una domo ibidem facienda, quæ habebit 8. taiſias longitudinis, & 3. Pignacula, & ſolarium per totum, &c.*

¶ Pignaculum, Pinnaculum, Turris eccleſiæ, ubi *campanæ* pendent, Gall. *Clocher*. Notæ ad Martyrol. vetus Eccl. S. Salvatoris Aquenſis: *Eodem die fuit inceptum Pignaculum hujus S. Eccleſiæ S. Salvatoris an. Dom.1323... Eodem die & an. Dom.1411. fuit reinceptum dictum Pignaculum ſupra eccleſiam uſque ad anguillam ... Item an.1415. & die 20. Maii fuerunt poſitæ magnæ campanæ in dicto Pignaculo.* Sententia Navarri Epiſc. Conſeran. ann. 1208. apud Marten. tom.7. Ampliſſ. Collect. col.92. *Poſtea in contemtum univerſalis Eccleſiæ horribilius erigentes caleaneum, in loco publico Pinnaculum conſtruxerunt, ibidem campanas & cymbalas ſuſpendentes, quas ad matutinas & ſingulas horas diei pulſare, contemnentes matrem Eccleſiam, præſumpſerunt.*

¶ PINNACUM, Taberna, Gall. *Hotellerie*. Charta ann.1226. in Chartul. S. Vandreg. tom.2. pag.1658. *Conceſſit mihi Abbas terram in latere domus ad faciendam coquinam & Pinnacum hoſpitum.* Vide *Pinna* 2.

¶ PINNICULA, Calamus. Vita S. Dunſtani tom. 4. Maii p.346. *Plorantis Pinnicula profluentis encauſti ... emendare præcipiat.*

¶ PINNIRAPI, *Sectatores, gladiatores, quod pinnas rapiunt.* Gloſſ. Iſid. Emendant viri doctis *ſecutores* pro *ſectatores*. Utitur Juven. Sat.3. ubi vetus ejuſdem Interpres: *Pinnis pavonum ornari ſoleat gladiatores, ſi quando ad pompam deſcendant. Pinnirapes autem dicit laniſtas ex habitu gladiatorum: quia poſt mortem retiarii pinnam, id eſt, manicam rapit, ut oſtendat populo ſe viciſſe. Aut ideo Pinnirapes, quia pinnas in galeis habebant.* Vide Lexic. Martinii.

¶ PINNITUS, Ex *pinnis* compoſitus. Charta Friderici Imperat. an.1156. in Chron. Mellic. p.63. *Dux Auſtriæ principali indutus veſte, ſuppoſito pileo ducali circumdato ſerto Pinnito.*

¶ PINNIUM, Pinnula. Vide *Pinna* 5.

PINONATUM Opus. Viſitatio Theſaurariæ S. Pauli London. an.1295. *Duo thuribula argentea, exterius totaliter deaurata, de opere Pinonato, & cathenis argenteis, pond.8. marc. &c.* Infra: *De opere cocleato & Pinonato.* [Vide *Pineatus*.]

PINPINELLUS, Monetæ minutioris Franciçæ ſpecies, [quod haud ita certum videtur D. *le Blanc*, ubi de Monetis Philippi Auguſti.] Charta Philippi Aug. an. 1218. ex Regeſto Normannico Cameræ Computor. Pariſ. ſignato B. *Et de cenſibus villæ S. Cyrici 9. lib. & 3. ſol. & 2. denarios Turon. & ducentos Pinpenellos apud Pontem Archæ, &c.*

PINSA, *Inſtrumentum pinſendi; unde quidam; Neque pinſis ſuis, neque mol. luit, unde habes pinulam edi.* Sic Ugutio MS.

¶ PINSARE, Pinſere, ſubigere, Gall. *Paitrir*. Vita B. Columbæ tom.5. Maii p.337. * *Quædam etenim coætaneæ virgines Pinſaverant paſtam.*

PINSINOCHIUM, Locus ubi pinſitur, & panes con-

conficiuntur. Vitæ Abbatum S.Albani: *Iſte hunc eccleſium cæteraque ædificia, præter piſtrinam & Pinſinochium reædificavit ex lapidibus, &c.*

PINTA, Menſura liquidorum, noſtris *Pinte*. Philippus Eyſtet.in Vita S.Walpurg.c.34. *Adeo abundanter erupit* (liquor) *ut ampullam dimidiæ Pintæ capacitatis ... adimpleret.* Iter Camerarii Scotici c 1n.§.5. *Non habent menſuras, videlicet quartam, Pintam, tertiam, & purtes concordantes monetæ Regis, per quas menſuras populus poſſit deſervire debite, cum indiguerit.* [Statuta Collegii S.Bernardi ann.1493.apud Lobinell. tom. 3. Hiſtor. Pariſ.pag.173. *Verbis Latinis & non aliis ſub pœna ſolutionis unius Pintæ vini qualibet vice aſſiſtentibus illico diſtribuendæ, loquuntur.* Occurrit præterea in Charta an. 1357.ibidem p.443.in Statutis Montis Regal. fol. 200. & alibi.]

¶ PINTAPHUS. Charta Piperac. *Morphea panis & Pintaphus vini.* Idem videtur quod infra *Piſalfus*.

¶ PINTORUS, Avis. Vide *Bitorius*.

¶ PINTRICI, Pincerna: erat enim *pincernatus* dignitas Eccleſiaſtica. Vide *Pincerna*. Conſtitut. Arnaldi Epiſcopi Barcinonenſ.an.1277.apud Marten.tom.4. Anecd.col.605. *Ordinavimus quod omnes officiales noſtræ Eccleſiæ præſentes & futuri, ſcilicet monachus, dormitoriarius, portarius, diaconus, ſubdiaconus, miniſtrulis, piſtor, Pintrici faciant in propriis perſonis perpetuo aſſiduam & continuam reſidentiam in civitate.* In al a ejuſdem Arnaldi Conſtitut. an. 1280. ibidem col. 606. ubi iidem officiales recenſentur, loco *Pintrici* legitur *Botellarius*.

¶ PINUS. Genus morbi. Mirac. S. Mariæ Magdal. de Pazzis tom.6. Maii pag.309. *Eadem in uno digitorum malum ferens, quod Pini nominant, & dolores ſpaſmaticos inde obvenientes evadere cupiens, iterum votum fecit.* Ibidem pag. 372. *Domina Maria de Gurba ... in uno digitorum morbus venit quem Pinum appellant; unde eum dolores veluti ſpaſmaticos multis diebus pateretur.* Vide *Phio*.

¶ PINZOCARI, PINZOCCHERI, qui & *Fraticelli*, Secta religioſorum Minoritarum damnata. Vide *Bizochi*.

¶ PINZOCHA, PINZOCHERA, Soror alicujus tertii Ordinis, puta S.Franciſci, &c. Italis *Pinzotta*, *Pinzochera*, idem ſonat quod noſtris *Bigote*. Vita B. Columbæ Reatinæ tom.5. Maii p.328. *Quædam præterea pia ſoror, quam Pinzocham dicunt, ipſi beatæ Columbæ affectu charitatis & pietatis ſolicitudine juncta.* Bulla Bonifacii IX. Papæ in Bullar. Carmelit.p.326. *Sit licitum ac permiſſum quaſcumque mulieres, ... quæ habitum regularem prædicti Ordinis ad inſtar mantellatarum ſeu Pinzocherarum Ordinum fratrum Minorum & Prædicatorum habere voluerint & geſtare, tam virgines ac matronas, quam viduas, in mantellatas ſeu Pinzocheras dicti Ord nis Eremitarum recipere.* Vide *Bizochi* & *Pyzocara*.

PIOLA, vox Italica, Gallis *Rabot*, in Statutis Mediolanenſ. 1.part.c.455. [Hinc *Pyoler*, pro *Raboter*, *polir*, lævigare, polire, dixit le Roman *de la Roſe* MS.

Mes ſens veulent autreſois traire
Nouviax ars leur convient refaire,
Que li ſoleus puiſt Pyoler,
Nes convient autrement doler.

Pypeler, Eadem notione, ibid.

Si fu bien fes & bien dolès,
Et ſi fu moult bien Pypolès.

In eodem Poemate, ſi fides Borello, *pipoler* variegare ſonat.]

¶ PIOLA inter arma prohibita recenſetur in Statutis Aſtenſ.c.92.fol.34.v. *Gladii vetiti ſunt iſti: ſpate, apte, Piole, juſarme, &c.*

¶ PIONARIUS, Foſſor caſtrenſis, vel qui ligone terram atterit & fodit, Gall. *Pionnier*. Comput.an.1202. apud D.*Bruſſel* tom.2.de Uſu feud.p.160. *Et pro duobus maçonibus & pro ... duobus Pionariis ... 300. & 35. l. & 5. ſ. & dim.*

¶ PIONES LEGIS, apud Papiam MS. & edit. ubi forte leg. *Spiones Regis*, Gall. *Eſpions*.

¶ PIOTA, Solea ferrea, ab Italico *Piota*, planta pedis. Statuta Placentiæ lib.6. fol. 80. v. *Item de ferratura boum ſeu vaccharum in aliquo pede, cum duabus Piotis novis, & cum clavis & cum una Piota munitum: & cum clavis ultra 6.den. Item de remittendo alicui bovi ſeu vacche in aliquo pede cum duabus Piotis, & cum clavis ultra 4 den Item cum una Piota tantum cum clavis, 2.den.*

PIPA, Vaſculum, cadus. Teſtamentum S.Everardi apud Miræum in Cod.Donat. piar.c.21. *Thuribulum argenteum unum, Pipam auream unam, tabulas, &c.* Ubi *pipa* videtur fiſtula, qua ſanguis dominicus hauriebatur. Ita ſane Card. Bona. Henr.de Knyghton an. 1345. *Dicebatur namq; ipſum de dicta villa unam Pipam plenam auro ... reportaſſe.* [Charta an. 1338. in Tabul. Majoris Monaſt. *Frater Robertus de Caſtelloduno Prior de Varedo reddit∫ns prioratus exponens, appretiat ſextarium bladi 8.ſol. ſextarium avenæ 5.ſol. Pipam vini 30.ſ.* Charta an.1375.in Tabul.de Troncheto: *Gaufridus de Pleguen domicellus ... legat Guillemetæ ſorori ſuæ unam Pipam vini.* Adde Conſuet.Brageriac.art. 111.& 124. *Pipes de corio*, io Charta Henrici V.Reg. Angl.an.1415. apud Rymer.tom.9.p.261. [*Pippe de vin*, io Conſuetud. Turon.art.63.]

¶ PIPA, Canalis, Gall. *Conduit d'eau*, Angl. *Pipe*. Charta Richardi Abb ann.1439.apud Rymer.to 11.p.31. *Pipas & fiſtulas plumbeas, cæteraſque machinas ſub & ſupraterraneas, in quibus aqua ipſa in & à prædicto clauſo capite, ſoatibus, ciſternis, cæteris quoque machinis, deſcendere & decurrere valeat, uſque dictam civitatem.* Vide *Augea* & *Clericus Pipe* in *Clerici*.

PIPARE, Fiſtula canere, *Chanter ou jouer de la pipe*, inſtar forte Gallinarum, quæ Latinis *pipare* dicuntur. Italis enim *Pipare* idem eſt quod *Pipire*, Columellæ l.8. cap.5. *Pilare*, Catullo, πιπίζειν Ariſtophani, &c. Guill. *Guiart* MS.

Tabours croiſtre, cors bourdonner,
Flagiex Piper, & trompes braire.

S.Aldhelmus de Laude Virgin.

Limpida præpetibus ſic complet æra catervis,
Garrula quæ roſtris reſonantes cantica Pipant.

Milo Monachus io Vita S.Amandi lib.3.c.3.

Qui poſſunt trimoda vobis Pipare camœna.

[Vide Martinii Lex.v. *Pipo*.]

¶ PIPELLA, Piſciculus quidam. Polyptych. Fiſcamn. aon. 1235. *Durandus de Lameria tenet 19. acras terre, unde reddit duo centum Pipellarum & tres anguillas comptabiles.* Vide *Pipernella*.

PIPELO, *convicio*, Gloſſæ antiquæ MSS.

PIPER, Πέπερι, Arbor in India naſcens, cujus fructus nunc notiſſimus, olim admodum placuit ſola ſua amaritudine, & *pondere emptus ut aurum & argentum*, inquit Plinius lib.12. Quæ quidem piperis raritas ac pretium fecit, ut deinceps pro quibuſdam aromaticis ſpeciebus hæc vox uſurpata ſit. S.Auguſtinus lib.2. de Mor. Manichæor.c.13. *Alius ... exquiſitas & peregrinas fruges multis ferculis variatas & largo Pipere aſperſas nona hora libenter aſſumat, &c.* S.Hieronymus Epiſtol. ad Evagrium: *Omne quod rarum eſt, plus appetitur. Pulegium apud Indos Pipere pretioſius eſt.* Theodulfus lib. 1. Carm. pag. 148.

Heu quantum ſcelus eſt animæ præponere corpus,
Et rem mortalem non moribunda tibi,
Ancillam dominæ Piperi præferre cicutam,

Plu-

Google

Plumbum auro, gemmis ſordida ſaxa bonis.

In Codice Epiſt. S. Bonifacii Archiepiſc. Moguntini Epiſt. 5. 146. & 148. *piper* jungitur thuri, cinnamomo, coſto, & incenſo, quæ omnia vice *Eulogiarum* amicis mittebantur. Chronic. Reicherſperg. *Miſi ei 30. quintarios ex Pipere.* Quibus in locis *piper* ſumitur pro quibuſvis ſpeciebus aromaticis. Alanus in Planctu naturæ, de Prælatis: *Qui ſalmones & lucios, cæteroſque piſces æquipollenti generoſitate præſignes, variis decoctionum cruciatos martyriis, baptizandi adulterantes officium, ſacri Piperis fonte baptizant, ut ex tali baptiſmate baptizati, multiformis ſaporis gratiam conſequantur.* Statuta antiqua Canonicorum S. Quintini in Viromanduis. *Sunt in coſta ſarta 24. fruſta carnis, & 300. ova, cum Pipere, id eſt ſpeciebus quibuſcumque.* Conſuetudines Toloſæ part. 2. Rubr. de Donationibus: *Piper, cera, carnes, ſcyphi argentei, vel aurei, ... & quæcunque alia ſint, quæ mittantur vel dantur marito, &c.* Vide Conſtantinum Africanum lib. de Gradib. ſub finem, & Gorræum in Definit medic.

☞ Præſtitum etiam piper in cenſu non ſemel ex vett. Chartis conſtat. Charta an. 1196. ex Tabular. S. Andreæ Avenion. *Pro qua* (medietate) *dареat ipſi monaſterio libram unam Piperis cenſualem ſingulis annis.* Alia omitto.

¶ PIPERATA, Piperis vaſculum, Gallice *Poivrier*. Annal. Mediolan. apud Murator. tom. 16. col. 812. ad ann. 1389. *Buſſola una pro Piperata argenti deaurata, &c.*

PIPERARII, in veteri Charta apud Gariellum in Epiſcopis Magalonenſib. p. 160. *Pevriers*, vel *poivriers*, olim Pariſienſibus, quos poſtea *Eſpiciers*, ſeu *Speciarios* dixerunt, ut docemur ex Regeſto peagiorum Pariſienſ.

¶ PIPERAMENTA, Aromaticæ quævis ſpecies. Cæſarius lib. 6 Miracul. c. 5. *Accipe ofitium & oſſibus ejectis cum Piperamentis præpara, &c.*

PIPERATUM, Condimentum à pipere dictum, apud Apicium lib. 3. c. 14. [& in Chron. Placent. apud Murator. tom. 16. col. 582.] *Piperata*, in Charta an. 1148. apud Puricellum in Baſilica Ambroſiana pag. 704. *Pullos plenos & carnem vaccinam, cum Piperata.* [Boncompagnus de Obſid. Anconæ apud Murator. tom. 6. col. 936. *Quidam cum Piperata vini vel aceti, quidam etiam ſimpliciter comedebant aſſata in oleo.* Laudes Papiæ apud eumdem tom. 11. col. 27. *Communiter omnes apponunt juxta carnes prædictas calidum ſaporem quem Piperatam vocant.*] Galli *Poivrade dicunt.*

¶ PIPERATUS, Pipere conditus. *Dulcia Piperata*, apud Apicium lib. 7. c. 11. Charta Eberhardi apud Schannat. Vindem. litt. p. 164. *Unuſquiſque fratrum accipiat... duas poſitiones piſcium, unam ſalſaginatam, alteram Piperatam.*

PIPERATIUS, Aſper. Latinus Agrimenſor: *Terminus ſi aſpratilis fuerit, & mixta Piperata loca habuerit, ſine dubio in trifinio conſtat.* Αἰθὸν πιπεράτον, & κίονα ἀναπιπεράτον habet Continuator Theophanis lib. 3. n. 43.

PIPERIS GRANUM. Eckehardus junior de Caſibus S. Galli cap. 9. *Notkerus, quem pro ſeveritate diſciplinarum Piperis granum cognominabant*: ob mordacitatem & acredinem.

¶ PIPERETUM *accipitur pro quodam vaſe perforato, per quod ſoleat proſpicere ſauxilla, ne fiat ibi fraus.* Ugutio & Johannes de Janua. Vide *Fractillus.*

¶ PIPERNELLA, Piſciculi genus: idem videtur qui Normannis *Pimperneau*, alibi *Pimpreneau* dicitur. Spicil. MS. Fontanell. pag. 258. *Quilibet monachus habebit quatuor Pipernellas ad prandium.* Vide *Pipella.*

PIPETH, Cantus vel inſtrumentum muſicum, *pipæ* ſeu fiſtulæ cantum imitans. Fortunatus ad Clerum Pariſienſem:

Cymbalica voces calamis miſceantur acutis;
Diſparibuſque tropis fiſtula dulce ſonat.

Vide *Decentam.*

¶ PIPETUS. Inventar. an. 1419 in Tabular. Eccleſ. Noviom. *Item tres libri pontificales, ... & habent aſſeres coopertas argento, & in duobus majoribus ſunt duo Pipeti argentei & ſine clauſuris, & alter ſine Pipeto qui habet unum firmorium cum dimidio.* Haud ſcio an illud ſit quo fibula denotetur.]

¶ PIPEUS, f. Populus. Charta an. 1007. tom. 2. Bullar. Caſin. p. 67. *Atque tertia pars de Pipei, quod exeunt de ripa Gaberaalo; & tertia parte de omnibus rebus quod exeunt de rivatico, &c.*

¶ PIPHILI, Hæretici. Vide *Piſli.*

PIPICUS. Odorannus in Chron. an. 956. *Giſlebertus Comes Burgundionum obiit, & honorem ejus cum filia Leudegarde, ex qua poſtea à Radulpho Divionenſi Pipicus factus eſt, Otho frater Hugonis Ducis accepit.*

¶ PIPIDO. Vide *Pituita.*

PIPIONES, Matthæo Silvatico, *ſunt pulli columbarum, & eſt nomen formatum à proprio ſono animalis*, Jo. de Janua: *Pipio, reſonare, clamare, accipitrum eſt, vel pullorum columbarum: unde hic pipio, pullus columbarum.*] Gloſſ. Lat. Gall. Sangerm. *Pipiare, Pipier comme poucins, ou pijons, ou outour. Inde pipio, pijon, & hic pipiunculus & hæc pipiuncula, ostoir.*] Gloſſar. Gr. Lat. Τραγονιτα, πιριτερά, *Pipio.* [Emendat Vulcanius, τρυγών, τρύζουσα πιριστερά.] *Pipiani*, Joanni Villaneo lib. 12. c. 72. Hinc noſtri *Pigeons* dicunt. Vetus interpres Alexandri Iatroſophiſtæ lib. 1. Paſſionum: *Aſpratiles piſces, & Pipiones, & de domeſticis pullis extremæ partes.* Ubi Gloſſæ MSS. *Pulli columbæ.* Idem lib. 2 c. 75. *Interdum & columba & maxima Pipiones.* Lampridius in Alexandro Severo: *Servos habuit vectigales, qui eos* (palumbos) *ex ovis ac pulliciniis, ac Pipionibus alerent.* Vide ibi Salmaſium p. 527. Plinium lib. 5. Medic. c. 34. 41. Oliverius Maillardus ſerm. 21 Fer. 2. Domin. advent. *Et domini advocati, nunquid plumatis aliquando auſeres pingues, ſive Pipiones?*

¶ PIPIONUS, Ital. *Pippione*, noſtris *Pigeonneau.* Statuta Vercell. lib 4. fol. 69. v. *Item quod nullus de civitate vel diſtrictu Vercellarum audeat vel præſumat emere nec vendere aliquos columbos domeſticos in civitate vel diſtrictu Vercellarum vel Pipionos.*

PIPIO, Moneta minutior Hiſpanica. Charta Alphonſi Regis Romanorum & Regis Caſtellæ an. 1258. apud Perardum: *Decem millia Moravotinorum, computatis quindecim ſolidis Pipionum pro Moravotino. Solidi monetæ Pepionum*, in Hiſtor. Segovienſi c. 21. §. 9. Covarruvias de Veteribus numiſmat. Hiſpan. c. 5. nu. 5. in veteri MS. ait ſe legiſſe: *que el pepion valia dos meaias, y el Burgales dos Pepiones, o quatro meaias.*

PIPIUNCULUS, *Accipiter, Acceptor*, in Gloſſ. Iſid. In Gloſſ. Pithœanis, *Acceptor, tirunculus, qui ſcilicet pipit.* Sed legendum *Pipiunculus.* Gloſſæ Regiæ cod. 1013. habent *Piunculus.* Ex his emendandæ Gloſſ. Græc. Lat. Κηγηρις, εἶδος ἱέρακος μικροῦ, *Titiunculus.* Ubi leg. *Pipiunculus.* [In Cod. Sangerman. *Tutiunculus*; Vulcanius emendat *Tinnunculus.*]

¶ PIPITA, Κόρυζα, in Gloſſ. Lat. Græc.

¶ PIPITARE, Murium & accipitrum vox. Vide *Baulare.*

¶ PIPIUNCULUS. Vide *Pipiones.*

PIPIZO. S. Hieronymus Epiſt. 22 c. 12. *Huic inimica caſtitas, inimica jejunia; prandium nidoribus probat & altili Geranopepan*, (al. *Geranopepan*) *vulgo Pipizo nominatur.* Marianus ex voce *Geranopepan*, γέρων ὁ πέπων conficit, ut dictus ille fuerit *ſenex delicatulus*, vel forte, etiam ironice *maturus.* Addit & *Pipizonem* vocatum quod altilibus & ſaginatis cibis delectaretur, quia *pipizare*

Digitized by Google

zare propria ſit cortalium avium vox. Quid ſi legatur *altili gerano*, qui vulgo *pipizo* nominatur.

☞ Potior videtur Martianæi noſtri lectio: *Altilis geronepopan, quæ vulgo Pappezo nominatur*. Vide ibi ejuſdem conjecturas, quas referre longum eſſet.

¶ PIPPA, Fiſtula, qua inter ſacra utebantur. Inventar. an. 1419. in Tabular. Eccleſ. Noviomenſ. *Item duæ Pippæ argenteæ pro magno altari ad capiendum vinum*. Vide *Pipa*.

¶ PIPRUM, pro Piper, in Chartular. S. Vandreg. to. 1. pag. 897.

¶ PIPULA, πα ἡ τ.ς ἐς τὸ ις λαχανίοις, *Galla*, Gloſſar. Lat. Græc. pro *Pilula*, inquit Salmaſ. ad Plin. pag. 1070.

PIPULARE, Papias: *Pipulo, convitior ploratu*, ex quo emendandæ Gloſſæ Iſid. *Pipuli, convitio plorati*. [Vide Martinii Lex. in *Pipulum*.]

PIQUICHINI. Willelmus Brito lib. 2. Philipp.

Ceſſet cenſores, ceſſet Pequichinus, & ignis,
Terminet una die longæ certamina litis,

Et lib. 7.

At per plana jacent Ribaldi cum Piquichinis,
Et qui res propter venales caſtra ſequuntur.

Ita quidam dictos putant infimam lixarum & calonum partem, à curandis canibus, vel potius à venatorum miniſtris equitibus, qui canes venaticos ad venationem educunt, ac propellunt, quaſi *Pique-chiens*.

¶ PIQUUS, Uncus, Gall. *Crampon*. Reparationes factæ in Seneſcallia Carcaſſ. ann. 1435 ex Cod. MS. V. Cl. *Lancelot: Eidem* (manuoperario) *pro aſſiendo Piquos dicti molendini, ... 9. ſol. 4. d.* Ibidem: *Pro faciendo & ponendo in dicto molendino... duos Piquos ferreos aſſeratos, &c.* Picus, ibidem.

PIRARIUS, Pirus, *Poirier*. Lex Salica tit. 29. §. 8. *Si quis impotos de melario aut de Pirario tulerit, &c.* §. 10. *Si quis melarium aut Pirarium decorticaverit*. Occurrit præterea in Capitulari de villis c. 70.

PIRATA, Miles maritimus, qui Latinis *prædo*, vel *latro maritimus*, ut eſt in Gloſſis antiquis MSS. Ita *latrocinium maris* dixit Juſtinus lib. 43. num. 3. *Latrones* unde piratas vocat Florus lib. 3. c. 6. & *Latrocinari*, dixit pro *piraticam* exercere, lib. 2. c. 3. Schol. Sophoclis in Ajace de vocabuli etymo: πεῖρ, Ἀττικῶς, ἐκ θερμῶς τῆς γῆς, ἐπεὶ καὶ πειραταὶ οἱ κατὰ θάλασσαν κακοῦργοι. Aliter Papias: *Piratæ ſunt prædones marini, ab incendio navium vel inſularum, quas capiebant dicti*. [Errat, ut jam monuit Martinius, quippe non ſint πυραταὶ, ſed πειραταί.] Joan. de Garlandia in Synonymis:

Qui pecus aut pecudes abigant, hi ſunt Abigei,
Raptoreſque maris Piratas dicimus eſſe.

Catholicon parvum: *Pyrata, Larron de mer, & dicitur à pir, quod eſt ignis, quia ferunt ignem in manu ſua & ſternunt alias naves cum prora, quia eſt acuta, & ferrum ponitur in principio navis, cum quo frangunt alias naves*.

¶ PIRATATOR, Eod. ſignificatu. Litteræ an. 1414. apud Rymer. tom. 9. p. 84. *De nominibus aliquorum hujuſmodi proditorum, fugitivorum, Piratatorum aut bannitorum, &c.*

¶ PIRATUS, ut *Pirata*, in Litt. Eduardi III. Reg. Angl. an. 1328. apud eumdem Rymer. tom. 4. pag. 340. *Captis per quoſdam malefactores & Piratos villarum de ſancto Andero &c.*

PIRATA, Nauta, vel miles maritimus. Aſſerus in vita Ælfredi: *Rex Elfredus juſſit cymbas & galeas, i. longas naves fabricari per regnum, aut navali prælio hoſtibus adventantibus obviaret. Impoſitiſque Piratis in illis, vias maris cuſtodiendas commiſit*. Annales Gisburnenſes in Willelmo Ruſo c. 1. *Robertus vero Comes attentavit venire in Angliam cum magno exercitu, ſed à Piratis Regis, qui curam maris à Rege ſuſceperant, repulſus eſt*. Matthæus Weſtmonaſt. ann. 1040. de Hardecanuto: *Et tributo Piratis ſuis miniſtrabat*. Vetus Poeta apud Guillel. Malmesbur. de Geſtis Reg. Angl. lib. 2. cap. 6.

Jam jacet in campo, pelago Pirata relicto.

Matthæus Paris an. 1215. *Ipſe autem Rex interim cum paucis miniſtris ... Piratæ exercens officium, nautarum ſibi quinque portuum gratiam reconciliare vacavit*. Alibi: *Quod comperientes nautæ & Piratæ, &c.* Guillelmus Apulienſis lib. 3. de Geſt. Normann.

Nuntius Imperio Bari Legatus ad urbem
Supplicat ut miſeris jam civibus auxilietur.
Piratis aptæ naves ex more parantur,
In quibus efferri frumenta jubentur & arma,
Claſſe quibus tuta tranſire poſſit ad urbem.

Piratica, inquit Olaus Wormius ad Monumentum Tirſtadenſe, *olim honeſta ac licita erat, atque in ea crebro ſe Reges ipſi, aut eorum liberi exercebant, aſcitis famoſioribus Athletis corporis robore & virtute præſtantibus. Conſtabat autem piratica hac certis legibus*. Mitto reliqua, quæ in gratiam veterum Daniæ Regum proſequitur, qui in hacce arte exercere ſe ſoliti erant. [Vide Euſtathium in Homer. p. 1457. 1475.]

¶ PIRATIA, Piratica, Gall. *Piraterie*. *Per modum Piratiæ*, in Charta Henrici V. Reg. Angl. an. 1419. apud Rymer. tom. 9. p. 754. Charta an. 1492. apud eumdem to. 12. p. 501. *Latrocinia, deprædationes, furta, excurſus, Piratias aut malefacta, &c.*

¶ PIRATIO, in Charta Elizabethæ Reg. Angl. an. 1559. apud eumdem Rymer. tom. 15. p. 559. *In aliquas partes tranſmarinas, & moram ibidem trahentes abſque licentia regia & Pirationes quaſcumque* (exercentes.)

PIRATIRIUM, PIRATERIUM, Eadem notione. Monachus Sangallenſis de Carolo Magno lib. 2. cap 22. *Ad cujus portum, eo prandente, ſed ignorato, Piratirium exploratores Nordmannorum fecerunt*. Tho. Archidiac. Spalatenſ. in Hiſt. Pontif. Salonit. c. 1. *Exercebant Piraterium propter opportunitatem locorum, &c.* [Vide Martinii Lex. in hac voce.]

PIRATICA, JC. Anglis, non ſolum eſt deprædatio marina; ſed omnis ſelonia ſuper mare, aut infra magni Amiralii juriſdictionem perpetrata. Cowellus lib. 4. tit. 18. §. 22.

PIRATERIUM. Apud S. Maximum Taurin. Homil. de non timendis hoſtibus carnalibus ex Jobi cap. 7. *Piraterium eſt vita hominis ſuper terram*. Ubi vulgata, *Militia* habet. S. Hieronymus lib. 2. adverſus Jovinianum *tentatio*, Græca vero πειρατήριον. Lege eumdem Hieronymum. Vide in *Pirata*.

¶ PIRATIA, PIRATIO, &c. Vide *Pirata*.

PIRATIUM, PIRATICUM, Vinum piraceum, Gallis, *Poiré*. S. Hieronymus lib. 2. contra Jovinianum: *Paulus Timotheo, dolenti ſtomachum, vinum ſuadet bibere, non Piraticum*. Fortunatus in Vita S. Radeg. c. 15. 21. *Totum præter aquam mulſam & Piratium non bibit*. Lupus Ferrar. Epiſt. 109. *Folcbricum & Mauricium cupimus cum fratre memorato redire, ut Piratio, quo unice delectantur, (nam hoc anno penuria vini timetur) nobiſcum fruantur*. [Adde Capitul. de villis Caroli Magni cap. 45.]

¶ PIRATUS. Vide *Pirata*.

¶ PIREISA, Proluſio, Gall. *Tentative*, velitatio, *Eſcarmouche*, f. à Græc. πείρασις. Anamodi lib. 1. tradit. S. Emmer. c. 3. apud Bern. Pezium to. 1. Anecd. part. 3. col. 203. *Hæc ſunt nomina eorum qui audierunt rationem iſtam, & cavallicaverunt illam commarcam, & fuerunt in iſta Pireiſa die Mercurii 18. Kal. Jan.*

¶ PIRETRUS, ab Italic. *Piratro*, Materia aliqua ex qua potio medica conficitur. Statuta Aſtenſ. ubi de Intra-

-tratis portarum: *Piretri penantur & ſoivant pro qualibet libra ſol.*10.

¶ PIRETUM, Cella ubi ignis accenditur, Gall. *Chambre à feu*, à Gr. πῦρ, ignis, ni fallor. Chronic. Caſin. lib.4.c.16. *Tradidit per ſcriptum 4. caſtella monaſterio in territorio Caſſeolano, duriculam* (f. cuniculum) *ſcilicet foſſam cæcam, camoralem & Piretum.*

¶ PIRGUS, PYRGIUS, Itinerarius agger, via ſtrata, publica, Gall. *Grand chemin, chemin ferré.* Charta Roberti de Tornella an.1213. in Tabular. Compend. *Præterea eidem eccleſiæ benigne conceſſi quod ei culturas ſuas de Meſviler, de Faverolis, de Villula, muro & foſſato & quacumque alia clauſura, ſalvo Pirgio, circuire & claudere licebit.* Charta Anſoldi Abb. Compend. in eodem Tabul. *Carrucat ejuſdem eccleſiæ pro transferatione Pyrgi vel alio forefacto non poterit* (advocatus) *caperc... De tribus cauſis unde litigium erat inter eccleſiam & advocatum, ſcilicet de inciſione buſci, de transforatione Pyrgi & de latrocinio, ſubmonitus homo veniet ante advocatum, &c.* Vide *Pergus*, & mox *Pirgus* 1.

¶ PIRIUS, Eadem notione, in Tabular. Montis S. Eligii: *Compromiſſum inter nos &c. ſuper controverſia juſtitiæ & dominii in quodam Pirio protenſo ante parvum montem S. Eligii.* Sequitur hujus compromiſſi tenor Gallice: *Comme contens & controverſies fuiſſent ſourſes entre nous... C'eſt à ſavoir ke li dis Jehans demande juſtice & ſignerie, ſi comme de ſanc & de larron en tout un kemin par lequel on va d'Aſcb à Vilers par le petit mont S. Eloy.* Idem Tabular. 14. *virgis terræ contiguis Pirio de Karenchi.* In quibuſdam Chartis ejuſdem tractus: *Liſtant au kemin du pire*; in aliis: *Liſtant au kemin pirè*; in recentioribus vero ubi de eodem agro: *Liſtant au kemin ferrè.* Unde ejuſmodi viæ à *petris* ex quibus compactæ ſunt ſic dictæ videntur.

¶ 1. PIRGUS REGIUS, Idem quod *Pirgius*, Via regia. Charta Alexandri Leodic. Epiſc. ann.1131. apud Marten. tom.1. Ampliſſ. Collect. col.710. *In his locis & vicis præſcriptis poſſidet eccleſia bannum & juſtitiam, impetum & burinam, ictus & ſanguinem, rupturam & Pirgum regium, fora, telonea, &c.* Vide *Pergus.*

2. PIRGUS, Turris, ex Gr. πύργος. Teſtamentum Guillelmi Jordanis Comitis Ceritaniæ Id. April. an.42. Philippi Regis Franc. *Videlicet, caſtella, rochas, Pirgos, & omnes fortitudines, &c.* Eſt etiam *Pyrgus*, turricula ſive fritillus, ex quo teſſeræ mittebantur in tabulam, apud Sidonium lib.3. Epiſt.3. lib.5. Epiſt.17. lib.8. Epiſt. 12.] Vide Salmaſ. in Solin. ubi docet quid Pyrgus à fritillo differebat.]

¶ PYRGUS, Suggeſtus, ambo, noſtris *Jubè.* Johannes Diac. in Vita S. Gregor. Mag. lib.4.c.69. *Itaque cum Evangeliis in Ambonem venerabilis Levita Petrus aſcendens, mox ut Gregorianæ ſanctitati teſtimonium præbuit, inter verba veræ confeſſionis ſpiritum efflavit, & à dolore mortis extraneus juxta Pyrgi baſim... meruit ſepeliri.* Diarium Italic. Dom. *de Montfaucon* p.100. ubi de Ambone Ravennenſi: *Servus tuus Agnellus epiſcopus hunc Pyrgum fecit.* Quod ambo turris inſtar concinnatus erat, *Pyrgus* dictus eſt.

¶ PIRITEGIUM, Noſtris *Couvre-feu*, vox ibrida à Græc. πῦρ igois & Lat. tegere. Compend. jurium & conſuet. Univerſ. Pariſ. per Robert. *Goulet.* fol.18. *Hora nona veſpori pulſetur Piritegium ſeu diſceſſus ad lectum & non prius.* Vide *Ignitegium.*

¶ PIRIUS. Vide *Pirgius.*

¶ 1. PIROLUS. Chron. Tarviſin. ad ann.1379. apud Murator. tom.19. col.768. *Victor autem Piſani capitaneus Venetorum vita donatus eſt beneficio unius Piroli argentei deaurati, in quem veretonus unus baliſta emiſſus repercuſſit, ita ut intra viſcera nequivit adire.* Haud ſcio an eadem notione qua *Pirolo* Itali turbinem vocant.

2. PIROLUS, inquit Nicolaus Uptonus lib.4. de Militari officio pag.168. *Parva beſtia eſt major; ſed longior muſtela, in Anglia ſatis nota. Rubeus eſt, & in ventre candidus, mira agilitate viget, in arboribus habitat & fœtus fovet, de arbore in arborem ſaltu potius quam volatu migrat, &c* [Johannes de Monſterolio in Epiſt. ubi de Monaſt. Caroli-loci, apud Marten. tom.2. Ampliſſ. Collect. col.1390. *Non ſum ratus ſubjicere religioſum hic degere non magnæ corpulentiæ, qui octogeſimum ætatis ſuæ annum infra menſem ſubintrabit. Et jam ſexageſimum annum, quo profeſſus eſt, præteriit, erectum ut eſt ſcirpus, vivacem ut Pirolus, lætum ac benignum adverſus omnes, ita ut ametur ab omnibus.* Utrobique legendum videtur *Periolus* per aphæreſin pro *aſperiolus*, ſciurus, Gallic. *Ecureuil.* Vide in hac voce.]

PIRONADUS, ſeu PIRONATUS, Clavis compactus, ex Italico *Pirone*, Clavus ligneus, *Cheville.* Sanutus lib. 2. part.4.c.11. *Galeæ ſint ſex aliquantum ex majori forma, ... & fiant ex multo meliori lignamine, & melius Pironadæ, & ſint ligatæ, & ſpecialiter puſticæ pro ſuſtinendo laborem melius & impetum remigandi, &c.*

PIROTAUS. Epiſtola Friderici II. Imp ad Saladinum apud Rogerum Hovedenum p.650. *Intelliget, quid noſtræ victrices aquilæ, ... quid Anconitana Marchia, quid Venetus Pirotaus, quod Piſanus nauclerus, &c.* Sed legendum *pirata.*

PIROTTUM. Synodus Sodorenſis in Mannia ann. 1229. cap. *de Mortuariis diſcedentium: Statuendo pronuntiamus, quod de bonis cujuslibet diſcedentis Eccleſia habeat optionem de omnibus, juxta conſuetudinem vicinarum provinciarum, excepto uno, cum omnibus indumentis ſuis, & fulcro vel culcitra. Quod ſi non habeat Pirottum, vel culcitram, ſeptem dentur denarii.* Proinde *Pirottum* idem eſt quod *fulcrum*; [niſi legendum malis *Birettum* pro *Pirottum.*]

¶ PIRVERIE, Retis genus, forte illud rete rotundum, cujus pars inferior globulis plumbeis inſtruitur, ſuperior in conum deſinit: quodque à noſtris vocatur *Epervier.* Charta an.1119. ex Tabular. Partiniac. & Caſæ Dei apud Stephanot. tom.2. Antiquit. Bened. Pictaven. MSS. p.499. *Donavimus etiam & conceſſimus prædictis monachis piſcationem aquæ Thoerii, ... vare & Pirveria atque vervicune.*

PIRULA, Extremitas: *Pirulæ naſi, le bout du nez.* Gloſſæ Iſidori: *Perula, extremitas naſi*, Papias habet *Pirula, à formula piri.* Gloſſæ Latino-barbar. Hrabani Mauri: *Ejus* (naſi) *extremitas Pirula vocatur, à forma pomi pyri.* Gloſſar. Ælfrici: Pirula, forepeard-noſu, i. extremus naſus. Michael Scotus de Phyſionomia c.22. *Cognoſcitur etiam omnis juvenis de virginitate & corruptione per multa ſigna, ut uterque ad Pirulam naſi, quia manente virginitate, cartilago Pirulæ naſi ſentitur indiviſibilis: ſed ſi eſt violata, ſentitur partibilis.* Olla patella:

Pirola, pupillæ, palpebræ, ſtiria, malæ.

[Vide Collectanea in Iſid. Gloſſ. v. *Perula.*]

¶ PIRUS, Petra ſeu meta lapidea in modum pyramidis deſinens. Libertates conceſſæ habitatoribus Belli-viſus an.1256. tom.1. Hiſtor. Dalphin. p.59. *Metæ autem ſive termini ... ſunt ii, videlicet à molendino de Girboles per ſtratam veterem uſque ad ulmos ſubtus Bellovidere, & à dictis ulmis uſque ad trivium de la Caucoin, & à dicto viro uſque ad Pirum de la Croignieri, & à dicto Piro, per ſummitatem de Sauren recta linea uſque ad dictum molendinum de Girboles.* Ubi pro *trivium*, rivum; vel pro *rivo*, trivio legendum videtur. Terragium Caſtellionis de Breſſia an.1497. *A quadam Pire fixa, ſeu limite lapidea reſpiciendo per rectam filationem & lineam*

¶ PIS *Græce, Aurum Latine.* Gloſſ. Lat. Gall. Sangerman. poſt Johan. de Janua, qui recte ſubdit: *Non credam ſine teſte.* Vide *Herbilia.*

¶ PISA, pro Piſum, Gall. *Pois*. Tabular. Aquicint. fol. 60. *Godefridus de Strumel dedi eccleſiæ Acquicinenſi ... cenſum duorum modiorum avenæ, duorum etiam mancaldorum Piſæ*. Ibidem: *Duos mancaldos Piſæ*. Occurrit præterea apud Mabillonium tom. 4. Annal. pag. 459. *Madox* Formul. Angl. p. 144. Rymer. tom. 5. p. 12. & alibi paſſim. Vide alia notione in *Penſa*.

PISACEUM, Præſtatio ex Piſis. Vide *Meſtivarius* in *Meſtiva*.

¶ PISACULUM, ὄσπριον, in Gloſſ. Lat. Græc.

PISALIS, Piselis, Piselum. Adalardus lib. 2. Statutorum Corbeienſium c. 6. *Hæc inter etiam plurima cætera, quæ in dormitorio ſervanda ſunt, breviter dicta, ... in Piſelo vero, tempore, quando illo uti neceſſe eſt, eadem pene in omnibus, excepto quod ad dormiendum pertinet, cautela & honeſtas ſervanda eſt. Quæ de dormitorio diximus, & ſi forte quædam ad eandem domum ſpecialiter pertineat, ut eſt de pannis infuſis qui ſuſpenduntur, &c.* Ex quibus, *piſalis* & *piſelum* videtur fuiſſe quod Zelandi *Piſeel* dicunt, veſtiarium ſeu veſtiaria theca: quod præterea firmat Charta an. 803. apud Ughell. in Episc. Veronenſibus: *De veſtimentis, quæ de Piſele veniunt, vel gynecio, decimam partem*. Acta Murenſis Monaſterii p. 9. *Cœpit inde vir venerabilis Reginboldus cellam ordinare & conſtruere; ædificavitque primum dormitorium, ſubtus autem Piſalem, congruaque habitacula alia fratribus conſtituit, & ſic fundavit Monaſterium*. Vox autem formata ex Latino *Penſile*, i. locus, in quo *penſa* trahunt mulieres, *Gynæcium*. Vide ſupra in hac poſtrema voce. Friſiis, *Piſel*, culinam ſonat.

¶ Pysalis, Eadem notione, niſi etiam de eo qui *Piſali* præeſt intelligas. Conſuetud MSS. Eccl. Colon. ex Biblioi. Eccleſ. Atrebat. *Cuilibet vicario datur 1. denar. dormitorio dantur 4. den. Pyſali dantur 11. den. cellerario vini 1. den.*

¶ PISANUM. Litteræ Eduardi III. Reg. Angl. an. 1343. apud Rymer. tom. 5. p. 384. *Cum triginta paribus platarum, baſinettorum Piſanorum cum eorum aventailibus pretii 30. librarum*. Vox f. corrupta, niſi ſit nomen proprium.

PISARE, pro *Pinſere*: *Piſones*, inſtrumenta, quibus pinſitur, aut res quævis teritur, ſubigitur. Anonymus de re Architecton. c. 30. *Tertio olei adjicies ſextarium: ea ratione ſpatha commovebis, tunc alii juvenes ſuccedant cum Piſonibus ligneis, & id efficiant Piſando, ut concalefiat, ita ut non diſſimilis ſit farinæ ſubactæ*.

PISARIA, Ager piſis conſitus, in Lege Salica tit. 29. §. 13. [Noſtris olim *Peſiere*.]

¶ PISATIUS. Ernaldus in Vita S. Bernardi inter opera ejuſdem tom 2. col. 1108. edit. 1690. *Et ſecedens in caſulam Piſatiis torquibus circumtextam, ſolus meditationibus divinis vacare diſponit*. Id eſt, foliis piſorum coopertam, interprete Mabillonio.

PISCA. Charta Ildefonſi Regis Aragon. an. 1187. pro libertatibus villæ Amiliani, (*Milhau*) in Regeſto Ludov. Hutini Reg. Franc. fol. 7. ubi de Molendinariis; *Non detur de ſextario niſi libra Piſcæ appenſa, quæ currit in Montepeſſulano, quotcumque ſunt ibi ſubfornarii, vel alii nuntii, & propter hoc feratur & referatur Piſca & panis ad domum vel hoſpitium dequoquentis; & ſi occaſione plus dandi Piſca vel panis deterioretur, reſtauretur in duplum dequoquenti*. Pro *paſta*, forte.

¶ PISCARE, Idem quod mox *Piſcaria*, Locus in quo piſcatur. Charta an. 1291. apud Miræum tom. 2. pag. 873. *Donationem ipſius factam in eleemoſynam propter Deum ... tam in waſtina ... quam in terris cultis & incultis, decimis, cenſibus & redditibus, Piſtaribus, tractibus aquarum ... confirmamus*. *Peſchiere*, in Computo an. 1268. ex Bibl. reg. *De meſtre Guillaume de ſaint Vaiſc pour la Peſchiere de l'eaue de Niors & confirmation general VIII. xx l. Pict. & une meaille d'or chaſcun an, & uns eſperons d'or pour ſerviſe en muance de Segneur*.

PISCARIA, vox Latinis nota, Locus, in quo piſcatur, Italis *Peſchiera*: *Eſtang, ou Peſcherie*, in Conſuetud. Norman. art. 210. 215. 221. Arvernenſi c. 31 art. 35. 40. 41. Pictavenſi art. 157. Chronicon Farſenſe: *Qui contendebat Piſcarias per ſingula loca Ducatus Spoletani, & retia noſtra rumperant homines ejus, & Piſces tulerunt, &c.* Leo Oſt. lib. 2. c 26. *Obtulit ibidem Piſcariam ſuam, &c.* Geſta Innocentii III. pag. 106. *Piſcariæ in mari & in aqua dulci*. Regeſtum Philippi Auguſti fol. 69. *Dedimus Piſcariam unius archa pontis, &c.* Occurrit etiam apud Giraldum in Itinerario Cambriæ lib. 2. cap. 3. in Monaſt. Anglic. tom. 1. pag. 236. &c. [*Precariam* pro *Piſcariam* lege in Charta Caroli Calvi an. 849. apud Marten. tom. 1. Ampliſſ. Collect. col. 120.]

Piscarium, in Fleta lib. 1. c. 12. §. 21.

¶ Piscaria, Jus piſcationis, Gall *Droit de peſcherie*. Charta Henrici VII. Reg. Angl. an. 1487. apud Rymer. tom. 12. p. 326. *Materia quæſtionis de & ſuper quadam Piſcaria ſive jure piſcandi in dicta riparia, &c.* Occurrit rurſum p. 339. Vide *Piſcatio*.

¶ Piscaria, Piſcatorium forum, Gall. *Poiſſonnerie*. Statuta Maſſil. lib. 1. cap. 49. §. 3. *Item, ſtatuimus quod aliquis extraneus vel civis non poſſit vendere piſces niſi in Piſcaria Communis*. Ibidem cap. 50. *Omnis nobis cura eſſe debet ut piſces qui in Piſcaria Communis Maſſiliæ apportantur vendendi, boni & recentes vendantur*. Piutes ibi.

¶ PISCAROLUS, Piſcarius, qui piſces vendit. Proceſſus de S. Thoma Aquin. tom. 1. Martii p. 702. *Interrogavit ipſum Piſcarolum quot piſces haberet*.

¶ PISCATARIUM, pro *Piſcatorium*, in Charta an. 1209. apud Marten. tom. 1. Ampl. Coll. col. 1090.

¶ PISCATGIUM, Piscaticum, Quod pro jure piſcationis præſtatur. Charta Guidonis D. Montiſlauri an. 1387. apud Baluz. tom. 2. Hiſtor. Arvern. p. 610. *Homines, bonagia, pedagia, herbatgia, quæſtus, ... Piſcatgia*, &c. Charta Caroli Calvi Reg. Franc. an. 848. tom. 1. Hiſtor. novæ Occitan. inter Inſtrument. col. 95. *In ipſo Comitatu pulveraticum, paſcuarium, Piſcaticum, tam maris, quam aquæ currentis, &c.* Vide in *Piſcatorium*.

PISCATIO, Jus piſcationis in fluviis, &c. in Charta Guidonis Epiſcopi Lingonenſis an 1267. Chron. Lauriſham. p. 61. *Tantis munificentiæ ſuæ beneficiis adjecit clementiſſimus Rex Piſcationis conceſſionem in Rheno flumine, in vico cognominata &c.* Charta vetus in Probat. Hiſtor. Caſtrivillanenſis familiæ pag. 8. *Conceſſit quoque ... quantum Piſcator unus piſcari poſſet, quouſque aqua ejus durat, Piſcationem*. Vide Chronolog. Præſulum Lodovenſium p. 56. 96 & Sanjulianum in Tornutio p. 521. ubi quæſtionem agitatam ait, an jus *piſcationis* & *piſcandi* idem ſit.

¶ Piscatio, Piſcatus, Gall. *Ce qu'on a pris à la peſche*. Lex Ripuar. tit. 42. c 1. *Si quis de diverſis venationibus furaverit aliquid & celaverit, ſeu & de Piſcationibus, 15. ſolidis culpabilis judicatur*. Eadem habet Lex Salica tit. 35. c. 1.

PISCATORES, in commercio perinde ac ſervi & coloni. Charta Ludovici Imper. in Chronico Farſenſi: *Curtibus, villis, piſcationibus cum Piſcatoribus ſuis, ſervis, ancillis, &c.* Ibidem p. 663. *Et Piſcatorem nomine Annefridum, & fratres ejus, manentes in territorio Reatino, in loco qui dicitur Semptempontius, cum uxoribus & filiis eorum, terris ac domibus eorum, & piſcationem, quam ipſi facere conſueverunt cum omnibus rebus ſuis*. Alia Charta apud Hieron. Vigner. in Stemmate Alſatico. p. 105. *Quidquid ibi poſſideo apud Domnum Remigium,*

Digitized by Google

gium, Fulcodum Piſcatorem cum omni familia ſua. Tabularium Montis majoris apud Ruſinum in Comitibus Provinciæ p.61. *Videlicet Piſcatores cum amai cenſa piſcium, quod mihi facere debent, qui in villa manent Cotigaavicis, &c.* Ordericus Vitalis lib.4.p.466. *Dedit .... & duos Piſcatores de Tervanto.* Petrus Diac. lib.4.Chr. Caſin. cap.20. *Cum omnibus pertinentiis ſuis, ac rebus, & uno ſervitio Piſcatorum.* Tabularium S. Albini Andegav. *Et cum una maſura terræ, conceſſo eis uno Piſcatore in aqua ibi fluente.* Adde Spicilegium Acherianum tom. 13. p.289.

¶ PISCATORIA. Vide mox in *Piſcatorium*.

PISCATORIUM, Ἰχθυοσκοπεῖον, in Gloſſ. Gr.Lat. Idem etiam quod *Piſcarium*, [in lib.5. Capitul.cap.279. & in Charta an.804.tom.1.Hiſtor.novæ Occitan inter Inſtrum.col.31.] Charta Philippi I.Francor.Reg.an.1066. apud Marlotum in Chronico S Nicaſii Remenſis cap.2. *Aladium de Muadrtſiaca curte, cum Piſcatorio & ſede molendini.* Mox: *Cum Eccleſia, Piſcatorio magno, & ſedibus molendinarum.* [Tabul.S.Albini Andegav. *Concedo ipſi S. Albino ... terram vel aquam ad Piſcatoria facienda omnibus diebus quibus orbita hujus ſeculi volvitur.*]

Piscatoria, [Locus in quo piſces capiuntur; item Jus piſcationis. Charta an.1062. in Tabul.S.Victoris Maſſil. *Et in paxeria ſupradicti molendini unam Piſcatoriam.* Acta S.Techildis tom.5. Junii pag.363. *Piſcatoriam habentem perticas 46. & dextros duos.*] Helgaudus in Roberto Rege: *Piſcatoriam Ligeritis fluminis attribuit.* Chronicon Hugonis Flaviniac. p.133. *Et ad Fluviniacum Piſcatoriam totum, & alteram Piſcatoriam ad Tiliacum pertinentem.*

¶ Piscatoria, Vectigal, quod à piſcatoribus præſtatur, in Cod. MS. reddituum Epiſcop. Autiſſiod. an. circ. 1290. exarato: *Piſcatoria aquæ, ſex libras.* Vide *Piſcatgium*.

¶ PISCATRIA, ut ſupra *Piſcaria*, Locus in quo piſcatur. Charta Pontii Comit. Toloſ.an.936. inter Inſtr. tom.6.novæ Gall.Chriſt. col.78. *Concedimus ... totum honorem prædictum ... cum molendinis, & cum omnibus paxeriis, tam de Piſcatriis quam de molendinis.* Vide *Piſcatura*.

PISCATUM. Capitulare de Villis c. 44. *De leguminibus quoque & de Piſcato, ſeu formatico, butira, melle, &c.* [Concil.Legion.an.1012.inter Hiſpan.tom.3. pag. 193. *Piſcatum maris & fluminis & carnes quæ adducuntur ad Legionem ad vendendum, non capiantur per vim in aliquo loco à ſayone.* Ubi pro Piſcatus ſeu piſces ipſi uſurpatur.]

¶ PISCATURA, Idem quod *Piſcaria*. Charta Mauritii Epiſc. Pariſ. an.1171. in Tabular. Montis-mart. *Item molendinum quoddam & Piſcaturam ejuſdem molendini.* Tabular.Landeven. *Notum ſit .. quod Alanus Britanniæ Comes dedit S.Gwingaloeo. . ſclauſum cum molendinis in ea ſitis & totam Piſcaturam ſibi appendentem.* Vide *Piſcatoria*.

¶ Piscatura Bannalis, in Charta an.950. apud Meuriſſium in Epiſc.Metenſibus p. 137.

¶ PISCENARIUS, Piſcarius, Gal. *Poiſſonnier.* Charta an.1350. apud Rymer.tom.5.p.694. *Item, quod carniſices, Piſcenarii, hoſtelarii, bruſiatores, &c.* Vide *Piſcionarius*.

1. PISCINA, Locus in quo manus Sacerdotes lavant, & ubi ablutiones Sacerdotis, Miſſam celebrantis, injiciuntur, in lib. Uſuum Ordinis Ciſtercienſis cap.21. 53 in Statutis Synodalibus Odonis Epiſcopi Pariſienſis cap.ult.num.24.28. in Concilio Salmurienſi an.1253 c. 3. in Synodo Bajocenſi an.1300. c.21 22. & apud Durandum lib.1. Ration. c.1. n.39. Summula Raymundi Ordin. Præd. de lotione calicis;

Hoac in piſcinam volo projicias, vel in ignem.

Vide Concilia Rotomagenſia p.228.

Piscina, Solium balnei S. Auguſt.lib.de Dialect.c.5. *Piſcina dicitur in balneis, in qua piſcium nihil ſit, cum nihil piſcibus ſimile habeat: videtur tamen à piſcibus dicta propter aquam, ubi piſcibus vita eſt.* Vetus Interpres Alexandri Iatroſophiſtæ lib.3. Paſſion. de Balneo: *Et ſi ſtet uſque ad iu in ſalio, ac poſt modicum deſcendat in Piſcinam.* Ubi Gloſſæ MSS. *Solium balneorum vocant Piſcinam, vel quodlibet, in quo continetur aqua.*

¶ 2. PISCINA, Locus in quo piſcatur, Stagnum, Gal. *Eſtang.* Charta Arnulf. Luxov. Epiſc. in Tabul. Corbeienſi: *Omnes autem aliæ res, quæcumque in controverſio nominatæ fuerunt, tam in placitis quam in regardis, in molendinis, in pratis, in paſcuis & Piſcinis, in grangia, &c.* Chron Farfenſe apud Murator.tom.2. part.2. col. 395. *Et eidam viro presbytero conceſſit res cum Piſcinis 5. ad linum macerandum in Decano.*

PISCINALE, Piscinalis, Idem quod *Piſcina* 2. Gloſſ.Sax. Ælfrici. *Piſcinales*; fiſchus,i piſcium domus. Charta Roberti Principis Capuæ an. 1121. *Et qualiter venit ipſam viam revolvenda, uſque ad Piſcinalem ei pertinentem.*

¶ PISCIONARIUS, Piſcarius, Gall. *Poiſſonnier*. Charta Comit. Gaufredi apud Baluz. Miſcell. tom.7. p. 234. *Signum Rainaldi coqui. Signum Tetbaldi Piſcionarii.* Inqueſta an.1255. in Tabul.Corbeienſi: *De hoc quod ipſi inhibuerant Radulfo monacho Piſcionario quod ipſe non venderet piſces uſque ad annum.* Charta an.1403. apud Rymer.tom.8. p.309. *Pro expediendis & liberandis mercatoribus Piſcionariis & aliis perſonis, per utramque partem captis, contra formam treugarum prædictarum.* Vide ſupra *Piſcenarius*.

1. PISCIS, Panni ſpecies. Hariulfus lib.2.c.10. *Albas lineas 260. caſulas de pallio 30. de purpura 10. de ſtorace 6. de Piſce 2. de pluta 15.* Ita lib.3.c.3. *Caſulæ ... ſericæ 3. ex Piſce 1. &c.*

2. PISCIS Regalis, qui ad Regem jure regio pertinet, ut ſunt balena & ſturgio apud Bractonum lib.1.c.5. §.7. & in Conſuetudine Norman.art. 603. [Fleta lib. 1. c.45. *De ſturgionis alter obſervetur, quod Rex illum integrum habebit propter privilegium regale.* Et cap.46. *De balæna vero ſufficit ſi Rex habeat caput, & Regina caudam habeat.* [Charta Almarici Vicecomitis Narbonæ in Regeſto Philippi Pulcri Reg.Franc. n.22. ex Tabulario Regio: *Salva ... prærogativa Piſcium regalium, qui capiuntur in mari.*

¶ Piscis Publicus, Vendibilis, ni fallor, Gall. *de Vente*. Chron. Farfenſe apud Murator.tom.2 part 2 col. 479. *Ubi judicatum eſt ut non habeat poteſtatem ullus piſcator piſcari in ſupradictis piſcariis, niſi reddiderit per omnem hebdomadam Piſces publicos 3. aut ſex minores valentes ipſos tres publicos Piſces.*

Piscis Grossus. Vide *Craſpiſcis*.

Pisces Albi, in Itinere Camerarii Scotici c.16. 19.

¶ PISCOSITAS, Piſcium abundantia; item, jus piſcationis. Guibertus in Vita ſua c 2. *Celebrioris nominis undas Piſcoſitate ſuperans uberrima, alodi ſui nequaquam metis concluditur.* Charta Hugonis Dom de Arcellis an.1285. *Conceſſimus ... ſimiliter aquarum Piſcoſitatem in Gars, & a Gars uſque ad molendinum de Chaumes, ad uſus ejuſdem Domus Dei.*

PISELE, Piselis, Piselum. Vide *Gynæceum* ad lin. Exinde accidit, &c. & *Piſalis*.

PISEMA, *Speculur, Speculu, Phylacteria.* Ita Gloſſæ antiquæ MSS.

PISETUM, Jus Strigonienſis urbis in urburis aurariis, Sambuco. Tractatus de urburis: *Archiepiſcopis de ſingulis marcis pagamenti monetæ tempore currente ſinguli unum Piſetum exſolverent, &c.*

¶ PISICUM, Præſtatio ex piſis. Tabular. S. Vincentii Cenoman. *Dedit Deo ſanctoque Vincentio ... quidquid habebat in eccleſia de Attanaiaco, ſcilicet primitias, panem & candelam & ſepulturam, fabas & Piſicum, cannabum & linum.*

¶ PISO, Inſtrumentum quo pinſitur, &c. Vide ſupra *Piſare*.

PISQUERIUM, pro *Piſcaria*, Vivarium. Vide *Claperius*.

PISSAGO, *Pix liquida*. Gloſſ. Iſid. [Ex vet. Vocab. ubi legitur, *Piſſaygra*, *pix liquida*, Martinius emendat *Piſſa hygra*, à Græc. πίσσα ὑγρά.]

¶ PISSASPHALTUS, Græc. πισσάσφαλτος, Pix bitumine miſta. Vita S. Syncleticæ tom. 1. Januar. p. 251. *Inſuper augentes incendium ... ac ſi quis ardenti navigio ex pice pro aqua ſuggereret Piſſaſphaltum aut cedria.* Aliis *naphta* dicitur.

¶ PISSATUM. Charta an. 1250. in Tabul. Capituli Pariſ. lib. 2. Ch. 35. *Et de omnibus pertinentibus ad majorem autedictam, videlicet meſſuriam, inveſtituras, et bonagia, coſſatum, & Piſſatum grangiæ de Civiliaco.* Præſtationis ſpecies videtur, quæ pro ponderibus publicis exigebatur, à Gall. *Poiſer* vel *Peſer*, ponderare. Id maxime ſuadet vox *coſſatum*, qua ſignificatur id quod pro menſuris penſitatur. Ne cui vero vox *grangia* negotium faceſſat, monemus eo loci villam, prædium ruſticum ſonare.

¶ PISSENTUNEGA, Mingens in tunica. Vita B. Amati tom. 2. Maii p. 351. *Superna erat veſtimentum, utrimque à dextris & ſiniſtris apertum, quod pallii vicem gerens, tunicam exteriorem ad pedes uſque tegebat... Inter cetera ludibria quæ quotidie in ipſum meditabatur* (uxor ejus) *Piſſentunega vocitare illum conſuevit ex longiore veſtimento, quo uſum fuiſſe diximus.*

¶ PISSIDA, PISSIS, pro *Pyxis*, Gall. *Boete*. Litteræ Philippi V. Reg. Franc. an. 1317. tom. 1. Ordinat. p. 754. *Poni mandavimus ad regiam manum noſtram, capique fecimus, & ad certam diem precepimus nobis afferri Piſſides aſſaiarum monetarum ipſarum, &c.* Eædem Gallico idiomate ibidem p. 755. *Et aiens ainſi fait prendre les boiſes des eſſaiz des dites mounoies.* Inventar. an. 1339. *Item Piſſida de ebore pro hoſtiis.* Statuta Cadubrii lib. 1. cap. 70. *Ordinamus quod ſi quis gratiam aliquam in conſilia petierit, eidem fieri non poſſit, neque facta valeat, niſi poſita & obtenta fuerit per Piſſides & ballotas.*

PISSONAGIUM, Tributi ſpecies, primitus ex piſcibus, etiamnum Picardis *piſſons* dictis: traducta deinde ad cæteras præſtationes. Tabularium Epiſcop. Autiſſiod. *De vinagio & Piſſonagio draperiorum Autiſſiodor. quilibet draperius debet Comiti 12. den. de vinagio ad feſtum S. Remigii ... & 6. denar. de Piſſonagio ad mediam Quadrageſimam.* Pluries ibi.

PISSONARIA, Forum piſcarium, in Teſtamento Geraudi de Abbatisvilla ann. 1271. in Hiſtoria Pontivenſi pag. 205. *Poiſſonerie*, ſeu *piſſonerie*, ut Picardi efferunt.

¶ PISSORIUM, Vas coquinarium. Statuta MSS. Monaſt. Lirin. ann. 1453. *Item tenetur* (Abbas) *providere coquinæ paraſidibus, Piſoriis, graſeletis, &c.*

¶ 1. PISTA, in Capitul. Caroli Magni de villis c. 49. *Ut genitia noſtra bene ſint ordinata, id eſt, de caſis, Piſtis, teguriis,* Ædificii genus eſſe ſuadent vett. Gloſſ. *Caſa, tuguria, pergula.* Unde *Piſta* idem omnino videtur quod *Pergula* 2. loco Vide in hac voce.

¶ 2. PISTA, vox Italica, Impreſſi veſtigii nota, Gall. *Piſte*. Annal. Eſtenſ. ad ann. 1408. apud Murator. to. 18. col. 1058. *Forſitan ex indagine veſtigiorum & Piſto equorum, notum fuit illis de Scandiano de iſtorum adventu, &c.*

PISTACULUM, *Pilum*, ὕπερον, in Gloſſ. Gr. Lat.

¶ PISTANCIA, PISTANTIARIUS. Vide *Pictantia*.

PISTARE, Idem quod *Pinſere*, [Subigere, Gallice *Paitrir*;] ex *piſtus* vox conficta. [Leg. Palat. Jacobi Reg. Majoric. tom. 3. Act. SS. Junii p. 16. *Piſtor ... domus noſtræ regiæ panem quo in menſa noſtræ utemur ... per ſe Piſtare & alias præparare debeat.*] Lib. 2. Miracul. S. Bertini cap. 29. *In vaſe ligneo, in quo paſta Piſtari ſolet.* Occurrit paſſim apud Conſtantinum Africanum & medicos.

¶ PISTARE, Pilo tundere, Gall. *Piler*. Veget. lib. 1. Mulomedic. *In pila ligneu Piſtabis cerneſque ſubtiliter.* Memoriale Poteſtat. Regienſ. ad an. 1275. apud Murator. tom. 8. col 1138. *Fuit maxima mortalitas porcorum & aliarum beſtiarum in prædictis partibus montaneæ propter peſtilentiam famis, quia non habebant aliquod quod darent prædictis beſtiis, & coquebant fœnum & Piſtabant pro porcis paſcendis.* Adde Statuta Vercell. lib. 3. fol. 100. v.

¶ PISTATUS, ab Ital. *Piſtare*, contundere, Gall. *Piler*. Chronic. Mutin. ad an. 1311. apud Murator. tom. 11. col. 99. *Die etiam ipſa Guidaloſtus ex urbe diſceſſit maximo cum dedecore & Piſtatis ſcaffis per artifices poſt eum.* Vide *Peſtare*.

¶ PISTE, Telæ ſeu panni ſpecies. Inventar. an. 1342. in Tabular. S. Victoris Maſſil. *Item unam mapam Piſte* Haud ſcio an legendum ſit. *Piſcir*. Vide in hac voce.

¶ PISTENARIUS, Piſtor, Gall *Boulanger*. Charta Eduardi III. ann. 1341. apud Rymer. tom. 5. p. 254. *Audito quod quædam pugna ſeu diſſenſia inter Piſtenarios & pelliparios civitatis noſtræ prædictæ* (Londonenſis) ... *ſubito fuerat ſuſcitata.*

¶ PISTERNA, pro *Pincerna*. Vide *Picerna*.

¶ PISTEUGIS. Pontificale Benignianum: *Oratio in Sabbato ſancto Paſchæ ad Reddentes; dicit domnus Papa poſt Piſteugis, &c.* In Cod. MS. Card. Ottoboni, *poſt Piſſenſis*. Ubique legendum videtur diviſis vocibus πιστεύω εἰς, quæ ſunt prima Symboli Græci verba.

PISTICUS. Probus, fidelis, non adulterinus: ex Græco πιστικός. [Gloſſ. Lat. Gall. Sangerm. *Piſticus, i. fidelis, feal.*] Adhelelmus Sagienſis Epiſc. in Miraculis S. Opportunæ num. 2. *Vita ejus Piſticus ſcriptor*, id eſt fidelis, verax. Anonymus MS. ex Biblioth. Thuan. Cod. 525.

Qui calus eſt, in praxi ſimilis eſt, & Piſticus homo;
Illius oda places, qui recte Theologizat.

Id porro epitheti maxime tribuitur *Nardo*, quam πιστικὴν vulgo vocant Græci, id eſt, non adulteratam, uti Baronius an. 32. num. 26. Caſaubonus in Exercit. Scaliger, Salmaſius & alii vertunt. Gloſſæ Latinæ MSS. Regiæ: *Nardum Piſticum, Chriſma ſine impoſtura.* Papias: *Nardum Piſticum, Chriſma ſine impoſtura.* Ugutio: *Nardum, unguentum confectum ex ea* (herba) *Nardum Piſticum dicitur, fidele, purum, ſine omni impoſtura, vel commixtura compoſitum, nec adulteratum aliis herbis.* Quo ſenſu verba, *ſine impoſtura*, uſurpat perinde Alexander Iatroſophiſta lib. 3. Paſſionum: *Reuponticо eſt 3. folio ſine impoſturu 3 prioniæ radicibus eſt 1. ariſtologia rotunda eſt, 2. ſpica nardi eſt 4. has omnes ſine impoſtura munda ſpecies tundes.* Ubi Gloſſæ interlineares, *ſine impoſtura, mundum* interpretantur. Ita ἄδολον, hac notione dicunt Græci. Vita S. Eudociæ Martyris, cap. 8. σύραξ Ἰνδικῶν ἄδολον ... Etymi hujuſce vocis rationem prodit Ordericus Vitalis lib. 1. *Nardus aromatica ſpecies eſt, Piſtis Græce, fides dicitur Latine, inde Piſticum, id eſt fidele dicitur unguentum, quia cadaver eo perunctum à putredine ſervat illæſum.*

A certo vero loco dictam *Piſticam nardum* cenſet S. Auguſtinus in Evang. Joan. Tract. 50. cap. 12 *Quod ait Piſtici,* (nardi) *locum aliquem credere debemus, unde*

hæ

Digitized by Google

hoc erat unguentum pretioſum. Alii ſic dictam putant à πιεῖν, bibere, ut ſit *potabile* liquidumque unguentum: πιςὸς enim apud Æſchylum in Prometheo, ideſt eſt quod πιστικῆς. Nec abhorret Euſebius Apod. lib 9. cum vocat πιστικὸν τῆς καινῆς διαθήκης κρᾶμα.

Alii Nardum *ſpicatam*, non *piſticam* dictam volunt. Marcus enim ut & Joannes πιστικῆς, habeat unde Marci interpres *Spicata* retinuit, ita ut nardus ſic dicta fuerit, quaſi ex ſpicis confecta', eoque pretioſa ac βαρύτιμος. Brito in Syoon.

Nardum ſpicatum, de ſpicis ſit tibi factum,
Eſt nardum Piſticum purum ſive fidele.

Ugutio: *Nardus, herba eſt ſpicoſa & aromatica, fragili radice; ſed nigra & foliis denſa, quorum ſummitates conveniunt in ſpicas; unde à Græcis Nardos ſtacos appellatur*. Gloſſæ ad libros Alexandri Iatroſophiſtæ: *Cyprinum, de ſpica nardi, de ſpina Indica, de nardoſticbio*; [vulgo *Nardoſtachyum*.] Alio loco: *Nardum Celticam, ſpinam Colticam* vertit. Rurſum, *de ſpica Indica, de nardoſtachio*. Anaſtaſius in S.Silveſtro: *Farum cantharum ex auro puriſſimo ante altare, in quo ardet oleum nardinum Piſticum, &c*. Infra: *Annis ſingulis olei nardi libras 90*. At aliud *Nardum piſticum*, aliud *ſpicatum* eſſe ſcribit Eucherius Lugduoenſis de diverſis vocabulis: *Nardum piſticum, nardum fidelem, id eſt ſine impoſtura, Græcum eſt. Nardum ſpicatum, ab eo, quod ſpecies ipſa nardi in modum ſpicæ ſit, quæ infuſa conficitur*. Hinc

Pistis, *genus aromatis*, in Gloſſ. Arabico-Lat. Sed de Nardi variis ſpeciebus, vide Ruellium.

¶ PISTININUM, f. Opus piſtorium, Gall. *Paté*, Ital. *Paſtizzo*, cujus dimin. eſt *Paſticcino*. Chronic. Petri Azarii ad annum 1357. apud Murator. tom. 16. col. 344. *Compater, ne diſcedas, comedemus Piſtininum. Reſpondit proditor: bene placet; ſed comedemus domi meæ, quia habeo melius vinum*. Niſi paſtinacam Gall. *Panais* intelligas. Vide *Piſtritia*.

¶ PISTIS. Vide *Piſta* a. & *Piſticus*.

¶ PISTOLARIUM, pro *Epiſtolarium*, Liber Epiſtolarum quæ leguntur in ſacris Liturgiis. Occurrit in Inventar. an. 1342. ex Archivo S. Victoris Maſſil.

¶ PISTOLETTUS, Brevior ſclopetus, noſtris *Piſtolet*, apud Proſper. Sanctacrucium de civilibus Galliæ diſſenſionibus tom. 5. Ampliſſ. Collect. Marten. col. 1442. Unde ducta ſit vocis origo, vide in Etymol. Gall. Menagii.

¶ PISTOR Dulciarius, Gall. *Patiſſier*. Vide *Paſtillus* 2.

¶ PISTORA, Piſtrix, quæ panem conficit vel vendit. Inquiſitio an. 1276. tom. 1. Hiſt Dalphin. p. 25. *Tempore nundinarum ceperunt panem omnium piſtorum & Piſtorarum; quia panis erat nimis parvus ſecundum valorem frumenti*. Vide *Piſtoriſſa*.

PISTORIA, Locus, ubi piſtores panem conficiunt, in Lege Bajwar tit. 9. c. 3. *Balnearium, Piſtoriam, coquinam, &c*.

¶ Pistoria, Ars piſtoria. Charta an. 1309. tom. 1. Hiſt. Dalphin. p. 97. *Item à quolibet piſtore vel piſtoriſſa, levantur ratione Piſtoriæ ſemel in anno in feſto B. Martini ſex denarii*.

¶ Pistoria, Dignitas Eccleſiaſtica. Litteræ Galteri ann. 1208. in Tabul. Audomar. *Notum facio quod ordinationem de quinque officiis factam, videlicet ſubprepoſitura, magiſteria ſcholarum, Piſtoria, celeraria & cocbia ... Eſt autem forma ordinationis talis quod Piſtoria, celeraria & cocbia ad communes uſus eccleſiæ noſtræ cedent*. Vide Panetarius.

PISTORISSA. Gloſſæ vett. *Piſtrix*, [illegible], καὶ ἀρτοποιός. Libertates MSS. Salvæterræ in Ruthenis an. 1284. *Piſtor vel Piſtoriſſa, &c.*] Charta an. 1256. tom. 1. Hiſt. Dalphin. p. 58. *Si piſtores vel Piſtoriſſæ minorem panem quam debeant, habito reſpectu ad forum bladi fecerint, &c*. Occurrit alibi non ſemel.] Vide *Panetarius*.

¶ PISTRINARE, Panem conficere, Gall. *Faire du pain*. Charta Henrici V. Reg. Angl. ann. 1415. apud Rymer. tom 9. p. 253. *Quod omnes & ſinguli ligei noſtri in eiſdem commorantes, quibus attinet, Piſtrinent & braſient, &c*.

¶ Pistrire, Eadem notione, ex Catholico apud Laurentio Amalthea.

PISTRINARII, Piſtores, in Regula S. Pachomii c. 67. [Ulpian. D. lib. 16. tit. 3. l. 1. *Si quis ſervum cuſtodiendum conjecerit in piſtrinum, ſi quidem merces intervenit, puto eſſe actionem adverſus Piſtrinarium ex conducto*. Ubi *Piſtrinarius* eſt piſtrini cuſtos.]

¶ PISTRINICUS, ἀρτοποιητικός, in Gloſſ. Lat. Gr. *Piſtrinenſis*; Sangerm. *Piſtrinienſis*.

¶ PISTRIRE. Vide *Piſtrinare*.

¶ PISTRITIA, Opus piſtorium, Gallice *Patiſſerie*. Chron. Mutin. apud Murator. tom. 11. col 117. *Mulier dicti burgi in ultimis conſtituta Confeſſori ſuo in foro pœnitentiæ propalavit ſe dicto tempore præſentis anni 1329. Piſtritias conſtruxiſſe ad quamdam juvenem piſtrizandum, ut ipſa juvenis quemdam juvenem diligeret vehementer*. Vide *Piſtininum*.

¶ PISTUM. Laudes Papiæ apud Murator. tom. 11. col. 29. *Cum vadunt ad indulgentiarum loca, nunquam vacua manu pergunt, quin ferant ſecum ... alicujus ſpeciei ligamina, milium contuſum, quod Piſtum vocatur*.

¶ PISUS. Conſtitut. Jacobi Reg. Siciliæ c. 33. *Si aliquem à noſtra Curia feuda tenentem in capite, vel etiam ſubfeudatarium nullo herede legitimo per lineam deſcendentem, ſed fratre, ſeu ejus liberis ſuperſtitibus, mori contingat, ſi feudum Piſum ab aliquo ex parentibus ſibi & fratri communibus, vel non communibus pervenerat ad defectum, &c*. Nihil in hanc vocem habet Marius Muta earumdem Conſtit. commentator; forte leg. *poſſeſſum*, adeo ut *piſum* contracte ſcriptum fuerit.

1. PITA. Lambertus Ardenſis, p. 141. *Ubi uſque hodie inveniuntur quaſi reliquiæ gentilium, rubeæ videlicet tegulæ, teſta vaſorum minii coloris, & fragmenta vaſculorum vitreorum, ubi nunc ſulcante aratro reperitur Pita: ſive via dura & lapidea, à mariſco in ſilvam calcata. Piſtas* etiamnum viæ veſtigia appellamus. [Haud ſcio an legendum ſit *Pira*. Vide *Pirgius*.]

2. PITA, Moneta minutior Francica. Vide *Picta* 3.

¶ PITACIOLUM. Vide *Pittacium*.

¶ PITALFUS, Vas vinarium, lagena major, idem quaſi aliis *Bota* vel *Butta* dicitur. Vide in hac voce. Forte à Gr. πίθος, dolium, urceus, πιθάκνη, doliolum. Vide *Pitharia*. Vetus Ceremon. MS. B. M. Deauratæ Toloſ. *Item poſtea prior mittit unum de ſervitoribus ad clavigerium ... pro duobus Pitalfis ſive botis vini*. Tabular. Eccl. Vivar. *Singulis diebus librabatur cuilibet Canonico meſagium panis, id eſt quinque panis libræ, de vino autem ad menſura trium Pitalforum*. Pontificale MS. Eccleſ. Santon. ann. 400 *Electus ex conſuetudine S. Romanæ Eccleſiæ offerat Epiſcopo duos panes & duos Pitalfos vini & duos ardentes cereos*. Inquiſit. pro Canoniſat. S. Yvonis MS. *Vicarius D. Yvonis poſuit panem ſuum ſuper quoddam lignum ubi cuſtodiebantur Pitalfi*. Ibidem: *Cum eſſent oppoſitæ carnes, D. Yvo fingebat, ſe comedere, ſed non comedebat niſi de pane, & aquam ſolam bibebat, quam accipiebat de quodam Pitalfo*.

¶ Pitalphus, Pytalphus, Eadem notione. Tabular. Piperac. ann. 1394. *Tenebuntur offerre in Miſſa obitus unum Pitalphum vini, unum panem cum una candela cerea*. Charta ann. 1336. in Tabular. Epiſcopat. Maſſil. *Novem taſſis diverſarum formarum, uno Pytalpho pro vino, &c*.

¶ Pitelfus, Eodem ſignificatu, in Litt. Humberti II an. 1347. tom. 2. Hiſt. Dalphin. p. 567. *Omnes habebitis unum libram de candelis ceræ, & de vino unum Pitolſum inter duos pro collatione facienda.*

¶ PITALLUM, ut ſupra *Peſtillum*, inſtrumentum quo aliquid teritur. Comput. 1239. MS. *Pro mortariolis & Pitallis, 48. ſol.*

¶ PITANSARIUS, Pitantia, &c. Vide ſupra *Pictantia*.

PITHARIA. Vincentius Belvac. lib. 31. cap. 144. *Ubi eſt theſaurus ſuus, & dicitur quod ibi ſunt 16. Pitharia, pleno auro depurato, &c.* Πίθος, πιθάριον, dolium, doliolum, Hollandi vulgo dicunt *tonne d'or*. Vide *Pitarium*.

¶ PITHAULES, Qui utre ſymphoniaco, Gallice *Cornemuſe*, canit. Utitur Vopiſcus in Carino c. 19. de ludis: *Choraulas centum: etiam Pithaulas centum: pantomimos & gymnicos mille.* Uſus eſt etiam Seneca Ep. 76.

¶ PITIGMATA. Vide *Pitigmata*.

PITISSARE, vel Pytissare, Papiæ MS. *Potare*. Leg. *Potare*. Eadmerus lib. de S. Anſelmi ſimilitud. c. 15. *Aliquando* (ſimul delectantur) *auditus & guſtus, ut cum aliquem ſic bibere delectat, ut inter labia ſua ſonitum quondam Pitiſſando faciat.* Vox veteribus nota, [ad quam conſule Martinii Lexicon.]

PITRATUS. Fragmentum Petronii: *Etiam rides, cepa Pitrata.*

¶ PITT, Foſſa, qua Scoti fures femineas immergebant. Ita Spelman. ex Skenæo. Vide *Foſſa* 1.

¶ PITTA, Moneta minutior. Vide *Picta* 3.

PITTACIUM, Tabula fuſili pice, (Græci πίσσαν & πίτταν vocant) illita ad exarandum: Scheda, epiſtola; ſed maxime ea, quæ in quadrum eſt complicata, ut obſervat Euſtathius ad Homerum p. 633. διὰ τὸ τετραγωνίζεσθαι πτυσσόμενον, ὁμοίως τῷ τῆς χύτρας πίττης σχήματι. Papias: *Patatia & Petaticla, modica pars cartæ.* Alibi: *Pitacium vel pitaciola, membranula, epiſtola.* Guill. Brito in Vocab. *Pictacium à pingo dicitur epiſtola brevis & modica. Item pictacium dicitur cedula de membrana deciſa. Item pictacium dicitur corii particula, quæ ſoleæ repetiatæ inſuta eſt. Unde pictatiatus, repetiatus.* [Gl. Lat. Gal. Sangerm. *Pittacium, Tacon de ſoler, ou Epiſtre breve, ou cedule.*] Ex Joſuæ c. 9. *Calceamentaque perantiqua, quæ ad indicium vetuſtatis Pittaciis conſuta erant.* Ubi Gr. Editio σανδάλια καταπεπελματωμένα habet. (Vide *Pecia*.) Gloſſ. Græc. Lat. πιττάκιον, *Brevie*. [*Pittacium aureis conſcriptum litteris*, in Vita S. Wiboradæ ſæc. 5. Bened. pag. 62.] Utuntur S. Auguſtinus de verbis Apoſt. ſerm. 19. cap 7. Concilium Charthag. I. c. 12. Fragmentum Petronii pag. 40. Leges 11. 13. 16. Cod. Theod. de Erogat. milit. annonæ, l. 19. de Petition. Celſus lib. 3. cap. 10. Marcellus Empiricus, Rhabanus in Epiſt. ad Regimboldum, &c. VII. Synodus act. 4. αὐτὸ βιβλίον πιττάκια ἡμῖν ἐπεδείκνυον. Vide Saracenica Silburgii pag. 43. 62. 81. [& Lexic. Martinii in hac voce.]

Pitacium. S. Eulogius in Epiſtola ad Alvarum: *Ut erat cartulis & Pitaciis diverſis diſpoſitum.* Teſtamentum S. Cæſarii Arelatenſis: *Si cui aliquid per epiſtolam, aut per Pitacium, aut verbo, pietatis intuitu, contulit, valere volo. Per Pitacium* Epiſcopum conſtituere. Hadrianus II. PP. in Epiſt. ad Carolum Calvum, apud Baronium an. 871. n. 87. *Conſtituimus Cardinalem Metropolitanum & Archiepiſcopum Turonicæ provinciæ per ferulam, Pitacium, & annulum, nec non per noſtræ auctoritatis litterale decretum, &c.* Apud Joannem Epiſcopum Citri quæritur, an Patriarcha poſſit per ſola *Pitacia & brevia*, & mandato ſuo, præferre aliquos nullo officio inſignitos, illis qui priores fuerant, nullo tamen ipſi etiam officio decorati.

Pictacium, Idem quod *Pittacium*. Vocem deducunt quidam ex πυκτὶς, πίναξ πυκτὶς, *Pugillares tabellæ*, inde Germanos *buhc*, Anglos *book*, & *Belgas boeck* pro libro dixiſſe volunt. Gloſſæ Iſidori: *Pictacium, Epiſtola brevis & modica. Pictaciuncula, Membrana.* Novella Theodoſii de Siliquarum exact. *Ut geſtis municipalibus immobilium rerum contractus conſtet initus: mobilium vero emiſſis Pictacis tranſigatur.* Anaſtaſius in S. Zacharia PP. *In quo & Pictacium invenit pariter litteris exaratum Græcis.* Rodericus Toletanus in Præfat ad Hiſt. Hiſp. *Ex aliis ſcripturis, quas de membranis & Pictatiis laborioſe inveſtigatas laborioſius compilavi, &c.* Occurrit præterea in Edicto Theoderici Regis c. 126. apud Theodorum Eremitam in Vita S. Magni c. 16. Will. Britonem lib. 11. Philippid. in libro Miraculor. S. Vulfranni Epiſc. n. 26. &c. Vide *Pecia*.

¶ Pyctatium & Pytatium, Eadem notione. Johannes Diaconus in Vita Gregorii Magni cap. 45. *Et ſcribens orationem in Pyctacio, &c.* Atto Epiſcop. Vercel. apud Acherium tom. 8. Spicil. pag. 74. *Vel in aliquo tremens leges Pytatio, &c.* Arnulphus in Hiſtor. Mediolan. lib. 3. apud Murator. tom. 4. pag. 24. *Deinde providet callide ſcribi Pytacium de caſtitate ſervanda.*

Pittaciolum, & Pitaciolum, diminut. à *Pittacium*, pro ſchedula: unde forte noſtri ſuum *billet*, pro *pillet* hauſerunt. Hariulſus lib. 4. c. 17. *Quorum nomina vel chartæ, vel quælibet Pittaciola inſinuare videbantur.* Utuntur præterea Theodericus de Inventione S. Celſi Epiſcopi Trevirenſis num. 16. Epiſtola Monachorum Remenſium ad Caſinenſes, Concilium Duſiacenſe I. part. 2. c. 27. Ratherius Veronenſis in Epiſt. ad Joannem PP. apud Chapeavillam tom. 1. Hiſt. Leodienſ. & tom. 2. Spicilegii Acheriani, &c.

☞ Hinc eſt quod apud Laur. in Amalthea *Pittaciolum, Pittaciuncula* uſurpatur pro cartula doliis affixa ad patriam & numerum vini deſignandum, ut & pro annonaria ſpecie militibus data.

¶ Pictaciolum. Glaber Rodulphus lib. 3. apud Ducheſnium tom. 4. pag. 31. *Miſerunt* (Judæi) *ad Principem Babylonis cum Hebraicis characteribus ſcriptis epiſtolis, Pictaciolis ferri baculo inſertis, ne quo caſu potuiſſent ab eo divelli.* Præfatio in Bedam ex vet. Cod. apud Mabillon. in Itin. Burgund. *Ille multa ſacra Pictaciola in Apoſtolorum variis in locis ſcribendo diſperſit.*

Pittaciolus. Hincmarus Epiſcopus Laudunenſis in Præfatione ad Collectionem ex Epiſtolis Romanorum Pontificum:

Iſte Pittaciolus plane depromit & apte
Sedem appellandam libere Apoſtolicam.

Sed *Pittaciolum* dicendum fuiſſe eidem objecit Remenſis avunculus p. 383.

Namque Pitaciolum neutro dixere priores.

Ex his emendandus Monachus Sangallenſis lib. 1. c. 36. de ſagis virgatis Freſonicis ac curtulis, ubi Carolus Magnus ſic ait: *Quid proſunt illa Pitaciola, in lecto non poſſum eis cooperiri, caballicans contra ventos & pluvias nequeo defendi, ad neceſſaria naturæ ſecedens tibiarum congelatione deficio. Pittaciola* enim vocat *virgas* ſagorum, quæ inde *virgata* dicuntur Poetæ, quod inſtar *Pittaciorum* eſſent efficta. Atque ita vocari videntur fruſtula ſagi militaris ſericei, à Willelmo Britone lib. 11. Philippid. p. 231.

Sic percuſſa patet, ſic interciſa minutis
Pittaciis pendet, dum demolitur eandem
Tunſio crebra nimis clavæ mucronis & haſtæ.

¶ PITTANTIA, Pittantiaria, &c. Vide *Pictantia*.

¶ PITTAPHIUM, in Append. 2. ad Vitam S. Angeli Carmel. tom. 2. Maii pag. 841. *Legerunt quoddam ſcri-*

ſcriptum ſeu Pittaphiumſcripturæ, &c. Epitaphium interpretantur Bollandiſtæ: malim ego pro Pittacium eſſe ſcriptum. Vide in hac voce.

¶ PITTARIUM, Vas quoddam, idem quod *Pitharia*. Vide in hac voce, Necrol. Laureſham. apud Schannat. Vindem. Litter. p. 37. *Dedi nobis 20. floren. & Pittarium argenteum cum coopertorio argenteo in valore 7. floren.*

¶ PITTERA. Modus agri vel vineæ. Vide *Pedatura*.

PITTO. Caput 72. Legis Salicæ ex Cod. Regio, apud Steph. Baluzium: *Si quis Pitto alterius excuſſerit tavitu ſtricto, 120. denariis, qui faciunt ſolidos 3. culpabilis judicetur.* Paulo aliter in Codice Pithœano apud eumdem tom. 2. p. 989. *Si quis alterum Pitto excuſſerit, Malb. Uviſtsitta ſunt den. 120. qui faciunt, &c.*

☞ Utrumque emendat Eccardus in Notis ad huncce titulum, cenſetque legendum *wi du ſnitte*, quod ſalicis excuſſionem ſeu *inciſionem* ſignificat quæ eo gravius puniebatur, quia magnus ſalicum uſus eſt in ſepibus conficiendis. Eſt autem à Saxon. *wide*, ſalix, & *Saiden*, incidere, excutere. Hinc Gloſſ. Ratisbon. *Salix*, *wida*; unde *wittus*, primum, exin *pittus* corrupte natum exiſtimat vir eruditus. *Pittus* legitur tit. 32. cap. 9. ejuſdem Leg. Salicæ edit. Baluz. *Si quis compari ſuo Pittum excuſſerit, &c.*

¶ PITUITAS, Latinis Pituita, narium vel oculorum humor redundans. Quæſt. MSS. Mag. Odonis de Miſſa: *Mapulas Pituitates oculorum detergimus & narium.* Utitur Arnobius.

¶ PITURA, Præſtatio, tributum, à *Peyta*, Gall. *Paye*. Vide *Peitam*. Tabular. S. Vincentii Cenoman. *Pituram autem quam ibi domino Comiti habere volebam, & quam, ut à multorum virorum didici teſtimonio, injuſte reclamabam, eiſdem ... conceſſi.*

¶ PITZULUM. Gloſſ. Medicum MS. Reg. ſign. 1486. *Puſca, i. Pitzulum, ex quo fit puſca medicinalis.*

PIVANGA, Menſura agraria apud Germanos. Wiguleius Hondius in Metropoli Salisburgenſi tom. 2. p. 8. *Hermannus Abbas obtinuit campum dividi per funiculos, jugera 12. hueba jugerum habebat 12. Pivangas. Facta hæc partitio præſente Hermanno anno 1247.*

¶ PIVIALE, vox Italica, idem quod infra *Pluviale*, veſtis Epiſcopalis Chron. Forolív. apud Murator. tom. 19. col. 888. *Pervenit de porta Sclavoniæ ad eccleſiam majorem, in qua deſcendit cum ornamentis epiſcopalis dignitatis, ſcilicet cum mitra & Pivial.*

¶ PIVIO, Idem quod *Pipio*, Gall. *Pigeon*. Johannes de Monſter. Epiſt. 40. apud Marten. tom. 2. Ampliſſ. Collect. col. 1391. *Capones, Gallinæ, aucæ & anſeruli, pulli, porci, porculi, palumbes, turdi, pavones, Piviones, &c.*

PIUNCULUS. Vide *Pipiones*.

PIUS, Epitheton, ut videtur, urbis Toletanæ, apud Iſidorum Pacenſem Epiſcopum in Chronico æra 685. *Hic crebra Concilia clarente Eugenio urbis Regiæ Metropolitano Epiſcopo Toleto Pio ... recollegit.* Ex quo ſane loco dubium videtur, quod alias aſſerit Antonius Auguſtinus de Numiſmatibus dialogo 7. Inſcriptionem, quæ in averſa complurium nummorum Hiſpaniæ Gothicorum Regum conſpicitur ac legitur, TOLETO PIUS, vocem poſtremam ad Principem, cujus eſt, ſpectare, ut in Leovigildi Regis numiſmate, TOLETO JUSTUS. Hunc lege, ſi tanti eſt, & expende. Ejuſmodi etiam Regum Hiſpanicorum Gothicos nummos cum hac voce, PIUS, adjecta urbium aliarum nominibus recenſet Ambroſius Morales toto lib. 12. ubi quaſdam profert, quæ habent TOLETO JUSTUS, ELBORA JUSTUS, cap. 4.

PIXIS, PYXIS, Machinæ bellicæ ſpecies, Germanis *Biech*, ut auctor eſt Freherus. Thwroczius in Joanne Huniade c. 46. *Ac caſtris bellicis machinarum, Pixidum, ac aliorum tormentorum hoſtem ferientium ingeniis munitis & refertis.* Et c. 48. *Fatiſſe ictu Pixidis ad mortem vulneratus.* Ita MS. præferre monet idem Freherus. [Bibaldus Birckhelmerus lib. 2. de Bello Helvetico: *Confeſtimque non parum Pyxidum (bombardas Itali à ſono vocant) cum magiſtris & pulvere mittit ſepulchra.* Infra: *Hi præter ſuorum cædis, duas etiam Pyxides, quas colubrinas vocant, perdiderant.* Occurrit etiam apud Laur. Byzinium de Orig belli Huſſitici tom. 6. Reliq. MSS. Ludewig. p. 172.]

¶ PIXITA, Locus pici conficiendæ aptus. Teſtamentum Bertichramni Epiſc. Cenoman. tom. 3. Analect. Mabillon. p. 130. *Ipſam rem cum precariis inibi manentibus & familias eorum, vel Pixita, ſicut à me præſente tempore poſſidetur, & poſt meum obitum in ſancta ac venerabilis baſilica domni Petri & Pauli ad tuam revoces ditionem, ut exinde annis ſingulis pix recipiatur.* Picem maxime ad uſum Eccleſiarum fuiſſe rurſum oſtendit Teſtam. Ermengaudi Epiſc. Urgell. an. 1033. in Append. Marcæ Hiſp. p. 1055. *Donet ... oleum ad ſanctos altarios iluminandos ... Et ipſum alaudem meum de Roſſilione ... remaneat ad ſupraſcripta canonica per* (pro) *Pices.*

¶ PIXONANDUS, Locator, conductor, ab Ital. *Pigionare*, Gall. *Locataire*. Statuta Aſtenſ. f. 9 v. *Nec poſſit vetari alicui civi Aſtenſi quin poſſit ponere Pixonandum in domo ſua exceptis publicis meretricibus.*

¶ PIZARE, Firmare, ſtabilire, ni fallor, Gall. *Aſſurer*. Reparationes factæ in Seneſcallia Carcaſſonæ an. 1435. ex Cod. MS. V. Cl. *Lancelot*: *Pro faciendo unum eſtanc cum uno bequeto pro Pizando ſeu tenendo ſommerium dicti molendini.*

¶ PIZOCATA, Laicus inter fratres alicujus tertii ordinis relatus, Italis *Pizzochero*. Bulla Leonis PP. X. an. 1516. in Magno Bullar. part. 4. p. 37. *Sorores tertii ordinis, nec non mantellati, corrigiati, Pizocatæ, cordellati, & alii quocumque nomine nuncupati, in propriis domibus habitantes, ſepulturam ubi voluerint, eligere valeant, &c.* Vide *Pinzochar* & *Pyrocara*.

¶ PIZUM, pro Piſum, *Pezéc* Fuxenſibus. Obituar. S. Martialis Lemovic. *Dabis fruſtulum piſcis cum Pizio ... Domnus Abbas dabit Pizum, &c.*

PIZZA, Placenta, ex Italico *Pinza*. Charta ann. 1195. apud Ughellum tom. 7. p. 1321. *Duas ſpallas porcorum, & ſex Pizzas: & in Carnelevamine, unam gallinam & tres Pizzas, ... unam gallinam, unum pullum, & 6. Pizzas, &c.*

¶ PIZZICARIUS, Salſarum aut pinguium mercium minutim vendendarum propola, pinguiarius, Italis *Pizzicagnolo*, ut obſervant Bollandiſtæ. Vita B. Luceſii tom. 3. Aprilis p. 798. *Illorum artem exercebat quos Pizzicarios, ut vulgo dicitur, appellare ſolemus, vel collybiſtas ... Cum in hujuſmodi emptionibus & venditionibus minutorum laqueum diaboli paratum ſibi conſpiceret, alium lucrandi modum aſſumpſit.*

1. PLACA. Contractus Navigii D. Regis cum Venetis ann. 1268. tom. 5. Hiſt. Franc. *Et pro uno Milite habendo Placam coopertam ab arbore de medio verſus puppem, maſchas duas & quartam: & pro uno ſcutifero habendo Placam diſcoopertam in loco prædicto uncias ſeptem argenti, ... & pro quolibet alio peregrino habendo Placam ab arbore de medio ad proram cum ſuis vinadic & habuiſiis marcham unam, &c.* ubi *habendo* ſumitur pro *habente*, & pro *habuiſiis*, leg. *harneſiis*; [ut *Plaça*, pro *Placa*. Vide *Placea*.]

2. PLACA, Moneta, quæ in Statuto Henrici Regis Angliæ, dato Pariſiis 20. Novemb. ann. 1426. 4. majoribus *Blancis*, ſeu *Albis* æſtimatur: *Plaque*.

¶ PLACCA. Chron. Bonæ Spei p. 417. ad ann. 1481. *Declarare cogitur nos illi debere ſolum annuo 64. Placcas*

& trec

Digitized by Google

& tres groſſos monetæ Brabantinæ. *Placa* erat ponderis 68. vel 69. gran.

¶ PLACABILIS, Placitus, gratus, acceptus. Charta an.2. Caroli Calvi in Chartular. Eccleſ. Apteńſ. fol.114. *Unde accepimus de vos pretium, ſicut inter nos bona fide placuit atque conveniit in argento quod nobis Placabile fuit, ſolidos* 30. Alia an. 41. Chonradi Regis ibidem fol. 139. *Convenit in merce Placabile valente ſolidos novem*. Charta an.1175. apud Rymer. tom.1. pag. 41. *De ſingulis* 10. *animalibus unum corium Placabile mercatoribus*. Vide *Placibilis*.

¶ PLACAMENTUM, Propitiatio. Vita B. Simonis de Lipnica, tom.4. Julii p.522. *Carne lacerata, velut mactata beſtia, Placamentum facere Domino ſolens*. Utitur Plinius lib.8.c.72.& lib.21.c.19.

¶ 1. PLACARE, Paciſci cum aliquo, pactum inire Lex Bajwar. tit.11.c.7. §.2. *Et ſi ea ſibi in uſum miſerit, niſi per convenientiam non poteſt, debet ei in mallo Placare ad reſtituendum, & cum ſolido, dum ipſam habet, componat*. Vide *Placitare* in *Placitum*.

¶ 2. PLACARE ut *Pacare*, ſolvere, niſi etiam ita legendum ſit, in Conſuetud. Vernolii an.1365. tom.4. Ordinat. Reg. Franc. p.644. *Si dominus Rex equis indigens vel quadrigis, apud Vernolium capiatur, & Placabantur de denariis domini Regis, per precium legale & legitimum*.

3. PLACARE, ex Gall. *Plaquer*. Concilium Avenionenſe an.1279. c.1. *Domos Eccleſiarum occaſione quacunque ferrare, ſeu claudere, vel ferrare, ſeu Placare, &c.* [Ubi legendum arbitror *Plancare*. Vide in hac voce.]

¶ PLACARE SIGILLUM, Apponere. Continuat. Chronic. Guiliel. Nangii tom.11. Spicil. Acher. p. 751. ad an. 1331. *Ipſamet recognovit & modum faciendi & Placandi ſigillum coram Rege oſtendit*.

¶ PLACATUS, Planus. Mirac. B. Simonis Eremit. Auguſt. to.4. April. p.825. *Et hoc accidit ſibi in uno campo Placato*.

¶ PLACCA, Moneta. Vide *Placa* 2.

¶ PLACCELLUS, Diſcus cibarius, lanx, Gall. *Plat*. Chron. Dom. de Gravina apud Murator. to.12. col. 628. *Superveniente igitur nocte, quod cœnaremus minime habebamus, niſi quia miles idem tabulam dicti Ducis adiens, magnum exinde tulit Placcellum, quem in noſtrum omnium cœnam duxit*.

¶ PLACEA, Locus, ex Gallica voce *Place*, quæ à Germanico *Platz*. campus, forte orta; [vel potius à Gr. πλατεῖα, unde Lat. platea non abſimili notione.] Vetus Charta apud Waddingum an.1231.53. *Confirmavi .... Placeam terræ, quæ ſe extendit in longitudine, &c.*] Charta ann 1291: in Chartular. Domus Dei Pontiſar. *Dicens ſe habere & percipere ſingulis annis ſuper domum ... ſitam ... inter domum dicti Joannis clerici ex una parte, & Placeam ſeu maſuram magiſtri Mathæi Bartholomei, &c.*] Monaſticum Anglic. tom. 1.p.111. *Placea, ubi nunc turris ſtat*. Adde p.408. Willelm. Thorn. p.1940. 2036. [*Madox* in Formul. Anglic. p.89. & 316. &c. Vide *Placia* 2.]

¶ PLACEA, Arx, caſtrum, locus munitus, *Place* eadem notione dicimus. Litteræ Henrici IV. Reg. Angl. ann.1409. apud Rymer. tom 8.p.611. *Quidam Monet de Chantelope armiger, qui caſtrum illud nuper emit ... dicendo ſe hæreditarium & dominum dictæ Placeæ de Camarſſac, Placeam illam fortificare incepit, & in dies fortificat*.

¶ PLACENS, Amatus. Inſtrum. ann.1099. apud Mabillon. tom.5. Annal. p.414. *Salva ſereniſſimi domini noſtri Henrici ſemper Auguſti Imperatoris fidelitate, ipſique Placentis prelis retineam*.

PLACENTARIUS. Gloſſæ Græco-Lat. πλακουντάριος, *Placentarius*, *Dulciarius*. Palladius in Hiſt. Lauſ. c. 6. Ἐν τούτῳ τῷ ὄρει καὶ ἰατροὶ διῆγον, καὶ πλακουντάριοι.

PLACENTARII, Scurræ, ludiones, faceti, Gall. *Plaiſanteurs*, vel *Plaiſantins*. Petrus Damiani lib.6. Epiſt. 33. *Adhibet adhuc & quoslibet aſſentatores, ac Placentarios invitat, ut hoc extrinſecus diſcant, quod ille interius ſeminat, &c.*

¶ PLACENTIA, *Placendi ſtudium*, Laur. in Amalth. Apul. de Dogm. Plat. *In homine ad Placentiam ac mediocritatem libido flectitur*. Summa Magiſtri Pauli apud R. Duellium tom.1. Miſcell. p.65. *Quædam* (circumſtantiæ) *adhærent ipſi peccato, ut eſt Placentia, horribilitas, deteſtatio*.

PLACENTINUM, Veſtis muliebris ſpecies, in Regula Tertiariorum Ordinis S. Franciſci c 3. Locum vide in *Guarnellum*.

PLACENTINUS. Gloſſ. Gr. Lat. MS. S. Germani Pariſ. ἀρεσκός, *Placentinus*, in edit. *Placivus*. Goldaſtus *placitus* reſtituit. Certe etiamnum joculatores *Plaiſantins* appellamus. Sed an hac notione vox hæc accipi debeat in Capitul. de cauſis Regni Italiæ c.15. & in Lege Longob. lib.3. tit.34. jure controvertitur: *Non eſt noſtra voluntas, ut homines Placentini per eorum præceptum de curte palatii noſtri illos aldiones recipiant*.

☞ Ibi non monet Baluz. in Notis ad Capitul. Gloſſa interlinearis in Cod regiis habet: *Placentini, id eſt, adulatores*. Verum haud ſcio an pro *Placentini* legendum ſit *Palatini*. Vide in hac voce.

PLACERE, *Placitum* ſuum implere, juri ſtare. Lex Ripuar. tit.67.§.3. *Quod ſi ſacramentum ille, qui proſequitur non pronunciaverit, ipſe qui Placuit ante annum revolutum, vel 7. noctes, ſacramentum ſuum coram teſtibus offerat. & conjurare ſtudeat, & deinceps innocens habeatur*. [Melius *placitavit* edidit Baluzius.]

¶ PLACERIUS SCRIBA, Publicus, tabellio, Gall. *Greffier*. Statuta Genuenſ. lib.4.c.13. fol.81. *Non poſſint, nec debeant conſul aliquis poteſtas ſeu ſcriba Placerius, ſive nuncius in diverſis mundi partibus conſtituti emere ſeu acquirere per ſe vel alium, de quibus rebus, quas incantare, vel incantari faciant*.

¶ PLACETUM, pro *Pleiſſetum*, Sepes, virgulæ ſimul implexæ, Gallis veter. *Pleſſeis*. Vide *Pleiſſeicium*. Albericus in Chron. MS. an.1239. *Duo caſtra firmavit contra eos, ultra ſilvas & nemora in partibus iſtis fecit indagari, id eſt in Placeta redigi*.

¶ PLACETI LITTERÆ, Quibus *placet* adſcribitur, ut petitio vim habeat. Statuta Eccleſ. Meld. ann.1493. tom. 2. Hiſt. ejuſdem p. 516. *Item, nulli eccleſiarum rectores ullum ad quæſtam in ſuis eccleſiis faciendam admittant abſque noſtris, aut vicariorum noſtrorum Placeti litteris ſigillo cameræ noſtræ vel Meldenſis curiæ ſigillatis, atque à quæſtoribus etiam qui prædictas Placeti litteras obtinuerint, &c.*

1. PLACIA, PLAZIA. Charta Guillelmi Siciliæ Regis ann.1179. apud Ughellum p.704. *De Placia autem, foreſteria, & banda, ſit ita ipſa Eccleſia libera ... ſicut eſt, &c.* Alia Rogerii I. Siciliæ Regis apud eumdem tom.9. p.45. *Concepimus .. de ipſis hominibus, & ab eis deſcendentibus perpetuo habere legem & Plaziam, ſicut a ſuis hominibus & villanis*. [Ubi *Placia* idem videtur quod infra *Servitium placiti*; *Plazia* vero idem quod *Placitum ſpatæ*. Vide in *Placitum*.]

¶ 2. PLACIA, Locus, à Gall. *Place*: item Modus agri, ut ſupra *Pecia*, Gall. *Plaçage*. Charta Guillelmi *de Baux* Principis Arauſion. an.1215. *Damus vobis in augmentum ſtatus veſtri totam illam Placiam, vel totum illud ſpatium quod eſt inter murum novum & barrium vetus*. Charta an.1230. apud Kennett. Antiquit. Ambroſden. pag.208. *Noverit univerſitas veſtra ... hac præſenti charta mea confirmaſſe pro me & hæredibus meis Deo & Eccleſiæ B.M. & S. Edburgæ ... totam illam Placiam quæ*

ſe

Digitized by Google

ſe extendit, &c. Charta apud *Madox* Formul. Angl. pag. 116. *Noverit ... conceſſiſſe... unam Placiam & unam acram terræ arabilis in villa de Cadwely; quæ quidem Placia jacet inter Placiam Johannis Stiward ex parte auſtrali, & Placiam Johannis Aylward ex parte boriali.* Statuta Maſſil. lib. 1. cap. 35. *Sane in hoc numero Placiæ illæ non computent, quæ ab antennis, anchoris & focone neceſſario pluries occupantur.* Occurrit præterea in Maceriis inſulæ Barbaræ tom. 2. p. 529. apud Rymer. tom. 2. pag. 634. & Murator. tom. 9. col. 434. Vide *Placea*.

PLACIBILIS, Placitus, gratus. Anaſtaſ. Bibl. in Hiſt. Eccl. *Tolle igitur quidquid tibi Placibile fuerit.* Theophanes habet ἀρεστόν. Idem in Stephano IV. Papa p. 95. *Et ſi Placibiles fuiſſent coram populo civitatis ſuæ, &c.* Mox: *Si qui coram Placibilis extitiſſent, &c.* [Chartular. Aptenſe fol. 64. Ch. 3. *Unde & accepimus de te pretium ſicut inter nos & te bonæ fidei placuit atque convenit, in merce Placibile ſolidatas viginti duas, &c.* Tertull. de Reſurrect. carnis c. 47. *Obſecrat exhibere hoſtiam vivam, ſanctam, Placibilem Deo ... quomodo Placibilem, ſi damnata fuit?* Ubi Vulgata, *Placentem*. Vide *Placidus*.

¶ PLACIBILITAS, Placendi ſtudium, amabilitas. Sallas Malaſpinæ lib. 1. Rer. Sicul. apud Baluz. to. 6. Miſcell. p. 204. *Se induſtrioſe omnibus reddebat amabilem, & Baronum ſenſus blandimentis noverat placibilibus demulcere ... Sed jam benivolentia omnium Placibilitatis ſtadio coaptatus, &c.* Gualvaneus Flamma apud Muratorium to. 12. col. 1034. *Placentia ſua Placibilitate bono provinciam illuſtravit ... ſed hoc quia hodie Papia ſuas delicias convertit in penuriam, Placentia ſuam Placibilitatem in diſplicentiam, &c.*

¶ Placibilitas, Quies, tranquillitas. Collatio Matthæi de Cracovia, apud R. Duellium lib. 1. Miſcell. pag. 244. *In parte notatur auctoritas, pietas, charitas; in tempore Placibilitas, opportunitas, &c.*

¶ PLACIDA, Lamina. Acta SS. tom. 1. Junii p. 56. de S. Secundo: *Præfatum ſepulcrum conſtructum Placidis ferreis plumbo conſiccatis, aperuerunt aliqua rimula.*

¶ PLACIDITAS, Manſuetudo, humanitas. S. Nilus Epiſt. 162. *Maximum bonum eſt Placiditas, quam aſſecutus Moyſes Deum intuitus eſt, ut humanæ vires intueri poſſunt.*

¶ PLACIDUM, Lis intentata, controverſia, litigatio. Acta S. Lidani tom. 1 Julii p. 346. *Devoratus extitit à lupis, de quo maximum Placidum habuerunt.*

¶ PLACIDUS, ut *Placibilis*. Bulla Bonifacii VIII. PP an. 1295. ex Bibl. Reg. *Si tam utilis & Deo Placidæ pacis, alligata jam vinculum diſſolutionis, quod abſit, diſpendium ſuſtineret, &c.* Infra: *Ne tractatus tam Deo Placidus, &c.*

¶ PLACIMENTUM, ut *Placidum*. Chartul. S. Petri de Domina fol. 63. *Reliquerunt domiac prædictam decimariam . . . promittentes quod eos cuſtodirent à cunctis ſentoribus de quibus hanc decimariam per feudum tenebant, & ſi in ea aliquod Placiamentum inſurgeret, ipſi eum inter ſe omnibus temporibus donarent.*

¶ PLACITARE, &c. Vide in *Placitum*.

PLACITONIUM, in Chronico Moſomenſi, pro vitilitigationibus placitorum, Gallis, *Plaidoiries, chicanes: Et Monachorum Placitoniis, qui novos ſibi hodie Advocatos adtrahant, factum eſt.*

PLACITUM, Placitare, &c. *Placita* vocabant, conventus publicos totius regni Ordinum, quibus Reges ipſi præerant, & in quibus de arduis regni negotiis & imminentibus bellis tractabatur. Annales Francor. Bertiniani an. 763. *Pipinus Rex habuit Placitum ſuum Nivernis.* Ita ann. 764. 765. 766. Anno vero 767. *Ibi Synodum fecit cum omnibus Francis in campo.* Paſſim. Bis autem quotannis tenebantur ejuſmodi placita. Hincmarus de Ordine Palatii cap. 29. *Conſuetudo autem tunc temporis talis erat, ut non ſæpius, ſed bis anno, Placita duo tenerentur: unum quando ordinabatur ſtatus totius regni ad anni vertentis ſpatium, ... in quo Placito generalitas univerſorum majorum tam Clericorum, quam Laicorum conveniebat, &c.* Adde c. 30 Cum igitur omnes regni vaſſalli ad ea placita convenirent.

Generalia Placita, ea appellata, [vel *Communia*, ut in Charta Ludovici Reg. an. 847. apud Miræum tom. 1. p. 24.] Charta Vindiciani Epiſcopi Atrebatenſis apud Baldricum lib. 1. c. 25. *In conventu venerabilium Epiſcoporum, coram Rege piiſſimo Theoderico, in generali Placito hanc epiſtolam roboravimus.* Geſta Dagoberti c. 40. *Dagobertus Rex ... convocatis filiis, omnibuſque totius regni primatibus, 20. Kal. Junias in Palatio Bigargio Placitum generale inſtituit.* Annales Francor. ann. 811. *Placito generali ſecundum conſuetudinem Aquis habito in tres partes regni ſui totidem exercitus miſit.* Poeta Saxonicus lib. 1. de Geſt. Caroli M. an. 777.

> . . . *Conventum Placiti generalis habere,*
> *Cum ducibus ſe velle ſuis denunciat illic.*

Ardo Monach. in Vita S. Benedicti Anianenſis nu. 43. *Cum ad generale Placitum, jubente Imperatore, pergeret.* Charta ann. 858. ex Tabular. Monaſterii Deiparæ Sueſſionenſ. apud Rainaldum in Sueſſione: *Anno Dominicæ Incarn. 858. Indict. 6. regni vero Caroli Imperatoris 32. congregata Compendio palatio non minima coadunatione Epiſcoporum, ſummæ autoritatis virorum, multorum quoque illuſtrium procerum ſeu quamplurimorum nobilium, utpote generale Placitum ibidem agentium, &c.* Placitum generale apud Gundulfivillam, in Capitul. Caroli Calvi tit. 38. *Placitum generale apud Cariſiacum*, tit. 39. Idem Placitum Cariſiacenſe cap. 8. *Per Capitula avi & patris noſtri, quæ Franci pro lege tenenda judicaverunt, & fideles noſtri in generali Placito noſtro conſervanda decreverunt.*

☞ Quid autem in his placitis generalibus ſanciretur ac definiretur brevi exponendum duximus. Ac primo quidem totius regni negotia, ſive Eccleſiaſticos ſive laicos ſpectarent, expendebantur, de utriuſque Ordinis emendatione, quibus remediis ingraveſcentibus malis ſubveniendum mature diſceptabatur. Capitul. Ludovici Pii an. 828. *Voluerunt ſiquidem tempore congruo Placitum generale habere, & in eodem de communi correctione agere.* Aliud an 829 *Volumus ut omnes res eccleſiaſticæ eo modo contineantur ſicut res ad fiſcum noſtrum pertinentes contineri ſolent, uſque dum nos ad generale Placitum noſtrum cum fidelibus noſtris invenerimus & conſtituerimus qualiter in futurum de his fieri debeat.* Capitul. Caroli C. an. 858 tit. 27. *Litteras dominationis veſtræ quique noſtram habuimus, quibus juſſiſtis ut vobis 7. Kal. Decembr. Remis occurreremus, quatenus ibi nobiſcum & cum ceteris fidelibus veſtris de reſtauratione ſanctæ Eccleſiæ & de ſtatu ac ſalute populi Chriſtiani tractaretis. Sed nos ad Placitum illud occurrere non potuimus.* Adde Hincmar. loco ſupra laudato. In iis præterea dirimebantur cauſæ quæ in placitis Comitum finiri non potuerant. Capitul. 6. an. 803. c. 2. *Si autem ad Salicam pertinet legem & ibi minime repereris quid exinde facere debeas, ad Placitum noſtrum generale exinde interrogare facias.* Conceſſa demum à Principibus in iis Comitiis firmabantur. Conceſſio Caroli Magni an. 803. *Ad proximum ſynodalem noſtrum conventum ac generale Placitum, ubi plures Epiſcopi & Comites conveniunt, iſta ſicut poſtulaſtis, firmabimus.* Vide Simeon Dunelmenſem, & Radulfum de Diceto an. 1014. Suenonem in Hiſt. Danica c. 1. &c. Hinc

☞ *Placita* dicuntur Regiæ litteræ, quibus controverſiæ judicium in frequenti ejuſmodi Optimatum placitum definitum continebatur. Neque etiam aliunde repetenda origo tritæ hujus formulæ qua Regum Francorum

corum Edicta concluduntur: *Quia tale eſt noſtrum placitum*, Gall. *Car tel eſt notre plaiſir*, quamvis enim nunc de ſpeciali ac determinata Principis voluntate & auctoritate intelligi debeat, hoc unum olim ſignificabat, *ita in generali noſtro placito ſtatutum eſt*, *ſeu tale eſt noſtrum placitum*. Vide Salvaingum de Uſu feud. c. 12.

Placitum Regale, in Miraculis S. Urſmari c. 1. & apud Reginonem an. 956. Vide præterea, quæ de hiſce regalibus Conventibus obſervavimus in Diſſert. 4. ad Joinvillam.

Placita Generalia interdum etiam appellant dominorum feudalium judicia, quod ad ea vaſſalli omnes convenire tenerentur: quæ quidem aliis *Curiæ generales* dicuntur: *Plaits generaux*, in Conſuetud. Valentian. art. 35. 36. Hugo Flaviniacenſis in Chronic. p. 132. *Exceptis alodiis, quæ homines tenent ad Placitum generale reſpicientes*, id eſt, quorum tenentes placitis dominicis intereſſe debent: ſeu qui *ſervitio placiti* obnoxii ſunt. Charta Beatricis Abbatiſſæ B. Mariæ Sueſſion. an. 1231. *Sciendum autem, quod homines juſtitiabiles, qui de nobis terras tenent, debent nobis unum Placitum, generale ſingulis annis in Curia noſtra de Parigas ad viceſimum diem Natalis Domini, & qui inde defecerit, per 2. ſol. Pariſ. de lege emendaret*. Eſt autem

Servitium Placiti, noſtris, *Service de plaits*, quod vaſſallus domino ſuo feudato debet, cum *placita* ſua, ſeu *aſſiſias* tenet, [quod *ſequi & juvare dominum de Placito* vocabant.] Hinc formula in hominiis, in Regeſto Toloſano Cameræ Computor. Pariſ. paſſim: *Pro prædictis feudis vobis fidelis exiſtam, & fidele ſervitium faciam, videlicet guerram & Placitum, ad ſubmonitionem veſtram, vel cujuſlibet certi nuntii veſtri*. [Charta Conradi Imper. an. 1145. apud Miræum tom. 1. p. 105. *In tribus ſcilicet Placitis generalibus, quotannis ſervitium determinatum, &c.* Charta an. 1228. tom. 1. Macer. Inſulæ Barb. p. 147. *Nomine dicti caſtri præſtabilis auxilium & juvamen contra quemlibet in Placito & in guerra*. Tabul. Capit. Ambian. *Hoſpites veteris villæ totum Placitum generale debent*. Adde Chartam Hugonis Ducis Burgund. an. 1172. tom. 4. Gall. Chriſt. inter Inſtrum. col. 187.] Vaſſalli quippe omnes ad ea placita convenire tenebantur, niſi eximerentur indulto ad id ſpeciali privilegio; ac Proceres quidem utriuſque ordinis, Eccleſiaſtici ſcilicet & ſecularis, ut ſi aliquæ de iis querelæ fierent, coram judice regio reſponderent. Lex Longob. lib. 1. tit 45. § 2. *Ut omnes Epiſcopi, Abbates, & Comites, excepta infirmitate vel noſtra juſſione, nullam habeant excuſationem, quoniam ad Placita Miſſorum noſtrorum veniant, aut tales Vicarios ſuos mittant, ut in omnibus cauſis pro illis rationem reddere poſſint*. [Epiſt. Caroli M. Capit tom. 1. col. 416 *Vos autem, qui contemptores noſtræ juſſionis extitiſtis, ſive canonici ſive monachi vocamini, ad Placitum noſtrum, juxta quod præſens miſſus noſter vobis indixerit, nobis vos adſiſtere ſcitote. Et quamvis ad nos miſſa hic facta ſeditionis vos excuſet epiſtola, venite & condigna ſatisfactione iſtiuſmodi crimen eluite*.] Cæteri vero liberi homines eadem de cauſa interer ant, atque adeo etiam ut munia ſibi demandata, ſeu ad judicia, ſeu alia quælibet peragenda exequerentur: eoque nomine à Miſſis, vel a Comite, *per bannum ad placitum venire* compellebantur, ut eſt in Concilio Triburienſi cap. 9. ſeu *ad curiam*, ut eſt apud Walſing. p. 258. Verum ne cæteris incolis oneri eſſent, jubebantur ad *placitum*, perinde etiam ac *in hoſtem*, *ſive ad curtem*, *de domo ſua ſic warniti movere, ut cum pace venire, ſtare, & ad domum ſuam redire poſſent*, ut habent Capitula Caroli Calvi tit. 27. [Vide Jacobinum de S. Georgio in Tr. de Feudis p. 25. §. 24. ubi quærit, quid in partibus Provinciæ intelligatur per obligationem qua tenentur *vaſſalli & ſubditi præſtare auxilium de ſuis Placitis & litigiis*.]

☞ Si quis vero vaſſallus ſumtus, præter conſuetos, feciſſet, illi à domino reſarciebantur. Edictum Johannis I Regis Franc. an. 1356. tom. 3. Ordin. p. 64 *Ordinamus quod ſumptus quos fecerunt & damna quæ habuerunt vel ſuſtinuerunt in Placito vel in guerra ... remittimus eis & quittamus ... quouſque de ſumma dictorum triginta millium librarum ... ſibi plene fuerit ſatisfactum*.

☞ Fuere & Abbatum *Placita generalia*, quibus primum ſolus Abbas vel Præpoſitus præſidebat, circumſedentibus *ſcabinis* quibuſdam ſeu aſſeſſoribus; is querelas audiebat, dirimebatque lites. Conſtitutio Leduini Abb. S. Vedaſti apud D. *Bruſſel* de Uſu feud. p. 789. *Homo de generali placito tria placita debet in anno ... In quibus Placitis nulla extranea poteſtas debet venire, neque præſidere ad judicandum, neque Comes, neque advocatus ullus, niſi tantum Abba aut Præpoſitus ... In hoc itaque generali placito præſidente Abbate ſeu Præpoſito, circumſedentibus etiam ſcabionibus, &c.* Exinde Advocatus ab Abbate accerſitus in placitis interfuit. Vide *Advocatus*.

☞ De privatis itaque monachis intelligenda Capitularia Regum noſtrorum quibus iis prohibetur *placita exercere, in iis diſputare*. Capitul. an. 794. c. 9. Addit. 4. c. 46. Niſi de placitis ſecularibus interpreteris, ut innuere videntur Capitul. ann. 788. *Nullus monachus foris monaſterio judiciaria teneat, nec per malles & publica placita pergat*: & Capitul. an. 789. c. 71. *Et ut monachi ad ſecularia placita non vadant*.

At cum ejuſmodi placitorum onus grave videretur, pauperibus præſertim cautum eſt Capitul. Caroli Imp. *ut nemo ad mallum, vel ad Placitum, cogeretur venire, niſi ſcabini, & qui cauſam ſuam, & cui quæratur*, ut eſt apud Hincmarum Opuſc. 15. §. 14. in Capit. 1. an. 807. c. 13. Capit. 2. ejuſdem anni c. 5. lib. 3. Capit. cap 40. Quod quidem Capitulare Caroli Magni intelligit Concilium Ticinenſe an. 855. cap. 14. *Quoſdam miniſtros Comitum propter frequentia Placita pauperiorem populum nimis affligere comperimus; unde Majeſtatem veſtram obſecramus, ut Capitulare avi veſtri de hac re obſervari faciatis*. Aut forte Capitulare an 769. cap. 12. *Ut ad mallum venire nemo tardet, primum circa æſtatem, ſecundo circa autumnum. Ad alia vero placita, ſi neceſſitas fuerit, vel denuntiatio Regis urgeat, vocatus venire nemo tardet*.

Neque tamen remiſſum omnino id oneris liberis hominibus; ſed ad tria in anno placita veniendi neceſſitas manſit. Capitul. 3. an. 819. c. 14. & lib. 4. Capitul. c. 57. *Ut videlicet in anno tria ſolummodo generalia Placita obſervent, et nullus eos amplius Placita obſervare compellat, niſi forte quilibet aut accuſatus fuerit, aut alium accuſaverit, &c.* Lex Longob. lib. 3. tit. 21. §. 30. de liberis perſonis: *Neque cogantur ad Placita venire, præter ter in anno*. Quod poſtmodum indictum legitur apud cæteros vaſſallos dominicos, qui *ſervitio placitorum* obnoxii erant. Charta an. 960. apud Hemereum in Auguſta Viromand. *Quod eandem terram ter in anno ad generale Placitum domini præfata villa conveniret*. Alia an. 986. ibidem: *Et homines in eo diſtrictu manentes tribus vicibus in anno ad Abbatis Placita veniant*. Alia in Tabulario S. Vitoni Virdunenſis: *Niſi ſolummodo ob noſtri memoriam retineant Advocatiam, eo tenore ne aliquid exinde accipiant, neque in tribus Placitis, ut fit in aliis Advocatiis, &c.* Alia ibid. *Placita generalia in jam dicta villa Haſſud ter in anno ſervant, &c.* Vide *Advocatus*.

☞ Tempus autem quo tria illa placita habebantur pluribus in Chartis indicatur, *ſcilicet poſt Natale Domini, poſt Paſcha & poſt feſtivitatem S. Johannis*, ut legitur in Charta an. 1116. ex Tabul. Elnon.

Cor

Cur autem vaſſalli omnes dominicis judiciis & placitis adeſſe tenerentur, pluribus docent Aſſiſiæ Hieroſolymitanæ MSS. c. 222. ubi exactis, quæ ad *ſervitium corporis*, quod vaſſallus domino debet, ſpectant, hæc ſubduntur: *Et celui, qui doit ſervice de cors & de Chevaliers, ou de Sergens, en doit faire par tout le Royaume ſervice, o lui, ou ſans lui, ſe il eſt ſemons, ſi comme il doit: Et quant il eſt à Court, d'aller à Conſeill de celuy, ou de celle, à qui le Seigneur le doara, ſe il n'eſt au conſeill de ſon averſaire, ou ſe la querele ne n'eſt contre luy meſmes, que nul ne doit plaidoier par comandement de Seignorie d'autre, & doivent faire eſgart, ou connoiſſance, & recort de Court, ſe le Seignor lor commande à faire: & doivent aler veir murtre ou homecide, ſe le Seignor lor commande d'aler veir come Court: & doivent par le comandement don Seignor veir le cos de quoi l'on ſe clame de lui que l'on veaut monſtrer à Court. Et doivent aller par tout le Royaume ſemondre come Court, quant le Seignor leur commandera. Et li doivent ſervice d'aler faire deviſe de terre & d'aigues, entre gens, qui ont content, quant leur Seignor leur comande. Et doivent faire enqueſtes, quant l'on requiert au Seignor, que il face enquerre, & il lor comande à faire. Et doivent veir moſtres de terres, ou d'autres choſes, quel qu'elles ſoient, que le Seignor leur commande à veir come Court. Et doivent ſervice de faire toutes les autres choſes, que les homes do court doivent faire come court, quant le Seignor le comande.* His adjungenda ſunt, quæ habent Conſuetudines aliquot municipales de *ſervitio placiti*: maxime Ambianenſis art. 186. 187. 188. Peronenſis art. 65. 78. 79. ſancti Quintini art. 82. &c. Vide præterea Chartam ann. 1349. apud Salvaingum de juribus dominicis cap. 12. & Ughellum tom. 1. pag. 960.

Multiplices ejuſmodi placitorum vexationes ſic perſtringit le Roman *de Rou & des Ducs de Normendie* MS.

Toute jour ſont lor beſtes priſes,
Pour nyes & pour ſerviſes,
Tant y à plaintes & querelles,
Et couſtumes viez & nouvelles,
Ne pevent une hore avoir pez.
Toute jour ſont, dient, as plez,
Plaiz de forez, plaiz de monnoies,
Plaiz de porpriſe, plaiz de voies,
Plaiz de gaaing, plaiz de graveries,
Plaiz de melles, plaiz d'ayes,
Plaiz de blez, plaiz de moutes,
Plaiz de deſanses, plaiz de toutes,
Tant y a de prevos & bedeaux,
Et tant baillis viez & nouveaux,
Ne paoat avoir paix une hore, &c.

Interdum, ut dixi, ab hac conditione immunitas concedebatur. Charta Communiæ Meldenſis an. 1179. *Omnes homines meos, quinque in præſcripta communia fuerint, quietos & immunes à tallia & Placito, quod dicitur Generale, in perpetuum eſſe concedo.* Niſi hoc loco *placitum* ſumatur pro ea penſitatione, quæ præſtabatur a quibuſvis vaſſallis pro immunitate à *ſervitio placiti*. Charta Communiæ Brueriarum an. 1186. *Tria placita per annum ſolvent, & per ſingula placita 4. denarios bonæ monetæ reddent.* Quod denique *ſervitium placiti* vocant noſtri, *ſectam* & *ſequelam Curiæ* appellant Angli, Vide in voce *Secta* 3.

¶ Placitum, Penſitatio præſtita pro immunitate à *ſervitio placiti*. Charta an. 1068. in Append. ad Marcam Hiſpan. col. 1144. *Et caſtros iſtos ſupradictos & alodium emi … dono eos … cum omnibus juribus & ſervitiis cunctis, cum calonicis & Placitis … & omnia Placita quæ pertinent ad ſeniorem majorem.* Charta Aldefonſi Comit. Tolos. an. 1131. *In villa Biterrenſi quiſtam & firmantias, Placita & juſticias, &c.*

¶ Placitorum Commonitores, Quibus ex officio competit ad *placitum* in jus vocare, apparitores. Primordia Calmoſiac. Monaſt. apud Marten. tom. 3. Anecd. col. 1165. *Porro liberi qui tunc adfuere homines judicaverunt æquum ſibi videri, ut ſi qui eum ad placitum convocaſſent in conſpectu omnium hoc probarent …. & quoniam præſentes aderant Placitorum Commonitores … probaverunt ſe ad condictum diem ſæpe memoratum Joſcelmum ex parte Ducis legitime convocaſſe.*

Placita Tenere. Synodus Cariſiaca cap. 2. *Epiſcopi quinque in ſuis Parochiis, & Miſſi in illorum Miſſaticis, Comiteſque in eorum Comitatibus, pariter Placita teneant.* Occurrit præterea in Capitularibus Caroli Calvi tit. 21. poſt cap. 5. in Epiſtola Epiſcoporum regni ad Ludovicum c. 12. apud Lupum Ferrariens. ... [illegible] Epiſt. 39. &c. Hinc formula etiam hodie recepta: *Tenir les plaits.*

Placita Custodire. Capitul. 3 an. 789. c. 1. *Comites … in venationem non vadant illo die quando Placitum debent cuſtodire, nec ad paſtum.* Vide infra.

Placita vero tenebantur in locis apertis, publicis ſub dio. Simeon Dunelmenſis an. 1070. *Verum cum illis Epiſcopus ſub divo placitare voluit.* Jus feudale Saxonum cap. 32. §. 19. *In curia ſerata, vel ſub tecto non licet domino feudali judicio præſidere.* Et c. 39. §. 1. *Nullam curiam oportet illum* (Regem) *in literis aſſignare, quia ubi Rex judicat in aperto, ibi eſt curia ſua.*

In campo. Notitia judicati an. 981. in Tabulario Caſaurienſi: *In territorio Marſicano, in ipſo campo de Cedici, ubi erat in Caſa Domini Ottonis ædificata, ubi reſidebat in placito Giſalbertus venerabilis Epiſcopus, & cum eo reſidebat Arnulfus Comes & Miſſus ſacri Palatii, & cum eo Geboardus & Anfredus Miſſi ſacri Palatii, & cum eis reſidebant Raynaldus Comes, &c.* [Sententia an. 1339. tom. 1. Hiſt. Dalphin. p. 213 *Acta fuerunt hæc in campis prope l'Alben juxta metam poſitam juxta viam publicam, &c.*]

Sub arboribus. Charta Bertoldi Leucorum Epiſcopi an. 1005. apud Berardum: *Acta ſunt hæc, quando fuit placitum de Abbatia Poloniacenſi inter Domnum Bertoldum & Domnum Brunonem Epiſcopos, in Dodonis corte, juxta quercus, &c.* Tabularium S. Dionyſii de Capella diœceſis Bituric. ch. 163. *In Urincenſi curia, ſub quadam ulmo, quæ eſt ſita ante domum Radulphi de Porta.* In Charta ann. 1205. in Hiſtor. Monmorenciaca p. 75. mentio fit *aſſemblationis*, i. placiti, *factæ ad ulmum de ſpinogilo*, ubi ſopita quædam diſcordia à judicibus vel arbitris. Charta Villelmi Ducis Aquitan. an. 1137. *Hoc donum feci apud Mauſiacum in curia Ottonis ſub umbraculo, &c.* Le Roman *de Pariſe la Ducheſſe* MS.

A l'iſſue del moutier trouva Raimon ſon ſire,
Ou il tenoit ſes Plais ſous l'ombre d'un olive.

In plateis. Tabularium Caſaurienſe ann. 975. *Notitia judicati, qualiter pro futuris temporibus memoria recordandum, i. in territorio Teatenſe, in ipſo plano in Piſcaria, juſta via ſalaria, in platea, ubi reſidebant Domnus Otto & Ottone filio ejus inſimul Comitibus, &c.* Tabularium Vindocinenſe an. 1061. ch. 139. *Facta eſt hæc emptio apud Lavarzinum in platea, ubi placita fieri ſolent.*

Ante portas caſtrorum. Tabularium Vindocinenſe Thuani ch. 52. *Perrexit illuc Prior noſter, invitque placitum in caſtro Raynaldi ante portam ipſius caſtri, quæ eſt à meridie, ubi interrogatus ille, quare ſaiſiſſet plaxitium noſtrum, reſpondit, &c.*

Ante Eccleſias. Notitia judicati in Tabulario Caſaurienſi: *In ipſo Caſtaldato de Colle majore, in ipſa villa, quæ nominatur Basio, ante Eccleſiam illam, quæ S. Joannes vocatur, ubi reſidebant in placito Siſredus Viccecomes, & Treſidius Caſtaldius, & Guarnerius judex, per ſingulorum hominum cauſas audiendum, vel juſtitiam*

tiam faciendum, vel deliberandam intentionem, & reſidebant cum eis de bonis hominibus. hoc erant Adelbertus, &c. Alia Notitia in eodem Tabulario: *In locum, qui nominatur Pecanie, juxta ipſam Eccleſiam S. Leopardi, ubi reſidebant in Placito, Atto Comes, & Tranſmundus,... judices.* Alia apud Franciſcum Mariam in Comitiſſa Mathildi lib. 3. p. 28. *In atrio ante Baſilicam S. Joannis B. eſideret in judicio, &c.* Adde Matth. Weſtmonaſt. an. 1071. & Gervaſium Dorobernenſem p. 1292. Vetantur autem fieri in ipſis Eccleſiis, vel in earum atriis, ſeu cœmeteriis, in Capit. 1. an. 819. cap. 14. in Capitul. Caroli Magni lib. 4. cap. 28. lib. 5. c. 91. in Capitul. Caroli Calvi tit. 11. cap. 7. [tit. 38. c. 7. tit. 45. c. 12.] in Concilio Arelat. VI. cap. 21. Mogunt. cap. 40. Turonenſi III. can. 39. Sueſſion. II. c. 7. in Canonibus Iſaaci Epiſcopi Lingon. lib. 3. in Decretal. Gregor. tit. 49. c. 5. &c. [in terris Eccleſiæ circumjacentibus vel cohærentibus, in Capitul. Caroli Magni an. 801. cap. 31. in immunitatibus Eccleſiarum, inter Fragment. Capitul. Ludovici II. c. 14.]

Interdum tamen in ædibus ac locis opertis tenebantur placita, propter aeris incommoda, maxime Placita majora. Capitula Caroli Calvi tit. 39. cap. 12. *Domus vero, ſicut in Capitulis avi & patris noſtri continetur, à Comite in loco, ubi mallum tenere debet, conſtruatur, quatenus propter calorem ſolis & pluviam publica utilitas non remaneat. Minora vero placita Comes ſive intra ſuam poteſtatem, vel ubi impetrare potuerit, excepto in Eccleſia & porticibus, atque atrio Eccleſiæ & manſione Presbyteri, habeat.* Synodus Romana an. 904 c. 11. *Ut in domibus Eccleſiarum, neque Miſſi, neque Comes, vel judex quaſi pro conſuetudine, nec placitum, neque hoſpitium vendiceat: ſed in publicis vicis domos conſtituant, in quibus placitum teneant, & ſecundum antiquam conſuetudinem hoſpitentur.* Adde Capitul. 1. an. 809. c. 25. Capitul. 2. ejuſdem an. c. 13. Capitul. 1. an. 819. c. 14. lib. 3. Capitul. c. 57. lib. 4. c. 28. &c.

Placita jejuni judices tenere jubentur in Capitul. Caroli Magni lib. 1. c. 62. lib. 3. cap. 38. in Legibus Longobard. lib. 1. tit. 52. §. 4. 11. in Capitulo ad Legem Salicam cap. 1. §. 15. in Capitul. 1. Caroli Magni incerti an. c. 38. in Speculo Saxon. l. 3. art. 69. § 1. &c Theodulfus l. 1. Carm. v. 400.

Crapula vitetur ſemper, plus tempore eodem
Quo pia juſtitiæ lora regenda manent.
Nam qui ſe nimiis epulis ſomnoque ſepelit,
Corporis atque animæ vim ſibi demit hebes.
Cum venit ad cauſas nudatus acumine ſenſus,
Marcidus & ſegnis, & ſine mente ſedet, &c.

Odo Cluniacenſ. lib 1. de Vita Geraldi cap. 11. *Jejunus ibat ad Placitum, ac merſa ſobrietate, rationis judicio caruiſſet.*

Placita diebus dominicis teneri prohibentur in Capitul. Caroli Magni lib. 2. c. 7. [maxime ubi aliquis ad monetam vel ad pœnam tradendus, in lib. 5. Capitul. c. 153.] in Capit. Compendienſi an. 868. [A quarta feria ante initium Quadrageſimæ, nec in ipſa quarta feria, uſque poſt octavas Paſchæ pariter vetantur, in Capitul. Caroli Calvi tit. 11. c. 8.]

Placitum Custodire dicebatur, qui in jus vocatus à judice, placito intererat *per triduum, ſecundum Leges.* Charta Clodovei III. Regis an. 2. apud Mabillonium: *Sed venientes ad eorum placitum ipſi agentes jam dicto Abbati Noviento, in ipſo Palatio noſtro, per triduos, per plures dies, ut lex habuit Placitum cuſtodiſſent.* Alia ejuſdem Regis ann. 3. *Poſtea memoratus Chrotchaeins per triduum aut etiam amplius Placitum ſuum, ut lex habuit, cuſtodiſſit, & ipſo Amalbertho abjectiſſit, vel ſubſadiſſit, &c.* Eadem formula habetur apud Marculſum lib. 1. form. 37. in Formulis vett. c. 38. & in Formulis ſecundum Legem Romanam c. 33. Capitula Caroli Calvi tit. 21. *Ut per omne regnum noſtrum Epiſcopi & Miſſi noſtri ac Comites in ſingulis parrochiis ac Comitatibus placita teneant, & illa placita omnis homo, qui Placitum cuſtodire debet, & in illis Comitatibus commanet, ſine exceptione & excuſatione cuſtodiat.* Adde [l. 4. Capitul. c. 4.] Ughell. to. 4. p. 632. 794. Contra, *placitum ſuum neglexiſſe,* vel non *adimplevisse,* dicebatur, qui nulla miſſa excuſatione ad condictam diem juri ſtare neglexerat, in iiſdem formul. 37. & 38.] & in form. 33. inter Sirmondicas.] Vide ſupra.

¶ Placitum Custodire, nude pro iis intereſſe. Capitul. excerpta ex Leg. Longobard. cap. 27. *Et ad ingenuos homines nulla Placita faciant cuſtodire poſtquam illa tria cuſtodierint placita quæ inſtituta ſunt; niſi forte contingat ut aliquis aliquem accuſet.*

Placitum Capitale. Leges Henrici I. Regis Angl. c. 31. *In ſummis & capitalibus Placitis unus Hundredus vel Comitatus judicetur à duobus, non unus duos judicet.* Charta Henrici II. Regis Angliæ in Monaſtico Anglic. tom 1. p. 387. *Et ſtatuto die veniant in Curia S. Mariæ, & ibi habeant rectum de capitali Placito ſuo, & S. Maria habeat quicquid pertinet ad Curiam ſuam.*

¶ Placitum Centenarii, Cui præerat judex minor qui per centenas jus dicebat, quique non niſi de minoribus cauſis dijudicabat. Capitul. 3. c. 4. *Ut nullus homo in Placito Centenarii neque ad mortem, neque ad libertatem amittendam aut ad res reddendas, vel mancipia, judicetur.* Adde Capit. 5. an. 819. c. 14. Charta Conradi II. Imper. an. 1146. apud Marten. tom. 1. Ampliſſ. Collect. col. 799. *Abbas Walciodorenſis Theodericus ... conqueſtus eſt de quibusdam malefactoribus, qui ... legem Centenarii Placiti, hoſpitationes & violentos oppreſſiones inferebant.* Vide *Centenarius.*

¶ Placitum Christianitatis, in quo cauſæ ac quæſtiones, quæ ad religionem pertinent, agitantur, cui Epiſcopus vel alius ejus nomine præeſt, idem quod infra *Placitum Epiſcopi;* Gall. *Plait de Chretienté.* Charta Otakeri Ducis Styr. apud Ludewig. tom. 4. Reliq. MSS. pag. 175. *Capellas duas meæ ditionis quas à plebano jure abſolutas, præter jus convocandi conventum in Placito Chriſtianitatis, &c.* Vide *Chriſtianitas.*

¶ Placitum Commune, Cui Miſſi regii una cum Comitibus interſunt jus dicturi, in lib. 3. Capitul. c. 87. *Communia placita* interdum dicuntur quæ alibi *generalia.* Vide ſupra.

Placita Coronæ dicta, in quibus de delictis judicatur, quorum cognitio ad ſolum Regem ſpectat, ſeu ejus Juſtitiarios, quos *Juſtitiarios Coronæ,* & *Coronatores* vocant Angli. Quæ quidem crimina quatuor eſſe dicuntur, *murdrum, incendium, rapina* ſive *roberia,* & *raptus mulierum,* in Legibus Malcolmi II. Regis Scotiæ c. 11. & in Statutis Alexandri Regis c. 14. §. 2. Horum, inquam, juriſdictio, eſcheta, & pœna pertinet ad ſolum Regem, non vero ad Barones, nec ad Curias burgorum, nec ad ullas Curias inferiores, neque etiam ad Curias Eccleſiaſticorum: & ſi accidant, infra Vicecomitatum aliquem debent teneri à juſtitiario ad caput 40. dierum. Vide Leges Burg. Scot. cap. 6. §. 3. Quoniam Attachiam. c. 76. Statuta Alexandri Reg. Scot. c. 14. §. 2. Statuta Willelmi c. 2. §. 4. Stanfordius lib. 1. de Placitis Coronæ c. 1. *Plees del Corone, ſont les plees quex conteignent l'offenſe faits encounter la Corone & dignité le Roy.* Vide Leges Henrici I. Regis Angliæ c. 2. Rogerum Hoveden. p. 783. 786. Monaſticum Anglic. tom. 2. p. 660. &c.

¶ Placitum de Nova Disseisina, Leguleis Anglis *Aſſiſe of novel diſſeiſin,* quo ſcilicet per curiæ judicium à poſſeſſione dejicitur. Matth. Paris an. 1224. *Juſtitiarii Regis, quos Itinerantes appellamus, ...tenebant Placita Regis de nova deſſeiſina.*

Digitized by Google

Placitum Episcopi, Conventus ab Epiſcopo de rebus Eccleſiaſticis indictus. Concilium Triburienſe an.895.c.9. *Cum autem Epiſcopus Eccleſiam à Domino Deo ſibi commiſſam regens, Epiſcopatum circumeundo perrexerit, & placitum canonice conſtitutum decreverit, populumque ſibi creditum illo invitaverit, atque Comes eadem die ſciens placitum ab Epiſcopo condictum, vel neſciens, placitum cum populo condixerit, & per bannum illuc venire præceperit: placitum Comitis omnes poſtponant & Comes ipſe. Denique populus poſt Epiſcopum feſtive pergant, ſcientes, ſe non illic contentioſa contentione decertare, ſed pro fide Catholica invigilare; non cumulum pecuniarum, ſed lucrum congregare animarum.* Concilium Rom.ann.904.cap.12. *Habeant igitur Epiſcopi ſingularum urbium in ſua diœceſi liberam poteſtatem; adulteria & ſcelera inquirere, ulciſci & judicare, ſecundum quod Canones cenſuerunt, abſque impedimento alicujus. Et cum opus fuerit ad comprimendos rebelles, & contemptores, publicum Placitum convocant, non ad præjudicandum, ſed potius ad ea, quæ Deo placita ſunt, & ſaluti animarum conveniunt, proſequendum.* [Adde Capitul.Caroli Calvi tit.27.c.7.]

Placitum Exercitale, Conventus, ſeu Statutum Principum ſuper re *exercitali, boſtili*. Capitul.1. an.802. cap.40. *Si de mundeburde ſanctarum Eccleſiarum, vel etiam viduarum, & orphanorum, ſeu minimum potentium, atque rapina, nec non de exercitali* Placito *inſtituto, & ſuper ipſis cauſis, &c.* Capitul.2.ejuſdem anni cap. 20. *De banno Domni Imperat. Karoli, quod per ſemetipſum conſuetus eſt bannire, id eſt de mundeburdo Eccleſiarum, ... atque de rapto, & de exercitali* Placito, *ut hi, qui ita irruperint, bannum dominicum omnimodis componant.* Adde Capit.7.an.803.c.1.

Placitum Fractum dicitur, cujus dies condictus præteriit, in Legibus Henrici I.c.59.

¶ Placitum Fundi, JC. noſtris jus cognoſcendi de re fundali, quod domino fundi competit, à quo ad altum juſtitiarium poteſt appellari.

Placitum Generale. Vide ſupra ex Hugone Flaviniacenſi.

¶ Placitum Gladii, Idem quod *Placitum ſpatæ*. Charta Johannæ filiæ Philippi Comit. Bolon. apud Baluz.tom.2.Hiſt. Arvern p.101. *Do, lego & concedo cariſſimæ matri meæ M. Comitiſſæ Boloniæ totum & integrum Placitum gladii quod habebam jure hæreditario in tota terra Inſulæ bonæ & etiam in Kaleto.*

¶ Placitum Legale, in Capitul.Caroli Calvi tit. 34.c.2. *Ut ſecundum legem quæ ibi male facta habent emendent, aut ſolvant ſecundum legale* Placitum, *aut per indulgentiam ſibi impetrent perdonari.*

Placitum Lethiferum, ubi de rebus criminalibus cognoſcebatur, quod *placitum criminale* dicitur in Regiam Majeſtatem lib.1.c.1. Mathæus Paris an. 1075. *Epiſcopum crudeliter peremerunt, & centum homines cum eo, juxta flumen Tyne, ubi* Placita *lethifera ab Epiſcopo tenebantur.*

¶ Placitum Manusmortuæ, Redemtio quæ debetur domino poſt mortem vaſſalli. Vide in *Manus* & infra.

¶ Placita Minora dicuntur Placita Comitum, in Capitul.1.an.819 c.14.& Capitul.Caroli C. tit.45.c.12.

¶ Placitum Missum, Da utroque pars convenit. Notitia an.972. apud Muratorium delle Antic.Eſtenſi p.150. *Et ipſe dedit mihi wadio de placito, unde hodie eſt inter nos conſtitutum & unitum* Placitum *Miſſum, ut ipſam probationem, &c.*

Placitum Nominatum, quod indicitur à judice reo, vel accuſato, de crimine, aut quavis alia re reſponſuro, cujus dies definitus eſt, in Legibus Henrici I. Regis Angl.c.20.46.50.

Placitum Innominatum, non indictum, aut cujus dies definitus non eſt, in iiſdem Legibus c.46.

¶ Placitum Plassagiorum. Vide infra & *Plaſſagium*.

¶ Placitum Publicum, Solenne, in Capitul. 1. Caroli Magni an.813.c.22.& lib.2.Capitul. c.32.

Pulchrum Placitum, Anglis, *Beaupleader*. Statutum Marlebrigenſe ſub Henrico III. *Proviſum eſt etiam, quod nec in itinere juſtitiariorum, nec in Comitatu, in Hundredis, nec in Curia Baronum de cætero capientur fines ab aliquibus pro pulchre* Placitando, *neque pro eo, quod non occaſionentur.* Adde Statutum 1. Weſtmonaſt. cap 8.

¶ Placitus Sacialis, f. pro *Sationalis*, qui ſcilicet tempore Sationis tenebatur. Charta ann. 879. in Append.ad Marcam Hiſpan. col. 806. *Præſentes eramus in dicta valle Confluentana, in locum Exalata, ante domum S. Andreæ Apoſtoli Chriſti, & in* Placitos *Saciales; ubi vidimus & audivimus ipſas ſcripturas legentes & relegentes.*

Placitum Spatæ, ſeu *enſis*, Merum imperium, juſtitia major, *Haute juſtice*, quæ jus gladii habet. Charta Philippi Comitis Boloniæ an.1223. *Et in prædictis iſtis locis ... habebimus magnam juſtitiam, quæ vocatur* Placitum *enſis*. Charta Philippi Regis an.1296 *Concedimus eidem* (Epiſcopo Ebroicenſi) *& ſucceſſoribus ſuis Epiſcopis Ebroicenſibus in terra ſua & Eccleſia Ebroicenſis ... totam altam juſtitiam, quæ vocatur in Normannia Placitum ſpathæ.* Alia Joannis Regis Angl.ann.1205. pro Epiſcopo Lexovienſi, in Regeſto Philippi Auguſti Herouvalliano fol. 132. *Nos tantummodo tria Placita, quæ de ſpata vocantur, in illa civitate & banleuca habere, videlicet de ſubmonitione exercitus noſtri, & de via Curiæ noſtræ, & de moneta, &c.* Areſta an.1258.in 1.Regeſto Parlamenti Pariſ.fol 12. *Placitum enſis, Placitum mortis, mutilationis membrorum, mulieris difforciatæ, & novæ diſſaiſinæ.* Ibidem fol.18.ſub an.1259. *Placitum enſis, ſeu alta juſtitia*. Charta Communiæ Rotomagenſis an.1207. *Recordationem quoque tenebunt de iis, quæ facta fuerint inter eos, ſalvo nobis Placito enſis.* Occurrit ibi ſemel ac iterum. Vide Hiſtoriam Caſtilionenſem in Probat.pag.70. Chartas Normannicas poſt Ordericum Vitalem p.1060.&c.

¶ Placitum Spadæ, Eadem notione. Charta Radulphi Abb.Fiſcamn. an. 1211. apud D. *Bruſſel* de Uſu feud.tom.1. pag.263. *Philippus Dei gratia illuſtris Rex Franciæ ... nobis & eccleſiæ noſtræ in perpetuum concedit Placitum ſpadæ totius terræ noſtræ.* Charta an.1235. apud Lobinell.tom.2.Hiſtor. Britan. pag.384. *Quod Barones . . habebant* Placitum *ſpadæ. Plet de l'eſpee*, in Charta an. 1309. ex Bibl. reg. Strictiori tamen ſignificatu accipienda hæc eadem vox videtur in Litteris Philippi III. Reg.Franc.an.1278.tom.1. Ordinat. pag. 306. ibi enim Philippus concedit Communiæ Rotomagenſi *juriſdictionem de Placitis ſpadæ*, ſed *retenta ſibi juſtitia mortis, mehagnii & vadiorum belli*, unde cum D. *de Lauriere* lubens crediderim *Placitum ſpadæ* hic intelligendum jus cognoſcendi de duello.

Placitum Vicedominarium, in Chronico Hugonis Flaviniacenſis p. 132. quod ab Eccleſiæ Vicedomino tenetur.

¶ Placitum Vigiriale, in Charta Johannis Ducis Cabilon. an. 1232. apud Chiffletium in Beatrice Comit. Cabilon. pag. 48. *Quitavit ... quicquid habebat idem Dux* (Hugo) *in charreria Cabilonenſi: & vinum quod tannatores debent annuatim cenſuale: &* Placitum *vigiriale, &c.*

¶ Placita Majorare, Minorare. Vide *Majorare* 2.

¶ AD PLACITUM MANNIRE, Vocare in jus, in Capitul. Caroli Magni an. 797. Vide *Mannire*. *In Placitum trahere*, in Charta an. 1296. apud Kennett. Antiq. Ambroſd. p. 328.

PLACITUM, Lis intentata. Pactum inter Venetos & Principes Regni Hieroſol. an. 1123. apud Will. Tyrium lib. 12. c. 25. *Si vero aliquod Placitum, vel alicujus negotii litigationem Veneticus erga Veneticum habueris, in Curia Veneticorum diffiniatur*. [Litteræ Gualteri Epiſcopi Laudunenſis ann. 1164 apud Mabillon. Diplom. p. 267. *Si in eadem villa Placitum oriatur, in quo gagia dentur; Placitum illud, &c.* Charta an. 1275. apud Kennett. Antiq. Ambroſd. p. 285. *Placitum motum fuit inter dictos religioſos, &c.*

PLACITUS, pro *Placitum*. Tabularium Laſcurrenſe apud Marcam lib. 4. Hiſt. Beneharn. c. 8 *Et miſit miſſaticum Gaſſiarualdum Vicecomitem Aquis, qui tenuiſſet Placitos ante ſe, ſicut Comes debebat facere*. [Tabular. S. Florentii: *Contigit ut Placitus fieret in confinio Andegavorum & Turonorum, in quo conventus factus tam Nobilium Francorum, quam & Britonum ... anno 4. Hlotarii Regis*.]

¶ PLACITUS, Conſtitutus, definitus. Lex Ripuar. cap. 66. §. 1. *Si autem contentio orta fuerit quod ſacramentum in die Placito non conjuraſſet, &c.*

PLACITUM, Quod debetur domino pro redemptione, ſeu *rachato* feudi, in morte vel mutatione vaſſalli. [Charta an. 1240. tom. 1. Hiſt. Dalphin. pag. 142. *Feudus bayliæ debet, ſicut dictum eſt, hominium, & jurare fidelitatem & centum ſolidos de Placito, tempore mutationis*. Litteræ Humberti II. ann. 1334. ibidem tom. 2. p. 246. *Mandamus quatenus Placita quæque debita propter obitum dom. & germani noſtri Guigonis Dalphini Viennenſis; ... recuperare curetis*. Computus an. 1333 pag. 272. *Pecunia recepta de Placitis per mutationem novi domini in eo dicto anno, &c. ſumma 290. flor. Dalph.*] Charta an. 1406. ex Tabulario S. Cypriani Pictavenſis: *Sine ullo Placito, ſive deverio*. Alia an. 1370. *In feodum cum 12. denariis moneta currentis de acceptamento ſeu Placito*. Tabularium Nantolienſe in Pictonibus an. 1399. *Pro decimo denariorum achaptamenti, ſeu Placitis in mutatione Domini*. Vetus Conſuetudo Pictavenſis c. 70. *Le Seigneur, auquel eſt deu hommage plain, & fondé par la Couſtume d'avoir pour chaque mutation Plet & cheval de ſervice, par vorderies & maſure*. [Adde recentiorem art. 31. & 169.] Hinc *Placitum manus mortuæ*, (de quo in *Manus mortua*) pro *rachato*, quod in morte vaſſalli exſolvitur. Quidam tamen exiſtimant diſcrimen eſſe inter *plait*, & *plait de Mortemain*: ita ut prius dicatur de *rachato* in mutatione vaſſalli, alterum in morte vaſſalli. Ita Theveneus & Raguellus: at Gallandus ait, ſe obſervaſſe in veteribus tabulis idem unumque eſſe. In aliquod Chartis vernaculis *Placitum* hac notione per *Plaiſir* redditur. Charta ann. 1459. *Homage lige à 25. ſols de devoir ou Plaiſir*. Alia an. 1460. in Tabular. Nantol. *Sans aucun Plaiſir ni achaptement*.

☞ Triplex ejuſmodi placitum diſtinguit Salvaingus in Tractatu quem in hanc rem edidit, conditionatum nempe, conſuetum & arbitrarium, ſive *placitum*, ut loquuntur, *ad miſericordiam*, *Playt à mercy*. Diſtinctam hanc diſtributionem, & quid his verbis intelligendum, habes ex Inquiſit. facta pro Dom. Dalphino tom. 1. Hiſtor. Dalphin. p. 94. *Item omnes tenentes in Oyſentio per feudum, ſi Placitum non ſit determinatum, debent Placitum ad miſericordiam, ad mutationem tenementarii, & omnes tenentes per villanagium, ſi Placitum non eſt determinatum, debent Placitum ad duplicem cenſum, & ad mutationem tenementarii*. Ubi *Placitum ad duplicem cenſum* idem eſſe ac conſuetum exiſtimo; & ita quidem judicatum eſt Areſto Parlamenti Gratianopolitani an. 1652. quod vide apud Salvaingum de Uſu feud. cap. 35. Quod vero *Placitum* vocant Delphinates, *Recognitio* dicitur in provinciis Lugdunenſi, Dombenſi, &c. Vide in hac voce num. 4.

Eſt etiam *Placitum*, exactio, vel præſtatio quævis. Tabularium Prioratus de Domina in Delphinatu fol. 15. *Salvo Placito meo, ſcilicet 7. ſolidos ſolvendo in Nativitate Domini de gerta tantummodo*. [Hinc *Placitum plaſſagiorum*, præſtatio quæ pro *ſtallis* ſeu locis in foro tempore nundinarum exigitur. Vide *Plaſſagium*.] Libertates villę Peruſienſis ann. 1260. apud Thomaſſerium p. 98 *De home, qui eraet à la Pacroſe, ne doit lever ſi ſires ne los ne Plaet*.

¶ PLACITUM, Judicium, juriſdictio. Charta ann. 843. in Append. ad Marcam Hiſpan. col. 781. *Contradicere non poſſum hodie nec in ullo Placito per quibus illi reprobi ſint aut illorum teſtimonium invalidum eſſe debeat*. Tabular. Farfenſe apud Mabillon. tom. 4. Annal. p 700. *Ipſo denique anno interfectus eſt Creſcentius Comes, juſſu Ottonis Imperatoris & Gregorii Papæ, ut audiſtis, qui nimis diſtricte Placita infra Romam exercebant*.

PLACITUM, Conventio, pactum. Iſidorus lib. 4. Orig. cap. 24. *Pactum dicitur inter partes ex pace conveniens ſcriptura, legibus, ac moribus comprobata: & dictum pactum, quaſi ex pace factum ... Placitum quoque ſimiliter ab eo, quod placet. Alii dicunt Pactum eſſe, quod volens quis facit: Placitum vero quod quiſquam nolens compellitur: veluti quando quiſquam paratus ſit in judicio ad reſpondendum, quod nemo dicere poteſt pactum, ſed Placitum*. Gregorius Turonenſis lib. 6. c. 34. *Legati iterum ab Hiſpania venerunt, deferentes munera, & Placitum accipientes cum Chilperico Rege, ut filiam ſuam ſecundum convenientiam anteriorem, filio Regis Leuvichildi tradere deberet in matrimonium. Denique dato Placito, & omnibus pertractatis, Legatus ille reverſus eſt*. Lib. 7. c. 6. *Deprecor, ut Placita, quæ inter nos poſt patris mei obitum ſunt innexa, cuſtodiantur*. Fœdus Regum, apud Nithardum lib. 3. *Et ab Ludher nul Plaid nunquam prindrai, qui meon vol ciſt meon fradre Karle in damno ſit*. Ubi *plaid*, pactum ſignificat, non vero *rixam*, ut Bodinus lib. 5. de Rep cap. 6. Falcetus, & alii verterunt. Hæc enim ſonant: *Et cum Lothario nullum pactum inibo, quod quantum ſciam, meo fratri Karolo damno futurum ſit*. [Charta ann. 1276. apud Kennett. Antiquit. Ambroſden. p. 286. *Unde Placitum conventionis ſumptum fuit inter eos in eadem curia; ſcilicet quod &c.* Eadem habentur in Charta an. 1292. ibidem pag. 321. *Placitum eccleſiaſticum*, eadem notione, in vet. Charta Ravennenſi apud Mabillon. Diplom. p. 457. Tabular. Voſienſe fol. 17 *Quod ſi fevales mei de hac terra S. Petro dare voluerint, Placitum vel donum quod ipſi fecerint, & ego concedo permanendum & tenendum*.] Ita Placitum uſurpatur in Concilio Emeritenſi c. 4. Tolet. XI. c. 10. in Legibus Wiligoth. lib. 2 tit. 5. §. 5. 7. 8. 9. lib. 3. tit. 4. §. 2. lib. 5. tit. 7. §. 9. lib. 10. tit. 1. §. 11. 12. [in Lege Bajwar. tit. 15. cap. 13.] in Capitulis Caroli Calvi tit. 7. & alibi non ſemel, apud Joannem VIII. PP. Epiſt. 36. Flodoardum an. 953. Erchembertum in Hiſtor. Longobard. cap. 32. Reginon. an. 743. Goffridum Vindoc. lib. 3. Epiſt. 36. &c.

¶ PLACITUM, Donatio. Tabul. Voſienſe fol. 66. *Notum eſſe volumus quoniam Bonus de Voſias ... dedit Deo & B. Petro Apoſtolo Voſienſi medietatem manſi Albou ... Uxor ejus & filii Helias &c. conceſſerunt hoc Placitum quod pater ſuus & mater & fratres fecerant*. Hinc

¶ PLACITUM dicitur Charta conventionis vel donationis. Idem Tabul. fol. 8. *Auditores hujus rei fuerunt Ademarus presbyter, qui propter hoc eis Placitum fecit*; id eſt, Chartam hanc ſcripſit.

¶ PLA-

Digitized by Google

¶ Placitum, Terminus legitimus communi partium conſenſu, vel judicis ſententia conſtitutus, unde *placitum* dictus. Lex Salica edit. Baluz. tit. 42. c. 10. *Et ſic iterum ad alias ſeptem noctes Placitum tribuat, id eſt, ut quatuordecim noctes à prima admonitione compleantur*. Adde tit. 47. c. 2. *Placitus*, eadem notione in Leg. Ripuar. c. 30. §. 2. & in Lege Bajwar. tit. 15. c. 10.

¶ Placitum, Decretum, ſtatutum. Formulæ antiq. promot. Epiſc. apud Baluz. tom. 2. Capitul. col. 614. *Tunc relecta ſunt ei Placita quæ Epiſcopus jam ordinatus ab ordinatoribus & electoribus ſuis ſuſcipere debet; ubi continetur qualiter vivere, docere, & ſubditos ſuos regere debet ſecundum ſacros Canones*. Form. 14. *Sed & obſervationes ac regularia mandata ſacroſanctorumque Conciliorum Placita, &c.* Occurrit rurſum in form. 18.

¶ Placitum, Juſſus, voluntas, ſenſus. Capitul. de villis Caroli Magni cap 16. *Volumus ut quicquid nos aut Regina unicuique judici ordinaverimus, aut miniſteriales noſtri Siniſcalcus & Butticularius de verbo noſtro aut Reginæ ipſis judicibus ordinaverint, ad eorumdem Placitum, ſicut eis inſtitutum fuerit, impletum habeant*. Capitul. lib. 7. cap. 379. *Non ſecundum Placitum hominis, ſed ſecundum Dei voluntatem. Nec in hac parte voluntas aut gratia hominis ſectanda eſt, ſed voluntas Dei in omnibus exquirenda*. Eadem notione *Plait* apud vet. Poetam MS.

Dreit à l'oſtel Guillaume vait,
Ou il avoit baſti ſon Plait.

Ita *Plaiſir* uſurpat le Roman *d'Athis* MS.

Meſſager doit tout ſon Plaiſir
Dire, ſans le ſeigneur laidir.

Le Roman *de la Roſe* MS.

Car il convient, ſoit mal, ſoit bien,
Qu'l face votre Plaiſir.

¶ Placitum, pro *Palatium*, & viciſſim, ſæpiſſime legi in veteribus libris monet Baluz. in Notis ad Capitular. col. 1077. ubi exempla nonnulla refert, quæ videſis. *Placitum*, apud Papiam pro *Plocium*. Vide *Pletei*.

Plaitum, pro *Placitum*. Vetus Placitum in Chronico S. Vincentii de Vulturno lib. 2. *Et dum nos per plures dies ibidem in Plaito reſediſſemus*. Habetur ibi pluries p. 690.

Plaitare, Placitum, ſeu pactum inire. Joann. VIII. PP. Epiſt. 69. *Quia utrique Abbates ... non in decem millium tantum mancuſorum, ſed in duodecim millium Plaitaſſe ... aſtruunt*. Supra: *pactum facere*. Adde Epiſt. 74. Vide Octavium Ferrarium in *Piatire*.

Placitare, Litigare, lite contendere. Capitula Caroli Calvi tit. 53. c. 10. *Si aliquis ex fidelibus noſtris ... ſeculo renuntiare voluerit, & filium, vel talem propinquum, habuerit, qui reipublicæ prodeſſe valeat, ſuos honores, prout melius voluerit, ei valeat Placitare*. [Ubi *Placitare*, non litigare, ſed aliquid ex pacto concedere ſonat. Vide infra.] Leges Henrici I. Regis Angl. c. 59. *Si dominus Placitat contra ſuum hominem de proprio placito ſuo, &c.* Tabularium Vindocinenſe Thuani Ch. 177. *Omniaque ſupradicta calumniavit, & in Comitis Vindocinenſis Curia, omni generoſitate procerum Vindocinenſium ibi circumaſtante, atque audiente, cum eis Placitavit*. Goffridus Vindoc. lib. 2. Epiſt. 24. *Mihi veſtra bonitate mandaſtis, quod inter me & illam aut Placitandi, aut concordiam faciendi reſpectum uſque ad feſtivitatem S. Beati accepiſtis*. Litlet. ſect. 534. *Et ſaches, mon fils, que eſt un de plus honorables, laudables & profitables choſes en noſtr ley, de aver le ſcience de bien Pleder en actions reals & perſonals, & pur ceo jeo toi counſaile eſpecialment, de mitter ton courage & cure de ceo apprender*. [Wilh. *Wyrceſter* Annal. Rer. Angl. ad ann. 1363. in Lib. nigro Scaccarii p. 433. *Hoc anno ſtatutum eſt in Parlamento, quod homines juris regni de cetero Placitarent in lingua materna*.

¶ Placitare Per Brevem, id eſt, Scripto ſeu citatione cauſam breviter continente, aliquem in jus vocare, atque litigare. Tabular. B. M. de Bono nuntio Rotom. *Dicit quod vidit in dicta curia plures perſonas per brevem Placitare*. Vide *Brevis*.

¶ Placitare, Placitis præſidere, *Tenir les plaits*. Capitul. Caroli Magni an. 807. c. 4. *Ad exemplum quod nos cum illis* (Comitibus) *Placitare ſolemus, ſic & illi cum ſuis ſubjectis Placitent*. Charta an. 1154. *Debetis vos aut veſtri homines ... Placitare ipſum placitum cum ille bajulo per vos & per nos, & ſi vos aut veſtri homines non potueritis ibi eſſe, accipiat noſter bajulus ipſam fiduciam per vos & per nos, & Placitet ipſum placitum nobiſcum aut cum noſtris hominibus*. Caffari Annal. Genuen. ad annum 1156. apud Murator. tom. 6. col. 259. *In 14. conſulatu unius anni fuerunt Conſules de Communi tres, ... & de placitis ſex, de quibus tres Conſules Placitabant in quatuor compagniis, &c.* Adde Chartam Ludovici I. an. 852. tom. 5. Gall. Chriſt. inter Inſtrum. col. 509. Hiſtor. Lotharing. tom. 2. col. 318. Miræum tom. 1. pag. 105. col. 1.

¶ Placitare, Ad placitum vocare, ſubmonere. Lex Ripuar. c. 67. §. 3. *Quod ſi ſacramentum ille qui proſequitur non pronuntiaverit, ipſe qui Placitavit ante annum revolutum vel ſeptem noctes ſacramentum ſuum coram teſtibus offerat*.

Placitare, Convenire, paciſci, in Chartis Olai Roſchildenſis Epiſc. ann. 1318. & Magni Reg. Daniæ ann. 1343. apud Pontanum lib. 7. & 8. Rer. Danicar. [Statuta Humberti Bellijoci Dom. an. 1233. tom 9. Spicil. Acher. pag. 184. *Pro modo verberaturæ debet verberato per manus burgenſium verberis injuria Placitari*. Charta Caſimiri Reg. Polon. apud Ludewig. tom. 5. Reliqu. MSS. pag. 513. *Concedentes eiſdem procuratoribus noſtris plenam ... poteſtatem ... cum prædicto fratre noſtro cariſſimo D. Carolo Romanorum & Bohemiæ Rege illuſtriſſimo tractandi, Placitandi & procurandi*.] Ado Viennenſis an. 743. *Cepitque caſtrum, quod dicitur Hocſeeburg, & Theodoricum Saxonem Placitando ſibi conquiſivit*. Ericus Upſalienſis lib. 3. Hiſtor. Suecicæ pag 66. *Taliter Placitum eſt fide media & condictum, &c.* Pag. 85. *Placitum extitit in hunc modum, &c.* Ita lib. 5. pag. 108. & alibi.

¶ Placitare, Aliquid ex *placito* ſeu pacto concedere. Lex Alaman. c. 55. *Si quis liber mortuus fuerit, & reliquerit uxorem ſine filiis aut filiabus, ... ſequatur eam dotis legitima, & quicquid parentes ejus legitime Placitaverint*. Adde Capitul. 4. Ludovici Pii cap. 4. Tradit. 70. S. Galli: *Poſt ejus presbyteri obitum, nepta illius eandem traditionem poſſideat. Et ſi nepta illam traditionem ſibi Placitatam dimittere voluerit, tunc locum & prebendam habeat quaſi unus monachus, & traditionem præfatam ſibique Placitatam nobis dimittat*.

Plaider, pro *Jouer, amuſer*, ludificari uſurpat le Roman *de la Roſe* MS.

Ves de quel truffle il nous Plaide.

Explacitare Se, Ex placito ſe tollere, *Se tirer hors de procez*. Leges Henrici I. Regis Angl. c. 5. *Alius dies ponatur ei, & tunc Explacitet ſe vel emendet, niſi competens ſonius intercedat*. Willelmus Malmesbur. lib. 2. de Geſtis Angl. c. 13. *Ut magnates illius caſtelli blande in curia Regis de ſeditione convenirentur, ſi ſe poſſent Explacitare, illæſi abirent*.

Subplacitare, Ad placitum, in jus vocare, citare, admallare. Regula S. Fructuoſi cap. 10. *Tertio qualiter quotidie vivere debeant, ibi diſponant, & tanquam à ſenioribus comprehenſi, ad cellas revertantur Subplacitati*.

Digitized by Google

Implacitare, In placitum, & in jus vocare. *In placitum ponere*, in Monaſtico Anglicano tom. 2. p. 828. Noſtris, *Mettre en procez*. Leges Henrici I. Regis Angl. *Si de nominatis placitis implacitatus non erat*. Occurrit præterea c. 41. 43. 47. 61. Eadmerus lib. 2. Novor. pag. 58. *His pro licentia dictis, ſtatim omnis commentatio Implacitandi Anſelmum compreſſa, omiſſa eſt*. Ordericus Vital. lib. 11. pag. 804. *Nec ſimul, ſed ſeparatim variiſque temporibus, & multimodis violatæ fidei reatibus Implacitavit*; Leges Guillelmi Nothi vernaculæ c. 39. *Dous ſunt perceners d'un eriches, e eſt l'un Emplaide ſaas l'altre, e per ſa folie ſi pert, &c.* Adde c. 38. &c. Maria Franzica in Proverbiis Æſopicis MSS.

Or conte d'un chien veneour,
De malo guiſe menteour,
Qui une brebis Emplaida.

Adde Monaſticum Anglic. tom. 3. p. 74. Hemereum in Auguſta Viromand. p. 121. Chartam Communię S. Quintini ann. 1195. initio, &c. præterea Leges Alfonſinas parte 3 tit. 7. *De los Emplazamientos*.

Implacitata Causa, non definita in placito, *cauſe qui n'a pas eſte plaidee*. Hincmarus Laudunenſis Epiſcopus: *Eorum cauſa uſque ad alium tractatum, certis cauſis intervenientibus non diffinita, ſed Implacitata remanſit*.

Placitamentum. Conſenſus domini, ſeu præſtatio pro eodem conſenſu, ut eſt *laudimium*. Tabularium Eccleſiæ Gratianopolitanæ ſub Hugone Epiſcopo fol. 50. *In quibus aquis accipio de Placitamento in unumquodque molendinum, quando ædificatur*. Occurrit præterea in veteri Charta apud Columbum in Epiſcopis Valentin.

Placitatorium, *Locus, ubi fit placitum*,] *litigatio, controverſia*] Joan. de Janua.

Placitatio, Ipſa actio placitandi. Leges Kanuti Regis c. 17. *Ipſa vero die Dominica publica mercimonia vel Placitationum conventicula.. prohibemus*. [Charta Quilenci Epiſc. Lingon. an. 1135. tom. 4 Gall. Chriſt. inter Inſtr. col. 165. *Et ſi quid à fratribus ... inventum ſeu receptum fuerit, liberum & abſolutum abſque omni Placitatione concedo*. Literæ an. 1356. tom. 3. Ordinat. pag. 117. *Conceſſimus, quod nullum eorum extra villam Nivernenſem pro Placitatione aut pro aliqua cauſa trahemus*.] Item Garrulitas. Arnoldus Lubecenſis lib. 3. cap. 5. *Inter Miſſarum quoque ſolemnia non, ut quibuſdam moris eſt, ſuſurrationibus aut Placitationibus intendebat, &c.* Vox noſtris, maxime Belgis, ſat in uſu.

Placitator, Litigator, *Plaideur*. Gervaſius Dorobernenſis an. 1196. *Cum ex talibus aliquem ob generis ſui favorem in Epiſcopum vel Archidiaconum promovemus, populo Dei non prædicatorem verbi Dei, ſed Placitatorem, ne dicam litatorem praeſſe conſpicimus*. Simeon Dunelmenſis, & Florentius Wigornienſis an. 1100. de quodam Radulfo: *Cujus aſtutia & calliditas tam vehemens extitit, & parvo tempore adeo excrevit, ut Placitatorem ac totius regni exactorem illum conſtitueret*. Quod quidem munus idem videtur quod fiſci Procuratoris, ſeu uti vocamus, *Procuratoris Generalis*.

Placitor, Patronus, defenſor. Vita S. Stephani Abbat. Obaſin. lib. 2. c. 15. *Nam actor noſter vix centum ſolidis Placitores atque fautores ſuos hodie convivabit, exceptis muneribus doniſque promiſſis*. Et c. 16. *Aliquando cum ad Placitum veniret, videretque omnes ſuæ parti favere, adverſarium vero undique & ab omnibus deſtitutum, pietate ductus aliquos è ſuis Placitoribus clam dirigebat, qui ejus partes defenderent*.

Jam vero de vocis, *Placitum*, etymo, variæ ſunt ſententiæ. Edwardus Cokus ad Littletonem ſect. 10. à *placendo* deducit, *quia*, inquit, *bene placitare ſuper omnia placet*. Guillimanus lib. 1. de Rebus Helvet. cap. 9. & alii à Germanico *plats*, campus, quod in *campo* tenerentur placita. Calanova vero *placita* ejuſmodi conventus appellari putat, quod in iis Leges conderentur, (quod ſane de Lege Salica teſtatur ejus prologus, quæ in tribus mallis à IV. Viris condita dicitur) eæque promulgarentur hac formula hac formula, quæ habetur in eodem Prologo: *Placuit atque convenit inter Frances, &c.*

¶ **PLACITAS**, Territorium, diſtrictus. Charta an. 1142. ex Tabul. S. Tiberii: *Totas firmantias quas demandabam ... in toto ejus* (S. Tiberii) *termino & Placitate*.

¶ **PLACIVIUM Auxilium**, Præſtatio quæ primum ex *placito* ſeu mero vaſſallorum arbitrio, deinde ex lege domino penſitabatur. Charta S. Ludovici an. 1267. inter Privileg. Ordin. S. Joh. Hieroſ. p. 32. *Præcipimus quod homines prædicti ſui hoſpitalis, ſint liberi & quieti de exercitu & equitatu, ... Placivuis auxiliis & de tallaeis, &c.* Vide *Auxilium*.

PLACIUM, Locus planus, Gall. *Place*. Fleta lib. 1. c. 18. §. 5. *In terra, vel in aqua, boſco, Placio, vel mariſco*. [Vide *Plates*.]

¶ **PLACIVUS**. Vide *Placentinus*.

¶ **PLACOMA**. Vide *Platonæ*.

PLACOR, [illegible], in Gloſ. Gr. Lat. *Tranquillitas*, in Gloſſ. Iſid. [Gloſſ. Lat. Gall. Sangerman. *Placor, Apaiſemens*. Vita S. Guillelmi tom. 1. Januar. p. 60. *Sanctus quoque nolens Placorem animi ejus turbare*.] Eccleſiaſt. cap. 4. *Complectuntur lætitia Placorem*. Adde c. 39. [Vide Lexic. Martinii.]

¶ **PLACOTON**. Vide *Platonæ*.

PLACTA, Navigii fluvialis genus. Sanutus lib. 2. parte 4 c. 7. *Præcipue Plactarum navigia, quæ per Padi flumen ſunt ad ferenda mercimonia deputatæ, &c.*

¶ **PLACTERIA**, pro *Flatteria*. Vide *Flattra*.

¶ **PLACUS**, [illegible], in Gloſſ. Lat. Græc.

PLADA, Piſcis ſpecies, *Plays*, [hodie *Plie* vel *Plye*, Anglis *Plaiſe*.] Teloneum S. Audomari, in Tabul. S. Bertini: *De carreta piſcium 2. den. de centum Pladis 2. den. de 100. ſalmonibus ſaldis 4. den.* [Vide *Plays*.]

PLAGA Legalis, *Playe leyau*, vel *plaga leyau*, in Conſuetud. S. Severi tit. 18. art. 1. & 2. & Foris Bearn. tit. de homicidis, art. 4. 13. ea dicitur, quæ habet in longitudine & inciſione unciam pollicis, quæ eſt quinta pars *du pan de canae*. Dicitur autem legalis, quia ob talem plagam debetur domino feudi *lex*, ſeu mulcta 7. librarum, & 8. ſolidorum Turonenſium.

Plaga Currit, in Lege Salica tit. 19. §. 6. Gall. *La plaie court*, vel *coule*, ſanguis ex plaga decurrit.

¶ **Plaga Aboriendi**, Morbi genus. Vide *Jojunium Banni*.

¶ **Plaga ad Bannileugam**, Vulnus grave, apparens, apertum, *Plaie ouverte*; dicitur *ad bannileugam*, vel quod qui plagam intulerat, puniebatur mulcta quæ imponi ſolet iis qui infra *bannileugam* delictum aliquod perpetrant, vel quod ad juriſdictionem *bannileugæ* pertinebat, ut de ea judicaret. Charta Philippi Auguſti Reg. Franc. an. 1194. pro Communia Atrabat. *Quicumq; per ſcabinos convictus fuerit quod treugas infregerit de Plaga ad bannileugam, caput perdet: quod ſi Plaga ad bannileugam non fuerit, ſexaginta libras amittet*. Infra: *Si Scabini viderint quod vulnus illud non ſit ad mortem, ſed ad Bannileugam, ſexaginta libras perdet*. Rurſum: *Quicumque intra pacem civitatis infracturam fecerit de rapſu, vel de furto, vel de Plaga ad bannileugam, juſtitia noſtra eum debet arreſtare*. Haud ſcio tamen an *Plaga ad bannileugam* dicta fuerit quod percuſſorem intra bannileugam ſeu immunitatem abſq; domini *foriſfacto* perſequi poterāt burgenſes, quod innuere videtur Charta laudata: *Quicumq; alium occiderit, vel ad mortem vulneraverit, Major, & Scabini, & tota Communia, debent juvare juſtitiam noſtram ad capiendum eum, & Commu-*

munia poterit eum ſequi ubique infra bannilengam ſine feriſfacto noſtro. Utcumque eſt de vocis etymo, obſcura non eſt ejuſdem ſignificatio ex Charta Comitiſſæ Fland. an. 1379. *Quiconque enfraindra les trieves por fait dont mort, affolure, ou playe ouverte, que l'on dit Playe à banlieue, s'enſuit, puni ſera de peine capitale.* Vide *Ictus apparens*.

Plaga, *liber*, io Gloſſis aotiquis MSS. Vide *Plagia*.

¶ Plaga, Modus toni muſici. Vide *Antentus 3.*

PLAGARE, Plagas inferre, vulnerare. Lex Salica tit. 19. *Si quis hominem in capite Plagaverit, &c.* Lex Alamaon tit. 65. §. 31. *Si quis in geniculo tranſpunctus fuerit, aut Plagatus, &c.* Adde Legem Ripuar. tit. 4. Leges Bajwar. tit. 1. cap. 8. 10. Edictum Rotharis Regis Longobard. tit. 44. tit. 104. §. 1. &c. Conſtaotinus io Vita S. Germani c. 16. *Ipſis iratis Plagatus fuiſſet.* Hiſt. Miſcella: *Qui Plagatus mortuus eſt.* Theophaoes πληγεὶς. Utitur vetus ioterpres Juvenal. Sat. 6. v. 652. Sat. 13. v. 113. [& Caoon. 58. ioter Hibero. apud Marteo. tom. 4. Aoecdot. col. 18. *Plaier* apud Poetas noſtrates. Le Roman *de la Roſe* MS.

Qui de celo fleiche eſt Plaiës,
Son mal en eſt miex emplaiës.

Le Romao *d'Athis* MS.

Deux Roys leur a deſchelvaulchiez,
L'un fut mort, & l'autre Plaiës.

Le Roman *de la guerre de Troyes* MS.

M'avez en champ moult eſmaië,
Et en core navrez & Plaie.]

Plagiare, Eadem notione. Alvredi Regis Weſt-Sax. c. 51. *Si quis in teſticulis Plagietur, &c.* Mox: *Si quis homini manum extra Plagiaverit, &c.* Ita etiam io Legibus Henrici I. Regis Angl. c. 93.

¶ PLAGARIUS, Chirurgus, qui curat plagas. Papias MS. Bituric. *Aliptes, ſculptor, vel Plagarius, id eſt plagas curans.*

¶ PLAGATURA, Vulous, plaga. Chronic. Moſomeoſe tom. 7. Spicil. Acher p. 627. *Immenſitatem conſiderabant dolorum & Plagaturæ ipſius.*

¶ PLAGEARIUS. Vide *Plagium*.

PLAGELLA, Furfur paois, in Gloſſ. Medico MS. Reg. Cod. 1486. Gariopootus lib. 2. c. 26. *Et nitrum & ſalem cribellatum cum melle in Plagella impone.* Cap. 59. *Stercus columbinum, mellis quod ſufficit, cum calida Plagella impone.* Adde lib. 3. c. 18. 39.

PLAGIA, Ora, æſtuarium, vel etiam campus plaous, Italia *Piaggia*, vel *ſpiaggia*. Servius in Virgil. *Statio eſt, quam Plagiam dicunt.* Gregorius Magous lib. 8. Epiſt. 39. *Monachos Monaſterii Gazenſis, quod ſitum eſt in Plagia.* Chron. Farfenſe: *De curte in Aciano, quæ fuit Scaptolphi, & de curte in Plagia loci, qui dicitur Brezzenanus.* Iſidorus Paceoſis æra 680. de quibuſdam oppidis: *Quæ ſupra Ægyptum in eremi adjacent Plagiis.* Vetus Charta apud Baron. an. 1019. num. 8. *De terris, campis, pratis, paſcuis, atque ſilvis, montibus, collibus, Plagiis, & planitiis, &c.* Tabularium Narbooenſe an. 1250. *Fecit piſcari Bruginam in ſtagno in præjudicium noſtrum, cum exeat in Plagiam noſtram.* [Charta ann. 1460. in Tabul. Piſcator. Maſſil. *Quod nulla perſona ... præſumat piſcari ... à ſaroto uſque ad Plagiam portæ Gallicæ incluſive.* Mirac. MSS. Urbani V. PP. in Tabul. S. Victoris Maſſil. *In una galea navigando in Plagia Romana habebat febrem peſtialem.*] Occurrit præterea in Charta Piſana apud Gueſnaium io Annalibus Maſſil. ao. 1312. oum. 4. apud Nicolaum Villaoeum p. 6. [& alios Scriptores Italicos paſſim.]

Plaga, Eadem notione. Io Charta Ludovici Pii Imperar. apud Mabillonium in Notis ad Vitam S. Benedicti Aniao. p. 224. *Item in eodem page illos ſegos, cum ipſa piſcatoria, & Plagis maris, & fiſcum noſtrum adhærentem illis, &c.* Hieron. in Zachar. c. 2. *Plaga orbis, quas Græci appellant* κλίματα.

¶ PLAGIARE, Plagiarius. Vide *Plagare* & *Plagium 2.*

¶ PLAGIO, inter veſtes ſacras reponitur in Teſtamento Andreæ Epiſc. Dertoneoſis exarato Hugone & Lothario io Italia regoantibus, apud Ughellum in Append. tomi 4. *Faciſtergios 2. ara unam, Plagione duos, velo uno, calices argenteos duos cum patenis, &c.*

¶ PLAGITATUM, Idem quod *Placitatum*. Charta 64. ex Alamannicis Goldaſti: *Sub ea ratione, ut eaſdem res ad me recipiam, anniſque ſingulis exinde vobis cenſum perſolvam, ... ita ut tamen volo habere apud vos Plagitatum, ſicut & in priori mea traditione ſonat, ut nulli unquam in beneficium concedantur.*

¶ PLAGITIA, Piſcis ſpecies, io Medic. Salern. pag. 180. & 182. An idem quod *Plaguſia*, genus conchæ, apud Plautum, ao potius *Plada*?

¶ 1. PLAGIUM, Plaga, regio. Epiſt. Philippi Reg. Franc. an. 1270 tom. 2. Spicil. Acher. p. 568. *Nondum tamen his minime contentus mundana hujus Plagii peſtilentiæ non reliquit.*

2. PLAGIUM, Plagiare, Plagiarius, dicitur de eo, qui mancipium alienum, vel hominem liberum pro maocipio diſtrahit ac vendit. Edictum Theoderici c. 81. *Si quis neſciens à plagiatore mancipia comparaverit, reatu Plagii non poteſt obligari.* Lex Wiſigoth. lib. 7. tit. 3. §. 2. *Si quis ingenuus ſervum alienum vel ancillam alienam Plagiaverit, &c.* Adde §. 3. 4. 5. 6. *Uſurpaverit* in §. 1. Lex Salica tit. 41. §. 2. *Si ſervum alienum Plagiaverit: id eſt, per circumventionem de ſervitio domini ſui abſtraxerit, & trans mare, ſive in quamlibet regionem ipſum duxerit, &c.* In Lege Friſiooum titulus 21. *de Plagio*, ioſcribitur, in quo agitur de eo, qui hominem oobilem aut liberum extra patriam veo lderit.

Plagiarius, io Gloſſis antiquis MSS. *Qui inducit* (leg. *ſeducit*) *pueros, & ſollicitat ſervos alienos. Mancipiorum alienorum diſtractor, abigeator, qui mancipium aut pecus alienum ſeducendo diſtrahit.* Alexaoder Nequam:

Qui pueros vendis, Plagiarius eſt tibi nomen.

¶ Plagearius, apud Mabillon. tom. 5. Annal. p. 29. ex Epiſt. Widrici ad Heinricum Imper. *Quidam fuerunt noſtrates, ſanctum corpus ſuſtentantes, tantis verberibus afficerunt, ut loculus Sancti ſanguine vulneratorum pollueretur. Heu! quot ſervos & fideles eccleſiæ noſtræ Plageariis ſuis captivos tradidit.*

¶ PLAGULÆ, *Funiculi retium, ſuperne aut inferne diſcurrentes. Item, latera ſeu lacinia in veſte & tota veſtis ex Plagulis conſtans. Iris. Item, latera & tranſverſa quæpiam.* Laur. io Amalth. ex Lexic. Phil.

PLAIA. Charta Alphani Archiepiſcopi Salernitani an. 1071. apud Ughellum: *Conſtruere fecerunt Eccleſiam ... in Plaia montis.* [Chron. Farfenſe apud Murator. tom. 2 part. 2. col. 599. *Concesſerunt in Plaia ad Racaneta modios quinque, & inter vallem Acutianam, &c.*] Vide *Plagia*.

PLAINTAGIUM, Tributi ſpecies. Tabularium Epiſcopatus Autiſſiodor. *Clerici, Milites, Religioſi non debent ſoagium, Plaintagium, nec minagium, niſi modient.* Vide *Modiare* in *Modiatio*.

Plaintagium idem eſſe quod *poulenagium* conjicere licet ex iis quæ io eodem Tabular. leguntur: *De Plaintagio & minagio de iis qui ſunt de villa & extra. Omnes tam foranei quam de villa qui adducunt vinum ad portam villæ, datum debet 6. den. 4. den. pro* Poulenagio & 2. *den pro minagio.* Vide Polaans.

¶ PLAISAITIUM, Locus palis ſeu virgulis implexis concluſus, vel ſilva ſepibus clauſa, *Pleſſis* noſtris. Tabular. Veteris-villæ an. 1213. *Monachi Veteris-villæ habent de Jodoino filio Hamonis totam decimam ſuam,*

Digitized by Google

videlicet medietatem totius parochiæ , præter ... Plaiſaitium Gailechien. Vide *Ploiſſeicium* .

¶ Plaissicium , Eadem notione, in eodem Tabul. *Filii Gualterii Truſſer dederunt abbatiæ Veteris villæ totum Plaiſſicium ſuum & motam & ſedem molendini & totam terram quæ eſt intra foſſatum quod cingit ipſum Plaiſſicium ; & exit à capite Plaiſſicii & pergit in Coldrstam .*

¶ PLAISSIA, Sepes ex virgulis implexis confecta , ruſticis Dombenſibus *Plaiſſay* . Charta an. 1379. *Juxta pratum dicti Petri quadam Plaiſſia intermedia .*

PLAITARE, Plaitum. Vide *Placitum* .

PLAITIA. Statuta antiqua Canonicorum S. Quintini Viromand. *In die Cœnæ Domini debet Hoſpitalaris 10. ſext. frumenti & 4. Plaitias unicuique domino, & 13. Plaitias minutis officiis.* [Placentæ genus videtur .]

¶ 1. PLANA, Planities, planus ager, Gall. *Plaine* . Charta an. circiter 1215. apud Calmet. tom. 2. Hiſt. Lotharing. inter Inſtr. col. 11. *Quicumque vero Abbas fit Senonenſis villicos, decanos, foreſtarios, ſcabinos , & etiam eccleſiarum S. Mauritii, S. Joannis, de Plana , de Wipodicelle, matricularis ponet & deponet.* Hinc

¶ Plana Patria, Regio planis ſpatiis porrecta, Gal. *Plat païs* . Charta Johannis Reg. Franc. ann. 1363. in Chartophyl. Regio Reg. 95. n. 6. *Tempore commotionum gentium Planæ patriæ contra regni Nobiles .*

¶ 2. PLANA, à Gall. *Plane*, Dolabra duplici manubrio inſtructa. S. Wilhel. Conſtitut. Hirſaug lib. 1. cap. 25. *Pro ſigne ſecuris, dolabri, runcinæ , terebri , Planæ , præmiſſo ſigno metalli , ſimula quod competentius poſſis operantem in eis .*

¶ Planare, *Plana* excolere, adæquare, Gall. *Planer*. Vita MS. S. Wenwaloei fol. 76. *Quidam cum ſecuribus ligna concidere, & dolatoriis Planare, &c.*

¶ 3. PLANA, ab Ital. ut videtur, *Piana*, Trabs, Gall. *Solive* . Statuta datiaria Riperiæ cap. 12. fol. 5. *De quelibet libra æſtimationis cujuslibet Planæ pro exitu denarii ſex .*

PLANARATI, Gallis, genus vomeris, quod duabus rotulis nititur ad arandum terram. Vide Plin. lib. 18. cap. 18. Cluverium lib. 1. German. antiq. p. 57. & Joan. Gryphiandrum de Weichbildis Saxonic. c. 28. n. 9.

¶ 1. PLANARE, Adæquare, planum reddere: item demoliri, ſubvertere . Burchardus in Epiſt. de Excidio Mediolan. apud Murator. tom. 6. col. 915 *Conventio talis erat : totum foſſatum Planare , muros & omnes turres deſtruere ,* &c. Laurentius Veron. ad an. 1104. ibidem col. 158.

Ut caſtella trahunt Piſani mœnia ſternunt ,
Urbeque decapta Planant obſtantia quæque .

¶ Planare, Eradere, expungere. Conſuet. antiquæ Canon. Regul. cap. 15. apud Marten. Collect. novæ part. 1. pag. 317. *Nullus ingredietur coquinam , excepto cantore & ſcriptoribus ad Planandam tabulam , aut faciendum incauſtum , ad exſiccandum pergamentum .* Vita B. Notkeri tom. 1. April. p. 593. *Videt iterum diabolum manu celerrima quod ſcripſerat Planaſſe.* Vide *Plana* 2.

¶ 2. PLANARE, Decipere, in errorem inducere, à Græc. πλανάω, ſeduco Vide *Implanare* .

¶ PLANARIS, Planus. *Planaris figura*, apud Mart. Capellam lib. 6.

¶ PLANARIUS, dicitur de eo quod fit in plano, vel in ipſo temporis articulo. *Planaria interpellatio* , apud Conſtant leg. 4. C. de dilat. Ammianus lib. 19. c. 5. *Viris ad Planarios conflictus aptis .*

¶ PLANATORIUM, Vide *Plantata* .

PLANCA, Tabula plana. Feſtus: *Plancæ, tabulæ planæ, &c.* Charta Libertatum urbis Teneremundę cap. 20. apud Lindanum : *Quicumque per vim feminam violaverit, & ſuper hoc veritate coram Scabinis convincatur , oi collum cum aſſere , qui vulgo nominatur Plancke , debet abſcidi .* Utuntur Plinius lib. 8. c. 43. Acta SS. Marcelli PP. 16. Januar. Anaſtaſius in eodem S. Marcello p. 11. Petrus Damianus in Vita S. Romualdi , Anonymus de Miracul. S. Urlmari num. 23. Jus feudale Saxonum cap. 39. §. 11. &c. Obſervat Johannes Lucius ad Vitam S. Joannis Traguriensis, *Plancas* appellari ſuperficies planas, indeque id nominis hyllidi , ſeu promontorio Diomedis, vel potius rupi, juxta Tragurium dari ab Auctore illius Vitæ .

¶ Planca Molendini, Quæ continetur aqua molendini. Charta an. 1192. inter Conſuetud. Tolol. *Prohibetur ipſis ... ne ſtacarent molendinos in ripis, nec ibi mitterent Plancas.* Charta an. 1223. in Chartul. S. Vandreg. tom. 1. pag. 953. *Maſura illa quæ ſita eſt apud Caudebec juxta maſuram Landrici de Boute ex una parte & Plancam molendini Caverois ex alia .*

¶ Planqua, Eadem notione , in Charta apud Stephanot. tom. 3. Antiq. Bened. Pictav. MSS. p. 605. *Terra ſupradicta Deſpineia ita terminatur ſicut aqua currit, ... & de altera parte uſque ad viam quæ incipit à Planqua uſque ad calſurnum .*

¶ Planketa, in Tabular. S. Quintini in Inſula an. 1223. *Conſtrui fecerunt ſub illis tribus arcubus ... tria paria Planketarum lignearum cum ventaliis ligneis .*

¶ PLANCARE Domum , Repagulis ac ſeptis ex *plancis* ſeu tabulis domus introitum obſtruere , ne in eam aditus pateat : quod in ſignum *banni* ſeu proſcriptionis fieri ſolitum videtur; interdum *barris* ſeu repagulis ferreis ibidem præſtabatur , & tunc domum *ferrare* dicebant vel *barreiare* , ut eſt in Statutis Arelaten. MSS. art. 141. quod ſuo loco de *barris* ſeu ſignis , quibus domus proſcripta notabatur , minus bene ſumus interpretati . Charta Ludovici II. Reg Siciliæ: *Nec non & qui contra eccleſias ſive capellas , aut clericos ſive perſonas eccleſiaſticas , vel domos religioſas , vel leproſarias quomodolibet edere vel facere quævis ſtatuta ſeu banna , vel præconiſationes aut novitates quaſcumque, ... ſive domos eccleſiarum aut clericorum ſeu perſonarum eccleſiaſticarum occaſione quacumque ferrare ſive Plancare, ſeu eorum bona quæcumque bannire, &c.* Vide *Placere* 2.

¶ PLANCATIO, Tabula . Charta Petri *de Roteys* Vicarii Toloſ. an. 1272. inter Conſuetud. MSS. ejuſdem urbis: *Quod Plancationes 5. palmorum habeant unum palmum de amplo.* Vide *Planco* .

PLANCATUM, Tabulatum, *Plancher*, aſſerum compages. Vita MS. S. Ambroſii Epiſcopi Cadurcenſis : *Diſcipulus autem vehementer compoſuit Plancatum ſuper eum, ut nihil appareret .* Sugerius lib. de Rebus in adminiſtr. ſua geſt. cap. 16. *Domus ... miſerabiliter corruit, ut etiam ... Plancatum ſolarii, & tennas inferioris promptuarii & vaſa vinaria omnino confregerit .* [Chron. Andrenſe ad an. 1234. *Quidam monachus de hujus Eccleſiæ cuſtodibus , Simon nomine , dum nocturno tempore ſuper prioris Eccleſiæ Plancatum cum ſua lanterna diſcurreret ... cujuſdam foraminis immemor , quod erat in Plancato , unde ligna ſurſum trahebantur, aut deorſum demittebantur, per ipſum miſerabiliter cecidit .*]

Plancatum , Domus ipſa *plancis* inſtructa & conſtructa. Tabularium Abbat. Belli loci in Lemovic. n. 24. *In primis Eccleſia noſtra indominicata , quæ eſt fundata in honorem S. Dionyſii, cum ipſa curte , quæ vocatur Lenſiacus , cum omnibus ad ſe pertinentibus, cum ipſa curte , & cum Plancato , cum manſiuncula , ubi Donandeus viſus fuit manere, cum ipſa vinea, vel cum terris ad ipſum Plancatum pertinentibus, &c.*

¶ Plancatum , Cella ſuperior , *Chambre haute* . Charta an. 1191. ex Schedis Præſ. *de Mazaugues* : *Acta ſunt hæc apud Avenionem in præſentia dom. Reſtagni ejuſdem civitatis Epiſcopi , in domo ejuſdem , in Plancato* ſub-

Digitized by Google

ſubſcripta ante oſtium S.Stephani. Tabular. Eccleſ.Carpentor.ſæc. 12.& 13. *Actum Carpentoracte in ſtari dom. Epiſcopi in Plaucato ſuper cameram inferiorem.* Ibidem: *Lata fuit iſta ſentcatia in curia Carpentoratenſi in Plancato caria,*

¶ 1. PLANCHA.PLANCHIA.Modus agri,maxime qui in longum protenditur vel in plano ſitus. Tabular. Veteris-villæ an. 1213. *Monachis Veteris-villæ babent decimam quatuor jornalium terræ ad Plancbam Amaari.* Tabul.B.Magdal.Caſtrodun.an.12an.fol.24.*Conceſſi abbati & conventui B.Magdalenæ... cenſum vineæ de Santlievdo... & centum daaram Plaucbarum ſitarum ultra lidum juxta Buxeriam.*Ibidem fol. 39. *Præterea dimidium arpeatum & unam Plancbiam vineæ in clauſo meo de Lauercio,&c.* Litteræ Philippi III.Reg.Franc.an.1273. apud Lobinell.tom.3 Hiſt.Pariſ. p. 25. *Terram quæ eſt in Vanueria,vel ad Plaucbias de Mibray.*

¶ 2. PLANCHA,PLANCHIA,Tabula plana,à Gall. *Plancbe*,in Tabular.Epiſcopat. Autiſſiod. mox laudando io *Plaacbagium.*Charta ao.1395.*Pro Plaacbiis moleadinorum 12.fol.*Vide *Plauca*.

¶ PLANCHAGIUM, Tributi ſpecies, quod pro *plancbis* exſolvitur.Tabul.Epiſcop. Autiſſiod. *In Plancbagio & roagio habet Epiſcopus 1.deu.Comes 1. deu. Vicecomes 1 ob.ſcilicet plaucba 2.dea.catena 2. deu. cbarrus 5.den. cadriga 2.den. & ob.*

¶ PLANCHILLA,dimiout.à *Planca*. Statuta Aſtenſ.Collat.16.c.74. fol.53.*Si quis cum aliquo babet domum vel aliad bedificium commaae, cujus ... trabes, lignamina,tegule, Plancbillo, vel aliqaid aliud videatur minari poſſe ruinam, &c.*

¶ PLANCIO,Tabula plana,*Ploncbe.* Statuta Avenion.MSS. *Intelligimas ligna trabes, Plaaciones latas, vedertas, amarinas,& alia qaæ ia nemoribus colliguutar.*

PLANCO,ex Gall.*Plauçon.* Ioqueſta de foreſta io Regeſto Philippi Aug.fol. 126 *Quaudo faciebat ſcindere branchias aut Plaucones in ſuo boſco, &c.* Le Roman *de la Roſe* MS.

Li ua des ars ſu d' uu Plançon
Longaes & de bele foçon.

Vide *Planſonas.*

¶ PLANCO,Aſſer,Gall.*Soliveau, Cbevron.* Charta Petri *de Roteys* Vicarii Toloſ. an.1272. inter Conſuet. MSS.ejuſdem urbis: *Quod Plancones de cor & de fagie babeant 4.palmos de lougo & medium pedem de amplo ad minus.* Vide *Plaucatio.*

¶ PLANCTA, PLANCTUOSUS. Vide *Plauctus.*

¶ PLANCTURIA, Querela judiciaria. Formulæ vett.apud Baluz.tom.6. Miſcell. p. 546. *Petimas ut banc conteſtatiuncula ſeu Plancturia per banc cartelas in noſtro nomine collegore vel adfirmare deberemas ... ut cum banc coateſtatiuacula ſea Plonctaria juxta Legum conſuetudinem in præſentia veſtra relata fuerit,&c.*

PLANCTUS,Querela,ex Gallico *Plainte.* Occurrit in Epiſtola Epiſcopi Camerae. ad Archidiaconos Leodicoſes. [Le Roman *de Vacce* MS.

D'une aviſion qa'ele vit
Jeta un Plaint, ſi treſſailli.]

PLANCTA, Eadem ootiooe ,io Statutis Ordin. Hoſpitalar. S.Joann. Hieroſolym. tit.8. §.2.tit. 10. §.40.tit. 19. §.28.

¶ PLANCTUOSUS,Querulus, Gall. *Plaintif*,in Vita Vener.Idæ tom.2.April.p.168.

¶ PLANCTUS VIRGINIS, Proſa quædam querula io honorem B.M.compoſita, quæ ſic incipit: *Stabat mater, &c.*Quo ritu olim decaotaretur io eccleſia B.M. Deauratæ Toloſ.habemus ex vet. Ceremoniali MS. ejuſdem Eccleſiæ: *Officium matatinorum incipitur bora melioſi propter ſolempnitatem diei* (feria 5. in Cœna Domini) *& propter gentium multitudinem & etiam propter Planctam beatiſſimæ Virginis Mariæ, quæ dicitur à duobus puerulis poſt Matutinum, & debent eſſe Monachi ,ſi poſſunt reperiri, ad boc apti, ſin autem dicetur à ſecularibus ad boc fuadati, monachiſque deficientibas. Et omnes candelæ extinguntur poſt Matutinum, ſcilicet poſt Kyrie eleyſon quod dicitur ſuper altare cum verſibus,excepta una caudela qaæ remanet accenſa uſque Planctus finiatar; ad denotandum quod in iſta die tota fides remanſerit in ſola Virgine Maria, quia omnes diſcipuli erraverunt ſeu dabitaverant ſecundum magis & minus,excepta Virgine Maria. Ita Planctus dicitur in catbedra prædicatoris, & debet eſſe coperta & circumcinta de cortinis albis prædicta cathedra ad finem, quod dicentes ſive caatantes prædictum Planctum non poſſint videri à gentibas,nec ipſi videant gentes, ut ſecurius poſſint cantare ſine timore, qaia forte videudo gentes turbarentur.*

¶ PLANCUS, Pedo. Vide *Pedones.*

¶ PLANE,Lente,pedetentim,Italis *Piano.* Acta S. Franciſcæ Romanæ tom.2.Martii p.143. * *Et iter facit per ſtylum ipſius Dei, Plano incedit, ſed cito jungit.* Vide *Plauam.*

PLANELLA,[Crepida,Ital.*Pianella*,Gall. *Pantoufle.*Statuta Placent.lib.6.fol.82.v.*Et de pari Planellarum ab bomine altra 3. ſol. Et dictæ Plouellæ tam de bomine quam de domina babeant corollos, &c.*] Occurrit præterea apud Petrum de Creſcentiis lib.5. cap.extremo.[Vide *Planelli.*]

¶ PLANELLARE,Lapidibus ſternere,pavire, pavimentare,Gall.*Paver.*Chron. Parmenſe ad an.1283.apud Murator.tom.9.col.803. *Facti ſunt omnes arcus ſive voltæ pontis de Galeria, quæ faerunt namero octo, & incollatus* (pons) *& Plauellatus per Dei gratiam,& totus completus.* Ibidem col.826.ad an. 1294. *Item eo anno platea communis de novo facta tota fuit per Commune Parmæ & Plaaellata.* Hioc

¶ PLANELLATIO, Pavimenti ſtructio, in eodem Chron.ad an.1284.col.806. *Pons domina Giliæ de Portanova cupletus eſt, & conſtitit ia ſummam a 505. libras & ſolidos 6.imperiales; & boc ſine Plauellatione.*

¶ PLANELLATURA, Eadem notione, ibidem ad an. 1286.col.810.*Pons de Hentia de Strata Claudia completus fuit,prætergaam de Plaaellatura.*

¶ PLANELLI,Crepidæ,Ital *Pianella.* Cenſius Camerar.in Ceremoniali MS. *Cumque veuerit* (Papa) *ad portam dictæ eccleſiæ exuit Planellos, & nudis pedibus vadit cum aliis ia proceſſione.* Ita Macri in Hierolex.Vide *Planella.*

PLANETA,Veſtis ſacerdotalis, quæ vulgo *Caſula* dicitur,[unde *Planeta caſula*,io Vita S.Anſegiſi ſæc. 4. Bened.part.1.p.633. & 634.] Papias ex Iſidoro lib.19.c. 24.*Planeta Græce & Latine dicitur Caſula, quæ totum tegit: veſtis, dicta quod oris errantibus evagatur.*Gloſſ. Sax.Ælfrici: *Planeta*, Cæppe, i. cappa, ſeu pallium.Luithprandus lib.6.cap ult *Cui caſulam,quam Planetam vocant, cum ſtola pariter abſtulit.* Rabanus lib 1. de Inſtitut.Cleric.c.21. *Caſulam, Græci Planetam vocant.* Ivo Carnot.ſerm.3. de Reb. Eccleſ *His omnibus indumentis ſuperponitur caſula, quæ alio nomine Planeta vocatur.* Adde Innocentium III. PP.lib.1. Myſt. Miſſæ c. 11. 42. 58. Hugonem à S.Victore lib.1.de Sacram.c.50. Brunonem Signienſem de Veſtibus Epiſcop.p.96.Baronium ao. 58.c.59. *Planetam B. Petri* Antiochia delatam, in Eccleſia S.Genovefæ Pariſienſis olim aſſervatam,ſcribunt Hildebertus Cenomanenſis, & Hugo Monachus Cluniacenſis io Vita S.Hugonis Abbat.Cluniac.p.425.442. ut & Sugerius io Epiſtolis. Teſtamentum S.Everardi: *Planetas duos, unam variatam, alteram de cendalo.* Infra: *Planetam dipleidam unam, de cendalo unam, &c.* Anſelmus Leodienſis c.29. *Poſt hæc autem induunt eum, prout erat ſolitus iadui, divino altari aſſiſtens, ſubacula*

ſci-

Digitized by Google

ſcilicet linea, atque Planeta. Herbertus c.9. *Diaconos Dalmaticæ ſulgida decorabant, ipſoſque Presbyteros Planeta oloſericæ inſigniter adornabant.*

Planetas etiam aliis, quam Sacerdotibus, [ipſis licet veluti proprium indumentum aſſignet Concil. Toletan. ann 633. adſcribunt Scriptores Eccleſiaſtici. Diaconis tribuit Joannes Diaconus lib. 2. Vitæ S.Gregorii M.c. 3. *Cumque magi ex Planetatorum mappulatorumque proceſſionibus magnum Pontificem cognoviſſent, &c.* Ubi *Planetatos* Diaconos, *mappulatos* Subdiaconos vocat. Clericis inferioribus author Vitæ B Marcwardi ſæc. 4. Benedict. part. 2. p. 617. *Eſt conſuetudo loci, ut die ſollemnitatis paſchalis Clerici veſpertinum celebrantes officium ita ſacris induantur, ut in Miſſarum agitur celebratione. Factum eſt igitur, ut cuſtos de more cum aliis indutus, lampades accenſurus eccleſiæ procederet. Sed dum incaute progrederetur, poſitus ſub lampadibus oleum lampadis cecidit, atque partem Planetæ qua forte indutus erat, non abſque deformitate infecit.*] Laicis idem Joannes Diaconus lib. 4. de Vita S.Gregorii Mag. c.83. Gordiano nempe, & Silviæ ejuſdem Pontificis parentibus: *Cujus Gordiani habitus caſtanei coloris Planeta eſt, ſub Planeta dalmatica, in pedibus caligas habens, &c.* Adde cap. ſeq. Inter ſolitas ac ſeculares veſtes reponit pariter S. Iſidorus in regula c 13. *Porro linteo non licet Monachum indui: orarium, birres, Planetas, non eſt fas uti, neque illa indumenta vel calceamenta, quæ generaliter cætera Monaſteria abutuntur*, i. non utuntur. [Vita S.Fulgentii tom. 1. Januar. p. 43. *Tantum fides Nobilium crevit, ut Planetis ſuis ſuper B.Fulgentium gratanter expanſis, repellerent imbres.*] Huc denique ſpectant, quæ habet Caſſianus de Hab. Monach. lib. 1. c. 7. *Et ita Planeticarum atque birrorum pretiu ſimul & ambitionem declinant.* Nam *planeticam* diminutive à *Planeta* dictam hoc loco cenſent doctiores.

PLANETATUS, Planeta indutus. Guillelmus Bibliothecarius in Hadriano II. p. 218. *Omnibuſque Clericorum Planetatis ordinibus, &c.* Vide ſupra.

PLANETILE. Epiſtola Baſilii Macedonis Imperator. ad Hadrianum II. Papam apud Baron. an. 871. *Tranſmiſimus autem vobis ... mulchumat unum, Planetilia caſtanea duo.*

PLANETA CUM TINTINNABULIS. Charta Benedicti VIII. PP. an. 1023. in Bullario Caſinenſi to. 1. p. 7. *Obtulit Planetam purpuream optimam aureis liſtis 12. ſigna habentibus in circuitu.*

PLANETARII, Mathematici, Divini. S. Auguſtin. lib. 4. Confeſſ. *Illos Planetarios, quos Mathematicos vocant plane conſulere non deſiſtebam.* Utitur etiam Joannes Sariſberienſis lib. 2. Policrat. 19. 26. &c.

¶ PLANETATUS, PLANETICA. Vide *Planeta*.

¶ PLANETICUS, Qui planetarum vim patitur. Egidius Corbol. in Proœmio ad lib. de Urinis: *Ab hoc autem opere fugiant, qui Planetici ſunt, & diſcurſores alienis febribus imbuti.*

¶ PLANETILE. Vide *Planeta*.

¶ PLANEUS PANNUS, Simplex, unius fili & texturæ, Gall. *Uni*. Statuta S.Severi MSS. an. 1104. apud Stephanot. tom. 1. Antiq. Bened. in Vaſcon. p. 485. *Statutum etiam fuit quod qui pannos Planeos in villa venales habuerit octo den. annuatim Abbati perſolvat.* Ejuſmodi panni *plani operis* dicuntur in Excerptis è Johanne à Bayono de Abbatibus Mediani Monaſt. in Hiſtor. ejuſdem Abbat. p. 242. *Cortina ubi miracula Domini ſunt depicta, & altera parvula ubi vita ſancti Hidulphi depicta. Cortina Plani operis, v. dorſalia de lana. Drap plein*, vel *de laune planive*, in Statuto an. 1350. inter Ordin. Reg. Franc. tom. 2. p. 397. *Que leur meſtier d'œuvre rayée eſtoit plus ſoutif, que le meſtier de lanne Planive, & que celui qui bien ſavoit faire rayez, ſavoit bien faire draps Pleins. Tartarin planket*, in Monaſt. Anglic. tom. 3. part. 2. p. 86. Vide *Tartariſcus*.

¶ PLANGERE PECUNIAM, Parcere pecuniæ, Gal. *Plaindre l'argent*. Charta an. 1377. ex Bibl. Reg. *Quod ſi poſſet Rex pacem ... per pecuniam habere, ... nullam pecuniam Plangere deberet.*

¶ PLANICIUM, Ager cultus. Charta Petri Comit. Autiſſiod. an. 1229. apud Thomaſſer. in Biturig. p. 709. *Si aliquod animal de parrochia Mailliaci villæ à tauris fugatum vel à muſcis coactum nemus meum ſive bayam, ſive Planicium, ... intraverit, &c.* Vide *Planum*.

1. PLANITIA, pro *Planities*. Utuntur Innocentius de Caſis litterarum, Otfridus in Prologo ad Evangel. Chronicon Farfenſe p. 662. &c.

2. PLANITIA, pro Baſi, apud Hygenum de Limitibus conſtituendis: *Deinde lineas baſi, hoc eſt Planitiæ ejiciamus in cathetum ex præciſuris hypotenuſarum & circumferentiæ.*

PLANITIOLUM, Planities, planum. Charta Lotharii Regis Franc. an. 958. tom. 8. Spicilegii Acherianiz *Cum domibus, ... exitibus, regreſſibus, & Planitiolis ſive terradis, &c.*

¶ PLANKETA, PLANQUA. Vide *Planca*.

¶ PLANSONUS, Gall. *Plançon*, Talea, rami ſalicum qui ad plantandum reſervantur, ſic dicti donec comam habuerint, & tunc ſalices vocantur. Statuta Arelat. MSS. art. 33. *Qui dampnum dederit, ſeu eradicaverit Planſonos & arbores fructiferas, &c.* Charta an. 1344 ex Schedis V.Cl. *Lancelot: Item quod nullus cujuſcumque conditionis exiſtat ſit auſus ... colligere Planſonos ſive ramos, nec etiam accipere ligna clauſurarum extranearum. Plantin*, in Charta vernacula an. 1287. ex Chartul. Domus Dei Pontiſar. *Apres il eſt aſavoir que les ſaus & le Plantin qui ſont & ſeront deſore en avant entour le foſſe ... ſeront coupè & doivent eſtre coupè de trois ans en trois ans, ... en telle maniere que co qui demoura oudit foſſe de Plantin & entour ne doit avoir que un pied de haut par deſus le mur qui eſt devant ladite porte & devant ledit Plantin.* Vide *Planco*.

1. PLANTA, [Idem quod mox *Plantare* 3. Charta apud Mabill. tom. 5. Annal. p. 679. *Datur & ſingulis ad veſtitum per ſingules annos... duæ pelles caprinæ & Planta 4. 18. ulnæ panni linei.*] Acta Murenſis Monaſterii p. 39. *Ad quod iter debet Præpoſitus unicuique bubulcorum dare duas Plantas ad calceos faciendos.*

¶ 2. PLANTA, Locus, ager vitibus vel arboribus conſitus, idem quod *Plantata*. Charta ann. 874. tom. 2. Spicil. Acher. p. 588. *Manſa in gyro monaſterii ſita, & ut vulgo loquamur, clauſi vinearum, ſcilicet ille qui adhæret monaſterio, & campania, Plantæ abundantia, curticanus, & clauſellus de Patriniaco.* Charta an. 1286. in Chartul. S. Vandreg. tom 2. p. 1392. *Et ſiti ſunt duo ſolidi prædicti ſupra unam Plantam, quæ vocatur Longo rea.* Le Roman *de la guerre de Troyes* MS.

Frères eſtoient ambdos jumel,
Pait avoient buen & biel,
Et riche Plantez tot dis, (tous deux)
C'eſt li regne de Focedis.

¶ 3. PLANTA, pro *Plancta*, querela, in Litt an. 1313. apud Rymer. tom. 3. p. 460. Vide *Planctus*.

¶ PLANTADA, PLANTADICIUM. Vide *Plantata*.

PLANTAGINES, Loci, agri vitibus conſiti. Arno Archiepiſcopus Salisburgenſis: *In loco, qui dicitur ... in que nunc ſunt Plantagines vinearum inſtitutæ.*

¶ PLANTAGIUM, Locus arboribus conſitus. Chartul. S. Vandreg. tom. 1. p. 48. *Prædictum maſagium ... capiant ... cum ædificiis & Plantagiis in domo ſicuti facerem ſine reclamatione.* Vide *Planta* 2.

¶ 1. PLANTARE AGRUM, Illum arboribus conſerere. Statuta Arelat. MSS. art. 162. *Si aliquis habet*

fron-

Digitized by Google

fronteriam in riparia Arelatis ... & valueris eam Plantare, &c.

¶ 2. PLANTARE, Collocare, ſtatuere, erigere; qua notione Galli dicimus: *Planter l'etendart*. Charta Ludovici Ducis Brandeburg. apud Ludewig. tom. 7. Reliq. MSS. p. 101. *Appropriavimus & appropriare decrevimus altari in eccleſia villæ Graes, ſancti Nycolai civitatis noſtræ ſtendal ſituando & Plantando, & in honore B. Catherinæ dedicando*. Smaragdus in Vita S. Benedicti Anian. ſæc. 4. Bened. part. 1. p. 206. *Quidam ſiquidem frater tabulam ſacratam, in qua beati Dionyſii erant reliquiæ aliorumque Sanctorum Plantata*, &c. Vita S. Eigilis ibidem pag. 238. *Simul etiam & Sanctorum nomina, quorum reliquiæ ibidem Plantatæ ſunt, diſciplinabiliter litteris inſerendo HRabanus magiſter memoriæ commendavit*. Elmham. in Vita Henrici V. Reg. Angl. edit. Hearnii cap. 26. p. 61. *In qua* (galea) *iſtac trium florum aureorum, in agro Plantatorum azureo, ſplendor ſydereus emicabat*. Vide *Plantatio*.

3. PLANTARE, id quod ponitur ſub planta pedis in ſotulari, Gall. *talon*, inquit Metulinus ad illud Ebrardi Betun. c. 12.

Plurali numero Plantaria denotat illa
Quæ tanquam ſoleas ſub planta conſpicis eſſe.
Si ſingulare ſit nomen, ſignificabit
Ramum quem plantas, velliſque, deinde replantas.

Adde Servium, & Iſidorum lib. 17. c. 6. De poſtrema notione, vide ſupra in *Planſonus*.

¶ PLANTARIA, Idem quod *Plantata*. Charta Udonis Epiſc. Leucor. an. 1065. inter Probat. Hiſt. Tullenſ. p. 75. *Item Plantariam in eodem monte quam noviter plantari fecimus. . . Adjungimus etiam 16. ordines vineæ in Plantaria ſancti Manſueti*, &c.

PLANTARIA DENTIUM, [Dentitio. Gall. *Pouſſe des dents*.] Miracula S. Cunegundis edita à Gretzero: *Alteri vero tam mira macies corpuſculum conſumpſerat, ut greſſu & loquendi uſu à nativitate uſque ad ætatem, quæ Plantaria dentium dicitur, omnino careret*.

PLANTARIUM, PLANTERIUM, Idem, quod *Plantata*, de qua voce mox. Tabul. Conchenſe in Ruthenis ch. 169. *Unum aripendium de Plantario*, &c. *Planterium*, in Charta alia apud Gariellum in Epiſcopis Magalonenſibus p. 72.

PLANTATA, PLANTADA. Locus vitibus vel arboribus conſitus, *Planteis*, in Conſuetud. Britannica art. 605. [*Plantiè* Provincialibus.] Gloſſæ antiquæ MSS. *Plantatorio, pomario ſive orto*. [*Planatorium*, perperam pro *Plantatorium*, in Gloſſ. Sangerm. num. 501.] Vetus Charta apud Paradinum in Hiſtor. Lugdun. lib. 2. c. 103. de quadam vinea: *Sita eſt namque ipſa Plantata in pago vel agro Lugdunenſi*, &c. Alia ibidem: *A mane via publica, à medio die & circio Plantata Belloni, de terra S. Stephani, à ſero eſt Caſtellum Baei*. [Statuta Arelat. MSS. art. 162. *Et quod Plantata tota, quantum eſt ſua fronteria, ſit illius civis cujus eſt frontaria*. [Tabularium Abb. Belliloci in Lemovicibus num. 44. *Ut teneat manſum de ampulliaco, & Plantadam meam, quæ eſt juxta S. Michaelem*. Occurrit iterum in eodem Tabular. Vetus Charta apud Dominicum de Prærogat. allod. p. 217. *Sex denarios de vinea, quæ infantes Bonaldi plantaverunt pro ſuo cavallo: ... & illum capmanſum, quæ habuit de Fraunone, ſit Ranulpho ... cum ipſas Plantadas*. Adde Tabular. Brivatenſe ch. 167. & Teſtamentum Ademari Vicecomitis Scalarum editum cum Reginone de Eccl. diſciplin. p. 630. 632.

¶ PLANTADICIUM, PLANTICIDIUM, ut *Plantata*. Præceptum Carlomanni ann. 881. apud Baluz. in Append. ad Capitul. col. 1510. *Et villanem Farum cum vineis, terris, ſilvis, & omnibus terminis ſuis, & Plantadicium Gondemari Epiſcopi cum omnibus terminibus*. Charta Udonis Epiſc. Leucor. an. 1065. inter Probat. Hiſt. Tullenſ. p. 75. *Cum omni hæreditate ſua, ſcilicet in Warneri Planticidium 2. ordines & dimidium vineæ*, &c. *Plantiditium*, in Charta an. 1105. apud Calmet. tom. 1. Hiſt. Lotharing. inter Inſtrum. col. 517.

PLANTATITIUM, Eadem notione, in Charta Caroli III. Imper. an. 887. ex Tabulario Eccleſiæ Gerundenſis.

¶ PLANTATICUM, Tributi genus, f. quod pro facultate *plantandi* ſeu figendi in portu anchoram exigitur. Præceptum Pippini Reg. Aquitan. ann. 831. apud Baluz. in Append. ad Capitul. col. 1431. *Jubemus ut nullus ex vobis neque de junioribus veſtris ullo teloneo, vel pontatico, aut ripatico, ſive portatico, ſeu modiatico, vel Plantatico, ... ullatenus de ipſis navibus exigere præſumatis*.

¶ PLANTATIO, Ædificatio, erectio. Charta Ludovici Ducis Brandeb. apud Ludewig. to. 7. Reliq. MSS. p. 94. *Appropriavimus altari eccleſiæ parochialis in villa Borchagen de novo plantandæ in honorem B. Mariæ Virginis ... duos manſos ... Renunciantes omni juri actioni ac impetitioni, ſi prædicta Plantatio complebitur*. Vide *Plantare* 2.

¶ PLANTATITIUM, PLANTATORIUM. Vide *Plantata*.

¶ PLANTATUM, ut *Plantata*, in Charta an. 1012. apud Meneſter. Hiſt. Lugdun. p. 6.

¶ PLANTEA, Locus arboribus conſitus. Charta Ludovici VII Reg. Franc. an. 1168. in Tabul. Gemetic. *Cognovit ſe in pace reddidiſſe decimam, & Planteam quandam quam clamabat ſuper monachos omnino dimiſiſſe*. Niſi leg. ſit *Platea*.

PLANTELLA. Vetus Notitia an. 829. apud Perardum in Chartis Burgundicis: *Præter illa area in caſtello, & illa vinea foris muro, illa Pantella ad Tremoledo*, &c. Vide *Plantata*.

¶ PLANTERIUM, Idem quod *Plantata*. Charta an. 1490. *Uſque finem Planterii Damiani*.

¶ PLANTICIDIUM, PLANTIDITIUM. Vide *Plantata*.

¶ PLANTICUM, ut *Plantata*. Charta an. 1142. inter Inſtrum. tom. 1. Gall. Chriſt. p. 192. *Tunc ipſe Augerius & nepotes ſui, ne poſteri de hujus venditionis cauſa dubitarent, terminum poſuerunt ad radicem montis, qui eſt ſuper Planticum de Salis*.

¶ PLANTONARIUS, f. Qui marmora in tabulas ſecat. Vide *Platona*. Chartular. S. Vincentii Cenoman. fol. 38. *Robertus nepos Ingelbaudi, Robertus Plantonarius*, &c.

¶ 1. PLANTUM, Ager jure uſufructuario ad plantandas vineas certis conditionibus datus. *Dare ad medium plantam* dicunt cum ea lege conceditur ager ut inde fructuum partem habeat dominus fundi, alteram colonus veluti ex ſibi proprio agro. Charta undecimi ſæculi in Chartul. Aptenſi fol. 58. *Mea ingruente atra neceſſitate precio 13. ſolidor. quandam ſemodiatam vineæ, quam ex medio Plantu manuum mearum adquiſivi, vendo*. Quæ expreſſius habentur in Charta an. 43. Chunradi Reg. ibidem fol. 25. *Donat ipſam terram per talem convenientiam, ut ille Allaldus illam terram ad terminum legis, id eſt, per ſeptem annos bene plantare vites & propagare, atque ædificare ſtudeat, & cum ad ipſum terminum bene advineata fuerit, prænominatus Epiſcopus* (Teudrichus) *unam medietatem de ipſa vinea recipiat, aliam autem medietatem ipſe Allaldus & uxor ejus pro ſua ædificatione habeant*. Ex his quam facillime intelligere licet, quid ſit in aliis Chartis, *dare ad medium plantam*. Plura vide in *Complantara*.

¶ PLANTUS, Eadem notione. Placitum an. 878. inter Probat. tom. 1. novæ Hiſtor. Occitan. col. 136. *Hictarius*

Digitized by Google

erut & Ingilbaldus de illorum partibus in contra Fulcradaae (guirpieruat) omnes Plantos, &c.

¶ Plantum, à Gall. *Plant*, locus arboribus conſitus. Charta an. 1347. tom. 1. Hiſt. Dalphin. p. 67. *Item fuit injunctum dicto Cellarerio quod .. plantare faciat Plantum albapinorum ubi deficiant, cum expenſis domini. Item quod ponatur bannum quod nulla animalia veniant nec intreat Plantam prædictum.*

PLANUM, Ager cultus, cui opponitur nemus, ſilva, boſcus. Apud Hieronym. de Locis Hebraicis, *Araba, Aquila Planum, Symmachus Campeſtrem interpretatur. Planus campus*, in Capit. Caroli Magni lib. 3. c. 54. Ordericus Vital. lib. 5. p. 590. *Reditus autem qui de boſco & Plano exierint, &c.* Infra p. 594. *Tam Plani quam nemoris.* [Charta an. 1154. to. 2. Hiſt. Eccl. Meld. p. 43. *Similiter Adam de Oſſeriaco dedit pro filiabus ſuis terram ſuam de Antilliaco, ſcilicet nemus & Planum & cenſum.*] Feoda Campaniæ fol. 69. in Camera Comput. Pariſ. *Omnia autem feoda, quæ in prædicta villa tenentur, ſive in Plano, ſive in boſco, ſive in ſtatuis, &c.* Charta an. 1255. apud Golutum lib. 4. Rerum Sequanicarum c. 30. *Il à nommé ceux, de qui il eſt adviſe, qui ſont gent d'honneur, qui tiennent de lui maiſons fortes, & terres Plaines.* [*Plaines charmes*, in Conſuetud. Trecenſi art. 170. ubi legendum *Plaines hermes*, vel *Plaines chaumes* auctor eſt *de Lauriere* in Gloſſar. Juris Gallici.] Le Roman de *Gasin*:

Paſſerent les terres, les Pleins & les deſtroits.

¶ Plana Terra, Eadem notione. Charta ann. 1075. inter Inſtrum. to. 4. Gall. Chriſt. col. 283. *De terris vero arabilibus & Planis, &c.* Stabilim. Blanchę Comit. Trecenſ. an. 1212. apud D. *Bruſſel.* de Uſu feud. tom. 2. p. 876. *Si aliquis Baronum, vel Vavaſſorum Campaniæ vel Brie ſine herede deceſſerit, & plures habuerit filias, primogenita filiarum habeat caſtellum, aliæ vero habeant Planam terram; ita quod de illa Plana terra unicuique illarum portio rationabilis aſſignetur juxta valentiam redditunm caſtelli.*

¶ Plana Aqua. Tabular. S. Petri de Cellafroini in pago Engoliſm. 12. circ. ſæc. *Dono ... in ipſo loco unam ſelusam & piſcationem per totam aquam Planam*; id eſt, ſtagnantem, ni fallor.

¶ Planum, Planities, *Plaine*. Statuta Arelat. MSS. art. 145 *Planum ſicut protenditur à barrio Communis ... ſit dictum Planum perpetuo Communis Arelatis.* Jacobi Auriæ Annal. Genuenſ. ad an. 1282. apud Murator. tom. 6. col. 578. *Et invento in Plano ibidem dicto judice cum militibus 300. & peditibus 1500. dictum caſtrum præliaverunt.* Occurrit præterea in Memor. Poteſt. Regienſ. apud eumdem tom. 8. col. 1128. apud Ludewig. tom. 5. Reliq. MSS. p. 615 & tom. 6. p. 392. *Plain pais* apud Vaccium in Hiſtor. MS. Ducum Normanniæ:

En la cité ſe ſont tuis mis,
Guerpi ont tout le Plain pais.

De Plano Inquirere, *ſine ſtrepitu ac figura judicii, ac indagine*, in Epiſtolis Clementis V. Papæ & Joannis XXII. PP. apud Waddingum an. 1308. 1317. 1320. 1328. [Charta ann. 1257. ex Schedis Præſ. *de Mazaugues*: *Statuit ... inquiſitores & auditores, ut prædicta de Plano ſine ſtrepitu judicii audirent & inquirerent.* Teſtam. Jacobi Reg. Aragon an. 1272 tom. 9. Spicil. Acher. p. 247. *Omnia debita noſtra ... ſolvantur per dictos manumiſſores noſtros de Plano & ſine ſtrepitu judiciario.* Edictum Philippi Pulcri Reg. Franc. an. 1302. tom. 1 Ordinat. p. 357. *Et iſta mandabuntur executioni debite breviter & de Plano, ſine ſtrepitu judicii.* Eadem habentur in Edicto Johannis Reg. Franc. an. 1351. ibidem tom. 2. pag. 454. Quæ vernacule ſic exprimuntur in Litteris ejuſdem Reg an. 1361. ibidem to. 3. p. 521. *Procedez ſommierement & de Plainz, ſenz ordre de plait & de proces & ſenz figure de jugement, &c.* Occurrit præterea apud Rymer. tom. 3. p. 501. in Statutis Maſſil. lib. 1. cap. 34. §. 4. & cap. 36.] Vide Cujacium lib. 7. Obſervat. c. 29. & Juriſconſultos.

¶ De Plano Compromittere, apud Bartholomæum Scribam Annal. Genuenſ. lib. 17. ad an. 1227. apud Murator. tom. 6. col. 450. *Januam pro dicto concordio ſunt reverſi, oſtendentes in pleno & magno conſilio civitatis Januæ, qualiter Aſtenſes de Plano compromiſerunt in commune Mediolani.*

¶ De Plano, Moderate, ſine vi, Gall. *Doucement*, Ital. *Piano*. Statuta Maſſil. lib. 2. c. 40. *Conſtituimus quod omnes draperii ... ex debito juramenti teneantur ſervare quæ in hoc præſenti ſtatuto continentur, ſcilicet pannos quando ipſos vendent extendere ſupra bancam non trahendo, ſed extendendo de Plano.* Vide *Plane*.

¶ Planum Opus. Vide *Planeus Pannus*.

¶ Planum Servitium. Vide in *Servitium*.

PLANURIUM, Planus campus, planities, Gall. *Planure*. Vitalis Agrimenſor: *Et ipſum trifinium duabus lineis deſcendit per Planuria, & aliam à duodecima parte in ſubrectioribus locis uſque in aquam vivam, &c.*

PLANX, *Lanx, lancula*, πλάστιγξ, in Gloſſ. Gr. Lat.

¶ PLARIA, *Dilucida*. Gloſſ. Iſid. Emendat Grævius, *Plana*. Papias. *Planum, æquale, apertum, liquidum.*

¶ PLASEA. Arnobius lib. 7. adv. Gentes: *Quo polimina? quid omenta? quid palaſea, ſive (ut quidam cognominant) Plaſea? ex quibus eſt nomen omenti pars quædam, quo receptacula ventrium circumrecta finiuntur. Bovis cauda eſt Plaſea, ſiligine & ſanguine delibuta.*

1. PLASMA. Arnaldus Franciſcanus in Vita B Angelæ de Fulginio n. 256. *Scire loqui de Deo, intelligere Scripturam, facere magnas Plaſmas, habere cor quaſi occupatum in rebus ſpiritualibus.* [Id eſt, ni fallor, magna & phalerata pietatis verba loqui: ibi enim de arrogantia ſpiritali ſermo fit.]

¶ 2. PLASMA. Privil. Matthiæ Reg. pro Monaſt. Dobirlue. apud Ludew. tom. 1. Reliq. MSS. pag. 508. *Qui mundi deliciis ſapienter abjectis in ſimplicitate ſpiritus ... pro modo ut ſiuſque homines ſoſpitate agnorumque (regnorum) noſtrorum proſpero & quieto ſtatu Cunctipotenti reddant Plaſma*; hoc eſt laudes, ſ. pro *Pſalma*.

¶ 3. PLASMA, Homo creatura. Litteræ Caroli Johannis Reg. Franc. primogeniti an 1359. tom. 3. Ordin. p. 395. *Conditoris omnium immenſa benignitas poſt lapſum primi Plaſmatis, nolens quod humana creatura quam ſue ſimilitudini conformarat, ruditate vileſceret, &c.* Vita S. Udalrici tom. 3. Julii p. 169. *In quo homine pulcra manus omnipotentis pulchræ excellentiſque ſtaturæ. Plaſma conſixit.* Occurrit etiam apud Prudentium. Vide Weitzii Indicem in Dracont.

¶ 4. PLASMA, Status, dignitas, fortuna, ordo. Charta Alphanti Epiſc. Aptenſis in Chartular. ejuſdem Eccleſ. *Sane ſi quis extiterit undecumque adveniens, cujuſquam Plaſmatis aut conditionis qui hanc donationem ... voluerit deperdere, &c.*

PLASMARE, Formare, ex Gr. πλασματίζειν. Gloſſæ antiquæ MSS. *Finxit, Plaſmavit, compoſuit, formavit.* [Pactum matrimonii inter Hubertum & Godehildem an. 1086. apud Marten. tom. 1. Ampliſſ. Collect. col. 518. *Propriis manibus hominem non eſt dedignatus Plaſmare a limo.*] Arator lib. 2. Hiſtor Evangel.

. . . Ne fabrica pulchra creantis
Qua Plaſmata ſolo cæleſtis imaginis inſtar
Traxit, & authoris ſpeciem pro pignore geſtat.

Nicolaus de Braia in Ludovico VIII. Rege Franc.

Hic Pytho Plaſmavit hominem tellure recenti
Japeto natus mixta cum fluminis undis.

Ubi

Digitized by Google

Ubi perperam editum *pſalmavit*. Occurrit non ſemel in ſacris Libris.

Plasmator, Conditor. Julius Africanus lib. 7. Hiſt. Apoſt. *Deus Plaſmator corporum, afflator animarum, &c.* [Utitur præterea S. Ambroſius. Glaber Rodulphus in Hiſtor. apud Ducheſn. tom. 4. p. 36.

Plaſmator parce mæſtis mundialibus.]

¶ PLASSA, Locus, à Gall. *Place*. Statuta Maſſil. lib. 4. c. 24. *Quod nullus dominus navis recipiat peregrinum, vel recipi patiatur in navi niſi, ſecundum quod conſuetum eſt, locum ſeu Plaſſam, & victualis in ipſa nave habeat… Sane ab hac conditione excipimus ſervitiales, … quamvis non habeant certam Plaſſam vel viandam.* Vide *Placea*.

1. PLASSAGIUM, Jus *ſtalli*, ſeu loci, in foro tempore nundinarum, ex Gallico *Place* vel *Plaſſe*. *Droit de Plaſſage*, in Conſuetud. locali Caſtelli novi in Biturig. tit. 2. art. 6. [Charta an. 1240. tom. 1. Hiſt. Dalph. p. 142. *In placitis Plaſſagiorum habet tertiam partem, & dominus duas partes per omnia; verumtamen in Plaſſagiis macelli, & in illis qui poſſunt dari ad cenſum & firmamentum nihil habet.*] Pactum inter Comitem Marchiæ & Canonicos Doratenſes an. 1321. *Unaquaque die mercatores feriarum ſeu nundinarum habebunt jus locarii, ſeu Plaſſagii, & Eſtalagii in villa Doratenſi ſuper mercaturas ligneas & terreas.*

¶ 2. PLASSAGIUM, *Parcus*, ſeu locus palis vel virgulis implexis concluſus. Chartophylacium Regium Regeſt. 87. *Item tenet domum ſuam cum ſuis pertinentiis & Plaſſagiis ſitis in monte Alodio.* Charta an. 1353. to. 1. Hiſtor. Dalphin. pag. 147. *Item* (tenet) *domum ſuam fortem de Domeaa, una cum ſuis Plaſſagiis & pertinentiis, & molendina & omnia ædificia intus ſita.* Vide *Pleiſſeiciam*.

PLASSARE, Effingere, à Gr. πλάσσειν. Apitius lib. 2. de Re culin. c. 1. *Et exinde hyſitia Plaſſantur, quod eſt, effinguntur.* Infra: *Inde hyſitia Plaſſantur, id eſt, formantur.* [Autiſſiodorenſes dicunt, *les vignes plaſſent*, cum onere racemorum pene effringuntur.]

PLASSETA. Fleta lib. 2. c. 79. §. 3. *Bidentes in locis aquoſis, mariſcis, Plaſſetis, vel profunditatibus & paſturis inſanis depaſci non permittant.* *Plaſſatum*, perperam, ni fallor, ſcribitur apud Hemereum in Aug. Virom. in Regeſto p. 41. Vide *Pleiſſeicium*.

¶ PLASTA, Veſtis ſacræ genus. Laur. Byzinius de Orig. Belli Huſſitici apud Ludewig. tom. 6. Reliq. MSS. pag. 195. *Nolebant* (Beguttæ) *à ſuis ſacerdotibus, in apparatu officiantibus communionis ſacramentum ſumere, niſi prius veſtes, quas Plaſtas nuncupabant, deponerent.*

¶ PLASTARIA. Vide *Palaſtria*.

PLASTEGUM, *Plaſticam*, ex Græc. πλαστικὸν, ſeu πλαστική, *Plaſtice*, fictrix ars ex argilla vel creta rerum ſimilitudines exprimens. Breviarium Vivarienſe ex veteribus actis: *Nihilominus & Baptiſterium in iſta Eccleſia, cum tabalatis & columnis marmoreis, atque cum corona en Plaſtego deſuper in altum deducta, miro fundavit opere.*

¶ PLASTERIA, Plastreria, Gypſi fodina, vel officina, Gall *Platriere*. Tabular. Calenſe p. 234. *Item ſuper Plaſteriam Johannis de Barra 8. den. cenſuales.* Plures ibi. Charta an. 1195. tom. 2. Hiſt. Eccleſ. Meld. pag. 81. *Viginti arpenta terræ ſita apud Plaſtreeias juxta Munbnlum … contulit.* Charta Philippi III. Reg. Fr. an. 1273. apud Lobinell. tom. 3. Hiſtor. Pariſ. p. 26. *Quæ quidem domus faciunt cuneum vici, qui quidem cuneus eſt ab altera parte Plaſtreriæ.* Litt. an. 1293. ibidem p. 206. *Uſque ad vicum, qui dicitur vicus Maverſæ, in quo vico eſt Plaſtreria quædam.*

¶ Plastrarius, Gypſarius, Gall. *Platrier*. Tabul. B. M. de Bono-nuncio Rotomag. an. 1255. *Noverint … quod ego Radulphus Plaſtrarius de Prato dedi & conceſſi … duodecim denarios Turon.*

¶ PLASTES, Cæmentarius, Gall. *Maſſon*. Chron. Watinenſe apud Marten. to. 3. Anecd. col. 805. *Cum cæmentariis ac foſſoribus operi immorata, ſub divo ſolis patiens, ſancti ædificii, quod uſque hodie eſt, fundamenta jecit, & abſcedens hac vice non modicum cenſum ad Plaſtarum expenſas .. dereliquit: quas quidem, ne ſerius opificium, exhauſtis quas prius miſerat, conſummaretur, per plura incrementa non ſemel aut bis, ſed multoties … augere curavit.*

PLASTICATOR, πλάστης, Fictor. Jul. Firmicus lib. 8. cap. 16. *Bractatores, inauratores, Plaſticatores, margaritarii, &c.*

¶ PLASTICUS, Fictus, ſimulatus. Lambertus Ardenſis apud Ludewig. tom. 8. Reliq. MSS p. 479. *Quod Plaſticis ergo medicamentis vel ei proficientibus, ſed & ea in mortem provocantibus, &c.*

¶ PLASTRA, Nummus argenteus, Italis *Piaſtra*, Gal. *Piaſtre*. Acta S. Mariæ Magdal. de Pazzis to. 6. Maii p. 338. *Et ecce ex fundo lancis liquefacti ſtanni tantum decidit in ſoculum, quantus eſt orbis unius nummi argentei ſeptem librarum, quem Plaſtram nominamus.*

¶ PLASTRARIUS, Plastreria. Vide *Plaſteria*.

¶ PLASTREUS, Gypſeus, Gall. *de Platre*. Capitulum Ordin. Prædicat. an. 1239. apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 1679. *Poterit in extremitatibus lectorum in altitudine unius cubiti uſualis à ſuperficie lecti aliquod intermedium ligneum, vel Plaſtreum interponi.* Occurrit rurſum in Capit. an. 1240. ibidem col. 1681.

1. PLASTRUM, Modus agri ſic dictus; *Plaſtre*, apud Sanjulianum in Trenorchio p. 533. Charta P. Epiſcopi Matiſconenſis an. 1208. apud eumdem Sanjulianum in Matiſcone p. 239. *Dominus V. Plaſtrum proprium habebit, in quo firmitatem & defenſionem faciat & munimen ad arcendos raptores & malefactores ipſius obedientiæ, &c.* Charta Abbatis S. Stephani Divion. an. 1220. apud Perard. *Si autem vacuam* (manſum) *non invenerit, & aliud Plaſtrum in villa vacuum inventum fuerit, ubi domus poſſet ædificari, Prior ei … dabit.* Ibidem: *Prior ei Plaſtrum cum horto eidem contiguo dare tenetur, ſi in villa vacuum inventum fuerit, ſalvo tamen jure ſuo, & buhulterio ſuo excepto, & ſalvis ædificiis ſuis, &c.* [Chartophylacium Regium Reg. 87. *Genetus Perrini circa unam foſſoyriatam Plaſtri… juxta Plaſtrum Anthonii Galerii, pro qua facit dymidium quartale vini.*] Occurrit in Chronico Beſuenſi p. 660. 666. 667. in Charta homagiorum virorum nobilium Breſſiæ an. 1272. apud Guichenonum in Probat. Hiſtor. Breſſenſis p. 14. 18. 21. præterea p. 89. Charta an. 1310. in 2. Regeſto Philippi Pulcri Reg. Franc. ex Tabulario Regio, n. 156. *C'eſt a ſçavoir une maiſon, uns Emplaſtres, & les appartenances joignans & ſeans entre, &c.* Tabularium Albæ Ripæ in Epiſcopatu Lingonenſi an. 1357. *Idem domum, ſeu Emplaſtrum, ſitum in villa de Orgiis, cum manſo retro dictum Emplaſtrum.* Ibidem an. 1463. *Un Emplaſtre en S. Pere, auquel ſouloit avoir une maiſon, &c.* Ibidem an. 1461. *Promiſit dictum Emplaſtrum ædificare, & in unam domum convertere.* Occurrit ibi pluries. Vide *Emplaſtrum*.

☞ Ex his nemini obſcurum eſt *Plaſtrum* hic ſignificare locum vacuum indefinitæ magnitudinis; qua notione *Plaſtre* etiamnum uſurpant Dumbenſes, Lugdunenſes & alii. Inqueſta ann. 1440 *Item confitetur tenere quoddam penu ſeu celier cum quodam parvo Plaſtro.*

¶ 2. PLASTRUM, Gypſum, Gall. *Platre*. Ep. Mauricii Archiep. Rotomag. an. 1233. tom. 2. Spicil. Acher. p. 522. *Inhibentes ſub pœna excommunicationis, ne aliquis pra-*

Digitized by Google

præſumat in eis (cimiteriis) corpora ſepelire, vel in terra, vel ſuper terram, in Pleſtro, vel in trunco, vel lapide vel aliquocumque modo. Comput.an.1261.ex Bibliot. Reg. *Pro lignis emptis ad coquendum Plaſtrum 34. ſol. 3. den.*

1. PLATA, Lamina, metallum quodvis in laminas diductum, unde quidquid planum eſt, etiamnum *plat* dicimus. Henricus de Knyghton an.1340. *Et quod quilibet Angligena, egrediens fines Angliæ ... poſſit ſecum reportare Platam argenti vel auri ad valorem duarum marcarum pro quolibet ſacco lanæ, & ſic pro reliquis pretactis in ſuo primo reditu. Et eamdem Platam ferre deberet ad eſcambium Regis, & ibi recipere ſuos denarios.* Idem an. 1364. *Congregaverunt electum aurum regni, & fecerunt in Platas, & miſerunt in batellas ferratos ad adducendum in Franciam.* Ita paſſim.

PLATA, pro Argento, aut auro infecto, in laminis adhuc exiſtente, necdum in vaſa, aut monetam conflato, ſumitur. *Lateres aureos & argenteos* vocat Varro lib 3. de Vita Populi Romani apud Nonium: πλίνθους χρυσέους Herodotus, ubi de Crœſo. Fleta lib.1.c.20. §. 126. *Vicecomitibus, Conſtabulariis, vel aliis, qui retonſores ceperint vel attachiaverint cum retonſura cruda, vel cum Platis ſaiſitos, &c.* §.127. *De his qui emerint per ſeipſos vel per alios tonſuram, vel Platas, ſcientes ipſas eſſe retonſuræ.* §. 130. *De iis, qui emerint Platas tonſuræ non affinatas, licet non de retonſoribus.* Hinc univerſim

PLATA, Argenteum metallum, maxime apud Hiſpanos, quibus etiam hodie hæc vox idem ſonat. Uſatici Barcinonenſes MSS.c.46. *Ruſtici, qui tenent manſum ... ſunt credendi uſque ad 7. ſolidos Platæ.* Capite 71. *Leges judicant, homicidium eſſe compoſitum in 300. ſolidis aureis, quæ valent 2400. ſol. Platæ finæ.* [Charta an.941. in Append. ad Marcam Hiſpan. col.853. *Supratoxatas quoque res ſub omni integritate ... vindo & de meo jure in jus & poteſtatem veſtram fideliter trada propter pretium librarum quinque obtima Platæ.* Charta ann.1068. inter Probat. Hiſt. Occitan. tom.2. col.264. *Vendimus propter pretium quingentorum mancuſorum Barchinonenſis monetæ inter aurum & Platam.* Ubi per *Platam* non obſcure argentum ſignificatur, ut & in Charta an.1114. ibidem col.389. *Totum ab integro impignoramus ad S. Mariam propter 68. libras de Plata fina, ... 25. uncias de auro optimo & fino; ... ſi reddiderimus iſtud aurum & iſtam Platam, &c.*] Charta Petri Regis Aragon. in Curia Gener. Catalaniæ an.1351. *Solidus aureus valet 16. ſol. Barcinonenſis monetæ: Argenteus vero ſolidus, vel Platæ, quod idem eſt, valet duos ſolidos monetæ prædictæ.* Monaſticum Anglic. tom.1. p.301. *Centum marcas de Plata, & eo amplius, & marcas auri ad tabulam faciendam dedicavit.*

☞ Pro argento in monetam cuſo uſurpare videtur le Roman *de Blanchandin* MS.

Ains vos donrai or du mien,
Vint muis entre vin & forment,
Et ſeixantes Plates d'argent.

Niſi idem ſit quod *Plaea* 2. Vide in hac voce.

Sed maxime ita noſtri appellabant armaturas ex laminis ferreis confectas, cujuſmodi habuiſſe Sarmatas ſcribit Tacitus. *Squamoſas veſtes ferri* vocat Albertus Aquenſis l.3.c.63. Virgilius:

Nec duplici ſquama lorica fidelis & auro.

Idem lib.11.

. . . Quem pellis ahenis
In plumam ſquamis auro conſerta tegebat.

[Charta Hermanni Ordin. Milit. Pruſſiæ Magiſtri: *Is vero qui idem allodium vel decem manſos emerit, debet ratione ejuſdem allodii cum armatura, quæ Plata vulgariter dicitur, & aliis levibus armis, & uno equo, ad arma talia competente domui noſtræ ad tale obſequium eſſe adſtrictus, &c.* Quo loco Chriſtoph. Hartknochus editor diſſert.18.n.10. obſervat *Platam* eſſe loricam qua pectus tegitur; indeque eos qui loricas conficiunt *Platner* appellari.] Præſertim vero chirothecas ferreas ex ejuſmodi laminis confectas ita appellarunt. [Charta an. 1347. tom.1. Hiſtor. Dalph. p.67. *Et invenerunt ibidem domini Commiſſarii antedicti oculata fide duo paria Platarum, quatuor arneſia ferri, &c.* Computus ann.1336. ibidem to.2. p.276. *Item, Barthol. Lapo mercatori pro uno paro de Platis cum coſſeriis & gamberiis, unc.2. tar 12.* Alius ejuſdem an. ibidem p. 326. *Videlicet 2. paria de Platis coopertis & de fuſtonyo, &c.*] Eadem notione *Plates* uſurpaſſe videntur Poetæ noſtrates. Guillel. *Guiart* an. 1296.

Les mains couvertes de balaines,
Et de gans de Plates clouèes
En pluſieurs parties trouvèes.

Idem an.1304.

Gans de Plates & de balaine,
Lances roides, juiſarmes ſaines.

Alibi:

Qui les mains garnies de Plates,
Les èpaules d'armes fretees,
Et les targes ſur eus getèes.

Chron. Bertrandi Gueſclini:

Ils ont dedans leurs chefs leurs bacinetz fermez
Les eſcus à leur cols dont il ſot aſſez,
Bonnes Plates d'acier, & de glaives aſſez.

Inventarium armorum Ludovici Regis Franc an.1316. *Item unes Plates neuves couverte de ſamit vermeil. Item deux paires de Plates autres couvertes de ſamit vermeil.* Infra: *Un eſtuian de Plates garni de ſamit.*

☞ Hinc *Chirotheca de plate*, in Charta Henrici IV. Reg. Angl. an.1405. apud Rymer. tom 8. pag.384. 11. *palettes, 23. paria cirotecarum de Plate, 13. loricas.* Alia Henrici V. tom.4. Hiſtor. Harcur. pag. 1440. *Terram habuit, tenuit & poſſedit per homagium nobis & heredibus noſtris prædictis, faciendo ac reddendo nobis & eiſdem heredibus noſtris unam cirotecam de Plate pro dextra manu.*

¶ PLATA ALBERJONATA, Chirotheca maculis contexta ad modum loricarum, quæ *Alberjones* dicuntur, hamis confertarum. Libertates Briancon. an.1343. *Omnes de dicto numero cum porpointis, gorgeriis, chirothecis ferreis ſeu Platis Alberjonatis malliæ competentibus, &c.*

PLATUM. Gloſſ. Saxon. Ælfrici: *Platum*, ſeolce huygele. i. ſericum putamen. Somnerus *Placitum* reſtituit.

¶ 2. PLATA, PLATTA, Navis planæ ſpecies; unde vocis origo. Breviar. Hiſt. Piſanæ apud Murator. tom.6. col.171. *Ad quod caſtrum vincendum Piſani fuerunt cum 50. navibus, Plattis & ſchafis, & cum 12. mangauis ordinatis in Plattis.* Ogerii Panis Annal. Genuenſ. ad an. 1218. ibidem col.413. *Erat enim galea illa de Arelate, quæ ſuper gradum Piſanorum Platas duas oneratas rerum cujuſdam navis de Tuneſi redeuntis ceperat.* Iidem Annal. auctore Jac. Auria ibidem col. 580. *Euntes apud Arnum invenerunt ibi barcham unam, in qua erant grani minæ CCC. & unam Platam oneratam de pipere & cottone.*

¶ 3. PLATA, pro *Platea, Grande place*, in Statutis Montis Regal. fol.204. *Quod omnes porticus Platæ civitatis Montis Regalis remaneant & ſtent aperti, ita quod quilibet poſſit ire.*

¶ PLATAGIUM, Idem quod infra *Platoaticum*. Charta Heliæ Archiep. Burdigal. an.1195. inter Inſtr. tom.2. Gall. Chriſt. col 286. *Inſuper fuit condictum ut redditus plateæ, quæ eſt ante Eccleſiam, procuratores utriuſque partis fideliter colligent, & medietatem habebit dicta Eccleſia, alias vero medietas conferetur Eccleſiæ de Solaco ad opus candelæ; ... ſi vero medietas Platagii ad*

hoc

Digitized by Google

hoc ſufficere non poterit, dominus de Leſparra aliunde ſupplebit. Litteræ Philippi Valeſii an. 1351. inter Ordinat. Reg. Franc. tom. 3. p. 576. *Leurs gens puiſſent bonnement leurs biens & marchandiſes charger & deſcharger de nuit & de jour ſans payer aucune coage, ne Platage, ne autre choſe quelle qu'elle ſoit.*

¶ PLATANUM, Locus arboribus conſitus. Ital. *Plataneto*. Agnellus in Martino Epiſc. apud Murator. tom. 2. p. 182. *Vaſcula argentea tota expleta menſa in modum Platoni ... diſpoſuit.*

PLATEA. Gregorius Turon. lib. 2. Hiſt. cap. 31. de Baptiſmi Chlodovei ſolemnibus: *Velis depictis adumbrantur Plateæ Eccleſiæ, curtinis albentibus adornantur, baptiſterium componitur, &c.* Ubi *Plateas Eccleſiæ* porticus interpretur.

PLATEA, [Locus vacuus, ager incultus, à Gall. *Place*. Decretum Philippi III. Reg. Franc. an. 1282. inter Inſtr. tom. 2. Gall. Chriſt. col. 147. *Quod muri, turres murorum, tornellæ, foſſata & pertinentiæ eorum, ... Plateæ vacuæ quæ vocantur froci, pertinent ad Eccleſiam ſupradictam.* Tabul. B. Magdal. Caſtrodun. fol. 55. *Ego vendidi Sancio majori quatuor Platas, quæque de una teſia, tali pacto quod quæq; Platea redderet quatuor denarios cenſuales.*] Tabular. Brivatenſe col. 193. *Per traditionem clavis cortilis ſeu Plateæ de Chalas.* Fol. 196. *De cognitione & juriſdictione delz mezes, ſeu Platearum vacuarum, foſſatorum, &c.* Vide *Peda* 2.

¶ PLATEA, Ager cum manſione, ſeu domo. Charta an. 1212. ex Chartul. S. Aviti Aurel. *Venit ad nos Goberius de Briſſiaco humiliter rogans ut Plateam unam in clauſtro S. Aviti ſita juxta puteum, quam Johannis Vallot ſervienti ſuo dederat ad hoſpitandum, liberam & immunem à relevationibus & venditionibus, ab omni exactione & gravamine ſigilli noſtri auctoritate confirmaremus: voluit etiam ſupradictus Goberius & Johannes Vallot in Platea ſive in domo ibi ſita, &c. Et quia Platea ſive domus clauſtralis exiſtit, &c.*

¶ PLATEA TERRÆ, Modus agri qui colitur, quomodo ſupra *Pecia*. Chartular. S. Vandreg. tom. 1. pag. 20. *Conceſſi ... unam Plateam terræ ſicut ſe præportat de longo in latum, cum gardino eidem maſuræ pertinente.* Plage, in Charta an. 1290. ex eodem Chartular. p. 1009. *Ai vendu & otroiè ... por ſeſſante ſis ſols d'annuel rente Tornois aſſis ſur la Plage as dis Religieux ... laquelle Plage eſt aſſiſe en ladite paroiſſe de Caudebec.*

¶ PLATEA, Via publica. Dietmarus in Chronico Merſburg. apud Ludewig. tom. 3. Reliq. MSS. p. 55. *Non longe à prædicto amne in Pago Chutizi dicto Arnus, Epiſcopus S. Wirceburgenſ. Eccleſiæ nonus, cum ab expeditione Boiemorum reverſus, juxta Plateam in parte Septentrionali, fixo ſuper unum collem tentorio, Miſſam canerat, &c.*

¶ PLATEA, Locus ubi quis ſtat, Gall. *Place*. Litteræ Philippi Aug. Reg. Franc. ann. 1215. apud Lobinell tom. 3. Hiſtor. Pariſ. p. 95. *Duo vel tres ex burgenſibus Pariſ. prima die Maii convenient Præpoſitum S. Dionyſii in loco in quo indictum ſolet convenire, & ipſi denunciabunt quod ipſi volunt capere Plateas ſuas & ſignare logias ſuas ad opus indicti.* Statuta Maſſil. lib. 4. cap. 25. *Conſtituimus ut cuilibet peregrino detur Platea duorum palmorum, & dimidii cannæ in latitudine, & in longitudine ſeptem palmorum, ... pro equo detur Platea in latitudine trium palmorum, quæ Plateæ ex quo domini navium inde pretium habuerint, nullatenus minuantur.* Occurrit ibi pluries.

¶ PLATEA, Tributum. Vide *Plateaticum*.

¶ PLATEA FORTIS, Arx, caſtrum, locus munitus, Gall. *Place forte*. Charta an. 1471. apud Lobinell. tom. 2. Hiſt. Britan. p. 1320 *Villamque ſeu villagium cum caſtro ſive Platea forti, &c.*

¶ PLATHEA, pro *Platea*, in Charta an. 1386. ex Schedis D. *Lancelot*: *Acta fuerunt hæc in Plathea dicti loci præſentibus teſtibus, &c.*

¶ PLATEARII. Vide mox *Plateaticum*.

PLATEATICUM, Tributum, quod in *plateis*, ſeu pro tranſitu platearum, id eſt viarum publicarum præſtatur: vox deinde pro quibuſvis tributis uſurpata. Leo Oſtienſis lib. 1. c. 59. (al. 56.) *Ut in tota civitate Neapolis nullum Plateaticum, ſive portaticum noſtri Monachi aliquando darent.* Lib. 3. c. 60. (al. 61.) *Et ut nullum Plateaticum vel portaticum Monachi noſtri aliquando dareat in omni jure & ditione poteſtatis ſuæ.* Charta Caroli II. Regis Siciliæ an. 1303. *De . . . jure Plateatici, ſeu paſſagii.*

PLATEA, & JUS PLATEÆ dicitur etiam in veteribus Tabulis. Charta Friderici I. Imp. an. 1185. tom. 2. Ughelli p. 762. *Ut tales juſtitiæ, quæ vel de placito, vel de bando, vel de mercato, ſive de Platea, vel pontibus ... proveniunt, &c.* Adde p. 764. Charta an. 1134. apud Rocchum Pirrum in Epiſcop. Catan. *Conceſſi etiam præfatæ Eccleſiæ totam terram meam, emptiones, libere abſque omni jure Plateæ, libere paſcua, glandes, &c.* Charta an. 1215. apud Ughellum tom. 7. Ital. ſacræ pag. 1329. *Quod bona & ſpontanea voluntate noſtra jus noſtrum Plateæ die Sabbati, quod habemus in mercato civitatis Pennenſis, ad nos ſpecialiter ſpectans ... in perpetuum remittimus, &c.*

PLATEATICUM, Quodvis tributum. Epiſtola Innocentii III. Papæ an. 1211. apud Ughellum tom. 1. part. 1. p. 783. *De rebus tamen ipſius Epiſcopi, ut dictum eſt, venditis, aut quoquam tranſmiſſis, Plateaticum remittimus.* Charta Rogerii Regis Siciliæ an. 1137. to. 7. ejuſd. Ughelli p. 564. *Plateaticum etiam, ſandalium, & lenticum, quæ veniunt de Calabria, Sicilia, & Lucania, ſimiliter eis condonamus. Plateaticum quoque piſcium, quos Salernitani capiunt, eis iterum dimittimus.* Charta Rogerii & Boemundi Ducum Apuliæ apud Baronium an. 1090. num. 18. *Utrumque autem Plateaticum emptionis & venditionis omnium rerum, quas pars Monaſterii cum quibuſcumque contraxerit, eis ubique pariter condonamus.* Charta Friderici II. Imperat. an. 1209. apud Rocchum Pirrum tom. 2. pag. 637. *Concedentes ... ut de fructibus ipſarum domorum libere de cætero ſine datione aliqua, ſine Plateatico, paſſagio, & portulatico mittere, introducere, & exhibere liceat, tam per mare, quam per terram, tam per portas, quam per portus, & paſſagia, &c.* Alia ejuſdem Imperat. ann. 1226 *Super redditibus, vulgariter Plateaticis appellatis*. Occurrit vox *plateaticum* paſſim in vett. Tabulis apud eumdem Ughell tom. 1. pag. 298. tom. 7 p 1133. 1362. tom. 8. pag. 79. 201. 321. 658. tom. 9. p. 99. 273. Rocchum Pirrum tom. 2. p 632. Guichenonum in Probat. Hiſtor. Sabaud. p. 74. 93. in Conſtitut. Sicul lib. 1. tit. 59. §. 2. in Bullarin Caſinenſi tom. 2. p. 175. &c.

PLATEARII, *Plateatici* exactores. Charta Rogerii Ducis Siciliæ an. 1088. *Præcipimus itaque & omnino confirmamus, Stratigotis, Præſopitis, Vicecomitibus, Gromarthiis* (Turmarchis) *Platearius, & omnibus aliis, qui ſub noſtra poteſtate ſunt, ut nullus auſus ſit eos angariare, ſive Platearios laicales reditus ab eis exigere, &c.* Conſtit. Siculæ lib. 1. tit. 76. *Rapinas, quas gabelloti, foreſtarii, Platearii, portionarii, ſeu paſſagerii ... exercent.* Adde Ughellum tom. 1. pag. 995. & tom. 9. pag. 651.

PLATELLUS, Diſci ſpecies, ex Gallico *Plateau*, *eſcuelle*. Willel. Thorn. an. 1302. *De diſcis & Platellis.* [Inventarium ann. 1377. ex Archivis S. Victoris Maſſil. *Item duos Platellos cum armis domini Franciæ de latonos finos bonos & ſufficientes.* Aliud ann. 1419. in Tabular. Eccleſ. Novinm. *Item quidam Platellus ſtan-*

Digitized by Google

ſtanneus ad lavandas manus. Tabul.B. M. de Argentolio: *Dederunt ſex libras Pariſ. quæ dictæ ſex libræ poſitæ fuerunt in Platello argenti*. Occurrit præterea in Legibus Palatinis Jacobi II. Reg. Majoric.tom.3.SS.Junii p. 59. apud *de Lauriere* tom. 1. Ordinat. Reg. Franc. p.481. apud Lobinell.tom.3. Hiſtor. Pariſ. p.670. tom.2. Hiſtor. Dalphin. pag. 312. & alibi.] Gloſſar. Gr. Lat. Reg. Cod. 85. τρίπες, *cortina, unde dabantur oracula*, & *Platellum*.

PLATEN. Lewoldus Northowius in Chronico Markano ann.1222. *Idem Dux tantam multitudinem militum ibi habuit, quot tot erant milites, quot tabulæ, ſive* Platen, *quibus arx muniebatur*. Goldaſtus *platonias*, de quibus infra, ait eſſe, quod Germani vocant *platten*, lapides cæſos in formam orbicularem aut quadratam.

PLATEOLA. Vetus Liber Artis Notariæ in Bibl. Regia Cod. 874. laudatus à Baluzio ad Capitular. Regum Franc. tom.2. p.1162. de ſtudio Notarum: *Sunt igitur aliqui, qui dimittunt* (hoc ſtudium) *ad tertiam partem, aliqui tamen ad medietatem*, & *ſunt plures, qui non dimittunt niſi ubi in fine dicitur* Plateola. Unde colligitur, hanc vocem, quæ habetur in Notis Tyronis p. 194. ultimam fuiſſe in Codice hujus Notarii.

PLATESIA, Piſcis ſpecies, *Pleis*, forte, quomodo dicuntur in oſtio Somonæ. Gloſſar. Anglo-Sax. Ælfrici, cap. de Piſcibus, *Plateſia*, faſg. Charta Caroli Calvi an. 23. Indict. 10. in Tabular. S. Dionyſii num. 31. & apud Doubletum pag. 795. *Et in Pago Pontiu ſcitum cenſum de Plateſiis, harenibus ac anguillis Semuenſibus, ac de Flandris*. [*Plateſſas* dixit Auſonius Epiſt. 4. v. 57.

. . . Referuntur ab unda
Corroco, letalis trygon, melleſque Plateſſæ.

Quod ſi piſcis planus, *plateſia* vel *plateſſa* dictus videtur. Vide *Plays* & *Plada*.]

¶ PLATEUS, à Gall. *Plat*, Pelvis. Teſtam Beatricis de Alboreya Vicecomit. Narbon. ann. 1367. apud Marten. tom. 1. Anecdot. col. 1523. *Item* (legamus) *duos baſſinos ſive Plateos argenti pro abluendo manus presbyterorum in dicta capella celebrantium, ſignatos armis* & *ſignis noſtris*.

¶ PLATHEA. Vide *Platea*.

¶ PLATHOMA, pro *Platonia*. Agnellus in S. Felice, apud Murator. tom. 2. p. 162. *Et extenſum deſuper lapidem unum*, & *aliam Plathomam deſuper ... colla emiſſa fregit corpus ejus*, & *reliquerunt eum mortuum*. Vide *Platonæ*.

¶ PLATICE. Vide *Platicus*.

¶ PLATICISPATE. Charta Philippi V. Reg. Fr. tom. 3. Hiſt. Harcur. p. 248. *Cum plenitudine juris altæ juſtitiæ, meriique* & *mixti imperii, videlicet Platiciſpate, clamoris de Haro*, &c. Ubi legendum *Placiti ſpatæ*, diviſis vocibus.

¶ PLATICUS, à Græc. πλατικὸς, Latus, remotus. Firmicus l. 3. c. 2. *Platica diſpoſitio. Platice*, ruditer, apud eumdem Firmicum lib. 2. c. 16. *Debet is, qui inſtituitur, primum Platice inſtitui: ut his apertioribus levioribuſq; compoſitus atque formatus, ſecretiora deinceps genituræ confidentius conſequatur*.

¶ PLATINA, Diſci plani ſpecies, artopta, Gallice *Tourtiere*. Petrus Delphinus in Epiſtola 91. apud Marten. to. 3. Ampliſſ. Coll. col. 1041. *Ad tortas conficiendas non indigemus coquo, cum ſit apud nos Platinæ ſtudioſus*. Vide *Platonæ*.

¶ PLATOCERUS, à Græc. πλατυκέρως, Latis cornibus. Vita S. Romani Abb. Jurenſis tom. 3. Febr. p. 741. *Inter juga quoque præcelſa cervorum Platocerum prærupta convallia ... tranſcendere*.

¶ PLATOMA. Vide mox *Platonæ*.

PLATONÆ, PLATONIÆ, PLATUNIÆ, dicta marmora, in tabulas diſſecta, ex Gr. πλατύνειν, ut videtur. Cum enim marmor majoris ſit pretii, quam lapides cæteri, non quadratum, ſed in tabulas diſſectum, vulgo in opus mitti ſolet. Vetus Agrimenſor: *Termini ſunt majores, qui juxta flumina poſiti ſunt, menſales vocantur, ..* & *in modum Platuniæ eos poſuimus*. Ubi male editum *platumæ*. Senator lib. 3. Epiſt. 9. *Ut nec aliquid publico nunc ornatui probatur accommodum ſupra memoratas Platonias, vel columnas ad civitatem Ravennatem contrahas modis omnibus devehendas*, &c. Sunt *lapides* dixit: *In municipio itaque veſtro ſine uſu jacere comperimus columnas* & *lapides vetuſtatis invidia demolitas*. *Lapidem* vero pro *marmore* non ſemel uſurpant Agrimenſores & alii. Anaſtaſius in S. Liberio Papa: *Hinc Liberius ornavit de Platoneis marmoreis petris ſepulchrum S. Agnetis Martyris*. [*Platinis*, ex edit. Murator. tom. 3. pag. 113.] In S. Damaſo: *Et ædificavit Platoniam, ubi corpora Apoſtolorum jacuerunt, id eſt B. Petri* & *Pauli, quam* & *verſibus ornavit*. Ado Vienneñſis in Chronico de eodem Damaſo: *Fecit baſilicam juxta atrium S. Laurentii*, & *aliam in catacumbis, ubi jacuerunt corpora SS. Petri* & *Pauli, in quo loco Platoniam ipſam, ubi jacuerunt ſancta corpora, verſibus adornavit*. Idem Anaſtaſius in Sixto III. *Fecit cancellos argenteos* & *ſupra Platonias porphyreticas penſantes*, &c. Infra: *Hic fecit Platoniam in cœmeterio Calixti, via Appia, ubi nomina Epiſcoporum* & *Martyrum ſcripſit cum memoriis*. In Leone Papa III. *Platonias poſuit, diverſiſque Picturis miræ magnitudinis opus decoravit*. Hieronymus Rubeus in Hiſtor. Ravennat. ex Vita S. Maximiani Epiſc. Ravennat. lib. 5. p. 238. *Fabris mandavit ut tabulam è marmore, quam appellabant Græca voce Platoniam, tollerent*. Simeon Dunelmenſis & Rogerus Hoveden. an. 794. *Eſt quoq; in Eccleſia S. Petri Apoſtolorum Principis ſepultus*, & *ſuper ſepulchrum ejus Platona, id eſt marmor, parieti infixa, geſta honorum ejus aureis literis* & *verſibus ſcripta*, &c. Dunelmenſis habet *platoma*, pro *platonia*, ut & Ordericus Vitalis lib. 1. pag. 357. ubi de Damaſo Papa, & apud Epiphanium Scholaſticum: *Sicut lex ipſa in marmorea Platonia noſcitur eſſe conſcripta*. Ubi Socrates lib. 1. c. 26. ἐν λιθίνῃ πλάκι habet. Perperam etiam apud Adonem in Martyrologio, in eodem Damaſo editur *Placoma*, unde quidam legendum putarunt *Placoten*, ut Baronius an. 384. num. 17. & ex eo Cæſar Bulengerus, qui *Platonias* fuiſſe cenſet, loca marmorum cruſtis inducta, aut pavimenta teſſellatis emblematis & inſertis variata, quæ Græci πλακωτὰ vocant. Sed *Platonia*, aliud eſt à πλακωτῷ, etſi πλακωτὸν, ex marmoribus confectum ſit: *Platonia* enim quævis eſt marmorea tabula. Vide *Platen*, & Octav. Ferrarium in Orig. Ital. v. *Piaſtra*.

☞ *Plataine* eadem notione uſurpat le Roman *de la guerre de Troyes* MS. ubi de Sepulcro Patrocli:

Un ſorcheu fiſt fere Achilles,
Biels eſt & *graus* & *loing adet,*
De vert marbre fu tot ovrez,
Dentre fu li cors enſeelez.
La tombe fu & *belle* & *ſaine,*
Et ſi ſoldèe la Plataine
Que nus n'i coneuſt jointure,
Mout fu riche la ſepulture.

Rurſus ibidem:

Ciment ſet o ſanc de dragon
Ont pris li maiſtre & *deſtrempré,*
Si en ont le ſarqeu ſeelè.
Une molt chiere Plataine
De piere que hom claime getaine,
Plus precieuſſe eſt & *plus riche*
Qe calcedoine monicbe.

1. PLATTA, Tonſura Clericalis, quæ fit ab aure uſque

Digitized by Google

uſque ad aurem, apud Honorium Auguſtod. in Gemma animæ lib. 1. c. 196. [Laur Byzioius de Orig. belli Huſſitici apud Ludewig. tom. 6. Reliq. MSS. pag. 192. *Item omnis presbyter cum Platta & in ornatu vel ſuperpellicio divina peragens, aut Miſſam ritu conſueto celebrans, eſt ſicut illa meretrix ... Sed Miſſa eſt ad inſtar Chriſti & Apoſtolorum cum barbis & ſine Platta in communi veſte & ſine altari, in quocumque loco contigerit, celebranda.*]

¶ 2. PLATTA, Purpura, vel pannus purpurei coloris, pro *Blatta*. Vide in hac voce. Hariulfus in Vita S. Angilberti ſæc. 4. Bened part. 1. p. 116. *Inſuper donavimus ibi ... caſulas de pallio 30. de purpura 10. de ſtorace 6. de piſce 1. de Platta 15. de cendato 5.* Anaſtaſius in Gregorio IV. Papa apud Murator. tom. 3. p. 223. *Pari modo & in titulo Æmilianæ obtulit veſtem de ſundato habentem aquilas, & periclyſin de Platta Byzantea.* Habetur infra *Blatta*.

¶ PLATUM, à Gall. *Plat*, Lanx. Teſtam. Petri de Caſa Epiſc. Vaſion. ann. 1318. inter Inſtr. tom. 1. Gall. Chriſt. p. 153. *Item legamus ſive relinquimus prædictæ eccleſiæ parochiali B. M. de Vaſione duo Plata argentea majora de noſtris.* Vide ſupra poſt *Plata* 1.

¶ PLATUMÆ, PLATUNIÆ. Vide *Platonæ*.

PLATURA, [Idem quod *Plata* 1. Vide in hac voce.] Lambertus Ardenſis pag 161. *Idem de logio in oratorium ſive capellam, Salomoniaco tabernaculo in Platura & pictura aſſimilatum, &c.*

¶ PLATUS, Lanx, *Plat*. Charta an. 1433. in Tabular. Eccleſ. major. Maſſil. *Nec non Platos argenti deauratos quos habemus ad lavandum manus.* Vide ſupra *Platum*.

¶ PLATUS, adject. Planus, Gall. *Plat*. Gloſſ. MSS. S. Andreæ Avenion. *Platus, eſt latum, ſive planum, idem platea.* Mandatum Eduardi III. Regis Angliæ an. 1334. *Et iſtam Platam ejuſdem cameræ de meremio & plumbo cooperiri.* Inventar. ann. 1419. Tabul. Eccl. Noviom. *Ita quædam fiala Plata de vitro, in qua eſt de o.eo ſancto.* Adde Vitam S. Raynerii to. 3. Junii p. 449. Vide *Plaudus*.

PLATUS MANTUANUS. Hiſtoria Obſidionis Jadrenſis lib. 1 c. 37. *Cum novem galeis mirabiliter præparatis, quarum ſex erant tabulis tectæ, at cum quadam turre lignea operata ſabricatione in quodam caravolato fere cubitorum octo, quam Italici Burgum, ſeu Platum vocant Mantuanum, præfixa verſus catenam ad infringendam ipſam ſe direxit, &c.*

¶ PLATYCORIA, Gr. Πλατυκορία, Morbi genus, pupillæ dilatatio. Vita S. Sophronii tom. 2. Mart. p. 67. *Alii vitium hoc reſſuſionem, alii Platycoriam ſeu pupillæ dilatationem nominabant.* A Græc. πλατὺ latum, & κόρη, pupilla.

PLAUDARE, Quaſi *applauſum dare*: Hraban. Maurus Poem. 29. de diabolo, Chriſtum in deſerto tentante:

Tantum perverſe loquens,
Quantum fuerat perverſus:
Sæpe, vel ſoque, Sepe ipſe ſe Plaudaverat
Poſſe quod nunquam poterat, &c.

Id eſt, ſibi *applauſerat*, ſeſe jactaverat. Landulfus de S. Paulo in Chron. Mediolan. c. 5. *Pars itaque cleri & populi ad nutum Arialdi Abbatis monaſterii S. Dionyſii clamavit & laudavit Graſulanum ſibi in Archiepiſc. ipſe vero ſtatim ut vidit ſe à quadam magna multitudine vulgi & nobilium conclamatum, & ab Abbate illo Plaudatum, Archiepiſcopalem ſedem aſcendit.* Et cap. 39. *Cauſa itaque iſta ſic Plaudata & ſtatuta, &c.* Mox: *Ex parte totius cleri & populi legationem de Plaudato* (plaudando) *& coronando Rege Conrado Pontifici Anſelmo contulerunt.*] Hinc forte vocis origo, *Plauder*, apud nos, quam vulgo uſurpamus de iis, quos arguimus, & verbis caſtigamus, à ſenſu contrario, & quaſi per ironiam.

¶ 1. PLAUDUM, *Placitum*, libitum. Charta Ludovici Reg. an. 1151. apud Marten. tom. 1. Ampliſſ. Collect. col. 816. *Piſcaturas & juridiaria, & mercatum, cum res illud poſtulaverit, & quæcumque illorum Plaudo & uſibus viſa fuerint, eis libere permittimus & donamus.*

2. PLAUDUM, Alia notione. Tabularium Caſtri Lidi in Andibus fol. 40. v. *Omnes iſti Milites prædicti debent quadrigatum ad pontem, & biennium, & corveiam, & exercitum, & equitationem & Plaudum, & virgam.* Adde fol. 47. v.

¶ PLAUDUS, *Canis, cujus aures languidæ ſunt ac flaccidæ & latius videntur patere.* Feſtus ubi à Gr. πλατὺς, *Plautus* vel *Platus* legendum cenſent viri docti. Noſtri ea notione *Clabaud* dicunt.

PLAVIS, Planities. Charta Henrici V. Imperat. pro Venetis: *Ut terminatio, quæ à tempore Luithprandi Regis facta eſt inter Paulucionem Ducem & Marcellum Magiſtrum militum, deinceps manere debeat, id eſt de Plave majore ad Plavem ſiccam.*

¶ PLAUSTELLUM, dimin. à *Plauſtrum*, Minor currus. Miracula B. Apri apud Marten. tom. 3. Anecd. col. 1037. *Juvenculus quidam ... pene toto effeto debilitatoque corpore, ſolo vociferationis clamore perſtrepens, Plauſtello advectus eſt.* *Ploſtellum* uſurpat Horatius l. 2. Sat. 3. 247. Vide *Plauſtrellum*.

¶ PLAUSTRARIUS, Artifex plauſtrorum; item qui plauſtrum regit. Lampridius in Alex. Severo: *Braccariorum, linteonum, vitreariorum, pellionum, Plauſtrariorum ... pulcherrimum vectigal inſtituit.* Teſtam. Johan. *de Nevill* an. 1386. apud *Madox* Formul Angl. pag. 428. *Item volo quod CC. marcæ de illis D. marcis ſuperius legatis ad diſtribuendum inter non nominatos in hoc teſtamento, diſtribuantur inter carncarios, Plauſtrarios & cuſtodes animalium meorum.* *Ploſtrarius*, apud Ulpianum leg. 27. §. 33. Dig. ad Leg. Aquil.

¶ PLAUSTRATA. Vide *Plauſtrum*.

¶ PLAUSTRELLUM, Idem quod *Plauſtellum* ſupra. Radulphus de Geſtis Friderici I. Imper. apud Murator. tom. 6 col. 1184. *Egreſſi ſunt ... valde baldaciter cum carroceno & aliis Plauſtrellis centum ... In prima acie poſuerunt Plauſtrella, in ſecunda carrocenum cum peditibus & ſagittariis.*

¶ PLAUSTRIRE, *Reſonare per modum plauſtri, vel reſonare plauſtro, ſecundum Ugutionem*, Joanni de Janua. Papias: *Plauſtrit, quod plauſtra ſonat.* Hinc *Plauſtrum*, κρόταλον, in Gloſſ. Lat. Græc. Sangerm. Κρόταλον quippe nonnullis plauſtrum reſonans, non crepitaculum, ſignificat.

PLAUSTRUM, Currus quatuor rotis conſtans. Theloneum S. Bertini: *Carteta foſſoriorum ſine ferro, 2. den. ſi ſuper Plauſtrum, 8. den. &c.* *Pratum 12. plauſtrorum*, in Charta Canuti Regis Daniæ an. 1184. apud Stephanium in Prolegomenis ad Hiſt. Saxonis Grammatici p. 17. [Charta Alberti Ducis Auſtriæ an. 1330. apud Steyerer. in Comment. pro Hiſt. Alberti II col. 29. *Item dedimus eidem fundationi de ſalina noſtra in Halſtat unam libram Plauſtrorum ſalis, id eſt ducenta quadraginta Plauſtra à rectoribus officiorum præfatæ ſalinæ in feſto S. Matthei Apoſtoli & Evangeliſtæ annis ſingulis ſine impedimento quolibet perſolvenda.*] Vide *Carra*.

PLAUSTRATA, Onus plauſtri, Gallis *Charetée*. Charta ann. 1155. apud Haræum in Caſtellanis Inſulenſ. l. 2. *Et duo Plauſtrata nemoris, quæ pater eorum Eccleſiæ conceſſerat.* Charta Jacobi Aveſnarum & Guyſiæ Domini ann. 1177. in Tabular. Foiſniacenſi: *Conceſſi ... prata uſque ad 20. Plauſtratas ſoni.*

PLAUSUS, pro *Strepitu*, non ſemel uſurpat Columbanus in Regula Cœnobiali, ſeu Pœnitentiali c. 1. *Qui locutus fuerit in Plauſu, id eſt altiore ſono ſolito ſonaverit, &c.* Adde c. 14.

Digitized by Google

¶ PLAUTUS, Latus, planus, à Græc. πλαυτὸς, Tertullianus de Pallio c. 3. *Nam & de mari vellera quæ muſcoſæ lanoſitatis Plautiores conchæ comant.* Feſtus; *Ploti appellantur qui ſunt planis pedibus ... Soleas quoque dimidiatas, quibus utebantur in venando, quo planius pedem poherent, ſemiplotia appellabant.* Papias: *Plautus, languidus pedibus, auribus.* Leg. *planis pedibus, languidis auribus.* Gloſſ. Lat. Græc. *Plautus*, βλεπύτ☉. Vide *Plaudus*.

PLAXITIUM, Sepes ex virgulis implexis confecta, vel locus ejuſmodi ſepe clauſus. Tabularium Vindocinenſe Thuani Ch. 52. *Saiſivit Plaxitium, quod olim nobis vendiderat.* Charta 88. *Ex quibus ſcilicet arpennis unus eſt Plaxitium, in quo domus habetur una, alter vero ab exitu, ubi grangica conſiſtit.* Idem Tabularium Ch. 231. *Apud curcellas una* (maſura) *habetur cum Plaxitio & cumbris, quæ ſunt in flumine Ledi.* Tabular. Majus S. Sergii Andeg. Ch. 15. *Dedit Eccleſiam cum toto Plaxitio in circuitu Eccleſiæ ſito.* Vide Pleiſſeicium & Plectare.

PLAYS. Piſcis latus, vulgo *Pleys*. Alanus in Planctu naturæ; *Illic Plays ſui corporis dulcoratis ſaporibus in Quadrageſimali auſteritate carnis redimebat abſentiam.* [Vide *Plada* & *Plateſia*.]

¶ 1. PLAZA, Platea, Ital. *Piazza*, Gall. *Place*. Memoriale Poteſtat. Regienſ. ad annum 1232. apud Murator. tom. 8. col. 1107. *Et in ſuo regimine in anno novo in Plaza Communis fuit magnum prælium inter partem Rugberiorum & partem Malaguiciorum.*

¶ Plazola. diminut. à Plaza, Ital. *Piazzetta*, *Piazzuola*. Statuta Mutin. Rubr. 20. fol. 3. v. *Civitas Mutinæ intra foveas tota & Plazola ejuſdem debeant tavellari hinc ad quatuor annos per homines habentes caput ad ſtratam, ſeu vias, ſeu Plazolas.* Pluries ibi.

¶ 2. PLAZA, Plazza, Tributum, vectigal. Charta Rogerii Reg. Siciliæ an. 1137. tom. 5. Sanctorum Junii p. 129. *Nemo ſit qui aliquid eis de rebus ipſis* (pannis emptis) *Plazam vel aliquam juſtitiam pro parte curiæ exigat aut tollat.* Charta Unfredi Comit. ann. 1085. apud Mabillon. tom. 5. Annal. p. 666. *Teneatis ... cunctas poſſeſſiones, territoria, villas, ... ut nec ego vel mei heredes, aut ordinati audeamus ab eis quærere datum aut ſervitium, vel angariam ſeu Plazzam erga eos exigere.*

¶ PLAZIA, Ora, æſtuarium, idem quod *Plagia*: Barthol. Scribæ Annal. Genuenſ. ad ann. 1242. apud Murator tom. 6. col. 500. *Fecit univerſos milites & Lombardos, qui erant in Savona, ire ad Plaziam Arbizolæ, & exivit cum galeis uſque ad Plaziam, ſemper ſtringens ſe ad terram.* Oberti Stanconi iidem Annal. ad an. 1271. ibidem col. 553. *Ac per mare noſtrum tranſiens, nolens Januenſem civitatem intrare in S. Petri de Arena Plazia declinavit.* Vide *Placia*.

¶ PLAZOLA. Vide *Plaza* 1.

PLAZA, Placitum, pactum. Charta Luſitanica æræ 1067. in Hiſtor. Epiſcopor. Portenſium 1. parte p. 184. *Ego Garſia Moniz facio vobis Alfonſus & Joanne Preſbyteros & à fratres, qui ſunt in illo aciſtuario Plazum & omnis propinquis veſtris in genu, quæ bonos fuerit, & in vita ſancta perſeveraverit, &c.* Alia ibidem 2. parte pag. 33. *Hunc Plazum vel teſtamentum ... manibus noſtris roboravimus.* Adde p. 51. Verſio Luſitanica habet *Prazo*. Vide ſupra *Placitum*.

¶ PLAZZA. Vide *Plaza*.

¶ PLEBALIS, Plebanatus, &c. Vide in *Plebes*.

¶ PLEBANIA, *eſt aliud genus beneficii, & majus quam Rectoria, habet ſub ſe capellas, & dignitatem eſſe putant Interpretes.* Ita Kennettus in Gloſſ. ad calcem Antiq. Ambroſden. Bullla Eugenii IV. an. 1443. apud Miræum tom. 2. p. 898. *Quodque ſi præſentati & inſtituti pro tempore Plebanus & Canonici præbendati dictæ eccleſiæ S. Petri* (Lovanienſis) *ſolum & dumtaxat cenſeantur & exiſtant, quomdiu in præfato ſtudio ſine intermiſſione legerint vel rexerint; ac quod eorum ſinguli, impedimento non exſtante legitimo, in ipſo ſtudio legere vel regere ceſſantibus ... Plebania, Canonicatus & præbenda per ceſſationem hujuſmodi eo ipſo vacare cenſeatur ſive cenſeantur, ac in eorum locis, quoties id evenire contigerit, alii modis & formis ſimilibus illico ſubſtituantur & ſurrogentur.* Pluries ibi. *Plebania Ultienſis* dicitur diſtrictus Archipresbyteri ruralis, in Charta ann. 1065. laudata tom 2. Hiſtor. Dalphin. p. 8. Vide *Adulturum*, & *Plebegium*.

¶ Plebania, Altare parœciale. Codex MS. citatus tom. 2. Rerum Mogunt. p. 326. *Anno Domini 1591. infra dedicationem ſummi templi, cœperunt Domini noſtri gratioſi de Capitulo, & præſertim Magiſter fabricæ tunc temporis, renovare à ſummo uſque ad imum chorum ferreum, maxime quod Plebaniam, una cum anterioribus cancellis & ſacrario Euchariſtiæ.* Plebania, pro parœcia, lib. 3. Decret. tit. 24. c. 1.

PLEBANUS. Vide *Plebes*.

¶ PLEBATUS, Diſtrictus, territorium non unius tantum *plebani*, ſed plurium. Regimina Paduæ ad an. 1325. apud Murat. to. 8. col. 466. *Et combuſtæ fuerunt infinitæ villæ Paduani diſtrictus per Canem de la Scala, & maxime in Plebatu Sacci, Inſulæ, Conſilvarum & Caſeradæ.* Annal. Mutin. ad an. 1240. apud eumdem Murator. tom. 11. col. 61. *Eodem anno Guallandelli reverſi ſunt in gratiam, & ad mandata Communis Mutinæ cum omnibus caſtris & Plebatu pelagi.* Vide in *Plebes*.

¶ PLEBEGES, Laici. Electio Wigonis Epiſc. Gerund. ann. 908. apud Marten. tom. 1. Anecdot. col. 61. *Conventus Clericorum atque Plebegium factus eſt citra portam Gerundæ civitatis in eccleſiam ſanctiſſimi Felicis Chriſti martyris, ... & maxima conglobatio religioſi cleri Gerundenſis, atque nobilium & fidelium laicorum.* Vide *Plebeius*.

¶ PLEBEGIUM, Diſtrictus Archipresbyteri ruralis. Litteræ Bernardi Parmenſis Epiſc. apud Stephanot. tom. 5. Fragm. Hiſt. MSS. *Interdicimus vero ex parte Dei omnipotentis pro reverentia Caſconi, ut nullus Archipreſbyterorum, in quorum Plebegio prædictæ ſunt ſitæ eccleſiæ, audeat in eiſdem Miſſas majores celebrare.* Vide *Plebania*.

PLEBEIATI, Plebeii, in Hiſtor. Obſid. Jadrenſis an. 1345. lib. 2. c. 15. 17. 22. 23. &c.

1. PLEBEIUM, Plebium, pro Facultas, *poſſe*, Gall. *Pouvoir*. Capitulare de Villis c. 24. *Quicquid ad diſcum noſtrum dare debent, unuſquiſque judex in ſuo habeat Plebeia, qualiter bona & optima, atque bene ſtudioſe & nitide omnia ſint, &c.* Alibi: *Et ferramenta, quæ in hoſtem ducunt, in eorum habeant Plebio, qualiter bona ſint, & iterum quando revertuntur, in camera mittantur.* Vide *Plebium* 1.

¶ 2. PLEBEIUM, Parœciæ diſtrictus. Vitæ beatæ Finæ Virg. tom. 2. Martii p. 241. *Et dicit quod de his omnibus factis eſt publica fama in Plebeio prædicto.*

PLEBEIUS, Laicus, nullum in Clero ordinem adeptus. Gloſſæ MSS. ad Concilium Laodicenum c. 58. *Plebeius, homo ſine dignitate.* Pontius Diaconus in Vita S. Cypriani: *Plebeis, Catechumenis martyrium conſecutis.* Infra, de eodem Cypriano: *Multa ſunt, quæ adhuc Plebeius, multa quæ jam Presbyter fecit.* Capitul. Aquiſgr. an. 817. c. 42. *Ut nullus Plebeius, ſeu clericus ſæcularis in Monaſterio ad habitandum recipiatur, niſi voluerit fieri Monachus.* Vide *Plebeges*.

¶ Plebeius Tabernarius, Caupo, qui vinum minutatim vendit. Statutum Concil. Bituric. ann. 1280. apud Marten. tom. 4. col. 191. *Ordinatum fuit ... quod Clerici* exer-

Digitized by Google

exercentes vilia officia moneantur de caſibus infra ſcriptis. In primis fabri ferrarii ... Item, taberaarii Plebeii. Vide in *Plebes*.

¶ PLEBERE. Vide *Plebeſcere*.

¶ PLEBERIUM, Parœcialis eccleſia. Vita B. Jacobi de Certaldo tom. 2. April. p. 154. *Pleberiis S. Petri in mercato, S. Lazari & S. Mariæ.* Mirac. SS. Juſti & Clementis tom. 1 Junii p. 445. *Quod* (templum) *ab ipſo prodigio Pleberium S. Juſti in Salice, ad hanc uſque diem appellatur.*

PLEBES, vel PLEBS, Fideles, qui Epiſcopo vel Sacerdoti proprio ſubſunt. Ugutio: *Plebes collectio hominum. Item Eccleſia baptiſmalis. Et proprie plebs, hominum: plebes, Eccleſiarum.* Ebrardus in Græciſmo:

Plebs hominum dicas; ſed Plebes Eccleſiarum.

Salvianus lib. 6. de Gubernat. Dei: *Quæ ſpes Chriſtianorum Plebibus ante Deum?* Lex Bajwar. tit. 1. c. 13. §. 1. *Ut nulli Presbytero vel Diacono liceat habere ſecum in domum extraneam feminam, ne .. Plebs per ejus offenſionem corruat.* Capit. Caroli C. tit. 5 c. 4. *Et illuc Presbyteri Plebes ſuas adducant, &c.* [S. Cyprianus in Epiſt. ad Clerum Hiſpan. tom. 1. p. 203. *Felici presbytero & Plebibus conſiſtentibus ad Legionem & Aſturiæ, &c.* Conteſtatio Miſſæ 2. in Rogat. apud Mabillon. Liturg. Gall. p. 265. *In hoc jejunio triduana humiliatione inſtituto, invictum hoc ſignum cum Plebium cuneis præferentes, &c.* S. Paulinus Poem. 6. de S. Johanne Bapt.

Conſona quem celebrat modulato carmine Plebes.]

PLEBES, Diœceſis, parœcia, diſtrictus Epiſcopi vel Sacerdotis. Lucifer Calaritanus lib. 1. pro S. Athanaſio: *An negabis, te exhonoraſſe Dominum, tollendo Sacerdotes è Plebibus, quos ordinavit ille?* Idem lib. 2. *Tuliſti Epiſcopos è Plebibus.* Concilia Afric. can. 20. *Statutum eſt, ut Plebes, quæ in diœceſibus ab Epiſcopis retinentur, quæ Epiſcopos nunquam habuerunt, non niſi cum voluntate ejus Epiſcopi, à quo tenentur, proprios accipiant Rectores, id eſt, Epiſcopos.* Quo loco Codex Canon. African. c. 53. habet τὰ κλίματα. Cap 72. λαοὺς Collatio 1. Carthagin. c. 65. *Nam in Plebe mea, id eſt, Civitate Conſtantienſi, adverſarium habeo Fortunatum.* Concilium Milevit. cap. 21. *Placuit, ut quicumque Epiſcopi quaſcunque Eccleſias vel Plebes, quas ad ſuam cathedram æſtimant pertinere, non repetierint ut cauſas ſuas, &c.* Concilium Carthag. V. c. 2. *Fauſtinus Epiſcopus Plebis Potentinæ, provinciæ Italiæ.* [Charta an. 1206. in Tabul. caſtri Blein. *Dedi B. Matthæo tres peccatas frumenti in perpetuum poſſidendas in tribu Mœnvili, quæ eſt in Plebe Ugon.*] Vide Concilium Carthag. I. cap. 5. 7. 12. Carthag. III. cap. 20. Acta Synnodi Carthag. ann. 525. tom 6. Spicilegii Acheriani p. 5 7. 9. 10. Canones S. Patricii c. 24. 33. Capit. Caroli Magni lib. 6. cap. 236. Concilium Ticinenſe an. 855. &c.

PLEBES, Eccleſia parochialis; Italis *Pieve*. *Eccleſia plebi congrua*, in Charta Angilrami Archiep. Vienneſis tom. 12. Spicilegii Acheriani. *Eccleſiæ baptiſmales, quas Plebes appellant*, in Synodo Pontigonenſi an. 876. c. 11. *Plebes baptiſmalis*, in Charta veteri apud Ughellum tom. 3. pag. 41. *Eccleſia Plebalis ſeu parochialis*, in Chronico Reicheſperg. an. 1084. 1095. 1131. 1132. Synodus Romana an. 816. cap. 8. *Epiſcopi in ſubjectis baptiſmalibus Plebibus, ut certe propriis, diligenter curam habere debent.* Cap. 16. *Nulli Epiſcoporum liceat res immobiles de ſubjectis Plebibus, ſeu aliis locis piis in proprio uſu habere, &c.* Concilium Valentinum III. an. 855. cap. 17. *Ut ipſa viſitatio Plebium & parochialium Sacerdotum ... juxta canonicam inſtitutionem fiat, &c.* Joannes Gualbertus Vallis Umbroſæ Abbas in Epiſt. *Dum autem parochias per Eccleſias baptiſmales, quas Plebes vocant, Epiſcopus circuit, &c.* Synodus incerta an. 904. cap. 12. *Ut ſingula Plebes Archipresbyterum habeant ... qui non ſolum imperiti vulgi ſollicitudinem gerant: verum etiam eorum Presbyterorum, qui per minores titulos habitant, vita jugi circumſpectione cuſtodiant.* Adde Synodum Pontigonenſem cap. 7. Bulla Joannis IV. PP. apud Ughellum in Epiſcopis Aeſernenſibus: *Ædificavit Eccleſiam vocabulo S. Mariam, eamque in Plebem erectam dotavit ſuis propriis bonis.* Bulla Paſchalis II. PP. apud Herimannum de Reſtaurat. S. Martini Tornacenſis cap. 87. *Illis tantum Eccleſiis, quæ Plebes dicuntur, deberi decimas indicat.* Domnizo lib. 1. de Vita Mathildis cap. 16. *Sed & omnis Epiſcopus urbis Plebes vendebat, quas ſub ſe quiſque regebat.* Idem lib. 2. c. 1. *Plebes, capellas, precio clericis tribuebant.* Adde Bullam Innocentii Papæ an. 1070. apud Franciſc. Mariam in Mathildi lib. 3. Innocentium III. lib 13. Epiſt. 178. &c.

¶ PLEBES. Villas ſeu vicos parœciales *plebium* nomine appellare familiare eſt Britonibus. Vita S. Conwoionis ſæc. 4. Bened. part. 2. p. 194. *Ille Conwoion quem quæris, filius cujuſdam nobiliſſimi eſt viri, nomine Cononi, ... de Plebe Camliciaca, ex genere ſenatorio.* Ibidem p. 201. *In illo die tradidit ſupradictus Nominoe quartam partem Plebis Bain ſancto Salvatori ... Placuit ei* (Ludovico Imp.) *quod Nominoe fecerat: ... inſuper etiam totam Plebem Bain, ſed & aliam Plebem, nomine Lancum, tradidit.* Ita hanc vocem apud Britones ſæpius uſurpatam iterum evincit Hiſt Roton. Monaſt. lib. 1. c 48. &c. Hinc

PLEBICULA, Eccleſiola, [vel potius viculus, villula. Vita S. Conwoionis mox laudata ibidem p. 203. *Illo vero die dedit Ludovicus Imperator abbati Conwoiono plebem, quæ dicitur Ranac, atque aliam Plebiculam, quæ vocatur Placia, necnon & aliam Plebiculam quæ nuncupatur Ardon.*] Charta Junkeni Archiepiſcopi Dolenſis, apud Auguſtinum du Pas: *Quandam Plebiculam, Gwerwidel nomine, cum ſilvis, aquis, &c.* Alia an. 1101. apud eumdem p. 624. *Nec non quandam Plebiculam, quæ vocatur Alaran, quæ erat dedita victui dictæ Congregationis, ditioni Prioris qui præeſſet illi loco, in perpetuum contulit.*

¶ PLEBS, Conventus publicus. Leges Lotharii apud Muratorium tom. 2. part. 2. col. 138. *Oſtendatur* (Charta) *ante Epiſcopum, & Comitem, & judicem vel vicarios, aut in Plebe, ut veraces eſſe cognoſcantur.*

¶ PLEPS PARVA, Plebecula, Gall. *Populace, petit peuple.* Charta apud Lobinellum tom. 2. Hiſt. Britan. p. 555. *Et cum gentes parvæ Plebis & alii ponerent paleas & pannos in via ſua, &c.*

PLEBES, dicta etiam Eccleſia Cathedralis ſeu Epiſcopalis. Charta Caroli Calvi pro Eccleſia Pariſienſi in Paſtorali minore Eccl. Pariſ. & in 9. Regeſto Philippi Pulcri Reg. Franc. ch. 5. ex Tabul. Regio: *Ideoque dum pluribus habetur præcognitum, qualiter Eccleſia Pariſiaca, quæ eſt in honore S. Mariæ matris Dom. noſtri Jeſu Chriſti, & S. Stephani Protomartyris, & S. Dionyſii, & S. Germani, & S. Marcelli, vel S. Clodoardi Confeſſoris, vel cæterorum domnorum, quorum pignora in ipſa Plebe vel in ipſa Eccleſia Pariſiaca adunate requieſcunt, &c.* Occurrit ibi non ſemel. [Ubi *plebem* malim de diœceſi ſeu diſtrictu Epiſcopi interpretari; quod cuique attente legenti patebit.]

PLEBES, Decimæ Eccleſiaſticæ, quæ ad *plebanos* vel ad plebanas Eccleſias pertinent. Concilium anonymum anno 904. cap. 10. *Ut Plebes Eccleſiæ nullatenus aut Comitibus, aut Epiſcoporum vaſſallis, aut ullis Laicis in beneficia tribuantur.* Petrus Damian. lib. 4. Epiſt. 12. *Sunt etiam qui Plebes ſæcularibus tradunt.* Et mox: *Quid eſt enim decimas in uſum ſæcularium vertere, niſi mortiferum eis virus, quo pereant, exhibere? huc accedit quod & Plebeſanit juſta datur occaſio, ut matri-*

Google

tibus ſuis Eccleſiis obedientiam ſubtrahant, ut non eis legitima decimarum tributa perſolvant. Vide *Altare* 1.

Plebanus, Parœcus, Curio, Sacerdos, qui *plebi* præeſt. Italis *Piovano*, [Gallo-Belgis *Pleban*.] Balbus in Catholico: *Plebanus, dominus plebis. Presbyter, qui plebem regit*, apud Gregorium lib. 3. c. 3. Burchardus de Caſibus S. Galli c. 21. *Immo etiam Plebanos & Clericos minoris ordinis cohibuit. Sacerdos plebanus*, in Chronico Reicherſperg. ann. 1143. *Clerici plebani*, eidem Burchardo c. 13. [Charta Henrici IV. Ducis Sleſiæ an. 1288. apud Ludew. to. 5. Reliq. MSS. p. 427. *Dominus Petrus notarius noſter olim Plebanus in Olſnitz, nunc autem Præpoſitus S. Crucis*. Occurrit præterea in Charta an. 1196. inter Probat. tom. 2. novæ Hiſt. Occitan col. 498. Vide *Annona miſſalis*.]

☞ *Plebanum* vero maxime vocant in Eccleſiis Cathedralibus ſeu Collegiatis canonicum, cui plebis earum juriſdictioni ſubditæ cura committitur. Statuta Eccl. Argent. an. 1435. apud Marten. tom. 4. Anecdot. col. 532. *Statuimus ut promiſſarii ſeu præbendarii parochialium eccleſiarum ſuis Plebanis ſeu viceplebanis reverentiam exhibeant*.

Viceplebanus, Curionis Vicarius. Vide Gretzerum in Epiſcopis Eyſtetenſibus p. 458.

Plebesanus, apud Petrum Damian. lib. 4. Epiſt. 12. & apud Rainerum contra Valdenſes c. 9.

¶ Plebalis Ecclesia, Parœcia. Gerohus Præpoſ. Reicherſperg. de corrupto Eccl. ſtatu apud Baluz. tom. 5. Miſcell. p. 217. *Qui vero ſine lege clauſtrali ſub lege ſunt canonum, ſive ab Epiſcopo, ſive ab Abbate, vel Præpoſito in eccleſiis Plebalibus ponantur, ſecundum canones ibidem ſtipendiandi ſunt*.

¶ Plebana Ecclesia, Eadem notione, in Chron. Mellic. p. 53. *Dotavit* (Leopoldus IV. Auſtriæ Marchio Mellicenſem eccleſiam) *quinque eccleſiis Plebanis, cum ſuis partibus decimationis*.

¶ Plebeia Ecclesia, Eodem ſignificatu. Vita S. Audoeni Epiſc. Rotomag. apud Surium 24. Aug. pag. 259. *Eadem cura & diligentia vicos publicos & Plebeias eccleſias fundavit*.

Plebesana Parochia, in Vita Altmanni Epiſcopi Patavienſis ſub finem: *Hæc cum ſolenni proceſſione plebis Plebezanæ parochiæ, quæ Tuln vocatur ad memoriam B. viri ducta veniſſet*. [Litteræ Otakeri Styr. Ducis an. 1188. apud Ludewig. tom. 4. Reliq. MSS. p. 175. *Capellas duas meæ ditionis quas à plebano jure abſolutas ... monaſterio Admuntenſi poteſtativa manu contradidi, eo tenore, ut ſi poſthac Plebeſana eccleſia in Liegnich .. ab Admuntenſi cœnobio ablata forte fuerit, &c*.]

¶ Plebisanus, Qui *Plebano* ſubeſt, parochianus. Miracul. B. Wernheri tom. 2. April. p. 726. *Plebiſanis eccleſiæ Bacheracenſis, &c*.

Plebanatus, *Dignitas vel diſtrictus plebani*, Ugutioni & Balbo. Thomas Archid in Hiſt. Salonitana c. 19. *Plebanatum Eccleſiæ S. Anaſtaſiæ contulit nepoti ſuo*. Occurrit præterea apud Innocentium III. lib. 15. Epiſt. 198. 199.

¶ Plebatus, Parœcia, diſtrictus *plebani* Charta Aimerici Epiſc. Cæſenat. an. 1274. apud Ughellum tom. 2. Italiæ Sacræ: *Inſuper largior, do, trado ... in perpetuum canonicam portionem teſtamentorum & aliarum ultimarum voluntatum de jure ſpectantium mihi meiſq; ſucceſſoribus ab hac hora in antea in perpetuum per totum Plebatum dictæ plebis S. Mauri*. Latiori ſignificatu, pro diſtrictu nimirum Archipresbyteri ruralis, uſurpatur in Vita B. Finæ Virg. tom. 2. Martii pag. 241. *Rector eccleſiæ S. Mariæ de Altea, Plebatus S. Gervaſii, Lucenſis diœceſis*.

PLEBESCERE, Ugutioni, ex Gloſſis Iſid. à *plebs*, *Plebeo, bes, plebem imitari, vel alloqui, unde Plebeſco, & Plebicito, plebem imitari, vel alloqui, vel commovere*. Alanus in Planctu naturæ: *Alii dum ſcurilis generis vilitate Plebeſcunt, verbo tenus ſe ſanguinis generoſitate exaltant*. Rurſum: *Veſtes vero nunc groſſioris materiæ vulgari artificio Plebeſcere, nunc ſubtilioris materiæ artificioſiſſima contextione crederes ſuperbire*. Idem in Anticlaudiano in Præfat. *In hoc etiam nulla vilitate Plebeſcat, &c*. Adde lib. 1. c. 4. 5. lib. 8. c. 1. Interdum eſt in modum plebis & numeroſe convenire. Hildebertus Epiſc. Cenoman. Ep. 33. *Semen eras informe, nec adhuc ex hac humo materia emerſerat, cum tibi ſervorum familiæ Plebeſcerent, deſignarentur honores, divitiæ foverentur*.

¶ PLEBIALIS, Plebeius, infimus de plebe. Vita S. Reguli tom. 3. Martii p. 819. *Ideo Nobilium, mediocrium & Plebialium acceſſui pro amore dilectionis, pietatis gremium aperiens, &c*.

¶ PLEBICITARE. Vide *Plebeſcere* & *Plebiſcitum*.

PLEBICTEA. Vetus Charta in Chronico Beneventani Monaſterii p. 588. *Ut habeat poteſtatem eam* (Eccleſiam) *dandam in Plebictea parte eſſe voluerint, aut ſubtrahendam*. Puto legendum, *in plebem, ea, &c*. id eſt parochiam.

¶ PLEBICULA. Vide in *Plebes*.

¶ PLEBILIS Clericus, Parœcus, curio. Libellus de Remediis peccat. apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 27. *Si poſt Clerici Plebilis obitum, 20. dies in pane & aqua. Si poſt anachoritæ, vel ſcribæ, vel epiſcopi, vel principis magni, vel regis magni obitum 15. dies in pane & aqua*.

¶ PLEBISANUS. Vide in *Plebes*.

PLEBISCITUM, Conventus plebis. Jo. de Janua: *Plebiſcitare, plebem imitari, vel alloqui, vel vocare, &c*. Catholicum parvum: *Plebicitum, eſtaut ou ordre de peuple. Plebicito, enſuivre le peuble, ou emouvoir, ou aſſembler*. Andreas Silvius Marcianenſis in Chronico c. 12. *Quo etiam tempore Boetius, vir literarum ſtudiis clariſſimus, Senatuſconſultum atque Plebiſcitum prudentiſſime adminiſtrans, ab eodem Theodorico Arriano gladio extinctus eſt*. Et c. 22. *In commune placuit arma corripi: profugis & viduis ſubveniri: Plebiſcitum acclamatur: ab utriſque partibus in Carbonariam convenitur, &c*. Ubi *plebiſcitum* idem valet ac *placitum*, quomodo uſurpat Radulphus de Hengham in Summa magna c. 6. initio.

Plebiscitum, Statutum. Gloſſa ordinaria ad Wichbild Magdeburgenſe in prœmio ſub finem: *Præterea Imperator ille glorioſus Otto, inter alia præclara opera, Maideburgum erexit, juſque municipale, quod præ manibus habemus, ex Speculo Saxonum, ſeu jure provinciali excerptum, appoſitis etiam nonnullis, juxta eorum arbitrium Plebiſcitis, civitati ſtatuit, &c*. Eadem ad art. 1. *Ex jure provinciali quod ſpeculum vocatur, extractum eſt certis quibuſdam Plebiſcitis ſuperadditis*. [Chron. Petri Azarii ad ann. 1312. apud Murator. tom. 16. col. 305. *Quo tempore in ipſa civitate fuerunt leges & Plebiſcita facta*.]

Plebisciti, qui Plebiſcitis, ſeu conventibus publicis intereſſe ſolent. Vita S. Draulii Sueſſionum Epiſcopi: *Convocat ergo ſeniores & Plebiſcitos, quorum conſilio & aſtu ſolitus erat de majoribus aliquid agere, vel dijudicare omnimodis rebus*.

1. PLEBIUM. Decretio Chlotarii II. c. 8. *De ſervis Eccleſiæ aut fiſci vel cujuslibet quicunque inculpatur, ad ſortem veniat, aut ad Plebium promoveatur, aut ipſo precius à domino reformetur: nam probati periculo ſubjacebunt*. Vide *Plebeium*.

☞ Legendum ibi *æneum* vel *inium*, ut in MS. codice, monet Bignonius; nam, inquit, de ſortibus hic agitur & purgationibus. Eccardus in Lege Salica pag. 170. *Plebium* edidit & laicum interpretatur. Neutrum placet: malim, ſi mendum non eſt, de conventu publico intelligere.

¶ 2. PLEBIUM, Plebeium, Locus publicus, platea,

Digitized by Google

tea,vicus. Oberti Cancellarii Annal. Genuenſ. lib. a. apud Murator.tom.6 col. 327. *Numque multæ conjurationes per urbem noſtrum huc inde factæ fuerunt ... etenim per Plebia noſtra rixæ & factiones ſemper tempore litis civilis aderant.* Ibidem col.328. *Elegerunt tandem ut irent per Plebeia cum parentibus, ut forte in domibus aliquos de malefactoribus capere poſſent.* Ruſum: *Nam inſultationes, homicidia, furta, rapinæ, incendia per Plebeia noſtra ſæpiſſime fiebant.*

¶ PLEBS, Eadem notione qua *Plebium* 2. Statuta Mutin.rubr. ana. fol. 38. *Sdugarium quod vadit juxta viam S.Petri de Citanova cavetur, & projiciatur terra verſus campos à domo quondam Tetelmini uſque ad Plebem juxta viam, &c.* Vide *Plebes*.

¶ PLECHA, Circulus doliaris, Maſſilienſibus *Plecbes*, à Latino Plectere. Charta an.1336. in Tabular. S. Victoris Maſſil. *Duas magnas tinas vinarias bonas & pulchras cum Plecbis.* Hinc

¶ PLECHATA CUPA, Quę eſt ejuſmodi *plecbis* munita, Maſſil. *Un tonneau plecbat.* Charta ann.1436. ex eodem Tabular. *Unam cupam vini Plecbatam, &c.*

¶ PLECHIUM, Peplum muliebre, maxime viduarum. Statuta Arelat. MSS. tit. 5a. *Nulla meretrix tanquam vidua ſit auſa portare Plecbium vel velum in capite, quod ſi fecerit, quælibet proba mulier habeat poteſtatem auferendi.*

PLECIA. Gloſſ. Arabico-Lat. *Bombycina, id eſt, Plecia*, forte *Plecta*. Vide mox

1. PLECTA, ex Gr. πλεκτὶς. Gloſſ. Lat. MS. Reg. cod. 1197. *Parma, plecta, clipeum, ſcutum, defenſaculum.* Ugutio: *Plecta, nexio cum virgulis.* Joan. de Janua: *Plecta, quilibet nexus ex virgulis, vel papyro, vel carecto factus, unde coſinos faciebant: unde hæc plectula.* Joſephus lib. 8. *Erant crateres & criſpantibus plectulis facta. Plecta etiam dicitur calix duas anſas habens, idem & curucler, ſecundum* Ugutionem. Regum 3 c. 7.29 *Et inter coronulas & Plectas, leones & boves & Cherubim.* Gr. edit. Καὶ ἐπὶ τὰ συγκλείσματα αὐτῶν ἀνὰ μέσον τῶν ἐξεχομένων, λέοντες καὶ βόες καὶ χερουβίμ. Ubi Gloſſa: *Tabulæ, quibus baſes factæ ſunt, quadratæ fuerant, in quibus rotundæ erant formulæ, quæ coronulæ, ſive Plectæ appellantur, circuli quidam erant.* Hiſtor. Miſcella lib.16.p.471. *In capite autem pannum gemmatum habentem ex utroque ligamento Plectas* quatuor. Ubi Theophanes p.207. σειρὰς τέσσαρας habet. Pelagius in Vitis Patrum libello 5. §.5. *faciebat quoque Plectum de ipſis palmis, & conſuebat uſque ad horam ſextam.* Habes etiam in Vita Macarii Ægyptii c.11. in Vita S. Poſthumii c.a. & alibi non ſemel. S. Hieronymus Epiſt.4. inſtituens Monachum: *Vel fiſcellam texe junco, vel caniſtrum lentis Plecte viminibus.* Vide Epiſt.114. Jacobus de Ceſſolis de Ludo Scaccorum, apud Spelmannum: *Loricam habuit in corpore, Plectas in pectore ferreas, ocreas in tibiis, &c.* Vide *Plata, Platura*.

¶ 2. PLECTA, Mulcta qua quis plectitur. Charta Alfonſi Regis Caſtellæ apud Stephanot. tom.3. Fragm. Hiſt. MSS. *Prætereà prænominato S. Johannis & univerſo ejuſdem Capitulo prædicta ratione dono & ſolemniter concedo medietatem de omni Plecta, tam de homicidio, quam de omni pedido & de omni regali exactione & ſervitio, quæ ratione vicinæ urbis in barrio S. Johannis exigentur*

PLECTARE, Plectere, virgultis implexis locum claudere. Charta an.1115. pro fundatione Abbatiæ Landeſii in diœceſi Bituric. *Dederunt etiam eis terram ad operandum & excolendum, nemus autem ad claudendum & Plectandum, quantum ſibi neceſſarium foret.* [Le Roman *de la Roſe* MS.

Et li portier les murs bourdoient
Do fors cloies refuſcicès,
Tyſſues de verges Pleicès.]

Vide *Plaxitium, Pleiſſeicium*.

PLECTETUM, pro *Placitum*, ex Gallico *Plet*. Charta Ludovici Tranſmarini Regis Fr. ſic clauditur: *Actum in Plectetis, quod fuit in villa, quæ dicitur Triſluro, 6. Id. Junii, Ind 8. anno 14. regnante Ludovico Rege*, in Probat. Hiſtor Vergiacenſis p.42.

¶ PLECTIO, Pęna. Charta Agnetis Duciſſæ Sleſiæ ann.1369. apud Ludewig tom.6. Reliq. MSS. p. 405. *Ad capitis Plectionem & membri mutilationem ſe extendent in oppido Lobbow.*

¶ PLECTRIPOTENS. Muſicei & poeticæ peritus. Sidonius lib.9. Epiſt.13.

Qua Flaccum lyricen Pindaricum ad melos
Frænis flexit equos Plectripotentibus.

1. PLECTRUM, Ferrum, quod interius ex utraque parte campanam feriens ſonum reddit, Durando lib. 1. Ration. c.4 n.5. Vide *Batillus*.

¶ 2. PLECTRUM, *Gubernaculum navis.* Joh. de Janua. *Gouvernail de nef, ou langue ou arcbet de vielle*, in Gloſſ. Lat. Gall. Sangerm. Silius lib 14. v.403.

Deducit velum & reſidentis puppe magiſtri
Affixit Plectro dextram.

¶ 3. PLECTRUM, Alia notione, in Carmine Ermoldi Nigelli pro Ludovico Imper. apud Murator. tom. 2. part. a. col.69.

Aurea mox geminos conſtringunt vincla lacertos,
Femora gemmatus balteus ejus obit,
Et caput inſigni donatur rite corona,
Perſtringuntque pedes aurea Plectra ſuos.

Ubi Cl. Editor: Sipontino teſte, inquit, *Plectrum* interdum eſt appellatum Calcar æneum, quod olim addebatur gallis gallinaceis inter ſe pugnaturis; qui mos apud Britannos viget. Num ergo calcaria hic innuuntur? an pro *Plectra* legendum *Pluta*, aut aliquid aliud? Calceamenta hic deſignari video, quæ Monachus Sangallenſis lib.1. c. 36 Francorum Regibus fuiſſe *forinſecus aurata* ſcribit.

¶ PLEDURA, Modus agri. Vide *Pleidura*.

¶ PLEGAGIUM, PLEGERIA, PLEGIA, &c. Vide in *Plegius*

PLEGIUS, Fidejuſſor, Gallis *Plege*. Jura & Conſuetudines Normanniæ c.60. *Plegii dicuntur perſonæ, quæ ſe obligant ad hoc quod qui eos mittit, tenebatur. Plegiorum autem quidam ſunt ſimplices, & quidam debitum retinentes, &c.* Regiam Majeſtatem lib.3.c.1.§.6. *Cum autem creditur alicui, ſolet illud plerumque credi ſub Plegii datione, quandoque ſub vadii poſitione, quandoque ſub fidei obligatione, &c.* Adde §.§. ſeqq. [Charta ann.1219. apud Meneſter. Hiſt. Lugd. p.45. *Et in amore requirimus quatenus ſitis Plegii & debitores in manu Poncii de Chaponay.*] Will. Brito lib.1. Philippid.

A Duce ſufficiens fit Regis cautio, miſſis
Obſidibus, Plegiis, juramentoque recepto.

Occurrit apud Matth. Paris, & alios non ſemel.

☞ *Plegii* ſeu fidejuſſores interdum aſſignati domini capitales à feudalibus ſuis. Charta apud Lobinell. to. 2. Hiſt. Britan. col. 228. *De hac venditione & conventione in perpetuum firmiter tenenda miſit Willelmus Plegios per fidem Willelmum de Ploaſmo de cujus fevo molendinum erat, &c.*

PLIGIUS. Thierricus Valliſcolor in Urbano IV. PP.

Per Pligios plures reddere damna cavent.

¶ PLEGIA, ut *Plegius*. Charta an.1160. apud Miræum tom.1.p.703. *Ego* (Theodoricus Flandr. Comes) *& filius meus Plegiæ fuimus ... Homines quoque Ingeranni fide & juramento Plegias ſe interpoſuerunt.* Inſtrum. an. 1293. apud Rymer. tom.a.p.614. *Invenit Plegium de relivio ſuo prædicti Comitatus .... & inſuper invenit Plegiam ad faciendum dominum Regem habere ſcriptum de reſignatione.* Hunc *Plege de droit* vocat vetus Conſuet. Bri-

Digitized by Google

Britan.art.129. *Donner Plege parlant*, in Lodunenſi c. 1. art.24. dicitur de eo qui aliquem *plegium* ſeu fidejuſſorem conſtituere tenetur, ita ut res ſuas in *plegium* mittere illi non ſufficiat.

¶ Plegius Per Fidem, Qui fide interpoſita fidejubebat. Tabul. Meldenſe: *Unde Plegii per fidem fuerunt, Matheus, &c.*

¶ Plegius de Proſequendo, Fidejuſſor de lite peragenda, *Plege de ſuivir ſa clameur*, in Conſuet. Norman. Vox fori maxime Anglici, Noſtris tamen non penitus ignota. Præceptum Philippi Aug. an.1190. apud Rigord. ſub eodem anno: *Præpoſitis inſuper noſtris & baillivis prohibemus, ne aliquem hominem capiant, neque averium ſuum, quamdiu bonos fidejuſſores dare voluerit de juſtitia proſequenda in Curia noſtra, niſi pro homicidio vel murtro, vel raptu, vel proditione.*

Plegium, Vadimonium, *Plege*. Matth. Pariſ. an.1164. *Excommunicati non debent dare vadium ad remanentiam, nec præſtare juramentum; ſed tantum vadium & Plegium ſtandi judicio Eccleſiæ, ubi abſolvuntur.* [Charta Johannis Reg. Angl. in Libro nigro Scaccarii p.379. *Inſuper totam terram Angliæ & Walliæ nobis in Plegium poſuit.* Statuta Roberti III. Reg. Scot. c.2. §.5. *Et poſtea cum ad præſentiam ſui ſuperioris domini acceſſerit, ante exitum anni & diei prædictas terras ſuas ad Plegium liberari petat*; hoc eſt, inquit Spelmannus, ſub fidejuſſione reſtituendi eas, ſi in lite ceciderit. Infra §.7. *Tenens qui tenementum ſic recognitum petit ad Plegium, &c.*

¶ Plegii Vadium, Res ipſa in *plegium* ſeu vadimonium data. Charta Philippi Aug. Reg. Franc. an.1187. in Tabular. Archiep. Senon. *Nullus in die mercati vel feriæ in villa vadium Plegii ſui capiat, niſi die ſimili plegiatio illa facta fuerit.* Hæc de bonis *plegii* ſeu fidejuſſoris quæ obſignari vetantur, intelligenda exiſtimat D. *Secouſſe* tom.4. Ordin. Reg. Franc. p.74. Adde Chartam an.1216. apud Thomaſſer in Biturig. p.83.

Francum Plegium, & in eo eſſe dicebatur, qui in *decenna* erat, ſeu decem hominum collegio, qui ſibi invicem *plegii* erant, ac fidejuſſores erga Regem de damno ab eorum quolibet illato reſtaurando. Bracton. lib. 3. Tract. de Corona c.10. § 1. *Omnis homo ſive liber, ſive ſervus, aut eſt, aut debet eſſe in Franco Plegio, aut de alicujus manupaſtu, niſi ſit aliquis itinerans de loco in locum, qui non plus ſe tenent ad unum quam ad alium, vel quid habeat, quod ſufficiat pro Franco Plegio, ſicut dignitatem, vel ordinem, vel liberum tenementum, vel in civitate rem immobilem ... & in Franco Plegio eſſe debet omnis, qui terram tenet & domum, qui dicuntur Husfaſtene, & etiam alii, qui illis deſerviant, qui dicuntur Folgheres, &c.* Vide quæ hac de re adnotavimus in voce *Friborga*.

Visus Franci Plegii, eſt ipſa inquiſitio aut examinatio, an omnes, qui duodecimum annum attigerunt, & ultra, *liberum plegium* habeant, id eſt ſponſorem capitalem, quod Regis pacem conſervabunt, ſeu an in *decenna* aliqua ſint. Bracton. loco citato: *Secundum Leges Eduardi Regis, omnis qui eſt ætatis 12. annorum, facere debet ſacramentum in Viſu Franci Plegii, quod nec latroni conſentire, &c.* Hæ autem inquiſitiones bis quotannis fiebant a Vicecomite. Idem lib.3. tract.2. c.35 *Pertinet ad Vicecomitem Viſus Franci Plegii in turnis ſuis duobus, ſingulis annis per hundreda & Wapentokia faciendis.* Videlicet *ſemel poſt Paſcha*, & *iterum ad terminum S. Michaelis*, ut eſt in Charta libertatum Angliæ apud Matth. Paris an.1215. p.180. & in Fleta lib.2. c.52. §.2. Omnes autem ad eos Conventus de *viſu franci plegii* convenire tenebantur. Thomas Walſinghamus p.268. *Ut eſſent in libertate pares dominis, & quod non eſſent cogendi ad curias, niſi tantummodo ad Viſum Franci Plegii bis in anno.* Niſi ſpeciali privilegio quis eximeretur, quod *quietum eſſe franco plegio* appellabant, ut eſt in Monaſtico Anglic. tom.1. p.310. Cujuſmodi autem eſſent inquiſitiones, quæ fiebant in *viſu franci plegii* à Vicecomitibus, pluribus habet Fleta lib.2. c.52. Atque id olim apud Anglos obtinuit: ſed hodie ſtatur juramento cujuſque, qui annum duodecimum implevit.

☞ Jus vero tenendi *Viſum Franci Plegii* inter regalia non ita recenſetur, ut aliis omnino communicari non poſſit: id enim non raro Eccleſiis, Monaſteriiſve, aut nobilibus a Principibus conceſſum multa probant. Charta an.1083. apud Kennett. Antiq. Ambroſd. pag.60. *Eccleſia S. Georgii data fuit fratribus Oſen. & habet ibidem Viſum Franci Plegii & totum regale ſervitium.* Alia an.1288. ibidem p.313. *Johannes filius Nigelli ſen. ſummonitus fuit ad reſpondendum domino Regi de placito quo warranto clamat habere Viſum Franciplegii de tenentibus ſuis in Borſtall . . . Et Gilbertus de Thornton qui ſequitur pro Rege dicit, quod Franciplegium eſt quædam libertas regia mere ſpectans ad coronam & dignitatem domini Regis, contra quam longa ſeiſina valere non debet... Prædictus Johan. per attornatum ſuum dicit... quod reddit decem ſolidos pro habendo Viſu Franciplegii de tenentibus ſuis, & quod ipſe & omnes foreſtarii qui tenuerunt prædictam hidam terræ, ſemper habuerunt Viſum Franciplegii.*

☞ Bis quotannis tenebatur *Viſus Franci Plegii*, ut ſupra monuit D. Cangius; at de regio id intelligendum: alii quippe ſemel in anno interdum congregabantur. Charta ann.1292. apud eumdem Kennett. p.319. *Ballivi Comitis Glouc. veniant quolibet anno ſemel ad tenendum Viſum Franciplegii* Alia an.1298. p.331. *Quod cum dom. Johannes de Digeby ... acceſſiſſet ad Viſum ſuum tenendum, prout mos ſingulis annis extitit, &c.*

☞ Tenebantur *Viſum Franci Plegii*, ut & *placita* apud Gallos, in locis apertis, publicis, ſub dio, niſi propter aeris incommoda in ædibus convenire cogerentur qui aderant. Charta mox laudata p.333. *Et fuit locus tenendi Viſum ibidem in quadam viridi placea in villa de Knytinton contra domum quandam Hugonis de Gardino, & in tempore pluvioſo, per licentiam ballivi Prioris aliquando Seneſcallus tenuit Viſum ibidem in curia Prioris, & aliquando in domibus aliorum tenentium in villa prædicta.*

☞ A vaſſallis quædam penſitatio exigebatur pro *Viſu Franci Plegii*. Charta eadem ibid. *Ibidem tenuit Viſum per annum levando de eadem villata 12. denar. de recto Viſu pro omnibus.* Quæ præſtatio *Viſus Franciplegii* dicitur in Charta an.1447. apud Calmet. tom.3. Hiſtor. Lothar. col.198.

Adventus *ad Viſu Franci Plegii*, inter onera recenſentur in Charta Edwardi III. Regis Angl. in Monaſt. Angl. tom.2. p 832.

Franciplegia, unica voce, in Monaſtico Angl. to. 3. p.22.

Plegium Liberale, Idem quod *Francum Plegium*, id eſt, plegium hominum liberorum. Leges Henrici I. Regis Angl. c.8. *Statutum eſt, ut à 12. ætatis ſuæ anno & in hundredo ſit, & decima, vel Plegio liberali, quiſquis were vel witte, vel jure liberi dignus curat æſtimari.* Leges Willelmi Nothi: *Omnis homo qui voluerit ſe teneri pro libero ſit in Plegio, ut plegius eum habeat ad juſtitiam, ſi quid offenderit.*

¶ Plegium Planum, Simplex, non dato videlicet vadimonio, nec fide interpoſita. Charta apud Lobinell. tom.2. Hiſt. Britan. col.228. *Miſit Willelmus Plegios per fidem Willelmum de Plouſmo, de cujus ſevo molendinum erat, ... & in Plano Plegio Goffridum de Dinam & filium ejus Oliverium.* Vide ſupra.

☞ Clericorum maxime proprium erat ejuſmodi *plegium*;

Digitized by Google

gium, religio quippe fuit ab ipſis, ut à laicis, fidei ſacramentum exigere. Tabular. Calenſe ann. 1209. *Laudante hoc filio ejus Arnulpho & Agneto uxore ejus, qui etiam Plegii ſunt fide interpoſita de recta garancia, & dom. Hugo Miles de Marchio ſimiliter fide interpoſita fidejuſſit, & Garinus Meldenſis archidiaconus hoc ſimiliter ſine fidei interpoſitione fidejuſſit.*

Plegiare, Fidejubere. [Charta ann. 1191. inter Inſtrum. tom. 3. Gall. Chriſt. col. 123. *Inſuper dom. Willelmi Rhem. Archiep. & dom. L. Morinenſis Epiſc. authenticorum ſuorum auctoritate confirmari feci & Plegiare.*] Leges Henrici I. Regis Angl. c. 43. *Jure poteſt enim Plegiare.* Adde Regiam Majeſt. lib. 3. cap. 1. pluries: noſtris vulgo *Pleger*.

☞ Quid inter *Plegiare* & *warantizare* interſit expiſcari ex Hovedeno Annal. Par. poſter. Ric. I. *Præceperunt homines Archiepiſcopi, qui calumpniati fuerant de robboria, capi & incarcerari. Et quamvis Archiepiſcopus warantizaret, non tamen potuit eos Archiepiſcopus Plegiare.* Vide *Warantus*.

Plegiatio, Ipſa fidejuſſio, in Regiam Majeſt. lib. 3. cap. 1. §. 8. 9. 14. 19. { Charta an. 1236. in Tabular. Meld. *Plegios erga dictum Epiſcopum ſe conſtituerunt & garantiteres; ita ut quod quilibet eorum in ſolidum de dictis Plegiatione & garancia teneatur.* } *Plegement*, in Conſuetud. Britann. art. 27. 38. 131. 172.

Plegagium, Plegiagium, Fidejuſſio. Matth. Pariſ. an. 1250. *Et ſic ſub electorum fidejuſſorum Plegagio dimiſſus.* Alibi *Plegagium* habet. Adde Glanvillam lib. 10. c. 5. Quoniam attachiam. cap. 49. [& *Madox* in Formul. Angl. p. 77.]

¶ Plegeria, Eadem notione, *Plegerie*, in Conſuetud. Hannon. c. 98. Sollenſ. tit. 32. art. 1. 4. 5. Baion. tit. 9. art. 41. Labourt. tit. 18. art. 1. 5. 6. Charta an. 1213. ex Bibl. Reg. *Quitos clamavit ... plegios eorumdem de omnibus debitis & Plegeriis erga dictum Judeum.* Charta Galcheri Comit. S. Pauli an. 1216. apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 853. *Blancham illuſtrem Comitiſſam Trecenſem plegiam conſtituimus erga nobilem virum H. Comitem Barri-ducis. . . Si autem occaſione hujus Plegieriæ domina Comitiſſa aliquod damnum incurreret, &c.* Charta an. 1268. ex Bibl. Regia: *Loquel heme icil aveont mis en Plegerie por eaus envers Lombars, &c.* Statutum an. 1320. tom. 2. Ordinat. Reg. Franc. p. 580. *Tuit li vendeurs de poiſſon de mer donnent chacun Pleigerie de ſeixante livres Pariſ.*

Applegiare, Plegium ſeu vadem dare: *Appleger & cautionner*, in Conſuetud. Altiſſiod. art. 135. Juliodun. c. 1. art. 25. c. 11. art. 2. Turon. art. 370. Pictav. art. 264. 279. 295. Rupell. art. 58. 59. Andegav. art. 69. 146. 167. 171. Cenoman. & Concilium Roffiacenſe an. 1258. cap. 5. de Clericis: *Ne agant, vel reſpondeant vel ſe Applegient in foro ſeculari, de his, quæ ad Eccleſiaſticum, non ad forum pertinent ſeculare, &c.* Concilium Turonenſe ann. 1282. cap. 10. *Item præcipimus, Poteſtates, Ballivos, & quoſcumque alias justitiæ ſecularis miniſtros, qui amodo perſonas Eccleſiaſticas, pro eo, quod de ſuper poſſeſſionibus, redditibus, & rebus aliis quibuſcumque, quas Eccleſiarum & Beneficiorum, ſeu adminiſtrationum ſuarum nomine & ratione poſſident, ſe Applegiaverunt, vel Contraplegiaverunt coram eis, &c.* Tabularium Grandimontenſe anno 1316. *Eidem procuratori noſtro plenam & liberam poteſtatem agendi, ... libellum, ſeu libellos dandi & recipiendi, Applegiandi & Contraplegiandi, exigendi, &c. Applegiationem facere de homine, Applegiamenta & Contraplegiamenta*, in Regeſto Parlam. B. fol. 79. Vide Sanjulianum in Antiq. Cabilonenſibus pag. 405. *Applegement & Contraplegement*, in Conſuetud. Juliod. c. 2. art. 13. c. 37. art. 5.

☞ Vocem hanc minus dilucide expoſuit doctiſſimus Cangius; *plegium* quidem ſeu vadem dare interdum ſonat: ſed ſæpius *Applegiare* eſt Querelam inſtituere, ut quis rem aliquam obtineat, aut amiſſam recuperet, atque ea notione accipienda hæc vox in locis à Cangio laudatis. Is autem *Applegiare* dicebatur, quod *plegium* ſeu pignus daret in commodum rei ceſſurum, ſi ipſe actor cauſa vel querela caderet: *Contraplegiare* vero reum dicebant, cum dato ſufficienti *plegio*, rem poſſeſſam contra actorem ſibi in judicio aſſerere contendebat. Hæc aperte docet vetus Conſuet. Andegav. apud *de Lauriere* in Gloſſ. Jur. Gall. v. *Applegement: Sont nommez Applegemens & Contr'applegemens per coutume, .. quand aucun ſe dit deſſaiſi par autre de ſa choſe, ſoit meuble ou heritage, & il en met celuy en procez à cauſe de la ſaiſine; diſant le dite ſaiſine des dites choſes luy appartenir, & requiert que les parties preſentes, ſequeſtration ſoit faite en main de juſtice de la dite choſe de quoy il dit avoir eté deſſaiſi, la juſtice ne le doit pas croire de ſa ſimple parole; & ne doit pas recevoir la ſequeſtration eſtre faite de choſe, que autre poſſede, s'il ne baille Plege ... & ſi ledit deffendeur ſe Contr'applege en advouant à ſoy la ſaiſine de la dite choſe, ou s'applege ſeulement, & il il baille Plege, lors la choſe doit demeurer en main de Court juſqu'à la fin du procès ... & ainſi pour cauſe deſdits Pleges, que baillent leſdits demandeur & deffendeur chacun de ſon couſte ils ſont nommez & appellez par ladite Coutume Applegemens & Contr'applegemens.* Adde vet. Conſuet. Pictav. lib. 2. c. 19. & Stabil. Franc. c. 63. lib. 1. *Se appleger, ou complaindre*, in Conſuet. Lodun. c. 1. art. 25. cap. 11. art. 2. & in vet. Turon. c. 1. art. 25. c. 12. art. 2. c. 25. art. 7. c. 27. art. 5. *Faire applegement*, in laudata Lodun. c. 1. art. 23. & in vet. Turon. cap. 1. art. 23. quod in recentiori art. 27. dicitur *Former complainte*. Charta Durandi Epiſc. Cabilon. an. 1221. apud Guiſſerum in Hiſtor. Cabilon. *Liberi ſunt ab omnibus conſuetudinibus, nec debent Applegiare de forefacto, niſi coram Domino ſuo unuſquiſque.* Vide Gloſſ. Juris Gallic. loco citato.

☞ Vox etiam nota in rebus feodalibus; quo potiſſimum ſenſu, diſcimus ex vet. Stylo Andegavenſ. tit. *d'Applegement privilegié: Si aucun ſeigneur de fié à prins & ſaiſi en ſa main aucune choſe tenue de luy pour aucun cens ou devoir ou autre cauſe, le ſujet qui tient icelle choſe peut venir requerir delivrance du ſien o Plege, & offrir à le bailler à ſon ſeigneur, bailly ou procureur, & le Plege preſent offrir à le pleger. Et ſi le dit ſeigneur, ne ſes officiers ne lui veulent faire delivrance, ne faire raiſon, le ſujet peut faire Applegement contre le ſeigneur qui luy à fait tort, force & de nouvel depuis an & jour en ça, en detenant le ſien, (& nommera quoy) à tort & ſur refus de plege.*

¶ Applegiamentum, Querela, *Applegement, ou complainte poſſeſſoire*, in Conſuet. Andegavenſ. art. 167. & alibi. Statutum Ludovici X. Reg. Franc. an. 1315. tom. 1. Ordinat. p. 622. *Item, ſuper eo quod Curia noſtra de novo recipit Applegiamenta à ſubditis dicti Ducis* (Britanniæ) *in ejus prejudicium, ſicut dicit. Reſpondemus eidem quod hujuſmodi Applegiamenta recipi de cetero nullatenus permittemus.* Statuta Eccl. Nannet. an. 1385. apud Marten. tom. 4 Anecd. col. 968. *Ne in eodem foro litigent per Applegiamenta vel querelas juſtitiæ ſeu poteſtatis ſecularis deferende.*

¶ Contraplegiamentum, *Plegium* ſeu vadimonium à reo datum, qui contra actorem cauſam ſuam eſt proſecuturus, *Contr'applegement*, in Conſuetud. Lodun. cap. 2 art. 13. c. 37. art. 5. in vet. Turon. cap. 2 art. 13. & in Pictav. art. 16. 385. 397. &c. Charta Philippi V. Reg. Franc. in Tabul. S. Capellæ: *Annis ſingulis de cætero ſatisfiet & de eiſdem firmis & redditibus, ... retentis nobis & ſucceſſoribus noſtris Regibus Francorum in locis prædictis omnimoda juſtitia, alta & baſſa, omnique commoda*

de Contraplegiamentorum dictarum firmarum, in caſu in quo dicti firmarii firmas dimitterent prædictas; in quo ſiquidem caſu nos dictum commodum retinentes, pretium firmarum, de quibus Contraplegiamenti perciperemus commodum... ſibi præficere teneremur. Ubi *Contreplegiamentum* videtur eſſe vadimonium, quod quis in fidejuſſionis ſuæ pignus conſtituit; idem quod

¶ CONTRAPLEGIUM, Gall. *Contreplege, contregage.* Tabul. B. M. de Bono-nuntio Rotomag ſæc. 12. *Poſuit Michael Caillou frater prædicti Oini de ſuo hereditagio ad valentiam prædictæ terræ & domus in Contraplegium, & idem Oinus prædictus de ſuo hereditagio ad valentiam prædictæ terræ & domus ſimiliter in Contraplegium.* Occurrit ibi non ſemel. Charta ann. 1256. in Chartular S. Mellani Pontiſar. *Droco molendinarius de Drincuria & Euſtachia uxor ejus dederunt in Contraplegium quoddam herbergamentum cum virgulto dicto herbergamento tenenti.* Vide *Contraplegium* ſuo loco.

¶ RETROPLEGIA, Eadem notione. Charta ann. 1180. ex Tabul. S. Mariani Autiſſ. *Quod ſi facere noluerint, aut ipſe Garnerius pactum quod ſe tenere plexivit non ſervaret, res ſuas miſit in Retroplegias, ut ad eas canonici ſe verterent.*

IMPLEGIARE, In *plegium* mittere. Leges Henrici I. Regis Angl. c. 5. *Si accuſatus inducias competentes, & reſpondendi vel defendendi licentiam legitimam habuit, ne diſſeiſiatus, vel implegiatus, vel illegiatus, vel ſurreptione aliqua circumventus, aut fraude, judicetur.* Adde cap. 54.

REPLEGIARE, Cautione redimere aliquid captum, Cowello. Fleta lib. 2. c. 1. §. 16. *De iis qui vetant averia Replegiari.* Matth. Paris an. 1240. *Aliquando ceperunt canes ipſorum, & homines ſuos male verberaverunt, & male tractaverant, unde pugnæ aliquando factæ fuerunt in Comitatu, & canes Replegiati, & pax facta inter eos de talibus conventionibus.* [Conſuetud. Haſprenſes an. 1176. apud Marten tom. 1. Ampl. Collect. col. 894. *Si quis in villa de latrocinio ſuſpectus habeatur, ante Præpoſitum eccleſiæ per Majorem & Scabinos ad juſtitiam ſubmonetur; & ſi fidejuſſores habuerit, qui eum uſque ad diem placiti ſibi aſſignatum Replegiare velint; liber dimittetur.* Ubi *Replegiare* tantumdem valet ac *Plegiare*, Cautionner; ita & in Chartul. SS. Trinit. Cadom. f. 76. *Solebat intereſſe placitis dominæ Abbatiſſæ apud Havent & Cadomum, & debet Replegiare homines Abbatiſſæ apud Warvillam, vel alibi, ſi neceſſe fuiſſet.*] Le Roman *de Garin* MS.

Car envers vous le voudrai Raplegier.

Vide Raſtallum verbo *Replevin.*

REPLEGIABILIS, Qui *plegio*, ſeu fidejuſſore dato, liber evadit, cauſam ſuam ſuam proſecuturus. *Repleviſable*, in 1. Statuto Weſtmonaſt. c. 15. Idem Statutum c. 2. *Quia Vicecomites, & alii, temporibus retroactis, latrones notorios & manifeſtos, & pro morte hominis & aliis feloniis captos & impriſonatos, & qui non ſunt Replegiabiles, per pleviuam dimiſerant, contra formam Statuti apud Weſtmonaſterium editi, de his, qui ſunt Replegiabiles, & qui non, per quod ipſi malefactores irreplegiabiles, &c.* Vide Fletam lib. 1. c. 20. §. 11. lib. 2. c. 1. §. 16. c. 52. §. 29. 41. c. 55. §. 7. c. 70. §. 13. 14.

IRREPLEGIABILIS, Qui alicujus criminis accuſatus *plegium* de juri ſtando dare non poteſt: ſed ſtatim carceri mandatur. Fleta l. 1. c. 20. §. 96. *De Irreplegiabilium dimiſſionibus per plevinum de plegiabilia injuſte detineatibus.* Cap. 25 §. 5. *Indictati autem, de facto Irreplegiabiles remeaeant.* Vide lib. 2. cap. 1. §. 11. 16. cap. 52. §. 29. 41. &c.

PLEJUS pro *Plegius*, Fidejuſſor, ex Gallico *Pleje*, unde *Plejer l'amende*, emendam ponere in pignus, quod male *Ploier* dicunt: nam *je*, conſonans eſt in hac voce. Fori Bigorritani art. 27. *Quilibet Miles Plejum Comitis ſuper eum ponat.*

Haud ſcio tamen an ita male *Ploier* pronuntient; occurrit quippe *Amende pleyée, Gage ploiè.* Vide *Emenda* 1. & in *Vadium.* Conſulendus præterea Raguellus v. *Pleger.*

¶ PLEGIS, ut *Plegius*. Notitia ann. 1124. apud Marten. tom 1. Ampl. Collect. col 683. *Promiſit quod... ipſe eumdem Henricum monachis concordaret, & inde Pleges dedit.* Tabul. S. Vincentii Cenoman. *Inde fuerunt Pleges de parte Abbatis & monachorum, &c.*

PLIVUS, Eadem notione. Uſatici Barcinonenſes Mſſ. c. 22. *Placitum, in quo ſit directum firmatum per Plivos vel pignora convenientes.*

PLIVIUM, Vadimonium, *Pleige.* Uſatici Barcinonenſes MSS. c. 114. *Si ille, qui Plivium fecerit, fidem, quam convenerit portare contempſerit, liceat illi, cui menſitus fuerit, eum diſtringere, &c.* Occurrit ibi pluries. [Conſtitut. pacis in Append. ad Marcam Hiſpan. col. 1140. *Item conſtitutum eſt ut nullus homo pignoret res alterius pro Plevio vel pro alio quolibet negotio quod alicui vel cum aliquo fecerit, quamvis ille ſolveris.* Aliæ ann. 1174. ibidem col. 1365. *Nullus homo ea animalia* (aratoria) *pro Plevio vel alia occaſione capere vel rapere præſumat.*] Vide tom 8. Spicilegii Acheriani p. 385. 370.

PLIVIRE, Fidejubere. [Charta ann. 1080. in Bibliot. Colbert. *Uſque ad diem quo Pliverit drictam in manu Vicecomitiſſæ debet ita emendare Imbertus, &c.*] Charta an. 1243 in Regeſto Comit. Toloſæ fol. 72. *Et ibidem Dom. Bernardus de Mareſtanno conceſſit eidem Dom. Comiti homagium, & Plivivit per fidem ſui corporis, & juratus ſuper ſancta Dei Evangelia, & mandavit & promiſit, &c.* Alia anno 1238. ibidem fol. 80. *Per fidem ſuorum corporum Pliviverunt, & ſuper ſancto Dei Evangelia juraverunt, &c.* Le Roman *de Garin* MS.

Si en lor feins & Plevi & jure.

¶ PLEVIRE, Eadem notione. Tabular. S. Eparchii Inculiſm. fol 46. *Poſt me Plevit ſimiliter fidem ſuam in manus ipſius abbatis Otto Bernardus, &c.* Charta Archembaldi dom de Soliaco apud Thomaſſer. in Biturig. p. 714. *Quod ſi jurare non poterit, ſerviens Plevies & ruſticus emendabit 12. denar.* Litteræ Joannis Dalph. Vien. an. 1310. in Maceriis Inſulæ Barbaræ tom. 2. p. 558. *Tractatus fuerit prolocutus & fide corporali Plevita invicem concordatus.* *Droit de main plevie*, in Conſuet. Leod. edit. 1663. c. 11. art. 13. dicitur jus quo ſuperſtes ex conjugatis, ubi non exſtant liberi, in bona defuncti ſuccedit, exceptis feodis aliiſque nobilibus tenementis, quorum uſufructus tantum penes uxorem remanet. *Fille Plevie*, in Chronico Flandr. ſponſa nuncupatur. Le Roman *de Blaachandin* MS.

Mais au valles poar le covrir,
A fait fiancer & Plevir
Qu'il jamais a'en parlera,
Home ne feme nel dira.

Le Roman *de la guerre de Troyes* MS.

Les trieves furent demandèes,
Et cels dedens les ont donèes,
Les Troiens & les Grecois
Les ont Plevies à un mois.

PLEVISSARE. Charta Vulgrini Comitis Engoliſmenſis an. 1147. *Et ut hoc firmum & ratum ſit, Pleviſſando fidem meam firmavi in manu Girardi Epiſcopi & Apoſtolicæ Sedis Legati, & obſides dedi, &c.* Infra: *Promiſi etiam, Pleviſſando fidem meam, quod quando* (filius meus) *Miles erit, in fide ſua ſimiliter firmet.*

¶ PLEUVIRE, apud *la Faille* Annal. Toloſ. tom. 1. inter Inſtr. p. 54. *Et hoc totum Pleuvierunt eis prædictus Pilisfortus & Salvonacus per fidem ſuorum corporum.*

¶ PLEXIRE, Eodem ſignificatu, in Charta an. 1180. ex

Digitized by Google

ex Tabul.S. Mariani Autiſſ. *Quod ſi... ipſe Garnerius pactum quod ſe tenere Plexivit, non ſervaret*, &c Si tamen legendum non eſt *Plevivit*.

¶ Plevimentum, Fidejuſſio, juramentum. Litteræ Johannis Reg. Franc. an. 1351. tom. 2. Ordinat. pag. 470. *Se ad prædicta invicem adſtrinxerunt & obligaverunt, . . . ſub ſuæ fidei* Plevimento. Infra: *Sub dicto juramento*.

¶ Pluvimentum, Eodem intellectu, niſi etiam legendum ſit *Plevimentum*. Charta Jordani Abbatis Juncell. an. 1266. inter Inſtrum. tom. 6. Gall. Chriſt. novæ edit. col. 159. *Pro quo feudo ſeu feudis dicto domino Comiti* (Toloſano) *ſuiſque ſucceſſoribus eſſe boni promittimus & fideles per noſtræ fidei* Pluvimentum.

¶ Plevina, Eadem notione. Charta Ludovici Comit. Bleſenſis & Clarimont. an. 1197. *Ego plegium meum nantabo ſicut ſoleo, niſi Plevinæ emendandæ plegium dederit*. Tabular. Calenſe pag. 62. *De quo racheto plegii ſive fidejuſſores erant ... erga dictam Abbatiſſam de ſtando voluntati ipſius Abbatiſſæ, à qua fidejuſſione ſive Plevina petebant liberari*. Vide Probat. Hiſtor. Caſtillon. pag. 40. & Marten. tom 1. Ampliſſ. Collect. col 1127.

Pleuvina, Gall. *Pleviae*, in Conſuetud. Britan. cap. 11. & art. 192. Vetus Conſuetudo Norman. c 60. *Plevine eſt autant comme promeſſe de leiauté: car celui qui pleige aucun, promet, que cil fera loyaument ce dequoi il le pleige*. Charta Petri Ducis Britanniæ anno 1237. *Et ſimiliter plegii à Pleuvina prædicta tunc erunt penitus abſoluti*. Perperam *pleumina* edidit Auguſtinus *du Pas* in Stemmate Acigniacenſi. Charta anni 1301 in Tabulario Sulliaci: *Cenſus autem meos & venditionem & olebiam meam mihi retineo ſicut ſolitus ſum. Quibuslibet vero, quocumque die, ubicumque voluerit & potuerit, plegium ſuum vantare, ſi notum fuerit eſſe ipſum plegium, vel niſi Pleuvina negata fuerit*.

Pluvina. Vetus Placitum apud Perardum in Burgundicis p. 229. *Sententiam autem ab ipſo Comite & ipſius curia Guido Princeps judicialiter ſuſcepit, & per Pluvinæ ſacramentum confirmavit*. Infra: *Et fidem ſuam ſuper hoc Pluvinam obligavit*.

☞ Vocis etymon à Saxon. pleoh quod damnum vel periculum ſonat, deducendum opinatur Spelmannus; quia ſcilicet *plegius* damnum omne & periculum in ſe recipit: hinc *plegiare* dictum videtur, quaſi periclitari vel damnum ſubire. A Latino præs, quaſi *plegius*, pro *pregius* vel *prejus* ſit dictum, accerſit Salmaſius, quem conſule de Modo uſur. p. 741.

¶ PLEJARIA. Vide *Pleraria*.

PLEIDURA, [Locus, ni fallor, virgulis implexis concluſus. Vide *Pleiſſeicium*.] Vetus Notitia in Tabulario Abbat. S. Amantii Inculiſmenſis: *Dederunt S. Petro & S. Amantio omnes Pleiduras, quæ ſunt juxta murum*. Charta anni 1228. in Tabul. Comitatus Inculiſmenſis: *Quidquid juris habebamus pro Eccleſia S. Pauli in Pleiduris, quæ ſunt ex parte novi Caſtri D. Comitis, & in Pleiduris ipſius Caſtri, & in barbacana, ſubpoſita Caſtro*, &c. Alia Iterii de Magnaco: *Ego Iterius de Magnaco dono filios & filias Giraudi & eorum Pleduras, & omnium eorum progeniem*, &c. Alia an. 1314. in 50. Regeſto Philippi Pulcri Regis ex Tabulario Regio num. 4. *Sive ſint domus, Pleyduræ, vel areæ, redditus, cenſus, vel accapsamenta*, &c. Tabular. Nantolienſe in Pictonibus an. 1335. *Quandam Pleyduram una cum chappali domus*. Vide *Pleura*.

Pleistura, in Charta Jordani Epiſcopi Lemovicenſis apud Beſlium in Comitibus Pictavenſibus p. 304. *Dat in alodum ... turrem ſuperiorem & dumjono, ubi ſedet, & domos, & illos Pleiſturas, quæ ad ſuam pertinebant diviſionem, pratum ſuperius*, &c. [*Pleiduras*, editum tom. 2. novæ Galliæ Chriſtianæ inter Inſtrum. col. 172]

PLEISSEICIUM, Gall. *Pleiſſis*, Domus ſuburbana, *Maiſon de Plaiſir*, à placendo dicta, inquit Camdenus in Britan. in Trinobantibus. Alii Sylvulam ſeu *Parcum* undique clauſum eſſe contendunt. Joſephus Scaliger, *Pleſſis* ſeptem eſſe ait ſeu *plicatitiam ligni*, ita ut *pleiſſicium* ſit locus, palis ſeu virgulis implexis concluſus, vel certe domus ruſtica aut prædium, in quo ſunt pauci: nam *Plaiſſier*, noſtris eſt plectere. Le Roman *de Garin*:

Les haies fait Plaiſſier & enforcir
Feſſez emprez, ſeſſez recueilleit.

Charta Michaelis Archiep. Senonenſis an. 1199. in Tabul. S Joan. de Jardo prope Meledunum: *Tam in nemore quam in plano, præterquam in his Pleiſſiatis*, &c. Atque ita vox *Pleiſſeis*, ſumi videtur in Charta an. 1445. *C'eſt à ſçavoir, que chacun homme, qui me doit leſdits bians, doit faire iceux bians par chacun Samedy d'entre le premier jour de l'an & le jour de Paſques tant à Pleſſer en mes pleſſez de Guilleterie, qu'à faire toutes autres beſognes*. [Alia an. 1473. *S'enſuit les biannaeurs & corvayeurs qui me doivent le bian à Pleſſer & hayer mes hayes en garenne*.] *Bois en pleſſis, que les aucuns appellent Touſche*, in Conſuet. Carnot. art. 12. Sunt autem *Bois de touſche*, arboreta, quæ circa domum principalem conſita ſunt ad ejus ornatum, vel quibus cingitur ac clauditur, in Conſuetudin. Andegav. art. 117. Bleſ. art. 78. Britan. art. 275. [Habetur veſtigium iſtius vocis in Tabul. Abſienſi fol. 10. *Unam borderiam terræ, quæ vocatur Toſcha rotunda*.] Ut ut eſt, conſtat vocem *pleiſſis* apud nos ſemper ſumtam pro *parcis*, ſeu ſilvis ſepibus clauſis. Ordericus Vital. lib. 5. p. 583. *Tunc etiam dedit totam decimam de Norum, propriumque Pleſſeicium, & partem ſylvæ*. [Tabular. B. Magdal. Caſtrodun. fol. 17. *Ut ipſi libere mortuum nemus ad uſus ſuos & herbagium ad pecora ſua alenda in nemoribus meis capiant, præter defenſam meum & haias & Pleſſeicia*.] Charta Fulconis Comitis Andegav. apud Sammarthanos in Abbatibus Bellilocenſib. *Ad hunc autem præfatæ Eccleſiæ dono Pleuſiacum*. (l. *Pleſſiacum*) *meum, quod eſt juxta Tanſcaracum, cum nemoribus, terris, cultis & incultis, ſervis, ancillis*, &c. Tabul. S. Genoveſæ Pariſ. an. 1226. *in Pleſſicio & nemore quod dicitur Cointart*. [Tabul. Abſienſe fol. 18. *In allodiis, in gaſtis & omnibus boſcis de Condars ex veſtro Plaiſeis circa caſtellum*. Vide *Plaiſaitium*.] Le Roman *de Garin* MS.

Ni a guichet, ne ſentier, ne larris,
Ne bois hautein, ne riche Pleſſeis,
Que ne ſachons & moy & Hernaudin.

Alibi:

Si n'en chaſſierent juſques à un Pleſſeis.

Idem Poeta:

Sor ciel n'a tor, ne chaſtel ſi garni,
Recet, ne voute, ne mur ne Pleſſeis,
Se il puet converſer dis u dis,
Qu'il ne l'eſt ars, a abatu, e pris.

Pleſſiè apud eumdem:

Ni ot maupas, cue, bois, ne Pleſſiè,
Fors que la lande & le ſa blen legier.

Le Roman *d'Aubery* MS.

Tuit en ſentiſſent li bois & li Plaiſſie.

Pleſſier in Chron. MS. Bertrandi *du Gueſclin*:

Comtes, Dus, y ot, mains, & chevaliers priſiez,
Qui mout grand deſir ont d'iſſir ſur le Pleſſier.

Vide *Plaxitium Exemplum* 2. & Auguſtinum *du Pas* in Stemmate Acignienſi p. 584.

¶ Plesseia, Locus vel Silva ſepibus clauſa. Charta Philippi Epiſc. Brioc in Hiſt. MS. Monaſt. S. Albini Ciſterc. *Conceſſit prædictis abbati & conventui illam partem foreſtæ quæ eſt ante portam dictæ abbatiæ, de illa non*

quæ

Digitized by Google

quæ deſcendit ad Pleſſeiam monachorum dictorum. *Pleſ-ſeya*, in Charta an. 1294. Vide *Laeya*.

¶ Plessiacum, Eadem notione, in Tabular. S. Vincentii Cenoman. fol. 93. *Nec porci Roberti in ſepibus monachorum, nec porci hominum monachorum in Pleſſiaco Roberti habebant paſtionem.*

¶ Plessitium, in eodem Tabular. fol. 38. *Eiſdem monachis dedi... boſcum ſitum inter Pleſſitium meteariæ meæ & eorumdem boſcos.*

¶ Plexitium. Tabul. Vindocin. Ch. 231. *apud Carcellos una maſura habitur eam Plexitio, &c.* Adde Chartam an. 1209. apud Menagium in Hiſtor. Saboliensi pag. 364.

¶ Plessetum, Villa, ſic dicta à ſepibus quibus clauditur, noſtris *Pleſſis* hac notione, vox notiſſima. Charta Eugenii III. PP. an. 1145. pro Abbat. Faremonaſt. *Eccleſiam beati Johannis Evangeliſtæ cum omnibus decimis, ſitam in Pleſſeto Arnulphi.*

¶ PLEISSIARE, Plectere. Vide *Pleiſſeicium*.

¶ PLEISTURA. Modus agri. Vide *Pleidura*.

¶ PLEITUS, pro *Placitum*. Hiſpan. *Pleyto*. Tabul. Pinnat. apud Moret. Antiq Navarræ p. 496. *Et convenerant ad me in eadem villa Vbarte omnes Principes Pampilonenſes, viri pauperes & feminæ ſuper malos judicios & ſuper malos Pleitos quos habebant*, Vide Pletum.

PLEJUS. Vide *Plegius*.

PLEMINA, Pleminare. Joan. de Janua: *Plemina, ſunt ulcera & ſulci in manibus & in pedibus calloſis, unde Pleminare, repplere, ſecundum Uguttionem.* [Gloſſ. Iſid. *Plemina, cum in manibus & pedibus calnſi ſulci ſunt.* Ubi leg. *calloſi*. Rupturæ ſunt, addit Martinius, ex inflammatione, Gr. φλεγμοναί.] Papias: *Pleminare, Replere, plenarie & perfecte complere.*

PLENAGIUM. Monaſticum Anglic. p. 596. *Et paſturam porcorum ſuorum, ſive Plenagiorum, & decimam panagii mei.*

¶ PLENALITER, Plenarie, Plene, omnino. Acta S. Hemmæ tom. 5. Junii pag. 502. *Et quis ſua opera ac virtutes Plenaliter poſſit enarrare* Rolandinus de Factis in marchia Tarvil. l. 10. c. 17. *Decapitati ſunt ambo eadem hora Et ſic juramentum ipſorum adimpletum eſt Plenarie, quod unus videlicet alterum non deſerait.*

PLENARIA, ſeu *plenaria ſecuritas*, ἀποχὴ πληναρία, cujus formulam ſub Juſtiniano exaratam deſcripſit ex veteri Inſtrumento Bibliothecæ Regiæ Barnab. Briſſonius lib. 6. Formul p. 646. [Deinde Naudæus & poſtremo Mabillonius in Append. Suppl. ad Diplom pag. 90.] Julianus Anteceſſor Conſtit. 134. §. 3. *Exactores tributorum Plenarias, vel ſecuritates, ſive apochas pensitantibus faciant, &c.* Ubi in Græco textu Nov. 128. Ὑπὲρ δὲ τῶν δημοσίων συντελεσμάτων ἀποχὰς ὑπὸ ἀμερίμνιας, μερικάς τε καὶ πληναρίας, ὥστε τρίμηνα παρὰ τῶν τὰ δημόσια ὑποδεχομένων γίνεσθαι διορίζομεν. S. Auguſtinus in Pſalm. 61. *Nam quiſque pro modulo noſtro exſolvimus, quod debemus, & pro poſſe virium noſtrarum, quaſi canonem paſſionum inferimus. Plenaria vero Plenaria paſſionum omnium non erit, niſi cum ſeculum finitum fuerit.* Diurnus Romanus cap. 6. tit. 20 *Unde ampliſſima vobis heredibuſque veſtris cautela, Plenariam ſecuritatem duximus manifeſtandam.*

¶ PLENARIE, Plene, Gall. *Entierement*. Conſtitut. pro Abbatia S. Pauli Narbon. an. 1127. inter Inſtrum. to. 6. Gall. Chriſt. novæ edit. col. 34. *Et non ſint negligentes, neque egrediantur à choro in Laudibus neq*, ad Te Deum laudamus, *imo ſint ad Primam Plenarie & ad capitulum*, Vide *Pleniter*.

¶ PLENARIS, Integer, totus. Charta Guidonis Archiep. Bituric. an. 1279. apud Thomaſſer. in Biturig. pag. 113. *In ipſa medietate nemoris ubi non erit foreſta, dicti homines habebunt ſuum Plenare uſagium.*

PLENARIUM. Amalarius lib. 4. c. 48. *In præcipuis Dominicis, in quibus cantilenæ ac officia lectionis abſque recordatione tranſigi non poſſunt, ut puta per Adventum & Quadrageſimam, ſi excellentiſſimorum advenerint ſolemnitates Sanctorum, in procraſtinatione obſervantur: videlicet ut eodem datario quo accidit, ſi non poteſt perſolvi, craſtino reddatur Plenarium ſolenne*, i. officium plenarium. [*Officium plenarium mortuorum*, in Maceriis Inſulæ Barb. tom. 1. pag. 89 id eſt, cum Veſperis, tribus Nocturnis & Laudibus. Vide in *Officium*, & infra *Plenae*. *Plenarium*, alia notione. Vide in *Miſſale* 2.]

¶ PLENARIUS, Plenus, integer. Charta an. 1340. *Prout de procuratione ſua in nota ſubſcripta Plenariam fidem fecit. Plenaria indulgentia*, in Chron. Aſtenſi apud Murator. tom. 11. col. 276. & alibi. Vide *Miſſale* 2.

¶ Plenaria Synodus. Collector anonymus Canonum Hibernic. qui ante ſæculum nonum vixit, in fine Tractat. ſuæ tom. 11. Spicil. Acher. p. 10. *Denique ipſa ſacra & generalia Canonum decreta ... Plenariam Synodum dicunt eſſe ubi cum ſuis dioceſanis Metropolitanus fuerit Epiſcopus.*

¶ PLENICENTRUM, Punctus mundi. *Plenicentrum aperi*, apud Mart. Capellam lib. 8. p. 290.

¶ PLENIPOTENTIARIUS, Legatus cum ſumma poteſtate, qui habet *plenum poſſe, Plenipotentiaire*. Archivum Turris Londin. *Litteræ patentes de poteſtate data Johanni Britanniæ Duci nepoti ſuo, capitaneo generali Anglorum & aliorum ſuorum militum in Aquitania militantium & Locotenenti in Aquitania Johanni de S. Johanne Aquitaniæ ſeneſcallo ... ſui Plenipotentiariis tractandi de confœderatione facienda inter prædictum Regem & magnificum principem Regem Caſtellæ illuſtrem.* Adde Inſtrum. tom. 4. Gall. Chriſt. col. 425.

¶ PLENITER, Plene, omnino. Geſta Epiſc. Cenoman apud Mabillon tom. 3. Analect. p. 71. *Cum ſancto Remigio diu converſatus eſt* (Principius) *ſuiſque exemplis & doctrinis inſtructus, Pleniterque edoctus, &c.* Vetus Notitia inter Concil. Hiſpan. tom. 3. p. 142. *Teſtes veraces homines pagenſes, perſpicui fide, atque rebus Pleniter opulenti.* Vide *Plenarie*.

PLENITUDO, Res integra. Optatus lib. 1. de Synodo Cirtenſi Donatiſtarum agens: *Harum Plenitudinem rerum in noviſſima parte iſtorum libellorum ad implendam fidem adjunximus.* Concil. Pariſienſe an. 847. *Plenitudo autem Capitulorum, quæ in plenitudine Synodalium actionum habentur, unde hæ commemorationes exceptæ ſunt, ita per loca continentur.* Concilium apud S. Macram an. 881. c. 8. de Carolo Magno: *Et quando ad placitum ſuum veniebat, omnia ſubtiliter tractata Plenitudine conſiliariorum ſuorum monſtrabat, & communi conſilio illa ad effectum perducere procurabat.* Vide [Addit. 2. ad Capitul. c. 28. Capitul. Caroli C. tit. 32. tit. 37. num. 14.] Avitum Viennenſem Ep. 2. ex Baluzianis & Gloſſ. med. Græcit. in πλήρωμα.

¶ Plenitudo, Copia, abundantia. Memoriale Poteſtat. Regienſ. ad an. 1280. apud Murator. tom. 8. col. 1148. *Pons de Brazolo deſtractus fuit per Plenitudinem aquarum; & inundationes diluvii ita venerant magnæ & maximæ quod dictum pontem deſtraxerant.* Adde Gaſpar. Barthii Gloſſ. ex Hiſt. Palæſt. Raimundi Aquilæi, apud Ludewig. tom. 3. Reliq. MSS. p. 266. Hinc *Plainte*, noſtris, eadem notione. Le Roman *de la guerre de Troyes* MS.

C'eſt li regne de Forcedis,
Une terre mult deliteuſe,
Et de treſors bien abondeuſe,
O grant Plainte de Chevaliers
D'armes garnis & de deſtriers.

Planté, ibidem:

De vitaille ont grant Plantez.

Le

Digitized by Google

Le Roman *de Vacce* MS.

Li Duz a la Plautè de la Chevalerie ,
Li Duz a la Plaute de la gaaignerie ,
Li Duz a la Plantè de la bonne gent garnie .

Occurrit paſſim apud Scriptores noſtros vernaculos.

¶ PLENITUDO, Integritas. Charta Wernheri Argentin. Epiſc. apud Eccardum Orig. Habsburgo-Auſtr. col. 112. *Donec facultas rediret reformandi in priſtinum Plenitudinis ſtatum .*

¶ PLENITUDO, Abſolutio, expletio, Gall. *Accompliſſement.* Capitul lib. 7. cap. 380. *In ſacerdotis pendeat arbitrio utrum dignus ſit corpus Chriſti accipere aut uſque ad Plenitudinem pœnitentiæ ab ea ſeparari .*

¶ PLENIUM. *In plenium*, Plurimum. Acta S. Procopii tom. 2. Julii p. 146. *Monaſterium ipſum in Plenium exaltavit .*

¶ PLENUM-POSSE. Summa & ampliſſima poteſtas, Gal. *Plein pouvoir.* Procuratio Petri Regis Aragon. an. 1282 apud Rymer. to. 2. p. 210 *Damus vobis Bernardo, ... & Jarberico ... Plenumpoſſe, quod authoritate noſtra poſſitis conſentire ſuper matrimonio .* Charta Henrici VII. Reg. Angl. an 1496 apud eumdem tom. 12. pag. 637. *Damus & concedimus vobis dicto Epiſcopo commiſſario & procuratori noſtro Plenum-poſſe noſtrum, ut &c.*

¶ PLENUS. *Plenum officium. Plena vigilia*, Voces uſitatæ, ubi de ſocietatibus initis inter monachos variorum monaſteriorum, quibus ſibi invicem preces, cum e vita migraverint, pollicentur. *Pleno officio* ſignificant officium ſolemne defunctorum, hoc eſt, cum Veſperis, tribus Nocturnis & Laudibus: *Plena vigilia* indicant tres Nocturnos. Martyrolog. S Albini Andegav. *De monacho S. Mariæ de Ponte Otranni unum officium Plenum cum Miſſa .* Ibidem: *De Canonicis S. Mauritii Andecavenſis ... 7. vigilias, quarum primam Plenam, ceteras cum tribus lectionibus* Vide *Plenariam .*

¶ AD PLENUM informari de re aliqua, Omnino, plene, Gall. *Pleinement*, apud Ludewig. tom. 5. Reliq. MSS. p. 417. & tom. 6. p. 67. Vox non ignota Latinis

¶ IN PLENUM DARE, Plane, in totum & abſque conditione. Pomponius D. lib. 40. tit. 7. l. 21.

PLERARIA. Charta Senatus populique Romani apud Baronium an. 1188. *Quidquid ab eis conventum eſt & permiſſum Romæ per ſcriptum, & juramenta, ac Plerarias, & ſtatarias, ac pracones, &c.* Leg forte *plegerias*, niſi *plerarta* idem ſit quod *pletum*, ſeu *placitum* de quo mox. [Mendum eſſe pro *plejaria*, vix mihi dubium eſt.]

PLEROMI, & PLEROSIMI, Numeri militares, qui ſacramentum ſuum πληρῶσι, ſeu complent, ut eſt apud Scholiaſtem Juliani Anteceſſ. Vide Jacob Gothofredum ad Leg. 1. Cod. Th. de Domeſtic.

¶ PLERUM, ῥυπὸς αὐχμός, in Gloſſ. Lat. Gr.

¶ PLESBICITARE, PLESBISCITARE, Litigare, lite contendere. *Plesbicitare ſeu judicialiter agere*, in Charta an. 1502. apud Lobinell. tom. 5. Hiſt. Pariſ. p. 737. Menoti ſermones ſol. 79. v. *Sed ſi deberem cras incipere ducere proceſſum, potius vellem dare adverſæ parti* DC. *ſcuta, quam incipere ſurſum Plesbiſcitare pro habendo tantot labores, &c.*

¶ PLESSA, Virgulta implexa. Charta an 1215. pro Monaſterio Burgulienſi, apud Labbeum in Miſcell. p. 641. *Prædicti vero homines de tenemento de Coldris debebunt ire ... ad Pleſſas per tres dies in feriis Natalis .* Vide *Pleſſes .*

¶ PLESSATUM, Jus *Pleſſas* ſeu virgulta in foreſta cædendi; niſi locum intelligas ſepibus concluſum, atque adeo idem ſit quod *Defenſa* 3. Charta an. 1209. apud Menagium in Hiſt. Sabol. p. 364. *Dederunt etiam ... Pleſſatum foreſtarum, & molendina, & ſtagnum, cum omnibus pertinentiis de Perodio-Novo .*

¶ PLESSEIA, PLESSEICIUM. Vide *Pleiſſeicium .*

¶ PLESSES, ut *Pleſſa*, à Gall. *Pleſſis .* Vide *Pleiſſeicium.* Tabul. Burgol. an. 1263. *Cum nos peteremus plures angarias, perangarias & coſtumas ab hominibus virorum religioſorum abbatis & conventus de Burgolio ... videlicet ... poquespens & Pleſſes ad animalia ſilveſtria capienda, &c.*

¶ PLESSIACUM. PLESSITIUM. Vide *Pleiſſeicium.*

¶ PLETHORIASIS, PLETHORICUS. Vide mox *Pletoricus .*

¶ PLETONEDA, Locus palis ſeu virgultis implexis concluſus, *parcus .* Charta an. 1060. in Tabul. S. Victor. Maſſil. *Donamus totam decimam tam in pane quam in vino, quam in carne, quam in fructibus, & totam Pletonedam quæ eſt contra S. Chriſtophorum in conſta, quæ conſta tenet ſe cum prato.* Vide *Pleiſſeicium .*

PLETORICUS. Hermannus *de Lerbeke* in Chronico Comitum Schawenburgenſium pag. 35. *Et quia multum fuit Pletoricus, toto corpore denigratus eſt.* [Lexicon medic. *Plethorici, quatuor humoribus abundantes, pingues, pleni. Plethoriaſis, humorum repletio .* A Græc. πλῆθος, multitudo, copia.]

PLETUM, Placitum, Gallis *Plet .* Charta Anacleti PP. in Chron. Benev. S. Sophiæ p. 694. *Ut nullus ... hæc molendina ... in Pletum ponere, vel oppignerare præſumat.* Vide *Placitum*, & *Plitum .*

¶ PLEVESIS, Pleuritis, Maſſilienſib. *Pluveſin.* Miracula MSS. Urbani V. PP *Patiebatur graviſſimum dolorem in latere ſiniſtro, quod Pleveſin vulgariter appellatur .*

¶ PLEVIANUS, Parœcus, *Plebanus.* Acta SS. tom. 1. Junii p. 772 ubi de S. Gerardo: *Qui debebant ex debito poſt crucem cum Pleviano ſuo venire, ad viſitandam ibidem ſanctum corpus. Plevitas*, pro Plebitas, ignobilitas, apud Nonium ex Catone & Hemina.

PLEVINA, PLEVIRE, &c. Vide *Plegius .*

PLEURA, Modus agri in Pictonibus, forte ex Gr. πλέθρον, menſura 100. pedum quaquaverſus. Laudatur in Hiſt. Richeliana Ducheſnii p. 117. Charta Thomæ Abb. de Englia an. 1289. qua *Joan. Chaillac vendit quaſdam Pleuras, quæ fuerant defuncti Jo. de Yprio.* Vetus Conſuet. villæ de Peruſa an. 1275. apud Thomaſſer. lib. 1. Conſuet. Bituric. c. 66. *Ou chemin devet avoir 16. braces de lonc, & oct braces de amplo, laus autres fors de chemin 16. braces de ample, & checune Pleure douet au Seigneur l'an une quarte de froment, vendant & compant, aeuſi com eſt saillie la quarte.* Inſra: *Et ſi hom i prant Pleure, doit batir dint un an, ou la daet clorre, &c.* Occurrit ibi pluries, ubi pro *maſura* videtur uſurpari, [vel potius pro loco vacuo, *Placeo vacante.* Vide *Platea .*]

PLEURESIS, pro *Pleuritis*: Noſtris *Pleureſie.* Utitur Hubertus in Vita S Gudilæ n. 36.

¶ PLEURIS, Eadem notione. Vita B. Columbæ Reatinæ tom. 5. Maii pag. 363. *Qui cum pluribus infirmis profuiſſet, & ſemel pro quodam Pleure fatigato voluiſſet particulam dividere, &c.*

¶ PLEUSSIACUM. Vide *Pleiſſeicium .*

PLEUTERIA. Charta Ludovici Regis Franc an. 1279. in 30. Regeſto Archivii Regii ch. 129. *Item aſſignamus eidem Epiſcopo & ſucceſſoribus ſuis ... 4. libras Turon. annui redditus percipiendas ab eodem Epiſcopo & ſucceſſoribus, in Pleuteriis dictis Vicecomitalibus, ſitis in tenemente Nemauſenſi, quæ à domino rege tenebantur cum dominio, laudimio, conſilio, & cenſu 2. ſolid ... Item quod dicta aſſignatio Pleuteriorum continet in ſe 32. quarterias, quæ 32. quarteriæ ſunt verſus honorem dicti Epiſcopi de Baſtida, &c.* Sic omnino ſcriptum, forte pro *Plantariis .* Vide *Plantata .*

¶ PLEUVINA, PLEUVIRE, PLEXIRE. Vide *Plegius .*

¶ PLEXITIUM. Vide *Pleiſſeicium*.

¶ PLEYDURA. Vide *Pleidara*.

¶ PLEZARIA, Cautio, vadimonium, Italis *Piezzaria*. Chron. Andr. Danduli apud Murator. tom. 12. col. 492. ad an. 1311. *Pro quolibet termino non obſervato, & de ſic obſervando det idoneam Plezariam ad beneplacitum domini Ducis*. Vide *Plegius*.

1. PLICA, Plicatura, vel involutio. Matth. Weſtmonaſterienſis an. 1217. *Priſones, caſtra, debita redemptionum, obligationes, juramentorum fidei interpoſitum, obſides & conſimilia utrobique ſine Plica fraudis plene & plane dimitterentur*. Idem an. 1254. *Inſonuit ictus tonitrui cum fulgore, quod cadens ſuper turrim Eccleſiæ .... maximam quercum, quaſi Plicam contorſit, & quaſi in fila minuta diſſipando contrivit*. [Spicileg. Fontanell. MS. p. 397. *Cum vero corporale plicatur, fiunt quatuor Plicæ in longitudine & tres in latitudine; per quatuor Plicas deſignantur quatuor virtutes cardinales, & per tres alias tres virtutes theologales*.]

¶ PLICA, Plicatura, Gall. *Dos, repli d'une lettre*. Bulla Clementis V. Papæ an. 1311. inter Inſtrum. tom. 6. Gall. Chriſt. novæ edit. col. 72. *Et ſuper Plicam ſcriptum eſt, regiſtrata*.

¶ 2. PLICA, Veſtis monachicæ pars, à plicaturis ſic dicta. Conſtitut. Cluniac. MSS. an. 1301. in Tabul. B. M Deauratæ Toloſ. *Nullus monachus ſive in abbatia moretur, ſive in conventuali vel non conventuali prioratu, per villam in qua habitat ſine fraco, aut capa regulari, Plica circumquaque collum non ſuta, præſumat incedere, aut alicubi equitare*.

3. PLICA, Morbi genus, in Vita B. Ladislai apud Papebroch. [tom. 1. Maii p. 603. *Plica, lingua noſtra vernacula Gozdziec, morbus ille vocatur. Malum & virus hoc, non modo circa capillos, ſed & in venis, nervis, muſculis, carne & oſſibus hærens, vehementer homines cruciat & torquet: oſſa interdum non ſolum loco movet, ſed etiam in partes minutas confringit; graſſatur perniciaſe per omnia membra, cibos groſſiores reſpuit, delicatos potus interdum ſolos admittit; alias ad pugnam paratus maximorum dolorum gignit materiem, univerſaque viſcera corporis cruciando depopulatur, artuum quoque penetrat intima: plena doloris ingerens veſtigia; in Ruſſiæ potiſſimum provinciis omnibus perniciofa parturit germina*. Occurrit iterum in Mirac. B. Kingæ tom. 5. Julii p. 755. ubi Sollerius notat ſub finem ſæculi 16. hunc morbum obſervari primum cœpiſſe.]

PLICATA. Tabularium Eccleſiæ Cadurcenſis; *Illum alodem de Caſſinolas illo capud manſo, cum ipſa Plicata, & cum ipſo torculario, & cum omnibus ædificiis*. Ubi *plicata*, idem forte eſt quod cratis, *plaxitium pleiſſicium*. Vide in his vocibus. Ita πλικωτάς, crates vocat Johannes Cananus de Bello Conſtantinopolitano pag. 194. πλικάδια Laonicus lib. 7.

¶ PLICA. pro *Pellicia*. Vide in hac voce. Teſtam. an. 1314. *Unum ſupertunicale forratum de cindalo. Unam Pliciam de cuiſſetis, &c.*

PLICTON, Chartula plenariæ ſecuritatis ſcripta ſub Juſtiniano, apud Briſſonium lib. 6. Formul. pag. 647. *Stragula polimita duo valente ſolido uno tremiſſe uno, ſcamnile ac picto valente ſolido uno, Plicton vetere ſiliquas aureas, camiſia tramoſirica, &c.* Vide *Pellicia*.]

PLIGIUS. Vide *Plegius*.

¶ PLIGORIUS Prolixior, longior apud Innocent. de Caſ. pag. 224. *Per Pligorias lineas*. Ita Faber in Theſauro.

¶ PLISTOBOLINDA, *Ludus, quo qui plura jactu enumerat, puncta, appoſitam argenti ſummam aufert*, Laur. in Amalth ex Jun. Gr. πλειστοβολίνδα.

PLITUM. Leges foreſtarum Canuti Regis c. 17. *Si quis autem contra primarium* (foreſtarium) *pugnaverit, in Plito emendet ſecundum pretium ſui ipſius, quod Angli were & wite dicunt*. Ubi *Plitum*, idem forte eſt quod *Placitum*, Gall. *Plet*. [Vide *Pletam*.]

¶ PLIVIRE, PLIVIUM, PLIVUS. Vide *Plegius*.

¶ PLIX, πτυχή, in Gloſſ. Lat. Græc. Vide *Plica* 1.

¶ PLOCIUM. Vide *Plotei*.

¶ PLODRABOTH. Vide *Pluslaib*.

¶ PLOMBATÆ, ut *Plumbatæ*, in Statutis Aſtenſ. c. 95. fol. 34. v.

¶ PLONUM. Vide infra *Ploum*.

PLOPLA. Populus. Vide *Oplus*.

¶ PLORATIO, Ploratus. Martyrol. antiq. apud Struvium tom 2. Act. liter. p. 214.

Qui nube levi qua intravit
Ægyptum ad ſe levavit
De valle Plorationis.

Occurrit etiam apud S. Auguſtin. Serm. 17. de Sanctis.

PLOSTELLUM. Miracula S. Johan. Beverlac. nu. 5. *Qui antea in motu ſuo effigiem repræſentaverat belluinam, in ſua tamen erectione initio pyramidis uſus eſt appodiamento, admodum pueri Plaſtello innixi, & humam pene ſignantis menta*. Vox, ut videtur deducta à *plauſtrum*, ut recte conjectat Papebrochius, [qui vehiculum interpretatur, cui axillarum tenus innixi pueri prohibentur à lapſu, dum interim illud corporis nixu protrudentes formare greſſum diſcunt. Vide *Plauſtellum*.]

¶ PLOSTRARIUS. Vide *Plauſtrarius*.

¶ PLOSUS, Exploſus. Statuta antiqua Canon. Regul. ſæc. 13. apud Duellium Miſcell. tom. 1. p. 94.

Quæ communia non poterunt fore ſunt tibi Ploſa.

Ubi Gloſſæ, *i. e. Exploſa*.

¶ PLOTEI, *Propris*. Gloſſ. Iſid. Martinius recte emendat, *Plocii, ſtupes*, ex eodem Iſid. lib. 19. c. 27. *Placium eſt ſtuppa & quaſi craſſedo ſerici & eſt Græcum πώκιον*. Ubi ex Heſychio leg. monet *Plocium*; pro *craſſedo*, ſcribe craſſitudo. Non minus vitioſe Papias. *Placitum eſt ſtuppa quaſi groſſitudo ſerici*.

¶ PLOTEUM, παράδειγμα, in Gloſſ. Lat. Græc. Sangerman. pro *Pluteum*.

¶ PLOTUS. Vide *Plautus*.

¶ PLOUDA, an Pluvia? Acta SS. tom. 3. Junii p. 452. de S. Raynerio: *Et præcepit ei ut nunquam amplius ſibi caput de Plouda ablueret*. Italis *Plota* & *Piova* pluviam ſonat.

PLOUM, in vett. Gloſſis: *Quod habet duas rotas*, aratrum, cujuſmodi fuit illud, quod Gall. *plaurati*, aut *planarati* vocabant, ut auctor eſt Plinius lib. 18. c. 18. [*Planarati* edidit Harduinus; ſed *Plauſtrarati* haud improbabiliter legendum putat, ob rotulas nempe aratro additas, ſimilitudinemque plauſtri vel currus.] Lex Longob. lib. 1. tit. 19. §. 6. *Si quis Ploum aut aratrum alienum iniquo animo ſcapellaverit*, &c. [*Plovum*, in Cod. Mutin. apud Murator. tom. 1. part. 2. pag. 40. Statuta Montis Regal. fol. 223. *Si tranſeundo & faciendo viam novam per alienam poſſeſſionem cum beſtiis à baſto, ſeu cum curru Plovo, ſeu carrula, ſolvat bannum*.] Aratrum Danos etiamnum *Plewen* appellare alii notarunt. At editio Boerii habet *Plonum*, Heroldi vero *Prælonum*, p. 193.

¶ PLOWALMES, Eleemoſynæ aratrales, tributi genus quod Eccleſiæ penſitabatur apud Anglos, ab *Almes* eleemoſyna & *Ploag* vel *Plaw*, aratrum. Monaſt. Anglic. tom. 1. pag. 256. *Ut qualibet caruca juncta inter Paſcha & Pentecoſten unum denarium, qui dicitur Plowalmes*.

¶ PLOWBATE, Jus percipiendi lignum neceſſarium ad conficiendum vel reficiendum aratrum; vox ejuſdem originis ac ſuperior: bote Anglo-Sax. eſt mulcta, emendatio, ita ut, qui jus illud habet quietus ſit à mulcta quæ infligi ſolet aliis id agentibus. Ch. an. 1426.

apud

Digitized by Google

apud *Madox* Formul Aaglic.p 145. *Et prædictus Ricardus & aſſignati ſui habebant racionabilia* Plowbote,*cartbote & fyrebote in prædictis terris & tenementis.*

¶ PLOWLAND, Idem quod *Hida*. Vide locum in *Carrucagium* 1.

¶ PLOVUM. Vide *Ploum*.

¶ PLOWSHUM, Pars aratri; de laminis ferreis quibus aratrum firmatur, intelligit Kennettus in Gloſſar. ad calcem Antiq. Ambroſd. ex Computo an. 1406. *Cum uno vomere & una cultura, & dimidia tougbe cum uno Plowsbo emptis* 23. *den.* Anglis *Plough share* eſt vomer, Gall *le ſoc*.

¶ PLUENTA, *ῥεύματα*, in Gloſſ. Lat. Gr. ſ. pro *Fluenta*. Occurrit tamen alibi, ut ibidem obſervatur.

PLUERIUS. Avis, quæ noſtris *Pluvier*, apud Fridericum II. lib. 1 de Venat. c. 2. §. 11. 12. &c.

PLUMACIUM. Gloſſæ Gr. Lat. *πλουμάκιον, πλουμίον*, *Plumacium*. Anaſtaſius io Sergio p. 61. *Locellum aperuit, in quo interius* Plumacium *ex holoſerico ſuperpoſitum, quod ſtauracis dicitur, invenit*. [Perperam *Plumonium* edidit nuperus auctor in lib. Gall. cui titulus, *le Tombeau de J. C.*] Idem videtur quod *opus plumarium*, de quo infra. [Eadem quoque notione accipienda hæc vox videtur in Hiſt. Leutoldi, apud Ludewig. tom. 4. Reliq. MSS. p. 139. *Juſſit, autem ut uxor ejus in Plumaciis ſericis & veſtibus nobilibus, & in pendenti curru nobiliter reſideat, pauperem virum ... eminus proſpectaret*.]

PLUMACIUM, PLUMACIA, Pulvinar, Papiæ, quod *plumis impleatur*. Alibi *Pulvillus, Plumacium*. Jo. de Janua: *Plumacium, cervical, vel ſcriptorium*. Gloſ. Lat. Gal. *Plumacium, cheveſſier, coiſſin de plume, ou eſcriptoire*. Capitulare de Villis cap. 42. *Ut unaquæque villa infra cameram lectaria, culcitas, Plumatias, batlinios, drappos ... habeat*. Traditiones Fuldenſes lib. 1 cap. 125. *De elaboratu meo ſunt hæc boves* 39. ... *mappas* 4. *manutergia* 2. *Plumacia* 6 *opertoria* 2. *pallia linea* 6. *pulvilli* 14. *lectiſternia* 6. *&c.* Vita S. Odiliæ nu. 13. *Pro Plumatio capitis ſuo petram imponere ſolebat*. Vita S. Macarii Ægyptii cap. 3. *Erat iſtic antiquitus Ethnicorum ſepulta corpora: ex quibus unum arripuit capitique ſuppoſuit tanquam Plumacium de ſcirpo*. Neque alia notione uſurpavit Gotefridus Viterbienſis part. 9. Chron.

Ultimus Aſſyriæ Rex nomine Sardanapala
Fecerat ex pluma Plumacia, clauſus in aula
Facta ſuis digitis culcitra prima fuit.

Charta Siſgandi Epiſcopi Irienſis, ſeu Compoſtellani, æræ 952. apud Antonium *de Yepez* tom 4. Chron. Ordinis S. Benedicti: *Venapes* 4. *Plumatios* 5. *tapete* 1. *lectos* 6. *cathedras* 10. *menſas* 8 *menſorios* 8. *&c.* Alia Rudeſindi Epiſcopi Dumienſis æræ 953. apud eumdem tom. 5. *Plumatios digniores paleos* (ex *pallio*, ſeu ſerico) 10. *alios ſubminores* 8. *&c.* [Chron. Dom. de Gravina apud Murator. tom. 12. col. 572. *Non ſoliti* (Neapolitani) *jacere ſub armis, ſed lectis mollibus & Plumaciis*. Adde S. Ambroſ. Epiſt. 27 ad Valentin. Imper. Vitam Udalrici Epiſcopi tom. 2. Julii p. 102. &c.] Joannes Villaneus lib. 6. c. 42. *Con un Pimaccio ch'a Frederigo puoſe il detto Manfredo in ſu la bocca, ſi l'affogo*. Scribit Gobelinus lib. 6. Comment. Pii II. pag. 154. Henricum V. Regem Angliæ *plumeos lectus* Anglicis interdixiſſe: animum etiam ei fuiſſe, ſi Regnum Franciæ totum obtinuiſſet, vini uſum auferre, omneſque vineas aratro vertere, nihil tam enervare hominum vires quam plumas, & vina, putanti.

¶ PLUMATIUNCULA, dimin. à *Plumacium*. Vita S. Columbæ Abb. tom. 2. Junii pag. 204. *Sed in ſua, ſuper ſuam Plumatiunculam, morietur domo*.

¶ PLUMACUS, forte ut *Plumacium*. Charta ann. 855. in Append ad Marcam Hiſpan. col. 788. *Donamus ... cangaves duas ſanias & una ſiricia & Plumacos ſiricios* v. *& ſeploſanios tapites* 11.

PLUMÆ, in avibus, differunt à *pennis*. *Nam plumas dicimus*, inquit Fridericus II. Imp. lib 1. de Arte venandi c. 45. *Quæ habent cannulas in radice, & coſtam procedentem per medium gibboſitatis uſque ad ultimum earum. Hæ Plumæ naſcuntur per totum corpus, & cooperiunt cutem: ſed pennas dicimus, quæ habent majorem cannulas, radicem ſibi & ſimiliter coſtam protenſam per medium piloſitatis uſque ad ſummum. Hæ ſunt majores Plumis, & multo magis ſunt ad ſuſtinendum volucrem in aere, quam ad cooperimentum cutis.*

PLUUMAGIUM, Plumæ avium, noſtris *Plumage*, apud eumdem Fridericum ibid.

PLUMALE. Willel. Thorn. an. 1179. *Miſit idem Papa Alexander prædicto Abbati Rogero, Monaſterio S. Auguſtini, Plumale ſuum & zonam ſuam in ſignum & memoriam ſpecialitatis & dilectionis perpetuæ. Et venit Plumale iſtud ad ſanctum Auguſtinum* 6. *Kl. Julii, &c.* Sed legendum *Pluviale*. Vide in hac voce.

PLUMALIA, ſunt pellicia, Electorum Imperii indumenta, humeris ſuperinjecta. Goldaſtus.

PLUMARE. Vide *Plumarium* 2.

1. PLUMARIUM, Pulvinus plumis fartus. Chronicon Montiſſereni ann. 1126. *Ferunt, quod ipſa Plumario ventri alligato, prægnantem ſe eſſe hoc artificio mentiretur*. Ubi forte legendum *Plumacia*. Vide ſupra in hac voce. [Litteræ Johannis Reg. Franc. an. 1351. tom. 2. Ordinat. p. 431. *Quando veniebamus Pariſius, in domibus quibuſdam, capiebant ad opus noſtrum ſervientes culcitras & Plumaria*. Inventar. vetus apud Marten. Itiner. Litter. p. 241. *Tria Evangelia, Plumaria* 6. *&c.* Occurrit præterea apud S. Ambroſ. Epiſt. 24.]

2. PLUMARIUM, PLUMARIUS. *Plumarium opus* dicitur, quod ad modum plumarum texitur & variegatur, Galli, *Ouvrage à ramage* dicunt Papias: *Plumario opere, in modum plumarum*. Tabular Monaſterii S. Theofredi in Velavis: *Sunt & aliæ Cortinæ lineæ* 3. *artificio Plumarii compoſitæ*. [Chron. Farfenſe tom. 2. Muratorii part. 2. col. 469. *In ſilva-plana, ubi fuit antiquitus congregatio ancillarum, quæ opere Plumario ornamenta eccleſiæ laborabant*.]

PLUMARII, Plumariorum textores. Vetus inſcriptio Romæ: *Artemidoro Plumario conlegæ*. *Ars plumaria*, apud S. Hieronymum in Chronico ann. 341. Vitruvius lib. 6. c. 7. *Plumariorum textrina*. *Plumariorum officinæ*, ejus Abbreviatori cap. 15. Recenſentur *Plumarii*, apud Varronem, Vopiſcum, veterem Biblior. Interpret. Exodi c. 37. & 38. Firmicum lib. 3. Math. c. 10. & 13. & in Lege 1. Cod. de Excuſ. artif lib. 10. apud quos Jac. Cujacius, Bulengerus, & alii cenſent ita vocari artifices, qui veſtimenta ex plumis avium conficiunt. [Veſtes ejuſmodi ſericas aut lineas, quibus intextæ non ſine ingenio plumæ varii coloris, ex America allatas vidiſſe ſe teſtatur Muratorius in Notis ad locum jam laudatum.] Prudentius in Hamartig.

... Hunc videas laſcivas præpete verſu
Venantem tunicas, avium quoque verſicolorum
Indumenta novis texentem Plumea telis.

Corippus lib. 2.

... ſedemque paternam
Conſtructam plumis, pulchriſque tapetibus altam.

Et Seneca Ep. 91. *Non avium plumæ in uſum veſtis conſervantur*. Varro: *Nulla, quæ non didicit pingere, poteſt judicare, quid ſit bene pictum à* Plumario. Certe vidimus tabellas ejuſmodi opere plumario affabre effictas: & Fuller. l. 1. Miſcell. ſacror. c. 20. in ea eſt ſententia, plumariam artem circa hæc primitus verſatam, nomenque inde manſiſſe Polymitariæ & acupictoriæ. Conſtat enim *plumariam* artem eam poſtmodum fuiſſe, quam *πολυμιτ-ικὴν* vocabant, ac dictos *plumarios*, qui *plumos*, at-

que adeo alias, verbi gratia, florum, animalium vel hominum figuras, aut acu pingebant, aut arte textoria exprimebant in ſerico: de quibus Iſidorus Peluſiota lib. 1. Epiſt.403. Τρέπεται οἱ τοὺς Σηρῶν ὑφαίνειν ἐξεργαζόμενοι, πολλοῖς χρώμασί τισι καὶ νήμασι τοὺς αὐτῶν τεχνουργίας ποικίλλουσιν εἰς τελείας εἰκόνος ἐκπλήρωσιν. Paulinus lib. 1. de S.Martino:

> . . . *quid ſerica tactu*
> *Lenia, vel docte expreſſit viventia ſignis.*

Proinde *Plumarii*, ſunt ποικιλταί, ut eſt in veteri Gloſſ. Neque aliter Iſaacus Tzetzes ad Lycophronem p.241. Νῦν δὲ ἁπλῶς βεβαμμένα ἢ ἀπὸ πολλῶν βαφῶν, ἢ πεποικιλμένα, ἢ πλουμαρικὰ λέγει, & recentiores Grammatici. Willel. Brito in Vocab. *Plumarius, operarius, qui operatur cum pluma, i. cum acu. Plumarium, opus acu pictum.* Addit auctor Mamotrecti ad cap. 26. Exodi: *Nam quadam lingua pluma dicitur acus.* Quæ quidem hauſerunt à Petro Comeſtore in Hiſtor. Eccleſ. c.53 Exodi: *Et coccinei coloris opere plumario. Pluma enim lingua quadam acus dicitur, ſcilicet Ægyptiorum, quorum ſunt diverſæ linguæ, ſicut Græcorum. Hoc genus veli vulgo Diſtratum dicitur, quaſi bis ſtratum. Primo enim fit tela, cui cum acu opere manuali ſubſternuntur picturationes. Sunt qui dicunt opus plumarium à ſimilitudine avium, quibus ſuperadditur plumarum varietas: Idem opus dicitur etiam Polymitum, &c* Hanc plumariæ artis varietatem expreſſit vetus Interpres Exodi c.26. *Decem cortinas ... variatas opere Plumario facies.* Et c.28 *Opus Plumarium* rurſum habetur, ubi 70. Interpretes ἔργον ἀνθωτόν, ἢ ἔργον ὑφαντὸν ποικιλτοῦ. Ibidem denique ἔργον ποικιλτοῦ, *opus polymitarium* redditur. Sic *plumaria ars*, eadem eſt cum ποικιλτική, quam πολυμιταρικὴν τέχνην vocant Heſychius & Suidas. Atque ita fere uſurpant Scriptores. Regula S Cæſarii ad Virgines c.42. *Plumaria & acupictura & omne Polymitum, vel ſtragula, ſive ornatura nunquam in Monaſterio fiant. Ipſa etiam ornamenta in Monaſterio ſimplicia eſſe debent, nunquam plumata, nunquam holoſerica.* Eadem pene habentur in Recapitulatione ejuſdem Regulæ cap. 11. & in Regula S.Donati ad Virgines c 63. Thomas Cantipratanus c.54.n.14. *Opus vero earum* (veſtium) *nec Plumarium, id eſt ex acu factum adverti poterat, nec textrinum.* Hiſtoria de fratribus conſcriptis an.908. *Cozzonem ſive lenam opere Plumario contextam.* Monaſticum Angl. tom.3. p. 318. *Habet paruras de opere Plumario longas, &c... amictus de opere Plumario conſutus cum nodis auri & argenti, &c.* Alanus in Planctu naturæ: *Tunica vero polymita opere picturata Plumario, infra ſe corpus claudebat virgineum.*

Plumatum Opus. Gloſſæ antiquæ MSS. *Textilia, plumata.* Petronius: *Plumato amictus aureo Babylonico.* Anaſtaſius in Greg.IV. *Et velu ante januas, lineum Plumatum unum.* Charta donationis Eccleſiæ Cornutianæ, edita à Suareſio: *Ante regias Baſilicæ vela linea Plumata majora, &c.* Vita S.Amatoris Epiſcopi MS. *Thalamus intra ædium ſplendidiſſima ſpatia rite conſtruitur, cui pars auro Plumata nitet, alia vero cocco ac ſerico non ſemel tincto, eboreque lucido coruſcat.* [Vide *Graciſcas.*]

Plumeum Opus. Dudo lib.3. de Moribus & actis Normann.p.153. *Biſſoſque niveos purpureoſque auro intextas, Plumeoque mirabilis artificii holoſerica commiſit.* Sic πλουμία appellant Procopius lib.3. de Ædif. Juſtin. pag.27. edit. 1607. & Chronicon Alexandr. pag 728. Πλουμία dixit Anonymus de Locis Hieroſolym. cap.1. extremo: Καὶ κατάγ. ἀπ. πλάκα ... *& ſua in menſa tecta eſt umbraculo opere Plumario contexto.* Et c.3. Καὶ ἡ ἄχρα τῆς ... πλουμία.

Plumare Opus, apud Alcuinum lib. de Divinis Officiis.

Plumare, Operi plumario dare operam. Vopiſcus in Carino: *Quid lineas petitus Ægypto loquar? quid Tyro & Sydone tenuitate pellucidas, micantes purpura, Plumandi difficultate pernobiles?* [Vide Lexic. Martinii v. *Plumo.*]

¶ PLUMASSERIUS, Gall. *Plumacier.* Plumarius, in Catalogo Confratriæ B.M. Deauratæ Toloſ.

¶ PLUMATIA, Plumatiuncula, &c. Vide ſupra *Plumaciam*.

¶ PLUMATUM, Pulvinar, pars lecti ſuperior. Guidonis Diſcipl. Farfenſis c.47. *Hos verſus conſcriptos habeat camerarius in ſuſto lectorum, ſive in Plumatis ipſorum in dormitorio fratrum, &c.*

¶ PLUMATUS. Vide *Plumarium* a.

¶ PLUMAZOLUM. Anonymus in Annal. Mediolan. apud Murator. tom. 16. col.813. *Ovariolum unum deauratum cum tribus pedibus leonum. Plumazolum unum deauratum cum pedibus quatuor leonum.* Videtur eſſe vas ad uſum menſæ.

¶ PLUMBARICIUS, Ad *plumbum* pertinens. *Plumbaritiæ foſſæ*, unde plumbum eruitur, in Capitul. de Villis c.62.

¶ PLUMBARIUS, μολυβδουργός, in Gloſſ. Lat. Gr, Qui opera ex *plumbo* conficit. Ejuſmodi artifices memorantur a Vitruvio lib.8.c.7. & Herone c.6. de Machinis bellicis. Hi ſequebantur exercitum ad uſum machinarum, ut obſervat Carolus de Aquino in Lexic. milit. ut eas conſtruerent, vitiatas ſarcirent apteq; collocarent. Charta ann.1318. apud *Madox* Formul. Angl. pag. 316. *Dum potens & habilis fuerit ad laborandum in arte piſcatoris vel Plumbarii, ſeu quocumque honeſto opere alio.* Occurrit præterea in Computo ann.1261. ex Bibl Reg. Vide *Pomellus* & *Plumbator.*

PLUMBATOR, Clavæ plumbo, quo graviores ſint, munitæ: Gallis *Plommees*, Gauterius Cancellarius de Bellis Antiochenis p.453. *Telis, ſagittis, Plumbatis ferratis, & crebris gladiorum ictibus reinvadendo acerrime percaſſerunt.* Conſuetudo Montium in Hanonnia c.50. *Et ſoit entendu qu'avec tels baſtons d'armes eſmolues, ſont compris trait de poudre, arbaleſtre, dard à main, Plommèes, mailles de plomb, & autres baſtons ayans fer, plomb, eſtain & autre metail.* Guillelmus *Guiart* MS.

> *Là veiſſiez entaſſer maçes,*
> *Et Plommees pour faire pluies,*
> *Lances brandir, & archegaies.*

Alio loco:

> *Comme eſpèes, coutiaus, & haches,*
> *Plommees fermement tenues,*
> *Faucbons, jaiſarmes eſmoulues.*

Rurſus an. 1214.

> *La ot tant baſtons & Plomèes,*
> *Viez eſpèes, & haces ſeches,*
> *Et jaiſarmes pleines de breches.*

Guignevilla Monachus Carilocenſis:

> *Ma grant mache & ma Plomée*
> *Eſt la vengance Diu nommée.*

Henricus *de Gauchy*, in verſione MS. libri de Regimine Principum: *La ſiſte choſe con dois aprenre les batilleurs, eſt ferir de maches Plomees pendues à chaines de fer à un baſton gros, & cele plomee donne tres grand cop, qui ſeyt en ſoi.* Froiſſartes 1. vol. c.316. *Le ſire de Chin tenoit une Plombee, dont il enfondroit les bacinets qu'il attaignoit.* Adde tom.2.c.125. & Hiſtoriam obſidionis Aurelianenſis p.45.48. Berrium, &c. [Vide Lexic. milit. Caroli de Aquino v. *Plumbata.*]

¶ Plumbata, Globulus plumbeus, *Bale de plomb*, apud Lobinell. tom.2. Hiſtor. Britan. pag. 568. *Percuſſus fait Plumbata quæ ipſius caput intravit, & ſubito expiravit.*

Plumbata, Idem cum ſeq. *Plumbatum*, de quo ſta-

Digitized by Google

ſtatim. Acta Martyrii SS. Maximiani & Iſaaci: *Jacebat identidem claſſis illa carnivororum violentiam Plumbatarum.*

PLUMBATA, Ponderis ſpecies. Tabular. S. Dionyſii Novigenti n. 1140. *Dicunt ſe eſſe in poſſeſſione à ſingulis hoſpitibus ſeu ſtagiariis Prioris & Conventus S. Dionyſii de Nogento Rotrodi manentibus in villa ... in die marcati, ad pondus, quod Plumbata vulgo dicitur, quamdam ſummam pecuniæ ſemel in anno, &c.*

¶ PLUMBATOR, Idem qui *Plumbarius*, in Litteris Eduardi IV. Reg. Angl. an. 1474. apud Rymer. tom. 11. p. 840. *Carpentarios, latbomos, fabros, Plumbatores, & alios artifices, &c.*

PLUMBATUM, Flagellum, cujus lora plumbeis globulis in extremo inſtructa erant. Acta S. Caſtuli Mart. n. 4. *Juſſit ... deorſum in eculeo ſuſpendi, & atrociſſime Plumbatis cædi.* Vox frequens in Vitis SS. in Cod. Th. & apud Scriptores, quos laudant Briſſonius de Verbor. ſignif. Meurſius in Gloſſ. v. Πλυμβᾶτον, Jacobus Gothofredus ad leg. 1. Cod. Th. de Quæſtion. &c.

PLUMBATUM, *Perpendiculum, amuſſis*, Ugutioni.

PLUMBATURA, [Conjunctio ex plumbo facta, in Leg. 23. §. 5. Digeſt. de rei vindic.] Vide *Applumbatio.*

¶ PLUMBERIA. Charta an. 1253. ex Tabulario S. Andreæ Avenion. *Vendidimus ... domno Bermundo abbati & toti conventui quinque partes taſcha quas habemus in Plumberiis.* Forte nomen eſt proprium loci alicujus à lapidibus plumbariis quibus abundabat ſic dicti.

¶ PLUMBETUM, Lamina plumbea, cui aliquid inſcriptum ſit. Acta SS. tom. 1. Junii de S. Symeone recluſo, p. 105. *Porro reſiduum corpus in plumbea reconditum tumba, cum Plumbeto indigna manu mea ſuper re geſta conſcripto, &c.*

PLUMBUM, Inter ſupellectilem domeſticam recenſent Leges Burgorum Scoticor. c. 125. §. 1. *Habebit ad domum ſuam iſta utenſilia, videlicet menſam meliorem, mappam, ... lectum plumalem, melius Plumbum, cum le mask fat, cupam, barrellum, &c.*

☞ Haud ſcio an pro perpendiculo hic uſurpetur; certe ea notione occurrit in Statutis antiquis Cartuſianorum part. 2. c. 16. Vide *Cornu* 3. Eodem ſignificatu noſtris *Plommet* uſurparunt, ut auctor eſt Borellus.

PLUMBUM IN OCULIS, *Macula coloris plumbei.* Gloſ. Iſid. Vide *Bulla*.

¶ PLUMBUS, Symbolum ſeu teſſera ex plumbo. Vide in *Metallus*.

¶ PLUMBUS, pro *Plumbeus*, in Charta an. 1541. apud Rymer. tom. 14. p. 756.

PLUMEA, *Avium multitudo*, Papiæ, & Gloſſis antiquis MSS.

¶ PLUMECULA, Plumula, pluma levior, in Vita B. Columbæ tom. 5. Maii p. 378.

¶ PLUMELLA, Cervical plumis fartum. Acta SS. tom. 1. Julii de S. Monegunde. p. 314. *Hoc* (de matta loquitur) *erat quotidianum ſcamnum, hoc culcitra, hoc Plumella.* Vide *Plumacium*.

¶ PLUMERATUS. *Plumerata retia*, in lib. de caſtro Ambaſiæ apud Acher. tom. 10 Spicil. p. 513. ubi alias *plumbata*.

¶ PLUMEUM OPUS. Vide *Plumarium* 2.

¶ PLUMINARE, Pulvinus plumis fartus, Ital. *Piumaccio.* Chron. Mutin. ad an. 1359. apud Murator. tom. 11. col. 119. *Multi etiam cives, alii metu, alii amore, culcitras, Pluminaria, & alia ſuppellectiles commodarunt eiſdem.*

¶ PLUMMATUS, f. pro Plumeus. V. poſt *Baculus* 2.

¶ PLUMMISTUM, *Plumis refertum, ornatum.* Laur. in Amalth. ex Gennadio.

¶ PLURALES, Qui plura beneficia eccleſiaſtica ſimul poſſident. Litteræ Eduardi II. Reg. Angl. ad Johannem XXII. PP. ann. 1318. apud Rymer. tom. 3. pag. 691. *Quamdam conſtitutionem à veſtra ſanctitate emanaſſe, per quam pluralitatum diſpenſationes tolluntur quodammodo: & vacatura, per eamdem conſtitutionem, Pluralium beneficia, veſtræ & ſedis apoſtolicæ diſpoſitioni reſervantur, &c.*

PLURALITAS, pro *Numerus*, Multitudo, in Regula S. Columbani c. 7. *Cum tanta Pluralitas eorum ſit, ita ut mille Abbates ſub uno Archimandrita eſſe referantur.* [Elmham. in Vita Henrici V. Reg. Angl. edit. Hearnii c. 62. p. 167. *Rugiencium ſaxivomorum horrenda Pluralitas, &c.* Vide ſupra *Plurales*.]

¶ PLURALITER, Pluriſariam. Oratio in Nativit. D. N. J. C. ex Miſſali Mozarabum, apud Mabillonium in Append. ad Liturg. Gall. p. 454. *Te Domine Jeſu Chriſte, te Deum Pluraliter homines ſalvantem, & hominem in Deo ſingulariter patientem invocamus, &c.*

¶ PLURIFICARE, Augere. Chronic. Mellicenſe Schrambii p. 412. *Deniq; poſt regulæ deſcriptionem Plurificata ſunt Sanctorum feſta.*

¶ PLURIFICARE, ſæpius facere. Idem Chron. p. 415. *Raſura etiam fratrum ultra 14. dies non ſolet differri, nec citra decem dies Plurificari.*

¶ PLURIFICARE, Longius producere. Tract. inter Carolum de Malateſtis & Cardinales, apud Marten. to. 7. Ampliſſ. Collect. col. 1070. *Supplicabat igitur Sanctitati ſuæ, ne vellet propter modicum permittere tot fidelium errare mentes, & peſſimum ſchiſma tot inveteratum annis Plurificari, intendi & extendi.*

¶ PLURIFICATUS, Frequens, iteratus, apud eumdem Marten. ibidem col. 692. *Neque per eorum crebras inſtantias, neque per Plurificatas litteras ... potuerunt finaliter obtinere.*

PLURIMA, Turma, multitudo. Anonymus de Miracul. S. Bertini c. 9. *Apparuerunt pedites ineſtimabilis Plurimæ, &c.* Cap. 10. *Quod audiens omnis Plurima.* Utitur præterea cap. 11. ut & de Inventione reliq. S. Bertini cap. 12.

PLURIOR, comparat. vocis *Plus.* Gl. Gr. Lat. πλείονα, *pluriora, plurima.* Hinc noſtri *Pluſieurs* hauſerunt. Paulus Warnefrid. in Epiſcopis Metenſib. *Prædicit ei Pluriora eundem quam reliquerat habiturum.* Uruntur præterea Leges Wiſigoth. lib. 5. tit. 7. §. 8. Capitula Caroli C. tit. 14. c. 3. Regula Magiſtri c. 7. Alcuinus Epiſt. 14. 27. Vita ejuſdem Alcuini n. 15. edit. Mabillonii, Hiſt. Tranſlat. S. Sebaſtiani n. 100. &c.

PLURITAS, Multitudo, *pluralitas*, æque barbarum, occurrit apud Fredegar. in Chron. c. 20. [Chron. Corn. *Zantfliet* apud Marten. tom. 5. Ampliſſ. Collect. col. 387. *Juxta exigentiam Pluralitatis vel populoſitatis oppidorum.*]

¶ PLURIVOCUS, Plura ſignificans. Mart. Capella lib. 4. p. 97. *Quæritur quid ſit equivocum, quid univocum, quid Plurivocum.*

¶ PLUS, *Sine pluri*, Gallice *Sans plus*, nihil addito. Statuta Maſſil. lib. 1. cap. 57. *Quod teneat* (argentum) *marcham argenti 1. denar. & obolorum ſterlingorum ſine Pluri.*

¶ PLUS. Charta an. 1013. apud Murator. delle Antic. Eſtenſi pag. 86. *Et quod Plus eſt, quærimus ut, &c.* Phraſis Gallica, *Et qui plus eſt*, *davantage*, Inſuper, præterea.

¶ AD PLUS, Ad ſummum, Gall. *Au plus*. Statuta Cluniac. an. 1300. in Bibl. Cluniac. p. 1454. *Qui* (Eleemoſynarius) *una ad plus ſit equitatura contentus.*

¶ PLUSAGIUM, Summa excurrens, reſiduum, Gall. *Surplus*. Litteræ Eduardi I. ann. 1295. apud Rymer. tom. 2. pag. 695. *Et ſi forte aliquid ultra retinuerit,*

Digitized by Google

vel ceperit; de illo Pluſagio teneatur fideliter reſpondere. Aliud ſonat in Charta an. 1285. ibidem p. 299. *Gilbertus de Clare Comes Glovernia ... dedit eidem dom. Aliciæ ... maneria de Welles & Warham... una cum octo libratis, undecim ſolidatis, & octo denaratis in reditu ſuper Pluſagio, operibus & perquiſitis de viſu franciplegii.* Sed legendum videtur *Plaſſagium*. Vide in hac voce.

¶ PLUSCOAT. Tabul. Begar. an 1130. *Perrexerunt ad Gaufridum filium Comitis Stephani, qui miſſi ab eo ut locum explorarent, pervenerunt ad locum dilectæ ſolitudinis, cui nomen eſt Pluſcoat, ſive Pura ſylva.*

¶ PLUSCULUS. Annal. Eſtenſes Jacobi de Layto ad an. 1399. apud Murator. tom. 18. col. 955. *Ad id faciendum promptiſſime annuerunt, tum cauſa viciniæ, & amicitiæ, ac ligæ, & tum quod Pluſculis ante diebus Comes Johannes multa ſceleſta* fecerat. Id eſt, paucis ante diebus, Gallice *Peu de jours auparavant.*

PLUSLAIB. Lex Longobard. lib. 1. tit. 8. §. 24. *Si battiderit, aut percuſſerit, pro una ferita, ſi vulnus aut livor apparuerit, componat, &c.* Tit. 9. §. 3. *Et ſi ſpolia de ipſo mortuo tulerit, id eſt Pluſlaib, componat, &c.* [*Plodrcbotb*, ex Cod. MS. Eſtenſi, apud Murator. tom. 1. part. 2. pag. 19. *Pulſſclagi*, ex Cod. Mutin. ibidem p. 24. *Pulslabi*, ex Edit. Heroldi tit. 43. § 30.] Vox formata, inquit Lindenbrogius, ex German *bloſſ*, nudum, & *laib*, corpus.

¶ PLUSSIVETUM, πλεῖον τοῦ δέοντος, in Gloſſ. Lat. Gr. Ubi Vulcanius reſtituit *Plus juſto* ut alibi legitur, vel *debito*.

PLUSTRUM. Teſtamentum Herberti Comitis Veromand. an. 1059. apud Joan. Carpentarium in Hiſtor. Cameracenſi: *Cum bubus, areis, Pluſtris, & aratris ab his* (manſis) *dependentibus*. Noſtri *Plouſtre* [vel *Ploutroer*, *Ploutroir* & *Plotroer*, ut apud Nicotium,] vocant cylindrum, quo agri occantur, ac glebæ obteruntur: ſed an hoc loco id intelligatur, non definio.

¶ PLUTEUS, Machina bellica antiquis notiſſima, quam deſcribit Vegetius lib. 4. c. 15. Ejuſdem meminit Abbo in Obſidione Pariſ. p. 505.

Mille ſtruunt etiam celſis tentoria rebus
Tergoribus collo demptis tergoque juvencum
Bis binos treſſiſve viros clypeare valebant
Quæ Pluteos calamus vocitat crateſque Latinus.

A ſimilitudine aliqua plutei veteris, ut ſcribit Carolus de Aquino in Lex. milit. eodem plutei nomine notat recens militia machinam tectoriam in oppugnatione urbium, ad figuram arcæ vel ambulacri ductilis, qua foſſor cunicularius cum ſuis armamentis incluſus per foſſam tranſmeat ad cuniculos deſtinato in loco aperiendos. Id genus machinæ vocamus *Galeria*.

PLUVIALE, PLUVIALIS, Veſtis, quæ totum hominem operit, & à *pluvia* defendit. *Pluviales lacernæ*, apud vet. interpr. Juvenalis: *Pallium pluviale*, apud Joannem Monachum in Vita S. Odonis Abbatis Cluniac. lib. 2. de S. Martino Epiſc. *Stolaque candidiſſima indutus, ſuper quam pallio Pluviali utebatur. Veſtis Pluvialis, quæ cappa vocitatur*, apud Wibertum in Vita Leonis IX. PP. c. 8. Bulla Nicolai III. Papæ apud Bzovium an. 1280. nu. 5. *Ad incenſandum altare, cum ex more hoc fuerit faciendum, non in cappa linea, ſed ſerica, quæ Pluviale dicitur, Sacerdos accedat.* [Teſtam. Cardinalis Talairandi ann. 1360. apud Martenium tom. 1. Anecd. col. 1472. *Duo Pluvialia de opere Anglicano.*]

PLUVIALIS, Veſtis Epiſcopalis, quam ſic deſcribit Durandus lib. 3. Ration. c. 1. n. 13. *Pluviale vel cappa habet caputium, prolixa eſt uſque ad pedes, in inferiori parte fimbriis adornata, quam non niſi in majoribus feſtivitatibus induunt.* Ceremoniale Cencii Camerarii de ſummi Pontificis inauguratione: *Prior Diaconorum ipſum de Pluviali rubeo ammantat, & eidem electo nomen imponit.* Hugo Lugdunenſis Archiep. de Electione Victoris II. Papæ apud Hugonem Flaviniac. p. 234. *Abbas pro mercede neſandiſſimæ conſecrationis, fultus auctoritate Ducis, Pluvialem ſibi ipſe impoſuit.* Arnulſus Lexovienſis in Epiſt. de Electione Alexandri PP. *Impoſitumque ſibi manibus fere omnium Pluviale repellit.* Alia Epiſt. de eodem: *Præparateque furtim, ſicut dicitur, Pluviali, de manibus offerentis arrepto, in humeros ſuos tanta feſtinatione conjecit, ut hærentibus collo fimbriis pavimentum lamberet pars ſuperior indumenti.* Concilium Budenſe an. 1279. cap. 19. *Præterea ſtatuimus, quod Archiepiſcopi, Epiſcopi, ... mitrati cum ſuperpelliceis, ſtolis, & cappis, ſeu Pluvialibus, Synodo adſint.* Domnizo lib. 1. de Vita Mathild. c. 2.

Pallia, planetas, Pluvialia, &c.

Vide Leonem Oſt. lib. 2. c. 79. 99. 103. &c.

PLUVIANA, Canalis, per quem effluunt aquæ pluviales. Charta an. 1180. apud Petrum Mariam Campum in Hiſt. Eccl. Placentinæ in Regeſto 2. parte ch. 26. *Item de omnibus ſcolaturis & Pluvianis, quæ labuntur vel decurrunt per omnes ſtratas, &c.* Occurrit ibi pluries.

PLUVICINO. Gloſſ. Saxon. Ælfrici: *Pluvicino*, itſtancrige. *Pluvicinatio*, ſtanc, Saxon. rige, dorſum ſonat.

¶ PLUVIMENTUM. Vide in *Plegius*.

PLUVINA Vide *Plegius*.

¶ PLUVIUM, Fidejuſſio. Confirmatio treugæ Domini apud Stephanot. tom. 8. Fragm. Hiſt. MSS. pag. 98. *Item conſtitutum eſt ut nullus homo pigneret alterius res pro Pluvio, vel pro alio negotio aliquo.* Vide *Plegius*.

PNEUMA, Flatus, πνεῦμα. Henricus Monach. Autiſiodor. de Vita S. Germani lib. 6 p. 65.

Pneumata ventorum, tempeſtatumque tumorem.

Pneuma quod alias *jubilum* dicitur, eſt cantus ſpecies, quo non voces, ſed vocum toni longius cantando diducuntur & protrahuntur: quod quia cum reſpirationis difficultate fit, πνεῦμα appellatum eſt. Quippe, ut eſt apud Galenum in Lexico Hippocratis καὶ αὐτὴν τὴν δύσπνοιαν ſignificat. Hugo à S. Victore in Speculo lib. 1. c 7. *Unde Alleluya modicum eſt in ſermone, multum eſt in Pneumate.* Occurrit ibi, & c. 3. non ſemel, & apud Durandum lib. 4. cap. 20. num. 6. & Joannem Abrincenſem de Offic. Eccleſ. pag. 13. *Pneuma, quod in fine antiphonarum canitur*, in Statutis Cluniacenſibus Petri Venerabilis cap. 67.

PNEUMATIZARE. Hugo à S. Victore in Speculo lib. 1. c. 3. & 7. *Sic itaque Eccleſia Pneumatizando expreſſius quodammodo ſine verbis, quam verba innuit.* Ibidem: *Jubilare cum Pneumate*, idem ſonat.

NEUMA, Æ, quæ & *Jubilus, productio cantus in finali littera antiphonæ.* Ita Durandus lib. 5. c. 2. n. 31. Papias: *Neuma, i. pars cantilenæ, quæ fit de geminatione pnongorum, ut tam, &c.* Belethus de Divin. Offic. c 59. *Hic etiam notandum, quod ſemel diximus, Neumam fœminei generis abſque P. accipi pro jubilo: pro Spiritu autem ſancto dicitur Græce Pneuma, Pneumatis.* Hinc neſcio quis Poeta MS. ex Bibl. Thuana:

Neuma cavit ſine p cum p fit Spiritus almus.

Certum tamen, vocem deductam à Gr. πνεῦμα, unde recte & quidam *neuma* dixerunt neutro genere pro *pneuma*. Perperam enim Petrus Maillartus lib. de Muſica c. 9. dixit *neuma*, (quod eſſe ait cantum arte confictum ac inventum, ad ſupplendum cantus Antiphonæ defectum circa tonum,) ex Græco νεῦμα, *aſſenſus*, appellatum, quod illius proprium ſit, Antiphonæ & Pſalmorum tonum eundem tribuere. Ugutio: *Neuma, atis, vel Neuma, æ, i. vocum emiſſio, in hymno modulatio, unde Neumaticus, modulator dulcis.* [Gloſſ. Lat. Gall. Sangerman. *Neumes, emiſſion de voix, modulation. Neumaticus, de neume, modulateur, doulx ſouef, conſonant.*] Gregorianæ

Digitized by Google

goriana Pſalmodiæ Enchiridion: *In quovis tono eſt Neume proprium, ... & dicitur illa melodie, quæ fit in caudis antiphonarum.* Ordinarius MS. Eccl. Rotomagenſis: *In hebdomade iſta nullum Neupma dicatur in fine antiphonæ. Per neupma ſignificatur ſuſpiratio animæ redempta ad cæleſtem patriam.* Udalricus lib. 1. Conſuet. Cluniac. c. 11. *Poſt Alleluya, quædam melodia Neumarum cantatur, quod Sequentiam quidam appellant.* Uſus antiqui Ordin. Ciſtercienſis c. 56. *In fine vero Reſponſoriorum & verſuum ad omnes Miſſas totum Neuma dicatur, ad omnes diſſonantias evitandas.* Infra: *Idem alleluia cum ſuo Neumate integra cantetur.* [Charta an. 1180. apud Marten. tom 1. Anecd. col. 594. *Cantor monachorum incipiet Kyrie eleiſon, & monachi cantabunt verſum, & canonici Neuma ejuſdem verſus.* Statuta Ord. Ciſterc. an. 1191. apud eumdem tom. 4. col. 1271. *Ad miſſas matutinales dicatur totum Neuma in fine reſponſorii.*] Will. Brito lib. 3. Philipp.

Voti non meminit mens carminis immemor, ori
Subtrahit aſſueti cor flebile Neumatis uſum.

Fatendum tamen, crebrius *neuma* feminino genere uſurpari à Scriptoribus. Alcuinus lib. de Offic. divin. cap. 33. *Solet enim auctor Antiphonarii aut diſtinctione cantus, aut diſtinctione ordinis varium affectum monſtrare ſanctorum: ſicut de Joanne Symmiſta fecit per Neumam circa intellectum verborum, ſapientiæ, & intellectus in Reſponſorio, In medio Eccleſiæ.* Rupertus lib. 2. de Divin. Offic. c. 2. *Offerendæ gravis & grandiſonus imitatur cantus, quæ Neumis diſtenta frequentibus, & ſuis ſecunda verſibus, quantumvis longa jubilatione, non valet ſatis exprimere, quod ſignificat.* Adde Honorium Auguſtod. lib. 1. c 14. 88. lib. 3. cap. 8. Belethus cap. 121. *Nota, interim non debere in feſto B. Mariæ Annuntiationis ſequentiam, quam etiam Proſam appellatam eſſe diximus, cantari, etiam cauſa devotionis, nec unquam niſi cantatur Alleluya: moris enim fuit, ut poſt Alleluya cantaretur Neuma. Nominabatur autem Neuma cantus, qui ſequebatur Alleluya, &c.* Udalricus lib. 1. cap. 15. *Plures ſtantur ad proſam concinendam, quibus chorus per Neuma reſpondet.* Et cap. 16 *Poſt Alleluya, neſcio quæ Gallicana Neuma cantatur.* Ordinarius MS. Eccleſiæ Rotomagenſis: *Antiphona ... ultima de uno quoque Nocturno cum Neupma finiatur.* Paſſim ibi. Hinc forte *le droit de neufme*, apud Britannos, ſive *mortuarii*, quod Parochis penſitari ſolet, pro cantu Eccleſiaſtico in obitu Parochiani. Vide Raguellum.

☞ Alia eſt hujus nomenclaturæ origo; ſcilicet quod hæc penſitatio, quæ primum in tertia parte bonorum decedentis conſiſtebat, ad nonam tertiæ partis mobilium redacta fuerit; unde dicta *Droit de neufme*. Vide *Judicium defunctorum*.

Neumatizare, Neumas producere cantando, apud Durandum lib. 5. c. 2 n. 31.

Neumæ, præterea in muſica dicuntur Notæ, quas muſicales dicimus: unde *Neumare*, eſt notas verbis muſicæ decantandis ſuperaddere. Anonymus interpres Hugonis Reutlingenſis Sacerdotis in Floribus Muſice: *Antiphonarium & Graduale collegit, dictavit, & Neumavit, ſeu notavit.* Mox: *Omiſſis clavibus & lineis, quæ in Neuma ſeu nota muſicali requiruntur.* [Bernardi Mon. Ordo Cluniac. part. 1. cap. 17. *Pro ſigno antiphonariorum, præmiſſo generali ſigno libri, adde ut pollicem inflectas, propter Neumas quæ ſunt ita inflexæ.*] Occurrit non ſemel apud Guidonem Monachum, & Joannem Monachum in libris de Muſica. [Vide *Figmentarius Cantor*.]

¶ POCAGIUM, Tributi genus. Litteræ Henrici VIII. Reg. Angl. an. 1526. apud Rymer. tom 14. pag. 165. *Quieti ſunt in perpetuum de ... muragio, paſſagio, Pocagio, leſtagio, ſtallagio, &c.* Legendum forte *Picagium*. Vide in hac voce.

POCALIS, Menſura vinaria, pro *potio*, *potionalis*. Charta Ferdinandi Comitis Caſtellæ æræ 972. apud Anton. de *Yepez* in Chron. Ord. S. Benedicti p. 31. appendic. *Cum ſuis villis ad ſuas alfezes pertinentibus, per omnes domus ſingulos Poçales de vino. Santa Maria de Pelago ſaiales per omnes domus ſingulos cubitos.*

☞ *Pocalis* idem omnino videtur quod *Baucalis*, lagena vitrea, vel *Baucalis*, vaſis ſpecies, noſtris *Bocal*. Vide in *Bauca* 1. & infra *Poconnus*.

¶ POCCÆ, Variolæ, in quibuſdam provinciis *Poques*, à Lat. pungere. Iperius in Chron. S. Bertini c. 28. apud Marten. tom. 3. Anecd. col. 560. *Balduinus filius Arnulfi Flandriæ comitis morbo, quem medici variolas ſive Poccas nominant, corripitur.* Mirac. S. Cuneræ tom. 2. Junii p 565. *Alteri per Poccas per triennium oculi extincti fuerunt.* Adde Annal. Bened. tom. 3. p. 441.

¶ POCHETEAU, Piſcis ſpecies, f. Porculus marinus, Gall. *Marſouin*, Belgis *Poſch*. Charta de Aquariatu Monaſt. de Talmundo an. 1366. *Si autem de radia ſeu raye aut Pocheteau, quinque pecias tenebitur miniſtrare.* Vide *Perpocia*.

POCHIA, Pera. Vide *Punga*.

¶ POCHITUS, à Gall. *Poché*. *Ova pochita*, Elixa, Gall. *Oeufs pochès*. Ordinat. Humberti II. ſuper numero & ordine menſarum, tom. 2. Hiſt. Dalph. p. 313. col. 1. *Alias ſi non poſſunt haberi piſces recentes, dentur nobis ſexdecim ova Pochita in aqua cum aliquo bono ſalſamento.* Occurrit ibi pluries.

¶ POCILLATOR, Pincerna, buticularius, *Echanſon*, qui eſt à poculis, apud Ludewig. tom. 6. Reliq. MSS. p. 342. de Modis obſerv. in coronat. Reg. Hungar. *Pocillatoris munere fungetur Dn. Andreas Dozy.* Occurrit apud Miræum tom. 1. p. 450. *Pocillateur* noſtri ebrioſum vocant.

¶ POCINAGIUM. Computus an. 1202. apud D. *Bruſſel* de Uſu feud. tom. 2. p. 151. *De Pocinagio Stamparum, 17. ſ.* Præſtationem intelligo, quæ ex *Polkinis* ſeu menſuris frumentariis Domino debetur: Vide *Polkiant*.

POCIOLUS, ſeu Poticulus, Potiuncula. Joannes Epiſcopus Arelatenſis in Epiſt. ad Moniales S. Mariæ Arelat. *Nulla ſit vobis cum viris aut mulieribus religioſis aut laicis, quamvis quibuslibet propinquis aut extraneis potandi licentia; ſed tantum ipſis, quibus præfati ſumus, pro caritatis officio, ſicut condecet veſtram ſanctitatem, Pociolos offerre præcipimus. Vos tamen in eorum præſentia in omnibus abſtinete, ne ſi licentius cum eis indulta occaſione potatæ fueritis, in reſolutione potandi aut cor veſtrum contraria cogitatio ſubripiat, aut jocus indecens per oculos & aures, & verba, & cachinnos prorumpat.*

¶ POÇO, vox Hiſpanica, Puteus. Charta Ferdinandi *Gonzalez* Comit. Caſtellæ, inter Concil. Hiſpan. tom. 3. pag. 175. *Quorum termini hæc ſunt: de parte Orientis Peña-rubia, & Poço antiquo ſemper manante, &c.*

¶ POCONNUS, Eadem notione qua *Pocalis* ſupra. Tabular. Calenſe an. 1288. *Ita tamen quod ſolum præbendam una cum potagio & duobus Poconnis vini ſemper habebit, ſive vacet, ſive non.*

¶ POCULAMENTUM, Potus, poculum. Vita S. Guthlaci tom. 2. April. pag. 41. *Excepto bordeacei panis particula & lutulentæ aquæ Poculamento.*

¶ POCULENTUM, Quævis potio, quidquid ad potum ſpectat. Statuta Maſſil. lib. 1. c. 1. §. 17. *Item, quod (Rector) nullum munus ... recipiet ab aliquo, vel aliquibus per totum tempus ſui regiminis, ... niſi eſſent canes & aves ad venandum, vel res pertinentes ad eſculentum & Poculentum, valentes à 5. ſol. ad plus.* Occurrit etiam in Statuto Philippi Pulcri an. 1302. tom. 1. Ordinat. p. 364.

¶ PO-

Digitized by Google

¶ FOCULUM CARITATIS, Convivium, quo amici excipiuntur. Vita B. Edmundi Cantuar. Archiep. apud Marten. tom. 3. Anecd. col. 1809. *Die ſancti Gregorii Papæ, Papa Gregorius Prælatos, quotquot in curia aderant, invitavit ad caritatis Poculum.* Vide *Potus*.

¶ POCULUM LAUDIS Judæis dicebatur illud, quo convivium Agni paſchalis claudebant. Vide *Eucharistia* initio.

¶ POCZOLLUM, f. Terranus ager, ab Ital. *Poggiuole*. Chronic. Eſtenſe ad an. 1299. apud Murator. tom. 15. col. 346. *Circa horam tertiam ſtatuto conſilio ipſorum venerunt extra cameram ſuper quodam Poczollo, ubi invenerunt menſas paratas.*

¶ PODAGIUM, Idem videtur quod *Pedagium*. Vide in hac voce. Charta S. Ludov. Reg. Franc. an. 1259 inter Inſtrumenta tom. 2. novæ Gall. Chriſt. col. 234. *Podagium eſtium civitatis & alii reditus in eadem civitate vel territorio ad Epiſcopum pertinentes, &c.*

¶ PODAICUS dicitur Chriſtus in Orat. cujuſdam librarii ad calcem libri Theogeri Epiſc. Metenſ. de Muſica, apud Pezium tom. 1. Anecd. Præfat. p. 15. forte quod illum *podere* ſeu tunica talari veſtitum repræſentet S. Johannes in Apocal. c. 1. 13.

¶ PODARE, dici videtur de prima vineæ paſtinatione, quod circa pedem vitis fiat. Tabular. S. Victoris Maſſil. an. 1349. *Teneatur vineam laborare ſeu laborari facere tribus vicibus, videlicet Podare, fodere & recluadere temporibus opportunis.* Rem tamen non definio, cum Provinciales *Pouder* dicant pro Vitem putare: unde

¶ PODARE CULTELLUM, vulgo *Poudadoire*, ipſa dicitur falx vinearia, qua ad vitem putandam utuntur, in Inventar. an. 1394. ex Tabul. S. Victoris Maſſil. *Doujat* in Diction. Toloſan. *Pouda, ſerpe, Pouda, elorgeamer, eſſruiller la vigne.*

PODENCUS, Canis ſpecies, Hiſpanis *Podenco*, Nebriſſenſi *Vertagus*. Fori Aragonenſes tit. de venatorib. *Si aliquis furatus fuerit Podencum aut canem cuſtodem domus*, Fori Oſcæ an. 1247. fol. 36. *Quicunque leporarium aut alanum furatus fuerit, ... & qui Podenco furatus fuerit, cum duobus aliis reddat domino ſuo, &c.*

PODERAGIUM, Primarium jus hypothecæ in prædium, aut feudum, quod à Domino feudi creditori conceditur, vel ſibi ipſi, ſi vaſſalli creditor eſt, reſervat. Conſuetudines Toloſæ: *Eſt uſus & conſuetudo Toloſæ quod Dominus feudi poteſt dare Poderagium & primarium creditoribus in feudo illo, quod tenetur ab ipſo, & ſibi poteſt in dicto feudo dare & retinere Poderagium pro debito, quod feudatario & aliis debet, &c.* Adde part. 2. Rubr. *de Poderagio & banno.* art. 4. tit. de feudis, art. 16. [Vide *Potioritas* & *Primarius*.]

PODERE, PODERUM, PODERIUM, Ital. *Podere*, Poſſeſſio, prædium ruſticum, *Poteſtas*, noſtris, quæ vis eſt vocis Italicæ. [Charta ann. 1195. tom. 2. Bullar. Caſin. p. 225. *Philippus Dei gratia dux Tuſciæ & dominus totius Poderis comitiſſæ Matildis, &c.* Chron. Parmenſe ad an. 1291. apud Murator. tom 9. col. 823. *Et etiam ob hoc per Commune Parmæ fuit eis largita quarta pars Poderis dom. Jacobi Tavernerii quam ſibi reliquerat in teſtamento ſuo.*] Charta Ottonis V. Imper. an. 1212. pro Monaſterio Aquæ frigidæ in Italia: *Venam ferream, quæ eſt in prædicto monte ſuper Podere, ſive in terra, quæ eſt illius Monaſterii.* Occurrit non ſemel in Chartis Italicis, ut & *Poderum* & *Poderium*, unde emendandus Petrus de Vineis lib. 5. Epiſt. 84. ubi perperam *ponderis*, pro *poderis*, editum. Adde Ughellum tom. 4. p. 857. Frider. II. Imper. Epiſt. 2. ex Baluzianis, & Carol. Molinæum in Conſuetud. Pariſ. tit. 1. de feudis Gloſſ. 5. §. 17.

☞ *Podere* mobili opponitur, ut colligimus ex Statutis Cadubrii lib. 2. c. 26. *Ordinamus quod Podere alicujus in curia ſeu ſuper curiam ad petitionem alicujus creditoris vel perſonæ poni non poſſit, & ipſum recipere officialis aliquis non poſſit, nec ſit auſus, nec ſcribere in quaterno niſi primo & ante omnia varrentatum ſit ipſi officiali per aliquem præconem curiæ ſe non invenire aliqua bona mobilia debitoris, ſeu illius qui dicitur eſſe debitor ad pignorandum, ſeu ponendum in ſua manu, vel juratis uſque ad ſummam debiti creditoris.*

PODERIS, Tunica talaris, ποδήρης, veſtis Sacerdotum antiquæ legis, quam in nova vulgo *camiſiam* vocant. [Tertullianus adv. Judæos c. 11. ex Ezechiele cap. 9. 2. *Et unus vir in medio eorum indutus* Podere 70. Interpretes ἐνδεδυκὼς ποδήρη, vulgata, *veſtibus lineis.*] Eucherius Lugdun. *Poderis, ſacerdotalis linea corpori penitus inſtricta, eademque talaris, unde & Poderis appellata, hæc & ſubucula dicitur.* Papias, pro *ſubucula*, habet *camiſia*. Ita etiam Iſidorus lib. 19 cap. 21.] Gloſſ. Lat. Gall. Sangerman. *Poderis, veſtement à preſtre comme aube.* [Adde Ivonem Carnot. ſerm. 3. de Rebus Eccleſ. Innocentium III. lib. 1. de Myſterio Miſſæ cap. 10. 16. 39 &c. Anonymus de Revelatione corporis S. Auſtremonii, in Prologo: *Poderis quoque & ciclades, quarum amiciebantur tegmine, nimium ſuperabant candorem.* Ordericus Vitalis lib. 12. pag. 867. *Quidam illarum* (Clericorum) *Poderibus ſuis induti, &c.* Metellus in Quirinalibus,

Pedum levi de fune fert Epiſcopus,
Presbyter à ſcapulis, & partem Poderis ſequens.

Fridegodus in S. Wilfrido c. 11.

Comuntur roſeo candentia Podere colla.

¶ VESTIS PODERIS, Linea & acupicta, in Bulla Nicolai III. Papæ an. 1278. apud Rymer. tom. 2. p. 99. *Nobis veſtem Poderis univerſum orbis ambitum continentem ... ingerentes, &c.*

¶ PODERIUM, Villa, pagus, diſtrictus *Poteſtatis* e judicis, &c. Statut. Montis Regal. fol. 276. *Item ſtatutum eſt quod nulla perſona de civitate Montis Regalis, vel poſſe, vel ibi habitans, debeat .... illos pannos vendere in civitate Montis Regalis vel Poderio, ſub pœna ſol. 60.* Statuta Vercell. lib. 3. fol. 87. v. *Nullus bubulcus ducens vinum ad civitatem Vercellarum ad vecturam poſſit nec debeat pernoctare cum ipſa vino in loco vel Poderio terræ ubi habitat, &c.* Vide *Poteſtas*. *Poderium*, *Poderum*, pro Poſſeſſio, prædium ruſticum, ſæpius uſurpant Scriptores Itali, ut ſupra obſervatum in *Podere*.

¶ ODEROS Charta an. 1111. inter Probat. tom. 2. Hiſt. Occitan. col. 378. *Ego Bernard Amel te reddria la caſtel de Cheralh & forſas quas ibi fuerint. Et ſi ego non fuera Poderus, MD. ſol. donem tibi.* Vox Vaſconica quæ idem ſonat atque *Et ſi ego non potuero, &c.*

¶ PODESTAS Vide *Poteſtas*.

¶ PODESTATICUM, Idem quod *Poteſtas*, juriſdictio dominium. Charta an. 1202. in Tabular. regio Provinc. *Ego Guillelmus gratia Dei comes Forcalquerii confiteor & recognoſco Conſulibus Avenionis in tota populo & territorio ejuſdem civitatis plenum Podeſtaticum & plenam dominationem, &c.* Vide *Poteſtativum*.

¶ PODESTICUM. Vide *Podeſticum*.

¶ PODIARIUS, *ſutor minus.* Gloſſ. Iſid. Qui ad *podium* fabulas agebat, interprete Grævio.

¶ PODIATA. Vide *Podium* 2.

¶ PODIBAT, Poterat, in Charta Chlotarii III. Reg. an. circ. 657. apud Felibian. Hiſt. Sandion. p. 7. *Idio ipſa auctaritate mano propria nea Podibat ſubſcribere.*

¶ PODICUS, Pedeſtris, πεζικός, apud Mart. Capellam lib. 9. p. 328. *Temporum alia ſimplicia ſunt, quæ Podica etiam perhibentur.*

¶ PODIDUM. Vide in *Pedagium*.

¶ PODIENSIS SOLIDUS. Vide in *Moneta Baronum*.

¶ PODIOLUS. Vide *Podium* 2.

PO-

Digitized by Google

PODISMUS, Ποδισμὸς, *Pedatura*: *Podiſmatus ager*, pedibus dimenſus. Gloſſæ MSS. *Podiſmus Gr. Lat. pedalis menſura.* Vide *Pedatura*.

☞ Occurrit hæc eadem vox, ut obſervat Carolus de Aquino in Lex.milit.apud Scriptores Tacticos, præcipue Ælianum, ut ſignificent ſpatium illud in inſtructione aciei, quo unus miles ab alio ſejungitur, non ſolum à lateribus, ſed etiam à fronte & tergo. Diſtabant autem inter ſe vel ſex, vel tres pedes, aut etiam pedem & ſemis.

1. PODIUM. Leges Inæ Regis cap.74 edit.Saxon. 70. *Plena ambra butyri, ſalmones 5. 20. Podia fæni, & 100. anguillæ.* [Certum pondus ſignificari videtur.]

2. PODIUM, Res quævis, cui innitimur: à podiis Circorum, vel ædium mœnianis, voce Latinis Scriptoribus nota, de qua copioſe Vitruvii interpretes, ac præſertim Bernaldinus Baldus. Jo.de Janua: *Podium, baculus, ſuper quem innitimur, cum ſæpe terram terimus. Unde & podium dicitur ubicumq; innitimur & inde Podio, as, appodio, as, compodio, ſuppodio, omnia pro valde inniti.* [Gloſſ.Lat.Gall.Sangerman. *Podium, buſtou pour apoier, ou appoieur.*. [Petrus Damian. lib. 3. Epiſt. 8. *Ut nec Podio, nec adjacenti prorſus ulli materia dignentur inniti.* Sugerius lib.de Conſecr.Eccleſ.S.Dionyſii: *Arcus nullo ſuffulti Podio.* Diploma Friderici I. Imp. ann.1162 apud *Diago* in Comitibus Barcin.lib.2. c 174. *Cum Romani Imperii dignitas ... nullo niſi divino innixa Podio, &c.* Philippus Eyſteten. Epiſc.in Vita S. Willibaldi, de contracto: *Qui cum relatu didiciſſet reliquias S. Walpurgis ad Eccleſiam deportari, ſumptis Podiis more ſolito, firmiter claudicando chorum aſcendit.* Et infra: *Sanitatem omnimodo eſt adeptus, ita quod Podiis & baculis abjectis cœpit jubilare & ſaltare.* Ordericus Vitalis lib.12. *Alii vero Podiis vel lapidibus, quos ibi forte invenerant, arreptis, repugnare conati ſunt.* [Ingelramnus in Relat.S.Richarii, ſæc.5.Bened.p.565.

Ut per circuitum poſſes incedere templi
Tutius atque per hos valuiſſes figere greſſus,
Deſuper adjunctum munimen erat Podiorum.]

PODIUM, Pars *formæ* monachicæ, cui Monachi, cum procumbunt, innituntur. Uſus antiqui Ordin.Ciſtercienſis c.68. *Et paululum à Podio ſemotus, ſtet uſque ad metram.* Cap.69. *Quicumque hymnos incipit ſtet ſemotus à Podio.* [Statuta ejuſdem Ordinis an.1219.apud Marten.tom.4.Anecd col.1314. *Monachis in ſtallis ſuis manentibus, dum antiphona canitur, & ſemotis à Podio.*]

PODIATA. Gauterius Cancellarius de Bellis Antiochenis p.459. *Facto ſpecu ſubterraneo, infodientes mittit homines, igniferoſque parat currus ſiccis lignis infitos, ut cum ad turres pervenerint, ſub Podiatæ poſtibus eiſdem immiſſis ignibus corruant.* De cuniculis, qui lignis ſuſtentabantur

APPODIARE, Inniti in rem aliquam, incumbere, Gal. *Appuyer, s'appuyer*, Ital. *Appoggiare*. Gloſſ.MSS. *Fulcio, apodio.* Ugutio. *Sufflare, id eſt apodiare, fulcire, appodiamentum ſuppouere. Vel hoc ſuffiamen, appodiamentum, quod cui innititur ut ſuſtentetur.* Ordericus Vitalis lib.8. p. 693. *Et baculo, quem bajulabat Appodiatus immobilis ſtetit.* Willebrandus ab Oldenborg.in Itin.T.S. *In Joppem pervenerunt ubi navim, quam ſine remis & velo in portum hujus Tarſis Appodiaverunt.* Jacobus de Vitriaco lib.3. *Cadaver perfidi armatum, ad modum autem vivi Appodiantes, erexerunt.* Utuntur præterea Rigordus an.1190. Cæſarius lib.5. c.5. Willelmus Brito lib.1 & 3. Philipp. pag. 115.133. Walſingbamus an.1171. Matthæus Paris, Chronicon Aulæ Regiæ an.1321. & 1329. Chronicon Windeſ.lib.1.c.11. [Petrus de Dusburg in Chron.Pruſſiæ c.55.] Vita S.Conſtabilis Abb.Cavenſis c.4.n 25.&c. Le Roman *d'Amile & d'Amy* MS.

Qui es voiſt ſor les chevaux Puier.

[Le Roman *de Floire* MS.

L'ou li amoine un vairon,
Tos fut coverts d'un ſiglaton,
Li Seneſchax i eſt Puiè.

Ibidem:

Et ſont es bons chevaus Puiez.]

APPODIAMENTUM, Gall. *Appuy*, Italis *Appogio*, res quæpiam cui innitimur. Conradus Marpurg. in Vita S. Elizabeth, de claudo: *Suræ tibiarum adeo evanuerant, ſimiliter & nates, quod ire non potuit nullatenus, nec ſine Appodiamento ſedere.* Et infra: *Cœpit ad ſepem & ad Appodiamenta alia ſe erigere, & ſic gradi.*

APPODIATIO, Eadem notione, in Epiſt. Balduini de Expugn. Conſtantinopolitana apud Arnold. Lubec. pag.190.

APPODIATORIUM, Fulcrum, noſtris *Potence*, apud Recuperum in Actis B. Ambroſii Senenſis n.1.139.

SUPPODIARE, Suſtinere, *Souſtenir*. Sugerius in Vita Ludovici VI.p.318. *Deſcendente vero tota ſtatione, eum Suppodiando deportans, celſitudinem Paternitatis ejus notis & ignotis clarificavit.* Ita enim vox hæc reſtituenda apud Bertrandum in Miraculis S. Roberti Abbat. Caſæ-Dei n.13.

REPODIATIO. Chronicon Windemenſe lib 1.c.27. *Sine Repodiatione & brachiorum ſuper ſtalla reclinatione communiter in Choro ſtare conſuevit.*

POGIUM, idem eſt quod *Podium*, quo innitimur. Chronic.Fontanellenſe c.16. *Porticus honeſtas cum diverſis Pogiis ædificari juſſit, quibus trabes impoſuit, ac juxta menſuram eorumdem tectorum in longum extendit.*

¶ POIUS, Eadem notione. Vetus Monaſt. Caſin. deſcriptio à Ruinartio laudata in Apolog.S.Mauri: *In Poio, qui eſt in dormitorio ante portam de turre, ſanctus Benedictus ſolſit ruſticum.*

¶ PODIOLUS, dimin. à *Podium*, *Balcon*. Regimina Paduæ ad an.1282.apud Murator.tom.8.col.461. *Factæ fuerunt ſtationes Communis Paduæ ſubtus Podiolum poteſtatis.* *Podiolus* editum ibidem col.427. Chronicon Tarviſinum apud eumdem tom 19.col.781. *Cum illis deambulans per Podiolos ita ſtudioſe, &c.* Vita B. Henrici Baucenſ.tom.2.Junii p. 372. *Prout clare poterant etiam de Podiolo epiſcopatus intueri.*

3. PODIUM, Collis, mons: Gallis *Puy*, [& *Poe*, *le Poe de S.Germain en Laye*; *Pon*, Normannis, *le Pon de Flamanville*; alibi *Piè*, *Pic de Teneriffe*.] Occitanis & Arvernis, *Poy*, *Pen*, vel *Pueſch*. *Puey*, & *pueyo*, in Charta Sanctionis Abarcæ Regis Aragonum æræ 971. apud Blaneam in Commentario rerum Aragon pag. 613. [Chartophylacium Regium Regeſto 49. fol.50. *Donavimus ... Podium ſive montem vulgariter appellatum de Champinae.* Charta an.1047.in Tabul.S.Victoris Maſſil. *Et pergit ad ipſum Podium ſurſum, &c.*] Theodulphus Aurelian.in Parænesi ad judices:

Hinc Magaloua habuit lævam, Sextantio dextram,
Hic ſcabris Podiis cingitur, illa mari.

Hinc dicta urbs in Arvernis, quod ſupra *podium* extructa ſit. Vita S.Gregorii Epiſc. Anicienſis: *Surge velociter, & cacumen iſtius montis aſcende, quem majores veſtri Græco ſermone Anicium,* (ab ἄνω) *vos autem quaſi propria nationis vocabulo dicitis Podium.* Vide Odonem de Geſſeio in Hiſtor.Anicienſi lib 2.c.26. [Valeſium in Notis Gall.p.452. Huetii Orig. Cadom. p 322. & infra *Puteus* 2.] Quod vero *Podium* alii, noſtri *Pui* dicunt. Le Roman *de Florimon*, cujus auctor vixit an.1188.

Li Rois fu bien appareilliez,
Le Pui deſcent tout embronchiez,
Le Pui de vale coutreval, &c.

Le Roman *d'Auberi* MS.

Ains que gi muire, en avrai tant ocis,

Cou-

Couvert en ievcas li Pui, & li larris.

Alibi:

Eavers Certrai par larris & par Pnis.

Le Roman *de Roacevaux*:

Rollans regarde cus Puit, & eas valèes.

Alter Poeta MS.

Chevaux fuians courir le Pui & la valee.

Alibi:

Que li Puis & li vaus treſtout en reſoaua.

POIUM, pro *Podium*, Collis, mons, [*una Poya* etiamnum ruſticis Dumbenſibus. Notitia an. 876. in Append. ad Marcam Hiſp. col. 798. *Per ſummitate de ipſo Poio infrontat in kero Daudriſo, &c.*] Occurrit in Bulla Leonis IX. PP. & in Diplom. Conradi Imp. apud Ughellum in Epiſcopis Aſculanis: paſſim etiam in Tabulario Caſaurienſi, ubi interdum *poiora*, pro *poio* reperitur. Adde Franciſcum Mariam in Mathilde lib. 3. pag. 105. 106. 108

¶ POIUS, in Charta an. 1058. ex Tabular. S. Victoris Maſſil. *A meridie ſicut eſt Poius qui dicitur Caſtlar, & ſtrata publica &c.*

POGIUM, Idem quod *Podium* & *poium*, Collis. Italis *Poggio*.] Charta ann. 1011. apud Murator. delle Antic. Eſtenſi p. 194. *De monte & Pogio, ſeu caſtello illo, qui eſſe videtur in loco & finibus, ubi dicitur Vico*. Charta an. 1124. ibidem p. 155. *Ad proximum Pogium ire placuerat, qui eſt in monte, qui vocatur Caprione, ad ædificandum ſuper eum caſtrum.. Pogium ipſum tandem aſcenderunt, & in quantum poterant, invito prędicto exercitu, ædificare cœperunt.*] Diploma anni 1224. apud Ughellum in Epiſcopis Lunenſibus: *Cum ſuis viribus reſiſtendo Pogium ipſum tandem aſcenderunt*. Et infra: *Prædictum Pogium cauſa caſtelli ædificandi aſcenderunt*.

PUGIUM, in Charta Lotharii Regis Franciæ an. 987. apud Michaelem Carbonellum in Chronico Hiſpan. fol. 7.

POGGIARE, Aſcendere, apud Petrarch. part. 1. can. 10. Dantem in Paradiſo 6. &c.

☞ Sic *Pojar* & *Pniar*, pro Aſcendere, extollere, dixerunt Poetæ Provinciales. Folquetus Maſſil. Epiſcop. Toloſæ ex Cod. MS. apud V. Ill. Præſ. *de Mazaugues*.

Qaan plus deiſcen, plus Poia humilitas,
Et orgoill chai ou plus halt es Pojas.

Giraldus *de Borneil* apud Creſcimb. p. 227.

Mos ſeigner cui es Moaſereas,
Qui per dreig ſeguerage
Es en tan graad bonor Pojats.

Blacaſſes in Beatrice Comit. ibidem p. 240.

Voſtre fin pretz e tant Pujats,
Que ſobre totz es exauzats.

PODIUM, POGIUM, Lectrum, analectrum in Eccleſia, ad quod gradibus aſcenditur. [Cyprianus in Vita S. Cęſarii Arelat. n. 17. *Videntur etiam hodieque ſecurium ictus in Podiis & cancellis, dum inde colnmnarum ex argento excutiuntur ornamenta*. [Ordo Romanus: *In Pogio juxta ambonem cum capſa in qua Subdiaconus idem ponit Evangelium ut ſigilletur*. Alibi: *Qui ordinandi ſunt, ſtent in Pogio ſub gradibus*. Rurſum: *Veniunt uſque ad altare, aſcendentibus Diaconibus in Pogium, Epiſcopi & Presbyteri ſtatuuntur in locis ſuis, & ſchola ante altare.*

¶ + PODIUM, Domus ruſtica, curtis, prædium ruſticum, caſtrum, caſtellum, maxime de iis dicitur quæ ſupra *podium* ſeu collem extructa ſunt. Vide *Podus*. Charta an. 1201. inter Inſtr. tom. 2. Gall. Chriſt. novę edit. col. 323. *Unum ſextarium frumenti, & unam ſaumam vini .. de frumentada & de vinada quæ conſuauiter in terra & Podio Johannis ... præcipia reddendam.* Chron. Farfenſe apud Murat. to. 2. par. 2. col. 535. *Item Martinus & Sobianus filii Dominici dederunt in hoc monaſterio portionem ſuam de Podio in Sorbiliano.* Ibid. col. 594. *Conceſſerunt in hoc monaſterio res ſuas territorii Sabienſis in Ciliano, & in monte qui nominatur Coſta, ubicumque Podium ædificare oportuerit.* Oberti Cancell. Annal. Genuenſ. lib. 2. apud eumdem tom. 6. col. 299. *Injungentes quod ſuper podium, in quo nemo exterus partem habebat cum alio commune, poſſet caſtrum ædificari, cujus fortitudine à ſuis inimicis poſſent commodius ſe tueri ... Tamen ipſo conſulatu ædificatum fuit Podium illud, nomen cui fuit impoſitum Mont-leo.* Le Roman *de Garin*.

Tant a Girbert lo Roy Pepin ſeu
Qu'il l'a trouvè el Pui de Mont-Loon.

¶ PODIUS, Eadem notione. Charta an. 1166. inter Probat. tom. 2. novæ Hiſt. Occitan. col. 606. *Ego Guillelma vicecomitiſſa Namauſenſis ... trado ad beneficium in perpetuum ſine dolo tibi Duranto Alafredo de Bedillano, & tibi Petro fratri ejus, & infantibus & omnibus ſucceſſoribus veſtris, ſcilicet unum Podium qui vocatur Eſcata. Tali videlicet pacto dono vobis hunc Podium, quod vos & ſucceſſores veſtri vicecomitiſſæ & vicecomiti de omnibus fructibus qui de Podio exierint, de blado, & de ligno & de contiis taſcham detis.*

¶ PODIXA, *Tallia*, ſeu præſtatio à civibus exſolvenda Tabul. S. Victoris Maſſil. *Viginti florenos ſolvatis de reſta centum illorum per civitatem debitos ex quadam Podixa anni 1379.*

¶ PODOTA Leunclavius in Pandecte Turcico nu. 24 *Conductus à navarcho, ut indea itineris interdiu noctuque nobis eſſet, quam Podota m Græci nunc dicunt, vocabulo peculiari, quod in Pulologo reperitur; vulgus nautarum Pelotam vocat.*

¶ PODRIGIA, ut *Pogeſia*. Vide in hac voce.

PODUS, vel PODUM, Domus ruſtica, curtis, prædium ruſticum. Tabularium Eccleſiæ Landavenſis in Monaſtico Anglic. tom. 3. p. 193. *Mandavit Rex propter Sanctum Teliaum, converſantem tunc apud Pennalun, Podum ſuum, ut cito ad eum veniret, ut ſibi & curtæ ſua benedixiſſet, &c.* Ibidem p. 194. *Abbatis filiis ſeptem patris ſuaſio, vir magnæ pietatis nutrivit eos, & ad ſtudium literarum miſit, quos in Poda ſuo Lann Teliau dimiſit.* Pag. 195. *Sciendum eſt ſane, quod Oudoceus Epiſcopus ſuum proprium acquiſivit agrum, id eſt Podum Eyagnalan, agrum quidem S. Dubricii in patria Guhyr, &c.* Adde p. 197. 198. [Vide *Podium* 4.]

¶ POELEX. ζώλη, παλλακή, in Gloſſ. Lat. Gr. Sed legendum Pellex.

POENA. *Pœna obligata*, in quam qui ſe ex pacto obligavit, adſtrinxit. Lex Longobard. lib. 3. tit. 10. §. 1. *Sed ſemper commutatio ipſa firma permaneat, & ſi removere voluerit, Pœnam inter ſe obligatam componat.* Supra: *Excepto ſi Pœnam obligatam componere voluerint.*

POENA MUTORUM. Vide *Panis fortis & durus*.

¶ POENA, *Emenda*, mulcta. Charta Adami Epiſc. Meld. an. 1289. in Tabular. ejuſdem Eccleſ. *Tenebuntur dicti hoſpites ſolvere nobis Epiſcopo decem ſolidos Turon. pro Pœna, quam Pœnam nobis facient dicti decanus & capitulum reddi & ſolvi, ut dictum eſt, cum pecuniis expenſarum prædictarum.* Charta an. 1265. in Chartul. Domus Dei Pontiſar. *Ils eſtoient tenus à pajer ... 11. ſous en nom de Peine.*

¶ POENA FAILLITA, Eodem intellectu. Charta an. 1379. ex Schedis Præſ. *de Mazaugues*: *Dicta curia habet ibidem condemnationes latas & Pęnas faillitas: quæ lata ſolvitur pro confeſſo denar. 12. pro libra & de negatis ſolidos 2. Item Pœnæ faillitæ ſolvuntur per hunc modum: de prima citatione, ſi ſit contumax, ſolvit denar. 6. de ſecunda ſolidum unum, &c.*

¶ POENA PERDITA, Eadem notione. Charta ann. 6. Henrici VIII. Reg. Angl. apud *Madox* Formul. Angl. pag. 273. *Tunc volo & per præſentes concedo, pro me, heredi-*

Digitized by Google

redibus & aſſignatis meis, ad foriſfaciendum & perdendum dictis abbati & conventui eorumque ſucceſſoribus nomine Pœnæ perditæ, alios octodecim ſolidos bonæ & legalis monetæ Angliæ ... Et quod bene licebit dictis Abbati & conventui ... tam pro prædicta annuitate ſive annuali redditu 18. denarior quam pro hujuſmodi Pœna ſive pęnis, ſicut præmittitur, perditis & foriſfactis.

¶ AD POENAM TENERE, id eſt, ſubjacere, vel præſtatione aliqua. Charta Wilfridi Abbat. S. Richarii an. 1165. in Tabular. ejuſdem loci: *Guido de Calmont ... quidquid ad feodum Girardi hereditario jure ſpectat, nempe Curtillum ... ad Pœnam tenebit à feſtivitate S. Remigii, quæ eſt anno Incarnati Verbi 1166. ad duos annos in pace tenebit: eccleſia vero S. Richarii omnia præſcripta à feſto S. Andreæ, quod eſt in priori prædictorum annorum uſque ad ejus feſtum ſequens, abſque ullo obſtaculo de quindecim libris denariorum redimens, tandiu in pace tenebit donec prædictos nummos à Girardo accipiat.* Vide *Pœnales terræ.*

☞ Præter imprecationes in Charta apponi ſolitas, Pœnarum quatuor genera diſtingui poſſunt, quibus coarctandas hominum pravas voluntates exiſtimabant antiqui. De iis vide Mabillonium lib. 2. Diplom. cap. 8. in ceſſionibus tamen nullam pœnam ſimile adhibitam probant formula 36. inter Sirmondicas & form. 29. novæ Collectionis. Vide Baluzii Notas ad lib. Capitul.

POENALES TERRÆ, Tributis, angariis, & aliis exactionibus obnoxiæ, *Terres à cens, terres villaines.* Charta Balduini Domini *de Wallaincourt* an. 1224. in Tabulario Abbat. Montis S. Martini diœceſ. Cameracenſ. n. 28. *Eo quod non eſſent feodales ſed Pœnales, &c.*

¶ POENALIS HEBDOMADA, Noſtris *Semaine penenſe.* Vide in *Hebdomada.*

¶ POENALITAS. Mulcta. Chron. Mellicenſe Scrambii p. 576. *Unaquæque domus nocentium & innocentium duos aureos exhibere debuit fiſco principis, & vocabatur brandſcatzung, abſque Pęnalitate qua domino fundi tenebantur.* Occurrit præterea apud Rymer. to. 13. p. 222. & 340. Vide *Pœna.*

POENARE, Pęnis afficere. in Actis S. Baſiliſci Martyr. c. 3. n. 14. [Le Roman *de Rou* MS.

Soloac lor felloaſe feſſoit cheſcun Pener.]

POENATOR, *Tortor* in Gloſſ. Arabico-Lat.

POENITENTES, Quibus ob crimina publica imponebatur pœnitentia publica; quique *in extremo Chriſtianorum ordine* eſſe dicuntur apud S. Columban. lib. de Pœnitent. menſura c. 37 S. Auguſtinus Epiſt. 108. *Quod autem dicitur Petrum egiſſe Pœnitentiam, cavendum eſt, ne ita putetur egiſſe, quomodo agunt in Eccleſia, qui proprie Pœnitentes vocantur.* Idem Homil. 49. cap. 2. *Quod dico competentibus, audiant & Pœnitentes: quod dico fidelibus, dico & competentibus & Pœnitentibus, audiant Catechumeni, audiant omnes. In pœnitentia poſiti*, in Concilio Arelat. II. c. 21. [*In ordine pœnitentium ſtare*, apud S. Hieronym. Epiſt. 30. c. 1.] *In pœnitentiam mittere*, apud Gregorium Magnum lib. 9. Epiſt. 32. *In pœnitentia miſſi*, in Capitulis Caroli Cal. tit. 13. c. 8. *Communionem inter pœnitentes præſumere*, in eodem Concilio Arelatenſi II. c. 10. *Inter pœnitentes à Communione ſuſpendi*, in eodem Concilio c. 11.

☞ *Pœnitentia ſolemnis* à publica diſtinguitur in Statutis MSS. Augerii Epiſc. Conſeran. an. 1280. ubi caſus reſervati enumerantur: *16. Ubicumque eſt ſolemnis pœnitentia injungenda, non dicimus hoc de publica.* Ubi *ſolemnis pœnitentia* ea dici videtur quæ pro gravioribus delictis occultis à Canonibus eſt præſcripta.

Pœnitentia autem *publica* dicitur ea, quæ pro expiandis criminibus & delictis publicis imponitur, *iis, qui publico crimine convicti ſunt*, in Concilio Arelatenſi VI. cap. 25. *Qui publice peccarunt*, in Cabilonenſi II. *Qui criminale peccatum perpetrarunt*, apud Hincmarum in Capit. 5 Auguſtinus Homil. 49. c. 3. *Propter ea Deus voluit, ut Theodoſius Imperator ageret Pœnitentiam publicam in conſpectu populi, maxime quia peccatum ejus celari non potuit.* Capitula Caroli Magni lib. 6 c. 96. *Nam ſi publice actum fuerit, publicam inde agat Pœnitentiam, juxta ſanctorum Canonum ſanctionem: ſi vero occulte, Sacerdotum conſilio ex hoc agat pœnitentiam.* Concilium Mogunt. an. 847. c. 31. & Concilium Ticinenſe an. 855. cap. 13. *Qui publice peccat, oportet ut publica mulctetur Pœnitentia, & ſecundum ordinem Canonum pro merito ſuo excommunicetur & reconcilietur.* Id pluribus probarunt alii, atque in iis Sirmondus in Hiſtoria de Pœnitentia publica. Jacob. Petitus ad Pœniten. Theodori, & alii; tametſi viri doctiſſimi aliquot, atque in iis Joan. Morinus & Arnaldus in libris de pœnitentia: etiam pro occultis delictis pœnitentiam publicam peractam contendunt.

Sed quæri ſolet vulgo, quorum criminum rei, publicæ potiſſimum addicerentur pęnitentiæ, cum peccare atrocius impune non liceret, & ex legibus gravior pęna gravius delinquentibus ſtatueretur, interdum etiam & fere ſemper extremum ſupplicium.

Cui quidem quæſtioni ut fiat ſatis, ut ſileam contra Chriſtianam fidem ac religionem & Conciliorum Canones admiſſa delicta, cujuſmodi paſſim in iiſdem Conciliis enarrantur, & in Capitul. Caroli Magni lib. 6. cap. 101. 102. &c. obſervandum primo, non ſemper, in antiquis maxime ac barbaricis legibus, mortis pęna; ſed mulcta pro modo delicti, expiata crimina: ita tamen ut qui ea admiſiſſent, à judicibus ad Epiſcopos amandarentur, qui pęnitentiam iis imperarent ac indicerent *pro differentia peccatorum*, ut eſt in Concilio Carthaginenſi III. c. 31. in Capitulari 1 Caroli Magni an. 802. c. 32. 33. 37. in Lege Longobard. lib. 1. tit. 10. §. 4. in Capitul. Caroli Magni lib. 6. cap. 100. in Edicto Piſtenſi Caroli Calvi cap. 2. 33. in Capitulis ejuſdem Caroli tit. 26. cap. 5. in Legibus Henrici I. Regis Angl. cap. 68. &c. Atque inde *Epiſcopalis pœnitentia* appellatur in Capitulis ad Silvacum cap. 2. quod ab Epiſcopis imponeretur, *inſpecta diſcretione & qualitate, prout cuique ad ſalutem viderent expedire*, ut eſt in Edicto Piſtenſi c. 2. atque ii *reddi Pœnitentiæ* dicebantur. Paſchaſius Radbertus in Epitaphio Walæ Abb. Corbeienſis lib. 1. cap. 26. de quodam patrono, qui tria homicidia commiſerat, ut viduæ bona invaderet: *Sed jam divino convictis judicio, confuſi omnes diſceſſere, ac miſer clementer redditus eſt Pœnitentiæ.*

In eorum præterea numero erant rei, pro quibus intercedebant Epiſcopi, quibus licebat pro iis cauſa cognita veniam à judicibus poſtulare: tum enim iis canonica ab Eccleſia imponebatur pęnitentia, quam illi ultro ſe obituros ſpondebant, veniam alias non conſecuturi, quod ex Concilio Remenſi cap. 7. ſupra docuimus in v. *Intercedere* 1.

Epiſcoporum etiam interceſſio obtinuit pro reis, qui ad Eccleſias confugiebant, uti ibidem diximus. Nam licet Eccleſiæ immunitas à pęna quavis Legibus inflicta reos tutaretur, à ſatisfactione tamen non eximebantur erga eum, quem offenderant, vel ejus agnatos: neque eorum tutelam aggrediebatur Eccleſia, niſi publica pęnitentia crimen ſe ſuum expiaturos ſpopondiſſent ut eſt in Concilio Remenſi an. 616. cap. 7 Nicolaus I PP. in Reſponſ. ad Bulgaros c. 26. *Si ad Eccleſiam convolaverint, mortis quidem legibus eruantur, Pœnitentiæ vero quam Antiſtes loci vel Presbyter conſideraverit, abſque dubio ſubmittuntur.* Atque ejuſmodi reorum, qui ad Eccleſiam, veluti ad aſylum, confugiebant, infinitum fuiſſe ferme numerum ex auctoribus abunde conſtat.

☞ Per-

Digitized by Google

☞ Perjuris quoque indicta pœnitentia publica; quod labente etiam 14. ſæculo factitatum docemur ex Charta an. 1383. tom. 2. Hiſtor. Eccleſ. Meld. p. 242. *Nec non perjurio pro quo Eccleſia conſueverit publicam Pœnitentiam imponere.*

Spectabat etiam publica pœnitentia eos potiſſimum, qui intra gradus cognationis vetitos nuptias contraxerant, ſeu auctoritate Eccleſiaſtica ſepararentur, ut in tertio gradu, ſive non, ut in quarto, ex Capitulis Synodalibus Pipini Regis c. 1. Reginone lib. 2. c. 213. & Burchardo l. 17. c. 10.

Publicæ deniqua ſubjiciebantur pœnitentiæ, qui vel dignitatis aut natalium prærogativa ac auctoritate à pœnis, lege decretis, ſeſe ſubtrahebant: vel a patria extorres in alias migrabant regiones, aut aliorum principum ditiones; vel tandem qui in ſolo ipſomet natali, ex ſolita criminum impunitate, vel dominorum largiori indulgentia, ſeu potius impotentia, ea perpetrarent. Nam cum olim ex recepta prædiorum feudalium lege ſua quiſque gauderet juris dicendi facultate, ſeu, uti loquimur, juſtitia, vix erat, qui in ejuſmodi prædiorum dominos animadverteret. Unde crebrius excommunicatos ab Epiſcopis legimus, qui, quod leges ipſæ minime poterant, Eccleſiaſtica ferula eos à tam frequentibus delictis gravioribus coercerent, à qua non abſolvebantur, niſi poſt publicam peractam pœnitentiam. Atque ex his licet haurire, cur tantus olim ejuſmodi pœnitentium numerus ad Eccleſiarum veſtibula, porticus & nartheces ſtetiſſe legatur.

Quippe hi donec impoſitam ſibi pœnitentiam adimpleſſent, arcebantur ab ingreſſu Eccleſiæ, & in *loco Pœnitentium* conſiſtebant, ut eſt apud Abbonem Monachum ſerm. 3. & Joannem Epiſcopum Abrincenſem de Offic. pag. 38. ut cæteros omittam, quos laudat Leo Allatius in Diſſertat. de Narthece. Quod quidem intelligendum, cum ſacræ peragebantur Liturgiæ, ſeu potius ſacra ipſa myſteria: nam catenus, ut & Catechumeni, in Eccleſia ipſa ſtabant, divinaſque lectiones auditu excipiebant, & una cum iis excedebant, cum dimittebantur, ut eſt in Concil. Agathenſi c. 60. In Eccleſia vero ſiniſtram ad partem ſecedebant, ut auctor eſt Eligius ſerm. 8. cum fideles alii ad dextram ſtarent. Ditmarus lib. 6. p. 80. *Sepultus in Colonia ... in auſtrali parte templi, qua in Cœna Domini Pœnitentes introducantur.* Nam cum ædes ſacræ ad orientem ædificarentur, auſtralis pars fuit ſiniſtra.

☞ Quo vero eccleſiæ loco potiſſimum conſtituerentur Pœnitentes, docet cap. 136. lib. 5. Capitul. *Tribus vero annis ſubjaceant inter Pœnitentes manibus ſacerdotum in loco retro oſtio eccleſiæ pœnitentibus conſtituto, & ſeorſum, infra ipſam tamen eccleſiam.*

Pœnitentia imponebatur & ſuſcipiebatur in Capite jejunii, ſeu Quadrageſimæ, feria ſcilicet quarta, quam *Cinerum* appellamus, quod pœnitentes non modo *omni corpore in terram* proſternerentur, ac cilicium induti veniam peccatorum poſtularent: ſed eorum capita cinere aſpergerentur, quod pluribus obſervat Menardus ad librum Sacramentorum Gregorii Magni p. 221. 222. Edictum Piſtenſe Caroli Calvi cap. 33. *Ipſam autem Quadrageſimam à quarta feria, id eſt, à Capite jejunii, cum ipſa quarta feria, qua publice Pœnitentes pœnitentiam accipiunt, obſervari uſque ad ſanctam Reſurrectionem ſecundum conſuetudinem antiquam præcipimus.* Matthæus Weſtmonaſter. ann. 974. *De beato quoque Ælſego legitur, quod in die Cinerum, cum de more Pœnitentes Eccleſiæ liminibus removerat, hortatus eſt eos, ut tempore Quadrageſimali, jejunio & caſtitati vacantes, diebus illis uxorum etiam debitis abſtinerent.* Vide Sirmondum in Hiſtoria Pœnitentiæ publicæ cap. 9. ubi etiam de Pœnitentium reconciliatione; de qua quædam attigimus in vocibus *Abſolutio*, & *Reconciliatio*. Adde Fileſacum lib. de Quadrageſima Chriſtiana c. 12.

☞ Id autem omnino obſervandum, quod pœnitentes a Presbyteris ſuarum parœciarum ad Eccleſiam Cathedralem, pœnitentiæ ab Epiſcopo ſuſcipiendæ, etiam ſæculo 9. adducerentur. Geſta Gunberit Epiſcopi Cenoman. apud Mabill. tom. 3. Analect. p. 290. * *Presbyteros parochiæ noſtræ, qui in Capite jejunii pœnitentes ad pœnitentiam ſuſcipiendam adducebant, nec portam ingredi ſinebant.* Cilicium à ſacerdote accipiebant, quod uno anno geſtare tenebantur. Lib. 5 Capitul. cap. 122. *Pœnitentes, tempore quo pœnitentiam petunt, impoſitionem manus ſuper caput & cilicium à ſacerdote, ſicut ubique conſtitutum eſt conſequantur.* Et cap. 136. *Debeat unum annum eſſe cum cilicio.*

Multa habent Concilia & ſancti Patres de ritu pœnitentiæ publicæ, quæ indicare ſatis erit ad alia feſtinanti. Iis enim cum ab Eccleſiæ liminibus abſtinerent, Sacramentorum etiam perceptio denegabatur, atque adeo ipſa extrema Unctio, ut eſt in Synodo Ticinenſi ſub Leone IV. cap. 8. In infirmitate tamen poſitis Viaticum conceſſum, ex Concilio Carthaginenſi IV. can. 77. Arauſicano I. cap. 3. Agathenſi cap. 15. Arelatenſi II. cap 28. Innocentio I. Epiſt. 1. c. 7. &c Sed & ſi accepta pœnitentia ante reconciliationem morerentur, pro iis licebat offerre; *pro eo, quod honoraviſſent Pœnitentiam*, ut eſt in eodem Concilio Carthaginenſi cap. 79. Arelatenſi II. cap. 12. & in Capitulis Caroli Magni lib. 5. c. 61.

Ad Clericatum alioſve ordines Eccleſiaſticos promoveri pœnitentes vetantur in Concilio Carthaginenſi IV. cap 68. Epaonenſi cap. 3. Aurelianenſi III. cap. 6. Aurelianenſi IV. cap. 12. Agathenſi cap. 43. Toletano I. cap. 2. Toletano III. cap. 12. Romano ann. 465. c. 3. in Epiſt. Concilii Cabilon in Epiſt. 9. Gelaſii I. Papæ Innoc. I. Ep. 6. Epiſt. Joan. II. PP. ad Cæſarium, in Capit. Gregorii II. PP. c. 5. in Synodo Ticinenſi an. 850. c. 1. in lib. 1. Sacramentor. Eccleſiæ Romanæ c. 95. apud Egbertum in Dial c. 15. &c.

☞ At priſtina hæc ſeveritas ſequioribus ſæculis eſt mitigata; ad Oſtiariatus quippe gradum promotos pœnitentes diſcimus ex Dialogo inter Cluniac. & Ciſterc. apud Marten. tom. 5. Anecd col. 1647. *Quid dicis de homicidis, qui in ſæculo publicam egerunt Pœnitentiam? ... venientes ad converſionem in monaſteriis, accipiunt clericale ſignum, id eſt coronam, ſunt ipſi clerici? Revera clerici ſunt, ſed nullum gradum clericalem aſcendere poſſunt præter primum. Poſſunt enim fieri Oſtiarii.*

☞ Id præterea diſcriminis ſtatutum inter pœnitentes ex can. 53. Toletani Concilii IV. quod qui ex ſola devotione ſeſe pœnitentiæ ſubjiciebant, pro morum probitate ad gradus eccleſiaſticos promoveri poſſent; ſecus vero qui ob grave aliquod peccatum eidem pœnitentiæ addicti fuerant.

☞ Obtinuit etiam in Monaſteriis eccleſiaſticæ diſciplinæ adverſus pœnitentes publicos ſeveritas: qui enim *pro culpa publicam egerant Pœnitentiam ad legitimos actus admiſſi*, id eſt, ad officia monaſtica, vetantur in Statutis Ciſterc. an. 1280. apud Marten. tom. 4 Anecd. col. 1471.

☞ Ab officio *patrini* ſeu ſuſceptoris excluduntur pœnitentes, in Addit. 2. ad Capitul. cap. 1. Vide *Patrinus*.

Matrimonium contrahere pœnitentibus interdictum fuiſſe docent Concilium Arelatenſe II. cap. 21. & Ticinenſe ſub Leone IV. cap. 8. At in Wormacienſi an. 868. cap. 30. 37. ab uxoribus, ſi habuerint, ſeparari vetantur: ſi autem non habuerint, & ſe continere non voluerint, legitimas accipere in conjugio feminas

non

Digitized by Google

non voluerint, legitimas accipere in conjugio ſeminas non prohibentur, *ne in ſornicationis voraginem incidere videantur*. Vide Joannem VIII. Epiſt. 6a. & S. Columbanum de menſura pęnitentiarum §. 30.

☞ Varia ſuit ut ex allatis aliiſque patet, hac in re in variis eccleſiis atque pro variis temporibus diſciplina. Neque tamen cum viris doctis ſentire poſſum in eccleſiis, in quibus ſeverior obtinebat diſciplina, qua à matrimoniis contrahendis probibebantur pœnitentes, de ipſo tantum pęnitentiæ curriculo bæc intelligenda eſſe, adeo ut ipſis peracta pœnitentia ad nuptias convolare licuerit. Huic enim ſententiæ nequaquam accommodari poſſe videntur quæ habet Siricius PP. in Ep. ad Himerium num. 6. *De bis vero non incongrue dilectio tua Apoſtolicam Sedem credidit conſulendam, qui acta Pœnitentia, tanquam canes ac ſues ad vomitus priſtinos & volutabra redeuntes, & militiæ cingulum & ludicras voluptates & nova conjugia & inhibitos denno appetivere concubitus*. Vide S. Ambroſ. lib. 2, de Pœnit. cap. 10. §. 96.

☞ Id etiam ſuadet diſciplina quæ in iiſdem Eccleſiis vigebat circa conjugatos pœnitentes, quibus ut cælibem deinceps vitam agerent indicebatur, nedum ut nova inirent conjugia permitteret. Si mitius interdum cum iis actum eſt, ut ad uxores ſuas redire licitum fuerit; id ex indulgentia ſactum docet Epiſtola Leonis Magni ad Ruſticum Epiſcop Narbonenſem. Hinc *ne benedictio pœnitentiæ juvenibus perſonis, maxime conjugatis concedatur, niſi ex conſenſu partium & ætate jam plena*, ſtatuunt Concilia Aurelian. III. can. 24. & Arelat. II. can. 21.

Nullam præterea dignitatem obire poterant, ex laudato Concilio Ticinenſi c. 5. ſed & ſi *militares* eſſent, arma deponere jubebantur, ac proinde militare iis interdictum erat, ut in voce, *Arma*, docemur. [Qui ſecus ſecerint, iis viaticum uſque ad exitum negatur, ex can. 25. Concil. Aurelianenſis III.]

Comas deponere, & veſtimenta mutare jubentur in Concilio Agathenſi c. 15. Toletano III. cap. 12. Arelatenſi II cap. 22. 25. &c. Vide Gregorium II. Papam Ep. 2. præfixam VII. Synodo ſub medium. Honorium Auguſtodun. cap 3. & 78. Spicilegium Acherianum tom. 6. pag. 427. Hemereum in Auguſta Viromand. in Reg. pag. 30. &c.

☞ *A conviviis & ornamentis atque alba veſte* ut abſtineant, ſtatuit Herardus Archiepiſcop. Turon. cap. 120. ad bibendum aut manducandum carnem non ſunt invitandi; quod qui ſecerit unum vel duos denarios juxta qualitatem pœnitentiæ dare tenetur, ex lib. 1. Capitul. cap. 151. & Reginone lib. 1. cap. 259. Ut epulis non interſint, ſed tantum in ſuis domibus ſrugalem vitam ducant, præſcribit Concil. Barcinon. can. 7.

☞ Ex hoc Pęnitentium ritu, quod ſcilicet comas deponere, mutare veſtimenta, cælibem vitam agere cogerentur, profecta eſt conſuetudo, ut infirmi monaſticum habitum peterent: quo accepto, ſi convaluiſſent, neſas erat ad ſæcularia vota reverti; quod ut magis ratum eſſet, ſanitati redditi denuo profeſſionem ſolemnem emittebant, ut in voce *Monachus ad ſuccurrendum* docuimus. Vide Gregor. Turon lib. 9. cap. 33.

☞ Interdum vero eo uſque crevit ejuſmodi pœnitentiæ ſeveritas, ut, qui eam in extremis, etiam non ſentientes, id eſt ſui non compotes, nec proinde eam petentes, accepiſſent, eam ſervare tenerentur. Inſigne præ omnibus eſt exemplum Wambæ Viſigothorum Regis, cui ex veneni hauſtu pæne exanimi, nec ſcienti, nec ſentienti, pœnitentiæ ordinem impoſuit Quiricius Toletanus antiſtes; quam, ubi convaluit, ut impleret monaſterium petiit, ibique uſque ad obitum in propoſito pœnitentiæ perſeveravit. Vide Mabillon. tom 1. Annal Bened. p. 111.

Vehiculis uti prohibentur; *ſed pedibus propriis*, vel *pedeſtri more proficiſci* jubentur, in Concilio Wormacienſi ann. 868. c. 26. 30. Moguntiacenſi an. 888. c. 26. & Triburienſi an. 895. c. 5. 55. apud Reginonem lib. 2. c. 6. Burchardum lib. 6. c. 1. &c.

☞ *Nulla lucra negotiationis pœnitentibus exercere conveniat*, in lib. 7. Capitul c. 61. Iſaaci Epiſcopi Lingon. c. 14. in Cap. Herardi Turon. 100. &c.

Pœnitentiam publicam non excipiunt Presbyteri, ut eſt apud S. Leonem in Epiſt. ad Ruſticum, & Joan. II. Epiſt. 1. ad Cæſarium. Nec Clerici, in Concil. Colonienſi an. 1310. c. 10. Vide Sirmondum in Hiſt. publicæ Pœnitent. c. 6. & Morinum lib. 2. Exercit. c. 23. 24. & in libris de Pęnitentia.

☞ Id autem de Presbyteris intelligendum, qui honorem ſuum ſervant; qui enim eo privati ſunt Presbyteri ſive Diaconi, pęnitentiæ publicæ ſubjici poſſunt, ut colligitur ex lib. 6. Capitul. c. 76. Addit. 2. cap. 8. & ex Addit. ad Leg. Longobard. cap. 2. Vide *Communio laica*.

Non iteratur, ut habet Hugo à S. Victore lib. 1. Obſervat. Eccleſ. c. 24. [Vide S. Ambroſ. lib. 2. de Pęnit. cap. 10. num. 95. cap. 11. num. 104. & Notas Cotelerii ad Hermę Paſtorem p. 90.]

Qui hominem liberum, publicam agentem pęnitentiam, interfeciſſet, graviori, quam ſi alium, mulcta punitum, indicant Capitula Caroli Magni lib. 4. cap. 10. Lex Longob. lib. 1. tit. 9. §. 1. & Regino lib. 2. c. 30. 190.

☞ Et quidem ſub tuitione & cuſtodia Regis erant, uti patet ex Concil. Aquiſgran. an. 816. cap. 21. & lib 1. Capitul. c. 96.

De his qui reſiliunt à pœnitentia, agunt Concilium Turon. cap. 8. Veneticum cap. 3. & Aurelian. I. cap. 11.

Denique pęnitentiæ publicæ jus omne penes Epiſcopum; nullum, niſi ejus vice aut juſſu penes Presbyteros ſuit, quod ſuſius probat Sirmondus c. 6. Adde Joannem VIII. Papam Epiſt 62. [iis addendum, modo nullum mortis periculum immineat, ut ſtatuit Iſaac Epiſc. Lingon. can. 35.]

EXPOENITENTES, Qui pęnitentiam publicam aliquando ſubierant, eoque ipſo ad ſacros ordines promoveri vetantur. Vide Diurn. Rom. c. 3. tit. 9.

POENITENTIA ABSCONSA, Cui opponitur *publica*, in Concilio Remenſi II. c. 31. Concilium Mogunt. I cap. 10. *Diſcretio ſervanda eſt per pœnitentes publice & abſconſe, &c.* Quippe occulta ob delicta publicam imponi pęnitentiam vetant Canones, apud Sirmondum cap 4. Rhabanus in Epiſt. ad Heribaldum c. 10. *Qui autem de prædictis vitiis per occultam Confeſſionem mala abs ſe abſconſe commiſſa coram oculis Dei, præſente etiam Sacerdote, qui eis indicturus eſt Pœnitentiam, confitentur, & ſemetipſos graviter accuſant, ſi veraciter pœnituerint, & ſi per jejunia & eleemoſynas ... purgare certaverint, his etiam cum gradu ſervato, ſpes veniæ de miſericordia Dei promittenda eſt, &c.*

¶ POENITENTIA EPISCOPALIS, ab Epiſcopo imponenda, in Edicto Piſtenſi c. 2.

POENITENTIA MOMENTANEA, apud Avitum Viennenſem Epiſt. 4. eſt, quæ ſub vitæ exitum confitenti imponitur, ſeu, ut ejuſdem Aviti verbis utar, *in ægritudine, quaſi ſub momento accipitur*. *Subita* dicitur Paulino. Hanc Fauſtus hæreticus, adverſus quem exſtant libri S. Auguſtini, inutilem eſſe contendebat, quod ſalſo dici docet Avitus loco cit. & ante Gennadius Maſſil. Eccl Dogmat. c. 48. Vide Cæleſtinum Papam

Digitized by Google

Epiſt. 1. ad Epiſc. provinciæ Vienn. cap 2. Auguſtinum lib 50. Homil. 41 Innocentium I. Papam Epiſt. ad Exuperium c 2. Concil. Nannetenſe c. 2 &c.

¶ Poenitentiæ Processionales, Publicæ, in Statutis Eccleſ. Meldenſ. apud Marten. tom. 4. Anecdot. col. 903. *Inbibitio publicæ pœnitentiæ. Item, quia Pœnitentiæ proceſſionales jam abierunt in contemtum, probibemus ne quis presbyter prædictam pœnitentiam injungat, niſi de mandato ſuperioris.*

¶ Poenitentiæ Regularis ſeptem modos diſtinguunt antiquæ Conſuetudines Benedictinæ, quas videſis apud Mabill. tom. 4. Analect. p. 461.

Poenitentiarum Redemptiones. Capitula Herardi Archiepiſc. Turon. c. 26. *Ut nullus pœnitentem cogat manducare vel bibere, niſi redemptio permiſſa ſit: ita tamen ut prius pro ea donet coram ipſo redemptionem,* Pœnitentia injuncta his, qui bello Sueſſionico ... interfuerunt: *Omnibus bis tribus Quadrageſimis 2. 4. & 6. feria in pane, ſale & aqua abſtineant, aut redimant.* Vide Decretales Precum Epiſcoporum an. 779. Concilium Remenſe incerti loci ann. 923. Canones Saxonicos, datos ſub Edgaro Rege cap. de Satisfactione §. 18. 19. & quæ de ejuſmodi redemptionum origine & uſu annotarunt viri doctiſſimi Joan. Morinus lib. 10. de Adminiſtratione Sacramenti c. 16. & Jacobus Petitus ad Pœnitentiale Theodori p. 119. 120.

Varie autem redimebantur pœnitantiæ. Interdum enim eleemoſyna ac erogatione bonorum in uſus pauperum vel Eccleſiarum, atque adeo prædiorum ipſorum; unde Petrus Damiani in Epiſt. apud Baronium an. 1055. *Non ignoras, quia cum à pœnitentibus terras accipimus, juxta menſuram muneris, eis de quantitate pœnitentiæ relaxamus.* Quæ vero pecuniæ erogatione in pauperes redimebantur, vel quæ imponebantur, *Pœnitentiæ deargentatæ*, nuncupantur à Guigone in Vita S. Hugonis Epiſcopi Gratianopolitani num. 20. *Non deargentatam convictis vel confitentibus impoſuit* Pœnitentiam. Halitgarius in Pœnitentiali: *Si quis vero non potuerit jejunare, & habet unde dare ad redimendum, ſi dives fuerit, pro 7. hebdomadibus det ſolidos 20. Si autem multum pauper fuerit, det ſolidos 3. Neminem vero conturbet quia juſſimus 20. ſolidos dare, aut minus, quia ſi dives fuerit, facilius eſt illi dare ſolides 20. quam pauperi ſolidos 3. Sed unuſquiſque attendat, cui dare debet, ſive pro redemptione captivorum, ſive ſuper ſancto altari, ſive pauperibus Chriſtianis erogandum.* Concilium Triburienſe anno 895. cap. 56. *Tunc licitum ſit ei tertiam feriam & quintam atque Sabbatum redimere uno denario vel pretio denarii, ſive tres pauperes pro nomine Domini paſcendo, &c.* Adde cap. 57. 58. Articuli oblati à Prælatis Angliæ Eduardo II. Regi Angliæ in Concil. Britan. to. 2. cap. 3. *Si Prælatus imponat pœnam pecuniariam alicui pro peccato, & repetat illam, regia probibitio non habet locum. Verumtamen ſi Prælati imponant pœnitentias corporales, & illi, ſic puniti, velint hujuſmodi Pœnitentias per pecuniam ſponte redimere, locum non habet regia probibitio, ſi coram Prælatis pecunia ab eis exigatur.* Vide Reginonem lib. 2. de Eccleſiaſt. Diſcipl. cap. 438. & ſeqq. Burchardum lib. 19. cap. 19. & ſeqq. Synodum Salmurienſem ann. 1294. cap. 4. Radulfum in Vita S. Richardi Epiſcopi Ciceſtrenſis num. 50. &c.

Redimebantur præterea flagellationibus, *palmatis*, (de quibus diximus in hac voce) & pſalmorum recitationibus. Petrus Damiani lib. 1. Epiſt. 19. de quodam Dominico ſuo Monacho: *Centum autem annorum Pœnitentiæ, ſicut ipſo auctore didicimus, ſic expletur. Porro cum tria ſcoparum millia unum Pœnitentiæ annum apud nos regulariter expleant: decem autem pſalmorum modulatio, ut ſæpe probatum eſt, mille ſcopas admittat, dum 150. pſalmis conſtare Pſalterium non ambigitur, 5. annorum pœnitentia in unius Pſalterii diſciplina recte ſupputantibus invenitur. Sed ſive quinque vicies ducas, ſive 20. quinquies, centum faciunt. Conſequitur ergo, ut qui 20. pſalteria cum diſciplina decantat, 100. annor. pœnitentias ſe peregiſſe confidat.* Et mox, de eod. Dominico: *Hanc autem centum annorum pœnitentiam ... facile 6. diebus ex more conſummat.* Et infra teſtatur illius exemplo ejuſmodi faciendæ diſciplinæ morem adeo in Italia inolevisse, *ut non modo viri, ſed & nobiles mulieres hoc purgatorii genus inhianter arriperent.* Eadem habet lib. 6. Epiſt. 30. & lib. 7. Epiſt. 19. Idem lib. 9. Epiſt. 27. *Nam & ante nos, omnibus fere ſanctis Monaſteriis hæc diſciplinæ regula nequaquam fuit incognita, & ſi non adeo frequentata; unde & ſingulos annos pœnitentiæ millenis ſcopis redimere conſueverunt.* Adde lib. 3. Epiſt. 10. Cod. MS. *Qui autem implere potuerit, quod eſt in pœnitentia, impleat, quia bonum eſt; qui autem non poteſt, conſilium damus per miſericordiam Dei, inprimis pro uno die, in pane & aqua 50. pſalmos cantet, genua flectendo, vel ſine flectendo 70. pſalmos cantet infra Eccleſiam, vel in uno loco per ordinem pſallat. Hæc pro uno die valeat: vel unum denarium pro uno die valet, & ſi 4. eleemoſynas tribuit pauperibus, pro uno die valeat. Quidam dicunt 100. percuſſiones in hieme, vel 100. pſalmos in æſtate valens, id eſt in hieme, in autumno & in verno 100. percuſſiones, vel 100 pſalmi in æſtate, vel 150. percuſſiones. Item pro uno menſe, quod in pane & aqua pœnitere debet, pſalmos mille 200. genuflectendo, vel ſine genuflexu, 1670. & poſtea omnis dies reficiat ad Sextam, & niſi 4. & ſuper jejunet ad Nonam, & à carne & vino abſtineat ſe. Alium cibum poſtquam pſallerit, ſumat. In ſecundo anno remiſſior pœnitentia erit. De Natale Domini uſque Epiphania, & illos prædictos dies qui ſuperſcribuntur, qui in pœnitentia non computantur, reficiat. Qui non poteſt ſic agere pœnitentiam, ſicut diximus, in primo anno eroget eleemoſynam ſolidos 25. & in una hebdomada jejunet ad Nonam, & altero ad Veſperam, & 3. Quadrageſimas. In ſecundo anno 200. ſolidos, pro tertio anno ſolidos 18. id ſunt 64. ſolidi. Potentes homines pro culpis & criminibus faciant, ut Zachæus ait Domino: Omnium bonorum meorum dimidium do pauperibus, & ſi aliquid alicui injuſte abſtuli, in quadruplum reddam: & de mancipiis dimittat liberos, & captivos redimant, & à quo die deſiit peccare, non deſinat communicare, ſicut Apoſtolus dixit, &c.* Idem Codex MS. Edidit S. Bonifacius, *quomodo poſſumus pœnitentiam 7. annorum in uno anno percurrere, triduana cantatio pſalmorum pro 30. diebus & noctibus 115. Pſalteria, & 50. Pater noſter, & 50. vicibus proſternat ſe in terra cum oratione Dominica, quam in proſtratione dicat. Si pro uno die, ſi vult minus pſallere, proſternat ſe in oratione 100. vicibus, & dicat: Miſerere mei Deus, & Dimitte mihi delicta mea. Fiat hoc pro uno die. Qui vult confiteri peccata ſua cum lacrimis, quæ lacrimæ veniam non poſtulant, ſed merentur, roget Presbyterum, ut Miſſam cantet pro eo, niſi ſunt criminalia peccata, quæ debent ante lavari cum lacrimis. Cantatio unius Miſſæ poteſt 12. dies redimere: 12 Miſſæ 4. menſes, ſi volunt confeſſores eſſe cum lacrimis. Hæc pro hebdomada: 350. Pſal. flectendo genua in Eccleſia, aut in uno loco per ordinem. Qui unum Pſalmum non novit, & jejunare non poteſt, hic quantum ſumit, penſet, & tribuat medietatem in eleemoſynis.* Vide Reginonem lib. 2. de Eccleſiaſt. diſcipl. cap. 446. novam editionem Conciliorum tom. 7. pag. 1478. d. & Ivonem decret. part. 15. cap. 191. & ſeqq. Pœnitentialem Andegavenſem apud Morinum poſt libros de Pœnitentia, eumdem Morinum lib. 10. cap. 17. 18. &c.

Va-

Digitized by Google

☞ Varias pœnitentiarum redemtiones ſimul referunt Statuta Eccl. Nannet. apud Marten. tom. 4. Anecd. col 949. *Dicendum eſt quod omnibus qui ex juſta cauſa videntur non poſſe vel ſine magno gravamine frequenter jejunare, poſſunt redemtiones vel compenſationes adhiberi per eleemoſynas, per peregrinationes, vel per diſciplinas, per abſtinentiam à carnibus, vel piſcibus, vel hujuſmodi, ſecundum perſonarum ſtatum, vel à vino, vel à quadrageſimalibus cibis. Propter viam autem peregrinationis facilius quam propter aliud relaxatio eſt indulgenda, vel commutatio concedenda.*

☞ Inde eſt quod ſectarii quidam ſub ann. 1349. *Flagellatores* nuncupati, pœnitentiam publicam agere ſe jactabant, dum ſua auctoritate corpus ſuum dilaniabant crebris flagellationibus, quæ tunc temporis maxime in uſu erant ad redimendas pœnitentias. De his plura in voce *Flagellatores*, quibus addere haud pigebit quæ de iiſdem ſcribit Robertus Aveſbur. in Hiſtor. Edwardi III. Regis Angl. edit. Hearnii p. 179. *Anno Domini 1349. circiter feſtum S. Michaelis pluſquam vi.*[xx] *homines, pro majori parte de Seland & Hontond oriundi, per Flandriam venientes Londonias, aliquando in eccleſia S. Pauli, & aliquando aliis locis ejuſdem civitatis, bis in die in conſpectu populi, à femoribus uſque ad talos panno lineo cooperti, toto reſiduo corporis denudato, ſupra caput ſinguli habentes ſingulos capellos cruce rubea ante & retro ſignatos, ſingulique habentes in manu dextera flagellum cum tribus corduiis, ſingulis habentibus unum nodum, per mediumque cujuslibet nodi illuc & iſtac quaſi acus acuti infixi fuerunt, per medium proceſſionis quelibet poſt alium nudos pedes incedentes, ſeipſos cum dictis flagellis in nudo ſanguinolento corpore flagellarunt, ipſorum quatuor cantantibus in ydiomate proprio, ceteris omnibus dictis quatuor reſpondentibus, ad modum Letaniæ à Chriſticolis decantandæ, & omnes ſimul trina vice in hujuſmodi proceſſione ſe ad terram, per modum crucis extenſis manibus proſternebant, continue, ut præfertur, cantantes, & ultimo ipſorum ſic jacentium incboando quilibet ultra alium paſſum faciens cum ſuo flagello ſub ſe jacentem ſemel percuſſit, ſicque de uno ad reliquum uſque ad completum numerum ſic jacentium ſimilem ritum quilibet obſervavit. Deinde ſinguli ſe ſuis conſuetis veſtibus induebantur, & ſemper capellos in capitibus, & flagella in manibus deportantes ad ſua hoſpitia declinarunt, ſimilemque Pœnitentiam, ut dicebatur, ſingulis noctibus faciebant.*

Poenitentiæ inter obventiones Curionum vulgo recenſentur, quæ aliis *Confeſſiones* dicuntur. Vide in hac voce. Tabularium Conchenſe in Ruthenis Ch. 15. *Et manſiones de ipſas Eccleſias, & quartam partem de ſepulturam & Pœnitentiam, &c.* Ch. 27. *Et nihil retineo ibi, niſi ſolummodo gaddium, & Pœnitentiam de illis hominibus, qui manſos vel appendarias de parochia mea tenuerint, hoc eſt unum denarium pro gaddio, & medaculam pro Pœnitentia.* [Hinc emendanda Charta tom. 1. novæ Gall. Chriſt. inter Inſtrum. p. 160. *Dedit … medietatem oblutionum & Pœnitentium.* Leg. *Pœnitentiarum.* Tabular. Celſinіac. apud Stephanot. tom 4. Fragm. Hiſtor. MSS. *Quidquid habebant in eccleſia S. Floriuæ in fevo presbyterali, decimis, ſepulturis, altario & Pœnitentiis.* Charta an. 1228. apud Lobinell. tom. 2. Hiſtor. Britan. pag. 381. *Præter Pœnitentiam mortuorum & baptiſmata parvulorum.*] Adde Ugbellum to. 4. pag. 1213.

¶ Poenitentiæ Benedictio, *Viaticum*, ſacra Euchariſtia quæ ægris ac morituris datur. Concil. Gerundenſe apud Gratian. can. Si vero, diſt. 50. *Si vero, qui in ægritudinis languore depreſſus, Pœnitentiæ benedictionem, quam viaticum dicimus, per communionem acceperit, &c.* Vide in *Benedictio*.

Poenitentiarum Remissio, vel *Indulgentia*. Hiſtoria Andegavenſis: *Et edicto juſſit, ut… ſeptima pars Pœnitentiarum populo convenienti ad illam celebritatem dimitteretur.*

☞ Erant præterea aliquot dies quibus pœnitentia remittebatur. Horum mentio fit in antiqua Collect. Can. pœnit. apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 55. *In ſecundo anno remiſſio Pœnitentiæ eſt de Natali Domini uſque in Epiphaniam, & de Paſcha uſque ad Pentecoſten … Hi ſunt dies qui non computantur in pœnitentia, dies Dominici, Natale Domini, Epiphania, Paſcha, Aſcenſio Domini, Pentecoſtes, S. Joannis Bapt. & S. M. ſemper virginis, & SS. Apoſtolorum 12. vel S. Martini, ſive veneranda ſolemnitas illius Sancti, qui in ipſa provincia corpore quieſcere videtur.*

Libellus Poenitentiæ, Quo quis impoſita & indicta pœnitentia, à reatu, quem ultro fatetur, abſolvitur, aut abſolvendus reſervatur & Eccleſiæ reconciliandus. Anaſtaſius ad 8. Synod. act. 2. *Habentes præ manibus Libellum Pœnitentiæ, deprecantur ſanctam Synodum, ut introeant.* Act. 3. *Quamvis ipſe Theodorus poſt ſcriptum Romanum libellum indulta culpa, quam contra Patriarcham Ignatium .. commiſerat, per Libellum Pœnitentiæ receptus ſit, &c.* Nicetas Paphlago in Vita Ignatii Patr. CP. p. 713. edit. 1618. [illegible] βιβλία μετανοίας, apud Socratem lib. 1. c. 8. lib. 2. c. 12. 14. Sozomen. lib. 2. c. 14. 16 & Evagrium l. 3. c. 9. Vide Synod. Trull. can. 95.

Libellus, nude. Formoſus PP. Epiſt. 1. *Decrevimus, ut oblatis Libellis ſe deliquiſſe fateantur, & pœnitentiæ veniam deprecentur.* Anaſtaſius in S. Gelaſio Papa: *Revocavit Miſenum Epiſcopum ad Communionem, & recepit eum Eccleſiæ ſuæ ſub ſatis factione Libelli, & purgatus eſt receptus.* *Libellum pœnitentiæ* idem vocat in S. Hormiſda. Vide S. Leonem Papam Epiſt. 80. ad Epiſcop. Campan. c 2. & quæ obſervat Morinus lib. 9. de Pœnit. cap. 26.

¶ Libellus Poenitentialis, Idem quod infra *Pœnitentiale*. Addit. 3. ad Capit. c. 63. *Modus autem pœnitentiæ peccata ſua confitentibus aut per antiquorum canonum inſtitutionem, aut per ſanctarum ſcripturarum auctoritatem, aut per eccleſiaſticam conſuetudinem, … imponi debet, repudiatis ac penitus eliminatis Libellis quos Pœnitentiales vocant; quorum ſunt certi errores, incerti auctores, &c.* Capitula Rodulphi Archiep. Bituric. to. 6. Miſcell. Baluz. p. 140. *Valde etenim me ſollicitat quoniam ita in ſacerdotum noſtrorum Libellis reperi quos vulgo Pœnitentiales vocant, quorum errores certi, auctores ſunt incerti, confuſa judicia pœnitentium, atque ita diverſa & nullius auctoritate fulta, &c.* Vide Concil. Cabilon. II. c. 38. Mogunt. an. 847. cap. 31. Reginonem lib. 1. cap. 292. &c.

Libellus Confessionis, in Epiſtola Epiſcoporum Regni Lotharii in Synodo Aquiſgran. an. 860. qua quis reatum ſuum confitetur, & ab eo abſolvi flagitat. Exſtat apud Sirmondum poſt Concilium Duziacenſe, ejuſmodi libellus Confeſſionis Roberti Epiſcopi Cenomanenſis, cum Epiſtola abſolutionis, quam ei remiſerunt venerabiles Conſacerdotes. Et alter Anſcarii, qui Lingonenſem Epiſcopatum uſurpaverat, in Synodo Tullenſi apud Saponarias cap. 5. unde conficitur, olim etiam Confeſſionem, libellis porrectis, factam Preſbyteris aut Epiſcopis. Cujus etiam moris exemplum proferunt Palladius in Vita Chryſoſtomi c. 17. Anonymus Combefiſianus in Porphyrog. n. 4. Amphilochius in Vita S. Baſilii Cæſar. cap. 10. & Ditmarus lib. ult. pag. 108. Vide *Temperantiæ libellus*. Atque inde forte fluxit loquendi formula, *Confeſſionem dare*, pro *Confiteri*. Capitula Herardi Archiepiſc. Turon. cap. 75. *Ut jejuni ad confirmationem veniant perfectæ ætatis,*

Digitized by Google

etatis, & moneantur confeſſiones dare prius, &c. Vide Baron. an 253. n. 58 59 60.

LITERA POENITENTIALIS, Idem quod *Libellus pœnitentiæ*: quæ ſcilicet pœnitentibus in argumentum ſtatæ ac certæ indictæ pœnitentiæ dabatur ab Epiſcopis, præſertim iis pœnitentibus, quibus indictæ erant ob graviora crimina certæ quædam pœnitentiarum ſpecies, quas ii extra diœceſim interdum exigere deberent, verbi gratia, cum ſacræ iis injungebantur peregrinationes, aut circuli ferrei deferendi, & hujuſmodi. Joannes Monachus in Vita S. Bernardi Pœnitentis nu. 5. *Cur tamen exulaverit, vel propter quam offenſionem tanta auſteritate pœnituerit, temere definire non audeo, præſertim cum ipſe omnia opera ſua, in quantum potuit, occultaverit, & in Literis Pœnitentialibus, quas ſigillo Magalonenſis, ſui ſcilicet Epiſcopi, & Narbonenſis, ſui quoque Archiepiſcopi, ſignatas ſecum ferebat, nihil aliud de reatu ejus ſcriptum fuerit, niſi quod pro horribilibus ſuis peccatis pœnituerit.* Et n. 7. *Pœnitentiale mandatum appellatur.*

¶ POENITENTIA PLENARIA, Ipſa reconciliatio, abſolutio. Vitæ Patrum Emeritenſ. tom. 2. Concil. Hiſpan p. 642. *Sed dum antefatus almus pater putaret eum phrenetica aut improba mente id flagitare, Pœnitentiam Plenariam dare diſtulit; ſed tantundem ei viaticam gratiam impertivit*, id eſt, nudam benedictionem.

¶ POENITENTIA, nude, Eadem notatione. Radulfus de Geſtis Friderici I. Imperat. apud Murator. tom. 6. col. 1184. *Celebrato itaque divino Officio, & confeſſione facta, & Pœnitentia accepta proceſſerunt ad bellum cum carrozeno.* Chron. Romualdi II. Archiepiſc. Salernit. apud eumdem tom. 7. col. 206. *Eadem paſſione creſcente, credens ſe moriturum, Pœnitentiam & confeſſionem accepit.* Vide *Pœnitentiari*.

DE POENITENTIA S. DOMINICI: ita vocantur, viri & feminæ, qui in vita laicali ſub directione PP Dominicanorum vitam inſtituunt, etiam habitu modeſtiore utentes. Vide Mirac. S. Thomæ Aquin. num. 15. & Henſchenium ad 19. Martii, ubi de B. Sibyllina Papienſi.

DE POENITENTIA S. FRANCISCI. Vide *Continentes*.

ORDO DE POENITENTIA *S. Mariæ Magdalenæ* fundatus an. 1272. aut 1277. Maſſiliæ, per Bertrandum virum pium ac civem Maſſilienſem, qui ſuis virtutibus hunc illuſtravit ordinem, confirmatum ſub Regula S. Auguſtini à Nicolao III. PP. Ex Cruzenio in Monaſtico.

ORDO FRATRUM DE POENITENTIA *Jeſu Chriſti, apud Maſſiliam inſtitutus an.* 1260. Ita Chronicon MS. Lemovicenſe Joannis de Nigella Phyſici Regis Caroli. Vide Guillel. Prynneum in Libertatibus Angl. tom. 2. pag 1065.

☞ Eorum inſtitutionem ad an. 1251. refert Chronicon Bernardi Guidonis Epiſc. Ludov. tom. 7. Miſcell. Baluz. p. 406 *Anno Domini* 1251. *inſtitutus eſt ordo fratrum de pœnitentia D. J. C. apud Maſſiliam de ſpeciali mandato Innocentii Papæ IV.* Hiſpali exſtabant ejuſdem Ordinis monachi ann. 1280. ut conſtat ex Statutis Ciſterc. ejuſdem anni apud Marten. tom. 4. Anecdot. col 1472. *Petitio illuſtr. dom. Regis Caſtellæ, qui petit ut poſſit fundare abbatiam monachorum apud Hiſpalim, & ut incorporentur ordini noſtro fratres qui illic habitant ordinis Pœnitentiæ Jeſu Chriſti, totaliter exauditur.*

¶ POENITENTIALE FERRUM dicuntur ferrea vincula, quibus ab Epiſcopis conſtricti potiſſimum homicidæ per loca ſancta peregrinari jubebantur. Acta Tullenſ. Epiſc. apud Marten. tom. 3. Anecd. col. 1025. *Hoc crimine ſæpedictus clericus ligatus inteſius, à ſuo Pontifice Pœnitentiali ferro vincitur exterius, ac toto trunco corporis artatur ſtrictis circulis.* Ejuſmodi pœnæ occurrunt exempla complura in Actis Sanctorum. Vide in *Peregrinatio* 3. Id autem in Lege parricidarum ſancitum ſcribit auctor Vitæ S. Conwoionis lib. 3. cap. 1. Verum hanc Legem in Codice veterum Legum nullus hactenus reperit. Cæterum hunc morem elevare voluit Carolus Magnus Capitul. an. 11. regni ſui c. 8. & Concil. Aquiſgran c. 79. qui tamen ſublatus non eſt ante ſæculum 12. Vide Mabill. loco citato.

☞ Hoc erat illorum temporum ingenium, ut inſolitas, ne dicam ridiculas pœnitentias excogitarent; ejuſmodi eſt quæ mulieri cuidam libidinoſæ, ineunte ſæculo decimo quarto, injuncta eſt, uti nimirum *quadraginta diebus per communia fora nudo corpore ab uſque ad umbilicum incedens, cedulam ſui delicti conſcriptam deferret in capite manifeſto*, ut legitur in Formulario pœnitentiariæ Romanæ MS. cujus excerptum edidit Baluzius in Append. ad Capitul. col. 1563.

POENITENTIA Leges Edmundi Regis apud Londonium c. 3. *Si quis ſceleratis manibus effundat ſanguinem Chriſtianum, non appareat in conſpectu Regis, priuſquam emendationem ineat, ſicut Epiſcopus docebit, & Pœnitentiam conſulet.* Hic *pœnitentiarium* interpretatur Somnerus: ſed puto potius librum *pœnitentialem* intelligi.

¶ MINISTERIUM POENITENTIÆ. Anaſtaſius in Sixto III. PP. apud Murator. tom. 3. p. 118. *Miniſterium ad baptiſmum, vel Pœnitentiæ ex argento, penſant. libras quinque.* Vas aliquod indigitatur; ſed quodnam ſit non percipio.

POENITENTES MULIERES, quas anteactæ vitæ laſcivioris pœnitet, quæque in Monaſterio ſeſe ad agendam pœnitentiam recludunt, quod Μετάνοιαν appellabant Byzantini. Duplex enim fuit hac nomenclatura Monaſterium Conſtantinopoli, alterum ad Freti littus dextrum, à Juſtiniano & Theodora extructum, uti narrat Procopius lib. 1. de Ædific. c. 9. & in Hiſt. arcana p. 75. 1. edit. alterum quod τῆς Νέας μετανοίας dicitur apud Theophanem p. 250. De utroque agimus in noſtra Conſtantinopoli Chriſtiana. Charta Philippi Regis Franc. anno 1312. in 48. Regeſto ejuſdem Regis Tabularii Regii num. 136. *Ex parte mulierum Pœnitentium, vulgariter vocatum Repenties, de Dolencio, nobis fuit humiliter ſupplicatum, &c.* Sub finem: *Nos igitur attendentes, quod mulier prædicta mundanæ lubricitatis flagitio & luxuriæ fœditate relictis, elegerunt Domino famulari in fructu continentiæ, & munditia caſtitatis, quam noſtris temporibus in regno noſtro præcipue augeri cupimus, cum ipſa ſit poſſibilis animas hominum Deo cum fiducia præſentare, &c.*

¶ PENITENCELLIUS, Idem qui *Pœnitentiarius* infra, apud Baluz. tom. 7. Miſcell p. 345. *Incipit liber pœnitentialis magiſtri Roberti canonici S. Victoris Penitencellii Pariſienſis.*

¶ POENITENCIATUS, Cui pœnitentia impoſita eſt. Limborch. Inquiſ. Toloſ. p. 104. *Plures de genere ſuo Penitenciati & puniti, &c.* Vide *Pœnitentialis*.

POENITENTIALE, POENITENTIALIS, Liber Eccleſiaſticus, in quo continentur, quæ ad pœnitentiam imponendam, & ad reconciliandum pœnitentem ſpectant. [Acta Murenſis Monaſt. apud Eccardum de Orig. famil. Habsburgo Auſtr. col. 218. *Ex his unus habet obſequium mortuorum, & unus breviarius. Item duo Pœnitentialia.*] *Liber Pœnitentialis*, in Concilio Turon. IV. cap. 22. *Pœnitentiales Codices, Codicilli, Libelli*, in Pariſienſi VI. lib. 1. cap. 32. ubi & quidam *contra Canonum auctoritatem confecti, & quorum ſunt certi errores, incerti auctores prohibentur. Sacramentum ad dandam pœnitentiam*, in Capitul.

Ca-

Digitized by Google

Caroli Magni lib. 5. cep. 52. ubi ſorte legendum *Sacramentarium*, ut lib. 7. c. 143. *Canon Pœnitentialis*, in Capitulis Aytonis Epiſcopi Baſileenſis cap. 6. in Statutis Odonis Pariſienſis Epiſc. cep. 8. & apud Stephanum Tornac. Epiſt. 1. *Leges Pœnitentium*, apud Bernardum Presbyt. Conſtantienſem lib. de Reconciliatione lapſorum pag. 285. *Peccantium judicia*, apud Reginonam an. 576. *Judicium pœnitentiæ*, in Charta an. 1197. apud Ughellum tom 7. pag. 1275. *Præterea obtuli eidem Eccleſiæ... Lectionarium unum cum Epiſtolis, Benedictionarium, cum Judicio pœnitentiæ, Orationale unum Franciſcum, &c.* Beda de Remadiis peccatorum cap. 1. de Sacerdote: *Præparet ſibi... Pœnitentialem, qui hoc ordine ſecundum auctoritatem Canonum ordinatur, ut diſcretiones omnium cauſarum inveſtiget primitus, ſine quibus rectum judicium non poteſt ſtare, &c.* Joannes Abbas S. Arnulfi in Vita B. Joannis Gorzienſis num. 18. *Præcepta Canonicæ inſtitutionis, hoc eſt decreta Conciliorum, Judicia Pœnitentum, ordinem actionum Eccleſiaſticarum, ... corde recondita mire continens*. Vitæ Burchardi Epiſcopi Wormatienſis: *Canones in unum corpus collegit, non pro ulla arrogantia; ſed ut ipſe dixit, quia Canonum jura, pœnitentiumque Judicia, in Epiſcopatu ſuo ſuerant neglecta ac deſtructa*. S. Stephanus in Regula Grandimontenſium cap. 5. *Nec etiam Judicia pœnitentiæ viris exterioribus injungere præſumatis: hujuſmodi namque negotium nihil ad veſtrum ſpectat propoſitum*. *Sententiæ judiciorum*, in veteri Scheda in Appendice ad Capitularia Reg. Franc. pag. 1385. edit. Baluzianæ. Epitaphium S. Iſidori Hiſpalenſis Epiſcopi:

> *Ut ſincere credidis, ſincere ſic edidit*
> *Formam pœnitudinis.*

Ubi Regula ejuſdem Iſidori, ni fallor, innuitur. *Peccantibus diſcretionem pœnitentiæ judicare*, in Concilio Cloveshovienſi ann. 747. cap 6. *Judicare*, unde ibidem cap. 11. Quo etiam ſpectant hæc ex Appendice 1. ad lib. 4. Capitulor. Caroli Magni cap 30. *De Judicio pœnitentiæ ad interrogandum relinquimus per quem Pœnitentialem, vel qualiter judicentur pœnitentes, &c.* Capitulare Haitonis cap. 19. *Nec diverſa ſentiant in Judiciis pœnitentium, &c.* Varii enim circumſerebantur libri Pœnitentiales, qui proſtant & laudantur paſſim à Scriptoribus, atque in primis *Pœnitentialis Romanus*, *Pœnitentialis Bedæ Presbyteri*, *Pœnitentialis Gregorii III. Papæ* editus in Conciliorum voluminibus: *Pœnitentialis Halitgarii* Epiſcopi Cameracenſis, editus à Caniſio tom 5. Lection. antiq. & a Menardo ad Sacrament. Gregorii Magni quippe laudatur à Baldrico Novioment lib 1 Chron. Camarac. cap. 38. 39. & à Flodoardo lib. 2. cap. 19. *Pœnitentialis Theodori*, ut quidam volunt, Archiepiſc. Cantuarienſis crebro laudatur a Reginone, an. 576. & in Canonibus a Burchardo, Ivone Carnot. & aliis, cujus indicem Spelmannus, fragmenta vero nuper edidit Jacobus Petitus. Exſtant præterea in Bibliotheca S. Victoris Pariſienſ. *Petri Pictavienſis* Canonici ejuſdem Eccleſiæ, [*Roberti* itidem Canonici,] & *Petri de Flamesburgo* Pœnitentiales libri: quibus adjungi poſſunt Canones, dati ſub Edgaro, de modo imponendi pœnitentiam, ut & *Pœnitentialis* Monaſticus Columbani: cujus etiam eſt Liber de *Pœnitentiarum menſura taxanda*, editus an. 1667. inter ejuſdem Sancti opera, cum quibus editus perinde alter Cumeani Abbatis Scoto-Hiberni, *de Menſura pœnitentiarum*. *Liber Pœnitentialis* Alani de Inſulis, & ſimiles libri Pœnitentiales, ſecundum quos, *non ex corde ſuo, juxta delicti qualitatem pœnitentiam* reo Sacerdos imponebat, ut eſt apud Reginonem lib. 1. de Diſciplinis Eccleſiaſt. c. 57. unde in Capitulari Caroli Magni apud Saltz, præcipitur, *ut Sacerdos doctus ſit, & ſuum Pœnitentiale bene ſciat*. Habuerunt etiam Græci ſuos Pœnitentiales, in quibus recenſeri debent ea ἐπιτίμια, quæ inter opera Baſilii M. edita ſunt, & quem proxime nuper, ſub titulo Nomocanonis, recentioris omnino ætatis, publicavit vir admodum eruditus Joan. Bapt. Cotelerius Regius Linguæ Græcæ Profeſſor in tom. 1. Monumentorum Eccleſiæ Græcæ. Ejuſmodi Pœnitentialium Librorum meminit Joannes Antiochenus editus ab eodem Cotelerio cap. 1. Οἱ γὰρ ἅγιοι πατέρες ἡμῶν μετανοίας τρόπους ἐκθέμενοι, καὶ ἐπιτιμίων ἰδέας ἀναλόγως τοῖς τῶν ἀνθρώπων ἁμαρτήμασιν ἐκτιθέντες δι' αὐτῶν ἀνακαθαίρειν τὸ σῶμα τῆς ἐκκλησίας. Complures vero Pœnitentiales collegit ac edidit Joan. Morinus in libris de Pœnitentia. Vide *Judicare*. Interrogato confitente, confeſſor ſtatim promebat librum ſuum pœnitentialem, quæſitoque in eo delicto, locum ei oſtendebat, ut videret ipſe agnoſceretque, legitimam ſibi imponi pœnitentiam. Vide Anonymum in Pœnitent. Græc. apud eumdem Morinum pag. 120. Ejuſmodi porro *judicia* inter obventiones Curionum recenſentur in Tabular. Celſiniacenſi: *Dimiſit in manu ipſius Prioris . . . . ipſe Arnulfus Presbyter Capellaniam S. Hilarii, & medietatem denariorum, quæ dicuntur judicia, & ſeptima, & pœnitentias de villa S. Hilarii, &c.*

¶ POENITENTIALERIUS, Idem qui mox *Pœnitentiarius*. Statuta antiqua Eccl. Æduenſis, apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 468. *Si aliqua dubitatio intervenerit, ad nos, vel ad officialem noſtrum, vel ad Pœnitentialerium noſtrum recurrat*.

POENITENTIALIS, Vir, cui impoſita eſt pœnitentia. Acta S. Willelmi pueri Martyris, apud Capgravium: *Pœnitentialis quidam brachiis ferreis innexus nexibus*. Charta Robaldi Archiepiſc. Mediolanenſis an. 1141. apud Ughellum tom. 4. p. 554. *Aſſerebant, quod in die Cœnæ Domini Pœnitentiales per aliquem Diaconum ſuum Archidiacono ... ſemper ſore præſentandos*. Adde p. 661. [Concil. incerti loci apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 150. *Maxime à ſua Pœnitentiali ſe contineat* (Sacerdos) *Sciens ... ſic peccare Pœnitentialem ſuam cognoſcentem à ſe baptizatam vel in baptiſmo ſuſceptam*. Adde eumdem Marten. in Tract. de antiq. Eccleſ. Diſcipl. pag. 147.

¶ POENITENTIARI, Pœnitentibus accenſeri, pœnitentiæ ſubjici. Chron. Ferſenſe apud Murator. to. 2. part. 2 col. 631. *Quia factum emendare non poterat, petebat à quodam monacho clanculo perungi, & confratribus ignorantibus Pœnitentiari*.

¶ POENITENTIARIUS, Reconciliatus, abſolutus. Bartholomæi Scribæ Annal. Genuenſ ad annum 1242. apud eumdem Murator. tom. 6. col. 496 *Dum ceteri de exercitu ad honorem eccleſiæ & ad reverentiam veræ crucis Pœnitentiati eſſent, & crucem quilibet aſſumſiſſet in humero dextro, ſummo mane cum magna feſtinantia & vigore, facta maxima & potenti acie, &c.* Vide ſupra in *Pœnitentes*.

¶ POENITENTIARIA, Dignitas & officium *pœnitentiarii*. Litteræ ann. 1289. tom. 2. Hiſt. Dalphin. pag. 49. *Nos igitur pium ejus propoſitum in Domino conſoventes, auctoritate ipſius D. Papæ, cujus Pœnitentiariæ curam gerimus, &c.* Adde novam Gall. Chriſt. tom. 3. inter Inſtrum. col. 108.

¶ POENITENTIARIA, Jus abſolvendi penitentes. Statuta Joban. Epiſc Trecor. an. 1423. apud Marten. to. 4. Anecd. col. 1130. *Præterea quia de novo intelleximus, quod nonnulli religioſi & alii forte ſeculares prætextu officii Pœnitentiariæ ſe ingerunt ad abſolvendum ſubditos noſtros in foro confeſſionis de caſibus, tam dom. noſtro Papæ, quam Epiſcopis reſpective de jure reſervatis abſque licentia noſtra, &c.*

POENITENTIARIUS, Dignitas inſtituta in Eccleſiis Cathedralibus à Concilio Tridentino ſeſſ. 24. c. 8. ſeſſ. 14. c 7. penes quem facultas eſt caſus Epiſcopis, ut vocant, reſervatos abſolvere. Erant tamen longe ante Concilium Tridentinum *Pœnitentiarii*, qui interdum ab Epiſcopis per villas & oppida in Quadrageſima deſtinabantur, qui imbecilles, impotentes, & pauperes à caſibus, qui *Majoribus* reſervantur, abſolverent, ut eſt in Concilio Arelatenſi an. 1260 cap. 16. [Hi *principales Pœnitentiarii* dicuntur in Concil. incerti loci c. 16 apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 151.] Charta Everardi Epiſcopi Ambianenſis an. 1218. qua in ſua Eccleſia tres perſonatus erigit, Præcentoriam, Magiſteriam ſcholarum, & Pœnitentiariam: *Pœnitentiarius vero loco noſtri Confeſſiones audiet de quacunque parte diœceſis ad ipſum referantur, exceptis Confeſſionibus Curatorum noſtrorum, & Magnatum, & Baronum, quas nobis reſervamus. Ad illum etiam, tanquam ad illum, quem poſt nos in hoc officio proximum eſſe volumus, dubitationes, ſi quæ emergent, in foro Pœnitentiali jubemus reportari. Pœnitentias injunctas ab aliis Confeſſoribus relaxare poterit, aut mutare, prout ſecundum Deum viderit expedire.*

Scribit Socrates lib. 5. c. 19. regnante Decio in ſingulis Eccleſiis ordinatum Presbyterum, qui pœnitentiæ præeſſet πρεσβύτερον ἐπὶ τῆς μετανοίας, quod qui poſt baptiſmum lapſi erant, coram eo peccata ſua confiterentur. Similia fere habet Sozomenus lib. 7. cap. 16. Unde colligi daretur tum primum inſtitutos *Confeſſarios*: ſed id refellit Baronius an. 255. n. 9. commentumque eſſe contendit Novatianorum. Vide Maturinum Simonium de Pœnitentiæ ritu c. 4. & Altaſerram lib. 3. Diſſertat. Juris Canonici c. 8.

Pœnitentiarius *Eccleſiæ Romanæ*. Ex Presbyteris Eccleſiæ Romanæ quoſdam conſtituit Simplicius Papa, ut auctor eſt Anaſtaſius Bibliothecarius, ſuper pœnitentes, qui iis præeſſent, & eorum exomologeſes ſeu Confeſſiones audirent: *Hic conſtituit ad ſanctos Petrum, Paulum, & Laurentium hebdomadas, ut Presbyteri ibidem manerent propter pœnitentes & baptiſmum, &c.* Horum primus hodie *Magnus Pœnitentiarius* dicitur, qua dignitate in Eccleſia Romana fungitur unus è Cardinalibus, de cujus officio pluribus agit Octavianus Veſtrius lib. 1. de Judiciis aulæ Rom. [Epitome Conſtit. Eccl. Valent. inter Concil. Hiſpan. tom 4. pag. 194. *Antonius Cardinalis ſummus Pœnitentiarius, &c.*] Wil. Brito lib. 12. de Pœnitentiario Eccleſiæ Romanæ,

Dic Jacobo Papæ vice qui delicta reorum
Audit, & abſolvit confeſſos rite reatus,

POENITUDO, pro *Pœnitentia*, in l. 11. Cod. Th. de Indulgent. Crimin. [Epiſt. Siricii Papæ c. 6. lib. 5. Capitul. c. 133. Capitul. Ludovici II. Reg. Franc. tit. 2. cap. 5. & in Chron. Farfenſi apud Murator. tom. 2. part. 2. col. 548.]

¶ POENITUERINT, pro *Pœnituerit*, in Concilio Ilerdenſi inter Hiſpan. tom. 2. p. 283.

¶ POENOSA Hebdomada, *Septimana*. Vide in *Hebdomada*.

¶ POERARIA, pro *Petraria*, Lapicidina, *Carriere*. Charta Galeranni Comit. Mellenti tom 4. Hiſtor. Harcur. p. 1350. *In eadem foreſta unam Poerariam apud Febecham cum dimidia virgata terræ*.

¶ POESA, Idem quod infra *Pogeſia*. Chartul. S. Petri de Domina fol. 122. *Habemus in domo Joannis Belin duos denarios & unam Poeſam. In domo Juliani tres denarios & unam Poeſam. Ricardus tres denarios & unam Poeſam*. Pluries ibi.

¶ POESSELLATA, pro *Boeſſellata*, Gall. *Boiſſelée*, Modii ſeu *boiſelli* menſura. Necrolog. Abbat. *de Daoulas* diœc. Quimperleg. *Miles qui dedit nobis 25. ſolidos & unam Poeſſellatam frumenti*. Vide *Boiſſelata*.

¶ POESTALDUS, Supremus magiſtratus, vel advocatus. Chron. Corn. *Zantfliet* ad ann. 1400. apud Marten. tom. 5. Ampliſſ. Collect. col. 357. *Terram ejuſdem nobilis ingreſſi ſunt cum peditibus numeroſis, cum ſuo ſignifero Sandero de Roſmelli, quem Waraerus de Sciaida, pro tunc abbas eccleſiæ Stabulenſis, in Poeſtaldum patriæ ſubſtituerat vice ſua*. Vide infra *Poteſtas*.

POETARE, More Poetarum fingere. Lucifer Calaritanus lib. 2. pro S. Athanaſio p. 109. *Te falſa hæc cum ſacrilegis tuis Poetaſſe*. Dantes in Purgatorio St. 28.

Quelli ch'anticamente Poetaro
L'età del oro, & ſu ſtato felice.

Utitur etiam Petrarcha part. 1. ſon. 10.

Onde, ſi ſcende Poetando, è poggia.

¶ Poetare, Verſificare. Vita S. Bennonis tom. 3. Junii p. 157. *Quo tempore unico illi* (Bernwardo) *ſolatio erat puer Benno, modo Poetando, modo legendo, modo diſputando*.

☞ Poetas inter funerum curatores recenſet le Roman *de la guerre de Troyes* MS. ubi de Sepultura Hectoris & Paridis:

Tos li Poetes & les clergiez
De por de treſlotes les contriez,
Furent au cors; ce vos di bien,
Et il ne s'en faignent de rien,
De bien chantier & de bien lire.

Alibi,

Sevelliz ſu li cors Paris
Au riche temple Lonenis ...
Tos les Poetes & les devins
Y ſont au grant ſervice fere.

¶ POETICA Vera, *Poeticalis alta, curſiva, mediana, Poeticana ferrata*, Variæ ſcripturæ ſpecies. Vide in *Scriptura*.

¶ POETRIA, Poeta. Johan. de Monſterolio Epiſt. 41. apud Marten. tom. 2. Ampliſſ. Collect. col. 1308. *Exiſtimas ... philoſophiæ fructum capere dulciſſimum, & quæ inſuper jocunda & idonea dicitur vice Poetriarum invenire*; id eſt, more poetarum. *Per iſtius carminis eundem Poetriam*, in Gloſſ. ad lib. Salomon. in Biblioth. Heilsbr. p. 62. Rurſum p. 125.

¶ POEXIA, Poeſis, Italis *Poeſia*. Chron. Placentin. ad an. 1359. apud Murator. tom 16. col. 588. *Ipſe* (Lanzalottus) *fuit ſapientiſſimus in quibuſcumque ſcientiis & maxime Poexia, in qua multum ſe delectabat. & multoties ſcribebat per rimam, aliis poetis multa pulchra moralia, &c.* Gloſſ. Lat. Gall. Sangerman. *Poeſis, Poetrie ou fiction*.

¶ POGESALE, Pogesiale, Menſura vinaria minutior, ſ. quod *Pogeſiam* valeat, ſic dicta. Statuta Arel. MSS. art. 74. *Vinum non vendatur cum Pogeſale ad ſobreverſum*. Statuta Avenion. MSS. *Qui vendiderit vinum minutatim teneatur habere ad minus mediam coctam, quartonem & Pogeſiale, quibus teneatur menſurare ſine ſuperverſo*.

¶ Poiezale, Poizale, Eadem notione. Statuta Maſſil. lib. 1. c. 56. *Quotiens vinum præconiſatur ad vendendum ... inquirere teneantur ... an menſuræ juſtæ ſint dozenum, & medium dozenum, & carteirenum, & Poizale, & mellairola ... & quod non permittant ſuperfundere ſeu ſuperverſare Poiezale ſeu quamlibet menſuram, nec minorem vel injuſtam habere*.

¶ POGESATA, Pogesatum. Vide mox *Pogeſia*.

POGESIA, Pogesus, Pogesius, Monetæ Gallicæ ſpecies, ſed minutioris, [ejuſdem valoris atque *Picta*. Vide in hac voce.]

Pogesia. Charta Capituli Lactoratenſis an. 1273. in Regeſto homagiorum Aquitaniæ fol 52. *Pro quibus 60. libris aſſignavit & tradidit dominus Rex dicto Capitulo unam Pogeſiam, ſeu pictam, ſeu quartam partem unius dena-*

Digitized by Google

denariis Burdegal. In Uſatici *d'Ayguemorte*s an. 1216. *Bannum autem tale ſit, ſcilicet de ovibus & capris una Pogeſia, de porco obolus, de beſtiis groſſis duo denarii.* [*Pogins* Provincialibus. Charta telonei vernaculo ſcripta ex Cod. MS. D. *Brunet* fol. 118. *Item caſcuna ſaumada doſi, un Pogine.*] Vide Hiſt. Cadurcenſ. num. 105. Gariellum in Epiſcop. Magalon. p. 298. [& tom. 4. Ordin. Reg. Franc. p. 47.]

POGESUS, in Charta Ildefonſi Comitis Toloſæ anni 1144. apud Catellum in Hiſt. Occitan. p. 353. 324. *Solidi Pogeſi*, in Tabulario Conchenſis Abbatiæ Ch. 44. 109. 155. & alibi non ſemel. *Denarii peioſi*, ibid. Ch. 269.

POGESIUS. Raymundus de Agiles: *Erat moneta hæc Pictavini, Cartenſes, Manſei, Lucenſes, Valentinenſes, Mergoreſi, & duo Pogeſii pro uno iſtorum Denarii Pogiſii.* [Catalog. Confratriæ B. M. ex Tabular. B. M. Deauratæ Toloſ. *Receptoribus pictarum ſeu Pegeſiorum, &c.*] Vetus Charta apud Columbum in Epiſcop. Vivarienſibus: *Donant ei ſex denarios Pogiſios in ſingulis marcis quæ percipiebantur in argentariis, &c.* Pougeeſſe & *Pougeeſe*, noſtris olim. Charta Alphonſi Comit. Pictav. an. 1253. in Tabulario Regio, Scrinio, *Monetarios: Simplices autem Toloſani debent eſſe legis & ponderis Turonenſium, hoc eſt ſciendum ad quatuor* Pougeeſſes *minores legales, ſicut debet fieri moneta Regis apud Carcaſſonam & Nemauſum.* Charta anni 1281. apud Perardum pag. 554. *Et ſeront li dis deniers à 3. deniers Poigeoiſe moins de loi, &c.* Alia ann. 1306. in Probat. Hiſtor. Caſtilionenſis p. 97. *Et les mailles de deux deniers, & Poageoiſe de loi argent le Roy, & de 17. ſoaz ſix denar. de pois au marc le Roy.*

POUGESIA. Charta an. 1306. in Regeſto 9. Philippi Pulcri Regis Franc. Ch. 14. ex Tabular. Regio: *Item 29. ſolid. & 6. denar. & Pougeſiam, quos dominus Rex percipit in cenſibus denariorum annis ſingulis, &c.* Legi in adverſariis D. Peyreſcii viri doctiſſimi, *Poitevines, Pites, Peageoiſes, Pougoires, & Poioieſſes Aragoneuſes*, unum idem eſſe.

¶ PODRIGIA, ut *Pogeſia* Recogn. antiquæ Albæripæ Regeſt. *Probus* fol. 67. *Guige Oudraz ... tenet 5. foſſor. vin. & debet 5. denar. & 3. Podrigins.* Recogn. de Moras ibidem fol. 37. *Petrus Martianus tenet de Comite 1. caſtanearium; & debet inde 4. den. & 1 Podriginm. Armandus de Borgin tenet de Comite 1. caſtanearium & debet inde 7. Podrigins.*

¶ POSEGIA, POSIGIA, Eodem ſignificatu. Charta an. 1195. apud Fanton. Hiſt. Avenion. tom. 2. p. 83. *De ſingulis ovibus ſingulas Peſegins*, Charta pro Communia Balneoli an. 1208. *Ovis vel capra* (dat) *unam Poſiginm.* Occurrit etiam in Hiſt. Epiſc. Lodovenſium p. 169. Charta an. 1546.

¶ POGISIA, in Charta ann. 1125. inter Probat. Hiſt. novæ Occit. tom. 2. col. 437. *Comes autem de cætero Melgorienſem monetam fabricare non faciat niſi denarios de 5. denariis argenti ſiat Pogeſia minus.*

POGESATA, Pretium unius *pogeſiæ*. Conſuetudines Toloſæ part. 2. *Denariatam, & etiam obolatam, & etiam Pogeſatam poteſt quilibet vendere ſine aliqua certa menſura.* Charta an. 1300. in Regeſto Philippi Pulcri Reg. Franc. ann. 1299. Tabularii Regii n. 49. *Tria Pogeſata vineæ de Grntalauſa.*

POGETUM, Collicolus, ex *Poium*, eadem notione. Tabularium Conchenſe in Ruthenis Ch. 151. *Et in illo loco in Pogeto dono ſimiliter ... illo meo alode, &c.* Infra: *Et tenent ipſum alodum, excepto illo Pogeto, ſi Abbas donare voluerit ad filios meos, &c.* Vide *Podium* 3.

¶ POGGIARE, POGIUM. Vide *Podium* 2. & 3.

¶ POGISIA, POGISIUS. Moneta. Vide *Pogeſia*.

POHERI, qui dicti fuerint apud Willelmum Britonem in Philippide, video paſſim ignorari, vel ſaltem à viris doctis prætermitti. Is lib. 10. pag. 221.

Pontivii Comitem comitantur in arma Poheri.

Et lib. 11. p. 533.

Sunt contra oppoſitis Thomas Gallericus armis,
Gamachieſque Vimoſque cieus, Robertigenæque,
Pontivuſque Comes, Droceaſii, atque Poheros.

Quos vero *Poheros* Willelmus, Poetæ noſtrates *Pohiers* vulgo vocant. Magiſter Vaccius, qui ſcribebat an. 1160. in Hiſtoria MS. Ducum Normanniæ in Willelmo Notho:

Les Bolongneis, & les Peihiers
Aurez tous, & mes Soudoiers.

Auctor MS. Poematis de Varino Duce, qui eodem vixit ſæculo:

Moult le regardeat François & Berruier,
Et Alemant, & Flament, & Pohier,

Alibi:

Mande Normaus, & Flamans & Pohiers,
Et Bourguignons, François, & Berruiers.

Philippus *Mouskes* in Hiſt. Franc. MS. (vivebat is anno 1230.) in Carolo M.

Et li Pouhiers & Champenois,

In Lothario:

Lohiers, qui donquet eſtoit Rois,
Aſſembla Pouhiers & François,
Si gaiſt tote la Loheraine.

In Philippo Auguſto, de Prælio Bovinenſi:

Li Pouhiers & li Champignois,
I furent preus, & cil d'Artois,
Li Hurepois d'outre Seine,
Là lour fout pas meslée ſeine,
Cil d'Aminois & de Pontiu,
Tinrent bien d'autre part lour liu.

Quibus verſibus reddidit quæ hoc prælium commemorans habet Willelmus Brito.

Poheri igitur populi fuere in Belgio, quorum nomenclatura tam late patuit, ut Golutus in Hiſtoria Sequanica lib. 10. cap. 81. & 109. ſcribat Duces olim Burgundiæ, qui complures etiam Germaniæ inferioris tractus poſſedere, Heraldos ſeu Feciales habuiſſe, quorum alii Poihieri, (*Poihiers*,) alii Ripuarii, (*Reyers*) appellabantur; Poheros vero Feciales intra Franciam, & Ripuarios intra Germaniam inferiorem ſuum obiiſſe munus. Sed appellationis rationem non reddit, quæ non alia eſt, quam quod Ducum ejuſmodi Burgundicorum modernorum dominia partim in Francicis, partim in Germanicis regionibus protenderentur, id eſt, in provinciis, quæ aut Gallica aut Germanica lingua utebantur: cum Ripuariorum nomine, eæ quæ Rheno conterminæ erant, Poherorum quæ verſus Franciam excurrebant, intelligerentur. Unde omnino conficitur *Poherorum* nomen generale fuiſſe, pluresque comprehendiſſe populos.

Horum præterea mentio eſt in veteri Ceremoniali Gallico MS ubi agitur de Torneamentis, ad quorum evocationem in hæc verba proclamatio deſcribitur: *Or oyez Seigneurs Chevaliers que je vous fais à ſçavoir le grand digne pardon d'armes, & le grand digne tournoy emené de par les François, de par les Vermandiſiens & Beauvaiſiens, de par les Pohiers & Corbenas, de par les Artbiſiens & les Flamens, de par les Champenois & les Normans, de par les Angevins, Poitevins & Tourangeaux, de par les Bretons & Manceaux, de par les Rives & Hasbegnons, & de par tous autres Chevaliers qui accordez s'y ſont, &c.*

Verum hoc loco *Poherorum* nomen haud tam late patet, ſatiſque innuitur vicinos fuiſſe Corbeienſibus atque Bellovacenſibus, proindeque eos eſſe qui caſtro, quod vulgo *Poix* vocant, & ab Orderico Vitali lib. 10. p. 783. *Caſtrum de Pice* appellatur, vicinam incolebant regio-

Digitized by Google

regionem : quod prorſus firmant antiqui Fęcialium libri, quos *Provinciales* dicunt, quod Nobilium nomina & inſignia ſecundum provincias digeſta contineant. Quippe ſub *Peberorum* titulo, ſeu *Pevbiers*, recenſentur, vulgo Domini *de Pegnigny, de Rivery, de Siſſolsou, le Vicomte des Queſnes, de Rambures, d'Araines*, & familiæ aliæ nobiles, quæ in eo tractu qui Ambianum inter & Pontivenſem Comitatum jacet, atque adeo in Vinemacenſi pago, ſedes ſuas habebant.

A caſtro igitur Piciacenſi, ſeu *de Poix*, Poheri dicti; quomodo Ordericus Vitalis lib 12. pag. 844. *Brabieros* appellavit, qui Normanniæ tractum, Bellovacis conterminum, vulgo *le Pays de Bray* vocatum, incolunt.

Id præterea nominis haud intra prædictos limites ſeſe continuit, cum ultra Somonam obtinuerit : quippe in Tabulario Canonicorum Eccleſiæ Vineacurtenſis fol.10. mentio fit menſurarum frumentariarum, *Seſtiers Pobiers* dictarum : ut in Eccleſiæ Ambianenſis Chartarum Inventario p.3. *du muy Pobier*, ſeu modii Poberi.

¶ POHINA, Lateris ſpecies, ni fallor. Statuta Riperiæ cap.221. fol.29. v. *Teneantur fornaſaris facere & fieri facere cuppos, quadrellos, Pobinas, matonos, tavellonos, & tavellas longas ſive magnas & parvas; & alia quacumque in fornacem coquenda ad infraſcriptam menſuram, &c*

¶ POJADAS, Præſtatio ex piſis, ut videtur. Charta Willelmi Ducis Aquitan. ann. 1027. tom.2. Gall. Chriſt. inter Inſtrum. col 268. *Concedo ... omnes res cum Eccleſiis earum & cum omnes conſuetudines & jura, cum conſuetudine trium modiorum ſalis & cum la Pojadas & la fromentada, &c.*

POICHIA, PONCHIA, Menſura frumentaria, in diœceſi Biterrenſi. Charta Philippi Regis Franciæ an.1304. ex Chartophylacio Regio : *Donamus 55 ſextarios, dimidium quarterium, dimidiam Poichiam, & dimidiam cupam frumenti, & 63. ſe - tar. dimid. quarterium, dimid. Ponchiam & dimidiam cupam ordei, &c.*

¶ POIESUS, Moneta. Vide *Pogeſia*

¶ POI-ZALE, Menſura. Vide *Pogeſale*.

¶ POIGNIA. Inqueſta de Foreſta Aquilina in Regeſto Philippi Aug. Herouvalliano f. 118. *Habet & carbonarios aſiguarios, Poigniarum ad mortuum nemus in deſenſo Molinelli.* Infra : *De paſnagio, quod domini Regis eſt, habet dominus Menſortis unum centenarium, ſi inventus fuerit apud Rambolbec, ſive ad Poignias.* [Nomen eſſe alicujus loci proprium ſuſpicor.]

¶ POIGNIA, aliud ſonat in Charta thelonei Epiſcopat. Autiſſiod. MS. *Epiſcopus habet in uno die Sabbati & in alio non, duas Poignias de tribus digitis ad minus qua voluerit teloneariuſ.* A Gall. *Poignée*, Pugillata, hæc vox deducenda videtur.

¶ POINANDERIA, Menſura, qua molitores jus molituræ exigunt, *quantum ſemel cum palma levatur*, ut habent Libertat. Pontis Urſonis tom.4. Ordinat. p.640. Maſſilienſibus *Pougnadiero*. Statuta Maſſil. MSS. an. 1258. *Statuimus quod ſex boni viri eligantur qui præſint menſuris ſextariis, eminis, Poinanderiis molendinorum, millarolis & aliis.* *Poinhanderia* ibidem occurrit. Hinc emendanda eadem Statuta edita lib.1.c.53. & 55. ubi *Poxianderia* legitur pro *Poinanderia*.

¶ PONADERIA, Eadem notione, in Statutis Avenion. MS. *Item ſtatuimus quod omnes molendinarii ... habeant Ponoderias & alias menſuras ferro Communis ſignatas.*

¶ PONHADERIA, ſæpius in veteribus Chartis burgi S. Andeoli. Vide *Poneria* & in *Pugiuata*.

¶ POINCETUS. Expenſa militiæ Comitis Atrebat. an.1237. ex Bibl. Reg. *Pro ſoumario in capella Comitis 16. l. Turon. Poincet. pro ſoumario in ſtabulo Comitis 10. l. Turon. Poincet. pro quodam roncino Rad. de Veris qui* (*eſt*) *ad Comitem 7. l. Tur. Poincet. pro roncino ad lavanderiam & ſella 6. l. 10. ſ. Tur. Poincet. pro duobus roncinis ad capellanum Comitis 20. lib. Turon. Poincet. pro expenſa iſtorum roncinorum 13 l. Par. Poincet.* Hæc ad monetam ſpectare dubium non eſt : quæ ſit tamen genuina vocis notio, non percipio. An *Poincetus* ſignatum vel gravem ſonat? Monetariorum eſt utraque vox.

¶ POINGITIUM, Velitatio, leve prælium, Gall. *Eſcharmouche* ſ. à Lat. Pungere. Genealog. Comit. Fland. apud Marten. to.3. Anecd. col.410. *His temporibus multa fiebant Poingitia & particulares conflictus in confinibus terræ.*

¶ POINGNEICIUM, Eadem notione. Charta Johannæ Comit. Flandr. ann.1215 apud Baluz. tom.7. Miſcell. p. 264. *De priſonibus & de lucro guerra ſic erit ... Si in Poingneicio capiantur Milites vel ſervientes vel baliſtarii qui ſint homines mei, dominus Rex habebit corpora eorum, & ego habebo terras eorum quæ ſunt de feodo meo. Si qui vero capiantur in Poingneicio qui non ſint homines mei, &c.*

¶ POINHANDERIA, Vide *Poinanderia*.

¶ POINSO, POINSONUS, à Gall. *Poinçon*, Vas vinarium, dolium, idem quod Pariſiis *Semicauda vini*, *Demie queue*. Bellijoci valet quatuor barales vel duas aſinatas. Hiſt. Pariſ. Lobinelli tom.3. p.695. *Tenebitur quilibet .. in fine caudæ vel Poinſonis ſolvere quod apparebit per decam ſuam habuiſſe.* Regeſt.2. Miniſteriorum Paril. in Cameræ Computor. Pariſ. *6. denar. pro qualibet cauda vini, & 3. den. Pariſ. pro quolibet modio ſeu Poinſono vini*.

¶ POJOLIS, Colliculus, *podiolum*, dimin à *podium*. Vide in hac voce. Charta an.1030. in Tabular. S. Victoris Maſſil. *Sicut aqua vergit de meridie uſque ad montes majores, à Septentrione uſque ad Pojoles, quos vocant guardios, &c.* Vide *Pogetum*.

¶ POIPIA. Vide *Poypia*.

¶ POIRATA, Leguminis ſpecies, beta, Gall. *Poiree, bette*. Conſtitut. pro Abbatia S. Pauli Narbon. an.1127. inter Inſtrum. tom.6 Galliæ Chriſt. novæ edit. col. 33. *Tamen fragilioribus & frequentius infirmantibus ſemper miſereantur, & donent illis carnem ſalubrem, & à Nativitate Domini uſque ad Quadrageſimam dare carnem ſale conditam tertiis feriis, & aliquando quintis feriis eis licitum ſit cum Poirata vel cum caulibus.* Vide *Poreta*.

¶ POISA, ut ſupra *Peuſa*, Libra. *Semipoiſa*, ſemilibra, in Chartul. S. Vedaſti Atrebat. V. p.265. *Debemus ... in Natali Semipoiſam caſei Flamingi*.

¶ POIUM. POIUS. Vide *Podium* 2. & 3.

¶ POIZALE, Menſura. Vide *Pogeſale*.

¶ POKETTA, ab Angl. *Pocket*, Pera, ſacculus. Inſtrument. an.1341. apud Rymer. tom. 5. pag. 234. *Rotulas in 4. nigris bagis de corio, & 20. Pokettis de canevacca*.

1. POLA, Pertica, vel alius modus agri. Liber Prioratus Donſtapl. cap. 4. *In qualibet dola habet 4. Polas, ſive 8. andenas, jacentes ſimul.* Alibi : *Habet Prior prime 4. perticas ſive Polas in latitudine, &c.* Vide *Dola* 2.

¶ 2. POLA, ſ. Agger ad ripam. Charta an.1369. apud Rymer. tom 3. pag. 191. *Antiquam & debitam priſam noſtram de vinis, quæ in portu de Dertmuth: & in Pola aqua de Exbe, in Comitatu Devoniæ applicare contigerit.*

¶ POLACIADA SPADA. Fori Alcaeonenſes : *Et qui feriret de lancea aut de Spada Polaciada pectet 10. ſol.* Vide *Polaxis*.

¶ POLAGIUM, Præſtatio ex pullis, pro *Pulagium*. Vide in hac voce. Polyptychus Filcamn. an. 1235. *Nicolaus de Monte tenet unum bordagium, & debet ... ſeleva-*

Digitized by Google

levare foſſata, cagiam facere in beſce, & deferre Polagium ad Fiſcamnum & ova & paſnagium.

POLANA. Vide *Paulamia*.

POLANUS, Trochlea, ni fallor, noſtris *Poulie*; [niſi ſit machina devolvendis doliis apta, quam *Poulain* nuncupamus.] Tabularium Epiſcopat. Autiſiodor. *Coſtume de cordis, Polanis, & minagium ſunt Comitis*. [*Paulanus*, ibidem: *Ille ballivus debet conreer habentem chordas & Poulanos*.] Hinc

POULENAGIUM, Præſtatio pro *polanis*, ſeu trochleis, quibus dolia è navibus in littus educuntur. Idem Tabularium. *Omnes tam foranei quam de villa, qui adducunt vinum ad portum, dolium debet 6. den. & 4. den. de Poulenagio & 7. den. pro minagio. Poulenagium illorum qui ſunt de foris & de villa; omnibus diebus quibus aliquid ducit ad ripam, Polanus debet 4. den.* Et infra: *Dolium ductum extra villam ... debet 6. den. de Poulenagio, & ſi emptum fuerit, debet roagium & minagium cujuſcumque modiationis ſit, & Poulenagium, niſi oneratum fuerit ad ſitulam ſuper axem*.

¶ POLAXIS, Gladii ſpecies. Charta Henrici VI. Reg. Angl. an. 1450. apud Rymer tom. 11. p. 262. *Quod nullus de cætero paleſtos, loricas, gladios, Polaxes, gleyves, ſeu aliqua alia arma invaſiva, &c.* Vide *Polaciada ſpada*.

¶ POLAYNA, Roſtra calceorum. Vide *Poulainia*.

¶ POLCHEHART, Qui pullos curabat, ſeu cui incumbebat cura eos condiendi & tabulis regiis apparandi, interprete Hearnio in Lib. nigr. Scaccarii p. 348. *Omnis Polchehart conſuetudinarium cibum, & tres ob. homini ſuo*. Vide *Pelleta* 2.

¶ POLCINUS, Menſura. Vide *Polkinus*.

¶ POLECTICUM, Polyptychum. Vide in hac voce.

¶ POLEDRA, POLEDRARIUS, &c. Vide mox *Poledrus*.

POLEDRUS, PULLETRUM, PULTRINUS, Pullus equinus, Ital. *Poledro, puledro*, & *poltro*: ex qua voce Landinus ad Dantem ignavos *poltrones* dictos putat. Noſtri *Poutre* dicunt. [*Poultrain*, in Conſuet. Montenſi c. 50. & apud Butiller. lib. 1. c. 88.] Gloſſ. Ælfrici: *Poledrus*, fola, i. pullus. Teſtam. Bertichramni Epiſc. Cenoman. *Reliquos vero caballos, tam Uvarannonis quam ſpadas ſeu Poledras, &c.* Charta Adalberonis Archiepiſc. Hammaburg. ann. 1143. *Sed & Poledrum denario, & vitulum dimidio rediment*. Alia Hartwici Archiep. an. 1149. *De animalibus autem, veluti Polledris denarium, de vitulis obulum, de reliquis quoque juſtam decimationem adminiſtrent*. Cæſarius Heyſterbac. lib. 7. c. 39. *Erat Monaſterio Poledrus pulcherrimus, ſpecies ... enim optimi dextrarii in eodem erat Poledro*. [Hiſtor. Cortuſior. lib. 2. c. 22. *Plures villæ exiſtentes in plebatu ſacchi ... derobatæ & conſumtæ fuerunt, in quibus repertæ fuerunt equæ & Poledri innumerabiles & magnæ*. *Polledra mula*, in Chr. Bergom. apud Murator. tom. 16. col. 1006. Statuta Pallavic. lib. 2. c. 73. p. 132. *Pro qualibet equa vel equo, Poledro vel Poledra, aſino, aſina, ſol. 4.*] M. Juſtinus Lippienſis in Lippi-florio p. 149

Colligit, æs, veſtes, fruges, pecus, arma, Poledros.

Occurrit in Lege Salica tit. 40. §. 7. 8. & Aleman. tit. 53. in Capitulari de Villis c. 14. 15. 50. 62. in Charta Ludovici Pii apud Mabillon. tom. 5. Vitarum SS. Ordin. S. Benedicti p. 67. in Charta Aldrici Epiſcop. Cenoman. pag. 89. 90. in Speculo Saxon. lib. 2. c. 48. §. 14. &c.

PULLETRUM, Eadem notione, in Legibus Wiſigoth. lib. 8. tit. 4. §. 5. & in Charta an. 813. apud Ughell. in Epiſcopis Veronenſibus. *Pullitras* Gallinas *vetulis* opponit Varro lib. 3. de Re ruſt.

¶ PULTRELLUS. Charta ann. 1059. in Tabular. S. Victoris Maſſil. *Et pro hac donatione recipio unum Pultrellum per manum dom. Petri Abbatis*. Le Roman de *Partenopex* MS.

Le fiert ſi dedens le chaſtel,
Qu'il le treſbuche du Poutrel.

PULTRINUS, in Gloſſ. Theotiſco, *Fuli*. *Poutrain au laict*, in Conſuetud. Montenſi c. 50.

POLEDRIO, apud Sambucum ad Leges Hungaricas.

¶ POLERIUS, POLERIA, Eodem ſignificatu, in Statutis Montis Regal. fol. 306. *Item pro quolibet Polerio vel Poleria, ſol. duos den.*

¶ PULEDRUS, in Lege Salica tit. 11. § 5. edit. Eccardi.

POLEDRARII, qui *poledrorum* curam gerunt, in Capitulari de Villis c. 10. 50.

PULTRELLÆ, Equæ adultæ, ruſticis noſtris *Poutrelles*. Capitulare de Villis c. 14. *Ut jumenta noſtra bene cuſtodiant, & poledros ad tempus ſegregent, & ſi Pultrellæ multiplicatæ fuerint, ſeparatæ fiant*. Cap. 62. *Quid de poledris & Pultrellis, &c.*

POLETRIA, Pullorum equinorum grex. Fleta lib. 2. c. 87. §. 1. de Caſeatricis officio. *Item ejus eſt ... facere butyrum, curamque de Poletria obtinere, ac exitibus inde provenientibus compotum reddere*. [Ubi *Poletriam* malim de pullis ſeu altilibus intelligere; quod ad Caſeatricis officium magis pertinet. Vide *Pulletria*.]

POLLEGIUM. Vide *Polyptychum*.

¶ POLEMARCHUS, à Gr. πολέμαρχος, Dux belli, ad quem ſumma rei militaris refertur. Occurrit apud Stephanot. tom. 1. Antiq. MSS. Vaſcon. p. 129. Vide Budæi Notas in Pandect. l. ult. ad fin. de muneribus.

¶ POLEMARCHIA, Dignitas & munus *Polemarchi*. Vide eumdem Budæum loco citato.

¶ POLEMITUM. Vide *Polymitus*.

POLENA, Roſtra calceorum. Vide *Poulainia*.

POLENTARII, Qui *braſium* curant, molunt, & conficiunt ad *cerevіſiam* componendam. Iter Camerarii Scotici cap. 26. §. 1. *Polentarii, qui braſium curant & faciunt Malt-makers, calumniari debent, quod faciunt bonum braſium, & malum, & ſimul & conjunctim: cum debent ea facere ſeparatim, & pro diverſis pretiis*. Adde §§. ſeqq. Vetus Charta vernacula poſt Hiſtoriam W. Thorn. p. 2206. *Et quant l'Erceveſque ſient grauntz feſtez, les Polentiers l'Erceveſque averent lieuz lor pleytrie, eu bien leur ſoit*.

POLENTRUDIUM, POLITRUDIUM, Cribrum farinarium. Gloſſ. Lat. Gall. Thuanum MS. *Politrudium, buretel*. Vetus Schedæ MSS. *Ego comedi panem polentrudizatum ad Polentrudium delicatum*. Vox videtur deducta à *polenta*, farina delicatior, vel à *polline truſo*, Gall. *Farine paſſee*.

¶ POLENUS, Pullus equinus, *Poulain*. Charta Henrici Comit. Vadani-montis an. 1252. in Hiſt. Mediani Monaſt. p. 322. *Contulit etiam idem Hugo pater meus decimam Polenorum dictæ cellæ Bellæ-vallis*. Vide *Poledrus* & *Pollenus*.

¶ POLEPTICUS. Vide *Polyptychum*.

¶ POLERIA, POLERIUS. Vide *Poledrus*.

1. POLETA. Matthæus Paris an. 1215. in Charta Joannis Regis Angl. pro libertatibus foreſtæ: *Tres ortilli ſcindantur de pede anteriori ſine Poleta*. Scilicet parte carnoſa, quam *montem pedis* vocant. Ita Watſius.

Rectius ſupra in voce *Pelota* 1. editum, *Tres ortelli abſcindantur, ſive Pelota de pede anteriori*. Ita etiam Spelmannus & Th. *Blount* ad hanc vocem. Græcis hæc pars θέναρ dicitur.

2. POLETA. Fleta lib. 2. c. 18. *Officium coquinæ eſt, denarios recipere de Gardaroba pro officiis emptoris, Poletæ, ſalſariæ, aulæ, & cameræ, &c.*

POLETARIUS. Fleta lib. 2. c. 14. §. 3. *Item duos Magiſtros Coquorum, Lardenarium, Poletarium, Scutellarium*,

Digitized by Google

rium, Solſarium, &c. Sed his locis opinor legendum, vel intelligi *Polentam* & *Polentarium*, qui polentas conficit. Non tamen temere definio.

☞ *Poletarium* legendum cenſet Hearnius in Notis ad Lib. nig. Scaccarii p. 348. eumque eſſe coquinæ miniſtrum exiſtimat, cui pullos condiendi cura incumbit. Vide *Polcbebart*, *Pullarius*, & *Pulletarius*.

¶ POLETICUM. Vide *Polyptychum*.

¶ POLETRIA, Pullorum equinorum grex. Vide ſupra in *Poledrus*.

¶ POLETUM, ut *Polyptychum*. Vide in hac voce. Statutum MS. Eccleſ. Lugdun. *Sicut in charta, quæ vocatur* Poletum, *continetur; ubi deſcribuntur omnes presbyteratus eccleſiæ, quæ debent ceram Eccleſiæ Lugduni ... Ita authenticata fuit charta, quæ vocatur* Poletum, *in qua charta deſcribuntur omnes archipresbyteri, qui debent incenſum, & eccleſiæ, quæ debent ceram Eccleſiæ Lugduni. Et ſicut creditur libro primæ, ſimiliter creditur illi chartæ, quæ vocatur* Poletum.

POLEYNA. Vide *Poulainia*.

¶ 1. POLIA, à Gr. πολιός, canus. Rochus *le Baillif* in Dictionn. Spagyrico: *Amianthus eſt impolitus ſalamander lapis alumini plumæ ſimilis, cujus inextincta fiunt ellychnia, alias linum vivum &* Polia.

2. POLIA. Jo. de Janua: *Polia, armentum, vel grex, vel collectio equorum, vel aliorum jumentorum. Et dicitur à polis, quod eſt pluralitas.* [Gloſſ. Lat. Gall. Sangerman. *Polia, Tropiau de beſte.*]

¶ POLIANDRUM, POLIANDRIUM, Cœmeterium. Vide *Polyandrum*.

POLIANESUM. Charta Algari Comitis Angli in Monaſtico Angl. tom. 1. p. 1022. *Cujus etiam putrili corpori Roma quidem venienti in præſcripto* Polianeſo *Baſilicæ divina prædeſtinatio ſepulturam ordinavit.* Ubi loci legendum forte *polyandrio*, vel *paradiſo*.

POLICARA. Vetus Notitia Sicula apud Rocchum Pirrum tom. 1. p. 311. *Et deinde vadit uſque illo Mizano vallono, ubi ſunt multæ* Policaræ.

¶ POLICERI, pro Polliceri. Elmham. in Vita Henrici V. Reg. Angl. edit. Hearnii c. 60. p. 162. *Policebantur præmiſſa, quod, hiis exilis ſtili tranſcurſis officio, ad alia, quæ agebantur temporibus mediis, rediretur.*

¶ POLICIÆ. Charta Yſnardi Seneſcalli Provinciæ in Cod. MS. D. *Brunet* fol. 90. *Cum bladum de Arelate abſtrahitur,* Policiæ *per vicarium Arelatis fiunt, accipiendo inde pecuniam*, id eſt, ad Vicarium pertinet de delicto cognoſcere & judicare.

¶ POLICOGUM. Vide *Politogum*.

¶ POLICUS, Cæleſtis. Vita SS. Bovæ & Dodæ tom. 3. April. p. 286. *Ut dotem æternæ remunerationis caperet in curia* Policæ *ſedis*.

¶ POLIFORMIS, Multiformis. Dudo de Ducibus Norman. apud Ducheſn. Hiſt. Norman. p. 158.

Qui propriis cedis Poliformia munera ſervis.

Vide *Polyformis*.

¶ POLIMANDRITA, Qui pluribus monaſteriis præeſt. Hieratium juris Pontificii: *In quorum exemplum noſtri* Polimandritæ *eoſdem ſacerdotes cuſtodes ſacrorum præponunt, ſicque miſeri triturantes alienis aſſiſtantur officiis*.

¶ POLIMEN, Politura. *Baltei* Polimina *inſpicimus* apud Apul. de Deo Socratis.

¶ POLIMITA, POLIMITUM. Vide *Polymitus*.

¶ POLINCTORIUM, Sepulcrum. Vita B. Richardi ſæc. 6. Bened. part. 1. p. 523. *Nec enim venerandi Præſules hunc locum vilipendere dignum duxerunt, in quo ſepulturæ requiem delegerunt, & ſedis ſuæ relicto* Polinctorio, *hoc in loco ſepeliri maluerunt.* Hinc

¶ POLINCTORES, Sepulturæ curatores, ibidem pag. 561. *Oculos patris clauſit Epiſcopus,* Polinctores *funeris Richardus, Odilardus, Stephanus & Walerannus abbates fuerunt. Ipſi corpus ſanctiſſimum procuraverunt, veſtibus ſacratis ex more induit Epiſcopus, &c.*

¶ POLINGION. Vide *Polyandrum*.

POLINUS. Vide *Pullani* 2.

¶ POLIO, Qui arma polit, apud Firmicum. *Poliones & cuſtodes armorum*, in leg. ult. Dig. de jure immunit. In Gloſſ. Lat. Gr. *Polio* eſt γαστροφάγος, glutto.

POLIS, Urbs, πόλις. [Elmham, in Vita Henrici V. Reg. Angl. edit. Hearnii c. 65. p. 185. *Sed dum ipſa* Polis (Rothomagenſis) *tam numeroſa pugnantium multitudine ſuperbiret, &c.*] Græciſmus:

Urbs eſt dicta Polis, dicuntur plurima polie.

Epitaphium quod habetur apud Ughellum tom. 7. Ital. ſacr. p. 894.

Hos rea mors rapuit, Reatina Polis ſepelivit.

Bondelmontius in Deſcript. Conſtantinopolitana: *Tertiaque quarta columnarum quaſi in medio* Polis *ſunt poſitæ*. Vide ibi Notas noſtras.

POLISIS. Joan. Sariſberienſis Epiſt. 268. *Is qui ventis & mari imperat, exigentibus hominum meritis, in* Poliſi *mundana, re ſcilicet publica degentium, in hoc ſeculo, ſeditiones eſſe patitur.* Ubi *poliſis* pro *republica* ponitur. Sed neſcio an non legendum ſit *politia*, quomodo vernacule *Police* dicimus, pro *Politica*.

POLISSEMUS, Multæ ſignificationis, πολύσημος, apud Auxilium de Cauſa Formoſi Pap. *Communicare voco* Poliſſemum *eſt, &c.*

¶ POLITA MEDIA, Scripturæ genus. Vide infra in *Scriptura*.

POLITANUS. Adamnanus lib. 1. de Locis ſanctis c. 5. *Camelorum & equorum ... numeroſitas ... per illas* Politanas *plateas ſtercorum abominationes propriorum paſſim ſternit.* Quidam MSS. habent *Politarias*, Gretzerus *politas*, legendum cenſet, hoc eſt elegantes. At hoc loco *politanæ plateæ*, ſunt ni fallor, *urbicæ plateæ*, voce ex πόλις efficta.

¶ POLITHOGUM. Vide *Politogum*.

¶ POLITIA, Reſpublica, hominum in eadem urbe ſimul habitatio. Acta ad Concil. Baſil. apud Marten. tom. 8. Ampliſſ. Collect. col. 454. *Oportuit fundari* Politias, *provincias & regna, in quibus humanæ indigentiæ ſubvenitur*.

POLITICI, Hæretici quidam ſic appellati, quos alii *Arnaldiſtas* vocabant, ab Arnaldo Brixiano, quorum hæreſis ſub Innocentio III. PP. vulgari cœpta, damnata vero ab eodem Pontifice in Concilio Lateranenſi ab obitu Cæleſtini Papæ rurſum invaleſcere cœpit. Vide Baronium an. 1144.

POLITICI VERSUS, quo carminis genere conſcripti complures in manibus teruntur recentiorum Græcorum libri, unde dicantur, non parva eſt difficultas: in qua enodanda, ſi liceat mihi extra inſtituti metas paulo excurrere, dicam quod ſentio.

VERSUS POLITICI haud multum abludunt ab eo genere verſuum, quos dithyrambicos veteres appellarunt. Nam ut ii nullam numerorum, nullam carminum recurrentium certam legem habebant, quod docet Ariſtoteles, ſed numeris lege ſolutis feruntur, ut ait Horatius: ita & politici minime ad exactam metri formam conſcripti ſunt. Syllabarum enim certo numero, qui vix ultra 15. excurrit, crebriſque metaphoris, ἰσομάτων ἐπάλληλα, & συνθέτοις ὀνόμασι, conſtant: quæ omnia dithyrambicis adſcribit Demetrius Phalereus ſeu Dionyſius Halicarnaſſeus lib. περὶ ἑρμηνείας, pag. 39. 44. edit. Morellianæ, niſi forte dicamus eos ſimiles eſſe veteribus Sibyllinis, quos longos fuiſſe aſſeverant Cicero ac Varro.

Verſus politicos heroicis adſcribit Scholiaſtes Hephæſtionis pag. 91. quo loco ſeptem genera carminum he-

Digitized by Google

heroicorum receņſet, in quibis *politicum* eſt poſtremum, quod ſic definit: Πολιτικὸν δὲ τὸ ἐν ἰαμβικῷ... ἢ τρόπῳ πεποιημένον, veluti inquit, ἵππος τε ξανθὰς ἵκαστιν καὶ πετάσαντα, moxque λογοειδὲς appellatum fuiſſe ait, quod videlicet ſolutæ orationis ſpeciem magis quam ſtrictæ præ ſe ferat, quod & alibi innuit his verbis: λογοειδὴς δὲ ἐστὶν ὁ πεζότερος τῇ συνθέσει, quomodo *verſum pedeſtrem* dixit Fortunatus Pictavienſis Epiſcopus lib. 5. c. 4. aut quomodo Commodianum ſcripſiſſe ait Gennadius libro de Scriptor. Eccleſiaſticis, *quaſi verſu*. Unde conſtat πολιτικοῦ vocem pro ſoluta oratione, præcipue apud Græcos medii ævi Grammaticos, intelligendam, ut apud Phryoichum in brevi illa quam conſcripſit Ἀττικῶν ὀνομάτων συλλογῇ, io qua duobus locis, ποιητικὸν τῷ πολιτικῷ opponit: ait eoim ἐρυγεῖν ἐπὶ ποιητῶν, ἀλλ' ὁ πολιτικὸς ἐρυγγάνειν λέγεται: & alibi: μισοπονηρίαν, ποιητικόν, ἡ πολιτικόν. Ejuſmodi eſt λεξικὸν τοῦ πολιτικοῦ λόγου, quod laudat Photius in Bibliotheca cod. 148. cui ſubjuogitur aliud, πολιτικὰς λέξεις continens.

Unde vero pedeſtris oratio, πολιτικοῦ nomen ſumpſerit, vix conſtat. Quidam, ait vir illuſtriſſimus Epiſcopus Moofpelienſis ad Pſellum, quaſi *politos* dictos volunt: quomodo forte *politos ſermones* dixit Victor Utic. lib. 3. de Perſecut. Vandal. p. 42. *Si quis incredulus eſſe voluerit, pergat uoa Conſtantinopolim, & ibi reperies uuum Subdiaconem Reparutum ſermones politos ſine ulla offenſione loquentem*]. Alii πολιτικὴν orationem eo ſenſu accipieodam volunt, quo apud Rethores ſumptam legimus: tradit eoim Hermogenes lib 2. Orator. alios πολιτικοὺς alios σοφιστὰς appellatos, quorum etiam φράσιν diverſam fuiſſe ſcribit: φράσιν quippe πολιτικὴν eam dici, quæ ſecluſa erat ab ornatiſſimo dicendi modo, quem σοφιστικὸν vocabant; ſophiſtæ enim ἐν τοῖς ὀνόμασιν ἐσοφίζοντο, ἀλλ' ἐν τοῖς νοήμασιν, inquit Xenophon. Unde ſi quæ in eorum oratione δεινότης erat tantum φαινομένη, ἢ μείζων. Præterea *Politici*, ejuſmodi verſus forte nuocupantur, quaſi civiles ac populares; quorum nempe in colloquiis familiaribus vulgo uſus erat. Sic enim πολιτικὸν interpretatur Cicero lib. 5. de Finibus: *Namque ſic hominis natura generata ſit, ut habeat quiddam innatum quaſi civile, atque populare, quod Græci* πολιτικὸν *vocant, &c.* Longe enim popularior eſt oratio pedeſtri ac ſoluta, quam ſtricta. Uode veteres Comici dum quotidianum ſermonem imitari volunt, conſulto à ſtricta verſificationis obſervatione receſſerunt, uti obſervat Terentianus Maurus:

Sed qui pedeſtres fabulas ſocco premunt,
Ut quæ loquuntur ſumpta de vita putes,
Vitiant iambon tractibus ſpondaicis,
Et in ſecundo, & cæteris æque locis:
Fidemque fictis dum procurant fabulis,
In metro peccant, arte, non inſcitia,
Ne ſint ſonora verba conſuetudinis,
Paulumque rurſus à ſolutis differant.

His conſentaoea ſcribit Hepheſtion pag. 17. comicos nempe ita verſus ſuos exaraſſe, ut non obſervata ad normam metrorum lege, ſoluta quommodo oratiooe ſcripſeriot; τὸν γὰρ βίον ἐν τοῖς μιμήμασιν, ἐθέλοντες ἐμφαίνειν διαλελυμένους διαλέγεσθαι, καὶ μὴ ἐμμέτρους, *dum enim vitam imitantur, ſoluta oratione differere volunt, non ſtricta*. Idem traduot de Comicis Cicero, Priſcianus, & Rufinus lib. de Metris. Et ſane hocce comicorum ſcribendi genus potiſſimum inventum fuit, quod ad mores informandos aptius & magis idoneum videretur: unde ἠθικὸς λόγος, Græcis; Latinis, *morata oratio* appellatur, in quo Terentius, & in ſermonibus Plautus excelluit, teſte Varrone apud Nonium. In utroque autem ſcribendi genere, Terentii nimirum & Plauti, *non qualiacunque, ſed grandia, pulchra, & elaborata* verba obſervare eſt, quod de ethica dictiooe Sidonius dixit lib. 8. Epiſt. 11. quæ quidem omnia etiam Politicis verſibus conveniuot. Grandibus enim, & compoſitis ferme ſemper farciuotur, ſeu, ut voce utar Joannis Tzetzæ Chil. 9. v. 282. ὀνομάτων στοιχεῖοις ut ſunt, quibus Hiſtoriam ſuam contexuit Conſtaotinus Manaſſes: atque hi quidem, ut cæterorum ejuſmodi ſcriptorum, ut obſervat Martinus Cruſius in Turcogræcia p. 193. *quindenis ſyllabis conſtant, ex 2. iambicis dimetris verſiculis, priore Catalecto, poſteriore Catalectico Anacreonteo: in quibus potius tonorum, (at apte & leniter inter metiendum cadant) quam quantitatis ſyllabarum ratio habetur*. Hos verſus, oi fallor, ſeu potius politicorum verſuum concinnatores carpit Joannes Euchaïta Carm. πρὸς τοὺς ἀκαίρως στιχίζοντας pag. 26. ubi ſic ait: Μέτρον δ' ἄμετρον εἰδαμῶς μέτρον λέγω.

Sed de hoc verſuum genere audiendus io primis Leo Allatius in Diatriba de Simeonum ſcriptis: *Verſus*, inquit, *Politici, ut plurimum Iambicis & Anacreonticis conſtant: ita tamen ut nulla quantitatis ſyllabarum, quod accuratiſſime veteres obſervabant, ratio habeatur, tantum earum numerus, declinationeſque accentuum attendantur, & ratio iſta confingendorum carminum non nunc primum in ea natione, ſed multo abhinc ſæcula, laboris forſan pertæſa ante, & barbarie omnia occupante, (adde quoque ſimilium rerum ignorationem) in uſu fuiſſe comperitur, ut videmus in Photii Patriarchæ, Chriſtophori Primi à Secretis, Conſtantini Anagnoſtæ, Manuelis Imperatoris, & aliorum Hemiiambis, ſive Anacreonticis, Pſelli, Metaphraſtæ, Manaſſe, Philippi Solitarii Manuelis Philæ, Tzetzæ iambis & politicis: quo tamen recentiores & negligentiores in illis pangendis fuere. Et quemadmodum Anacreontici non omnes, eodem ſyllabarum ac pedum numero concluduntur: ita & hi nunc pluribus, nunc paucioribus ſyllabis, ad eamdem tamen normam componuntur. In iambicis aliter factum eſt: nam veteres ratione pedum longiorum, aut contractiorum, nunc ſyllabis auctiores, nunc imminutiores dictos verſus fecerint, licet ſemper pedum numerum obſervarint: recentiores ſyllabas tantum, eaſque duodecim religioſiſſime ſervant. Quod idem ſervatum eſt in Politicis, in quibus ſyllabas quindecim nunquam excedunt, & ſi quæ ultra videntur, eas per aphæreſin, ſive ſynalephen decurtant & abſumunt; quod magis in Græcorum recenti, vulgatoque ſermone, ut & in Italorum, apud quos ſimiles hiatus ad numerum ſyllabarum retinendum reſtringuntur, conſpicitur. Politici ideo dicti, quod communes omnium ſunt, & ſuique eorum accommodati: ſic quoque ſcorta & meretrices, quod omnibus ſunt obſequioſæ & peculiares, & ſervitutem publicam ſerviunt, non alio addito, ſed ſolummodo* πολιτικῶν *nomine innoteſcunt. Meri Trochaici ſunt: quemadmodum enim illi ſeptem pedibus & ſyllaba conſtant, ita & hi: niſi quod antiquorum ſimiles verſus ratione pedum longiorum quindecim ſyllabas aliquando excedunt. Politici nunquam, ut de Iambicis dictum eſt. Et quemadmodum antiquorum duobus membris integrantur, mediique inciduntur, ita & hi qui nuncupantur Politici*. Hacteous vir doctiſſimus.

Complura ejuſmodi poemata, Politicis ſcilicet verſibus cooſcripta ſervat Bibliotheca Regia, quorum iodicem contexuit Philippus Labbeus io Nova Bibliotheca p. 132. 133. 134. & 135. Exſtant etiam non modo Politicis, ſed & rythmicis verſibus, Græcobarbaro idiomate aliquot ſcripta, ut Hiſtoria Apollonii Tyrii edita Venetiis, Βατραχομυομαχία Demetrii Zeni, in Turcogræcia Cruſii, & ejuſdem Alexander Macedo edit. Venetiis an. 1529. & alia ſimilis farinæ Græculorum opuſcula. Laudatur Joanois Tzetis liber de verſibus politicis à Labbæo in Bibliotheca oova MSS. pag. 196.

Digitized by Google

POLITICUM. Vide *Polypſychum*.

POLITOGUM, vel POLITHOGUM, *quod & pſalterium dicitur*, in MSS. codd. Papiæ. Editus habet *Policogum*, ſed videtur legendum *polypticum*, id eſt liber.

¶ POLITRUDIUM. Vide *Polentrudium*.

POLKINUS, Menſuræ frumentariæ ſpecies in Morinis, in variis Chartis in Chronico Andrenſi pag. 363. 396. & apud Ducheſnium in Probat. Hiſt. Guinenſis p. 153. 261. 262. 282. 307. [Charta an. 1240. in Tabular S. Vulmari: *Dono .. in redditibus decem Polkinos avenæ ad menſuram de Wiſſancb*.] *Polkin*, in Charta an. 1324. *Pocquin de froment, d'aveine*, in Computis Domanii Bononienſis Comitatus. Charta an. 1478. *Rentes d'avoines deues chaſcun an. C'eſt à ſçavoir que en chaſcun Poquin a 8. butels, & en chacun butels 4 provendieres*. In iiſdem Comput. Bononienſib. *Poquinages & rentes de la Vicomtè du Bonlenois*, dicuntur præſtationes quædam quæ in frumento vel avena fiunt. In Charta anni 1402. mentio fit, *des poquinages, des vaiſſiaux qui admenent grains au bable de Bouloigne, leſquels doivent chacun vaiſſel un poquin de blè ou de quelque grain que ce ſoit, s'ils ſont querquiez au bout de la nef, & s'ils ne ſont querquiez que devant maſt, au derriere maſt, ils ne doivent que demi poquin*.

¶ POLCINUS, Eadem notione. Lambertus Ardenſis apud Ludewig. tom. 8. Reliq. MSS. p. 528. *Decimulas vel prædiola obtulerunt: hic unum Polcinum vel buſtellum frumenti, &c.*

¶ POLLA. Pullaſtra, gallinula, *Poulette*. Charta an. 1330. in Tabul. S. Victoris Maſſil. *Item pro jure decimæ... De pollacis quantumcumque fuerint unum palloſſum & unam Pollam tempore quo à gallina dimittuntur*. Leg. f. *Pulla*. Vide in hac voce ſecunda notione.

¶ POLLACIUS, Pullus gallinaceus, *Poules* Charta an. 1190. in eodem Tabular. *Dat ... unum ſextarium avenæ & unum Pollacium in unoquoque ſuorum hominum*. Vide *Pollaſter*.

¶ POLLACUS, Gallinæ, pulli, pullaria ſpecies. Locus eſt in *Polla*. Vide *Pollatura*.

POLLARDUS, Monetæ adulterinæ ſpecies. Thom. Walſinghamus & Henricus de Knyghton an. 1301. *Prohibita eſt moneta alienigenarum ſurreptitia & illegitima, quam Pollardos & Cocodones atque Roſarios appellabant, qui paulatim & latenter loco irrepſerant ſterlingorum. Hanc monetam primo Rex Eduardus juſſerat valere obulum, deinde omnino exterminavit.* [Vide *Crocardus*.]

¶ POLLARIS DIGITUS, Pollex. Acta SS. tom. 1. Junii, ubi de S. Bertrando p. 791. *Et in digito Pollari manus dexteræ, &c.*

¶ POLLASTER, Pullus gallinaceus, ni fallor, Ital. *Pollaſtro*. Charta Pàulli Hortani Epiſc. an. 1391. apud Illuſtr. Fontan. in Append. ad Antiq. Hortæ, p. 455. *Volumus tamen quod ... pro cenſu ſolvere teneantur ... in feſto Exaltationis ſanctæ Crucis de menſe Septembri unum par Pollaſtrorum annis ſingulis*. Vide *Pollatus*.

¶ POLLATURA, Volatile pecus, Gall. *Volaille*. Acta viſitat provinc. Burdegal. & Bituric. ab an. 1284. ad an. 1291. apud Baluz. tom. 4. Miſcell. p. 215. *Et ita gravabantur ut in groſſis carnibus & Pollatura & palea & in fœno, &c.* Vide *Pollayllia*.

¶ POLLATUS, Pullus gallinaceus, *Poules*. Charta an. 1305. tom 2. Hiſtor. Dalphin. pag. 113. *Item treſdecim ſolidos & ſex denarios pro pretio 27. Pollatorum, &c.* Computus an. 1324. in Camera Computor. Dalph. *Cellerarius de Briordo computat de cenſibus & redditibus dicti loci in ... gallinis, Pollatis, vino, &c.* Occurrit rurſum in alio Computo ann. 1333. ibidem. Vide *Pollaſter*.

¶ POLLAYLLIA, Idem quod *Pollatura*, Ital. *Pollaglia*. Edictum Humberti II. an. 1333. tom. 2. Hiſt. Dalphin. p. 245. *Quod nulla perſona cujuſcunque conditionis exiſtat, aliqua blada, vina, boves, vaccas, porcos, mutones, Pollayllium, vel alia animalia, ſeu victualia quæcumque extra terram noſtram transferre audeat.*

¶ POLLEDRUS, Pullus equinus. Vide *Poledrus*.

¶ POLLEGETICUM, ut *Polypſychum*. Vide in hac voce.

¶ POLLENATUS, Pullus equinus, domi natus, educatus. Polyptychus Fiſcamn. an. 1235 *Non poteſt maritare filium vel filiam ſuum ſine licentia domini, nec vendere pullum ſuum maſculum ſibi Pollenatum, vel bovem ſibi vitulatum*. Vide *Pulloatus*.

POLLENUS, Pullus equinus, Gall. *Poullain*, in Legibus Luitprandi Regis tit. 107. §. 1. *Pullenus*, in Charta ann. 1242. apud Baluzium in Notis ad Concilia Narbonenſia p. 92. Vide *Palenus*.

1. POLLEX, Menſuræ ſpecies, de qua ſic Statuta Roberti III. Regis Scotiæ c. 22. §. 1. *Ulna communis Regis David debet continere in ſe 37. Pollices menſuratos cum Pollicibus trium hominum, cum videlicet ex magno, mediocri & parvo, & ſecundum mediocrem Pollicem debet ſtare, aut ſecundum longitudinem trium granorum hordei ſine caudis*. Adde §. 10. [*Once de poulce*, uncia pollicis, in Conſuetud. S. Severi tit. 18. art. 2. eſt quinta pars palmi, ſeu *du pan de caue*, ut habet eadem Conſuet.]

2. POLLEX, Aliâ, ſed incerta mihi notione. Tabularium Eccleſiæ Viennenſis, ſub Theubaldo Archiep. fol. 35. *Sunt autem res iſtas, quas tradimus ad menſam fratrum ſub Pollice ſancti Mauricii Chriſto militantium, ſitæ in pago Viennenſi. &c.*

☞ Quis ſit hujuſce vocis intellectus certo docet Charta Caroli II. Reg. Provinciæ in Tabul. S. Victoris Maſſil. *Locus appenſionis ſigilli tria lilia Gallica ex una parte, ex alia impreſſione Pollicis Cancellarii præfati Principis*. Ubi *Pollex* idem quod ſigillum.

☞ Pollice dextro mulctabatur Cancellarius qui chartam falſam ſcripſerat, *niſi eum cum quinquaginta ſolidis redimere cogebatur*, in Leg. Ripuar. tit 59. c. 3.

¶ POLLICERI paſſive uſurpatur in Conc. Tolet. XI. inter Hiſpan. tom. 2. pag. 666. *Solet enim plus timeri quod ſingulariter Pollicetur, quam quod generali innexione concluditur*.

¶ POLLICIA, pro Politia, apud Bernhard. *de Breydenbach* Itin. Hieroſol. p. 22.

¶ POLLICINUM, f. Itinerarius agger, iter, Ital. *Poleggio* Chronicon Eſtenſe ad an. 1333. apud Murator. tom. 15. col. 393 *Habuerunt pontem S. Georgii & Pollicinum S. Antonii; & ſic ſuper glaram venerunt ad portam S. Petri ... Redeuntes in burgo inferiori & ſuper Pollicinum S. Antonii, ibi firmaverunt campum totius exercitus, facientes fortilitias multas*.

POLLILACIUM, *Flos lactis, quod Gallice vocatur, Craime*. Ita Gloſſ. MS. ad diſticha Magiſtri Cornuti. Græciſmus:

Pollilacque cium flos lactis dicitur eſſe.

¶ POLLILOCUS, *Multilocus*, in Gloſſ. Sangerm. MSS. n. 501. leg. *Polyloquus, multiloquus*, ut apud Papiam. Vide infra.

¶ POLLINARE CRIBRUM, γυρ᾽ώριον κόσκινον, in Gloſſ. Lat. Gr. Cod. Reg. *Pollinarium*. Vide *Polentrudium*.

POLLUARI, pro *Pollui*, in Capitul. 1. Caroli M. an. 802. c. 17.

POLLUCIBILITER, Sumptuoſe, magnifice, vox Plauto nota. Joanni de Janua, *Pollucibilis, eſt facilis ad donandum*. Fulgentius lib. 1. Mytholog. de Saturno: *Pollucis etiam filiam ſive à pollendo, ſive à pullucibilitate*,

Digitized by Google

tate, quam nos humanitatem dicimus. Unde Plautus in comœdia ait, Bibite, pergræcamini Pollucibiliter. Paſſio S. Vitalis Mart. n. 3. *Vitalis cum ante conſpectum judicis, iniquorum ductus manibus, conſiſteret, & cum Catholicis laceſſere ſpiculis Pollucibiliter inciperet, &c.* Petrus Damian. lib. 7. Epiſt. 11. *Tertius Otto, qui Imperialis apicis dignitate Pollucibiliter floruit, & Romanam Remp. ſtrenue gubernavit.* Et Epiſt. 19. *Et quoniam ſcribendi peritus extitit, non pauca nobis librorum volumina Pollucibiliter exaravit.* Theodericus Monachus de Inventione S. Celſi n. 5. *Et revera quia ipſa gemina claritudine Pollucibiliter viguit, uti honor debitus popoſcit, totius regni Pontificibus atque optimatibus ipſa ſui reverentia præcelluit.* Vide Beroaldum ad Apulei lib. 1. Metamorph.

¶ POLLUCIO, Adulteratio. *Polluere*, adulterare. Inſtrum. an. 1225. inter Notas ad Ordinat. Reg. Franc. tom. 2. p. 141. *Operarii tenentur venire coram magiſtris juraturi, quod in argento nullum ponent nutrimentum, nec Pollueat denarium ullo modo. Et ſi aliquis deprehenſus fuerit in aliquam Pollucionem pulveris ac cineris, ... condemnabitur in quinque ſolidos, qui diſtribuentur leproſis.*

¶ POLLUCTARE, *Conſecrare.* Gloſſ. Iſid. A pollucere, inquit Grævius, quod eſt diis offerre. Vide Feſtum & ibi Scaligerum.

¶ POLLUERE, Adulterare. Vide *Pollucio*.

¶ POLLUUS. Vide *Polulus*.

¶ POLMENTORIUM, f. Commeatus. Chron. Andr. Danduli apud Murator. tom. 12. col. 461. *Cunctis itaque ad pugnam loci expoſitis, ſupervenit una ex galeis commiſſis viro nobili Franciſco Moceniço ad cuſtodiam Polmentarii deputato, &c.*

¶ POLMENTUM, Piſcis vivarii vel ſtagni, ſeu ex piſce præſtatio. Pactum inter Jacobum Aragon. Reg. & Berengarium Magalon. Epiſc. an. 1272. *In dicto portu & in omni alio loco, in quo aliquis portum applicaret à dicto termino uſque ad Latas, quod Epiſcopus & præpoſitus & eccleſia Magalonenſis percipiant & percipere poſſint libere pedagium, Polmentum & alia quæ percipere conſueverunt ratione ſtagni & gradus.* Vide *Pulmentum*.

POLOSE, *Alte. Poloſas, Altas.* Ita Gloſſæ Iſidor. Papias: *Poloſe, alte & ſublimiter.* [Quaſi propior polo, inquit Grævius. Gloſſ. Lat. Gall. Sangerm. MSS. *Poloſus, Haulz, orguilleus ou autaes.*] Martianus Capella lib. 2. p. 14. *Circulorumque volumina, vel orbiculata parallela, vel obliqua decuſſata Poloſe, &c.*

¶ POLOSUS, Illuſtris, in Actis S. Henrici Imperat. tom. 3. Julii p. 786.

Ecce coronatur divinitus atque beatur,
Rex pius Henricus proavorum ſtirpe Poloſus.

POLOTELLUS. Gloſſæ Iſidori: *Pilaludius, qui Polotella ludit.* Hinc origo forte vocis, noſtris, *Pelotte*, pro pila qua manu luditur. [Vide *Pelota* 3.]

¶ POLPA, vox Italica, Sura, Gall. *Gras de la jambe.* Addit. ad Vitam S. Antonini tom. 1. Maii p. 332. *Magna plaga & ſciſſura facta in ſura, ſive ut vulgariter loquar in Polpa cruris.*

¶ POLPRE Computus MS. an. 1435. pro reparationibus factis in Seneſcallia Carcaſſonæ: *Bernardo Barbe mercatori Carcaſſone pro una farcinata fuſtis vocato Polpre ab ipſo empta pretio 19 ſol. 6. den. Turon.* Rurſum: *Pro duodecim cannis, ... & pro media farcinata de Polpre de coralli ... emptis pretio 26. ſol. 3. den.* Lignum quoddam ſignificari videtur.

POLRUS, Modus agri, in Charta an. 1323. ex Tabul. ſancti Quintini in inſula fol. 42. 43. *De terris & Polris infra ſcriptis: videlicet de Polro Dom. Amelii, ſita inter villam de Dam, continente 64. menſuras, unam lineam & octo virgas terræ, &c.* Occurrit ibi paſſim.

¶ POLRIOLUS, diminut. à *Polrus*, ibidem: *Deinde in fine Polrioli prædicti in principio villæ de Houck alius limes, &c.*

¶ POLVERAGIUM. Vide *Pulveraticum*.

¶ POLVERELLA. Ludi genus. Statuta caſtri Redaldi lib. 2. fol. 39. *Si quis cujuſcumque repertus fuerit ludere ad cerizelam vel Polverellam, ſolvat ipſo facto ſoldos viginti pro qualibet vice, & ſi quid ob id receperit, in totum reſtituat.* Vide *Pulvereta*.

POLULUS, *Tenebræ noctis*, Papiæ MS. Edit. habet *Polluus*.

POLUMUM, *Locus ſacrorum*, Papiæ. Rectius in Gloſſis antiquis MSS. *locus ſartorum*. [La Cerda mallt *Polluctum*.]

¶ POLUTARE, Pullulare, in Statutis Placent. fol. 92. v. *Polutantibus crebro querimoniis nonnullorum contra quos criminaliter proceſſum eſſet, &c.*

POLYANDRUM, POLYANDRIUM, Cœmeterium. Papias: *Polyandrum, tumulus mortuorum.* Gloſſ. Gr. MSS. Reg. cod. 1673. Πολυάνδριον μνῆμα, τάφος ἐν ᾧ πολλοὶ ἄνδρες κεῖνται. Theodulfus Aurelianenſis Epiſc. in Capitulari c. 9. *Antiquus in his regionibus in Eccleſia ſepeliendorum mortuorum uſus fuit, & plerumque loca divino cultui mancipata, & ad offerendas Deo hoſtias præparata, cœmeteria ſive Polyandria facta ſunt.* Vide Alcuinum Poem. 238.

Interdum & ſæpius apud ævi inferioris ſcriptores ſumitur pro monumento, aut ſepulcro unius hominis. Vita S. Sulpitii Pii Epiſc. Bituric. *Cui ſcilicet prudenti viro & ſi natura debitæ mortis extinxit corpuſculum, fulget tamen viventium miraculorum Polyandro.* [Melius apud Mabill. tom. 2. Act. SS. Bened. p. 168. *Et ſi naturæ debito mors extinxit corpuſculum, fulgent tamen viventia miracula Polyandro.*] Vita S. Præjecti Epiſc. & Mart. *Decem librarum pondere vas direxit argenteum ad Polyandrum S. Pontificis exornandum.* Occurrit utraque, ſed crebrius poſtrema notione, apud Aimoinum lib. 2. de Mirac. S. Germani Epiſc. Pariſienſis c. 4. Theoderic. Monach. de Invent. S. Celſi Epiſc. Trevir. c. 2. n. 12. Orderic. Vitalem p. 469. 557. 623. Miræum in Diplom. Belg. pag. 69. in Vita Lietberti Epiſc. Camer. c. 46. in Vita S. Leufredi c. 23. in Vita S. Viventii Presb. c. 7. S. Probatii Preſbyt. num. 8. in libro Mirac. S. Mauri Abbat. cap. ult. apud Thietfridum lib. 4. c. 6. &c. At queritur S. Aſterius orat. extrema in SS. Martyres, quod Anomæi heretici πολυανδρ[illegible], τὰς κοιμήσεις αὐτῶν, quaſi per contumeliam appellarent.

¶ POLINGION, *Ubi cadavera ponuntur. Græcum.* Gl. Iſid. Leg. *poliandrum* vel *poliandrium*, ut paſſim occurrit. Charta Eberhardi Saliſburg. Epiſc. an. 1160. apud Hanſiz. tom. 2. Germ. Sacræ p. 261. *Parochiam totam ... dedicavimus & baptiſmalem conſtituimus, utrumque ejus Poliandrum fecimus.*

POLYCANDILUM, vox hybrida: Candelabrum multis inſtructum luminibus, Græcis recentioribus, πολυκάνδηλον, ut obſervatum à nobis in Deſcriptione Ædis Sophianæ, num. 48. Anaſtaſius in Leone III. PP. *Verum etiam & Polycandilum porphyreticum pendentem in pergula ante confeſſionem in catenulis aureis, qui penſat libram unam.* Acta S. Eliæ Junioris p. 199. Καὶ ἔβλεπον ὅτι ἐκρέμασαν οἱ Χριστιανοὶ πολυκάνδηλον μέγα ἔμπροσθεν τῆς κεφαλῆς τοῦ ἐσταυρωμένου ἅπτον. Anonymus de Locis Sanctorum pag. 83. καὶ κρέμαται πολυκάνδηλον. [Vide Anonym. in Leon. Phil. num. 19. & Gloſſ. med. Græc. in κανδήλα.]

¶ POLYCHRESTUS, Perutilis, Gr. πολύχρηστος. Vegetius lib. 2. Mulomedic. c. 6. *Potionem ex antidoto Polychreſto.* Ubi perperam edit. *Polygreſta*.

POLYCHRONIA, Salutatio cum genuflexione, ex Byzantinorum more, qui in acclamationibus

publicis Imperatoribus aut Patriarchis, πολλὰ ἔτη, & πολυχρόνιον acclamabant, de quo quædam obſervavimus ad Alexiadem p.251. & in Diſſert. de Nummis Imperatorum Conſtantinopolitanorum. Odo de Diogilo lib. 3. *Polychronias eorum ſuſcepit, ſed vilipendit: ſic enim vocantur reverentiæ, quas non ſolum Regibus, ſed etiam quibuslibet ſuis majoribus exhibent, caput & corpus ſubmiſſius inclinantes, vel fixis in terram genibus, vel etiam ſeſe toto corpore proſternentes.* [Vide Gloſſ. med. Græcit.]

¶ POLYCITUS, pro *Polyptychus*, in Ceremoniali Rom. apud Raynald. an 1272. de Conſecrat. PP. *Petit illam pecuniam, quam dat ei, in uno cypho argenteo camerarius, & quam dicit liber cameræ, qui vocatur Polycitus,*

POLYFORMIS, pro *Multiformis*, apud Rhabanum lib. de Computo cap. 25. voce hybrida. [Vide *Polyformis.*]

¶ POLYISTOR. Johannes de Janua: *Quidam liber, quem Solinus compoſuit ex multis hiſtoriis & compilationibus, Polyiſtor dictus eſt, pluralitas hiſtoriarum.*

POLYLOQUUS, *Multiloquus*, Papiæ, vox hybrida,

¶ POLYMITICE, Arte multa. Vitus in Vita B. Humilianæ tom 4. Maii p.401. *Et non videbantur capilli, ſed aurum potius Polymitice perfilatum.*

POLYMITUS, POLYMITARE. *Polymita veſtis*, multis variiſque coloris filis & liciis contexta & variegata, apud Jul. Pollucem. Iſidorus lib. 19. Orig. c. 22. *Polymita veſtis, multi coloris: Polymitus enim, textus multorum colorum.* Gloſſ. Saxon. Ælfrici: *Polimita, vel ocalata*: Hrinſ fegh. Vita S. Sori Eremitæ num. 16. *S. Martyris Marcelli mauſoleum opere Polymito, auro gemmiſque miro conſtruxit emblemate.* Carolus Magnus de Cultu imag. lib. 1. c. 12. *Eccleſia, quæ veſtis* Polymita *ſive varia eſt; quia videlicet ſancta Eccleſia de diverſarum gentium ſive linguarum varietate colligitur.* S. Cæſarius in Regula ad Virgines c 42. *Plumaria & acupictura, & omne Polymitum... numquam in Monaſterio fiant.* Eadem in Regula S. Donati c 63. [Teſtam. S. Rudeſindi Epiſc. an. 978. tom. 3. Concil. Hiſpan pag. 184. *Et inſerturias argento ſculptas, & auro perlucidas, lectiſterniа ac omni Polimito confecta.*] *Polemitum*, in Notis Tyronis pag. 159. Hiſtoria Epiſcoporum Autiſſiod. cap. 44. *Obtulit ... unam albam Polymitam, & caſulam praſinam,*

POLYMITARIUS, Papiæ, *artifex veſtimentorum, i. olosericorum.* W. Brito: *Polymitarius, qui cum acu vel manu pingit.* Hos à plumariis diverſos cenſet Philander ad Vitruvium lib. 6. c. 7. etſi non deſint qui pro iiſdem accipiant. Vide *Plumarius*,

POLYMITARE. Ekkehardus Junior de Caſibus S. Galli c. 10. *Nimia eſt tamen, ſi auſim dicere, varietas veſtis Eccleſiæ, qua ſcribitur induere ſi utroſque quos dicimus ſue quidem eo ore in eam dignatur intexere, aut de foris, ut interdum ſolet, Polymitare.* De Polymitis multa habet Salmaſius ad Hiſt. Auguſt.

¶ POLYPHEMARE, Uno oculo orbare, vocis origine ducta à Polyphemo cyclope famoſo, de quo Homerus lib. 9. Odyſſ. & Virg. Æneid. lib. 3. v. 641. Gervaſ. Tilber. lib. 2. Deciſ. 3. *Hunc Argum facit, illum Polyphemat,*

POLYPTYCHUM, ex Gr. πολύπτυχον, Liber commentarius in quem redigebantur ſeu regebantur acta publica, atque adeo domeſtica quævis. [Hiſtor. Translat. S. Glodeſindis ſæc. 4. Bened. part 1. p. 440. *Edicta quoque publica de poſſeſſionibus ejuſdem Monaſterii in cunctis ſcriptis, vel Polypticis, vetuſto ſtilo & calamo editis, nomen ipſius B. Sulpitii continent.*] Maxime vero ita dicti libri cenſuales, in quibus deſcripti quotquot cenſuales ac tributarii erant, ipſaque ſoluti ratio exarabatur, in leg. 2. Cod. Th. de Diſcuſſor. l. 13. eod. Cod. de Indulgent. debitorum apud Senatorem l. 5. Epiſt 14. & 39. & in Legibus Viſigoth. lib. 12. tit. 2. §. 13. Gloſſæ veteres ad Cod. Theod. *Polypticos, id eſt, breves tributi & actionis.* Edictum Piſtenſe Caroli Calvi tit. 29. *Ut illi coloni tam fiſcales, quam & Eccleſiaſtici, qui ſicut & in Polypticis continentur, & ipſi non denegant carropera & manopera, &c.*

POLYPTYCA, Libri commentarii privati, in quos vel Eccleſiarum vel privatorum bona regerebantur, in quibus Chartæ ipſæ donationum, emptionum, & ſimiles deſcribebantur. Gregorius Magnus lib. 7. Ind. 2. Epiſt. 4. *Quod hoc, ut dicitur, excuſatione facere diſtulit,* (id eſt reddere donationem factam Eccleſiæ) *quia notitia ejuſdem donationis non eſſet de Polyptycis caraxata.* Id eſt, in *Polyptycha* relata. Joan. Diaconus lib. 1. Vitæ ejuſdem Gregorii Magni c. 24. *Cunctorum patrimoniorum prædiorumque reditus ex Gelaſiano Polyptycho, cujus nimirum ſtudioſiſſimus videbatur, adæravit, &c.* Occurrit rurſum mox infra, Fulcuinus de Geſtis Abbatum Lobienſium: *Reditus villarum noſtrarum deſcribere juſſit, quod Polyptychum vocant.*

☞ Exſtant veterrimi etiamnum id genus libri; qualis eſt Irminonis Abbatis S. Germani a Pratis, unde plura in hocce Gloſſario exſcripſimus. Optimæ quoque eſt notæ polyptychus Foſſatenſis editus à Baluzio in Append. ad Capitul. Hi antiquiores Mabillonio videntur chartaceis libris ſeu chartulariis; ex iis quippe nullum invenit ſcriptum ante ſæculum 10.

POLLEGETICUM. Acta Epiſcoporum Cenom. p. 149. *In Pollegiticis tamen & Plenariis ſancta matris Eccleſiæ hactenus pleniter reperiuntur inſerta,*

POLECTICUM, in Vita Aldrici Epiſcopi Cenoman. num. 55,

¶ POLEPTICUS. Fredegarius in Hiſt. Franc. Epitom. art. 80. *Marcus referendarius, qui hanc deſcriptionem faciebat, ſecundum omnes Polepticos ſuos, Kalendas Martias à Limodicinis interfectus eſt, & omnes Poleptici incendiis ſunt concremati.*

PULETICUM, vox formata ex *polyptychum*, eadem notione. Marculſus lib. 1. form. 19. *Præcipientes ergo jubemus, ut ſi memoratus ille de capite ſuo bene ingenuus eſſe videtur, & in Puletico publico cenſitus non eſt, licentiam habeat capitis ſui tonſurare.* [*Polepticо*, in Edit. Baluziana.]

PULETUM, in Charta Caroli Calvi,

¶ POLEGIUM. Brevis Hiſt. S. Juliani Turon. apud Murator. to. 5. Ampl. Coll. col. 1071. *Duæ ſiquidem Eccleſiæ, ut in antiquiſſimis Turonicæ eccleſiæ invenimus Polegiis, longe ante Gregorii præſulatum fabricatæ fuerant,*

¶ PULEGIUM, apud Waſſeburg. fol. 182. ubi & de vocis vi aliquid proponitur: *Omnia ornamenta eccleſiaſtica, cum armario & Apoſtolicorum privilegiis, & Epiſcoporum decretis, & chartarum rerum Eccleſiaſticarum inſtrumentis atque ſcriptis, vulgo Pulegii nominatis, flamma conſumpſit ... Ne inſtitutio antiqua & redditus villarum atque cenſus earum prorſus ignorando aboleretur, ad communem utilitatem præſentium & futurorum ſolerti indagatione hoc Pulegium ſuper res canonicorum condere operæ pretium duxerunt. Pulegium autem ut mihi videtur, nil aliud ſignificat, aut latialiter ſonat, quam publica lex, vel popularis lex. Si quis rectius hoc commentatus fuerit, ego Sarovardus cancellarius juſſis præceptorum meorum obtemperans, qui huic operi me præfecerunt, intellectus ejus humiliter concedo.*

POLEGIUM SYNODALE, in veteri Charta apud Joan. Columbum lib. 4. de Epiſcopis Siſtaricenſ. num. 36. *Sicut ipſæ Eccleſiæ nominatim deſignantur in Polegio Synodali.* Alia Teotolonis Archiepiſc. Turon. an. 933. apud Sammarthanos: *Sicut antiqui homines aſſeruerunt,*

Digitized by Google

runt, & in Polegio noſtræ matris Eccleſiæ reperi, ita hic inſerui.

Poleticum. Charta ſub Carolo Magno exarata, apud Sammarthanos in Epiſcopis Maſſilienſibus n. 14. *Et ipſum Poleticum ipſe Epiſcopus in ipſorum præſentia ibidem oſtendit ad relegendum, &c.* Baldricus lib. 1. Chr. Camerac. c. 53. *Epiſcopus divino conſilio uſus, Poleticum, quod adhuc in eadem Eccleſia reſervatur, ſcripſit.* [Polyptychus Eccl. Vivar. f. 37. *Ego Thomas Epiſcop. exemplavi illud Poleticum de aliis vetuſtiſſimis cartulis, quas inveni in cartulario S Vincentii.*]

Politicum, in Charta apud Columbum in Epiſc. Vivarienſ. lib. 3. n. 2. Papias: *Politicum, Scriptum, Annales libri, Commentarii.* [*Libri politici*, apud Abbon. Floriac. in Epiſt. p. 418.]

Hinc *Poullié* apud nos, pro regeſto & catalogo Eccleſiarum ſeu beneficiorum Eccleſiaſticorum cujuſcumque Epiſcopatus: cum nihil aliud ſit quam Polyptychum Eccleſiaſticum, in quo bona Eccleſiaſtica, eorumque Chartæ continerentur.

Sed & ab hac voce Salmaſius ad Hiſt. Aug. *les Poulets*, deducit, epiſtolas ſcilicet amatorias noſtris ſic nuncupatas, cum & diptycis ſollicitatas olim amaſias auctor ſit vetus Interpres Juvenalis. Verum aliud eſt *Polyptycum*, aliud *Diptychum*. Hanc porro vocem ab Italia manaſſe vir doctus affirmat, ubi epiſtolas ſuas ad amaſias pullorum gallinaceorum alvo incluſas mittebant interdum ipſi amaſii, qua parentes ac cuſtodes fallerent. Fides penes eum ſit.

¶ POLYPUS, Tuber. Elogium S. Fiacrii inter Acta SS. Bened. ſæc. 2. p. 600. *Quidam de territorio Ambianenſi, Polypum quaſi ovum ſuper naſum habens, ut auſer ſibilans, omnibuſque monſtrum apparens, ... ſanatum ſe invenit.* Gloſſ. ad Doctrin. Alex. de Villa Dei: *Polypus, piſtis* (peſtis) *vel putredo naxi* (naſi.)

¶ POLYRIS, Tunica interior, apud Torrigium de Cryptis Vatican. Edit. 2. p. 352. forte eadem ac poderis. Macri Hierolex.

¶ POMACIUM, Idem quod infra *Pomata, Cidre*. Statuta S. Severi ann. circit. 1100. apud Marten tom. 1. Anecdot. col. 279. *Quod ſi quis ad domos ruſticorum extra villam perrexerit, & ab eis vinum vel Pomacium emerit, &c.* Vide *Pomagium*.

¶ POMADERIA, pro *Poinauderia*. Vide ibi.

POMAGIUM, Pomaceum, *Cidre*. Statuta Ægidii Epiſcopi Sariſberienſis ann. 1256. *Percipiet etiam perſona vel Vicarius* (decimam) *... de molendino ad ventum, & aquaticis, & de columbariis, de Pomagio, & omnibus aliis de quibus Eccleſia conſueverit percipere.* Vide Pomata.

¶ POMAREDUS, Idem quod mox *Pomaris*. Charta an. 1059. inter Inſtrum. tom. 1. novæ Galliæ Chriſtianæ p. 36. col. 2. *Sicut finitur vicecomitalis honor, & vadit uſque in illum Pomaredum cum ipſo pomaredo, & venit vallis uſque ad portam Auriol, &c.*

POMARIS, pro *Pomarium*, Ager pomis conſitus. Charta Gennadii Epiſcopi Aſtoricenſis æræ 953. apud Antonium de *Yepez* tom. 4. Chron Ordin. S. Benedicti: *Ædificia inſtruxi, vineas & Pomares plantavi, &c.* Occurrit non ſemel in hac Charta, & aliis Tabulis Hiſpanicis.

¶ POMARIUM, Johan. de Janua: *Locus ubi poma reponuntur vel reſervantur; mollis & liquidus cibus, vel potus, ex pomis factus. Pommeroye, lieu ou pommes ſont gardes, ou viande clere faite de pommes,* in Gloſ. Lat. Gall. Sangerman. MSS. *Pomatium* in Gloſſ. Iſid. Vide *Pomerium*.

POMARIUS, Malus arbor, Gallis *Pomier*. Capitulare de Villis cap. 70. *De arboribus, volumus quod habeat Pomarios diverſi generis, prunarios, &c.* Vita S. Aicadri Abbatis Gemeticenſis cap. 24. *Super quamdam arborem quæ malus ſive Pomarius dicitur.* [Vide *Pomerius*.]

POMATA, Potio ex pomis confecta, Vaſconibus *Pomada*, noſtris *Cidre*. Conſuetudo Bayon. tit. 7. art. 12. Labourtenſis tit. 7. art. 9. *Cidre, vulgairement dit Pomade.* Charta Monaſterii Silvæ-Latæ: *Donavit unoquoque anno ... de redditibus ac cellariis noſtris 60. modios Pomatæ.* *Pomatium*, in Capitulari de Villis c. 45. S. Hieronymus Epiſt 2. *Sicera Hebræo ſermone omnis potio nuncupatur, quæ inebriare poteſt, ſive illa quæ frumento conficitur, ſive pomorum ſucco, aut cum favi decoquuntur in barbaram & dulcem potionem, &c.* [Vide *Pomacium*.]

¶ POMELIA, *Sorbo ſimilis eſt, mediocris arbor & flore candido, dicta quod dulcedo ſit ejus fructus, & acuto ſapore commixta: hæc arbor ætate durat exigua.* Gloſſ. Sangerm. MSS. n. 501.

¶ POMELLUS, Globulus, Gall. *Pomme*; de eo dicitur quod formam rotundam & ſphæricam, ut pomum habet. Teſtam. Jacobi Reg. Aragon. an. 1262. tom. 9. Spicil. Acher. p. 198. *Imago Regis ... coronam in capite deferentis tribus Pomellis deſuper ornatam.* Statuta Ciſterc. an. 1203. apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 1299. *De ſcyphis autem argenteis, vel in quibus habentur pedes argentei vel Pomelli, interdicitur.* Comput ann 1261. ex Bibl. Reg. *Cuidam plumbario qui plumbavit Pomellos ex parte muris, 20. ſol.* Occurrit præterea apud Rymer. tom. 5. p. 48 & 59. *Pomelli* etiam dicuntur globuli, Gall. *Boutons*, quibus in veſtimentis utuntur. *Factura Pomellorum de drappo*, in Statutis Placent. lib 6. fol. 80. v. Hinc

¶ Pomellata & *Impomellata* dicitor veſtis ejuſmodi *pomellis* ornata. Joh. Demuſſis Chron. Placent. an. 1388. apud Murator. tom. 16. col. 580. *Tamen eſt Pomellatum de verſus gulam pomellis argenti deaurati vel de perlis, &c.* Ibidem: *Et ſunt Impomellatæ de antea à gula uſque in terram pomellis argenti deaurati vel de perlis.*

¶ POMEN, Ponimen, *Impoſitio, à pono.* Laur. in Amalth. ex Salmaſio.

¶ POMERANCIA, contracte pro *Poma aurantia*, Malum aureum, *Orange*, apud Bern. *de Breydenbach* Itin. Hieroſol. p. 226.

¶ POMERANEUM. Vide *Pomerium*.

¶ POMERANGIUM, Malum aureum, *Orange*. Inſtrum. ann 1470. apud Rymer. tom. 11. p. 674. *Viginti quinque milliaria Pomerangiorum valoris quinque librarum.* Vide *Pomerancia*.

¶ POMERARIUM, ut *Pomerium*. Chartul. S. Vincentii Cenoman. fol. 94. *Præterea* (conceſſit) *caſtri ſui redditus & furnum, & decimam paſnagii & Pomerariorum ſuorum de Meſnil Patricii & in. ſol. Cenoman.*

POMERIUM. Willelm. Brito in Vocab. *Pomarium eſt ubi poma ponuntur. Pomerium ubi poma naſcuntur.* [*Lieu ou croiſſent pomiers*, in Gloſſ. Lat. Gall. Sangerm. MSS.] *Horticellus in quo ſunt arbores pomorum*, in Charta an. 1197. apud Ughellum tom. 7. p. 1272. Gloſſæ S. Benedicti cap. de Agricultura: *Pomarium*, παράδεισος. Gloſſæ aliæ: *Pomarium*, ὀπωρώνιον, παράδεισον. Will. Tyrius lib. 10. c. 26. *Caſis in circuitu Pomeriis, interemptis ex civibus nonnullis, &c.* Jacobus de Vitriaco in Hiſt. Hieroſol. de Cairo urbe Ægypti: *Circa hanc civitatem ſunt optima Pomeria, & viridaria multa.* Donationes Saliſburg. c. 13. *Tradiderunt caſam & curtum, & vineam unam cum Pomerio, & alio parvo territorio ſuper lacum.* Adde Traditiones Fuldenſes lib. 2. Trad. 37. 99. pag. 508. 528. Miræum in Cod. donation. piar. c. 94. [Chartam an. 758. apud Meichelbeckum tom. 1. Hiſt. Friſing. pag. 59. &c.]

Pomeraneum, Idem videtur in Monaſtico Anglic.

glic.tom.2.p.129 *Concedo etiam eas duas partes decimarum totius feudi mei, & Pomeranei, & totius pannagii mei, &c.*

¶ Pometum, Eadem notione, Gloſſ.Lat.Græc. *Pometum*, παράδεισος, Charta an.976. in Addit. ad Chron. Caſaur.apud Murator.tom.2.part.2.col.967. *Et in Fundiliano terram modiorum 12.cum vinea, & pomis & arboribus ſuis, quam & in Pometo ad S.Silveſtrum, &c.* Utuntur præterea Palladius de Re ruſt. tit.36. & Tertull. de Pallio c.2.

¶ POMERIUS, ut ſupra *Pomarius*. Charta an.1316. ex Schedis Præſ. de *Mazaugues*: *Pomerii & pererii tamen habeantur pro non fructiferis, niſi eſſent empta.*

¶ POMIA, f. Idem quod *Pomata*. Tabular. Voſienſe fol.56. *Alpebas debet Pomiam ſicut manſus Algenre.*

POMIFER, Pomifera, Hortus arboribus fructiferis conſitus. Charta Alemannica Goldaſti 33. *Et falſicia de illum cortinum, aut de illa Pomifera in alio noſtro cortino, &c.* Et Charta 36. *Cum aquis, cum ſilvis, cum Pumiferis, &c. Arbores Pomiferæ*, quæ fructus ferunt, *Arbres a fruits*, Charta Caroli Craſſi Regis; apud Joann. Columbum lib.2.de Epiſc.Vaſion. *Cum ſervis & ancillis, campis, ocelatis, vineis, perreriis, arboribus Pomiferis & impomiferis, cum molendinis, &c.* Adde Chronologiam Lerinenſem part.1.p.365.

¶ Pomiferare, Poma, fructus ferre. Gloſſ. Lat. Græc. *Pomiferat*, καρποφορεῖ.

POMILIO, *Venditor pomorum, vel pomorum cuſtos*. Dicuntur etiam *pomiliones*, *aquarum vel lignorum portitores, quia vili pretio quaſi pomo conducebantur*. Joan. de Janua. [*Vendeur ou garde de pommes, porteur d'yaue ou de buche*, in Gloſſ.Lat.Gall.Sangerm.]

¶ POMILIONES, Pygmæi. Odonis Carmen de varia Erneſti fortuna, apud Marten.tom.3. Anecd.col.363.

Ecce grues longiſque inſtigans vulnera roſtris,
Et circum volitans, nec paucos Pomilionum
Sternentes, &c.

POMILORUS, *Mollis & enervis*. Ita Papias MS. & editus. An *Pomivorus*?

¶ POMOERIUM, Idem quod *Pomerium*. Charta Willelmi Abb. Andern.an.1084.tom.9. Spicil.Acher.p. 349. *In eadem villa totum prædium ſuum cum domo ac Pomœrio* (dedit.)

¶ POMONES, *Pomorum cuſtodes*. Papias. V. *Pomilio*.

1. POMPA, in Baptiſmatis ſolemnibus: *Abrenuntias Satanæ & Pompis ejus*, id eſt, *ambitioni, jactantiæ, &c.* ut habet Theodulfus Aurelianenſis de Ordine Baptiſmi c.12. Diurnus Romanus cap.7.tit.2. *Sciat ſe anathematis vinculo innodatum, & cum diabolo, & ejus atrociſſimis Pompis, atque Juda traditore Domini N.J.Chriſti æterni incendii ſupplicio concremandum deputari*. Ita in Epiſt.2.Leonis IX.Papæ: *Cum diabolo & ejus atrociſſimis Pompis.*

¶ Pompa, Faſtus, luxuries. Litteræ Ludovici Reg.II. Comit.Provinc.an.1411.apud Pitton. Hiſt. Aquenſ.pag. 132. *Ad tollendas Pompas nonnullas exceſſivas & impenſas quas cives tam majores quam minores & mediocres in veſtibus, jocalibus, ſolemnitatibus nuptiarum facere ſoliti non ſine eorum diſpendio, & contra vires & facultates bonorum ſuorum, &c.*

¶ Pompa Ampullosa. Anonymi Hiſtoria apud Murator.tom.16.col.274. *Hic autem Guido mundum & Pompas ampulloſas deſerens in loco beati Franciſci vitæ terminum dedit.*

Pompare, *Superbire, gloriari*: *unde Joſephus in 20. In gentem noſtram aperta malignitate Pompabat. Unde Pompator, qui quid ſuperbe vel præſumptuoſe facit*. Ita Ugutio. Sedulius:

Cum ſua gentiles ſtudeant figmenta Poetæ
Grandiſonis Pompare modis, tragicoque boatu.

Ex Sedulio Auctor Vitæ S.Tillonis Monachi: *Cum gentiles Poetæ ſtudeant ſua figmenta prolixis Pompare ſtylis.* Vita S.Reguli Epiſcopi Silvanect. *Ut quidam me tricanorius in ſuo Pompavit poemate*. Althelmus de Laude Virg.c.26.

Jupiter, ingentem quem Pompant carmina vatum.

Ethelwolfus de Abbat.Lindisfarn.c.15. *Litora quo docti non docte carmina Patris Pompat, &c.* [Hildegarius in Vita S.Faronis c.108. *Cum hæc uſque nunc decurſa narratio per inſignia geſta ac dicta, devotaque opera cum ſtuduerit mirificis laudibus Pompare & exaltare.*] Vide Meurſium in Πομπ..., [& Gloſſ. med Græcit. in eadem voce.]

¶ Pompatire, Eadem notione. Acta S.Helerii Martyris, tom.4.Julii p. 148. *Qui cum omnes in iſtis & his ſimilibus ſuperaret, non tamen Pompatire ... adverſus ſuos tribules vel ſibi ſuppoſitos intumuit, ſed in omnibus humilior, &c.*

Pompaticus, Pompoſus, ſuperbus. *Pompaticus habitus*, in Epiſtola S.Bonifacii ad Cuthbertum Archiepiſcopum Cantii. Vide Gualbertum in Miracul. S. Rictrudis num 3.

¶ Pompatus, Magnificus, lautus. Tertullianus de Spectac c.7. *Sed Circenſium paulo Pompatior ſuggeſtus.*

¶ Pompalis, apud Capitolin. in Gordianis cap. 6. *Erat canitie decora & Pompali vultu*; id eſt, gravi conſpicuo.

Pompatice, *Superbe vel pompoſe*, in Vocabular. Willel.Britonis.

¶ Pompabiliter, apud Capitolin. in Galieno: *Gladiatores Pompabiliter ornati.*

Pompaliter, apud Pollionem, ubi Salmaſius.

¶ Pompose, in Chron. Romualdi II. Archiepiſc. Salernit. apud Murator.tom.7.col.231.

¶ Pompare, Ornare. Vita S.Dunſtani tom.4.Maii p.350. *Quemdam ſtolum ... quam poſtea poſſet auro gemmiſque variando Pompare.*

¶ Pompificare, Eodem intellectu, apud R.Duellium Miſcell.tom.1.p.8. *Ad hunc ergo locum ductu diabolico pervenientes, rebus, theſauris, ornamentiſque omnibus, quibus ab initio fundatus ac deinceps incredibiliter Pompificatus fuerat, ſpoliaverunt functus reliquias.*

Pompare, Ad pompam & ludibrium traducere, πομπεύειν. Hiſtoria Miſcella in Leone Iſauro: *Nudum ſuper aſinum verſo vultu ſedentem Pompavit*. In eadem, *Pompis deshoneſtari*, πομπεῦσαι. Theophani: *Pompis publicare*, πομπεύειν. Hermogenes lib.2. p.406.ait vocem πομπεύειν hac notione, ſeu pro κατηγορεῖν, Græcam non eſſe, ſed à Legibus inductam, tametſi ac uſus ſit Demoſthenes Orat. περὶ στεφάνου.

Pompizare, Eadem notione. Joannes Biclarienſis in Chronico ſub finem: *Deinde turpiter decalvatus, poſt hæc dextra amputata, exemplum omnibus, in Toletana urbe, aſino ſedens Pompizando dedit, & docuit famulos Domini non debere eſſe ſuperbos*. Id eſt, ad ludibrii pompam traductus per urbem. Iſidorus Pacenſis Epiſcopus in Chronic. æra 750. *Et mulo de conſpectu principis cervicetenus ejicitur Pompizando, nomine Theudimer, qui in Hiſpaniæ partibus non modicas Arabum intulerat neces.* Idem æra 766. *Nec mora fortiter flagellatum, turpiter adjudicatum, capite decalvatum, aſino Pompizantem poſt tergum fuete per plateas detrahunt, manibus poſt tergum vinctum.*

Pompolentus, *Pompa plenus, Pompoſus*, Ugutioni, Papiæ, & in Gloſſis antiquis MSS. Catholicon parvum: *Pompoſus, pompulentus, Pompeux, orguilleux*. S Gerardus Abb. Silvæ Majoris in Vita S. Adelardi Abb. Corbeienſis c.3. *Cujus dignitatis honore induſtitutus ... non efficitur philopompus, & non ut plures aſſolent Pompolentus.*

Pompoſus; Ugutioni, *Superbus, altus, magnificus: unde Pompoſitas, & Pompare.* Fortunatus lib. 3. Poem. 21.

Vix modo tam nitido Pompoſa poemata cultu
Audit Trajano Roma verenda foro.

Vita S. Quinidii Epiſcopi Vaſionenſis num. 7. *Indignans cur ad recipiendum ſubmiſſius & Pompoſius non paruiſſet.*

Pompositas, apud Petrum Bleſ. Epiſt. 18. [Anonymus de Geſtis Manfredi apud Murator. tom. 8. col. 590. *Et honorifice fuiſſet ibidem à civibus in illa vana Pompoſitate receptus, &c.* Occurrit præterea in Stat. Eccleſ. Andegav. an. 1423. c. 11.]

Pomposus, medicis, Copioſus, uber. Cælius Aurelianus Siccenſis lib. 5. Chronicon c. 10. *Et ſi impoſſibile atque illicitum plurimas incidere partes, ne ſanguinis Pompoſus fluor periculum faciat ægrotanti.* Ita lib. 2. Acut. cap. 34. *Pompoſa atque coacervata ſanguinis effuſio*, i. abundans.

¶ 2. POMPA. *Pompe* Aniciensibus dicitur panis triticeus, ſeu placcotæ ſpecies, quæ à patrinis & matrinis quotannis in vigilia Nativitatis Chriſti dari ſolent iis, quos è ſacro fonte levaverunt, donec adoleverint. Hinc fortean ſumta vocis origo, quod tunc *filioli* à ſuſceptoribus admonerentur de ſolemni illa *abrenuntiatione pompis Satanæ*, quam eorum nomine dixerant. In quibuſdam Arverniæ locis *Columba* nuncupatur, à forma placeotæ, ni fallor.

¶ 3. POMPA à Gall. *Pompe*, Antlia, dici videtur aquæ receptaculum, unde antlia aquam tollunt. Necrolog. Kimperleg. MS. *Partem domus reſtauravit, quæ reſpicit ad Pompam, & unum villagium.*

¶ POMPETA, Amplum & redundans veſtis ornamentum, quod levi flatu intumeſcit atque huc & illuc impellitur. Concil. Senonenſe ann. 1485. c. 6. *Volentes novitatibus ſcandaloſis & deformitatibus monſtruoſis in Pompetis & plicaturis tunicarum ... providere, &c.*

¶ POMPIZARE, Pompolentus, &c. Vide ſupra *Pompa* 1.

¶ 1. POMPUS, *Dux itineris.* Laur. in Amalth. neſcio quo vade. Cæterum a Græco πομπὸς ea notione accipi videtur in Leg. Luitprandi c. 15. apud Murator. tom. 1. part. 2. p. 60 *De ſervo fugace & advena homine, ſi in alia judiciaria inventus fuerit, ... qui in loco ordinarius fuerit, comprehendere eum debeat... & habeat pro prehenſura ſervo* (ſic) *pro Pompo ſolidos* 11.

¶ 2. POMPUS, f. Pomarium, ager pomis conſitus. Chartul. S. Vandreg. tom. 1. pag. 682. *In campo Alberede Clarel de Piru, & in Pompo domini de Piru in tribus virgis juxta campum Vavaſſeur.*

POMUM. *Poma aurea*, inter miniſteria & ornamenta ſacra. Hariulfus lib. 2. c. 10. *Lampades argenteæ 6. Poma aurea 3. calices aurei cum patenis 2. &c.* Lib. 3. cap. 3. *Cruces majores 5. & minores 8. Poma altarium 21. è quibus tria ſunt aurea, reliqua argentea. Item Poma gantſanorum 7. ex argento auroque parata.* [Adde Guidonem in Diſcipl. Farfenſi c. 23.] Vide Deſcriptionem noſtram Ædis Sophianæ n. 60.

¶ Pomum, Globulus. Chronic. Parmenſ. ad an. 1294 apud Murator. tom. 9. col. 827. *Et ſuper quolibet* (cantono) *unum capitellum cum Pomis deauratis.* Chron. Tarviſ. apud eumdem tom 19. col. 792. *Et adductis lanceis, paveſis, & Pomis cuſtoguis, multas manu unica experientias fecit in erigendo lanceas & pavexios atque cotoneos projiciendo.*

¶ Pomum Adam, Fructus arboris in Palæſtina noti. Jacob. de Vitriaco lib. 3. Hiſt. Orient. apud Marten. tom. 3. Anecd. col. 279. *Sunt ibi arbores quæ gignunt poma, quæ dicuntur Poma Adam, in quibus morſus evidentiſſime apparet.*

Pomum Ceræ. Bernardus Monachus in Conſuetudinibus Cluniacenſibus MSS. c. 10. *Dat etiam Hoſpitario Secretarius 2. cereos, qui coram eo, donec ſe collocet, ardeant, & unum Pomum de Cera, quod per totam noctem ardeat. Similiter dat & Pomum, quando 9. aut plures in Hoſpitio dormiunt.*

Pomum Granatum. Mundinus in Anatomia pag. mihi 38. *Os ſive cartilago epiglottalis, quæ alio nomine nominatur Pomum granatum.* [Vulgo *Pomme d'Adam*. Anatomicis arytænoides, Græc. ἀρυταινοειδής, Cartilago, pars laryngis prominens potius quam epiglottis.]

Pomum, quod Imperatores & Reges geſtant. Vide *Palla* 1.

¶ PONADERIA. Vide *Poinanderia.*

¶ PONARDUS, pro *Penardus*, à vet. Gall. *Paine*, pro *Peine*, qui quaſi ſenex & vetulus ob nimiam craſſitudinem vix ſe movere poteſt. Johannes *Cleree* Dominicanus Ludovico XII. à Confeſſionibus in Serm. de malo divite: *Videbis unum groſſum Ponardum in una camera nattata, &c.* Ubi ad hæc Villonis reſpexiſſe obſervatur in Gloſſariolo ad Cantica natalitia Burgundica:

Sur mol duvet aſſis un gras Chanoine
Lez un braſier en chambre bien nattée.

¶ PONCELLUS, Ponticulus. Charta Margaretæ Flandr. Comit. an. 1250. apud Miræum tom. 2. p. 1231. *In vico qui ducit ad domum Epiſcopi uſque ad Poncellum, & à poncello infra rivulum currentem ſub dicto poncello, uſque &c.* Necrolog. Confratriæ Cleric. Pontiſar. *26 Maii Hernovetus le Paumier dedit 5. ſol. reditus ſituatos prope Poncellum ſancti Martini in vico dicto de malo diverſorio.* Adde Chartam an. 1296. apud Lobinellum to. 4. Hiſtor. Pariſ. p. 516. *Poncel*, eadem notione uſurpat Joinvilla p. 122.

¶ Poncellus, Columna, in Areſto Parlamenti an. 1394. apud Meneſter. Hiſt. Lugdun. p. 80. *Et quod ad dicti magiſtri Petri preceptum prædictus Petrus Guernerii columnas ſeu Poncellos dicti tribunalis demolierat.* Vide *Pontellus.*

¶ PONCHIA, Menſura. Vide *Poichia.*

PONDAGIUM, Subſidii ſeu tributi ſpecies ex qualibet librata mercium tam evectarum quam invectarum Regi conceſſum. Eſt autem *librata* valor unius libræ, quam alias *pondum* vocant, unde *pondagium*. Hujuſmodi ſubſidium Henr. VI. conceſſum fuit an. 31. regni ſui ad terminum vitæ, remiſſumque poſtea in parte. Sed Edwardo IV. Henrico VIII. & ſubſequentibus viritim ſemper, ſed pro more temporis reſtitutum. Spelman.

1. PONDERARE. Olim, quod & etiamnum in Belgio obtinet, in more fuit, ut ægros pueros ad Sanctor. feretra vel ſepulchra appenderent, & pondus tritico, panibus, aliave re, quam offerre Deo aut Sanctis volebant, exæquarent, addita ſumma aliqua auri argentive. Vita S. Erminoldi Abb. lib. 2. nu. 3. *Dominus Sancto ſuo quaſi privilegium ſpeciale conceſſit, quod pueri ægrotantes, ad ejus, ut fieri ſolet, Ponderati ſepulchrum, continuo ejus meritis convaleſcunt.* Num. 4 *Cum marca argenti ſe Ponderans.* Num. 9. *Ad ſepulchrum Sancti nummo ſe Ponderavit.* Occurrit ibi pluries num. 16. 19. 38. 39. 40. 41. & in Miracul. S. Ludgeri Epiſcopi Mimigard. num. 41 De eo etiam more Wolphardus Presbyt. lib. 3. de Mirac. S. Walburgis num. 4. ubi *librare* vocem, pro *ponderare*, uſurpat. Metellus in Quirinalibus:

Jura tamen tenet hæc ſpecialia,
Quod puerilia corpora morbida,
Si fuerint ibi cum prece ſedula
Penſa ſolo, ſequitur reparatio.

Idem recitat miraculum aliud de quodam, *qui panibus & caſeolis ibi ſe penſans*, hos poſtea *diſtribuebat egenis.* Vide Henric. Rebdorffenſ. an. 1361. De oblationibus

Digitized by Google

ceræ ad corporis pondus agit etiam non ſemel Anonymus de Mirac. S. Thomæ Cantuar editus à Stapletono c.23.37 63.

¶ 2. PONDERARE, Onerare, Gall. *Charger*. Caffari Annal. Genuenſ. lib. 1. apud Murator. tom. 6. col. 256. *Et in ipſo Conſulatu galeæ 7. Januenſium in plagia de Caſtaneto ſuprà Piſanos victoriam habuerunt contra naves 22. & magna pecunias Ponderatas*. Rolandinus de Factis in marchia Tarviſina lib. 8. c. 9. *Ponderata ſunt plauſtra armis, victualibus, gratis & aliis paramentis ad pugnam*.

¶ PONDERATIO. Vide *Pondus*.

PONDERATURA, σταθμὸς, *Pondus, penſatio, penſum*, in Gloſſ. Græc. Lat.

¶ PONDERITAS, Gravitas, apud Nonium ex Accio Pragmat. lib. 2.

¶ PONDEROSITAS. Vide *Ponderoſus* 2.

1. PONDEROSUS. Breviloq. *Aſſiduus, i. dives, Ponderoſus in pecunia*.

2. PONDEROSUS, Qui hernia laborat. Papias: *Herniosus, Ponderoſus*. Pondus quippe de genitalibus dicitur, itaque appellabant veteres quod vulgo *gravedinem* vocant. S. Auguſtinus l. ult. de Civit. Dei c. 8. *Quidam ab informi pondere genitalium ſalvus effectus eſt*. Gregorius Magn. de Cura Paſtorali part. 1. cap. ult. de Ponderoſis: *Vitium quippe eſt ponderis, cum humor viſcerum ad virilia deſcendit, quæ profecto cum moleſtia dedecoris intumeſcunt*. Hernia igitur *pondus* dicitur in Querulo, ubi *Neſtoris pondus*, idem eſt quod *Neſtoris hernia*: ſic autem appellatur propter rupturam *pondere* factam, cum inteſtina rupta tunica deſcendunt in veſicam. Arnobius lib. 7. *Ingentium herniarum magnitudine Ponderoſi*. Et Moyſes Levit. c. 21. ubi deſcribit quales deceat eſſe miniſtros Dei: *Nec accedet ad miniſterium Dei, ſi fuerit Ponderoſus*. Ita enim vetus verſio. Lex Longob lib. 1. tit. 8. §. 31. *Si quis aldium aut aldiam ... battiderit, & per ipſam battituram Ponderoſi facti ſunt, &c.* Tit. 16. §. 4. *Si quis furore accepto battiderit hominem liberum, aut mulierem ingenuam, ... & per ipſas feritas Ponderoſi, aut Ponderoſæ effecti fuerint, &c.*

PONDEROSITAS, Hernia. Lex Wiſigoth. lib. 6. tit. 4 §. 3. *Cui Ponderoſitas facta fuerit, centum ſolidi dentur in compoſitione*.

☞ Exiſtimat vir doctiſſimus Muratorius *Ponderoſitatem* hic de gravi morbo intelligendam eſſe; unde *Ponderoſum* ex Lege Longobard. de eo interpretatur qui ex ictibus baculi ineptus ad gradiendum factus fuerit, & lecto teneri coactus. Sed leviora mihi videntur ipſius argumenta, quam ut cum eo in hac re ſentiam. Hunc conſule tom. 1. part. 2. col. 1. Vide *Ponderum*.

Apud Eadmerum lib. de S Anſelmi ſimilitud. cap 49. *Canes ponderoſi* opponuntur *Canibus agilibus*: ut cap. 49. & 51. *Ponderoſitas, agilitati*. Hinc

¶ PONDEROSITAS, Gravitas, *Peſanteur*, in Actis Abbatum S. Germani Autiſſiod. cap. 11. ubi de Arduino Abb. *Propter Ponderoſitatem vel infirmitatem ſuam faciebat ſe deferri in curru*.

¶ 3. PONDEROSUS. *Factum ponderoſum*, permagnum negotium, res magni ponderis & momenti, *Affaire importante*. Charta infeodationis Mariæ Comit. Provinc. ann. 1394. in Camera Computor. Aquenſi Regeſt. *Armorum* fol. 70. *Et propter ſubitum receſſum noſtrum ſtatim in Franciam pro factis dilecti noſtri Regis Siciliæ Ponderoſis Domino comitante, &c.*

¶ PONDERUM, Morbi ſpecies. Poſthuma gloria S. Mariæ Magdal. de Pazzis tom. 6. Maii p. 310. *Gravem infirmitatem, quam Ponderum vulgus nominat, cum febri continua intenſiſque doloribus patiens, &c.* Italis *Pondi* eſt dyſenteria. Haud ſcio an huc ſpectet, an de hernia intelligendum Gloſſar. Lat. Gall. Sangerman. MS ex Johan. de Janua: *Pondo, Peis, ou une maladie*. Vide *Ponderoſus* 2. & infra *Pondus genitalium*.

PONDICITAS. Vide *Ponticus*.

PONDO, Papiæ, *genus ponderis, libra eſt*. Fere ſemper in veteribus Tabulis de argenti libra dicitur; ut *libra*, de libra aurea, in Chartis Dagoberti & Ludovici Imp. apud Doublet. p. 661. 736. &c. Walafridus Strabus de Vita S. Galli c. 21. *Auri quoque libras duas, & argenti Pondo totidem cum epiſtola conceſſionis jam dictæ per ſuos nuncios viro Dei deſtinavit*. Idem in vita S. Othmari c. 3. *argenti libras* habet. [Concil. Mexicanum an. 1585. inter Hiſpan. tom. 4. pag. 306. *In Pondo minarum 50. condemnetur*. Ibid. p. 362. *Si ſemel id commiſerint 200. minarum Pondo mulctentur*.]

PONDUS, *abuſive dicitur pro una libra, vel unus as eſt*. Joan. de Janua. Gregorius Turon. lib. 10. c. 19. *Multa enim auri argentique in hujus Epiſcopi regeſto Pondera ſunt reperta*. Fredegarius in Chronico c. 73. *Miſſorium aureum ... penſantem auri Pondus quingentos*. Paulus Warnefrid. lib 3 c. 25. *Cum ſub monte quodam introiſſet, ubi multa auri Pondera adſpeniſſet*. Charta Ludovici Imper. apud Ughellum in Epiſc. Volaterr. *Præcepti ſemerator ut violator duodecim Pondera auri probatiſſimi eidem Eccleſiæ perſolvere compellatur*. Vita S. Deodati Abbatis n. 5. *Ac magnificentia amphoris muneris donavit viginti ſex Pondera auri argentique, &c.* Occurrit paſſim. [Le Roman *de la guerre de Troyes* MS.

Covers d'un drap outremarin
Que ſis, ſet Peis valoit d'or fin.]

¶ PONDUS, Statera ſeu bilanx publica, qua debent uti, qui merces habent ponderandas, atque etiam id quod pro hujuſmodi pondere exſolvitur. Charta fundat. Monaſt. B. M. de Conſolat. an. 1244. inter Inſtr. tom. 4. novæ Gall. Chriſt. col. 102. *Item eiſdem monaſterio & monialibus donavimus in perpetuum ... Pondus noſtrum de Autiſſiodoro, &c.*

¶ PONDUS CANAVAZERIUM, Quo cannabum appendunt, in Statutis Saluciar. collat. 4. c. 118. *Ut Pondera canavazerio ſemper canapum ponderetur*.

PONDUS CAROLI, quod ſcilicet Carolus Magnus inſtituit. Arnoldus Lubecenſis lib. 3. c. 2. *Ut quatuor millia marcarum cum filio perſolveret librata Pondere publico, quod Carolus Magnus inſtituerat*. Charta ejuſdem Caroli pro Eccleſia Oſnabrugenſi an. 804. apud Crantzium in Metropoli lib. 1. c. 2. & in Monumentis Paderbonenſibus pag. 327. *Sexaginta ſolidos noſtri Ponderis*. Charta Friderici II. Imper. apud Albericum in Chron. MS. an. 1234. *Regi centum libras auri in Pondere Caroli perſolvet*. Exſtat apud Gruterum 222. 9. ponderis ænei figura cum hac inſcriptione, PONDUS CAROLI, quod pendere dicitur uncias tres & ſcrupula viginti.

PONDUS PALATII, idem dicitur, in Charta Ludovici Pii apud Doubletum p. 736. *Viginti pondo argenti probati ... ad Pondus noſtri Palatii ſolvere cogatur*. Vide Regulam Canonicorum ex Synodo Aquiſgran. c. 122. extremo. Meminit etiam Ponderis Palatii Charta alia Dagoberti Regis, apud eumdem Doubletum p. 661. *Legibus artatus auri puriſſimi 10. libras, ac argenti probatiſſimi pondo 20. ad Penſum noſtri Palatii perſolvere cogatur*.

PONDUS COLONIENSE, Idem etiam videtur quod Pondus Caroli Magni. Charta Friderici I. Imper. an. 1162. apud Diagum in Comitibus Barcinon. lib. 20. cap. 174. *Quindecim marchas auri boni ad juſtum Pondus Colonienſe, &c.* Alia Henrici VI. Imp. an. 1189. apud Ughellum in Epiſcopis Volaterran. *Perſolvant ſex marcas puri argenti ad Pondus Colonienſe*. Adde Matth. Paris an. 1193. p. 122. Idem etiam pondus obtinuit in Dania & Suecia. Charta Waldemari Regis Daniæ an. 1326. apud Pontanum lib. 7. Hiſtor. Dan. *Item omnia quæ ſub*

pon-

Digitized by Google

pondere vendi ſolent, poſſunt in ipſorum bodis ſive vicen vendere & alienare, & cum ſtatera Colonienſi, & pondere debite vendere & trutinare. *Libra Colonienſis*, in alia Waldemari Slewicenſium Ducis anno 1340. apud eumdem pag. 459. *Marca argenti puri monetæ Colonienſis*, in Charta Caroli IV. an. 1350. apud eumdem Pontanum p. 477. Adde Ericum Upſalienſem lib. 3. Hiſt. Sueciæ. p. 75. 86.

PONDUS TRECENSE, quo Marca Trecenſis appendebatur, in Charta an. 1203. in Probat. Hiſt. Drocenſis p. 252. in aliis an. 1221. in Probat. Hiſt. Caſtilioneæ pag. 42. 85. Vide *Marca Trecenſis*.

PONDUS PRUVINENSE, à Pruvino in Campania oppido, ubi cudebatur moneta Comitum Campaniæ, in Charta an. 1238. in Probat. Hiſt. Drocenſis p. 261.

PONDUS CATHANIÆ, apud Scotos, quo ii utuntur in emendo & vendendo, in Aſſiſa Regis Davidis de Ponderibus & menſuris c. 5. & in ejuſdem Statutis c. 14. Eſt autem *Cathania*, Scotiæ provincia in extrema regni plaga ad Septentrionem, *Caithnes* dicta, *Cathaneſia* Buchanano lib. 1. *Cathaneſia* Boethio lib. 7.

PONDUS FOENI. Acta Murenſis Monaſterii p. 51. *Habemus in Immenſee 7. diurnales & piſcinam, ... de pratis autem ad 16. Pondera fœni.*

¶ PONDUS GENITALIUM, Hernia, apud S. Auguſt. lib. 22. de Civit. Dei cap. 8. *Quidam Curubitanus non ſolum à paralyſi, verum etiam ab informi Pondere genitalium, cum baptizaretur, ſalvus factus effectus eſt.* Vide *Ponderum*.

¶ PONDUS MAGNUM & *Parvum*, Quanti utrumque fuerit diſcimus ex Charta an. 1185. in Chartular. Meld. *Tres libræ ceræ ad parvum Pondus, vel una ad magnum Pondus.*

¶ PONDUS DE MARCO, *ſubtile*, in Statutis Saluciar. Collat. 4. c. 118. *Quilibet emens peſum Salucinrum teneatur habere Pondus ſubtile, ſive de marco.*

PONDUS VINI. Acta Murenſis Monaſt. p. 61. *De vitibus autem, ſive quod nos plantavimus, vel plantatas invenimus, quando primum poſſidemus, quod ad decem Pondera vini pertingit ad noſtram menſuram. Ruſtici autem qui habent manſos, Pondera dabunt ſuæ menſuræ.*

¶ PONDUS, Res quævis in faſces collecta, vel in dolia, ſi liquida eſt, infuſa. Chartular. Latiniac. *Quadriga quæ portat troſſellos vel fagotos vel Pondera, ſolvet in exitu portæ pro qualibet pecia duos denarios. Tria Pondera de moſtayla*, in Charta an. 1327. ex Tabul. S. Victoris Maſſil.

☞ Varia ponderum ſigna, quorum formas & characteres exhibet Iſidorus lib. 16. Orig. c. 26. hic pingere noluimus, cum cuivis liceat ea apud laudatum auctorem vel apud Martinium in Lexico inſpicere.

PONDUS OBSCOENUM. Articuli Cleri Anglicani oblati Edwardo II. Regi Angliæ an. 1316. c. 10. *De his qui ad Eccleſias confugiunt: Et dum ſunt in Eccleſia, cuſtodiuntur per armatos infra cœmeterium, & quandoque infra Eccleſiam ita arcte, quod non poſſunt exire locum ſacrum cauſa ſuperflui Ponderis deponendi, nec permittitur eis neceſſaria victus miniſtrari.*

PONDERATIO, Quod pro ponderibus publicis exſolvitur, dum res & merces ponderantur, [Noſtris, *Droit de poizage. Jus ponderis virgæ*, in Charta an. 1332. ex Regeſto *Leopardus* in Camera Comput. Aquenſ.] Charta Joannæ Comitiſſæ Flandr. ann. 1243. apud Buzelin. lib. 2. Gallo-Flandr. cap. 28. *Ab omni exactione paſſagii, thelonei, rotagii, Ponderationis, & conſuetudinum hujuſmodi, &c.*

¶ PONENS, Occidens, noſtris *Ponant* eadem notione. Jacobi Auriæ Annal. Genuenſ. lib. 10. ad an. 1290. *Die autem ſequenti admiragius Januæ paratis platis & cum eis balbottis, miſit eas ad terram de verſus Ponentem.*

¶ PONEPROPE, *Juxta & propter*. Gloſſ. Iſidori.

1. PONERE, Induere, Gall. *Mettre un habit*. Panegyricus Berengarii Aug.

Tu Ponens etiam curtum femorale Joannes.

Vide Salmaſium ad Tertullian. de Pallio p. 369.

2. PONERE, pro *Fingere*, ut *ponamus caſum*, pro *fingamus*, ut vulgo loquimur, in l. 7. D. de Inoffic. teſt. l. 17. D. de Legat. 2 l. 1. & 3. D. de Emancip. &c. [Utuntur eadem notione purioris Latinitatis Scriptores Terentius, Quintilianus & Cicero.]

¶ 3. PONERE, Inſtituere. Lex Salica tit. 56. § 3. *Si quis ſagibaronem qui ingenuus eſt, & ſe ſagibaronem Poſuit, occiderit, &c.* Ubi Eccardus minus recte *Ponere*, ligare, ſeu in cuſtodiam dare, interpretatur.

¶ 4 PONERE, In jus vocare, citare, *Mettre en juſtice* Galli dicunt. Chartul. S. Vandreg. tom. 2. p. 1997. *De nullo tenemento ſuo quod tunc tenuerint, Ponantur niſi coram me.*

¶ PONERE SE, Collocare. Laur. Byzinius de Orig. belli Huſſit. apud Ludewig tom. 6. Reliq. MSS. pag. 158. *Circumcirca gentibus in certis ſe Ponentibus propugnaculis ad invicem ſæpius duellabant.*

¶ PONERE *ſuper animam alicujus*, Illius fidei & arbitrio rem committere, Gall. *S'en remettre, s'en rapporter à quelqu'un*. Charta inter Inſtrum. to. 6. Gall. Chriſt. novæ edit. col. 29. *Quibus ego reſpondi, ſicut verum erat, me omnino neſcire, ſed ſi ipſe multum vellet, ſuper animam & credentiam illius Ponerem, qui homo erat eccleſiæ & meus.*

¶ PONERE IN CASU, Periculo exponere, *Mettre au hazard*. Epiſt. Richardi I. Reg. Angl. an. 1197. apud Rymer tom. 1. pag. 96. *Et in hoc facto Poſuimus in caſu caput noſtrum & regnum ſupra conſilium omnium noſtrorum.*

¶ PONERE COR IN ALIQUEM, Illum amare. Rolandinus de Factis in marchia Tarviſina lib. 6. cap. 5. *Conducta de Padua equitavit Veronam, & habitavit in eodem palatio cum venerando marito ſuo, qui priusquam eam gaudiaſſet, ut dicebatur, Poſuerat cor ſuum in eam.*

¶ PONERE IN FACTO, Proponere, *Mettre en fait, avancer*. Inſtrum. an. 1481. in Tabul. B. M. de Bono-nuntio Rotomag. *Quaſdam rationes validas & efficaces ſcriptis tradiderunt & porrexerunt contra teſtes ejuſdem de Paris Ponendo in facto, prout poſuerunt & probare obtulerunt ad ſufficientiam.*

¶ PONERE SE IN FUGAM, Dare ſe in fugam, Gal. *Se mettre en fuite, prendre la fuite*. Joann. Demuſſis Chron. Placent. ad an. 1373. apud Murator. tom. 16. col. 518. *Videntes quod gentes eorum erant ſconfictæ, Poſuerant ſe in fugam, & campus remanſit Anglis.*

PONERE OVA, dicitur gallina, cum ova edit: unde noſtris *Pondre*, in Speculo Saxon. lib. 3 art. 51. § 1. Fridericus II. Imp. lib. 2. c. 6 *Aves de rapina Ponunt ova quandoque tria, quandoque quatuor, &c. Ponere*, pro *deponere*, dixiſſe veteres, notum ex Nonio.

¶ PONERE IN RESPECTUM, Differre, tempus prorogare, *Donner du reſpit*. Charta Eduardi III. Reg. Angl. an. 1328. apud Rymer. tom. 4 p. 367. *Et homagia illorum, qui nobis homagia facere tenentur, Ponatis in reſpectum, quamdiu noſtræ placuerit voluntati.* Vide *Reſpectus*, Mora.

PONERE IN SUPERBIAM, Depoſito pignore certare. Miracula S. Rudeſindi Epiſcopi Dumienſ. *Quidam ex eis, ſpiritu ſuperbiæ concitati impetu furoris & crudelitatis ſic dicebant: Pono in ſuperbiam Deo & S. Rudeſindo, quod hac nocte homo iſte non effugiat, vel evadat.* Phraſis Hiſpanica: *Hugo unas apueſtas.*

¶ PONERIA, Annonariæ menſuræ ſpecies apud Vaſcones, quarteria minor, cujus videtur quadrans.

Con-

Concordia inter Abbat. Craſſenſem & Sacriſtam ejuſdem loci an. 1381. *Veſperarum officio in dicto monaſterio celebrato duas Ponerias abenæ & unum panem frumenti antiqui ponderis & cauſillum vini .... Si feſtum fuerit omnium capparum recipiet pro dicto feſto à dom. Abbate unam quarteriam abena & 2. panes ponderis ſupradicti, & 2. cauſillos vini ... In qualibet feſto 4. capparum duas Ponerias abenæ & unum panem ... pro qualibet animali duas Ponerias abena*. Vide Poinanderia & Pugneria.

¶ Ponheria, Poynheria, Eadem notione. Tranſactio inter Abbatem & Monachos Craſſenſes an. 1351. ex lib. viridi fol. 53. *De qualibet uno ſextario frumenti non debent exire niſi ſolum & duntaxat novem Poyaberiæ floris fariae, & in reſiduo dicti unius ſextarii debent eſſe tres Ponberia panis biſi & quatuor Ponberiæ furfuris*.

¶ PONHADERIA. Vide *Poinanderia*.

¶ PONHETI. Rituale MS. Eccl. Vivar. an. 1360. ubi ornamenta Sacerdotis recenſentur: *Amictus, alba, cingulum, manipulus, ſtola, caſula ſeu planeta*, Ponheti, *collaritus*. Videtur eſſe pugni ornamentum, in quibuſdam Eccleſiis etiamnum in uſu.

¶ PONIBILIS Moneta, Quæ in uſu eſt, ſeu in uſu poni poteſt, Gall. *de Miſe*. Inſtrum. an. 1406. *Cæteri vero dictorum ſervitorum qui ut præmittitur interfuerint* (miſſæ) *tres denarios monetæ* Ponibilis *in Gebennenſi civitate, quorum viginti ſolidi valeant unam libram Gebennenſem, &c.* Vide in *Moneta*.

¶ PONIMEN. Vide *Pomen*.

¶ PONNADA, Pontnada, Lemovicenſibus, Manipulus, Gall. *Poignée*. Tabular. Voſienſe fol. 55. v. 10. *ſextar ſegl. & 1. Ponnada de lino ... Modium ſegl & 1. Pontnada de lino*. Vide ſupra *Poinandoria*.

¶ PONOTERIUM, *Laboratorium, officina in qua laboratur. à πονέω, laboro*. Goclenii Lex. Phil.

PONS. *Pontium extractio*, inter publica onera recenſetur, & à quibus *nullum genus hominum, nulliuſque dignitatis ac venerationis* immune erat, ut loquitur lex 4. Cod. de Privileg. domus auguſtæ. Sed & ne ipſæ ædes ſacræ ab eo onere immunes erant, quod ejuſmodi præſtationes *inter ſordida munera* non numerarentur, ut eſt in l. 2. cap. de ſacroſ. Eccleſ. Ὁδοποιΐα in lib. 54. Baſilic. pag. 456. γεφυροποιΐα, Leoni Imperat. in Tacticis c. 2. §. 71. nuncupatur. Vide leg. 15. 18 Cod. Th. de Extraord. ſive ſord. muner. L. 6. de Itiner. muniendis eodem Cod. Appendicem Cod. Theod. Conſtit. 11. Novellam Juſtin. 131. &c. Hinc formula, *Ad Pontem publicum banniri*, in Capitulari 3. an. 813. c. 37. Monachus Sangallenſis lib. 1. de Carolo Magno c. 32. *Fuit conſuetudo in illis temporibus, ut ubicunque aliquod opus ex Imperiali præcepto eſſet, ſiquidem Pontes, vel naves, aut trajecti, ſive purgatio, ſeu ſtramentum, vel impletio cœnoſorum itinerum, ea Comites per Vicarios & Officiales ſuos exequerentur, in minoribus duntaxat laboribus: à majoribus autem & maxime noviter extruendis, nullus Ducum vel Comitum, nullus Epiſcoporum vel Abbatum, excuſaretur aliquo modo. Cujus rei teſtes adhuc ſunt arcæ pontis Magontiacenſis, quem tota Europa communi quidem, ſed ordinatiſſimæ participationis opere perfecit*. His conſentanea ſunt quæ habent Capitula Caroli Magni lib. 4. c. 60. Leges Longobard. lib. 3. tit. 1. §. 11. 26. 32. 42. Additio 4. Ludovici Pii c. 79. Capitul. Caroli Calvi tit. 13. Petrus de Vineis lib. 5. Epiſt. 4. &c.

Apud Anglos etiam potiſſimum ejuſmodi pontium exſtruendorum onus obtinuit, quod fere ſemper adjungitur *expeditionis, & arcis extruendæ* oneribus, à quibus nemo immunis erat: quod *de pontium & arcium inſtructionibus* diſerte ait Ethelbaldus Rex Merciorum in Diplomate quod deſcripſit Ingulfus p. 853. *quæ*, inquit, *nulli poſſunt laxari*, adeo ut ne quidem Epiſcopi, Abbates, & Monachi immunes eſſent, ut habet Edgarus Rex Angliæ in Statutis Monaſticis apud Seldenum in Notis ad Eadmerum p. 159. unde *Trinoda neceſſitas* dicitur in Charta Cedwallæ Regis Angliæ an. 720. Hinc etiam in Libertatibus Monaſteriis conceſſis ſemper hæc tria reſervantur & excipiuntur. Matthæus Paris an. 1244. *Nec adeo libertati dederunt hujuſmodi poſſeſſiones, quia tria ſibi reſervent ſemper propter publicam regni utilitatem, videlicet expeditionem, Pontis & arcis reparationes, vel refectiones, ut per ea reſiſterent hoſtium incurſibus*. Vide Evidentias Eccleſiæ Chriſti Cantuar. p. 2215. 2222. 2223. Monaſticum Anglicanum tom. 1. p. 36. &c. Locos alios indicavimus in voce *Auxilium pro caſtro ædificando*. Immunitas tamen ab iis oneribus habetur in Charta Ethelredi Regis Angl. in Additam. ad Matth. Paris. p. 157. pro Monaſterio S. Albani. Vide Ughellum tom. 4. p. 1342.

Ejuſmodi porro onera non ſemper perſonalia erant, ſed pecuniariæ præſtationes, quas *deſcriptiones ad conſtructiones viarum vel Pontium* appellat Julianus Anteceſſor Conſtitut. 118. §. 1. quomodo eas vulgo noſtri vocant, *Ponts & chauceés*.

¶ Pons, *Scala navium*, in Gloſſ. MSS. Sangerm. num. 501.

¶ Pons Latinus, Navalis, ex navigiis, quæ *Lateniæ* vel *Lautomiæ* dicebantur, compactus: unde malim *Pons latenus*. Elmham. in Vita Henrici V. Regis Angl. edit. Hearnii c. 1 : 1. p. 316 *Rex opere laudabili & miranda feſtinatione, Pontem hominum & jumentorum Latinum, habentem pro fundamento & columpnis naves, ſagaci artificio colligatas, fecit extendi ſuper undas*.

¶ Pons Levator, *Levatorius*, Qui Plinio verſatilis dicitur, Noſtris *Pont-levis*. Chron. Parmenſe ad an. 1247. apud Murator. tom. 9. col. 773. *Faciens ibi circumquaque foveas magnas valde & palancata, bitifredos & betreſchas & Pontes levatores*. Ibidem ad ann. 1291. col. 822. *Dominus Oppizo Marchio Eſtenſis fecit in civitate Mutinæ in bucca navilii .. afoſſatum cum Pontibus levatoriis*. Extractum Computi an. 1336. tom. 2. Hiſt. Dalphin. p. 325. *Item, in eadem turri eſt hoſtium & unus Pons levatorius ad ingreſſum ipſius turris. Levatilis pont*, alibi. Vide in hac voce.

¶ Pons. Conventio ann. 1245. inter cives Arelat. & Barralum dom. de Baucio: *Retentum eſt per cives Arelatenſes, quod in ſolo Trencatalliarum & muris poſſint eſſe annuli ad Pontem ligandum & funes Pontis ibi ligandos*. Hæc de pontone ſeu navigio quod pontis vicem præbet ad trajectus fluminum, vulgo *Bac*, intelligit Boniſacius Avinio qui hanc Chartam edidit an. 1617. ſed errat; notum quippe eſt pontem Arelatenſem ex navigiis compaginatum fuiſſe: unde Auſonius ubi de Arelate:

Præcipitis Rhodani ſic intercisa fluentis,
Ut mediam facias navali Ponte plateam.

¶ Fratres Pontis. Vide in *Frater*.

¶ PONTA. Epiſt. Melchioris *de Redern* ad Archid. Auſtr. an. 1589. apud Ludewig. tom. 6. Reliq MSS pag. 331. *Anteriorem propugnaculi partem (vulgo Pontam) cum duobus lateribus ad viginti duarum cubitorum latitudinem de imo ad ſummum uſque disjecerunt*.

¶ PONTAGIUM, Pontaicum, &c. Vide in *Pontaticum*.

¶ 1 PONTANARIUS, Qui pontibus exſtruendis vel reparandis præerat. Compoſitio pro Judæis Arelat. 17. Kal. Julii an. 1178. ex Schedis Peireſc. apud Præſ. de *Mazaugues*: *Sit manifeſtum quod de controverſia quam Pontanarius, videlicet Petrus Joannis de Mandolio & populus Arelatenſis Judæis quandam faciebant, &c.* Infra: *Pontanarius ſive operarius eadem die domos eorum* (Judæorum) *nihilominus debet viſi-*

Digitized by Google

viſitare & pro poſſe ſue cuſtodire. Vide in *Pontaticum.*

¶ 2. PONTANARIUS, PONTANERIUS, Alia notione. Vide infra *Pontenes.*

¶ PONTARE, *Pontem facere.* Laur. in Amalth. ex Cath. *Faire pont, ou appareiller,* in Gloſſ. Lat. Gall. Sangerman. MSS.

¶ PONTATA, f. Idem quod *Ponta.* Statuta Vercel. lib. 1. fol. 20. v. *Compleantur quatuor Pontate pontis Servi, quouſque pons Servi fuerit completus, itaque per ipſum poſſit iri & tranſiri ſine navi.* Vide Pontones.

PONTATICUM, *Teloneum pontium,* in Chronico Farfenſi p. 667. & in Speculo Saxonico lib. 2. art. 27. §. 1. *Teloneum de navibus quæ vadunt ſub pontibus,* in Lege Longob. lib. 3. tit. 1. §. 7. 31. & in Capitul. Caroli Calvi tit. 13. c. 5. Charta Clodovei III. Regis Franciæ apud Mabillonium tom. 4. SS. Ordinis S. Benedicti p. 618. *Et taliter in ipſas percepticnes videtur habere inſertum, ut tam in ipſa Maſſilia, quam & per reliqua loca in regna noſtra ubicunque telloneus, portaticus, Pontaticus, rotaticus, vel reliquas reddebutiones à judicibus publicis exigebantur, &c.* Charta Caroli Magni apud *la Chieza,* in Hiſtoria Eccleſ. Pedemont. pro Eccleſia Novalicenſi: *Pontaticum vere navium ſolummodo ad hoc Monaſterium ſpectantium.... concedimus.* Occurrit in Charta Clotarii Regis pro Monaſterio Corbeienſi, & aliis veteribus Regum 1. & 2. ſtirpis Diplomatibus, apud Sanjulianum in Trenorchio p. 510. Doubletum pag. 708. 709. Willelmum Hedam in Epiſcopis Traject. p. 228 1 edit. Beſl. in Epiſcopis Pictavenſ. p. 28. in Formulis incerti auctoris c. 46. &c. Vide præterea Capitul. 2. an. 805. c. 13. Capitulare 1. anno 809. c. 19. Capitul. Caroli M. lib. 3. c. 54. Capitul. an. 821. c. 13. &c. Capitulare 3. ann. 803. apud Baluzium; *Toloneus aut ceaſus non exigatur à quolibet, ubi nec aquam navigio aut pontem tranſeundum non eſt.* Adde Capitul. 5. ann. 803. cap. 22. Capitul. 6. ejuſdem anni c. 6.

PONTAGIUM, Eadem notione. Charta Joannis Angliæ Regis in Monaſtico Anglicano tom. 1. p. 193. *Et ſint in perpetuum quietæ ... tam per terram, quam per aquam, de theloneo, & paſſagio, & Pontagio, & tallagio, loſtagio, &c.* Occurrit præterea in Regeſto Parlamenti B. fol. 81. verſo, & in Monaſtico Anglicano tom. 2. pag. 133 Computum de Domanio Comitatus Bononiæ an. 1402. *Recepte des Pontages de quevaux qui vont & qui viennent en Angleterre, auſquels Monſeigneur doit trouver pont, & adont doit chaſcun queval maile eſterlingue.* Vide Foros Beharn. Rubr. *de peages, Pontages, & naulages.*

¶ PONTAICUM, Eodem intellectu. Charta Pippini Reg. apud Stephanot. tom. 2. Antiquit. Bened. Pictav. MSS. p. 406. *Nullus ab eis ceſpaticum, repaticum,... Pontaicum temptet inquirere.*

¶ PONTANAGIUM. Charta Humberti Dalph. Vien. an. 1348. inter Ordinat. Reg. Franc tom. 3. p. 275. *Pertinuit & pertinere conſuevit ad præfatam eccleſiam & capitulum de Romanis ... exigere de tranſeuntibus ſupra pontem villæ de Romanis de ſingulis vecturis certum tributum vocatum Pontanagium.*

¶ PONTENAGIUM. Donatio Beatricis de Medullione an. 1294. tom. 2. Hiſt. Dalph. pag. 74. *Sive prædicta donata conſiſtant in ... naturalibus ſeu civilibus poſſeſſionibus, portis, Pontenagiis, regaliis, &c.*

¶ PONTENARIUM, ut *Pontaticum.* Charta Durandi Epiſcopi Cabilonen. inter Inſtrum. tom. 4. novæ Gall. Chriſt. col. 247. *Juſtitia villæ S. Laurentii & de Chavannes & ſanctæ Mariæ ſunt Duciſſæ & Comitiſſæ, ſalva libertate eccleſiarum, & Pontenorio Epiſcopi.*

¶ PONTINEGIUM, Eodem ſenſu, in Charta Frederici Rom. Imper. an. 1483. apud Rymer. tom. 12. pag. 211. *Abſque omni ſolutione theolonea-rii, pedagii, Pontinegii, gabellæ, &c.*

PONTONAGIUM, Eadem notione. Regeſtum Comitum Toloſæ ex Camera Comput. Pariſ. ann. 1246. fol. 46. *Tallivos & exploitivos, venationes & foreſtagia, quartos & quintos, thaſcas & omnes priſones, leuda & Pontonagium, introitus & exitus, cenſus & uſus, &c.* Regeſtum Conſtabulariæ Burdegalenſis fol. 1. 100. *Impoſuit autoritate propria in Monte Marſone quamdam ſervitutem vocatam Mal atenta, ſeu Pontonatge, videlicet quod à quolibet mercatore extraneo, qui cum mercaturis in dicto loco veniet, levetur certa ſervitus & exactio indebita.* Charta alia apud Juſtellum in Vicecomit. Turonenſibus p. 103. *Cum ipſis portibus publicis, & jure exigendi & percipiendi Pontonagia, pedagia, &c.* Charta Communiæ Hamenſis: *Apud pontem de Duliaco non accipiatur Pontenagium ſuper aliquo homine de Hamenſi Communia, &c.* *Pontenage,* in Conſuetud. Peronenſi, Ambianenſi. Philippus *Mouskes* MS. in Chilperico:

Si leur donna le wienage,
Des nez, & tout le Pontenage.

¶ PONTONATGIUM, pronunciatione Arvernica, in Charta an. 1366. apud Baluz. tom. 2. Hiſt. Arvern. pag. 346. *Stagnis, vivariis, ripoyragiis, pedagiis, Pontonatgiis, &c.*

¶ PONTONATICUM, ut *Pontaticum,* in Charta Ottonis III. Imper. an. 1001. apud Murator. tom. 2. part. 2. col. 496 *Aut in aliquo donet portonaticum, aut herbaticum, aut ripaticum, aut glandaticum, vel Pontonaticum, tam de monachis, quam de clericis.* Eadem habentur in Charta Conradi II. Imper. an. 1027. apud Illuſtr. Fontaninum in Append. ad Antiq. Hortæ p. 388. ubi perperam bis editum *portonaticum,* ut & in Diplom. Henrici III. Imper. ibidem p. 393.

¶ PONTIONATICUM, pro *Pontonaticum,* in Diplom. Ludovici Reg. pro Monaſt. Stabul. ann. 874. apud Marten. tom. 2. Ampliſſ. Collect. col. 29. *Neque teloneum, rotaticum, Pontienaticum exigendum in aliquo loco.*

PONTANERIUS, Exactor ejuſmodi tributorum, vel is ad quem jure dominii ea pertinent. Charta Raimundi Comitis Toloſæ an. 1229. ex Hiſt. Epiſc. Cadurcenſ. n. 77. *Præterea concedo ... tertiam partem in venda atque dominio navis, in parte quoque Pontanerii, quæ tertia pars eſt, dimidiam partem dominii: poſſeſſiones vero alias atque terras, quas Pontanerius poſſidet, remaneant in dominio Eccleſiæ, & ſerviant Decano.*

¶ PONTANARIUS, Eodem ſignificatu, in Charta Humberti Dalph. Vienn. an. 1348. inter Ordinat. Reg. Franc. to. 3. p. 274. *Pontanarium, bajulos & cenſuum collectores, &c.* *Pontenier* vel *Pontenier,* apud Poetas noſtrates. Le Roman *de Floire* MS.

Un grant pont deſus l'aiue avoit,
Qui tant fort ravinoſe eſtoit ...
Li Rois i a ſon Pontenier,
Qui ne ſe ſert d'autre meſtier,
Ains prent la rente ſon Seignor,
Trois mille encos chaſcun jor.

Pluries occurrit in eodem poemate. Alibi *Pantonnier.* Vide *Pantonarius.*

¶ PONTERIUS, Eodem intellectu. Statuta Mutin. rubr. 217. fol. 40. *Ponterius ſeu ille qui locum tenet & terras pontis de fredo, & etiam ille qui tenet terras & poſſeſſiones pontis de aqua longa teneantur & debeant tempore pluviarum & inundationum aquarum quilibet Ponteriorum terras & poſſeſſiones dictorum pontium tenentium eſſe, habere & tenere ad cuſtodiam dictorum pontium duos vel tres bonos homines ad tuendum & defendendum ipſos pontes.*

☞ Qui vero ab ejuſmodi] tributi exactione liberi & immu-

Digitized by Google

mmunes erant , *pontem liberum habere* dicebantur. Charta an. 1227. apud Kennet. Antiquit. Ambroſd. pag. 201. *Conceſſi etiam dictis Canonicis quod habeant pontem liberum ultra aquam ad bladum cariandum, & alia quæ viderint ſibi expedire cum quadrigis & equis ad prædictum molendinum cum libero exitu & introitu.*

PONTICINARIUS, Eadem notione. Vetus Charta apud Perardum in Burgundicis p. 159. *Ponticinarius, & Boteillarius, & Coquus domini de Malleio, &c.*

PONTONARIUS. Chronicon Lauriſhamenſe an. 855. *Præfatus Rex Ludovicus Lauriſhamenſi Monaſterio conceſſit, & unam navem per Rhenum fluvium huc illucque diſcurrere ... abſque ullo theloneo ... & ut nullus Epiſcopus vel Abbas ... aut Vicarius, ſeu centenarius, aut clauſarius, aut Pontonarius ... hoc nomine moleſtiam facere præſumat.*

PONTONARIA, [Noſtris olim *Pautonnerie*,] Præpoſitura, ſeu officium in Monaſteriis, cui *pontagiorum* recipiendorum cura incumbebat, apud Innocentium III. Papam lib. 13. Epiſt. 55.

☞ *Pautonniere* noſtris, Burgundionibus *Pauteneire*, olim dicebatur crumena, à ſacculo ſeu burſa in quam *Pontonarii* receptam pecuniam conferebant. Vide Gloſſariolum ad Cantica natal. Burgundica.

¶ PONTELLUM, f. Ponticulus. Charta an. 1129. apud Calmet. inter Inſtrum tom. 2. Hiſt. Lotharing. col. 287. *Deinde Pontellum quod jacet juxta communitatem & in ipſa ligna quæ vocantur mortua, tam pro foco, quam pro clauſura libere.* Vide *Ponteſellum*.

1. PONTELLUS, *Illud cui aliquid innititur: & dicitur à Pons.* Jo. de Janua. [Italis *Pontello* Jacobi Auriæ Annal. Genuenſ. lib. 10. ad an. 1290. apud Murator. tom. 6. col. 599. *Homines igitur in barbetis exiſtentes cœperunt fodere dictam turrim. Quum eam fodiſſent, & in Pontellis poſuiſſent, igne impoſito in Pontellis tota diruit.*]

¶ 2. PONTELLUS, Ponticulus. Tabular. Compend. *Se eſſe* (dicebant) *in ſaiſina, juſtitia in omnibus dictis tornellis, præterquam in tornella, quæ eſt juxta parvum pontem... Pronunciatum fuit dictos religioſos non habere jus impediendi dictos Majorem & juratos, ſalvo jure ipſis religioſis in tornella Pontelli.*

¶ PONTENAGIUM, PONTENARIUM. Vide *Pontaticum*.

¶ PONTENARIUS. Vide *Pontoner*.

¶ PONTERIUS Vide in *Pontaticum*,

¶ PONTESELLUM, PONTESELLUS, Ponticulus, Ital. *Ponticello*. Chron. Bergom. ad an. 1403. apud Murator. tom. 16. col. 947. *Et dicitur quod dictus Martinus proditorie aperuit Ponteſellum dicti caſtri, per quod intraverunt dicti Guelphi in dictum caſtrum.* Statuta Mutin. rubr. 60. fol. 12. v. *Statuimus quod dicta via debeat aptari ... à Ponteſello canalis dom. Epiſcopi uſque ad alium Ponteſellum dicti canalis, qui eſt apud fornacem de Campilio.* Vide *Pontellum*.

¶ PONTESIENSIS MONETA. Vide in *Moneta Baronum*.

¶ PONTIANUS VENTUS. Gervaſius Tilber. in Otiis Imper. apud Leibnit. tom. 1. Script. Brunſvic. p. 972. *Sicque factum eſt, quod ſtatim ruper, facto foramine per ſciſſuram exhauſtum ventum ſemper eructat, quem Pontianum vulgus nominat, quaſi à Ponto illuc virtute divina tranſlatum.*

¶ PONTICELLUS, Tabulatum, Gall. *Echafaut*. Pariſius de Cereta in Chron. Veron. ad an. 1242. *Et tunc dominæ ballaverunt in Ponticellis factis extra palatium Communis Veronæ.*

PONTICINARIUS. Vide *Pontaticum*.

¶ PONTICITAS. Vide *Ponticus*.

PONTICULUS. Lex Salica tit. 57. §. 3. *Si quis ariſtatonem, hoc eſt ſtaplum ſuper mortuum miſſum capulaverit, aut mandualem, quod eſt ſtructura, ſive ſelave, qui eſt Ponticulus, ſic ut more antiquorum faciendum fuit, &c.* Ubi *ponticulus*, eſt ſtructura ſupra tumulum mortui in ponticuli ſpeciem.

☞ *Porticulus* pro *Ponticulus* edidit Eccardus; quo minor porticus, ſeu ædicula ſuper ſepulcrum alicujus exſtructa, eodem auctore, ſignificatur. Vide Paulum Warnefridum l. 5. c. 34. & infra *Porticulus* & *Selave*.

PONTICUS, PONTICITAS. Matth. Silvaticus: *Ponticus ſapor quid eſt, vel auſtera.* Conſtantinus Africanus lib. 4. de Morbor. cognit. c. 3. *Neque in cibo vel potu acida vel Pontica demus.* Infra: *Electuarium malorum granatorum, & alia Pontica & confortativa.* Idem lib. de Gradibus, ubi de Emblicis: *Quorum ſapor amarus & Ponticus eſt.* Infra de Cuſcute: *Habet amaritudinem & Ponticitatem.* Et de Cypreſſo. *Habet aliquantum Ponticitatis.* [Medic. Salernit. edit. 1622. p. 217. *Ea* (ceraſa) *ſummo poſt alios cibos loco edenda ſunt, ita ut et ventriculi Ponticitate ſua claudant, quo clauſa concoctio & citius & melius peragitur. Ponticita*, Italis, eadem notione.] Jacob. de Vitriaco in Hiſt. Hieroſol. c. 85. *Sunt præterea aliæ arbores fructus acidos, Pontici videlicet ſaporis, ex ſe procreantes, &c.* Michael Scotus lib. 3. Menſæ Philoſophicæ cap. 9. de pyris: *Præcipue ſi pontica ſunt. Ponditas*, pro *Ponticitas* apud eumdem lib. 1. cap. 30. Neſcio an huc pertineat, quod habet idem ſcriptor lib. 3. cap. 48. *Et in oſtio obviavit frater Gotfridus ſacriſta ſatis ventroſus. Tunc idem Gerhardus tangens ventrem ejus digito, ... ait:*

O bone ventroſe, quam Ponticus es cacoboſe,
Blaſius eſt tutus, calo ferus, & labor tutus.

[Vide Martini Lexic. v. *Ponticus*.]

¶ PONTICUS CANIS, Caſtor. Vide *Bever*.

PONTIFEX, Epiſcopus: paſſim in Legibus Wiſigoth. Longobard. in Capitul. Caroli Magni in vett. Formulis, &c.

PONTIFICES, vel *Sacerdotes ſummi* [nuncupari non raro præcipuarum Sedium Archiepiſcopi. Ita Arelatenſis *Summus Pontifex* dicitur in Charta an. circ. 1000. ubi de Abbate Montis majoris ab Archiepiſcopo Arelat. benedicendo: *Electus igitur à fratribus qui ſuccedere debet loco defuncti Abbatis ducatur ab ipſis fratribus, qui eum elegerunt, ante Pontificem Summum, & benedictionem percipiat ab ipſo Pontifice cum adunatione fidelium.* Lanfrancus Archiepiſcopus Cantuar. *Primas & Pontifex Summus* vocitatur à Milone Criſpino ejus ſubpari in ipſius Vita num. 19. Sic etiam interdum Veteribus dicti ipſi Epiſcopi. Giſlebertus Criſpinus in Vita B. Herluini Abbat. Beccenſ. ſæc. 6. Bened. part. 2. p. 344. *Rarus in Normannia tunc recti tramitis index, aut pervius erat: Sacerdotes ac Summi Pontifices libere conjugati, &c. Summi Pontifices* appellantur *Cathedrales Epiſcopi*, in Capitul. Aquiſgr. an. 803. c. 5. lib. 7. Capit. c. 424. & in Can. 31. Iſaaci Epiſc. Lingon.] Vide obſervata a Baronio ad annum 397. n. 61.

¶ ARCHIPONTIFEX, Archiepiſcopus. Inventio corporis S. Baudelii inter Inſtr. tom. 6. Gall. Chriſt. novæ edit. col. 168. *Comes igitur ille* (Bernardus) *deveniens Narbonam, ubi totius Gothiæ provinciæ domus Segebodus Archipontifex ſedebat, &c.*

PONTIFICIS MAXIMI titulum ſibi arrogaſſe Imperatores Chriſtianos docent Zozimus & Inſcriptiones aliquot veteres. Vide Baronium an. 312. num. 95. 96. 97. 98. 99. incedebant autem Pontifices chlamydibus candidis ornati, ut ſcribit Lactantius de Mortibus Perſecutor. num. 36.

¶ PONTIFEX, Capellanus Palatinus. Henricus Huntidon. Epiſt. an. 1153. tom. 8. Spicil. Acher. pag. 139. *Rex vero Norwagenſis fratrem ſuum Regem nuper bello cepit,*

Digitized by Google

cepit, oculos capto eruit ... Pontificem ejus laqueo ſuſpendit. Epiſcopi erant ut plurimum, qui in Regum capellis miniſtrabant.

Pontificare, Pontificem ſeu Epiſcopum facere, Thierricus Vallicolor in Urbano IV. PP,

. . . . inde
Predictus Papa Pontificavit eum.

¶ Pontificare, Pontificatum obtinere, Pontificis munus obire. Charta apud Stephanot. tom. 4. Antiqu. Bened. Pictav. MSS. ſic clauditur: *Facta ſunt autem hæc anno Incarn. Domini 1077. Romæ Alexandro Papa II. Pontificante, in Francia Rege Philippo regnante, Domino autem noſtro per cuncta ſecula imperante.* Notitia an. 1113. inter Inſtrum. tom. 4. novæ Gall. Chriſt. col. 87. *Acta eſt indictione 6. epacta 1. Ludovico Rege Franc. regnante, Stephano Eduorum Epiſcopo Pontificante.* Epitaph. Epiſc. cujuſdam eccleſ. Fratrum Prædic. Tullenſ.
Ligneio natus Nicolaus in ordine vitam duxit compoſitam, vultu ſermoneque gratus, moribus ornatus prudentia Pontificavit, ſed mors proſtravit, &c. Adde Vitam B. Lanfranci tom. 6. Maii p. 836. & Stephanotium tom. 7. Fragm. Hiſt. MSS.

¶ Pontificare, de civitate dicitur, in qua quis Epiſcopatum tenuit. Epitaph. Joannis II. Epiſc. Leodien. 1238. tom. 3. novæ Gall. Chriſt. col. 885.

Quem ſplendor morum, generoſus ſanguis avorum,
Famaque dotavit, quem Legia Pontificavit, &c.

Pontificatio, Pontificatus, in Vita S. Materniani Epiſcopi Remenſis n. 7.

¶ Pontificale, Liber in quo continentur quæ ad Epiſcopum ſpectant. Regula conſueta Toribii Archiepiſc. Limæ, inter Conc. Hiſpan. tom. 4. p. 667. *Quod ad Miſſæ ceremonias pertinet ... obſerventur rubricæ miſſalis & breviarii in eo contenta & Pontificale. Liber pontificalium,* vel *pontificalis* nuncupatur in Conſtit. Eccleſ. Valent. ibidem p. 160. & 161.

¶ Pontificales Actus, in Conſtit. mox laudatis, Epiſcopi functiones dicuntur.

Pontificalia, Epiſcopalia ornamenta, veſtimenta. Chronicon Montisſereni ann. 1222. *Quod etiam ſuis viribus majus tentare auſus eſt, videlicet, ut ei Pontificalibus uti Papa permitteret, &c.* [Litt. Caroli VI. Reg. Fr. an. 1410. apud Lobinell. tom. 3. Hiſtor. Paris p. 140. *Quod Theſaurarius memoratus certis diebus feſtis ſolemnibus in præfata Sacra Capella in Pontificalibus celebret, populo benedictionem tribuat, mitraque & omnibus inſignibus Pontificalibus, dempto paſtorali baculo, cum multis aliis prærogativis gaudeat & utatur.*]

Pontificium, Sacerdotium, Presbyteratus, Vide Leg. 13. Cod. Th. de Hæreticis.

Pontificium, Dignitas Pontificis, titulus honorarius, quo Pontifex ſeu Epiſcopus compellatur. Avitus Viennenſis Epiſt. 15. *Probatæ ſummæque pietatis eſt, ut de cauſis ad Pontificium veſtrum pertinentibus meum quoque conſilium conſulendum eſſe ducatis.* Occurrit non ſemel in Epiſtolis Nicolai I. PP. Joannis VIII. & aliorum, & in Actis Synodi Romanæ an. 853. &c.

¶ Pontificium, Pontificatus. Rythmus ſatyricus apud Mabill. tom. 3. Analect. p. 534.

Dormivit Rex in lectulo, Landrici Pontificio.

Pontificium, Poteſtas, jus. Arnobius junior in Pſalmum 68. *In portis ergo hi accipiunt Pontificium judicandi & corripiendi.* Utitur præterea in Pſalmo 113. Leo IV. Papa in Actis depoſitionis Anaſtaſii Bibl. in Synodo Rom. ſub Leone IV. PP. apud Holſtenium: *Quod omni alacritate noſtro repromiſit perficere Pontificio.* Charta Chlodovei III. Regis Franc. tom. 10. Spicilegii Acheriani p. 629. *Nam nullum Pontificium à nobis, aeque à ſucceſſoribus noſtris, in eodem Monaſterio pro cauſa cupiditatis, aut, quod abſit avaritiæ habeatur, ſed proprio in Dei nomine fruatur privilegio.* Tabularium Gorzienſe p. 150. *Ut quamdiu Fredetendis conjux mea vixerit, uſu poſſideas fructuario, nullum ex eis habens Pontificium minuendi, quin potius augendi, emeliorandi, &c.* Utuntur præterea Lex Burgundion. tit. 19. §. 6. tit. 40. §. 1. Leges Luitprandi Regis Longob. tit. 35. §. 2. tit. 39. §. 1. Marculfus lib. 2. form. 5. 8. 9. Formulæ veteres Bignonii p. 242. 263. 365. 406. 2. edit. Petrus Chryſologus homil. 5. Sed & Agellius lib. 1. c. 13. Lex 1. Cod. Th. de Maternis bonis, l. 3. eodem Cod. de Fide Cathol. l. 1. de Apoſtat. Gelaſius I. Papa in Epiſt. ad Epiſcopos Orient. edita à Sirmondo, Arnobius lib. 2. Acta Epiſcop. Cenom. p. 85. 135. 163. 198. 233. &c. Vide Juretum ad Symmachum l. 7. Epiſt. 27.

¶ Pontifex *Regalium divitiarum*, Præfectus ærarii regii. Udalricus in Præfat. ad lib. 3. Conſuetud. Cluniac. *Senior noſter domnus Abbas cum me in Allemanniam direxiſſet, videlicet ad Regem & ad quendam regalium divitiarum Pontificem, &c.*

¶ Pontifex, Pontium exſtructor. Epigram. Johan. Jucundi Dominicani apud Sauvall. Antiq. Pariſ. tom. 1. lib. 3.

Jucundus geminum poſuit tibi Sequana pontem,
Jure tuum potes hunc dicere Pontificem.

Hinc *Hoſpitalarii Pontifices* nuncupantur interdum *Fratres pontis*, quod ex inſtituto ſuo pontes conſtruerent. Vide in *Frater*.

¶ Pontificare, *Pontare vel pontatum facere*, Johan. de Janua *Faire pont ou ponte*, in Gloſſ. Lat. Gall. Sangerman. MS.

¶ PONTILE, Porticus columnis fulta, ab Ital. *Pontile*, fultura, Gall. *Etaye*, ſic dicta. Chron. Petri Azarii apud Murator. tom. 16. col. 322. *Quod Pontile totum erat muro clauſum & tecto coopertum, & in ſummitate omnium domuum ſubjacentium, &c.*

¶ PONTILLUS, Ponticulus, in Legibus S. Severi MSS. apud Stephanot. tom. 1. Antiqu. Bened. Vaſcon. pag. 483.

¶ PONTINEGIUM, Pontionaticum. Vide *Pontaticum*.

¶ PONTIVENSIS Moneta. Vide *Moneta Baronum*.

¶ PONTIUS. Vide *Poth*.

¶ PONTNADA. Vide *Pounada*.

¶ PONTONAGIUM, Pontonaria, Pontonaticum, &c. Vide *Pontaticum*, & *Pontones*.

PONTONES, Genus Gallicanorum navium, Cæſari lib. 3. cui eædem ſunt cum onerariis. Harum etiam meminit Agellius lib. 10. c. 25. [Marchiſii Annal. Genuenſ. ad an. 1221. apud Murator. tom. 6. col. 425. *Pontones quoque de Janua ibi ductos ad faciendam ſepem lapideam, ibi fecit per dies quam plurimos laborare, quorum duo in plagia, quæ eſt inter civitatem & caput S. Ampelii, temporis ſævitia naufragarunt.*] Iſidoro vero lib. 19. c. 1. dicitur *Pontonium, navigium fluminale, tardum, & grave, quod non niſi remigio progredi poteſt.* Gloſſ. Ælfrici: *Pontonium*, Punt. Alibi, flyte.

Præſertim autem Pontonum uſus fuit ad trajectus fluminum, cujuſmodi ſunt ea navigia quæ *Bacs* vocamus, quæ pontis vicem præbent, unde videntur appellari. Apuleius: *Si vado non poterunt, Pontonibus tranſibunt.* Ita Paulus JC. in l. 38. D. de Servitut. ruſticor. prædior. [Statuta Scabinorum Maceriarum ad Mozam: *Et quiconque aura ou ſera fermier dudit paſſage, ſera tenu d'avoir un plat Ponton pour paſſer tous harnas & tous autres inſtrumens.*]

Sed aliud ſonat hæc vox apud Baudoviniam in Vita S. Radegundis, c. 10. *Ubi vinum novum advenit, quod cellarium implevit, ſe tonella ſatisfeciſſe credidit: ante Pontones & tonnæ defecerunt, quam hoc quæ beata in omnibus*

bus fecit voluntatem. Hinc enim *Ponto* eſt dolii ſpecies, Ubi forte leg. *Ponçonee*, noſtris *Ponçons*; [unde *Poinçons*.]

PONTONARII, Nautæ qui per pontones tranſvehunt itinerantes, *Pontonniere*. Tabularium Prioratus de Paredo fol. 48. *Quidam nautæ, id eſt, Pontonarii portus qui dicitur ad Graverias, &c... & ut fratres ejuſdem loci & homines eorum, quotieſcumque uſus fuerit, tranſvadere ad eumdem portum ſine omni lucro feſtinent.* [Charta an. 1307. tom. 2. Hiſtor. Dalph. p. 134. col. 2. *Item quod dictus D. Guigo & ſui teneantur in dicto portu tenere & habere ſufficientes & bonos Pontonarios, ac competentia & alia inſtrumenta ad tranſeundum ſufficientia, &c.*]

¶ PONTANARIUS, Eodem intellectu, in Charta an. 1442. ex Schedis Præſ. de Mazauguee: *Pontanariis per dictum dominum, vel ſuos ſucceſſores ad dictam portam deputandis, &c.* Pontaniere, in numiſmate pro immunitate monetariorum, quod exhibet & explicat *Conſtans* in Tract. de Curia Monetar. p. 70. in cujus circulo legitur, *Barriers, Peagiers, Pontaniers, laiſſez paſſer les Monnoyeurs.*

¶ PONTANERII & PONTENARII, Eadem notione. *Pontanerius portus Theſſiaci*, in Charta Dombenſi an. 1404. Charta Petri Abb. S. Dionyſii pro Monaſt. B. M. de Argentolio an. 1224. *De cenſu noſtra quam habemus ad portum noſtrum de Argentolio 35. ſol. Pariſ. quos ei Pontenarius reddet annuatim, &c.* Occurrit præterea in Hiſt. Andagin. Monaſt. apud Marten. tom. 4. Ampl. Collect. col. 931.

¶ PONTONAGIUM, Quod pro trajectu fluminis pontonario exſolvitur. Tabular. S. Nicolai Andeg. *Hernaudus & Johannes filius ejus pontonarii de portu Cordemenſe contra monachos S. Nicholai ibidem reſidentes de Pontonagio decertarunt, dicentes ſe Pontonagium à Monachis in feuo tenere.*

1. PONTUS, Capulum enſis, noſtris olim *Pont*, hodie *La poignee de l'eſpee*. Locum vide in *Inveſtitura per ſpatæ capulum*.

¶ 2. PONTUS, Pons. Tabul. Majoris Monaſt. *Ego Bernardus de Machece propter turbationem guerræ Pontum de Paſſu, Arnulfi feci conſtringere. Monachi vero ſancti Martini prædictum Pontum amodo reficient & quemdam turnum ibidem facient.* Charta Willelmi Vicecom. Biterr. ann. 990. apud Stephanot. tom. 1. Antiqu. Bened. Occitan. MSS. p. 399. *Cum omni honore eccleſiaſtico qui ad ipſas pertinet, & cum ipſo Ponto & cum ipſis inſulis uſque in ripis vetulis, &c.*

¶ PONZONARE, Terebello ſeu ſcalpello diſtinguere, à Lat. pungere, *Piquer, picoter*; Itali *Panzonare* eadem notione uſurpant, Angli *Punch* dicunt. Charta Eduardi III. Reg. Angl. an. 1338. apud Rymer. tom. 5. p. 49. *Unum cyphum argenti deauratum cum pede & cooperculo Panzonato infra.* His diſtincta & ornata punctionibus plurima adhuc cernere eſt vaſa antiqui operis.

¶ POODOURIA, *Poudouvre*, Vicecomitatus in diœceſi Macloovienſi, à Britannico *Pao*, vel *Pou*, regio, & *Dour*, aqua. Charta an. 1184. apud Lobinell. tom. 2. Hiſt. Britan. p. 339. *De dono anteceſſorum meorum Vicecomitum de Poodauria, &c.*

¶ 1. POPA, pro Puppis, Gall. *Poupe*. Charta ann. 1288. in Tabular. S. Victoris Maſſil. *Actum in Popa galeæ dom. Bartholomæi Benivini Admirattus dom. noſtri Regis. Popes*, in Informat. MSS. de paſſagio tranſmar. inn ex Cod. Sangerm.

¶ 2. POPA, πλακοῦς, in Gloſſ. Lat. Græc. πλακοῦς, *Placenta*, *Popa* in Gloſſ. Græc. Lat. *Popanum* dixit Juvenalis Sat. 6. v. 540.

... & tenui Popano corruptus Oſiris.

Vide mox *Popada* & *Popax*.

POPADA. Tabularium S. Stephani Lemovicenſis: *Bernardus Vicecomes de Comborn animæ ſuæ conſulendum neceſſarium ducens, donavit S. Stephano manſum de Abiac, & hoc fecit integre, nihil inde retinendo, ſcilicet neque cenſum, neque explais, neque Popada, neque eſt, neque ullius conſuetudinis exactionem.* [Charta an. 1085. apud Baluz. Hiſt. Tutel. col. 427. *Geraldum etiam de Vineriis quem pro colliberto clamabat, abſolvit à jugo totius ſervitutis, ... ſcilicet duos ſextarios de ſegel, & duos de civada & unam Popadam.* Tabul. Voſienſe fol. 3. *11. Sextarios ſegl. & 11. de civada in Murcio, & 1. gallina & dimidium Popada, &c.*] Ubi neſcio an *Popada* uſurpetur pro *popa*, πλακοῦς, *placenta*, uti eſt in Gloſſis vett. ſeu eo quod *oblias* vocabant.

¶ POPATA, in eodem S. Stephani Tabul. fol. 53. *Manſum qui vocatur Tart, donavit Stephanus de Joumiaco, & debet S. Johanni d'Aurel ſcilicet trojam, capons, Popata.* Occurrit rurſum pag. ſeq. Videtur autem his vocibus indigitari panis ſecalitius, qui etiamnum Lemovicenſibus *Potoutan* dicitur.

¶ POPALUM, *Poculum*. Laurentius in Amalth. ex Salmaſio.

¶ POPARE, *Creſcere*. Papias in Amalth.

¶ POPATA. Vide *Popada*.

¶ POPAX, θύτης, in Gloſſ. Lat. Græc. Græc. Lat. θύτης, *immolator, popa, Popax*. Vide *Papa* 3. & *Popada*.

¶ POPELICANI DENARII. Vide in *Moneta Baronum*.

¶ POPES, Puppis. Vide *Popa* 1.

¶ POPIA, ζωμήρυσις, ζωμήρυσις, in Gloſſ. Lat. Græc. Græc. Lat. ζωμήρυσις, *trulla lignea, Popia*.

¶ POPILLER, ſ. Populus arbor, Gall. *Peuplier*, Angl. *Poplar*. Charta Henrici V. Reg. Angl. an. 1413. apud Rymer. tom. 9. p. 543. *Una cum ſufficiente ſtaffura de maeremio, ſalice, Popiller, carbonibus maritimis & ſalicis & de ferro.*

¶ POPINARIUS, Qui popinæ præeſt. Firmicus lib. 4. c. 15. *Faciet* (conſtellatio hæc) *hoſpites, Popinarios, tabernarios, myropolas.* Lampridius in Alexand. Severo c. 49. *Cum Chriſtiani quemdam locum, qui publicus fuerat, occupaſſent, contra Popinarii dicerent, ſibi eum deberi: reſcripſit melius eſſe, ut quomodocumque illic Deus colatur, quam Popinariis dedatur.* Ubi *Lupinarios* quidam legunt. *Popinarius, Cuiſinier*, in Gloſſ. Lat. Gall. Sangerm. Gloſſ. Græc. Lat. θύτης, *Popinarius*.

¶ POPINIO, Eadem notione. Gloſſ. Lat. Græc. *Popiniones*, ξενῶνες. Leg. *popinones*, ut jam monuit Martinius in Lexico.

POPLICANI. Vide *Populicani*.

¶ POPLICUS, pro Publicus. *Nullus judex Poplicus ad cauſas audiendum, &c.* in Charta Childeberti III. an. 695. apud Felibian. Hiſt. Sandionyſ. p. 16.

POPPEA, Pupa, pupæ icon, noſtris *Poupee*. Vet. Gloſſæ, *puppæ*, εἰκόνες αἱ τῶν παιδίων ... Jo. de Janua: *Pupæ dicuntur quædam ſtatunculæ, quas virgines ſolent facere in modum filiarum, & veſtibus obvolvere: quas poſtquam ad annos nubiles veniebant, & nubilibus abrenunciabant, quaſi ſub poteſtate Veneris futuræ, Veneri ſacrificabant*: Unde Perſius:

Dicite Pontifices in ſacro quid facit aurum,
Nempe hoc quod Veneri donantur à virgine pupæ.

Lambertus Ardenſis p. 167. *Inter puellas puerilibus jocis & choreis, & his ſimilibus ludis & Poppeis ſæpius juvenilem applicabat animum.* De *pupis*, vel *puppis*, vide Deſiderium Heraldum lib. 1. Adverſ. cap. 8. In veteribus Statutis peagiorum Pariſ. hæc lego: *Fourrures de pouppées*, ſub titulo *de mercerie*: *La piece de pouppée & de meſſiviaux.* Sed quid ſonent, aſſequar.

¶ POPPESI, *Funes quibus ex latere puppis ſuſtinetur*, in Gloſſ. Franc. Barberini ad Docum. d'Amor. edit. Ubaldini p. 258. *Poppeſi* puppis periboloꝰ vocant Itali.

¶ PO-

Digitized by Google

¶ POPRAUCO, Juſtitiarius judex, prorex. Charta Venceslai Rom. Imper. an. 1405. apud Ludewig tom. 6. Reliq. MSS. p. 63. *Te juſtitiarium ſeu Popraaconem diſtrictas Becbinenſis fecimus, conſtituimus & ordinamus, dantes & concedentes tibi auctoritate regia plenam & expreſſam in facinoroſos & delinquentes homines exercendi & puniendi poteſtatem.*

¶ Poprauconatus, Dignitas, officium *Popsauconis*, in Charta Caroli IV. Rom. Reg. an 1345 apud eumdem Ludewig. ibid. *Notum facimus univerſis, quod de nobilis Zbinkoris Leporis .. ſinceræ fidei conſtantia præſumentes, ſibi Poprauconatus officium in Lytbomiricenſi provincia, cujus regimini alias laudabilites præfecit, cum omnibus honoribus, titulis, juribus, utilitatibus & pertineatiis ſuis ... duximus committendum.*

¶ POPULA, Junior puella & diſſolutior. Statuta Eccl. Meld. an. 1363. apud Marten. tom. 4. Anecdot. col. 916. *Injungimus omnibus curatis & eccleſiarum rectoribus ... ut in domibus eorum concubinas, focarias, ganeas, Populas, ſeu alias juvents mulieres ſuſpectas, de quibus poſſit ſuſpicio exoriri, habere præſumant.*

POPULARE, Habitare: hinc Galli *Peupler une ville*. Conſuetudines Regni Majoricarum editæ à Jacobo Rege Aragonum: *Laudamus vobis dilectis ... ut ibi Populetis & habitetis*. Charta Regis Alarici ex Tabulario S. Joannis Pennenſis apud Bivarium ad Chron. Maximi: *Hæc eſt carta populationis duarum villarum Nove & Asdanis, quas Populari fecit Ren in termino S. Juliani de Navaſol.* Lucas Tudenſis æra 776. *Eo quoque tempore Populavit Aſturias, &c. alias autem civitotes vaſtavit, quia illas non potuit Populare.* Vetus Nomenclatura urbium Hiſpaniæ: *Tunc temporis Populavit Rodericus Comes Amajam, &c.* [Ordinat. pro Judæis ſub Philippo V. Rege Franc. apud D. *Bruſſel* tom. 1. de Uſu feud. p. 68. *Item ordinatum eſt quod Judæi vadant ad antiquas judærias ad morandum, exceptis illis qui Populant judæriam Navarreriæ Pampiloe. Civitas Populabatur, conſtruebantur eccleſiæ, ædificia, &c.* in Epiſt. J. Epiſc. Accon. ad Honorium III. PP. tom. 8. Spicil. Acher. p. 378 Adde Murator. tom. 3. p. 445. Vide Conſuetudinem Cenomanenſem, art. 131.

¶ Populare Agriculturam, Agrum colere, arare, ſerere. Charta Ferrandi Reg. Caſtellæ an. 1224. apud Marten tom. 1. Anecd. col. 916. *Me obligo ... ad dandum vobis viginti paria boum, cum neceſſariis eorum ad Populandum agriculturam uſque ad annum, & vitalia ad cuſtodiendum caſtrum & caveas memoratas.* Vide *Populatus*.

POPULARIS. Gregorius Turonenſis lib. 1. de Miracul. c. 14. *Non eſt æquum ut hoc pignus in loco viliori teneamus, ſed ſurge & illud accipe, & defer ad Taurinenſem Eccleſiam, quæ plus Popularis habetur.* Id eſt, in quam populi frequentius confluunt, vel quæ majori populi multitudine repletur. Vide Deſider. Heraldum lib. 1. Adverſar. c. 8.

Populares, Urbana multitudo, populus, plebs, quibus opponuntur *militares*, in l. 1. D. de Offic. Præſ. urb. in leg. 7. Cod. Th. de Annonis civic. &c. [Regimina Paduæ ad an. 1318. apud Murator. tom. 8. col. 431. *Factus fuit Capitaneus generalis civitatis Paduæ D. Jac. de Carsaria in conſilio majori quaſi per omnes tam magnates quam Populares.*

1. POPULARITAS, Spectaculorum editio, in leg. 2. Cod. Th. de Offic. Rector. provinc. quæ *populi favor & applauſus* dicitur in l. 1. & 3. eodem Cod. de Spectacul. [*Popularitas, populi feſtivæ congregationes*, in Gloſſ. MSS. Sangerm. n. 501. Vide *Populoſitas*.]

¶ 2. POPULARITAS, Multitudo, turba. Sidonius lib. 1. Epiſt. 9. *Arctabat clientium pravia, pediſſequa, circumfuſa Popularitas.*

¶ 3. POPULARITAS, Poſtulatio, vaſtatio. Mirac. S. Richarii Centul. Abb. tom. 3. April. p. 453. *Danorum manus late maris æquora contexit ſuis de navibus ... quorum Popularitate monaſteria deſtructa.*

¶ POPULARIUS, Popularis, vulgaris. Miracul. S. Walpurgis ſæc. 3. Bened. part. 2 pag. 297. *Pro tenuiſſimi capacitate ingenii duos jam pridem miraculorum ... libellos ſuccincto Popularii orationis perſtrinxi commento.*

¶ POPULASSUS, dicitur de loco ubi frequens eſt populus, Gall. *Peuplè*. Charta an. 1372. *Dictus locus de Durbano eſt Populaſſus & pluribus gentibus populotus.*

POPULATIO, Populi cœtus Vita S. Deicoli Abbat. nu. 17. *Cumque Populatio non modica quæ ad Eccleſiam Dei convenerat, &c.* Chartę Inæ Regis Occidentalium Saxonum edita à Spelmanno in Concil. an. 725. & Bollando 6. Februar. ita clauditur: *Cum præſentia Populationis conſenſerunt & firmaverunt.* Charta Lorbanenſis apud Sandovallium in Favila: *In Populationibus parvis ponant ſuos judices, qui regant eos bene & ſine rinas.* Lucas Tudenſis æra 1226. *Populationes multas & nobiles fecit in regno ſuo, ſcilicet Placentiam Bejarum, &c.* Infra: *Rex autem Adelfonſus multas Populationes in regno ſuo fecit, & illud valde ampliavit.*

¶ Populationis Charta, Qua alicui locus ad *populandum* ſeu habitandum conceditur. Vide *Populare*.

¶ Populatio, Villa, parochia. Charta an. 1266. *Volumus quod in unoquoq; foco noſtræ Populationis de Saiſſano, &c.* Vide *Populosuta*.

POPULATORES, Incolæ. Charta Sanctii Abarcæ Regis Aragon. æræ 971. apud Blancam: *Iſtos ſuprodictos terminos dono & confirmo vobis Populatoribus de uno caſtello qui modo eſtis, & inibi antea ibi veneritis populare, ut habeatis illos francos & ingenuos ad veſtram propriam hæreditatem, &c.* Adde aliam æræ 1118. pag. 626. Charta Alphonſi VI. Imp. Hiſpaniæ an. 1086. apud *Yepez*: *Quando Populator acceperit ſolum, dabit uno ſolido atque duobus denariis: & ita unumquemque annum de ſingulos ſolos dabantur ſingulis ſolidis. Sane vero ſi in ipſo anno non populaverit illam, perdet eum. Si ſane pro populato ſolidum non dederit, accipiant eis portam aut hoſtium, vel aliquid quod valeat ſolidum, donec ſectum accipiat, & uſque ad duos Præcones de octo in octo diebus, ſed dentur pignus accepi pro ſolido in ſolo, ſi nec tectum, nec aliquid pignus invenerant, illum accipiat Abbas, & det cui vult.* Vide Chartam Alfonſi Imp. æræ 1160. apud Oyhenartum in Notitia Vaſconiæ pag. 85 Italis *Popolini*, ſunt parochiani, *huomini della parochia*.

POPULATURA, [Villa, prædium ruſticum. Vide *Populatio*.] Vetus charta apud Anton. *de Yepez* in Chronico Ordin. S. Benedicti tom. 3. p. 284. *Ut agnoſcant & in diebus noſtris qualia bona fecimus ad ipſum locum S. Vincentii, & ad radicem ipſius montis Lemabuſe, ædificare Populaturam in hæreditatem ipſius Monaſterii, per conſenſum Abbatis & cæterorum, &c.*

POPULATUS, Terra culta, ager cultus, cui opponitur *eremus*. Charta Sanctii Navarrorum Regis apud Oyhenartum in Notitia Vaſconiæ p. 99. *Cum omnibus terminis & pertinentiis ſuis, cum paſcuis, pratis, & ſotis, & aquis, aquarumque meatibus, cum eremo & Populato, cum ingreſſibus & egreſſibus.* [Charta an. 1112. inter Probat. to. 2. novæ Hiſt. Occitan. col. 382. *Et do totum alium tuum honorem quam hodie habes, ermum vel Populatum.* Alia an. 1142. ibidem col. 495. *Cum pratis, ... & villis ſuis, .. heremis & Populatis, &c.* Charta Ildefonſi Reg. Aragon. an. 1174. apud Stephanot. tom. 10. Fragment. Hiſt. MSS. pag. 165. *Prædictum hoſpitale vobis dono & concedo cum omnibus ſuis tenedonibus & pertinentiis*

ubique cum eremo & Populato. Adde Chartam Jacobi Reg. ann. 1218. tom. 9 Spicil. Acher. pag. 177. Vide *Populare*.]

¶ POPULIA, λυχνίς, in Gloſſ. Lat. Græc. Græc. Lat. λυχνίς, *roſa Græca, Populia*. Flos quidam æſtivus, Theophr. lib. 6. Hiſt. plant. c. 7. genus eſt lilii. Vide Plinium l. 21. n. 10. & 39.

POPULICANI, POPLICANI, PUBLICANI, Hæretici Maniehæorum ſectarii, qui Græcis Παυλικιανοί, Latinis ſcriptoribus *Pauliciani*: ſic appellati à Paulo Samoſateno hæreſis auctore, ſive à Paulo & Joanne, ut obſervatum à nobis ad Alexiadem, pag. 412. *Poplicani*, lib. 4. Hiſtor. Vezeliac. pag. 644. qui *Pauliani*, apud Liberatum Diaconum cap. 2. & auctorem Prædeſtinati. Ita porro appellarunt noſtri Manichæos, qui Franciam noſtram aliquamdiu erroribus ſuis inquinarunt, maxime in Aurelianenſi provincia, Roberto Rege regnante, de quibus Geſta Synodi Aurelianenſis an. 1017. edita tom. 2. Spicilegii Acheriani, & excerpta ex Tabulario S. Petri Carnot. edita à Labbeo tom. 2. Miſcellan. pag. 562. Hacce poſtea appellatione Valdenſes hæreticos donarunt, quod quædam ex dogmate Manichæi, quædam ex erroribus Origenis, plurima etiam de ſuo confinxiſſent, ut eſt in Magno Chronico Belgico an. 1208. quod ſcilicet duo Principia, ut Manichæi agnoſcerent, ut eſt apud Ermengardum contra Valdenſes cap. 2. Vide Concilium Lateranenſe III. an. 1179. cap. 27. *Populicanorum* crebra eſt mentio apud Albericum in Chron. MS. an. 1148. in Chronico Vezeliacenſi apud Labbeum tom. 1. Bibl. an. 1167. 1181. & 1198. & in Chronico S. Mariani Antiſiodor. ann. 1181. & 1198. in M. Chron. Belg. ann. 1147. & 1197 ex eodem Alberico, ut & apud alios ſcriptores quos laudamus in Notis ad Wilharduinum, p. 342. ubi etiam de *Publicanis*, quorum meminere iidem ſcriptores. Radulphus Coggeshalenſis in Chron. MS. *Temporibus Ludovici Regis Franciæ, qui genuit Philippum, cum error quorumdam hæreticorum, qui vulgo appellantur Publicani, per plures provincias Galliæ diſſerperet, &c.* [Gabr. Prateolus lib. 14. de Hæreſ. *Publicani quidam hæretici in Francia exorti ſunt ſub Philippo III. Rege, Gregorio PP. X. circa annum* 1274. *Hi parvulos non baptizandos dicebant, donec intelligibilem ætatem attigiſſent; negabant ſuffragia Sanctorum & orationem pro mortuis.*] Adde præterea Hugonem Plagonem vernaculum Will. Tyrii interpretem, vocem, *hæreticir*, lib. 2. c. 13. *Popelicans* vertere.

☞ Eadem voce utitur le Roman *de Chantepleure* MS.

Merveille eſt coment hons
Devient Popelicans,
Il n'eſtoit hom ne feme,
Quand Dieu forma Adan.

PUBLICANORUM etiam crebra eſt mentio apud Scriptores expeditionum Hieroſolymitanarum, à quibus inter gentes, quæ Saracenis ac Perſis erant conterminæ, recenſentur: qua voce intelliguntur Manichæi, qui in hiſce provinciis habitabant: de quibus Cedrenus pag. 541. 542. 546. 665. Vide Tudebodum pag. 782. 792. 794. 814. Robertum Monachum p. 42. 44. 56. 109. 111. Baldricum Dolenſem p. 111. Henricum Huntidon. lib. 7. pag. 374. &c.

POPULICUS, Popularis. Utitur Gonzo Floriacenſis in Miraculis S. Gengulfi n. 4.

POPULNUS, *De populo, ſicut ficulnus de ficu*. Papias.

POPULOSITAS, in Gloſſis antiquis MSS. *Populi feſtivæ congregationes*. [Vide *Popularitas* 1.]

¶ POPULOSITAS, Copia, frequentia, multitudo. Fulgentius Mythol. 1. *Argus luminum Populoſitate conſpicuus*. Bulla Urbani II. PP. an. 1093. apud Miræum tom. 1. p. 271. *Atrebatenſis urbis Populoſitas longe illam* (Cameracenſem) *cui hactenus ſubdita fuerat, antecedit*. Bernardus Theſaur. de Acquiſit. T. S apud Murator. tom. 7. col. 667. *Dum in vaſtam omnes planitiem conveniſſent, & innumerabilem eorum Populoſitatem conſpicerent, &c.*

¶ POPULOSUS, Numeroſus, abundans. S. Pacianus Epiſt. 3. tom. 2. Concil. Hiſpan. p. 87. *Multus igitur huic Virginis partus & proles innumera, qua totus orbis impletur, qua circumfluit ſemper alvearibus Populoſum ſervet examen. Populoſa familia*, apud Apuleium Metamorph. lib. 5. Elmham. in Vita Henrici V. Reg. Angl. edit. Hearnii cap. 79. pag. 228. *Alium igitur cœtum Populoſioris numeri pugnatorum ... præparari juſſit in arma.*

¶ POPULOSUS dicitur de loco ubi frequens populus habitat. Conſtitut. Urbani V. PP. ann. 1366 in Bullar. Carm. p. 127. col. 2. *In caſtro Swinſint Herbi pol. diœceſis, quod, ut aſſeritur, inſigne, ac muratum & Populoſum exiſtit, &c. Populoſa civitas*, apud Apuleium Metamorph. lib 8. Adde Card. Aragonium in Alex. III. PP. apud Murator. tom. 3. pag. 460. *Plebeine*, eadem notione uſurpant Poetæ noſtrates. Sic lego apud Vaccium in Hiſtor. MS. Ducum Norman.

La terre eſt Plebeine, & li homme manant,
Là ſont li bon villain & li bon paiſſant.

¶ POPULOSUS, Locus populis conſitus, ut videtur, Chron. Novalic. apud Murator. tom. 2. part. 2. col. 736. *Monachi denique Novalicienſium, videntes locum aptum vel amœnum & fructiferum omnibus quæ dici poſſunt, tam in leguminibus quam in piſcibus, ſibi illum expetunt in caput, & ob id quod Populoſus eſſet & undique ſeptus aquarum copiis.*

POPULUS, Turba, conſerta hominum multitudo, in l. 6. & 10. Cod. Th. de Epiſcop. Paſſio SS. Perpetuæ & Felicitatis: *Factus eſt Populus immenſus*. Apuleius l. 3. Metamorph. *Statim civitas omnis in Populum effuſa, mira denſitate inſequitur*. Chronicon Montis Sereni an. 1192. *Apud ipſum denique Populus hiſtrionum magni favoris gratiam obtinebat, & præſentia eorum valde erat ei delectabilis & jucunda.*

MINUTUS POPULUS, Vulgus, plebecula, *le menu peuple*. Acta Purgationis Cæciliani: *De Folles, quas Lucilla dedit, Populus minutus nihil accepit*. Fragmentum Petronii: *Itaque Populus minutus laborat, nam iſti majores maxillæ ſemper Saturnalia agunt* Gloſſæ Græc. Lat. λεπτοῦ δήμου ψήφισμα, *Plebiſcitum*. *Minor populus*, in Capitularibus Ludovici II. Imp. tit. 2. c. 5.

¶ POPULUS VULGARIS, Eadem notione. Capitul. Caroli Magni an 813. cap. 14. *De officio prædicationis, ut juxta quod bene vulgaris Populus intelligere poſſit, aſſidue fiat.*

¶ POPULUS MANDATORUM, id eſt, Multitudo, apud S. Bernardum lib. de Præcepto & diſpenſat. tom. 1. col. 109. Edit. 1690. *Cum in tanto Populo mandatorum, quæ Prælati etiam per incuriam ſæpe præcipiunt, interdum non prævaricari, aut difficile admodum, aut omnino impoſſibile videatur*. Hanc lectionem ex conſenſu MSS. Cod. reſtituit Mabillonius pro *cumulo*, uti prius legebatur.

¶ POPULI, pro *Pupilli*, & viciſſim, alicubi ſcriptum monet Baluz. in Notis ad Capit. Ita in Addit. 3. ad Capit. c. 98 *Neverint* (Epiſcopi) *ſibi curam Populorum & pauperum in protegendis ac defendendis impoſitam*. Ubi leg. *pupillorum*. Sic *pupillum terra* pro *populum* habet Puteanus Cod. Legis Alamann. c. 36. §. 3.

¶ PORAGO, pro Parago vel *parrago*. Vide in hac voce.

PORCA. Iſidorus & Papias: *Porcam Bæti faciunt* 30. *pedum latitudine, ſed Porca eſt quod in* 30. *à rotundo extat, quod defoſſum eſt*. Idem Papias: *Porca quod eminet,*

Digitized by Google

net, lira vero quod deſoſſum eſt. Porca terra quæ inter ſulcos eſt lata. Gloſſ. Ælfrici, ubi de re agraria: *Porca*: Balc. Charta ann. 1105. in Tabulario Caſaurienſi: *Offeto tradoque omnes res proprietatis meæ, excepto una Porca de cannapina.*

☞ A verbo jam inuſitato *Bargea*, quod exſecare ſonat, vocis etymon accerſit Eccardus in Notis ad Leg. Sal. pag. 18. adeo ut *porca* ſit terra vomere exſecta. Neque enim infrequens mutatio *b* in *p*. Non audiendi itaque qui ex *porrecta* vel *projecta* derivant hujuſce vocis originem.

¶ PORCAGIUM, Tributum ex porcis. Tabular. SS. Trinit. Cadom. fol. 83. *Reddunt ..6. Andegavenſes ad feſtum S. Johannis pro ſenagio, & de uno quoque porco 1. Andegavenſem in Autumpno de Porcagio.* Vide *Porcellagium*.

PORCAMIS, Menſura agraria. Vetus Agrimenſor: *Porcamis eſt pars agri habens in latitudine ped. 30. id eſt perticas 3. in longitudine 80. id eſt perticas decempedas 7.* Idem quod *Porca*. Ubi forte legend. *Porca unius, &c.*

PORCARIA, Stabulum porcorum [Computus an. 1305. apud Kennett. Antiquit. Ambroſd. p. 354. *Summa redditus Porcariarum & bercarum* (bercariarum) *ſi fuerint ad firmam 5. ſol. 6. den.*] Sed apud Matth. Pariſ. an. 1258. *Porcariæ* ſumuntur pro locis cœnoſis, cujuſmodi ſunt in quibus porci ſe volutare amant: *Et inventa ſunt paſſim eorum corpora tumida præ fame, & inventa ... in Porcariis, ſterquiliniis, & lutoſis plateis, &c.* [Vide *Porcerium*.

PORCHERIA, in Fleta lib. 2 c. 41. §. 13 Noſtris *Porcherie*. [Charta Hervei dom. Virzionis an. 1209. apud Thomaſſer. in Biturig. pag. 714 *Quitto in perpetuum ... quod habebam in ſingulis Porcheriis hominum in jam dicta terra manentium, unam freſengiam, & in ſingulis ovilibus unam arietem.*

¶ PORCHERIA, pro foro in quo porci venduntur, occurrit in Charta Matiſcon. an. 1460.

¶ PORCHERIA, Porcorum grex. Tabular. S. Vandreg. tom. 1. p. 33. *Monachi etiam omnes ſuas Porcherias aſſerebant ſe poſſe per conſuetudinem in has duas foreſtes abſque precio ad paſcua mittere; ſed Comes Ebroicenſis noluit niſi duas per conſuetudinem recognoſcere ... At ſi Comes in hayam ſuam & deffenſionem ſuas Porcherias, vel aliorum miſerit, tunc & monachorum Porcheria abſque precio licenter & ſine omni calumpnia intrabunt in bayam & deffenſionem.*

¶ PORCARITIA, ut *Porcaria*, in Capitul. de Willis Caroli Magni c. 23 Charta an. 1023. tom. 2. novæ Gall. Chriſtianæ inter Inſtrum. col. 227. *Donamus ad locum ſacrum S. Mariæ .. aliquid de alode noſtrum ... ubi vocant Porcaritias ipſos manſos, qui ibidem habemus, &c.*

¶ PORCHORIA, Septum ex virgultis in quo porci de nocte, tempore glandationis, ſolent includi, ut ab incurſibus luporum tuti ſint. Charta an. 1262 apud Kennet. Antiquit. Ambroſd. p. 259. *Conceſſi etiam prædictæ Aliciæ haybotum & housbotum in dominicis boſcis meis de Acle & ad faciendas Porchorias ſuas in boſcis prædictis ubi ſibi placuerit. Porcaria in parco*, dicitur apud *Madox* Formul. Angl. p 45.

¶ PORCARITIUS, Ad porcos ſpectans. *Porcaritia domus*, ſtabulum porcorum, in Leg. Alaman. tit. 81. §. 3. *Porcaritius* & *Porcarius canis*, qui *porcos* ſeu apros venatur. Vide in *Canis*.

¶ PORCARIUS, *Porcorum cuſtos*, in Leg. Aleman. tit. 79. §. 1. noſtris *Porcher*, Ital. *Porcaro*. S. Irminæ Teſtam. an. 698. apud Marten. tom. 1. Ampliſſ. Coll. col. 9. *Omnia iſta cum adjacentiis una cum paſtoribus, vaccariis, Porcariis, brevicariis cum gregibus eorum vel omni peculio promiſcuo.* Adde Chartam an. 704. ibidem col. 13. Leg. Alemann. tit. 98. §. 2. Salicam tit. 2. §. 4. & tit. 11. §. 5. *Porcarii fiſcales*, in Edicto Chlotarii II. Reg. cap. 21. Vide *Jumentum* & *Porquerius*.

¶ PORCARII TERRA, Quæ porcario ad paſcendos porcos aſſignatur, in Charta apud Thomam *Madox* Formul. Angl. p. 45.

¶ PORCARIUM SERVITIUM, Quo quis porcos domini ſui paſcentes ſervare tenetur. Charta ann. 1294. tom. 1. Chartul. S. Vandreg. p. 832. *Vendidimus ... viris religioſis ... abbati & conventui S. Vandregeſili 10. ſol. Turon. annui redditus, quos prædicti religioſi nobis debebant & ſolvebant ad mediam Quadrageſimam quolibet anno, ratione cujuſdam ſervitii quod dicitur ſervitium Porcarium pro c. ſol. Turon. Service de la porguerie* dicitur in Charta vernacula quæ de eadem re ibidem habetur.

PORCASTER, Porcus junior. Althelmus de 8. vitiis c. 8.

Dum ſtratis recubans Porcaſter pauſat obeſus
Juncis & ſtipulis, nec non filicumque maniplis.

¶ PORCATOR, Idem qui *Porcarius*, in Canon. Hibern. apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 15.

PORCELLAGIUM, Tributum ex porcellis, ſeu porcis, Gallis *Pourceaux*. [Hinc porci qui in ejuſmodi tributum debebantur, *porcos debitales* vocat Charta an. circ. 984. apud Baluz. Hiſt. Tutel. col. 379.] Charta ann. 1180. in Tabulario Cluniacenſi n 197. *Non habeo talliam, vel Porcellagium, vel bejenagium, vel meſſionagium.* Vide *Porcelatio*.

¶ PORCELLANA, Gall. *Porcelaine*. Ciaconius in Epiſt. ad Principem Card. apud Marten. tom. 3. Ampl. Collect. col. 1324. *Vaſa murrhyna ex China tot generum, quæ Porcellanæ patrio ſermone appellantur.* Vide Menag. in Etymol. Gall. & Diaria Trevol. menſis Januar. 1717 p. 39. & ſeqq.

PORCELLARE, dicitur ſus, cum porcellos edit, in Fleta lib. 2. c. 80. §. 2. 3. [Vide *Porcellata*]

¶ PORCELLATA, Porca, ſus femina, Gall. *Truie*. Charta an. 1330. in Tabul. S. Victoris Maſſil. *Item pro jure decima de porcellis & de pollacis; de duabus Porcellatis unum porquetum, excepta prima vice qua porcellaveat.*

¶ PORCERIUM, Porcorum ſtabulum. Charta an. 1288. ex Archivo Auxit. Archiep. *Quod domians abbas & canonici pro ſe ipſis & ſucceſſoribus à prædictis hominibus habeant ſuum aucarium & Porcerium communes ad cuſtodiendum oves, porcos & aucas.* Vide *Porcaria* & *Porcile*.

¶ PORCETRA, *Sus quæ ſemel peperit; quæ ſæpius, ſcropha*, apud Gellium lib. 18. c. 6.

¶ PORCHA, pro Porca, in Statutis Placent fol. 65. verſo.

¶ PORCHAICIA, Compututm, noſtris *Aqueſt*, à vet. Gall. *Pourchas*, eadem notione; bona quævis vel emptione, vel induſtria, vel alia qualibet fortuna acquiſita. Teſtam. an. 1215. apud Stephanot. to 3. Antiq. Pictav. MSS. p. 154. *Porchaicus & dos expleiz præcepit quod reficiantur domus ſuæ de Viviena ... Dos Porchaiz & dos eſpleiz computabunt cum prædicto abbate* (Nobiliacenſi) *præfatus Philippus & Aimericus Minauz; ſimiliter de redditibus elapſis tribus annis.* Eodem ſignificatu intelligendus videtur Computus an. 1202. apud D. *Bruſſel* to. 2. de Uſu feud. p. 158. *De Porchac. Guillel. Burg. 10. l. quas dedit ſervientibus. De Porchaz Goraai, 13. l. & 7. l. 3 ſ. minus*, ibid. p. 184. Charta Petri Com. Alenconii an. 1401. ex Tabul. S. Vandreg. *Conſidere que noſtre dite terre d'Argenthen par noſtre moyen & Pourchas eſt retournee de preſent en ſon eſſence, &c.* Le Roman de *Vacce* MS.

Tant conquerras & tant auras,
Toſt as eu de ton Porcas

Digitized by Google

Plaines tes mains & plains tres bras,
Vide *Purchacia.* Noſtris olim *Pourguire* pro *Poarſuivre*, *Pour. baſſer*, perſequi. Le Roman *de Vacce* MS.

Quant cil qu'il cachent l'ont trovè,
Demandent lui où ſont, où ſont?
Et il lor dis là vont, là vont,
Pourguiez, Pourguiez, les troverez.

¶ PORCHAUCHARE, ut ſupra *Perchauchare*. Tabular. S. Albini Andeg. *Girardus de Moſters gravi tactus incommodo dedit Deo & S. Albino ... totam terram quæ appellatur Chantalupum ... Hoc viderunt & audierunt Algerius monachus, ... Drogo de Morters filius ſupra nominati Girardi Baſtart, qui terram illam monſtravit & Porchouchavit.* A Gallico *Pourchaſſer*, perſequi, orta videtur hæc vox. Vide *Porchaicia* & *Percalcare*.

¶ PORCHERIA, Porghoria. Vide *Porcaria*.

PORCICULUS, Porcellus, junior porcus. Charta apud Stephaoot. tom. 3. Antiq. Bened. Pictav. MSS. pag. 686. *Decima de Lezignee de pane & vino, de agnis & Porciculis ac vitulis, &c.* Acta Murenſis Monaſterii apud Eccardum de Origin. famil. Habsburgo-Auſtr. col. 220. *Vacca prægnans cum duobus Porciculis, annicu-las, &c.*

PORCILATIO, Idem forte quod *Freſciagagium*, vel *porcorum conſuetudo*, de qua mox. Tabularium Cluniacenſe Cb. 336. *Porcilationem percipiet quomodo eam retroactis temporibus percipere conſuevit: hoc ſalvo quod homines prædictas gallinas & Porcilationem ... per ſe vel per alias perſonas apportare tenebuntur.*

¶ PORCILE, Porcorum ſtabulum. Statuta Vercell. lib. 3. fol. 80. *Item quod non fiat aliquod Porcile in via vel ſub porticubus; & ſi facta ſunt vel fuerint, deſtruantur.* Vide *Porcaria* & *Porcina*.

¶ PORCILIS, Porcinus, ad porcos ſpectans. *Porcilis baccino*, in Leg. Bajwar. tit. 3. c. 10.

¶ PORCILLUS, Sterquilinium, locus ubi fimus porcorum congeritur. Charta ann. 1344. ex Schedis Cl. V. *Lancelot: Item quod nulla perſona cujuſcumque conditionis exiſtat ſit auſa ... facere ſemoracia nec Porcillos in carreriis.*

PORCINA, Porcorum grex, vel ſtabulum. Pactus Legis Salicæ tit. 27. & Lex Salica tit. 29. §. 1. *Si quis tintinnum de Porcina aliena furaverit, &c.* Vide *Porcile*.]

¶ PORCINARII, Iidem qui *Suarii*. Vide ibi.

¶ PORCINARIUM, χοιροβοσκεῖον, in Gloſſ. Lat. Gr. Locus, ubi porci aluntur.

¶ PORCINUS, συοφορβὸς, Gloſſ. Lat. Gr. in Gr. Lat. συοφορβὸς, *Subulcus*, Porcinus. *Porcinum animal*, in Charta an. 1509. ex Schedis Præſ. *de Mazaugues*.

¶ PORCIOLUM, Leguminis ſpecies, f. Portulaca. S. Wilhelmi Cooſtitut. Hirſaug. lib. 1. c. 12. De ſignis olerum: *Pro ſigno Porcioli, generali præmiſſo, ſignum porci adde.*

¶ PORCIONISTA, Convictor, vel gymnaſii alumnus. Compendium Jurium Univerſ. Pariſ. per Robert. *Goulet* fol. 18. *Dentur Porcioniſtis jentaculum ſemipanis vel parvuli, ut ſit, integri.*

PORCISTETUM, *Locus ubi porci ſtant*: Joan. de Janua. *Porcherie*, in Catholico parvo. Ita legendum apud Lindwodum in Provinciali Caotuarienſis Eccleſiæ, pro *Porcitecum*. [Magis arrideret *Porciſtegum*, ut *Diſtegus*, *triſtegus*.]

¶ PORCONARIUS, Particeps, pro *Portionarius*, miniſter eccleſiaſticus qui decimas ejuſdem parœciæ cum alio dividit, Angl. *Portioner*. Charta an. 17. Richardi II. Reg. Angl. *Pateat univerſis quod ego Johannes Botelere, Porconarius ſecundæ portionis eccleſiæ de Bromyord, dedi &c.* Noſtri *Porcer*, pro *partager*, dividere, olim uſurparunt. Litteræ Philippi VI. Reg. Franc. ann. 1346. tom. 2. Ordinat. p. 349. *Quicunque forens prent & a maiſon à Maſcon, par mariage de filles des citoiens, & par eſcheoite des citoiens, il eſt quitte du peage ... il & ſuit li hoirs qui Porceront cette maiſon.* Vide *Parcennarii*, & infra *Portionarius*.

PORCUS SINGULARIS, [Aper, noſtris *Sanglier*. *Porcus ſilvaticus*, in Præcepto Caroli Magni an. 814. tom. 1. Capit. col. 419. *Porcus ſilveſter*, in Charta Stephani Comit. Bleſeoſ. ex Tabular. Major. Monaſter.] Vide *Singularis*.

PORCI SUALES, Maſculi ſues. Polyptychus S. Remigii Rem. *Summa Porcorum ſualium* 25. *beuralium* 14.

¶ DARE PORCOS *in boſco* dicebatur qui alteri facultatem dabat paſcendi porcos in ſilva. Charta an. 1236. apud Kennett. Antiquit. Ambroſd. p. 220 *Ego Ricardus le Bigod de Merſton dedi canonicis de Nuttele* 40. *Porcos in boſco meo.*

PORCORUM CONSUETUDO, in Charta Guidonis Comitis Pontivi, apud Hariulfum lib. 4. c. 22. extremo. Vide *Porcilatio*.

¶ POREA, Jus è piſis, noſtris *Purée*. Charta Odonis Abbat. an. 1231. apud Felibian. Hiſt. Sandion. p. 120. *Statuimus quod ſingulis diebus habeant duo pulmenta, ſicut habentur in abbatia, ſcilicet piſa vel ſabas & Poream & ſolitam generale, quæ omnia more ſolito condientur.* Vide *Purea*.

¶ PORETA, Leguminis ſpecies, beta, Gall. *Porree*, vel *Poiree*. Tabul. S. Jacuti an. 1323. *Controverſia ratione coſtumarum & paſſagiorum cepe, alliorum, porrorum & Poretarum, & ſalis tranſeuntis per burgum de Miniac.* *Poretarum vicus*, in Charta an. 1269. apud Lobinell. to. 3. Hiſt. Pariſ. p. 48. Vide *Porrata*.

¶ PORFIDUM, Porphyrites, Gall. *Porphyre*, ab Ital. *Porfido* & *Porfiro*. Sozomenus Piſtor. apud Murator. tom. 16. col. 1070. *Duæ partes fuerunt appoſitæ ſuper columnas Porfidi ante portam S. Johannis. Et hoc factum fuit quia dictas columnas Porfidi miſerunt Florentiam ob beneficia recepta à Florentinis.*

¶ PORFILIUM, Textile, Gall. *Tiſſu*. Inventar. ornament. Sacriſtiæ S. Victoris Maſſil. ex Tabular. ejuſdem loci: *Duo . . . flabella quorum unum eſt de veluto violaceo cum Porfilio de ſerico rubeo.* Noſtri *Pourfiler*, pro intexere, dicunt. Vide *Perfilum*.

¶ PORGATOR, pro *Purgator*, Qui triticeum ventilat, Gall. *Vaneur* occurrit in vet. catalogo Confratriæ B. M. Deauratæ Toloſ.

¶ PORGERE, pro *Porrigere*, apud Mabill. tom. 2. Annal. p. 628. ex Excerptis Heirici:

Excipe dignanter quod porrigit ecce prudenter
Heiricus, capitis plenus amore tui.
Porgere parva pudet, cum maxima tu merearis:
Attamen ex minimis pendere magna decet.

Porgere, eadem notione dicunt Itali.

¶ PORJETTUM, Veſtibulum, atrium, porticus, Gall. *Porche*. Tabul. Major. Monaſt. *Hoc idem auctoraverunt multis præſentibus in Porjetto domus quæ eſt ante eccleſiam ipſius caſtelli via interpoſita.*

1. PORISMA, Πόρισμα, Comparatum, bona quævis. Joan de Janua: *Poriſma, quæſtus, lucrum.* Ordericus Vitalis lib. 5. p. 580. 30 *ſcilicet marcos argenti futuris ejus magiſtris & conſodalibus de Poriſmate meo libenter erogavi.* Et lib. 6. p. 627. *De rebus cum ſudore acquiſitis eleemoſynas faciebat, ... & hujuſmodi totius ſui Poriſmatis quæſtus ſuperflua tribuebat.* [Dudo de Ducibus Normann. apud Ducheſnium p. 159.

Deplorans meritis neglecta Poriſmata pœnis,
Aulæ detruſus à mœnibus placidæ.]

¶ 2. PORISMA, Meatus. Fridegodus in Vita S. Wilfridi ſæc. 3. Bened. part. 1. p. 189.

Tempeſtiva tibi funduntur lumina cœlis,
Inviſo properat conſueta Poriſmate lampas.

¶ 3. PO-

Google

¶ 3. PORISMA, *Propoſitio conſecutionem neceſſariam habens ex probatis & demonſtratis. Geometrorum vox. Item, apertio & illuminatio ſenſus.* Laur. in Amalth. ex Catholico Joannis de Janua.

¶ PORMINA, *Fornicatio, f. pro pornia.* Idem Laur. ex eodem Catholico Joannis de Janua.

¶ PORNÆ, à Gr. πόρναι, Meretrices, quarum meminit Juſtinianus tit. de Conſul. in Novell. Ita etiam vocantur turpiſſima ſpectacula ſive ludi ſcenici, in quibus meretrices producebantur in ſcenam; eadem quæ *Floralia* aliis dicuntur. Vide Pitiſci Lexic. in hac voce.

¶ PORNIA, *Fornicatio, Pornium, lupanar,* in Amalt.

¶ PORNORELLUS, PORNORERIUS, Idem qui Forenſis, extraneus, alienigena. Unde ducta vocis origo, mihi incompertum. Inquiſitio pro Juriſdict. Comitum Viennæ an. 1276. ex Archivis Cameræ Comput. Delph. *Item dicit quod omnes Pornorerii, id eſt, omnes forenſes qui intrant civitatem Vienne, quod illa die qua intrant, ſi delinquant, ubicunque delinquant in civitate, quod ſunt de juriſdictione domini Archiepiſcopi per totam illam diem ... Debet eſſe ipſius delinquens, ſi Pornorellus eſt vel forenſis.* Quo ultimo loco *Pornorerius* etiam legendum exiſtimo.

PORPECIA, Piſcis majoris ſpecies, [ſus marinus, Gall. *Marſouin. Pourpoir* dicitur in Litteris Philippi VI. an. 1349. tom. 2. Ordinat. Reg. Franc. p. 319. *Pourpois*, in Litteris Johannis Reg. an. 1351. ibidem p. 424.] Vide *Graſpecia* & Pocheteau.

¶ PORPES, Eodem ſignificatu, in Chartul. SS. Trin. Cadom. fol. 23. v. *Debet* (Abbatiſſa) *habere ſalmones, ... lampreas, Porpedes & omnes francos piſces.*

¶ PORPETUS, PORPEYS, Eadem notione, Angl. *Porpoiſe.* Charta Henrici IV. Reg. Angl. an. 1410. apud Rymer. tom. 8. p. 634. *De quolibet piſce vocato Porpeys venali unum quadrantem. orpeis*, in Tabul. Fiſcamn. an. 1216. f. 48. Charta Eduardi VI. an. 1547. apud eumdem Rymer. tom. 15. p. 158. *Piſces regales, videlicet ſturgiones, balenas, cetas, Porpetos, delphinos, &c. Porpaiz*, in Charta Leduini Abbat. S. Vedaſti an. 1036. in Tabul. ejuſdem loci.

¶ PORPHYRETICA ROTA. Vide in *Rota.*

¶ PORPHYRETICUS. Vide *Purpurati.*

PORPHYROGENITUS, in *purpura*, patre Imperatore genitus, Græcis πορφυρογέννητος. Luitprandus in Legatione: *Inaudita res eſt, ut Porphyrogenita, hoc eſt in purpura nati filia, in purpura nata, gentibus miſceatur.* Infra: *Sed Chriſtophorus, aiunt, non Porphyrogenitus fuit.* Vide quæ de hac voce adnotamus ad Alexiadem, & infra in *Purpurati.*

¶ PORPOINCTUM, PORPOINTUM. Vide *Perpunctum.*

¶ PORPORATUS, pro *Purpuratus*, Moneta Imperatorum Byzantinorum, in Hiſt. Belli ſacri apud Mabillon. tom. 1. Muſ. Ital. p. 164. *Et vendebant, Sarraceni ſcilicet, aſini onus octo Porporatis, qui appretiati erant viginti denariorum ſolidi.* Vide infra *Hyperperum.*

¶ PORPORTARE, ut infra *Proportare.* Tabular. S. Florentii an. 1255. *Herbergamentum in quo Brenete ... manere ſolebat, juxta viam quæ ducit gentes ad Dinannum, ſicut ſe Porportat, &c.*

¶ PORPORTUS FEODI, Redituum ejuſdem inquiſitio & declaratio, qua quomodo ſe *porportat* feodum, ſignificatur. Charta an. 1276. to. 2. Chartul. S. Vandreg. p. 1504. *Vendidimus ... Guillelmo dicto Petit de Condreio unam pechiam terræ ſitam in parrochia S. Martini de Cruciola ... pro 4. lib. Turon... tenendam & habendum ... jure hereditario prædicto Guillelmo & heredibus ſuis de nobis & heredibus noſtris ſecundum Porportum ſeodi, libere, pacifice.* Alia vernacule ſcripta an. 1278. ibidem pag. 1471. *De tout en tout deleſſié ... ladite terre audit Guillaume & à ſes hers quitemment & empes por deus penſions de rentes de Porport de fiè, ſauves aydes feax eſtablies en Normandie.*

¶ PROPORTUS, Eadem notione. Charta an. 1263. ex Tabul. Fiſcamn. *Ad tenendum de me & de meis heredibus per Proportum feodi quod ipſi & heredes ſui reddent mihi & meis heredibus ... & ego & heredes mei tenentur dictis G. N. & heredibus eorumdem prædictas tres acras terre por Proportum feodi & per prædictum redditum contra omnes bona fide garantizare*

¶ PORPORUS. Chron. Tarviſin. apud Murator. tom 19. col. 765. *Portum autem Occidentis arctaverant Porporis & immenſa lapidum ſtrue ſub aquis latentium, & taliter quod illoc niſi Liburnæ ſive Faſelæ poterant navigare.*

¶ PORPREHENDERE, Continere, Gall. *Comprendre.* Charta Reinoldi Abb. S. Criſpini Sueſſion. an. 1215. *Conceſſimus ... arcam molendini de Vareanes uſque ad Axonam, ſicut molendinum antiquitus Porprehendere poterat.*

PORPRENDERE, Invadere, aliquid ſua auctoritate capere. Ovidius:

. . . Prendique & prendere tentant.

Præceptum Caroli Magni pro Hiſpanis an. 812. *Erema loca ſibi ad laboricandum Porpriſerunt, & laboratas habere videntur, &c.* [*Propirſerunt* editum tom. 1. novæ Hiſtor. Occitan. inter Inſtrum. col. 35.] *Perprendre, qui eſt prendre de propre autorisè terres communes*, in Conſuetudine Aquenſi tit. 9. capp. 1. & 18. ubi actio ipſa porprendendi, *Porpriſe, & perpriſon* dicitur. Le Roman *de Garin*:

Viſt de paiens mult grant oſt aunee,
Soiſſante mil en a premiers eſmee,
Par quatre ſens ons Porprins la valee.

[Le Roman *de Vacce* MS.

Donc ont Porpris Meulleut & toute la contree.

Ibidem:

Le pais a deſtruit & Porpris & gaſté.]

PROPRENDRRE. Eadem notione. Capitula ad Legem Bajwar. tit. 2. §. 12 *Nullus præſumat alterius res Proprendere.* Lex Ripuar. tit. 75. *Si quis caballum, hominem, vel quamlibet rem in viam Propriſerit. Res propriſæ*, in Capitul. Caroli Mag. l. 5. c. 140. Chartæ Parenſales c. 12. *Eo quod terram ſuam de ſuo manſo malo ordine nunquam Propriſiſſet, nec poſt ſe unquam retinuerit.* Capitula Caroli Calvi tit. 45. c. 8. *Quia poteſt fieri, ut aliquis de fiſco regio, vel de rebus Eccleſiæ aliquid Proprindat, aut per fraudem obtineat.* [Adde Appendicem Marculfi form. 33. & Formulas 12. inter Bignonianas.]

¶ PORPRENSIO, Invaſio, uſurpatio. Tabular. S. Albini Andegav. *Hi ſunt Porprenſiones & mala conſuetudines quas Reginaldus Theſaurarius miſit in curtem S. Albini de Marono.*

PROPRISÆ RES, Invaſæ, uſurpatæ, in Capitul. 4. an. 806. cap. 6. in lib. 6 Capitul. c. 251. & in Capitul. ad Leg. Bajwar. cap. 11. Charta Alamannica Goldaſti 99. *Proclamavit, eo quod in contradictum ſuum manſum ei tollutum fuiſſet, quod ei advenit à parte uxoris ſuæ ſimul & Flaviano, & Propreſum fuiſſet, & legibus ſuum eſſe deberet, &c.* Ubi perperam Goldaſtus in *proprie ſuum* emendat.

PURPRISUS. Synodus Tricaſſina an. 878. *Si aliquis noſtrorum fidelium de regno patris ſui ex hoc aliquid Purpriſum habet, juſſu noſtro illud dimittat.* Adde Aimoin. lib. 5. cap. 38. Charta Gallica apud Henricum de Knyghton. pag. 2547. *Et enſi chivachent à force & armes, Purpenant real pouare, &c.* id eſt, ſic equitant cum viribus & armis, uſurpata auctoritate regia. Mox: *Par voſtre real pouare que vos avez Purpris ſur noſtre Seigneur le Roi, &c.*

Purprestura, ipſa actio *porprindendi*. Vox Fori Anglici. [Liber niger Scaccarii p. 249. *De Purpreſtura mariſci, qui nunquam antea lucratus fuit.*] Glanvilla lib. 9. c. 11. *Dicitur autem Purpreſtura vel propreſtura, proprie quando aliquid ſuper Dominum regem injuſte occupatur, ut in dominicis Regii, vel in viis publicis obſtructis, vel in aquis publicis traverſis à recto curſu: vel quando aliquis in civitate ſuper regiam plateam aliquid ædificando occupaverit, & generaliter quoties aliquid fit ad nocumentum regii tenementi, vel regiæ viæ, vel civitatis, placitum inde ad coronam Domini Regis pertinet.* Mox innuitur *Purpreſturæ* tres eſſe ſpecies, primam contra Regem, alteram contra dominum capitalem, tertiam contra vicinum, vel non dominum. Adde Regiam Majeſt. lib. 1. c. 5. §. 4. l. 2. c. 74.

De Purpreſturis contra Regem, ita Gervaſius Tilleberienſis lib. 2. cap. de Excidentibus & occupatis apud Spelman. *Fit interdum per negligentiam Vicecomitum, vel ejus miniſtrorum, vel etiam per continuatam in longa tempora bellicam tempeſtatem, ut habitantes prope fundos, qui Coronæ denominantur, aliquam eorum ſibi portionem uſurpent, & ſuis poſſeſſionibus adſcribant. Cum autem perluſtrantes judices per ſacramentum legitimorum virorum hæc deprehenderint, ſeorſim à firma Comitatus appretiantur, & Vicecomiti traduntur, ut de eiſdem ſeorſim reſpondeant*, & hæc dicimus *Purpreſturas*, vel occupata. Agunt etiam de iiſdem contra Regem *purpreſturis*. Statutum de Bigamis ann. 4. Edw. 1. c. 4. Math. Paris pag. 180. in Additament. pag. 100. 101. Fleta lib. 1. cap. 20. § 18. 107. lib. 2. cap. 41. §. 2. 3. Brittonus p. 28. 29. &c.

Purpreſturam contra dominum capitalem facere dicitur is, cum id de quo erga dominum tenetur, non facit, vel ejus juribus derogat. Unde in *purpreſturam* feudum vel ejus fructus cadunt, cum vaſallus intra ſtatos ac leges definitos dies feudum ab eo non recipit, ſeu *relevat*, quod in *purpres*, vel *purpert* cadere vocant Conſuetudo municipalis Vitriacenſis, art. 29 41. 51. & Remenſis, art. 99. & 100. ubi perperam quidam emendant ac reſtituunt *pure perte*. Nam *purpret* idem valet ac *confiſcatio*, vel *commiſſum*, quomodo *purpreſtura* uſurpatur in veteribus Tabulis, in Monaſtico Anglic tom. 2. pag. 1021. apud W. Thorn. p. 1936. &c.

Purpreſtura contra vicinum, aut non dominum. Tabular. Fiſcamnenſe fol. 82. *Et de Purpreſtura quam bercarius Abbatis purprehendit ſuper prædictum Heliam*. Vide Monaſticum Anglicanum tom 1. pag. 848. tom. 2. pag. 1021. Willelmum Thornacenſem an. 1283. & pag. 2023.

Porprisum, Poſſeſſio, vel locus ſepibus, muris, aut vallis concluſus: *Pourpris*, in Conſuetud. Britan. an. 175. Silvanectenſi art. 129 &c. *Pourprinſe*, in Turonenſi, art. 260. 295. quantum loci quis *porpriſit*, uſurpavit. [Tabul. SS. Trinit. Cadom. fol. 84. *Vendiderunt unam maſuram cum toto Porpriſo.*]

¶ Porprisa, Ambitus. Charta Theobaldi Comit. Bleſenſis an. 1186. apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 617. *Dedi & conceſſi in perpetuum monachis ejuſdem Eccleſiæ* (S. Launomari) ... *quantum opus eis fuerit ad reparationem Eccleſiæ & domorum in tota Porpriſa abbatiæ*. *Porpriſa* edidit Mabill. ſæc. 4. Bened part. 2. p. 249.

Porprisagium, Idem quod *Porpriſum*. Charta Radulfi Abbatis Fiſcanenſis an. 1213. in Tabul. Fiſcan. fol. 31 *Maſuram terræ cum terra & Porpriſagio ibi pertinente ... dederunt*.

¶ Proprisagium, in Charta an. 1261. tom. 2. Chartul. S. Vandreg. pag. 1427. *Duos ſolidos Turon. ſitos ſupra quadam domo, cum Propriſagio dictæ domus, &c.*

¶ Porpresium, Eodem intellectu, in Cod. cenſuali Caſtell. Dombenſ. an. 1463 *Super duabus partibus chappæ unius domus & totius unius grangie, nec non Porpreſii in qua ipſa chappa & grangia ſituantur.* Ibidem: *Super chappa & chaſſo & Porpreſio, ubi dicta chappa & chaſſum ſituantur.*

¶ Porprisia, Eodem ſignificatu. Charta ano. 1228. tom. 2. Hiſt. Eccl. Meld. p. 123. *Conceſſit ad uſum pauperum in puram & perpetuam elemoſinam domum cum tota Porpriſia quietam & liberam ab omnibus.* Tabular. Eccl. Autiſſ. an. 1241. *Inter alia loca civitatis domum quandam dictorum Decani & Capituli cum Porpriſia, &c.* Necrolog. ejuſdem Eccl. an. circ. 1270. exaratum ad 19. Novembris: *Obitus Raaudi ſubdiaconi & canonici 60. ſol. ſuper domum & Porpriſiam contiguam capellæ S. Stephani PP. & Mart. Porpriſſon*, in Tabul. S. Sulpitii Bituric.

Porprisium. [Charta an. 1218. in Hiſt. Caſtilion. p. 39. *Excepta domo ſua de Calloe & Porpriſiis ejuſdem domus, ſicut infra murum hodie continetur, &c.* Alia an. 1230. in Hiſt. Monmorenc. pag. 408. *Diceret ſe jus habere in domo & Porpriſio B. Dionyſii, &c.*] Occurrit præterea in Charta an. 1213. in Hiſt. Monaſterii S. Mariæ Sueſſion. p. 446. [apud Marten. tom. 1. Ampliſſ. Collect. col. 1138. tom. 2. Hiſt. Eccl. Meld p. 144. tom. 4. Hiſt. Harcur. num. 2161. tom. 3. Ordinat. Reg. Franc p. 543. & alibi paſſim.]

¶ Porprisia, in Charta an. circ. 1220. in Tabul. Floriac. *Conceſſimus totum hebergagium ſuum ſicut ſe comportat cum Propriſia ſua, ſcilicet cum virgulto & foſſatis.* Adde Chartam Philippi Pulcri Reg. Franc. an. 1303. to. 3. novæ Gall. Chriſt. inter Inſtr col. 387.

¶ Proprisium. Charta an. 1220. tom. 1. Chartul. S. Vandreg. p. 193. *Cum terra & Propriſio eidem maſuræ pertinenti*. Charta Curiæ Sueſſion. an. 1261. *Cum duabus partibus totius Propriſii & omnium appendiciorum dictæ domus*. Tabular. S. Medardi Sueſſion. an. 1272. *Noverint quod Symon domum ſuam de burgo Axonæ cum toto ejuſdem domus Propriſio domus eleemoſinaverit*. Adde Hiſtor. Monaſt. S. Germani Pariſ. inter Inſtrum. p. 67.

¶ Propresium, in Terragio Bellijoc. *Super domibus, ſtabulis & Propreſio, tertia parte molendini, &c.*

¶ Pourprisium, Pourprisum. Charta an. 1239. apud D. *Bruſſel* tom. 2. de Uſu feud. p. 855. *Et quod poſſumus facere circa Pourpriſium noſtrum ibidem unum foſſatum 12. pedum in latitudine.* Litteræ an. 1293. apud Lobinell. tom. 3. Hiſt. Pariſ. p. 205. *Quoddam manerium ſive Pourpriſium ſitum extra muros Pariſienſes*. Occurrit rurſum in Charta an. 1313. apud eumdem tom. 2. Hiſtor. Britan. col. 468. *Aſſignaverunt 20. ſol. alborum ſupra domum, curtile & totum Pourpriſum Ægidii*, in Chron. Bonæ Spei p. 268.

Propresa. Charta Philippi Regis Franc. an. 1271. in 30. Regeſto Chartophylacii Regii cap. 220. *Ponatur in margine paludis alius terminus inter paludem & Propreſam*.

¶ Proprisus, in Præcepto Ludovici Imper. an. 835. apud Marten. tom. 1. Ampl Collect. col. 94.

¶ Pourprisura, ut *Porpriſum*. Charta an. 1293. in Chartul. Domus Dei Pontiſar. *Cum Pourpriſura eidem domui adjacente*. *Pourpriſia*, in alia an. 1225. ibid. Le Roman *d'Athis* MS.

Hors la ville a tel Pourpriſſure,
Trois grans lieues la place endure.

¶ Purprisura. Tabul. Latiniac. an. 1195. *Conceſſi in eleemoſinam Abbati & Conventui S. Petri Latigniacenſis ... locum capellæ cum Purpriſura adjacente*.

¶ Porprestura. Tabular. SS. Trinit Cadomenſis fol. 43. *Et poſtea iſtas cepit Porpreſturas de dominio, &c.* Occurrit rurſum p. 63. Polyptychus Fiſcamn. an. 1235. *Dominus Radulphus de Argentiis tenet unum maſagium ... unde reddit ... ſex denarios de Porpreſtura*.

¶ Por-

Digitized by Google

¶ Porpristura. Charta an. 1123. apud *Madox* Formul. Anglic. p. 73. *Reddidit etiam eis omnes Porpriſturas, de quibus inter eos diſcordia & calumpnia erat.*

Purprestura, Idem quod *Porpriſa*, Ambitus. Monaſticum Anglicanum tom. 2. p. 139. *Dedi ... totum pratum meum ... liberum & quietum ab omni ſervitio, & Purpreſturam gardini ſui.* [Adde Chartam an. 1299. apud Rymer. tom. 2. p. 855.]

¶ Proprestura, Eodem ſignificatu, in Polyptycho Fiſcamn. an. 1235. *Willelmus filius Nicolai tenet novem maſagia, unde reddit 4 ſolidos & dimidium, & de Propreſtura muri duos capones.*

Purprisus. Monaſticum Anglicanum tom. 2 p. 106. *Donavi eis meum Purpriſum de Kirkam, & domos meas, &c.*

¶ Porprisus & Proprisus, Muris vel ſepibus cinctus, concluſus. Præceptum Ludovici Imper. an. 835. apud Marten. tom. 1. Ampl. Collect. col. 95. *Et de Porpriſa ſilva jornales octo, & aliam communem ſilvam non Propriſam.*

¶ PORQUERIUS, Porcorum cuſtos, ſuarius, *Porcher*, Provincialibus *Pourquiè*. Charta an. 1448. ex Schedis Præſ. *de Mazaugues: Poſſint eligere, ordinare & conſtituere æſtimatores, ſive communes baunerios, & etiam Porquerios communes.* Vide *Porcarius*.

¶ PORQUETUS, Porcellus, junior porcus, Provincialibus, *Pourquet*. Tabular. S. Victoris Maſſil. *Quod teneantur & debeant decimam Porquetorum. Pro ſingulo Porqueto minore unius anni*, in Tranſact. an. 1501. ex Schedis Præſ. *de Mazaugues.*

¶ PORQUS, pro Porcus, in Charta an. 1403. inter Schedas ejuſdem Præſidis.

¶ PORRATA, ut mox *Porrecta*. Conſuetud. MSS. Solemniac. *In feſto Cathedræ S. Petri coruntas, ſepias & anguillas cum Porrata.* Ibidem: *In feſto S. Eligii ſepias & roſiolos & anguillas cum Porris.* Rurſum: *In feſto SS Criſpini & Criſpiniani martyrum, Porratam.* Vide *Poirata*.

PORRECTA, Juſculum ex porris confectum. Gall. *Porrée*. Miracula S. Galterii Abbatis Pontiſarenſis nu. 15. *Qui inſufflans in faciem ejus, dixit, Hoc modo Porrectam tuam calidam ſufflando refrigerabo.* [Vide *Porrata*.]

¶ PORRECTURA, Altitudo, in Gaſp. Barthii Gloſſ. ex Baldrici Hiſt. Palæſt. apud Ludewig. tom. 3. Reliq. MSS. p. 199.

¶ PORRELAGIUM, f. pro *Porcellagium*. Charta Philippi II. Reg. Franc. an. 1170. apud Perardum in Burgundicis p. 244. *Et in univerſa terra ejus non habet talliam vel Porrelagium, &c.*

¶ PORRESTARIUM, pro *Poteſtativum*, dominium, in Charta Attonis Vicecom. an. 942. apud Stephanot. tom. 1. Antiq Bened. Occit. p. 500. *Concedo ... totum alodum & totum Porreſtarium de villa & de omni parochia S. Salvatoris de Brueta.* Infra: *Concedo ... totum allodium, & totam Poteſtatem & dominium de prædicto honore de Brucia.*

¶ PORRETA. Vide *Perrara*.

PORRETANI, Gilleberti Porretani Epiſcopi Pictavenſis ſectatores, de quo Otto Friſingenſis lib. de Geſtis Frider. cap. 46. 47. & alii apud Baron. an. 1147. Beslium & Sammarthanos. Ebrardus Bethunienſis contra Valdenſes, c. 1 p. 49. *Ne ſimus Nominales in hoc, ſed potius Porretani.* De Gilberto, Alanus de Inſulis l. 4. Anticlaudiani p. 50.

Illic caſtra tenet, & eadem miles in arte
Gilbertus ſaltu fallaci tranſilit artem.

Vide Metalogicum Joannis Sariſber lib. 2. c. 17.

¶ PORRIGIUM, πίτυρον, ἡ ἐν τῇ κεφαλῇ πιτυρία, in Gloſſ. Lat. Græc. *Porrigo*, apud Nonium c. 2. 701. Horat. lib. 2. Sat. 3. 126. & Juvenal. Sat. 2. 79. *Porrigo, toigne, rache, roigne*, in Gloſſ. Lat. Gall. Sangerm.

¶ PORRUS, Verruca, Gall. *Porreau*. Acta S. Franciſci de Paula tom. 1. April. pag. 138. *Cujus manus erant plenæ Porris & fere ex eis conſumptæ. Erant porri iſti ad inſtar ulcerum.*

PORTÆ, Anguſtiæ itinerum, quas Hiſpani *Portus* vocant: τὰ στενὰ πύλας, Græcis ſcriptoribus; *Clauſuræ*, Latinis recentioribus. Jornandes de rebus Geticis: *Nam locatim receſſus, (mons) qua diſrupto jugo valles hiatu pateſcit, nunc Caſpias Portas, nunc Armenias, nunc Cilicas, vel ſecundum locum qualis fuerit, facit, vix tamen plauſtro meabiles, lateribus in altitudinem utrimque directis, qui pro gentium varietate diverſo vocabulo nuncupantur.* Otto Friſingenſis lib. 1 de Geſt. Frider c. 32: *Igitur Rex ad Portam Meſiam 70. pugnatorum mi lia vel amplius habens, erupit, in campoque inter Portam præfatam, & fluvium Libale .. caſtra poſuit.* *Portæ S. Baſilii*, in Expeditione Aſiatica Friderici I. Imp. pag. 64. *Portæ Hiſpaniæ*, apud Rogerum Hovedenum p. 560. quæ vulgo *Portus* aliis Scriptoribus dicuntur. *Porta Ruſſiæ*, apud Rogerium de Deſtruct. Hungariæ cap. 14. Ita *Portas* uſurpant præterea Albertus Aquenſis lib. 1. cap. 8. lib. 3. cap. 5 lib. 10. cap. 38. Raimundus Montanerius c. 207. & alii.

Porta, Teloneum quod ad portam exigitur, *Portaticum*. Charta Petri Epiſcopi Atrebatenſis ann. 1194. *Sibi tamen de aſſenſu noſtro retinuit in vita ſua in parte diſtricti, quæ dicitur ſtrata, exercitum, cavalcheriam, talliam, altam juſtitiam, Portam, & calceiam in porta, &c.* [Charta inter Inſtrum. tom. 6. Galliæ Chriſt. novæ edit. col. 30. *Denique tunc proclamavi ei leſdas quas fraudulenter & violenter, ſicut audiſtis, mihi abſtulerat, & Portam & medietatem menſis Octobris de tertio ſalis.*] Vide *Portaticum*.

☞ Qui ab hac exactione immunes erant, *libertatem habere in porta* dicebantur. Charta ann. 1204. ex Tabul. Epiſcopat. Maſſil. *Libertatem quam Rex Jeruſalem Balduinus fratribus S. Samuelis ordinis Præmonſtrat. dedit in Porta, funda, cathena, pondere & menſura, ut poſſent emere, vendere & intrare & exire per totum regnum Jeroſolimitanum.*

Porta, Munus ipſum Portarii Monaſtici, ſeu quod ad portæ officium pertinet, apud Adalardum in Statutis Corbeienſibus pag. 8. 19. & Hariulfum lib. 3. Chron. Centulenſis cap. 19. pag. 516. in privilegio Monaſterii Atrebatenſ. conceſſo in Concil. Vermerienſi circa an. 866. &c.

Porta, Tribus vel urbis Regio vocatur apud Mediolanenſes & Italos. Sigonius lib. 6. de Regno Italiæ, de Ottone I. *Mediolanenſium civium alios in tribubus urbis, quas illi Portas vocabant, & agri pagis, quos Plebes nominabant, Capitaneos inſtituit.* Vetus Charta apud Camillum Peregrinum in Diſſertatione Italica [apud Murator. tom. 5. pag. 235. edita,] de notione hujus vocis: *Ut primum Presbyteri Portæ Sunimæ, & Clerici ſimul cum Laicis ad Epiſcopum deſcenderent.* Liber inſcriptus Flos florum: *Iſto tempore & per longa tempora ante, Archiepiſcopus Mediolani erat Dominus ſpiritualis & temporalis Mediolani, & regebatur civitas per Conſules datos per Archiepiſcopum, quibus enſem ipſe dabat, cum regere inciperet: aliquando per Capitaneos factos per Archiepiſcopum in qualibet Porta ſpecialis parentela regebat.* Mox addit unicuique *Portæ*, ſive regioni fuiſſe vexilla propria, quorum colores & figuras deſcribit. Occurrit non ſemel in Statutis Mediolanenſib. Vide Falconem Beneventi. p. 209. 229. & Ottonem Morenam in Hiſt. Rerum Laudenſium p. 70. 75. 78. 96. & alibi.

¶ Porta diverſa nonnihil notione, in Ogerii Panis Annal. Genuenſ. ad an. 1213. apud Murator. tom. 6. col. 405.

Digitized by Google

405. *Papienſes vero audito hoc equitaverunt cum Portis quinque ſolummodo militum & peditum, &c.* Ubi *porta* pro militum turma videtur accipi.

PORTÆ AUREÆ, dictæ in majoribus civitatibus portæ præcipuæ, per quas ſolemnes ingreſſus vel proceſſus fieri ſolebant, ut Conſtantinopoli *Porta aurea*, Græci πυλὴ χρυσῆ, de qua copioſe egimus ad Willharduinum num. 129. & in noſtra Conſtantinopoli Chriſtiana: *Romæ* apud Ottonem Friſing. lib. 2. de Geſtis Frider. c. 22. & Guntherum, lib. 4. Ligurini: *Hieroſolymis*, in Geſtis Francor expugn. Hieruſalem p. 572. *Theſſalonicæ*, apud Joannem Cameniatam de excidio Theſſal. cap. 24. *Ravennæ, &c.* [Eadem notione *Meſtre porte* uſurpat le Roman *de la Roſe* MS.

C'eſt aſavoir que Dangier porte
La clef de la plus meſtre Porte.]

PORTA ARGENTEA Baſilicæ S. Petri Romæ, apud Anaſtaſium in Sergio II. PP. & Paulum Diac. lib. 4. Chr. Caſin.

PORTAS ABSTRAHERE. Libertates conceſſæ urbi Barcinon. à Petro Rege Arag. an. 1283. *Dominus poteſt emphyteotæ abſtrahere auctoritate propria Portas, ſi non ſolvit ei cenſum die ſtatuto. Item ſi non firmat ſibi jus, poteſt abſtrahere Portas.*

¶ PORTARUM AMISSIO, Genus pœnæ, qua quis domum ſuam claudere tenebatur. Litteræ Johannis Reg. Franc. an. 1351. tom. 2. Ordinat. p. 479. *Obediant & obtemperent ſub pœna quinque ſolidorum Turon. domino noſtro Regi danda, aut per Amiſſionem portarum hoſpitiorum ſuorum, &c.* Supra: *Ad hoc poſſint compelli ... captis pignoribus, & clauſura eorum hoſpitiorum.* Quæ loquendi formula apud nos in uſu eſt erga mercatores, quibus mercaturas exercere prohibitum; ii enim tabernam claudere, Gall. *Fermer boutique*, dicuntur.

PORTAS APERTAS *conſcribere*, Teſtamento aut tabulis manumittere. Lex Ripuar. tit. 61. §. 1. *Si quis ſervum ſuum libertum fecerit, & civem Romanum, Portaſque apertas conſcripſerit, &c.*

☞ Qua loquendi formula ſignificabatur libertas manumiſſo data eundi quo vellet. Leg. Willelmi Nothi: *Si quis velit ſervum ſuum liberum facere, ... oſtendat ei liberas Portas & vias, &c.* Vide *Manumiſſio*, col. 460.

¶ PORTÆ APERTÆ, in Charta Alaman. 7. ſub formul. manumiſſ. unde hodie *Pasporte* dicimus. Spelman.

PORTÆ ECCLESIARUM *reliquiis Sanctorum conſecratæ*, vel *non conſecratæ*, in Legibus Longobard. lib. 1. tit. 9. §. 30 in Capitularibus Caroli Magni l. 4. cap. 13. [in Capit. 1. Ludovici Pii an. 819. c. 1. & in Can. Iſaaci Epiſcopi Lingon. tit. 2. c. 2.]

PORTA LEVATURA, Pons ſublicius ad portas urbium. Hiſt. Cortuſiorum lib. 6. c. 5. *Qui calata Porta levatura, ſeu ſaraceneſca, inter utramque partem vivus remanſit incluſus.* Lib. 7. c. 16. *Sed propter Portam cruſtatis, quæ erat levatura, non fuerunt auſi intrare ſucceſſive.* Lib. 1. cap. 18. *Calatis ſuis pontibus levaturis, proceſſit in hoſtes.*

☞ *Porte coulant*, pro Catarracta, porta pendula, occurrit in Poemate *de la Roſe* MS.

Si a bonnes Portes coulans,
Por faire ceus de hors dolans,
Et por els prendre & retenir
S'il oiſent avant venir.

¶ PORTA PARADISI. S. Wilhel. Conſtit. Hirſaug. l. 2. c. 50. *Si eſt Papa vel Rex, vel Pater monaſterii, qui ſuſcipitur, totus conventus uſque ad Portam paradiſi progreditur, &c.* Vide *Paradiſus* 1.

PORTA POPULOSA, in jure Hungarico domus habens juſtam integramque familiam. Albert. Molnarus.

¶ PORTA REGIA. Vide *Regia*.

¶ PORTA REGULARIS, Monaſterii janua. Litteræ an. 1216. apud Baluz. Hiſt. Tutel. col. 519. *Donet præpoſitus unam ſextariam panis ſiliginei eleemoſynario, quam idem eleemoſynarius omni die ad Portam regularem diſtribuat pauperibus & egenis.*

¶ PORTABILIS, Qui poteſt portari, Gall. *Supportable*. Sidonius lib. 8. Epiſt. 11. *Difficilis aditu, cum facilis inſpectu; & portandus quidem, ſed Portabilis.* S. Auguſt. Epiſt. 34. ad Paullinum: *Onus tolerabilius & portabilius.*

¶ PORTACIA, ἀνδράχνη, in Gloſſ. Lat. Gr. Cod. Sangerm. *Portacla*, ἀνδράχνη, ἡ ὃ λαχάνα.

¶ PORTAGIARIUS. Vide *Portaticum*.

1. PORTAGIUM, Delatio, vel portatio rei alicujus, in Statutis Gildæ Scoticæ cap 44. locum vide in *Requies*. Charta an. 1206. ex Tabulario Eccleſiæ Carnotenſis num 49. *Prædictas autem decimas & campipartem idem Miles & hæredes ipſius ad dictam granicam deferre tenebuntur, ſed à gravi excuſſi Portagio remanebunt immunes.*

2. PORTAGIUM, *Portage*, in Regeſto peagiorum Bappalmæ, ſumitur pro ea præſtatione quæ exſolvitur pro mercibus quę collo *portantur*. Charta Philippi Reg. Franc. an 1222. ex M. Paſtorali Eccleſ. Pariſ. *Servitium Portagii novi Epiſcopi per tres milites epiſcopatus, &c.* [Ubi de ſolemni ingreſſu Epiſcopi agi videtur, qui militum humeris tum portabatur.]

3. PORTAGIUM, Idem quod *Portorium*, ſeu præſtatio ad urbium portas. Vide *Portaticum*.

4. PORTAGIUM, Salarium ejus qui urbis portas aperit & claudit. Statuta Communiæ de Monteſquivo an. 1306. *Erit autem ipſorum* (Conſulum) *officium portas clauſuræ dicti caſtri ... claudere & aperire per ſe vel per alios ... nullo Portagio vel alio emolumento ... inde petendo,*

¶ 5. PORTAGIUM, Capacitas, Gall. *Port, portee d'un vaiſſeau*, quantum navis continere & vehere poteſt. Charta Henrici IV. Reg. Angl. an. 1406. apud Rymer. tom. 8. col. 439. *Nec non naves & naviculas guerrinas neceſſarias, cujuſcumque Portagii fuerint, quotiens neceſſe fuerit congregandi, &c.*

PORTALE, Porta. Noſtri *Portail*, vel *portal* vocant portam ampliorem, decumanam, cujuſmodi ſunt urbium. [Charta Ludovici VII Reg. Franc. ann 1173. *Concedimus etiam... licentiam* (burgum) *claudendi muris & vallis atque Portalibus.*] Charta Joannis Epiſcopi Magalonenſis an. 1238. *Item concedimus vobis Portale Monteſpeſſulani & anteportale & claves ipſorum, ut libere vos & veſtri introeatis & exeatis de nocte & de die, & intromittatis illos quos videbitis intromittendos, & utamini ipſis Portali & anteportali, & clavibus ad voluntatem veſtram.* Alia an 1262. *Liceat etiam eidem Epiſcopo* (Magalonenſi) *in parte ſua juxta domum ſuam murum villæ aperire, & ibi Portale facere ... cujus claves ille cuſtodiant* [Inſtrum. an. 1347. tom. 1. Hiſt. Dalph p 66. *Item injunxerunt dictum cellarerio, quod muetam quæ eſt ſuper Portale de Burgo dicti burgi de Monte faciat præparari.* Charta an. 1358. ex Schedis Cl. V. *Lancelot: Volens quod ſpecialiter per Portalia dicti loci in dicto loco nullum periculum poſſit in aliquo evenire, claves omnium Portalium dicti loci, videlicet Portalis de Teuleria ... reſtituit ... Sic quod dicta Portalia claudant in occaſu ſolis, & ea aperiant in ortu ſolis.*] Occurrit alia Petri Epiſcopi Maſſilienſis an. 1163. apud Sammarthanos, [in Annal. Genuenſ. Barthol. apud Murator. tom 6. col. 447. in Stat. Maſſil. lib. 5. c. 11. & in Hiſt. Eccl Meld tom. 2. pag. 286.] Charta an. 1427 apud Thomaſſerium in Conſuetud. Bituric. p. 128. *Leſdits Bourgeois ſeront tenus de garder la porte ou Portail de ladite ville, & y faire le reguet par nuit, &c,* [Le Roman *de la Roſe* MS.

Es ſi y a quatre Portaus

Dont

Digitized by Google

Dont le murs eſt eſpes & haus.
Le Roman *de la guerre de Troyes* MS.
Dos mois tat pleia & entiers
Avoieat Griu ſit at Poſtax
Que n'en eſtoit eiſſu vaſſalx;
Prians ni leiſſeſt portes ovrir,
Qui les atteadoit avenis.]

¶ Portale, Veſtibulum, atrium. Acta SS. Junii to. 2. p. 61. de SS. Quatuor Mart. Gerund. *Cum magno timoro intus Portale intravit, & ipſum portale juſſit cum lapidibus & calce claudi.* Adde Proceſſum de B. Petro Luxemb. tom. 1. Julii p. 566. Pro veſtibulo domus, ſeu porta ejuſdem ampliore in Litteris an. 1376. apud Knippenberg. Hiſt. Eeeleſ. Ducatus Geldriæ pag. 104. *Aſſignaverunt.. totam aream... cum muro ipſam includente, cum capella, cum hoſpitali, cum Porta ac domo ſua... excepto tamen quod domum cum Portali in ipſa ſitam area.. dom. Wernerius reſervavit.* Tranſactio an. 1233. ex Schedis Præſ. de *Mazougues*: *Ut quoties juſta neceſſaria fuerit... ad ædificandum vel reficiendum domos ſuas, vel Portalia, vel clauſuras, &c.*

¶ Portalis Capella, Quæ ad portam monaſterii ſita. Inſtrum. an. 1290. apud Stephanot. tom. 13. Fragm. Hiſt. MSS. p. 459. *Miſſam ibidem in capella Portali, ſeu de porta audivit, prædicavit, indulgentiam dedit, &c.*

¶ PORTALGUERIUM, dimin. à *Portale*, minor porta, Maſſilienſibus *Portales*. Statuta Maſſilienſ. lib. 5. c. 37. *Inhibentes firmiter ne aliquis Maſſiliæ præſumat ædificare, vel baſtire à via illa publico, per quam itur ab Eccleſia S. M. de paradiſo apud S. Victorem uſque ad Portalguerium majus verſus portum.*

¶ PORTALIS, Qui portæ urbis curam habet, ut videtur D. *Secouſſe*. Litteræ Johannis Reg. Franc. an. 1355. tom. 4. Ordinat. p. 340. *Tenore præſentium mandantes, ut dictos conſules conſulatum, domum, ſive damas, Portales, clariumque* (claviumque) *detentores manuteneant.* Poteſt tamen & de portis amplioribus intelligi, ut ſupra *Portale*.

1. PORTALLUM, in Tabulario Eccleſiæ Brivatenſis ſub an. 1253. 1256. Domuncula.

¶ 2. PORTALLUM, Idem quod *Portale*, noſtris *Portail*. Ordinat. Johannis Reg. Franc. an. 1356. tom. 3. Ordinat. p. 62. *Pro... ædificatione ſeu reparatione murorum, turrium, Portallorum, foſſatorum, &c.* Adde tom. 4. p. 324.

¶ Portallum, Veſtibulum, atrium, Gall. *Parvis*. Charta an. 1195. inter Inſtr. tom. 1. novæ Gall. Chriſt. p. 51. col. 2. *Portalli uſus quod eſt inter eccleſiam S. Stephani & hoſpitale pauperum, communis civibus & burgenſibus: ita ut ſine contrarietate tempore pacis, eorum omnibus pateat aditus.*

¶ PORTAMENTUM, vox Italica, Actio, agendi ratio, noſtris *Comportement*. Bartholomæi Annal. Genuenſ. ad ann. 1238. apud Murator. tom. 6. col. 479. *Ad preces communis Januæ* (Papa) *ſubtraxit eccleſiam Nauli epiſcopo Savonæ, & citavit Epiſc. Albiganenſem, pro malo Portamento quod ipſe fecerat pro Communi Januæ in negotiis Ripariæ ad curiam ſuam.* Vide *Portare* 1.

¶ Portamentum Armorum. Charta Gallica an. 1313. apud Rymer. tom. 3. pag. 447. inſcribitur: *De prærogativa Regis ſuper Portamento armorum.* Vide *Portatio*.

¶ PORTANAGIUM, ut *Portaticum*. Vide in hac voce.

PORTANARIUS, Portenarius, Idem qui *Portarius*, Janitor: ſic de hoc officio Monaſtico uſurpat Eckehardus de Caſibus S. Galli c. 10. p. 82. *Nam cum Portanarius eſſet, de voluntate ipſius, ipſa cum eo pridie ſecreta condixerat.* Levoldus Northovius in Chronico Markano p. 15. *Qui poſtmodum caſtri de Altena Portonarius fuit.* Adde Goldaſtum tom. 2. Rerum Alemannic. pag. 189. in margine. *Portinaio* eadem notione dicunt Itali. Jacobus Paſſavantius: *Venne alla porta del muniſtero, & demando il Portinaio.*

¶ Portonarius, Portæ cuſtos, *Portarius*. Statuta Vercell. lib. 1. fol. 6. v. *Teneantur poteſtas & rectores... tenere portam & oſtia & domus habitationis ſuæ aperta à mane uſque in ſero, ita quod poſſit ad ipſum acceſſus haberi, & volentes ei loqui, audire, & nocte tenere & habere Portonarium qui pulſantibus aperiat.* Ibidem lib. 5. fol. 123. v. *Item quod omnia inventa portari ſine licentia vel bulleta dicti domini judicis auferantur per Portonarios portarum civitatis Vercellarum & teneantur conſignari judici ea die vel ſequenti, ſub pœna ſol. 20. Pap. pro quolibet Portonario vel cuſtode.*

¶ Portenarius, Dignitas in Eccleſia Colonienſi, cui portarum eccleſiæ & chori cura demandata erat: Codex MS. quotidianarum diſtribut. Capit. Colon. ex Bibl. Atrebat. *Octo officiis ſcilicet decano majori, ſubdecano, chorepiſcopo, ſcholaſtico, cellerario, cantori, Portenario majori, Portenario minori, cuilibet ipſorum datur una carrata vini.*

☞ Obtinuit etiam hæc dignitas in Eccleſia Fuldenſi, ut conſtat ex Charta Berthoi II. ejuſdem loci Abbatis: *Cum dilectus noſter Bertheus decanus & Portenarius eccleſiæ noſtræ majoris conſideraret bona, &c.*

Portunarius, pro Janitore, non pro eo qui *portorium* exigit, ut vult Lindenbrogius, videtur uſurpari in Lege Longob. l. 1. tit. 25. §. 14. 15. 16. 17. ubi agitur de *Portunario qui mancipium tranſpoſuerit*, quod ſcilicet ejus cuſtodiæ commendatum erat, quod verba §. 17. ſatis declarant: *Quia poſtquam cognovit quod fugax erat, ſi eum tenere non potuerit, mox innoteſcere aut antecurrere debuit.* Et §. 16. *Partitor* appellatur: ubi Edictum Rotharis Regis tit. 20. 21. 22 habet *Portonarius*.

☞ Litem dirimere videtur doctiſſ. Murator. tom. 1. part. 2. p. 38. ex Leg. Rotharis Reg. tit. 270. qui ex Codice Ambroſ. ita inſcribitur: *De Portinario, qui ſuper flumina portum cuſtodit. Si quis Portunarium pulſaverit, quod fugacem hominem tranſiviſſet, & Portunarius negaverit, ita decernimus, ut præbeat ſacramentum ſolus, quod ad conſcientiam ipſius non perveniſſet, quod fugitivum hominem aut furem tranſpoſuiſſet, & ſit abſolutus à culpa.* Qui vero neſciat janitor eum eſſe furem vel fugitivum, qui ejus cuſtodiæ commendatur? Præterea de fure hic ſermo eſt qui extra provinciam cum furto aufugere tentat. *Portunarius* itaque eo loci cum Muratorio intelligendus Nauta, ſive cuſtos navis, per quam viatores ad ulteriorem fluminis ripam tranſmittuntur. Hujuſmodi navigia *Portus* & *Portora* appellantur etiamnum apud Italos, quorum nautas *Portinarios* vocant, eodem teſte. Vide *Pontones*.

¶ PORTANELLUM, Portula, oſtiolum. Epiſtola Petri Archiep. Narbon. an. 1348. apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 1396. *Modicum Portanellum portarum dictæ eccleſiæ pro nobis aperiri fecerunt, per quod vix & cum difficultate ac preſſura intrare potuimus eccleſiam.*

¶ PORTAPAZ, vox Hiſpanica, noſtris *Porte paix*, Inſtrumentum quod inter Miſſarum ſolemnia oſculandum defertur. Concil. Limanum an. 1591. inter Hiſpan. tom. 4. p. 659. *Nec pro Regibus, neque gubernatoribus ſæcularibus, nec aliis perſonis ſæcularibus... detur* (pax) *per patenam, ſed per tabellam, vulgo Portapaz.* Vide *Pax* col. 299.

¶ PORTARATICUM. Vide *Portaticum*.

1. PORTARE. Auctor Hiſtor. Miſcellæ hæc Theophanis, τὰ στρατηγήσαντι καλῶς, ſic reddidit, *qui ſe bene Portaverat.* Phraſis Gall. *Qui s'etoit bien comporte.* [Regimina Paduæ ad ann. 1325. apud Murator. tom 8. col. 438. *Et dictus Poteſtas cum capitaneo Theotonicorum,*

male

Digitized by Google

mala ſe Portabant inter partes. Vide *Portamentum*.

¶ 2. PORTARE, Ponere, dirigere, in lib. 3. de Imit. Chriſti c. 4. n. 4. *Quidam Portant ſuam devotionem, ſolum in libris, quidam in Imaginibus, &c.* Eadem notione *Porter* uſurpant Galli.

¶ 3. PORTARE, Aſportare, auferre, Gall. *Emporter*. Tabul. S Albini Andeg. *Occiderunt anſeres hominum S. Albini & Portaverunt, & ſui homines intraverunt per violentiam in vineas monachorum, & vinitorem verberaverunt & racemos Portaverunt*.

¶ 4. PORTARE, Ferre, ſuſtinere: dicitur de oneribus & impenſis, quibus aliquis obnoxius eſt. Capitul. gener. S. Pontii Thomer. an. 1362. inter Inſtrum. tom. 6. Gall. Chriſt. novæ edit. col. 92. *Quæ omnia onera transferentur & ſupportabuntur ad & per prioratum & per dictum priorem S. Criſpini, cum aliis etiam oneribus prædictum prioratum S. Criſpini Portare ſolitum conſentiant*. Infra: *Pro aliis oneribus prædictis & aliis utriuſque conſuetis ſuportare, &c.*

¶ 5. PORTARE SE, Se habere, Gall. *Se comporter*. Charta Richardi Regis Angliæ ann. 1195. apud D. *Bruſſel* tom. 2. de Uſu feud. p. 14. *Et ex illa meta, ſicut ſe Portabit, uſque in Secanam, &c.* Vide *Proportare*.

¶ PORTARE AD COLLUM, De minutis inſtitoribus dicitur, qui fune ad collum ſuſpenſo merces ſuas proferunt. Teloneum Epiſcopat. Autiſſ. *De illis qui portant ad collum. Omnes qui Portant ad collum ſunt immunes de ob. Sabbati*.

¶ PORTARE AD POIS, ibidem, dici videntur doſſuarii propolæ, quia merces ſuas in dorſo circumferunt: *De illis qui Portant ad poiz. Omnes de villa Portantes ad poiz debent 18. den.*

¶ PORTARE FIDELITATEM, Fide adverſus aliquem teneri, conſtringi. Charta inter Inſtrum tom. 6. Gall. Chriſt. novæ edit. col. 29. *Qui homo erat eccleſiæ, & meus, & fidelitatem Portare mihi debebat, & veritatem dicere*.

¶ PORTARE TABULAS prohibitum in plerisque Regum noſtrorum Edictis quæ ad rem monetalem ſpectant. Litteræ Philippi VI. an. 1347. tom. 2. Ordinat. p. 265. *Que nul billoneur ... ne s'entremette de billonner en hoſtel, ne dehors, ... ni de Porter tablete par tout noſtredit royaume*. Quibus verbis vetitum exiſtimo ne quis auri vel argenti tabulas ſeu laminas, Gallice *Lingots*, deferat. Vide *Tabula* 6.

¶ PORTARIA. Vide *Portarium* & *Portarius*.

¶ PORTARITIA TROYA, Sus feta, Gall. *Truye pleine*. Statuta Aſtenſ. Collat. 11. c. 64. f. 32. v. *Quod aliqua perſona non audeat vel præſumat tenere in civitate Aſtenſi aliquam troyam Portaritiam, &c.*

PORTARIUM, Portorium, ac tributum, quod ad portas civitatum exſolvitur. Gloſſ. Gr. Lat. Τέλος πυλῶν, *Portarium*. [Charta Matthæi de Pariniaco apud Thomaſſerium in Biturig. p. 698. *Hoc eſt, medietatem de Portario, quod eſt apud portam novam Biturricæ urbis, tam de exeuntibus, quam de egredientibus*. Vide alia notione in *Portus* 1.]

PORTARIA, Eadem notione. Pancharta nigra ſancti Martini Turonenſis apud Sammarthanos in Epiſcopis Pariſienſ. *Reddidit Canonicis S. Martini Portariam quamdam pro anima genitoris Roberti, &c.* Vide *Portaticum*.

PORTARIUS, Officium Monaſticum, qui Portæ Monaſterii curam habet, *Oſtiarius* dictus Vigilio Diacono in Regula Orientali c. 26. S. Benedicto in Regula c. 66. *Janitor*, S. Iſidoro in Regula c. 19. & in Regula Magiſtri c. 95. Illud viris ætate maturis, & vitæ inculpatæ ut plurimum committebatur: uti præcipitur in Novella Juſtiniani 133. c. 1. adeo ut inter potiora Monaſterii munia haberetur, interdumque in Abbates eligerentur portarii, ut eſt in Chronico Monaſterii de Fontanis c. 10. Ad id tamen ſufficere *ſapientem & honeſtum famulum* contendebant Cluniacenſes, ut eſt apud Petrum Venerabilem lib. 1. Epiſt. 28. p. 659. 674. De hocce officio, & ejus muniis agunt iidem Vigilius, S. Benedictus, S. Iſidorus, & Regula Magiſtri locis laudatis, Regula Canonicorum ex Concilio Aquiſgranenſi c. 143. Adelardus in Statutis Corbeienſibus lib. 1. c. 4. Chrodegangus in Regula Canonicorum c. 12. Statuta Ordin. Præmonſtrat. diſt. 2. c. 17. &c. quibus adde Vitam S. Pachomii num. 19. Formulas 47. & 48. ex Baluzianis, Itinerarium S. Wilibaldi n. 25. Scylitzem in Iſaacio Comneno, Chartas Alamannicas Goldaſti c. 16. 18. 25. 66. 78. Browerum lib. 2. Antiq. Fuld. p. 138. Odoricum Rainaldum an. 1289. num. 29. &c. *Portarius* & *Subportarius*, in libro Uſuum Ordinis Ciſtercienſis c. 84.

¶ PORTERIUS, Eadem notione. Charta an. 1344. in Tabular. S. Victoris Maſſil. *Reſiduis autem ſervitoribus meis, ... & Porterio ſatisfactum eſt pro qualibet menſe*. Occurrit præterea in Charta Humberti II. an. 1348. inter Ordinat. Reg. Fr. tom. 3. p. 274.

PORTARIUS PAUPERUM, in Monaſteriis, portæ ſcilicet ad quam pulſabant pauperes eleemoſynam petentes, Tabularium Conchenſis Abbat. in Rutenis Ch. 312. *Benama Cellararius, Adraldus Portarius, Rotgerius Porterius pauperum, &c.*

PORTARIUS EXTERIOR, *ſive curiæ*, ad quod officium deligi jubetur unus de converſis fratribus, probatus moribus, affabilis, &c. in libro Ordinis S. Victoris Pariſienſis MS. c. 15. De ejuſmodi portariis intelligendus auctor Vitæ S. Stephani Abbat. Obaſin. l. 2. c. 3. *Ferro hic frater quem Procuratorem vel Portariam dicimus, utpote Laicus exteriorum curam habet commiſſam, cuncta neceſſaria à monaſterio deferens, nihil à ſæcularibus petens, niſi quod ipſi ſponte dederint ſive tranſmiſerint*.

PORTARIUS CLAUSTRI, ibidem c. 16. ex converſis pariter fratribus, cujus officium eſt *introitum clauſtri obſervare jugiter, ne quis extraneus ingrediatur, aut intro inſpiciat, &c.*

¶ PORTARIA, Officium portarii, in Charta ann. 1523. apud Lobinell. tom. 3. Hiſtor. Pariſ. pag. 583. *Quæ omnia facilius vitari poſſint, præcipimus in prima porta haberi unum continuum portarium expenſis ſolitis Portariæ*.

¶ PORTERIUS, Officium in Aula Dalphinali. Ordinatio Humberti II. an. 1340. tom. 2. Hiſt. Dalphin. pag. 396. *Item, ordinamus in dicto hoſpitio unum eſſe Porterium peditem deputatum, qui in hoſpitio comedat & habeat tres florenos auri pro ſuo ſalario annuatim ... Item, ſit diligens ipſe Porterius & ſollicitus quod ſtatim cum aliquis nobilis aut alius ad oſtium venerit, notificet nobis ſi poterit, vel Magiſtro noſtri hoſpitii, aut Conſiliariis vel Theſaurariis noſtris vel cuicumque alio, per quem poterit nobis notificari, vel remedium apponi, in permittendo illos intrare, ſi deceret*. Vide ibidem p. 315. ubi pro *Peſteris* leg. *Porteris*, ut infra pag. 316. habetur.

PORTARIUS, Dignitas in Aula Regum Portugalliæ. Chartam Dionyſii Regis ſubſcribit cum aliis proceribus *Monendus Roderici Portarius Major & Vicemajor domus*, apud Brandaonem tom 5. Monarch. Luſitan. pag. 308. v. Vide eumdem lib. 12. cap. 51. ubi videtur idem cum *Oſtiario Palatii*, de quo egimus ſuo loco. Alii ſunt

PORTARII, Executores ſcilicet Regiæ Juriſdictionis, quorum numerus eſt 12. in Regno Aragon. de quibus multa habet Michael *del Molino* in Repertorio Foror. Aragon. *Portarii, ſeu Officiales Prælatorum*, in Concilio Palentino an. 1322. cap. 19. Tertia Curia generalis Cataloniæ ſub Jacobo II. Rege Arag. ann. 1311. *Non ponemus nec mittemus pennones vel Porterios, nec alium*

Digitized by Google

alium hominem ratione guidatici in caſtris Richorum hominum. Curia generalis Catalaniæ celebrata in villa Montiſalbi ab Alfonſo Rege Arag.ann. 1333. *Ut executionibus fiendis modus non excedatur, ſtatuimus quod nullus Porterius noſter, ... nec aliquis alius faciat, aut facere poſſit executionem aliquam ſine conſilio Vicarii Curiæ, vel bajuli, judicis, &c.* Agitur etiam de iis in Curia celebrata an. 1363. in villa Montiſſoni. *Porter*, apud Raimundum Montanerium in Chron. Reg. Aragon. c. 217 *Porteros*, in Foris Aragonenſibus lib. 1. tit. de Portariis, ubi de eorum officio. Vide *Azemblarius*.

☞ Eadem, aut certe non multum abſimili, notione *Portarius* uſurpari videtur in Cod MS. redituum Monaſt. Corbeienſis: *Omnes generaliter præter liberos debent ſex diebus pro ſingulis manſis ad opus manuale ad foſſatum, & debent ſubmoneri à Portariis in templo; qui non ſolverit, emendat.* Ibidem: *Cum fœna abbatis colligenda fuerint, ſubmonent Portarii, & ſingulæ domus debent unum mittere qui colligat.* Rurſum, ubi de falſis menſuris: *Ferratura autem menſurarum Portariorum eſt.* Ita & *Porterius* accipitur in Charta an. 1288. ex Tabul. Auxit. Archiepiſc. *Habeant manderium qui ... mandet communia negotia, & Porterium ponent quandocumque eis videbitur.* Neque ab iis alii videntur qui *Pourteriers* vocantur in Charta Johann. D. *de Commercy* an. 1312. quorum præcipuum officium fuit ſilvas cuſtodire & ſervare: *En telle maniere encore que ledit Pourterier varderont leſdits boys, c'eſt à ſçavoir qu'il eſluront entre eulx quatre Pourteriers pour eſtre jurez ... qu'il garderont & garderoient bonement & feallement leſdits boys pour les Pourteriers. .. & ne doivent leſdits Pourteriers rien vendre deſdits boys & donner, ny deſſarter ſans l'otroy deſd. Signeurs de Morville.*

¶ Portarius, Portorii exactor. Vide *Portaticum*.

Portaria, in Sanctimonialium Monaſteriis. Concilium Cabilonenſe II. c. 64. *Portaria non eligatur, niſi quæ ætate matura ſit, &c.* Regula cujuſdam ad Virg. c. 3. *Portariæ ſeu Oſtiariæ Monaſterii tales eſſe debent, quæ omnium ſimul mercedem ædificent, ætate ſenili, quibus mundus ſilet, &c.* Adde Regulam Sanctimonialium ex Synodo Aquiſgran. c. 26.

Portaria Domus, Ædicula *Portarii* Monaſtici. Laurentius Leodienſis in Epiſcopis Virdunenſib. *Clauſuram Curiæ, domum Portariam, & lapides Eccleſiæ ſculptos, &c.* Vel certe hoſpitale Monaſterii. Bulla Alexandri Papæ pro Monaſterio Corbeienſi in Tabul. Epiſcopat. Ambian. fol. 157. *Hoſpitali autem veſtro, quod Portaria dicitur, decimas à Catholicis ipſius loci Abbatibus & aliis Dei fidelibus rationabiliter conceſſas auctoritate Apoſtolica confirmamus.*

Portaria, *Portarii*, vel *Oſtiarii* Officium Palatinum, de quo Leges Alfonſinæ, ſeu *Partidæ*, part. 2. tit. 9. leg. 14. *Porteria en caſa del Rey, es muy grand Officio, porende aquellos que eſte lugar tenuiron, deven ſer de buen linaje e leales, e aver en ſi todas aquellas coſas que diximos de los otros officiales: e ſobre todo deven ſer muy entendidos: para ſaber quales han de acoger, e aque ſazones: e ha meneſter que ſean de buena palabra, e bien razonados, de manera que los acogieren ſe tengan por bien recebidos dellos, e a loſque non acogieren ſepan monſtrar razon porque lo fazen: e deſpues que los ovieren acogidos, deben lo fazer ſaber al Rey que omes ſon, o por que vienen, &c.*

PORTATICUM, Idem quod *Valvarum theloneum*, in Speculo Saxonico l. 2. art. 21. §. 1. Charta Chlodovei III, Regis Franc. apud Mabillonium tom. 4. SS. Ordinis S. Benedicti p. 618. *Nec Portatico, nec pontatico, nec rotatico, nec nullas reddibutionis ... exactare penitus præſumatis.* Charta Caroli Magni apud Ughellum in Epiſcopis Veronenſibus: *Ita ut neque navalia telonia quæ ripaticos vocant, atque terreſtria, neque in tranſitibus portarum, vel pontis urbis Veronæ .. aliquid dare cogatur.* Charta Caroli Calvi apud Beſlium in Epiſcopis Pictavienſibus p. 28. *Ullum teloneum, aut ripaticum, aut Portaticum, aut pontaticum, aut ſalutaticum, &c.* Charta Ayſtulfi Reg. Longobard. an. 753. apud Ughellum tom. 2. p. 108. *Ut de ſingulis navibus Portaticum libera veſtra utigatis libertate.* Infra: *Atque granum illum quod annue colligitur de Portatico in curte noſtra, &c.* Chronicon Benevent. S. Sophiæ: *Et de Portatico en lignis per ſingulas portas hujus civitatis.* Charta Radelchiſi Duc. Longob. *Conceſſimus vobis omne illud Portaticum, quod per ſingulas portas & poſterulas hujus civitatis Beneventanæ annualiter dare debetis, &c.* Charta Friderici I. Imp. an. 1158. *Aut in portum ſive navium, aut Portarum tranſitu paſſagium accipere, aut in foris teloneum... ab eis extorquere præſumat.* Charta Sancii VII. Regis Navarræ apud *Yepez* tom. 3. p. 375. *Et præcipio ut nemo accipiat in omni regno meo de cenſu veſtro, nec de pecoribus veſtris Portaticum, nec pedagium, nec alios uſus.* Adde Chartas alias deſcriptas à Godefrido Monacho an. 1168. pag. 141. à Doubleto p. 656. 693. 708. 709 732. 778. Hemereo in Academia Pariſ. p. 33. Ughello tom. 1. p. 794. Catello in Hiſtor. Toloſana pag. 193. 194. in Hiſtor. Occitan. pag. 746. 748. Sandovallio in Epiſc. Pampilon. pag. 76. Anton. Brandaon. tom. 3. Monarch. Luſitan. fol. 294. verſo, Colmareſio in Hiſtor. Segovienſi cap. 15 §. 11. &c.

Portagium, Eadem notione. [Charta Ludovici VI Reg. Franc. an. 1136. apud Marten. tom. 1. Ampliſſ. Collect. col. 749. *Portagia quæ de feodo Epiſcopi caſati tenebant eos accipere prohibebant.*] Hiſt. Epiſc Autiſſiod. c. 63. *Capellanias ſacerdotales & perpetuas inſtituit & fundavit de reditu quem acquiſierat in Portagio Trecenſi, &c.* Regeſtum feodorum Campaniæ fol 9. *De 60. libris annuis reditus, quos percipis in Portagio vini apud Pruvinum.* Regeſtum feodorum Franciæ fol. 98. *Ernoul du Vergier tient du Roy le Portage de la porte du pont, &c.* Charta Hugonis Ducis Burgundiæ an. 1106. *Portagium quoque Divionenſis portæ, quod pater meus proprio Monachorum Divionenſium nobis non conſilientium donaverat, &c.* Alia Theobaldi Comit. Campaniæ an. 1241. apud Morinum in Hiſt. Vaſtinenſi p. 314. *Prædictas decem libras præfatis fratribus concedo & aſſigno annuatim habendas apud Pruvinum in nundinis Maii, in Portagio portæ quæ dicitur S. Joannis.* Charta Adelfonſi Reg. Hiſpan. in Bibl. Cluniac. p. 1435. *Et omnem decimam de Portagio, videlicet de pontibus de Nazara & Gronnio.* Sed videtur legendum *Pontagio*. [Alia ejuſdem Reg. in Tabular. Caſæ Dei: *Concedo totum Portagium & de lignis omnibus & omni madera, & de ſale & de carbone, & de omnibus aliis minuciis quæ per bannum S. Johannis tranſeunt, quod Portagium ad regiam ſpectat celſitudinem.*]

Portanagium. Charta Philippi Regis Franc. ann. 1271. in 30. Regeſto Chartophylacii Regii Ch. 230. *Porro piſcariæ & Portanagium Rodani, ... ſint communes inter caſtrum de Mota & domum Militiæ templi.* [Ubi *portanogium* malim de tributo, quod in portibus exigitur, interpretari.]

Portagiarius, Portoriorum exactor. Regeſtum Magnorum Dierum Trecenſium fol. 1288. fol. 30. *Injunctum eſt Baillivo Trecenſi quod inhibeat expreſſe Portagiariis portæ civitatis Trecenſis quod portagium non exigant vel levent ab aliquibus perſonis Eccleſiaſticis vel ſecularibus ſuper hoc privilegiatis.* Adde p. 44.

Portaraticum. Vetus Charta apud Ughell. to. 5. p. 1541. *Portaraticum omne de piſcibus aliiſque rebus dari ſolitum ad portas Tiburtinæ civitatis.*

Portarii, [Publicani qui portoria & portatica exigunt

Digitized by Google

gunt ad oppidorum portas. Charta Siconis Principis Beneventani in Chr. S. Sophiæ pag. 591. *Ita ut nec à gaſtaldis noſtris neque Portariis, aut qualibet perſona accipiant, &c.*

¶ PORTATILES Episcopi, Qui clero & populo carent. Vide in *Epiſcopus*.

¶ PORTATINUS quis fuerit docet Chron. Eſtenſe ad an. 1351. apud Murator. to. 15 col. 467. *Portatinus cum 60. remit, qui habet officium præcipiendi omnibus parte Admiralii.*

¶ PORTATIO Armorum, Eorum inſtructus & geſtatio, Gall. *Port d'armes*, inter ſupremi dominii jura sta recenſetur, ut majori etiam juſtitiario, niſi illud ab antiquo habeat, de delictis in hanc rem commiſſis, non liceat cognoſcere aut judicare. Tranſactio inter Philippum Pulcrum Reg. Franc. & Epiſcopum Capitulumque Eccleſ. Vivar. ann. 1307. ex Schedis Cl. V. *Lancelot: Gentes noſtræ dicebant & aſſerebant nos in civitate Vivarii, & terris dictorum Epiſcopi & Capituli ... habere juriſdictionem temporalem, reſortum, Portationem armorum & coercionem eorum, regalia, ſuperioritatem, & alia quæ ad jus pertinent principatus.* Infra: *Arma Portare infra terram, & juriſdictionem ſuam mediatam vel immediatam, poterunt dicti Epiſcopus & Capitulum.* Litteræ Philippi V. Reg. Franc. an. 1319. tom. 1. Ordin. p. 698. n. 18. *Volumus etiam & de gratia concedimus ſpeciali, quod Seneſcalli noſtri prædicti, cæterique officiales noſtri prædictos Nobiles altam habentes juſtitiam, Delatores armorum, occaſione criminum & exceſſuum aliorum, quam ipſius Delationis armorum, in eorum terris commiſſorum, punire permittant, quodque ab illis, à quibus emendas occaſione Portationis armorum pro nobis levabunt Seneſcalli, vel officiales noſtri, ipſas non exigant, niſi modo quo antiquitus fieri conſuevit, quodque dictos Nobiles ad quos ab antiquo cognitio & punitio Portationis armorum pertinent, non impediant quo minus de hoc uti poſſint, impedimento quocumque ceſſante.* Portatio armorum prohibitorum, in Conſtitut. Jacobi Reg. Siciliæ c. 53. Vide ſupra *Portamentum*.

¶ PORTATOR, Qui aliquid portat. Spicil. MS. Fontanell. p. 428. ubi de ordine funeris: *In exitu juniores debent præcedere, poſt alii per ordinem, ultimo feretrum cum ſuis Portatoribus, qui albis non paratis induantur.* Eadem notione *Portitores funeris* dixit Ambroſius lib. 5. in Luc. c. 7.

¶ Portator, Tabellarius, in Epiſt. Johannis VIII. PP. in Conc. Hiſp. tom. 3. p. 154. *Et per eorum Portatorem de benedictionibus S. Petri vos remuneremus.* Vide *Portitor*.

¶ Portator, Qui panem ex officio ad furnum defert, in Litteris Philippi Aug. Reg. Fr. an. 1186. tom. 4. Ordinat. p. 76. *In furnis Boſcom. non erunt Portatores conſuetudinæ.* Vide *Porterius*.

¶ Portatores Chrismatis. Inventar. ornament. tom. 1. Rer. Mogunt. p. 94. *Item multæ tunicæ diverſorum colorum, ... quibus utebantur miniſtri altarium & acolyti & chriſmatis Portatores.*

¶ Portator *belli Regis* inter miniſtros regios recenſetur in Libro nigro Scaccarii p. 352. ut & *Portator ſcutellæ eleemoſynariæ*, p. 346.

¶ PORTATORIUM, Machina geſtatoria, cujus Romæ uſus in Palmarum feſto. Alcuinus de div. Offic. *Hodie præparatur quoddam Portatorium honeſtiſſime, in quo intromittitur S. Evangelium.* Vide *Portitorium* 2.

¶ PORTATORIUS, Quo aliquid portatur. S. Auguſtini Serm. 7. in Aſcenſione: *Delectat adſpicere Chriſtum Dominum Portatoriis nubibus adſcendentem.* *Portatoria ſella*, apud Cæl. Aurelian. lib. 1. Tard. c. 1. 15.

¶ PORTATUM, Reditus, proventus, Gall. *Rapert.* Statuta Collegii de Monte-acuto ann. 1402. apud Lobinell. tom. 5. Hiſt. Pariſ. p. 683. *Si quis ... acquiſierit beneficium vel patrimonium, quod beneficium vel patrimonium, vel etiam ambo ſimul poſſint eidem valere in Portatis ſummam 30. librarum Pariſ. non recipiatur ulterius ad burſas Collegii.*

¶ PORTATURA, Vectura, Gall. *Port, voiture.* Codex cenſualis MS. Irminonis Abb. Sangerm. *Iſti ſolvunt faculas & faciunt Portaturam, &c.* Computus an. 1336. tom. 2. Hiſt. Dalphin. p. 279. *Item, pro Portatura arneſium domini de portu Olibani uſque Nicziam, taren. 4.* Vide *Portus* 7.

¶ Portatura, Quantum quis ferre poteſt, onus viri robuſti, noſtris *Charge, portee*. Laudes Papiæ apud Murator. tom. 11. col. 24. *Communiter autem venditur ibi foro mediocri triticum prædicti ponderis, ſcilicet unius viri robuſti ſex Turon. argenti ... Eſt autem Portatura illic tritici taxata ad tres ſextarios, ex quibus unus in menſe ſufficit cuilibet comeſtori.* Statuta Vercell. lib. 3. fol. 93. verſu: *Pro qualibet Portatura ad dorſum ſolid. 5. Pap.*

¶ 1. PORTELLA, Portula, minor porta. Charta an. 1347. tom. 2. Hiſt. Dalph. p. 568. *Item, unum aliud tabernaculum de argento deaurato, cum Portellis operatis.* Occurrit etiam tom. 3. Conc. Hiſpan. pag. 166. *Portella*, μικρόπυλον, παραπύλιο, in Gloſſ. Lat. Gr. Vide *Portellus* 2. & *Poſtella* 2.

¶ 2. PORTELLA, pro *Sportella*, Fiſcella. Litteræ Eduardi III. Reg. Angl. an. 1356. apud Rymer. tom. 6. pag. 78. *Duas Portellas de ficubus, & duas Portellas de racemis, &c.*

¶ 1. PORTELLUS, Portus minor, ubi naves onerantur & exonerantur. Charta Willelmi Vicecom. Biter. ann. 990. apud Stephanot. tom. 1. Antiq. Bened. Occitan. MSS p. 399. *Infrontat in Petra quæ eſt in via ſuper Portellum de Coleaniois.* Adde Conſuetud. Tolos. rubr. de terminis art. 2.

¶ 2. PORTELLUS, Minor porta. Hiſt. Epiſc. Autiſſiod. apud Labbæum tom. 1. Bibl. MSS. *Muris novis ac fortibus, Portelloque & propugnaculis . . . illum ambitum circumcinxit.* Vide *Portella* 1. & infra *Poſtella* 2.

¶ PORTEMIA, *Navicula Syriaci generis lata & ſine carina, à portando vocata. Utuntur iis in Pannonia.* Iſid lib. 19. Orig. cap. 1. Idem habet Papias. Ex Heſychio *Porthmium* ſcribendum putat Martinius. Sed *portemiæ* proximior eſt.

¶ Portenna, Eadem notione, apud Nicolaum Specialem lib. 7. de Reb. Sicul. c. 17. to. 10. Murator. col. 1070. *Sed die tertia, ut ipſos defenſores urbis in multarum partium defenſione diſtraherent, quo debilitatam urbem viris bellatoribus facilius ſuperarent, catenam quæ portum urbis concluſerat, præmiſſis Portennis, quas vulgo alii ſilvas, alii cepas vocant, magniſque navibus ſuccedentibus infringere conabantur.* Vide *Pontones*.

PORTENARIUS. Vide *Portanarius*.

¶ PORTENATICUM. Vide *Portulaticum*.

PORTENDICULUM, Felix omen, ex voce Lat. *Portendere*, Ominari. Lambertus Ardenſis p. 148. *In cujus aggeris feliciſſimo latibulo felicis ominis Portendiculum, lapillum ſuper aurum optimum perpetuo manſurum inſinuatum aſſerunt.*

¶ PORTENNA. Vide *Portemia*.

PORTENSIS, *Portitor, janitor.* Ugutio, & Johan. de Janua.

¶ PORTENTARE, Portendere. Vita SS. Paterni & Scubilionis tom. 2. April. p. 429. *Recuſare non poterat quod jam ſecreta Dei diſpenſatione Portentatum fuerat.*

¶ PORTENTIO, *Portentum, prodigium*, in Gloſſ. Gaſp. Barthii ex Guiberti Hiſt. Palæſt. apud Ludewig. tom. 3. Reliq. MSS. p. 428.

¶ POR-

¶ PORTERIUS, Furni miniſter, qui panem ad furnum ex officio defert. Statuta Arelatenſ. MSS. art. 80. *Commune habeat in dicto caſtro 3. guaebas, & unum fornerium, & unum fornelariam & unum Porterium, &c.* Ubi leg. *Poſterias* ut in art. 154. Vide in hac voce, & ſupra in *Portarius*, alia notione.

¶ PORTEROLA Portula, oſtiolum. Chron. Atinenſe apud Murator tom. 7. col. 907. *Habebat autem civitas in gyro muros, tres portas cum viis ſuis, ... Porterolas ſeptem.* Legendum forte *Poſterula*. Vide ibi.

¶ PORTGREVIUS. Vide *Portireve*.

¶ PORTI, Portari. Epitaph. S. Wernheri Mart. tom. 2. April. p. 702.

Hoc faciet Princeps, gladius cui Portitur anceps.

¶ PORTIANUM. Charta an. 1172. apud Stephanot. tom. 2. Antiquit. Bened. Occitan. MSſ. p. 390. *Damus ... totum quod habemus in Portiano, & in vivariis, & in villa de Palatiolo.* Forte, id quod extra portam loci poſitum eſt; niſi nomen ſit proprium.

¶ PORTIANUS. S. Ambroſ. Epiſt. 20. *Nec jam Portiano, hoc eſt, extramurana baſilica petebatur, &c.* Perperam Macri in Hierolex. hanc baſilicam ſic dictam volunt quod extra civitatis portam exſtructa erat: nam à Portiano ejus fundatore nomen habuit. Vide Mabillon. in Diario Ital & Murator. tom. 1. part 2. col. 212.

¶ PORTICA. Vide *Porticus*.

¶ PORTICALE, ut infra *Porticus*: vox Italica. Cardin. de Aragon. in Alexandro III. Papa apud Murator. tom. 3. p. 458. *Eccleſiam cum aeneis portis & vicinis Porticalibus ... tradiderunt.* Vita B. Henrici Baucenſ. tom. 2. Junii pag. 372. *Et ſe appodians ad lapides Porticalis cum capello ſuo in manibus, &c.* Statuta Cadubrii lib. 3. cap. 31. *Ordinamus quod ſi quis maleficium aliquod ſive delictum commiſerit ... in eccleſia, vel in Porticali eccleſiae.*

PORTICANI. Concilium Lateranenſe I. an. 1122. c. 12. *Illam vero pravam Porticanorum conſuetudinem, quae hactenus ibi fuit, ... removendam cenſemus: ut Porticanorum habitatorum ſine heredibus morientium bona contra morientium deliberationem minime pervadantur: ita tamen ut Porticani in Romanae Eccleſiae & noſtra noſtrorumque ſucceſſorum obedientia & fidelitate permaneant.*

☞ Quinam ſint *Porticani* in hoc canone memorati definire haud facile eſt. Alii *Portuenſes* hic indigitatos volunt, qui à portu Romano, ubi habitabant, nomen habuerunt. Hic à Praefecto Urbis, ſub cujus juriſdictione erant, varie vexabantur, maxime tunc temporis, quod Praefectus Calixto infenſus eſſet; unde eo canone ipſis conſultum eſt. Sed ii *Portuenſes* non *Porticani*, conſtanter appellantur; hinc nonnulli per *Porticanos* intelligunt peregrinos qui Romam piae peregrinationis ergo ad SS Apoſtolos pergebant, à porticibus, ubi recipiebantur, *Porticani* dicti, vel *Perticani*, à pertica viatoria quam geſtare ſolebant. Quae ſententia ex eo potiſſimum firmatur, quod in praecedenti canone eorum mentio fiat qui ad loca ſancta aut B. Jacobum peregrinantur: non ergo omitti debuerunt à Concilio Romano qui Romam eadem religione adibant; praeſertim cum à fautoribus Burdini pſeudopontificis tunc male haberentur peregrini. Denique Macri fratres *Porticanos* interpretantur Clericos, qui, à Carolo Magno inſtituti ut peregrinos per urbis loca deducerent, ad porticum, quae ab Adriani mole, uſque ad baſilicam S. Petri protendebatur, habitabant; unde nomen adepti ſunt. Plura vide apud laudatos fratres in Hierolexico.

¶ PORTICATIO, Porticuum ſtructura, in circuitu monumentorum aedificata apud Macros. Lex funeris D. lib. 11. tit. 7. *Itaque ſi amplum* (monumentum) *aedificari teſtator juſſerit, veluti in circuitu Porticationis, &c.* Vide *Porticulus*.

¶ PORTICIA, pro *Poſticia*. Vide *Poſticiam*.

¶ PORTICO, Porticus. Miracula B. Simonis Auguſt. tom. 2. April. p. 828. *Ipſa exiſtente ... ſub Porticone domus cujuſdam vicinae ſuae, &c.*

¶ PORTICULA, Portula. Acta S. Richardi Epiſc. tom. 2. Junii p. 248. *Foramen baſis tantum Porticulae perſiſtebat, quantum cervix hominum cum habilitate ingerere ſe videretur.* Vide *Portella* 1.

PORTICULUS, Papiae, *Malleus in manu portatus, quo ſignum datur remigantibus.* Ugutioni, & Joan. de Janua, *Baculus parvus ad portandum habilis.* [Aliis, *Portiſculus*.]

PORTICULUS, Minor porticus, ſeu aedicula quae tumulis ac ſepulcris mortuorum ſuperſtruebatur, in Pacto Legis Salicae tit. 58. *Porticus* etiam & *triclinia* ſepulcris adſcribunt Lex funeris, §. monimentum, D. de Religioſ. & Lex 5. Cod. Th. de Sepulcris violat. Leges Henrici I. Reg. Angl. c. 83. *Si quis corpus in terra, vel noſſo, vel petra ſub piramide vel ſtructura qualibet poſitum ſceleratus infomationibus effodere vel expoliare praeſumpſerit, &c.* Vide *Selave* & *Ponticulus*.

PORTICUS SANCTA, Aedis ſacrae propylaeum in porticus formam exſtructum, in quo conſiſtebant Catechumeni & Poenitentes. Gregorius Turon. lib. 5. cap. 49. *Leudaſtes enim egrediebatur de baſilica, & irruens in domos diverſorum, praedas publicas agebat. Sed & in adulteriis ſaepe infra ſanctam Porticum deprehenſus eſt.* Concilium Nannetenſ. c. 6. *Prohibendum etiam ſecundum majorum inſtituta, ut in Eccleſia nullatenus ſepeliatur, ſed in atrio, aut in Porticu, aut in exedra Eccleſiae.* Vide Deſcriptionem Aedis Sophianae. Caeſarius Heyſterbach. lib. 6. c. 5. *Publice poenitentibus ita erat paratus, ut frequenter cum illis in Porticu ſedens chartulas legeret, conſolationem impenderet, orationum ſuffragia ſcribi faceret.*

☞ Notatu prorſus dignum videtur Areſtum ann. 1454. quo ſtatuitur ut arma duorum Canonicorum Nemauſenſium, qui in aliquo delicto deprehenſi fuerant, in porticu eccleſiae omnibus conſpicienda exponerentur: *Et ulterius Curia declaravit arneſia ſeu arma, quae dicti Canonici deferebant exceſſus committendo, eſſe Regi confiſcata & ſibi pertinere, & pone rentur & remanerent in Porticu ſpatio octo dierum & poſtea traderentur regio Theſaurario Nemauſenſi.*

¶ PORTICUS, improprie pro Sanctuarium, ſeu orientalis eccleſiae pars, in qua majus altare erigi ſolet. Vita S. Wunebaldi ſaec. 3. Bened. part. 2. p. 188. *Celebratis Miſſarum ſollemniis, ſtatim illam Porticam quae fabricata atque parata in orientali plaga tenebatur, hoc eſt Sanctuarium, almis orationum benedictionibus Chriſto commendando ſanctum Domino conſecravit templum. Non omnis illa eccleſia adhuc edita ſubtiliterque in ſublime fuerat erecta: ſed una tantum Portica in orientali plaga praepropero tenebatur opere, ut illic almus Altiſſimi athleta conderetur in crypta.*

PORTICUS, Locus in Monaſteriis ubi excipiebantur advenae: *Locutorium*, forte etiam *Clauſtrum* ipſum. S. Stephanus in Regula Grandimontenſium c. 51. *Quoties autem oportuerit vos exire in Porticum cauſa loquendi cum veſtris viſitationibus, laetam faciem ei praetendite, & cum gaudio eos ſuſcipite, &c.*

¶ PORTICUS, Aditus, porta. Locus eſt in *Portuſeria*.

¶ PORTIFIRETICUS, pro *Porphyreticus*, in Epiſt. Regi Abiſſinorum falſo adſcripta ad calcem Cod. MS. Corbeienſis: *Gradus vero ſunt de Portifiretico partim ſerpentino & alabaſtro à tertia parte inferius.*

PORTIFORIUM. Ingulfus p. 907. *Reſtituit Monaſterio noſtro calicem quondam capellae ſuae, unum Portiforium de uſu noſtrae Eccleſiae, & unum Miſſale, &c.* Viſitatio Theſaurar. S. Pauli Londin. an. 1295. *Unum Portiforium plenarium cum nota veteri, non regulariter.* Biblio-

Digitized by Google

theca Paulina, ibidem: *Liber vocatus Portiforium antiquum, ſecundum uſum Sarum, &c.* Vide tom. 3. Monaſtici Anglicani p. 364. & p. 2. p. 79. Laudatur à Pitſeo in libro de Scriptoribus Angl. *Oſwaldi Carthuſiani*, qui vixit an. 1450. Liber qui *Portiforium* inſcribitur.

☞ Quid ſit *Portiforium* diſcimus ex Breviario Londini edito an. 1555. quod inſcribitur *Portiforium ſeu Breviarium ad inſignis Eccleſiæ Sarisbur. uſum accuratiſſime caſtigatum, cum multis annotatiunculis, &c.* Infra: *Incipit ordo Breviarii ſeu Portiforii, &c.* Vocis etymon ab eo quod foras facile portari poſſit accerſendum opinor.

¶ Portiphorium, Eadem notione. Teſtam. Rotherami Eborac. Epiſc. ann. 1498. in Lib. nig. Scaccarii pag. 675. *Item unum Portiphorium, ſecundum uſum Eboracenſem.*

¶ PORTIGHELLUS, Atriolum, Gall. *Porche*. Statuta Mutin. rubr. 30. fol. 5. v. *Poteſtas teneatur . . . ponere ad conſilium generale de faciendo fieri unum Portighellum in capite ſtationum communis a latere ſero quæ ſunt circa plateam. Qui Portighellus debeat fieri tantum cum remis ſine columnis.*

¶ PORTILITIA, perperam pro *Fortilitia*. Vide *Fortia* 3. Chron. Mutin. ad an. 1333 apud Murator. tom. 11. col. 123. *Et ſibi partiti fuerunt sua caſtra, Portilitias, reditus, & honores, &c.*

¶ PORTINARIUS. Vide *Portanarius*.

¶ PORTINGHERIUS, Apparitor. V. *Porticarius*.

PORTIO, *Pondus quoddam ſex uncias habens.* Papias.

¶ Portio, Societas. Capitul. Attonis Epiſc. cap. 95. apud Acher. tom. 8. Spicil. p. 35. *Pœnitentiæ ſubmittantur . . . ſimiliter illi qui in hoc conſiliati fuerint, vel aliquam habuerint Portionem.* Galli diceremus, *qui y auroient en quelque part.*

¶ Portio, Penſio annua. Statuta Valent. Eccl. inter Conc. Hiſpan. tom. 3. p. 510. *Ut poſſint habere doctorum copiam, ſtatutum eſt quod ſemper in cathedralibus Eccleſiis detur Portio magiſtro grammaticæ.* Vide *Portionare*.

¶ Portio Canonica, Penſitatio annua Canonico aſſignata. Statuta Eccl. Valent. ibidem p. 144. tom. 4. *Canonici præbendati recipiant in canonica Portione* 15. *denarios*, Vide *Canonicus*.

¶ Portio Congrua, *debita*, Sufficiens pars reditus beneficii vicario perpetuo aſſignata. Charta Guidonis Epiſc. Eduenſis an. 1340. inter Inſtrum. tom. 4. novæ Gall. Chriſt. col. 109. *Aſſignamus & concedimus præfatæ vicariæ per dote ſua, . . . pro Portione ſua congrua res, bona, jura, &c.* Charta Nicolai Epiſc. Miſn. an. 1379. apud Ludewig. tom 1. Reliq. MSS. p. 399. *Concedentes ſæpe dictis Abbati & Monachis in perpetuum ut unum ex ſuis . . . etiam ſacerdotem ſecularem Archidiacono Luſacienſi pro tempore præſentatum legitime & admiſſum, relicta ſibi pro victu & hoſpitalitate Portione debita vicarium perpetuum, vel temporalem, quemodo ipſis magis expedire viſum fuerit.* Portio nude dicitur in Charta apud *Madox* Formul. Angl. p. 71.

PORTIONALES. Papias: *Vis publica eſt, ſi quis civem ante Portionales, populum, vel judicem, vel Regem appellantem necaverit, verberaverit, vel vinxerit.*

¶ PORTIONALIS, dicitur de eo quod alterius pars eſt. Tertullianus de Veland. Virg. c. 4. *Subjectum igitur eſt generali ſpeciale, . . . & Portionale univerſali.* Idem de Jejun. c. 8. *Nam exceptio eduliorum quorumdam, Portionale jejunium eſt.*

¶ PORTIONARE, *Portionem* ſeu penſionem annuam aſſignare. Charta an. 1374. apud Baluz. tom. 2. Hiſtor. Arvern. p. 368 *Ipſam Johannam . . . pro nunc Portionant & appanant de centum libris annuatim per curſum vitæ ſuæ.* Vide in *Portio*.

¶ 1. PORTIONARIUS, Colonus partiarius, qui ad medietatem fructuum prædium colit, idem qui *medietarius*. Vide in hac voce. Bulla Sixti IV. Papæ inter Privileg. Equitum S. Johan. Hieroſol. p. 135. *Conceſſum eis fuiſſet, ut de poſſeſſionibus quas ipſi Magiſter & fratres propriis manibus & ſumptibus colebant, aut per ſuos arrendatores, colonos, quinterios, firmarios & Portionarios ad tempus, . . . aliquas decimas ipſi, & ſui arrendatores, . . . & Portionarii ſolvere minime tenerentur.* Hinc

¶ Portionarii, dicti Beneficiati in Eccleſiis cathedralibus, qui dimidiam tantum præbendam percipiunt. Hi aut ab Epiſcopis, qui Clerum ſuum augere volebant, inſtituti ſunt, aut ut Canonicorum abſentium vices ſupplerent; inter Canonicos tamen nuſquam ſunt numerati. Innocentius III. PP. in Epiſt. ad Alphonſum Epiſc. Aurienſ. inter Conc. Hiſpan. tom. 3. p. 414. *Significaſti ſiquidem nobis quod, ut in eccleſia ſolemnius Domino ſerviretur, de conſilio Capituli tui ſex præbendarum proventus provida deliberatione conferre duodecim Portionariis ſtatuiſti, qui debeant in eadem eccleſia ad ſupplendum aliorum defectum continue reſidere.* Conſtitut. Arnaldi Epiſc. Barcin. an. 1280. apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 606. *Nec non & Portionarii qui canonici non ſunt, nec non presbyteri beneficiati eccleſiæ antedictæ, &c. Portionarii integri & dimidii*, in Concil. Mexic. ann. 1585. tom. 4. Conc. Hiſp. pag. 391. Vide Marten. de Rit. p. 396. Ampl. Coll. to 7. col. 296. Acta SS. to. 7. Maii p. 377. & infra in *Præbenda*.

¶ 2. PORTIONARIUS, Qui portitorium vel naulum exigit. Conſt. Sicul. l. 1. tit. 76. *Superexactiones reſtitui faciant & rapinas quas gabelloti, foreſtarii, platearii, Portionarii, ſeu paſſageris contra veterem formam, aut contra nova noſtræ Curiæ ſtatuta in fideles noſtros exercent.* Sed hic forte *Portunarius* eſt legendum. Hæc Spelman. Vide *Portanarius*, & infra *Portitores*.

¶ PORTIONISTA, Convictor, Gall. *Penſionnaire*. Statuta Collegii de Monte-acuto an. 1499 tom. 5. Hiſt. Pariſ. Lobinelli p. 717. *Ab ipſa communitate ex lucris & mercede & directione divitum Portioniſtarum & cameriſtarum neceſſaria pro ſuis actibus theologicis extra magiſterium miniſtrabuntur.* Gometius de Geſtis Fr. Ximenii lib. 8. p. 1147. *Erat in Ildefonſi collegio inter Portioniſtas juvenis quidam excelſo & generoſo animo.* A diurnis cibi ac potus portionibus deducenda videtur vocis origo.

¶ PORTIPHORIUM. Vide *Portiforium*.

PORTIREVE, Urbis ſive portus Præpoſitus. Sic autem olim dictus eſt urbis Londinenſis Præpoſitus, quem hodie *Majorem* vocant. Vox ibrida, à Latino *portus*, & Saxon. geref, i. Præfectus, Præpoſitus. [Nihil eſt cur vocem ibridam eſſe dicas, porte enim Saxon. portum ſonat.] Leges Edw. Confeſſ. c. 1. apud Bromptonum: *Voluit ut omnis homo habeat advocatum ſuum, & nemo barganniet extra portum, ſed habeat Portireve teſtimonium, vel alterius non mendacis homini cui credi poſſit.* Eadem habentur in legibus Adelſtani Regis c. 17. Leges Athelredi Regis cap. 24. *Si Portireve vel Tungrewe, vel alius Præpoſitus compellat aliquem quod theloneum ſuperſenuerit, &c. Portgreve* habet Cambdenus in Cantio, ubi de oppido *Maidſton*: *Immunitateſque plurimas reginæ Eliſabethæ fert acceptas, quæ Majorem ſummum Magiſtratum inſtituit, pro Portgrevio quem primum habuit, &c.*

¶ PORTISCULUS. Vide *Porticulus*.

PORTITOR, Idem qui *Portarius*, Janitor, in Lege Longob. lib. 1. tit. 25. § 16. Vide *Portanarius*.

¶ Portitor, *pro Portator, gerulus, bajulus*, in Lex. Philoſ. Goclenii. Hiſt. Cortuſior lib. 5. *Deinceps oneratis quam pluribus Portitoribus auro & argento non modico, &c.* Adde Agnelli Pontificale apud Murator. tom. 2. p. 196. & Chron. Tarviſ. apud eumd. tom. 19. col. 810.

Por-

Digitized by Google

PORTITOR, Nuntius, Tabellarius, in leg. 7. Cod. Th. Execut. apud Iſidorum lib. 6. c. 8. & Senatorem lib. 1. Ep. 46. lib. 8. Ep. 8. lib. 10. Ep. 10. [Sidon. lib. 6. Ep. 3. Epiſt. formata Adventii Epiſc. Metenſ. an. 862. apud Marten. tom. 1. Ampliſ. Collect. col. 159. *Ideo votum facimus fraternitati veſtræ, quod praſeas Portitor, qui ordinatus eſt à nobis presbyter, &c. Portitor nugarum, Portitor litterarum*, apud Goclen. in Lex. Philoſ. Vide *Portator*.] Alias

PORTITORES, dieuntur qui *portoria* exigunt, & ad portus ſedent, apud Nonium Marcellum, Donatum ad Terentii Phormion. Vide Lambinum ad Plautum.

¶ 1. PORTITORIUM, τελωνεῖον, in Gloſſ. Lat. Gr. Locus ubi vectigal exigit publicanus, portitor.

¶ 2. PORTITORIUM, Lectica. Hiſt. Mſ. exceptionis Reliq. S. Baudelii in Monaſt. Saxiac. ann. 878. *Delata eſt puella in Portitorio, miſerabilis & tenaci contractione debilis*. Vide *Portatorium*.

¶ PORTITURA, Capacitas, Gall. *Portée d'un vaiſſeau*. Charta Henrici VII. Reg. Angl. an. 1496. apud Rymer. tom. 12. p. 595. *Cum quinque navibus ſive navigiis, cujuſcumque Portituræ & qualitatis exiſtant, &c.* Vide *Portagium* 5.

¶ PORTIUNCULA, diminut. à *Portio*, particula. Oroſius lib. 6. c. 7. *Hiſtoriæ Suetonii competentes Portiunculas decerpſimus*. Utitur Apuleius, aliique inferioris latinitatis Scriptores.

¶ PORTMOTA, Curia, portus, vel portui indicta, qua res ad portum ſpectantes agitantur: à Saxon. porte portus, & gemot, conventus. Ita Spelman. Computus an. 1425. apud Kennet. Antiquit. Ambroſden. pag. 570. *Cum firma manerii & molendinorum de Clyſton prædicta, cum extentis curiarum, Portmotis & tolneto fori, &c. Curia portmotorum*, apud *Blount* in Nomolex. Anglic.

PORTOLADI, Remiges; Italis *Portunati*; noſtris, *Forçats, qui ont ſoin de l'eſquif & le conduiſent*. Sanutus lib. 2. part. 4. c. 20. *Expedit quod ſint ibi decem Portoladi ad bancha puppis cujuslibet galearum ... Expedit quod ibi ſint 20. Portoladi, qui ad bancha ſequentia puppis remigent, dum eſt locus, pro ſolidis quinque groſſorum quilibet omni menſe*.

¶ PORTOLATTÆ dieuntur in Gloſſ. Franc. Barber. ad Docum. d'Amor. edit. Ubald. p. 261 *homines qui in galea incipiunt remigare, & alii poſtea ſequuntur*.

¶ PORTONAGIUM. Vide *Portulaticum*.

¶ PORTONARIUS, Nauta, qui itinerantes ad ulteriorem fluminis ripam navigio tranſvehit. Vita S. Johannis Epiſc. Valentin. apud Marten. tom. 3. Anecdot. col. 1696. *Ad portum ... cum comitatu numeroſo pervenit, ubi cum à Portonariis naulum propter multitudinem caritative exigeretur ... Ante tamen quam ripam ulteriorem contingerent, ... nautas pacavit*. Vide *Portanarius*.

¶ PORTONATICUM. Vide *Portulaticum*.

¶ PORTORA, pro *Portus*, terminatione Longob. Navis quę ad trajectus fluminum pontis vicem præbet. Charta an. 774. tom. 2. Bullar. Caſin. p. 17. *Concedimus ... molinis lacora, Portora & piſcationes per ſingulas aquas*. Vide *Portura* & *Portus* 3.

¶ PORTORIUM *dicitur quædam præſtatio quæ datur pro navium applicatione ſeu ſtatione & mercatione quacumque facta in portu; unde differunt pedagio, guidagio & ſalviaria*. Vocabul. utriuſque juris. Vide *Portulaticum*.

¶ PORTRACTUS, Pictus, delineatus, à Gall. *Portraire*, pingere. Inventar MS. Eccl. Anic. an. 1444. *Item corporalia cum ſuo repoſitorio albo ab extra cum arbore Portracta cum ſuo cordulo*.

PORTSOKA. Vetus Charta Cantabrigienſis apud Somnerum in Tract. de *Gavelkind* p. 135. *Conceſſi etiam eis quietantiam mardri infra urbem, & in Portſoka, & quod nullus, &c.* Rurſum: *Conceſſimus etiam quod nullus de civitate, vel Portſoka ſua captus, vel rectatus de aliquo crimine vel foris facto, pro quo debeat impriſonari, impriſonetur alibi quam in priſona civitatis, &c.* Saxon. Porte, eſt portus, vel porta: ſoc, ſoca, Juriſdictio, dominium, &c.

¶ PORTUAGIUM. Vide *Portulaticum*.

¶ PORTUALIS, Fauces, clauſtra, montium. Hiſt. Cortuſ. lib. 2. apud Murator. tom. 12. col. 800. *Portualia plena erant peditum armatorum*. Vide *Portus* 1.

¶ PORTUENSIS, Eadem notione; hinc *Portuenſia horrea, condita, Portuenſes menſores, operæ*. Vide Gaodt. ad leg. 9. Cod. Th. de Suariis lib. 14. tit. 4.

¶ PORTUGALENSIS, Luſitanus in Epiſt. Innocentii III. PP. inter Conc. Hiſpan. tom. 3. p. 434.

PORTULANI, Qui portubus maris, vel fluminum, eoque nomine navibus quæ in ſtatione ſunt, præſunt. Statutum Honorii IV. pro Regni Neap. incolis an. 1285. *Deferentes præmiſſa emptitia dent particulari Portulano loci, in quo fiet oneratio eorumdem, fidejuſſoriam cautionem*. Horum munus pluribus deſcribitur à Petro de Vineis lib. 2. Epiſt. 36. Itali *Portolano* vocant, *libro dove ſono deſcritti porti del mare*. Exſtat editus Venetiis an. 1576 cum *il conſolato del mare*. Habetur etiam Gallice editus. Vide Turcogræciam Cruſii p. 525.

☞ Alii videntur *Portulani Papæ* memorati à Laur. Byzinio de Orig. Belli Huſſitici apud Ludewig. tom. 6. Reliq. Mſſ. p. 126. *Cui quidem Concilio* (Conſtantienſi) *ipſe Johannes Papa XXIII. perſonaliter interfuit ... Item Portulani Papæ* 24. Ubi *Portulanos* quoſvis tributorum exactores interpretor.

¶ PORTUZANI, ut *Portulani*. Anonymus de geſtis Manfredi & Conradi Reg. apud Murator. tom. 8. col. 609. *Legem poſuit* (Carolus Rex) *regnicolis, noveſque ſecretarios, juſtitiarios, admiratos, protonotorios, Portuzanos, dohanerios, ... ſtatuit*. *Portularios* edidit Baluz. tom. 6. Miſcell. p. 277.

¶ PORTULANIA, Officium, dignitas *Portulani*. Longinus in Vita S. Stanislai tom. 2 Maii p. 274. *A nobili domino Johanne Sobyeusky officium Portulaniæ precario obtinuit*.

¶ PORTULARIUS. Vide *Portulani*.

PORTULATICUM, Tributum quod pręſtatur pro navibus in portubus conſiſtentibus. Charta ann. 1231. apud Ughellum tom. 7. Ital. Sacr. p. 665. *Cauſaque vertitur ... ſuper plateatico ſeu Portulatico, quod dictus Epiſcopus per ſe ac per ſuos portulanos exigit à deferentibus victualia, &c.* Idem videtur quod

¶ PORTENATICUM, in Charta Anſelmi Archiepiſc. Mediol. an. 1100. apud Puricellum in Baſil. Ambroſ. p. 519 *Coloneum* (l. *teloneum*) *quod vulgo ntradia dicitur, ſive Portenaticum &c.*

¶ PORTONAGIUM, Eodem ſignificatu. Charta Raimundi Comit. Toloſ. an. 1222. *Concedimus & donamus irrevocabiliter præfato hoſpitali* (S. Ægidii) *ut liceat fratribus ibidem morantibus per omnes partes noſtro dominio & juriſdictioni ſubditas, ſive per terram, ſive per aquam remota omni inquietatione & ſine aliquo contradictu & ſine aliqua petitione, vel exactione, ut pote pedagii, telonei, Portonagii, leudæ vel uſatici ... res ſuas libere ubique deferre*.

PORTONATICUM, in Charta Berengarii & Adalberti Regum Italiæ an. 952. *Videlicet Portonaticum, poliſicatarum, teloneum, ripaticum, navium ligaturam*. [Charta Ottonis Imper. an. 981. *Per hoc noſtrum perdonamus præceptum ut nullus eorum ... in aliquo loco donet Portonaticum, aut ripaticum, &c.* Eadem leguntur in Charta Conradi II. Imper. an. 1207. apud Illuſtr. Fontani-

Digitized by Google

num in Antiqu. Hortæ pag. 388. & alibi paſſim.]

¶ Portuaoium, Eadem notione, in Charta an. 1222. inter Privileg. Equit. S. Johan. Hieroſol. p. 31.

¶ Portunaticum. Charta Friderici II. Imper. an. 1220. apud Ughellum tom. 2. pag. 23. *Portum Laveratici cum Portunatico, &c.*

¶ PORTUNARIUS. Vide *Portanarius*.

PORTUNUS. Vide *Neptunus*.

PORTURA, [Idem quod *Portora*: Vide in hac voce.] Capitulare de cauſis regni Italiæ c. 17. Capitulare Pipini Regis Italiæ c. 29. & Lex Longob. l. 3. tit. 5. c. 3. *Sicut conſuetudo fuit ſigillo & epiſtolas prendere, vel Porturas cuſtodire, ita & nunc ſit factum.* Idem Capitulara Pipini cap 9. *Ut vias & Porturas vel pontes infra regnum noſtrum in omnibus pleniter emendatas eſſe debeant, &c.* Infra: *Nam per alia loca ſuper ipſa flumina nullatenus Porturas eſſe debeant.* In Lege Longobard. lib. 3. tit. 1. §. 26. ubi eadem pene verba inferuntur: *Ut viæ & Portus, & pontes, &c.* Mox: *Nullatenus pontes eſſe debeant.*

1. Portus, Fauces, Clauſtra montium, *Puertos* Hiſpanis, quibus proprie dicuntur clauſtra Pirenæorum montium. Turpinus in Hiſt. Caroli Magni c. 11. *Tunc Aigolandus fugiens tranſmeavit Portus Aſcrros, & venit uſque Pampilonam.* Cap. 21. *Dum Carolus cum 20. millibus Chriſtianorum ... Portus tranſiret.* Occurrit ibi pluries Sebaſtianus Salmanticenſis Epiſcopus in Hiſt. *Ita ut ne unus Caldeorum intra Pyrenæi Portus remoneret.* Will. Brito lib. 1. Philipp.

Uſque ſub Hiſpanos fines Portuſque remotos.

Guillelmus de Podio Laurentii cap. 52. *Quibus auditis Rex & perceptis, quod dictus Comes Fuxi de montanis Caſtris ſuis confideret de ultra Portus, &c.* Nangius in Philippo III. *Interea Comes Atrebati qui, ut diximus, juxta introitum Portuum cum valida manu peditum & equitum ſe tenebat, Portus Cyſereos evitando, & in partem alteram per montes Pyrenæos ... tranſitum fecerat, &c.* Le Roman de Guarin:

Normaut, Bretens vindrens voirement
Et Avalois, Flamenc & Loberant,
Et Angevin, Mauſel, & Alemant,
D'otre Lerin vindrent mult fierement
Des le port d'Aix juſqu'au Port S. Vincent.

Ibidem:

Des ports des Niſmes juſq'à port de Navarre.

Alibi:

As pors d'Eſpagne e'en eſt entrez Reland.

Conſules Notas noſtras ad Alexiadem p. 301.

Portarium, Eadem notione. S. Eulogius in Epiſt. ad Willeſindum Epiſc. Pampilon. *Acyſterium quod ſitum ad radices montium Pyrenæorum in præfata Galliæ Portarsis, &c.*

¶ 2. PORTUS, Porta, apud Lobinell. tom. 2. Hiſtor. Britan. p. 872. *Ante ſuum introitum fecit idem novus Dux primum juramentum in introitu bariere portus illius urbis* (Rhedonum) *vocati vulgariter*, Portus de Morzelles *Gallice*; hodie *Mordelaiſe* vocatur.

¶ 3. PORTUS, Navigium ad tranſvehendos itinerantes. Aribo in Vita S. Corbiniani Epiſc. in Hiſt. Friſing. Meichelbecki to. 2. p. 29. *Amiſſis autem tranſalpinis jugibus, cum ad Portum Oeni fluminis cum tantis reliquiis viri religioſi pervenerunt, &c.* Ubi & fluminis trajectus intelligi poteſt. Vide *Portura*.

4. PORTUS, Reditus, prædiorum commoda, Gallis, *Rapports, revenus* Vita S. Placidi Mart. n. 45. *Requiſitus de poſſeſſionibus ac Portubus, ... de ſervis & ancillis.* Infra: *Præcipit ut ... earumdem cortium procuratores ac Portuum cuſtodes ... duceret.* N. 47. *Præcepit quod de pretio, quod de Portu acceperat, conſtrueret domum, in qua ipſe cum ſuis habitaret, &c.* Infra: *Præpoſiti Portuum & procuratores cortium ... redditus Portuum & cenſus cortium.* Adde n. 55. Chron. Caſin. l. 3. c. 57. *Locum qui Cataras dicitur in Calabria cum toto Portu ſuo.* Lib. 4. c. 89. *Obtulis Eccleſiam S. Nicolai & S. Luciæ cum Portu ſuo, & cum omnibus rebus ſuis.* Cap. 97. *De gualdo & de Portu molendini.* Charta Ottonis Imper. an. 956. apud Ughell. tom. 1. p. 419. *Inſuper trado ſupradictæ Eccleſiæ in Comitatu Aprutii ... unum Portum, qui reddet centum pondera inter aurum & argentum, & etiam ferrum & ſal: qui Portus continet intra ſe quinque millia modiola inter terram & aquam intra mare.* Guntherus lib. 8. Ligurini:

Vectigal, Portus cudendæ jura monetæ,
Cumque molendinis, telonea, flumina, pontes, &c.

Radevicus lib. 3. c. 41. *Monetam, teloneum, pedaticum, Portus, Comitatus, &c.* Lib. 4 c. 5. *Telonea, fodrum, vectigalia, Portus, pedatica, &c.* Occurrit paſſim in Chartis Italicis apud Ughellum.

¶ 5. PORTUS, Agendi ratio Charta Philippi Pulcri Reg. Franc an. 1302. apud Meneſter. Hiſt. Lugdun. p. 84. *Caventes ſibi ſic ſubſtituentes quod pro adminiſtratione, Porto, ſeu geſtione ſubſtitutorum ſuorum, ſi quid in eis commiſerint, tenebuntur prout de jure fuerit reſpondere.* Vide *Portamentum*.

¶ 6. PORTUS, Auctoritas, pondus, Propoſita in Conc. Pariſ. an. 1416. apud Marten. tom. 4. Anecdot. col. 350 *Attente quod habes* (Vaurenſis Epiſcopus) *magnum Portum & officium in dicto Concilio, &c.* Galli diceremus, *Attendu qu'il eſt d'un grand poids dans ce Concile, &c.*

¶ 7. PORTUS, Vectura, Gall. *Port*. Statuta Avenionen. lib. 1. rubr. 25. art. 2. *Quodque molendinarius pro Portu & reportu cujuslibet ſalmatæ grani, vel farinæ, tam infra civitatem quam extra mercedem unius ſol. Tur. tantum conſequatur.* Reparationes factæ in Seneſcallia Carcaſſonæ an. 1435. *Item pro Portu calcis ... 6. ſol.*

¶ Portus Armorum, Gall. *Port d'armes*. Charta Ludovici Delphini an. 1451. apud Salvaingum de Uſu feud. p. 62. *Cujus quidem ſtatuti prætextu cum plures ex poſt exortæ fuerint rixæ, Portus armorum, violentiæ, &c.* Vide *Portatio*.

¶ 8. PORTUS, Portorium, tributum quod ad portas civitatum, vel in portubus, ſeu pro appulſu ad portum exſolvitur. Charta 11. ſæc. apud Ruffium filium in Comit. Provinc. p. 19. *Denique in villa, quam ruſtica lingua nominat Pertuſum, tenebamus miſtraliam, & Portum, & mercatum, & diſtrictum.* Pro tributo quod in portubus exigitur, occurrit in Charta Ottonis IV. Imper. an. 1210. apud Murator. delle Antic. Eſtenſi p. 392. Pro apppulſu ad portum, in Charta Caroli Imp. ex Tabul. Major. Monaſt. *Cum piſcatoriis, tractis omnibus, nec non Portum utriuſq; ripis.* Vide *Portaticum*.

¶ Portus, ſecundæ declinat. in Charta ann. 990. ex Tabul. S. Tiberii: *Et in ripa fluminis Arauri eccleſiam S. Petri ... cum ipſo Porto.*

Portum Facere dicitur navis, quæ ad portum appellit. Charta an. 1079. apud Gariellum in Epiſc. Magalonenſib. p. 76. *Concedo in allodium ſedi Magalonenſi, & Clericis omnibus illic viventibus, vel victuris, naves ad portum maris pertinentes, hic, vel ubicumq; in honore meo facias Portum ipſa navis.* [Litteræ ann. 1363. inter Ordinat. Reg Franc. tom. 4. p. 240. *Ordinatione facta ne quis Portum, à portu de Leucata uſque gradum de Paſſone, facere præſumat, &c.* Occurrit rurſum ibid. p. 632.]

¶ PORZELLUS, pro *Porcellus*, diminut. à porcus. Statuta Placent. fol. 65. v. *Et ſic pro laborerio unius paris boum unam porcham à rotio cum omnibus Porzellis ex ea natis intra annum.*

POSA. Tabularium S. Andreæ Viennenſis: *Nantelmus filius Vitfredi dedit duas Poſas à Noiarcia, & ſuum rediſmo de Noiauza.* Vide *Pea*.

Digitized by Google

POSCA, Vinum acidum aquæ mixtum. Gloſſ. Gr. Lat. ὀξύκρατον, *Poſca*, [Gall. *Piquette*] Gloſſarium Cambrooienſe: *Poſca, vinum ſecundum.* Occurrit apud Plautum in Milite Glor. Suetonium in Vitellio, Plinium, l. 27. c. 4. Scribonium Largum c. 46. 104. Marcellum Empiric. p. 37. 83. 185. 201. 234. 248. Celſum lib. 3. c. 6. Apitium l. 4. c. 1. Apuleium de Herb. c. 108. &c.

Pusca, pro *Poſca*, Eadem notione, habetur non ſemel apud Cælium Aurelian. Siccenſ. lib. 1. Chr. cap. ult. lib. 2. c. 7. 13. &c. At Ugutioni & Joan. de Janua, *Paſca & puſcula*, dicitur *quædam commixtio aquæ & vini, ubi plus aquæ adhibetur, quæ puſculentis maxime prodeſt, & dicitur à Pus.* Statuta Mediolanenſia 2. part. cap. 384. *Poſſint maſſurii vel partiarii facere Poſcham uvis competenter precalcatis.* Nec ſcio an ſic legendum in Gloſſ. Saxon. Ælfrici: *Puſta*, hacme. Ita *Poſca* & *Paſca* non ſemper fuerit quod ὀξύκρατον vocant, ſed commixtio aquæ & vini: quomodo vox hæc videtur accipienda in Regula Magiſtri cap. 27. *Qui ſitit, fiducialiter indicet. Poſt hanc vocem qui fuerit ſitiens, mox de menſa ſua reſpondeat, Benedic: ſtatim temperatur in uno vaſe Puſca calida, aut ſi voluerint fratres, cum jutta, quæ ſemper amplius propter ſitientes fieri debet in pulmentariis fortioribus, &c.* Scribit Hieronymus Mercurialis lib. 3. Var. Lect. cap. ult. quoſdam mirari quod ſcribat Suetonius in Vitellio c. 12. Aſiaticum ejuſdem Imperatoris libertum Puteolis poſcam vendidiſſe: quaſi hujuſmodi potus in medicum uſum tantum adhiberetur: ſe vero illud admiratione dignum non exiſtimare, quoniam vinum acidum aquæ mixtum pro vili plebecula venale exſtitiſſe rationi conſentaneum, atque id *Poſcam* appellatum: mox addit, etiam antiquitus, ſicut *eſcam* pro cibis, ita *poſcam* pro potibus eſſe uſurpatum ſe inveniſſe, & Barbarum notaſſe in antiquiſſimis Feſti codicibus, & in Ferentini vetuſto monumento, *poſculenta*, pro *poculentis* legi. Et ſane in Gloſſ. Gr. Lat. pro quavis potione uſurpatur: πόσις, *poſca, potus, potio.* Vix enim probabile ad potionem Monachorum datum ὀξύκρατον. Vide Onomaſticon Roſweidi ad Vitas Patrum, & ſupra in *Fuſca*.

¶ POSCERE Reum, Aliquem in Jus vocare, reum agere, in Cod. Theod. tit. *1.* de Juriſd. leg. 2.

¶ POSCINUMMIUS, Vox ficta ex poſcere & nummus, qui nummos poſcit. Ita Apuleius lib. 10 Metamorph. illecebras meretricium *Poſcinummias* vocat, quod iis nihil niſi nummos quærunt.

POSCIRE. Gauterius de Bellis Antiochenis p. 443. *Quocirca in viis, in plateis, in ortis, in virgultis, deſertis habitationibus, aliis tentoriis pro domibus ſuis Poſciebantur.* Locus aſteriſco notatus ut luxatus. Legendum puto *potiebantur*.

¶ POSEGIA, Posigia. Vide *Pegeſia*.

¶ POSITALIS, Realis, exiſtens. Utitur Dionyſius Chartuſ. ubi initium Evangelii S. Joannis explicat.

¶ 1. POSITIO, Ferculum, portio, quæ monachis apponitur. Charta Eberhardi pro Monaſter. S. Petri de Silva nigra apud Scannat. Vindem. Litter. p. 164. *Unuſquiſque fratrum accipiat panem pulchrum & candidum, duaſque Poſitiones piſcium, unam ſalſugiatam, alteram piperatum; ad tertiam vero Poſitionem habere debebunt placentas, hoc eſt fladones.*

¶ 2. POSITIO, Franciſco Curtio, *eſt quædam judicialis formula verborum concepta & reperta ad eruendam veritatem per adverſariis reſponſionem.* Ab hac definitione non multum abludunt Odofredus Benevent. Jacobus de Arena & Ubertus de Bobio JC. qui Tractat. de *Poſitionibus* ediderunt. Vide Calvini Lex Jurid.

¶ Positio, vox etiam Theologis nota, qua Theſis ſeu alicujus particularis rei aſſertio ſignificatur.

Positiones, *Ædificia*, in Gloſſis Iſidori. Horatius:

Ponendæque domo quærenda eſt area primum.

¶ POSITIONALIS Libellus, Qui ſingulas partes & circumſtantias facti, ſeu caſus breviſſimis pronuntiatis complectitur, adjectis nihilominus, quæ ad libellum requiruntur. Ita Calvinus in Lexico Jurid.

¶ POSITIVUS, Certus, præſcriptus. Charta fundat. Collegii Dainvillæ an. 1380. apud Lobinell. tom. 3. Hiſtor. Pariſ. p. 507. *Fundamus in dicto collegio unum magiſtrum, qui dictos ſcholares noſtros... debeat & teneatur inſtruere & ducere fideliter & diligenter in grammatica Poſitiva & regulari ac philoſophia.* Alia notione *Theologia poſitiva* dicitur, quæ ſcilicet ambagibus ſcholæ libera eſt.

POSITOR, Poeta. Abbo in Præfat. ad lib. 1. de Bellis Pariſiac. *Ergo nec Poſitor quidem nuncupor, nec figmenta hic habentur.* Et lib. 2. extremo:

Flagito quo Poſitor poſſim per amœna locorum
Hoſte canas lector gratarier utria victo.

Quibus locis ad marginem adſcriptum ab ipſo Abbone, *Poeta*.

¶ POSITURÆ. Hildemarus. Epiſt ad Urſum Benevent. Epiſc. apud Mabill. tom. 2. Annal p. 743. *Pauca de Poſituris loquar,... id eſt ſigna, per quæ poſſit lector cola & comata atque periodos noſſe.* Vide Martinium in hac voce.

¶ 1. POSSE, Poteſtas, Gall. *Pouvoir*. Charta an. 1246. *Quod nihil mali faceret rebus eorum; ſed potius in omnibus locis, pro Poſſe ſuo, bona fide cuſtodiret.* Teſtam. Guillelmi Epiſcopi Vencienſ. ann. 1257. tom. 3. novæ Galliæ Chriſtianæ inter Inſtrum. col. 195. *Volens & mandans ut ſacriſta eccleſiæ ipſius monaſterii de bonis meis quæ in ejus Poſſe ſunt, ſeu actione dictæ inſtitutionis pervenerint, emat & acquirat.* Occurrit præterea apud Ludewig. tom. 5. Reliq. MSſ. p. 450. & Rymer. tom. 1. p. 590. *Se aſtringunt contra quemlibet ... defendere & tueri rebus & corporibus uſque ad ultimum Poſſe*, in Orig. belli Huſſitici Laur. Byzinii apud Ludewig. tom. 6. Reliq. MSſ. p. 162.

¶ 2. POSSE, Exercitus, copiæ, Gall. *Forces*. Charta an. 1313. apud Rymerum to. 3. p. 432. *Tunc eos cum equis & harneſiis ſuis areſtet, & ſalvo caſtodiri faciat, quouſque aliud inde præceperimus, aſſumpto tecum ad hoc, ſi neceſſe fuerit, Poſſe Comitatus tui.* Chron. Siciliæ apud Martea. tom. 3. Anecd. col. 37. *Alioquin dictus Rex Petrus cum ſuo Poſſe iret contra ipſum Regem Carolum & exercitum ejus ad debellandum eoſdem.* Vide Potentatus 3.

¶ 3. POSSE, Dominium, diſtrictus, territorium. Charta Henrici Comitis Trecenſ. ann. 1165. in Chartul. Meld. *Cum Pruvinenſi & Trecenſi moneta eadem lege & eodem pondere per Comitum Pruvinenſem & Trecenſem & in toto Poſſe meo ut currat & omnino ſine cambio accipiatur, faciam. Si quis autem in Poſſe meo bonam vel falſam eam fecerit, &c.* Charta Philippi III. Reg. Franc. an. 1277. tom. 4. Ordinat. p. 671. *Si qui autem de mercatoribus prædictis, aut de familiis eorumdem, crimen quod mortis penam exigat, commiſerit in Poſſe noſtro, &c.* Caffari Annal. Genuenſ. ad an. 1161. apud Murator. tom 6. col. 277. *Ut per omnes terras Mondinorum & Poſſe ipſorum ſecure Januenſes cum omnibus rebus ſuis mari & terra debeant ire.* Occurrit rurſum in Annal. iiſdem Bartholomæi Scribæ ibidem col. 460. & alibi paſſim. Vide in *Poteſtas*.

POSSESSIO, Prædium quod quis poſſidet. Vide Feſtum. Lex Salica tit. 36. §. 4. *Si quis per malum ingenium in curtem alterius, vel caſum, vel ubicumque miſerit aliquid, quod furatum eſt, neſciente domino cujus Poſſeſſio eſt, &c.* Lex Longob. lib. 2. tit. 43. §. 1. *Si autem ad quartam (vicem) venire contempſerit, Poſſeſſio ejus in bannum mittatur.* Capit. Caroli Magni lib. 5. cap. 169.

Digitized by Google

Qui in vicis vel Poſſeſſionibus Chorepiſcopi nominantur, *&c.* Gregorius Turon. de Mirac. S. Martini c. 23. *Erant enim ingenui & Poſſeſſionem propriam poſſident.* Occurrit non ſemel apud Agrimenſores. Vide Gloſſ. Rigaltii, [& Notas Bignonii ad Leg. Salic.]

POSSESSIONATUS, Habens bona ſolo. Occurrit in Charta Ricardi II. Regis Angliæ apud Willel. Thorn. p. 2159. & in Decreto Sigiſmundi Reg. Hung. an. 1435.

☞ Interdum nude pro eo qui in alicujus rei poſſeſſione eſt. Sic *Sacerdotes poſſeſſionati* dicuntur, qui aliquod beneficium poſſident. Litteræ Henrici IV. Reg. Angl. an. 1403. *Statum & Poſſeſſionem omnium & ſingulorum qui de aliquibus beneficiis eccleſiaſticis, tam dignitatibus, quam aliis beneficiis eccleſiaſticis quibuſcumq; Poſſeſſionati exiſtunt.* Laur. Byzinius in Orig. belli Huſſit. apud Ludewig. tom. 6. Reliq. Miſ. p. 210. *Immaculati, hoc eſt, ſacerdotes qui non ſunt Poſſeſſionati, & ab omni pulvere cupiditatis excuſſi.* Hinc

¶ POSSESSIONATI MONACHI, noſtris *Moines rentés*, Dotati, quibus attributæ ſunt poſſeſſiones. Acta ad Concil. Baſil. ſpectantia apud Marten. tom. 8. Ampliſſ. Collect. col. 250. *Omnes religiones tum monachorum Poſſeſſionatorum, quam Fratrum mendicantium, ſunt reprobatæ.*

¶ POSSESSIO EPISCOPI, Illius diſtrictus, diœceſis. Capit. lib. 7. c. 74. *Ut unuſquiſque Epiſcopus ... providentiam gerat omnis Poſſeſſionis quæ ſub ejus eſt poteſtate.* Vide *Peſſe* 3.

¶ POSSESSIO TÆDIALIS. Vide *Tedialis*.

¶ POSSESSIO, perperam pro *Proceſſio*, in Inſtrum. an. 1192. tom. 4. novæ Gall. Chriſt. col. 24.

¶ POSSESSIVE HABERE, Poſſidere jure proprietario. Charta an. 1289. apud Ludewig. tom. 4. Reliq. Miſ. p. 116. *Hos ergo redditus ſic diſtinctos cum omni juris plenitudine, quo tam proprietario ipſos hactenus bonus poſſeſſive, per legitimæ venditionis traductionem ... tradidi.*

POSSESSORES, in Lege Salica tit. 43. §. 7. dicuntur *qui res in pago ubi commanent, proprias poſſident*: Cives. Vetus Inſcriptio Vicentiniæ, apud Georgium Pilonum in Hiſt. Bellunenſi p. 16. *Æterno Principi Fl. Claud. Juliano abique venerando ſemper Aug. Ordo Poſſeſſoreſque Brixillanorum optata devotione dedicarunt, bono reipublicæ nato.* Alia apud Franciſcum Angelonum in Hiſt. Interamnenſi p. 36. *Et Poſſeſſores, inquilini, negotiantes; viæ ſtratæ cultores, &c.* Sidonius in Panegyrico Majoriani:

. . . . . quo diſceret agro
Quid Poſſeſſorem maneat?

Ita apud Byzantinos *Poſſeſſores* appellabantur, qui domos in urbe poſſidebant. Liberatus Diaconus c. 20. *Habent autem conſentaneos aliquantos, ex Clero, & Poſſeſſores civitatis, & corporatos, & milites, &c.* [Diurnus Romanus c. 3. tit. 2. *Presbyteris, diaconibus, clericis, honoratis, Poſſeſſoribus, & cunctæ plebi ill. eccleſiæ, &c.* Vide Gregorium Mag. l. 3. Dial. c. 26.] Nec ſcio an de iis intelligendus ſit Victor in Valente: *Fuit Poſſeſſoribus conſultor bonus, mature judices rarius, &c.* Atque ii ſunt quos κτήτορας vocat Chronicum Alexandrinum duobus locis, qui ex eo quod domos in urbe poſſiderent, jure panum civilium & gradilium gaudebant, quod pluribus docemus in noſtra Conſtantinopoli Chriſtiana. Helychio κτήτορες, κτίσται dicuntur, *conditores*. Hinc κτητορικὸν δίκαιον apud Pachymerem lib. 8. c. 21. extremo, jus quod alicui competit in Monaſterio aliquo vel Eccleſia a ſe vel deceſſoribus condita, quod vulgo *jus Patronatus* dicimus, ut recte interpretatur eruditus Poſſinus. Vide quæ de hac voce annotavit vir immenſe doctus Joan. Bapt. Cotelerius ad tom. 1. Monument. Eccleſ. Græc. pag. 750.

¶ 1. POSSESSORIUM, Prædium quod quis poſſidet. Tabular. S. Vincentii Cenoman. fol. 76. *Dedit ... abbatiæ S. Vincentii Cenomanenſis dimidium Poſſeſſorii quod habebat in feodo de Curta fraxino.* Vide *Poſſeſſio*.

¶ 2. POSSESSORIUM, vox Practicis nota, *Poſſeſſoire*, Jus quod ſpectat poſſeſſionem. Charta pro Abbat. S. Eligii Noviom. ann. 1240. *Auditis quæ partes hinc inde tam ſuper Poſſeſſorio quam ſuper petitorio proponere voluerunt, &c.* Litteræ Philippi Pulcri Reg. Fr. an. 1290. tom. 1. Ordin. p. 319. *Item, quod de cognitione decimarum non feodalium in petitorio, vel Poſſeſſorio, præſertim inter perſonas eccleſiaſticas, miniſtri loci ſe nullatenus intromittant.* Occurrit alibi paſſim. *Poſſeſſorium judicium*, quod poſſeſſionem ſpectat, in Epiſt. Eccleſ. Dol. ad Innoc. III. PP. apud Marten. in nova Collect. vett. ſcript. tom. 1. p. 131. edit. in 4.

¶ POSSETENUS, Omnino, prorſus. Rupertus in Epiſt. ad Martin. Reg. Aragon. an. 1401. apud Marten. tom. 1. Anecdot. col. 1656. *Corpus & res necnon univerſa nobis à Deo collata vobis Poſſetenus obligantes, &c.* *Poſſetenus conſervare*, ex eodem Ruperto ibidem col. 1663.

¶ POSSETUR, pro *Poſſet*, apud Nonium. Vide ſupra *Fitur*.

1. POSSIBILITAS. Leges Alvredi Regis Weſt-Sax. c. 38. *Si autem oculos aſſnaſet, reddat weram ejus, & Poſſibilitatis accuſetur in eo facto, & purget ſe juxta modum vitæ, &c.* Ubi *poſſibilitas ita accuſari*, eſt de crimine aut facto quod data opera & voluntate perpetratum eſt. Leges Canuti c. 66. *Et ſi quiſquam agit impoſſibiliter, non eſt omnino ſimile ſi voluntarie faciat.* Ita *poſſibile*, & *impoſſibile* uſurpatur in Lege Sax. Edwardi ſenioris c. 8. pro eo quo voluntarie vel involuntarie fit.

¶ 2. POSSIBILITAS, Reditus, ni fallor, prædiorum commoda. Charta an. 1251. ex Schedis Præſidis *de Mazangues*: *Promittimus ... quod ... de dicta terra & caſtro de Bancio cavalcatam faciemus vobis & hæredibus veſtris ſecundum quod nobilitas noſtra & Poſſibilitas terræ noſtræ & conſtitutiones Provinciæ requirunt, at tamen pro redimendis equitantis ad ſolutionem pecuniæ non teneamur.*

¶ POSSIFICARE, Facere potentem, ut interpretantur Bollandiſtæ, in Catalogo operum B. Raymundi, inter Acta SS. tom. 5. Junii p. 705 CCCIX. *liber dictus, propter bene intelligere, diligere & Poſſificare. Incipit: Multum eſt delectabile.*

¶ POSSINACLUM, Certi ponderis diſcus, quo juvenes in agone contendebant, fortiorem judicantes, qui ultra deſignati ſpatii finem jeciſſet. Hæc Faber in Theſauro, qui ad Barthii Adverſ. lib. 35. cap. 2. remittit.

1. POST, Penes Marculfus lib. 1. form. 26. *Eo quod villam aliquam nuncupatam illam, quæ ad eundem de parte illius pervenire debuerat, Poſt vos retineatis indebite, &c.* Form. 28. *Eo quod pagenſis veſter ille eidem terram ſuam, in loco nuncupante illo, per fortiam tuliſſet, & Poſt ſe retineat injuſte, &c.* Adde form. 38. eodem libro, Chartas Parentales c. 12. Epiſt. 65. inter Epiſtolas Deſiderii Cadurc. Epiſc. Edictum Rotharis Regis Longob. tit. 10. §. 13. &c. Formula loquendi uſitata in aliquot provinciis Gallicis, *retenir apres ſoy*, pro *ſibi retinere*, *aſſerere*.

2. POST, In. Paſchaſius Radbertus in Epitaphio Walæ Abb. Corbeienſis l. 1. c. 16. *A quibus cum ſuſcepti eſſemus venerabiliter, ceperant omnes Poſt Arſenium noſtrum vultus intendere, eumque ... circumvallare, &c.*

1. POSTA, Statio, loci ſitus, *poſitio*: Italis *Poſta*, noſtris *Poſte*. [Charta an. 1161. apud Murator. delle Antic. Eſtenſi p. 322. *In perpetuum donamus duas Poſtas Vallium poſitas in lacu Vighizolo .. ad habendum, ... & ad*

piſcan-

Digitized by Google

piſcandum & ad piſcari faciendum, &c.] Charta Hooorii III. Papæ an. 1232. apud Ughellum in Epiſcopis Senogallienſibus: *Nec non de ripa & portu, ſeu & aliis ſupradictæ civitatis vectigalibus, ſiliquatico, pedagio, menſuratico, & de aliis Poſtis & poſterulis civitatis ipſius, excepta Poſta S. Angeli, cujus veſtri in integrum ſunt proventus.* Hinc orta vox apud noſtros *Poſtes*, pro veredariis, qui veredis ſeu equis curſoribus certas locorum *poſitiones*, ſtatiooes, & ut olim appellabant, mutationes, *emetiebantur.*

☞ A *poſta* eo ſigoificatu Galli dixeruot *Faire fauſſe poſte*, cum quis in militum recenſione ſuppoſititios milites ponit, ut cohortem pleniſſimam exhibeat. Hæc poſt Cl. V. *Secouſſe* io Notis ad Statutum Johannis Reg. Fraoc. an. 1355. tom. 3. Ordinat. p. 35. *Nous avons ordené & ordenons que nulle ne face fauſſe Poſte, ſur peine de perdre chevaux & hernois ... Avons ordené & ordenons que pour eſchiver les fauſſes Poſtes ... que nulz de noſtre ſanc & lignaige, ou autres ... ne ſera doreſnavant receu à faire monſtre par cedule, ou par aſſertion de ſa parolle, mais ſera chaſcuns tenus deſores-mais de faire monſtre armée pardevant noz genz.* Statutum aliud ejuſdem Regis ann. 1351. ibidem tom. 4. p. 67. *Les Gens-d'armes & de piè ... pourroient avoir occhaiſon de faire Pooſtez en leurs monſtre, & de faire monſtre pour & de un ſeul homme d'armes, en pluſieurs & divers lieux; &c.*

2. POSTA, Statio, ſeu apotheca. Statuta Mediolanenſia part. 2. cap. 423. *Aliquis qui teneat Poſtam pro vendendo carbones, non poſſit ſe intromittere deportando carbones per civitatem aliter, quam ad ſuam Poſtam vel apothecam.*

¶ 3. POSTA, Locus copiis ad conveniendum præſtitutus, condictus, Gall. *Rendez-vous*, *Poſta* eadem notione Italis dicitur. Chroo. Domin. de Gravioa apud Murator. to. 12. col. 575. *Appropinquante itaque hora auroræ luciferæ, idem Comes ad conſtitutam Poſtam reconditurus ſe cum ſuis armigeris preperavit.* Ibidem col. 619. *Pergens recto tramite ad Petrammaugam, præteriit primam Poſtam equitum, & non vidit, & appropinquans ſecundæ Poſtæ, volens per eamdem viam redire, invenit dictam primam Poſtam currere ſuper eum.* Ubi *Poſta* pro ioſidiis, Gall. *Embuſcade*, uſurpari videtur.

¶ 4. POSTA, Voluntas, arbitrium, petitio, libido, quo etiam ſenſu utuntur Itali. Chron. Parmeoſe ad annum 1296. apud eumdem Murator. tom. 9. col. 936. *Dominus Poteſtas Parmæ cum certis militibus & foreſteriis, ſoldatis ad ſuam Poſtam, equitavit ſuper Rhegium.* Statuta Cadubrii lib. 3. c. 40. *Aſſaſſini qui ad Poſtam alterius precio vel mercede homicidium commiſerint, &c. Ad ipſorum Poſtam vel petiti*, in Statutis Aſtenſ. fol. 37. v. Sic etiam noſtri *Faire à ſa paſte* uſurpant.

5. POSTA, Tributi ſpecies. [Charta Aldefonſi Reg. Caſtellæ æra 1230. apud Stephaootium tom. 4. Fragm. Hiſt. Mſs. p. 288. *Et ſint illi decem excuſati ab omni pecto, Poſta, ... & ab omni prorſus regio & alio tributo & gravamine in perpetuum.*] Occurrit præterea io Chartis Hiſpanicis, apud Colmaneresium in Hiſtor. Segovienſi c. 13. §. 12. c. 15. §. 7. c. 18. §. 2.

6. POSTA. Charta ann. 1193. apud Georg. Pilonum in Hiſtor. Bellunenſi p. 97. v. *Ut debeat obſervare Poſtam & pactum cum Commune Tarviſii, &c.* Concilium Raveooenſe an. 1317. c. 15. *Ubi vero per Poſtas libri uſurariis non apparuerit per petentem ſibi uſuras reſtitui, &c.* Infra: *Dummodo apparuerit per Poſtas libri vel alio modo legitimo, mutuum vel obligationem fuiſſe contractum.* Hioc *Poſtilla*, de qua voce mox.

☞ Cave exiſtimes uoum eumdemque eſſe vocis *Poſtæ* intellectum io locis à Cangio allatis; io poſterioribus quippe paginam ſooat: in priori vero pactum, compoſitionem ſignificat, ut & in Chron. Modoet. apud Murator. tom. 12. col. 1146. *Et fecit ſecum Poſtam, quod eodem die poſt Veſperas hora debita ordinata debebat portare.*

¶ 7. POSTA, Idem quod infra *Poſtella* 1. Bernardi Ordo Cluniac. part. 1. c. 9. *Obſervare per conſuetudinem debent, de fratribus qui veniunt ad monaſterium, ... utrum ... habeant in ſellis ſuis pectoralia & Poſtas.*

¶ 8. POSTA, Retis genus, ſeu piſcandi modus, quo rete ad palum io terra defixum ex una parte alligato, tractoque loogiori in mari circuitu, eo revertuntur piſcatores unde profecti fueraot. Charta Regis Renati Comit. Provinciæ ann. 1477. pro piſcatoribus Maſſil. ex lib. privileg. & Statut. eorumdem: *Nam piſcatores utentes ingenio, ſive arte vulgariter appellata de Paſta, cum qua magni piſces, præcipue tuni cinguntur, ſive accumulantur, &c.*

¶ 9. POSTA, Propoſitum, conſilium, Gall. *Projet, plan*: *Poſta* eodem ſeoſu dicunt Itali. Statuta Aſtenſ. fol. 1. v. *Præfatus dominus poteſtas à vobis credendariis & conſiliariis præſentis generalis conſilii ſuper infraſcriptis Poſtis ... ſibi exhiberi ſalubre conſilium poſtulat.*

POSTABULA, ſeu potius *poſt tabula*, ſeu *retroaltare*, Poſticum altaris, ſeu ejus oroamentum. Querimonia Berengarii Vicecomitis Narboneoſis adverſus Guiffredum Archiepiſc. Narbonenſem an. 1056 *Theſauros quoſque qui à conditione in eam congregati erant ſubtraxit: tabulas vero & Poſtabulas, & cruces, & ſcrinia reliquiarum aurea & argentea excoriavit.* Vide *Poſtaltare.*

¶ POSTADVOCATUS, Mioor Advocatus, qui ab alio majori prædiorum eccleſiaſticorum tutelas in ſe recipiebat. Vide in *Advocati* col. 189.

¶ POSTAGIA, Jus quod *poſteria* ſeu deferenti panem ad furnum competebat; à tabula huic uſui apta, quæ Provincialibus *Poſteille* vel *Poues*, nunc *Taulo* dicitur, ducta vocis origo. Statuta Arelat. MSS. art. 59. *Fornerii accipiant 25. partem pro forneria & Poſtagia panum quos coquunt.* Vide *Poſterius.*

POSTAL. Fori Aragon. lib. 7. fol. 132. v. *Si aliquis homo in aliquo caſali veteri apparuerit, fundamenta ſuper quibus tantum poſtea conſtruxerit in gyrum, donec opus illud ſit de tribus tapialibus in altum, & miſerit ipſum caſal in arrevo, & fecerit ibi portal, ſuper quo firmaverit Poſtal, &c.* [Idem videtur quod Hiſpanis *Poſte*, palus cui porta innititur.]

POSTALTARE, Velum, pallium, vel aliud quodpiam ornamentum, quod retro altare apponitur. [Gall. *Retable*. Necrolog. Corbeienſe MS. 7. *Idus Auguſti frater Petrus de Sachiaco parvo fecit fieri Poſtaltare argenteum deauratum, quod eſt ſupra majus altare.*] Areſtum 9. Maii 1321. *Unum Poſtaltarium de ſindone, &c.* Vide *Poſtabula.*

¶ POSTARIUS, f. Auriga, niſi ſit pro *Piſtarius*. Conſuetud. Fontanell. Mſs. fol. 95. *Cuſtos equorum abbatis 6.* (ova.) ... *Poſtarius 7.*

¶ POSTATICUM, Tributi ſpecies, idem quod *Poſta* 5. niſi mendum ſit pro *Portaticum*. Vide in hac voce. Diploma Ludovici Pii an. 814. apud Marten. tom. 2. Ampl. Collect. col. 22. *Nullum teloneum, aut ripaticum, aut Poſtaticum, aut pontaticum, aut ſalutaticum exigere audeat.* Eadem habentur in Charta Othonis Imper. ao. 949. apud eumdem tom. 1. col. 291.

POSTATUM, Poſtium ſeu palorum ſeries, *Paliſſade de poſteaux*. Willelmus de Podio-Laureotii io Chr. c. 43. *Fuit autem molendinum, quod munitum erat Poſtato tenui & vetuſto captum, & qui erant in eo juvenes interempti.*

¶ POST-BUTUM, f. Proſtibulum, tuguriolum, ubi habitant meretrices. Litteræ Johannis Reg. Franc. an. 1351. tom. 2. Ordinat. p. 470 *Ordinaverunt & convenerunt*

Digitized by Google

runt inter ſe, quod ſi aliquis de dicto miniſterio inveniretur in latrocinio, vel frequentans tabernas, vel Poſt-buta, vel ludos taxillorum, &c.

POSTCOMES, Qui vicem Comitis agit. In Charta Odonis II. Comitis Carnotenſis & Trecenſis apud Sammarthanos in Abbatibus Vallis ſecretæ ſubſcribunt *Saſunate Seneſcallus meus, Iſembardus Poſtcomes, Odo Vicecomes, Hezelinus Miles, &c.* Ita *Poſtcomes*, & *Vicecomes* diverſi ſunt.

POSTCOMMUNIO, vel *poſt Communionem*, Antiphona quæ poſt Communionem, in ſignum quod communicatio expleta eſt, concinitur, quæ olim appellabatur *ultima oratio ad complendum*, ut teſtatur Walafridus Strabo de Reb. Eccl. c. 2. [S. Bernardus tract. de Cantu tom. 1. Operum ejuſdem col. 695. edit. 1690. *In multis etiam hiſtoriis Poſtcommuniones ab iis, qui ſimplicitatem cantus ignorant antiphonarii, pro Reſponſoriis appoſitas invenimus.*] Vide Durandum lib. 4. Ration. cap. 56. 57. & *Completa*.

1. POSTELLA, pro *Poſtilena*, Gall *Croupiere de cheval*. Papias: *Poſtella, ornamentum equi, dicta quaſi poſt ſellam, ſicut antella, ante ſellam.* [*Poſtela*, *Culiere*, in Gloſſ. Lat. Gall. Sangerm.] Statuta Hugonis V. Abbatis Cluniacenſis: *Sine Poſtella & ſella regulari non multum pretioſa ul. us Puerum noſtrorum equitare præſumat.* Eadem ferme habentur in Bullis Gregorii IX. & Nicolai IV. pro Benedictinis, poſt Chron. Caſinenſe. ἰπισίλιν, & ἀπισίλιν, idem Grecis recentioribus ſonat. Vide Gloſſar. Meurſii, mediæ Græcit. & *Poſta* 7.

POSTENA, Eadem notione. Vitæ Abbatum S. Albani p. 77. *Equi decentes & fortes ſint ad portandum pannos unius Monachi ad Poſtenam armigeri.* Thwroczius in Carolo Rege Hungar. c. 99. *Univerſa namque ferramenta ſtreparum & habenarum, ſeu rudibularum, & alia ad ipſum ſpectantia de argento inaurato ... exiſtebant: corrigiarumque cinguli, & frena ac ſimilia alia cum thenis & Poſtenis ſerica ſubſtantiæ contexta fuerant.*

¶ 2. POSTELLA, Poſterior porta, vel portula. Charta Ludovici junioris Reg Fr. an. 1173. apud Stephanot. tom. 1. Antiq. Occitan. Mſſ. p. 454. *Damus etiam licentiam in ipſa eccleſia & civitate* (Agathenſi) *ob timorem Sarracenorum & propter frequentem incurſum iniquorum hominum faciendi turres, munitiones, muros, Poſtellas & portarum tuitiones.* Charta Manaſſis Epiſc. Lingon. an. 1189. inter Inſtrum. to. 4. novæ Gall. Chriſt. col. 194. *Domum etiam* (conceſſit) *juxta Poſtellam ſitam, &c.* Vide *Portella* 1. & *Poſterula*.

¶ POSTELLATIO, Ad *poſtellum* expoſitio. Vide mox in hac voce.

POSTELLUM, Cippus, Gall. *Poſteau*, vulgo *Carcan*; poſtis ſcilicet ſeu palus, cui alligati rei publice exponuntur ad majorem infamiam. Tabularium S. Flori Arvern. *Excepta executione ultimi ſupplicii, fuſtigatione, bannitione, & Poſtellatione.* Et infra: *Dominus de Brezons non poteſt facere furcas apud Bezons; Poſtellum vero poteſt facere.* Concilium Bituricenſe an. 1336. c. 12. *Item pilorium ſeu Poſtellum in cœmeterio & locis ſacris affignat & apponunt.* Vide *Carcanuum*, & *Pilorium*.

¶ POSTEMA, vox Italica, Apoſtema, Gall *Abces*. Mirac. S. Humilianæ tom. 4. Maii p. 406. *Domina quædam ... patiebatur infirmitatem in coxa, quod vocatur Poſtema malinconicam.* Hinc

¶ POSTEMATUS, Apoſtemate laborans. Miracula B. Simonis Erem. Auguſt. tom. 2. April. p. 823. *Habebat tibiam infiſtulatam & Poſtematam.*

POSTENA. Vide *Poſtella* 1.

¶ POSTERARE, *Differre*, apud Laur. in Amalth.

POSTERGALE, Tergum cathedræ: *Le dos de la chaire.* Ceremon. Rom lib. 1. ſect. 9. *Sedilia Epiſcoporum ... habebunt reclinatorium, ſive Poſtergale altum uſque ad ſpatulas, & gradum .. ſuper quem pedes teneant.* Occurrit & ſect. 13.

POSTERGARE, Poſt tergum relinquere, [rejicere; vox Italica.] Geſta Ludovici VII. Reg. Franc. c. 10. *A ſiniſtra parte terram Philadelphiæ Poſtergantes, ad civitatem Smyrnæ venerunt.* Galli dicerent, *Laiſſant derriere la ville de Philadelphie.* Utitur Gobelinus Perſona in Coſmodromio ætat. 6. c. 87. ut & Scriptores aliquot Itali. Auctor Flamettæ: *Poſtergatorio Scudo.* Alius: *Poſtergata la ragione.* Hinc

¶ POSTERGARE, Poſthabere, contemnere, negligere. Gloſſ. vett. *Poſtergare, poſponere, negligere, Poſtergo*, ὑποθέμαι, in Gloſſ. Lat. Græc. Charta an. 1319. apud Ludewig. tom. 5. Reliq. Mſſ. p. 262. *Perpetuo poſſidere poſſunt & debebunt, omni jure, exemptione juris ſeu facti qualibet Poſtergatis.* Litteræ Ludovici Bavari Imperat. an. 1328. apud eumdem tom. 2. p. 180. *Qui mentientes & Poſtergantes fidem nobis debitam & imperio, rebellionis ſpiritum aſſumſerunt.* Litteræ Alberti Epiſc. Mindenſ. *Cultum divinum inibi ... inſtitutum penitus quaſi Poſtergarunt.* Necrolog. Laureſham. apud Schannat. in Vindem. litter. p. 26. *Offertoria ſua ... nobis dari & præſentari, Poſtergato omni ſubterfugio, diſpoſuit & curavit.* Adde Spicileg. Acher. tom. 8. pag. 293. Batav. Sacr. pag. 203. &c.

¶ POSTERGARE DIEM, Rejicere, differre, producere. Charta Caſimiri Reg. Polon. apud Ludewig. tom. 5. Reliq. Mſſ. p. 598. *Debebit intra dictos duos menſes deſtinare nuntios, ... niſi ſæpe ſatus dom. Marchio Moraviæ & nos de alia die anticipanda vel Poſterganda contingat fortaſſis unanimiter concordari.*

¶ POSTERIALIS ABSCISSA, *Poſtericalis ſaltana, Poſtericalis ferrata*, Variæ ſcripturarum ſpecies. Vide *Scriptura*.

¶ POSTERIOLA, Idem quod infra *Poſterula*. Teſtam. Bertichramni Epiſc. Cenom. tom. 3. Analect. Mabil pag. 123. *Perfeci domum, quæ infra muros, in dextera parte de Poſteriola meo opere ædificavi.*

¶ POSTERIORA, Tergum, Gall. *Derriere*. Vide *Merenæ*.

¶ POSTERIORES appellantur, qui ultra trinepotes ſunt & omni reliqui deſcendentes, in leg. ult. §. patentes. D. de gradib. Vide Calvini Lex. & Hofman. in hac voce.

¶ POSTERIUS, Puer piſtorius ſeu tirunculus piſtor, ſed maxime is cujus erat panes ad furnum coquendos deferre, apud ruſticos Provinciales interdum *Ponſtie*. Vox ejuſdem originis ac ſupra *Poſtagia*. Statuta Maſſil. l. 1. c. 41. *Conſules teneantur facere jurare infra 8. dies poſt Conſiliarios electos generalis conſilii, furnarios & ſarnairones, & Poſterios furnorum quod omnem panem coquent, vel coqui facient bene & bona fide.* Occurrit etiam in Statutis Mſſ. Arelat. art. 154. Vide *Porterius* ſuo loco & in *Portarias*.

¶ POSTERLA, POSTERNA. Vide *Poſterula*.

¶ POSTERNE, Retro, pone, Gal. *Derriere*. Statuta Narnenſ. inter Acta SS. tom. 1. Maii p. 937. *Canonici aperiant viam Poſterne tribunam dictæ eccleſiæ.*

POSTERULA, Poſterior porta, vel portula, alias *poſterna*, Italis *Poſterla*: Poſticum Latinis, & ſancto Iſidoro in Regula c. 1. *Pſeudothyrum*, Severo Sulp. dial. 3. cap. 16. Nos etiam *Fauſſes portes* vocamus portulas ad urbis muros, quæ fere ſemper clauſæ manent, nec aperiuntur niſi pro aliqua ingruente neceſſitate, cujuſmodi ſunt quæ *Portella* dicuntur in Gloſſis Græco-Lat. παραπύλιον, *portella*. Papias: *Poſticula, poſterula quælibet*. Ammianus lib. 30. *Viator quidam ad citeriora feſtinans cum bivium armato milite vidiſſet oppletum, per Poſterulam tramitem medium ſqualentem frutetis & ſentibus vitabundus excedens, in Armenios incidit feſſes, &c.* Sed

ibi

ibì pro anguſta ſemita videtur ſumi, cum in campis *porſellæ* fingi non poſſint. Acta S. Agathæ virginis nu. 12. *Ipſe autem ad Poſterulam Secretaris fugiens, ſa januis populum dereliquit.* Caſſianus lib. 5. de Inſt. Cœnob. cap. 11. *Quantalibet urbis ſublimitate murorum & clauſarum portarum firmitate muniatur, Poſterulæ unius, quamvis parviſſimæ, proditione vaſtabitur.* Adrevaldus de Mirac. S. Bened. c. 19. *Pervenit* (Aurelianum) *ad Poſterulam, quæ uſque S. Benedicti dicitur, ibique appulit.* Anaſtaſius in S. Hormiſda: *Imperator ejecit eos per Poſterulam, & impoſuit eos in navim.* Idem in Leone IV. Papa: *Secuadam quoque iſdem pius Papa dedit orationem ſuper Poſterulam, ubi mirum in modum caſtellum præeminet, quæ vocitatur S. Angeli.* Alibi: *Et ingreſſus eſt per Poſterulam quæ appellatur S. Agathæ, in urbem Romanam bora dici.* Adde eumdem in Nieolao I. p. 210. Charta Ottonis III. Imp. apud Baron. an. 1001. n. 11. *Nec aliquis ejuſdem civitatis quandoque habitator murum ipſius civitatis ad portas, vel Poſterulas faciendas ſine ipſius Epiſcopi licentia frangere præſumat.* Raimundus de Agiles in Hiſt. Hieroſol. *At vero ii qui aſcenderant, deſcendentes in civitatem, Poſterulam quamdam aperuerunt.*

Posterla, Pusterla. Sanutus lib. 2. part. 2. c. 4. *Dictum quippe fortalitium certas habet Puſterlas per muros & tenteria, reſpondentes inter prædicta valla & barbacana, per quas poteſt iri & veniri: ſed dictæ Puſterlæ bonas habent portas ferreas.* Utitur rurſum c. 6. ut & Charta Gualæ Epiſcopi Pergamenſis an. 1176. in Hiſtor. Pergam. tom. 3. p. 327. Hiſtor. Cortuſior. lib. 7. c. 16. Otto Morena p. 35. 70. [Memoriale Poteſtat. Regienſ. apud Murator. tom 8. col. 1107. Gualvaneus Flamma apud eumdem tom. 12 col. 1021. Chron. Modoet. ibidem col. 1100. 1140. 1150. &c. Charta Guidonis Abb. Inſulæ Barb. an. 1200. in Macer. ejuſdem tom. p. 129. *Quod habeant Poſterlam in dicta villa à parte Caſſaniæ.* Charta an. 1209. tom. 2. Hiſt. Dalph. p. 19. *Ad Calmam Poſterla ulterius per me & meos hæredes fieri non valeat.* Viſitatio caſtrorum Dalphin. an. 1347. ibidem p. 67. *Item quod quamdam rupturam quæ eſt in muro prope Poſterlam quæ eſt juxta portam caſtri, &c.*] Joannes Villaneus l. a. c. 1. *E quatro porti haveva la citta cap. 6. poſterle, e torri di maraviglioſa fortezza.* Adde lib 3. c. 2. lib. 7. c. 6. Le Roman *de Girard de Vienne*:

Par la Poſterle s'en iſt iſnellement.

Posterna, Eadem notione, noſtris *Poſterne*. Hiſtoria Epiſc. Autiſſiod. c. 57. *Emit item domos quæ erant juxta Poſternam, & plateas Reinaldi, &c.* Matthæus Weſtmonaſt. an. 1263. *Poſterna in altera caſtelli parte patefacta, &c.* Fleta lib. 2. c. 73. §. 21. *Poteſtas habere Poſternas in omni curte totaliter inhibeatur, ſed unicus ſit ingreſſus.* Guillelm. *Guiart* in S. Ludovico:

Eſgarde une Poſterne ouverte.

Le Roman *de Vacce* MS.

Normanz firent lez Sainne une Poſterne ouvrir.

Le Roman *de Blanchandin* MS.

Si lor enſeigne une Poſterne
De lez une vielle citerne.]

¶ Posterna, apud Albertum Muſſatum tom. 10. Murator. col. 595. *Ceteris extra muros hoſtibus ad prædam conceſſis, quamquam & per noctis ipſius tenebras & ſequentem diem per vias & Puſternas omnia intra urbem mobilia adveherentur.* Adde Statuta Mutin. rubr 39. fol 7. v Statuta Saluciarum c. 97. & Vercell. l. 2. fol. 42. v.

¶ Poterna, Eodem ſignificatu, in Charta an. 1273. apud Lobinellum tom. 3. Hiſtor. Pariſ. pag. 25. *Circumeundo totam vicum ... uſque ad Poternam prædictam, & quamdam domum quæ eſt in eadem porta, contiguam prædictæ poternæ. Poterna S. Pauli*, in Charta an. 1408. ibidem tom. 5. p. 686.

Pusterula. Charta anni 954. apud Ughellum tom. 5. p. 1539. *Intra civitatem Tiburtinam, turricella cum ſcala marmorea à ſolo ad ſummum, orationem ſancti Pantaleonis ſupra Puſterula cum ſcala marmorea & duobus cubucellis, uno terrineo, alio ſolorato, &c.* [Occurrit præterea apud Murator. tom. . part. 2. col. 601. & tom. 11. col. 17.] Vide *Poſticium*, & Oct. Ferrarium in *Poſterla*.

POSTFERRI, pro *Poſtponi*, in l. 8. Cod. Th. de Honorariis codicill.

¶ POSTGENITUS, Secundogenitus. Teſtam. Ælfridi Reg. an. 909. *Inſuper meæ filiæ primogenitæ concedo villam de Welere, & meæ filiæ Poſtgenitæ concedo villam de Clere, ... & meæ minori filiæ villam de Welige.* Vide *Poſtnatus*.

POSTHEREDES, qui alias *Proheredes*. Charta Alamannica Goldaſti 58. *Si ergo ipſe aut ullus heredum meorum vel Poſthæredum ... contra hanc chartam à me factam præſumpſerit, &c.* Adde Ch. 59. 60. Vide *Proheres*.

¶ POSTHOLATIO, pro *Poſtulatio*, in Charta Ibbonis Archiep. Turon. apud Mabill. tom 2. Annal. pag. 693. col. 2.

¶ POSTHUMARE, Poſteriorem, ſuperſtitem eſſe. Acta SS. tom. 5. Junii de S. Anthelmo p. 239. *Quorum alii S. Anthelmo Poſthumarunt, alii ſynchroni fuerunt.* Tertull. Apol. cap. 19. *Prophetæ Moſi Poſtumant.* Idem de Reſurr. carnis cap. 45. *Et ſi ordine Poſtumat, effectu anticipat.* Hinc

¶ Postumatus, Locus poſterior, apud eumdem Tertull. adv. Valent. c. 35. *Sunt, qui nec principatum Bytho defendant, ſed Poſtumatum.*

¶ POSTICIA, Posticiaria. Vide *Poſticium*.

POSTICIPARE, quaſi *poſt capere*. Claudianus Mamertus lib. 1. de Statu animæ: *Eſt ergo in pecude corruptibile corpus, & mortalis anima, quæ vitam corporis nec anticipat, nec Poſticipat.*

POSTICIUM, in Gloſſ. Græc. παραθύρα, παραθύριον. Eadem: *Poſticia*, παραθύρα κατόπιν τοῦ οἴκου. Gloſſæ antiquæ MSS. *Poſticium, latens oſtium, quod remotum eſt à publico.* Gloſſæ Biblicæ MSſ. *Porticum, poſternam, poſticium, iſodorus.* Maxime vero in Monaſteriis hac vox uſurpatur pro portula, per quam inducuntur quæ ad victum Monachorum vel Sanctimonialium, reſque alias, neceſſaria ſunt, ut in Regula S. Aureliani cap. 21. Regula S. Cæſarii ad Virgines c. 28. *Ad cellarium, & ad Poſticium, vel lanipendiam tales à ſeniore eligantur, non quæ voluntates aliquarum, ſed neceſſitates omnium cum timore Dei conſiderent.* Fortunatus in Vita S. Radegundis c. 24. *Nulla Monacharum, niſi ipſa, de Poſticio, quantum ligno opus erat, ſola ferebat in ſarcina.*

Posticiaria, Quæ curam *Poſticii* habet, *quæ Poſticio præpoſita eſt*, in Sanctimonialium Monaſteriis, in eadem Regula S. Cæſarii c. 23. 28. 30. 40. Occurrit etiam apud Baudoviniam in Vita S. Radegundis c. 8.

Posticum, *Latens ingreſſus*, Joanni de Janua. S. Iſidorus in Regula c. 1. *Monaſterii autem munitio tantam januam extrinſecus habeat, unumque Poſticum, per quem eatur ad hortum.* [Radbodus Traject. Epiſc. in S. Amalberga ſæc. 3 Bened. part. 2. pag. 242. *Puer familiaris repente per Poſticum irruit, &c.* Vetus Poeta MSſ. in Bibl. Coiſlin.

Par un Poſtis tot coiement
Droit à l'oſtel Guillaume vait.

Vide *Poſtis* 2.] Le Roman *d'Aubery*:

Au Poſtis vint, prent le à deſveroillier.

Postica, Eadem notione. Charta donationis factæ Eccleſiæ Cornutianenſi, edita à Suareſio: *Item vela linea pura tria, ante conſiſtorium velum lineum purum 1. in pronao velum lineum purum 1. & intra baſilicam pro Poſticia vela linea roſulata 6.* Ita enim lego pro *porticia*.

¶ POSTICULA, ut *Poſterula*. Vide in hac voce.

¶ PO-

Digitized by Google

¶ POSTJECUS. Vide *Poſtſocus*.

¶ POSTIFICES, *Judices*. Gloſſ. Iſid. leg. ex Papia *Pontifices*, ut monet Grævius.

¶ POSTLIMEN, ἐπαίνετ©, in Gloſſ. Lat. Gr. Eædem: *Poſtliminium*, ἐπάνοδ© ἀπὸ πολέμου. In Cod. Sangerm. ἀπὸ τῶν πολεμίων.

¶ POSTILIO, *Poſtulatio*. Gloſſ. Iſidori. Vide Martinii Lexicon in hac voce.

POSTILLÆ, Notæ. Sic autem maxime dicuntur notæ marginales & perpetuæ in ſacra Biblia, quæ ſecundum verba currunt, quaſi *poſt illa verba*, quod hæc ſubinde efferrent Magiſtri, qui ejuſmodi notas ſuis diſcipulis dictabant: niſi nomen mutuatæ ſuerint à voce *Poſta*, quæ paginam denotat, uti ſupra obſervatum. Nicolaus Trivettus in Chron. an. 1228. de Stephano Archiep. Cantuarienſi: *Hic ſuper Bibliam Poſtillas fecit, & eam per capitula, quibus nunc utuntur moderni, diſtinxit.* Idem an. 1238. de Alexandro Ceſtrenſi Epiſcopo: *Super Pſalterium Poſtillas ſcripſit*. Eadem tradit de Roberto Bacum Dominicano ſub an. 1240. Titulus Homiliarii Pauli Diaconi, in Analectis viri eruditiſſimi Joannis Mabillonii tom. 1. p. 27. *Opus præclarum omnium homeliarum & Poſtillarum venerabilium ac egregiorum Doctorum Gregorii, Auguſtini, &c.* Vita Joannis XXII. Papæ: *Condemnavit in Conciſtorio quodam peſtiferam Poſtillam fratri Petri Joannis de Serinhano continentem dogma peſtiferum, &c.* [Occurrit præterea inter Inſtrum. tom. 3. novæ Gall. Chriſt. col 180. & apud Lobinall. tom. 3. Hiſt. Pariſ p. 286.]

¶ POSTILLATIO, Opus Poſtillarum. *Lyrani poſtillatio*, apud Cyprian. in Catal. Cod. MSS. Bibl. Goth. edit. 1714. p. 4.

POSTILLARE, Poſtillas ſcribere. Epitaphium Nicolai de Lyra in aula Capitularia Cęnobii Franciſc. Pariſ. *Hic jacet Fr. Nicolaus de Lyra ſacræ Theologiæ venerabilis Doctor, cujus vita & doctrinæ fama diviſa eſt per diverſa mundi climata. Poſtillavit enim Biblia ad litteram à principio uſque ad finem, &c. Obiit an. D.* 1340. Vita Benedicti XII. Papæ p. 62. de eodem Lyrano: *Qui totam Bibliam profundiſſime & ſubtiliſſime Poſtillavit.* Nicol. Trivettus an. 1243. de Hugone de Vienna Cardinali: *Hic doctrina ſana & perlucida totam Bibliam Poſtillavit.* Knyghton de Hugone Cardinali Dominicano: *Totam Bibliam Poſtillavit.* Hinc vox practicis noſtris familiaris, *Apoſtiller*, ſcriptum notulis dilucidare, illuſtrare.

¶ POSTILLARIUM, Liber continens *poſtillas*. Obituar. Mſ. Sorbonæ: *Dedit Poſtillarium de Lira ſuper totam Bibliam.*

¶ POSTILLATOR, Qui *poſtillas* ſcribit. Brevis Hiſt. Ordinis Prædic. apud Marten. tom. 6. Ampliſſ. Collect. col. 355. *Hic* (Innocentius IV.) *primo anno ſui pontificatus fecit primum Cardinalem Ordinis fratrum Prædicatorum fr. Hugonem de S. Theodorico* Provincialem *Franciæ, qui fecit primus Poſtillator totius Bibliæ, & eam tam excellenter Poſtillavit, quod hucuſque parem non habuit.*

¶ 1. POSTIS, Tabula lignea, aſſer, Gall. *Aix, planche*, ab Occitan. *Poſte*, eadem notione. Limborch. Inquiſ. Toloſ. p. 148. *Interrogatus de libro quo legebat dictus homo, utrum eſſet parvus vel magnus, & cum Poſtibus vel ſine poſtibus, reſpondit quod erat parvus, & videtur ſibi quod non erant ibi Poſtes.* Proceſſus de Vita S. Yvonis to. 4. Maii p. 560. *Habebat duos libros cum Poſtibus ſub capite loco pulvinaris. Poſtes argentei*, i. e. argenteis laminis ornati, in Tabul. Brivat. Duabus quippe tabellis ligneis hinc inde libros munire conſueverant. Extractum Computi an. 1336 tom. 2. Hiſt. Dalphin p. 325. *Dictum palatium eſt bene coopertum de optimis Poſtibus de meleze bene clavellatis.* Statuta Montis Regal. fol. 312. *Item pro media dozena Poſtium ligni ſol. duos den.* Hinc *Poſt* pro fibula ſeu clavo ligneo Gall. *Cheville*, uſurpare videtur le Roman *de Vacce* MS.

Li Roiz Loeiz fiſt ſemondre & bannir ſon oſt,...
Ne remeſt viez eſpees, ne viez eſcus à Poſt.

Hoc eſt, facta ſubmonitione nullum ſcutum, nullusve gladius ad clavam ſuſpenſus remanet, ſed iis ſtatim armantur.

¶ POSTIS, Vectis, Gall. *Baton de chaiſe*. Tabular. Epiſc. Coriſopit. *Anno 1480. in primo introitu R. in Chriſto patris Guidonis Epiſc. Coriſopitenſis; epiſcopo redeunte ad lapidem in quo tronus ipſius erat, cathedra ſua epiſcopali cum quatuor Poſtibus ibidem poſita, vocatis Nobilibus & potentibus viris D. Johanne de Quenelec vicecomite du* Fou *admirallo Britanniæ, Henrico dom. de Nevet Milite, Guillelmo dom. de* Plueve, *& dom. Guidomaro de Guengat, qui ipſum ſuper humeros portare debebant, &c.*

POSTIS AD REGULANDUM, in ſupellectili libraria, apud Guigonem II. in Statutis Ord Cartuſienſis cap 28. §. 2. [& in Actis SS. tom. 2. Junii p. 495. ubi de S. Roſſelina. Eſt autem ibi *Poſtis*, regula lignea. Gall. *Regle*,] *Signum poſte pulſare per Galileas*, in Statutis antiquis ejuſdem Ordinis 1. part. c. 13. §. 26. 40. parte 2. cap. 16. §. 7. Vide *Cornu* 3.

¶ 2. POSTIS, Idem quod *Paſterula*, poſticum. Sallas Malaſpinæ lib. 4. Rer. Sicul. c. 18. apud Baluz. tom. 6. Miſcell. p. 315. *Per Poſtem ſeu poſterulam partis paſterioris ejus per quam ad caſtrum ipſum quis ingreditur & ad terram.* Vide *Poſticium*.

¶ POSTITIUM, ut ſupra *Poſticium*. Walterus in Translat. S. Monicæ tom. 1. Maii p. 483. *Et introductis nobis, Poſtitium obſervavit.*

POSTJURNUM. Vetus Charta in Vita Aldrici Cenomanenſis Epiſcopi num. 56. *Et debentur 9. de cenſu ſolid. 101. de taſcreuda & de Poſtjurno, ſive de cenſatico ſol.* 180.

¶ POSTLIMIA, Porta. Sebaſt. Peruſinus in Vita B. Columbæ Reat tom. 5. Maii p. 370. * *Quæ extemplo clauſa ervitate, .. fuit à Poſtlimia pulſa.*

POSTMERIDIES, Refectiones quæ inter prandium & cœnam fiunt. Juramentum Decani S. Quintini apud Hemereum in Auguſta Viromanduorum p. 93. *Vos juratis.. quod ſolvetis Seneſchallo Eccleſiæ paſtus, Poſtmeridies, & choritates* Statuta antiqua Canonicor. S. Quintini, apud eumdem: *Ad Poſtmeridium debet nebulas, & oblatas, &c.* Vide *Biberes nonoles*, in *Biberis*.

POSTMITTERE, Poſtponere. Concilium Turon. II. c. 20. *Cum etiam in Chronicis habeatur de virginibus, gentilium tempore, quæ ſe deæ Veſtæ ſacraverant, Poſtmiſſo propoſito, & corrupta virginali gratia, legali ſententia vivas in terra fuiſſe defoſſas.*

¶ POSTMURIUM *Inſertorium*. Gloſſ. Iſid. Idem quod *pomærium*, inquit Grævius, Locus juxta murum, ut habet Papias. Hoc *inſertorium* vocatur, quia locus eſt & ubi poma naſcuntur, & ubi inſeruntur. *Inſertorium*, ut ſeminarium, plantarium.

¶ POST NATUS, Secundogenitus, ex Gallico *puiſné*. Bromptonus lib. 2. c. 35. § 1. *Et conſuetudo in quibuſdam partibus, quod Poſtnatus præfertur primogenito.* Vide Regiam Majeſt. lib. 2. cap. 2. §. 5. cap. 22. §. 7. cap. 29. §. 1. Occurrit paſſim apud eumdem Bractonum, Glanvillam, in Fleta, &c.

POSTNATI, inquit Spelmannus, hodie ex nova occaſione dicuntur, qui in Scotia nati ſunt poſt tranſlationem coronæ Angliæ apud Jacobum Regem, cum hac ipſa diſtinctione fiant omnium jurium Anglicanorum participes, &c.

¶ POST NOMINA dicebatur oratio quæ poſt recitata offerentium vel mortuorum nomina fundebatur.

Ordo

Digitized by Google

Ordo officii Gothici inter Concil. Hiſpan. tom. 3. pag. 265. *Hinc oratio tertia ſequitur quam Poſt nomina vocamus, quæ petitur à Deo ut pacem defunctis fidelibus impertiat*. Vide Mabillon. de Liturg. Gall. pag. 181. 218. & 221.

¶ POSTMACI. Vide *Anatrii*.

POSTPONERE, Dimittere. Leges Grimoaldi Regis Longob. tit. 4. §. 1. *Si quis uxorem ſuam abſque culpa Poſtpoſuerit, & aliam homo ſuperinduxerit, &c.* Adde §. 2. In Edicto Rotharis Regis tit. 104. §. 3. 7. venator *poſtponere* prædam dicitur, quam dimittit, nec amplius inſequitur.

¶ POST-PRIDIE, *Hodie*. Gloſſ. Iſid. ubi ſcribendum ex Grævio, *poſtridie*, altero die; eſt enim quaſi poſtero die. Inepte. Papias: *Poſtridie, id eſt, tertio die, id eſt poſt alterum: nam in pridie intelliguntur duo dies*.

¶ POST-PRIDIE, Oratio inter Miſſarum ſolemnia, in Ordine officii Gothici, tom. 3. Concil. Hiſpan. p. 266. *Dicitur hæc oratio & ſexta quæ inſcribitur Poſt-pridie, voce ſubmiſſa ... Dum fit elevatio dicitur oratio ſexta vocata Poſt-pridie, quæ deſinit in hæc verba: Te præſtantiſſime ſancte Domine, qui hæc omnia nobis indignis ſervis tuis valde bona creas, &c.*

¶ POSTRINA, Idem quod *Poſterula*. Tabular. Burgi-medii an. 1140. *Comes Theobaldus dedit decimam molendinorum ſuorum novorum, quos fieri præcepit ad Poſtrinam Roberti de S. Briccio in Ligeri, & decimam piſcaturæ & ſcluſæ*.

¶ POST-SANCTUS, Oratio inter Miſſarum ſolemnia, in Ordine officii Gothici tom. 3. Concil. Hiſp. p. 266. *Sequitur deinceps quarta* (l. quinta) *oratio vocata Poſt ſanctus, cujus initium ſolet eſſe, Vero ſanctus, vere benedictus*.

POSTSECUS, *Jam*, λοιπὸν, ἐπίῤῥημα, in Gloſſ. Alibi, κατόπισθεν. [Male in quibuſdam *Poſt-jecus*.]

¶ POSTULA, pro *Paſtula*, in Geſtis Conſulum Andegav. tom. 10. Spicil. Acher. p. 439.

¶ POSTULARE, Cauſas agere. Formulę vett. promot. Epiſcop. tom. 2. Capitul. col. 598. *Si quis fidelis, militaverit, ſi quis fidelis cauſas egerit, hoc eſt, Poſtulaverit, ſi quis fidelis adminiſtraverit, &c.*

¶ POSTULARE alicui, quomodo Gallice dicimus *Poſtuler a quelqu'un*. Conſuetud. Fontanell. MSS. *Habitum religionis domno Abbati Poſtulare, &c.*

¶ POSTULARI ſignificatione activa uſurpatur in Litteris an. 1004. apud Valeſium in Notitia Gall. p. 331. col. 2. *Cernens ergo Præſul humilitatem illorum, fecit eis ſicut fuerant Poſtulati*.

POSTULARI dicitur, qui communi Cleri & populi decreto ad Epiſcopatum eligitur, ut apud Gregorium Magnum lib. 7. Ind. 2. Epiſt. 51. 52. 89. lib. 11. Epiſt. 14. lib. 12. Epiſt. 6.

Maxime vero *poſtulari* dicebantur, qui ex aliena parochia erant, cum id non liceret, niſi ex *ceſſione*, ut loquitur idem Gregorius lib. 4. Epiſt. 19. id eſt licentia ſui Epiſcopi. Is enim invaluerat Eccleſiæ mos, ut Epiſcopi ex alienis Eccleſiis non aſſumerentur, ut eſt in Decretali Cæleſtini Papæ c. 18. & apud Nicolaum Papam Epiſt. 54. ex quibus Joannes VIII. PP. pro Eccleſia Eduenſi in Tabulario ejuſdem Eccleſiæ: *Decernimus & regulariter ordinamus, ut deinceps nemo Regum vel aliqua perſona vobis ſuperponere vel ordinare, aut ſucceſſoribus veſtris præſumat, niſi ex filiis ipſius Eccleſiæ, ſecundum ſcripta Canonum, quem Clerus elegerit, & populus proclamaverit, ſi in ea dignus reperiri potuit. Quod ſi in ea, quod forte accidere non credimus, inventus non fuerit, unanimi eorum conſilio tam cleri quam populi de aliis digniſſimus expetatur*. Hinc

POSTULATIO definitur unanimis petitio, per quam is qui ſecundum Canones vel ad Clerum, vel ad dignitatem Eccleſiaſticam, etiam regularem, aſſumi non poteſt, ex diſpenſatione tamen & gratia, cauſa cognita, à ſuperiori admittitur. Cum autem *Poſtulatio* adverſetur juri communi, ideo concordi omnium calculo fieri debet *c. 3. & 4. de poſtul. prælat. extr.* adeo ut ſi concurrat poſtulatio cum electione, duplo major debeat eſſe poſtulantium, *cap. bonæ, eod.* In eo tamen differunt, quod poſtulatio ex mera liberalitate ſuperioris pendeat, *cap. 5. eodem. Poſtulationem enim plus gratia quam jus requirit admitti*, inquit Honorius III.

☞ *Poſtulari* etiam dicitur, qui ad aliquam dignitatem eccleſiaſticam aut regularem electus, patrono admittendus proponitur. Inſtrum. an. 1261. apud Kennett. Antiq. Ambrosd. p. 257. *Frater Johannes ſupprior Berceſter à canonicis de Chetwood, petita prius licentia a dom. Rege patrono ſuo eligendi & obtenta, in Priorem de Chetwood Poſtulatur*.

POSTULATIO, apud Gromaticos. Vide Gloſſar. Rigaltii.

¶ POSTULATITII GLADIATORES, *Suppoſititii, qui recenter ſubjiciebantur feſſis*. Vocabul. Suſſannæi.

POSTULATIUS, *Ille qui poſtulat, petitor, rogator*. Ita Papias MS. at edit. habet *poſtulaticus*. Gloſſæ antiquæ MSS. *Poſtulatitius, ille qui poſtulatur*. [*Poſtulatitius, ille qui poſtulat*, in Gloſſ. Iſid. fort. pro ſæp: qui poſtulat.]

¶ POSTUMARE, POSTUMATUS. Vide ſupra *Poſthumare*.

¶ POSTUMUS, *Ultimus, noviſſimus*. Gloſſ. Iſid.

POSTURIUM. Thomas Archid. in Hiſt. Salonitana c. 21. *Amputaverunt caput nequiſſimi Ducis, & in Poſturio ſuſpenderunt*. Idem c. 26. *Cum thuribulis & crucibus procedentes uſque Poſturium, &c.* Ubi Joan. Lucium *poſtarium* dictum vult locum *poſt turrim* poſitum, & nunc corrupte *poſtire* dici.] Leg. forte *Poſthuriam*, ita ut idem ſit quod *Poſticium*. Vide *Pſeudothyrum*.]

¶ POSTZUPANUS, Zupani ſubſtitutus. Vide *Zupa*.

¶ POTACULUM, Potus, poculum. Tertull. Apolog. c. 39. *Nam inde* (arca) *non epulis, nec Potaculis ... diſpenſatur*. Idem de Reſurr. carnis c. 4. *Rurſuſne omnia neceſſaria illi, & in primis pabula atque Potacula?*

POTAGIA. Chronicon Auguſtanum ann. 1370 *Carolus Rex exigit ab Auguſtenſibus 36. millia florenorum, & a Judæis 10. millia pro ſtrewa: ob quod diverſæ angariæ, & Potagiæ, exactioneſque inſtitutæ*.

¶ POTAGIARIUS, Coquus pulmentarius. Acta S. Franciſci de Paula tom 1. April. p. 149. *Honeſtus vir Robertus Touchet pulpamentarius ſeu Potagiarius quondam defuncti Ludovici Franc. Reg. Reg. XI. & nunc principalis coquus Ludovici etiam Franc. Reg XII.*

1. POTAGIUM, Potio quævis, in Wichbild. Magdeburg. art. 77. alias noſtri *Potage* vocant jus, ſeu juſculum. Vita S. Richardi Epiſcopi Ciceſtrenſis n. 2. *Paniſque & parum de vino cum Potagio eis pro cibo ſufficiebat*. Statuta Hoſpitalis ſeu Leproſariæ S. Juliani in Anglia: *Habeat quilibet frater Leproſus ... buſſellam piſorum pro Potagio*. Charta Ludovici Regis ann. 1264. pro fundatione Eccleſiæ S. Mauricii Silvanecten. in 30. Regeſto Chartophylacii Regii Ch. 347. *Ordinamus inſuper & volumus quod in eadem domo ſingulis diebus Quadrageſimæ & Adventus Domini 13. pauperes, & ſingulis reſiquis diebus anni 5. paſcantur in prandio, in pane, & vino lymphato, Potagio, & aliquo alio ferculo, &c.* Liber conſuetudinarius Monaſterii de Bello in Anglia: *Et habebant prædicti duo homines conjunctim ad quamlibet de prædictis 3. precariis Potagium & ferculum de carne ſine potu, pretii 1. den.* Concilium Remenſe an. 1304. c. 5. *Statuimus omnes & ſingulæ perſonæ eccleſiaſticæ Remenſis provinciæ in ſingulis conviviis ſint contentæ Potagio & duobus ferculis, niſi magnitudo perſonarum ſupervenien-*

Digitized by Google

nientium aliud requirat. [Inſtrum.an.1351.tom.3 novæ Gall.Chriſt.inter Inſtr.col.6.*Quia anno illo defectus maximus fuit piſorum, fabarum & aliorum de quibus fit Potagium, &c.* Capitul.gener. S.Victoris Maſſil. an.1517. ex Cod.MS.*Pitanſarius tenetur tempore Adventus, Quadrageſimæ ac vigiliarum providere pro Potagio totius conventus de leguminibus, oleribus, oleo, riſis, amigdalis, &c.* Occurrit præterea in Conſuetud. MS. B. M. Deauratæ Toloſ.in Actis MSS. S.Yvonis, tom.2. Hiſtor.Dalphin. pag.311. apud Marten. tom. 6. Ampliſſ. Collect. col. 216. apud Lobinell. tom. 3. Hiſtor. Pariſ. pag. 271. tom.5. pag.625. 667. &c. *Potagium de ris, Potagium de grus,* in Statutis Monaſter. S. Claudii pag.83. Vide *Pureya.*]

¶ Potagium, Omne leguminum, ſeu olerum genus, illud præſertim quod condiendi pulmenti cauſa in ollam mittitur, noſtris *Herbes potageres.* Charta Fulconis Epiſc. Andegav. ann.1337. in Tabul.ejuſdem Eccleſ. *Decimas bladorum, Potagiorum ſeu leguminum hujuſmodi percipiet & levabit.* Ibidem ſemel occurrit. Antiquit. Bened. Aurelian. MSS. apud Stephanot. p.565. *Adeo tenuem & auſteram vitam ducunt, quod etiam leguminibus ſeu Potagio non utantur niſi tantum tempore Quadrageſimæ.* Ordinat. Humberti II. pro Hoſpitio ſuo ann. 1336. tom.2. Hiſtor Dalphin. p.310. *In ſpeciebus, ſalſa, ſale, oleo, pullis, piſcibus, lignis, Potagio, & aliis minutis quoquinæ.*

¶ 2. POTAGIUM, Præſtatio pro potu vendito. Tabul. B M. *de Daoulas an.1173. Guidomarus Leonenſis dom. & uxor ſua Nobilia ... abbatiam apud Daoulas fundaverunt ... & dederunt ... Potagium cerviſiæ ejuſdem caſtri, uxore Seneſcalli, ſeptimam partem quam habebat, concedente.* Eadem habentur in Charta an.1186. ex Tabul. caſtri Blein. qua Herveus prædicti Guidomari filius ratam habet conceſſionem paternam. Charta Aſcelini de Merriaco an.1203. in Tabul. Criſenon. *Ego Aſcelinus de Marriaco notum facio ... quod Regina mater mea ... donavit B.M de Criſenone ... Potagium & modagium terræ meæ de Liſſi.*

¶ POTALICIUM, Quod in pactionibus præter conventum pretium potationi ſæpius inſumendum datur, niſi pro Commeatu & cibariis accipere velis. Chr. Domin. de Gravina apud Murator. tom.12. col.576. *Accedentes ſinguli ad caſtrum Reginæ, convicti belli gagia & Portalicia petierunt, & oſtendentes cedulas eis factas, deriſus major factus eſt ſuper eos.*

POTARE *nomine matrimonii.* Statutum Synodale Nicolai Epiſc. Andegavenſ. an. 1277. c 3. *Intelleximus nonnullos volentes & intendentes matrimonium ad invicem contrahere, nomine matrimonii Potare, & per hoc credentes ſe ad invicem matrimonium contraxiſſe, carnaliter ſe commiſcent. Verum cum per hoc nullum matrimonium contrahatur, & ob hoc quoniam plures jam fuerint decepti, vobis firmiter injungimus, quod frequenter & in publice Eccleſiis parochialibus veſtris dicatis, quod per prædicta ejuſmodi matrimonium nec ſponſalia contrahantur.* Hæc etſi prolixiora deſcripſimus, ut ſæculi abuſum, & proverbii vulgaris originem indicaremus, *Boire & manger, coucher enſemble, c'eſt mariage ce me ſemble.* Huc forte ſpectant ſequentia ex Concilio Arelatenſi ann.1260. c.4. *Cæterum quia jam in partibus Provinciæ, quaſi paſſim abſque autoritate Eccleſiæ, ſuorum, ſuarumque præſumunt firmare conjugia, &c.*

¶ POTARIUS, à Gallico *Potier*, figulus. Thelon. Epiſcopat. Autiſſ. an. circ. 1290. exaratum: *De Potariis. Quilibet adducens Poterie de extra villam, debet denariatam.* Alia notione vide in *Potus.*

¶ POTATA, Poculum, hauſtus. Acta S. Bertrandi tom.1. Junii p.789. *Tanta in eo floruit ſobrietas, ut non ſolum in ſe, ſed etiam in ſubditis, ... exceptis refectionibus ordinatis, abominaretur primas Potatas, maxime ante tertiam, quarum crapulam ſpiritu quodam indicabat eſſe notam.* Hæc jentaculum ſpectant.

¶ POTATIO, pro *Compotatio*, paſſim occurrit.

¶ POTATOR, Qui potationibus indulget. Gualvaneus de la Flamma apud Murator. tom.12. col.1009. *Iſte fuit comeſtor maximus & Potator egregius. Potatores maximi,* apud Plautum in Menæch. & Tertull. de Monog. c 8.

POTEBAT, pro *Poterat*, in Legibus Luitprandi Regis Longob. tit.106. §.1] *Potebam*, pro poteram, in Teſtam. Guillelmi Vicecom. Agath. apud Marten. tom. 1. Anecd. col.179. & alibi paſſim.]

¶ POTECHA, pro *Hypotheca*, Pignus, quo quis jus ad rem habet. Charta an.1209. in Tabul. Domus Arelat. S.Joann. Jeroſol. *Ego Hugo de Baucio tibi Barralæ uxori meæ pro dictis* 8055. *ſol. pro dicta venditione quam feciſti & quos habui, do tibi in retornum & in Potecham totum meum pertenementum quod habeo.* Legendum forte *& hypothecham.*

¶ POTELLER, Potteller, Scutella, Gallice *Ecuelle*, Angl *Pottinger* vel *Porrenger.* Teſtament Johannis *de Nevill* ann.1386. apud *Madox* Formul. Anglic. p. 427. *Item Radalpho filio meo* (lego) 6. *duodenas diſcorum, 4. duodenas ſalſariorum, 8. ollas Potellers ... Item Aleſiæ Deyncourt filiæ meæ* 12. *diſcos, 6. ſaucers, &* 2. *ollas Potellers argenteas.* Teſtam. Radulphi *de Nevill* an. 1440. ibid. p.433. *Item do & lego Georgio de Nevill filio meo 6. diſcos argenti, unum ciphum deauratum &* 1. *ollam Poteller argenti.*

¶ POTELLUS, diminut. à *Potus*. Vide in hac voce.

POTENTARE, Poteſtatem exercere, apud Luciferum Calaritanum lib.2. pro S. Athanaſio p.88.1. edition. [Chronicon S. Idatii inter Concilia Hiſpan. tom.2. pag. 173. *Alani qui Wandalis & Suevis Potentabantur, adeo cæſi ſunt à Gothis, ut &c.* Vita S. Hunegundis n.8. *Omne quod in cœlis terriſque & maris Potentatur, vel agitur, vel movetur, creaturam eſſe credimus.*]

¶ POTENTATOR, Dominus, dominator, apud Tertullianum de Reſurr. c.23. ex Epiſt. 1. B. Pauli ad Timoth c.6. 15. ubi *potens* habet Vulgata.

1. POTENTATUS. Papias: *Potentia eſt ſua cujuſque ſolius: Potentatus autem, auctoritas judicialis in civitate.* Idem: *Potentatus, æterna perpetuitas, dominationis opus prævalidum: Potentia vero una poteſtas.* Gloſſ. Gr. Lat. Δυναστεία, *potentia, hic potentatus.* Alibi: Δύναμις, *tenor, vigor, vis, virtus, potentia, valentia, potentatus.* Vox Livio l.20. Cæſari l.1. de bello Gall. Arnobio l.1. & aliis nota. Occurrit etiam in Pſalm.19.89 Eccleſ.10. apud Anaſtaſium in Hiſt. Eccl. p.13.74. Joannem Sariſberienſem Epiſt.5.6. &c.

¶ Potentatus Juris, in Litteris Rudigeri Epiſcopi Patav. ann.1245. apud Ludewig. tom.4. Reliq. Mſſ. p.231. *Quævis poſſeſſio per ſui uſus perceptionem & temporis diuturnitatem quiete adducta in omni re Potentatum juris & triumphum juſtitiæ perpenditur obtinere.*

¶ 2 POTENTATUS, Supremus Princeps, Gall. *Potentat.* Epiſt. Calixti III. Papæ an.1456. ad Carolum VII. Reg Franc ex Bibl. Reg. *Non deſint modo Chriſtiani Potentatus & nobiſcum ... vires eorum adjungant & Crucis vivificæ vexillum non deſerant.*

¶ 3. POTENTATUS, Exercitus, copiæ, Gallice *Forces.* Alphonſus Rex Caſtellæ in Epiſt. ad Innocent. III. PP. inter Concil. Hiſpan. tom.3. p.473. *Venerunt etiam illuſtres amici noſtri & conſanguinei, Rex Aragonum & Navarræ cum Potentatu ſuo, in fidei catholicæ auxilium.* Vide *Poſſe* 2.

1. POTENTIA, Titulus honorarius, quo Michaelem Imper. Conſtantinopolitanum compellat Nicolaus Papa Epiſt.8.

¶ 2. PO-

¶ 2. POTENTIA, Scipio, fulcrum ſubalare, noſtris vulgo *Potence*. Mirac. S. Liſardi ſæc. 1. Bened. p. 164. *S. Liſardum viderant aſſiſtere tenentem baculum in manu dextera, qui vulgari vocabulo nuncupari Potentia conſuevit.* Bulla Bonifacii VIII. PP. an. 1297. tom. 2. Hiſt. Dalphin. p. 88 *Habitum vero cum ſigno quod Potentiam vocant, in honorem ipſius B. Anthonii tam abbas quam canonici ſeu fratres præfati juxta morem ſolitum ipſius hoſpitalis, ſemper & ubiq; deportent.* Mirac. MSS. Urbani V. PP. *Stetit impotens, nec poterat ambulare niſi cum Potentiis ſive croſſis.* Occurrit præterea apud Martenium tom 3. Anecd. col. 1942. tom. 6. Ampliſſ. Collect. col. 1008. in Actis SS. tom. 2. Januar. pag. 161. tom. 4. Maii pag. 571. &c.

POTENTIALITER, κατὰ κρά τος, apud Anaſtaſium in Hiſt. Eccl. p. 114. Iſidorus Pacenſis in Chronico: *Sicque pene belligerantes Potentialiter regnant.* [Chron. Bertin. ad an. 865. *Rhotarium canonice ... dejectum, & à Nicolao Papa, non regulariter, ſed Potentialiter reſtitutum ... ſecum reducent.*]

¶ Potentialiter, Ex auctoritate. Chron. Andrenſe apud Acher. tom 9. Spicil. p. 554. *Unde vobis finaliter dicimus, quod terminos iſtius clauſtri die & nocte Potentialiter vobis intercludimus.* Utitur Sidonius Epiſt. 14. lib. 7.

¶ Potentialiter, Efficaciter. Charta Conradi II. Imp. an. 1039. apud Eccardum in Hiſt. geneal. Landgr. Thuring. col. 314. *Ut autem hujus noſtræ pietatis traditio ab omnibus ſemper credatur, & ſtabilis Potentialiter permaneat, &c.*

POTENTIBILIS, pro *Poſſibilis*. Acta Murenſis Monaſterii p. 46. *Pridie autem Calend. Januarii perſolvunt cenſum cum avena, ... iſta omnia primitus fuerunt petibilia, modo ſunt Potentibilia.*

☞ Vim vocis minime intellexiſſe videtur D. Cangius; ibi enim de præſtationibus ſermo eſt quæ primo petendo & quaſi deprecando exigebantur; exinde vero quaſi ex jure & auctoritate exactę ſunt: unde *petitio, precaria*, in ipſa inſtitutione nuncupatæ. Vide *Petibilis*.

¶ POTENTISSIMUM, pro *Potiſſimum*, in Epiſt. Henrici Huntidon. an. 1153. apud Acher. tom. 8. Spicil. p 178. *De contemptu igitur mundi quædam tibi & mihi ſcripſi, in quibus te languens exerceas, & ipſe Potentiſſimum ſæpe legendo recurram.*

POTENTIVUS, [Imperioſus, ſuperbus, durus.] Capitulare I. Caroli Magni an. 802. c. 11. apud Baluzium: *Non Potentiva dominatione vel tyrannide ſibi ſubjectos premant.*

¶ POTERATUR, pro *Poterat*, apud Laur. in Amalth. Vide *Poteſtur*.

¶ POTERNA, ut *Poſterula*. Vide in hac voce.

¶ POTESTACIA, Villa, pagus, diſtrictus Poteſtatis. Statuta Genuenſ. lib. 1. c. 1. fol 29. *Homines vero triam Poteſtaciarum coram Poteſtatibus eorum producere poſſint, &c.* Vide in *Poteſtas*.

¶ POTESTARIA. Vide mox *Poteſtas*.

POTESTAS, Rex, Princeps, ſupremus loci Magiſtratus, in l. 31. Cod. Theodoſ. de Epiſc. Salvianus lib. 7. de Gubern. Dei: *Poteſtas quippe magna & potentiſſima, quæ inhibere ſcelus maximum poteſt, quaſi probat debere fieri, ſi ſciens patitur perpetrari.* Poſſidius in Vita S. Auguſtini c. 14. *Non defuerunt qui dicerent permiſſos non fuiſſe Epiſcopos apud Poteſtatem quæ cauſam audivit, dicere omnia pro ſuis partibus. Magnifica Poteſtas Præfectorum graviſſime indignata eſt*, in Indiculo Joan. Epiſc. to. 1. Epiſt. Rom. Pont. in Hormiſda PP. *Apparitores illuſtrium atque eminentium Poteſtatum*, in Collat. 1. Carthag initio. *Illuſtriſſimæ Poteſtates*, in Collat. 3. c. 129. 140. *Majores Poteſtates*, in l. 3. Cod. Th. de Suariis. *Temporales Poteſtates*, qui paulo ante, *Seculares judices*, in l. ult. de Epiſc. &c. [*Poteſtates exteræ*, in lib 5. Capitul. cap. 26. *Temporales*, ibidem lib 6. cap. 390. id eſt, judices ſeculares. Iſidorus lib. 3. Sentent. cap. 51. *Ceterum intra Eccleſiam Poteſtates neceſſariæ non eſſent, niſi ut quod non prævalet ſacerdos efficere per doctrinæ ſermonem, Poteſtas hoc imperet per diſciplinæ terrorem. Sæpe per regnum terrenum, cæleſte regnum proficit. Poteſtas principalis*, in Addit. 2. ad Capit. c. 28. ex Concil. Pariſ. VI. lib. 3. c. 23. & Aquiſgran. II. tit. 3. c. 11. *Poteſtas reipublicæ*, i. e. ejus miniſtri, in Capitul. Caroli Calvi an. 869. tit. 40. cap. 10] *Senatus & omnes judices, & omnes aulicæ Poteſtates*, in Geſtis Acacii. Vopiſcus: *Magnam Poteſtatem ad ſe venire viderunt.* Avitus Viennenſis Epiſt. 58. *Ita namque apud nos per momenta ſingula Poteſtatum ſperatur adventus, ut niſi illis venientibus præſens eſſe cavero, ab eis qui ſolent in nobis etiam leviora culpare, quam ibet ſimplex abſceſſus meus, non ſolum negligentiæ, ſed etiam contumaciæ deputetur.* Charta Roberti Capuani Principis an. 1129. apud Ughellum in Epiſcop. Caſertanis ſic clauditur: *Ex juſſione prefatę ſereniſſimæ Poteſtatis ſcripſi.* Vide Evodium de Mirac. S. Stephani c. 5. Codicem Carolinum Epiſt. 85 &c.

¶ Poteſtas Judiciaria, Judex, apud Eccardum in Catecheſi Theotiſca p. 152. & ſeqq.

Poteſtas, Honor ipſe, officium, Magiſtratus. S. Auguſtinus lib. 5. contra Academicos c. 14. *Si collocarentur ſtatuæ, influerent honores, adderentur etiam Poteſtates, quæ in municipalem habitum ſupercreſcerent, &c. In publica Poteſtate poſiti*, in l. 1. C. Th. Si provinciæ Rector, &c. *Ordinaria vel qualibet præditus Poteſtate*, in l. un Si quacumque præditus poteſt. eod. Cod. *Poteſtas judicis*, in l. 56. de Curſu publ. eod. Cod. *Judiciaria poteſtas*, Marculſo lib. 1 form. 3. *Neque vos, neque juniores, neque ſucceſſores veſtri, nec quislibet in judiciaria Poteſtate in villas ... nec ad agendum, nec freda exigendum ... præſumatis.* Tabularium S. Hilarii Pictavenſis: *Quatenus ibi Deo famulante cum omnibus rebus ad ipſum Monaſterium aſpicientibus vel pertinentibus ſub tuitionibus, & noſtræ immunitatis defenſione ab regni noſtri judiciaria Poteſtatis inquietudine reſidui commorentur.* Charta alia apud Beſlium p. 455. *Liberam & quietam ab ullius Poteſtatis conſuetudine dedimus.* Charta Sancii Ducis Gaſconiæ pro fundatione S. Petri Generenſis: *Et poſſeſſiones ad eam in circuitu pertinentes abſolvo, & abſolutas eſſe pronuncio ab omni cenſu alicujus dominationis, ab omnica inquiſitione ullius Poteſtatis, &c.* Occurrit paſſim hæc formula.

Poteſtas, Dominus loci alicujus, *Le Seigneur du lieu.* Occurrit non ſemel.

Poteſtas Monaſterii, Advocatus. Notitia ex Tabulario S. Martini Turonenſis: *Notitia qualiter venit Poteſtas S. Martini Pictavis ante Dominum Ebolum Comitem, ... reclamans atque dicens, &c.* Charta 1. inter Alamann. Goldaſti: *Si autem Poteſtas Monaſterii iſtam traditionem irrumpere, & eos alienigenare conaverit, &c.*

Poteſtates, ſeu *Poteſtats*, in Conſuetudine Solenſi tit. 2. Majores vaſſalli feudales, qui tenentur ſemel ad minus ſingulis ſeptimanis ad Curiam Laxarrenſem venire, cum Caſtellano Laxarrenſi jus dicturi. Unde iidem ſunt qui noſtris *Pares Curiæ* appellantur.

¶ Poteſtas, Clientelæ profeſſio, qua domino capitali pollicetur vaſſallus caſtra & alia quæ ab ipſo tenet, in ejus poteſtatem ſe reddit urum, quoties de eo fuerit requiſitus; quæ quidem profeſſio in qualibet mutatione, ſive domini ſive vaſſalli interdum & quovis quinquennio, renovabatur. Homagium Bernardi Attonis Vicecom. Carcaſſon. præſtitum Abbati S. M. Craſſæ an. 1110. inter Probat. tom. 2. novæ Hiſtor. Occitan. col. 376. *Et dabo tibi Poteſtatem de omnibus caſtris & villis ſuperius ſcriptis, iratus & pacatus, cum a te vel à tuis ſucceſſo-*

Digitized by Google

goſſorebus fuere requiſitus. Iterum recognoſco quod pro recognitione dictorum ſeudorum debeo venire & mei ſucceſſores ad dictum cœnobium in expenſis propriis, quoſciens abbas noviter fuerit factus, & ibi facere hominium, & reddere ei Poteſtatem de omnibus ſeudis ſuperius ſcriptis. Concil. Tarracon. ann. 1591. inter Hiſpan. tom. 4. p. 621. *Multa incommoda, lites & contentiones accidunt frequenter inter dominos & ſeudatarios, cum ipſorum ſeudorum recognitiones, Poteſtates ſive poteſtates & alia ſervitia & onera, quibus ſeuda ſubjacent, per longa tempora non petantur .. Per quam conſtitutionem providet* (Synodus) *quod Prælati & beneficiati quicumque ratione ſuarum dignitatum vel beneficiorum ſeuda habentes ea recognoſci facerent, quoties ſeudatarii innovarentur, & de quinquennio in quinquennium recipi Poteſtatee.*

¶ Poteſtates, Jura, privilegia, reditus, commoda. Chron. Epiſc. Metenſ. apud Acher. tom. 6. Spicil. p. 664. *Ipſe* (Fridericus de Plujoſa) *ſuas & eccleſiarum ſibi commiſſarum Poteſtates ita conſervavit indemnes, ut nullam ſub regimine ejus diminutionem, nullumque prorſus detrimentum ſentirent.* Niſi malis ea notione interpretari qua mox.

Poteſtas, Villa, pagus, diſtrictus *Poteſtatis* judicis, ſeu potius dominii, *Seigneurie*. Odo Cluniacenſis lib. 2. de Vita S. Geraldi c. 7. *Quidam violenti homines præſumptionem faciebant contra Poteſtatem loci illius.* Baldric. Dolenſis in Hiſt. Transl. capitis S. Valentini n. 11. *In loco qui dicitur Blinquitutum, mortalitas cœpit deſævire, & Poteſtatem illam profligare.* Chronicon S. Benigni Divionenſis: *Dedit Comes Otto S. Benigno Poteſtatem Vivarienſis Collæ.* Hiſtor. Epiſcoporum Salisburgenſium apud Caniſium p. 250. *Cœpit Theodonem rogare Ducem ut ipſius Poteſtatis locum tribueret, &c.* Vita SS. Bovæ & Dodæ num. 11. *Et Vallis Monaſterii, Poteſtas ſcilicet magna non obfuſcat ſua vilitate cætera patrimoniorum ſancti viri donaria.* Uſatici Barcinonenſes MSS. c. 65. *Stratæ & viæ publicæ, & aquæ vivę, prata, paſcuę, ... ſunt de Poteſtatibus, non ut habeant per alodium, vel teneant in dominio, ſed ut ſint omni tempore ad emparamentum cunctorum illorum populorum, &c.* Acta Epiſcoporum Cenoman. p. 296. *Poteſtatem Curtis Gerardi, quæ ei jure ex patrimonio debebatur, cum lucis & vineis, & pratis, ... dedit ſuis Canonicis.* Pag. 306. *In pago Cenomanenſi Eccleſiam de Aciaco cum Poteſtate.* Tabularium S. Cypriani Pictav. *Acta ſunt hæc quando reddidit Guillelmus Comes Poteſtatem S. Petri Frotberio Epiſcopo.* Tabularium Burgulienſe; *Cum tota vicaria ad ipſam curtim Poteſtatem pertinente.* [Charta Caroli Simplicis Reg. Franc. ann. 919. apud Mabill. Diplom. p. 564. *Nec ipſa poteſtas, ut diximus, regalis nec aliquis regalium virorum ... in omni Poteſtate S. Clementis hoſpitari præſumat.* Placitum an. 1122. *Signum P. Lutevenſis Epiſcopi in cujus Poteſtate hoc placitum firmatum atque placitatum fuit.* Tabular. S. Medardi Sueſſion. ann. 1190. *Item ſingulæ Poteſtates per ſingulos annos unam vehituram ei* (Advocato) *procurabunt.*] Charta Philippi Auguſti anno 1190. in Tabulario S. Victoris Pariſ. Charta 24. *Tres feodos quos ab Abbate ipſo tenebat in Poteſtate Puteolorum.* Charta Joannis Comitis Cabilonenſis an. 1233. *Nos prædicti Joannes & Mathildis, ſi quid actionis, ſi quid juris vel rationis, ſi quid dominii & poteſtatis, ſi quid poſſeſſionis habemus aliquomodo vel tempore, vel habere videbamur in prædicta majori juſtitia, & in Poteſtate dictę villę, ... cedimus, tradimus, &c.* Occurrit paſſim in veteribus Tabulis, in Chronico S. Benigni p. 360. 414. 427. 431. tom. 4. Hiſtor. Franc. p. 170. in Charta Alamann. 76. Goldaſti, apud Brolium in Hiſtor. Pariſienſi p. 95. 96. edit. 1639. Roverium in Reomao p. 173. 220 Beſlium in Comitibus Pictavenſibus p. 248. 288, 289. in Epiſcop. Pictavenſibus p. 39. Rouillardum in Hiſtor. Meledunenſi p. 354. Sammarthanos tom. 1. Gall. Chriſt. p. 159. 160. 414. 751. Ducheſnium in Hiſtor. Vergiac. p. 31. 34. 36. 50. 54. 134. Guichenonum in Hiſt. Sabaud. p. 3. 4. Hemereum in Auguſta Viromand. p. 220. in Regeſto p. 33. 34. [Mabill. ſæc. 5. Bened. p. 321. 601. D. *Secouſſe* tom. 3. Ordin. Reg. Franc. p. 117. &c. Le Roman *de Rou* MS.

Mainte cité a ja eſte
En mainte riche Pooſté.

Le Roman *d'Athis* MS.

Ot moult de ſeus du monde paint,
Des proueſſes, des cortoiſies,
De Poeſtes, de ſeignories,

Vide Pe *deſticum*.]

¶ Poteſtatia, Eodem intellectu Statuta Genuen. lib 1. c. 4. pag. 9. *Juriſdictio & auctoritas dicti Magiſtratus ſit & ſe extendat dumtaxat inter cives, & cives Genuæ, inter homines trium Poteſtatiarum.* Ibidem c. 14. pag. 19. *Quilibet Poteſtas & Jus dicens teneatur ſtare & morari continue, toto tempore pro quo conſtitutus fuit, in ſua Poteſtatia, neque ex ea recedere poſſit, niſi &c.* Vide *Poſſe* 3.

Poteſtas, in Italia præſertim, appellatus ſupremus civitatum liberarum Magiſtratus, qui aliunde quam ex ipſiſmet civitatibus eligebatur, & ſummo jure civibus in rebus bellicis perinde ac civicis imperabat, cujuſque functio annua erat. Guntherus lib. 9. Ligurini:

Inde per Etruſcas Legatos deſtinat urbes,
Campanaſque domos, & quas in littore curvo
Æquoreis lavat unda ſalis; qui debita fiſco
Jura vetuſta petant, per quos ſtatuantur in omni
Urbe Magiſtratus, & civica quæque Poteſtas.

[Barthol. Scribæ Annal. Genuenſ. ad an. 1226. apud Murator. tom. 6. col. 432. *Duces, capitanei, valvaſſores, caſtellani, principes, barones, & quamplures Poteſtates ſive Rectores civitatum & locorum.* Laudes Papiæ apud eumdem tom. 11. col. 24 *Olim civitas per ſolos Conſules gubernabatur, nunc autem eligitur per Sapientes illos omni anno, vel in ſexto menſe Rector, qui vocatur Poteſtas, ad certum ſalarium, qui ſit de alia civitate, cui taxati ſunt officiales in numero certo, videlicet Miles unus & plures judices, notarii, domicelli, apparitores, equi, &c.* Adde Chartam electionis Poteſtatis urbis Hortanæ apud Illuſt. Fontaninum Antiq. Hortæ p. 415.] Radevicus lib. 4. de Rebus Geſtis Friderici Imper. c. 6 *Præterea & hoc ſibi ab omnibus adjudicatum atq; recognitum eſt, in ſingulis civitatibus Poteſtates, Conſules, cæteroſve Magiſtratus aſſenſu populi per ipſum creare debere, qui fideles ſimul & prudentes, & Principi honorem & civibus patriæque debitam juſtitiam noſſent conſervare.* Thomas Archidiac. in Hiſt. Salonitana c. 34. *Ut autem rumor in civitate perſtrepuit quod Poteſtas adveniſſet, ... Egreſſus autem de navi ab univerſa Cleri populique frequentia in magno tripudio & honoris obſequio ſuſceptus eſt. Altera autem die miſit & fecit inſpici plura hoſpitia, ubi videretur commodius ſui regiminis officium exercere. Et tandem placuit habere domum Comitis Grubeſſe pro publico Palatio, & pro hoſpitio ſuo. Tertia vero die fecit coadunari univerſum populum civitatis, & facta curia, primo expedierunt ſe nuntii exponentes ſuæ legationis proceſſum & exitum, oſtendentes ... Poſthæc autem ſurgens Garganus,* (Poteſtas) *ut erat eloquens vir, multum lepide concionatus eſt, & præſtito ſui regiminis juramento, fecit univerſam multitudinem, tam Nobilium, quam Popularium vinculo ſacramenti aſtringi, ut eſſent ſuis præceptis obedientes per omnia & ſequaces ... Tunc ordinavit Curiam, ſtatuens Judices, Camerarios, Præcones. Totum namque regimen ad exemplar Italicarum urbium quæ per Poteſtatum regimina gu-*

Digitized by Google

gubernautur ordinavit. Cujuſmodi vero eſſet *Poteſtatis* ſacramentum, habetur apud Corium in Hiſtoria Mediolanenſi parte 2.p.167 edit.1646. De hac porro dignitate accipe quæ habet Franciſcus Sanſovinus in familia Martinengha p. 209. *Ogni citta ch'era libera, & ſotto l'ordine de ſuoi Magiſtrati eleggeva per capo del ſuo governo un Podeſtà, che foſſe foreſtiere, ſcientiato, armigere, & bellicoſo. Coſtui menava ſecondo il ſuo volere un Vicerregente & ſuo delegato che foſſe Giuriſconſulto: & appreſſo haveva tre Sergenti e cavallieri con vinticinque fanti, ch'era la corte Pretoria per ſervitio della giuſtitia. Oltre à ciò teneva ſei Staffieri, & altre tanti Donzelli & cavalcature. Et ſedeva nel Magiſtrato per uno anno continouo. Et gli era pagato il ſalario aſſai groſſo in tre rata. La prima gli era data ne primi tre meſi del ſuo reggimento, l'altra finiti i ſeste meſi, & la terza quando era liberato dal ſindicato, che finiva quindeci giorni dopo l'anno della pretura.*

☞ Nec prætermittenda quę de ejuſdem ſacramenti circumſtantiis refert Chron. Parmenſe ad anoum 1309. apud Murator.tom.9.col.878. *Petrus Mancaſola de Placentia venit Parmam pro Poteſtate, electus per ſex menſes Poteſtas Parmæ, ita quod juravit regimen ad Eccleſiam majorem ad offerendam ipſa nocte in publica concione, more ſolito ad lumen cereorum & luminariorum quam plurimum, & incontinenti cœpit regere.*

His adjungenda videtur Formula literarum, quibus Poteſtati alicui illius ountiatur electio; ſic illi habetur apud Rollandinum in Summa Notariæ: *Militi probatæ fidei & examinatæ virtutis Dom. Cornelio de Solario, R. de villa Poteſtas, Conſilium & Commune Bononiæ, Salutem & proſperos ad vota ſucceſſus. Licet in altitudine libertatis naturaliter conditæ ſuſpiret humana, quia tamen ut plurimum examine rationis omiſſo in præcipitium perverſæ labitur voluntatis, datum eſt ut vinculis diſciplinæ reſtricta ſub jugo domini, obedientiæ collum ponat, & ut homo præferatur hominibus ad motus illicitos loris juſtitiæ refrænandos. Hinc eſt quod hodie plus ſolito propter corruptas affectiones hominum, & invaleſcentes nequitias perverſorum nihil poteſt populo eſſe beatius ubilque majus, quam bono duce prævio bene duci. Cum igitur hujus rei ſollicitudinem multam provideremus noſtro regimini dignum præferre rectorem, per brevium ſolemnitatem juxta municipalis obſervantias legis noſtræ in viros fideliſſimos & prudentiſſimos electionis auctoritas forte venit, qui virtuoſos Italiæ viros, & hujus dignos officio prælaturæ ſollicita examinatione quærentes, tandem conſideratis virtutibus quas in vobis affluenter adeſſe prædicat opinio celebris & communis, perſonam veſtram ad Kalendas Februar. proxime venturi ad unum annum nobis & civitati noſtræ in Poteſtatem, Rectorem, & Dominum electione concordi & unanimi præfecerunt. Quapropter cum ex ipſa electione ſit per omnem modum mirabiliter ſatisfactum affectionibus cordis noſtri: eo quod ſcimus vos adeo virum doctum, ut ſciatis æqua libra ponere judicium in pondere, & juſtitiam in menſura, & in vindictam facinorum juſtitiæ vibrare gladium temporalem, prudentiam & dominationem veſtram inſtanter multis precibus exoramus, quatenus regiminis noſtri locum & officium, quod vobis ea cordis affectione qua nulla major offerimus, ſi placet, cum ſalario duorum mill. lib. & cum illis conditionibus quas tum ea quæ vobis in publica forma per literem præſentium mittimus, quam a'in Communis noſtri ſtatuta declarant, hilariter & libenter admittatis, ſociati quatuor judicibus, duobus Militibus & duobus Notariis, viris duntaxat talibus, quorum fide ac prudentia honor veſter glorioſus appareat. Venientes itaque 15. diebus ante Kalend. Februarii veſtram & veſtrorum prædictorum in civitate noſtra præſentiam habeamus. Itaq; ſi aſſentiendum duxeritis, vel non duxeritis votis noſtris, in tertium diem poſt harum præſentationem reſponſum latori præſentium per inſtrumentum publicum certum detis.* Sequuntur *Litteræ ejuſdem tenoris ſub breviori forma, Reſponſiva de acceptatione electionis & admiſſione regiminis, & reſponſiva qua ſe excuſat electus & electioni renunciat.* Vide Geſta Innocentii III. Papæ p. 143. Petrum de Vioeis libr. 2. Epiſt. 1. lib. 3. Epiſt. 63. & alibi, Statuta urbis Mediolan. part. 2. c. 6. & ſeqq. Corium in Hiſtor. Mediolan. p. 157. Hierooymum *dalla Corte* lib. 4. Hiſtor. Veron. pag. 223. &c.

¶ PODESTAS, Idem qui *Poteſtas*. Occurrit non ſemel apud Italos. Antiqua eſt vox *Poteſtas* ad deſignaodos ſupremos civitatum Magiſtratus, ut obſervat Burnus in Itin. Helvet. & Ital. p. 226. ea ſiquidem notione accipienda apud Juvenalem Sat. 10. 100.

An Fidenarum, Gabiorumque eſſe Poteſtas?

¶ POTESTAS MERCATORUM, Qui de rebus ad mercatorea ſpectantibus cognoſcit & judicat, à *Poteſtate* civitatis diſtinctus. Chron. Parmenſe ad an. 1309. apud Murator. to 9. col. 878. *Item eodem anno dominus Gilbertus de Corrigia factus fuit Poteſtas mercatorum & mercadantiæ civitatis Parmæ uſque ad quinque annos.*

¶ POTESTAS VICTUALIUM, Qui rebus ad victum neceſſariis præeſt, in Statutis Placeot. lib. 6. fol. 68. verſo.

Poteſtatis titulo donabatur olim Legatus ſeu Magiſtratus qui pro Venetis Coostantinopoli morabatur apud Imperatores Conſtantinopolitanos, ut ex Acropolita cap. 85. & ex Charta ann. 1238. quam in Hiſt. Franco-Byzantina deſcripſimus, docemur. Sed is poſtmodum *Bajulus* dictus eſt, manſitque *Poteſtatis* dignitas & nomenclatura Genuenſium Legato in eadem urbe, uti exerte habent Pachimeres lib. 2. c. 32 Nicephorus Gregoras lib. 4. ſect. 9 & Codious de Offic. c. 7. n. 6. Vide Meurſium in Ποτεστάς.

Obtinuit etiam hæc dignitas in Francia, maxime in Proviociæ Comitatu. Nam paſſim mentio occurrit *Poteſtatum* Arelatenſis urbis, antequam idem Comitatus ad Carolum I. perveniſſet, qui eorum loco Vicarios, (*Viguiers*) inſtituit. Occurrunt etiam non ſemel *Poteſtates* Maſſiliæ & Avenionis. In Charta an. 1225. *Spinus de Serrzino Dei gratia Poteſtas Maſſiliæ & Avenionis* inſcribitur. [*Poteſtatis* Maſſiliæ meotio occurrit in Chartis an. 1208. 1216. 1217. ex Chartul. minori S. Victoris Maſſilienſ. fol. 105. 106.] Charta an. 1240. *Cum Comes Galterius Vicarius generalis domini Imperatoris in regno Arelatenſi & Viennenſi peteret Poteſtariam Avenionis à domino Comite Toloſæ, dicens quod à domino Imperatore acceperat in mandatis, quod Poteſtariam reciperet ſupradictam, &c.* Philippus *Mouskes* in Hiſtor. Regum Francor. MS. de Avenionis expugnatione:

Et s'ot li Rois avoec enſin
Leur Poeſtat, & lo Dalfin,
Pour çou que li Quens de Provence
Li et conſeillies ſans penence.

Nicolaus de Braia in Ludovico VIII. de eodem:

Præfectus cui major in urbe Poteſtas.

¶ POTESTATES nuncupati apud Hiſpanos Primores, qui eo nomine Chartis Regum Hiſp. ſubſcribunt, ut obſervat Morales in Eulogium p. 216.

POTESTARIA, Poteſtatis, ſeu urbis Capitanei dignitas. [Charta curiæ Arelat. an. 1225. in Cod. MS. D. *Brunet* fol. 85. *D. Dracone Montis-draconis Poteſtate exiſtente, Poteſtariæ ejuſdem anno ſecundo.* Urbanus IV. PP. in Epiſt. ann. 1263. apud Marten. tom. 2. Anecd. col. 10. *Nullam Poteſtariam, ſeu capitaneam, vel rectoriam ... recipient.* Occurrit præterea apud Illuſtr. Fontaniou Antiqu. Hortæ pag. 416. in Statutis Maſſil. lib. 2. cap. 17. Murator. tom. 7. col. 637. tom. 8. col. 375.] apud Petrum de Vineis lib. 3. Epiſt. 63. lib. 5. Epiſt.

Digitized by Google

46.96. & 100.in Hiſt.Cortuſiorum lib.7. cap. 8.lib.8. c. 12. apud Nicolaum Smeregum in Chron.an.1263. Rollandinum in Chron.lib.3 .cap. 1. in Chartis Italicis apud Odoricum Raynaldum an. 1288.num.6.7. & alibi paſſim.

¶ POTESTATIA, Eadem notione. Ottoboni Annal. Genuenſ.ad ann.1194.apud Murator.tom.6.col.368. *Et conſtituit vicarium ſuum in officium Poteſtatiæ Dracum de Gambalato.* Ogerius in iiſdem Annalibus ibidem col. 411.*Qui Poteſtas in principio ſuæ Poteſtatiæ conſilium celebravit,&c.* Adde col.489.Rurſum occurrit apud eumdem Murator.tom.17. col.1163. & in Actis SS. tom. 4. Junii p.792.

POTESTAS MAJOR, Merum Imperium, *Haute Juſtice.* Vide *Imperium*.

¶ POTESTAS PLENA, Feudum immediatum, quod à nullo dependet, teneri dicitur *in plena poteſtate*, *à plain poois*, ut habetur in Charta an.1294. apud Stephanot. to. 3.Antiq.Bened.Pictav.MSS.p.969. *Tout quant qu'il avoient & tenoient à fié & à homage de noſtre ſegnor le Roy de France, excepte ceu qui ont à plain Pooit, ſoit en cens, en rentes, en coſtumes, en com plaus,...retenu audit Peeo Danets & n ladite Johane ſa fame, & à lor hers & lor ſucceſſors ceu qu'il ont à plain Pooit, &c.*

POTESTAS CASTRI, in Uſaticis Barcinonenſibus MSS.c.68. & alibi non ſemel, dicitur facultas, quam ſuperior dominus habet utendi caſtro vaſſalli. Charta Ildefonſi Regis Aragonum ann. 1192. apud Marcam lib. 6.Hiſt.Beneharn.c.9.*Et tu & ſucceſſores tui dabitis mihi meiſque ſucceſſoribus in perpetuum Poteſtatem irati & pacati de Lerda & de omnibus caſtellis, munitionibus, & fortitudinibus ejuſdem terræ, quotieſcunq; à me vel nunciis meis requiſiti fueritis.* Locos alios habes in Diſſert. 30.ad Joinvill.

¶ POTESTAS VICARIA, Locum tenens, vicarius, qui alio nomine judicium exercet. Charta Gauſridi Comit. Andeg.an.977.apud Mabill.to.3.Annal.p.650. *Ut nulla in earum terra vicaria dominetur Poteſtas, niſi de furto, aut incendio, vel homicidio.*

POTESTATES, Angeli ex ſecundo ſacræ Angelorum Hierarchiæ gradu, quorum officium eſt, curare ne à cauſis inferioribus aut aliunde confundatur, perturbeturque Virtutum actio: quod fit impediendo contrarias cauſas & inferiores per debitam ſubjectionem ſubordinando, ut idoneæ fiant recipiendæ motionis, quam iis volunt imprimere Virtutes. Sic autem appellantur, quod in iis omnipotentia Creatoris appareat. Vide S. Gregorium Homil 34.in Evang.S.Bernardum lib. 5.de Conſid.c.4. Iſidorum l.7.de Orig.c.5.Gulielmum Pariſ. 2. de Un.p 2.c.127.&c.

¶ POTESTATES, vox Eccleſiaſtica, Gall.*Pouvoirs*. Dicitur de licentia ab Epiſcopo presbyteris conceſſa audiendi & abſolvendi pœnitentes. Statuta Joan.Epiſc. Trecor.an 1423.apud Marten. tom.4. Anecd. col.1130. *Præterea quia de novo intelleximus, quod nonnulli religioſi & alii forte ſæculares ... ſe ingerunt ad abſolvendum ſubditos noſtros in foro confeſſionis de caſibus... reſervatis abſque ſcientia noſtra, & abſque eo quod de Poteſtatibus, ſi quas hac in parte habeant, nobis edocuerint quaquomodo.*

HOMINES POTESTATIS, Qui vulgo genus *de Poete*, vel *de Poſte* appellantur in Conſuetudinibus municipalibus, in quibus æquiparantur *Villanis*, & hominibus ac tenentibus obnoxiæ conditionis: *Hommes roturiers de poſte*, in Vitriacenſi art.65.68.In Hannonien.art.65.apponuntur viris nobilibus; apud Butilerium *Conſuetudinarii* vocantur, *Couſtumiers*, præſtationibus ſcilicet obnoxii, & operis, [apud Bellomaner. c.60. *Hons de poote* dicitur, qui *vilain couſtumier* nuncupatur in Stabil. S. Ludov.lib.1. cap.23.] nam ita nuncupantur quod in *Poteſtate* domini ſint. Tabularium Cabilonenſe an.1223. apud Sanjulianum in Cabilone p.424. *Noſtri homines, ſive in Poteſtate noſtra poſiti.* Charta Euſtachii de Conflans D.Plaiotri an 1294 *Super foriſmaritagio & manu mortua quorumdam hominum ... qui homines de Poteſtate vocentur, &c.* Arreſtum ann 1347.*Homo Poteſtatis, non nobilis.* Vide Conſuet. Meldenſem art.1. 5. 50. Ducatus Burgund.art.125.Comit.Burgund.art.102.106.veterem Senonen.art. 58.Barrenſ.art.18.veter.Conſuet.Franciæ l.2.c.41 &c. Ita *Terres de poto*, in eadem Barrenſi Conſuet.art. 17.28. 18. *Villenagia* præſtationibus obnoxii agri [Hine quoddam territorium prope Rupem-regiam etiamnum *los Posèes* vocatur, quod ſit in poteſtate Eccleſiæ Remenſis.]

¶ POTESTAS Apoſtolo 1.ad Cor.c. 11.10. dicitur velamen mulieris, quod nempe ſignum ſit poteſtatis *viri* in mulierem. Conſule Interpretes.

¶ POTESTATIA, Duplici notione. Vide ſupra *Poteſtas*.

POTESTATIVE, Cum omni poteſtate ac imperio, magnifice. Luitprandus in Legat.*Landulfus ... ſeptennio Poteſtative eam ſibi ſubjugavit.* Ditmarus lib.7.*Cæſar... quamvis parvo uteretur exercitu, tamen Poteſtative quamdiu voluit in his partibus fuit.* Infra: *Et in his partibus nunquam magis honorifice ac Poteſtative fuit.* Adde p.106. Vetus Judicatum in Chronico S.Vincentii de Vulturno p.690. *Ut omnes ipſi ſervi, qui ndejus placitum venire noluiſſent, Poteſtative eos apprehenderet, & in ipſo ſervitio eos replicaret, &c.* Charta æræ 990. apud Antonium *de Yepez* in Chronico Ordin.S.Benedicti to. 5. *Et per ſubreptionem & per verba fallacia Poteſtative tulerunt nobis medietatem de ipſa piſcaria, &c.* Vide Concilium Cabilonenſe ann.813 c.30. [Capitul.Carlomanni tit.3.c.3. & 10.]

POTESTATIVE TENERE, *poſſidere*, id eſt, cum omni poteſtate ac juriſdictione & dominio. Charta Alamannica Goldaſti 27. *Quam ille proprietatem cum Poteſtative poſſediſſet, ad Monaſterium multis adhibitis teſtibus reddidit atque reveſtivit.* Charta Ottonis Imp. an.983. apud Baldricum Noviom.lib.1. cap.108. *Sed ipſe ejuſque ſucceſſores ex noſtra regio dono venationes Poteſtative teneant, & quibuſcunque placeat venandi licentiam concedant.* Chronicon Lauriſhamenſe an.895.p.68. *Ad dies vitæ ſuæ Poteſtative ac ſecuriter & quiete obtinendas & fruendas per precariam ſuſcepit.* Vide Reginonem an.961 & Stangefolium lib. 2. Annal. Circuli Weſtphalici p.185. [Miræum tom.1.p.368.Le Roman *de la guerre de Troyes* MS.

A un chaſtel ſont arivè
Qe Troie avoit en Poeſte.]

POTESTATIVE, in Capitul.ad leg.Bajwar.tit.2.§ 8. *Ut omnes Epiſcopi Poteſtative ſecundum regulam canonicam doceant, &c.* hoc eſt, omni opera. Galli dicerent, *De tout leur pouvoir.*

¶ POTESTATIVE, Violenter, vel ex jure. Concil.Cæſaraug.III.inter Hiſpan.tom.2. pag.733. *Ut nullus abinceps ſæcularium, ſeu Poteſtative, ſeu etiam vel ex permiſſo abbatis, vel cujuslibet monachorum, infra clauſtra monaſteriorum hoſpitandi vel commorandi habeat receptaculum.*

¶ POTESTATIVE, Supremo & definitivo judicio. Charta an.1098.ex Tabul. S. Albini Andegav. *Gaufridus Epiſcopus noſter, convocatis nobis, ait, non ultra ſe paſſurum tam deteſtabilem duorum in epiſcopio ſuo monaſteriorum diſſenſionem, congregaturum potius ſublimem curiam, & ſicut oportebat ſub diſtricto judicio querelam utriuſque partis Poteſtative terminaturum, &c.* Charta an.1117.inter Probat.tom.2. novæ Hiſtor. Occitan.col. 401.*Cum leges dicant irritam eſſe diffinitionem factam ab expoliato, niſi prius Poteſtative reveſtiatur.*

¶ Po-

Google

¶ Potestative, Placide, manſuete, non impotenti animo, Gall. *Se poſſedant*. Capitul. lib. 7. cap. 116. *Si quis Epiſcopus fuerit rebus expoliatus & accuſatione pulſatus, ordinatione Pontificum oportet prima fronte cedere; ... ipſeque demum Poteſtative, non ſubite, ſed diu diſpoſitis ordinatiſque ſuis, tunc ad tempus veniat ad cauſam.*

POTESTATIVUM, Idem quod *Poteſtas*, Dominium, *Seigneurie*. Gloſſæ Baſilic. ποτεστατίβου, αὐτεξούσιον. Charta ann. 1066. in Tabulario Eccleſiæ Narbonenſis: *Dicebat Vicecomes* (Narbonenſis Bernardus-Berengeri) *tenere ſe Capitolium, & quædam alia ad ſevum: juſtitias vero & balbias, & forcias . . . per Poteſtativum.* Charta Pontii Comitis Toloſani apud Catellum in Comitib. Toloſan. pag. 89. *Damus ſimiliter totum alodium & totum Poteſtativum de Eccleſia & omni parochia, &c.* Occurrit ibi pluries. Charta Aimerici Vicecomit. Narbon. ann. 1202. inter Inſtrum. tom. 6. Galliæ Chriſtianæ novæ edit. col. 50. *Pro amore Dei convenio ubique deffendere, cuſtodire, & manutenere in omni meo Poteſtativo, & per totam terram meam, & per omnia loca, in quibus poteſtatem habeam, &c.*] Alia Guillelmi Archiepiſcopi Narbon. ann. 1251. *Inhibuit ... quod Clerici non emant alodia in ſuo Poteſtativo.* Capitulare 1. Caroli Magni ann. 802. edit. à Baluzio cap. 4. *Neque terminum, neque terram, nihilque quod jure Poteſtativo permaneat, nullatenus contradicat, neque abſtrahere audeat vel celare.* [Vide *Poſſe* 3.]

POTESTATIVUS, Poteſtate ac auctoritate præditus: *Viri poteſtativi*, noſtris, *Hommes puiſſans*. Donationes factæ Eccleſiæ Salisburgenſi c. 5. *Et ita fieri Poteſtativis viris ad iſtam ſedem definitum eſt.* Cap. 12. *Ruther Comes & Gerboſt nobiles viri ac Poteſtativi.* Occurrit ibi non ſemel & c. 13. Sic noſtri *Poſteis* appellarunt, qui hiſce locis *poteſtativi* dicuntur. Le Roman *de Garin*:

Veez Fromondin de Lanz li Poſteis.

Alibi:

Li Rois de France, qui tant eſt Poeſteis.

[Le Roman *de Rou* MS.

Et des compaignons Rou & des plus Poſteis.

Le Roman *de Chanteplenre* MS.

Il n'a Aagle, n'Arcange,
Ne Seint en paradis,
Tant voie ſouvent Dieu,
Ne tant ſoit ſes amis,
Qui ſache le milleſme
Com Diez eſt Poſteis.]

¶ Potestativam Manum *adjicere*, Vim adhibere, vi cogere. Charta Alberti & Ottonis Ducum Auſtr. an. 1336. apud Ludewig. to. 5. Reliq. MS. pag. 525. *Tenebimus una cum Rege prædicto addicere manum Poteſtativam, quo uſque prædicta caſtra ab ipſius extrahantur manibus.*

¶ Potestativa Manu *aſſiſtere*, Potenti ope & opera alicui adeſſe. Charta ejuſdem Alberti an. 1341. ibidem p. 529. *Contra eoſdem rebelles & exceſſores ſæpe dicto Marchioni vel ſibi ſubſtitutis manu Poteſtativa aſſiſtere & coadjuvare debebimus.*

Potestativa Manu *concedere, contradere, traditionem facere*, dicitur in veteribus Tabulis, qui rem, cujus *poteſtatem habet*, ſeu cujus eſt dominus, alteri concedit. Ratpertus de Caſibus S. Galli c. 1. *Ejuſdemque heremi jus hæreditarium illi Poteſtativa manu conceſſerunt.* Cap. 8. *Atque in ſemet omne negotium aſſumens, cum manu ſua Poteſtative res prædiſtas ad Epiſcopatum contradidit, atque cum ipſa manu ſimiliter Poteſtative ab Epiſcopo Monaſterium abſtulit, penituſque diremit, ita ut deinceps nullam poteſtatem Epiſcopi in rebus ejuſdem Monaſterii haberent, &c.* Charta Abbatis S. Galli, inter Goldaſtinas 70. *Convenit ... ut illas res ... manu Poteſtativa, una cum manu Advocati ſui ... tradidit, &c.* Occurrit hæc Formula apud Ermanricum in Vita S. Soli cap. 6. in Traditionibus Fuldenſibus lib. 1. trad 14. 105. 141. 149. lib. 2. trad. 29. 42 61. 222. 231. in Chartis Alamannicis Goldaſti 37. 54 55. in Metropoli Salisburg. tom. 1. p. 162. &c. Charta Alamannica 76. Goldaſti ſic clauditur: *Notavi diem Martis 4. Non. Octob. ſub Poteſtativa manu Hludovici Regis & pueri, & ſub Adalberto Comite* Vide Capitula Caroli Magni lib. 7. c. 104. Metropolim Salisburg. tom. 2. p. 191. to. 3. p. 322. 355. 385. 460. 464. 469. *Poteſtativo jure*, eadem notione. Capitular. 1. an. 802. cap. 4. *Neque terminum, neque terram nihilque quod jure Poteſtativo permaneat ... abſtrahere audeat.* Diploma Zuendeboldi Regis ann. 898. apud Brouver. lib. 9. Annal. Trevir. *Trevirenſi ſedi ... quamdam Abbatiam Poteſtativo jure contradidit.* Formula frequens in veteribus Tabulis in Metropoli Salisburgenſi tom. 2. pag. 51. tom. 3. p. 321. & alibi. *Poteſtative annuntiare & præcipere*, in Capitulari 3. an. 810. c 2.

¶ Potestativam Manum *imponere*, Rem uti propriam ſibi uſurpare, vindicare, in laudata ſupra Charta Alberti & Ottonis Ducum Auſtr. *Si prædictum Regem Boemiæ, ſuper dictorum caſtrorum extractione aut exceptione, Poteſtativam manum imponere contingat & actionem habere, &c.*

¶ POTESTIVUS, ut *Poteſtativus*, niſi etiam ita legendum ſit, in Charta apud Meichelbec. tom. 2. Hiſtor. Friſing. p. 93. *Portionem ſuam ... ad S. Corbinianum Poteſtivo* (l. *Poteſtiva*) *manu, nemini contradicente, tradidit.*

POTESTUR, pro Poteſt. Uffingus Monach. in Carmine de S. Ludgero Epiſc Mimigardenſi:

Vix aliquid dignum factis reboare Poteſtur.

Si veteres dixiſſe, & *poſſetur* & *poteratur*, obſervant Feſtus & Nonius. Vide *Fitur*.

POTH. Thwroczius in Chron. Hungar p. 2 cap. 14. *Poth fuit appellatus, quia internuncius erat inter Imperatorem Conradum & Andream ac Salomonem Reges. Poth enim Theutonice, Latine nuncius ſonat.* Obſervat Bongarſius apud Juſtinum lib. 2. extremo in MSS. notę optimæ, legi *Potios*, in aliis *Pontios*, al. *Ponsion*, alias denique *nuntios pontios*, ubi codex editus, & aliquot codices recentiores *nuntios* præferunt: *Scribit præterea Xerxi, quoſcunque ad ſe nuntios miſiſſet, interficeret, &c.*

POTHECA. Vide *Apotheca*.

¶ POTHERE, Poſſeſſio, pro *Podere*. Vide in hac voce. Charta an. 1193. apud Murator. delle Antic. Eſtenſi pag. 360. *Conquerebantur de ſupraſcripto Marchione Obizone, dicendo, quod ipſe Marchio retinebat eis Pothere & hereditatem ſui patris Marchionis Alberti injuſte; & petebant, ut ipſe Marchio dimitteret eis totum illud Pothere, & illam partem Potheris, que fuit præfati Marchionis Alberti ſui patris.*

¶ POTIBAT, pro Poterat, in Charta Childeberti III. Reg. Franc. ann. 697. apud Felibian. Hiſtor Sandionyſ. pag. 18.

¶ POTICULA, dimin. à *Potus*, poculum, quod præter pretium corollarii vice in emtionibus conceditur, Gall. *Vin du marche*. Tabul. Rothon. *Vendidimus Druvallono presbitero dimidium cujuſdam campi. Et accepimus pretium in quo nobis complacuit, hoc eſt, in argento ſolidos 18. & ad Poticulas quas ſimul bibimus, denarios 18.*

¶ POTINUS Lugduni aliiſq; vicinis locis eſt, menſura vini, quæ dimidium baralis continet ſeu duas quartas.

POTIO Galeni, Potio medicinalis, *Medecine*, apud Fulbert. Ep. 46 [Le Roman *de la guerre de Troyes* MS.

Boivre li fiſt une Poiſon,
Que toſt li treſt a gariſon,

La cors li eſt aſoagiè.]

Alia notione ſumitur in Charta Aldrici Epiſcopi Cenoman. in ejus Vita p. 76. *Et de vino optimo modios quatuor, & de Potione optimæ quinque.* Rurſum pag. 77. *Accipiat unum modium panis, & alterum vini: inſuper ex Potione ſextaria quatuor.* [Idem videtur quod *Pigmentum.*]

POTIONARE, Medicinam accipere Charta Octaviani Cardinalis apud Ughellum to. 3. Ital. Sacr. p. 635. *Excipimus ... infirmos, & quaſi graviter debiles, Potionatos, & ſanguine minutos, &c.* Jonas Aurelian. lib. 2. de Cultu imag. *Deſinis itaque ſeplaſiariorum pigmentalis Potionari.* Statuta Ord. Præmonſtrat. diſt. 1. c. 18. *Exceptis debilibus & infirmis Potionatis, & minutis, quibus per Abbates eſus carnium conceditur.* Niſi potionari hoc loco ſit venenum haurire, ut apud Sueton. in Caligula c. 50. & in Vita Wilfingi Abb. S. Albani: *Poſtea in brevi migravit ab incolatu hujus mundi, ut dicitur, Potionatus cum odio Conventus & maledictione.* Hinc

POTIONATOR, Veneficus. Matthæus Paris an. 1248. *Albigenſes appellabant, proditores, & Potionatores.* Et

POTIONATUS, Veneno ſublatus. Leo Oſt. lib. 2. c. 24. de Ottone Imp. *Mortuus eſt, ab uxore, ut fertur, Creſcentii Senatoris Potionatus.* Ericus Upſalienſis lib. 2. Hiſt. Suecor. p. 43. *Potionatus veneno interiit.* [Mirac. MSS. Urbani V. Papæ: *Dubitans quod fuiſſet Potionatus & ſumpſiſſet venenum. Potiones malas temperare,* in Append. ad Marculfum form. 34.] Vide *Impotionare.*

¶ POTIONARE, Potionem dare, potandum præbere. Vetus Irenæi interpres lib. 4. c. 51. *Vetus Potionemus patrem noſtrum vino.* S. Paulinus in Epiſt. p. 250. *Efficiamur odor Chriſti bonus Deo, Potionati, ut ſcriptum eſt, à vina unguentorum de calice ſalutaris.* Nec alia notione intelligendus Suetonius loco ſupra laudato. Gloſ. Lat. Gal. Sangerm. *Potionare, Poiſonner, abuvrer, potionem dare.*

POTIONARIUM, Popina, Taberna. Gloſſ. Saxon. Ælfrici: *Potionarium,* ælces cynnes drenc hus, i. omnis generis potus domus.

¶ POTIORES, Qui alii dignitate & opibus præcellunt. Laur Byzinius de Orig. belli Huſſit. apud Ludewig. tom 6. p. 162. *Potioreſque & ditiores civitatis ... juramentum fidelitatis fecerunt.*

¶ POTIORITAS. Primarium jus hypothecarum, quod habet creditor in feudum aut prædium debitoris. Conſuet. Toloſ. art. 5. *Dictus creditor habet primariam & Potioritatem in dicto honore pro ſuis prædictis debitis ante alios creditores* Vide *Podragium* & *Primaria.*

POTIRIUM, ex Græc. ποτήριον, Potio medicinalis. Hepidanus de Vita S. Wiboradæ l. 2. c. 14. *Hæc autem ... quoddam Potirium miſcere edocta fuit à Beata Wiborada contra ejus conſuetudinariam infirmitatem,* Ubi forte legendum

POTITIUM, Eadem notione. Balbus in Catholico: *Potitium, potatio, vel confectio ex vino & herbis, medicina quæ potatur.* Burchardus de Caſibus S. Galli c. 22. *Accipiatis pro antidoto quadringentas argenti marcas: crede enim quia receptatione talis Potitii à tertianis febribus poteritis continue liberari.*

¶ POTISSARE, *Frequenter & parum bibere.* Johan. de Janua. *Souvent boire & petit,* in Gloſſ. Lat. Gall. Sangerm. Acta S. Davantazi tom. 2. Julii p. 529. *Et pocula aquæ, in qua oſſa illa lavata fuerant, Potiſſabat.*

¶ POTISSARE, f. *Patiſſare,* parum pati. Sallas Malaſpinæ lib. 5. Rer. Sicul. apud Baluz. tom. 6. Miſcell. p. 326. *Sed ut pro tantæ ſaltem damnoſæ prævaricationis aſſenſu aliquid de pœna juxta culpa modulum Potiſſaret, &c.*

POTOMIUM, Jo. de Janua: *Potomium eſt navigium fluviale tardum & grave, quod non niſi remigio progredi poteſt. Hinc etiam trajectus dicitur, extenſus eſt enim & latus,* Ex Græc. ποταμὸς, *fluvius.* Unde legendum *Pontamium,* vel potius *Pontonium.* Vide *Pontones,* & *Portemia.*

¶ POTORIUM, Poculum, vaſculum, Gr. ποτήριον. Charta an. 1311 apud Baluz. tom. 2. Hiſt. Arvern. p. 141. *Retinuit dictus donator ... omnia utenſilia ſua & jocalia & vaſa argentea quæcumque ... & Potoria & eſcrinia, &c.* Utitur Plinius l. 23. c. 10.

¶ POTTELLER. Vide *Poteller.*

¶ POTTULUS, dimin. à *Potus.* Vide in hac voce.

¶ POTTUS, ut *Potus.* Vide infra.

¶ POTUALIONUS, f. Domuncula, tuguriolum, vel locus ubi vinum minutatim diſtrahitur. *Juxta pedam ſeu Potualionum dicti Rolet,* in Charta Thoſſiac. an. 1404.

¶ POTULENTUM, Quælibet potio, quidquid potum ſpectat. Statuta Ludovici VII. Reg. Franc. an. 1254. apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 436. *Jurabunt etiam donum ſeu munus quodlibet à quacumque perſona, vel per ſe vel per alium non recipere, ... præter eſculenta, Potulenta, &c.* Charta Caſimiri Reg. Polon. ann. 1356. apud Ludewig. tom. 5. p. 498. *Ita tamen, quod nos ſuo exercitui prædicto ... de eſculentis & Potulentis tenebimur & promiſimus providere.* Leg. forte utrobique *Poculentum.* Vide in hac voce.

POTULENTUS, Satiatus, apud Fortunatum in Vita S. Radegundis c. 17.

¶ POTULUS, Potatus. Gloſſ. Sangerm. MSS. n. 501. *Bene potuli, bene potati.*

¶ POTUM, ut *Potus.* Vide in hac voce.

POTURA, pro *Paſtura,* [quomodo dicimus, *Bete miſe en Paſture* vel *Poture.*] Charta an. 1225. in Tabulario Eccleſiæ Carnotenſis n. 257. *Unam gerbam hibernagii, vel duas avenæ pro Potura equi omnibus diebus quibus equus trahebat.*

POTUS, Poculum, vaſculum, Gallis *Pot,* à *potu* vel *potione* dictum. Fortunatus in Vita S. Radegundis c. 19. *Miſſorium, cochleares, cultellos, cannos, Potum, & calyces, &c.* Idem de Vita S. Martini:

Vis diſcernendis cryſtallina pocula Potis.

Statutum Philippi Pulcri Regis Franc. ann. 1302. pro Reformatione Regni art. 30. *Item non poterunt recipere vinum, niſi in barillis, Potis, ſeu botellis, ſine fraude aut ſorde qualibet.* Necrologium Eccleſ. Pariſienſis Id. Aug. *Anno Dom. 1279. Dominica poſt feſtum SS. Egidii & Lupi, obiit bonæ memoriæ Stephanus Tempier oriundus de Aurelianis, Pariſienſis Epiſcopus qui dedit Eccleſiæ Pariſienſi & nobis 3. Potos argenteos deauratos ponderis 22. marcharum & 3. unciarum, 15. ſterlingorum argenti, 9. unciarum auri ad reponendum ſacrum oleum & criſma. Item dedit nobis cortinam ſericeam cum baculo ad ſcoperiendum dictos Potos pretio 9. libr.* [*Potti æneï,* apud Ludewig. tom. 2. Reliq. MSS. p. 257. *Poti d'eſtain,* in Invent. utenſilium ex Tabul. Compend. *Poti de criſtallo,* in Invent. Eccleſ. Noviom. an 1419. *Poti terrei,* in Stat. MSS. Capit. Sanon *Poti vitri,* in Charta an. 1338. tom. 1. Hiſtor. Dalphin. pag. 363. col. 2. Adde Spicil. Acher. to. 10. pag. 300. Lobinell. tom. 5. Hiſt. Pariſ. p. 618. Statuta S. Claudii, &c.]

¶ POTTUS. Chron. Joh. Iperii apud Marten. tom. 3. Anecd. col. 757. *Ollas, patellas, Pottos, ſcutellas ... providere debebat* (granatarius.) *Cerebrum ſui capitis bulliebat ad modum Potti igni ſuppoſiti,* in Mirac. B. Coletæ tom. 1. Mart. p. 594.

¶ POTUM, in Contin. Chron. Johan Iperii apud Marten. tom. 6. Ampl. Collect. col. 620

POTELLUS, diminut. in Fleta lib. 2. c. 12. §. 14 [Index MS. benef. diœc. Conſtant. fol. 53. *Rector ... debet habere à prædictis abbate & conventu qualibet die unum panem & unum Potellum serviſiæ.*] *Potellum,* apud Will. Thornac. an. 1321. non ſemel.

¶ POT-

Google

¶ Pottulus, Eadem notione, in Chron. Corn. *Zantfliet* apud Marten. tom. 5. Ampl. Collect. col. 490. *Angelus in manu tenens Pottulum parvulum, de quo effluebat vinum in cuppa ſubtus poſita.*

¶ Ad Potos Vendere *vinum*, Gall. *Vendre à pots*, Minutatim vendere. Libert. hominum de Eſperanchia an. 1291 tom. 1. Hiſt. Dalphin. p. 26. col. 2. *Item quilibet poteſt vendere vinum in hoſpitio ſuo ad Potos ad ſuæ libitum voluntatis.*

Potus, Præſtationis ſpecies: *Potus vini* qui domino præſtatur, menſura ſcilicet vinaria ſic dicta, in Charta an. 1255. in Tabulario S. Dionyſii: *Robertus de Clergiaco armiger, vendit Abbati inter alia duos denarios cenſuales, & partem ſuam quam habet in Poto & roagio.*

Potarius, Officium in *Scancionaria* regia, vulgo *le Potier*, cui poculorum, quæ Galli *Pots*, à Potione vocant, cura incumbit. Ordinatio Hoſpitii S. Ludov. Reg. Fr. an. 1261. *Potarius pro ſervitio poterum 2. ſol. per diem.*

¶ Potus Caritatis, Convivium Ordinar. Canon. S. Laudi Rotomag. ad calcem Joh. Abrinc. de Offic. eccl. p. 301. *Ubi dato ſigno à Prælato dicant*, Benedicite; *& Prælatus*, Potum caritatis benedicat dextera Dei patris. Vide *Poculum*.

A Potu Abstinere, vel, *à potu & carne abſtinere*, Pœna regiis miniſterialibus indicta in levioribus delictis, in Capitulari de Villis c. 16.

¶ Potus Fractus, Ludi ſpecies, Gall. *Pot caſſe*. Menoti Sermones fol. 15. *Diabolus & mundus faciunt ſicut faciunt pueri ludentes ad pilam, vel ad Potum fractum. Dant illum de manu in manum; elevabit quis Potum alte & cadere dimittet & ſic frangetur.*

¶ In Potu *aut aſſatus nihil valere*, Proverbialis formula, qua aliquid ex omni parte peſſimum eſſe ſignificatur. *Qui n'eſt bon ni à roſtir, ni à bouillir*, apud eumdem Menotum fol. 166.

¶ 1. POUCHA, Aggeris lingua, angulus, ea pars quæ in mare prominet, Maſſilienſibus *Pouche*, Gall. *Pointe*. Charta an. 1351. in Tabul. Maſſil. *Maximum imminere periculum defectu fanaui in introitu Poucha Portus Maſſiliæ.*

¶ 2. POUCHA, Pera, ſacculus, Gall. *Poche*. Saccos annonarios *Pouches* vocant Normanni. Codex Mſ. Sangerm. n. 780. *Nos invenimus in Poucha tele 32. lib. & 7. ſol. obol minus &c.* Vide *Punga*.

¶ POUDRATUS, Variatus, diſtinctus, Anglis *Powdered*, Gall. *Marqueté, parſemé*. Monaſt. Anglic. tom. 3. part. 2. p. 85. *Duæ paruræ, una ſtola, una fanona Poudrata cum auro & perlis.* Teſtam. Johann. *de Nevill* an. 1386. apud *Madox* Formul. Angl. p. 427. *Patri meo lego unum lectum viridem Poudratum cum falconibus, cum tapetibus ejuſdem ſectæ.*

POULAINIA, Pouleana, Roſtra calceorum, de quibus copioſe egimus ad Alexiadem p. 302. Martinus de Boſco-Galteri in Vita Mariæ de Malliaco n. 36. *In illis diebus nobiles & potentes illam ſotularium acutiam longiſſimam, quam Poulainiam vocabant, penitus contempſerunt.* Statuta MSS. Ordinis Coronæ ſpineæ c. 10. *Ils auront chauſſes noires, & pourront eſtre ſemelées, ou à ſouliers trenchiès, ou eſbichiès, mais qu'ils ſoient de noir cuir, voire ſans aucune Poulaine quelconques, de Dieu maudite, ſur grieve paine.* Quæ quidem calceorum acumina interdicta fuiſſe ab Carolo VI. Rege Franciæ, ibidem annotavimus, ex Scriptore Vitæ ejuſdem Regis. Idem porro tradit Continuator Nangii ann. 1365. extremo: *Sotulares habebant, in quibus roſtra longiſſima in parte anteriori ad modum unius cornu in longum: alii in obliquum, ut Griffones habent retro & naturaliter pro unguibus gerunt, ipſi communiter deportabant, quæ quidem roſtra Pouleanas Gall. nominabant. Et quia res erat valde turpis, & quaſi contra procreationem naturalium membrorum circa pedes, quinimo abuſus naturæ videbatur, ideo Dom. Rex Franciæ Carolus fecit per præcones Pariſius proclamari publice, ne aliquis quicunque eſſet, qui auderet talia deportare: & etiam quod neque artifices ſub magna pœna de cætero tales calceos, ſed & neque ocreas ſic Punctatas facere præſumeret, nec vendere cuicunque: nam ſimili modo Dominus Papa Urbanus Quintus in Romana Curia inhibuerat valde ſtricte.* Guillelmus Paradinus lib. 3. Hiſt. Lugdun. c. 5. *Davantage portoient les hommes des ſouliers ayans une longue pointe devant, de demi pied de longueur: les plus riches & apparens en portoient d'un pied, & les Princes de deux pieds, qui eſtoit choſe la plus abſurde & ridicule que l'on euſt ſçeu voir. Et puis quand les hommes ſe faſcherent de cette chauſſure aigue, qu'on nommoit la Polaine, l'on fit d'autres ſouliers qu'on nommoit Becs de cane, ayant un bec devant de quatre ou cinq doigts de longueur. Depuis furent faites des pantoufles ſi larges devant, qu'elles excedoint de largeur la meſure d'un bon pied, & ne ſçavoient les gens lors comme ils ſe devoient deſguiſer.* Vide *Roſtra calceorum.*

¶ Polayna, Eadem notione. Litteræ Caroli V. Regis Franc. an. 1367. pro Montiſpeſſulanis de forma veſtium: *Idem quod nullus vir vel mulier audeat portare in ſuis eſtivalibus, ſotularibus vel botinis punctas dictas de Polayna.* Occurrit etiam in Conc. Limano an. 1582. inter Hiſpan. tom. 4. p. 246.

¶ Poleyna, in Conc. Avenion. an. 1457. apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 384. *Ne ... Poleynas in ſotularibus ſuis portare audeant.*

Polana. Statuta pro Canonicis S. Capellæ Pariſ. *Cavendum eſt, quod nullus in ſotularibus ſuis habeat aut deferat Polanes, ſive roſtrum, quia talia eccleſiaſticis non ſunt honeſta.*

Polena. Conc. Andegav. an. 1365. c. 13. *Prohibemus ne clerici in noſtra provincia utantur brevibus veſtibus, vel ſotularibus de Polena, nec capucia botonata in publice deferant.* Eadem habentur in Conc. Senon. ann 1460. c. 6. art. 2. [Adde Statuta S. Claudii p. 38.]

¶ Poulena, in Litteris Caroli V. Reg. Fr. an. 1365. to. 4. Ordinat. p. 555. *Nec poterit aliquis ipſorum ... Poulenam in ſotularibus deferre.*

¶ Poulentia, ut *Poulainia*. Statuta Eccl. Nanner. ann. 1389. apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 984. *Neque gerant capucia ſubtus guttur mulierum more patenter nodulata, ſotulareſve aut ocreas ad Poulentiam.*

¶ Polena, Pars veſtis militaris, qua genua muniuntur. Auditio teſtium pro canonizat. Caroli Bleſ. apud Lobinell. tom. 2. Hiſtor. Britan. pag. 566. *Fecit ſibi per Oliverium auferri a genibus Polenas & antebrachia a brachiis.*

¶ Poulainia, Gall. *Poulaine*, dicitur Maclovienſibus roſtrum navis ſeu prora.

Poulanne, ſpeciem fuiſſe pellis obſervo ex Regeſto feodorum Comitatus Claromontenſis in Bellovacis: *Pour une panne de Poulanne le vendeur doit 2. den. &c.*

¶ POULANUS, Poulenagium. Vide *Polanus*.

¶ POULENA, Poulentia. Vide *Poulainia*.

¶ POULLALHIA, Pulli, volatile pecus, Gall. *Volaille*. Hiſtor. MS. S. Cypriani Pictav. p. 439. *Et omnium quorumcumque debitorum prioratui de Chenecho & priori ejuſdem, tam in blado, vino, pecunia & Poullalhia, quam aliis quibuſcumque ... pertinentiis.*

¶ POULUM, Idem videtur quod Podium, collis, mons. Charta an. 1043. in majori Chartul. S. Victoris Maſſil. fol. 114. *De Occidente vero Poulo quæ vocant longum, ſicut diſcurrit aqua quæ vocant Pegoneria, uſque in pediculum curtum; de parte vero Aquilonis de Pontelongo in ipſas terras ſubtus Poulum quas vocant Saternas vetulas.*

¶ PO:

Digitized by Google

¶ POVOZ, Tributi ſpecies, apud Polonos. Locus eſt in *Stroſa*.

¶ POURPRISIA, Pourprisura, &c. Vide *Porprendere*.

POWCHIA, Pera. Vide *Punga*.

¶ POYNHERIA, Menſura annonaria. Vide *Poneria*.

POYPIA, Domus ruſtica. Charta homagiorum Nobilium Breſſiæ ann. 1272. apud Guichenonum: *Recognoſcit ſe tenere in feodum domum ſuam, & Poypiam de ſancto Cyrico, cum tota fortereſſia.* Infra: *Confitetur ſe tenere ab eodem in feudum ligium plaſtrum ſuum de Baugiaco, & Poypiam ſuam ſorto de Corbertoud, cum nemore & terra quam ibi tenet, & partem dictæ Poypiæ.* Rurſum: *Et Poypiam ſuam S. Sulpitii ſitam inter duas Poypias.* Occurrit ibi pluries p. 14. 15. 16. 17. 20. Alia Charta Gallica ibidem p. 51. *George Loup n'a pas fait le fief d'une Poype d'Amorel, pource qu'elle a eſte reduite a ſervis.* Obſervat Dion. Salvaingus Boiſſius apud Delphinates proprie *poypiam* eſſe agrum ſilveſtrem ſentibus ac ſilvulis obſitum.

☞ Errat uterque vir eruditiſſimus; eſt enim *poypia*, Collis, ſeu tumulus, cui inædificatum caſtellum, idem proinde atque *Mota*. Vide in hac voce. Exſtant etiamnum in Breſſiæ & Dombarum provinciis plurima caſtrorum in *poypiis* extructorum rudera, quibus aſſignata quondam maxima privilegia & jura adhuc vigent; ejuſmodi ſunt ad Ararim *poypiæ* de Marchia, Miſeriaci, Lurciaci, &c. De iis ita Colletus l. 2. Stat. Breſſiæ p. 231. *Il y a des maſures qui ont des droits tres conſiderables; nous avons des ſimples Poypes (ce ſont des terres elevées & foſſoyées,* tumuli & aggeres) *qui ont les plus beaux droits.* Itaque quod *Mota* alibi nuncupabatur, *Poypiam* vocarunt in Delphinatu aliiſque laudatis provinciis. Charta laudata apud Guichenonum: *Filius Guillermi de Salmoya ... recognovit ſe tenere à dom. Baugiæ motam ſeu Poypiam quam habet apud Salmoya cum porpriſia & foſſatis.* Plura vide in eadem Charta quæ ſententiam noſtram luculenter firmant. Recognitio in feudum an. 1290. tom. 1. Hiſt. Dalph. p. 21. *Item caſtrum ſeu Poypiam de Mont-lyopart; item caſtrum ſeu fortalitium de Puſigniano.* Charta ann. 1327. ibidem tom. 2. p. 211. col. 2. *Excepta duntaxat turri quadrata cum Poypia, in qua ſita eſt dicta turris.* Charta Thoſſiac. an. 1462. *Pro licentia capiendi aquas à ſtagno appellato de la Poype de Miſerie a longo itineris tendentis a dicta Poypia ad villagium de Boreſanni.* Adde Severtium in Archiep. Lugdun. p. 264.

¶ POZACHARUS, Puteus, ab Ital. *Pozzo*, Gall. *Puits*. Chron. Parmenſe ad ann. 1308. apud Murator. tom. 9. col. 874. *Multi in campo romanſerunt per plures dies, & multi dejecti fuerunt in puteis ſive Pozacharis, qui erant in dicto exercitu.* Vide *Pozo*.

¶ POZALIS, vox Hiſpanica, Menſuræ ſpecies. Charta Ferdinandi Gonzalez inter Conc. Hiſp. tom. 3. p. 177. *Melgare, Scutiello, cum ſuis villis ad ſuas alfozes pertinentibus, per omnes domus ſingulos Pozales de vino.*

¶ POZO, Hiſpanis, Puteus. Charta Adelgaſtri Principis ibidem p. 89. *Et per braña de Rivilla & ad illo Pozo de trave, & per peña Malore.* V. *Pozacharus*.

¶ POZOLUM, Podium, ſuggeſtus lapideus, Gall. *Perron*, Ital. *Poggiuolo*, Hiſpan. *Poyo*. Regimina Paduæ ad ann. 1326. apud Murator. tom. 8. col. 438. *Et conductus Paduam decapitatus fuit die Lunæ tertio intrante Martio, ſuper Pozolum palatii majoris, & ſepultus ad eccleſiam Fratrum Minorum.*

PP. Deſignare eam Byzantinorum monetam, quam Græci Ὑπέρπυρον, noſtri *Perperum* vocarunt, docuimus in Diſſertat. de nummis Imperat. CP. nu. 80. ad calcem hujuſce Gloſſarii.

¶ PRACE, pro *Brace*, Grani ſpecies, ex quo cereviſia conficitur. Vide in hac voce. Charta Alaman. Goldaſti 12. *Et annis ſingulis cenſum exſolvam, id eſt, 12. maldras de Prace, & 2. maldras de frumento, &c.*

¶ PRACIALIS, ut ſupra *Prace*. Anamodus lib. 2. Trad. S. Emmerammi cap. 12. apud Bern. Pezium tom. 1. Anecd. part. 3. col. 273. *De vino carad. id eſt, ſitulas 30. farinæ mod. 10. Pracial. 11. friſking. 4. &c.*

¶ 2. PRACTICA, Effectio, perfectio. Sigonius in Vita B. Nicolai Card. tom. 2. Maii p. 484. *Hortantes eum ad pacem, ne ex levi diſcrepantia relinquatur Practica tanti boni.*

¶ Practica, Agendi ratio. Charta an. 1377. ex Bibliot. Reg. *Et licet .. exacta hucuſque Practica ſuper eo, non nobis placeat, neque placuerit, &c.*

¶ PRACTICARE, Agere, ſermocinari. in Menoti ſerm. fol. 2. *Prattica de omni ſtatu diverſos abuſus: quomodo inimicus nunquam relinquit nos in pace.* Fol. 4. *Practica de muliere forma pulchra mortua.* Fol. 77. *Poſt hoc potes Practicare de obſtinatione.*

¶ Practicare, Tractare, proponere Concil. Dertuſanum an. 1419. inter Hiſpan. tom. 3. p. 656. *Attendens ... plura & diverſa pacta, conventiones & capitula fuiſſe hinc inde Practicata, facta & firmata.* Adde Bullam Eugenii IV. Papæ an. 1434. & Spicileg. Acher. tom. 6. pag. 60.

¶ Practicare, Factitare, Inſtrum. ann. 1523. apud Lobinell. to. 3. Hiſt. Par. p. 181. *Nec pro occaſione quacumque intermittentes reparationes* (repetitiones) *artium, quæ bene Practicatæ æquivalent, aut prævalent lectionibus ordinariis.*

¶ Practicare Aliquem, Cum eo converſari, uti familiariter, qua notione *Pratiquer* uſurpant Galli. Acta S. Franciſcæ Rom. tom. 2. Mart. p. 141. *Iſta abyſſus amoris ... ſe facit inſtrumentum animarum, quæ te Practicant & ſequuntur.*

¶ Praticare cum Aliquo, Societatem cum eo habere. Correctiones Statut. Cadubrii cap. 45. *Sancimus quod nullus ... præſumat ... in actu mercantiæ cum prædictis ſacerdotibus & clericis Praticare.*

¶ 2. PRACTICA, Notitia rerum forenſium, noſtris *Pratique*, apud Lobinell. tom. 3. Hiſtor. Pariſ. pag. 504. Hinc

¶ Practicare, Forum frequentare, cauſas agere, ibidem: *Nullus ſcholarium ſequatur curias, per ſe ipſum Practicando.* Vox frequentiſſima apud JC. Guido Papa Deciſ. 272. *Dum Practicabam, conſului & obtinui, &c.*

¶ 3. PRATICA Fizicalis, Medicina. Statuta Eccleſ. Cadurc. &c. apud Marten. tom. 4. Anecdot. col. 734. *De bonis mobilibus quæ ad ipſum* (Clericum) *pervenerint ex ſucceſſione parentum, .. vel ex artificio, ſeu doctrina, vel officio advocationis vel Practicæ fizicalis, vel donatione, &c.*

¶ Practicare, Medicum, vel chirurgum agere, medicinam exercere. Statuta Maſſil. lib. 2. cap. 35. *Curia teneatur eos medicos omnes facere jurare prædicta omnia bona fide ſe facturos, ... & ſi per curiam nollent hoc facere, non permittantur deinceps in Maſſilia Practicari.* Proceſſus de B. Petro de Luxemburgo tom. 1. Julii p. 599. *Et dixit in foro conſcientiæ ſuæ quod quadraginta annis Practicavit, & non vidit aliquam ſimilem morbum patientem curari.* Occurrit in Stat. Bertrandi de Turre Epiſc. Tull. ann. 1359. apud Baluz. tom. 2. Hiſtor. Arvern. p. 862.

¶ Praticari, Eodem ſignificatu. Litteræ Jacobi Reg. Majoric. ann. 1281. inter Ordinat. Reg. Fr. tom. 2. p. 71. *Nos volentes dicti dom. patris noſtri veſtigiis inhærere ... ampliando medicinali ſtudio ... inducimur, ut illorum audaciam reprimamus, qui præſumunt ibidem* (Montiſpeſſul.) *ſine examinatione & licentia Praticari.* Statutum Johannis Reg. Franc. ann. 1352. ibidem

Digitized by Google

dem p.609 *Venientes ad villam Pariſienſem gratia Practicandi, ignari ſcientiæ Medicinæ, &c.*

¶ 4. PRACTICA, Conjuratio, conſpiratio, Gall. *Pratique, cabale*. Charta ann. 1456 apud Lobinell. tom. 2. Hiſt. Britan. p. 1174. *Inter alia compertum eſt Epiſcopum præfatum fuiſſe verſatum callide in iſtis Practicis, licet nondum plane potuerit elici omnis veritas negotii, ſicut poſtea apertius & clarius innoteſcet per proceſſum qui ſuper hoc continuo formatur*.

¶ PRACTICATIO, Eadem notione, in Chron. Corn. Zantfliet apud Marten. tom 5. Ampl. Collect. col. 299. *Fit nota Præſuli Tudinenſium magiſtrorum Practicatio, & turbatur non immerito Præſul*. Adde Chron. Slavor. Arnoldi Lubec. lib. 5. c. 2.

¶ PRACTICARE, Clam moliri, ſollicitare, *Pratiquer* eadem notione dicimus. Julianus Cæſarinus Cardin. in Epiſt. ad Eugenium IV. Papam: *Nunciat ut Practicent diſſolutionem Concilii. Practicare mala*, pro excogitare, machinari, apud Dionyſ. Chartuſ.

¶ PRACTIZARE, Uſurpare, adhibere. Laur. Byzinius de Orig. belli Huſſit. apud Ludewig. tom. 6. p. 130. *Communionem fidelibus Chriſticolis multum ſalutiferam ad communem populum per amplius fieri & Practizari inbibuit*. Hinc

¶ PRACTIZANTES CALICIS dicti ibidem p 157. Vicleſiſtæ, Huſſitæ aliique Communionis ſub utraque ſpecie defenſores.

PRADA, Pratorum ſeries, Gallis, *Prèe, prerie*. Tabularium S. Benigni an. 882. apud Perardum p. 57. *Donamus ad ipſa caſa pratum 1. juris noſtri, qui eſt ſitus in pago Oſcarenſe, in Prada Aricinaco, ubi vocant in plana Prada*. [Computus ann. 1202. apud D. *Bruſſel* de Uſu feud. tom. 2. p. 151. *de Prada de Hallebeſ, XIXX & XI. l.* Adde Chartam an. 1126. tom. 5. Gall. Chriſt. col. 480 ubi perperam edit. *Præda*, ut & in laudato Computo p. 161. & 258. ubi *Preda* legitur.]

¶ PRADALE, Eadem notione. Tabul. Prioratus S. Johannis Toloſ. *Inveſtitum pratis, Pradalibus, deveſiis & nemoribus, &c.* Charta Bern. Atonis Vicecom. Nemauſ. ann. 1138. apud Baluz. Hiſt. Arvern. tom. 2. p. 489. *Pradale de Moullar, & terra ſubtus eccleſiam de Venranicis*. Occurrit etiam in Tabul. Dalonenſi fol. 32. *Pradal*, ſæpius in Tabul. S. Illidii Claromont. Vide *Pratale*.

¶ PRADARIA, PRADERIA. Eodem intellectu. Conventio inter Lud. *Pierrebuffer* dom. Caſtelli-novi & ejuſdem loci incolas an. 1461. *Tenebuntur dicti habitatores venire fenatum in dicta Pradaria ſucceſſive unus poſt alium*. Charta ann. 1416. apud Rymer. tom. 9. p. 340. *Conceſſimus pontem & Praderiam, una cum proficuis, &c.*

¶ PRADDINA TERRA. Vide *Pradum*.

PRADELUM, Pratum, pratulum, Gallice *Preau, petit* vel *mauvais prè*. Teſtamentum Bertichramni Epiſc. Cenom. *Itemque vineolas, vel Pradela, vel terraturium, quod in dextera parte de ſtrada eſt, &c.*

¶ PRADELLUM, Provincialibus *Pradello*, Eadem notione. Charta an. 1280. apud Pitton. in Annal Eccleſ. Aquenſ. p. 164. *Quædam magna ædificia ... cum Pradellis, viridariis, &c. In Infirmaria Pradello*, ex Charta ann. 1428. in Tabular. Gellon. Vide in *Hemina* & *Pratum*.

¶ PRADERIA, ut *Prada*. Vide in hac voce.

PRADISTERIUM. Charta Hiſpanica æræ 1060. apud Anton *Yepez* in Chronico Ord. S. Benedicti to. 5 p. 435. *De raupa ſiquidem galnapes 2. tres pulmarios* (leg. *pinnar.*) ... *duos pares de ſabanes, Pradiſteria una, duos paſelios de arganas, & duo ferrios caldaria, duas ſecures, arcate ligone 2. altules pelle aguina*. Monſtra verborum, cujuſmodi complura occurrunt in Chartis Hiſpanicis. De *galnape* diximus ſuo loco. *Pradiſterium* videtur dictum pro *prandiſtorium*, ut fuerit ſupellex quædam ad prandium. Pro *paſelios*, forte leg. *faſelios*, faſciculos. *Arganas* Hiſpanis eſt *mantica*: Nebriſſenſi *arguenas*: Cæſari Oudino, *une ſorte de panier fait de chanvre en façon de rets propre à porter le bled, ou autres grains des champs à la ville, & ſe mettent ſur un cheval ou autre beſte de ſomme*. *Ferrias*, pro *ferreas*, vel *ferra*. De *arcate ligone*, & *altules* nihil ſuccurrit, niſi *arcate* ſit pro *arcaz*, arca.

PRADUM, *Praddinæ terræ*, pratum, ex Italico *Prado*. Vetus Charta apud Ughellum in Epiſc. Veron. p. 741. *Item broilum alienavit. Item ſatiſiat ab Epiſcopatu alienavit, & Pradum unum alienavit pro pecunia*. Alia Charta an. 1040 ibid. *Sed & omnes terras Praddinas quæ jacent in loco & funda Silingello, &c.*

¶ PRÆ, Propter. Epiſt. obſcurorum virorum p. 17. *Ego bene habui ita malos inimicos ſicut vos eſtis, & tamen manſi Præ eis*. Galli dicimus, *ou pres d'eux*.

¶ PRÆAMBULA, Prævia, præmiſſa, præpoſita. Vita S. Philippi Archiep. Bituric. apud Marten. tom. 3. Anecd. col. 1944. *Petrus prædictus, in cujus perſona dicitur contigiſſe miraculum prædictum, loquens de ſe teſtificatur de Præambulis, ſed de miracula per auditum ab avunculo ſuo*. Ita & Theologi ſcholaſtici *præambula* criminis vocant, quæ in illud inducunt. Adde Annal. Eſtenſes to. 18. Murat. col. 930.

¶ PRÆAMBULUM. Præmonitum, apud Gervaſium Tilber. in Otiis Imp. apud Leibn. to. 1. Scripi. Brunſvic. p. 979. *Verum ad cautelam Præambulum eſt, quod intra aditus illius ſepta miles ſolus habet ingredi*.

¶ PRÆAMBULUS, Prædeceſſor, in Hiſtor. MS. Gemmet. pag 71. *Nullis utrorumque noſtrum Præambulis vel poſteris*.

¶ PRÆAMBULUS, Præcurſor, nuncius, tabellarius. Roberti mon. Hiſt. Palæſt. apud Ludewig. tom. 3. pag. 88. *Præambulus quidam venit, qui nuncios Principis Babyloniæ in craſtinum præconabatur advenire*. Liber de Dedicat. Eccl. S. Dionyſ. apud Felibian. Hiſt. ejuſd Monaſt. p. 192. *Invitatorias itaque nuntiis multis etiam curſoribus & Præambulis pene per univerſas Galliarum regiones litteras delegavimus*. Charta Petri Bleſ. an. 1193. apud Rymer. tom. 1. p. 79. *Miniſtros ſatanæ, Præambulos antichriſti, &c.* Teſtam. Ludovici I. Regis Jeruſal. & Siciliæ ann. 1383. apud Marten. tom. 1. Anecdot. col. 1594. *Jam venimus ad canos, & mortis Præambulos feſtinanter accepimus, &c.* Adde Murator. tom. 12. col. 514. & Baluz. tom. 5. Miſcell. p. 157.

¶ PRÆAMBULO, Eadem notione apud R. Duellium lib. 1. Miſcell. p. 363. *Nam iiſdem Præambulonibus deſiderata referentibus, &c.*

¶ PRÆAMBULUS, adject. Prævius. Litteræ an. 1224. apud Rymer. tom. 2. p. 269. *Cum quibus proponimus, favore Dei Præambulo, inimicos veſtros moleſtare*. Bulla Nicolai III. Papæ an. 1278. apud eumdem tom. 2. pag. 99. *Gren Dominicus, curæ noſtræ commiſſus, Committentis virtute Præambula, in dilecta Domini tabernacula inducatur*. Adde Gloſſ. Gaſp. Barthii ex Baldrici Hiſtor. Palæſt. apud Ludewig. tom. 3. p. 204. & Marten tom. 6 Ampliſſ. Collect. col. 997. *Poſt pauca in ipſorum reddicionem Præambula, &c* apud Elmham. in Vita Henrici V. Reg. Angl. edit. Hearnii c. 62. p. 169.

PRÆANTEA, Prius, ante. Charta an. 6. Henr. VIII. Reg. Angl. apud *Madox* Formul. Angl. p. 273. *Quæ ut ſupra ſolvi debeat, ſi legitime Præantea petatur*.

¶ PRÆANUTIA, Panni ſpecies, f. à præpoſit. *Præ*, & *ανυσις*, factu facilis. Odo in Carmine de varia Erneſti fortuna, apud Marten. tom. 3. Anecd. col. 372.

Linoſtema alias tegit, aut Præanutia vilis
Conſtringit fuco velatas tempora peplo.

¶ PRÆASTIUM, pro *Proaſtium*. Vide in hac voce.

¶ PRÆAVISATIO, Ars, induſtria. Tract. de Expugn.

Digitized by Google

gnat.urbis CP.apud Marten.tom.5. Ampl.Collect. col. 789. *Sperantes cum Dei adjutorio ſua Præaviſatione ac ſubtilitate poſſe ſe faciliter incendio tradere naves Turcorum cum ponte quem compoſuerant*. Rurſum occurrit col.790

PRÆAVISATUS, [Præmonitus. Tract. mox laudatus col.793. *Interim Præavizati his ſatis fuerant, qui erant intra civitatem ab hoſtibus obſeſſi, & informati per litteras cauteloſe, ut eſt prædictum*.] Chronica Sclavica c.29. *Ideo Dux Præaviſatus per Gunzelinum,...venit iterum contra eos, &c.* i.nuncio accepto, *ayant receu avis auparavant de &c.*

PRÆBALTHEATUS, Præcinctus, adornatus. Dudo de moribus Norm.lib.2. *Incenditur delubrum monaſticis rebus Præbaltheatum*. Et lib.3.p.89. *Actuſque ac triumphans non fucis verborum, atque excellentis orationis ornamento ſublimiter Præbaltheatum*. Utitur & pag. 97.

PRÆBENDA, Præbitio, παροχὴ, in Gloſſis Lat.Gr. Neutro porro genere vox *præbenda*, uſurpata à Latinis pro annonis militaribus, à Plauto in Perſa, Livio lib. 2. belli ſecundi Punici, Agellio lib.15.c.4. & Ulpiano in l. 19.D.de Teſtibus. *Præbendas* eadem notione dixit Senator lib 5.Epiſt 42. *Ducibus etiam ac præpoſitis ſufficientem tranſmiſimus pecuniæ quantitatem: ut eorum Præbendæ, quæ non potuerunt convehi, ibi debuiſſent ſine alicujus diſpendio comparari*. Hinc

PRÆBENDÆ dictæ cibi ac potus portiones diurnæ, quæ Monachis, Canonicis, aliiſve quibuſvis dantur ac *præbentur*. Additio 3 ad Capitul.c.112. *Volumus ...ut Canonici Clerici, qui in civitatibus vel Monaſteriis degunt, qui beneficia habent, unde victum & veſtitum habere poſſunt, ut hoc juxta Apoſtolum, contenti ſint, &c.* Infra: *Si quis hæc ſtatuta contempſerit, utriſque careat, & beneficio & Præbenda: atque ſi gradibus fruitur Eccleſiaſticis, ipſis privetur*. Ubi obſervanda etiam *beneficiorum* Eccleſiaſticorum nomenclatura. S.Hugo Abbas Cluniacenſis in Epiſt.ad Alphonſum Regem Hiſpaniæ: *Et ſuper hæc ſtatuimus ut Præbendam quotidianam habeat in refectorio ad majorem menſam, &c.* Acta Murenſis Monaſterii p.43. *Dedit totum quod ipſe poſſederat, ea conditione, ut quamdiu viveret, haberet à nobis Præbendam*. Vita B Mariani Abbatis Ratiſponenſis n.30. *Deinde ſi viri fratres de S.Petro omni die ad refectionem venire indigeant, ut quando velint venire ad nos, talis Præbenda eis apponitur, ut cuilibet fratrum majoris congregationis.* Burchardus de Caſibus S.Galli c.6. *Fratres amavit, Præbendam adauxit*. Adde c.10. Chunradus de Fabaria c. 8. *Ipſe Præbendam nocturnam de bonis ſanctæ Fidis adauxit in pane, qui dimidius in refectorio fratribus dabatur*. Traditiones Fuldenſes l.3.tradit.32. *Tradimus ad augmentum Præbendæ veſtræ ex compaſſione paupertatis, quam in cotidiano victu habetis, &c.* Helgaudus in Roberto Rege: *Centum Clericis pauperibus Præbendam panis, piſcis & vini concedebat*. Manegoldus Decanus apud Goldaſtum to.2.Alemannor. *Quaſdam enim Præbendas Cellerarius ex officio ſuo fratribus miniſtrat, quaſdam Præpoſitus ſeu Decanus, quaſdam Cuſtos, quaſdam Camerarius, quaſdam Portarius, quaſdam Hoſpitalarius, quaſdam Refectorarius: quorum omnium Præbendæ ſubnotatæ habentur, &c.* [Statuta S. Claudii ann. 1448. *Pittantiarius ad cauſam ſui officii percipit unam duplicem Præbendam panis & vini, qui ſunt quotidie quinque panes & quatuor pintæ vini*. Tabul.Calenſe an. 1247. *Præbendæ clericorum S.Georgii in pane & vino & potagio, & pitanciis, &c.*] Adde Doubletum p.740.782. 798. Vitam Aldrici Epiſcopi Cenoman.n.1. Chronicon Montiſſereni ann.1210.p.90. Concilium Biterrenſe an. 1233.c.24.&c.

☞ Uſus erat, & quidem frequentiſſimus, ut qui monaſteriis facultates ſuas conceſſiſſet in fraternitatem admittendus præbenda ei monachica quotidie aut certis diebus tribueretur. Id ſatis patet ex allatis mox exemplis, quibus addenda Charta Heliæ Archiep. Burdigal.an.1192.inter Inſtr.to.2. novæ Gall.Chriſt. col.286. *Item quod mater dictæ mulieris per compoſitionem in ipſa eccleſia duas eſquartas frumenti retinuit annis ſingulis quoad viveret perſolvendas, & in ſororem recepta, feſtis præcipuis Præbendam recipiet ut unus monachorum*. Tabul.S.Sulpitii Bitur.an.1265. *Dederunt inſuper dictæ religioſæ dom. Johan. de Bauteville dom.de Chaune militi & ejus uxori unam Præbendam panis & vini ſicut uni fratrum presbyterorum habendam qualibet die in prædicta abbatia*. Vide Baluzii notas ad Capitul.col.1247.

¶ PRÆBENDARE, *Præbendam*, ſeu portiones diurnas cibi & potus aſſignare. Hiſt.Monaſt. Vicon. Ordin. Præmonſt.apud Marteo.tom.6.Ampl.Collect. col.302. *Etiam in cibis & potibus, invitis Præmonſtratenſium & Landunenſium abbatibus, ſingulorum noſtrorum Præbendavit. Expetit ab eiſdem ut ad menſam in vino ſuos habeat canonicos Præbendatos*.

PRÆBENDÆ nomen demum manſit Canonicorum & aliorum Clericorum *beneficiis*. Dimiſſa enim domicilii menſæque communione, reditus, commoda, ac proventus, atque adeo ipſa prædia Eccleſiæ diviſerunt in portiones, quas *Præbendas* appellarunt, ſubſtitutis ingenti diſciplinæ Eccleſiaſticæ detrimento, mercede conductis honorariis pſaltis, qui quotidianum pſalmodiæ laborem in choro ipſorum vice perferrent. Stephanus Tornacenſis Ep.160. *Cum generalis Eccleſiæ Gallicanæ conſuetudo ſingulares portiones Canonicis ſuis diſtribuendas concedat, & approbet, & ſummi Pontificis auctoritas non reclamet*. Lindwodus: *Præbenda differt à Canonica; nam canonica eſt jus ſpirituale quod aliquis aſſequitur in Eccleſia per receptionem in fratrem, & aſſignationem ſtalli in choro, & loci in capitulo. Præbenda vero eſt jus ſpirituale recipiendi certos proventus pro meritis in Eccleſia, competens percipienti ex divino officio, cui inſiſtit, & naſcitur ex Canonica tanquam filia à matre*. Auctor Breviloqui: *Præbenda eſt jus percipiendi proventus in Eccleſia collegiata, ex actione provenient, competens alicui tanquam uni de Collegio, quod jus ex Canonica deſcendit*. Concilium Turonenſe ann. 1060. c.2. *Si quis aut Epiſcopus aut Prælatus quilibet contra præfixam regulam aliquod Eccleſiaſticum miniſterium, vel etiam ipſam Præbendam, quæ Canonica dicitur, ordinare, aut dare voluerit, &c.* Concilium Melfitanum an. 1079.c.1. *Præbendas etiam quæ Canonicatus dicuntur*. Concilium Monſpelienſe an.1214.c.8. *Diſtricte quoque mandamus quod in nulla Eccleſia laici recipiantur in Canonicos & fratres, nec etiam ad Præbendam canonicalem, quæ conſiſtit in pane & vino, & quibuſdam aliis, cum per hoc Eccleſiæ multa damna proveniant*. Willelm. Tyrius lib.9.c.8. *In Eccleſia Dominici ſepulchri & Templi Domini Canonicos inſtituit, eiſque ampla beneficia, quæ Præbendas vocant, ſimulque & honeſta domicilia circa prædictas Deo amabiles Eccleſias, aſſignavit*. Idem l.10.c.1. *Et in Remenſi, Cameracenſi, & Leodienſi Eccleſiis beneficia, quæ vulgo Præbendæ dicuntur, ...obtinuit*. Et lib.18.cap.30. *Certum numerum Canonicorum ibi, & eis certa ſtipendia, quæ Præbendas vocant, inſtituit*. Leonius Poeta Gallicus, qui vixit ann.1154. in Epiſt.ad Adrianum Papam.

Nam peto Præbendas, nec honores Eccleſiarum.

Adde Gregorium VII.lib.5.Epiſt.1. Concilium Pictavenſe an 1070.c.1. Romanum an.1078. c.3. Claromontanum an.1095.c.6.12. Pictavenſe an.1019. c.7. 8. Lateranenſe ann.1122.c.22. Londinenſe ano.1125.c.5. Lateranenſe an.1139.c.25 &c.

¶ PRÆBENDALIS ECCLESIA, Quæ à majori depen-

pendet, ejuſque ex reditibus aliqua portio ſacerdoti, ut illi deſerviat, aſſignatur. Charta an. 1231. in Maceriis Inſulæ Barb. tom. 1. p. 159 *Quod idem Prior recipiet in eadem eccleſia S. Vincentii Cabilonenſis ad duas ſynodos tantam quantam & una de eccleſiis Præbendalibus. Prior & conventus de Barnceſter dimiſerunt Eccleſiam Præbendalem de Sotton cum capella de Boxyngbam*, apud Kennett. Antiquit. Ambroſden. p. 559.

¶ Præbendalis Capella, in Epiſt. Innocent. III. PP. ad Guillel. Epiſc. Autiſſ. an. 1208. *Inhibemus ne quis in diœceſi tua oratorium conſtruere de novo ſine tuo aſſenſu præſumat, vel parochialem eccleſiam ſeu capellam facere Præbendalem.* Id eſt, cui *præbenda* aſſignatur.

Corpus Præbendæ, [Portio principalis, Gall. *le Gros.*] Charta Bartholomæi Epiſcopi Pariſienſ. an. 1226. *Videlicet quod Canonicus nihil percipiat de corpore Præbendæ ſuæ, niſi presbyteri reſidentiam perfecerit: & ſi ſemel perfecerit, oportet iterum perficere, antequam iterato percipiat præbendæ ſuæ fructum. Corpus autem Præbendæ eſt, quod percipitur præter diſtributiones cotidianas, quæ illis ſolis dantur, qui perſonaliter & præſentialiter interſunt.*

¶ Præbenda Manualis, Quotidiana diſtributio. Statuta Eccl. Barcin. an. 1317. apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 617. *Statuimus quod quilibet canonicus noſtræ eccleſiæ, qui infra primum annum, à tempore quo manualem Præbendam pacifice fuerit aſſecutus, ... cappam proceſſionalem facere omnimode teneatur.*

Præbenda Gratiæ. M. Robertus de Sorbona in ſerm. de Conſcientia: *Dominus autem bonus Magiſter eſt, qui confert omnibus Scolaſticis ſuis, & ſolum ſuis, præbendas optimas, ſcilicet Præbendam gratiæ, quæ prævalet omnibus præbendis de mundo, &c.*

¶ Præbenda Doctoralis, Portio quæ ſcholaſtico, Gall. *Ecolatre*, Scripturam ſacram, jus canonicum & litteras docenti tribuitur. Conc. Toletan. an. 1565. inter Hiſpan. tom. 4. p. 47. *Altera vero* (clavis) *penes canonicum ſit qui Præbendam doctoralem juris pontificii obtinet.*

¶ Præbenda Lectoralis, in Conc. Compoſtell. an. 1565. inter Hiſp. tom. 4. p. 116.

¶ Præbenda Magiſtralis, Quę canonico Theologo, Gall. *Theologal*, eſt attributa, ibidem pag. 48. *Canonicus qui Præbendam quam magiſtralem vocant, obtinet, & qui ad id eligitur ut prædicationis muneri incumbat, teneatur in eccleſia cathedrali ... verbum Dei prædicare.*

¶ Præbenda Miſſæ, Preſtatio pro Miſſa. Charta Bertholdi Epiſc. Argent. an. 1340. in Hiſt. Mediani Monaſt. p. 351. *Redditus ſubſcripti, dudum ex pia largitione fidelium deſiderantium ibidem in capella S. Barbaræ cotidianam haberi Miſſam, ... ad Præbendam Miſſæ hujuſmodi ſint donati.*

¶ Præbenda Monachalis, Portio monachica, Charta Guillelmi Abb. S. Benigni Divion. an. 1375. inter Inſtrum. tom. 4. novæ Gall. Chriſt. col. 214. *Conceſſimus ... Wladislao de Polonia monacho dicti monaſterii noſtri ad vitam ipſius, unam Præbendam monachalem integram, qualem conſuevit percipere monachus ſacerdos monaſterii noſtri ... & dictam Præbendam monachalem cum duabus pitanciis vendidimus & conceſſimus pretio ſex viginti florenorum de Florentia.* Unde in monaſteriis etiam obtinuiſſe præbendarum commercium colligitur.

¶ Præbenda Poenitentiaria, in Concil. Compoſtell. ann. 1565. inter Hiſpan. tom. 4. p. 116.

¶ Præbenda Presbyteralis, Beneficium quod non niſi à presbytero poſſideri poteſt. Statut. Capit. Lingon. an. 1257. tom. 4. Gall. Chriſt. col. 209. *Nullus canonicus ad ſuſceptionem ordinis ſacerdotalis cogetur invitus, niſi habeat Præbendam presbyteralem: erant autem de cætero octo presbyterales præbendæ.*

Præbendæ Pueriles, quæ *Puerorum* chori ſunt: in Monumentis Paderborn. p. 135. Vide *Puer*.

¶ Præbendaria, ut *Præbenda*, in Litteris Henrici VIII. Reg. Angl. an. 1533. apud Rymer. tom. 14. pag 482. *Capellarum, cantariarum, archidiaconatuum, Præbendariarum, hoſpitalium & aliorum beneficiorum eccleſiaſticorum, &c.*

Semipræbenda, Beneficium quod dimidium fructuum percipit, quippe Epiſcopi ut Clericorum in ſuis Eccleſiis numerum augerent, Præbenda Canonicorum in duas interdum diviſerunt, quæ inde *Semipræbendæ* dictę ſunt. Quæ quidem Præbendarum ſectio inhibita fuit in Turonenſi Concilio an. 1163. cap. 1. & apud Neubrigenſem lib. 2. c. 15. & quod refertur in cap. *Majoribus* 8. *de Præbend. & dignit. ext.* Majores tamen præbendas dividi poſſe, ſi id Eccleſiæ utilitas poſtulaverit, ſanxit Innocentius III. cap. *Vacante* eod. tit. Vide eumdem Innocentium lib. 1. Epiſt. p. 122. edit. Venetæ, & lib. 13. Epiſt. 51. Concilium Pariſienſe an. 1212. c. 13. Concilium apud Caſtrum Gonterii an. 1231. c. 6. &c.

Præbendarum Resignationes, *venditiones*. Charta Gauſridi Vicecomitis Bituricenſis ſub Roberto Rege, ex Tabul. S. Urſini Bituric. *Concedimus autem Canonicis quantum numerum addere vel tollere eis placuerit in cœtu propriæ congregationis, & maneat in eorum poteſtate. Præbendas quoque ipſas ea lege concedimus, ut nullus Epiſcopus, nulluſque Abbas, neque homo vendere vel auferre præſumat: ſed unuſquiſque Canonicus poteſtatem habeat ſuæ Præbendæ alteri Canonico dare vel relinquere conſilio eorum qui pro ipſa ſervierint.* Charta Guidonis Epiſcopi Ambian. an. 1073. ex Tabular. ejuſdem Eccleſ. *Aſſenſum dedi poſt deceſſum uniuſcujuſque Canonici quatenus fratres cujus Præbenda fuerat horis competentibus aſſidue memoriam habeant in ſuis orationibus, Pſalmodiis, Miſſis, & Vigiliis, uno integro proximo anno præbendæ eorum reditum attribui. Ita tamen ut ſi forte Canonicorum aliquis ſuo parenti vel familiari poſt ejus obitum Præbendam ſuam emerit, illo mortuo, illius ſucceſſor cum cæteris fratribus, ſi forte ſimul comederint, reficiatur: ſin autem aliquid in refectorio comederit, ei detur, & omnia alia præfati ſancti Fratribus à Canonicis Matris antedictæ dentur.* Charta Heſcelini Epiſcopi Pariſienſis an. 1052. in Probationibus Hiſtor. Vergiacenſis p. 67. pro Eccleſia Vergiacenſi: *Ea vero lege ad congregationem hanc Eccleſiam noſtram volumus reſpicere, ut nihil inibi ſancti Nazarii Epiſcopus (Auguſtodunenſis) poteſtatis ſeu diſpoſitionis exerceat. Decanus autem prælationis officium Præbendaſque Vergiacenſium fratrum det, vel ſicut uſus, immo abuſus eſt, vendat, pretiumque in fratrum Eddenſium uſum, ſicut eis complacitum fuerit, convertat.* Acta Epiſcoporum Cenomanenſium in Avelgaudo p. 300. *Volens autem Epiſcopus aliquid Canonicis ſuis dare, nihil habens de dominio, quod dare potuiſſet, tamen caritative dedit eis medietatem venditionis Præbendarum Eccleſiæ ſuæ. Et contra fecit, quod etiam non feciſſet, hoc eſt enim Canonicis ſuis Eccleſiam de Provigniaco, & Eccleſiam de Loyaco, & dedit unam Hildeburgi ſorori ſuæ primogenitæ, & alteram Godehildæ germanæ ſuæ ſecundæ.* Ex quibus poſtremis verbis patet quanta in rebus Eccleſiaſticis viguerit ea tempeſtate morum corruptela. Habetur inter Epiſtolas Alexandri II. à Maſſono edita, 13. in qua ad Remenſem Archiepiſcopum ſcribens, queritur, quod in illius provincia adeo invaluerit peſtis ſimoniaca, & quod Bellovacenſis Epiſcopus bona Eccleſiaſtica palam diſſiparet. Quibus verbis præbendarum venditiones innuiſſe colligimus, ex Epiſtola Dienſis Epiſcopi, Legati Apoſtolici ad Gregorium VII. Papam deſcripta ab Hugone Flaviniacenſi in Chronico Virdun. p. 103.

Digitized by Google

203. ubi ait, in ea Diœceſi, neglectis ſummi Pontificis Decretis, ſimoniam obtinuiſſe, adeo ut in Concilio Pictavenſi Epiſcopum de ea inſimulatum ab Epiſcopali functione ſuſpendere coactus fuerit, tum maxime, quod *poſt Decretum præbendas vendiderit*: in eadem deinde Epiſtola idem Legatus ſcribit, Archiepiſc. Turonenſem *comprobatum fuiſſe ante Epiſcopatum Decanatum emiſſe, quem ex conſuetudine hujus Eccleſiæ, niſi quia jam Sacerdos fuiſſet, vel jam futurus Sacerdos eſſet, habere non poſſet*. Et ſane Guibertus lib. 1. de Vita ſua cap. 7. teſtatur ſua ætate ægre ſemper tuliſſe Presbyteros, tum ſimoniacorum abuſuum emendationem, tum etiam ſibi interdicta ſubinde matrimonia; quibus quidem beneficiorum diſtractionibus auctoritatem dabant Principes ipſi, quos inter in Gallia noſtra idem Guibertus Henricum I. præſertim carpit, ut ait, *multum erat cupidus, & Epiſcopatuum venditionibus aſſuetus*. Sed & Philippum filium ac ſucceſſorem eo nomine exagitat, quem *hominem in Dei rebus venaliſſimum appellat*. Exſtat Charta ejuſdem Regis in Tabulario Maurigniacenſi an. 1106. quæ præbendarum venditioni manus ſaltem dediſſe evincit; *Concessimus ut Canonicis, qui eo tempore vivebant, vita comite, canonicas, quas Præbendas vocamus, canonice tenere liceret. Si vero vendere qualibet occaſione quilibet eorum, vel omnes vellent, aut Abbati ſanctæ præfatæ Trinitatis vendant cum omni alio emptore penitus remota dimittant*. Idipſum præterea docet Hiſtoriola illa, quam Michael Scotus lib. 4. Menſæ Philoſophicæ c. 28. refert: *Cum Epiſcopus Carnotenſis promiſiſſet Philippo Regi Franciæ, quod primam præbendam ſibi daret ad votum, & cum multæ vacaſſent per vices, indignatus eſt Rex: cui remandavit, quod nullam adhuc dederat, ſed omnes vendiderat*. Ex ſupra allatis locis abunde colligitur, quam alte radices egerit hæc inveterata in præbendarum venditionibus ſimonia, quam diu fovit receptus in omnibus ferme Eccleſiis uſus, ſive abuſus, adeo ut eo ipſo ævo Græcanicas etiam pervaſerit, ut docemur ex Concilio Nicæno II. pag. 611. 637. edit. Labbei & ex Zonara tom 1. Annal. p. 61. 1. edit. *Cum omnia miniſteria Eccleſiaſtica illo eo tempore haberentur venalia, quaſi in eo foro ſecularia mercimonia*, inquit Glaber lib. 5. c. 5. ubi hæc ſubdit: *Omnes quippe gradus Eccleſiaſtici à Maximo Pontifice uſque ad Oſtiarium opprimebantur per ſuæ damnationis pretium, ac juxta vocem Dominicam in cunctis graſſabatur ſpirituale Latrocinium*. Iſtud porro damnandum præbendarum commercium, maxime in Gallicanis Eccleſiis, ditioni ſuæ ſubditis, funditus evellere annixus eſt inprimis Henricus Imperator, coactis univerſis Epiſcopis, editoque ſtatuto, quo penitus illud interdictum eſt, ut auctor eſt idem Glaber: cum in Francicis interea ſummi Pontifices ſuas viciſſim curas conferrent, præſertim Leo II. in Concilio Remenſi, deinde Gregorius, VII. per ſuos Legatos Amatum Oleronenſem, & Hugonem Dienſem Epiſcopos, & Abbatem Cluniacenſem, qui coactis variis in Provinciis Synodis Epiſcopos & Canonicos ſimoniacos abrogarunt: poſtmodum Urbanus II. in Concilio Claromontenſi: ac denique Hadrianus IV. in Bulla ad Canonicos Calvi montis: *Jamdudum autem Sacroſancta Romana Eccleſia decernente dinoſcitur inſtitutum, ut in Eccleſia noſtra de Monaſterio B. Dionyſii ad divina dependenda obſequia Monachi ponerentur, ad quorum uſum & diſpoſitionem decedentium Canonicorum beneficia devenirent. Ut igitur tam laudabilis inſtitutio nullius valeat aſtutia vacuari, per præſentia vel ſcripta mandamus, quatenus Præbendas & beneficia veſtra vendere, vel quomodolibet alienare nullatenus præſumatis: alioquin nos & alienationes ipſas auctoritate Apoſtolica vacuamus, &c.* Vide tom. 2. Spicilegii Acheriani pag. 601. 602. & Michaelem Scotum lib. 4. Menſæ Philoſophicæ cap. 28.

¶ Præbendari, Beneficio eccleſiaſtico donari. Concil. Pariſ. ann. 1212. apud Marten. tom. 7. Ampliſſ. Collect. col. 99. *Si quis habens parochiam, in aliqua eccleſia Præbendetur, ad alterius beneficii reſignationem, cujus voluerit, compellatur*. Occurrit præterea in Concil. Hiſpan. tom 4. pag. 407. & apud Ludov. *Laguille* Hiſtor. Alſat. p. 111.

☞ Haud ſcio an eadem notione intelligenda vox *Præbendatus* apud Murator. inter Anecdot. to. 3. p. 60. ex Chron. Fratr. Prædicat. *Hic fuit (fr. Stephanardus de Vicomercato) in ſeculo honorabilis clericus & magnus Præbendatus*.

Præbenda, pro *Præbendarius*. Willel. Malmesburienſis in Vita S. Aldhelmi Epiſc. c. 6. *Erexit Adhelmus auguſtiorem Eccleſiam in honorem Domini Salvatoris, ... quem promoventem his virtutum ſucceſſibus in altum nitentem Leutherius Weſt Saxonum Epiſcopus conſpicatus, ibidem eum in Præbendam, poſtea in Abbatem erexit*.

¶ Præbenda, Cella monachica. Chron. Wormat. apud Ludew. tom. 2. Reliq MSS. p 63. *Similiter fratrum Prebendas apud S. Cyriacum ex incurſorum negligentia pene deſtructas miſericorditer renovavit & eas ſimul juſſit refici*.

Præbenda Equi, Quod ad diurnum victum equo præberi ſolet. Fulcherius Carnot. lib. 1. c. 14. *Juſſerat ipſa veſpere præcedente ... ut unuſquiſque pro poſſe ſuo de annona niteretur Præbendam equo ſuo impendere, ne in die craſtino ſubter equitantes hora bellica debiles fame deficerent*. Vitæ Abbatum S. Albani: *Præbendam quotidianam ad duos equos de granario noſtro*. Statuta Ordinis de Sempringham: *Poterit tamen loqui cum fratre ſtabularia de neceſſariis, ut eſt de ferrandis equis, & quando tribuit eis Præbendam & fœnum*. [Charta an. 1230. in Chartul. S. Vandreg. tom. 2. p. 1439. *Ego quitavi omnes liberationes quas habebam ad vitam meam in abbatia S. Vandregiſili, videlicet in pane & potu & coquina, tantum quantum unus monachorum habebat ibidem, & equo meo fœnum & Præbendam*.] Vide Fletam lin. 2. c. 74. §. 1. c. 78 §. 2. Forteſcutum de Laudibus Legum Angl. c. 35. &c. Le Roman *de Vacce* MS.

Et le Duc quant Noune ſona,
Fiſt Provende as chevaux donner,
Et au ſer fiſt ſa gent monter.

Præbendare Equum. Fleta lib. 2. c. 73. §. 3. *Equus ſi in ſtatu laborandi debeat obſervari, de ſexta parte buſſelli avenæ ſingulis noctibus oportebit ipſum Præbendari*. Adde c. 76. §. 8. Monaſticum Anglican. tom. 1 p. 649. *Ad Prævendandos equos ſuos & hoſpitum ſuorum, &c.* [Edictum Johannis Reg. Franc. an 1350. tom. 2. Ordin. pag. 369. *Nul quel qu'il ſoit, qui ait prins, ou tienne chevaux, brebis & autres beſtes à garder & mener à Provender, &c.* hoc eſt, in paſcua ducere.]

Præbendarium, Provenderium, Aquarium, ubi equi adaquantur, *Abbrevoir*, unde vocis Gallicæ origo: quo ſcilicet equi aqua *apprebendantur*: ſeu locus, unde *aquæ præbenda* hauritur pro equis. [Accerſenda potius videtur hujus vocis origo à Lat. Bibere, unde Itali *Bovere*, & noſtri *Beuver*, *Buver*, & interpoſito *r*, *Breuver*, *Brever* dixerunt: à quo etiam *Breuvage* & *Beveragium*, *Bevragium*, apud Scriptores infimæ Latinitatis.] Charta Simonis Comitis Montisfortis an. 1207. in Hiſt. Monmorenci aca p 77. *Conquerebatur ... de Præbendario aquæ Dugarnei confractio & deſtructio*. Alia Matthæi de Monmorenciaco an. 1218. ibidem p. 84. *Item de riparia, quæ ſolet fluere per terram S. Marcelli, & peto quod habet Provenderium ſuum, & curſum ſuum, ſicuti habere ſolebat*.

Præbendarius, & *Præbendarium*, in libro MS. Roffenſis Eccleſiæ cap. Quid menſuræ granarii continent:

Digitized by Google

nent: *Eſt menſura unde diſtribuitur: menſura equi debet eſſe 13. pollicum latitudinis infra circulum, & altitudinis trium pollicum.* Monaſticum Angliæ. tom 1. p. 149. *Inveniet etiam Celerarius ſalem, & ligna ad ignem, & ſingulis diebus duo pulmenta: ad unum de fabis ſiccis unum Præbendarium raſum, vel de novis cumulatum de granario.* Ibid. *Percipiet Coquinarius ad Paſcha tria Præbendaria frumenti de granario ad flaßones inveniendos.* Tabular. Eleemoſynariæ Montiſmorilionis in Pictonib. *Supradicti fratres retinuerunt ſibi decimam tam in annona, quam in beſtiis, & unam Præbendariam de frumento cumulatum ſine concuſſione.* Tabular. Abſiæ fol. 154 *Quinque Præbendaria avenæ.* [*Unum Prevendier ſiliginis*, in Charta apud Lobinell. tom. 2. Hiſt. Britan. col. 184.] Charta ann. 1365. apud Ducheſnium in Hiſt. *Des Chaſteigners* p 41. *Item un Prebendier de fromeat de rente, que ſoloit avoir ledit feu, &c.*

☞ Quæ vero fuerit *præbendarii* capacitas docet Charta an. 1279. in Tabul. Centul. *Teneant ſine hoſtiſia tredecim jornalia terræ ... & de quocumque loco ubi manere voluerint, per unum Præbendarium bladi, id eſt quatuor boſſellos, poterunt. Decem Præbendaria frumenti, & decem præbendaria ſiliginis, & decem præbendaria ballargiæ, & decem præbendaria avenæ ad menſuram de Viteonia*, in Charta an. 1279. apud Stephanot. tom. 3. Antiquit. Pictavenſ. MSS. pag. 920. Bellijoci *præbendarium* frumenti vel ſiliginis tres cupas continet, avenæ quinque; eſt autem cupa quarta pars *bicheti*.

Præbendarius, Qui *præbendam* ſuſcipit. Catholicum parvum: *Præbendarius, Prebendier, ille, qui confert alteri præbendam.* Rectius Johan. de Janua: *Præbendarius, qui dat præbendam, vel potius qui recipit.* Ebrardus in Græciſmo:

Præbitor eſt, qui dat præbendas: ſuſcipiens hat
Præbendarius eſt, ſicut legiſta docet nos.

Petrus Damianus in Vita S. Romualdi c. 13. *Cæcus quidam, Præbendarius videlicet patris ejus, ad ſepulchrum illius venit, &c.* Leges Henrici I. Regis Angl. c. 78. de Pauperibus: *Si pecuniam habebunt, ſit domino, cui Præbendarii erant, ſi ſuper terram ejus ſit.* Adamus Bremenſis cap. 84. *Qui poſtmodum ab honore ſuo depulſus, & ab omni hæreditate ſua, apud Magdeburg Præbendarius, vitam ut dignum erat, mala morte commutavit* Ratpertus de Caſibus S. Galli c. 16. *Univerſæ familiæ Præbendariis, id eſt, tantum ſeptuaginta viris, cum nunquam ante ſe niſi avena paſcerentur, pura de ſpelta dederat grana.* Charta Henrici III. Imper. an. 1056. & Henrici IV. an. 1065. ex Tabulario S. Maximini Trevirenſis: *Servientes vero qui Præbendarii ſunt, & qui fratribus infra clauſtrum ſerviunt, &c.* [Charta Henrici Epiſc. Tull. pro Monaſt. S. Manſueti ann. 1163. apud Baluz. in Append. ad Capit. col. 1560. *Famulos eccleſiæ feodatos & Præbendarios quotidiana ab eccleſia ſumentes ſtipendia, à quibus, ſi forte ex cauſa animæ in aliquo fuerit erratum, præſenti Abbati & futuris dimittimus corrigendum. Præbendarii curiæ*, in Charta Ottakeris an. 1156. apud Ludew. tom. 4. p. 202.] Statuta antiqua Cartuſienſis Ord. 3. part. cap. 33. § 4. *Præbendarii, etiamſi debiles ſint, ſenes aut infirmi, &c.* Adde Statuta ejuſdem Ordinis an. 1668. part. 3. c. 3. §. 1. 8. [Bernardi Mon. Ordin. Cluniac. part. 1. c. 3. & 13.] Vide Alemannica Goldaſti tom. 2. pag. 191. Zyllcſium p. 39. &c.

¶ Præbendaria, Mulier inops, cui ſtatuta eſt eleemoſyna. Mirac. S. Marculfi ſæc. 4. Bened. part. 2. p. 522. *Quædam puella, cui prima dies exordia vitæ dederat abſque linguæ atque aurium uſibus: nec non in eleemoſyna nobiliſſimæ matronæ, &c. Tunc accerſita illa quondam nutu ſua Præbendaria, &c.* Adde Vitam S. Mathildis tom. 7. Maii p. 451.

Neque alii ſunt, quos noſtri olim *Prouvoires* vocabant, quam *præbendarii* presbyteri: nam & Hugo Plagonus vetus Gallicus interpres Will. Tyrii lib. 6. cap. 16. *Sacerdotes*, vertit *le Prouvoire*. Robertus Bourronus in Hiſtor. MS. Merlini: *Merlin vit che duel, & les Prouvoires & les Clercs qui chantoient.* Le Roman *de Garin le Loherans*:

Et les Prevoires eſcercent il tont vit,
Sont Archeveſques & Eveſques otis.

Alibi:

La veiſſiez maint Provoire ordené,
Tos reveſtu pardevant ſon autel.

[Le Roman *de Vacce* MS.

Us des Englez qui out veu
Les Normans touz reiz tondus,
Cuida que tous Provoires fuſſent,
Et que Meſſes chanter peuſſent.]

Petrus *de Fontaines* c. 14 *Por chevalerie, por ordre, ne por dignité de Prevoire*. Quod quidem eo potiſſimum obſervandum, quod etiamnum Lutetiæ Pariſiorum platea, S. Euſtachii ædi proxima, nomen *de rue des Prouvoires*, ſeu, ut hodie efferunt, *des Prouveres*, retineat, quod in ea iſtius parochiæ præbendarii Presbyteri commanerent, quæ *rue des Preſtres* dicitur in Parochia S. Severini.

¶ Provenda, pro *Præbenda*, Beneficium eccleſiaſticum. Edictum Philippi V. Regis Franc. ann. 1320. tom. 1. Ordinat. p. 714. *Ne prendront Provendes es egliſes des Prelats de leur juriſdiction. Prouvendes*, in Litteris Philippi VI. ann. 1334. ibidem tom. 2. p. 102. *Provendres*, in Litteris an. 1343. apud Rob. Avesbur. in Vita Edwardi III. Reg. Angl. edit. Hearnii pag. 111. Le Roman *de Vacce* MS. ubi de præbenda quam ei in Eccleſ. Bajocenſi contulerat Henricus II. Rex Angl.

Cil me donna, & Dex li rende,
A Baiex une Provende.

Provenda, ex Gallico *Provende*, ut effertur ab Hugone *Plagon* in verſione Will. Tyrii lib. 7. c. 9. Capitulare de Villis c. 50 *Et qui hoc non habuerit, de Dominica accipiat Provendam.* Vetus Poema MS. cui titulus, *Le Deſpirement du corps*:

Nus ne ſe puet deſaaiſier,
Ne ſa Prouvende amenuiſier.

[Le Roman *de Vacce* MS.

Pain & vin & Provendes des villes veair fireat,
Quand il ourent mengié, volentiers ſe dormiront.

Infra:

Pain & vin & Provende fiſt aſſez aporter.]

Approuvandement, in Conſuetudine Hannonienſi c. 40. pro præbitione cibi & potus. *Præfenda* & *Profenda*, dicunt Itali: *La Profenda del fieno*, apud Interpretem Creſcentii de Agricultura: *Profende tommunali del blado*, apud Matth Villaneum lib. 1.

Provendarius, Idem quod *Præbendarium*, ſeu *Provenda*: menſura annonæ præbendariæ. Charta Willelmi Comitis Pontivi ann. 1205. in Hiſt. Eccleſ. Abbavillenſi c. 26. *Quinque Provendarios avenæ, quos le proſi de valle reddere debent.* [*Unum Provendier ſiliginis*, apud Lobin. tom. 2. Hiſt. Britan. p. 184.] Vide tom. 2. Monaſtici Angl. p. 1.

Provendarius, Idem qui *Præbendarius*: qui *provendam*, ſeu *præbendam* percipit: cui ad victum cibus vel potus præbetur. Adalardus in Statutis Corbeienſibus lib. 1. *Iſti ſunt Provendarii, qui omni tempore æqualiter & pleniter in noſtris diebus eſſe debent.* Et lib. 2. pag. 19. *Ut de Provendariis, qui ibi ſervire debent, certa diſcretio ſervetur, ut & ſufficienter ſint, & ultra quam neceſſe eſt nullo modo ſint, quia ipſi de eadem decima & paſcendi & veſtiendi ſunt ea menſura, quæ eis competit, ita ut nec penuriam patiantur, nec aliqua ſuperfluitate di-*

Digitized by Google

diſtendantur. Mox: *Similiter ut ipſi Provendarii eadem qualitate & quantitate cibi & potus, ſicuti cęteri provendarii noſtri, ſuſtententur, id eſt, ut penſam ſecundum cæterorum conſuetudinem per menſem, ſimiliter panem & potum ſecundum eorumdem conſuetudinem accipiant, &c.* Ex quibus ſatis patet, his locis *provendarios* non eſſe, qui neceſſaria prævident ſeu præparant, quos noſtri *Pourvoieurs* vocant. Cæterum ejuſmodi *prębendarios* habent etiam in Eccleſia Græcanica Monachi in ſuis Monaſteriis, de quibus Allatius lib. 3. de utriuſque Eccleſiæ Conſenſu c. 8. §. 8.

PROUVATIA, Idem quod *Provenda*, Menſura annonaria. Charta an. 937. in Tabulario Eccleſ. Auguſtodun. de Cenſibus: *Circulos 12. Prouvatia avena mod. 1. menſo Mart.*

PREVENDERIATA TERRÆ, non ſemel in Tabulario Abſienſi: *Conceſſerunt Bernardo de Bobo, & aliis fratribus Abſiæ quinque Provendariatas terræ ante vineas, &c.* Infra: *Dedit Monachis Abſiæ tres Prevendariatas terræ inter Molum & Clenam* Ita fol. 52. 108. & in libro Chirographorum ejuſdem Monaſterii fol. 63. Ibidem fol. 66. *Tres Præbendariatæ terrę.* Fol. 76. *Ruptura trium Provendoriatarum terræ.* Adde fol. 95. &c.

¶ PRÆBENDULA, Prædiolum. Vetus Poeta apud Mabill. tom. 4. Analect p. 537.

Sed mihi ſufficeret Præbendula pauperis horti,
Quinque talenta valens, quinq; parumve magis.

¶ PRÆBODENA, Præpoſitura. Vide infra *Præboſdia* & *Preboſtatus*. Charta an. 888. inter Probat. tomi 2. novæ Hiſtor. Occitan. col. 23. *Cedo vobis ... in ipſa riparia prato dominicario, Prębodenas, fictas totum & ab integrum vobis cedo,*

¶ PRÆBOSDIA, Præpoſiti diſtrictus, præpoſitura, Gall. *Prevoté*. Charta an. 1062. apud Marten. tom. 1. Ampliſſ. Collect. col. 459. *Et hoc totum facimus affirmante Præpoſito ipſius Eccleſiæ Willelmo, qui & ipſe ſimiliter omnem poteſtatem ipſius eccleſię & decimam ſuę Præsboſdiæ concedit & cameram inhęrentem eccleſię... Totum autem illum honorem quem idem Guillelmus viſus eſt per Præſbodiam tenere ... nos idem Geraldus & Vidianus omnem cenſum & ſubjectionem earum ſimiliter damus.* Ubi Charta MS. ex Tabular. S. Victoris Maſſil. habet *Prerbodia*. Vide *Præbodena* & *Præboſtatus*.

¶ PRÆBOSTONUS, Cuſtos domus Præpoſiti. Statuta Eccleſ. Aquenſis: *Poterit Præpoſitus tenere unum cuſtodem domus ſuæ, qui Preboſtonus vocatur, qui in abſentia ipſius Præpoſiti & non aliter recipit.*

PRÆCAMBIRE. Vide *Cambiare*.

PRÆCANTARE, In modum incantatorum immurmurare. Acta martyrii S Caſtuli n. 3. *Permitte me ei Præcantare, & forſitan recipies ſanitatem.* [Judicia de criminibus apud Marten. tom. 7. Ampliſſ. Collect. col. 35. *Si quis Præcantaverit ad faſcinum vel qualeſcumque præcantationes, excepto Symbolum ſanctum aut orationem Dominicam, qui cantat & cui cantatur, tres Quadrageſimas in pane & aqua pœniteat.*]

PRÆCANTATOR, Qui alias *Incantator*, *Carminator*, Gall. *Enchanteur*. Jonas Aurelian. lib. 1. de Inſtit. Laicali c. 6. *Phylacteria, vel characteres diabolicos, nec ſibi, nec ſuis, aliquando ſuſpendant: Pręcantatores vel miniſtros diaboli fugiant.* Adde Concilium Toletan. c. 2. *Præcantare* & *Pręcantatio* dicitur præſertim in præſtigiis magicis. Gloſſæ: *Pręcantat*, ἐπᾴδει. [*Ventriloqui, Præcantatores*, in Gloſſ. Iſidori.] Marcellus Empiricus cap. 15. pag. 105. *Præcantabis jejunus jejunum, &c. Præcantationes.* Veteres Gloſſæ: *Præcantationibus conſecrata*, ἐπαοιδαῖς τετελεσμένα. Apud Juvenalis interpretem, Sat. 15. *Statua Memnonis magice conſecrata, id eſt Præcantationibus conſecrata.* Sic Solinus cap. 27. dixit: *Heliotropium gemmam Præcantationibus conſecrari.* Vegetius lib. 3. Artis veterin. cap. 44. *Aliquanti Præcantationes tentant afferre remedia, quæ vanitas ab aniculis ſolis diligenda eſt: cum animalia, ſicut homines, non inanibus verbis, ſed certa medendi arte curentur.* Ita *Præcantationes*, apud Gaudentium Brixienſem Epiſc. Tract. 4. in Vita S. Samſonis Confeſſoris MS. cap. 3. Apud Aimoinum libr. 3. Hiſtoriæ Franc. cap. 51. *Præcantatrix*, apud Plautum in Milite Glor. ἡ ἐπαοιδός:

..... da quod dem Quinquatribus,
Præcantatrici, conjectrici, ariolę, atque haruſpicę.

¶ PRÆCATECHIZARE, Prænunciare. Vetus Irenæi Interpres lib. 4. *Qui à prophetis fuerat Præcatechizatus.*

PRÆCELLENTISSIMUS, Epitheton vulgo tribui ſolitum Regibus Franciæ, à Gręgorio Magno Papa locis indicatis in Diſſert. 23. ad Joinvillam, in Conventu apud Andelaum ann. 587. In Synodo Germiniacenſi ſub Carolo Calvo tom. 6. Vitar. SS. Ord. S. Benedicti p. 250. à Gregorio Turonenſe in Vita S. Aridii Epiſcopi Lemovic. p. 696. à Fortunato in Vita S. Germani Pariſ. c. 12. 22. Baudovinia in Vita S. Radegundis c 6. 18. eadem S. Radegunde in Epiſt. ad Epiſcopos, Joanne VIII. Papa Epiſt. 30. Paſchaſio Ratberto in Epitaphio Vualæ Abb Corbeienſis lib. 2. c. 17. Hildeberto Cenoman. Epiſt. 6. ex iis, quæ editæ ſunt, to. 13. Spicilegii, in Capitulari Saxonum ann. 797. in Capitul. 6. an. 819. cap. 8. in Formula 9. 38. ex Baluzianis, &c. Vide Diurnum Romanum c. 1. tit. 3. c. 2. tit. 1. c 4. cui hæc præterea addere placet ex Tabular. S. Dionyſii de Capella Ch. 99. *Itaque Dagobertus Præcellens Rex propter ignaviam eorum ſecundum Legem Romanam ab eis paternas poſſeſſiones ideo ſubtraxit, &c.*

PRÆCELLENTIA, Eorumdem titulus honorarius, in Epiſt. 40. inter Francicas tom. 1. Hiſt. Franc. (Adde Epiſt. 36.) [in Charta Caroli Calvi ex Tabular. Majoris Monaſt. *Unde etiam Præcellentiæ noſtrę pręceptum hoc fieri juſſimus.*] In Charta ejuſdem Regis in Tabulario Dervenſi, & in aliis apud Baluzium in Append. ad Capitul. n. 64. 92. 99.

¶ PRÆCEMPTOR, pro *Præcentor*, cujus officium vel dignitas *Præcemptoria* dicitur, non ſemel occurrit in Bulla Pauli III. Papæ pro ſeculari ſat. Eccl. S. Ægidii an. 1538.

PRÆCENTOR, *Qui vocem præmittit in cantu*, Iſidoro lib. 7. Orig. c. 11. [*Præcentres, devant chantre, qui commance le chant, principal chantre*, in Gloſſ. Lat. Gall. Sangerm. *Prècenteur*, in Eccl. Lugdun.] Primus Cantorum in Eccleſia, qui Cantoribus præeſt: dignitas Eccleſiaſtica in Cathedralibus, vulgo *Prèchantre*. Honorius Auguſtod. lib. 1. cap. 17. *Præcentor, qui cantantes voce & manu incitat, eſt ſervus, qui boves ſtimulo minans dulci voce bobus jubilat*, Idem c 74. *Præcentores, qui chorum utrinque regunt, ſunt duces, qui agmina ad pugnam inſtruunt.* *Præcentor Palatii*, id eſt Capellæ Regiæ, apud Hincmarum Remenſem in Epiſt. ad Carolum Magn. de Vita S. Dionyſii, apud Mabillonium: ubi quidam Codices MSS. *Præceptor* præferunt. [*Præcentor*, Apulejo de Mundo, eſt qui cantum moderatur: *Quod eſt in triremi gubernator, in curru rector, Præcentor in choris, lex in urbe, dux in exercitu, hoc eſt in mundo Deus.*]

PRÆCENTOR, ſeu *Armarius*, in Monaſteriis idem munus obit, quod Præcentor in Eccleſiis Cathedralibus. De hoc officio multa habet Udalricus lib. 3. Conſuetud. Cluniac. cap. 10. Adde Monaſticum Anglican. tom. 1. p. 299.

PRÆCENTOR TABULARIUM, Officium Monaſticum, qui *tabulis officialibus* præerat. Ingulph. *Præcentori tabularum ac ejus aſſignationibus in Choro tam Abbas & Prior,*

& Prior, quam tota cętera Congregatio humiliter obediat. Vide *Tabula* 5.

PRÆCENTRIA, in Monaſteriis Sanctimonialium. Vide Statuta Ordinis de Sempringham p.767.

¶ PRÆCENTRIX, Eodem ſenſu, in Sententia arbitrali an.1221. inter Archiepiſc. Arelat. Capitulumque ejus & Monaſterium S.Cæſarii ex Schedis Præſ. *de Mazaugues: Juraverunt S. celeraria, & Florentia ſacriſtana, & Berengaria Præcentrix in animas ipſius Abbatiſſæ & conventus.*

PRÆCENTORIA, Dignitas Præcentoris, apud Arnulphum Lexovienſem in Epiſt.p 50.& in Charta an.1332. in Tabul.Gellon.] Eadem

PRÆCENTURA dicitur apud Hugonem Flaviniacenſem p.261.Charta Evrardi Ambianenſ.Epiſcopi an. 1218.qua *Præcentoriam* erigit in ſua Eccleſia: *Sic autem diſtincta ſunt dictorum perſonatuum* (Cantoriæ & Præcentoriæ) *officia. Præcenter proximum ſtallum poſt Decanum, Cantor proximum ſtallum poſt Præcentorem habebunt. Præcentor in ſuperiori ſtallo Canonicos inſtallabit, Cantor in inferiori. Uterque dabit regimen duarum Scholarum cantus. Juriſdictio puerorum communis erit utrique: communi conſilio recipient in Choros pueros: uterque poterit ejicere delinquentem; ojectus ab uno; non introducetur ab alio, niſi ejicientis ſatisfecerit arbitrio. Præcentor audiet à pueris id, quod debent cantare. Cantor etiam pro exceſſibus ſuis verberabit. Pręcentor & Cantor ſimul regent in Nativitate Domini, in Epiphania, in Paſcha, in Aſcenſione, in Pentecoſte, &c. In aliis duplicibus Cantor cum uno de Canonicis reget chorum in ordinibus, in conſecratione Chriſmatis, in benedictionibus Abbatum. Pręcentor chorum reget in Synodo; prima dies Præcentoris, ſecunda Cantoris. Præcentor officium anni prænuntiabit, & in iis omnibus, ſi alter abſens fuerit, ille, qui præſens erit ſupplebit defectum. Cantoris erit ſcribere tabulam Cantorum, &c.* De Officio *Præcentoris* agunt præterea Statuta Eccleſiæ Leicheſeldenſis in Monaſtico Anglic.tom.3.p.241.

¶ PRÆCEPTA, *Præceptoris* beneficium vel officium. Charta ann.1527.apud Rymer.tom.14.p.197. *Johanni Bubington Præceptę noſtrę Dalby & Bodley Pręceptori, ac in eodem prioratu pro noſtro communi theſauro receptori, ſalutem.* Occurrit ibidem ſemel & iterum. Vide *Præceptor*.

¶ PRÆCEPTALIS PAGINA, Diploma regium, idem quod infra *Præceptum*. Charta Henrici II.an.1008 inter Inſtr.tom.3. novæ Gall Chriſt. col.148. *Per hunc noſtram Præceptalem paginam concedimus atque largimur, &c. Præceptalis ſanctio*, in Charta Caroli M. apud Torrig.de Crypt.Vatican.edit.2.p.508. *Præceptalis ordo*, in Privil.Rodulphi Reg.Fr.an.925.apud Marten.to. 1.Ampl.Collect.col.280. *Præceptalis auctoritas*, in Charta Henrici Imp.an 1041. apud Calmet.inter Probat to. 1.Hiſt.Lotharing.col.417. *Præceptoria authoritas*, eadem notione, in Charta Ugonis & Lotharii Reg. Ital. ann.932. apud Eccardum in Orig.famil. Habsburgo-Auſtr.p.151. *Præceptalis titulus*, in Charta ann. 1014. apud Murator. delle Antic.Eſtenſi p.190.

PRÆCEPTARE, Præcipere, præceptum dare. S.Gerardus Abb.Sylvæ Major.in Vita S. Adelardi c.9. *Omnia, quæ Præceptat S.Benedictus, &c.* [Hierat. juris pontif. pag.99. *Qui quidem cœlibatus tot tantiſque Conciliis ſuis Præceptatus, ut propter illum clerici auctorati dicebantur.*]

¶ PRÆCEPTARIUS. Vide in *Præceptalis*.

¶ PRÆCEPTIO, ut *Præceptum*. Vide in hac voce.

PRÆCEPTOR, Dominus, Princeps, ſupremus Magiſtratus. Willelmus Tyrius lib.20.c.31.de Aſſaſſinis: *Magiſtrum ſolent ſibi præficere, & eligere Præceptorem, quem ... Senem vocant.* Vicentius Belvac.lib.31.cap.93. *Aſſaſſini & eorum Pręceptor Vetulus de Montanis.* Adde Jacobum de Vitriaco lib.3.p.1142.

PRÆCEPTORES PALATII, qui alias *Comites Palatii*. Walafridus Strabo lib.de Reb.Eccl.c.31. *Quemadmodum ſunt in palatiis Præceptores, vel Comites Palatii, qui ſecularium cauſas ventilant, &c* Exſtat ejuſdem Walafridi Carmen *Ad Thomam Præceptorem Palatii*. to. 6. Antiq.Lection.Caniſii p.630. Vita S.Aldrici Epiſcopi Cenomanenſis c.9.apud eruditum Mabillon.tom.5 Vitar. SS.Ord.S.Benedicti: *Super quibus jocundatus Imperator Auguſtus, eum Præceptorem Palatinum inſtituit, ut vita Imperialis Aulæ, & majora negotia ſuæ diſcretionis arbitrio definirentur.* Vide *Præcentor*.

☞ Quo poſtremo loco *Præceptorem* Mabillonius interpretatur Cancellarium, ſeu conditorem regiorum diplomatum, quæ pleraque *Pręcepta*, ut infra dicetur, vocabant. Sane Aldricus Pippini Aquitaniæ Regis Cancellarius fuit, ut invenitur in binis litteris quas Labbeus refert in Miſcellaneis curioſis. Poſſet & *Præceptor* hic intelligi Præfectus ſcholis palatii; ſed utrum Aldricus hanc obtinuerit dignitatem alibi non legitur.

¶ PRÆCEPTORES appellati videntur Abbates, in Charta Fulquini ann.950. apud Miræum tom. 1. p.141. *Ea vero ratione, ut Præceptores prędicti monaſterii* (Gemblacenſis) *ab hac die in hoc habeant, teneant atque poſſideant, vel quidquid inde facere voluerint, liberam ac firmiſſimam, Chriſto propitio, in omnibus habeant poteſtatem.* Hæc quippe in ſolos Abbates convenire opinor.

☞ Hinc Monaſteria quæ Abbatis Cluniacenſis juriſdictioni ſubjiciebantur, Cluniacum monaſterium dicebantur habere *Præceptorem* & *Vicarium*. Charta ann. 948.inter Inſtr.tom.6. Gall.Chriſt.novæ edit.col. 296. *Cluniacum denique monaſterium hujus ſancti delego atque conſtituo Præceptorem & vicarium, quatenus ab hac die & deinceps domnus Aymardus abbas, qui prædicti cœnobii gubernacula pro moderamine nunc Deo annuente adminiſtras, cunctique ſucceſſores ejus eidem rei omnibus diebus regant, ordinent, atque ut ſibi placuerit in ſervitio Dei omnipotentis diſponant.* Eadem habentur in Charta an.1065. ibidem col.297.

PRÆCEPTORES, dicti apud Hierſolymitanos & Templarios Milites, domorum, quas in provinciis poſſidebant, Procuratores, quos vulgo *Commandeurs* dicimus. Jacobus de Vitriaco in Hiſtor. Hieroſol. cap.65. *Pari modo ſummo & principali Magiſtro Hoſpitalis. S. Joannis Procuratores domorum, quos Præceptores nominant, certam pecuniæ ſummam ſingulis annis tranſmittunt.* [Adde Litteras Philippi Aug. Reg. Franc.tom.3. Ordinat. p.260.]

☞ Sed non idem fuit hac in re totius Ordinis uſus: *Præceptores* enim alicubi à Procuratoribus, Gallice *Commandeurs*, diſtinctos iiſque ſuperiores fuiſſe certo efficitur ex Tabular.Prioratus S. Joan. Toloſ. ejuſdem Ordin. *Cum queſtio verteretur inter dominum Bertrandum de Opintano militem ex parte una, & dominum Raimundum de Libra Præceptorem hoſpitalis S.Johannis de Ulmis ex altera.* In eadem Charta: *Cunctis ſit notum hoc audientibus, quod lis & controverſia verteretur inter fratrem Guillelmum Commendatorem hoſpitalis S. Johannis de Ulmis, &c.*

☞ Et quidem eo potiſſimum nomine nuncupati apud Templarios Magni Priores cujuſq; Provinciæ, penes quos ſumma erat in eorum Provincia poteſtas. Charta ann 1183. ex Archivis Prioratus S. Egidii Arelat. *Et ego Bernardus Catalanus Præceptor domus Templi, &c.* Charta ann.1265. in Tabular. Latiniac. *Frater Almaricus Præcepter domorum militię Templi in Francia, ſalutem in Domino, &c.* Teſtam. Gaufridi an. 1252. apud Lobinell. tom. 2. Hiſtor. Britan. p.399. *Conſtituo etiam* fra-

Digitized by Google

ſratrem Guidonem de Bona Carmierna Præceptorem militiæ Templi in Aquitania executorem teſtamenti mei. Epiſt. Ludovici Roman. Reg. an. 1326. in Chron. Siciliæ apud Marten. Anecd. to. 3. col. 95. *Ad illuſtrem Fridericum Regem Siciliæ amicum noſtrum generoſum virum fratrem Albertum de Avaretburch, Ordinis S. Johannis Jeroſolymitani per Alamanniam Præceptorem... deſtinavimus.* Chron. Trivetti an. 1298. apud Acher. tom. 8. Spicil. p. 700. *In principio autem prælii Præceptor militiæ Templi in Anglia, & ſocius ejus qui erat Præceptor Scotiæ... ſunt perempti.*

☞ Neque vero hæc vox Templariorum propria fuit: occurrit alibi eodem ſenſu, ſcilicet pro quovis adminiſtratore ſeu procuratore rei alterius. Charta an. 1305 inter Inſtrum. tom. 6. Gall. Chriſt. novæ edit. col. 162. *Bona temporalia ejuſdem monaſterii & exteriora regantur per dictum Præceptorem ab Epiſcopo & Capitulo ſupradictis inſtituendum & deſtituendum pro ſuolibito voluntatis: qui Præceptor ſororibus de victu & veſtitu, & aliis neceſſariis & ſervitoribus ejuſdem monaſterii & hoſpitalis eiſdem Epiſcopo & Capitulo rationem reddat, quando & quoties per ipſos fuerit requiſitus.* Sed & apud ſæculares eodem intellectu uſurpatur Præceptor, ut videre eſt in voce *Manaderius*.

PRÆCEPTORIÆ, Prædia *Præceptoribus* aſſignata; *Commanderies*. Vide tom. 2. Monaſt. Anglic. pag. 546. & ſeqq.

☞ Has vero *præceptorias* inter beneficia proprie non cenſeri ſcribit auctor Compendioſæ Expoſitionis beneficiorum fol. 7. *cum à Papa legatove ejus & alio Ordinario non confirantur, nec obnoxiæ ſint nominationibus, mandatiſque apoſtolicis.* Charta ann. 1373. apud Lobinell. tom. 3. Hiſt. Pariſ. p. 486. *Conſiderantes quod domus & Præceptoria Pariſienſis nova eſt plantatio... præfatam domum & Præceptoriam S. Antonii Pariſienſis... Præceptoria & baillivia Flandriæ univimus.* *Præceptoras de Montmorillon*, apud Catherinot. Patronag. Bituric. Vide *Præcepta*.

PRÆCEPTORIÆ LITERÆ, dicuntur in Jure Canonico, eæ, quibus præcipitur à Summo Pontifice, ut vacans alicui conferatur Beneficium. Earum formulam recitat Franciſcus Florens in Decret. Greg. IX. p. 73. 74. Vita MS. S. Gaugerici Epiſcopi Camerac. lib. 1. cap. 10. *Deinde vero Rex cum datis comitibus cum Præſauctoria Epiſtola ad Egidium metropolitanum ſedis Remenſis Epiſcopum honorifice deduci præcipit, utque ab ipſo juxta ſanctorum Canonum inſtituta Sacerdos quidem & Pontifex quam decentiſſime ordinaretur.* Ubi legendum cenſuerim *Præceptoria*.

PRÆCEPTUM, Diploma Regium, Charta Regia. *Præceptum Imperiale*, in l. 3. Cod. Th. de Inceſt. nupt. l. 2. de Operibus public. Abbo Floriacenſis in Canonibus c. 6 *De Præceptis regalibus & imperialibus: Glorioſiſſimorum Regum potentia ſtabile firmumque eſſe volens, quidquid vel opere præcipiendo conſtituit, maxime utilitatem Eccleſiæ ſuorum procerum ſuggeſtionibus ratum eſſe judicavit, &c.* Et c. 7. *Sunt Præcepta regalia, id eſt imperialis juſſionis auctoritate roborata, quibus conſentiunt Romanor. Pontificum privilegia ſub excommunicationis anathemate decreta.* Theganus de Geſtis Ludovici Pii Imper. c. 10. *Juſſit ſupradictus princeps renovare omnia Præcepta, quæ ſub temporibus patrum ſuorum geſta erant Eccleſiis Dei, & ipſe manu propria ea cum ſubſcriptione roboravit.* Adde cap. 13. 19. Adrevaldus lib. 1. de Miracul. S. Benedicti c. 19. *Regali munificentia huic ſacratiſſimo Cœnobio à priſcis Francorum Regibus per Præcepti propria ſyngrafum conceſſum fuerat, ut &c.* Ditmarus lib. 3. *Præcepta, quæ munera regalia ſeu imperialia deſignabant, igni comburebat.* Utuntur Gregorius Magnus lib. 7. Ind. 2. Epiſt. 17. 27. Gregorius Turonenſ. l. 8. Hiſt. Franc. cap. 20. de Miracul. S. Martini cap. 15. Codex Carolin. Epiſt. 51. Aimoinus lib. 5. cap. 17. Capitula Caroli Magni lib. 3. c. 28. Synodus ad Theodonis villam cap. 4. Synodus Belvacenſ. ann. 845. cap. 4. Sueſſion. an 853. cap. 6. 11. Capitula Caroli Calvi tit. 6. cap. 11. 24. tit. 27. cap. 4. tit. 32. cap. 6. Leges Luithprandi Regis Longobardor. tit. 55 § 4. Marculfus & vett. Formulæ paſſim, Helgaudus in Vita Roberti Francorum Reg. & alii.

PRÆCEPTIO, Eadem notione, in Charta Caroli Magni apud Meuriſſium in Epiſc. Metenſibus p. 185. [in Diplom. Otthonis III. Imper. apud Miræum tom. 2. p. 807. in Charta Ludovici Reg. Aquitan. apud Stephanot. tom. 3. Antiquit Pictav. MSS. p. 238. &c.] Vide l. 19. Cod. Th. de Judæis.

¶ PRÆCEPTUS, Eodem intellectu. Placitum ann. 867. ex Tabular. S. Tiberii: *Quem* (fiſcum) *Karolus Rex perenniter contulit ad jam dicto monaſterio S. Tiberii per iſtos Præceptos... Sed cum ipſi Præcepti ante nos relicti fuiſſent, &c.*

☞ *Præceptum* vero ſeu *Præceptio* maxime dicebatur Diploma à Rege ad Metropolitanum miſſum, ut virum à ſe probatum & electum in Epiſcopum ordinaret; ejus formula habetur apud Marculfum lib. 1. form. 5.

¶ PRÆCEPTUM DENARIALE, Charta manumiſſionis quæ per excuſſionem denarii fiebat. Vide eumdem Marculfum ibidem form. 22. & ſupra in *Manumiſſio*.

☞ *Præceptum* dicitur Epiſtola Gregorii M. ab ipſomet Pontifice lib. 12. Epiſt. 9. *Facta vero ſupraſcriptarum rerum omnium traditione, volumus ut hoc Præceptum in ſcrinio Eccleſiæ noſtræ experientia tua reſtituat.* Adde Epiſt. 13. lib. 7.

☞ Neque id Pontificum Romanorum proprium erat. Exſtant quippe nonnulla aliorum Epiſcoporum *præcepta*; ejuſmodi eſt *Præceptum* ab Ennodio Epiſcopi Ticinenſis nomine ſcriptum, cujus meminit Mabillon. Diplom. p. 4.

☞ *Præcepta* ſeu *mandata* dicta etiam Parlamenti decreta, quibus pedaneis judicibus quæ in ſuis judiciis & aſſiſiis obſervanda erant, præſcribebantur. Quid inter *Areſtum* & *Præceptum* interſit, vide in *Areſtum* 1. Eodem nomine interdum donata Curiæ inferioris ſententia. Litteræ Philippi Pulcri Regis Fr. an. 1292 tom. 3. Ordinat. pag. 611. *Quod habitatores dicti loci* (S. Andreæ Avenion.) *non teneantur libellum reddere infra quantitatem... de qua Præceptum exiet à Curia dicti loci, ſigillo dictæ Curiæ ſigillatum.* Litteræ Johannis Reg. Franc. ann. 1362. ibidem p. 606. *Impediverunt & perturbaverunt, tam circa Præcepta & præconizationes pœnales in dicto loco S. Egidii fieri faciendo, &c.*

Præceptorum autem Regiorum formulam ſic deſcribit Papias: *Præcepta, mundiburdia magnatum & poteſtatum ſecularium ſunt tantummodo. Propric autem Regum vel Principum Præcepta ſignum certum non habent in exordio: ſed quod facere collibuerit, vel crucem, vel chriſmon, vel literam quamlibet circumdatum ſerpentibus, vel quodlibet aliud. Solet autem prima linea Præceptorum longis & æqualibus literis figurari. Initium autem præceptorum hujuſmodi eſt: In nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis, HE. gratia Dei imperator Auguſtus. Poſt hæc introducetur perſona Imperatoris loquentis, reddentiſq; cauſam, qua inductus voluerit illud Præceptum ſtatuere, dicens, Regiæ competere poteſtati* (al. pietati) *ut talium virorum, quibus ipſe rogatus ſit, non debeat contemnere preces, vel aliam, quam voluerit cauſam. Poſt hæc quod loco vel homini illi ſua auctoritate concedat. In fine erit locandum: Ut quicunque contra illius Præcepti decretionem fecerit, mille auri optimi libras, vel tale quid, quod inſtituere Imperator voluerit, perſolvatur, medietatem Regi, & medietatem loco,*

vel

Digitized by Google

*vel homini. Poſt hæc adjiciendum eſt, quod Imperator propria manu ſubſcripſerit, & proprio ſigillo ſignari juſſerit. In fine Monogramma eſt ponendum, in quo nomen Imperatoris, & Imperatoris Auguſti, & Dei gratia connexum habeatur, vel alia, quæ Imperatorem deceant: Signum Domini Ottonis Sereniſſimi Imperatoris. Poſt hæc ſic: Henricus Cancellarius * Ureg Vercellenſis Epiſcopi recognovi. Factum anno Domin. Incarnationis M. indictione VI. anno vero ejus Imperatoris regni XII. Actum Rom. feliciter.* Hæc deſunt in MS. Navarræo.

PRÆCESSOR, Epiſcopus, Præſul, in Chronico Walciodorenſi: *Eandemque locum, veluti ſuperiorem, ſub regimine Laudunenſis Eccleſ. Præceſſoris conſtituit.* [Ibidem ſupra legitur, *Antiſtitis*.]

¶ PRÆCESSOR, Deceſſor, prior. Concil. Tolet. XVI. inter Hiſpan. tom 2. p. 746. *Et quia Præceſſor noſter digne memoriæ Wamba Rex, &c.*

¶ PRÆCESSUS, Eadem notione. Charta an. 1076. in Chartul. Aptenſi fol. 62. *Temporibus priſcis, à Præceſſit patribus in ipſis fuerunt, mos per reliquum talis eſt ad tenendum electus, &c.*

¶ PRÆCIÆ, *Qui à Flaminibus præmittebantur, ut denunciarent opificibus manus abſtinere ab opere; ne, ſi vidiſſet ſacerdos facientem opus: ſacra polluerentur.* Feſtus. Unde Apuleius Metamorph. lib. 11. *Præciæ, qui facilem ſacris viam dari prædicarent.* Iidem qui *Præciamitatores*, vel potius *Præclamitatores* eidem Feſto dicuntur.

¶ PRÆCIDANIUS, Præcedens. Acta S. Rumoldi tom. 1. Julii p. 265. *Editum eſt hoc miraculum ipſis Præcidaniis diei Jovis ſacræ.*

PRÆCINCTA, PRÆCINCTUM, Ambitus, fines ac limites, intra quos locus quiſpiam *præcingitur*, concluditur. Vita S. Frontonii in Vitis Patrum n. 8. *Et abierunt per viam juxta Præcin lum montis, euntes ſoli.* Ubi quædam editiones habent *præcinctorium*. Charta Vindiciani Epiſcopi Cameracenſis apud Miræum in Diplom. Belg. lib. 1. c. 5. *Non aliquis præſumat in his, quæ diximus, aut in villis ibi pertinentibus Præcinctam habentibus, inferre aliquam moleſtiam, &c.* Charta Henrici Imper. ann. 1101. in Hiſt. Lobienſi lib. 9. p. 400. *Ambitum quoque Monaſterii, quæ Præcinctum vocant, ſicut ab eodem Imperatore Ottone determinatus eſt, nos quoque concedimus, ut fiat undique termini, rivulus videlicet, &c.* Charta Philippi Regis Franc. ann. 1065. ex Tabulario S. Petri Haſnonienſis: *Supplicaverunt, ut Præcinctam parochiæ totius villæ Haſnonienſis . . ab omni exactione abſolutum firmaremus.* [Charta Guidonis Com. Fland. an 1257. in Tabul. S. Barthol. Betun. *Habeat infra Præcinctam territorii, domini ac feods noſtri, &c.* Vide *Præcinctus* 2.]

¶ PRÆCINCTI, unde dicti milites Vulcatio Gallicano in Avidio, à cingulo militari quo præcinguntur: *Sed vide ne tibi, & liberis tuis non bene conſulat, quum tales inter Præcinctos habeat, quales milites libenter audiunt, libenter vident.* Hæc poſt Carolum de Aquino in Lex. milit.

PRÆCINCTORIUM, Veſtis ſacerdotalis. In veteri Miſſa, ab Illyrico edita, habetur oratio *ad Præcinctorium*, cum illud ſcilicet induit Epiſcopus, ſacra facturus: *Præcinge me, Domine, virtute, & pone immaculatam viam meam.* Ubi Cardinalis Bona *Præcinctorium* eſſe ait, quod Honorius lib. 1. cap. 206. *Subcingulum* ſive *Subcinctorium* vocat, ſolumque Romanum Pontificem eo uti, cum ſolemniter celebrat, eſſeque inſtar parvi cujuſdam manipuli, e ſiniſtro latere pendens: illudque videri, quod Græci ἐπιγονάτιον vocant, formæ quadrangularis palmi & dimidii ex utroque latere, quod e zona appenſum geſtatur, & ſolis Epiſcopis ratione dignitatis permittitur.

☞ Interdum nihil aliud videtur fuiſſe *Præcinctorium* quam linteum quo Pontifex præcingebatur. Ita accipienda hæc vox in Pontificali Eccl. Biſunt. apud Marten. de ant. Eccl. Diſcipl. p. 311. ubi de ablutione pedum in Cœna Domini ab Archiepiſcopo peragenda: *Interim dum legitur Evangelium præparentur lintens & manutergia, & Præcinctoria, & cetera vaſa quæ neceſſaria ſunt ad abluendos pedes.*

PRÆCINCTURA, Exactio, teloneum, vectigal. Charta Otheboldi Abbatis Gandenſis: *Sed & Præcincturas, & telonea in omni regno ſuo nobis . . indulſit.* Apud Ducheſnium in Hiſtor. Limburgenſi p. 25.

PRÆCIPITARIA, PRÆCIPITATORIA, Aries, machina bellica, quæ muros præcipitat & diruit: pro *petraria*. Matth. Paris an. 1242. p. 396. *Ipſi igitur dictum Caſtrum ſolito acerbius impugnantes, tam truculenter, tam infatigabiliter erectis mangonellis flagellarunt, compoſitis petrariis diſſiparunt, compactis Præcipitatiis impegerunt, &c.* Idem an. 1248. p. 502. *Muros & caſtra civitatis mangonellis, petrariis, & Præcipitatoriis undique erectis flagellarant.*

PRÆCIPITIUM, Ipſa præcipitatio, in Concilio Braccarenſi ann. 593. cap. 16. præſertim pœna *præcipitationis*, qua reus ſententia judicis de excelſo aliquo loco præcipitatur, olim recepta, ut obſervatum à Petro Fabro lib. 1. Semeſtr. cap. 18. lib. 2. cap. 7. falſumque eſſe, quod tradit S. Auguſtinus tr. 11. in Evangel. Joannis, hocce ſupplicii genus veteribus inauditum: *Quando poteſtates Romanæ talia ſupplicia decreverunt, ut præcipitarentur homines.* Infra: *Poteſtates Romanæ nunquam talibus ſuppliciis uſæ ſunt.* Κρημνίζειν θάνατος, apud Georgium Acropolitam in Chron. cap. 5. Certe poſterioribus ſeculis in uſu fuiſſe complura oſtendunt exempla, in Vita S. Kentigerni Epiſcopi Glaſcuenſis num. 3. apud Continuatorem Aimoini lib. 5. cap. 53. Galbertum in Vita Caroli Comitis Fland. num. 123. Herimannum de Reſtaurat. S. Martini Tornacenſis c. 35. Ordericum Vitalem l. 12. p. 885. Willel. Malmeſbur. l. 5. p. 155. Auctorem Geſtorum Ludovici VII. c. 3. Gaufridum Villharduinum n. 163. Joannem Cinnam. lib 6. n. 2. p. 129. Pachymerem lib. 9. c. 26. Laonicum lib. 5. p. 23. edit. reg. Theophanem. ann. 10. Zenonis &c. Huc etiam ſpectat Charta Henrici Duc. Brabant. pro Communia Bruxellenſi ann. 1229. *Qui falſo menſuraverit, præcipitabitur.* [Vide Pitiſcum in Lex. Antiq. Rom. v. *Præcipitatio*.]

IN PRÆCIPITIA JACTARI, apud Julium Firmicum l. 3. c. 5. Concilium Braccarenſe l. c. 16. *De his qui ſibi mortem violentam inferunt per Præcipitium.*

¶ PRÆCIPUISSIMUS, Titulus honorarius Comiti & Abbati conceſſus, in Chartul. S. Vandreg. tom. 2. p. 206. *Hæc ideo ſcribi juſſi aſtantibus & auctorizantibus Præcipuiſſimis viris, ſcilicet Medregnone Comite, Gerardo Abbate, cum ſubjacenti ſigno crucis.*

¶ PRÆCIPUITAS, PRÆCIPUUM, vox forenſis, Jus præcipuum, quidquid à parentibus alicui e liberis, vel à conjugibus ſibi invicem datur prærogativo jure, Gallice *Preciput, avantage*. Donatus Æneid. 5. v. 249. *Præcipuum* definit, *Quod præter communionem ſingulis proprio nomine deputatur. Præcipuum* etiam dicitur, inquit Briſſonius in verb. ſignif. *quod neque in collationem neque in diviſionem venit.* Apud Normannos *Præcipuum* præterea vocatur ea hæreditatis pars quæ primogenito præter præcipuum feodi manerium aſſignatur, quod *Precloture*s appellant Conſuetud. Santonenſis art. 95. Inculiſmenſis art. 88 & *Clotures*, unde Trecenſis art. 4. Vitriacenſ. art. 55. Quid autem hac voce intelligendum docet Conſuetud. Angeriac. art. 95. *Et preclotures ſont compris les domaines joints, contigus, & adjacens à l'hotel ou manoir pris ou elu par le fils aine, ou*

Digitized by Google

qui le repreſente ſans evidente & apparente ſeparation, ſoit de murailles, foſſez, chemins ou cours d'eau, ſans & reſervé les moulins dètreignables & fours à ban, les revenus deſquels, ſupposé qu'ils ſoient aſſis en & au dedans des precloſtures ſe prècompte comme l'autre revenu des ſucceſſions; & au regard des ſaves & garennes, ſi elles ſont au dedans des prècloſtures, le fils ainé les a par preciput & advantage. Sidon. lib. 6. Epiſt. 12. *Illud deberi tibi quodam, ut Juriſconſulti dicunt, Præcipui titulo.* Charta ann. 1409. apud Baluz. tom. 2. Hiſt. Arvern. p. 413. *Quibus caſibus & eorum quolibet dicta ſumma dotalis dictarum viginti ſex millium librarum ſit & pertineat dictæ Johannæ aut ipſius liberis vel deſcendentibus ex ipſis liberis in Præcipuitatem & avantagium ultra portionem hæreditariam.* Vide *Avantagium* 2.

¶ PRÆCLARARE, Præcellere, enitere, præclarus fieri. Charta Johannis Francorum Reg. pro capella S. Yvonis: *Beati Yvonis laudes & merita quibus inter humanos ante pauca tempora ſanctitate Præclaruit &c.*

¶ PRÆCLARISSIMUS, Titulus honorarius interdum Epiſcopis conceſſus, ut colligitur ex Charta ann. 1129. inter Inſtr. tom. 6. Gall. Chriſt. novæ edit. col. 34.

PRECLAVA, PRÆCLAVIUM, παρυφή, *Prætexta*, in Gloſſ. Gr. Lat. [Nonius: *Præclavium pars veſtis, quæ ante clavum texitur.*]

PRÆCLUIS, *Inclytus, valde glorioſus*. Popiæ. Nizo Abbas in Vita S. Baſini Archiep. Trevir. n. 4. *Crevit puſio Præcluis, ſuorum notulum, vitæ dulcedo pariter & gloria.* Occurrit præterea apud Martianum Capellam lib. 1. Boniſacium in Vita S. Livini Epiſc. c. 2. Suenonem in Hiſt. Danica c. 2. 35. &c. [Epitaph. Hucboldi tom. 3. Annal Bened. p. 692.

Præcluis orator, ſudans opobalſama coſma.

Præcluentiſſimus, in Translat. S. Auguſt. Cantuar. tom. 6. Maii p. 439.]

¶ PRÆCLUUS, Eadem notione, apud Mabill. tom. 3. Annal. p. 297. *Sæculari nobilitate Præcluus* Ludelmus.

PRÆCLUERE. Auſpicius Epiſcopus Tullenſis ad Arbogaſtem Comitem: *Et geminato lumine ſic Præcluis omnibus.* Utitur etiam Terentianus Maurus:

Et qui venuſta Præcluent comœdia.

Vide *Cluere*.

PRÆCO, Prætor, ſeu Judex Urbanus, *Major*, noſtris *Maire*. Charta Donationis Burgi Angeriacenſis Abbati S. Johannis à Guillelmo Duce Aquitaniæ factæ anno 1048. apud Beſlium p. 430. *Ipſe etiam Abbas habet in villa credentiam 15. diebus: habet etiam Præconem in villa, &c.* Speculum Saxonicum lib. 3. art. 55. *Super Illuſtrium vitam, & eorum ſanitatem, nemo judex exiſtit, niſi Imperator. Super vitam bannitorum condemnatorum, nullus niſi verus Præco judicabit.* Art. 56. §. 1. *Præco communis, cum à judice & Scabinis fuerit electus, Regi tenetur fidem facere ſecundum jus Liberorum.* Art. 61. §. 3. *Præco ad minus dimidium manſum habere debet proprietatis. Omnes illius juriſdictionis ab ortu ſolis, ſi judex ibi fuerit, uſque ad meridiem judicium debent expectare.* Ubi *Præcones* iſti, quos Saxones *Frenbotten* vocant, ſunt minores Scabini, ut obſervat Gryphiander in Wichbildis Saxonicis c. 57. Præcones vero ejuſmodi ex Liberis hominibus, quos *Proprietarios* vocabant, eligebantur, ut eſt in lib. 1. art. 2. §. 5. Concilium Salzburgenſe ann. 1281. can. 15 *Statuimus ... contra Patronos, & judices & Præcones eorum, qui bona invadunt decedentium Clericorum, &c.* Adde Metropolim Salisburgenſem tom. 2. p. 30. 171. tom. 3. p. 398. 409. Charta Friderici II. Imper. an. 1193. pro Monaſterio S. Quirini Tegerneſehenſi: *Sculteos & Præcones de cætero nullos inſtituat ad quod officium Abbas viros aptos, quos voluerit providens, &c.* Conſuetudines Arkenſes ann. 1231. in eodem Tabulario S. Bertini: *Præco vero Choræmanorum pandare poteſt, niſi per judicium Choremannorum.* Id eſt, *Major villæ*. Infra: *De vino vel cerviſia male menſuratis, quinque ſolidos, de quibus habebit Præpoſitus duos, Chora 2. ſolidos, & Præco 12. denarios.* Neſcio an hac notione *Præconem* intellexerit Gauterius de bellis Antiochenis p. 443. *Dux igitur Vicecomitem* (Antiochiæ) *ad ſe vocari jubet, Vicecomes Prætorem, Prætor, Præconem, Præco Judicem, &c.* [Vide Poprauco.]

PRÆCONATUS, *Majoratus*, Gall. *Mairrie*. Tabular. S. Bertini ch. 109. *Recognoverunt ſe vendidiſſe ... & ad Legem werpiviſſe cum omnibus ſolemnitatibus, quæ in venditionibus & werpitionibus ſolent & debent adhiberi pro evidenti neceſſitate ſua Præconatum, ſive Majoratum, terras, nemora, & alia quæcumque habebant, & habere conſueverant in dominio de Arques, &c.* Charta Gervaſii de Caſtello novo an. 1286. in Tabul. Monaſt. S. Vincentii de Nemore: *Cuſtodiant, & ab omni læſione prælegant, videlicet de meo proprio Præconatum Caſtri novi de dono Garzonis Bruſle, Præconatum Braerolearum de dono Nicolai Gardiu.*

¶ PRÆCO, Concionator, in Charta an. 1208. Vide infra in *Præconare*.

PRÆCO, Apparitor, viator, Italis *Commendador*, noſtris *Serjant*: in Statutis Venetis ann. 1242. lib. 1. cap. 14. Ita *præcones*, pro iis, quos *ſervientes* dominicos, ſeu *Sergeant de Seigneuries* appellamus, uſurpat Regeſtum Caſtri-Lidi in Andibus f. 48. *Præco de Suſa debet hominium & ligeriam Dominæ Suſæ, &c.* Infra: *Si Præco cuſtodierit priſonem in caſtello, expenſam ſuam debet habere, & ſucere ea, quæ ad Præconariam pertinuerint.* [Charta ann. 1348. ex Schedis Prælidis *de Mazangues*: *Sit eis licitum conſtituere & creare bajulos, judices, notarios, nuntios & Præcones.*]

¶ PRÆCONATUS, *Præconis* officium. Statuta Maſſil. lib. 1. c. 39. *Generaliter decernimus ut præco publicus civitatis Maſſiliæ teneatur annuatim jurare ſe bona fide Præconatus officium exercere.*

¶ PRÆCO VINI, Qui vinum venale proclamat, Gall. *Crieur de vin*. Huic ſua erant jura à præconis publici privilegiis diſtincta. Apud Bituricas duodecim ejuſmodi præcones inſtituti erant, quibus ſuus erat præfectus Charta Ludovici Junioris Reg. Franc. ann. 1141. apud Thomaſſerium in Biturig. p. 61. *Adſint omnimodo Præcones in urbe* (Bituricenſi) 12. *habeant quique per tabernas ſuas cum ſolito clamitante præconio per civitatem, ut mos eorum eſt, vina delibanda portaverint de primo incrallo denarium unum; in ſecunda vero aut tertia, ampliorive, ſi fiat, admiratione* (f. adeneratione) *pretii tabernarum apertione, quotieſcumque ſic ſecundo vel ſæpius reclamitaverint, de quocumque incrallo denarios ſingulos præconii jure recipient ... Verumtamen ſi quando banna fieri præceperimus, aut ille qui Præconibus præeſt, &c.* Vide *Clamator*.

¶ PRECONIARIUS, Eadem notione, in Litteris Ludovici VII. Reg. Franc. an. 1168. tom. 1. Ordinat. p. 16. *Tabernarii & Preconiarii vinum non emant Aureliis, ut ibidem revendent in taberna.* Ibidem in verſione Gallica: *Li tavernier, li Crient de vins, n'achetaient vins, n'achetaient vin à Orliens, &c.*

PRÆCONES, Circulatores, in Canonibus Hibern. l. 42. c. 15.

¶ PRÆCO, Stimulator, noſtris *Boute-feu*. Ivo Carnot. Epiſt. 192. *Hæc & his ſimilia Præcones hujuſmodi non intelligentes aut non legentes ſuadent monachis ut monaſteria ſua deſerant.*

PRÆCONARE, Prædicare, extollere, *Préconiſer*. Gloſſ. Græco-Lat. κηρύσσω, *Præcono, prædico*. Martianus Capella lib. 17. *Ingreſſuros enim cunctos nominatim vocabat, fama Præconans.* S. Eulogius lib. 2. Memorial. Sanct. *Solvite divinis laudibus ora, ſummique Redempto-*

ptoris beneficia extollentes, Præconate & dicite, &c. Infra: *Qui liber... veſtrorum actuum glorioſam memoriam Præconatur.* Adde lib.2.c.1. lib.3. c.13. *Præconari* etiam dixit Honorius Auguſtodunenſis lib.3.c.1. Vide S. Maximum Homil.1.de Natali Domini, Petrum Bleſ. Homil.6. Joannem Sariſber.lib.7. Policrat.cap.19.23. & aliis locis, Herimannum de Reſtaurat. Monaſter. S. Martini Tornacenſis cap.114. Eadmerum lib.2. Hiſtor. Novor. Acta S. Foranni Abb.num.5. Acta Archiep. Rotomagenſ.p.447. &c.

¶ Præconari, Declarare, pronunciare. Chronic. S. Trudonis apud Acher.tom.7. Spicilegii p.375. *Hinc epiſcopalis interdictio, quæ ſacrileges illos Præconabatur ex oblatione fidelium non debere ſtipendiari, &c.*

¶ Præconare, Proclamare. Chron Bergom.ad an. 1393. apud Murator.tom.16.col.877 *Die Veneris 12. Octobris dicti anni cridatum & Præconatum per & inter Nobiles, &c.* Vide in *Crida*.

¶ Præconare, Cantare, vel recitare. Mirac. S. Auguſt. Cantuar.tom.6. Maii p.409. *Ad nonam, dum Miſſa intonatur, ille intentus orabat: dum Evangelium Præconatur, &c.*

¶ Præconari, Alia notione. Anonymus lib.4. de Miraculis S. Benedicti c.12. *Quidam ruſticus, dum Sacerdote ex more Præconante, audiſſet celebrem ſolemnitatem translationis patris Benedicti annuntiari, ... parvi pendens ejuſdem præceptum Sacerdotis, qui juſſerat omnes parochiales ſuos eſſe feriatos, ſtatuit eo die agriculturæ operam dare, &c.* Ubi *Præconari*, eſt quod dicimus *Faire le Prone*: adeo ut non tam improbanda ſit Salmaſii ſententia, quam attigimus in Deſcript. Ædis Sophianæ n.81. qui poſtremam hanc noſtratem vocem à *præconium* deducendam putavit.

☞ Certe ea notione *Præconari*, pro concionari, occurrit in Sententia Navarri Epiſc. Conſeran. an.1208. apud Marten.tom.7. Ampl.Collect.col.93. *Abbatis præconem obmuteſcere facientes, alium qui quotidie Præconaretur, auctoritate conſulum & populi creaverunt.*

Præconabilis, Prædicabilis, prædicandus. S. Eulogius l.1. Memor.Sanct. *Præconabili ſtylo*. Idem in proœmio Documenti Martyrii: *Siquidem Præconabilis eſt virorum victoria, excellentior tamen fœminarum extollitur palma.* Et lib.1. Memor. Sanctor. *Non tamen parvipendenda eſt invictiſſimi illius Joannis conſtantia Præconabilis.*

¶ Præconatio, Vaticinium. prædictio, in Guidonis Diſcipl. Farſ.c.49. *Crux Prophetarum Præconatio. Crux ſcandalum Judæorum.*

¶ Præconatus, Eadem notione. Mirac. S Johannis Beverlac.tom.2. Maii p.144. *Cum & præter morem conſuetam horam ſurgendi præveniret, & bipartitus lapidum caſus, Præconatus vicem gerens, eis perſuaſiſſet, ut alio ſe transferrent, &c.* Hinc

Præconizare, [Vaticinari, prænunciare.] Vitæ Abbatum S. Albani: *Præconizabat eum... Conventum conculcaturum.*

¶ Præconizare, Promulgare, bannum indicere, denunciare. Statuta Edwardi I. Regis Angl.ann.1283. apud Rymer.tom.2.p.262. *Item ſi quis intraverit de die ortos, vineas, &c. poſtquam qualibet anno Præconizatus fuerit, & in 2. ſolidis & dimidio ... pro juſtitia puniatur.* Charta Libertat. Bellomont. ex Cod. MS. Coiſlin. nunc Sangerm. *Pro qualibet porco ipſorum ... & ratione panagii Præconizati... Sed panagium Præconizatum tantummodo nobis ſolvent. Præconizata igitur pace*, in Vita S. Cathar. Senenſ. tom.3. April. p.919. & 936. *Præconizata guerra*, in Charta Confœderationis an.1369. apud Marten.tom.1. Anecd.col.1504.

¶ Præconizare, Præconis voce cauſam condemnationis alicujus rei declarare. Id moris à Romanis acceptimus, apud quos iſtud erat præconis inter cætera officium, ut lictoribus de damnatis pœnas exigentibus, eorum elogium pronuntiaret, legeſque timendas populo inculcaret. Unde illud Horatii Od.4. lib.1.

Sectus flagellis hic triumviralibus
Præconis ad faſtidium.

Charta an.1276. tom.1. Hiſtor. Dalphin. p.25. col.2. *Petrus Libardi de Saiſſia teſtis juratus, interrogatus ſi unquam vidit fieri Præconiſationes de aliqua juſtitia corporali quam fecerit, & alii per dictos Comites, dicit quod non; quia non Præconiſantur parvæ juſtitiæ, niſi juſtitia de morte.*

☞ Interdum *Præconizare* eſt in jus citare, vocare, præſertim cum illud fit publica promulgatione. Charta apud Lobinell. tom.2. Hiſtor. Britan. col.1618. *Et ibidem ſuis voce proclamatus & Præconizatus nobilis vir Oliverius de Quelen ... cui Præconizationi comparuit ibidem nobilis vir Conanus de Pontquellec.* Statuta Maſſil. lib. 5.c.53. *Rector vel judex, aut nullus alius officialis curiæ non valeant ipſum (civem) facere Præconiſare, niſi conſtaret manifeſte ipſum requiſitum eſſe vere contumaciam* (contumacem.) *Perſonnes appellees ou Préconiſees*, in Conſuet. Pictavenſ. art.444.

¶ Præconizatio, Præconium, criminis & judicii per præconem denuntiatio, bonorum alicujus præconium, atque etiam quævis publicatio. Charta an. 1276. tom.1. Hiſt. Dalph p.24. *Item dicit quod Præconiſationes juſtitiarum conſueverant fieri ad mandatum Curreriorum; aliæ vero Præconiſationes factæ ſunt & fieri conſueverunt nomine Archiepiſcopi & Comitum, excepta Præconiſatione miraculorum, quæ ſolum habent fieri per Archiepiſcopum. Item quod Præconiſationes ponuntur & conſueverunt poni per curiam Archiepiſcopi.* Edictum Johannis Regis Franc. ann.1362. tom.3. Ordin. p 606. *Impediverant & perturbaverant tam circa precepta & Preconizationes penales, &c.* Epiſtol. Alphonſi Reg. Aragon. inter Conc. Hiſp tom.3. p.661. *Perturbatis, diverſa mandata pœnalia, inhibitiones & banna ac diverſas Præconizationes contra libertates eccleſiaſticas ... faciendo ...* Adde Meneſtr. Hiſt. Lugdun. p.12.101. & Statuta Maſſil. lib.1 c.1.§.16. Vide *Crida*.

¶ Præconisatio, Quod propter *præconizationem* domino exſolvitur. Charta ann. 1348. ex Schedis Præſid. *de Mazaugues*. *Sit eis* (dominis de Maſalgis) *licitum ... præconiſationes facere, ... & Præconiſationes habere.*

¶ Præconisari dicebatur dominus alicujus loci, cum eo adveniens, vexilloque ejus in loco eminentiori appoſito, præconis voce dominus proclamabatur. Enumeratio jurium Comit. Biterr. in civit. Albienſi ann. 1252. *Item quando idem dominus Rex fecit tranſitum per terram Albienſem, tunc cives Albienſes præſtiterunt eidem ſponte juramentum fidelitatis tanquam domino, vexillum ipſius fuit appoſitum ſupra eccleſiam cathedralem, & fuit Præconiſatum pro ipſo in eadem civitate.*

¶ PRÆCONCEDERE, Prompto animo concedere. Bulla Johannis XXII. PP. ann.1322 in Bullar. Carm. *Iſtam gratiam & amplam meo ſancto ac devoto Carmelitarum ordini confirmationem habeas Præconcedere.*

¶ PRÆCONFORTARE, Corroborare, fortem reddere. Hildebertus in Vita B. Mariæ Ægyptiacæ to. 1. April. p.84.

Præconfortabat mentem, corpuſque juvabat.

¶ PRÆCONIALE, Præconium, laus. Vita S. Wolbodonis, tom.2. April. p 858. *Jure igitur ad illum ſancti Job derivatum ſit Præconiale: ſi negavi, quod volebant, pauperibus.*

¶ PRÆCONICUS. Vide *Præconius*.

¶ PRÆCONIOSUS, Honorificus, glorioſus. Guibertus in Vita ſua lib.2. c.2. *Inita plane cum ſolita ple-*

na

ne laudis habueris, & per annos aliquot rumor ei Præconiſus acceſſerit, &c.

¶ PRÆCONIUS, Ad præconem ſpectans. *Voce præconia divulgare*, id eſt, per Præconem, in Charta an. 1314. Occurrit præterea in Charta an. 1348. ex Schedis Præſ. *de Mazaugues*, & in Chron. Corn. *Zantfliet* apud Marteo. tom. 5. Ampl. Collect. col. 380. *Præconica vox*, apud Laur. Byzyn. de Orig. belli Huſſit. tom. 6. Reliq. Mſſ. Ludewig. p. 154

¶ PRÆCONIZARE, PRÆCONIZATIO. Vide in *Præconare*,

¶ PRÆCONTRACTUS, Contractus præcedens, prævius. Charta ann. 1598. apud Rymer. tom. 16. p. 331. *Viſum eſt caveri ne ullæ facultates ſive indulgentiæ de celebrando abſque bannis matrimonio concedantur ... primo quod nullum poſtea conſtabit impedimentum Præcontractus, conſanguinitatis, &c.*

¶ PRÆCOQUUS, Prudens. Gerardus in Vita S. Udalrici ſæc. 5. Bened. p. 422. *Quo ſuſcepto* (Camerarii officio) *& aliis ſecundum ſuam dignitatem beneficiis, ſicuti Præcoquus erat, in omnibus proſpere ageas, de die in diem proficiebat*.

¶ PRÆCORDIALIS, Intimus. Conradus in Epiſt. ad Porphyrog. Comnenum apud Murator. tom. 6. col. 660 *Tibi, ſicuti Præcordiali filio & fratri chariſſimo, deficere & deeſſe non poſſemus*. Vita S. Henrici Imp. tom. 3. Julii p. 757. *Cujus ſanctiſſimam imitationem paterna & Præcordiali dilectione intuentes*.

¶ PRÆCORDIALITAS, Impenſus amor, intimus affectus, apud Engelbertum de S. Mariæ virtutibus, to. 1. Anecd. Pezii part 1. col. 558.

¶ PRÆCORDIALITER, Toto corde, ex intimo affectu, in Litteris Henrici III. Regis Angl. ann. 1261. apud Rymer. tom. 1. p. 748. *Præcordialius, ardentius, vehementius*, in Lex. Philoſ. Goclenii.

¶ PRÆCORDIARE, Deſtinare, eligere. Concil. Trevir. ann. 1310. apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 235. *Ad hoc enim Deus Præcordiavit epiſcopos ut injuſtitias removeant, præſumtiones abſcindant*.

PRÆCORDIARI, *Gaudere, lætari*, apud Johannem Diac. in Actis S. Iſidori Agricolæ n. 21.

PRÆCORDIUM, numero ſingulari, non ſemel occurrit apud vett. interpretem Epiſt. S. Barnabæ, ubi Græca habent καρδία.

¶ PRÆCULA, *Machina*, apud Laur. in Amalth.

PRÆCURSUS. Vide *Percurſur*.

¶ PRÆCUTORIUM, f. Promontorium. Carpeſanus Comment. ſuorum temporum apud Marten. tom. 5. Ampl. Collect. col. 1253 *Alii, quia pars ejus* (Apruții) *Præcutorium quondam eſſet, corrupto nomine pro præcutio, Apratio dictum volunt*.

¶ PRÆDA, Prædator, qui prædam exercet, Gallice *Pilleur*. Elmham. in Vita Henrici V. Reg. Angl. edit. Hearnii c. 60. p. 164. *Ne Anglicis Prædæ ſuccumberent, ad propria redire curabant*.

PRÆDAM VASTARE. Lex Alamannorum titulo 25. *Si homo aliquis gentem extraneam infra provinciam invitaverit, ubi Prædam vaſtes beſtiliter, vel domos incendas, &c.* Ita editio etiam Heroldi: at Tiliana habet: *Prædia vaſtes, &c.* [*Praie* pro *preie, butin*, uſurpat le Roman *de la Violette* MS.

La gent ont la Praie acueillie,
Chevaulx, berbis & autre aumaille,
Rengez ſembloient en bataille ...
Par Dieu la Praie laiſſerez,
Atacoit que de moy eſchapez.]

PRÆDAS GERERE, Prædari, προνομεύειν, apud Anaſtaſ. in Hiſt. Eccleſ. p. 54. [*Prædas facere*, in lib. 2. Capitul. c. 15. *Agere*, in Capitul. Karoloman. tit. 3. c. 11. *Prædam prendere*, in Tabul. S. Albini Andegav.]

¶ PRÆDA DIABOLICA dicitur mulier rapta, in Capitul. Caroli C. tit. 3. c. 5. *Interdum etiam inceſtam propinquam ſuam, aut ſanctimonialem, vel raptam, ſive adulteram, quam illic ei non licebat habere, fugiens ſecum ducit ... cum diabolica Præda, quam ſecum duxit, ad Epiſcopum ſuum redeat*.

¶ PRÆDA STAGICIOSA, Quæ ferro & incendio fit. Chron. Domin. de Gravina apud Murator. tom. 12. col. 602. *Contra terram ipſam & bona ſua ſtragicioſa Præda facienda*.

PRÆDA VIVA. Florentinus Wigornienſis ann. 1038. *Pedeſtres in flumen ... navibus devehuntur: equeſtres vero vivam Prædam per terram minantur*. Neſcio an *viva Præda* dicatur eadem notione, qua *viva guerra*, in Concilio Toloſano ann. 1228. c. 8. *Sed ei, ſicut & alii faciunt vivam guerram*. Phraſis Gallica, *Faire une vive guerre*.

¶ PRÆDA, pro *Prada*. Vide in hac voce.

¶ PRÆDANUS, *De prælio exiſtens*. Laur. in Amalth. ex Catholico Johan. de Janua.

¶ 1. PRÆDARE, pro Prædari, in Vitis Patrum Emeritens. inter Concil. Hiſpan. tom. 2. p. 652. *Res ſanctæ Eccleſiæ & tuas quas hoſtilis prædo Nepopis Prædavit*.

2. PRÆDARE, Semper dare, apud Cælium Aurelian. lib. 3. Acut. c. 14.

PRÆDARIA. Charta Guillelmi Marchionis Montisferrati ann. 1156. apud Guichenonum in Bibl. Sebuſ. Cent. 1. c. 93. *Vel à præfatis omnibus exigere placitum, diſtrictam, bannum, fodrum, albergariam, Prædariam, arimaniam, angariam, &c.* Forte leg. *prædariam*, à *pradis*, ſeu pratis.

☞ Nihil emendandum arbitror; neque enim infrequens eſt tributa inſolitis vocibus deſignare: eo fortean nomine nuncupabatur præſtatio, quæ à ſubditis domino, ut eos à prædonibus defenderet, penſitabatur.

¶ PRÆDARIUS, *Præbens auxilium*. Gloſſ. Iſid. Non male omnino *Pedarius* in Excerptis. Emendat Martinius, *præbendarius*, niſi *Prædarius* dictus ſit qui ad σύμμαχιαν vocatur ſub ſpe prædæ partiendæ.

¶ PRÆDATORIE, Prædonum more. Rolandinus de factis in Marchia Tarviſina apud Murator. tom. 8. col. 350. *Et beſtias quaſcumque invenient Prædatorie rapiunt*.

PRÆDECARIUS. Charta Widonis Imper. an. 892. apud Ughellum tom. 2 Italiæ ſacræ p. 121. *Ita ut auctoritatis noſtræ præcepta firma & ſtabilia maneant, cum Cancellariis, quos perpetua & jugi conſuetudine temporibus anteceſſorum Epiſcoporum prædicta Eccleſia de Clericis ſui Ordinis adſcribendis ſuæ poteſtatis libellos & Prædecarios habuit, &c.* Pro *precarios*, ut videtur.

¶ PRÆDECESSIO FAMILIÆ dicitur de majoribus qui præceſſerunt, in geſtis Tancredi apud Marten. tom. 3 Anecd. col. 111.

¶ PRÆDEIRA, Machinæ oppugnatoriæ ſpecies, *petraria*. Caffari Annal. Genuenſ. apud Murator. tom. 6. col. 262. *Tenteria prope civitatem poſuerunt, gattos & machinas, & prædeiras ibi fecerunt*. Eadem quæ

¶ PRÆDERIA dicitur à Rolandino lib. 11. de factis in marchia Tarviſ. *Impugnaverunt locum & inimicum, nunc ædificiis & trabucchis, nunc Prædeniis & baliſtis*. Vide *Prederia*.

¶ PRÆDELLA, vox Italica, Gradus ligneus altaris, ſuppedaneum, ſcamnum. Viſitat. Boſſii Epiſcop. Novar. inter Acta SS. tom. 3. Mart. p. 51. *Aderant duo candelabra octonea, & pallium ex ſerico albo damaſco, & Prædella lignea nova & decens*. Vita S. Humilitatis tom. 5. Maii p. 209. *Ante altare B. Joannis Evangeliſtæ tunc exiſtens in quadam domuncula juxta viam, ſuper Prædellam cum* (puerum) *poſuit*.

¶ PRÆDERIA, ut *Prædeira*. Vide in hac voce.

¶ PRÆDIATOR, ὑπαρχίτης ὑπερχίτου, ὑπὲρ φίρου μέρους

[illegible]. Gloſſ Lat Græc. Emtor prædiorum. Ibidem: *Prædiatores*, χωρῶναι, id eſt, qui prædia poſſident. Idem itaque *Prædiator* qui

PRÆDIATUS, Prædiorum dives, apud Baldricum Noviom. l. a. Chron Camerac. c. 3 a. 38. Utuntur etiam Martianus Capella lib. 1. p. 16. Apuleius lib 4. Florid. & alii. Joanni de Janua, *Prædiatus*, dicitur *Deus prędiorum, ſcilicet Saturnus*.

PRÆDICABILIS, Prædicandus, laudandus in leg. 2. 7. Cod. Th. de Famoſ. libell. & l. 6. ad leg. Juliam repetund. & in veteri Inſcript. apud Gualterum in Tabul. Sicul. p. 20.

¶ PRÆDICAMENTUM, Concio ad populum, Gall. *Predication*. Charta an. 1423. in Tabular. B. M. de Bono-nuntio Rotomag. *Annis communibus die Veneris ſancta de mane ante meridiem ſolet fieri & eſt aſſuetum quidam ſermo ſolemnis ſeu Prædicamentum ſolemne per unum doctorem in ſacra pagina, aut aliam perſonam ſolemnem.*

¶ PRÆDICANTIA. Vide mox in *Prædicare*.

PRÆDICARE, Verbum facere ad populum, concionari in Eccleſia, Gallis *Prêcher*. Concilium Vaſenſe II. c. 2. *Si Presbyter, aliqua infirmitate prohibente, per ſeipſum non potuerit Prædicare, ſanctorum Patrum homiliæ a Diaconibus recitentur*. Cyprianus in Vita S. Cæſarii Arelatenſis: *Docuit præterea memoriter, quamdiu potuit, altaque voce ſemper in Eccleſia Prædicavit*, &c. Vide Concilium Arelat. VI. c. 10. Aquiſgran. can. 82. Moguntiacum c. 25. Pontigonenſe ano. 876. c. 7. Capitul. 1. ann. 810. c. 5. Capitula Caroli Magni lib. 1. c. 82. 160. Durandum lib. 4. Ration. c. 26. &c.

PRÆDICATIO, Concio ad populum. Meſſianus in Vita S. Cæſarii Arel. *Clericali habitu ad altare venit, ubi poſt Prædicationem, quam non ſolum in civitate, ſed etiam in omnibus parochiis, cum potuit per ſe memoriter facere, non diſtulit*, &c. Lex Long. l. 3. tit. 1. § 8. *Et ut* (Epiſcopi) *Prædicationes & confirmationes ibi expleant*. Adde Concilium Valentinum III. an. 853. cap. 22. Concilium Ticinenſe ejuſdem anni, initio, Capitularia Regum Fr. paſſim, &c.

¶ PRÆDICANTIA, Eadem notione. Memoriale Poteſt. Regienſ. apud Murator. tom. 8. col. 1107. *Frater Johannes de Bononia fecit magnam Prædicantiam inter caſtrum Leonem & caſtrum Francum*. Interdum nude pro Exhortatio. Chronic Petri Azarii apud eumdem tom. 16. col. 378. *Sed amplius non erat locus Prædicantiæ, immo correctioni*.

¶ PRÆDICATURA, ut *Prædicatio*. Meiſterlinus Hiſtor. Rer. Noriberg. apud Ludewig. to. 8. p. 145. *Adeptuſq;* (Joh. Hus) *Prædicaturam in Praga nobilem, in Bethleem eccleſia dicta, ubi doctrinam Wiclef extollebat*.

PRÆDICATOR, pro Epiſcopo, non ſemel apud Avitum Vienn. Epiſt. 47 & alibi.

PRÆDICATORUM Ordo inſtitutus à S. Dominico de cujus origine & initiis ita pręcęteriis Guillel. de Podio Laurentii de Bellis Albigenſium cap. 10. *Continuato itaque biennio & amplius hoc labore, cum accenſum ignem per hanc viam extinguere non valerent benedicti Dei pugiles, attendentes, quod res ita altiori conſilio indigeret, clamare ad Sedem Apoſtolicam ſunt coacti, & ut cœpta prædicatio remaneret, de ordinandis perpetuis Prædicatoribus eſt proviſum, inſpirante Domino: & hac de cauſa ſub Beato Epiſcopo D. Fulcone Ordo Prædicatorum principaliter eſt exorſus, quorum vexillifer beatus Dominicus prælationem ſuſcepit pariter & laborem*, &c. A quo vero *Prædicatorum* nomen iis potiſſimum inditum, refert Cantipratanus lib. 1. de Apibus c. 9. n. 5. & ex eo Scotus lib 4. Menſæ Philoſophicæ c. 37. Adde Chronicon Montiſſereni p. 137. Vide *Jacobitæ* 2.

PRÆDICATORES GENERALES appellant Dominicani, Magiſtros in Theologia, & qui per priorem Provincialem & Definitores Capituli Provinciales fuerunt inſtituti, &c. Conſtitut. Fratrum Ord. Prædicat. diſt 2. c. 7.

¶ PRÆDICATORES MINORES, Franciſcani. Statuta Eccl. Valent. inter Concil. Hiſpan. tom. 3. p. 511. *Mandamus quod fratres Prædicatores Minores honorifice à clericis recipiantur*.

¶ PRÆDICATORES, inter ariolos, & veneficos recenſiti, in Judiciis ſacerdot. de crimin. apud Marten. to. 7. Ampl. Collect. col. 32. *Si quis ariolos, id eſt, ſortilegos, Prædicatores, vel herbarios veneraverit, aut ſecutus fuerit, tribus annis pœniteat & eleemoſynas faciat*. Ubi ii videntur indigitari qui per vicos vagantur populum phaleratis verbis ineſcantes ut medicamenta ſua vendant noſtris *Charlatans*.

¶ PRÆDICATORIUS, Concionator, qui verba facit ad populum, *Predicateur*. *Cathedra prædicatorii*, ſuggeſtum concionarium, in vet. Ceremon. MS. B. M. Deauratæ Toloſ. Locum vide in *Planctus Virginis*.

¶ PRÆDICATURA. Vide *Prædicare*.

¶ PRÆDICTOR, Qui futura prædicit. Greg. Turon. in Vita S. Aridii apud Mabillon. Analect. p. 219. *Ita & hic vir Dei illuſtrante ſuperna gratia, per revelationem S. Spiritus annuntiabat quæ hominibus eſſent ventura .. ut Prædictoris veritas probaretur, vi febrium ingenti attacta pueri membra ſolvuntur*.

PRÆDITUS, Prælatus. Veteres Gloſſæ: *Præditus, probatus, antepoſitus*. Gloſſ Gr. Lat. χρησός, *Præpoſitus, præditus*. Προέστηκεν ἀρχῆς, ἤτοι ἄξιος, *Præditus eſt*. Ita emendant viri docti pro *præductus*. Gloſſæ antiquæ MSS. *Præditus, ornatus, ſublimatus*. Apuleius de Deo Socratis: *At ubi vita edita, remeandum eſt eundem illum, qui nobis Præditus fuit, raptare illico & trahere veluti cuſtodiam ſuam ad judicium*. Utitur etiam aliis locis.

¶ PRÆDIVISUS, Prædictus, præfatus, à Gall. *Deviſer*. Charta ann. 1279. in Chartul. S. Vandreg. tom. 1. p. 92. *Itaque ego dictus Joannes & hæredes mei in omnibus Prædiviſis nihil poterimus de cetero reclamare, exigere vel calumniari*. Vide *Deluſatio*.

¶ PRÆDIUM CANATUM, *fuit prędium in quo fuerunt cellulæ*, &c. pro Caſatum, in Vocabul. utriuſque juris. Vide *Alodis*.

¶ PRÆDIA FORMENSIA, vel *Formeſia*. Vide ſupra *Forma* 12.

¶ PRÆDOLATUS. Vide *Prædulati*.

¶ PRÆDONICUS, Ad prædones vel prædam pertinens, prædatorius. Inquiſitio Curiæ Reg. Aptenſ. an. 1314. ex Schedis D. *de Remerville*: *Et in ſtratis publicis inſidiæ Prædonico more parantur indifferenter tranſeuntibus per locum eumdem*. *Prædaticia pecunia*, apud Gellium lib. 4. c. 18. & lib. 13. c. 24.

¶ PRÆDOSUS Prædatus. Chron. Patav. ad ann. 1259. apud Murator. tom. 8. col. 704. *Tunc revera exultaverunt victores capta præda, quando electorum armorum & equorum & Prædoſæ ſupellectilis ſpolia dividebant*.

¶ PRÆDUCTAL, παράγραφος, in Gloſſ. Lat. Gr. Sangerman. Stylus vel plumbum, quo lineæ praeducebantur in membrana ad ſcripturam dirigendam. Vide Salmaſium ad Solinum p. 643.

PRÆDUCTUS *eſt*, Προέστηκεν ἀρχῆς, ἤτοι ἄξιος, in Gloſſ. Gr. Lat. Rurſum: Προΐσταμαι ἀρχῆς, *Præero*. Προ-στάμενος, *Præpoſitus*. Vide *Præditus*.

PRÆDULATI SOLIDI, ſeu *Prædolati*. Leo Oſtienſis lib. 1. cap. 28. *Lando & Adelmarius Gaſtaldei ejus exportaverunt ſolidos Prædulatos duo millia*. Ignotus Caſinenſis c. 10. *Suſtulit idem Siconolfus Prædolati ſolidos duo millia*. [Vide *Prætoſtati*.]

¶ PRÆ-

Digitized by Google

¶ PRÆDUS, Prædium, campus, vel pratum. Charta apud Stephanot. tom. 3. Antiquit. Bened. Pictav. MSS. p. 219. *Abjacet ille Prædus de uno latus præda Duimani, ... alio latas prædo jacburtus, alio vero prædo S. Martini, &c.* Vide *Pruda* & *Pratus*.

¶ PRÆEVITATIO DISCRIMINUM, Periculorum diligens & prudens nimium fuga. Elmham. in Vita Henrici V. Reg. Angl. edit. Hearnii c. 22. p. 51. *Affirmabat etiam* (Henricus Rex) *quod, poſtpoſita tali Præevitatione diſcriminum, potius ſub Dei miſericordia ſe & ſuos exponeret in eventum, quam, &c.*

¶ PRÆFAMEN, Præfatio, præloquium. Vita Marſilii Ficini tom. 1. Amœnit. litter. p. 83 *Ex præſamine ipſi præmiſſe.* Utitur Symmach. lib. 2. Epiſt. 34. *Recordaris, hoc te Præſamine epiſtolam texuiſſe.*

¶ PRÆFASCINIUS, πάνυ βάσκανος. Gloſſ. vet. apud Martin. Id eſt, omnino faſcinator.

PRÆFATIO, Pars Miſſæ, ſeu Liturgiæ ſacræ: ſic dicta, quia eſt prælocutio totius orationis ſecuturæ, & ad ſacrificium præparatio, inquit Amalarius in Eclogis, & ex eo Durandus lib. 4. c. 33. Addit Papias, à *Te igitur, uſque ad Agnus Dei; in hac enim præloquitur grates laudemque Deo Sacerdos, ut melius ad conſecrandum Chriſti corpus poſſit accedere.* Ugutio: *Præfatio, quod præcinitur ante Sacramentum Corporis & Sanguinis Chriſti.* Alcuinus lib. de Divin. Offic. *Hac uſque Præfatio, id eſt Prælocutio & allocutio populi, hinc ſequitur exhortatio, Surſum corda.* Præfationis uſum jam inde ſub Apoſtolis obtinuiſſe, colligere eſt ex Clemente l. 8. Conſtit. Apoſt. c. 16. vel certe antiquiſſimum eſſe evincunt Cyprianus de Orat. Dom. Cyrillus Hieroſ. Catech. 5. Chryſoſt. in Liturg. & Homil. de Euchar in Encæniis 18. & alibi paſſim, S. Auguſtinus c. 3. de Vera relig. cap. 16. de Bono vid. de Civit. Dei lib. 10. c. 4. & lib. 14. cap. 13. Concil. Milevitan. II. can. 12. Pelagius II. PP in Epiſt. ad Epiſcop. German. & Galliæ, ubi novem Præfationes cantari conſtituit, quas in Ordine Romano inſcriptas obſervare eſt, unam in albis Paſchalibus, aliam de Aſcenſione Domini, tertiam de Pentecoſte, quartam de Natali Domini, quintam de Apparitione Domini, ſextam de Apoſtolis, ſeptimam de Trinitate, octavam de Cruce, nonam de Jejunio & Quadrageſima. Gregorius decimam de S. Andrea adjecit: denique Urbanus II. PP. undecimam de S. Maria. Vide Concilium Weſtmonaſterienſe an. 1175. can. 14. Copriniacenſe can. 22. Præcepta Synodalia Petri de Collemedio Archiep. Rotomag. Synodum Bajocenſem an. 1300. can. 18. Ordinarium Præmonſtrat. cap. 10. Honorium Auguſtodun. lib. 1. cap. 41. 89. 101. 120. Beletum cap. 45. Menardum ad Sacrament. Gregorii Magni c. 25. Card. Bona lib. 2. Liturg. c. 10. &c.

¶ PRÆFATTIONES, Exordia, proœmia, Gallice *Prèface, prèambules*, in Charta an. 1377. ex Biblior. Reg. *Fuimuſque in craſtinum in Clerano ubi audivimus eos, qui poſt plures Præfattiones ex parte Regis Aragonum, &c.*

PRÆFECTI AULÆ, vel *Palatii*, dicti *Majores domus* Aulæ Francicæ. Hugo Flaviniac. in Chron. *Opes quippe & redditnum affluentia, regni adminiſtratio ſeu omnia, quæ vel domi vel foris agenda ac diſponenda erunt, penes Præfectos Palatii, qui Majores domus dicebantur, manebant.* Infra de Pipino: *Ex Præfecto Palatii Rex conſtitutus.* Rurſum: *Præfectorum qui & Majores domus dicebantur, improba licentia.* Urſinus de Geſtis S. Leodegarii: *Ut omnes ſe gratularentur Regem habere Chilpericum, & Palatii Præfectum Leodegarium. Erchinealdus Præfectus*, in Vita MS. S. Godonis Monachi S. Vandregiſili. Venericus Vercellenſis de Unitate Eccleſiæ conſervanda: *Major domus in Regno Francorum, hoc eſt Præfectus Palatii.* Vide tom. 1. Hiſtor. Franc. p. 684. & Felicem Oſium ad Muſſatum pag. 56. Theodulfus Aurelianenſ. lib. 6. Carm. in Epitaphio Helmengaldi:

Numque Palatina fuit hic Præfectus in aula:
Dum regeret Carolus ſceptra ſerena pius.

¶ PRÆFECTI PRÆTORIO dicuntur iidem *Majores domus*, apud Symphor. Campegium lib. 4. de Orig. & Genealog. Caroli Magni fol. 11. *Tempore Theoderici Regis Francorum inertia Regum, prætorio Præfectus à Rege proximam dignitatem obtinebat, ad quam potentiſſimi quique Francorum ſumma contentione anhelabant.*

☞ Alii ſunt *Præfecti prætorii* memorati in Addit. 3. ad Capitul. c. 75. *Qui in domo ſua oratoriam habuerit, orare ibi poteſt; tamen non audeat in eis ſacras facere Miſſas ſine permiſſa Epiſcopi loci illius. Quod ſi fecerit, domus illius fiſci viribus addicatur. Præfectus prætorii, qui hoc cognovit, & non prohibuit, librarum auri multabitur.* Ubi is eſſe videtur qui in aula regia jus dicebat.

PRÆFECTORII. Radulphus de Diceto p. 608. *Cujus* (Chlodovei) *ſucceſſores in Regno Francorum, non juxta lineam conſanguinitatis ordine ſucceſſorio ſucceſſerunt aſſidue; ſed pro nationum varietate primitus Merovingi, poſtmodum Præfectorii, demum agnominati ſunt Capatii, &c.* Ubi per *præfectorios* innuit familiam *Præfectorum* Palatii, ſeu *Majorum domus* Francicæ, quorum dignitas *Præfectoria adminiſtratio* dicitur in Vita S. Anſberti Epiſcopi Rotomag.

PRÆFECTUS HUNDREDI, in Legibus Edwardi Confeſſoris c. 28. *Præpoſitus Hundredi*, ibidem c. 35. ubi de eorum munere & officio. Vide *Hundredus*.

PRÆFECTUS PACIS, in l. 1. Cod de Pignoribus. Vide *Pax*.

¶ PRÆFECTI ROMANI, in Addit. 3. ad Capitul. c. 59. *Hæc omnes Epiſcopi cuſtodiant, & omnes Præfecti Romani, & Prætores populi, & provinciarum Præſides, ut curent cuitas monachorum & ſanctimonialium lites intimere.*

PRÆFECTUS VILLÆ, in Legibus Edwardi Confeſſ. cap. 28. qui ibidem *Præpoſitus villæ* dicitur. Vide *Villicus*.

¶ PRÆFECTUS URBIS, in laudata Addit. cap. 84. *Si Præfectus urbis hæc* (blaſphemiam) *punire neglexerit, poſt Dei judicium noſtram indignationem incurrat.*

¶ PRÆFECTUS nude dicitur qui coborti militum præeſt. Capit. 1. Karlomanni ann. 742. c. 2. *Unuſquiſque Præfectus unum presbyterum* (habeat) *qui hominibus peccata confitentibus judicare & indicare pœnitentium poſſit.* Adde lib. 5. Capitul. c. 2. & l. 7. c. 123.

PRÆFECTIANI, Apparitores, ſeu Apparitores Præfecti Prætorio, de quibus eſt tit. in Cod Th. & Juſtin. quorum mentio alibi in utroque Codice non ſemel occurrit, ut & apud Ammianum, & alios. Synodus Mopſueſtana in Quinto Concilio Conſtantinop. Collat. 5. *Præfectianus ſum, in hac civitate natus.* Anaſtaſius in Hormiſda: *Tunc Imperator repletus furia ejecit eos per poſterulam, & impoſuit eos in navim periculoſam cum militibus & Magiſtrianis, & Præfectianis, &c.*

¶ PRÆFECTIO, Præfectura. Acta S. Euſebiæ Abbat. tom. 2. Martii p. 450 *Et in locum Præfectionis prænitæ ſuæ ſucceſſit.*

¶ PRÆFECTORII, Comites. Vita S. Deicoli apud Eccardum in Orig. famil. Habsburgo-Auſtr. col. 162. *Ceteros Præfectorios, Barones, paulo ante aquilis velociores, leonibus fortiores, attonitis ait ſolatiis.* Hinc

PRÆFECTORIÆ CIVITATES, quæ à *Præfectis* ſeu *Comitibus* reguntur, vel quæ iis in beneficium conceſſæ ſunt. Charta Otton. II. Imp. an. 974. apud Nicol. Zylleſ. *Bannum & fredus nulli niſi Abbati perſolvat, nulluſque niſi Abbatis, vel ab eo conſtitutorum placitum attendat., & in ſingulis civitatibus Imperialibus vel Præfectoriis libe-*

liberam poteſtatem habeant iatrandi & exeundi, vendendi & emendi, paſcendi & adaquandi, eique opera Impeeialia vel Comitialia funditus perdonamus. Aliæ Ottonis III.ann.990. & Henrici II. Imperatorum ann.1005. apud eumdem, habent *in ſingulis civitatibus regalibus vel Præfectoriis, &c*

PRÆFECTORIA DIGNITAS, Comitalis. Vita B. Wolphelmi Abbat. oum.34. *Vir quidam genere nobilis, ſed meribus nobilior, Burchaednt nomine, Præfectoriæ dignitatis, &c.*

1. PRÆFECTURÆ, in Italia vocabantur, in quibus & jus dicebatur, & nundinæ agebantur, in quas *Præfecti* quotannis mittebantur, qui jus dicerent, cum magiſtratus ſuos non haberent; ut eſt apud Feſtum: quomodo ſanæ *Præpoſituras*, *Præfecturas* vocat Statutum Philippi Pulcri Regis Fr.ano. 1302. pro reformatione regni c.10. *Si contingat, quod aliqua de Præfecturis noſtris vendatur, vel tradatur ad firmam, &c.* Mox *Præpoſitura vocatur*. Vide *Præpoſiti*.

2. PRÆFECTURÆ, apud Agrimenſores, dicuntur aſſignata in alienis finibus loca, à coloniis dependentia, ut apud Aggeoum de Limit agror. quicquid perticæ ſive univerſitati applicitum eſt ex alterius civitatis fine, apud Frontioum. Vide Rigalt. ad Agrimenſores, & Salmaſium ad Solinum p.673.

PRÆFECTURIUS. Pulcharem *Præfecturium Amalfitanum*, quem etiam *Glorioſi* titulo cohoneſtat, non ſemel memorat Joannes VIII. PP. Epiſt.39 50. 51. 52. *Præfectus* appellatur in Epiſt.209. *Præfectorius*, in Epiſt. 217. Iſtius Pulcharis alicubi meminit Leo Oſt. [Mirac. S. Trophimæ tom.2. Julii p.240 *Piiſſimi queque temporibus Pulchais Præfecturis puella quadam, &c.*]

PRÆFERENTIA. Charta an.1061. ex Tabulario Monaſt. Concheoſis in Ruthenis deſcripta à Jac. Petito: *Seniores vero Panatenſium dederunt decimam de ipſo manſo, & ſepulturam, & Præferontias, & totum uſum, quem ibi habebant.*

☞ Primitiarum jus, quod præter decimas curioni debetur ea voce deſignari innuit Tabuler. Voſienſe fol. 34. *Ego Aimiricus Geraldi de Pomroi filius dono ac derelinque Deo & S. Petro Voſienſi ... frumeatum quod habeo in eccleſia Cambelivæ, ſcilicet 10. ſextaria & 2. partes unias ſextarii, quos jure hæreditario de Præſerencia jam prædictæ eccleſiæ ad feſtivitatem O. SS. mihi reddeados per unumquemque annum recipio.* Rurſum fol.40. *Dedit 4. ſextaria frumenti in Præferencia eccleſia d'Eſtival.* Vide *Primitiæ* & *Proferentia*.

¶ PRÆFERREMENTUM, Prærogativa, immunitas, privilegium. Charta ao.1478. apud Rymer. tom. 12. pag. 81. *Nullum omnino habituræ Præferrementum in expoſitione ad venditionem, privilegium vel beneficium, &c.*

¶ PRÆFEX, Auctor Translat. SS. Greg. & Sebaſt, ſæc.4. Bened. part.1. pag. 407. *Hic me omnis pene meorum militum manus deſerens, ee, ut retuli, perduellio filiei meos horrendum facinus involvit, & Præfices ſceleris eſſe delegit.*

¶ PRÆFIGURATIO, Figura, ſeu rei futuræ adumbratio. Nicolaus de Jamſilla de Geſtis Frider. II. Imper. apud Murator. tom.8. col.498. *Iſte tamen princeps Manfredus paternarum gratiarum atque virtutum heres fuit, univerſaliſque ſucceſſor, ut jus primogenituræ, quod ſecundum carnem apud aliques ex fratribus ſuis erat, & Præfiguratione aliqua in filiis Iſac atque David, in eum eſſet divinæ proviſionis conſilio transferendum.*

¶ PRÆFIGURATIVUS, Qui rem futuram exprimit, in Imit. Chriſti lib.4.c.1.n.6.

¶ PRÆFINIRE, Definire, aſſerere. Vetus Irenæi Interpres lib 1.c.18. *Sacerdotis quoque poderem, quatuor ordinibus lapidum pretioſorum adornatum, quaternationem ſignificare Præfiniunt*; προϊζονται, Irenæo.

¶ PRÆFINITUS, Definitus, certus, apud eumdem Interpret. lib.2.c.24. *Et dies autem non ſemper Præfinitas duodecim non habet horas.*

¶ PRÆFINITIVE, Definitive, omnino, ibidem: *Sed neque menſes, quos dicunt typum eſſe tricenarii, Præfinitive triginta habent dies.*

¶ PRÆFORARE, Prius aperire. Chron. Modoet. apud Murator. tom.12. col.1121. *Ipſe Vergiuſius repente per noctem, & quia Præforata fuit à proditoribus urbis corona, ingreſſus eſt Placentiam civitatem, & ea potitus eſt.*

¶ PRÆFULGORUS, Præfulgens. Elmham. in Vita Henrici V. Reg. Angl. edit. Hearnii cap. 61. pag. 164. *Rex illuſtriſſimus, terræ principibus Præfulgorus Lucifer, &c.*

¶ PRÆFUNCTORIA EPISTOLA. Vide *Præceptoriæ litteræ*.

¶ PRÆFURNIUM, Os furni, noſtris *Gueule du four*. Locus eſt in *Suſpenſura*. Epiſt. ann 1589. apud Ludewig. tom.6. Reliq. MSS p.330. *Pulveres ita ſubmoviſſet, ac Præfurnia eorumdem* (furnellorum) *diligenter obſtruxiſſes*. *Præfurnum*, apud Brechæum in Prompt. ad Conſuet. Toloſ. tit.1. art.13.

¶ PRÆFUSOR, Pincerna. Gloſſ. Gr. Lat. παραχύτης, *Meſtrinus, Præfuſor*. Ubi Gloſſ. Sangerman. habent, *Profuſor*.

¶ PRÆGNATUS, Prægnatio, graviditas. *Juvenculæ Prægnatus & partus*, apud Tertullian. adver. Judæos c.9.

PRÆGNUS, pro Prægnans. *Prægnum jumentum*, in Lege Alamann. tit.72. §.3. tit.73.

¶ PRÆHONORABILIS, PRÆHONORANDUS, Admodum honorandus, in Charta an.1476. apud *Madox* Form. Angl. p.336.

¶ PRÆIMAGINARE, Futura adumbrare. Epiſt. an.1132. *Innumera quoque multitudo omnium ſubjectorum fidelium commemoratur ſub nomine infantium & lactentium, qui ſua innocentia jam Præimaginabant ſimplicem fidem juſtorum.*

¶ PRÆINTRUSUS, Qui re aut dignitate aliqua nullo jure potitur. *Robertus ibi extitit Præintruſus*, in Litteris Henrici III. Regis Angl. an.1219. apud Rymer. tom.1. p.230. Vide *Intruſio*.

¶ PRÆISA, Idem quod *Excluſa*, Gall. *Excluſe*, Statuta Mootis Regal. fol 147. *Quod aliqua perſona non audeat, vel præſumat frangere, ſeu frangi facere Præiſam ſeu cluſam primæ bealeriæ, ſub pœna libr.10. Aſtenſ.* Vide *Præſia*.

¶ PRÆJUDICIABILIS, PRÆJUDICIALIS, Nocens, damnoſus, contrarius, noſtris *Prejudiciable* Litteræ Edwardi II. Reg. Angl. ad Reg. Franc. an.1318. apud Rymer. tom.3. p.690. *Excellentiam veſtram regiam affectuoſo requirimus & rogamus, quatinus hujuſmodi nobis Præjudicialia, & ſubditis noſtris dampnoſa, de veſtra curia procedere minime permittatis.* Occurrit rurſum tom. 8. pag. 503. *Prætendentes dictum officium* (faciendi acta & proceſſus) *nobis & reipublicæ fore Præjudicabile & dampnoſum*, in Litteris Philippi VI. Regis Franc. ann. 1341. tom.2. Ordin. p.167.

¶ ACTIO PRÆJUDICIALIS, Quæ prius judicanda. Vide *Blount* in Nomolex. Anglic. v. *Action*.

¶ PRÆJUDICIALITER, In *præjudicium* ſeu damnum alterius. Johannes Diac. in Vita S. Greg. Magni lib.2. num.5. *Conſuetudo de titulandis Præjudicialiter quibuslibet rebus.*

¶ PRÆJUDICIARE, à Gall. *Prejudicier*, Nocere, violare, lædere. Summaria privileg. Eccleſ. Roman. apud Marten. tom.2. Ampliſſ. Collect. col. 1239. *Quod omnia ſtatuta Præjudicantia eccleſiaſticæ libertati*,

Digitized by Google

ati, ac divino & humano juri obviantiæ.

¶ PRÆJUDICIUM, Damnum, Gall. *Prèjudice*. Charta Johannis Ducis Sileſiæ an.1330. apud Ludewig. tom.5. p.553. *Per quæ nobis ſuffragium ac dicto domino Regi & hæredibus ſuis Præjudicium poſſet quodlibet generari.* Occurrit paſſim.

PRÆJURAMENTUM. Vide *Antejuramentum*.

¶ PRÆLATA, Prælatia, &c. Vide *Prælatus*.

¶ PRÆLATIO, *Jus prælationis*, quo domino feudali liberum eſt redimere prædium à feudatario diſtractum, *Drois de prèlation*. Hac de re conſulendus Salvaingus de Uſu feudor.c.20. & ſeqq. Charta an.1543.in Tabular. S.Victoris Maſſil. *Capitulum ſeu devotus conventus monaſterii S.Victoris dedit ad ſacbertam para firma & irrevocabilis nobili viro Marqueto Flotte notario Maſſiliæ quamdam vineam de novo acquiſitam & retensam jure Prælationis & majori dominii. Retenir par puiſſance de fief*, in Conſuet.Senon.art.85.& aliis, *par puiſſance de Seigneurie*, in Conſuet. Ambian. art. 18. 43. Silvanect. art. 226. & Claromont. art. 93. Vide *Prælatus*.

PRÆLATUS, Magiſtratus, qui populis præeſt. Gloſſæ veteres: *Præpoſiti, Antepoſiti*. [Libertates Pontis-Urſonis ann.1365. inter Ordinat. Reg Franc.tom.4. p. 638. *Hanc etiam libertatem, quod de inſtitucione & marcheyo quod fiet in villa ſua, non extra placitaveriat pro aliquo, donec Prelatus ſue ville deficiat.* Infra: *De diſcordia & malleia inter burgenſes, ſi ſanguis, ante Prelatum cognoſcatur.* Ibidem pag. 640. *Dum ſedes burgenſes in placito coram Prelato, quamcumque turpitudinem coram* (contra) *Prelatum ſeu Pretorem, ſeu contra quemlibet, pro ea, Pretorem duodecim nummos.*] Exſtat S. Valerianis liber *de Prælatis*, id eſt principibus ſæcularibus.

Prælatus, Præfectus Eccleſiæ, quomodo hodie Epiſcopos vocamus, qui *προεστῶτες*, Juſtino Mart, *Præſidentes* Tertulliano lib.3. de Corona c.3. dicuntur. Exſtat Cypriani Opuſculum *de Simplicitate Prælatorum*. Ita etiam appellantur quivis inferioris dignitatis rectores, ut plebani & curiones. Vide Lindwoodum ad Provinciale Cant. lib. 2.

☞ Eodem *Prælati* nomine deſignati Abbates in Concil.Sueſſionenſi an.853 c.5. & 6. Tullenſi quoque apud Saponarias c.12. Teſtamentum Herivei Eduenſ.Epiſc.ann.923. ſubſcribit *Durannus Prælatus S.Vincentii*. Sed & monaſteriorum Præpoſiti ita nuncupantur. Charta an.902 tom.3 novæ Gall.Chriſt.col.836. *Ubi* (monaſterio S Michaelis) *præeſt domnus Stephanus epiſcopus & abbas, & Halevincus Prælatus.* Idem an.4. regnante Ludovico filio Arnulfi ſubſcribit *Præpoſitus*. *Archembaldus Cluniencſis cœnobii Prælatus*, cujus erat Præpoſitus, dicitur in Vita S.Odonis lib. 2. Quod nimirum aliis præſint *Prælati* ſunt appellati. Eadem ratione Abbatiſſæ dictæ.

Prælatæ. Regula Sanctimonialium c.7. Synodo Aquiſgranenſi: *Noſſe etenim eas oportet, quia non ideo Prælatæ ſunt, ut ſe ſolummodo, ſed potius ut ſe, ſubditaſq; paſcant, &c.* [Ita etiam appellatur ſuperior ſororum Pœnitentium S M. Magdalenæ in Conſtit. earumdem apud R.Duellium tom.1.Miſcell.p.182.&c.]

Prælatia, Dignitas Eccleſiaſtica. Ingulfus p.897. *Monachos dignitatum & Prælatiarum nimium ambitioſos.* [Charta an.1398.apud Marten.tom.7.Ampliſſ.Collect.col.620. *Quod in Prælatiis, dignitatibus & beneficiis ceteris vacantibus & etiam vacaturis, ſi electiva fuerint, per electionem & confirmationem Archiepiſcoporum provideatur.*]

¶ Prælacia, Prælatus ipſe, apud Elmham. in Vita Henrici V. Reg.Angl. edit.Hearnii c.62.pag.169. *Huc Cardinalis Urſinus, ex parte ducis Burgundiæ, ad regalem excellenciam ambaſſiator mittebatur ... Cum tamen Prælacia multum venerabilis fuerit, dixeritque, ſe à regio ſanguine non fuiſſe alienum, regalis liberalitas, honeſtatis debita ſatisfaciens, ipſum honoribus congruis tractari dignam decernens, &c.*

Prælatio. Eckehardus Minimus de Caſibus S.Galli c.6. *Præpoſituras vero vel Decanias, aut alicujus ordinis officium unquam concupivit, dicens Prælationem ſæpius ſuperbiam, arrogantiam, diſcurſus, & multiloquia comitari.* [Adde Statuta Aſtenſ.c.27. fol.14.].

¶ Prælatio, Tempus quo quis *prælationem* obtinet Hiſt.Mediani Monaſt. p.209. *Tempore vero prælationis ejus ... plurima in loco præfato divinitus oſtenſa ſunt miracula.*

¶ Prælatio, Dominatio, imperium. Chron. Farfenſ. apud Murator.tom.2.part.2.col.624. *Deus ... nobis miſertus eſt, & illorum viperinam & venenoſam ſuper nos Prælationem avertit.*

¶ Prælatiuncula, Beneficiolum eccleſiaſticum: ita præfectura capellæ S.Clementis Compend. dicitur in Præcepto Caroli Simplicis Regis Franc.ann.919. apud Mabill. Diplom. p.564. *Nolumus etiam, ut nec fratrum* (S. Cornelii) *præpoſitus, neque decanus, ſeu theſaurarius hanc ſupradictam Prælatiunculam ſibi præſumat.*

¶ Prælatus, Probatus, dilectus. Vita S.Dunſtani tom.4.Maii p.349. *Qui beato Dunſtano, tempore dum viveret, Prælatus pariter extitit & familiaris amator.*

Prælatura. Manegoldus Decanus, apud Goldaſtum: *De omnibus Prælaturis, officiis, beneficiis, ſeu adminiſtrationibus quibuslibet Monaſterii noſtri, &c.*

¶ PRÆLIAMENTUM, Expeditio bellica, quæ pro patria tuenda intra dominii fines peragitur. Charta Bonifacii IX Papæ an.1396.apud Illuſtr.Fontaninum Antiquit.Hortæ p.431. *Volentes quod ... tu & hæredes prædicti faciatis exercitus & calvacatas* (l. *cavalcatas*) *& Præliamentum provinciæ noſtræ patrimonii B. Petri in Tuſcia, .. accedatis quotiens vobis fuerit injunctum; ac ordinationes & mandata dicti Præliamenti obſervetis.* Vide *Hoſtis* 2.

¶ PRÆLIBATUS, Supradictus, ante memoratus. Tabular.Cluniac.an.1019. *Ut ipſi ſuique ſucceſſores Prælibatum locum, prout potuerint, in melius ſtudeant reparare.* Occurrit apud Ludewig.tom.5 Reliq. MSS. p.114. 498. & alibi paſſim.

¶ PRÆLIMINARITER, Per prooemium, in Chriſt. Mulleri Introduct.in Hiſt.Sand-Hippolyt.apud Duellium tom.1. Miſcell. p.287.

¶ PRÆLIUM, Facultas alicui privato conceſſa ſibi jus faciendi, atque ex alio alterius juriſdictionis, ſibi rectum denegante, recipiendi, etiam per vim, quidquid poterit; idem quod *Repræſaliæ*. Statuta Maſſil.l.2. cap.31. *Statuentes inſuper quod laudum unum vel Prælia quod vel quæ conceſſa ſint à Poteſtatibus vel Conſulibus vel Rectoribus civibus Maſſiliæ, rata & firma habeantur per ſequentes Conſules aut Rectores Maſſiliæ.* Vide *Pignorantia*.

¶ Prælium Particulare, Certamen, velitatio, apud de la Flamma tom. 12. Murator. col. 1001. Vide *Hoſtis* 2.

PRÆLOCUTOR, Advocatus, Patronus, Cauſidicus: in Regiam Majeſtatem lib.1. c. 11. &c. in Legibus Baronum Scoticor. ſeu Quoniam attach.c.35. §. 1.c.57. §.5. in Statutis Roberti I. Regis Scotiæ part.1. cap. 15. & ſeq. part.2. cap. 28. *Prolocuteur*, in Stylo Leodienſi cap.3.10.14.15.&c. Plinius Junior lib.8. Epiſt. 21. *Forte accidit, ut die mane in advocationem ſubitam rogarer, quod mihi cauſam Præloquendi dedit.* Interdum.

Prolocutor dicitur. Charta Eberhardi Epiſcopi Saltzb.in Chron. Reicherſperg. an.1160. *Prædia ...*

aſſi-

Google

aſſignentur Advocatis talibus, à quibus in placitis judicialibus proloqui defenſionem poſſint e vicino habere: ne longinquos Advocatos advocandi vel impoſſibilitas vel difficultas in detrimentum veniat, & abſque legitimo Prolocutore prædia, quæ impugnantur, Eccleſia perdat. Vide p 293. Philippus Epiſcopus Eyſtetenſis in Vita S. Willibaldi c.24. *Et in celebratione Concilii nunquam verus Cancellarius ac Prolocutor Concilii à dextris Archiepiſcopo proximus aſſidebat*. Matth. Paris an.1254. p 592. *Prolocutor domini Regis*, qui noſtris *Advocatus Regius*. Chronicon Moriniacenſe lib.2. *Ipſe Rege Prolocutore, Archiepiſcopo Senonenſi de Abbate clamorem faciunt*. Adde Nomaſticon Ciſtercienſe p.263.333. Vide in hac voce *Narratores*. *Avantparliers* dicuntur *Prælocutores*, in Aſſiſiis MSS. Hieroſolymit.c.98. *Et apres deivent encbargier à lor Avantparlier, que il dient por eaus, que il ſurent, &c.. & lors l'Avantparlier deit dire pour eaus, Sire, &c.* Stabilimenta S.Ludovici lib.2.cap. 14. *Quant aucuns à bonne deſenſe & loiaus, li Avocaz & li Avantparlier doit metre avant, & propoſer en jugement ſes deſenſes*. Parliers, & *Avantparliers*, in Statutis Leodienſ.art.96. 100. & in Magno Recordo Leodienſi pag. 118.119. [*Avantparleurs*, alibi;] *Emparlier*, apud Petrum *de Fontaine* cap.10.&c. *Li Emparlier deſendent lis plaideurs debors. Office d'emparlerie*, ibidem. Joann.de Condato MS.

> *Cele qi lor Emparlier ere*
> *Reſpondi, &c.*

[Le Roman *d'Athis* MS.

> *Avant envoyet ung meſſage*
> *Bien Emparlè, courtois & ſage.*

Ubi *bien Emparlè* dicitur qui apte & eleganter loquitur. [Vide Caſaubonum Exercit.15.in Baron.c.5.

¶ Proloquium. Litteræ Ludovici X.Reg.Franc. an.1315.tom.1.Ordinat.p.606. *Ad noſtrum ſiquidem pervenit auditum, immo Proloquium, & murmurans vulgaris fama jam perſonat, quod &c.* Quæ Gallice in iiſdem Litt. vernacule ſcriptis ita redduntur ibid. *Avons oi par commune renommee, complainte du peuple, que &c.* De voce vero *Proloquium*, apud Rhetores, vide Martia num Capellam p.98.121.

¶ Proloqui, Aliquem alterius nomine alloqui. Laur. Byzinius de Orig.belli Huſſit apud Ludewig. to. 6.p.143 *Interim tamen circumſeptus pro liberatione communionis utriuſque ſpeciei, tam ad adultos quam ad parvulos ex parte ipſius multitudinis Proloquentem banniverat*.

¶ Prolocutorius, Prævius, Gallice *Preable*, Sententia arbitralis inter Archiep. & Capitul. Arelat. & Monaſter.S.Cæſarii an.1221. ex Schedis Præſid. *de Mazaugues: Cauſa tota ſecundum Deum & æquitatem terminaretur, arbitrio autem Prolocutorio aut ſecundum cauſæ merita præcedente*. Rurſum occurrit infra.

¶ Prolocutorie, *Preambulement*, Ante omnia, ibidem: *Tandem Prolocutorie inter partes habito tractatu, &c.*

PRÆLONUM. Vide *Ploum*.

¶ PRÆLUBIUM, Eluvies. Vide *Pelagus*.

¶ PRÆLUSTRISSIMUS, ſemel & iterum compellatur Carolus VI. Rex Franc.in Charta homagii an. 1384.ex Bibl.Regia.

¶ PRÆ MANIBUS, Continuo, Gall. *Sur le champ*. Tabul.B.M.de Bono-Nuntio Rotomagenſi an.1472. *De qua ſumma idem curatus Præ manibus unum ſcutum* (ſolvit) *& reſiduum ſolvere promiſit intra feſtum Purificationis B.M.Virginis*.

¶ PRÆMATIALIS, pro *Primatialis*, ad Primatem pertinens, in Charta an.1496. apud Rymer. tom. 12. pag.627.

¶ PRÆMATURUS, Prudentiſſimus, in Charta an. 1476. apud *Madox* Formul. Anglic. pag. 336.

¶ PRÆMAXIMUS, pro *Permagnus*. Elmham. in Vita Henrici V.Reg.Angl.edit. Hearnii c. 11. p.22. *In ſuorum comitiva principum & magnatum Præmaximum, prout decet, celebraturus convivium, &c.*

¶ PRÆMEDITARI, Præexerceri, præexercitari. Vetus Irenæi Interpres lib.4.c.30. *Neceſſario igitur hæc in typo Præmeditabantur*. Idem lib.5. c.35. *In qua* (Hieruſalem) *juſti Præmeditantur in corruptela, & parantur in ſalutem*.

¶ PRÆMENTIONATUS, Prædictus, cujus ante mentio facta eſt, Gall *Devant mentionnè*. Charta ann. 1473.apud Rymer.tom.11 p.780. *Secundum omnem modum, vim & formam Præmentionati inſtrumenti*. Adde Acta SS.to.1. April.p.121.to.3. p.528. &c. *Premencionatus*, apud Spon.tom.2.Hiſt.Genev.pag.77. Nec aliter legendum cenſeo in Obituar.MS Eccleſ.Morin.ubi contracte habetur: *Pro quo obitu & diſtributione Premenata idem fundator donavit eccleſiæ 16.libras*.

¶ PRÆMETIVUM, ἡ πρὸ θερισμοῦ Δήμητρος θυσία, in Gloſſis Lat.Gr. Feſtus: *Præmetium, quod prælibationis cauſa ante præmetitur*, Cereri libandum.

¶ PRÆMIARE, Remunerare, præmiis donare, Gal. *Recompenſer*. Litteræ Eduardi III. Reg. Angl.an.1338.apud Rymer.tom. 5.pag.17. *Affectantes gratitudinem veſtram ... prout regium decet magnificentiam Præmiare*. Joannes de Monſterolio Epiſt.22. apud Marten. tom.2. Ampliſſ. Collect.col.1359. *Præmiari nempe debent boni ac ſtrenui, & merita eorum largitionibus & advocatione benigna recognoſci. Tanti principis induſtriam merito Præmiandam perſencient*, apud Elmham in Vita Henrici V.Regis Angl.edit. Hearnii c.55. p.140. Occurrit etiam apud D.Thomam, ubi & *Præmiator* legitur pro præmiorum diſtributor.

¶ Præmiativus, In præmium datus, in Proceſſu de B. Catharina Senenſi apud Marten.tom.6. Ampliſſ. Collect.col.1250.

¶ PRÆMIATOR, Nocturnus prædo, apud Nonium. Vide *Præmiare*.

¶ PRÆMINENTIA, Opportunitas, præſtantia, Gall *Avantage*. J. Epiſc. Accon. in Epiſt.ad Honorium III. Papam an.1219.tom.8.Spicil Acher.p.376. *Noſtros autem niſi longe plures eſſent, & manifeſtam Præminentiam attenderent, expectare non audebant* (Sarraceni.)

¶ Præminentia, Prærogativa, privilegium, in Charta Henrici V.Reg.Angl. ann. 1421. apud Rymer. tom.10.p.47. Vide *Præmunitates*.

¶ PRÆMINERE, Præeſſe, pro Præeminere. *Lucido Ficulino epiſcopo eidem* (S. Andreæ) *monaſterio Præminente*, apud Joannem Diac.in Vita Gregor.M.lib.4. c. 90. Vide in *Prælatus*.

¶ PRÆMISSIA, Præmitiæ. Vide *Primitiæ*.

¶ PRÆMITTERE, Emittere, producere. Vetus Irenæi Interpres lib.1.c.8. *In quo* (filio) *omnia pater Præmiſit ſeminaliter*. Προέβαλε, Irenæo. Adde c.2.& 25. ejuſdem libri.

¶ PRÆMONERE, Timere, præcavere. Sermo de honorandis presbyt.ad calcem Johan. Abrinc. de Offic. Eccl.p.446. *Hæc Præmonentes Domini comminationem; nec futuri judicii ultione terrentur*.

PRÆMUNIRE, pro *Præmonere*, Submonere, citare, in jus vocare, apud forenſes Anglos: unde celebris illius Brevis Regii nomen manavit: *Præmunire facias*. Jorvalenſis in Vita Regis Ethelredi: *Africus Conſul fecit eorum exercitum de inſidiis regiis Præmuniri*. Mox: *Daci omnes Præmuniti evaſerunt*. [Monitio Epiſc.ad ordinandos poſt laudatum Joh.Abrinc.lib.p.225. *In celebratione ordinum Præmuniantur ordinandi quod pure de peccatis ſint confeſſi*. Ibidem pag.291. *Dum ... à cantore Præmuniti ſubinferant*, Domine miſerere.]

Digitized by Google

¶ PRÆMUNITIO, Submonitio, citatio. Charta apud *Madox* Formul. Anglic. p. 360. *Ad ipſos inde acquietandos per ipſum Abbatem, vel per ſuos rationabiliter fuero præmunitus, concedo quod dabo eidem Abbati vel ſucceſſoribus ſuis 40 ſolidos ſterlingorum infra menſem poſt Præmunitionem in forma prædicta michi factam.*

PRÆMUNITATES, Immunitates, privilegia, in Bulla Honorii III. Papæ an. 1205. in Bullario Caſinenſi to. 2. p. 250. Vide *Præminentia*.

¶ PRÆNOSTICARE, Præſagiri, prædicere, Gall. *Pronoſtiquer*. Memor. Poteſt. Regienſ. ad an. 1284. apud Murator. tom. 8. col. 1162. *Iſta pugna & ſtrages quæ facta eſt inter Januenſes & Piſanos, Prænoſticata fuit & demonſtrata, antequam fuerat, diu. Nam … mulieres quæ de nocte linum purgabant, viderunt duos magnas ſtellas mutuo præliantes.* Mirac. S. Adalberti ſæc. 3. Bened. part. 2. pag. 646. *Quædam mulier … more conſueto caſeum facturus, manuumque comprehenſionibus coagulum glutinant, liquorem effundere nititur, ubi ſeri color modicus, verum ſanguinis dimidium ſextarii reperitur. In quo ſtrages multorum Prænoſticari potuerunt.* Vide *Prognoſticare*.

PRÆNOSTICUS, Præſagus, præſcius. Henricus Rosla in Herlingsberga:

Mens eſt quippe viri Prænoſticus ſæpe futuri.

PRÆNOTARIUS, qui Notarii, ſeu Grafiarii, vel Vicecontarii officio fungitur, *Adjutor* Notarii. Fleta lib. 2. c. 13. §. 15. de Cancellario Angliæ: *Habet etiam Clericos ſuos Prænotarios in officio illo.* Cap. 36. §. 1. *In hac etiam Curia ſunt Clerici Prænotarii & Curſarii, qui placita irrotulant.* Adde lib. 4. c. 9. §. 2. & Radulfum de Hengham in Magna c. 6.

¶ PRÆOCCUPARE, Uſurpare, nullo jure occupare. Tabular. SS. Trinit. Cadom. fol. 50 *Iſti de dominico Præoccupaverunt.* Ibi non ſemel occurrit.

¶ PRÆORDINARI, Officio eccleſiaſtico donari, in Charta an. 1086. ex Addit. ad Chron. Calaur. apud Murator. tom. 2. part. 2. col. 1002.

¶ PRÆPARACULUM, Præparatio. Conc. Dertuſ. ann. 1419 inter Hiſpan. tom. 3. pag. 654. *Nunc in præſentiarum per medicinæ ejuſdem domus logoti Præparacula, &c.*

¶ PRÆPARAMENTUM, Diſpoſitio, præparatio. Charta an. 1485. apud Marten. tom. 2. Ampl. Collect. col. 148. *De bonis mihi à Deo collatis, de illis maxime quidem, quæ ex reſiduo abbatialis portionis … recollegeram, priuſquam à morte præveniri contingat, quidpiam bonis Præparamenti præmittere cupieas, &c.*

¶ PRÆPARAMENTUM GUERRÆ, Apparatus bellicus. Computa Dalph. Gratiivod. fol. 56. *Pro ingeniis & aliis Præparamentis guerræ portandis … 25. lib. Præparamenta belli*, apud Cigaltium de bello Italico. Vide in *Parare* 1.

¶ PRÆPARAMENTUM, Ornatus, ornamentum, Gall. *Paremens* Inventar. tom. 1. Rer. Mogunt. pag. 346. *Item monſtrantur Præparamenta S. Bonifacii.* Vide in *Parare* 1.

PRÆPARARE alterum, dicebatur is, cui eum facultates ſibi ſat amplæ haud eſſent, ut ipſemet *in hoſtem* pergere poſſet, ſimilis fortis ac conditionis viros pro poſſe in armis ac inſtructu bellico adjuvabat. Capitulare an. 807. edit. Baluzianæ cap. 2. *Ubicumque autem inventi fuerint duo, quorum unaſquiſque duos manſos habere videtur, alium Præparare faciat, & qui melius ex ipſis potuerit, in hoſtem veniat.* Occurrit ibi pluries, & c. 5. 6. Huc pertinet Capitulare 1. ann. 812. c. 1. *Qui vero 3. manſos de proprio habuerit, huic adjungatur unus, qui unum manſum habeat, & det illi adjutorium, ut ille pro ambobus ire poſſit.* Addit cap. 6. & Capitulare an. 828. c. 7.

¶ PRÆPARARE VOLATILIA, Lardo ſuffigere vel inſtruere. Præceptum Caroli Calvi an. 862. apud Mabillon. Diplom. p. 536. *Item etiam alii duo porci ſaginati per duas feſtivitates, id eſt Natalis Domini & Paſchæ, ad volatilia eorum Præparanda.* Vide *Parate*.

PRÆPARATIO. Hariulfus lib. 3. c. 3 *Baculus auro, argento, & cryſtallo paratus 1. Præparatio baculi unius ex cryſtallo 1. &c.* Forte pro *Ornamentum*. Vide *Præparamentum*, & *Parate*.

¶ PRÆPARATIO AD HOSTEM, in Capitul. 2. Caroli Magni an. 812. c. 8.

¶ PRÆPARATURA, Præparatio. Tertull. adv. Marc. lib. 4. c. 13. *Spiritus ſanctus in Joannes egerat Præparaturam viarum Domini.* Hinc

¶ PRÆPARATOR, Qui præparat, apud eumdem ibidem cap. 33. *Joannes antecurſor & Præparator viarum Domini.*

¶ PRÆPEDITAS, Difficultas, impedimentum. Vita MS. S. Winwaloei fol. 30. *Ne tanto, quæſo, exceſſu gravati & tanta Præpeditate exterdiati, ultatonus endiguemini.*

PRÆPEDIUM, Impedimentum. [Bulla Bonifacii VIII. Papæ ann. 1295. ex Bibl. Reg. *Ne tanti boni ordinem principium per obſtaculum hujuſmodi interjecti Præpedii infelicem ſortiretur eventum.*] Vita B. Nicolai Eremitæ nu. 1. *Afferentem ſervitio divino Præpediam frequentiam nimiam humanæ converſationis evitans.*

¶ PRÆPLARE, perperam pro *Pueplare*, noſtris *Peupler*, Locum incolis frequentare, ab Hiſpan. *Pueblo*, quomodo Galli *Peuple* dixerunt. Teſtam. Jacobi Reg. Aragon. ann. 1272. apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 1141. *Dicimus dom. Ferrando olim patruo noſtro. & Epiſcopiſcopis, nec non & aliquibus hominibus ac militibus, quos ibi* (in regno Valentiæ) *Præplaveramus, qui erant treſcenti & octuaginta milites, quod poſtquam eos ibi hæreditaveramus, æſtimarent nos defendere ipſum regnum Valentiæ contra Sarracenos.* Hinc etiam emendandum.

¶ PRÆPLATIO, pro *Pueplatio*, Colonia, Gallice *Puplade*, ibidem col. 1142 *Fuerunt etiam aliqui Præplationes dicti regni, qui tenebant ibi hæreditates ſibi à nobis datas, & non faciebant ibi perſonalem reſidentiam, ſicut debebant.*

PRÆPORTARE, Portare ante. Chronicon Montiſſereni ann. 1134. *Imperatori ad Eccleſiam procedenti, circulo decoratus aureo, gladium Præportavit.* Atque ita legendum infra ann. 1135. *Ubi etiam Bolizlaus gladium Imperatoris Præportavit*, pro *reportavit*.

¶ PRÆPORTARE dicitur de agri parte, qua extenditur. Chartul. S. Vandreg. tom. 1. p. 5 *Et ſe Præportat fundus illius terræ à vico pro ante uſque ad terram dicti Roberti pro retro.* Vide *Præportare*.

PRÆPOS, Papiæ, *Valde potens*. Ex quo emendandæ Gloſſæ Iſid. quæ habent *Propos*. Idem etiam valet quod *Campos*. Vita MS. S. Magnobodi Epiſcopi Andegavenſis c. 11. *Sanum & vitæ Præpotem reddit parentibus.*

¶ PRÆPOSITA, PRÆPOSITATUS. Vide infra *Præpoſiti*.

PRÆPOSITI, Scriptoribus Eccleſiaſticis dicti potiſſimum Antiſtites, cæterique qui Eccleſiis præſunt, ut apud Cyprianum lib. 1. Epiſt. 5. lib. 5. Epiſt. 6. lib. 3. Epiſt. 21. lib. 5. Epiſt. 6: 73. in Concilio Charthag. III. c. 45. Chartag. V. cap. 13. &c. Προεστῶτες, apud Juſtin. Mart. Apol. 2. Concil. Aquiſgran. c. 139. *Quamvis omnes, qui præſunt, Præpoſiti recte dicantur, &c.* Ita Abbates *Præpoſiti* dicuntur Bedæ in Vita S. Cuthberti n. 24.

PRÆPOSITUS, Dignitas in Eccleſiis Cathedralibus. [*Præpoſitus major*, in Eccleſ. Colon. ex Cod. MS. Conſuet. ejuſdem Eccl.] Ebrardus in Græciſmo c. 9.

Eccleſiarum Præpoſitus ſit, ſive Scholarum.

Hu-

Hujus munus deſcribitur ab Ebone Remenſi Archiep. in Indiculo de Miniſtris, edito à Calvenerio poſt Flodoardum, in Concilio Aquiſgranenſi c. 139. & apud Chrodegangum in Regula Canonic. c. 46. Fragmentum Hiſtoricum, editum à viro doctiſſimo Joanne Mabillonio tom. 1. Analector. de Concilio Aquiſgranenſi ſub Ludovico Pio: *Stataerunt pro Canoaicis, qui tunc ſub Præpoſiti vivebant, &c.* Ejuſmodi Canonicorum Collegia, quibus præſunt *Præpoſiti*, complura exſtant etiamſi hodie in Germania, quæ vulgo *Præpoſituræ* nuncupantur. Vide Albertum Stadenſem an. tom. 1050. &c. Eſt etiam

Præpositura, Præpoſiti dignitas. Adamus Bremenſis c. 181. *Præpoſituram majorem Epiſcopii ſervus ejus quidam Snidger adminiſtravit.* Adde c. 187.

Præpositatus, [Eodem ſignificatu. Charta Marfredi Epiſc. Biterr. an. 1092. inter Inſtrum. tom. 6. Gall. Chriſt. novæ edit. col. 132. *Dono ipſum Prępoſitatum S. Nazarii, hoc eſt ipſum honorem totum & ab integrum, qui dicitur Præpoſitatus & ſacriſtia, qui fuit Guillelmo præpoſito & anteceſſoribus ſuis præpoſitis.*] In Bulla Urbani II. Papæ ann. 1096. in Hiſtor. Epiſcopor. Cadurc. n. 70. in Concilio Rotomagenſi an. 1189. c. 10. [& in Bulla Pauli III. Papæ ann. 1549. tom. 1. Macer. Inſulæ Barbaræ p. 268.]

¶ Præposituratus, in Bulla ejuſdem Pontificis an. 1536. apud Miræum tom 2. p. 1052.

Præpositus, in iiſdem Eccleſiis Cathedralibus, munus Eccleſiaſticum, cui ſcilicet prædiorum Eccleſiaſticorum certæ partis ad tempus viciſſim cura demandatur, iis in varias *Præpoſituras*, quas *Prevotez* dicunt, diſtributis & Canonicis attributis, quarum iis in Capitulo ratiocinia exigunt. Atque hæ poſtmodum in Eccleſia S. Martini Turon. deinceps perpetuæ factæ, in ejuſdem Eccleſiæ dignitates evaſerunt. Exſtat in ejuſdem ædis Tabulario juramentum ejuſmodi Præpoſitorum: *Præpoſiti, prędentati à Decano, & recepti à Capitulo, jurant in hunc modum. Ego N. Præpoſitus inſtituendus talis loci jure vobis & promitto, quod amodo fidelis ero huic Eccleſiæ & vobis, de veſtris hominibus, terris, nemoribus, reditibus, cenſibus, decimis, terragiis, oblationibus, pratis, aquis, paſcuagiis, & aliis omnibus ad meam Prępoſituram pertinentibus, & ſtabo juri coram vobis in Capitulo, ſecundum conſuetudinem iſtius Eccleſiæ, quotieſcunque fuero requiſitus, & ligiam faciam ſecundum interpretationem Domini Papæ Innocentii, manſionem, &c.*

☞ Quæ fuerit conditio ejuſmodi *Præpoſiturarum*, quarum ad tempus cura demandabatur canonicis, docent Statuta Eccleſ. Barcinon. ann. 1332. apud Marten. tom 4. Anecd. col. 612. *Cum nonnulli ad ſervitium Prępoſiturarum obligati, minus bene ſuis meaſibus ſerviant, ut tenentur idcirco nos Pontius D.G. Barchinonenſis epiſcopus, de expreſſo conſilio & aſſenſu capituli ejuſdem eccleſiæ, ... ſtatuimus perpetuo quod præſentes & futuri Prępoſiti, ſeu eorum procuratores, infra unum menſem, poſtquam ſuarum præpoſiturarum fuerint poſſeſſionem adepti, aſſecurent per fidejuſſores idoneos, ſe facturos bene & complete dictarum præpoſiturarum ſervitium: aliter per ſubſtractionem fructuum earumdem hoc complere omnimode compellantur.* Unde colligitur eorum prædiorum reditus conceſſos in uſus canonicorum qui ea curabant, aut per ſe aut per procuratores; licet de iis in Capitulo rationem redderent: fructuum quippe *ſubſtractione* mulctantur delinquentes. Sed & intra breve tempus coarctata erat hæc adminiſtratio: nam aliquot tantum menſes memorantur, per quos iis invigilabant.

☞ Exinde vero cum ex adminiſtratione rerum temporalium à ſpiritualibus abſtraherentur Præpoſiti, non modo ea privati ſunt, ſed & Præpoſiti nomen in Decani mutatum eſt in quibuſdam Eccleſiis, retenta nihilominus Præpoſiti juriſdictione, ut conſtat ex Hiſt. Epiſcopat. Antuerp. p. 104. *Feria ſecunda O.SS. an. 1257. ordinatum in capitulo fuit, ut poſt deceſſum vel ceſſionem G. de Perweys Præpoſiti, commutetur nomen Præpoſiti in nomen Decani, qui eandem haberet juriſdictionem quam Præpoſitus.*

Præpositi in Monaſteriis, ſecunda poſt Abbatem, dignitas, ut eſt in Addit. 1 Capitul. cap. 31. 55. qui hodie *Prior* dicitur. Vigilius Diaconus in Regula Orientali c. 3. *Ille vero qui ſecundum ordinem diſciplinæ ordinatione Abbatis ex conſilio & voluntate omnium fratrum fratribus præpoſitus eſt, omnem ad ſe curam de diſciplina fratrum, & diligentiam Monaſterii revocabit, habens poteſtatem ordinandi, Abbate abſente, omnia, quę Abbas præſens facit.* Adde Regulas S. Benedicti c. 65. S. Ferreoli c. 17. Tarnatenſem c. 23. S. Iſidori c. 6. 17 S. Fructuoſi cap. 3. Magiſtri cap. 11. Statuta Lanfranci ſect. 11. cap. 3. Capitula Monachorum S. Galli ann. 817. cap. 14. 30. edit. Baluzii, Ratpertum de Caſibus S. Galli cap. 15. &c.

☞ Penes Præpoſitos erat juriſdictio in Monaſteriis quibus præerant Abbates laici: hujus rei plura congeſſit exempla Baluzius in notis ad Capitul. col. 1257. quas videſis. Hinc *ut laici non ſint Præpoſiti monachorum infra monaſteria* ſtatuitur in lib. 1. Capitul. §. 110.

¶ Præpositatus, Dignitas Præpoſiti monaſtici, in Bulla Pauli III. PP. ann. 1537. inter Inſtrum. tom 4. Gall. Chriſt. col. 121.

¶ Præpositilis, Ad præpoſitum pertinens. Codex cenſualis MS. Irminonis Abbat. Sangerman. fol. 40. col. 1. *Oſarius colonus ... tenet manſum unum ... facit inde rigas & curvadas abbatiles & Præpoſitiles.*

Præposita, Eadem dignitas in Monaſteriis Sanctimonialium, Abbatiſſæ proxima, in Regula Sanctimonialium canonice viventium c. 24. Vita S. Auſtrebertæ virgin. n. 9. *Eligentibus cunctis, conſentiente matre, licet invita Præpoſita conſtituitur.* Vide Regulam cujuſdam ad Virgines c. 2. Regulam Donati ad Virgines c. 5. Rudolfum in Vita S. Liobæ c. 3. &c.

¶ Præpositissa, Eadem notione, apud Leibnit. to. 2. Script. Brunſvic. p. 487. *Abbates, præpoſiti vel priores, abbatiſſæ, Prępoſitiſſæ vel prioriſſæ, &c.*

¶ Præpositatus, Cella ſeu obedientia monaſtica, ab Abbatia dependens, *Prevoté*. Teſtam. Card. Talairandi Epiſcopi Alban. an. 1360. apud Martenium tom. 1. Anecdot. col. 1470. *Item, legamus Prępoſitatui S. Benedicti de Salon, Bituricenſis diœceſis, 250. florenos auri, expendendos in reparationem & refectionem ædificiorum.*

¶ Præpositura, Eodem intellectu, in Chron. Farf. apud Murator. tom. 2. part. 2. col. 624. *Cum in Marchia in quadam degeret tunc Prępoſitura, &c.*

Præpositus, Cellæ ſeu obedientiæ monaſticæ, ab Abbatia dependentis, Præfectus. S. Hieronymus præfat. in Regul. S. Pachomii num. 2. de Tabenneſ. Monachis: *Habent per ſingula monaſteria Patres & Diſpenſatores, & Hebdomadarios, ac miniſtros, & ſingularum domorum Præpoſitos, ita ut una domus quadraginta plus minuſve fratres habeat, qui obediant Præpoſito, ſintque pro numero fratrum triginta vel quadraginta domus in uno Monaſterio, &c.* Adde num. 6. Leo Oſtienſis lib. 3. cap. 23. (al. 24.) *Reddit Monaſterio cellam S. Benedicti de Salerno, ... ſed cum ameto Abbate, Prępoſitus ibi, juxta cellarum noſtrarum morem, conſtitutus eſſet, &c.* Anonymus Floriacenſis lib. 4. de Mirac. S. Benedicti cap. 14. *Qui ætate juvenis ... quarundam poſſeſſionum Floriacenſi loco ſubditarum adeptus eſt tutelam, Almericurtis videlicet, ac earum quæ ei ſubjacent. Quibus cum ſero an-*

nis tribus perduraſſet Præpoſitus , diſpoſuit aliquando more ſolito Floriacum reviſere , &c. Vide præterea Fulbertum Carnot. Ep 21. Petrum Cellenſem lib.1. Epiſt. 20. Browerum lib. 1. Antiqu. Fuldenſ. c. 7. Doubletum pag. 723. &c.

Præpositura, ejuſmodi *obedientiarum* munus ac functio. Burchardus de Caſibus S. Galli cap. 33. *Præpoſituras, Decanias, & alias Monaſteris obedientias ſapientibus irregulariter ablatas , ... juvenibus commendabat.*

Præpositi, Iidem qui *Advocati* & *Vicedomini* Eccleſiarum Cathedralium & Monaſteriorum, in Concilio Mogunt. c. 50. & Remenſi II. c 24. Lambertus Ard. *Ghiſnenſis Comes factus Sifridus ,villicaturam ſive præpoſituram villico & ſuis reliquit hæredibus, à quibus denuo Ardenſibus uſque hodiernum diem villicatura ſive præpoſitura ſucceſſit dominis . Unde & Ardenſis inſtaurator Eccleſiæ egregius Arnoldus, in quibuſdam privilegiis ſuis & noſtris , invenitur Advocatus vel* Præpoſitus *eorum* (Monachorum S. Bertini ,) *in terra videlicet Ghiſnenſium, appellatus* . Charta Chunradi Imp. apud Browerum l. 3. Antiq Fuldenſ. c. 17. *Cui primum in mandatis dedimus, ut omnes villicationes à Laicis reciperet , & per* Præpoſitos *ſuos, viros honeſtos & religioſos, officia diſpenſando diſponeret.* Unde patet , ejuſmodi *Præpoſitos* Laicos non tam fuiſſe *Advocatos* & *defenſores* ,quam *villicos*, de quibus ſuo loco agimus, idque officii tranſlatum poſtea ad ipſos Monachos, vel Canonicos, qui Monaſterii vel Collegii Canonicorum bona iis addicta curarent, & de reditibus rationes inirent.

Præpositus. Gloſſ. Ælfrici, *Prætor , vel Præfectus, vel* Præpoſitus, *vel Quæſtor* : Burh-gerefa, i. Comes urbis, burgi, &c.

☞ *Præpoſituræ* nomine deſignata interdum majora feuda, quibus ſuprema juſtitia, ejuſque exercitium competebat. Ejuſmodi dignitatis eſt Præpoſitura , quam *in feudum ligium, nobile, antiquum, perpetuum & paternum* concedit Amædeus Comes Sabaudiæ Johan. de Champagnia Charta infeodationis an. 1360. *In feudum tradimus , cedimus , transferimus & mandamus jure proprio in perpetuum dicto Joanni ...* Præpoſituram *& officium præpoſituræ Caſtri novi, caſtellaniæ diſtrictus & mandamenti dicti loci, videlicet pro duabus partibus nobis pertinentibus in ipſa* Præpoſitura *& officio ejuſdem... De quibus ſic datis & conceſſis in feudum ... dictum Johannem invenimus, & in poſſeſſionem corporalem & quaſi inducimus,... ſalvis homagio , juribus feodi & directi dominis . . . , Mandantes tenore præſentium magiſtris & receptoribus computorum noſtrorum , judici , procuratori Beugeſii , Verromeſii , caſtellano noſtro Caſtri-novi , eorum loca tenentibus ... dictam* Præpoſituram *ejuſque officium, cum ſuis exitibus , emolumentis , & juribus quibuſcumque , per dictum Johannem , ſuos familiares & nuntios abinde perpetuo teneri , exerceri , percipi & levari pacifice faciant & permittant ; ſibi , ſuis ſucceſſoribus , hæredibus , familiaribus & nuntiis pareant , obediant , intendant in omnibus & ſingulis , & quemadmodum nobis ante præſentem contractum parere , obedire & intendere tenebantur .*

☞ Varia fuit pro variis locis Præpoſitorum judicum conditio . Interdum à Scabinis ad eos appellationes devolvuntur: alibi cum ſcabinis judicant: juratorum cauſas cognoſcunt ; quod ex ſequentibus patet . Charta Willelmi Comit. Pontivi pro Communia Dullendii an. 1202. *Fur autem primo à Scabinis judicabitur, & pœnam pilorii ſuſtinebit ; poſtea* Præpoſito *meo tradetur . . Si inter juratum & juratum , vel inter juratum & non juratum de re mobili queſtio oriatur ad* Prepoſitum *meum de eo clamor fiet , vel ad dominum Prepoſiture illius in qua manebit , qui fuerit impetitus , niſi ipſe infra Prepoſituram meam inventus fuerit ; tunc enim tam de eo quam de rebus ſuis in mea Prepoſitura exiſtentibus , Prepoſitus meus juſtitiam faciet .* Charta Philippi Auguſti pro Communia Cluniaci an. 1213. *Si quis intra villam hominem occiderit , ubicumque captus ſit & retentus , ſive mortuus ſive vivus , Prepoſito noſtro vel ei qui eſt in loco ejus , per Scabinos reddetur coram Scabinis , & per hoc captores liberabuntur , & juſtitiarius noſter de eo juſtitiam faciet , tamquam de homine mortuo .* Infra : *Sciendum eſt quod nullus ex parte noſtra , de latrocinio , de multro , de raptu , de homicidio , de incendio , de foris factis iis ſimilibus , de quibus homo convictus remaneat in manu domini , de corpore & de rebus ſuis ſuper aliquem de communia clamare poterit , niſi nos , quia noſtra ſunt . De omnibus autem aliis querelis homines de communia coram Prepoſito noſtro judicio ſcabinorum tractabuntur .* Ubi advertere eſt Præpoſitis etiam regiis denegatam interdum fuiſſe earum rerum cognitionem , quæ ad Regem potiſſimum ſpectant.

Præpositus, Judex pedaneus, minor Judex in pagis, qui Ballivo ſubeſt , & cujus appellationes ad eumdem Ballivum devolvuntur: vulgo *Prevoſt* . Statutum Philippi Pulcri ann. 1302. pro Reformatione Regni art. 10. *Item volumus & ordinamus , quod nullus Seneſcallus vel Ballivus , vel alius judex quicunque , ſub ſe habeat* Præpoſitum *, Vicarium , ſeu Judicem , qui eidem conſanguinitatis vel nutriture vinculo teneatur , ne perſonæ prædictæ , in cauſis , quæ ad ipſas per appellationes pervenerint , minus fideliter debeant judicare : & , ſi ſint aliqui , volumus eos à dictis officiis amoveri . Volumus etiam , quod ſi contingat , quod aliquæ de Præfecturis noſtris vendantur , aut dentur ad firmam , præcipimus , quod talibus commendentur perſonis , quæ fideles & idoneæ reputentur , & bonæ famæ , & quæ ſint bene ſolvendo , non Clerici , non uſurarii , non infames , nec circa oppreſſiones ſubditorum ſuſpecti . Nec volumus quod præfatæ perſonæ ad prædictas* Præpoſituras *noſtras , ſeu adminiſtrationes inſtitui quantumcunque plus aliis inde offerant , admittantur . Inhibentes de cætero , ne* Præpoſiti *ad firmam* Præpoſituram *tenentes taxare vel judicare præſumant emendas , ſed Seneſcalli , aut Baillivi , aut Scabini duntaxat , ſecundum quod locorum conſuetudines ſuadebunt , Injungentes , quod in una* Præpoſitura *ponatur unus* Præpoſitus *, aut duo tantummodo , & non plures ; & quod uni perſonæ non tradatur niſi una Baillivia , Seneſcallia ,* Præpoſitura *, Vicaria ſeu Judicatura , & tales jurabunt ſicut Baillivus & Seneſcallus.* Adde art. 41.

Ex his primo colligitur, *Præpoſitos* Judices fuiſſe , à quibus appellabatur ad Baillivum : deinde eadem fuiſſe Præpoſitorum ſacramenta, quæ Baillivorum : tertio denique *Præpoſituras* datas fuiſſe *ad firmam*, ad triennium ſcilicet, quod S. Ludovico vulgo adſcribitur. Unde Bonifacius VIII. PP. cujus animum erga Franciam noſtram paulo ſemper iniquior fuit, Philippo Pulcro Regi, ut in Sanctorum referretur Canonem urgenti, id objecerit, ut eſt in Chron. Flandriæ vernaculo c. 33. *Mais le Pape, qui n'aimoit mie le Roy de France, dit que pour la cauſe qu'il avoit mis ſes Bailliages & ſes Prevoſtez à ferme, de quoy maint pauvre homme en eſtoit desherité , il ne l'oſeroit lever a ſaint .* Tametſi conſtet de Præpoſiturarum venditione, nihil tamen ejuſmodi occurrit de *Baillivis* , quæ nuſquam pretio diſtractæ leguntur , niſi poſtquam officia omnia in Francia venalia extitere . Certe Præpoſiturarum diſtractiones & venditiones ſemper improbatæ . Chriſtina Piſana in lib. *du Treſor de la cité des Dames*, I. part. c. 23. *Et ne vouldra nullement que ſes Prevoſtez ſoient baillées pour argent aux plus offrants & derniers encheriſſants , ſi comme on fait maintenant en France .*

Digitized by Google

ee. Et pour ce en Sieges en beaucoup de leiux à de tres mauvaiſe ribandaille, mangeurs de pouvres gens, & pirec que ne ſont larrons, &c.

☞ Verum hac in re merito in dubium vocatur laudati Chronici fides: exſtat quippe, ut alia taceam, computus an. 1202. ex quo Præpoſituras ad *firmam* tunc temporis conceſſas fuiſſe certum eſt. Inique ergo S. Ludovicus hujus inſtitutionis auctor ſuſpicatur; quin & ipſi piiſſimo Regi nuſquam eſt probata; ſiquidem has venditiones omnino tollere aggreſſus eſt: atque à præpoſitura Pariſienſi incœpit quam a conductoribus ereptam priori dignitati reſtituit, ut recte ſcribit Auctor tract. de Politia tom. 1. p. 32. Id autem ex eo maxime efficitur quod in computo an. 1265. non jam Præpoſitus ipſe, ſed alius de acceptis in præpoſitura Pariſienſi rationem edit. Conſulendus in hanc rem D. *Bruſſel* Tract. de Uſu feud. lib. 2. c. 33.

Præpoſiti ita *Baillivis* ſubditi erant, ut ſi in delictum aliquod inciderent, ab iis amoverentur, vel punirentur [quod tamen non fiebat, *niſi pro murtro, vel raptu, vel homicidio, vel proditione,*] ut ex teſtamento Philippi Auguſti an. 1190. apud Rigordum colligitur, & ex Statuto S Ludovici ann. 1254. apud Nangium, in quo hæc ſunt de eorum ſacramento & officio: *Jurabunt igitur omnes & ſinguli ſupradicti, quod quamdiu commiſſam ſibi tenebunt Baillivlam, Præpoſituram, vel aliud quodcumque officium ſupradictum, tam majoribus, quam mediocribus, tam advenis quam indigenis, tam ſubjectis, quam præpoſitis, ſine nationum & perſonarum acceptione jus reddant, ſervantes tamen in locis ſuis uſus & conſuetudines approbatas, &c.*

☞ Et quidem ad mandata *Baillivorum* exſequenda potius inſtitutos fuiſſe Præpoſitos, ſaltem in Delphinatu, quam ut ipſi ex officio aliquam exercent juriſdictionem, recte colligi poſſe exiſtimo ex Charta ann. 1339. tom. 1. Hiſt. Dalphin. p. 128. ubi quæ ad eorum officium pertinuerint, deſcribuntur: *Illo qui officio dictæ Præpoſituræ utitur in dicta civitate* (Viennenſi) *nomine ipſius D. Dalphini, ... in condemnationibus & executionibus ſententiarum & condemnationum cauſarum civilium & criminalium, realium & perſonalium, in inquiſitionibus faciendis per dictam civitatem, in capiendo malefactores in civitate & territorio prædictis, & in aliis quæ gerebat & exercebat præfatus correarius Archiepiſcopi.*

☞ Quæ ut maniſeſtiora fiant, addere placet Recognitionem Præpoſituræ S. Symphoriani de Ancella factam Abbati Trenorchienſi ann. 1401. in qua fuſe exhibentur quæ ad officium ejuſmodi Præpoſitorum ſpectant: *Recognovit idem Humbertus ſe tenere in feudum 1. Præpoſituram S. Simphoriani cum juribus, pertinentiis & emolumentis ejuſdem ... Recognovit ſe tenere & tenere debere omnia infraſcripta ratione dictæ Præpoſituræ ac ſervitia infraſcripta eidem dom. Abbati & Eccleſiæ ſuæ ſupradictæ exhibere. 1. Quod ipſe Humbertus tamquam Præpoſitus dictæ præpoſituræ manutenebit in domo ſupradictæ Præpoſituræ bonum, firmum & ſecurum carcerem munitum compedibus tam ferreis quam ligneis ad cuſtodiendos malefactores, ut Præpoſiti dictæ præpoſituræ antiquitus manutenere conſueverunt. Item dictus Humbertus recognoſcit & recognovit ſe teneri ad cuſtodiendos priſonarios vel malefactores cum ad cuſtodiendum & incarcerandum in ſupradicto carcere per gentes & officiarios dicti dom. Abbatis ſibi tradentur & eoſdem malefactores ſeu priſonarios reddet & reſtituet officiariis prædictis tuto & ſecure quoties fuerit requiſitus, & ſi per ſervientem præſentatum domino Abbati ad deſerviendum officium ſergentariæ intra limites dictæ præpoſituræ, idem Præpoſitus voluerit committere cuſtodiam priſonariorum ſibi tradendorum ſeu traditorum, ipſe Præpoſitus recipiet & ex nunc recipit in ſe onus & periculum caſu quo contigerit ipſos priſonarios à dictis carceribus evadere, & eos recondire ob culpam dicti ſervientis. Item tenebitur & confitetur ſe teneri præſentare dicto dom. Abbati virum bonum & ſufficientem hominem ad exercendum officium ſergentariæ infra limites dictæ præpoſituræ pro & nomine ipſius domini Abbatis cum aliis ſervientibus dicti dom. Abbatis, & tenebitur dictus ſerviens fidejubere & cautionem idoneam præſtare de ſuo officio diligenter & fideliter exercere, prout alii ſervientes in eorum cautione facere conſueverunt. Item quod quando caſus eveniet quod aliquis malefactor per gentes dicti dom. Abbatis vel per ſervientem prædictum capietur vel per alterius juriſdictionem, remittetur dicto domino pro juſtitia de dicto malefactore vel malefactoribus facienda, & dictus malefactor vel malefactores capti vel remiſſi per judicem S. Romani corporaliter condemnabitur vel condemnabuntur, dictus Præpoſitus tenebitur ſententiam dicti judicis executioni penitus demandare, facere & complere ſuis ipſius propriis miſſionibus & expenſis. Item recognovit idem Præpoſitus quod ſi ſerviens ab ipſo præſentatus, aut ipſe Præpoſitus capiat aliqua animalia in terris & poſſeſſionibus ſuis in banno vel emenda propter hoc debita per illos quibus erant dicta animalia, ipſe Præpoſitus tertiam partem emendæ tantummodo recipiet, & tenebitur in craſtinum captionis prædictæ animalia tradere gentibus dicti dom. Abbatis. Item recognovit quod ſi aliqua animalia capiantur infra dictam præpoſituram Abbatis, ipſe Præpoſitus in banno vel emenda ex captione prædicta debita nihil percipiat. Item quod in omnibus bonis moventibus de directo dominio dicti dom. Abbatis, ipſe dominus percipiet banna, ventas & laudimia, prout percipere conſuevit, hoc ſalvo quod ipſe Præpoſitus, vel ſerviens ipſius præpoſituræ tenebitur recipere clamores & emendas quæ provenient ratione bonorum in dicta præpoſitura exiſtentium & perſonarum in eadem degentium vel delinquentium, & ex ipſis receptis bonum & legitimum computum reddere gentibus dicti domini Abbatis, ita quod ſi receptio prædictorum fiet per Præpoſitum cavebit quod reddat legitimum computum dictis gentibus, & idem faciet ſerviens prædictus ſi per eum recipiat. Item dum emenda vel banna quæ obvenient vel obvenire poterunt ratione rerum in dicta præpoſitura exiſtentium in eadem delinquentium vel commorantium ex papiro curiæ S. Romani adjudicabuntur, vocabitur dictus Præpoſitus vel ſerviens ipſius præpoſituræ ad audiendum & videndum quæ juri ſuo in prædictis pertinere poterunt. Item recognovit idem Præpoſitus quod tam in domo prædictæ præpoſituræ, quam aliis locis infra dictam præpoſituram exiſtentibus, officiarii dicti domini explota, aſſiſias & alios judicis actus exercebunt & exercere poterunt abſque eo quod ipſe Præpoſitus aliqualem juriſdictionem habeat in prædictis.*

☞ Ejuſdem conditionis videntur fuiſſe *Supra-Præpoſiti* de quibus mentio occurrit in Litteris Johan. Reg. Franc an. 1355. tom. 4. Ordinat. p. 340. ubi inter judiciales miniſtros recenſentur: unde iidem ſunt, ſaltem in Graſſenſi tractu, cum iis qui Aragonenſibus *Suprajunctarii* dicuntur. Vide in hac voce.

Cum vero prohiberentur *Baillivi* fieri ex incolis Bailliviarum ſuarum, vel in iis matrimonia contrahere, aut poſſeſſiones acquirere, ea tamen prohibitio non extendebatur ad Præpoſitos, Majores, & alios Officiales minores, qui Majorias, Præpoſituras, & alia officia tenebant in locis manſionum ſuarum, dum tamen hæc ab iis agerentur abſque Regis aut aliorum detrimento.

Sed & liceat Præpoſiti *Præpoſituras* ſuas ad firmam caperent vel emerent, eas tamen aliis *revendere* prohibe-

hibebantur. Et ſi plures emptores eſſent, unus tantum juriſdictionem exercebat, & immunitate gaudebat in *Cavalcariis*, talliis, ſeu collectis, & aliis oneribus publicis, qua alii conſueverant gaudere. Quæ quidem omnia in Statuto S. Lud. pluribus exarata habentur. Unde percipimus, cur Philippus Pulcher in laudato Statuto vetet plures eſſe *Præpoſitos* in una Præpoſitura. Ita porro S. Ludovicus Præpoſituras vendidit, ut *eum aliquo pecuniæ vel redituum detrimento committi bonis & fide dignis perſonis, quam vendi cum augmento ſuo vel lucro maluerit, nullum emolumentum ſuum aut lucrum reputans cum detrimento juſtitiæ, vel populi nocumento.* Verba ſunt Guillelmi Carnotenſis de Vita & Act. S. Ludovici. Tandem Carolus VIII. in Statuto ann. 1493. artic. 65. ne Præpoſituræ darentur ad firmam, omnino prohibuit.

Ea vero, quorum Præpoſiti, *Firmarii*, ſeu conductores erant, fuere potiſſimum mulctæ à reis & damnatis exactæ, res inventæ, & ejuſmodi, quæ regii juris ſunt, ut eſt in Conſuetudine Silvanectenſi art. 55. 56. Nivernenſi tit. 1. art. 26. Dunenſi art. 55. Altærupis art. 3. Villæ Francæ art. 1. & in antiqua Bituricenſi tit. 2. art. 28. ubi ejuſmodi Præpoſiti, *Prevoſts fermiers* dicuntur, & à Præpoſitis judicibus, quos Præpoſitos juſtitiæ Cuſtodes, *Prevoſts Gardes*, vel *en garde*, vocant, interdum diſtinguuntur: ex quo ſcilicet Præpoſiti Præpoſiturarum ſuarum conductores fieri vetiti ſunt: tum enim aliis mulctarum & aliorum jurium regalium conductoribus manſit *Præpoſiti* nomenclatura, cum *Firmarii* additione.

☞ Hinc etiam manifeſtum fit cur in laudato Philippi Pulcri Statuto Præpoſitis vetitum ſit *emendas taxare aut judicare*; timendum enim erat ne in eo modum excederent, cum mulctæ ipſorum eſſent: *Inhibentes de cetero, ne Præpoſiti ad firmam Præpoſituram tenentes, taxare vel judicare præſumant emendas; ſed ſeneſcalli, aut baillivi, aut ſcabini duntaxat ſecundum quæ locorum conſuetudines ſuadebunt.*

☞ Iis Præpoſitis in Delphinatu, ubi paucos exſtitiſſe ſcribit eruditus Auctor Hiſt. Dalph. aſſignata erat tertia pars mulctarum aliorumque bonorum caducorum. Charta an. 1326. laudatæ Hiſt. tom. 1. p. 116. *Concedentes ipſi Stephano, quod prætextu dictæ Præpoſituræ de Veurcies, habeat omnia banna, clamos & levas quaſcumque, quæ obveniunt in dictæ præpoſituræ officio, uſque ad quantitatem duntaxat quinque ſolidorum Vienn.* Computus ann. 1336. ibidem: *De qua judicatura deducuntur pro jure Præpoſiti Laniaci, qui percipit tertiam condemnationem infra Laniacum, &c.* Idem probant alia Inſtrumenta.

Ab ejuſmodi Præpoſiturarum firmis, dictæ poſtmodum majoris momenti Præſtationes, quæ *Prævoſtez ou grandes Couſtumes* dicuntur in Conſuetud. Andegavenſi art. 10. Cenomanenſi art. 11. & Catalaunenſi art. 3. quod olim ex Præpoſiti firmariis exſolverentur. *Præpoſituræ*, in Charta ann. 1178. *Quæſtæ Præpoſitorum*, in Charta libertatum oppidi *des Ais* in Biturigibus an. 1301.

☞ Quamquam vero ut ſuperius dictum eſt, Præpoſiti ſubditi eſſent Baillivis, non ipſis tamen præpoſiturarum ſuarum rationes referebant, ſed Regi, ut conſtat ex Computo ann. 1202. exceptis provinciis Perticenſi, Andegavenſi, Cenomanenſi, Turonenſi, Pictavenſi, &c. Cujus autem conditionis fuerit Campaniæ Præpoſitus ex mox ſubjiciendis patebit.

Exſtat in Regeſto Feodorum Campaniæ Cameræ Computorum Pariſienſis fol. 7. Statutum de Præpoſitis Comitatus Campaniæ, quod hocce loco deſcribendum curavimus: *Domina Comitiſſa conceſſit omnibus Præpoſitis terræ ſuæ Præpoſituras in hunc modum habendas, Quod omnes Catallæ erunt dominæ Comitiſſæ quitæ & integræ. De omnibus autem donis & expletis, & forisfactis, quæ non montabunt plus quam 20. ſolidos, domina Comitiſſa habebit quatuor partes & Præpoſiti quintam. Ipſi autem Præpoſiti non poterunt eſchivare forisfactum, quod non erit plus quam 20. ſol. niſi per dominam Comitiſſam, præterquam de homine errante, ſi tamen forisfactum illud non fuerit de furto, vel raptu, vel de multro: forisfactum quod non montabit plus quam 20. ſol. eſchivabit Præpoſitus & Scribanus, & duo probi homines villæ, quos domina Comitiſſa ad hoc faciendum apponet, quæ tamen ad compotum computabuntur ſcripta, & à quo vel quomodo facta fuerint. In forisfacto quod montabit plus quam 20. ſolid. ſolummodo non 20. ſol. habebunt Præpoſiti, ſed quintam partem, & reſiduum totum erit dominæ Comitiſſæ. Ipſi autem nullum donum, vel ſervitium, vel præmium accipient, præterquam in erbariis, &c. Juraverunt etiam Præpoſiti, ſe hæc omnia bona fide ſervaturos, & vitam & honorem & omnia jura Comitiſſæ, & heredum ſuorum verſus omnes, qui poſſunt vivere & mori. Item ſciant, quod ſi hæc non fecerint, in ira & in voluntate dominæ Comitiſſæ ſunt, tanquam illi, qui inciderunt de corpore & avero. Actum apud Sezannam ann. gratiæ 1201. menſe Aug. in Vigil. S. Joann. Baptiſtæ Decollationis.* Vide Steph. Paſchaſium lib. 4. Diſquiſit. Francicarum cap. 15.

Præpositus, in Fleta lib. 2. c. 76. eſt is, qui ſub Seneſcallo vel Baillivo, res dominicas, ſeu regias curat in villis, vel pagis, & agriculturæ, pecudibus, paſturæ, & ejuſmodi invigilat. [Computus an. 1277. apud Kennet. Antiq. Ambroſd. p. 287. *Computavit Johannes Cunen Præpoſitus de Cliſton de manerio de Cliſton.* Apud Eccleſiaſticos vero potius dicitur] *villicus*, ut hac voce docemus. Munus ipſum

Præpositura, in Charta ann. 1219. in Hiſtoria Guiſnenſis p. 74. [Charta ann. 1475. apud Calmet. inter Inſtr. tom. 3 Hiſt. Lotharing. col. 278. *Dedit villam & caſtrum de Grendecourt, ac eorum Præpoſituram, ſive Gallice Prevoſte.*]

Præpositatus, in Concilio Rotomagenſi ann. 1189. c. 10. quo prohibentur *Sacerdotes Vicecomitis, vel ſecularis Præpoſitatus, officium aſſumere.*

¶ Præpositura, Diſtrictus, juriſdictio Præpoſiti, in Charta Philippi V. Reg. Franc. ann. 1319. apud Baluz. tom. 2. Hiſt. Arvern. p. 152.

¶ Præpositura, Ejuſdem reditus. Charta ann. circ. 1050. inter Inſtr. tom. 2. novæ Gall. Chriſt. col. 468. *Pro ipſa procuratione* (concedunt) *minagium, fornagium, Præpoſituram, credentiam quindecim dierum.* *Quæſta Præpoſitorum* ſupra dicitur.

¶ Præposituræ Servitium, inter onera, quibus tenentur vaſſalli, recenſetur in Enumerat. jurium Monaſt. S. Vandreg. *Et en outre doivent leſdits ſujets reliefs, treiziemes, ſervice de Prevoſtè & autres droits & devoirs ſeigneuriaux le cas offrant.* In eo autem poſitum erat, ut quia ſuis convaſſallis in Præpoſitum electus fuerat, ſervitium præpoſiti non poſſet detrectare, cujus erat in ſuo pago reditus domini ſui colligere. Vide Interpretes Conſuet. Norman. ad art. 185.

Præpositus *Cameræ Regalis*, in Vita Ludovici Pii ann. 817. Idem *Cubicularius* dicitur in Eginhardi Annal. eodem anno.

Præpositus Comitis, in Legibus Wiſigoth. lib. 9. tit. 2. §. 5. qui *Vicarius Comitis* dicitur lib. 2. tit. 1. §. 23. qui abſente Comite vices ejus fungebatur.

Præpositus Sacri Cubiculi, Cui Imperatorii Cubiculi cura erat, qui fere ſemper Eunuchus: ὁ τῶν βασιλικῶν ἐξουσίαν ἔχων, apud Herodianum lib. 1 p. 19. edit. H Stephani: προεστὼς, apud Xiphilinum p. 274. τοῦ θαλάμου προεστώς, eidem Herodiano lib. 1. p. 26. 28. θαλαμηπόλων ἄναξ.

λαξ, eidem lib.3.p.78. *Præpoſiti cubiculi* meminit non ſemel Ammianus. Vide præterea Scholiaſtem Juliani Anteceſſ.c.83. Thophyl.Simocattam lib.4.c.15. Suidam in Antiocho,&c.& infra *Præpoſitus Palatii*.

Præpositus Domus regiæ, apud Monachum Sangall.lib.1.de Carolo M.c.33. *Luitfredus Præpoſitus domus* ejuſdem Caroli M.dicitur.

Præpositus Fabricæ, armorum ſcilicet, apud Ammianum lib.29.p.396.

¶ Præpositus Guerræ, ſ.Caſtrenſia præfectus, Gall.*Prèvos de Marechaux*. Ordinat. Caroli primogeniti Johannis Reg.Franc. ann.1356.to.3. Ordin. p.112. *Præterea concederemus quod nullus habitator dictæ linguæ Occitanæ citatur ad inſtanciam alicujus ſtipendiaris vel alterius cujuſcunque coram Prepoſito vel Prepoſitis guerrarum*.

Præpositus Mensæ, dignitas in Palatiis Regum Franciæ: eadem, quæ hodie *Magiſtri hoſpitii*, ſeu *du Maiſtre d'Hoſtel*,& apud Byzantinos Imperatores, *τῆς ἐπὶ τραπέζης*. In Synodo VIII.CP. adfuit præ aliis, ut Ludovici Pii Legatus, *Everardus Præpoſitus menſæ ipſius*,ut eſt apud Anaſtaſium act. 10. Apud Aimoinum l.4.Hiſt.Franc.c.78.*Miſſus illuc Regiæ menſæ Præpoſitus Audulfus*. Hujus dignitatis officium ſic deſcribi videtur à Theodulfo Aurelianenſi Epiſcopo lib. 3. Carminum:

Pomiſlua ſolers veniat de ſede Menalcas.
Sudorem abſtergens frontis ab arce manu.
Quam ſæpe ingrediens Piſtorum ſive Coquorum
Vallatus Cuneis jus Synodale gerit,
Prudenter qui cuncta gerens, epulaſque dapeſque,
Regis honoratum deferat ante thronum.

¶ Præpositus Mercatorum,Pariſiis,urbis Præfectus,Gal.*Prèvots des Marchands*,in Compend.jurium Univerſit.Pariſ.per Robert.*Goules* fol.13.

Præpositus Militum, in leg.3.§.ult. & leg.6.§.ult. D.de re militari, & apud Rufum in Legibus militaribus.

Præpositus Monetæ, apud Ammianum l.22.p.223.*Præfectus monetæ Trevericæ*,apud Gruterum 493.3.

Præpositus Palatii, Amantius apud Marcellinum Comitem in Juſtino, qui nude πραιπόσιτος dicitur in Chronico Alexandrino p.764. in eodem Chronico p.700.Rhodanus πραιπόσιτος τοῦ παλατίου Valentiniani, & ἀρχιευνοῦχος,nude vero πραιπόσιτος, apud Cedrenum p.310. Narſes *Præpoſitus ſacri Palatii*, in veteri inſcriptione 161.1. *Præpoſitus*,nude. Zonaras in Conſtantio p.17. ὁ εὐνοῦχος Εὐσέβιος τὴν τοῦ Πραιποσίτου διέπων ἀρχήν. Vide Palladium in Hiſt.Lauſiaca c.43 Olympiodorum, Philoſtorgium l.11.c.4.Codinum de Orig.p.28.edit.Meurſianæ,&c. & ſupra, *Præpoſitus ſacri Cubiculi*.

Præpositus Palatii, Major-domus, apud S. Audoenum lib.2. de Vita S. Eligii cap.19. ubi de Erchenoaldo:

Qui erat eo tempore Præpoſitus Palatii.

¶ Præpositus Terragii, Cui agrorum cuſtodia incumbebat. Notitia Abbatiæ S.Stephani de Vallibus inter Inſtr.tom.2.novæ Gall.Chriſt.col.474. *Ita quidem ut meſſis ad aream à colonibus deportetur,& vindemia ad cubas vocato decimatore cum terragii Præpoſito*.

Præpositus Thesaurorum, apud S.Baſilium Epiſt.364.

Præpositus Tyrii Textrini, apud Ammianum lib.14.p.22.

Præpositi Villæ,vel *Hundredi*.Vide *Præfecti*.

PRÆPOSITOR. Ebrardus in Græciſmo c.9.

Eſt homo Præpoſitor, qui præ me fercula ponit,
Et qui deponit ſit tibi Depoſitor.

¶ PRÆPOSTA,Libellus quo aliquid proponitur. Statuta Vercell.lib.7.fol.214. *Item ſtatutum & ordinatum eſt quod in aliqua Prepoſta, petitione vel narratione quam dici, proponi ſeu narrari contigerit de cetero ... non ponatur, nec dicatur, nec ſcribatur aliqua clauſula generalis*.

PRÆPOSTERARE,Ordine præpoſtero dicere.Gaudentius Brixienſis Epiſc.ſer.5.*Ordinem lectionis Exodi... idcirco Præpoſteravimus, &c.* Utitur etiam Arnobius junior in Conflictu cum Serapione lib.2.

¶ Præposteratio,Ordo præpoſterus,Tranſlat.B. Edmundi Cantuar.apud Marten.tom.5. Anecdot. col. 1861.*Multis annorum curriculis diem natalis ſui*(S.Thomæ) *quem decuit habuit glorioſum,antequam de tranſlatione ejus, longe poſtmodum ſubſecuta, aliqua vel exilis mentio haberetur ... In noſtro autem patrono, ... ordo iſte penitus præpoſteratur; & tamen ex cauſa rationabili hujuſmodi Præpoſteratio in alium ordinem commutatur*.Synodus Andegav.ann.1262.*Prohibemus, ne ea die qua benedictio nuptialis celebratur, mulieres admittantur ad purificationem,cum Præpoſteratio videatur*.

PRÆPOTESTAS,Summa & ſuprema poteſtas, ſupremum dominium. Baldricus lib.3.Chron. Camerac. cap.2. *Sibi enim totius rei Præpoteſtatem penitus uſurpare, Epiſcopo vero ſolum nomen ac ſpecimen honoris relinquere*.

¶ PRÆPUNCTUARE,Præſtatuere, ante definire. Elmham.in Vita Henrici V.Reg.Angl.edit. Hearnii c.49.p.123. *Deducta ſunt uſque in terminum induciarum tempora, deficientibuſque optatis ſubſidiis, prout Præpunctuatum fuerat, &c.* Vide infra *Punctuare*.

¶ PRAERIA,Pratorum ſeries.Gall.*Prairie*. Charta Officialis Autiſſ.ex Tabul.S.Mariani an. 1258. *Duo arpenta pratorum, qui habebant . . . . in Praeria Belchæ ſubtus pontem*. Tabular.Calenſe an.1262.*Pro uno arpento prati vel circiter ... in Praeria de Kala ſito deſuper pratum quod dicitur,&c.* Charta ann.1265. in Tabular. Latiniac. *Item in Praeria Latigniacenſi, unam peciam prati quatuor arpenta vel circiter continentem, &c.* Le Roman *de Vacce* MS.

Chevaliers vi ajouſter, ſi en oi grant envie
Dedenz Diepe & dehors par la grant Praerie.

Vide *Chanſellus*, *Prada*, & *Praria*.

Praeria, Jus paſcendi paſcua in pratis poſt exciſum fœnum, in Charta an.1248. Locum vide in *Blaeria*.

PRÆRIPIUM,Ripa altior.Petrus Damian lib.6.Epiſt.7.*Per tot nivalium Alpium nivoſa Præripia*. Vita S. Probatii Presb.n.9.*Dum alvei Præripia Sequanici innumerabilibus occuparentur adventantium veſtigiis*. Odo Abbas Glannafol. in Hiſtor. Tranſlationis S.Mauri in præf.1.*Oddo Abbas Monaſterii, quod in Præripio ripæ Ligeris fluminis ſitum Glannafolium ea antiquo appellatur*. Quidam codd.habent *præcipitio*.Leges Henrici I.Regis Angl.c.88. *Si quis alium fugiens ... Præripio vel aliquo moriatur*. Forte *præcipio*, niſi quis malit *præcipitio*, ut habent quidam codices. Occurrit præterea apud Wandelbert.in Mirac S.Goaris c.12.15.33.

¶ Prærippium, Eadem notione. in Fragmentis de reb.geſtis Clodovæi II.apud Ducheſn.tom.1.p.661. *Reddidit ad illam novellæ plantationis eccleſiam fiſcum egregium nomine Britonicum in Prerippio Maternæ ſitum*.

¶ Præripium, Locus ripæ vicinus, margo fluvii. Bullar.Fontanell.fol.33. *Largior decimam partis quæ me contigit ex ... piſce qui accipitur in omni Præripio S. Marculfi*. Ea notione occurrit apud Apuleium in Apolog. *Cum egreſſus* (crocodilus) *in Præripia fluminis, &c.*

¶ PRÆROGARE, *Ante impendere*. Papias. Conſtantienſis: *Prærogans, ante impendens. Prærogare, attribuere. Prærogationem, dationem*. Occurrit l.Si tibi. C.de locato. l. Circenſium. 20. C. de

de-

Digitized by Google

decurion. &c. Vide *Prærogator* & *Prorogare*.

PRÆROGATIVÆ. Gratiarum actiones. Epiſt. 73. inter Francicas tom. 1. Hiſt. Franc. *Quas recenſitas immenſas Creatori noſtro egi Prærogativas, quod incolumem vos eſſe cognovi.*

PRÆROGATIVARIUS, ſeu officium *Prærogativarum*, cujus exſtat formula apud Senat. lib. 11 Ep. 27.

¶ PRÆROGATIVUM, pro Prærogativa. Paſchaſius in Epitaph. Walæ lib. 2. c. 19. *Cum Auguſto filio totum ſibi diviſerunt imperium, non attendentes Prærogativa parentum, nec coæqualitates majorum, &c.*

PRÆROGATOR, *Diſpenſator*. Gloſſ. Iſid. [Hinc emendandus Grævio videtur Scholiaſtes Perſii ad Sat. 59. *Fuit aſſis libralis & dipondius, quod hodie in uſu remanſit, & ſolebat penſari potius, quam numerari. Unde & diſpenſatores dicti Prorogatores.* Ubi leg. vult *Prorogatores*. Nihil tamen temere immutandum: *Prorogare* enim ut *Prærogare* uſurparunt Scriptores. Vide ſin hac voce.

¶ PRÆSA. Vide infra *Preſa* 3.

¶ PRÆSAGATUS. pro Præſagitus, præſagio prædictus. Acta Quadrag. Martyr. tom 2. Mart. p. 23. *Merito ſecundum mentis tuæ aegredinem à tuis genitoribus Præſagatum habuiſti vocabulum; Agricolaus enim agreſtis illector interpretatur.*

¶ PRÆSALIA, ut *Repræſalia*. Vide in hac voce.

¶ PRÆSALUM, παρίκαρον, in Gloſſ. Lat. Græc. In Gr. Lat. παρίκαρον, *Perſalſum, præſulſum, præſalum*.

¶ PRÆSANTIFICATORUM MISSA. Vide in *Miſſa* 3.

PRÆSCINDATICUS, *Ad præſcindendum habilis*, Ugutioni.

¶ PRÆCINDERE, Concidere, *Couper* Coronatio Reg. Hungar. apud Ludewig. tom 6. p. 342. *Ad menſam prandenti ſuæ Majeſtati hi ſervibunt ... Præſcindor dominus Bothai.*

¶ PRÆSCITOR, Mature doctus. Vita MS. S. Winwaloei fol. 18. *Sanctarum eximius factus eſt ſciolus Præſcitor Scripturarum.*

¶ PRÆSCITUS, Reprobus, damnandus. Acta ad Concil. Baſil. apud Marten. tom. 8. Ampl. Collect. col. 480. *Ad primam, Papa dat indulgentias multis qui ſunt Præſciti, & hoc papa dubitare habet talibus quod Deus non dat, &c. ... Præſciti autem, etſi ſint in caritate, ſecundum præſentem juſtitiam, ſaltem aliqui, non tamen decedunt in caritate, &c.*

¶ PRÆSCRIPTIO *eſt jus quoddam, ex tempore congruens, auctoritate legum vim capiens, pœnam negligentibus inferens, & finem litibus imponens. Quadragenalis præſcriptio omnem prorſus actionem excludit.* Reformatio Legum Eccl. p. 246. apud *Blount* in Nomolex. Anglic. Vide Mabill. Diplom. lib. 3. c. 5. n. 13. &c.

¶ PRÆSCRIPTUS, pro Proſcriptus, in Addit. 4. Capit. c. 34. Quod non ſemel legi in vett. exemplaribus monet Baluz. in Notis ad Capit.

¶ PRÆSENIOR, Antiquior, major. Charta Sigiſmundi Rom. Reg. an. 1414. apud Rymer. tom. 9. pag. 173. *Quodque præfati Rupertus Præſenior patruus, & Rupertus ſenior avus, & Rupertus pater dicti Ludovici quondam Comites Palatini Reni.*

PRÆSENS, ſeu *Præſentalis*, dictus unus e Magiſtris militum, quod in procinctu ſeu comitatu Principis ageret, & *Præſentalibus* numeris præeſſet, ut docet Notitia Imperii, ubi *Magiſtri equitum & peditum in præſenti duo recenſentur, alii tres per Orientem, Thracias & Illyricum. Magiſter militum præſentalis*, ibidem, ſub cujus diſpoſitione militabant Palatinæ Vexillationes 5. Comitatenſes 7. Legiones Palatinæ 15. Auxilia Palatina 18. ex quibus conficitur *Præſentes* appellatos, quod *præſentes* adeſſent in Comitatu Principis, & in eo militarent, atque adeo Palatinæ ad militiæ cuſtodiam Imper. addictæ præeſſent, ex qua qui erant, *Præſentales* pariter dicebantur, ut & *Domeſtici*, qui in Palatinis ſcholis militabant, in l. 4 Cod. Th. de Protect. & domeſticis. [Leges Luitprandi apud Murator. tom. 1. part. 2. col. 2. *Et cum Præſentalibus ſuis capitula iſta relecta omnibus placuerunt.*] Adde l. 17. eod. Cod. de Re milit. *Magiſter præſentis militiæ*, apud Marcellinum Comitem in Zenone *Magiſter militum præſentum*, apud Scholiaſtem Juliani Anteceſſ. c. 83. *Magiſter militum præſens*, apud Jornandem de Succeſſione regnorum: ϛρατηγὸς τῶν καλουμένων πραισέντων, apud Evagrium l. 4. c. 3. ϛρατηλάτης τῶ πραισέντων, apud auctorem Chronici Alexand. p. 752. [κόμης πραισέντων, apud Theoph. ann. 1. Juſtini Thracis.] Ipſa dignitas, *Magiſterium præſentale*, eidem Marcellino in Juſtiniano poſt Baſilii Conſ. 4 *Præſentanea dignitas*, Senatori lib. 11. Epiſt. 1. τιμὴ τῆς Πραισεντίας, Simocattæ lib. 1. c. 7. nuncupatur. Conc. CP. ſub Menna act. 5. καὶ τοῖς ἀνδρειοτάτοις ϛρατηγοῖς τῶ δὶς πραισέντων.

PRÆSENTIA MILITARIS, in Diurno Romano c. 2. tit. 2. 4. idem quod *præſens militia*, de qua ſupra: *In unum convenientibus nobis, ut moris eſt, id eſt cunctis Sacerdotibus & proceribus Eccleſiæ, & univerſo clero, atque optimatibus, & univerſa militari Præſentia, ſeu civibus honeſtis, &c.* Vide Gloſſ. med. Græcit. in πραισέντον.

IN PRÆSENTI VENIRE, Coram ſiſti, *Venir en preſence*. Leg. Bajwar. tit. 2 a. c. 2. §. 1. *Tunc judex jubeat eum in Præſenti venire, & judicet ei, &c.*

DE PRÆSENTI, Jam nunc, quomodo Galli, *des à preſent* dicunt. Conventus apud Andelaum apud Gregor. Turon. lib. 9. c. 20. *Et quod exinde fidelibus perſonis ablatum de Præſenti recipiat.* Adde Decretionem Childeberti Regis c. 12. Occurrit non ſemel.

AD PRÆSENTE, Eadem notione, in Geſtis purgat. Felicis Epiſc. Aptungitani: *Ad præſente Epiſtolam recognovi.* Formula noſtris familiaris. *A preſent*.

¶ AD PRÆSENS, in Vita MS. S. Winwaloei fol. 140. *Me autem ad Præſens corpore moriturum ſcitote*, id eſt, jam, modo, Gall. *Preſentement, maintenant*.

PRÆSENTES, pro *Præſides* uſurpaſſe quoſdam Scriptores, obſervatum à Salmaſio ad Lampridium p. 208.

PRÆSENTALIS. Idem quod Præſens. Charta Berarii Epiſcopi Cenomanenſis in Actis Epiſc. Cenoman. p. 215. *Qui contra hoc mutare voluerit, teneatur obnoxius, &, quod repetit, nihil vindicet; ſed Præſentales Epiſtolas uno tenore conſcriptas ... retineat.* Hinc formula familiaris notariis, *Ces preſentes, &c.* Vide *Præſens*.

1. PRÆSENTALITER, In præſens, modo, Gall. *Preſentement*. Acta Epiſcoporum Cenomanenſium pag. 148. *Præſentaliter quoque glorioſus Rex Carolus ad jam dictam Eccleſiam reddidit monaſterium ſancti Vincentii, &c.* Et p. 253. *Et cœpit interrogare, qui ei Præſentaliter reddere poſſet de prædicta terra, &c.* Adde p. 260. Vitam Aldrici p. 104 105. 156. 172. 177. [& Capit. Caroli Calvi tit. 21. c. 3. Vide *Præſentialis*.]

¶ 2. PRÆSENTALITER TRADERE, Muneris & doni nomine dare, Gall. *Donner en preſent*. Act. Epiſc. Cenomanenſ. apud Mabillon. tom. 3. Analect. p. 56. lin. ult. *Has ergo villas cum omnibus ad ſe pertinentibus Præſentaliter ad prædictam eccleſiam & jam dicto Pontifici tradidit, & Deo dicavit.*

¶ 3. PRÆSENTALITER, ut infra *Præſentialiter*, coram. Judicium ann. 821. inter Probat. to. 1. novæ Hiſt. Occitan. col. 56. *Quia nos ſubranominati teſtes, & bene in veritate nobis cognitum eſt, & Præſentaliter fuimus ad ipſa ora.*

PRÆSENTANEUS, [Efficax, probatus, penetrans.] *Præſentaneum remedium*, apud Marcellum Empir. Efficax. Epiſtola Deſiderii Epiſcopi Cadurcenſis

ad

Digitized by Google

ad Chlodulfum : *Et ſi qua ſunt, vel quod monuit, vel quod egit, quaſi ante oculos Præſentaneo retine memoriæ.* [Vide *Præſentarius*.]

¶ PRÆSENTANEUS, Præſens. Conc. Tolet. XVII. inter Hiſpan. tom. 2. p. 757. *Pro eo quod univerſitatem noſtram ſub ſui nominis timore in unum collegit, & vicisſim nos nobis viſione alterutra Præſentaneos reddidit.*

PRÆSENTANEE. Octavius Horatianus in Præfat. ad libr. Medic. *Nuperrime Collegæ Olympii exhortatione provocatus confeci nonnullos Præſentanee libellos, quos vel mediocris fama retinet, &c.* [id eſt, in præſentiarum, Gall. *ſur le champ*.]

¶ PRÆSENTANEE, Coram, apud Mabill. tom. 5 Annal p. 177 *Vos propediem ſpero Præſentanee collocuturos*; Gall. *Tete à tete*.

1. PRÆSENTARE, Offerre, Galli *Préſenter* dicunt. Ugutio: *Exhibere, i. oſtendere, vel Præſentare, vel dare.* Cyprianus in Vita S. Cæſarii Arelat. *Flagravit ubique profectibus, quo non eſt conſpectibus Præſentatus, tetigit pectora, quorum membra non contigit.* Ordericus Vitalis lib. 3. *Willelmum Ducem adiit, eique pretioſisſimam pallam præſentavit.*

PRÆSENTARE, quaſi præſentia efficere, oſtendere. Utitur Felix Gyrwenſis Monachus in Vita S. Guthlaci cap. 29.

¶ PRÆSENTARE SE, Judicio ſe ſiſtere, Gall. *Comparoitre, ſe preſenter*. Chron. Veron. ad ann. 1239. apud Murator. tom. 8. col. 631. *Confiſcata fuerunt & publicata eorum bona in communi Veronæ, niſi ad octo dies ſe perſonaliter comparerent, ſeu Præſentarent.*

¶ PRÆSENTARE SE, Occurrere, obviam ire, Gall. *Se preſenter*. Nicol. Guercis Annal Genuenſ. ad an. 1268. apud eumd. tom. 6. col. 545. *Et ſuum congregavit exercitum, exſpectando adventum inimicorum, quibus ſe Præſentantibus, prælium factum eſt magnum.*

2. PRÆSENTARE, pro Repræſentare. Anſelmus Havelbergenſis lib. 3. Dialogor. c. 12. de Legatis Eccleſiæ Romanæ: *Qui in Baſilica, quæ Trullus dicitur, præſentes in Synodo cum 150. Epiſcopis, Præſentantes locum Beatisſimi Agathonis Papæ, reſidente Imperatore ſub regali cultu, damnaverunt Macarium Patriarcham Antiochenum, &c.* [Epiſt. Friderici II. Imper. apud Marten. tom. 2. Ampl. Collect. col. 1186. *Ut vicarium noſtrum noſtri culminis effigiem Præſentantem, in medio veſtrum & præ oculis veſtris tam turpiter ejeciſſet.*]

PRÆSENTARE, pro Repræſentare, exhibere, noſtris, *Repreſenter quelqu'un*, in Capitulari de Partibus Saxoniæ ann. 789. c. 24. Adde Edictum Caroli M. ann. 800 & Capitulare Pipini Regis Italiæ c. 5.

¶ PRÆSENTARI, in Cod. Theod. tit. 2. de Aquæductu l. 3. quod illuſtrari, illuſtrem eſſe, efferri, imo & offerri alicui rei interpretatur Gothofredus. *Præſens*, ἐμφανής, in Gloſſ. Lat. Græc.

¶ PRÆSENTARIUS, Præſens. *Argentum præſentarium*, apud Plaut. in Moſtell. act. 2. ſc. 1. 14. *Præſentarium venenum*, id eſt, promtisſimum, Apuleio l. 10. Metamorph. *Preſentiere* Poetis noſtratibus pro meretrix, ſcortum, quia ſeſe ultro *præſtatat*, offert. Le Roman *de la Violette* MS

Je ne ſuis point abandonnee
Ha! Sire, a eſtre Preſentiere,
Ne ja n'en ſerai couſtumiere.

Vide *Præſentaneus*.

PRÆSENTATÆ, Oblationes, munera, xenia, Gall. *Præſens*. Eginhardus Epiſt. 52. *Quia volumus, & eulogias præparari faciatis ſecundum conſuetudinem, ſicut ſolet homo ad opus dominicis facere, & quando ille de Audriaca villa ad Compendium reverſus fuerit, tunc volumus, ut ibi fiant Præſentatæ, & poſtea volumus, ut per brevem nobis indicetis, qualiter illas, vel ab illa fuiſſent receptæ.*

PRÆSENTATIM, Nunc, modo, *Præſentement*. Iſo Magiſter in Gloſſis ad Prudentium: *En ergo, ſc. habes. Præſentatim.*

¶ PRÆSENTATIO, Exhibitio, repræſentatio. Charta ann. 1299. tom. 2. Hiſt. Dalph. p. 63. *Præſentavit mihi notario infraſcripto quamdam litteram, &c. Acta fuit dicta requiſitio & dictæ litteræ Præſentatio & tranſcribendi conceſſio, &c.* Epiſtola Martini V. Papæ apud Ludewig. tom. 5. pag. 407. *Non excedendo terminum duorum menſium à die Præſentationis literarum præſentium computandorum.* Oberti Stanconi Annal. Genuenſ. ad an. 1270. apud Murator. tom. 6. col. 552. *Dictus vero Luchetus de carceratorum liberatione & Præſentatione ſui admonitus, &c.* Occurrit etiam in Charta Henrici II. Reg. Angl. ann. 1155. apud D. *Bruſſel* de Uſu feud. to. 2. p. 111. Vide *Præſentia*.

¶ PRÆSENTATIO, Jus patronatus, quo quis Ordinari a ſe electum ad beneficium eccleſiaſticum *præſentat*, ut ab eo in poſſeſſionem canonicam mittatur, Gallice *Droit de preſentation*. Charta apud *Madox* Formul. Anglic. p. 5. *Quapropter ſanctæ paternitati veſtræ ſupplico, quatinus divinæ miſerationis & caritatis obtentu, ad Præſentationem noſtram, ſi placet, eos ſuſcipiatis.* Vide Hiſt. Lotharing. Calmet. tom. 3 col. 414.

PRÆSENTATORIA. Capitula Caroli C. in Concilio Sueſſionenſi ann. 853. c. 35. apud Baron. *Sciant etiam fideles noſtri, quia conceſſimus Synodo & venerabilibus Epiſcopis, ne ſuper beneficia Eccleſiaſtica vel Præſentatorias, (etiamſi Epiſcopus, aut quilibet Monaſteriorum prælatus irrationabiliter petierit,) præcepta confirmationis noſtræ ullo modo faciamus, &c.* Puto legendum *præſtatorias*, i. præſtarias, [uti edidit Baluzius tom. 2. Capitul. col. 56.]

PRÆSENTIA, Munus, Gallis *Preſent*, a *præſentare*, offerre : vel quia munera ſunt, quæ præſenti in manus dantur. Nam abſentibus res donari dicuntur, munera autem mitti, & præſentia offerri, leg 18 D. de Verb. ſignif. Paſchaſius Radbertus in Epitaphio Vualæ Abb. Corbeienſis l. 2. c. 6. de pravis Judicibus ac Comitibus : *Non conſules, non proviſores patriæ fuerunt; ſed latrones, quorum mentes anguſtas Preſentiarum caligo excæcavit, &c.* Matth Paris anno 1170. *Cui cum Abbas S. Albani in eſculentis & poculentis nobile miſiſſet xenium, regratians Archiepiſcopus dixit: Accipio ejus Preſentias, id eſt xenia, mallem tamen præſentiam.* Gervaſius Dorobernenſis in Henrico II. ann. 1186. *Spoliavit ſuis exeniis, ut prædictum eſt, quæ vulgo Preſentia vocantur.* Vide ſupra *Præſens*.

☞ Hujus vocis occaſione referam morem in nuptiis quondam uſitatum, puellas nempe, quæ novam nuptam comitabantur, equo & pallio donandi : nolim tamen affirmare idem munus ſemper præſtitum fuiſſe. Ut ut eſt, hæc habet le Roman *d'Athis* MS.

Les pucelles de la cite
Qui l'ebal erent demené,
Entour elle ſont & devant,
A leur guiſe l'obal menant,
Chantent & treſchent ſans meſure,
De bal requierent la droiture.
Prophilias à pie deſcent,
D'un palefroy leur fiſt preſent,
Dont xx. mars valent li lorain,
Se por droit ſont priſie li frain,
Et ſon mantel a deſtaichie.
Aux damoiſelles l'a laiſſié,
Frez & nonveaulx & beaux eſtoit,
Trois cens beſans & plus valoit.

¶ PRÆSENTIA, Salarium, quod pro *præſentia* alicui officio eccleſiaſticis conceditur. Buſcius de Reformat.

Mo-

Digitized by Google

Monaſter. apud Leibnit.tom.2.Scriptor.Brunſvic. pag. 494. *Miſſa ab omnibus Canonicis ... decantari ſolet de B. Maria Virgine in organis. Unde cunctis præſentibus dontur notabiles* Præſentiæ *prelatis, &c.*

¶ Præsentia. Charta Ludovici Pii ex Tabular. Majoris Monaſter. *Unde Preſentię noſtræ ſtrumentum protulerunt, &c.* Id eſt, in præſentia noſtra, coram nobis.

Præsentia, Præſtationis ſpecies, à *munere* forte nuncupata, quod *Preſent* dicimus. Charta an.1367. in Metropoli Salisburgenſi to.2.p.292. *Curiam in Eyzenprunn ſolventem 7. ſcaphas utriuſque bladi, 10. ſolidos denariorum, 4. anſeres, 8. pullos, 20. caſeos, duas Præſentias, &c.* Infra: *Et 2. Præſentias valentes 24. denariis.* Occurrit ibi pluries, & in Reg. *cenſuum Bigorræ*.

Præsentatio, Eadem notione. Charta an. 1311. ibidem tom.3.p.46. *Tali pacto ut dictam poſſeſſionem ... excipiant, & ſingulis annis nobis inde ſerviant 50. denar. cum tribus feſtis, quolibet valente 2. denar. cum Præſentatione valente 1. den. in noſtro placito generali.* [Tabul. S. Vincentii Cenom. fol. 80. *In Præſentatione eccleſiæ, in primiciis, in tractu earum nihil habebit Simon.*]

PRÆSENTIALIS, Præſens. S. Eulogius lib.2. Memor.cap.8 *Remanet deſtituta Præſentiali ſolatio fratris Chriſti ancilla.* Infra: *Capita vero illarum in Baſilica S. Aſciſcli reconduntur, quo Præſentialis corporis ſui favore populos Chriſtianos tuetur.* Cap. 9. *Apud Baſilicam ſanctorum trium, qua ... Martyres, Præſentialibus corporum ſuorum favillis quieſcunt.* [Vide Preſentarius.]

Præsentialiter, *Coram, prope*, in Gloſſis Iſonis Magiſtris ad Prudentium. Occurrit in Lege Longob. lib.1.tit.9 §.25. [tom. 3. Ordinat. Reg. Franc. p.272. apud Murator. tom.2. part.2. col.375. tom. 11. col.37. *Preſentialiter adeſſe*, in Charta ann. 1319. apud Ludewig. tom.6.p.7.] At in Commonitorio dato Angilberto Abbati Centulenſi ann 796. uſurpatur pro nunc: *Honor ille, quem Preſentialiter habet, &c.* [ut & in Charta an. 1211. ex Schedis Præſ. *de Mazaugues*: *Et in vos Præſentialiter transferimus.*] Ita in Capitulari Pipini Regis Italiæ an.793.c.14. [apud Acher. tom.2. Spicil. p. 222. tom 6. p.204. & in Statutis S Claudii p.72. Vide *Præſentialiter* 1.]

¶ PRÆSENTIRE, Pertentare, ſcrutari, Gallice *Preſſentir*. Charta ann.1313. ex Reg.56. Bibl. Colbert. *Loci prædicti* (caſtri de Leucata) *augmentationem & meliorationem procurare volentes, Præſentita ſuper hoc voluntate nobilis viri dom. Aimerici de Croſo, &c.*

PRÆSENTIUS, Ἐναργέστερον, in Gloſſ. Græco-Lat. Accuratius.

¶ 1. PRÆSENTUM, Præſtationis ſpecies, quæ muneris nomine, Gall. *Preſent*, redditur. Charta apud *Madox* Formul. Angl. p.239. *His addidi adhuc in inſula de Hely unam piſcariam quæ reddit unum millearium ſiccarum anguillarum, & unum Præſentum anguillarum, 40. videlicet craſſas anguillas.* Vide *Præſentia*.

¶ 2. PRÆSENTUM, Locus judicii militum, apud Pancirolum lib. 1. Theſ. var. lect. cap. 77. ex Novell. 22.

¶ PRÆSERVATUS, Salvus, Gall *Preſervé*. Fundat. S. Mariæ de Alaon. inter Conc. Hiſp. tom.3. pag.131. *Veniens de illa nempe Gothici regni marca ... auſpiciis genitoris noſtri Auguſti Ludovici à Sarracenorum ſquolore Præſervata.*

PRÆSES, *Præſes provinciæ*, Comes. Capitul. Caroli Magni lib.5. c.381. *Quod ſi Monaſticam vitam reliquerit, Præſes provinciæ eum teneat, & curię ſuæ connumeret.* Et c.387. *In civitatibus, in quibus Præſides præſunt, ipſi audiant cauſas, ſeu Defenſores.* [Charta Johannis VIII. Papæ ſæc.4. Bened. part. 2. p.253. *Noveri-*

tis itaque illuſtrem nobiſque cariſſimum Arvernorum Præſidem Willelmum, &c. Ibidem ſæpius *Comes* nuncupatur.]

¶ Præsidis Acta. Capitul. l.7. c.342. *Qui metu & impreſſione alicujus terroris apud acta Præſidis ſervum ſe eſſe mentitus eſt, &c.* id eſt, coram præſide.

¶ Præsidis *officio ſervire* cogitur monachus qui monaſterium ſuum dimiſerit, in l.5 Capit. c.379.

¶ Præsidatus, Præſidis dignitas, officium. Vita S. Marci mart. tom.3. April. pag.555. *Maximus nomine totius Campaniæ Præſidatus officium gerens.* Acta S. Marcellinæ tom.4. Julii pag.: 35. *Galliarum Præſidatui Senatuſconſulto præficitur.* Occurrit ſæpe apud Scriptores Hiſt. Auguſtæ.

Præsidatus, Comitatus, Juriſdictio, diſtrictus Comitis. Chronicon Laurishamenſe p 70. *Unde & in pago Debſendron in Præſidatu Ausfridi Comitis, in villa vocabulo Empele, &c.* [Adde Acta SS. tom. 2. Junii p.132. & Murator tom. 16. col. 34.]

¶ Præsidalis, Ad *præſidem* ſeu Comitem ſpectans. *Præſidalis induſtria*, in Cod. Theod. lib. 1. l. 1. tit. 7. *Præſidalis adminiſtratio*, ibidem lib.6. l.7. tit.22. *Præſidiale officium*, ibidem lib.15. l. 2. tit.11. *Præſidales provinciæ*, quæ à Præſidibus ſeu Comitibus reguntur, apud Spartianum in Hadriano. *Præſidialis apparitor*, apud Ammian. l.17.

¶ Præsidatus, Præfectura. Anonymus de Geſtis Manfredi & Conradi Reg. apud Murator. to.8. col.587. *Dum collectis undique viribus contra Mediolanenſes infeſtis auguſtiis proceſſiſſet, prope caſtrum Caſſiani in manibus Cremonenſium, qui ſub Preſidatu Marchionis prędicti in auxilium Mediolanenſium potenter exierant.*

¶ PRÆSIA, Idem quod *Præſa*, ut videtur. Statuta Saluciar. Collat.3. c.111. *Statutum eſt quod quælibet perſona de Saluciis cui ordinata fuerit aliqua Preſia ad faciendum & manutenendum per quaſvis vias, .. teneatur & debeat ipſam & ipſas manutenere & optare bene, & ſufficienter, taliter quod defectu ipſius vel ipſarum aqua non lædat viam, quin per ipſam commode iro poſſit.*

¶ PRÆSIDENS, Idem qui *Præſes*. provinciæ rector, comes, in Cod. Th. lib.8. l.13. tit.7. Edictum Johan. Reg. Franc. an.1355. tom 3. Ordinat p.2. *Preſentibus multis aliis Prelatis, Baronibus, Preſidenſibuſque & aliis gentibus ipſius Parlamenti Conſiliariis noſtris, &c.*

¶ Præsidens, Dignitas in Eccleſiis Cathedralibus, idem, qui alibi *Decanus* aut *Præpoſitus* dicitur in Conc. Mexicano an.1585. inter Hiſp. tom. 1. p.391. Adde Reg. conſuetam Toribii Archiep. Limæ, ibid. p.672.

¶ Præsidens, apud Monachos, is dicitur penes quem præcipua eſt poteſtas. Chron. Mellic p.803. *Præſidens, qui principalis eſt viſitator, intra biennium omnia monaſteria in propria perſona viſitet. Preſident*, eadem notione dicunt Cluniacenſes Reformati.

¶ Præsidens, Procurator. Laur. Byzinius de Orig. belli Huſſit. apud Ludewig. tom.6. p.138. *Sub ſigillis Præſidentium quatuor nationum.*

¶ PRÆSIDENTIA, Dignitas ejus qui præeſt, in Epiſt.61. Johann. de Monſterolio apud Marten. tom.2. Ampliſſ. Collect. col.1430.

¶ Prima Præsidentia, Dignitas primi Præſidis, in Epiſt.6 ejuſdem ibid. col.1328.

¶ PRÆSIDERARE *dicitur, cum maturius hiberna tempeſtas movetur, quaſi ante ſideris tempus.* Feſtus. Vide ibi Scaligerum.

1. PRÆSIDERE, pro *Superſedere*. Concilium Cloveshovienſe ann.747. c.3. *Ut ſingulis annis unuſquiſque Epiſcopus parochiam ſuam pertranſeundo & circumeundo ſpeculandoque viſitare non Præſideat, &c.*

¶ 2. PRÆSIDERE, Exiſtere. Tabular. Meldenſe: *Actum eſt Senonis anno ab Incarnatione Domini 1264 ... domi-*

Digitized by Google

domino Papa Alexandro Senonis Præſidente, &c. Galli diceremus, *le Pape etant à Sens*.

¶ PRÆSIDIALIA PRIVILEGIA, à *Præſidibus*, Præfecti aut judicibus judiciaria poteſtate conceſſa. Conſtit. Eccl. lib. 1. tit. 3. *Hac conſtitutio confirmat imperatoria, & Præſidialia, & à conſuetudine profecta privilegia*. Vide in *Præſes*.

¶ PRÆSIDIARI, Præeſſe. Vita venar. Richardi to. 2. Junii p. 102.

Octo Senatores hac hic complectitur ædes,
Quos Virduna ſedes meruit ſibi Præſidiantes.

Occurrit etiam in Gloſſ. Gaſp. Barthii ex Baldrici Hiſtor. Palæſt.

¶ PRÆSIDIARI, φρουρεῖν, in Gloſſ. Lat. Græc. Sangerman. Cuſtodire, defendere, munire. Chron. Andr. Danduli apud Murator. tom. 12. col. 520. *Inde ſtatim Verona muniri eſt cœpta, optime Præſidiata*, &c.

1. PRÆSIDIUM, Peculium, pecunia, bona, facultates, &c. Auctor Queroli: *Ergone manibus meis Præſidium paternum ut efferrent de domo*, &c. Supra: *Fures mihi ac prædones cui bono? ut ſi quid tibi ſpei aut Præſidii eſt, totum auferant*. Rurſum: *Præſidium abſtuliſti, & cineres abdidiſti*. [Formula 33. inter Andegav. *Caſa ſua per nocte fuit effracta, & omnes Præſidios ſuos, aurum, argentum, æramentum, veſtimentum, utenſilia, pecunia, ſeu ſtrumenta cartarum quamplurimas ... fuit deportata*. Quid eo loci nomine *Præſidii* intelligendum ſit haud obſcurum eſt ex Marculfi Append. form. 46. quæ eadem de re ſic habet: *Caſa ſua cum omni mobili, vel intro domo compendia, ſeu & ſtrumenta chartarum*, &c.] Vita S. Deſiderii Epiſcopi Cadurcenſis c. 18. *Inter cætera vero, & ad locum in ſeriem teſtamenti ita poſuit: De Præſidio, inquit, meo veſtimenta, ſcamnalia, menſalia, & electubilia, aurum vel argentum, ... dono*, &c. Vetus Charta exarata an. 3. Childeberti Regis in Tabul. S. Germani de Pratis: *Sed & omnia, quæ de Præſidio meo in die depoſitionis meæ inventum penes me aut repertum fuerit, hoc eſt aurum, argentum, veſtimentum, vel prædia*, &c. Placitum Childeberti III. Regis, editum à viro doctiſſimo Joan. Mabillonio: *Farinariis, gregis cum paſtoribus, Præſidiis, mobilibus, & immobilibus*, &c. Primum Teſtamentum Widradi Abbat. Flaviniac. *Libros vel veſtimenta Eccleſiæ, vel omne Præſidium, quod mihi legibus vivens poſſidere videtur*. [Paulus Bernriedenſis in Vita Greg. VII. PP. cap. 57. *Quidquid vero ſui juris olim eſſe poterat, populus poſtea adveniens diſtraxit, turribus ac domibus ſubverſis, Præſidiis vero fiſci titulo ſociatis*.] Utuntur Marculf. l. 1. form. 12. l. 2. form. 7. 10. Formula 7 & 28. ex Baluzianis, Gregor. Turon. l. 6. c. 4. l. 9. c. 20. Halitgarius Cameracenſis Epiſc. in Pœnitentiali c. 4. Nicolaus I. PP. Epiſt. 40. Charta Leotheriæ tom. 2. ſæculi 3. SS. Ord S. Bened. p. 615. Hiſtoria Epiſcoporum Bremenſium p. 122. &c. Vide Bignonium ad Marculfum.

¶ 2. PRÆSIDIUM, Ornamentum muliebre. Agnellus in Vita Damiani apud Murator. tom. 2. p. 155. col. 2. *Speciositas virginum ſublata eſt. Abſtulerunt à ſe mutatorias veſtes & pallia, projecerunt à ſe inaures, & anulos, & dextralia, & pereſelidas, & monilia, & ciſaſterio, & acus, & ſpecula, & lanulas, & liliola, & Præſidia, & laudoſias*, &c.

¶ 3. PRÆSIDIUM REGIUM, Principis privilegium, Diploma, quo ne alicui vis inferatur, cavetur. Charta Rogerii I. Reg. Sicil. ann. 1129. apud Murator. tom. 6. col. 623. *Minera, aquæ, & ſimilia quæ in locis civium inveniuntur, ſint civium ipſorum, præter eas quæ in Præſidiis regis conceſſis ipſis civibus reperientur*.

¶ 4. PRÆSIDIUM, Præmium, vel id omne quod alteri datur aut promittitur ad impetrandum illius præſidium. Sed eo nomine potiſſimum intelliguntur Pecuniæ, quæ Præſidii titulo ab Imperatoribus accipiebantur, cum honores deferebant: qua notione utitur Lampridius in Alex. Severum. Aliis *Suffragium* dicitur. Vide in hac voce.

¶ PRÆSIGILLARE, Sigillum publicum apponere, Practicis noſtris *Appoſer le ſcelè*. Synodus Compoſtell. an. 1114. inter Concil. Hiſp tom. 3. p. 322. *Si quis vero intra eccleſiæ terminos quippiam capere aut ſibi Præſigillare, exigente juſtitia, voluerit, Pontificis vicarium aut licentiam ſibi dari prius expoſtulet*.

¶ PRÆSIGNA, *Portentum*, in Gloſſ. 10. ſaltem ſæc. ad calcem Collect. can è Bibl DD. *Chauvelin* Sigill. Reg. Cuſtodis. Hinc

¶ PRÆSIGNARE, Præſagire. Byzinius de Orig. belli Huſſit. apud Ludewig. tom. 6. p. 161. *Ipſumque Regem* (Hungariæ) *draconem rufum fore, de quo in Apocalypſi, Præſignabat*.

¶ PRÆSIGNATOR. Eo titulo diplomatibus Urbani II. Papæ ſubſcribit Joannes Diaconus uſque ad an. 1089. quo Cancellarii dignitatem obtinuit. Epiſt. ejuſdem Papæ an. 1088. ad calcem tom. 3. Oper. poſthum. Mabill. p. 345. *Datum Anagniæ per manus Johannis S. R. E. diaconi cardinalis & Præſignatoris domus Urbani ſecundi Papæ*. Unde *præſignator* idem videtur qui notarius. *Proſignator*, ex eadem Epiſt. tom. 5. Annal. Bened. pag. 251.

PRÆSINUM, Προκόλπιον, in Gloſſ. Græc. Lat. [id eſt, ante ſinum.]

¶ PRÆSIO, pro *Priſio*, captura, præda, Gallice *Priſe*. Charta ann. 1315. tom. 1. Hiſt. Dalphin. p. 31. col. 1. *Et ſi contingat aliquos prædas vel Præſiones receptari in territoriis, villis ſeu domibus ipſorum liberorum ... non poterimus aliquo modo non intromittere; ... niſi notorium eſſet prædicta capta fuiſſe tempore captionis de bonis noſtris*, &c. Vide *Priſia* 2.

¶ PRÆSONARIUS, PRÆSONERIUS. Vide in *Priſo* 2.

PRÆSOPUS, Præpoſitus. Gaufredus Malaterra lib. 1. c. 32. *Giracii Præſopus, quem nos Præpoſitum dicimus*. Ex Græco πρόσωπον.

¶ 1. PRÆSORIUM, pro Præſens, ni fallor. Appendix ad Marculf. form. 46. *Sic ſupradictus ille Comes vel reliquis francis perſonis juxta Præſorium utroque præcedentium chartola relationis*, &c.

¶ 2. PRÆSORIUM, Lac coagulatum, in quo coagulum, Gall. *Preſure*, projectum eſt. Statuta Riperiæ c. 12. fol. 3. v. *Item de qualibet ſoma Præſorii, ſive ſagis de viginti penſibus, pro introitu ſolidi decem*.

¶ PRÆSTA, pro *Preſta*. Vide in hac voce.

¶ PRÆSTABULARIUS, Præfectus ſtabuli, magiſter, qui alibi *mariſcalcus* vel *marſcalcus* dicitur. *Gerardus Præſtabularius* inter pincernam & dapiferum ſubſcribit Diplomati Roberti Flandriæ Comitis an. 1089. apud Miræum tom 1. p. 359.

PRÆSTAGIUM, pro *Præſtatio*, Tributum, quod domino præſtatur, vel potius mutuum coactum. Charta Conſtantiæ Imperatricis ann. 1198. apud Ughellum to. 9. pag. 293. *Et tranſire libera terra marique inſula vobis ubique per terram domanii noſtri abſque plateatica & Præſtagio*.

PRÆSTAMARII, vel PRÆSTANARII. Charta Luſitanica, apud Brandaonum in Monarch. Luſitan. tom. 3. p. 294. *Portaticum namque illius loci, quod ſemper habuerant Præſtamarii, qui illud Caſtellum habuerant*, &c. Infra: *Inquirent veritatem de hoc, quomodo Præſtanarius, qui aliquando melius & præſtantius tenuerat Caſtellum S. Eulaliæ*, &c. Ubi *Præſtanarius* is videtur, qui terram tenet in *præſtimonium*, de qua voce ſtatim. Vide eumdem l. 15. c. 24. ubi *Preſtameiro* vertit.

PRÆSTANDARII, Qui *præſtationes* dominis exſolvunt. [Charta ann. 967. apud Baluz. in Append. ad Ca-

Digitized by Google

Capitul. col. 1539. *Sive de caſis, ſive caſalibus ſeu caſonicibus, ... ſeu de cartulatis vel de Præſtandariis, &c.*] Charta an. 1002. in Tabulario Caſaurienſi part. 1. cap. 94 Ch. 4 *Et cum Caſtellis, & ſanctis Eccleſiis, cum cartulatis & Præſtandariis, & cum vineis, pomis, &c.* Ita apud Ughellum tom. 1. part. 1. p. 490.

¶ 1. PRÆSTANTIA, Cenſus, reditus. Charta S. Rudeſindi Epiſc. inter Conc. Hiſpan. tom. 3. p. 180. *Omnes has eccleſias vel villas cum cuncta Præſtantia earumdem, integras pro parte Dei & monaſteriis firmas remanere decernimus.*

¶ 2. PRÆSTANTIA, Titulus honorarius Comitis ſacr. largit. in Cod. Theod. l. 39. de Appellat. tit. 30. Conceſſus idem titulus Magiſtro militum per Trachias, ibidem l. 1. de Luſor. Danubii tit. 17.

PRÆSTANTIABILIS, *Multum, vel præ aliis valens.* Ugutio.

1. PRÆSTARE, Mutuo dare, commodare non accepta mercede, Gallis *Preſter*. Ebrardus in Græciſmo cap. 15.

Præſto, Prævaleo dices, Præſto quoque dono:
Præſtoque ſæpe ſoles Accommode ſignificare.

Salvianus lib. 1. ad Eccleſ. Catholicam: *Si uſus rerum aliquarum cuipiam hominis alterius hominis beneficio ac largitate tribuatur, iſque immemor illius, à quo fructuum rerum indeptus eſt, avertere ab eo ipſo proprietatem Præſtitæ rei, atque alienare conetur, nonne ingratiſſimus omnium hominum atque infideliſſimus judicetur?* Infra: *Cur non bona fide datis à Deo reſculis utimur? tenuimus quod licuit: tenuimus quod permiſit ille qui præſtitit.* Fortunatus lib. 9. poem. 7.

Præſtitit, Paſtor, ſua mi voluntas
Codicem factum tumido eeburno, &c.

Capitula Caroli Magni lib. 1. c. 130. *Fœnus eſt, qui aliquid Præſtet: juſtum fœnus eſt, qui amplius non requirit, niſi quantum præſtitit. Pecunia in precario Præſtita,* lib. 5. c. 3. Will. Brito lib. 11. Philippid.

Deſcendenſque ſuum domino victoris egenti
Præſtat equum, pedes ipſe manent.

Florentius Wigornienſis an. 1096. *Petiit, ut inter ſe pace redintegrata illi decies mille marcas argenti Præſtares.* Mox utitur voce, *accommodares*. Ita etiam uſurpatur in l. un. C. Quod juſſu, &c. in Lege Wiſigoth. lib. 1. tit. 5. §. 2. l. 9. tit. 2. §. 8. lib. 10. tit. 1. §. 13. 20. in Pacto Leg. Salicæ tit. 55. in Lege Longob. lib. 1. tit. 20. §. 3. 6. lib. 2. tit. 14. §. 16. tit. 35 §. 1. &c.

¶ PRÆSTITUM, Mutuum, Gall. *Prest*. Computus an. 1261 apud D. *Bruſſel* de Uſu feud. tom. 1. p. 471. *De Præſtito facto eidem per Præpoſitum, iii.º xlvii. lib. 8. ſol.* Vide *Preſta*.

IMPRESTARE, Præſtare, commodare. Charta Veneta, apud Joan. Lucium lib. 4 de Regno Dalmat. pag. 220. *Quatenus ex parte veſtra duas galeas, quas habetis, & ligna ſeu vaſa nobis accommodare ſeu Impreſtare ... velitis.*

IMPRESTITUM, Italis *Impreſtito*, vel *impreſtido*, Mutuum: *facere impreſtitum*, mutuari, in Statutis Venetor. ann. 1242. lib. 1. c. 56. [Chron. Andr. Danduli ad an. 1388. apud Murator. tom. 12. col. 483. *Deponendo tantam pecuniam communis Venetiarum ad officium Impræſtitorum, &c.*] *Impreſtita* etiam dicuntur Dalmatis, contributiones, quæ in communi civitatum neceſſitate fieri ſolebant, quæ noſtris *Emprunts*, ſeu *mutua coacta* dicuntur.

¶ PRÆSTARE, nude pro Donare. *Si præſtitum de ſuis rebus non fecit Eccleſiæ*, in Concil. Hiſpal. I. cap. 1. Toletan. IX. cap. 3. *Cauſam Præſtiti evidenter exponat.*

¶ PRÆSTARE, Præſto habere. Pactus Leg. Salicæ ex MS. Guelferbit. edit. Eccardi p. 129. *Si vero ſervus in quolibet crimine culpatur, ... ubi quos repetit & virgas paratas habere debit, ... & ſcanum & ſcamnum Præſtet, ubi ſervum tendere debiat.*

¶ PRÆSTARE, Sacramento promittere. Charta an. 1182. apud Lobinell. tom. 2. Hiſt. Britan. pag. 319. *Præſtiterunt etiam præfatus Haimo & Gaufridus ... quod in eadem eccleſia nullis de cetero temporibus aliquid reclamarent.*

2. PRÆSTARE, REPRÆSTARE, In *præſtariam* dare, quod idem valet ac *uſufructuarie beneficiare*, in Tabulario Bellilocenſi. Lex Bajwar. tit. 1. c. 1. §. 1. *Et poſt hæc nullam habeat poteſtatem exinde quidquam auferre, nec ipſe nec poſteri ejus, niſi Defenſor Eccleſiæ illius per beneficium Præſtare voluerit ei.* *In beneficium præſtare*, in Charta Alamannica Goldaſti 70. *Per præſtarium Repræſtare.* Ch. 66. *Sub uſufructuarie Præſtare.* Ch. 67. *Per precariam Præſtare*, Ch. 69. *Repræſtare*, Ch. 73. Vide Traditiones Fuldenſes lib. 1. trad. 136. lib. 2 trad. 29. Canones Hibernienſes lib. 41. cap. 8. Will. Hedam p. 292. 1. edit. & infra in voce *Precaria* ex Tabulario Caſaurienſi, &c. *In præſtitum accipere*, ſeu in *præſtariam*, apud Ughellum tom. 1. part. 1. p. 500. [*Præſtitum de proprio facere beneficium*, in Capit. Caroli Calvi tit. 7. c. 22. *Ad præſtitum beneficium Præſtare*, in Append. ad Marculfum form. 28. *Per præſtariam acquirere*, in Præcepto Lodovici IV. Regis Franc. tom. 3 novæ Gall. Chriſt. inter Inſt rum. col. 146.]

¶ PRÆSTITOR, Qui prædium eccleſiaſticum in *præſtariam* utendum accepit. Bulla Alexandri III. Papæ an. 1169. inter Inſtrum. tom. 2. novæ Gall. Chriſt. col. 367. *Duos ſolidos annuos de domo Aimerici Præſtoris pro oblatione.*

REPRÆSTARI dicebatur res, quæ Monaſteriis aut Eccleſiis tradita & donata, donatoribus ipſis rurſum *præſtabatur*, & in precariam concedebatur. Vetus Precaria apud Joachimum Vadianum de Monaſteriis Germ. pag. 71. *Chriſti adjuvante clementia complacuit mihi Grimaldo Abbati una cum conſenſu fratrum, ... ut res quas Heſuo Presbyter ad noſtrum tradidit Monaſterium ei per precariam Repræſtaremus, quod & facimus.* Occurrit præterea in Charta Alamannica Goldaſti 73.

☞ Ejuſmodi *præſtaria*, quæ ex bonis collatis ipſimet collatori fit, aliis etiam additis, exemplum & formulam habes ex Stephanotio tom. 7. Fragm. Hiſt. MSS. *Domino fratri Nerio petitori ego in Dei nomine Segefredus abbas & cuncta congregatio S. Martini. Dum non habetur incognitum qualiter tua ad nos fuit petitio & noſtra pariter decrevit voluntas, ut res quas tu ad noſtrum monaſterium condonaſti tibi benefaceremus, quod & fecimus. Eſt autem manſus cum vinea & pratis, &c. Pro eo vero quod tu iſtas res nobis condonaſti, benefacimus tibi de rebus S. Martini quidquid intra fines de Cl inniaco eſt, ubique aſpicere videtur, & in alio loco infra fines de Mentels quidquid tibi viſi ſumus habere, tibi benefecimus & filio tuo qui primus tibi natus fuerit de matrimonio, eo ſcilicet tenore, ut annis ſingulis de fructu quem Dominus ſupra dederit, nonas ad noſtrum monaſterium condonare facias. Et pro ipſis menſis in feſtivitate S. Martini ſolidos duos perſolvas. Et ſi de eodem cenſu tardus aut negligens apparueris, & ipſas res minuere aut alienare præſumpſeris, ſis culpabilis, & inſuper res amittas. Et ut hæc Præſtaria firmitatem obtineat, manu noſtra & fratrum noſtrorum manibus roborandam ſtatuimus.*

☞ His vero traditionibus, ut aliquam vim obtinerent, accedebat auctoritas regia, ut ex pluribus Inſtrumentis conſtat. Charta Caroli Burgund. Reg. an. 858. apud Baluz. in Append. ad Capit. col. 1467. *Egilmarus eccleſiæ Viennenſis noſtram ſuppliciter implorans excellentiam quatinus Præſtariam quam ipſe cuidam vaſſallo*

ſuo

ſuo Leoni nuper fecerat de Siſiaco villa, nos ob mercedis noſtræ corroboraremus, quod ita & fecimus. Præceptum Lotharii Regis an. 866. apud Marten. tom. 1. Ampliſſ. Collect. col. 176. *Deprecans manſuetudinem celſitudinis noſtræ ut eamdem Præſtariam noſtro corroborare non dedignaremur præcepto*.

PRÆSTARIA, Idem quod *Precaria*, ſeu Libellus, quo quis prædium Eccleſiaſticum ad uſumfructum ſub annuo cenſu *in præſtitum*, & *precarie* utendum ſuſcipit: de qua contractus ſpecie pluribus agimus infra in voce *Precaria*. Vita Joannis Abbatis Gorziæ p. 769. *Poſſeſſio erat Monaſterii longe jam retro tempore beneficii nomine ad Comitem quemdam Palatii Hamedeum devoluta, qui ſimul bona Monaſterii ſub Precaria vel Præſtaria, quam dicunt, obtinebat*. *Præſtariarum* meminerunt præterea Capitulare Compend. an. 868. cap. 11. Baldricus lib. 1. Chron. Camerac. c. 44. Frotarius Tullenſis Ep. 9. Chron. Fontanellenſe cap. 2 p. 197. Chronicon S. Benigni pag. 371. 428. 448. Hiſtor. Vergiacenſis pag. 50. Miræus in Notitia Eccleſiarum Belgii c. 32. Malbrancus lib. 6. de Morinis c. 11. &c.

☞ Quamvis *precariæ* & *præſtariæ* vocabula olim confundi ſolita fuiſſe certum ſit, ut pluribus probat Baluz in notis ad Reginonem pag. 574. quod ex notariorum inſcitia incuriave ortum exiſtimo, nonnihil tamen diſcriminis intereſſe inter *precariam* & *præſtariam* obſervare cuique promptum eſt: *præſtaria* enim dicebatur Charta qua quis rem in *præſtitum* concedebat, & quibus legibus eam concederet, exponebat; *precaria* vero, qua petitor rem precario accipiebat, qua cenſum & alias conditiones impoſitas expleturum ſe profitebatur, ut docet Sirmondus in Capit. 7. Caroli Calvi. Vide Salvaingum de Uſu feud. c. 33. & infra in *Precaria* 1. Exſtant variæ *præſtariarum* formulæ, apud Marculf. form. 40. l. 2. in Append. ad eumd. form. 28. 42. form. 34. 38. inter Sirmondicas, form. 20. 23. 26. inter Lindenbr. &c. Charta an. 1121. in Tabul Eccl. Maſſil. *Qui Aicardus donavit S. Mariæ pro reſtauratione argenti de archa S. Cenati, ſcilicet 9. lib. & dim. & racetos de Albania quos vocant Preſtarias*.

PRÆSTARIUM, Idem quod *Præſtaria*. Charta Alamannica Goldaſti 66. *Convenit una cum conſenſu fratrum noſtrorum ut illa mancipia, quæ nobis ille de illo loco tradidit, ei iterum per Præſtarium repræſtaremus, &c.* Tradit. Fuld. lib. 1 trad. 75. *Ea duntaxat ratione, ut ad tempus & ad uſum vitæ ſupradictam rem, id eſt ſola illa mancipia veſtro Præſtario habeam, &c.*

PRÆSTATIO, Eadem notione. [Hincmarus de divortio Lotharii & Tetbergæ ad 12. interrogat. *Quod ſuum erat locis ſanctis donant per confirmationem, & ſibi uſurpant per occupationem, quod ut ſeculi pauperiores non obtinent per deprecatam Præſtationem, immo & ſibi offerunt & locis ſanctis non tribuunt.*] Charta Henrici Reg. Fr. an. 1035. apud Hariulfum l. 4. c. 7. *Quotquot vero anteceſſores ejus tenuerant,* (villam, &c) *ſancto Richario per Præſtationis occaſionem tollebant*. *Per Præſtationem poſſidere*, in Tradit. Fuldenſ. lib. 1. tr. 80. *Præſtationis Charta*, trad. 117. *In jus præſtationis* prædium *recipere*, in Actis Murenſis Monaſterii p. 57.

¶ PRÆSTATURA, ut *Præſtaria*, in Hiſtor. Mediani Monaſt. p. 257. *Exegitque de domno abbate & fratribus, quatenus octo libræ denariorum pro hoc munere darentur, & eccleſia Montiniaca ejuſdem villæ in Præſtatura tempore vitæ ſuæ concederetur*.

¶ PRÆSTITUS, Eodem ſignificatu, in Charta ano. 993. in Addit. ad Chron. Caſaur. apud Murator. tom. 2. part. 2. col. 984. *Exceptuaſti in Batuniano 20. modiorum terram, quam Deodatus & Johannes à veſtro monaſterio per Preſtitum tenent*. Adde vitam B. Edmundi Archiep. Cantuar. apud Marten. tom. 3. Anecdot. col. 1780. Vide *Præſtare* 2.

PRÆSTITURA, Idem pariter quod *Præſtaria*. Vetus Notitia in Tabulario Eduenſis Eccleſiæ: *Villam, quæ Roclena vocatur ... à S. Nazarii Canonicis in Præſtituram (ſic enim vulgo dicitur) ipſe & ejus prædeceſſores diu tenuerant*. [Hiſt. Mediani Monaſt. p. 258. *Partem allodii quod habebat .. contulit. S. Petro Mediano ... pro cujus beneficio tradita ſibi fuit à fratribus Medianenſibus eccleſia S. Petri in Præſtituram in ſupradicta villa ſita tempore vitæ ſuæ.*]

¶ PRÆSTATIO, Penſio, ſolutio, Gall. *Payement*. Charta an. 1030. apud Kennet. Antiquit. Ambroſd. pag. 344. *Prædicti Prior & conventus Burnceſtriæ omnia onera ordinaria & extraordinaria ac omnes Præſtationes ratione dictarum decimarum ... ſuſtinebunt*. Vide *Præſtaria*.

¶ PRÆSTATRIX, Quæ præſtat. Confeſſio fidei Benedicti Levitæ apud Baluzium tom. 5. Miſcell. pag. 58. *Unus Spiritus ſanctus ... perfecta imago filii perfecti, perfecta viventium cauſa, ſanctitas ſanctificationem Præſtatrix, &c.*

¶ PRÆSTES, Qui *præſtat*, præeſt. Cardinalis Sabin. in Epiſt. de Expugn. CP. apud Acher. tom. 8. Spicil. pag. 287. *Paſtores & principes omnium eccleſiarum Chriſti, Præſtites & doctores fidei chriſtianæ, &c.* *Præſtitem*, inquit Feſtus, *in eadem ſignificatione dicebant antiqui, quæ nunc dicimus antiſtitem*. Hinc *præſtites* dicti milites qui præ aliis ſtabant, ſeu primum in ordine & linea locum obtinebant.

¶ PRÆSTETUS, pro *Præſtitus*, in vett. Form. Andegav. n. 21. apud Mabill. tom. 4. Analect. p. 247.

¶ PRÆSTIGIARE, Incantare. Vita B. Torelli to. 2. Mart. p. 502. *Mulieris præſtigiatæ miraculum huic ſubnectere non erit incongruum. Nam cum quidam juvenis amore mulieris cujuſpiam teneretur, nec eam ullatenus poſſet habere, iſtam Præſtigiari fecit ab homine artis magicæ, perito, &c.*

¶ PRÆSTIGIUM, προκάλυμμα. Gloſſ. Lat. Gr. In Gloſſ. Gr. Lat. προκάλυμμα, *Protectio, prætextum, præſtigium, velamentum, præpedimentum*.

¶ PRÆSTILLARE, Inſtillare, ſuggerere, inſpirare Guibertus in Vita ſua lib. 1. cap. 2. *Gratias igitur tibi, Deus, qui Præſtillaverat decori ejus virtutem*. Rurſum cap. 16. *Cœpi igitur jam ſero ad id, quod ſæpe à plurimis mihi bonis doctoribus Præſtillatum fuerat, anhelare, ſcilicet Scripturam commentis intendere, &c.*

¶ PRÆSTILLATIO, Inſtinctus, apud eund. Guibertum ibidem c. 12. ubi de matre ſua: *Præter hæc cum eam opulentiſſimi quidam ab uſu maritali exortem conſpicerent, cœperunt animum pulſare juvenculæ; ſed tu, Domine, ... faciebas quod ad Præſtillationem malorum colloquiorum mores ejus, etſi teneri, non depravabantur*.

PRÆSTIM, pro Præſto, in Hiſtoria Inventionis S. Priſci apud Ughellum tom. 8.

PRÆSTIMONIUM Charta Aldegaſtri, filii Sylonis Regis Ovetenſis an. 781. apud Sandovallium, de ſervis: *Et habeant illam hereditatem de Pagella, & Præſtimonia in hereditate ſanctæ Mariæ, ubi Abbas Monaſterii hujus, & ejus vicario dederit, & in die, qua vocati fuerint, habeant portionem edendi & bibendi ſcilicet libr. unam & quartam panis milli, & de alio ſecundo, &c.* Infra: *Tamen in ſuo Præſtimonio & inſtructio ſibi injuncta permaneat*. Ubi Sandovallius, *præſtimonium*, per *derecho* vertit. Alia apud Brandaonum tom. 3. Monarch. Luſitan. fol. 294. *Uno ore dixerunt, ſe bene audiſſe & noſſe, quia quando D Geterres de lo monte tenebat caſtellum S. Eulaliæ, & Aliadam in Præſtimonium, totum portaticum tam de mari quam de terra erat liberum, &c.* Teſtamentum Sancii II. Regis Portugalliæ apud eumdem tom. 4. pag. 279. *Item mando Iſidoro Petro homini meum Præſtimonium, quod ipſe conſuevit de*

Digitized by Google

mo tenere in Cortigia, &c. Charta Alfonſi Regis æræ 1260 apud eumdem lib. 13. c. 24. *Hoc Præſtimonium vobis damus, & cunctis ſucceſſoribus veſtris jure hæreditario in perpetuum habendum & poſſidendum, cum omnibus ſuis terminis novis & veteribus*. Charta Bernardi Epiſcopi Compoſtellani æræ 1190. apud Anton. *de Yepez* in Chronico Ordin. S. Benedicti tom. 4 p. 434. *Cortecellam S. Mariæ in hæreditate ipſius Monaſterii conſtructam, ab Abbate domino Ruderico in Præſtimonio in vita Decani datam*, &c. Infra: *Domum autem illam à D. Decano, inter Cortecellam S. Mariæ & antiquum murum .. per Præſtimonium conſtructam eſſe cognoſco*, &c. Rurſum: *Damus eidem Eccleſiæ in Eccleſia S. Jacobi Canonicatum & portionem, & bebedamadam, & Cardinatiam, & Præſtimonium, ſicut unicuique Cardinalium Eccleſiæ noſtræ Canonica collatum eſt*, &c. Vetus Charta apud Ughellum to. 1. part. 2. p. 53. *Et ſi ad dedicandam aliquam Eccleſiam Monaſterii invitatus fuerim ſine Præſtimonio libenter Epiſcopalia ... impendam*, i. abſque gravamine aut ſumptu vel *præſtatione*.

☞ *Præſtimonium*, Gall. *Preſtimonie*, à præſtatione ſic dictum, Eccleſiaſticum beneficium eſt, cum aliquo onere, & in hoc differt à ſimplici beneficio, quod ideo ſimplex dicitur, quia in hoc nullum onus habetur. Ita Macri in Hierolex. *Præſtimonium* rectius definitur, Reditus annuus presbytero alendo deſtinatus abſque ullo titulo eccleſiaſtico. Ex allatis in Hiſpania potiſſimum in uſu fuiſſe cjuſmodi beneficia colligere eſt; quorum conditio eadem fuiſſe videtur quæ *Præpoſiturarum*, cum ad ſtatutum tempus eccleſiaſticis concederentur; quæ tandem, ut & *Præſtimonia*, perpetuæ factæ ſunt. Hinc etiam eſt quod *præſtimonium* à *præſtari* diſtinguitur: eadem enim ratione laicis conceſſa hæc beneficia fuiſſe, ut iis *precario* uterentur, innuit Conc. Palentinum an. 1129. inter Hiſpan. tom. 3. pag. 341. *Eccleſia non detur laicis pro Præſtimonio vel villicatione*. Vide Molinæum & Panormum qui ex profeſſo de *Præſtimoniis* ſcripſit.

¶ PRÆSTIMONIALES *portiones*, in Epiſt. 134. Innocentii IV. Papæ apud Marten. tom. 2. Anecd. col. 962. *Cum itaque dilectus filius magiſter Bartholomæus de Carpineto litterarum apoſtolicarum ſcriptor ſecretarius, canonicatum, & præbendam, ac præſtimonia & Præſtimoniales portiones in eccleſia, civitate & diœceſi Aſtoricenſi jamdudum obtinere noſcatur*. Conc. Complut. an. 1325. inter Hiſp. tom. 3. p. 579. *Statuimus ... quod ſi diviſa eccleſia, ſi Præſtimonialis foret, vacare contingeret, priora integrari deberent*. *Præſtimoniorum* & *Præſtimonialium portionum* meminit Conc. Trid. ſeſſ. 5. c. 1. & ſeſſ. 23. cap. 18. quæ ſtudioſis alendis deſtinantur.

¶ PRÆSTINATUS, contracte pro *Prædeſtinatus*, in Monum. Benedico-Burano c. 10. apud Duellium tom. 2. Miſcell p. 10. *Quo finita, accepit ſucceſſorem ante tempora ſecularia Præſtinatum Gotberium propriis monaſterii monachum*. Utuntur Plautus pro Emere, comparare.

PRÆSTIS, *heres*, in Gloſſ. Arabico-Lat. [*Preſtes*, pro *ſuperſtites*, olim ſcriptum obſervat Baluzius in Notis ad Capitul.]

¶ PRÆSTITOR, Præbitor, apud Apuleium in Aſclep. *Præſtitor & tributor omnium*.

¶ PRÆSTITUM, Mutuum. Vide *Præſtare* 1.

¶ PRÆSTITURA, ut *Præſtaria*. Vide in hac voce.

¶ PRÆSTITUS, Adjumentum, auxilium. Concil. Pampilon. an. 1023. inter Hiſp. tom. 3. pag. 195. *Secundum præcepta canonum conari decrevi pro cœleſti Præſtitu Ironienſem ſedem reſtaurare*. Vide alia notione in *Præſtaria*.

PRÆSTO, Mox, ſtatim. Petrus Damianus: *Et præcipue id, quod præſto ſubjunctum eſt, Sacerdoti congruere videtur*, &c.

PRÆSTOLABILITER, Celeriter, expedite. Iſidorus Pacenſis Epiſcopus in Chronico æræ 772. *Arabes ſine effectu ad propugnandam Maurorum militum navibus Præſtolabiliter adventatis, maria tranſnatat*, &c.

¶ PRÆSTOR, Qui *præſtariam* accipit. Vide ſupra *Præſtare* 2.

¶ PRÆSTORIOLA. Vide *Prætoriola*.

¶ PRÆSTRINGERE, Præſtituere, denunciare. *Id etiam hujus legis authoritate Præſtringimus*, &c. in Cod. Theod lib. 6. l. 5. tit. 27.

¶ PRÆSTRIPTICIUS, pro *Præſcripticius*, ni fallor, jure *præſcriptionis* acquiſitus. Charta an. 1366. apud Baluz. tom. 2. Hiſt. Arvern. p. 346. *Ac cum vaſſallis, hominibus franchis & liberis, ... cenſibus, Præſtripticiis, & aliis juribus quibuſcumque*.

PRÆSTUS, Paratus, noſtris *Preſt*. Vetus Inſcriptio, 669 4. *Amicos colui, patronos bonos ... officio Præſtus fui*, &c. Pactus Legis Salicæ tit. 48. §. 1. *Tunc maneiet eum ad mallum, & teſtes ſuos in ſingulos mallos, qui ibidem fuerint, ſecum habere debeat Præſtos*, &c. Lex Wiſigoth. lib. 9. tit. 2. §. 9. *Sed definitis locis atque temporibus, ... Præſtum ſe unuſquiſque definito loco vel tempore exhibeat*. Ita non ſemel alibi lib. 2. tit. 1. §. 11. tit. 2. §. 9. tit. 3. §. 4.

¶ PRÆSUL, Qui aliis præeſt, præſes, rei alicujus auctor. Præceptum Theodorici Reg. Goth. ann. 508. apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 1. *Domitori orbis Præſuli & reparatori libertatis*, &c. *Sacratiſſimus Præſul* nuncupatur Theudebertus Rex in Epiſt. Aureliani Epiſc. apud Ducheſnium tom. 1. p. 858. Pro judice occurrit in Vita S. Samſonis ſæc. 1. Benedict. p. 179. *Præſul ſori*, apud Sidonium lib. 4. Epiſt. 14. *Præſul accuſationis*, apud Mabillon. tom. 4. Annal. p. 109.

☞ Penes Epiſcopos potiſſimum manſit hæc appellatio. Abraham *ſanctæ Friſingenſis Eccleſiæ Præſul* vocitatur in Charta Ottonis Regis ann. 989. apud Meichelbec. Hiſtor. Friſing. tom 1. p. 185. Sed & Abbatibus conceſſam hanc nomenclaturam habemus inprimis ex Jona monacho Bobienſi in Actis Euſtaſii Abbatis, ubi de Agilo abbate, *qui modo*, inquit, *Resbacenſi cœnobio Præſul exiſtit*.

PRÆSULARE, Præſulem agere. Auctor Vitæ Gundulfi Roffenſis Epiſcopi laudatus a Seldeno ad Eadmerum: *Redduntur & ei denique poſſeſſiones ... quæ Præſulantibus anteceſſoribus ſuis Lanfrancus in ſua tenuerat ditione*. [Chronic. Comodoliac. apud Stephanot. tom. 2. Hiſt. Fragm. MSS. *Ipſe tamen ager erat de ſeudali dominio dom. Rorrici illis tunc temporibus Lemovicii Præſulantis*. Occurrit præterea in Vita S. Cyriaci Epiſc. to. 7 Maii p. 575. & in Chron. Farſenſ. apud Murator. tom. 2. part. 2. col. 648.]

¶ PRÆSULERE, Eadem notione, in Charta ann. 1103. *Facta eſt charta ipſa ... Papa Paſchali Romanæ Eccleſiæ præſidente, Gotfrido epiſcopo Magalonæ Præſulente*, &c.

¶ PRÆSULATUS, Dignitas vel juriſdictio *Præſulis*, Epiſcopi ſcilicet vel Abbatis. Charta ann. 1038 ex Schedis Præſ. *de Mazaugues*: *Ego Hugo vocitatus in ſancta Sede Dignenſi officio Præſulatus gratia Dei ſublimatus*, &c. *Præſulatus abbatiæ S. Salvatoris*, in Tabular. Rothon. id eſt, juriſdictio quaſi epiſcopalis, ut loquuntur.

¶ PRÆSULATUS, Titulus honorarius Epiſcoporum. Charta an. circ. 1214. ex Tabul. Narbon. *Credimus non latere Præſulatus veſtri celſitudinem, quod*, &c. Charta qua Guillelmus Epiſc. Biterr. Narbon. Archiepiſc. promittit obedientiam & reverentiam ann. 1349. inter Inſtrum. tom. 6. Gall. Chriſt. novæ edit. col. 164. *Præſulatus veſtri & Eccleſiæ Narbonenſi adjutor ero, ſal-*

vo

Digitized by Google

vo ordine meo ad defendendum & ad retinendum.

PRÆSULIUM, pro *Præſulatu*. Scriptor MS. Vitæ S. Gaugerici Epiſcopi Cameracenſis in Prologo: *Quantus in Præſulio effulſerit.*

PRÆSULTER, pro *Presbyter*, ſcribitur in Legibus Luithprandi Regis Longob. tit. 69. §. 4.

¶ PRÆSULTOR, ὁ ἐν τοῖς ἱεροῖς προπορευόμενος, in Gloſſ. Lat. Græc. Sangerman. *Preſalter* legi in antiquis Gloſſis atque perperam in *Præſultor* mutatum auctor eſt Salmaſius in Capitol.

PRÆSUMERE, Sumere, capere. Synodi Hibernienſes lib. 1. c. 8. *Epiſcopus ... non Præſumat pretium ordinationis: non Præſumat dona iniquorum, &c.*

PRÆSUMERE, Ante ſibi ſumere, vel præter ſolitum ſumere, in l. 5. & 11. Cod. Th. de Metatis, & l. 4. de Paſcuis, eodem Cod. Ammianus lib. 18. *Diligenter obſervans, ne quem tributorum ſarcina prægravaret, neque potentia Præſumeret aliena.*

¶ PRÆSUMERE, Suſpicari, conjicere, Gall. *Preſumer*. Sententia arbitralis inter Archiep. Capitulumque Arelat. & Monaſt. S. Cæſarii an. 1221. ex Schedis Præſ. *de Mazaugues: Ex tanta diuturnitate temporis Præſumente conceſſionem, &c.*

PRÆSUMPTIO, Actio injuſta, invaſio, uſurpatio. Lex Bajwar. tit. 1. c. 5. *Si quis ſervum Eccleſiæ ... occiderit per Præſumptionem.* Cap. 10. *Neque Præſumptio creſcat in plebe.* Tit. 3. cap. 10. *Pereat propter Præſumptionem diſpergere.* [*Chriſti Evangelio vim non inferat humana Præſumptio*, in lib. 6. Capit. c. 334. *Crudelis & ſtupenda Præſumptio crudeliori debent extirpari ſupplicio*, in lib. 7. c. 428. *Poteſtativa Præſumptio*, in Addit. 3. cap. 54. &c.] Leges Henrici I. Regis Angl. cap. 11. de his, quæ ſunt Juris Regii: *Aſſultus, roberia, ſterbrech, Præſumptio terræ vel pecuniæ Regis, theſaurus inventus, &c.*

¶ PRÆSUMPTUOSITAS, Eadem notione. Edictum Caroli Magni apud Marten. tom. 7. Ampl. Collect. col. 24. *Quod ſi fecit, ante nos veniat, & in præſentia veſtra rationem deducat, ſi ſua Præſumptuoſitate aut cupiditate alicujus rei adquirendum hoc opus ſervile fecit, aut ſui domini juſſione.*

PRÆSUMPTOR, Qui crimen committere, vel aliquid contra jus agere *præſumit*, in Edicto Theodorici Regis cap. 114. interdum reus principalis, qui complices habet, in Legibus Wiſigoth. lib. 6. tit. 4. §. 2. 3. 5. lib. 8. tit. 3. §. 8. *Præſumptor infauſtus*, tyrannus, in l. ult. Cod. Theod. de Epiſcop. *Præſumptive*, in Capitulari ann. 802. cap. 5. *Præſumptivo modo in domum alienam intrare*, d. tit. 4. §. 2. *Præſumentis audacia*, §. 6. *Præſumptuoſus*, d. §. Adde lib. 2. tit. 1. §. 17. & alibi. S. Odo de Vita S. Geraldi lib. 2. cap. 7. *Quidam violenti homines Præſumptionem faciebant contra Poteſtatem loci illius.* Anſelmus Cantuar. Archiep. in Epiſtola ad Epiſcopos Hiberniæ: *Paſtorali regimine vitia reſecare, Præſumptores coercere, & quæque inordinata ad ordinem debitum volui revocare.*

PRÆSUMPTORES EPISCOPI, Qui aliorum jura vel ordinationes uſurpant illicitas, in Concilio Arauſicano I. c. 21. & Turonico I. c. 9.

PRÆSUMPTUOSUS, Idem quod *Præſumptor*, in Lege Alaman. tit. 84. *Preſomptueux*, dicimus, qui ſibi ultra quam par eſt arrogant, ſuperbos. Anaſtaſ. in Hiſtor. Eccleſ. *Præſumptuoſe gerens*, ubi Theophanes *habet* αὐθεντήσας. S. Bernardus in Vita S. Malachiæ Epiſcopi: *Sicut erat Præſumptuoſus & inſolens.* [Salvianus lib. 7. pag. 258. *Audiant omnes Præſumptuoſi, audiant Præpotentes, &c.*]

PRÆSUMPTIOSUS, in Capitulari 1. Caroli M. an. 802. c. 7. 30. [& apud Sidon. edit. Sirmondi lib. 1. Epiſt. 11. & lib. 7. Epiſt. 4.]

¶ PRÆSUMPTIONARIUS, in Mirac. S. Walpurgiæ ſæc. 3. Bened. part. 2. pag. 298. *Sed is qui ſe in ſanctis ſuis glorioſum atque laudabilem cunctis oſtendit gaudium Præſumptionariæ aviditatis in ruborem mœroremque convertit.*

PRÆSUMPTIOSE, Arroganter, in Capitul. Aquiſgr. an. 789. c. 35. 58. in Conſtit. Ludovici II. Imper. an. 867. c. 12. [Adde Sidon. edit. Sirmondi lib. 7. Ep. 6.]

PRÆSUMPTIVE. Capitula Caroli Magni an. 797. c. 1. *Et ut raptum, & fortiam, nec incendium infra patriam quis facere audeat Præſumptive.*

¶ PRÆSUMPTORIE, apud Tertullianum lib. 4. adv. Marc. c. 41.

¶ PRÆSUMPTUM, *Opinio*, in Amalthea ex Johanne de Janua.

PRÆSURA, Captio. Vide *Priudere*.

¶ PRÆTACTUS, Prædictus, ante memoratus. Charta an. 1212. apud Rymer. tom. 1. p. 157. *Nos vero procul de marina interim non recedemus & vos ſimiliter prope marinam vos teneatis, ut Prætacto inter nos & nuntios veſtros negotio noſtro & veſtro.* Occurrit etiam apud Ludewig. tom. 6. pag. 137. in Notis Godefredi ad Carolum VIII. Reg. Franc. p. 742. &c.

¶ PRÆTAXARE, Prius numerare, aſſignare. Vita B. Edmundi Cantuar. Archiep. apud Marten. tom. 3. Anecd. col. 1780. *Super quo ſollicitus* (Edmundus) *monaſterium vix reperire potuit quod eas reciperet, niſi certam ſummam pecuniæ dandam cum eis monaſterio Prætaxaret*; Galli dicerent, *s'il ne comptoit auparavant.*

¶ PRÆTAXATUS, ut *Prætactus*. Charta Caroli C. an. 864. apud Doublet. p. 802. *Per quod Prætaxatus rectulus infra jamdictas terminationes notiſſimas ... ditioni præſcriptæ eccleſiæ perhenniter mancipandas decernimus.* Diploma Conradi III. Imper. ann. 1145. apud Tolner. Hiſt. Palat. inter Inſtrum. p. 44. *Statutum etiam eſt, ut ſi Prætaxatus Archiepiſcopus eundem præcelſum clericum adjuvare non poſſet vel nollet, &c.* Occurrit præterea in Conſtit. Freder. Reg. Siciliæ c. 79. apud Rymer. tom. 1. p. 49. tom. 3. p. 882. & alibi.

¶ PRÆTENDERE, Affirmare, aſſeverare, Gall. *Pretendre*. Charta Johannis Comit. Fuxenſis an. 1310. in Cod. Colbert. 2591. *Cum ... prætenderemus quod gentes domini Regis ... ſuper poſſeſſiones dicti caſtri* (de Thyerno) *nos multipliciter perturbaſſent, &c.* Vox JC. nota.

¶ PRÆTENTIO, Jus, Gallice *Pretention*. Charta Bertrandi Archiep. Narbon. an. 1101. inter Inſtrum. to. 6. Gall. Chriſt. novæ edit. col. 83. *Sic damus Domino Deo & prædicto monaſterio in perpetuum abſque omni Pretentione libere & abſolute ab omni jure & poteſtate, &c.*

PRÆTENTURÆ, Præſidia militum, quæ pro caſtris [& urbibus] ſecuritatis cauſa collocantur. [Interdum uſurpatur & pro militum ſtationibus ibi poſitis. *Prætenturæ* præterea dicebantur milites qui conglobati præcurrebant ad obſervandos hoſtium motus, eoſdem armis repreſſuri, ſi vim facerent in fines imperii.] Vide Turnebum l. 4. c. 7. Henricum Valeſium ad Ammianum Marcellinum l. 14. pag. 10. 11. Jacobum Gothofredum ad leg. 1. Cod. Th. de Commeatu, [& Carolum de Aquino in Lex. milit.] Alias *Prætentura*, in Gloſſis eſt προβολή, ἐπιτείχισμα.

¶ PRÆTER, pro Citra, abſque, in Cod. Theodoſ. de Decur. tit. 23. l. 3.

¶ PRÆTER cum ſexto caſu non ſemel occurrit apud Scriptores, Saluſtium de conjurat. Catilinæ. Jonam in Vita S. Columbani nu. 23. Bedam lib. 4. c. 19. Vide Priſcianum.

¶ PRÆTEREA, pro *Præter*, in Cod. Theodoſ. de Prox. tit. 26. l. 17.

¶ PRÆTERMITTERE, Poſſeſſionem rei alicujus dimittere, *Guerpire*. Charta an. 1249. in Tabular. B. M. de Bono-Nuntio Rotom. *Notum ſit omnibus præſentibus & futuris quod ego Helias præpoſitus de Omeio Prætermiſi & penitus dereliqui ... totum illud jus quod, &c.* Vide Lexic. Calvinii.

¶ PRÆTERNECESSARIUS, Superfluus, non neceſſarius. Memoriale Viſitator. Monaſt. Mellic. an. 1451. in Chronico ejuſdem p. 426. col. 2. *Debet & abſtineri à Præterneceſſariis ſtructuris, nec ſine conſenſu conventus fiat nova ſtructura.*

¶ PRÆTERSORIUM, Grex alienam ſegetem depaſcens. Vita S. Columbæ Abbat. tom. 2. Junii pag. 209. *Tria apud ſe vicinorum* Prætersoria *in una retinebit maneria.*

PRÆTESTATI Solidi. Charta Longobardica in Bullario Caſinenſi to. 2. p. 12. *Quia ſuſcepi in præſentia teſtium ego Rothaȓie Abbas à vobis Auſelperga Abbatiſſa ex ſæculo ipſius Monaſterii veſtri per Miſſo veſtro in auro ſolidos novos Præſtatos ac coloratos numero 44. finitum pretium, &c.* Vide Prædulati ſolidi.

¶ PRÆTEXTATARIUS, Adumbratus, rudis, inchoatus, Gal. *Ebauché*. Radbert. in Præf. ad lib. de Spe, apud Bern. Pezium, tom. 1. Anecd part. 2. col. 61. *Dicato tibi charissime, quaſi Prætextariato hebitus Chriſtianæ fidei negotio, &c.*

¶ PRÆTEXTUS, 2. declinat. in Teſtam. S. Karileffi apud Mabillon. tom. 3. Analect. p. 82. *Ea ſcilicet ratione atque Prætexto, &c.*

¶ Prætextus, adject. *Prætexta veſtis*, cui adſutum aliquid ad ornamentum, apud Byzinium de Orig. belli Huſſit. tom. 6. Reliq. MSS. Ludewig. p. 183.

¶ PRÆTITULARE, Ad *titulum* vel eccleſiam promovere. Capit. Caroli Magni lib. 5. c. 28. *Clericum permanere oportet in eccleſia cui initio ab Epiſcopo Prætitulatus eſt ac ſortitus eſt.* Eadem rurſum occurrunt lib. 7. c. 13. & in Can. Iſaaci Epiſcopi Lingon. tit. 10. §. 1. Vide in *Titulus*.

¶ PRÆTITULATUS, Idem quod *Titulus*. Statut. Burchardi Epiſc. Lugdun. ann. 984. inter Inſtrum. tom. 4. novæ Gall. Chriſt. col. 6 *Concio ac collegium ſub Prætitulato S. Stephani apud Lugdunum degens, &c.*

PRÆTOR, [Urbis Præfectus, noſtris *Gouvérneur*, in Charta an 1298. apud Lobinell. tom. 2. Hiſt. Britan. pag. 445.] Vide Epiſt. 71. inter Francicas Duchesnii tom. 4. Hiſt. Franc. p 517.

¶ Prætores dicti *Baillivi* ſeu Magiſtratus qui populi præſunt. *Prætor, Prevoſt ou preceptenr*, in Gloſſ. Lat. Gall. Sangerm. Vide *Bajulus* 3. & ſupra *Prælatus*.

¶ PRÆTORIOLA, *Domuncula in navi*. Gloſſ. Iſidori. Papias: *Prætoriola, parvæ domus in navibus, ubi ſecreta conduntur.* Ezech c. 27. v. 6. *Tranſtra tua fecerunt tibi ex ebore Indico, & Prætoriola de inſulis Italiæ.* Vide Meibomium in hunc locum lib. de Triremibus & Grævium ad Gloſſ. Iſidori.

¶ PRÆTORIS, Domus Ædilium, apud Byzin. de Orig. belli Huſſit. tom. 6. Reliq. MSS. Ludewig. p. 144. Vide ſupra *Pavonici*. Pro villa urbana & manerio, apud Spelman. ex tom. 2. Concil. col. 2026. Vide Gothofredum ad leg. 3. Cod. Theodoſ. tit. de Offic. Judic. omnium.

¶ PRÆTURA, Prætoris ſeu *Poteſtatis* dignitas, officium. Chron. Petri Azarii ad an. 1362. apud Murator. tom 16. col. 365 *Propter hæc & alia nefanda remotus fuit à Poteſtaria, & in Prætura fuit ei ſubrogatus dom. Bartholomæus de S. Georgio Canapicii.* Vide *Poteſtas*.

¶ Prætura, Juriſdictio, dominium. Chartular. S. Vincentii Cenoman. fol. 61. *Tandem ſæpedictus Odo jam receptis à monachis 70. ſol. Cenomenenſis monetæ homines monachorum à Prætura Comitis tenetur penitus expedire.*

¶ PRÆVARICARE, pro *Prævaricari*, in Addit. 4. ad Capitul. c. 88. & in Indice vett. Canon tom. 3. Conc. Hiſpan. p. 22.

¶ PRÆVARICATIO, pro Apoſtaſia à fide Catholica, in Cod. Theod. l. 3. de Apoſtatis tit. 7.

¶ PRÆVARICATUS, Corruptus, immutatus. Liber de Caſtro Ambaſiæ apud Acher. tom. 10. Spicil. pag. 519. *Chendon Comes Andegavis, oppidum quod ex ſuo nomine Chendonem dixit, in Turonia conſtruxit, quod nomen diu poſt lingua Francorum Prævaricatum Chainon nunc dicitur.*

¶ PRÆVEIRIL, ſ. Reditus, Gallice *Revenu*, ab Occitan. Preu, commodum, Gall. *Profit*. Charta Ermengardi Vicecomit. Biterr. an. 1089. inter Probat. tom. 2. novæ Hiſt. Occitan. col. 327. *Nos omnes ſimul in unum derelinquimus Deo ... ipſam eccleſiam de Caſals, hoc eſt, ipſum Prævoiril cum medietate de decimis, & ipſas primitias, &c.* Vide ſupra *Præfereneia*.

¶ PRÆVENARI, Prævidere, animo proſpicere. Elmham. in Vita Henrici V. Reg. Angl. edit. Hearnii c. 44. p. 107. *Quia vero talia diſcreto quodam præſagio mentis regalis Prævenatur aſpectus, &c.*

¶ PRÆVENIRE, Circumvenire, noſtris *Prævenir* eadem editione. Lex 2. de Bon. vacant. tit. 8. Cod. Th. *Ne principali liberalitate Præventa dominium quis rei alienæ affectet, &c.*

¶ PRÆVENTI dicebantur qui ſubitanea & improviſa morte decedebant: quinam vero potiſſimum ſic nuncupabantur, & qua ratione habiti fuerint, docent Conſtit. Udalrici Epiſc. Patav. apud Hanſiz. to. 1. Germ. ſacræ p. 565. *Inſuper Synodi immediate prelibate morem amplectentes, declaramus apud plebanos, & eccleſiarum rectores circa Preventorum mortem hunc ſervari modum: quod ſi quis Chriſti fidelis devote circa feſta Paſce penitentie & Eucharistie ſacramentum percepit, & ſi dando operam rei licite, gratia exempli, ſi feriata die exerceret piſcaturam, amputaret ligna in ſilva, vel eundo per pontem caſu precipitaretur, aut alias ex permiſſione divina ſubito dies ſuos clauderet extremos, quod talis non cenſeretur Preventus. Si vero talis, etiamſi hujuſmodi ſacramenta in Paſca ſuſcepiſſet, daret operam rei illicite, ut ſi daret ſe ad latrocinia, concitaret ſeditionem, vel tumultum; ſive piſcaretur, vel mercaretur die feſtivo, aut Sabbatum preter neceſſitatem à ſanctis Patribus, & ab Eccleſia inſtitutum ex contemptu publice ſolveret; aut ſi proſtratus ægritudine recuſaret penitentie, Eucharistie, ac ſacre Unctionis ſacramenta ſuſcipere. Et tunc ſi tali caſu precipitaretur, cenſetur Preventus, & nequaquam, ut is, qui ad feſta Paſce negligit recipere predicta ſacramenta penitentie & Eucharistie, ad eccleſiaſticam ſepulturam veniet admittendus, cum tales, & ſimiles in peccato publice reperiantur decedere mortali, & inde eccleſiaſtica ſepultura ipſis in majorem cederet dampnorum accumulationem.* Vide in *Inteſtatio*.

¶ PRÆVENTIO. Charta ann. 961. inter Inſtrum. tom. 2. novæ Gall. Chriſt. col. 409. *Sponte omnes feodales poſſeſſiones quas habebat à latere dicti cœnobii, uſque ad mare conſiſtentes, cenſibus, cultibus ... cum omni jure caſtellaneri & Præventionis ... ceſſit & tranſportavit in perpetuum.* Ubi *præventio* de mero imperio & juriſdictione ſuprema intelligenda videtur, cum juri Caſtellani ſubjiciatur, Caſtellano quippe jure ſuo caſtellum habere cum mero imperio & ſuprema juriſdictione competebat. Cæterum *Præventio* apud Practicos dicitur, cum ejuſdem rei perſonæve juriſdictio penes duos judices eſt, & alter cognoſcere prius cœpit: vel jus illius qui prior agit accuſatus.

PRÆVENTORES Milites, ſub diſpoſitione Ducis Mœſiæ ſecundæ, in Notitia Imperii. [Globus erat, ut ſcribit Carolus de Aquino in Lexico milit. ſive

acies

Digitized by Google

acies à reliquis copiis ſeparata, quæ vagos hoſtes ſuperveniens divexabat. *Præventores* autem dicti à præveniendo, quoniam locum caſtris ante caperent, hoſteſque præpedirent in locis & regionibus occupandis. Vide Notas Panciroli ad Notit. Imperii.

¶ PRÆVESTITUS, Veſtitus, indutus. Charta an. 1182. ex Tabular. S. Albini Andegav. *Aſſiſtemus in earum eccleſia bis in anno, videlicet SS. Maurilii & Andreæ feſtivitatibus albis & cappis Præveſtiti.*

¶ PRÆVIARE, Præire. Epiſt. Caroli M. ad Elipandum inter Concil. Hiſpan. tom. 3. pag. 112. *Quiſquis ad hanc civitatem, recta ſibi Præviante fide, ... pervenire feſtinat, apertas inveniet portas.* Acta SS. tom. 2. Jun. de S. Bardone p. 307. *Claudes item itinere quod ducit ad cælum ſuo ducatu Præviavit.*

1. PRÆVIDERE, dicebantur Monachi, qui lecturi aut cantaturi in Eccleſia, priuſquam in eam irent, ad lectionem vel cantum ſe præparabant. Vide Uſus antiquos Ordinis Ciſtercienſis c. 71.

¶ 2. PRÆVIDERE, Servare, cuſtodire, defendere. Gall. *Garder.* Tabul. S. Audomari: *Vuilbertus habet bunar. 12. ſolvit ſolidos 11. & Prævidet ſilvam.* Codex MS Irminonis Abb. Sangerman. fol. 61. *Debet ſolvere quartam partem de integro manſo, ſed pro ipſo debito Prævidet porcos.* Charta an. 1027. inter Inſtr. tom. 6. Gall. Chriſt. novæ edit. col. 73. *Roſtagnus & unus de filiis ſuis, aut unus de poſteris ſuis, cujus Galazanicus erit hereditas teneant ad Prævidendum ſive defendendum pro remedium animæ ſuæ, &c.*

¶ 3. PRÆVIDERE, pro Præſidere, præeſſe, in laudato Cod. Irminonis fol. 45. *Et ipſi qui in villa dicta Prævident ipſos farinarios, ſi poterint in ipſa aque prendere anguillas, ſolvunt inde unuſquiſque c.*

¶ PRÆVIGILIUM, Pervigilium. Concil. Toletan. IV. inter Hiſpan. tom. 2. p. 481. *Lucerna & cereus in Prævigiliis Paſchæ apud quaſdam eccleſias non benedicantur.* Vide *Vigiliæ*. Non abſimili notione *Preveil* dixerunt noſtri. Conſule Menag. in Orig. Gallicanis.

¶ PRÆVILEGIARE, Alicui ex privilegio quidpiam concedere. Lambertus Ardenſ. lib. 4. Hiſt. c. 39. *Sed & eandem Liſlrenſem ... eccleſiam ... Morinenſis antiſtes Milo ... regularibus poſtea canonicis albi velleris Præmonſtratenſibus ... benevolum aſſenſum præbentibus Watinenſis Eccleſiæ canonicis, Prævilegiavit.*

PRÆURBIUM, Suburbium, ſpatium quod eſt ante urbem. Nizo Abbas in Vita S. Baſini Archiep. Trevir. num. 5. *Monaſterium, quod in Præurbio civitatis ſitum eſt.*

¶ PRAGENSES GROSSI, Monetæ urbis Pragæ. Memorantur in Charta ann. 1296 & in alia ann. 1328. apud Schlegel. in Diſſert. de Nummis antiq. Gothanis, &c. Charta ann. 1327. apud Ludewig. tom. 5. Reliq. MSS. p. 480. *Nos vero vice verſa pro dotalitio ſæpe dicti filii noſtri 15. millia marcarum argenti, ita quod quælibet ad valorem 56. Groſſorum Pragenſium ſe extendat, tenebimur aſſignare.*

¶ PRAGMA, Sententia, pronuntiatum, ſtatutum. Ernaldus in Vita S. Bernardi tom. 2. Oper. ejuſdem edit. ann. 1690. col. 1096. *Ecce nova legatio, non Romanum Pragma circumferens, ſed divinis legibus fidei Pragma allegans, &c.*

¶ PRAGMATICARII, *Qui ſcribunt* Pragmaticas *ſanctiones, & alio modo dicuntur Scriniarii.* Vocabul. utriuſque Juris.

¶ PRAGMATICE, Eo modo quo *Pragmaticum* definiri ſolet. Charta Philippi V. Regis Franc. pro erectione Baroniæ *de Harcourt* in Comitatum ann. 1338. tom. 3. Hiſt. Harcur. p. 248. *Baroniam & terram prædictam præſenti ſtatuto Pragmatice diffinito in Comitatum duximus erigendam.*

PRAGMATICUM, *Pragmaticum reſcriptum*, ſeu *Sanctio pragmatica*, dicitur, quæ adhibita diligenti cauſæ cognitione ex omnium procerum conſenſu in modum ſententiæ ultro à Principe conceditur, aut fertur. Sanctus Auguſt. Collat. III. cum Donatiſtis c. 2. *Pragmaticum reſcriptum*, quod ſupra *præceptum Imperiale* dicitur. Collatio III. Carthag. c. 38. *Prritam ſanctitatis veſtræ arbitror non latere Pragmaticis reſcriptis, preces inſerı non ſolet.* Adde c. 39. Πραγματικοὶ τύποι, in Concil. Chalced. act. 5. [*Pragmaticum præceptum*, in Charta Ottonis Imper. ann. 977. apud Murator. delle Antic. Eſtenſi p. 198. *Edictum Pragmatica ſanctione corroboratum*, in Diplom. Freder. Imp. ann. 1173. apud Miræum tom. 2. pag. 1178.] Paulus Warnefridus lib. 2. de Geſtis Langob. c. 12. *Cui Rex, ut erat largiſſimus, omnes ſuæ Eccleſiæ facultates conceſſit, & per ſuum Pragmaticum poſtulata firmavit.* Aimoinus lib. 1. Hiſt. Franc. c. 17. *Et ut ipſi poſteri eorum illum poſſiderent locum, per ſuum firmavit Pragmaticum.* Vide Ughellum tom. 4. p. 483. 789. & Salmaſium ad Capitolinum p. 259.

¶ PRAGMATICA CONSTITUTIO, in Diplom. Lotharii Imper. ann. 26. regni ejuſdem in Ital. Hiſt. Mediani Monaſt. pag. 14. *Eundem locum per Pragmaticam Regis Childerici Conſtitutionem prærogativa emunitatis libertate communiri impetravit.*

PRAGMATICA SANCTIO, in l. 10. Cod. de Sacroſ. Eccleſ. in Capitul. Caroli M. lib. 2. c. 30. al. 32. &c. Vide leg. 3. Cod. Th. de Decur. l. 36. de Annona, & leg. 52. de Hæret. Philippus Rex Franciæ in Charta ann. 1312. pro Lugdunenſibus: *Declaramus, atque Pragmatica Sanctione, noſtraque auctoritate declaramus, &c.* Vide Metropolim Salisburg. tom. 1. pag. 350. [& Ordinat. Reg. Franc. tom. 1. pag. 2.] De Pragmaticis Sanctionibus S. Ludovici & Caroli VII. Regum Franciæ conſulendi Scriptores noſtri.

¶ PRAGMATICUM dicta etiam Charta ſeu Diploma regium, in quo accurata fit recenſio bonorum omnium alicujus Eccleſiæ vel Monaſterii, in quorum poſſeſſione confirmatur. Privileg. Roberti Reg. apud Mabill. in Append. ad tom. 4. Annal. Bened. p. 5 *Prædictorum igitur privilegiorum tenore conſiderato, ad notitiam futurorum placuit nobis in hoc Pragmatico confirmari & annotari poſſeſſiones, quæ in prædictis & in aliis Regum privilegiis continebantur, quas præſentialiter ejuſdem cœnobii fratres gratia Dei ſecure & quiete poſſident.*

¶ PRAGMATICUS, Actuoſus. Epitaph. Reinoldi apud Marten Itiner. 2. litter. p. 46.

Hi duo diverſas tenuerunt ordine vitas,
Vir ſpeculativam, fœmina Pragmaticam.

¶ PRAISIÆ, ut infra *Priſæ*, quidquid ex ſubditis & tenentibus capitur ad expenſas Regis & Domini, quod legitime & debite perſolvi debet. Vide in hac voce. Charta ann. 1240. tom. 1. Hiſtor. Dalphin. p. 188. *Cum nobilis Albertus dom. de Turre ... prioratum de Meneſtreuil & homines prioratus quibuſdam exactionibus ſuper Praiſiis & aliis pravis conſuetudinibus gravaret, ... exactiones ſuper Praiſias & alias pravas conſuetudines ... remiſerunt.* Computus an. 1347. ibidem p. 84. col. 2. *Computavit ... de Praiſiis certarum vinearum à diverſis perſonis per D. noſtrum emptarum ad opus monaſterii prædicti, & de certorum nemorum & pratorum Praiſiis emptorum, ... nec non de Praiſiis per dictum fr. Chabertum quondam receptis ſupra portu Jairiæ & quartonibus Bellimontis ... Primo de tailliis Curvæ, Muræ & Bellimontis per duabus Praiſiis annor. 1343 & 1344. non computat. Item de quartonibus Bellimontis de duabus Praiſiis finitis in feſto Aſſumptionis.*

PRAMEKARLE, Nautarum ſpecies, Danis, in Charta Waldemari Regis Daniæ ann. 1326. apud Pontanum l. 7. Rer. Danicarum p. 443.

¶ PRANDARIUS, Servus familiaris, domeſticus, qui ex alterius menſa ſeu *prandio* eſt, Gall. *Commenſal*. Charta an. 967. in Addit. ad Chron. Caſaur. apud Murator. tom. 2. part. 2. col. 955. *Ego renuntiavi & renuntio de omni ipſa ſupraſcripta abbatia, … ſive de caſis, ſive caſalibus, ſive colonicibus, … ſeu de cartulatis vel de Prandariis.*

PRANDEDEUM, *In quo fit prandium*. Ita Papias MS. & editus.

PRANDEUM, [*Genus Zenarum*. Gloſſ. Iſid.] Vide *Brandeum* 3.

PRANDICULARIUS, , in Gloſſ. Lat. Græc. [*Dies deſponſaticuem ſubſequens*, apud Martinium. Obſervat Vulcanius male ſcriptum *prandiculacius* pro *pandicularius*, pejuſque interpretatum. Vide Feſtum & *Pandicularius*.]

¶ PRANDIOPRATÆ, *Prandiorum venditores*, *Caupones*, in Amalth. Vide Gloſſar. med. Græcit. in .

PRANDIUM, Idem quod *Paſtus*, *cœnaticum*, *convivium*, noſtris, *droit de Paſt*. Vide in his vocibus. [*Conſueta Epiſcoporum vel Epiſcopalium miniſtrorum Obſonia* dicuntur ejuſmodi Prandia, in Bulla Paſchali II. Papæ ann. 1107. inter Libert. Monaſter. Elnonenſis.] Tabularium Eccleſiæ Cadurcenſis: *Dono & illam terram, … unde exeunt 4. denarii & unum Prandium cum 4. Militibus*. Alibi: *Exiit autem de manſo illo unum Prandium in Natali Domini, & unus aries in Paſcha*. Rurſum: *Galticus Vicecomes S. Cirici fecit pignoram Raimundo Raterii in villa, quæ dicitur Crem, videlicet unum Prandium cum centum Militibus per 300. ſolidos Aquitanenſes*. Charta ann. 982. apud Ughellum in Patriarchis Venetis: *Volumus ut in eadem libertate ſemper conſiſtat, ut nullus Epiſcopus ſervitutis uſum requirere, aut Prandia præſumat*. [Bulla Eugenii III. Papæ ann. 1152. ex Tabul. S. Albini Andegav. *Indebitas autem & immoderatas Prandiorum exactiones in obedientiis veſtris à diœceſano Epiſcopo fieri omnimodo prohibemus*.] Charta Hugonis Abbat. S. Dionyſii ann. 1189. *Advocatus habet unum Prandium in terra S. Dionyſii de Grandi puteo ad 10. Milites, & non amplius. Unuſquiſque miles poteſt habere 4. equos, & Advocatus canes ſuos cum venatoribus annuatim. Major procurat hoc prandium, & famuli Majoris ſervant*. Chronicon Caſin. lib. 3. c. 72. (al. 73.) *Conſtituit etiam, ut omnia Monaſteria, quæ ſub ditione hujus noſtri Caſinenſis Cœnobii ſunt, Prandium unum per unumquemque annum huic noſtræ congregationi faciant*. Vide ibi Angelum à Nuce, ubi multa de jure procurationis ſeu prandii, Petrum Diaconum lib. 4. ejuſdem Chronici c. 133 Sanjulianum in Matiſcone p. 274. & ſupra in *Pignora*.

¶ PRANDIUM CANUM, Paſtus canum venaticorum qui à tenentibus exigebatur. Charta apud Lobinellum tom. 2. Hiſtor. Britan. pag. 340. *Guillelmus Vematae conceſſit monachis S. Albini Prandium canum, &c.* Vide in *Bren*.

¶ PRANDIUM CONSUETUDINARIUM, Quod ex *conſuetudine* debetur, in Tabul. S. Cyrici n. 98. *Prandium coſtumale*, in Charta an. 1286. apud Stephanot. tom. 3. Antiq. Bened. Pictav. MSS. p. 909.

PRANDIA MORTUORUM. Vide *Parentalia*.

¶ PRANDIUM TERRÆ, Interſtitium itineris à decubitu ad diverſorium meridianum, qui eſſet dimidius ſtathmus juxta Tho. de Vio de Itinere, Getiozi apud Senalem fol. 39. Hæc Spelmannus.

¶ PRANDIUM, pro Convivio in noctem dilato, uſurpat Gregor. Turon. in Hiſt. Franc. col. 521. *Invitatis enim ad epulum multis* (Regina Fredegunda) *hos tres in uno fecit ſedere ſubſellio; cumque in eo Prandium elongatum fuiſſet ſpatio, ut nox mundum obrueret, &c.*

PRANSORIUM, *Locus ubi prandetur*, Ioanni de Janua: Annæ Comnenæ l. 15. & Alex. & auctori Vitæ S. Nili junioris p. 145. *Diæta ſive cœnatiuncula*, apud Sidonium lib. 2. Epiſt. 2. Papias & Gloſſ. Lat. MS. reg. *Pranſorium*, *Promulſorium*.

☞ Ubi *promulſarium* habent Gloſſæ Iſid. & Conſtancienſi; nullibi bene, uti videtur Grævio, qui legendum eſſe cenſet *promulſidarium*, quo ſignificatur ferculum, cui patinæ prandentium imponebantur, , ſuppoſitorium, quod lancem ſuſtinet. Plura vide ibi, & infra *Promulſidarium*.

¶ PRANSUM, Prandium, Statuta S. Claudii ann. 1448. pag. 42. *In refectorio cum religioſis & novitiis ejuſdem* (monaſterii) *prandeat, & in præfato refectorio expoſitionem Evangelii diei prandium faciendo coram collegio faciat, & Pranſo facto cum præfatis religioſis & novitiis ad eccleſiam Beati Petri eundo gratias Deo ſolemniter dicat.*

¶ PRARAGIA, Præſtatio quæ domino à tenentibus fit ob terras in prata converſas. Charta ann. 1163. apud Calmet. tom. 2. Hiſtor. Lotharing. inter Probat. col. 362. *Excepto ſi ruſtici qui infra bannum Magnienſem eas* (terras) *requirere & conſueto more deſervire voluerint, debitam inde ſartagiam & Praragiam Radulpho perſolvent.*

¶ PRARIA, Pratorum ſeries, Gall. *Prairie*. Charta Stephani Comit. Sacricæſar. an. 1162. *Etiam conceſſi prædictis fratribus* (Monaſt. Boniradii) *prata quæ habeo in Praria Naunaii, &c.* Vide *Praeria*.

¶ PRASIMA, Piſcis genus, noſtris *Breme* S. Wilhel. Conſtitut. Hirſaug lib. 1. c. 8. *Pro ſigno Praſimæ, generali præmiſſo hoc adde ut manum extendat, latitudinem ipſius ſimulans.*

¶ PRASINÆ. Vide in *Praſinum*.

¶ PRASINALIS, Praſinus, viridis coloris porracei. Anaſtaſius in Gregorio IV. Papa apud Murator. tom. 3. p. 224. *Item in eadem imagine habes murenas Praſinales pretioſiſſimas duas, &c.* Vide *Praſinum*.

PRASINOPURPURA, Color purpureus viridis, ex Græc. . Charta Donationis Eccleſiæ Cornutianæ, edita à Suarezio: *Vela tramoſerica Praſinoporphyra duo.*

¶ PRASINOVENETUS. Vide in *Melinus*, & mox *Praſinovultis*.

PRASINOVULTIS, in Epiſt. Michaelis Balbi Imper. cujus verba retulimus in v. *Melinus*, ubi *praſinovenetum eſſe* conjiciebamus: ſed nunc alia ſubit conjectura, voces nempe *melinovultin*, & *praſinovultin*, quæ ibi occurrunt, ex Gr. , & efformatas.

PRASINUM, Viride acutiſſimum, herbaceum, , Porro. Iſidor. lib. 19. Orig. c. 17. *Praſina, id eſt, creta viridis, etſi in aliquibus terris promiſcue generetur, optima tamen eſt in Lybia Cyrenenſi*. Frotharius Tullenſis Ep. 20. *Peto, ut nobis mittas ad decorandos parietes colores diverſos, qui ad manum habentur, videlicet auri pigmentum, folium Indicum, minium, lazur, atque Pruſium, & de vivo argento juxta facultatem*. Ubi nemo non videt legendum *praſinum*. Vide Bulengerum l. de Circo c. 48. & quæ obſervat Savaro ad Sidon. l. 2. Ep. 10. [Adde Macros in Hierolex. in vv. *Praſinus* & *Chryſocolla*, ubi contendunt *praſinum* colorem cæruleum eſſe, non porraceum: in qua ab omnibus Gloſſographis recedunt; quibus etiam accedit Anonymus in Hiſtor. fundationis Inſulæ Barbaræ tom. 1. Macer. ejuſdem pag. 7. *Color ejus* (ſcyphi) *naturalis exprimendus eſt in ſequenti, ſcribendo Smaragdus viridiſſimus qui Praſinus dicitur. Praſon Græce, Latine Porrus, quod viridiſſimi, id eſt, Praſini coloris.*]

¶ PRASSINUS, Eadem notione. *Cum gemmis Praſ-*

ſinis

Digitized by Google

ſinis & hyacintinis, in Chron. Romualdi Archiep. Salernit. apud Murator. tom. 7. col. 81.

¶ Præssinus, Eodem ſenſu in Chron. Angl. Tho. Otterbourne p. 5. *Margaritas continentes omnimodi coloris, utpote rubricoudas, jacinctinas, vel purpureas, Præſſinas, ſed maxime randidas.*

Prasinæ, Smaragdi, apud Anaſtaſium in Vitis Patr. Locus dedit Salmaſius ad Lampridium p. 188.

PRASSA, *Charta*, in Gloſſ. Arabico-Latinis.

PRASTIA, Prædium. Vide *Proaſtium*.

PRATA, *Argentum*, Luſitanis: *Plata*, Caſtellanis. Charta Luſitanica æræ 1316. apud Brandaon tom. 5. Monarch. Luſitan. p. 304. *Item recepit 12. colbares de Prata, quę ponderaverunt unam marcam, &c. Item recepit unum picbel de Prata, &c. Hæc eſt recepta de Prata, quæ eſt in Scanza D. Dionyſii* (Reg. Portugall.) [Vide *Plata* 1.]

¶ PRATAGIUM, Servitium quod tenentes domino ſuo debent in falcandis pratis, vel ejuſdem ſervitii redemtio pecuniaria. Tabular. SS. Trinit. Cadom. fol. 21. *In Carpichet habemus 12. vilanos & dimidium; quiſque eorum reddit 2. ſolidos de Pratagio, aut facit dimidiam acram prati, &c.* Vide *Preagium*.

¶ PRATALE, Pratum. Charta ann. 983. in Chartul. Eccl. Aptenſis fol. 96. v. *Petiam de vinea, cum campo ibi adhærente, cum ipſo Pratale, &c.* Vide ſupra *Prada*.

PRATALINUM, Pratum, in Charta Gregorii IX. Papæ an. 1235. apud Ughell. tom. 1. part. 1. p. 84.

¶ PRATARIA, Pratorum ſeries, Gal. *Prairie*. Charta Hilduini Abb. S. Dionyſ. an. 832. apud Felibian. in Hiſt. ejuſdem Monaſt. p. 1. *De Prataria in inſula arpennos duos, in ponte Alvernis perticam unam.* Charta Curiæ Sueſſion. ann. 1277. *Confeſſus eſt ſe retinere ... quoddam pratum ſeu ſpolium cujuſdam prati ſiti in Prataria quæ eſt inter villas.* Chron. Farfenſe apud Murator. to. 2. par. 2. col. 602. *Finales autem termini caſtelli Pharæ ... poſiti ſunt, videlicet ... ad pedem Montis rotundi per Pratarias ſanctæ Mariæ uſque in paſculos.*

¶ Prateria, Eadem notione. Litteræ Caroli Reg. Franc. ann. 1326. in Tabular. Calenſi fol. 196. *Fuiſſent per ſpatium 60. annor. & amplius in poſſeſſione 9. arpentorum prati ſitorum in Prateria de Kula.* Proceſſus de venerab. Maria de Malliaco tom. 3. Martii p. 756. *Equitando per campos ſeu Prateriam de Bellepouille prope Andegavū.*

PRATARIUS Servus, Cui pratorum cura incumbit, in Tabul. Prioratus Neroniſvillæ fol. 24.

¶ PRATELLUM, diminut. à Pratum, in Charta fundat. S. Symphoriani an. 1206 apud Lobinell. tom. 2. Hiſt. Pariſ p. 86. col. 2. Charta an. 1243. in Tabul. Communis Maſſil. *Actum in caſtro Taraſconis in quodam Pratello*. Vide *Pratum*. Le Roman *de la Roſe* MS.

Aint alez chantant & balant
Par ces jardins, par ces Proiaus
Avec ces garçons deſloiaus.

PRATERITIA, Gall. *Prairie*, vel tempus quo prata ſecantur. Tabularium S. Remigii Remenſis: *Faciunt carroperam de annona, aut de vino in leug. 12. Sin autem, dabit den. 2. in Prateritia falcem 1. cum ſua prebenda.* Alibi: *Donat annis ſingulis ſpeltæ mod. 12. in ſalnetritia den. 3. in Prateritia den. 2 pull. 3. ova 20. &c.*

¶ PRATICARI. Vide in *Practica* 3.

¶ PRATICUS, pro Practicus. *Ars pratica*, quæ manibus exercetur. Charta Johannis Reg. Franc. an. 1360. tom. 3. Ordinat. p. 476. *Quod poſſint ſua miniſteria vel opera, mercerias, artes ſpeculativas,* Praticas *atque mechanicas, exercere & facere.* Ibidem Gall. *Pratiques* redditur.

¶ PRATIVUS, Pratenſis, ad pratum ſpectans. *Terra prativa*, pratum. Statuta caſtri Redaldi lib. 3. fol. 49. *Ordinaverunt quod aliquis terrigena, vel forenſis caſtri Redaldi non audeat vel præſumat de cætero per ſe vel per alios occupare, vel uſurpare aliquas terras buſchivas, ſaldivas, Prativas, neque laborativas, &c.* Occurrit præterea in Addit. ad Statuta Mutin. fol. 5. v. & in Statutis Cadubrii lib. 3. c. 65.

¶ PRATORA, dialecto Langobardica, Pratum. Charta Paldulfi IV. Princ. Capuæ in Hiſtor. Peregrini apud Murator. tom. 2. pag. 308. *Quomodo vadit per ipſa aqua de ipſa Anglena in ſurſum uſque ad ipſa Pratora, &c.*

PRATUM, Pratellum, in Formula 61. Lindenbrogiana. Sic porro apud Monachos dictus locus ſub dio, ſeu atrium, quod cingunt clauſtri porticus in Monaſteriis, vulgo *le Preau*. Sugerius l. 1. de Conſecr. Eccl. S. Dionyſii: *Multos etiam extremo ſingultantes ſpiritu in Prato fratrum cunctis deſperantibus anhelare.* [Charta an. 1240. ex Bibl. Reg. *Parati erant in Pratello, vel in clauſtro, &c.*] Liber Ordinis S. Victoris Pariſienſis MS. c. 12. *Et ponet ante Capitulum extrinſecus in Pratello, &c.* [Hiſtor. Epiſc. Autiſſ. apud Labbeum tom. 1. Bibl. MSS. *Inſuper cameram epiſcopalem ſuper Pratellum veternam & jam ſenio collabentem quaſi funditus reparavit.*] Adde Statuta antiqua Ord. Cartuſienſis, 1. part. cap. 36. §. 16. cap. 40. §. 36. [& Ordinat. Reg. Franc. tom. 4. pag. 633.]

¶ Pratum, Campus vitibus conſitus. Statuta Mutin. rubr. 373 fol. 77. *Niſi fuerit furtum de blava, ſeu legumine exiſtente in campo, .. vel in uvis maturis adhuc in Prato, vel in arbore exiſtentibus.*

PRATUS, pro *Pratum*, uſurpat Innocentius Agrimenſor: *Et ſub ſe campum, ſub campo alveus currit, & circa alveum Pratus, &c.*

PRAVESCERE, Ἀφανίζειν, in Gloſſ. Gr. Lat. MS. Editum, *ἀφανίζω, extermino, diſperdo, deformo, depravo.*

PRAVICORDIUS, Qui eſt pravo corde. S. Auguſtinus in Pſal. 146. *Quid eſt Pravicordius? torticordius, tortum cor habens, putat torta eſſe omnia, quæ dicuntur à Deo, putat prava eſſe omnia, quæ fecit Deus.*

¶ Pravicors, Eadem notione, in Epiſt. Johannis Abb. Fiſcam. apud Leonem IX. Papam apud Marten. to. 1. Anecd. col. 208. *Hinc populus ſibilat, hinc mihi quivis Pravicors inſultat.*

¶ PRAVILEGIUM, Vox in malam partem uſurpata, quomodo *privilegium* in bonam, adeo ut *privilegium* ſit præter legem, *pravilegium* contra legem. Epiſt. Friderici Epiſc. Leodienſis apud Marten. tom. 1. Ampliſſ. Collect. col. 655. *Recognoſcitis quomodo ... tota fere Romana Eccleſia juravit, quale privilegium ſub juramenti aſſignatione Henrico Imperatori dederit; quomodo etiam poſtea in generali Concilio Capuæ habito illud ſolverit, nec jam privilegium, ſed Pravilegium id vocari decreverit.* Sic in verbis ludere amabant. Vide in *Privilegium*.

¶ PRAVITAS. *Sine pravitate*, formula in Litteris Apoſtolicis uſurpari ſolita. Vide Gloſſam in l. 2. Decretal. tit. de Confirmat. util. vel inutil. c. 8.

PRAVIUM. Albertus Aquenſis l. 3. c. 64. *Ad hæc tota vis Turcorum ab inſidiis conſurgit, & ſexaginta equites Gallorum jam Pravium montis tenentes, graviſſima ceperunt inſecutione urgere, ac per medium montis cacumen, uſque ad ipſam vallem, quam approprians Chriſtianus exercitus occupavit, retulerunt.* Ubi *pravium* idem eſt, quod montis cacumen.

PRAXARE, pro *Braxare* vel *Braſſare*, cerevifiam conficere. Vide *Brace*.

PRAXERIA, Palorum contextus. Vide *Paxera*.

PRAXIT, pro *Pranſit*, apud Anaſtaſium in S. Vitaliano Papa: *Et lavit ſe, & ibidem Praxit in Baſilica Julii.* Codalius habet, *Lætus ibidem pranſus eſt.*

¶ PREAGIUM, Gall. *Preage*, ut ſupra *Pratagium*. Charta Henrici Comit. Vadani-montis an. 1252. in Hiſtor,

Digitized by Google

ſtor. Mediani Monaſt. pag. 323. *Quam decimam prædicti abbas & conventus ei ſub annuo creſcenſu viginti quinque ſolidorum Provinienſium fortium, ſingulis annis in Preagiis ſuis de Domart capiendorum... retulerunt.* Ex quibus colligitur *Preagium* etiam accipi poſſe de conſenſu annuo ex pratis reddendo. Terragium Inſulæ Adami: *En la ville d'Auzmunt eſt du à Noel un boiſſeau & demy d'avoine, une geline, deux ſols, & une denier de Preage a la S. Jean. Droit de Preage & de ſaultrage*, in Conſuet. Turon. art. 100. 101. & in locali Caſtellaniæ Excluſarum in Turon. quod de jure quo dominus in pratia vaſſallorum equos, vaccas paſcere poteſt, modo prata defendat, exponit Raguellus. *Preir*, terram in pratum vertere, in vet. Conſuetud. Atrebat. art. 39. *Les poſſeſſeurs d'aucunes terres labourables chargees de droit de terrage ne les peuvent amaſſer* (amaſer) *Preir, ne mettre en uſage de Paſture ſans le grè ou conſentement de ceux auſquels ledit droit de terrage appartient.* Vide *Appratare*.

PREBOSTATUS, Præpoſiti dignitas, Gallis *Prevoſte*. Tabularium Abb. S. Amantii Inculiſmenſis: *Dedit nepoti ſuo omnem Preboſtatum villæ Anulfi.* Alibi: *Dedit Anguillarium de Islabruna, & Preboſtatum borderiæ Guilleimi Matfredi in dominium.* Iterum: *Donum Guillelmi Gaſtinelli de Preboſtatu, quem habebat in boſco Roſelli.* Alibi: *Fecit hoc donum S. Amantii tali conditione, ut ipſe teneret Preboſtatum in vita ſua.* [Vide *Praboſdia*.]

¶ PRECAMEN, Precis, precatio. Charta Zuendeboldi ann. 895. apud Calmet. tom. 1. Hiſt. Lothar. inter Probat. col. 326. *Ut inſtanter congregatio ad Deum ſedula ac ſacratiſſima Precamina dirigit.* Litteræ Henrici III. Reg. Angl. ann. 1261. apud Rymer. tom. 1. pag. 371. *Propter quod Precamina ſua & dile:.æ veſtræ Reginæ Navarræ ... in dicto negotio plurimum valitura cenſemus.*

¶ PRECARE, pro Precari, in Capitul. Caroli C. tit. 59. §. 1. &c. Vide alia notione in *Precaria* 1. & 2.

1. PRECARIA, eſt Libellus, ſeu Charta, qua quis alodium vel prædium ab Eccleſia ſub annuo cenſu ad vitam utendum accipit, illud *precario* poſſeſſurus, ut eſt in Capitul. Caroli Magni l. 7. c. 104. vel ut apud Abbonem Abbatem Floriacenſem in Canonibus c. 7. *quod ex conventione fiat, & precibus obtineatur.* *Precaria Epiſtola*, in Lege Wiſigoth lib 10. tit. 1. §. 12. *Teſtamentum Præcariæ*, apud Hugonem Flaviniacenſem in Chronico Virdunenſi p. 110. *Emphyteuſis*, in Charta ſcripta Berengario imperante apud Ughellum tom. 6. p. 634. *Nam non habeant poteſtatem ipſum Xenodochium nemini in emphyteuſim, id eſt Precariam dandi, aut concedendi, &c.* *Libellus*, nude, ut in hac voce docuimus, *Præſtaria*, interdum, de qua ſuo loco.

☞ Jam in voce *Præſtaria* monuimus hanc cum *Precaria* ſæpius confundi a Scriptoribus, tametſi non nihil diſcriminis inter utramque intereſt apud diligentiores; adeo ut *Precaria* ſit accipientis jure precario libellus: quod iterum firmat Charta apud Stephanot. tom. 1. Antiquit. Occitan. MSS. p. 480. *Sicque me recognoſco ego Pinandus quomodo ego & parentes mei ſupraſcripti pro veſtro beneficio antea & per Precaria noſtra quam vobis fecimus, &c.*

☞ *Precaria* latiori ſenſu dicitur Charta qua quis ſibi ad vitam uſum fructum earum poſſeſſionum, vel etiam aliarum, quas alicui Eccleſiæ conceſſit, retinet, vel illi concedunt recipientes. Hinc *Precaria* dicitur Charta Emengardis ann. 815. inter Inſtr. tom. 6. Gall. Chriſt. novæ edit. col. 167. qua conceſſa Monaſterio Pſalmodienſi per teſtamentum mariti ſui confirmat augetque, ea lege ut hæc in beneficium, quamdiu vixerit, obtineat ſub annuo cenſu. Ejuſmodi etiam eſt Charta quam exhibet Meichelbekus tom. 1. Hiſtor. Friſing. pag. 219. ubi & *Complacitatio* nuncupatur, quod ex *placito* ſeu pacto utriuſque partis fieri ſolebat. Vide Gotthelffium Struvium in Gloſſar. ad Freherum de Rer. Germ. Scriptoribus.

Ut porro *Emphyteuſis* primum a civitatum agris ad patrimoniales principum fundos inducta eſt: ita a patrimonialibus, non modo ad privatorum agros, ſed etiam ad Eccleſiaſticos. Cur autem Eccleſia emphyteuſin in prædiis ſuis receperit, rationem hanc reddit Gregor. Mag. l. 1. Epiſt. 42. quod in eorum locationibus crebræ fierent conductorum mutationes, eoque ipſo minus bene Eccleſiarum agri colerentur: *Jubemus etiam*, inquit, *ut hoc Experientia tua ſummopere cuſtodiat, ut per commodum conductores in maſſis Eccleſiæ nunquam fiant, ne, dum commodum quæritur, conductores frequenter mutentur: ex qua commutatione quid aliud agitur, niſi ut Eccleſiaſtica prædia nunquam colantur.*

Præſtariarum & *Precariarum* in Galliis antiquum uſum probat Palladius Epiſcop. in Epiſt. ad Deſiderium, Epiſcopum Cadurcenſem, inter Epiſt. Deſiderii 18. *Similiter ubi Chremat ia in re Eccleſiæ Bagidone commanet, quia frater ſuus Deotberius Presbyter auctorem Eccleſiæ Santonicæ egit, & nunc ipſa Chrematia, qui ibidem per beneficium Precaturiæ, manere videtur, ſi eam cum omni re ſua jubeas defenſare, quomodo & apud Deum mercedem habeas, & nos vobis gratias ſupplicationis agamus.* Apud Fortunatum l. 8. Poem. 21. & 22. alterum *Pro villa præſtita*, alterum *Præcatoria pro ipſo agro*, inſcribuntur, de villa ſcilicet, ad Vigennam fluvium ſita, quam Gregorius Turonenſis Epiſcopus eidem Fortunato in *præſtariam* conceſſerat, ſub uſufructus conditione, quam ſic tangit:

Quando repoſcetur, veſtris redit uſibus arvum,
Et domino proprio reſtituemus agrum.

Ejuſmodi etiam Precariarum uſum probant Symmachus PP. Epiſt. 1. c. 1. Concilium Agathenſe ann. 506. c. 7. 45 Aurelian. I. an. 511. c. 23. Aurelian. IV. c. 34. Lugdunenſe II. c. 5. &c. quas Clericis potiſſimum factas ex iis colligere eſt, ac poſtmodum aliis. Charta Caroli Magni apud Meuriſſtum in Epiſcopis Metenſibus pag 181. *Ut jam ſatam villam nunquam præſumant alicui beneficio tribuere, nec per Precariam, ut fieri aſſolet, præbere, &c.* Inductæ præterea prædiorum Eccleſiaſticorum emphiteuſes Conſtitutionibus Imperatorum, ac maxime Leonis, & Novella 7. & 120. Juſtiniani, quibus eæ permittuntur uſque ad filios & nepotes, ſeu *in tertiam generationem*, ut habent veteres Tabulæ: *Ita ut tribus perſonis defunctis omnimodo prædium ad venerabilem locum redeat*, ut eſt apud Julianum anteceſſorem cap. 34. ſeu, ut Chartæ aliæ, *ad primum & ſecundum hæredem*, vel denique, ut Johannes Antiochenus περὶ χαριστα-ρ'ων c. 10. 15. apud Jo. Bapt. Cotelerium tom 1. Monumentor. Eccleſiæ Græcæ, [illegible]. Odo Foſſatenſis in Vita Burchardi Comitis: *Dederat autem cuidam ſuo Præpoſito, nomine Bodoni, ac duobus ipſius hæredibus quoddam beneficium; taliter ut diebus ſuæ vitæ cenſum ipſius Monaſterio perſolverent, id eſt 72. nummos: illis vero ab hac luce ſubtractis ipſam terram perpetuo cœnobitæ poſſiderent. Sed jam dicto viro obeunte, filius ipſius Aledramnus nomine, qui primus hæres extiterat, &c.* Eadem fere habentur de eodem Bodone in Charta Roberti Reg. ann. 1029. in Tabulario Foſſatenſi: *Sed prædictus Alrannus, qui de Carta primus hæres extiterat, cujuſque nomen in ipſa deſcriptum erat, Monaſterium adiit, &c.* Vide lib. 1. Antiquit. Fuldenſ. tradit. 24. Roverium in Reomao p. 174. &c.

Interdum tamen ex pacti conventi legibus longius extendebantur Præcariæ, *ad quartum* nempe *hæredem*, quas

Digitized by Google

quas Godefridus Monachus S. Pantaleonis in Chronico ad an. 1168. *locationis libellos tertii & quarti generis* vocat.

Interdum ad quintum hæredem, cujuſmodi Precariarum Chartæ deſcribuntur in Tabulario Caſaurienſi, ex quo ſequentes eruimus, hicque damus, ut Precariarum inde formulæ colligantur.

In Chriſti Nomine, ideoque ego Pelegrinus, filius quondam Ildeprandi de Salajano, manifeſta cauſa eſt, & à plurimis cognitum, eo quod per meas litteras Precarias rogum tibi Romano Abbati ex Monaſterio S. Trinitatis, quod ædificatum eſſe debet in inſula de Piſcaria, loco, ubi dicitur Caſaurea, rogum emiſi, & petivi à te, ut una cum conſenſu & voluntate congregationis memorati Monaſterii beneficiali ordine præſtaretis mihi memorato Pelegrino, vel meis hæredibus uſque in quinta mea generatione, omnes ipſas res, quas ego ipſe tibi per cartulam vendidi, delegavi in Salajano, ſeu per ejus vocabula idem de caſis, terris, vineis, campis, ſilvis, paſcuis, pomis, atque ſalectis, cultum vel incultum, omnia & in omnibus ipſas memoratas res in integrum, quod & feciſti. Quamobrem præſtitiſti & præſtaſti, tu memorate Romane Abbas, mihi memorato Pelegrino, vel meis hæredibus, uſque in quintam meam generationem, omnes ipſas memoratas res in integrum, cum conſenſu & voluntate Congregationis memorati Monaſterii: in eo vero tenore beneficiali ordine uſufruendi, cultandi, laborandi, meliorandi, nam non vendendi, nec donandi, nec concambiandi, nec per ullum ingenium ipſas memoratas res in alterius poteſtatem dandi, niſi tantum uſufruendi uſque in quintam meam generationem, poſt noſtrum tranſitum, omnem ipſam memoratam ſubſtantiam in integrum revertatur ad partem memorati Monaſterii, cujus eſt proprietas, & per hanc cartam repromiſi ego memoratus Pelegrinus una cum meis hæredibus tibi, Romano Abbas, vel ſucceſſoribus tuis dare cenſum annualiter de menſe Decembri argentum denarios ſex, & ſeu memoratus Pelegrinus una cum meis hæredibus omnem ipſam memoratam ſubſtantiam bene non laboraverimus, & uſu non fuerimus, & doloſo animo ea male tractaverimus, & ipſum memoratum cenſum annualiter tibi, Romane Abbas, vel ſucceſſoribus tuis non dederimus ſic pleniter, ſicut ſuperius dictum eſt, hæc omnia memorata nos non adimpleverimus, vel fecerimus, tunc expondero me ego memoratus Pelegrinus una cum meis hæredibus tibi memorate Romano Abbas, vel ſucceſſoribus tuis componere ſol. 100. & omnes ipſas memoratas res in integrum reprehendatis ad partem memorati Monaſterii ſine omnem calumniam, quæ ſic taliter inter nos ſtetit conveniemter. Quia vero Precariam ſcripſi ego Audoaldus Notarius, rogatus à memorato Pelegrino, actum Caſa aurea imperii D. Ludov. 14. & 2. anno Soponis Comitis, die 20. menſis April. per Indict. 4. feliciter. Signum manus Pelegrini, qui hanc Precariam fieri reguvit. † Ego Macolfus. † Ego Aloini. † Ego Majelfredus rogatus memoratis Monachis Monaſterii.

Alia Precariæ formula deſcribitur in eodem Tabulario Caſaurienſi an. 24. Ludov. Imp. F. Lotharii: *Manifeſta cauſa eſt, & ab omnibus cognitum, eo quod nos Aiſredus & Ildebertus nos per litteras precarias rogavimus te Romane Abbas, ex Monaſterio S. Trinitatis, quod ædificatum eſſe debet infra inſulam de Piſceria, locum, qui dicitur Caſaurea, rogum miſimus, & petivimus à te, ut una cum conſenſu & voluntate Congregationis memorati S. Monaſterii, beneficiali ordine præſtaretis nobis Ariſredo & Ariberto germanis, vel noſtris hæredibus uſque in quinta noſtra generatione, omnes ipſas res, quas nos ipſi per Cartam venditionis delegavimus, &c.* Alia Precaria ibidem: *Ego Recipertus per meas litteras precarias rogum tibi, Romane Abbas, ... emiſi, & petivi à te, & cum conſenſu & voluntate Congregationis tuæ beneficiali ordine præſtaretis mihi, vel meis hæredibus, uſque in quintam generationem omnes ipſas res, quas ego vendidi & delegavi ad partem memorati Monaſterii, &c. Quod & feciſti, quam & ob rem præſtitiſti & præſtaſti tu, Romane Abbas, mihi Racceperto, vel meis hæredibus uſque in quintam generationem, omnes ipſas res memoratas in integrũ. In eo vero tenore beneficiali ordine, uſufruendi, cultandi, laborandi, nam non venundandi, nec donandi, nec concambiandi, nec per ullum ingenium ipſas memoratas res in alterius poteſtatem ad proprietatem dandum, niſi tantum uſufruendi uſque in quinta mea generatione, & poſt completam memoratam quintam generationem, diſceſſum, omnes ipſas memoratas ſubſtantias in integrum revertatur ad partes memorati Monaſterii, cujus eſt proprietas.*

Sæpe etiam ad primum hæredem reſtrictæ leguntur Precariæ, ut in Chartis 65. & 70. & ex Goldaſti Alemannicis, alia, quæ deſcripta legitur in Hiſtoria Epiſcoporum Silvanectenſium in Conſtantino Epiſcopo, &c. Tabularium Monaſterii S. Andreæ Viennenſis: *Priſcorum norma, & cunctarum Legum patet auctoritas, ut quicumque res Eccleſiæ per libellam habere voluerit, videlicet 29. annis ipſius petat ſuffragium & tuitionem. Quapropter ego in Dei nomine Chunradus, nutu Dei omnipotentis Rex, noverit fidelium noſtrorum induſtria, qualiter Anzennus humiliter petiſti, ut res noſtras ex Abbatia noſtra, quæ eſt conſtructa in honore S. Andreæ, ſcilicet in Comitatu Viennenſi, in agro Rogiacenſi, in villa Sataratis, & in Colonicas, hoc ſunt Campi ſicut dividuntur cum terra ſancta Maria, tibi & ad unum tuum hæredem, per libellum ſub uſu Beneficii concedo, ea namque ratione, ut annis ſingulis ad ipſam Eccleſiam ſex denariatas in cenſum de cera perſolvas. Si de ipſo cenſu negligens fueris in uno anno, in aliquo duplum componas, ac inſuper per libellum ſcriptum inviolabilis permaneat cum ſtipulatione ſubnixa. S. Eberardo, S. Patreni Comite, S. Giroldi, S. Widoni. Ego Sneiſredus Levita hoc libellum ſcripſi, datavi, die Martis 5. Id. Mart. ann. 27. regnante Chunrado Rege ſereniſſimo.* [Iperius in Chron. S. Bertini apud Marten. tom. 3 Anecdot. col. 471. *Hoc Monaſterium cum ſuis appenditiis ipſe Amalfridus beato patri Bertino donaverat, eo tamen tenore, ut ipſe & filia ejus Auriana prædicta eumdem locum quamdiu viverent, in Precaria haberent; ſed poſt utriuſque obitum ſanctus Bertinus ejuſque ſucceſſores hoc habeant, teneant, & quemcumque voluerint eidem præponant*]

Interdum ad vitam ipſius, qui Precariam obtinebat, ut apud Marculfum lib. 2. Formul. 5. 39. 40. in Formulis veter. c. 27. 42. in Form. ſecundum Legem Rom. cap. 7. in Charta Alamannica 68. 75. in lib. Antiq. Fulden. tradit. 23. 75. lib. 2. trad. 25. 28. 33. & alibi paſſim. Unde patet, alium numerum non definitum, quam qui inter dantem & accipientem convenerat, ex Concilio Turonenſi III.

Interdum hiſce contractibus rerum ſuarum uſumfructum concedebat Eccleſia, ea conditione, ut tantæ quantitatis proprietatem ex rebus ſuis uſufructuarius vel vivens, vel poſt mortem Eccleſiæ dimitteret; [quod maxime obtinuit, cum ad filios *precaria* conceſſio, quæ parentibus facta fuerat, extendebatur.] Quæ quidem conditio ad excipiendas Eccleſiaſticorum emphyteuſes definita legitur Conſtitutione Leonis Imp. & Novella 7. Juſtiniani. Quarum precariarum formulæ exſtant apud Marculfum lib. 2. form. 39. & 40. in Formulis veteribus c. 41. 42. in Chronico Laurishamenſi ann. 895. pag. 68. in Chartis Alamannicis Goldaſti 63. 65. apud Brouverum l. 11. Annal. Trevir. num. 112. Meuriſſium in Epiſcopis Metenſibus p. 185. 300. &c. De iis agunt præterea Capitula Caroli Magni lib. 7. c. 104. Concil. Remenſe II. cap. 36. Turonenſe III. cap. 51. Meldenſe

ann.

Digitized by Google

ann 845 c.22.Capit.Caroli C.poſt Capit.Caroli M.cap. 9.&c.Iſtiuſmodi Precariæ formulam aliam ex Tabular. Vienn.Eccleſiæ deſcripſimus,quam hic damus: *Conſuetudo & juſtitia Eccleſiaſtica eſt, ut qui res ſuas & facultates ſuas Deo ſerviſque ſuis contulerit,ei aliquid, quod poſtulaverit, rationabiliter ad invicem de rebus Eccleſiæ conferat. Ideo ego Barnoinus Archiepiſc. Eccleſiæ Viennenſis, una cum Sacerdotibus & Clericis ejuſdem ſanctæ Matris Eccleſiæ, concedimus tibi Raudnico & uxori tuæ Reingardi eandem Colonicam,quam per inſtrumenta cartarum Eccleſiæ S.Mauricii contuliſtis, quæ eſt ſita in Comitatu in Viennenſi in loco, ubi dicitur Redſalco, & pro hac tam pia conſolatione & grata devotione, concedimus vobis ex rebus S Mauricii vel S.Symphoriani præſtacione Beneficii in Madrata manſos veſtitos duos,& abſos 13. ut faciatis ex his omnibus diebus vitæ veſtræ quicquid vobis juſte & rationabiliter viſum fuerit. Ea tamen conditione, ut eaſdem res ædificetis & melioretis atque excolatis, & annis ſingulis feſtivitate S.Mauricii in veſtitura modium frumenti & modium vini miniſtris S.Mauricii perſolvere ſtudeatis: & poſt diſceſſum hujus vitæ veſtrũ, abſque alicujus contradictione prædictæ res,& quas de jure noſtræ Eccleſiæ traditis,& eaſdem, quas Eccleſia vobis confert,ſancti Mauricii Eccleſiæ recipere valeat,&c.*

Similem formulam ex Tabulario Caſaurienſi deſcriptam, priori adjungimus. *Placuit atque convenit inter nos Romanum Abbatem de Monaſterio S.Trinitatis . . . una cum voluntate & conſentientibus primatis Monachis, præordinatis in Officio memorati Monaſterii, nec non inter Widonem Gaſtaldum, filium quendam Bernadi, & Enfraſiam conjugem tuam. Dedimus ego memoratus Romanus Abbas vobis memoratis & filiis & nepotibus Widanis legitimis uſque in tertia generatione tua rem juris memorati Monaſterii infra territorium Pinnenſe, cortes noſtras in loco, que dicuntur Cerneto & Saline, cum omnibus pertinentiis de ipſis curtibus cum terris & vineis, &c per noſtrum præſtitum habeatis uſufruendi, cultandi, meliorandi, nam non vendendi., nec donandi, nec commutandi, nec per ullum ingenium ad proprietatem in alterius poteſtatem tranſmigrandi. Et debeatis tu memorate & tertia generatio legitima cum Eufraſia uxore tua exinde annualiter reddere cenſum per unamquemque indictionem, aut per veſtrum Miſſum in memoratum Monaſterium argentum vel aliam pecuniam totum in appretiatum ſolidos 15. Pro ea vero ratione vobis memoratas res uſufruendi concedimus, quia tu nobis dediſti in ea convenientia de veſtro proprio, quod a præſenti die ad jus noſtræ proprietatis permanere debeat in territorio Pinnenſi in caſalibus, quæ dicuntur Tarzanico & in Opaculo, quod eſt per numerum vinearum ſolidas quinquaginta per tremiſſos vicecentum cum terra, ubi ipſa vinea plantata eſt, & terram in ipſis caſalibus, vel per ejus vocabula, inter cultam & incultam, modiorum 60. cum caſis, quæ in ipſis rebus ſtare videntur, & quidquid de rebus proprietatis veſtra ſuper ipſa manſura invenire potuerimus in memoratis caſalibus, nobis dediſti in iſta convenientia, hoc eſt ipſæ res, quæ vobis evenerunt per cartulas venditionis a Petro filio quondam Adeperti, &c.an.Dom. Karlomanni Regis an.regni ejus in Italia 2. & 4. an.Comitatus Widonis Comitis.*

Interdum per *precarias* qui res proprietatis ſuæ Eccleſiæ tradebat, eaſque poſtmodum ſibi dati poſtulabat, ſeſe annuo cenſui aſtringens, ut patet ex Lege Alamannorum cap. 2. Lege Bajwar. tit. 1. cap. 1. §. 1. veteribus Formulis cap. 28. & ex alia ſecundum Legem Romanam cap. 8. 34. 41. ex Formulis Parenſalibus cap. 20. ex Concilio Turonenſi VI. cap. 51. Remenſi II. cap. 36. ex Meldenſi ann. 845. cap. 22. ex Regula Canonicorum Chrodegangi cap. 32. novæ edit. ex Chartis ſupra deſcriptis. ex Tabulario Caſaurienſi, & aliis in Chron. Laurisham. pag. 65. 66. 68. Chartis Alamannicis Goldaſti 66. 67. 68. 69. 70. 73. Tradit. Fuldenſibus lib. 1. trad. 23. 24. 75. lib. 2. trad. 25. 28. 33. & ibi paſſim: ex Chartis aliis apud Flodoardum lib. 2. Hiſtor. Remenſis cap. 1. Hugonem Flaviniacenſ. in Chron. pag. 110. Beſlium in Comit. Pictav. pag. 202. 210. 239. Miræum in Notit. Eccleſ. Belgii cap. 32. &c. [Vide B. Rhenanum lib. 2. Rerum Germanicarum.]

☞ Id etiam obtinuit ut res venditas, earumque accepto pretio, in *precariam* reciperet venditor, ea tamen conditione ut eas excoleret & melioraret, nec deinceps dare aut vendere poſſet. Tabular. Audomar. *Omnia & ex omnibus rem inexquiſitam ad integrum vobis per venditionis titulum accepto pretio, Eccleſiæ veſtræ* (Sithienſi) *à die præſenti trans firmo.. Sed poſtea vos una cum conſenſu fratrum veſtrorum juxta quod mea fit petitio, ut ſupraſcriptas res michi uſualiter appreſto beneficio veſtro præſtare promiſiſtis ad excolendum vel emeliorandum & ſicut convenit vobis annis ſingulis ad feſtivitatem S.Martini cenſum, hoc eſt ſolidos duos de argento vobis vel ſucceſſoribus veſtris dare vel tranſſolvere debeamus; & alicubi ipſam rem nec dare, nec vendere, commutare, nec naufragare pontificium non habeam.* Vide Mabillon.tom.3.Analect.p.84.

Variæ præterea erant *precariarum* & *preſtariarum* leges, quas inter fuit illa, ut de quinquennio in quinquennium renovarentur, ne ex ſilentio præſcriptio aliqua obtenderetur, [vel ut habet Conc. VI. Toletan. *ne longinquitas temporis proprietati obſiſteret*,] in Capitulis Caroli C tit.6.p.51. Hinc formula ſeu clauſula libellis *precariarum* adjecta, *ac ſi per quinquennium fuerit renovata iſta precaria obtineat firmitatem* Charta Radulfi Archiep.Bituric.ann.858. in Tabul.Abbatiæ Belliloci num.19. *Et hæ duę precarię, uno tempore conſcriptę, ſic obtineant firmitatem, quaſi de quinquennio in quinquennium fuiſſent renovatæ, vel factę.* Formula incerti auctoris c 41. *Et preſens precaria firma permaneat, & ut aliæ precarię de quinquennio in quinquennium renovantur, iſtam vero non ſit neceſſe renovandi, ſed per ſemetipſam omni tempore obtineat firmitatem cum ſtipulatione ſubnixa.* [Hanc formulam adhibitam legimus in Charta ann.771.apud Marten tom.1. Ampl.Collect. col. 35. *Hanc autem Precariam non ſit neceſſe de quinquennium in quinquennium renovare.*] Formulæ ſecundum Legem Roman.c.7. *Et hęc precaria, quamvis per diverſorum annorum curricula à me fuiſſet poſſeſſa, nullum prejudicium vobis præparetur, ſed ita firma permaneat, quaſi per quinquennium fuerit renovata, &c.* Tabularium Eccleſiæ Viannenſis fol.54. ſub Carolo Calvo: *Et hæc præſtaria veſtra per quinquennium renovetur, &c.* Vetus Precaria in Actis Epiſcopor.Cenoman. p.238. *Ideo vobis precatores accedimus, ut ipſas res jam dictas tempore vitæ noſtrę una gratia veſtra & voluntate abſque prejudicio veſtro, vel S.Gervaſii, tenere & exirpare faciatis, & poſt noſtrum quoque deſceſſum ... in veſtram revocare faciatis poteſtatem.* Infra: *Hęc Precaria, quam per quinquennium renovatam manus noſtrę bonorum hominum roboraverunt, &c.* Adde Vitam Aldrici Epiſc. Cenoman.fol.62.

☞ Ed id quidem ſtatutum in Conciliis ut *precaria* de quinquennio in quinquennium renovarentur, quod ex antiqua conſuetudine factum docet Synodus Belvac.c.1: *Ut precarię de quinquennio in quinquennium ſecundum antiquam conſuetudinem renoventur.*

Precarias denique renovare, cum eæ finitæ erant, poſſe Epiſcopos, definiunt Capitul. Caroli M. [3. incerti anni c.1.ejuſd Capit.l.5.c.198.] l.7.c.142. Quo pertinet formula 39.l.2.Marculfi: *Et poſt noſtrum diſceſſum præ-*

fatos

Digitized by Google

ſatos locos abſque ulla alia renovata, ut mos eſt in cæteris precaria, ... vos vel ſucceſſores aut agentes veſtri in veſtram ſaciatis revocare domiuationem.

☞ Illud antem inprimis obſervandum res Eccleſiarum in precariam conceſſas, tametſi ex earum proprietate erant, potuiſſe aliquando ad fiſcum transferri ex negligentia eorum qui eas precario poſſidebant, ſcilicet cum regalia ſervitia, quibus obnoxia erant ejuſmodi prædia, non implerent; adeo nt illa deinceps recipere Eccleſia non poterat, niſi per novam Principis, cujus fiſco adſcripta fuerant, conceſſionem. Hæc probat Præceptnm Caroli Calvi an. 877. apud Baluz. in Append. ad Capitul. col. 1500. *Quidam ex Monachis ex cœnobio S. Germani Autiſiodorenſis adierunt excellentiam noſtræ celſitudinis, innoteſcentes ſerenitati noſtræ qualiter quidam noſter fidelis Adelbertus nomine alodium ſuum ... eidem cœnobio liberalitatis munificentia per cartarum inſtrumenta contuliſſet; Abbas vero memorati cœnobii & reliqui fratres ipſum alodium jure beneficiario & uſufructuario eidem Adelberto denuo conferre ſtuduerunt: ſed poſt hæc ob illius negligentiam in fiſcum noſtrum decidis, & in jus ac dominationem noſtram legaliter devenit. Et quia præfato cœnobio non aliter legitime, poſtquam in fiſcum noſtrum deciderat, reddi poterat, niſi per præceptum auctoritatis noſtræ, libuit ſerenitati noſtrę hoc altitudinis noſtrę præceptum fieri & jam dicto cœnobio dari; per quod præcipimus atque jubemus ut ita præfatum alodium, ſtipendiis fratrum à nobis deputatum, ita quiete teneat atque poſſideat, abſque alicujus inquietudinis impulſu, ſicut reliquas res olim à fidelibus Chriſtianis antiqua munificentia ſibi collatas.*

Precariarum Eccleſiaſticarum, ut eſt in Capitulari an. 779. c. 13. & in Additione 4. Capitnlar. c. 132. aliæ erant, quæ ab ipſis Eccleſiis, ſeu ipſis Præſulibus fiebant, aliæ, quæ Regia anctoritate: *Et ſit diſcretio inter Precarias de verbo noſtro factas, & inter eas, quas ſpontanea voluntate de ipſis rebus Eccleſiarum faciunt.* Ideo autem cogebantur Eccleſiæ a Principe precarias facere, ut quæ inde proveniebant, in ſubſidium exercitus impenderentur. Capitulare 2. Karlomanni Principis an. 743. apud Liptinas cap. 2. Capit. Pipini an. 748. cap 6. & lib. 5. Capitul. cap. 3. lib. 6. cap. 425. *Statuimus quoque cum conſilio ſervorum Dei & populi Chriſtiani, propter imminentia bella & perſecutiones cæterarum gentium, quæ in circuitu noſtro ſunt, ut ſub precario & cenſu aliquam partem Eccleſialis pecuniæ in adjuterium exercitus noſtri cum indulgentia Dei aliquanto tempore retineamus, ea conditione, ut annis ſingulis de unaquaque caſata ſolidus, id eſt 12. denarii ad Eccleſiam reddantur, eo modo, ut ſi moriatur ille, cui pecunia commodata fuit, Eccleſia cum propria pecunia reveſtita ſit, & iterum ſi neceſſitas cogat, aut Princeps jubeat, precarium renovetur, & reſcribatur novum.* Adde Capitulare Metenſe ann. 756. cap. 4. lib. 5. Capitnl. c. 13. &c. Ex quibus colligi poteſt, Principes noſtros non ſolum ab Eccleſiis & Eccleſiaſticis auxilia ſubinde ad bella ſua & regni neceſſitates exegiſſe; ſed & per ejuſmodi precarias regias pleraque Eccleſiarum prædia in manus laicas tranſiiſſe, dum qui iis donati erant, lapſu temporis non in precarium, ſed in beneficium regium ea poſſederunt.

☞ Maxime cum ea prædia regni primoribus a Rege condebantur, ut ex Præcepto Pippini Reg an. 754. apud Mabill. Diplom. p. 495. perſpicuum eſt. Quis enim ea a Majoribus Domus repetere auſus fuiſſet?

Precariarum meminerunt prætereа Lex Longobard. lib. 2. tit. 10. §. 2. Capitula Caroli Magni lib. 6. cap. 320. Additio 3. Ludov. Pii cap. 22. Baldricus lib 1. Chr. Camerac. c. 52. Adam Bremenſis cap. 162. Abbo Monachus ſerm. 5. p. 106. Leo Oſt. lib 3. c. 59. al. 60. Bulla Benedicti VIII. tom. 4. Hiſt. Franc. p. 170. Loiſellus in Bellovaco p. 246. Meuriſſius in Epiſcopis Metenſibus pag. 177. 280. &c. Vide *Libellus, Preſtaria*.

¶ Precaria dicta etiam Eccleſia, cujus reditus alicui aſſignantur jure precario ſeu uſufructuario poſſidendi, ut illius curam habeat. Charta an. 1222. apud Lobinell. tom. 3. Hiſt Pariſ. p. 43. col. 2. *Cantor vero Pariſienſis qui ex dono noſtro Precariam beati Stephani tenet.* Ibidem ex Charta ann. 1219. p 42. *Cantor Pariſienſis eccleſiam S. Stephani ex dono capituli in Precariam tenebat.*

Precariare, In *precariam* dare, *Precaria more concedere*, in Pancharta nigra Turonenſi: *more & ordine precario*, apud Beſlium p. 102. 110. 139. *Per precarium præbere*, in Charta Hildegardæ Reginæ Francor. apud Meuriſſium in Epiſc. Metenſibus p. 182 Tabul. Caſaurienſe: *Ego Ildeprando filius quondam Lupani rogo & peto à te Adelardo Souldaſia, ut mihi meiſque filiis & nepotibus uſque in tertia mea generatione maſculina Precariare digneris ipſas res, quas ego ipſe tibi per cartulam delegavi, excepto terram mediorum ſex in Liciniano, uſufruendi, unde debemus annualiter tibi vel tuis heredibus denarios quatuor penſionem* [Charta an. 1041. apud Meichelbech. tom. 1. Hiſt. Friſing. pag. 239. *Liberam habeant poteſtatem tenendi, commutandi, Precariandi, vel quidquid ſibi ad uſum prædictæ Eccleſiæ placuerit, inde faciendi.*] Vide Witikindum edit. Reineccii p. 4.. Privilegia Eccleſiæ Hammaburgenſis p. 161. [Hanſizium tom. 1. German. ſacræ pag. 257.] Divos Bambergenſes Gretſeri p. 91. & Metropolim Salisburgenſem tom. 2. pag. 368.

Precariatio, Conceſſio in *precariam*, in Charta Eberhardi Archiep. Saltzburgenſis ann. 1153. in Metropoli Salisburgenſi tom. 3. p. 372.

Precare, In *precariam* accipere. Vetus Charta apud Ughellum tom. 1. part. 1. p. 390. *Ut ego ſupradictus Raynerius Precavi ad te Landulfum vir venerab. Epiſcop. de rebus juris proprietatis S. veſtri Epiſcopii ſedis veſtræ Eccleſiæ, ut mihi ſeu & ad filios, vel nepotes, & uſque in tertiam meam legitimam generationem .... de veſtro Epiſcopio nobis conceſſiſti, &c.* Occurrit rurſum infra.

Precarium, Idem quod *Precaria*. Iſidorus lib. 5. Orig. c. 25. *Precarium eſt, dum prece creditor rogatus permittit debitorem in poſſeſſione fundi ſibi obligati, & ex eo fructus capere, &c.* Placitum 3 Chlodovei III. apud virum eruditiſſimum Joan. Mabillonium tom. 4. Vit. SS. Ord. S. Benedicti p. 617. *Unde & ipſo inſtrumentum ſeu & Precarium, per quod ipſa Angantrudis pertinentium ipſius Abbatis hoc poſſidebat, in præſentem oſtendedit relegendas.* Occurrit ibi rurſum. Canones Synodi Liptinenſis c. 2. & Capit. Caroli M. lib. 5. cap. 3. *Statuimus quoque ... ut ſub Precario & cenſu aliquam partem Eccleſialis pecuniæ in adjutorium exercitus noſtri ... aliquo tempore retineamus.* Eadem Capitularia lib. 7. cap. 103. vel 142. novæ edit. *Et poſtquam ipſæ precariæ fuerint finitæ, faciant poteſtative ſpeculatores Eccleſiæ utrum elegerint, aut ut ipſas recipiant, aut poſteris eorum ſub Precario & cenſu habere permittant. Precario poſſidere*, in Capit. 2. Caroli M. incerti anni c. 1. *Jure precario poſſidere*, in Chronico Laurisham p. 65. *Jure precario diſtrahere*, in Synodo apud Vermeriam an. 853. Charta *precarii*, in Charta Goldaſtina 75.

¶ Precarium Fictuarium, Cenſus fixus & certus. Vide *Fictus* 4. Statuta Vercell. l. 2. fol. 42. *Nec ſufficiat quod donator in contractu donationis conſtituat ſe tenere vel poſſidere Precario fictuario nomine, vel alio quocunque nomine donatorii.*

¶ Precatoria, ut *Precaria*. Concil. Toletan. XVII. inter Hiſpan. tom. 2. p. 579 *Dummodo pateat Eccleſiæ*

rem

Digitized by Google

rem fuiſſe, ne videetur etiam Epiſcopi adminiſtrationis prelixæ, aut Precatorias cum ordinati ſunt ſacere debuiſſe, aut diu tentas facultates proprietatis ſuæ poſſe tranſcribere.

Precatoria, Idem etiam quod *precaria*. Teſtamentum Bertichramni Epiſcopi Cenoman. [apud Mabill. tom.3. Analect.p.135.] *Sicut Precaturiam jam dictæ matronæ convenit ad veſtram revocetis poteſtatem, idipſum æqualiter dividendum.*

Precarium, Penſio vel præſtatio nummaria, apud Greg.M.l.10.Ep 5. Vide Epiſt.ſeq.[Charta Henrici Comit.Ruthen an.1288.apud Baluz.tom.2.Hiſt.Arvern.p.291. *Super quibuſcunque pœnalibus conventionibus, ac ſimplicibus obligationibus, Precariis, hypothecis, literis, firmitatibus, & ſuper univerſis &c.*

2. PRECARIA, Queſta, ſeu roga, tributum, quod exigitur quaſi *deprecando*, ut habet Lex Longobard. lib. 3.tit.12.§.1. *Audivimus etiam quod juniores Comitum, vel aliqui miniſtri Reipublicæ, aliquas redbibitiones vel collectiones, quidam per paſtum, quidam ſine paſto, quaſi deprecando à populo exigere ſolent.* Charta Conradi I. Imper.ann.1026.in Hiſtor.Pergamenſi tom.3.pag.418. *Quatenus ad partem publicam nulla conditione reſponderent, nec ad partem Comitatus placitum cuſtodirent, neque teloneum, neque Precariam darent, neque ullam facerent angariam ad partem publicam.* Charta Conradi II.Imp.an.1145. *Exactiones, tallias, quas quidam Precarias, vel petitiones nominant, vel accubitus vaſtatorios.* Alia Friderici II.an.1237.apud Lambecium lib.2.Commentar.de Biblioth.Cæſar.pag.80. *Vel ſua præſumat autoritate taliam ſeu Precariam in prædictos cives facere. &c.* Albertus Stadenſis & Hiſtoria Archiepiſc. Bremenſium ann. 1142. *Conceſſit etiam omnes Colonos Ecclesiæ ab omni cenſu, expeditione, villæ vel urbis munimine, & penſione Precaria liberos & immunes.* Vitalis Epiſcopus Oſcenſis: *Præter precarias villarum Domini Regis, quæ ipſis Ricis hominibus ſimiliter ſunt pro ſuis ſtipendiis aſſignatæ. Quæ Precariæ in quibuſdam locis in grano, & in quibuſdam in denariis ... exiguntur.* [Tabular.Audomar. *Nullus debet facere aſſiſiam vel Precariam in terra privatam vel generalem, niſi Comes.*]

☞ Primariæ hujuſce tributi inſtitutioni accommoda fortean fuit vox *Precaria*, quod quaſi *deprecando* exigeretur & ſponte a ſubditis perſolveretur: at ſequiori tempore ita violenter exactum, ut inter injuſtas & violentas exactiones cenſeretur, innuit Charta Henrici Comit.Palatini an.1093. apud Miræum tom. 1. p.270. col.1. *Præter ea nec aliquando in bonis Eccleſiæ hoſpitando, eccleſiam vel familiam ejus gravet, nec injuſta ſervitia ab ea, neque violentas exactiones, quas Precarias vocant, aliquando exigat.* Vide Preces.

☞ Eodem *Precariæ* nomine nuncupatum tributum, quod ex more Epiſcopis in eorum *jucundo adventu* exſolvebatur. Chron.Cornel.*Zantfliet* ad annum 1456. apud Marten.tom.5. Ampliſſ. Collect. col.491. *Levaret dictus Ghisbertus ſemel ſolvenda quinquaginta millia aureorum, qui dicuntur Leones. Qui quidem ſolverentur eidem de* Precaria *danda domino David (Epiſcopo Ultrajectenſi) in jocundo adventu ſuo, ut moris eſt.* Vide Adventus 3.

Precaria, Servitium ſonat, quod præſtare tenebantur tenentes in metendis meſſibus, falcandis fœnis, & aliis ſervitiis, quando ad id *rogati* erant. Liber Conſuetudinarius Monaſterii de Bello in Anglia fol.60. *Et debet invenire unum hominem cum uno equo ad herciandum qualibet ſeptimana, ... & etiam debet venire qualibet anno ad duas Precarias carucæ cum caruca ſua, ſi habeat integram carucam, vel de parte, quam habet carucæ, ſi carucam non habeat integram, & tunc arare debet utraque die, quantum poteſt à mane ad meridiem, & uterque tentor (vid. carucæ) & fugatorum habebunt unum paſtum ſolemnem utraque die prædictarum* Precariarum, ... *& debet inquirere ad tres Precarias in autumno qualibet die duos homines: & habebit uterque dictorum hominum ad utrumque diem* Precariarum, *primus unum panem utroque die de frumento & ordeo mixto, qui ponderabit 18. lib. ceræ, pretium cujuslibet panis 1.d ob. & ad tertiam Precariam habebit uterque homo unum panem dicti ponderis totum de frumento pretio 1.d.ob. & habebunt prædicti duo homines conjunctim ad quamlibet de prædictis 3. Precariis potagium & ferculum de carne ſine potu pretii 1. den.* Placitum ſub Henrico III.Reg.Angl. *Debent venire in autumno ad Precarium, quæ vocatur à la Bederepe, ut prior aſſeru.* [Charta an.1325. apud Kennett.Antiquit. Ambroſden.pag.4 1. *Virgatas terræ ejuſdem conditionis faciet tres Precarias in autupmno, videlicet* Precariam *ſine prandio cum tribus hominibus, & unam Precariam ſine prandio cum uno homine ... Debet etiam unam Precariam pro voluntate dominæ cum tota familia ſua præter uxorem ſuam ad prandium dominæ.* Chart.SS.Trinit.Cadom.fol.61. *Debent 1.acram araturæ & herciaturæ & Precarias ... Debet 3.ſol.Abbatiſſæ & Precariam araturæ & erciaturæ.* Vide Preces.]

Magna Precaria, Idem liber Conſuetud.fol. 97. *Item Joannes Boylonde tenet 1.cotagium ... & debet invenire unum hominem ad magnam Precariam in autumno.* Occurrit ibi pluries. Charta alia: *Rogerus de Willesburne tenet medietatem unius hidæ terræ in Tacbebrok, & veniet ad magnam Precariam in autumno, cum omnibus meſſoribus ſuis ad puturam domini bis in die.* Vide Somnerum in Tractatu de *Gavelkind* pag. 20. in Rotulo Computorum manerii *de Harwe*, in Anglia an.21. Ric. II. inter opera autumnalia, ea habentur: *Et de 199. operibus magnæ Precariæ provenientibus de omnibus tenentibus domini, tam liberis, quam nativis, infra dominium domini reſidentibus, quorum quilibet domum habens, de quo fumus exit, inveniet unum hominem ad magnam Precariam, ſi ad hoc ſummonitus fuerit.*

Precare, Precariam, vel queſtam imponere, aut exigere. Charta an.1233.in Hiſt.Guinenſi p.498. *Cum recognoviſſet ſe, patremque ſuum, homines eorum ſedates manentes in terra Waziæ talliando ſive Precando minus juſte quam ſæpius aggravaſſe, &c.*

¶ PRECATA, Preces. Vita S.Aldemari tom. 3. Martii p.491. *Cælumque lacrymas fundendo ſuſpiciens ... talia emiſit Precata, &c.*

1. PRECATIO, Idem quod *Precaria* 1. ſeu Charta Precariæ, in Charta Theudonis Archidiaconi Divionenſis an.18.Lotharii Regis, apud Perardum: *Et hæc Precatio omni tempore vitæ eorum firma & ſtabilis permaneat.* [Vide *Precatus*.]

¶ 2. PRECATIO, Tributum, idem quod *Precaria* 2. Charta Philippi Aug. apud Marten. tom. 1. Ampliſſ. Collect.col. 1104. *Si vero homo manens in clauſtro vel extra clauſtrum aliunde adduxerit vinum venale, de unoquoque modio dabit Regi Franciæ, vel ei qui ab eo habet juſtitiam ſeu denarios, & cauponi unoquoque die, quamdiu unum vendet, Precationem vel duos denarios.* Vide *Preces* 1.

¶ 3. PRECATIO, Servitium quod tenentes domino ſuo in operibus agrorum præſtare tenentur. Tabular. Gemmet.Ch.326. *Debet unam minam bordes de molta & Precationes aratri & trabæ ſecundum conſuetudinem.* Vide in *Precaria* 2.& *Preces* 2.

4. PRECATIO, Oratio, quæ a Presbytero ante Epiſtolam in Miſſa dicitur. Amalarius in Eclogis de Officio Miſſæ editis a Baluz. *Epiſcopus quidem poſt primam orationem, quam Precationem nominamus, ſedet verſus ad populum, & Presbyteri cum eo.* Alibi: *Quidquid agitur*

Digitized by Google

agitur in officio Miſſæ, antequam oblata ponantur in altari, Precatio nominatur. Mox: *Prima vero oratio, quam dicit Epiſcopus, Precatio nominatur, id eſt optatio bona pro populo.* Vide S. Auguſt. Epiſt. 59. [& Preces 4.]

¶ 5. PRECATIO, Libellus ſupplex, Gall. *Requete*, in Cod. Theod. tit. 1. de Decurion. l. 36. *Ita ut ſi quis contra interdictam legis noſtræ Precationem obtineat, &c.*

PRECATOR. Capitulare de Villis c. 45. *Carpentarios, Scutatores, Precatores, Accipitares, id eſt Aucellatores, Saponarios, &c.* Ubi forte legendum, *Scutatores, Pictores.* Vide in his vocibus.

¶ PRECATORES. Hæretici, iidem qui *Euchitæ*, a Græc. Εὐχῆται, orantes. Horum anteſignani fuerunt monachi quidam otioſi, qui cætera omnia præter orationem negligenda eſſe mentiebantur. De iis vide Epiphan hær. 80. Auguſt. hær. 58. & alios.

¶ PRECATORIA, Idem quod Precatio 3. Tabul. S. Vandreg. *Nec non & Precatorias terræ in nunc hac de cauſa habebunt homines S. Vandregiſili.* Alia notione vide in *Precaria* 1.

PRECATORIA EPISTOLA, qua quis alium de re quapiam precatur, in Concilio Calched. act. 10. ſub finem, in Concilio Agathenſi c. 59. Epaonenſi c. 18. Remenſi I. c. 1. & Liptinenſi c. 3.

1. PRECATORIUM. Exſtat in liſt. Epiſtolarum S. Bonifacii Archiepiſcopi Moguntini Epiſt. 108 ſic inſcripta: *Precatorium memorandi fratrum doctorum.* Continet autem formulam *Brevis*, uti vocant, *mortuorum*, quo ſcilicet memoria defunctorum fratrum, ſeu Monachorum, unius Monaſterii, alterius Monaſterii fratribus commendatur. Unde *memorandi*, hoc loco, vox vim habet *memoriam faciendi*: pro *doctorum* vero indubie legendum *defunctorum*, quod non advertit Serrarius, quæ vox forte contracta erat in MS.

¶ 2. PRECATORIUM, Menſarii chirographum ad pecuniam ab alio menſario alio in loco accipiendam, Gall. *Lettre de change.* A formula in ejuſmodi chirographis uſitata ſic dici videtur. Epiſt. Henrici de Villariis an. 1347. to. 2. Hiſt. Dalphin. pag. 560. col. a. *Item, duo Precatoria in publica forma confecta, per Guigonem Frumenti ſigillata ſigillo meo, ſuper dictis quantitatibus recipiendis apud Venetias.* Paulo ſupra ibidem legitur: *Super quatuor millibus florenis tradendis... apud Venetias.*

PRECATURA, Idem quod Precaria 2. *queſta, roga.* [Bulla Stephani IX. PP. an. 942. apud Miræum to. 2. p. 257. *Scilicet ut nullus Epiſcopus, nullus Comes... in eccleſias aut loca, vel agros, ſeu reliquas poſſeſſiones memorati monaſterii* (Bronienſis) *præſumat ingredi, aut ad cauſas audiendas aut Precaturas faciendas, &c.*] Epiſtola Fulcardi Abbat. Lobienſ. *Precaturas, imo rapinas, quas nullas omnino habere debent, de avena, de multonibus, de denariis, de omnibus pene mobilibus, contra voluntatem pauperum, non precando, ſed tollendo faciunt.* [Perperam *precatura* pro *piſcatura*, in Charta an. 1209. apud Menagium Hiſt. Sabol. p. 364.]

¶ PRECATURIA. Vide in *Precaria* 1.

¶ PRECATUS, Idem quod *Precaria* 1. Charta Adalberti Comit. Veromand. apud Mabill. tom. 3. Annal. Bened. pag. 719. *In his ergo Deo ſanctoque martyri Quintino datis rebus nullus heredum... non comes ſeu vicecomes, nec cujuslibet ingenuitatis homo, aliquid amodo accipiat cauſa conſuetudinis ſeu advocationis, non bannum, non juſtitiam, non diſtrictionem, niſi fideli Precatu ipſius abbatiæ abbatis.* Vide ſupra *Precatio* 1.

1. PRECES, Idem quod *Precatura*, Exactio ſub nomine precationis, *Queſta*. Charta Hugonis Caſtellani Gandenſis an. 1265. *Et præterea occaſione dicti feodi à dicto Quinte & ejus heredibus nullam penitus ſervitium, & nullam exactionem, Preces, tallias, nec aliquod ſubſidium pro contrahendo matrimonio ſenioris filii vel filiæ noſtræ... exigere poterimus.* [Charta ann. 1349. inter Inſtrum. to. 2. novæ Gall. Chriſt. col. 152. *Statuta ac conſuetudines dictæ eccleſiæ* (Brivatenſis) *ſervabit tam editas quam edendas & ſpecialiter Preces.* Statuta MSS. Joannis dom. Commerciaci, ann. 1336. *Item retenons ſus leſdits habitans l'oſt & la chevauchie & la Priere des nouvelz ſeigneurs & de chevallerie, & de leur mariaiges & du voyage d'oultre-mer.*] Vide *Precariæ* 2. & *Roga*.

2. PRECES etiam dictæ *Corvatæ*, quæ a tenentibus quaſi precario exigebantur. Vetus Liber MS. ex Bibliotheca Regis Angliæ: *In quibuſdam locis datur firma ad Natale Domini, & firma Paſchalis, & firma Precum ad congerendas ſegetes.* Regeſtum Abbat. Welbekenſis in Anglia fol. 108. *Hoc donum... quietam ab omni exactione & ſervitio ſeculari, quæ mihi pertinent, excepto quod ſingulis annis, pro eadem terra, 5. ſolidos mihi dabunt, ſimiliter tres Preces de sua caruca, & tres Preces in Autumno, prima videlicet cum uno homine, ſecunda cum duobus hominibus: tertia vero die cum tot hominibus, quot in eadem terra cotidie metentes inventi fuerint.* Vetus Charta apud Somnerum in Tractatu de *Gavelkind* p. 19. *Arant Preces ſemel ad conredium Curiæ.* Alia ibidem p. 20. *In villa de Ickam ſunt 16. Cotarii, quorum quilibet habet 5. acras, & hæ ſunt eorum conſuetudines: ducant braſium, ... quilibet tres Preces, id eſt quando ſegantur per ſervientem Curiæ, debent facere, ſive aliud facere quod expedit domino per 3. dies, & ſi noluerint facere, poſſunt artari, &c.* [Chartular. SS. Trinit. Cadom. fol. 61. *Garinus de Cingeleis tenet in vavaſſoriam circa 20. acras ... & facit Preces bis in anno.* Perperam *preces* pro piſces editum in Charta ann. 1209. apud Menag. in Hiſtor. Sabol. pag. 365.

¶ ESSE CUM PRECIBUS TERRÆ, *Corvatis* ſeu iis qui *corvatas* faciunt præeſſe. Charta an. 1249. in Tabul. B. M. de Bono-Nuntio Rotomag. *Dereliqui ... totum illud jus quod ratione ſerjantariæ mea de Oameio à dictis viris religioſis hereditarie reclamabam ſeu reclamare debebam, videlicet quod quando eram cum Precibus terræ ſuæ, debebam habere in pane & potu & alectiis, prout ductores unius aratri.* Vide ſupra *Precatio* 3.

3. PRECES. Cum Epiſcoporum electiones liberæ quodammodo viderentur, eoſque ſpectare, penes quos id juris erat, Principes tamen, partes ſuas variis modis interponebant. Nam inconſultis iis electionem inire fas non erat; &, ſi facta eſſet electio, regius requirebatur aſſenſus. Sed & interdum electoribus quempiam e familiaribus eligendum proponebant, ac pro eo *preces* ſe offerre dicebant, de qua formula exſtant aliquot Diplomata Henrici III. Regis Angl. apud Prynneum in Libertatibus Angl. to. 2. p. 922. *Rex B. Archiepiſcopo Cantuar. ſal. Cum progenitores noſtri Reges Angliæ Epiſcopatus regni Angliæ libere conſuevisſent conferre, ac poſtea gratis conceſſiſſent, quod Cathedrales & Conventuales Eccleſiæ liberas haberent electiones, ſalvis tamen eiſdem progenitoribus noſtris, & eorum heredibus, Precibus ſuis juſtis & honeſtis de viris prudentibus & idoneis ibidem præficiendis, &c.* Infra: *Et quia ſi præſens negotium, quod ita nobis cordi eſt, ad vota monachorum procederet, tanta nobis & heredibus noſtris immineret exhæredatio, & Regiæ dignitatis offenſa, quod omnes Eccleſiæ Cathedrales, in quibus Religioſi poteſtatem obtinent eligendi, nobis invitis & Precibus noſtris & heredum noſtrorum penitus excluſis, abjectis etiam & recuſatis nobilioribus & peritioribus Clericis, qui ad Pontificalem dignitatem provehi ſolent, & quorum con-*

ſilia & induſtria ardua regni & Eccleſiæ negotia tractari ſaluberius conſueverunt, ex ſeipſis exemplo conſimili ſibi Epiſcopum aſſumerent, &c Has vero *preces*, *imperioſas* & *armatas* vocat alicubi Matth. Paris, qui & illud Poetæ adducit:

.... *Stricta ſupplicatenſe potens.*

Preces Primariæ, ita dicitur jus, quod habet Imperator Coronatus ex antiqua conſuetudine in omnibus Cathedralibus Eccleſiis atque etiam Monaſteriis per Germaniæ regnum unius Canonici pro arbitrio nominandi, quem Collegium recipere debet. Charta Caroli IV. Imper. an.1350. Marquardo Frehero edita: *Cum itaque nobis tam de jure, quam de antiqua & approbata conſuetudine à divis Romanorum Imperatoribus & Regibus prædeceſſoribus noſtris hactenus obſervata competat, quod ex Coronationis noſtra ſolennis ad Romanorum regnum, quæ in nobis nutu divino dudum ſunt completa, in quolibet Monaſterio & Imperio conſtituto unam tantum perſonam, virtute Primariarum Precum noſtrarum ad beneficium Eccleſiaſticum facere poſſimus promoveri,* &c. Alia Venceslai Imper. ann. 1376. ad Rupertum Comitem Palatinum Rheni: *Concedimus per præſentes quod in omnes Primarias Preces ratione noſtræ Coronationis in Romanorum Regem, hodie videlicet die 6. menſis Julii Aquiſgrani divina favente clementia ſolenniter ſuſceptæ, per civitatem & diœceſim Spirenſem & Wormatienſem tam de jure ab antiqua conſuetudine divis Romanorum Regibus noſtris anteceſſoribus & nobis competentem, porrigere valeas & debeas, in ſingulis tam Cathedralibus quam Collegiatis & Conventualibus Eccleſiis & Monaſteriis utriuſque ſexus, tam ſecularium, quam regularium perſonarum, nec non ad Prælatos, & alias perſonas Eccleſiaſticas quaſcunque, etiamſi Pontificali vel alia præfulgeant dignitate, in dictis civitatibus & diœceſibus, ſicuti eaſdem Preces per nos porrigere poſſemus, jus & poteſtatem porrigendi hujuſmodi Preces nobis competentes in tuam perſonam omni forma & jure, quibus melius fieri poterit, plenarie transferendo,* &c. Gobelinus Perſona in Coſmodr. æt. 6. c. 94. *Poſtquam Joannes depoſitus fuit de Papatu, Rex dedit gratias ad beneficia expectativas, eo ſub colore, quod ipſe de conſuetudine antiqua haberet Primarias Preces in qualibet collatione beneficiorum ad Eccleſiaſticas perſonas ſpectante.* Proſtat liber in Germania editus de ejuſmodi Primariis Precibus.

☞ Eodem jura gaudet nunc Françorum Rex in jucundo regni adventu, cum ſcilicet jure regali in Cathedralibus & Collegiatis eccleſiis canonicum inſtituit. Vide hac de re Dictionarium Areſtorum Brillonii. Antiquius eſt privilegium, quo ad hæc uſque tempora uſi ſunt Reges Francorum in monaſteriis regalibus, laico ſub nomine *Oblati* præbendam monachalem aſſignandi.

¶ 4. PRECES, Orationes, quas is qui clero vel monachis præeſt, finito & expleto quolibet canonico officio, publice & voce altiori recitat, *Collecta*. Capitul. Childerici III. incerti anni c. 9. *De regula collectarum. Nullus in Precibus niſi Patrem dirigat orationem,* &c. Eadem habentur l. 7. Capitul. c. 418. Vide *Collecta* 8.

¶ Preces Sacerdotales. Capit. Aquiſgran. an. 789. c. 53. *Item ejuſdem* (Innocentii) *ut nomina publice non recitentur ante Precem Sacerdotalem*. Adde l. 1. c. 52. & l. 5. c. 83. Capit. Ubi verba Epiſt. Innoc. PP. I. ad Decentium Eugubinum n. 5. apud Conſtant. pag. 857. ſpectantur, quæ hujuſmodi ſunt: *De nominibus vero recitandis, antequam Precem ſacerdos faciat, atque eorum oblationes, quorum nomina recitanda ſunt, ſua oratione commendet, quam ſuperfluum ſit, & ipſe pro tua prudentia recognoſcis, ut cujus hoſtiam necdum Deo offeras, ejus ante nomen inſinues, quamvis illi incognitum ſit nihil. Prius ergo oblationes ſunt commendandæ, ac tunc eorum nomina, quorum ſunt, edicenda; ut inter ſacra myſteria nominentur, non inter alia, quæ ante præmittimus, ut ipſis myſteriis viam futuris precibus aperiamus.* Haud obſcurum eſt per *precem ſacerdotalem* hic ſignificari eam Miſſæ partem quæ *Canon* dicitur. Invaluit nihilominus exinde in Galliis & Hiſpaniis uſus quem in laudata Epiſtola improbat Innocentius, ut ex antiquo Ordine Gallicano & Mozarabum Miſſali colligitur: qui uſus ut in Galliis aboleretur cautum eſt citatis Regum noſtrorum Capitularibus.

¶ Preces, Libellus ſupplex; in Cod. Theod. leg. 4. de div. Reſcript. tit. 2. Vide *Precatio* 5. Conſtit. Cluniac. MSS. ann. 1301. in Tabul. B. M. Deauratæ Toloſ. *Præcipientes ulterius & addentes ut nulli de dictis capellanis, clericis & familia Preces à modo per ſe, vel per alium apud Abbates & Priores de Ordine porrigant vel effundant, pro monachis faciendis, aut pro aliis gratiis optinendis ... Inhibentes omnibus Abbatibus, Prioribus ... ne hujuſmodi Preces exaudiant.*

¶ PRECIABILIS, Pretioſus, Gall. *de prix*. Rigordus de Carolo Cal. *Hic attulit ad eccleſiam S. Dioniſii ... criſtam auream cum gemmis pretioſiſſimis & Preciabilem.*

¶ PRECIARE, ut *Pretiare*. Vide in hac voce.

¶ PRECICLAMIUM, Oratio clamoſa. Mirac. S. Vincentii Madelgarii to. 3. Jul. p. 681. *Conveniunt ibi miſericordia & miſeria, fletus concurrentis populi & ſuſpiria, mariti ſingultus & Preciclamia.* Occurrit etiam in hymno de S. Vulfranno.

¶ PRECONIARIUS. Vide in *Præco*.

¶ PRECORCIARE, perperam pro *Precariare*, in Diplom. Henrici IV. an. 1064. to. 2. Rerum Mogunt. p. 804. *De præfato predio liberam dehinc poteſtatem habeant tenendi, dandi, commutandi, Precorciandi, vel quicquid eis pro uſu eccleſie ſue placuerit inde faciendi.* Vide in *Precaria* 1.

PRECULA, [Globulorum ſacrorum ſeries, ut videtur, noſtris *Chapelet*.] Inventarium Eccleſiæ Eboracenſis in Monaſtico Anglic. tom. 3. p. 174. ubi de feretris & eorum ornatu: *Duo paria Precularum argenti deaurati .. Unum par Precularum de coral. cum 16. gaudeys argenti deaurati ... Unum par Precularum argenti, (infra, del corall) cum lo gaudeys deauratum.* Pag. 176. *Duo annuli de auro, & duo gaudeyes de auro involuto in ſerica rubeo remanent in pixide eburnea continente plures lapides pretioſos.* [Vide *Gaudia*.]

PRECUM. Charta anni 1146. apud Ughellum in Epiſcopis Veronenſibus: *Caſtellum de Cereta cum muneis & munimine, & placita, diſtricto, & Preco, dederunt,* &c. Occurrunt eadem verba rurſum.

¶ PREDA, pro *Præda*. Vide in hac voce.

¶ PREDARIA. Vide mox *Prederia*.

¶ PREDARIUS, adject. Qui prædatur, vaſtitatem infert. Radulfus in Frider. I. Imperat. apud Murator. to. 6. col. 1184. *In gyro erant planſtrella circumdata præcidentibus ferris factis de falcibus Predariis.*

PREDERIA, Machina bellica, quam *Petrariam* alii vocant, [à *Preda* Longobardis, pro *Pietra*, Petra, lapis.] Rollandinus in Chron. Paduano lib. 1. c. 12. *Eſtenſem villam occupans, & devaſtans, ac burgum, roccham obſedit hoſtiliter, machinis & Prederiis propoſſe deſtruens.* Lib. 10. cap. 7. *Cum Prederiis & baliſtis die ac nocte grandinant proditores, & villam, eoſque jugiter impugnant,* &c. Cap. 8. *Vidit foſſam magnam, & præter flumen aggerem elevatum, ... plurimas & denſas Prederias per ripam fluminis.* Adde c. 1. ejuſdem l. 10. [Ottobonus in Annal. Genuenſ. l. 3. ad ann. 1207. apud

Mura-

Digitized by Google

Murator. tom. *6.* col. 395. *Eaſque* (naves) *invadendo Prederiis, baliſtis atque ſagittis præliaverunt*. Bartholomæus in iiſdem Annal. lib. 6. ad ann. 1244. ibid. col. 509. *Venit ad portum Januæ verſus burgum S. Thomæ, & traxit lapides cum Prederia poſita in una ex galeis per civitatem*. Occurrit rurſum in Memor. Poteſtat. Regienſ. apud eumd. tom. 8. col. 1081.] Vide *Petraria* 2.

¶ Predaria, Eadem notione. Boncompagnus de Obſid. Anconæ apud Murator. to. *6.* col. 931. *Curruſque poſt faculam accendit ... ſicque combuſtæ ſunt machinæ & Predariæ per audaciam viraginis*. Vide *Pradeira*.

¶ Predera, ut *Prederia*, apud Radulf. in Friderico I. Imper. to. *6.* Murat. col. 1178. *Et cum teſteris & Prederis expugnaverunt illud* (caſtellum.]

¶ PREETER, Belgis *Preter*, idem qui *Meſſarius*, meſſium vel ſilvarum cuſtos. Charta ann. 1298. apud Miræum to. 2. p. 876. col. 1. *Inſuper dicti homines noſtri feudales unanimiter judicaverunt ... quod ad juriſdictionem & dominium dictorum Religioſorum de jure pertinet poteſtas ... inſtituendi & deſtituendi famulos, qui vulgariter Preeter ſive ſcutter nuncupantur*.

¶ PREFACHIA. *Dare ad Prefachiam* Maſſilienſibus eſt dare ſub convento pretio: *Prèfachil* vocant qui ea ratione aliquid accipit. Vide *Facherius*. Charta an. 1486. in Tabular. S. Victoris Maſſil. *Dedit ad Prefachium titulo veri aprefachii, &c.* Galli dicerent *à prix fait*. Vide *Presfach*.

PREGA, (Idem videtur quod *Precaria* 2. *queſta, rega*.) Charta Odonis Regis Franciæ ann. 889. apud Chiffletium in Tornutio p. 271. *Concedimus & perdonamus ... Eccleſiæ, & monetam, & Pregas, ſicut & alii anteceſſores noſtri, &c.* [Vide *Pregera*.)

¶ PREGARIA, ut *Precaria* 1. Charta qua quis prædium ſub annuo cenſu ad vitam *precario* utendum accipit. Charta an. 837. inter Probat. to. 1. novæ Hiſt. Occitan. col. 70. *Et iſta Pregaria firmis permaneat ſemper. Facta iſta Pregaria ſexta Idus Madii, &c.*

¶ PREGERA, ut ſupra *Prega*. Charta an. 1068. in Append. ad Marcam Hiſpan. col. 1144. *Et caſtros iſtos ... mitto in eccleſia S. Petri Agerenſis cum omnibus juribus & pertinentiis, ... cum calonicis & placitis, & cum cartariis ſilvaticis, cum Pregera & queſtia & hoſtes, &c.* Vide *Preceria* 2.

¶ PREGIA. Statuta Vercell. l. 3. fol. 102. *Ec ſalvo quod ... barriles, Pregie, tractarolia, targie, ſcuta ... duci poſſint non obſtante hoc ſtatuto*.

¶ PREHEMINENTIA, pro *Præeminentia*, in Charta Ludovici II. Regis Siciliæ ex Cod. MS. D. *Brunet* fol. 115.

¶ PREHENDERE, Exigere, tollere. Capitul. Pippini an. 755. c. 26. *Ut nullus de victualia & carris ... teloneum Prehendat ... nec ullum teloneum eis tollatis*.

¶ PREHEOSIO, *Jus Magiſtratibus conceſſum per viatorem. Item, inſtrumentum quo aliquid ſtringimus cochlea*. Laur. in Amalth. Primam notionem emenda ex Gellio l. 13. c. 12. Altera occurrit apud Cæſarem l. 2. de Bello civ. c. 8.

¶ PREHENSURA, Prehenſio, captio. Leges Luitprandi apud Murator. to. 1. p. 2. pag. 60. *Habeat pro Prehenſura ſervo pro pompo ſol.* 11. Ubi alter Codex habet, *Prenſura*.

¶ PREMENCIONATUS. Vide *Prementionatus*.

PREMIDIONES. Concilium Budenſe ann. 1279. cap. 3. *Prohibemus, ne Prælati vel Canonici ... deferant zendardum* (*l. zendaldum*) *rubeum, vel in aliquibus veſtibus fimbrias, hoc eſt Premidiones, ſeu ornamenta nobilia exterius appoſita de ludria, ſeu bivaria, ſeta, & alia ſimili materia*. Id eſt, de pellibus lutrinis, vel beverariis.

¶ PREMITIÆ, ut *Primitiæ*. Vide in hac voce.

¶ PRENDERE, Idem quod *apriſionem* facere, portionem in re aliqua habere. Præceptum Ludovici Pii ann. 815. apud Baluz. to Append. ad Capitul. col. 1406. *Et quicquid ille occupatum habebat, aut apriſione fecerat, vel deincept occupare aut Prendere potebat, &c.* Vide *Apriſiones*, & *Priſio* 2.

¶ Prendere Contra Aliquem, Eum falſi arguere, atque ob id *duellum* offerre. Lex Ripuar. c. 67. § 5. *Si quis pro hereditate vel pro ingenuitate certare cœperit poſt malaordine, cum ſex in eccleſia conjuret ... Aut ſi quis eum contra Prendere voluerit, aut cum armis ſuis ſe defenſare ſtudeat ante Regem, aut omnem repetitionem cum legis beneficio reſtituat*.

¶ Prendere Bellum, Eadem notione, Galli dicunt *Prendre no cartel*. Tabul. S. Albini Andegav. *Hanc novam, ut dictum eſt, conſuetudinem & tertam calumpniatus eſt abbas Otbrannus Reginalda Theſaurario, & inde Prendidit bellum adverſus eum dicta certa termino*.

¶ Prendere Respectum, Gall. *Prendre du repit*, in eodem Tabular. *Prendidit reſpectum ab eo uſque infra octo dies, in quibus ſubmoneret eum, vel ipſe Comes vel Abbas*. Vide *Reſpectus* 2.

¶ Prendere *Sigilla & Epiſtolas*, in Capitul. Caroli Magni an. 793. c. 17.

PRENDITIO, Uſurpatio, exactio, *maletolta*. Charta Udalrici Dom. de Balgiaco, apud Guichenonum: *Reddidit, reliquit, & finivit pro ſalute animæ ſuæ & anteceſſorum ſuorum B. Vincentio .. omnes conſuetudines & Prenditiones, quas injuſte vel juſte fecerat ipſe vel aliquis alius pro ea in villa de Monte, &c.* Vide *Prenſio* & *Priſia* 1.

¶ PRENICULA, *ἐρπὶ ἰυαν'ς*. Gloſſ. Lat. Græc. Pro *penicula*, ut vult Martinius.

¶ PRESATIO, *ἀγγαρεία*. Eædem Gloſſæ. Martinius mallet *Preſſatio*, ab *ἀγγαρεύω*, ad iter cogo.

¶ PRENSIO, Exactio, quidquid ex ſubditis & tenentibus capitur ad expenſas Regis & domini, quod legitime & debite perſolvi debet. Werpitio Boſonis inter Acta SS. Bened. ſæc. 6. p. 1. pag. 648. *In Pelliaco nec in ejus obedientia comandam non requiram, Prenſionem nullam faciam de bove, vacca, &c.* Charta ann. 1098 ex Tabul. S. Albini Andegav. *Dedit ... arpennum vineæ 7. cadorum vini Prenſionis prædicto S. Albino*. Ibidem: *Hæc vinea ſex ſomas vini Prenſionis .... reddit*. Tabular. S Vincentii Cenoman. *Willelmus de Doſcela dedit S. Vincentio Prenſionem dimidii agripenni vineæ quam habebant monachi apud Doſcelam. Sed idem Willelmus accipiebat ibi tres ſummas vini Prenſionis*. Vide *Prenditio*, *Priſæ*, & *Priſia* 1.

PRENSORIUM, Muſcipula, *ἰπὸς*, in veteribus Gloſſis. [Pro officina fullonis & quolibet onere uſurpari obſervat Martinius.]

¶ PRENSURA, Compreheoſio. Vide *Prehenſura*.

¶ PRENUM. Gloſſ. Græc. Lat. *τὸ πιεστήριον ξύλον*, *Prenum*. Ubi Martinius preſſorium lignum in torculari intelligit; unde *premum* vel *prelum* legendum ſuſpicatur.

¶ PREPHATIA, Prephatio, pro *Præfatio*, pars Miſſæ ſeu Liturgiæ ſacræ. Vide in hac voce. Occurrit in vet. Ceremon. MS. B. Mariæ Deauratæ Toloſ.

¶ PREPTER, pro *Præter*, in Charta Theodorici III. Regis an. 690. apud Felibianum Hiſtor Sandion. pag. 10.

¶ PRERIPPIUM. Vide ſupra *Præripium*.

¶ 1. PRESA, Pars, portio. Chron. Farfenſe apud Murator. tom. 2. p. 2. col. 404. *In Fraxinetto acquiſivit*

Digitized by Google

terram modiorum 4. *& in maſſam Torana Preſam unam de Puzalia*. Chron. Parmenſe ad ann. 1268. apud eumdem tom. 9. col. 784. *Pro meliori ſtatuerunt ipſam terram in totum deſtruere. Et ſic per vicinias civitatis & villas epiſcopatus diviſione facta inter eos per Preſas & partes, finaliter deſtructa fuit.*

¶ 2. PRESA, Captura, comprehenſio, Gall. *Priſe*. Chron. Farfenſe apud Murator. tom. 2. p. 2. col. 616. *Obligaverunt ſe & heredes ſuos, ut non facerent nec conſiliarentur, ut domnus Berardus abbas vitam perderet aut membra, aut malampreſam haberet.* Ubi leg. diviſis vocibus *malam Preſam*. Aliæ formulæ ejuſmodi hominii habent, *aſſecuravit vitam & membra & captionem corporis.*

¶ 3. PRESA, PRÆSA, Debiti inſtrumentum, quo quis ſub comprehenſione corporis, ut videtur, (unde vocis etymon) ſe huic ſolvendo obligat. Statuta Cadubrii l. 1. c. 12. *Et quod alii etiam notarii de Cadubrio poſſint & valeant ſcribere omnia acta civilia; exceptis interdictis, Preſis, & ſententiis coram vicario.* Cap. 21. *Quod nullus notarius extrahere debeat ex abreviaturis alicujus notarii defuncti Præſam, vel præceptum, ſeu inſtrumentum debiti, ſive ſententiam debiti, quæ vel quod notatum fuerit quindecim annis tranſactis.* Cap. 48. *Quod ſi quis præco aliquem tam terrigenem quam forenſem pro aliquo debito pignorat, pignorare debeat ex inſtrumentis, Præſis, ſive carthis, & præceptis, &c.* Ibidem l. 2. c. 20. *Poſſit & valeat quilibet homo & perſona, tam de Cadubrio, quam forenſis pignorare ſeu ponere in manu jurati pro ſuis debitis pignora & bona cujuslibet perſonæ, ... & hoc tam cum carthis ſive Præſis, quam ſine carthis ſeu Præſis.* Denique c. 39. *Quod ſi aliquis de ſua manu propria in aliqua cartula ſive cartha, vel in quaterno ſuo, vel alicujus perſonæ ſcripſerit, vel ſcribet quod ſit debitor alicujus, vel quod ei teneatur in aliqua pecuniæ quantitate, ſeu in aliqua re, ſive cauſa fuerit addita in illa ſcriptura, ſive non, quod ille talis qui ſic ſcripſerit vel ſcribet, ex tali ſua ſcriptura poſſit conveniri, ſicut eſſet Præſa, vel aliquod publicum inſtrumentum. Et eadem debeant obſervari ſicut de Præſis & aliis carthis cautum eſt.*

¶ PRESALIA, Ital. *Preſaglia*, Captura, vel potius idem quod *Repræſalia*. Vide in hac voce. Johan. Demuſſis Chron. Placent. apud Murator. tom. 16. col. 469. ad an. 1258. *Ceperunt dom. Philippum Archiepiſcopum Ravennæ Delegatum dom. Papæ in Lombardia, qui præerat dicto exercitui, & dom. Gerardum Coxadocham Electum Veronæ qui erat cum dicto Legato: pro qua Preſalia, &c.* Vide *Priſoliæ*.

¶ PRESBODIA, Præpoſiti diſtrictus. Vide ſupra *Præbosdia*.

PRESBYTER, *Sacerdos*. Iſidorus lib. 7. Orig. cap. 12. *Presbyter Græce, Latine Senior interpretatur, non pro ætate vel decrepita ſenectute; ſed propter honorem & dignitatem, quam acceperunt, Presbyteri nominantur, unde & apud veteres iidem Epiſcopi & Presbyteri fuerunt, quia illud nomen dignitatis, hoc eſt ætatis.* Paulinus Epiſt. 23. ad Amandum: *Deſervimus altario Dei, & menſis ſalutaribus miniſtramus, jam nomine officioque ſeniores, ſenſu autem adhuc parvuli, & ſermone lactentes.* Epiſt. ad Ruſticum Narbonenſem Epiſcopum de 7. Gradibus Eccleſ. *Presbyter ætatis eſt nomen, Epiſcopus dignitatis.* S. Hieron. Epiſt. 83. *Apud veteres iidem Epiſcopi & Presbyteri fuerunt, quia illud nomen dignitatis eſt, illud ætatis.* Adde Epiſt. 85. Et vide Ivonem Carnotenſem ſerm. 2. de Rebus Eccleſ. Adrianus Imper. apud Vopiſcum in Saturnino: *Nemo illic Archyſynagogus Judæorum, nemo Samarites, nemo Chriſtianorum Presbyter, &c.* Ammianus l. 31. *Chriſtiani ritus Presbyter, ut ipſi appellant, miſſus a Fritigerno Legatus, &c.* Malchus in Byzanticis: Τὸν τῶν βαρβάρων ἔχων ἱερέα, ὃν οἱ χριστιανοὶ καλοῦσι πρεσβύτερον, &c. Procopius l. 1. de Bello Perſico c. 25. Ἔνθα ἱερεὺς γεγονὼς ὅσιος. Πέτρον γ᾽ αὐτὸν μετωνόμασαν, ἐπεὶ ἐπίσκοπον μὲν οὐκ ἦν, ἀλλ᾽ ὑπερβαλεῖν πρεσβύτερον ἐνομίκασιν. Et l. 1. de Bello Vandal. c. 10. Τῶν δέ τις ἱερέων, οὓς δὴ ἐπισκόπους καλοῦσιν, &c. Ubi vox *Presbyter* convenit Epiſcopis & Sacerdotibus. Vide Baron. an. 58. n. 10.

¶ PRESBYTERI, pro *Epiſcopi*. Tabular. Majoris Monaſt. *Stephanus Dei gratia Redonenſis Eccleſiæ Presbyter, Regis Angliæ capellanus, &c.* Quemadmodum vero Presbyteri dicti Epiſcopi, ita & viciſſim Epiſcopi nuncupati Presbyteri, quod intra Apoſtolica tempora omnino contrahendum cum Beveregio in Notis ad can. 2. Apoſtolorum vix credam: non unum quippe exſtat cum apud Græcos, tum apud Latinos promiſcue hujus nomenclaturæ exemplum in ſequioribus ſæculis. Vide *Epiſcopus*.

¶ PRESBYTER, nude, pro Parochus, curio, paſſim occurrit in Capitul. Reg. Franc. Ordinat. Epiſc. Ebroic. ann. 1268. in Tabul. S. Taurini: *Appellatione autem Presbyterorum intelligi volumus illos tantummodo qui curam animarum habent.* Vide Spicil. Acher. to. 9. p. 120.

¶ PRESBYTERI, nude dicti Monachi. Rudolfus in Vita B. Rabani Epiſcopi Mogunt. ſæc. 4. Bened. p. 2. pag. 4. *Erant etiam per diverſas provincias prædia monaſterio ſubjacentia, ... quorum alia quidem per villicos ordinavit; alia vero, & maxime illa, in quibus eccleſiæ fuerant, Presbyteris procuranda atque diſponenda commiſſit.*

¶ PRESBYTER, Eadem notione qua *Senior*, Primus, præcipuus; pro Comite uſurpatur in Vita S. Meginradi ſæc. 4. Bened. p. 2. pag. 64. *A patre ducitur (Meginradus) ad inſulam, quam veteres Sindlochesaugiam vocabant, a nomine cujuſdam Presbyteri, qui Sindloch appellatus, prima in ea habitacula monachorum conſtruxit, & ſecum Pirminium cum ſociis ad habitandum eo induxit.* In Vita S. Pirminii ſec. 3. p. 2. pag. 142. idem *Sindloch* ſeu *Sintlaz*, *vir egregius, & inter Alamanniæ Primates opinatus* dicitur.

PRESBYTERES, pro *Presbyteri*, apud Eddium Steph. in S. Wilfrido c. 50.

¶ PRESBYTER ABBATIS, Ejuſdem Capellanus, in Vita B. Rabani Epiſc. Mogunt. ſæc. 4. Bened. p. 2. pag. 8. *Igitur dum hæc agerentur, Addo Presbyter Abbatis, &c.*

PRESBYTERI *agrorum & ruris*, qui alias *Chorepiſcopi* dicuntur, apud Zachariam PP. in Epiſt. ad Pipinum c. 4. Vide *Chorepiſcopus*.

PRESBYTER ASSITENS, Qui ſcilicet Epiſcopo ſacra facienti, adeſt, de cujus munere legendus Ceremonialis Epiſcop. l. 1. c. 7.

¶ PRESBYTERI CAPELLANI, Qui in Capella palatina divinis vacabant. Capitul. l. 7. c. 123. *Unum vel duos Epiſcopos cum capellanis Presbyteris Princeps ſecum habeat.*

PRESBYTERI CARDINALES, dicti Parochiales, Curiones, *Sacerdotes proprii*. *Presbyter in cardine conſtitutus*, apud Hadrianum I. PP. in Canonib. c. 68. Vide Hincmarum in Capitulis in Synodo Remenſi datis an. 874. Chron. Abbatiæ S. Joan. de Vineis p. 41. &c. Zacharias PP. in Epiſt. ad Pipinum c. 15. Oratoria & Eccleſias *in proprietatibus* magnatum ita exſtrui permittit, ut in iis *Baptiſteria non conſtruantur, nec Presbyter conſtituatur Cardinalis; ſed ſi Miſſas ibi fieri velint, ab Epiſcopo Presbyter poſtuletur.* Similia habentur apud Gregor. M. l. 1. Epiſt. 15. l. 7. Ind. 2. Epiſt. 9. 10. 86. lib. 8. Epiſtol. 3. lib. 10. Epiſtol. 12. lib. 11. Epiſtol. 36. & in Diurno Romano cap. 5. titul. 4. Joannes VIII. PP. Epiſt.

Epiſt. 199. *Nullus de laicis Curialibus in Patriarchatus eligatur, vel conſecretur honore, niſi de Cardinalibus, Presbyteris & Diaconibus Conſtantinopolitanæ Sedis, &c.* Adde Epiſt. 221. 276. Paſchalis II. PP. in Epiſt. 10. ad Epiſcopum Compoſtellanum: *Cardinales in Eccleſia tua Presbyteros ſeu Diacones tales conſtitue, qui digne valeant commiſſa ſibi Eccleſiaſtici regiminis onera ſuſtinere. Porro quæ Presbyterorum interſunt, Presbyteris: quæ Diaconorum, Diaconibus committantur, ut in aliena diſpendia nullus obrepat.* Walterus Aurelianenſ. Epiſc. in Capitul. cap. 2. *Ut per Archidiacones vita, intellectus, & doctrina Cardinalium Presbyterorum inveſtigetur.* Charta vetus in M. Paſtorali Eccl. Pariſ. lib. 19. ch. 79. *Hæc ſunt debita ſubjectionis, quæ debet Eccleſia Sanct. Martini de Campis matrici Eccleſiæ B. M. Pariſ. Sacerdos, qui Parochiæ præerit, curam animarum ab Epiſcopo & Archidiacono ſuſcipiet, & quotieſcumque diebus feſtis Epiſcopus Miſſam cantaverit, ipſe duodecimus Cardinalis miniſterio aſſiſtet.*

☞ Eodem nomine inſigniti aliquando in Eccleſiiis Cathedralibus, vel etiam Monaſteriis Bresbyteri, quibus ex conceſſione ſummorum Pontificum licitum erat, ut ſoli ad præcipuum altare, quod *cardinale* vocabant, unde *Cardinales* dicti, ſolemnem Miſſam celebrarent. Ejuſmodi privilegium conceſſum Eccleſiæ Colonienſi ab Eugenio III. PP. an. 1151. videre eſt to. 3. novæ Gall. Chriſt. col. 676. Idem etiamnum obtinet in Baſilica monaſterii S. Remigii Remenſis ex Conſtitutione Leonis IX. PP. Vide Mabillon. to. 4. Annal. p. 503.

Presbyteri Cathedrales, dicebantur ii, qui ex Parochiis ab Epiſcopis in urbem matricem evocabantur, quo illorum opera & induſtria in ſacris obeundis ac componenda diœceſi commodius uterentur. Atque hi Presbytero in Parochiis ſuis conſtituto, cui annuum dabant ſtipendium, reliquas obventiones ſibi reſervabant. De iis agit Concilium Emeritenſe can. 12. (Charta Arnaldi Archiepiſc. Narbon. ann. 1129. inter Inſtrum. to. 6. Gall. Chriſt. novæ edit. col. 34. D. *Arnaldus Narbonenſis metropolitanus pontifex, … ſimulque ſecum reſidentibus Arnaldo venerabili præſule Carcaſſenſi, & Alleberto honorabili epiſcopo Agathenſi, … cum Cathedralium Presbyterorum ac diaconorum reliquorumque clericorum veneranda collegio, &c.*]

Presbyteri Civitatenses, & *Diœceſani*, in Concilio Agathenſi can. 22. dicuntur qui in Civitatibus & Diœceſibus, ſeu Parochiis, munia ſua exſequuntur. Vide *Diœceſis*.

¶ Presbyter Custos, Ædituus. Charta ann. 846. ex Tabul. Major. Monaſt. *Ebernus Presbyter cuſtos memorati loci: quod quoddam oratorium infra idem monaſterium ſitum eſt.*

Presbyter, vel *Sacerdos domeſticus*, apud Agobardum Lugd. lib. de Privilegio & jure Sacerdotii c. 11. dicitur is, qui manet in familia proceris alicujus. Illius quippe ævo, *ea increbuerat conſuetudo impia, ut pene nullus inveniretur anhelans, & quantulumcumque proficiens ad honores & gloriam temporalem, qui non domeſticum haberet Sacerdotem, non cui obediret, ſed à quo inceſſanter exigeret licitam ſimul atque illicitam obedientiam, non ſolum in divinis officiis, verum etiam in humanis, &c.* Ejuſmodi Presbyteros domeſticos intelligit, ni fallor, S. Auguſtinus ſerm. 251. de Tempore: *Potentes iſtius mundi, qui cum veniunt ad Eccleſiam, non ſunt devoti ad laudes Dei celebrandas; ſed cogunt Presbyterum, ut abbreviet Miſſam, & ad eorum libitum cantet, &c.* Quod pridem factum Epiſcoporum indulgentia docet Canon 21. Concilii Agatenſis. Atque inde uſus, ſeu potius abuſus, invaluerat, ut Sacerdotes iſti domeſtici, *Presbyteri Magnatum*, & *procerum* vocitarentur: quod ægre fert Nicolaus I. PP. in Epiſtola, quæ extat apud Hugonem Floriacenſem in Chronico, in Lothario Imper. pag. 121. Quod vero ſub nullius Epiſcopi diſciplina eſſe viderentur, atque adeo ab Archidiacono coerceri nollent, *Acephalos* Eccleſia nuncupavit, ut eſt in Synodo Ticinenſi an. 850. can. 18. & in Concilio Melphitano can. 9. Sed Concilium Cabilonenſe can. 14. ejuſmodi *Clericos qui ad ipſa oratoria deſerviunt*, ad Epiſcoporum poteſtatem revocavit. Vide Epiſtolam Zachariæ PP. ad Pipinum cap. 15. Concilium Meldenſe an. 845. can. 74. Vitam S. Zentini Epiſcopi Carnot. num 2. & Vitam S. Judoci c. 4. Sed & interdum magnates ipſi ſervis ſuis, quos literis imbui permiſerant, libertatem concedebant, ut *presbyterarentur*, ſeu Presbyteri fierent, coramque iis, quotiens luberet, Miſſam & Horas Canonicas celebrarent, & eorum mandatis obedirent: quod præterea Synodorum auctoritate confirmatum tradit auctor Fletæ l. 2. c. 51. §. 7.

Presbyteri Forastici & *Pagenſes*, Martino Braccarenſi cap. 56. dicuntur, qui ſunt in agris: quos Concilium Neocæſarienſe c. 13. πρεσβυτέρους ἐπιχωρίους vocat, id eſt ἐν τοῖς χωρίοις, ſeu vicis ordinatos; Synodus Ancyrana πρεσβυτέρους τοὺς ἐν ταῖς χώραις, *Presbyteros ruris* Dionyſius. *Presbyteros & Sacerdotes ſuburbanos*, Vita Aldrici Epiſc. Cenoman. pag. 49. 67. 76. 84. Ita *Presbyteros Forenſes* vocant Capitul. 4. an. 806. cap. 2. & l. 6. Capitul. cap. 246. (Vide Fr. Pithœi Gloſſar. ad lib. Capitul. & Notas Ill. Boſqueti Epiſcop. Monſpel. ad Innocentium III. p. 139.) Maxime vero

Presbyteri Forenses nuncupantur ii, qui ex aliena diœceſi vel Eccleſia ſunt, ut in Synodo Romana ſub Leone IV. an. 853. c. 39. apud Ratpertum de Caſibus S. Galli c. 5. in Vita S. Pauli Epiſcopi Virdunenſis num. 11. &c. qui

Presbyteri Peregrini, Gregorio M. l. 3. Epiſtol. 18. Charta Adalberonis Epiſcopi Virdunenſis an. 1135. ex Tabulario S. Vitoni: *Conſtituimus ergo quatenus eandem Eccleſiam cum atrio Abbas & fratres libere & quiete poſſideant, nec aliquis forenſium Presbyterorum ſine juſſu vel conceſſu Abbatis aliquando de eis ſe intromittat.*

¶ Presbyter Hebdomadarius, Cui per hebdomadam majus ſacrum canere, omniumque horarum officium inchoare incumbebat: niſi ſit nomen dignitatis, quomodo Theſaurarius in Eccleſia S. Petri Lovanienſi *Hebdomadarius* dicitur. Vide in hac voce. Ut ut eſt Chartam Raimundi Rogerii Vicecom. Biterr. ann. 1204. ſubſcribunt *Petrus prior presbyter & Guillelmus presbyter Hebdomadarii* S. *Nazarii*, inter Inſtr. to. 6. Gall. Chriſt. novæ edit. col. 150.

Presbyteri Inductitii, quibus opponuntur *proprii Sacerdotes*, in Concilio Romano ſub Innocentio II. c. 10. *Præcipimus etiam ne inductitiis Presbyteris Eccleſiæ committantur: & unaquaque Ecleſia, cui facultas ſuppetit, proprium habeat Sacerdotem. Conductitii*, dicuntur in Concilio Remenſi an. 1148. c. 10.

Presbyter *ſeu Sacerdos localis*, in Concilio Valentino Hiſp. an. 524. can. 6. in locis certis ordinatus, vel loco alicui addictus, qui dum Ordinem Sacerdotii accepit, ſpondet ſe in certa Eccleſia deſerviturum. Vide Concilium Arelatenſe I. can. 21. & Concilium Calched. act. 15. can. 6. in quo ſtatuitur, nullum Presbyterum vel Diaconum ordinandum, εἰ μὴ ἰδικῶς ἐν ἐκκλησίᾳ πόλεως, ἢ κώμης, ἢ μαρτυρίῳ, ἢ μοναστηρίῳ ὁ χειροτονούμενος ἐπικηρύττοιτο. Adde can. 20. ejuſdem Concilii, VII. Synodum act. 7. can. 10. Concil. Hiſpalenſe II. can. 3. Capit. Caroli M. Add. 3. c. 50. Concil. Turon. III. c. 14. *Presbyter ad Eccleſiam intitulatus*, apud Leonem IV. PP. de Cura Paſtorali. Diſtinguuntur vero à

 Pres-

Presbyteris Diœceſanis, ſeu Parochis, in Concilio Toletano III. can. 20. Vide *Titulus*.

Presbyter Missalis. Vide in *Miſſa* 4. col. 826.

Presbyteri Parochiales, in Epiſt. Zachariæ PP. ad Pipinum cap. 1. in Epiſtola Montani Epiſcopi ad Pallentinos cap. 7. in Concilio Valentino III. ann. 855. can. 9. 17. in Lateranenſi an. 1215. can. 32. (ubi interpres Græcus, οἱ ἐνορίτῃ πρεσβύτεροι,) apud Gregorium Magn. lib. 1. Epiſt. 51. Florentium Wigornienſem an. 1127. in Epiſt. Petri Epiſcopi Pariſienſis, in Martiniani Monaſteri Hiſt. pag. 492. *Sacerdotes Parochiales*, lib. 3. Decretal. Gregorii tit. 5. cap. 30. &c. *Preſbyteri Parochiani*, in Lege Aleman. tit. 13. & in Epiſtola Arnulphi Abbatis de Marchaſio-Radulphi apud Sammarthanos in Abbat. p. 18. *Preſbyter, qui in Parochia poſitus eſt ab Epiſcopo*, in eadem Lege Aleman. tit. 11. *Preſbyteri parochiarum* dicuntur, in Concilio Aurelian. III. can. 23. Aurelian. IV. c. 11. Narbon. cap. 8. vulgo *Curiones*.

Presbyter Populi, Plebanus. Acta Murenſia p. 41. *Decimas vero Eccleſiæ, quæ de Parochia veniunt, partim nos accipimus, & partim Preſbytero populi dimittimus*. Et p. 8. *Ita ſane ut illi tamen ſecularem Preſbyterum haberent, qui populo præeſſet*.

¶ Presbyter Presbyterorum, Abbas eſſe videtur. Charta ann. 1013. apud Murator. delle Antic. Eſtenſi pag. 85. *Ibique in eorum præſentia veniens Dededus Preſbyter Preſbiterorum monaſterii S. Zachariæ, atque Petrus Preſbyter, officiales de eodem monaſterio, &c.*

Presbyteri Priores. Vide Gregorium M. l. 5. Epiſt. 12.

¶ Presbyter Proprius, Parochus, curio. Capitul. l. 1. c. 157. *Ut de eorum portione proprio Preſbytero decimas donent*. Occurrit rurſum in Addit. 2. c. 10. & alibi paſſim.

Presbyter Secularis, in Charta Guillelmi Epiſcopi Pariſienſis an. 1241. cui opponitur *Presbyter religioſus*, vel Monachus, in Hiſtoria Prioratus Sanct. Martini p. 499.

Presbyter Vicani, in Concilio Turonenſi II. can. 4. qui per vicos diſpertiti ſunt. Iidem qui

¶ Presbyteri Villani, in Edicto Piſtenſi capit. 30.

☞ Ut Preſbyteri utantur aſſidue orariis præcipitur ex Conc. Mogunt. an. 813. can. 28. in lib. 5. Capit. 146. *Preſbyteri ſine intermiſſione utantur orariis propter differentiam ſacerdotii dignitatis*. Iiſdem jubetur eorumdem Capitul. lib 6. cap. 178 *Ut ſine ſacro chriſmate oleoque benedicto & ſalubri Chriſti eucharistia alicubi non proficiſcantur*.

☞ Illud vero obſervatu dignum videtur Preſbyteros inter ſervos & mancipia recenſitos fuiſſe, ita ut in partitionem venirent & à dominis poſſent permutari. Antiquum ea de re exſtat exemplum apud Mabillon. l. 6. Diplom. Ch. 70. ex Commutatione mancipiorum inter Theodradam Abbatiſſam Monaſt. S M. Argentogil. & Einhardum Abbatem an. 824. *Dedit igitur præcellentiſſima Theodrada abbatiſſa de ratione S. Mariæ partibus Einhardi abbatis hominem aliquo, nomine Gulfoco Preſbytero*. Tolerabilior fuit conditio Goffridi Preſbyteri, qui ob cujuſdam eccleſiæ *preſbyteratum* ei ad vitam conceſſum, Oderici Abbatis Vindocinenſis *homo* factus *fidelitatem illi ac loco ſanctæ Trinitatis cœnobii Vindocinenſis juravit*, atque omnium, *quæ ad præſens tam ipſe quam uxor ejus legaliter ab eodem, ſecundum laicalem morem, antequam ſacerdos eſſet, ducta poſſidebant*, ut legitur apud eumdem Mabill. to. 4 Annal. Bened pagin. 467. Ex his tamen verbis *ſecundum laicalem morem* ſubdorari poteſt præter morem fuiſſe ut ſervitia, quæ ad laicos ſpectant, a Preſbyteris exigerentur. Et certe inhibitum l. 1. Capitul. c. 85. ne Preſbyteri ſervitium aliquod de manſo faciant præter eccleſiaſticum: *Preſbyteri in iis* [manſis] *conſtituti non de decimis, neque de oblationibus fidelium, non de domibus, neque de atriis vel hortis juxta eccleſiam poſitis, neque de præſcripto manſo aliquod ſervitium faciant præter eccleſiaſticum*.

Presbyter Joannes, ita appellabatur Rex, qui in India longe lateque rerum potiebatur, quod genus duceret à quodam Joanne Preſbytero Neſtoriano, de quo agit Albericus an. 1145. qui *Coirem Cham*, harum regionum Rege, qui Francis noſtris Antiochiam obſidentibus florebat, extincto, Principatum invaſerat. Gaufredus Voſienſis 1. part. cap. 65. *Primo loco ponatur excelſus ille Joannes, qui regnis imperans magnis, humilitatis cauſa Preſbyteri ſibi nomen aptavit, hujus principatus diverſarum copias rerum, qualiterve plures ipſi ſerviunt Reges, & de Archiprotopapatu, vel qua de cauſa pater ejus, Quis ut Deus? dictus eſt, Epiſtola Manuelis ab eo directa prodit breviter*. De hoc Principe non contemnenda adnotavimus in Obſervationibus ad Joinvillam p. 89. 90. Vide præterea tom. 8. Spicilegii Acheriani pag. 379. lib. 2. Miſcellan. Baluzii p. 258. Gregorium Abul-Faraium in Hiſtor. Dynaſtarum p. 280. Sanutum p. 254. Waddingum in Annalibus Minorum an. 1305. n. 10. &c.

☞ Multi multa ſcripſerunt de Joanne Preſbytero, quem alii *Pretioſum Joannem* vocant; unde Joſ. Scaligero vox hæc deducta eſt à Perſico *Preſte-Chan*, id eſt, homo Apoſtolicus ſive Chriſtianus. Ejus imperium alii in Africa, alii in Aſia collocant. Regem eſſe Abyſſinorum exiſtimat V. Cl. *le Grand* in Diſſertatione quam de eo inſtituit in Relat. Hiſtor. Abyſſinæ p. 233. quem conſuluiſſe non pigebit.

Presbyterare, Preſbyterum facere, in Fleta l. 2. c. 51. §. 7 [Forma electionis Petri Epiſcopi Anic. an. 1053. to. 4. Annal. Bened. pag. 743. col. 1. *Firmavit* (Leo IX. PP.) *electum noſtrum prædictum Petrum eccleſiæ noſtræ archidiaconum & præpoſitum, & præcepit Preſbyterari à Cardinali Umberto Eccleſiæ S. Rufinæ Epiſcopo*. Pro Preſbyterum eſſe, apud Buſch. de Reformat. Monaſt. tom. 2. Script. Brunſvic Leibnitii p. 934. *Cocus noſter eſt parum aut nihil ſciens, intendit tamen Preſbyterare, &c.*]

¶ Presbyterandus, Clericus, qui in ordine eſt ad Preſbyterium, apud eumdem Buſchium ibid. p. 940. *Ibi duo, preſbyter & Preſbyterandus ſtabant in atrio, propter altaris ibidem dedicationem, ad veſperas cantantes*.

PRESBYTERÆ, Presbyterissæ, Preſbyterorum uxores, eorum nempe, qui abdicato ex conſenſu mutuo matrimonii uſu, divino cultui ſe mancipabant, Sacerdotes effecti, vel Epiſcopi. Otto Vercellenſis Epiſcopus Epiſtol. 8. *Poſſumus quoque Preſbyteras vel Diaconas illas exiſtimare, quæ Preſbyteris vel Diaconis ante ordinationem conjugio copulatæ ſunt, quas poſtea caſte regere debent, &c.* Gregorius Magnus lib. 4. Dialog. c. 11. *Illic Preſbyter quidam commiſſam ſibi cum magno timore Domini regebat Eccleſiam: qui ex tempore ordinationis acceptæ Preſbyteram ſuam, ut ſororem diligens, ſed quaſi hoſtem cavens, ad ſe propius accedere nunquam ſinebat*. Ubi obſervandum, ejuſmodi *Preſbyteras* in eadem æde, qua mariti, vitam caſte exegiſſe, idque Eccleſiæ Canonibus ſancitum tradit idem Gregorius l. 7. Ind. 2. Epiſt. 39. ubi cum Epiſcopos una cum mulieribus habitare vetaſſet, hæc ſubdit: *Hoc tantummodo adjecto, ut hi, ſicut canonica decrevit auctoritas, uxores, quas caſte debent regere, non derelinquant*. Quibus conſonat Lex 43. Cod. Theod. de Ca-

de Cathol. & Concil. Turon. II. can. 19. Sed periculoſam fuiſſe interdum ejuſmodi converſationem docet exemplum, a Flodoardo allatum lib. 1. Hiſt. Remenſis c. 14. unde in Concilio Toletano III. can. 5. ſatius eſſe dicitur, ut in alia domo Preſbyteræ habitent. In hanc ſententiam Auctor de Singularitate Clericorum, inter opera S. Cypriani: *Cum videam de Chriſtianis pleroſque maritos pariter & uxores continentiam deſtinantes, domicilia ſingularia magis eligere, ut conſenſu communium votorum ſine irritatione præſentiæ, & concordante ſeceſſu valeant obtinere*. Vide Gregorium Turon. l. 1. Hiſt. c. 30. & Palladium in Vita S. Chryſoſtomi cap. 13.

In Concilio Arelatenſi II. can 3. ejuſmodi *Preſbyteræ converſæ uxores* dicuntur, quibus conceſſum erat in domibus Clericorum habitare, quemadmodum matribus, aviis, & ſororibus: ita tamen ut à conjugibus ſuis ii abſtinerent, ut eſt in Concilio Turonenſi I. can. 2. Arvernenſi can. 13. Aurelianenſi IV. can. 17. & Autiſiodorenſi can. 21. ſed & nec communem lectum & cellam haberent, ut eſt in iiſdem Conciliis Aurelianenſi & Autiſiodorenſi locis citatis, & in Turonenſi II. can. 19. Jubebantur præterea vivere ut ſorores, in Concilio Arvernenſi cap. 19. & Matiſconenſi I. can. 11. [Vide in V. *Sorores*.] Ita tamen in eadem domo cum uxore habitare licebat Preſbyteris, dummodo alterius Clerici teſtimonio uterentur, quo eorum vita clarior appareret. Vide Concilium Gerundenſe ſub Hormiſda PP. cap. 7. Braccarenſe III. c. 1. 4. & Concil. Turonenſe II. c. 12. 19. Sed hunc cohabitationis uſum & morem exagitant Gregorius Nazianzenus, S. Chryſoſtomus, & S. Baſilius.

Denique ſi maritis Preſbyteris vita excedere contingeret, alteri nubere vetabantur. Ita Concil. Aurelianenſe I. can. 13. Epaonenſe c. 2. Fragmentum Concilii Ilerdenſis allatum à Surio poſt Concilium Ilerdenſe, Concil. Romanum ſub Zacharia PP. c. 5. Vermerienſe an. 752. c. 3. &c. Atque inde forte.

Presbyteræ dictæ generalius Viduæ omnes ſeniores, quæ ſacris in Eccleſia exercitiis vacabant. Gloſſæ MSS ad Concilium Laodic. can. 11. *Preſbyteræ, id eſt viduæ ſeniores*. Ubi Iſidorus Mercator & Ferrandus Diac. c. 221. *Mulieres, quæ apud Græcos Preſbyteræ appellantur, apud nos autem Viduæ ſeniores, Converſæ & Matriculariæ*. Codex vero Græcus, περὶ τοῦ μὴ δεῖν τὰς λεγομένας πρεσβύτιδας, ἤτοι προκαθημένας ἐν ἐκκλησίᾳ καθίστασθαι. Quo loco Dionyſius Exiguus πρεσβύτιδας, *Preſbyteras* pariter vertit. Apud S. Antiochum homil. 21. dicuntur πρεσβύτιδες ἱεροπρεπεῖς, *Senio et conſecratæ*; apud Palladium in Præfat. ad Hiſtoriam Lauſiacam, γυναῖκες πρεσβύτιδες, καὶ διάκονοι μητέρες. Atque hæ quidem *Preſbyteræ*, ſeu *Preſbyteriſſæ*, uti vocantur in Ordine Romano. Veſtitu longe modeſtiori quam cæteræ feminæ utebantur, ut docet idem Gregorius M. lib. 7. Ind. 2. Epiſt. 7. *Epiphanius ... reſpondit prænominatam Abbatiſſam uſque ad diem obitus indui ſe Monachica veſte noluiſſe, ſed in veſtibus, quibus loci illius utuntur Preſbyteræ, permanſiſſe*. De earum miniſteriis hæc attigit Atto Vercellenſis Epiſcopus Ep. 8. *Sicut enim hæ, quæ Preſbyteræ dicebantur, prædicandi, jubendi, vel docendi; ita ſane Diaconæ miniſtrandi vel baptizandi officium ſumpſerant; quod nunc jam minime expedit*. [Ubi *Diaconas* a mulieribus *Preſbyteris* diſtinctas animadvertere eſt. Et quidem *Preſbyterarum*, quas & *Præſidentes* ibidem vocat, quod, ut viri, Eccleſiis præerant, diaconas miniſtras fuiſſe docet idem Atto apud Acher. to. 8. Spicil. pag. 124.] De Preſbyteris vel Preſbyterarum uxoribus agunt præterea Synodus Trullana c. 12. 13. Paulinus Nolanus Epiſt. ad Aprum pag. 274. 275. & Leo VII. PP. in Epiſtola ad Gerhardum Lauriacenſem Archiepiſcop p. 11. Vide *Viduæ*.

Presbyteræ præterea dictæ Græcis recentioribus Preſbyterorum conjugatorum uxores. Ita non ſemel in Nomocanone nuper edicto a Joan. Baptiſta Cotelerio c. 37. 54. 88. 138.

Presbyteræ, maxime Græcis dictæ, Monaſteriorum Præpoſitæ. Vide Baſilium M. interr. 109.

¶ PRESBYTERAGIUM, Obventiones Preſbyteri parochialis. Charta ann 1096. ex Tabular. S. Albini Andegav. *Donavit ... eccleſiam S. Columbe ... cum oblatione, baptiſterio, cymiterio & ſepultura, totumque Preſbyteragium, &c.* Charta ann. 1104. in Tabul. Majoris Monaſt. *Canonicus quidam B. Martini de Caſtro novo quod Turonis ſitum eſt, Herveus nomine, eccleſiæ Erbreacenſis preſbyter fuerat, & de prædeceſſorum ſuorum jure illud habens, ad hoc ipſum & Preſbyteragium ejus in manu ſua tenebat, atque preſbyterum ſuum ſub ſe in ipſa eccleſia habebat. Itaque tactus gravi infirmitate, factus monachus apud Majus monaſterium, dedit B. Martino ipſam eccleſiam & Preſbyteragium ejus*. Annal. Andegav. Johan. *Hiret* p. 205. *Donavit S. Nicolao ... quicquid habebat in eccleſia S. Sigiſmundi, ſcilicet medietatem Preſbyteragii, & omnium expleturarum aliarum, quæ ad eccleſiam pertinet*. Vide *Preſbyteratus* 2.

¶ PRESBYTERALE Ministerium, Idem quod *Preſbyteragium*. Carta ann. circ. 984. apud Baluz. Hiſtor. Tutel. col. 379. *Quaſdam poſſeſſiones ſui juris, quæ ſibi à parentibus contigerant, eccleſiæ B. Martini Tutelenſis monaſterii dedit, ſcilicet* Preſbyterale *miniſterium eccleſiæ S. Amantii de Faurcio*. Vide *Preſbyterium* 4.

PRESBYTERALES Epistolæ, quæ ab Epiſcopis dantur iis, qui in aliena diœceſi ad Preſbyteri dignitatem promoveri volunt. Vetus Formula MS. ex Pithœanis: *Amore Chriſti mihi devinctæ illæ Abbatiſſæ ill. Pec. Illius. Auſi non fuimus Preſbyterales dare, duabus obſtantibus cauſis, nec nam indiculum, juxta Canones, Pontificis ſui manu, cum teſtimonio boni operis retroactæ vitæ detulit ſubſcriptum, nec teſtes habuit coram qui dignum pro eodem ad Sacerdotium ſubiendum præberent teſtimonium*.

1. PRESBYTERATUS, Titulus preſbyteralis. Concilium Vernenſe an. 755. c. 21. *Ut illos Preſbyteratus, qui ad illum Epiſcopatum legibus obtingunt, ille Epiſcopus ipſos debeat habere, ſicut in alia Synodo perdonavit dominus Rex*. [Charta Innocentii II. PP. ann. 1136. to 2. Hiſt. Eccl. Meld. p. 32. *Preſbyteratum ejuſdem eccleſiæ cum omnibus quæ ad preſbyteratum pertinent*. Statuta Milonis Epiſc. Aurelian. an. 1314. apud Marten. tom. 7. Ampl. Collect. col. 1286. *Statuimus ut quotiens aliquis rector in aliqua eccleſia de novo fuerit inſtitutus, faciat triplex inventarium ſuper bonis dicti Preſbyteratus, &c.* Statutum MS. Eccl. Lugdun. *Sicut in Charta quæ vocatur poletum continetur; ubi deſcribuntur omnes Preſbyteratus eccleſiæ, quæ debent curam Eccleſiæ Lugduni*.]

¶ Presbyteratus, Ædes ſeu domus Preſbyteri parochialis, *Preſbytere*. Index MS. Benefic. Eccleſ. Conſtant. fol 11. *Rector habet Preſbyteratum continentem quinque virgatas terræ*.

2. PRESBYTERATUS, Obventiones Preſbyteri Parochialis. Arnulfus Lexovienſis Epiſc. in Epiſt. p. 98. *Cauſam, quæ inter Hermerium Sacerdotem & Abbatem de cultura ſuper diminutione Preſbyteratus Eccleſiæ de Bruston vertebatur, Majeſtas veſtra parvitati noſtræ delegavit ordine judiciario decidendam*. Tabularium Prioratus de Paredo fol. 30. *Obtulit Deo & dicto loco ipſiuſque loci fratribus & ipſe & nepos ſuus partem ſuam altaris & Preſbyteratus, &c.* Fol. 78. *Omnia, quæ tenebat vel habebat in Eccleſia de Luurciaco, in decimo,*

Digitized by Google

cimo, vel Presbyteratu, ac in offerenda, dedit Deo ac B. Petro & ad locum Pasedi. Fol.83. *Huic loco conceſſit ipſam Eccleſiam, & cimiterium, &* Presbyteratum*, & ſepulturam, & offerendam, ac decimas, & baptiſterium,* &c. Charta ann.912. in Tabulario Viennenſi fol.18. *Hoc eſt Eccleſiam S. Geneſii cum ſuo Presbyteratu, campis, & vinea, nec non & ſilva ibi pertinente.* Alia ibidem ann.895. fol.22. *Scilicet capellam in honore S. Ferreoli Martyris dicatam, ... una cum omni Presbyteratu & dote ſua, videlicet in vineis, & terris, & curtilis, & manſionibus,* &c. Alia fol. 23. *Hoc eſt quarta pars Eccleſiæ S. Mamerti, cum decimis & primitiis, & altare, & Presbyteratu, & cimiterio, & hereditate, quæ ad ipſam Eccleſiam pertinet.* Alia ibid. *Ibique in eorum præſentiam ſe proclamavit, quod Eccleſia, quam ipſe tenet in Siſiaco villa in honore S. Petri de illorum communia, nec habet privilegium nec Presbyteratum, unde ceſſum* (cenſum) *ſolvere poſſit, quod ei requirebant.* Fol.45. *Eccleſiam S. Nazaris ... cum omni Presbyteratu ex antiquo ibi debito, & decimis omnibus ibi jure pertinentibus,* &c. Vide *Presbyteragium* & *Presbyterium* 4.

¶ Presbyteratus Benedictio, in l.6. Capitul. c.81. Vide in *Benedictio* col. 1109.

¶ PRESBYTERICIDIUM, Presbyteri occiſio, in Bulla Leonis X. PP. ann.1516. apud Miræum tom. 1. p. 236. col. 2.

1. PRESBYTERIUM, Character, ſive dignitas ſacerdotalis. Ugutio: *Presbyterium, officium, vel dignitas, vel ordo presbyteri.* Vetus interpres Concilii Nicæni can.2. *Ad Epiſcopatum vel Presbyterium promoveri.* Codex Græc. habet πρεσβυτέριον. Epiſtola Concilii Sardicenſis apud S. Hilarium: *Diaconos quidem in Presbyterium, de Presbyterio autem in Epiſcopatum ... provexerunt.* Pontius Diaconus in Vita S. Cypriani: *Presbyterium & Sacerdotium ſtatim accepit.* Siricius PP. Epiſt. 1. c. 13. *Ad Diaconatus vel Presbyterii inſignia maturæ ætatis conſecratione perveniant.* Ordericus Vitalis l.5. p.587. *Præfatus puer crevit, & uſque ad Presbyterium aſcendit.*

2. PRESBYTERIUM, Collegium presbyterorum, vel conſeſſus & Conventus Presbyterorum unius diœceſis, Concilium, ſeu potius Synodus. Heſychius: γερουσία, πρεσβυτέριον, πλῆθος γερόντων. Lucæ 22. v.66. συνήχθη τὸ πρεσβυτέριον τοῦ λαοῦ. Act 22. v. 5. καὶ πᾶν τὸ πρεσβυτέριον. Adde 1. ad Timot. c.4. v. 13. πρεσβυτέριον συνέδριον, apud S. Baſilium Epiſt. 319. ad Innocent. S. Cyprianus Epiſt. 35. *Et deſolatam per lapſum quorundam Presbyterii noſtri copiam glorioſis Sacerdotibus adornaret.* Idem Epiſt.46. *Omni actu igitur ad me perlato, placuit contrahi Presbyterium.* Adde Epiſt. 29. Liberius Papa in Epiſtola de exilio ſuo: *Sicuti teſte eſt omne Presbyterium Romanæ Eccleſiæ.* Collatio Carthag. I. c.130. *Adeodatus Epiſcopus dixit, In diœceſi mea eſt ordinatus, ex Presbyterio meo eſt,* &c. Epiphanius Cyri Epiſcopus: *Ordinavimus Presbyterum, & iiſdem verbis, quibus antea ſuaſeramus, impulimus, ut ſederet in ordine Presbyterii.* Epiſtola Bonifacii PP. apud Holſtenium in Collect. Romana: *Quæ* (epiſtola) *Presbyterio univerſo complacuit.* S. Hieronymus in Eſaiæ c.3. *Et nos habemus in Eccleſia noſtra Senatum noſtrum, cœtum Presbyterorum.* [Vide Baluzii Notas ad Vitas PP. Avenion. p. 1408. & Indicem tomi 1. Epiſt. Rom. Pontif. edit. Conſtantii v. *Presbyter.*]

3. PRESBYTERIUM, Pars Eccleſiæ in qua Presbyteri conſiſtunt, & ſacræ liturgiæ vacant, Græcis βῆμα, ἄδυτον. Synodus Romana ſub Eugenio II. PP. c.33. *Sacerdotum aliorumque Clericorum Eccleſiis ſervientium honores à Laicorum diſcrete apparere convenit. Quamobrem nulli Laicorum liceat in eo loco, ubi Sacerdotes, reliquive Clerici conſiſtunt, quod Presbyterium nuncupatur, quando Miſſa celebratur, conſiſtere, ut libero ac honorifice poſſint ſacra officia exercere.* Quod quidem Presbyterium cancellis diſtinguebatur a reliqua æde: prædicta enim addit Synodus Rom. ſub Leone IV. c.33. *Nec inter ſacros cancellos ordinibus debitos, niſi permittente Epiſcopo, audeant accedere* ſæculares. Gelaſius I. PP. Epiſt. 9. de Diaconis: *Non in Presbyterio reſidere cum divina celebrantur, ... jus non habeant.* Ordo Romanus: *Presbyteri in Presbyterio omnes permanent inclinati.* Decretum Nicolai II. PP. contra Clericos concubinarios, apud Hugon. Flaviniac. pag. 193. *Omnino contradicimus, ut Miſſam non cantet, neque Evangelium aut Epiſtolam ad Miſſam legat, neque in Presbyterio ad divina officia cum his, qui præfatæ conſtitutioni obedientes fuerint, maneat,* &c. Anaſtaſius in Leone III. p.121. *Simul & rugas in ingreſſus Presbyterii penſant,* &c. Pagin. 127. *Fecit eidem nutritori ſuo Presbyterium noviter totum marmoreum magnæ pulchritudinis, ſculptum, compteque ornatum.* Infra: *Tamque presbyterium, quamque totam* Eccleſiam *marmoravit.* Ibidem: *Presbyterium ex marmoribus ſculptis decoravit.* Adde pag. 131. 132. 151. 156. Charta Edgari Reg. Britanniæ an.973. tom. 1. Monaſt. Anglic. p 243. *Virgini Mariæ Orientale altare Presbyterium dedicans.* Paulus Warnefridus in Chronico Epiſcoporum Metenſium in Grodegango: *Hic fabricare juſſit ... altare ipſius atque cancellos, Presbyterium, arcuſque per gyrum. Similiter & in Eccleſia B. Petri majore presbyterium fieri juſſit.* Gervaſius Dorobernenſis de Combuſtione Eccleſiæ Dorobern. *Continebat hic murus Monachorum chorum, Presbyterium, altare magnum,* &c. Mox: *De choro ad Presbyterium tres erant gradus, de pavimento presbyterii uſque ad altare gradus tres.* Cæſarius l.1. c.35. *Dei Genitrix Maria de Presbyterio deſcendens, & Chorum more Abbatis circumiens, Monachis benedixit.* Lib.7. c.40. *Dominam noſtram vidi ante Presbyterium ejuſdem Eccleſiæ.* Adde l.8. c.11. 91. lib.9. cap 42. l.12. c.29. Chron. Abbatum Gemblacenſium ann.1076. *Sepultus eſt ante gradus Presbyterii veteris Eccleſiæ,* &c. Infra: *In illo Presbyterii novo ædificio, dum pro competentia operis pavimentum vetus aperitur, inter cætera, ut conjicere poſſumus, juſtorum corpora, quæ ſicut inventa ſunt, reliquit.* Vide præterea Chartam Charitatis Ciſtercienſis c. 4. Librum Uſuum ejuſd. Ordinis c. 15. 22. Nicolaum II. PP. Epiſt. 8. ad Epiſcopos Galliæ, Sigebertum de tranſlatione S. Sigeberti nu. 2. Matthæum Weſtmonaſterienſem an.1254. p.358. Vitam B. Simonis Comitis Creſpeienſis cap. 8. &c. Presbyteri vero, quibus in presbyterio conſiſtere juserat, *οἱ ἀπὸ τοῦ βήματος* dicti Gregorio Nazianzeno, ut a nobis obſervatum in deſcriptione Ædis Sophianæ n.49. in quam etiam ſententiam Euſtathius Presbyter in Vita S. Eutychii Patr. CP. n.99. *ἱερεῦ βήματος, ἢ ἱερῶν τῶν ἀδύτων*; dixit, Presbyterorum & aliorum Clericorum duplicem ſtatuens ordinem.

Presbyterium, interdum pro Choro Eccleſiæ. Anonymus de Vita S. Joannis Archiepiſcopi Eboracenſis: *Presbyterium, hoc eſt chorum Eccleſiæ de novo ibi conſtruxit.* Liber Ordinis S. Victoris Pariſienſis MS. c.43. *Sacriſta ponet ſal & aquam ſuper gradum Presbyterii.* Mox: *Poſtquam aſperſerit majus altare & Presbyterium,* &c. Ordericus Vitalis libro 7. pag. 662. *Ipſamque in Presbyterio inter chorum & altare ſepelierunt.*

4. PRESBYTERIUM, Idem quod *Presbyteratus,* Obventiones Presbyterii Parochialis. Ordericus Vitalis lib. 5. p. 587. *Conceſſi ... Eccleſiam S. Germani & S. Vincentii, & ſepulturas atriorum, & omnia, quæ ad Presbyterium pertinent.* Idem l.8. p. 679. *Hinc illi Eccle-*

cleſiam de Telliolo, *& hoc quod habebat in Eccleſia de Dambleinvilla*, *& Presbyterium dedit: & hoc quod habebat in Eccleſia de Corneto cum Presbyterio conceſſit*, Mox: *Et villam*, *quæ Chercabia dicitur*, *cum Eccleſia & Presbyterio*. Tabularium Prioratus de Paredo fol.70. *Medietatem Eccleſiæ*, *omnium oblationum*, *introitum presbyteri ex toto*, *Presbyterium*, *medietatem omnium decimarum*, *&c.* Fol.71. *Offerent Deo ad integrum... videlicet Presbyterium*, *offertas*, *cimiterium*, *decimas*, *&c.* [Charta an. 1050. in Tabul. Monaſt. S. Salvator. Maſſil. *Hæ ſunt duæ tenuræ in mallo cum Presbyterio & parrochianis Eccleſiæ B. M. de Bello-loco*, *& dono ipſas tenutas cum prædicta Eccleſia*. Charta ann. 1135. tom. 2 Hiſtor. Eccl. Meld. p. 29. *Et quidquid ad Presbyterium ejuſdem eccleſiæ pertinet*. Vide Presbyteragium.

5. PRESBYTERIUM, Donativum, quod Summi Pontifices Romani diſtribuere ſolent, maxime cum inaugurantur. Ita dictum videtur, quod ratione Summi Presbyterii, ſeu Papalis dignitatis effundatur, quemadmodum Donativa Conſulum, ὑπάτια & ὑπατεῖαι appellata ſunt, quod ab iis initio magiſtratus ſpargerentur. S. Gregorius l.4. Ep 26. *Ut Clericis Capuanæ Eccleſiæ ... quartam in Presbyterium eorum de hoc*, *quod ante Eccleſiæ ſingulis annis acceſſerit... diſtribuere ſtudeat*. Idem lib.12. Ep.30. *Eum in gratiam familiariter recepi*, *coram populo & Clero eum perduxi*, *Presbyterium ei auxi*, *in loco ſuperiori inter Defenſores poſui*. Thomas Stubbs in Act. Eboracenſium Epiſcopor. de Gelaſio PP. *In ſolemnibus proceſſionibus equitando factis quando more Apoſtolico coronatus fuit*, *ſicut in die Natalis Domini*, *Auguſtodunum*, *& die Epiphaniæ Cluniaci*, *Epiſcopus Hoſtienſis*, *qui Magiſter inter eos & dignior erat*, *eum parem ſibi eſſe voluit*, *& peractæ tantæ ſolemnitatis officio*, *Archiepiſcopus ſicut & ſui Cardinales Biſanteos aureos*, *quod Presbyterium vocant*, *à domino Papa ſuſcepit*. Sugerius in Ludovico VI. *Cæna ergo apud nos more Romano*, *& ſumptuoſe donativo*, *quod Presbyterium nominatur*, *celebrata*, *venerandam Domini Crucifixionem venerando proſequutus...*, *pernoctavit*. Acta Innocentii III. PP. *Presbyterio per ordinem diſtributo*, *ſolenne convivium celebravit*. Pacta conventa inter Clementem III. PP. & Romanos ann. 1188. ex volumine Cencii Camerarii: *Vos autem* [Clemens PP.] *dabitis Senatoribus*, *qui erunt per tempora*, *beneficia & Presbyteria conſueta*. *Item Judicibus*, *Advocatis*, *& Scriniariis à Romano Pontifice ordinatis*, *& officialibus Senatus Presbyteria conſueta dabitis*. Ceremoniale ejuſdem Cencii: *Præfecti navales*, *ſchola crucium*, *& Capellani tale Presbeterium*, *& taliter datum accipiant*, *quale in die Paſchæ ſuperius nominatum recipiunt*. Infra: *Familia quoque & Curiales Presbyterium habent juxta Camerarii voluntatem*. Occurrit ibi pluries. Ceremoniale Rom. ex MS. Vaticano apud Raynaldum an. 1272. de Conſecrat. PP. *Venit ad aliquem locum præparatum decenter*, *& ibi dat cuilibet Cardinali & Prælato Presbyterium*. *Et S. Ipſe Papa ſedet in ſede*, *& quilibet Cardinalis & Prælatus vadit coram eo*, *& flexis genibus extrahit ſibimet Cardinalis ſive Prælatus mitram*, *& tenet apertam ante Papam*, *& ipſe ponit illam pecuniam*, *quam dat ei in uno cypho argenteo Camerarius*, *& quam dicit liber Cameræ*, *qui vocatur Polycitus*, *& ille qui recipit pecuniam in mitra*, *oſculatur genu domini* PP. Clemens IV. PP. ageos de Coronatione Imperatoris apud eumd. Raynaldum an. 1311. n.13. *Conſuevit autem Imperator larga Presbyteria omnibus exhibere*, *quibus ea*, *cum coronatur ſummus Pontifex*, *elargitur*, *videlicet Epiſcopis*, *Presbyteris & Diaconis*, *Cardinalibus*, *Primicerio & Cantoribus*, *Subdiaconis baſilicariis*, *& regionariis*, *&c.* Vide Manus & Roga.

¶ PRESCA, contracte fortaſſis ſcriptum pro *Proxeneta*, Charta ann. circ. 1100. ex Tabul. S. Victoris Maſſil. *Venit ad placitum conſtitutum vocato ad ſe Willelmo in Eccleſia S. Victoris*. *Terribiliter increpavit eum Preſcam Poncii de Mongardin*; *ille negavit*, *quia contra eum hoc non fecerat*, *ſed propter recuperationem honeris S. Mariæ & S. Victoris*.

¶ PRESCARIA, pro *Præſturia* ſeu *Precaria*, eodem ſaltem intellectu. Charta ann.863. apud Calmet. tom.1. Hiſt. Lothar. inter Probat. col.308. *Dabimus de noſtro*, *ut reſtitutio S. Petri rerum integra perſeveret*: *Preſcarias autem & commutationes provideat prædictus abbas cum monachis ſibi commiſſis*, *ut quod utile judicaverit*, *faciat*, *&c.*

¶ PRESFOCH, Eadem notione qua ſupra *Præfachia*. Vide in hac voce. Statuta Eccl. Nemauſ. apud Marten. to. 4. Anecd. col. 1066. *Item*, *prohibemus diſtricte*, *ne aliquis clericus futuros reditus alicujus eccleſiæ noſtræ diœceſis emat*, *recipiendo ad firmam ipſam eccleſiam cum reditibus ipſius eccleſiæ ſub certo pretio*, *ſine noſtro conſilio & aſſenſu*, *niſi prior ſeu rector ipſius eccleſiæ ad ſtudium theologiæ ire voluerit*. *Et tunc etiam regularibus vel laicis eccleſiam ad firmum*, *id eſt*, *a Presfoch*, *concedere non præſumant*.

¶ PRESI, pro Prendi, cepi, in Leg. Luitprandi apud Murator. to.1.p.2. col.2. *Fraude cum preſiſſet &c. Preſit eam* [Pennam] *per forsia*, *& cremuvit & deſolavit ea*, in Charta Veremundi Reg. æræ 1070. ex Tabul. Lucenſ. Eccl. apud Bivarium. Vide *Prindere*.

¶ PRESILIUM, Idem videtur quod Braſilicum lignum, noſtris *Breſil*. Bernh. *de Breydenbach* Itin. Hieroſol. fol. 209. *Ibi etiam in maris hujus inſulis lignum creſcit rubeum ad modum Preſilii*.

PRESMO, Muſtum, quod ex uvis ſtillat, antequam calcantur botri, Petro de Creſcentiis l.4. cap. 2. [Corruptam eſſe hanc vocem ſuſpicari licet; at unde accerſenda non ſatis ſcio: Græcis πρότροπος οἶνος, πρόδρομος eadem notione, noſtri *Mere-goutte*. Vide in *Gutta* 7.]

¶ PRESONAGIUM, Quod carceris cuſtodi præſtatur ab incarcerato pro victu & potu qui ei ſubminiſtrantur. Vide in *Priſo*. Conſuet. Toloſ. MSS. ex Bibl. D. Abb. *de Crezat* fol. 41. *Nullum tamen ſine juſta cauſa præſumunt arreſtare*; *quod ſi fecerint... punientur*, *& pro ipſo ſolvere Preſonagium tenebuntur*.

¶ PRESONARIUS, Captivus, incarceratus. Gall. *Priſonnier*, in iiſdem Conſuet. fol. 41. v. *Item præcipimus ne caſtellani ſeu janlerii levent pro expenſis a Preſonariis niſi quantum expendent*. Vide Prexonerius & *Priſo* 1.

¶ PRESONIUS, Eadem notione. Chron. Aſtenſe apud Murator. tom.11. col. 273. *Ipſe Rex* (Aragonum) *una cum dictis fratribus ſuis*, *videlicet Johanne Rege Navarræ & Magiſtro S. Jacobi de Compoſtella perſonaliter capti & Preſonii fuerunt*.

¶ PRESONERIA, Incarcerata. Statuta Montis Regal. fol. 22. *Quod talis perſona teneatur & debeat ſolvere pro ſalario Preſoneriæ & cuſtodis ipſius ſolidum unum pro qualibet die ac nocte*.

¶ PRESSA, Vis, injuria, violentia, ut videtur. Charta apud Meichelbec. tom.2. Hiſtor. Friſing. p.94. *Dixerunt quod Atto Epiſcopus eorum hereditatem injuſte haberet per Preſſam in loco qui dicitur Haſilo*. Vide *Priſis*.

PRESSARE, Papiæ, *frequenter premere*. Gall. *Preſſer*. Vide Savaronem ad Sidonium l.1. Epiſtol. 9. & ſupra in *Compreſſare*.

¶ PRESSARE, Vindemiam premere, Gall. *Preſſurer*, Charta Ingelrani Dom. Cociaci ann. 1235. apud Tho-

Digitized by Google

Thomaſſer. Conſuet. Bituric. p. 236. *Et ſi muſtum hominum ultra tres dies, vel tres noctes in torcularibus noſtris moraretur, ipſi homines alibi abſque forisfacto deferre poterunt & Preſſare*. Vide *Preſſorare*.

PRESSARIA, vox medicorum, *dicta, quod intus imitiantur*, inquit Iſidorus lib. 4. Orig. cap. 9. Vide *Preſſura* 1.

¶ PRESSE. Charta Theobaldi Bleſenſ. Comit. an. 1126. apud Marten. to. 1. Anecdot. col. 367. *Villam idcirco readificandam ita quietam & ab omni oppreſſione & exactione, Preſſe, talliis, juſtitia, banno, & ab eo quod dicitur juſtum & injuſtum, liberam concedimus*. Ubi f. leg. *Prece*. Eſt autem præſtatio quæ ſub nomine precationis exigebatur. Vide *Preces* 1. niſi idem ſit quod *Preſſa*.

¶ PRESSERAGIUM, PRESSORAGIUM. Vide *Preſſorium*.

¶ PRESSORARE, à Gall. *Preſſurer*, Vindemiam premere. Charta ann. 1297. ex Tabul. Autiſſiod. *Regnaudus Merceriis recognovit ſe recepiſſe ... quandam domum ... cum celario, vineis, preſſorio munito aguillis, boſtio ad* Preſſorandum, *& tribus cupis, & aliis appendiciis*. Vide *Preſſare*.

PRESSORES, Venatorum genus. Vide *Alatores*.

¶ PRESSORIOLUM. Vide in *Preſſorium*.

PRESSORIUM, πιεστήριον, in Gloſſ. Lat. Gr. Ugutio: *Torcular, proprie dicitur* Preſſorium, *quo uvæ calcatæ exprimuntur*, Noſtris *Preſſoir*. [Charta an. 1241. to 2. Hiſtoriæ Eccleſiæ Meld. pag. 143. *Dedimus licentiam reficiendi quoddam preſſorium, quod vocatur Preſſorium Comitis*. Charta an. 1245. in Tabulario Montis Martyrum: *Vindemia dictarum vinearum per bannum deferetur ad premendum ad illud Preſſorium ad tercium potum*. Charta S. Ludovici Regis Franc. ann. 1261. in Chartul. Domus Dei Pontiſar. *Item* (dobamus] *totum conductum vinorum, tria Preſſoria, &c*. Occurrit alibi paſſim.]

PRESSORAGIUM, Gall. *Preſſurage*, quæ vox non ſemel in Chartis occurrit, [Ius torcularium, quod domino ut plurimum in vino exſolvitur. Charta ann. 1175. in Chartul. S. Vandreg. to. 2. p. 1657. *Conceſſi in elemoſinam eccleſiæ S. Vandregiſili quidquid de Preſſoragio habebam in vineis monachorum apud Alpicum*. Charta Philippi Aug. ann. 1202. ex Chartular. Latin. *Aſſerebant quod ipſi habebant omne Preſſoragium de vineis terra B. Petri de Latigniaco quæ eſt apud Vannas*.]

¶ PRESSERAGIUM, Eadem notione, in Charta ann. 1220. ex Tabular. Belli-loci: *Canonicis Belliloci dedit Alanus de Dinan vineam de Ploemaudan cum duabus partibus decimæ & ... Preſſeragio parochia de Ploemaudon*.

¶ PRESSURAGIUM, a Gall. *Preſſurage*, apud *Fleureau* in Hiſt Bleſenſi c. 30. p. 142. & in Tabul. Calenſi fol. 170.

PRESSORIUM, ad veſtes premendas, Ammiano l. 28. *Solutis Preſſoriis veſtes luce nitentes diligenter explorare*. (Vide Reineſium Var. Lect. l. 2. c. 8.]

PRESSORIOLUM, in Regula S. Cæſarii ad Virgines c. 26. *Si veſtra tolerat infirmitas, ut amplius quam victus quotidianus exigit habeatis, in uno tamen loco ſub communi cuſtode, quod habueritis, reponite, & claves de arcellis, vel Preſſoriolis veſtris Regiſtraria teneat*. Ubi *preſſoriolum*, penum ſignificat, ubi cibaria ſervantur, *ou on reſſerre les viandes*, unde forte etymon: nam *Serrer*, eſt etiam *premere*.

¶ PRESSULARE LITTERAS, Obſignare, ſigillum iis imprimere, Gall. *Cacheter, ſceller*. Otto Kultzingus de Tranſlat. Monaſterii Hildengal. apud Leibnit. to. 2. Script. Brunſvic. p. 387. *Litteris dominorum Ducum dictatis per omnia bene, & pro monaſterio per dictum venerabilem dom. Johannem præpoſitum Luneuſem, & per ejus clericum ſcriptis & Preſſulatis, ... concite adivit Ducem, ſupplicavit obnixe pro ſine negotii, aſſerens litteras neceſſarias monaſterii debite ſcriptas & Preſſulatas*.

¶ PRESSULUS. diminut. à Preſſus, apud Apuleium in Floridis. *Preſſule* adv. dixit idem Metamorph. lib. 4.

1. PRESSURA, vox medicorum. Cælius Aurelianus lib. 1. Acutor. c. 1. *Preſſura intelligitur contra naturam ſomnus*. Vide *Preſſaria*.

¶ 2. PRESSURA, Moleſtia, ærumna, labor, à premendo. Bulla Urbani IV. PP. ann. 1264. ex Bibl. Reg. *Nos igitur qui ejuſdem Terræ* (ſanctæ) *anguſtias & Preſſuras oculata fide cognovimus, &c*. Diploma Adolphi Rom. Regis ann. 1292. apud Ludewig. tom. 5. Reliq. MSS. p. 436. *Illud ſibi dimittimus ſine moleſtiam cujuslibet & Preſſura*. Librum *de Preſſuris eccleſiaſticis* ſcripſit Atto Vercell. Epiſc. apud Acherium tom. 8. Spicil. p. 44. Vide l. 6. Capitul. c. 370. & Concil. Hiſpan. to. 2. p. 541. Vide *Preſſuria*.

¶ 3. PRESSURA, Cenſura eccleſiaſtica, ſic titulus in can. Non in perpetuum. 24. qu. 3. ubi de excommunicatione agitur. Ita Macri in Hierolex.

¶ 4. PRESSURA, Turba comprimens, conferta multitudo, populi frequentia, a Gall. *Preſſe, foule de monde*. Miracul. S. Wlframni ſæc. 3. Bened. part. 1. p. 375. *Hac itaque devotæ plebis conſtipatione comitati per urbem incedebamus, nullamque ingentis Preſſuræ injuriam ſentiebamus*. Bernardus Theſaur. de Acquiſit. T. S. apud Murator. to. 7. col. 703. *Northmandi ferro ferociter Preſſuram hoſtium confregerunt. Cum multitudine prælatorum & cleri, & nonnullorum terræ nobilium virorum, & populari Preſſura, &c*. in Hiſt. elevat. S. Illidii apud Stephanot. to. 3. Fragm. Hiſt. MSS. Vide *Soldanus curia Romana* in *Sultanus*.

¶ PRESSURAGIUM. Vide ſupra in *Preſſorium*.

¶ PRESSURATA, Jus torcularium ſeu *preſſorii*. Charta an. 1110. ex Chartul. Floriac. fol. 68. *Convenit etiam ne Helias de ſuis vineis conſumant Preſſuratam daret*. Vide in *Preſſorium*.

PRESSURIA, ſeu potius *Preſſura*, moleſtia. Albertus Stadenſis an. 1139. *Volens ſuſcitare Preſſurias Adolſo Comiti, &c*. (Vide *Preſſura* 2.)

PRESSUS. Lex Alem. titul. 62. §. 3. *Si autem totus* [naſus] *à Preſſo abſciſſus, fuerit, &c*. Nos diceremus, *de pres*.

¶ PRESTA, Mutuum, à Gall. *Pret*. Chron. Corn. *Zantfliet* ad an. 1416. apud Marten. to. 5. Ampl. Collect. col. 408. *Deinde prædictus Rex* [Sigiſmundus) *ſummam circiter quinque millium florenorum Rhenenſium ab eccleſiaſticis ſuſcepit ſub titulo accommodati, dans ſuper hac præſtatione litteras recognitorias regio ſigillo communitas: ſed Preſta verſa eſt in dotam, quia poſt hac nihil reddere curavit*. Vide infra *Preſtus*.

¶ PRESTA, Exactio nomine *præſtæ* ſeu mutui. Charta an. 1147. inter Probat. to. 2. novæ Hiſtor. Occitan. col. 520. *Ego Ildefonſus Comes Toloſæ ... recognoſco quod nullo modo habeo queſtam, neque toltam in civitate Toloſana; ... neque habeo ibi Preſtam, niſi eis evenerit per eorum voluntatem uniuſcujuſque*. Occurrit præterea in Chron. Senenſi apud Murator. to. 15. col. 138. Vide *Mutuum* & *Preſtus*.

PRESTALDI, & PRISTALDI, Executores judicum nobilium, Sambuco, in Decret. S. Ladislai Hungar. Regis l. 1. c. 41. l. 2. c. 18. l. 3. cap. 12. 13. in Decret. Colom. l. 1. p. 24. 25. in Decret. Andreæ Reg. c. 12. &c. in variis Chartis apud Joan. Lucium de Regno Dalmat. p. 132. 148. 185.

PRE-

Digitized by Google

PRESTARE, Prestaria. Vide *Praſtare* & *Praſtaria*.

¶ PRESTATOR, *Fenerator*, in Gloſſ. 10. ſaltem ſæc. ad calcem Collect. Canon. ex Biblioth. DD. *Chauvelin* Regiorum Sigillorum Cuſtodis.

PRESTERIA. Joannes XXII. PP. in Epiſt. de Rebus Armenicis, apud Odoricum Raioaldum an. 1322. nu 34. *Abbatias, Monaſteria, Caſalia, & Preſterias ardentis foci flamma conſumant*. Ubi forte *preſtaria* eſt domus Presbyteri, *Preſtrerie*. Regeſtum Ludovici Ducis Andegavenſis fol. 104. *Eſtienne Aubert homme lige à cauſe de la Gorronne & du Mare aux fieſt de la foreſt de Mayenne, & d'une Preſtrerie, avec les gages & emoluments, qui y appartiennent, & les devoir.* Vide *Feudum Presbyteri*.

¶ PRESTES, pro *Superſtites*. Vide *Praſtis*.

¶ PRESTULA, Particula, ſegmeotum, ut videtur: ſolebaot quippe interdum ſegmenro pergamineo Chartæ appenſo ſigillum apponere. Charta Johaoois Epiſcop. Patav. an. 1383. apud *Steyerer* io Commeotar. ad Hiſtor. Alberti II. Ducis: col. 431. *Cujuslibet eorum vero ſigille, alba cera & Preſtula pergamenea, more eorumdem conſuete, in pendenti ſigillatas, non viciatas, &c.*

PRESTUS, Mutuum, *Pret*. Marculfus l. 2. form. 1. *Neque exquiſita & lauta convivia, neque gratioſa vel inſidioſa munuſcula, neque etiam caballorum Preſtus, &c.* (Tabul. S. Bertioi: *Fecit eis in neceſſitate ſua mutuum ſive Preſtum unius ſemilibra groſſorum, pro cujus quidem mutuo ſive Preſto vadiant 12. virgatas terra arabilis. De Preſte centum librarum Turon.* io Computo an 1270. apud Lobinell. to. 2. Hiſt. Britan. pag. 411. Vide *Preſta*.)

¶ Prestus, Exactio oomioe *preſti* ſeu mutui. Statuta Aſteoſ. Collat. 1. cap. 52. fol. 11. v. *Ordinatum eſt quod ſi alique terre & poſſeſſiones & res ... date fueriat alicui in ſolutum pro Communi Aſtenſi .. occaſione alicujus fodri, ſeu aliquorum fodrorum, ſeu Preſtorum, vel talearum militiarum, &c.* Vide *Mutuum* & *Preſta*.

¶ PRETERIA, Pretheria, ut ſupra *Prederia*, Machina bellica, quam *Petrariam* alii vocant. Otto Morena in Hiſt. Laudeoſ. apud Murator. to. 6. col. 1053. *In omnibus ipſorum manganis, & Preteriis, ſeu gatis ac machinis ignem apponentes, &c.* Ubi edit. Oſii habet, *petreriis*. Ibid. col. 1069. *Venerunt Medielaneuſes ... cum carozole ſuo atque cum Pretheriis & gatis ad civitatem Lauda obtinendam.* Vide *Petraria* 2.

¶RETIARE, Pretium ponere, vel æſtimare, *Priſer*. Lex Alem. edit. Heroldi tit. 71. *Si quis alicui caballum involaverit, & Pretiet eum dominus ejus cum ſacramento uſque ad 6. ſolid.* Ubi al. edit. *adpretiet*. Senator l. 8. Epiſt. 22. *Natura ipſa bonis adhibita perſeverantia Pretiatur: quia minus eſt laudanda incipere, quam bonorum propoſitum cuſtodire.* (Tabular. S. Victoris Maſſil. *Nos venditores ſumus de una eſclauſa de ſubtus eccleſia per tale pretium ſicut boni homines Preciaverunt.*]

Pretiare, pro *Depretiare* uſurpat Gelaſius I. PP. io Opuſculo cootra Lupercalia: *Vos eadem* (Lupercalia] *Pretiatis, vos eorum cultum celebritatemque vilem vulgaremque redditis.* Vide *Depreciare*.

¶ Prettator, Æſtimator, qui pretium pooit, *Priſeur*. Charta ann. 43. Chunradi Reg. ex Chartul. Aptenſi fol. 25. v. *Quod ſi Epiſcopus ſive ſucceſſores illius emere voluerint, per tale pretium ſicut boni & juſti Pretiatores adpretiaverint, emant.* Vide infra *Priſare*.

¶ PRETIOSA, Verſiculus, qui ad Horam canonicam, quam *Primam* vocamus, dicitur. Bulla Urbani V. PP. apod Soreſinum de Capit. SS. Petri & Pauli p. 8. ex Macr. Hierolex. *Quatenus omni die poſt Primam & Pretioſa teneantur omnes, &c.* Ibidem p. 9. *Quatenus poſt mortem D. N. Papæ poſt Pretioſa, ſtatim loco prædictorum teneatur cantare* De profundis, *&c.* Ab hoc verſiculo.

¶ Pretiosa etiam nuocupatus locus io Eccleſiis Cathedralibus aliiſque, ad quem recitata in choro oratione *Domine Deus omnipotens, qui ad principium hujus diei, &c.* procedebant, io eo Martyrologium, Excerpta Canonum & Necrologium lecturi. Ordo MS. Benedictionum & precum Eccleſ. Remenſ. fol. 10. & ſeqq. *Quotidie vero in dicto loco Pretioſa, poſt Primam hebdomadarius cum pueris chori cantant laudes quæ ſunt poſt Primam, incipiendo à Pretioſa ita. Primo puer cantat* Jube, *&c. ſacerdos dicat*, Divinum auxilium maneat ſemper vobiſcum. *R.* Ameo. *Tunc legat puer in Martyrologio; quo finito cantat ſacerdos*, Iſti & omnes ſancti juſti & electi Dei intercedaot & orent pro oobis peccatoribus apud altiſſimum Deum noſtrum ut oos mereamus ad eo adjuvari, exaudiri & ſalvari, qui io Trinitate perfecta vivit & regnat, *&c. uſque*, Sit nomeo Domioi benedictum, *pueri*: Ex hoc ounc & uſque io ſæculum. *Tunc puer legat in libro qui continet excerpta Canonum ſacrorum ad inſtitutionem vitæ melioris quorundam eccleſiaſticorum, & poſtea in libro obituum: cum autem dixerit*, & alii plures, *ſacerdos dicat*, Requieſcant in pace, *pueri*, Ameo. *Poſtea redeundo ad eccleſiam ſacerdos incipit Pſalmum* De profundis *cum precibus conſuetis*. Si quid vero corrigendum & emendandum occurrebat, eodem in loco id propoſitum factumque colligitur ex Actis Capituli Remenſis an. 1355. *de correctione in Pretioſa facienda*. Ex quibus effici poteſt locum hunc à Capitulo, ut apud Monachos, minime fuiſſe diſtioctum, oiſi aliunde conſtaret io Eccleſia Remeoſi ab antiquis *Pretioſa*, ut etiamoum fit, dictum fuiſſe io loco qui nunc major *ſacriſtia* nuncupatur.

¶ PRETIOSITAS, Pretium, Gallice *Prix*. Jac. de Varagioe io Chron. Jaouenſi apud Murator. tom. 9. col. 19. *Reſpiciendo enim ad Pretioſitatem materiæ, multo melius valet clavis aurea & argentea, quam lignea.* Vita S. Caouti Reg. to. 3. Jul. p. 128. *Ambiguitatis verum ſcrupulum de Pretioſitate ſanctitatis hujus ... Dei hominis à pectoris ſui ſecreto fidelis quiſque removeat.* *Annuli pretioſitas*, apud Macrob. l. 7. c. 13.

¶ Pretiositas, Res pretioſa, io Libello de Sanguina Chriſti apud Mabillon. to. 3. Annal. p. 700. *Hæc eſt illa gaza ſacroſancta, ſupraque omnes Pretioſitates digniſſima.*

¶ PRETIUM & Præmium noonihil inter ſe differre colligitur ex Charta apud Lobinell. to. 2. Hiſtor. Britan. col. 228. *Tradidit Willelmus Grannort partem ſuam molendini quod eſt ibi in vadimonium pro 24. ſol. illius moneta, tali pacto ut medietas partis ſe redimeret & alteram monachi in præmio haberent. Quod audiens abbas Natalis prohibuit fieri, & juſſit ut tota pars molendini in Pretium & in Præmium reciperetur, quouſque molendinum adquitaretur.* Ubi *pretium* videtur eſſe debitum, quod in jure *reliquum* dicitur, Gall. *Arrerage*: *præmium* vero debiti caput, & ſumma, Gall. *Principal*.

¶ Pretium, Exiſtimatio, auctoritas, in Litteris Booifacii IX. PP. an. 1391. to 6. Spicil. Acher. p. 49. *Oſtendat itaque Pretium Apoſtolicæ monitionis, oratio diuturnæ anguſtiæ, &c.*

¶ De Pretio, Alicujus pretii. *Equus de pretio, Cheval de prix*, in Charta an. 1226. apud Rymer. to. 1. pag. 290.

Pretium, Compoſitio, ſeu mulcta pecuniaria homini impoſita, qui alium occiderat, ſecundum ejus æſtimationem, ſeu ſecundum ejus natales. Nam alia

erat

Digitized by Google

erat Presbyteri, aut viri nobilis, alia ſervi aut hominis inferioris conditionis æſtimatio, aliudque pretium. Papianus lib. Reſponſor. tit 3. *De ingenue vero homicida intra Eccleſiam poſito, de interempti Precio, Principis eſt expectanda ſententia: quia de precio occiſorum nihil evidenter Lex Romana conſtituit.* Leges Luithprandi Regis Longobard. tit. 60. §. 1. *Componat ſacro Palatio medietatem Pretii ſui, ſicut appreciatus fuerit.* Concilium Cabilonenſe II. c. 24. *De Epiſcopis vero, Presbyteris & Diaconibus & Monachis interfectis, quærendum à domino Imperatore eſt, cui illius homicidii Pretium exſolvendum ſit.* Egbertus in Dialogo de Eccleſiaſtica Inſtitutione c. 12. *Si quis ex laicis Clericum, vel Monachum occiderit, utrum Pretium ſanguinis ſecundum Legem natalium parentum propinquis reddendum ſit?*

Pretium Nativitatis, dicitur in Legibus Anglicanis. Leges Canuti Regis Angl. *Reddat Dominus ejus Regi weram, id eſt Pretium nativitatis hominis illius.* Leges Henrici I. Regis Angl. c. 11. *Epiſcopo & Regi Pretium nativitatis ſuæ reddat, & ita ſe inlegiet.* Cap. 68. *Si quis liber aut ſervus occidatur, natalis ſui Pretio legitime componatur.* Cap. 75. *Habeat Pretium natalis ejus.* Adde c. 70. 75. 76. 88. & alibi paſſim. Hinc *Natus ad quatuor vel 14. libras*, dicitur is, cujus *pretium nativitatis* eſt 4. vel 14. librarum, c. 74. 76. Adde Leges Hoeli Boni Regis Walliæ c. 11. & infra in voce *Wera*.

Pretium Ancillæ. Canones Hibernienſes l. 40. cap. 4. *Princeps* (id eſt Epiſcopus) *in ſua morte etiam de rebus Eccleſiæ commendare poteſt, hoc eſt Pretium ancillæ, ſive de mobili, ſive de agro.* Lib. 46. c. 5. *Omnis qui auſus fuerit ea, quæ ſunt Regis aut Epiſcopi, furari, aut aliquid in eos committere, parvipendens diſplicere, ſeptem ancillarum Pretium reddat, aut 7. annos pœniteat cum Epiſcopis.* [Vide *Ancilla* 2.]

✠ [Pretia Cœmeteriorum, Sepulturarum obventiones. Concilium Narbonenſe ann. 1054. can. 14. *Monemus iterum, ut nullus laicorum in opus ſuum retineat primitias, neque oblationes, neque cimeteriorum Pretia, neque ova, aut ea, quæ ad eos dantur per aſperſionem ſalis & aquæ in cœna Domini, &c.*

Pretium Sepulcri, apud Hibernos, quod ex bonis mobilibus defuncti Eccleſiæ, in qua humabatur, cedebat: vacca nempe, equus, veſtimentum, & ornamentum lecti. Canones Hibernienſes l. 19. c. 6. *Omne corpus ſepultum habet in jure ſuo vaccam, & equum, & veſtimentum, & ornamentum lecti ſui: nec quidquam horum redditur in alia debita, quia corpori ejus tantum vernacula debentur.* Cap. 7. cujus lemma eſt *de mortuo retinendo*: *Quicumque diſceſſerit de ſua Eccleſia, & in alia Eccleſia ſepultus fuerit, cujus propinquus veniens corpus mortui mutare volens, dabit Pretium ſepulchri prioris, hoc eſt vaccam & veſtimentum ejus commune, & rogabit Principem loci* (Epiſcopum) *ut baſilicam ejus ſederit. Si vero eadem familia miſerationem animæ ejus in die 7. fecerit, reddet amicus Pretium ejus, & ſedatium commune.* Adde l. 31. c. 20. 22. l. 40. cap. 10. Vide *Herietum*, & *Sedatio*.

Pretium Nuptiale, ſeu *uxoris*, Dos. Lex Burgundiorum tit. 61. *Quæcumque mulier natione barbara ad viri coitum ſpontanea voluntate forte convenerit, nuptiale Pretium in ſimplum tantum ejus parentibus diſſolvatur: & iis cui adulterii dicitur ſocietate permixta, &c.* Tit. 34. §. 2. *Si quis uxorem ſine cauſa dimiſerit, inferat ei alterum tantum quantum pro Pretio ipſius dederat, & mulctæ nomine ſol. 12.* Tit. 36. *Si quis cum parente ſua ... in adulterio fuerit deprehenſus, Pretium ſuum ei, qui eſt proximus mulieri, quam adulteravit, prout perſona fuerit, cogatur exſolvere.*

Pretium Regium, eſt jus quod Regi vel Domino competit, res mercales comparandi certo & definito pretio. Iter Camerarii Scotici c. 17. *De Proviſoribus Regis, &c. Primo calumniari debeat, quod ... ſub colore Preti Regii, cumulant ſibi commodum ſingulare.* Areſta Omnium SS. an 1292. in Regeſto Parlamenti Pariſ. B. fol. 97. *Dom. Rex & Domina Regina, & eorum liberi habent Pretium ſuum Pariſius ad cibaria. Epiſcopus Pariſienſis habet Pretium ſuum ad panerum piſcis, vel ad ſummam. Domus Dei ſimiliter, Camerarius, Conſtabularius, Buticularius, Cancellarius, & Dapifer, ſi ibi eſſent, habent Pretium. Nulli alii habent, ut hoc me docuit Joannes de Acon Franc. Buticul.* [Statutum Philippi Pulcri Regis Franc. ann. 1308. to. 1. Ordinat. p. 459. *Commandons quant as vivres, que nous, la Royne noſtre compaigne, quant nous l'aurons, nos enfans eſtans avec nous, ... le Chamberier de Franc, le Conneſtable de France, le Bouteiller de France, auront la priſe aus vivres, & à noſtre Pris, &c.*]

PRETIUS, pro *Pretioſus*. Fridegodus in S. Wilfrido cap. 29.

Tum Regina gravis hujuſce ſchiſmatis auctrix
Præſumpſit Pretias ſancto divellere capſas.

Utitur etiam antea. [Vox nota Virgilio, Georg. lib. 2. 95.]

¶ Pretios, pro *Pretium*, in Decret. Chlotarii II. Reg. an 595. apud Baluz. to. 1. Capit. col. 20.

¶ PRETULA, pro *Petrula*. Vita B. Placidi Eremit. to. 2. junii p. 612. *Collum ſiccum & aridum, petris & Pretulis tantum plenum, &c.*

¶ PREU, Noſtris olim idem quod Profectus, utilitas commodum, *Profit*, Itali *Pro*, eadem notione uſurpant; ſed & Galli noſtri, ut conſtat ex querelis Reg. Angl. contra Comit. Leiceſtriæ in Bibl. Reg. *Et ce ne fu de rien ſon Pro*; ubi non ſemel occurrit. *Prou*, in Charta an. 1274. in Cod. Colbert. 2591. Bellomaner. Inſtitut. c. 1. *C'eſt le Preu à le cauſe commune, que nus n'uſe mauveſement de ſe coſe, &c.* Guillel. Tyrius in Hiſt. Belli ſacri apud Marten. to. 5. Ampliſſ. Collect. col. 622. *Fiſt dreſſer vers terre 14. que perrieres que mangonaus, qui getoient par jor & par nuit, mes ne firent gaires lor Preu.* Vide Menag. in Origin. Gall. & infra *Proda*, *Proficuum*.

PREVENDERIATA. Vide in *Præbenda*.

PREVOD Militare, Species tributi apud Polonos. Vide *Stroſa*.

¶ PREX, Παράκλησις, ἱκεσία, in Gloſſ. Lat. Gr.

¶ PREXIO, Carcer. *Priſon*. Statuta Aſtenſ. Collat. 2. c. 1. fol. 11. v. *Quod ſi Poteſtas vel aliquis ex illis qui ſecum erunt ad dictum regimen, captus fuerit in ſervitio communis Aſtenſis ... quod tunc ipſe Poteſtas, vel ille, vel illi qui ſecum erunt quando capti fuerint, dum ſteterint in Prexione, &c.* Vide infra *Priſo* 1. Hinc

¶ PREXONERIUS, Captivus, incarceratus, vel qui in bello capitur, *Priſonnier*. Statuta Vercell. l. 1. p. 10. v. *Item quod nullus Prexonerius ponatur in carceribus communis Vercellarum, niſi ſit Prexonerius ipſius communis.* Rolandinus Patav. de Factis in marchia Tarviſ. apud Murat. to. 8. col. 336. *Cum Ecelinus ſolus tantum haberet ibidem dominium, potuit & voluit ... cum Legato Prexonerio ſuo aliquam collationem habere.* Vide *Preſonarius*.

¶ Prexonerus, Eadem notione, in Memoriali Poteſt. Regienſ. ad ann 1247. apud eumdem Murator. ibid. col. 1115. *Parmenſes miſerunt ambaxatores communi Regii ..... qui petebant Prexoneros Parmæ ſibi dari.*

¶ Preysonerius, Eodem ſignificatu, pluries occurrit to. 1. Hiſt. Dalphin. pag. 64. & alibi. Vide in *Priſo*.

FRE-

Digitized by Google

PREZECHI, Tributi ſpecies apud Bohemos. Occurrit in Charta Ottocari Regis ann. 1221. in Bohemia Pia pag. 88.

¶ PRI, pro *Præ*, antiquos dixiſſe auctor eſt Feſtus.

PRIAPUS, Machina bellica, ſic dicta, quod rotis aptata, membri virilis ſpeciem referret, quomodo *Canones* noſtri. Hiſtoria Auſtralis ann. 1289. *Tandem machina quadam, Priapus dicta, muro civitatis magna parte interrupto, &c.* Forte etiam quia *Engin*, pro membro virili, & pro machina uſurpatur vulgo. [Ea eſt fortaſſis machina quam Hiſtorici noſtri *Engin à verge* vocant.] Vide *Ingenium* 2.

¶ PRICHA, Saxon. inferioribus, Exedra ſeu eminentior in templo locus, interprete Leibnitio in Notis ad Excerpta ex Ordinar. Eccleſ. S. Matthæi tom. 2. Script. Brunſvic. p. 475. *Confratres enim eligant committendo ei altare minus principale ante chorum, ut ipſum una cum altari ſuper Prichom reſpiciat, dicendo tres vel quatuor Miſſas in ſeptimana ad altare ante chorum, & tres vel quatuor Miſſas ad altare ſuper Pricham.*

¶ PRICKEDBREAD. Vide in *Panis*.

¶ PRIDIANUS, Ædituus, eccleſiæ cuſtos, ut vult Mabillonius ſæc. 5. Benedict. p. 545. ubi de Translat. S. Judoci: *Corpus vero S. Judoci ... intra eccleſiam quærere cœpit, & inſinuante Pridiano Sigemano, ad dextram altaris S. Martini ſarcophagum invenit.* Ex ſequentibus tametſi certum eſt Sigemanum Ædituum fuiſſe: *Poſt Miſſam juſſu Sigemani Æditui foras aſportatus eſt*; addubitari haud immerito poteſt an *Pridianus* nomen ſit proprium, an dignitatis vel officii: quid enim *pridianus* ad æditum?

¶ PRIENTA, Præſtationis ſpecies. Charta ann. 1226. in Tabul. Sangerm. *20. denar. cenſuales cum omni juſtitia ſuper duobus arpennis vinearum quæ Prientam debent, ſitis ibidem.*

PRIMA, nempe *Hora*, ſeu primum ex Officiis Eccleſiaſticis diurnis. [Conſuetud. MSS. S. Aug. Lemovic. fol. 3. *Surgant nudis pedibus & eant ad Primam: & Prima dicta eant omnes in clauſtrum.*] Vide Durandum l. 5. c. 5. & ſupra in voce *Horæ Canonicæ*.

¶ PRIMÆ LIBER, Qui ad *Primam* poſt verſiculum *Pretioſa* legebatur, in quo ſcilicet martyrologium, necrologium atque eccleſiæ reditus ut plurimum continebantur. Statum MS. Eccl. Lugdun. *Sicut authenticata fuerunt ab antiquis patribus omnia ſcripta, quæ ſcribuntur in Libro Primæ, & creditur illis ſcriptis, &c.*

¶ PRIMÆ. *Legere in Primis*, Scholas ad Horam *Primæ* tenere, in Statutis Academiæ Pariſ. apud Acher. to. 6. Spicil. p. 381. *Item nota, quod quando Magiſtri in Theologia legunt in Primis, tunc Bachalarii legentes Sententias illis diebus legunt in Tertiis; alias ſemper legunt Sententias in Primis S. Jacobi prædicti Bachalarii.*

¶ PRIMA MENSIS dicitur Portio canonica, in Epitome Conſtitut. Eccleſ. Valent. tom. 4. Concil. Hiſp. p. 162. quod prima die cujuſque menſis ſolvebatur: *Statuerunt ſervitium quod præſtare debent in ſolvendo veſtiarium & & Primam menſis Canonicis, &c.* Ibidem pag. 163. *Debent ſolvere ... portionem canonicam Prima quaque die ſui menſis.*

¶ PRIMA MENSIS, Eadem ratione dicitur Cœtus Doctorum ad deliberandum de rebus quæ ad Facultatem ſpectant convenientium.

¶ PRIMA SANCTA, Quid his verbis intelligendum ſit docet Johannes de Capella laudatus à Mabillonio in Notis ad Vitam S. Angilberti ſæc. 4. Bened. pag. 115. *Iſte Hugo de Chevincourt viſitavit feretrum, quod dicimus ſanctæ Primæ, id eſt primitivæ fundationis Eccleſiæ militantis, quia in eodem requieſcunt quam plurima corpora Sanctorum, Petri, Pauli, Joannis Baptiſtæ & aliorum Confeſſorum & ſanctarum Virginum.* Nec minus in hanc rem aperta ſunt quæ habet Johannes de Fliſſicuria de *Prima* S. Petri Monaſterii Corbeienſis ibidem p. 372. *Quoniam de illo vaſe quod vulgariter Prima ſancti Petri dicitur ... quia in eo continentur primæ reliquiæ ad ſanctum Petrum, id eſt ad hanc eccleſiam quæ in honore S. Petri fundata eſt, advectæ; propterea vas illud Prima ſancti Petri, ſcilicet primo ad S. Petrum, id eſt primo advectum ad S. Petrum, ſive continens primas reliquias ad S. Petrum advectas, cum antea paucæ aut nullæ fuiſſent, non irrationabiliter appellatur.*

¶ PRIMALIS, Primarius, principalis, præcipuus. Charta an. 1485. apud Miræum to. 1. p. 787. col. 1. *Per præſentes conferimus dicto Conventui donatione inter vivos, reddituus Primales ad ſummam 50. lib. groſſorum monetæ Flandriæ.* Vide *Primaris*.

PRIMANI, qui etiam interdum *Primacii*, ſub Magiſtro militum præſentali inter Palatinas Legiones recenſentur in Notitia Imperii. Vide Henricum Valeſium ad l. 16. Marcellini p. 131.

¶ PRIMANUS, Primarius. Epiſt. ad Sixtum IV. PP. ann. 1480. apud Ludew. tom. 5. Reliq. MSS. pag. 298. *Ingens quidem multitudo vulnerata inter quos quidam Cappitanei & Primanus Baſſa.* Infra pro dignitate & officio uſurpari videtur: *Præcellens miles Anthonius dominus de Montelio ad vicecomitem Primanus noſter.*

PRIMARCHATUS. Burchardus de Caſib. S. Galli cap. 7. de Vodalrico Abbate S. Galli & Patriarcha Aquileienſi: *Nam ut nobilitatem ſuam decuit, omnes fautores ſuos pace adepta, vel hic in Abbatia remuneravit, vel in Primarchatum ſecum ducens ibi honoribus & rebus ampliando exaltavit.* Legendum hoc loco *Patriarchatum*, aut ſane intelligendum opinatur Goldaſtus.

¶ PRIMARCHES, Princeps, in Epiſt. S. Pii PP. inter Acta SS. to. 3. Martii p. 477. *Cherinthus Primarches Satanæ multos avertit à fide.*

PRIMARCHIO, quaſi primus Marchio. Charta Pontii Comitis Toloſani [an 936. inter Inſtrum. to. 6. Gall. Chriſt. novæ edit. col. 77.] *Pontius D. G. Comes Toloſanus, Primarchio & Dux Aquitanorum, & uxor mea Garſindis, &c.*

¶ PRIMARI. Petrus de Mura: *Cujus diei defectus cogit aliquam lunationem Primari citius, ſive anticipari primilunium per unum diem: quæ anticipatio appellatur ſaltus lunæ.*

PRIMARIA, JC. Anglis, idem quod *Poderagium*, ſeu primarium jus hypothecarium, quod habet creditor in feudum, aut prædium debitoris. Vide *Poderagium* [& *Potioritas*.]

PRIMARIOLUS, *πρωτεῖον*, apud veterem Interpretem Moſchionis de Morbis mulierum c. 144.

PRIMARIS, pro *Primarius*. *Primare altare*, non ſemel in Actis Murenſis Monaſterii p. 15. 25. 29. [Vide *Primalis*.]

PRIMAS, Qui primas partes tenet, qui primum locum obtinet. Grammaticus infimi ævi MS.

Dignior & major, vel primus in ordine primor,
Dicatur Primas populo qui primus habetur.

Primates urbium, vicorum, caſtellorum, in Codice Theodoſiano non ſemel. *Primates regionis*, in Pragmatica Sanctione Juſtiniani c. 11. *Primates Palatii*, in Lege Wiſigoth. l. 3. tit. 1. §. 5. Wippo in Conrado Salico: *Wormatiæ conveniunt cuncti Primates*, i. proceres. Utitur etiam Albertinus Muſſatus de Geſtis Henrici VII. *Primas tyrannidis*, in Hiſt. Miſcella, qui Theophani, *ἔξαρχος τῆς τυραννίδος*.

¶ Paimas, Vicecomes, apud Aimojnum in Tranſlat. SS. Georgii & Aurelii ſæc.4. Bened. part. 2. pag 50. *Poſt ſubeunt Biterris urbem, ... in qua gratuiter, ut pote a noto & cognato viro ipſiuſque civitatis Primate, nomine Gerino, ſuſcepti, &c.* Ibid p.51. *Præfatus itaque Gerinus ejuſdem civitatis Vicecomes, &c.* Vide Valeſ. Notit. Gall. pag.485.

¶ Primas Castri, Qui ejuſdem dominus eſt, nuncupatur, in Mirac. Sanct. Genulfi Epiſcopi ibidem pag.233.

Primates Judæorum, Πρωτεύοντες Ἰουδαίων, Socrati lib 7. cap. 13. qui antea Patriarchæ dicti, quorum abolitum nomen ſub Theodoſio Juniore teſtatur Lex 29. Cod, Theod. de Judæis, Vide Samuelem Petitum l 2.Var. c.10. Blondellum de Papæ primatu p.532. & Jacobum Gothofred. ad d. l.29.

Primates, apud Chriſtianos, dicti Epiſcopi, qui in civitatibus, quæ ex Imperii laterculis jure Metropoleos gaudebant, præſidebant ex can.2. Concilii Taurinenſis ann. 397. cui conſonant Epiſtolæ ſummorum Pontificum, Anacleti Epiſt.2. c.2. Aniceti c.2. Stephani I. Epiſt. 2. c. 4. 5. Gregorii VII. lib. 6. Epiſt. 35. &c. nempe quod in Metropoli conventus juridici agi ſolerent a Præſidibus Provinciarum, & ad eam *omnes, qui negotia videntur habere concurrant*, ut eſt in Concil. Antioch. c.9. unde paſſim Metropolitani appellantur. Vide Nicol. *le Maiſtre* l.2 de Bon. & poſſeſſion. Eccleſ. c.13. ubi pluribus diſputat, an Primatuum origo a dignitate civili ſedium ſive urbium deduci debeat. Scribit præterea Sirmundus ad Sidonii l.7. Epiſt.5. provincias olim, cum ſimplices eſſent, poſtea Principum nutu in plures dividi cœpiſſe, ortumque inde, ut aliæ primæ dicerentur, aliæ ſecundæ, aliæ tertiæ, & ita deinceps pro numero provinciarum: primas vero appellatas, quibus Metropoles obtigerant, quæ totius provinciæ ante diviſionem caput erant, indeque natam Primatum originem, cum primarum provinciarum Metropolitani Primates eſſent reliquarum ejuſdem nominis provinciarum. Paulo ſecus de hac provinciarum diviſione ſentit Camdenus in Britannia pagin. 94. 3. edit. aitque, ſe obſervaſſe, Romanos eas provincias ſemper *primas* vocaſſe, quæ Romæ fuerant proximiores. Utramque virorum ſingularis eruditionis ſententiam expendat lector, cui per otium licet: nos enim feſtinamus.

Apud Africanos vero aliter ſeſe res habuit. Is enim *Primas* dicebatur, ſeu *Epiſcopus primæ ſedis*, qui ordinationis tempore collegas ſuos anteibat, quem ideo *Senem* appellabant, ut in hac voce docemus. [Conc. Carthagin. ſub Bonifacio PP. can. 86. in Cod. Afric. *Primatus prioribus ordinatione concedebatur.*] Solius tamen Carthaginis ea erat prærogativa, ut ejus Epiſcopus Primas eſſet Proconſularis provinciæ, & caput reliquarum quinque provinciarum.

Factum poſtea ut *Primates* dici cœperint non ſinguli Metropolitani, ut olim; ſed illi Epiſcopi, qui plures provincias, & earum Metropolitanos adminiſtratione ſua complectebantur. [Capitul. l.6. cap.439. *Nulli alii Metropolitani appellentur Primates, niſi illi qui primas ſedes tenent, & quos ſancti patres ſynodali & apoſtolica auctoritate Primates eſſe decreverunt. Reliqui vero qui alias metropolitanas ſedes ſunt adepti, non Primates, ſed Metropolitani vocentur.*] Idem interdum *Patriarchæ* appellantur, ut apud Anacletum Epiſt. 2. & *Primates diœceſeos*, apud veterem Interpretem Latinum can.9. & 17. Concilii Calchedon. [in l. 7. Capit. c.314. 321. & in Addit.4. c. 25. *Primates diœceſearum*, in l.7. Capitul. cap.153. *Primates provinciæ*, ibid. cap. 89. *Summi Primates*, ibidem cap.156. in Addit.4. cap. 10. & 17.] *Præſules omnium Sacerdotum in partibus ſuis*, in Append. Cod. Theod. Conſtit. 3. ex quo deinde profluxit nova iſta Primatis ſignificatio, quæ poſtea in alteram ſignificationem detorta, ſola deinceps obtinuit apud Canonum Collectores, ubi *Diœceſis* ſumitur pro tractu diverſarum provinciarum, in unum corpus compactarum unde Græcis οἱ ὑπὲρ διοικήσεων ἐπίσκοποι, dicuntur in Concilio Conſtantinopol. cap. 11. qui aliis ἔξαρχοι τῆς διοικήσεως. Gilbertus Lunicenſis Epiſcopus de uſu Eccleſiaſtico: *Primus quoque & ipſe Archiepiſcopus eſt, nec ipſe Archiepiſcopum ordinat. Utrumque enim Archiepiſcopum & Primatem oportet Romæ ab Apoſtolico ordinari, aut à Roma eis à Papa Pallium afferri, atque à Coepiſcopis ſublimari: quæ tunc datur licentia, ſi forte infirmitatis, vel belli, aut aliqua alia cauſa neceſſaria intercesserit. Eo tantum ergo præeſt Primas Archiepiſcopos, quod cum multi ſint in eadem regione Archiepiſcopi, ſolus ex eis, qui Regem ordinat, & in tribus ſolemnitatibus coronat, & apud quem Concilia pro veritate peraguntur, ipſe eorum primatum tenet, locum itaque quem apud Orientales Patriarchæ poſſident, hunc apud nos Primates quodammodo obtinere videntur; utrique Romano Pontifici primo gradu ſupponuntur.* Primatum auctoritatem verſibus iſtis perſtringit Willelmus Brito l 12. Philippid. ubi de Lugdunenſi Primate:

Et Lugdunenſis, quæ Galliæ tota ſolebat,
Ut fama eſt, Primate regi, cauſaſque referre
Difficiles, ut ibi lis ultima litibus eſſet:
Nec mittebatur Romam lis ulla, niſi quam
Lugdunenſe forum per ſe finire nequiſſet.
Cujus honoris adhuc memor eſt Epigramma ſigilli,
Quique monetatus datur ad commercia cenſus.

De Primatibus Galliæ, Germaniæ, Hiſpaniæ, Italiæ, Britanniæ, Bulgariæ, &c. cum rem hanc pluribus proſecuti ſint Scriptores complures, atque in iis Baronius, Sirmondus, Salmaſius, Morinus, Sauſſaius, Sammarthani, Uſſerius, Marſhamus, Marca, & alii plerique, hos lectori liberum erit conſulere.

¶ Primus Inter Primates, Titulus Remorum Archiepiſcopo ab antiquioribus conceſſus, ſi fides Hincmaro in Epiſt. ad Leonem IV. Papam: *Item.. de privilegiis hujus Remenſis Eccleſiæ, quæ habuit ab initio, quæ privilegia ſedes habere cœperunt, & quia Remorum Epiſcopus Primus inter Primates ſemper & unus de primis Galliæ Primatibus extitit, nec alium ſe potiorem præter apoſtolicum Præſulem habuit, ut ſcilicet ea quæ tanto tempore ab anteceſſoribus ipſius huic ſedi ſunt conceſſa & conſervata, conſervare & augmentare dignetur.*

¶ Primas *Galliæ & Germaniæ* Anſigiſus Senonum Archiepiſcopus inſtitutus a Johanne PP. & confirmatus a Synodo Pontigon. ann.876. c.7. *Sicut domnus Papa Johannes ſanxit conniveate & conſentiente & condecernente domno & glorioſiſſimo Karolo Imperatore ſemper Auguſto, Anſigiſum venerabilem Epiſcopum Senonum Archiepiſcopum ſuum vicem tenere & Primatum ei Galliæ & Germaniæ contulit in evocanda ſynodo & definiendo canonice, ſi quælibet inſurrexerint neceſſaria, & ut graviora ad ipſius notitiam referat, & nos unanimiter omni devotione laudamus, & ut ita ipſe Primatum teneat Galliæ & Germaniæ decernimus & ſancimus.*

¶ Primas Totius Galliæ nuncupatur Hugo Archiepiſcopus Lugdunenſis in Tabular. Sanct. Albini fol. 29. *Donec Hugonem virum ſpectandæ virtutis & totius Galliæ Primatem Salmurum contigit advenire.*

¶ Primas *Gentium Tranſmarinarum* dicitur Lanfrancus Archiep. Cantuar. in ejus Vita a Milone Criſpino ipſius ſub pari ſcripta n. 19.

☞ Primatum S. Petro a cæteris Apoſtolis attributum

Digitized by Google

tum fuiſſe; [ſed falſo] exiſtimaſſe videtur Auctor libelli, de Exordio ac officio Epiſcoporum, apud Baluz. in Append. ad Capitul. col. 1369. *Si quidem & ceteri Apoſtoli cum Petro pari conſortio honorem & poteſtatem acceperunt; ipſumque Principem ſuum eſſe voluerunt*. [erroneum dictum.]

Primates Epiſcopi interdum dicti, qui aliis coepiſcopis ordinationis tempore potiores erant: quomodo ab Hilaro PP. Conſtantius Uzeticæ civitatis Epiſcopus dicitur eſſe *Primas ævo honoris*. Et ibidem cura provinciæ Narbonenſis ob ſuſpenſionem Hermetis Metropolitani transfertur ab Hilaro ad eum, *quem repererit Epiſcopalis ordo Primatem*. Alio modo primus inter comprovinciales Epiſcopus dicebatur, cujus civitas ſecundum a Metropoli locum obtinet, ac ſecundo ab ea loco in provincia notitia deſcribebatur. Vide Sirmondum ad Gauſridi Vindocin. l. 3. Epiſt. 11.

Primatis inter Abbates titulo donatum a ſummis Pontificibus Abbatem Fuldenſem ſcribit Browerus l. 1. Antiq. Fuld. c. 15.

¶ PRIMATIA, Primatis dignitas, noſtris *Primatie*, apud Macros in Hierolex. ex c. 7. de in integr. reſtit.

¶ PRIMATIO Lunæ, Novilunium. Vide *Primari* & *Saltus Lunæ*.

¶ PRIMATIOR, Qui apud aliquem primas obtinet, familiarior. Hiſtor. Andagin. Monaſter. apud Marten. to. 4. Ampl. Collect. col. 959. *Quod licet in faciem illi objicere parcerent, eis tamen, quos illi* (Theodorico Epiſc. Virdun.) *ſciebant Primatiores, hæc ingerebant acerrime... Familiaribus vero e contra cauſantibus, non ſic dehoneſtandum vel provocandum tantæ poteſtatis virum, &c.*

1. PRIMATUS, Privilegium. Capitulare Radelchiſi Principis Beneventani ann. 851. ann. 4. *Ut ſingulæ Eccleſiæ ſuum Primatum habeant integrum*. [Capitul. l. 7. c. 1. *Ut unaquæque eccleſia, ſive unuſquiſque ſacerdos ſuum Primatum teneat, ſicut in antiquis canonibus conſtitutum eſt*.]

¶ 2. PRIMATUS, adject. Primus, prior. Charta an. 1086. in Addit. ad Chron. Caſaur. apud Murator. to. 2. p. 2. col. 1002. *Quamobrem conſtat, me Rainulfus humilis Epiſcopus ordinatus ſum..., bona & ſpontanea mea voluntate, quam & per voluntatem & conſenſum de Primatis ordinatis Canonicis meis, qui præordinati ſunt in officio de prædicta noſtra eccleſia*.

PRIMAVERA, Præſtationis ſeu tributi ſpecies, an idem quod *Primitiva*, ſtrenæ, xenia? Tabular. S. Nicolai Andegav. *Comes Hoellus dedit S. Nicholao inſulam Denerallam integram, cum ſua parte cenagii, abſque Primavera*. Niſi forte intelligas jus animalia mittendi ad depaſcendas primas veris herbas.

¶ PRIMAYRANUS, Primayras, Scabinus, urbis conſiliarius, quorum primus, qui alibi *Major*, *Primayras* dictus fuiſſe videtur. Conſilium ann. 1267. ex Cod. MS. D. *Brunet* fol. 71. *Ego autem Guillermus, Primayranus, notarius publicus prædictus cum omnibus teſtibus interfui*. Ibidem: *Poſtmodum prædicta fuerunt recitata per me Guillermum Primayrati civium, notarium publicum*. Vide in *Prior*.

¶ ¶ PRIMICERIA, Dignitas in Monaſteriis feminarum, Quæ aliis præeſt. Regula S. Cæſarii ad Virgines c. 39. *Primiceriam etiam vel formariam admoneo & conteſtor ut vigilantiſſime conſideretis ſi ſunt aliquæ de ſororibus, quæ pro eo quod delicatius nutritæ ſunt, aut defectionem forſitan ſtomachi frequentius patiuntur, & ſicut reliquæ abſtinere non poſſunt... ſi illæ propter verecundiam petere non præſumunt, vos eis jubetis à cellerariis dari*. Vide infra in *Primicerius*.

¶ PRIMICERIATUS, Officium, dignitas *Primicerii*, in l. unic. de Decanis lib. 6. tit. 33. Cod. Theod. Charta an. 1105. apud Calmet. to. 1. Hiſt. Lothar. inter Inſtrum. col. 517. *Ut ad ejus Primiceriatum lege beneficii ſeu aliqua alia ratione reſpiceret ſeu reſpiciat, aut ut aliquis alius Primicerius ſuper hoc ſucceſſionem aliquam requirat, &c.* Vide infra in *Primicerius*.

¶ Primiceriatus, Beneficium Eccleſiaſticum, ſeu reditus ad *Primicerium* pertinentes. Necrolog. Tullenſe: *Dedit* (Riquinus Epiſc.) 20. *ſolidos ſortium ſupra trecenſum de Rambucourt; hic dedit Primiceriatum & alodum de Trondolis*.

¶ PRIMICERIUM, Poteſtas, imperium, dominatio. Acta Epiſcop. Cenoman. tom. 3. Analect. Mabill. pag. 348. *Sceptro regni tranſmaritimo & Normanniæ Ducatus non injuſte aſpiravit* (Gaufridus Andegav. Comes.) *Cui formidantes probitatem & Primicerium, Anglicorum primores & Epiſcopi Comitem Stephanum, præfati Regis nepotem, in regnum & coronam ſuſceperunt*.

PRIMICERIUS, Primus cujuſque ordinis. Lexicon Græc. MS. Reg. Cod. 930. πριμικήριος, ὁ πρῶτος τάξεως. Suidæ, πρῶτος τῆς τάξεως τυγχάνει, in Novella Heraclii, ὁ ἐν ἐκείνῳ τάγματι πρῶτος. Primus in ceram, ſeu tabulam relatus. Hygenus de Limitib. agror. *Has conternationes ſublata ſorte quidam tabulas appellaverunt, quoniam codicibus excipiebantur, & a prima cera, primam tabulam appellaverunt*. Willelmus Tyrius l. 4. c. 8. *Præcedebant autem ejus exercitum quaſi Legionum Primicerii, vexilla bajulantes, viri nobiles & incliti, &c.* In Monaſtico Anglicano tom. 1. p. 838. & 839. Edmundus & *Edgarus Reges* ſe, *& Primicerios totius Albionis* inſcribunt. [Vide Gloſſ. med. Græc.]

☞ Hinc S. Auguſtinus ſerm. 21. de Temp. S. Stephanum *Primicerium Martyrum*, quod inter Martyres primus; Sanct. Bernard ſerm. Domin. infra Octavam Aſſumpt. Virginem Mariam *Primiceriam virginitatis*, & Bertrandus Prior Pontiniac. in Vita S. Edmundi apud Marten. tom. 3. Anecd. col 1782. *Primiceriam paritatis*, quod inter Virgines primum obtineat locum, vocant.

Primicerii, Proceres. *Regales primicerii*, in Vitis Abbatum S. Albani pag. 15. Interdum pro *ducibus* ſeu principibus alicujus negotii. Ibid. *Electi commilitones & Primicerii*. Matth. Paris an. 1240. *Sciſcitabatur, quis in exercitu foret Primicerius*. Chronic. MS. Bertrandi Gueſclini:

Au noble Duc d'Anjou ſe rendi on Princier,
Perducat d'Alebret l'appellent li Guerrier,
Et vint-ſept chaſteaus tous de ſon heritier,
Rendi au noble Duc tout à ſon deſirier.

[Le Roman d'*Athis* MS.

La erent peint moult richement,
Mieulx que le livre a' en reprent,
Le Roy, le Conte & le Princier,
Et tout li noble Chevalier.]

Primicerius, Idem qui *Domeſticus*, apud Senatorem l. 10. Epiſt. 11. *Primiceriatus, qui & Domeſticatus nominatur*.

Primicerius, Dignitas militaris, Tribuni dignitati proxima, apud Hieronymum ad Pammachium: *Sed ante Primicerius, deinde Senator, Ducenarius, Biarchus, Circitor, Eques, deinde Tiro*.

Primicerius Augustæ, apud Euſtachium in Vita S. Eutychii Patr. CP. n. 84.

Primicerius Aulæ, qui tubicinibus Imperatoriis præerat. Vide Notas ad Cinnamum pag. 463. *Magnus Primicerius*, apud Conſtantinopolitanos, dignitas, de qua Codinus, & ejus interpretes. Vide Joannem VIII. PP. Epiſt. 169.

Primicerius Bardariotarum, qui Achri-

Digitized by Google

denſibus Turcis præerat, apud Byzantinos Imperatores. Vide Notas ad Alexiadem p. 284.

PRIMICERIUS CAPELLÆ REGIÆ. Vide *Capellanus*.

¶ PRIMICERIUS CARDINALIS, Cardinalium Decanus, apud Luitprandum lib.6. de reb. per Europ.

¶ PRIMICERIUS CLASSIS, apud Willel. Tyrium lib.3. c.24.

PRIMICERIUS SACRI CUBICULI, in Notitia Imperii pag.3. *Primicerius totius officii. Primicerius ſcrinii Canonum, tabulariorum, aureæ maſſæ, auri ad reſponſum, veſtiarii ſacri, argenti, annularenſis, à pecuniis*, in eadem Notitia pag.49. ubi conſulendus Pancirolus.

¶ PRIMICERIUS FABRICÆ, in Cod. Theod. l. 2. de Fabricenſ.

PRIMICERIUS *& Comes ſacrarum Largitionum*, apud Senatorem l.6. Epiſt. 7.

¶ PRIMICERIUS MENSORUM, in Cod. Theod. l.1a. de Menſor.

PRIMICERIUS MONETARIORUM, in veter. Inſcript. 1054. 8.

¶ PRIMICERIUS PROTECTOR, apud Ammian. lib. 8.

PRIMICERIUS AUGUSTALIUM.
PRIMICERIUS SCHOLÆ CANTORUM.
PRIMICERIUS CENARIORUM.
PRIMICERIUS DEFENSORUM.
PRIMICERIUS DEPUTATORUM.
PRIMICERIUS DOMESTICORUM.
PRIMICERIUS EXCEPTORUM.
PRIMICERIUS JUDICUM.
PRIMICERIUS LECTORUM.
PRIMICERIUS NOTARIORUM.
PRIMICERIUS PALATII. Vide *Capellani*, col.226.
PRIMICERIUS SILENTIARIORUM.
PRIMICERIUS SINGULARIORUM.

PRIMICERIUS TABULARIORUM, apud Codinum de Offic. Vide in *Augustalis, Cantor, Defenſor, &c.*

PRIMICERIUS VESTIARII Imperatorii, apud Leonem Grammaticum in Conſtantino Leonis F. [& Anonymum Combefiſianum in eodem Conſtantino numer. 5. 12.]

PRIMICERIUS, Dignitas in Eccleſiis Cathedralibus: officium ipſum *Primiceriatus*, apud Gregorium IX. lib. 1. cap.8. ubi extinctam hanc dignitatem in Eccleſia Tulleoſi ſub ejuſdem Pontificis tempora obſervare eſt. *Primicerius Sedis Apoſtolicæ*, apud Ioannem VIII. PP. Epiſt.7. ex iis, quas Sirmondus edidit. *Primicerius Eccleſiæ Neapolitanæ*, apud Eugippium in Vita S. Severini cap. ult. *Primicerius Metenſis Eccleſiæ*, apud Adelmannum in Epiſt. ad Berengarium in Concilio Metenſi ano. 888. cap. 7. &c. *Primicerius Eccleſiæ Pergamenſis*, in Hiſtor. Pergam. tom. 3. pagin. 325. apud Ughellum tom 4. pag. 668. 669. 675. 848. &c. *Primicerius Eccleſiæ Tullenſis*, in Charta Leonis IX. PP. ann. 1049. apud Meuriſſium. *Primicerius S. Marci Venetiarum*, de quo multa Sanſovinus, & Stringa lib. 1. de Venetia cap. 143. & ſequent. Dignitatis iſtius Eccleſiaſticæ munus ita deſcribit liber Romani Ordinis, apud eumdem Gregorium eod. lib tit. 25. *Ut Primicerius ſciat ſe eſſe ſub Archidiacono, ſicut Archipresbyter, & ad ejus curam ſpecialiter pertinere, ut præſit in docendo Diaconis, vel reliquis gradibus Eccleſiaſticis in ordine poſitis: ut ipſe diſciplinæ & cuſtodiæ inſiſtat, ſicut pro animabus eorum coram Deo rationem eſt redditurus: & ut ipſe Diaconibus doceat lectiones, quæ ad nocturna officia Clericorum pertiaent, & de ſingulis ſtudium habeat, ut in quacuaque re capacem ſenſum habuerit, abſque ulla vacet negligentia, aut à quo ipſe juſſeris inſtruantur.* Vita Aldrici Epiſcopi Cenoman. oumer. 1. *Demum quoque eligentibus fratribus, & ſuadente, ſive exhortante Epiſcopo ſuo Drogone, licet coacte, ſenior cantor ibi ſublimatur.* Infra: *In majus eum miniſterium, quamvis coacte, ſublimaverunt, & Primicerium, ſecundum Romanum ordinem eum eſſe conſtituerunt, totumque clerum tam civitatis quam & monaſteriorum, ſive totius illius Civitatis*, (Metenſis) *Parochiæ ei ſubditum eſſe præceperunt, & magiſtrum omnium conſtituerunt.* Adde numer. 55. Bernaldus Archidiacon. in Vita B. Geraldi Abbat. Braccarenſis numer. 1. *In monaſterio chorum, utpote bonus Primicerius, doctiſſime regebat, & monachos minus eruditos tam in muſica, quam etiam literali diſciplina diligenter edocebat.* Leges Alfonſinæ, ſeu Partitæ 1. part. tit. 6. l. 5. Primicerium cum Cantore confundunt, ubi Cantorem, & in quibuſdam Eccleſiis *Cabiſcol*, in aliis *Primicerio* appellari obſervant: E *anu y a otras Egleſias en que y a Primicerios, que han eſte miſmo officio que los Chantres: e Primicerio tanto quiere dezir, como primero en el coro: o eu commençar los cantos, & mandar & ordenar a los otros, como canten, & anden honeſtamente en las proceſſiones.* Ex his liquet, *Primicerium* nude appellatum, qui alias *Primicerius Scholæ Cantorum* dicitur. [*Primicerii ſive chori & cantorum Magiſtri*, in Expoſit. compend. benefic. fol.6. Vide *Primiſerius*.] Proinde minime audiendus Joannes de Janua: *Primicerius eſt, qui primum cerum portat ante Epiſcopum, vel Regem, de dignitate: unde hæc Primiceria, ejus dignitas.*

PRIMICERII SUBDIACONORUM, *Notariorum, Lectorum*, in Eccleſia Mediolanenſi an. 963. apud Ughellum in Appendice to. 4. p. 2. 11. Vide Gloſſ. med. Græcit. in πριμικήρ.

¶ PRIMICHERIUS, ut *Primicerius*, in Charta S. Gerardi Epiſc. Tull. an.982. apud Calmet. to 1. Hiſtor. Lothar. inter Probat. col.388. *Proceſſu namque temporis evoluto, Godcramnum qui tum noſter erat Primicherius, à noſtræ familiaritatis participibus ſegregari contigit pro culpis aliquibus.*

PRIMICLERUS, Munus Eccleſiaſticum; primus & præcipuus inter Clericos, qui nempe univerſæ Clericorum catervæ & familiæ præerat. Nam ut Diaconis Archidiaconus, Presbyteris Archipresbyter antiſtabant, ita Clero Primiclerus, cujus arbitrio oblationes Clericis pro ratione virtutis & officii diſtribuebantur. [Conc. Compoſtell. ann. 1031. inter Hiſpan. tom. 3. pag. 199. *Super rebus ipſius eccleſiæ canonicæ nullus laicus diligentiam habeat, Diſciplinam & nutritionem clericorum faciant, & ſuper omnes ordines Archipresbyteri & Primicleri.*] Dignitatis iſtius præterea mentio eſt in Concilio Emeritenſi can. 10. & 14. & in Toletano XV. quod ſubſcribit *Muſacius Primiclerus*; denique in Hiſtoria Wambæ Regis p. 832. ubi quidam *Gultricianes Primiclerus* refertur. Non deſunt tamen, qui in his locis emendandum putant, *Primicerius*, atque in iis Garſias Loaiſa. Vide Fileſacum lib. de Parœcis cap.4.

¶ PRIMICOPII, *Qui primum locum in præliis obtinent.* Gaſp. Barthii Gloſſ. apud Ludewig. to. 3. Reliq. MSS. p.435. ex Guiberti Hiſt. Palæſt.

¶ PRIMIFORMIS dictus Adam, quia primus formatus fuit. Vetus Irenæi Interpres l.3. cap 23. *Hic eſt autem Adam, ſi oportet verum dicere, Primiformis ille homo, &c.* Vide *Primoplaſtus*.

¶ PRIMILUNIUM, Novilunium. Vide *Primari*.

¶ PRIMIOR, Ad primum rei principium propius accedens. Otto Friſing. de Frider. I. Imper. apud Murator. tom. 6. col. 634. *Quæ* (demonſtratio) *velut*

Digitized by Google

velut omnium principium & primum Primiora, veriora, notiora ſuper ſe habere non poteſt.

¶ PRIMIPARA, Quæ prima vice peperit, Πρωτοτόκος, apud Martinium. Utitur Plinius l.8. c. 47.

¶ PRIMIPETA, *Primum locum vel gratiam exponens*, ut leg. cenſet la Cerda apud Iſidor. pro *Prima porta, primum locum vel grecia expoſitio*, cui aſſentit Grævius: niſi emendes ex Conſtantienſi: *Prima pete, primum locum, vel egregia expoſco.*

¶ PRIMIPILARIUS, ut Primipilaris, Centurio primi pili ſeu primæ cohortis. Otto Friſing. de Frider. I. apud Murator. to.6.col.651. *Viriliterque pugnantibus Alemannis tandem ex parte Francorum comes Emicho, qui caterorum Primipilarius erat, lethali ſauciatus vulnere, occubuit.* Vide Spartianum in Peſcen. Nigr. Calmet. to.1. Hiſt. Lothar. inter Probat. col.5. & Gloſ. med. Græc.

¶ PRIMIPILATUS, Dignitas & gradus Primipili, apud Laur. in Amalth. Occurrit apud Joh. Saliſber. l.6. c.16.

¶ PRIMIPILARES, *Qui ad paſcendos milites ſolemniter ad limitem deſtinabantur.* Vide Gothofred. ad l.6. Cod. Theod. l. 8. tit. 4. De *primipilo* ſeu paſtu primipili, ibid. conſulendus, ut & ad l.11. lib. 12. tit. 1. Vide etiam Gloſſ. med. Græcit.

¶ PRIMIPOTENS, Primus potentia, qui alios omnes potentia præcellit. Apul. in Aſcep. Hermet. *Deus Primipotens & unus gubernator mundi.*

PRIMISCRINIUS, Qui primum locum obtinet in Scriniis publicis, vel inter *Scriniarios*. Menæa 13. Decemb. in S. Euſtratio: Σκρινιάριος ὑπάρχων τῆς Δουκικῆς τάξεως, ἦν αὐτῆς πρωτεύων. Vide Acta S. Sebaſtiani c.7. n.24. Theophanem ann. 7. Nicephori Gener. Senatore lib. 11. Epiſt. 20. Relationem Symmachi PP. apud Baronium an.410. n.50. &c. Notitia Imperii lib.1. c.40. de Magiſtro militum in præſenti: *Habet ... Primiſcrinios, qui Numerarii fiunt.* In Hiſtor. Miſcella lib.24. *Theodoſius Patricius & Primiſcrinius. Primiſcrinius Candidatorum*, in Actis Martyrii S. Secundi nu. 1.

¶ PRIMISCRINIUS, Cancellarius. Eo nomine Chartam an. 934. ſub Radulfo Rege ſubſcribit Viebertus, apud Stephanot. tom. 3. Antiq. Pictav. MSS. pag. 337.

PRIMISCRINIARII, & *Sribæ regionarii*, inter officia Eccleſiæ Romanæ, apud Anonymum Vaticanum de Electione Paſchalis II. apud Baron. ann. 1100. qui *Proteſcriniarii* nuncupantur apud Reginonem in Chronico.

PRIMISCRINIATUS, Dignitas ipſa, apud Senatorem l.11. Epiſt.21.

PRIMISCRINIUS, pro *Primicerius*, in Vita S. Johannis Gorz. Abb. ſæc.5 Bened. p.374.

¶ PRIMISERIUS, pro *Primicerius*, in Chartario Eccl. Auxit. c.52. *Duos Primiſerios, quos capiſcoles vulgo dicimus, ... ibidem ſepelire curavit.*

PRIMISSARIUS, Idem qui *Primitiarius*, de qua voce infra. Synodus Auguſtenſis ann.1540. celebrata: *Capellani & Primiſſarii Rectoribus aut Plebanis ſuis debitam reverentiam exhibeant.* Vox, ut videtur, deducta ex *Primerius*.

¶ PRIMITAS, Primatus. Vita B. Coletæ to. 1. Mart. p. 547. *Nec plene cor ſuum voluit applicare pleno conſenſui de dicta Primitate.*

PRIMITIÆ. Concilium Burdegalenſe ann. 1255. c.20. *De primitiis vero ſtatuimus, ut laici per cenſuram Eccleſiaſticam compellantur ad triceſimam vel quadrageſimam partem, uſque ad quinquageſimam nomine Primitiæ perſolvendam.* Synodus Nemauſenſis ann. 1284. cap. de Decimis: *De primitiis vero dicimus, & juri eſſe conſentaneum reputamus, & ſic in Nemauſenſi dioceſi præcipimus obſervari, quod Primitiæ Eccleſiæ illi dentur de proventibus ſeu fructibus prædiorum decimæ perſolvantur, cum non debeat una eademque Eccleſia cenſeri: nomine autem Primitiarum, ſeu pro promitiis ad minus ſexageſima pars de vino & blade Eccleſiis debet ſolvi, &c.* [Incerti auctoris homilia apud Baluz. in Append. ad Capitul. col.1376. *Primitias de fructibus veſtris & de laboratu debetis efferre ad altare, id eſt, ſpicas novas & uvas & fava. Alias Primitias ad domum presbyteri de omni fructu debetis portare, & presbyter eas benedicat.*]

¶ PRIMITIÆ, *quæ veniunt ad altare*, ut ab eis ſecernantur quæ mox ad domum presbyteri deferri dicebantur, in quo poſitæ fuerint diſcimus ex Chartul. S. Vincentii Cenoman. fol.55. *Omnes autem Primitias de Curtangis habebit presbyter, illis excluſis quæ veniunt ad altare, ſcilicet agnorum, vitulorum, porcellorum & lanarum, quarum presbyter tertiam & monachi duas partes habebunt.*

¶ PRÆMICIÆ & PREMITIÆ, pro *Primitiæ*, in Charta ann. 1089. tom. 3. novæ Gall. Chriſt. inter Inſtrum. col. 197. & in Charta ann. 1254. tom. 6. col. 66.

¶ PRIMITIES, in Vita B. Columbæ tom. 5. Maii pag. 381.

¶ PRÆMISSIA, *æ*, in Statutis MSS. Augerii Epiſcop. Conſer. ann. 1280. *Nullus decimam, vel Præmiſſiam, vel oblationem alteri eccleſiæ debitam recipiat.* Occurrit rurſum infra.

¶ PRIMITIALES, *Primitivi*, in Gloſſ. ad Doctr. Alexandri de Villa Dei.

¶ PRIMITIALIS, Principalis, originalis. Vita S. Adalberti to. 3. Apr. p.181. *Prima & velut Primitialis cauſa propter plures uxores unius viri, &c.*

PRIMITIARE, Incipere, [primitias dare.] Petrus Bleſenſis Epiſt.20. *Munificentiam à tenera Pimitiavit ætate.* Adde ſerm.21. [Vita S. Patricii to. 2. Mart. pag. 548. *Prope erat Paſcha, ... in quo vita mortua ex mortuis reſurgens Primitiavit & probavit reſurrectionem mortuorum.* Elmham. in Vita Henr. V. Reg. Angl. edit. Hearnii cap 79. pag.220. *Ante matutinalis favoris graciam, affuit alicujus temporis permiſſiva licentia, quo ſues Primiciare temptarent inſultus, aut ſcalas iaicerent in mœnium ſummitates.*] Inſcriptio in Baſilica Sanct. Pauli Romæ, apud Panvinium de 7. Baſil. p. m. 100.

Hoc opus arte ſua, quem Roma Cardo beavit
Natus Capua Petrus olim Primitiavit.

Henricus Aquilonipolenſis in Adolpheide c. 14.

Presbyter hinc factus Miſſam celebravit in ipſa,
Gregorii luce Primitiando ſuam.

Vide *Initiare*.

PRIMITIARIUS, pro *Primicerius*, Dignitas Eccleſiaſtica, apud Crodogangum Metenſem Epiſcopum in Regula Canonicor. c.10. Vide *Primicerius* & *Primiſſarius*.

PRIMITIVA, Pimitiæ, in Chartis Regum aliquot Navarræ æræ 1068. & 1094. apud Antonium *de Yepez* in Chronico Ordinis S. Benedicti tom.1. Vide in *Tertia*.

PRIMITIVA, Strenæ, xenia. Matth. Paris an.1249. *Rex autem Regalis munificentia terminos impudenter tranſgrediens, à civibus Londinenſibus, quos novit ditiores, die Circumciſionis Dominicæ à quolibet exegit ſingulatim Primitiva; quæ vulgares Nova dona novi anni ſuperſtitioſe ſolent appellare.*

¶ PRIMITIUM, πρωτεῖον. Gloſſ. Lat. Græc. in Caſtigat. *Primitium, primatus*, πρωτεῖον. Cod. Sangerm. *primitivum*.

¶ PRIMITIVUS, Qui ex alio originem non habet,

apud Prudantium, Columellam & alios. *Primitivus*, πρωτότοκος, in Gloſſ. Lat. Græc.

¶ PRIMITUS, Prius, *Primitus*, πρῶτον, Gloſſ. Lat. Græc. Diploma Caroli Reg. Hungar. ano. 1325. apud Ludewig. to. 5. Reliq. MSS. p. 486. *Ad unionem pacis devenire nolumus ſine ipſo Rege Boemiæ ...niſi Primitus ad hoc dicti fratris noſtri ... expreſſus conſenſus acceſſerit & voluntas.* Occurrit præterea in l. 12. Cod. Theod. lib. 11. tit. 1.

PRIMIVIRGIUS, πρωτοραβδοῦχος, in Gloſſ. Gr. Lat. primus ex lictoribus, qui virgam deferunt. Gloſ. Iſid. *Primivirgius, caballarius, quod primus eſt militiæ in virgis.* [Ubi Excerpta: *Primivirgius, caballarius, quod prima eſt militiæ, jus in virgines virgis.* Emendat la Cerda: *Primivirgius, clabarius* (vel clavarius) *qui primus eſt militiæ in virgis*, hoc eſt, ut monet Grævius Militum virgatorum, qui præibant magiſtratus cum virgis & baculis, ut lictores Romæ. *Clavarius*, a clava, qui clavam ſeu baculum præfert.)

PRIMNA, Puppis, Gr. πρύμνα. Ethelwerdus l. 4. c. 4. *Elevant dies per vela ſeptem totidemque noctes, advehuntur in Primna Cornualias partes, &c.* Infra: *Ibique conſtruunt claſſem, Primna dant ventis, volant roſtra ad Anglicas partes, &c.*

PRIMOGENITA, Primitiæ. Charta ann. 1069. ex Tabul. Eccleſiæ Gratianopolit. fol. 24. *Dono & transfundo eis Eccleſiam ſanctæ Mariæ de Quinciaco, cum omnibus Primogenitis & primiciis, & cum duabus partibus decimi, & cum omni alodatico, totum & ab integro quod de me Gonzaldus Presbyter tenet.*

¶ PRIMOGENITALIS, Primogenitus, apud Tertull. adv. Valent. c. 20. *Ab argumento ogdoadis Primogenitalis.*

¶ PRIMOGENITOR, Primogenitus, filius natu major. Litteræ Johannis Reg. Franc. ann. 1361 to. 3. Ordinat. p. 489. *Volumus ut ipſe ſecretarius noſter homagia, fidelitates, ſubjectiones & cetera deverſa que nobis fecerat & preſtarat, ſeu facere debebat ratione hujuſmodi ville & loci de* Dompna Maria, *idem Primogenitori noſtro tanquam repreſentati* (repræſentanti) *perſonam noſtram regiam & noſtro nomine, faciat atque preſtet.*

¶ PRIMOGENITURA, Jus & privilegium primogeniti, Gall. *Droit d'aineſſe*. Charta Philippi Pulcri an. 1291. apud Thomaſſer. in Biturig. p. 727. *Salva adhuc Primogenitura ipſius dicti Johannis primogeniti ... Quod dictus Johannes de Soliaco miles habuit & habere debuit ratione ſuæ Primogenituræ melius herbergamentum, meliorem feudum, meliorem ſervientem, &c. Jus antiquioritatis & Primogenituræ*, in Regeſto Parlam. an. 1450. apud Baluz. Hiſt. Arvern. tom. 2. p. 383. Adde Murator. to. 3 p. 587. Vide *Aineſcia & Majoratus* 1.

¶ PRIMOGENIUS, ἀρχηγενής, in Gloſſ. Latino Gr. Ciceroni primigenius. Regula Mellic. in Chronic. ejuſd. Monaſt. *Dona Dei Primagenium in animis noſtris vigorem continuo deperdant.*

PRIMOPERAM, *Genus officii*, in Gloſſ. Lat. MS. regio cod. 1013. an *primus* ſeu *Primicerius operum*, ſeu *Operarius*, de qua dignitate ſuo loco egimus.

PRIMOPLASTUS, vox hybrida, πρωτόπλαστος, apud [Tertull. Exhortat. caſtitatis c. 2. vet. Irenæi Interpr. l. 2. c. 9.) Prudentium hymno 7. & in l. 1. Sacram. Rom. Eccl. c. 42. &c.

¶ PRIMORDIALIS, Primigenius, principalis. *Verbum primordiale*, apud Tertull. adv. Judæos cap. 2. *Primordialis cauſa*, apud Ammian. l. 30. initio.

¶ PRIMORDIALITER, Primum. Anonymus de geſtis Manfredi & Conradi Reg. apud Murator. tom. 8. col. 615. *Hos quædam terra qua vocatur Sebiacca regalis dominii, ſed dehabitata, Primordialiter receptavit.*

Utuntur præterea S. Auguſt. de Trinit. l. 3. c. 9 & Claud. Mamert l. 2. c. 5.

PRIMOTICUS, [Primo natus, præcoquus.] Apicius l. 4. de Re culin. cap. 5. *Guſtum de præcoquis ſic facies, duracina Primotica puſilla præcoqua purgabis, &c.*

PRIMULE, Primo, primum, vel nuper. Adamnanus l. 3. de Locis SS. c. 4. *Præterea hos tibi 20. ſolidos auri adſero, equi pretium mei, quem tibi Primule commendatum mihi uſque in hodiernum conſervaſti diem.* [Adde Acta SS. to. 3. April. p. 147.]

PRIMUS, Primæ, ut aiunt, conditionis, ut *Medianus*, mediæ, & *Minofledus* infimæ, apud Alamannos, in Capitulis ad Legem Alamann. c. 22. edit. St. Baluzii: *Si Primus Alamannus fuerit, ducentos ſolidos componat.* Vide Gloſſ. med. Græc in πρῶτος.

¶ PRIMUS ALTARIS inter dignitates Eccleſiæ S. Ægidii recenſetur in Bulla Pauli III. PP. ann. 1538. pro Seculariſat. ejuſd. Eccl. *Unus ſuccentor, unus Primus altaris S. Ægidii, & alius Secundus ejuſdem altaris.* Horum officium ſeu dignitas *Prima* & *Secunda altaris* dicitur in eadem Bulla.

¶ PRIMUS IN CURIA, Quæ fuerint ejus jura & prærogativæ, videſis in Notis Gothofredi ad leg. 127. Cod. Theod. l. 12. tit 1.

¶ PRIMUS HONOR, Non ſummus, ut monet idem Gothofredus ad leg. 4. ejuſd. Cod. l. 6. tit. 27. verum ultimus, qui ſcilicet primus receptis intra ſcholam defertur: *Novi quinquennio vacent à Primi quoque honoris auſpiciis.*

¶ PRIMUM NAVIGIUM, πρωτόπλοια, in Gloſſ. Latino-Græc.

¶ PRIMUS NAVIUM, apud Luitphrandum lib. 3. cap. 6. Romanus Lacapanus fuiſſe dicitur, qui Græcis δρουγγάριος.

PRIMUS PALATII, dignitas, qua donatus *Hermenegildus*, qui Chartam Ranimiri Regis Legionenſis æræ 979. ſubſcripſit, apud Anton. *de Yepez*, in Chron. Ord. S. Benedicti to. 5. p. 438. ſtatim poſt Epiſcopos & Abbates. De Hermenegildo, vide ibid. p. 428.

¶ PRIMUS TEMPUS vocantur Kalendæ Martiæ, quod ab iis annus exordium ducat, in Cod. Theod. lib. 12. tit. 1 de Decurion.

PRINCEPS, Rex, Imperator, in Legibus Wiſigoth. l. 5. tit. 7. § 20. in Leg. Longob. l. 2. tit. 29. §. 1. tit. 39. §. 4. [in l. 3. Capitul. c. 67. Chron. Andreoſe tom. 9. Spicil. Acher. pagin. 377. *Tunc electione in conſilio omnium Godefridus Dux Lotharingiæ conſtituitur Princeps & Dux Joroſolymorum.* Gloſſ. Lat. Gr. *Princeps*, Βασιλεύς.]

¶ PRINCEPS, Dux, qui provinciæ præeſt, in Leg. Alamann. cap. 85. in Leg. Bajwar. c. 2. Interdum eodem Principis nomine Rex & Dux deſignantur. Capitul. l. 5 c. 367. *Si quis juſſione Regis, vel Ducis illius qui ipſam provinciam regit, hominem occiderit, non requiratur ei, nec propterea faidoſus ſit: quia lex & juſſio dominica occidit eum, & ipſe non potuit contradicere. Princeps vero & ſucceſſores ejus defendant eum, &c.*

PRINCIPES, dicti, quotquot in ordine aliquo primarium locum obtinent, quos poſterior ætas *Primicerios* appellavit. Senator l. 7. Epiſt. 24. *Magna inter collegas ſuos prærogativa decoratur, quiſquis gerit militiam nomine Principatus: cognoſcitur enim agere locum primarium, quando in rebus humanis magna pars hominum aſſerit excellentiam auguſtatum.* Adde lib. 11. Epiſtol. 35.

Erant autem *Principes* in Militia, *Principes* ſcilicet *Legionum & Cohortium*, de quibus Vegetius l. 2. c. 8. a quibus nomen tranſiit ad *Principes officiorum*, qui in omnibus officiis omnium Magiſtratuum civilium & mili-

militarium erant. Capitolinus in Antonino: *Additis officiorum omnium Principibus*. Horum mentio fit paſſim in Notitia Imperii. De his etiam eſt titulus Cod. Theod. *de Cohortalibus, Principalibus, Cornicularis & Primipilaris.* Theophanes p.137. καὶ πριγκιπιτικιανοὺς σχολαρίους τούτῳ. Vide Sirmondum ad Epigr. 137. Ennodii, & Jacobum Gothofred. ad l.10. Cod. Th. de Cohortal. Principis munus ſe geſſiſſe Corippus teſtatur in Panegyrico Anaſtaſii Quæſtoris & Magiſtri:

. . . . . Sub cujus nomine geſto
Principis officium.

Unde conficitur, Magiſtros officiorum, & Quæſtores *Principes officiorum* habuiſſe, licet *Adjutores* tantum iis attribuat Notitia Imperii.

Principes Agentium *in rebus* de quibus eſt tit.28. in Cod. Theod. l. 27. qui & *primates* dicti in Lege 22. de Agentib. in rebus, eod. Cod. Senator l.11. Epiſt.35. *Cur enim Agentium in rebus miles officii poſt tot labores incerto aliquid patiatur ambiguum, qui crebris actionibus excubando, ideo Principis nomen habere promeruit, quia militiæ ſacramentis cæteros antecellit.* Vide Jacobum Gothofr. ad d. tit.

¶ Princeps Militiæ dictus apud noſtros Seneſcallus, cujus præcipuum munus fuit in rebus bellicis. Rigordus an.1184. *Theobaldus Comes Bleſenſium Franciæ Seneſcallus, Princeps militiæ Regis.* Vide *Seneſcalcus*.

Princeps Officii, Primus officialium, id eſt Miniſtrorum & Apparitorum Judicis vel Rectoris provinciæ, in l.1. C. Theod. de Offic. Rect. prov. apud Lampridium in Heliogabalo & in Alexandro, Symmachum l.1. Epiſt. & auctorem Queroli. Acta S. Cypriani: *Venerunt ad eum Principes duo, unus ex officio Galerii Maximiani Proconſulis, &c. Princeps appariſionis,* apud Ammianum l.16. *Princeps officii,* in l.2. Cod. Th. ad Legem Juliam de ambitu. Palladius in Vita Chryſoſtomi p. 63. edit. Emerici Bigotii: ἀπιστάλη Ευλόγιος ὁ τῶν ἀπὸ πριγκίπων. Vide Pancirolum ad Notitiam Imperii l. 1. c. 9. Henricum Valeſium ad lib.16. Ammiani p 121. & Jacobum Gothofred. ad Cod. Th. [Vide *Priores officiorum*.]

Princeps Castrorum, in veteri inſcriptione 1101. 5.

Princeps Civitatis πρωτοπολίτης, in Gloſſis Gr. Lat. Gloſſæ Lat. Græc. *Princeps*, πρωτοπολίτης, ἔξαρχος. Aliæ: πρωτοπολῖται, *Proceres*. Sic autem appellabantur, qui in civitatibus præcipuos Magiſtratus gerebant. Unde Sextus Rufus Odenatum Palmyrenum *Decurionem* vocat, quem Vopiſcus *Principem civitatis*. Vide Gruteri Inſcript.472. 4. & infra in v. *Prior*.

¶ Princeps Sacerdotum, Titulus honorarius quem aliquando uſurpaſſe videntur Primates, quibus exinde prohibitum ne eo uterentur. Capitul. l.6. c.29. *Ut primæ ſedis Epiſcopus non appelletur Princeps ſacerdotum, aut ſummus ſacerdos, aut aliquid hujuſcemodi, ſed tantum primæ ſedis Epiſcopus.*

Principes, Proceres Palatii. Titulus Legis Alamannorum in antiquis codicib. *Incipit Lex Alamannorum, quæ temporibus Chlotarii Regis una cum Principibus ſuis ... conſtituta eſt.* Ubi alii habent *Proceribus*. Capitula Caroli C. tit. 6 *Hæc quæ ſequuntur Capitula excerpta ſunt à Domino Rege Karolo & Principibus ejus ex his Capitulis, quæ &c.* Flodoardus l. 3. c. 26. meminit Epiſtolæ ab Hincmaro ſcriptæ *Eberhardo ex Principibus Lotharii*. [Charta æræ 1216. apud Stephanot. to. 3. Fragm. Hiſt. p.214. Ego *Aldefonſus D. G. Rex Toleti Caſtellæ, una cum uxore mea Alyenor regina, ... conſilio pariter & voluntate Principum meorum facio cartam donationis, &c.*]

¶ Principes Castri, Patriæ, Proceres regionis, in Charta an.1108. inter Inſtr. to.2. novæ Gall. Chriſt. col.277. *Ego Gancelmus & fratres mei Arnaldus Cati-armati, Achelmus Willelmi, Bonbaldus quoque Rotberti; coram Principibus caſtri noſtri, &c.* Infra: *Dono ſecuritatem ſemper, & ingenuitatem per totam terram meam coram Principibus patriæ.*

Princeps, Nomen dignitatis. Moſchopulus pag. 160 πρίγκιψ, ἀξιώματος ὄνομα. Primus autem *Principis* nomenclaturam, in honorarium ſeu potius feudalem titulum, in Italia, invexit Arechis Dux Beneventanorum. *Hic* enim, ut ſcribit Leo Oſtienſis l. 1. c.10. *primus Beneventi Principem ſe appellari juſſit, cum antea, qui Beneventi præfuerant, Duces vocarentur. Nam & ab Epiſcopis ungi ſe fecit, & coronam ſibi impoſuit, atque in ſuis chartis ita in fine ſcribi præcepit: Scriptum in noſtro ſacratiſſimo Palatio.* A Principatu Beneventano poſt annos 90. prodiere *Principatus Salernitanus* & *Capuanus*. Nam cum Siconolfus Siconis Principis Beneventi filius, & Sicardi Principis frater, Salernum & Capuam Radelchiſo Principi ademiſſet, Ludovicus II. Imperator in Italiam veniens anno 851. pulſis & profligatis Saracenis, quos uterque Principum in auxilium evocarat, *convocatis Longobardis totam Beneventi provinciam inter Radelchis & Siconolfum æquo diſcrimine partitus eſt*, ut habet Chronicon S. Vincentii de Vulturno p.687. qua quidem partitione, cujus meminit etiam Conſtantinus Porphyrog. lib. de Adm. Imp. c.27. Salernum & Capua Siconolfo ceſſere. Ex hinc cæteri qui Salerno imperavere, *Principes Salerni* appellati ſunt: a quibus, diviſo rurſum Salernitano Principatu, emerſit *Capuæ Principatus*. Uterque vero tandem ad Tancredi Normanni familiam & ad Reges Siculos devenit. Capta enim Capua, Rogerius Rex Anfuſum filium *Capuani per vexillum ſublimavit Principatus honore*, quo extincto, patre ſuperſtite, Guillelmus filius alter eadem dignitate donatus eſt. Sed & Tancredum filium *Principatu Barenſi* donavit Rogerius, ut habet Alexander Abbas Celeſinus l. 3. c. 26. Sub eodem etiam Rege *Principatus Tarentini* titulus tum primum emerſit, quo Simonem filium nothum teſtamento honeſtavit. Sed filius Guillelmus Rex hunc Simoni ademit, dicens: *Ducatus Apuliæ, Tarentique, & Capuæ Principatum legitimis tantum filiis debere concedi: ad Comitatus autem aliaſque regni dignitates non indignum eſſe liberos etiam naturales admitti.* Ita Falcandus p. 659. Ex quibus ſane colligitur, *Principis* titulum, Comitalem longe dignitate præceſſiſſe.

Ex prædictis etiam docemur, ab Italia in cætera regna, etſi in quibuſdam ſerius, profluxiſſe ejuſmodi *Principis* titulum: nam & inde in Regnum Hieroſolymitanum tranſiit. Quippe cum Boemundus Tancredi filius in hæredii ſortem a Rogerio fratre Tarenti & Baris Principatus obtinuiſſet, ut narrat Ordericus Vitalis l.8. p.677. Antiochiæ Dominus factus, ejuſdem *Princeps* appellatus eſt, quod, inquit Will. Tyrius lib. 6. c.23. antea *Princeps* vulgo nuncuparetur; Tarenti ſcilicet, ut habent præterea liber vernaculus de Familiis Ultramarinis, & Joan. Villaneus l. 4. cap. 18. Exhinc idem *Principis* titulus datus legitur Galilææ ſeu Tiberiadis in eodem regno dominis. Memoratur præterea apud Albertum Aquenſem l.3. c.54. *Princeps Philippenſium*, cui nupta fuit Florina Ducis Burgundiæ filia, licet haud bene conſtet, quis Princeps iſte fuerit, & cujus urbis. Certe *Philippenſium Principis* mentio quoque eſt in Epiſtola Honorii III. PP. ad Everardum Patriarcham, apud Rainaldum an.1217. n.17. quo eum monet, ut Philippenſium Principem, qui Epiſcopum urbis ſuæ interemerat, ad juſtam criminis expiationem per excommunicationem cogeret. Sed cum hoc an.1217.

Eve-

Digitized by Google

Fverardus iſte inter Patriarchas Hieroſolymitanoa & Antiochenos non cumpareat, haud promptum eſt urbis ſitum aſſequi. Tranſiit præterea *Principis* dignitas in Imperium Conſtantinopolitanum ſub Imperatoribus Francis. Nam Guillelmus de Champlita, cognomento *Campanienſis*, expugnata Achaia & Peloponneſo, Principem ſe *inſcripſit Achaia & Moreæ*, ut perinde ejus ſucceſſores, quorum ſeriem & hiſtoriam dedimus in Hiſtoria Franco-Byzantina.

Atque inde fortean fluxit, ut complures dignitate licet & natalibus longe inferiores proceres *Principis* titulum ſibi arrogaot, vel certe ut iis ille a Scriptoribus aſcribatur, quod mox docemus.

Inde etiam originem duxere *Principatuum* erectiones, quæ in Francia noſtra & in Belgis provinciis ſerius noſci cœpere. Primus enim qui mihi occurrat, in Francia Principatus, eſt Chaleſius in Inculiſmenſis agro, in Hiſtoriæ Arvernenſis probat p. 228. ſub an. 1478. & in Ceremon. Franc. an. 1513. tametſi de erectione non conſtet. Exhinc complures leguntur inſtituti, atq; in iis Jovis-villę an. 1552. Porceani an. 1561. Guemenaii an. 1570. præterea Principatus Luci in Pictonibus, Soyonis in Viaricoſi agro, Rupis ad Yonem, Liſteneſii, Fucardimootis, Chaluſii, Ambliſiæ, Chabaneſii, Carencii, &c. In Belgio vero Principatus Chimacen. erectus an. 1486. Spinetenſis ann. 1541 Gavarenſis ann. 1553. Lignenſis an. 1602. Barbanconenſis ann. 1614. &c. Mitto, quæ de Principatibus Italicis & Hiſpanicis huc conferri poſſent, cum exſtent de iis, ut de cæteris ejuſmodi dignitatibus conſcripti Commentarii.

Principes in Francia noſtra triplicis generis eſſe obſervat Sanjulianus lib. de Orig. Burgundionum c. 33. extremo: ac primo quidem ita appellari, qui ex domo regia ſunt, quod vulgo *Princes du ſang* dicimus: deinde qui orti ex Principum extraneorum familia in Aula Regia noſtrorum militant, & in Francia ſedes fixere, quorum etiam poſteri eamdem dignitatem retinent: ac denique ita vocari, qui feuda poſſident cum titulo Principatus de quibus mox egimus. Sed qui regnante Carolo V. in Francia noſtra pro Principibus haberentur, docet præ cæteris Chriſtina Piſana *au Treſor de la Cité des Dames*, 2. part. c. 9. *Et pace que en diverſes Seigneuries ſons demourans pluſieurs puiſſans Dames, ſi comme Baronneſſes, & grand terriennes, qui pourtant ne ſons pas appellées Princeſſes, lequel nom de Princeſſe n'affiert eſtre dit que des Empereres, de Roynes, & des Ducheſſes: ſe ce n'eſt aux femmes de ceulu, qui à cauſe de leurs terres ſons appellez Princes par le drois nom du lieu, ſi comme il en à en Italie & ailleurs. Et quoy que les Conteſſes ne ſoint mie en tous pays nommées Princeſſes, &c.*

Quartam denique Principum ſpeciem addunt Bodinus lib. 1. de Republica c. 6. p. 63. & Marca lib. 6. Hiſtor. Beneharn. c. 8. num. 4. qui ſcilicet feuda majora, vel etiam oppida poſſident in regni confiniis, de quorum ſupremo dominio ac ſuperioritate Principes ac Reges non convenere invicem in pactis ac fœderibus, atque adeo *ſuperſeſſum eſt*, donec de rei veritate conſtaret. At cum publicæ iſtæ vix dirimantur lites, factum, ut flagrantibus potiſſimum bellis eorum poſſeſſores oppida ſua munierint, & cum neutri Principum parerent, horum ſe ſupremos Principes indigitariot, quod de Byzantio ſcribit Juſtinus lib. 9. *Hæc namque urbs condita primo à Pauſania Rege Spartanorum, & per 7. annos poſſeſſa fuit: deinde variante victoria, nunc Lacedæmoniorum, nunc Athenienſium juris habita eſt. Qua incerta poſſeſſio effecit, ut neminem quaſi ſuam auxiliis juvante, libertatem conſtantius tueretur.*

Princeps, nomen videtur fuiſſe dignitatis in regno Anglorum. Chartam enim Offæ Regis ſubſcribunt ſtatim poſt Epiſcopus *Brordanus Patricius*, *Binuaaus Princeps*, deinde *Duces*, in Additam. ad Matth. Paris p. 155 Aliam Knutonis Regis ita ſubſcribit, etiam ſtatim poſt Epiſcopos & ante Ducem, quidam Aldenus: *Ego Aldenne Princeps Regis pro viribus aſſenſum præbeo: & ego Turkillus Dun concedo*, in Conciliis Anglicanis. Charta Eadgari Regis in Monaſt. Anglic. tom. 3. p. 302. *Unde ego Eadgarus Rex rogatus quidem ab Epiſcopo meo Deorwlfo, & Principe meo Ældredo, ut aliquam partem terræ liberam darem, &c.* Vide Simeonem Dunelmenſem an. 778.

Princeps, dignitas, ut videtur, fuit apud Hiſpanos. Diviſio Oxooienſis & Auſcenſis Epiſcopatuum an. 1088. ſub Adelfonſo Imper. & Hiſpaniarum Rege, quæ exſtat poſt Concilium Bracarenſe I. ſubſcribitur ab *Epiſcopis & Abbatibus*, deinde a *Comitibus*, demum a *Principibus*, hoc modo: *Ego Martinus Comes confirmo, &c. Ego Alvarus Diaz Princeps confirmo.*

Princeps Walliæ, titulus veterum Principum Provinciæ, quam *Walliam* vocant, qua in jus Regum Angliæ redacta, eorum filii primogeniti eodem titulo deinceps donati ſunt. Vide Thomam Walſinghamum pag. 48. & Thomam Smith lib. 1. de Republ. Anglorum cap. 17.

Apud Scotos, inquit Cedrenus in Britannia, proximus a Rege eſt filius primogenitus, qui *Princeps Scotiæ* appellatur, & peculiari jure Dux eſt *Roiſey*, Scotiæque Seneſcallus: reliqui vero Regis liberi abſolute *Principes* appellantur.

Apud Luſitanos Alphonſus, poſtmodum Rex V. Regis Eduardi primogenitus, *Principis* titulum primus aſſumpſit, cum antea Regum primogeniti *Infantes* appellarentur. Caſtellanorum Regum primogeniti *Aſturiarum Principes* dictos colligere eſt ex Scriptoris Hiſpanicis, ut Aragonenſium *Gironæ*.

Principes in Germania qui dicantur, docet Albericus in Chronico MS. an. 1234 *In Alemannia omnes Archie-piſcopi, & Epiſcopi, quidam excellentiores nigri Abbates, & omnes Duces, & quidam Marchiones, & Lantgravios Turingiæ, & Palatinus Comes de Reno, omnes iſti vocantur Principes. Cæteri autem ſunt vel Comites, vel Caſtellani, vel nobiles. Ordo Principum*, apud Ottonem Friſing. de Geſtis Friderici lib. 2. c. 28. *Iſt enim Lex curiæ, quod quiſquis de ordine Principum Principis ſui iram incurrens, compoſitionem perſolvere cogatur, centum librarum debitor exſtat, cæteris minoris ordinis viri, ſive ingenui, ſive liberi, vel miniſtri, decem.* Charta Henrici VI. Imper. an. 1189. ex Tabulario Eccl. Tulleoſis, *Nos univerſa alodia & feuda, quæ ipſe* (Humbertus Comes Sabaudiæ) *infra fines Imperii Romani poſſidebat, obſervato omnimodo ordine judiciario, & per juſtum Principum Imperii ſententiam, & Parium ſuorum, abjudicavimus, & eum ſecundum juſtitiam condemnatum perpetuo banno ſubjecimus.*

Princeps, in Jure feudali Saxonum c. 38. §. 8. & ſeqq. *tali nomine cenſetur, eo quod habet feudi vexillum, de quo ipſe Princeps dicitur & habetur. Nullus ab eo debet recipere, cum illud alius ab eo receperit. Qui confert taliter, inveſtitus non eſt primus in feudo, & ideo non debet Princeps appellari. Qui poſſidet feudi vexillum, & eſt Princeps, nullum laicum debet habere dominum, præter Regem.* In hac ratione *Principes* dicuntur apud Saxones ſeu Germanos, qui noſtris *Barones*, qui ſcilicet a Rege nude pendens, nullumque alium habent ſuperiorem dominum, quorum feuda Germanis *Fahnleben* vocantur, quod vaſſalli cum vexillis de iis inveſtiantur. Vide Gerlacum Buxtorfium in Auream Bullam Caroli IV. Imp. c. 68. & ſupra in voce *Baro*. Huc porro pertinet præclara Franciſci Borbonii San-Paulani Comitis vox, qui cum Guyſium Ducem ſeipſum Principem appellaotem indignabundus cerneret, ad aſtantes jocoſe reſpondit,

Guy-

Digitized by Google

Guyſius Germanica lingua loqui. Rem narrat Thuanus l.25. Hiſtor. p.456.

Principes dicti ipſi Comites, in Charta Caroli C. in Tabulario Dervenſi: *Princeps autem in cujus Comitatu conſiſtunt, pro Dei amore & remedio animæ ſuæ cauſas eorum libenter audiat, & ei in quantum potuerit adjuvare feſtinet*.

Princeps, pro *Dominus*, alicujus nempe oppidi vel caſtri. Ita inſcribuntur Dux Normanniæ apud S. Anſelmum lib.3. Epiſt. 8. & alibi, Comes Flandriæ apud eumdem lib.3. Epiſt.28 *Princeps Malamortenſis caſtri*, apud Gaufredum Voſienſem lib.2.c.3. *Guillelmus Belliſmenſis provinciæ Principatum gerens*, in Charta fundationis Abbatiæ Longlay, quam ſubſcribit hoc modo, *Willelmus Princeps*, apud Ægidium *Bry* in Hiſt. Perticenſi pag.42.44. *Theodoricus Dei gratia Dominus & Princeps Aloſtenſis oppidi*, in Charta ann.1164. apud Miræum in Cod. Donat. piar. c.96. *Radulphus nobiliſſimus Princeps de Arcuis*, in Charta an.1150. in Hiſtor. S. Martini de Campis p.391. *Willelmus Montiſpeſſulani Princeps*, apud Alanum de Inſulis pag. 20. 201. *Aimericus Princeps Rancoonenſis*, apud Ademarum Cambanenſem pag 181. *Helias Talairandus Princeps terræ Petragoris*, in Tabular. Deipar. Santonenſis. *Wido Princeps Wangionis rivi*, in Charta an.1081. & *Guido de Juncivilla Princeps*, apud Perardum in Burgundicis Tabulis pag.195. 229. *Princeps Albæmarlæ*, in Charta an.1130. in Concil. Rotomag. pag.143. *Principes de Baucio*, apud Willelm. de Podio-Laurentii c.12. *Willelmus Talemontis caſtri Princeps & Dominus*, apud Beſlium pag.420. *Guillelmus Tyeroenſis Princeps*, in Hiſtor. Tranſlat. S. Launomari num.15. *Peronenſis caſtri Princeps*, in Miracul. S. Marculfi num.12. *Oliverius Princeps de Cholesio*, in Charta ann.1174. in Hiſt. Turonenſi p.34. *Theobaldus Bleſenſium Comes*, Principes appellatur apud Joannem Sariſberienſem Epiſt. 89. Willelmus Nothus Rex Angl. Chartam ſic claudit, apud Prynneum in Libertat. Angl. tom.1. p1189. *Ego Willelmus D.G. Anglorum Rex, & Dux Normannorum, atque Princeps Cenomanorum*. *Erchembaldus Princeps Burbonienſis*, in Charta, ſcripta ſub Roberto Rege, in Tabular. S. Urſini Bituricenſ. *Picni* caſtri in Picardia domini Principes etiam inſcribuntur in veteribus Tabulis. Vide Herimannum de Reſt. S. Martini Tornacenſis c.77.89. Acta Murenſia p.15. Auguſtinum *du Pas* in Stemmatibus Armoric. part 2. p 623. Thomaſſerium in Conſuet. local. Bituric. c.35. &c.

Princeps, Superior Dominus, *Chef-Seigneur*. Pactum inter A. Epiſcopum Aginnenſem & S. de Monteforti Ducem Narbonenſem & Comitem Toloſæ an. 1217. in Regeſto 30. Tabularii Regii ch.6. *Comes etiam jurabit Epiſcopo tanquam Princeps defenſionem & tutelam, &c.* Supra: *Jurabit Epiſcopus Comiti fidelitatem, &c.*

¶ Principiſſa, Regina, vel Principis uxor. Diploma Caroli Hungar. Reg. an.1338. apud Ludewig. tom.5. Reliq. MSS. p.488. *Nos & ſereniſſima Principiſſa domina Elyzabeth, Regina Hungariæ, &c.* Anonymi Salern. Chron. apud Murator tom.2. part.2. col.219. *Una die accidit, ut Principiſſa ſub tentorio reſideret, atque in concha argentea pedes lavaret, &c.*

Principes etiam ſuæ civitatis dicti interdum Epiſcopi, ut in Canonibus S. Patricii can.30. & aliis Hibernicis Synodis apud Waræum in Opuſculis S. Patricii p. 120. & apud Acherium tom.9. Spicil. l.18. c.6. lib.26. cap. 15. lib.40. cap.2.3.4. in Vita S. Aigulfi Abbat. Lerinenſis cap.13. apud Willel. Malmesbur. in Prologo ad Geſta Pontificum Anglorum, [in Bulla Rodulphi Imperat. an.1291. tom. 2. Hiſtor. Dalphin. pag. 55. &c. Vide *Epiſcopus*.]

☞ Obtinuit hæc Epiſcoporum nomenclatura maxime apud Germanos, ut ex ſuperius dictis manifeſtum eſt: hanc nihilominus ante ſæculum 11. Epiſcopis tributam eſſe negat Conringius in Cenſ. Diplomat. Ludov. p.218. Addit. Valeſius in Notit. Gall. p.613. nonnunquam Epiſcopos per jocum appellatos fuiſſe Principes, quod potentia & auctoritate ſua abuterentur more Principum ſæcularium. Id potiſſimum colligit ex Vita Leodegarii Auguſtodun Epiſc. *Erant in hoc mendacio primi & quaſi rectores Palatii, Deſideratus cognomine Dido, qui quondam Cabilloni habuit Principatum, necnon & ejus collega Bobo, qui urbem Valentiam habuerat in dominium. Nec enim digni ſunt ut urbium nominentur Epiſcopi, qui magis terrenis deſideriis inhiabat, & cæleſtia non curabant*.

☞ Idem titulus conceſſus etiam Abbatibus, in Canon. Hibernicis c 6. tom.9. Spicil. Acher. p.12. *Si quis commendaverit animam ſuam & corpus & omnia quæ habet Deo & Principi, id eſt Abbati ſancto, &c.* Eo etiamnum decorantur Abbates Fuldenſis, Campodunenſis, Weiſſenburgenſis & Murbacenſis. *Principis* & *Comitis* titulo illuſtratur Rotbertus Abbas Majoris Monaſterii in Charta an.912. ex Tabul. ejuſdem Monaſter. Sed hunc titulum ex Abbatiali dignitate non habuiſſe colligitur ex Comitis nomenclaturæ ibidem ſubjecta ratione: *Rotbertus ... Majoris monaſterii glorioſus Abba, nec non & Comes, propter diverſa regnorum Franciæ & Neuſtriæ negotia, quibus à Rege præpoſitus erat, &c.*

Princeps Carceris, ἀρχιδεσμοφύλαξ, Geneſ c.39. v.23. [Vide *Principalis Cuſtos*.]

Princeps Ecclesiæ, Dignitas Eccleſiaſtica, eadem forte, quæ apud Græc. Ἐκκλησιάρχης, de qua in Gloſſar. mediæ Græcit. Ordo Romanus: *Cum autem omnia uſque ad Evangelium impleta fuerint, accedat Princeps Eccleſiæ ad Epiſcopum, pixidem, in qua thus habetur, manu ferens, ſequente acolytho, qui thuribulum portat, &c.*

Principes Francorum ſeſe inſcripſere poſtremi ex Majoribus domus Regum Franciæ. *Karlomannus Dux & Princeps Francorum*, in Concilii Liptinenſis Præfatione: ſic Pipinus in Præfat. Concilii Sueſſionenſis, Carolus Martellus in lib. Epiſtolar. S. Bonifacii Moguntini Archiepiſcopi.

¶ Princeps Metensis dictus ejuſdem Eccleſiæ Primicerius, apud Lambertum Ardenſ. lib.4. Hiſt. c 95. *Preſcii à Metenſi Principe ſive Princero vel Primicerio, conſentiente, immo ſtimulante & hoc ipſum machinante Viridonenſis civitatis in Epiſcopum electo, captus eſt* Arnoldus de Ghiſnis. Vide ſupra *Primicerius*.

¶ Princeps Monasterii, Qui alias *Advocatus* & *Defenſor* nuncupabatur. Regula S. Pachomii: *Veſtimenta, quæ ſecum detulerant, accipient, qui huic rei præpoſiti ſunt, & inferentur in repoſitorio, & erunt in poteſtate Principis monaſterii*. Fuit etiam in Eccleſia CP. dignitas quædam, quæ ἄρχων τῶν μοναστηρίων dicebatur, quod omnium in urbe regia monaſteriorum cura ei demandata eſſet. Vide *Abbas Abbatum*.

Princeps Nervorum, Cerebrum. Alexander Iatroſophiſta MS. lib.1. Paſſionum: *Oportet cætera deinde adjutoria localia initium ſumere, & capitis fieri providentiam, & ex oleo dulci lanis infuſis totum involvi caput madefactis omnino, ut non rigorem ſentiat Princeps nervorum*. Ubi Gloſſa, *cerebrum, quia ex eo oriuntur nervi*.

¶ PRINCERUS, ut *Primicerius*. Vide ſupra *Princeps Metenſis*.

PRINCIPALES, Præcipui civitatum: οἱ ἐν τέλει, in veteri Inſcriptione. Alia Inſcriptio apud Gualterum in Tabulis Siculis pag.26. *Ti. Claudio Herodiano C.V. leg. prov. Sicil. judici rariſſimo patrono Col. Panhormit. Principales viri ex ære collata DD. Principales urbium,*

bium,in Cod.Theodoſ l.40.tit.5.de Hæret.Vide Gothofredum tom.4. ejuſdem Cod.pag. 340.341.501. & 522.] Salvianus lib.5. de Gubern.Dei : *Qui ergo, ut dixi locus eſt , ubi non à Principalibus civitatum , viduarum & pupillorum viſcera devorentur , & cum bis ferme ſanctorum omnium ?* Ita apud S. Auguſtin. Epiſt. 158. Vide Juretum ad Symmachum pag. 2 27. [& Mabillnn. Diplnm. pag. 457. *Primum Principatem* , in Inſcriptinn. inter Notas ad Inſcripr. Gaudii pag.24.]

¶ PRINCIPALES CURIÆ, Decuriarum primi . Acta S.Symphoroſæ tom.4.Julii p.358.*Cujus corpus colligeas frater ejus Eugenius, Principalis curiæ Tiburtinæ,in ſuburbana ejuſdem civitatis ſepelivit* . Horum dignitas & officium .

¶ PRINCIPALITAS dicitur in Cod. Theodoſ.l.6. de Quæſt.tit 35.

¶ PRINCIPALES MILITES.Veget.lib.2. c.7. *Hi ſunt Milites Principales , qui privilegiis muniuntur* . Vide *Principium* 2.

¶ PRINCIPALIS,Gymnaſiarcha,Gall.*Principal* . Conſuet.Univerſ.Pariſ.per Rnbert.*Geules* fnl.9.v.*Similiter ducuntur juvenes ſcholaſtici collegiorum per Principales ſuos & Regentes* .

¶ PRINCIPALIS,Primus,primævus,antiquior . Vetus Interpres Irenæi l 5.c.14. *Niſi & ipſe* (Dominus) *caro & ſanguis ſecundum Principalem plaſmationem factus fuiſſet, &c.* Infra : *Caro enim vere Primæ plaſmationis è limo facta eſt ſucceſſio* . Occurrit rurſum ibidem cap.21.

¶ PRINCIPALIS CUSTOS , Idem qui ſupra *Princeps carceris*,in Chrnn.Parm. ad an.1286. apud Murator. tn. 9.col.809. *Securitates Cuſtodum carcerum Communis , qui erant in banno pro ipſis cuſtodibus, jam diu erat , ceperunt apud Curiacum Principalem ſuum,pro quo fidejuſſerant, &c.*

¶ PRINCIPALE NOMEN,*Hæres nomine principali* , id eſt,titulo directo,univerſali , interprete Gothofredo ad leg.17.Cod.Theod.tit.5.de Hæret.

¶ PRINCIPALISSIMUS , Maximus . Necrolog. Fratrum Minor. Silvanect.3. *Kal.obiit dom.Radulphus du Pleſſier dictus Quarre,qui fuit Principaliſſimus amicus fratrum* .

2. PRICIPALITAS, Principis auctnriras , majeſtas. Libellus Precum Marcellini & Fauſtini : *Sed ne aliorum impietatibus & crudelitatibus ſanguis effuſus Chriſtianorum diu piiſſimum veſtræ Principalitatis graves imperium* .

¶ PRINCIPALITAS,Principatus, Gall.*Principauté* , in Charta ann 1018. inter Inſtrum.tom.4. novæ Gall. Chriſt. col.139. Litteræ Edwardi VI. Reg. Angl. ann. 1547 apud Rymer.tnm.15. p.124. *De quolibet comitatu & burgo regni noſtri Angliæ & Principalitatis noſtræ Walliæ , &c.* Occurrit rurſum ibidem p.746. Vide alia notione in *Principales* .

¶ 2. PRINCIPALITAS,Præſtantia, excellentia , Gall.*Primauté*. Tertull.de Anima c.13. *Ad hoc diſpicere ſupereſt, Principalitas ubi ſit, id eſt , quid cui præeſt , ut cujus Principalitas apparuerit,illa ſit ſubſtantiæ maſſa*. Remigius Autiſſ. in Cant. Cantic. *Caput ergo eccleſiæ , Principalitas mentis fidelium intelligitur* . Utitur etiam Macrnb.Somn. Scip.lib.1. cap.3. & vetus Irenæi Interpres lib.2.c.1.

¶ PRINCIPALITER, Præcipue , potiſſimum , apud Rolandin.Patav. de factis in marchia Tarviſ. tnm. 8.Muratnr. cnl.266. *Principaliter* , Principis more , in Plin. Paneg.c.47.

¶ PRINCIPALITER . Synodus Pergam.an.1311. apud Muratnr.tom.9.col.566. *Sub pœnis & tenoribus prædictis ſe obligent Principaliter & in ſolidum*, Galli dicere-mus,*S'obliger ſolidairement & un ſeul pour le tout* .

PRINCIPARE,Gubernare, regere, principem agere. Sidonius Apollinaris Carm.9.

Non prolem Garamantici Tonantis ,
Regnis Principibuſque Principantem .

Utitur & Carm.23. Carmen vetus de miſſione Spiritus ſancti lib.1.Adverſ.Barthii c.3.

Pollicitus ipſe Chriſtus ut ſuis erat .
Priuſquam abires ad Patrem :
Amaveras quos finem uſque ad ultimum
A Principante exordio .

[Ubi *à principante exordio* , idem ſonare videtur quod à primo exordio; adeo ut *principare* hic ſit pro incipere . Fulcuinus in Abbat.Lobienſ.apud Acher. tom. 6. Spicil.p.548. *Facta eſt autem hæc dedicatio ... Domino in perpetuum regnante, Pippino autem Franciæ Principante.*] Erchembertus n.82.*Reverſus eſt Guido ad Italiam , quo Principare cupit.* Saxo Grammaticus lib.9. *Witſercum Sueciæ Principantem.* Occurrit apud Auguſt. lib.19. de Civitate Dei c.14. Ælnothum in Vita S.Canuti cap. 8. Dudonem lib. 3. [in Concil. Toletan. IX. in Chron. Modnet. apud Muratnr. tnm.12. col. 1067. apud Ludewig. tom.6. Reliq. MSS. pag.459. &c. Vide *Principiare* 1.]

¶ PRINCIPARI,Præeſſe,Præſidere.Ottoboni Annal.Genuenſ.ad an 1194. apud Murator.tnm.6.col. 368. *Tandem reddit ſe civitas ipſa Marcualdo Seneſchalco Imperatoris & Bonifacio Marchioni Montis ferrati , qui prædicto magnifico ſtolio emiuebant & Principabantur* .

PRINCIPATOR,Qui principium dat rebus. Arnobius in Evangeliſtarum locos : *Principium Deus eſt, qui Principator eſſe omnium voluit. In hoc itaque Principe erat Verbum, &c.* [Vide *Principiator* .]

PRINCIPATUS, Angeli ex tertia Hierarchiæ Angelicæ gradu,ſic dicti,quod *in eorum prælatione primus Principatus manifeſtatur , quia ipſum principando & imitantur & manifeſtant*, inquit Hugo ex S.Dionyſio . Vide Iſidorum lib.7.Orig.c.5.Guillelmum Pariſ. S.Bernardum, & alios .

¶ 1. PRINCIPIARE,Imperare, Principem eſſe . Conc.Ovetenſe inter Hiſpan.tom.3.pag.160.*Tunc temporis Principiante Aſturienſibus chriſtianis Mauregato invaſore regni Adephonſi caſti* . Vide ſupra *Principare* .

¶ 2. PRINCIPIARE, PRINCIPIARI , Incipere , oriri, principium ducere . Elmham. in Vita Henrici V. Reg.Angl.edit.Hearnii c.20.p 44. *Interea Rex illuſtris ... quandam catharactam Principiari conſtituit,&c.* Occurrit rurſum pag.117.142.Jac. de Delayto in Annal.Eſtenſ.apud Muratnr tom.18.cnl 908 . *Anno 1393. Principiatum fuit laborerium muri* Vita S.Bernardi Menthon. tnm.2.Jun.p.1078.*Ut prædicta cœnobia cum ſuis ſuppoſitis , tanquam ex archidiaconatu Principiata , favoribus dignentur præcipuis* . Poeta ſequioribus ævi apud Leibnit.tnm.3.Script.Brunſvic.p.678.

. . . . . . *Principiabo*
Quando ſeptenam ſol veſpere verget ad horam .

Adde Statuta Vercell.l.7.fol.205.Acta SS tnm.3.April. p.988.Rymer.tnm.11.p.380.&c.

¶ PRINCIPIATOR,ut ſupra *Principator* . Chron. Domin.de Gravina apud Muratnr tnm.12.cnl.686. *Ad fugiendum alios inducebat , quibus obviabat in via , & tali Principiatore poſt modicam horam in fortiliciis cuſtodia pauci reſtarunt* .

¶ PRINCIPIENS, Incipiens, inchoans . Statuta Monaſt.S.Germani Pariſ.in Hiſt.ejuſdem inter Probat. p.173. *Item quando aliquis hebdomadarius peregit hebdomadam ſuam in Dominica ſequenti Principienti aliam hebdomadam, &c.*

¶ PRIN-

Digitized by Google

¶ PRINCIPISSA, Principatus, *Principauté*. Charta homagii ann. 1480. præſtiti Carolo Cenoman. Comiti Provinciæ ex Schedis Pr. *de Mazangues*: *Excellentiſſimus Rex & Comes ... confirmavit ... omnia privilegia, litteras, libertates, franqueſias, immunitates, ſtatuta & alia jura ... & Principiſſas*. Pro Principis uxore, vide in *Princeps*.

1. PRINCIPIUM, Palatium Principis. Tertullian. de Corona militis c. 11. *Ecce annua votorum nuncupatio, prima in Principiis, ſecunda in capitoliis*.

2. PRINCIPIUM, Miles ipſe *Princeps*, ſeu *Principalis*, ut eſt apud Vegetium lib. 2. c. 7. Ita utuntur idem Vegetius lib. 1. cap. 20. Frontinus lib. 2. cap. de Inſidiis n. 30. Ammianus lib. 15. 22. 25. Lex 1. C. de Veteranis, & l. jubemus, Cod. de Erogat. milit. annonæ. Vide Salmaſium ad Vopiſcum p. 474.

¶ 3. PRINCIPIUM, Actus Theologicus ad obtinendum Doctoris gradum, olim in Univerſitate Pariſienſi uſitatus, cujus mentio eſt in Bulla Alexandri IV. Papæ ann. 1256. *Inceptio* interdum dicitur, apud *du Boulay* in Hiſtor. Univerſit. Pariſ. tom. 5. p. 911. & 913. Inſtrum. an. 1462. apud eumdem: *Deliberavit Natio* (Franciæ) *quod vellet ſingulos Licentiatos exhortari ad honeſte faciendum ſuum Principium*. Statuta S. Capellæ Pariſ. apud Lobinell. tom. 3. Hiſt. Pariſ. p. 151. *Juro ... quod ſingulis horis diurnis & nocturnis, à principio uſque in finem, intererò bona fide, niſi legitimum impedimentum habuero, aut infirmus vel minutus, ... aut Principio ſeu propoſito neceſſario alicujus meorum interfuero amicorum*. Statuta Colleg. S. Bernardi ibidem pag. 171. *Præſidenti, proviſori & ſupprìori ... duos ſolidos Pariſienſes* (ſolvent.)

¶ PRINCIPIUM *principians*, Primum principium; *Principium principiatum*, Principium ſecundum. Hæc Philoſophie familiaria.

PRINDERE, pro *Prehendere*, Capere, unde noſtri *Prendre*. Decretio Childeberti Regis §. 9. *Si quis centenarium aut quemlibet judicem noluerit ſuper malefactorem ad Prindendum adjuvare, ſol. 40. omnino condemnetur*. Pactum pro tenore pacis, &c. §. 6. *Si ſervus minus, tremiſſe involaverit, & mala ſorte Priſerit, &c.* Adde §. 8. & Decretionem Chlotarii §. 7. Notitiæ veteres Bignonii c. 33. *Quod ego terram ſuam ... per fortiam nunquam Priſi aut pervaſi*. Edictum Rotharis Regis Longob. tit. 101. *Et judex ... cum Priſerit, teneat eum, &c.* Adde tit. 105. §. 19. & Capitul. 3. an. 813. c. 45. Vide *Interprendere* & *Porprendere*.

PRESURA, pro *Priſura*, Apprehenſio, captio. Leges Luithprandi Regis Longob. tit. 29. de ſervo fugace: *Et habeat pro Præſura de ipſo ſervo per caput ſol. 2.* Infra §. 3. *Nulla ſit ei culpa qui eum præſit, aut qui inquiſivit*. Ubi Lex Longob. lib. 1. tit. 25. §. 13. habet *prehenſuram*. Vide *Priſa*.

PRINGIRE. Vide *Rugire*.

¶ PRINSECUS, Primitus, antiquitus, à veteri Gall. *Prin*, primus. Expoſit. ant. Liturg. Gallic. apud Marten. tom. 5. Anecdot. col. 99. *Caſula, quam amphibalum vocant, ... ideo unita Prinſecus, non ſciſſa, non aperta; quia multa ſunt ſcripturæ ſacræ ſecreta myſteria, quæ quaſi ſub ſigillo ſacerdotis doctus debet abſcondere*.

¶ PRINSIO, Carcer, *Priſon*. Tabular. Majoris Monaſt. *Volumus quod ſi ſatellites noſtri volebant inquietare monachos, quod dicti monachi ſeu eorum ſervientes poſſent prædictos ſatellites capere & in ſuam Prinſionem detinere, donec juraverint ad voluntatem dictorum monachorum penitentiam ſecere corporalem*. Vide *Priſo* 1.

PRIOR. *Priores*, quomodo *veteres* dicimus, vel qui nos præceſſerunt, *Præceſſores*. Gloſſæ antiquæ MSS. *Majores, Priores*. Sidonius in Paneg. Anthemii:

.... humeroſque ex more Priorum
Includit ſarrana chlamys.

Victorinus Afer de Principio diei p. 198. *Quæ matutina vere de tertia die ſi fuiſſet, nunquam Priores noſtri quarta die factum ſolem & lunam præſeſſi fuiſſent*. Infra: *Conſenſi parentibus noſtris Prioribus, hæc trade otibus*. Hincmarus Remenſis:

Namque Pittacialum neutro dixere Priores.

Adde Senatorem lib. de Divin. lect. c. 26. Leges Wiſigot. l. 5. tit. 7. §. 11. &c. [Vide infra *Prioritas*.]

¶ PRIORES, Proceres, quos & *Principes* interdum appellatos ſupra docuimus. Capitul. 1. Caroli M. an. 802. c. 9. *Unuſquiſque pro ſua cauſa, vel cenſu, vel debito rationem reddat, niſi aliquis ſit infirmus aut rationes neſcius, pro quibus Miſſi vel Priores qui in ipſo placito ſunt, vel judex qui cauſam hujus rationis ſciat, rationetur complacite ... Quod tamen omnino fiat ſecundum convenientiam Priorum vel Miſſorum qui præſentes adſunt*. Nec aliter accipienda vox *Prior* in Epiſt. Concil. Turon. IV. apud Sirmondum Conc. Gall. tom. 3. p. 69.

¶ PRIORES OFFICIORUM, Iidem qui ſupra *Principes officii* nuncupantur, Primi officialium, id eſt Miniſtrorum & apparitorum Judicis vel Rectoris provinciæ. Acta Martyrii S. Mammarii apud Mabill. tom. 4. Analect. p. 98. *Tunc Anulinus Proconſul juſſit eos ad thermas educi, ut ibidem igni cremarentur. Georgius autem & Menas Priores officiorum, dum aperirent vas thermarum, igni exiliente ſpiritum emiſerunt*.

PRIORES SCRINII, in Cod. Th. de Proxim. Comit. diſpoſ. qui *Principes ſcriniorum*, Lampridio in Alexandro. [Πριόρις τοῦ ἐρίδου apud Juſtinian. Nov. 112. cap. 11. Vide Gloſſ. med. Græcit.]

PRIOR, in Chartis Dalmaticis, Magiſtratus, à quo pleræque civitates Croatiæ & Dalmatiæ regebantur, qui poſtmodum *Comitis* appellatione donatus eſt. Vide Jo. Lucium lib. 2. de Regno Dalm. c. 8. 16. l. 3. c. 12. Ab Italis hauſerunt Dalmatiæ: Italiæ enim *Priori* ſunt præcipui urbium Magiſtratus, ut apud Joannem Villaneum l. 1. c. 38. l. 9. c. 77. ubi & Prioris dignitas *Prioratico* nuncupatur: *Priorato* vero, lib. 6. c. 55. Inſcriptio in Eccleſia S. Nicolai Barenſis, apud Antonium Beatillum lib. 2. Hiſt. Barenſis: *Tempore Regis W. & Prioratus Domini Nicolai Corbelli Primicerii an. D. N. J. C.* 1188. Acta Martyrii S. Mammarii: *Invenerunt ... Victorianum Diaconum in ſancta Dei Eccleſia, una cum Libaſo Priore civitatis, &c.* Chron. MS. Andreæ Danduli an. 998. *Inter quos Veglienſis & Arbenſis Epiſcopi cum earum civitatum Prioribus*. *Priorem civitatis*, habent etiam Liberatus Diaconus c. 23. Senator lib. 8. Epiſt. 26 Julius Africanus lib. 1. &c. De his videtur intelligendus Fulgentius lib. 1. Mithol. *Vacat hoc tempore potentibus opprimere, Prioribus rapere, privatis perdere, miſeris flere*.

¶ PRIORES, apud Italos Conſules, Scabini ſeu urbis Conſiliarii. Diplom Jac. Inſulani Cardin. in Append. Antiqu. Hortæ Ill. Fontanini p. 457. *Præterea contentamur & volumus manutenere ... officium Poteſtatis dictæ civitatis Hortanæ ... Similiter, quod conſuetum officium quatuor Priorum, unius cancellarii, & unius camerarii civitatis veſtræ, dictique Priores, cancellarius, & camerarius ... eſſe debeant cum ſalariis ſolvi ſolitis eis ... quorum Priorum ſalarium decernimus eſſe florenos duos omni menſe pro quolibet eorum*. Ii apud Florentinos ſequiori tempore *Domini* ſunt appellati, tametſi inter artifices mercatoreſve eligebantur per duos tantum menſes urbem adminiſtraturi.

¶ PRIOR JURATORUM, Idem qui alibi *Major* dictus, primus inter *Juratos* ſeu ſcabinos. Charta an. 1288. apud Rymer. tom. 2. pag. 403. *Raymundus Bernardus de Curbe Prior prædictorum Juratorum, &c.*

PRIOR LOCI, Dominus, *Senior*, *Seigneur*. Lex Wiſigoth.

Digitized by Google

ſigoth lib.9.tit.1.§.8. *Ad cujus domum venerit fugitivus, Prioris loci illius villicus atque Præpoſitus, quibuſcumque teſtetur.* Ubi Fori Hiſpanici: *El ſenior da quella terra.*

¶ PRIOR PRESBYTER. Vide in *Presbyter*.

PRIOR SCOLÆ, Primus in Scola cantorum, qui primus, dum ſacra ſacit Pontifex, *Antiphonam ad introitum* incipit, ut eſt in Ordine Romano.

PRIOR SCOLÆ REGIONARIÆ, apud Bennonem Cardinalem in Vita Hildebrandi: *Poppo Prior ſcholæ Regionarius cum omnibus ſuis Subdiaconis.*

PRIOR SCRINIARIORUM, apud eumdem Bennonem.

PRIOR, pro Abbate, crebro occurrit in Regula S. Benedicti cap 4.6.7. 13.20. 43.53. &c. Vide Menardum ad Concordiam regular. p.691.

PRIOR, Qui primus eſt poſt Abbatem, de cujus officio præter lib.Uſuum Ordin.Ciſterc.c.111. ſic Lanfrancus in Decretis pro Ord.S.Benedicti c.3. *Servata Abbati in omni reverentia, Prior qui & Præpoſitus, in regula nominatur, honorabiliter eſt reliquis miniſtris domus Dei. Ipſe ſolus ceterorum miniſtrorum primum ſuæ partis locum habet in choro, in capitulo, in refectorio, &c.* Hoc vero *Prioris* nomen ea notione, quæ *Præpoſitum* denotat, poſterioris ævi eſſe, & tempore Cœleſtini V. Papæ tantum innotuiſſe obſervatum à viris doctis Vide *Decanus*.

PRIOR MAJOR, in libro MS. Ordinis S.Victoris Pariſienſis c.5. ubi ejus officium deſcribitur, & abſente Abbate ejus vices fungi dicitur, ita tamen, ut obedientiarios inſtituere non poſſit aut deponere, nullum de Monaſterio ejicere, aut ejectum recipere, vel etiam novitium benedicere. Ad ejus autem officium pertinet tam præſente quam abſente Abbate cymbalum pulſare, & tabulam ad laborem, & monitum in Dormitorio, & corrigere mendas legentium in Eccleſia & in Capitulo, &c. Agit etiam de ejus officio Udalricus l.3. Cluniac.Conſuet.c.4. ut & Bernardus Mon. in Conſuet. ejuſdem Monaſterii MSS.c.3.

¶ PRIOR MAGISTER, Idem qui *Prior major*, in Charta an.1181. ex Tabul. Majoris Monaſterii.

¶ PRIOR CLAUSTRALIS, apud Fontanellenſes, primos poſt Abbatem. Conſuet. Fontanell. Mſſ. *Prior Clauſtralis præ ceteris poſt Abbatem poteſt & debet eſſe in opere & ſermone, ut exemplo vitæ verboque doctrinæ fratres ſuos inſtruere poſſit in bono.* Sæpius tamen.

PRIOR CLAUSTRI, vel *Clauſtralis. Vicarius Majoris Prioris per omnia, qui in clauſtro jugiter manet*, abſente Abbate & Magno Priore, *& qui pondus totius ordinis portat*, apud Bernardum in Conſuetut. Cluniac.c.4 & Udalricum lib.3.c.6. ubi plura de ejus officio. Caſinenſes ad cap.65. Regulæ: *Præpoſitus Monaſterii, ſecundum morem noſtrum Prior Clauſtralis vocatur.* Lanfrancus in Decretis pro Ordine S.Bened. *Prior clauſtri, quocunque Major Prior eat, ſi fieri poteſt, in clauſtro vel circa clauſtrum ſemper debet eſſe, & ordinem clauſtri in omni ſollicitudine ſervare.* Arnolſus Lexovienſis in Epiſtolis pag.48. *Priore clauſtri remoto, quia altioris ingenii credebatur, ... Epiſcopus Priorem conſtituit idiotam*. Hugo Flaviniacenſis pag. 269. *Et illo promoto ad Abbatem, cum Prior eſſet, in locum ejus ſubſtitutus eſt, & poſt, cum Divionem commigraſſemus, clauſtralis ibi Prior habitus eſt.* Vide Haeſtenum lib.3. Diſquiſ. Monaſt. tr. 6. diſq.2.

☞ At ne nimia ſollicitudine Prior clauſtri gravaretur, ei adjutores ab Abbate dabantur, qui eodem Prioris nomine gaudebant; idque inprimis in majoribus monaſteriis, ubi interdum quintus Prior inſtituebatur, ut pro Monaſterio S. Dionyſii ex Charta Caroli Regentis an. 1362. in Regeſto 92. Cartophylacii Regii conſtat: *Celebrabuntur per Subpriorem, tertium priorem, quartum priorem, quintum priorem.* Ii vero *Coadjutores Prioris* vocantur in Conſuet. MSS. Fontanell. *Poſtquam dictum eſt de Priore, videtur dicendum de Supprıore & tertio Priore, quaſi de Coadjutoribus Prioris.*

¶ PRIOR CONVENTUALIS, Qui Conventui præeſt. Statuta Ordin. Cluniacenſ. MSS. *Prohibemus ne aliquis Prior de ordine* (Cluniacenſi) *qui Conventualis non fuerit, ad titulum domus ſibi commiſſæ aliquem ad ordines recipiendos præſentet.*

¶ PRIOR FORENSIS, Cui prioratus ſeu obedientiæ à majori Monaſterio dependentis cura demandata eſt Capitul. gener. S. Victoris Maſſil. MSS. *Quandocumque contigerit quod Priores forenſes ſeu monachi devotione compuncti voluerint præter bonus monaſterii in dicto monaſterio impendere famulatum, &c.*

¶ PRIOR LOCALIS, Alicujus ſcilicet monaſterii.

¶ PRIOR PROVINCIALIS, Qui unius provinciæ monaſteriis invigilat apud Dominicanos præſertim. Charta apud *Madox* in Formul. Anglic. p.342. *Sigilla officii R.P. noſtri Prioris Provincialis noſtri Ordinis in provincia Angliæ, ac Prioris localis Conventus noſtri antedicti ... ſunt appenſa.* Charta fundat. Fr Prædicat. Narbonæ ann.1231. inter Inſtrum.tom.6. Gall. Chriſt. novæ edit. col.61. *Nomine fr. Jordanis magiſtri ordinis, & fr. Raimundi de Miromonte Prioris Provincialis.* Charta an. 1243. ibidem col 155. *Præſentibus etiam viris religioſis fr. Pontio Priore Provincialis Fratrum Prędicatorum Provincia, &c.*

¶ PRIORES, Præcipui in Ordine Hoſpitalariorum S. Johannis Hieroſol. poſt *Bajulos* Bern. *de Breydenbach* Itiner. Hieroſol. p.271. *Nec defuerunt magnanimi Bajulini, Priores, Præceptores, ac fratres ſacri ordinis Hieroſolimitani ... qui pro fide orthodoxa fortiter pugnare non formidant.* Vide *Bajulus* 4.

PRIORISSA in Monaſteriis Sanctimonialium, apud Cæſarium Heiſterbacbenſem lib.10 c.16. [Marten. tom. 3 Anecd col.1705. *Madox* Formul. Anglic. p.10. & Buſchium de Reformat Monaſter. tom.2. Script. Brunſvic. Leibnit. p.487. Vide *Prioſa*.]

PRIORATUS, Dignitas præcipua in Monaſterio, apud Gregorium Magnum lib.4 Epiſt. 4. Ordericus Vitalis lib.4. p.543. *Ad Prioratus officium promoveri promeruit.* [*Prioratus major*, dignitas majoris Prioris, in Bulla Pauli III. Papæ an 1549. in Macer. Inſulæ Barbaræ pag. 261.]

PRIORATUS, Obedientia, ſeu minus beneficium, à majori Monaſterio dependens. Charta Philippi I. Regis Franciæ ann.1119. tom.13. Spicilegii Acheriani p. 301. *Et quia certum eſt quod ſinguli Prioratus, ad Abbatem & Monaſterium Cluniacenſe pertinentes, per Abbates Cluniacenſes acquiſiti ſunt, & eis dati ad ſuam & Monachorum ſuorum & pauperum Chriſti ſuſtentationem, & quod fundatione Ordinis Cluniacenſis eſt obſervatum, quod Abbas Cluniacenſis Prioratus ſuos committit regendos & cuſtodiendos, ſicut rem ſuam propriam, cuicunque voluerit de ſuis Monachis, ſine aliqua diſtinctione, electione, vel certæ perſonæ requiſitione, vel nominatione, & eoſdem removet quando ſibi bonum videtur & utile, &c.* [Adde Hiſtor. Dalphin. tom.2. pag. 56 57. &c.] De ejuſmodi Prioratuum origine diximus in voce *Obedientia* 1.

☞ Occurrit eadem ſignificatione hæc vox in Charta Archembaldi Borbonenſium Principis ſub ann.1040. qua alodum ſuum, in loco Vivaris ſitum, Navenſibus monachis concedit, tom. 4. Annal. Benedict pag. 441. quo ſorte exemplo nullum antiquius exſtare ad cellam ſeu obedientiam ſignificandam obſervat ibidem Mabillonius.

¶ PRIORIA, Eadem notione, apud Albericum in Chron. ad an. 1129. *Domus S. Victoris Pariſienſis, que*

Digitized by Google

quæ erat Prioria nigrorum monachorum de Maſſilia, ejectis prædictis monachis, adductus eſt conventus Regularium de S. Ruſo de Valentia per magiſtrum Hugonem, qui dictus eſt de S. Victore, Occurrit rurſus apud eumdem ad an. 1212. Teſtament. Henr. *le Serop* an. 1415. apud Rymer. tom. 9. col. 275. *Item, lego Prioriæ de Bridlington centum ſolidos, ſub iſta conditione ... quod quilibet canonicus in prædicta Prioria, &c.*

Priorare, Priorem facere, creare. Epitaphium Raymundi V. Epiſc. Toloſani apud Catellum:

Montepeſſulani ipſum de Fratre Priorat.

Baldricus Abbas Burgulienſis:

Jure Priorarat te cutus, Petre, Dolenſis.

¶ Priorari, Priorem eſſe, apud S. Bernardum: Epiſt. 270. *Priorabitur iterum, ut confido, qui Prior fuit; ut non glorietur omnis iniquitas. Alioquin (quod non fruſtra timemus) niſi Prior reſtituatur in gradu ſuo.*

¶ PRIORISTA, Catalogus Magiſtratuum, qui Priores appellabantur. Acta S. Clariti Florent. tom. 6 Maii p. 162. *Quæ familia in republica Florentina etiam dominata eſt, ac in Prioriſtis civitatis hujus videre eſt.* Vide ſupra in *Prior*.

¶ PRIORITAS, *Priorum* ſeu majorum ac patrum ſeries. Litteræ Edwardi I. Reg. Angl. an 1282. apud Rymer. tom. 2. p. 196. *Proditores noſtri Lewelinus filius Griffini & David frater ejus ... (quorum tota Prioritas ſemper, retroactis temporibus, proditiones & guerras multiformes fecerunt noſtræ Prioritati & nobis) proditialiter contra nos inſurrexerunt.* Vide Prior.

¶ PRIOSA, ut ſupra *Prioriſſa* in Prior, à Gall. *Prieuſe*. Necrolog. Parthen. S. Petri de Caſis: 4. *Auguſti, obiit ... Franciſca de Langiaco Prioſa de Sanſaco.*

¶ PRIPEGALA. Epiſt. Concil. Saxon. an. circiter 1110. apud Marten. to. 1. Ampliſſ. Collect. col. 626. *Phanatici autem illorum* (Slavorum iofidelium) *quotiens comeſſationibus vacare libet, ferus in dictis, capita, inquiunt, vult noſter Pripegala. Hujuſmodi fieri oportet ſacrificia. Pripegala, ut aiunt, Priapus eſt & Beelphegor impudicus.* Vox, ut videtur, compoſita ex Priapus contracte ſcripto, & zal, quod Saxonibus libidinoſum, venereum, ſalacem ſonat: Germani nunc *Geil* eadem notione uſurpant. Vide Schilteri Gloſſarium Teuton. in voce *Gail*.

PRISÆ, ſeu *Captiones*, dictum quidquid ex ſubditis & tenentibus capiatur ad expenſas Regis & Domini, quod legitime & debite perſolvi debet. Statuta Davidis II. Regis Scotiæ c. 40. *de priſis capiendis: Statutum eſt, quod nihil capiatur à communitatibus ad uſus Regis, ſine prompta ſolutione; nec etiam aliqua capiantur ad Priſam, niſi ubi & ſecundum quod fieri conſuevit.* Cap. 48. § 2. *Et capientur omnia capienda ſecundum conſuetudines antiquitus approbatas, & de terris illis, de quibus Priſa Regis & ſervitia debent ſumi.* Cap. 50. *Teneutur ad expenſas domus domini noſtri Regis ſecundum Priſas ibidem antiquitas conſuetas.* [Stabilimenta S. Ludovici lib. 2. c. 32. *Ne ils n'ont Priſe, ne juſtice, ne ſeignorie ou l'hons le Roy.*] Ita autem hæc *priſæ* fiebant a dominis, ut pretium exſolvere intra ſtatum tempus ac definitum tenerentur. Charta an. 3. Edwardi I. Regis Angl. *Robertus de Monteulto clamat habere libertates has ſupraſcriptas, videlicet Caſtellum ſuum de Riſtage, cum Priſi 40 dierum*, id eſt, ut intra 40. dies pretium reddatur. Ita enim ſtatuitur in primo Statuto Weſtmonaſterienſi ejuſdem anni 3. Edw. I. cap. 7. quo vetantur Conſtabularii ac Caſtellani *priſas* alibi capere, quam in caſtris ac caſtellis, vel urbibus, quibus præfecti ſunt, ita tamen ut ſupra 40. dies pretium rerum captarum exſolvant, niſi ejuſmodi priſæ ab antiquo Regi, vel caſtello, vel domino caſtelli debeantur. Adde cap. 32. & Articulos ſuper Chartas editos an. 28. Edward. I. cap. 2. Vide Gul. Prynneum in Libertatibus Eccleſ. Angl. tom. 3. pag. 846.

Neque aliæ ſunt *Priſæ*, de quibus Gervaſius Dorobern. an. 1170. de Juſtitiariis itinerantibus: *Et de omnibus Priſis* (Vicecomitum) *inquirant cauſam & teſtimonium.* Infra: *Et omnes Priſas & cauſas, & occaſiones earum ſcribant ſeparatim.* Matthæus Paris an. 1232. ait, Regem Henricum III. in ratiocinio, quod ab Huberto de Burgo Proto-Juſtitiario exegit, illud fuiſſe, *de Priſis factis pro jure ſuo relaxando, tam terris quam in mobilibus.* Thomas Walſinghamus an. 1297. *Quia nimis afflicti ſunt per diverſa talliagia, auxilia, Priſas, videlicet de frumentis, avenis, braſeo, lanis, coriis, bobus, vaccis, carnibus ſalſis, ſine ſolutione alicujus denarii, de quibus ſe debuerant ſuſtentaſſe.*

Proinde *Priſa* Anglis, idem eſt quod *Creditio* noſtris, de qua voce ſupra. In quibus porro rebus caperentur, docet Charta Henrici VI. Regis Angl. pro Monaſterio Ramſeienſi: *Liberi ſint & quieti à quibuſcunque Priſis, chiminagiis, & captionibus cariagiorum, equorum, carectarum, & aliorum cariagiorum: nec non frumenti, ordei, ſiliginis, avenarum, fabarum, piſarum, boum, bovicularum, vaccarum, jumentorum, ovium, porcorum, porcellarum, caprarum ſeu hedorum, agnorum, vitulorum, ancarum, caponum, gallinarum, pullorum, columbarum, dentricium, & anguillarum, ac omnium aliorum piſcium recentium quorumcumque, & aliorum volatilium, victualium, & ferarum ſuorum, ſalis, fœni, ſtraminis, marremii, boſci, ſubboſci, focalium, carbonum, aliorumque utenſilium ſuorum quorumcumque.*

¶ Prisæ Vinorum. Charta Edwardi Reg. Angl. apud *Madox* Formul. Anglic. p. 63. *Concedimus ... unum alium dolium vini ſingulis annis, de recta Priſa noſtra* (in civitate Ceſtriæ) ... *Volumus eciam ... quod quando & quociens contigerit præfatos Abbatem & Conventum ... de prædictis duobus doliis vini ... non pacari, ... eo quod Priſa vinorum eo anno non evenerit; quod proximis anno vel annis, quo vel quibus, quamcitius & prout Priſa vinorum evenerint ... plenarie ſatisfiat.* Hæc commode explicat Charta apud Th. *Blount* in Nomolex. Anglic. *Memorandum, quod Rex habet ex antiqua conſuetudine de qualibet nave mercatoris vini 6. carcat. applicante infra aliquem portum Angliæ de viginti doliis, duo dolia, & de decem doliis unum de Priſa regia pro quodam certo ab antiquo conſtituto ſolvendo.*

Priſas autem Regias, ſeu pro hoſpitio Regis, apud Anglos, non tam antiquas, quam dominorum feudalium putat Spelmannus, nec fere auditas ante Edw. I. colligit ex Iſlipo Archiepiſcopo Cantuarienſi in Libello, quem *Speculum Edwardi* inſcripſit: tametſi vox *Priſa* pro captione, dicta cenſeri poſſit à *prindere*, de qua ſupra, forte etiam à noſtra, *priſée*, deſumta fuerit, id eſt *appretiatio*, quod ejuſmodi res caperentur à dominis juxta *appretiationes*, quæ de iis fiebant, [ut infra videre eſt in v. *Priſare*.] Ejuſmodi *Priſas* interdixit in urbe Pariſienſi Rex Carolus Statuto 4. Decembr. ann. 1367. quod deſcriptum legitur in libro rubeo Caſtellet. Pariſ. quæ ſic indicantur: *Pour cauſes des Prinſes, que l'en a fait par long-temps, & que chaſcun jour l'en faiſoit, de chevaux, de charettes, de bleds, de vins, de foin, d'avoine, de fourrages, de couſtes, de coiſſins, de draps, de couvertures, de cuivre, chiefs, de beſtail, de poullailes, de tables, & autres biens & choſes, que l'en prenoit pour les garniſons de noſtre hoſtel, & des hoſtels de la Royne, de nos freres, de notre conneſtable, & autres de notre lignage, &c.* Ubi tamen excipiuntur culcitæ & pulvinaria, fœnum, palea & avena pro equis, quorum pretium exſolvi debeat. Vide Statutum aliud Philippi Regis an. 1345. quo etiam vetantur, in Regeſto Temporalit. Cameræ Comput. f. 198. [Conſulendi

Digitized by Google

omnino Indices Ordinat.Reg.Franc.ubi multa in hanc rem utiliter legenda indicantur.]

¶ PRISAGIUM, Anglis *Priſage*, Jus *priſas* capiendi, vel ipſe actus, apud Spelman. At ubi occurrat non ſcribit.

¶ PRISALIÆ, ut *Repræſaliæ*, Jus recipiendi, quod cuipiam per vim ablatum fuerit. Litter. Henrici V. Reg. Angl. ann. 1421. apud Rymer. tom. 10. pag. 100. *Propter marquam, contromarquam, aut Priſalias ſeu repriſalias, &c.* Rurſum occurrit ibid. Vide *Preſalia*.

¶ PRISARE, Pretium ponere, æſtimare, *Priſer*. *Priſator*, æſtimator, *Priſeur*. Charta Ingelranni III. Dom. Codiciac. ann. 1207. in Hiſtor. ejuſd. loci p. 169. *Priſatorem noſtrum hominem de Pace habebimus, qui præſtito juramento & bona fide omnia venalia pro coquina mea Priſabit*. Hinc firmatur Cangii conjectura de vocis *Priſæ* origine, quam à Gallica *Priſee* deſumtam ſuſpicatus eſt. Vide *Pretium Regium*. Charta ann. 1255. ex Tabular. Blein. *Item Priſator qui faciet priſias judicatas vel conceſſas prædicto Oliverio, &c.* Vide Pretiare. *Priſantier* noſtris, pro jactator, *qui ſe priſe, ſe vante*. Le Roman *de Partonopex* MS.

Ceux ſont moult meillor Chevalier,
Qui ne ſont pas ſi Priſantier.

¶ PRISCILLIANI, PRISCILLIANISTÆ, Hæretici ab auctore ſuo Priſcilliano nuncupati, primum damnati ſunt à Conc. Cæſarauguſt. an. 381. De iis conſule S. Auguſt. Hær. 70. Sulpit. Sever. Hiſt. ſacr. l. 2. Idatii Chronic. inter Concil. Hiſpan. tom. 2. pag. 172. Indicem vett. Can. ibid. tom. 3. pag. 45 Baronium ad annum 381. & alios.

¶ 1. PRISIA, Exactio, *malatolta*, jus capiendi ex ſubditis ea quæ domino ſunt neceſſaria; item ſub cuſtodis manum poſitio, *Priſe*, Practicis noſtris. Charta Ludovici Philippi Reg. primog. an. 1209. apud Marten. tom. 1. Ampl. Collect. col. 1090. *Quod non poterimus boſcum vendere, neque Priſiam aut talliam in eis facere, &c.* Charta Philippi Aug. ann. 1210. ibid. col. 1098. *Quod nullum hominem neque feminam qui ſit de domaniis ſuis aut de cuſtodiis aut de communiis ſive de franchiſiis aut de villis in quibus habet Priſias ſuas, recipiemus, aut in domaniis, aut in cuſtodiis, ... aut in villis in quibus habeamus Priſias noſtras*. Stabilimentum ejuſd. Reg. an. 1214. to. 1. Ordinat. p. 33. *Habebunt de cætero electionem Cruce-ſignati eundi in exercitum, ſi voluerint, vel ponendi portionem ſuam in Priſia, pro redemptione exercitus facta. Et ſi gravati fuerint de Priſia ad diœceſanum Epiſcopum, vel ejus officialem habebunt recurſum..... Quod ſi à communia aliquid accipiatur propter exercitum Regis, vel clauſuram villæ, vel defenſionem villæ ab inimicis obſeſſæ, ... partem ſuam* (Crucesignati) *ponent in Priſia, ſicut & alii non Cruce-ſignati*. Regeſt. de Temporalit. fol. 261. *Procuratores dictorum conquerentium requiſiverunt, quod res contentioſæ ad manum noſtram, tanquam ſuperiorem, propter debatum hujuſmodi ponerentur & tenerentur in ea, debato pendente prædicto, & per eandem manum noſtram fieret de dictis Priſiis recredentia perſonis, ſuper quas dictæ Priſiæ factæ fuiſſe dicuntur*. Regeſt. *Olim* f. 68. vo. *Dicti Major, jurati & communia impediebant eoſdem in ſaiſina prædicta, & quaſdam Priſias quas dicti religioſi fecerant ibidem, propter cauſam prædictam in manu Regis poni fecerunt*. Vide Preaſio & *Priſæ*.

¶ 2. PRISIA, Captura, *Priſe*: item Jus reos capiendi & in carcerem conjiciendi. Charta Guidonis Comit. Nivern. an. 1234. ex Tabul. Autiſſ. *Quoniam miſæ & expenſæ Priſiarum & areſtorum burgenſium Autiſſiodorenſium pagari ſolent de cenſa ſupradicta, &c.* Areſtum Parlamenti ann. 1287. in Tabul. S. Richarii: *Quod ipſi ſunt in bona ſaiſina durantibus tribus diebus feſti S. Richarii habendi cuſtodiam feſti & capiendi & arreſtandi juſtitiando perſonas in quibus cadit Priſia vel arreſtum.... Quod oporteret facere Priſiam juſtitiando ubicumque feſtum ſe extendit*. Litteræ Guillelmi Epiſc. Lingon. ann. 1348. inter Ordinat. Reg. Franc. tom. 3. p. 252. *Lidis Religieux* (*d'Auberive*) *par leur gent ont la Priſe, la detenuion, la cognoiſſance & le jugement en touz cas criminelz*. Vide *Priſonator* in *Priſo* 1.

¶ 3. PRISIA, pars, portio. Dicitur de aqua pratis irrigandis neceſſaria. Terragium Bellijoc. *Super adaquagio ſeu Priſia aquæ pro rigando & adaquando quoddam ipſorum confitentium pratum*. Vide *Priſio* 2.

¶ 4. PRISIA. Charta locationis an. 1404. qua Abbas Leoncelli Ord. Ciſterc. dat *per unum annum & unam Priſiam* herbas montis Ambelli ſub *loquerio ſeu pretio ſexdecim florenorum*. Id eſt, ad unam frugum perceptionem; Galli diceremus *pour une recolte*.

¶ 5. PRISIA, Æſtimatio, proclamatio, Gall. *Priſee*, *Criee*. Locus eſt in *Priſare*.

¶ 1. PRISIO, Carcer. Vide *Priſo* 1.

¶ 2. PRISIO, Portio, pars, quam aliquis habet in re quapiam cum aliis. Teſtam. Guifredi Comit. Cerritan. tom. 6. Spicil. Acher. pag. 432. *Quantum ibi habeo, vel habere debeo, ſive per Priſione, ſive per parentorum, vel per qualicumque voce, uſque in fluvio Sigarim, veniat in manu filii mei Bernardi*. Vide *Apriſiones*, *Prendere*, & *Priſo* 2.

¶ 3. PRISIO. Statuta Eccl. Nivern. an. 1246. apud Marten. to. 4. Anecd. col. 1070. *Inhibemus etiam ſub eadem* (excommunicationis) *pœna, ne Priſiones canonicorum, clericorum, ſeu ſervientium ipſorum quas inter Paſcha & Pentecoſten aliqui veſtrum uſu deteſtabili quandoque faciunt, de cetero faciatis*. Hæc inter inhoneſta & quæ præter debitam eccleſiæ reverentiam fiebant recenſentur unde ſuſpicor pravam hic aliquam reſpici conſuetudinem ad hujuſce ætatis mores accommodam, qua ſcilicet ſolebant inter Paſcha & Pentecoſten Eccleſiaſticos, qui in publicum prodibant, comprehendere, quomodo Apoſtoli ſtatim poſt Chriſti paſſionem à Judæis comprehenſi fuiſſent, niſi eorum fugiſſent conſpectum, quam vexationem ſine dubio pecunia redimere cogebantur Eccleſiaſtici. Hæc divinando.

¶ PRISIONAGIUM, PRISIONARE, PRISIONARIUS, &c. Vide in *Priſo* 1.

¶ PRISIS, Vis, violentia. Charta apud Meichelbec. to. 2. Hiſtor. Friſing. pag. 95. *Poſt ſacramentum dixerunt quod ipſa eccleſia haberet injuſte per Priſem, & per legem reddere deberet*. Vide *Preſa*.

¶ PRISIUM, Salarium *priſatoris* ſeu æſtimatoris. Charta ann. 1255. in Tabul. Blein. *Item priſator qui faciet priſias judicatas vel conceſſas prædicto Oliverio, mandato noſtri vel noſtri allocati, debet habere ſuum Priſium ſicut conſuetum eſt in vicecomitatu de Rohan*.

1. PRISO, Captivus, incarceratus, Gall. *Priſonnier*, qui in bello capitur, *prehenditur*, vel *prenditur*. [Ital. *Prigione*. Charta Richardi Reg. Angl. ann. 1195. apud D. *Bruſſel* de Uſu feud. to. 2. pag. 16. *His omnibus pactis, Comes Leiceſtriæ, & omnes Priſones, & hoſtagii Priſonum, prout diviſum eſt, hinc & inde liberabuntur*. Charta S. Ludovici Reg. Franc. ann. 1261. ex Chartul. Domus Pontilar. *Hoc tamen nobis retento, quod in aliqua parte dicti manerii Priſones noſtros de comitatu Bellimontis poſſimus facere cuſtodiri*.] Rogerus Hovedenus p. 541. *Priſones vero qui cum domino rege finem fecerunt ante factam pacem cum Domino Rege, &c.* Romual. Salernitan. in Chron. MS. ann. 1152. *Conſentiente Caſtellano .... carceres ſunt aperti, & ..... multi alii Priſones ſubito exeuntes carcerem, arreptis armis ſuperne inſilire palatium*. Utuntur Matth. Paris p. 259. 384. Rigordus p. 64. Matth. Weſtmonaſt. ann. 1217. Bromptonus p. 1076. Albericus

ann.

Digitized by Google

ann.1215.Bracton.lib.3.Tr.2.c.8.§.5. & alii paſſim. Sed & noſtri ita *priſons* dixerunt, quos poſterior ætas *priſonniers*. W. *Guiart*:

Out, ſe le voir en deviſons,
Vint deus Chevaliers Priſons,
Au Roy S. Louys preſentès.

Le Roman *de Garin*:

Et les Priſons à Paris envoia.

Et alibi:

Et des Priſons en vos chartres geter.

[Le Roman *de Guillaume au faucon* MS.

Quo ſe ſires vient du tournoi,
Quinze Priſons enmaine a ſoi,
Chevaliers riches & paiſſans;
Li autres guains eſt mouls grans.]

Vide Gloſſarium ad Villbarduinum v. *Priſon*.

¶ Priſio, Eodem ſignificatu. Conventiones treugæ an.1220.apud Marten tom.1. Ampl.Collect. col.1144. *Dedit* (Philippus Rex Franc.) *rectas treugas de ſe & hominibus ſuis, ... ſalvis Priſionibus noſtris quos penes ſe habet*. Genealog. Comit. Flandr. apud eumdem tom. 3.anecd. col.422. *Fecit* (Ludovicus Comes) *Priſiones ſuas de Brugis in curru ponere, proponens eos abducere & villam exire*.

Priſo, Carcer ipſe, ex Gallico *Priſon*. Henric.de Knyghton ann.1293. *Reliquos in Priſone fortiſſimo loci ejuſdem concluſerunt*. [Mandatum Philippi Pulcri an.1302. apud Meneſter.Hiſt.Lugdun.p 86. *Item quod non ponent, nec tenebunt aliquem in Priſone, ſeu carcere pro debito, niſi per litteras noſtras regias ad hoc ſpecialiter fuerint obligati*. Vide *Proxio*.]

Preſio, Eadem notione. Guill.de Podio Laurentii in Chronic.c.52. *Semetipſum reddidit Priſioni ſeu carceri Seneſcalli domini Regis Franciæ*. Inſra: *Quo ita recepto in Priſione Regis*, &c. Nangius in S.Ludovico p.364. *Quibus captis, & in Priſionem ductis*, &c. [Chartul.Latiniac. *Quod cum baillivus ſuus teneret in Priſione ſeu præpoſitum ipſius abbatis*, &c. Charta an.1306.in Tabul. Majoris Monaſt. *Ratione mortis ipſius tenebantur apud Lebonium in Priſione prioris*. Adde D. *Bruſſel* de Uſu feud.tom.1.p.223.Marten.tom.3.Anecdot.col.406.410. 422.426.435.&c.]

Presona, Eodem pariter ſignificatu, apud Matth. Paris p.180. *Jacet in Priſona noſtra*. Bromptonus ann. 1193. *Et ibi ſe reddidit Priſonæ in miſericordia Regis patris*. Utitur p.1155.

¶ Priſonia, ut *Priſona*, Ital. *Prigionia*. Charta ann. 1241.apud Baluz.tom.2.Hiſt.Arvern.p.115. *Dictus Guiodus ſine diffidatione me cepit & in Priſoniam poſuit*. Charta Matthæi Abb.Sandion.ann.1285. ex Chartulario Domus Dei Pontiſar. *Cum magiſter & fratres Domus Dei Pontiſarenſis dicto domino Regi ſupplicaſſent ut ipſe eis concederet & in perpetuum dimitteret Priſoniam ſeu carcerem de Campaniis*, &c. Adde Leges Normannor.c.88.apud Ludewig.tom.7.Reliq.MSS.p.163.

Priſonare, & Impriſonare, Incarcerare, Gall. *Empriſoner*, Ital. *Imprigionare*. [Anonymus de geſtis Manfredi & Conradi Reg. apud Murator. tom. 8. col. 612. *Hos tamen qui nihil de excogitata fraude præſenſerant ad vocationem prædictam, pure & ſimpliciter venientes, ſtatim dominus Henricus cepit, captoſque juſſit in Capitolio Priſonari*.] Geſta Friderici II. Imp. p.883. *Captaſque juſſit in Capitolio Priſonari*. Charta Libertatum Angliæ apud Matth.Paris an.1215. *Nullus liber homo capiatur, vel Impriſonetur, aut diſſeiſietur pro aliquo libero tenemento ſuo*, &c. [*Impriſionetur*, apud D. *Bruſſel* de Uſu feud.tom.2. p.5.] Infra: *Exceptis Impriſonatis & utlagatis*. Vitæ Abbatum S Albani: *Quem tenebat Impriſonatum*. Utitur Concil. apud Caſtrum Gonterii ann.1336.c.6.

¶ Priſionare & Impriſionare, Eadem notione. Lambertus Ardenſ.in lemmate c.95.lib.4.Hiſt. *Quomodo Arnoldus de Ghiſnis ... captus & Priſionatus eſt*. Chartul.S.Vandreg.tom.2. p.2017. *Obligantes ... corpora ſua Impriſionanda pro prædictis omnibus & ſingulis adimplendis*.

¶ Appriſionare, Eodem ſignificatu, in Charta ann.1434.ex Tabul.Archiep.Auſc. *Inſidiando transeuntibus pro eis depredandis, capiendis, & Appriſionandi*. Vide *Appreyſonare*.

Impriſonamentum, dicitur Leguleis Anglicis, injuſta captio & injuſta detentio, in vinculis, vel ſine, in cippo, vel alia pœna majori, vel minori. Cum ſcilicet liber homo captus fuerit, & *impriſonatus* fuerit contra pacem Regis: ratione cujus *Impriſonamenti* fieri poteſt appellum. Ita Bracton.lib.3.Tract.2.c.25.§.1. & Fleta lib.1.cap.26.§.2.3.c.42.§ 1. [Hinc emendanda Charta an.1293.apud Rymer.tom.2.p.613. ubi *Impriſinamentum* legitur.

¶ Priſionatio, Incarceratio, Gall. *Empriſonnement*. Charta condonationis Caroli VI.Regis Fr. ann. 1383.apud Marten.tom.1.col.1592. *Priſionationes, captiones & ſubverſione officiariorum, gentium, & aliorum ſubditorum noſtrorum ... indulgemus*.

Impriſonatio, in primis Statutis Roberti I.Regis Scotiæ c.9.§ 4. *Sit punitus per gravem Impriſionationem ad voluntatem Regis*.

Priſionagium, Idem quod *Carcerarium*, & *Geolagium* Vide in his vocibus. Charta libertatum Novæ Baſtidæ in Occitania an.1298. in Regeſto Philippi Pulcri Regis Franc.ann.1299.n.16. *Item quod nullus, qui in carcere dictæ Baſtidæ detentus fuerit, & per ſententiam fuerit abſolutus, nihil dare pro Priſionagia teneatur*, &c ... *ſi quis vero in hoc caſu ſolvere Priſonagium teneatur, & fuerit nobilis, ſolvat 12.den.Tholoſan.pro Priſonagio: ſi vero homo alterius conditionis ſit, ſolvat pro Priſionagio 6.den.Tholoſ.*

¶ Preſonagium, Eadem notione. Charta Rogerii Comit.Fuxenſ.apud Marten.tom.1.Ampl.Collect. col. 1275. *Ita etiam quod dicti priſiones, quos nos tenemus, debent ſolvere, quando liberabuntur, Priſonagium ſuum, & ſumtus quos in priſonia fecerunt*. Vide *Preſonagium*.

Priſonarius, Idem quod *priſo*, Carceri mancipatus, vel qui in bello capitur, ex Gall. *Priſonnier*. Henr. de Knyghton ann.1348. *Adduxit ad turrem Londonienſem Carolum de Blois de Britannia Priſonarium*. Mox: *Priſonarii vero Francigenæ ſtrenue ſe miſcuerunt noſtris*.

¶ Priſtonarius, Eodem ſignificatu. Charta Caroli V.Reg.Franc.ann.1378.in Tabul.B.M.de Bono-nuntio Rotomag. *Et ſi aliqui Priſionarii adducerentur dictis actis diebus durantibus pro complemento juſtitiæ*, &c. Charta an.1325.to.2.Hiſt.Dalph.p.206. col.2. *Idem Robertus* (de Burgundia Comes Tornodor.) *ſe opponet & reddet tamquam Priſionarium dicti Dalphini*, &c. Occurrit rurſum apud Baluz.tom 2. Hiſtor. Arvern.p. 463.Meneſter.Hiſt.Lugdun p.73.Marten.tom.1.Anecdot.col.1590.& alios. Vide *Preſonarius*.

¶ Priſonerius, eadem notione, in Areſto Parlam. Toloſ. ann.1498. *Si Priſonerios & præventos in cauſa criminali coram præfatis officiariis ... ad ipſos Viguerium & judicem Albiæ appellare contingat*, &c.

¶ Priſonnarius, in Charta ann.1401. ex Tabul. Trenorch. *Recognovit ſe tenere ad cuſtodiendos Priſonnarios vel malefactores*. Pluries ibi.

¶ Priſonniarius. Charta ann. 1455. in eodem Tabulario: *Tenebuntur cuſtodire Priſonnarios terræ S. Ramuni*.

¶ Præſonerius, Carceris cuſtos, *Geolier*. Con-

Digitized by Google

ſtitut Jacobi Reg.Siciliæ c.55.*Præcipimus quod cum aliquis..., capi contigerit & in defectu fidejuſſoriæ cautionis carceri detineri, ut occaſione detentionis eorum in carceribus juſtitiariorum ipſorum per Priſonerios, ut olim extorſio pecuniæ exerceatur indebita, &c.*

Priſonator,[Cui competit jus *priſonem* ſeu carcerem habendi. Vide *Priſia* 2.] Fleta lib.1.c.20.§.9. *De Priſonatoribus & priſonam habentibus vel facientibus.*

¶ 2. PRISO, Pars ſeu portio quam *prendere* quis poteſt ex proventibus cujuſpiam tenementi. Tabul.S.Vincentii Cenoman. *Præterea unum arpennum vineæ in vita ſua ſibi... conceſſimus tali tenore ut prædictam vineam, prout melius potueris, excolas, & unoquoque anno de ea duas ſommas vini de Priſone des.* Vide *Priſio* 2. & *Priza.*

¶ Priſſo, Eadem, ut videtur, notione, in Computo ann.1202. apud D.*Bruſſel* de Uſu feud. tom.2.p.103. col.1. *De Priſſionibus Richerii de Capella 35.l.*

PRISTALDI. Vide *Preſtaldi.*

¶ PRISTETUS, pro Præſtitus, *Priſtetum beneficium* in *præſtitum* ſeu *præſtariam* conceſſum, in vett. formul. 37 & 59. Andegav. apud Mabill. tom.4. Analect. p.256. & 270. Vide *Præſtare* 2.

¶ PRISTINA, Vectigal, tributum, quod à priſtinis temporibus præſtatur, cujus initium ignoratur, & à quo inductum, idem proinde quod *Conſuetudo* 4. Capitulare Sicardi Principis Beneventani an.836.c.2. editum à Camillo Peregrino apud Murator. tom. 2. p.257. *Spopondiſtis nobis... per unumquemque annum dare nobis collatam & Priſtinam quam conſueti fuiſtis dare.*

¶ PRISTINUM, pro Piſtrinum, apud Anaſtaſium in S.Silveſtro tom.3. Murator. p.107.

¶ PRISTRINUS, pro Priſtinus, apud Hickeſ. tom.1. Theſaur. Ling Septent. p.172. Grammat. Anglo-Sax.

¶ PRISUS, pro Prenſus, captus, *Pris.* Capitula ad Leg. Alamann. c.22. *Si in clida miſanon fuerit, & Priſa & temptata fuerit, &c.* Charta Edwardi III. Reg. Angl. an.1307. apud Rymer. to.4. p.273. *Solvendo pro quolibet dolio ſic Priſo, 20. ſol.* Vide *Prendere.*

¶ PRIVANTIA, Privatio. Appendix ad Agnellum in S.Severo apud Murator tom.2. p.191. *Si ſui ergo malum aliquid eſſe videtur, ipſe ſibi teſtis eſt, quia malus eſt, & quod ipſe effectus eſt per Privantiam, omnes indifferenter putat habere per naturam.*

PRIVATA, Latrina, ſeceſſus. Gall. *Privé*, vel *privée*, ut in Conſuet. Meldenſi art.73. Catholicon Armoricum: *Cambrees, Gallic. Chambres privées, Lat. zeta, cloaca, latrina.* Jo. de Garlandia in Synonymis:

Eſt latrina locus idem cacabunda cloaca,
Signat idem quaſi triſte tegens triſtega vocatus,
Nec non Privata conjungimus his ſociando.

Cæſarius Heiſterbacheuſis lib.3. cap 14. *Monachus vero ob neceſſitatem naturæ, Privatam aſcendens, dum in una ſedium ſideret, &c.* Occurrit iterum lib.4.c.6. lib.5. c.6. lib.8.c.92. *Camera privata*, in Chronico Trudonenſi l. 10.p.470. Aurelius Victor in Epit. in Conſtantio: *Quaſi ad ventris ſecreta ſecedens, &c.* Idem in Caracalla: *Secedens ad officia naturalia.*

¶ Privatum, Eadem notione, in Statutis Mutin. rubr.25. fol.4.v. *Et omnia privata civitatis ſic claudantur, & clauſa teneantur, ut aliqua perſona ex iis videri non poſſit.*

PRIVATARIUS. Meminit Scylitzes p.705. τῶ πριβάτα τοῦ πριβαταρίου ædis S. Demetrii Theſſalonicenſis. Hic *Gazophylacii præſidem* interpretatur Goarus, quod *Comites rerum privatarum* dicerentur, qui privati principis patrimonii curam haberent. Certe *Privatum*, ærarium proprium Auguſti appellatum conſtat, ἰδικὸν Græcis. Sed *privatarii* in Eccleſia alibi non occurrunt, adeo ut de hac notione dubitare liceat.

PRIVATI, Curialibus opponuntur in Lege Wiſigoth. l.5. tit.4. §.19. qui ſcilicet nullum in civitate munus obeunt: *militibus*, in leg. 2. Cod. Theodoſ. de falſa moneta.

Privatus, Familiaris, amicus: Gall. *Privé.* Capitul. Caroli C. tit.35. *Et ideo ad hoc veni, ut inter eos Privatus mediator exiſterem.* Mox: *Per Epiſcopos noſtros ac per Epiſcopos nepotis noſtri, & ſcripto & verbo tales cauſas nepoti noſtro mandavit, pro quibus illi ſic Privatus non erat, ſicut antea fuerat.* Liber Faceti:

Qui nimis eſt Privatus, cum vitare neceſſe.

[Le Roman *de Vacce* MS.

Li Dus Guillaume s'en eſt en un batel entrez,
De ſes hommes mena douze de ſes Privez.

Le Roman *d'Athis* MS.

Et des Privez & des eſtranges
Veulent cognoiſtre les louanges.]

PRIVATIANI, Officiales Comitis Rerum privatarum, in l.24. Cod. Th. de Palatinis ſacr. largit.

PRIVATUM, in l.12. Cod. Th. de Metatis, *balneum*, Tribonianus & Græci interpretantur, ut obſervat Jacobus Gothofredus: quomodo πριβάτον uſurpat Prochorus in Vita S. Joannis Evangeliſtæ. *Balneæ privatæ* recenſentur compluses in Deſcript. urbis Conſtantinop. [Vide *Privata.*]

¶ PRIVERILE, Jus, ut videtur, primitiarum quod eccleſiis præter decimas interdum debetur. Teſtament. Petri Ermengaudi de Pozolas ann.1088. inter Inſtr. 10. 6. Gall. Chriſt. novæ edit. col.131. *Donavit Domino Deo & S. Mariæ de Caſſiano, & Canonicis ejuſdem loci ... totam eccleſiam de Calobriis, totum & ab integrum quantumcumque habebat vel habere debebat cum ipſo ſuo toto decimo, & cum ſuo toto Priverile, & cum quantumcumque ad ipſam eccleſiam jam dictam pertinet.* In Chartis quæ eadem de re exſtant, v.g. in Charta an.1092. ibidem col.132. habetur: *Totum & ab integrum cum decimis & Primitiis, &c.* Vide *Præferentia* & *Preferentia.*

PRIVICARNIUM, [Tempus quo carnibus *privari*, & ab iis abſtinere incipiunt Fideles, ante jejunia Quadrageſimæ.] Vide *Carniprivium.*

PRIVIGNA, pro *Noverca*, utitur Eddius Stephanus in Vita S. Wilfridi c.2.

¶ PRIVIGNARI, More *privignæ* agere. Carmen de Ottonis IV. Imper. deſtitutione apud Leibnit. tom.2. Scriptor. Brunſvic. p.530.

Roma tace, quid enim prolixa locutia prodeſt?
Quid tot verborum profuus diſpendia? dum tu
Sic Privignaris, dum mendax filia patri
Innocue crimen audes imponere falſum.

¶ PRIVIGNUS, *Vulgo ante natus.* Gloſſ. Iſid. Id eſt, ut exponit Feſtus, *antequam mater ſecundo nuberet progenitus*, Græcis πρίγονος.

PRIVILEGES, pro *Privilegia*, quaſi *privatæ Leges.* Lex 7. Cod. Th. de Tyron. *Ipſorum etiam qui militaturi ſunt Privilegibus accedentibus.*

PRIVILEGIA, proprie dicuntur Principum & magnatum Diplomata pro Eccleſiis, quorum formula deſcribitur à Papia. Vide *Benevalete.*

¶ Privilegia, *æ.* Sic vocatur Charta Gaufridi Comit. Andegavenſ. ann.966. quo monachilem regulam in monaſterio S. Albini inſtituit, apud Acher. tom.6. Spicil. pag.423. *Signum Gaufridi Comitis qui hanc Privilegiam fieri juſſit & adfirmare rogavit.*

¶ Privilegia, Conditiones & conventiones de redditione caſtri. Elmham. in Vita Henrici V. Reg. Angl. edit. Hearnii c.54. p.137. *Præfatum capitaneum Oliverum conventiones punctuatæ à ſuis tam mitibus Privilegiis exceperunt.*

¶ PRIVILEGIALIS Littera, Privilegium. Charta immunitatis. Charta Agnetis Duciſſæ Sleſiæ an.1369. apud

Digitized by Google

apud Ludewig.tom.6. Reliq.MSS. p.405. *Prout littera Privilegiatis dicti domini noſtri Ducis deſuper confecta hoc oſtendit clarius.* V. *Privilegio*.

¶ PRIVILEGIALITER, Jure prærogativo & peculiari. Charta Guigonis Comit Forenſ.an.1223.inter Inſtr.tom.4. novæ Gall.Chriſt.col.28. *Privilegialiter indulſimus ut quidquid in comitatu noſtro canonici memorati de feudis noſtris acquiſierint, hoc eis ſit licitum.*

¶ PRIVILEGIATIVE, Eadem notione, in Charta an. 1473 in Bullario Carmelit.p.297.col.1.

PRIVILEGIARE, Privilegia, immunitates conferre, in Hiſtor. Epiſc.& Comitum Engoliſmenſium c. 24. [Libertates hominum *de Villereys* an.1253. tom.9. Spicil.Acher.p.194. *Item, eximimus & Privilegiamus homines & habitatores ſupradictæ libertatis, ne nobis & noſtris ſucceſſoribus teneantur dare leydiam de quibuſcamque rebus emerint, vel vendiderint in mercato ſupradicto.* Adde Marten.tom.8. Ampl.Collect. col.1017. Acta SS. Aprilis tom.2.p.676.Chron.Modoet.apud Murator.to. 12.col.1080.Hiſt.Comit.Ebroic.inter Probat.p.29. Ludewig.tom.5.Reliq.MSS.p.316. &c.

¶ PRIVILEGIARIUS, Cui privilegium conceſſum eſt, noſtris *Privilegié*. Utitur Ulpian. leg.10. Dig. de Pactis.

¶ PRIVILEGIATIO, Privilegium, immunitas. Henrici de Langenſtein Conſil. pacis tom.2.Conc.Conſtant.part.1.c.18.col.56 *Diſcutite ſi expediat quorumdam tam larga exemptio & Privilegiatio, atque ab Ordinariorum coercitione ſic quaſimoda ſubjectio.* Vide in *Privilegium*.

¶ PRIVILEGIO, Privilegium ſeu Charta immunitatis. Charta Alani Ducis Britan. ad calcem Vitæ MS.S. Wenwaloei in Tabul.Landaven. *Juſſit hanc Privilegionem facere, ut ſi aliqui venturi ſint, quod minime credimus, qui hanc ſcriptionem voluerint frangere, aut violare, ſciant alienos ſe fore à cunctis liminibus ſanctæ Dei Eccleſiæ.*

¶ PRIVILEGITAS, Diploma Principis, in Præcepto Caroli C.an.871.apud Baluz.in Append.ad Capitul. Ch.100. *Hoc noſtræ Privilegitatis præceptum fieri & ſigillari juſſimus, per quod ſupradictam* (S.Eligii) *abbatiam, cum omni ſuorum integritate rerum jamdictæ eccleſiæ præſenti futuriſque paſtoribus delegando perpetualiter ad habendum concedimus.*

¶ PRIVILEGIUM *Baſtidæ novæ*, *Crucis aſſumtæ & aſſumendæ*, *Exercitus*, *Fori*, *Quinquennalium*, *induciarum*, &c. Variæ formulæ quibus ad majorem cautelam utebantur creditores vel venditores in contractibus publicis. Exempla paſſim occurrunt. Vide *Crucis Privilegium* col.1194.

PRIVILEGIUM DONATIVUM. Aſſiſiæ Hieroſolymitanæ MSS. cap. 192. *Privilege dou chief Seigner ne peut, ne ne doit valoir à porter guarantie ſur le fie de ſes hommes, c'eſt à ſavoir de ceaus, qui ont cours, & qui peuvent faire Privilege donatif, ſe le donatif dou Seigner en cui Seignorie ce eſt, de quoi le Privilege dou chief Seignor parole, n'eſt avoé, ou que celui qui le requiert puiſſe prover, que il eut la ſaiſine & la tenue longue en pais & ſans calonge, &c.*

¶ PRIVILEGIUM, Diſtrictus, territorium juriſdictione Ordinarii exemtum. Charta Adami Meld.Epiſc. an. 1289.ex Chartul.ejuſdem Eccl. *Item nos Epiſcopus volumus quod Decanus & Capitulum libere percipiant ſynodos & orchadios in eccleſia de Molleo & in aliis eccleſiis quæ in eorum Privilegiis continentur.*

¶ PRIVILEGIUM, Eodem ſenſu quo ſupra *Pravilegium*. Vita S.Dunſtani tom.4.Maii p.356. *Sanctam puta deſignare Eccleſiam, quæ vel unum vel etiam alios quam plures more paterno per ſpiritalem ſacri baptiſmatis uterum à primis parentis Privilegio regeneravit.*

¶ PRIVILEGIUS, pro Privilegium. *Sicut ipſe Privilegius clarius innotuit*, in Charta Caroli M.an.777.apud Calmet.tom.1.Hiſt.Lothar.inter Probat. col. 288.

PRIWEN, nomen Clypei Arturi Regis Britonnum, in quo depicta imago Deiparæ, apud Gaifridum Monemuthenſem l.7.c.2.

¶ PRIVUS, Privatus, carens. Miracula B.Egidii to 3.April.p.246. *Uxor Bonoquiſti viventis, quatuor annis continuis* (*& ſic interpolante fiebat aliquando, ſed raro Priva fiebat duorum aut trium dierum ad plus*) *manuum & brachiorum uſque ad humeros graviter fuit infirma.*

¶ PRIZA, Eadem notione qua *Priſo* 2. Vide in hac voce. Charta ann.1389.apud Baluz. tom.2.Hiſt.Arvern. pag.405. *Cum treſcentis francis auri de revenuo ſive de Prizo ſolvendis & reddendis per dictum dominum Vicecomitem.*

¶ PRO, loco Per, in Leg.Salica tit.24.§.4. *Si quis aſcum de intra clave repoſitum & in ſuſpenſo pro ſtudio poſitum furaverit, &c.* Id eſt, per ſtudium ſeu de induſtria. Memoriale Poteſtat.Regienſ.ad an. 1238. apud Murator.tom.8.col.1110. *Et ipſi Brixienſes ſuſpenderunt captos Imperatoris pro brachiis extra palancatum civitatis.* Vide *Pren*.

¶ PRO, cum quarto caſu, in Charta an.2. Childeberti Reg.apud Mabill.tom.3.Analect.p.87 & alibi.

¶ PRO, Supra, Gall. *Au deſſus*. Vetus Irenæi Interpres l.1.c.2.n.2. *Patrem enim aliquando quidem cum conjuge Sige, modo vero & Pro maſculo, & Pro fœmina eſſe volunt.* Ubi Irenæus: [illegible]

¶ PRO NOBIS, Penes nos, Græc. [illegible], apud eumdem Interpretem lib.4.c.37.n.7. *Quantum igitur pro nobis erat plus diligere Deum, &c.*

¶ PRO TUNC, Gall. *Pour lors*, Tum. Conſuetud. Univerſit.Pariſ.pro Robert.*Goulet*.fol. 5. *Eliguntur Intrantes quoque de illa parte ad quam Pro tunc ſpectat.* Paſſim occurrit.

¶ PRO HOC & PRO NON, Phraſis Gallica, *Pour oui & Pour non*, Ex leviori cauſa. Depoſitio Guillelmi Catallani ex Bibl.regia: *Pro hoc & pro non nos eramus quandoque apud Carcaſſonam, quandoque Biterri, quandoque ad alia diverſa loca, &c.*

¶ PRO ALIQUO ESSE, Par eſſe alicui, Galli diceremus, *Etre bon pour quelqu'un*. Lanfranci Pignoli Annal. Genuenſ.ad an.1266.apud Murator.tom.6.col.540. *Quibus viſis* (Venetorum galeis) *à dicto Admirato, ſe cum ſuis galeis in Schera recollegit, & diſcooperiens inimicos, qui armata manu verſus ipſum, in quantum poterant, veniebant, & quam prope fuiſſent, cognito à dicto Admirato, quod non erat Pro eis, ſe propterea & diſcrete inimicis dimiſſis fecit ſuam viam, & ſe & ſuos recollegit.*

PRO ALIQUO ESSE, Alicui favere, alicujus partem amplecti, phraſis Gallica: *Eſtre pour quelqu'un*. Eginhardus Epiſt.45. *Deprecor ut ſecundum bonam conſuetudinem veſtram Pro me ſemper eſſe dignemini apud Dominum Imperatorem, &c.*

¶ PROADVENTIÆ, Proventus, reditus, ſeu quicquid caſu aliquo cadit in fiſcum domini. Charta Guillelmi Comitis Aquitan.ann.1027.apud Stephanot.tom. 1.Antiq.Bened Vaſcon. MSS.p.215. *Donamus quoque & concedimus cellam S Mariæ de Macau cum ſalvitate & cum adjacente inſula & cum Proadventiis in terra & in mari. Et cellam S. Hylarii de Anteltono cum decimis & cum Proadventiis de aquis & de terris & de lignis.*

PROADVOCATI, Minores Advocati, ſeu qui ab Eccleſiarum Advocatis prædiorum tutelas in ſe recipiebant. Vide in *Advocati* col.189.

¶ PROALDIONES, Iidem qui *Aldii*, in Præcepto Hildeprandi Reg.apud Mabillon. tom. 2. Annal. Benedict. inter Inſtrum pag.705. *Firmamus etiam vo-*

Digitized by Google

pis,ut omnes mulieres illas liberas,quæ uſque nunc, dum liberæ eſſent, ſervis Eccleſiæ veſtræ in matrimonio tradiderunt,vel filiis & filiabus qui ex eis nati ſunt. Ita ſane ut ſint Proaldiones, & habeant per capus unuſquiſque mundium ſolides ſenos; niſi legendum ſit diviſia vocibus; *ita ſane ſint pro aldiones*, id eſt, ejuſdem conditionis atque Aldionas. Vide *Aldius*.

¶ PROANGARIA, ut *Parangaria*, niſi etiam ita legendum ſit. Vide in hac voca. Charta an. 1295. ex Schedis Pr. de *Mazaugues: Non poſſit ibi ... facere vel exigere neo mutuum, vel exactiones, angariam*, Parangariam, *vel aliquid novi facere*.

PROASTIUM, Prædium ſuburbanum, [ſuburbium] Vett. Gloſſæ: προάστιον, *ſuburbanum*. Papias: *Proaſtium. Viridarium arborum prope murum*. Infra: *Progeſtium, ſuburbanum*, Sic etiam habent Gloſſ. Lat. Græc. *Progeſtia*, προαστ. [Ubi leg. ex Vulcanio, *Proceſtria*, προάστεια, Vide *Procaſtria*.] Ugutio: *Proaſtium, locus ante civitatem, ſcilicet ſuburbium*, Urſus S.R.E. Subdiaconus in Vita S. Baſilii Cæſar. *Invenit in Proaſtio cum Philoſophis*, Ruffinus lib. 3. Vitæ Patrum n. 19. *Prope Proaſtium, qui vocatur in Septima*. Paulus Diaconus de Geſtis Longob. lib. 6. c. 58. *In Olauna ſuo Proaſtio, miro opere in honorem S. Anaſtaſii Martyr. Chriſto domicilium ſtatuit*. Hariulf. de Miracul. S. Ricarii c. 2. *Aqua* (urbe Legia) *haud longe villa conſiſtit, nuncupata Merimons, in plaga orientali, quæ ab antiquis temporibus jure Proaſtii ſubjacet cœnobio Patris Richarii, &c.* id eſt, jure prædii. Occurrit non ſemal apud Julianum Antecaſſor. cap. 31. 36. 409. 513. Gaſta Conſtantini Magni: *In Proaſtio civitatis Veronenſis*. [*Provideat in proximo civitatis Proaſtio*, in vet. Proſa quæ atiam nunc cantatur in Eccleſia Autiſſ. dia ſancto Paſchæ.]

¶ PRÆASTIUM, Eadem notione, in Tranſl. S. Filiberti ſæc. 4. Bened. part. 1. p. 563. *Magna eccleſiæ ſuæ in comitatu Vellaico prædia requiſivit, cum eccleſia S. Georgii in Vetulæ Præaſtio civitatis*. Vide Gloſſ. med. Græcit. in προάστιον.

PRASTIA, pro Proaſtium, in Charta Hugonis Regis Cypri an. 1210. in Probat. Hiſt. Bethunienſis pag. 360. *In territorio Paphi, Praſtiam, quæ dicitur Lacridon, cum omnibus pertinentiis, &c.* [Agnellus in S. Theodoro apud Murator. tom. 1. p. 153. *Sartiti ſunt opes eccleſiæ, & non fuit ex eis aliquis qui quondam* (ſ. quartam) *partem Eccleſiæ non haberet, etiam & ſubtractos actores & Praſtias ab hujus Eccleſiæ familiaribus, &c.*]

¶ PROATAVUS, Quintus avus. Litteræ Johannis filii Johannis Reg. ann. 1359. tom. 3. Ordinat. pag. 382. *Cum in Ordinatione cariſſimi Proatavi ipſius domini genitoris noſtri, &c.* Si tamen præpoſitio *pro* certum fixumque ſit ſemper remotioris gradus argumentum: interdum enim nullius fuiſſe vis efficitur ex voce *Proavus* infra.

¶ PROAUCTORES, *Proavi*, in Amalthea Laurentii ex Turnebo.

PROAULA, in Gloſſ. Ælfrici, *Domus ceram aula*, ſelde. Vita S. Willelmi Ducis c. 9. *Domum etiam infirmorum, & cellam noviciarum, Proaulam hoſpitum, xenodochium pauperum, &c.* Ordericus Vital. lib. 2. p. 412. *Ecce januas hic diſponam, & ad ortum ſolis ingreſſum: primo Proaulam, ſecunda ſalutatorium, in tertio conſiſtorium, in quarto triclinium, &c.* Aliud porro fuit Græcis προαύλιον, de qua voce diximus in Deſcriptione ædis Sophianæ n. 3. *Proaula* enim dicitur ædificium ſeu cubiculum, quod ante *aulam* eſt, quæ & *ſalutatorium* dicitur, quod in ea excipiantur *ſalutatores*.

¶ PROAULIUM, Eadem notione, atrium. Deſcriptio palatii Spolatani ex Chartario Farſ. apud Mabill. to. 2. Annal. p. 410. *In primo Proaulium, id eſt locus ante aulam. In ſecunda ſalutatorium, id eſt locus ſalutandi officio deputatus, juxta majorem domum conſtitutus*. Ex his, ut ex laudato Orderico, colligitur *Proaulam* à *ſalutatorio* diſtinctam fuiſſe.

¶ PROAVUS, nude Avus. Charta Philippi IV. Regis Franc. tom. 1. Chartul. S. Vandregeſ. p. 632. *Volumus autem quod privilegia, libertates, franchiſiæ & conſuetudines ... Eccleſiarum, monaſteriarum, perſonarum eccleſiaſticarum integre & illeſe ſerventur, teneantur & cuſtodiantur eiſdem, ſicut temporibus felicis recordationis beati Ludovici Proavi noſtri inviolabiliter ſervatæ fuerunt*.

PROBA, Speciman, δεῖγμα, Gallis *Preuve, montre*, Italis *Prova*. Lex un. Cod. Th. de Statoribus: *Per omnes provincias edictum generale miſimus, ut ab ſtatoribus unus tantum ſolidus Probæ nomine poſceretur*. Ammianus lib. 21. extremo: *Eique* (Joviniano) *vehiculo inſidenti, quod portabat reliquias Conſtantii, ut Principibus ſolet, annonæ militaris afferebantur indicia, ut ipſi nominant Proba*, (melius probæ) *& animalia publica monſtrabantur, &c.*

¶ PROBA, Luſtratio militum. Act. S. Iſidori Mart. ex MS. Vaticano: *Publicam accuſationem faciat ne Proba militum ſecundum præceptum Imperatoris completa ſit*.

¶ PROBA, Probatio, experimentum, Gall. *Epreuve*. Charta an. 1474. apud Miræum tom. 2. pag. 1042. *Memores modi exterminationis, ſive Probæ de ligno quod habetur, & cum magna devotione, tanquam ſacra de vero ligno Dominicæ crucis, ... colitur ... per ignem & aquam experimentatum, concluſerunt & terminarunt concorditer, ad conſimilem modum examinationis ſive Probæ fore & eſſe procedendum*. Litteræ Johannis de Thurena ann. 1429. apud Marten. tom. 2. Anecdot. col. 1732. *Dominus Rodericus in commeſſationibus mutuis faciebat fieri Probam ſive credentiam dicto dom. Ægidio, licet ſibi non conſuevisset fieri Proba ſive credentia, nec eſſet ſtatus ſeu dignitatis quod ei fieri deberet: unde aſſiſtentes præſumpſerunt ... fore verum, quod dictus Dominus Rodericus eidem dom. Ægidio ipſum facere Papam*. Solemnis eſt præſertim probatio panis & vini in Miſſa pontificia cujus meminit Petrus Amalius in c. 81. *Parat calicem* (ſacriſta) *cum tribus hoſtiis, unam pro Sacramento, & duas pro Proba: & in Papa præſentia facit Probam de vino & pane*. Qua autem ratione fieret, deſcribit Aug. Patricius in ſuo Ceremoniali à Mabillon. in Comment. ad Ordin. Roman. laudato pag. 46. Lecto Evangelio, *diaconus Evangelii latinus accipit hoſtiam unam de tribus, quæ ſunt ſuper patenam, & cum ea alias duas hoſtias tangit, & eam dat ſacriſtæ comedendam. Deinde accipit aliam hoſtiam de duabus quæ remanſerant, & cum ea tangit patenam & calicem per totum, intus & extra, & ſimiliter dat eam Sacriſtæ comedendam. Poſt hæc de ampullis vinum & aquam in taxeam dat ſacriſtæ ad prægustandum, &c.* Vide Probamentum.

¶ PROBABILIA Lex. Vide *Probalia*.

PROBABILIS, Rectus, bonus, approbatus. Facundus Hermianenſis lib. 4. cap. 1. *Sicut erat vitæ Probabilis, & facundia ſingularis*. Concilium Toletanum IV. can. 4. *Probabilis vita atque doctrina extiterit*. Et can. 35. *Presbyteros Probabiles & Diaconos mittat*. Privilegium Eccleſiæ Corbeienſis an. 846. *In ipſa porro electione regularis auctoritas conſervetur, ... ut ille proponatur ... quam ſanioris conſilii, licet pauci numero, fratres elegerint, & quem vitæ meritum & ſapientiæ dignitas Probabilem reddiderit*. Anonymus in Vita S. Ruthberti Epiſc. lib. 4 cap. 9. *Quidam Anachoreta Probabilis, nomine, &c. Voluntas Probabilis*, in Concilio Valentino can. 4. *Probabilis pœnitentia*, in Regula cujuſdam cap. 22. *Probabilium Patrum traditio*, apud Anaſtaſium in S. Hadriano pag. 118. *Clerici Probabiles vitæ & doctrinæ*, in Concilio Wormacienſi ann. 868. cap. 49. Ita vocem

hanc

Digitized by Google

hanc paſſim ea notione uſurpant Cod Theodoſ. leg.44. de Epiſcopis leg. 3. de Fide Catholic. leg. 10. de Decurion. leg.7. de Cohort. &c. præterea Hincmarus Remenſis Epiſt. 7. ex Labbeanis, Concilium Ravennenſe ann. 997. cap 3. Appendix ad Concilium Salegunſtadienſe ann. 1022. & aliquot alii Scriptores laudati à Fileſaco ad Vincentii Lirinenſis Commonit. pag. 90.

¶ PROBABILIS, Præſtans, inſignis. Epiſt. Ludovici Balbi ad Ludovic. Reg. German. ann. 878. apud Mabill. to.3. Annal. Bened. p. 212. *Mittimus vobis pro arrabone cavallum viribus & velocitate, non ſtatura & carnibus, Probabilem, & ſellam, qualem nos inſidere ſolemus; ut nos fortitudine & utilitate, non luxu & inanitate delectari noveritis.*

¶ PROBABILITER: Ita voces μετὰ δοκιμασίας, vertit vetus interpres Concilii Nicæni c.13. Vide l.9. Cod. Th. de Legatis.

¶ PROBABILITER, Recte, ſapienter, ut par eſt. Epiſt. Innocentii III. PP. an. 1204. ad Philippum Reg. Franc. to.6 Spicil. Acher. p.463. *Auditis itaque literis, quas tu & quidam Barones tui . . . ſuper variis articulis deſtinaſtis diverſas querimonias continentes ... reſponſiones ipſius* (Legati) *fecimus explicari, eaſque tibi Probabiliter moderatas præſentibus literis mittimus interclusas.*

¶ PROBALIA LEX. Vim vocis docent Leges Norman. apud Ludewig. tom.7. Reliq. MSS. p.399. *Eſt autem quedam Lex que Probabilia ſive monſtralia in laicali curia nuncupatur, per quam quis probare nititur in curia quod intendit ... Sciendum ergo eſt quod hæc Probalia quandoque per ſacramentum ſolius probatio, quandoque per ſacramentum duorum, quandoque trium, quandoque quinque, quandoque ſeptem, in curia recipitur laicali.* Ibid. p.400. *Per trium autem ſacramentum fit Probalia quotienſcunque quis contra aliquem factum ſuum à parte adverſa denegatum probare compellitur vel monſtrare.*

¶ PROBAMENTUM, Probatio, experimentum, argumentum, ſpecimen. Mart. Capella l.7. *Indubitabile Probamentum.* Charta ann. 1113. apud Calmet. to.1. Hiſt. Lothar. inter Probat. col. 534. *Si foreſtarius legitimum Probamentum oſtenderit, ille cui imponit, ſi devictus fuerit, bannum emendet: ſi vero Probamentum illud ſuum eſſe negaverit, vel ſi ſine legitimo Probamento à foreſtario accuſatus fuerit, &c.* Mirac. S. Roberti Abb. to.3. Apr. c.324. *Manifeſtis ſiquidem Probamentis virtus indubitata conſtabat. Temporibuſque futuris maximum ſecuritatis Probamentum*, apud Hickeſ. Diſſertat. p. 60. Vide ſupra in *Proba*.

1. PROBARE. Leges Canuti Regis cap. 43. apud Bromptonum, de eo qui emit rem alienam: *Si teſtimonium habeat, ſicut prædiximus, tunc liceat inde ter advocari, & quarta vice Probetur, aut reddatur ei, cujus erit: & nobis non videtur rectum, ut aliquis Probare cogatur, ubi teſtimonium eſt & cognitio, quod ibi bredo ſit, & nemo illud Probare debeat ante ſex menſes, poſtquam furatum eſt.* Ubi *probare*, Somnero eſt, rem ſibi tanquam propriam vindicare, aſſerere, *propriare*, ſeu propriam facere, ut in eamdem ſententiam habent Leges Edw. Saxonicæ c.2. apud eumdem Bromptonum. Saxonicum vero habet agnian.

¶ 2. PROBARE, Rem tormentis ex aliquo exquirere, Gall. *Donner la queſtion.* Adrianus de Veteribuſco in Reb. Leodienſ. apud Marten. to.4. Ampliſſ. Collect. col. 1305. *Illa nocte Probaverunt eum, & nihil poterant habere ab eo: niſi quod fuiſſet in prima pace facienda, quæ fuit honorabilis pro tota patria.*

¶ PROBATICUS, Ad oves pertinens, Gr. προβατικός. Hinc *Probatica piſcina*, Johan. c.5. 2. in qua mandabantur oves, quæ pro ſacrificio offerebantur in templo.

¶ PROBATIO, ſeu certum tempus definitum quo monaſticam vitam ambientes, ejuſdem experimenta ſubeunt, atque probationis elapſo tempore, ſi idonei fuerint inventi, ad profeſſionem admittuntur, *Probation*, eadem notione Galli dicimus. Cæſar. Heiſterbac. l.1. c.10. *Uno diſcedente, alter, cui nomen erat Goſuinus, importunitate ſua, ut reciperetur, obtinuit, qui vix per ſex hebdomadas in Probatione ſtetit.* Occurrit rurſum cap.40. & lib.2. c. 2. Adde Capitul. Aquiſgr. cap. 34.

PROBATORES, *Approbatores*, Anglis, *Approver*, dicuntur ii, qui feloniam per ſe commiſſam eſſe conſitentes, alios ejuſdem reos arguunt. Sic dicti, quia ad hoc probandum, quod in appello allegarunt, tenentur, idque vel *duello*, vel *per patriam*, id eſt *juratam* legalium hominum, juxta reorum electionem. [Placit. Mich. 39. Edward. III. apud Th. *Blount* in Nomolex. Angl. *Et duellum percuſſum fuit cum omnibus, & Probator devicit omnes quinque in duello, quorum quatuor ſuſpendebantur, & quintus clamabat eſſe clericum & allocatur; & Probator pardonatur.*] Tum enim *cum Probator perfecerit quod promiſit, tenetur ei conventio, ſcilicet, ut vitam habeat & membra. Sed in regno remanere non debet, etiamſi velit plegios invenire*, inquit Bracton. Vide Fletam l. 2. c. 52. §.42. 44. Stanfordium l. 2. de Placitis Coronæ c. 52. 53. 54. Cowellum, & Raſtallum.

¶ PROBATORIA, Teſtificatio, Gall. *Certificat*, in leg. 21. Cod. Th l. 8. tit. 7. *Nemo aliter ad tuæ ſublimitatis admittatur officium, niſi eum emiſſa ex ſacris ſcriniis Probatoria conſecraverit.* Adde l.22. & 23. ibid.

¶ PROBATUS. *Probata ætas*, in l.3. Cod. Th. l.8. tit.8. id eſt, legitima, ſeu ea qua quis ſui eſt juris.

¶ PROBITAS. Vide in *Probus*.

¶ PROBONUS, Probus. Libertates Villæfranchæ an. 1357. inter Ordinat. Reg. Franc. to. 3. p. 204. *Conſules dictæ villæ bona deffuncti deſcripta tamen, commendabunt duobus Probonis hominibus dictæ villæ ad cuſtodiendum fideliter per annum & diem.*

PROBORIUM, Exprobratio, opprobrium, ὀνειδισμός, in Gloſſ. Gr. Lat. Rurſum: ὄνειδος, *probrum, obprobrium*.

¶ PROBRARE, Probris afficere, inſimulare, apud Auctorem Commentar. ſuper hymnos fol. 1. v. *Sic probra, quæ ſunt peccata, id eſt omnia peccata, Probrant animam, &c.*

¶ PROBRATICUM. Charta an. 1093. in Tabular. S. Victoris Maſſil. *Cetera omnia cum ipſa eccleſia & ipſo Probratico* (concedimus.) Mendum eſſe ſuſpicor pro *Presbyterium*. Vide in hac voce n.4.

¶ PROBRIUM. pro Proprium, in Commemorat. an. circ. 780. apud Marten. tom. 1. Ampl. Collect. col. 41. *Autener ipſas villas partibus ſuis ad Probrio ſodiuit abere.*

PROBUS, Gallis, *Preux*, Miles animo valens. Cæſarius Heiſterbacenſis lib. 9. cap. 48. *Modo loqueris ut Probus vir.* Vetus Epitaphium in Veſontione Chifletii:

Hic Renaude jaces vir amabilis & Probe Miles.

Probi & valentes, apud Thwroczium in Chron. Hungar. 2. part. c.16

¶ PROBI HOMINES, noſtris *Preud-hommes*, dicuntur ſæpe Scabini & qui in placitis publicis cum Comitibus & judicibus judicia exercebant; vel etiam ii qui artificibus præſunt, ac de rebus ad eos ſpectantibus judicant. Charta ann. 1197. ex Tabul. Monaſt. Villæmagnæ: *Eſt facta ... concordia inter dom. Berengarium abbatem & Probos homines ac populum Villæmagnæ, &c.* Lit-

&c. Litteræ Renati Reg. Comit. Provinc. ann 1479. in Tabular. Piſcator. Maſſil. *Ex parte Proborum hominum quorterii S. Johannis.* Nude *Probi* interdum appellantur, ut in v. *Capagium* videre eſt. *Preud-hommes* paſſim in Conſuetud. municipalibus: *Preudes-gents*, in Conſuetud. Andegav. art. 450. Cenoman. art. 462. & Britan. art. 538. 577. Vide *Boni homines*.

PROBITAS, Generoſitas, animi magnitudo, [præclarum facinus, factum,] Italis *Prodezza*, Hiſpanis *Proeza*. Gallis *Prouesse*. Willelmus Apulienſis l. 5. de Geſt. Norm.

Tranſierat fama Probitatis ubique probatæ.

Alibi:

Tanta fuit Probitas animi, tam vivida virtus.

Gauterius Cancell. de Bellis Antioch. p. 444. *Rex itaque Probitati ſemper intentus, haud ſegniter agens, &c.* Ordericus Vitalis lib. 3. *Præfatus Heros poſt innumeras Probitates, &c.* Utitur paſſim. [Elmham. in Vita Henrici V. Reg. Angl. edit. Hearnii c. 18. p. 35. *Regia Probitas juxta maris litus cum ſuo exercitu nobili in optatam tranſfretationem favorem afflatus proſperi expectabat.*] Nicolaus de Braia in Ludovico VIII.

... Probitas vileſcit avori,

Ibidem:

Quam probus extiterit, quæ bellica Gallia vidit
Hoc duce regnante, & quantæ Probitatis honoret.

Rodericus Toletan. l. 2. de Rebus Hiſp. c. 14 *Sed offuſcavit in eo error impietatis tantæ gloriam Probitatis.* Will. Brito l. 1. Philippid

Tot bene geſta domi, tot Militiæ Probitates.

Et lib. 5.

.. Flagratque novo Probitatis amore,

Idem lib. 8.

Quorum ſemper erat Probitas exercita bellis.

Adde Geſta Conſulum Andegav. c. 9. nu. 11. c. 12. nu. 1. c. 13. n 3. Thwroczium 2. part. c. 65. &c. Vide præterea Notas ad Joinvillam p. 96.

¶ PROBITATES, Decurſiones militares, Ludicræ equeſtres pugnæ, ut *ſunt baſtiludia & tornamenta*, in quibus generoſi animi ſpecimen edere ſolent. Laudes Papiæ apud Murator. tom. 11. col. 42. *Tunc enim nobiles civitatis baſtiludiis, aliiſque ſeculi Probitatibus delectantur.*

¶ PROCACIO, Procacitas. in Diſputat. S. Benedicti Anian. apud Baluz. to 5. Miſcell. p. 31 *Et quid faciet inſana iſta Procacio adverſus totius ſolutis diſpenſationem ita garriens ut virtutem Dei dicat non eſſe propriam & ſapientiam ejus aſſerat adoptivam?*

PROCALARE, *Provocare, procitare.* Feſtus. A Gr. καλεῖν, vocare.

¶ PROCAMBIARE, PROCAMIARE, Rem re permutare, *Eſchanger.* Charta ann. 925. apud Baluz. in Append. ad Capitul. n. 137. *Ego Gimera Epiſcopus & omnis congregatio S. Nazarii ſedis Carcoſſona tibi Eriſonſo abbati & cunctæ congregationi S. Johannis monaſterii caſtri Mallaſti, Procambiamus vobis eccleſias noſtras, &c.* Charta Walafridi Abb. Soricinii an. 904. inter Inſtrum. to. 1. novæ Gall. Chriſt p. 170. *Excepto illo quod illi Procamiaverunt aut vendiderunt.* Vide in *Cambiare*.

¶ PROCAMBIATIO, PROCAMIATIO, Permutatio, *Eſchange.* Placitum an. 883. inter Probat. novæ Hiſt. Occit. to. 2. col. 20. *Monachi inde mihi Ermenardo donaverunt de ipſa cellulo S. Stephani cum ſue appenditie & Procamiationis autenticas de ipſas ſcripturas .. Sed ubicumque ipſas ſcripturas Procambiationis, vel ipſas alias autenticas, &c.* Occurrit rurſum in Charta ſuperius laudata an. 925.

¶ PROCAMBIUM, PROCAMIUM, Eadem notione, Charta ann. 970. inter Probat. tom 2. Hiſtor. Occitan. col. 122. *Iſtos alodem jam ſupraſcriptos donamus nos vobis in Procambium de ipſum alodem.* Vide in *Cambiare*.

PROCANUS, Papiæ, *Ornator ædificiorum.*

¶ PROCALIS, *Proximus.* Gloſſ. Iſid. Item, *Progenies quæ ab uno capite procedit*, in Amalth. Vide Feſtum & Scaligeri notas.

¶ PROCASPIS. Charta diviſionis regni Lotharii Imper. inter Carolum C. Franciæ & Ludovicum Germaniæ Reges ann. 870. apud Miræum tom. 1. pag. 28. *Fuit hæc diviſio regni facta in Procaſpide, ſuper fluvium Moſam.* Ita etiam edidit Baluzius tom. 2. Capitul. col. 222. At Miræus legendum monuit *in Procuſpide*, hoc eſt, in promontoriolo ſeu lingua in Moſam prominente; ubi nunc exſtructum eſt caſtrum S. Petri verſus Africum Trajecti ad confluentem Moſæ & Jecoræ.

¶ PROCASSARE, Irritum reddere, facere, Gall. *Caſſer.* Charta Sigiſmundi Imper. an. 1431. apud Ludewig. tom. 1. Reliq. MSS. pag. 458. *Invenies quod divini cultus & eccleſiaſtici juris notabile derogamen votis detraheretur fidelium & Procaſſarentur teſtamenta multorum.* Vide *Caſſare* 2.

¶ PROCASSIUM, Comparatum, acquiſitum, à vet. Gall. *Pourchas.* Statuta Maſſil. libr. 1. cap. 1. §. 1. *Itemque omnes redditus, & obventiones, & intratas, & res, & Procaſſia, & aventuras, ad dictam civitatem & communem ejuſdem civitatis pertinentes ... tradet & tradi faciet clavariis communis Maſſiliæ.* Litteræ an. 1313. apud Rymer. tom. 3. p. 461. *Ad quorum manus ... jocalia, arneſia, Procaſſia noſtra ... pervenerint.* Vide *Porchaicia* & *Purchacia*.

PROCASTRIA, *Quæ ante caſtra ſunt*, Bedæ de Orthogr. & Papiæ. Jo. de Janua: *Proceſtria, loca extra civitatem, ſicut procaſtria loca extra caſtra: vel proceſtria dicuntur loca extra civitatem degradata, per quæ murus aſcenditur.* [Gloſſ. Lat. Gall. Sangerm. *Procaſtrium, lieu dehors, devant chaſtel.*] Gloſſ. vetc. ὁ πρὸ τῆς περιβολῆς τόπος, *Procaſtrium.* Aliæ: *Proceſtria*, οἰκήματα πρὸ περιβολῆς. Idem videtur quod ἐξώκαστρον, Laonico lib. 9. & Joanni Canano pag. 198. ἐξώπολον, Annæ Comnenæ libr. 6. hoc eſt, ὁ ἔξωθεν τοῦ κάστρου, ſeu πόλεως τεῖχος, extra urbem munitio, ſeu murus exterior, qui etiam *antemurale*, & *promurale* aliis dicitur. Deſcribuntur vero ejuſmodi propugnacula, ſeu muri exteriores, ab eadem Anna l. 4. p. 426. & à Petro Monacho Vallis Sarnei c. 63.

☞ *Procaſtria*, ſeu *Proceſtria* Pitiſco videntur fuiſſe ædificia ante caſtra, adnexa hybernis & ſtativis, ut eo reciperentur lixæ, advenæ, mercatores, & qui caſtra ſequebantur, quibus non licebat ſe miſcere militibus, præterquam hoſte ingruente. Quod non obſcure innuiſſe exiſtimat Tacit. lib. 4. Hiſtor. cap. 22. *Suburbia longæ pacis opera, haud procul caſtris in modum municipii exſtructa.* Huc etiam ſpectat Cæſar de Bello Gall. lib. 6. capit. 36. *Nec prius ſunt viſi, quam caſtris appropinquarent, uſque eo, ut qui ſub vallo tenderent mercatores, recipiendi ſui non haberent facultatem.* A Pitiſco non omnino abludit Carolus de Aquino in Lexic. milit.

¶ PROCATORIUS, Procax, apud Dion. Carthuſ. *Procatoria & laſciva verba.*

¶ PROCAX. Litteræ Richardi II. Reg. Angl. an. 1395. inter Notas Godefridi ad Hiſt. Caroli VI. Reg. Franc. p. 579. *Divulgante fama, celebri & credibilium perſonarum crebra relatione noſtris auribus inculcante, quatenus ea Procaciſſima nobis domina Iſabella primogenita D. Caroli, ... reſloreat generoſa nobilitas, vigeat & morum honeſtas, &c.* Ubi legendum *Præcariſſima*, ut apud Rymer. to. 7. p. 802.

¶ PROCEDENTES, ut infra *Proceſſores*. Ordinar,

Digitized by Google

nar. Laudunenſe apud Marten. de Ant. Eccl. Diſcipl. pagin. 95. *Duo de ſubdiaconis qui Procedentes fuerunt in Miſſa, aquam & manutergium deferunt ad Epiſcopum.*

¶ PROCEDERE, pro Publice quid fieri, emanare, publicare. Lex 20. de Exactionibus in Cod. Th. l. 11. tit. 7. *De quibus* (Exactoribus) *ſi popularis accuſatio ulla Proceſſerit, in eorum locum alios par erit deſtinari. Auctoritas procedit*, ibid. leg. 25. l. 13. tit. 5. *Indictio procedit*, leg. 15. l. 6. tit. 26.

¶ PROCEDERE, Cum pompa exire, apud Panciról. lib. 1. Theſ. var. lect. capit. 77. Vide in *Proceſſio* 1.

¶ PROCEDERE, nude pro Ire, exire. Guidonis Diſcipl. Farf. cap. 23. *Deinde Procedent duo ex juvenibus aut infantibus, & induant ſe tunicis.* Non ſemel idem occurrit.

¶ PROCENETA, pro Proxeneta, Gall. *Courtier.* Statuta Eccl. Leodienſ. an. 1287. apud Marten. to. 4. Anecd. col. 853. *Ne Clerici exerceant negotia turpia .. officium cambitoris, carnificis, tabernarii, Procenetæ, fullonis.*

PROCENSUS, noſtris *Surcens*, cenſus, qui ultra cenſum conſuetum exſolvitur. Tabular. eleemoſynariæ Montiſmorilionis fol. 21. *Reginaldus de Toal dedit pauperibus domus Dei 4. den. Procenſus & gallinam reddendos ad Natale Domini.* Ibid. fol. 40. *Cum ſeptem Pictavinis nummis & obolo Procenſus.* Occurrit alibi non ſemel.

¶ PROCENTINUS, Comes qui *Centenariis* præeſt. Vide *Centena* 2. & *Centenarius*. Chron. Siciliæ apud Marten. to. 3. Anecd. col. 54. *Et tunc temporis dictæ debellationis dominus Petrus Salvacoſſa Procentinus prædictæ inſulæ Iſdæ* (leg. Iſclæ vel Iſchiæ) *acquiſitæ, ... rediit abinde cum galea ſua ad dictam inſulam Iſdæ.* Perperam infra *Protentinus*, ut & apud Murator. ex eod. Chron. to. 10. col. 858. Nec melius

¶ PROTHENTINUS, apud Nicolaum Specialem de Rebus Sicul. l. 3. c. 18. to. 10. ejuſdem Murator. col. 952. *Tunc innuente Frederico de Falcone Meſſanenſium Prothentino, &c.* Rurſum col. 983. *Cum Petrus Salvacoxa Prothentinus apud Iſclam reſidens, &c.* Ita etiam editum in Marca Hiſpanica col. 657.

PROCER, PROCERES. In Concilio Toletano VIII. ſubſcribunt *Dabila Comes & Procer*, & *Frolla Comes & Procer.* Unde colligitur apud Wiſigothos *Proceris* nomen fuiſſe dignitatis. Iſidoro l. 9. Orig. cap. 4. *Proceres ſunt principes civium.* Apud Reges noſtros ex prima ſtirpe, *Proceres* appellabantur aulæ Magnates, Comites. Hinc in Placitis Chlodovei III. editis ab eruditiſſimo viro Jo. Mabillonio to. 4. SS. Ord. S. Bened. p. 618. 619. 620. *Proinde nos taliter una cum noſtris Proceribus conſtitit decreviſſe, &c.* Ubi *Proceres* iidem ſunt qui *Optimates* interdum in iiſdem appellantur; [Inde quos Gregor. Turon. in cap. 36. lib. 7. *Seniores regni & ceguí principes* appellat, eoſdem in cap. 6. lib. 4. nuncupat *Proceres & Primos regni.*] *Magnates & primates palatii*, in Concilio Toletano XI. cap. 5. qui cum Regibus in judiciis Palatinis conſidebant. Monachus Sangallenſis lib. 1. de Carolo M. cap. 34. *In conſpectu ſereniſſimi Regis & Procerum ejus.* Apud Agobardum, Matfredus *Procer palatii* dicitur, in Epiſtola ad eumdem, ubi & *Miniſter Imperatoris & Imperii* appellatur. Cum igitur *Proceres* ſub principe eſſent, vocem hanc pro *vaſſallo* uſurpavit Theganus de Geſtis Ludovici Pii cap. 12. *Eodem tempore venit Bernhardus filius fratris ſui Pippini, & tradidit ſemetipſum ei ad Procerem, & fidelitatem ei cum juramento promiſit.* Charta Willelmi Comitis Pictavenſis apud Beſlium p. 425. *Et cauſam ejus calumniæ queſimoniæ ante meos Proceres, qui mecum venerunt ſimul cum Talemondenſibus, judicare ac diſſolvere præcepi.* Vide *Magnates*, *Optimates*, [*Princeps*, *Prior.*] Cæterum *Procerem*, in ſingulari, dixerunt etiam Juvenalis Sat. 8. & Capitolinus in Maximinis. [*Proceres*, *Barons*, in Gloſſ. Lat. Gall. Sangerm.

¶ PROCERES, Domini, *ſeniores*, *Seigneurs.* Charta Gervaſii Militis in Tabul. Cenoman. *Itaque adhibito Procerum meorum nec non & fratrum meorum ... conſilio, &c.*

PROCERES, πρωτοπολῖται, in Gloſſ. quomodo uſurpat. l. 1. Cod. Th. de Nuptiis, ubi plura Jacobus Gothofred. Gloſſæ antiquæ MSS. *Proceres*, *præceptores*, *doctores*, *magiſtri*, *ſcientes veterum*, *ſcriptores.*

¶ PROCERITAS, Bonitas, fertilitas. Litt. Ruperti Elector. Palat. an. 1356. apud Ludewig. to. 5. Reliq. MSS. pag. 577. *Deſiderans ergo ... ut prædicti regni ſui Boemiæ diutius optata multiplicetur felicitas, & ubertatibus, commodis, vaſſallorumque nobilium augmento felici proficiat, quibus quidem tam naturæ Proceritas quadam ſingulari influentia, quam illuſtriſſimorum principum ... laudabilia quidem & veneranda ſtudia providerunt.*

¶ PROCERUS, ut *Procer*, unus ex Magnantibus. Anſo in Vita S. Emini tom. 3. April. pag. 375. *Cumque perveniſſet vir ille Procerus ad domum Epiſcopi, &c.*

¶ PROCESSATUS, In jus ob crimen aliquod vocatus. Vita S. Bogumili to. 2. Junii p. 358. *Sebaſtianus Glembocki ... annorum ſexaginta quatuor juratus, non Proceſſatus, non excommunicatus, &c.*

1\. PROCESSIO, Collecta, συναξις, conventus, cœtus ſcilicet populi in Eccleſia, ad quam *proceſſit*, id eſt venit, collecti. Vetus interpres Concilii Laodiceni cap. 7. *In Proceſſionibus pſalmos non convertere.* Ubi Græca habent, περὶ τοῦ μὴ δεῖν συνάπτειν ἐν ταῖς συνάξεσι ψαλμούς. Diurnus Romanus cap. 5. tit. 13. ubi oratorium fieri conceditur: *Sic tamen ut non illud publica Proceſſione à conditore aliquatenus teneatur.* Rurſum tit. 20. ubi de baptiſterio in baſilica condito: *Nihil illic juris fundatori ulterius deberi jam, niſi Proceſſionis gratiam, quæ Chriſtianis omnibus in commune debetur.* Ita vocem hanc uſurpaſſe S. Leonem Epiſt. 82. ad Dioſcorum Epiſcopum Alexandrinum, S. Auguſtinum lib. 22. de Civitate Dei cap. 8. Ennodium in Vita S. Epiphanii, Hieronymum Epiſt. 22. & alios jampridem docuit Menardus ad Sacramentar. Gregor. pag. 177.

☞ Notanda omnino eſt Proceſſio quam Æneas Pariſiorum Epiſcopus quotannis ad S. Maurum Foſſatenſem fieri ſtatuit Litteris ann. 868. apud Brolium in Supplem. Antiquit. Pariſ. *Proceſſionem denique annuatim in Quadrageſima, quarta ſcilicet feria poſt Dominicam quæ Paſſioni Chriſti prætitulatur, noſtris ſequacibus in monumentum Proceſſionis, quam Chriſti dilecto Confeſſori Mauro exhibuimus, die qua primum receptus eſt à Foſſatentibus, indicimus.*

☞ Nudis pedibus, ut plurimum, indictoque jejunio fiebant ejuſmodi ſupplicationes, tempore præſertim anguſtiæ; unde *Nudipedalia* interdum appellantur. Vide in hac voce. Id etiam uſu receptum erat ut ad ſepulcrum alicujus Sancti ſic procedentes, ejuſdem patrocinium inclamaturi, oblationes deferrent. Hæc facta fuiſſe ann 837. ad ſepulcrum S Huberti Epiſcop. Tungrenſ. docent ejuſdem Miracula apud Mabill. ſæc. 4. Bened. part. 1. p. 298. *Sacerdotes undequaque terni aut quaterni vel quini, ... multa plebe ſexus utriuſque comitante, certificatis diebus ad monaſterium, nudis pedibus & jejunantes, cum crucibus atque oblationibus convenerunt.* Vide Faſcic. oper. ad Hiſt. & Philog. ſacr. ſpectantium to. 6.

PRO-

Proceſſionum Eccleſiasticarum origo perantiqua eſt, cum S. Ambroſius Epiſt. 29. ad ſolemnitatem Macchabæorum *Pſalmos canentes de conſuetudine in via* Chriſtianos deſcribat. De iis agit Honorius l. 1. c. 68. 69. 70. De Proceſſione vero in die Aſcenſionis, Rupertus l. 9. de Divin. Offic. c. 9. [Vide *Cruces* appellatæ Litaniæ, &c. col. 1188. Conſulendi præterea Serarius & Jac. *Eveillon* qui de proceſſionibus ex profeſſo ſcripſerunt.

¶ Proceſſiones per Clauſtrum Dominicis diebus in Monaſteriis uſitatæ, ut ſingulas officinas perluſtrantes Monachi propriis benedictionibus dedicarent. Vita S. Stephani Obazin. Abb. apud Baluzium to. 4. Miſcell. pag. 94. *Diebus Dominicis tam ipſe quam fratres lectionibus & Miſſarum celebrationibus inſiſtebant, agentes* Proceſſionem *per clauſtrum, & ſingulas officinas ſingulis benedictionibus perluſtrantes.*

¶ Proceſſio Plenaria. Pontificale S. Luciani Bellovac. apud Marten. de Ant. Eccleſ. Diſcipl. p. 312. *Stent in ordine ſuo ſinguli in eccleſiam expectantes donec veniat pontifex cum* Proceſſione plenaria *ad Miſſam, ſicut diebus ſolemnibus ſolet, cum ſeptem diaconibus totidemque ſubdiaconibus & ceroferariis & duobus thuribulis cum incenſo.*

¶ Proceſſus, ut *Proceſſio*. Gregor. Turon. in Vita S. Aridii apud Mabillon. to. 4. Analect. p. 202. *Diacones in albis exeunt ad* Proceſſum. Utitur etiam Fortunatus in Vita S. Germani Pariſienſis c. 13.

¶ Proceſſiones inter jura quæ Cathedralibus Eccleſiis ab inferioribus debentur, recenſet Privilegium Alexandri III. PP. ann. 1178. ex Bibl. regia: *Statuentes ut quaſcumque poſſeſſiones, quæcumque bona eadem Eccleſia* (Bitterrenſis) *poſſidet, … permaneant … Abbatiam Sanct. Afrodiſii, Abbatiam Sanct. Jacobi, &* Proceſſiones *& ſtationes quas clerici earumdem Abbatiarum ſtatutis diebus conſueverunt in veſtra eccleſia exhibere, &c.* Statuta Eccl. Trecorenſ. ann. 1334. apud Marten. to. 4. Anecdot. col. 1114. *Item ſtatuimus, ut quilibet capellanus curam animarum habens in noſtra diœceſi Trecorenſi, ſemel in anno teneatur eccleſiam Trecorenſem* Proceſſionaliter *viſitare, videlicet die Dominica poſt feſtum Trinitatis æſtivale, & parochianos moneant & inducant, ut dicta die dictam eccleſiam Trecorenſem proceſſionabiliter, ut præmittitur, viſitent, ſub pœna 30. ſolidorum uſualium contra quemlibet dictorum curatorum in præmiſſis negligentem committenda.* Quod quidem inſtitutum fuit non ut inferiores eccleſiæ ſuam erga ſuperiorem profiterentur reverentiam tantum, ſed & ut fidelium oblationes, quæ tum fiebant, recipere poſſet principalis Eccleſia. Vide *Cruces bannales*.

¶ Proceſſio, Id omne quod in proceſſionibus defertur, vel ii ipſi qui hæc deferunt. Bernardus Mon. in Ord. Cluniac. part. 1. c. 32. *Deinde incepto aliquo cantu de Sancto, cujus reliquiæ ſervantur, egrediuntur fratres chorum, primitus* Proceſſio *cum aqua benedicta, & cruce, & candelabris & feretro, ſicut mos eſt, cum portantur reliquiæ.* Pluries in ſeqq. cap. occurrit eadem notione. Vide *Proceſſores*.

¶ Proceſſionale, Liber in quo continentur quæ ad proceſſionem ſpectant, in Synodo Oriolana an. 1600. inter Conc. Hiſp. to. 4. p. 714.

¶ Proceſſionarium, Eadem notione, apud Gaſſendum in Notitia Eccleſ. Dinienſis edit. an. 1654. pag. 151.

¶ Proceſſionarius, Ad *proceſſionem* pertinens. Guidonis Diſcipl. Farf. c. 23. *Armarius atque Secretarius præparet ſe* Proceſſionariis *ornamentis*. Vide *Proceſſorias*.

¶ Proceſſionare, *Proceſſiones ſolemnes & ſacras frequentare*. Gloſſ. Gaſp. Barthii ex Hiſtor. Palæſt. Roberti Mon. apud Ludewig. tom. 3. Reliq. MSS. pag. 102.

Orationes Proceſſionales. Leo Oſt. lib. 3. c. 19. (al. 20.) *Id ipſum fecit & de alio libello, in quo ſunt* Orationes Proceſſionales.

Proceſſive Pergere, apud Thwroczium in Carolo cap. 98. Infra, *Proceſſionaliter*, nos dicimus, *Aller proceſſionellement, en Proceſſion*. [*In* Proceſſione *ſolempni*, ex Charta an. 1339. to. 2. Hiſt. Dalphin. p. 386. Charta Hervei Trec. Epiſcop. apud Camuſat. in Antiquit. Tricaſſ. fol. 188. v. *Adjecimus etiam quod prædicti fratres veniant* Proceſſionaliter *ad proceſſiones noſtras ſolennes*.]

¶ Proceſſionabiliter, Eadem notione, Ordine proceſſionis. Charta P. Alban. Epiſc. in Chartular. Pontiſar. *In Ramis palmarum & in Aſcenſione Domini, presbyter eccleſie B. M. cum populo* Proceſſionabiliter *veniet ad monaſterium* S. Martini *ad audiendum ſermonem*. Occurrit præterea in Vita S. Stanislai to. 2. Maii pag. 254.

¶ Proceſſionatim, Eodem ſignificatu, in Diario belli Huſſitici apud Ludewig. tom. 6. Reliq. MSS. pag. 145.

Proceſſiones Publicas alicui imponere vetantur Eccleſiaſtici ac ſeculares, in pœnitentiam ſcilicet, in Statutis Synodalibus Nicolai Epiſcopi Andegav. an. 1271. c. 2. Vide *Harmiſcara*.

☞ Idem presbyteris prohibent Statuta Eccleſ. Meld. apud Marten. to. 4. Anecdot. col. 903. niſi de mandato ſuperioris imponatur: *Item, quia pœnitentiæ* proceſſionales *jam abierunt in contemtum, prohibemus ne quis presbyter prædictam pœnitentiam injungat, niſi de mandato ſuperioris*. Ejuſmodi pœnitentiæ exemplum inſigne refertur in Chronolog. Monachi Altiſſ. pagin. 99. *Petrus Altiſſiodorenſis Comes Dominica in ramis palmarum, inſpectante clero & populo, dum ageretur* proceſſio, *de injuriis Altiſſiodorenſi Epiſcopo irrogatis publice ſatisfecit … ita ut incederet quoque nudis pedibus, ſola indutus linea, in facie omnium tunc ad proceſſionem ſolito frequentius confluentium*. Nec minus digna notatu proceſſio, quam in reconciliatione excommunicatorum factam docet Charta an. 1240. ex Bibl. Reg. *Debent intereſſe* proceſſioni *nudis pedibus, in camiſiis tantummodo & brachis tenentes virgas in manibus, & venire coram ebdomadario, & ibi flexis genibus facere ſe verberari ab eo pro pœnitentia & ſatisfactione ſibi injuncta*. Infra: *In inſtanti feſto Aſſumptionis B. Virginis, quando* proceſſio *debebit intrare in eccleſiam majorem in reditu ſuo, parati erunt in pratello vel in clauſtro in camiſiis & brachis, & diſcalciati, tenentes virgas in manibus, & intrabunt poſt canonicos & ſequuntur* proceſſionem *in eccleſia, & quando* proceſſio *debebit ſe movere ut intret chorum, antequam ſe moveat, venient omnes & ſinguli ordinati ante ebdomadarium, & flexis genibus facient ſe verberari ab eodem ebdomadario*.

☞ Sed & à Regibus laicisque judicibus indictæ etiam in pœnam & ſatisfactionem ejuſmodi proceſſiones, ut ex Statutis Andegav. ſupra innuit Cl. Cangius. Idem Areſtis Parlamenti ann. 1277. ex Regeſto *Olim* B. fol. 36. aſtruit Laurent. *Bouchel* in Summa benef. pag. 777. Ordinat. Edwardi I. Regis Angl. ſuper diſcordiis motis inter Epiſc. Baion. & Majorem centumque Pares & totam Communit. Baion. ann. 1281. apud Rymerum tom. 2. pag. 169. *Statuimus … quod pro injuriis Deo, Eccleſiæ & prædicto Epiſcopo* (Baion.) *irrogatis, Major & alii prædicti, qui præſentes judicio conſenſerunt … die Nativitatis B. M. Virginis* Proceſſionem *ſolempniter faciant, … quilibet eorum in ſola tunica, ſine corrigia & coyſia, cum uno cero, ad minus unius*

nius libræ ceræ, accenſo; cereoſque ipſos ad altare prædictum cum devotione offerant & dimittant. Vide Peregrinatio 3. & in Pœnitentes, col.609.

Processio, Processus, dicitur maxime de Conſulibus, qui cum pompa & apparatu magnifico procedere ad Circum ſolebant; quod ſepties fiebat durante Magiſtratu. Julianus Anteceſſor Conſtitut. 98. *Proceſsiones autem ipſius eſſe volumus ſeptem omnes in Circo, & in arena, & in theatro, &c.* [Lactantius de Mortibus perſecut. cap. 17. *Tredecim dies tolerare non potuit* (Diocletianus) *ut Romæ potius quam Ravennæ Procederet Conſul.* Vide ibi Notas Baluzii tom. 2. Miſcell. pag. 387. & Pancirol. lib. 1. var. lect. cap 77.

Processus præterea vocabant, Imperatorum in palatia ſuburbana ſeceſſus, vel etiam ad Eccleſiam majorem proceſſiones, quod cum apparatu & omni comitatu eo procederent: unde poſtmodum ipſæ Imperatorum in iiſdem Palatiis moræ *Proceſſus* non ſemel dictæ; Byzantinis vero Scriptoribus πρόκενσα & πρόκενσον. [Hugo Floriac. Tract. de Reg. poteſt. & ſacerdot. dignitate lib. 2. apud Baluz. tom. 4. Miſcell. p. 53. *Ad ſummum proinde tradidit* (Conſtantinus) *Romano Pontifici palatium ſuum Lateranenſe & coronam capitis ſui & chlamydem purpuream & cetera omnia ornamenta imperialia & omnem gloriam ſuæ poteſtatis & Proceſſionem imperialem & dignitatem imperialem equitum palatio præſidentium*.] Sed hæc pluribus in noſtra Conſtantinopoli Chriſtiana lib. 3. quo lectorem remittimus, ne rem actam agamus,

¶ Processio, Progreſſus commeantis exercitus, noſtris *Marche*, apud Capitol. in Pertinace & Vegetium l. 2. c. 22. Vide *Procinctus* 3.

¶ Processio, Ordinata obviam itio. Geſta Epiſcop. Cenoman apud Mabillon. tom. 3. Analect. pag. 324. *Gaufridus Proceſſione humiliter reſutata, ad limen ſibi dilectæ & diu deſideratæ pervenit eccleſiæ*. Neque aliter accipienda hæc vox in Charta ann. 1183. tom. 2. Hiſtor. Eccleſ. Meld. pag. 70. qua Abbatiſſa Jotrenſis promittit Epiſcopo Meldenſi ſe exhibituram proceſſionem, cum primum poſt ejus conſecrationem ad monaſterium acceſſerit: *Promiſit etiam ſe Meldenſi Epiſcopo exhibituram omnem honorem & reverentiam... & inſuper Proceſſiones, primam videlicet poſt Epiſcopi conſecrationem, & cæteras, quoties Epiſcopus à Romana ſede redierit*. Alia an. 1225. ibid. p. 115. *Proceſſionibus faciendis Epiſcopo Meldenſi, quando poſt conſecrationem ſuam primo accedit ad Eccleſiam earum*. Ejuſdem moris mentio fit in Charta an. 1180. ex Tabular. Sanct. Albini Andegav. *Epiſcopum proceſſionaliter recipient monachi Sanct. Albini ſine procuratione cum primo poſt conſecrationem ſuam venit ad monaſterium ipſorum, & quotiens Romam redierit, ſimiliter ſine procuratione*.

¶ Processio, Comitatus, cœtus ordinate diſpoſitus & procedens. De felici obitu Angeluciæ Virgin. apud Marten. tom. 3. Anecdot. col. 1708. *Ecce adeſt domina mea, regina mea, cum magno comitatu, magnaque Proceſſione gaudentes atque exultantes*.

2. PROCESSIO, Lis, cauſa, *Proces*. Gregorius M. lib. 4. Epiſtol. 40. *Secularibus indeſinenter cauſis adſtringitur, aſſiduis Proceſſionibus occupatur, & quotidie negligit legere verba Redemptoris ſui*. Senator lib. 6. Epiſtol. 17. in formula Referendariorum: *Quale eſt enim in tumultuoſis Proceſſionibus noſtris nullu permixtione confundi, nos maxime tantis clamoribus impediri?* Ita recentiores Græci πρόοδος uſurpant. Nicephor. CP. πρόοδον εἶναι εἰς ῥουζικὰ Σέκρετα καλῶν. Sunt autem *Secreta* ædes, in quibus jus dicitur. [Vide *Proceſſus* 3.]

PROCESSORES, Qui *ex proceſſione* ſunt, & in ea cum cæteris procedunt. Ordo Romanus: *Poſt Epiſcopum Presbyteri, deinde Monachi, deinde Schola, deinde omnes Proceſſores, & Manſionarii, & intrant in Secretarium*. Alibi: *Suntque ibi parati Proceſſores, Acolyti duo cum candelabris, &c.* Rurſum: *Procedat Epiſcopus ſicut mos eſt ſolennibus diebus ad Miſſam cum Proceſſoribus ſuis*.

☞ *Proceſſores* ii potiſſimum nuncupati videntur, qui in proceſſionibus ea deferunt, quæ in iis deferri ſolent; qua notione vocem *Proceſſio* uſurpari diximus ſupra. Id præterea firmat Pontificale Eccleſ. Biſunt. apud Marten. de ant. Eccl. diſcipl. p. 311. ubi de ablutione pedum in Cœna Domini: *Diaconus autem præparat ſe ſicut in diebus feſtis, tam ipſe quam cæteri Proceſſores cum candelabris & thuribulis, & veniens capitulum legat Evangelium*. Vide *Procedentes*.

¶ PROCESSORIUS, Ad *proceſſionem* ſpectans. *Proceſſoria caſula*, apud Cyprian. Epiſc. Tolon. lib. 1. de Vita S. Cæſarii Epiſcopi Arelatenſ. num. 23. Vide *Proceſſionarius*.

¶ PROCESSURA, Actio judiciaria, Gall. *Procedure*. Regeſt Parlamenti Pariſ. an. 1483. fol. 260. v. *Actor poſt nonnulla appunctamenta & Proceſſuras ſuper dicta executione... factas*.

¶ 1. PROCESSUS, ut *Proceſſura*. Tabular. B. M. de Bono-Nuntio Rotomagenſ. *In omni cauſa antequam in ea definiri poſsit & valeat, requiritur concluſio. quæ ſi obmiſſa fuerit, Proceſſus redditur nullus*. Conc. Trevir. ann. 1310. apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 264. *Qui... alias ſententias & Proceſſus contra eos obtinuerint... qui hujuſmodi ſententias tulerint & Proceſſus fecerint, &c.*

¶ 2. PROCESSUS, Excommunicationis ſententia, in Ceremon. MS. Davantriæ apud Macros in Hierolex. *Die Mercurii prima menſis Februarii, Pontificatus Clementis VI. anno 4. ipſe Papa fecit quoſdam Proceſſus generales in publico contra interfectores bonæ memoriæ Andreæ Regis Siciliæ*. Eodem vocabulo utitur rurſus ad ſignificandas excommunicationes in Bulla Cœnæ Domini, ut monent iidem fratres.

¶ 3. PROCESSUS, Lis, cauſa, *proces*. Conſtitut. Ludovici Reg. Sicil. ann. 1352. ex Cod. MS. D. *Brunet* fol. 101. *Pro quolibet non terminato Proceſſu, penam viginti quinque librarum*. Statuta Avenion. lib 2. art. 24. rubr. 9. *Teneatur etiam notarius parcellare expenſas totius Proceſſus*. Vide *Proceſſio* 2.

¶ Processus, Judicium, ſententia. Litteræ Edwardi III. Reg. in Chron. Angl. Th. *Otterbourne* p. 122. *Quorum* (Parium Franciæ) *Proceſſum factum in noſtrum præjudicium, ipſo jure noſtra fecit invalidum minoretas*.

¶ 4. PROCESSUS, Agendi ratio, Gall. *Procede* Bulla Honorii IV. PP. ann. 1286. apud Rymer. to. 2. pag. 340. *Illum habere ſtudeas in negotio memorato Proceſſum, ut Regi Regum... laus fæcunda perveniat*. Epiſt. Friderici in Chron. Sicil. apud Marten. tom. 3. Anecd. col. 94. *Teſtimonium perhibent veritati de fortitudine, valitudine & animoſitate veſtra; ac Proceſſibus veſtris, &c.* Adde Litteras Edwardi III. Reg. in Chronic. Angl. Th. *Otterbourne* p. 128. *Proceſſus*, alia notione, vide in *Proceſſio* 1.

¶ PROCESTRIA. Vide *Procaſtria*.

¶ PROCHERIUM, Prochirium, Gr. πρόχειρον, Manualis ſporta. Caſſianus Collat. 19. c. 4. *Septem dierum cibus, hoc eſt ſeptem paximatiorum paria, in Procherio, id eſt amanuenſis ſporta ſequeſtratim die Sabbati reponuntur*.

¶ PROCIALIS, Juvenilis, procum decens. Acta MSS. S. Judicaelis: *Quadam nocte cum Judicaeles Prociales*

Digitized by Google

ciales adhuc annos faciens, poſt venationem ſuam fatigatus, ſe ſoperi in domum Auſochi ſui clientis dediſſet, &c.

¶ PROCINCTA. Vide *Procinctus* 1. & 2.

¶ PROCINTORIUM Ornamentum quo aliquid *præcingitur*. Acta S. Euſtadiolæ to. 2. Junii p. 133. *Veſtimenta quoque ſacra fecit & altaria palliis pretioſis, quæ manu propria cum ſuis puellis opere elegantiſſimo polivit, cum freſiis aureis & Procinctoriis.*

¶ PROCINCTURA, ut *Procinctus*, ambitus, aliis *Propriſura*. Charta Baldrici Epiſcopi Leodienſ. an. 1016. apud Marten. to. 1. Ampliſſ. Collect. col. 379. *Tradidi per manum ejus ad ſupradictum altare S. Andreæ duo prædia cum omnibus appenditiis & Procincturis ſuis, Haurcinum ſcilicet & Mattenam.* Vide in *Porprendere*.

1. PROCINCTUS. Capitula Caroli M. lib. 4. capit. 26. *Homo de ſtatu ſuo pulſatus, ſi is, qui eum pulſat, ad convincendum illum Procinctum habuerit, adhibeat ſibi octo conjuratores legitimos ex ea parte, unde pulſatur, ſive illa paterna, ſive materna ſit, & quatuor aliunde non minus legitimos, & jurando vindicet libertatem ſuam. Quod ſi Procinctus deſuerit, adſumat undecumque 12. liberos homines, & jurando ingenuitatem ſuam defendat.*

☞ Iis lucem affert D. *Bruſſel* Tract. de Uſu feud. l. 3. c. 19. ubi *Procinctum* definit Statutum teſtium numerum qui alicujus, cujus conſanguinei erant, ſtatum ſacramento affirmabant, hoc eſt, eum eſſe liberæ conditionis vel non. Unde vero ducta vocis origo, non liquet, niſi quod ii teſtes in procinctu eſſent id quod ab iis requirebatur affirmandi.

¶ PROCINCTA, Eadem notione, in Regeſto Magn. Dier. Trecenſ. fol. 101. *Item, cum alias judicatum fuerit in curia Campaniæ contra aliquos homines dominæ Corbom, quæ dicta domina eoſdem, contra quos litigabat; & quos dicebat ſuos eſſe homines de corpore, & offerebat ſe probaturam per Procinctam ventrem & originem ſecundum conſuetudinem patriæ.*

2. PROCINCTUS, PROCINCTA, Ambitus, vel limites loci alicujus, intra quos *libertas* ſeu *immunitas* illius includitur. Ælredus in Vita S. Edwardi Confeſſor. c. 6. *Et habeat idem locus liberum Procinctum, id eſt ambitum, & cœmeterium mortuorum circa ſe, abſque Epiſcopali ... exactione.* Charta Caroli Calvi apud Doubletum pag. 788. *Itaque hanc totam Procinctam* [*Procintam*] *Deo ſanctoque ejus Dionyſio donamus, cum omni videlicet judiciaria poteſtate, hoc eſt bannum, omnemque infracturam*, &c. Charta Caroli Simplicis apud Vaſſorium in Novioduno pagin. 678. *Conceſſimus ergo illis teloneum, quod ubique in toto Procinctu urbis Noviomagenſis regali ditione poſſidebamus.* Adde p. 734. Charta Henrici I. Reg. Fr. an. 1060. pro Eccleſia Sanct. Martini de Campis: *Præfatam eccleſiam ea firmitate munio, quatenus in perpetuum regio jure ab omnibus ſore concedatur libera, tam videlicet infra ambitum munitionis ejus, quam infra in Procinctu illius, in teloniis, in fredis*, &c.

¶ 3. PROCINCTUS MILITIÆ, Progreſſus copiarum. Vita S. Maximi tom. 5. Jun. p. 51. *Aliquando nempe conſpiratæ militiæ Procinctus agebatur, & quidquid in agris ſive villis reperiri poterat de prædationibus atque rapinis, velut quadam tyrannide graſſante, patebat.* Vide in *Proceſſio* 1.

¶ PROCINCTA. Vide *Procinctus* 2.

¶ PROCITARE. Vide *Procalare*.

¶ PROCLAMA, Proclamatio. Adrianus de Veteribuſco in Reb. Leod. apud Marten. tom. 4. Ampliſſ. Collect. col. 1208. *Aliqui etiam fuerunt projecti extra feneſtras, & ſtatim factum Proclama contra eos, tamquam traditores.* Obertus in Annalib. Genuenſ. apud Murator. tom. 6. col. 333. *Conſules fecerunt Proclamam per civitatem, ut nemo ad illas nundinas S. Raphaelis iret in galeis.* Vide infra *Proclamatum*.

¶ PROCLAMARE, Inconditis clamoribus quempiam explodere, inſectari, Gall. *Huer*. Concil. Piſanum apud Acher. to. 6. Spicil. p. 333. *Eadem autem die poſt prandium venerunt nuncii Petri de Luna apud S. Martinum, & intraverunt locum ubi erant aliqui domini Cardinales ordinati ad audiendum eos; & cum difficultate intraverunt propter aſſiſtentiam populi & ſervitorum ac famulorum, qui deridendo contra eos Proclamabant & ſibilabant.* *Proclamare*, aliis notionibus, vide in *Clamare* 2.

¶ PROCLAMATIO, Querela juridica, actio qua quis rem ablatam repetit, noſtris *Complainte*. Tabul. Major. Monaſt. *Stimulis avaritiæ incitatus, nos exinde poſtea deveſtivit. Cum ſuper hoc multas Proclamationes feciſſemus*, &c. Charta ann. 1107. inter Inſtr. to. 6. Gall. Chriſt. novæ edit. col. 297. *Poſt Proclamationem autem factam ante domnum apoſtolicum Paſchalem II dati ſunt ab eo judices, qui cauſam utriuſque partis diligenter audirent & bene diſcuſſam diligenti ſtudio definirent.* Vide in *Clamare* 2.

¶ PROCLAMATIO SYNODALIS, Concil. Belvac. an. 1114. apud Acher. to. 2. Spicil. p. 594. *Ut quæcunque res vel poſſeſſiones cuilibet eccleſiæ datæ, & ab ea anno & die quieto, id eſt, ſine ſynodali Proclamatione poſſeſſæ fuerint, eidem eccleſiæ perpetua ſtabilitate permaneant.* Vide *Clamare* 2.

¶ PROCLAMATIO contra prædones. Vide *Clamor ad Deum*, in *Clamor* 3.

¶ PROCLAMATOR, Qui cauſam agit. Vide *Clamare* 2.

¶ PROCLAMATUM, Proclamatio, promulgatio. Laur. Byzynius de Bello Huſſit. apud Ludewig. tom. 6. Reliq. MSS. p. 154. *Proclamata namque vocibus præconicis per civitatem facta ſunt, regio & ſcabinorum nomine: quatenus omnes & ſinguli profugi libere redeant.* Vide *Proclama*.

PROCLAMOR, Clamor, conclamatio, *Proclameur*, noſtris; apud Galbertum in Vita Caroli Comit. Flandr. n. 15.

¶ PROCOLLUM, *Collus, colli ornamentum*. Papias MS.

PROCOLPUS, Idem quod *Colpus*, Ictus. Lex Ripuar. tit. 77. *Si quis hominem .... ligare voluerit ... & non prævaluerit ligare, ſed Procolpus ei exceſſerit, & eum interfecerit*, &c. Gall. dicerent, *& qu'il euſt failli ſon coup*. Ubi edit. Heroldi habet, *Colaphus ei exceſſerit*. Cod. alii apud Steph. Baluzium, *Colpus*, *Colebus*, *procollibus*. Vide *Colpus*.

PROCONES. Synodus Nemauſenſis an. 1284. cap. de iis, quibus deneganda eſt Eccleſiaſtica ſepultura: *Ita uſurariis & Proconibus univerſis*, &c. Ita Codex nuper editus.

☞ Rectius edidiſſe videtur Martenius noſter ex iiſdem Statutis tom. 4. Anecdot. col. 1048. *Item, uſurarii & Prædones manifeſti*.

¶ PROCONISUS, f. Perpolitus. Agnellus in S. Maximiano apud Murator. tom. 2. pagin. 107. *Eccleſiam vero B. Andreæ Apoſtoli hic Ravennæ cum omni diligentia non longe à regione Herculana columnis marmoreis ſuffulſit, ablatiſque vetuſtis ligneis de nucibus, Proconiſis decoravit.* Idem in Sanct. Felice: *Prædictum altarium removit ex Proconiſio lapide, cum diverſis marmoribus ornatis mirifice.* Rurſum in S. Petro Chryſologo: *Foris vero parietes Proconiſis marmoribus decoravit.*

PROCONSUL, Vicecomes, ut *Conſul*, Comes. Gloſſ.

Gloſſ. Ælfrici Saxon. *Conſul*, geneſa. *Proconſul*, Uodeogeneſa. Tabularium Auſcienſe: *Convenerunt itaque ex omni Novempopulania provincia Epiſcopi, Abbates, Conſules, Proconſules, cæterique Domini fideles, &c.* Io Tabulas. S. Severi exſtat Epiſtola ſua vit Abbatis ad Paſchalem Papam, io qua *Gaſto Proconſul de Bearno* nuocupatur. [Charta an. 1161. inter Probat. tom. 2. novæ Hiſtor. Occitan. eol. 579. *Concedo tibi Raymundo Trencavelli Proconſuli Biterrenſi, &c.* Alia ao. 1165. ibid. eol 604. *Ego Raymundus Trencavel Proconſul Biterris, &c.*] Abbo Serm. 5. *Comites, Vicecomites, Conſules, Proconſules, eorumque vicarii. Proconſul Levitanenſis*, qui vulgo *le Vicomte de Lavedan*, io Charta laudata à Marca pag. 807. Hiſt. Beneharn. Vide Salmaſium ad Hiſtor. Aug. pag. 10.

PROCONSULES, Qui *Juſtitiarii errantes*, in Anglia. Joan. Sariſberieoſis lib. 5. Policrat. cap. 15. *Quæ vero de præſidibus aliiſque judicibus, dicta ſunt, debent & apud Proconſules, quos noſtrates vulgariter dicunt Juſtitias eſſe errantes, obtinere.* Quia ſcilicet *Conſulum* ſeu Comitum vice jus dicunt *in provinciis*. Ita accipiuntur lib. 6. cap. 1. *Utique jom fiunt iſta palam, nec eos Præſides aut Proconſules probibent.* Et cap. 25. *Illuſtris Comes Legeceſtriæ Robertus modeſte Proconſulatum gerens apud Britannias, &c.*

PROCONSULES appellaotur, qui Conſulum urbanorum vices aguot io Wichbild Magdeburg. art. 19. §. 1. *Poſtquam Proconſul in civitate eligitur, ad unum annum ille eligi debet, & ut ſic poteſtatem judicandi habebit ſuper injuſtas menſuras potabilium, & pondera, &c.* Art. 43. §. 2. *Eligere inſuper Conſules debent inter ſe Proconſulem, unum vel duos, &c.*

¶ PROCOVIA, Vioi ſpecies. Vide *Gracum*.

¶ PROCREATIO, pro *Procuratio*, io Statutis MSS. Conc. Avenion. an. 1209. apud Stephanot. tom. 10. Fragm. Hiſt. Ita perperam

¶ PROCREATOR, pro *Procurator*, editum ex Charta an. 1199. apud Marten. tom. 1. Ampl. Collect. col. 1023.

¶ PROCUBITOR, ὀψουρός, io Gloſſ. Lat. Gr. Feſtus: *Procubitores dicuntur, qui noctu cuſtodiæ cauſa ante caſtra excubant, cum caſtra boſtium in propinqua ſunt.*

¶ PROCUBUUS, Procumbens. Acta S. Udalrici tom. 3. Julii pag. 153. *Memoratur vir ſanctus per dejectam violentia ventorum proceram arborem, inque verticem duorum ex adverſo jacentium ſcopulorum Procubuam, immenſa profunditatis vallem ſeu voraginem cum equo, velut pontem ſuperaſſe.*

¶ PROCUDIUM, τύρβη, io Gloſſ. Lat. Gr. Portentum. Vide *Proculum*.

PROCULCATORES, [Caſtrorum excubiæ, ut *Procubitores*.] Vide *Collocare*.

¶ PROCUL-DUBIO, id eſt, ſine ulla exceptione, ut interpretatur Gothofredus ad leg. unic. de offic. Vicarii lib. 1. Cod. Theod. tit. 6.

¶ PROCULTOR, Cultor. Litteræ Caroli VI. Reg. Franc. an. 1394. tom. 6. Spicil. Acher. pag. 115. *Ut pro fide dominica ſedeque Petri non fiat inter fidei Procultores cum enſe, mortibus, cudo vel gladio, reductio unitatis.*

PROCULUM, *Abominatio*, in Gloſſ. Iſid. [Scribeodum forte ex Grævio: *Portentum, mala ominatio.* Vide *Procudium*.]

PROCULUS, *Qui naſcitur cum pater peregrinatur*, in Gloſſ. Arabico-Lat. *Qui patre longe peregrinante naſcitur, vel longe à patre natus*, io Gloſſ. Iſid. [Gloſſ. Sangermao. oum. 501. *Qui naſcitur abſente patre.* Græcis παῖς γονος, τηλύγετος. Vide Feſtum.]

¶ 1. PROCURA, Procuratio, facultas agendi alterius nomine ſcripto alicui coneeſſa, *Procuration, pouvoir.* Charta ano. 1389. ex Schedis Præſidis *de Mazaugues: Nec ipſe prior nec ſyndicus tunc temporis non bobuerunt ſpecialem Procuram ad boc ſpecialiter faciendum.* Acta B. Petri Regalati to. 3. Martii pagina 873. *Tanquam deputatum in bac cauſſa à Religione procuratorem... & docentem de legitimo mandato Procuræ à præfatis judicibus admiſſo.* Occurrit præterea tom. 3. Maii pag. 628. Vide *Procuratorium*.

¶ 2. PROCURA, Officium procuratoris, noſtris *Procure.* Acta SS. tom. 4. Jun. pag. 788. *Ut de ſindicatu & Procura conſtat publico inſtrumento, &c.* Epitome Conſtitut. Eccleſ. Valent. in Concil. Hiſp. tom. 4. pag. 187. *Nullus beneficiatus qui aliquod ex quatuor officiis ſive adminiſtrationibus Procuræ majoris, &c.*

¶ PROCURRA, Eadem ootione. Statuta Cadubrii eapit. 88. *Sancimus quod cancellarius magnifici domini Capitanei non poſſit ... aliquod officium Procurræ exercere pro forenſi aliquo, vel cive contra aliquem civem, &c.*

¶ PROCURAMENTUM, Impulſio, ſollicitatio, ſuaſio. Litteræ Richardi II. Reg. Angl. an. 1397. apud Rymer. tomo 8. pagioa 27. *Per ipſum, vel per alias perſonas de* Procuramento, *abbetamento, aſſenſu, &c.* Vide *Procuratio* 2.

1. PROCURARE, Excipere hoſpitio & convivio. vel *procurationem conſuetudinariam*, ſeu debitam exſolvere. Hiſtor. Epiſcopor. Autiſſiodor. cap. 58. *Juris erat regalis, ut quando Dominum Regem, vel aliquem de ſuis itineris occaſio, ſeu motus propriæ voluntatis ad aliquod Epiſcopale domicilium divertere faciebat, recipiebatur bonorifice, & Procurabatur boneſte.* Lambertus Ardenſis: *Eum ſecum boſpitari fecit, & ſolemniter ſum & ſuos lautiſſimis Procuravit cibis & potibus.* Eckeardus Juo. de Caſib. S. Galli cap. 11. *Injungitur Ruodmanno... Legatos regios in locis nominatis euntes Procurare & redeuntes.* Chronicoo Mauriniacenſe ann. 1130. *Occurrunt velociter, & jam pene ingredientem Mauriniacum D. Papam ſuſcipiunt gaudenter, Procurantque ſolenniter.* Utuntur præterea Arooldus Lubecenſis lib. 6. cap. 11. Adamus Bremeoſis cap. 155. Rogerus Hovedenus pag. 673. Matth. Paris pag. 434. Veteres Conſuetudines Floriaceoſis Cœnobii pag. 393. S. Stephanus in Regula Grandimontenſium cap. 35. Joan. Abbas in Vita B. Joannis Abb. Gorzieoſis num. 118. Vita S. Fulcranni Epiſcopi Lodovenſis apud Plantavitium, Vita S. Willelmi Abbat. Roſchildeoſis num. 28. Guillelmus Canooicus Gratianopol. io Vita Margaretæ Comitiſſæ Albonenſis pag. 128. Charta aono 1208. in Hiſt. Prioratus S. Martini de Campis pag. 381. 382. &c. [Le Roman *de la Roſe* MS.

Ou ſera pris & mis en tour,
Por eſtre à tous jours emmurès,
S'il ne nous a bien Procures.

Ubi de Meodicantibus Religioſis, qui hoſpitio excipiuntur, ſermo eſt.]

CURARE, Eadem ootione, [qua etiam ooſtri *Ordonner* dixerunt.] Heoricus Roſſa io Herlingsberga:

Curat bonoratos, epulis reficitque perunctis.

¶ PROCURARE SE, Suis expenſis ſibi convivium parare. Charta an. 1202. to. 2. Hiſt. Eccl. Meld. pag. 88. *Si ad diem feſtum capellæ, videlicet in Aſſumptione B. Mariæ convenerint canonici de Creceio, procurentur de communi, ſicut ad bæc tempora obtinuit conſuetudo. Si autem canonici de capella epulari voluerint, non erit procuratio de communi, ſed unuſquiſque de ſuo ſua ſe voluntate Procurabit.*

¶ PROCURARE, Neceſſaria ad victum & veſtitum præſtare, ſuppeditare. Charta ano. 1110. apud Marteo. tom. 1. Anecd. col. 321. *Quod ſi forte ad tantam paupertatem redacta fuerit eccleſia illa, quod abſit, ut ex*

Digitized by Google

ut ex reditibus ejus non poſſit ut canonici Procurari, mittet domnus abbas de eis quantos ſibi videbitur, in quaſcumque voluerit domorum noſtrarum, & ibi Procurabuntur honeſte, ſicut monachi noſtri. Diſpoſitio rei familiaris Cluniac. à Petro Abb. facta, apud Baluz. tom. 5. Miſcell. pag. 443. *Trecenti erant vel eo amplius fratres, nec centum de propriis ſumptibus domus illa Procurare valebat.* Charta Odonis Abbatis S. Dion. anno 1231. ex Cod. MS. B. M. de Argentolio: *Conſiderantes dilectos fratres noſtros apud Argentolium manentes minus ſufficienter Procurari tam victu quam veſtitu, &c.* Charta anno 1284. apud Kennett. Antiq. Ambroſden. pag. 304. *Ipſi vicario ſimiliter garçonem inveniens ipſius obſequio deputatum, quos in omnibus ſuis expenſis Procurabunt.*

Procurare Donativis, [Donis & muneribus aliquem afficere.] Epiſtola Friderici II. Imperat. to. 2. Spicilegii Acheriani pag. 572. *Non obmittentes ei de pulchris equis ſatisfacere, & aliis donativis libentiſſime Procurare, &c.*

¶ 2. PROCURARE, Nomine alterius ex ejus poteſtate agere. Charta Lodovici Regis Siciliæ ann. 1342. apud Ludewig. tomo 5. Reliq. MSS. pagina 471. *Nos ratum & gratum habituri & firmum, totum & quicquid per eos & eorum quemlibet in ſolidum, nomine & pro parte noſtra in præmiſſis actum, Procuratum & geſtum extiterit ſive factum.*

¶ 3. PROCURARE, Procuratoris officium gerere: Char. ejuſd. Ludovici Reg. ex Cod MS. D. *Brunet* f. 113. *Vicarii & judices ... advocare, Procurare & patrocinari non vocentur in cauſis.* Statuta Johannis Epiſc. Trecor. ann. 1372. apud Marten. to. 4. Anecd. col. 1123. *Mandamus officialibus noſtris ſub debito præſtiti juramenti, ne aliquem advocatum ad Procurandum coram ſe admittant, nec notarium ad ſcribendum in curia, ... quouſque præſtiterint juramenta.* Statuta Cadubrii cap. 88. *Sancimus quod cancellarius magnifici domini Capitanei non poſſit nec valeat Procurare, nec advocare pro aliquo contra aliquem de Cadubrio.*

¶ 4. PROCURARE, Providere, ſuppeditare, Gall. *Procurer.* Tabular. Major. Monaſt. *Religioſum ſatis opus, ecclesiarum ædificia conſtruere, ... inſtituere miniſtros, victualiaque iiſdem ſufficientia Procurare.*

¶ 5. PROCURARE, Rei alicujus auctorem eſſe, quo ſenſu Galli *Procurer* dicunt. Litteræ Innocentii III. PP. ann. 1213. inter Inſtr. tom. 6. Gall Chriſt. novæ edit. col. 57. *Licet eidem* (Arnaldo Archiep. Narbonenſi) *hominium feceris & fidelitatis præſtiteris juramentum, nihilominus tamen, prout tibi placuit, Procuraſti ut demolirentur muri & turres civitatis ipſius, &c.* Vide Procuratio 2.

¶ PROCURARIA, Officium procuratoris in monaſteriis. Conſtitut. Prædicator. cap. de Abſolut. Prior. num. 43. *Item volumus & ordinamus quod nullus prior, ſive præſident ſyndicariæ, burſariæ; vel Procurariæ cujuſcumque conventus officium exerceat.*

1. PROCURATIA, Idem quod *Procuratio.* Matth. Paris anno 1245. *Procuratiæ & munera exiguntur, ſibi* (Legato Apoſt.) *feſtinanter tranſmittenda.* [Litteræ Edwardi III. Reg. Angl. an. 1348. apud Rymer. tom. 5. pag. 631. *Licentiam dedimus præfatis Cardinalibus quod ipſi per procuratores ſuos Procuratias ſuas, eiſdem Cardinalibus per dictam ſedem Apoſtolicam ... conceſſas, levare, colligere & percipere poſſint.*]

¶ 2. PROCURATIA, apud Italos, Diſtrictus, officium vel camera Procuratoris, ſeu ejus Magiſtratus, quem *Procuratorem* vocant. Acta SS. to. 2. Junii ubi de Reliquiis S. Antonii de Padua p. 747. *Rogetur etiam capſarius Procuratiæ, ut ex numero lipſanothecarum .. pulchriorem ac digniorem ſeligat.* Chron. Andr. Danduli apud Murator. to. 12. col. 497. *Quæ* (Chronicæ) *fuerunt diutiſſime & ſunt in noſtra Procuratia S. Marci, &c.* Vide *Procurator Reipublicæ.*

1. PROCURATIO, quodvis Convivium. Ordo ad benedicendum Ducem Aquitaniæ: *Illo quippe die ſolemnitatis & lætitiæ, omnibus rite peractis debent Canonici Eccleſiæ Lemovicenſis eam & talem Procurationem exhibere, quæ tantum deceat dominum & Ducem.* Henricus Huntindonenſis lib. 8. pagina 394. *Prætereire volens principes cæteros largitione munerum & ſplendore Procurationum, cum proprii reditus ad hoc non ſufficere poſſent, à ſuis ſummo ſtudio carpebat unde egeſtatem ſuam nimietate prædicta comparatam complere poſſet.* [Charta Agnetis Comit. Montiſpancerii an. 1207. ex Tabular. c. Illidii Claromont. *Hæc tali conditione eidem monaſterio dedi, ſingulis annis inde fiat Procuratio ſolemnis in refectorio fratribus ibidem Deo ſervientibus in die ſancto Aſcenſionis dominicæ.* Chartular. S Vincentii Cenoman. fol. 88. *H. le Forſenè tres Procurationes, videlicet decem roiſolas & duos panes & duas juſtas vini, quas ter per annum in domo de Tuffé percipere ſolebat, &c.* Ibid. fol. 51. ubi eadem re, legitur *charitates* loco *procurationes.*]

¶ PROCURATIO, Cibus, ferculum. Conſtitut. pro Abbat. S. Pauli Narbon. an. 1127. inter Inſtrum. to. 6. Gall. Chriſt. col. 33. *In feſtivitatibus omnium Apoſtolorum & aliorum SS. novem lectionum donent illis pulchram & bonam carnem, & ſi evenerint in ſexta, feria, dent illis piſces bonos, ſi potuerint inveniri; ſi autem inventi non fuerint, dent illis alias bonas Procurationes, quæ tantumdem valeant.* Sed præſertim

Procuratio, dicitur de exceptione ſtata ac debita dominorum a vaſſallis, à quibus hoſpitio & conviviis condictis vicibus excipiebantur, cum in eorum prædia divertebant: quæ quidem *procurationes* interdum in ſummam aliquam pecuniariam convertebantur. *Giſtes* vulgo appellabant noſtri, uti in hac voce docuimus. Statutum S. Ludovici pro Baillivis, apud Nangium. *Giſta etiam vel Procurationes in domibus Religioſorum ... non recipiant.* Char. an. 1235. in Hiſt. Ducum Burgundiæ p. 73. *Neque in Procurationibus, quæ Gallice Giſte nominantur, teneatur me in aliquo procurare.* *Procuratio conſuetudinaria*, in Ch. Agnetis Comitiſſæ Pictavienſis an. 1048. pro Eccleſia Angeriacenſi. Sugerius de Adminiſtrat. ſua cap. 15. *Qui etiam in hac terra intolerabiles & pene conſumptivas conſuetudines habebat, videlicet tres in anno Procurationes, unam de collecta ruſticorum ſufficientem tam ſibi quam ſuis adminiſtrantibus, duas de propriis redditibus S. Dionyſii, qua calamitate terra penitus conſumebatur.* Tabul. Vindocinenſe f. 250. *Eadem Aales uxor defuncti Hagonis reclamavit Procurationem quam ut aſſerebat, ex paterno dono ſibi vendicabat. At Prior noluit eam procurare, dicens nec patrem ſuum nec ipſam aliquam Procurationem vel conſuetudinem in illa domo habuiſſe. Illa autem quadam die abſente Priore, venit ad domum cum ſuis, & per violentiam occiſis gallinis & caponibus, & ablatis clavibus panis & vini comedit & bibit, &c.* Chart. Henrici Abbat. S. Dionyſii an. 1207. in Tabulario Pariſienſis Eccl. Puteano. *In eodem autem Eccleſia S. Mariæ de Argentolio Epiſcopus prædictus & ſucceſſores ſui habebunt in perpetuum duas Procurationes ſingulis annis; unam ſcilicet ſine taxatione, ſicut ſolet haberi, & aliam quæ non poterit excedere ſummam centum ſolidorum.* Vetus Inqueſta an. 1224. in Tabul Maurigniacenſi: *Et confeſſus in jure Abbas Maurigniac. quod recepit pluries Epiſcopum Carnotenſem in domo ſua, & ſolvit expenſas ejus, & credit, quod quando receptus fuit, ſervientes ejus habuerunt ea, quæ de conſuetudine ſolent habere,*

re,

re, quando Epiſcopus alibi recipit Procurationem, videlicet nummos pro crocea, pro garcionibus, pro feodo quoque, & alia, quæ appellantur Feodalia. Sed non credebat, quod hæc omnia ſoluta fuiſſent ex debito, ſed tantum ex gratia. Agunt præterea de ejuſmodi procurationibus, Robertus de Monte anno 1180. Innocentius III. PP. lib. 14. Epiſt. 123. 126. Thomas Archidiac. in Hiſt. Salonit. capit. 17. Matth. Paris pagina 371. 540. Veteres Chartæ apud Hemereum in Auguſta Viromand. pagina 166. 236. 249. Louvetum in Hiſt. Bellovac. p. 393. 394. Roverium in Reomao pagina 276. Gallandum de Franco alodio pag. 75. Chifletium in Beatrice pagina 41. in Hiſt. Epiſcopor. Lodovenſium pag. 104. in Hiſtor. Epiſcoporum Cadurcenſ. num. 102. 138. 186. in Bibl. Cluniac. pagina 1442. [in tom. 2. novæ Gall. Chriſt. inter Inſtr. col. 20. 261. 281. 390. 432. 468. 480. &c.]

☞ Obſervandum vero in monaſteriis ubi vigebat carnium abſtinentia, exhibitas ejuſmodi *procurationes* abſque carnibus. Charta ann. 1205. in Tabular. Eccl. Cathed. Maſſil. *Præpoſitus, Canonici & Clerici, qui fuerint de corpore ſedis Maſſiliæ, ſi venerint ad domum Monialium S. Pontii* (Ordinis Ciſtercienſis erant) *ubi ſemper Procurationes ſibi & beſtiis juxta poſſibilitatem domus honeſte habebunt, ſine carnibus tamen.*

Procurationes Episcoporum *& Archidiaconorum*, quæ debentur à Sacerdotibus, cum Eccleſias libi ſubditas ii viſitant: de quarum immodicis ſumtibus crebræ ad ſummos Pontifices delatæ ſubinde querelæ, qui eas coercuere cum in Conciliis, tum Bullis ſuis, cujuſmodi ſunt Clementis IV. quæ habentur in Chronico Abbatiæ S. Joannis de Vineis p 137. 138. Præterea hęc Innocentii III. PP. in Monaſt. Anglic. tom. 2. p. 165.... *Querelam accepimus, quod cum olim Archidiaconus Richmondiæ parochiam ſuam viſitationis gratia circumiret, cum centum equis minus tribus, viginti canibus & uno, tribus avibus venatoriis, ad quandam Eccleſiam prædictorum Canonicorum accedens, tantum domum iſtam ſumptu immoderato gravavit, quod hora brevi dicitur conſumpſiſſe quod toti familiæ longo tempore ſuffeciſſet. Nos igitur... inhibentes ne quis veſtrum de cætero, cum parochiam ſuam viſitet, in Procurationum exaltatione ſeu modis aliis, præterquam Lateranenſis Concilii Statuta permittunt, Eccleſias ſeu Clericos vel ſervientes prædictorum Canonicorum gravare præſumat.* Ad ejuſmodi procurationes ſpectant hæc Stephani Tornacenſis Epiſt. 190. *De Procurationibus agitur corporum, non de ſalute animarum; de numero quadrupedum & hominum, non de merito virtutum, aut victoria vitiorum.* Vide Innocentium III. PP. lib. 9. Epiſt. pagina 84. & 105. edit. Venetæ, Leges Alfonſi IX Regis Caſtellæ 1. part. tit 22. Chartas veteres apud Jacob. Petitum poſt Pœnitentiale Theodori pagina 669. 670. 681. 683. 716. 720. præterea Renatum Chopinum libro 2. de Sacra Polit. tit. 7. num. 10. 11. ubi plura de ejuſmodi Epiſcoporum & Archidiaconorum procurationibus.

☞ Non Epiſcopis modo atque Archidiaconis, ſed & Archipresbyteris aliiſque quos ad viſitandas eccleſias ſibi ſubditas delegabant, procurationes debebantur. Eodem jure gaudebant omnes quibus competebat jus viſitationis; quo etiamnum utuntur nonnulla Monaſteria in prioratibus ab iis dependentibus. Statuta Eccl. Ruthen. apud Marten. tomo 4. Anecd col. 768. *Prohibemus quod nulli capellani, vel clerici, vel laici nobis vel archidiaconis, vel archipresbyteris noſtris viſitantibus, ... in Procurationum refectione remaneant.*

☞ *Procurationes* quæ Epiſcopis ratione viſitationis debebantur, interdum, ut & illæ quæ dominis exhibebantur à vaſſallis ſuis, in ſummam pecuniariam converſæ ſunt, quæ ipſis etiam non viſitantibus erat perſolvenda. Charta anno 1248. apud Miræum tom. 2. pagina 1229. col. 1. *Notum facimus univerſis, quod cum inter venerabilem patrem W. Epiſcopum Tornacenſem ex una parte, & nos* (abbatem & conventum S. Bertini) *ex altera, ſuper viſitatione & Procuratione ratione viſitationis, quam idem Epiſcopus petebat, &c. Inprimis ordinavimus quod...ab abbate & conventu habeat* (Epiſcopus) *unam giſtam, & quia raro contigit quod Epiſcopi Tornacenſes ad partes illas accedant, ordinamus quod in quocumque anno dictus Epiſcopus non receperit dictam giſtam in monaſterio ſupradicto, ſolvant ei dicti abbates* (abbas) *& conventus pro giſta illa Tornacenſi, quatuor libras Flandrenſes.* Id tamen abuſive factum, nullaſque *procurationes* in numerata pecunia Epiſcopis deberi, niſi ex ſpeciali aliquo jure ab Epiſcopali diſtincto ipſis competeret, non obſcure docet Nicolaus IV. PP. in Bulla anno 1289. ex Cod. MS. Sangerman. *De illis autem Procurationibus, ſi quę fuerint, quas Prælati in pecunia numerata jure aliquo forſitan ſpeciali rite percipiunt, decimam præſtare tenentur. Prælatus autem qui Procurationem, ſi qua fuerit, quam ſine viſitatione potuit ſimiliter ſpeciali forte jure percipere in pecunia numerata, &c.*

☞ Perſolutæ etiam Epiſcopis *procurationes* ob peractas ab ipſis Eccleſiarum dedicationes: unde colligi poteſt nomine *procurationis* quodvis tributum Epiſcopis debitum aliquando ſignificari. Charta anno 1273. apud Kennett. Antiquit. Ambroſden. pag. 515. *Notum ſit nos* (Epiſc. Clonen.) *eccleſiam de Elſefed ... dedicaſſe, & recepiſſe à procuratore rectoris dictæ eccleſiæ duas marcas nomine Procurationis, ratione dedicationis eccleſiæ.*

Procurationes etiam præſtabantur ſummis Pontificibus, cum in Franciam veniebant. Charta Henbardi Abbatis S. Mauri Foſſatenſis anno 1274. *Omni anno quo Eccleſia noſtra domino Papæ in has partes venienti Procurationem, vel aliquid pro procuratione daret, &c.*

☞ Eodem *procurationis* nomine apud Anglos exactum tributum pro Romano Pontiece. Computus ann. 1425. apud Kennett. Antiq. Ambroſden. pag. 573. *In ſolutis pro Procuratione domini Papæ, & acquietaret, hoc anno* vii *ſol.* ii. *den.*

☞ Sed & legatis Apoſtolicis & Cardinalibus Roma venientibus præſtitæ *procurationes*. Exſtat in Tabul. S. Germani Prat. Charta B. Archiepiſcopi Cuſentini ann. 1263. qua decernit quaſdam villas & grangias ejuſdem Monaſterii *nullas conſueviſſe hactenus legatis ſeu nuntiis Apoſtolicæ ſedis Procurationes exhiberi.* Vide Gul. Prynneum in Libertat. Angl. tom. 2. pagina 559. & Hiſtoricos Anglicos, apud quos ejuſmodi *procurationum* crebra eſt mentio.

¶ Procuratio, Neceſſaria ad victum & veſtitum. Charta Caroli Craſſi ann. 790. apud D. *Bruſſel* de Uſu feud. tom. 1. pag. 75. *Ipſi quoque in dominorum tandiu vivant Procuratione, quandiu in inceptam vadant expeditionem.* Epiſt. Gauſridi de Meduana tom. 2. Spicil. Acher. pag. 508. *Ea vero quæ monachi in equis & Procuratione ſua mittent uſque ad nativitatem Domini, redditurus ſum.* Charta an. 1398. in Tabul. B. M. de Bono-nuntio Rotomag. *Item quod ratione Procurationis ſibi perſolvendæ ibi acceſſerit, evidenter colligitur ex ſequentibus, &c.* Vide in Procurare 5.

¶ 2. PROCURATIO, Impulſio, ſollicitatio, ſuaſio. Chron. Angl. Th. *Otterbourne* pag. 54. *Edwardus anno Domini 975.... per ſuæ novercæ Procurationem martirizatus eſt.* Rurſum pag. 132. *Scoti ad inſtigationem & Procurationem Regis Francorum, fines* pro-

Digitized by Google

proprios & limites excedendo, &c. Vide *Procuramentum* & *Procurare* 5.

¶ 3. PROCURATIO, Quidquid rei alicui perficiendę inſervit. Inſcriptio ad calcem Biblię in Monaſt. Stabulenſi aſſervatæ & a Martenio noſtro deſcripiæ in Itin. Litter. p. 149. *Codices hi ambo quia continuatim & tamen moroſius ſcripti ſunt per annos ferme* III. *in omni ſua Procuratione, hoc eſt ſcriptura, illuminatione, ligatura, uno eodemque anno perfecti ſunt ambo.*

1. PROCURATOR, *Vicarius, locum tenens*, qui alterius vice res gerit. Petrus Bleſenſis Epiſt. 47. *Nunquam tibi exhibuit ſe dominum, ſive Regem, ſed quaſi* Procuratorem *regni tui, &c.* Balduinus Flandriæ Comes in Charta anno 1066. apud Buzelinum libro 2. Gallo-Fl. capit. 13. ſeſe *Philippi Francorum Regis ejuſque regni Procuratorem & Bajulum* inſcribit. [Eodem nomine appellatur in Vita S. Romanæ tom. 2. Spicil. Acher. pagina 682. *Cum Rex Philippus adoleſcens, de Procuratoris poteſtate egreſſus, regni ſui gubernacula ſuſcepiſſes, &c.*] Concilium Toloſanum anno 1068. apud Catellum lib. 5. rerum Occitan. pag. 865. *Anno .... ſecundo vero anno regni Philippi Regis Francorum, ac tuitione Balduini Flandrenſis Comitis, &c.* Ita Will. Tyrius Damaſcenorum Principum Vicarios, ac urbis Damaſcenæ Præfectos vocat lib. 9. cap. 7. lib. 15. capit. 7. libro 18. capit. 27. & Ordericus Vital. lib. 9. *Procuratori ſuo, quem Admiraldum vocant, mandavit.* [Neque alio ſignificatu accipienda hæc vox in Annal. Burton. apud Menag. in Hiſt. Sabol. pag. 299. *Ad quorum* (Pictavenſium) *impetum comprimendum, conſtituit Rex Angliæ Robertum de Turnham Procuratorem.*]

2. PROCURATOR, Qui convivio excipit, vel convivium apparat. Regula Templariorum capit. 14. *Poſt prandium vero & cœnam, ſemper in Eccleſia, ſi prope eſt, vel ſi ita non eſt, in eodem loco, ſummo Procuratori noſtro, qui Chriſtus eſt, gratias ut decet cum humiliato corde referre ſtricte præcipimus.* Hinc *Procuratorem Regni Francorum* ſeſe incribit Theobaldus Comes Bleſenſis in Charta ann. 1156. in Tabulario Eccleſiæ Carnotenſis num. 66. in Tabul. S. Martini de Campis, & apud Rogerum Hovedenum pagina 524. id eſt *Seneſcallum* ſeu *Dapiferum*; quod *Dapiferi Regii* munus ſit circa menſam regiam & ejus apparatum. De Dapifero intelligendus, ni fallor, Adalbero Laudunenſis Epiſcopus in Poemate ad Robertum Regem Francorum, ubi ironice ait:

Ut Procurator Regis mundana miniſtrans,
Sit piger, ignavus, modica virtute repletus,
Hic aliena petat, repetat ſua, nil tribuendo,
Et jugiter maneat diviſus ſorte jugali;
In Regis hæredipetæ non ſpes ſibi conſtet.

¶ PROCURATOR ANNIVERSARIORUM, Exactor redituum pro anniverſariis aſſignatorum, Officium laicis viris commiſſum, ut videtur, in Eccleſiis de Romanis & Gratianopolitana. Charta an. 1274. tom. 1. Hiſt. Dalph. pag. 127. *Item.... quod bajuli eccleſiæ & Anniverſariorum Procuratores, poſſint authoritate propria pignorare debitores anniverſariorum in cenſivis & feudis dictæ Eccleſiæ de Romanis.* Charta ann. 1307. ibid. tom. 2 pag. 133. *Conſiderantes, quod portus de Claſio quem nos* (Decanus & Capitulum Eccleſiæ Gratianopol.) *& Procurator Anniverſariorum noſtrorum ad manum noſtram tenemus, &c.*

¶ PROCURATOR DUPLARUM, Officium in Eccleſia Valentina, qui mulctas, quæ *Duplex* nuncupantur, colligit; ſub quo alter erat *Procurator* etiam *Duplarum* dictus, qui abſentes canonicos ob idque mulcta puniendos, notabat. Epitome Conſtitut. Eccl. Valent. inter Concil. Hiſp. tomo 4. pagina 198. *Portiones deſignantur, quæ dari debent Epiſcopo celebranti, canonicis, ... canonico Procuratori Duplarum & anniverſariorum, tum & beneficiato Procuratori duplarum pro appunctatione, nec non duobus burſariis.* Vide *Procurator parcitatis.*

¶ PROCURATOR ECCLESIÆ, Qui ejus bona adminiſtrat & tuetur; unde *Procuratores Eccleſiæ* dicti Æditui, quos *Marguilliers* appellamus. Geſta Aldrici Epiſc. Cenom. apud Baluz. tomo 3. Miſcell. pagina 33. *Exemplaria amborum in his reperiantur ſchedulis præceptorum, & in hoc inveniantur inſerta libello, quatenus ex hoc Procuratores jam dictæ ſedis Eccleſiæ, ſi neceſſitas fuerit, adjutorium & recuperationem habere valeant.* Statuta Eccl. Traject. ann. 1290. in Batav. ſacra pagina 168. *Item prohibemus ne ſacerdotes & Procuratores Eccleſiarum calices, & ſacra vaſa, ... pignori exponant.* Kennett. Antiquit. Ambroſden. pagina 562. *Johannes Perit ſen. & Johannes Baily Procuratores eccleſiæ parochialis de Acle.*

¶ PROCURATOR FIDEI dicitur in foro Inquiſitionis, qui in eo partes publicas agit, quomodo in Parlamentis Procurator Regius.

¶ PROCURATOR FISCALIS, Fiſci Præfectus, *Procureur fiſcal.* Leges Palat. Jacobi II. Reg. Majoric. to. 3. SS. Jun. p. XXVI. *Procurator Fiſcalis qui continue noſtram ſacram curiam ſequi teneatur, inſtituatur; qui facta & cauſas in ipſa curia promoveat atque proſequatur.* Adde Conc. Hiſpan. tom. 3. pag. 654. &c.

¶ PROCURATOR JUDEX, Qui alterius nomine jus dicit. Charta Amedæi Comit. Sabaudiæ ann. 1360. *Mandantes tenore præſentium Magiſtris & Receptoribus computorum noſtrorum, Judici Procuratori Bengeſii, ... quatenus, &c.*

¶ PROCURATOR PARCITATIS, Ærarii eccleſiaſtici Præfectus, qui bona eccleſiæ procurat & colligit, ut Canonicis ea viritim diſtribuat. Locus eſt in *Parcitas*.

¶ PROCURATOR PAUPERUM, Qui bona pauperibus legata adminiſtrat. Chartul. Latiniac. *Hæc omnia ſupradicta poſt mortem meam relinquo ad uſus pauperum in elemoſina, ita ut Procurator pauperum, id eſt cuſtos elemoſinæ omnia in poteſtate habeat.*

¶ PROCURATORES PRÆPOSITURARUM, Præpoſiti, quibus præpoſiturarum cura demandata eſt. Conſtitut. Eccl. Valent. inter Conc. Hiſpan. to. 4. pag. 200. *Qui .. aliquas exemptiones, privilegia & immunitates allegantes ... à contributione & ſolutione ſubſidii .... ſe eximere conantur, ... ſint ipſo facto privati a quibuſcumque officiis, etiamſi Procuratores præpoſiturarum & collectores fuerint.*

PROCURATOR REIPUBLICÆ, Magiſtratus publicus. Charta Caroli III. Imp. in Hiſt. Pergamenſi tom. 3. p. 399. *Nemo ſuperioris aut inferioris ordinis Reipublicæ Procurator ad cauſas judiciario more audiendos conventum facere, vel freda exigere, &c.* [Eadem habentur in Litteris Ludovici Junioris Regis Francorum ann. 1171. tom. 4. Ordination. pag. 207.]

¶ PROCURRTOR SYNDICUS, Qui res alicujus communitatis agit. Charta anno 1274. tom. 1. Hiſt. Dalph. pagina 126. col. 1. *Guillelmus Falavelli Procurator ſyndicus, ſive actor habitatorum & hominum villæ de Romanis, &c.*

¶ PROCURATOR UNIVERSITATIS, Idem in Eccleſia Vivarienſi, qui in Barcinonenſi *Procurator parcitatis* vocabatur, Vide ſupra. Vetus Necrolog. Eccl. Vivar. ex Schedis Cl. V. *Lancelot*: *Hac die memoria Rev. in Chriſto Patris & dom. D. Guillelmi de Pictavia condam Vivar. Epiſcopi, pro qua Procurator Univerſitatis tenetur diſtribuere exiſtentibus in Miſſa majori & proceſſione duos florenos cum dimidio.*

PRO-

Digitized by Google

Procuratores Eccleſiarum ſuarum ſeſe interdum inſcribebant Epiſcopi. Guido Epiſcopus Ambianenſis, *Præſul & Procurator* Reipublicæ *Ambianenſis* inſcribitur in Charta ann. 1073. Garinus ejuſdem Eccleſiæ Epiſcopus, *Præſul & Procurator totius Reipublicæ Ambianenſis*, in alia anno 1139. Hugo Noviomenſis, *indignus Procurator Noviomenſis & Tornacenſis Eccleſiæ*, in alia an. 1039. apud Miræum in Cod. donat. piar. cap. 45. Buzelinum lib. 2. Gallo Fl. c. 26. & Haræum in Caſtellanis Iſlenſibus pag. 153. 163. Ita in Epiſtola Henrici III. Reg. Angliæ apud Prynneum in Libertat. Anglic. tom. 2. pag. 580. Bonifacius de Sabaudia, *Procurator Bellicenſis Eccleſiæ* dicitur, eo anno, quo ad Cantuarienſem eſt promotus. Hugo Flaviniacenſis ann. 940. *Artaldum Epiſcopum a Procuratione Epiſcopii juramento ſe compulit abdicare*. Ita Epiſcopus *procurare Eccleſiam* dicitur apud Adamum Bremenſem cap. 170. *Procurator Eccleſiæ* præterea videtur appellatus, qui electus, ſed nondum conſecratus eſt Epiſcopus, in Charta Friderici II. an. 1238. apud Columbum in Epiſcop. Valentin. num. 59. *Itaque ad curiam noſtram Guillelmum Valentinenſis* Eccle*ſiæ venerabilem* Procuratorem, *ſeu electum, debitæ honorificentia ſuſcepimus*. Denique eumdem titulum Epiſcopis *Commendatariis* datum colligimus ex Chronico Fontanellenſi cap. 8.

PROCURATORIUM, Procuratio, litteræ quibus aliquod negotium alicui committitur. Charta Epiſc. Adurenſis ann. 1273. apud Rymer. tom. 2. pagina 4. *In cujus rei teſtimonium præſenti Procuratorio ſigillum noſtrum duximus apponendum*. Litteræ quibus Jacobus Reg. Aragon. filius procuratores conſtituit ad contrahendum matrimonium cum Sclarmunda filia Com. Fuxenſ. an. 1275. tom. 9. Spicil. Acher. pag. 264. *In teſtimonium eorumdem præſentem Chartam ſeu Procuratorium ſigillo noſtro pendenti fecimus ſigillari*. Occurrit paſſim. Vide *Procura* 1.

¶ PROCURRA. Vide ſupra *Procura* 2.

¶ 1. PROCURSUS, ut ſupra *Percurſus*, Facultas ponendi pecudes ſuas, & eas paſcendi in alterius domini paſcuis, *Procours*, in Conſuet. Nivern. capit. 3. art. 2. Inquiſitio an. 1255. apud Kennett. Antiq. Ambroſden. pagina 249. *Quia ſi* (tres acræ) *eſſent aſſartatæ, beſtiæ amitterent Procurſus ſuos ad tranſverſum foreſtæ*.

¶ 2. PROCURSUS, Alia notione, quæ aperte explicatur in Charta ann. 1064. ex Tabular. Major. Monaſt. *Quidquid igitur patet intra tres ſupra deſcriptas vias & ſupradictam vallem, quantum ad dominium ſuum pertinebat, boſcum ſive planum, feras ſimul omnes cujuſcumque ſint generis, & Procurſum, nullo prorſus inde ſibi jure retento, memoratus Comes* (Tetbaldus) *beato Martino dedit. Procurſus autem hic eſt, quia ſi canis noſter in boſco noſtro feram aliquam movere cœperit, per ſilvas Comitis, abſque ulla refragatione, indagare tamdiu poterit, donec apprehenderit*.

¶ 3. PROCURSUS, Progreſſus, proceſſus, *Progres, accroiſſement*. Exordium Monaſterii S. Medardi Tornac. inter Inſtr. tom. 3. novæ Gall. Chriſt. col. 65. *Quia paucitas dierum hominis finitur brevi, viſum eſt nobis de exortu & Procurſu domus noſtræ aliqua perſtringere, &c.*

4. PROCURSUS, Genealogia, ſeries generis. Matth. Paris ann. 1130. *Ubi cum a quodam Clerico de gente Francorum perito, originem & Procurſum Regis Ludovici quæreret, &c. . . . . . & cum a gemino ovo omnem Regum Franciæ genealogiam texendo replicaſſet, &c.*

¶ 5. PROCURSUS Mortuorum, Exportatio cadaveris ad ſepulcrum, Gallice *Levee d'un corps*: quod ordinato proceſſu fit, ſic dici videtur. Item, jus quod Curioni ex eo competit. Charta anno 1178 apud Lobinell. to. 2. Hiſt. Britan. pag. 348. *De omnibus oblationibus quæ fient in Eccleſia S. Nazarii habebunt monachi medietatem, excepto Procurſu mortuorum, baptiſteriis, & viſitationibus infirmorum*. Pro ſolemni proceſſione & oblationibus quæ in ea à fidelibus fiebant in Commemoratione omnium defunctorum accipi opinor in Charta alia ibid. pag. 349. *Retinuimus autem Willelmo Faruel in vita ſua Procurſum mortuorum integre, excepto in craſtino Omnium Sanctorum*.

¶ PROCXORIUS, Proditus, indicatus, *Declare*. Placitum ann. 852. inter Probat. tom. 1. novæ Hiſtor. Occitan. col. 99. *Ipſe Commis juſſit ſuos....ut ſupra ipſas res veniſſent, & rei veritati vidiſſent, ſi erant ipſas infra manitate monaſterii Gondeſalvio ... Nos vidimus & invenimus, quod ipſas res infra ſigna Procxoria vel termines ipſas res ſunt, vel ſubjacent, a partibus monaſterii Gondeſalvio*.

¶ PRODA, Proventus, reditus, Ital. *Prode, prodotto*, Gall. *Produit, revenu*. Charta ann. 1196. apud Murator. delle Antic. Eſtenſi pagina 368. *Preceperunt per convenientiam dicto Abbati, quod inveſtiret dictum Azelinum* Marchionem ... *jure feudi abſque fidelitate de toto eo quod ipſi habent & tenent .... in Verago, & in fundo, & Proda ville Marzane, & in Gaugnano & ejus Proda, quod totum eſt tertia pars dicti fundi*. Vide *Prou* & *Produm*.

¶ PRODANI, ut *Prodenſes*. Vide in hac voce.

¶ PRODARIUS. Vide infra *Proderius*.

PRODECIMA, Idem quod *Redecima*, Decima decimæ. Capitulare ann. 823. cap. 21. & lib. 2. Capitul. cap. 21. *Ut de omni conlaborato & de vino & feno .... nona & decima perſolvatur: De nutrimine vero Prodecima, ſicut hactenus conſuetudo fuit, ab omnibus obſervetur*. Vide *Redecima*.

PRODEFACERE, Prodeſſe. Lex Wiſigoth. lib. 6. tit. 4. §. 3. *Qui manum ex integro abſciderit, vel etiam quolibet ictu percuſſerit, ut ad nullum opus ipſe Prodefaciat, centum ſolidos percuſſor componat*. Occurrit nude *prodificare* in Gloſſ. Arabico Latino.

PRODEFINIRE, Idem quod *Definire*. Capitula Ludovici Pii ann. 826. cap. 6 *Tunc Comes cauſam Prodefiniat, veluti ſi ipſe qui quærit præſens fuiſſet*.

PRODENSES, Funes qui a prora alligantur ad terram, Italis *Prodeſe*, ex *proda*, prora, iiſdem. Sanutus lib. 2. part. 4. cap. 25. *Hoc eſt verſus ſcolium nominatum, quod eſt a partibus Tramontana, qui ab omnibus ſcholis ſupradictis debet Prodenſibus duobus & dimidio elongari, vel debet ſibi cavere, ... & poteſt ibi ſtare ad Prodenſes, quicumque fuerit penes muros prædictæ civitatis*. Infra: *Et erat longe a ſcolio uno* Prodenſe. Rurſum: *Et poſſunt* Prodenſes *dari ad inſulam ſupradictam, anchoræque verſus terram firmam poterunt impartiri*. Cap. 26. *Ad quam quidem ſiccam Prodenſes figuntur*. Vide *Proſneſium*.

¶ Prodani, Eadem notione, in Gloſſ. Fr. Barberini ad Docum. Amor. edit. Ubaldini: *Prodani funes, qui ex anteriori latere navis propter impetum ventorum ſuſtinent arborem*.

¶ PRODERE, Negare. Gloſſ. MSS. veteri Canonum collectioni præmiſſæ: *Prodiderit, negaverit*.

PRODERIUS, Qui Proram curat in navibus, *Prodiero* Italis. Occurrit apud Sanutum lib. 2. part. 4. capit. 20.

¶ Prodarius, Eodem ſignificatu. Gloſſ. Fr. Barberini ad Docum. Amor. edit. Ubaldini pag. 257. *Prodarii; qui cuſtodiunt arborem, velas & anteriorem partem navis*. Alibi: *Prodarii, homines qui etiam remigant in prora*.

¶ PRODIFICARE, Emendare, ad meliorem frugem

gem adducere. Vetus Interpres Origenis tract. 19. in Matth. apud Genebrardum: *Morigeratur Deus homines, ut hominum Prodificet mores.* Vide ſupra *Prodeſacere*.

¶ PRODIGALITAS, Prodigentia, Gall. *Prodigalité*. Conc. Matiſcon. an. 1289. apud Marten. to. 4. Anecd. col. 205. *Cum potius improba Prodigalitas conferentis & concedentis* (uni plures prioratus) *& recipientis ambitioſa cupiditas in ſalutis æternæ perniciem accipiant velamentum.* Chron. Modoet. Bonincontri apud Murator. to. 12. col. 1162. *Qui jam Braudelixium in republica ejus ſocium propter illius Prodigalitatem, qua in rebus alienis utebatur, de civitate expulerat.*

¶ PRODIGIATOR, ſeſto, *Prodigiorum interpres*. Gloſſ. Lat. Græc. *Prodigiator*, τερατοσκόπος.

¶ PRODIMENTUM, Proditio. Chron. Domin. de Gravina apud Murator. to. 12. col. 555. *Regni Magnates perſuaſerunt matri præfatæ ut eorum Regem dimitteret eorum cuſtodiæ conſervandum, ſed in factum malignom cuſtodiam habuerunt Prodimento decepti.*

¶ PRODITIALITER, Perfide, per proditionem, Gall. *En trahiſon*. Litteræ Edwardi I. Reg. Angl. ann. 1282. apud Rymer to. 2. pag. 196. *Proditores noſtri Lewelinus filius Griffini & David frater ejus .... Proditialiter contra nos inſurrexerunt.*

¶ PRODITIONALITER, Eadem notione, in Chron. Trivetti to. 8. Spicil. Acher. p. 713. *Nos quoque cernentes tot damna, opprobria, facinora & injurias in exheredationem noſtram & deſtructionem populi noſtri Proditionaliter irrogari, &c.* Charta ann. 1260. apud Rymer. to. 1. pag. 709. *Caſtrum dicti dom. Regis de Buelt ceperunt Proditionaliter, & homines ejuſdem caſtri.* Occurrit præterea apud eumd. tom. 3. pag. 222. Lobinell. to. 2. Hiſt. Britan. p. 468. Murator. tom. 3. pag. 574. to. 6. col. 364. to. 12. col. 568. inter Inſtr. tom. 6. Gall. Chriſt. novæ edit. col. 114. &c.

¶ PRODITIOSE, Idem, in Annal. Genuenſ. Ogerii Panis apud Murator. to. 6. col. 410. *Saladinus .... Proditioſe intravit caſtellum Corvariæ.* Vide *Geloſitas*.

¶ PRODITIONALIS, Perfidus. Chron. Domin. de Gravina apud Murator. to. 12. col. 588. *Habito quodam Proditionali tractatu viriliter invaſit caſtrum S. Eraſmi.*

PRODITOR, Qui rem furatam prodit, indicat, in Lege Longobard. lib. 1. tit. 25. §. 4. 40. Occurrit in l. un. C. de Mendic. valid. & in l. 6. Cod. de Delator.

¶ PRODITUS, Editus, genitus, in leg. 1. lib. 6. Cod. Theod. tit. 26. *Licet patre vel avo ceteriſque majoribus curialibus orti ac Proditi ſint.*

¶ PRODIUM, pro *Brodium*, noſtris *Brouet*. Statuta Monaſterii Mellic. an. 1451. in ejuſd. Chron. pag. 426. *Die paraſceves pro relevatione fratrum detur ſingulis aliquid coctum videlicet Prodium de furfure, vulgariter Stob, vel de piſis, non tamen niſi ſale conditum.*

¶ PRODUCERE, Litis inſtrumenta proferre, exhibere, Practicis noſtris *Produire*, in Charta Caroli VIII. Reg. Franc. an. 1489. apud Baluz. tom. 2. Hiſt. Arvern. pag. 237. Hinc

¶ PRODUCTIONES, Gall. *Productions*, vocant litis inſtrumenta & auctoritates. Areſtum ann. 1497. apud Thomaſſer. in Biturig. p. 172. *An bene vel male fuerit appellatum, junctis certis gravaminibus ac Productione dictorum appellantium ad judicandum, &c.*

¶ PRODUCTALIS. Charta Ferdinandi Gonzalez inter Conc. Hiſpan. to. 3. pag. 175. *Atriis, hortis, molinis, pratis, paludibus, cum ſuis antiquis Productilibus aquis.* Quod in pleriſque aliis Chartis ſic exprimitur, *cum aquarum decurſibus*.

¶ PRODUCTUS, Adductus, compulſus, coactus. Hiſt. liberationis Meſſanæ apud Murator. tom. 6. col. 623. *Nec colligetur* (tallia) *etiamſi Rex quacumque neceſſitate Productus contra regni ſtatuta, vel ſecundum, collectaret, peteret.* Utitur etiam vetus Irenæi Interpres lib. 3. c. 14. num. 1. *Quoniam autem is Lucas inſeparabilis fuit a Paulo, & cooperarius ejus in Evangelio, ipſe facit manifeſtum, non glorians, ſed ab ipſa Productus veritate.*

PRODUM, Lucrum, Gallis *Preu*, *Profit*: Italis *Prode*, & *pro*, qui a Provincialibus acceperunt, ut notat Acariſius. Uſatici Barcinonenſes MSS. cap. 63. *Ut habeant Produm & damnum, quemadmodum inter illos fuerit conventum.* Occurrit ibi pluries. [Vide *Prou* & *Proda*.]

¶ PRODUX, Traductor, apud Tertull. lib. de Carne Chriſti cap. 20.

¶ PROEDRUS. Vide Gloſſarium mediæ Græcitatis in πρόεδρος.

¶ PROELIARE, Oppugnare, *Attaquer*. Jac. Aurias in Annal. Genuenſ. ad ann. 1282. apud Murator. to. 6. col. 578. *Cum militibus* CCC. *& peditibus* 1500. *dictum caſtrum Præliaverunt & eundem violenter ceperunt.*

¶ PROFANITAS, Eo nomine Scriptores ante Chriſtum natum deſignat Tertullianus lib. de Pallio cap. 2. *Ut autumat ſuperiorum Profanitas.*

¶ PROFECTITIUS, Aliunde in nos delatus, adventitius. Hierat. juris Pontificii pag. 60. *Sicut pater Profectitia filii in detrimentum ejuſdem hæredis non præſcribit.* Ulpian. leg. 5. Dig. de jur. dotium: *Videri dotem non eſſe Profectitiam.*

¶ PROFECTUOSUS, Utilis, qui prodeſt. Privileg. Rodulfi Reg. Franc. ann. 925. apud Marten. to. 1. Ampl. Collect. col. 280. *Cujus ſalutiferis immo animæ noſtræ Profectuoſis petitionibus voluntarie aurem noſtri culminis accommodavimus.*

PROFECTUS, Lucrum, *Profit*. Capitulare de Villis cap. 36. *Accipitres & ſparvarios ad noſtrum Profectum provideant.*

PROFERENDA. Acta Epiſcoporum Cenomanenſium in Gervaſio c. 31. *Cunctaſque ibi decimas pertinentes, cunctos cenſus & ſuburbia, quæ Archiclavi tenere ſolebant, excepta Proferenda, quam Archicapellanus de manu Pontificis Miſſam cantantis recepit.* Videtur idem ſonare quod *Præbenda*. [Malim de oblatione, quæ inter Miſſarum ſolemnia fit, accipere.]

PROFERENTIA, PROFERENTIUM, PROFERTA, Proventus, reditus. Tabularium Celſinianenſe: *Acquiſivit de ipſo Bertranno in gadio duas partes Proferentii de annonada.* Tabularium Conchenſe in Ruth. ch. 8. *Hoc eſt totum fevum Presbyterale, & Proferentiam de tota Parochia de annona & de vino, & totam Profertam, quæ ad altarios venerit, &c.* Ch. 39. *Decimum, & Proferentium, & ſepultura, &c.* Ita in ch. 48. 50. 51. 57. 369. & alibi.

☞ Minus accurate *proferentiam*, proventum, reditum nude interpretatur doctiſſ. Cangius: haud obſcurum quippe ex allatis videtur inter jura Curionum recenſeri, idem proinde eſſe quod ſupra *Præſerentia*, primitiarum ſcilicet jus, quod ipſis Curionibus præter decimas debetur. Id rurſum aperte docet Charta ann. circ. 1036. apud Stephanot. tom. 4. Antiq. Pictav. Bened. MSS. p. 562. *Mediam partem de altare, & ſuam partem de decimas, mediam partem de confeſſiones, de ſepulturas, de Proferentia, de baptiſterium, & omnia quæ ipſe habet in eccleſia* (conceſſit.) Excerpta ex Tabul. S. Maxentii inter Inſtr. tom. 2. novæ Gall. Chriſt. col. 341. *Donatio autem* (an. 1041.) *iſtius eccleſiæ talis eſt, ſcilicet baptiſterium, confeſſiones, Proferentia & tota ſepultura, & omne quod in eccleſia venerit.* Vide *Primitiæ*.

PROFERIMENTUM, Dilatio, prolatio: cum

qu s

Digitized by Google

quis ſtare juri, ac *rectum facere* renuit, vel differt. Uſatici Barcinonenſes MSS. cap. 93. *Sicut malum quod factum eſt per ſatigationem de directo, nullatenus debet eſſe emendatum, ita illud quod factum fuerit ſuper Proferimento de directo, nullatenus debet remanere ut non ſit redirectum*. Id eſt, ut interpretor, ſicut malum, quod quis patitur ex actione judiciaria, non emendatur; ita contra ſi malum is patiatur ex dilatione partis, debet reſarciri.

PROFERUM, Proffrum, in Fleta lib. 1. cap. 38. §. 16. lib. 2. c. 32. §. 2. 4. Monaſticum Anglic. tom. 1. pag. 290. *Idem Henricus de Haſtingiis & anteceſſores ſui ſolebant capere & de jure habere rationabiles expenſas ſuas verſus ſcaccarium ſingulis annis pro duobus Profris faciendis, & unc compoto reddendo per annum, &c.* Radulfus de Hengham in Summa magna cap. 11. *Et ſi reperiatur per nomina Militum qui viſui interfuerunt, quod viſus terræ factus fuit, tunc ad Proffrum petentis clamabitur reus, qui die ille juſte ſi velit, eſſoniari poteſt de malo veniendi, &c.* Ibidem, Gallice: *Richard le Jay ſe Profre vers Villiam Huſe de play de terre, &c.* Adde cap. 9. 12. Jo. *Britton* in Legib. Angl. pag. 41. v. *Mès en tiel cas volons que mitigation ſoit ſaite, pur ceo que ceux ſe Profrent a combatire pur noſtre pees maintenir, &c.* Pag. 42. v. *Et ſi aſcunn eyt ſur luy autes armes muſee, & de ceo ſoit grevè ſon adverſaire, ou Profre de grever, &c.* Pag. 43. v. *Et ſi aſcun des appelles ſe Profre avant la utlagerie, ou le appellour face deſaute, &c.* Pag. 55. *Et ſi le pleintiſ ne veigne au jour, ne ſe face eſſoiner, & le defendant ſe Profre, & demande jugement de la non ſuite de plaintiſe, &c.* Spelmannus vocem a Gallica *Proferer*, producere, educere, allegare, deducit. Vim tamen vocis non omnino percipio.

☞ Duplex eſt hujuſce vocis intellectus ex Th. *Blount* in Nomolex. Anglic. Ac 1°. quidem *Profrum* ſignificat tempus iis ſtatutum qui rationes ſuas edere & *proferre* coram Scaccario tenentur, atque ipſam rationum redditionem: quo ſenſu accipienda quæ ex Monaſtico Anglic. retulit Cangius, ut & quæ poſt Spelmannum ſubjungimus ex Brevi Reg. de Attornato Vicecomit. pro *Profro* faciendo: *Quia dilectus nobis,.... ad inſtans Octavæ Paſchæ proxime futurum ad Profrum ſuum tunc ibidem, prout moris eſt, faciendum perſonaliter intereſſe non poteſt; vobis mandamus quod R. & J. clericum, quos idem Vicecomes ad Profrum ſuum prædictum.... attornavit.... loco ipſius Vicecomitis ad hoc recipiatis*. Eſt & *Profrum* Actio judiciaria, qua ſeſe offert quis ut coram judice jus ſuum contra quemlibet probet, juriſque ſui argumenta *proferat*. Ita vocem hanc interpretor apud laudatum Radulfum, in Gallicis ſuperius allatis & in Charta ann. 1334. apud Rymer. tom. 4. pag. 611. *Cum Johannes Epiſcopus Lyſmorenſis ...amerciatus fuiſſet ad centum ſolidos, quia non venit ad Proffrum ſuum faciendum; nos, volentes eidem Epiſcopo gratiam in hac parte agere ſpecialem, pardonavimus eidem Epiſcopo.... prædictos centum ſolidos*.

¶ PROFESSA, Femina continens, quæ virginitatem profitetur, non tamen in Monaſterio. Index vett. Canon. inter Conc. Hiſpan. to. 3. pag. 20. *Ut nulla Profeſſa vel vidua abſente ſacerdote, in domo ſua ſacerdotale officium vel lucernarium impleat*. Vide *Aſceteria*.

PROFESSI, Qui magiſterium adepti ſunt in Scholis, & docendi facultatem habent. Hericus Monachus l. 2. de Miracul. S. Germani. *Quiſquis artium profitendarum afficeretur ſtudio, non ante Profeſſis inſcribi merebatur, quam hinc explorata diligentia examinatus abiret*. Ex eo Syrus in Vita S. Maioli Abb. l. 1. c. 7. to. 2. Maji pag. 671.

¶ 1. PROFESSIO, Subſtantia, poſſeſſio, facultates in cenſu profeſſæ, in leg. 2. Cod. Theod. lib. 10. tit. 14. Vide ibi Gothofredum.

¶ Professio, pro Nuda jactatio, ibid. leg. 5. tit. 1. l. 9. pro Oneris in ſe ſuſceptio, ibid. leg. 32. lib. 13. tit. 5.

¶ 2. PROFESSIO, Abdicatio, declaratio qua dignitate quis ſe abdicat. Statuta Ciſterc. an. 1157. apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 1250. *Abbas qui dimiſerit abbatiam ſuam, infra* xxx. *dies Profeſſionem faciat, & nihil ex omnibus ſibi retineat aut reſervet*. Vide alia notione in *Profiteri*.

PROFESSORES, vel *Profeſſores Ordinis*, qui regulam Ordinis alicujus profitentur, in Stat. Præmonſtr. cap. 4. §. 18. [Bulla Bonifacii IX. PP. an. 1400. apud Rymer. tom. 8. pag. 122 *Quibus etiam monachis eligendi, tempore vacationis Prioratus ejuſdem, alium de dicto Prioratu, vel alio religioſo loco dicti Ordinis* (Benedictini) *ydoneum Profeſſorem* licentiam damus.]

¶ PROFESSUS, Profeſſio. Cod. Theod. leg. 39. tit. 2. lib. 16. *Si quis Profeſſum ſacræ religionis ſponte dereliquerit, continuo ſibi eum Curia vindicet*. Vide alia notione in *Profiteri*.

¶ PROFESTUM, Vigilia, dies feſtum precedens. Obituar. MS. Eccleſ. Morin. fol. 36. *Feſtivitatum B. Mariæ matris Chriſti ac vigiliarum ſeu Profeſtorum Petri & Pauli, &c.* Mirac. S. Amalbergæ tom. 3. Jul. pag. 111. *Vovit feriare quamdiu viveret, B. Amalbergæ, & Profeſtum ejus in pane & aqua quolibet anno jejunare*.

PROFFENDRA. Tabular. S. Eparchii Inculiſm. fol. 38. *Similiter facient eis 5. bian, unum ad frumentum faciendum, alium ad avenam, tertium a Proffendra, 4. in nemore, 5. in vindemiis, & hoc facient ſive habeant bovem ſive non*.

¶ PROFFRUM, ut *Proferum*. Vide in hac voce.

¶ PROFICATIO, Incrementum, acceſſio, Gall. *Melioration*. Charta Dom. Onecæ æræ 1067. apud Moret. Antiquit. Navarræ pag. 597. *In omnes has villas quæ ſupra taxatæ ſunt, cum omnibus augmentis ſuis tam de emptionibus quam de Proficationibus meis, cunctam meam portionem dono*.

¶ PROFICIENS, *Ante poſitus, provectus*. Gloſſarium Iſidori.

¶ PROFICISCERE, pro Proficere, in Charta Childeberti III. Reg. Franc. ann. 695. apud Felibian. Hiſt. Sandion. pag. xvi.

¶ PROFICIUM, ut infra *Proficuum*. Placitum an. 8. Ludovici Pii apud *le Blanc* Diſſert. hiſt. de Monet. p. 98. *Qualia* (teſtimonia) *exinde dedit in præſentia Rotbardi & Nortperti Epiſcoporum, ſeu ipſius Leonis nullum Proficium teſtificati ſunt*. Charta conventionis inter Henricum Reg. Angl. & Robertum Comit. Flandr. in Lib. nigr. Scaccarii p. 14. *Ubi Rex eos* (obſides) *libere poſſit retinere ad Proficium ſuum*. Adde Statuta Riperiæ cap. 1. fol. 5.

¶ PROFICUIT, Proficuitas. Vide in *Proficuum*.

PROFICUUM, Lucrum, emolumentum, *Profit*. Hugo Flaviniac. in Chron. pag. 247 *Sunt in ſumma quæ dedi in Proficuo Eccleſiæ.... ſolid. duo millia*. Relatio de Theſauro Canuſianæ Eccleſiæ: *Per Proficuum & honorem Reginæ Eccleſiæ, &c.* Turpinus in Vita Caroli M. cap. 8. *Magnum animabus Proficuum*. [Charta Balduini Comit. Flandr. an. 1116. apud Miræum tom. 2. pag. 1154. *Nihil deinceps Proficui, nil conſilii vel auxilii illi facient*. Charta ann. 1283. apud Murator. delle Antic. Eſtenſi p. 371. *Perſolvet prædictam pecuniam cum Proficuo* Charta Philippi Pulcri Reg. Franc. ann. 1292. ex Tabul. S. Andreæ Avenion. *Perciperet & haberet ... omne emolumentum & Proficuum quod ex curia & mercato ac nundinis dictæ villæ provenirent & provenire poſ-*

Digitized by Google

poſſent.] Utuntur Ivo Cornot. Epiſt 76. Gregorius VII. l.6. Epiſt.a. Statutum a. Weſtmonaſterienſe c.29. & alii.

¶ Profiscuum, Eodem ſigoificotu, oiſi etiom legendum ſit *Proficuum*. Litteræ Caroli VIII. Reg. Franc. ann. 1483. in Notis Gotofredi ad Hiſtor. ejuſd. Reg. p. 373. *Volentes quod ipſe Guillelmus (de Rochefort) hujuſmodi officio Cancellarii plene ...gaudeat ad vadia,...utilitates, Profiſcua, præeminentias & emolumenta conſueta*.

¶ Proficuum, Fortuitus proveotus, Gallis *Caſuel*. Charta ann. 1406. apud Lobinell. tom. 5. Hiſt. Pariſ. pag. 686. *Tenebuntur ſolvere amodo annuatim in recepta Proficuorum & redditunm villæ Pariſienſis*.

¶ Profiguum, Eodem notiooe, in Charta ann. 1484. apud Beluz. to. 2. Hiſt. Arvern. p. 233. *Fructus, Profigua, revenutas & emolumenta dictarum terrarum* (coocedimus.)

Proficuus, Utilis, *Profitable*. [Charta Caroli C. ann. 851. apud Doublet. pag. 780. *Ut pote in deſiderio ſemper habeates aliqua noſtræ ſaluti Proficua ſtabiliendo quæreremus*] Lupus Ferrarienſis Ep. 4. ad Embardum: *Nemo poſtules, niſi qui ſuæ ſaluti Proficua poſtularit*. Occurrit paſſim.

Proficuit, pro *Profuit*. Thwroczius in Sigiſmundo cap. 1. *Sed quid Proficuit ſolitaria manus deſenſio?* C. 4. *Sed hæc ſuga Proficuit & minime*. Ita MSS. præferre monet Freherus Editor.

Proficuitas, Idem quod *Proficuum*. Ditmarus l. 2. *Archipræſul divinitus in cunctis humanituſque pollens Proficuitatibus, &c.* Lib. ult. *Non eſt opus.....ut varie favore vulgi de mea Proficuitate credas, &c.* p. 21. 108.

¶ PROFILIATIO, Adoptio. *Charta profiliationis*, qua aliquis pro filio hæres conſtituitur. Charta Dom. Onecæ æræ 1067. apud Moret. Antiquit. Navar. pag. 596. *Facio vobis Rege domino Sancio & ſupradicta Regina hanc cartam Profiliationis ac donationis de meas hereditates, quas habeo in territorio de Caſtella*.

¶ PROFILIUS, Filius filii, nepos, Gallis *Petitfils*. Leges Norm. c. 26. apud Ludew. to. 7. Reliq. MSS. p. 207. *In ſucceſſione patris tantummodo ad Profilium aſſereates, quod Profilius avo ſuo non debet ſuccedere, licet primogenitus fuerit filius, qui avi ſui tempore jam deceſſit*.

¶ PROFILUM, ut *Perfilum*. Vide ibi.

PROFINIS, Confinium. Vetus Charta ann. 1012. apud Ughellum in Teatinis Epiſcopis num. 12. *Quæ* (Eccleſia) *ſita eſt in territorio Teatino vocabulo Guelmi, & terras circumcirca dictam Eccleſiam pro menſura modiorum mille ducentorum habentur in Profine terræ ſupradicti Comitis Traſmundi a pede fiue fluminis Atinelli, &c.* Infra: *Et habens fines cum Profine via circa alios ſuos confines, &c.*

PROFIRMITER, Certo, phraſis Gallica, *Pour certain*. Capitulo Caroli M. lib. 3. cap. 23. *Si autem audivit quod latro fuiſſet, & tamen non ſcit Profirmiter, aut juret ſolus, &c.* Adde Capitularia Car. Calvi tit. 12. §. 6.

¶ PROFISCUUM. Vide *Proficuum*.

PROFITERI, *Confiteri*, Confeſſionem Sacerdoti exſolvere, in Legibus Henrici I. Regis Angl. c. 66.

Profiteri, Profeſſionem (de qua mox) facere, in Antiq. definit. Ord. Ciſtercienſis diſt. 4. cap. 1.

Professio, qua Monachus per votum triplex Deo ſeſe offert. Hac enim votorum emiſſione palam profitetur Deo obedientiam, caſtitatem, & paupertatem deinceps ſe obſervaturum. S. Hieronymus in Præfat. ad Regul. S. Pachomii, de præcedentia loquens: *Non ætas inter eos quæritur, ſed Profeſſio. Profeſſio virginitatis*, apud S. Ambroſium lib. 3. de Virgin. *Sancta religionis Profeſſio*, in Concilio Arelat. II. ann. 385. can. 45 Concilium Carthagin. an. 398. *Clericus Profeſſionem ſuam & in habitu & in inceſſu probet*. Canones Romanor. ad Gallos cap. 1. *Virgo votata jam Chriſto, quæ integritatem publico teſtimonio Profeſſa, a Sacerdote, prece effuſa, benedictionis velamen accepit*. Concilium Wormatienſe ann. 868. c. 23. *Monachum ergo aut paterna devotio, aut propria Profeſſio facit*. Vide Arnobium lib. 6. Addit. 1. Capitul. cap. 35. &c. & Haeſtenum lib. 4. Diſq. Monaſt. tract. 5. diſq. 2. Exſtat hæc profeſſionis Monaſticæ formula in Polyptycho S. Remigii Remenſis: *Ego Rotfridus initium converſionis meæ diligenter attendens, conſidero quod petitionibus meis primum non facilis conceſſus eſt introitus, ſed diu pulſanti mihi vix hoſpitii locus eſt miſericorditer attributus, in quo per paucos dies commoratus, novitiorum ſum domum progreſſus, in qua dura & aſpera mihi primum a ſeniore ſunt prædicata, & ſtabilitatis meæ promiſſio expetita, & ter in anno lecta atque tradita eſt regula, cum admonitione dicentis, Ecce lex ſub qua militare vis, ſi potes obſervare, ingredere; ſi vero non potes, liber diſcede. Hoc ergo videns ordinatiſſimum mihi atque moroſum ſpatium adtributum, dubitationis aditum prætermitto, & ut me jam veſtro corpori ſociare dignemini, humiliter depoſco Ego tamen hujus regulæ inſtituta, Domino juvante, ſervare promitto, & propter vitæ æternæ præmium, coram Deo & Angelis ejus me ſimiliter militaturum ſubjicio: ita ut ab hac die non mihi liceat colla de ſub jugo excutere regulæ, quia ſub annali optione aut excutere licuit, aut ſuſcipere. Et ut hæc Profeſſionis meæ petitio a vobis firmiter teneatur, ad nomen S. Remigii, vel quorum hic reliquiæ continentur, ac præſentis Abbatis domni videlicet Hincmari Archiepiſcopi conſcriptam trado*.

Professus Monachus, qui in Monaſterio votum emiſit, *Religieux Profez*. Arnulfus Lexovienſis Epiſcopus in Epiſt. ad Abbatem S. Ebrulfi: *Pro Willelmo Monacho olim nos Fraternitati tuæ ſemel & iterum ſcripſiſſe meminimus, ut eum in Monaſterio tuo, in quo Profeſſus eſt, reciperes, &c.* [Occurrit prætereo to. 3. novæ Gall. Chriſt. inter Inſtr. col. 245. & apud Murat. to. 6. col. 68.]

PROFLAMMARE, Flammis, vel incendio abſumere. Marcellinus Comes: *Simulachrum æneum in foro Strategii ſuper fornicem reſidens ....incendio Proflammatum eſt*.

¶ PROFLIGARE, Exigere, in leg. 4. Cod. Theod. lib. 11. tit. 22. *Univerſa penſitationis Profligandæ, quæ fuit, reviviſcat ſollemnitas. Neceſſitatem Profligare*, ibid. in leg. 9. lib. 8. tit. 8. *Profligo*, ἀπαιτῶ βιαίως, in Gloſſ. Lat. Græc. *Proflagito*, in Cod. Sangerm. Hinc

¶ Profligatio Debitorum, Exactio, collectio eorum, ibid. in leg. 10. lib. 6. tit. 30. *Profligatio*, ἀπαίτησις, in Gloſſ. Lat. Gr.

PROFRUM. Vide *Proferum*.

¶ PROFUGARE, Expellere, ejicere. Chron. Angl. Th. *Otterbourne* p. 76. *Monachos Cantuarienſes Profugavit* (Johannes Rex) *& bona eorum confiſcavit*.

¶ PROFUGIUM, Fuga. Ottoboni Annal. Genuenſ. ad ann. 1205. apud Murator. tom. 6. col 392. *Omnes etiam penitus cepiſſent, niſi quod Comes Raynerius cum ſuis militibus Profugium cepit*.

PROFUGOSE, Fugiendo. Salvatus in Vita S. Martini Saurienſis Presbyt. *In urbem Colymbriam Profugoſe redierunt*.

PROFUGULA, *Fugiens elimenta*. Sic Gloſſæ antiquæ MSS.

PROFULUM. Charta ann. 1197. apud Ughellum tom. 7. pag. 1275. *Quinque mandilia cum Profulis*. Videtur eſſe noſtrum *Profil*, vel *Porfil*, Ora, Limbus. [Vide *Perfilum*.]

¶ PROFUNDARE, Fodere altius, Gallic. *Creuſer, faire profond*. Charta Pariagii villæ Sarlat. an. 1299. in Regeſto Philippi Pulcri ex Chartophyl. regio: *Dicta fouſtata emendare, reficere & Profundare* (poterunt.) Chron. Epiſc. Metenſ. apud Acher. tom. 6. Spicil. pag. 673.

673.Turres & muros in melius reparavit, novas ciſternas Profundando.

¶ PROFUNDARE, Mittere in profundum, immergere. Vita S.Staoislai to. a. Maii p. a66. *Quam* (muliereulam) *fuſto aquis aliquoties Profundare ſatagebat.*

¶ PROFUNDARE, Diligentius rimari, penitus perſerutari, Gall. *Approfondir*. Vita B. Lidwinæ to. a. April. pag. 341. *Profundare ſecreta Domini quandoque laborarent.*

¶ PROFUNDARE SOMNUM, Goclen. in Lex.Phil. *Somnum profundum reddere.*

PROFUNDERE, [dicitur ſacerdos, cum hauſto SaoguineChriſti calicem vini & aquę infuſione abluit.] Vide *Superfuſio*.

PROFUNDUS, Color intenſior, vividior: nos dicimus *Foneè*, Scriptores medii ævi, *fundatus*. Valerianus Aug. apud Spart. *Cape tunicam palmatam, togam pictum, ſubarmalem Profundum, ſellam eboratam, nam te Conſulem hodie deſigno*: ubi Caſaubonus, & ex eo Alexander Wilteimius *ſubarmalem profundum* dici opinantur, quod tunica talaris fuerit. Alii ita dictum volunt, quod non modo purpureus fuerit, ſed purpura vividiore, intenſiore & ſubfuſea intinctus. Proindeque *profundus ſubarmalis* idem ſuerit, quod Trebellius Pollio in Claudio, *ſubarmale cum purpura Maura* vocat. Heſychius: Τὸ βαθὺ, καὶ τὸ μέγα, καὶ ὑψηλὸν, καὶ μέλαν. Idem: Βυθὸς, βυθὸς, ἄστρον, πυθμὴν, καὶ χρῶμα ἐστὶ τῆς ὑσγίνης παραλαμβανόμενον, hyſgino tinctus. [Vide Suidam in Σαρδῖοι λίθοι.]

¶ PROFUNDUS, Doctiſſimus, qui ſummum ſcientiæ attigit. *Profond* eadem ootione dicimus. Rolandinus Patav. de factis in marchia Tarviſ. apud Murator. to 8. col. 360. *Erant quoque tunc temporis Regentes in Padua viri venerabiles, magiſter Agnus, magiſter Johannes, magiſter Zambonınus, Profundi & periti Doctores in phyſica & ſcientia naturali.*

PROFUSIO, [Infuſio vini & aquæ in calicem hauſto Sanguine Chriſti ad illum abluendum.] Vide *Superfuſio*.

¶ PROFUSOR, Pincerna. Vide *Præfuſo*.

PROGENER, Vir neptis, Feſto. Gl. Gr. Lat. ἐγγόνης ἀνήρ, *Progener*. Ita in eodem Gloſſar. *Pronurus*, dicitur ἐγγόνου γαμετή. Aliter tamen accipi videtur in veteri Inſcriptiooe apud Gruterum p. 412. 3. ubi Stilieo *Progener* Theodoſii Auguſti dicitur, quia ſcilicet ille *Serenam*, Theodoſii ex Honorio ſratre neptim, duxerat, quam Theodoſius adoptarat io filiam, auctor eſt Claudianus: proinde Stilieo vice generi Theodoſii erat, eum Serena non ejus eſſet naturalis filia, ſed adoptiva.

¶ PROGENICULARI, Genibus advolvi. Gloſſ. Lat. Græc. *Progeniculatur*, γονυπετεῖ. Ibid. *Progeniculo*, γονατίζω.

1. PROGENIES, Gradus cognatioois. Capitulare Compeodienſe aon. 757. cap. 1. *Si in quarta Progenie reperti fuerint conjuncti, non ſeparamus, &c.*

¶ 2. PROGENIES, Cœtus, conventus Monachorum, in Charta Odoois Abbat. Glannafol. laudata à Mabillooio to. a. Annal. Bened. p. 6a2.

PROGENIOSUS, Nobili progenie genitus. Joan. Hocſemius in Adolpho a Marka c. 5. *Quo mediante judicatæ ſunt treugæ more ſolito quadragenæ, & has Progenioſi violare cœperunt.* [Chron. Corn. *Zantflies* apud Marten. to. 5. Ampl. Collect. col. 121. *Item eodem anno nobiles & Progenioſi civitatis Leodienſis, &c.*]

¶ PROGENITALIS. Litteræ Petri *d'Aubuſſon* S. Johan. Hieroſol. Ordin. Magiſtri ann. 1493. inter Privilegia ejuſdem Ord. pag. 161. *Verum quia variis vernaculis linguis commilitones noſtri Progenitales patriæ more utuntur, &c.* Ubi legendum exiſtimo *Prognitalis*, adeo ut ſenſus ſit, vernaculis linguis utuntur more patriæ in qua progeniti ſunt.

PROGESTIUM. Vide *Proſtium*.

¶ PROGNOSTICARE, Præſagire, prædicere, præſignare. Ordinat. Humberti II. ao. 1340. to. a. Hiſt. Dalph. p. 391. *Mentem noſtram totaliter applicamus, ut ſermo durus gentium contra nos Prognoſticantium enormia & adverſa, non verax reperiatur, ſed varius.* Vita S. Yvoois to. 4. Maii pag. 585. *Futurum ſe Epiſcopum Prognoſticavit.* Occurrit rurſum tom. 3. April. pag. 509. Propius ad Gallicum *Pronoſtiquer*.

¶ PRONOSTICARE, Eadem notione, io Concil. Trevir. an. 1310. apud Marten. to. 4. Anecd. col. 258. *Nulla etiam tempora fauſta vel infauſta exiſtimanda, ...nec ad volatum vel garritum avium, vel ad motum alicujus membri, aut ad alicujus animalis aſpectum aliquid eſſe proſpere venturum, vel non, eſt Pronoſticandum.* Charta an. 1456. apud Lobinell. to. a. Hiſt. Britan. pag. 1173. *Quod cum aliqui divinatores Pronoſticarent nonnulla de morte ipſius Petri, &c.* Adde Murator. tom. 8. col. 149. Vide ſupra *Prænoſticare*.

¶ PRONOSTICATIO, Prædictio, præcognitio, rei futuræ indicium. Chron. Trivetti to. 8. Spicil. Acher. p. 573. *Fuit nihilominus* (Johannes de S. Ægidio) *in arte medicinæ peritiſſimus....de cujus curis & Pronoſticationibus referuntur plurima admiranda. Pronunce*, eadem notione, adhibet le Roman *de Nareiſſe* MS.

Lonc tens en fu reus la doutance,

Et en la fin vint la Pronance.

¶ PRONOSTICATIVUS, Prænuntius, Gall. *Pronoſtie* Elmham. in Vita Henriei V. Reg. Angl edit. Hearnii cap. 54. pag. 134. *Sedibus aptiſſimus plurima grandia ſaxivoma, ... inevitabilis Pronoſticativa ruinæ, ... ſituari conſtituit.* Occurrit iterum p. 284.

PROGNOSTICON. V. *Sortes Sanctorum* in *Sors*.

PROGRAMMA, Litteræ regali ſigillo munitæ, in Speculo Saxonico libro 3. art. 34. & 64. Vide lib. 29. Cod. Th. de Petition. [Item ex Spelman. Proſcriptio, ſcriptura poſtibus affixa ut ab omnibus legatur. Vox juris civilis.]

¶ PROGRESSIUS, Ulterius. Acta SS. to. a. Mart. pag. 134. ubi de S. Gregor. Mag. *Sciatis non Progreſſius nos iter cœptum licere protendere.*

¶ PROGRESSUS, Profectio, Gallice *Dèpart*: vel etiam Conſilium, ſuſceptio, Gallice *Entrepriſe*. Chron. Angl. Th. *Otterbourne* pagioa 63. *Willelmus, cunctis paratis quæ ad dictum Progreſſum neceſſaria putabantur, curſu placito appulit Haſtingas.*

PROHÆRES, Papiæ, *eſt, qui loco hæredis fungitur, aut inſtitutus aut ſubſtitutus*: vel potius hæredis hæres. Papinus lib. Reſponſ. tit. 2. *De donationibus dominorum proprietas accipientium etiam circa hæredes & Prohæredes lege firmatur.* Marculfus l. 2. form. 17. *Ut aliquis de hæredibus, vel Prohæredibus noſtris, ſeu qualibet perſona contra hanc teſtamenti paginam ... venire aut aliquid pulſare valuerit, &c.* [Charta ao. 868. apud Marten. to. 1. Ampliſſ. Collect. col. 190. *Si vero ego, quod abſit, aut ullus de heredibus aut Proheredibus meis, &c.*] Quæ quidem formula occurrit non ſemel in veteribus Tabulis, lib. 1. Trsdit. Fuld. cap. 41. 69. libro 2. cap. 11. in Privilegiis Eccleſiæ Hammaburgenſis, in Probat. Hiſtor. Guinenſis pag. 45. &c.

¶ PROHIBITIO REGIA, vox forenſis, Litteræ regiæ apud Anglos quibus cognitio cauſæ, quæ in foro Eccleſiaſtico agitatur, ad forum civile revocatur. Charta ao. 1300. apud Kennett. Antiquit. Ambroſden. pag. 344. *Renuntiantes in hoc facto omnibus appellationibus ſuper hoc habitis, appellationibus, in integrum reſtitutioni, regiæ Prohibitioni, & omni alii remedio juris canonici & civilis.*

¶ PROHIBITUS, Non conceſſus, ex l. 1. Decretal. tit. 7. cap. 2. apud Macros in Hierolex.

¶ PRO-

¶ PROHICERE, ut Projicere, in Statutis Arelat. MSS. art. 184.

¶ PROHICIUS, Funis nauticus. Statuta Maſſil. lib. 3. cap. 16. *Statuimus quod cordorii omnes de Maſſilia teneantur ſpeciali ſacramento ſe non facturos per ſe vel per alios gumenas, vel Prohicios; ... niſi de canabo ſemello & filo ſubtili.* Vide *Pronexium*.

¶ PROJECTIBILIS, Projectus, apud vet. Irenæi Interpretem lib. 1. cap. 30. num. 9.

¶ PROJECTUM, *Projectura*, Vitruvio, *projectum tectum*, Plinio, noſtris *Auvent*. Statuta Avenion. lib. 1. rubr. 46. art. 1. *De projectis. Ordinamus ne poſthæc Projecta ſeu signa, vulgo dicta Envans, quæ extra parietes domus protendnntur, fiant.* Gloſſ. Lat. Gr. *Projecta tecta*; ἀνατεταμένον, ἀνάσιν ἔχουσαι σ' οἶκιας. Ubi leg. ἀνατεταμένη, ἀνάτασιν ἔχοντα, &c. Vide Salmaſ. ad Hiſt. Aug. pag. 155.

¶ PROJESTUM, Conſilium, propoſitum, Gall. *Projet*. Renovatio teſtamenti Abbonis Patricii per Carolum M. an. circ. 805. apud Mabill. Diplom. pagina 510. *Ut nullo umquam tempore in poſtmodo ipſa nec heredes ſui contra hanc teſtamento meo nec Projeſta noſtra ambulare nec refragare debeant.*

¶ PROINOSUS, pro Pruinoſus, facili mutatione, in Miſſali Goth. apud Mabill. Liturg. Gall. pag. 242. *Hæc* (apis) *explorata temporum vice, cum canitiem Proinoſa hyberna poſuerint, &c.*

¶ PROLABIA, *Prominentes labrorum partes*, in Amalthea ex Polluce.

PROLATARE, *Differre, procraſtinare*, ὑπερτίθεσθαι, in Gl. Gr. Lat. [Vox ea notione haud ignota Latinis.]

¶ PROLATOR, Productor, Græc. προβολεύς, apud vet. Irenæi Interpretem lib. 1. cap. 2. num. 1.

¶ PROLECTA, Capiſtrum, funiculus, Gall. *Licou, leſſe*: unde *Prolexam* legendum exiſtimo, apud Lupum in Vita S. Thomæ Cantuar. cap 3. p. 65 *Et quæſierunt ei jumentum pro uno argenteo. Et quidem hoc non frenum, ſed tantum Prulectam circa collum habebat.*

¶ PROLEGERE, Legere coram aliis & clara voce. Charta Balduini Archiep. Trevirenſ. ann. 1335. apud Ludewig. tom. 5. Reliq. MSS. pag. 569. *Recognoſcimus nos litteras infra ſcriptas .... ſigillatas vidiſſe, ac de verbo ad verbum Prolegi feciſſe tenoris & continentie in hæc verba, &c.*

¶ PROLES, Proſapia, genus, Gallis *Famille*. Acta S. Contardi tom. 2. April. pag. 450. *Tandem nutu divino Sathan ejuſdem viri vitam, Prolem, patriam & rem geſtam per os mulieris, fere omnibus ignota, cœpit prædicare.*

¶ Prolea, maſculini gen. in Manuali Dodanæ matris S. Willelmi Ducis apud Mabill. ſæc. 4. Bened. part. 1 pag. 750. *Cernens plurimos cum ſuis in ſeculo gaudere Proles, &c.* Ibid. pag. 755 *Si Proles ſecundus* (id eſt, filius ſecundo genitus) *tot tempus haberet, in ſui perſonam illi alium tranſcriberem libellum.*

¶ PROLETARII apud Romanos nuncupati, *qui in urbe ſemper ſufficiendo prolis cauſa vacabant. Hi in arma non cogebantur; ſed ſemper generandorum filiorum cauſa in urbe morabantur.* Ita Gloſſ. MSS. Sangerm. num. 501. poſt Gellium libro 16. cap. 10. Vide Nonium & Feſtum.

PROLIBERI, Qui ex *liberis* hominibus naſcuntur aut naſcentur. Charta Adelchiſi Regis Longob. in Bullario Caſinenſi tom. 2. pag. 11. *Cum omnibus mobilibus & immobilibus rebus in integrum, ſervis, proſervis, liberis, Proliberis, &c.* Vide pag. 7.

¶ PROLICERE, *Emanare, effluere. Varro: Demum ubi Prulicuit dulcis unda.* Gloſſ. Iſid. Eodem ſenſu quo *Proliquare* apud Apuleium, unde *Proliquere* legendum cenſet Grævius.

¶ PROLIFICATIO, Procreatio. Statuta Mellic. Monaſt. ann. 1451. in Chron. ejuſd. pag. 427. col. 1. *Nequaquam teneantur venatici canes in monaſterio, ... neque nutriantur columbæ propter earum Prolificationem & clamores continuos.*

¶ PROLITARE, Litare, ſacrificare. S. Zeno Veron. in Vita S. Arcadii Mart. *Cogebatur Chriſti populus... inter fervidos ignes pallenti arvina funeſto ſanguine Prolitare.*

¶ PROLIX, Proles, filius. Charta Ordonii II. Reg. pro Monaſt. S. Martini Compoſtell. inter Concil. Hiſpan. tom. 3. pag. 171. col. 2. *Froila Rex confirmat. Ranimirus Ordonii Prolix confirmat. Garſia Ordonii Prolis confirmat. Gimara presbyter confirmat.*

¶ PROLIXITAS ÆTATIS, Senectus. Epiſt. Hinc-mari ad Carolum C. apud Mab. to 3. Annal. Bened. p. 198. *Nam quando ... Hucberto præcentori palatii epiſcopium Meldenſis urbis commiſſum eſt: ubi, propter Hildrici epiſcopi ætatis Prolixitatem & diuturnam ægritudinem, quædam ad ſcientiam & religionem pertinentia, nec non & ædificia, & cætera quæque neceſſaria neglecta invenit.*

¶ PROLOCUTOR, Prolocutorie. Vide *Prolocutor*.

PROLOCUTORIUM, Locus publicus in quo conventus publici, quos *Parlamenta* vocabant, aguntur. Charta Petri Archiep. Panormitani an. 1130. apud Rocchum Pirrum to. 1. p. 477. *Porro convocatis à D. Duce Siciliæ & Calabriæ quam plurimis Epiſcopis, aliiſque venerabilibus perſonis, quibuſdam denique Baronibus in Prolocutorio Panormitani Palatii determinato convenimus, &c.* Vide *Locutorium* [& *Parlatorium*.]

¶ PROLOCUTORIUS. Vide in *Prælocutor*.

¶ PROLONGARE, Producere, in longius ducere, Gall. *Prolonger*. Capit. Lotharii Imper. tit. 3. c. 31. *Quod ſi jurare auſus non fuerit quia pro occaſione Prolongandæ juſtitiæ hoc non dixiſſet, &c.* Idem verbum eadem notione Plinio lib. 13 cap. 3. & Senecæ de Benef. lib. 5. cap. 17. tribuunt Lexicographi: ubi ex libris melioris notæ legendum *Prorogare*, ut monet Faber in Theſauro.

¶ PROLONGUARE, Differre, remittere, Gallis *Differer*. Vetus Ceremoniale MS. B. M. Deauratæ Toloſ. *Item nullum feſtum celebratur in diebus Dominicis de Adventu, nec in jejuniis Quatuor Temporum; ſed feſtum Prolonguatur, vel ſi neceſſe fuerit anticipatur.* Ibidem: *Propter ſolempnitatem illius diei* (Dedicationis) *iſtud feſtum* (S. Gregor. Nanz.) *Prolonguatur quouſque veniat tempus opportunum.*

¶ PROLOQUI. Vide in *Prælocutor*.

PROLOQUIUM, ἀξίωμα, Sententia. Ammian. lib. 28. *Uno Prologuio in hujuſmodi cauſas, omnes .... ſtatuit tormentis affligi.* Lib. 29. *Sub uno Proloquio cunctos jubet occidi.* Vide ibi Lindebrog [Adde Gellium lib 16. cap. 8 Vide in *Prælocutor*.]

PROLUBIUM, Cupiditas. Vita S. Gudilæ Virg. cap. 6. *Formidans per diem ſuo Prolubio ſatisfacere.* [Utitur Gellius libro 16. capit. 19. *Feros & immanes navitas Prolubium tamen audiendi ſubit.*]

¶ PROLYTA, Quinquennale juris ſtudium, vel de eo litteræ ipſæ teſtimoniales; à Græc. προλύται, qua voce ſignificabantur ii, qui quintum annum juris ſtudio operam dederant. Hierat. juris Pontificii pag. 42. *Debent promovendi* (ad cathedrales Eccleſias) *Prolyta ex uno jurium decorari.*

¶ PROMERCALIS, Venalis. Gloſſ. Lat. Gr. *Promercalia*, ὤνια. Utitur Columella.

¶ PROMERCIUM, *Mercimonium, actio & facultas promercalia vendendi*, in Amalth. ex Paulo JC.

PROMINARE, Ducere, idem quod *minare*, hinc Gall. *Promener*. Apuleius l. 9. *Univerſa jumenta ad locum proximum bibendi cauſa gregatim Prominabat.*

¶ PRO-

¶ PROMINU..US, Parum promioens. Guibertus io Vita ſua l. 1. cap. 6, *Ex viminum illiſione cutem ubique Prominulam deprebendit.* Utuntur præterea ſolinus cap. 27. extr. & Capitolinus in Pertinace cap. 12.

¶ PROMISSA, Promiſſio. Vita S. Dunſtani tom. 4. Maii pag. 349. *Quod dedisset Rex nepti ſua divertendi ad ſe Promiſſam.*

¶ PROMISSARII, Præbendarii ſacerdotes, qui in eccleſia parochiali præbendam poſſident, animarum curæ minime addicti. Statuta Eccl. Argent. ann. 1435. apud Marten. to 4 Anecdot. col. 532. *Statuimus ut Promiſsarii ſeu præbendarii parochialium eccleſiarum ſuis plebanis ſeu viceplebanis reverentiam exbibeant, & Miſſis, Veſperis, Completoriis & Matutinis .... interſint concelebrando eiſdem plebanis, cum per hoc ipſi Promiſſarii ab otiis & aliis illicitis retrahantur .... Statuimus ut Promiſsarii ſuas Miſsas in diebus dominicis poſt offertorium Miſsæ publicæ tantum dicant.*

PROMISSARIUS, Qui facile promittit, apud Joannem Sariſberienſem lib. 3. Policrat. cap. 11. *Promiſſores*, cap. 12.

PROMISSIO, Profeſſio Monaſtica. Theodemarus in Epiſt. ad Carolum M. *Textum quoque Promiſſionis, quo ordine ſolebant antiquiores Monachi regulam ſanctam in hoc loco promittere, ecce intra hanc Epiſtolam in brevi paginola exaratam direximus vobis.* Mox ſequitur formula ejuſdem *promiſſionis*, cujuſmodi habes inter Baluzianas 32. 34. 35. Capitula ad Legem Salicam cap. 1. §. 14. *Ut liber homo qui in Monaſterio regulariter comam depoſuit, .. Promiſſionem factam ſecundum regulam firmiter teneat.* Vetus Chronicon Elnonenſe an. 818. *Tentingus Promiſſionem fecit.* Fuit is Teuthingus Abbas, de quo Wlfaius Monachus io carmine ad calcem Vitæ S. Amandi ſcriptæ à Milone.

¶ PROMITTENTIA, Promiſſio, Gall. *Promeſſe.* Charta ann. 1120. inter Inſtrum. tomo 1. novæ Gall. Chriſt. pagina col. 1. *Et ideo abbati & monachis, precibus Guigonis Comitis, peractis illi Promittentiis, eum de cætero ſuper hac re monaſterium non amplius inquietaturum, condonarunt ei mala quæ ab ipſo reddi debebant.*

PROMOTI, Qui inter Vexillationes merebant: horum meminit Ammianus Marcell. lib. 15. & ult. ut Notitia Imperii *Equitum Promotorum juniorum* ſub diſpoſitione *Magiſtri militum præſentalis*, ubi inter *Vexillationes* recenſentur. Dicebantur etiam *Promoti*, qui à minoribus muniis ad altiora promovebantur: unde ſic potiſſimum appellati officiales judicum ad aliquem altiorem gradum promoti. Gloſſæ Græco-Lat. προαχθείς, *Promotus, productus.* Gloſſæ Baſilic. Προμότοι, πρωτοπρομότοι, καὶ ἐφεξῆς, ... In vett. Inſcript. *Promotus ex Beneficiario Præfect. Promotus ſucceſſione in Legionem*, 572. 5. 391. 4. Lactantius de Mortibus Perſecutor. num. 40. *Promoti militari modo inſtructi, &c.* Vide Gothofredum ad leg. 2. Cod. Th. de Falſa moneta.

¶ PROMOTIO, Dignitas Eccleſiaſtica. Charta Edwardi VI Reg. Angl. an. 1552. apud Rymer. tom. 15. pagina 311. *Aut alteri beneficio vel Promotioni ſpiritnali, &c.* Ibid. pagina 312. *Præbendæ, rectoriæ, vicariæ, aut aliquarum aliarum Promotionum, ſive dignitatum ſpiritualium; &c.*

¶ PROMOTIVUS, Rem promovens & efficiens. Ch. an. 1337. apud eumdem Rymer. to. 4. p. 737. *Specialiter vos rogamus quatinus vos partes veſtras verſus præfatum dom. veſtrum Regem ... interponere velitis cum efficacia Promotivas, ut, memor ſuæ promiſſionis, &c.* Litteræ an. 1403. apud eumdem tom. 8. p. 305. *Veſtra ſerenitas dignetur attentius audire, noſtroſque ſubditos pauperes ſub alis defenſæ regalis tueri auxiliis Promotivis, ne tam dampniabilem jacturam ſuarum rerum incidant & incurrant.* Elmham. in Vita Henrici V. Regis Angl. edit. Hearnii cap. 31. pag. 76. *Quæcumque Imperatori* (Sigiſmundo) *ſive ſuis in complacentiam cedere poſſent, ... ſeu aliis quantumcumque precioſis, in ipſorum gaudia ſeu ſolacia Promotivis, ipſis à Regis famulis ... miniſtrantur.*

¶ 1. PROMOTOR, Fautor, auctor, protector. Epiſt. Hamburgenſium an. 1403. ad Henricum IV. Reg. Angl. apud Rymer. tomo 8. pagina 296. *Glorioſiſſimo Principi & dom. benigniſſimo dom. Henrico Regi Angliæ & Franciæ, ... ſereniſſimo fautori & Promotori noſtro gratioſo, &c.* Laur. Byzyn. de Bello Huſſit. apud Ludewig. tom. 6 Reliq. MSS. pag. 152. *Montani ad civitatem Gurimenſem venientes, ſcabinorum aliquos & ipſius civitatis ſeniores, communionis calicis Promotores ... captivant.*

¶ 2. PROMOTOR, Qui de delictis ioquirit, & ea ut reprimantur vel puniantur promovet. Leges Palat. Jacobi II. Reg. Majoric. tomo 3. Jun. pagina xxvi. *Procurator fiſcalis, qui continue noſtram ſacram curiam ſequi teneatur, inſtituatur; qui facta & cauſas in ipſa curia promoveat atque perſequatur; prout ille, qui investigat iniquitatem patrum in filios, ſibi adminiſtrabit: & de conſilio Promotoris qui advocatus in prænominata curia eſt, reperit fore faciendum.* Idem munus in Eccleſiaſticos obiiſſe videtur, qui

¶ Promotor Fiscalis Curiæ Epiſcopalis dicitur, in Concil. Tolet. anno 1582. inter Hiſpan. tomo 4. pag. 210. *Vicarii, proviſores, viſitatores, Promotores fiſcales & denique omnes miniſtri qui in tribunali eccleſiaſtico .... ſuis funguntur muneribus, &c.* Concil. Mexican. anno 1585. ibid. pagina 311. *Promotor fiſcalis Epiſcopali curiæ deputatus, officium antea non exerceat, quam in manibus Epiſcopi ... juret ſe in omnibus fidelem præbiturum.*

¶ PROMOTUS, Ad officium *Promotoris* ſpectans. Ch. Edwardi VI. Reg. Angl. an. 1550. apud Rymer. to 16. p. 222. *Tam ad inſtantiam & petitionem partium, quam ex officio mero mixto, vel Promoto, &c. De & ſuper quibuſcumque criminibus ... tam ex officio mero mixto, quam Promoto, inquirere.* Vide *Promoti.*

¶ PROMPNUS, Vitiata ſcriptura, pro *Promus.* Vide in hac voce. Statuta Eccleſ. Meld. ann. 1493. tom. 2. Hiſt. ejuſdem Eccl. p. 532. *Quod tria banna per tres dies Dominicales in Prompno prædictæ parochialis eccleſiæ ſolenniter palam & publice populo ibidem ad divina audienda congregato, extiterunt proclamata.*

PROMPTANIMITAS, Alacritas. Gregorius Turon. de Vitis Patr. cap. 7. *Adeo enim laboravit in ejus obſequio, tota mentis Promptanimitate, &c.*

¶ PROMPTITUDO, ut *Promptanimitas.* Litteræ Edmundi Reg. Sicil. an. 1261. apud Rymer. to. 1. pag. 721. *Cum omni deſiderio & Promptitudine annuere intendimus, & pronis volumus affectibus complacere.* Charta an. 1327. apud Ludevvig. tom. 6. Reliq. MSS. pag. 39. *Cum omni fidei conſtantia & debita Promptitudine ſemper in antea intendemus.*

¶ PROMPTRIA, *Cubilia.* Gloſſ. Iſidori. Melius in Excerptis, *Promptuaria*: emendandum quoque *cubicula* pro *cubilia* ex Papia: *Promptuaria, interna cubicula, cellaria, theſauri.*

PROMPTUARIUS, *Ultroneus, voluntarius*, αὐθαίρετος, in Gloſſ. Gr. Lat. Eadem in ἑκών.

PROMPTUS, pro *Promptuarium*, Penus. Gregorius Turon. lib. 3. Hiſt. cap. 15. de Coquo: *Dominus enim dedit gratiam puero huic, & accepit poteſtatem ſuper omnia quæ habebat dominus ſuus in Prompto: diligebatque eum valde; & omnibus qui cum eo erant, ipſe diſpenſabat cibaria & pulmenta.* [Vide *Promum.*]

¶ PROM-

Digitized by Google

¶ PROMTA Pecunia, Præſens, numerata; Gall. *Argent comptant.* Buſchius de Reformat. Monaſt. apud Leibnit. tom. 2. Script. Brunſvic. pag. 891. *Summa in Promtis pecuniis fuit decem & ſeptem ſexagena, decemque & octo novi Groſſi.*

¶ PROMULSIDARIUM, Vas in quo promulſis miniſtratur. Ulpian. leg. 19. §. 10. Dig. *Sed ſi vaſa ſint legata, non ſolum ea continentur, quæ aliquid in ſe recipiant edendi bibendique paratum, ſed & quæ aliquid ſuſtineant. Et ſcutellas & Promulſidaria contineri.*

PROMULSORIUM. Vide *Pranſorium.*

¶ PROMUM, Promptuarium, penua. Tertull. l. 2. ad Uxor. cap. 4. *Sicui largiendum erit, horreum. Proma, præcluſa ſunt.* Vide *Promptus.*

1. PROMUNCTORIUM, προμυκτήριον, in Gloſſ. Græc. Lat.

¶ 2. PROMUNCTORIUM, Sacrarium, locus in quo Reliquiæ aſſervantur. Meiſterlini Hiſt. Rer. Noriberg. apud Ludewig. to. 8. Reliq. MSS. p. 132. *Poſtquam adductæ fuerunt Reliquiæ & .... in noviter ædificatæ capellæ Promunctorio oſtenſæ, &c.* Sed legendum opinor *Promptuarium*, ut in Gloſſ. Lat. Gr. reſtituit Vulcanius, ubi legitur *Promnatorium*, ταμεῖον.

PROMURIUM, & *Promurus, murus ante murum,* in Gl. Iſid. *Anteſpacium circa murum*, apud Joan. de Janua. *Eſpace apres le mur*, in Catholico Armoricano.

Promurale, *murum ante murum, dictum eo quod pro munitione ſit*, Papiæ. Gloſſ. Ælfrici Saxon. *Promurale:* foreburgh. Noſtris *Fortbaneg.* Hieronymus προτείχισμα apud 70 Interpretes *promurale* vertit, Comm. in Ezech. c. 38 20. [Vide Martinii Lexic.]

1. PROMUS, *Anterior pars humeri*, in Gloſſis MSS. ad Prudentium ex Bibl. S. Germani Pariſ.

¶ 2. PROMUS, adject. Penarius, ad penum ſeu *promum* ſpectans. Vide in hac voce. Tertull. de Reſurrect. carn. cap. 27. *Populus meus, introite in cellas Promas quantulum, donec ira mea prætereat; ſepulcra erunt cellæ Promæ in quibus pauliſper requieſcere habebunt .... Aut cur cellarum Promarum potius vocabulo uſus eſt, & non alicujus loci receptoris; niſi quia in cellis Promis caro ſolita & uſui depoſita ſervatur.*

PRONA. Veteres Conſuet. Floriac. Cœnobii apud Joan. à Boſco: *Nocte antequam veniat Conventus, accenduntur 24. cerei ſuper Pronas, & unus in medio, qui extinguuntur.* Sed videtur legendum *Pannas.*

☞ Haud felici conjectura; *Prono* enim ibi idem omnino eſt quod *panna* in aliis eccleſiis dicitur. Vide *Panna* 2. Neque caſtigatione hæc vox indiget, cum *Pronus* occurrat in Conſuet. S. Germani à Pratis inter Probat. ejuſdem Monaſt. pag. CXXXIV. *Debent eſſe tres cerei ad Pronos.*

¶ PRONARE, Curvare, inflectere, Gall. *Courber.* Sidon lib. 8. Epiſt. 11. *Ipſi latrones ad pavimentum converſa defuncti ora Pronaverunt.* Idem lib. 5. Epiſt. 17. *Nunc per cataſtrophen ſæpe Pronatus.*

PRONAUS, Atrium ædis ſacræ, Græcis, πρόναος, apud Vitruvium, & in aliquot antiquis Inſcriptionibus. Apud Chriſtianos vero pars Eccleſiæ, ubi ſtabant audientes. Charta donationis Eccleſiæ Cornutianæ edita à Suareſio: *Item ante regias Baſilicæ vela linea plumata majora fiſſa numero 3. ante Conſiſtorium velum lineum purum 1. &c. in Pronao velum lineum purum 1.* Vide quæ adnotamus de Pronao in Deſcript. Ædis Soph. num. 81.

¶ PRONEFAS, *Antefas, contralicentia. Pronefas, plusquam nec dicendum, vel quam inlicitum. Pronefas, ſcelus, incontinentia.* Gloſſ. Iſid. Hæc omnia peſſime corrupta, quæ cum viris doctis ſic emendare licet ex Papia: *Proh nefas! ſcelus, interjectio. Nefas, contra fas, contra juſtitiam. Nefarium, plusquam vel dicendum, vel licitum ſit.* Vide Grævium ad Gloſſarium Iſidori.

¶ PRONEPTIS, Sororis filia, Gall. *Niece.* Litteræ Edwardi I. Reg. in Chron. Angl. Th. *Otterbourne* pag. 104. *Et ſubſequenter per mortem Margaretæ, Reginæ Scotiæ & dominæ Proneptis noſtræ, &c. Neptis* nude nuncupatur in Litteria Bonifacii VIII. PP. ad eumdem Edwardum ibid. pag. 92.

¶ PRONEXIUM, *Funis, quo navis religatur ad palum.* Papias. Vide *Probicius.*

¶ PRONHUS, pro *Pronus*, in Litteris ann. 1315. apud Rymer. tom. 3. pag. 542.

¶ PRONITAS, Proclivitas, propenſio, Gall. *Penchant.* Summa mag. Pauli de Pœnit. apud R. Duellium tom. 1. Miſcell. pag. 70. *Item debet conſiderari ſtatus perſonarum, conditio, modus religionis, ægritudo, paupertas, divitiæ, Pronitas peccandi.* Utitur Seneca pater præfat. lib. 1. Controverſ.

¶ PRONIXE, Ardenter, intentius. Translat. S. Audoeni apud Marten. tom. 3. Anecdot. col. 1673. *Inepta execrantes ludicra, & idolorum nænias, ſanctorum Pronixe expetunt interventionem.*

¶ PRONOMEN, Cognomen. Vetus Irenæi Interpres lib. 2. cap. 35. num. 3. *Dominus virtutum, & pater omnium, ... unius ejuſdemque nuncupationes & Pronomina, per quæ nuns Deus & Pater oſtenditur.*

¶ PRONOSTICARE, Pronosticatio. Vide *Prognoſticare.*

¶ PRONOSTRA, *Antenoſtra.* Gloſſ. Iſidori.

¶ PRONUNC. Vide *Prounac.*

¶ PRONUNCIA, Sententia, judicium, pronunciatum, noſtris *Prononcé.* Conſuetud. Furnenſes ex Tabular. Audomar. *Quicumque fur cum Pronuncia captus fuerit, debet in vierſcora adduci, & ibi debet audiri allegationes.*

¶ PRONUNCIAMENTUM, ut *Pronuncia.* Statuta Vercell. lib. 3. fol. 53. v. *Et pro carta facienda cujuſcumque Pronunciamenti pro defectu ſolidos duos Papienſes, uſque ad quatuor perſonas numero* (accipiat.) Vide *Pronunciatio.*

PRONUNCIARE, Legere. Vita S. Fulgentii Epiſcopi Ruſpenſis num. 65. *Jubens omnibus Clericis, ... manibus propriis hortum colere, pſallendique ſuaviter, nus Pronunciandi curam maximam gerere.* Ita hoc loco vox pro legere videtur uſurpata: oam

Pronuntiatores, dicti olim Lectores Eccleſiaſtici, ut auctor eſt Rabanus lib. de Ord. Antiphon. cap. 11. & libro 2. de Inſtitut. Clericor. capit. 53. & S. Iſidorus libro 7. Orig. cap. 11. *Quod porro annuntient: tanto enim & tam clara erit vox eorum, ut quamvis longe poſitorum aures adimpleant*, inquit idem Iſidorus. Vide *Proclamare.*

¶ PRONUNCIATIO, Noſtris etiam *Prononciation*, Sententia. Charta an. 1290. apud Spon. to. 2. Hiſt. Genev. inter Inſtrum. p. 61. *Quod ſi ſucceſſor vel ſucceſſores ... nollet vel nollent obſervare ... ſententias, concordias, arbitria, ... vel Pronunciationes quæ fierent per amicos, &c.* Statuta Saonæ cap. 9. fol. 11. *A qua Pronuntiane* (leg. Pronuntiatione) *poſſit appellari, &c. Debeat procedere ad executionem dictæ ſuæ Pronuntiationis, ipſa appellatione non obſtante.* Vide *Pronuncia.*

¶ PRONUNCIATIVE, Articulatim, diſtincte. Statuta S. Claudii anno 1448. pag. 34. *Horæ Canonicæ tractim & cum debita gravitate & devotione, Pronunciative & ſententioliter dicantur.*

¶ PRONUNCIATUS pro Defectu, Practicis noſtris, *Condamné par defaut*, Ob vadimonium deſertum condemnatus. Statuta Vercell. lib. 1. fol. 5. v. *Et quod nullus Pronunciatus pro defectu poſſit capi vel detineri tempore feriarum.*

¶ PRO-

¶ PRONUNUNTIA, *προσφρὰ, ὑπόκρισις*. Gloſſ. Lat. Gr. leg. *Pronuntiatio* ex Vulcanio.

¶ PRONUS, Familiaris de rebus fidei ad populum expoſitio, Gall. *Prone*; à Græco *πρόναος* vocis originem accerſit *Caſeneuve*; alii à Lat. *Præconium*. Charta an. 1369. in Tabul. Pontiſar. *Præconizari fecimus per quatuor dies Dominicos cunctc populo ad divina audienda congregato in pleno Prono, ſi eſſet aliquis qui in dictis cenſibus plus vellet dare & offerre.* Literæ an. 1472 in Tabul. B. M. de Bono-Nuntio Rotomag. *Ipſo die etiam in pleno Prono eccleſiarum veſtrarum, dum divina in eiſdem celebrabuntur officia, palam & publice denuncietis ſeu denunciari faciatis.* Occurrit præterea apud Marten. to. 7. Ampl. Collect. col. 1271. tom. 4. Anecd. ejuſd. col. 1012. to. 2. Hiſt. Eccl. Meld. p. 505. & alibi paſſim. *Pronus*, alia notione, vide in *Prona*.

¶ PROOEMIACUS Psalmus. Vide in *Pſalmus*.

¶ PROPAGARE, Solvere, exſolvere, *Payer entierement*. Chartular. S. Vandreg. to. 1. p. 26. *Per prædictam pecuniæ ſummam nobis Propagatam & ſolutam, &c.* Ibid. pag. 28. *De quibus tenuimus nos bene Propagati.* Vide *Perpacare*.

¶ Propagatio, Exſolutio, *Payement*. ibid. pag. 72. *Et tunc fuit facta Propagatio hæredibus & executoribus dicti Hugonis ſupra ſexties viginti & ſexdecim libras Turon.* Vide *Pacare* & *Perpacatio*.

¶ PROPAGATUS, Procerus. Longinus in Vita S. Kingæ to. 5. Jul. p. 688. *Ut propter ſtaturam corporis, quæ illi erat Propagata & recta, genarumque & oculorum rutilantem venuſtatem & omnium membrorum ſpecioſitatem, facile in ſe omnium intuentium oculos converteret.*

¶ PROPAGINARE, Propagare, Gallice *Etendre*. Translat. bracbii S. Philippi to. 1. Maii p. 17. *Nam diuturnus morbus radices Propaginat.*

¶ Propaginare, Propagines, facere, Gall. *Proviguer*. Chartul. Eccl. Aptenſis fol. 72. v. *Et excolat* (vineas) *illas diſcalciando, amputando, ſodiendo, Propaginando, &c. Propagino, καταμοσχεύω*, in Gloſſ. Lat. Græc.

PROPAGUS, pro *Pagus*, ex Gall. *Pourpays*. Charta Dagoberti Regis apud Doubletum p. 656. *Præcipimus ut nullus negociator in Propago Pariſiaco audeat negotiare niſi in illo mercado, &c.*

¶ PROPALA, *Vendenda proponens*. Gloſſ. Iſid. Leg. *Propola*, ut & in Gloſſ. Lat. Gr. ubi pro *Propula*, πωλεῖς, recte Vulcanius emendat, *propola*, πωλητὸς. Vide Salmaſium ad Hiſtoriam Auguſt. p. 115.

¶ PROPALARE, Palam facere, divulgare. Gloſ. Lat. Gr. *Propalo*, φανερῶ. Eædem: *Propalare*, ἀναχρονίσαι. Sidonius lib. Epiſt. 11. *Quæ Propalare diſſimulas, excolere detrectas.* Hiſt. Cortuſior. lib. 7. apud Murator. tom. 12. col. 887. *Ejus inſidias Baldus de Pojana Propalavit.* Occurrit in Actis Murenſis Monaſt. apud Eccardum de Orig. famil. Habsburgo-Auſtr. col. 223. Ludewig. to. 5. Reliq. MSS. p. 332. & alibi.

¶ PROPALLIRE. Deſcriptio bonorum dom. de Eska ex Tabul. Audomar. *Meum eſt propoſitum cognitionem totius terræ in dominio villæ de Eska & ſuarum ypeparum prædictarum... ſub trina diſtinctione Propallire*, ſ. Diſtribuere, dividere. niſi legendum ſit *Propalare*.

PROPARS, Portio hæreditaria. Vide *Perpart*.

PROPASSIO, *dicitur quum caro titillat, viſa muliere: ſed paſſio, quando ille malus affectus erumpit poſtea in effectum. Gloſſa in Matth. 5. Propaſſio eſt ſubitus motus animi ſine deliberatione boni vel mali operis; paſſio vero, affectio deliberati animi, ſi ſit locus perficiendi*, Joan. de Janua. S. Hieronymus in Matthæum cap. 26. *Dominus ut veritatem aſſumpti probaret hominis, vere quidem contriſtatus eſt; ſed ne paſſio illius animo dominaretur, per Propaſſionem cœpit contriſtari.* Προπάθειαν, Græcis appellari alibi non ſemel obſervat, ibid. c. 5. in Ezechiel. c. 18. Epiſt. 9. ubi vocem per *antepaſſionem* vertit: *Difficile eſt, quin potius impoſſibile, perturbationum initiis carere quempiam, quas ſignificantius Græci προπαθείας vocant, nos ut verbum vertamus è verbo, Antepaſſiones poſſumus dicere, eo quod incentiva vitiorum omnium titillent animos, & quaſi in meditullio noſtrum judicium ſit abjicere cogitata, vel recipere.* Vide Notas Gravii.

PROPASTURA. Vetus Charta in Hiſt. Monaſterii S. Audoeni Rotom. p. 436. *Cum inter nos & Abbatem... ſuper quibuſdam Propaſturis foreſtæ de Selveiſen contentio verteretur.* Sed legendum *Purpreſturis*. Vide in *Perprendere*.

¶ PROPATOR, Primus pater, apud vet. Irenæi Interpretem l. 1. c. 1. & alibi, à Gr. προπάτωρ.

¶ PROPATULUM, Propalam, publice. Charta Roſtagni inter Inſtrum. to. 1. Gall. Chriſt. p. 73. quæ meretrice deſinit in hunc modum:

Facta eſt hæc donatio,
In Aptæ diverſorio,
Sexta luce ſub Julio,
Regnante Chriſto Domino.
Roſtagnus eſt ſignaculum,
Qui fecit hoc Propatulum, &c.

Quod formulæ in aliis Chartis uſitatæ, *Actum publice, &c.* reſpondet. *In Propatulo exſtare*, in Epiſtol. Gregorii VII. PP. ad Willelmum Reg. Angl.

¶ PROPEDARE, *Impedire, cohibere*. Gloſſ. Iſidor.

¶ PROPELATES. Publicum de fundat. Eccleſ. Lugdun. *Debet* (Sacriſta) *celebrare & celebrari facere per alium canonicum ipſius eccleſiæ in majori altari in feſtis duplicibus & in aliis feſtis in quibus groſſa campana pulſatur, diebus etiam Dominicis, in quibuſque aliis diebus, in quibus duæ Propelates occurrunt, debent facere celebrari in altare S. Sperati retro majus altare per ſimplicem ſacerdotem.* Sic vocantur duæ majores Miſſæ matutinales, vulgo *Meſſes matinieres*, quarum una ad majus altare, altera ad altare S. Sperati celebratur in Eccleſia Lugdunenſi. Haud improbabile videtur deducendam eſſe vocis originem à loco in quo ſtant harum Miſſarum cantores: non enim in choro locis conſuetis ſtant, ſed prope latus dextrum altaris.

¶ PROPENSIUS, Solerter, callide. Vetus Irenæi Interpres l. 1. c. 3. n. 6. *Cum multæ parabolæ, & allegoriæ ſint dictæ, & in multa trahi poſſit ambiguum, per expoſitionem Propenſius ad figmentum ſuum, & doloſe adaptantes, &c.*

¶ PROPENSUS, Amplus, magnus. Chronic. Angl. Th. *Otterbourne* p. 72. *Huic Willelmo* (Regi Scotiæ) *vendidit Rex* (Angliæ) *Ricardus pro ſumptibus Propenſioribus ad Terram ſanctam caſtellum de Berwick, &c. Propenſa munera*, pro magnifica & lauta, dixit Plautus.

PROPERDA, Perditio. Tabular. S. Albini Andegavenſ. *Nec ullam conſuetudinem in eam immittere præſumeret, præda omni in Properda computata.* Galli dicunt *en pure perte*. [*Purpert*, eadem notione, in Conſuet. Vitriac. art. 4. & 55. Vide *Perda*.]

¶ PROPERIUM, Improperium. Vita S. Paterniani to. 3. Julii p. 299. *Et ei Properium facientes, tulerunt de eremo illum cum letaniis & omnibus eccleſiaſticis obſequiis.*

¶ PROPERSECUTOR, Procurator, qui res alicujus tuetur ac perſequitur. Index vett. Canonum inter Concil. Hiſpan. tom. 3. pagin. 29. *Ut pro cauſſis*

eccleſiæ Properſecutores vel advocatus à Principe Poſtulentur. Vide *Proſecutor.*

¶ PROPETRARE, *Mandare, quod perficiatur: nam impetrare eſt exorare, & perpetrare perficere.* Feſtus.

¶ PROPHANARE, Reſcindere, labefactare. Charta Leudegarii Archiep. Vien. an. 1025. to. 13. Spicil. Acher. p. 278. *Quamdiu in prædicto transgreſſu prædicti cœnobii Cœnobita manſerint, cunctas auctoritates ipſorum Prophanamus.* Hinc

¶ PROPHANATOR, Infractor, violator. Charta ann. 1138. *Si quis igitur inpoſterum hanc donationis ſive inſtitutionis noſtræ paginam ſciens Prophanator ejus in aliquo extiterit.*

¶ PROPHETA, apud Toloſates appellatur presbyter, qui, tribus Rogationum proceſſionibus, diaconi veſtibus indutus, ac Cantoris baculum ferens, etiamnum intereſt. Suum *Prophetam* habet unaquæque Capitularis eccleſia, S Stephani ſcilicet, B. Mariæ Deauratæ & Saturnini, qui in proceſſione poſt clerum, qui non eſt de gremio capituli, media incedit via, quem ſubſequitur Capitulum, cujus eſt Propheta. Vetus Ceremoniale MS. B. M. Deauratæ: *Interim congregabuntur presbyteri ac etiam* Propheta; *quia in qualibet die debemus habere* Prophetam, *videlicet unum presbyterum ſecularem, qui debet eſſe indutus habitu dyachonali, videlicet alba & tunica, ac ſi vellet dicere Evangelium, qui portat Reliquias & bordonem: & iſte vadit in medio proceſſionis inter monachos & presbyteros ſeculares: & iſte recipit præbendam integram quolibet iſtorum dierum, ut unus monachus.*

PROPHETÆ, ſeu προφῆται, *Harioli*, in Gloſſ. S. Benedicti cap. περὶ ναῶν. ſeu de Ædibus. Gloſſ. Lat. Gr. *Antiſtes*, ἱεροῦ ζάκορος, προφῆται, ἐπίσκοποι. Inter Miniſtros templorum, ſeu rerum ſacrarum, recenſentur etiam à Julio Firmico l. 3. c. 7. *Erunt ipſi Prophetæ, Neocori, aut Præpoſiti templis ac religionibus.* Eadem notione occurrit hæc vox c. 11. & 14. l. 4. cap. 7. l. 7. c. 27. l. 8. c. 13. a t. 24. & in veterib. Inſcript. 86. 1. 313. a 326. 1. 458. t. Hos ſic innuit Manilius l. 5.

....*Et qui poſſunt ventura videre.*

Idem Firmic. l. 3. c. 12. *Qui deorum monita futura prænoſcunt.* Οἱ τῶν ἀδύτων ἱεροφάνται καὶ προφῆται, in Clementinis Homil. 1. c 5. Vide Recognitionem Clementis l. 1. c. 5. Macrobium l. 7 Saturnal. cap. 13. Feſtum & Gauminum ad lib. de Vita & morte Moſis lib. 1. cap. 8.

At apud Anton. Muſam lib. de Herba Vettonica ſtatim initio, & Apuleium lib. de Herbarum virtutibus, cap. 12. 4. & alibi paſſim, *Prophetas* appellari, qui vaticiniis religionem & medicinam miſcebant, in quo tota magicæ artis ſumma olim conſiſtebat, monet Gabriel Humelbergius. Quo ſpectant iſta Fulgentii lib. 3. Mytholog. ſcribentis, in omnibus Actibus *eſſe primas artes, eſſe ſecundas, ac in medicinis primam Gnoſticen, ſecundam vero Manticen.* Vide Gloſſar. mediæ Græcitatis.

¶ PROPHETALIS, PROPHETIALIS, Ad *prophetiam* pertinens. *Prophetales libri*, apud S. Hieronymum Epiſt. 7. ad Lætam. *Prophetalis verſus* vocitatur antiphona ad Introitum Miſſæ, quod ex Prophetæ regii pſalmis ſemper deſumta ſit, in Ord. Romano II. nu. 4. *Prophetiale patrocinium*, apud Tertull. adv. Valent. c. 28.

¶ PROPHETARE, Prædicere. Tertull. de Reſurr. carnis c. 28. *Scimus autem, ſicut vocibus, ita & rebus Prophetatum.* Utuntur præterea S. Hieronymus Epiſt. 103. c. 7. Prudent. Periſteph 13. 101. & alii.

¶ PROPHETIZARE, Eadem notione, apud Vulgat. Interpr. Matth. c. 26. 68.

¶ PROPHETEUM. Vide *Prophetium.*

¶ PROPHETIA, Vaticinium. Charta an. 1399. tom. 3. Hiſtor. Harcur. pag. 396. *Rex Ricardus curioſe perſcrutaturus res à primogenitoribus ſibi relictas, inopinate reperit aquilam & ampullam, & ſcripturam ſive Prophetiam B. Thomæ martyris.* Vide infra *Prophetiſmum.*

¶ PROPHETICE, Per *prophetiam*. Hadrianus PP. in Epiſtol. ad Epiſc. Hiſpan. contra Elipand. inter Conc. Hiſp to. 3. p 94. *Quæ cuncta & juxta literam Prophetice & myſtice revelata, noſtri mediatoris deſignant perſonam.* Occurrit alibi paſſim.

¶ PROPHETISMUM, Prædictio, vaticinium. Vita S. Perfecti to. 2. Aprilis p. 586. *Illud Prophetiſmum divinitus ore ejus prolatum de conſule... impletum eſt.* Vide *Prophetia.*

PROPHETISMUS, Mahumetiſmus, ſeu Religio Saracenorum, qui Mahumetem ut Prophetam magnum prædicant ac colunt. S. Eulogius l. 1. Memorial. Sanctorum de Mahumeto: *Sacrilegium illius vaniſſimi ac perditi homunculi Prophetiſmum, qui non veritus eſt ſpiritu diabolico perarmatus ſe loco Prophetarum inſerere.* Utitur & l. 2. c. 1. 4. lib. 3. c. 10.

PROPHETIUM, Προφητεῖον, Ædes ſacra Divo ex Prophetis. Concil. Conſtantinopol. ſub Menna Act. 3. Εἰδότες δὲ προάστειον ἔχειν, πλησίον τοῦ προφητείου. Infra in verſione Lat. *Quia ſcimus ipſum habere ſuburbanum prope Prophetium Sanct. Iſaiæ.* Vide noſtram Conſtantinopolim Chriſtianam l. 3. de Ædibus ſacris.

¶ PROPHETEUM, Eadem notione. Theodor. l. 1. ſub Arcad. *Reliquiæ S. Samuelis in ejus Propheteo ſunt poſitæ.*

¶ PROPIALTARIUS, quaſi Proprius altari, id eſt, perpetuus, irrevocabilis, ſeu cum privilegiis altarium propriis. Charta Chilperici Reg. an. circiter 720. apud Calmet. to. 1. Hiſtor. Lothar. inter Probat. col. 269. *Pro mercede noſtræ augmente, vel pro reverentia ipſius ſancti loci, à die præſente, jure Propialtario, ſub emunitatis nomine, plena & integra gratia viſi fuimus conceſſiſſe.*

PROPIARE, Propinquare, Gallice *Approcher.* Helmodius Chron. Slavorum apud Leibnit. to. 2. Scriptor. Brunſvic. p. 707. *Cum igitur principibus ſalutatis ad ſua princeps Antiochiæ remearet, & expanſis velis Lyſtris Propiares, &c.*

¶ PROPIANS, Propinquus, proximus, Gall. *Proche.* Vita S. Guthlaci to. 2. April. p. 39. *Illis ergo cum immenſo ſtupore variis ſermocinationibus multa inter ſeſe conferentibus, ecce ex aula Propiante, qua ſupradictus infans naſcebatur, mulier immenſa velocitate currens, clamabat, &c.*

¶ PROPILARE, Pila emittere, pilis pugnare. Ammian. c. 12. p. 144. *Dato antenorum occento ſolenniter ſigno ad pugnandum, utrinque magnis concurſum eſt viribus. Propilabantur maſſilia, &c.*

1. PROPINA, inquit Iſidorus l. 15. Orig. c. 2. *Græcus ſermo eſt, qui apud nos corrupte Popina dicitur: eſt autem locus juxta balnea publica, ubi poſt lavacrum à fame & ſiti reficiuntur:* πεῖνα *enim Græce famem ſignificat, eo quod hic locus famem tollat.* [Ridiculum etymon.] Julianus Anteceſſor Conſtitut 108. §. 14. *Et ſi poſt tres teſtationes in ſcriptis habitas, & idoneos homines habentes invenerit eum quem conteſtatus eſt, cum uxore ſua, vel in ſua domo, vel in domo mulieris, vel in domo illius adulteri, vel in Propina, vel in proaſtio, &c.* Græca habent, ἢ ἐν προπινῶσι. Hiſt. Miſcella: *Hi qui quæ Severi ſunt ſapiunt, in Propinis & balneis Catholicæ detrahebant Eccleſiæ.* Ubi Theophanes habet ἐν καπηλείοις. [Ita Scholiaſtes Baſilic. l. 7. p. 263. προπίνα, ἢ καπηλεῖον.]

2. PRO-

Digitized by Google

2. PROPINA, Jus paſtus, *procuratio*. Notitia anni 1362. apud Guillimannum lib. 3. de Rebus Helvetiorum cap. 1. *Abbas, Cellarius, & ceteri Officiales ejuſdem temporis ipſis dare compellebantur certas Propinas, quæ ſe annuatim extenderunt ad 30. florenos circiter & amplius, ſecundum ſtatum temporis.* Nicolaus Clemengis lib. de Annatis non ſolvendis pag. 84. *Et talis oblatio, & gratuita datio, juxta vulgare Italicum dicta fuit ſervitium, & ſecundum Alemannos Propina dicitur.*

☞ Alia eſt apud Nicol. Clemengis vocis *Propina* notio: neque enim de jure *procurationis* ibi agitur, ſed de *annatis*, ſeu redditibus unius anni, quæ ab eo, qui recens in demortui Epiſcopi, aut Abbatis, locum ſuccedit, exſolvi ſummo Pontifici ſolitum eſt; vel de ejus conſuetudinis origine; quod ſatis probant verba loci citati: *De vacantibus vero & fructibus primi anni majorum Prælaturarum, Abbatialium, videlicet Epiſcopalium, & ſuper nullum aliud initium fuiſſe invenitur, quam voluntaria & gratuita oblatio quorundam, qui in diſcordia electi ad Abbatialem vel cathedralem Eccleſiam, dum proſequerentur in Curia per appellationem ad eam factam, per eum qui obtinebat finalem victoriam promovebatur ſive eligebatur. Et talis oblatio, &c.* Vox etiam Cancellariæ Romanæ.

¶ PROPINA, nude pro Convivium, apud Adrian. de Veteri-buſco in Reb. Leod. tom. 4. Ampl. Collect. Marten. col. 1230. *In ſancto Laurentio monachi collegerunt 200. florenos Rhenenſes, & inde fecerunt domino electo Propinam.* Ibid. col. 1257. *Factaque fuit una Propina prædictæ ambaſſiatæ regis in ſcyphis & pottis argenteis.* Rurſum occurrit col. 1326.

¶ PROPINARE, Præbere, exhibere, dare. Sallas Malaſpinæ de Rebus Sicul. apud Baluz. Miſcell. to. 6. pag. 220. *Cum ubique per regnum ſeditio tumultuoſa quieſceret, & ſpes jam probabilis quietis gratæ delitias Propinaret, &c.* Rolandinus Patav. de factis in marchia Tarviſ. apud Murator. to. 8. col. 273. *Poteſtas enim Amſediſius prædictus ipſum Michaelem in carcere longo tempore tenuit, poſtquam captus fuit, Propinans ei neceſſaria affluenter.* Bernh. *de Breydenbach* Itiner. Hieroſol. pagin. 232. *Ego vero auxilia trutzelmanni noſtri Alexandrini, cui non paucos Propinavi ducatos, &c.*

PROPINQUABILIS, Propinquus. Vita S. Abrahæ Eremitæ: *Cumque memorati parentes ejus tempus nuptiarum Propinquabile judicarent, compellebant eum matrimonii vinculis obligari.*

¶ PROPINQUIETAS, vox corrupta, quæ idem ſonare videtur quod *Proprietas*, in vett. Formulis apud Baluz. tom. 6. Miſcell. pag. 547. *Ut noſtra firmitas legum auctoritas revocent in Propinquietas.* Infra, eadem notione, *Proquietas* occurrit: *Ut quomodo mihi neceſſarium fuerit canſella mea, aut in præſentia dominorum vel judicibus adverſariorum meorum revocent in Proquietas.* Ubi de authenticis Chartis caſu aliquo amiſſis agitur.

¶ PROPINQUIORITAS, Propinquitas, Gall. *Parenté*. Leges Norman. apud Ludewig. tom. 7. Reliq. MSS. pagin. 335. *Videndum etiam eſt quod Propinquioritas attendenda eſt ad anteceſſorum ſaiſinas obtinendas.*

PROPINQUITAS. Tabular. Abbat. S. Joan. Ambian. ann. 1227. fol. 222. *Cum Bernardus de Riveri, homo meus redimere vellet ratione Propinquitatis terram, quam Dominus Garnerus d'Eſtrees Miles vendiderat, &c.* Practicis noſtris, *retrait lignager*, de quo ita etiam Conſuetudines MSS. Bellaici: *De domibus & aliis rebus, quæ ſitæ ſunt infra metas ejuſdem, certum eſt & determinatum, quod ſi habeant vendi, quocumque modo poſſideantur, ſi quis fuerit de genere venditoris, primo loco habet recurſum ad res illas, & poterit eas retinere, dummodo reddantur Domino feudi vendæ & mutagium.*

¶ PROPITIATIO, Indulgentia, remiſſio, Gall. *Pardon*. Charta Ferdinandi Gonzalez inter Conc. Hiſpan. tom. 3. pag. 176. *Cujuſque meritis & ſuffragiis apud Deum hoſtium propulſionem, civium tuitionem, ... noxarum Propitiationem procul dubio nobis non diffidebamus adeſſe.*

1. PROPITIATORIUM, *dictum quaſi propitiatoris officium*, Papiæ. Ælfricus: *Propitiatorium, vel Sanctum Sanctorum, vel Secretarium, vel Paſtoforum*, gerceot bæſtan pæm heab peoſode. Honorius Auguſtod. l. 1. c. 136. *Propitiatorium quod ſuper altare locatur, eſt divinitas Chriſti, quæ humano generi propitiatur.* Anaſtaſius in Paſch. p. 149. *Propitiationem etiam altaris & luminis argenteis exornatum circumduxit, atque ſacram Confeſſionem ejus ... circumſtruxit.* Infra: *Fecit autem in eadem Eccleſia cyborium ex argento penſ. libr.* 810. *Imo & Propitiatorium ſacri altaris ex argenteis laminis mirifice exornat: Confeſſionem denique ejus, &c.* Ibidem p. 152. *Fecit ... ciborium miræ magnitudinis ... Propitiatorium denique ſacri altaris, ſeu Confeſſionem interius exteriuſque cum regulis ... compſit.* Habentur eadem verba infra pag. 155. Et pag. ſeq. *Fecit Propitiatorium ſacri altaris B. Petri Apoſtolorum Principis, ubi ſacratiſſimum corpus ejus quieſcit ſpanocliſtum, &c.* Hugo Flaviniac. pag. 166. *Propitiatorium ſane Sanctorum exornant corpora, quorum meritis flores Eccleſia.* Adde pag. 82. Catalog. Abbat. Floriacenſ. Lib. 1. Miſcellaneor. Baluzii: *At vero Theodulfus, aulam, à ſe conſtructam, omnium conditori ac Salvatori rerum Deo conſecrans, Cherubin gloriæ, obumbrantia Propitiatorium ſuper altare ipſius artificioſiſſimo magiſterio expreſſum, his decoravit verſibus, &c.* Videtur idem quod *Ciborium*, quod *Confeſſionem* & totum altare contegit, quemadmodum Arcam veteris Teſtamenti texit *Propitiatorium*, ſive *Oraculum*, quod & *Tegmen* ſive operculum Arcæ dicitur Exod. 25. 26. &c. Græc. *ἱλαςήριον*.

¶ PROPITIATORIUM, Altare portatile. Chronic. Comodoliac. apud Stephanot. tom. 2. Fragm. Hiſtor. MSS. pag. 452. *Triaque altaria fuerunt retro cancellos magni altaris adaptata, per plura tamen tempora & annos fuit in Propitiatoriis ſupra ipſa altaria celebratum.*

¶ PROPITIATORIUM, *Patena*, cujus uſus eſt in oblatione Corporis Dominici. Statuta MSS. Augerii Conſeran. Epiſc. an. 1280. ubi de fortuita effuſione Sanguinis Chriſti: *Si autem totum effuſum eſt, ita quod nihil manſerit, quod valde horribile eſt, tunc ponat* (ſacerdos) *hoſtiam ſuper Propitiatorium, & miniſtret panem, vinum & aquam, & reincipiat*, Hanc igitur, &c. *Confeſſione autem præmiſſa & hoſtia ſervata ſumatur à miniſtro in fine Miſſæ, vel ſervetur pro infirmis.* Occurrit rurſum infra.

¶ 2. PROPITIATORIUM, Indulgentia, miſeratio. Burchardus in Epiſt. ad Nicolaum Sigeberg. Abbat. apud Murator. tom. 6. col. 616. *Protractis igitur aliquot diebus pro remiſſione ſacramenti, quo Mediolanenſes Brixienſibus & Placentinis tenebantur, cum difficultatem conventionis attenderent, & rerum exitus longius metirentur, ſtupefacti & dimiſſa conventione ipſi deditionem elegerunt, & ad ſolius miſericordiæ Propitiatorium ſe contulerunt.*

¶ PROPITIUS, Idoneus, aptus, habilis, Gall. *Propre* Charta an. 1376. ex Bibl. regia: *Quod remaneremus quamdiu eſſemus Propitii pro negotio pacis.*

¶ PROPLACITARE, In *placita* ſeu judicio tueri, defendere, *Garantir*. Excerpta ex Ordinar. Eccl. S. Mat-

Digitized by Google

S. Matth. Brunſvic. apud Leibnit. to. 2. Script. Brunſvic. p.471. *Promittens omnia bona quondam Templariorum in tota terra & ducatu ſuo libere & quiete tradere & ad poſſeſſionem ducere per ſe & hæredes ſuos, & in ejuſmodi bonis ipſos defenſare & Proplacitare.*

¶ PROPOINTUM, ut *Perpunctum*. Vide ibi.

¶ PROPOLARIUS, Propola. S. Aug. tract. 10. in Johan. *Propolarius quiſque, quod vendit, laudat,*

PROPOLIM. Gloſſ. Anglo-Sax. Ælfrici; *Propolim, vel portica*, ſtod. At ſtod apud Somnerum, *equum* ſonat.

PROPONENDA, Tributum quod à mercatoribus pendi ſolebat ob facultatem merces ſuas venum *proponendi* & exponendi in nundinis publicis, in l. Cod. Th. de Veteran. ubi conſulendus Jacobus Gothofredus. Vide *Oſtenſio*.

PROPORTARE, Monaſticum Anglic. to. 1. pag. 534. *Et unam partem boſci noſtri ... ſicut foſſata Proportant, &c.* Id eſt prout jacent & diſtenduntur foſſata, ſecundum eorum ſitum: nos vulgo dicimus, *comme les foſſez ſe comportent & etendent*. [Charta Henrici II. Reg. Angl. an. 1180. apud Marten. to. 1. Ampliſſ. Collect. col. 946. *Secundum quod terra ſua ſe Proportat in villa de* Merdepluet. Charta an. 1284. in Tabul. B. M. de Bono-Nuntio Rotomag. *Conceſſi prædictis viris religioſis duas pecbias terræ meæ ſient ſe Proportant de lato in longum.* Privilegium Johannis de Caſtellione Comit. Bleſenſ. an. 1265. ex Schedis Cl. V. *Lancelot*: *Abbas & conventus* (S. Joan. Carnot.) *dicebant ſe habere debere omnimoda juſtitiam altam & baſſam in locis & vicis inferius annotatis, videlicet in burgo S. Joannis in Valleia prout eſt limitatus & extenditur & ſe Proportat.* Pluries ibi. Tabular. Eccleſ. Dolenſis ann. 1290. *Prout ſituantur & ſe Proportant de longo in longum & de latitudine in latitudinem.* Vide *Præportare* & *Porportare*.]

PROPORTATIO, Inquiſitio, declaratio, *Veredictum*, teſtium auditio, ſeu potius declaratio, *Information*: vox fori Anglici & Scotici. Quoniam Attachiamenta cap. 68. *Si quis appellat aliquem de roberia vel latrocinio, & ponat in ſua appellatione majorem ſummam pecuniæ, quam poſſedit die quo damnum accepit: & defendens petit Proportationem patriæ, vel vicineti, quod die vel nocte, in qua pars adverſa dicit ſe damnum recepiſſe, tantam pecuniæ ſummam non habuit, nec tantum damnum accepit: ipſe defendens quietus remaneat, ſi Proportatio patriæ hoc dixerit.* Occurrit præterea in Statutis Alexandri II. Regis Scotiæ cap. 5. §. 1. 2. 4. c. 7. §. 1.

¶ PROPORTIONABILITER, Æqualiter, habita ratione vel numeri, vel menſuræ, vel modi inter ambo. Diploma Bolkonis Ducis Sileſiæ an. 1298. apud Ludewig. to. 6. Reliq. MSS. p. 495. *Triginta marcarum numerus abſque omni impedimento ... clauſtro antedicto ex integro & Proportionabiliter perpetue compleatur.* Charta Ludovici Regis Comit. Provinciæ an. 1349. in Schedis Præſ. *de Mazauguet*: *Exigit namque diſtributiva juſtitia ... dum datur beneficium Proportionabiliter univerſis.*

¶ PROPORTIONALITER, Eadem notione. Bernardus Theſaur. de Acquiſit. T. S. apud Murator. tom. 7. col. 838. *Aurum & argentum cum perlis ... inter ſatellites & mulieres & pueros dividatur Proportionaliter.*

¶ PROPORTIONATUS, Conveniens, congruus; Gall. *Proportionné*. Firmicus Materno. l. 4. c. 13. *Corpus ſatis Proportionatum.* Acta S. Aug. novelli to. 4. Maii p. 622. *Ante verſus altare ... eſt Proportionatum genuflectile longitudinis arcuati prædicti.*

¶ PROPORTUS FEODI. Vide *Porportus*.

¶ PROPOS. Vide ſupra *Prepos*.

¶ PROPOSCERE, Poſcere, petere. Gloſſ. Iſidori: *Propoſcit, petit.*

¶ PROPOSITA, Quod proponitur, ut de eo ſtatuatur. Statuta Saluciar. collac. 2. c. 63. *Statutum eſt quod Poteſtas Saluciarum ſeu ejus locumtenens non poſſint nec debeant aliquo modo colorare Propoſitas.* Ibid. c. 64. *Teneatur ſecretarius ſcribere in Conſilio Saluciarum omnes Propoſitas fiendas per ſindicos communis.* Acta B. Ambroſii Senenſ. to. 3. Martii p. 244. *Surgens in dicto Conſilio ad dicitorium ſuper contentis in dicta præſenti Propoſita.*

¶ PROPOSTA, Eadem notione. Statuta Cadubrii lib. 1. cap. 69. *Volumus quod ſi factum illud, de quo Propoſta per Vicarium fieri contigerit, tangeret aliquem de conſiliariis ipſius conſilii, aut aliquem ejus deſcendentem, vel fratrem aut germanos, vel affines uſque ad tertium gradum ipſius, teneatur dictus conſiliarius ſtatim lecta Propoſta exire de conſilio.* Vide *Poſta* 9.

PROPOSITOR, Pincerna, forte ex Græco πρόποσις. Eckeardus junior de Caſibus S. Galli cap. 1. *Karolus Rex ipſe qui S. Othmari hebdomada ipſe propoſitor & pincerna per triduum de vico Stainbem ſervivit, volatiliaque nos edere fecit.* Cap. 16. *Milites quidem, quando ſibi abſque fratribus eſſe vacabat, intus & foris menſæ ſuæ Propoſitores & pincernas hebdomadarios habere ſolebat, diſciplinanterque ſibi ab eis miniſtrari volebat.* Adde Eckeardum Minimum de Vita Notkeri Balbuli cap. 13.

☞ Eorum qui menſæ miniſtrant duo hic proponuntur officia; ejus ſcilicet qui ad pocula ſtat, & pincerna dicitur: alterius, cujus eſt patinas menſæ apponere, unde *Propoſitor* nuncupatus. De pincerna itaque minus recte intellexiſſe videtur vir doctiſſimus.

¶ 1. PROPOSITUM, Actus theologicus, in quo doctorali dignitate donandus, examinandus proponitur. Locus eſt in *Principium* 3.

¶ 2. PROPOSITUM, Hypotheſis, ſententia apud vet. Irænei Interpretem l. 3. c. 12. n. 12.

¶ PROPOSITUS, id eſt, Proſcriptus, in leg. Sed ſi pupillus. §. 1. de inſt. leg. cum in plures. §. locator. locati. Vide Panciroll. lib. 1. Theſauri var. lect. cap. 77.

¶ PROPOSTA, Propoſitum, ratio. Humbertus Cardin. l. 2. adv. Simon. c. 30. apud Marten. tom. 5. Anecd. col. 741. *Neceſſe eſt ad cor redeant prævaricatores novi mandati quicumque hæretici, & præ omnibus Simoniani, qui ex accepta virtute Spiritus ſancti faciunt ſibi Propoſtam ad ſolum negotium ſæculi, non ad aliquod teſtimonium Chriſti.* Vide in *Propoſita*.

¶ PROPOTATIO, ἐπίποσις. Gloſſ. Lat. Græc. In Cod. Sangerm. *Perpotatio*.

PROPRÆFECTO, PROPRÆFECTIS. Obſervat Henricus Valeſius ad Ammiani Marcellini l. 14. aliud eſſe agere *pro præfecto*, aliud agere *pro præfectis*. Agere enim *pro præfecto* dici eum, cui Præfectus urbi, ſeu Præfectus Prætorio in ſpeciali negotio vices ſuas mandavit: at vero *pro præfectis* agere dici, qui ordine Codicillorum vicariam poteſtatem exercet. Hunc vide & Gruteri Inſcript. 370. 3.

¶ PROPRÆSCRIPTUS, Ante præſcriptus, Statutus. Charta an. 1152. inter Probat. to. 2. novæ Hiſt. Occitan. col. 539. *Trado* (caſtellum Meſſua) *propter* V. M. *ſolidos Melgorienſes .. Et ſi plus Pretii Propræſcripti caſtellum illud valet, &c.*

¶ PROPRENDERE, PROPRESA, PROPRESTUM, PROPRESTURA. Vide in *Porprendere*.

PROPRIARE, Rem ſibi propriam facere, aſſerere, vindicare, in Legibus Saxonicis Edw. Senioris cap. 2. apud Bromptonum. [Feſtus: *Propriaſſit, pro-*

prium

prium ſecerit. Cæl. Aurel. Acutor. l. 1. c. 15. *Per tenues vias Propriari*. Idem Tardor. l. 5. c. 12. *Solidiora digeſtione Propriantur*.] Vide ſupra *Appropriare*.

¶ PROPRIATIM, Expreſſe, diſtincte. Arnobius l. 3. p. 125. *Res exigit Propriatim Deos ſcire*.

¶ PROPRIETANEUS, Proprius, conveniens. Guido in Diſcipl. Farſenſ. l. 1. c. 3. *Antiphona ex Evangelio ipſius diei, ſicut die illa ad horas præmiſerunt de ſuis; ita & Sabbato ſancto de Proprietaneis antiphonis proſequantur*.

¶ PROPRIETARE, Rem alicui propriam facere, aſſerere, in proprium dare, Gall. *Donner en propre*. Charta Henrici II. Imper. ann. 1055. apud Murator. delle Antic. Eſtenſi p 7. *Dicto monaſterio S. Zenoni ad ſuorum prebendam monachorum donamus & Proprietamus elemoſinam*. Occurrit rurſum infra.

PROPRIETARII. In ſpeculo Saxonico l. 1. art. 2. §. 2. *Liberi* dividuntur in *Bannitos*, *Proprietarios Præpoſitorum*, & *Paganos Archipresbyterorum*. Mox §. 5. *Proprietarii jure neceſſario ſuorum Præfectorum judicium quærent, quod ſex ſeptimanarum ſpatio provocetur, & ex his ſi opus fuerit, Preco deligatur*.

PROPRIETARII Monachi, dicuntur qui *proprium*, ſeu *proprietates*, ut loquitur Eckehardus junior de Caſib. S. Galli c. 11. vel peculia poſſident. Jo. de Garlandia in Synonymis:

Et opulentia, vel poſſeſſio, peculiumque,
Res, & proprietas, hinc Proprietarius *extat*.

Reinerus contra Valdenſes p. 95. *Beatus enim Gregorius pro Monacho Proprietario, ſed pœnitente, poſt mortem determinante 30. Miſſas celebrandas inſtituit, & ſic eundem liberavit*. Honorius III. l. 4. Epiſt. 536. *Et quicunque de cætero inventus fuerit habere proprium, pœnæ ſubjaceat regulari, & ſemel in anno in Proprietarios ſolennis excommunicatio proferatur*. Vetus Statutum Monaſticum in Additamentis ad Matth. Paris p. 115. *Monachi Proprietarii excommunicentur ab Abbatibus ſuis: & ſi in morte Proprietarius inventus fuerit, Eccleſiaſtica careat ſepultura, vel ſicut unus de vulgo ſepeliatur... Excommunicationis ſententiam in Proprietarios ſemel in anno, ſcilicet in Ramis palmarum ſolenniter in Capitulo publicabit. Et ſi poſt aliquis inventus fuerit habere proprium*, &c. Mox: *Proprium autem intelligimus ſecundum B. Benedicti regulam, ſi nec accomodatum, nec locatum, nec depoſitum aliquis omnino Monachus vel converſus nomine ſuo recipiat, nec etiam Monaſterii nomine, niſi de Abbatis vel conventus licentia ſpeciali*, &c. [Conc. Trevir. ann. 1238. apud Marteo. to. 7 Ampl. Collect. col. 131. *Illos autem cenſemus Proprietarios quibus aſſignantur cenſus vel allodia pro certa penſione: qua ſoluta, de reſiduo tamquam de proprio ſuo faciunt voluntatem*.] Bernardus Monach. in Conſuetud. Cluniacenſib. MSS. c. 3. *Quod ideo à patribus noſtris præcautum eſt, ne illa mala peſtis Proprietatis, & præſertim modo adeo periculoſa aliquo modo ſubrepat*. Vide Monaſticum Anglic. to. 3. pag. 307. & Concilium Montiſpelienſe ann. 1214. c. 18. 19. Concil. Biterrenſe an. 1223. c. 14. & alia paſſim ejuſce ævi Concilia, præterea Monaſticum Ciſtercienſe p. 311. 316. Statuta antiqua Carthuſienſ. p. 2. c. 31. §. 6. &c. [Vide in *Proprietates*.]

¶ PROPRIETARIUS. *Jure proprietario*, id eſt, domini & legitimi poſſeſſoris. Form. 23. inter Sirmondicas: *Quicquid de ſupradictis rebus meis, ... facere voluerit, jure Proprietario, abſque repetitione heredum meorum, liberam & firmiſſimam in omnibus habeat poteſtatem*. Occurrit paſſim.

¶ PROPRIETARIUS CONSUETUDINARIUS, *Proprietaire couſtumier*, in Conſuetud. Leod. c. 11. art. 33. Vide ibi *de Mean*.

PROPRIETATES, Alodia, patrimonia, bona quæ ex ſucceſſione parentum alicui obveniunt. Speculum Saxonicum lib. 1. art. 8. §. 1. *Proprietas & proprium appellatur poſſeſſio ſeu fundus, qui à nullo recipitur in feudum vel hæreditatem, ſed per ſucceſſionem devolvitur ad hæredes, abſque aliquo tributo ſucceſſoris*. Annales Francor. Bertiniani an. 858. *Ibique diſtribuens invitatoribus ſuis Comitatus, Monaſteria, villas regias, atque Proprietates, ad Attiniacum Palatium revertitur*. Annales Franc. Metenſes ann. 887. *In Monaſterio quod in Proprietate ſua conſtruxerat, Deo famulatura receſſit*. Capitulare 4. incerti anni c. 8. De *liberorum hominum poſſibilitate, ut juxta qualitatem Proprietatis exercitare debeant*. Edictum Piſtenſe c. 18. *In fiſcum noſtrum, vel in quamcumque immunitatem, aut alicujus potentis poteſtatem vel Proprietatem confugerit*, &c. Rabanus ad Otgarium: *Proprietas dominicalis, quæ domino Imperatori ex paterna ſucceſſione hereditario jure pervenit*.] Ditmarus l. 1. *Et huic quantum ad victus & ſui veſtitus neceſſaria ſuppetebat ex ſua Proprietate*, &c. Bercarius Presbyter in Hiſtor. Epiſcopor. Virdunenſium num. 8. *Suam Proprietatem, id eſt Theologium Monaſterium ſanctæ Mariæ in Virduno... tradidit*. Tabularium Brivatenſe ch. 351. *De rebus Proprietatis meæ, quæ mihi legitimo ordine per originem parentorum meorum evenerunt*. [Vide Hieronymi Bignonii notas ad Marculfum & infra *Proprium*.]

PROPRIETATES, dictæ res immobiles, quas quis comparat. *Comparare proprietates*, in Lege Longob. l. 3. tit. 1. §. 19. & 20. Ubi *proprietas*, mox *alodus* dicitur, *Proprietatem adquirere*, in Chronico Lauriſham. pag. 68. Teſtamentum Hadoindi Epiſcopi Cenoman. *Villam Proprietatis meæ Iſcomodiacum, ... quam data pecunia de Auſerena & genitrice ſua comparavi*, &c. [Capitul. Caroli Calvi an. 865. tit. 37. §. 4. *Ut nullus infidelium noſtrorum, qui liberi homines ſunt, in noſtro regno immorari vel Proprietatem habere permittatur, niſi fidelitatem nobis promiſerit*. Chronic. Farf. apud Murator. tom. 2. p. 2. col. 480. *Item præfatus abbas dom. Joannes acquiſivit in hoc monaſterio à Theodino Comite filio Berardi Comitis, quaſdam res ſive Proprietates, quas emerat à Sebaldo in territorio Amiterno*.] Hac notione occurrit, in Capitulari 5. an. 806. c. 7. l. 3. Capitul. cap. 19. 20 in Lege Longob. l. 3. c. 4. & in Chartis Abbatiæ Bellilocenſis, quas profert Dominicus de Prerogat. Allod. c. 13. nu. 3. Ita ut *proprietates* dicantur res dominicæ ac propriæ, reſpectu earum quæ in *Beneficium* tenebantur. [Charta ann. 1067. ex Tabular. Major. Monaſt. *Exampliationes boſci de Boeria quæ erant meæ Propriæ*.] Tabularium Brivat. ch. 333. *Cedo ... aliquid de rebus Proprietatis meæ quæ mihi per conqueſtum evenerunt*. Et ch. 335. *De rebus Proprietatis noſtræ quæ ex attractu nobis obvenerunt*. Hincmarus Remenſis in Epiſt. ad Carolum Regem: *Quia ipſi veſtri homines & Proprietatem & beneficium in veſtro regno & in mea parochia habent*. Tradit. Fuldenſes l. 3. trad. 30. *Cum alia quæ ſibi vel Proprietatis jure, vel beneficiali lege undecumque contigerant filiæ ſuæ*, &c. Ubi *Proprietates* opponuntur *beneficiis* quæ ad vitam poſſidebantur. Vide Walafrid. Strabum de Vita Othmari cap. 1.

PROPRIETATES habere dicuntur Monachi, qui contra præſcriptum regulæ Monaſticæ peculia habent. Vide Eckehardum juniorem de Caſib. S. Galli cap. 11. p. 87. Atque hi *Proprietarii* dicuntur, ut ſupra monuimus. Statuta Ord. Cartuſienſis an. 1368. 2. part. cap. 5. §. 5. *Cum deteſtandum ſit omnibus religioſis Proprietatis vitium*, &c.

PROPRIETAS MARIS. Epiſtola Alexandri III. PP. apud Gariellum in Epiſcopis Magalonenſibus pagin.

145. *Guillelmus de Montepeſſulano ſua nobis conqueſtione monſtravit, quod dilecti filii noſtri Conſules & populus Genuenſis Proprietatem in mari quarentes, portum ejus frequenter invadunt, conſumunt naves incendio, & peregrinos* & *mercatores ſuis rebus per violentiam ſpoliant, &c.* Alia ejuſdem Pontificis Epiſtola ad eoſdem Genuenſes, ibid. 157. *Quia non decet vos ejuſmodi Proprietates in mari requirere, quas paganos etiam non legimus requiſiiſſe.* Vide Petrum Baptiſtam Burgum l. 2. de Dominio Genuenſis Reipublicæ in mari Liguſtico cap. 12. 13.

Proprietas, Officium proprium alicujus ſancti. Uſus antiqui Ordin. Ciſtercienſis c. 6 *Vel propter commemorationem alicujus Sancti qui Proprietatem habet, in graduali perſolvi non poterunt.* Adde c. 34. & Inſtitut. Capituli gener. ejuſdem Ordin. c. 27. Ordinarius MS. Eccleſiæ Rotomagenſis: *Notavimus in præcedenti Opuſculo feſtivitates Sanctorum, & Proprietates eorum quæ eveniunt ab Adventu Domini, &c.* [Vetus Cerem. MS. B. M. Deauratæ Toloſ. *Item lectiones dicuntur ad utrumque feſtum non habentem Proprietatem.* Ita uſurpant Statuta antiqua Ordin. Cartuſienſis c. 6. §. 41. Huc ſpectant, quæ habentur in l. 2. Sacram. Rom. Eccleſiæ c. 30. *In Natali S. Petri Proprie 3. Calend. Julii.* Et c. 32. *In Nativitate S. Pauli Proprio, 3. Kalen. Julii.* Quia eodem die utriuſque Sancti Feſtum celebrantur: officia vero disjunguntur, ſicque uterque habet *Proprietates* ſuas.

PROPINDERE, Proprisa, &c. Vide ſupra *Porprendere.*

PROPRIUM, Idem quod *Proprietas*. Auctor Queroli: *Datum tibi eſt de Proprio nihil habere.* Charta Chlodovei Regis apud Rover. in Reomao p. 30. *Tam ex munere noſtro, quam de paterno & Proprio, aut de conlato populi, ſeu de quolibet adtracto aliquid auferre præſumat.* Capitulare 1. ann. 812. cap 1. *Ut omnis liber homo qui 4. manſos veſtitos de Proprio ſuo ſive de alicujus beneficio habet, &c.* Charta Lotharii Imper. apud Beslium p. 260. *Curtes duas cum ſuis appenditiis noſtro daremus præcepto, & duos quod alodos nuncupant ejuſdem loci incolæ, & ſua Propria, &c.* Charta ſub Odone Rege in Tabular. Abb. Belliloci in Lemovic. n. 118. *Cedo ad ipſum locum ſanctum aliquid de Propriis rebus meis quæ per parentes mihi juſtiſſime obveniunt.* Charta Pipini Reg. Aquitaniæ ao 842. in eodem Tabulario num. 5. *Concedimus eidem fideli noſtro Rodulpho nomine ad Proprium quaſdam res juris noſtri, quæ ſint ſitæ in orbe Lemovicenſi, in pago Aſnacenſe... & de noſtro jure in jus ac poteſtatem illius ſolemni donatione transferimus, ita ut videlicet quidquid ab hodierna die & tempore exinde pro ſua utilitate atque commoditate jure proprietario facere decreverit, liberam & firmiſſimam in omnibus habeat poteſtatem faciendi.* Alia Charta ejuſdem Pipini ann. 848. in eodem Tabul. n. 6. *Concedimus itaque eidem venerabili Epiſcopo ad Proprium quaſdam res juris noſtri... ut quidquid exinde ab hodierna die facere voluerit, liberam & firmiſſimam in omnibus habeat poteſtatem faciendi, donandi, vendendi, commutandi, ſive hæredibus relinquendi.* Charta Rodulfi Comitis Cadurcenſis an. 788. in eod. Tabul. n. 176. *Tradimus vobis atque transfundimus ad habendum & poſſidendum Proprio jure.* Adde Appendicem ad Capitular. nu. 108. *In Proprium habere*, in Capitul. Caroli C. tit. 43. §. 5. *Ad Proprium habere*, in Charta ejuſdem Caroli apud Beslium in Comit. Pictav. p. 177. Ibid. *In compenſationem harum rerum dedit idem Comes ex ſuo Proprio partibus S. Hilarii, &c. In Proprium tradere*, in Charta Ottonis III. Imp. ann. 1001. in Privilegiis Eccleſiæ Hammaburg. *Largiri ad Proprium*, in alia Lotharii Regis apud Beslium pag. 252. 259. *Ad Proprium facere*, in Præcepto Caroli M. pro Hiſpanis ann. 812. *Proprium & hæreditas* opponuntur *Beneficio*, in Charta Divionis Imp. Lud. Pii an. 814. c. 8. *Proprium* Regia ſeu uti vocamus *Domanium*, in Lege Longob. lib. 1. tit. 34. §. 3. Hiſtoria Epiſcopor. Autiſiodor. cap. 58. *Cum Giemum caſtrum... quod erat de feodo Autiſiodorenſis Eccleſiæ in Proprietatem regiam deveniſſet, &c.* Vide *Alodis*.

PROPRIUS, Cliens, ſervus. Gregorius M. l. 9. Epiſt. 38. *Qui ratione mihi ſe ancillam dicit, cujus ante ſuſceptum Epiſcopatum Proprius fui.* Eginhardus in Caroli M. Vita: *Adeo namque Adelfonſum Galliciæ atque Aſturicæ Regem ſibi ſocietate devinxit, ut is cum ad eum vel literas vel legatos mitteret, non aliter ſe apud illum, quam Proprium ſuum appellari juberet.* Charta ann. 1238. in Regeſto Toloſano fol. 79. *Qui fuerat homo ligius & Proprius ejuſdem Do. Comitis.*

Sunt in Germania, inquit Molanus lib. 3. de Canon. cap. 33. de Servis verba faciens, *quos vocant Proprios, ſed non ſunt illi ſervi, nec majores ſuos ſervos habuerunt.* Vigilius ad Tit. de Teſtam. ordin. *Proprii homines, quos Germania noſtra habet, eodem jure adhuc vivunt, quo olim, libertis magis ſimiles, quam mancipiis.* Eadem ſcribit Zazius, & in paucis cum ſervis participare ait, & plus ad libertos reſpicere. Vide Fletam l. 1. c. 47. §. 9.

¶ PROPUDIOSUS, *Rubore confuſioneque plenus.* Gl. MSS. Sangerm. num. 501. Senſu oppoſito utitur Plautus.

¶ PROPUGNACULI, προμαχῶν, in Gloſſ. Latino-Græcis & Græco Latinis.

¶ PROPULA. Vide *Propola*.

¶ PROPUNCTUM, Propunctus. Vide in *Perpunctum*.

¶ PROQUIETAS. Vide *Propinquietas*.

¶ PROQUIRERE, ut mox *Proquiritare*, promulgare. Charta Henrici II. Reg. Angl. ann. circ. 1155. apud D. *Bruſſel* de Uſu feud. to. 2. pag. 6. *Conceſſimus & eiſdem pro nobis & heredibus noſtris, quod nec nos nec heredes noſtri, aliquid Proquiremus per quod libertates iſtæ infringantur vel infirmentur. Et ſi ab aliquo aliquid contra hæc Proquiſitum fuerit, nihil valeat & pro nullo habeatur.*

PROQUIRITARE; Publicare. Vide Savaronem ad Sidonium l 8. Epiſt. 6. & *Proquirere*.

¶ Proquiritare, nude pro Clamare, inclamare, apud Apul in Apolog. *In medio foro bacchabundus, epiſtolam ſæpe aperiens Proquiritabat: Apuleius magus, &c.*

PRORA Capitis, Conſtantino Africano de Morbor. curat. lib. 1. cap. 10. 16. dicitur pars anterior, ut *puppis capitis*, eidem cap. 14. 15. 16. l. 3. cap. 15. &c. pars poſterior: igitur *prora capitis*, idem valet ac *ſincipu*t, ut *puppis*, *occiput*. Lib. 2. Pantech. cap. 3. *In Prora capitis eſt quoddam os ſolo coronata differens à craneo, & hoc vocatur frons; eſt & in puppi os ſolo lambda Græco differens à craneo, & vocatur puppis os.* Fridericus II. lib. 1. de Venat. cap. 24. *Oculi ſunt inſtrumenta viſus, de quibus quare ſint duo, quare in Prora capitis locati, &c.* Ita *Prora cerebri*, & *puppis cerebri*, eidem Conſtantino lib 1. de Morbor. curat. c. 15. 22. & lib. 4. Pantech. cap. 11. *Prora & puppis vulvæ*, lib. 6. de Morbor. curat. cap. 12. *Prora colli*, lib. 8. Pantech. cap. 11. Vide Schol. in Æſchyli p. 96. edit. Henrici Stephani.

¶ PRORATA, Æqualitas, paritas, proportio. Litteræ Johannis Reg. Franc. ann. 1356. tom. 3. Ordinat. pag. 64. *Quouſque de ſumma dictorum triginta milium librarum, Prorata contingente, ... ſibi plene fuerit ſatisfactum.* Charta an. 1401. apud Marten. to. 1.

Digitized by Google

tom.1.Anecd col.1661. *Quod dicti Florentini, in caſu neceſſitatis, pro tribus menſibus teneantur mutuare dicto domino Regi uſque in ſummum ducentorum millium ducatorum mutuandorum de menſe in menſem, prout Prorata contingit, &c.* Legitur alibi diviſis vocibus.

¶ PRORETA, Navis rector, in Chron. Mauriniac. Vox nota Plauto. Hinc

¶ PRORETA, Cujuſvis rei dux & rector. Willibaldus in Vita S. Bonifacii Mogunt. ſæc. 3. Bened. part. 2. pag. 14. *O ſummæ ſanctitatis pontifex, o ſpiritualis Prorota agonis, &c.*

¶ PRORISCRIPTUM, Præſcriptum, præceptum. Camillus Peregrinus apud Murator. tom. 2. p. 316. *Si ipſe, vel ejus heredes non complerent parti prædicti monaſterii omnia, quæ & qualiter in ipſo Poriſcripto continebuntur.*

¶ PRORISINUS. *Proriſinis*, pro *porriginit*, in Gloſſ. Iſid. Vide *Burburſtinus*.

¶ PROROGARE, Erogare, præſtare, ante mittere, in Cod. Theod. leg. 11. & 13. de erogat. leg. 12. de curſu. *Prorogata juſſio*, id eſt, ante lata, ibidem leg. 2. de paſcuis. Vide *Prærogare*.

¶ PROROGATIO, Porrectio, diſpenſatio. Index vett. Canonum inter Conc. Hiſp. tom. 3. p. 10. col. 1. *Quod diaconi nec in presbyterio ſedere poſſint, nec ſacri Corporis Prorogationem jus habeat exercendi.* Id tamen ipſis antiquitus conceſſum fuerat ut conſecratam a ſacerdote Euchariſtiam fidelibus porrigerent, ſaltem abſente presbytero. Vide ſupra *Diaconus*.

PROROGATORES TRITICI, *vini, & caſei*, apud Senatorem lib. 10. Epiſt. 28. [Vide *Prærogator* & *Prorogare*.]

PRORSUS, Rectus. Vita S. Gudilæ Virg. c. 2. *Pediſſequa quoque ejus & pervia & devia negat ſe diſcernere, nec Prorſi tramitis meminiſſe.* Veteres *prorſum* dicebant pro recto: *Prorſi limites*, id eſt recti: *Prorſum ire*, , quod & *proſum*, ut *ſuſum*, pro ſurſum. In Gloſſ. *Proſa*, , pexa tunica exponitur, id eſt *recta*. [Unde *Proſarius ars*, quæ circa tunicas pexas verſatur. Vide Salmaſ. de Uſur. pag. 342.] *Prorſa* pro *proſa*, apud Ælfricum in Præfat. ad Grammaticam Anglicam. [V. Martinii Lex.]

PROSA, Latinis ſcriptoribus, oratio, pedeſtris, recta, , quæ verſificatæ opponitur. Hinc *Proſaica oratio*, apud Plinium l. 7. c. 56. [*Proſaicus relatus*, apud Fortunat. lib. 7. carm. 11. *Proſarium opus*, apud Sidon. lib. Epiſt. ult. & *Proſarium loquendi genus*, lib. 9. Epiſt. 13.] *Proſuticus lepos*, apud Alvarum in Vita S. Eulogii nu. 7. *Libri proſatici*, n. 10. [Vide *Prorſus*.]

PROSATOR, Scriptor, qui pedeſtri oratione ſcribit. Aldhelmus Abbas Malmesburienſis: *Sed potius ovax, eugeque, ingreſſuras tripudium à Proſatore merentur.* Utitur & antea, ut & Vita MS. S. Gaugerici Epiſc. Camerac. in Prologo: *Ardua namque materies, meiſque viribus multo major, ... eloquentiſſimum exigit Proſatorem.*

¶ PROSAICUS, Eadem notione, apud Fortunat. lib. 2. de Vita S. Martini ſub finem, ubi de Sulpitio Severo qui ejuſdem Sancti Vitam pedeſtri oratio ſcripta.

Cujus Proſaicus cecinit prius acta Severus.

¶ PROSAICE, Solute. Exſtat in Guelferbyt. Biblioth. teſte Eccardo in Notis ad Leg. Sal. pag. 5. Codex cujus titulus eſt: *Bennonis Miſnenſis Epiſcopi Rationes dictandi Proſaice ex multorum geſtis in unum corpus collectæ.*

PROSAM, Libri Rituales Eccleſiaſtici eam orationem quę in Miſſa canitur ante Evangelium in majoribus feſtis, quam alias *Sequentiam*, vocant. Udalricus in Conſuet. Cluniac. lib. 1. c. 11. *Proſa, quod alii ſequentiam vocant, non cantatur niſi in quinque feſtis principalibus.* [Bernardus Mon. in Ordin. Cluniac. part. 1. cap. 17. *Pro ſigno Proſæ, vel quod à Teutonicis Sequentia nominatur, leva manum inclinatam, & à pectore amovendo eam inverte, ita ut quod prius erat ſurſum, ſit deorſum.*] De ratione nominis vide Genebrardum in Liturgia Apoſtolica p. 131. [& *Sequentia* 1.]

☞ Neque vero liberum erat cuique pro libitu ejuſmodi *Proſam*, in majoribus etiam feſtis, inſtituere; ad id quippe requirebatur Epiſcopi conſenſus in Eccleſiis ſuæ juriſdictionis, & ſummi Pontificis auctoritas in Monaſteriis quæ ipſi ſuberant, ut colligitur ex Litteris Willelmi Cardin. ſedis Apoſtol. Legati an. 1161. in Tabul. S. Albini Andeg. *Statuentes ut in Annuntiatione genitricis Dei Mariæ & beatiſſimi confeſſoris atque pontificis Albini feſta* Te Deum laudamus & Gloria in excelſis & *Proſas ſollemnes ad tantas ſollemnitates altius extollendas perpetuo decantetis. Purificationem quoque ipſis in eiſdem laudibus attollatis.* Tunc temporis ergo uſus obtinuerat ut non niſi in ſolemnioribus feſtis proſæ illæ decantarentur, quomodo & hymnus *Gloria in excelſis*, qui à ſolis Epiſcopis in iis etiam feſtivitatibus dici ſolebat, ut teſtatur Valafridus Strabo cap. 22. *Statutum eſt ut ipſe hymnus in ſummis feſtivitatibus à ſolis Epiſcopis uſurparetur, vel quod etiam in capite libri Sacramentorum deſignatum videtur.* Vide Card. Bona Rer. Liturg. lib 2. c. 4. 5.

PROSARIUM, Liber Eccleſiaſticus continens *proſas*, in Hiſtoria Abbatiæ Condomenſis p. 507. [Locus eſt in *Jornarium* 2.]

¶ PROSATRIX, *Genitrix*. Gloſſ. Iſidor.

¶ PROSCENDERE, f. Occare, Gall. *Hercer*. Codex cenſualis MS. Irminonis Abbat. Sangerman. fol. 65. v. *Arant ad hibernaticum perticas 4. & ad tramiſium 4. ad Proſcendendum 4.* Niſi de prima aratione intelligas, & ſcriptum ſit pro *Proſcindere*.

¶ PROSCOLIUM. Vide in *Proſcholus*.

PROSCHOLUS, dicebatur in ſchola ille, qui non docendis tam pueris, quam eorum moribus præfectus erat, ut ſcilicet concinne ad Magiſtrum accederent, ut òmoi geſtu, inceſſu, veſtitu, compoſiti eſſent. Nam ante ſcholæ auditorium erat locus *Proſcholii* nomine, ab adjutorio ipſo velo, tanquam aliquo intergerrino pariete, diſſeptus. Ibi pueri conveniebant ejus loci præfectum, quem *Proſcholium* vocabant, ut admonerentur officii ſui antequam ad Magiſtrum reducto velo accederent. Colloquia puerorum, quæ veteribus Gloſſariis præfixa ſunt: *Ὡς δὲ εἰσῆλθον, ἀνῆλθον τὴν κλίμακα ἀνιὼν διὰ τῶν βαθμῶν ἀτρέμα, ὡς ἔδει. καὶ ἐν τῷ προσχολίῳ ἀπέθηκα τὸν βῆρον, καὶ κατέψηξα τὰς τρίχας, καὶ οὕτως ἐμβαίνων κἄτρον εἰσῆλθον, καὶ πρῶτον ἠσπασάμην καθηγητὰς συμμαθητάς.* S. Auguſtinus de Verbis Apoſt. ſerm. 19. c. 7. *Tum pauper, ut Proſcholus eſſet Grammatici apud Mediolanum.* Auſonius Epigr. 23. in Profeſſor. Proſcholum, *Subdoctorem* vocat, ſeu quod doctori & Magiſtro ſubeſſet, vel quod diſcipulorum, ut vocant, lectiones exciperet, priuſquam ii in ſcholam venirent: quod ultimum indicare videtur idem Auſonius, qui *tenuem Grammaticum*, Proſcholum vocat:

Exili noſtræ fucatus honore cathedræ:
Libato tenuis nomine Grammatici.

Idem videtur *Adjutor ſcholarum*, apud Fulbert. Ep. 80. *Exilis* igitur *honor* fuit Proſcholi, & qui pauperes tantum ſpectabat. *Proſcholis*, & *Proſcholium*, occurrunt etiam in Notis Tyronis p. 163. Vide *Archiſcholaris*.

PROSCRIPTIO, Exactio. Aimoin. l. 3. Hiſt. Franc. c. 32. *Chilpericus etiam Rex, ſuggerente Fredegunde Regina Proſcriptionibus graviſſimis populum ſibi ſubjectum atterrere cœpit ... Inter cætera namque, quæ cogebantur ſolvere liberiori etiam orti progenie, è terra proprio cultu labore amphoram vini inferebant menſæ.* Quo loco Gregorius Turon. lib. 5. c. 29. habet *deſcriptiones*. Vide in hac voce.

¶ PRO-

¶ PROSECUTIO, Inſtructio, ſignificatio, inſinuatio, allegatio. Cod. Theod. leg. 4. de re milit. *Tamen prudentiæ tuæ Proſecutione admiſſa, quæ apud nos verbis facta eſt, præcipimus, &c.* Ibidem leg. 5. de exhib. & tranſmit. reis. *Expreſſo crimine Proſecutionibus arguentium cumbis, à quibus fuerint accuſati, mox ſub idonea Proſecutione ad judicium dirigant.* Adde leg. 175. de Decurion.

¶ Prosecutio, Perſecutio. Gall. *Pourſuite.* Sententia arbitralis inter Archiepiſc. Capitulumque Arelat. & Monachos S. Ceſarii an. 1221. inter Schedis Præſ. de *Mazaugues: Tum quia appellatio ſuam non habuit Proſecutionem.*

PROSECUTOR, Procurator, qui alieno nomine rem *proſequitur.* Exſtat formula 37. apud Marculſum lib. 2. qua *Proſecutor*, ſeu Mandatarius, vi mandati, cujus formula exaratur cap. ſeq. apud Defenſorem civitatis petit ac *proſequitur*, ut teſtamentum vel donatio in geſta municipalia referatur. [Eadem occurrit in vett. Formul. Andegav. apud Mabillon. tom. 4. Analect. p. 234.] Lex Wiſigoth. lib. 2. tit. 1. §. 18. *Aut pro ſui perſona ad reſpondendum minime direxerunt Proſecutorem.*

Prosecutores Auri de quibus eſt tit. in Cod. Th. lib. 12. tit. 8. & Juſtin. lib. 10. tit. 73. qui aurum ſacris largitionibus inferendum de provinciis proſequebantur, ſeu deferebant.

Prosecutoria, Præceptio Comitis ſacrarum Largitionum, qua proſecutores jubentur aurum in Largitiones ſacras inferre, d. l. 1. de Auri proſecut. Vide ibi Jac. Gothofredum.

Prosecutores Armorum, vulgo *Pourſuivans d'armes.* De iis hæc ſcripſit Nicolaus Uptonus lib. 1. de Militari officio c. 11. quod ita inſcribitur, *De Proſecutoribus, qui Gallice vocantur* Pourſuivants. *Ulterius & poſt prædictos equitantes* (de quibus in voce *Chevaucheurs*) *alii nuncii habentur, qui Proſecutores appellantur, qui ex prædictis equitantibus poſt exercitium triennale in arte equitandi ad negotia creantur, certa ſolennitate adhibita. Creari autem debent Proſecutores non in minori feſto quam in die Dominica, hoc modo. Aliquis Haraldus armorum tunica Domini ſui indutus, præfatum creandum in manu ſiniſtra ducens, & unum ciphum aqua & vino pleaum in manu dextera tenens, accedere debet ad præſentiam Domini vel Magiſtri ipſius creandi, à quo in præſentia multorum teſtium ad hoc vocatorum petere debet, quo nomine vult ut Proſecutor ſuus nuncupetur. Quo nomine dicto Domino vel Magiſtro dato, dictus Heraldus vocabit ſuum creandum illo nomine, projiciens partem ipſius aquæ ſuper caput creandi.*

Tunc accipiet tunicam Domini præfati creandi, & ponet ſuper caput creandi ex traverſo, ita quod illa pars tunicæ quæ ordinatur pro brachiis, ponatur ante & retro, quod pars largior præfatæ tunicæ ſupra brachia creandi ex utraque parte pendeat. Et ſic præfatus Proſecutor novus ut debet tunica armorum, cum eam aliquando induat ſemper, & non alio modo, quamdiu fuerit Proſecutor.

Sequitur jam juramentum, quod ipſe novus Proſecutor præſtabit immediate poſt ſuam creationem in præſentia antedicta, Haraldo ſic dicente: Tu eris fidelis Domino, ſive Magiſtro tuo qui te nominavit, in perpetuum, quacumque fruaris dignitate. Item Domino Regi, & cuicunque nobili licet hoſti; item negotia quorumcunque nobilium licet hoſtium fideliter exequeris, & cum inter hoſtes interrogatus fueris, tantum ad interrogata fideliter reſpondebis nihil novi eis intimans: honeſtatem tuam & officii tui uſque ad mortem conſervabis, eriſque obediens cunctis Armorum Haraldis, ubicunque deveneris; ſic te Deus adjuvet & ſancta Crux Dei ... Et eſt ſciendum quod tales nuncii Proſecutores poſſunt eſſe Milites, & Militaribus gaudere inſigniis, ut deauratis uti, veluet, & aliis pannis aureis indui, non tamen ſicut nobiles. Et tales vocantur Milites linguares, quia eorum præcipuus honor eſt in cuſtodia linguæ. Et quomodo iſti tres officiarii præcedentes (Curſores, Equitantes, & Proſecutores) *portabant arma ſive ſcuta ſuorum dominorum, patet per hos verſus.*

Cinctorio ſcutum dicas deferre Pedinum, (i. Curſorem:)
Sic equitis dignum ſeet ſcapula dextera ſignum, (i. *le Chevaucheur:*)
Sed humero lævo detulit Proſecutor ab ævo:
At Haraldorum ſtat pectore ſons titulorum.

¶ PROSEGMINA, Ovidio, Proſecta, in Gloſſ. Iſid. *partes externorum.* Vide *Alegmina.*

¶ PROSELLUS, Pars officii canonici, proſula, dimin. à *proſa.* Vide in hac voce. Acta S. Dicentii tom. 5. Jun. p. 91. *Tunc ſequitur Proſellus, alibi necdum nobis lecto termino, idem forte quod in Romano uſu verſiculus dicitur, hoc modo: omnes igitur humili corde poſcimus, &c.* Occurrit etiam in Officio MS. S. Gaudentii Mart. ex Bibl. Floriac.

¶ PROSELONTES, Remiges, vel claſſiarii, ab impulſu notione Græca appellati, quorum meminit Georg. Pachym. Michael. lib. 4. c. 26. *Aderant his abunde, qui ſervirent miniſteriis nauticis undecunque coacti, quos Proſelontas vulgo vocant, quaſi diceres navium in anteriora propulſores. Valentiſſimi remiges, quos, &c.* Hæc poſt Carolum de Aquino in Lex. milit. Vide Gloſſ. med. Græc.

PROSELYTI, ex Græc. προσήλυτοι, dicebantur apud Judæos, qui ex gentibus non coacti ſe Judaicæ religioni addicebant, οἱ ἐξ ἐθνῶν προσεληλυθότες, καὶ κατὰ τοὺς θείους πολιτευόμενοι νόμους. Iſidorus lib. 7. c. 14. *Proſelytus, id eſt Advena & Circumciſus, qui miſcebatur populo Dei.* Gloſſæ Antiquæ MSS. *Proſelytus Advena, tranſiens de lege ad alteram.* Vide Seldenum de Succeſſionibus ad Leges Hebræorum c. 26. Concilium Aurelianenſe IV. c. 31. *Ut quicunque Judæus Proſelytum, qui Advena dicitur, Judæum facere præſumpſerit, aut Chriſtianum factum ad Judaicam ſuperſtitionem adducere, &c.* [Vide Martinii Lex.]

¶ Proselytus, nude pro Advena, hoſpes, in Camilli Peregrini Hiſt. apud Murator. to. 2. p. 328. col. 1. *Nam ipſam civitatem* (Acherentiam) *non Proſelyti, ſed Beneventi geniti obtinere quippe debuerant.*

¶ PROSEMEN, Propagatio. Vita S. Fructuoſi to. 2. April. p. 434. *Niſi Duces exercitus provinciæ ... clamaſſent ut aliquantulum prohibetur, quaſi fur fuerit Proſeminis, & non eſſet, qui in expeditione publica proficiſceretur.*

¶ Prosemina Lunæ, Superſtitionis genus. Conc. Compoſtell. ann. 1056. inter Hiſpan. tom. 3. p. 220. *Interdicimus omnes Chriſtianos auguria & incantationes, & lunæ Proſemina, nec ad alia domanda, nec mulierculas ad telas alia ſuſpendere.*

¶ PROSENETICUS, Proxeneta, Gallice *Courtier.* Statuta Placent. lib. 2. fol. 22. *Omnes Proſenetici ſeu corraterii ad teſtimonium compellantur utraque ſeu altera parte inſtante.*

¶ PROSEQUESTRARE, Removere, arcere, Gall. *Eloigner.* Litteræ Eduardi III Reg. in Chronic. Angl. Th. *Otterbourne* pag. 126. *Juxta militarem theoricam edocentem quod motæ guerræ periculum plus evitat qui eam à ſuæ terræ limite Proſequeſtrat.*

¶ PROSEQUUTOR, Comes. Vetus Irenæi Interpres lib. 3. c. 4. num. 1. *Quoniam* (Lucas) *non ſolum Proſequutor, ſed & cooperarius fuerit Apoſtolorum, maxime autem Pauli, &c.*

PROSERVI, Qui ex ſervis naſcuntur, ſeu potius naſcen-

Digitized by Google

ſcentur, in Charta Adelchiſi Regis Longobard. in Bullario Caſinenſi tom.2.p.11.*Cum ... ſervis Preſervis, liberis preliberis, &c.*

PROSERVIRE, Deſervire terram, vel *beneficium proſervire*, Colere, incolere, & ex eo cenſu perſolvere. Charta Alamannica Goldaſti 42, *Et ſi infaus meus ſimul Praſervire voluerit, faciat ſicut ſuperius, & ſi Praſervire noluerit, nullam habeat facultatem.* Supra: *Et pro iſtas res Proſervire volo annis ſingulis, hoc eſt 30. ſeglas cerveſæ, 40 panis, friſchengam tremiſſem, &c.* Charta Germanica ann.794. apud Henſchenium ad Vitam S.Ludgeri Epiſcop. *Totam terram illam quam Landulfus litus meus incolebat & Proſerviebat.* Concilium Duſiacenſe I. part.2.c.13. *Quoniam ab eis ſua beneficia, quæ apud anteceſſores ſuos, & apud eum Praſervierant, injuſte abſtuliſſet.* Adde Hincmarum Remenſem tom. 2. p.340.595.610. Chartam Alamannicam Goldaſti 77. Vadianum lib.2. de Monaſter. German. p 62. &c.

PROSERVITIO, apud Hincmarum Laudunenſem, ibidem p 341.

¶ PROSERVITIUM, Obſequium, officium, miniſterium, Gallis *Service.* Epiſt. Friderici Reg in Chron. Sicil. apud Marten. tom.3. Anecdot. col. 55. *Mandamus quatenus ... cum eis & aliis galeis Januenſium exiſtentibus in noſtris Proſervitiis ... procedatis.* Vide *Servitium.*

¶ PROSEUCHA, à Græc. προσευχὴ, Precatio, obſecratio. Gloſſ. ad Doctrin. Alexandri de Villa Dei: *Proſeuca, o a is.* Panegyr. Bereng. Auguſt. apud Leibnit. tom. 1. Script. Brunſvic. p.235.

Atria tunc Divum reſonabant carmine vatum.
Reſpuet en muſam quæque Proſeucha tuam.

¶ PROSEUCHA. Vetus Inſcriptio tom. 5. Supplem. Antiq. p.66. *Publio, Corfidio Signino pomario ad aggere à Proſeucha.* Ubi *Proſeucha*, interprete D. *de Montfaucon*, ſignificat locum in quo precatio fiebat, oratorium, ædiculam; qua etiam notione προσευχὴ occurrit apud Euſebium Hiſt. Eccl. l.2. p.43. & Epiph. Hær. 80.

¶ PROSEUCHA, Domus pauperum hoſpitio deputata, in qua & foventur & aluntur. Mich. Carranza in Vita S. Ildephonſi inter Conc. Hiſp tom.2. p.568. *Hoc unum obiter ab eiſdem ſanctiſſimi viri progenitoribus factitatum inſigne opus memorabo: Proſeucham nimirum in ſuburbio Toletano, qua miſeri & calamitoſi pauperes & foverentur & alerentur, propriis ſumptibus mirifice conſtructam.* Vide *Ptochium.*

¶ PROSEUCHÆ JUDÆORUM, Erant loca ſpatioſa ſub dio inſtar theatri, ut docet doctiſſ. Cangius in Gloſſar. med. Græcit. in quo libros Legis, admiſſis exteris, palam lectitabant. De iis copioſe egit Henr. Valeſius ad Euſeb. lib.2. c.6.

¶ PROSEVERE, Proſequi, in 1. ex vett. Form. Andegav. apud Mabill tom.4. Analect. pag.234. *Quia habee quid apud acta Proſevere debiam.* Vide *Proſecutor.*

¶ PROSICIÆ, αἱ τῶν θυμάτων ὑπαρχαί, Gloſſ. Latino-Græcæ.

¶ PROSICUM, *Reſponſum*, apud Laurentium in Amalth. ex Papia.

¶ PROSIGNATOR. Vide *Præſignator.*

PROSILIRE, *Conquieſcere*, ἐπαναχάζειν, in Gloſſis Gr. Lat. [Lege *Proſilere* ex Gloſſ. Lat. Gr. *Proſileo*, ἐπαναχάζω. *Proſilio*, ἐπιπηδῶ.]

PROSNESIUM. Gauffredus Groſſus in Vita B. Bernardi Abbat. Tiron. n.30. *Jam ferreis anchorarum dentibus litteris ſcopulos apprehendere inchoabant: jam à navibus pontes educere, vuſillas figere, Proſneſiorum retinaculis ſiſtere feſtinabant.* Ubi videtur legendum *Prodenſium*, ita enim appellantur funes, qui à prora alligantur ad terram. Vide *Prodenſes.*

☞ Occurrit etiam *Proſneſium* apud Iſid. lib.19. c. 4. funemque interpretatur, *quo navis in littore religatur ad palum.* Haud ſcio an legendum ſit *Prymneſium*, à Græc. πρύμνα, puppis: Feſto enim *Primneſias* dicitur *palus, ad quam funis nauticus religatur, quem alii tenſillam dicunt.*

PROSOCER, Qui vice ſoceri eſt, ob filiam forte adoptivam, quam duxit, qui *progener* dicitur in veteri inſcriptione, uti ſupra obſervatum. Exſtat alia Romæ, *Virio Nicomacho Flaviano* Coſ. ord. poſita, quæ ſic clauditur, *Q. Fabius Memmius Symmachus v.c. Proſocero optimo.* Ubi fortean etiam *proſocer* accipitur pro patre ſoceri, ut apud Jul. Capitolinum in Gordianis tribus: *Patre, avo, proavo, Coſſ. ſocero, Proſocero, & item alio Proſocero, & duobus abſoceris Coſſ. &c.*

¶ PROSOPOPERIA, perperam pro *Proſopopœia*, perſonæ fictio. Charta ann. 1495. apud Rymer. tom. 12. pag.594. *Conſiderantes quod à Priſcis, Proſopoperia facta, fide comitata deſcribitur, qua lætos reddit populos, &c.*

¶ PROSPERARI, Proſperos exitus conſequi, ſecunda uti fortuna, Gall. *Proſperer.* Robert. Aveſbur. in Hiſt. Edwardi III. Reg. Angl. edit. Hearnii pag.2. *Nunquam ... Proſperari potuit contra Scotos.* Fundatio Monaſt. B. Mariæ de Lapideto ann. 1254. inter Inſtr. tom. 6. Gall. Chriſt. novæ edit. col.67. *Verum, ſi forte locus ipſe non Proſperaretur in tantum, nec poſſet ſuſtinere vel habere conventum, teneris tu nihilominus memorata Guillelma, in eccleſiis prædictis unum perpetuum conſtituere ſacerdotem, &c.* Proſperor, εὐοδοῦμαι in Gloſſ. Lat. Gr.

¶ PROSPERATOR, *Qui proſperum facit.* Gloſſ. Barthii apud Ludewig tom.3. Reliq. MSS. p.162. ex Baldrici Hiſtor. Palæſt. *Deo gratias agentes, itineris & laboris ſui Proſperatori.* Chron. Angl. Th. *Otterbourne* p. 228. *Gratias Deo egit Proſperatori ſuo.*

¶ PROSPEX, Qui proſpicit. Tertull. de Teſtim. animæ c.5. *Recogito* (animam) *in præſagiis vatem, in omnibus augurem, in eventibus Proſpicem.*

¶ PROSPHONETICUS, Gr. προσφωνητικὸν, Acclamatio, ſermo ad Imperatorem. Epiſt. Leonis II. Papæ ad Hiſpaniæ Epiſcopos inter Conc. Hiſpan. tom. 2. p.712. *Definitionem interim ejuſdem ſancti Sexti Concilii & acclamationem, quæ Proſphoneticus dicitur, totius Concilii factam ad piiſſimum Imperatorem . . . direximus.* Vide Gloſſ. med. Græcit.

¶ PROSSETIO, pro Proceſſio, in vet. Cerem. MS. B. M. Deauratæ Toloſanæ.

¶ PROSTAGIUM, Præſtationis ſpecies. Vide ſupra *Meſſis.*

¶ PROSTAGMA, vox Græca. Præceptum, mandatum. Inventio S. Celſi tom.3. Februar. pag. 399. *Sacro placuit Concilio, quatenus Auguſti Proſtagmate præeunte, &c.*

PROSTANTES, Meretrices publicæ, quas vulgo *proſtitutas* dicimus Græcis πορναὶ ἢ προεστῶσαι γυναῖ, [Latinis Proſtibulum.] Synodale Eccleſiæ Andegavenſ. MS. *circa peccatum luxuriæ, primo quæratur utrum pœnitens acceſſerit ad mulieres Proſtantes, ſeu viduas, vel alias, &c.* Infra: *De Proſtantibus, pœnitentiæ periculum oſtendatur. Sunt enim conjugatæ vel moniales, vel à parentibus eorum cognitæ, vel leproſis ſæpius ſe ſupponunt, &c.* Vide Gloſſar. med. Græcit. in προεστῶσα.

¶ PROSTARE, Intereſſe. Epiſt. Johan. *Troeſter* apud R. Duellium tom.1. Miſcell. p.241. *Unde inter infurioſum & inamoroſum nihil aut parum Proſtat.*

¶ PROSTERNARI, In terram procumbere, procidere, Gall. *ſe Proſterner.* Uſus culturæ Cenoman. MSS. *Feria 2. poſt ſuffragia ſanctorum ad Laudes Proſternantur cuncti in terram, canentes hos duos pſalmos:* Domine ne in furore, & Ad Dominum cum tribularer. *Ad Primam*

Digitized by Google

mam dicantur bi duo pſalmi : Beati quorum,*&* Levavi ; *& ſint omnes Proſternati. Proſterner*, pro io terram projicere, dimittere, occurrit in Statuto Caroli IX. Reg. Franc.pro Hoſpitali S.Spiritus ao.1566. *leſquels* (parens) *encore qu'ils ſoient riches & auſez, & qu'ilr aient moien de les nourrir* (leur enſans) *& entretenir , neaumoins ilr les* Proſternent,*abandonneut,&c.*

¶ Prosterni Super Formas, Ad eas procumbere & curvari. Bernardi Monac. in Ordin. Cluniacenſ. part.2.cap.30. *Litania non dicitur, neque poſtquam Miſſa incipitur, fratres ſuper formas Proſternuntur.* Vide *Forma* 13.

¶ PROSTIBULARE, Mulierem proſtituere, producere, Gallis *Proſtituer*. Decreta Placent.ad ealeem Statut. fol. 107. *Quod nemo audeat nec præſumat aliquam mulierem, cujuſvir ſtatur, conditionis vel ætatis fuerit, contra ipſius mulieris voluntatem ... vendere nec aliter alienare cauſa Proſtibulandi ſeu proſtituendi ipſam.*

¶ Prostibularius, Prostibulosus, Meretricios, ad proſtibulum pertinens. Statuta Avenion.Eccleſ. ao. 1441.apud Marten.tom 4.Anecd.col.585.*Item, conſiderantes quod ſtuphæ pontis tronati præſentis civitatis, ſint Proſtibuloſæ, & in eis meretricia Proſtribularia publice & manifeſte committantur, &c.*

¶ PROSTITUTRIX, Quæ aliam proſtituit, producit.Charta an 1523.apud Ludewig.tom.5 Reliq.MSS.p. 320. *Ad impudicitiam vitiaque omnia pronam, propriæ filiæ Proſtitutricem atque lenam ... antepoſuit.*

¶ PROSTRADARE, Proſternere, procumbere. Charta apud Stephanot.tom.3.Antiq.Benedict Pictav. MSS.pag.206. *Ad pedes ipſius Rannulpho ſe Proſtradederunt, & wadios ei de omnibus dederunt per quid ipſa falſitione præſentaverunt, vel per quid illo ſervitio contenderunt.*

¶ PROSTRARI, Humi proſterni. Ordo celebrandi Concil.inter Hiſp.to.1.p.23. *Poſt hæc dicente Archidiacono*, Oremus ; *omnes ſimul in terram pariter Proſtrabuntur.* Vetus Ceremon. MS.B M.Deauratæ Toloſ. *Item in capitulo dicitur ter*, Deus in adjutorium meum intende, *& Proſtratur.* Adde Act.SS.tom.1 Martii p.699.& tom. 3.Jul.p.32.Vide *Proſternari*.

PROSTRATI, ex eorum Pœnitentium ordine quos Græci patres ὑποπίπτοντας vocant, locis ab Allatio indicatis lib.de Narthece veteris Eccleſiæ p.70. &c. 82. &c. 1.edit. Iſidorus Hiſpal. io Epiſt.ad Meſſenum Epiſcop. *Quod dixit confundere, oſtendit poſt confuſionis confuſionem, id eſt poſt peccatis opus, debere quenquam erubeſcere, & pro admiſſis ſceleribus verecundam frontem humi Proſtratum devergere, pro eo quod dignum confuſioue perpetraverit opus.* Egbertus Archiep Eborac.in Pœnitentiali p.19. *Ordo agentibus publicam pœnitentiam. Suſcipit eum publica feria quarta mane in capite Quadrageſimæ, & cooperit eam cilicio, orat pro eo, & includit uſque ad cœnam Domini, qui eo die præſentatur in gremio Eccleſiæ, & Proſtrato eo omni corpore in terra, dat orationem Pontifex ſuper eum ad reconciliandum in quinta Feria cœna Domini.* Theodorus Archiep.Cantuarienſis in Capitul.c.11 .de Pœnitentibus: *In Capite Quadrageſimæ omnes pœnitentes, qui publicam ſuſcipiunt aut ſuſceperunt pœnitentiam, ante fores Eccleſiæ ſe repræſentent Epiſcopo, ſacco induti, vultibus in terram Proſtratis, reos ſe eſſe ipſo habitu & vultu proclamantes, &c.* Chrodegangus in Regula Canonicorum Metenſium c.13.de gravioribus Canonicorum culpis : *Egreſſus de carcere, ſi Epiſc. vel qui ſub eo ſunt, viſum fuerit, agat adhuc publicam pœnitentiam : id eſt ſuſpendatur ab oratorio ſimul & Miſſa : & omnibus Canonicis horis veniat ante oſtium Eccleſiæ, ubi Prior juſſerit, jacens Proſtratus omni corpore ante ipſum limen Eccleſiæ, uſquedum ingrediuntur omnes, & poſtea erigat ſe, & ſtet foras Eccleſiam ante ipſum oſtium impleat ibi officium ſuum in quantum poteſt. Egredientibus de Eccleſia ſimiliter Proſtratus jaceat, uſque dum omnes egrediantur foras : & jacens vel ſtans ante ipſum limen, cum nullo homine loquatur.* Ex quo quidem loco, & ex lib.5.Capitul.c.136. novæ edit. ſatis apparet ὑπόπτωσιν pœnitentium non nudam fuiſſe genuum flexionem una cum corporis incurvatione, quod vult Allatius. Hinc etiam tandem percipimus cur in ingreſſu Eccleſiæ *Proſtratus ſepeliri* voluerit Pipinus Rex, Martelli parentis peccatorum expiandorum cauſa. Sugerius lib. de Adminiſtr.ſua cap. 25. de Carolo Mag. *Quia pater ſuus Pipinus Imperator extra in introitu valvarum pro peccatis patris ſui Karoli Martelli proſtratum ſe ſepeliri, non ſupinum fecerat, &c.* Vide S.Hieron. Epiſt.30. c.1. ſub fin.& in v.*Reconciliatio*.

¶ Prostrata Oratio, Quæ ab humi proſtratis in eccleſia recitatur, in vet. Ceremon. MS.B.M. Deauratæ Toloſ.

Prostrati Psalmi. Vide *Pſalmus*.

¶ PROSTRATIO, Pœnitentiæ ſpecies in uſu apud Monachos, qua in terram proſtrati pſalmos recitabant. Charta ann.1476.apud *Madox* Formul.Angl.p.336.*Concedimus etiam omnibus vobis participationem omnium obſervanciarum regularium quæ fiunt quotidie nobiſcum, in vigiliis, jejuniis & eleemoſinis, in inclinationibus, Proſtrationibus, & diſciplinationibus.*

¶ PROSUBULA, *Parva proſa*, in Amalth.ex Johanne de Janua. Vide *Proſellus*.

¶ PROSUMIA, *Genus navigii, ſpeculatorium parvum.* Feſtus. Ejuſdem meminit Gellius lib.10.c.23.

¶ PROTAGIUM, Præſtationis ſpecies, quæ ab hominibus *talliæ* obnoxiis exigitur, ut ſint à *tallia ad voluntatem* & à *corvatis* immunes. Codex cenſualis Caſtellionis Dombenſis an.1463. *Debent 15.den.de ſervitio, 2.bichetos ſiliginis de Protagio rerum & poſſeſſionum quæ fuerunt de hæreditate Martini Floci.* Vide *Meſſis*.

¶ Protallia, Eadem notione occurrit in Chartis Villæ-novæ in tractu Dubenſi. Vide ibidem.

PROTASINGRITIS, Primus à ſecretis, Græcis recentioribus, πρωτασηκρῆτις, ut pluribus docuimus ad Cinnamum p.493. Charta Irenes Imperatricis Conſtantinopolitanæ ann.1306. apud Guichenonum in Bibl. Sebuſiana Cent 1. c.86. *Teſtibus ad hoc ſpecialiter vocatis ... nobili muliere Domina Guaſcha de Mont. Sevaſto Cabalogotheta Protaſingritis Comneni filio.* Vide *Aſecretis*, [& Gloſſ.med.Græcit.in ἀσηκρῆτις.]

¶ PROTEARI. Dudo de Normano.lib.3.

Ipſum προτίτυπον *nihilum Proteantur eundem,*
Ut ſtupeas, lector, catholicum hoc memorans.

Verbum *Proteantur* aſteriſco notavit Ducheſnius ; ubi fortaſſis legendum *procantur*.

¶ PROTEDICUS, Gr. πρωτέκδικος, Primus vindex, defenſor : officium in aula Conſtantinop. cujus erat ex Codino de Offic. lib. 1. ſuſcipere captivos & cauſarum criminalium judicium exercere.

☞ Obtinuit etiam hæc dignitas in Eccleſia ejuſdem urbis, ad quam ſpectabat cauſas criminales clericorum cognoſcere. Plura vide apud Macros in Hierolex.

PROTECTIO Regis Infricta, quam vulgo *Salvamguardiam* dicimus. [Charta Edwardi I. Reg. Angliæ ann.1294.apud Kennettum Antiq.Ambroſd.p.323. *Nos ejuſdem Radulphi quieti & tranquillitati ex hac cauſa libenter providere volentes, ſuſcepimus in Protectionem & defenſionem noſtram ſpecialem præfatum Radulphum, &c.*] Vide Quoniam Attachiamenta c.54.73. & ſupra in v.*Pax*.

PROTECTOR, apud Anglos, dicitur Regni Gubernator ac rector, abſente Rege. Thomas Walſinghamus pag. 408. *In quo quidem Parlamento, ex aſſenſu omnium*

Digitized by Google

*mnium ſtatuum ejuſdem , idem Dux Deſenſor , ſeu Protector Angliæ in abſentia ſui fratris Senioris , Ducis videlicet Bedfordiæ , ſuerat ordinatus ac nominatus,&c.*Poſt mortem ſcilicet Henrici V.

PROTECTORES REGNORUM,in aula Romana, Cardinales nempe , qunrum munus eſt electiones & alias Provinciæ ſibi addictæ cauſas io ſacro Senatu proponere. Vide Octavium Veſtrium lib. 1. de Judiciis aulæ Rom.

PROTECTORES,Corporis Imperatoris Cuſtodes, qui P*rincipis latus protegebant*, ut eſt in l.9.Cod.Th.de Protectoribus: Βασιλικοὶ προτηκτορες, Menandro,Protectori lib.8.Hiſt. Vetus Gloſſ.Cap.de Militia,*Protector*, ὑπερασπιστής.Gloſſ.Græc.Lat.προτήκτωρ,*Protector*,ὑπασπιστής, *Armiger*.Spartianus Caracallam ait occiſum à *Protectoribus ſuis*. Horum Scholam inſtituiſſe Gordianum auctor eſt Cedrenus, quæ longe dignioris ordinis cæteris Palatinis Scholis habita eſt: adeo ut Conſtantius Conſtantini M.Pater Protector, deinde Tribunus fuerit, ad idque muneris militantes fere omnes aſpirarent. Paulinus Nolanus Epiſt.39.ad militem: *In hac militia ſoletis in votis habere banc officii promotionem , ut Protectores efficiamini. Si autem Deo te probaveris,ipſum Deum incipies babere protectorem. Vide ad qualem militiam te invito collegam,ut quod homini eſſe optas, hoc tibi Deus ſit.* Jul.Firmicus lib.3 Math.c.14.*Faciet Scutarios , vel Imperatorem Protectores , vel quo proprio excubitu ſalutem Principibus ſervent. Exprotector*,ἐκπροτήκτωρ,in Vita S. Eudociæ Martyris c.12.Acta SS.Philemonis & Apollonii c.3.Ο Δ ... Προτήκτωρες πρὸς αὐτὸν ἐν τῇ Θηβαΐδι, καὶ ... αὐτόν. Mox: Οἱ προτήκτορες ... Vide tit. Cod. Theod.de Domeſticis & Protectoribus, & ibi Jacobum Gothofredum.

☞ Duplex quippe fuit Protectorum genus, alii qui in acie militantes ad cuſtodiam Imperatoris erant deputati, alii qui *Protectoribus Domeſtici* interdum nuncupantur, quippe idem munus in palatio obibant. Vide *Domeſticus* 2.

¶ PROTECTORIA DIGNITAS,in eod.Cod.Th.leg.5. de Veteranis tit.20. *qui tanquam pretium longi laboris* concedebatur,ut ſcribit Symmachus Epiſt.67. lib.3. Vide Gothofredum ad leg.laudatam & ad tit. de Domeſticis & Protectoribus.

PROTECTORES LIMITUM, qui ſcilicet ex *Schola Protectorum* mittebantur ad tuendos limites,*vel itinera*, de quibus fit mentio in Lege 1.Cod.Th.de Protector.& leg. 3.de Littorum & itinerum cuſtodia: ὁροφύλαξ προτήκτωρ, apud Menandrum Protectorem lib.8.

¶ PROTECTORIUM,Principis privilegium,quo ne alicui vis inferatur, cavetur, eumque in *protectionem* ſuſcipit,Gall.*Sauvegarde*.Cancellar.Ferdinandi II. *Religioſos contra Protectorium Cæſareum in ſtatu ac veſtibus religioſis relinquens , &c.*

PROTEDÆ, *Faculæ de pineo ligno.* Papias.

¶ 1. PROTELARE, Prorogare,differre,Gallice *Prolonger*.Capitul.Caroli C.tit.14. c.7. *Et ſi neceſſe fuerit, ut juſtitia non Protelotur,advocato denuntietur ut ipſum latronem reddat.*Charta Zuendeboldi Reg.aon.897. apud Calmet.tom.1. Hiſt.Lothar.ioter Probat.col.328. *Quanto propenſio divinæ laudis cultum exequimur... tanto ...diutius temporibus ſanitatem noſtram Protelare ... confidimus.* Statuta Montis Regal. fol.86. *Quod hoc non facit ...animo Protelandi litem, &c.* Occurrit præterea in Cod.Th.leg 5.lib 2.tit.4. apud Cæſarium Heiſterbac. lib.1.c.27.& alibi.

¶ 2. PROTELARE,Contrahere. Vita S.Pharaildis tom.1.Jan.p 170.*Idoneum diſpoſuimus ſuccincto Protelare,quę mentibus intelligentiam intimare propoſuimus.*

¶ PROTELATIO,PROTELLATIO,Prorogatio, dilatio,Gal.*Delai,remiſe*.Charta Alberti Ducis Auſtr.an. 1341.apud Ludewig.tom.5.Reliq.MSS p.529. *Tenemur eiſdem perſonis & rebus noſtris adeſſe totis viribus & poſſe, omni dilatione,Protelatione & procraſtinatione penitus procul motis.* Statuta Cadubrii c. 13. *Tranſactis dictis ſex menſibus , vel tempore quo dicta inſtantia fuerit prorogata,vel fuerit impedita , & non fuerit dicta cauſa diffinita dolo vel negligentia,aut Protelatione partis,&c.* Charta an.1377.ex Bibl.Reg.*Quod non erant perſone que eſſent ducende per inania verba nec Protellationes moroſas,&c.* Infra: *Protellationes & procraſtinationes.*

¶ 1. PROTENDERE,Proferre,Gall.*Produire*. Epiſtola Arnaldi Archiep. Narbon.an.circ.1121. inter Inſtrum.tom.6. Gall.Chriſt. novæ edit.col.134. *Item Protendebant & bonæ recordationis P. Paſchalis privilegium, in quo prædictum monaſterium inter alias eccleſias Pſalmodienſi monaſterio pertinentes tantum erat adnotatum.*

¶ 2. PROTENDERE,Conficere,Gall.*Expedier*. Ordinat. Humberti II.an.1340.tom.2.Hiſt.Dalph. pag. 397.col.2.*Et ſi* (litteræ) *procedunt ſecundum formam decretationis factæ ſuper illis,ſigillet eaſdem,videlicet illas quæ ad perpetuum ſuper aliquo magno negotio vel cautelauſo Protenduntur,&c.*

¶ PROTENSUM,Umbella,ut videtur Acta S.Herlembaldi tom.5.Junii p.311. *Idem* (ſtolam) *in Protenſi virga uſque ad majorem eccleſiam civitatis portavit clamans, Hecco la ſtola.*

¶ PROTENTINUS. Vide *Procentinus*.

¶ PROTENTIO,Amplitudo,Gall.*Etendue*.Charta Caroli VII Regis Franc.ano.1452. tom.6. Spicil. Acher.p.500. *Conſiderantes videlicet quod ipſa patria noſtra* (Ducatus Normanniæ) *quæ inter cæteras regni noſtri portiones magnam obtinet Protentionem,&c.*

¶ PROTERRARIUM,Ager, prædium. Charta Comit.Chrodardi an.764. apud Felibian. inter Probat. Hiſt.Sandion.p 29. *Vendidiſſe me tibi conſtat ... ipſus locas denominatas,id eſt cum terris ſeu Proterrariis , domibus,ædificiis,&c.* Charta an 1160.inter Inſtrum. tom.5. novæ Gall.Chriſt.col.473. *Cum domibus , ædificiis,curtis, ...campis, terris, Proterrariis , farinariis , paſcuis, &c.*

¶ PROTERVIRE,Proterve,ſuperbe agere. Epiſt. Rodulphi Imper.an.1276.apud Marten.tom.1. Anecd. col.1155.*Confidimus,quod ... contra quoſcumque cujuslibet conditionis , qui adverſus eoſdem* (Aureæ-vallis monachos) *violenter aut injurioſe Proterviant ... protectionis auxilium ... dignemini impertiri.* Gloſſale ſuper lib. Salom.in Biblioth. Helisbr.p.44.*Nobiliter nato bene ſervus ſemper Protervit.* Hinc *protervit*,pro *protervit*,legendum apud Tertull edit.Rigaltii de Patient.cap. 12. ubi de charitate ex Apoſt. 1. ad Cor. cap. 13. hæc laudat: *Non inflatur, non Protervit*; in Græco textu: οὐ φυσιοῦται, οὐκ ἀσχημονεῖ.

¶ PROTESTA,Italis eſt Conteſtata denunciatio. Gall.*Proteſtation*.Statuta Vercell. lib.4.fol.7. *Item quod ſi aliquis ſervitor ſecerit aliquam falſam Proteſtam , vel aliquod aliud falſum commiſerit in ſuo officio ſervitorie exercendo, ſuſpendatur per linguam cum uno hamo ferreo in publica concione.* Vide *Proteſtatio*.

¶ PROTESTANTES dicti primum Lutherani , cum ann.1529.in Comitiis Spirenſibus adverſus novum decretum,in Religionis negotio, ab iis exhibita eſt *Proteſtatio*: quod nomen & Calvini diſcipulis ſubinde inditum eſt. Vide Sleidani Comment. lib. 6. & Hofmanni Lexicoo.

¶ PROTESTARI,Conteſtato denunciare , teſtificari, *Proteſter*.Litteræ Bonifacii VIII.Papæ in Chr. Angl.Th.*Otterbourne* p.91.*Palam Proteſtatus eſt , quod pro regno ipſo tibi fidelitatem præſtare ſeu facere aliquatenus*

non

non debeat, &c. Charta ann.1304. in Maceriis Inſulæ Barbaræ to.1.p.193. *Proteſtantes tamen & dicentes ſe dictum hommagium facere & recognitionem juxta formam & conventionem contentam in Charta facta manu Raimundi Meliani notarii, in qua Proteſtati fuerunt ſare ſalvum jus curia & ipſorum.*

¶ PROTESTARI, nude pro Atteſtari. Bulla Cæleſtini III. Papę ann.1191. inter Inſtrum.tom.6.Gall.Chriſt.novæ edit.col.49. *Quod epiſcoporum mutationes, utilitatis, vel neceſſitatis cauſa, poſſint auctoritate apoſtolica licite fieri, tam canonum ſtatuta, quam antiqua ſanctorum patrum exempla manifeſtius Proteſtantur.*

¶ PROTESTATIO, ut ſupra *Proteſta*. Statutum Comitis Provinciæ de officio tabellionum ann.1254. ex Cod.MS.D.*Brunet* ſol.60. *De Proteſtatione qualibet & qualibet exceptione ponenda in cortulario, 1. den. detur.* Laur.Byzin.de Bello Huſſit.apud Ludewig. to.6. Reliq. Mſſ. 127.p. *Primam in Praga intimationibus & Proteſtationibus publicis factis, &c.* Chron. Angl. Th. *Otterbournae* p.185. *Facta prius Proteſtatione, quod ad hoc concedendam Regi non tenebantur ex ſtricto jure, ſed affectione ſolummodo ſui Regis.*

¶ PROTESTUM, vox Negotiatorum, Gall. *Protes*, Conteſtata denunciatio. Statuta Genuen.l.4.c.14.p.115. *Qui voluerit cambia, ſeu tractas ſibi factas ſolvere ſupra Proteſtum, ad hoc ut retineat obligatum eum, qui traxit, ſeu qui mandavit pecunias, ſeu cambium ſolvi, teneatur in illis locis, in quibus ſolutiones cambiorum habent ſua tempora præfixa, facere declarationem in actis notarii coram teſtibus infra horas viginti quatuor, poſt præſentationem litterarum cambii, ſicuti acceptat talem tractam ſupra Proteſtum.*

¶ PROTESTUS, pro *Proceſſus*, in Leg. Rotharis ex Cod.Eſtenſi apud Murator. tom. .part.2.p.46.

¶ PROTHENTINUS Vide *Procentinus*.

PROTHI, ſeu *Proti*, appellati Primores, ſeu Pręſides, univerſitatis Judæorum, apud Siculos, ut patet ex Charta an.1340 apud Rocchum Pirrum in Archiepiſc. Meſſan. Ex Græco πρῶτοι.

PROTHIREMARII. Sanutus lib.2. part 4.cap. 21. *Quindecim Magiſtri Prothiremarii, qui ſint deputati non ſolum ad remos, ſed etiam ad faciendam aſtas lancearum & dardorum, &c.* Vox hibrida, qui remigibus præſunt.

¶ PROTHOCIUM. Vide *Ptochium*.

¶ PROTHOCOLLARE, PROTHOCOLLUM. Vide *Protocollum*.

¶ PROTHONCIUS. Sallas Malaſpinæ lib. 3. de Reb.Sicul.apud Baluz.tom 6. Miſcell.p.277. *Legem ponit* (Carolus Rex) *regnicolis, novoſque ſecretos* (ſecretarios) *Juſtitiarios, Admiratos, Prothontios & Comites ... ſtatuit.* Ubi legendum exiſtimo *Prothoneios*, à Gręco πρῶτος & ναῦς, navalis, Præfectus navalis; niſi *Protonotarios* malis, ut apud Murator. tom.8.col.609. vel *Partiſanos*, Vide in hac voce.

¶ PROTHOPAPUS. Vide *Protopapa*.

¶ PROTHOSALVASTON. Vide *Protoſevaſtus*.

¶ PROTHRONISTÆ, pro *Protomyſta*, in Hiſtor. Tullenſi p.217. editum ex Sidonii Epiſt. 17. lib.4. Vide in hac voce.

¶ PROTHYRUM, à Græco πρόθυρον, Pars oſtii ſeu domus anterior. Vita S.Ægidii tom.3.Maii p.421. *In atrio cœnobii Scallabitani e regione tumuli ejus, cernebat ſcalam latam atque erectam, & ob atris Prothyro ad cælorum uſque altitudinem pertingentem.*

¶ PROTITULARE, Publicis Inſtrumentis notum facere. Acta S.Caſtuli Mart.tom.3. Martii pag.614. *In tempore Diocletiani & Maximiani Imperatoris erat maxima perſecutio Chriſtianorum, ita ut per univerſum orbem terrarum eorum crudeliſſima Protitulata ferocitas permaneret.*

¶ PROTOAPOSTOLARIUS, Dignitas in Eccleſia Orientali, Princeps eorum, qui populo Apoſtolorum ſcripta exponebant. Vide Meurſium & Suicerum.

¶ PROTOBESTIARIUS. Vide *Protoveſtiarius*.

¶ PROTOCAMERLENGUS. Primus *Camerlengorum* ſeu Camerariorum, qui *Major Camerlengus* dicitur in Leg. Palatinis Jacobi II. Reg. Majoric. Vide in hac voce. Annal. Eſtenſes Jacobi Delayto apud Murator.to. 18.col.1038. *Anno eodem 1405. conſtructa fuit eccleſia nova S.Juliani, ... quam ædificari fecit egregius vir Galeotus de l'Avogario civis Ferrarienſis Protocamerlengus Domini.* Vide *Camerarius*.

PROTOCANCELLARIUS, Qui noſtris *Archi-Cancellarius*: πρωτοκαγκελλάριος, apud Anonymum Combefiſianum in Porphyrogenito n.8

¶ PROTOCANONARCHA, Primus Cantorum, ſeu eorum qui cantum imponebant in Eccleſia Græca Vide Gloſſ.med.Græcit.in Κανονάρχης.

¶ PROTOCANONICI *Eccleſiæ B.M.de Cleriaco*, Titulus Regibus Francorum à Sixto IV. Papa conceſſus Litteris ann.1471. inter Notas Gotofredi ad Hiſt.Caroli VIII.p.352. *Ordinamus quod ... Reges Francorum ... Canonici Eccleſiæ B.M.de Cleriaco ... ſint & eſſe cenſeantur, & Protocanonici nominentur.* Eodem privilegio in aliis Eccleſiis gaudent Reges noſtri.

PROTOCAPELLANUS, qui alias *Archicapellanus*. Ita appellatur Hebroinus Epiſcopus Pictavenſis in Charta Tabularii S.Mauri ad Ligerim apud Beſlium in Epiſcop Pictav.pag.24. Charta Franconis Epiſcopi Nivernenſis in Tabular.S.Cyrici Nivern. *Atto Eccleſiæ noſtræ Archidiaconus, & domus noſtræ Protocapellanus.* [Vide *Capellani* 1.]

¶ PROTOCARABUS, Gubernator navis Imperatoriæ, apud Græcos. Vide *Carabus* & Κάραβος in Gloſſ. mediæ Græcitatis.

¶ PROTOCATAPANUS, Primus *Catapanorum*, ſæpius apud Lupum Protoſpatham. Vide *Catapanus*.

¶ PROTOCERIUS, Officialis à ſigillis, apud Caſſiodorum, ex Macr. Hierolex. Vide *Primicerius*.

PROTOCHARTULARIUS, Officium Monaſticum, cujus mentio fit in Ritu electionis Abbatis Caſinenſis. Vide *Chartularius*.

PROTOCHRISTICOLA. *Magnus Imperii Protochriſticola*, Conſtantinus Magn dicitur Glabro Radulpho lib.4.c.6.

PROTOCOLLUM, Liber ex glutine compactus, in quem acta publica referuntur. Errant enim qui putant eſſe memoriale, in quod raptim acta reponuntur, ut deinde in mundum redigantur, & perfectius extendantur, ut obſervat Cujacius ad Nov.44. Ut enim hodie Chartę habent notam aliquam, ex qua dignoſcitur quis eam Chartam præparaverit; ita habebant olim Chartæ brevem adnotationem quæ declarabat, quo Comite largitionum (ſub cujus erant Chartariæ) que tempore, & à quo præparatæ fuiſſent chartæ: ex eo quippe coarguebatur ſæpe falſitas.

☞ Ed id quidem omnino probat Novella 40. Juſtiniani: *Tabelliones non ſcribant inſtrumenta in aliis Chartis, quam his quæ Protocolla habent. Ut tamen Protocollum tale ſit, quod habeat nomen glorioſiſſimi Comitis largitionum, & tempus quo charta facta eſt.* Huc etiam ſpectat Statutum Ludovici Regis Sicil.an.1352. quo jubetur ut *Protocolla* notam præſcriptam præferant, *ut certa ex illis fides ſemper exiſtat.*

☞ At in ſequioribus ſæculis *Protocollam* appellarunt *Regiſtrum* ſeu librum in quem Acta publica ordinatim referebant. Statutum Philippi Pulcri Regis Franc.an.1304.tom.1. Ordinat. pag. 417. *In primis ordina-*

Digitized by Google

dinumus ... quod cum notaris ſeu tabelliones publici contractus in loco in quo morari & tenere Cartularia ſua conſueverant, dictos contractus receperint, in ipſis Cartularibus ſeu Protocollis ſubſtantialiter & ſeriatim incontinenti ponant & inſerant. Statuta Eccl. Meld. apud Marten.tom.4.Anecd.col.918. *Item, vobis omnibus & ſingulis presbyteris ſub pœna excommunicationis diſtricte præcipimus, quatenus ... de dictis teſtamentis ſeu eorum effectu faciatis regiſtrum ſeu Prothocolum, quod penes vos remaneat.* Acta S.Bogumili tom.2. Junii p.361. *Signa autem quæ fiunt ad meritum ejuſdem Sancti, idem dominus plebanus in Turek fideliter & diligenter conſcribat, & ad ſua Protocolla reponat.* Adde formulam juramenti Tabellionum apud Acher.tom.6.Spicil. p. 491. & Statuta Montis Regal.fol.127.Statutum Ludovici XII.Reg.Fr. *Tous notaires & tabellions ſeront bons & ſuffiſans regiſtres & Protocolles.*

☞ Recentior eſt vocis *Protocollum* acceptio pro prima perſcriptione, Gall. *Minute*. Ea notione hanc uſurpat Zinzelinus in Gloſſis ad Extrav. Johannis XXII. Papæ ad c.5.tit.14. *Et poſt redigendo inſtrumentum in mundum, opponunt multa verba, quæ non appoſuerunt in nota vel in Protocollo. Et illa ſubintellecta fore dicuntur ſub tali clauſula.* Et cætera. *De jure tamen ſcripto nihil plus in mundo, quam in Protocollo debet reperiri, ut omnis falſitas & ſuſpicio evitetur.* Neque aliter intelligendum videtur Concil.Trevir.ann.1310. apud Marten.tom. 4. Anecdot.col.282. *Notariis & Tabellionibus præcipimus, ut quandocumque in cauſis ſpiritualibus & eccleſiaſticis conficere contingent inſtrumenta, ſuper eiſdem inſtrumentis faciendis prius recipiant Protocholla, quæ penes ſe dimittant in curtis: ut ex hoc per eos in eſſentialibus nihil mutetur ... Statuimus ut iidem Tabelliones ... in loco publico hujuſmodi Prothocolla & creanta ſuper conficiendis abeis inſtrumentis recipiant.* Statuta Vercell l.4.f.64. v. *Nomina patrum apponantur & ſcribantur in Prothocollo & Inſtrumento.*

☞ *Protocolla à Notis & Cartularii* diſtincta videre eſt in Charta an.1430.ex Schedis Præſ. *de Mazaugues*: *Ego ... Notarius ... cui Cartularia, Notæ & Protocolla præfata ... ſunt commiſſa.* Vide *Chartularium*.

¶ PROTHOCOLLARE. In *protocollum* referre, vel in publicam & authenticam formam redigere. Charta an. 1318.ex Tabul.Auſcitan. *Hanc cartam recepit & in ſua papiro Prothocollavit dominante D. Amaneuo Archiep. Auſcitano.* Charta an.1495. inter Notas Gotofredi ad Hiſt.Caroli VIII.pag.730. *Ad omnia & ſingula prædicta & in hac parte vel fienda, propoſita vel proponenda notandum, conſcribendum, ſtipulandum, Prothocollandum, & ad perpetuam rei memoriam, teſtimonium, & firmitatem, inſtrumentum & inſtrumenta publica, literaſque authenticas deſuper conficiendum, & in publicam atque authenticam formam redigendum, &c.*

¶ PROTOCURSOR, Curſorum præfectus. Landulphus in Phoca apud Murator.tom.1.part.1. pag. 123. *Cum enim miſiſſet Protocurſorem, ut interrogaret eos, quo præcipiente fecerint hoc, &c.*

¶ PROTOCYNEGUS, Primus Venetorum, noſtris *Grand-Veneur*, dignitas palatina, apud Codin.de Off.c.2. Vide Gloſſ.med.Græcit.

¶ PROTODIACONUS, Idem qui *Archidiaconus*. Vide in hac voce.

PROTOFORESTARIUS. Vide in *Foreſta*.

¶ PROTOHIERACARIUS, Primus Accipitrariorum in aula CP. apud Codin.de Off. c. 2 n. 48. Vide Gloſſar.med.Græcit.

PROTOJUDEX. *Protojudex Salerni*, in veteri Charta apud Ughellum tom.7.Ital.Sacræ p.571.574.

PROTOMANDATOR. Vide *Mandator*.

¶ PROTOMARTYR, ut inter viros S.Stephanus, Primus, ſic S.Thecla inter mulieres Prima Chriſti martyr exſtitit: unde hocce epitheto pariter donantur à Græcis & Latinis. Vide Gloſſ.med Græcit.in Μάρτυρις, & Suidam in Theſ.Eccl.

¶ PROTOMEDICALIS, In medicina primarius, præcipuus. Notitia Eccl.Catan. apud Rocchum Pirrum Sicil.ſacræ p.117. *Multos edidit libros* (Johan. Philippus Graſſia) *de oſſibus, de tumoribus præter naturam ... in Conſtitutiones Protomedicales commentum.*

¶ PROTOMISSUS, Præferendus, potior, ut videtur. Epiſt apud Buſchium de Reformat. Monaſt.tom. 2. Script.Brunſvic.Leibnit.pag.895. *Charitatem inviolabilem, nec in vita, nec in morte nunquam ſeparabilem, jugiter Protomiſſum venerabilis in Chriſto dom. Prioriſſa, &c.*

¶ PROTOMYSTES, Gr. πρωτομύστης, Primus Sacerdotum, Epiſcopus. Sidonius l.1.Epiſt.17. *Multo opportunius de quibuſcumque portionibus tibi interrogabuntur inclyti Galliarum patres & Protomyſtæ, nec ſatis poſitus in longinquo Lupus, nec parum in proximo Auſpicius.*

PROTONOBILISSIMUS, πρωτονωβελίσσιμος, Dignitas Palatina apud Imperatores Conſtantinopolitanos, de qua diximus ad Alexiadem p. 339. Apud Ughellum in Archiepiſcopis Barenſibus, *Baſilius Imperialis Protonobiliſſimus* ſubſcribit Chartam Seneſcalli, Willelmi Wiſcardi Ducis Calabriæ ex fratre nepotis, an.1108. Manuel Comnenus Imp.CP. Ludovicum VII. *Protonobiliſſimum Regem Franciæ* appellat, in Epiſtola ad Alexandrum III.Papam, quæ deſcripta legitur apud Baronium anno 1180. quæ quidem honorifica appellatio ſatis arguit Francorum Reges primo ſemper habitos loco apud exteros, quod peculiari Diſſertatione attigimus ad Joinvillam.

¶ PROTONOTARIUS. Vide *Notarii*.

PROTOPAPA, Πρωτοπαπᾶς, Dignitas præcipua in Eccleſiis Græcanicis, de qua Codinus de Offic. cap. 1. num.30.& ibi Gretzerus & Goarus, & Meurſius in Gloſ. Hunc ſic dictum contendit Leo Allatius lib. de Græcorum templis pag.155. quaſi πρῶτον τῶν ἱερέων, *primum inter Sacerdotes*: unde *Archipresbyterum* vertunt interpretes ejuſdem Codini. Sane Scylitzes pag. 717. & Joeles in Chronogr. pag.182. aiunt Euſtathium promotum à Baſilio Bulgaroctono ad Patriarcham Conſtantinop. cum eſſe antea πρῶτος τῶν πρεσβυτέρων τῆς βασιλείου ναοῦ. Zonaras de eodem: Ὃς τῶν ἐν τῷ παλατίῳ ναῷ ἱερέων ἐπρώτευεν, id eſt qui erat πρωτοπαπᾶς τοῦ παλατίου, uti hæc dignitas vocatur à Scylitzes pag. 612. πρωτοπαπᾶς τῶν βασιλείων, à Zonara p.61. ubi de Styliano, qui à Glyca pag.306. πρωτοπαπᾶς τοῦ παλατίου diſerte nuncupatur. Quæ quidem appellatio gradus Protopapæ convenit, cum in Eccleſia Sophiana πρῶτος τοῦ δικαίου fuerit, id eſt, in conſenſu dignitatum Eccleſiaſticarum intra Eccleſiæ cancellos ſecundus à Patriarcha conſederit, ut eſt apud Codinum. Scribunt Rocchus Pirrus p. 387.& Ughellus tom 6. pag.11. in Eccleſia Meſſanenſi Clerum olim fuiſſe Græcum, cui præerat *Protopapa*, id eſt Archipresbyter Græcorum, iſtiuſque dignitatis veſtigium adhuc perſeverare, & uti baculo cum duorum leonum capitibus. Sic etiam in Eccleſia Bovenſi appellari etiamnum Archipresbyterum monet idem Ughellus. Hunc vide, præterea, tom.9. pag. 97.

¶ PROTHOPAPAS, Eadem notione, in Epiſt. Johanni presbytero falſo adſcripta ad calcem Cod. MS. Corbeienſis: *In ſiniſtra Epiſcopi 20. præter Patriarcham S.Thomæ & Prothopapatem Sulmugantium, &c.*

PROTOPARENS, vox hybrida uſurpata à Prudentio hym.9.de Adam, in Synodo Landavenſi ſub Cerenhiro Epiſcopo, & a Thwroczio in Hiſt. Hungar.1. part. c.2.[& in lib.3.Sacr.Eccleſ.Rom. c.89.]

¶ PROTOPASCHITÆ, Hæretici, qui Judaico more in azymis Paſcha celebrabant; *Sabbatiani* etiam appellati, ex Macr. Hierolex. Hos cum Novatianis confundit Baronius ad an. 413. n. 28.

¶ PROTOPATER, Primas. Gocelinus in Vita S. Auguſt. Cantuar. tom. 6. Maii p. 395.

Septem Primates ſunt Anglis & Protopatres,
Septem rectores, ſeptemque per æthra triones.

PROTOPATRICIUS, Dignitas in aula Conſtantinop. qua donatus legitur quidam Coſmas Anthius Imperatorius Protonotarius, & Strategus Siciliæ & Longobardiæ ſub an. 893. apud Ughellum in Archiep. Beneventan. n. 44. πρωτοπατρίκιος, apud Malchum in Hiſtor. Byzant. *Aſpar primus Patriciorum*, apud Marcellinum Comitem in Chronico, Πρωτοπατρίκιος καὶ κόμης τῶν ὀψικίων, meminit etiam alicubi Theophanes.

¶ PROTOPINCERNA, Primus Pincernarum, dignitas in Palatio Regum Francorum, de qua Johannes VIII. Papa Epiſt. 216. Vide *Pincerna*.

¶ PROTOPLASTUS, ut *Protoparens*. Charta Buchardi an. 1290. apud Ludewig. tom. 5 Reliq. MSſ. p. 266. *Ob prævaricationem Protoplaſti admodum utque fluentis labuntur de die in diem, donec quævis caro in originem priſtinam redigatur*. Vita S. Marci tom. 3. Aprilis pag. 555. *Diabolus superveniens qui ... Protoplaſtum de paradiſi amœnitate dejecit*. Occurrit paſſim apud Scriptores Eccleſiaſticos.

¶ PROTOPLASTICUS, Eadem notione, in Opuſculo Gualvanei Flamma apud Muratorium to. 12. col. 1063.

¶ PROTOPLAUSTUS, pro *Protoplaſtus*, in Literis Caroli VI. Reg. Franc. ann. 1395. inter Notas Gotofredi ad Hiſt. ejuſdem Caroli p. 80.

¶ PROTORUSTICUS, Primus inter ruſticos, noſtris *Coq de Paroiſſe*. Sallas Malaſpinæ lib. 2. de Rebus Sicul. apud Baluz. tom. 6 Miſcell. p. 224. *Et dum vicarius Regis prædictus quoſdam archipopulares & Protoruſticos ad ſe vocari feciſſet, qui tam deformis populi ductores & capita dicebantur*, &c.

PROTOSCRINIARIUS, Dignitas in Eccleſia Romana, in Vita S. Sebaſtiani Martyris, & in Chronico Farfenſi p. 67.

¶ PROTOSEBASTUS, ut infra *Protoſevaſtus*, Titulus honorarius Ducum Neapolitanorum. Vide Brencman. in Hiſt. Pandect. lib. 1. p. 23.

PROTOSECRETARIUS, Primus Secretarius, apud Anaſtaſium in Collectaneis p. 254. πρωτοσηκρῆτις καὶ ὁ πιστολογραφος, apud Anonymum de Templo S. Sophiæ. Vide quæ de hac dignitate adnotamus in Notis ad Cinnamum p. 493.

¶ PROTOSECRETA, Eodem ſignificatu, apud eumd. Anaſtaſ. in Stephano III. tom. 3. Murator. pag. 170. col. 2. *Conjunxerunt in hac Romana urbe imperiales Miſſi, Gregorius ſcilicet Protoſecreta, & Joannes Silentiarius*, &c.

¶ PROTHOSECRETARIATUS, Officium, dignitas *Protoſecretarii*, in Epiſt. 6. Joan. de Monſterolio apud Marten. tom. 2. Ampliſſ. Collect. col. 1329. *Eſtque Prothoſecretariatus domini Delphini Viennenſis, ſive Ducum Bituriæ, Burgundiæque ac Aurelianenſis, cum ſimilibus officiis*.

PROTOSEVASTUS, ex Gr. Πρωτοσέβαστος, Dignitas in Palatio Conſtantinopolitano præcipua, ab Alexio Comneno Imper. primum inventa, qua fratrem Adrianum donavit, ut habent Anna Comnena & Zonaras. Willelmus Tyrius lib. 18. c. 24. *Duo nepotes ejus, fratres uterini, Joannes ſcilicet Protoſevaſto, & Alexius Protoſtrator, qui inter illuſtres ſacri Palatii primum obtinebant locum*. Adde lib. 20. c. 1. Rogerius Hovedenus pag. 595. *Quendam habebat amaſium, qui vocabatur Græce Protoſevaſtos, Latine vero Comes Palatinus*, &c. Perperam *Prothoſalvaſton* ſcribitur apud Radulphum de Diceto an. 1182. Hanc porro dignitatem Duci Venetiarum olim conceſſam ab Impp. Conſtantin. obſervavimus in Notis ad Alexiadem p. 311. Vide Codinum de Offic. aulæ Conſtantin. & quæ ad eum commentantur Gretzerus & Goarus, præterea Meurſii Gloſſar. [& ſupra *Proſebaſtus*.]

¶ PROTOSEVASTO, Eadem notione, apud Mag. Boncompagnum de Obſid. Anconæ tom. 6. Murator. col. 938. *Erat enim* (Conſtantinus) *vir ſapiens, diſcretus, eloquens, & curialitate multimoda redimitus, pro quibus in ejuſdem Imperatoris aula maximam habebat dignitatem, de qua Protoſevaſto dicebatur, nec erat ibi magnus princeps poſt logothetam*.

PROTOSPATHARIUS, Primus & Princeps Spathariorum. Gloſſæ nomicæ: Ιλλούστριος, πρωτοσπαθάριος. Leo Oſt. lib. 1. cap. 51. (al. 52.) de Symbaticio: *Imperialis Protoſpatharius Imperatoris*, c. 36. *Siſinnius Imperialis Protoſpatarius*, apud Guilelmum Biblioth. in Adriano II. Papa p. 228. *Michael glorioſus Protoſpatharius*, in Ep. 8 Nicolai I. Papæ ad Michaelem Imperat. initio. Vide Vitam Nicolai Studitæ p. 944.] Gloſſ. Meurſii, & infra in voce *Spatharius*.

PROTOSPATA, Eadem notione. Vetus Epitaphium in Baſilica S. Baſilii, Brunduſii:

... Illuſtris, piis actibus uſque refulgens,
Protoſpata Lupus urbem hanc conſtruxit ab imo.

Ignotus Bareoſis in Chron. an. 981. *Occiſus eſt Sergius Protoſpata à Barenſibus*. Occurrit apud Lupum Protoſpatam an. 973. 979. 1035. 1054.

☞ *Protoſpatharii* vero dignitas πρωτοσπαθαράτον dicitur Anonymo in Romano juniore n. 1.

¶ PROTOSTASIA, & PROTOTYPIA, Officia municipalia, de quibus in Cod. Theod. Vide Gothofredum ad tit. 23. lib. 11.

PROTOSTRATOR, Primus Stratorum, dignitas in aula Conſtantinopolitana, cui Stabuli Imperatoris cura incumbebat, ut eſt apud Cinnamum & Zonaram. Willelmus Tyrius lib. 18. c. 24. *Joannes videlicet Protoſevaſto, & Alexius Protoſtrator, qui inter illuſtres ſacri Palatii primum obtinebant locum*. [Idem qui apud nos Mareſcallus, ut ex Niceta, ubi de Gothofrido Bulioneo, colligit Carolus de Aquino in Lex. milit. *Dignitate erat vir ille Mareſcallus, quod Græcis Protoſtrator*.] Vide quæ de hac dignitate congeſſimus in Notis ad Cinnamum p. 474. 475.

PROTOSYMBOLUS, Saracenorum Princeps ita appellatus. Andreas Silvius in Chron. Marchianenſi an. 386. *Hic* (Mahomet) *in Regno Saracenorum quatuor Prætores ſtatuit, qui Amiræi vocabantur. Ipſe vero Amiras dicebatur, vel Protoſymbolus*. Hiſtoria Miſcella lib. 19. p. 600. *Mortuus eſt Mubawias Protoſymbolus Saracenorum, qui fuit Prætor annis 20. & Amiræ functus officio annis 14*. Adde p. 616. 648. edit. Caniſii. Acta SS. 40. Martyrum n. 12. Ἀποστέλλει ὁ πρωτοσύμβουλος τῶν Ισμαηλιτῶν ἀνθρώπους, οὕτω γὰρ τὸν αὐτῶν ἐθνάρχην ἀποκαλοῦσι, Πρωτοσύμβουλος τῶν Ἀράβων, apud Cedren in Leontio p. 443. ubi Zonaras p. 77. ὁ τῶν Ἀγαρηνῶν Πρωτοσύμβουλος, οὕτω γὰρ ἐκάλουν τὸν σφῶν ἀρχηγέτην. Σύμβουλος ſimpliciter dicitur in VII. Syn. Act. 5. p. 617. edit. 1618. qui πρωτοσύμβουλος paulo ante nuncupatur. [Chron. Cavenſe apud Murator. to. 7. col. 918. *Anno Domini 684. Indict. 12. Maruchan. Agnoſcitur Protoſymbolum Arabum*. Ibid. col. 919. *Anno Domini 719. Indict. 2. Hymnar. Protoſymbolum habetur*.] Vide Leonem Grammaticum p. 454. Alter vocem hanc uſurpat Joannes Hieroſolymitanus in Vita S. Joannis Damaſceni p. 245. edit. Rom. pro primo ſcilicet Conſiliario ſeu ſupremo Vezirio: Ὁ δὲ τῶν Σαρακηνῶν ἀρχηγὸς τοῦτον εἰς ὃν ἐκαλεσάμενος, ἀρχιχειρίζεται πρωτοσύμβουλον. Et pag. 253. ὡς πρῶτος σὺ αὐτοῖς ἡμετέροις σύμβουλος.

ἔδει

οὐδὲν γὰρ πρήξειμεν πώποτε τῶ λοιπῶ ἄνευ τῆς συμβουλῆς, ἢ συμβολῆς. [Vide Πρωτοσύμβουλος in Gl.med.Gr.]

PROTOSYNCELLUS, Primus Syncellorum Patriarcharum, vel Epiſcoporum, qui plures erant, ut ſuo loco docemus. Dignitas Eccleſiaſtica in Græcanica Eccleſia nota, atque adeo in Sicilia ſub Normannicis Principibus, ut ex aliquot Chartis colligitur, quę habentur apud Ughellum tom.9. Italiæ ſacræ p.590. & 628. ubi perperam *Protoſyatullum* editur, pro *Protoſyncellum*. Vide Gloſſ. Meurſii, Gretzerum & Goarum ad Codinum de Offic. aulæ Conſtant. & infra in voce *Syncellus*.

PROTOTHRONUS, Græcis πρωτόθρονος. Anaſtaſius ad Concil. VIII. act.1. *Protothronum*, *ſeſſorem* interpretatur: *eorum ſcilicet Epiſcoporum, qui ad Patriarchalem Eccleſiam pertinent*. Willel Tyrius lib.14.c.12. *Certum eſt autem, quod inter tredecim Archiepiſcopos, qui à diebus Apoſtolorum Sedi Antiochenæ ſubditi fuerunt, Tyrenſis quidem primum locum obtinuit, ita ut in Oriente Protothronos appelletur.* [Ubi quidam *Prothronos* legunt.] Scylitzes p.629. de Tryphone Patriarcha Conſtantinop. Καὶ γρὰ ψῆφ, ἢ ἐχειροτονεῖτο πρωτοθρόνου τῶ βασιλεῖ. Zonaras in Leone Philoſopho, de Stephano Patriarcha CP. Καὶ ὁ τ. μὴ Ἡρακλεία ἀρχιερεὺς ὁ τοῦ Πρωτοθρόνου κεχειροτονήκατο. Adde Glicam p.423. 1. edit.

¶ PROTOTYPIA. Vide *Protoſtaſia*.

¶ PROTOVESTIARIUS, qui & *Protobeſtiarius*, Dignitas Eccleſiaſtica & Palatina, qui omnibus Veſtiariis præerat. Vide Codin. de Off. lib.2. Meurſium, Suicerum, & Gloſſ. med. Græcit. in Βεστ.

1. PROTRACTIO, [Cantus ſpecies, cum vocum toni longius cantando protrahuntur.] Ordinarius Præmonſtratenſis cap.3. *Cantore autem Alleluya incipiente, à Choro non reincipitur, ſed finalis Protrahitur. Sed ſive Graduali & verſu ſuo finali Protractio non emittatur.* Vide *Pneuma*.

¶ 2. PROTRACTIO, Diagramma, deformatio, Gall. *Protrait, figure*. Vitæ B. Edmundi Cantuar. Archiepiſc. apud Marten. tom.3. Anecd. col.1787. *Cumque quibuſdam ſociis legeret adhuc arithmeticam* (apud Surium *geometriam*) *apparentem ſibi in ſomnis agnovit manifeſtius matrem ſuam, quæ ait ei: fili, quid legis? Quæ ſunt illæ figuræ quibus tam ſtudioſe intendis? Quo reſpondente talia lego, oſtenſis quæ in illa fuat facultate Protractionibus, &c.* Hinc

¶ PROTRAHERE, Pingere, Gall. *Protraire*. Vita B. Coletæ tom.1. Mart. p.563. *Propter quaſdam picturas devotas de paſſione Salvatoris in illam* (tabulam) *Protractas*.

¶ PROTRACTOS, Qui in jus aliquem vocat, trahit. Conſuetud. infra laudandæ: *Protractores trium librarum, antequam breve ſuum reddant ballivo, oſtendent ballivo breve ſuum, & ballivus oſtendet ſimiliter breve ſuum Protectoribus per Ceratores.*

PROTRACTUS, In jus tractus. [Charta Philippi Aug. ann.1194. *Qui ſuper Scabinos Protractus fuerit de aſſaltu domus, ſexaginta libras perdet.* Ibid *Quicumque alium occiderit, vel ad mortem vulneraverit, ſi juſſione noſtra eum detinere volenti quiſpiam violentiam fecerit, in voluntate noſtra erit de illo facere ſicut & de eo foriſfactum fecerit, ſi Protractum hoc fuerit per Scabinos.* Pluries ibi.] Conſuetudines Archenſes an.1231. in Tabular. S. Bertini: *Si Protractus fuerit, quod arma portaverit, quæ à Choro ſunt prohibita, tres libras emendabit.* Charta Guidonis de Caſtellione Comitis S. Pauli an. 1257. in eodem Tabular. *Omnes emendas in quibus homines de Arket damnati ſunt & Protracti pro facto cujuſdam hominis inventi mortui, vel ſubmerſi, &c.* [Privilegia villæ *de Commines* ann. 1364. inter Ordinat. Regis Franc. tom. 4. pag. 523. *Et que pour quelconques fait que ſache ou dit fait uns bourgois ou bourgoiſe, dedeus le franquiſe de Commines par jour, Paurtret convient que il ſoit pardevant mes Eſchevins de Commines.*]

¶ PROTRAHERE. Vide in *Protractio* 2.

¶ PROTULENS, Proferens. Vita S. Bernardini to. 5. Maii p.274. * *Apparuit B. Bernardinus dictæ puellæ Protulenti verba hæc, &c.*

¶ PRO-TUNC, PRO-NUNC, Formula qua tempus præſens & futurum ſignificatur. Privileg. Venceſlai Imper. apud Ludewig. tom.1. Reliq. MSS. pag.452. *Annectimus, unimus & Pro-tunc, prout ex nunc, prout ex tunc, virtute præſentium, &c.* Practicis noſtris, *Dès-à-preſent, comme deslore, & dèslors comme dès-à-preſent.*

¶ PROTUS, à Gr. Πρῶτος, Primus. Vita Brunonis Magni c.45. ubi de Folcmaro quem *memorabilis probitatis & induſtriæ diaconum, ac prudentem fidelemque Colonienſis Eccleſiæ Protum & œconomum vocant.* Ubi *Protos* videtur eſſe qui *Primicerius*. Vide in hac voce.

PROTUTELA, Primæ exercitus aciei ducatus, præfectura, ut *Retutela*, extremæ, *l'Avant-garde*, & *l'Arriere-garde*. Hugo de Cleeriis de Seneſcallia Franciæ: *Comes* (Andegavenſis) *cum in exercitu Regis fuerit, vel ierit, Protutelam faciet ei: in reditu retutelam.* Infra: *De catero Comes appellatur Major in Francia propter retutelam, quam facit in exercitu Regis.* [*Augarde*, pro *Avant-garde* uſurpat le Roman *d'Athis* MS.

A l'Augarde deſoubs le guè
Sont ils venus inis abrevié.]

¶ PROVAGUS, Pervagus, in Vita S. Aldhelmi to. 6. Maii p.90. *Omnia quæ in monaſterio erant, quamquam nolentes, fecerunt reliqui, exceptis his quæ plebs Provaga jam in officinis acceperat.*

PROVENDA. Vide *Præbenda*.

¶ PROVENDARICIUS. Vide ſupra *Panis provendaricius*.

¶ PROVENDARIUS, PROVENDERIATA. Vide in *Præbenda*.

¶ PROVENIENSIS MONETA. Vide *Campaniæ Comitum moneta*, in *Moneta Baronum*. Hinc *Provenienſium*, pro *Provenienſi*, legendum opinor in Chronico Caventi apud Murator. tom.7. col.959.

PROVERBIARI, *Proverbia dicere, vel proverbia vituperare: hinc proverbioſus, proverbioſitas*, Ugutio. Vox Italica: Pergaminus: *Proverbiare, rampognare, rimproverare, dir villania. Proverbioſamente, villanamente, injurioſamente.*

PROVERBIATOR, Auctor libri Proverbiorum, dicitur Anaſtaſio Bibliothecario, apud Baronium an. 869. n.84. in Præfat. ad VIII. Synodum ſub finem.

¶ PROVESINA LIBRA. Vide *Campaniæ Comitum moneta*, in *Moneta Baronum*.

PROVIDENTIÆ, Proviſiones annonariæ, vel etiam aliæ ad victum, Gall. *Pourveyances*, [nunc *Proviſions*.] Πρόνοιαι, eadem notione apud Pachymerem lib.1. cap.4. lib.9. cap.8. & alibi. Statuta Davidis II. Regis Scotor. cap.48. *Item ordinatum eſt, quod extunc & in poſterum omnes captiones, & omnia, quæ capientur ad expenſas Regis, legitime & debite perſolventur, ... & quod in ejuſmodi captionibus ſeu Providentiis, non fiet taxatio juxta numerum Davatarum ſeu Baroniarum: ſed ſecundum verum valorem bonorum.* Knyghton. an. 1354. *Hilaritas dapum & poculentorum omnibus venire volentibus & refici cupientibus ſemper parata erat, quamdiu ibi moram traxit, & talem Providentiam ibi fecerat, quod tota curia mirabitur. Providentia vini ante adventum ſuum in cellaria ſua erat centum doliorum.* Vide alibi.

☞ Nec in rebus cibariis tantum uſurpatur hæc vox, ſed de quolibet alia re, cujus ſit *proviſio* ſeu comparatio, dicitur. Pro bellico apparatu occurrit in Charta an.

Digitized by Google

1336.apud Rymer.tom 4.p.709.col.1. *Cum quadam in civitate veſtra, ſive diſtrictu, procuraretur armata Providentia galearum, &c.* Vide *Proviſio* 1.

¶ Providentia, Cura, ſtudium. Conſtit. pro Abbatia S. Pauli Narbon. ann. 1127. inter Inſtrum. tom. 6. Gall. Chriſt. novæ edit. col. 34. *Si quis in aliquo prædictarum præceptorum peccaverit, vel tranſgreſſus fuerit, in Providentia & in cauſimento domini abbatis ſe corrigat.* Vetus Irenæi Interpres lib. 3. c. 25. n. 1. *Providentiam autem habet Deus omnium, propter hoc & conſilium dat; conſilium autem dans adeſt his, qui morum Providentiam habent. Neceſſe eſt igitur ea, quæ providentur & gubernantur, cognoſcere ſuum directorem.*

¶ 1. PROVIDERE, Regere, gubernare. Charta apud Lobinel. tom. 2. Hiſt. Britan. p. 73. *Leubemel, qui tunc hoſpitale pauperum Providebat.* Adde vet. Irenæi Interpretem loco jam laudato.

¶ 2. PROVIDERE. Acquirere, comparare. Obituar. Cluniac. apud Baluz. tom. 2. Hiſt. Arvern. p. 53. *Centum aureos ſibi donavit, rogans ut ipſe & domnus Bernardus ejuſdem eccleſiæ devotus prior & domnus Wicbardus officioſus camerarius cum iiſdem aureis vineam Providerent; & ad hoc opus ſacri myſterii eidem eccleſiæ Cluniacenſi donarent. Illi igitur receptis aureis vineam, quæ eſt inter Cluniacum & Galaniacum Providerunt & præfatæ rei ordinaverunt.* Provoirr, pro Penſare, æſtimare, utitur le Roman de Vacce MS.

S'il voulaient aus pertes Provoier & eſmer,
Jamez an lor aé nel porront reſtorer.

¶ PROVIDITOR, Proviſor. Vita B. Johan. Bonviſii tom. 5. Maii p. 103. *Cum totam ſuam proviſionem ſummo Providitori commiſiſſet, &c.*

¶ 1. PROVINCIA, Mundus ipſe dicitur Tertull. adv. Valent. cap. 20. *Igitur Demiurgus extra Pleromatis limites conſtitutus ... novam Provinciam condidit, hunc mundum.*

☞ Strictius pro regione uſurpat idem Tertull. lib. de Anima c. 42. *A nobis, ut de poſtuma vita, & de alia Provincia animæ, ita de morte tractabitur.* Pro Regno Franciæ adhibet Adeodatus PP. in Privilegio pro Majori Monaſt. *In cujus volumine & aliorum per Galliaenam Provinciam conſtitutorum Antiſtitum ad id conſenſum præbentium ſubſcriptiones annexas inſpeximus.* Pro Comitatu occurrit in Placit. de Juratis & Aſſiſis apud Spelman. *In placito Agnetis quæ fuit uxor Radulphi le Butiller verſus priorem de Repindon, pro terra in Pykinton, prior dicit, quod nulla villa eſt in Provincia illa, quæ ſic vocatur.*

2. PROVINCIA, Diœceſis Metropolitani. Bonifacius I. Pap. Epiſt. 3. *Synodi Conſtitutio Nicæna... præcipit, per unamquamque Provinciam jus Metropolitanos ſingulos habere debere, nec cuiquam duas eſſe ſubjectas.* Vide Concilium Emerit. c. 8. Pelagius II. PP. Epiſt. 8. *Scitote, certam Provinciam eſſe, quæ habet decem vel undecim civitates & unum Regem, & totidem minores poteſtates ſub ſe & unum Epiſcopum, aliosque ſuffragatores decem, vel undecim Epiſcopos judices, ad quorum judicium omnes cauſæ Epiſcoporum & reliquorum Sacerdotum ac civitatum cauſæ referantur, & ab his omnibus juſto conſona voce diſcernantur, niſi ad majorem autoritatem fuerit ab his, qui judicandi ſunt, appellatum.* [Formulæ antiq. apud Baluz. tom. 2. Capitul. col. 628. *Ipſum vero non neſcimus quod totius Provinciæ cura per ſacros canones ſit Metropolitano commiſſa... monemus.* Charta fundat. Collegii Pleſſæi an. 1326. apud Lobinell. tom. 3. Hiſt. Pariſ. p. 377. *Licet noſtra intentionis & voluntatis exiſtat, quod magiſtri & ſcholares prædicti undecumque de regno Franciæ oriundi ad beneficia dicta damus, dum tamen idonei, admittantur, illos tamen de Turonenſi Provincia, de qua originem traximus, & præſertim de Macloviensi diœceſi, in qua regeneratinis ſumpſimus ſacramentum, ... & ſpecialiter de Ebroicenſi diœceſi volumus pro majori parte aſſumi.*] Occurrit paſſim. Vide *Parochia*.

☞ Interdum tamen pro Diœceſi Epiſcopi ſumta occurrit hæc vox, ut in Charta an. 1138. apud Kennet. Antiq. Ambroſden. p. 93. *Dedi omnem terram de Ottendun, & omnia eidem terræ pertinentia in boſco & plano, ... ad abbatiam conſtruendam de Ordine Ciſtercienſi, in Provincia Alexandri Lincolniæ Epiſcopi.*

3. PROVINCIA, Gradus cognationis & affinitatis in nuptiis. Vox efficta, ut videtur, à *vicinia*. Capitula Theodori Cantuar. Epiſc. cap. 13. *In tertia propinquitate Provinciæ carnis ſecundum Græcos licet nubere, ſicut ſcriptum eſt in Lege: in quinta ſecundum Romanos: tamen in quarta non ſolvunt conjugium, poſtquam factum fuerit. In tertia Provincia non licet uxorem alterius poſt obitum ejus habere.* Quidam ex ingenio emendant *progenie*.

¶ PROVINCIALATUS, Dignitas & munus *Provincialis* ſeu provinciæ præfecti apud Religioſos, *Provincialat*. Bulla Bonifacii IX. Papæ ann. 1399. in Bullar. Carmelit. p. 154. *In eorum & dicti Ordinis* (Carmelitarum) *Provincialem juxta morem ejuſdem Ordinis fuiſti concorditer electus: & deinde poſtquam hujuſmodi Provincialatus officium per nonnullos annos fideliter exerceras, &c.* Occurrit etiam in Conſtitut. Ordin. Prædic. part 1. col. 71.

PROVINCIALES, Monetæ Comitum Provinciæ, quarum uſum ac *curſum* interdixit S. Ludovicus in Statuto de Monetis, ubi *Provinciaux* appellantur. Charta, deſcripta à Gaſſendo in Notitia Eccleſiæ Dinienſis p. 84. *Solvit in decima Præpoſitus pro Præpoſitura 75. libr. Provincial. reforciat.* [Vide in *Moneta Baronum*.]

☞ Ab inſtituto noſtro minime alienum putem monere lectorem *Provincialis* nomen interdum aliis tributum fuiſſe quam Provinciæ incolis. Sic Clemens VI. PP. ex caſtro S. Ægidii oriundus *Provincialis* vocitatur à Scriptoribus coævis. *Provincialis* itidem dicitur Urbanus V. PP. tametſi ex Gabalenſi tractu, in brevi Hiſtor. Frat. Prædicat. apud Marten. tom 3. Anecdot. Hinc Reinerus contra Valdenſes ſcribit cap. 6. *Bagnolenſes eſſe in Provincia*, qui tamen in Occitania potiſſimum degebant. Vide Columbum in Præfat. ad Hiſt. Mannaſcæ.

¶ PROVINCIALIS, Incola, indigena. Chronic. Angl. Th. *Otterbourne* p. 37. *Alfredus ... regnavit 9. annis, qui & ipſe regno, quod invaſerat, à Provincialibus cedere eſt coactus.* Ibidem pag. 47. *Secundus filius Pendæ in Regem à Provincialibus eſt acclamatus.* Rurſum p. 176. *Eodem anno* (1388.) *Scoti, quietis neſcii, latronies Angliam, improviſis Provincialibus agebant cædes, &c.* Vide *Provincialatus*.

¶ PROVINIENSIS Moneta. Vide *Campaniæ Comitum moneta* in *Moneta Baronum*.

¶ PROVISA, Annona cibaria, aliorumque rerum neceſſariarum comparatio. Char. Edwar III. Reg. Angl. an. 1330. apud Rymer to. 4. p. 442. *Qui in comitiva ſua ... verſus partes Ducatus Aquitaniæ ſuat profecturi, & Proviſas & arraiationem paſſagii illius* (provideat.)

¶ 1. PROVISIO, Quicquid alicui ad victum & veſtitum aſſignatur. Conc. Turracenſ. an. 1229. inter Hiſpan. tom. 3. p. 493. *Verum apud eumdem Regem curet efficere, ut Reginæ pro ſuſtentatione ſua honeſtam Proviſionem ſtudeat aſſignare.* Vide *Proviſa*.

¶ Proviſio, Omnis apparatus bellicus. Epiſt. Jacobi Regis Scot. ad Carol. VII. Reg. Franc. tom. 10. Spicil. Acher. pag. 246. *Proponimus brevi præfatum oppidum cum tali ac tanta Proviſione expugnare, quod inimicis prædictis nobis reſiſtendi non erit plena facultas.* Vide *Proviſiours*.

¶ Pro-

¶ Provisio, Quodvis convivium. Charta an. 1202. inter Inſtrum. tom. 6. Gall. Chriſt. novæ edit. col. 301. *Verumtamen quando bajulus tuus albergam vellet accipere, & ſi tot equitaturas non haberet, ſecum tamen equitantibus eum ſuis equitaturis pro regionis conſuetudine Proviſionem donare tenebimur, ſcilicet panem & vinum, civatam & pulmentum illius diei & tempore opportuno.*

2. PROVISIO, Diploma Pontificium vel Regium, quis in poſſeſſionem beneficii Eccleſiaſtici, vel officii alicujus civilis mittitur, quod à Pontifice, aut Principe confertur. [Litteræ Clementis VII. Papæ an. 1382. tom. 10. Spicil. Acher. p. 238. *Omnes Eccleſiæ tam Cathedrales, quam aliæ regulares & ſæculares ... in electionibus, ... Proviſionibus, & omnibus aliis plena libertate gaudebunt.* Rolandinus Patav. apud Murator. tom. 8. col. 344. *Electo die itaque ſuæ motionis & puncto de conſilio ſuorum aſtrologorum & ſapientum, ſua etiam Proviſione firmata ... ſuam totam movit* (Eccelinus) *militiam.*] Vide Canoniſtas.

☞ *Proviſiones* in Anglia à Romano Pontifice conceſſus repudiavit eaſque prohibuit ſub pœna capitis Edwardus III. Rex Angliæ, ut diſcimus ex Chr. Angl. Th. Otterbourne p. 130. *Hoc in tempore Papa Clemens ſex dignitates eccleſiaſticas in Anglia vacantes ſuis contulit Cardinalibus, novos pro eis in Anglia titulos imponere moliendo. Qua de cauſa Rex Angliæ offenſus, in anno gratiæ 1344. Proviſiones, per Papam factas, irritavit, &, ne quis deinceps tales Proviſiones afferret, ſub pœna carceris & capitis interdixit.* Quod ſubinde ex eodem Chronographo p. 176. auctoritate Parlamenti confirmatum eſt: *Hoc anno* (1388.) *fuit parliamentum tentum Cantabrigiæ, in quo multa ſunt ſtatuta, ... de Proviſionibus quod regnum non exeant pro acquirendis beneficiis abſque licentia Regis.* Ex pag. 179. *In ipſo etiam parliamento* (an. 1390.) *ſtatutum eſt, ut nullus de cetero transfretaret ad obtinendum Proviſiones ſub pœna rebellionis.* Vide mox in *Proviſor.*

☞ Obtinuit aliquando uſus ut Romani Pontifices non modo beneficia eccleſiaſtica etiam in Galliis concederent, ſed & penſiones annuas in iis aſſignarent; quibus gravati præſertim Monachi ab ipſiſmet ſummis Pontificibus diplomata habere tentaverunt non ſemel, ut ab iis eximerentur. Bulla Innocentii IV. ex Tabul. S. Albini Andegav. *Auctoritate nobis præſentium indulgemus ut ad receptionem vel Proviſionem alicujus in penſionibus ſeu aliis eccleſiaſticis beneficiis compelli auctoritate Sedis Apoſtolicæ minime valeatis.*

¶ PROVISIONATUS, Qui ex *proviſione* ſibi conceſſa officium aliquod obtinet & exequitur, vel qui alterius impenſis vivit. Bulla Bonifacii IX. Papæ an. 1396. apud Illuſtr. Fontaninum Antiquit. Hortæ p. 445. *Volumus inſuper & huic vicariatui adjicimus, quod ſingulis ſex menſibus deinceps, ipſo vicariatu durante futuris, quoſcunque officiales, ſtipendiarios, Proviſionatos, ſalariatos .. faciant ... juramentum præſtari.* Chron. Andreæ Danduli apud Murator. tom. 12. col. 439. *Dicentes ipſos eſſe forenſes & Proviſionatos domini Paduæ, unde potiri debebant beneficio bonæ guerræ.* Jacob. Delayto in Annal. Eſtenſ. apud eumdem tom. 18. col. 934. *Sed exeunte ſtrepitu, concurrunt Proviſionati domini Marchionis, qui ad plateæ cuſtodiam morabantur.* Vide *Proviſio* 2.

¶ Provixionatus, Eadem notione in iiſdem Annal. col. 910. *Ipſe Attus cum fratre ſuo... fuerant domus Eſtenſis recommendati, & adhærentes atq; Provixionati.*

1. PROVISIONES, apud Ammianum lib. 17. p. 90. pro annonis neceſſariis ad victum. *Proviſio annonaria*, apud Pollionem. [Charta pro Aquariatu Monaſt. Talmond. an. 1366. *Item tradimus ... quamdam domum in dicto monaſterio noſtro proponendo, cuſtodiendo & ſervando Proviſiones dicto conventui miniſtrandas.* Chron. Parmenſe ad ann. 1287. apud Murator. tom. 9. col. 812. *Juraverunt ſe tenere Proviſiones, quas fecerunt pro civitate manutenenda in bono ſtatu.*] Corippus l. 3.

. . . . *Gratiſque dari proviſa jubemus.*

2. PROVISIONES, Decreta. Guillelmus Riſhangerus an. 1260. *Rex autem quia juraverat cum Edwardo primogenito ſuo & Baronagio Proviſiones Oxonenſes ſe inviolabiliter ſervaturum, &c.* Ita appellat decreta facta in Parlamento Oxoniæ ann. 1258. in quo Matth. Paris hoc anno. Adde eumdem an. 1244. p. 433. 475. [Charta Alphonſi Regis Aragon. inter Conc. Hiſpan. tom. 3. p. 661. *Litteraſque & Proviſiones judicum eccleſiaſticorum in iis quæ ad ipſorum forum pertinent, nullatenus impediendo.* Occurrit præterea in Statutis Cadubrii lib. 1. cap. 74.]

¶ PROVISIVUS, Proviſor, providus, apud R. Duellium tom. 1. Miſcell. pag. 145. Noſtris *Pourveu*, prudens, providens. Statutum Caroli Regent. an. 1357. tom. 3. Ordin. p. 212. *Et pour ce conviengne de mettre une Pourveue, ſage & loyaul perſonne qui face le fait de la Chancellerie.*

¶ Provisio Quod, Dummodo, Gall. *Pourvu que*. Litteræ Edwardi III. Reg. Angl. an. 1350. apud Rymer. tom. 5. pag. 693. *Proviſo quod domini præferantur aliis in nativis, ſeu terram ſuam nativam tenentibus, &c.* Charta Henrici IV Regis Angl. ann. 1409. apud eumdem to. 8. p. 580. *Proviſo ſemper quod dicta conceſſio noſtra in alicujus præjudicium ... non cedat.* Occurrit etiam in Charta MS. Wigilei Epiſc. Patav. ann. 1502.

PROVISOR, Gr. Ἐπίσκοπος, Epiſcopus. Charta an. 1111. in Bibl. Cluniac. p. 579. *Ricuinus Dei gratia Proviſor Tullenſium Pontio Abbati Cluniacenſis, &c.*

¶ Provisor Episcopi, Qui ejus vices gerit, noſtris *Grand-Vicaire*, ut diſcimus ex Itiner. Adriani IV. Papæ apud Baluz. tom. 3. Miſcell. pag. 354. ubi Ortizius hujus Itiner. auctor de ſeipſo ſic ſcribit: *Cum eſſem Lucronis in palatio Epiſcopi Calagurritani domini mei Joannis Caſtellanos à Villalva cujus vices, quamvis immeritus tunc agebam, quidam ejuſdem urbis ſtabularius ad me veniens ait: Noveris Proviſor, &c.* Ibidem p. 469. *In prædictam urbem antiquam Calagurram vigeſimo nona Aprilis die acceſſeram; cujus diœceſim, ut in exordio opuſculi tetigi, juſſione Epiſcopi domini mei Joannis à Villalva ſub officio Proviſoris regendam quondam ſuſcepi.* Sæpius memorantur *Proviſores Epiſcoporum* in Conciliis Hiſpan. ut videre eſt tom. 3. eorumdem pag. 622. tom. 4. p. 5. & 446.

¶ Provisores Ecclesiarum nuncupati Laici, qui earum bona & poſſeſſiones adminiſtrabant. Litteræ Bonifacii VIII. Papæ ann. 1294. apud Miræum tom. 2. p. 878. col. 1. *Non obſtante quod per quoſdam laicos, Proviſores vulgariter nominatos, redditus & proventus ipſius eccleſiæ pro parte conſueverunt recipi, & per eoſdem laicos presbyteris in eadem eccleſia ſervientibus & aliis quibuſcumq; ipſi eccleſiæ ſuas operas vel alias obſequia impendentibus miniſtrari.* Neque aliter intelligendus videtur Hincmarus in Epiſt. apud Flodoard. lib. 3. cap. 26. *Ivoni Comiti, pro rebus hujus Eccleſiæ in regno Aquitanico conjacentibus, ut auxilium ferret earum Proviſori eas committebantur.*

¶ Provisores dicti etiam ex Spelmanno, qui vel Epiſcopatum vel Eccleſiaſticam aliam dignitatem in Romana curia ſibi ambiebant de futuro, quod ex gratia expectativa nuncuparunt: quia uſque dum vacaret, expectandum eſſet. Hos adverſum magnus fit antiquorum ſtatutorum apparatus: ab anno 25. Edwardi III. quo conditum illud fuit quod de *Proviſoribus* appellatur. Vide *Proviſio* 2.

Provisores Exteriorum, apud Præmonſtratenſes

Digitized by Google

tenſes in eorum Statutis diſt.2.cap.20.dicuntur ii, *qui ad quos pertinet exteriora providere, circuire curias & carrucas, & domos in eis construere, numerum animalium ſcire, &c.*

¶ PROVISOR HOSPITII, Officium aulæ Dalphinalis, cui competebat hoſpitium Dalphini de rebus neceſſariis providere. Hæc fuſius deſcripta legeſis in Ordinat. Humberti II. ann. 1340. tom.2. Hiſtor.Dalph. pag.395.

PROVISOR MONASTERII, Cui theſaurus Monaſterii commiſſus erat. Ingulfus p.887. Abbas Tarketulus ... *Dominum Engelricum tunc Proviſorem ſuum, ſtatum domus tam in theſauris, quam in jocalibus aliis juſſit oſtendere, &c.* Infra: *Vaſa vero aurea & argentea multa, quæ omnia integra in neceſſitatem Monaſterii ſub Proviſoris & Procuratoris cuſtodia deputaverat conſervanda. Erant ambo Engelrici cognati ſui ſecundum carnem, & fratres ſecundum Deum religioſiſſimi, alter Monaſterii Proviſor, alter Procurator: Proviſor in temporalibus tractandis prudentiſſimus; Procurator, vir Scholaſticus, & omnium litterarum ſcientia profundiſſima imbutus.* Ita *Proviſores* in Monaſterio eos, qui rerum ſæcularium curam habebant, ſeu qui neceſſaria emebant, inferebant, exportabant, & lites & cætera negotia procurabant, vocant Regula S.Aureliani c.19.48. & Regula S.Cęſarii ad Virgines c.39. Chronicon S.Michaelis Virdun. *Ir quoque Ermengodus ordinavit ... quid Abbas, quid Proviſor panis, & ſalis, ſaginimis, quid Proviſor piſcium, quid Proviſor vini, quid Proviſor luminarium, quid Proviſor pauperum, quid Proviſor hoſpitum habere deberent, & inde Abbati reſponderent.* Vide Regulam Tarnatenſem c 11.

¶ PROVISOR REFECTORII, apud Guidonem in Diſcipl.Farf.l.1.c.5. *Statim ut ſonuerit ſquilla, iterum sat Proviſor refectorii, faciat, ut mos eſt.*

PROVISOR STUDIORUM. Antiquæ Definitiones Ordinis Ciſtercienſis diſtinct.9.cap.41. *Monachus vero qui prædictorum ſtudiorum cuilibet pro tempore præpoſitus fuerit, non Prior, ſed Proviſor vocetur, & ubique extra ſtudium ſtet in dextero choro immediate poſt Abbatem, &c.* ubi plura de ejus officio.

☞ Eodem *Proviſoris* nomine illuſtratur, qui Sorbonæ curam gerere ejuſque jura & conſuetudines tueri ex dignitate tenetur.

PROVISORES VICTUALIUM, Quod noſtri *Pourveyeurs* dicunt, apud Thomam Walſinghamum p.279. & in Itinere Camerarii Scotici c.17.

¶ PROVISORES VILLARUM, qui & *Decani* appellantur, villas ſeu *obedientias* a Monaſterio dependentes curabant. Vide *Decanus* 6.

¶ PROVISORES, Officium municipale apud Piſanos. Breviar.Hiſtor. Piſanæ ad an 1158. apud Murator.tom. 6. col.172. *Omnes (turres) ceciderunt, ubi mortui ſunt Simon de Parlaſcie, Henricus Huguccionis villani, Vecchius Bonacii, qui tunc erant Proviſores, & alii.*

PROVITRIX, Providentia dotata. Baudouinia in Vita S.Radegundis Reginæ: *Hec donum cœleſte Provitrix optima, gubernatrix bona, ... in Monaſterio dimiſit.*

¶ PROVIXIONATUS. Vide *Proviſionatus*.

PROVODNAREM, Tributi aut exactionis ſpecies, apud Bohemos, in Charta Ottocari Regis ann. 1221. in Bohemia pia p.88.

PROVOLVENS. Anſelmus Epiſc. Havelbergenſis lib.2.Dialog.c.11. *Nechites Archiepiſc Nicomediæ dixit: Satis placet quod dixiſti: ſed, quæſo, concedis, quod Pater Spiritus ſancti, qui eſt proceſſibilis, ſit Emiſſor, quod Græci noſtri vocant Provolvens.* Et infra, ubi ita Anſelmus: *Utrum autem duo Emiſſores, ſeu duo datores recte dici queant, tua intereſt dicere, qui induxiſti hoc nomen Græcum Provolvens, quod apud nos, ſicut tu dicis, ſonat Emiſſor.* Sed utrobiq; legendum *Provolvens*, ex Gr. προβολεύς, qua voce utitur Dionyſius Areopagita. Vide S.Hieronym.lib.2.in Ruffinum c.5. ubi vocem προβολήν, non intellexit interpres Marianus Victorius. Adde, quæ aſſerimus, in Gloſſ.med.Græc.

¶ PROUT EVENIT, Fruſtra, temere, apud vet. Irenæi Interp.lib.2.c.14.num.8 *Fruſtra autem, & Prout evenit, credi volunt, ex Logo & Zoe, Æonis exiſtentibus, emiſſum eſt Bythium & Mixin.* Pluries occurrit apud eumdem Auctorem.

PROUVATIA. Vide *Præbenda*.

¶ PROXENETICUM, Merces proxenetæ, apud Ulpian.50.Dig.tit.14.leg.1.

¶ PROXENISTA ut Proxeneta. Conc Mexican. ann.1585.inter Hiſpan.tom.4.p.372. *Synodus præcipit, ut qui contractibus hujuſmodi ſe implicaverint, & Proxeniſtæ qui in eis intervenerint, pœnis contra uſurarios ſtatutis puniantur.*

¶ PROXIMA, Uxor. Tabul. Prioratus S.Johan. Toloſ. *In Dei nomine ego Arnaldus de Penolete ... volo ... facere teſtamentum, & eligo manumiſſores meos Guillelm. Fenoleaſem archidiaconum ... In primis relinquo Aladedi Proximæ omne meum mobile ad ſuam voluntatem faciendam & omnem meam honorem, dum ibi manere voluerit, & quando inde exire voluerit, donec ſit ſine marito ... Poſt exitum uxoris meæ Aladedis relinquo per alodin, &c.*

PROXIMARE, Appropinquare. Utuntur Solinus cap.11. & 20. [Apuleius lib.9. Metamorph. & alibi non ſemel.]

PROXIMUS. *Proximi ſcriniorum*, qui Magiſtro ſcriniorum proximi erant, quorum dignitas *Proximatus* dicitur, eaque ampliſſima erat, adeo ut Comitum dignitate ornarentur, ut eſt in titul.26.Cod.Th.leg.6.de Proximis, Comitibus.&c. ubi multa Jacobus Gothofredus. Concilium Calchedon.act.1. Παρόντος Μαίωνα τοῦ περιβλέπτου κόμητος καὶ Προξίμου τοῦ θείου σκρινίου τῶν λιβέλλων, καὶ τῶν θείων πογνιτιόνων. Infra mentio fit Carterii eadem dignitate inſigniti.

¶ PROXIMI, Qui circa Principem verſabantur, in leg.74.tit.1.de Decur. Cod.Theod. Ammianus lib. 16. *Proximorum fauces aperuit primus omnium Conſtantinus.*

PROXIMUS ADMISSIONUM, apud Ammianum lib. 22. Exſtat Epiſtola 58. Theophylacti Bulgar. inſcripta, τῷ Προέδρῳ καὶ Προξίμῳ τῷ Πακτιάρχῃ. Vide Meurſium in πρόξιμος.

PROXIMUS, Affinis. Lex Burgund.tit.36. *Pretium si, qui eſt Proximus mulieri, quam adulteravit ... cogatur exſolvere.* [Addit.3.ad Capitul.c.104. *Proximorum copula vel ſtupra, quaſi quædam turpiſſima peſtis, cavenda eſt.* *Procſmes* & *Proiſmes*, eadem notione noſtri uſurpant, Teſtamen.Johan. *Leſſillé* ann.1382. apud Menag. Hiſt.Sabol.p.388. *Veulant pourvoir à moy & à mes Proeſmes, &c.* Litteræ Philippi VI. Reg. Franc. ann. 1339. tom.2.Ordinat. p.134. *Nul ne demourait au jugement de ſon Proiſme ou tiers ou plus près. Priſme*, apud Bellomaner in Prolog. *Preſme*, in Conſuetud.Andegav.art.348.] Liber MS. cui titulus, *le Miroir: Tu dois amer ton Proiſme ainſi ke ti meiſmes.* Ex Lat. *Diliges Proximum tuum, &c.* [Adde pleraſque Conſuetud.municipales. *Prochainete*, proximitas, in Charta ann.1303. ex Cod.Colbert. 2591. *Si il avenoit que aucuns quicunques ce fuſt, vouſiſt retraire pour reſon de Prochaineté de lignage ... les dites trente livres de rente &c.*]

PROXIMUS AMICUS, Leguleis Anglis dicitur is, qui *gardiam* ſeu cuſtodiam habet in *ſocagio*: nam cum quis ſaiſitus de terris in ſocagio decedit, relicto filio impubere & minore annorum 14. *Proximus amicus*, ſeu ſanguine proximus, ad quem minoris hæreditas per-

Digitized by Google

pervenire non poteſt, ejuſdem minoris cuſtodiam habet, & illius terræ, donec annum 14. ætatis attigerit; tunc ille totam terram & reditus ei reſtituit, deductis rationabilibus impenſis. Raſtallus.

¶ PROXMETUM, Jus *procurationis*, quod Epiſcopo vel Archidiacono ratione viſitationis debetur, Anglis *Proxy*. Charta Elizabethæ Regis Angl. ann. 1560. apud Rymer. tom. 15. p. 564. *Cum omnibus & ſingulis ſuis commodis, emolumentis, procurationibus, pentecoſtaliis, penſionibus, Proxmetis, ſinodalibus, &c.*

¶ PROZENETARIUS, Proxeneta, Gall. *Courtier*; cujus officium *Prozenetaria* dicitur, in Charta Henrici V. Reg. Angl. an. 1421. apud Rymer. to. 10. p. 48. *Officium ponderis dictæ villæ, officiumque Prozenetarii venditionis pomorum & nemorum venditorum in dicta villa, quatuor etiam aliis perſonis officium Prozenetariæ vinorum, &c.* Hinc nihil immutandum erat in Statutis Eccl. Camerac. apud Marten. to. 7. Ampliſſ. Collect. col. 1306. ubi *Proxenetæ* editum pro *Prozenetæ*, quod habet Codex MS. *Clerici ... ne ſint campſores, tabernarii, carnifices, nec Proxenetæ, qui vulgariter dicuntur* Curtiers *vel* Ampliers.

¶ PRT contractæ ſcriptum pro *Præſens* vel *Præſentia*, donum, in Statuto S. Ludovici an. 1256. docet *de Lauriere* to. 1. Ordinat. p. 84. *Quod alicujus mutui contractum alicui facere non præſumant, nec alicui doni munerium facere non attemptent, niſi ſolummodo Prt vini in potis, vel cadis ſine licentia noſtra.*

¶ 1. PRUDENS, noſtris *Preu*, Bellicoſus, armis & bellica virtute valens, apud Ludewig. to. 3. Reliq. MSS. ex Hiſt. Palæſtin. l. 2 c. 8. *Nullus, ut puto, tot Prudentiſſimos milites nec ante vidit, nec videre ultra poterit.* Ibid. l. 4. c. 33. *Tamdium vero illi Prudentiſſimi viri, qui remanſerant in muro, ſufferebant eorum perſecutionem, quamdiu alii qui ſubtus caſtrum erant, foderent murum urbis.* Hinc

¶ PRUDENTER, pro Fortiter, viriliter, ibid. l. 1. c. 4. *Tandem invenerunt Turcopoles & Pinzinacos dimicantes cum noſtris, quos repente fortiter invaſerunt, & Prudenter eos ſuperaverunt.*

¶ 2. PRUDENS, Cognitione præditus, intelligens. Vetus Irenæi Interpres l. 2. c. 20. n. 5. *Enthymeſis enim ſeparata ab Æone, ipſa poſtea formata à Chriſto, dehinc Prudens facta à Salvatore, &c.* Adde l. 3. c. 12. num. 12.

PRUGIRE, pro *Rugire*. Vide in hac voce.

PRUINA, *Artium doctrina, eruditio honeſtarum*. Ita Papias MS. & editus.

PRUMULUS, Gloſſ. Latino-Theotiſ. *Paranymphus*, *Prutebeto*. Alibi: *Paranymphus*, *Prumulis*.

¶ PRUNA, Prunum, Gall. *Prune*. Sanct. Wilbel. Conſtitut. Hirſaug. l. 1. c. 10. *Pro ſigno majoris Prunæ, generali præmiſſo indicem ſuper dextrum, medium vero ſuper ſiniſtrum oculum pone. Eodem modo pro minori Pruna, addita elevatione minimi digiti.*

PRUNARIUS, Prunus, *Prunier*, in Capitulari de Villis c. 70.

PRUNELLUM, Prunum ſilveſtre, noſtris *Prunelle*, unde *Pupilla* nomen. Fortunatus l. 11. Poem. 16. *de Prunellis*.

Tranſmiſſas epulas, quæ pruna nigella vocantur.

Infra:

Si modo dignaris ſilveſtria ſumere dona.

PRUNELLA, Prunula, aut Globuli nigelli inſtar prunelli. *Prunellatus*, prunulis aut globulis nigellis diſtinctus. Hiſtoria Epiſc. Autiſiodor. c. 20. *Item grabatam unam medianam anaſteam peſantem lib. 3. & habet in fundo ſigillos 4. & in gyro Prunellas, &c.* Infra: *Item arceum anaſteum peſ. libr. 3. & habet anſam Prunellatam, & in medio caput hominis.*

¶ PRUNIA. Placitum ann. 873. apud Mabill. Diplom. l. 6. Ch. 103. *Et ſic recepit ipſa annona & ipſum vinum, id eſt in primis modios viginti de frumento & viginti de vino, valente ſolidos 70. in res mulo, & kavallos, & Prunia, & alias res valentes ſolidos 4000.*

¶ PRUNNON. Charta Alamannica 26. Goldaſti: *In loco qui propter fontium ubertatem vocatur Prunnon.*

P PRUNTIUS, pro Promtius, in Charta Zuenteboldi Reg. ann. 896. apud Doublet. p. 809. *Quod ſi aliquis protervitet hanc eleemoſynam infringere incipiat, Pruntius in iram Dei Sanctorumque ejus incurrat.* Vide *Prutiſſimus*.

¶ PRUSIUM, pro *Praſinum*. Vide ibi.

PRUTISSIMUS. Charta Alamannica 50. Goldaſti: *Donatumque in perpetuum eſſe volo, & Prutiſſima voluntate confirmo.* Pro *promtiſſima*, vel *puriſſima*. [Vide *Pruntius*.]

¶ PRUVINENSIS MONETA. Vide *Moneta Comitum Campaniæ* in *Moneta Baronum*.

PRYK. Vetus Scheda apud Spelmannum; *Tenet 4. meſſuagia ... per ſervitium inveniendi unum equum, unum ſaccum, & unum Pryk in guerra Walliæ, quandocumque contigerit Regem ibi guerrare.* [Idem forte quod *Brochia*. Vide in hac voce.]

¶ PSACHMON. Vide mox *Pſachnion*.

PSACHNION, ψάχνιον, Veſtis ſummorum Pontificum, & Patriarcharum propria. Hiſtoria de Exilio S. Martini PP. p. 92. *Et continuo exclamans Sacellarius, quemdam aſtantium Excubitorum tonſorem præcepit ſine mora auferre Pſachnion ſummi & Apoſtolici atque Paſtoris omnium Chriſtianorum.* Et mox: *Cum ergo incidiſſet Pſachnion beati viri Excubitor, & corrigiam campagiorum ejus, &c.* Quibus locis Baronius an. 651. n. 12. & 13. *Pſachmon* habet, & *Compagiorum*; ſed perperam, ubi de vocis notione videant eruditi, an bene conjectat. Ego vero legendum putem *Sacchion* ex Græco-barbaro σακκίον, nam *Saccus* veſtis fuit Patriarcharum. Vide in hac voce. Occurrit apud Joannem Diaconum in Vita S. Joſephi Hymnographi n. 25. vox Ψάχνιον, ſed hic pallam altaris videtur ſignificare. [Vide Macros in Hierolex. ubi multa de hac voce commentantur.]

¶ PSALLENDUM, Idem quod *Gradale* 1. Vide in hac voce. Ordo Officii Gothici inter Conc. Hiſpan. tom. 3. p. 264. *Poſtea iterato*, Dominus ſit ſemper vobiſcum, *canitur aut profertur Pſallendum.*

PSALLENTIA, Cantus, ordo & ratio canendi, ex Gr. ψάλλειν, Canere. Epiſt. 3. Damaſi PP. *Peto etiam tuam Charitatem; ut ſicut à rectore tuo Alexandro Epiſcopo didiciſti, Græcorum Pſallentiam ad nos dirigere tua Fraternitas dignetur.*

PSALLENTIUM, & PSALLENTIA, Cantus Eccleſiaſticus, laudum divinarum, Pſalmorum, & Hymnorum concentus [alternativus.] Anaſtaſius in Hadriano: *Conſtituitque per unam quamque hebdomadam quinta feria cum Pſallentio, ut à Diaconia pauperes uſque ad balneum pergerent.* [Ordo officii apud Meichelbec. Hiſt. Friſing. to. 2. p. 22. *Poſt Miſſam, peracta veſpera, vadunt cum Pſallentio in refectorio.*] Frodoardus in Stephano II. PP.

... Nocturnis reparat Pſallentia ſacris.

In Adriano:

Diverſis Monachumque choris Pſallentia ponens
Reſtaurat.

Utuntur Gregorius Turon. l. 1. Hiſt. c. ult. l. 2. c. 21. 37. l. 3. c. 5. 18. l. 4. c. 6. l. 5. c. 21. l. 6. c. 26. l. 7. c. 1. lib. 9. c. 39. l. 1. de Mirac. c. 6. 33. 37. 39. 51. 75. 76. 79. 89. l. 2. c. 2. 34. de Gloria Confeſſ. c. 20. 47. 72. de Vitis Patrum c. 1. &c. Fredegarius in Chron. c. 79. Capitula Caroli M. lib. 5.

Digitized by Google

lib.5. c.372. Vita S. Amati Abbat. c.20. apud Mabillonium, Baudovinia in Vita S. Radegundis c.19. 28. Rupertus l.10. de Divin. Offic. c.17. Paulus Diacon. Neapol. in Vita S. Mariæ Ægyptiacæ c. 4. Vita Aldrici Epiſc. Cenoman. p.6. 49. 106. &c.

¶ PSALLETA, Puer ſymphoniacus, *Enfant de chœur*. Charta fundat. Collegii Cenoman. ann. 1526. apud Lobinell. to.3. Hiſt. Pariſ. p. 589. *Duæ illæ burſæ dabuntur pueris ſeu clericis qui fuerint infantes Eccleſiæ Cenomanenſis, quos pueros de Pſalleta vocant*. Statuta Collegii Turon. an. 1540. ibid. pag.423. *Samſoni Olivier clerico dioceſis Audegavenſis nuper puero ſymphoniaco, alias Pſalleta, Eccleſiæ Turonenſis, in muſicis experto,*

¶ PSALLIA, Idem quod Diploma, Charta indentata. Statuta Neapolit. *de jure quartæ* art. 3. *Contra inſtrumenta venditionum, .. & inſtrumenta, quæ Neapoli vocantur Pſalliæ, probatio per teſtes nulla recipitur.*

PSALLIANI, Hæretici, de quibus ſic S. Auguſtinus lib.de Hæreſ. *Pſallinorum hæreſim poſtremam poſuit Epiphanius, quod nomen ex Lingua Græca eſt: Græce autem dicuntur* ευχῖται, *ob orando ſic appellati*. Sed cum ii ab Epiphano *Maſſaliani* appellentur, reſtituenda indubie hæc vox, pro *Pſalliani*, apud Auguſtinum.

¶ PSALMA PARTUS, Epitheton B. Virginis Mariæ in Geſtis Tancredi apud Marten. tom. 3. Anecd. col. 180.

Salve ſtella maris, janua cœli,
Partus Pſalma, tua filia prolis,
Semper virgo manens, &c.

¶ PSALMELLUS. Vide poſt *Pſalmus*.

¶ PSALMICANUS. Vide *Pſalmiſtani*.

PSALMICINES, Pſaltæ, cantores, *Clerici Pſalmicines*, apud Sidonium l.5. Epiſt. 17. Warnefridus de Geſtis Longob. l.1. c. 26. de S. Benedicto:

Pſalmicen aſſiduus nunquam dabat otia plectro.

Citatur hic verſus ab Helgaudo in Roberto Rege. Utitur etiam Vincentius Belvacenſis l. 25. c.26. [Vita S. Romani Rotom. Archiep. apud Marten. to. 3. Anecd. col 1656.

Pſalmicines ex more greges, reliquoſque fideles,
Cum crucibus ſacris. cum pignoribus pretioſis, &c.]

¶ PSALMIGRAFA, PSALMIGRAFIA, Pſalmi Davidis. Vita S. Frontonis apud Boſquet. Hiſt. Eccl. Gall. par. 2. pag. 5. *Beati David Pſalmigrafa ſanctifico pectori commendavit*. Ibid. pagin. 9. *Nec Pſalmigrafiæ viluit vox.*

¶ PSALMIGRAPHUS. Vide *Pſalmographus*.

¶ PSALMISARE. Gloſſ. Gr. Lat. ψάλλειν, *Pſalmiſare, nobliſare*. *Pſalmizo*, ψάλλω, in Gloſſ. Lat. Græc.

¶ PSALMISTA, Davidis epitheton. Occurrit paſſim.

¶ PSALMISTA, Cantrix. Acta MSS. S. Hoaruei: *Prope eſt quo ſendis quædam Pſalmiſta puella, quæ menſe decrevit inviolata permanere maritali connubio.*

PSALMISTÆ, Cantores, ψάλται in Concilio Laodic. can.23 & Calched. can. 14. ubi vetus interpres ψάλτας, *Pſalmiſtas*, vertit. Vett. Gloſſæ: *Pſalmiſta*, ψάλτης. Rabanus lib. de Ordin. Antiphon. c.11. *Lectores à legendo, Pſalmiſtæ à pſalmis canendis vocati. Illi prædicant populis, quid ſequantur: illi canunt, ut excitent ad compunctiones animos audientium*. Idem de Inſt. Cleric. l.3. c.48. *Pſalmiſtam autem & voce & arte præclarum illuſtremque eſſe oportet, ita ut oblectamento dulcedinis animos excitet auditorum. Vox autem ejus non aſpera, vel rauca, vel diſſona; ſed canora erit, ſuavis, liquida, atque acuta, habens ſonum & melodiam ſanctæ religioni congruentem, &c.* S. Eulogius in Documento Martyrii: *Non promit Cantor divinum carmen in publico, non vox Pſalmiſtæ tinnit in choro, non lector concionatur in pulpito, non Levita evangelizat in populo, non Sacerdos thus infert altaribus.* De eorum officio ſic Iſidorus Hiſpal. in Epiſt. ad Ludefred. Epiſc. Cordub. *Ad Pſalmiſtam pertinet officium canendi, dicere benedictiones, laudes, ſacrificium, reſponſoria, & quidquid pertinet ad cantandi peritiam*. Vide eumdem l. 2. de Eccleſiaſt. Offic. c. 12. & Papiam. Ut vero promoveantur ad hunc gradum, docent Concilium Carthag. IV. can 10. & Ordo Romanus: *Pſalmiſtæ, id eſt, Cantores, poſſunt abſque ſcientia Epiſcopi, ſola juſſione Presbyteri, officium ſuſcipere cantandi, dante eis Presbytero, vel potius Epiſcopo Antiphonarium in manus, & dicente ſibi: Videto, ut quod ore cantatis, & quod corde creditis, operibus probetis*. Ita in l.1. Sacrament. Eccl. Roman. c.95. Gillebertus Lunicenſis Epiſcopus de Uſu Eccleſiaſtico: *Quia vero quilibet de Choro ſola juſſione Presbyteri poteſt officio Pſalmiſtæ fungi, pſallere ſcilicet ſive cantare, in numero graduum Eccleſiæ Pſalmiſtas non ponimus.* At Concilium Carthag. III. can. 21. Clericorum nomen etiam Lectores, & Pſalmiſtas & Oſtiarios retinere ait. Vide Rodericum Tolet. lib.9. Hiſt. Hiſp. c.12. Hariulfum lib.2. Chr. Centul c.11. &c.

PSALMISTANI, Iidem qui *Pſalmiſtæ*, apud Odonem Cluniac. in Vita S. Gerardi Comitis Aureliac. c.11. ubi perperam editum puto pro *Pſalmicani*: *Advocat Clericos, qui tum forte aderant, & cum his omnes Pſalmiſtanos, &c.* Eckehardus junior de Caſib S. Galli c.14. extremo: *Et quos ille rogabat Pſalmicanos*. [Gocelinus in Tranlat. S. Auguſt. Cantuar. tom. 6. Maii pag.415. *Auguſtinus cum pernoctantibus Pſalmicanis, ante apoſtolicum altare præſtolabatur apparatum requietionis ſuæ.*]

PSALMISTATUS, Dignitas & ordo Pſalmiſtæ, Durando l.2. Ration. c.1. nu.51. c.3. nu. 1. Lindwoodus: *Prima tonſura, quæ apud nos vocatur Pſalmiſtatus, non eſt ordo, ſed tantum diſpoſitio ad ordinem*. [Statuta Eccl. Cadurc. &c. apud Marten to.4. Anecd. col.715. *Prima tonſura, quæ aliter dicitur Pſalmiſtatus, non eſt ordo proprie, ſed graduum ſeu ordinum fundamentum.*]

¶ PSALMODIA, Pſalmi cantus. Vitæ Patrum Emerit. inter Concil. Hiſp. to.2. p.655. *Sanctus Maſſona epiſcopus cum omni plebe ſua Pſalmodiæ canticum exorſus, myſticas laudes Domino cecinit.*

¶ PSALMODIARE, PSALMODIRE. Vide *Pſalmodizare*.

¶ PSALMODIUM, Pſalmorum aliquot cantus vel recitatio. Vita Aldrici Epiſc. Cenoman. apud Baluz. tom.3. Miſcell. p. 57. Pro *prædicto Aldrico Epiſcopo inibi Miſſas & Pſalmodia devotiſſime cantent, id eſt, unuſquiſque presbyter Miſſam unam aut duas, & unuſquiſque clericus ſive monacha Pſalmos centum decantent.*

PSALMODIZARE, Pſalmos cantare, vel cantare eo cantu, quo Pſalmi concinuntur: Gallis, *Pſalmodier*. Provinciale Eccleſ. Cantuar. l. 1. tit. 14. *Quando & ubi Matutinæ & Miſſæ & aliæ Horæ cum nota dicuntur, legentes & Pſalmodizantes*. Utitur etiam Concilium Maghſeldenſe an.1330. *Canentes, legentes, & Pſalmodizantes*. Et Ordinarius MS. Eccleſiæ Rotomagenſis: *Magnificat Pſalmodizatur de ſexto tono.*

¶ PSALMODIARE, Eadem notione. Acta S. Nonani MSS. *Supra quemdam lapidem ante Regis atrium reſidebat Pſalmodians, &c.* S. Gerardus in Vita S. Adalhardi ſæc.4. Bened. p.1. pag.350. *Ipſe autem ſalebras itineris relevabat ſibi Pſalmodiando*. Charta ann.1319. apud Lobinell. to.3. Hiſt. Pariſ. p.132. *Pſallendi, Pſalmodiandi & legendi ſerioſe & diſtincte in ipſa capella ſuperius & inferius ... miniſterium ... ſtudeant exercere.*

Occu-

Digitized by Google

Occurrit rurſum ibidem p.339. apud Acher. to. 10. Spicil. p.250. & alibi.

¶ Psalmodire, Eodem ſignificatu. Statuta Eccl. Pictav. apud Marten. tom. 4. Anecd. col.1071. *Et primo quod divinum officium fiat ſecundum qualitatem dierum & feſtivitatum bene & diſtricte* (l. diſtincte) *Pſalmodiendo*. Index MS. Benef. Eccl. Conſtant. *Horis interſint continue, Pſalmodiant & cantent.*

¶ PSALMOGRAPHUS, Pſalmorum ſcriptor, Davidis epitheton. Occurrit apud Sidonium l. 7. Epiſt. 9. Fortunat. l.9. carm.2. Marten. tom.1. Anecd. col.80. tom. 2. Ampl. Collect. col.54. in Chronic. Farf. tom.2. Murator. part.2. col.550. &c.

¶ Psalmigraphus, Eadem notione, in Append. ad Agnelli Pontif. apud Murator. tom.2. p.215. *In hocque dictum propheta Pſalmigraphi moraliter patefecit.*

PSALMUS. S. Auguſtinus in Pſalm. 4. *Pſalmi dicuntur, qui cantantur ad Pſalterium, quo uſum eſſe David Prophetam in magno myſterio prodit Hiſtoria.* Idem in Pſalm.67. *Inter Pſalmum & Canticum hoc intereſt, quod Canticum ore profertur, Pſalmus autem viſibili organo adhibito, id eſt pſalterio canitur.* Gregorius Nyſſenus tract. 2. in Pſalm. c. 3. Ψαλμὸς μέν ἐστιν διὰ τοῦ ὀργάνου τοῦ μουσικοῦ μελῳδία. Lexic. Gr. MS. Reg. ſign. 930. Ψαλμὸς, λόγος μουσικὸς, ὅταν εὐρύθμως κατὰ ἁρμονικοὺς πρὸς τὸ ὄργανον κρίνηται, ὁ ὢν τῷ Θεῷ προσφερόμενος. Adde Eucherium de Quæſt. utriuſque Teſtament. Papiam, & alios. *Cum Pſalmis ad ſepulturam cadavera deducere*, in Concilio Braccarenſi ann. 563. cap. 16.

Psalmi Abecedarii, apud S. Auguſtinum Enarrat. in Pſalm. 118. concione 32. quorum verſus quilibet à primis litteris alphabeti incipiunt. Ejuſmodi eſt Pſalmus, quem ſcripſit idem Auguſtinus contra partem Donati, de quo hæc ille lib. 1. Retract. c.20. *Pſalmum qui eis cantetur, per litteras feci; ſed uſque ad V. litteram: tales enim Abecedarios appellant.* Vide Vitam S. Iſidori Epiſcopi Hiſpalenſis c 6.

Psalmi Alleluyatici, S. Hieronymo Epiſt.7.17. 137. dicuntur, qui pro titulo habent *Alleluya*, cujus inſcriptionis nullam aliam rationem afferunt, quam quod Pſalmi iſti ſingularem ac feſtivam Dei laudem præ aliis contineant: ii ſunt numero 20 nempe 104. 105. 106. 110. 111. 111. 113. 114 115. 116. 117. 118. 134. 135. 145. 146. 147. 148. 149. 150.

¶ Psalmi Anniversatiales, Qui pro defunctis dicuntur. S. Wilhelmi Conſtit. Hirſaug lib. 1. c.4. *Quandocumque autem ante Miſſam proceſſio illuc agitur, neque ad finem inclinatur: de qua poſt Pſalmos anniverſatiales, cum revertimur in capitulum, ea vice, non niſi ſemel inclinamus.*

Psalmus Apertionis, nempe, *Domine labia mea aperies, &c.* Regula Magiſtri c. 44. *Oportet in nocturnis ab Abbate dici verſum Apertionis.* Vide Amalarium de Offic. Eccl. l. 3. c. 9.

Psalmi Baptismales, Numero tres, qui recitantur in *diebus baptiſmalibus*, nempe in Dominica nocte Reſurrectionis Domini, & Pentecoſtes, quia tria vitia originalia, ſuggeſtionem ſcilicet Diaboli, carnis delectationem, & conſenſum animi à Catechumenis repelli poſtulat Eccleſia, ut ait Amalarius l. 4. de Divin. Offic. c.43 & 48. apud Mabillonium. Adde c.23. Honorium Auguſtod. l.3. c. 144. & Durandum l.6. Ration. c.89. n.4.

Psalmus Cantici, *eſt cum organo præcinente, ſubſequens & amula organi vox chori cantantis auditur, modum pſalterii modulis vocis imitata.* Ruffinus Aquileienſis in Pſalm.

¶ Psalmi Communionis. Qui tempore communionis canebantur in Eccleſia Carthaginenſi: quod tempore S. Auguſtini fieri cœptum teſtatur ipſe l.2. Retract. c.11 *Hilarus quidam ... adverſus* Dei *miniſtros ... irritatus, morem qui tunc eſſe apud Carthaginem cœperat, ut hymni ad altare dicerentur de Pſalmorum libro, ſive ante oblationem, ſive cum diſtribueretur populo quod fuiſſet oblatum, maledica reprehenſione, ubicumque poterat, lacerabat, aſſerens fieri non oportere.* Id etiam apud Gallos in uſu fuiſſe colligi poſſe videtur ex Reg. Aureliani ſub finem ubi præcipit *Pſallendo omnes communicate.*

Psalmus Confessionis, τῆς ἐξομολογήσεως, apud S. Baſilium Epiſt.63.

Psalmi Directanei, Qui nulla modulatione, & *in directum*, ut aiunt, pronuntiantur. Vide ſupra *Directaneus*.

Psalmi Dominicales, Qui diebus Dominicis in Eccleſia recitari ſolent. Martyrolog. c. 41.

Psalmi Familiares, apud Lanfrancum in Decretis pro Ord. S Benedicti c. 1. ſect. 3. & Udalricum in Conſuet. Cluniac. Monaſter. l. 1. c. 46. dicuntur *ii, qui in omnibus 12. lectionibus horas ſequuntur*: quorum *laborioſa, imo pluribus odioſa paulatim multis de cauſis eſt adaucta multiplicitas, quæ quia multos gravabat, multarum, & totius pene conventus poſtulatione in hac parte immutata eſt.* Verba ſunt Petri Abbatis Cluniac. in Statutis Ord. Clun. c.21. Vita S. Gilberti *de Sempringham: Dictis prius quibuſdam Pſalmis familiaribus pro ſe ſuiſque, &c.*

☞ *Familiares* vero nuncupabantur quod pro familiaribus ſeu Monaſterii amicis & benefactoribus recitabantur, quod aperte docet Bernardus Mon. in Ordine Cluniac. p.1. c. 75. *Adjunguntur Pſalmi pro familiaribus noſtris, qui ſolent dici poſt Tertiam.* Huic concinit S. Wilhelmus in Conſtit. Hirſaug. l.1. c.82. Interdum *Pſalmi Verba mea* dicuntur eidem S. Wilhelmo ibid. c.3. quod ab eo Pſalmo inchoarentur: incœpti tamen aliquando à Pſalmo *Ad Dominum cum tribularer*, ut ex laudato Bernardo p.2. c.32 diſcimus; neque enim definitus erat eorum numerus, quippe qui pro arbitrio Abbatis aut omnino ſupprimebantur aut breviabantur. Guidonis Diſcipl. Farſ. c. 17. *Pſalmi familiares nec promantur in hoc obſequio, ſed nec ullus alius pro Defunctis.* Charta ſæculi circiter undecimi ad calcem Reg. in Tabul. Sanct. Quintini de Monte: *Familiares Pſalmi aliquatenus breviabuntur, ſcilicet omni die duo tantum dicantur*, Deus in adjutorium meum, Voce mea, *&c.*

Psalmi Feriales, qui diebus ferialibus, ſeu in feriis in Eccleſia recitantur. Microlog. cap.54. [Conſuet. antiq Fontanell. MSS. fol.35. *Inter nocturnos Pſalmi feriales non dicantur, exceptis Adventu & Septuageſima; ſed finitis nocturnis, facto ſigno, Laudes cantantur.*]

¶ Psalmi Fortiores, id eſt, longiores, in Reg. S. P. Benedicti c.18.

Psalmi Graduales, Quindecim Pſalmi, qui ad quinque parvas Horas congrue diſtribuuntur, in quotidiano Officio Deiparæ, ut ait Radulphus Tungrenſis lib de Canonum Obſerv. c.20.21. Vide Eucherium de Quæſt. utriuſque Teſtamenti, Durandum l.5. Ration. c.2 n.39. & ſupra in *Graduales*.

☞ Sic appellantur quindecim Pſalmi à Pſalmo 120. uſque ad 135. quod canebantur in 15. templi Salomonici gradibus, vel quia vox gradatim elevabatur, ut ſcribunt Commentatores. Ii quotidie Quadrageſimali tempore recitati uſque ad Pium V. PP. qui in feriis quartis tantum eos in choro recitari ſtatuit, Bulla Breviariis præfixa, qua ab hac obligatione eximuntur ii, qui extra chorum officium dicunt.

¶ Psalmus Impositum, hoc eſt, præſcriptus, in qui-

in Guidonis Diſcipl. Farf. l. 2. c. 38. *Poſt hæc ſi aliquis Pſalmus impoſitus eſt pro vivis vel defunctis, tunc dicant & finiant.*

Psalmus Invitatorius: ita appellatur Pſal. 94. *Venite exultemus, &c.* in Capit. Aquiſgran. cap. 66. in Ordine Romano, apud Alcuinum, Petrum Damian. Amalarium, Honorium l. 2. c. 1. Herbertum de Miracul. l. 2. c. 9. in Vita Alcuini n. 5. &c. quod *populum ad laudem Dei invitet*, ut habent Amalarius lib. de Ord. Antiph. c. 21. l. 4. de Eccl. Offic. c. 9. Petrus Damian. de Dominus vobiſcum c. 7. Beleius c. 25. Durandus l. 5. cap. 3. n. 10. 11. 12. &c. quibus interdum nude *Invitatorium* appellatur, quod ſuaviter cenſuit Voſſius, eſſe certum Monaſterii locum, quo invitarentur Monachi ad laudandum Deum. Sed hac in re parcendum heterodoxis, viris quantumvis doctiſſimis, rerum noſtrarum minus ſcientibus.

¶ Psalmi Magni, Parvi, &c. Conſuet. Cluniac. ann. 1301. ex Cod. MS. B. M. Deauratæ Toloſ. *Hoc addito quod in hiis omnibus locis quindecim, triginta, familiares, Parvi & Magni, & proſtrati Pſalmi, & ſeptem Pſalmi cum letania ſuo tempore ſuffragia ...., cotidie nullatenus obmittantur, quin dicantur inſimul.*

Psalmus Misericordiæ, Quinquageſimus, *Miſerere mei*: ita appellatur à Gervaſio Tilleberienſi in Otiis Imper. Deciſione, ſeu parte 1. *Torqueri ſe aſſeris, eo quod ſeculum Deo præponens, Pſalmum Miſericordiæ Pſalmo tam breviuſcule poſtpoſueris.*

Psalmus Prooemiacus, προοιμιακὸς, ſic dictus 103. *Benedic anima mea Dominum*, quod ab eo Græci Veſperas, Miſſam, aliaque officia auſpicentur.

Psalmi Plebeii & Vulgares, à privatis imperitiſque hominibus compoſiti, qui in Eccleſia decantari vetantur, can. ult. Concilii Laodiceni, ubi ἰδιωτικοὶ, dicuntur: *Plebeii*, veteri interpreti, quo loco Gloſſe interlineares MSS. plebeios, *verſificos Pſalmos* interpretantur, qui in Concilio Braccarenſi an. 563. c. 12. vetantur. Nec aberrat ab hac interpretatione Agobardus lib. de Divina Pſalmodia: *Sed & reverenda Concilia Patrum decernunt, nequaquam plebeios Pſalmos in Eccleſia decantandos, & nihil poetice compoſitum in divinis laudibus uſurpandum*; præcipue vero, ut ſubdit, ab hominibus quibuslibet, *quorum nec nomina, nec ſenſum, nec fidem novit Eccleſia.* Adde Martinum Braccar. c. 67. Capitularia Attonis Epiſc. c. 58. & quæ obſervant Menardus ad Regulas Monaſtic. p. 381. Henricus Valeſius ad Euſebium l. 7. c. 24. & Ferrandus in Præfat. Pſalmos c. 15.

Psalmi Poenitentiales. Vetus Pœnitentialis MS. *Cantetque 7. Pſalmos pœnitentiales, id eſt Domine ne in furore, & miſerere mei Deus ſecundum, Miſerere mei Deus meus, Deus miſereatur noſtri, Deus in adjutorium, Inclina Domine, De profundis.* Adde Appendicem ad Concilium Salegunſtadienſe an. 1022.

☞ Hic erat omnium fere monaſteriorum olim uſus ut ſingulis diebus quibus non occurrebat feſtum 12. lectionum, Pſalmi pœnitentiales recitarentur: quod ex ſuperius allatis haud obſcure colligitur. Idem obtinuiſſe in Majori Monaſterio teſtis eſt Charta Arcbembaldi Archiep. Turon. an. 993. ex Tabul. ejuſd. Monaſt. *Cunctiſque diebus poſt 7. pœnitentiales Pſalmos, unum Pſalmum communiter decantent, ſcilicet.* Ad te levavi oculos meos, *ſi 12. lectiones non fecerint.* Id eſt, ſi feſtum 12. lectionum non celebraverint. Vide *Pſalmi ſpeciales.*

Psalmi Prostrati dicuntur, Qui ab humi proſtratis in Eccleſia recitantur, apud Lanfrancum in Decretis pro Ordine S. Benedicti c. 1. ſect. 3. Liber Ordinis S. Victoris Pariſienſ. MS. c. 2. *Primum ſeptem Pſalmos de Cantico Graduum proſtrati ſuper ſedes decantabunt.* Duos vero potiſſimum pſalmos, *qui per ſingulas horas dicuntur a proſtratis*, recenſet. [Bernardus Mon. in Ord. Cluniac. part. 1. c. 74. n. 37. *Expectant donec debeant incipi Pſalmi proſtrati.*] Udalricus in Conſuet. Clun. lib. 1. c. 3. *Ad Horas autem reliquas, poſt quatuor Pſalmos, Horarum, ut ita dicam, appendicies, toto corpore proſternimur, ut duos Pſalmos dicamus, primum de ſeptem pœnitentialibus Pſalmis, alterum de Canticis quindecim graduum.* Tabularium Brivatenſe: *Unuſquiſque 2. Pſalmos proſtratus decantet.* Appendix ad Concilium Salegunſtadienſe ann. 1022. *Tunc omnes proſtrati decantent Pſalmos iſtos pro Regis noſtri & aliorum ſui regni primatum ſoſpitate.* Vide eumd. Udalricum d. lib. cap. 4. 12. & 51. Chronicon Andrenſe p 430. Joannem Epiſc. Abrinc. de Off. Eccl. p. 36. Conſuet. Floriacenſis Cœnobii p. 393. in Bibl. Floriac. &c. Pſalmi autem à ſtantibus concinebantur, ut obſervat Durandus l 5. Ration. c. 2. n. 36. Petrus Damian. lib. 3. Epiſt. 8. p. 301. graviter invehitur in Clericos, qui *reſident*, dum vel *canonica Horarum celebrantur officia*, *vel etiam ipſa Miſſarum efferuntur terribilia Sacramenta.*

Psalmi Refectionum, Qui tam poſita quam levata menſa à Monachis recitari ſolent, *& peculiariter Deo de benedicenda aut commendanda eſca per gratiarum actionem præbentur, & ſine antiphona directanei dicuntur: ſed in Dominica, vel in diebus feſtis cum antiphona, vel alleluia*, ut eſt in Regula Magiſtri 37. 43.

Psalmus Responsorius, [Qui *tractui* ſeu *graduali* hodierno reſpondet.] Gregorius Turon. de Vitis Patrum c. 8. *Egreſſus eſt in ſacrarium, ubi dum reſideret, Diaconus reſponſorium Pſalmum canere cœpit.* Idem l 8. Hiſt c. 3 *Interea jam medio prandii peracto, jubet Rex ut Diaconum noſtrum, qui ante diem ad Miſſas Pſalmum reſponſorium dixerat, canere juberem, &c.* Vide *Reſponſorium.*

Psalmi Salomonis, Quos ut apocryphos laudant S. Athanaſius in Synopſi ſacræ Scripturæ, S. Nicephorus Patr. CP. in Canone, & Theodorus Balſamon, qui, an ii ſint, quos edidit poſt Adverſaria ſacra Ludovicus de la Cerda, alii viderint. Vide Ferrandum in Præfat. ad Pſalmos c. 16.

Psalmi Speciales, 7. *Pœnitentiales.* Capit. Aquiſgran an 817. & Addit. 1. Capit. c. 50. *Ut prætermiſſis partitionibus Pſalterii, Pſalmi ſpeciales pro eleemoſynariis & defunctis cantentur.* Leo Oſt. l. 3. c. 22. *Statuit ... cotidianis diebus orationem pro fulgure ad Miſſam publicam, & ad Pſalmos ſpeciales edici*, (al. *adjungi.*) Charta Heriberti Comitis Francor. ann. 27. Lotharii Regis in Tabul. Dervenſis Monaſt. *Quotidie unam Miſſæ celebrationem pro me faciant, atque unum Pſalmum per ſingulas regulares Horas perſolvant, & cum ſeptem ſpecialibus Pſalmis memoriam meam adjungant.*

Psalmi Superpositi, in Regula Magiſtri c. 50. Vide *Superpoſitio.*

Psalmi Typicorum, apud Græcos dicuntur 22. & 145. quod hi in officio Typicorum recitarentur: eorum vero primus πρῶτα τυπικὰ alter vero δεύτερα τυπικὰ dicebantur. Vide Goarum ad Euchologium.

¶ Psalmum Levare. Vide *Levare 6.*

In Psalmis Venire. Charta an. 1123. apud Puricellum in Baſilica Ambroſiana p. 569. *Illa vero oblationes, quæ offerentur in manibus Sacerdotum extraneorum, qui in Pſalmis veniunt, ſine malo ingenio eorum ſint, cui dare voluerint ſine malo ingenio.*

¶ Psalmi Versifici. Vide *Pſalmi plebeii.*

Poenitentia Psalmorum, in Pœnitentiali S. Columbani dicitur, cum Monachus ob leviorem culpam

Digitized by Google

pam certum Pſalmorum numerum decantare, vel reciſare, in pœnitentiam, jubetur. Adde Pœnitentialem Gregorii III. PP. c.24. Vide *Superpoſitio*.

Psalmellus, Antiphona ex Pſalmo deſumpta. Charta an. 1053. apud Puricellum in Monumentis Baſilicæ Ambroſianæ p.428. *Et vero, qui cantat Pſalmellum, denarios duos, &c.*

¶ PSALTA, ψάλτης, in Gloſſ. Lat. Græc.

PSALTERATUS, Literatus, qui ſcit legere, *Pſalterium* ſcilicet. Regula Magiſtri c. 57. *Si vero in viam longiorem dirigatur, Codiculum modicum aliquibus lectionibus de Monaſterio ſecum portet: ut quavis hora in via repauſaverit, aliquantulum tamen legat: ita tamen ſi fuerit Pſalteratus. Si vero non fuerit, tabulas à Majore ſuperpoſitas Pſalmis ſecum portet, ut ad refectionem prandii, aut ad manſionem quando applicuerit, aliquantulum quantum occurrerit, tamen meditetur, ut quotidie regulæ reddat, quod ſuum eſt.* At qui *Pſalteratus* hic, mox *Literatus* dicitur. [Huc omnino ſpectat Vita S. Theobaldi ſæc. 6. Bened. p. 2. pag. 161. *Monere cœpit ... ut inter pauperes Chriſti ſibi clericum quæreret, qui eum litteras doceret: Litteratos diceas ad mandata divina percipienda promtiores, & melius percipiendo ad obediendum devotiores. Quod collega feſtinare ſtuduit, & magiſtrum qui ſeptem Pſalmos, quos Pœnitentiales ſancta vocat ſimplicitas, doceret exhibuit. Omnibus plane brevi tempore edoctis, pſalterio indiguit, &c.*] Sed & ſolebant Clerici ac Monachi, atque adeo tenebantur totum Pſalterium memoriter tenere: adeo ut qui ad Epiſcopatum poſtularentur, & *Pſalmos ignorarent*, rejecerit Gregorius Mag. PP. l.4. Epiſt. 21. 23. 45. l. 12. Epiſt.6. S. Hieronym. Epiſt 4. ad Ruſticum, qui Monachus fieri avebat: *Nunquam de manu & oculis tuis recedat liber; diſcatur pſalterium ad verbum, &c.* Idem in Epitaph. Paulæ: *Non licebat cuiquam ſororum ignorare Pſalterium.* Sic Gennadius Patr. Conſtantinop. neminem ordinabat, τὸ ψαλτήριον μὴ γινώσκοντα, ut eſt apud Theodorum Lectorem. Joan. Sariſber. l.2. Policrat. c.28. *Dum enim puer ut Pſalmos addiſcerem Sacerdoti traditus eſſem.* Vide S. Anſelmum l.1. Epiſt.22. Joan. Moſchum in Limon. c. 166. Jus Græcorum l.6. p.435. 438. Haeftenum l. 7. Diſquiſit. Monaſt. tract 4. diſq. 2. &c.

PSALTERISTA, Cantor Pſalmorum. Longinus in Actis S. Stanislai Epiſcopi Cracov. *Fundationem aliquot millium fecerunt pro Pſalteriſtis, qui die ac nocte inceſſanter pſalterium canendi in eadem Eccleſia obligationem habent.* Vide *Pſalmiſta*.

PSALTERIUM. Gloſſæ Gr. Lat. Ψαλτήριον, *Sambucum*. Papias: *Pſalterium, genus organi muſici eſt, quod artifex teneat, licet modulamine quodam ſonorum ſuavitas quaſi cantatio videatur, tamen non Canticum ſed Pſalmus de Pſalterio nominatur. Canticum vero ſimplici voce cantantis exprimitur.* Auctor Mamotrecti ad 1. Paralip. c.12. *Pſalterium dicitur canora cythara decem chordarum coaptata, quæ cum plectro percutitur:* Nablum vero duodecim ſonos habens digitis tangitur. S. Auguſtinus Pſalm.32. *Cythara eſt lignum illud concavum, tanquam tympanum, pendente teſtudine, cui ligno chordæ innituntur, ut tactæ reſonent. Non plectrum dico quo tanguntur, ſed lignum illud dixi concavum, cui ſuperjacent, cui quodammodo incumbunt, ut ex illo cum tangunt tremefactæ, & ex illa concavitate ſonum concipientes, magis canoræ reddantur. Hoc ergo lignum in inferiori parte cythara habet, Pſalterium in ſuperiore.* Id ipſum repetit in Pſalm. 52. 56. 71. & 80. Ita etiam deſcribitur Pſalterium in Lexico MS. Reg. Cod.2062. Ψαλτήριον, ὀρθὸν ξύλον κ) ἀναρίζηλιτον χορδαῖς ἐν τούτῳ δίχα παρεστίν ... τῶν χορδῶν καθίενται ἄνωθεν δέκα γὰρ κόλαβοι ... πρὸς τὸν πῆχυν τοῦ ψαλτηρίου ... τῶν χορδῶν κ) ἐσχάτων πρὸς τὸν ῥυθμὸν τῆς ἁρμονίας κ) πρὸς τὸ τοῦ ψαλτηρίου βάλλημα. Nicolaus de Braia in Ludovico VIII.

Tympana, Pſalterium, cytharæ, ſymphonia dulcis.

His addenda quæ habet S. Hieronymus in Pſalm. 56. & alibi. Vide Quintilianum l.1. c.16. & eumdem Papiam, præterea notata à Frontone Ducæo ad Hexaemeron Baſilii pag. 17.

Psalterium, Liber continens Pſalmos Davidis, qui *liber Pſalmorum* dicitur in Actis Apoſtol. c.1. S. Auguſt. in Pſalm.118. *Codex Pſalmorum, qui Eccleſiæ conſuetudine Pſalterium nuncupatur.* Exſtant hi verſus de Pſalterio Davidico:

Ter quinquagenos David canit ordine Pſalmos,
Verſus bis mille ſex centos ſex canit illa.

Psalterium Puerorum dicitur in Charta Balduini Comit. inter Inſtr. to. 3. novæ Gall. Chriſt. col. 22. *Pſalterio puerorum acclamante:* Juſti hæreditabunt terram... *Et iterum in eodem ſubſequuntur pueri lectitantes & divitibus hujus mundi ſignificantes:* Nolite ſperare in iniquitate, *&c.* Ubi ad pueros ſymphoniacos ſpectaſſe veriſimile eſt.

¶ Psalterius, Eadem notione, in Charta Principis Adelgaſtri inter Conc. Hiſpan. to.3. p. 90 *Damus ... lectionarium, & reſponſorium, & duos Pſalterios, &c.*

Psalterium Aperire. Vide *Sortes Sanctorum* in *Sors*.

Psalterium. Joannes Epiſcopus Abrincenſis de Offic. Eccleſiaſt. *In omnibus Horarum precibus ſemper, Miſerere mei Deus: cui; ſi placet, unum Pſalterium Pſalmorum ſubjungatur.* Infra: *Poſt matutinum fratres in clauſtro .. Pſalterium cum Litania communiter dicant.* Ubi, ni fallor, intelliguntur ſeptem Pſalmi Pœnitentiales, quibus ſubnecti ſolent Litaniæ Sanctorum.

Psalterium denique appellatum obſervant viri doctiſſimi eam precationis formulam quam vulgo *Roſarii* nomenclatura donamus, eo quod 150. Pſalmorum Davidicorum numerum referat, eorumque vice ſubſtituatur. Cujus quidem Roſarii auctorem vulgo S. Dominicum faciunt Scriptores, atque in primis Raimundus Capuanus in Vita S. Catharinæ Senenſis n 77. ubi ait Fratribus de Militia Jeſu Chriſti a ſe inſtitutis, *aſſignaſſe quemdam taxatum numerum Dominicæ orationis, ac Salutationis Angelicæ, quem pro qualibet Hora Canonica quotidie deberent perficere orando, ut à Divino officio non vacarent.* Vide *Capellina* 1. & *Roſarium*.

Psalterium, Canticum in alterius infamiam compoſitum, apud Paulum JC. l.5. Sentent. c.4.

¶ PSALTERIZARE, Pſalterio canere. Helinandus apud S. Antonin. p.3. tit. 18. §. 5. *Carmen enim debetur illis ... quorum operatio Chriſto citharizat, organizat cogitatio, Pſalterizat oratio, devotio lirizat.*

¶ PSALTIM, pro *Saltem*, ex vet. Cod. MS. laudato in Append. Annal. Bened. to. 1. p.704. col. 1.

¶ PSALTUS, f. pro Saltus, ex corrupta dictione. Charta Ciſilæ ſororis Caroli M. an.799. apud Felibian. inter Probat. Hiſtor. Sandion. p. 44. *Ipſa loca ſuperius prænotata cum omni integritate vel ſoliditate eorum, id eſt una cum terris, manſis, domibus, ... perviis, publicis Pſaltis atque ſubjunctis, &c.*

¶ PSEUDENEDROS, vox Græca, Inſidiator fictus, apud Firmicum l. 3. c.3.

¶ PSEUDERORUM. Vide *Pſeudoforum*.

¶ PSEUDO, à Gr. Ψευδῶς, Falſo. Chronic. Sicil. apud Marten. to. 3. Anecd. col. 10. *Trankedus fecit ſe à Siculis, licet Pſeudo, coronari in regem Siciliæ....*

Quo

Digitized by Google

Quo rege Trankedo ſic Pſeudo tenente & poſſidente dictum reguum, &c.

PSEUDOALYTHINUS, Subpurpureus, noo omnino purpureus, ſed ad candicans accedens; quo ſenſu Auctor libri de Cœna Domini, qui inter Cypriaoi opera editus eſt, Joſepho *Pſeudoalitinam veſtem* tribuit.

PSEUDOCALIDUS, Semicalidus, ooſtris *Teide*. Marcellus Empiricus cap. ult. p. 252. *Tum medicamen adbuc Pſeudocalidum diffunditur in mortarium.*

PSEUDOCASTELLUM, Munimeotum extemporaneum, quod caſtelli vicem præbet. Fulcherius Carnot. l. 3. Hiſtor. Hier. cap. 55. *Jam Turci quoddam Pſeudocaſtellum obſederant, & vi ceperant.* Neſcio an hoc vocabulo expreſſerit Fulcberius, quod Joinvilla in S. Ludov. *Chaſaux* vocat. Vide ibi Notas ooſtras.

PSEUDOCASTUS, apud Auctorem Prædeſtinati l. 1. pag. 15.

PSEUDOCHORITA, pro *Pſeudauacboreta*, utitur Auctor Vitæ B. Stephani Abbat. Obaſinenſis lib. 1. cap. 5.

PSEUDOCOMITATENSES, Numeri militares, ſic dicti in Palatina militia, quorum mentio non uno loco in Notitia Imperii, & in Cod. Theodoſ. l. 10. de Numerar. & l. ult. de Re militari, ubi multa Jac. Gothoſredus.

¶ PSEUDOCOMITES dicti quos Stephanus Rex creavit, & Henricus II. depoſuit. Vide Robert. de Monte ad an. 1156. Hæc Spelm.

PSEUDOCONVERSUS, apud Lambertum Ardenſem p. 175. *Pſeudomonacbus.*

PSEUDODOCTOR, in Capitulari Aquiſgranenſi an. 789. c. 80. [Litteræ Syoodali Conſtant. ann. 1416. apud Ludewig. to. 6. Reliq. MSS. p. 70. *Ad tuendum & defendeudum orrores & Pſeudodoctores, &c.* Id eſt, falſa docentes.]

¶ PSEUDOEPISCOPUS, Qui nomen Epiſcopi mentitur. Vitæ Patrum Emerit. inter Concil. Hiſpan. tom. 2. pag. 649. *Supradictus Pſeudoepiſcopus Sunua autefato principi multa in accuſationem ſaucti viri ſcripſit.*

PSEUDOFILIUS, vox ibrida, apud Gregorium VII. PP. l. 1. Epiſt. 23.

PSEUDOFLAVUS, Subflavus, leoninus. Marcellus Empiric. cap. 8. p. 66. *Colore Pſeudoflavo, quaſi leonino.*

¶ PSEUDOFORENSIS Villa, f. Quæ in ſuburbio eſt, Gall. *Fauxbourg*. Statutum Capituli S. Martini Turon. an. 922. apud Marten. tom. 1. Aneed. col. 62. *Hortatu & ſuaſione atque ſervitio cujuſdam fidelis fratris ... Adam ſacerdotis & grameatii, necnon & Pſeudorenſis villæ præpoſiti, &c.*

PSEUDOFORUM, Poſticum, ψευδόθυρον, noſtris *Fauſſeporte*. Papias: *Pſeudoforum, i. poſticum, i. lateus oſtium remotum à publico.* Perperam in edito, *Pſeudorum*, & in MS. Navarræo, *Pſeuderorum*. Sulpitius de Vita S. Martini l. 3. dial. 16. *Vidi præterea ad Pſeudoforum Monaſterii adductum euergumenum, & priuſquam ad limen attigerat, fuiſſe curatum.* Fortunatus l. 4. de Vita ejuſdem S. Martini:

Namque ad Pſeudoforum cellæ dum accederet æger.

Epiſtola 7. to. 9. Oper. S. Hieronymi: *Non per aliquem Pſeudotyrum, ſed per patentes januas in ſuum pectus veritatis inducat.* Vide Probationes Hiſtor. Bleſenſis pag. 3.

PSEUDOFRATRES, in Regula Templariorum Militum cap. 21.

¶ PSEUDOGRAIUS, Falſus teſtis, ut videtur. Eddius in Vita S. Wilfridi ſæc. 4. Bened. part. 1. pagin. 711. *Tam bonorabilem ſenem cum fratribus venerabilibus accuſatores falſidici, & cum Pſeudograiis audaci temeritate .. auſi ſunt accuſare.*

PSEUDOGRAPHÆ Narrationes & *dubiæ*, quæ vulgo *Apocrypbæ*, quibus opponuntur *Libri Canouici & Catbolici*, in Capitul. Aquiſgran. an. 789. c. 76. & l. 1. Capitul. c. 73. *Pſeudograpbæ & dubiæ narrationes, vel quæ omnino coutra fidem Catbolicam ſuut, &c.* Ubi quidam Codices habent *Pſeudograpbiæ*. Vide Quintilianum l. 1. c. 17.

PSEUDOGRATIA, Falſa gratia, Dei ſcilicet. Utitur Joan. Sarisber. l. 2. Policrat c. 29.

PSEUDOLACTINUS, Subalbus, ſubcandidus, cinericius, Gr. [illegible], noſtris *Gris*. Joan. Diaconus l. 4. Vitæ S. Gregorii M. c. 83. *Tunica Pſeudolactini coloris.* [*Pſeudolactinei*, apud Bollandiſtas to. 2. Mart. pag. 205.]

PSEUDOLIQUIDUS, Non omnino liquidus. Marcellus Empir. c. 16. p. 115. *Hæc trita permiſcentur ut Pſeudoliquida ſint.*

¶ PSEUDOLOLLARDI nuncupati in Anglia Wicleffi ſectatores. Vide *Lollardi*. Henricus Knygton. *Principio Pſeudolollardi prima introductione bujus ſectæ nefandæ veſtibus de ruſſeto utebantur.*

¶ PSEUDOMILES, Falſus miles. Arnulphi Hiſtor. Mediolan. apud Murator. to. 4. p. 9. *Cave, Rex, à modo ab bujuſmodi Pſeudomilitibus.*

¶ PSEUDONUNCIUS, Miſſus deſidioſus, tardus, ob idque falſus nuncius, cum nuncii, eſt diligentem eſſe. Litteræ Edwardi III. Reg. Angl. ano. 1323. apud Rymer. to. 4. p. 10. *Recenſentes moroſam dilationem negotiorum noſtrorum, pro quibus, diu eſt, miſimus illum Pſeudonuncium de Stratford, in quibus uſque modo nibil ſenſimus actum ... banc ipſius duntaxat nuncii tepiditati & deſidiæ imputamus, &c.*

PSEUDOPEREGRINUS, apud Lambertum Ardenſem pag. 175. qui non pietatis gratia peregrinationem ſuſcipit.

¶ PSEUDOPRÆSIDENS, Qui officio ſuo deeſt, in Epiſt. Joanois de Monſterolio apud Marten. tom. 2. Ampliſſ. Collect. col. 1381. *Prætoreo, libet enim prateriré, quod illi Pſeudopræſidenti recitari pudori eſſe debuiſſet, apoſtolicorum captionem nuutiorum ac eorumdem redemptionem infra mœnia quibus degit.*

¶ PSEUDORUM. Vide *Pſeudoforum*.

PSEUDO SANCTITAS, vox ibrida, in Vita S. Guthlaci c. 32. [Simulata ſanctitas.]

PSEUDOSERICUM, Pannus ex ſerico & tela contextus. Occurrit in Notis Tyronis p. 159.

¶ PSEUDOSYLLABUS, Oratio ſeu ſcriptio quæ falſa continet. Adrianus PP. in Epiſt. ad Epiſc. Hiſp. to. 2. Conc. Hiſpao. p. 92. *Cumque perlectus & ſagacius exploratus fuiſſet epiſtolæ textus, reperta ſunt in eodem Pſeudoſyllabo perquamplurima, cum auctore ſuo Elipando Toletanæ ſedit Arcbiepiſcopo, redarguenda.*

¶ PSEUDOTHEOSEBIA, à Gr. ψευδοθεοσέβεια, Religio falſa. Fridegodus in Vita S. Wilfridi ſæc. 3. Bened. p. 1. pag. 184.

Quidquid ei pravum Pſeudotbeoſebia nectit,
Romuleo ſanxit vota fore diſcutiendum.

PSEUDOTHYRUM, ψευδόθυρον, quod Sulpitio Severo *Pſeudoforum* dicitur, poſticum aliis, noſtris *Fauſſeporte*. *Averſa porta*, Livio l. 10. & Tacito l. 3. Annal. Auctor Quæroli: *Eamus buc ad Pſeudotbyrum quam noſti bene.* Paulus Oroſius l. 7. c. 6. *Ægre per Pſeudotyrum in Palatium reſugiens furorem excitatæ plebis evaſerit.* Freculfus to. 2. l. 1. c. 13. eadem verba ab Oroſio mutuatus, *Seudotyrum* habet, ſed perperam, ut & l. 4. c. 3. *In ſinum ejus, dum in Deo Deos quærit, tanquam per Seudotyrum inducitur.* Ubi idem Oroſius lib. 7. c. 29. à quo etiam mutuatus eſt, *per jannam* habet.

Am-

Digitized by Google

Ammianus l. 14. *Per Palatii Pſeudothyrum introducta*.

PSIATIUM, Psiathus, Matta, ſtorea, teges, ex junco aut papyro confecta; Gallis, *Nate*, in qua & cubabant & conſidebant Monachi, quomodo deſcribitur à Philone Judæo lib. de Vita contemplat. pag. 616. edit. Turnebi: ςιβάδες εἰσὶν αἱ χαμαιτυπεῖς ὕλης, ἐφ᾽ ὑποτετᾶι παῦ χαμαίστρωτα παπύρου ἐγχωρίου μικρὸν ὑπερέχοντα κατὰ τὰς ἀγκῶνας, ἵνα ἐπερείδωνται. Gloſſæ Græco-Lat. ψίαθος, *Teges*, *terratoria*, *matta*. Ubi legendum *matta*, ut in alia Gloſſ. *matta*, ψίαθος. Gloſſæ eædem Lat. Gr. *Teges*, ψίαθος, χαμεύνιον. *Tegetarius*, ψιαθοποιός. *Tegitarius*, ψιαθοπλόκος. Heſychius: ψίαθος, ἡ χαμεύνη, καὶ τὸ φυτὸν ἐξ οὗ πλέκεται ψίαθος. Gloſſ. Saxon. Ælfrici: *Storia vel Pſiata: matta*. [Miſcell. Theodiſc. apud Pezium tom. 1. Anecd. part. 1. col. 383. *In Pſiatio, in tachum*.] Papias: *Pſiatium, cilicium, ciatis, holocauſtum*. Regula S. Fructuoſi capit. 19. *Lectum tamen ſternere mandamus corio aut Pſiatho, quod Latine ſtorea nuncupatur*. Caſſianus Collat. 15. cap. 1. *Poſt ſynaxim veſpertinam... Pſiathiis pariter ex more conſedimus*. Meminit & lib. 4. de Inſtit. Cœnob. c. 13. Vita S. Pachomii cap. 43. *Inveniens fratrem qui coquinæ præerat Pſiathos (id eſt tegetes) operantem, quas vulgus mattas appellat*. Gerardus Presbyter in Vita S. Udalrici Epiſcopi Auguſt. *In mollitia plumatii non dormivit; ſed Pſiathio & ſago, aut tapetiis ſuppoſitis requievit*. Guibertus lib. 7. Hiſtor. Hieroſol. cap. 33. *Videres contra balearia inſtrumenta, quibus compererant ſaxa torqueri, trabibus obtegere muros atque Pſiathiis*. Occurrit præterea apud S. Hieronymum in Præf. ad Regulam S. Pachomii cap. 4. in Regula S. Pachomii c. 88. 94. apud Vigilium Diaconum in Regula Orientali cap. 44. Gregorium M. l. 2. Dial. c. 11. Anaſtaſium Biblioth. in Vita S. Joann. Eleemoſyn. num. 35. Joan. Moſchum in Prato Spirit. c. 92. in Vita S. Theophanis Confeſſ. n. 18. Palladium in Hiſt. Lauſiaca c 1. &c. S. Hieronym. 2. Præfat. in Job. *Si aut fiſcellam junco texerem, aut palmarum folia complicarem, ut in ſudore vultus mei comederem, &c.*

PSICOLUTRA, in Notis Tyron. pag. 184. ex Gr. ψυχρόλουτρον, *Frigidarium*.

PSILLIA. Anaſtaſius Biblioth. in Paſchali PP. pag. 252. *Enim vero in dicto altari obtulit veſtem albam ſigillatam cum roſulis habentem in medio crucem de blattis cum Pſilliis*. ψέλλια Græcis *armillas* & *dextralia* ſonat: ſed non video quomodo *armillæ* conveniant cum veſte altaris, niſi vice limbi attextæ fuerint.

☞ Veroſimilior videtur Bollandiſtarum ad hunc locum tom. 3. Maii pag. 398. conjectura qua reſtituunt *Pſyllia* pro *Pſillia*, ita ut intelligatur purpura parvis quibuſdam maculis eleganter inſperſa; quæ maculæ nomen habeant à forma pulicum, qui Græcis ψύλλοι, unde ψύλλιον, herba pulicaris; niſi malis, addunt iidem ornatum illum comparare hujus herbæ foliis.

PSITARCIUM, Sacculus vel ciſtella qua panis cibuſve defertur. Vide *Sitarchia*.

¶ PSITICUS, pro *Pſittacus*, ni fallor, apud Bernhard. *de Breydenbach* Itiner Jeroſol. p. 222. *Rurſus in littore Nyli ſurſum eundo eſt regio quedam Segetha nominata, ubi aves quedam rare in magno ſunt numero, videlicet Pſiticus, pellicanus & hujuſmodi .... Capiuntur autem in Septembri preſertim Pſitici interdum milleni ſimul*.

PSITTACI, Factionis nomen. Vide *Stelliferi*.

¶ PSODANNA, Superſtitionis ſpecies, cujus mentio fit in Statutis MSS. Augerii Epiſcop. Conſeran. ann. 1280. *Divinationes, ſortilegia, faſcinos, Pſodanna, auguria, & alia qualibet ſimilia ſuperſtitioſa remedia ... obſervari & fieri, eiſque fidem adhiberi penitus probibemus*. Ibidem infra, *Sortilegi, divini, malefici, incantatores, augures, aruſpices, dæmones pro quacumque cauſa invocantes, Pſodanna vel ſinualia* (f. ſimilia) *facientes*.

¶ PSYCHICI, Animales, à Græc. ψυχικοί. Hac appellatione Catholicos quaſi ſpiritualibus Montaniſtis oppoſitos paſſim in ſcriptis exagitat Tertullianus.

¶ PSYCHOMACHIA, vox Græca, Animæ conflictus. Vita S. Agricii Epiſcop. Trevir. tom. 1. Jan. pag. 773. *Vicit tamen in ſancta Pſychomachia caritas perfecta*. Exſtat apud Prudentium Carmen quem eo nomine inſcripſit.

¶ PSYCHROLUSIA, Gr. ψυχρολουσία, Frigidum lavacrum, apud Cæl. Aurel. Acut. lib. 2. c. 14. & Tard. lib. 1. c. 1. Hinc

¶ Psychroluta & Psychrolutea, apud Senec. Epiſt. 53. & 83. Qui frigido lavacro utitur.

¶ PTALMUS, perperam pro *Opthalmus*, à Græco ὀφθαλμὸς, Oculus, in Vita MS. S. Winwaloei fol. 129. *Signum geſſit mirabile, ſibi germanæ ventre traxit ejus Ptalmum, locavitque ceu alterum*. Ubi de reſtituto ſorori ſuæ oculo, quem è ventre anſeris extraxerat, fabula eſt.

PTERARIA. Capitulare de Villiſc. 62. *Quid de axilis & alio materiamine, quid de Pterariis, quid de leguminibus, quid de milio & panico, &c.* Videtur legendum *Petrariis*, i. locis unde *petræ* & lapides eruuntur. Vide in hac voce.

PTIGMATA, *Cauſiæ*, in Gloſſis Iſidori, ubi perperam *pitigmata*: ex Gr. πτύγμα, linteum duplicatum, cujuſmodi ſunt *Cauſiæ*. Vide in hac voce.

PTISANARUM, *Mortarium*, *à Ptiſanis*. Ita Papias, qui addit Ptiſanas proprie dici, *quæ fieri ſolent in pila, &c.* Vide Ugutionem, Gorræum in πτισάνη, & Onomaſticum Roſweidi ad Vitas Patrum.

PTOCHIUM, Domus pauperum hoſpitio deputata, ex Græc. πτωχεῖον, quod & πτωχοτροφεῖον Græci vocant; *Locus ſcilicet venerabilis in quo pauperes & infirmi homines paſcuntur*, uti definitur à Juliano Antecelſore. Πτωχοτροφεῖον dixit Conſtantinus Manaſſes in Tiberio Conſtantino. Teſtamentum Sanct. Remigii Remenſis Archiep. *In Ptochiis, Cœnobiis, Martyriis, Diaconiis, Xenodochiis, &c.* Vita Euphroſynæ capit. 7. in Vitis Patrum: *Ecce Ptochia, gerocomia, xenodochia, monaſteria, &c.* Anaſtaſius in Pelagio II. PP. *Hic domum ſuam fecit Ptochium pauperum & ſenum*. Adrevaldus libr. 1. de Miracul. Sanct. Benedicti capit. 23. *Servatur proinde in domo pauperum hoſpitio deputata, ibique ſufficientem ſibi agapem cum reliquis Ptochio reſidentibus accepit*. Teſtamentum Herberti Comitis Viromand ann. 1079. apud Joan. Carpentarium in Hiſt. Cameracenſi: *Trado omnibus Comitatuum meorum Ptochiis 100. ſolid.* Adde Capit. Caroli M. l. 7. c. 2. & Joan. Sariſber. l. 7. Policrat. c. 21. Vide *Paupertas*. *Prothocium* perperam, ni fallor, pro *Ptochium*, aut *Xenodochium*, habet Johannes de Janua. Concil. Calchedon. Act. 1. Πτωχεῖον ἐρήμαια, καὶ ἐδηλώσεν αὐτοῖς ἐπιδηκόντα χρυσίου. Adde idem Concil. c. 8. & Creſconium c. 197.

¶ Ptochotrophium, Eadem notione, in lib. 5. Capit. c. 29. *Nulla ſub Romana ditione conſtituta Eccleſia vel xenodochium, vel Ptochotropium, &c.*

PTOLOMARE, Regnare, imperare more *Ptolomæorum* Regum Ægypti, qui omnes ab Alexandro M. uſque ad Cleopatram Ptolemei vocati ſunt. Tabular. S. Severini Burdegal. *Anno milleſimo ab Incarnatione Domini Jeſu Chriſti ſeptuageſimo, Indictione 8. Gregorii VII. PP. 9. necnon & Goſcelino Præſule Burdigalenſium archiepiſcopante, Rege Francorum Philippo Ptolemante, Aquitanorum D. Willelmo pacem & juſtitiam docente, ego Itorius, &c.*

¶ PTONGUS, Sonus, à Gr. φθόγγος. Carmen Hermanni de Muſica apud Pezium in Præfat. to. 1. Anecdot. p. 13.

Ter tria junctorum ſunt intervalla ſonorum:
Nam nunc uniſonas exæquat vocula Ptongos.

Vide *Pneuma*.

¶ PTUNGAR. Vide *Portongar*.

¶ PUBANTIA, Vendirario quæ puberem doceat. Barthol. in Annal. Genuenſ. ad ann. 1243. apud Murator. tom. 6. col. 503. *Tamen Piſani Pubantiis pleni jactaverant quod portam Januæ cum galeis ſuis intrarent, & quadrellos argenteos quos fieri fecerant, ſagittarent.*

¶ PUBEDA. Vide *Pubeta*.

¶ PUBELLIUS, φάγρος, in Gloſſ. Lat. Gr. Vulcanius reſtituit, *Rubellius*.

PUBERALE, ἐφήβαιον, in Gloſſ. Gr. Lat. Pubes, pecten.

¶ PUBESCENTIA, *Prima lanugo*, in Gloſſar. Gaſp. Barthii ex Baldrici Hiſt. Palæſt. apud Ludewig. to. 3 Reliq. MSS. p. 179.

PUBETA, *Adoleſcens*, in Gloſſ. Iſidori. Gloſſæ aliæ: *Pubeda, juvenis ſiue pube*. Alibi: *Pubeda, adultus*. Utitur Martianus Capella l. 2. & 9. pag. 12. & 308. [Epitaph. Burchardi Comit. to. 4. Annal. Bened. pag. 610.]

Altera lux aderat, qua taurus ſole flagrabat,
Dum *Pabeda meat, altera lux aderat.*]

¶ PUBLICALIUM, ut infra *Publicum*. Litteræ Ottonis III. Imp. in Diſſert. hiſtor. de ſummo Apoſtol. Sedis imperio in Comit. Comacl. edit. 1709. p. 19. *Comitatum Ferrariæ cum ripa & piſcariis ſuis; necnon diſtrictum Ravennæ cum portis, ripa, & portubus, muris: Publicaliis omnibus, &c.* Ubi leg. forte *Publicariis*. Vide in hac voce.

PUBLICANI. Vide *Populicani*.

¶ PUBLICANUM. Vide in *Publicum*.

¶ PUBLICANUS, ut infra *Publicus*, Judex publicus, niſi etiam ita legendum ſit. Atto Vercellenſ. Epiſc. apud Acher. to. 8. Spicil. p. 127. *Quidam in tantum libidini mancipantur, ut obſcenas meretriculas ſua ſimul in domo ſecum habitare, una cibum ſumere ac publice degere permittant.... Hac occaſione Publicani clericorum domos irrumpunt, non ipſos, ſed commanentes mulieres cum ipſis quos genuerant ſpuriis quaſi ſibi commiſſos extrahere ſimulantes. Illi trepidant miſeri, & munera quæque promittunt, & qui adorari poterant, cunctos adorare coguntur. Et qui omnium viriliter vitia declamare debuerant, de ſuis apud judicem quærunt licentiam.* Id etiam officii ad *Publicum* ſpectaſſe ex leg. Luitphrandi, videſis in hac voce.

¶ PUBLICARE, nude pro Allegare, in jure ſiſtere, apud judicem inducere, in Cod. Theod. leg. 18. tit. 30. de appellat. *Sciant ſibi ex auctoritate legis iſtius non licere refutatoriis tale aliquid ingerere, quod apud judicem non auſi fuerint Publicare.* Adde leg. 9. tit. 10. de petit.

¶ PUBLICARE, Actis inſerere, l. nulli. 28. §. cum autem. C. de Epiſc. &c. apud Pancirol. l. 1. var. lect. c. 77. Vide *Publicus*.

¶ PUBLICARIUM, PUBLICARIUS. Vide infra *Publicum*.

¶ 1. PUBLICATIO, *Publica direptio*, in Gloſſar. Gaſp. Barthii ex Baldrici Hiſt. Palæſt. apud Ludewig. to. 3. Reliq MSS. p. 163.

¶ 2. PUBLICATIO, Frequentia, Gall. *Concours*. Acta S. Eparchii to. 1. Jul. p. 412. *Capit ipſa Publicatio ſeculi ei eſſe horribilis.*

¶ PUBLICE. *Actum publice*, Clauſula non in privatis modo, ſed & regiis diplomatibus ſæpius uſurpata ſub tertia ſtirpe Francica, aliquando etiam recepta ſub Carolingis, ſed rarior regnantibus Merovæadis, ut docet Mabillonius Diplomat. l 2. c. 27. num. 10. Cujus vocis originem inde accerſit, quod olim acta quævis authentica coram magiſtratu & judicibus publice conderentur, aut certe relegerentur ante conſcripta. Hinc

¶ PUBLICUM nude, pro Charta, diploma. Charta ann. 1304. in Macer. Inſulæ Barb. to. 1. pag. 194. *De prædictis Pontius de Guizuaco prior de Sallono, petiit ſibi nomine dicti domini abbatis & monaſterii fieri ſibi Publicum.*

¶ PUBLICIANA ACTIO, Vox foranſis, cujus vim declarat Gloſſa in cap. Abbate. de Sentent. & re judicata. in ſexto. §. Dominii: *Si talis emptor, antequam uſucapiat, à poſſeſſione cadit: petit rem à poſſeſſore jure quaſi dominii, & appellatur Actio Publiciana. Si autem poſt uſucapionem à poſſeſſione cadat, tunc non competit Publiciana, ſed datur civilis actio, ſcilicet rei vindicatio ſecundum quoſdam utilis, ſecundum alios directa.* ff. de publ. l. 1. Dicta eſt autem Publiciana à Publicio auctore, qui eam invenit, ut Inſtitut. de Act. §. Aliæ. Hæc poſt Macros in Hierolex.

PUBLICITER, Publice, [in Præcepto Ludovici Pii an. 820. apud Baluz. in Append. ad Capitul. Ch. 37. in Capitulari Sueſſionenſi an. 844. c. 2. edit. Baluzianæ: ubi aliæ editiones habent *publicitus*: & in veteri Placito in Vita Aldrici Epiſc. Cenoman. p. 120. to. 3. Miſcell. ejuſdem Baluzii.

PUBLICUM, Tributum, vectigal, Græcis δημόσιον. Gregorius Turon. l. 1. de Miracul. cap. 44. *Alius quoque tributa publica deferens, ſacculum pecuniæ, dum iter ageret, negligenter amiſit. Adpropinquans autem civitati, recognoſcit ſe amiſiſſe Publicum quod ferebat.* Utitur etiam Hiſtoria Miſcella, ubi Theophanes habet δημόσιον. [Vide in *Publice*.]

PUBLICARIUM, Eadem notione. Gloſſ. Gr. Lat. δημόσιον, τελώνιον, *publicarium*. [In Caſtigat. ex MSſ. *Publicanum*. Vocabul. utriuſque Juris: *Publicata dicuntur ea quæ ob aliquod delictum ſic enorme in publicum ærarium devolvuntur.*] Charta Friderici Imper. ann. 1158. apud Ughellum to. 2. p. 518. *Cum portis, ... Publicariis, mercatis, ſtationibus, redditibuſque villarum.* Alia Ottonis IV. Imp. an. 1209. ibidem pag 375. *Cum omni juriſdictione, cum Pado, ripis, piſcariis, paludibus, ſtratis, viis, paſcuis, ſilvis, &* Publi*cariis univerſis, &c.* Occurrit ibi non ſemel.

PUBLICARIUS, Publicanus. Julius Firmicus lib. 3. c. 8. *Faciet etiam in omnibus actibus Publicarios.*

PUBLICUM, Fiſcus, ærarium publicum, ut in Pragmatica Sanctione Juſtiniani cap. 23. & apud Julian. Anteceſſ. Conſtit. 1. §. 1. 2. Conſtit. 30. 46. 89. §. 5. 6. [Leges Luithprandi apud Murator. tom. 1. part. 2. col. 1. *De poſſeſſione, quam aliquis de Publico habet, &c. Infiſcari ad* Publicum, fiſco addici, ibid. pag. 59. col. 2.] *In publico componere*, id eſt fiſco, in Lege Bajwar. tit. 2. capit. 54. §. 1. & alibi non ſemel, in Legib. Popularib. Taſſilonis cap. 2. &c. *In publicum revocare*, fiſco addicere, confiſcare, in Capitul. 1. ann. 809. cap. 30. in Capit. 2. ejuſdem anni cap. 1. lib. 3. Capitul. cap. 47. &c. Vide Vitam Aldrici Epiſcop. Cenoman. pagin. 22. 24. 25. & alibi: præterea Notas ad Alexiadem pag. 262.

IMPUBLICARE, In *publicum*, ſeu fiſcum redigere, confiſcare. Charta Deſiderii Regis Longobard. in Bullario Caſinenſi to. 2. p. 8. *Et dum ad aures Excellentiæ noſtræ pervéniſſet, fecimus eum apprehendere & in vincula mittere, & omnes res ejus, ſecundum quod edictum continet, pagine Impublicare.*

IN PUBLICO, Palam, *En public*. Capitula Caroli Magni libr. 1. capit. 81. *Nec in Publico veſtimenta lavare*,

vare, nec berbices tondere babeunt licitum, in diebus Dominicis.

PUBLICUS, Judex publicus. Lex Longob. l.2. tit. 51.§.1. *Et ſi talis perſona fuerit quæ non babeat unde componat, tunc Publicus debeat eum dare pro ſervo in manu ejus cui culpam fecit, & ipſe eidem ſerviat ſicut ſervus.* Tit. 55. §.16. *Tunc Publicus debet eum dare in manus mariti ſui, &c.* Lib.3. tit.13. §.3. *Et boc nullus Comitum aut Publicus poteſtatem babeat exigendi, niſi cum Miſſo Palatii Imperatoris.* Leges Luithprandi Regis titul. 110. §.2. *Inſuper & Publicus, in quo loco factum fuerit, comprebendat ipſas mulieres, & faciat eas decalvare.* Adde tit. 111. §.1. tit. 119. §.3. Leges Rachis tit. 3. §.1. &c. Vide *Judex publicus*, *Palatium*, *Publicanus*, *Villa*.

¶ Publica Forma, Uſu & conſuetudine recepta, authentica. Charta ann. 1329. tom. 2. Hiſtor. Dalph. p.223. *Præmiſſa in notam recepta ſic in Publicam formam redegi.*

¶ Publicæ Personæ, Quæ acta ſcribebant, l. orphanotrophos, cap. de Epiſc. & Cleric. apud Pancirol, l.1. var. lect. c.77.

¶ Publica Scriptura vel *Forenſis*, Quæ fiebat, vel inſerebatur actis, l. comparationes, cap. de fide inſtr. &c. ibid. Vide *Publicare*.

¶ PUCABINA, pro *Pictavina*, ut recte monet V. Cl. *Secouſſe*, in Conſuet. Vernolii an. 1365. inter Ordinat. Reg. Franc. to.4. p.644.

PUCATRIX, Σαιτρια, in Gloſſ. Gr. Lat. [In Cod. Sangerman. *Putatrix:* at legend. cenſet Vulcanius *Fucatrix.*]

PUCCIOLUM Vinum, Quod Latinis Lora ſeu aqua in vinaceis macerata, de qua Plinius l.14. c.10. ita Matth. Silvaticus.

¶ PUCELLA, Virgo, à Gall. *Pucelle*. Charta ann. 1494. ex Tabul. Maſſil. *Quod duæ Pucellæ ſive virgines præſentis civitatis Maſſiliæ bene ornatæ ponentur in logia domus villæ.* Puceleiſe, in Poemate *de la Roſe* MS.

Toutes berbes, toutes floreites
Que valletons & Puceleises
Vont en printens os bois cuellir.

PUCELLAGIUM, ſive *Virginitas*, apud Bractonum l.3. Tract. de Corona c.21. §.13. c.28. §. 2. ex Gallico *Pucelage*, quaſi *Puellagium*. [Hinc in vet. MS. inter Plac. Mich. an.19. Edwardi III. apud Th. *Blount* in Nomolex. Anglic. *Puellagium* idem quod *Pucellagium* ſonat: *In placito pro rapto, ſic continetur ... quod ipſam de Puellagio ſuo felonice & totaliter defloravit.*] Alii à *Pulcbellula* vocem *Pucelle* deducunt, quomodo Italis *Pulcella* & *Pulzella*, eſt virgo.

¶ PUCTA, pro *Puncta*, Lingua terræ, Gall. *Pointe de terre*. Charta ann. 1192. ex Cod. MS. Biblioth. D. Abbat. *de Crozat*: *Quod omnes rippæ illæ ſicuti tenent à porta quæ dicitur Vitalis Carbonelli uſque ad Puctam, quæ eſt ſubtus pratum, ubi Braſſellum conjungit cum Garona, erant publicæ.*

¶ PUDENTIA, αἰσχύνη, in Gloſſ. Lat. Græc. in Cod. Reg. *Pudor*, *verecundia*. Gloſſ. Lat. Gall Sangerm. ex Iohan. de Janua: *Pudentia*, *Vergoingne*.

PUDHEPEC, Nemoris cæſio, in Legibus Henrici I. Regis Angl. capit.38. ubi legendum *Wdbepec* cenſet Spelmannus, ex Saxonic. pdu, & pde, *ſilva*, & pec, *cæſio*: picum enim avem, quæ arbores inſcindit, *ſpe*, vocant Angli, uti & ſegmenta, quæ in ſarciendis calceis ſutores appingunt. Nam licet *Pudhepec* præferant MSS. id natum putat ex affinitate literæ P. cum p. Saxonico.

PUDIMENTUM, Αἰδοῖον, *Pudendum*, *penes*, in Gloſſ. Gr. Lat. & Lat. Græc.

¶ PUDIOLUS, pro *Podiolus*. Vide *Podium* 2.

¶ PUDITUS, pro *Putidus*, in Gloſſ. Iſid. Vide ſupra *Blenones*.

¶ PUDOR, pro Putor, fetor, Gall. *Puanteur*. Geſta Epiſcop. Cenoman. apud Mabill. to. 3. Analect. pag.246. *Ejus namque* (Abraham Vicedomini) *ut fertur, ſepultura tota in circuitu per octo dies ardebat, & tota terra in circuitu flamma & igne conſumebatur, & ingenti Pudore totum illud monaſteriolum replebatur.* Formula 14. ex Baluzianis: *Non eſt bomo, bic miſer talis latrat, ſed non ut canis, ... fleumas jactat in Pudore, &c.*

¶ PUDORATUS, *Pudore ſuffuſus; expudoratus, extra pudorem poſitus.* Joannes de Janua. Eccli. c.26. v.19. *Gratia ſuper gratiam, mulier ſancta & Pudorata.* Litteræ Philippi VI. Reg. Franc. an.1328. to.10. Spicil. Acher. p.207. *Imitantes Pudoratos filios Noe qui patris verecundiam nequeuntes æquanimiter tolerare, &c.* Vide *Pudorificus*.

PUDORIFICARE, Pudore ſuffundere. Leges Baronum Scoticor. ſeu Quoniam Attachiamenta c. 47. §.7. *Quam terram teneri clamat bæreditarie de Domino Rege ... unde eum deforciaſti, Pudorificaſti, & damnificaſti ad valorem talis ſummæ.* Hinc

¶ PUDORIFICUS, ut *Pudoratus*, in Litt. ann. 1378. to.6. Spicil. Acher. p.42 *Urget Pudorificæ ſponſæ Chriſti calamitas.*

PUDOROSUS. Gloſſ. Gr. Lat. αἰδήμων, *Modeſtus*, *Pudoroſus*, *verecundus*, *pudens*.

PUDUCLARE, Peduclare, Pediculis purgare, pediculos abſtergere à veſtibus. Gloſſæ veteres, editæ ab H. Stephano p. 336. *Pediculo*, φθειρίζω, *Peduclat*, φθειρίζει, Ubi φθειρίζειν, non idem eſt quod φθειριάω, *pediculis ſcateo*; ſed *pediculis purgo*. Sic in iiſdem Gloſſis *Pulico*, ψυλλίζω, redditur, hoc eſt *pulicibus purgo*. Gloſſ. Græc. Lat. φθείρ, *peduculus*: φθειρώδης, *peduculoſus*. φθειρίασις, *peduculatio*: φθειρίζω, *peduculo*. Ita in MS. unde fortaſſis apud nos *Eſplucher*, quod idem ſonat; niſi probabilior videatur eorum ſententia, qui a pelliculis, ſeu pelliciis, quas *peluches*, & *pluches*, noſtrates vocabant, accerſunt, quas qui vellicant & abſtergunt, *eſplucher* dicuntur. Regula Magiſtri cap 81. *Habere debent fratres in bieme paraturam groſſam quotidianam ſtamineam, & tunicam aliam nocturnam, quam poſt nocturnos Puduclent, quia in die diverſis occupantur laboribus.* Hic hæret eruditus Gloſſator. Vide Caſaubonum ad Theophraſti characteres p.326.

¶ PUEGA, Funis nautici ſpecies. Informat. de paſſagio tranſmar. ex Cod. MS. Sangerm. *Item debet babere ipſa navis duas Puegas & 6. gratillos & ſarciam ſubtilem, &c.*

¶ PUELLA nude, pro Puella honoraria. Teſtam. Ermentrudis in Liturg. Gall. pagin. 463. *Vinea quam Vincimulus in monte Exitoricino colit, & Puella, nomine Sunnechilde, & ancilla nomine Iveriæ ... babere jubeo.*

¶ Puellæ Faustinianæ, in numiſmate aureo & argenteo Fauſtinæ matris quod exhibet *Vaillant* to. 2. Numiſmat. præſtant. pag. 174. His lucem affert Capitol. in Antonino Pio: *Puellas alimentarias in bonorem Fauſtinæ Fauſtinianas conſtituit.* Idem in Marco Aurelio: *Novas Puellas Fauſtinianas inſtituit in bonorem uxoris mortuæ.* Ejuſdem conditionis erant *Puellæ Mammaanæ* quas inſtituit Alexandr. Severus Inſcription. apud Gruter. 1084. 7. meminit *puerorum Puellarumque Ulpianorum* in honorem Trajani inſtitutorum. Vide Vandal. Diſſertat. 1. capit. 11. pag. 164.

¶ Puella Illustris inſcribitur Catharina Impera-

peratrix CP. in Charta an. 1301. ex Cod. Colbert. a591. *Excellentiſſima ac nobiliſſima Katherina Dei gratia Imperatrix Conſtantinopolitana Illuſtris Puella, &c.*

PUELLA, Cognominatus Guillelmus Abbas Fiſcanenſis *pro decore*, inquit Ordericus Vitalis lib. 11. Huc refer verſus ſequentes.

Dum dubitat natura marem faceretne Puellam,
Factus es, a pulcher, pene Puella puer.

¶ PUELLARE, Monaſterium puellarum. Tabular. S. Benedicti Floriac. *Cæterorum omnium medietatem cum eccleſia vola donatis ſancto Andochio Puellare ad lumen.*

PUELLARIUS, παιδεραστής, in Gloſſ. Græc. Lat. MS. Perperam in edito *pullarius*. Fragm. Petronii: *Imo etiam Puellarius erat, omnis Minervæ homo.* [Vide *Puerarius*.]

¶ PUENCHATGE, Idem forte quod *Puginata*. Tabul. Voſienſe fol. 79. *Damus Deo & S. Petro Voſienſi in manu domini Ademari abbatis tres minas de Puenchatge de la Comba de braccbar, &c.*

¶ PUEPLARE, Vide *Præplare*.

PUER, Homo, famulus cujuslibet ætatis, ſubditus: quomodo apud Athenienſes παῖδας ſervos & famulos appellatos docent Ammonius in παιδίσκη, & Moſcopulus lib. περὶ σχεδῶν p. 135. S. Ambroſius de Abraham lib. 1. c. 9. *Pueros dicimus, quando ſervulos ſignificamus, non ætatem exprimentes, ſed conditionem.* [Vita S. Dominici Loricati ſæc. 6. Bened. part. 2. pag. 150. *Puer quidam deſpicabilis, qui ad exſequendum quodcumque negotium in adminiſtratione remanſit, &c.*] Ita utuntur interpres Biblior. Gen. 24. &c. S. Auguſtinus lib. de Civitat. Dei cap. 2. Lex Burgund. tit. 49. §. 4. tit. 76. §. 1. 4. [Lex Ripuar. tit. 53. § 2.] Lex Salica tit. 14. §. 6. Gregorius Turon. lib. 2. Hiſt. c. 2. 24. 37. lib. 5. c. 3. l. 6. c. 2. l. 1. Mirac. c. 78. lib. 2. c. 16. de Glor. Conf. c. 66. de Mirac. S. Martini c. 29. Paulus Varnefrid. l. 3. de geſtis Longobard. c. 8. 12. Leges Luithprandi Regis Longobard. tit. 108. §. 1. Aimoinus l. 1. Hiſt. Franc. c. 10. 12. l. 2. c. 6. 11. 15. l. 3. cap. 40. Brompton. ann. 1009. & alii paſſim.

¶ PUER MINISTERIALIS expreſſius dicitur in Fragm. Epiſtol. Pelagii I. PP. apud Baluz. tom. 5. Miſcellan. pagin. 466. *Nec enim ejuſdem æſtimationis eſt artifex & miniſterialis Puer contra ruſticum vel colonum.*

¶ PUERI BONI, Scholares pauperes. Charta an. 1377. apud Miræum to. 1. p. 783. *Poſt varias conſiderationes habui ſpecialem devotionem ad opus pium, & ut ſpero fructuoſum faciendum, videlicet unam domum pauperum puerorum ſcholarium, qui in aliis locis Boni Pueri, & vulgariter* Bons Enfans *nuncupantur.*

¶ PUERI DOCTRINÆ, Eadem notione, qui in Collegio, quod *Domum doctrinæ* vocant, inſtituuntur. Vide Limborch. Hiſt. Inquiſit. l. 4. c. 41.

PUERI MONASTERII, Symphoniaci. Vide ſupra in *Infantes*.

PUERI, dicti filii Principum. Vide in eadem voce *Infantes*.

¶ PUER, Miles. Gregor. Turon. lib. 2. Hiſt. c. 11. *Procedant duo de noſtris in campum, & ipſi inter ſe confligant. Tunc ille cujus Puer vicerit, regionem ſine certamine obtinebit.* Infra: *Confligentibus vero Pueris, pars Vandalorum victa ſuccubuit, interfectoque Puero, placitum egrediendi Tranſimundus ſpopondit.* Vett. aulæa Bajoc. Hic *Odo Epiſcopus baculum tenens confortat Pueros*; id eſt, decertantes excitat.

PUER, pro Mancipio, occurrit non ſemel in Diurno Roman. c. 6. tit. 14. 16. 17. 18. c. 7. tit. 16.

PUER, Filius, quomodo Gallis *Enfans* dicuntur. Gregorius Turon. l. 6. Hiſtor. cap. 35. *Nuntiatur Reginæ Puerum, qui mortuus fuerat, maleficiis & incantationibus fuiſſe ſubductum.* Wichbild Magdeburg. art. 91. *Occidatur ſi unus quum tres vel plures haberet Pueros, &c.* Occurrit ibi pluries. Charta an. 1080. *Pantaleon de Britolio ... cum uxore ſua Audola, & tribus Pueris ſuis, videlicet Petro, &c.* [Charta Joannis primogeniti Philippi VI. Reg. Fr. ann. 1346. apud Ludewig. to. 5. Reliq. MSS. p. 450. *Nos erimus verus & legalis amicus noſter cariſſimi & boni dilecti fratris, domini Caroli de Bohemia, Dei gratia Regis Romanorum, & Puerorum ſuorum præſentium & futurorum.*]

PUERI, Dicti Clerici minores. Charta Girberti Epiſc. Pariſ. an. 1122. apud Lobinell. to. 3. Hiſt. Pariſ. p. 59. *Signum Girberti epiſcopi, Bernerii decani, Adæ præcentoris, ... Petri ſubdiaconi, Alberti ſubdiaconi, Anſelli Pueri, Andreæ Pueri, Manaſſæ Pueri.* Occurrit rurſum in Charta an. 1133. ibid. col. a. Huc etiam ſpectat Capitul. Aquiſgr. c. 70. *Et ut ſcholæ legentium Puerorum fiant. Pſalmos, notas, cantus, compotum, grammaticam per ſingula monaſteria vel epiſcopia diſcant... Et Pueros veſtros non ſinite eos vel legendo vel ſcribendo corrumpere.*

PUERALIS, PUERALIUS, κατάγνις, in Gloſſ. Gr. Lat. [in Cod. Sangerm. *Puerilis*.]

¶ PUERARIUS, παιδεραστής, φιλόπαις, in Gloſſar. Latino-Græco.

¶ PUERARIUS, adject. Puerilis. Guibertus in Vita ſua lib. 1. capit. 14. *Tandem matri rem prodidi, quæ Puerariam levitatem verita, tamen ab hoc propoſito me ratiocinatione rejecit, &c.* Idem lib. 3. cap. 12. *In Andegavenſi urbe femina quædam erat, quæ puellula nupſerat, in qua Pueraria ætate anulo quæ digitulo inſeruerat, &c.*

PUERASTER. Gloſſ. Græc. Lat. Ἀντίπαις, *juvenis, Puerafter.*

PUERICELLULI, Camerarii, cambellani, ſeu qui vulgo Gallis, *Valets de Chambre* dicuntur. Vita S. Fructuoſi nu. 2. *Cumque aliquanto tempore ſub illius degeret regimine, provenit, ut quodam die poſſeſſionem Eccleſiæ ingreſſi, ipſius præeuntes Puericelluli, cum ei ad manendum hoſpitium præparaſſent, &c.*

¶ PUERIGER, Pueros generans. Fulgent. Mythol. lib. 1. *Semina Puerigera viſceribus infundere.*

PUERITER, In modum pueri. Hiſtoria Translat. Sanct. Bathildis, num. 6. *Et quia audierat dictum, quæ petieris puro corde, & non hæſitaveris, continuo conſequeris: deprecatus eſt Pueriter, & conſecutus eſt celeriter.*

¶ PUERITIA, Novitas, Gall. *Nouveauté*. Præceptum Ludovici VII. Reg. Franc. ann. 1157. inter Inſtrum. tom. 6. Gall. Chriſt. novæ edit. col. 42. *Ad quæ* (documenta) *renovanda, & quadam novæ ſcripturæ Pueritia convenuſtanda providus ejuſdem eccleſiæ patronus & digniſſimus Archiepiſcopus Berengarius humiles noſtræ ſerenitati preces porrexit.* Vide infra *Puerus*.

PUEROSUS, παιδικός, in Gloſſ. Gr. Lat.

PUERPERIUM, Partus, fœtus. Abdias Babylonic. l. 3. Hiſt. Apoſt. p. 37. *Credo nunc Jeſum Chriſtum Filium Dei, & projice Puerperium: verumtamen mortuus egredietur, quod indigne concepiſti. Hæc ut mulier credidit, egredientibus cunctis de cubiculo, projecit partum mortuum, & ab omnibus laboribus liberata eſt.* [Vox nota Suetonio.]

¶ PUERPERIUM, Os uteri, apud Burchardum Vormac. de Pœnit. l. 19. fol. mihi 278. v. *Feciſti quod quædam mulieres facere ſolent? Tollunt piſcem vivum, & mittunt eum in Puerperium ſuum, & tamdiu eum ibi tenent, donec mortuus fuerit, & decocto piſce vel aſſato, maritis ſuis ad comedendum tradunt, &c.*

PUER-

Digitized by Google

¶ Puerperium quid ſit in Ordinar. Eccleſ. Lexovienſis, exponitur ad diem Nativit. Domini: *Ante majus altare Puerperium ponitur, ſcilicet quædam toallia ſuper coiſſinum & textus eburneus.*

¶ PUERUS, adject. Novus, recens, juvenilis, puerilis. S. Paulinus de S. Felice Natal. 10.

Fronte juventutis tegitur fucata ſenectus:
In Pueram faciem veterana refloruit ætas.

Vide *Pueritia*.

¶ PUGA, Collis, eadem notione qua *Podium* 3. Vide in hac voce. Notitia an. 832. in Append. ad Marcam Hiſpan. col. 769. *Et inde vadit ipſe terminus per eigo Ferrario uſque ad ipſo Palaciolo a Caſtellano condam ædificato, & aſcendit in Pugas & ſuper Clota Boſo.* Vide *Puialis* & *Pujus*.

PUGIL, *Campio*, in Foris Bigorrenſibus art. 20. Tabular. S. Germani Pariſ. ſub Hugone: *Godefridus quidam de ſancto Germano Pugilem ſuum Robertum & ſuos obſides coram aſſiſtente multitudine nobis exhibuit. Godefridus vero de Braviler neque pugilem, neque obſides ſuos exhibuit, nec ea die comparuerunt in Curia noſtra, propter quod ei diximus, ipſum decidiſſe à cauſa.* Vide *Campio*.

¶ Pugil, adject. Athleticus, robuſtus, validus, in Chron. Trivetti ex Epiſt. Petri Bleſenſ. to. 8. Spicil. Acher. pag 434. *Arcuati pedes, equeſtres tibiæ, thorax extenſior, lacerti Pugiles, virum fortem, agilem & audacem denuntiant.*

PUGILARE, Duello contendere. Guibertus l. 3. de Vita ſua c. 14. *Is contra datis vadibus bello eum Pugilaturus impetiit.*

¶ Pugillari, Pugnis, ſeu pugilis more luctari. Apuleius de Deo Socrat. *Itidem ſi Pugillari valide velis; brachia vegetanda ſunt, quibus Pugillatur.*

¶ PUGILATOR, παγκρατιαστὴς, in Gloſſ. Lat. Gr. Pugil. Arnobius l. 1. *Tyndaridæ Caſtores, equos unus domitare conſuetus, alter Pugilator bonus, & crudo inexpugnabilis caſtu.*

PUGILLARES, inter miniſteria ſacra, quæ Pontifici ad ſtationem procedenti proferebantur, recenſentur: quos eoſdem eſſe cenſet Panvinius cum fiſtulis, aureis vel argenteis, quibus Fideles ſacroſanctum Chriſti Sanguinem hauriebant, quarumque ſolus Romanus Pontifex uſum adhuc obſervat. In ea ſententia eſt perinde Caſſander in Liturgicis p. 53. *Inter inſtrumenta ſacra, quæ Pontifici ad ſtationem procedenti præferebantur, numerantur Pugillares aurei ſive argentei. Videtur autem ea ætas Pugillarium nomine intellexiſſe ſtylos ſive graphia, ſive etiam pennas vel calamos, & ex hac ſimilitudine fiſtulas ſive cannas, quibus ſanguis à Dominico calice exugebatur, cum proprie Pugillares ſint ipſæ tabulæ in quibus ſcribi conſuevit, quæ Græce* πινακίδια dicuntur. Ordo Romanus: *Archidiaconus accepto de manu illius calice, refundit in ſcypho ... & tradit calicem Subdiacono regionario, qui tradit ei Pugillarem, cum quo confirmet populum.* Alibi: *Aquamanus, patenam quotidianam, ſcyphos & Pugillares, & alios aureos, & gemelliones, &c.* Rurſum: *Hoc officio juxta altare peracto, & Pugillari cum quo confirmetur populus per Subdiaconum regionarium jam accepto, &c.* Alio loco: *Patenæ, calices & ſcyphi, atque Pugillares aurei & argentei, amulæ argenteæ, &c.* [Gloſſ. Lat. Gr. *Pugillares*, δέλτοι, πινακίδες. Conſule Cardin. Bona in Liturg. Vide præterea *Canna argentea* in *Canna* 4. *Naſus*, & Martinii Lex.]

Pusillaris, pro *Pugillaris*, Eadem, ni fallor, notione. Charta Heccardi Comitis Auguſtodunenſis, ex Tabulario Perſiacenſi in Burg. pag. 26. *Uno furcella aurea cum Puſillares duos, & illo balteo minore cum gemmis, &c.*

PUGILLARIUS, Pugillares, [Gallice *Tablettes pour ecrire.*] Synodus Hibern. to. 9. Spicil. Acher. pag. 24. *Pugillarius ſit* (Princeps) *ad ſcribendum, [liber ſit ad legendum, ſpeculum ſit ad conſpiciendum, &c.]*

PUGILLATA, Quantum pugillo continetur, Gall. *Poignee*. Ceremoniale Romanum Cencii Cardinalis: *Electus accipit de gremio Camerarii tres Pugillatas denariorum, & projicit dicens, &c.*

¶ PUGILLATOR, *Qui de manu in manu nummorum aliquid ſubtrahit.* Gloſſ. MSS. Sangerm. nu. 501. *Poingneur*, in Statuto ann. 1320. tom. 2. Ordinat. Reg. Franc. pag. 581. dicitur qui ex officio moruas computant, quæ binæ numerantur, quod noſtri *Poignee de morue* vocant: *Li quatre preud'hommes qui gardent le meſtier, doivent mettre & eſtablir les conteurs & les Poingneurs.*

PUGILLONES, *Pugillatores*, in Gloſſ. Iſid.

1. PUGILLUS, Modus agri. Tabular. Caſaurienſe: *Terram petiam unam per menſuram quartarum ſex, & aliam petiam per menſuram ſextarium unum, & Pugillos ſex.* Paſſim in hoc Tabulario. [Chronic. Farf. apud Murat. to. 2. p. 2. col. 457. *Item in territorio Aſculano in una petia ad Subvenam modiorum 8. in alia ſextarios 8. & Pugillos 3. in alia Pugillos 6. in alia ſextarios 6. & Pugillos 6. Omnes inſimul modia 15.*] Vide *Pugneriata*.

2. PUGILLUS, vel Pugillum, Alia notione, apud Laurentium de Leodio in Hiſtor. Episcop. Virdunenſium pag. 288. *Sub eo iſta Eccleſia amiſit tria pretioſa pallia, duas magni pretii cappas, duo candelabra argentea ſex marcarum, foratagia* (foragia) *vini civitatis, & Pugillum.* [Necrolog. Eccl. Tullenſis, ubi de Gerardo II. Epiſcop. *Gerardus electus Tullenſis dedit medietatem Pugilli ipſius civitatis.* Idem videtur quod jus menſuræ vel *moltæ*, Penſitatio ſcilicet quam à vaſſallis exigit dominus pro frumenti menſura vel molitura in molendinis ſuis. Vide in *Puginata*, & *Pugnanderia*.]

PUGINATA, Pugneia, *Pugillata*, Gallis noſtris *Poignee*. Vetus Martyrologium S. Catharinæ de Valle Scholaſticorum Pariſienſ. *Item pro animabus omnium ſervientium Regis arma gerentium, pro quibus, & ad quorum petitionem Eccleſia noſtra cœpit ædificari, prout in litteris Epiſcopi plenius continetur: proinde dicti ſervientes de voluntate dicti Regis ordinaverunt inter ſe, & quilibet Serviens Regis arma gerens, qui tunc erat, & etiam futurus, daret nobis in eleemoſynam, quamdiu viveret, & Regi ſerviret, Puginatas ſuas, videlicet in qualibet quarta decima per anni circulum quatuor denarios, hoc eſt per annum decem ſolidos, & quatuor denarios. Hoc autem dederunt nobis ad ſuſtentationem unius fratrum noſtrorum, qui pro ſervientibus, qui jam deceſſerant, & poſt decedentibus cotidie unam Miſſam de Requiem in Eccleſia noſtra celebraret.* Diarium Theſauri Regii incipiens ann. 1297. 12. Junii an. 1300 *Nomina Militum de Conſilio Regis, à quibus retinuimus Pugneias, quando ſolvimus eis vadia ſua Parlamentorum, quas non reddidimus uſque nunc.* Ordinatio Hoſpitii S. Ludov. Regis ann. 1261. *Valleti cameræ, quilibet 6. den. per diem, unam prebendam avenæ loco liberationis & Pugneiarum ... & vult Dominus Rex quod omnes Pugneiæ erogentur ad voluntatem ipſius per manum Eleemoſynarii.* Occurrit ibi pluries. In Computo Barthol. *du Drach* Theſaurarii Guerrar. an. 1339. & 1340. crebri articuli, qui *Militem*, aut *Scutiferum* ſpectant, his verbis clauduntur: *Sommes des gages, &c. & il a eu par 6. lettres comps. en droitures & Poignies 130. livres, &c.*

☞ Ex his minime obſcurum eſt per *puginatas* vel *pugneias* ſignificari aliquid ex iis rebus, quæ in aula

Digitized by Google

regia miniſtrantibus nomine *liberationis* ſuppeditabantur, maxime vero ea voce indigitari opinor candelarum faſciculos quos *Pongnee de chandoille* conſtanter vocat Philippus V. in Statuto pro Hoſpitio ſuo an. 1317. ex Cod. MS Sangerm. *Le Cancelier ... aura livraiſon de chandoille. 1. ſeptein, 1. cinquein, 2. guayers & une Pongnèe de menue chandoille.* Infra: *Les Chapelains ... auront tous trois livraiſon chandoille, 2. guayers & une Poingnee de menues.* Rurſum: *Les Sergent d'armes ... n'auront que 3. guayers & demi Pongnèe de menue chandelle.* Pluries ibi.

☞ Aliud ſonat vox *Puignere* in Conſuet. Baion. tit. 23. art. 10. Ibi enim accipitur pro ea farinæ parte trium ſcilicet librarum, quæ molitori ratione ſalarii debetur: hæc *la dix-huitime Puiguere de la conque* dicitur loco laudato. Vide *Poinanderia*, *Pugillus* 2. & *Pugnanderia*.

¶ PUGINUS, Pullus, Gall. *Pouſſin.* Codex cenſualis Caſtellionis Dombenſis an. 1463. *Debet unum Puginum & quartam partem alterius Pugini.* Vide *Pulcinas*.

¶ PUGIO, Acumen, Gall. *Pointe.* Elmham. in Vita Henrici V. Reg. Angl. edit. Hearnii c. 64. pa. 177. *Inſtrumenta vero ferrea, quæ triplici Pugione calcantium pedibus minabantur diſpendia, iſtac ſepultis tabulis infixa, illac in tellure fuerant non rara vicinitate plantata.*

PUGIUM, Collis. Vide *Padium* 3.

¶ PUGIUS, ut *Pulcinus*, pullus, in Cod. cenſuali Calomontis. Vide *Puginus*.

¶ 1. PUGNA, Pugni ornamentum, Gallice *Poignee.* S. Audoenus in Vita S. Eligii apud Duchesnium to. 1. pag. 629. *Quatiens brachile aureum, Pugnamque auro gemmiſque compta ſibi ſubripuit* (Eligius) *tantum ut miſeris ſubveniret?* Alii *Pangam* legunt. Vide in hac voce. *Poingniau*, eadem, ut videtur, notione, in Computo ann. 1237. ex Bibl. Regia: *Pro duabus paraturis ad albas, & fanons, & Poingniaus, 8. l. 5. ſ.*

¶ 2. PUGNA, f. pro *Punga*, à verbo *pungere*, inſtrumentum aliquod in acumen deſinens, quo *cappa* aliæque veſtes clauduntur. Inventar. ornament. Eccl. S. Victoris Maſſil. *Duas tunicas pontificales de ſamito rubeo & clauduntur Pugna, cum cordela viridi, cum acu argentea.*

3 PUGNA, Duellum, monomachia, judicium duelli. Lex Longobard. lib. 2. tit. 55. *In quibus cauſis Pugna prohibeatur, vel fieri debeat.* Paſſim toto titulo Adde l. 1. tit. 9. §. 23. tit. 25. §. 49. 51. lib. 2. tit. 35. Capitula Ludovici Pii an. 824. c. 9. *Quod ſi nulla pars alteri ceſſerit, jurent & Pugna probetur illorum teſtimonium.* Charta Widonis Imper. an. 892. *Sicque in omnibus rerum Eccleſiarum cauſis, quibuſcumque legali diſceptatione tantum exorata fuerit, at Pugna aut teſtibus dirimatur*, apud Ughellum to. 2. pag. 122. [Charta an. 1115. apud Murator. delle Antic. Eſtenſi pag. 314. *Dicendo quod prænominata capella cum omnibus prædictis rebus pertineret ad eccleſiam S. Juſtinæ de civitate Padua per cartulam unam, ... & partem eccleſiæ S. Zachariæ eam diſveſtiſſe, & inde Pugnam velle ſe facere dicebant.*]

¶ PUNNA, Eadem notione, in Notitia ann. 972. apud eumd. Murator. ibid. pag. 152. *Tunc interrogati fuerunt, ſi hoc adprobare voleret per Punna, quod ipſa cartula falſam eſſet; ipſi dixerunt, quod ita voleret. Tunc per judicum judicium dedit wadia jam dicto Martino per Punna clarificandum, qualiter ipſa cartula falſa eſſet. Et ipſe Vivencius advocatus eorum dedit wadia per Punna defendendum ... Ideo ecce me paratum cum Evangelia, & ſcuto, & fuſte, eadem Punna faciendum, qualiter ipſa cartula falſa eſſet.* Ubi obſervanda quæ ad duelli ritus hic ſpectant. Plura vide in v. *Duellum*. *Poigneis*, *Pugneis*, apud Poetas noſtrates, pro pugna, conflictus, ictus. Le Roman *de Vacce* MS.

Reaouſvit le grand Poigneiz,
Et vit les grans abateiz.

Le Roman *d'Athis* MS.

Là ot eſtrange Poigneis,
Et de hanches grant froiſſeis.

Le Roman *de la guerre de Troyes* MS.

Tant parſu grans les Pugneiz,
Et des lances li ferreiz.

Ibidem:

Et por fere ſes Pugneiz
Avoit ſes garnimens gerpiz.

¶ PUGNARUM EXPURGATIO, *Duelli* emenda ſeu mulcta, quæ domino debebatur. Diploma Friderici Ducis Auſtriæ ano. 1243. apud Ludewig. tom 4. Reliq. MSS. p. 226. *Alias vero quaſcumque cauſas pecuniarias, ſive prædiales, ſive in perſonas, ſive in damna, ſive bannos, Pugnarum expurgationes, quaslibet obventiones, ſcilicet: loſunge, ubervanch, gramlos, nottarnos dolos, haſerban, in prædiis ſuis & perſonis officiales Eccleſiæ exequantur, ita ut auctor ſemper forum rei exequatur.*

PUGNARE, Duello rem dirimere, in Legibus Burgund. tit. 45.

¶ PUGNABILIS, Pugnax, bellicoſus. Sabas Malaſpinæ de Reb. Sicul. apud Baluz. to. 6. Miſcell. p. 297. *Cum hoc quidam Alkerucius de ſancto Euſtachia vir animoſus & valde Pugnabilis, &c.*

PUGNANDERIA, Pugillata frumenti vel farinæ, quæ debetur Molendinario. Vide in *Formiſcare*.

¶ PUGNATORIA, Eadem notione, in Charta an. 1414. ex Schedis Præſ. *de Mazaugues*; Provincialibus etiamnum *Pouignadouiro*.

PUGNEIA. Vide *Puginata*.

PUGNERIA, Annonariæ menſuræ ſpecies, idem forte quod *Paginata*. [Vaſconibus *Pagnera tou gran.*] Regeſtum Delphinatus apud Dionyſium Salvaingum Boiſſium lib. de Placito Dominico p. 62. *Item computat magis recepiſſe ab hæredibus Guill. Martini quondam, & qui hæredes faciunt anno quolibet Domino unum ſeſtariam, & duas Pugnerias pro duplici cenſu pro præſenti anno, de quo computat 2. ſeſtaria, 4. Pugnerias frumenti.* Occurrit ibi pluries. Vide *Pugnieria*. Hinc

PUGNERIATA, Modus agri apud Occitanos, unius *pugneriæ* ſementis capax. Charta Occitana ann. 1300. ex Regeſto Tabularii Regii: *Item ex venditione ipſi facta per Guillelmum Veladeriam unam Pugneriatam terræ juxta bordam dicti Prioratus, &c.* Vide *Pugillus* 1. & *Punieyrata*.

¶ PUGNIERIA, ut ſupra *Pugneria*. Tranſactio inter Abbatem & Monachos Craſſenſes an. 1351. ex lib. viridi fol. 53. *Dare debet* (abbas) *unam libram farinæ frumenti, ſed loco iſtius farinæ datur modo una Pugnieria pigorum.*

¶ PUGNIRE, PUGNITIO, pro Punire, punitio, apud Lobinell. tom. 2. Hiſtor. Britan. p. 860. & Perard. in Burgund. p. 338. & alibi paſſim.

PUGNIZARI, Pugnis cædi, in Vita S. Theodardi Archiep. Narbon. p. 756.

¶ PUGNUS. *Cum Pugno habere*, ſi mendum non eſt, forte idem ſonat quod duello aliquid obtinere. Charta Henrici Comit. ann. 1312. apud Ludewig. to. 1. Reliq. MSS. p. 266. Nos *Henricus ... vendidimus honorabili ... prepoſito & conventui Eccleſiæ Riechenbergenſis ... unum manſum noſtræ proprietatis ... quem olim Conradus cum Pugno habuit.*

¶ PUIALIS, Collis, ut *Padium* 3. Charta an. 890. in Append. ad Marcam Hiſpaniar. col. 825. *Conceda*

ills

Digitized by Google

illi, & omni ſuæ parrochiæ adempramenta & ſua jura infra hos terminos, à colle ſcilicet de Spolla, & ſicuti aſcendit per ipſum Puialem de Bedres, &c. Vide Puga & *Pujus*.

¶ PUJATORIUM, ut *Puialis*. Inqueſta an. 1262. ex Tabular. Burdigal. *Item dicimus quod a Pujatorio S. Michaelis uſque ad eſtevium S. Crucis non fiant domus.*

¶ PUJERA, ut ſupra *Pagaaderia*. Chartar. Eccleſ. Auxit. *Ut molerent in omnibus molendinis quos habeo ſine Pujera, nec darent inde pretium.*

¶ PUIFICATIO. Leges Norman. apud Ludewig. tom. 7. p. 169. *Ut addam Puificationem pratorum, herbagiorum, & aliorum fructuum, vel coſtume, ~~vel pagii~~, vel colini, vel aliorum hujuſmodi, quæ debent emendari vel perſolvi.*

¶ PUJUS, Collis, ut ſupra *Puialis*. Charta an. 1067. inter Probat. tom. 2 novæ Hiſt. Occit. col. 258. *Vendimus vobis jam dictum comitatum ... cum totis aliis honoribus, & uſaticos, & totum eremum, vel condrectum, & Pujos, & rochas, & ſylvas, &c.* Vide *Podium* 3. & *Puga*.

¶ PULAGIUM, PULLAGIUM, Præſtatio vel tributum ex pullis. Chartul. SS. Trinit. Cadom. fol. 22 v. *Quiſque 4. minas braſii, & 2. ſol. & 4. placentas, & 4. gallinas, & 3 gallinas de Pulagia.* Ibidem fol. 23. *Reddunt ... 12. gallinas de* Pulagio. Vide infra *Pulcinus*.

¶ PULCHRÆ VIRGINIS EQUITES, Ordo militaris pudori fortuniſque nobilium feminarum tuendis potiſſimum inſtitutus à Johanne *Boucicaut* Franciæ Mareſcallo, cum matronæ plures apud Carolum VI. Regem conqueſtæ eſſent de illatis ſibi injuriis à viris potentibus, quibus repellendis neminem patronum & adjutorem habebant. Vide Selden. de Tit. honor. part. 1. c. 3.

PULCHRARE, *Decorare*, Ugutioni.

PULCHRIFICARE, Pulchrum facere, Gallice *Embellir*. Paulus Diacon. Emeritenſis de Epiſcopis Emeritenſibus in S. Maſona c. 1. *Moribus ſanctis ornatus, habituque magni decoris Pulchrificatus.*

¶ PULCHRIOR HOMO DE MUNDO, Phraſis Gallica, *le plus bel homme du monde*, Pulcherrimus. Articuli contra Epiſc. Apam. apud Marten. tom. 1. Anecdot. col. 1333. *Item de Rege noſtro dicebat ipſe Epiſc. qui* (quia) *ipſe eſt Pulchrior homo de mundo, & tamen nihil ſcit facere, niſi reſpicere homines.*

¶ PULCHRITER, Pulchre, honorifice. Tabular. S. Sulpitii Biturie. *Si infra decem leugas mortuus fuero, Pulchriter me deferatis & ſepulturæ tradatis.*

PULCINUS, Pullus, Gallice *Pouſſin, Poulet*. Petrus Damian. lib. 6. Epiſt. 21. *Una illorum duos Pulcinos ſuis uberibus ſuppoſuit, & tamdiu inter veſtem & carnem, donec omnino putreſcerent, occultavit.* [Charta Caroli Craſſi an 884. apud Calmet. inter Probat. tom. 1. Hiſt. Lothar. col. 318. *Conſtituimus ... exhiberi convivium ... ad quod dentur ... pulli 12. Pulcini 8. &c.*] Vetus Placitum ann. 1113. in Tabulario Eccleſiæ Viennenſis fol. 75. *Hanc tamen conſuetudinem habet prædictus R. & anteceſſores ejus in terra iſta, unum Pulcinum, & cartallum avenæ cenſualem, & alium de tolta, & fugaciam 2. denarior. & 6. denarios pro porco, & 3. operarios in vineis ſuis, & duas gerbas ad caballos ſuos.* Tabularium Prioratus de Domina in Delphinatu fol. 81. *Iſtud ſervitium reddit homo de curtili ſuo, & de vineis, quas habet ad quartonem: & de prato reddit etiam duos Puldinos* (ſic) *ad meſſes, & unum caponem ad Quadrageſimam intrantem.* Fol. 7. *Per vindemias 7. Pulzinos, & 3. panes, &c.* Ibid. 1. *cartallum de fabis, & 2. focacias, & 4. Pulzanos, obra & manobra.* Ita p. 109. Joannes Molinetus p. 57. *Poulſins, Pourcenulx, Peleriux, Paſtouraaux.*

¶ PULEBRUST. Vide *Puleprust*.

PULEDRUS. Vide *Poledrus*.

¶ PULEGIUM, ut *Polyptychum*. Vide ibi.

¶ PULEJATUM, Vinum puleio, ſive pulegio conditum, apud Lampridium in Heliogabalo c. 19.

PULEPRUST. Lex Alemannor. tit. 65. §. 7. *Si autem brachium fregerit, ita ut pellem non rumpat, quod Alamanni Puleprust dicunt, ante cubitum cum 3. ſol. componat.* Lex Bajwar. tit. 3. c. 1. §. 3. *Si os fregerit, & pellem non fregit, quod Puleprust dicunt, &c.* [*Pulebruſt*, in quibuſdam Codd.] ex Germ. *Bule*, ſive *Beule*, tumor ex percuſſione, & *Pruſt*, fractura ſive ruptura; [*Bruſt*, eadem notione, adhuc dicunt coloni Anglici, teſte Spelm.] Vide Baluzium tom. 2. Capit. p. 1007. 1014.

PULESLACH, PULISLAC. Lex Alaman. tit. 57. *Si quis alium per iram percuſſerit, quod Alamanni Puleslach dicunt.* Lex Bajw. tit. 3. c. 1. §. 1. *Si quis liberum per iram percuſſerit, quod* Puleslac *vocant.* Ita tit. 4. §. 1. Vox formata ex *Bule*, tumor ex percuſſione, & *ſlach*, percuſſio ſive verberatio, unde *Durſclach* in Lege Friſon. Angli etiam hodie *alaſh*, pro verberare uſurpant, & *to laſh*, pro verberare, flagellare. Vide Baluzium in Notis ad Capit. p. 1006. 1014.

¶ PULETARIUS, Pullorum ſeu gallinarum venditor, Angl. *Poulterer*, Gall. *Poulaillier*. Johann. *de Trokelowe* Annal. Edwardi II. Reg. Angl. pag. 32. *Hujus igitur proviſione per omnes comitatus Angliæ publicata & gravi pœna in Puletarios & alios auxionarios, Londoniis & alibi proviſionem non obſervantes, inflicta.* Vide *Palletarius*.

¶ PULETICUM, PULETUM, ut *Polyptychum*. Vide in hac voce.

PULIA. Charta Henrici II. Regis Angl. pro Monaſterio de Bernaio in Norman. in 106. Regeſto Tabularii Regii ch. 84. *In terris & decimis, & ſilvis, in aquis & ſtagnis & molendinis & ſolaricis, & in aliis molendinis & Puliis, in vivariis & piſcariis, &c* [Vide *Pulla* 1.

PULICARE. Vide *Puduclare*.

¶ PULINUS, Pullus equinus, Gall. *Poulain*. Teſtament. Ermengaudi Comit. Urgell. an. 1010. in Append. ad Marcam Hiſp. col. 974. *Et per captivos uncias quinquaginta de auro & ipſo Pulino quod emi viginti uncias.* Vide Poledrus & *Pullani* 1.

¶ PULISCLAGI. Vide *Pluslaib*.

PULITAS, in Formula 14. ex Baluzianis: *Incredulas dicit loquelas, & improbus coinquinat, & conſcientias bonum merito conquiſitas, mundas, ſanctas, & antiquas, pulchras, firmiſſimas, & Pulitas meas rumpit auctatitas, &c.* Quis Oedipus hæc interpretetur?

1. PULLA. Monaſticum Anglic. tom. 1. p. 722. *Et unam Pullam quæ vocatur Wayſhers, cum prata ex una parte, &c.* Mox: *Cum omnibus libertatibus & pertinentiis, & Pullis, & quidquid prędictis piſcariis neceſſarium fuerit ad ardendum & ædificandum in chacia noſtra.* Rurſum: *Et medietatem unius gurgitis ubicumque eligere voluerint ædificare, & Pullas facere, &c.* [V. *Pulia*.]

¶ 2. PULLA, Pullaſtra, Gallina, Gall. *Poule, poulette*. Chartul. S. Vincentii Cenoman. fol. 125. *Jarnogonus monachus S. Vincentii ... de ſalo Fulconæ emit dimidiam olcam de furno & dimidium boſcum Warnerii; indequa habuit Fulca 6. ſolidos, & mater ejus unum ſextarium frumenti, & Stephanus unam Pullam, & tres ſextarios filliginis.*

PULLÆ, *Monilia, vel torques camelorum*, in lib. Judic. Ita Gloſſæ Biblicæ MSS. Thuani.

¶ PULLAGIUM. Vide *Pulagium*.

1. PULLANI, Pulli equini, Gallice *Poulains*. [Charta an. 1202. apud Marten. tom. 1. Ampl. Collect. col. 1040. *Dederunt fratribus nominatis* (Grandimontenſibus) *ſexaginta ſolidos in Pullanis de S. Priſco percipiendos pro veſtimentis eorum.*] Will. Thorn. in Chronico: *Decimas vini, vitulorum, Pullanorum, agnorum, porcellorum, &c.*

Com-

Digitized by Google

Compotus Ballivorum Fr an.1250. *Expenſæ pro cuſtodia Pullanorum Domini Regis*. Alius an. 1251. *Petrus de Chambliaco & Petrus Rufus cuſtodes Pullanorum*. In Monaſtico Anglic.tom.1.pag.321. *Dono etiam prædictis Monachis decimas Pullanorum meorum, & vitulorum, & agnorum, &c.* [*Duo Pullani fœmini*, in Computo an. 1277.apud Kennett. Antiq.Ambroſd.p 287. *De 8 ſol. receptis de uno Pullano vendito*, in alio Computo an.1425. ibidem p 571. Vide *Poledrus*.]

2. PULLANI, Sugerio in Vita Ludovici VII. Regis Franciæ c.24.*dicuntur, qui de patre Francigena & matre Syriana, vel de patre Syriano & matre Francigena generati erant*. Scilicet apud noſtros in regno Hieroſolymitano. Willelmus Neubrigenſis lib.3.cap.15 *Ipſius quoque terræ novi indigenæ, quos Pullanos vocabant, Saracenorum incerti vicinia, non multum ab eis fide vel moribus diſcrepabant, atque inter Chriſtianos & Saracenos tanquam quidem neutri eſſe videbantur*. Hinc non ſemel in eos gravius inſurgunt Jacobus de Vitriaco in Hiſtor. Orientali c.67.72.& Sanutus lib 3.part.8.c.2. Vide quæ de iis, & appellationis ratione, obſervamus in Notis ad Joinvillam p 84.

POLINI, Iidem videntur dicti Monacho Florentino de Expugn Accon.

Martii Idus ſeptime noſtres ſervientes
Ut herbas colligerent foras incedentes,
A Polino proditos longe diſcurrentes,
Saraceni capiunt in dolis latentes.

PULLARE, Tumor inter gingivas & maxillas: morbus pullorum equinorum. Vide Vegetium lib.2. de Arte veter.c.25.

¶ PULLARE, πωλίζειν, in Gloſſ Lat.Græc.

PULLARIUS, Officium in coquina regia, cui *pullorum* ſeu altilium cura incumbit, in Ordinat.Hoſpitii S. Ludovici Reg.ann.1261.vulgo *le Poulailler*. Habentur Statuta MSS.*du Meſtier des Poulailiers de Paris*, in Regeſto 1.Artificum Pariſ. fol.221.222. Vetus Inſcriptio 647.2... *Cariſſimo negotianti Pullario patri B M.T.* [Vide ſupra *Puellarius*.]

¶ PULLATORIUM. Charta Gulfradi Diaconi apud Marten.tom.1.Anecd.col.68. *Annuatim in die obitus mei dare ſtudeant fratribus congregationis S. Martini 8.modia panis, & 8.vini, & in iſto hoſpitali modium 1.vini, & in illo Pullatorio 1.modium*. Ubi legendum cenſeo *Pulſatorium*, locus ubi probabantur *pulſantes*, ut infra dicetur Et id quidem prorſus confirmat. Teſtament. Haganonis & Adjutoris S. Martini Canonicorum ann. 819 ibidem col.22.ubi de iiſdem locis agitur: *Et ad illos Pulſantes inter panem & vinum modium unum, & ad illud hoſpitale ſimiliter, &c.*

¶ PULLENUS, Pullus equinus. Vide *Pollenus*.

¶ PULLETARIUS, Pullorum ſeu altilium venditor. Charta an.1350. apud Rymer.tom.5.pag.694.*Item, quod carnifices, piſcenarii, hoſtelarii, breſiatores, piſtores, Pulletarii, & omnes alii venditores victualium quorumcumque, teneantur*, &c. Vide *Poleta* 2.& *Puleterius*.

¶ PULLETRIA, Volatile pecus, pulli, altiles, Gallice *Volaille*. Charta Henrici IV.Regis Angl.apud Rymer.tom.8.pag.119. *Nolentes quod de bladis, fœnis, avenis, litera, beſtiis, Pulletria, aut de aliis proviſionibus, & victualibus, &c.* Vide Poletria in *Poledrus* & *Pullatura*.

PULLETRUM. Vide *Poledrus*.

¶ PULLICALIS REGIA, Scripturæ ſpecies. Vide *Scriptura*.

PULLICENUS, Pullus gallinaceus, *Pouſſin*, noſtris. Lampridius in Alexandro Severo: *Servos habuit vectigales, qui eos* (palumbos) *ex ovis, ac Pullicenis, & pipionibus alerent*. [Vide ibi Salmaſ.]

¶ PULLIFICANS, Pullulans, augeſcens. Jacob.De Layto Annal.Eſtenſ.apud Murator.tom.18. col. 1047. *Itaque, ubi de unione ſanctæ Eccleſiæ agendum erat; prior Eccleſiæ ſciſſura, quaſi Pullificans, eſt pernicioſiſſime ampliata*.

¶ PULLIGER, Pullos gerens. Fulgent.lib.1. Mythol.*Ova Pulligera tegerere*.

PULLIPASTA, PULPASTA, *Gallina altilis*, in Fragment. Petronii p.54.Κατοικιδία ὄρνις, in Novell.Juſtiniani 69.Gallina domi paſta: *Apud nos enim*, inquit S.Auguſtinus in lib.Judic.lib 7.c.15. *Pulli appellantur gallinæ cujuslibet ætatis. Pullus cohortalis*, apud Celſum lib. 2 c.18. dicitur, qui in corte educatus eſt: *Item quo tenerior pullus cohortalis eſt*. Chronicon Fontanellenſe: *Ad Nativitatem Domini aucipeſtas 3.Pullipaſtas 20. pullos 60 ova 250*. Occurrit ibi pluries. Charta Caroli Calvi pro Monaſterio S.Germani Pariſ.ann.32. *Et de volatilibus cum Pulpaſtis in Natali Domini*. Infra: *De ſupradictis vero villis ſtatuimus illis in reliquis Nativitatis Domini & Paſchæ volatilia cum Pulpaſtis à Decano ſubminiſtrari*. Interdum *Paſta* nude dicitur. Gloſſ.Iſid. *Altilis. Paſta, ab alendo*. [Codex cenſualis Irminonis Abb. S.Germani fol.41.*Solvit ... porcum unum, craſſum, leprem, 1.den 12.Paſtas 3.ova 9*.Ibidem fol.101. *Angaraldis ancilla ... ſolvit Paſtas 6.*] Tabularium S. Remigii Remenſis: *Donat vini medios 3.pullos 6.Paſtas 2.ova 30*.Infra: *Donant Paſtas 3. paſcentes eas de dominico, & ova 15*.ὀρνίθια σιτευτά, ὀρνίθια σιτευτά, apud Theophanem ann.17.Heraclii p.267. *Pulli paſti*, in Capitulari de Villis c.38. *Gallinæ paſtæ*, apud Cælium Aurelian. lib. 2.Acutor.c.37.Πολύτροφον, in Orneoſophio p.244.idem ſonat ac *Pullipaſtus*: τὰ φαλκόνια τὰ ἐξωτικὰ κρείττω εἰσί, παρ' ὃ τὰ πολύτροφα. *i Falcones feris nutriti meliores ſunt pullipaſtis*, ſeu iis, qui domi educati ſunt. Vide *Aucipaſta* in *Auca*.

PULLONATUS, Pullus equinus domi educatus, nutritus. Bracton.lib 3.tract.de Corona c.32.§.5.*Et ſi equus fuerit* (furto ſublatus) *poterit dicere, quod et Pullonatus fuit, & quod eum nutrivit per tantum tempus* [Vide *Pollenatus*.]

¶ PULLULARE, Divulgari, in Actis S.Franciſci de Paula tom.1.April.p.121. *Dixit etiam teſtis illud* (miraculum) *adeo Pullulaſſe, quod multorum hominum turba, diverſis morbis languentium, ad eumdem de Paula commigrabant, ut incolumes fierent*. Hinc

¶ PULLULATOR, Divulgator, prædicator. Inſtrum.ann.1523. apud Ludewig. tom. 5. Reliq.MSS. p. 321. *Ejuſdem hæreſis* (Lutheranæ) *Pullulatores contra jus pietatemque in regnum noſtrum catholicum introduxit*.

¶ PULLURARE, ut ſupra *Pullulare*, in Charta an. 1045.ex Hiſtor. MS. Mont. Major. *Cum jam per univerſi climata coſmi præcepta dominica Pullulare cœpiſſent, &c.*

PULLUS, PULLORUM CANTUS, Gallinicium; ἀλεκτοροφωνία. Apud Evangeliſtam in MS. Bibliothecæ Reg. *Tertio Pullo ter me negabis*, ubi editio vulgata, *antequam gallus cantet ter me negabis*. Ita etiam in veteri Cod.Evangelior.Bibl.Eccl.Bellovacenſis, in Breviario Evangelii ſecundum Matthæum c 27.*Petrus dicit, quod tertio Pullo abnegaturus eum eſſet*. Regula S. Columbani c.7.*Ad initium noctis, ad mediumque ejus, Pullorum quoque cantus & matutinam*. S. Ambroſius ad Irenæum: *Quid in Pullis? quam contra vox Galli, nocturniſque viribus ſolenne manus ad excitandum & canendum?* *Pullorum cantus*, apud Arnobium juniorem, in Pſalm 129.*Prima cuſtodia à veſpere incipit, ſecunda ad medium noctis attingit, tertia Pullorum cantus tranſit, quarta vigilia matutina, quæ in ortum luminis adimpletur*. Et in Pſalm.148.*Conſuetudo, imo vis quædam naturaliter imperat Pullis, ut ſuo cantu à nocte dividant noctem*,

Digitized by Google

ctem, qui clamant qu dem at alios excitent, ipſi vero cunctis vigilantibus dormiunt. Vita S. Furſei Confeſſ. *Tuncque in Pullorum cantu ... audivit verba admirantium.* Julius Africanus lib. 5. Hiſt. Apoſtol. p. 68. *Ibi à plurimo* (legendum primo) *Pullorum cantu cum egiſſent myſteria Dei, &c.* Ita in converſione S. Afræ apud Velſerum in Auguſta Vindelicorum: *Circa vero Pullorum cantu extinctum eſt lumen candelæ, &c.* Order. Vitalis l. 2. pag. 407. *Et à primo Pullorum cantu agent myſteria Dei, &c.* Ita apud Richardum Abbatem in Vita S. Rodingi num. 12. Joſeph Sacerdos de Tranſlatione S. Ragnoberti & Zenonis cap. 2. *Eadem ſolemniſſima nocte* (Nativitatis Chriſti) *poſt Pullorum cantu venerant, &c.* Dionyſius Alexandrinus Epiſt. ad Baſilidem: Οἱ μὲν γὰρ ἐν Ῥωμαΐδι ... περιμένειν τὸν ἀλέκτορα. Supra ἀλεκτροφωνίαν dixit. Et Palladius in Vita Chryſoſtomi p. 85. Τοῦ ἀλέκτορος πρώτου. Sed & hæc formula à recentioribus uſurpata. Petrus IV. Rex Aragon. in Chron. lib. 1. c. 1. ſub an. 1353. *Y comença la batalla vers hora de completa, & dura fins hora dels primers Polls.* Chronicon Cidi Rui Dias Campitoris c. 39. eodem ſenſu dixit *al primer Gallo.* Vide quę obſervamus ad Alexiadem p. 271. *Secundis Galliciniis*, dixit Ammianus lib. 22. Diurnus Romanus c. 3. tit. 7. *à primo gallo uſque mane.*

Pulli, vulgo omnis avium generis fœtus dicuntur, ut quadrupedum catuli: at S. Auguſt. lib. 2 de Moribus Manichæor. c. 17. *Pullos locuſtæ, muris*, dixit.

¶ Pullus Cohortalis. Vide *Pullipaſta*.

¶ Pullus Regalis, Gallus gallinaceus. Codex cenſualis Irminonis Abbat. Sangerman. fol. 24. v. *In Vedrarias ... ſunt manſi 88. qui ſolvant Pullis cum ovis 251. Pullos regales* 84. Ibidem fol. 102. v. *Facit dies 3. facit caropera ubicumque ei injungitur, ſolvit Pullum regalem.*

¶ PULMARIUS, pro *Plumarius*. V. *Pradiſterium*.

¶ PULMENTARIUM. Vide mox in *Pulmentum*.

PULMENTUM, Vox veteribus cognita, ſed ſequiori ætate, maxime in Regulis Monaſticis uſurpata, ubi pro quovis obſonio accipitur: *Neque enim*, inquit Joannes Sariſber. lib. 8. Policrat. cap. 7. *Pulmenta in olere aut legumine duntaxat conſtare certum eſt.* Atque ita uſurpat non ſemel Cælius Aurelianus Siccenſis lib. 1. Chronicon cap. 1. *Pulmentum dabimus ſalſum, aſſum, vel coctum.* Infra: *Pulmentum damus, bolus, cerebrum, piſcem tenerum, &c.* Cap. 4. *Pulmentum vero ex mediæ qualitatis materia, ut ova, pultes, olera, &c* Petrus Damianus lib. 1. Epiſt. 19. *Pulmentum neſciens, pomis tantum & pane cum aqua vivebat.* Lib. 2. Epiſt. 17. *Quibus in menſam allatus eſt gallus: quod videlicet Pulmentum unus illorum arrepto cultello, ut mos eſt, in fruſta diſſecuit, &c.* [Codex cenſualis Irminonis Abb. Sangerm. fol. 59. *Faciunt carvadas 3. & accipiunt panem & Pulmentum.* Statuta Collegii de Monte-acuto an. 1502. apud Lobinell. tom. 5. Hiſt. Pariſ. p. 731. *De Pulmentis, id eſt his quæ cum pane in cibum convertimus, &c.*] Eſt ergo *Pulmentum* obſonium, quod præter panem eſt, vel pani additur, Græcis, προσφάγιον, ut in Gloſſ. Gr. Lat. recentioribus *companagium*, ut in hac voce docemus. Geſta Abbatum Gemblacenſium pag. 534. *Ad emptionem ſecundi Pulmenti ovorum, caſei, ſeu piſcium, &c. ... tertium Pulmentum herbarum hortenſium.* Ubi *Pulmentum* accipitur etiam pro ferculo, ut & apud Stephanum Tornacenſem Epiſt. 1. *Tanta in cibo parcimonia, ut duobus tantum Pulmentis utantur, quæ aut ager ex leguminibus, aut ex oleribus hortus affert.* [Charta an. 1212. in Hiſtor. MS. Mont. Major. *De avibus crancis trezenum pro Pulmento. Pulmentum per apſidam, Pulmentum de papſide*, in Laudibus Papiæ apud Murator. tom. 11. col. 27. & 29.] Vide Greg. Turon. l. 3. Hiſtor. c. 15. Conſtitut. Ord. Prædic. diſt. 1. c. 5. Doubletum p. 871. Inſtitutiones Capituli Gener. Ciſtercienſ. c. 54. Guigonem in Statutis Ordinis Cartuſ. c. 52. §. 2. &c.

¶ Pulmentum, pro Piſce vivarii vel ſtagni. Charta Bernardi Comitis Melgorienſis apud Sammarthanos: *Notum enim fieri volo, quod Pulmentum totius ſtagni .. vobis reſtituo.* Alia Ludovici VII. Reg. an 1155. apud eoſd. *Et in ſtagno piſcationes ſuas, & Pulmentum, &c.* Charta Bernardi Comitis Melgorienſis apud Gariellum in Epiſcop. Magalon. p. 106. *Pulmentum totius ſtagni.* Vide eumdem p. 71. 256.

☞ Apertius ex allatis Chartis *Pulmentum* definiri poteſt Cenſus feudalis qui domino debetur ex captis in ſtagno alibive piſcibus, quorum ferculum unum illis exhibetur. Id præterea probant Charta compoſitionis inter Hugonem Archiepiſc. Arelat. & Raymundum Comit. Toloſ. an. 1224. ex Schedis Præſ. *de Mazaugues*: *Canonici Arelatenſes ... in ipſis paludibus Pulmentum de piſcibus & levatam jure dominationis ſimiliter accipiebant.* Charta ann. 1260 inter Epiſc. & Conſules Agathenſes: *Statuerunt quod homines de Agatha poſſint piſcari in ſtagnis & mari reddito Pulmento & cenſu.* Et pactum inter Jacobum Aragon Reg. & Berengar. Magalon. Epiſc. ann. 1272. *Excepta cabana unica facienda vel domo lapidea in terra vel in aqua, altitudinis viginti quatuor palmorum tantum, extra vel infra ſtagnum, ad percipiendum uſaticum, ſeu Pulmentum, aut pedagium conſuetum.*

Pulmentarium, Idem quod *Pulmentum*. Jo. de Janua: *Pulmentum dicitur cibus delicatus & ſuavis, à pulpa. Item pulmentum vel Pulmentarium dicitur quilibet cibus citra panem.* Auctor Mamotrecti ad 14. Numer. *Pulmentarium, quilibet cibus præter panem, ſcilicet companaticum.* Gloſſ. Gr. Lat. Ὄψον, *eſca, cibus, Pulmentarium.* Aponius lib 2. Comment. in Cantica Canticor. *Nimium ſumptuoſa illa impendia ciborum ... ad unius Pulmentarii crudorem olerum, vel exiguum panis & aquæ uſum redegerunt.* Eodem lib. *Propria enim Pulmentaria ad unam multi propter commune convivium deferentes, ab antiquis ſodales ſunt nuncupati.* S. Bernardus de Vita & Moribus Religioſ. c. 6. *Quomodo regula teneat ... qui tria vel quatuor Pulmentaria, quod Regula prohibet, admittunt.* [Odo lib. 2. de Vita S. Geraldi cap. 19. *Factum eſt aliquando ut deeſſet Pulmentarium, quo abſtemius ille cum pane veſceretur ... cum forte reperit piſciculum in litore expoſitum, ... comedit ille abſtemius uſque ſatis.* Ubi advertendum *Pulmentarii* nomine etiam ferculum ex piſce ſignificari.] Vide Elredum in Vita S. Edwardi Confeſſ. n. 17. Hiſt. Monaſt. S. Nicolai Andeg. p. 12. Petrum Damiani lib. 6. Epiſt. 32. p. 587. præterea Haeftenum lib. 10. Diſquiſit. Monaſt. tract. 3. diſqu. 6. & Menardum ad Regulas Monaſt. pag. 705.

¶ PULO, Gemma, vel Pullus arborum, Gall. *Bourgeon, Rejetton.* Statuta Mutin. rubr. 293. fol. 57. *Quod nulla perſona audeat conducere beſtias ad paſcendum in dictis boſchis & locis à Calendis Martii uſque ad Calendas Julii, ad hoc ut Pulones dictorum boſcorum creſcant & melius veniant ad effectum.*

¶ PULPAMENTARIUS. Vide *Potagiarius*.

¶ PULPASTA. Vide *Pullipaſta*.

¶ PULPITARI, Fulciri, apud Flodoardum Hiſtor. Rem. c. 50. *Erat enim hujuſmodi carcer, ut ſuper ſtruem lignorum axes validi ſuperpoſiti Pulpitarentur.*

¶ PULPITARIUM, Liber, ut videtur, continens quę ad *pulpitum* cantantur, vel recitantur. Ordinar. Dominicanorum laudatum à R. P. *le Brun* Diſſert. 15. pag. 54. *Lectionarium, Pulpitarium, Epiſtolarium, &c.*

¶ PULPITRUM, ut mox *Pulpitum*, noſtris *Pupitre.* Inſtrum. canonizat. Caroli Bleſ. apud Lobinell. tom. 2. Hiſtor. Britan. pag. 550. *Poſtquam fuit Dux Britanniæ fecit*

Digitized by Google

fecit eamdem eccleſiam lambruſcari, ac etiam quoddam magnum Pulpitrum fieri in altum ex traverſo dictæ eccleſiæ, in quo ſunt aliquando cantores ad Miſſam.

PULPITUM, Ambo Eccleſiæ. Gloſſ. Iſid. *Pulpitum, analogium, lectrum.* Papias: *Pulpitum dictum, quod in eo Lector vel Pſalmiſta poſitus in publico conſpici à populo poſſit.* Criſconius in Breviario Canonum c. 166. *De his, qui debent in ambone, id eſt, in Pulpito pſallere, &c.* Ferrandus Diaconus cap. 131. *Ut non liceat præter Canonicos pſaltas, qui Pulpitum aſcendunt, & de Codice legunt, aliud quodlibet in Eccleſiis pſallere.* Marcellinus Comes in Anaſtaſio: *Dum jubente Anaſtaſio Cæſare per Marinum perq; Platonem in Eccleſiæ Pulpito conſiſtentes, in hymnum Trinitatis Deipaſſianorum quaternitas additur, &c.* Interdum ita ipſum *analogium*, ſeu *lectrum* portatile appellatur. Hugo Flaviniac. p. 165. *Pulpitum, quo Evangelium legitur ... Pulpitum autem ære crebris tunſionibus in laminas tabulaſque producto & deaurato factum eſſe conſtat ſatis accurate & eleganter, &c.* [Vide Martinii Lexicon.]

De Pulpitis Circi Conſtantinop. vide Chronicon Alexandrinum p. 782.

¶ PULPOSA LITTERA, Grandior, majuſcula. Hiſt. fundat. Celeſtinorum Sueſſion. apud Marten. tom. 6. Ampliſſ. Collect. col. 608. *Item, legendarium pretio 27. libr. Pariſ. pſalteria duo Pulpoſa & de longe legibilis littera, &c.*

¶ PULPURUM, Radulfus in Friderico I. apud Murator tom. 6. col. 1187. *Poſtea deſtruxit & damus & turres & murum civitatis; & Pulpura ſubverſa ſunt. Altaria omnia violata ſunt.* Munimenti genus eſſe videtur.

¶ 1. PULSA, Columna, ut videtur. Gualvan. Flamma apud Murator. tom. 12. col. 1009. *Cives de Papia ſui idoli Regiſolis abſentiam non ſuſtinentes, quod Mediolanenſes de alta pila dejecerant, cum civitatem ſuperaſſent, in civitate Mediolani per domos & familias fruſta & petias comparaverunt, & ipſum deintegrantes deauraverunt, & in Pulſa alta erexerunt, & tenet manum extenſam verſus Mediolanum.* *Polza* Italis dicitur baliſtæ ſagitta.

¶ 2. PULSA. Vita Lietberti Epiſc. Camerac tom. 9. Spicil. Acher. p. 697. *Nihil faciebat imprudenter, nihil audacter: in peccatis autem ſuorum vel pellebat omnino irã, vel ita frænabat ut eſſet Pulſa ſimilis;* id eſt, ni fallor, arteriæ pulſui, quæ ſemper æquali motu pulſat.

PULSABULUM. Vide *Pulſare* 3.

¶ PULSALIS MOTUS, Pulſus arteriæ, Gall. *Pous.* Vita S. Bonæ tom. 7. Maii p. 163. *Dictus Jacobus in terra ſic jacebat exanimis, quod cum motus Pulſalis non ſentiretur in ipſo, plurimi cogitabant ipſum ... ad eccleſiam tanquam mortuum deferendum.*

¶ PULSANTES. Vide in *Pulſare* 2.

1. PULSARE, In jus vocare. Gloſſ. Gr. Lat. *Pulſat*, κρίνει, αἰτιᾶται, ὀχλεῖ. *Pulſati*, καταιτιωμέναι, κατηγορηθέντες.
Claudianus de bello Gildonico:

> *Quiſquis vel locuples, pulchra vel conjuge notus*
> *Crimine pulſatur falſo, &c.*

Concilium Wormatienſe cap. 61. *Clericus nequaquam præſumat apud ſæcularem judicem Epiſcopo non permittente Pulſare, ſed ſi pulſatus fuerit, &c.* Utuntur paſſim Scriptores inferioris ævi: Codex Theodoſ. locis à Jacobo Gothofredo indicatis, Senator lib 1. Epiſt. 8. 18. 30. lib. 6. Epiſt. 13. Marculfus lib. 2. form. 17. Leges Wiſigoth. l. 2. tit. 1. §. 18. 31. tit. 2. §. 1. lib. 5. tit. 7. §. 4. & alibi, Edictum Theodorici §. 11. 25. Lex Longobard. lib. 1. tit. 25. §. 51. lib. 2. tit. 36. §. 2. Capitula Caroli Magni lib. 4. cap. 26. Leges Henrici I. Regis Angl. cap. 26. Diurnus Romanus cap. 3. tit. 7. cap. 65. Vita Aldrici Epiſcopi Cenomanenſi pag. 42. Canones Hibernienſes lib. 21. cap. 27. &c. Vide Barthium in Notis ad Phæbadium pag. 104. [& Pancirol. lib. 1. var. lect. cap. 77.]

¶ PULSATIO, In jus vocatio, citatio. Charta Ludovici Pii apud Baluz. tom. 3. Miſcell. p. 100. *Idcirco præcipientes jubemus ut nullus Miſſus noſter ... aliquam calumniam aut moleſtiam aut injuſtam Pulſationem ſive cauſaticaem atque machinationem facere præſumat.* Adde ibidem p. 114. & 125. Codex Theodoſ. l. 1. tit. 14. lib. 2. *Quiſquis igitur lite pulſatus, cum & ipſe & rei ſit poſſeſſor & juris, & titulum inlatæ ſolenniter Pulſationis exceperit, &c.*

PULSATIO, Moleſtia. Acta Epiſcoporum Cenoman. p. 189. *Poſtea vero inſtigante diabolo, & malivolis hominibus ſuadentibus, de ipſo monaſterio non modicam Pulſationem ſuſtinuit.* Et pag. 193. *Multas ergo Pulſationes habebat a nobilibus ejuſdem provinciæ hominibus de rebus ſibi commiſſis.* Adde pag. 201. [Charta Aldeberti Mogunt. Archiep. ann. 1130. inter Inſtr. tom. 5. novæ Gall. Chriſt. col. 450. *Nulli officialium noſtrorum reſpondere habeant, quin potius ab omni exactione & Pulſatione liberi, &c.*

PULSATOR, Actor, in Legibus Henrici I. c. 26.

¶ PULSANTI VOCE, Jure cogente. Charta Principis Adelgaſtri inter Conc. Hiſpan. tom. 3. p. 90. *Et quantum in calumniam miſerit, in quadrupedum reddat, & mille libras puriſſimi auri, Pulſanti voce, monaſterio perſolvat.* Quæ quidem his formulis quæ paſſim in veteribus tabulis occurrunt, reſpondent: *Inſuper coactus inferat ipſi monaſterio auri libras* 10. apud Marten. tom. 1. Ampliſſ. Collect. col. 131. *Inferant ... juri veſtro vel Eccleſiæ ſuperius ſcripta iſta omnia dupla & iamelioratа,* in Append. ad Marcam Hiſp. col. 789. *Componat ... ad prædictam domum S. Crucis & S. Eulaliæ vel ad ipſius ſervientes hæc omnia quæ ibidem donamus in duplo*, ibidem col. 857. Huc etiam ſpectat Charta Aldefonſi Reg. Tolet. pro Monaſter. Caſæ Dei æræ. 1216. *Inſuper regiæ parti M. aureos & vobis vel vocem veſtram Pulſanti* (hoc eſt, Actori juris veſtri) *dampnum quod intulerit dupplatum in tauto perſolvat.*

2. PULSARE, PULSANTES, PULSATORIUM. *Pulſantes*, dicantur Monachiſmi candidati, qui pulſant ad fores Monaſterii, & in Monachorum album admitti ambiunt & depoſcunt: *qui pro foribus excubant, indicium perſeverantiæ ſuæ ac deſiderii ſui, pariterque humilitatis ac patientiæ demonſtrant*, ut ait Caſſianus lib. 4. de Inſtit. can. cap. 3. 30. 32. Regula SS. Patrum c. 7. *Si vero perſeveraverint Pulſantes, eis non negetur ingreſſus.* Regula S. Benedicti c. 58. *Noviter veniens qui ad converſionem, non ei facilis tribuatur ingreſſus, ... ergo ſi veniens perſeveraverit Pulſans, & illatas ſibi injurias & difficultates ingreſſus, poſt 4. aut 5. dies viſus fuerit patienter portare, & perſiſtere petitioni ſuæ, annuatur ei ingreſſus, & ſit in cella hoſpitium paucis diebus, poſtea ſit in cella novitiorum ubi meditetur, manducet, & dormiat.* Regino an. 746. de Carolomanno fratre Pipini Regis Monacho facto ad Caſinum: *Et juxta morem portam monaſterii Pulſans, colloquium patris monaſterii expetiit, &c.* Paſchaſius Radbertus in Epitaph. Vualæ Abbatis Corbeienſi lib. 1. c. 9. *Sed qualis quantuſque jam eſſet, quando ſæculi depoſuit militiam, teſtes ſunt præſens Pater & fratres, qui ſatis intenti ac ſolliciti, multis eum dum pulſaret novitius ad oſtium Monaſticæ diſciplinæ, perſcrutati ſunt probationum argumentis, & ſolertia diſciplinis.* [Idem in Vita S. Adalhardi n. 9. *Ita certaminis campum ingreſſus, pervenit ad cœnobium: ubi annuo Pulſans voto, tandem introivit portas juſtitiæ, &c.*] Sed &

PULSANTES videntur etiam appellati, ipſi qui *Novitii* dicuntur, quod necdum omnino admiſſi votum profeſſionis monaſticæ emiſiſſent. Adalardus in Statutis Corbeienſis Monaſterii lib. 1. c. 1. *de Clericis.* *Pulſantes*

ta.

Digitized by Google

12.*alii Clerici 7. eu bis ad cellerarium 2. ad lavendariam, fratrum unus, ad curriculam Abbatis 1. ad domum infirmorum 3. aliæ vero neceſſitates, quas Clerici facere debent, per Pulſantes fiant. Et ideo neceſſe eſt, ut tales ibi ponantur, qui omnes neceſſitates interiores facere poſſint, &c.* Cap. 3. *Hæc ſunt quæ Clericis noſtris Canonicis ſupraſcriptis, qui ſpecialiter Pulſantes dicuntur, dari debent: de veſtimento, tunicas duas albas, &c.* Cap. 6. *De Pulſantibus, de ſcolariis, de reliquis Clericis ſeu Laicis noſtris vel extraneis, &c.* S. Luidgerus in Vita B. Gregorii Trajectenſis, apud Brower. in Antiqu. Fuld. lib. 1. c. 5. & Mabillonium: *Ut ante obitum ſuum 400. circiter monachorum, exceptis Pulſantibus, & aliis minoribus perſonis, ... pater extiterit & præceptor.* Chronicon Nonenculanum: *Habuit namque hic Dei famulus ſub ſuo regimine monachos regulares 1144. exceptis parvulis & Pulſantibus, qui non conſtringebantur ad regulam, quos ille paterno amore fovebat.* Adde Grimlaicum in Reg. Solitar. cap. 15. & 18. Guigonem I. Priorem Cartuſienſem in Statutis ejuſdem Ordinis cap. 22. §. 5. S. Bernardum in Apolog. de Vita & moribus Religioſor. cap. 2. 12. Epiſt. 1. num. 7. &c.

PULSARE, *Rogare*, apud Papiam. [Itiner. Marten. p. 99. *Magiſter Gillebertus Pictavenſis epiſcopus altiora Theologiæ, Philoſophiæ ſecreta diligentibus, attentis & Pulſantibus reſerans diſcipulis quatuor.*] Eſt etiam examinare, quia *Pulſantes*, & quicumque ad vitam monachicam aut religioſam aſpirabant, antequam admitterentur, examinabantur, & in eorum vitam & mores inquirebatur. Capitulare 1. an. 805. c. 13. & lib. 1. Capitul. c. 208. *De his qui non ſunt ſecundum regulam Pulſati, ut deinceps amendentur, & Pulſentur ſecundum regulam.* Et cap. ſeq. *Ut infantulæ ætatis puellæ non velentur, antequam illæ eligere ſciant quid velint, & Pulſentur ſalva canonica auctoritate.* Hinc noſtri *Eſpouſſeter*, pro ſtrictius examinare dicunt.

PULSATORIUM, Locus, ubi examinabantur *Pulſantes*. Synodus Aquiſgran. an. 789. c. 71. & lib. 1. Capit. cap. 69. *Ad Monaſteria venientes ſecundum regularem ordinem primo in Pulſatorio probentur, & ſic recipiantur.* Synodus Vernenſis an. 755. cap. 6. *Et ſi tales feminæ velatæ ad præſens ibidem congregatæ inveniantur, quæ regulariter vivere non velint, nec ad hoc dignæ ſunt, ut cum illis aliis habitent, Epiſcopus vel Abbatiſſa previdean locum aptum, ubi ſeparatim eum cuſtodia in Pulſatorio habitare debeant, vel operari manibus, quod ipſa Abbatiſſa eis juſſerit, interim quod probatæ dignæ ſint ut in congregatione recipiantur.* Exſtitit autem *Pulſatorium*, in Cella hoſpitum, ut docet Regula S. Benedicti dicto cap. & Regula Magiſtri c. 88. quo ii *abſque ulla querela*, ut ait Caſſianus lib. 4. cap. 7. *ſuum circa peregrinos exhiberent famulatum, imbuti per hoc prima inſtitutione humilitatis ac patientiæ*: ubi 4. aut 5. dierum, uti vult S. Benedictus, vel 2. Menſium, ut Magiſter, vel anni ſpatio, ut Caſſianus, rigidiori examini ſubjiciebatur pulſans, *laborando cum fratribus, contentus annonæ modica menſura, vel regulæ diſciplina, & excommunicationum: ut & mores Monaſterii probaret, & ipſe probaretur, & ſecum tractaret ſi deberet ſe ad Deum firmare, aut ad diabolum expeditius remeare, in quibus 2. menſibus ſub cura illorum fratrum, qui peregrinos cuſtodiunt, & ipſi ſimiliter ex improviſo cuſtodiebantur, &c.* Hæc Magiſter qui capite ſequenti agit, ut *pulſans* in Monachum admittitur. De ejuſmodi *pulſatorio* agit etiam vetus Codex apud Angelum à Nuce in Chronico Caſinenſi lib. 4. c. 68. *Decanus debet facere reparare Refectorium, Pulſatorium, Dormitorium, &c....* Exſtat apud Caniſium tom. 5. Antiq. lect. part. 2. pag. 782. inſcriptio Domus *Pulſantum* in Monaſter. S. Galli:

Hoc clauſtra oblati Pulſantibus adſociantur.

3. PULSARE, Signa, campanas: *Sonner les cloches.* Kero Monachus: *Pulſat, clohhot. Pulſans, chlochonti. Pulſaverit, cloccho.* Udalricus lib. 1. Conſuetud. Cluniacenſ. cap. 5. *Si talis anniverſarius evenerit, pro quo ſunt Pulſanda omnia ſigna.* Occurrit ibi pluries. *Pulſare campanas*, in cap. Ppræentibus de Privileg. cap. Quod in te, de pœnitent. & alibi paſſim. *Sonare ſigna*, in Capitularia Epiſcoporum cap. 8. tom. 2. Concil. Sirmondi pag. 249. Apud Beletum lib. de Divinis Officiis cap. 86. varii pulſandi campanas modi referuntur: *Generaliter ergo cognoſcendum eſt, quod non debeamus in tota Quadrageſima diebus profeſtis compulſare, nec depulſare, (liceat enim his vulgaribus & conſuetis uti vocabulis,) ſed ſimpulſare, id eſt ſimpliciter Pulſare ad Horas, vel Matutinas.* Eſt ergo

COMPULSARE, Omnia ſigna & omnes campanas una & ſimul pulſare, ut in majoribus ſolemnitatibus, & in proceſſionibus Eccleſiaſticis, apud Honorium Auguſtod. lib. 1. c. 70. 73. & Durandum lib. 1. cap. 4. num. 12. lib. 5. cap. 3. num. 30. Chronicon Colmarienſe ann. 1293. *Civibus dormientibus Compulſantur campanæ, concurrunt cives ad cœmeterium, &c.* Infra: *Campanas Compulſaverunt, populum convocaverunt, &c.* Vide in *Claſſicum*.

SIMPULSARE, Simpliciter pulſare, ſeu unicam campanam. Denique

DEPULSARE, ex altera tantum parte campanam pulſare, vulgo *Tinter*, ex *tinnire*. [Vide *Pulſitare*.]

PULSATIO, in Chron. Will. Thorn. an. 1242. pro campanarum pulſatione accipitur, quæ fit in ſignum honoris atq; reverentiæ erga aliquem per illum locum tranſeuntem, vel illuc advenientem. Vide *Campana* 2.

TERTIA PULSATIO. Conſtitutiones Nicoſienſes cap. 26. *Inhibemus diſtricte, ne* (Clerici) *vadant de nocte, maxime poſt tertiam Pulſationem, &c.*

☞ Ubi quod *Ignitegium* alibi dicitur, ſignificari exiſtimo: trinis quippe campanæ ictibus ter repetitis pulſari ſolet; quod *Pulſare Ave Maria* nuncupat Concil. Hiſpal ann. 1512. inter Hiſp. tom. 4. p. 12.

PULSATIO TERRORIS. Charta Henrici Epiſcopi Ratisbonenſis an. 1278. in Metropoli Salisburgenſi n. 1. p. 264. *Videlicet quod pro feſtivitatibus Conceptionis B. Virginis Mariæ & B. Auguſtini cum Pulſatione terroris, & aliis ſolemnitatibus æqualiter celebrandis.* Id videtur quod vulgo *Carillon* dicitur, quod ita olim in feſtivitatibus pulſarentur campanæ, quemadmodum in tumultibus bellicis.

PULSUS, Idem quod *Pulſatio*, Jus pulſandi campanas. Charta Urſonis Archiepiſcopi Barenſis ann. 1080. apud Ughellum: *Campanas & Pulſos habeant ad ſonandum, ſi voluerint, pro beneplacito ſuo.* Alia Joannis Archiep. Canuſini apud eumdem: *Poteſtatem concedimus vobis ſonare campanam, ſeu Pulſos, &c.* tom. 7. Ital. ſacr. pag. 855. 877.

¶ PULSUS, nude pro Pulſatio campanæ, apud Robert. *Goulet* in Conſuetud. Univerſit Pariſ. fol. 16 v. *Subinde octavam circiter horam poſt Pulſum intrent ſcolas Regentes.*

PULSABULUM, Campana. Anſelmus Leodienſis cap. 48. *Et cum Pulſabulis fratrum divina celebrentur.*

¶ PULSABULUM, Ipſa campanarum pulſatio. Decreta Radulfi Epiſc. Leod. an. circ. 1170. apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 493. *Solemnitas divini cultus, ſic clauſis eccleſiis, omnino ceſſabit. Pulſabulum quoque campanarum intermittendum erit.* Id ex conſuetudine qua campanarum ſonitus intermiſſimus in Interdictis. Vide *Campana* 2.

PULSATORES, & *Exequiales*, apud Innocent. III. Papæ lib. 15. Epiſt. 7. Innocentio Cirono, ſunt monitores & mandatores funerum, quos vulgo ſubmonitores, *Semonneurs*,

Digitized by Google

neurs, vocamus, qui campanas pulſant, quo prætereuntes ad fundendas pro defuncto preces invitentur.

PULSATORES, qui alias Matricularii in Eccleſiis. *Æditus ſeu Pulſator*, in Charta Conradi Epiſcopi Friſingenſis an. 1327. in Metropoli Salisburgenſi tom. 2. p. 443. [Charta Caroli IV. Imper. an. 1377. apud Miræum tom. 2. p. 1245. *Pulſatores capituli dictæ Eccleſiæ Cameracenſis, & alios familiares eorum* ... *ſub noſtra imperiali protectione ſuſcipimus*. Obituar. MS. Eccl. Morin. fol. 42. *Et pro laboribus habebunt clocquemanni ſive Pulſatores anno quolibet* 8 *ſol.* Vide *Clocu* 2.

PULSATORIUM. Charta an. 1254. in Tabulario Eccleſ. Autiſiod. fol. 238. *Vendiderunt molendinum ſuum, & Pulſatorium cum ſuis pertinentiis*. Vide ſupra *Pulſare* 2.

PULSATUM VINUM, Gallis *Vin pouſſé & bouté*, in Charta Libertatum Villæ Carroſenſis in Biturigibus an. 1194. apud Thomaſſerium.

¶ PULSATUS, Impulſus, ſuaſio, hortatio, Gall. *Inſtance*. Fulcherii Carnot. Præf. in Hiſtor. Jeroſol. an. circ. 1125. apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 365. *Unde comparium meorum quorumdam pulſantibus* (leg. *Pulſatibus*) *aliquotiens motus, Francorum geſta* ... *diligenter digeſſi*.

¶ PULSINUS, Pullus Gall. *Pouſſin*. Tabular. Prioratus de Domina in Delphinatu fol. 106. *In Paſcha* (debent) *unum agnum & 2. panes*, ... 4. *Pulſinos*, &c. Vide *Pulcinus*.

PULSIONES ALARUM, Fridericus II. lib. 2. de Arte venandi cap. 19. *Juncturæ alarum mediæ tendentes verſus caput, quæ à quibuſdam dicuntur Pulſiones alarum*, &c.

¶ PULSITARE CAMPANAS, Eas repetitis ictibus ferire, tionire, Gall. *Tinter*. Epiſt. 6. Mauricii Archiep. Rotomag. ann. 1233. tom. 2. Spicil. Acher. p. 523. *Nec aliquo modo liceat pulſare in dominico Regis, vel etiam Pulſitare campanas*. Vide in *Pulſare* 3.

¶ PULSLAHI. Vide *Pluslaib*.

¶ PULSUOSUS, Pulſibus plenus. *Pulſuoſus dolor*, apud Cæl. Aurel. Tard lib. 5. c. 10.

PULSUS. Vide *Pulſare* 3.

¶ PULTA, vox Italica, Puls, Gallice *Bouillie*. Vita B. Columbæ Reatinæ tom. 5. Maii p. 376. *Ipſa puerum* ... *ſuper ſuum gremium Pultæ pabulo cibaret, quam tamen ipſe illico removeret*.

¶ PULTES, Quævis obſonia quæ coctione præparantur. Pactus Leg. Sal. tit. 48. *Et in hoc de ſuo Pultes manducaſſent & teſtes collegiſſent*.

PULTRELLUS, PULTRELLA, PULTRINUS. Vide *Paledrus*.

PULTRONES, Italis *Poltroni*, noſtris *Poltroni*. S. Franciſcus tom. 1. Opuſcul. de Vera & perfecta lætitia p. 94. *Recedite hinc Pultrones viliſſimi, & ite ad hoſpitale*. Dicti autem quaſi *pollice trunci*, ut auctor eſt Salmaſius lib. de Trapezit. fœnore p. 784. Pro ignavis enim olim habiti, qui ne militarent, ſibi pollices truncabant, ut eſt apud Ammianum lib. 15. de quibus ſunt leges 4. 5. & 10. Cod. Th. de Tironibus, cui ſententiæ favent Lindenbrogius ad Ammianum, Savaro ad Sidon. lib. 1. Epiſt. 2. Bordelotius ad Petronium, & aliquot alii. Sed & hoſtibus captis interdum manuum pollices truncatos, ne amplius militarent, ſcribit Theophanes an. 37 Juſtiniani. Verum hanc conjecturam improbant plerique ex Italia Scriptoribus, qui ab Italico *Pultro*, i. lectus, deducunt, ex quo *Poltroni* dicti *quelli che ſtanno aſſai in letto*, ut ſcribit Landinus in Comment. ad Dantis Inferno. 124. Id firmare videtur vox

PULTRONIZARE, Italis *Poltroneggiare*, apud Joannem XXII. Papam in Bulla apud Waddingum an. 1317. 34. *Communiter Poltronizant*, (*vulgare eſt Italorum*) *id eſt vitam pinguem volunt cum libertate & ſine labore, dediti ſomno & vagationi continuæ*. Alii a *poletro*, ſeu *puledro*, Italis *poltro*, pullus equinus, deducunt: ad quam firmandam ſententiam hoſce verſus, ex Dante, ni fallor, laudant:

Che andate penſando ſi voi ſol tre
Subitamente diſſe, Ond, io mi ſceſſi
Come fan baſtie ſpaventate & Poltre.

Ita *poltrones* ii fuerint, qui ad modum pullorum equinorum leviter agitati fugam arripiunt. Vide Octav. Ferrarium in Orig. Ital. & Ægid. Menagium in Amœnitatibus Juris 2. edit.

PULTURA. Monaſticum Anglican. tom. 2. p. 1053. *Et volo, ut quieti ab omnibus cauſis, & querelis, & placitis Ballivorum & Præpoſitorum Hundredi, & à Pultura ſerjantorum, & de rewardo foreſtarum*, &c. Forte *pultura*, pro *pulſatura*: *Adjournement*. Vide *Palſare* 1.

¶ PULVERAGIUM. Vide mox *Pulveraticum*.

¶ PULVERARIUS. Inter teſtes Chartæ fundationis S. Petri Salvienſis an. 1049. tom. 6. Gall. Chriſt. novæ edit. inter Inſtr. col. 174 ſcribit *Pontius Pulverarius*. An idem qui infra *Pulvereus*? Vide in hac voce.

PULVERATICUM, Honorarium, ſalarium, merces pulverei laboris, ſeu merces, quæ dabatur agrimenſoribus, quaſi pro labore & pulvere: ita Cujacius lib. 4 Obſerv. cap. 18. & ex eo Rigaltius. Id eliciunt ex Conſtitutione Theodoſii & Valentiniani, quæ exſtat apud Frontinum de Limitibus agror. *Præcipimus itaque agrimenſoribus, ut pro laborum viciſſitudine Geometricæ artis, fundo cui finem reſtituens in trifinii rationem ſteterit, & convenientiam trium centuriarum ibidem eſſe ſignaverit, tres aureos accipiat, abſque ſua Pulveratica*. Verum *Pulveraticum*, aliis quam agrimenſoribus dari docet Lex 16. Cod. Theod. de Tironibus, in qua ſervis, qui ſe militiæ offerunt, *binos ſolidos Pulveratici nomine* dandos præcipitur. Ita in Novella Leonis & Majoriani, & apud Senatorem lib. 12. Ep. 15. *Judicum Pulveratica* abolita legimus, id eſt, *donativa*. Eſt igitur *Pulveraticum*, quævis merces, quæ in laboris præmium dabatur, metaphora ducta à *pulvere*, quo palæſtritæ mutuo ſeſe ſolabant aſpergere; certamen inituri, ut corpora ceromate & ſudore lubrica, mutuas prehenſiones non fruſtrarentur. Ita Gellius lib. 5. ait, *victoriam ſine pulvere* (*ut dici ſolet*) *incruentamque obveniſſe*, hoc eſt, ſine labore, aut certamine; unde Græci κονίεσθαι & κονίζεσθαι, pro ἀγωνίζεσθαι paſſim uſurpant.

Pulveratici vocem promiſcue etiam in veteribus Tabulis obſervare eſt, in quibus variorum tributorum mentio fit, nullo propemodum indicio propriæ notionis. Formula 11. apud Lindenbrog. *Nec ullas venditas, nec rotaticus, nec ſcraticas, nec Pulveraticus exactare præſumatis*. Form. 12. *Nec de carrali evectione, nec de rotatico, nec de pontatico, nec Pulveratico, nec ſalvatica, requiratis*. Eadem fere legere eſt in Chartis Dagoberti Regis apud Doubletum pag. 656. Theodorici Reg. Franc. apud Mabillon. lib. 6. de re diplomat. Ch. 12. Caroli M. apud Aimoinum lib. 5. c. 1. & Will. Hedam p. 228. 1. edit. Friderici I. apud Joan. à Boſco in Vienna pag. 90. & Joan. le Lievre in Antiq. Viennenſ. p. 356. Benedicti Papæ pro Eccleſia Pariſ. in M. Paſtorali lib. 19. Charta 10. &c. His addenda Capitula Caroli M. lib. 6. c. 219. *Ut nullus homo præſumat theloneum per vias, nec per villas rodaticum vel Pulveraticum accipere*. Capitulare 3. an. 803. cap. 22. *Similiter nec rodaticum, neque Pulveraticum ullus accipere præſumat*. Quibus in locis ſunt qui putant. *Pulveraticum* dici tributum, quod penſitabatur *pro labore viarum, & pulverem in viam regiam comportato*. Ita Goldaſtus, nixus forte eo quod legitur in Capitulis Caroli Magni, laudato. Atqui non pul-

Digitized by Google

pulverantur viæ, quod de viribus dicunt Columella lib. 11. cap. 2. & Palladius lib. 4. cap. 7. ſed ſolidantur. Niſi dicamus, *pulveraticum* idem valere quod *pulveratio* apud eumdem Columellam, *quam ruſtici*, inquit, *occationem vocant, cum gleba refringitur & reſolvitur in pulverem*: ita ut itinerum glebæ refringantur & *poliantur*: nam *agros polire* dixit Ennius.

Eſt igitur longe vero ſimilius hocce vocabulum pro quovis tributo his in locis uſurpari: quod certe evincit Charta Ludovici VI. ann. 1118. apud Doubletum p. 848. & 851. *Et quoniam ipſa eadem Eccleſia ab anteceſſoribus noſtris in caſtra ſua per 7. ſeptimanas, à feſtivitate B. Dionyſii uſque ad B. Andreæ, hanc habet conſuetudinem, quam vulgo vocant pedagicum, ſive* Pulveraticum, *&c.* Ita in Charta Bertrandi Comitis Forcalcarienſis ann. 1028. apud Dionyſ. Salvaingum in Tract. de Uſu jurium Dominic. cap. 34. *Pulveragium* ſumi conſtat: *Et omne Pulveragium, ſeu Pedagium quod in dictis locis de Pruneriis, de platea, & de culca, vel in mandamento eorum conſueverat percipere.* Tabularium Eccleſiæ Dignienſis apud Gaſſendum in Notit. ejuſdem Eccleſ. *Bona & proventus Præpoſituræ Dignenſis conſiſtunt in paſqueriis, bannis, Pulveragiis, &c.* Proinde *Pulveragium*, quod idem Salvaingus in Delphinatu pro tranſitu ovium per terras dominorum percipi tradit, non ita appellatur à pulvere, quem in tranſeundo excitant oves, uti aſſeverat; ſed quod *pulveraticum*, & *pulveragium* quodvis tributum ſeu *pedagium* ſonet. Ita etiam Gaſſendus tradit libro citato p. 21. *Jura pedagii ſeu pulveragii, ut vocant.* Cujuſmodi vero fuerit jus *pulveragii* in Delphinatu refertur in veteri Areſto ann. 1458. quod ab eodem Salvaingo deſcribitur.

☞ Clarioribus tametſi rurſus firmare licet Cangii aliorumque doctiſſimorum ſententia, quibus *Pulveraticum* & *Pulveragium* pro quovis tributo uſurpari placet, ut ex Præcepto Ludovici Pii an. 836. in Append. Marcæ Hiſpan. col. 773. *Nec non mediam partem Pulveratici ex raſica, & ex mercato ſimiliter, ſeu de paſcuarie conſtituerimus.* Ex Statutis Forojul. MSS. an. 1235. *Statuimus quod nullus recipiat ratione Pulveragii ſeu pedagii aliquod in eundo vel redeundo.* Denique ex Sententia arbitrali an. 1303. inter Aymarum de Pictavia & Jacobum Abbat. Ciſterc. *De non exigendo & levando pedagium ſeu Pulveragium per terram ſuam de propriis rebus ſeu animalibus dicti dom. abbatis & paſtorum ſuorum.* Id nihilominus de omnibus locis affirmare nolim, maxime cum in quibuſdam obtineat uſus, ut domini feudales ratione feodorum ſuorum jus *pulveratici* percipiant, quibus *pedagium non competit*, niſi id juris habeant ex propria charta. Notandum vero ex Chartis, quibus referendis ſuperſedemus, *Pulveraticum* non ex ovibus modo exigi, ſed & ex bobus, porcis, aliorumque animalium gregibus.

¶ Pulveragii Occasio, Illius percipiendi jus. Statuta Arel. art. 55. *Et nihil accipiant de decima meſſorum, nec poſſint habere occaſionem Pulveragii.*

¶ PULVERATUS. Epiſt. Petri de Condeto apud Acher. tom. 2. Spicileg. pag. 559. *Tantos in occurſu ſuo proſtraverunt Saracenos, quod uſque ad dimidiam leucam, ut æſtimant totam terram reddiderunt cadaveribus Pulveratam.* Id eſt cadaveribus quaſi pulvere coopertam.

¶ PULVERETA, Ludi genus. Statuta Vercell. lib. 4. fol. 84. *Item quod aliquis cujuſcumque conditionis exiſtat, non audeat vel præſumat ludere ad ludum correzole vel Pulverete.* Vide *Polverella* & *Pulveritia*.

¶ PULVEREUS, Advena, extraneus, vulgo *Piedpoudreux*. Charta an. 1100 ex Chartul. Matiſcon. *Si vero advenæ qui vulgariter Pulverei dicuntur primitus penes Comitem aut penes Epiſcopum vel Canonicos venirent, ibi eis liceret manere.* Vide *Pedepulveroſi*, & *Pulverarius*.

¶ PULVERITIA, Ludi genus, ut ſupra *Pulvereta*. Statuta Riperiæ c. 168. fol. 23. v. *Si quis aurifaber repertus fuerit ludere ad corrizolam, vel Pulveritiam, vel alium ludum de partito ex quo homo poſſit capi, vel decipi condemnetur in libris decem parvorum.* Vide *Polverella*.

¶ PULVERIZATUS, Diſtinctus, varius, reſperſus, Gall. *Parſeme*. Charta ann. 1382. apud Rymer. tom. 7. pag 356. *Sex pecias de tapeſtria viridis coloris, Pulverizatas cum roſis.* Vide alia notione in *Pedepulveroſi*.

¶ PULVICINARE, *Pluitare, ſæpe pluere.* Glo. T. Iſidori. Emendat Gebhardus, *Pluviare, pluitare.* Suſpicatur Martinius *Pulvicinare* dictum à ficta voce *pulvix*, ut ſit minutim & quaſi pulverea pluvia pluere.

PULVILLUS. Traditiones Fuldenſes l. 2. trad. 238. *Cum ... pecoribus, id eſt oves 40. anceres 18. Pulvilli 2. capones 2.* Forte *pulli* vel *Pulcelli*, Gall. *Pouſſins*. [Vide *Pulcinus*.]

¶ PULVINARIUM, *Sacrarium*, ἱερὸν, ἵδρυμα. Gl. Lat. Gr. Codex Regius: *Pavimentum, ſacrarium*.

Pulvinarium Opus. Monaſticum Anglic. tom. 3. p. 317. *Amictus de opere Pulvinario cum parvis ſcutis.* Forte *plumario*. Vide *Pulverizatus*.

¶ PULVINCERIA, *Area mortuorum*. Gloſſ. Iſid. Ubi viri docti reſtituunt. *Pollinctoria*.

¶ PULVINUS, Pulvis. Otto Morena in Hiſt. Rer. Laudenſium p. 69. *Cum Laudenſes non multum a civitate diſtarent, & ſuorum clamorem audirent, & Pulvinum maximum conſpicerent, &c.*

PULVIS, nempe tormentarius. Thomas Walſinghamus p. 323. *Captus eſt inſuper ibi Magiſter Gunnarius ... & cum iis diverſæ machinæ ad jaciendum lapides & muros conterendum, & gunnæ plures, cum magna quantitate Pulveris, cujus pretium prævaluit omnibus machinis ſupradictis.* Adde Knyghtonem pag. 2679. Vide *Bombarda*.

¶ Pulvis Pyrius, Eadem notione, à Gr. πῦρ, ignis. Catalog. Epiſcop. Havelberg. apud Ludewig. tom. 8. Reliq. MSS. p. 339. *Quorum majus* (tormentum bellicum) *.. 24. libras Pulveris pyrii ... ad explodendos globos requirebat.*

Cum Pulvere *& hamis lupellos comprehendere*, in Capitulari de Villis c. 69.

Pulveris Excussio, Contemtus argumentum fuit, ex iis, quæ habentur Matth. 10. & Marci 6. Gregorius Turon. de Vitis Patrum c. 4. *Excutiens in eam* (domum) *Pulverem calciamenti ſui, ait, Maledicta ſit domus hæc*. Guill. Abbas S. Theodor. in Vita S. Bernardi lib. 2. cap. 8. *Hic* (Eugenius III. PP. *ſeditione orta in populo, Pulverem pedum in litigantes excuſſit, & relictis eis in Franciam venit.* Vide Notas noſtras ad Cinnamum pag. 481.

Pulvis Mortalis. Agobardus lib. de Grandine c. 16. *Ante paucos annos diſſeminata eſt quædam ſtultitia, cum eſſet mortalitas boum, ut dicerent Grimaldum Ducem Beneventanorum tranſmiſiſſe homines cum Pulveribus, quos ſpargerent per campos & montes, prata & fontes, eo quod eſſet inimicus Chriſtianiſſimo Imperatori Carolo, & de ipſo ſparſo Pulvere mori boves, propter quam cauſam multos comprehenſos audivimus & vidimus, & aliquos occiſos, pleroſque autem affixos tabulis in flumen projectos atque necatos.* Paſchaſius Ratpertus in Vita Walæ Abbat. Corbeienſis lib. 2. cap. 1. *Obſtupeſco valde... quod nemo noſtrum, qui ad plenum veritatem de illo audeat poſteris narrare, licet audeat detegere peccata populi longe diu accumulata, clades, peſtilentias, fames, inæqualitates*

Digitized by Google

artum,terroreſque etiam viſionum. Quibus profecto malis præceſſit prior Pulverum fallax adinventio, ſub qua tanta fuit venatio & prodigium mendacii, ut prudentibus daretur intelligi, quod univerſus orbis ad tentandum eſſet expoſitus in manibus inimici. Capitulare 1. an. 810. cap.3. & Appendix 2. Ludovici Pii ad lib. 4. Capitular. Caroli Magni cap.27. *De homicidiis factis anno præſenti inter vulgares homines, quæ propter Pulverem mortalem acta ſunt.* [Vide Baluzii Notas ad Capitul. col. 1199.]

¶ PULUS, pro Pulex, ni fallor, in Vita B Hugonis de Lacerta apud Marten.tom.6. Ampl.Collect.col.1169. *Ad Dei famulum didicimus properaſſe* (virum) *quem ſic quotidie acris tortura cum Pulis peſſimis, quæ ſcilicet Ira dolens ruſtice nominatur variis corripiebat tormentis, ut, &c.*

¶ PULZINETTUM, f. pro *Pulvinettum*, Pulvillus, pulvinulus. Computus ab anno 1333. ad 1336. tom. 2. Hiſtor. Dalph. pag. 274. *Colino de Camera pro emenda una fartagine, uno Pulzinetto & una couta pro Domina, &c.*

PULZINUS. Vide *Pulcinus*.

PULZONES, Italis *Polza*, apud Petrum de Creſcentiis lib.10.de Agricult.c.28. dicuntur *ſagittæ* baliſtarum *in capite groſſæ*: ejuſdem veteri Gallico interpreti, *materas gros en la teſte de devant.*

¶ POMATA. Vide *Puniata*.

¶ PUMBELLUS, Neſcio quæ cibi vel placentæ ſpecies monachis Solemniacenſibus apud Lemovicas apponi conſueta in majoribus feſtis, quæ tempora Quadrageſimæ non celebrabantur. Codex MS. Conſuetud.ejuſd. loci: *Annunciatio B.Mariæ ſepias & anguillas cum porrata ſicut in feſto beati Eligii in Quadrageſima; ſi evenerit in carnali ſepias & roſiolos & Pumbellos, &c.* Rurſum iidem *pumbelli* aſſignantur diebus Epiphaniæ, Dedicationis eccleſiæ, Aſcenſionis Domini.

¶ PUMIFER. Vide *Pomifer*.

¶ 1. PUNCHA. Pera. Vide *Punga*.

¶ 2. PUNCHA, Pugna, ni fallor Placitum an.1158. inter Probat.tom.2.novæ Hiſt.Occitan. col.571. *Dixit item juratus prædictus Raino, quod Bernardus de Armazanicis concordavit cum Raymundo Gaucelino & Bertrando de S.Juliano & Petro de Bernicio ut intrarent caſtrum de Armazanicis cauſa defendendi ſtare Bertrandi de S.Juliano; & hoc fuit craſtina die quo Abbas S. Egidii fuit ſignatus, ſed concordia intrandi caſtrum prædictum, fuit craſtina die quod facta fuit Puncha in eodem caſtro.* Vide *Punna* in *Pugna* 3.

1. PUNCTA, Acumen, Gall. *Pointe*. Hiſtoria Abbendonenſis Monaſt.in Anglia: *Ipſa etiam amicorum ſuorum auxilio parvulam Punctam de clavis Domini acquiſivit, &c.* [Charta an.1313.ex Bibl.Colbert. Regeſt. 56. *Item quod nullus vir vel mulier audeat portare in ſuis eſtivalibus, ſotularibus vel botinis Punctas dictas de Polayna.* Conſil. Maſſil. ex Schedis D. *le Fournier*: *Item quod nullus .. portare audeat Punctam ſeu roſtrum in ſuis ſotularibus.* Leges Balduini Flandriæ Comit. an.1200. apud Marten. tom. 1. Anecdot. col.767. *Qui cultellum cum Puncta portaverit, &c.* Vide *Punctus* 4.]

¶ PUNCTA PEDIS, Illius extremitas, Gall. *Pointe du pied*. Miracul.S.Bernardini tom.5. Maii p.285. * *Obliquum gerens pedem, ipſius Punctam non plane in terra ponens, ductus ad ſacrum corpus.*

2. PUNCTA, Promontorium, *Lingua* terræ, *pointe de terre*, apud Sanutum lib.2.part.4. pag.87. *Alexandria magna eſt civitas atque pulchra, quandam Punctam habens deforis, cujus confines quotidie à maris fluctibus mundantur, ſuper quam unam Punctam eſt una turris, quæ Farum communiter appellatur.* [Chron.Andr.Danduli apud Murator tom.12.col.461. *Die 20.ejuſdem menſis Septembris itinere reſumto novum inſonuit ad Punctam Medelini.*]

¶ 3. PUNCTA TERRÆ, Idem quod *Petia* pars, portio, Gall. *Pièce*. Charta an.1224. ex Tabul.Corb. *Notum facio quod abbas & conventus Corbeienſis vendiderunt mareſcos de Taues ad duas Punctas turbandos, omni jure meo ... ſalvo.*

¶ 4. PUNCTA, Granum, *Grain*: vox Monetariorum, *Donner le Poignant au maiſtre*. Statutum an.1342. tom.2.Hiſtor.Dalphin.pag.420.col.2. *Remedia vero ligæ & ponderis Punctas, levatas, eſſayamenta & alia jura, & privilegia habeatis quæ in noſtris monetis antea habebatis.*

¶ 5. PUNCTA, Stragulum acu punctum, Gallice *Courtepointe*. Statuta Ord Valliscaulium an.1238.apud Marten.tom.4. Anecd. col.1661. *Nullus prior extra domum forat culcitam, Punctam, vel coopertorium.* Ubi forte leg. ſine diſtinctione *Culcitram punctam*.

¶ PUNCTADOR. Vide *Punctator*.

PUNCTARE, Ugutioni & Jo.de Janua, *Puncta facere, vel puncta diſtinguere: unde Diſpunctare, removere punctum: Repunctare, iterum punctare.* [Noſtris olim *Ponter, Pointir*, nunc *Ponctuer*.] Guarinus Veronenſis, ſeu Auctor dialogi de Arte punctandi: *Punctus eſt ſignum, quod vel figura, vel mora ſua, clauſulas ſeparat, ſenſus diſtinguit, animum recreat, ſpatiumque cogitandi relinquit, &c.* Ita quidem hiſce locis *punctus* idem valet quod *punctum*, quod periodi ſenſum claudit: & *punctuare*, vel *pungere*, punctum adpingere, vel periodum puncto diſtinguere. Liber Ordin.S.Victoris Pariſienſis MS. c.19. *Libri communes ... quos præcipue Armarius diligenter emendare debet & Punctare, ut Fratres in cotidiano officio Eccleſiæ ſive in cantando, ſive in legendo aliquod impedimentum inveniant.*

☞ Quod quidem acceptum referri debere Carolo Magno, qui procurante Alcuino punctorum diſtinctiones vel ſubdiſtinctiones reſtituit, docet Mabillonius lib.1.Diplom cap.11.§.15. Ad hæc quippe tempora nulla verborum à Notariis facta diſtinctio eſt; ſed & in libris tametſi uſitata, in Diplomatibus tamen ſerius obtinuit. De punctorum poſitione hæc habet Papias: *Diſtinctio eſt, ubi finitur plena ſententia, & punctum ad ſummam litteram ponimus. Media diſtinctio eſt, ubi fere de ſententia tantum ſupereſt, quantum diximus, cum tamen reſpirandum ſit, & punctum ad mediam litteram ponimus. Subdiſtinctio eſt, ubi non multum ſupereſt de ſententia, quod tamen mox inferendum ſit, & punctum ad imam litteram ponimus.*

At *Puncta*, apud Scriptores infimæ ætatis præſertim, dicuntur ea, quæ in ſingularum linearum initio & fine deſcribuntur, vel ſubula pungunturr, intra quæ exarantur ipſarum linearum ductus, quos *ſulcos* vocant, quod maxime in codicibus è pergameno confectis obſervatum. S Hieronymus Epiſt ad Lætam: *Cum vero cœperis trementi manu ſtylum in cera ducere, vel alterius ſuperpoſita manu teneri regantur articuli vel in tabula ſculpantur elementa, ut per eoſdem ſulcos incluſa marginibus trahantur veſtigia, ut foras non queant evagari.* Prudentius lib.περὶ στεφ. in S.Caſſiano:

Pungere Puncta libet, ſulciſque intexere ſulcos.

Iſo Magiſter ad eumdem lib Periſteph v.271. *Morſus, punctos dicit, i. foramina nervi, quæ appellantur in ſcriptura Puncti.* Engelhardus Abbas in Vita S. Mechtildis Virgin.cap.23. *Cum ſoror una, cui uſus erat ſcribendi membranam, dum ad lineas Punctaret, ſubulam incaute trahens, oculum tranſfigit, &c.* Chronicon Auguſtanum lib.2.cap.2. *Ex reliquis in arte Punctandi mihi videtur, quod in trivio & quadrivio peritiſſimus fueris.* Chronicon Trudonenſe lib. 8. pag. 441. *Graduale unum*

Digitized by Google

num propria manu formavit, purgavit, Punxit,*ſulcavit, ſcripſit, illaminavit, muſiceque notavit ſyllabatim, &c.* Radulphus *de Moncby* Monachus Vedaſtinus, laudatus à Gazæo ad Caſſianum lib. 5. de Cœnob. inſtit. c. 39.

Cum librum ſcribo, Vedaſtus ab æthere ſummo
Reſpicit è cælis: notat & quod grammata noſtris
Depingam calamis: quot aretur pagina ſulcis,
Quot folium Punctis hinc hinc laceretur acutis.
Tuneque ſavens operi noſtro, noſtroque labori,
Grammata quot, ſulci quot ſunt, quot deniq; Puncti,
Inquit, in hoc libro, tot crimina jam tibi dono.

Auctor Mamotrecti de Homerocentone & Virgiliocentone: *Quia illi poeta in verſibus ſuis prolixis multos verſus poſuerunt, qui videntur in ſuperficie convenire Chriſto: quos percurrentes quidam Punctaverunt, & in unum collegerunt, & quia hic cento, nis, eſt Punctus ſive punctatio, hic Virgiliocento, nis, eſt compilatio facta de verſibus Virgilii, &c.* Vide in lib. Miſcellan. Baluzii pag. 266.

Punctorium, Subula, qua pergamenum *punctatur*, vel pungitur. Guigo in Statutis Cartuſianorum c. 28. §. 2. ubi de ſupellectile ſcriptoria: *Raſoria duo, &* Punctorium *unum, ſubulam unam, plumbum, regulam, &c.* Eadem habentur in Statut. antiq. ejuſd. Ordinis parte 2. c. 16. § 8.

¶ Punctare, Notare, ſignare, Gall. *Piquer, marquer.* Statuta Bertrandi de Turre Epiſc. Tull. an. 1359. apud Baluz. tom. 2. Hiſt. Arvern. p. 856. *Si vero deinceps in taberna, vel in platea publica, vel in loco communi clerici in ſacris ordinibus conſtituti vel beneficiati ad taxillos ludere vel* Punctare *aut tranſverſare, vel participare cum ludentibus ad taxillos ad lucrum & damnum præſumpſerint, &c.* Niſi ibi *Punctare* eadem notione accipiendum eſt, qua noſtri dicunt *Donner* vel *Prendre de l'argent à Piquer*, cum ſcilicet aleator ab alio pecuniam mutuo accipit quam cum fenore reſtituit quoties vincit. Cæterum pro notare occurrit in Epitome Conſtit. Eccl. Valent. inter Conc. Hiſp. tom. 4. p. 19‘. *Anniverſaria & dupla ſedis* Punctentur *cum notula, illa die qua celebrabuntur.* Noſtris *Poindre*, pungere dixerunt. Le Roman *d'Athis* MS.

Des eſperons qu'il ot dorez
Point le cheval par les coſtez.

Punctare dicuntur, qui certis officiis ſuis ſibi injunctis, vel ex debito, adeſſe negligunt, vulgo *Piquer*, in Conſtit. Joan. Archiep. Nicoſienſis an 1320. c. 27. [Epitome Conſtit. Eccl. Valent. Concil. Hiſp. tom. 4. p. 173. *Punctare in dicta Miſſa teneantur* (collectores) *ut ſciant quibus in ſolidum, vel dumtaxat pro tertia parte anniverſarium ſolvere teneantur.* Adde Baluzium tom. 2. Miſcell. p. 266.]

¶ PUNCTATIM, Articulatim, quaſi per puncta. Charta an. 1095. in Tabular S. Victoris Maſſil. *Hunc donationem manibus noſtris* Punctatim *firmavimus.* Meiſterlini Hiſt. Rer. Noriberg. apud Ludewig. tom. 8. Reliq. MSS. pag. 69. *Quæſo digneris* Punctatim *oſtendere, gradum noſtræ conſanguinitatis.* Utitur præterea Claud. Mamert. de Statu animæ lib. 3. cap. 14. Vide in *Punctum 2.*

¶ PUNCTATOR, Qui abſentes à choro & officiis divinis *punctis* notat, Gall. *Piqueur.* Vita S Bogumili tom. 2. Junii p. 347. *Punctatori deinde negotium dedit, eos qui abeſſent aut infra officium confabularentur ... notandi.* Adde Concil. Hiſpan. tom. 4. p. 339. *Punctador*, in Litteris Pii V. Papæ ibidem p. 19.

¶ Punctuator, Eadem notione, in Statutis MSS. Capituli Audomar. *Item circa parvum burſarium diſtributorem marellarum &* Punctuatorem *anniverſariorum, &c.*

¶ Punctuarius, Eodem intellectu, in Epiſt. Clementis IV. Papæ an. 1267. apud Marten. tom. 2. Anecd. col. 480.

¶ PUNCTORIUM, Subula. Vide in *Punctare.*

¶ PUNCTUARE, Statuere, definire, paciſci. Elmham. in Vita Henrici V. Reg. Angl. edit. Hearnii c. 14. p. 28. *Aſſenſum præbentes, incontinenti, quæcumque in ipſa concordia* Punctuantur, *opere plerimplerent.* Ibidem c. 55. pag. 139. *Decrevit igitur & effectualiter* Punctuavit, *quod &c.* Rurſum cap. 69. pag. 199. *Securam compoſitionem* Punctuant, *perficiunt & confirmant. Erat igitur finaliter* Punctuatum, *quod &c.* Vide *Punctuatio 1.*

¶ Appuntare, Eadem notione, in Charta an. 1182. ex Tabul. S. Albini Andegavenſ. *Cum omni aſſenſu & voto omnium & ſingulorum noſtri dicti monaſterii monachorum ſtatuimus, ordinavimus &* Appuntavimus, *&c.*

¶ PUNCTUARIUS, Punctuator. Vide ſupra *Punctator.*

¶ 1. PUNCTUATIO. Conventio, pactum, Gall. *Traité*, apud eumdem Elmham. cap. 21. pag. 47. *In villa de Hareflew reddicionem conveniunt in hunc modum, viz. quod, niſi potentia partis adverſæ ipſi villæ, infra ſex dies futuros poſt* Punctuationem *habitam ſuccurſus conferat, ... in manus regias villam reddeat.* Vide *Punctuare.*

¶ Appunctatio, Eadem notione, in Chron. Joan. *de Whetamſtede* p. 346. *Convenit* (Rex) *cum ipſo* (Duce Eboraci) *pro alio quinquennio ... Quod dux de Somerſete audiens, ... tam cauto apud Regem inſteterat, ut ... totam* Appunctationem, *quam prius fecerat cum domino duce Eboraci, revocaret in irritum.*

¶ 2. PUNCTUATIO, Scriptio. Johannes Diaconus in Vita S. Iſidori agricolæ tom. 3. Maii p. 514. *Liber ipſe originalis ... tam in diſcurſu ipſius hiſtoriæ, quam* Punctuatione *ipſorum eccleſiaſticorum hymnorum, per ſexaginta & ſeptem diſtinctiones diſtenditur.*

1. PUNCTUM, [Ipſa chartæ vel ſcripti verba. Regeſt. Magn. Dier. Trecenſ. ano. 1289. apud D. *Bruſſel* to. 2. de Uſu feud. pag. 927. *Ad quos uſus dicti burgenſes per* Punctum *cartæ ſuæ ſe attendere dicuntur.*] Statutum Philippi Pulcri Regis Franc. an. 1302. pro Reformatione Regni cap. 63. *Per hujuſmodi Statuta & ordinationes nos aut noſtrum conſilium non intendimus in aliquo variare vel mutare privilegia, ſeu* Puncta *litterarum, quæ nos aut prædeceſſores noſtri conceſſimus, &c.* [Charta Philippi Regis Franc. inſerta in Litteris Henrici V. Regis Angl. an 1420. apud Rymer. tom. 10. p. 21. *Specialiter eum nec per* Punctum *cartæ hoc ſibi conceſſum fuiſſet... Per* Punctum *cartæ, ſibi & eorum monaſterio à tempore fundationis dicti monaſterii conceſſæ.*] *Prendre à point, & pointer*, in Aſſiſiis Hieroſolymitanis MSS. cap. 6. *Le bon plaideour doit ſes paroles tout baudement & ontendaument, & doit eſtre gaitant de dire ſes paroles, ſi que ſon averſaire ne le puiſſe prendre à point, par quoi il perde ſa querelle, notant tous les dis de ſon averſaire, & bien Pointant ebaſcun porce que il ſache reſpondre à ce que meſtier li eſt.* Et c. 264. *Le Seignor & l'homme doivent adonc dire ambedeus enſemble, oil pource que l'un ne puiſſe prendre l'autre à Point. Car ſi l'un diſoit, oil, & l'autre, non, enci auroit l'un l'autre pris à Point, & auroit ſa foi bleſsée.*

2. PUNCTUM, in pſalmodia, Syllaba. Statuta antiqua Ordinis Cartuſienſ. 1. part. cap. 39. §. 1. *Sic ea, quæ cantando delectationem afferant, amputentur, ut eſt fractio & inundatio vocis, & geminatio* Puncti, *& ſimilia, quæ potius ad curioſitatem attinent, quam ad ſimplicem cantum.* Ubi *Neumæ* innuuntur. Et §. 4. Punctum *nullas teneat, ſed cito dimittat. Poſt* Punctum *bonam pauſam faciat.* Adde §. 5. Cap. 50.

In monoſyllabis vel barbaris dictionibus debet in fine geminari Punctum, cum ſit interrogatio, tam in Epiſtola, quam in Evangelio.

¶ Punctua, Eadem notione, in Inſtitut. Patrum de Modo pſallendi apud Thomaſ. in Append. ad Reſponſ. S. Greg. pag. 443. *Semper in pſalmodia Punctus & pauſa teneantur.* Hinc

Punctuatim Canere. Charta Caroli II. Regis Siciliæ an. 1304. apud Ughellum tom. 7. p. 897. *Volumus, quod in ipſa deinceps Eccleſia ſecundum ordinem Pariſienſium Eccleſiæ per libros, quos eidem Eccleſiæ dedimus, divinum officium celebretur, Punctatim videlicet atque tractim.* Ubi *tractim* & *punctatim*, eſt uno tenore abſque ulla modulatione cantare, ſingulis tamen *punctis*, *i.* verbis, quodammodo tono elevatiori notatis, ita ut qui ita cantat, iis immoretur.

☞ Haud ſcio an melius de gravi & diſtincta modulatione intelligatur, ut & in Statutis antiquis Canonic. Regular. apud R. Duellium to. 1. Miſcell. pag. 86.

Punctatim pſallendo Deo, cantentque moroſe.

Hinc emendanda Statuta Valent. Eccl. inter Concil. Hiſp. tom. 3. pagina 511. *Semper unus levet pſalmos, & Punctatis, ſive ſyncopa legant pſalmos ac lectiones.* Ubi leg. *Punctatim.*

¶ 3. PUNCTUM, Vulnus cuſpide factum. Lex Ripuar. tit. 4. cujus inſcriptio eſt, *de Puncto. Si quis ingenuus alterum tranſpunxerit, aut infra coſtas plagaverit, &c.*

¶ 4. PUNCTUM, Articulus, caput. Gall. *Point, article.* Litteræ Ruperti Electoris Palat. ann. 1356. apud Ludewig. tom. 5. pag. 582. *In omnibus ſuis tenoribus, ſententiis, Punctis & clauſulis, &c.* Charta ann. 1377. ex Bibl. reg. *Quia recipiendo venires contra unum de principalibus Punctis quod ponit & ſubſtinet.* Charta Caroli Regis Franc. an. 1452. apud Baluz. tom. 2. Hiſtor. Arvern. p. 402. *Et licet iidem exponentes errores in dicto arreſto reſpectum certorum Punctorum in eodem contentorum interveniſſe & eoſdem proſequi intendiſſent.* Adde Rymer. to. 8. p. 378. & Concil. Hiſp. tom. 3. p. 654. Vide *Punctus* 2.

¶ 5. PUNCTUM, Salarium, honorarium, quod iis tribuitur qui officiis eccleſiaſticis interſunt; ſic dictum quod præſentes *puncto* notabantur. Statuta Eccl. Valent. inter Conc. Hiſpan. tom. 4. pag. 135. *Quicumque clericus beneficiatus, vel ſubſtitutus non adfuerit Miſſæ majori, perdat Punctum omnium actuum & funeralium à meridie uſque ad mediam noctem illius diei. Et quicumque non adfuerit Veſperis, ſimiliter amittat Punctum omnium actuum & funeralium à media nocte uſque ad meridiem diei ſequentis. Et deputabitur in clero presbyter unus qui aſſiſtentes Miſſæ & Veſperis ſupradictis Puncto deſignet. Puncta* nuncupantur etiam ſalaria conceſſa à Principe primatibus advocatorum. De his vide Cujac. lib. 13. Obſervat. cap. 2.

¶ 6. PUNCTUM, Globulus, Gall. *Bouton.* Statuta Milonis Epiſc. Aurel. ann. 1314. apud Marten tomo 7. Ampl. Collect. col. 1286. *Statuimus quod quilibet ſacerdos de cetero ſupertunicale clauſum habeat, ſcilicet ſine Punctis.* Statuta Monaſt. S. Germ. Pariſ. inter Probat. ejuſdem Hiſt. pag. 173. *Veſtes etiam inordinatas apertas cum Punctis penitus inhibemus.* Statuta Monaſt. S. Claudii an. 1448. pag. 38. *Item, quod iidem Religioſi ſine floccis aut regularibus cucullis cum Puncto competenter clauſis per monaſterium ... non incedant.* Occurrit rurſum pag. 113.

¶ In Puncto Esse, Phraſis Gallica, *Etre ſur le point.* In procinctu. Charta ann. 1377. ex Bibl. reg. *Diximus quod eramus in Puncto rumpendi, &c.*

¶ De Puncto in Punctum, Phraſis etiam Gallica. *De point en point*, Accurrate, diligenter, ſumma cura, in Litteris Philippi VI. Reg. Franc an. 1339. tom. 2. Ordinat. pag. 133. *Ipſas ordinationes & litteras regias ſupradictas de Puncto in Punctum obſervantes, &c.* Charta Henrici VI. Regis Angl. an. 1446. apud Rymer. tom. 11. pag. 111. *Obſervari de Puncto in Punctum, &c. De Puncto ad Punctum totum ſcribimus præſens ſcriptum*, in Tabul. Eccleſ. Lingonenſ.

¶ PUNCTURA, Punctio. Jul. Firmicus l. 8. cap. 21. *Viri Punctura teli morientur.* Elmham. in Vita Henrici V. Reg. Angl edit. Hearnii c. 63. p. 175. *Incluſi, mœroris & timoris ſauciati Puncturis, inceperunt miteſcere, &c.*

1. PUNCTUS, Quinta pars horæ, apud Bromptonum. [Rabanus de Computo apud Baluz. tom. 1. Miſcell. p. 17 Diſc. *Punctus quid eſt?* Mag. *Quarta pars unius horæ.* Diſc. *Unde dictus eſt Punctus?* Mag. *A parvo puncti tranſcenſu qui fit in horologio. Punctus quippe à pungendo dictus eſt, eo quod quibuſdam punctionibus certæ deſignationis in horologiis deſignatur. Punctus autem habet minuta duo & dimidium, partes tres & ſemiſſem, & quadrantem unius partis, momenta decem, oſtenta quindecim, atomos* VDCXL. *Quatuor ergo Puncti horam faciunt.* Rolandinus Patav. lib. 8 cap. 1. apud Murator. to. 8. col. 283. *Movit* (Eccelinus) *de Verona circa principium menſis Madii, eligens Punctum ſui motus, cum ſapientibus ſuis, more ſolito.* Vide *Oſtentum.*]

¶ 2. PUNCTUS. Articulus, caput, Gallice *Point, article.* Charta Edwardi III. Reg. Angl. an. 1357. apud Rymer. to. 6. p. 43 *Ad admittendum ... omnes & ſingulos tractatus & concordias factos, habitos ſeu faciendos... & quoſcumque etiam Punctus in eiſdem contentos.* Occurrit rurſum ibidem p. 45. 53 & apud Marten. tom. 5. Ampliſſ. Collect. col. 200. Vide *Punctum* 4.

¶ 3 PUNCTUS, Actus, factum, Gall. *Fait.* Litteræ Henrici IV. Reg. Angl. an. 1409 apud Rymer. tom. 8. pag. 570. *Sciatis quod ſuſcepimus in ſalvum & ſecurum conductum noſtrum .... ſeneſcallum de Haynau, infra regnum noſtrum Angliæ, ad certa Punctus & facta armorum inibi perficiendum, cum centum perſonis equitibus in comitiva ſua.*

¶ 4. PUNCTUS, Acumen, mucro, Gall. *Pointe.* Ch. an. 1392. apud Rymer. to. 7. p. 713. *Conceſſimus Majori dictæ* (Caleſiæ) .... *quod ipſi ... quendam gladium, Punctu erecto, coram eis portatum habere poſſint, ita quod Punctus gladii prædicti, in præſentia noſtra & avunculorum noſtrorum, ac etiam capitanei dictæ villæ noſtræ, ſeu locum ſuum tenentis in abſentia ſua, pro tempore exiſtentium, ſemper deorſum deportetur. Punctum aculeis acutiſſimis, ſurſum erectis, tali ingenio, ut cum Rex decubuiſſet, & mole corporali ſtramenta preſſiſſet, per eoſdem aculeos vulneratus fuiſſet*, in Chronico Angl. Th. *Otterbourne* p. 232. Vide *Puncta* 1.

¶ 5. PUNCTUS in pſalmodia. Vide *Punctum* 2.

¶ PUND, Libra. Vide *Funt.*

PUNDBRECH, Infractura parci, in Legibus Henrici I. cap. 40. ubi habetur, quot modis illa fiat: *Si Pundbrech, id eſt fractura parci fiat in Curia Regis, plena wita ſit, alibi 5. manc. Pundbrech fit pluribus modis, emiſſione, evocatione, receptione, excuſſione, &c.*

¶ PUNEX, pro *Pumex*, in Translat. S. Felicis Conf. inter Conc. Hiſp. to. 3. p. 297. *Quod ſepulcrum ... in orientali parte erat conſtructum, & artificis arte facto fornice de ſuſpenſo Punice coopertum: rataque ſuſpenſi Punicis congerie, invenerunt ligneum ſepulcrum.*

PUNGA, Pera, Saxonice pung. S. Audoenus in Vita S. Eligii l. 1. cap. 10. *Quoties brachile aureum, Pungam quoque auro gemmiſque comptam ſibi ſubripuit, tantum ut miſeris ſuccurreret.* [Magis placeret *Pugna*, qua voce pugni ornamentum ſignificaretur, cum ad *brachile* propius accedat quam pera, cui aurum & gemmæ vix conveniunt: ſi tamen hanc vocem ex

Cod.

Digitized by Google

Cod. MS. optimæ notæ reſtituerit Ducheſnius. Nihil enim temere defioiendum, cum *infra* cap. 12. legatur: *Habebat* (Eligius) *burſas eleganter gemmatas*. Vide ſupra *Pagna* 1. & 2.] Angilbertus Abbas Centul. apud Hariulſum lib. 2. cap. 10. *Codex eburneus auro paratus* ... *Punga auro parato* 1. *incenſaria argentea auro parata* 4. *&c.* Ita Græco-Barbaris, πύγγο & πουγγίον, eſt ſacculus, burſa, erumena ex corio confecta, unde noſtris, *pocbe*: Leoni Imp. in Tacticis cap. 5. §. 4. cap. 6. §. 2. to. Θρῆνος de capta Conſtantinopoli MS. πουγγίον σοῦ χαὶ σακκίλιον σοῦ &c. Alios in hanc rem locus ſuppeditant Rigalt. & Meurſ. in Gloſſ.

Puncha. Statuta Maſſilienſia MSS. an. 1276. *Tunica rugata cum Punchis*.

Pochia, *Pochia ſeu Biſſacos*, in Proceſſu de Vita & mirac. B. Mariæ de Malliaco num. 42. [Charta ann. 1341. apud Rymer. tom. 5. pag. 259. *In qua aroba reperientes monetas infra ſcriptas in ſaccis lineis ſeu Pochiis repoſitas*.]

Powchia: Will. Thorn. an. 1248. *Etiam ex tranſverſo ventris ſub umbilico habeates cultellos, quos Daggerios vulgariter dicunt, in Powchiis deſuper empoſitis*.

¶ PUNGATIVUS, Pungens, Gall. *Piquant*. Mirac. B. Simonis de Lipnica tom. 4. Jul. p. 556. *Velut ſpinam Pungativam evulſam ab eiſdem ſentiens dentibus*.

¶ Pungitivus, Eadem notione. Epiſt. Gauſridi Abb. apud Marten. tom. 1. Anecdot. col. 502. *Quibuſdam autem verba juſtorum Pungitiva tantum ſunt, non ſanativa: aliis vero Pungitiva ſunt ſimul & ſanativa*. Gervaſius Tilber. in Otiis Imper. apud Leibnit. to. 1. Script. Brunſvic. p. 978. *Vermiculus autem ex arbore, ad modum ilicis & quantitatem dumi Pungitiva folia habente, prodit ad pedem*. Rolandinus Patav. lib. 11. cap. 5. apud Murator. to. 8 col. 329. *Et aliquando poſt mellis dulcedinem mordet aculeus Pungitivus*. Occurrit rurſum apud Marten. to. 4. Anecd. col. 217. & 223.

¶ PUNHALIS Gladius, Pugio, ſica, Gallice *Poignard*. Charta ann. 1200. ex Tabul. Archiep. Auſcit. *Evaginato Punhali gladio irruit contra dictum dominum Abbatem*.

¶ PUNHERIA, Annonariæ menſuræ ſpecies, ut ſupra *Pugneria*. Vide in hac voce. Limborg. Hiſt. Inquiſit. p. 113. *Tradidit Michaeli Miro* ..... *mediam Punheriam ſalbarum* (l. fabbarum) *ad dandum hereticis pretium ipſarum*. Vide *Poignia* & infra *Puniera*.

¶ PUNIATA. Tabularium Prioratus Lewenſis apud Spelmannum: *Lanceta, qui pro ſale ierit, habebit unum panem, & unam Pumatam ſalis*. Ubi legendum *Puniatam*, ex Gallico *Poignee*; quantum pugno quis continere poteſt. Vide *Poignia*; & *Palmata*.

¶ PUNIERA, ut ſupra *Punheria*, in Tranſactione an. 1351. inter Abbatem & Monachos Craſſenſes ex lib. viridi fol. 53

¶ PUNIEYRATA, Modus agri, apud Occitanos, unius *pugneriæ* ſementis capax. Charta Annæ Dabſaco dominæ Montis-Aſtruci an. 1488. *Arrendavit & affendavit* ... *quindecim ſextariatas & tres Punieyratas terræ & nemorum*. Vide *Pugneriata*.

¶ PUNIMENTUM, Pœna, ſupplicium, Gall. *Punition*. Conſuetud. Marchiæ Dombar. art. 3. *Domini poſſunt quittare mortem ſeu Punimentum corporis hominum ſuorum taillabilium homicidarum, dummodo homicida vel dominus ejus concordet cum domino hominis taillabilis mortui*.

¶ PUNITAS, ut *Punimentum*. Chronic. Watinenſ. Monaſter. apud Marten. tomo 3. Anecd. col. 825. *Dignus morte non moritur, puniendus Punitati ſubtrahitur, &c.* Chronic. Novalic. apud Murator. tomo 2. part. 2. col. 739. *Fugantur dæmones à victrici ſigno: qui videbantur eſſe catelli, & ad Punitatem revertuntur ſuam*.

¶ PUNITIO, Jus reos puniendi. Charta fundat. Abbatiæ Perrodii-novi ann. 1209. apud Menag. Hiſt. Sabol. pagina 364. *Cum omni honore dominii, conmendi, Punitionis & juſtitiæ*.

¶ PUNNA. Vide *Pugna* 3.

¶ PUNTA, Italis & Hiſpanicis, Acumen, Gall. *Pointe*. Johan. Demuſſis Chron. Placent. ad ann. 1388. apud Murator. tomo 16. col. 681. *Portant ſcarpas & caligas ſolatas cum Puntis longis unciarum iii. ultra pedem ſubtilibus* .... *Nunc portant cum Puntis parvis, quæ Puntæ tam longæ, quam parvæ ſunt plenæ pilorum, ſive buræ bovis*. Occurrit etiam in Conc. Limano an. 1582. inter Hiſpan. tom. 4. pag. 246. Vide *Poncta* 1. & *Punctus* 4.

¶ PUNTALE. vox Italica, Academicis Cruſcania, *Fornimento appuntato, che ſi mette all' eſtremità d'alcune coſe*, Res Quævis in *pontam* ſeu acumen deſinens. Chron. Petri Azarii apud Murator. tom. 16. col. 394. *Et taliavit Puntale cinguli ſui argentei, & ruſtico dedit*. Ibid. col. 395. *Prædicta dicis, quia vis tenere meum Pontale argenteum* ... *Per Deum de Puntali non recordabar. Sed accipiatis Puntale; ſi vultis mihi ſervire, amore Dei ſerviatis. Sin autem in nomine Dei diſcedatis cum Puntali veſtro. Et certe ſi Puntale id penes me permaneret, poſſet facere me ſuſpendi*.

PUNTARIA. [f. Appenditiæ, Gallis *Dependances*.] Chronicon S. Vincentii de Vulturno l. 2. p. 685. *Cum aliis caſalibus, & territoriis, & Puntariis in loco, ubi dicitur, &c.*

¶ PUNTUM, pro *Punctum* vel *Punctus*, Pars horæ, in Chr. Domin. de Gravina to. 12. Murator. col. 569.

¶ PUPARE, *Creſcere*, in Amalth. ex Papia. Statuta Saluciar. Collat. 7. cap. 196. *Exceptis beſtiis agnelantibus & Pupantibus, pro quibus ſolvatur tantum damnum domino*.

¶ PUPILLARITER, Pupillari ratione, ut pupillo convenit. Teſtam. Johannis Dalphini an. 1318. to. 2. Hiſt. Dalph. pag 172. col. 2. *Subſtituendo eoſdem invicem vulgariter, Pupillariter & compendioſe, breviloce & fidicommiſſarie, per illum modum, videlicet per quem ad utilitatem liberorum ſuperſtitum, & heredum ſuorum melius valere poterit & debebit*.

PUPILLUS, pro Pupilla. Capitula ad Legem Alamannor. c. 1. edit. Baluzii: *Si quis alteri oculum ruperit, & ille Pupillus intus reſtitit, ſolvat ſol. 40. &c.*

¶ PUPIOR, παιδεύομαι, in Gloſſ. Lat. Græc.

¶ PUPLICI, pro Publice, in Teſtam. Chrodardi Comit apud Mabill. Diplom. lib. 2. c. 27. §. 10. *Actum in villa, quæ dicitur Mareleia, Puplici, &c.* Gloſſ. Lat. Græco *Puplice*, δημόσια. *Puplico*, δημοσιεύω. Ubi in MSS. *Publice*, *Publico*.

Puppis Capitis. Vide *Prora*.

PUPPUP. Althelmus in præfatione ad librum de Laude virginum:

..... ne poſſit rabula raptor
Regales vaſtant cauſas his dicere Pup Pup.

☞ Vox irriſionis eſt & contemtus, ut in Gloſſariolo ad Cantica natalitia Burgundica apte omnino obſervatur ex Rabano de Laudibus S. Crucis lib. 1. fig. 2.

.... dire ne dicere Pup Pup
Rancidus is valeat deceptor, dux & iniqui,
Exemptam riſit prædam qui lucis ab æthra,
Detruſomque diu voluit punire necando hic.

Quæ ſic commentantur ab ipſo Rabano lib. 2. *Ne antiquus hoſtis, qui primum parentem noſtrum ſibi conſentientem de paradiſo ejecit, diutius irriſionis eulogio progeniem ejus in exilio damnatam fatigaret*.

¶ PUPULA, πάλλαξ, in Gl. Lat. Gr. Adoleſcens, puel-

puella. Chron. Farf. apud Murator. to. 2. p. 2. col. 430. *Agilus cum uxore ſua Urſa & cum una Pupula & caſis & ſubſtantiis; Raciperus cum uxore ſua Sindula, & filiis maſculis 2. caſis & ſubſtantiis.*

¶ Pupula, *Imago, quæ fit à puellis*, in Gloſſario ad Doctrin. Alexandri de Villa Dei. Vide ſupra *Poupeda*.

¶ PUPUS, κόρη ὀφθαλμοῦ. Gloſſ. Lat. Gr. Pupilla. S. Paulinus Poemate 20. de S. Felice:

Intra folliculum teretem liquide interfuſo
Sub vitreo nitri latet albus imagine Pupi.

¶ PURA. *In puras credere*, recenſetur inter ſuperſtitiones pagaoorum, apud S. Audoeoum in Vita S. Eligii l. 2. c. 15. to. 5. Spicil. Acher. pag. 215. *Nullus Chriſtianus in Puras (al. Pyras) credat, neque in cantu ſedeat, quia opera diabolica ſunt.*

¶ PURATUS, pro *Purpuratus*, moneta Imperatorum Byzantioorum. Bernardus Theſaur. de Acquiſitioo. T. S. apud Murator. tom. 7. col. 690. *Aſellionus vendebatur octo Puratis, qui valent denar. 120. ſolidorum.* Vide *Hyperperum*.

¶ PURCELLUS, pro Porcellus, in Charta apud Madox Form. Anglic. p. 252. *Sciatis me dediſſe ... totam decimam lanæ, & lini, & pomorum, & equorum, ... & duas partes Purcellorum.*

PURCHACIA, Comparatum, acquiſitum, ex Gallico *Pourchaſſer*, & *Pourchas*. Charta Gauſridi de Mandevilla: *Contuli ... omnes Eccleſias inferius annotatas, tam de dominio meo, quam de emptis & Purchaciis.* [Lib. niger Scaccari p. 83. *De dono domini Regis de Purchaciis Epiſcopi Sarum, Willelmus filius Riccardi, feodum 3. militum.* Charta Margaretæ Comit. Warwici to. 4. Hiſt. Harcur. p. 2223. *Sciatis me dediſſe ... decimum denarium de omnibus placitis & Purchaciis undecumque venerint.* Vide ſupra *Porchaicia*.]

¶ PURCHMUTTE. Charta Friderici Ducis Auſtriæ aon. 1241. apud Haoſiz. tom. 1. Germao. Sacræ p. 379. *Item decimæ in foro Lengenbach. 4. modii ſiliginis & avenæ Purchmutte. Mute* præmium, merces, veter. Teuton. ex Lazio. *Mutti, mudde*, modius eſt, apud Schilter. in Gloſſar. Teutno. à Saxon. Midd vel Mitta, quod ex Somnero Corum, batum, modium, & aliud quodque menſuræ geous denotat. Ex his, ſi quid potes, ad vocis notionem expiſcare.

¶ PURCHUTA, Penſio, præſtatio quæ alicui ex *Purchacia* competit. Charta Ludovici Hungar. Regis ao. 1362. apud Steyer. in Comment. ad Hiſt. Alberci II. col. 336. *Cum reſtituerimus caſtrum Suerzenpach, quod uos & noſtri progenitores habebant & tenuerunt à longis temporibus retroactis, Purchuta ſeu penſione pro caſtellania vel caſtrenſi cuſtodia deputata ad idem caſtrum de nova civitate per nos relaxata nichilominus, & dimiſſa, remiſſa quoque liberaliter eadem penſione ſeu Purchuta quæ dicta nova civitate hactenus ſoluta non extitit & neglecta. Nos pro nobis & univerſis noſtris heredibus & ſucceſſoribus renunciavimus, preſentibus omnibus & ſingulis juribus, accionibus & impeticionibus, quæ in dictum caſtrum Suerzenpach & ad Purchutam predictam de nova civitate habuimus.*

¶ PURCIVANDUS, vulgo *Pourſuivant d'armes*. Vide ſupra io *Proſecutor*. Charta ann. 1555. apud Rymer. to. 15. p. 424. *Conceſſimus dilectis nobis ... heraldis armorum, ac omnibus aliis heraldis proſecutoribus ſive Purcivandis armorum.*

¶ Pursivandus, Eadem notione, in Charta ann. 1550. ibidem pagin. ant. *Per præſentes facimus ... Nicholaum Tubman unum Purſivandorum noſtrorum.*

PURCTRECHT. Charta Leonardi Epiſc. Patavienſis ann. 1426. in Metropoli Saliſburg. to. 2. p. 37. *Et contulimus in Patavia jus civile, quod vulgo dicitur Purctrecht.*

¶ PUREA, Jus è piſis, noſtris *Puree*. Ordinat. Humberti II. ſuper ordina menſarum, to. 2. Hiſt. Dalphin. p. 312. col. 2. *Serviatur nobis de duobus potagiis in primo ferculo, videlicet de piſis albis & Purea aut de ciceribus & caulibus aut rapis.* Vide ſupra *Porea*.

¶ PUREYA, Jus ſeu juſculum quodvis, idem quod *Potagium* 1. Vide io hac voce. Statuta MSS. Cardin. Trivultii Abb. S. Victoris Maſſil. an. 1531. *Item de vigiliis feſtivitatum tenetur* (Pitanſarius) *providere de potagio vulgariter dicto Pureya.*

¶ PURFERIR, f. Reficere, Galli dicimus *Reprendre un mur*. Comput. ann. 1202. apud D. *Bruſſel* de Uſu feud. to. 2. p. 153. *De domo Dani & de muris caſtelli Purferir 4. l.* Ibid p. 154. *Et pro muro Purferir, & pro plumbo, & pro kernellis 20. l.*

PURGARI dicuntur, qui immundis ſpiritibus liberantur, apud Ambroſium l. 7. Epiſt 2. Hieronymum in Vita Hilarionis, & alios laudatos ab Henr. Valeſio ad l. 5. Hiſtor. Eccleſ. c. 7. ubi καθαρίζειν eadem ootione Græcos Scriptores uſurpare obſervat. [Vide Gloſſar. med. Græcit. in v. καθαρίζεσθαι.]

¶ PURGATIO, Innocentiæ probatio, *Eſpurgement*, apud Bellomaner. cap. 39. Chartul. S. Magdal. Caſtrodun fol. 56. *In duellis & aliis Purgationibus quibus ſacramenta ſunt neceſſaria, pugiles veniant ad eccleſiam canonicorum.* Hæc vero multiplici ratione peragebatur; at quæ ab Eccleſiæ canonibus magis probaretur, nuocupata.

Purgatio Canonica, Quæ eſt ſuper objecto crimine, proprio juramento, vel, ſi oporteat, juramento compurgatorum de ipſo crimioe diffamati innocentiæ oſteoſio: ita Lindwodus. Honorius III. in V. Compil. pagin. 219. *Aliequin quia publica fama laborat, & manifeſtæ præſumptiones apparent, Purgationem ſuper præmiſſis canonicam cum manu decima ejuſdem dignitatis & ordinis indicatis.* Occurrit paſſim in Jure Cannnico. Vide *Judicium*.

☞ Atqui hæc *Purgatio canonica* etiam nunc uſitata io foro Inquiſitionis. Si quis enim de hæreſi diffamatus nec propria confeſſione, nec facti evidentia, oec teſtium productiooe legitima conviocitur, tenetur, ut abſolutus exeat, teſtibus ejuſdem ac ille conditionis & ſtatus, quique à judice, eo, quo illi placet numero, definiuntur, purgare ſe de illata *infamia*; ita tamen ut ſi defecerit in uno, duobus, tribus aut pluribus teſtibus, exinde convictus plene de crimioe cenſeatur. Plura vide apud Hoſman. io Lexico.

PURGATORES, Iidem, qui *Sacramentales*, *Juramentales*, *Conjuratores*, de quibus in voce *Juramentum*. Utitur Andreas Suenonis io Legib. Scaoiæ l. 7. c. 3.

PURGATORIUM. Iooocentius IV. PP. in Epiſt. ad Ottonem Cardio. Tuſculanum §. 23. *Nos, quia locum purgationis hujuſmodi dicunt* (Græci) *non fuiſſe ſibi ab eorum doctoribus certo & proprio nomine indicatum, illum quidem juxta traditiones & autoritates SS. Patrum Purgatorium nominantes, volumus, quod de cetero apud illos iſto nomine appelletur. Iſto enim tranſitorio igne peccata utique, non tamen criminalia ſeu capitalia, quæ prius per pœnitentiam non fuiſſent remiſſa, ſed parva & minuta purgantur, quæ poſt mortem etiam gravant, ſi in vita non fuerint relaxata.*

☞ Purgatorii pœnas in Paſchatis feſto relaxari conſuetum in Eccleſia diſcimus ex Mirac. S. Bonooii ſæc. 6. Beoed. part. 1. pag. 271. *Maxime cum ea die* (Reſurrectionis Domioicæ) *peccatoribus venia indulgenter conceditur, & animabus jam carne ſolutis cauſa purificandi pro commiſſis ſupplicio deputatis requies exhibetur.*

Pur-

Digitized by Google

Purgatorium, ubi veſtes & alia ejuſmodi eluuntur, in Statut. Ord. Præmonſtrat. cap. 12. *Ad Purgatorium aquam deferre, & ſi qua ſiat ibi ablaenda, pro diverſis fratrum infirmitatibus ablaere.*

Purgatorium S. Patricii, Ita dictus locus quidam in Hibernia in quadam inſula, ubi Patricium Hibernorum Apoſtolum à Deo ardentiſſimis precibus obtinuiſſe aiunt, ut pœnæ & cruciatus, qui impios poſt hanc vitam manent, ob oculos hic proponerentur, ut inſita ſuis Hibernis peccata, & Gentilium errores facilius extirparet. De hoc Purgatorio agunt pluribus Silveſter Giraldus in Topogr. Hiberniæ diſt. 2. cap. 5. Matth. Paris pag. 61. & ſeqq. Bromptonus pag. 1076. Henric. Knyghton p. 2390. Cambdenus in Deſcript. Hiberniæ, Jacob. Waræus in Antiquitat. Hiber. pag. 219. 220. 221. 2. edit. & alii.

¶ PURGATORIUS Mensis, Februarius, in quo feſtum Purificationis B. M. celebratur. Chronic. Ditmari Merſeburg. Epiſc. apud Leibnit. tom. 1. Script. Brunſvic. pag. 376. *Poſt ſalutiferum intemeratæ Virginis partum, conſummata millenarii linea numeri, & in quinto cardinalis ordinis loco, ac in ejuſdem quarta feria hebdomadæ in Februario menſe qui Purgatorius dicitur, claram mane illuxit ſæcula, &c.*

¶ Purgatorium Confessionis Officium, in Epiſt. Henr. Huntindonenſis de Contemtu mundi, apud Acher. to. 8. Spicil. pag. 185.

PURGIRE. Leges Willelmi Nothi vernaculæ cap. 24. *Ki altrei ſponſe Purgiſt, ſi forfait lavvere vers ſun Seignour.* Id eſt, qui deſponſatam alteri ſtupraverit, forisfacit terram ſuam domino ſuo. Adde c. 19. utitur etiam Britton pag. 46. v. Papianus lib. Reſponſor. tit. 21. *Si quis mulierem ingenuam vel virginem per vim ſtupraverit, &c.* Le Roman de *Vaces* MS.

Los paſſans tuoient, les femes Purgiſoient.

[Ibidem.

Maint eſpouſe bonnie & maint dame Pergeae.

Rurſum:

Es Pergieſſent les dames de joaſte lor mariz,
Icele honte ſouffre aul ſraaz hom à eaviz.]

Vide *Rugire*.

¶ PURGKRAVIUS, ut *Burggravius*, Burgi Comes. Vide in hac voce. Char. Alberti Ducis Auſtr. an. 1330 apud Steyer. col. 30. *Interdicimus quoque & firmiter inhibemus univerſis & ſingulis Purgkravis, judicibus, officialibus & aliis quibuſcunque perſonis ne ipſos fratres... audeant perturbare.* Occurrit rurſum col. 325.

PURIFICARE, Culpam aut crimen ſacramento diluere, purgare, *idoneare ſe*: *Purificare ſe ſicut Lex jubet*; in Lege Longob. lib. 1. tit. 9. §. 1. *Purificare ſe ad Leges Dei*, §. 20. [id eſt, ad ſacra Dei Evangelia.] *Per ſacramentum ſe Purificare*, tit. 16. §. 8. Adde lib. 2. tit. 11. §. 2. *Juramento ſe Purificare*, in Concilio Wormatienſi ann. 868. cap. 12. Vide præterea Petrum Damian. lib. 7. Epiſt. 12. pag. 647. edit. 1610. &c.

¶ Purificare, Exponere, explicare, Practicis noſtris *Libeller*. Epiſtola ann. 1408. to. 8. Spicil. Acher. pag. 207. *Declarato per nos quod nedum in vim dictæ cedulæ & juramenti præſtiti ipſe* (Benedictus XIII.) *tenebatur per viam ceſſionis proſequi unionem Eccleſiæ, illumque offerre, imo jure communi etiam ad hoc pro tanto vitando ſcandalo tenebatur, ſuitque ex hoc conditio, quæ in cedula inſerta fuerat, Purificata taliter, quod dominus prædictus fuit pure & ſimpliciter obligatus & aſtrictus preciſe ad proſequendum unionem Eccleſiæ per viam ceſſionis, &c.*

Purificari dicuntur mulieres, quæ poſt partum in Eccleſiam veniunt, & benedictionem a Sacerdote ſuſcipiunt, ex veteris Legis inſtituto, de quo præ ceteris Durandus in Ration. lib. 7. cap. 7. n. 6. 7. Conradus Urſperg. ann. 1125. *Mulieres poſt partum ad Eccleſiam veniant, & benedictionem à Sacerdote, ſicut mos eſt, accipiant.* Chronicon Andrenſe pag. 452. *Vix unquam poſt puerperium more legali & Evangelico Purificari, & Eccleſiæ reconciliari meruit* Statuta Synodalia Nicolai Epiſcopi Andegav. an. 1262. *Prohibemus, ne ea die, qua benedictio nuptialis celebratur, mulieres admittantur ad Purificationem, cum præpoſteratio videatur.* Adde Statutum anni 1270.

☞ Idem quoque obſervatum fuiſſe, cum mulieres primo poſt nuptias ad eccleſiam veniebant, docuimus ſupra in v. *Meſſiare*. Quo etiam ſpectant laudata paulo ante Statuta Nicolai Epiſc. Andeg. Vide mox in *Purificatio*.

Purificatio, Oblatio, quæ à mulieribus, quæ poſt partum in Eccleſia purificantur, Sacerdotibus offertur. *Purificationes de partu ſurgentium*, in Tabulario S. Genoveſæ Pariſ. Charta ann. 1152. in Magno Paſtorali Eccl. Pariſ. ch. 32. *De Purificationibus ſtatuimus, ut, quidquid de manu ejus, quæ purificatur, in oblatione ſuſcipiatur, parochiali penitus reddatur Sacerdoti.* Alia an. 1250. apud Brolium lib. 2. Hiſt. Parienſis: *Salvo etiam hoc & retento nobis & Eccleſiæ noſtræ, quod omnes mulieres prædictæ villæ in die Purificationis ſuæ poſt puerperium, & primo die, quo accedent ad parochialem Eccleſiam poſt ſponſalia, ad Eccleſiam noſtram teneatur vertere ratione matricis Eccleſiæ, & oblationes ibidem facere, prout hactenus extitit conſuetum.* Alia anni 1123. in Hiſt. Vaſtinenſi p. 832. *Exceptis 4. nummis benedictionis nuptiarum, & oblatione Purificationis mulierum.* Alia ann. 1221. apud Jacob. Petitum ad Pœnitentiale Theodori p. 440. *Mulieres manentes inter caſtrum Cociaci Presbyter Parochialis teneatur reconciliare ſecundum uſuagium in Eccleſia S. Remigii, & debet recipere de oblationibus panem & vinum, & candelam, & unum denarium, reſiduum vero recipitur à Priore S. Remigii.* [Tabul. S. Florentii: *Bernardus Nannetenſis Epiſcopus eccleſiam de Vonnis concedit, & de candelis Purificationum medietatem.*] Charta Philippi II. Imp. deſcripta in Magno Recordo Leodienſium p. 11. *La femme, quand elle vient au Purification d'enfant, doit donner une chandelle, & faire ſon effrande.*

¶ Purificatio Bastardorum, Oblatio, quæ Eccleſiæ in *baſtardorum* legitimationibus offerebatur. Tabul. Montis S. Michaelis: *Gaufredus Gualterii filius in capitulum S. Michaelis venit, & omnia illa quæ in eccleſia S. Melorii clamabat, videlicet in decima, in tracta decimæ, in reclamatione agnorum, in Purificationibus baſtardorum, & in aliis rebus ſupradictæ eccleſiæ pertinentibus, omnino reliquit.* Vide *Legitimare* & *Pallium* 1.

PURIFICATORIUM, Linteolum, quo Sacerdos poſt communionem calicem extergit. Ceremoniale Epiſcopor. cap. 12. *Super ea* (credentia) *ponantur duo candelabra cum cereis albis, ... & in ipſius medio calix cum patena, palla, Purificatorio, & burſa corporalia continente, &c.* Goarus in Euchologium p. 151. Græcos loco purificatorii *ſpongia* uti obſervat, qua ſcilicet non modo ſacram menſam detergunt; ſed & calicem dominici ſanguinis puriſſimum vas, ipſumque ſanctum diſcum, particulaſque in eo contentas colligit in unum, coercet ne perturbatim effluant, & ſuo tandem impulſu ductuque ſuaviter in calicem demittit.

¶ PURIFICATORIUS, Qui purgat. Epiſt. Siricii PP. ad Himer. inter Concil. Hiſp. tom. 2. pag. 124. *Quatenus retruſæ in ſuis ergaſtulis, tantum ſtrinui continua lamentatione deſicates, Purificatorio poſſint pœnitudinis igne decoquere.*

¶ PURITANI, Secta Reformatorum circa anno 1574. qui puros ſe in doctrina & ritibus præ reliquis ven-

Digitized by Google

venditabant. Vide Honor. Reggium Tract. de Statu Eccl. in Britan. Hoornbechium Summa controverſ. Puritaniſmum Anglic. Guillelmi Ameſii, Stockmanni Lexic. Hær. & alios.

PURITARE, *Emundare*, in Gloſſ. Arabico-Lat.

¶ PURITAS, Pura & ſimplex veritas, noſtris *la pura verite*. Epiſt. Bernardi Archiep. Arelat. ad Innoc. II. PP. ann. circiter 1133. apud Marten. to. 1. Ampl. Collect. col. 718. *Omnem Puritatem ſub juramento ab eo quæſivimus.* Statuta Cadubrii lib. 2. cap. 85. *Tunc ille qui debet præſtare & ſolvere decimam, ipſam decimam relinquat, & relinquere poſſit & debeat in campo, ſeu terra de qua debetur ipſa decima cum Puritate, veritate, bona fide, & ſine fraude.*

PURITER, [in l. 5. Capitul. c. 165.] Vide Notas Steph. Baluzii ad libros Capitular. pag. 1209.

PURPAS, PURPARTIA. Vide *Perpars*.

PURPRESTURA, PURPRISURA, PURPRISUS. Vide *Porprendere*.

PURPUNCTUS. Vide *Perpunctum*.

PURPURA, Veteribus Scriptoribus, veſtimentorum quodvis ornamentum dicitur. Gloſſar. Gr. Lat. πορφύραι ὑφασμένη, *Clavins*. Alibi: Κύκλας, ἡ περὶ τὰς χλαμύδας κύκλος, πορφύρα, *limbus*. *Clavus purpuræ*, apud Quintilianum. Regula S. Cæſarii ad virgines cap. 7. *Veſtimenta lucida, vel nigra, vel cum Purpura, vel bebrina nunquam in uſu habeant.* Gregorius Turon. lib. 10. Hiſtor. cap. 16. *De illa inſciſſura* (maſortis) *quæ bella ſuperfuit, Purpuram nepti ſuæ in tunica poſuit.* VII. Synodus can. 15. Οὐδὲ ἐκ σηρικῶν ὑφασμάτων ποικίλας ἐσθῆτας ἐνεδύοντό τις, οὐδὲ προσετίθεσαν περὶ χρωματιζόμενα ἐν τοῖς ἄκροις τῶν ἱματίων, Sed & *ædificiorum Purpuras* dixit Sidonius l. 2. Ep. 2. in quem locum conſulendus Sirmondus.

PURPURA ALBA. Vincentius Belvacenſis lib. 33. cap. 30. de Tartaris: *In prima die veſtiti ſunt omnes Purpuris albis, in ſecunda vero rubeis.* Cap. 36. *Tentorium de Purpura rufa.* Necrologium Eccleſiæ Pariſienſis 15. Kal. Aug. *Dedit nobis tres Purpuras albas, de quibus factæ ſunt caſula, dalmatica, tunica, & pallium ad patenam.* [*Eſcarlate blanche*, apud Froiſſartem.]

¶ PURPURA SARACENICA. Le Roman *de la Roſe* MS.

Largeſce out robe toute freſche
D'une Poupre Sarraſineiche.

PURPURACLAVATUS, unico verbo, ut *Auroclavatus*. Gloſſ. S. Benedicti cap. de veſtimentis: *Clavi*, σημεῖα. *Clavare*, πορφυρῶσαι. Stephanus II. PP. *Colobio indutum candidiſſimo Purpuraclavato.* Vide Senat. lib. 6. Epiſt. 21.

PURPURAM ADORARE dicebantur, quibus Imperatorum chlamydis laciniam tangere vel oſculari conceſſum erat: cujus quidem ſacræ purpuræ adorandæ is ritus erat, ut Patricii quidem ad dextram Principis mammam adorarent, Princepſque recedentium caput deoſcularetur: Senatores vero ac ceteri genu dextro ante Principem flexo diſcederent, ut eſt apud Procopium in Hiſtor. arcana ſub finem. Vide Senatorem lib. 11. Epiſt. 20. Henricum Valeſium ad lib. 15. Ammiani & Jacobum Gothofredum ad l. un. Cod. Th. de Præpoſitis ſacri cubiculi, & ad l. 6. de Decurion.

PURPURARIUS, πορφυροβάφος, in Gloſſ. Græc. Lat. Ibidem: πορφυροπώλης, *Purpurarius*. Occurrit in veteribus Inſcript. 621. 4. 649. 9. *Purpurarius fucus*, apud Solinum cap. 27. [*Negotiantes Purpuraris*, in leg. 10. ex Cod. Theod. de excuſ. muner. qui purpuram vendunt.]

PURPURATI, PORPHYRETICI, PORPHYROGENITI, Imperatorum ac Regum liberi, *in purpura*, ſeu patre Imperatore vel Rege nati. Senator lib. 11. Epiſt. 1. *Placidiam mundi opinione celebratam... Purpurato filio* (Valentiniano). *ſtuduiſſe percipimus.* Apud eumd. l. 8. Ep. 5. *Purpuratam infantiam* filium vocat Athalaricus Rex. Nebridius Stilichonis gener *Purpuratorum ſocius*, i. filiorum Imperatoris fuiſſe dicitur apud S. Hieronymum in Ep. 9. Alexium Manuelis Imperatoris filium *Purpuratum* pariter vocant Willelmus Neubrigenſis lib. 3. cap. 4. & Will. Malmesburienſis l. 3. ut *Porphyreticum* Ludovicum Balbum Franciæ Regem. Joannes VIII. PP. Ep. 125. quod ſcilicet *in purpura nati* eſſent, ut de Honorio Idacius, de Ottone III. Imp. dixit auctor Vitæ S. Adalberti Epiſcopi Pragenſis cap. 20. apud Surium, qui *in Imperio natus* dicitur Chunrado Uſpergenſi. Ita Marcus Gazenſis Diaconus in Vita S. Porphyrii Epiſcopi Gazenſis Theodoſium juniorem *in purpura natum* perinde ſcribit, atque adeo faſciis purpureis illigatum & circumvolutum, oblatum Imperatrici. Ἐν ἁλουργίσι τραφέντες, apud Libanium in προσφωνητικῷ, Juliano inſcripto. Claudianus in 2. Conſulatum Honorii:

Ardua privatos neſcit fortuna penates,
Et regnum cum luce dedit, cognata poteſtas
Excepit Tyrio venerabile pignus in oſtro.

Idem in 4. Conſulatum ejuſdem Honorii:

.... Hoc nobilis ortu
Naſceris, æquæva cum majeſtate creatus,
Nullaque privatæ paſſus contagia fortis,
Omnibus acceptis, ultro te regia ſolum
Protulit, & patrio felix adoleſcis in oſtro,
Membraque veſtitu nunquam temerata profano
In ſacros cecidere ſinus.

Vide quæ obſervamus ad Alexiadem pag. 321.

PURPURATUS, Moneta Imperatorum Byzantinorum. Vide *Hyperperum*.

PURPURILLA, PURPURELLA. Gloſſæ Iſidori, *Purpurilla, locus extra portam, quo purpurea veſte utentur.* [Ubi leg. ſuſpicatur Grævius: *Purpura, aulæ locus, quo puerperæ Auguſtæ utebantur*; quippe qui intelligat Iſidorus triclinium in aula Conſtantinopolitana, in quo Auguſtæ parere ſolebant. Vide Cangium in CP Chriſt. l. 11. c. 4.] Charta ann. 1197. apud Ughellum to. 7. pag. 1275. *Unam zonam de ſeta rubea, unam planetam de Purpurella cum apparatu ſuo, unam planetam de cendato rubeo, &c.* [Idem quod Purpura.]

PURPURITICÆ COLUMNÆ, Porphyreticæ, Capitolino in Antonino, ex Porphyretico marmore, de quo Suet. in Nerone. Vetus Inſcriptio Romæ: *Vetuſtate corruptam adampliavit columnis Purpuriticis, valvis æreis, marmore, &c.*

¶ PURSIVANDUS. Vide *Purcivandus*.

¶ PURULENTATIO, Exulceratio, ſuppuratio, apud Cœl. Aurel. Tard. lib. 5. cap. 3. *Purulentia*, metaphorice apud Tertull. lib. de Pallio ſub finem.

¶ PURUS. *Ad purum*, id eſt, ſuper nudum corpus *Tunica ad Purum cuculle ſuper, utriſque talaribus birroque deſuper indutus*, apud Guibertum libro 2. de Bello ſacro.

¶ PURUM ARGENTUM illud dicitur in Charta an. 1207. apud Stephanot. tom. 1. Antiq. Bened. Occitan. MSS. p. 406. *quod ſe defendit ab igne & martello.*

1. PUS. Gregorius Turon. de Vitis Patr. c. 19. *Mulier quædam filiam ſuam exhibuit vulneribus plenam, & ut quidam vocant, Pus eadem genuerat.*

2. PUS, Alia notione. Traditiones Fuldenſes l. 2. cap. 82. *Trado ... unum caballum, & boves 3. demum unam, & aream unam, & Pus unum. 20. porcos, &c.* [f. Puteus, Gall. *Puy*, Provincialibus *Pous*.]

¶ PUSA, Idem videtur quod *Picta*. Terrarium Chaſtellarum ann. 1391. *Sub ſervitio III. ſolid. V. den. & unius Puſæ monetæ ſervitii.*

PUS-

PUSCA. Vide *Poſca*.

¶ PUSCULA. Vide *Forſtulla* & *Poſca*.

¶ PUSCULENTUS. Vide *Poſca*.

PUSIA. Iſidorus l. 17. c. 7. de Arboribus: *Pauſia, quam corrupte ruſtici Puſiam vocant, viridi oleo & ſuavi & apta: & dicta pauſia, quod paviatur, id eſt, tundatur.* [Vide *Pauſea*.]

PUSILLANIMIS. Gloſſ. Gr. Lat. ὀλίγοψυχος, *Puſillanimis*. Ὀλιγοψυχία, *puſillanimitas, ſegnitia*. Interdum *Puſillanimis* uſurpatur pro, *ad miſericordiam motus*. Vita S. Gudilæ Virg. c. 3. *Pro cujus incommodo, compaſſione & pietate Dei virgo Puſillanimis facta*: ubi Bollandus, *id eſt mota ad commiſerationem*. Teutonicus Idiotiſmus, *Weemoedich*, quaſi *Ween-moedich*, id eſt δρίδακρυς, *ad lacrymas pronus*, ac *Puſillanimis*.

PUSILLARES, pro *Pugillares*, ſemel ac iterum in Teſtamento Heccardi Comitis Auguſtodunenſis apud Perardum p. 26.

¶ PUSILLITAS, ut *Puſillanimitas*, ſegnitia. Epiſt. Johan. de Monſterolio apud Marten. to. 2. Ampl. Collect. col. 1446. *Qui nihilo magis illud efficere potuiſſet, quam inermi Puſillitati ſub eſſet centum armatos duobus digitis debellare.*

¶ PUSILLITAS, Parvitas. Vener. Beda in Geneſim apud eumd. Marten. to. 5. Anecdot. col. 115. *Multa poſteris ingenii ſui monimenta reliquere, ſed præcipue, quantum noſtra Puſillitas ediſcere potuit, Baſilius Cæſarienſis*. Utuntur paſſim Scriptores Eccleſiaſtici, Tertull. adv. Hermog. c. 14. lib. de Reſurr. carnis c. 6. Hieron. Epiſt. 152. & alii.

¶ PUSILLUS, Junior. Charta an. 1149. in Tabul. Major. Mon. hac temporis nota concluditur: *Actum anno Verbi incarnati 1149. Indict. 12. Epact. 9. Puſillo Rege Ludovico, qui partes Jeroſolimitanas adiit, regni Francorum moderamina gubernante.*

¶ PUSILMANNUS, Servus culinarius, noſtris *Marmiton*. Conſuet. MSS. Eccl. Colon. ex Bibl. Eccl. Atrebat. *Magiſter coquinæ 4. den. & ob. quatuor coci & duo Puſilmanni cuilibet ob.*

¶ PUSINGERE, *Pungere*, ὑπονύττειν, in Gloſſ. Lat. Gr. Sangerm.

¶ PUSIOLA, dimin. à Puſa, puellula. Chron. Anglic. Th. *Otterbourne* p. 187. *Rex Angliæ uſque Caleſiam* (equitavit) *ubi Iſabellam, filiam Regis Franciæ, duxit in uxorem, Puſiolam non octennem*. Prudent. in Paſſ. S. Eulaliæ v. 19.

Ipſa crepundia reppulerat,
Ludere neſcia Puſiola.

¶ PUSTELLA, ut *Puſula*. Vide *Acceſſio* 1.

PUSTERLA, PUSTERNA, PUSTERULA. Vide *Poſterula*.

PUSTICÆ, Ligna ſeu trabeculæ in navibus, quibus inſiſtunt rami, Italis *Peſtieci*. Sanutus lib. 2. part. 4. cap. 12. de navibus: *Et quod fiant ex multo meliori lignamine, & melius piroandæ, ac ſint ligatæ, & ſpecialiter Puſticæ pro ſuſtinendo laborem melius & impetum remigandi.*

¶ PUSTURA, ut Paſtura, in Statutis Arelatenſ. art. 32. ex Cod. MS. D. *Brunet* fol. 26. v. *Quicunque qui paſtorem ... habebit, faciat ipſum jurare, quod non mittat ignem in Cravo ad garrigas & Puſturas comburendas*. Ubi verſio Gallica an 1616. habet: *Tous ceux qui teneront des Paſtres & bergers, les feront jurer de ne mettre le feu aux garrigues & Paſturages de la Crau.*

PUSULA, pro *Puſtula*. Marius Aventicenſis: *Hoc anno infanda infirmitas atque glandula, cujus nomen eſt Puſula, in ſupreſcriptis regionibus innumerabilem populum devaſtavit*. Gregorius Turon. l. 6. c. 8. *Puſularum malarum venenum crucis ſigno ſæpe compreſſit*. Cap. 14. *Magna igitur eo anno lues in populo fuit, valitudines variæ, milinæ cum Puſulis & veſicis, quæ multum populum affecerunt morte.* Idem lib. de Gloria Confeſſ. c. 24. *Quanti à Puſulis veneno incraſſante præmortui*. Occurrit etiam apud Martialem lib. 14. Epigram. 167. & alios Scriptores. Vide Octavium Ferrarium in Origin. Linguæ Ital. in v. *Bregia*, [& Martinii Lexicum.]

¶ PUTA. *Ut puta*, mendum forte pro ut note, in Vita MS. S. Wenwaloei fol. 108. *At vero illa ut Puta prudentiſſima, non ad luctum murmurioſum, ſed ad Deo gratias agendum converſa, &c.*

¶ PUTACILLA, καταπτυσμα, in Gloſſ. Lat. Gr. ubi forte ex Vulcanio reſtituendum *ſputabilia*.

PUTACIOLUM. Vide *Pittaciolum*.

PUTACIUS, Cati ſeu Felis ſpecies, [Aremoricis *Pudask*, noſtris *Putois*, Hiſtoriæ naturalis Scriptoribus *Putorius*, idem, ut videtur, qui Græcis ἴκτις dicitur;] ſic nuncupata, quod fœteat, de quo Scaliger contra Cardanum c. 210. o. 3. *Inter ea quinque*, inquit, *catus fœtens quoque eſt: pilo obſcuriore; ſed tam tetro odore, ut Putiu Liguribus Taurinis, in Gallia Putois ſit cognominatus*. Silveſter Giraldus in Topogr. Hiberniæ diſt. 1. c. 21. & ex eo Bromptonus: *Caret herminis, caret & Putaciis.*

¶ PUTONIUS, Eadem notione, apud Bernardum Monach. in Ordin. Cluniac. part. 1. c. 5. *Omnia pellicia ſunt generis agnini & albi, coopertoria vero aut de agno, aut catini, aut Putonii ſeu leporum, & nunquam de alio genere majoris pretii*. Eadem habentur in Conſtit. Hirſaug. S. Wilhelmi l. 2. c. 37.

PUTOSIUS. Petrus Venerabilis in Statutis Ordinis Cluniac. cap. 17. *Statutum eſt, ut nullus Fratrum Cluniacenſium cattinis, ſive aliis, quibus uti ſolebant, peregrinis pellibus induatur, ... & ad coopertoria facienda ſolummodo, ſicut hoc magis placuerit, Putoſiorum, & juxta alteram linguam Veſonum pellibus.*

PUTAGIUM, Fornicatio, meretricatus, de fœmina dicitur. Regiam Majeſtatem l. 2. c. 49. *Quod generaliter dici ſolet, quod Putagium hæreditatem non adimit, intelligitur de Putagio matris, quia filius eſt hæres legitimus, quem nuptiæ demonſtrant*. Vide Bractonum l. 2. c. 37. §. 6. & Fletam l. 1. c. 15. §. 4. Gallis *Putage*. Charta ann. 1247. in Tabular. Campaniæ fol. 343. *La fame, qui dira vilonnie à autre, ſi come de Putage, payera 5. ſols, ou portera la pierre toute nue en ſa chemiſe à la Proceſſion, & cellelà poindra après ou la nage d'un aguillon, & s'elle diſoit autre villanie, qui atourt à honte de cors, ele paieroit 3. ſols, & li homs ainſi.* Le Roman *de Vacces* MS.

Maint home a eſſillié & torné à ſervage,
Et mis par povreté mainte ſeme au Putage.

Le Roman *d'Amile & d'Amy* MS.

A mal Putaige ſoit li ſiens cors livrez.

Le Roman *du Renard* MS,

Grande deshonnour & grant hontage,
Fiſtes vous, & grant Putage, &c.

[Le Roman *d'Athis* MS.

Et ſa femme eſtoit mariee,
Benoite ne eſpouſee.
Qui puis la trairoit à Putage,
A mauvaiſtie ne à hontage,
Qu'en le feſiſt mourir à honte
Sans en faire nul aultre conte.]

Libertates villæ *de la Perouſe* an. 1260. apud Thomaſſerium p. 100. *Si fem mariee commauer venaet à la Perroſe par Putage, hom qui n'auroet feme, qui gueraet ob li, n'en eſt tengut vers le Segner*. Pute, pro Putain, ut *putta* & *puttana*, apud Italos, de qua voce Acariſius. Le Roman *de Garin*.

Digitized by Google

Or m'avez ves leſdengièe vilment,
Et clame Pate, oiant toute la gent.

Vetus Carmen MS. de Inventione S. Crucis:

Avegle & de Pate orine.

id eſt, cœcus, & nothæ originis.

Putena, Meretrix, ex Gallico *Putain*, ſeu ut Belgæ noſtri efferunt, *Putaine*. Ordericus Vital. lib. 12. *Caſtrum concedere cœpit, quod Mataputenam, id eſt devincens meretricem, pro deſpectu Hadwiſſæ Comitiſſæ nuncupavit.*

¶ Putana non ſemel occurrit in ſermonibus Quadrageſimalibus Menoti.

¶ Putaria, ut *Putagium*, in Statutis Aſtenſ. Collat. 12. c. 7. fol. 39. v. *Si uxor alicujus civis Aſtenſis olim aufugit pro Putaria cum aliquo, relinquenda civitatem & domum mariti, &c.*

Puteum, Idem quod *Putagium*. Warnerius MS. in Caprum Scottum Poetam:

Eia nunc noſtræ Scottum reſonate camœnæ
Naufragium paſſum conjugis ob Puteum.

Jam vero quæ ſit vocis origo, indicat Scaliger ad Catalecta Virgilii, a voce nempe *Putus*, quæ parvulum, aut puerum ſonat. Gloſſ. Lat. Græc. *Putus*, μικρὸς. *Puti*, μικροὶ. Hodie etiamnum Itali *Putta*, puerulum vocant, unde noſtrum *Petit*, detorto vocabulo à *Putita*. Primum igitur *Puta* dictæ puellæ, poſtmodum ad laſcivientes deducta vox, quod in voce, *Garce*, accidit. Vide *Matare*.

PUTATIVUS, Exiſtimatus, Gallice *Putatif*. *Pater pueri Putativus*, apud Bromptonum p. 909. qui pater eſſe putabatur. Hiſtoria Miſcella in Rhinothmeto an. 6. *Et ita per Putativæ rationis obtentum pacem diſſolveret*. Ubi Theophani *Putativus*, eſt δοκιμαστὸς. In eadem Hiſt. *Putative correctiones*, Theophani τὰ δοκοῦντα κατορθώματα. Eigil in Vita S. Sturmii Abbat. Fuldenſis in prologo: *En habes, quod poſcebas Putativum, nomini tuo dicatum, tibique tuendum relictum.* Nempe librum Vitæ S Sturmii.

¶ Putative, Cui *Vere* opponitur, in Libello Epiſcop. Ital. contra Elipandum inter Concil. Hiſp. to. 3. p. 99. *Quia filius eſt qui genitus eſt ſine initio à Patre, non Putative, ſed vero.* Adde vet. Irenæi interpretem & Hieron. Epiſt. 61.

¶ PUTATORIA, Mulcta, ut videtur, quæ ex falſis menſuris domino competit. Charta an. 1152. inter Probat. to. 3. novæ Hiſt. Occitan. col. 540. *Conqueſtus eſt domnus Raimundus Trencavellus de eis* (Guillelmo de Limoſo ſuo miniſtro & Tardivo fratre ſuo) *clamando illis furnum de Limoſe, & omnes juſtitias & menſuram ipſam quæ vocatur emina, & mejeiram olei, & omnes falſo & Putatorias.*

¶ PUTEAL, *Sedes prætoris*. Gloſſ. Iſidor. Excerpta: *Sedes juratoris*. Papias: *Puteal, locus in foro, ubi fœneratores dabant & accipiebant pecuniam.* Adſo in Translat. S. Baſoli ſæc. 4. Bened. p. 2. pag. 139. *Præcepit ergo ipſe procuratori ſuo villarum incolas ſibi ſanguinem ad Puteal exhiberi: quos per varia diſtringens ſupplicia, ſibi bona eorum poſſet violenter extorquere.* Vide Salmaſii Exercit. in Plin. p. 804. edit. Traject.

PUTENA, Puteum. Vide *Putagium*.

¶ PUTEORITÆ, Puteorum cultores circa ann. 400. ex Judæis idololatræ potius quam hæretici, de quibus Philaſtrius. Vide Stokmanni Lexic. hær.

PUTEULANUS. Dudo l. 3. de Morib. Norman. p. 105. deſcribens inſulam in fluvio Somona in Picardia: *Eſt namque ibi inſula Puteulano exæſtuantis Somonæ gurgite hinc inde & altrinſecus circumdata.* Ubi legendum *Puteolano*: quippe arenam intelligit, ſeu *Puteolanum pulverem*: de quo diximus ad Alexiadem pag. 267. Papias: *Pulvis Puteolanus, in Puteolanis collibus Italiæ colligitur, apponiturque ad ſuſtinenda maria, fluctuſque frangendas: nam merſus in aquis fit lapis.*

1. PUTEUS, in templis & ædibus ſacris. Abbo Floriacenſis l. 2. de bellis Pariſiacis puteum in Capella S. Germani (Pratenſi) fuiſſe innuit, cujus aquæ ægrotantibus vice medicinæ erant:

Cujus adaccubitat Puteus veſtigia, cujus
Qui potabat aquas, extemplo febre laborans
Auxilio ſancti fidens capiet medicinam.

Ex Codice Middoth Thalmudi Babylonici c. 5. ſect. 3. obſervare eſt, in Templo Hieroſolymitano puteum exſtitiſſe, qui aquas toti atrio ſuppeditabat. Theophanes puteos, φρέατα, vocat aquarum benedictarum receptacula & fontes perennes in templorum atriis, p. 38. [Exſtat putei benedictio in Sacrament. Gall. apud Mabill. to. 1. Muſ. Ital. p. 389.]

In Puteum Abjici, in Lege Salica tit. 43. Vide Gregorium Turon. l. 3. Hiſt. c. 6. l. 7. c. 23.

☞ Supplicii genus fuit apud Scotos uſitatum, delinquentes feminas foſſa vel puteo immergere. Vide *Foſſa* 1.

¶ 2. PUTEUS, à Gall. *Puy*, Mons, collis. Sidonius in Propemptico ad libellum, ubi de urbe Gabalenſi:

Sublimem in Puteo videbis urbem.

Vide *Podium* 3.

¶ PUT-FUST, Lignum putridum, idem quod *Boſcus mortuus*. Vide *Boſcus*. Charta an. 1221. in Tabular. S Germ. Pariſ. *Compoſitum eſt quod dicti homines in prædicto nemore capient geneſtam, ſpinam nigram & albam, ſalices & marſalices, Put-fuſt & galliquercum, &c.*

PUTHCUS, Puteus. Charta Italica an. 1345. *Item teneatur Poteſtas facere ſententiari ſeu purgari Puthcos dictæ villæ.* Infra: *Si quis laverit pannos ad Puthcos, ſive ad fontes per medium trabuchum, ſolvat pro banno den. 6.*

PUTIATORIUM, Hauritorium, Salinarium, *Puiſoir*, noſtris, unde aqua ſalaria hauritur, extrahitur: vox orta à *puteus*. Geſta Epiſcoporum Saltzburgenſium apud Caniſium p. 485. 487. *Dedit tertiam partem de Putiatorio, quod vulgo dicitur Galgo.* Rurſum: *Simulque & tradidit jam dictus Dux in eodem pago in loco, qui vocatur ſalinas, fornaces 20. & totidem patellas, & tertiam partem de Putiatoria ibidem conceſſit, quod barbarice dicitur Galgo.* Eſt autem Theutonibus *Galg*, vel *Galgbrun*, puteus. Charta Adivaldi Regis Longobard. in Bullario Caſinenſi to. 2. p. 2. *Præter tantum medietatem putei, quod idem genitor noſter Sundarit venerandæ memoriæ conceſſit, vel ligna ad ſales coquendos, &c.* Charta an. 1344. ex Tabul. Monaſter. S. Quintini in inſula fol. 35. *Sauf & reſervè à iceux auſſi l'yaue des foſſez, qui cloent leurdit gardin à avoir Paiſſeaus aſſis deſſeur l'yaue ſeur quatre eſtaques pour puiſer yaue pour ſes autres cauſes neceſſaires à iceux.*

¶ PUTONIUS, Putosius. Vide *Putacius*.

¶ PUTRAMEN, Putredo. S. Cypr. de Lapſis c. 12. *Aperiendum vulnus, & ſecandum, & Putraminibus amputatis, medela fortiore curandum.* Idem Epiſt. 55. *Neque enim ſic putramina quædam colligenda ſunt.*

PUTRILAGO, pro Putredo, crebro occurrit apud interpretem S. Antiochi. Homil. 44. *Corpus ipſa dira Putrilagine depaſcitur.* Homil. 38. *Pro manna reportaverunt vermes, iique in Putrilaginem ſunt verſi.* Adde Hom. 106.

¶ PUTTA, Puteus, foſſa, Angl. *Pit*, à Saxon. Pitte, eadem notione. Charta ann. 1217. apud Kennett. Antiq. Ambrosd. p. 186. *Conceſſi ... quatuor acras terræ meæ in Burnceſtes quarum ... una in Crocwall furlung quæ jacet ad Puttam inter terram Johannis le Palmer, &c.*

¶ PUT-

Digitized by Google

¶ PUTTO. Ermenrici Mon. Augienſ. libellus apud Mabill. to.4. Analect. p. 336. *Inter hæc etiam & cujuſdam Scotticæ peræ jacula vereor, ceu ex latere emiſſa, quæ modo in partibus Auſoniæ Puttoni littoniat, vel aliud quid incogniti ubi colligit, & licet attrita fronte, apparebit, quando Puttonide guſtabit.*

1. PUTURA. Fleta l.2.c.73. §.6. *Ne* (equi) *per negligentiam, vel pigritiem, de debitis, Puturis & præbendis ſuis quicquam amittant.* Vetus Charta ſub Edwardo I. apud Spelmannum: *Rex mandat Baronibus, quod allocent Roberto de Cadeworth Vicecomiti Lincolnienſi lib. 6. ſol. 7. quos per præceptum Regis liberavit Johanni de Bellovento pro Putura 7. leporariorum, & trium alcanerariorum, & pro vadiis unius Bracenarii à die S. Joann. Bapt. uſque ad vigil. S. Mich. proximo ſequentem utroque die computato, videlicet pro Putura cujuslibet leporarii & falconis per diem 1. d. ob. & pro vadiis prædicti Bracenarii per diem 2. den.* Placita Coronæ ſub eodem Edw. an.21. *In libertate de Knareſpurg præſentatur, quod parcarii Comitis Cornubiæ percipient Puturam ſuam, videlicet bis comedendo in die, vel capiendo pro Putura ſua 2. denar. de omnibus tenentibus in diverſis villis ibidem nominatis, & ſic ſolebat: ſed nunc fecit dictus Comes ipſas villatas ſolvere 3. den. pro Putura.* Vide *Precaria magna* in *Precaria* 2.

☞ Ex his haud obſcurum eſt *Puturam* hic idem ſignificare quod *paſtura*, id ſcilicet omne quod in cibum homini vel animalibus tribuitur: unde translata exinde hæc vox ad deſignandum jus *giſti* ſeu *procurationis*, quo dominus à vaſſallis hoſpitio & conviviis excipitur. Vide in his vocibus. Aperta ſunt quæ in hanc rem profert Th. *Blount* in Nomolex. Anglic. v. *Putura*. Placit. in Itin. apud Ceſtriam ann.14. Henr. VII. *Per Puturam ſervient. Johannes Stanley Ar. clamat habere de quolibet tenente, aliquam terram vocatam ould organg lands poſſidente, qualibet ſexta ſeptimana Victum prout Paterfamilias reſidens ſuper hujuſmodi terram habuerit.* Placit apud Preſton. an.17. Edwardi III. *Johannes clamat unam Puturam in prioratu de Penwortham, qui eſt quædam cella abbatiæ de Evesham, pro ſe & miniſtris, equis & garcionibus ſuis, per unum diem & duas noctes, de tribus ſeptimanis in tres ſeptimanas, videlicet de victualibus, ut in eſculentis, & poculentis, ad cuſtus prioratus prædicti, indebite.*

2. PUTURA. Willelmus Thorn. an.1267. *Comparavit etiam Puturam pulpiti in Eccleſia, & gabuli in refectorio.* Ubi *Puturam* trabem interpretatur Somnerus ex Gallico *Poutre*.

¶ PUTUS, Parvus. Vide *Putagium*.

PUZAL, Menſura liquidorum. Charta Luſitanica apud Brandaon. to. 3. p. 286. *Poſt quam habuerit 5. quinales de vino, det unum Puzal.*

¶ PYCTA, Scapha exploratoria, apud Veget. lib. 4. cap.37. *Scaphæ tamen majoribus liburnis exploratoriæ ſociantur, quæ vicenos prope remiges in ſingulis partibus habeant, quas Britanni Pyctas vocant.* Ubi Stewechius mallet *Pyncas*, quod navigii genus Itali vulgo dicunt *Pinco*, monente Carolo de Aquino in Lex. milit. Noſtris *Pinque*.

¶ PYCTATIUM. Vide *Pittacium*.

¶ PYCTOMACHARIUS, Gr. πυκτομάχος, Pyctes, pugil, apud Jul. Firmicum l. 8.

PYLE. Vide *Pilatus*.

¶ PYRA, Ignis: Latinis *pyra* eſt rogus, à Græc. πῦρ. Marten. de Rit. p.262. *Miniſtri vero ad hoc præfecti, Pyram quantum oleo coquendo ſufficiat, accendunt.* Vide *Pura*.

¶ PYRACIUM, ut ſupra *Piratium*. Vide in hac voce. Vita Sanct. Segolenæ tom. 5. Jul. pag. 633. *Potum præter aquam atque Pyracium non bibit.*

PYRALE, Hypocauſtum conventuale, *Eſtuve*, in quo Capitulum celebrabatur: unde flagellum *diſciplinarum* in eo appenſum obſervat Eckehardus junior de Caſibus S. Galli cap. 3. *Rapto flagello fratrum, quod pendet in Pyrali, deforis accurre.* Cap. 10. *Quidam ipſorum re agnita, rapto de Pyrali flagello, ſceleſtum illum incurrens, clamitat, & niſi animis ſaniores ei erecto ad ictum brachio occurriſſent, grandes incuſſiſſet.* Cap.11. *Veniunt in Pyrale, & inde in lavatorium, nec non & proximum Pyrali ſcriptorium: & has tres regularisſimas præ omnibus, quas unquam viderias, aſſerebant eſſe officinas.* Cap.16. *Ille ad columnam Pyralis ligatus acerrime virgis cæditur.* Vide *Gynæceum*.

¶ PYRAMIDALIS, Pyramidatus, ad modum Pyramidis. Gualvan. Flamma apud Murator. to.12. col. 1015. *Si non eſt Imperator, quare utitur inſigniis imperialibus, ut corona Pyramidali aurea, &c.*

PYRAMIS, *Ciborium*, quod altari ſuperponitur. Bernerus Abbas de Translat. S. Hunegundis, in fine: *Sanctas reliquias referentes in ſanctam Dei Eccleſiam inthronizant, ac in ſacro peribolo retro altare S. Virginis Hunegundis, intra Pyramidem, quod nos oraculum dicimus, digno cum obſequio reponunt.*

PYRAPTARE, In mari prædari, Gallis, *Pirater*. Occurrit apud Sanutum l. 3. p 11. cap. 2. [Vide *Pirata*.]

PYRASTERIUM. Vide *Periſterium*.

¶ PYRATUS, pro Pyrus, methaphorice occurrit in Richerii Chron. Senon. L. 1. c. 17. *Et eos tonſuratos, non corde, ſed habitu tantum monachavit, & talibus Pyratis locus ille redimitus non diu eſt gaviſus.*

¶ PYRGIBASIS, unico verbo male editum, & pejus explicatum, apud Macros in Hierolex. V. *Pirgus*.

¶ PYRGISCOS, vox Græca, Bibliotheca. Gloſſ. Græco-Lat. πυργίσκος, *turricula*, *armarium*. Vita S. Anſegiſi ſæc. 4. Bened. p. 1. pag. 635. *Domum vero, qua librorum copia conſervaretur, quæ Græce Pyrgiſcos dicitur, ante refectorium collocavit.*

¶ PYRGIUS, Via ſtrata. Vide *Pirgius*.

¶ PYRGUS, Ambo. Vide *Pirgus*.

¶ PYRIARE, à Gr. πυριᾶν, Igne fovere, calefacere. Petronii Fragm. Tragur. cap. 73. *In ſolio quod Trimalcioni Pyriabatur deſcendimus.* Conſule ibi Reineſ. Non diſpliceret prorſus *Pyrgiabatur*, à Gr. πυργόω, in altum tollo. Vide *Pirgus*. In editione Scheſferi legitur *Periiaptatur*, unde legendum opinatur, *in ſolio, quod Trimalcioni per duos aptatur, deſcendimus*. Litem dirimere haud facile eſt.

PYRITEGIUM. Vide *Pyritegium* & *Ignitegium*.

¶ PYRIUS PULVIS. Vide *Pulvis*.

PYROCARÆ, Mulieres, quæ caſtitatem & cælibatum profitebantur, quas ſua ætate, in Italia nempe, exortas teſtatur Joannes de Deo Doctor Bononienſis in Pœnitentiario edito à Jacobo Petito l. 11. c. 13. & quem ille conſcripſit ann. 1247. ubi de pœnitentiis mulierum: *Si autem fuerint Pyrocaræ, quæ de pulvere nuperrime ſurrexerunt, gravabis eas jejuniis & orationibus, injungens eiſdem, ut non de cætero ſub ſpecie pietatis (&) religionis impietatem pallient; ſed viros accipiant, ſi votum ſolemniter non fecerint, vel caſtitatem ſervent, quam Deo promiſerunt.* Ejuſmodi fuere *Beghinæ* noſtrates. [Vide *Pinzochia* & *Pizocata*.]

¶ 1. PYROPUS, Cacumen faſtigii vel tecti in pyri formam deſinens, Bollandiſtis in Annotat. ad Vitam B. Chriſtinæ Stumbel. tom.4. Jun. p.350. *Tollentes eam* (Chriſtinam) *dæmones, cum eadem catena qua tractæ fuerat, ſupra domum ipſius advocati ſtatuerunt, & Pyropo ejuſdem domus, in ſignum deriſionis & ignominiæ adſtrinxerunt.*

¶ 2. PYROPUS, Metalli ſpecies, ſeu metalli mixtura,

Digitized by Google

tura, de quo Plinius l. 34. c. an. Buſchius de Reformat. Monaſt. c.22. apud Leibnit. to.2. Script. Brunſvic. pag. 889. *Habuerunt ... flaſcones de Pyrepo decem, mortariola de ære ſeptem*, &c.

PYRRIRA, Petraria, ex Gallico *Perriere*, Machina bellica. Galbertus in Vita Caroli Comit. Flandr. p.191. *Adducens inſtrumenta jactatoria, magnellam, & Pyrrira, qui dejiceret domum præfatam*. V. *Petraria*.

¶ PYRUS, pro Pirus, in Charta ann. 1126. apud Calmet. to.2. Hiſt. Lothar. inter Probat. p. 280.

¶ PYSALIS, Veſtiarium. Vide *Piſolis*.

¶ PYTALPHUS, Vas vinarium. Vide *Pitalfus*.

¶ PYTATIUM. Vide *Pittacium*.

¶ PYTHAGORISSARE, Pythagoræ philoſophiam ſectari. Apuleius in Floridis: *Porro noſter Plato nihil ab hac ſecta vel paululum devius Pythagoriſſat*.

¶ PYTHONIZARE, Pythonico ſpiritu agi. Vita B. Columbæ Reatinæ to. 5. Maii p.358. * *Quaſi declinaſſent in dubium, an fuerit arreptitia, vel laboraret humore terreſtri, vel uſu rationis privata Pythonizaret quaſi energumena*. Ubi Codex MS. habet, *Phitonizaret*, ut monent docti Hagiographi. Et certe *Phitones*, pro Pythones, non ſemel occurrit. Vide in hac voce.

¶ PYXIDA, pro Pyxis, in Vita S. Anſegiſi ſæc.4. Bened. p.1. pag 633. *Pyxidas eburneas duos, banapum vitreum optimum unum*, &c.

PYXIS, in qua reponuntur hoſtiæ conſecratæ ad Viaticum: Πυξίον, Pachymeri l. 7. c. 15. 28. Leo IV. PP. de Cura Paſtorali: *Super altare nihil ponatur, niſi capſæ cum reliquiis ſanctorum, ... aut Pyxis cum corpore Domini ad Viaticum pro infirmis*. Vide Capitula Hincmari de Reb. Magiſtri & Decani c. 8. Quippe ſuſpenſa imminebat altari. Hugo Flaviniac. p. 166. *Pyxidem 1. de onychino, in qua ſervatur Corpus dominicum dependens ſuper altare*. Gervaſius Dorobern. in Deſcript. Eccleſiæ Cantuarienſis: *Suſcepit à Monacho quodam Pyxidem cum Eucbariſtia, quæ deſuper majus altare pendere ſolebat*. Rogerus Hovedenus p.486. *Cecidit etiam ſuper altare Pyxis, cui corpus Chriſti inerat, abrupto vinculo*. Id pluribus docuimus in Deſcriptione ædis Sophianæ nu. 63. Pœnitentiale MS. Thuanum: *Omnis Presbyter habeat Pyxidem, aut vas tanto Sacramento dignum, ubi Corpus Dominicum diligenter recondatur ad Viaticum recedentibus à ſæculo, quæ ſacra oblatio intincta debet eſſe in ſanguine Chriſti, ut veraciter poſſit Presbyter dicere infirmo, Corpus & ſanguis Domini noſtri Jeſu Chriſti proficiat tibi ad ſalutem animæ & corporis*. Eckeardus Junior de Caſib. S. Galli cap. 2. *Pyxide Communionis aperta fletu perfuſos communicavit*. Conradus in Chron. Moguntino: *Pyxis argentea ad hoſtias deputata*. Chron. Caſin. l.3. cap. ult. *Pyxis aurea cum ſmaltis pro corpore Domini*. *Pyxides* autem, in quibus ſacra Euchariſtia infirmis defertur, ex ebore, ſeu *eburnea* eſſe jubentur, *propter caſum*, in Statutis Synodalibus Odonis Epiſc. Pariſ. c. 5. n. 5. & c. ult. n. 35. Adde Synodum Eboracenſem ann. 1195. c. 1. Wigornienſem an.1240. c.1. & Exonienſem an. 1287. c.4. 12.

Pyxides Reliquiariæ. Leo Oſt. l.3. c.30. *In æris Pyxidulis reliquiæ ſanctorum ... reconditæ ſunt*.

Pyxis, Theſaurus, fiſcus publicus, locus, ubi aſſervantur pecuniæ publicæ: vulgo la *Boete*. Charta Ricardi Regis Angl. apud Sammarthanos in Archiep. Turon. *Concedimus etiam ... domus de la Haia alios duos ſolidos in puram & perpetuam eleemoſynam in Pyxida Andegavenſi percipiendos*.

¶ Pyxis Capituli, In qua ſuffragia colliguntur: & quam ad eos qui capitulo non interfuerunt defert nuncius. Charta Caroli IV. Imper. an 1377. apud Miræum to. 2. p. 1245. *Canonicorum familiares & ſervitores, tam baillivum, procuratorem, furnarium, lathomum, nuncium Pixidem capitulé deferentem, carpentatorem ... ſub noſtra imperiali protectione ſuſcipimus*.

Pyxis Lombardorum, [Præſtatio quæ ab iis pro mercibus & facultate exercendi ſua commercia Regi exſolvebatur.] Tabular. Memorialium Cameræ Comput. Pariſ. ſignatum C. fol. 190. *Die 4. Novemb. 1357. ad burellum præſentibus Antonio Guete & Joanne Ballet Theſaur. Franciſcus Maliſardi de Luca commorans Pariſiis tradidit unum denarium Dei de primo dicto ad incheriam conſuetam ſupra firmam Pyxidis Lombardorum & pertinentiarum ſuarum pro duobus annis*, &c. [Vide *Longobardi*.]

¶ Pyxis Nautica, Gall. *Bouſſole*. Hanc initio ſæculi quarti decimi, circa an 1320. primum adveniſſe Flavium Ginia, civem Amalphitanum, tradit Henr. Brencmannus Diſſert. 1. de Repub. Amalphit. num. 22. Huic concinit Angelus de Nuce in Notis ad Chron. Caſin. l. 1. c. 50. *Quorum* (Amalphitanorum) *gloriam illuſtravit ante annos fere 300. Flavius civis vel conterraneus* (*aliis Joannes Goia, ſed perperam*) *mirabili illo nauque inprimis utili invento nautica Pyxidis, qua tot ſulcantur maria, veteribus nec navigata, nec nota*. Amalphitanis hoc inventum abjudicant Scriptores aliquot, maxime Iſaac. Voſſius, qui var. Obſervat. c.14. uſum magnetis à Seribus repetit. Sed Francis noſtris id acceptum referri debere haud male colligitur ex Poemate Guioti Pruvinienſis circa an.1200. exarato, ubi pixidis nauticæ mentio fit ſub nomine *Marinette*, quod marinis uſibus potiſſimum eſſet deſtinata:

Icelle eſtoile ne ſe muet,
Un art font qui mentir ne puet
Par vertu de la Morinette,
Une pierre laide & noirette,
Où li fer volontiers ſe joint.

¶ Pyxis, Machinæ bellicæ jaculatoriæ ſpecies. Vide *Pixis*.

Q

Q Littera numeralis, que 500. denotat, unde verſus:

Q. velut A. cum D. quingentos vult retinere.

Ita etiam notæ numerorum antiquæ. At apud Ugutionem hæc litera eumdem numerum, quem P. dicitur conficere, hoc eſt 400.

Quod Q. hic ſequitur numerum ſimilem retinendo.

Eidem litteræ ſi recta linea ſuperaddatur, 500. millia ſignificat.

Q. inquit Notkerus Balbulus Opuſc. *Quid ſingulæ litteræ ſignificent in ſuperſcript. contilenæ; In ſignificationibus veterum cur quæratur; cum etiam in verbis ad nihil aliud ſcribatur, niſi ut ſequens V. vim ſuam amittere quæritur*. Vide *A*.

☞ Litterarum Q. C. K. notiores commutationes ſunt, quam ut neceſſe ſit id exemplis confirmari.

QUACHETUS, Panis ſpecies, in Itinere Camerarii Scotiæ c.9. §.4. [Locus exſtat in *Simenellus*.]

¶ QUACKERI apud Anglos, Fanatici ſuperiori ſæculo exorti, quos Galli *Trembleurs* vocant, Trementes, à tremulo corporis motu, quem inter precandum affectant, quaſi eſſent judiciorum divinorum terrore perculſi.

¶ QUA-

Digitized by Google

¶ QUACTUM, Iſidoro l.20. c.2. *quaſi coactum & quaſi coagulatum, accepta enim ſecum alia ſpecie coagulat.*

QUADABLUM. Jura & Conſuetudines Normanniæ c.85. *Si vero querelatus de lege, quam vadiavit, inciderit, debet maleficium tam læſe quam Curiæ emendare: de percuſſione palmæ per quinque ſolidos: de pugni percuſſione per 12. denarios: de proſtratione ad terram, quæ Quadablum dicitur, per 18. ſolidos.* Ubi vetus Conſuetudo Normann. *De abateure à terre, que l'ent apelle Acabler, 18. ſols.* Vide *Cabulus.*

QUADEREL, Pellis ſpecies, Belgis. Theloneum Monaſterii S. Bertini: *De dorina de Cordwan, 2. denar. de Quaderel, 1. den. de centum pellium agnorum, 2. den.*

¶ QUADERNALE, Menſura frumentaria. *Unum Quadernale frumenti*, in Terrario Sacriſtiæ S. Illidii Claromont. an.1398.

☞ Eſt etiam vox nautica, quæ ſignificat id, *Quod præceſſit funes*, ut exponit Franciſcus Barberinus in Gloſſis ad ſua *Documenti d'amore* apud Ubaldinum pag. 258. Vide *Quinale.*

¶ QUADIDEGARA. Muratorius to.1. p.2. pag. 34. in hunc Legum Rotharis locum: *Hæc ſunt gandia quatuor manumiſſionum*, adnotat ſic legi in Codice Ambroſd. *Hæc ſunt Quadidegaræ quatuor manumiſſionum.*

¶ QUADINCUS. Donationes factæ Monaſterio Exalatenſi ann. 856. Marcæ Hiſp. col. 788. *Septelanios capitos 2. cupertorio ſiricio 1. & vellatas 40. & Quadincos 40. & vadelincos 8. curtinas 2. &c.*

¶ QUADIUS, Fidejuſſor, vas, ſponſor. Vide locum in *Guadius* poſt *Vadium.*

QUADRA. Gloſſ. Gr. Lat. Κόδρα, *Codra, Quadra.* Idem: τετράγωνος, *Quadrus, Quadra, quadratus.* Maxime de *Quadra panis* apud Monachos ſumitur. S. Auguſt. contra Epiſt. Manichæi c.21. *Unus panis ... in Quadras quatuor decuſſatim formetur. Per Quadras panes partiri*, apud Gregor. M. l.1. Dialog. c.11. Petrus Damian. in Vita S. Romualdi cap. 3. n. 14. *Fragilitati pie compatiens, conſuetæ menſuræ Quadram panimatii ſuperaddidit.* Joan. Laudenſis in Vita ejuſdem Petri Damiani n.24. *Sola panis Quadra cum crudis oleribus cœnanti opponitur.* Adde Regulam Magiſtri c.17. 26. 53. Vineam Benedictinam cap. 6. & quæ notavit Haeftenus lib. 10. Diſquiſ. Monaſt. tract. 3. diſq. 4. [& Lacerda in hæc Virgilii verba, *patulis nec parcere Quadris* l.7. Æneid. v.116.]

¶ QUADRA PLACENTÆ, Eadem notione legitur apud Martialem l.3. Epigr.77.

Nec te liba juvant, nec ſectæ Quadra placentæ.

Adde l.9. Epigr.92. *Quadra caſei*, apud eumdem l. 13. Epigram. 32. *Quadra vivere aliena*, apud Juvenalem Satyra 5. Paraſiticam vitam agere. Hinc in Deſcriptione Vitæ Willelmi Ducis Norman. tom.4. Hiſt. Harcur. p.1314. *Aliena mavis Quadra vilis nulliuſque utilitatis vivere, quam regnum regere & protegere.* Hinc forte an

¶ QUADRA MUNDI, Oblectamenta quævis mundana, quæ mundus offert ſeu apponit iis, qui ejus *quadra* vivunt. Chron. S. Juliani Turon. laudatum à Mabillonio ſæc. 5. Benedict. p.134. *Fertur in te ſanctum habitaſſe Antonium ... qui ſolitariæ vitæ delectatus dulcedine, pro vita ſolitaria mundi deſpexit Quadra.*

¶ QUADRA URNÆ *mellis*, in Charta fundationis Monaſterii S. Alexandri in Graffshap ann. 1072. apud Marten. to. 1. Ampl. Collect. col. 491.

¶ QUADRA VINEÆ, vel *de vinea*, Gall. *Quartier de vigne*, in Chartul. S. Vincentii Cenoman. fol.27.

¶ QUADRAGENA, Quadraginta. Vulgatus Interpres 2. Corinth. 11. 24. *A Judæis quinque Quadragenas una minus accepi. Quadragena dierum*, in Statutis MSS. Augerii II. Epiſc. Conſeran. an. 1280. Vide *Carena* & *Quarentena.*

¶ QUADRAGENTENUS, Quadringenteſimus. Epitaphium Stephani Abbat. in Chronico Mellicenſi pag. 422.

Anno milleno Chriſti de Virgine nati
Quadragenteno quinquageno quoque terno.

QUADRAGESIMA, Græci Τεσσαρακοστὴ, Chriſtianis, jejunium dicitur 40. dierum ante Paſchæ, inſtitutum ad Chriſti imitationem, qui totos 40. dies ſine cibo & potu jejunavit, ut eſt Matth.4. Marc.1. Luc. 4. De hujus autem origine, ac varia apud nationes Chriſtianas obſervatione, multa multi dixerunt, atque in iis Baronius an.57. n. 194. & ſeqq. Menardus ad lib. Sacrament. Greg. Mag. p.52. Fr. Scorſus ad Homil. 15. Theophan. Ceramei, Joan. Fileſacus in lib. de Quadrageſima, Joan. Bapt. Cotelerius ad l. 5. Conſtit. Apoſt. p 243.244. & alibi, Haeftenus lib.10. Diſq. Mon. tract.1. diſq. 1. §.3. tract. 10. diſq. 2.3. 4. 5. [Hovedenus to.1. Annal. ad an.1070. Bailletus Hiſt. Quadrageſ.] &c.

Quadrageſimas tres obſervabant Latini, *Majorem* ſcilicet ante Paſcha, alteram ante *Natale Domini*, quæ communiter vocabatur *S. Martini*, & durabat uſque ad Natale, tertiam 40. dierum ante feſtum B. Joannis Baptiſtæ. Sed hæ duæ poſteriores propter hominum fragilitatem ad unam ſunt redactæ: & iterum illæ diviſæ ſunt in tres hebdomadas Adventus, & tres ante Nativitatem S. Joannis, in quibus eſt jejunandum & abſtinendum à nuptiis. Hæc Durandus l. 1. Ration. c.9. n.8. l.7. c.14 n.9. Capitula Caroli M. l.6. c.184. *Iterum admoneant Sacerdotes, ut jejunia tria legitima in anno agantur, id eſt 40. dies ante Nativitatem Domini, & 40. ante Paſcha, ubi decimas anni ſolvimus, & poſt Pentecoſten 40. dies.* Ubi quæ *legitima jejunia* hic, in Capitulari 1. Caroli M. incerti anni c.23. *Eccleſiaſtica* dicuntur. Harum trium Quadrageſimarum mentio eſt præterea in Concilio Eliberitano apud Ivonem par.15. c.163. in Canonibus Hibern. l.44. c. 11. in Pœnitentiali Theodori c.32. apud Chrodegangum Metenſem Epiſc. in Regula Canonicorum c.32. Burchardum l. 9. c. 4. in Concilio Triburienſi an.895. c.58. Salegunſtadienſi an. 1022. c. 1. &c. Quarum quidem inſtitutum inde profluxiſſe viri docti exiſtimant, quod eæ pœnitentibus uno anno jejunandæ indici ſolerent, ex Burchardo lib. 19. c. 5. ubi varios dandæ pœnitentibus ſatisfactionis modos enumerat: *Per ſingulos annos quatuor qui remanent* (ex ſeptenni pœnitentia) *tres Quadrageſimas per legitimas ferias debes jejunare, primam ante Paſcha cum cæteris Chriſtianis: alteram ante Nativitatem S. Joannis Baptiſtæ, & ſi quid remanet poſt adimpleas: tertiam ante Nativitatem Domini, à vino, à medone, mellita cerviſia; à carne, ſagimine, & à caſeo, & à pinguibus piſcibus.* Totidem habentur in Pœnitentiali MS. Thuano. Adde eumdem Burchardum c.9. & 10. & Ivonem p.15. c.189. 190.

QUADRAGESIMA S. MARTINI, incipiebat ab Octavis omnium Sanctorum. Alexander III. PP. Epiſtol. 114. ex Franciscis tom. 4. Hiſtor. Franc. *Nos eandem relaxationem taliter duximus diſtinguendam, ſcilicet ut in Quadrageſima, quæ dicitur B. Martini, uſque ad Adventum Domini, in ſexta feria uno ferculo piſcium, & vino temperato ſumpto utaris.* Mox: *Noverit autem Regia Sublimitas, Quadrageſimam ab Octavis omnium Sanctorum, & non antea incboari.* Occurrit præterea mentio *Quadrageſimæ S. Martini*, in Charta Aiſtulfi Regis Longobard. ann. 853. pro Eccleſia Mutinenſi apud Ughellum tom. 2. pag. 109. in Regula Clariſſarum, in Regula Tertiariorum c.5.8. in Regula Monialium Damianitarum c.5. &c. in

Digitized by Google

&c. in quibus quidem Regulis, duarum tantum Quadrageſimarum mentio fit, *Majoris* ſcilicet, & *S. Martini*: quæ intelligi ſemper debent apud Scriptores, cum de binis tantum Quadrageſimis agunt, ut apud Petrum Damianum in Vita S. Romualdi cap. 3. num. 15. *Exceptis ſcilicet duabus anni Quadrageſimis*, &c. Idem lib. 6. Epiſt. 32. *Ut vinum utroque Quadrageſimali tempore non bibatur, non piſcis edatur*, &c. Epiſt. 34. *In duabus autem Quadrageſimis, quæ videlicet Natalem Domini, vel ſacroſanctum Paſcha præcedunt*, &c. Joannes Abbas S. Arnulphi Metenſis in Vita B. Joannis Abbatis Gorzienſis cap. 10. num. 39. *Itaque regulam tolerabiliorem aſſumpſit, ut duas tantum Quadrageſimas in anno perageret, unam ante Nativitatem, alteram ante Paſcha, priorem quidem Idibus Septembris, cum nona hora fratres prandium repetunt, incipiens: ſequentem mox ab octavis Epiphaniæ*, &c. Egbertus de Eccleſiaſtica inſtitutione pagina 113. *Quod & gens Anglorum ſemper in plena hebdomada ante Natale Domini conſuevit, non ſolum quarta & ſexta feria, & Sabbato, ſed & juges duodecim dies in jejuniis & vigiliis, & orationibus, & eleemoſynarum largitionibus, & in Monaſteriis & in plebibus ante Natale Domini quaſi legitimum jejunium exercuiſſe perhibetur.* Quadrageſimæ ante Nativitatem Domini meminit præterea idem Petrus Damian. lib. 3. Epiſt. 10. de qua agit etiam Rabanus lib. 2. de Inſtit. Cleric. cap. 22. Chrodegangus in Regula Canonicorum Metenſium c. 10. Adde Concilium Matiſconenſe I. cap. 9. & Oxonienſe ann. 1222. cap. 8. Statuta Hoſpitalis S. Lazari Placentini, apud Petrum Mariam Campum in Regeſto part. 2. Hiſt. Eccl. Placentinæ, ch. 62. Charta Manaſſis Epiſcopi Aurelian. ann. 1210. in Probat. Hiſtor. Bleſenſ. pag. 10. &c.

Quadrageſimæ quatuor obſervatæ ſunt à Græcis, prima *Major*, ante Paſcha: ſecunda *Apoſtolorum*: tertia *Aſſumptionis Deiparæ*: quarta *Nativitatis Domini*. Primam à feria 2. Sexageſimæ incipiunt, ſecundam à 1 die poſt Dominicam primam Pentecoſtes: tertiam à Kal. Auguſti: quartam à Quadrageſimo ante Nativitatem die. Jejunia in hiſce Quadrageſimis ab iis ſic exiguntur. In Majori Quadrageſima, à feria 2. Sexageſimæ uſque ad Dominicam Quinquageſimæ, à carnibus abſtinent: ovis tamen & lacticiniis veſcuntur, vinumque bibunt. A 2. feria Quinquageſimæ uſque ad Paſcha abſtinent non ſolum à carnibus & lacticiniis, ſed etiam à piſcibus, quia ſanguinem & carnem habere dicunt; ovis tamen piſcium, ſquillis, limacibus, cancris veſcuntur, vinumque bibunt, unica in die refectione contenti. In jejunio Apoſtolorum, ut etiam in aliis, vinum bibunt, piſceſque, & bis in die, comedunt. In jejunio Aſſumptionis, bis quidem in die comedunt, non tamen piſces, præterquam in feſto Transfigurationis. Jejunium Nativitatis ſervatur ut Apoſtolorum: ſed in vigilia Nativitatis, fit ut in Majori Quadrageſima. Vide Scaligerum lib. 7. de Emendat. temp. pagina 697. Chriſtophorum Angelum de Hodierno ſtatu Græcorum cap. 4. 5. 6. 7. Allatium lib. 3. de utriuſque Eccleſ. Conſenſ. cap. 9. §. 3. Joan. Bapt. Cotelerium in Notis ad lib. 5. Conſtit. Apoſt. p. 254. Nomocanonem ab eo editum to. 1. Monumentor. Eccleſiæ Græcæ cap. 426. 429. 430. 431. 432. 433. 434. & alios. Ut porro Majorem Quadrageſimam obſervent, pluribus etiam tradit Ratramnus lib. 4 contra Græcos cap. 4.

Quatuor Græcorum Quadrageſimis quintam addiderunt Jacobitæ, ſive Suriani, quadrageſimam ſcilicet Ninives. Primam ante Paſcha obſervant ut Græci: ſecundam Apoſtolorum à 1. die poſt feſtum Pentecoſtes auſpicantur: tertiam à 14. die ante Aſſumptionem: quartam à 25. die ante Nativitatem Chriſti: quinta Ninives vel Jonæ eſt trium dierum, eamque celebrant in hebdomada ante Septuageſimam, feria 2. 3. & quarta, in memoriam Ninivitarum. In Majori Quadrageſima jejunant ut Græci: in ſecunda bis in die, & piſces comedunt. Ita in tertia, & quarta. Quintam Ninives obſervant ut Majorem.

Chaldæi ſeu Neſtoriani totidem ac Jacobitæ Quadrageſimas obſervant. Primam & Majorem ante Paſcha incipiunt Dominica Quinquageſimæ: ſecundam, quæ eſt SS. Apoſtolorum, auſpicantur à feria 2. poſt primam Dominicam Pentecoſtes: tertiam Aſſumptionis à 1. Auguſti: quartam Nativitatis Chriſti à 25. die ante feſtum: quintam exigunt ut Jacobitæ. In prima non piſces comedunt, nec vinum bibunt. In ſecunda Sabbato ac Dominicis non jejunant, in quibus carnes edunt, & vinum bibunt. In tertia nec lacticinia, nec carnes comedunt, excepto feſto Transfigurationis. Quartam & quintam obſervant ut tertiam.

Quadrageſimas Maronitæ ſex olim obſervabant: primam & Majorem ante Paſcha: ſecundam ſanctorum Apoſtolorum: tertiam Aſſumptionis Deiparæ: quartam Exaltationis S. Crucis: quintam Nativitatis Domini: ſextam denique Ninives, vel Jonæ. Quadrageſimam Paſchalem auſpicabantur ab hebdomada Sexageſimæ: ſecundam à feria 2. poſt Dominicam Trinitatis, uſque ad feſtum Petri & Pauli: tertia erat dierum 14. ante feſtum Aſſumptionis: quarta unius hebdomadæ: quinta 40. dierum ante Nativitatem; ſexta denique trium dierum in hebdomada ante Septuageſimam. Quod ad jejunium in hiſce Quadrageſimis ſpectat, primo ea hebdomada, quæ Quadrageſimam Majorem præcedit, id eſt Sexageſimæ, à carnibus abſtinebant, reliquis cibis & vino utentes uſque ad feriam 2. Quinquageſimæ. Ab iſta feria uſque ad Paſcha, non carnes, non ova, aut lacticinia, aut piſces manducabant, nec vinum bibebant. In ſecunda Quadrageſima à carnibus, ovis, & lacticiniis abſtinebant, piſces tamen & alia comedebant; & vinum bibebant, ante meridiem non comedebant, ſed bis in die cibum ſumebant. Idem obſervabant in jejuniis Aſſumptionis, S Crucis, & Nativitatis. Jejunium Ninives ſimile erat jejunio majoris Quadrageſimæ. Hodie, ex quo plerique è Maronitis Eccleſiam Romanam agnoſcunt, præſcripta ab ea jejunia tantum obſervant.

Armeni octo obſervant jejunia, quæ Quadrageſimas appellant, quod in ipſis quadrageſimalibus veſcantur cibis. Primum dicitur Adæ & Jonæ, quod eſt 5. dierum, duabus hebdomadis ante ſolemnem Paſchatis Quadrageſimam. Id ſe facere aiunt in memoriam jejunii Adæ, poſtquam è Paradiſo ejectus eſt. Secundum eſt commune omnibus Chriſtianis ante Paſcha, quod auſpicantur feria 2. poſt Dominicam Quinquageſimæ. Tertium eſt 9. dierum ante feſtum Pentecoſtes, hoc eſt ab Aſcenſione Domini. Quartum dicitur Eliæ, incipitque feria 2. poſt Pentecoſten, & protrahitur uſque ad 50. dies. Quintum eſt unius hebdomadæ ante Aſſumptionem Deiparæ. Septimum eſt hebdomadæ poſt Inventionem S. Crucis. Octavum eſt 7. hebdomadarum ante Natalem Domini. De jejuniorum ratione plura Quareſmius cap. 58. Fileſacus de Quadrageſima cap. 9. [& Bailletus in ſuo Tractatu de Quadrageſima.] Vide Synodum Trullanum can. 56.

De Quadrageſimis Moſcorum & Ruthenorum, agit Fileſacus lib. de Quadrageſima cap. 10. de Æthiopum, cap. ſeq.

Quadragesima S. Theodori. Humbertus Silvæ candidæ contra Nicetam Pectoratum: *Nos Quadrageſimam unius ſeptimanæ, quam dicitis ſancti Theodori, neſcientes, ſolam Quadrageſimam Dom. noſtri Jeſu Chriſti 40. diebus diligenter obſervare contendimus.*

Quadrageſimarum pœnitentia pœnitentibus varie

Digitized by Google

rie pro criminum enormitate indicta. *Ad quinque, ſex, 12. &c. Quadrageſimarum ſine ſubditis annis pœnitentiam damnari*, in Concilio apud Theodonis villam ann. 821. cap. 1. 2. 4. Ibidem *Si autem mortuus fuerit, ſingulas ſex Quadrageſimas cum ſequentibus annis pœniteat.* Ibidem cap 3. *Si quis presbyterum... vulneravit & convaluerit, 12. Quadrageſimas ſine ſubditis annis pœniteat. Tribus Quadrageſimis per tres annos agere pœnitentiam*, in Concilio Remenſi incerti loci ann. 923. Adde Concilium Triburienſe ann. 895. cap. 58. Vide *Carena*, & Morinum libro 7. de Pœnitentia cap. 13. num. 8. ubi obſervat, ejuſmodi Pœnitentias in pœnam indictas, originem dediſſe variis Quadrageſimis, quæ quolibet anno obſervabantur ab omnibus Chriſtianis, vel certe à monachis: earumque invectum uſum in Occidentem à Theodoro Archiep. Cantuarienſi, oatione Græco exiſtimat.

Quadragesima Aacensionis. Liberatus Diacon. cap. 10. *Qui cum aſcendiſſent Antiochiam, eos Ibas excommunicavit, ſed ſuperveniente feſtivitate Quadrageſimæ Aſcenſionis juſſi ſunt à domino excommunicatione abſolvi, &c.* Ubi Joannes Garnerius: *Aſcenſionis*, ἀναλήψεως, non ἀναστάσεως, *id eſt Reſurrectionis è ſepulchro, non item Aſcenſionis in cælum, ex Theodoreto Epiſt.* 37. At Petrus Comeſtor in Hiſt. Evangel. cap. 8. Act. Apoſtol. obſervat, quoſdam à feſto Aſcenſionis uſque ad Pentecoſten jejunaſſe, exemplo Apoſtolorum, quos aiunt in ſpatio illo jejunaſſe, quia in Evangelio dictum eſt: *Venient dies, in quibus auferetur ſponſus ab eis, & tunc jejunabunt.*

Per Quadrageſimales dies *à pugna* ſeu præliis abſtinuiſſe Normannos noſtros Italicos obſervare eſt ex Gregorio VII. PP. lib. 9. Epiſt. 4.

Quadragesima Intrans, [Dies Martis ante diem Cinerum, Gall. *Mardi gras*. Chartularium Prioratus S. Petri de Domina fol. 74. v. *Reddet ..... unum caponem ad Quadrageſimam intrantem.*] Vide *Caremeutrannus*.

Quadragesima, Spatium 40. dierum, intra quod vaſſallus, qui contra dominum deliquerat, damnum reſarcire tenebatur, quo elapſo, ſi non ſatisfeciſſet, poterat Dominus feudum ipſius ſibi aſſerere. Vide Foros Bigorrenſes art. 6. Interdum duæ hoc caſu Quadrageſimæ concedebantur. Baldricus lib. 3. Chron. Camerac. cap. 41. *Et ſi Walterus contra te peccaverit, & ni infra duas Quadrageſimas emendaverit, ex parte noſtri contra te adjutorium non habebit.* Adde cap. 42. & Notas noſtras ad Alexiadem Annæam pag. 398. 399.

Quadragesima Reddituum Eccleſiaſticorum, indicta in Terræ Sanctæ ſubſidium ab Innocentio III. PP. Habetur Epiſtola ad id conſcripta in ejus Geſtis pag. 73. 74.

QUADRAGESIMALE, Eleemoſyna, quæ quadrageſimali tempore fieri ſolebat. Charta Caroli Cal. pro Eccleſia S. Quintini, apud Hemeræum: *Pariterque... uſquead 12. pauperes ſuſcipiantur, quibus quotidie in eorum alimentis panis unicuique tribuatur unus, cum quo tribus hebdomadæ diebus caro: reliquis autem tribus Quadrageſimale in Cœna Domini 12. ibid. pauperes ſuſcipiantur, &c.*

¶ Quadrageaimale Beneficium, Eadem notione. Literæ Odonis Epiſc. Pariſ. an. 1203. in Tabul. S. Clodoaldi: *Ordinatum eſt... quod de cetero ſingulis ſeptimanis pro inſtitutoribus & benefactoribus Quadrageſimalis beneficii, quod ad ſuſtentationem ſervitarum ipſius eccleſiæ laudabiliter noſcitur inſtitutum.*

QUADRAGESIMALES Cibi. Quibus in Quadrageſimali jejunio uti ſolemus, in Concilio Aurelian. I. can. 27.

¶ QUADRAGESIMALITER Jejunare, ut fieri debet per Quadrageſimam. Micrologus cap. 49. *Nec juxta Canones Quadrageſimaliter jejunare cenſemur, ſi ante veſperam reficimur.*

¶ QUADRAGESIMA, pro *Quadrageſima*, ſcriptum à veteribus, ut annotat Mabillonius Liturgię Gallicanæ p. 218. col. 2. & to 1. Muſei Ital. pag. 301.

¶ QUADRAGINTADIALIS, Quadraginta dierum. Vita S. Nicolai de Rupe, tom. 3. Martii pagina 431. *Quæ res utique non minus æſtimari debet, quam Quadragintadialis SS. Vatum Moyſis & Eliæ vi divina ſuſtentata inedia.*

QUADRAGINTANA, Idem quod *Quadrageſima* & *Carena*. Pœnitentiale Andegavenſe apud Morinum: *Si pater & mater pro ſua cupiditate fecerunt, ipſi faciant pœnitentiam, & ipſe in Quadragintanas.* Infra: *Si pro liberatione mortis, aut gravis periculi ſe perjurat, tres Quadragintanas.*

QUADRAGINTARIÆ. Charta Philippi I. Regis Franc. pro Monaſterio B. Dionyſii Remenſis, ex Tabulario ejuſdem Eccleſiæ: *Beneficium, quod Obſtetrices tenebant, quas Quadragintarias vocabant, quia non ſatis convenienter vivebant, viſum eſt Archiepiſcopo ut melius ordinaretur. Dedit igitur iſti loco, &c.*

¶ QUADRAGIS, Idem quod *Quadrageſima*. Canonizatio S. Petri Cœleſtini, to. 4. Maii pag. 479. & apud Murator. tom. 3. pag. 663.

Quæque dies leti, quinque annos, quinque Quadrages.

¶ QUADRALE, Menſura vinaria. Vetus Notitia traditionis Monaſterii S. Steph. Herbipoli apud Schannatum Vindem. Liter. p. 90. *Pro anniverſario matris meæ Hiltæ xv. ſimilas & Quadrale vini & inſuper talentum ceræ. Talentum*, pro libra ſumitur, & *Quadrale* pro quarta parte cujuſdam menſuræ majoris, ac fortaſſis *urnæ*, quæ centies ibi memoratur, ubi de fundationibus pro anniverſariis. Vide *Quadrantale* & *Quartale*.

QUADRAMEN. Odo Cluniacenſis in Vita S Geraldi lib. 2. cap. 4. *Parietes nihilominus in altum porrecti. Quadraminum compages ſubito diſſutæ corruerunt.*

¶ QUADRANGULARE, Τετραγωνίζειν, Quadrangulum reddere, apud Voſſium lib. 4. de Vitiis ſermonis cap. 18. *Quadrangulata turris*, apud Tertullianum lib. de Anima cap. 17. Quadrata.

¶ QUADRANGULUM, Τετράγωνον, in Gl. Lat. Græc. Aliæ Græc. Lat. Τετράγωνον, *Quadrum, Quadratum Quadrangulum.* Utuntur Plinius & Varro.

QUADRANNUS, Quadrans, monetæ ſpecies. Tabularium Monaſterii S. Andreæ Viennenſis: *Vobis impignoravimus pro ſolid. unius Quadrannos duos de moneta decima, &c.* [Vide *Metreta*.]

QUADRANS, Monetæ minutioris ſpecies apud Anglos, pars quarta denarii. Matthæus Weſtmon. an. 1279. *Quia denarius findi in duas partes pro obolis, & in quatuor partes pro Quadrantibus conſuevit: ordinatum fuit ad tollendam occaſionem deſalcationis monetæ, quod rotundi eſſent denarii, oboli & Quadrantes.* Adde Walſinghamum ann. 1280. Knyghtonem pag. 2678. Iter Camerarii Scotiæ cap. 9. §. 2. 3. &c. Vide Scaligerum & alios de re oummaria Scriptores.

¶ Quadrans Scuti, Gallice *Quart d'écu*. Vide *Moneta argentea*, ſub Henrico III. Franc. Rege.

¶ Quadrans Panis, Idem quod ſuperius *Quadrapanis*. Chronicon Coſmæ Pragenſis libro 2. *Poſt Matutinas 40. panis Quadrantes & totidem allecia dividit in pauperes.*

¶ Quadrans, nude, Modus agri vel potius vineæ in loco ſeq. Gall. *Quartier de vigne.* Literæ Ludov. Franc. Regis an. 1158. inſertæ Literis an. 1358. tom. 3. Ordinat. Reg. pagina 303. *Pater meus bonæ memoriæ Rex Ludovicus.... in loco qui dicitur Murellis poſuit hoſpites ...aſſignato eis quod de unoquoque Quadrante unum* me-

Digitized by Google

modium vini & ſex denarios annuatim perſolverent. D. *Broſſel* to. 1. de Feudorum uſu legit *Cadrans* p. 182.

¶ Quadrans Allodii, Modus agri ex *allodio* ſeu poſſeſſione, vel quarta pars integræ poſſeſſionis. *Dedit unum Quadrantem allodii ſui cum ſervo & ancilla*, in Hiſtoria Mediani Monaſterii pag. 257.

Quadrans Terræ, Modus agri, in Charta Kanuti Regis Daniæ an. 1184. apud Stephanium in Prolegomenis ad Hiſt. Saxonis Grammatici p. 17.

QUADRANTALE, *Amphora, menſura.* Papias. [Feſtus Pauli: *Quadrantal vocabant antiqui, quam ex Græco ἀμφορέα dicunt, quod vas pedis quadrati octo & quadraginta capit ſextarios.* Vox hac notione uſurpata Plauto & Catoni, quorum locos refert idem Feſtus. Bene Prateius: *Amphora Græcis dicitur id quod Latini Quadrantal appellant, Feſtus lib. 15. Eſt autem vas cujuſvis materiæ, duarum urnarum capax, figura cubi, rei cujuſvis capiendæ. Quantum autem capiat vini, docet bis verbis Voluſius Mętianus, juris auctor. Quadrantal, quod nunc plerique Amphoram vocant, habet urnas duas, modios tres, ſemodios ſex, congios octo, ſextarios 48. heminas 96. quartarios 192 cyathos 570.* Tum addit idem Prateius: *In eo quod ait, urnas duas convenit cum Columella l. 20. c. 20. In eo quod ſcribit ſextarios 48. conſentit cum Feſto.* Proprie *Quadrantal* cubum ſignificat, unde cubicum vas ita dictum. Gellius lib. 1. cap. 20. *Quadrata undique, quæ κύβους illi, nos Quadrantalia dicimus.* Gloſſæ Lat. Gr. *Quadrantal*, κύβος. Et mox: *Quadrantale*, κεράμιον. Alia Gr. Lat. Κύβος, *Quadrantal, Alberus.* Et alibi: Κεράμιον, *Orcium, Amphora, Quadrantale, Urceus.* Vide Lexic. Hofmanni.]

QUADRAPOLA, ſeu Veſtes *Quadrapolæ*. Anaſtaſius Biblioth. in Vitis PP. pag. 109 *Fecit majores argenteas cortinas miræ magnitudinis de palliis ſtauratin, ſeu Quadrapolis.* Infra: *Aliam cortinam majorem fecit ex palliis Quadrapolis.* Pag. 110. *Veſtem ſuper altare ejuſdem Eccleſiæ de Quadrapolis faciens obtulit.* Ita pagina 129. 135. 139. 140. 142. 143. 144. 151. 152. 154. 163. ubi *Quadrapolas veſtes* appellari cenſet Bulengerus, quarum quatuor anguli auro texti ſunt aut ſerico, vel tabulis auro clavatis, ut *octapulas*, octo angulis auro aut ſerico intextas. Nec diſſentit Ludovicus de la Cerda in Adverſar. Sacris cap. 51. num. 13. Sed videat lector, an hæc arrideat ſententia; mihi certe non placet. [Henſchenius tom. 3. SS. Maii pag 395. legit *quadrapulum*, quod ſuſpicatur eſſe texturam teſſellatam.] Vide *Octapolum*.

QUADRARIA, Lapidicina, unde quadrati lapides eruuntur, *Carriere*. Sugerius lib. de Conſecratione Eccleſiæ S. Dionyſii: *Locus quippe Quadrariæ admirabilis prope Pontiſaram ... vallem profundam non natura, ſed induſtria concavam, molarum cæſoribus ſui quæſtum ab antiquo offerebat.* Utitur ibidem paulo ante. Occurrit etiam in Monaſtico Anglic. tom. 2. pag. 133. Vide *Carraria* 2.

Quatraria, Eadem notione, in Charta Odonis Domini Hamenſis an. 1232.

¶ 1. QUADRARIUM, Plauſtrum, carrus, Gall. *Charette*. Charta ann. 1230. apud Kennettum in Antiq. Ambroſden. pag. 208. *Præterea conceſſi eiſdem liberam viam ultra paſturam meam de Quadrario ſuo uſque ad prædictam ripam ad ſtagnum dicti molendini emendandum quomodocumque voluerint.*

¶ 2. QUADRARIUM, in Amalthea, *Vas ex quadrato lapide factum; torculari inſerviens.*

¶ QUADRATA Facundia. Vide in *Quadrivium* ſub finem.

¶ QUADRATÆ Literæ, Eædem quæ *Unciales*, de quibus ſupra in voce *Literæ*.

¶ QUADRATÆ Urbes, ſive Quadrangulares, quænam ſint, recenſent *Baudrand* in Lexico Geographico & Hofmannus in Lexico Univerſali.

QUADRATARII, *quos Græco vocabulo λιθοξόους appellant*, in lege 1. Cod. de Excuſat. artif. [ut ex libro Βασιλικῶν emendat Cujacius pro ..., quod habetur in ipſa lege; ſunt autem λιθοξόοι lapicidæ, qui lapides expoliunt, οἱ τοὺς ... λίθους ..., ut habetur in eod. lib.] *Lapidicidæ & Quadratarii*, apud Sidonium l. 3. Epiſt. 12. à quadratis lapidibus, quos in quadrum expoliunt. [Miracula S. Modoaldi Epiſcopi Trevir to. 7. SS. Maii p. 715. *Quadratarius aliquando lapides de monte cædentibus, &c.* Adde Cod. Theod. lib. 13. tit. 4. leg. 2.] *Quadratum ſaxum*, apud Livium lib. 6. & Vitruvium l. 4. cap. 4. *Lapis quadratus*, apud Plinium Epiſt. a 54. lapis nempe cæſus paribus angulis, licet non paribus lateribus, ait Philander. *Saxorum Quadratarii*, apud Caſſidorum in Pſalm. 126. Gloſſæ veteres: ψάκτης, *Quadratarius*, [vel ψάκτης, *Quadratarius*, ut editum eſt in Gloſſis Græco-Latinis & Latino Græcis; unde quidam ψάκτας, pro ... emendant in laudata lege Codicis.] Sed præſertim ita videntur appellari, qui lapillis quadratis & variæ commiſſuræ pavimenta ſternunt. Leo Oſt. l. 3. cap. 29. *Artifices deſtinat peritos in arte muſaria & Quadratura, ex quibus videlicet alii abſidam & arcum atque veſtibulum majoris Baſilicæ muſivo comerent, alii vero totius Eccleſiæ pavimentum diverſorum lapidum varietate conſternerent. Artis quadratariæ* mentio præterea habetur in Paſſione SS. Coronatorum, & in fragmento vetuſti lapidis Romę in ęde S. Hagnęs.

¶ QUADRATICUM, pro *Cathedraticum*, Penſio quotannis Epiſcopo ſoluta ab eccleſiis ei ſubditis. Statuta Alani Avenion. Epiſc. apud Martenium to. 4. Anecd. col. 580. n. xv. *Nullus recedat de civitate præſenti, donec & quouſque plene ſatis-fecerit clavario curiæ epiſcopalis Avenionenſis ſynodum & Quadraticum anni præſentis, & etiam arreragia temporis jam lapſi.*

¶ QUADRATIM, Forma quadrata, τετραγώνως, in Gloſſis Lat. Græc. & Græc. Lat.

¶ QUADRATORES, Iidem qui *Quadratarii*. *Quadratores marmorum*, apud Caſſiodorum l. 2. Epiſt. 7. Alii legunt *Quadrati marmorum*. Vide *Quadratus*.

¶ QUADRATUM Decies, pro *Quadrageſima*. Vita S. P. Cœleſtini apud Murator. to. 3. p 632.

.. *En decies Quadrato ſubdere corpus*
Menti juſſit amor divino fonte relabens.

¶ 1. QUADRATURA, Materiaria ſtructura, Gall. *Charpente*. Chartularium Gemeticenſe notatum B. pag. 110. *De refectis autem ordinaverunt, quod ſi Quadratura defecerit in illa molendino, dicti Abbas & Conventus facient ad cuſtos ſuos; ita tamen quod Miles faciet merennium adduci per homines ſuos de eleemoſyna abbatiæ ad molendinum, & dictus Abbas & Conventus debent totum merennium invenire.* Alium locum vide in *Branca* 2.

¶ 2. QUADRATURA. Latus alteri æquale, ut in figuris quadratis eſſe ſolet. Bernardus Theſaurarius de Acquiſitione Terræ Sanctæ apud Murator. tom. 7. col. 712. *In medio hujus eminentioris porticus ſituatum eſt templum Domini, octo Quadraturis & totidem angulis fabricatum.* Galli diceremus *d'une figure octogone*, in qua figura, ſi perfecta eſt, latera & anguli ſunt ſibi invicem æqualia.

¶ 3. QUADRATURA, modus agri, Gall. *Quartier de terre.* Chartularium S. Fromondi: *Ego Willelmus de Humeto dedi & conceſſi ... unam virgatam terræ in Quadratura, quam tenuit Berſinus de Bajoc.* Ibidem: *Ego Jordanus de Hum. Coneſtab. Normanniæ excambiavi unam virgatam terræ, quam dederas & eleemoſynaveras ... frater meus in Quadratura, quam tenuit Berſinus de Bajoc.*

¶ QUA-

¶ QUADRATUS, nude pro *Quadratus lapis*. Caſſiodorus lib. 5. Epiſt. 8. *Quadrati ad Ravennatem urbem ex noſtra juſſione devehantur, &c. Quadrati marmorum*, apud eumdem lib. 2. Epiſt. 7. pro quo quidam legunt *Quadratores*. Vide *Quadratarius*.

¶ QUADRATUS MATHEMATICUS, Perfectus Mathematicus, in *quatuor* Mathematicæ partibus perinde verſatus. Epiſtola Bernonis Abb. ad Grinoverum Colonienſem Epiſcop. apud Mabillon. tom. 4. Annal. Benedict. pag. 294. *Quem non ſolum quatuor Matheſeos diſciplinarum ſpeculatio Quadratum, verum etiam cœleſtis harmoniæ melos divinis laudibus jugiter reddit inſignitum*. Vide *Quadrivium*.

¶ QUADRATUS ORBIS, In quatuor partes diviſus. Elogium Dungali recluſi apud Mabillonium to. 2. Annal. Benedict. pag. 726.

Te precor omnipotens Quadrati conditor orbis,
Dungalus ut vigens miles ubique tuus.

Ch. Henrici Regis Franc. ann. 1056. qua *Ainardo donum libertatis* concedit, *ut pateant ei, ut libero, viæ Quadrati orbis*, apud Martenium to. 1. Anecd. col. 183.

¶ QUADREGIA, pro *Quadriga*, Plauſtrum quodvis, currus. Arreſtum Parlamenti Pariſ. an. 1331. ex Archivo Bonæ-Vallis: *Licet eſſent & fuiſſent per tempus ſufficiens in poſſeſſione .... habendi & recipiendi in pratis Bonevallis mareſchancias in Quadregiis & fraſſellis uſque ad feſtum B. Johannis*.

1. QUADRELLUS. *Quadrelli, Quarelli*, Tela baliſtarum, brevia, ſpiſſiora, & forma quadrata, unde nomen noſtris *Quarreaux*. *Quadrelli*, Danti & Petrarchæ. Anna Comnena lib. 10. pag. 291. de quadrellis: *Τὰ βέλη βραχύτατα μὲν τῷ μήκει, παχύτατα δὲ ᾗ τοῖς ἀξιόμαχον βάρος σιδήρου λαμβάνοντα*. [Caſtelvitrus in Addit. ad lib. 1. Proſarum Petri Bembi: *Quadrello viene da quadro, che ſignifica saetta, che habbia il ferro di quattro alette*.] Willel. Britto lib. 2. Philippid.

Nec tamen interea ceſſat baliſta, vel arcus,
Quadrellos hæc multiplicat, pluit ille ſagittas.

Idem lib. 7.

Tranſmiſſo cadit in tempus per utrumque Quadrello.

Adde lib. 3. pag. 130. Guill. de Podio-Laurentii cap. 37. [Chronicon Siciliæ apud Marten. tom. 3. Anecd. col. 90. Annales Genuenſ. to. 6. Muratorii col. 471. Chronicon Veron. to. 8. ejuſd. Muratorii col. 632. Chronicon Parm. tom. 9. col. 806. Chronicon Bergom. tom. 16. col. 914. &c. Vide *Carellus*.]

QUARELLUS, Eadem notione occurrit apud Rigordum ann. 1190. 1199. Matth. Paris pag. 592. [Adde Albericum ad an. 1199. Chronicon Aſtenſe apud Murator. to. 11. col. 155. &c.]

CAIRELLUS, in Ch. an. 1242. in voce *Carcaiſum*, & in alia an. 1248. apud Sammarthanos in Epiſcopis Aptenſibus, & alia apud Ughellum tom. 4. pag. 289.

¶ QUADRILLUS. Cod. MS. D. *Favre* in Fragmentis Stephanotii tom. 1. *Aliqui fuerunt Quadrillis vulnerati, ſed non male*.

¶ QUADRILUS. Lambertus Ardenſ. p. 117. *Eorum baliſtarii mortiferas pluunt in eos Quadrilos & ſagittas*.

QUADRUM. Sugerius in Ludovico VI. pag. 317. *Baliſtarii Quadro .... eſt oculo privatus*. *Quarel*, & *Quarreau*, noſtris olim. Le Roman *de Garin*;

Volent pilet plus que pluie par prés,
Et les ſajetes, & Carriax empenez.

Willelmus *Guiart* an. 1214.

A tant tendent de tous coſtez
Aus arbaleſtes drunler,
Et puis laiſſent Quarriaus aler.

Idem in S. Ludovico:

Meſſire Alphonſe un jour ataignent,
Qui armez iert de ſon atour,

D'un Quarrel d'arbaleſte à tour.

[Ch. Theobaldi Comitis Campaniæ an. 1256. apud D. *Bruſſel* de Feudorum uſu to. 2. p. 1018. col. 1. *Et chaſcun de la commune dou Nueſchaſtel, qui aura vaillant vint livres, aura arbaleſte en ſon hoſtel, & Quarriaus juſqu'à cinquante*.] Idem voci *Garrot* etymon adſcribit Fabcetus, de qua idem Guiartus an. 1304.

Quarriaus traient au cliqueter,
Et font l'eſpringale geter,
Li Garros qui lors de là iſt,
Les plus vigueroux eſbahiſt.

Infra:

Et font geter leurs eſpringales,
Çà & là ſonnent li clairain,
Li Garrot empené d'arain
Leſſent leur lieus de ce me vent,
Pluſtoſt que tempeſte ne vent....

Eodem anno:

Eſpringales ſont leur ſerviſe,
Dont li Garrot en maint lieu faillent.

Infra:

A cales envahies males,
Et meſtre boat deus eſpringalles,
Tres bien getant en eſt chaſcune,
Un Garros eſt failli de l'une.

Ibidem:

Li Garrot le chaſtel treſperce.

Rurſum:

Li engins tout ſeul demourerent,
Qui pierres & Garros getoient.

¶ 2. QUADRELLUS, Quadratus later, laterculus, Gall. *Quarreau* vel *Carreau*, Ital. *Quadrello*. Statuta Mutinæ f. 13. v. rubr. 66. *Cum in terra Caſtri veteris, ubi eſt fornax una, non poſſint fieri boni coppi, nec Quadrelli propter malum terrenum, quod eſt ibi, ordinatum eſt quod una fornax loco dictæ fornacis fieri debeat & operari in territorio & in diſtrictu communis Campilii, ibi ubi hactenus eſſe conſuevit, & in qua conſueverunt eſſe boni Quadrelli & coppi*. Rurſum occurrit f. 49. v. rubr. 258. Statuta criminalia Ripperiæ f. 29. v. cap. 222. *Teneantur fornaſarii facere & fieri facere cuppos, Quadrellos, pohinas, matonos, tavellonos & tavellas, longas ſive magnas & parvas, & alia quæcumque in fornacem coquenda ad infraſcriptam menſuram, videlicet quod Quadrelli & tavellæ non ſint breviores unciarum ſeptem & latitudinis unciarum trium cum dimidia, &c.* Statuta Placentiæ lib. 6. fol. 67. v. *Habeant & vendant fornaſarii civitatis & epiſcopatus Plac. cuppos, Quadrellos & tavellas ſecundum modum conſuetum; & teneantur ſeparare cuppos, Quadrellos & tavellas coctas à biſcottis, & biſcottas non vendant pro coctis, &c.*

¶ QUADRELUS, Eadem ſignificatione. Statuta Mutinæ fol. 6. v. rubr. 35. *Statutum eſt pro pub. & evidenti utilitate mercatorum communis Mut. exiſtentium in ſtationibus palatii novi, quod dictæ ſtationes debeant claudi ſ. inter unam & aliam viam de muro unius Quadreli*, id eſt, de muro è quadrellis conſtructo, ſi bene interpretor.

3. QUADRELLUS, Modus agri minutior. Hariulfus lib. 3. cap. 16. *In pago Belloacenſi, in villa, quæ dicitur Vallis, ſeticum indominicatum habentem Quadrellos 130.... de prato bunnaria 2. & Quadrellos 48. & de ſilva bunnaria 20. & de conciſo bunnaria 5. & Quadrellos 2. & de mariſco Quadrellos 110.*

QUARRELLUS, Eadem notione. Necrologium Eccleſiæ Pariſienſis 4. Id. Jun. *Item tria quarteria cum 4. Quarrellis terræ*. Infra: *Quinque quarteria minus 5. Quarellis in loco qui dicitur Prenus.*

¶ QUADRESSIS, *Quatuor aſſium*, in Amalthea ex Catholico Johannis de Janua. ubi: *Qua-*

dreſſis Quatuor oboli, *vel pretium quatuor obolorum*.

QUADRI, Modus agri. Charta Caroli Simplicis an. 23. redint. 18. &c. *Amantiſſimæ conjugi noſtræ Friderunæ condonavimus ſub Palatio noſtro Compendio de terra Quadros 80. ad capellam conſtruendam in honorem S. Clementis Papæ & ejus atriola*. [Charta ann. 1027. in Probat. tom. 2. novæ Hiſt. Occit. col. 179. *Sic dono ego Ermengaudus Comes ad te*, *Atto*, *ipſum ſupranominatum alodem*, *qui fuit de hoſtilitate de Progoeldi & Aſtre*, *& illorum heredes*, *ſimul cum ipſos Quadros*, *quæ vocant Vicecomitales*, *qui ſunt in villa Ortonoves*. Vide *Quadrellus* 3.]

¶ QUADRICORNIUM, τετράκερων, Habens cornua quatuor, in Gloſſis Latino-Græc. & Græco-Latinis.

¶ QUADRIDUUM, Johanni de Janua, *Quatuor dies*; *inde Quadriduanus*, *quatuor habens dies*, pro *Quatriduum* & *Quatriduanus*.

QUADRIFICIUM. Anaſtaſius in Paſchali PP. *Et ſuper columnas*, *in Quadrificio camerantes*, *muſivo*, *pulchriſque metallis decoravit*. Id eſt, ex quatuor *faciebus*, unde forte leg. *Quadrifacio*: niſi *in quadrifinio* quis malit, i. à quatuor finibus, quam vocem agnoſcunt Frontinus, & Innocentius Agrimenſor. Papias: *Quadrificus*, *in quatuor partes fiſſus*, *i. diviſus*. [Charta ann. 873. inter Inſtrum. novæ Gall. Chriſt. to. 4. col. 226. *Omnibus Chriſtum per orbem Quadrificum adorantibus pacis concordiæque munus*, *&c.* Durandus lib. 6. Rationalis c. 72. *Dominus Quadrificum orbem morte tranſgreſſionis decem mandatorum mortuum vivificavit*.]

¶ QUADRIFILUS, E filis quatuor contextus. Locum vide in *Monolinum*.

¶ QUADRIFURCUS, Quatuor habens forcas, apud Priſcianum.

1. QUADRIGA, pro *Carruca* aratoria, *Charrue*: vel potius pro *Carrucata*, ſeu modo agri, cui ſufficit una *carruca* vel aratrum. Herimannus de Reſtaurat. S. Martini Tornacenſis cap. 92. *Cunctaque molendina*, *quæ tunc erant in Scaldo*, *eis ſuperaddidit*, *ſex ex iis Epiſcopo reſervatis*, *cum quinque Quadrigis terræ*. Et cap. 93. *Et pene ad nihilum redegerunt*, *ita ut de antiquis poſſeſſionibus nihil amplius eam cernamus hodie tenere*, *quam tria molendina Epiſcopi*, *treſque Quadrigas terræ ejus*. Vide *Carrucata*.

¶ 2. QUADRIGA, Supellectilis genus. Inventarium an. 1317. è Schedis D. *Lancelot*: *In coquina* .... *fuerunt reperta ea quæ ſequuntur*... *una cathedra modici valoris*, *item unum embutum*, *item una Quadriga antiqua garnita*. An ſella rotulis fulta?

¶ QUADRIGA VIRTUTUM, Quatuor virtutes cardinales. Vide *Quadrivium*.

¶ QUADRIGALE, *Spatium ſuper muros civitatum*, *ſuper quod quadrigæ currunt*; in Amalthea.

¶ QUADRIGAMENTUM, Vectura, Gall. *Charroi*. Ch. libertatum Bellomont. ex MS. Coiſlin. *Prædictos homines*...*liberantes*... *ab omnia tallia mortalia*...*Quadrigamento*, *&c.* Vide *Carreda* & *Quadrigatio*.

QUADRIGARE, Curru vehere, [in Gemma gemmarum,] Gallis *Charrier*. Charta ann. 1279. in Tabulario Eccleſiæ Autiſſiod. fol. 521. *Nos de Eſbria de 1n. quadrigatis vini*, *quam maluerit Dominus Epiſcopus*, *ſolvere tenebimur*, *& Quadrigare apud Appoignium*. [Proceſſus de virtutibus & miraculis Mariæ de Malliaco, tom. 2. Martii pag. 755. *Quadrigavit dictus conductor ſeu quadrigam conduxit ad quamdam hoſtellariam*, *&c.*]

¶ QUADRIGARIA, Plauſtrum, carrus, Gallice *Charette*, in Chartulario S. Vandregeſili to. 1. p. 827.

QUADRIGARIUS, Auriga, *Charretier*. Præfatio ad libellum precum Marcellini & Fauſtini: *Omnes Quadrigarios & imperitam multitudinem pretio concitat*, *&c.* [Arnobius l. 2. *Pugiles*, *Quadrigarios*, *deſultores*, *grallatores*. Aurigas qui in circo quadrigas agitant, intelligit, ut & Tullius in Fragm. apud Aſconium Pedianum. Gloſſæ Lat. Græc. *Quadrigarius*, ἀρματηλάτης, ἱππηλάτης, ἡνίοχος, τετριππηλάτης. Adde Gloſſas Græco-Latinas. Pro auriga vulgari legitur in Litteris Vicarii Archiepiſcopi Rotomag. ann. 1106. è Tabulario Calenſi p. 190. &] paſſim in Ordinatione Hoſpitii S. Ludovici Regis Franc. an. 1261. à nobis edita in Notis ad Joinvillam pag. 108.

☞ Eadem vox aliud, ut videtur, ſonat in lege 1. Codicis de Excuſat. Artificum: *Architecti*, *medici*, *pictores*, *ſtatuarii*, *marmorarii*, *lecticarii*, *ſeu arcari*, *clavicarii*, *Quadrigatii*, *vel quadratarii*, *&c.* *Quadrigarios* hic intelligo fabricatores quadrigarum ſeu curruum, Gall. *Charrons*. Cujacius in hanc legem Gloſſas laudat, in quibus legitur: *Quadrigarii*, ἁρματοποιοί.

QUADRIGATA, Gallice *Charretée*, Onus quadrigæ. Ordericus Vitalis lib. 6. pag. 605. *Duas Quadrigatas vini de Principe Normannorum in feudo tenebat ſingulis annis*. [Index redituum Monaſterii Corbeienſis: *Quicunque adducunt ligna ut vendant*, *duas Quadrigatas debent nobis*. *Quadrigata lignorum ad unum equum*, in Charta ann. 1208. è Chartulario ſancti Vandregeſili tom. 2. pag. 1781. *Quadrigata fuſtium*, *Quadrigata cabironorum*, in Reparationibus factis in Seneſcallia Carcaſſonæ an. 1435. è MS. D. *Lancelot*. Rurſum occurrit in Charta Philippi Auguſti Franc. Regis apud Marten. tom. 1. Ampliſſ. Collect. col. 1n in Litteris ann. 1236. è Chartulario Montis Martyrum & alibi paſſim. Vide Lobinelli Gloſſarium to 3. Hiſt. Pariſ.]

¶ QUADRIGATIO, Vectura quam domino debent vaſſalli. Charta Stephani Sacri-Cæſaris Domini pro Capitulo Bitur. ann. 1178. apud Thomaſſerium in Conſuetud. Bituric. p. 139. *Conſuetudines omnes*, *quas in parochia Belli-loci accipiebam* .... *equitatum meum*, *Quadrigationes*, *procurationem meam*, *&c.*

¶ QUADRIGATOR, Idem qui *Quadrigarius*, Auriga, in Actis B. Franciſci de Paula, to. 1. Aprilis p. 160.

¶ QUADRIGENNIUM, Quadriennium. Charta Gaufridi Comitis Andegavenſis an. 966. tn. 1. Spic. Ach. p. 423. *Si quis præſumpſerit aliquam injuriam Fratribus ejuſdem loci* (S. Albini) *inferre*, *& ter ammonitus niſi reſipuerit*, *Quadrigennio communione privetur*.

¶ QUADRIGUA, pro *Quadriga*, Carrus, plauſtrum. Charta Comitatus Marchiæ an. 1406. *Tenebuntur reddere & ſolvere*...*unam viatam ſive boatam cum quadam Quadrigua & cum duobus bobus*.

¶ QUADRILATERUS, Gallis *Quadrilatere*. Iſid. l. 3. Orig. cap. 10. *Quadrilatera figura eſt plano pede quadrata*, *quæ ſub quatuor lineis rectis jacet*. Martianus Capella l. 6. *Quidquid Quadrilaterum eſt* τραπέζιον *vocatur*. Varia diſtinguuntur *Quadrilatera* apud Geometras.

¶ QUADRILLUS, QUADRILUS. Vide *Quadrellus* 1.

¶ QUADRIMENSIS, *Quatuor menſium*, *quod aliter dicitur Quadrimeſtris*. Johannes de Janua.

¶ QUADRIMODUS, In quatuor partes diviſus. In Conſuetudinibus Cluniac. Farfæ receptis & à Mabillonio laudatis to. 4. Annal. Benedict. p. 208. Cella novitiorum dicitur *angulata in Quadrimodis*, hoc eſt in quatuor minores cellas diſtributa, in quarum prima meditentur, in ſecunda reficiant, in tertia dormiant, in quarta loca neceſſaria. *Quadrimodus* vel *Quadrimodis*, quatuor modorum, apud Johannem de Janua.

¶ QUADRINEPOS, Nepos quartus ordine. Chronic. Epiſcoporum Metenſium tn. 6. Spicil. Acher. pag. 651. *Hujus* (B. Arnulfi) *Quadrinepos Carolus Magnus extitit*, *quem Eccleſia Rom. elegit in Advocatum*.

¶ QUA-

¶ QUADRINOCTIUM, *Spatium quatuor noctium*, Johanni de Janus; τετραννκτία, in Gloſſis Lat. Gr. & Græco-Lat.

¶ QUADRINODIS, vel *Quadrinodus*, *Quatuor nodorum, unde Quadrinodium*, Johanoi de Jaoua.

¶ QUADRIPERTIRI, vel *Quadripertire*, apud Johanoem de Janua, In quatuor partes dividere. Gloſſarium mediæ Græcitatis: Τεταρτιάζειν, *Quadripertiri*, τετραχῶς μερίζειν. Utrobique melius ſcriberetur *Quadripartiri*, à *Partiri*. Utrumque Voſſius improbat lib. 4. de Vitiis ſermonis, etſi *Quadripartitus* vel *Quadripertitus* Ciceronis ſit & Varronis.

¶ QUADRIPES, pro *Quadrupes*, Equus. Teſtamentum ann. 813. in Probat. novæ Hiſt. Occitaniæ to. 1. col. 39. *Vel alia mobilia, vel Quadripedem meum, ipſe prædictus, cui eleemoſinam meam injunxere, in ſacerdotibus & pauperibus, orfanis & viduis in eleemoſynam pro remedio animæ meæ erogare faciat.*

QUADRIPORTA. Anaſtaſius in Hadriano pag. 115. *Baſilicam Salvatoris .... in ruinis poſitam una cum Quadriportis ſuis, atriiſque, & fontes noviter .... renovavit.* Sed legendum *Quadriporticis*, aut *Quadriporticibus*, quod *atriis* vox indicat. Eſt enim

QUADRIPORTICUS, Atrium quatuor porticibus circumdatum, ante ædium ſacrarum veſtibulis Græcis Τετράστυλον. Anaſtaſius in S Symmacho: *Cantharum B. Petri cum Quadriporticu marmoribus ornavit.* In Dono: *Hic atrium B. Petri ſuperius, quod eſt ante Eccleſiam in Quadriporticum magnis marmoribus ſtravit.* Adde eumdem in Leone III. p. 121. 139. 142 Itinerarium Hieroſ. *Eſt piſcina, quæ dicitur Siloa, habet Quadriporticum, & alia piſcina grandis foras.* Paulinus Nat. 9.

Ecce vides iſtam, qua janua prima receptat,
Porticus obſcuro fuerat prius obruta tecto,
Nunc eadem nova pigmentis & culmine crevit.
Aſt ubi conſeptum Quadrato tegmine, circa
Veſtibulum medio reſeratur in æthera campo,
Hortulus ante fuit, &c.

Infra:

Sed rurſum redeamus in atria, conſpice rurſum
Impoſitas longis duplicato tegmine cellas
Porticibus, &c.

Fortunatus lib 9. Poem. 15. de Atrio ædis ſacræ:

Altior impluvium, Quadrataque porticus ambit.

Adde, quæ de ejuſmodi quadriporticibus congeſſimus in Deſcriptione ædis Sophianæ n. 20.

QUADRISOMUM, Sepulcrum quatuor corporum capax. Fragmentum ſepulcrale Romæ ad Agnetem via Nomentana:

DEPOSITUS P.... FIECT....
DN. VALENTINIANO AVE....
IN PACE ETC. VIXIT ANNUS XX.
FECIT LOCUM QUADRISOMUM.

Vide *Biſomum*.

QUADRIVIUM, Τετραοδία, τετράοδον, ἄμφοδον, in Gloſſ. Gr. Lat. [Quæ vox cum mediæ non ſit aut infimæ Latinitatis hac notione, nihil ad nos; uſum dumtaxat medio ævo in *Quadriviis* frequentem attingemus, quo ſcilicet venditiones ſuas aut donationes, majoris ſolemnitatis ergo, in ipſis *Quadriviis* perficiebant. Charta regnante Roberto Rege fol. 1. Tabularii S. Petri Voſienſis: *Ipſum donum conceſſit apud Lemovicas in Quadrivio inter S. Stephanum & S. Martinum ſite, his præſentibus, &c.* Alia fol. 2. v. *Donum autem iſtud factum eſt in Quadrivio ante fontem Brivenſis. Doni auditores fuerunt domnus Abbas Geraldus Voſienſis, &c.* Manumiſſiones quoque in *Quadriviis* factas, ſeu ſervos qui manumittebantur, in Quadrivia ductos, ut quamcumque vellent, eligerent viam, diſcimus ex Legibus Rotharis cap. 225. apud Murator. to. 1. part. 2 pag. 34. col. 1. *Ducat eum* (ſervum qui manumittitur) *in Quadrivium & thingat in gaadia & giſiles teſtes ibi ſint, & dicant ſic: De quatuor viis, ubi volueris ambulare, liberam habeas poteſtatem.* Idem etiam aliquando in fidejuſſionibus *de ſtando juri* obſervatum, ut docent Conſuetudines Auſciorum MSS. an. 1301. art. 27. *Fidejuſſio de ſtando juri. .. cum præſtanda fuerit, præſtetur & exigatur in Quadruvio, vel in carteria majori, vel in domo communi ad voluntatem Domini.*]

☞ A *Quadriviis* proprie dictis appellatum etiam Padi fluvii *Quadrivium* ab Auctore Chronici parvi Ferrarienſis, apud Murator. tom. 8. col. 476. ubi ſic deſcribitur: *Pervenitur ad vicum Adrianum, ubi aquarum Padi Quadrivium reperitur. Nam dextra conjungitur Gauro per fluentum, quod dicitur Cavadicium; ſiniſtra facit fluentum, quod dicitur Silvus longus, quod paludibus Clugia jungitur. Antrorſum tendens à Quadrivio jam dicto cum Gauro intrat in pelagus.*

Sed recentioribus Scriptoribus proprie hac voce intelliguntur quatuor Mathematicæ partes: Annæ Comnenæ lib. 1. Τετρακτὺς τῶν μαθημάτων. Ephræmius in Chronico de Nicephoro Blemmyde: Τετρακτύος διδασκαλος μαθημάτων. *Quadrifariæ Matheſis janua*, Senatori lib. 1. Epiſt. 45. Papias: *Quadruvium, ubi quatuor viæ conveniunt. Inde quatuor artes, id eſt Arithmetica, Geometria, Muſica, Aſtronomia, Quadrivii nomen acceperunt, quia ſe invicem complectantur & continuant, ut non bene unam noveris, qui alias non noveris, orbatuſque uno videatur oculo.* Ugutio: *Arithmetica, Muſica, Geometria, Aſtronomia quadam ſimilitudine dicuntur Quadrivium, quaſi quadruplex via ad ſapientiam, unde Triviales dicuntur, qui docent vel ſtudent in trivio, ſicut Quadriviales dicuntur, qui in quadrivio.* Harum Arithmetica unitati, Muſica binario, Geometria ternario, Sphærica ſeu Aſtrologia quaternario comparatur, ut eſt ἐν θεολογουμένοις τῆς ἀριθμητικῆς. Boethius de Arithmetica cap. 1. *Prudentia nobilitas quodam quaſi Quadrivio veſtigatur.* Infra: *Multitudinem, quæ per ſe eſt, Arithmetica ſpeculatur integritas. Illam vero quæ ad aliquid, muſici modulaminis temperamenta pernoſcunt. Immobilis vero magnitudinis Geometria notitiam pollicetur. Mobilis ſcientiam Aſtronomicæ diſciplinæ peritia vindicavit.* Mox: *Hoc igitur illud Quadrivium eſt, quo iis viandum ſit, quibus excellentior animus à nobiſcum procreatis ſenſibus, ad intelligentiæ certiora perducitur.* Joann. Sariſberienſis lib. 1. Metalogici cap. 24. *Mathematica Quadruvii ſui rotis vertitur, aliarumque veſtigiis inſiſtens, colores & venuſtates ſuas multiplici varietate conteris.* Adde cap. 3. 4. 12. lib. 2 c. 10. Vita S. Iſidori Hiſpal. num. 8. *Si hoc libro in trivii eruditione Iſidorum præditum cernes eloquentia, hic in Quadrivii inveſtigatione perfectum admireris in Matheſeos diſciplina.* Vita MS. S. Florentii in Prologo: *Cum Rhetoricæ artis faceta urbanitas jam olim à noſtri ſeculi uſu receſſerit, viri quoque Quadratæ facundiæ prædictæ dudum cultores artis, noſtri duntaxat idiomatis, penitus exoleverint, &c.* Conſtantinus African. lib. 1. Commun. locor. medic. in prologo: *Oportet enim qui in hac arte* (Medicina) *primatum vult obtinere, dialecticæ & totius Quadrivii notitiam habere.* Gervaſius Tilleberienſis MS. de Otiis Imper. deciſ. 3. cap. 114. *Erat enim ſummo litteratus in trivio, & Quadrivio potens & acutiſſimus, in Phyſica operoſus, in Aſtronomia ſummus.* Eccleſia Lugdunenſ. adverſus Joannem Erigenam: *Quadruvium regularum totius Philoſophiæ,... mundanæ doctrinæ Quadrivia.* Epitaphium Hugonis Medici apud Naudæum de Antiquit. Scholæ Medicæ Pariſ. pag. 54.

Quadrivium docuit, ac totum ſcire reliquit
Anno milleno bis centum, ſed minus uno.

Vide Wibertum in Leone IX. PP. Honorium lib. de

de Viris illuſtr. in Boetio, Petrum Damian. lib. 6. Epiſt. 3. Trilogium animæ part. 3. cap. 5. Baldricum Burgulienſem p. 259 269. Thiotfridum Epternac. in prologo, Matth. Paris p. 559. præterea Notas noſtras ad Alexiadem. [Chronicon Richardi Pictav. apud Marten. to. 5. Ampl. Collect. col. 1173. Vitam B. Willelmi Abb. Hirſaug. ſæc. 6. Benedict. part. 2. pag. 726.]

Quadruviam etiam vocant quatuor virtutes *cardinales*, de quibus ita S. Hieronym. Ep. 25. cap. 1. *Quatuor virtutes deſcribunt Stoici, ita ſibi invicem nexas, & mutuo cohærentes, ut qui unam non habuerit, omnibus careat, Prudentiam, Juſtitiam, Fortitudinem, Temperantiam. Quadrivium vel quadriga virtutum*, apud Flodoardum l. 4. Hiſt. Remenſ. cap. 5. ex Hincmaro Remenſi: *Quadrifaria virtus*, apud Senatorem lib. 6. Epiſt. 3. *Quaternæ virtutes*, apud Dudonem l. 3. de Moribus & Actis Normann. p. 128. Τετρακτὺς τῶν ἀρετῶν, apud Conſtantinum in Baſilico cap. 51. Ἄρμα τῶν ἀρετῶν, apud Theophylactum Bulgar. Archiepiſc. Epiſt. 26. Τετράγωνοι τὴν οὐσίαν, apud Damaſcium in Vita Iſidori Philoſophi. Vita S. Rodoaldi num. 15. *Nemo namque humanæ rationis Quadruvio ad plenam coæquadratus ſufficere probatur, &c.* Chronicon Lauriſhamenſe p. 93. *Virum omni virtutum genere Conquadratum.*

¶ QUADRUCA, Idem quod mox *Quadruga*. Tabularium S. Sergii Andegavenſis: *Dedit unam manſuram terræ de landis, poſtquam erit diſcooperta, tantum quantum una Quadruca duabus ſationibus excolere poterit.*

¶ QUADRUGA, Aratrum, Gallice *Charrue*; item tantum agri, quantum uno aratro coli poteſt. Tabularium Montis S. Michaelis. *Do monachis S. Michaelis terram in eodem loco quantum poteſt una Quadruga arare in anno.* Chartularium S. Vincentii Cenoman. fol. 236. *Attribuit etiam propriarum Quadrugarum decimam, quas in parochia S. Patricii habere dinoſcitur.* Vide *Quadriga* & *Quadruca*.

¶ QUADRUGATA TERRÆ, Eadem notione, apud Thomam *Blount* in Nomolexico Lat. Anglic. Vide *Carrucata*.

¶ 1. QUADRUM, f. Quadrivium, Gallice *Carrefour*. *Juxta Quadrum alæ Calomoatis*, in Schedis D. *Aubret*.

¶ 2. QUADRUM, Teli genus. Vide *Quadrellus* 1.

¶ 3. QUADRUM. Reſipiſcentia Iſnardi excommunicati porrecta Girardo Epiſcopo Eduenſi an. 972. *Si perperam egi vel moleſte contra vos ſtatui, ſpes mei recuperandi eſt in vobis, ſicut ſcitis, per miniſterium veſtrum, quia in Quadro eſt Almitas veſtra*: id eſt, Poteſtatem habes me à vinculo excommunicationis abſolvendi.

¶ QUADRUPEDALE, Quadrupes. Ch. Hugon. Abb. Corbei. an. 1227. è Tabulario ejuſdem Monaſterii: *Infra ſiquidem foſſatum Euvanci nulla Quadrupedalia intrabunt, & ſi forte intraverint, ſerviens noſter illa poterit ejicere ſine emenda.* Vide infra *Quadrupedius*.

¶ QUADRUPEDARIA, ἐπὶ ζώων τετραπόδων ἀγωγή, in Gloſſis apud Martinium, Quadrupedum ope vectura.

¶ QUADRUPEDIUS, *Quadrupedalis, Quadrupes*, *inde Quadrupedalitas*. Johannes de Janua.

QUADRUPEDIA, in Lege Angliorum tit. 17. §. 1. & in Antiq. Fuld. lib. 1. trad. 11. lib. 2. trad. 19.

¶ QUADRUPLARE, *Quadruplicare, In quatuor partes explicare vel dividere, vel quadruplex ſive quadruplum facere*, Johannis de Janua; *Quadrupliquer*, in Gloſſis Lat. Gall. Sangerman. hodie *Quadrupler*. *Quadruplatus numerus*, leg. 10. Dig. de Gradibus §. 17. Papias: *Quadruplo & Quadruplor idem ſignificat antiquitus. Quadruplare* Juriſconſultis eſt in quadruplum damnare. Ulpianus leg. 14. Dig. §. 1. Quod metus cauſa: *Quadruplabitur omne, quodcunque reſtitui oportet.* Hac notione quidam exponunt illud Plauti: *Neque Quadruplari me volo*, hoc eſt, nolo ad quadruplum ſolvendum adigi, ſi vera eorum opinio. Alii quippe, ac forte melius, exponunt, Nolo *quadruplator*, ſeu delator eſſe, deponentis vim tribuentes huic *quadruplari*, & pronomen *me* redundans exiſtimantes.

¶ QUADRUPLATOR, Latinis delator. *Quadruplatores*, inquit Aſconius in Divinat. Verrin. p. 26. *Delatores erant criminum publicorum: in qua re quartam de proſcriptorum bonis, quos detulerant, aſſequebantur.* Sic dicti vel à *quarta* hac, quam accipiebant, parte, vel à *quadruplo*, quod delati fere ſolvere cogebantur. Vide Voſſium in Etymologico & Theſaurum Fabri. Johanni de Janua *Quadruplatores* & *Quadruplicatores dicuntur Uſurarii in quadruplum ſua recipientes. Quadruplator etiam dicitur Senex vel Contractus, qui duobus pedibus & duobus baculis ſuſtentatus per plantas incedit.* Laurentius in Amalthea: *Quadruplator, Quartarius ſector, delator, accuſator, ſycophanta, cui quarta pars ex bonis damnati. Item Portitor quartarius, quartam partem recipiens portorii*, ex Sidonio lib. 5. Epiſt. 7.

¶ QUADRUPUS, *Quadrupodis, Adultera & meretrix olim dicta*. Laurentius in Amaltea.

¶ QUADRUS, Italis *Quadro*, Gallis *Quarré*, Quadrum Annales Mediolan. apud Muratorium to. 16. col. 813. *Bocale unum deauratum factum ad novem Quadros eſmaillo ad cimeria, & cum aliis foliis & operagiis.* Vide *Quadri*.

¶ QUADRUS LAPIS, Quadratus, Gall. *Pierre Quarrée*, in Charta ann. 1005 apud Lud. *Laguille* in Probat. Hiſtor. Alſaciæ p. 24. col. 2. *Quadrus ſaxeus*, in Vita S. Albini Andegav. Epiſc. to. 1. Martii pag. 59.

¶ QUADRUVIUM. Vide ſupra *Quadrivium*.

¶ QUÆPIA, pro *Quæpiam*, ut *Quiſpiam*, &c. Johannes Thwroczius in Chronicis Hungaricis capit. 15. ubi de Rege Atalo: *Nec aliquam civitatem, vel caſtellum, aut oppidum à manu illius Quæpia tutari potuit munitio?* Ita conſtanter legi in veteribus libris obſervat Voſſius de Vitiis ſermonis, ubi *Quæpiam* editor repoſuit.

¶ QUÆRERE, Queri, conqueri, lamentari. Vita S. Petri Cœleſtini Papæ, apud Muratorium to. 3. p. 613. c. 1.

Non ea mens animo verſatur Quærere votis
Diſſidium languentis eræ, ſeu ſcandala dira
Exire in mundum.

¶ QUÆSERE, Petere. Miracula S. Celſi Epiſcopi Trevir. tom. 3. Febr. pag. 403. *Magnis cœpit vocibus fautrices ſuas compellare, ac miris obteſtationibus Quæſere, quatenus, &c.* *Quæſere* pro *Quærere* ab antiquis dictum docet Feſtus ex Ennio.

¶ QUÆSITARIUS, *Mendicus, rogator*; *Quæſitaria, Mendica, à quærendo dicta*. Laurentius in Amalthea ex Patrocinio.

¶ QUÆSITIVUS, Cupidus. *Haſtiludiorum & torneamentorum, à mari uſque ad mare, in juventute ſemper Quæſitivus*, in Geſtis Archiepiſcoporum Trevir. apud Marten. to. 4 Ampl. Collect. col. 387.

¶ QUÆSSIA, Capſa, ubi pecunia aſſervatur, Gall. *Caiſſe*. Ch. Lud. *de Villars* Archiep. Lugd. pro fundatione Capituli S. Nicetii ejuſdem urbis ann. 1305 *Volentes & præcipientes ſigilliferis noſtris, qui nunc ſunt & qui pro tempore fuerint, quod ipſi prædictos viginti ſolidos ſingulis hebdomadis recolligant & conſervent in quadam Quæſſia, quæ fiat ad inſtar & ſimilitudinem Quæſſiæ Fratrum Minorum, ſicut recolligunt & conſervant denarios, qui dantur Fratribus Minoribus.* Ubi per *Quæſſiam Fratrum Minorum* intelligo erogatæ ſtipis arculam in eorumdem Fratrum eccleſia collocatam, quam vulgo *Tronc* nuncupamus. Vide *Caſſia* & *Caſſa* 4.

QUÆS-

QUÆSTA, Questa, Questio, Questus, Tributum quod exigitur, *quæritur*, petitur. [ἀπαίτησις, Conſtaotino Porph. in Baſilio oum. 31. edit. Combefiſii.] *Coactiva petitio ſeu incisura*, in Chronico Andreoſi pagina 356. *Petitio precaria*, in Hiſt. Archiepiſcop. Bremeoſium ao. 1142. *Taille, qu'en appello Queſte*, in Conſuetudine Burbonenſi art. 343. & ſeq. *Cens à Queſte*, io Conſuetudine Bleſenſi art. 133. in Soeſinenſi, *Cens truans. Queſte ccurant*, io Marchenſi art. 159. 166. *Terre de Queſte*, in qua tallia locum habet, in Conſuetudine Aquenſi tit. 9. art. 11. 12. 13. 14. 15. φορολόγος, ἀπαιτητής, in Lexico Græc. MS. Regio cod. 2062. qui quæſtam exigit, [ἀπὸ τοῖς δημοσίου συντελειῶν, in Baſilic. libro 3. tit. 1. §. 11. δημοσίοι ἀπαιτηταί, libro 6. tit. 3. §. 11.] Charta Stephani Epiſcopi Pariſienſ. aoo. 1124. *Canonici vere annuales Queſtas, quas ab prædictarum Eccleſiarum Sacerdotibus exigere annuatim & habere conſueverunt, ab eis nec amplius exigent, nec habebunt*. Alia Ludovici VII. Reg. ao. 1151. pro Eccleſia Magal. *Juſtitias, albergas, toltas, Queſtas, ſive aliquas alias injuſtas exactiones*. Charta Abbatis Moiſſiacenſis anno 1212. *Comes nullam habet Queſtam in urbe vel Eccleſia noſtra*. Et infra: *Queſta de 10. ſol. Caturcenſ quæ fit in Quadrageſima ſingulis annis, tota Comitis erit; ſed ſi aliam fecerit, debet facere conſilio noſtro*. Pactum inter Comitem Marchiæ & Abbatem & Canonicos Doratenſes ann. 1331. *Non poterit Comes ſuper illos habitatores exigere Queſtas, niſi tempore eminentis periculi guerræ ad eorum gardiam*. [Charta Itherii *de Menguac* Domini de Cloſis, pro incolis parochiæ *de Grumay* anno 1278. apud Thomaſſerium Conſuetudin. Bituric. pagina 109. *Et inſuper ſalva & retenta nobis & noſtris heredibus Queſta noſtra in tribus caſibus tantummodo, videlicet quotieſcumque contigerit heredes noſtros & heredes heredum noſtrorum milites fore novos; quotieſcumque contigerit filias noſtras maritari; & quotieſcumque contigerit nos & heredes noſtros recedere à regno Franciæ . . . ratione guerræ contra perſecutores & inimices fidei*. Quo io loco animadverti poteſt iiſdem temporibus *quæſtam* exigi, quibus *auxilium*: de quo pluribus actum eſt ſuo loco. Vide mox *Queſtæ generales*. De *quæſtis* rurſum mentio fit in Charta ann. 1047. inter Inſtr. novæ Gall. Chriſt. tom. 2. col. 480. in alia ann. 1117. in Probat. novæ Hiſt. Occitan. tom. 2. col. 398. in Epiſtola ano. 1170. Append. Marcæ Hiſpan. col. 1352.] Vide Chartas alias apud Marcam in Hiſt. Benearo. lib. 6. c. 12. n. 4. Catellum io Comit. Toloſaois pag. 193. 216. 271. &c. Vide *Trutanus*.

Quæstæ Archidiaconorum. Syoodus Santonenſis ann. 1282. cap. 4. de Archidiaconis viſitantibus Eccleſias: *In mane ſine prandio exinde recedentes, Quæſtas in frumento, vino, avena, vel aliis quibuſcunque facere non præſumant*. [V. *Demanda* 1.]

¶ Quæsta, Mendicatio, Gall. *Quête*. Concilium Trevir. ann. 1310. cap. 85. apud Marten. tom 4. Anecd. col. 258. *Quamplurimi dicunt ſe eſſe quæſtores hoſpitalium, eccleſiarum & locorum religioſorum & piorum, falſo mentientes . . . quorum nomine Quæſtas exercent*, &c. Vita B. Augoſtini Novelli, tom. 4. SS. Maii pag. 618. *Quæſtas & humilia officia domus, quæcumque viliora . . . humilitate nimia adimplebat*.

¶ Quæstus, Eadem notione. Concil. Dertuſ. anno 1429. cap. 16. *Quæſtores eccleſiam . . . ſine literis propriis Diœceſani, in cujus diœceſi Quæſtum faciunt, non recipi, nec ad prædicandum . . . fuit conſtitutione prohibitum*.

Quæsta Eleemosynarum, in Synodo Exonienſi ann. 1287. cap. 17.

¶ Questæ Generales. Charta Guillelmi de Calviniaco, Domini Caſtri-Radulphi, pro habitantibus villam de Caſtelleto anno 1289. apud Thomaſſerium in Conſuet. Bituric. pagina 143. *Et ſalvis & retentis quatuor Queſtis generalibus ſufficientibus, quotieſcumque caſus emergerit, videlicet pro nova militia, pro filiabus ſemel maritandis, & pro transfretando, & pro redemptione capti corporis domini dicti loci*. Vide *Auxilium* & mox *Quiſta*.

¶ Quæstæ Mercedis Tranſactio inter S. Elzearum de Sabraoo ejuſque uxorem S. Delphinam & Univerſitatem Podii-Michaelis 7. Jan. 1316. ex Schedis Pr. *de Mazaugues*: *Convenerunt, quod qui debent præſtare, conferre ſeu contribuere dictam quæſtam, quæ dicitur Quæſta mercedis, dent & ſolvant ſingulis annis pro dicta quæſta . . . . 50. libras integras & perfectas*. Pluries occurrit ibi. Vide Merces.

¶ Quæstiæ. Charta Petri Regis Arag. an. 1212. tom. 10. Spicil. Acher. pagina 179. *Cum hoſtibus & cavalcatis omnibus, cum Quæſtiis, toltis, fortiis, conſibus, ſervitiis, &c*. Concilium Tarrac. an. 1591. inter Hiſpana tom. 4. pagina 563. *Cum nonnulli domini temporales . . . compellant clericos . . . ad contribuendum & ſolvendum in peytis, Quæſtiis, talliis & aliis exactionibus, &c*.

Questia. Curia Geoeralis Barcinoo. aon. 1283. MS. *Item quod terram tenentes infra terminum alicujus caſtri contribuant in Queſtiis, quas fecerit dominus caſtri pro rata poſſeſſionum, quas ibi tenent*. [Charta ann. 1068 Marcæ Hiſpan. col. 1144. *Cum omnibus juribus & ſervitiis cunctis, cum calonicis & placitis, & cum cartariis ſilvaticis, cum pregora & Queſtia, & hoſtet, & cavalcatas, & carrigamentis, &c*.]

Quistia, in Charta ann. 1223. io tom. 7. Spicilegii Acheriani pag. 265.

Quista. Charta Raimuodi Berengarii Comitis Proviociæ ann. 1235. *Cavalcatas, & omnes Quiſtas, toutas, ſeu ademptionem eorumdem, quæ hactenus erant in prædictis caſtris*. [Statuta Forojul. ann. 1235. in Rotulo Archivi S. Victoris Maſſil. *Statuimus quod D. Comes poſſit facere Quiſtam, ſcil. pro itinere faciendo ad Imperatorem ſive armis; item ſi factus fuerit novus Miles, vel major filius qui Comes futurus ſit: item ſi transfretaverit cum armis; item ſi filiam ſuam vel filias in matrimonium collocaverit, pro qualibet earum ſemel Quiſtam facere poſſit*. Hæc *Quiſta* paſſim vocatur *Auxilium* Vide in hac voce.] Occurrit etiam io Charta Gulielmi Comitis Forcalcarienſis pro Manoſcenſibus an. 1206. in alia Giraudi Abbat Lerinenſis io Chronol. Lerio. to. 2. p. 167. & alia ann. 1238. apud Joffridum in Hiſt. Nicæenſi pag. 182. [Adde Chartam ann. circiter 1128. in Probat. novæ Hiſt. Occitan. tom. 2. col. 445. Judicium anno 1131. ibid. col. 459. & 460. Chartam ann. 1158. ibid. col. 572. aliam ann. 1209. tom. 1. Hiſt. Dalphin. pagina 19. col. 2. aliam ao. 1271. tom. 2. pag. 94. col. 1 Concilia Hiſpa. tom. 3. pag. 481. Galliam Chriſt. tomo 3. novæ Edit. Inſtrument. col. 206. &c]

Questus. Gauſredus Voſieoſis in Chronico lib. 1. cap. 7. *Non enim volebant ei dare Queſtum, id enim eſt tallada* Polyptychus S. Remigii Remenſis: *Cenſus de Marſna . . . . De camma 132. maldr. de Queſtu cervifiæ*. Charta Henrici Comit. Palatioi Rheoi ann. 1197 apud Browerum libr. 15. Annal. Trevir. *Comitiam in Meinevelde ex illa parte Moſellæ ſuper petitione annonæ, & denariorum, & aliorum Quæſtuum eis in pignore dedimus*. Alia Stephani Barrenſis Epiſcopi Metenſis apud Meuriſſium: *Omnes reditus, ſive Queſtus, quos habemus apud Marſal*. [Literæ Ludovici Jun. Regis Franc. ann. 1168. pro Aurelianenſ. tom. 1. Ordinar. pagina 17. num. 14. *Ab hominibus de Magduno & S. Mar-*

S. Martini ſuper Ligericum pro redemptione baillivæ ſuæ Queſtum nullus faciet. Ubi vetus verſio Gallica: *Per raençon de leur baillie nuls Complaints ne ſera faiz*. Vide *Complainta*. Charta Odonis Domini Montis acuti pro habitatoribus villæ *de Choigne* an. 1224. tom. 4. earumd. Ordin. Reg. p. 376. art. 6. *Poſſumus etiam* (etiam) *in dicta villa ſuper quatuor Queſtum facere; de itinere Jeroſolimitano peragendo; de captione corporis noſtri, quod abſit, Domino protegente; de terra acquirenda ad Baroniam pertinente; & de filia maritanda*. Eadem repetuntur in Literis Roberti Ducis Burgund. an. 1265. ibib. p. 378. art. 6.] Adde Guichenonum in Bibl. Sebuſ. cent. 5. c. 15. Ita hanc vocem pro ſtipe uſurpat lex unica Cod. de Mendicantibus: *Quos in publicum Quæſtum incepta mendicitas vocavit*. Vide Jacobum Gothofredum ad hanc Legem in Codice Theod.

Chestus, Eadem notione. Charta Ildefonſi Reg. Aragonum an. 1187. pro Libertatibus villæ Amiliani, in Regeſto Ludovici Hutini Reg. Franc. *Ut ſcilicet nullum Cheſtum vel toltam ab eis exigamus*.

Quæstio. Charta Radulphi de Balgentiaco anni 1085. *Nec toltam faciet eis in mercato ſuo, nec Quæſtionem cujuſcumque rei*. Alia Vulgrioi Comitis Engoliſmenſis ann. 1147. *Pepigi etiam quod nec ego, nec uxor mea, nec filius meus, nec homines mei Quæſtionem & vim in ipſo curto faceremus*. [Rotulus ſæculi 15. de Prioratu S. Pauli de Tartas ex Archivo Monaſt. Caſæ-Dei: *In unoquoque recepto debet habere tres milites & familiam ſuam & Quæſtionem ad Kal. pro poſſe hominum*. Charta Alaidis Duciſſæ Burgundiæ ann. 1227. to 4. Ordinat. Reg. p. 387. art. 15. *Conceſſi etiam habitatoribus caſtri mei S. Johannis, ut liberi ſint ab omnibus talliis, exactionibus & Quæſtionibus, &c.*]

Questura. Tabularium Eccleſiæ Cadurcenſis: *Mutationes & inveſtituras, & Queſturas, & hoſpitio, & juſtitiam ſuam*. [Sacramentum eſt an. 1103. editum ab Acherio to. 8. Spicil. p. 365. & ſeq. ubi legit *Quæſturas*.]

Questales, *Queſtæ*, ſeu tributo obnoxii. Regeſtum Conſtabulariæ Burdegal. notatum A. fol. 9 *Sunt homines Queſtales in dicta villa & caſtro 80. & talliantur annuatim per Præpoſitum dicti loci, prout ſibi videtur*. *Queſtebles*, in Conſuetudine Nivernenſi cap. 8. art. 7. *Queſtans*, in Burdegal. art 97. S. Severi tit. 9. in Foris Benearn. Rubr. *de Cormayor*, art. 8. Rubr. *de Jugemens*, art. 7. & Rubr. *de Queſtans* art. 1. hæc habentur: *Los Queſtaas no podeu lexa la terra de la queſtalitat, per ana habitar en autre part*.

¶ Quæstabiles, Eadem notione. Charta Henrici IV. Regis Angl. ann. 1400. apud Rymerum tom. 8. pag. 127. col. 1. *Omnia bona, hæreditates, terras, dominia, cenſas, redditus, homines Quæſtebiles, tallias, quæſtus, &c.* Similia leguntur tom. 10. pag. 363. & 364.

¶ Quæstiales *homines & aſſevati*, in Charta Petri Regis Caſtellæ ann. 1366. apud eumdem Rymerum to. 6. p. 556. col. 1.

Quæstare, *Quæſtam* ſeu tributum exigere, *Queſter*, in Conſuetudine Nivernenſi c. 8. art. 4. Conſuetudines Toloſæ: *Poterit ipſum & ejus progeniem poſtmodum genituram ... Quæſtare, & de eis ſe ſervire*.

¶ Quæstare, Corrogare, ſtipem colligere, in eccleſiis præſertim, Gallice *Queter*. Statuta Eccleſ. Trecor. ann. 1375. to. 4. Anecd. Marten. col. 1123. *Rectores ſeu curati, antequam alius in dicta eccleſia Quæſtet ... excitet populum, ut dictæ fabricæ eleemoſynas ſuas erogent*. Occurrit in aliis ejuſd. Eccleſ. Statutis ibid. col. 1001. & 1011.

¶ Questuare, Eadem notione. *Queſtuare, ſeu eleemoſynas & confraternitatum obventiones quærere & recipere*, in Bulla Pauli III. PP. ann. 1539. inter Privilegia Equitum S. Johannis Hieroſol. p. 98.

Quæstores, noſtris *Queſteurs*, Qui in Eccleſiis inter officiorum divinorum ſolennia, pro ſe vel pro aliis eleemoſynas depoſcunt, in Synodo Bajocenſi ann. 1300. c. 41. in Concilio Narbonenſi an. 1227. c. 19. Burdegalenſi ann. 1279. c. 58. Exonienſi ann. 1287. cap. 47. in Statutis Synodalibus Nicolai Epiſcopi Andegavenſis non ſemel, in Concilio Toletano ann. 1347. cap. 3. &c. Vide *Rega* & *Trutanus*.

¶ Quæstiarii. Eadem notione. Litteræ Gilonis Archiepiſc. Senon. ann. 1276. quibus indulgentias concedit accedentibus ad eccleſiam de Burgo medio in feſto Sanct. Coronæ, apud Martenium tom. 1. Anecd. col. 1153. *Præſentes vero literas mitti per Quæſtiarios diſtrictius inhibemus; eas, ſi ſecus actum fuerit, carere viribus decernentes*. Prudens cautio ad tollendum ex indulgentiis turpem quæſtum: quam iiſdem fere verbis in Literis ſuis adhibet Urbanus PP. ann. 1363. ex Bullario Carmelit. pagin. 124. Statuta Eccleſ. Æduenſis apud eumd. Marten. tom. 4. Anecdot. col. 475. *Nullus recipiatur ad prædicandum, niſi ſit authentica perſona, vel ab Epiſcopo miſſus; & tunc ſi ſit prædicator Quæſtiorius, non admittatur ad prædicandum, ſed tantummodo exponet indulgentiam quam habet & mandatum*. His conſona ſunt, quæ ſtatuit Arnaldus Epiſcop. Valentinus to. 3. Concil. Hiſp. p. 516. col. 1. *Statuimus, quod Quæſtor aliquis ſeu petitionarius non admittatur ſine literis noſtris ... & tunc non admittetur ad alia, niſi ad illa ſolum exponenda, quæ in ſuis literis indulgentiæ contineri inveniantur*.

¶ Quæstuarii, in Statutis Eccleſ. Leod. an. 1287. tom. 4. Anecd. Marten. col. 858. *Decani & presbyteri non emant à Quæſtuariis futuros proventus ſeu quæſtus faciendos*. Adde col. 881. ubi ſemel legitur *Quæſtuores* ead. notione, Synodum Mediol. ann. 1287. c. 37. apud Murator. tom. 8. col. 1063. *Prædicatores conducticii ſive Quæſtuarii*, in Charta an. 1515. ex Archivo B. Mariæ de Fontanis.

¶ QUÆSTIARIA. Vide infra *Quæſtuarius* 2.

¶ QUÆSTIARII, Gallice *Queteurs*. Vide ſupra in *Quæſta*.

¶ 1. QUÆSTIO, Species tributi. Vide ſupra in *Quæſta*.

¶ 2. QUÆSTIO, Contentio; unde *Quæſtionem habere cum aliquo* ille dicitur, qui cum eo de re quapiam contendit. Epiſtola Edwardi III. Angl Regis ad Carolum IV. Imperat. ann. 1349. apud Ludewig. tom. 5. Reliq. MSS. pagin. 460 *Cum idem Rex pro juribus imperii ſui, contra dominum Philippum de Valeſio, noſtrum adverſarium, habuerit Quæſtionem, vel induxerit inde bellum*. Mallem *Queſtionem*. Vide *Queſtio* 2.

¶ QUÆSTIONALIS Ratio, Quæſtio, res de qua quæritur, & quæ proponitur definienda. Synodus Vermer. an. 853. c. 1. *Inter cætera eccleſiaſtica negotia, de venerabili fratre noſtro Herimanno Nivernenſis urbis Epiſcopo Quæſtionalis eſt ratio nobis oblata, videlicet quia infirmitate præoccupatus, &c.*

¶ QUÆSTIONALITER, Quærendo, interrogando apud Fulgentium de Voc. ant. n. 16.

QUÆSTIONARE, Papiæ, *Perquirere, examinare*, quærere ab aliquo: nos dicimus, *Queſtionner quelqu'un*. *Quæſtionari* dixit Conſtantinus Afric. libr. 3. Pantech. cap 33. *Si quis autem Quæſtionabitur, cur infans octo menſium non vivat, &c.* [Chronicon Farfenſe apud Murator. to. 2. part 2. col. 655. *Tunc non jam de proprietate ipſorum locorum conceſſa cauſidici Odonis Quæſtionabantur*, hoc eſt, quæſtionem movebant: qua ſtrictiori notione *Quæſtionare* etiam legitur in Actis SS. Apri-

Digitized by Google

SS. Aprilis tom. 2. pagina 725. ubi de S. Wernhero Martyre: *Teſtis 188. dixit periculum fore in Eccleſia Dei de ſanctitate tam præclari miraculatoris valuiſſe Quæſtionaro, quem jam coluiſſent per 150. annos*. Johannes de Janua: *Quæſtionari*, Inquirere, *quæſtionem facere*.]

Interdum Torquere, *Donner la queſtion*. S. Cyprianus Epiſt. 69. *Tot confeſſores Quæſtionati & territi*. Iſidorus Pacenſis æra 756. *Catenis onuſtos retentat, & Quæſtionando, vel diverſas pœnas inferendo, flagellat*. Uſus eſt auctor ad Herennium. [Occurrit paſſim apud recentiores, in Conſuetudinibus Brageriaci art. 16. in Literis ann. 1314. tomo 1. Ordinat. Reg. pagina 552. in Arreſto Parlamenti Pariſ. ann. 1335. apud *la Faille* in Probat. Annal. Toloſ. tom. 1. pag. 86. in Charta an. 1343. tom. 2. Hiſt. Dalphin. pag. 468. Concilio Rem. an. 1408. tom. 7. Ampl. Collect. Marten. col. 422. &c.

1. QUÆSTIONARIUS, Carnifex, qui reos cruciat, examinat, ut ab eis veritatem extorqueat. [Gall. *Queſtionnaire*.] Gloſſar. Græco Lat. Βασανιστής, *Quæſtionarius*. Alibi: Ἐξεταστής, *Exquiſitor, Flagitator, Quæſtionarius*. Papias: *Quæſtionarius, Quæſitor*. Vetus Interpres Juvenalis Sat. 6. *Quæſtionarii, ſive carnifices*. Walafridus Strabo de Reb. Eccl. cap. 31. *Sunt in ſecularibus Quæſtionarii, id eſt, qui reos examinant*. Lucifer Calarit. lib. Moriendum eſſe, &c. p. 332. *Hinc eſt, quod tu te victo Quæſtionario, illi dæmones in te vincuntur*. Acta S. Marcianæ Martyris num. 3. *Iratus judex talibus dictis virginem Deo dicatam, Quæſtionariorum manibus alapis cæſam in ludo gladiatorio juſſit includi*. Acta S. Marii cap. 4. num. 18. *Qui dum cæderentur, ſub voce præconia dicentibus Quæſtionariis, Præcepta principum nolite contemnere*. Appendix Cod. Theodoſ. Conſt. 3. *Vexatos etiam nonnullos orthodoxorum Clericos, . . . flagitatos itineribus, Quæſtionariis deditos, &c.* Vide Acta S. Anaſtaſii Perſæ Mart. n. 35. Acta S. Babylæ n. 12. Acta S. Theodori Duc. & Mart. num. 11. Julium Africanum lib. 3. Hiſt. Apoſtol. Evodium lib. 2. de Miracul. S. Stephani cap. 5. Acta S. Baſilii Presb. Mart. n. 7. ubi κομενταρήσιοι dicuntur in textu Græco, Vitam S. Aigulfi Abbat. Lerin. cap. 24. Jogulfum pag. 866. Acta SS. Nicandri & Marciani, & Fullerum lib. 4. Miſcell. ſacr. cap. 16.

2. QUÆSTIONARIUS, Idem qui Judex. Gloſſ. Ælfrici: *Quæſtionarius*: dema i. judex. Annales Francorum Fuldenſes anno 852. *Decrevit inter alia, ut nullus Præfectus in ſua præfectura, aut Quæſtionarius infra quæſturam ſuam alicujus cauſam Advocati nomine ſuſciperet agendam*.

3. QUÆSTIONARIUS, Qui eleemoſynas pro ſe vel pro aliis petit. Matth. Weſtmonaſterienſis an. 1240. *Imperator ſcripſit Regi elegantem Epiſtolam, in qua increpat Regem, quod in perniciem regni ſui, & imperii, terram ſuam per papales Quæſtionarios depauperari . . . permiſit*. Infra: *Quicquid poterat inde, non fictus Papæ Quæſtionarius apportavit*. Concilium Colonienſe ann. 1300. cap. 12. *Sacerdotes non permittant Quæſtionarios goliardos, vel quoſcunque alios ignotos intra parochiam ſuam prædicare, vel oſtiatim deferre indulgentias pro quæſta facienda*. Adde c. 13. [Concil. Trevirenſe an. 1227. apud Marten. to. 7. Ampliſſ. Collect. col. 115. *Quæſtionarii prædicatores formam prædicandi in generali Concilio Lugdunenſi promulgatam excedentes, & falſa veris intermiſcentes, de falſitate interpoſita etiam coram populo redarguantur: & quia Quæſtionarii hujuſmodi per literas falſas aut revocatas . . . quæſtum faciunt, &c.* Concilium Mogunt. ann. 1451. apud eumdem Marten. tom. 8. col. 1006. *Abuſum Quæſtionariorum, qui quotidie excreſcit, volentes reprimere, mandat ſancta Synodus, ne admittantur Quæſtionarii ipſi aliter quam ſecundum formam, juxta diſpoſitionem juris, cum litteris Diœceſanorum; & ut via maliciæ eiſdem præcludatur, curent locorum Ordinarii in ſuis litteris non ſolum formam juris, ſed etiam indulgentias quas publicare valeant, exprimere, nec quicquam aliud quam in iiſdem litteris exprimitur, liceat dictis Quæſtionariis proponere*.] Vide *Quæſtores* & *Quæſtarii*. in *Quæſta*.

QUÆSTUARIUS, Ead. notione in Concilio Budenſi an. 1279. c. 28. Synodo Pictav. an. 1280. c. 10.

4. QUÆSTIONARIUS, *Qui quæſtu vivit ſicut mercator*, Ugutioni. [Melius infra *Quæſtuarius*.]

1. QUÆSTOR, QUESTOR, Creditor, qui ab alio rem creditam repetit, *quærit*. Capitulare Arechis Principis Beneventani, editum à Camillo Peregrino cap. 10. *Quidam hominum verſuta calliditate imbuti, propter obligationes vel debita, quæ fecerant, propinquioribus parentibus, qui juxta legem hæredes eorum futuri ſunt, teſtamentum donationis ammittunt, ut Queſtores eorum creditas res facile perdant. Propterea decernimus, ut primi hæredes obligationes vel debita propinquorum perſolvant, quod reſiduum fuerit de rebus eorum ſibimet aſſumant*.

¶ 2. QUÆSTOR, Qui *quærit* & ſubminiſtrat alimenta aliaque ad vitam neceſſaria, Gallice *Pourvoieur*. Statuta Collegii Præmonſtr. Pariſ. ann. 1618. apud Lobinellum tom. 3. Hiſt. Pariſ. pag. 212. col. 2. *Qui quidem ſufficientes pecunias ad quotidiana religioſorum & communitatis neceſſaria comparanda fratri Quæſtori, ſeu exteriorum proviſori tradent*.

¶ 3. QUÆSTOR, Idem apud Imperatores CP. qui apud Reges noſtros *Referendarius* ſeu ſummus Cancellarius. Codex Juſtinianus lib. 1. tit. 23. n. 7. in Authent. *Ut divinæ juſſiones ſubſcriptionem habeant glorioſiſſimi Quæſtoris*. Hinc pro Cancellario ſeu Notario ſumitur in Literis Lotharii Regis, Bibl. Cluniac. col. 313. *Gabo humilis Quæſtor ad vicem Artoldi Archiepiſcopi ſummique Cancellarii recognovi*. De *Quæſtoribus ſacri Palatii* plura vide apud Hofmannum in Lexico.

¶ 4. QUÆSTOR, Gall. *Queteur*. Vide in *Quæſta*.

¶ 5. QUÆSTOR, Patronus. Translatio S. Caſſiani apud Illuſtr. Fontaninum in Append. Antiq. Hortæ pag. 369. *Si quis autem hoc donum his duobus præpollentibus Sanctis nunc à me traditum ... auferre tentaverit, habeat ſibi judicem Deum & hos præfulgidos noſtros perpetuos Quæſtores*.

QUÆSTOR ECCLESIÆ, Advocatus, Defenſor. Regula Sanctimonialium c. 9. ex Concilio Aquiſgran. *Si autem Eccleſiæ eas* (res ſuas proprias) *tradiderit, & uſufructuario habere voluerit, Quæſtor Eccleſiæ eas, utpote Eccleſiæ, defendat*.

¶ QUÆSTRIX, *Idem quod Quæſitrix, uxor quæſtoris ſecundum Hugutionem*. Joh. de Janua. *Queſtreſſe*, in Gloſſis Lat. Gall. Sangerm. MSS.

¶ QUÆSTUARE, Mendicare. Marianus in Vita B. Johannis Bonviſii, tom. 5. Maii pagina 104. *Et cum aliqua capita caſtrati Quæſtuans recepiſſet. &c.* Vide *Quæſtare* in *Quæſta*.

¶ 1. QUÆSTUARIUS, Gallice *Queteur*. Vide in *Quæſta*.

¶ 2. QUÆSTUARIUS, *Qui quæſtu corporis vivit*, in Gloſſis Iſid. Joh. de Janua: *Quæſtuarius, qui quæſtu vivit, ſicut mercator; unde Quæſtuariæ dicuntur meretrices, quæ quæſtu corporis vivunt*. Eadem notione Seneca de Benef. lib. 6. cap. 32. ubi de Auguſti filia: *Ex adultera in Quæſtuariam verſa*. Sic lege 4. §. 3. Dig. de his qui notantur infamia: *Lenocinium facit, qui Quæſtuaria mancipia habuerit*. Gloſſ. Lat. Græc. *Quæſtuarius*, χρηματιστικός. Item: *Quæſtuaria*, πρακτική, πορνική. Aliæ Græc. Lat. χρηματιστικός, *Quæſtuarius, Pecuniarius*.

Digitized by Google

vius. Et alibi: Πορισικὴ, *Quæſtuaria*. Rurſum alibi: Πρακτικὴ, *Queſtoria*, *Quæſtinsia*, (melius *Quæſtuaria*) *Actualis ſcientia*.

¶ QUÆSTULA, Species avis: an Querquedula, Gall. *Cercele?* Angelus Rumplerus Hiſtor. Formbac. l. 3. apud Pezium to. 1. Anecd. part. 3. col. 468. *Frequentiores ſunt ſturni, Quaſtulæ, merulę, &c.*

¶ QUÆSTUORES. Vide *Quæſtuarii* in *Quæſtu*.

¶ QUÆSTURA. Vide *Queſtura* in *Quæſta*.

QUÆSTUS, QUESTUS, Quæſitum, comparatum, cui opponitur terra hereditaria. Catholicum parvum: *Quaſtus*, *Conqueſt*. Liber. Ramenſ ſub Stephano Rege conſcriptus ſect. 140. *Erat illis diebus quidam Ælſtanus habens duas hidas apud Stapleſorde, quod frater Ædnothus numeratis eidem 100. ſolidis argenti, reliquis Queſtibus ſuis in poſſeſſionem Eccleſiæ adjunxit.* Glanvilla l. 7. c. 1. *Aut habet hæreditatem tantum, aut Queſtum tantum, aut hæreditatem & Queſtum*. Vide *Quæſta*.

QUALEA, QUALIA, QUAQUILIA, Ortyx, coturnix, noſtris, *Caille*, Italis *Quaglia*. Job. de Janua: *Qualia, quædam avis, & dicitur à qualis, vel dicitur Qualia à voce, quam facit, ſc. quaquera.* *Qualea*, apud Creſcentium lib. 10. de Agricult. cap. 4. [ut & ſupra in voce *Guadellum*. *Venari ad Qualias*, in Statutis Montis-regalis pag 282. *Quaquila, Graculus. Coturnix*, Papiæ apud Laurentium in Amalthea.] *Quaquilia* Matthæo Silvatico.

¶ QUALIOTUS, Parva *qualia*, Italis *Quaglietta*. *Qualiotos capere*, in Chronico Bergomenſi ad an. 1402. apud Muratorium tom 16. col. 904.

QUALILATORIUM, Inſtrumentum *cujus ſonus eſt pes omnia ſimilis voci qualeæ*, (coturnicis) *generis feminæ, ad quam ardenter accedunt maſculi*, apud eumdem Petrum de Creſcentiis lib. 10. de Agric. cap. 25. ubi perperam editum, *quaſi latosium*. Gallicus vetus Interpres, *Courtcaillet* vertit.

¶ QUALIAROLIUM, Species retis ad *qualias* capiendas. Statuta Vercell. fol. 69. v. *Item quod qualie non capiantur ad Qualiarolium nec ad aliquod aliud ingenium, niſi de menſibus Septembris, Octobris & Novembris*.

¶ QUALIFICARE, Certa qualitate donare, Gall. *Qualifier*. Buſchius de reformatione Monaſteriorum apud Leibnitium tom. 2. Scriptor Brunſvic. pag. 879. *Erant enim virgines bene morigeratæ, piæ & ſtabiles, ſecundum quod Regula S. Benedicti eas Qualificaverat, & ad bonos mores compoſuerat*. Verbum frequens apud Scholaſticos, ut & vox *Qualificatio*, Gall. *Qualification*.

¶ QUALIFICATORES, ubi *Inquiſitio* viget, dicuntur Theologi, qui de *qualitate* propoſitionum delatarum, rationumque, quibus eas defendunt auctores, conſuluntur ab Inquiſitoribus, ut æquam ac definitivam auditis Conſultorum *qualificationibus*, ferant ſententiam. Vide Limborchium libro 2. Hiſtor. Inquiſit. cap. 4. & lib. 4. cap. 10.

¶ QUALIFICATUS, Nobilis, notus, qualitate ſeu conditione commendandus, Gall. *Qualifiè*. Bulla Innocentii VIII PP. ann. 1484. in Continuatione Bullarii Rom. pag. 289. col. 1. *Nullus in Canonicum recipiatur in inſigni eccleſia Gebennenſi, niſi ... nobilis ... & alias Qualificatus ſecundum Bullam Martini PP.* Addit. ad Vitam S. Antonini, to. 1. Maii p. 338. *Quod probat magnus & Qualificatorum teſtium numerus*. *Qualificata neceſſitas*, urgens & nota, in Epitome Conſtitut. Eccl. Valent. to. 4. Concil. Hiſpan. pag. 169.

¶ QUALILATORIUM. Vide in *Qualea*.

¶ QUALIOTUS, Parva *Qualea*. Vide in hac voce.

¶ QUALIS-QUALIS, apud Ulpianum 2. 1. pro Qualiſcumque.

¶ QUALITATULA, Minor *qualitas*, humilis conditio. Epiſtola Ratherii Veron. ad Johannem PP. to. 2. Spicil. Acheriani pag. 245. *Parvitatis meæ Qualitatulam omnigeno calamitatum genere per annos jam viginti fatigatam, &c.*

¶ QUALITER, Cum ſuis qualitatibus ſeu proprietatibus. Lex 86. Dig. de verb. ſigniſ. *Quid aliud ſunt jura prædiorum, quam prædia Qualiter ſe habentia, ut bonitas, ſalubritas, amplitudo?* Adde legem 12. Quemadm. ſervit. amittantur.

¶ QUALITER-QUALITER, in Lege 12. §. 3. Dig. de Ratihab. ubi *Qualiter* ſolum habent melioris notæ codices, *Qualitercumque* apud Columellam libro 11. capit. 3. Quoquo modo, quocumque modo, quomodocumque.

¶ QUAM, Sive, vel, veteri Interpreti S. Irenæi libro 1. cap. 7. num. 4. & alibi, ubi Græcum ἢ perperam vertit per *Quam*, cum vertere debuiſſet per *ſive, vel, aut*.

¶ QUAMTOTIES, Perſæpe. Miracula S. Antonii de Padua, tom. 2. SS. Junii pag. 721. *Pronam terræ Quamtoties faciem collidebat*.

¶ QUANDO. Miracula B. Kingæ Virg. tom. 5. Julii Pag. 758. *Ipſa tantum pedes de Quando in quando per terram trahens, &c.* Hoc eſt, interruptis vicibus, Gall. *de tems en tems*.

QUANDOQUIDEM, pro *Quandoque*, uſurpat Concilium Duziac. I. part. 4. c. 4. extremo.

1. QUANTI. Braulio Cæſarauguſtanus, in Vita S. Æmiliani cap. 13. *Quem ut vidit, ſciſcitatus eſt à Quantis eſſet obſeſſus.* Phraſis Hiſpanica, ut & Gallica, *Depuis quans*, [A quo tempore.]

¶ 2. QUANTI, pro Quot. Index veterum Canonum, to. 3. Concil. Hiſpan. p. 25. col. 1. *Quanti debeant judicare epiſcopum, presbyterum vel diaconum*. Paſſim occurrit apud Scriptores mediæ Latinitatis.

¶ QUANTIFICARE, Magnum efficere. Expoſitio Regulæ S. Benedicti in Bibliotheca Heilbronenſi p. 64. *Licet de lege ordinata meritum Quantificatur ſecundum quantitatem actualis juſtitiæ*.

¶ QUANTITAS, Abundantia, multitudo, copia, Gall. *Quantité*. Jacobus de Vitriaco lib. 3. Hiſtor. Orient. num. 7. apud Marten. to. 3. Anecd col. 274. *Hortus balſama habens in Quantitate*. Literę Renati Comitis Provinciæ pro Piſcatoribus Maſſil ann. 1479. *Fecerunt ſenchas tunnorum in magna Quantitate*. Eadem locutio occurrit alibi non ſemel *Quantitas pecuniarum*, Summa pecuniaria, in Charta ann. 1338. apud Ludewig. tom. 5. pag. 548. Alia ann. 1335. ex Muſeo Marchionis *de Flammarens*: *Obligatus Petro Bermundi domicello in diverſis pecuniarum Quantitatibus ſive ſummis*. *Quantitas denariorum*, in Chronico Nicolai Smeregi, apud Murator. tom. 8. col. 106.

¶ QUANTITATIVE, *Non multum*, in Gemma Gemmarum; Philoſophis vero ſcholaſticis idem eſt ac ratione quantitatis, ſive magnitudinis, aut multitudinis.

¶ QUANTITATUS, Idem quod *Quantitas*, Numerus. *Quantitatus librarum 50 monetæ currentis*, in Statutis Caſtri Redaldi fol. 36. recto.

¶ QUANTITUDO, *Pondus, quantitas*, apud Barthium in Gloſſario ex Gauterio de bellis Antioch. apud Ludewig. tom. 3. Reliq. MSS.

¶ QUANTOCIUS, pro Quanto ocyus, Quamprimum. Voſſius lib 4 de Vitiis ſerm. cap 35. miratur hodie frequentari à multis non ineruditis, & auctorem requirit. Antiquiorem non cognoſcimus vetere Scripturarum Interprete, qui utitur Gen. 45. 19. & Sulpitio Severo lib. 3. Dialog. cap. 5. ubi: *Diſcede Quantocius, ne me ob injuriam tuam cæleſtis ira conſumat*.

¶ QUAN-

Digitized by Google

¶ QUANTO Magis, pro Quanto minus, Græcorum more, non ſemel utitur vetus Interpres S Irenæi. Sic lib. 1. cap. 2. num. 1. *Hoc autem ne homini quidem ſolerti applicet quis; Quanto magis Deo?*

¶ QUANTURUS, pro Quam futurus. *Notum facimus univerſis tam præſentibus Quanturis*, in Litteris Johannis Franc. Regis ann. 1360. tom. 4. Ordinat. Reg. p. 393. Nuda eſt ſcriptoris abbreviatio.

¶ QUAQUILA, Quaquilia. Vide *Qualea*.

¶ QUARANTENA. Vide mox *Quarentena*.

¶ QUARATUS, Gradus bonitatis in auro, Gallice *Carat*. Charta ann. 1327. to 2. Hiſt. Dalphin. p. 214. *Faciat fieri & cudi... florenos de 24. Quaratis auri fini.* Mox recurrit. Noſtrum *Carat* deducunt quidam à κεράτιον, ſpecies ponderis exigui; alii à χαράττειν, denarius tributi: melius, ut videtur, Menagius ab Arabico *AlKarat*, quod eſt genus parvi ponderis.

¶ QUARCELLUS, pro *Quarrellus*. V. *Quadrellus* 1.

¶ QUARDA. Statuta criminalia Saonæ cap 17. *Uſque ad carrubeolum S. Andreæ, per quem deſcenditur ad Quardam illo excluſo, & incluſa tota platea, vico, utraque tota lobia, & tota Eccleſia Magdalena, & via, qua itur ad mare uſque ad vium, qua itur ad Quardam & fabros, illo etiam excluſo.* An loci proprii nomen?

QUARE, pro *Quia*. Lex Alemannor. cap. 93. ex cod. Corbonienſi, apud Steph. Baluzium: *Ad illo alio Quare inde fugivit.* Ubi alii codd. *quia inde fugivit.* Hinc noſtri *Car* hauſerunt.

¶ 1. QUARELLUS, Teli genus, Gall. *Carreau*. Vide *Quadrellus* 1.

2. QUARELLUS, Quadra carnis, *Quarrè*. Statuta antiqua Canonicorum S. Quintini in Viromandui [apud Hemeræum p. 115.] *Medio Paſcha debent Canonici S. Pecinæ 10. ſextarios frumenti, 5. fruſta carnis, Quarellum recentem, 2. membra pulli, &c.* Mox: *3. fruſta carnis, Quarellum recentem & ſuiſum, agnos pre calida carne.* Infra: *Quarellus recens facit dimidium fruſtum.* Vide *Quadrellus* 1.

2. QUARENTENA, Quadregeſima, in aliquot Galliæ Provinciis, *la Quarantaine*: unde efficta vox *Carena*, quam conſule, [à Latino *Quadragena*, non à Teutonico, ut vult Burchardus lib. 19. cap. 5. quod obſervat Voſſius lib. 3. de Vitiis ſermonis capit. 40.] Alexander III. PP. Epiſt. 114. inter Francicas tom. 4. Hiſt. Franc. *Accepimus ex litteris tuis Regiæ Celſitudinis per alia ſcripta non fuiſſe expreſſum, utrum in Quarentenis feria ſexta illam relaxationem, quam in ſexta feria aliorum temporum tibi fecimus, debeat obſervare.* Will *Guiart* in S. Ludovico:

Tout l'Advent & la Quarantaine.

Le Roman *du Chevalier au Bariſel* MS.

Ja n'en vauſiſt jour eſparguier,
Ne Venredi, ne Quarantaine.

¶ Quarantena, Eadem notione. Vita S. Bonæ to. 7. Maii p. 151. *In ultima Quarantenarum, quas Romæ cum abſtinentia multa & devotione peregit, &c.*

Quarentena, etiam dictum Deſertum, in quo Chriſtus 40. diebus totidemque noctibus jejunavit, Eugeſipo de Terra S. pag. 119. apud Allatium lib. 5 Symmict. Arnoldo Lubecenſi lib. 2. cap. 7. Alberto Stadenſi pag. 186. in Vita S. Theotoni Canonici num. 4. Jacobo de Vitriaco lib. 1. Hiſt. Hieroſ. cap. 52. & Sanuto lib. 3. part. 14. c. 3. Deſerti iſtius etiam meminere Adrichomius in Benjamin. num. 9. Quareſmius libro 6. Elucidat. Terræ Sanctæ, & alii.

2. QUARENTENA, Pœnæ ac mulctæ monachicæ ſpecies, quæ deſcribitur in Statutis Ordinis Hoſpitalariorum Hieroſolymit. tit. 18. §. 57. *Si vero poſitus fuerit in Quarentenas, quadraginta diebus continuis*

jejunabit, & quarta ac ſexta feriis dictorum 40. dierum pane & aqua tantum veſcetur, comedens in terra. Qualibet vero quarta & ſexta feriis diſciplinam ſuſcipiet modo ſequenti, &c. V. *Quadrageſima pœnitentia*, & *Septena*.

3. QUARENTENA, Modus agri apud Anglos, conſtans 40. perticis, ut eſt in Monaſtico Anglic. to. 1 pag. 313. Pertica vero quarentenarum conſtat 20. pedibus, ut eſt in tom 3. pag. 15. & 16. *Et qualibet virga, unde Quarentenæ menſurabantur, erit 20. pedum.* Aliter liber Crabbuſiæ fol. 8. apud Spelmannum. *Le meſuage de Crabbus en lungure ou woc la terre de la rive tendant vers Occident, deſqu'à la foſſe de le mareys, conteynt tres Quarenteynes, & trente oyt perchez. Checun Quarenteyne par ſey conteynt quarante perchez: & checun perche conteynt ſeize pès d'home. le avant des meſſuage conteynt en lèe à le chef juſte de la rive entre .... trente cink perchèes, & quatre pès larges de homme de graunt eſtature.* Charta Witlafii Regis Merciorum in Monaſt. Anglic. to. 1. pag. 166. 168. *Sex carucatas terræ arabilis, habentes in longitudine 15. Quarentenas, & 9. Quarentenas in latitudine, & 100. acras prati.* Habetur ibi pluries, & to. 2. pag. 547. 853. & 872. to. 3. p. 181. 182. in Legibus Ethelredi Regis Angl. cap. 20. apud Brompton. & in Legibus Henrici I. cap. 16. Adde Ingulſum p. 875. 909. [Thomam *Blount* in Nomolexico & Kennettum in Gloſſario ad calcem Antiq. Ambroſden.] Chronicon Monaſterii de Bello: *Octo virgæ unam hidam faciunt; wiſta vero 4. virgatis conſtat: leuga autem Anglica 12. Quarantenis.*

¶ 4. QUARENTENA, Quarantena, Spatium quodvis 40. dierum. Tranſactio Simonis de Joinvilla cum Comitiſſa Campaniæ anno 1218. tomo 2. Anecd. Marten. col. 865. *Quod ſi non obſervarem prædictas conventiones, & ſubmonitus infra Quadraginta dies non emendarem, &c.* Mox: *Adjunctum eſt, quod ſi non emendarem infra duas Quarentenas, poſtquam eſſem ſuper hoc requiſitus, ego prædictam ſeneſcalliam dimitterem.* Conventio inter Henricum Reg. Angl. & Roberium Flandriæ Comitem, in libro Scaccarii cap. 14. *Et ipſi eam infra tres Quarantenas reconciliare non potuerint Regi.*

Quarentena, [Noſtris vulgo *Quarantaine le Roy*,] Spatium 40. dierum, intra quod eorum, qui bella indicendi jus habebant, vel revera ex qualibet cauſa indicebant, agnati ſeu cognati, impeti non poterant. Id lege ſancitum S. Ludovici ſcribit Butelerius in Summa Rurali tit. 34. quam [non] Philippo Ludovici filio adſcribit Philippus Bellomanerius, Ludovico coævus, in Conſuetud. Bellovacenſi MS. cap. 60. [ut hic ſcribit Cangius, ſed Philippo Auguſto, ut probat *de Lauriere* tom. 1. Ordinat. Reg. pag. 46. & 47.] Quippe, cum ex uſu apud Gallos recepto, tenerentur agnati bellis agnatorum intereſſe, eoſque adjuvare, accidebat plerumque, ut antequam *diffidationum* fama ad eos perveniret, incauti & inſcii impeterentur. Si quis igitur agnatos aggrederetur ante hos 40. dies, loco proditoris habebatur, & ſupremo plectebatur ſupplicio, uti habet idem Bellomanerius. Lewold à Northoſ in Chronico Markano anno 1350. *Servare juraverat, videl. quod judicium pacis & Quarentenarum & juriſdictiones Epiſcopi.... non impedirent.* Joannes Hocſemius in Adolpho a Marka Epiſc. Leod. cap. 13. *Cum tres homines Epiſcopi ad mandatum ejus, inter quoſdam inimicos in Brabantia indicerent Quarentenas, Dux eos confeſtim capi faciens, &c.* ubi indicere *Quarentenam*, apud Jacob. Hemricurtium de Bellis Leodienſibus, exponitur *jetter les Quarantaines*, num. 9. & 12. quibus etiam locis obſervat, id moris obtinuiſſe ut, ſi quiſpiam iis in bellis occiſus fuiſſe, pro quolibet mortuo quatuor *Quarantenæ* indicerentur:

Eu ce temps demoront tos ebis linages en pais por les Quarantaines getèes par le Saignur: cas de chaſcua noveal mort, ou commandoit 4. Quasaataines, leſquelles Quaraataines furent touſioyrs bieu tenues quelconques baymes qu' il aviſt entre les parties. Adde num. 23. 24. 25. 29. 30. 46. 55. Quarentenæ ejuſmodi mentio eſt etjam in Magno Recordo Leodienſi pag. 56. Vide Diſſert. 29. ad Joinvillam pag. 334.

QUARENTENA, Spatium 40. dierum quod viduæ ex lege conceditur à morte mariti, intra quod dos ei debet aſſignari; vel reſtitui, & donec illa fuerit reſtituta, ali debet de bonis defuncti, & in illius domo manere. Quod ſi infra hos 40. dies dos non reſtituitur, vidua *deſociari de Quarentena ſua* dicitur in Statuto *de Merton* an. 20. Henrici III. cap. 1. in Statutis Roberti III. Scotor. Regis cap. 20. §. 1. & Alexandri cap. 22. & apud Matthæum Paris pag. 88. Skenæus apud Gallos ejuſmodi quarentenam, *le Careſme des femmes* vocari auctor eſt. Adde Fletam lib. 5. cap. 24. §. 5. [Th. *Blount* in Nomolexico] & Raſtallum verbo *Quarentine*.

QUARENTENUM, Tributi ſpecies. Libertates Regni Majoricar ann. 1248. *Non donetis carnaticum de veſtra beſtiario ullo tempore, paſſaticum, herbaticum, neque Quarenteaum.* [Literæ Johannis Francorum Regis an. 1363. tom. 3. Ordinat. p. 626. num. 41. *Item, quod durante tempore dictæ proviſionis ceſſent omnia ſubſidia, foeagia, capagia, Quareatena, iadictiones, equi qui dicuatus de debito & alia onera.* Sed vereor, ne hic legendum ſit *capagia quarentena*, ſublata virgula, ut intelligantur *capagia*, ſeu pecuniaria ſubſidia, quæ *ia media Quadrageſima* ſoli conſueverant, ut dictum eſt ſupra in *Capagium*.]

¶ QUARERA, Lapidicina, Gall. *Carsiero*, Angl. *Quarry*. Charta anno 1257. apud Thomam *Mado* Formul. Anglic. pagina 309. *Galfridus Pigot conceſſit .... quod capiant & habeant in Quaresa ſua de Melborby molas ad omnia molendina ſua.* Vide *Quadsaria* & *Quarrera*.

¶ QUARERIA, Idem quod *Quaresa*. Monaſt. Anglic. part. 2. pagina 595. col. 2. *Præterea dedi eis turbariam, & petrariam, & Quareriam ubicunque invenire poterint in territorio villæ de Hepp.* Vide infra *Quarreria*.

¶ QUARESMENTRANNUS, Feria 3 ante diem Cinerum, Gall. *Mardi gras.* Vide *Caremen trannus*.

¶ QUARETATA, Quantum carro vehi poteſt, Gall. *Charretee*. Proceſſus de B. Petro Luxemb. tom. 1. SS. Julii p. 587. *Deſuper erant ultra decem Quaretatæ lapidum, fuſtium & ſimilium*, Vide *Quasrada*.

QUARNELLUS, Pinna muri, quæ feneſtræ quadratæ effigiem præfert, per quam milites jaculantur, Gallis *Carneau*, [vel *Carnel*, ut habet le Roman *de la Roſe*, teſte Borello, & etiamnum loquntur Occitani;] à *Carne*, vel *Quarne*, quod rem quadratam ſonat; [vel potius à Latino *Crena*:] fruſtra enim à Saxonico etymon accerſit Spelmannus; Will. Britto lib. 7. Philipp. pag. 180.

.... Ubicunque patent Quarnelli ſive feneſtræ.

Regeſtum Philippi Aug. Regis Herouvallianum fol. 122. *Et viderunt, quod timorem habuerunt de obſidione, & attornati fuerunt 4. homines de communia ad unumquemque Quarnellum cuſtodiendum & burdandum eum.* [Marten. tom 1. Ampliſſ. Collect. col. 1062. habet *Quernellum*] Necrologium Eccleſiæ Pariſienſis prid. Id. Nov. *Fecit etiam ibidem fieri clauſuram manerii de muris Quernellatis.* Alexander Necham: *Cancelli, karneus: & pinnæ turrium, karneus:* & in Notis: *Cancellus, kasnel, Caſtella, & domus Kenerlatæ*, in veteri Charta apud eumdem Spelmannum & Prynneum in Libertatibus Eccleſ. Anglic. tom. 3. pag. 1149. *Crenellè*, noſtris *Keruellatus*, pinnatus, dentatus, quaſi *Carnellè*, vel *Quaruelle*, quod quadris tum vacuis, tum plenis ſubinde diſtinguitur, ut ſint pinnæ murorum. Le Roman *de Vacce* MS.

As breteches monterent, & aus mur Quesnelè,

Infra;

As Queruaux ne ſe voudrent monſtrer ne deſcouvrir.

Rurſum;

Entour nat breteſches levèes,
Bien plaachiès & Qaeruelies.

[Noſtri etiam *Creſteaux* & *Creſtiaux* dixerunt eadem ſignificatione.]

¶ QUERNELLUS. Charta ann. 1292. in Probat. Hiſt. Abbatiæ Sangerman. p LXXI. col. 2. *Muros ſimplices facere poſſiat ſine Quernellis & fortaliciis.*

¶ QUARRADA, Onus *carri*, quantum carro vehi poteſt. Charta Dagoberti Franc. Regis apud Doubletum Hiſtor. Sandion. pag. 656. & Miræum tom. 1. pag. 241. *Rothomagenſes & ceteri pagentes de alias civitatis perſolvant de illos navigiet de unaquaque Quarrada denarios XII.* Vide *Carrada*.

¶ QUARRARIA, Lapidicina. Vide in *Carrasia* 2.

1. QUARRARIUM. Char. Odonis Borelli de Curtalano in Tabulario Eccleſiæ Carnotenſis n. 72. *In hoſpitibus & hoſpitalitiis eorum, ... nihil habeo, nec heredes mei, nec juſtitiam, nec aliud, niſi medietatem furni, & Quarrarium anum per annum, & talleiam quarto anno.* Infra: *Quotieſcunque vero ipſi talleiam fecerint, dimidia erit mea: Quarrarium vero ſupradictum non mittam niſi ſecura loca, videlicet ad Caſtridunum, vel ad Vendocinum, infra Lidum, &c.*

¶ 2. QUARRARIUM, Modus agri vel vineæ, Gall. *Quartier de terre* vel *de vigne*. Charta Othonis Regis anno 952. apud D. Calmet. Hiſt. Lothar. tom. 1 col. 361. *Ad Harbodi villam eccleſiam 1. & manſa 11. & Quarrarium 1. ad Liniacum quartam partem 1. eccleſiæ, cum manſo 1. & Quartarus tribus & molendino 1. cum ſylvis & pratis.* Vide *Quadsaas* & infra *Quarteria*.

¶ QUARRATUS, Gall. *Quarrè*, Quadratus. Inventarium utenſilium è Tabular. S. Cornelii Compendienſis: *Duos mortarios cum peſtallis ſuis & x. ſedes Quarratas.* Brachiatas ſellas hodieque vocant *Chaiſes quarrees* in quibuſdam locis Gallo-Flandriæ.

1. QUARRELLUS, Teli genus, Gall. *Quarreau*. Vide ſupra *Quadrellus* 1.

¶ 2. QUARRELLUS, Quadratum, Gall. *Quarrè*. Inventarium MS. Eccleſiæ Noviom. ann. 1419. *Item una alia alba pro presbitero cum paramentis panni ſerici broderati per Quarrellos albos & virides ſuper croceo.*

¶ QUARRERA, Lapidicina. Examinatio terræ Prioris de Burnceſtre apud Kennettum in Antiq. Ambroſden. pag. 329. *Imprimis una acra jacet in furlonge prædicto, in quo Prior prædictus habet Quarreram.* Vide *Quarera*.

¶ QUARRERIA, Idem quod *Quarrera*. Charta an. 1247. è Chartulario S. Martini Pontiſarenſis: *Eccleſia S. Martini durabit mater & parochialis uſque ad Quarreriam contiguam viæ per quam itur de Pontiſara apud Cergiacum.* Miracula S. Opportunæ Abb. num. 2. tom. 3. Aprilis pag. 71. *Guarinus Epiſc. Silvanect. conceſſit Monachis S. Martini de Campis... ut ipſi de Quarreria capiant, quandocumque voluerint quantum habuerint neceſſe ad ædificandum.*

¶ QUARRERIUS, Lapicida, Gall. *Carrier*, in Chartulario A. B. Sangermanenſi fol. 21.

¶ QUARRETUM, Carrus, ſeu præſtatio *carri*, Gall. *Charrette*. Charta Archembaldi Domini de Solia-

Digitized by Google

Soliaco apud Thomaſſerium in Conſuet. Bitur. pagina 714. *Ex quo paratum fuerit (marreuum) & Quarretum queſitum fuerit militibus vel ſervientibus eorum, de illo qui defuerit, prætor faciet clamorem.* Vide *Carretum* 1.

¶ QUARREUS, Idem, ut puto, quod *Quarrellus*, Species teli, Gall. *Quarreau*. Computus an 1202. apud D. *Bruſſel* tom. 2. de Feudorum uſu ad calcem pagina CLXVI. *Pro denariis portandis & Quarreis & expenſa illorum, qui iverunt illos quærere*, XX. *l.* Vide *Quadrellus* 1.

¶ QUARRIA, f. Angulus, Gallice *Coin*. Charta an. 1293. apud Baluzium tom. 2. Hiſt. Arvern. pagina 296. *De Quarria dicti muri ad Quarriam muri domus Morelli Chapeleyn a parte chemini.*

¶ QUARRIAGIUM, Præſtatio carri domino debita, ni legendum ſit *Quartagium*, ut infra. Charta an. 1261. in Regeſto 31. Tabularii regii: *Eſtoublagia, Quarriagia, meſſeria, ſervitia vavaſſorum, ſervitia ruſticorum, &c.* Vide *Carriagium*.

¶ QUARROGIUM, f. Idem quod mox *Quarruagium*. Charta ann. 1236. e Tabulario Cartuliæ Belli Larici: *Tendit ad Quarrogia, & diſtat a Quarrogiis quatuor cordiis, & ab ipſa faya tendit ad planum.*

¶ QUARRUAGIUM, Ager cultus *quarruca* ſeu aratro. Donatio an. 1240. *Dono iterum cum Quarruagio, uſagio & octo falcucis prati, quæ nuper dedi hoſpitali S. Spiritus*, C. *arpenta boſcharum*. Vide *Carrucagium* 2.

¶ QUARRUCA, Aratrum, Gall. *Charrue*. Tabularium S. Sergii Andegav. *Dederat namque ipſe Guido de Valle de terra illi capellæ contigua S. Sergio ſufficienter ad tres Quarrucas.* Hinc

¶ QUARRUCA, Ager proſciſſus *quarruca*, vel tantum terræ quantum una *quarruca* coli poteſt. Literæ Philippi Auguſt. Franc Regis ann. 1195. apud Lobinellum tomo 3. Hiſt. Pariſ. pagina 93. col. 2. *Conceſſit etiam idem Galeranus . . . ſecundam decimam prout primam decimationem de domeſtica Quarruca ſua de Vallis, ſive in manu ſua ſit, ſive ad firmam vel cenſum eamdem aliquis de manu ſua receperit.* Vide *Carruca* 3. & *Carrucata*.

¶ QUARRUCHA, Eadem ſignificatione. Tabularium majoris Monaſterii: *Dedit quatuor Quarruchas terræ in Perticho, &c.*

¶ QUARRUCATA, Tantum terræ quantum una *quarruca* coli poteſt. Charta Willelmi Archiepiſc. Remenſ. ann. 1178. e Tabulario S. Nicaſii ejuſdem urbis: *Similiter & nos ab Eccleſia veſtra domum S. Petri de Arna cum aqua, molendino & Quarrucata terræ ſuſcepimus.* Alter locus exſtat in *Vachivia* poſt *Vaccaria*. Vide *Carrucata*.

¶ QUARRUM, Carrus, Gall. *Charrette*. Charta Ludovici Jun. Regis Franc. ann. 1145. apud Thomaſſerium in Conſuetud. Bituric. & *de Lauriere* tomo 1. Ordinat. Reg. pagina 10. *Pro diviſione vero Quarrorum, de unoquoque bove ruſticorum conſuetudinariorum, quartallum ſimiliter unum frumenti.* Melius in Charta Ludovici VIII. anno 1224. *Pro quitancia Quarrorum, id eſt, pro dimiſſione, &c.* Vide *Carrum* in *Carra*.

¶ QUARRURA, Idem quod *Quarrera*, Lapidicina, Angl. *Quarry*, noſtris *Quarrere*. Charta Henrici Regis Angl. tom. 4. Hiſt. Harcur. pag. 1285. *De lapidicina ſeu Quarruris prope eamdem villam, quas ad opus noſtrum ſpecialiter reſervavimus.* Occurrit etiam apud Rymer. tom. 9. pag. 727.

¶ QUARRUVIUM, pro *Quadrivium*, Gall *Carrefour*, in Litteris Urbani PP. ann. 1094. apud Valeſium Notit. Gall. pagina 80. col. 2.

1. QUARTA, Menſura frumentaria. Charta ann. 1248. in Bibliotheca Cluniacenſi pag. 1515. *In quolibet homine tenente hoſpitium unam Quartam avenæ, &c.* Adde pag. 1440.

☞ De amplitudine hujus menſuræ conſulendæ ſunt adæquationes menſurarum ſuperius editæ in voce *Modius* col. 859. art. *Corbolium*, *Mons Algi* & *Lerriacum in Gaſtinete*; col 860. art. *Albiguiacum*; col. 861. art. *Verberia*; col. 862. art. *Remy*. Bellijocenſis *Quarta* continet ſex *coponos*, & XXIV. *coponi* faciunt *bichetum*. Quibuſdam in provinciis Galliarum hæc menſura vocatur *Carte* vel *Quarte*, *Cart*, *Quart*, *Carton*, *Quarton*. Charta compoſitionis inter Philippum Regem Franc. & Epiſcopum Tornac. ann. 1320. ex Codice Colbert. 2591. *Au Nael demi chapon, un Quargnon de froument, trois deniers.* Eadem recurrunt infra. Vide *Carta* 1. *Quartale*, *Quartallus*, *Quartarola*, *Quartellus* 2. & *Quarteria* 2.

¶ QUARTA SALIS, in Teſtamento Guigonis Comitis Nivern. an. 1239. tom. 1. Maceriar. Inſulæ Barbaræ pag. 156. *Item* (lego) *domui pauperum Montisbruſonis decem Quartas ſalis debitales percipiendas in fora Montisbruſonis.* Vide *Carta* 1.

2. QUARTA, Menſura vinaria, aut alterius potus, Pariſienſibus, *Quarte*. Iter Camerarii Scotici cap. 10. §. 5. de braſiatoribus: *Non habens menſuras, videlicet Quartam, pintam, tertiam, & partes concordantes monetæ Domini Regis, &c.* Galbertus in Vita B Caroli Comitis Flandr. cap. 2. *Vini Quartam ſex pro nummis vendi præcepit.* Adde Joan. Hocſemium in Epiſcop. Leodienſ. anno 1296. capit. 22. M. Chronicum Belgicum anno 1333. [Statuta Collegii Cornubienſis an 1380. apud Lobinell. tom. 1. Hiſt. Pariſ. pagina 501. &c. Bellijoci *Quarta* vini conſtat ſex *pintis* ſeu 12. *potis*; Pariſiis vero & in aliis pluribus locis duas dumtaxat *pintas* continet. Vide *Modius* col. 860. art. *Dordanum*.]

¶ QUARTA OLEI, in Bellijocenſi pago ſex *lampadibus*, ſeu 24. libris conſtat: in Lugdunenſi vero 8. *lampadibus*.

3. QUARTA, Menſura, modus agri in Pictonibus, ut auctor eſt Beslius in Comit. Pictav. pag. 170. 210. 244. 248. Gall. *Un quarteron de terre*. Capitul. Caroli Magni libro 5. capit. 151. *Et qui minus Quartæ optimæ de terra habet ſecundum æſtimationem ſuæ telluris opera faciat.* Charta Gauſridi Comitis Andegav. ann. 1040. apud Sammarthanos in Epiſcop. Andegav. *Item alibi in Comitatu Andecavo in villa, quæ dicitur Broch, duas Quartas terræ non longe a civitate ipſa.* Charta Italica ann. 1321. apud Waddingum tom. 3. *Alia petia de terra arbuſtata, quæ eſt menſura Quartarum novem.* Infra: *Quædam quantitas terræ vacuæ . . . & eſt in menſura Quartæ duæ & nonæ tres.* Ibid. *Fundus unus de terra, eſt in menſura modii unius & Quartarum ſex.* [Charta Conſtantini Abb. Nobiliac. anno 17. Regis Rotberti, apud Stephanotium tom. 3. Antiq Pictav. MSS. pag. 432. *Dignaremus concedere Quartas novem, quod omni modo placuit nobis feciſſe.* Hujuſmodi *quartarum* frequens mentio eſt in Chartulario S. Cypriani Pictav. ſub indeclinabili voce *Quartas*, ut fol. 78. *Et ſunt plus minus Quartas quindecim.* Huc utcumque referri poteſt, quod habetur in Codice MS. Abb. Sangerman. fol. 59. col. 3. *Concamiavimus ad Evrardum in villare Deſuo jornales* v. *unde fecimus Sigembolt dimid. Quarta*; hoc eſt, ſi bene conjecto, dimidium quadrantem quinque *jornalium*.

4. QUARTA, pro quarto Milliari, vel *Banleuca*. Charta Caroli Comitis Valeſiæ & Andegav. ann. 1286. in Tabulario Andegavenſi Cameræ Comput. Pariſ. fol. 71. *Nul poiſſonnier ne peut achater*

poiſſon dans la Quarte d'Angiers pour vendre à regrat. Vide *Quinta*.

¶ 5. QUARTA, nuda, Quarta pars. Statuta Garardi Abb. S. Theoderici an. 1233. tom. 1. Anecd. Marten. col. 974. *Item conceſſimus, ut ſecundum Regulam B. Benedicti duo pulmentaria cocta habeat, Quarta ſaginiminis, prout conſuetum eſt, confecta*.

6. QUARTA, Præſtationis agrariæ ſpecies. Vita S. Agricoli Epiſc. Avenionenſis: *Prædia liberaliter aſſignavit, inſuper concreſſo Quartarum privilegio, &c.* Necrologium Eccleſiæ Ambian. *Prid. Kal. Aug. legavit Eccleſiæ Pariſ. 2 arpenta vineæ, ſita apud Cuvillia-cum... in cenſiva & dominio Capituli Pariſ. onerata de reditu qui vulgariter appellatur Quarta, & tallia.* Infra: *Oarrata de reditu ſupradicto, qui vocatur Quarta, & tallia.* Charta Gauſlini Epiſcopi Pictavini, apud Ughellum: *Cum Quartis & decimis, &c.* Synodus Nemauſenſis an. 1284. c. de Pœnitentia: *Circa decimas & primitias, tributa, Quartes, & taſchas, &c.* Regeſtum Toloſanum Cameræ Computorum Pariſienſium fol. 72. *Explètiva vel ademprìva, queſta vel albergia, Quarti, vel agrarii vel aliæ priſonæ, obliæ, vel dominationes, &c.* Fol. 103. *Venationes & foreſtagia, Quarta & quinta, & agraria, decimas & primitias, &c.* [Charta ann. circiter 1143. in Probat. novæ Hiſtor. Occitan. to. 2. col. 502. *Totum hoc ſive in taſchis, ſive in Quartis, cum omni dominio.... donamus Deo omnipotenti, &c.* Chronicon Farfenſe apud Muratorium tom. 2. part. 2. col. 539. *Conceſſit ... alias res ſub ipſo monte ad Quartam reddendam & de vinea mundo medietatem & operas atque xenia, ſicut alii homines hujus monaſterii.* Ibidem col. 542. *Et pro ſolidis XII. conceſſit in Bacciano res ad quintam reddendum, & ibidem modios II. & aliam petiam ibi ad Quartam, & operam unam & xeniam.* Rurſum col. 544. *Pro ſolidis XX. conceſſit in Setrano clauſuram unam ad Quartam.* Fructuum quartam partem in hiſce poſtremis locis intelligo, quam tenens domino perſolvebat. Vide *Quartales vineæ* in *Quartagium*, *Quarto* 7. *Quartus* 2. & *Quinta* 2.]

QUARTÆ ECCLESIARUM, ſeu quartæ decimarum Eccleſiaſticarum. Chronicon Moſomenſe an. 1015. *Per deprecationem illius Abbatis Boſonis & aliorum fidelium, ob ſuſceptionem peregrinorum & pauperum donavit ad illum locum Quartas omnium Eccleſiarum, quæ ad ipſum pertinebant locum, & decimam porcorum, &c.* Tabularium S. Severi, apud Marcam lib. 4. Hiſt. Benearn. cap. 7. *Et inſuper ſui amore Quartas Eccleſiarum undecim, quarum nomina infra annotata habentur, ſibi darent: quæ ſcilicet Eccleſiæ una cum villis Curtes conſulares vocabantur ... ſatisfeci ergo Principi, & ſecundum quod poſtulaverat, ad meum placitum Quartas illas dimiſi, &c.* Ubi in alia Charta Aquenſi apud eumdem Marcam eodem l. cap 9. *Reddidit ... Quartas decimæ omnium Eccleſiarum.* Charta Sanctii Regis Aragonum æræ 1109 in Hiſtoria Pinnatenſi lib. 3. cap. 16. *Omnes has Eccleſias cum decimis & primitiis, oblationibus & defunctionibus, & Quartis, & cum omni jure Epiſcopali & Archidiaconali, &c.* Alia an. 1195. apud Gariellum in Epiſcopis Magalonenſibus p. 168 *Guillelmus de Monteferrerio totum honorem, terras, homines & fœminas, Quartas partes, & uſatica, quæ in tota S. Andreæ de Maurino parochia poſſidebat, Magalonenſi Eccleſiæ dedit, &c.* [Ch. an. 1019. Marcæ Hiſpan. col. 1017. *Dono quoque ego Petrus Epiſcopus parrochiam S. Petri de Navata cum omnibus ſuis pertinentiis, & fiſcum Criſpiani cum Quartis S. Stephani de Bas & medietatem juſtitiarum de Baſcara & eccleſiam de Fontanillas cum omnibus pertinentiis ſuis.* Epiſtola Alexandri III. PP. *Ad audientiam apoſtolatus noſtri pervenit, quod cum monachos S. Savini excommunicatione decrevimus ſubjacere pro reſtitutione Quartarum eccleſiarum quæ venerabili fratri noſtro Bigoritano epiſcopo... fuerant adjudicatæ.* Vide *Quarto* 8.]

QUARTÆ, Redituum Eccleſiæ pars quarta, apud Gregorium M. lib. 3. Epiſt. 11. quæ ſcilicet aut Epiſcopo, aut Clericis, aut pauperibus, aut fabricæ competit. Vide Chartam Ratoldi Epiſcopi Veronenſis apud Ughellum pag. 604.

¶ 7. QUARTA, Quarta pars bonorum, quam ſponſus dat ſponſæ pro nuptiis in Regno Neapolitano. Statuta ejuſdem Regni de jure *Quartæ* art. 1. *Dos & Quarta, ſeu quarta pars, peti non poſſunt abſque inſtrumento dotali & inſtrumento, quod Neapoli Quartula nuncupatur.* Conſule eadem Statuta & vide infra *Tertia* 5.

¶ 8. QUARTA, nude, Idem quod mox *Quarta funeralis*, ſeu *Quarta teſtamentorum*; de quo in *Teſtamentum*. Chartularium S. Johannis Angeriaci pag. 427. *Petunt reverendus Pater & procuratores prædicti, quod antequam funus exeat de eccleſia S. Johannis, ad quam debet de laudabili conſuetudine ipſius villæ primitus deportari & ibi recipere ultimum vale, ſufficienter camerario caveatur de ſua Quarta per amicos mortui.*

¶ QUARTA CANONICA, FUNERALIS, OBLATIONUM. Concilium Limanum ann. 1591. inter Hiſpanica pagina 661. col. 2. *Religioſi, qui ſuas vel fuerint in doctrinis & beneficiis, ſervabunt conſtitutiones de ſolutione Quartæ funeralis, Quartæ canonicæ & Quartæ oblationum, propterea quod illas debeant, prout de jure debent Epiſcopis, & ut illas perſolvant reliqui clerici, qui funguntur iiſdem miniſteriis.* Ubi *Quarta canonica* idem eſt quod in alio ejuſdem Provinciæ Concilio ann. 1582 ibidem pagina 255. dicitur *Canonica portio*: *Quarta funeralis ac Canonica portio & Quarta etiam oblationum Epiſcopo à jure conceſſa tam à Capitularibus, quam à cæteris clericis, ſolvatur eo ordine & modo, quem ſacri Canones ſtatuunt.* Eſt autem hæc *Canonica portio*, ſeu *Quarta canonica*, ni fallor, Quarta pars redituum, quos percipiebant clerici, ut *Quarta funeralis*, Quarta pars legatorum defuncti in pios uſus, cujus diſpoſitio erat penes Epiſcopos, ut dicitur in *Teſtatio*; Quarta tandem *oblationum*, Quartam pars eorum omnium, quæ fideles ſponte offerebant Eccleſiæ: quæ quartæ partes omnes Epiſcopis debentur ex his Conciliis.

¶ QUARTA SIGILLI ET BULLÆ, Quarta pars emolumentorum ex ſigillo & bulla provenientium. Teſtamentum Guillelmi D. Montiſpeſſulani an. 1202. ex Schedis Peireſcianis ſeu Præſidis *de Mazaugues*: *Sacriſta vero habeat Quartam ſigilli & bullæ, & reſiduæ tres partes dentur in ornamentis Eccleſiæ.* Parvum ſigillum Monſpelienſe paſſim memoratur in Inſtrumentis Provincialibus.

9. QUARTA, pro *Charta*, in Charta ann. 1078. apud Joffridum in Nicia pagina 104. [Occurrit rurſus in Conſuetud. Toloſ. rubrica de Homagiis & apud D. *Secouſſe* tom. 3. Ordinat. Reg. pagina 120. *Hæc eſt Quarta quam juſſit ſcribere Froterius de Stargaz*, in Charta anno 1124. in Probat. novæ Hiſt. Occitan. tom. 2. col. 426.]

QUARTULA, pro *Chartula*, Parva charta, in Statutis Synodalibus Nicolai Epiſcopi Andegavenſis an. 1265. cap. 5. an. 1270. cap. 2.

¶ 10. QUARTA, ſ. Quarta pars ulnæ aut *teiſæ* ſeu perticæ, qua notione *Quarta* dicunt Hiſpani. Statuta Saluciarum Collat. 4. c. 122. *Qui vendiderit ad Quartam mancam ſeu ad teſiam, vel ſtateram ſive balancias, ſeu ad ſcandalium vel aliud pondus injuſtum, ſolvat bannum florenorum octo.* Italis *Quarta* dicitur minus pondus, quartæ ſcilicet partis unciæ.

¶ 11. QUARTA VILLÆ, Urbis regio, Gallice *Quar-*

Digitized by Google

Quartier d'une ville. Vita Henrici V. Regis Angl. cap. 69. *Per diverſas villæ Quartas, tales maleficas correctūrus, hoſpitia aſſignarent*.

¶ QUARTADA. Dedicatio Eccleſiæ de Baltarga in Comitatu Ceritaniæ, Marcæ Hiſpan. col. 825. *Et ego Fruja dono præſatæ Eccleſiæ tres petiolas terræ, quas habeo ad ipſas gardias & unam ad ipſas Quartadas vineam*: cujus forte quarta pars vindemiæ pertinebat ad dominum, tribus aliis tenenti cedentibus, aut vice verſa. Vide *Quarta* 6. *Quartales vineæ* in *Quartagium* & *Quarte* 7.

QUARTADECIMANI, [QUARTIDECIMANI ſæpius, & QUARTODECIMANI,] Τεσσαρεσκαιδεκατῖται, [Melius Τεσσαρεσκαιδεκατῖται, & interdum Τετραδῖται, Noſtris *Quartodecimans*, quibuſdam *Quartodecimains*,] Hæretici, [vel potius Schiſmatici,] ſic appellati, quod in 14. Luna, ut Judæi, Paſcha celebrarent. Bernaldus Presbyter de Reconciliatione lapſorum: *Antiochenum Concilium de Paſcha ibi aſſerit inſtitutum, ne in 14. luna cum Judæis celebretur, ut Teſſareſcedecitæ*, [melius *Teſſareſcedecacitæ*, vel *Teſſareſcaidecacitæ*,] *id eſt, Quartadecimani faciunt, qui etiam inde nomen ſuæ hæreſi condiderunt*. Vide Stephanum Eddium in Vita S. Wilfridi cap. 14. 15. [Gloſſarium mediæ Græcitatis in Τεσσαρεσκαιδεκατῖται, Suiceri Theſaurum in Πάσχα, Τεσσαρεσκαιδεκατῖται & Τετραδῖται; *Faydit* in libro cui titulus: *Conformitè des Egliſes de France avec celles d'Aſie, à Liege* 1689. *Baillet* in feſtum Paſchæ, &c.]

QUARTAGIUM, Quarta pars vel vindemiæ, vel aliarum rerum, quam ſibi contra jus aſſerebant domini feudales in tenentium ſuorum prædiis, agris, vel vineis. Charta Odonis Archiep. Rotomag. an. 1262. apud Sammarthanos: *Molta ſicca, eſtoublagia, ſervitia ruſticorum, Quartagia, meſſeeia, ſervitia vavaſſorum, &c.* Alia Guillelmi Majoris Epiſcopi Andeg. an. 1307. in Geſtis ejuſdem c. 47. *Quamdam impoſitionem ſeu exactionem, talliam vel collectalem, quam adjutorium, vel aide, ſive Quartagium appellant, de bonis, rebus, poſſeſſionibus & proventibus ſuis Eccleſiaſticis de novo exigere & extorquere conantur*. Alia an. 1437. ex Tabulario Nantolienſi in Pictonibus: *Super quod nos vel ille aut illi, qui tempore vindemiarum nomine noſtro Quartabant ſeu computabant ſalmas baſtatas, ſeu quantitatem vindemiæ, quas vel quam ad domos ſuas deportabant, vel habito certo computo cum eiſdem jus, quod nobis competebat ſeu partem vindemiæ prædictæ nobis ſolverent, prædicti Quartatores ſeu computatores per ſe vel per alium, vel per alios compulerant, vel coegerant alias manſionarios ſeu cohabitatores dictarum villæ & parochiæ ad ſolvendam ſibi certam pecuniæ quantitatem, antequam permitterent eos ad domos ſuas ſuam vindemiam deportare: & quod Quartatores ſeu computatores noſtri prædicti tempore vindemiarum, aut aliquo alio tempore ratione Quartagii ſeu computationis ſalmarum & baſtatarum, & quantitatis vindemiæ nullam pecuniam, ſeu dona, aut munera à prædictis manſionariis & cohabitatoribus non habuerant, &c.* In Tabulario Nantolienſi in Pictonibus an. 1434. occurrunt crebrius voces, *Quartatores*, *Quartare*, *Quartagium*. [Vide *Carta* 1. *Quarta* 6. & *Quarte* 7.]

☞ Haud ſatis ſcio an eadem notione Charta ann. 1226. ex Archivo S. Albini de Nemore: *Stephanus de Corron Miles . . . . dedit omnem decimam de Eſtriac . . . & quidquid habebat in Quartagio de Gavre pro anima filii ſui Guillelmi*.

QUARTALES VINEÆ, Quæ tenentur ad quartum, ſeu quarum reditus quarta pars cultori cedit, [aut proprio poſſeſſori. Vide *Quarta* 6. *Quarto* 7. *Quartus* 2. & *Quinta* 2.] Vetus Charta ann. 959. apud Dominicum de Prærogat. allodiorum pag. 119. *Et illas vineas Quartales teneant illas ipſi, qui eas plantaverunt, ad quartum*. Alia an. 1298. in Regeſto Philippi Pulcri Reg. Franc. num. 13. ex Tabul. Regio: *Item 4. denariatas vinearum ſuarum propriarum, & 7. denariatas vinearum Cartalium, cujuſmodi ſtagiam, inſulam, terras, vineas aſſignavi, ut præmittitur, ad valorem 30. lib. annui reditus, &c.* Alia an. 1300. ibid. num. 49. *Quinque arpenta & unam meſailbatam vinearum Quartaadarum de Plarſance, &c.*

¶ QUARTAGIUM, Cujuſvis rei pars quarta. Charta vetus apud Lobinellum tom. 2. Hiſt. Britan. col. 349. *Odo Abbas Majoris-monaſterii Guerrico Archidiacono Dinanni donat in vita ſua Quartagium redditnum parochialium eccleſiæ S. Maclovii, qui infra Haiam continentur*.

¶ QUARTAIRADA, vel QUARTAIRATA VINEÆ. Vide in *Quartariata*.

¶ QUARTAIRONUM, Quarta pars menſuræ vel ponderis, Gall. *Quarteron*. Statuta Eccl. Aquenſis MSS. ann. 1259. *Si non interſint in Miſſa perdunt canonici & clerici unum Quartaironum vini*. Vide *Cartayronum*.

¶ QUARTALAGIUM, Idem quod *Cartalagium*, ſeu jus percipiendi *quartas* vel certas menſuras ex rebus ſiccis venalibus vel tranſeuntibus. Char. an. 1107. ex Archivo B. M. de Charitate: *Quartalagium ſalis & annonæ in rivagio Charitatis*. Vide *Carta* 1. & *Quarta* 1.

¶ QUARTALATA, Idem, ut videtur, quod *Quartariata*, niſi ſit quarta pars jugeri. *Reliquit tres Quartalatas vineæ & tres quaalatas terræ*, in Notis obituum & fundationum ad marginem veteris Martyrologii Eccleſiæ Aquenſis. Vide *Cartalata*.

QUARTALE, QUARTALIS, Menſura Germanica, Alamannis *Viertbel*, apud quos quatuor quartales modium efficiunt: apud Anglos vero 32. quartæ ſunt in modio, *Quarts* vocant. Joannes de Garlandia in Synonymis:

Dalia, Quartalium, fundam, clepſedra, lagena.

Ephemerid. Monaſterii S. Galli 5. Id. Mart. *Quæ ſolvit* 10. *Quartalia tritici*. [*Quartale frumenti, avenæ*, in Statutis S. Claudii pagina 55. *Quartale ſiligiais*, in Charta ann. 1186 Hiſt. Mediani Monaſt. pagina 309. & in alia anno 1376. tom. 1. Hiſt. Dalphin. pagina 83. col. 2.] Adde Annales Colmarienſes ann. 1236. & alibi non ſemel In liquidis, *Quartalis*, *Quart*, continet apud Alamannos duas menſuras, apud alios quatuor. Vide Goldaſtum de Menſur. & Ponderib. veterum Germanorum.

¶ QUARTALE, Menſura agraria, iiſdem Germanis. Venditio an. 1308. apud Ludewig. tom. 5. pag. 97. *Decimam unam quindecim manſos uno Quartali minus continentem vendidimus*. Charta ann. 1334. apud Schlegelium de Nummis antiq. Gothanis: *De duobus Quartalibus manſi*.

¶ QUARTALE VINI, Quarta pars dolii vinarii, ſi idem ſit, ut probabile eſt, quod Gallis *Quartaut*. Statuta Eccl. de Romanis inſerta in Literis Johannis Franc. Regis an. 1358. to. 3. Ordinat. p. 275. *Eccleſia de Romanis habuit in ſingulis cellariis ſeu penoribus ſitis infra villam de Romanis à tenentibus cellaria, unum Quartale vini ſemel in anno*. Regeſtum 87. Chartophylacii Regii: *Item tenet plus circa unum jornale cum dimidio terre . . . . pro quibus facit unum Quartale vini cenſus*. Pluries occurrit ibi; ſemel vero *Quarteirium* eadem, ut videtur, notione: *Facit unum Quarteirium vini*. Alibi. *Facit domino unum Quaeteyanum vini cenſus*. Rurſum: *Percipiunt* 1. *cartam*, 1. *mendinam &* 2. *manatam aucleorum*, XII. *denarios*, 1. *Quarteyronum vini*, 1. *gallinam, &c.*

Digitized by Google

Quartale Anni, pro quarta pars, in Chronico Windeſemenſi lib. 2. cap. 14. 29. 43. 48. [& in Charta an. 1321. apud Ludewig. to1. p. 293.]

¶ Quartale Horæ, Quadraus, Gall. *Quart d'heure. Per tria Quartalia horæ*, in Vita S. Lidwinæ, to. 2. Aprilis pag. 293.

¶ Quartale Miliaris, ſeu Milliaris, apud Luwig. tom 8. Reliq. MSS. pag. 350.

¶ QUARTALETUS, Minor menſura vinaria, quarta pars majoris, ut videtur. Statuta Capituli Dinienſis an. 1460. apud Gaſſendum in Notitia ejuſdem Eccl pag. 93. *Ut ſingulis diebus Canonici quidem, qui officio intereſſent, panes IV. & Quartaletas vini II. acciperent, dimidium puta pro magna Miſſa & dimidium pro Veſperis; Clerici vero beneficiati, Curati & Vicarii lucrarentur panes II I. & Quartaletum vini I. panem 2. videlicet pro Matutinis & Laudibus, alium pro Tertia & Sexta, reliquum pro magna Miſſa & Nona; vini autem lucraretur dimidium quidem pro Matutino, Laudibus & Prima, dimidium vero pro Veſperis & Completorio: medii Vicarii denique panes II. acciperent & Quartaletum vini dimidium.*

¶ QUARTALIA Terræ, f. Ager capiens tantum ſementis quantum in uno *quartali* continetur. Engelbertus *Magbe* in Chronico Bonæ-Spei p. 7. *Donarunt in eleemoſinam ... Robertus ejus pater quatuor madiatas .... inter dimidiam madiatam; Hugo quoque Quartaliam terræ in eodem territorio.* Erit forte qui malit interpretari Quartam partem jugeri. Vide *Quarteria* 1. *Quarterium* 3. *Quarterius* 1.

¶ QUARTALIS Vinea. Vide in *Quartagium*.

¶ QUARTALIUM, Idem quod *Quartale*, Menſura frumenta. Hiſt. Mediani monaſterii p. 257. *Quartalium unum de multuris perſolveret.*

¶ QUARTALLUM, *Caniſtrum vel coſinus, vel vas in quo mortui efferuntur*, au *Quarteron*, in Gloſſis Lat. Gall. Sangerman. Infra legitur *Quartellum*. In quibuſdam Chartis *Quartallum* idem eſt quod mox *Quartallus*. Vide *Cartallus* 1.

QUARTALLUS, Menſura frumentaria. *Quartallus frumenti, avenæ, &c.* in Libertatibus oppidi Jaſſeronis, apud Guichenonum [& alibi paſſim. Vide *Cartallus* 2. & *Quartellus* 2.]

QUARTANA, Quartanarius. Michael Scotus lib. 4. Menſæ Philoſophicæ cap. 36. de quodam Monacho Cartuſienſi: *Semel fuit miſericardia de anguillis, & illa fuit in Quartana: tunc ſervitor, Frater, miſericordia eſt de anguillis, & vos eſtis Quartanarius: Accipiam, inquit, neſcio, quando denuo habiturus ſum de anguillis.*

QUARTANARIUS, Quartana febri laborans, apud Sextum Platon. de Medecina animal. lib. 1. cap. 2. Gregorium Turon. de Vitis Patrum c. 6. Matth. Paris an. 1259. pag. 326. in Actis elevationis S. Agricolæ num. 4. in Vita B. Coletæ, [in Geſtis Gaufredi de Loduno apud Mabillonium tom. 3. Analect. & alibi ſæpe. Vide *Quartenarius*.]

QUARTANICUS, Quartanus. Guillelmus Brito lib. 12. Philippidos:

Invadit febris Regis Quartanica corpus.

¶ QUARTANUM, Menſura ſiccorum & liquidorum. Saiſimentum, Comitatus Toloſæ an. 1271. apud *Laſaille* in Probat. Annal. Toloſ. pagina 15. *Tota bladada ad valorem communem ſexaginta Quartanarum bladi, medium frumenti & medium avenæ.* Statuta Arelat. MSS. tit. 74. *Qui vendiderit vinum in Arelate tenantur habere medium ſcandalium & Quartanum ſcandalii, quibus teneantur vendere emere volentibus vinum ſuum.*

¶ QUARTARE, Italis, In quatuor partes dividere. Gloſſæ Lat. Græc. & Græc. Lat. *Quartamus*, Τεταρτολογοῦμεν. Quod ad Τετραλογίαν Tragicorum videtur referendum, ita ut *Quartari* ſit Quaternis fabulis de palma contendere, ſicut Tragici Poetæ ſolebant in Attico theatro. Laertius libro 3. in Platone: Τέτρασι δράμασιν ἀγωνίζαντο, Διονυσίοις, Ἀθηναίοις, Παναθηναίοις, Χύτροις. Vide Voſſium lib. 4. de Vitiis ſermonis cap. 18.

¶ 1. QUARTARIA, Idem, ut videtur, quod apud Italos, Quarta ſcilicet pars domino perſolvenda. Tabularium Dinienſe apud Gaſſendum in Notitia Eccl. Din. pag. 83. *Bona, provenus ..... præpoſituræ conſiſtunt .... in Quartaria apud Aquas-calidas & illis partibus; quæ conſiſtit in bortolagiis & aliis obventionibus: valet communiter VIII. libras Vien.*

¶ 2. QUARTARIA, Cucuma, Gallice *Coquemar*. Vas aquæ calefaciendæ. Computus ann. 1333. to. 2. Hiſtor. Dalphin. p. 274. *Barberio pro emendo uno ſacco, pro facienda leſauia pro Domina, duabus Quartariis & uno cantaro, turon* I. Vide infra *Quartarium* 1.

¶ QUARTARIATA Vineæ, Provincialibus *Quarteirada de vigna*, Modus vineæ diverſus in variis Provinciæ locis. In Aquenſi territorio 600. *cannis* quadratis conſtat, in Maſſilienſi vero 506. *canais* & dimidia, alibi pluribus paucioribuſve. Diploma Raimbaldi Archiep. Arelat. an. 1033. apud Marten. tom. 1. Ampliſſ. Collect. col. 401. *Alimburga dedit ipſi eccleſiæ* (S. Joh. Baptiſtæ) *de vinea unam Quartariatam in Graulerias.* Alia vetus Charta: *Placuit Pontio clerico, ut unam Quartariatam de vinea ... conſentiret vendenda Eldraano presbytero, pro qua ipſe presbyter dedit in pretium valentes ſolidatas quinque.* Alia ann. 1103. ex Chartulario Eccl. Aptenſis fol. 71. v. *Excepta .... Quartariata vineæ optimæ.* In alia ejuſdem Chartularii Charta ann. 1049. fol. 65. v. habetur *Quartairata*; *Quartairada* vero in alia S. Victoris Maſſil. armar. Aq. num. 272. *Quarteirada*, in majori Chartulario ejuſdem S. Victoris pag. 91.

1. QUARTARIUM, *Genus menſuræ, id eſt urna.* Papias. [Joannes de Janua: *Quartarium, Menſura quæ quartam partem ſextarii capit: quæ etiam Quartellum dicitur.* Laurentius in Amalthea: *Quartarium, Quarta pars: item, Quartarius, congii quartam partem continens; Tertiarium, tertiam.* Gloſſæ Lat. Gall. Sangerm.: *Quartarium, Quarteron.* Major menſura videtur in Privilegiis Balduini Flandriæ Comitis anno 1116 conceſſis Abbatiæ Elnonenſi apud Miræum tomo 2. pagina 1153. col. 2. *Almanus quaſdam ſibi injuſtas conſuetudines .... abdicavit, videlicet ad ambas* (f. *cambas*) *S. Amandi dimidium Quartarium acciperet, neque creditionem ullam, unde damnum aliquod homines Sancti ſuſtineant, habeat.*]

¶ 2. QUARTARIUM, Modus agri, idem qui *Quarteria* 1. Chronicon Farfenſe to. 2. Muratorii part. 2. col. 536. *Recepit ibidem modia IV. & Quartaria tria.* Chronicon Caſaur. ibid. col. 937. *Et cambium recepi ego ſupraſcriptus Grimbaldus Epiſcopus à te domno Ludowico piiſſimo Imperatore terram tuam loco, ubi dicitur Kantianum, petias duas, hoc eſt, per menſuram modiorum ſexaginta duorum & Quartariorum duorum.* Necrologium MS. Corbeienſe ad calcem: *Tria Quartaria amplaſſeans in terra Benedicti.* Chronicon Bonæ Spei p. 257. *Unum bonarium, XXX. virgas & Quartarium terræ.* Hoc in ultimo loco *Quartarium* videtur eſſe tantum quarta pars virgæ, quod exprimeremus *Trente verges & un quart.* Vide *Quartarius* 3.

1. QUARTARIUS, Menſura liquidorum, apud Gregor. Turon. libro 1. Miracul. capit. 5. *Cœpit ... augeri, ita ut in unius horæ ſpatio plus quam unum ſextarium redderet vaſculum, quod Quartarium vix tenebat.*

Digitized by Google

nebat. Longe aliter Papias: *Urna, menſura eſt, quam quidum Quartarium dicunt, quod 4. ſextarios capit.* [Laur. in Amalthea: *Quartarius, dua acetabula, ſeu hemina dimidia, quarta pars ſextarii.*]

☞ Eſt etiam menſura ſiccorum, niſi *Quartarium* legendum ſit. Charta an. 1385. è Chartulario S. Johannis Angeriaci pag. 459. *Abbas debet vinum & unum Quartarium fabarum.*

2. QUARTARIUS, Quadra panis, ni fallor, apud Adalardum in Statutis Corbeienſibus lib. 1. cap. 4. quomodo pagenſes noſtri vocant *un Pain de quartier*. [Charta ann. 1385. è Chartulario S. Johannis Angeriaci pag. 460. *Item dominus Abbas debet facere mandatum centum leproſis, & cuilibet debet dare unum panem, ſicuti & unam juſtam vini de Conventu, & in oſculatione manuum debet dare unam magnam ſcutellam vini: & illi centum panes ſunt ratione illius Quartarii panis, quem domini debent habere die Dominica de Paſſione, quem ponunt in depoſito uſque ad diem hanc rationo illius eleemoſynæ.*]

3. QUARTARIUS, vel CARTARIUS, Modus agri, *Quartier de terre.* Charta Philippi I. Regis Fr. an. 1052. to. 13. Spicil. Ach. p. 289. *Et in ipſa villa terram unius carrucæ, & unum manſum, decem Cartarios, &c.* [Tabularium Majoris-monaſterii: *Donavit B. Martino unum Quartarium de terra & vineas ad eumdem Quartarium pertinentes.* Occurrit bis in Bulla Leonis IX. PP. an. 1049. apud D. Calmet. in Probat Hiſt. Lothar. tom. 1. col. 425. & pluries in Charta ann. 1116. col. 539. Enumeratio bonorum Domus Dei Commerciaci è Codice MS. ejuſdem urbis pag. 23. *Deux royons de terre ſeant ſur le chemin de S. Aulbin contenant environ trois Quartares de terre.*]

¶ 4. QUARTARIUS, Moneta quartam aurei ſolidi partem appendens. Lampridius in Alexandro Severo cap. 39. *Tunc etiam, quum ad tertiam partem auri vectigal decidiſſet, tremiſſes* (cuſi ſunt) *dicente Alexandro, etiam Quartarios futuros quod minus non poſſet.* Vide *Tartaron* & Diſſertationem de inferioris ævi numiſmatibus num. 87.

¶ 5. QUARTARIUS, Qui quartam partem accipit. *Quartarios*, inquit Feſtus, *appellabant antiqui muliones, quod quartam partem quæſtus capiebant.* Tum profert locum Lucilii.

QUARTAROLA, Menſura frumentaria aut leguminum, apud Venetos, ital. *Quarteruola, miſura come il quarto delle ſtaio.* Sanutus lib. 2. part. 4. cap. 10. *Diſtribuitur etiam in die cuilibet ex ſtipendiariis antedictis fabæ, vel aliuſjus alterius leguminis quadrageſima particula unius Quartarolæ, ad modum menſuræ Venetæ deputata. Et ut ex ea plena cognitio habeatur, ſciendum eſt, quod quatuor Quartarolæ perficiunt unam quartam, quæ quidem quarta uſque ad quartum numerum multiplicata, unum ſextarium perficit Venetorum: & tria ſextaria de Venetiis ſunt una ſalma de Apulia, tam de legumine, quam etiam de frumento.*

¶ 1. QUARTAROLUS, Venetis, Moneta minutior, *valoris quarta partis unius denarii*, ut habetur in Chronico Andreæ Danduli apud Muratorium tom. 12. col. 372. Vide *Quartus* 1.

¶ 2. QUARTAROLUS, Idem quod *Quartarola*, vel forte Quarta pars libræ, Gall. *Quarteron.* Statuta Cadubrii lib. 1. cap. 16. *Quod quilibet homo & perſona, qui vendunt aliquas res ad pondus vel ad menſuram, debeant infra tertiam diem à die proclamationis portare ſive portari facere ad domos ipſorum Juratorum calveas, concios, libras, medias, Quartarolos, fattas, mezetinos à facto & alias menſuras, quas exercent, & ipſas menſuras adjuſtare ad menſuram ipſius Jurati.*

QUARTAROLUS, QUINTAROLUS REMUS, apud Sanutum lib. 2. part. 4. c. 11. [Italis *Quartarolo* eſt Quartus remex ſcamni inter remiges.]

QUARTARONUM, CARTARONUM, Gallice *Quarteron*, Quarta pars libræ. Occurrit in Conſuetud. Toloſæ part. 2. *Quarterons*, in Conſuet. Beneharn. tit. de ponderibus & menſuris art. 4. *Payor par Quarterons les louages des maiſons*, in Conſuet. Burdeg. art. 37. quod Pariſienſes dicunt *Par quartiers*, id eſt, ſingulis trimeſtribus domorum locaria exſolvere. [Vide *Quartinum.*]

¶ QUARTARONUS, Menſura frumentaria. Statuta Vercell. lib. 1. f. 23. v. *Item ſtatutum eſt quod Poteſtas Vercellarum .... fieri faciat .... unum Quartaronum de ligno ita magnum quod teneat commode ad raſum tantum quantum eſt & tenere conſuevit Quartaronus vetus cum culmatura.* Vide *Quarteronus.*

¶ QUARTATOR. Vide in *Quartagium.*

¶ QUARTAYRO, Quarta pars unciæ. Inquiſitio an. 1220. tom. 1. Hiſtor. Dalphin. pag. 93. *Et capit in quibuslibet ſexdecim marchis provenientibus de argenteria ſeu uncias & unum Quartayronem*; Noſtris *Six onces & un quart.*

¶ QUARTEIRADA. Vide *Quartariata vinea.*

¶ QUARTEIRIUM VINI. Vide in *Quartale.*

¶ QUARTELADA, Quarta pars jugeri. Obituarium S. Gerardi Lemovic. fol. 22. *Ex qua quidem ſumma empti ſunt quinque ſolidi redditualer in & ſuper quadam terra continente XI. Quarteladas.* Vide *Cartadata* & *Quarterada.*

¶ QUARTELAGIUM, Species juris dominici, de quo ſupra dictum eſt in *Carto* 1. Vide *Quartagium.*

¶ QUARTELLUM. Johannes de Janua: *Quartarium, Menſura, quartam partem ſextarii capit, quæ etiam Quartellum dicitur. Quartellum etiam dicitur caniſtrum vel cophinus, in quo mortui efferuntur.* Vide *Quartallum.*

¶ 1. QUARTELLUS, Teli genus, Gallice *Quarreau.* Vide *Quadrellus* 1.

¶ 2. QUARTELLUS, Idem quod *Quartallus*, Menſura frumentaria. *Dederunt tres Quartellos frumenti*, in Charta ann. 1151. apud Lobinell. to. 2. Hiſt. Britan. col. 302.

QUARTELOYS. Th. Walſinghamus in Edwardo II. pag. 114. *Milites quidam ſuper armatura cotucas induerunt, vocatas Quartelays: armigeri vero indumenta bendas habuerunt; &c.* Vide *Cotuca.* [Carolus de Aquino in Lexico Milit. à quadrifido colore, quo erant diſtinctæ, dictas ſuſpicatur.]

¶ QUARTENARIUS, Idem qui ſupra *Quartanarius* 1. Qui quartana febri laborat. Matthæus Paris ad an. 1239. *Auctumnus innaturalis diverſe morborum pericula generavit, qui ſiccus & frigidus naturaliter fuiſſe ſenebatur. Hinc contigit quod ingruente dyſcraſia, non ſe meminit aliquis tot vidiſſe in uno anno Quartenarios.*

¶ QUARTENATA TERRÆ, Ager reditus unius *quartenis* frumenti, vel forte in quo unus frumenti *quarto* ſeminari poteſt. Vide *Cartonata.*

¶ QUARTENERÆ PARTES, f. Quæ ſolvi debebant pro *Quartagio*: quo de jure dictum eſt in *Carto* 1. 2. & *Quarto* 7. Charta an. 1236. è Chartulario S. Vandregeſili to. 1. pag. 328. *Ita quod dictus Abbas debet me acquietare erga prædictum Thomam de duabus partibus Quarteneris & duabus gallinis & uno turronenſi annuo redditus, quos de dictis domo & propriſio tenebar reddere prædicto Thomæ.* Alia Charta vernacula an. 1300. ex eodem Chartulario to. 1. p. 679. *Sachent tous que jen Jehan Doublie de la paroiſſe de Gonneville & mes hoirs ſommes tenus de paier d'an en an à hommes religieux monſeignor l' Abbè & le Convent de S. Vandrille trois boyſſe-*

ax

Digitized by Google

ax Quarteniers de froment, à la meſure du pais por vendre & por acheter, & deux capons d'aunel rente.

¶ QUARTENGIUS, Menſura frumentaria. Charta ann. 1241. ex Archivo Veteris-villæ: *Dederunt abbatia Veteris-villæ tres Quartengios frumenti*. Alia ann. 1242. *Dederunt B. Mariæ Veteris-villæ unum Quartengium frumenti*.

¶ QUARTENUM, quarta pars, Gallice *Quartier*. Ordinatio an. 1340. tom. 2. Hiſt. Dalphin. pagina 420. *Ab alia vero parte (Groſſi Dalphinalis) debeat eſſe una magna crux in medio, & quatuor piſces Dalphini parvi, videlicet unus in quolibet Quarteno ſeu vacuo dictæ crucis, &c. Alia vero parte (Oboli groſſi) debet eſſe in medio una magna crux, & duo Dalphini in duobus Quartenis dictæ crucis.*

¶ QUARTERADA, Idem quod *Quartelada*, Quarta pars jugeri. Charta ann. 947. Marcæ Hiſpan. col. 861. *Donamus de terra Quarteradas tres in comitatu Biſulunenſe.*

¶ QUARTERENGIA, Menſuræ ſpecies apud Arvernos. Vide locum in *Carterencha*.

1. QUARTERIA, Modus agri quartam jugeri partem continens, noſtris *Quartier*. Tabularium Abbatiæ Belliloci in Lemovicibus num. 89. *Dimitto .... in manſo Ugbaldi de Campagnaco unam Quarteriam, quæ debet unum medium de* ſegle, *& in ipſa villa aliam Quarteriam quam tenet Geraldus de illa caſa, quæ debet alium medium* de ſegle. Num. 95. *Garbas debent ruſtici tempore meſſis de unaquaque Quarteria*. *Quarteron*, in Coonſuetudine Pictavenſi art. 175. 177. ubi *Bordaria* dicitur conficere duos quarterones, & æquiparari terræ ſeu prædio duorum boum, id eſt, quantum duo boves arare poſſunt: quarteronem vero prædio bovis, cujus dimidia pars *Retallium*, ſeu *Reſail*, dicta æquiparatur prædio ſemibovis.

☞ Ab hac voce, ut obſervat Carolus de Aquino in Lexico militari, ſic paſſim appellantur militum tuguria vel contubernia propere communita adverſus repentinas hoſtium incurſiones. Si ſparſim in tranſitu excitantur, dicuntur Italis *Buracche*, noſtris *Baraques*: ſi conſiſtunt ad longiorem quietem *Quarteria* vocantur, Italis *Quartieri*, Gallis *Quartiers*, Latinis *Stationes*.

2. QUARTERIA & QUARTERIUM, Menſuræ frumentariæ ſpecies, noſtris nota. Vide Willelmum de Podio-Laurentii cap. 6. Apud Anglos ut eſt in Fleta lib. 2. cap. 12. §. 1. *Quarterium frumenti conſtat ex octo buſſellis*. Utitur Matth. Paris pag. 145. [Kennettus in Antiq. Ambroſd. ad an. 1278. p. 291. *Tria Quarteria frumenti, tria Quarteria avenarum, unum Quarterium fabarum*. Saiſimentum Comitatus Toloſæ an. 1271. apud *Lafaille* in Probat. Annal. Toloſ. pag. 34. *De quolibet foco arante cum bobus unam eminam frumenti & totidem avenæ, & de arante cum aſinis unam Quarteriam frumenti & aliam avenæ*. In quodam Inſtrumento litis an. 1564. Monachos inter & incolas Montis-meyani menſuræ recenſentur hoc ordine: *La Charge, le Ceſtier, la Cartiere & le Civadier*. *Quarteria ſelis*, in Charta ann. 1320. apud Gaſſendum in Notitia Eccl. Dinienſis pag. 83. Vide *Carteria* & *Quarterius* 3.]

¶ QUARTERIÆ, Præſtationes hujuſmodi *quarteriarum* frumentariarum. Inſtrumentum litis an. circiter 1322. tom. 2. Gall. Chriſt. col. 307. *Extorquere quaſdam præſtationes annuas, quæ vocantur Quarteriæ, ad ſolvendum nitebantur compellere.*

¶ QUARTERIARE, Sontis corpus in quatuor partes diſſecare, Gall. *Ecarteler*. Chronicon Cornelii *Zantfliet* apud Marten. tom. 5. Collect. Ampliſſ. col. 397. *Verum unus ex ipſorum cuneo Johannes de Spaes vivus in foro Leodienſi exſtitit Quarteriatus; cujus quatuor partes alii quatuor flagitioſi detulerunt cum capite extra portam S. Walburgis uſque ad locum ſupplicii, & ibi quoque ad rotas ſinguli ſuns alligati*. Vide *Quarterizatio*.

¶ QUARTERIATA TERRÆ, Idem quod *Quarterada*, Quarta pars jugeri, in Tabulario Fontis-Ebraldi. *Quarteriatæ vinearum*, in Charta ann. 1159. in Probat. novæ Hiſtor. Occitan. tom. 2. col. 571. Vide *Cartalata*.

¶ 1. QUARTERIO, Idem, ut puto, quod *Quartagium*. Tabularium Majoris-Monaſterii: *Conanus Dux Britanniæ, filius Alani Comitis, conceſſi monachis Majoris-monaſterii apud Machecol commorantibus omnes conſuetudines comitales Quarterionis terræ illius, quam monachi habebant apud Fraxinetum, & dimidium Quarterionem in Porſarſante, hoc eſt, frumentagium ſuum & bienum & omnes alias conſuetudines*. Vide *Carte* 1. & *Quarto* 7.

¶ 2. QUARTERIO, Menſura frumentaria. Charta ann. 1244. è Tabulario S. Bartholomæi Bethun. *Novem mencaldos, dimidium, & unum Quarterionem bladi*. Hic eſt quarta pars *mencaldi*: de quo ſupra. Vide *Quarteria* 2. *Quarterium* 4. & *Quarterius* 3.

1. QUARTERIUM, Quarta pars, Gallice *Quartier*. *Quarterium anni*, Trimeſtre tempus, quarta pars anni: noſtris *un Quartier*. Matth. Weſtmonaſter. an. 1259. *Decimas de Ringeldon .... ſequeſtravit, & per unum fere Quarterium anni intactas retinuit*. [*Quarterium corporis humani*, nempe ſontis quadrifariam diſſecti, apud Rymer. tom. 4. pag. 364. col. 1. in Mandato an. 1328. apud Cornelium *Zantfliet* in Chronico, tom. 5. Ampliſſ. Collect. Marten. col. 418. in Annal. Eſtenſ. apud Murator. tomo 18. col. 935. in Actis S. Franciſcæ Rom. tomo 2. Martii pagina 165. *Quarterium bovis*, in Charta anno 1385. è Chartulario S. Johan. Angeriaci pagina 463. *Quarterium arietis*, ibidem pag. 464. *Quarterium cervi*, in Charta anno 1227. ex parvo Chartulario S. Victoris Maſſil. fol. 150. *Scutum de Quarteriis*, Scutum gentilitium lineis quadripartitum, in Charta anno 1183. ex Archivo Veteris villæ.]

¶ 2. QUARTERIUM, Regio, pars urbis, Gallice *Quartier*, Ital. *Quartiere*, in Annalibus Genuenſ. apud Murator. to. 6. col. 272. Adde to. 8. col. 270. 479. tom. 10. col. 445. Acta SS. Aprilis tom. 3. pag. 988. Maii tom. 6. pag. 173. *Quarterium S. Joannis*, paſſim in Tabulario Piſcatorum Maſſil. quod habitent in regione *S. Joannis* dicta. Vide *Quarterius* 2.

¶ 3. QUARTERIUM, Quarta pars jugeri, in Literis an. 1332. è Chartulario S. Martini Pontiſar. *Tria Quarteria de grea ... XL. perticas ad paſſagium, VI arpenta de groua*. Occurrit ibi pluries, & alibi paſſim, ut & in Charta an. 1163. apud D. Calmet. in Probat. Hiſt. Lothar tom. 2. col. CCCLXI. in alia anno 1179. ibid col. CCCLXXXIV. Adde Seherum Abb. Calmoliac. apud Marten. tom. 3. Anecd. col. 1187. 1197. 1198. &c. Eadem vox paſſim occurrit pro Menſura frumentaria, ut jam dictum eſt in *Quarteria* 2.

¶ 4. QUARTERIUM, Menſura frumentaria, pro cujus capacitate conſulendæ adæquationes menſurarum ſupra editæ in voce *Modius* col. 857. ſub finem, col. 858. initio, col. 860. art. *Albiguiacum*, col. 861. art. *Compendium*, & col. 862 lin. ult. Matth. Paris ad an. 1203. *Piſtores poterunt ſic vendere, & in quolibet Quarterio lucrari tres denarios*. Rurſus ad an. 1215. in Charta Libertatum Johannis Regis: *Una menſura vini & cerviſiæ ſit per totum regnum noſtrum, & una menſura bladi, ſcilicet Quarterium Londinenſe*. Vide *Quarteria* 2. & *Quarterius* 3.

¶ 1. QUARTERIUS, Idem quod *Quarterium* 3.

Quarta

Digitized by Google

Quarta pars jugeri. Charta Petri Pariſ. Epiſc. an. 1212. apud Thomam *Mados* Formul. Anglic. pag. 4. *Conceſſi in puram & perpetuam eleemoſinam monachis S. Thomæ Cantuarienſis, quinque Quarterios vineæ ſitos apud S. Bricium*. Charta fundationis Abbatiæ Brolii Grollandi inter Inſtrum. tom. 2. novæ Gall. Chriſt. col. 421. *Dono eis hoc quod habeo in duobus Quarteriis vinearum*. Vide *Quarterns*.

¶ 2. QUARTERIUS, Regio, pars urbis. Conſtitutiones Frederici Regis Siciliæ c. 116. *Jurati vocari faciant Bajulum & judices ac cæteros homines per Quarterios dictæ civitatis*. Memoriale Poteſtatum Regienſ. ad ann. 1271. apud Murator. tomo 8. col. 1132. *Et unus Quarterius Parmæ venit ad dictam obſidionem*. Vide *Quartarium* 2.

¶ 3. QUARTERIUS, Menſura frumentaria, eadem cum *Quarteria* 2. Charta ann. 1105. è Tabulario Fontis Danielis: *Dedit Abbatiæ Fontis Danielis duos Quarterios frumenti*. Deſcriptio bonorum Domini de Eſca ex Archivo S. Audomari: *Quæ raſeria vel menſura... debet valere tres Quarterios & duas partes picotini*. *Menſura bladi, ſcilicet Quarterius Londonienſis*, in Charta Henrici Regis Angliæ ann. 1155. apud D. *Bruſſel* ad calcem tom. 2. de Feudorum uſu pagina v. Adde Chartam ann. 1181. apud Lobinell. tomo 2. Hiſtor. Britan. col. 133. aliam anno 1127. ibid. col. 157. aliam anno 1255. tom. 4. Hiſt. Harcur. pagina 1352. Vide *Quarterium* 4.

QUARTERIZATIO, Pœna reorum læſæ Majeſtatis apud Anglos, quibus capite minutis, eorum corpus in quatuor partes ſecatur, eæque variis in locis exponuntur. Thomas Walſinghamus in Ricardo II. *Auditum & confeſſum turpiſſima ſcelera, tractioni, ſuſpendio, decollationi, exenterationi & Quarterizationi, ut uſu vulgari loquar, adjudicavit*. [Voſſius lib. 4. de Vitiis ſermonis c. 18. habet ex eodem Walſinghamo: *Adjudicatus eſt tractioni, ſuſpenſioni, exentricationi, combuſtioni interiorum, decapitationi & Quaternizationi*. Tum ex eod. in Hypodigmate Neuſtriæ p. 508. *Expoſt decapitatus & Quaternizatus eſt*.] Idem ann. 1306. *Cujus caput Londoniis in loco eminenti figitur ſuper palum, corpus vero in Scotiam tranſmiſſum eſt in Quartas, quæ ad aliorum terrorem in diverſis urbibus ſuſpenduntur*. Adde p. 354. extr. Sententia edita in Hugonem Diſpenſatorem ann. 1326. apud Henricum Knyghtonem: *Et com treitour eſtes trouvè, par que y vous ſerez treynez, Quarterecez, & envoie parmi le realme*. [Vide *Quarteriare*, *Quartarium* 1. & *Quartirizare*.]

¶ QUARTERNUS, Gall. *Cayer* V. in *Quaternio*.

¶ QARTERO, Quarta pars libræ, Gall. *Quarteron*. Proceſſus de B. Petro Luxemb. tom. 1. SS. Julii p. 591. *Ponderis unius Quarteronis*. *Quartero terra*, Quarta pars jugeri, in Charta ann. 1177. ex Archivo abbatiæ Buzeii.

¶ QUARTEROLA, Quarta pars ſextarii, ut interpretantur Bollandiſtæ. Vita S. Zitæ, tom. 3. Aprilis pagina 523. *Vovit dare... omni anno... ad luminariam ipſius Virginis unam Quarterolam de bono oleo* Italis *Quarteruola* pars eſt quarta modii. Vide ſupra *Quartarola*.

¶ 1. QUARTERONUS, Gall. *Quarteron*, Quinque & viginti, quarta pars centenarii numeri. Codex MS. reddituum Epiſcopatus Autiſſiod. *de magno pondere Autiſſiodorenſi: Magnum pondus Autiſſiod. eſt ligium Comitis. Quicumque ponderat centum, debet duos den. ſcil. unum den. a venditore & alium ab emptore; & Quarteronus debet unum obolum ab emptore & unum ob. à venditore*. Charta Trevoltienſis an. 1250. *Anthonius Brodier de Bono-campo legat Antoniæ uxori ſuæ x. florenos monetæ Sabaudiæ, 1 vaccam, & anno quolibet ſex bichetos frumenti... unum Quarteronum piſtaſonis*, hoc eſt, 25. libras carnis porcinæ.

¶ 2. QUARTERONUS, Modus agri, idem ac *Quarteria* 1. Terragium Bellijoci: *Super duabus tertiis partibus cujuſdam terræ continentis quinque Quarteronos*. Infra ſumitur pro menſura frumentaria: *Debere confitentur dimidium Quarteronum avenæ*. In pago Bellijocenſi *Quarteronus* tantum valet quantum *Bichetus* dimidiatus. Ut aliarum menſurarum, ſic *Quarteroni* varia eſt capacitas diverſis in locis. Vide ſupra *Modius* col. 861. art. *Compendium*, col. 862. art. *Reſſons*, necnon voces *Quartaronus*, *Quarteria* 2. *Quarterio* 2. *Quarterium* 4. & *Quarterius* 1.

¶ QUARTERUS, Quarta pars jugeri. Charta ann. 1208. tom. 2. Hiſt. Eccl. Meld. pag. 100. *Pratum de Lameſſeria, quod continet circiter tres Quarteros, monialibus de Fontanis dedi in perpetuum*. Alia an. 1264. ex Archivo Resbacenſi: *Noverint univerſi nos tenere ab eccleſia Resbac. terram des Eſſarts uſque ad undecim Quarteros continentem*. Vide *Quarterius* 1.

¶ QUARTEYRONUM, Menſura frumentaria. Vide *Carteyronum*. Menſura vinaria. Vide *Quartale vini*.

¶ QUARTIATA, contr. pro *Quarteriata* Teſtament. Guillelmi D Montiſpeſſulani ann. 1146. tom. 9. Spicil. Acher. pagina 141. *Et dono huic Eccleſiæ... ſeptem Quartiatas de vineis in vineto, quod vocatur Maranegues*.

¶ QUARTIDECIMANI. Vide *Quartadecimani*.

QUARTILATUS, In quatuor partes diviſus, ex Gallico *Eſcartelè*: vox in inſignium deſcriptionibus nota. Henr. de Knyghton ann. 1347. *Vexilla Regis Angliæ Quartilata de armis Angliæ & Franciæ elevantes*. [Vide *Cotuca*.]

¶ QUARTINUM, Species vaſis vinarii. Statuta Maſſil. libro 1. cap. 39. §. 3. ubi de menſuris vinarii: *Liceat tamen unicuique perſonæ habere Quartinum & medium Quartinum ſecum infra domum ſuam*. Eadem, ut puto, notione Statuta Vercell. libro 4. fol. 57. recto: *Ferrarius vero pro ſuo labore habeat a qualibet ſingulari perſona.... pro quolibet quartarono & medio quartarono, & Quartina & Quartino de ligno, & quarto & Quartina cupo, & medio cupo, & pro qualibet menſura de ferro vel aramo, ſtera, balantia & ſimilia denarios ſex Pap. & non ultra*.

¶ QUARTIRIZARE, In quatuor partes dilaniare, diſcindere, quadratim diſſecare, Gallis *Ecarteler*, Pœna læſæ majeſtatis Chronicon Anglicum Thomæ *Otterbourne* p. 222. *Tractus fuit ut proditor, exenteratus (exenteratus,) ejus inteſtinis combuſtis ſuſpenſus, decapitatus & Quartirizatus*. Vide *Quarterizatio*.

¶ QUARTISCHISMA, unica voce, Quartum ſchiſma, ſeu ſchiſmata quatuor. Acta Piſis inter Carolum de Malateſtis & Cardinales apud Martenium tom. 7. Ampliſſ. Collect. col. 1067. *Unde Quartiſchiſma pro triſchiſmate fieret*.

¶ QUARTISINA, Penſio quartæ partis. Charta Lotharii Imp. in Actis SS. Junii tom. 5. pag. 485. *Hæc omnia ipſis Eccleſiis confirmamus cum terris, vineis, pratis, ripis, teloneis, Quartiſinis, decimis, &c.* Vide *Quatiſenia*.

¶ QUARTISIUM, Quarta pars bonorum, quæ uxori a marito ex Lege Longobardorum concedi poterat, in Teſtamento ann 1193. apud Murator. delle Antic. Eſtenſi pag. 365. Idem quod aliis dicitur *Morganegiba*. Vide in hac voce.

¶ 1. QUARTO, Quarta pars. *Debetur Quarto unius caponis & unus denarius de caponagio*, in Chartulario S. Martini Pontiſarenſis. Charta an. 1030 ex Archivo S. Victoris Maſſil. armar Forojul. num. 1. *Ego Ateanl-*

ſus

ſus, filius Bilnldis, *Quartonem, hoc eſt, quartam partem, quæ vocatur Tavernat, reddimus S. Victori ... poſt hæc nullam partem, nullamque bailiam, neque omnino quicquam habemus in ipſo dicto Quartone.* Hic agitur, ni me fallo, de quarta parte villa: ſeu prædii. Vide *Quartonus* 2.

¶ 2. QUARTO, Quarta pars libræ, Gall. *Quarteron.* Leges Palatinæ Jacobi II. Regis Majoric. tom. 3. SS. Junii p. LXXXIX *Teneantur duo cerei in Miſſa, quilibet de uno Quartone.* Capitulum generale MS. S. Victoris Maſſil. *Dum infirmi fuerint in convaleſcentia, poſtquam conceduntur eis carnes . . . debet inter duos monachos unum Quartonem mutonis cum media libra carnium ſalſarum; quod ſi ſolus fuerit, medietatem Quartonis cum quarta parte libræ carnium ſalſarum.*

¶ 3. QUARTO, Parva menſura, &, niſi fallor, Quarta pars palmi. Reparationes factæ in Seneſcallia Carcaſſonæ ann. 1435. e MS. D. *Lancelot*: *Item pro quinque ſtepis & quinque cabeſtris de ceral, quilibet ex longitudine duarum cannarum: unius de ſaula & trium Quartonum d'eſpes, emptis precio VI. libro II. ſol. VI. d. tur. Item pro aliis XII. peciis vocatis agulhas de coral, qualibet longitudine XII. palmorum, & latitudine trium Quartonum pro faciendo martellum dicto Carcaſſone.*

¶ 4. QUARTO, Menſura frumentaria. Charta Guillelmi *Bobens* anno 1332. ex Archivo Marchionis *de Hamarens*: *Debet ... unam quarteriam frumenti ad menſuram Quartonum, rendualem infra feſtum B. Michaelis.*

¶ 5. QUARTO, Menſura vinaria. Antiq. Recogn. Caprer. in Regeſto *Probus* fol. 32. *Heres Petri Savel tenet de Comite III. ſeſtar. terræ ad Meſſeris, & debet inde I. ſeſtar. frumenti ad parvam menſuram, & I. ſeſtar. frumenti ad magnam menſuram ... & I. Quartonem vini.* Recurrit fol. 33. Vide *Quartale vini*.

¶ 6. QUARTO, Modus agri vel vineæ, forte continens quartam partem jugeri. Charta Scotiæ ann. 1070. ex Schedis Pr. *de Mazangues*: *Dono Quartonem in loco villæ, quæ vulgo dicitur Peliciana, pro tortitudine, quam fecimus de alia Quartone.*

¶ 7. QUARTO, Præſtatio quartæ partis fructuum ex agris, ac præſertim ex vineis provenientium, modo conventa, à dominis feudalibus interdum imminuta atque commutata in certam vini quantitatem, interdum etiam in certam pecuniæ ſummam. Regeſtum *Probus* fol. 30. *Albus Bovers tenet de Comite I. ſeſtar. terræ & participes ſui, & debent inde I. gallinam, & tenent VI. foſſoratas vineæ ad Quartonem, unde dominus Comes percipit medietatem, quæ poteſt valere communibus annis I. ſomatam vini, & debent talliam.* Fol. 58. v. *Nicholaus Ree tenet de Comite ... X. foſſor. vin. ad Rouoſebay ad Quartonem, qui poteſt valere communibus annis I. barallum vini per annum.* Ibidem fol. 59. *Petrus Cornuz tenet de Comite XIV. foſſor. vini ſub Piſſieſ, & debet inde IV. den. cenſus & Quartonem, qui poteſt valere communibus annis II ſomm. vini.* Ibid. fol. v. *Cullez tenet quandam vineam ad Quartonem, unde Comes capit tertiam partem, quæ poteſt valere communibus annis tertiam partem I. baralli.* Rurſus ibidem: *Johannes Ribaudus & Bonetus Ribanz ... tenent IX. foſſor. vini & Comes percipit ibi Quartonem, & debent talliam, & dictus Quarto vales communibus annis I. aſinatam vini.* Libertates Moirencii ann 1164. & 1209. to I. Hiſt. Dalphin. p. 16. col. 2. *Si Dominus vinum ſuum vendere voluerit .... erit vinum illud de propriis vineis & de Quartone, non de empto, non de donato, non de commodato.* Acquiſitio ann. 1293. ibid. p. 35. col. 2. *Focagiis, feuatagiis, ſervitiis, cenſibus, taſchiis, Quartonibus, ſenagiis, bannis, juſtitiis, &c.* Charta ann. 1342. ibid. pagina 84. col. 1. *Item dedit & aſſignavit, ut ſupra, Quartones caſtellaniæ Bellimontis, qui valere dicuntur annuatim 40. flor.* Accenſamentum vineæ Quartoneriæ apud Vivum ann. 1248. ibidem pagina 96. *D. Oda Alamanni & Ugo de Grangiis dederunt Juveneta de Haſpitali clerico ſub annuo cenſu unius ſextarii frumenti cenſualis, & pro quatuor ſolidis de placito, & pro novem denariis cenſualibus, quos denarios novem cenſuales prius faciebat, quamdam vineam prius Quartoneriam, ut ipſam amodo teneat & habeat dictus Juvenetus ſine Quartone prædict. cenſu & placito.* Hic locus probat, quod primum dixi, *Quartonem* aliquando in certam pecuniæ ſummam, ſeu in certos cenſus fuiſſe commutatum. Illud quoque hic obſervandum vineas *quartonerias*, ex quibus *Quarto* percipiebatur, aliis interdum oneribus, puta cenſibus pecuniariis, obnoxias fuiſſe, *pro novem denariis cenſualibus, quos ... prius faciebat.* Donatio Regis Ludovici, Comitis Provinciæ Fulconi de Agoulto an. 1349. ex Schedis Pr. *de Mezaugues*: *Item & ſervitia, Quartones & cinquena racemorum, quæ dicta curia percipit, & percipere eſt conſueta, in civitate & territorio Siſtarici.* Donatio ann. 1317. to. 2. Hiſtor. Dalph. p. 166. col. 1. *Cenſibus, taſchiis, feudis, terragiis, Quartonibus, cinqurnis, ſeyſenis, vintenis, ripagiis, &c.* Vide novam Gall. Chriſt. to. 3. c. 1079 & 1222. & ſupra *Quartagium*, *Quarta* 6. *Quartonus* 3. *Quartus* & *Carto* 1. Qua in poſtrema voce non ſatis conſiderate ſuppoſitum eſt, hanc *Cartonis* exactionem ſemper coactam fuiſſe & iniquam. Verum quidem eſt, a dominis feudalibus aliquando, præter jus & æquum, extortum fuiſſe *Cartonem*; at ſæpius illum exigebant, quod ea conditione vineas aut agros tenentibus concederent, ut quartam redderent partem fructuum in iis naſcentium. Hujus quippe præſtationis aut exactionis ea origo eſt, ut videtur, mos ille antiquus, quo domini feudales ſilvas & alia loca inculta tenentibus excolenda concedebant ea conditione, ut ex iis excultis quartam fructuum partem perciperent: quocirca è locis etiam conceſſis nihil percipiebant, uſque dum fructus inde naſcerentur. Id ſuadent Antiquæ Recogn. Revell. Vienn. in ſæpe laudato Regeſto *Probus* fol. 57 *Humbertus Buſavenz eſt homo ligius Comitis . . . . & tenet medietatem hayarum ad Quartonem, ſed nondum aſſertantur.* Fol. 58. *Petrus de Vienna . . . . tenet medietatem hayarum ad Quartonem, ſed nondum eſſertantur*, Id eſt nondum ſunt excultæ, ut ſuum *Quartonem*, de quo conventum eſt, inde percipere queat dominus Comes. Vide *Complantare*.

☞ Vinearum non ita proprius fuit *Quarta*, quin etiam aliquando perceptus ſit ex agris arabilibus. Antiq. Recogn. Albæ-ripæ in eodem Regeſto *Probus* fol. 67. *Biancus Garuers, Petrus & Benardus Parerii . . . tenent III. ſeſtar. terræ ſub Clannas, & debent inde V. ſolidos cenſus & Quartonem in duabus partibus dictæ terræ, qui poteſt valere communibus annis VII. mayteriatas ſiliginis per annum.*

¶ 8. QUARTO, Quarta pars decimarum vel redituum Eccleſiæ. Charta Guillelmi Biterr. Epiſc. qua Monaſterio Gellonenſi confirmat Eccleſiam S. Vincentii de ropiano an. 1152. inter Inſtrum. novæ Gall. Chriſt. to 6. col 138. *Concedimus Eccleſiæ S. Guillelmi, ſalva obedientia & reverentia Eccleſiæ Biterrenſis, & omni jure conſuetudinario, quod in aliis Eccleſiis noſtri epiſcopatus noſtri anteceſſores habuiſſe videntur.* Bulla Adriani IV. PP. circiter ann. 1156. pro Priori Caſſianenſi, ibidem: *Cum autem inter te & venerabilem fratrem noſtrum Guillelmum Biterrenſem Epiſcopum de quadam Eccleſia controverſia verteretur, & ipſe in Eccleſiis tuis per ſuam diœceſim conſtituit Quartones de jura*

jure ſibi peteret epiſcopali conferri … talis inter nos compoſitio facta eſt utriuſque partis aſſenſu firmata, &c. Et col. 139. *De Quartis vero portionibus, quas in iiſdem Eccleſiis* (Epiſcopus,) *duo modii frumenti ad Biterrenſem menſuram ſingulis annis à Caſſianenſi Eccleſia ei ejuſque ſucceſſoribus ſine contrarietate aliqua perſolventur*. Vide *Quartæ Eccleſiarum* in *Quarta* 6.

¶ 9. QUARTO, f. pro *Quarro*, Ductor carri, Gall. *Charretier*, quibuſdam Gallo-Flandris *Charron*. Teſtamentum Bernardi Comitis Armaniaci ann. 1302. to. 1. Ampliſſ. Coll. Marten. col. 1409. *Item, legamus militibus, ſcutiferis, clericis, ſolmentariis & Quartonibus hoſpitii noſtri, qui in iſto viagio nobiſcum ſunt, pro ſervitio noſtro laborant … duo millia libras Tur. dividendas inter prædictos milites, domicellos, clericos, ſolmentarios, Quartones*, &c.

¶ QUARTODECIMANI. Vide *Quartadecimani*.

¶ QUARTOLA, Quarta pars, ut videtur. Charta an. 1001. apud Mabillon. l. 5. de Re Diplom. pag. 446. *Duabus partibus poſſidet Johanne & Petro de Raberto de Ariminio germanis, ſeu à tertiola vinea poſſidet Paulo de Ramano & Hermenfredo germanis, atque à Quartola curticella juris monaſterii S. Johannis Evangeliſtæ*. Vide *Quartula* 1.

¶ QUARTONATA Terræ, Agri portio unius *cartonis* frumenti reditus, ut ſupra Cangius exponit in *Cartonata terræ*, vel forte in quo unus *carto* frumenti ſeminari poteſt.

¶ QUARTONERIA Vinea, Quæ *quartoni* obnoxia eſt. Vide in *Quarto* 7.

¶ 1. QUARTONUS, Menſura frumentaria. Saiſimentum Comitatus Toloſæ an. 1271. apud *Lafaille* in Probat. Annal. Toloſ. p. 18. *Communitas dicti loci debet dicto domino Regi … unum Quartonum avenæ annuatim … & unam eminam frumenti*.

¶ 2. QUARTONUS, Quarta pars. Venditio vineæ ann. circiter 1048. *Itaque quia ipſe Quartonus, ſicut tres aliæ partes, S. Victoris Maſſilienſis urbis monaſterii erat … donamus … totum ipſum Quartonum … & ſic poſtmodum fiat una villa coadunato ipſo Quartone*. Vide *Quarto* 1.

¶ 3. QUARTONUS, Idem quod *Quarto* 7. Concordia inter Hugonem Archiep. Arelat. & Raymundum Comitem Toloſ. ann. 1224. è Schedis Præſidis *de Mazaugues: Prædictas paludes jam deſiccatas & ad culturam redactas, quibus voluerunt ad Quartonum & decimas concesſerant & tradiderant in acapitum*.

¶ QUARTRONA, Modus agri, ut videtur, f. idem quod *Quarteria* 1. Charta ann. circiter 1483. apud Thomam *Madox* Formul. Anglic. p. 360. *Habuit unam Quartronam communæ in feodo, ex feoffamento Nicholai filii Nicholai le Cotiler*, &c.

¶ QUARTRONUS, Quarta pars libræ, Gall. *Quarteron*. Charta Edwardi III. Regis Angl. an. 1328. apud Rymer. to. 4. p. 362. *Quilibet poſſit habere ſtateram unius Quartroni*.

¶ QUARTUCCIA, Tuſcanis, Quarta pars *faſconis* ſeu œnophori. Acta B. Guillelmi Erem. Xielenſis, to. 1. Aprilis p. 380. *Votum fecit ferendi ad lampadem B. Guillelmi duas Quartuccias olei*.

¶ 1. QUARTULA, Modus agri, idem, ut videtur, qui *Manſus*. Charta ann. 6. Caroli Reg. apud Mabillonium to. 2. Annal. Benedict. p. 747. col. 1. *Manſellum illud, quod Haimo & Walannus fratres S. Maroina tradiderunt in prædicto pago … & Quartulam prope jam dictum monaſterium, quam Dabaudus jam dudum habuit, cum omnibus ad præfatos manſellos pertinentibus, ſcilicet vineis, terris cultis & incultis, vel commarcenſibus, ucenou & pratis & paſcuis, exitibus & reditibus*. Vide *Quartola*.

¶ 2. QUARTULA, Charta, inſtrumentum, ſcriptura. Statuta Regni Neapolitani de jure quartæ art. 1. *Dos & quarta, ſeu quarta pars, peti non poſſunt abſque inſtrumento dotali & inſtrumento, quod Neapoli Quartula nuncupatur*. Vocem hanc non à *Charta* ſeu *Chartula* deduco, ſed à *Quarta*, ſeu quarta parte bonorum, quam maritus uxori concedit pro nuptiis. Pro *Chartula* legitur ſupra in *Quarta* 9.

¶ QUARTUM, Quarta pars, &c. Vide mox *Quartus* 2. & infra *Quintum* 2.

¶ QUARTURUM, Gall. *Quarteron*, Quarta pars in Chartulario Kemperlegienſi.

¶ 1. QUARTUS, Quadrans, niſi me fallo, ſeu moneta minutior. Statuta Montis-regalis pag. 23. *Item ſtatuerunt, quod pro quocunque areſto ſeu gagio aut præcepto fiendo de cætero per familiares curiæ ſuæ … habeant Quartos tres … ſed ſi ireat ad pignorandum, gagiandum ſeu areſtandum pro pluribus, eo caſu ſolum habeant, & habere poſſint & debeant Quartos duos pro quolibet pignore, areſto ſeu præcepto*. Vide *Quartarolus* 1.

2. QUARTUS. Hiſtor. Abbatiæ Condonenſis pag. 465: *Tributum quoque quod reddit Eccleſia, tale eſt: duo Quarti reddunt unuſquiſque nummos 12. panes 8. annona concas 4. vini ſextarios 2. convivium ſemel in anno domino ſuo cum 8. hominibus. Tertius vero Quartus ſimiliter excepto prandio: nam quartus libere reddit B. Petro culturam unam in villa S. Medardi: caſalem unum in iſto burgo pignore datum pro 100. ſol.* Ubi *Quartus* videtur eſſe modus agri, [ut & in Tabulario Abſienſi, ubi habetur: *Dedi … quicquid habebam in proprio, medietatem ſcilicet unius Quarti in duabus partibus terræ Villæ-novæ*. Vide *Quartarium*, *Quarteria* 1. *Quarterium* 3. & *Quartorius* 1.]

Neſcio an huc pertineat, quod habet Tabularium Eccleſiæ Cadurcenſis: *Exit autem de manſo illo unum prandium in Natali Domini, & 1. aries in Paſcha & medietas de Quarto, & aliud ſervitium, quale voluerit. Fecerunt hanc pactionem, ut ſic Vicarius, qui aliam medietatem Quarti poſſidebat*, &c. … *ſi aliquid injuſte abſtuli de honore S. Stephani de Quarto abſolvo*, &c. Ibidem: *Una bordaria in valle Sivraco, de qua exeunt per annum 16. denarii, & Quartam partem omnium quartandarum rerum*.

☞ Ex hoc poſtremo loco colligimus, *Quartum* nihil aliud eſſe, ſaltem in Tabulario Eccleſiæ Cadurcenſis, quam *Quartonem* ſeu quartam partem fructuum, quam domini percipiebant è terris, ac potiſſimum ex vineis, quas tenentibus ea conditione colendas concedebant, ut quartam fructuum partem inde redderent. Hanc notionem firmant, Fundatio Prioratus Barbezilli inter Inſtrum. tom. 2. Gall. Chriſt. col. 270: *In hac terra mainaverunt monachi ruſticos, qui reddunt eis Quartum terræ & oblias*. Charta ann. 1153. in Probat. novæ Hiſtor. Occitan. to. 2. col. 548. *In medietate Quarti & decimarum, quam habemus in hoc manſo, damus eidem Hoſpitali tertiam partem*. Charta an. 1251. *Damus omnipotenti Deo & S. Mariæ matri ejus & toti Capitulo S. Nazarii Carcaſſonæ … cenſum annualem, tres ſolidos Hugonenſes, Quartos, quintos, agrerios, taſcas, medios, Quartas, tertiarios, cenſas, uſaticos*, &c. Pactum inter Jacobum Aragon. Regem Montiſque Peſſulani Dominum & Berengarium Magalonæ Epiſcop. ano. 1272. *Eſt etiam ſciendum quod de ſupra dictis ab utraque parte excipiuntur uſatica, laudimia, conſilia, Quarti, quinti, ſexti, ſeptimi, octavi, feuda, feualia, albergæ, boyramia & alia ſervitia, ſeu jura, quæ ad juriſdictionem aliquam, ſeu merum vel mixtum imperium non pertinent*. Chartul. Camalarienſe: *At Veronat eſt unus maſus, qui reddit meyſſos, Quartum & recetum*. Rotulus ſæculi 12. de Prioratu S. Pauli *de Tar-*

Digitized by Google

Tartas ex Archivo Monaſterii de Caſa Dei: *Dono... duos manſos, quos habebam in villa... & Quartum terrea & duos receptos cum tribus militibus*. Hoc eſt, ut interpretor, Quartam partem fructuum, quam ex terra percipiebam. Teſtamentum an. 1105. Marcæ Hiſpan. col. 1225. *Item dimitto ad ſupradictum locum S. Mariæ Cornelianii omnes meos dominicos olivarios, quos habeo in ſupradicta villa, & ipſos Quartos de ipſis olivariis ejuſdem villæ ad luminaria omni tempore*. Hinc

AD QUARTUM EXCOLERE. Charta Abbatis Moiſſiac. an. 1212. in Regeſto Carcaſſonenſi: *Non habebis illam viceſimam in illis, quæ excoluntur ad Quartum vel quintum*. Id eſt cujus colonus, quartam vel quintam partem fructuum domino præſtat.

¶ QUARTUS, pro *Quater*. Recogn. Albæ-ripæ in Regeſto *Probus* fol. 67. *Debet habere de Comite ille, qui ſolvit ea, Quartus cibum ſuum*. Infra: *Debet habere cibum ſuum Quater, quando ea reddit*.

QUARTUS SCHOLÆ, Qui, ut eſt in Ordine Romano, *ſemper nuntiabat Pontifici de cantoribus, adſtans ante faciem Pontificis, & nutum ejus ad pſallendum expectans*. Idem alio loco *Archiparaphoniſta* nuncupatur, quod *Paraphoniſtis*, ſeu Cantoribus præeſſet.

¶ QUARURA, Lapidicina, Gall. *Quarriere*. Charta Henrici Regis Angl. tom. 4. Hiſtoriæ Harcur. pagina 1468. *De lapidicina ſeu Quaruris prope eamdem villam*. Supra habetur *Quarrera*, ſicque mallem legere.

¶ QUASAMENTUS, Idem quod *Caſamentum* 1. Feudum vel prædium, quod à *Caſa dominica* dependet. Charta XII. circiter ſæculi è Tabulario S. Petri de Cella-froini in pago Engoliſm. *Dono atque concedo... illas terras & illos Quaſamentos, ques dabunt illi, qui de me & de meo genere debeat habere*.

¶ QUASARE, pro *Coaxare*. Vide *Quaxare*.

¶ QUASILLARIUS, ταλασιουργὸς, in Gloſſis Lat. Gr. Perperam in aliis: *Quaſtillaeius*, Φλωτης. Recte in Græco-Latinis: Καλαθισκος; *Quaſillarius*, Qui *quaſillos* facit ſeu parvos qualos. Hinc *Quaſillaria*, Lanifica, quæ lanam in qualillo reponit ad laborem. Petronius cap. 132. *Convocat omnes Quaſillarias familiæque fordidiſſimam partem*. Vide Scaligerum ad librum 4. Tibulli & Martinium in Lexico.

¶ QUASITAS, Ignota vox &, ut videtur, mendoſa. Vide in *Uſupelliones*.

¶ QUASQUUM, Clamor ranæ. Vide *Quaxare*.

¶ QUASSARE, Irritum facere, abrogare, *Caſſer, annuller*, in Placito ann. 1119. in Probat. novæ Hiſtor. Occitan. col. 411. Charta Henrici Regis Angl. ann. 1155. apud D. *Bruſſel* tom. 2. de Feudorum uſu pag. VII. ad calcem, in alia Lucianæ Abbatiſſæ Farenſis an. 1168. ex Archivo ejuſdem Parthenonis: *Si quis hanc noſtram inſtitutionem Quaſſare præſumpſerit, &c.* Occurrit in alia Ludovici Junioris ann. 1169. ex Chartulario S. Vandregeſili tom. 2. pag. 1657. & alibi paſſim. Vide *Caſſare* 2.

¶ QUASSUM, Fragile, quod quati facile poteſt. Gloſſæ Lat. Græc. & Græc. Lat. *Quaſſum*, σαθρὸν, σαθαρὸν, lege σαθρόν. Interpres S. Irenæi libro 4. cap. 32. num. 1. *Et propter hoc hi, qui alias doctrinas inferunt, abſcondant à nobis quam habeant ipſi de Deo ſententiam, ſcientes Quaſſum & futile doctrinæ ſuæ, & timentes, ne victi ſalvari periclitentur*.

¶ QUASTILLARIUS. Vide *Quaſillarius*.

¶ QUATERDENA, Quadrageſima. Vita S. Petri Cœleſtini PP. to. 4. SS. Maii pag. 454.

Sexque Quaterdenas addens, qua fortius omnem
Ingluviem ſuperare queat, carnemque refrænet.

¶ QUATERIA, pro *Quarteria*, Menſura aridorum. Tranſactio inter Abbatem & Monachos Craſſenſes an 1351. ex libro viridi fol. 53. *Dat... unam Quateriam ſabbarum pro freziis in conventu preparandis*. Vide *Quarteria* 2.

¶ QUATERIUM, pro *Quartecium*, Quarta pars. Parvum Chartul. S. Victoris Maſſil. fol. 150. *De Quateriis cervorum, vel aprorum, vel aliarum venationum, &c.*

¶ QUATERNALES & *Ternales* inter navium armamenta numerantur in Informationibus Civitatis Maſſil. de paſſagio tranſmarino è Ms. Sangermanenſi.

¶ QUATERNALIS ALBUS, Argenteæ monetæ ſpecies in Dalphinatu, de qua ſic Humbertus II. in Ordinatione ann. 1342. tomo 2. Hiſt. Dalphin. pagina 420. *Item, Quaternales albos ad unum denarium & ſexdecim granos de liga argenti fini & de pondere quindecim ſolidorum & trium denariorum pro marcha ad remedium de liga duorum granorum & ad remedium ponderis duorum denariorum pro marcha, & detur mercatoribus & nobis, ut ſupra*.

¶ QUATERNANUM FEUDUM. Vide *Feuda quaternana* in *Feudum*.

¶ QUATERNARE V. *Quaternus* in *Quaternio* 1.

¶ 1. QUATERNARIA Species ſupellectilis eccleſiæ. Agnellus in Vita S. Sergii apud Murator. to. 2. p 174. col. 2. *Abſtulit reliquias, quas non potuerunt ſic citius occultare, ex auro balantias novem, vaſcula argentea plurima, coclearia argentea tractoria, Quaternaria uno, & diverſas alias aureas & argenteas ſpecies*.

¶ 2 QUATERNARIA, Modus agri. Concordatum Willelmi Abb. S. Remigii Senon. cum Auvalone Domino Caſtri Sigliniaci, XII. ſæc. è MS. Pontiniacenſi: *Terras vero arabiles S. Remigii, excepta Quaternaria quam idem Auvalo habet in feudo, dabit major Sancti aut miniſtri ad plantandum in cenſum, arpeanum pro ſex denariis*. Vide *Quarteria* 1.

¶ QUATERNATA VESTIS, *Quatuor quadrata lateribus, undique corpus ambiens*. Turnebus lib. 14. Adverſariorum cap. 19.

¶ QUATERNATIM, *Per quaternos*. Joh. de Janua.

¶ QUATERNATIO, Quaternarius numerus, apud veterem Interpretem S. Irenæi lib. 1. cap. 1. & alibi; τετρακτὺς vel τετρὰς ipſi Irenæo.

¶ QUATERNATUM FEUDUM. Vide *Feuda quaternana* in voce *Feudum*.

1. QUATERNIO, QUATERNUS, QUATERNUNCULUS, Chartæ invicem compactæ, noſtris *Cahier*: *Cuern*, in Chronico Petri IV. Reg. Aragon. lib. 3. cap. 30. Alcuinus Poemate 7.

Plurima hic Præſul patravit ſigna ſtupendus,
Quæ nunc in chartis ſcribuntur rite Quadratis.

Eckehardus Junior de Caſib. S Galli cap. 16. *Miſit... Quaternionem omnem ſeriem Sandrati tenentem*. Vide ibi Goldaſtum. Rabanus Epiſt. ad Hincmarum: *Prudentius Trecaſſinæ civitatis Epiſcopus plura teſtimonia præteritorum patrum in Quaternionibus ſuis collegit*. Hincmarus Laudun. Epiſc. *Vos quoque in Quaternionibus Piſtis Regi datis hoc Capitulum integrias ita poſuiſtis*. Vide pagina 614. 637. *Quaterniones curiæ*, 1. Regeſta, apud Petrum de Vineis lib. 5. Epiſt. 63. 66. Τετράδες, *Quaterniones*, in VI. Synodo act. 3. in Synodo VII. act. 3. & apud S. Antiochum Homil. 26. Τετράδιο, in VI. Synodo act. 11. & in VII. act. 1. Gloſſ Græc. Lat. Τετράδιον, *Quaternio*. In τετράδια diviſi fuerunt libri Neſtorii Patr. CP. quæ interpreti *Quaterniones* dicuntur, in Concilio Epheſino part. 2. act. 1. [Vide *Quinio*.]

CATERNIO. Gregorius Tur. lib. 5. cap. 18. *Tranſmittimus librum Canonum, in quo erat Caternio novus adnexus, habens Canones quaſi Apoſtolicos, &c.*

QUA-

Digitized by Google

Quaternum dixit Hubertus in Vita S. Gudilæ Virginis in Prolngn.

Quaternum, Petrus de Vineis lib. 3. Epiſt. 64. 66. Reynerus contra Wald. cap. 6. pag. 77. Nicnlaus Epiſcop. Andegav. in Statutis Synodalibus. [Occurrunt voces *Quaternam* vel *Quaternus*, in Chartularin S. Vandregeſili tom. 2. pag. 1743. apud Marten. tnm. 2. Anecdot. col. 1585. tom. 4. col. 953. 978. 980. in Hiſt. Dalphin. tnm. 1. pag. 95. tom. 2. pag. 273. 277. in Conſtitutionibus Jacobi Regis Siciliæ cap. 53. & 57. apud D *Bruſſel* tom. 2. de Feudorum uſu pag. 747. in Statutis Aſtenſibus pag. 69. Statutis Cadubrii lib 1. cap. 11. lib. 2. cap. 26. in Bullario Carmelitann pag. 240. 248. & alibi.]

Quaternus, [Johanni de Janua, *ubi quatuor quartæ* (Chartæ) *ſeu octo folia; unde hic Quaternulus dimin. & Quaternare, Quaternos facere, vel quaternum, vel quaternis diſtinguere, vel ordinare.*] Petrus B'eſenſ. Epiſt. 19. *Quinque hujus novi operis Quaternos mitto.* Utitur & Epiſt. 101. ut & Concilium Ravennenſe ann. 1317. cap. 15. & Conſtitut. Ord. Prædic. diſt. 2. cap. 14.

Caternus, in Statutis Maſſilienſium MSS. *Prout eſt computatam & diſtinctam in Caterno curiæ.* Lucas Archiepiſc. Cuſentinus in Vita B. Jnachimi: *Diu noctuque ſcribebant in Caterno, in quo ipſe dictabat.* *Caterne*, apud Andegavenſes. In Regeſto Ludovici Regis Siciliæ f. 3n. hæc habentur: *Copie de l'original du Caterne pour le fait du Martellaige de la Comté du Maine.* Provinciales & Delphinates utuntur eadem nntione voce *Cadaſtre*, de qua quædam attigit Menagius.

¶ Quaternulus, Decreta Synodi Pariſ. an. 12in. apud Marten. to. 4 Anecdot. cnl. 166 *Quaternuli magiſtri David de Dinant infra Natale Epiſcopo Pariſienſi afferantur & comburantur.* Occurrit in Chronicn Windeſem. in voce *Porta* laudatn.

Quaternunculus, & Quaterniunculus. Hugo Flaviniacenſis in Chronic. Virdun. *Invenit in ipſa Eccleſia Quaternunculos de Vita S. Sanctini, ſed valde contritos.* Carolus C. Rex apud Hincmarum: *Quia neceſſitate cogente, prolixius reſpondere compulſi ſumus, contra morem noſtrum, in Quaterniunculo manualo noſtro ſignato reſponſionem noſtrã ſcribere neceſſarium duximus.* Adde Concil. Duziacenſe I. part. 2. cap. 17.

2. QUATERNIO, Qui quartæ militaris vel urbicæ centuriæ præeſt, Gallis *Quartonier.* Walafridus Strabo libro de Rebus Eccleſ. pagina 35. *Decani, vel Decuriones, Quaterniones, Duumviri, &c.* [Johan. de Janua: *Quaternio, qui quatuor milites habet ſub ſe: unde in Actibus Apoſt. cap.* 12. Tradens eum quatunr Quaterninnibus militum cuſtodiendum. *Quidam proferunt Quaternio pro Quaterno, ſed falſo.* Hanc ſententiam amplectuntur aliquot interpretes; ſed melius alii numerum intelligunt quorumvis militum quaternarium, ut ſuadet vox τετραδίοις, quæ legitur in textu Græcn. Id confirmat verſio Syriaca, quæ 16. habet milites, nnn quatuor tantum.]

¶ QUATERNITAS, Quaternarius numerus, apud Pomponium Lætum & recentiores, præſertim Scholaſticos Theologos.

¶ QUATERNIZARE, In quatunr partes dividere, Gall. *Ecarteler.* Vide *Quarterizatio.*

1. QUATERNUM, *Lignum in quatuor partes fiſſum*, Petrn de Creſcentiis l. 5. de Agricult. p. 267.

¶ 2. QUATERNUM, vel Quaternus, Chartæ compactæ, Gall. *Cahier.* Vide in *Quaternio* 1.

¶ 3. QUATERNUM Feudum. Vide *Feuda quaternata* in voce *Feudum.*

¶ QUATERVIGINTI, Gall. *Quatre-vingt*, Octoginta, apud Thomam *Madox*, Fnrmul. Anglic. pagina 141. & Rymerum tnm. 5. pagina 326.

¶ QUATILIS, fnl. Cautus. Bulla Clementis V. PP. annn 1312. qua extinctorum Templi Militum bona & jura transfert ad Milites S. Johannis Hieroſnl. inter horum Privilegia pag. 105. *De proviſa & Quatili eorumdem locorum unione & translatione, &c.*

¶ QUATISONIA, Idem quod ſupra *Quartiſina*, Penſitatio quartæ partis. Charta Lotharii Imp. in Actis SS. Junii tnmn 5. pagina 485. *Cum vineis, terris, ſilvis ... cum ritratibus, tallenariis, Quatiſoniis & cum omnibus ad prædicta loca pertinentibus.* Prn *ritratibus* puto legendum *riparibus*, ut in alia ſimili Charta ibidem habetur, ubi etiam pro *tallonariis* melius legitur *teloneis.*

¶ QUATRANS, prn *Quadrans.* Gloſſæ Lat. Gr. & Græc. Lat. *Quatraus*, Τριούγκιον,

QUATRARIA, Lapidina. Vide *Quadraria.*

¶ QUATRICENTUM, Quadringenti, *Quatre cent.* Geſta Manfredi & Conradi Regum apud Muratnrium tnm. 8. col. 614. *Cum ducentum Hiſpanis, totidem Theutonicis & Quatricentum Turcis ſtipendariis.*

¶ QUATRIDUANUS, *Quatuor habens dies*, Joh. de Janua. Occurrit Joan. 11. 39. ubi de Lazaro jam à quatuor diebus vita functo ſermo eſt.

¶ QUATRIGA, prn *Quadriga*, in Charta annn 1231. tnm. 3. Ordinat. Reg. pag. 119. *Equos, jumenta, aſinos vel Quatrigas burgenſium .... capi nullatenus permittemus.* Cl. Editor intelligit aratra; malim carros, quibus magis proprie convenit vocis quadrigæ notio, quam aratris.

¶ QUATRIPERTIRE, Idem quod *Quadripertire*, In quatunr partes dividere. Elmhamus in Vita Henrici V. Regis Angl. cap. 12. *Sicque quatuor cuſtodias exercitus regulis Quatripertit.*

¶ QUATRIPES, ut Quadrupes, in Miraculis S. Cataldi Epiſc. tnm. 2. Maii pag. 574.

¶ QUATRIVIOLUM, Quadrivium. Char. ann. 1342. tn. 2. Hiſt. Dalphin. p. 446. col. 1. *Ad iter tendens de civitate Gratianopoli verſus Montem-Bonoudum uſque ad Quatriviolum, & ab ipſo Quadriviolo procedendo per ipſum iter Montis-Bonoudi, &c.*

¶ QUATRIVIUM, ut ſupra *Quadrivium*, Quatuor artes liberales. Vita S. Brunnnis Epiſc. to. 4. Julii pag. 479. *Poſtquam vero non ſolum trivii, ſed etiam Quatrivii ſcientiam cœleſtis gratiæ munere aſſecutus eſt, &c.*

QUATRONCHIA, Menſuræ frumentariæ ſpecies. *Quatronchia frumenti*, in Charta Hugonis Ducis Burgundiæ pro Cnmmunia Coicheienſi annn 1253. apud Perardum.

¶ QUATRONUS, ut ſupra *Quarteronus*, Quinque & viginti. Literæ ann. 1342. apud Rymer. tnm. 5. pag. 326. *Aſſignavimus eidem Willelmo quaterviginti & quinque ſaccos & tres Quatronos lanæ*, hoc eſt, 75. libras ſupra 85. ſaccns.

QUATUOR-ANGULATILIS, Quatunr anguliscnnſtans. Auctor incertus inter Gromaticos: *Terminus ſi rotundus fuerit, & brevis, & de una parte in latus punctum habuerit, in fontem Quatuor-Angulatilem deſcendet.*

¶ QUATUORDECIMUS, Quatuordenarius, &c. Johannes de Janua: *Quattuordenus, Quattuordenarius, Quattuordecimus, Quartusdecimus; Quattuordecies, Quattuorvicibus.*

QUATUOR-TEMPORA. Vide *Jejunium vernale.* Auctor Græciſmi MS.

Dant Crux, Lucia, Cineres Kariſmata dia,
Ut ſit in angaria Quarta ſequens feria.

¶ QUATUOR-VIGINTI, Gallice *Quatre-vingt*, Octoginta, in vet. Ceremoniali MS. B. Mariæ Deauratæ.

¶ QUAWARFEDA, pro *Cadarfreda*, in MS. Ambroſ. legi monet Murator. tom. 1. part. 2. pagina 78. col. 2.

¶ QUAXARE, Coaxare. Feſtus: *Quaxare ranæ dicuntur, cum vocem mittunt.* Johan. de Janua: *Quaxum vel Quaſquum dicitur ſonus ranarum; unde Quaxare vel Quaſſare dicuntur ranæ, cum voces emittunt, ſecundum Hugutionem.* Supplem. Antiquarii: *Quaſat, ὅτ ως φωνεῖ βάτραχος, Cum rana clamat.*

¶ QUEIRRINUS, Lapis quadratus. Charta Maſſil. an. 1278. *Quem lapidem ſive Queirrinum pro termino antiquo concorditer confirmaverunt.*

¶ QUELLE, Φρυγάνοι χῦται, in Gloſſis Lat. Græc. Melius in Græco-Latinis *Quiſquilia* & *Quiſquiliæ*, & in Codice Sangerman. *Quiſquiliæ, ſingulare non habet.*

¶ QUEMINEA, Gall. *Cheminèe*, Caminus. Charta ann. 1309. tom. 1. Chartular. S. Vandregeſili pag. 924. *Murum cum quadam Queminea ibidem conſtruxerat.*

¶ QUEMINUM, vel QUEMINUS, Iter, via ſtrata, Gall. *Chemin*, Picardis noſtris *Quemin*. Chartularium S. Vandregeſili tom. 2. pag. 1415 *Abeunt Queminum domini Regis. Queminum regale*, in Chartis ann. 1295. & 1298. ex Archivo Monaſterii B. M. de Bono-nuncio Rotomag. Vide *Cheminus*.

¶ QUENULA, *Satureia*, apud Schilterum in Gloſſario Teutonico. Videtur eſſe vox Latino-barbara, ut & ſequens

¶ QUERCA, Eidem Schiltero, *Chela, Gurgulio à gutture nomen traxit, cujus meatus ad os & nares contenditur*, ex Rabano de partibus corporis.

QUERCIA, Quercus, Italis *Quercia*. Charta Rachiſi Regis Longobard. apud Ughellum in Epiſcopis Cluſinis: *Inde vero de terra Philippi recte in montecello ad ipſas Quercias, ubi ſunt cruces factos deſuper campo, ubi dicitur, &c.* Occurrit præterea apud Recuperium in Miraculis B. Ambroſii Senenſ. n. 138.

¶ QUERCULA. Charta Ludovici Regis Franc. anno 1267. inter Privilegia Militum S. Johannis Hieroſol. pagina 32. *Præcipimus quod homines prædicti ſui hoſpitalis ſint liberi & quieti de exercitu & de equitatione, & de arboreo, pugio, pontagio, & paſſagio & vinagio, & ſtagio, de boſſinis equorum, & de omnibus vexationibus, & de omnibus Quercults, placitis auxiliis, & de tollocis, & de omnibus operationibus cunctarum caſtellanarum & villarum.* Emendo *Querulis*. Vide mox *Querela*.

QUERELA, Idem quod Cauſa, actio, lis intentata, in Regiam Majeſt. lib. 1. cap. 8. §. 34. cap. 10. §. 1. cap. 13. §. 3. in Statutis ſecundis Roberti I. Reg Scot. cap. 30. §. 1. &c. [Sic *Querelle* pro lite & *Querelleres*, pro litigante dicitur in Stabilimentis S. Ludovici lib. 2. cap. 27. editionis *de Lauriere*: ubi notæ ſunt conſulendæ.]

¶ QUERELÆ, ut obſervat Kennettus in Gloſſario ad calcem Antiq. Ambroſd: quandoque dicta tributa Regi vel domino ſoluta pro obtinenda facultate *querelam* ſeu litem agendi in ejus curia; ſæpius vero *querelæ* dicuntur mulctæ pro communibus delictis, de quibus *querela* eſſe poteſt, impoſitæ, quarum immunitas haud raro concedebatur. Charta Henrici II. Regis Angl. in Antiq. laudatis pagina 123. *Præcipio vobis quod cuſtodiatis & manuteneatis & protegatis terras & homines & omnes res & poſſeſſiones Bernardi de S. Walerico in balliwis veſtris, ſicut meas proprias.... & terræ ſuæ ſint quietæ de ſcyrie & hundredis, & ſectis ſcyrarum & hundredorum, & omnibus placitis & Querelis, exceptis murdredo & latrocinio.* Alia Ch. ibid. p. 403. *Henricus de Oili conceſſi & dedi eccleſiæ Dei & S. Mariæ de Egnesham quatuor hidas terræ.... liberas & quietas ab omnibus Querelis, excepto murdredo & danegeldo.* Char. an. 1262. ex Archivo Monaſterii B. M. de Bono-nuncio Rotomag. *Ego Floridus, dictus Gosbert de S. Valerico vendidi & conceſſi in perpetuum viris Religioſis, Priori & Conventui B. M.. .v. ſol & x. den. habendos & recipiendos...pacifice & hereditarie ad terminum ſupradictum, cum omnibus redditibus & redeventiis & Querelis, quas à toto tenemento meo reddebam.*

QUERELÆ FORINSECÆ. Leges Canuti Regis de Foreſtis capit. 9. *Et ſint quieti . . . . ab omnibus armorum oneribus, quod Warſcot Angli dicunt, & forinſecis Querelis.*

QUERELLES FIEFFAUX, in Conſuet. Norman. capit. 48. 92. id eſt querelæ feudales, querelæ ſeu lites de feudis.

¶ QUERELÆ, Preces, gemitus pii. Verſus Eugenii Epiſc. Tolet. tom. 2. Annal. Benedict. p 684.

Cumque precum murmur ad propria fuderis intus,
Et gemitus toto prompſeris ex animo;
Eugenium, quæſo, propriis adiunge Querelis,
Sic culpis veniam poſſit habere ſuis.

¶ QUERELABUNDUS, Querulus *Querelabundis cœpit vocibus inquirere*, in Vita S. Gregorii PP. to. 2. Martii pag. 209.

QUERELARE, Queri, *Se plaindre*. Ugutio: *Querelari, querimoniari, lamentari. Queroloſus, querula plenus.* Papias: *Querelatur, queritat, clamat, teſtatur.* Vetus Interpres Alexandri Tralliani Iatroſophiſtæ lib. 2. paſſion *Et dicebat ſe mordicationem pati in ventre, & capitis dolorem ſe habere Querelabat.* [Arnobius Junior in Pſalmum 76. *Memorans præterita bona, de malis præſentibus Querelatur.*] Chronicon Farfenſe: *Quidam in terra Paulus .... Querelatus eſt Domino Karolo Regi ... de Monaſterio S. Angeli ... dicens, quod de ſuis parentibus fuiſſet, & ſibi pertineret.* Italis *Querelare*, eſt accuſare in judicio, *dar querela*, nomen deferre, diem dicere. Hac notione utitur Matth. Paris in Vitis Abbatum S. Albani pag 67. [& in Additamentis pag. 508. ubi: *Si videatur eis quod pertineat* (negotium) *ad ſarum regium, Querelatur judex: qui confiteatur ſe poſt interdictionem proceſſiſſe, amerciatur.* Placitum an. 867. è Tabulario S. Tiberii: *Bonefindus Abbas....ſe Querelavit & dixit: Audite me Querelantem & proclamantem, &c.* Thomas Walſingus in Hypodigmate Neuſtriæ pag. 481. *Eligantur hinc inde arbitri, qui ſi provideant, quomodo Querelantibus ſatisfiat, & Rex Franciæ ſe obliget.* Statuta criminalia Saonæ cap. 14. *Si vero condemnatio fuerit minoris quantitatis dictarum librarum viginti ... non poſſit ab ea appellari, Querellari, nec nulla dici, ſeu aliqualiter Querellari; ſed omnino exequi debent, nulla exceptione, ſeu defenſione juris vel facti obſtante.* Concilium Avenion. ann. 1209. tom. 2. Spicil. Acher. pag. 614. *Tepidi ſunt nimium & remiſſi ad juſtitiam coram ſe Querelantibus faciendam.* Charta an. 1209. è Chartul. Meld. *Querelabam contra G. Electum Meldenſem eſſarta & nemus, & quicquid juris emeras, &c.* Literæ Philippi Franc. Regis an. 1338. apud *de Lauriere* tom. 2. Ordinat. pag. 128. num. 34. *Statuimus quod poſt dimiſſionem dicti officii in illo loco, debeant per 50. dies .... continue reſidere, & Querelantibus de ipſis habeant reſpondere, ut poſſint ipſi Querelantes facilius conſequi jus ſuum contra eos.* Hoc verbo uſus eſt Servius in 1. Eclog. Virgilii: *Poſtea eum Querelantem invenimus.* Vide *Querulari* & *Querulus.*]

¶ QUERELARI, Argui, corripi. Guido lib. 2.

Di-

Diſcipl. Farf. cap. 12. *Si aliquem talem invenerit dormientem, excitet eum: ſi cum gratiarum actione non recipit, in Capitulo Querelabitur.* Noſtris *Quereller*, eſt Verbis aut factis laceſſere.

¶ QUERELATOR, Qui queritur, accuſator, actor. Concilium Tulugienſe ann. 1065. can. 8. *Ita ut medietatem iſtius duplæ compoſitionis habeat Querelatar, & alteram medietatem habeat Epiſcopus & ipſe Comes.* Vide *Querela* & *Querelare*.

¶ QUERELATUS, *Perſona de qua oſtenditur querimonia juſticiario, ut ſuper hoc exhibeat jus, prout debet*, in Codice Legum Norman. cap. 61. apud Ludewig. tom 7. Reliq. MSS pag. 263. Occurit ibid. pag. 67. Vide *Querulatus*.

¶ QUERELOSITAS, Querela. Tabularium S. Albini Andegavenſis: *Magnas gratias reddiderunt, eo quod ipſorum Querelofitati & murmurationi, quam adverſus illum & monachos ... habuerant, rationem reddendo finem impoſuerat.*

QUERELOSUS, Μεμψίμοιρος, apud S. Ferreolum in Regula cap. 7. *Querelleux*, Jurgator. Alias

QUERELOSUS, Idem valet quod *Querulus*, apud Adelmum lib. de Virginitate cap. 4. & Flodoardum l. 2. Hiſt. Remenſ. cap. 3. Item *actor*, qui queritur coram judice. Fori Alcaconenſes: *Et qui ferirer de lancea aut de ſpada polaciada peite 10. ſol. & ſi troncirit ad altera parte, peite 20. ſol. ad Querelofo.*

¶ QUERENS, Actor, qui de alio queritur in judicio. Charta an. 19. Edwardi filii Edwardi Regis Angl. apud Thomam *Madox* Formul. Anglic. p. 227. *Hæc eſt finalis concordia facta in curia domini Regis ... inter magiſtrum Philippum de Turvill clericum Querentem .... & Johannem Hallynge de Bedewoth deforciantem.* Vide *Querere*.

¶ QUERERE, Queri de aliquo apud judices, in jus vocare, cauſam dicere, accuſare. Judicium inter Abbatem Farfenſem & Presbyteros S. Euſtachii apud D. *le Blanc* in Diſſert. Hiſt. de Monetis pag. 92. *Ad hæc presbyteri queſierunt advocatum, qui pro eis Quereret, & datus eſt eis Benedictus filius Stephani à Macello ... & proclamabat ita dicendo: Ego Quero Hugonem abbatem de duabus Eccleſiis cum caſis & cellis ſuis.*

¶ QUERESTARIUS, Cantor in eccleſiis, Angl. *Queriſter*, Gall. *Choriſte*. Teſtamentum an 1440. apud Thomam *Madox* Formul. Anglic. pagina 433. *Item do & lego ... cuilibet clerico capellæ non promoto adtunc xx. ſ. & cuilibet Quereſtario vi. ſol. viii. den.* Vide *Queriſtæ*.

¶ QUERIMONIALITER, Cum querimonia, in Charta anno 1335. apud Ludewig. tom. 5. Reliq. MSS. pag. 508.

QUERIMONIARI, Queri, in Vita S. Fructuoſi Epiſcopi Bracarenſis cap. 13.

¶ QUERIMONIUM, Idem quod *Querela*, Cauſa, lis. Chronicon Farſenſe apud Murator. to. 2. part. 2. col. 556. *Tunc ipſe abbas una cum Auberto judice advocato hujus monaſteriis oſtendis breve factum, quod continebat, qualiter quondam ante Ottonem Imp. & Gregorium PP. diffinitum fuerat Querimonium.*

QUERISTÆ. Charta ſeculariſationis Eccleſiæ Menevenſis apud Prynneum in Libertatibus Eccleſ. Anglic. to. 3. p. 327. *In ſecundo vero gradu ſubtus ſtous Vicarii Diaconi ... item in tertia forma pueros & Queriſtas præcipimus collocari.* Forte *Choriſtas*. [Anglis *Queriſter* idem eſt, qui noſtris *Choriſte*, ab Anglico *Quire*, Chorus. Vide ſupra *Quereſtarius*.]

¶ QUERNA, num ager frumento conſitus, à Teutonico *Chern* vel *Chorn*, frumentum, aut locus *quernus*, vel *quernetum*, *quercetum*? Tabularium S. Florentii: *Herveus auxit donum ſuum & dedit molendinum cum Querna circumdata aqua.* Vide *Cherina* & *Chernо*.

¶ QUERNELLUS, &c. Vide ſupra in *Quarnellus*.

QUEROLA, [ſ. Turtur, à querulo cantu ſic dicta. Virgilius in eclogis 1. 59.

Nec gemere aeria ceſſabit Turtur ab ulmo.

Et Martialis lib. 3. Epigr. 58.

Gemit hinc palumbus, inde cereus Turtur.]

Vide [*Cauba* &] *Croerola*.

¶ QUERPIRE, pro *Guerpire*, Rei alicujus poſſeſſionem dimittere. Narratio ann. circiter 1090. apud Marten. tomo 1. vett. Scriptor novæ Collect. part. 2. pagina 38. in 4. *Monachis Majorismonaſterii eccleſiam S. Sulpitii omnibus modis ſpontaneus Querpivit.*

¶ QUERPITIO, Rei poſſeſſæ dimiſſio, ibidem pag. 39. Vide *Guerpire*.

¶ QUERQUEMANIA, Fixio metarum agrorumque diviſio. Vide *Circamanaria*.

¶ QUERRA, Idem quod *Guerra*, Bellum, Gall. *Guerre*. Charta Karoli Regis Hungar. anno 1337. apud Steyererum in Commentariis ad calcem Hiſt. Alberti II. *Diſcordiis & Querris inter nos & ipſos Duces Auſtriæ perdurantibus.* Recurrit ibidem, ut & in Chronico Epiſcoporum Merſeburg. apud Ludewig. tomo 4. Reliq. MSS. pag. 403.

¶ QUERRARIA, Lapicidina, Gall. *Carriere*. Locus mox extat in *Querrerarius*. Vide *Quarreria*.

¶ QUERRERARIUS, Lapicida, Lapidarius, Gall. *Carrier, tailleur de pierre*. Charta an. 1369. apud Rymer. tom. 6. pag. 619. *Et ad latomos, Querrerarios & omnes alios operarios, qui pro aptatione petrarum prædictarum neceſſarii fuerint, capiendum, & in Querrariis prædictis ponendum, &c.*

¶ QUERSONARIA, Naſturtiaria area, Gall. *Creſſonniere*. Vide in *Kerſonaria*.

¶ QUERULANS, Qui *querulatur*, ſeu queritur coram judice, qui litigat, cauſam agit. Miracula B. Wernberi, to. 2. Aprilis pag. 716. *Habet juriſdictionem in eos, ut coram eo Querulantibus teneantur reſpondere.* Diploma Radulphi Imp. pro Wormatienſibus, apud Ludewig. to. 2. Reliq. MSS. pag. 243. *Quamdiu parati fuerint in civitate ſua de ſe Querulantibus juſtitiam exhibere.* Privilegium Alberti Magdeburg. Archiep. an. 1225. apud eumdem Ludewig. tom. 5 pag. 24. *Notum eſſe volumus ... quod pro diſcordia ſopienda, quam habebat dilectus in Chriſto filius Prepoſitus Novioperis & eccleſia ſua contra civitatem noſtram Halleaſem, pro ablatione aque ad lacum, Querulantibus ejuſdem civitatis civibus ex adverſo, &c.* Vide *Querelare*.

¶ QUVRULARI, Querulas effundere. Euricius Cordus lib. 13. Epigr. 43. ad amicum:

Vacuum quid Querulare focum?

Epigramma in Hattonem Archiepiſcopum Mogunt. apud Serarium l. 4. Rerum Moguntiacarum cap. 11.

Parcus & infelix, quæ te dementia ludit,
Pauperibus Chriſti ut commoda nulla ferat?
Cum Judea, ſolum hoc Querulabitur ipſe futurus,
Neſcis quod poſt hæc te ultio dira premet.

Perperam Voſſius de Vitiis ſerm. lib. 4. cap. 19. *Querelabitur* legit à *Querela*; melius enim *Querulabitur*, à *Querulus* ſecunda correpta, ut verſui congruit. Deinde paſſim occurrit *Querulari*. Petrus Bleſenſis Epiſt. 129. *Ne de illis queruletur Dominus.* Rurſum utitur Ep. 141. 142. &c. Th. de Kempis de tribus Tabernac. cap. 9. *Injuſte Querulor, juſte autem patior.* Adde Vitam S. Petri Mart. tom. 3 Aprilis pag. 694. Annales Mediol. apud Murator. tom. 16. col. 714. &c.

¶ QUERULATUS, Reus, de quo quis queritur apud judices. Codex Legum Norman. capit. 9. apud Lude-

Ludewig. tom. 7. Reliq. MSS. pag. 168. *Facto autem jam inſpectione & partibus ad curiam jam reverſis, ſi Querulatus jam reſpondeat, ſe loco cepiſſe namta demonſtrato.* Statuta criminalia Saonæ cap. 46. in Additione: *Statuimus, quod Queralatus poſſit probare contrarium, & detecto nuntium juraſſe falſum, puniatur ipſe nuntius juxta formam ſtatuti.* Vide *Queralus*.

¶ QUERULE, Queſtu, conquerendo. Vita S. Wenwaloei MS. *Suis illum Querule poſcentibus, ut Deus incommoditatibus eorum ſubveniret.*

¶ QUERULOSE, Idem quod *Querule*, apud Joh. de Janua, Laur. Byzinium in Diario belli Huſſitici to. 6. Reliq. MSS. Ludewigi pag. 129. &c.

¶ QUERULOSUS, *Querula plenus*, Johanni de Janua. *Murmuratores Queruloſi*, in Epiſtola Judæ v. 16. Alii legunt *Querelaſas*.

¶ QUERULUS, *Perſona illa que exponit conquerendo juſticiariæ querimoniam de ſibi injuria irrogata*, in Codice Legum Norman. cap 60. apud Ludewig. tom. 7. Reliq. MSS. pag. 262. Ibid. cap. 9. pagina 167. *Si autem plura nata, vel in pluribus locis, per unum adverſarium detenta fuerint, per unam tantum liberationem debent omnia liberari, cum ſint per unum Querulum requiſita; de una enim querimonia inter unum Querulum & Querelatum unum ventilata, ſuper namtorum liberatione, una erit liberatio ſervientis.* Vide *Querelare* & *Querelans*.

¶ QUERUS, pro *Verus*. Charta fundationis Monaſterii S. Michaelis in Apuniano ann 728 apud Marten tom 1. Ampliſſ. Collect col 1. *Volo ut Querum habeat poteſtatem & firmando livertatem.*

¶ QUESNETUM, Gall. *Chenaie*, vel uti pronunciant Picardi, *Quenaie*, Quercetum. Charta an. 1246 ex Chartulario S. Vandregeſili tom. 1. pag 354. *Abornans ex uno buto Queſnete Domini de Maſcy & varennis de Braymont.*

QUESTA, Questare, &c. Vide *Queſta*.

¶ QUESTELLUS, Ciſtella, arcula. Inventar. Eccl. Noviom ann. 1419. *Item unus parvus Queſtellus argenteus, in quo ſunt plures reliquiæ ignotæ.*

¶ QUESTIA, Exactio, tributum. Vide *Queſta*.

¶ 1. QUESTIO, ut *Queſtia*, Exactio. Vide *Queſta*.

¶ 2. QUESTIO, Querela, queſtus. Vita S. Abundii, tom 1 Aprilis pag 94 *Ingentem gemitum magnis Queſtionibus revolvebat.* Pro *Querela*, Lite ſeu contentione legitur in Literis an. 1275. apud D. *Secouſſe* tom. 3. Ordinat. Reg. pag. 59. *Contencionibus, Queſtionibus vel querelis... quas habebant .... contra, &c.* Vide *Querela*.

¶ QUESTIONARE, Torquere. Vide *Quæſtionare*.

¶ QUESTOR, Variis notionibus. Vide *Quæſtor*.

¶ QUESTUARE, Questuarius, Questura, Questus. Vide in *Queſta*.

¶ QUEVAGIUM, *Droit de Quevage*, in Conſuet. Peron. Idem quod *Cavagium*, Capitis cenſus. Vide *de Lauriere* in Gloſſario juris Gallici. & ſupra *Capitale* 3.

¶ QUICTANTIA, Gallice *Quittance*. Vide in *Quietus*.

QUID PRO QUO, JC. Anglia idem eſt quod [illegible] in contractibus. Cowellus.

☞ Notum eſt *Qui pro quo* Pharmacopolarum. Extat Magnini celebris Medici Mediolanenſis Libellus, cui titulus eſt: *Quid pro quo Apothecariorum.*

¶ QUIDAGIUM, Quod domino loci ſolvitur pro ſecuro tranſitu. Statuta Eccleſ. Biterr. tom. 4. Anecdot. Marten. col. 651. *Item* (excommunicantur) *qui nova pedagia vel Quidagia conſtituerant vel conſtituunt, vel antiqua augmentant, abſque principis auctoritate vel alia legitima permiſſione.* Statuta Eccl. Cadurc. eod. tom. col. 732. *Item, declaramus quoslibet dominos ſeculares, bajulos, nuncios, arrendatores, & ſimiles levantes pedagia ſeu Quidagia à clericis ſeu perſonis eccleſiaſticis de rebus eorum propriis... eſſe excommunicatos.* Præcepta facta Baronibus à Milone Sedis Apoſtolicæ Legato an. 1209. apud eumdem Marten to. 1. Anecd. col 815. & 816. *Item, præcipio ut pedagiorum & Quidagiorum exactiones penitus dimittatis, niſi quas Regum vel Imperatorum conceſſiones probaveritis vos habere nec dimiſſa pedagia ſeu Quidagia denuo reſumatis.* Vide *Guidare*.

QUIDDITAS, vel Quiditas, Scolaſticis. Natura, eſſentia, quæ de re aliqua dicitur, cum quæritur, Quid eſt? Chronicon Angl. Th. *Otterbourne* pagina 165. ubi de Articulis Wicleffi: *In ipſo* (Euchariſtiæ) *ſacramento manet unum corpus ſubjectans accidentia panis, quod voco corpus mathematicum, & extractum à ſpecifica Quiditate panis.* Vide Goclenii Lexicon Philoſophicum.

¶ QUIDENA, f. pro *Quindena*, Pars decima quinta. Bulla Gregorii PP. ann. 1235. è Chartulario Monaſterii de Inſula Dei: *Viginti ſolidos monetæ ſuper Quidena Gaſnapiæ, decimam molendini de Riè.* Vide *Quindena* 2.

¶ QUIDITAS. Vide *Quidditas*.

¶ QUIDRIGILD, Æſtimatio hominis, ejuſque pretii ſolutio. Vide in *Weregeldum*.

QUIENAVES. Charta Aldegaſtri, filii Sylonis Regis Ovetenſis, anno 781. apud Sandovallium: *Una regula de ordine S. Benedicti, & quinque Quienaves, & quatuor tapetes, & tres vaſas ſolomoniegos, & duodecim cariales argenteas, & unam argenteum.* Hic hæret editor.

¶ QUIESCERE. Vide mox in *Quieterium*.

QUIETA, Cella monaſtica, ubi quieſcunt Monachi. Ethelwlfus de Abbat. Lindesfarn. cap 10.

.... rurſuſque ſuas viſitare Quietas
Incipiunt Fratres.

¶ QUIETANCIA, Quietantia. Vide *Quietus*.

1. QUIETARE, Dormire, Gallice *Repoſer*. Vetus Scheda Caſinenſis apud Camillum Peregrinum in Hiſt. Longob. lib 1. pag. 126. *Statim ſuper eodem ſepulchro ſoporatus, totam Quietavit noctem.*

¶ 2. QUIETARE, *Quieſcere, ſecure quietem inſtituere*, Barthio in Gloſſis ex Hiſt. Palæſt. *Ibi invenerunt hortos plenos oleribus & fabis aliiſque leguminibus, jam ad præcocitatem maturantibus; ibi Quietaverunt tribus diebus.*

¶ 3. QUIETARE, Pacificare, ſedare, *Quietum facere*, Johanni de Janua. Camilli Peregrini Hiſtoria Principum Longobard. apud Murator. tom. 2. pag. 238. col. 2. *Hæc quidem licet callide egerit, feritatem tamen ſupradictarum barbararum gentium minime Quietavit.* Rolandinus Patav. de factis in Marchia Tarviſina lib. 3. cap 8. *Quietatum eſt tunc negotium inter Paduanos & Tarviſinos per ambaxiatores Venetiarum.*

¶ 4. QUIETARE, Quietare, Quittare, Quietare, Dimittere, relinquere, cedere, Gall. *Quitter, laiſſer, abandonner, ceder.* Literæ ann. 1176. to. 1. Anecdot. Marten. col. 587. *Quicquid in poteſtate eccleſiæ de Baſenvilla habebat in dominio .... eidem eccleſiæ .... publice Quitavit & dimiſit.* Col. 588. & 589. ubi de eadem re, legitur *Quietavit & dimiſit. Donavi & Quitavi*, in Charta an. 1226. to. 1. Maceriarum Inſulæ Barbaræ pag. 141. *Vendidit & Quitavit*, in Charta an. 1232. è Tabulario Bonevall *Concedimus & Quitamus*, in alia an. 1234. ex eod Tabulario. *Quitamus & guerpimus*, in Charta an. 1261. apud Sponium tom. 2. Hiſt. Genev. pagina 55. *Ipſum jus dono, Quitto, concedo*, in Charta an. 1275. è Chartulario Æduenſi.

Dedi,

[illegible]

Dedi, Quiptavi penitus & remiſi . . . . quidquid juris . . . . mihi competit, in Charta an. 1286 apud Stephanotium tom. 3. Antiq. Pictav. MSS. pagina 909. Paſſim occurrit hoc verbum ea notione varie in variis locis exaratum. Vide, ſi vacat, Chartam anno 1196. apud Lobinell. tom. 2. Hiſt. Britan. col. 184. aliam anno 1197. apud D. Calmet. tomo 1. Hiſt. Lotharingiæ col. 246. Chartam Guidonis Comitis Nivern. apud Baluz. tom. 2. Hiſtor. Arvern. pagina 32. aliam anno 1257 apud jam laudatum Lobinell. to. 3. Hiſt. Pariſ pagina 45. col. 2. & aliam ejuſd. anno ibid. pag. 46. col. 1. Concil. Piſanum ann. 1409. tom. 6. Spicil. Acher. pag. 337. &c.

¶ QUITANTIA, Ceſſio, dimiſſio. Chartularium S. Vandregeſili tom. 1. pag 18. & 19. *Ego vendidi. Quitavi & relaxavi, ſine perpetuo, ſine exigentia & aliqua reclamantia . . . . & ſi acciderit quod non poſſemus ego aut mei heredes garnatiſare Quitantiam, ad &c.*

¶ QUITAS, Eodem ſignificatu. Statuta Communis Genuæ lib. 1. cap. 9. *Cauſa vel quæſtio juriſjurandi tranſactionis & Quitatis, &c.*

¶ QUITATIO, QUITTATIO, Eadem notione. Chartularium S. Vandregeſili tomo 1. pagina 12. *Hanc autem Quitationem & dimiſſionem . . . tenemur garnatiſare. Quitationis & venditionis teſtimonium*, in Charta ann. 1283. è Chartulario Fiſcamnenſi. *Eandem donationem & Quittationem donamus, concedimus & laudamus*, in Charta ann. 1229. tom. 1. Maceriarum Inſulæ Barbaræ pag. 143. *Promittens me contra præſentem donationem, Quittationem, non iturum*, in Charta an. 1175. è Chartulario Æduenſi. Adde Literas an. 1231. to. 3. Ordinat. Reg. pag. 117. Gloſſarium Lobinelli tom. 3. Hiſtor. Pariſ. &c.

¶ QUIPTATIO, Eodem intellectu. Charta an. 1286. apud Stephanotium tom. 3. Antiq. Pictav. MSS. pag. 909. *Et pro hujuſmodi Quiptatione habui & recepi à Priore prædicto XVI. ſextaria ſiliginis, de quibus me teneo plenarie pro pagato.*

¶ QUITTATOR, Qui cedit, *quittat* ſeu dimittit. Charta ann. 1409. apud Baluzium tom. 2 Hiſt. Arvern. pag. 412. *Quittaverunt dicti D. Dalphinus & Johanna . . . ceſſeruntque penitus & remiſerunt ceteris liberis maſculis . . . . omnimodam ſucceſſionem . . . . pactum perpetuum & expreſſum ſollempni & valida verborum ſtipulatione facientes . . . de non agendo nec movendo de cetero per dictos D. Dalphinum & Johannam Quittatores . . . contra dictos liberos maſculos quittatos.*

¶ 5. QUIETARE, Abſolvere. Vide in *Quietus*.

¶ QUIETARI, Quieſcere, quietum fieri. Miracula B Ambroſii Senenſis, to. 3. Martii pag. 231. *Promittens ad ſepulcrum ejus ſe venturum . . . ſi ſaltem illo caſu Quietarentur*, ſcil. manus à tremore.

¶ 1. QUIETATIO, Dimiſſio, ceſſio. Charta ann. 1176. tom. 1. Anecd. Marten. col. 589. *Juravit etiam ipſe Simon, quod eamdem Quietationem ab heredibus ſuis Eccleſiæ concedi faceret & laudari.* Vide *Quietare* 4.

2. QUIETATIO, apud Radulfum de Diceto ann. 1196. in Charta Ricardi Regis Angliæ: *De loquela verſus dominum Regem Francorum, ſcilicet de Quietatione Clericorum & Laicorum, cum eo ſermonem habeatis.* [An pacificatio? Nihil eſt in hac Charta, unde vocis ſignificatio certo dignoſcatur. Vide *Quietare* variis notionibus.]

¶ QUIETATUS Charta Ricardi Regis Angl. ann. 1423. tom. 3. Hiſtor. Harcur. pag. 184. *Volumus . . . quod homines prædicti ſancti Hoſpitalis de Jeruſalem ſint liberi & quieti & de exercitu & de Quietatu.* Sed legendum eſt *equitatu*, ut apud Rymer. to. 10. pag. 314. id eſt, exercitu ſeu expeditione bellica. Vide *Hoſtis* 2.

¶ QUIETIM, Quiete, pacifice. *Quietim poſſidere*, in Charta Dagoberti Regis Franc. apud Mabillonium tom. 3. Analect. pag. 216.

¶ QUIETIVE, Idem quod *Quietim*. Epiſtola Paſchalis II. PP. ad Epiſcopos Galliæ pro Cluniacenſibus, tom. 6. Spicil. Acher. pag. 460. *Ita eos diligite, ita tuemini, ita fovete, ut Quietive per vos omnipotenti Domino valeant deſervire.*

¶ QUIETONUS, Primus, ut videtur, inter officiales domus leproſorum. Bulla Julii II. PP. ann. 1506. in continuatione M. Bullarii Rom. part. 4. pag. 10. col. 1. *Qualiterque tam dicti leproſi, quam Quietonus nuncupatus & procurator & camerarius, ſeu alii eorum officiales, pro negotiis dictarum leproſariarum tractandis, inſimul capitulariter convenire . . . debebant.*

QUIETORIUM, Sepulchrum. Vetus inſcriptio: *Quietorium hoc ſibi vivens paravit.* In aliis, *Requietorium*, eadem notione, 883. 4. 954. 1. 1030. 8. 1094. 8. Senator libro 6. Epiſt. 8 *Defunctorum ſacram Quietem* dixit. Valentinianus Nov. de Sepulcris: *Quis enim neſcit Quietos ſollicitari funeſtis nuſibus manes?* S Hilarius apud Facundum Hermianenſem lib. 10. c. 6. *Cogitans, tot Sacerdotes ſanctos & Quieſcentes jam, &c.* Hinc formula recepta in Inſcriptionibus ſepulcrorum: *Hic requieſcit, &c.* Eadmerus in Deſcript. Cantuarienſis Eccleſiæ: *Uſque ad locum Quietis Beati Dunſtani.* Teſtamentum SS. Quadraginta Martyrum Sebaſterorum. [illegible]

¶ QUIETUDO, [illegible], in Gloſſis Lat. Gr. & Græc. Lat. Quies, tranquillitas, Gall. *Quietude.* Diploma ann. 1336. apud Ludewig. to. 5. Reliq. MSS. pag. 522. *Cupientes quoque terrarum paci, tranquillitati & Quietudini in poſterum providere. Tranquilla Quietudo*, in Chronico Andreæ Danduli apud Murator. tom. 12. col. 500. Interdum idem eſt quod Immunitas. Charta ann. 1165. è Chartulario S. Vandreg. tom. 1. pag. 953. *Ego Aufredus abbas S. Vandregeſili & Conventus concedimus Willelmo Anglico Quietudinem domus ſuæ ab omni conſuetudine, ſalvo tamen cenſu, &c.* Vide Quietus.

QUIETUS, Abſolutus, liber, Gallis, *Quitte*. Lex Longob. lib. 1. tit. 14. §. 8. *Et ſi de una judiciaria fuerit, ad dies 12. antequam eat ad exercitum, ſit Quietus, &c.* Tabularium Caſaurienſe ann. 29. Ludovici Imp. F. Lotharii: *Et accepi pretium ego venditor à te emptore meo . . . . & finitum pretium teſtor apud me habere, ita tamen ut omnibus temporibus ſecurus & Quietus maneat.* Will. Tyrius lib. 14. cap. ult. *Etſi Dominus Imperator ei Holapiam, Cæſaream, principi reſtitueret Quietas, &c.* Monaſticum Anglic. tom. 2. p. 47. *Libera & Quieta in perpetuam eleemoſynam tenenda, ſalvo ſervitio forenſi.* Matth. Paris ann. 1251. *Si quis Henricum de Batonia occiderit, Quietus ſit à morte ejus, & Quietum eum proteſtor.* [*Quieta terra*, Immunis, libera, apud Mabillonium to. 4. Annal. Benedict. pag. 441.] Occurrit paſſim, maxime in Tabulis Anglicis.

☞ Palthenius in Gloſſario Schilteri conjectat Gallicum *Quitte* à Teutonico *Quitti*, Teſtimonium, derivari, quod non tam hominem debito liberum denotet, quam ipſa creditoris confeſſione liberatum. Hinc & Germani, inquit, apocham *eine quitung, eine quitantz* vocant, ut adeo à ſoluti debiti teſtificatione ad qualiſcunque teſtimonii ſignificatum præſens vox traducta exiſtimari poſſit. Addit idem Scriptor etiam affirmari poſſe à verbo *Quedan*, dicere, eſſe vocem *quitte*, vel *quit*, ut ſcribunt Angli, quod teſtimonii dictionem ſeu teſtimonium ore prolatum notet quemadmodum in Gloſſar. Boxhornii eſt *ſamanquit*, condictum,

¶ QUIPTUS, Idem quod *Quitus*. Charta an. 1307. è Chartulario S. Johannis Angeriac. p. 237. *Quæ ipſis Quipta, libera & immunia perpetuo permanebunt*.

QUITUS, Eadem notione, ex Gallico *Quitte*. Hiſtoria Archiepiſc. Bremenſ. in Joanne:

Promittunt præſidia ſibi date Quita
Qua ipſe expoſait pro ſervanda vita.

Mox:

A Papa de Curia Quiti dimittuntur,
Redeunt ad propria, promiſſa ſcinduntur.

Libertates oppidi Seiſcllenſis: *Et per hoc eſt Quitus*. Occurrit ibi plories, & alibi paſſim. Utitur Apuleius in Apolog. ubi videndus Caſaubonus.

¶ QUITTUS, Eodem ſignificatu, in veteri Charta apud Lobinell. tom. 2. Hiſt. Britan. col. 228. in Charta ann. 1273. apud eumd. Lobinell. tom. 3. Hiſt. Pariſ. pag. 27. col. 2. in alia an. 1312. eod. tom. pagina 320. col. 2. in alia 1309. inter Inſtr. tom. 2. Gall. Chriſt. col. 158. & alibi paſſim.

¶ QUITTIUS, Liber. Teſtamentum Beatricis de Arboreya Vicecomit. Narbonæ anno 1367. apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 1526. *Item volumus quod quædam mulier ſerva, ſive ſclava noſtra, vocata Marcha, ſit libera & Quittia, atque francha, poſt mortem noſtram, & quod fiat ſibi poſt mortem noſtram inſtrumentum afranquimenti, ſive liberationis; & ultra legamus ſibi quinquaginta florenos auri*.

QUIETUS REDDITUS dicitur, qui in exoneratione aliorum ſervitiorum, puta operarum, precariarum, &c. maneris domino annuatim ſolvitur; vulgo Anglis *mult rente*. & *white rente* nuncupatur, quod in denariis & argento penditur. Spelm. [Vide *Blount* in Nomolexico v. *Quit-rent*.]

QUIETA CLAMANTIA, Anglis *Quite claime*, cum quis renuntiat juri alicui quiete & pacifice. Radulfus de Diceto an. 1190. *Rex Tancredus dedit Regi Ricardo pro Quieta clamantia rerum omnium, quas petebat, unciarum auri* 20. *millia. Quieta clamatio*, eidem ipſo anno, [& apud Thomam *Madox* Formul. Anglic. pag. 159.] Matth. Paris: *Dedit .... tot uncias pro Quieta clamantia teſtamenti*. [Adde Chronicon Radulphi *Coggeshale*, tom. 5. Ampliſſ. Collect. Marten. col. 860.]

¶ QUIETUM CLAMARE, Eadem notione, in mox laudato Chronico col. 859. *Anno* 1200. ... *Rex Johannes Quietum clamavit Regi Franciæ & heredibus ſuis in perpetuum totum Vilcaſſinum Normannicum cum Giſortio, &c.* Occurrit eadem loquendi formula in Formulari Anglic. *Madox* pag. 236. & alibi.

¶ QUITUM CLAMARE, & *Quitum Clamantia*, in Chartulario Fiſcamnenſi non ſemel.

¶ QUITIUM CLAMARE, Diviſio bonorum terræ vicecomitalis Maſſil. an. 1212. ex Archivo S. Victoris ejuſd. urbis: *Inſuper & Quitia Quitiaſque clamantes*. Charta anno 1378. ex eod. Archivo: *Abbas & Conventus dederunt ſacriſta* XXX. *libras regalium cenſuales ... unde idem D. ſacriſta clamavit Quitium, Quitios & Quitia D. Abbatem, &c.*

QUIETARE. Ugutio, & ex eo Papias & Will. Brito in Vocab. *Quieto, as, quietum facere ponitur pro abſolvere à debito, vel reddere debitum*. [Addit Johannes de Janua: *Quidam tamen in hac ſignificatione ſubtrahunt e, & dicunt Quitare: quod magis vulgare eſt quam regulare*. Hinc Gloſſæ Lat. Gall. Sangerm. *Quitare*, *Quitter*. Charta ann. 1223. tom. 1. Chartularii S. Vandregeſili p. 145. *Monachos de omnibus redditibus & querelis ... omnino Quietavit*. Literæ ann. 1349. apud Ludewig. tom. 5. Reliq. MSS. p. 463. *Quæ omnia ſibi remittimus ... & dictum Regem inde Quietamus penitus*. Epiſtola Frederici II. Imp. ad Cruceſignatos, tom. 2. Ampliſſ. Collect. Marten. col. 1200. *Milites regni noſtri, quos anno prædicto de pecunia Eccleſiæ Quietatos, ſequenti anno ad ſolidos noſtros ibi fecimus detineri*. Hoc eſt, milites Eccleſiæ ſtipendio affectos, ut infra *Quitatio*, Stipendium.

¶ QUITARE, QUITTARE, Eadem notione. Epitome Conſtitutionum Eccl. Valent. tomo 4. Concil. Hiſpan. pagina 169. *Quotieſcumque aliquod ex dictis cenſualibus redimatur & Quitetur, pretium ſeu proprietas illius in ſacriſtia dictæ eccleſiæ .... deponatur & inde non extrahatur, niſi de Ordinarii licentia. Quitavimus & liberos dimiſimus & penitus abſolvimus*, apud Ludewig. to. 5. Reliq. MSS. p. 499. *Quittamus & abſolvimus*, in Charta ann. 1274. apud Rymer. to. 2. pag. 34. Literæ an. 1275. apud D. *Secouſſe* to. 3. Ordinat. Reg. pag. 62. *Ordinamus etiam, ut omnia juramenta ... diſſolvantur, & quod ab hujuſmodi juramentis ... in invicem & omnino ſe Quittent*. Recurrit ibid. pag. 64. Charta Itherii *de Meagnac* Domini de Cloſis ann. 1278. pro habitantibus parochiam *de Grumoy* apud Thomaſſerium in Conſuetud. Bituric. pag. 109. *Quittantes ipſos homines ... ab omni angaria & perangaria ... & ab omni jure & redebentia, &c.* Literæ Guillelmi Rotomag. Archiep. Philippo IV. Reg. Franc. an. 1295. to. 6. Spicil. Acher. pagina 482. *Et ideo interdictum, ſub quo terram veſtram in provincia noſtra concluſeramus, relaxavimus, & Quitavimus vos & veſtros ... de univerſis rebus illis, quas de rebus noſtris ... in provincia noſtra cepiſtis*. Conſuet. Auſciorum MSS. an. 1301. art. 66. *Manoder poteſt Quittare annum ex vicinis .... ac vadat ad exercitum. Quittare foriſfactum*, Delictum ſolvere, in Charta Simonis de Piſſiaco ann. 1212. apud Marten. to. 1. Ampliſſ. Collect. col. 1106. *Quitare vota*, Ea perſolvere, in Miraculis S. Servatii Epiſc. to. 3. Maii pag. 228. col. 2.

¶ QUITATUS, Liberatus, abſolutus. Charta ann. 1198. apud Lobinellum to. 2. Hiſtor Britan. col. 338. *Et ita Prior & homines ejus Quitati fuerunt de procuratione annuali quam requirebat ab eis, & de auxilio ad ipſum & fratres ſuos faciendos milites, &c.*

¶ QUIGTANCIA, Idem quod mox *Quietantia*, niſi ita legendum ſit. Apocha Petri Camerac. Epiſc. ann. 1397. è Bibliotheca Regia: *In cujus rei teſtimoniam ſigillum noſtrum huic præſenti Quictancie duximus apponendum*.

QUIETANTIA, Apocha, Gallis *Quittance*. [Bulla Paulli IV. PP. tom. 1. Bullarii pagina 661. *Qua præfata Camera eatenus ſolvere quomodolibet obligati erant, generalem Quietantiam fecerit, decernens eos ad illorum ſolutionem non teneri, nec ad id cogi poſſe*. Epiſtola Petri Delphini, tomo 3. Ampl. Collect. Marten col. 1102. *Fiat quoque mentio in eadem Quietantia* 300. *aureorum, quos D. Hieremias æſtate præterita cameræ appendit, de quibus nullam incautus Quietantiam confecit*. Obituarium S. Geraldi Lemovic. fol. 38. *Dictam fundationem & Quietantiam accepit* 17. *Auguſti an.* 1501.] Monaſticum Anglic. to. 1. p. 279. *Habeat omnes libertates, & liberas conſuetudines in brevi contentas, & Quietantias ſuas cum ſoca & ſaca, & tol & them, &c.* Hic autem proprie *Quietantia* ſumitur pro immunitate ab omnibus ſordidis muneribus, vel conſuetis vexationibus, exactionibus & præſtationibus, quæ hacce concipi ſolet formula: *Et ſint Quieti ab, &c.* [Charta Henrici II. Regis Angliæ ex Archivo Beccenſi: *Omnes poſſeſſiones & elemoſynas ſuas habeant & teneant cum ſaca & ſoca & toll... & cum omnibus aliis libertatibus & liberis conſuetudinibus & Quietantiis ſuis in boſco & plano*. Aliam adde Chartam ejuſdem Regis apud *Madox* Formul. Anglic. p. 47. Charta an. 1184. apud Lobinell tom. 2. Hiſt. Britan. col. 158. *Habeant firmam pacem & omnem Quietantiam & perfectam*

Digitized by Google

fectam libertatem ab omni conſuetudine & theloneo & paſſagio & pontagio & omni coſtuma. Occurrit hac notione in Chartulario S. Vandregeſili tom. 2 pag. 1989. & alibi, apud Rymer. tom. 2. pag. 293. in Hiſt. Harcur. tom. 4. p. 1346. &c.]

¶ QUIETANCIA SECTÆ HUNDREDI & WICHMOTE. *Per hæc verba Johannes Stanley Ar. clamat, quod ipſe & tenentes ſui non teneantur venire ad curiam iſtam*, apud Thomam *Blount* in Nomolexico ex Placito in itin. apud Ceſtriam an. 14. Henrici VII.

¶ QUIETANCIA ASSISARUM SUPER ASSISAM. *Per hæc verba Johannes Stanley clamat, quod ipſe & tenentes & reſidentes ſui non ponantur in aſſiſis jurat. nec magnis aſſiſis*, apud eumd. *Blount* ex eod. Placito.

¶ QUIPTANCIA, Immunitas. Tabularium S Cypriani Pictav. pag. 35. *Poſt hæc tempore Adalgiſi abbatis, quia ſupra ſcripta Quiptancia multum fuerat prævaricata, &c.* Alter locus exſtat in *Arbegiatgiis*.

¶ QUITANTIA, QUITTANTIA, Eodem ſignificatu. Charta ann. 1239. apud Lobinell. to. 2. Hiſt. Britan. col. 213. *Ego Andreas D. Vitreii.... notum fieri volo me dediſſe & conceſſiſſe... Monachis S. Melanii Redon. ... Quitantiam & libertatem integram perpetualiter habendam de talliis omnimodis ... quas prædicti Monachi michi ..reddere ſolebant.* Charta Henrici II. Regis Angliæ ex Archivo B. M. de Bono nuncio Rotomag. *Sciatis me conceſſiſſe ... Deo & eccleſiæ B. M. de Prato .... manerium in Normania, quod vocatur Buret ... cum toto dominio & cum omnibus regiis libertatibus, conſuetudinibus & Quittantiis ad me pertinentibus.*

¶ QUIPTATIO, Eadem notione. Pancarta titulorum monaſterii S. Stephani de Vallibus apud Xantones Ch. 44. *Licet dominus Moruiaci calfagium, & Quiptationem paſquerii in dicta foreſta abbatiæ ſuæ contuliſſet.* Ex mox: *Do & concedo quidquid juris habebam, vel habere poteram, in peticione paſqueriis & prohibitione calfagii ... Hanc autem Quitationem paſqueriis & conceſſionem calfagii in foreſtagio meo ſuper altare B. Stephani de Vallibus multis aſtantibus feci & conceſſi.*

¶ QUITANTIUS, Quaſi *quietius*, majori cum immunitate, tranquillius. Chartular. S. Vandregeſili to 1. pag. 118. *Sicuti Walterus & anteceſſores ſui liberius & Quitantius de nobis tenuerunt.*

¶ QUITANTIA, QUITTANTIA, Apocha, Gall. *Quittance.* Charta an. 1484. *Per dictarum Quitanciarum tenorem major pars totius ſummæ tradita & in utilitatem dicti Morineti converſa.* Statuta Collegii S. Bernardi Pariſ. ann. 1493. apud Lobinell. to. 3. Hiſt. Pariſ. p. 178. col. 1. *Compotum de omnibus receptis & expenſis quolibet menſe in communitate reddet, Quittantias mercatorum producendo, ut appareat de ſolutione expenſarum.* Rurſum occurrit in Charta ann. 1499. to. 5. ejuſd. Hiſt. pag. 740. col. 1 *Quittantiæ litteræ*, in Diplomate anno 1356. apud Ludewig. tom. 5. Reliq. MSS pag. 501.

¶ QUITATIO, QUITTATIO, Apocha, abſolutio à debito. Statuta Montis-regalis p. 55. *Teneatur ſolvere creditoribus communitatis & reportare debitas Quitationes.* Charta ann. 1361. apud Rymer. to. 6. pag. 304. *Et deliberatis villis, caſtris & fortalitiis, ut præmittitur, ſufficientem Quitationem recipiendi.* Alia ann. 1369. apud Baluz. to. 2. Hiſt. Arvern. p. 351. *Non obſtantibus quibuſcunque cavvcationibus, pactis & Quittationibus.*

¶ QUITTATORIÆ LITERÆ, Eodem intellectu, in Statutis Collegii Coriſopitenſis an. 1380. apud Lobinell. to. 3. Hiſt. Pariſ. pag. 476. col. 1.

¶ QUITTATORIUM INSTRUMENTUM, Eodem perinde ſignificatu, in Conſtitut. Synod. Eccl. Bajoc. ann. 1515. ad calcem libri Johannis Abrinc. de Offic. Eccl. p. 4. edit. 1679. *Quittatorium inſtrumentum*, ſupra in v. *Inſtrumentum*.

¶ QUITATIO, Stipendium. Leges Palatinæ Jacobi II. Regis Majoric. in Actis SS. Junii tomo 3. pagina LXXXII. *Si abſentes à curia ſua fugia ſive. Quitationes reciperent, &c.*

ACQUIETARE, Solvere. Leges Edwardi Confeſſ. cap. 35. *Et qui terram Acquietatam habet comitatus teſtimonio, habeat ſine querela in die: &c.* Regiam Majeſtatem libro 2. capit. 35. *Tenentur heredes teſtamentum patrum, & aliorum prædeceſſorum ſuorum ſervare, & debita eorum Acquietare.* Vide to. 1. Monaſt. Angl. pag. 199. Scribitur &

ADQUIETARE. Matthæus Paris ann. 1267. *Petitum eſt, ut Clerus Adquietaret novem millia marcarum.* Hinc

ACQUIETANCIA, Vox frequens apud Leguleios, noſtris. *Quittance*, de qua conſule Edwardum Cokum ad Littletonem, Monaſt. Angl. tom. 1. pag. 196. & Raſtallum.

ACQUIETARE, Interdum *quietum* & ſecurum reddere, abſolvere: vox forenſis. Galli dicunt *Acquitter*. Leges Ethelredi Regis Angl. apud Brompton. cap. 10 *Et roget ut manifeſtet, & Acquietet eum, ſi poſſit.* Leges Henrici I. Regis Angl. capit 87. *Qui in collegio vel ſocietate fuerit, ubi aliquis occidatur, Acquietet ſe, quod eum non percuſſit, &c.* Idem quod *adlegiare*, purgare ſe.

¶ QUILATUM, Scrupulus auri. Privilegium Jacobi II. Majoric. Regis an. 1310. laudatum in Actis SS. Junii to. 5. p. 656. *Sint perpetuo* (Regales aurei) *ad legem 23. Quilatorum & medii, accepto pro fino & mero auro fterius, quod eſſe dicitur 24. Quilatorum.*

¶ 1. QUILIBET, Levis, modicus. Actus Apoſt. 19. 11. *Virtuteſque non Quaslibet faciebat Deus per manum Pauli.* In Græco: Δυνάμεις τε οὐ τὰς τυχούσας ἐποίει ὁ Θεὸς διὰ τῶν χειρῶν Παύλου. Vetus interpres S. Irenæi lib. 4. cap. 23. num. 7. *Propter modicas & Quaslibet cauſas magnum & glorioſum corpus Chriſti conſcindunt & dividunt.* Ubi Græcum: Καὶ διὰ μικρὰς καὶ τὰς ἐπιούσας αἰτίας, &c. Sed pro ἐπιούσας legendum eſt τυχούσας, ut monuit Editor, quem conſule nota 2. ubi emendationem probat aliis ex eodem Interprete locis adductis.

2. QUILIBET, Quidam. Hariulfus de Miracul. S. Richarii cap. 12. *Ipſo Rodalfus ſeceſſum naturalem petiit, & aſſumpto Quolibet clientulo, &c.* Occurrit præterea in Vita S. Dunſtani Archiepiſcopi Cantuar. [ſæc. 5. Benedict. p. 675. in notis, in Tranſlatione S. Filiberti Abb. ſæc. 4. part. 2. p 546. in Miraculis S Marculfi eod. ſæc. part. 2 p. 524.

¶ QUILISMA, Græcis χύλισμα, Succuſſe expreſſus. Vide locum in *Heptaphonus*.

¶ QUILTPOINT, Culcita acu picta, ex Anglico *Quilt*. Culcita, & *Point*, Acu pictum. Teſtamentum ann. 1386. apud Thomam Madox Formul. Anglic. pagina 428. *Item lego dictæ Aleſiæ Deyncourt filiæ meæ 1. lectum rubeum Quiltpoint cum 1. teſtre de eadem ſerta.*

¶ QUINALE, *Funis qui ponitur ſupra ventum ad tenendum arborem fortem*, in Gloſſis Franciſci Barberini in *Documenti d'amore* apud Ubaldinum p. 258. v. 17.

Quinal porta, e ternale,
Senale, e quadernale.

QUINALIS, Menſura liquidorum, Hiſpanis. Fori Leirenæ: *Laborator ſine equo det de unoquoque bove unum ſextarium, medium tritici, & medium ſecundæ: poſtquam habuerit quinque Quinales de vino, det unum puzol.* [Charta an 855. Marcæ Hiſpan col. 788. *Et de alaude dono in villa Tauriniano caſas IIII. & curte & hortos VI. & vineas XII. & vinum qui inde exibit Quinales CCC. & ſunt tonnsi VIII.*]

¶ QUINCTUS, pro *Quintus*, in Annalibus Laurentii

Digitized by Google

tii Bonincontrii apud Murator. tom. 21. col. 16.

¶ QUINDECENNIUM, *Πεντεκαιδεκαετηρίς*, in Gloſſis Lat. Græc. & Græco-Lat. Spatium quindecim annorum.

¶ 1. QUINDENA, Spatium 15. dierum, Gallice *Quinzaine*. Occurrit in Charta an. 1216. apud Marten. to. 1. Ampliſſ. Collect. col. 1127. in alia ann. 1226. apud Lobinell. tom. 2. Hiſt. Britan. col. 361. in alia ann. 1238. apud Rymer. to. 1. p. 379. in alia ann. 1276. apud eumd. Rymer. to. 2. p. 68. in Litteris ann. 1275. apud D. *Secouſſe* tom. 3. Ordinat. Reg. Franc. p. 62. in Chronico Joh. Demuſſis apud Murat. to. 16. col. 539. apud Thomam *Madox* Formul. Angl. p. 90. Lobinellum to. 3. Hiſtor. Pariſ. p. 281. col. 2. &c.

¶ 2. QUINDENA. Pars quinta, ni fallor, niſi idem ſit quod *Quintana* 2. Charta Milonis Domini Noyeriorum pro fundatione Marciliaci an 1239. inter Inſtrum. tom. 4 Gall. Chriſt. col. 100. *Inſuper* (conceſſerunt) *Quindenam in terris & coſtumis dictæ villæ, annuatim percipiendos cenſus, quos habent in eadem villa.*

¶ 3. QUINDENA, Rivulus, ut conjecto, è majori rivo derivatus. Statuta Placentiæ l. 5. fol. 58. recto: *Statutum eſt & longo tempore obſervatum, quod omnes qui habeant teſtam ſeu caput terræ rivo alicui, poſſint & eis liceat habere & auferre Quindenam de ipſo rivo.* Vide *Quintana* 6.

¶ QUINDENIATIO. Vide mox *Quindenitas*.

¶ QUINDENIFORUS, f. Cui ſunt quindecim fores ſeu portæ. Radulfus Cadom. in Geſtis Tancredi, to. 3. Anecd. Marten. col. 190.

Tancredus pulſat, confringit, conterit, intrat:
Cujus ad introitum fugit irrevocabile vulgus,
Et Salomoniaca Quindeniſorum latus aulæ
Irrumpunt, &c.

QUINDENITAS, Quindeniatio. Vetus Notitia ann. 954. apud Ughellum tom. 5. Ital. ſacræ pagin. 1501. *Illo autem ſalem contentionem fecit nobis, dare gnadiam & Quindenitatem, interpretes ponere Andream venerabilem Epiſcopum ſanctæ Trajectana, ut uſque in diem tertium haberemus inducias penſandi inter nos, &c.* Mox: *Manifeſtaſſemus nos ni vere eſſemus ſervi veſtræ Eccleſiæ, in qua dicta Quindeniatione permanſimus uſque in diem tertium … & habuimus proinde inter nos conſilium, &c.* Forte pro *indemnitas*.

¶ QUINDENNA, Idem quod *Quindena* 1. Spatium 15. dierum. Chronicon Mellic. p. 415. col. 2. in Regula reform. ann. 1451. *Infra Quindenam ſemel fit mandatum Fratrum Sabbatho, niſi feſtum celebre occurrat.*

¶ QUINDENNIUM, in Aula Romana, Datariæ, ut vocant, apoſtolicæ terminus, qui ſignificat quandam unius annatæ integræ penſionem, ſeu ad minimum ſemi-annatæ, quæ ſolvitur Datariæ de beneficiis unitis alicui Capitulo ſeu Communitati, quæ in manus mortuas tranſierint. Ita Macri fratres in Hierolexico. Conſtitutiones Dominicanor. p. 534. *Præcipimus in virtute Spiritus S. & ſ. obedientiæ ſub formali præcepto & ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ, una hac pro trina canonica monitione præmiſſa, patribus Prioribus, ſeu principalibus Præſidentibus & depoſitariis conventuum vel locorum, qui penſiones, cenſus, redditus, vel alia bona ſolutioni Quindennii obnoxia poſſident, ut ſingulis annis trigeſimam partem cenſus, vel redditus, vel penſionis, in depoſito communi, in quadam capſula ad hoc deſtinata deponant & conſervent, donec Quindennio completo abſque Conventus gravamine ſolvant, cui ſolvere tenebuntur. Mandamus autem ſub eodem præcepto & cenſura omnibus ſupradictis, ne prædictam coacervatam pecuniam, quovis titulo vel quæſito colore, etiam ratione mutui, poſſint tollere vel expendere in alios uſus, præterquam ad ſolutionem Quindennii.*

¶ QUINDUPLUM, *Πεντάπλουν*, in Gloſſis Lat. Græc. Aliæ Græc. Latin. *Πενταπλοῦν*, *Quinqueplum*. Lege *Quincuplum*.

¶ QUINEGIUM, pro *Cynegium*, *κυνήγιον*, Venatio. Vide *Theatroquinegium*.

¶ QUINGENTARIUS, Quinque ſæculorum, in Tranſlatione S. Auguſtini Cantuar. tom. 6. Maii pag. 412.

QUINGENTENARII, in Lege Wiſigoth. lib. 2. tit. 1. §. 26. lib. 9. tit. 2. §. 1. 4. Qui quingentis militibus præerant.

¶ QUINIO, Johanni de Janua *dicitur à quinque, ſicut quaternio à quatuor; unde in Prologo Sophoniæ dicit Hieronymus: Hoc ſi verum eſt, Sophonias propheta Quinione, ut ita dicam, prophetico & glorioſa majorum ſuorum ſtirpe generatus eſt. Hæc dicit Hieronymus, quia Sophonias quintus numeratur in generatione ſua, ſed quia Quinio non eſt in frequenti uſu ideo dicit Hieronymus: Ut ita dicam.* Tertull. de Anima cap. 6. *Quinionem enixa filiorum.* Et c. 46. *Quinio voluminum*. Gloſſæ Latino-Græc. & Græc. Lat. *Quinio*, *πεντάς*.

Quinio, ex Hiſpan. *Quinnon*. Fori Alcaeonenſes æræ 1267. *Et qui furtaret, pelles pro uno novem, & habeat inventor duos Quiniones, & ſeptem partes ad Epiſcopo.*

¶ QUINIPULUS, Idem quod *Canipulus*, niſi ita legendum ſit, Enſis brevior, cultellus, Gallis *Ganif*. Vita B. Geraldi de Salis apud Marten. tom. 6. Ampliſſ. Collect. col. 1010. *Eadem nocte tentus eſt & ligatus à ſuis: ſiluit, excepto quod exarando cum Quinipulo parietes, per hoſpitium ivit.*

QUINISEXTA, Græc. *Πενθέκτη*, dicta Synodus Trullana, habita Conſtantinopoli ſub Juſtiniano Rhinotmeto, *ὅτι τὸ ἐνδέκατον τῶν ἁγίων τὰς ἐκτὸς συνόδους…*, *… τῶν ἱερῶν …*. Verba ſunt Macarii Ancyrani. De ejus auctoritate, conſulendus omnino Leo Allatius de Conſenſione utriuſque Eccleſ. lib 1, cap. 27.

¶ QUINITAS, Numerus quinarius. *Nec jam Trinitas jure, ſed Quaternitas aut Quinitas melius … diceretur*, in Epiſtola Witmundi Archi-p. Averſani, to. 2. Spicil. Acher. p. 285.

QUINQUAGENARII, in re militari, dicti, qui quinquaginta militibus præerant, ut Centuriones, qui centum. Will. Tyrius lib. 2. cap. 20 *Centuriones, Quinquagenarii, & numeris militaribus præpoſiti, &c.* Et lib. 15. cap. 1. *Edicto Imperiali publice mandatur Primiceriis, Centurionibus & Quinquagenariis Legionum iterum cohortes inſtrui, &c.* [Occurrit pluries hac notione l. 4. Reg. c. 1.]

Quinquagenarii, in re civili appellati in municipiis, qui quinquaginta familiis præerant, ut *Centenarii*, qui centum, *Decani*, qui decem. Cathwlphus in Epiſt. ad Carolum M. *Comites, Centenarios, Quinquagenarios, Decanos, & reliquos munera non accipientes, &c.* [Habetur Exodi c. 18. ℣℣. 21 & 25.] Vide *Centenarii*, *Decani*. Denique

Quinquagenarii in Monaſteriis *πεντηκοντάρχοι* vocati, auctori Vitæ S. Alexandri Acœmeti Abbatis n. 43. qui 50. Monachis præfecti erant.

¶ QUINQUAGENARIUM, Series ſacrorum globulorum à quinquies denario numero ſic dicta, Gall. *Chapelet*. Vita B. Lidwinæ Virg. to. 2. April. pag. 301. *Quinquagenarium ſuum, quod vulgo Pater noſter dicitur, ſuper faciem ipſius ex devotione, ut putabat, circumduxit.*

¶ QUINQUAGENUS, Quinquageſimus. Vide locum ſupra in *Quadragenienus*.

¶ QUIN-

Digitized by Google

¶ QUINQUAGERIUS, *Quinquagenarius*, Qui præeſt militibus quinquaginta. Radulfus Cadom. in Geſtis Tancredi, to.3.Anecd.Marten. col. 142. *Cujus tamen militiæ altera apud Cylicus pars relicta, de centurione Quinquagerium reddiderat.*

¶ QUINQUAGESIES, pro *Quinquagies* reprobat Borrichius in Cogitationibus ſuis de Lingua Latina pag. 282.

QUINQUAGESIMA, appellatur, ut aſt in Ordine Romano, *quia decurrit uſque in diem ſanctum Paſcha. Initium autem*, inquit Alcuinus lib. de Divin. Offic. *ſumit à ſequenti hebdomada poſt Sexageſimam,... & finitur die ſancto Paſcha.* Vide eumd. in Epiſt. ad Carolum M. de ea re, Amalarium l. 1. de Eccl. Offic.c.3. Rabanum lib.2.de Inſtit.Cleric.cap.34. Rupertum lib.4 de Divin.Offic.cap.8. Honorium Auguſt. lib. 3.cap.40. Hugon.à S.Victore lib.3.Obſerv.Eccl.cap. 12. Durandum lib.6.cap.27.&c.

QUINQUAGESIMA, quæ alias *Pentecoſte*, Spatium ſcilicet 50. dierum à Paſchatis die uſque ad diem ipſum feſtum, quem *Pentecoſtes* nomine vulgo indigitant Chriſtiani, unde & *Quinquageſima Paſchalis* dicitur Rabano de Inſtitut. Cleric. libro 2. cap. 41. & 34. & Honorio Auguſtod. libro 3. capit. 148. ad diſcrimen alterius *Quinquageſimæ*, quæ eſt ante Quadrageſimam. *Quinquageſimi dies*, apud Cumeanum Abbatem de Menſura Pœnitentiarum cap. 2. Ferrandus Diac. cap. 214. ex Synodo Sardicenſi tit. 1. *Ut diebus Quinquageſimæ genua non flectantur.* Hæc præterea notione *Quinquageſimum* uſurpat Caſſianus lib. 2. Cœnob. inſtit. cap. 6 18. & Collat. 21. cap. 8. ubi obſervat, in ea non cuſtoditam à ſtrictioris vitæ Monachis jejuniorum regulam uſque ad vigiliam Pentecoſtes, qua de re exſtant Canones apud Gratian. diſt. 4. cap. *Scire* & cap. *Poſt Paſcha*. Honorius Auguſtodun. lib. 3. Gemmæ Animæ cap. 136. *Tempus inter Paſcha & Pentecoſte Quinquageſima nominatur, quia à Sabbato, quo duo Alleluya inchoantur, uſque ad Sabbatum Pentecoſtes quinquaginta dies computantur, quibus Alleluya in cantu frequentatur.* Et cap. 137. *Aliud eſt Pentecoſte, aliud Quinquageſima. Pentecoſte à die Reſurrectionis Chriſti, uſque ad adventum Spiritus ſancti: Quinquageſima incipit à Sabbato, quo duo Alleluya cantantur, & finit in Dominica Benedicta, ſed utroque corporis & animæ lætitia exprimitur.* Vide Durandum lib. 6. Ration.cap.81.num.17.& S.Maximi Taurinenſis Homil. 3.in ſolennitate Pentecoſtes.

QUINQUAGESIMA, Feſtum ipſum Pentecoſtes. Concilium Aurelian. I. cap. 25. *Ut nulli civium Paſcha, Natalis Domini, vel Quinquageſimæ ſollennitatem in villa liceat celebrare.* Concilium Turonenſe II. capit. 17. *De Paſcha uſque Quinquageſimam, exceptis Rogationibus, omni die fratribus prandium præparetur.* Vide Martin. Bracar. cap. 57. & Concilium Aurelian IV. cap. 2.

¶ QUINQUAGESIMA. Inſtrumentum fundationis Fratrum. Prædicat. Narbonæ anno 1231. inter Inſtrum.Gall.Chriſt.to.6.col.65. *P. Dei gratia Narbonenſis Archiepiſcopus ... in remiſſione peccatorum noſtrorum & prædeceſſorum noſtrorum dictam terram ad dominium menſæ archiepiſcopalis ſpectantem eis ratione Quinquageſimæ, quam dare licet nobis, in conſtructione monaſterii juxta canonicas ſanctiones, laudavimus & quitavimus & libere conceſſimus.* Intelligo Quinquageſimam partem bonorum Archiepiſcopatus.

¶ QUINQUAGESIMUS DECIMUS, pro Sexageſimus, Flodoardo in Chronico ad ann.960.

¶ QUINQUAMDIALIS, Vide *Quinquendialis*.

¶ QUINQUANGULUS, *Quinque angulos habens*, apud Johannem de Janua.

¶ QUINQUARE, Luſtrare, purgare. Soſipater Cariſius p.62. *Quinquatrus à Quinquando, id eſt, luſtrando, quod eo die arma Ancilia luſtrari ſint ſolita.*

¶ QUINQUENDIALIS, Quinque dierum. *Quinquandialis mora*, in Vita S. Jacobi Erem ſæc.4. Benedict. part. 2. pag. 149. ſed melius in Onomaſtico ad calcem *Quinquendialis*.

¶ QUINQUENIUM, QUINQUENIUM, ſeu, ut ſupra legitur in *Quarto* 7. *Cinquenium* & *Cinquenum*, Quinta pars fructuum à tenentibus domino ſolvenda. Vide locos in *Quarto* 7.

¶ QUINQUENNA PASCHÆ, Spatium 15. dierum Paſchalium, in Chronico Trivetti apud Acherium to.8.Spicil.pag.654. Vide *Quindena*.

QUINQUENNALE. Odo Epiſcopus Pariſ. in Statutis cap. 6. §. 12. *Nullus Miſſas, quas injunxerit, celebret, nec tricenarium, nec annuale, & pro minus nullum triennale, aut Quinquennale.* Vide *Tricenarium*. In Conſuetudine Burbonenſi art. 68. *Quinquennelle*, pro quinquennalibus induciis creditori à principe indultis, uſurpatur.

QUINQUENNALIS, Magiſtratus ita dictus, cujus functio quinquennii erat. Edictum Theodorici Regis cap. 52. *Ita ut confectionis geſtorum præſentes adhibeantur tres Curiales, aut Magiſtratus, aut pro Magiſtratu Defenſor civitatis cum tribus Curialibus, aut Duumviri, vel Quinquennales.* Adde §. ſeq. & vide Jacobum Gothofred. ad l. 7. Cod. Th. de Piſtorib.

¶ QUINQUEPEDALIS, Quinque pedibus conſtans. Hyginus de Limitibus pag. 212. *Terminus egregius dicitur Quinquepedalis.*

¶ QUINQUEPLEX, Πενταπλοῦς, πενταπλῆ, in Gloſſis Lat.Græc.& Græc.Lat. Quincuplex.

¶ QUINQUEPLUM, Πενταπλοῦν, in iiſdem Gloſſis Lat.Græc.& Græc.Lat.

¶ QUINQUESSIS, Johanni de Janua, *Quinque oboli, vel pretium quinque obolorum.* Antonius Auguſtinus ad Feſtum: *Quinqueſſis quinarius ſive victoriatus dictus eſt, quod initio quinque aſſibus æſtimaretur.* V. Plinium l. 33 cap.3.& Priſcianum in Epitome ex Apuleio.

¶ QUINQUETRIS, Πεντατλης, in Gloſſis Lat. Gr. Aliæ Græc. Lat. Πένταθλος, *Quinquertius*, *Quinquetris*. Vulcanius emendat, *Quinquertis* vel *Quinquertio*.

¶ QUINQUIMATUS, *Spatium quinque annorum*, Johanni de Janua, *Quimatus* Plinio.

¶ QUINQUIMUS, QUINQUIMULUS, *Quinque annorum*, apud eumdem de Janua.

¶ QUINQUINOCTIUM. *Spatium quinque noctium*, apud Johannem de Janua.

¶ QUINQUIVIR, Johanni de Janua, Qui *habet quinque viros ſub ſe; & hinc Quinquiviratus, ejus dignitas, & Quinquivira, uxor quinquiviri, vel mulier quæ habet ſub ſe quinque viros.*

1. QUINTA, Quintum milliare, Bannileuca, Gall. *Quinte*. Occurrunt crebro in Chartis Pictavienſis Comitatus apud Beslium in Comitib. Pictav. hæc verba: *Situs in pago Pictavo, infra Quintam ipſius civitatis, in loco, qui dicitur &c.* p.223.255.361.384. *Quintum milliare* appellatur p. 361. *Dux conceſſit Eccleſiam in honorem S. Petri, fundatam infra Quintum milliare ab urbe Pictava. Quinta leuca*, in Ch. Ludovici VII. Regis Franc. an. 1180. *Ob remedium animæ noſtræ & anteceſſorum noſtrorum, & filii noſtri Philippi Regis, omnes ſervos noſtros & ancillas, quos Homines de corpore appellamus, quicunque ſint Aurelianis, & in ſuburbiis, vicis, villulis ejus infra Quintam leucam exiſtentibus ... ab omni ſervitutis jugo abſolvimus. Les Quintes d'Angers*, in Jure municipali Andium art. 35. *Quintes du Mans, &c.* de quibus Charta Joannis Regis Angliæ

apud

apud Gul. Prynneum in Libertatib. Eccleſiæ Anglic. tom. 3. pagina 35. *Civitatem Cenomanenſem poſſideat .... cum tota Quinta libera & pacifico.* *Quinta* civitatis Engoliſmenſium, in Tabular. S. Eparobii f. 48. & alibi non ſemel. V. Vitam Aldrici Epiſcopi Cenom. p. 86. Acta Epiſcopor. Cenoman. p. 110. 305. 311.

☞ *Quinta Andegaviæ* rurſum memoratur in Litteris Caroli Comitis Andegaven. anno 1253. apud *D. Secouſſe* tomo 4. Ordinat. Reg. pagina 633. Verum neque hæc *Quinta*, neque Cenomanenſis, ſi Menagio credimus in Etymologiis Gallicanis, ita vocantur, quod quinque milliaribus circa civitatem conſtarent, ſed quod quinque vicos complecterentur, qui juriſdictionis erant Præpoſiti civitatis, quemadmodum *Septena* Bituricenſis ita dicebatur, ejuſdem Menagii ſententia, quod eſſet ſeptem vicorum. Hanc ſententiam ut probet, hunc ex Aſſiſis Andegavenſibus Conſuetudini Andegav. præmiſſis locum adducit: *La Ville & Quintes d'Angers, le dernier Samedi: leſquelles Quintes ſont cinq, Brain, la Haye-Jouſtain, la Membrole, S. George & la Ville.* Vide Choppinum in Conſuet. Andegav. art. 35. & *de Lauriere* in Gloſſario Juris Gallici.

¶ 2. QUINTA, Fructuum domino reddendorum à tenente pars quinta. Chronicon Farfenſe apud Muratorium tomo 2. part. 2. col. 542. *Et pro ſolidis* XII. *conceſſit in Bacciano res ad Quintam reddendam & ibidem modios* II. Haud ignota fuit antiquis hæc obligationis ſpecies. Appianus de Bello civ. lib. 1. pag. 353. *Sub vectigali annorum fructuum, decimæ partis ex ſatis, Quintæ vero ex plantatis. Agri enim vectigales multas habent conſtitutiones. In quibuſdam provinciis fructus partem conſtitutam præſtant, alii Quintas, alii ſeptimas.* Vide Burman. Diſſertat. de Vectigal. c. 2. ſupra *Complantare*, *Quarto* 7. & infra *Quintum*. Hiſpanis *Quinta* idem eſt quod noſtris *Ferme*, *metairie*, Prædium ruſticum.

QUINTADECIMA, redituum ſcilicet, quam *auxilii* vice tenebantur omnes Laici & Beneficiati Regi perſolvere, apud Anglos, quæ tamen nec annuatim, nec ſine Parlamentario decreto exigebatur, alias *tallagium* & *taxa*. Vide Magnam Chartam cap. 37. Henricum Knygbtonem an. 1219. & Matthæum Weſtmonaſterienſem ann. 1227.

¶ QUINTA-ESSENTIA, Philoſophis Peripateticis, Æther, materia ætherea, qua cœlum conſtat, ſic dicta procul dubio ex verſione Apuleii, qui hunc Ariſtotelis locum de Cœlo cap. 2. Αἰθέρα, στοιχεῖον ἕτερον τῶν τεττάρων, ἀκήρατόν τε καὶ θεῖον, ſic reddit: *Æther, elementum longe aliud numero Quintum, ordine primum, genere divinum & inviolabile.* Vita B. Giraldi de Salis apud Martenium to. 6. Ampliſſ. Collect. col. 1010. *Sed nec cœlum, vel Quinta eſſentia ejus ſe miniſterio ſubtraxit, quando volucres cœli & tales volucres moriturus aſpexit.*

☞ Sed nemini uſitatius eſt, quam Chymicis *Quintæ eſſentia*, vulgo *Quinte-eſſence*, vocabulum, quo ſubſtantiam indigitant puriſſimam atque ſubtiliſſimam, quam ex quovis corpore per artem ſuam extrahunt. De *Quinta eſſentia* ſcripſerunt Raimundus Lullus, Johannes de Rupeſciſſa, Paracelſus & alii bene multi Chymici recentiores. Vide Goclenii Lexicum Philoſophicum & B. Capelli Lexicum Medicum.

QUINTALE, QUINTALLUS, Pondus centum librarum. Rogerus Hovedenus in Ricardo I. *Inſula quidem de Cyperſu magna eſt & fertilis, & reddit ſingulis annis Imperatori Conſtantinopolitano* 15. *Quintallos auri. Quintallus eſt pondus centum librarum.* Eadem habet Bromptonus. [Conſuetudo Lemovic. art. 71. *Secundum eſt quia de cupro, ſtamno & plumbo, & de terra calaminæ & filo lanæ, redduntur centum & ſex libra pro Quintali, de lana vero & canapo briſato ſeu trito, cæpo, ſanguine & filo canapis & lini, redduntur pro Quintali centum & quatuor libræ: de aliis vero ponderibus redduntur centum libræ tãtummodo pro Quintali.* Conſuetudo Toloſæ rubr. de emptione num. 10. *Uſus & conſuetudo eſt Toloſæ, quod quilibet venditor uſitatus rerum ponderis debet tenere certum pondus, ſcilicet Quintale & medium Quintale, & libram, &c.* Adde Statuta Avenion. lib. 1. rubr. 19. art. 9. &c. In Literis patentibus Berengarii ann. 1413. memorantur *Quintalia lanæ, ferri ſive æris vel aſſerii. Quintalia caſeorum*, in Sententia arbitrali ann. 1303. è Schedis D. *Brunet.*] In Conſuetudine Bayonenſi tit. 27. art. 3. *Le Quintal doit pezer* 96. *livres, & la livre* 14. *onces & demie.* In Conſuetudine Beneharn. tit. de ponderibus & menſuris art. 4. *Quintans, & miey quintaus.* [Quintalium in variis locis differentias & proportiones erudite exponit Caſimirus Polonus in ſua Pyrotechnia.]

Ita porro noſtri appellant pondus majus publicum, ad quod merces gravioris ponderis exiguntur: pro qua penſitatione tributum domino, cujus eſt, dari ſolet: vulgo *Quintal*. [Charta an. 1145. in Probationibus novæ Hiſt. Occitan. to. 2. col. 508. *Ego Bernardus Ato Vicecomes Nemauſenſium, cum conſilio & voluntate Guillelmæ uxoris meæ.... concedo Petro Adeberti, & tibi Bernardo de Porta veteri .... omnes uſaticos & leddas, quæ in mercato & propter mercatum civitatis Nemauſenſis in præſenti habetis ... excepto eo quod de corda & Quintali & ſentario roſſi accipio.* Charta Ludovici Jun. Regis Fr. ann. 1157. ibid. col. 564. *Et in tota Nemanſenſi civitate tertiam partem omnium leddarum, & tertiam partem fori & nundinarum, & tertiam partem ſextarii, & tertiam partem cordæ & Quintalis, & tertiam partem tabularum.* Charta Raymundi Ducis Narbonæ an. 1163. ibid. col. 593. *Accipias unoquoque anno* XII. *marchas argenti de Quintale & corda S. Egidii.*] Charta Raymundi Comitis Barcinon. & Provinciæ ann. 1150. *Non faciant nundinas aut mercatum in Trencatalbis, nec ibi habeant cordam nec Quintale, & ſi habeant cordam & Quintale, ſint Comitis & Archiepiſcopi.* Statuta Maſſilienſia MSS. lib. 3. [cap. 10. in editis:] *Ordinamus ſimiliter, quod ſtagnum, ſive merces ſtagni, vendatur deinceps ad Quintale Maſſiliæ, & non ad Quintale, quod vulgariter conſuevit appellari ſparroni.* [Adde cap. 9.] Alia an. 1332. pro Tolonenſibus in Provincia: *Item jus ponderis virgæ ferri, quod ſic levatur, videlicet pro qualibet ſomata bladi, quæ ponderatur, & pro quolibet Quintali quarumque rerum ponderatarum, à cive Toloni recipitur obolus unus, ab extraneis vero, &c.* Uſatica Aquarum mortuarum: *Molendina, Quintale & corda, & furni erunt omnes noſtri cum leudis & omnibus uſaticis, & accipietur ad Quintale & cordam tantum.* Adde Hiſt. Epiſcoporum Lodovenſium pag. 96. Annales Maſſilienſes Gueſnaii pag. 322. Gariellum in Epiſcopis Magalonenſibus pag. 90. & alibi non ſemel.

QUINTALLUS, Eadem notione. Charta Raimundi Comitis S. Ægidii ann. 1164. ex Tabulario Cluniacenſi: *In omnibus autem uſaticis, quæ per terram accipiuntur tam infra villam, quam infra bonas* (limites) *ipſius villæ, medietas illorum in Quintallo, & in corda, & in leda de mercato, medietas erit mea, & medietas illorum, &c.* [In Probat. novæ Hiſt. Occitan. to. 2. col. 603. ubi Charta hæc edita eſt, legitur, *in Quintalio & corda, & in leſda de mercato, &c.*]

1. QUINTANA, Papiæ, ex Iſidoro lib. 15. cap. 2. *Pars plateæ, qua carpentum provehi poteſt.* Ugutio addit, *quinta pars.* Gloſſ. Ælfrici: *Quintane*, fifce del pære ſcrece: [Vide *Quintina*.]

2. QUIN-

Digitized by Google

2. QUINTANA, & QUINTENA, Gallice *Droit de Quintaine*. Quintanam Sanjulianus in Antiquit. Cabilon. pag. 411 cum *Banno vini* confundere videtur, ſeu facultate vinum vendendi, aut non vendendi interdicto, certis & ſtatutis diebus. Charta Joan. Cabilon. Comitis an. 1232. apud Petrum Franciſcum Chiffletium in Beatrice Cabilonenſi Comitiſſa: *Et placitum vigiriale, & Quintanam Cabiloni, & omnes Judæos Cabilonenſes, &c.* [Vide Gloſſarium Juris Gallici v. *Quintaines*.]

☞ Haud ſcio an huc pertineat Charta vetus Gallica to. 1. Chartularii S. Vandregeſili p. 29. *Chauves toutes les rentes & redevanches qui devant lers en eſtoient deues & ſauf droit Quetaigne & tout autre droit.*

3. QUINTANA, QUINTENA, Decurſio equeſtris ludicra, ad metam hominis armati figuram exhibentem ad umbilicum, mobilem & verſatilem, ſiniſtra clypeum, dextra enſem aut baculum tenentem: quæ ſi aliter quam in pectore lancea percutiatur, ſtatim qui à ſcopo aberrat, baculo repercutientem figuram ſentit. Robertus Monac. lib. 3. Hiſtor. Hieroſol. pagina 51. *Tentoria variis ornamentorum generibus venuſtantur, terræ infixis ſudibus ſcuta apponuntur, quibus in craſtinum Quintanæ ludus ſcilicet equeſtris exerceretur.* Matth. Paris anno 1253. *Juvenes Londinenſes ſtatuto Pavone pro bravio, ad ſtadium, quod vulgariter Quintana dicitur, vires proprias & equorum curſus ſunt experti.* Tabul. Dalonenſis Monaſterii fol. 34. *Terram, quæ eſt juxta fontem domus Regum de la Quintana.* Le Roman *d'Aubery* MS.

Li cuens ni vols plus longuement targier,
Ains fait tantoſt la Quintaine dreſcier.

Le Roman *de Jordain de Blaye* MS.

A la Quintaine & à l'eſcu jouſter,
Et courre at barres, & luitier, & verſer,

[Le Roman *de Giron le Courtois*: *Je ne vous tiens mie à ſi bons Chevalier, que je daigne prendre lance pour jouſter à vous; ains vous dy, que vous esloignez de moy, & me venez ferir de toute voſtre force, & je vous feray Quintaine.*] In Conſuetud. MS. oppidi Maceriarum, ſeu *de Mezieres* in Turonibus, molendinarii tenentur ſemel in anno, *de fraper par trois coups le pal de la Quintaine.* Vide Froiſſartem 4. vol. cap. 63. pag. 187. & quæ de hoc ludicro congeſſimus in Diſſert. 7. ad Joinvillam pag. 182.

4. QUINTANA. Joannes Diaconus in Epiſcopis Neapol. *Altarium ſanctæ Stephaniæ aureis circumcinxit Quintanis, & multas fecit æreas ibidem coronas, è quibus ſcilicet lucernæ ſeriatim diſpoſitæ dependerent.* Ubi Carracciolus *Quintanas* annulos interpretatur, ratione mihi incomperta. Vide Ughellum tom. 6. Italiæ ſacræ pag. 98.

☞ Apud Italos *Quintana* annulum quandoque ſignificat; unde Florentinis *Correr alla Quintana* idem eſt quod noſtris *Courir* vel *Courre la bague*, Ad appenſum annulum equo decurrere: quod ludi genus proxime accedit ad illud, de quo mox in *Quintana* 3. Academici Cruſcani: *Quintana, è una campanella o cerchietto di ferro, che ſi tien ſoſpeſa in aria, con una funicella attraverſo, alla quale per infilzarla nella lancia, corrono i Cavalieri.* Quem in locum Alexander Taſſonus: *Quintana è più toſto Chintana, come le diſſe il Boccaccio nel Laberinto, è Franco Sachetti nelle Novelle, in Firenze è la campanella, che qui ſi deſcrive, e la quale Anella ſi domanda in alcune altre contrade di Toſcana, come in Siena, e per tutta Lombardia. Ma communemente fuor di Toſcana, Quintana, o Quintane in Francia, unde forſo venne il noſtro Italiano. Quintana è un legno groſſo ficcato nella terra in forma d'huomo dalle buſto in sù con uno ſcudo davanti, contro al quale corrono le lance i Gioſtratori, e quello ſteſſo, che Saracino della piazza appellano in Firenze, dalla forma che egli ha di Saracino. E tal gioſtra, mi par che in Roma parimente ſia detta Quintana.* Hinc patet *Quintanam* apud Italos non ſolum ſignificare figuram illam hominis ludicram, de qua in *Quintana* 3. ſed circulum etiam ferreum, ad quem equo decurritur. Ad ſimilitudinem vero anulorum, qui in decurſione appendi funiculo ſolent, Johannes Diaconus aureas *Quintanas* vocavit aureos vel inauratos circulos, quibus ditatum memorat altare S. Stephaniæ, ut optime explicat Carolus de Aquino in Lexico militari.

5. QUINTANA. Modus agri, Aripennis, Hiſpanis *Quinnon*. Videtur tamen ſumi pro villa, vel ædificio, in Chartis Hiſpanicis. Charta Hiſpanica æræ 1010. apud Anton. *de Yepez* in Annalib. S. Benedicti tomo 1. ch. 8. *Et de ipſa villa mortua, quæ pergit in directo ad Quintana.* Occurrit ibi pluries. Aliæ æræ 950. ch. 30. *Et deinde quæ ad Quintana de Billin, &c.* Alia apud Brandaon. in Monarch. Luſitan. tom. 4. pag. 284 *Item, quod Quintanas, ſeu caſas factas de nova tempore Sancii fratris mei & quibuslibet perſonis, &c.* Alia apud eumdem lib. 15. cap. 36. *Ipſe Conſalvus debet eidem dominæ Alienoræ dare ſuas arras, ſcilicet ſex Quintanas & ſexaginta caſalia, ſicut eſt conſuetudo inter Dorium & Meneum.* Alia apud eumdem tomo 5. pagina 308. v. *Concede vobis ... Quintanam meam de Maiapaen ... cum ſuis caſalibus & hæreditatibus, quæ cum ipſa Quintana hactenus andaverunt, quæ ad ipſam Quintanam pertinet.*

☞ Certa res eſt, *Quintanam* apud Hiſpanos plerumque ſumi pro villa ſeu prædio, eaque notione accipiendam eſſe hanc vocem in Chartis laudatis, ut & in Vita S. Johannis Erem. to. 2. Junii p. 261. *Beatus igitur iſte Joannes ... natione Hiſpanus, in territorio Burgenſi, in rure campeſtri, Quintana Fortunii nomine, &c.*

¶ 6. QUINTANA. Computus ann. 1202. apud D. *Bruſſel* tom. 2. de Uſu feudorum pag. CXCI. col. 1. ad calcem: *Rabellus pro XII. canibus & I. garcione, a die Sabbati poſt Quintanam uſque ad diem Martis poſt Paſcha floridum, de XXXII. diebus, IIII. lib.* *Quintana* eſt Hebdomada Quinquageſimæ, & Sabbatum poſt *Quintanam*, eſt Sabbatum primum Quadrageſimæ, ex quo ad diem Martis poſt Paſcha floridum ſeu poſt Dominicam palmarum, fluunt dies 32. Rurſum occurrit vox *Quintana* ea notione in eodem computo p. CLXIX. *Dominica de Quintana*, ſeu Quinquageſimæ in Ch. ann. 1200. è Chartulario Domus Dei Pontiſaræ.

¶ 7. QUINTANA, Cloaca, latrina. Statuta Aſtenſia fol. 69. vo cap. 50. *De cloachis ſive Quintanis: Predicta locum habeant, ubi dicta cloacha ſeu Quintana non habet ... decurſum, alioquin predictas cloachas ſeu Quintanas aperientes .... amittant pro pena ſol. XX. Aſtenſes.* Ibid. fol. 66. recto: *Si quis cives Aſt. habent Quintanam ſitam inter eorum domos, & aliquis ex habentibus partem in Quintanam, ipſam Quintanam purgari facere voluerit, teneatur Poteſtas facere & curare ſic quod omnes habentes partem in Quintana ſolvant partem ſibi contingentem expenſ. ſecundum quod unuſquiſque ipſorum partem habuerit in ipſa Quintana.* Chronicon Petri Azarii apud Murator. tom. 16. col. 342. *Plures ruſtici Bononienſes reperti fuerunt mortui & putridi in Quintana unius domus occupata.* Vide Quintanea.

QUINTANALES. Charta Ermengardis Comitiſſæ Ceritaneſis an. 893. in Append. ad Capitul. Regum Franc. num. 127. *Videlicet omnes ſupranominatis manſis, caſis, caſalibus, coopertis, diſcoopertis, Quintanalibus, curtis, curtalibus, &c.* [An idem quod ſupra *Quintana* 5?]

¶ QUIN-

to, vel ipſi vel his, quibus ipſe committeret, ... Advocatum conſtituit.

¶ 3. QUINTUM & RETROQUINTUM, Practicis noſtris *Quint & requint*, Quinta pars pretii poſſeſſionis venditæ, cum altera quinta parte illius primæ quintæ partis, domino ſolvenda: v. g. pro agro centum libris vendito, domino ſolvuntur pro *Quinto* 20. libræ, & pro *retorquinto* 4. pro utroque ſimul 24. Scheda ann. 1389. to. 4. Hiſtor. Harcur. p. 1712. *Recepit & reddidit eidem & domino Jacobo de Haricuria Militi pro Quinto & retroquinto denariorum proprietatis caſtri & terræ de Meatenayo per eum aquiſitum titulo emptionis à domina Johanna de Pontivo, domina de Mentenayo, precio 500. francorum, de quo dicta domina debet ſolvere medietatem Quinti denarii aſcendentis ad 60. francos; & dictus miles debet reſiduum aſcendens ad 95. francos, pro toto 175. francos.* Qui numeri non cohærent cum noſtra, quæ vulgaris eſt, *Quinti & retroquinti* definitione; hincque vereor ne mendum in illis ſubſit. Vide *Quintellum* & *Quintus denarius*.

¶ QUINTUM FOLIUM, Quintus annus adoleſcentis ſilvæ. Regeſtum *Olim* ad an. 1300. *Pronunciatum fuit per curiæ noſtræ judicium, ipſos homines dictarum villarum intentionem ſuam ſufficienter probaſſe, & jus ipſis hominibus habitantibus in dictis villis competere paſturandi in dictis nemoribus beſtias ſuas, videlicet vaccas ad Quintum folium, equos poſt dictos duos annos completos, & communiter beſtias ſuas omnes dicto tempore nivis, & omni anno prædictis Paſſionis & Reſurrectionis diebus; dum tamen non paſturent dictis tempore nivis & diebus ante Quintum folium, equis prædictis duntaxat exceptis.*

¶ QUINTUS, Convitii ſpecies. Vide *Cenitus*.

QUINTUS DENARIUS, Quinta pars pretii prædii ſeu rei, quæ ab venditore vel emptore dabatur domino pro facultate diſtractionis, vulgo noſtris *Quint-denier*. M. Paſtorale Eccl. Pariſ. an. 1257. *Nec à prædictis Alipide, vel ejus liberis ratione Quinti denarii dicti Girardus & Blanchia aliquid petere poterunt, ſi vendi contigerit.* Charta alia an. 1240. *Dixit etiam idem Philippus coram vobis, quod dictus Abbas non computavit Quintum denarium, quem habere debet de dicta venditione ratione feodi ſupradicti.* [Vide Gloſſarium Juris Gallici.]

QUINZINA, ex Gallico, *Quinzaine*. *Quinzinam facere in opere*, eſt operari pro alio ſpatio 15. dierum. Carta an. 937. in Tabulario Auguſtodun. Eccleſiæ: *Facit corvadam & ancingiam. Facit Quinzinas in opere, aut redimat medio Martio denar. 12. tertiam Quinzinam ex toto in opere.*

¶ QUIPTANCIA, Immunitas. Vide in *Quietus*.

¶ QUIPTARE, Cedere, dimittere, Gall. *Quitter, ceder*. Vide in *Quietare* 4.

¶ 1. QUIPTATIO, Dimiſſio, ceſſio. Vide ibid.

¶ 2. QUIPTATIO, Immunitas. Vide in *Quietus*.

¶ QUIPTUS, Liber, immunis. Vide in *Quietus*.

¶ QUIREE, Bubalinus thorax, ſeu colli tegmen è corio, Gallice *Collet*, alias *Cuirie*. Teſtamentum Willelmi de Paveli apud Thomam *Madox* Formul. Anglic. p. 424. *Legavit ... palefridum ... cum armis, ſcilicet lorica, Quiree, capello de ferro, gladio, calcaribus.* Le Roman *du nouveau Renaud* apud Borellum:

> *...... une Cuirie*
> *Apres li a li Rois veſtie.*

¶ QUIRITARE, *Populare*. *Quiritat, Populo alloquitur*, apud Janſſonium in Auctario Gloſſarum Iſidori; hoc eſt *Quiritium*, ſeu populi Romani, opem inclamat. Nam *Quiritare dicitur is*, ut habet Varro l. 5. de Lingua Lat. *qui Quiritium fidem clamans implorat*. Vel, ut apud Nonium: *Quiritare eſt clamare, tractum ab iis, qui Quirites invocant.* Sed hæc nota. Auctor Philomenæ *Quiritare* dixit pro Inſtar verris clamare; *Quirritare* Ugutioni. Vide *Baulare*.

¶ QUIRITARIUS, Cui jure Quiritium dominium competit apud Juriſconſultos: huic opponitur *Bonitarius*, qui naturali jure dominus eſt bonorum. Vide Codicem Juſtinianum l. 7. tit. 26. & ibi Gothofredum.

¶ QUIRITES, Bellatores primi ordinis, nobiles, virtute bellica illuſtriores milites. Sugerius in Vita Ludovici VI. Regis Franc. apud Ducheſnium to. 4. p. 304. *Primo enim congreſſionis impetu cum regis Quirites multa cæde, mira audacia, à foſſato eos ſicut vi ſtos propuliſſent, exordinatis aciebus eos indifferenter inſequentes agitabant.* Et p. 305. *Cujus tam virtute quam clamore regii exhilarati Quirites in eos inſiliunt, toto animo eorum ſanguinem ſitientes aggrediuntur, cædunt, dehoneſtant, & uſque Puteolum, etiam ſi porta ſorderet, multis eorum retentis, pluribus interemptis, coactos retruſerunt.* Willelm. Brito l. 1. Philippidos:

> *Hic Marcomirus gaudens, Francique Quirites,*
> *Accedunt dictis, & congrediuntur Alanis,*
> *Strageque crudeli ſic debacchantur in illos.*

Non ſemel hanc vocem uſurpat hic Auctor. Sic Juſtinus Poeta loquens de Lippienſibus:

> *Feſta dies agitur, coeunt cum plebe Quirites,*
> *Fitque modis variis ludus equeſtris ibi.*

Contraria omnino ratione Quirites à Ducibus appellabantur in caſtris Romanis milites ignavi ac deſides, quaſi indigni eſſent glorioſo militis nomine, hincque inter plebeios recenſendi. Sic Alexander Severus apud Lampridium cap. 53. & 54. in concione milites ex more primum *Commilitones* appellavit; ubi autem eos fremere & tumultum ciere, conſpexit: *Continete*, inquit, *vocem truculentam campo & bellis neceſſariam, ne vos hodie omnes uno ore atque una voce, Quirites, dimittam: & incertum an Quirites. Non enim digni eſtis, qui vel Romanæ plebis ſitis, ſi jus Romanum non agnoſcitis.* Cum nihilominus poſt ita fremerent, exclamavit: *Quirites, diſcedite, atque arma deponite.* Simile eſt illud Lucani l. 5.

> *...... Diſcedite caſtris:*
> *Tradite noſtra viris ignavi ſigna Quirites.*

Vide Suetonium in Julio Cæſare c. 70.

¶ QUIRITES, Optimates. Teſtamentum Ermentrudis illuſtris Matronæ apud Mabillonium ad calcem Liturgiæ Gallic. pag. 465. *Ita do, ita lego, ita teſtor, ita vos mihi, Quirites, teſtimonium perhibetote, ceteri, ceteræque proximi proximæque, exheredis mihi eſtote, &c.* Subſcribunt poſt *Mummolus Comes, Scupilio Spatarius; &c.*

¶ QUIRITIA URBS, Roma, quod Romani vulgo *Quirites* vocarentur à Curibus, urbe Sabinorum, ut omnibus notum eſt. *Ut omni anno... ſolidi triginta deferantur ex argento Apoſtolicæ ſedi urbis Quiritiæ*, apud Mabill. to. 3. Annal. Bened. p. 614.

¶ QUIRPITIO, pro *Guerpitio*, Abdicatio, dimiſſio rei poſſeſſæ. Placitum an 968. apud Martenium to. 1. Ampliſſ. Collect. col. 322. *Notitia Quirpitionis vel definitionis, &c.* Ibid. col ſeq. *Se Guerpierunt & ſtipulaverunt & intra jacentem jactaverunt, &c.* Vide *Guerpire*.

QUISQUE, pro *Quiſquam*, non ſemel utitur S. Auguſtinus.

¶ QUISQUILIOSUS, *Plenus quiſquiliis*, Johanni de Janua in *Quiſquilia*.

¶ QUISSINUS, Pulvinar, Gall. *Couſſin*. Locus exſtat in *Culcita*. Vide *Cuſſinus*.

QUISTA, [QUISTIA. Species exactionis, collecta.] Vide in *Quæſta*.

Digitized by Google

¶ 1. QUISTUM, ut *Quiſta*. Vide in *Quiſta*.

¶ 2. QUISTUM, Quæſitum, acquiſitum. Donatio Arnaldi Comitis Carcaſſonæ ann.944. in Probat. to.2. novæ Hiſt. Occitanæ col. 86. *Hoc eſt eccleſia, quæ fundata in honore S. Euparchii cum ipſo alode, totum & ab integrum, Quiſtum & inquirendum, cedimus Deo*, &c. Similia leguntur in Charta Gellonenſi ann. 1074. Locum vide in *Raſticum*.

¶ QUITABRES, vel QUITRABES, ut legitur apud Yepezium to. 3. in Appendice. Charta Principia Adelgaſtri pro Monaſterio S. Mariæ de Obona, æra 828. to 3. Conc. Hiſpan p.90. *Damus ... paſſionarium & una regula de Ordine S. Benedicti & quinque Quitabres & quatuor tapetes*.

¶ QUITARE, QUITANTIA, QUITAS, QUITATIO, QUITIUS, &c. Vide *Quietare* 4. & *Quietus*.

¶ QUIUM. pro *Quorum*, Metri cauſa. Abbo de Obſidione Lutetiæ apud Ducheſnium Hiſt. Norman. pag.38. col.2.

Tunc centena Quium pepulit cum ſanguine vitam.

¶ QUOAD, pro Quod attinet ad, barbarum eſſe, licet familiare recentioribus, jam obſervarunt viri docti.

QUOD, Neutraliter, pro *Qui*, vel *quæ*, ſæpe uſurpant Scriptores inferioris ævi, quomodo Galli *Que*, Itali *Che*. Leo Oſt. l.1. c.59. al. 57. *Eccleſiam S. Angeli, Quod tunc ad Arcum Dianæ appellabatur*. Petrus Diac. l.4. Chron. Caſin. c. 125. *Per anulum, Quod manu geſtabat*. Adde c.49. Fridericus II. Imp. l.1. de Arte ven. c.34. *Falcones feriunt cum poſteriori digito, Quod falconarii dicunt talum*. Ita alibi non ſemel.

¶ QUOD-EXCURRIT, Plus minuſve, circiter, apud Africanos Patres. Optatus Milev. l.1. *Nam ferme ante annos quadraginta, & Quod excurrit, per totam Africam perſecutionis eſt devagata tempeſtas*. Auguſt. de Donatiſtis loquens, l.1. *Non enim tunc aut populus appellandi fuerant pauci, qui inter quadraginta, & Quod-excurrit, baſilicas, locum, ubi colligerentur, non habebant*. Et de Baptiſmo l.7. *Poſt Cypriani mortem quadraginta, & Quod-excurrit, annis peractis, traditio Codicum facta eſt*. Hæc poſt Macros fratres & Hofmannum.

QUOD FECIT, Vetus formula in deſignandis & adſcribendis menſium diebus. Diploma Chilperici Regis ex Tabulario Corbeienſi ſic clauditur: *Datum Quod fecit menſe Martio die 10. anno 1. regni noſtri*. Nicetius Epiſcop. Trevirenſis Epiſt. 2. tom. 1. Concil. Gall Sirmondi p.323. *Per feſtivitatem S. Martini, Quam undecima die facit November*. Vetus Epitaphium, reperſum in Eccleſia S. Acheoli prope Ambianum ann. 1660. † *Leudelinus hic requieſcit in pace, vixit annus 50. defunctus eſt, ubi fecit Gennarius dies 15 † Valdolina hic requieſcit in pace: vixit annos 30. defuncta eſt, ubi fecit Julius dies 23*. Baudouinia in Vita S. Radegundis c.26. *Quarta feria mane primo Idus Auguſtas Quod fecit idem menſis dies 13. clauſi ſunt ejus oculi*. Vetus Charta apud Imperium: *Actum Virmandis, Quando fecit Februarias dies 8. undecimo regni domini noſtri Theoderici glorioſiſſimi Regis*. Similes formulas vide to. 1. Hiſtor. Franc. p.853. apud eruditum Mabillonium to.4. Vitarum SS. Ordinis S. Benedicti p.336.617.618. Vadianum de Monaſt German. p.86. Brolium l.2. Hiſt. Pariſ. ubi de Monaſt. S. Germani Pariſ. Mauriſſium in Epiſcop. Metenſib. pag.146. Zylleſium in S. Maximiano part. 2. pag. 12.

¶ QUOD NORUNT FIDELES de ſacroſancto Euchariſtiæ ſacrificio aliquando dictum eſt à Patribus, quibus religio erat tantum myſterium propriis verbis indicare, ne illius cognitio ad paganos promanaret. Vide *Norunt fideles*.

QUODDARIUM. Charta Lotharii Regis Franciæ ann.958. tom.8. Spicilegii Acheriani p.358. *Et villam Arbutiolam cum domibus, . . atque Quoddarium ſicut Longobardus tenebat ante diem obitus ſui*. Forte *Claaſarium*.

QUODLIBERTUS, pro *Collibertus*, in Charta plenariæ ſecuritatis, ſcripta ſub Juſtiniano, apud Briſſon. l.6. Formul. p. 647.

¶ QUODLIBETUM, Scholaſticis, pluribus abhinc ſæculis, de quo in utramque diſſeritur partem, ex eo dictum, quia, *quod libet*, defenditur. Hinc *Quodlibetariæ quæſtiones* eadem notione. Vide Voſſium l.3. de Vitiis ſerm. c.40. ubi pleroſque Scriptores Scholaſticos laudat, qui *Quodlibeta* ſcripſerunt. Ex hoc Scholaſticorum vocabulo deducunt noſtrum Gallicum *Quolibet*, Dictum mordax, acutum nonnumquam, plerumque triviale nulliuſque leporis ſale conditum, ideoque è politioribus colloquiis amandatum, ſicut & *Quodlibetariæ quæſtiones* è ſaniori Theologia, quod curioſitati fere ſervirent, non utilitati.

¶ QUOERSARE, Colligare. Concil. Lugdun. ann.1527. apud Marten. to.4. Anecdot. col.401. *Exemptos & non exemptos ad dictos denarios Quoerſandos in vim & auctoritate dicti noſtri concilii provincialis ſolvendum, cogendum & compellendum, ipſoſque denarios ſic ex cauſa prædicta exigendos, reponendos & cuſtodiendos in loco tuto ... quouſque exponendi venient pro dicta redemptione eorumdem liberorum facienda*. Suſpicor mendum eſſe, ac forte legendum *Quoacervandos* pro *Coacervandos*, vel potius *Quæſtandos*. Vide *Quæſtare* in *Quæſta*.

¶ QUONDAM, Non ita pridem, nuper. Epiſtola Eulogii Presbyteri ad Epiſcopum Pompelonenſem: *Stipata prædonibus via & funeroſo Quondam Willelmi tota Gothia perturbata erat incurſu, qui adverſus Carolum* (Calvum) *Regem Francorum eo tempore, auxilio fretus Habdaraghmanis Regis Arabum tyrannidem agens, invia & inadibilia cuncta reddiderat*. Utuntur paſſim hac notione Scriptores mediæ ætatis, ut obſervat *de Caſeneuve* in Catalania Francica p. 48.

¶ QUONIAM, pro Quod, non ſemel legitur apud veterem Interpretem S. Irenæi. Sic etiam Matthæi c.2. *Tunc Herodes videns, Quoniam illuſus eſſet à Magis*, &c. Ubi Græce: Τότε Ἡρώδης ἰδὼν, ὅτι ἐνεπαίχθη ὑπὸ τῶν Μάγων, &c. Vide Voſſium lib. 1. de Vitiis Serm c.35. ſub finem.

¶ QUOQUELUCA, Cucullus, Gall. *Coqueluche*. Statuta Eccleſiæ Andegavenſ. an.1423. to.4. Anecd. Marten. col.528. n.16. *Prohibemus ... ne quis ſeu aliqua in veſtimentis caudas & cornua, coleratas reverſas manicas, Quoquelucas, caputia, cornetas exceſſivas ... habere & deferre ... præſumat*. Vide *Coqueluca*.

¶ QUOQUILLATUS, Efformatus ad inſtar conchæ, noſtris *Coquille*. Computus an. 1245. è Biblioth. Regia: *De quodam ciſo cocleato & Quoquillato ponderante marcham & dimidium & 28. ſtelling. ad opus domini Comitis; 6. lib*.

¶ QUOQUILLUM, f. Culmen, faſtigium, Occitanis *Cencuruche*, à Gallico *Coqueluche*, Cucullus, ut Borellus ſcribit in ſuo Theſauro Reparationes factæ in Seneſcallia Carcaſſonæ an.1435. è MS. D. *Lancelot*: *Pro ponendo in dicto molendino plures fuſtes & vigas, reparando Quoquila dicti molendini, recoperiendo tectum*, &c.

¶ QUORSUM, Quo, in quem locum. Hiſtoria pacificationis inter Rodulſum II. Imper. & Turcas an. 1604. apud Ludewig. Reliq. MSS. to.6. p.305. *Locus vero pacis tractandæ ... Quorſum Commiſſarii Cæſareæ Majeſtatis communi conſilio convenerant*. Pro *ubi* ſumitur ibidem pag. 309. *Tentorium ... tapetibus ſtructum ... Quorſum Turca capite adulantes .... ritu gentili & barbaro humi ſe ſternunt*.

¶ QUOR-

Digitized by Google

QUORSUMLIBET, Quodcumque. Vita S. Odæ, to. 2. Aprilis p. 773. *Quorſumlibet tempus hujuſmodi accenſa ſplenduerit.*

¶ QUOSQUE, Μεχριτίνος, in Gloſſis Lat. Gr. & Græc. Lat. Contractum eſt pro *Quouſque*, ut in iiſdem Gloſſis legitur: *Quouſque*, μέχρι τίνος, μέχρι πότε, ἕως πότε.

¶ QUOT, Singuli. Vide in *Quotdiebus*.

QUOTA, Quod quiſque Principi aut Domino in tributum vel cenſum præſtare tenetur, vulgo *Quotte*: unde *Quotiſer*, Cenſum imponere. Charta Ricardi II. Reg. Angl. in Monaſtico Angl. to. 1. p 538. *Et quod nullæ impoſitiones, contributiones, taxæ, Quotæ, tallagia, vel auxilia ipſis tanquam alienigenis aliquo modo imponantur, &c.* [Gharta an. 1306. apud Lobinell. to. 2. Hiſt. Britan. col 461. *Statuimus ... quod modus in preſtatione illius Quote, quo ſequitur, ſine exactione obſervetur, &c.* Adde col. 1551. Conſtitutiones Udalrici Epiſc. Patav. an. 1470. art. 48. *de Confeſſionalibus*, apud Hanſizium to. 1. Germaniæ Sacræ p. 567. *Nec idem* (Officialis) *præcipiat certam Quotam à talibus dari ad fabricam Eccleſiæ noſtra Patavienſis.* Concil. Avenion. an. 1509. apud Marten. to. 4. Anecdot. col. 394. *Licet alias fuerit diſputatum & expoſitum crebro ſuper dono caritativo* (Archiepiſcopo Avenion. à Clericis) *ſolvendo, & pro eo tractando de Quotaque taxando & moderando ... inhibuit, ne ab hac civitate diſcedere habeant, donec de Quota & portione ac de tempore & de ſumma ſolvenda convenerint.* Bulla Bonifacii PP. ann. 1296. apud Gualterum Hemmingford. de Geſtis Edwardi I. Regis Angl. p. 105. *Eccleſiis eccleſiaſticiſque perſonis regularibus & ſecularibus, inponunt onera gravia, ipſos talliant, & eis collectas imponunt, & ab ipſius ſuorumque proventuum vel dimidiam, decimam ſeu viceſimam, vel quamvis aliam porcionem*, (aut) *Quotam exigunt vel extorquent.* Vide *Cota* 3.)

¶ Quota Decima, Quam quiſque ſolvere debet de rebus ſuis decimam, proportione ſervata: etiamnum viget in Epiſcopatu Vincienſi, ut narratur to. 3. novæ Gall. Chriſt. col. 1223.

Quota Litis, apud practicos Anglos, auctore Skenæo, dicitur, quod judex corruptus ſordidus accipit à litigante ſive actore, ſive reo, contra jus Angliæ Edwardi I. ann. 33. in Statuto de Conſpiratoribus, & Jus Civile l. 5. C de Poſtul. l. 15. cap. litem, de Procur. Vide *Campipars*.

Quota, pro Summa, quantitate, Gallis *Quote*. Gobelinus Perſona in Coſmodromio ætate 6. c. 81. *Miſſus eſt collector Domini Papæ, qui certam Quotam recepit oblatorum.* [Statuta Avenion. l. 1. rubr. 40. art. 4. *Item quia ſæpe contingit dictos decoctores, ſeu ſollitor, tranſigere vel paciſci cum ſuis creditoribus, ut remiſſa eis aliqua parte debiti, ſive media, ſive majori, vel minori Quota, teneantur ſolvere reſiduum intra certos dilationes, &c.*]

Quotare, In Capita & verſiculos diſtinguere: Galli *Quoter*, pro numeros paginis indere, vulgo dicunt. Henric. de Knygton. an. 1219. *Stephanus Cantuarienſis Archiepiſcopus obiit, qui Biblia apud Pariſium Quotavit, libros Regum expoſuit, &c.* Godwinus de eodem Stephano: *Sacram Bibliam primus dicitur in capitula diſtinxiſſe; ordinem ab eo conſtitutum ſequentibus omnibus, quæ uſquam jam inde ab eo tempore fuerunt Eccleſiis.*

¶ Quotator Annalium, Scriptor annalium. Chronic. Johannis *de Whethamſtede* pag. 467. *Ita etiam quæcumque per noſtros ſcripta ſunt chronographos, ſive annalium Quotatores, ideo ſcripta ſive relata ſunt, ut diſcamus malorum ſæviciam fugere, &c.*

¶ Quotatus, Notatus, expreſſus. *Sub anno, die, menſe, indictione & pontifice ſuperius Quotatis*, in Charta ann. 1461. apud Lobinell. to. 2. Hiſt. Britan. col. 1224.

QUOTDIEBUS, Quotidie, ut *Quotannis*, ſingulis annis: *Quotmenſibus*, ſingulis menſibus, in l. 7. D. de Tranſactionibus, apud Vitruvium l. 10. c. 7. &c. *Quotcalendis*, apud Plautum in Sticho. Letaldus in Miracul. S. Maximini Miciacenſis Abbat. n. 24. *Synaxim Davidicam Quotdiebus perſolvens.* Wandelbertus in Vita S. Goaris c. 12. *Orta prima luce, ut Quotdiebus agebat, pſalmodiæ & orationum vota perſolvere cœpit.* Occurrit præterea in Statutis Eccleſ. Lugdun. editis to. 9. Spicilegii Acheriani cap. 21. in Miraculis S. Urſmari n. 20. &c. qua etiam loquendi ratione uti veteres non ſemel; Cato de Re ruſtica c. 43. Varro l. 4. de Lingua Lat. Pomponius & Ulpianus JC. Apuleius lib. 11. &c. Vide Quintilianum l. 1. c. 13.

¶ QUOTENNIS, Ὀσέτιος, in Gloſſis Lat. Græc. & Græc Lat. Joannes de Janua: *Quotennis & Quotennus, Quot annorum, & habet quærere de numero annorum, ad quod debent reſpondere ... decennis, tricennis, &c.*

¶ QUOTIDIALITER, Quotidie. *De novis miraculis Quotidialiter coruſcantibus*, in Actis SS. Aprilis to. 2. p. 730. ubi de S. Wernhero.

¶ QUOTIDIANA, Diſtributio quæ Canonicis fit quotidie. Ordinatio an. 1541. pro Eccleſia S. Johannis Gandav. apud Miræum to. 2. p. 1057. col. 2. *Vice-curati de diſtributionibus, corpore præbendæ aliiſque prærogativis prænarratis non gaudebunt, ſed illorum portio abſentiæ cedat Quotidianæ*, id eſt, cum abſentes fuerint, nihil recipient eorum, quæ præſentes recepiſſent; ſed id ad *Quotidianam* redibit, ſeu ad eam quæ quotidie fit Canonicis diſtributionem. Litteræ ſocietatis inter Archiepiſcopos Cameracenſem & Rotomagenſem in Conciliis Normanniæ p. 632. novæ editionis: *Si prædictam Eccleſiam à ſtatu ſua proſperitatis, quod abſit, labefactari contigerit, promptum ſit de ſtipendiis, qua nos* (Cameracenſes) *Quotidianam, Rotomagenſes vero Communiam vocant, ordinato & ſolito ... participio refoveri, donec Deus in auram ſtatuerit procellam.*

¶ QUOTIDIANI, Servi qui nullo unquam tempore à ſervitio vacabant, apud Schannattum Tradit. Fuld. p. 332. ex veteri Polyptico.

¶ QUOTIDIANISTÆ, Miniſtri quidam, qui quotidie in Eccleſia deſerviebant. Ordinatio pro Eccleſia S. Joannis Gandav. an. 1541. apud Miræum to. 2. pag. 1057. col. 2. *De cætero Prælatus cum Capitulo habebunt omne regimen, adminiſtrationem, auctoritatem & præeminentiam in eccleſia prædicta, tam in choro quam extra; ita quod ad eos libera ſpectabit Officiatorum ejuſdem eccleſiæ, quales ſunt Quotidianiſtæ, pulſatores, foſſores, organiſtæ, vicarii, cantores, & alii ... deputatio & diſtributio.*

¶ QUOTINOCTURNUS, Qui fit ſingulis noctibus. Radulfus Cadom. in Geſtis Tancredi apud Marten. to. 3. Anecd. col. 126. *Nam redintegrato, ſicut ſoliti erant, quotidiano vel, ut ita dicam, Quotinocturno calle, ſecto eſt in bivium via, & exercitus Chriſtianorum factus eſt biviator.*

¶ QUOTUM, Culcita, Gall. *Couette* vel *Coite*. Locus exſtat in *Ballinus*. Vide *Cottum*.

QUO-WARENTO. Vide *Breve Quo-warento*.

¶ QWARANDIA, ut *Guarandia*, Auctoritas, defenſio, cautio, Gall. *Garantie*. Literæ ann. 1277. apud Tolnerum in Probat. Hiſt. Palat. p. 75. *Vendidimus & donavimus jure proprietatis perpetuo poſſidenda, facientes ſibi de hoc Qwarandiam, quod vulgo Gewerſchafft vocatur.*

R

R Littera numeralis, quæ 80. denotat, unde verſus:

Octoginta dabit tibi R. ſi quis eam numerabit.

Seu ut habet Ugutio:

Octoginta facis numerum, quæ dicitur hæc R.

Eidem literæ ſi linea recta ſuperaddatur, 80. millia ſignificat.

R. *in ſuperſcriptione cantilenæ, rectitudinem vel raſuram non abolitionis, ſed criſpationis rogitat.* Notkerus Balbulus Opuſc. *Quid ſingulæ literæ ſignificent in ſuperſcriptione cantilenæ.* Vide *A.*

¶ RABA, pro *Rapa*. Proceſſus de Vita S. Yvonis, to.4. Maii pag. 550. *Aliquando comedebat Rabas coctas cum farina.* Raphanos intelligunt viri docti; ſed coqui non ſolent Raphani: malim ergo paſtinacas hortenſes intelligere, quas farina conſperſas interdum coqui notum eſt. Cæterum occurrit eadem vox R*aba* pro R*apa* in Charta ann. 1391. apud Thomaſſerium in Conſuetud. Bituric. p. 245. *Habebunt decimam bladorum & agniculorum, canapium,* R*abarum & aliarum rerum creſcentium in dicta parochia.* Alia an.1124. apud Stephanotium to.4. Fragm. MSS. pag. 13. *Decimam de agnis, vitulis,* R*abis, lino & omnibus leguminibus.* Rurſum occurrit apud Baluzium Hiſtor. Tutelenſis col. 435.

¶ RABANICE Fuldenſem abbatiam gubernaſſe dicitur Sigehardus Abbas, hoc eſt, laudabiliter, more Rabani deceſſoris. V. to.3. Annal. Benedict. p. 159.

RABANUS. Will. Brito in Vocab. MS. *Aſilus dicitur* R*abanus, ſcilicet muſca, quæ ſtimulat boves, quam Græci œſtrum, ruſtici* R*abanum vocant.*

¶ RABARIA, pro R*aubaria*, Furtum. R*abarias & furtum committendo*, in Literis ann.1350. apud D. *Secouſſe* to.4. Ordinat. Reg. p. 40. Vide R*aub.*

¶ RABASSARIA, Locus tuberibus abundans, à Provinciali R*abaſſe*, Tuber, Gall. *Truffe*, in Charta an.1430. ex Schedis Præſidis *de Mazaugues.*

¶ RABATTERE. Laurentius in Amalthea: R*abatto, Ultro citroque, ſurſum deorſum deambulo.*

¶ RABDUS, Virga, ſcipio, bacillus, Gr. ῥάβδος, in Vita Sanct. Mercurialis Epiſcopi tom.3. Aprilis pag.756.

¶ RABIA, Rabies, λύσσα, in Gloſſis Latino-Græcis & Græco-Latinis.

¶ RABIARE, vel RABIRE, Rabie affligi, furere. Eædem Gloſſæ Lat. Græc. & Græc. Lat. R*abiat*, λυσσᾷ. Et mox: R*ebio*, λυσσάω.

¶ RABIDICIMBA, vel RABIDICIMBA, ut una voce legendum cenſet Voſſius lib. 3. de Vitiis ſerm. capit. 41. Cymba velox. Abbo de Obſidione Lutetiæ lib. 1.

Corripiunt ternas R*abidicimbas ſatis altas.*

Plures legunt diviſis vocibus R*abidi cimbas.* Voſſium conſule loco citato.

¶ RABIDULUS. Vide mox in R*abulus.*

¶ RABIECULA, *Parva Rabies.* Joh. de Janua.

RABIOLA. Epiſtola Yvonis Narbonenſis de crudelitate Tartarorum, apud Matth. Paris an.1243. *Cremonam tandem perveniens, oppidum in Forojulii celeberrimum, nobiliſſima Paterinorum bibi vina,* R*abiolas, & cerasa, & alia illecebroſa comedens, &c.* Vide conjecturam Voſſii, qui pro *ribiolis*, ſeu uvis criſpis accipit.

☞ Lemovices napum ſeu raphanum vocant R*abiolam*; ſed hanc inter ciborum delicias nume rari non eſt veriſimile.

¶ RABIRE, Furere. Vide ſupra R*abiare.*

RABITUS. Arnoldus Lubecenſis l.2. c. 7. *Dux igitur applicans ad Accaron, magnifice ſuſceptus eſt ab Acaronitis, & aſcenſis equis,* R*abitis, mulis, quidam etiam aſinis, proceſſerunt ad urbem Hieroſolymitanam* Nihil hoc loco Henricus Bangertus commentator, ut ſolet in locis difficilioribus ſilere.

RABO, Menſuræ ſpecies, Ugutioni; hujus meminit S. Auguſtinus Epiſt.49. quæſt.4.

RABOINUS, RABUINUS, Monetæ ſpecies in regno Hieroſolymitano & Cyprio, Forma colligendi cenſus pro regno Hieroſolymitano apud Willelm. Tyrium l.22. c.23. *Si vero prædicti 4. selecti, qui ad hoc deputati ſunt, cognoverint pro certo, quod alicujus ſubſtantia non valeat centum Byzantios, accipiant ſuper eum ſeagium, id eſt, pro foco Byzantium unum: quod ſi non poterint integrum, accipiant dimidium; & ſi dimidium non poterint, accipient* R*abuinum.* Conſtitutio Odonis Legati contra Simoniacos lata in Concilio Syriæ an.1254. *Item pro ſponſalibus contrahendis exiguntur à prælatis quibuſdam tres ſolidi, ſive* R*aboinus unus, vel aliud pretium.* Occurrit ibi rurſum infra. Habetur in Conſuetud. Britannica art. 255. vox R*abine*, ſed alia ſignificatione.

¶ RABUDULUS. Vide mox in R*abulus.*

¶ RABUINUS, Monetæ ſpecies. Vide R*aboinus.*

¶ RABULARE, Inſtar rabularum de foro nimia verboſitate ferire aures auditorum, Voſſio l. 4. de Vitiis ſerm. c.19. ex Gemmæ Vocabulario, atque inde, inquit, Belgicum R*abbelen.*

¶ RABULATIO, Clamor rabulæ. R*abulatio forenſis*, apud Martianum Capellam l. 6.

¶ RABULATUS, Eadem notione. Idem Capella libr. 1. *Audivi, licet perſtreperent, nullo patuere* R*abulatu.*

RABULUS, *Plenus rabie, unde* R*abudulus.* Ugutio. [Johannes de Janua: R*abulus, rabidus, rabie plenus, rabiei datus, furore plenus, iratus, inſanus; unde* R*abidulus diminut.*]

RACAMAS, Panni pretioſioris ſpecies, noſtris olim nota. Computum Stephani *de la Fontaine* Argentarii Regis ann. 1350. *Pour 23. piece & demie de drapt d'or de pluſieurs façons, c'eſt à ſavoir 6. nacit d'or, 40. eſcus la piece, 9.* R*acamaz & demy d'or, 30. eſcus la piece, & 6. motebas d'or à faire cottes & manteaux.* Hinc Hiſpani R*acamar*, noſtri R*ecamer*, pro eo quod *Broder* dicimus, uſurpant, ſeu opere phrygio quidpiam exornare, ſeu auro, ſeu alia materia, quam vocem quidam ab Hebræo R*acam*, quod eſt acu pingere, ſeu intexere varia fila diverſorum colorum inſtar Phrygionum, deducunt.

¶ RACAMATURA, Ornatus veſtis acu pictus, ab Italico R*accamare*, Acu pingere, Gall. *Broder.* Modus vivendi in Concilio Baſileenſi apud Marten. to. 8. Collect. Ampliſſ. col 244. *Hujuſmodi familiarium veſtes non ſint breviores genu, nec diverſorum colorum, nec cum ſciſſuris, freppis vel brobaturis ſeu* R*acamaturis; nec deferant cathenas vel alia ornamenta aurea vel argentea, &c.*

1. RACANA, Papiæ, *Genus veſtis*, ſcilicet veſtis lacera, panniculus, à Gr. ῥάκος, ῥάκη, vel ῥάχη, ducto, ut videtur, etymo. Gloſſ. Gr. MS. Regium cod.930. ῥάκος, ἐσχισμένον ἱμάτιον. Anonymus in Paraphraſi Oraculorum Leonis Imp. κέρας, κιναρινὸς, καὶ ῥάκια ἐνδεδυμένος.

[Plu-

Digitized by Google

[Plura vide in Gloſſario mediæ Græcit. v. ῥάκ☉.] Maxime Monachis tribuitur, qui vilioribus & detritis veſtimentis uti ſolebant. Varie porro hæc vox ſcribitur: nam

RACANA dicitur Gregorio M. l. 9. Epiſt. 75. & Ennodio l. 9. Epiſt. 17.

RACHANA, eidem Gregorio l. 12. Epiſt. 16. Anaſtaſio Bibl. in verſione Vitæ S. Joan. Eleemoſynarii à Leontio ſcriptæ c. 9. n. 52. qui & *Rachanellam* dixit cap. 6. num. 34.

RACHENA, apud Fortunatum in Vita S. Radegundis cap. 44.

RACHINA, apud S. Audoenum lib. 2. Vitæ S. Eligii c. 37. in Regula Magiſtri cap. 81. apud Baudouiniam in Vita S. Radegundis c. 4. &c. Vide Notas ad Cinnamum pag. 457. Papias MS. *Rachina, ſtrata lectorum*. Editus habet *Rachana*.

2. RACANA. Anaſtaſius Biblioth. in S. Silveſtro PP. *Oleum Cyprium libr. centum, papyrum Racanae libras mille*. [Muratorius ſcribit *Racanas*, obſervato tamen ab aliis legi *Racanas*.] Infra: *Poſſeſſio inſula Machabeo præſtans ſolidos quingentos & decem, papyrum mundum, Racanas quingentas, linum ſaccos trecentos*.

¶ RACATARE, Redimere, Gall. *Racheter*. Chartularium S. Vandregeſili to. 2. p. 2102. *In vadium nobis dederunt propter 20 librae denariorum* Rothomagenſium *uſque ad viginti annos, & ita ut, ſi poſt 20. annos voluerint redimere, non de cujuſcumque pretio, ſed de proprio Racatare poterunt*.

¶ RACCARE, vel ut quidam legunt, *Raucare*, dicuntur Tigrides Auctori Philomelæ verſu 49. ſupra vero in *Baulare* dicuntur *Rechanare*. Vide infra *Raucare*.

¶ RACCI, Nautis, Scandularii globuli malo affixi ad faciliorem motum antennarum, Gall. *Racages Racques* & *Racquemens*, Belg. *Rak*. Literæ Edwardi Regis Angl. ann. 1338. apud Rymerum: *Pentos, cleias, bordas, Raccos, cordas, canevacia, ſtapulas, annulos & clavos ferreos, dolia vacua & alia, quæ pro hujuſmodi eskippamento equorum neceſſaria ... in navibus poni facias*.

¶ RACELLUM, Species panni. Inqueſta ann. circiter 1217. apud Sponium tom. 2. Hiſtor. Genevenſ. p. 415. ubi de hujuſcemodi pannorum confectura: *Racellum fecit per Rodanum deduci, ut venderetur*. Vide *Raſcia* 3. *Raſum* 2. & *Raxum*.

¶ RACEMARE, Racemorum reliquias colligere, Gall *Grapiller*. Vide locum in *Rapugare*.

¶ RACENIUS, pro *Racemus*, Uva, Gall. *Raiſin*, apud Rymerum to. 2. p. 691.

¶ RACENS VINUM. Vide in *Recentatum*.

¶ RACETTA. Vita S. Alenæ Virg. & Mart. to. 3. Junii p. 396. *Reliquias ... in idem feretrum repoſuit, demptis tribus vel quatuor oſſibus parvis Racettæ & membrorum*. Spinam dorſi reddit Henſchenius. Idem ſignificat Græcum ῥαχὶς. Sed aliud ſonat infra vox *Raſeta*, quam vide.

1. RACHA. Willel. Malmesburg. lib. 2. de Geſtis Pontific. *Ut etiam caudas Racharum veſtibus ejus affigerent*, forte *vaccarum*, &c.

2. RACHA, Pars pedis. Conſtantinus African. l. 2. Pantechn. c. 2. *Pedis calcanei diviſio eſt ſenaria: eſt enim cavilla, eſt & calcaneus, & pedis navicula, & Racha, quæ ſic lingua vocatur Arabica, eſt & pecten, ſunt & digiti*. Infra: *Racha 4. habet oſſa, tria poſterius cum navicula, retro juncta oſſibus, &c.*

¶ RACHADIUM. Vide in *Rachetum*.

¶ RACHANA, RACHANELLA. Vide *Racana* 1.

¶ RACHATTA, RACHATUM. Vide *Rachetum*.

¶ RACHEMBURGI. Vide mox *Rachimburgii*.

¶ RACHENA, Veſtis trita. Vide *Racana* 1.

RACHETUM, ex Gallico *Rachat*, *Redemptio*, Redemptio. Idem porro quod *Relevium*, certa ſcilicet pecuniæ quantitas, quam hæres vaſſalli demortui domino præſtat pro obtinendo feudo paterno, qua illud iterum ab eo emit, ſed rato & definito modico pretio, quod *Rachetum*, & *Relevium* appellatur. Necrologium Eccleſiæ Pariſienſis Idib. Jan. *Quæ 3. manſuræ cum pertinentiis Rachetum ſeu relevamen debent, quoties poſſeſſores mutant*. Atque ita in Conſuetudine Meleduneſi art. 54. *Rachetum* & *relevium* idem eſſe dicuntur, tametſi olim diverſum: ſiquidem *redemptio feudi* idem ſit quod *Rachetum*. Charta Henrici I. Regis Angliæ an. 1100. *Si quis Baronum meorum, Comitum, vel aliorum, qui de me tenent, mortuus fuerit, hæres ſuus non redimet terram ſuam, ſicut facere conſueverat tempore patris mei; ſed juſta & legitima relevatione relevabit eam*. Ubi hoc loco *redemptio feudi*, eſt id, quod *Relevium ad miſericordiam*, ſeu *Relief à mercy* vocant, quod ſcilicet ab hærede pro rehabendo feudo paterno præſtatur domino ad ejus voluntatem ac beneplacitum. [Charta Guillelmi Epiſc. Catalaunenſis an. 1228. pro Monaſterio Tiron. *In ipſos tranſtulit Rachata, venditiones, armaturas, equitaturae, laudimia, relevamenta, tallias, corveias, biannos, &c.*] Vetus Franciæ Conſuetudinarium. *Rachat ſe fait tant ſeulement en fiefs: & eſt aſſavoir, que quiconques rachate, il doit le marc d'argent au Seigneur, de qui il rachate, & luy doit faire trois offers alternativement enſemble, deſquelles le Seigneur eſt tenu de prendre l'une en diſant: Je deviens voſtre home de tel fief, & pour le rachat je vous offre les fruits de la premiere année, ou la valeur d'iceux fruits, ou le dire des prodeshoms: Nam pro aliquo iſtorum quittari debet*. Vide Stabilimenta S. Ludovici c. 60.

¶ RACHATUM, Eadem notione, in Charta ann. 1209. apud Lobinell. to. 2. Hiſt. Britan. col. 331. Petitiones Britonum ann. 1235. ibib. col. 383. *Petunt communiter, quod balla Britanniæ & pravæ conſuetudines, quas Comes Britanniæ levavit in ſuo tempore, removeantur à terris & feodis ſuis; dicunt enim, quod ante tempus iſtius Comitis nunquam habuerat Comes Britanniæ ballum vel Rachatum de terris hominum ſuorum*. Adde Chartam ann. 1199. apud Marten. to. 1. Ampliſſ. Collect. col. 1021. Literas an. 1225. ibid. col. 1197. Edictum S. Ludovici an. 1246. Baluz. tom. 7. Miſcell. p. 344. *de Lauriere* to. 1. Ordinat. Reg. p. 58. & 59. & in Gloſſario Juris Gallici v. *Rachapt*.

¶ RACHADIUM, Eodem ſignificatu. Chartæ Johannis Ducis Britan. an. 1238. ex Archivo Caſtri Briſſacenſis: *Conceſſimus quod omnes terræ Alani d'Acigneie Militis, quas habeat in Britannia, tam in feodis quam in dominicis, de cætero liberæ ſint & immunes de omnibus balliis, Rachadiis & gardiis*.

¶ RACHATTA, fem. gen. in Literis ann. 1317. apud Rymerum to. 3. p. 648.

¶ RASCHATUM. Literæ Thomæ Comitis Flandriæ & Johannæ uxoris ejus an. 1237. apud Baluzium tom. 7. Miſcell. pagin. 269. *Perſonaliter acceſſimus ad cariſſimum dominum noſtrum Ludovicum Regem Franciæ illuſtrem, & requiſivimus eum, ut me Thomam reciperet ad homagium de terra Flandriæ, eidem Regi ſuum offerentes Raſchatum; idem dominus Rex nobis reſpondit, quod paratus eſſet me Thomam, facta ei ſatisfactione de Raſchato prædicto, recipere ad homagium, &c.*

¶ RECHATUM. Charta Philippi Franc. Regis an. 1200. apud Rymer. to. 1. p. 118. *Præterea nobis dedit Rex Angliæ viginti millia marcarum ... propter Rechatum noſtrum, & propter feoda Britanniæ, quæ nos ipſi dimiſimus*.

Rachetum, Compoſitio, quam reus facit vel ſolvit, ut ſe à pœna redimat, *le rachet*, uti loquimur. Statuta prima Roberti I. Regis Scotiæ c. 9. *Nullus capiat Rachetum, hoc eſt* Thieſt bute, *& ſi quis id fecerit, & ſuper hoc convictus fuerit, ſit in gravi foriſfacto Domini Regis, & reddat ei finem, quem cœpit de latrone, & ille, qui dedit finem, habeat judicium ſicut latro probatus*. Ubi *Thieſt-bute*, eſt latronis compenſatio.

RACHIA, locus cœnoſus, Picardis *Raque*. Tabul. S. Dionyſii an. 1230. *Et corveias de Rachiis & foſſatis*, id eſt in deſiccandis ejuſmodi locis cœnoſis, & curandis foſſatis. Vide *Bubert*.

RACHIMBURGII, *Judices*, in vett. Gloſſ. Comitis adſeſſores: *Sponſores litis*, Guillimanno l. 1. Rerum Helvet. p. 80. In Gloſſis Keronis, *Raheba* eſt *cauſa*. Ita *Rachimburgii* ſunt cauſarum judices. Alii *Rachimburgios* dictos volunt quaſi *Rechtbargen*, ex German. *Recht*, rectum, & *Bergben*, ſervare, ſeu ex Sax. riht, & beorgan, quod idem ſonat, quod judices ſint juris & æqui conſervatores: [quam ſententiam amplectitur Eccardus in Notis ad Pactum Legis Salicæ tit. 53. §. 3. ubi legitur *Rathimburgii*, & *Racineburgii* ex duobus MSS. Guelferbytanis, necnon *Ragimburgii* ex ejuſdem Bibliothecæ MS. in alio ejuſdem Legis Salicæ Pactu, quem edidit idem Eccardus; ex manuſcripto, tit. 51. habetur *Recyneburgii*. Hermannus Comes Nivenarius in Diſſertatione ſua de Origine & ſedibus priſcorum Francorum ſcribit: *Rachimburgii dicuntur Commiſſarii, ad componendas lites inſtituti*. Quod valde probat Voſſius in Appendice ad libros de Vitiis ſerm. p. 809. quia *Rachten* componere ſignificat, *Burgen* vero fidejuſſores.] Conjecturas alias profert Wendelinus, Lex Salica tit. 52. §. 2. *Tunc Graſio congreget ſecum ſeptem Rachimburgos idoneos, & cum ipſis ad caſam illius fidejuſſoris veniat, &c.* Tit. 59. *Si quis ad mallum venire contempſerit, & quod ei à Rachimburgiis judicatum fuerit, implere diſtulerit, &c.* Et c. 60. §. 1. *Siquidem Rachimburgii in mallo reſidentes, &c.* Formulæ vett. c. 1. *Et dum hæc cauſa apud ipſum Comitem, vel ipſos Racimburgios diligenter fuit inventa, vel inquiſita, vel legibus definita, &c.* [Vide Hickeſium in Diſſertat. Epiſtolari p. 34.]

Rachemburgi, in Capit. ſub Pipino Rege c. 6.

¶ Racimburdi, in Formulis Andegav. art. 49. *Veniens illi & germanos ſuos illi Andecavis civitate, ante viro illuſter illo Comite vel reliquis Racimburdis, qui cum eo aderant ... interpellabat aliquo homine, &c.*

Regenburgi, in Antiq. Fuldenſ. l. 2. trad 38. *Totum & integrum tradiderunt coram teſtibus & Regenburgis ad ipſas reliquias, &c.* Adde cap. 4. 6. Chartas Parenſales c. 26. Legem Ripuar. tit. 32. §. 2. & 3. & tit. 60. Capitul. Caroli M. lib. 5. capit. 16. & Kanuti Regis cap. 103.

¶ Regimburgi, in Placito an. 918. in Probat. novæ Hiſtor. Occitanæ to. 2. col. 56.

Raimburgi. Ademarus Cabanenſis: *Et demum à Carolo M. Imp. fratre ejus miſſus fuit in Aquitaniæ urbes una cum Rainburgis propter juſtitias faciendas.*

¶ RACK, apud Anglos, Fidiculæ, quibus rei in equuleo torquentur. Vide Thomam *Blount* in Nomolex. & Skinnerum in Etymologico Anglicano.

¶ RACONLAS. Charta an. 1247. è Tabulario Calenſi p. 110. *Dicti ſex presbyteri S. Georgii percipiant annuatim in poſterum in die Paſcha Raconlas unuſquiſque quatuor cum quarterio agni.* Genus fortean eſt panis delicatioris.

¶ RACTATA. Acta S. Raynerii, to. 3. Junii p. 454. *Hugo medicus habebat filium qui habebat Ractatam in oculo ... venit cum B. Raynerio in ſero, & mane invenit totam deletam.* Videtur legendum eſſe *Cataractam*.

¶ RACUS, Βραγχώδης, in Gloſſis Lat. Græc. Aliæ Græc. Lat. Βραγχιῶν, *Raucus*, *Racus*.

1. RADA, Navis ſpecies. Hiſtoria Obſidionis Jadrenſis an 1345. l. 2. c. 7. *Navim compoſuerunt ineſtimabilis pulchritudinis quamdam Radam, quam Italici nuncupant Madium, ſeu Caſtram, in quo erat ſtabilita quædam lignea & ingens turris, &c.*

2. RADA, pro *Rheda*. Charta Ludovici Reg. Franc. ann. 1122. in Tabulario Monaſt. S. Dionyſii: *Hanc habet conſuetudinem, quam vulgo pedagicum ſive pulveraticum vocant, ... ita ut de Rada, id eſt carreta, 2. nummos, de equo 1. &c.* Ubi Doubletus p. 848. 851. edidit *de Rheda*.

¶ 3. RADA, Raia. Vide mox in *Radia*.

¶ RADBODUS, *Conſilii nuntius* exponitur in Vita S. Radbodi Epiſcopi Traject. ſæc. 5. Benedict. pag. 27. ſcilicet à Belgico *Baedt*, Conſilium & *Bode*, Nuntius.

RADE, Littus maris vadoſum, vulgo *Rade*. Leges Burgor. Scoticor. c. 16. §. 2. *Si navis ſua fuerit in la Rade, bene & in pace recedat.*

RADECHENISTRES. Vox in *Domeſdei* non ſemel, ſed ignotæ originis, inquit Spelmannus. Fol. 18. tit. Glow. Berthelay.. *Hic Radechenistr. arabant, & herciabant ad curiam Domini.* Alibi: *De terra hujus manerii tenebant Radechenistres, i. liberi homines.* Videntur iidem, qui Bractono *Radeknights* dicuntur, liberi ſcilicet homines, qui tamen arabant, herciabant, falcabant, metebant, &c. Vide Edw. Cokum ad Littleton. ſect. 117 & infra *Radmanni* & *Radknights*.

¶ RADELLUS, Ratis, Gall. *Radeau*. Miracula MSS. Urbani V. PP. *incontinenti ponens Radellos magnos fuſteos ſuper aquam labentem ad hoc quod frangerent pontem.* Vide *Raſellus* & *Razellus*. Carta Thoſſiacenſis ann. 1404. *Habet ripam ... cum quodam Radello exiſtente inter prata.*

¶ RADIA, Raia, ſpecies piſcis marini, Gall. *Raie*. Charta Petri Abb. S. Crucis de Talmundo ann. 1366. *Si autem de Radia ſeu Raye aut pocheteau, quinque pecias tenebitur miniſtrare aut de aliis piſcibus ad valorem.* Infra: *Tres pecias marlucii recentis aut cancerit & de Radis, &c.*

¶ RADIARE, Delere, expungere, Gallice *Raier*. Charta ann. 1559. inter Privilegia Equitum S. Johannis Hieroſol. p. 254. *Decretum extitiſſe, ipſum à regiſtris receptoris amendarum Radiari, deleri, &c.*

¶ RADIASCERE, Splendere, radiare. Vita S. Guthlaci Erem. to. 2. Aprilis p. 39. *Erat enim in ipſo nitor ſpiritualis luminis Radiaſcens.*

RADIATUS, Segmentis diverſi coloris diſtinctus pannus: vulgo *Rayé*. Charta Petri Epiſcopi Pariſienſis an. 1218. apud Sammarthanos: *Eccleſiæ S. Clodoaldi inſulam, dalmaticam, & tunicam, albas Radiatos, &c.* Forte *albas radiatas*. Concilium Bituricenſe an. 1336. c. 12. *Ac nonnunquam Clericos per ipſos captos cum habitu ſeculari & tonſura, in carceribus ſuis tradi faciunt, & indui veſtibus Radiatis, compellentes eoſdem & fraudulenter inducentes ad cognoſcendum ſe non eſſe Clericos, &c.* [Computus ann. 1239. MS. è Bibl. Reg. *Guillelmo de Braia pro decem Radiatis emptis pro familia domini Alfonſi veſtienda in Pentecoſte 26. den. turon.* Inventarium Eccleſ. Noviom. ann. 1419. *Duæ curtinæ de bougeranno Radiatæ de albo & rubeo.* Charta Caroli Regis Franc. ann. 1370. in Probat. Libert. Eccleſ. Gallic. pagin. 168. edit. 1651. *Baillivus pro nonnullis furtis & criminibus per Nicolaum Davirchier clericum conjugatum factis ... ipſum in habitu Radiata* (Clericis inuſitato) *capi & in carceres noſtros Rothomagenſes intrudi feciſſet.* Rurſus memorantur *Radiatæ veſtes* in Litteris ann. 1365. apud D. *Secouſſe* tom. 4. Ordinat.

Digitized by Google

nat.Reg.p.555.] Philippus *de Beaumanoir* MS.c.11. *Il n'affiert à Clerc, qu'il veſte robe Roiée, ne qu'il ſoit ſans couronne apparens, puis qu'il a eu couronne d'Eveſque.* Computum Stephani *de la Fontaine* Argentarii Regii an.1351. *Une eſcarlate paonace Roiée.*

RADIATI, dicti olim Carmelitæ, quod veſtibus *radiatis* uterentur. Vetus Scheda ex Bibliotheca Cottoniana edita initio tom.1. Monaſtici Anglicani: *Anno Chriſti 1045. Albertus Patriarcha fecit regulam fratribus, qui Stragulati, Radiati, Birrati vocabantur. Et ex poſt anno Chriſti 1279. Martinus Papa ad inſtantiam dictorum fratrum, & nomen eorum mutavit, & habitum, convertens veſtes ſtragulatas in capas albas, dans eis nomen novum, vocans eos videlicet Carmelitas.* [Error eſt in anno 1279. aut mendum in voce *Martinus*; hic enim Martinus nonniſi an.1281. Papa renunciatus eſt. Neque mendo caret Chron. Angl. Th. *Otterbourne* p. 81. *Septimo vero anno ejus* (Edwardi I. Regis Angliæ, Chriſti 1279.) *mutavit Honorius IV. capas Carmelitarum in purum album, quæ prius erant ſtragulata, Radiata & birrata.* Hic Honorius Martino IV. ſucceſſit an. 1285. Si igitur mutatio nominis & habitus *Fratrum Radiatorum* an.1279. facta, neque Martino IV. neque Honorio IV. debet accepta referri, ſed Nicolao III. qui eo anno ſummum gerebat Pontificatum.] Vide *Birrati* poſt *Birrus*.

¶ 1. RADICARE, pro *Radicari*, Radices agere. *Radicavi in populo honorificato*, Eccli.24.16 Rolandinus Patavinus de factis in Marchia Tarviſina, apud Murator.tom.8.col.269. *Iſta namque vindicta duæ tam deteſtabiles & enormes, inceperunt in anno iſto, & de malo ſemper Radicaverunt in pejus.* Litteræ Univerſit. Pariſ. Carolo Regi Franc. ann.1394. apud Acherium tom. 6. Spicil. p.82. *Verum obſiſtente ſemper & prævalente hoſtis nequiſſimi verſutia, qui in florenti Chriſti agro hanc labem zizaniorum ſeminavit ſeminatamque aluit, & magis in dies alit ac Radicat*, hoc eſt, efficit, ut altius radices agat. Gloſſæ Lat.Græc. *Radico*, ῥιζόω. Aliæ Græc.Lat. Ῥιζῶ, *Radica, ſtirpe.*

¶ 2. RADICARE, pro *Radiare*, Splendeſcere. Vita B. Giraldi de Salis apud Marten. tom.6. Ampliſſ. Collect. col.1009. *Nocturna per vices ibi Radicare videntur & coruſcare luminaria, ita quod reſplendes hortus inde & loci adjacentis colonia.*

¶ RADICATIO, Εἰσοδιασμὸς, in Gloſſis Lat. Gr. Aliæ Gr.Lat. Εἰσοδιασμὸς, *Radicatio, Redactio.*

¶ RADICATUS, Ῥιζωτὸς, in Gloſſis Lat.Gr. & Gr. Lat. Adjective Columella de Arboribus c.20. *Arbores & Radicata ſemina autumno ſerito.* Hinc metaphorice Sidonius lib.7. Epiſt.8. *Formido ſemel Radicata, &c.* Et lib.5. Epiſt 10. *Fixum eſt Radicatumque pectoribus humanis, &c.*

RADIETAS Ordericus Vitalis l.2 p.422. *Quadriga equorum fuſilis ex auro ſtabat, in qua Radietas ſolis æque fuſilis conſiſtebat.* i. ſolis ſtatua undique radiata.

¶ RADIFICARE, Radices agere. *Radifica*, ῥιζοφυῶ, in Gloſſ. Lat.Græc.& Græc.Lat.

¶ RADIOLA, Rotæ radius. Agius in Vita S. Hathumodæ apud Pezium tom.1 Anecd. part.3. col.297. *Dicebat enim in ſomnis ſe quamdam miræ magnitudinis rotam vidiſſe, cujus palo diverſas animalium figuras inſertas haberent, ſe vero cum pleriſque conſororibus ſuis ad axem ſupra modiolum rotæ intra Radiolas quaſi quibuſdam catenulis eſſe colligatam.*

¶ RADIOLUS, Parvus radius, navicula, Gallice *Navette*, Inſtrumentum textoribus notum. Miracula S. Dionyſii Epiſc. Pariſ. l.2.c.36. *Adoleſcentula ... textili opere laborabat, cum repente ferrum Radioli, quo fila cibebat, manui ejus adhæſit, &c.*

¶ RADIOSITAS, Claritas, fulgor. *Scientiarum ac experientiæ Radioſitas*, apud Schannat. Vind. Lit. p.214.

¶ 1. RADIUS, Septum ad capiendos piſces. Hiſtoria Monaſterii Andagin. tom.4. Ampliſſ. Coll. Marten. col.931. *Quædam vero venna, quæ apud eos dicitur Radius, in Huin habetur, & quæcumque captura piſcium ibi pervenerit, à nona Dominicæ noctis uſque ad veſperam ſequentis diei, ſuum eſt eccleſiæ noſtræ ex conſuetudine veteri, & quando idem Radius firmabatur à villico noſtro, exigebat ſibi obſonium Comitis villicus.*

2. RADIUS, Sulcus, Gallis *Roye, Rayon*, Via carucæ in arando, in Fleta l.2.c.73.§.12.13.15.

RADIUS VIRILIS, qui *vena* Martiali, Veretrum, apud Cælium Aurelianum l.3. Acut.c.14.

1. RADIX, RADIZES Teſtamentum Ranimiri Regis Aragon. æræ 1099. in Hiſt. Pinnatenſi l.2.c.38. *Similiter de pane & vino de meas laboranzas, & Radizes & ſotos meos peculiares, ſic de illo, quod eſt aplicatum, quam de illo, quod eſt pro applicare, medietatem illius habeat filius meus Sanctius, &c.* Charta Hiſpanica vetus apud Anton. *de Yepez* in Chron. Ordinis S. Benedicti tom. 3.p.383. *Et miſit nuncios ad nos ſemel, bis & ter, ut daremus ei illam Radicem præfati ſenioris, & acciperemus mutuum in alio loco, & non conſenſimus.* Charta alia Hiſpanica apud Sandovallium in Epiſc. Pampilon. fol. 72. *Eccleſiam B. Mariæ ipſius ſedis liberam dedi cum ſuis pertinentiis ac decimis, cum ſua Radice, & cum omnibus, quæ ad eam pertinent.* Hiſpanicis *Raiz*, eſt radix, *bienes* vero *raizes*, bona immobilia, prædia. [Charta Veremundi Abb. Iraxenſis in Antiq. Navarræ p.618. *Senior Lope... miſit omnem Radicem ſuam, quam habebat in villa, quæ dicitur Sotes, etiam & mezquinos quas ibi habebat ad monaſterium B. Mariæ de Irax.* Morettus vertit *Hazienda* Hiſp. facultates, bona, &c.]

¶ 2. RADIX, Genus progenies. *Quod ſi habuerit de mea Radice & de mea progenie*, apud Marinetrum Antiq. Navarræ p.403 A voce *Radix* vulgo noſtri ducunt Gallicum *Race*, quot utcumque confirmari poteſt loco laudato, ubi *Radix* eadem notione ſumitur, qua *Race* Gallicum; hanc tamen originationem improbat Eccardus in ſuis notis ad Pactum Legis Salicæ tit.63. contenditque noſtrum *Race* à Germanico *Reiſs*, Ramus, craſſiuncule pronunciatio derivari.

¶ RADKNIGHTS. Vide infra *Rodknights*.

RADMANNI, qui & *Radchoniſters* Anglis, Liberi tenentes qui arabant, & hercia bant ad curiam domini, ſeu falcabant aut metebant, apud Edward. Cokum ad Littl. ſect.1.& 117. Domeſdei in fine *Ceſtreſcire*, tit. Lanc. *Rex E. tenuit Peneverdant ibi 11. car. ſunt in dominio, & 6. burgenſes, & 3. Radmans, & 8. vil. & 4. bovar.* Alibi, in Monaſtico Anglic. tom.3.p.181. *In ipſo hundredo tenet unus Radman unam hidam, quæ eſt de Bertuna Canonicorum, & geldabat.* Alibi: *De iſto manerio tenent duo Milites unam hidam, & 3. virgatas: & 2. Radmanni 3. virgatas & dimid.* Adde pag.183. [& vide Thomam *Blount* in Nomolexico v. *Redmans*.]

RADO. Polyptychus S. Remigii Remenſis: *Donet annis ſingulis in paſtione de ſpelta mod.1. pull. 2. ova 15. liga. carr.1. ad ſcuriam reficiendam Radon. 5. ad fœnum vehendum quartam partem de carr.*

RADUM. Charta ann.1105. apud Ughellum tom. 7. p.1071. *Poteſtatem habeant plenariam faciendi furnos ... Rada in flumine Aufidi, &c.* An *Vada*?

¶ RÆA, pro *Raia*, Gall. *Raye*, Piſcis marinus. Gloſſæ Lat.Græc.& Græc.Lat. *Rea*, βατίς. Ex mox *Raca*, βατίς, ἰχθύδιον. Rurſum: *Reiva & Reſlara*, βατίς, ἰχθύδιον.

RAERIA, [Molendini moles, qua retinentur aquæ vel emittuntur, ut opus eſt ad rotas verſandas, Gall. *Ecluſe.*] Charta ann 1165. apud Hemereum in Auguſta Viromand. *Conceſſimus infirmorum ſancti Quintini molendinum de Roverero, cum Raeria & pendulo, perpetua*

tuo tenendum, ſub menſura 6. frumenti ſextariorum ſingulis hebdomodis perſolvendorum. Tabular. S. Quintini in Inſula fol. 8. *Et illas tres Raberias & plaaketas & ventalia teneatur ſuis ſumptibus, &c.* Conſuetudo Peronenſis art. 146. de Vidua: *Pareillement eſt tenue de contribuer pour la portion de ſon douaire aux reparations des moulins, Rayeres, & cliers, & preſſoirs, &c.* Vetus Conſuetudo Atrebatenſis art. 98. & nova art. 145. *En moulin à eau le beffrey, le giſant, & le Rayere ſont reputez heritages, & le demourant meuble*. [Conſule Adrianum *Maillart* in notis ad hunc locum pag. 821. Aliter vocem *Rayere* Nicotus & Borellus exponunt, fiſſuram ſcilicet turris oblongam ad capiendum lumen.]

¶ RAESGATUS, Eraſus radula, Gall. *Raolé*. Parvum Chartular. Gemetic. c. 3. *Debet dicto elemoſinario octo boeſſellos avenæ combleſgatæ, dempto ultimo boeſſello Raeſgato*.

¶ RAFA, Raphanus, Gall. *Raiſort*, Rapæ genus. Bernardus Monachus Ord Cluniac. part. 1. c. 17. *Pro ſigno alii ſeu Rafa extende digitum contra buccam paululum apertum propter id genus odoris quod ſentitur ex illis*. S. Willelmus lib. 1. Conſtitut. Hirſaug. c. 12. *Pro ſigno Rafæ .. extende indicem ſiniſtræ manus, & indicem alterius manus in eo trahe contra te, quaſi radentem ſimules: pro ſigno rapæ ... prædictum indicem ſuper alium in annulum trahe*. Hic Editor D. Herrgottus: *Raſa* & *Rapa* in hoc differunt, quod illa ſit oblonga, hæc rotunda & alba, Germanis *Retich*, *Ruben*.

¶ RAFEGA, RAFFEGA. Vide *Rafica*.

RAFEUM, Rapa, Gallis *Rave*. Acta Murenſis Monaſterii p. 137. *Et ſemen omnium generum, ſpelta, avenæ lini, Rafei, piſarum, fabarum, milii, &c.*

¶ RAFFURNUS. Vide mox *Rafurnus*.

RAFICA, RAFICANUM. Charta Stephani PP. VII. apud Catellum p 773. Sammarthanos in Archiep. Narbonenſibus & Labbeum tom. 1. Biblioth. p. 805. *Vineas, prata, ſilvas, atque medietatem ſilvarum & telonei ſeu Raficum, atque naufragii, &c.* Labbeus habet hoc loco: *Medietatem ſalinarum, & telonei, ſeu Raficani, ac naufragii, &c.* Alia Caroli Simplicis Regis Franc. apud eoſdem Catellum & Sammarthanos: *Concedimus præterea medietatem ſalinarum, telonei, portatici & Raficæ, ſive naufragii, atque paſcuarii, &c.* Occurrunt præterea eadem verba in alia Karolomanni Regis Francorum pro ipſa Eccleſia Narbonenſi in Notis Stephani Baluzii ad Concilia Narbonenſia p. 69. At paulo aliter Charta Odonis Regis ann. 888. apud ſupra laudatum Catellum l. 5. Rerum Occitanarum p 749. [& inter Inſtrum. novæ Gall. Chriſt. tom 6 col. 10. ubi perperam legitur *Rafita*:] *Concedimus medietatem ſalinarum, telonei, portatici, & Raficæ, atque paſcuarii, ceu claſſes naufragiorum, ad eamdem Eccleſiam, tam in Narbonenſi, quam in Reddenſi Comitatu, undecunque Comes vel ejus Miſſus receperit, vel accipere debuerit aliquid exactionis*. Ex quibus verbis videtur poſſe colligi, *Raficam* fuiſſe, quod dominus habet in naufragiis, quod Normannis *Waree* dicitur.

☞ Occurrunt voce *Rafica*, *Kafiga*, *Raſega* vel *Raffega*, ſed nullo ſatis certo veræ notionis indicio, in Appendice Marcæ Hiſpanicæ col. 773. 830. 832. 833. 835. 857. 1067. 1153. 1160. apud Cardinalem *de Aguirre* tom. 3. Conciliorum Hiſpan. pag. 204. col. 1. 2 & alibi.

RAFICII, Pondus ſcripulorum quindecim, Saladino de Ponderibus.

¶ RAFICIUS, RATIFICIUS, Menſura frumentaria. Decretum an 1054. Marcæ Hiſp. col. 1104. *Demus 20. Raficios bordei eidem canonicæ ad menſuram Barchinonenſem in eadem urbe, aut demus pretium, unde emi poſſint in prædicta civitate*. Et mox: *Si ... dederimus prædictæ canonicæ, unde eadem canonica habere poſſit 20. Raticios bordei per unumquemque annum ad legitimam juſtitiam Barchinona ... & poſtmodum non faciamus ipſam emendationem 20. Raficium bordei ſupra memorati*.

RAFIMENTA, *Incrementa*, apud Papiam & in Gloſſis antiquis MSS.

¶ RAFINUS, Rapæ genus, raphanus, Gall. *Raiſort*. Charta an. 1155. in Probat. novæ Hiſtor. Occitan. tom. 2. col. 555. *Leudas quas ibi habeo ſcilicet de porcos & caulibus, & cebiis & allibus, & Rafinis, &c.*

¶ RAFITA, pro *Rafica*. Ibi vide.

RAFREDARE, vox Italica, Refrigeſcere, noſtris *Refredir*. Occurrit in Charta Italica ann. 1287. in Miraculis S. Ambroſii Senenſ.

¶ RAFURNUS, RAFFURNUS, Fornax calcaria, vel tantum calcis, quantum coqui poteſt vel ſolet in una fornace. Extractum computi ann. 1336. tom. 2 Hiſt. Dalphin. p. 325. col. 1. *Item pro fieri faciendis tribus Rafurnis de calce ad faciendum dictum opus, &c 9. libr. gr* Literæ ann. 1345. ibidem p. 520. col. 1. *Rector dicti monaſterii ... poſſit capi & ſcindi facere de lignis viridibus dicti nemoris ad faciendum unum alium Raffurnum calcis, & calcem, quam in dicto faciendo Raffurno & in Raffurno jam facto poterit dictus prior vel rector facere fieri, vendat ut melius poterit, & pretium convertat & in opere & ædificiis eccleſiæ & monaſterii prædictorum*.

RAGA. Lex 3. Cod Th. de Habitu, quo uti oportet intra urbem: *Intra urbem Romam nemo vel Ragis, vel tzancis utatur*. Cum in Lege ſuperiore *braccis* legatur videtur eadem vox in hac Lege reponenda. Nam quod quidam *rocchis* reſtituunt, aut *racis*, aut ſunt Græcum ῥάκη vel ῥάκιον, de qua voce in *Ragana*, neutiquam probaverim: cum habitus & indumenta exotica, ac prælertim Francor. interdicantur in lege 4. *Majores crines, indumenta pellium, etiam in ſervis, intra Urbem ſacratiſſimam præcipimus inhiberi*. Quæ quidem, ut & *braccas*, Francorum propria fuiſſe, ſatis conſtat.

¶ RAGACINUS, RAGACZINUS. Vide *Ragazinus*.

¶ RAGADIA, Fiſſura, Rima, à Græco ῥαγὰς. ἀδος. Acta S. Raynerii, tom. 3. Junii p. 461. *Habebat Ragadias in volis manuum & inter omnes digitos earumdem, quæ vulgo Setolæ dicuntur; & nullo modo poterat curari medicamine*. Ῥαγάδια. Celſus vocat ſciſſuras in ano; hinc Laur. in Amalthea: *Ragades, Ragadia, fiſſuræ & rimæ in ſede ſeu ano; item in labris & vulva, ſciſſuræ dictæ Celſo*.

RAGALEIA, vel *Ragalea terræ*, in Archivis Regiis, in arce London. apud Spelmannum, noſtris Modus agri, *Raye*. Vide *Rega*.

¶ REGALON, Anhelitus hominis animam agentis, Gall. *Rale*, *Ralement*. Miracula Urbani V. PP. MSS. è Bibl. S Victoris Maſſil. *Videbatur quod fuiſſet in mortis articulo, quia jam habebat in gutture lo Regalon, quod eſt ſignum mortale*.

¶ RAGATIUS, Idem qui mox *Ragazinus*. Statuta Placentiæ lib. 5. fo. 58. *Nullus ſcutifer vel Ragatius in civitate Plac. vel burgis currat aliquem equum ... niſi in præſentia domini, cujus fuerit equus*.

¶ RAGAZINUS, RAGACZINUS, &c. Ital *Ragazzo*, Servulus, calo, Gall. *Goujat*. Chronicon Dominici de Gravina, tom 12. Muratorii col. 595. *Hac itaque deliberato conſilio, datis equis eorum Ragaczinis, unuſquiſque pedes evaginatis gladiis concivibus civitatis mortem minatur*. Legitur *Ragazinus* ibiddem col. 599. *Ragacinus* col. 708. ut & in Joh. Demuſſis Chronico apud eumdem Murator. eodem tom. col. 512 *Ragazius*, in Chronico Mutin, tom. 15. ejuſdem Muratorii col. 600. *Ragacis & ſervi*, in Conſtitut. Friderici Regis Siciliæ c. 113.

¶ RAGAZUS, Eadem notione. Regimina Paduæ apud eumdem Murator. tom. 8. col 436. *Veats Paduam*

Digitized by Google

duam ... cum magna multitudine militum & peditum & Ragazorum.

RAGELLA, Veſtis aut panni ſpecies. Charta plenariæ ſecuritatis Ravennæ ſcripta ſub Juſtiniano, apud Briſſon. lib.6.Formul *Mappa valente aſprionis ſiliqua una, leua vetere una, Ragella vetere una, &c.*

RAGEMAN, Statutum dicitur de Juſtitiariis aſſignatis per Regem Edwardum I. & Concilium ſuum ad peragrandam Angliam, audiendaſque & terminandas omnes injuriarum querelas, per quinquennium factarum, ante feſtum S.Michaelis anno regni ſui 4. Spelman.

¶ RAGGEMANS. Literæ Henrici IV.Reg.Angl. an. 1399. *de Raggemannis comburendis*, apud Rymer.to.8. p.109. *Licet nuper, tempore D.Ricardi nuper Regis Angliæ ... quamplures ſubditi ... regni noſtri Angliæ per diverſa ſcripta, cartas ſive literas patentes, vocata Raggemans ſive Blank Charters, ſigillis eorumdem ſubditorum ſeparatim conſignata & in cancellaria ipſius nuper Regis poſtmodum miſſa, ſe reos & culpabiles de diverſis proditionibus ac meſpriſionibus & aliis malefactis, per ipſos contra ipſum nuper Regem & regaliam ſuam factis, fore cognoverint ... ordinavimus, quod omnia & ſingula ſcripta, carta ſeu literæ, prædictæ ... comburantur & deſtruantur.*

¶ RAGMAN, Eadem notione. Chronicum Anglican. Thomæ *Otterbourne* p.114. *Redditis Regi & regno Scotiæ juribus, libertatibus, & litera quæ vocatur Ragman cum ſigillo de homagio facto nobili Regi Edwardo I.*

¶ RAGIA, Alveus, ut videtur, canalis, aquæductus. Statuta Mediolan.part.1.c.245. *Ad tranſverſum fluminis tam publici quam privati, vel alicujus Ragiæ vel ſeratoris ... liceat vicino habenti terras ab utraque parte aquam ducere.* Vide *Ragium* & *Raeria*.

RAGIATUS, Idem forte quod *Ragatus*, Radiatus, ex Italico *Raiato*, vel Gallico *Raye*. Anaſtaſius Bibliothec.in S.Hilario PP.28 [& Joannes Diaconus in Appendice Ordinis Rom.c.13.] *Cum columnis porphyreticis Ragiatis, foratis.* Cujuſmodi ſunt quas *Cancellatas* dicimus. Statuta Maſſilienſia MSS.ann.1276. *Tunica Ragata cum punchis.*

¶ RAGIMBURGII. Vide ſupra *Raehimburgii*.

RAGIUM, [Idem quod *Ragia*.] Tabularium Caſauriense ann.24.Ludov.Imp.F.Lotharii: *Tibi dono Ludovico terram foris ipſa inſula de Caſaure, juxta ipſum Ragium de ipſa Piſcaria, quæ nobis pertinet.*

RAGLORIUM. Charta Edw.III.Reg.Angl.qua Edwardum primogenitum ſuum Principem Valliæ conſtituit in Parlamento Weſtmonaſt.ann.7. apud Seldenum de Titulis honor.p.597. *Cum foreſtis, chaceis, parcis, boſcis, warennis, hundredis, commotis, Ragloriis, ringoldiis, wodewardiis, conſtabulariis, baliviis, foreſtariis, coronatoriis, &c.* Apud Wallos *Raglaw*, ait Spelmannus, *Seneſcallum, Surrogatum, Præfectum, Præpoſitum* ſonat. [Literæ Henrici Principis Valliæ an. 1408. apud Rymer. tom.8.p.547. *De notre grace eſpeciale & pour le bon & greable ſervice que notre amè ſerviteur William Malben, vadlet de notre chambre, nous ad fait & fera en temps à venir, avons donnè & grantè à l'avantdit William l'office de Raglore de les Commotes de Generglyn & Haunynyak, deinz notre Coutèe de Cardyzan, & avoir à l'avandit William ledit office pour terme de ſa vie, oveſque les fees, gages & profits, à l'avantdit office d'auncien toms duez, accuſtumez.*]

¶ RAGMAN. Vide in *Rageman*.

RAGUNARE, Idem quod *Drationare*, *Arraiſonner*, Mittere in rationem. Vetus Charta apud Ughellum in Epiſcopis Sulmonenſibus *Habeat in omnibus licentiam ... cauſare, agere, & Ragunare, & adoprare, de ſupradicto Epiſcopio defendere abſque omni calumnia.*

¶ RAHERIA. Vide *Raeria*.

RAIMATUS, [Obligatus, ad aliquid præſtandum in litigiis, v.g. jus ſuum probandum, teſtes producendos, &c] Vide *Adramire*.

¶ RAIMBERS, Vox vernacula, cujus notio ſatis exponitur in Charta Guillelmi Abb Floriac.ann.1316. *Dicti conjuges habere debebant ... 4. panes vocatos Raimbers, quorum quilibet debet habere ... 4. michiarum nigrarum pondus.*

RAIMBURGI. Vide *Rachimburgii*.

¶ RAIMUNDENSIS MONETA. Vide *Raimundenſis* in *Moneta Baronum*.

¶ RAINBURGI. Vide ſupra *Rachimburgii*.

RAISA, RAISOGUELDUM. Vide *Reiſa*.

¶ RAITEMAGISTRI, Carolo de Aquino in Lexico Militari videtur fuiſſe gradus honoris in militia *Raitrum*. Famian.Str.Dec.2.l.8. *Delegatis duobus, ut ipſi vocant, Raitemagiſtris.*

¶ RAITRES, in eodem Lexico Mil. Militia equeſtris, apud Germanos; nam his *Raiter* eſt Eques, *Raiten*, Equitare. Idem Famian.ibidem: *Cognoſcit de numero, deque conſilia Raitrum.*

RALLA, Inſtrumentum, quo raditur, quaſi *Rada*, *Radella*, unde *Ralla*, inquit Salmaſius. Gloſſ.Gr.Lat. ξυστὴρ, *hæc Ralla, Rallum, Rallus, Raſorium.* [Et mox: ξύστρα, *Strigila, ſtrigilis, Rallum, ramus, radula, ſtrigile.* Confer Latino-Græcas.&] adde Gloſſas Iſidori.

¶ RALLIARE, Iterum obligare, à Gallico *Relier*, Iterum vincire. *Qui noluerint manumitti ... Ralliatur*, in excerpto veteris Chartæ, cujus non eſt copia; verum opinor hic agi de ſervis manumittendis, qui ſi noluerint manumitti, novo jugo ſubdendi declarantur.

RALLUS, Avis aquatica, vulgo *Ral*. Sunt etiam *Ralli terreſtres, qui dicuntur duces coturnicum*, inquit Frideric.II.Imp.l.1.de Arte venandi c.9 Adde c.17.[V.*Ralla*.]

¶ RALUM, *Corium*, in Onomaſtico ad calcem tomi 2.Sanctorum Maii.

RAMA. Lex Ripuarior.tit.15. *Si quis ingenuus ingenuum Ripuarium interfecerit, & eum cum Rama cooperuerit.* Ita præferre Codicem Metenſem monet Baluz. ubi alii *Ramo* habent. Vide *Ramale* & *Ramus* 2. [Pactus Legis Salicæ tit.44 §.5. *Si vero eum de ballis aut de Rama ſuper oportuerit, &c.* Acta S.Jacobi Philippi, tom.6. Maii p.175. *Ego vidi multas violas coloris gialli virides, quæ ab omnibus tunc præſentibus judicabantur eſſe de recenti ablatæ ab ejus planta; & de his habui unam Ramam* Annales Mediol.apud Murator.tom.6.col.811. *Paramentum unum setonici rubei laborati ad Ramam*, Itali Rama dicunt eadem notione. Le Roman *de la guerre de Troyes* MS.

En ſa main tient un Raim d'olive,
Puis moſtre as Griu en ſa creance.

Alii dicunt *Rain*, ut etiamnum quidam è Gallo-Belgis. Vide Menagium in Etymol.Gal.& *de Lauriere* in Gloſſario Juris Gallici v.*Rain*.]

¶ RAMADA, Umbraculum ramis concinnatum, Provincialibus *Ramade*, Gallis *Feuillee*. Charta an.1344 è Schedis D.*Lancelot*: *Item quod nullus cujuſcumque conditionis exiſtat ſit auſus facere Ramadam ſeu Ramadas in tabernis, nec facere ſignum in tabernis cum ramis, niſi cum manutergio.* Ibidem: *Item quod nulla perſona, cujuſcumque conditionis exiſtat ſit auſus facere vidacerios infra villam Balneolis, nec Ramadas ſive veredas per carrerias, niſi habeant in altitudine duas cannas.* Vide *Ramata* 2.

RAMAGII, dicti Friderico II.Impar. lib.2. de Arte venandi c 30.43.& alibi: *Falcones ſilveſtres adulti, & qui extra nidum capiuntur cum retibus, laqueis, aut aliis inſtrumentis.* *Ramales* vocat Thuanus noſtri *Branchus*. Vocis etymon indicat Petrus de Creſcentio lib. 10. de

Agri-

Agricult.c.3.dum ait, *Ramarios* eſſe, *qui de nido egreſſi de ramo in ramum matrem ſequuntur*. Creſcentii interpreti Italico *Ramingbi* dicuntur. Vide Guill. *Tardiſ* Lectorem Caroli VIII. Regis de Falcon.1.parte c.15.

☞ Ex hoc fonte emanat, ni fallor, vox Gallica *Ramage*, quam pro puella matri ſemper adhærente, & eam inſtar pulli, ita ſequente, ut nulla eſſet facultas quemquam adoleſcentem alloquendi, uſurpat Poema inſcriptum, Le Roman *d'Athis* MS.

Se ma mere m'eſt auques dure,
Que j'aye ami elle n'a cure ...
Et me veut tenir ſi Ramage,
Que je ne ſoie ſi bardie,
Qu'aa chevalier parle, ne rie.

RAMAGIUM, Facultas data *tenentibus* exſcindendi vel colligendi *ramos* arborum in ſilvis dominorum, ſeu *ramalia*, unde & *Ramalaticum* dicitur. Charta ann. 1104 ex Tabulario S.Maxentii in Pictonibus: *Ego Audiernus de Campania dedi B.Maxentio Ramagium per omnes buſcos meos in curte de Mentebe, ad hoc, ut homines de Coguleto accipiant ad omnes neceſſitates ſuas.* Regeſtum Philippi Auguſt. Herouvallianum fol.69. *Pro Ramagio lignorum donat quæque domus tria ova in Paſcha.* Areſta an.1279. in Regeſto Parlamenti Parit.B.f.49. *Capellam de Ramagio fereſtæ Brnollii remanebunt in poſſeſſione ſui uſagii, &c.* Tabular. Montiſmorilionis in Pictonibus fol.142. *Cendonati domus domini, qui in hac terra habitabunt non reddent alicui domino nec Romatge, nec paſquerium.* Vide *Ramalaticum*.

☞ Vox *Ramatge* in hoc poſtremo loco Tabularii Montiſmorilionis non ſignificat ipſam facultatem exſcindendorum colligendorumve in ſilvis ramorum, ſed quod pro ea facultate domino ſolvendum eſt à tenentibus: qua notione ſæpius etiam accipitur vox ipſa *Ramagium*. Charta Odonis domini de Cloſſis pro habitatoribus villæ *de Boeſſes* ann. 1239. apud Thomaſſerium in Biturig.p.85. *Et omnia nemora mea aperta ſapere poterunt ad omnia neceſſaria ſua facienda, ita quod pro ſiſdem Ramagium conſuetum reddere tenebuntur.* Conventio Chartuſianorum Vernenſium cum Roſſolino de Foſſis ann.1389. ex Schedis Pr. *de Mazaugues*: *Patri ſuo Roſſolino habenti ſupremum dominium, merum imperium & Ramagium ſuper nvere extraneum in dicto monaſterio & territorio ejus.* Venditio Vicecomitatus Rellaniæ per Ludovicum II.Comitem Provinciæ facta Petro *d'Aeignè* Seneſcallo ann.1410. ex iiſdem Schedis: *Cum... venationibus & piſcariis, pulveragiis, Ramagiis, paſſagiis, pedagiis, albergis, &c.* Statuta Peruſię p.60. *Si pedagium, baſſagum, Ramagium, gabella, leyda ſeu curaria, aſcenderit ad ſolidos duos vel altra, &c.* Vide *Remaigium*.

☞ Gallica vox *Ramage* in Conſuetudine Britannica art.298.306.322.323.325.326.330.331.482.541. & 593. dicitur ramus cognationis & ſucceſſionis linea, de qua conſule *de Laurière* in Gloſſario Juris Gallici. Vide *Ramificare*.

¶ RAMAGIUS CERVUS, Noſtris *Cers ramès* vel *ramages*. Le Roman *de la Roſe* MS.

S'eſt plus couars que cers Ramès
Riches homs qui cuide eſtre amès ...
En ce cas n'eſt-il mie ſages
Ne qu'eſt un biax cers Ramages.

Vide *Cervus Ramagius* in *Cervus*.

RAMALATICUM, Idem quod *Ramagium*, de qua voce ſupra. Vetus Notitia apud Perardum in Burgundicis pag.38. *Dedit Canonicis Divionenſis Eccleſiæ apud Arcamavillam, uſus ſuorum nemoram, ad conſtruenda quælibet ædificia, percurſus quoque in eiſdem nemoribus & paſnaticum, & Ramalaticum, paſturam videlicet animalium in pratis ... habere conceſſit.*

RAMALE, Ramus. Papias: *Ramalia, rami arborum, vel frondes.* Will. Brito. lib.7. Philippid.

... Lapides, Ramalia, truncos
Comportant, vivoque graves cum ceſpite glebas.

Et lib.10.

Pars ſolis ſolem Ramalibus arcet & imbrem.

Utuntur Ovidius, Perſius, Martianus Capella, & alii. Vide Stephanium ad Saxonem Grammaticum p.155.

RAMATA, Piſcationis ſpecies, projectis in aquam animalibus, intra quæ piſces ſeſe recipere ſolent. Charta Hugonis III. Epiſcopi Nivern.ex Tabul.S.Cyrici Nivern.n.76. *Dedit inſuper unam in Ligeri Ramatam, & ſuis gurgitibus piſcaturam.* Infra: *Itidem conceſſit eis Ramatam unam in loco convenienti inter ſuas, & in ſuis gurgitibus piſcaturam ante feſtivitatem S.Cyrici, &c.* Tabularium Priorat.de Paredo fol.60. *Dedit in hoc loco ... terram, id eſt campum, ſitum in ripa Ligeris, dictum ad Graverias, & capturam piſcium, quas vocant Ramatas, quas ſequente tempore Dominus Gauſredus de Bonant in ſuo dominio retinuit, &c.* Fol.71. *In Alta ripa ſex congeries ramorum, quas Ramatas dicunt, in aqua Ligeris.* Fol.25. *Ripam aquæ, ac congeriés ramuſculorum in aqua ad capiendos piſces.* Fol.78. *Dedit ... tres meliores Ramatas, quas habebat in alodio ſuo in Ligerim, quæ vulgo dicitur Lea ad Altam rivam.* Vide *Combri*, *Rameia*, [& *Ramada*.]

2. RAMATA, Ramalium umbraculum, cujus uſus in Proceſſionibus Eccleſiaſticis, dum eæ per plateas urbanas peraguntur. Charta Huberti Epiſcopi Andegav. in libro de Reſtitut. S. Florentii Salmurienſis: *Remitto cunctas alias conſuetudines, præter unam, quam ſolam retineo, quæ eſt Ramatæ mihi faciendæ ſingulis annis, ſicut prius à villanis illis, ſi commoniti fuerint apud ... ſedis noſtræ villam ante matrem Eccleſiam ad feſtivitatem SS. Apoſtolorum Petri & Pauli, &c.*

☞ Latius accipitur pro quovis umbraculo ex frondoſis arborum ramis, in Charta Avenionenſi, quæ ſic clauditur: *Actum Paternis in forſalitia ſubtus Ramata.* Vide *Ramada*.

¶ RAMATGIUM, Ornamentum veſtis inſtar rami figuratum. Literæ Caroli V.Fr.Regis an.1367. pro Monſpelienſibus de forma veſtium: *Nulla dictorum mulierum audeat portare ... bronaderas, vel Ramatgia, vel alia operagia quæcumque.* Eadem notione dicimus *Ramage*. Vide *Ramagium*.

RAMATUM. Charta Stephani Bani Croator. ann. 1018. apud Joann. Lucium lib.2. de Regno Dalmatico c.8. *Et ſi quis (quod abſit) auſus fuerit ſubtrahere ex meis, vel extraneis, moriatur de Ramato, & habeat ſemen ſuper terram, & perſolvat auri libras 30.* hoc eſt ad ramum, vel ad furcam ſuſpendatur. Vide *Ramus*. Le Roman *de Gaydon*:

Ne ſoit pandus à un aabre Ramè.

[Le Roman *de la Roſe* MS.

Si me ſonvint couchier paſmè
Deſſos un ollivier Rame.]

¶ RAMBA, Officina coquendæ cereviſiæ, Gallice *Braſſerie*. Chronicon Bonæ-ſpei p.153. *Quicumque in eadem villa Rambam facere voluerit, faciet & de unoquoque braſſino ſolvet unum ſextarium cerviſiæ & unam ſimiliter de medone.* Videtur omnino legendum *cambam*. Vide *Camba* 3.

RAME, vox Italica, Æs, *Æramen*, unde origo. Tabularium Caſaurienſe: *De bubus & vaccis, & de minutis animalibus, de ferro & Rame, &c. Corona una de Rame, cruce una de Rame*, in Charta ann.1284. apud Ugbell. tom.7. Ital. ſacr.pag.611.

RAMUM, Eadem notione, apud Sanutum lib.2.part.2. cap.6. & ſeq.] Statuta criminalia Ripariæ cap.220. *Quilibet vendere volens ferrum & Ramum teneatur & debeat ſeparatim ponderare ferrum à Ramo, & e converſo,*

ſo, ſub ea pœna amiſſionis dicti Rami cum dicto ferro.]

¶ RAMEA, pro Ramex, Gall. *Hernie*. Papias: *Heraia, Ramea, Ramix.*

¶ RAMEDA, Idem quod *Ramata* 1. Species piſcatus. Charta an. 1098. è Tabulario B. Mariæ de Charitate ad Ligerim: *Archimbaldus de Lameniaco Miles donat monachis de Charitate dimidium piſcariæ, quæ Opia dicitur, excepto Remedarum caſamento; Ramedas tamen, quas ibidem Gaufridus presbiter in dominio habuiſſe dignoſcitur, eiſdem contulit*. Charta vernacula ann. 1501. è Tabulario S. Nicaſii de Melleoto: *Item appartient audit Prieurè un gorel, autrement dit Ramèe, qui eſt une peſcherie dans la riviere entre les deux isles de S. Nigaiſe.*

RAMEIA. Charta Petri D. Marleti an. 1234. apud Ducheſnium in Hiſt. Momorenciaca p. 407. *In domanio meo ſuat ... ripariæ verſus Crociacum, duo gurgites, & tres Rameiæ, quæ dom. Robertus de Eſſenvilla tenet de me*. Item videtur quod *Ramata* 1. Vide in hac voce. [Charta an. 1214. è Tabulario Portus-Regii: *Ego B. dominus Malleti & ego Matthæus frater ejus, dedimus quandam Rameiam in aqua ... faciendam*. Vide *Rameda*.]

¶ RAMENTOSUS. Ramentis plenus. *Sanguinolenta & Ramentoſa*, Cœlio Aurel. l. 4. Tard. c. 3. *Ramentoſa deſcendunt velut in alvi profluvio ... ſicuti vina alba*, p. 112. Medicinæ Salern. edit. 1662.

¶ RAMERIA, ut mox *Ramerius*. Inventarium *Piguet* fol. 24. v. ex Archivo Principis de Rohan: *Item tertiā partem 7. ceſtariorum avene & 7. den. quam ſerviunt heredes Johannis Charpini pro quibuſdam terra, prato & Rameria, ſcitis in Drays*. Eadem occurrunt ibidem. Charta ann. 1424. inter Inſtrument. novæ Galliæ Chriſtianæ tom. 6. col. 310. *Item damus ejuſdem* (Eremitis Beatæ Mariæ de Carſano) *conferimuſque & aſſignamus jus, licentiam & poteſtatem ligna cedendi & capiendi in terris, nemoribus, Rameriis & poſſeſſionibus dictæ eccleſiæ de Carſano, portandi ad eorum habitationem pro eorum uſu dumtaxat neceſſaria*. Terras incultas intelligo in quibus vepres ſunt & aliæ hujuſmodi arbuſculæ.

¶ RAMERIUN, Ramorium, Ramus arboris longior & craſſior, humi ab extremitate ea arte depreſſus cum laqueo annexo, ut facile capiatur fera tranſiens, atque ramo vi elaſtica citiſſime erecto tollatur in ſublime, aut ſaltem retineatur. Charta an. 1357. apud D. *Secouſſe*, tom. 4. Ordinat. Reg. p. 449. qua Revelli incolis licentia conceditur *venandi & capiendi ... quaſcumque feras .. infra foreſta eorum propria; & etiam infra nemora regia antiquitus vocata de Vanve ... cum canibus & gentibus & etiam cum Ramerio vel Ramoriis ... & ipſas feras captas ſecum adportandi, &c.*

RAMERIUS. Charta ann. 1236. in Regeſto Toloſano Cameræ Comput. Pariſ. fol. 51. *Prata & paſcua, nemora & bartas, & albereins, & Ramerios, & deveſios, &c.* *Ramiers* etiamnum Occitani vocant terras incultas, & *animalium paſtioni idoneas*.

RAMETA. Bulla MS. Paſchalis PP. an. 1106. de Dedicatione B. Mariæ de Caritate: *Sunt autem termini iſti, ab illo loco Ligeris, ubi ſunt Rametæ Hugonis de Trancoagiis, per medium vallis uſque ad boſcum, qui dicitur Brallium, &c.* Occurrit ibi rurſum. Silvula forte, à ramis. [Idem, ut opinor eſt quod *Rameda*, Species piſcatus.]

¶ RAMETALIS, Idem, ut opinor, quod *Ramerius*. Diploma pro Monaſterio S. Victoris Maſſil. ann. circiter 1000. apud Marteo. tom. 1. Ampliſſ. Collect. col. 356. *Et ipſe alodis habet terminos in fluvio, quem dicunt Welena* (*Welna* in magno Chartular. ejuſdem S. Victoris fol. 15.) *Et pergit per ipſum Rametalem, quia eſt ultra ipſam ſalam, & perveait ad ipſam Iliam*, (melius, ut puto, MS. ilicem,) *& pergit ad ipſum podium ſurſum, & vadit per ipſam ſerram, quæ eſt ſupra ipſam eccleſiam ſubtus Creiſaco.*

RAMHUNT, Canis ſpecies. Vide *Canis*.

RAMICH, eſt pondus ſex *Chirnſt*, *Chiraſt* autem eſt granorum 4. Saladinus de Ponderibus.

¶ RAMICULUS, Parvus ramus, ramuſculus, in Miraculis S. Johannis Beverlac. tom. 2. Maii p. 180. *Ex multis arboribus paucos Ramiculos decerpens, &c.*

RAMIELLUS, in Foris Aragon. lib. 3. tit. de Rivis: *Libere valent pertranſire inſulam, ſoto, vel Ramiello, &c.* noſtris *Buiſſon*.

¶ RAMIFICARE, *In ramos quaquaverſum diffundere*, apud Goclenium in Lex. Philoſ. *Ramificatus* metaphorice pro Oriundus, inſtar rami ex ſtirpe, ſeu progenie, ortus. Vita B. Giraldi de Salis, tom. 6. Ampl. Collect. Marteo. col. 996. *Non debebat vir Ramificatus à tam glorioſa propagine in aliquo degenerare*. Ibidem col. 1011. *Eſt una famoſa progenies in Chavigniaco, à quo ſingulæ Ramificatæ perſonæ viſitare ſolent Sanctum Dei cum muneribus, ſemel in anno*. Vide *Ramagium*.

RAMILIA, Ramuli, vulgo *Ramille*. Monaſticum Anglic. tom. 1. p. 808. *Et de boſco meo conceſſi & dedi eis in eleemoſinam 10. carucatas de Ramiliis, & tres de virgis per ſingulos annos*. [Tabular. S. Albini Andegavenſis: *Paſtum de boſculo Lancioni vetat Reginaldus hominibus S. Albini & monachis etiam radices ad calefaciendum, cum ipſe & ſui Ramiliam & radices illius boſculi auferant & uſurpeat*. Vide ſupra *Ramagium*.]

RAMINATIUM. Tabularium Prioratus de Paredo fol. 94. *Nec non & de tertiis & taſchis, quæ exierant ex eiſdem ſilvis, & de Raminatio*. Ubi forte legendum *Ramatico*. Vide in hac voce.

¶ RAMIRE Testimonia. Teſtes in judicio *adramire* ſeu promittere. Placitum ann. 821. apud Mabillonium to. 2. Annal. Benedict. p. 723. col. 1. & Murator. to. 2. part. 2. col. 373. *Teſtimonia exinde Ramivit, & talia dare non potuit, qualia Ramita habuit & qualia exinde dedit in præſentia Rothardi & Norsperti epiſcopor. ſeu iſtius Leonis, nullum proficuum ei teſtificati ſunt*. Vide *Adramire*.

¶ RAMIROSUS, Ἐντιροκηλήτης, in Gloſſis Lat. Gr. Melius in Græco-Latinis: Ἐντιροκηλήτης, *Ramicoſus*.

RAMISPALMÆ. Vide in *Dominica Palmarum*.

¶ RAMMA. Charta an. 17. Philippi Reg. apud Stephanot. to. 1. Antiq. Occit. MSS p. 389. *Ego Deodatus abbas S. Tiberii dono ... medietatem de fuſtis quos tu Petrus præſcriptus & infantes tui plantaveritis & plantare facietis, & medietatem de Ramma*, hoc eſt, ramorum, ut videtur, qui ex iis *fuſtis* ſeu arboribus excidentur.

¶ RAMOSITAS, ſ. Cæſura ramorum. Scherus Abbas de primordiis Calmoſiacenſis Monaſter. apud Marten. tom. 3. Anecd. col. 1197. *Fœnum & annonam deducere (debet) ad parietem horrei, Ramoſitatem tempore Martii, prati clauſuram 15. pedes.*

RAMOSUS Pulsus, Medicis dicitur, qui primus digitis tangentis apparet alio modo, & reliquis digitis apparet inæqualis, ut ſi appareat uni digitorum velox, alii tardus, uni ſpiſſus, alii ramoſus, uni fortis, alteri debilis, uni inciduus & apertus, alteri deciduus & occultus. Magiſter Egidius de Corbolio lib. de Pulſibus:

Finditur in ramos Ramoſus, & organa motu
Quadrifido ſericas digitos percurrit in imo
Diſcolor in pulſu, &c.

¶ RAMPEGO, Idem quod mox *Rampico*, Ital. *Rampegone*. Chron. Andr. Danduli apud Murat. to. 12. col. 519. *Interim per Sup.. & alios rivos penetravit claſſis multarum cymbarum, cujus præfectus erat Marcus Grimanus, in agrum Patavinum, multaque damna intulit hoſti, tandem ab hoſte acta Rampeginibus in ripas eſt tractus.*

Digitized by Google

RAMPICO, Uncus: vox Italica. Sanutus lib. 2. part. 2. c. 4. *Dictum navigium rouconibus & longis lanceis, atque lanceis cum Rampiconibus ſive uncis in capitibus optime fulciantur.* Bocacius: *Perche cimone dopo le parole preſe un Rampicone di ferro.* Ejuſmodi ſunt lanceæ illæ Gothicæ, de quibus Sidonius lib. 4. Epiſt. 20. *Lanceis uncatis, ſecuribuſque miſſilibus dextræ referta.* *Rampiones* habet Petrus de Creſcentiis lib. 10. de Agricult. cap. 32.

RAMPINUS, Idem quod *Rampico*. Otto Morena in Hiſt. Rerum Laudenſium p. 49. *Cremenſes vero per foſſatum ipſius caſtri cum mauculis & Rampinis euntes, ſuos, qui in foſſato necati erant, ... foras extraxerunt.* Pag. 58. *Alios etiam tres ipſius duces milites cum Rampinis ferreis de ponte in terram trahentes, &c.*

¶ RAMULARIUS. Gloſſæ Græc. Lat. Philoxeni: *A Ramulariis*, ἀπὸ τῶν ἀντεπιτρόπων. Vulcanius ſuſpicatur legendum eſſe *A ravulariis* vel *A rabulariis*; Martinius vero nihil mutandum cenſet, quod ἐπίτροπος procurator ſit vel tutor, & ἀντεπίτροπος, Qui vices agit tutoris, quaſi ex eo ramulus.

¶ RAMUM. Æramen. Vide in *Ramen*.

1. RAMUS, Virga, membrum virile. Prudent. lib. 1. in Symmachum, de Priapo:

Turpiter adfixo pudeat quem viſere Ramo.

Warnerius in Caprum Scottum Poetam MS.

Nam ſicut miſeræ tractabat crura puellæ,
Prætendens Ramum luxuriæ rigidum.

Vide Meurſium in Exercitationibus criticis parte 2. capite 7.

2. RAMUS, Locus cuſtodiæ reorum, Truncus, *Stock*, Germanis. Goldaſtus.

RAMI, Dominica, quæ *Ramiſpalmarum* vulgo dicitur. Charta Sanctii Regis Navarræ æræ 1125. apud Sandovallium in Epiſcopis Pampilonenſibus p. 75. *Veniant ad Ramos & in Sabbato ſancto ad Baptiſterium cum ſuis Presbyteris, &c.*

RAMO INTERFECTUM COOPERIRE, de eo, qui homicidium clam, ſeu *murtrum* commiſit. Lex Ripuariorum tit. 15. *Si quis ingenuus Ripuarium interfecerit, & eum cum Ramo cooperuerit, vel in puteo ſeu in quocumquelibet loco celare voluerit, quod dicitur Mordrido, &c.* Lex Sal. tit. 43. de Homic. § 3. *Si autem de Ramis, vel de hallis, aut de qualibet re cum cooperuit, &c.* Vide *Rama*.

AD RAMUM INCROCARE, ad furcam ſuſpendere, in Lege Salica tit. 69. §. 1. Vide *Ramatum*.

¶ PER RAMUM INVESTIRE, ſeu in poſſeſſionem mittere. Vide *Inveſtitura*, & *de Lauriere* in Gloſſario Juris Gallici v. *Rain*.

1. RAN, Rapina, Saxonice, & Danice, quæ vox occurrit in Legibus Canuti Saxonicis part. 2. c. 58. Gloſſ. Saxon. poſt Leges Henrici I. Reg. Angliæ ran, *aperta rapina, quæ negari non poteſt.* Leges Guillelmi Nothi c. 62. *Si Francigena appellaverit Anglum de perjurio, aut murdro, furto, homicidio, Ran, quod dicunt apertam rapinam, quæ negari non poteſt Anglus ſe defendat per quod melius voluerit, aut judicio duelli, aut ferro.* Vide Hovedenum p. 601. Janum Dalmerum apud Jus Aulicum Norvegicum vetus p. 520. & Petrum Reſenium ad Jus Aulicum Canuti II. Regis p. 671. Porro à *Ran* vocem aliam *ranſon* ortam opinatur Loccenius lib. 2. Antiqq. Suecic. c. 7. qua vulgo utimur pro pretio redemptionis, quaſi fuerit redemptionis pretium pro rapina: nam *ſona* compoſitionem ſignificat, ut ſuo loco docemus. Unde ad pretium libertatis conſuetæ translata poſtmodum fuerit. A voce denique *Ran*, deducta alia.

BORAN, Deprædatio manſionis, apud Suenonem in Legibus Caſtrenſibus c. 10. Kanutus Epiſcopus Wiburgenſis lib. 2. Legum Juticarum c. 44. *Hoc eſt Boran, quando aliquis intraverit curiam alterius, & inde diripuerit pecora ejus veſtimenta vel arma, vel aliquam aliam rem valentem dimidiam marcam denariorum.* Varia autem rapinarum ſpecies jus Danicum recenſet, videlicet *biandran, boeran, halran, marleran, ſbigran, &c.*

¶ 2. RAN, Pars, apud Armoricos. Tabularium Rothoncole: *Nomina partium, quas reddit Ran-grudeu, Ran-meſan, Ran-wicor, Ran-trobtegrau, Ran-auangen, Ran-wrvrat, &c.* Paſſim occurrit in hoc Tabulario. Vide Lobinelli Gloſſarium ad calcem Hiſt. Britanniæ.

¶ 3. RAN, Johanni de Janua, *indeclinabile, Ira vel locus iræ; unde etiam evenit quod efficitur rabioſus homo.* Si error non eſt, ficta videtur ea vox ex prima ſyllaba vocis *rancor*, tanquam ſit ira cordis. Vide Martinium in Lexico.

¶ RANA, Tumor inflammatus ſub lingua, potiſſimum in pueris. Miracula B. Simonis de Lipnica, tom. 4. Julii p. 561. *In eadem infirmitate accidit ſibi quædam Rana ſub lingua, quæ ipſum anxiebat, ita quod nec dormire nec comedere valuerit.* Vide infra *Ranula*.

RANCARE. Papias MS. *Stertere, Rancare vulgo dicitur. Eſt autem flatum per nares emittere & ſonare.* Editus habet *Raucare*. [Auctor Philomelæ v. 49.

Tigrides indomitæ Rancant, rugiuntque leones.

Quidam legunt *Raccare*, ut ſuo loco dictum eſt. Itali hac notione dicunt *Rancire*.]

¶ RANCERE, *Iraſci, indignari*; *Fetere*, eſſe rancidum. Joh. de Janua: *Puir eſtre courroucez ou rancuneus*, in Gloſſis Lat. Gall. Sangerm. Gloſſæ Lat. Græc. & Græc. Lat. *Ranceo*, [illegible]. Participio *Rancens*, pro putreſcens uſus eſt Lucretius:

Unde cadavera Rancenti jam viſcere vermes
Expirant, &c.

Vide *Rancor* & Voſſium de Vitiis ſerm. l. 4. c. 29.

¶ RANCESCERE, Rancidum fieri, apud Arnobium lib. 1. Ennodius l. 4. metaphorice: *Ranceſcit cavitas*.

¶ RANCHONUM, Species armorum. Statuta Vercell. fol. 107. v. *Et intelligantur arma offenſibilia, ſpata, cultellus de galone, lancea, bastonus ferri, balliſta, archus, giſiarma, jaucia, miſericordia, Ranchonum & his ſimilia.*

¶ RANCIDULUS, Epiſtola Stephani Presbyteri Africani apud S. Aunarium Epiſc. Autiſſ. tom. 1. Bibl. Labb. p. 422. *Lingua balbutiens faucium inter Rancidulos curſus, ſqualido ſitis impedita rigore non loquitur, ſed ſtridet.* De ſtridulo & ingrato vocis ſono hic agi palam eſt.

¶ RANCILIO. Charta plenariæ ſecuritatis data an. 38. Juſtiniani Imp. apud Mabillon. in Supplem. Diplom. p. 91. *Cuppa una, Rancilione uno, arcas olearias duas ſemis nummos 40. arca granaria minore ferro legata valente ſiliquas aureas duas,*

¶ RANCOR, Simultas, odium, ira, Italis *Rancore*: Gall. alias *Rancœur*, hodie *Rancune*. Tabularium Metropolis Turon. *Conceperat adverſus eum Rancorem propter inobedientiam.* Vita S. Hidulphi Hiſtoria Mediani Monaſt. p. 103. *Abſque puſillanimitate, amaritudine vel Rancore* Occurrit in Formulari Anglican. Thomæ *Madox* p. 383. apud Murator. tom. 10. col. 696. tom. 12. col. 478. 1122. &c. Pro odio poſt male ſartam gratiam remanente ſumit S. Hieronymus Epiſt. 66. ad Ryfinum: *Conſcientiæ noſtræ teſtis eſt Dominus, poſt reconciliatas amicitias nullum interceſſiſſe Rancorem.* Ita per metaphoram ex *Rancore*, qui proprie eſt putor ex vetuſtate & corruptione ut apud Palladium l. 1. c. 20.

¶ RANCORARE, *Rancorem* ſeu odium in aliquem habere. Italis *Rancorare* vel *Rancurare*. Charta an. 1063 Marcæ Hiſpan col. 1121. *Et ſi fuerit ullus homo vel femina, qui tollant ei aut tulerint prædicta omnia, aut aliquid de prædictis omnibus, prædictus Artallus tantum adjuvet ei ad Rancorare & ad guerreiare per fidem ſine engan*

uſque-

Digitized by Google

uſquequo recuperatum habeat prædicta Lucia hoc totum quod perditum habuerit.

Rancordia, *Rancor, ira: unde Rancordioſus, rancordia plenus.* Ugutio & Joan. de Janua: ex Italico *Rancore*, vel Gallico *Rancœur*.

¶ Rancorosus, Eidem de Janua, *Rancore plenus; Rancors, iraſcens vel iratus; unde Rancordiser, iraſcibiliter.*

¶ RANCUM, Rancidum. Vide *Rancus*.

¶ RANCUNA, Idem quod *Rancor*, Gall. *Rancune*, Simultas, odium. Charta ann. 1384. apud Lobinell. tom. 2. Hiſt. Britan. col. 656. *Decanus (Macloviensis) tanquam Capitaneus dictæ villæ ſimilis eidem D. Duci præſtitit juramentum; & præſens D. Dux remiſit eis Rancunas, indignitates & malevolentias dictas.* Vide *Rancura*.

RANCUNADA. Charta Adefonſi Hiſpaniæ Imper. æræ 1188. apud Colmenarezium in Hiſt. Segobienſi cap. 16. § 9. *Ab illa Cannada ac Geber Zuleima, uſque ad Juberos, cum illa Rancunada, quæ eſt inter Xantama & Feuares, &c.*

¶ RANCUNIA, Idem quod *Rancuna*, vel potius *Rancura*. Tranſactio Philippi Pulcri Franc. Reg. cum Epiſcopo Vivar. an. 1307. *Qua tranſactione ſic facta, ſit pax & concordia inter nos ... de omnibus & ſingulis quæſtionibus, controverſiis & Rancuniis quæ inter nos erant.* Vereor ne legendum ſit *Rancuria*, ut mox habetur in *Rancura*, ſimili prorſus notione.

RANCURA, Faſtidium, querimonia, vox Italis nota. Toloſani dicunt, *ſe Rancura*, queri de aliquo: ex Lat. *rancor*: unde noſtri forte, *Rancune*. Charta Adelfonſi Regis Aragon. æræ 1157. apud Michaelem *del Molino* in Repertorio Foror. Aragon. pag. 265. *Et qui habuerit Rancuram de aliquo de vobis, & volueris vos pignorare & prendere, &c.* Alia Monaſterii Lucenſis apud Marcam lib. 5. Hiſtor. Benearn. c. 17. n. 1. *Super ſigillum & vim clamande, accipere habuerunt centum ſolidos Pictavenſis monetæ, & cum Rancura magna* (honorem Solæ) *reddiderunt.* Id eſt invito animo. Alia ann. 1251. apud Steph. Baluzium in Notis ad Concilia Narbonenſia: *Cum olim ſuper quæſtionibus & Rancuris, quæ vertebantur inter, &c.* Ibidem: *Super diſſenſionibus & Rancuris inter, &c.* [*Super quibuſdam demandis & Rancuris*, in parvo Chartulario S. Victoris Maſſil. p. 150. *Viſis Rancuris, controverſiis & debatis partium*, in Tranſactione ann. 1416. è Tabulario ejuſdem S. Victoris: *Quod ſi Rancuræ & controverſiæ orirentur inter duas partes*, in Charta an. 1440. ex eod. Archivo. Rurſum occurrit apud Baluzium tom. 2. Hiſt. Arvern. p. 288. Marten. tom. 1. Ampl. Collect. col. 1511. in Statutis Montis-regalis pag. 11 &c. Hinc puto emendandam eſſe Chartam ann. 1162. in Probat. novæ Hiſt. Occitan. col. 589. ubi pro *Rancuris ſeu demandamentis*, corrigo *Rancuris*.] Dantes can. 39. 27.

Quella che non ſi dol di mia Rancura.

Rancurare, Ital. *Rancuricare*. [*Rancurare & Rancorare, Rancorem* ſeu *Rancuram* habere, vel movere.] Vide Albertum Acheriſium in Vocabulario Italico. [Charta ann. circ. 1080. in Probat. novæ Hiſt. Occit. col. 311. *Petrus Comes interpellavit & Rancuravit de hominibus de Monteppeſſulano ... de ipſas cogocias & de ipſos raptus ... Iſta omnia ſupraſcripta interpellavit & Rancuravit & Rancuram eis fecit.*] Charta Alfonſi I. Regis Aragonum apud Blancam: *Scripſi tibi iſta mea carta de Logronee: & ſapias, quod vidi Rancuraatem illo Epiſcopo de Zarragoza, & ſuos Clericos quomodo non habent, neque ſunt penes illos, Eccleſias adhuc de illos albobzes, & de illos furnos, qui fuerunt de illas meſchitas.* Infra: *Et ſi me amas, amplius non veniant mihi inde Rancurantes.* Aimericus Sarlateoſis apud Joann. Noſtradamum in Vitis Poetarum Provincialium c. 59.

Autay en pax ſuſerſat mas douleurs,

Et non mi vac plangen ni Rencuran.

¶ Rancuria, Idem quod *Rancura*. Charta Curiæ Arelat. ann. 1283. è MS. D. *Brunet* fol. 88. *Super nonnullis quæſtionibus, Rancuriis & controverſiis, quas ſæpiſſime contingit.*

Rancurosus. Fori Alcaconenſes æræ 1267. *Et pindret pro 60. ſol. medios ad concilio, medios ad Rancuroſo*, id eſt, parti læſæ.

RANCUS, Ταγγὶς pro *Rancidus*, in Gloſſis Græco-Lat. [in Latino-Græcis legitur, *Rancum*, Ταγγόν.]

☞ Metaphorice in Vita S. Willibaldi, tom. 2. Julii p. 508. *Obviavit illis unus leo, qui aperto ore rugiens Rancuſque eos rapere ac devorare cupiens*, hoc eſt, *Rancore*, ira ſeu furore plenus.

¶ RANDALLUS, Species baculi, lignum teres, Italis *Randello*. Miracula B. Simonis Erem. Auguſt. tom. 2. Aprilis p. 827. *Rotæ dicti currus tranſierunt ſuper corpus & brachia dicti pueri & ſuper Randallum, quem habebat in manibus.*

¶ RANDARE, Radula eradere, Gall. *Racler*. Vox nota menſoribus frumentariis. Statuta Civitatis Saluciarum collat. 5. c. 127. *Molinarius capiat de quolibet ſextario cozolium unum Randatum ... Habeant raſoriam ligatam ad cozolium ... de qua Randent.*

¶ RANDUM, *Arbitrandum*, in Gloſſis Iſid. Additur in Excerptis Pithœanis, *forte Reudum, à reor*: quod eſt veriſimillimum. Noſtris alias *Randon*, impetus erat & concurſus multorum, ut in Hiſt. Johannis IV. Ducis Britan. apud Lobinell. tom. 2. Hiſt. Britan. col. 720.

Quand les choiſit, de plain Randon

Il va deploier ſon pannon.

Proprie ſanguinem abunde profluentem ſignificat, unde ad plura tranſlatum iſtud vocabulum. Vide Nicottum, Borellum & Dictionarium univerſale Gallicum.

¶ RANGEATOR, Anglis *Ranger*, Præfectus ſeu cuſtos ſaltuum, vel ab Anglico *to range*, Vagari, quia ipſius eſt ſaltus circuire & perluſtrare, ne quid illicitum in iis fiat; vel à Gallico *Ranger*, Ordinare, diſponere, quia res quæ ad ſaltus pertinent, diſponit. Charta ann. 1416. apud Rymer. tom. 9. p. 385. *Literas patentes de officio capitalis Rangeatoris foreſtæ de Waltham, Reginaldo Aveignant pro termino vitæ ſuæ habendo, confectas ... ſigillavit.* Vide Nomolexicon Thomæ *Blount* in *Range*, & Etymologico Skinneri in *Ranger*. Hæc poſtrema vox ab iiſdem Anglis etiam uſurpatur pro rei venatoriæ Præpoſito, quod plerumque unus idemque ſit & Cuſtos ſaltuum & rei venatoriæ præfectus.

¶ RANGERIUM, f. Fibulæ claviculus, Gall. *Ardillon*, alias *Ranguillon*. Annales Mediol. apud Murator. to. 16. col. 808. *Fermalium unum habens unum Rangerium cum cornibus auri, cum ſapphiris 11. uno diamante & 3. perlis groſſis.*

¶ RANGHOR, Idem quod *Rancor*, vel *Rancura*. Chronicon Parmenſe ad an. 1307. tom. 9. Muratorii col. 864. *De hoc autem Rangbor & timor fuit in civitate Parmæ, quum prædicta quibuſdam placuerint, quibuſdam non; quia nemo ſciebat, quid eſſet melius.*

¶ RANTA, Redditus annuus, Gall. *Rente*. Charta ann. 1212. ex Archivo Caſtri Brientii: *Ego Guillelmus de Theare dedi domino Chotardo de Veriz & heredibus ſuis, propter ſervicium ſuum, ccc. ſolidos de Ranta annuatim habendos in terra mea de Chaleu; de dono iſto dominus Chotardus homo meus eſt ligium de manibus ſuis & heredes ſui, quamdiu hanc tenuerint Rantam.* Vide *Renta*.

¶ RANULA, *Tumor eſt phlegmonodes ſub lingua conſiſtens, potiſſimum in pueris, quem Græci Βάτραχον vocant.* Bartholomæus Caſtellus in Lexico Med. p. 423. Vide *Rana*.

¶ RANUTIO. *Ad Ranutionem miſſi*, apud Perardum in Chartis Burgundicis pag. 337. perperam pro *Adra-*

Digitized by Google

mitionem juiſti, ut jam dictum eſt in *Juiſium*. Vide *Adramire*.

¶ RANZIA. Statuta Riperiæ c.52. *De quolibet falcetto ſive Ranzia pro introitu vel exitu ſex denarii*: Rurſum ibi: *De qualibet ſoma lapidum à Ranziis pro introitu ſoldi* 4. Haud ſatis ſcio an *Ranzia* ſit falx ſeu inſtrumentum ad ſciendam, ita ut *lapides à ranziis* ſint lapides cæſi ſeu politi. In ſcutis gentilitiis *Ranchier* vel *Rangier* noſtris dicitur falx fœniſeca.

¶ RANZO, Italis *Ranzone*, Gallis *Rançon*, Pretium redemptionis, apud Scriptores Italicos paſſim. Vocis etymon indicatur in *Ran* 1.

RAPA, RAPUS, Comitatus portio major, *laſti* inſtar, quæ plures in ſe continet *hundredos*, ſeu centurias. Omnis autem *Suſſexia* in ſex tantum *rapos* conſumitur. Spelman. [Charta an. 10. Henrici VII. Regis Angliæ apud *Madox* Formul. Angl. p. 312. *Cum curiis letis, feriis, mercatis, viſibus franci plegii, hundredis, Rapis, libertatibus, wardis, maritagiis, releviis, eſchaetis, parcis, foreſtis, una cum ... ordinatione omnium officiariorum, &c.* Literæ Edwardi I. Regis Angl. ann. 1274. apud Rymer. tom. 2. p. 38. *Rex Militibus, liberis hominibus & omnibus aliis tenentibus de honore & Rapo de Haſting ſalutem. Cum D. Henricus Rex, pater noſter per cartam ſuam dederit & conceſſerit kariſſimo & fideli noſtro Johanni de Britannia prædictos honorem & Rapum, habendos ſibi & heredibus ſuis in perpetuum, &c.*]

¶ RAPACIA, γογγυλίδες, in Gloſſis Lat. Græc. & Gr. Lat. Vox nota Plinio pro tenuioribus raparum frondibus & cauliculis: qua fortean notione Statuta Vercell. lib. 7. fol. 150. v. *Item ſtatutum eſt, quod ſi quis homo vel aliquis de familia ſua aliquas ſcapaturas, vel letamen, vinacias, Rapacias, multicium, calcinarium, petacias, cretas, piliparium, compoſitam marciam in rugiis vel plateis vel viis projecerit, dabit pro banno pro qualibet vice ſolidos quinque Rap.* Potius tamen crediderim *Rapacias* hic eſſe Ramenta, Gall. *Raclures*, Ital. *Raſpatura*.

¶ RAPARIUM, Idem, ut videtur, quod mox *Raperia*. Tabularium B. Mariæ Piperac. *Notum facimus quod ... Prior eccleſiæ ſeu Prioratus de Alto podio, nomine ſuæ eccleſiæ ... tanquam domini eccleſiæ ſeu Raparii de Alto-podio, eſſent in poſſeſſione pacifica accipiendi fidejuſſores à conquerentibus ſeu litigantibus.* Vide *Rapparius*.

RAPEIUM. Lambertus Ardenſis p. 2. *Quia terras & Rapeia & ſilvulas, decimaſque & redditus, aliaſq; poſſeſſiunculas nunc in Ghiſnenſi terra poſſidens.* Et p. 11. *Eo quod in armentis & pecoribus nutriendis totam perfunderet intentionem, terram in parte monticuloſam, & Rapeis & boſculis obſitam, agros etiam paſcuos, gurgituſum mariſci planitiem ... cum ſe daturam promiſiſſet, &c.*

RAPERIA. Ædiculæ ruſticæ ſpecies, apud Arvernos. Tabularium S. Flori in Arvernis ann. 1265. *Ordinamus, quod de uno quoque foco, 2. hominum facientium vel habentium Raperiam, una detur gallina.* Alibi: *Quilibet homo habens domum propriam in dictis parochiis exiſtens, pro una Raperia, vel pro quocunque foco unam gallinam ſolvat.* Occurrit ibi pluries.

¶ RAPETIATUS, Pannoſus, Gall. *Rapetaſſé*, *Rapetaſſé*. Vita S. Franciſci de Paula tom. 1. April. p. 127. *Reſpondet autem quod bene voſſet nequam illum barbatum & Rapetiatum.*

RAPHALIS. Vetus Charta MS. an. 1250. *Ego Garcia Examines* (Procurator & tenens locum in Cuiſſa pro D. Infante Petro Portugall) *dono & ſtabilio per francum & liberum alodium tibi Bern. de Veraes Presbytero ... unum Raphalem, qui vocatur Benyſaid, qui affrontat, &c. ita quod ibi laboretis, & de omnibus bladis mihi habitis, donetis mihi & meis ... decimam & Eccleſiæ primitiam.* Occurrit ibi pluries. Vox Arabica, *Rahal*, *Raphal*, *Rafal*, *Rafales*, quæ caſam, domum, ſeu prædium, civitati vel oppido adjunctum ſonat: *una caſa, ò heredad junto à la ciudad ò villa*, inquit Joan. Dametus in Hiſt. Regni Balearici p. 272.

¶ RAPHANELÆUM, Græc. ῥαφανέλαιον, Oleum ex raphani ſemine. Occurrit apud Pelagium de Vita Patrum c. 4. n. 59.

RAPIARIUS, RAPIARIUM, Collectaneum, in quod undique rapta inſeruntur. Ita editor Chronici Windeſemenſis ad lib. 2. c. 62. *In uno Rapiario compendioſe inſcripſit.* Cap. 65. *Studendo ſeu bonum punctum ad Rapiarium ſcribendo.* Cap. 67. *Bonum de Vita & paſſione Chriſti ſcripſit Rapiarium.* Adde c. 68. *Raparium* vero eſt *locus, ubi rapæ creſcunt*, Joanni de Janua.

¶ RAPILUS, Ῥάπιος, *Phrygio, acupictor*, in Supplem. Antiquarii. In Gloſſis Lat. Græc. & Græc. Lat. habetur *Rapilum*, ῥαφίς.

1. RAPINA, Infirmitas in falconibus. Anonymus de Falconibus ſecundum Aquilam, &c. *Si infirmitate, quæ Rapina dicitur, infirmetur, ſucco artemiſiæ cibus ejus intinguatur.*

2. RAPINA, Raptus. Vide *Mazacrium*.

¶ RAPINA MORTUI, Idem, ut videtur, quod mox *Rapoworfin*, Sepulcri violatio. Conſuet. Furnenſes ann. 1240. ex Archivo S. Audomari: *Dominus Comes retinet ſibi ad juſtificandum per curiam ſuam mordificationem ... combuſtionem ... Rapinam mortui, id eſt Troof.*

¶ RAPINARE, *Rapere*, Barthius in Gloſſario ex Hiſt. Palæſt. Fulcherii Carnot. *Rapinari*, *Rapere*, *prædari*; *hinc & Rapinator*, apud Goclenium in Lexico Philoſophico. Vide Voſſium de Vitiis ſermonis l. 4. c. 19.

RAPINATOR, Raptor, apud Baldricum Noviom. lib. 1. c. 10. Ubi etiam aliquot ex veteribus. Vide Nonium ex Varrone.

¶ RAPIUM, Græc. ῥαφίον, Acus. In vetuſtis Schedis MSS. quæ Honorii Scholaſtici nonnulla *pro clientibus acute dicta facta ve* continent: *Aliqua nobiliſſima mulierum dat tenuia lintea palladiis artibus unius in telæ volumine Rapio delicatiere texuerat*, id eſt, acu pinxerat. Vide Salmaſium ad Vopiſcum in Carino c. 20. & Hofmannum in Lexico.

¶ RAPO, Ἅρπαξ, in Gloſſis Lat. Græc. Aliæ Gr. Lat. Ἅρπαξ, *Raptor, rapax, homero, Rapo*. Legitur apud Nonium ex Varrone.

¶ RAPORASCO. Videſis infra in *Ruſco*.

¶ RAPORTARE. Vide mox *Rapportare*.

¶ RAPORTATIO, Tranſcriptio, ceſſio, Gallice *Tranſport*. Charta Margaritæ Comitiſſæ Flandriæ an. 1245. è Tabulario Parthenonis Flinenſis prope Orchoſium: *Cum ipſe Joannes heredem de carne propria non haberet, Walterus frater & proximus heres ejus ad hæc interfuit, & venditionem, Raportationem & guerpitionem hujuſmodi laudans, ſpontaneus & concedens renunciavit penitus omni juri quod habebat vel habere poterat in præmiſſis; homines vero noſtri, ſuper hoc à nobis ſubmoniti, judicarunt, quod jamdicta venditio, Raportatio & guerpitio, nec non approbatio & conceſſio præfati W. bene & legitime factæ erant.* Ibidem legitur *Reportare*, pro Tranſcribere, cedere, rem poſſeſſam alicui dimittere. Vide *Reportatio*.

RAPOWORFIN, Sepulcri violatio, vox Longobardica. In Edicto Rotharis Regis Longob. titulus 6. inſcribitur *de Rapoworfia*. Mox ſequitur: *Si quis ſepulturam hominis mortui ruperit, & corpus expoliaverit, aut foris jactaverit, &c.* Extat hæc Lex in Lege Longobard. l. 1. tit. 12. §. 2. Vide *Unegworfin*, *Maraworfin*, & *Meroworfin*.

RAPPA, Ignota vox. Vide *Marguillum*.

¶ RAPPERIA, Gladius longior & vilioris pretii, Gallice *Rapiere*. Monſtræ factæ an. 1511. apud Chaſſagniam:

Digitized by Google

gniam: *Claudius Jornandi habet unam bonam Rapperiam & unam dagam*. Ducit Borellus à Græco ῥαπίζειν, Cædere.

¶ RAPPORTARE, Raportare, generatim pro Reportare, referre, Gallis *Rapporter*; Specialius de cauſæ ſtatu ad judices referre, Practicis noſtris *Rapporter*. Edictum Caroli VIII. Franc. Regis de fide Inſtr. p. 196. *Ordinatum eſt inſuper, quod ſecretarii cancellariam Tholoſæ inſequentes, aliquas literas, quas ſignabunt, non Rapportent. Informatione prædicta nobis & curiæ noſtræ prædictæ Partibus... Raportata*, in Arreſto ann. 1341. apud Lobinell. tom. 2. Hiſt. Britan. col. 487. Eadem notione legitur *Rapportare*, in Charta ann. 1446. apud Thomaſſerium Conſuet. Bituric. p. 108. in alia an. 1489. apud Baluzium tom. 2. Hiſt. Arvern. pag. 238. in alia an 1491. ibid. p. 642. &c.

¶ Rapportum, Relatio, Gall. *Rapport*. Stylus antiquus Parlamenti c. 12. *Poſſunt ſuperiorem ſuum in garendum vocare, niſi apponatur eis de falſo Rapporto facto ſuperiori*.

¶ Rapportus, Litis apud judices expoſitio, Gall. *Rapport*. *Conſiliarii noſtri Rapportu audito*, in Charta Caroli Regis Franc. ann. 1489. apud Baluz. tom. 2. Hiſt. Arvern p. 237.

¶ RAPPUS, Rapus, pro *Raptus*, Angl. *Rape*, Gallis *Rapt*. Charta Henrici II. Regis Angl. ex Archivo B. M. de Bono-nuntio Rotomag. *Cum murdro & morte hominis, & plaga, & mehaing, & ſanguine, & duello, & latrone, & aqua, & Rappo*, vel *Rapo*, ut habetur tom. 4. Hiſtor. Harcur. pag. 1411. Inqueſta de alta juſtitia monaſterii Beccenſis ex eodem Archivo: *Vidit eos utentes in pluribus caſibus de placito enſis, & ita fama communis tenet, præterquam de Rapo, de ſocagio & reſorto*. Vide *Raptus*.

¶ RAPTITARE. Gloſſæ Lat. Græc. *Raptito*, ἁρπάζω. Aliæ Græc. Lat. Ἀναρπάζω, *Abribio, Eripio, Arripio, Raptito*.

RAPTORES, Latrones publici, *Voleurs de grands chemins*. Vita S Simonis Comitis Criſpeienſis c. 11. *Cum apud Firmitatem Caſtellum, quæ olim ipſius hæreditas dicta eſt, in propria demoraretur, amicam quamdam ad ſe de villa venientem, videndi deſiderio accenſum, unus ex iis, qui Raptores dicuntur, improviſe proſiliens, captam rapuit, & abſceſſit*. Ordericus Vital. lib. 9. ubi de Concilio Claromontenſi ann 1095. *Hoc etiam anathemate feriuntur falſarii, & emptores prædarum, & qui in caſtris congregantur propter exercendas Rapinas, & domini, qui eos in caſtris retinuerint in caſtris ſuis*. Vide Hermannum de Miracul. S. Mariæ Laudun. lib 1. c. 6.

RAPTURA. Gloſſarium Saxonicum Ælfrici: *Raptura*, ſyring. i. lac ſeroſum.

¶ RAPTUS, Vis, violentia. Lex Alamann. tit. 58. §. 1. *Si qua libera femina virgo vadit in itinere ſuo inter duas villas, & obviavit eam aliquis, & per Raptum denudat caput ejus, cum ſex ſolidis componat*.

Raptus, *Concubitus illicitus*, Ugutioni, & Joanni de Janua: Nuptiæ occultæ, clandeſtinæ. Concilium Trosleianum ann. 909. c. 8. *Eſt præterea quædam execrabilis ſpecies rapinæ, vel potius ſacrilegii, quam ex ipſo actu ruſtici Raptum vocant*. Infra: *Decernimus, ut nullus occultas nuptias vel Raptum faciat, ... ſed dotatam, & à parentibus traditam, per benedictionem Sacerdotum accipiat, &c.* Charta Guidonis Regis Hieroſol. ann. 1190. apud Gueſnaium in Annalibus Maſſilienſibus: *Excepto furto, homicidio, tradimento, falſamento monetæ, violatione mulierum, quod Rapt vulgariter dicitur*.

¶ Ratus, pro *Raptus*. Charta Willelmi Comitis Pontivi ann. 1203. in Tabular. S. Judoci: *Et notandum quod Comes Monſteroli & Pontivi extra villam B. Judoci per totum Comitatum prædictæ Eccleſiæ debet habere* assultum, murdrum, ſeatum, & Ratum, violentiam ſcilicet mulieris vi oppreſſæ.

¶ RAPUGARE, Uvarum reliquias ſublegere, Gall. *Grapiller*, Ital. *Racimolare, Grappolare*. Statuta Avenion. lib. 3. rubr. 6. art. 4. *Item quod nulli liceat racemare ſeu, ut vulgo dicitur, Rapugare, niſi factis poſt vindemias voce tubæ proclamationibus, ſub pœna 20. ſol. Turon.*

¶ RAPULATUM, *Cibus de rapis*. Johan. de Janua.

¶ RAPUM. Statuta Cadubrii lib 1. c. 30. *Statuimus, quod jurati non poſſint, nec debeant æſtimare blada, arma, Rapa, ſcandalas domorum, lectos ... dummodo ille, cujus pignus eſt, velit ipſi juratæ aliud bonum pignus dare ad æſtimandum*. An Gladius, Gall. *Rapiere*? Vide *Rapperia*.

1. RAPUS. Chartula plenariæ ſecuritatis, ſcripta ſub Juſtiniano apud Briſſon. lib. 6 Formul. *Olla teſta ſuper una tallia valente aſprione, albio valente nummos 80. Rapo valente aſprione, modio valente aſpriane, &c.*

¶ 2. RAPUS, pro *Raptus*. Vide *Rappus*.

¶ 3. RAPUS, Comitatus portio. Vide *Rapa*.

¶ RARA, Raris, Semita, ſulcus diſterminans, Gall. *Raye*. Statuta Avenion. lib. 1. rubr. 54. *Si autem de vineis agatur, quæ parvis ſeminis, vulgo dictis rares, circumdantur, tunc qui non habet exitum ad viam publicam per ſuam vineam, ſequatur Raram propinquiorem viæ publicæ quæ propinquior erit dictæ vineæ*.

¶ RARARE, *Rarum facere, interrarare, in medio rarum facere*. Laurent. in Amalth. Mox addit: *Raro, as, Rareſacio*. Gloſſæ Lat. Græc & Gr. Lat. *Raro, as*, ἀραιῶ.

¶ RARENTER, *Raro, raro*, in eadem Amalthea. Occurrit in Vita S. Marculfi, tom. 1. Maii p. 73. & apud nonnullos è veteribus Latinis. Vide Nonnium cap. 2. num. 732.

¶ RARERE, *unde Rareſcere*, Johanni de Janua. Legitur etiam in Gemma Gemmarum. Vide Voſſium de Vitiis ſerm. lib. 4. c. 19.

¶ RARICERE. Gloſſæ Iſidori: *Raricent, Patricent*. In Pithœanis, *Putricent*. Legerem, *Rareſcent, Putreſcent*. Colum li. 5. c. 6. *Operam dabit, ne e mortuis arboribus Rareſcat arbuſtum*, i. deficiat ſeu putreſcat.

¶ RARINANTES. Paſchaſius in Epitaphio Walæ lib. 1. c. 25. *Licet interdum celſa in petra ſtans, Rarinantes quoſque pueros ſuis ad litus hortabatur facetiis communis venire*. Sic in MS. legi annotat Mabillonius ſæc. 4. Benedict. p. 485. viderique Paſchaſium alludere ad illud Virgilianum, facto ex duobus uno vocabulo:

Apparent Rari nantes in gurgite vaſto.

¶ RARIOLUS. Gloſſæ Pithœanæ, *Arreptitius, Rariolus, Furioſus*. Leg. *Ariolus*. Vide *Arreptitius*.

1. RASA. Charta MS. Jacobi Regis Aragon. ann. 1260. *Et affrontat ... per Raſam boſqui uſque ad campum veſtrum, &c.* [Vide *Raſcia* 1 & *Faſcia* 1.]

¶ 2. RASA, Menſura frumentaria, in agro Dumbenſi *Ras*: ubi plerumque continet quatuor cupas. Necrologium Abbat. de *Daoulas* diœc. Coroſopitenſis: *Calendis Februarii obiit Guidomarus Buzic, pro quo anniverſario habemus unam Raſam frumenti*. Chartularium 1. Monaſterii Aquicinct. fol. 29. *Dedit Eccleſiæ noſtræ terram duarum Raſarum frumenti*, hoc eſt, agrum redditus duarum *raſarum*, vel in quo ſeminari poſſunt duæ *raſæ*. Vide *Reſara, Raſeria, Raſum* 1. & *Res*.

¶ 3. RASA, *Veſtis genus, tunica rudis, aſpera, non mollis*, in Amalthea.

RASAMEN, Raſura, *Raclure*. Marcellus Empiricus c. 1. *Raſamen paſtæ quod in magide adhæret, ... conteres, &c.* [Laurentius in Amalthea: *Raſamen, Raſum eboris, à raſo, frequenter rado*.]

¶ RASARA, Idem quod *Raſa* 2. vel *Raſeria*. Chartularium 1. Monaſterii Aquicinct. fol. 29. *Wicardus debet nobis cenſum unius Raſaræ frumenti. Teobaldus*

ſineſca.cus donavit noſtrę Eccleſię cenſum annuum unius Raſaræ frumenti.

RASARE. Auctor Mamotrecti ad lib Job.c.40. *Sarbet terram, i.ſarbere videtur Raſando, ſive pedibus ſodiendo.* [Johan de Janua: *Raſare, frequenter radere.* Charta ann.1209.apud Marten.tom.1.Collect.Ampliſ. col.1091. *Arnoldus de Saga conveait muros de Ariſtoſt deſtruere & valla Raſare*; hoc eſt, diruere, complanare, funditus evertere, ut noſtris *Raſer*, ubi agitur de deſtructione munitionum & ædificiorum. Vide Voſſium lib 4. de Vitiis ſermonis c.19.]

¶ RASARIUM. Vide infra *Raſerium*.

RASCARE, Cum ſonitu quodam ac vi exſpuere, Picardis *Raſquer*: vox confiicta à ſono, qui eſpuendo fit, vel quod guttur ſputum acrius quodammodo radat: eſt enim Italis *Raebiare*, idem quod *Radere*. Conſtantinus Afric lib.3.de Morbor.curat.c 8. *Sanguinis rejectio duobus modis fit, cum tuſſi, vel cum Reſcatione: cum tuſſi, à pectore exit, & ſibi cum adjacentibus membris: cum Raſcatione, ex gutture & adjacentibus uvulæ.* Adde c. 9.

¶ RASCHATUM. Vide ſupra in *Racbetum*.

1. RASCIA, Modus agri, vel vineæ. Tabularium Prioratus de Paredo in Ducatu Burgundiæ fol.17. *Quidam homines ... vendiderunt monachis hujus loci 3. Raſcias de vinea, quas ad medium plantum tenebant.* Fol. 40. *Vendidit monachis ... unam Raſciam vineæ, &c.* Occurrit alibi non ſemel.

☞ Etiam hodie ruſtici Dumbenſes *Raſeau* vel *Raſiere de vigne* appellant modulum vineæ longiorem quam latiorem à reliquo vineæ parvula via diſterminatum. *Raſciarum vineæ*, è veteribus Chartis meminit Mabillonius in Elogio S. Odilonis ſæc 6. Benedict. part.1.p.643 & 645. Suſpicor *Raſcia* dictum fuiſſe pro *Faſcia*, de qua ſuo loco.

2. RASCIA, Aqua ſubſidens, locus aquaticus & lutoſus, vulgo *Raque*, Picardis. Charta Philippi Comitis Flandrenſis an.1176.apud Buzelinum lib.2.Galloſl.cap. 22. *Excepto eo, quod ibi habet Aquicinctenſis Eccleſia à Raſcia Pemeriis, uſque ad Raſciam Rullagii, & quod domino Warlemii in angulo ſuo licet habere tres tantummodo lacunas talis* (ſ.palis) *& viminibus compoſitas, ſed nullam eo jure licet ei exercere piſcationem per decurrentes aquas* Vide *Reſcere*.

3 RASCIA. Declarationes Congregationis Caſinenſis S.Juſtinæ ad c.55.Regulę S.Benedicti: *Chlamydes vero ſive de Raſcia, ſive de panno, ſive de ſeltra, ſive ſecundam conſuetudinem Congregat. noſtræ, non ſerica ſuperne contexta, nec Laicarum more bullis ſericis antebullatæ, &c.* Mox: *Pilei, ſive de lana, ſive de palea, non ſint, ut ſaculares utuntur, in turbinem elati, aut acuti, aut etiam ſerico ornati, ſed depreſſi, plani, ac ſimplici Raſcia cooperti, ſi fuerint cooperiendi.* Idem forte quod *Raſum*. Vide in hac voce.

RASCUS. Liber de Miraculis S.Quintini c.11. apud Hemereum: *Ubi & quidam pauper claudus ... hoſpitans quoddam ferramentum habebat, quod vulgo Raſcum vocant, hocque vaſa minuta cavans, victum operando manibus quærebat.*

¶ RASDOIRA, Radula, radius, Gall. *Racloire*, Ital. *Raſiera*. Statuta Saluciarum collat.4.c.117. *Menſuranda ſemper cum Raſdoira quadrata, præterquam brenum, caſtaneæ, nuces & glandes, quæ menſurantur ad culmen.* Ibid.c 120. *Venditores ſalis tenentur habere Raſdoiram rotundam & radere menſuras ſalis.* Vide *Raſitoria*.

RASE. Eigil in Vita S.Sturmii n.13. *Dirutis innumeris ſilvis & arboribus, & Raſe ad calcem faciendam compoſito, &c.* Ubi Browerus Germanis *Raſe* ceſpitem eſſe ait, quem vulgo *Turbam* vocamus, quo ſcilicet ignis conficitur.

¶ RASEGA, ſ. Officina ubi ſecatur ſerra, Italia *Raſega*, noſtris *Scie*. Statuta criminalia Riperiæ cap. 194. *Aliqua perſona non audeat facere aliquam ordinationem, per quam aliquæ perſonæ communitatis Riperiæ prohibeatur ignis, aqua, molendina, Raſegæ, vel alia quævis commoditas vel utilitas tollatur, vel impediatur, ſub pœna libr. centum.* Chronicon Bergomen. apud Murator. tom. 16. col. 865. *Item combuſta fuit domus, ubi erat Raſega, quæ dicebatur eſſe Balantiæ de Baxanis, & quæ Raſega erat prope turrim de Creſcentiis ... & ipſam Raſegam & domum dominus Macbides quondam domini Alberti Militis de Suardis impegnaverat ſupraſcriptæ Balantiæ, & ideo combuſerunt.* Vide *Reſea*.

¶ RASELLUS, Idem quod ſupra *Radellus*, Ratis, Gall. *Radeau*. Charta ann. 1342.tom 2. Hiſtor. Dalphin. pag.442.col.1. *Item, non contenti multas naves calce oneratas ... & multas Raſellos fuſteos ſub guidagio dicti Domini Dalphini exiſtentes, cepiſtis ſuper aquam Yſaræ.* Alia notione mox occurrit in *Raſeria*. Vide *Razellus*.

¶ RASEOLA, Species placentæ. Vide *Raſeola*.

RASERIA, Raſerium, Menſura annonaria, in tractu præſertim Morinenſis, vulgo *Raſiere*. Bulla Honorii III.PP.apud Ughell.in Epiſc.Interamn. tom.1. *Solvat unum Raſerium annone Epiſcopo, &c.* Charta Balduini Comitis Guinenſis ann.1228. *Octo Raſeria avenæ & ſex Raſeriæ hordei.* Occurrit paſſim in Tabulatio S. Bertini, & Chronico Andrenſi p.365.372.414.619. in Probat. Hiſt. Monmorenc.p.342. Hiſt. Guinenſis p.202. apud Miræum in Donat. Belgic p 237.&c.

Rasarium, Eadem notione. Monaſticum Anglic. tom.2.p.417. *Et de uno Raſario frumenti in uno quoque menſe Ortolano: & ad Natale Domini de uno Raſario braſii, &c.* [Charta an.1267.è Tabulario Domus Dei Pontiſar. *Debet unum ſextarium avenæ & duos capones ad Natale Domini & quoddam Raſarium frumenti.*]

Rasellus, Eadem pariter notione, in Areſto an. 1320.pro Tornacenſibus. [Tabularium Calense p. 128. *Item (percipit) à Logero de Ulmo quatuor Raſellos avenæ cum minuto redditu.* Charta an.1359.apud Ludovicum *Laguille* in Probat. Hiſtor. Alſatiæ p.55.col 1. *Item à Worde quarante Rezeaux de ſeigle & orge de rente.*]

¶ Raseria Terræ, Agri portio capiens unam *Raſeriam* ſeminis, tom.3. novæ Gall.Chriſt.col.329. ex Inſtrumento anni 1191.

¶ 1. RASETA, Idem quod *Raſeria*. Statuta Monaſterii S.Claudii an.1448.p.61. *In villagio de quinque-ſtratis per quemlibet ipſorum unam Raſetam avenæ. In villagio de Valle-cluſa, unam Raſetam avenę per quemlibet. In villagio de Avenione per quemlibet unam Raſetam avenæ.*

2. RASETA. Matth.Silvaticus: *Pecten, pars manus, quæ eſt inter Raſetam & digitos.* [Vide *Racetta*.]

¶ RASIA, ſ. Idem quod Italis *Rancia*, Gall. *Orange*, Malum aureum. Statuta Montis regalis fol. 310 *Item pro quolibet rubo riſi, ſol. unum den. Item pro quolibet rubeo Raſiæ ſol.den.ſex. Item pro quolibet amandalarum ſeu noſalarum den. ſex.*

RASILIS. Papias: *Ralla, veſtis eſt, quæ vulgo Raſilis dicitur.* Gloſſ. Saxon. Ælfrici: *Ralla vel Raſilis*: pogum beyerod hrægel. Eſt autem *ralla* veſtis ſpecies, Plauto nota. Papias: *Raſile, acutum, vel bene raſum.* Vide *Interraſilis*.

¶ RASITORIA, Idem quod *Raſdoira*, Gall. *Racloire*, Radius, quo raduntur menſuræ frumentariæ. Literæ Ludovici Jun.an.1145.apud *de Lauriere* tom.1.Ordinat.Reg.pag.49. *Porro de his meſtivis ſtatutum eſt, ut ad juſtam menſuram prædictæ civitatis ſemiraſam & ſemicumulatam reddatur, & qui meſtivam ret..erit, cumulet; qui reddiderit, cum juſta Raſitoria ra..at*, vel

ius

Digitized by Google

potius *radat*, ut legendum exiſtimo. Vide *Raſoria* & *Razoira*.

1. RASOR, f. Qui radebat ſeu reſecabat aptabatque materiam neceſſariam munitionibus exſtruendis: de quibus loquitur Lambertus Ardenſis apud Ludewig. to. 8. Reliq. MSS. p. 600. *Hic & foſſarii cum foſſoriis, ligoniſtæ cum ligonibus, picatores cum picis, malleatores cum malleis, novaculatores ſive Raſores cum raſoriis, paratores, &c.* Alius forte maluerit *Raſores* interpretari eos, qui complanabant ſeu exæquabant loca ſalebroſa, ubi illæ munitiones erant exſtruendæ.

¶ 2. RASOR, Tonſor, Gall. *Barbier*, in Necrologio Laureſham. inter Vindemias Liter. pag. 23. in Miraculis B. Stanislai Canon. Regul. tom. 1. Maii p. 782. apud Buſchium de Reform. Monaſt. tom. 2. Scriptor. Brunſvic. p. 482. & alibi.

¶ 3. RASOR, Novacula, Gall. *Raſoir*. Petrus Amelius in Ordine Rom. c. 148. *Item, ſciendum, quod barbitonſor Papæ non retinet caſſam cum Raſoribus, & cum iis quæ intra ſunt, &c.*

¶ RASORIA, Idem quod *Raſitoria*, Gall. *Racleire*, Ital. *Raſiera*. Statuta Saluciarum collat. 5. c. 127. *Molinarius capiat de qualibet ſextaria cazalium unum randanum & medium pro ſingula emina. Et quod habeant Raſoriam ligatam ad cozolium & medium cozolium, de qua randent.* Vide *Razoira*.

RASORIUM, in ſupellectile ſcriptoria, in Statutis antiquis Carthuſianorum c. 16. §. 8. *Scalpellum unum ad radendum pergamena, novaculas ſive Raſoria duo, &c.* Ubi *Raſoria* forte ſunt, quæ *Caniſs* appellamus.

☞ Potius crediderim eſſe radulas ſeu ſcalpra, inſtrumenta ſcilicet ferrea acuta & curva, quibus incaute ſcripta aut delineata è pergameno vel charta eraduntur, Gallice *Grattoir*. Papias. *Novacula, id eſt, Raſorium* ... *Novacula ferrum ſubtile, qua cartæ innovantur.* Johannes de Janua: *Novacula, id eſt, Raſorium, quia novat hominem ... Novacula etiam dicitur ferreum inſtrumentum, quo ſolet radi & parari pergamenum, ab innovando dicta, quia innovat pelles.* Alias *Raſorium* Novacula eſt, noſtris *Raſoir*, *Raſorius culter*. Ciceroni Gloſſ. Lat. Græc. *Raſorium, Ξυρ.* Aliæ Græc. Lat. *Ξυρ, Ralla, rallum, rallus, Raſorium, ſella, Raſorius.* Guidonis Diſciplina Farfenſis lib. 2. c. 20. *Debet unus frater vel duo habere injunctum officium Raſoriorum acuendorum, atque colligendorum ad ſcrinium ubi reponuntur; & ipſe debet procurare tonſoria ad illud opus (radendi) deputata.* Eadem ni fallor, notione Breviloquus in voce *Acciatus*:

Acciatus pugio conjungo novacula cultris,
Cultelloſque, ſpatas, Raſoria jungimus illis.

Occurrit alibi non ſemel eadem ſignificatione; alia vero ſuperius in *Raſor* 1.

¶ RASPA, Racemus, uva, Ital. *Raſpo*, Gall. *Grappe*, Computus an. 1202. apud D. *Bruſſel* tom. 2. de Feudor. uſu p. 155. col. 1. ad calcem: *Pro metaria Vallium vindemianda, & pro Raſpa ducenda apud Meduntam & Anetum, & pro auxiliatoribus vindemiarum, & pro vino ducendo de vineis, 11. lib. & dim.* Statuta datiaria Riperiæ cap. 12. *De qualibet ſoma duodecim penſium Raſpæ pro introitu ſolidi quatuor.* Vide *Raſpetum*.

¶ RASPANTES. Theodoricus de Niem lib. 2. de Schiſmate c. 15. *In eadem civitate Peruſina ſunt tres ordines ſeu ſtatus civium. Nam quidam ſunt Nobiles, qui dicuntur Beccarini, & poſt eos majores de populo, qui Raſpantes nuncupantur, & minutus populus.*

RASPARE, Scrutari, vox Italica, pro *Ruſpari*, ἐρευνᾶν. Joannes de Janua, & Gloſſ. Lat. Gall. *Ruſpar*, *inquirere, & eſt gallinarum, quæ pedibus eſcam quærunt.* Gloſſ. Iſidori: *Ruſpantur, perquirunt an ſit.* Fridericus II. lib. 1. de Venat. cap. 9. *Aliæ* (aves) *Raſpando cum pedibus ſub terra, quando non inveniunt eſcam ſuper terram, ut perdices, gallinæ, . . . aliæ Raſpant cum pedibus & cum roſtro cavando, mordicant ea quæ inveniunt ſuper terram & ſub terra.* Et cap. 35. *Cum iſto namque ungue caput & cætera membra, ad quæ poſſunt attingere, Raſpant, & ſcalpunt, ex utroque pede ſcilicet.* Lib. 2. cap. 52. *Raſpat autem ubi eſt ciliatura, per duas cauſas, una eſt, quia vult removere ligamen ab oculis, &c.* Vide Octavium Ferrarium, in *Raſpare*, [& ſupra *Alonus*, & infra *Ruſpaticum*.]

¶ RASPARE NAVES, Radere veterem picem iis inhærentem, radula purgare, Gall. *Gratter les vaiſſeaux*, ab Italico *Raſpare*, vel Hiſpanico *Raſpar*, Radere, Gall. *Racler*. Statuta Maſſil. lib. 4. cap. 6. §. 3. *Item quod omnis navis, & omne lignum, cooperta vel coopertum, vel diſcooperta vel diſcoopertum, quæ vel quod dabit latus in portu Maſſiliæ det tantundem, quando Raſpabitur ſeu torquebitur, ſeu quando ſi Raſparia & ſi torquaria quæ non bruſques, quantum daret ſi bruſcava.*

RASPATORIUM. Matth. Silvaticus: *Sparomelle, eſt inſtrumentum chirurgicum, quo immittuntur medicinæ in vulneribus, & oculis, Raſpatorium ſecundum alios.*

¶ RASPECIA. Vita Vener. Idæ Virg. Lovanienſis tom. 2. Aprilis p. 159. *Omnia .. vina ... innaturali pariter & præpoſtera corruptione prorſus infecta, continuo rebullire cœperunt ... & ea quæ Raſpeciæ vulgari eloquio nuncupantur (quod quidem inauditum & eventu rariſſimo manet apud noſtrates inexpertum) quaſi una cum aliis eodem tempore divina fecerat ultio rebullire. Tunc vero paterfamilias ... tam grave diſpendium ... conabatur ingenioſa ſatis & exquiſita induſtria propulſare. De præfata namque Raſpecia partem aliquam, in vaſe ſeorſim emiſſam, ad excutiendum ab eo præfatæ corruptionis intolerabile nocumentum, ſcopa percelli mandavit diutius & moveri, ob eam videlicet cauſam, ut vel ſic naturali ſibi reſtaurata virtute per hujus infuſionem & cætera fortaſſe valerent ab infectionis ſuæ diſcrimine reformari.* Hic Cl. Editor *Raſpeciam* intepretatur vas plurium doliorum capax, in quo vetuſtiora vina ſic ſervantur ab œnopolis, etiam per æſtatem, ut alterationem hujuſmodi non patiantur. Sed ex relato longiori contextu palam eſt, *Raſpeciam* nihil aliud eſſe quam vinum mixtis acinis aliiſve modis renovatum, noſtris vulgo *Raſpé*; hujuſcemodi enim vinum alterationis minus obnoxium eſt, ut hic dicitur de *Raſpecia*. Vide mox *Raſpetum*.

RASPETUM, Vinum *racematum*, Gallis *Raſpé*. Charta Henrici Ducis Brabantiæ pro Communia Bruxellenſi ann. 1229. *Qui vinum ſupra uvas habuerit, quod Raſpetum vocatur, in tavernis ipſum vendere non poteſt.* Vide *Racematum*.

¶ RASPUM, Species exactionis, à *rapere* fortean dicta, quod quaſi coacte, ut fere fit, non ſpontanee ſolveretur. Statuta Montis-regalis fol. 54. *Item ſtatutum eſt, quod aliquis Calvarius, collector taleorum, fodrorum, mutui Raſpi vel alterius pecuniæ, quæ deberetur Communi aliqua ratione vel cauſa non poſſit vel debeat facere aliquam ſolutionem, nec ſolvere aliquid de pecunia Communis alicui, niſi Syndico tantum.*

¶ 1. RASSA, Quantum vitri quis ferre poteſt. Charta Maurini Abbatis Vallis-ſanctæ Diœceſis Aptenſis an. 1509. ex Schedis Præſidis de *Mazaugues*: *Tenebuntur ſolvere ... leſdam ad rationem unius denarii, ſive medii pataci pro qualibet Raſſa ſive onere hominis, & pro qualibet onere ſive carga animalis unum patacum, ſive duos denarios currentes.* Hic agitur de materia vitrea; quod autem *Raſſam* olim vocabant vitrarii, hodie *Faix* nuncupant, Onus hominis.

¶ 2. RASSA, Conjuratio, ad illicita quædam perpetranda conſpiratio vel rebellio. Statuta Maſſil. lib. 1. c. 1. §. 20. *Item, quod hoc ſacramento ſpecialiter teneatur Rector ſervare, in omnibus & per omnia, illa ſtatuta quæ loquuntur de conjurationibus & Raſſis non faciendis, & de conjurationibus illicitis infringendis.* Adde lib. 5. c. 6. quod eſt *de Conjurationibus & Raſſis non faciendis*. Statuta Baronum Montiſpeſſul. an. 1323. apud *de Lauriere* tom. 2. Ordin. Reg. p. 469. *Sartores infra ſcripti dixerunt & proteſtati fuerunt ibidem, quod per infraſcriptas ordinationes & conventiones, non intendunt facere craſſam, Raſſam ſeu monopolium, nec eaſdem facere in præjudiciũ juris, ſeu honoris aliquorum juriſdictionem habentium, ſed tantummodo ad honorem Dei, &c.* Requeſta an. 1391. oblata Seneſcallo Provinciæ ex Schedis D. *le Fournier*: *Et primo fieri propoſitionem ligue & Raſſe, factis inter gentes domini Raimundi de Turena ex una parte, & circumvicinos Maſſilienſes ex altera.* Vid. *Monipolium* & *Traſſa*.

¶ RASSARIA, Reſſaria, Grex ovium. Sententia arbitralis inter Aymarum de Pictavia Comit. Valentinenſem & Jacob. Abb. Monaſterii de Lioncellis an. 1303. ex Schedis D. *Brunet*: *Dicti domini arbitri, arbitratores ſeu amicabiles compoſitores, ſtatuerunt, quod in dicta montanea ſuperius limitata, quocumque tempore, ambæ partes inſimul per ſe, ſeu per alium, ſeu per alias perſonas interpoſitas, poſſint introducere ſeu immittere Raſſariam ſeu vaſſinum, & quod expenſæ, quæ fient, ſeu fieri contingeret pro prædictis, per partes prædictas fiant communiter & ſolvantur: & fructus & obventiones, redditus, exitus ſeu proventus exeuntes ſeu venientes ex dictis animalibus Reſſariæ ſeu vaſſinis, ſolutis expenſis, communiter dividantur, hoc adjecto, quod de vaſcino dictus dominus Abbas tantum debeat immittere & tenere in dicta montanea, dictus dominus Comes immiſerit in eadem; aliter quod vaſcinum utriuſque partis numero ſit æquale, ſeu ad extimationem bayllivorum communium, ſi animalia vaſſini alterius partis prævaleant animalibus alterius ... Domini arbitri ordinaverunt, quod dictus dominus Comes de dicta Reſſaria ſeu avere, quod venset in montanea ſupradicta per terram ſuam propriam polveragium non habeat neque levet, nec aliquid aliud in fraudem polveragii ſupradicti; ſic quod dicta Reſſaria ſeu avere, quod veniet in dicta montanea ex nunc in antea à præſtatione polverarii ſint immunes, quittæ & abſolutæ ... Voluerunt dicti arbitratores & ordinaverunt, quod animalia ſupradicta tranſire debeant per iter novum prope vaccariam monaſterii ſupradicti.* Si hæc non latis probant, hic agi de ovibus, addam in eadem Charta mentionem fieri *trecentariorum animalium* in laudata *montanea* paſcentium; oves autem in ſimilibus *montaneis* paſcentes in *trentenaria* diviſas fuiſſe, palam eſt ex Charta an. 1293. citata in voce *Montana*. Sed unde vox *Raſſaria* vel *Raſſeria*? Vide *Raſſa* 2. & *Raſſius*.

¶ RASSIUS, Reſſius, Caſei ſpecies, in montibus Delphinalib. *Sarras* vel *Sarraſſon*. Contractus an. 1404. 21. Jan. ex Schedis D. *Brunet*, quo Abbas Leoncelli vendit *per unum annum & unam priſiam* herbas montis Ambelli, *ſub loquerio ſeu pretio videlicet ſexdecim florenorum & unius quintali caſeorum & alterius quintali Raſſiorum bonorum & ſufficientium.* Pluries repetuntur in hac Charta voces *Raſſius*, *Reſſius*, *Reſſius*ve, ſed ita male exaratæ, ut vix, ac ne vix quidem, dici queat quænam ſit lectio præferenda: malim *Raſſius* vel *Reſſius*, quod melius reſpondeant vocibus *Raſſaria* vel *Raſſeria*, cognata enim videntur hæc vocabula & ejuſdem originis.

¶ RASSUM. Vide infra in *Raſum*.

RASTA, Milliare Germanicum *Raſte*. S. Hieronymus in Joelem: *Unaquæque gens certa viarum ſpatia ſuis appellat nominibus. Nam & Latini mille paſſus vocant, & Galli leucas, Perſæ paraſangas, & Raſtas univerſa Germania.* Vetus Agrimenſor: *Milliarius & dimidius apud Gallos leuvam facit, habentem paſſus mille quingentos, duæ leuvæ ſive milliarii tres apud Germanos unam Raſtam efficiunt.* Beda de Numer. diviſione: *Duæ leuvæ, ſeu milliaria tria Raſtam faciunt.* Charta Dagoberti Regis apud Willel. Hedam, Cocium, & Heoſchenium de Tribus Dagobertis: *Leucas ſex, quas homines loci illius ſiti dicunt Raſtas tres eſſe.* Vetus Charta in Chronico Laurishamenſi p. 64. *De qua in omnem partem quaquaverſus pertinent ad eundem locum inter campum & ſilvam lengæ duæ, id eſt Raſta una.* Adam Bremenſis cap. 19. *Qui locus ab Epiſcopatu Ferdenſi poſitus, ab Hommaburg niſi tribus diſparatur Raſtis.* Adde Leonem III. Papam Epiſt. 2. ad Carolum Magnum, Thwroczium in Chron. Hungar. part. 1. c. 11. Charta Ludovici II. Regis apud Mabillon. tom. 5. Vitarum SS. Ordinis S. Benedicti p. 526. [Vitam S. Guntheri tom 8. eorumdem Vitarum pag. 476. num. 3. unde emendari debet locus Annalium Benedict. tom. 4. pag 202. num. 7. ubi *Reſta* pro *Raſta* perperam editum eſt,] &c.

¶ RASTACIUS Color. Teſtamentum Pauli Maſſil. Epiſc. ann. 1433. ex Archivo Eccleſ. Maſſil. *Item legamus nepoti noſtro Henrico tunicam noſtram Raſtacii coloris foderatam de martres, cum duobus capuciis ejuſdem coloris.*

RASTALLATIVUS Scorpius, *Qui parvus eſt, & habet caudam extro Raſtallantem*, inquit Conſtantin. Afric. l. 8. Pantech. c. 21. id eſt *caſtelli* inſtar effictam.

RASTELLAGIUM, Præſtationis ſpecies ex pratis, vel operæ, quas in *raſtellando* fœno in dominorum pratis debent Tenentes. Tabularium Prioratus S. Nicaſii Melletenſis fol. 37. *Quidquid juris habebant, vel habere poterant in pratis eorumdem, ſitis apud Murellos, tam in Raſtellagio, quam in aliis conſuetudinibus, &c.* Tabularium in Eccleſiæ Carnotenſis an. 1225. Ch. 257. *Et omnes abonagios, ſcilicet de quolibet abonagio unum denarium, & medietatem omnium Raſtellagiorum pratorum, &c.* Liber Chirographorum Abſiæ fol. 104. *Thebaudus Aans donavit eleemoſynam Deo & Monachis S. Mariæ Abſiæ fenum caſtrorum, & fenum ſeſſionis multonum, & omnem ſerviantiam, quam habebat in pratis, &c.*

Rastragium, Eadem notione. Necrologium Eccl. Carnotenſis: *Scilicet cuſtodiam & margines, qui vulgo dicuntur ardeius, & Raſtragia.*

¶ RASTELLANS. Vide in *Raſtallativus*.

¶ RASTELLARE Fenum, Fenum raſtello congerere, accumulare. Charta ann. 1344. è Schedis D. *Lancelot*: *Item quod nulla perſona, cujuſcumque conditionis exiſtat, ſit auſa pelare per itinera troſſas feni ... nec Raſtellare fenum in pratis alienis, quouſque fenum in dictis pratis exiſtens fuerit ligatum.*

¶ 1. RASTELLUM & *furca*, quibus tenentes domini fenum colligere debent, memorantur in Charta an. 1193. ex Archivo Monaſterii S. Urbani in Campania. Vide *Furca* 3.

¶ 2. RASTELLUM, Faliſcæ, Gall. *Ratelier*, Ital. *Raſtrello*. Miracula MSS. Urbani V. PP. *Ignis accenſus eſt validus in ſtabulo, ubi erat fenum multum deſuper equos & ſupra Raſtellum.*

¶ 3. RASTELLUM, Parmæ, ſeu ſcuti gentilitii, limbus teſſerarius, noſtris *Lambel*. Charta an. circiter 1280. ex Archivo Ducis Sabaudiæ Camberiaci: *In contraſigillo eſt quidam leo rampans cum quodam Raſtello ſuper ſpatulas, & alibi cum quodam Raſtello quinque lambellorum*, hoc eſt quinque veluti guttarum architecturæ pendentium, quæ raſtelli figuram utcumque referebant.

¶ 1. RASTELLUS, Clatrus. Statuta Montis-Regalis fol. 274. *Quilibet habens rotam ſeu tenens in flumine*

flumine Elleris ... teneatur & debeat continue tenere & habere in principio canali, ſeu trogh, unum Raſtellum, qui Raſtellus habeat graviglonos, unum prope alium per unum ſemiſſe, ſub pœna ſolidorum viginti. Statuta Saluciarum collat. 5. capit. 239. *Et pariter tenebitur quilibet molinarius, & alius tenens martinetum vel battitarium habere unum Raſtellum in introitu canalis ſui ingenii.*

RASTELLUS, Cataracta in portis urbium, Gall. *Herſe*, Ital. *Raſtrello*. Petri Azarii Chronicon apud Murator. to. 16. col. 381. *Veniebant autem prædicti Anglici, ad mille & quingentos & ultra, ſæpius in portis Tardonæ, trahentes lanceas intra Raſtellos.* Chronicon Bergom. apud eumd. Murator. ibid. col. 898. *Dominus Johannes Vicarius ... fecit relaxare Nigrum de Grumello, pro eo quod ſolvit florenos 7. cum dimidio, & quia tranſivit Raſtellum portæ S. Antonii contra voluntatem Comeſtabilis dictæ portæ.*

¶ 3. RASTELLUS, Ornamentum phrygium raſtelli, ut puto, figuram exprimens in veſtimentis. Annales Mediolan. apud Murator. tom. 16. col. 809. *Cotardita una pavonacii granæ laborata ad Raſtellos auri cum roſettis perlarum perfilatarum cum floribus intus, una cum capucio pari.*

¶ RASTER, Δίκελλα, *Bidens*, *Raſtrum*, apud Janum in Supplemento Antiquarii, ex Gloſſis Lat. Gr. & Græc. Lat.

RASTICUCIUM. Catholicon Armoricum: *Czeff*, *Gall. Beſague*, *Lat. Bipennis*, *Raſticucium*, *Biſacuta*.

¶ RASTRAGIUM. Vide in *Raſtellagium*.

¶ RASTRARE, Inveſtigare. Vide *Raſtrum* 2.

1. RASTRUM, [quo tenens domini fenum verſare debet & colligere.] Vide *Furca* 3.

2. RASTRUM, Veſtigium, indagatio, ex Hiſpan. *Raſtro*. Obſervantiæ Regni Arag. l. 6. de Privil. Militum, §. 9. *Quilibet flagrante crimine poteſt mittere appellitum, ubi facta fuerit rapina vel furtum, & proſequi malefactorem talem, & ſine officiali per loca ordinum religioſorum & Eccleſiarum cujuslibet ulterius intrare viginti infra villam prædictorum, vel ad pedem caſtri venire, & petere Domino villæ, vel caſtri, aut Alcaydo, vel juratis loci, quod emparent Raſtrum, & ſequantur, & extrahant de termino, &c.* Lib. 9. tit. de Proditionibus: *Si quis aſſecuraverit perſonam alicujus, vel fecerit pacem, datis manibus, ſub pœna proditionis, poſtea unus iſtorum invadit alium, ... & ſcias, quod pœna proditoris in corpore eſt, quod Raſtretur, &c.*

¶ 3. RASTRUM, Ordo cereorum inſtar raſtri circa altare. Uſus Culturæ Cenoman. MSS. *Accendantur omnes lampades Eccleſiæ & Raſtrum ante & retro.*

¶ RASTUS, Σκαφίον, in Gloſſis Lat. Græc. Aliæ Gr. Lat. Σκάφιον, *Raſtus*, *ſarculum*.

¶ RASULA. Matth. Silvaticus: *Perniones vel Raſulæ ſunt excoriationes quæ fiunt in nimio frigore in calcaneis.* Hinc patet quid ſit *Raſula pedis*, apud Gautherium de Bellis Antiochenis: cujus vocis ſignificationem ignorare ſe fatetur Barthius in Gloſſario apud Ludewig. to. 3. Reliq. MSS. p. 399.

¶ RASULIS VINEÆ, Vineæ modus, portio. Chronicon Farfenſe apud Murator. to. 2. p. 2. col. 511. *Conceſſerunt in hoc monaſterio ... terram vacantem in fundo Noceri, & vinearum Raſules 4. & terram modiorum 2. tritici.* Vide *Raſcia* 1.

1. RASUM, RASUS, Idem quod *Raſeria*, Menſura annonaria, in Regeſto Cenſuum Carnoti fol. 25. & alibi. Charta Radulphi Epiſcopi Andegavenſis an. 1183. pro Abbatia Melinenſi: *Unam minam nucum & ſex denarios de eleemoſina Odonis ... unum Raſum nucum de eleemoſyna Fulconis de Chemans, &c.* Charta Balduini Abbatiæ de *Vermund* in Tabulario Abb. Montis S. Martini: *Duo Raſa avenæ, quæ ei pro terra manſuuli debebantur.* [Chartularium S. Vincentii Cenoman. fol. 120. *Teneor eidem monaſterio annuatim reddere unum Raſum frumenti, &c.* Inventarium *Piquet* nu. 18. cap. 41. de Volta fol. 15. ex Archivo Principis de *Rohan*: *Item v. curtas & duo civaderia cum dimidio frumenti, duo Raſa & tres partes unius Raſi. Tria Raſa minuta avenæ*, in Charta an. 1184. è Tabulario S. Juliani Turon. *Novem Raſa avenæ*, in Indice MS. Beneficiorum Diœceſis Conſtant. fol. 32. Charta Parthenonis Genliaci ann. 1252. *Si vero prata acquirent, quæ debent nobis avenam reddent nobis annuatim unum ſextarium ſive Raſum avenæ.* Idem hic ſunt *Raſum* & *Sexturium*; in Breſſia vero unum ſunt *Biebetus* & *Raſum*, ut refert. *de Lauriere* in Gloſſario Juris Gallici v. *Raz*. Vide *Raſa* & *Res*.]

RASUS. Fleta l. 2. c. 12. §. 12. *Raſus alleorum continet 20. flones, & qualibet flonis 25. capita.* [In nova Gall. Chriſt. to. 4. col. 208. dicitur Reinaldus de Tureyo Decanus Lugdun. dediſſe *ſuper bonis à ſe acquiſitis in parœcia S. Geneſ. Vallis 10. biebetos frumenti, 7. Raſos avenæ, &c.* Rurſum occurrit in Statutis Vercell. lib. 3. fol. 73. in Chartulario a. S. Quintini in Inſula, &c. Lugduni & Bellijoci *Raſus* tantum continet quantum *Biebetus*: de quo ſupra.]

¶ AD RASUM, de menſura raſa & oppoſita cumulatæ paſſim legitur in Chartis. Antiquæ Recogn. Claromont. in Triviis Dalph. ex Regeſto *Probus*: *Guillelma Tuſchiere ... debet in anno 1. aver. frum. ad cumulum & aliud unum ad Raſum.* Litteræ Officialis Rem. ann. 1238. è Tabulario Compendienſi: *Pro 200. ſextariis bladi perſolvendis, ſcilicet blado ad Raſum, & avenis ad comblum.* Statuta Vercell. l. 1. fol. 23. v. *Poteſtas Vercellarum ... fieri faciat ... unum quartaronum de ligno, ita magnum, quod teneat commode ad Raſum, quantum eſt & tenere conſuevit quartaronus vetus cum culmatura.* Ibidem recurrit & alibi non ſemel.

¶ 2. RASUM, vel RASUA, Menſura pannorum & telarum. Statuta Saluciarum Collat. 4. c. 117. *Quilibet autem teſia telæ groſſæ ſemper ſit Raſorum duodecim.* Et c. 121. *Qui vendiderit pannum, telam, fruſtaneum, velutum, cendallum, ſeu aliquid ſimile, ad Raſum mancum, ſeu non juſtum ... ſolvat ... florenos 24.* Statuta Aſtenſia collat. 7. c. 5. *Qui vendunt pannos, tellas vel fuſtaneos ad Raſum vel menſuram ſive ad alnam ... dabunt rectam & juſtam menſuram ad illum Raſum & alnam, qui vel quæ fuerint conſtituti vel conſtituta pro communi.* Eadem, ut puto, notione Statuta Montis-Regalis fol. 183. *Item ſtatutum eſt, quod quælibet perſona, quæ menſuraverit ad falſam, ſeu mancham, menſuram, ſeu ſcandalium, librum, teiſam, Raſum, ſeu ſeſtarium & cozolium, ſeu aliud pondus, ſeu menſuram, ſolvat pro pœna ſolidos 20.* Huc revocari poſſunt, ni fallor, quæ habentur in iiſdem Statutis fol. 271. *Item ſtatutum eſt, quod Vicarius teneatur facere quod omnes furni, ſeu ædificia in quibus ſunt, debeant cooperiri per illos fornarios, qui eos tenent de copis, tegulis, vel ſcondulis, vel lapis: & facere ſumerium, qui vadat deſuper totum per unum Raſum*, hoc eſt, ſi recte interpretor, tectum ſuperet altitudine ſaltem menſuræ *Raſum* appellatæ.

¶ 3. RASUM, Solum, pavimentum. Raparationes factæ in Seneſcallia Carcaſſonæ ann. 1435. è MS. Cod. D. *Lancelot*: *Pro octo peciis fuſtium vocatis Fucilhas, qualibet longitudine ſex cannarum, ad faciendum pontem, ſine quo ferri non poterat Raſum dictarum paxerie & tarraſſerie.* Gall. ad verbum *Rez*, vel *pave deſdites chauſſee & terraſſe.*

¶ RA-

Digitized by Google

¶ Rasum ad Rasum, à veteri Gallico *Rez à Rez*, Quaſi ſuperficiem legendo. Charta Theobaldi Comitis Campaniæ è Charıulario Meldenſi: *Meto poſite ſunt à prediĉtis arbitris in diĉto foro, que tales ſunt: videlicet foramen quod eſt ſub domo Agnetis de Ponto per ante domos Raſum ad Raſum, prout ſe ſuperius extendunt... & per ante domos Raſum ad Raſum uſque ad domum S. Faronis, & per ante domum S. Faronis Raſum ad Raſum ad domum Roberti de Corbeia, & debino pee ante domos Raſum ad Raſum ad domum Agnetis de Ponte.*

4. RASUM, ῥάσον Græcis Græcobarbaris, Veſtis novitiorum Monachorum, qui ῥασοφόροι dicuntur. Vide Balſamon. in Syn. CP. can. 5. Maurſ. in Gloſſ. & Salmaſ. ad Tertull. de Pallio p. 35. S. Alchelmus de Laude virg.

Nec laterna tibi vileſcat vitrea, virgo,
Tergore vel Raſſo, & lignis compaĉta ſaliginis,
Seu membranarum tenui velamine faĉta.

Ubi legendum *raſo*, Vide *Raxium*.

¶ 5. RASUM, Alia notione, ſi tamen vera lectio eſt. Chartularium Monaſterii S. Sulpitii Biturie. fol. 11. v. *In villa quæ dicitur Boſcheto, hoc eſt, manſus meus indominicatus, una cum caſuali, Raſis, domibus, edificiis, &c.* Forte legendum eſt *caſis*.

¶ 1. RASURA, Litura, induĉtio in ſcriptis, Gall. *Rature*. Charta an. 1399. ex Archivo B. M. de Bononuntio Rotomag. *Subſcripſi ſignoque meo ſolito rogatus ſignavi in teſtimonium veritatis præmiſſarum, Raſuras factas in octova linea ... ſub eodem ſigno meo fideliter approbo.* Charta Comitatus Marchiæ ann. 1406 *Conſtat nobis de Raſuris ſuperius factis in dictionibus ſupra confrontatis, videlicet, &c.* Occurrit eadem notione apud Thomam *Madox* Formul. Anglic. p. 87. Vide *Litura* & mox *Raſæ literæ* in *Raſus*.

¶ 2. RASURA, Tonſura. Statuta S. Capellæ Pariſ. apud Lobinell. to. 3. Hiſt. Pariſ p. 153. col. 1. *De Raſuris: Sciendum eſt principaliter, quod univerſi & ſinguli de collegio iſtius ſacræ Capellæ... debent eſſe raſi in barba & tonſura in feſtis annualibus... Paſchæ, &c.* Charta ann. 1366. de Aquariatu S. Crucis Talemund. *Item debet dictus Aquarius dare & miniſtrare barbitonſori dicti monaſterii, quoties Raſuram faciet... generale & pictantiam.* Occurrit apud Sicardum Epiſc. Cremon. in Chronico, tom. 7. Muratorii col. 588 & alibi non ſemel.

¶ 3. RASURA, Menſura frumentaria, eadem quæ *Raſoria*, niſi ſit ita legendum. Chronicon Bonæ ſpei p. 268. *Item unam Raſuram bladi... item ſemiraſuram ſemiquarterium bladi.. item 16. Raſuras bladi ad quatuor denarios prope molins bladum 1.*

¶ 1. RASUS, Menſura annonaria. Vide *Raſum* 1.

¶ 2. RASUS, Menſura pannorum. Vide *Raſum* 2.

¶ 3. RASUS, adject. Vox nota. *Raſa litera*, Deletæ, inductæ, in Literis an. 1378. è Regeſto Cameræ Comput. Pariſ. In aliis Literis an. 1363. pro *Raſæ* legitur *Abraſæ*. Literæ *Raſæ & emendatæ*, in Charta an. 1327. tom. 10. Spicil. Acher. p. 205. *Raſa veſtis* Clericis interdicitur, ut & *boloſerica, villoſa, damaſcena & taffetana*, in Synodo Limenſi an. 1582. tom. 4. Concil. Hiſpan. p. 275. *Sint ſellæ Regularium alba vel nigræ, vel Raſæ*, in Concilio Albienſi c. 15. to. 2. Spicil. Acher. pag. 639.

1. RATA. Canones Hibern. l. 31. c. 20. *Ut fœminæ bæredes dent Ratas & ſtipulationes, ne transferatur vera bæreditas ad alienos.* Lib. 33. cap. 6. *Omnis venditio tribus confirmetur, id eſt Ratis & ſtipulationibus, & teſtibus, & ſcriptione, in qua fiunt.* Cap. 5. *De modo quo reddet debitor ſalutem Rata.* Et mox: *Debitor reddat, quantum Rata ſolvit, & quantum fatigatus fuerit: ſi vero humanus fuerit, Rata non quærat uſuram, &c.* Cap. 7. *De ratione ſtipulationum & teſtium*, inſcribitur. Eſt igitur *Rata* idem quod *ſtipulatio*, contractus. Gloſſ. Lat. MS. Reg. codic. 1013. *Rata, arbitrata, firma, certa.* Iidem Canones c. 4. *Synodus Hibernenſis dicit, ut Rata reddat debita, pro quibus fixera manus.*

2. RATA. Tabular. Eccleſ. S. Stephani Divion. ch. 67. *Inſuper trado & concedo Eccleſia S. Stephani Divion. Ratam publicam per ſilvam per paſcuam de cunctis hominibus, qui ſuper terram S. Petri ſive S. Stephani manſerint, quatenus deinceps legitime poſſideant, quod ante arripere non audebant.* Forte legend. *Stratam*.

¶ 3. RATA, nude, pro Rata pars, portio cuique contingens. Genealogia Comitum Flandriæ apud Marten. to. 3. Anecd. col 416. *Dum itaque Comes receſſit à Flandria, & Comiti promiſſa donaria ſcabini & curatores popularibus imponerent Ratas ſuas ad exhibendam pecuniam Flandriæ receptori, exiit murmur permaximus inter populares, quod ſcabini & curatores caſtellaniarum majores ſummas pecuniarum eis imponerent in duplo, quam eſſent ſummæ promiſſæ Comiti generoſo.* Charta ann. 1265. è Chartulario Latiniac. *Nos tenemur pro Rata noſtra ponere in reparatione calceiæ prædictæ; & propter hoc dicti Abbas & conventus poſſent aſſignare ad dictas domos quouſque ſatisfactum ſit de Rata noſtra, ſi dictam Ratam nos contingentem ſolvere recuſaremus.* Chronicon Johannis *de Wethamſtede* p. 422. *Et quod dicti Dux Eboraci, Comes Warwyci & Comes Sarum ſolvant... ſummam 45. librarum, vel Ratam earundem.* Paſſim occurrit vox *Rata* hac notione nude poſita in veteribus inſtrumentis; ſed Latinis ipſis, ac præſertim Juriſconſultis nota hæc loquendi formula *pro Rata*, id eſt, pro parte cuique contingente. Hinc vox *Rate* ſimili ſignificatione à noſtratibus uſurpata. Tractatus an 1379. apud Lobinell. to. 2. Hiſt. Britann. col. 598. *Et en cas que ledit Duc & leſdites gens, qui iroont en ſa compaignie hors d'Engleterre, ſe tiegnent & facent guerre en le royaume de Ffrance hors de Bretaigne ou en les parties de la Guienne, par aucun temps, dans leſdits quart & demi, pour queux meſmes les gens feront par notre dit ſire le Roy payez, comme deſſus eſt acordé, par notre dit ſire le Roy, que à tant ſera rabatu & aloé audit Duc, ſolon la Rate dudit tems, &c.*

¶ Rata de Bosco, Portio *boſci*, ſeu ſilvæ, ut videtur, niſi forte legendum ſit *haia*, pro *Rata*. Charta an. circit. 1000. è Chartulario Matiſcon. fol. 116. *Damus eccleſiæ S. Vincentii campum unum, item (in) Rata de boſco Volgerio unum vedogium, & ad unum deſtralem & ad 12. porcos ſaginandum, & ubicumque habemus Ratam per totum pergit.*

RATAPANT, mendoſa vox. Vide *Catapanus*.

¶ RATARE, Ratum habere, Gallis *Ratifier*, apud Juriſconſultos non ſemel.

¶ RATERIUM, Imus carcer, Gall. *Cu de baſſe foſſe*. Charta an. 1302. to. 2. Hiſt. Dalphin. p. 98. col. 2. *In primis proponit & probare intendit, quod D. Amedæus de Miribello retinuit Andream Guilhoudi notarium, & Hugonem de Lay, qui miſſi fuerant ad d. D. Amedæum per D. Dalphinum pro hominibus & animalibus requirendis, & ipſos projici fecit in Raterio ſine corda, in quo Raterio ipſos tenuit à die Veneris poſt quindenam O. SS. uſque ad diem Jovis in feſto B. Andreæ, & tunc extrahi fecit eos de Raterio, & ipſos fecit inferrari & cuſtodiri à duobus clientibus, qui ipſos cuſtodierunt per 52. dies in dictis ferris.* Sententia ann. 1334. p. 258. ejuſd. tomi col. 1. *Quod dictum carcerem fregit, & conatus fuit fortiam Dalphinalem, fracto carcere, evadere, & manus violentas in cuſtodibus & ſervientibus dicti caſtri injecit, & alterum in Raterio inpinxit, at-*

que

que claves porta ipſius caſtri cepit & abſcondit, at non invenirentur niſi per eum. Charta Officialis Matiſcon. an. 1455. *Domum cum curia, curtili, columberio, Raterio, &c.* Et mox: *Promiſit manutenere carceres in Raterio prædicto & cuſtodire priſonarios.* Occurrit vox Gallica *Ratier* eadem notione apud Paradinum Hiſtor. Lugdun. p. 220.

RATHENICHTES. Vide *Colna* & *Radmanni*.

¶ RATHIMBURGII. Vide ſupra *Rachimburgii*.

¶ RATIADDITIO, perperam pro *Ratihabitio*. Charta ann. 1250. è Chartulario S. Nicaſii Rem. *Prædictam autem ordinationem dictæ partes coram nobis ratam habuerunt, in teſtimonium dictæ Ratiadditionis ſigilla ſua cum ſigillo curiæ Remenſis præſentibus appenderunt.*

¶ RATIARIARIUS, pro *Ratiarius*: in veteri inſcriptione apud Gudium 223. 2. ut *Caligariarius* pro *Caligarius* 225. 4. Vide notas p. 12.

¶ RATIARIUS, Qui facit *rates*. Lex 30. Dig. de Pignerat. actione: *Qui Ratiario crediderat, quum ad diem pecunia non ſolveretur, ratem in flumine ſua auctoritate detinuit, &c.*

1. RATICULA, & RATICUM, *obolus, at, ſic dictus, quia ſit ſimilis rati, ſcilicet ad inſtar ratis cornutus.* Ugutio.

¶ 2. RATICULA, Parva ratis, Johanni de Janua; *Petite nef*, in Gloſſis Lat. Gall. Sangerm.

¶ RATIFICARE, Ratum habere, quod actum eſt approbare, confirmare, Gall. *Ratifier*. *Laudavit, approbavit & ratificavit*, in Charta ann. 1370. ex Archivo Prioratus S. Johannis Toloſ. Ord. Milit. Rurſus occurrit in Diplomate an. 1228. apud Ludewig. tom. 5. Reliq. MSS. p. 433. in Literis ann. 1284. apud Rymer. to. 2. p. 288. in aliis an. 1351. apud eumd. Rymer. tom 5. p. 703. in Epiſtola Clementis IV. PP. ad S. Ludovicum, to. 6. Spicil. Acher. p. 428.

¶ RATIFICATIO, Approbatio, confirmatio, Gallis *Ratification*, in Diplomate an. 1228. jam laudato, in alio an. 1352. apud eumd. Ludewig. to. 6. Reliq. MSſ. p. 533. *Ratifficatio*, in Charta an. 1359. apud Meneſterium Hiſtor. Lugdun. p. 127. col. 2. Vide Voſſium de Vitiis Sermonis p. 567.

¶ RATIHABERE, pro *Ratum habere*, confirmare. Acta SS. Aurei & Juſtinæ, to. 3. Junii pag. 76. *Hoc unum certe ad ipſorum glorificationem Ratihabendam ſufficit.*

¶ RATIHABITIO, Confirmatio, non ſemel in Digeſto & apud recentiores.

¶ RATIHABITATIO, Eodem intellectu, ſed mendoſe, ut puto, in Decreto Gregorii IX. lib. 3. tit. 31. cap. 11. & 12.

¶ RATIHABITORIÆ LITERÆ. Quibus aliquid ratum fit & confirmatur, in Tractatu an. 1420. apud Rymerum to. 9. p. 847. col. 2.

RATILLUM, *Villus in tapetis*, in veteri Gloſſario apud Barthium l. 27. Adverſ. c. 12.

1. RATIO, Jus, cauſa, judicium.

¶ RATIONIS CONSULES, Judices, in Statutis Genuenſ. lib. 1. c. 9. ubi fuſius exponitur eorum juriſdictio.

RATIONES EXERCERE, Placitare. Charta Lotharii Reg. Franc. ann. 987. apud Mich. Carbonellum in Chronico Hiſpan. fol. 19. *Ut nullus Comes, Pontifex, Judex publicus in prædictis rebus habeat poteſtatem cauſas diſtinguendi, nec obligandi, nec Rationes exercendi, &c.*

IN RATIONES VENIRE, *advenire, ad rationem venire, eſſe, &c.* Juri ſtare. Epiſtola Epiſcoporum Franciæ ad Ludovicum Regem an. 858. c. 3. *Quando ſicut & ante potuimus, ut frater veſter, & omnes fideles illius ante veſtram fideliumque veſtrorum præſentiam in Rationes loco, & tempore congruo, veniſſemus & quæ male geſta forent, veſtro conſilio & auxilio cum Dei adjutorio fierent emendata.* Chronicon Farſenſe: *Et qui aliter agere voluerit, in præſentia Regali vel Imperiali in Rationes adveniant.* Formulæ vett. incerti auctoris form. 38. *Suggeſſit, eo quod apud noſtrum ſignaculum hominem aliquem, nomine illum, mannitum habuiſſet, & ſuper noctes tantas ante nos debuiſſet venire in Rationes, &c.* Charta Caroli M. pro Monaſt. S. Dionyſii: *Si quis vero contra præcepta anteriorum Regum vel noſtra aliquid facere vel contraire voluerit, tunc Miſſus noſter vel Comitis ſuper noctes viginti una ante nos per bannum noſtrum venire faciant in Rationes contra Miſſos S. Dionyſii & Foleradi Abbatis.* Adde Formulas vett. ſecundum Legem Romanam form. 29. 39. 42. Concilium Duziacenſe I. p. 1. c. 6. p. 67. p. 4. c. 4. p. 254. Beslium in Regibus Aquitan. p. 31. &c. *Ad rectam Rationem & juſtum judicium venire*, in Capitul. Caroli C. tit. 16. § 2. Fulbertus Carnot. Epiſt. 48. *Quia judicio contendere magis quam veniam poſtulare ſtatuiſtis, reſtat vobis convenire judices, qui præfixo loco & tempore, nos in alterutrum legali Ratione juſtificent.*

¶ RATIONEM DICERE *in conſpectu Regis*, in Edicto Caroli M. an. 800. apud Baluz. tom. 1. Capitular. col. 332.

¶ RATIONES DEDUCERE, in Capitulari de Villis ejuſdem Caroli Magni c. 16. & 57.

AD RATIONEM STARE. Formula 117. apud Lindenbrog. *In Rationes publicas ante illuſtrem virum .... adſtiti.*

MITTERE, vel PONERE AD RATIONEM, eſt ad judicium quemvis provocare, citare, ſubmonere. Hinc familiaris loquendi noſtris formula: *Mettre quelqu' à la Raiſon.* Baldricus l. 3. Chr. Camerac. c. 45. *Qui de tantis malis miſſus ad Rationem, iterum evictus omnia emendavit.* Adde l. 1. c. 116. Galbertus in Vita Caroli Comit. Flandriæ n. 140. *Poſuerunt Comitem ad Rationem.* Charta Henrici III. Imper. an. 1056. apud Nicol. Zylleſium: *Si homo in hominem verbis aut factis deliquerit, nec Abbas, nec Advocatus in Rationem id ponere debet, niſi præſens ſit aliquis, qui eum accuſet.* Epiſtola 221. ex Francicis to. 4. Hiſt. Francor. *Poſui civitatis burgenſes ad Rationem, reſponderunt mihi, &c.* *Ad rectam Rationem & debitam emendationem perducere*, in Capitul. apud Marſnam an. 851. c. 4. Adde Conventum Turonenſem ann. 879. c. 4. & Alexandrum III. PP. Epiſt. 45. apud Sirmondum, Traimundum Claravallenſem Ep. 3. Gaufridum Vindocin. lib. 2 Epiſt. 16. Thomam Walſingham. an. 1304. p. 88. Beslium in Comitib. Pictav. p. 149. Hiſtor. Landgravior. Thuring. c 109. &c. Le Roman *de Garin*:

Guibert l'appelle, ſi l'a à Reſon mis.

Crebro recurrit apud hunc ſcriptorem.

IN RATIONE ESSE, quod practici dicunt, *Eſtre en cauſe*, in Capitulari 3. an 813. c 42.

RATIONEM SEQUI. Gregorius Turon. lib. 9. c. 33. *In judicium quoque accedentem coegimus eum, in quantum potuimus, Rationem ſequi*, i. judicium.

RATIONEM HABERE cum aliquo, Litigare cum aliquo. Vita S. Præjecti Epiſc. Arvern. *Ad palatium properat, & ut mos eſt apud Regis aulam, in loco, ubi cauſa ventilabatur, introiit, ut cum Hectore de ſupradicto negotio Rationem haberet.* Edictum Piſtenſe c. 32. *Et ipſe ſic mallum ſuum teneat, ut Barigildi ejus & Advocati, qui in aliis Comitatibus Rationes habent, ad ſuum mallum occurrere poſſint.* Adde Capit. Caroli C. tit 32. § 13.

¶ IN RATIONEM INTRARE cum aliquo, Eadem notione. Placitum an. 878. in Probat. novæ Hiſt. Occitaniæ to. 1. col. 135. *Namque ſuam chartam videntibus*

cun-

Digitized by Google

euaſtis recipiens, cum ſuis contracauſariis in Rationem intravit, & inter ſe contendentes conſeaſerunt ipſi judices, ut inter ſe pagum fociſſent, &c.

Rationem Facere, Jus alicui facere, impertiri, Gall. *Faire raiſon à quelqu'un.* Lex Ripuar. tit. 3. §. 2. *Quod ſi ſervus ... ſuga lapſus fuerit, ſupra 14. noſtes aut ipſum repræſentet, aut pro eo faciat Rationem. Diſtrictas Rationes facere*, in Epiſtola Stephani PP. ad Pipinum, &c. *Diſtrictas cum eo faciatis Rationes.* Charta an. 1167. apud Guichenonum in Hiſtor. Sabaud. pag. 42. *Ego vel ipſi ibi de eis plenarie juſtitiam & Rationem faciemus.* [Annales Genuenſ. l. 1. ad an. 1156. apud Murator. to. 6. col. 268. *Legati autem poſtquam Januam venerunt, concione facta cum 300. hominibus juraverunt, quod non debent mortem Regis vel captionem conſiliare; & quod ſi in tota terra Regis in perſonis vel pecunia deprædationem fecerint, Conſules inde facient rationem.* Idem Annal. l. 2. ad an. 1164. col. 293. *Ante autem quam Conſules noſtri Rationem Imperatori feciſſent, dixit Imperator Piſanis, &c.*]

¶ Rationes Facere, Alia prorſus notione. Charta Eirici Comitis pro Monaſterio S. Criſpini Sueſſion. to 3 Annal. Benedict. p. 687. col. 1. *Ipſam manſum tradidi ad noſtras Rationes faciendas, vel ornamenta conſtruenda: at ipſe ſacerdos die quotidie miniſterium pro ſalute animæ meæ ad ipſum altare miniſtret.* Ubi *ad noſtras Rationes faciendas* idem fortean eſt, quod *ad ſpiritale commodum*, ſeu *pro remedio animæ noſtræ*, ut in Chartis paſſim habetur.

Rationem Perdere, Cauſa excidere, & à facultate jus ſuum perſequendi. Decreta S. Ladislai Regis Hungar. l. 1. c. 41. *Si quis vero nobilium ... ad regale palatium cum ſuo litigatore non ſteterit, & regio nuntio vocatus ſine Regis licentia domum perrexerit, Rationem perdet, & inſuper ſi quid ab eo abſtulerit, dupliciter reddat.* Adde c. 42. l. 3. c. 26.

In Ratione Sua Esse, in Lege Salica tit. 1. Occupari rebus propriis. [Hunc in locum obſervat Eccardus, haud ſatis ſcio an bene, vocabulum *Ratio* Latinum non eſſe, ſed prodire ex Germanico *Recht*, Jus, legitimum.] *De hæreditate & de tota illorum ratione ſe tollat*, tit. 62. id eſt, ejuſce parentelæ res ac negotia negligat. [*Ratio* hic pro Germanico *Reiſt*, Ramus, craſſiuſcule pronunciato, politum eſſe aſſerit mox laudatus Eccardus.]

¶ Ratione Dominica Differri, Domini rebus occupari. Pactus Legis Salicæ tit. 53. §. 4. *Si Gravio invitatus fuerit & non venerit, ſi ſunnis eum non detinuerit, aut certa Ratio dominica eum non diſtinuerit, ut ibi non ambulet, neque mittat, ut cum juſtitia exigatur debitum, aut ſe redimat, aut de vita componat.*

¶ Rationes Domorum, Jus hoſpitii, cum quis aliquo divertitur. Literæ Clementis VII PP. an. 1382. quibus regnum Adriæ tribuit Ludovico Duci Andegav. apud Acher. to. 10. Spicil. pag 242. *Ad hæc ſi Romanus Pontifex ... vellet cum ſua curia in aliqua civitate, vel aliarum terrarum, ſeu locorum ipſius regni Adriæ, morari, hoc poſſit libere & abſque impedimento quocumque .. & tam circa libratas ordinandas, cancellos f'"' ta, Rationes domorum, juriſdictione Mareſcalli libera, & aliorum Officialium Romanæ Curiæ, quam alias, in quibuſcumque conſiſtant, & qualitercumque retro temporibus, fuerit obſervatum.* Medica manu indiget hic locus.

Rationare, Placitare, *Plaider*. Capitulare 1. Caroli M. an. 802. c. 9. *Ut nemo in placito pro alio Rationare uſum habeat defenſionem alterius injuſte, ſive pro cupiditate aliqua minus Rationare valente, ... ſed unuſquiſque pro ſua cauſa vel cenſu, vel debito rationem reddat, &c.* [Marculfus l. 2. formul. 31. *Ut ipſa cauſa ſuſcipere ad malladum vel proſequendum in vice mea debeat, & cum ſupraſcripta illo ex hoc Rationare, vel quidquid exinde cum eo de ipſa cauſa egeris geſſeriſve, ratum & definitum apud me eſſe cognoſcas.* Annales Genuenſ. apud Murator. to. 6. col. 255. *Lite Corſicæ conſecrationis à Cardinalibus & ab Epiſcopis & Archiepiſcopis diu inter eos Rationata, & non concordata.* Polyptycus Eccleſiæ Vivar. *Qui ceſſione iſta rumpere voluerit, & cum S. Vincentio ſit Rationaturus.* Adde Chartam an. 876. in Probat. novæ Hiſt. Occit. to. 1. col. 130.]

Rationator, Advocatus. [Concilium Burdigal. an. 1079. inter Inſtrum. novæ Gall. Chriſt. to. 2. col. 273. *Die igitur determinato inſtante, utrique ſupranominati Abbates cum advocatis & Rationatoribus ſuis in concilio aſtiterunt; & prout quiſque melius potuit, cauſam ſuam licenter enarraverunt, & enarrando peroraverunt. Clamoribus itaque tenoribuſque utriuſque partis, omnibuſque eorum rationibus à concilio diligenter auditis, &c.*] Jacobus I. Rex Aragon. in Foris Oſcæ ano. 1247. fol. 7. *Judicaverunt unanimiter Optimates prædictum advocatum in Rationatoris officio ſecundum præmiſſa adeo proceſſiſſe, quod nec ipſe, nec prædictus infirmus advocatum petere, vel alii rationem committere poſſit ulterius in hac cauſa.* Conſtitutiones Barcinonenſes MSS. *Item que los Avocats & els Rahonadors ne puſquen pendre ne aver per lur ſalari del plet, ... ſi no aytant com lo Jutge den aver & pendre de la una part.* Obſervat Miræus in Donationib. Belgicis p. 549. *Rationatores*, Belgis & Teutonibus appellari, qui tam civiliter, quam criminaliter in tribunali Præpoſiti jus dicunt, vulgo *Redenaers* nuncupatos.

¶ Ratiocinator, Eadem notione. Index veterum Canonum, to 3. Concil. Hiſpan. col. 2. *Laici clericos auctores vel Ratiocinatores ſibi non conſtituant.*

Ratiocinare, Ratiocinari, Litigare, in jure agere, jus ſuum diſceptare, ad rationem ponere, cauſam ſuam coram judice rationibus probare, rem quampiam, rationibus ad id adductis, ſibi aſſerere, crimen rationibus in judicio à ſe amoliri. Vetus Notitia apud Beslium p. 149. *In legitimo placito ante ipſum Comitem ipſe ... advenire deberet ad hanc cauſam Ratiocinandum, &c.* Ordericus Vitalis l. 12. p. 846. *Sed virtute Regia conſobrinum ſuum protegente, Ratiocinari ad voluntatem ſuam non poterat.* Idem eodem lib. *Clamores veſtros & Ratiocinationes, ut rectius potuero, diligenter diſcutiam.* Sugerius in Ludov. VI c. 3. *De jure in curia ejus Rationando certa die decerteat.* Cap. 8. *Comes pactum hoc offerebat per Audream de Baldimento terræ ſuæ procuratorem Ratiocinare.* Vetus Notitia ex Tabulario Eccleſ. S. Laudi Andeg. p. 84. *Qui cum diu obſtinate prædictum paſſagium tenuiſſet, & ſe ipſum Ratiocinaturum dixiſſet, termino inde poſito, & poſtea præterito ... quatuor nummos, quos inde ceperat, reddidit.*

Derationare, Eadem notione. Chronicon Centulenſe Hariulfi l. 4. c. 7. *Tamdiu itaque contra Hucbertum inſtitit, uſquequo procerum judicio in Regis præſentia eam, quam diximus, villam Derationaret.* Cap. 19. *Volens eam veraci aſſertione, & charta teſtimonio nobis Derationare*, Tabularium Eccleſ. Ambianenſis fol. 34. *Et eamdem decimam Canonici adverſus eum Derationaverunt.* Chron. S. Petri vivi an. 1116. *Et ſeſe ubivis omnibus judicialibus ſententiis Deratiocinaturam evidenter perefecit, Eccleſiam Reſtacenſem ſe & anteceſſores ſuos plus 100. annis tenuiſſe.* Milo Criſpinus in Vita B. Lanfranci Arch. Cantuar. c. 9. *Et coram omnibus teſtimonio antiquorum Anglorum, qui periti erant legum patriæ, Deratiocinatus eſt libertatem terræ ſuæ.* Vide [*Derationare* ſuo loco.] Doubletum in Hiſt. Sandion. p. 842. Sammarth. in Gallia Chriſt. to. 2. p 445. &c.

Disra-

Digitized by Google

Disrationare. Leges Edwardi Confeſſ. c. 36. *Si quis fecerit clamorem ad Juſtitiarium, quod injuſte interfectus ſit, & dixerit, quod velit hoc Diſrationari, &c.* Leges Henrici I. Reg. Angliæ c. 2. *Si quis civium de placitis Coronæ implacitatus fuerit, per ſacramentum, quod judicatum fuerit in civitate, ſe Diſrationet, &c.* Mox: *Se Diſrationent, quod non debent.* Adde c. 29. & 48. Charta ejuſdem Henrici in Monaſtico Anglic. to. 3. p. 265. *Sciatis, me reddidiſſe Deo & Eccleſiæ & Roberto Epiſcopo Lincolniæ 12. bovatas terræ, quas Radulphus Baſſet Diſrationavit eſſe in dominio meo, &c.* Vide Leges Athelſtani c. 2. Matth. Paris ann. 1242. pag. 397. an. 1249. p. 508. Vitas Abbat. S. Albani p. 79. Chronicon Andrenſe p. 416. Probationes Hiſtor. Caſtilion. pag. 26. &c.

Dirationare, Eadem notione uſurpant Regiam Majeſt. l. 1. c. 15. §. 12. c. 16. §. 10. Leges Henrici I. Reg. Angl. c. 48. Ricardus Haguſtad. c. 13. Placitum apud Pinendenam apud Seldenum ad Eadmerum p. 198.

Desrener, Noſtris. Leges Guillelmi Nothi cap. 27. *Si home ve ut Deſrainer convenant de terra vers ſon Saignor, per ſos pers de la tenure meimes, qui il apellera à teſtimoines, les euverad Deſrainer: kar par eſtranges ne pourra pas Derainer.* Ubi miror, vocem *Derainer* non intellexiſſe Seldenum. Aſſiſiæ Hieroſol. MSS. c. 1. *Paurce que ſe il n'eſt plaideoir, que ſon conſeil li ſache la raiſon garder, & ſa querelle Deſreigner de ce dont il eſt requeroir.* Cap. 5. *Je le vous contrebati par eſgart de court, & vous par eſgart de court l'avés Deſreigné vers moi, &c.* Cap. 13. *L'on pont plaidoier contre chaſcun ſans eſtre donne à conſeil par court, pour ſon droit Deſraigner, ou deffendre, &c.* Occurrit ibi non ſemel. Chronicon Bertrandi Gueſclini MS.

Irons nous deſſus lui voſtre droit Deſrener.

Hinc *Deſrene*, quod *Dirationamentum* dicitur in Monaſtico Anglic. to. 1. p. 238. & apud Will. Thorn. pag. 2130. quod ſic definit vetus Conſuetudo Normanniæ: *Deresne ſi eſt une loy eſtablie en Normandie en ſimples quereles, par laquele celui, qui eſt ſuis d'aucun fet, & accuſez de feloníe, que il n'a pas fet le fet, de quoi la partie averſe l'avoit accuſé, & pour c'on que l'on a preſumption, que cheſcun doit mieus ſavoir la verite de ſon propre fet, que nul autre, la Deſrene eſt ottroiée à celui, qui en eſt ſuis pour deſclairier la verité du fait, dont il eſt accuſez. Donques el eſt que home Deſrene toute icele choſe, qui eſt propoſée antre lui par ſon averſaire, & Deſrene, c'eſt aſſavoir il demonſtre hors reſon ou ſans reſon, &c.*

Araisner, Ad rationem ponere, in pacto Tongrenſi ann. 1403. in magno Recordo Leodienſi pag. 29. 30. &c.

¶ 2. RATIO, Res, ditio, dominium, bona, facultates. Codex MS. Irminonis Abb. Sangerm. fol. 41. col. 2. *E contra accepit de Ratione S. Germani indominicatum cum caſa & aliis caſticiis ſufficienter & eccleſiam unam bene conſtructam.* Recurrit ibidem fol. 56. col. 2. Charta ann. 25. regni Caroli M. apud Stephanot. to. 3. Antiq. Pictav. p. 237. *Qualiter cellula, cujus vocabulum eſt Nobiliacus de Ratione S. Hilarii in loco quieto & valde congruo.* Charta Hildebaldi Epiſc. Maticon. an. 825. inter Inſtrum. tom. 4. Gall. Chriſt. col. 265. *Ut villas congruas & opportunas quæ ſunt de Ratione S. Vincentii Martyris inter ſe commutare deberent.* Diploma Ludovici & Lotharii Impp. an. 826. to. 8. Spicil. Acher. p. 159. *Res quoque, ſive quæ eidem Cellæ juſte & legaliter pertinent cum prædiis duobus, Quaſellis ſcilicet & Caſtaneo villari, ſive quæ idem Epiſcopus poſtea de cauſa epiſcopii ſui, de Ratione ſcilicet alterius cellæ S. Maximini ad divinum officium honorificentius peragendum ſuperaddidit, in integrum abſque ulla ſui diminutione, ſicut ab eo conſtitutum eſt, in uſus Monachorum cedant.* Diploma ejuſd. Ludov. imp. ann. 839. to. 2. Annal. Benedict. p. 609. *Pro hoc itaque noſtro favore atque licentia dedit jam dictus venerabilis Abbas Tatto ex Ratione monaſterii ſui Ratulfo presbytero atque capellano noſtro ... ad habendum in diebus vitæ ſuæ, in pago Kelteaſtein ... ſex hobas veſtitas ſub integritate earum; & in alio loco, in pago Auguſtgoi, quamdam cellulam, nuncupatam Herileſcella, cum omnibus ad ſe pertinentibus.* Charta Calvariæ Abbatis S. Andreæ Avenion. an. 1234. pro inſtitutione Parthenonis S. Crucis Dioc. Apt. to. 7. Spicil. Acher. p. 266. *Donamus vobis Cæciliæ ſanctimoniali ad conſtruendum monaſterium monacharum, quamdam eccleſiam noſtram deſertam, cum omnibus juribus, Rationibus & pertinentiis ſuis, &c.* Alia ann. 1313. to. 8. ejuſd. Spicil. p. 273. *Caſtrum & terram Montagriſſoni cum omnibus juribus, Rationibus, hominibus vaſſallis, caſalibus, feudis, ſive pertinentiis ſuis.* Alia Johannis Regis Franc. an. 1350. apud Balux. to. 2. Hiſtor. Arvern. p. 198. *Montibus, planis, viis, itineribus, juſtitiis altis, mediis & baſſis, Rationibus & redditibus quibuſcumque.*

¶ 3. RATIO, Rata portio rerum ad victum neceſſariarum militibus contingens, aliiſve, Gall. *Ration.* Bulla Bonifacii VIII. PP. pro Jacobo II. Rege Aragon. to. 3. Concil. Hiſpan. p. 536. *Tenebitur idem Rex, juxta mandatum Eccleſiæ, galearum numerum bene armatum tam de hominibus, quam de aliis oportunis & guarnimentis, & numerum militum ad Rationem & gagia de terris ſuis, ſub capitaneo vel admirato ... præficiendo, ipſum perſonaliter ſexaginta galeis armandis per ipſum Regem in terris ſuis cum ſumptibus & expenſis Eccleſiæ ſæpe dictæ, ad rationem viginti quinque millium ſolidorum.* Capitulum generale MS. S. Victoris Maſſil. an. 1378. *Clerici priorum & infirmarii, qui ſunt in poſſeſſione percipiendi Rationem de diſpenſa, permaneant in eadem poſſeſſione.* Contractus Monialium Artacellæ 27. Febr. an. 1403. *Debeat dare ... dominæ Prioriſſæ quatuor menſuras vini ultra penſionem ... item Refectorario pro ſuo labore duos juſtiales vini ultra ſuam Rationem.* Ubi *Penſi & Ratio*, idem ſonant.

¶ RATIOCINALE, Λογικόν. *Ratiocinalis*, λογικός, in Gloſſis Lat. Græc. Aliæ Græc. Lat. Λογικόν, *Ratiocinale, Rationale.*

¶ RATIOCINARE, Ratiocinator. Vide Ratio 1.

¶ RATIOCINIUM, Ratio, Computus. Charta Edwardi VI. Regis Angl ann. 1547. apud Rymer. to. 15. pag. 145. col. 2. *Abſque compoto ſeu* Ratiocinio *nobis reddendo ſeu faciendo.* Regula Melliceſis in Chronico ejuſdem Monaſterii p. 345. col. 2. ubi de novitio caute examinando: *Si aliquando prius religionem probaverit; ſi ſit Ratiociniis, ſervili conditione aut ad aliam reſtitutionem obligatus, ſi defectum habet natalium, &c.* Ubi *Ratiociniis obligatus* idem eſt, qui rationibus referendis obnoxius vel obæratus: qua de re etiamnum inquiritur ante probationem religioſam. Exſtat in Codice titulus *de Ratiociniis*. *Ratiocinia ſupputare*, apud S. Hieronymum l. 2. Ep. 7. Vide Columellam lib. 5. c. 1. ubi bis uſurpat *Ratiocinium* hac notione.

¶ RATIONABILE, Quod ad aliquem pertinet ſecundum legem & rationem, legitime & juſte. Charta Henrici Regis Angl. an. 1155. pro Normannis, apud D. *Bruſſel* ad calcem to. 2. de Feudorum uſu p. 4. *Liceat Vicecomiti & Bailliva noſtro attachiare & abreviare catalla defuncti inventa in laico feodo ad valentiam illius debiti per viſum legalium hominum; ita tamen quod nihil inde amoveatur, donec perſolvatur nobis debitum, quod clarum fuerit, & reſiduum relinquatur executoribus ad faciendum teſtamentum defuncti: & ſi nobis nihil*

Digitized by Google

hil debeatur ab ipſo, omnia catalla cedant defuncto, ſalvis uxori ſuæ & pueris ſuis Rationabilibus *ſuis*. Indentura an. 3. Henrici VI. Regis Angl. apud Thomam *Madox* Formul. Angl. p. 145. *Ricardus & aſſignati ſui habebunt Racionabilia plowbote, cartbote & fyrebote, in prædictis terris & tenementis per aſſignationem Seneſcalli dicti Willelmi Skrene vel hæredum ſuorum*. Vide Nomolexicon Thomæ *Blount* in Rationabili *parte bonorum*.

¶ 1. RATIONABILIS, Qui modum non excedit, medio conveniens, idoneus, Gallice R*aiſonnable*. Charta Petri Epiſcopi Meld. ann. 1226. pro Eccleſia de Nantholio: *Habebit autem capellanus pro victu & veſtitu ſuo & clerici ſui de bonis dictæ domus duos modios bladi ymbernagii* Rationabilis, *& ſex libras Pariſienſes ſingulis annis*. Index reddituum Monaſterii Corbeienſis MS. *Cum fœna Abbatis colligenda fuerint, ſubmoneat portarii, & ſingulæ domus debent mittere qui colliget... & in introitu prati debet eſſe ſerviens Abbati: & ſi ille qui mittitur*, Rationabilis *non fuerit, non ſuſcipitur, & aiſi alium miſerint ſufficientem, emendabunt*. Literæ Edwardi III. Regis Angl. ann. 1353. apud Rymer. tom. 5. p. 756. col. 1. *In locis, ubi vendenda fuerint, pro denariis ipſius Ducis, pro* Rationabili *pretio, prout inter ipſos & venditores eorumdem concordari poterit*. Expedient d'un Notaire:

En certain bourg au bon homme Lucas
Meſſire Artus paſſoit un bail à ferme,
Et pretendoit, au bout de chaque terme,
Outre le prix avoir un cochon gras.
Pour un cochon je n'y repugne pas,
Dit le fermier, mais gras, c'eſt autre choſe.
Que ſais-je moi ce qu'il arrivera?
Le grain peutetre ou le gland manquera;
Point ne me veux ſoumettre a telle clauſe.
Artus repond, que point n'en demordra.
Meſſieurs, leur dit le Notaire equitable,
Vous pouvez prendre un milieu, l'on mettra:
Qu'au ſieur bailleur le preneur donnera,
Bon an mal an, un cochon Raiſonnable.

Legitur to. 1. *des* Memoires *de Literature* Hagæ Comit. edit. an. 1715. p. 249.

¶ 2. RATIONABILIS, Æquus, juſtus, rectus, Gall. R*aiſonnable*. Privilegium Alberti Magdeburg. Archiep. an. 1219. apud Ludewig. tom. 5. Reliq. MSS. p. 36. *Cum facta anteceſſorum noſtrorum pia &* Rationabilia *ea teneamur ſollicitudine deffendere, quæ & noſtra in futurum à noſtris ſucceſſoribus defendi exoptamus*.

¶ RATIONABILIS MAGISTER, Idem qui ſupra *Magiſter rationalis*, Magiſtratus qui rationibus Principis ſeu ærario præerat, in quibuſdam regnis. Procuratorium Regis & Reginæ Siciliæ ad Imperatorem pro inveſtitura bonorum, quæ tenent ab imperio an. 1344. apud Ludewig. to. 5. Reliq. MSS. p. 472. *Datum vero ibidem per Sergium Dominium Urſonis de Neapoli, Militem, juris civilis profeſſorem, magnæ noſtræ curiæ Magiſtrum* Rationabilem, *Viceprotonotarium regni Siciliæ*.

RATIONABILITER, Juſte, cum ratione, R*aiſonnablement*. Synodus Vernenſi ann. 755. c. 23. *Et poſtea alias cauſas cum juſtitia* Rationabiliter *judicent*, [Utuntur Apul. ad Aſclep. S. Hieron. Epiſt. 25. cap. 5. Nicolaus de Jamſilla de Geſtis Frederici II. Imp. apud Murator. to. 8. col. 543. & alii. Vide Voſſium de Vitiis ſerm. l. 4. c. 35.]

RATIONALE, in veteri Teſtamento, erat, ſtola Pontificicalis, quæ & *Logium*, dicebatur: *Pannus* ſcilicet *exiguus*, ut ait Eucherius Lugdun. *ex auro, gemmis, coloribuſque variis, qui ſuperhumerali contra pectus Pontificis anectebatur*. Subdit Innocentius III. l. 1. Myſter. Miſſæ c. 11. *Dictum eſt* Rationale *judicii, quia ibi erat lapis, in cujus ſplendore Deum ſibi eſſe propitium cognoſcebant. Erat autem* Rationale *quadrangulum duplex de quatuor coloribus, auroque contextum, habens 12. lapides per ordines quatuor, &c.* Mox: *Inſerebatur autem* λόγιον *ſuperhumerali à ſuperiori parte per duos annulos, & duas catenulas aureas, immiſſas duobus unciais, qui ſub duobus prædictis onychinis in ſuperhumerali continebantur infixi, &c.* Vide Fulbertum Carnot. Epiſt. 2. Fuit etiam

RATIONALE, Veſtis Epiſcoporum novæ Legis, vel ornamentum: ſed cujuſmodi fuerit, hactenus incertum manet. Menardus ad librum Sacramentorum Gregorii M. ait, eſſe *ornamentum quoddam pectorale, ad ſimilitudinem illius, quo utebantur olim legales Sacerdotes*. Sed hæc nihil declarant. Multus eſt Gretzerus in Obſervat. ad Philippum Eyſtetenſem c. 16. in diſquirendo, quid ſit Pontificium Rationale nuperum, eoque ferme concedit, ut quidpiam affine Pallio Archiepiſcopali fuiſſe exiſtimet, cujus uſus aliquot Epiſcopis ab ſummis Pontificibus indultus legitur. Sane Ivo Carnotenſis ſerm. 3. ubi de Rationali Sacerdotum veteris Legis, quibuſdam tantum Epiſcopis, non omnibus conceſſum innuit: *Hic ornatus ſolius erat Pontificis, ſicut & nunc eſt apud eos, quibus ea uti conceſſum eſt, propter diſtantiam majorum & minorum Sacerdotum*. Et infra: *Novi quoque Teſtamenti Sacerdotes non omnibus illis utuntur indumentis, quia nec duabus utuntur tunicis, nec* Rationali, *præter ſolos Pontifices*. Conceſſi peculiari quodam privilegio ſedibus ipſis, vel perſonis, Rationalis exempla aliquot recitant Scriptores. Ac de Eyſtetenſis ſedis Epiſcopis omnibus indulto à ſummo Pontifice Rationali, ſic ipſe Epiſcopus Philippus Eyſtetenſis in Vita S. Willibaldi c. 23. *In cujus dignitatis evidentiam veſtitura magni ornatus, ac ſanctæ figurationis ei conceſſa eſt: nec non ab omnibus ſibi rite ſuccedentibus præ cunctis Epiſcopis, qui de linea Moguntinæ derivationis computantur. Vocatur autem veſtis iſta* Rationale, *quo etiam ſummus Pontifex accedens ad Sancta ſanctorum olim ſuperveſtiebatur. Habebat autem* Rationale *ſummus Pontifex in Lege veteri in præfigurationem multæ perfectionis, & Pontificibus novi Teſtamenti quibuſdam conceditur in exhibitionem conſummatæ virtutis, quæ gratia & ratione perficitur, à qua* Rationale *dictum eſt*. Eadem habet Hiſtoria S. Walpurgæ ad Reginam Hungariæ. Bulla Lucii III. PP. an. 1185. pro Archiepiſcopo Montis-Regalis in Sicilia, apud Margarinum in Bullario Caſinenſi to. 2. pag. 199. *Fulgeat in pectore tuo* Rationale *judicii cum ſuperhumerali ratione conjunctum, & ita in conſpectu Dei procedas & hominum, &c.* Verſus, præfixi Chronico Mindenſi Meibomiano, de Fundatione Mindenſis Eccleſiæ:

Et hoc Templum conſecratur
A Leone, & ditatur
Multis privilegiis.
Nam hic Præſul honoratur,
Mindenſis qui vocitatur
Dignitate *pallii.*
Quod bene Rationale
Vocamus, & hoc non male;
Nam trini Epiſcopi,
Tantum iſta decorantur,
Per quem recte venerantur
Locus, gens & Clerici.

Deſcripſit Chappeavillus ad caput 40. Ægidii Aureævallis Monachi, Chartam Innocentii II. qua Adelberoni II. Epiſcopo Trajectenſi uſum Rationalis certis diebus concedit, his verbis: *Et quoniam tanquam Aaron ad Pontificalis dignitatis faſtigium divina gratia te vocatum eſſe confidimus, & loco Moyſi ad regendum Chri-*

Digitized by Google

Chriſtiaunm populum, per Dei providentiam es conſtitusut, eorum quoque dignitatis te porsicipem coſtituimus, & uſum Rationalis, poſtquam iu Epiſcopum conſecratus fueris, perſonæ tuæ concedimus: ſtotuensos, ut eodem ſacro ornamento iufra Eccleſiam duntaxat his diebus utaris, qui iu præſentis ſcripti ſerie præſcribuntur, id eſt Cœna Domini, Paſcha, Aſcenſione, Pentecoſte, iu feſto B. Joannis, iu ſolennitatibus Apoſtolorum Petri & Pauli, Aſſumptione B. Mariæ, in feſto B. Lamberti, omniumque Sanctorum, Natali Domini, in Octavis ejuſdem, & Epiphania, iu Purificatione B. Mariæ, in Dedicationibus Eccleſiarum intra tuam parochiam, & ordinationibus Clericorum, & in anniverſario die Dedicationis Leodienſis Eccleſiæ. Ex quibus patet, eumdem ferme fuiſſe *Rationalis* deferendi uſum ac *Pallii*.

At omnium Epiſcoporum fuiſſe R*ationale* videtur innuere Miſſa vetus ex Codice Rotaldi, Abbatis Corbeienſis, de Epiſcopo ſacra facturo die Paſchatis: *Poſtea miniſtretur ei caſula: deindem vero Rationale cohærens junctim ſuperhumerali*. Quo ſpectant iſta ex Ivone Carnot. ſerm. 3. *Sunt autem adinvicem concatenata Rationale &. humerale, quia cohærere ſibi invicem debent ratio & opera*. Mentio eſt præterea *Rationalis* in Actis Eccleſiæ Saltzburgenſis apud Caniſium: *Inter cetera pretioſa, quæ tunc temporis idem intruſus, ſeu Epiſcopus, nobis abſtulit,* Rationale *unum ex auro & gemmis pretioſis intextum, aureis catenulis dependens, pene mille marcarum pretio æſtimatum, quod Imperator Græciæ fundatori noſtro Gebehardo Archiepiſcopo, dum legatione Cæſaris illo functus, filium ejus baptizaſſet, pro munere donaverat, juſſit præfatus Perchtoldus exponi, militibus ſuis hæc largiturus.* Mox: *Quidam vero ex fratribus* Nordwinus *Presbyter, Sacriſtæ ſeu Cuſtodis functus officio, ad tantum facinus perhorreſcens, & aliorum quatuor, qui adhuc ſupererant, ſimili cæde jam perituris vitæ conſulens, arreptum* Rationale *in quatuor fruſta confregit, cuique illorum ſuam partem tribuens*. Meminit & *Rationalis Epiſcopalis* Hiſtoria Epiſcoporum Autiſiod. c. 49. *Palla vero carbaſea auro circa pectus effulgens* Rationali*, à genibus ad talos uſque holaſerica limbo deaurata mirifice Pontificalia veſtigio complectebatur*. Infra: *Caſula autem coloris ætheris phrygio palmum habente, ſuperhumeralis &* Rationa*lis effigiem ad modum Pallii Archiepiſcopalis honorabiliter prætendebat*.

Ex quibus ſane nihil aliud fuiſſe videtur *Rationale* iſtud Epiſcopale, quam pallium. Bruno Signienſis Epiſcopus de veſtibus Epiſcopal. *Reſtat nunc ut de pallio dicamus, per quod ſimul utrumque, & ſuperhumerale & Rationale ſignificatur. Quia enim ſupra utrumque Pontificis humerum jacet, ſuperhumerale dicitur; quod vero inde deſcendens iu ipſo Pontificis pectore jungitur, Rationale dicitur. Habebat enim Aaron ſuperhumerale, quod quidem uſque ad humerum extendebatur:* Rationale *vero quadrangulum erat & duplex, ſicut & pallium duplex eſt. Habebant enim menſuram palmi, tam in latitudine, quæ menſura Pontificis pectori ornando vel operiendo ſufficeret. Habet igitur Pallium eandem cum ſuperhumerali &* Rationali *ſignificationem, quamvis eandem non habeat compoſitionem*. Habetur in Miſſa, ab Illyrico edita, hæc Oratio *ad Rationale*, cum ſcilicet illud induit Epiſcopus ſacra facturus: *Da nobis Domine virtutem tuam firmiter retinere, & doctrinam veritatis plebi tuæ digue aperire*.

☞ Ruinartius in ſua Diſſertatione de Pallio Archiepiſcopali to. 2. Operum poſthum. Mabillonii pag. 452. duplex Pallium diſtinguit, Romanum ſcilicet & Gallicanum. Pallium hoc Gallicanum idem eſſe cenſet cum Rationali: quod poſt Marlotum tom. 2. Metropolis Rem. l. 3. ſic deſcribit ibid. p. 454. ex veteri Catalogo ornamentorum Pontificalium Remenſis Eccleſiæ, ut ex ea deſcriptione poſſit unuſquiſque advertere quam proxime accedat Rationale ad Pallium noſtrum. Sic Auctor hujus Catalogi: *Aliud eſt unum magnum & pretioſum* Rationale *de panno aureo cum quatuor anulis & totidem agrappis de auro, in quo ſunt duodecim lapides pretioſi diverſorum colorum incuſſati (ſ. incaſſati) in duodecim circulis aureis, in quibus ſunt ſcripta nomina duodecim filiorum Iſrael, & pendet ipſum* Rationale *cum una catena de auro circumdante humeros Prælati, in cujus catenæ duobus lateribus admodum duo pulchri lapides in auro, & à parte poſteriori unus ſat craſſus cintallus*. Hoc pretioſius Rationale in ſolis majoribus ſolemnitatibus adhibitum fuiſſe certum videtur eidem Ruinartio: aliud vero minoris pretii ſingulis diebus ab Archiepiſcopis ſacra facientibus; iis enim non erat licitum *ſine Pallio Miſſas dicere* ex Concilio Matiſcon. I. ann. 582. can. 6. Hujus poſterioris Rationalis etiam meminit Auctor Catalogi laudati his verbis: *Item aliud* R*ationale parvum de auro cum catena aurea, in cujus medio interradiat lapis inuſitatæ magnitudinis, & in circuitu ejuſdem ſunt alii octo lapides pretioſi, videlicet quatuor ſmaragdinæ & quatuor balos*.

☞ Porro ſi Rationale iſtud Gallicanum pallium non fuit, ut Ruinartius obſervat, ipſum tamen Pallii locum obtinuiſſe veriſimillimum eſt, utpote quod eodem prorſus modo, ac nunc Pallium, in Miſſa gerebatur ſuper alia pontificalia indumenta; id patet ex ſequenti articulo prædicti Catalogi, ubi ſic habetur: *Item tres acus de argento deaurato ſervientes ad tenendum dicta* Rationalia *cum caſula, & habet quælibet acus in ſummitate unam groſſam margaritam antiquam*. Rationalis pontificii rurſum meminit vetus Rituale Eccleſiæ Remenſis, eoque pretioſo ornamento veſtitum S. Remigium repræſentant antiquæ figuræ tam Metropolitanæ, quam aliarum quarumdam civitatis Rem. eccleſiarum. Ex quibus tandem conficit ſæpe laudatus Ruinartius haud temerariam eſſe ſuſpicionem, Pallium Gallicanum aliud ab iſto Rationali olim non fuiſſe, cui Pallium Romanum ſucceſſerit: quam conjecturam confirmat ex antiquo Scriptore ſub Alcuini nomine vulgato, qui eo tempore vixiſſe videtur, quo Pallium Rom. cœpit ab omnibus Eccleſiæ Gallicanæ Metropolitanis ſuſcipi. Hic Auctor lib. de divinis Officiis cap. 18. ita loquitur *Pro Rationali nunc ſummi Pontifices, quos Archiepiſcopos dicimus, Pallio utuntur, quod à ſancta Rom. Sede Apoſtolico dante ſuſcipiunt*. Nec impedit, quod agat de Judæorum Rationali; dicit enim hic auctor Pallium Romanum Rationalis Judaici locum tenere, eo quod Rationali Gallicano, quod Judaico non erat abſimile, ſucceſſerit. Pallium cum Rationali etiam comparant Bruno Signienſis lib. de Veſtibus Epiſcopalibus & Scriptor Hiſtoriæ Epiſcoporum Autiſiod. c. 49. Vide *Pallium* 3.

RATIONALES, Procuratores Principum (nam & ita interdum appellantur) in provinciis, qui *Provinciales reditus* exigebant: καθολικοί, in Gloſſ. Gr. Lat. Julius Firmicus l. 3. c. 4. *Facies Procuratores Regum Rationales*. Infra: *Faciet aut Procuratores Regum, aut Rationales, aut quibus nuntiandi poteſtas concedatur*. Cap. 8. *Reddet etiam honeſtos moribus & graves, Rationibus etiam faciet præpoſitos, aut conductionum, aut frumentorum, &c.* Cap. 13. *Qui diſcuſſiones Rationales magnaque negotia tractare conſueverint*. Lampridius in Severo: *Procuratores, id eſt, Rationales*. Ejuſmodi *Rationalium* mentio eſt in veteribus Inſcriptionibus, in utroque Codice, apud Ammianum, Lactantium de Mortibus perſecut. num. 12. Senatorem lib. 6. Epiſt. &c. *Rationales*, qui *rationes* & *computa diſpungunt*, in Bul-

in Bulla Clement. VI. PP. an. 1344. apud Waddingum in Regeſto to. 3. p. 308. Vide quæ de *Rationalibus* variis congeſſit Jacobus Godefredus in Notitia dignitatum Codicis Theodoſiani p. 327. 328. 329. 330.

Rationales porro in provinciis bona caduca & vacantia fiſco vindicabant: unde huc referenda videtur Lex Wiſigoth. l. 10. tit. 2. §. 5. *Et ſi forte poſſeſſio eſt, ubi repoſitio alicujus ſubſtantiæ ſit, ne per* Rationales *excuſatio fiat*, &c. Infra, in exemplari Epiſtolæ informationis: *Ita ut, ſi aliquid ibi repoſitionis habetur, & annulo domini ſui non eſt ſignatum, propter auferendam rationem* Rationalium, *per illos 8. dies annulo tuo maneat obſignatum.*

¶ RATIONALIS, in Eccleſiis Hiſpaniarum quis dicatur, docet Synodus Toletana an. 1565. to. 4. Conc. Hiſpan. p. 80. col. 1. *Præcipit Synodus Miſſarum celebrationem & alia opera pia, quæ teſtamentis mandantur, ſaltem intra annum unum poſt teſtamenti publicationem impleri. Quin etiam Curatis omnibus & rationum eccleſiaſticarum præfectis, quos Rationales vocamus, jubet ut ſingulis annis Ordinario... exponant quantus Miſſarum nondum celebratarum numerus in ipſorum parochiis ſuperſit.* Hi Rationales rurſus memorantur in Synodo Valentiæ an. 1566. ibid. p. 119. col. 2. & p. 133. col. 2. quo in poſteriori loco hæc habentur de electione eorumdem: *Cum Rationalis ... eligendus erit, clerus duos nominet, quos Ordinario proponat, è quibus alterum pro ſuo arbitrio Ordinarius eligat.* Epitome Conſtitutionum ejuſd. Eccl. ibid. p. 188. *Canonici Rationales pro tempore exiſtentes, non poſſint habere ſalaria dicti officii, niſi computato libro & facta definitione.* Vide *Capſoverius* & mox *Rationarius*.

¶ Rationalis Magister, Regis rationibus, ſeu ærario Præfectus. Privilegium Petri II. Regis Valentiæ pro Eccleſiaſticis, to. 3. Concil. Hiſpan. p. 616. col. 2. *Quum hoc eodem injungimus, noſtro Rationali magiſtro, vel aliis è prædictis adminiſtratoribus & aliis depoſitariis prædictis, computum vel computa auditoribus, ut quidquid vobis pro præmiſſis duxerint exſolvendum, quod in noſtro computo admittere non poſtponat.* Vide *Magiſter rationalis*.

¶ RATIONALITAS, Vis & facultas ratiocinandi. Tertullianus lib. de Anima c. 38. *Habet immortalitatem, Rationalitatem*, &c. Paſſim utuntur recentiores Philoſophi.

¶ 1. RATIONARE, Placitare. Vide *Ratio* 1.

¶ 2. RATIONARE, Rationes edere, computare. Statuta Vercell. lib. 1. fol. 19 recto: *Itemque Poteſtas ſive Rector Communis Vercellarum teneatur ſpecialiter conſtituere & habere unum ejus judicem juriſperitum, qui teneatur exigere banna, condemnationes, fodra, taleas, alia onera, introitus & avere Communis Vercellarum, quæ remanſerunt ad exigendum ante tempus ſui regiminis, poſtquam ipſa fodra & condemnationes inquartata & inquartatæ fuerunt Rationata prius per Rationatores Communis Vercellarum.* Vide infra *Rationator* 1.

¶ RATIONARIUS, juxta vim vocis, Idem qui *Ratiocinator* Ciceroni, aliis minus Latinis *Calculator*. Modeſtinus lib. 27. Dig. tit. 1. leg. 15. §. 5. *Neque librarios, neque calculatores, quos vulgo Rationarios dicimus, habere immunitatem dicunt Divorum conſtitutiones.* Rationariorum vero, quorum crebra fit mentio in Notitia Imperii, & apud Scriptores ævi Theodoſiani, procuratio erat, ut eam exponit Carolus de Aquino in Lexico Milit. ex horreis fiſcalibus & caſtrenſi penuario aſſignare militibus & diſtribuere buccellatum in ſingulos dies: alternis vero vinum & acetum; uno per hebdomadam laridum, duobus vervecinam; de qua procuratione Rationariorum Leges agunt in Jure civili, & Ammianus l. 17. Referebant autem in tabellas ſeu pictacia, capita rationum, quæ viritim in numeros militum & pabulorum, quæ exhibebantur pro equorum alimonia. Hæc interdum connumerata pecunia, quandoque vero ipſis annonariis ſpeciebus dividi moris fuiſſe, ex Polybio l. 6. de Caſtrametatione Romana, probat idem de Aquino; qui tandem obſervat *Rationarios* non parum diſcrepaſſe à *Rationalibus*, de quibus paulo ante dictum eſt. *Rationarii apparitionis armorum magiſtri*, meminit Ammianus l. 15. & *Rationarii apparitoris*. lib. 18.

¶ Rationarius, Idem qui ſupra *Rationalis* in Eccleſiis Hiſpanicis, Oeconomus. Acta S. Ferdinandi Regis Caſt. tom. 7. Maii pag. 370. *Poſt hanc arcam ferebatur Deipara parva imago eburnea.... ferebatur autem perquam devote & reverenter inter manus Rationarii.*

¶ 1. RATIONATOR, Ratiocinator, Rationibus præfectus. Statuta datiaria Riperiæ fol. 13. v. c. 4. *Quilibet emptor & quilibet officialis debeant notificare præfato Capitaneo & Rationatoribus dictæ Communitatis omnes & ſingulas inventiones, conventiones & pacta .... & quod Rationatores dictæ Communitatis ... adſtricti ſint ... omnes prædictas inventiones, conventiones & pacta ... ſcribere ſuper uno libro dictæ Communitatis.* Utitur Ulpianus. Vide *Rationare* 2.

¶ 2. RATIONATOR, Advocatus. V. in *Ratio* 1.

¶ RATISCUNT, *Adæſtimaverunt*, in Gloſſis Iſid. Legendum, ut in Excerptis: *Rati ſunt, æſtimaverunt*.

¶ RATISOS, Ταπεῖς, in Gloſſis Lat. Gr. Vulcanius caſtigat, *Ratis*, ὁ ταπεῖς. In Gloſſis Græc. Lat. habetur: Ταπεῖς τὰ πικὰ, *Plauta, Ratiſas*.

RATO, Mus major, *Rat*. Vide *Ratus* 1.

RATOR, *Judex*. Rata, *arbitrata, firma, certa*. Gl. Lat. MS. Reg. Cod. 1013. Ita etiam Gloſſ. Iſid.

¶ RATTUS, Gallis *Rat*. Vide mox *Ratus* 1.

RATULA. Silveſter Giraldus in Topogr. Hibern. diſt. 1. c. 10. *Ratulæ vero raucæ & clamoſæ innumeræ*. Sed videtur legendum *Ranulæ*.

¶ RATUM, Deliberatum, conſtitutum, Latinis; hinc *Litteræ de Rato*, in Chronico Andrenſi to. 9. Spicil. Acher. p. 568. dicuntur illæ, in quibus id continetur quod deliberatum fuit & conſtitutum.

RATURUS, Mus major. Vide *Ratus* 1.

1. RATUS, Rattus, Mus major, vulgo *Rat*, apud Silveſtrum Giraldum in Topogr. Hibern. diſt. 2. cap. 32. Idem in Itinerario Cambriæ lib. 2. c. 2. *Murium majorum, qui vulgariter* Rati *dicuntur*. Willelmus Andrenſis in Chronico: *Cum ... tam noctuas, quam* Rattos *ſibi infeſtos animoſitate juvenili circumquaque fugaret*, &c. [Vita S. Lanfranci n. 8. to. 5. Maii p. 835. *Mures &* Rati *valde ſunt nobis infeſti, & ideirco nunc affero catum*. Vide Voſſium lib. 1. de Vitiis ſermonis c. 28.] De vocis etymo vide quæ commentantur Cobarruvias, Ferrarius, & alii.

Raturus, in Gloſſ. Ælfrici, *Ræt*, id eſt Mus.

Rato, Eadem notione. Henric. de Knyghton. an. 1381. *Tanta agilitate aſcenderunt, ac ſi eſſent* Ratones, *vel ſpiritu aliquo vecti*. [Elmham. in Vita Henrici V. Regis Angl. c. 68. *Tandem murum* Ratonumque *carnes exoticas, magno comparatas precio, rapida ventris voracitas in ſuam fallaſam abyſſum devorat & receptat.*]

2. RATUS, pro *Raptus*. Vide *Raptus*.

¶ RAVA, Genus coloris. Vide *Ravus*.

RAVACAULUS, pro *Rapocaulis*, Caulis ſpecies, quæ vulgo *Choux rave*, in Capitulari de villis c. 70.

¶ RAVALE, Deſtructio, ſubverſio, qua decreto Judicis ob admiſſum crimen deprimitur ſeu complanatur ædificium, à Gallico *Ravaler*, Deprimere. Privile-

Digitized by Google

vilegium Johannis de Caſtellione Comitiſſa Bleſenſis an. 1265. pro Monaſterio S. Johannis in Valleia Carnot. è Schedis D. *Lancelot*: *Si contigerit caſus, per quem debet, ſecundum judicium dictorum Abbatis & Conventus, fieri Ravale ſeu deſtructio domus vel alicujus rei exiſtentis in aliquo dictorum locorum immunium & quietorum, ut dictum eſt, ſupra mandatum dictorum Abbatis & Conventus, ſuperficiem ligneam domus deſtruendæ, & ſuperficiem rei alterius, de quibus fieri Ravale apportoret, tradent Præpoſito Carnotenſi ... ad comburendum, & ſtatim dictus Præpoſitus vel Ballivus dictam ſuperficiem comburent extra terram dictorum Abbatis & Conventus, nec licet, nec licebit prædictæ nobili Comitiſſæ, vel heredibus ſuis ſucceſſoribus ejus, intrare (aliquem) prædictorum locorum pro faciendo aliquo Ravale, ſeu aliam juſtitiam quamcumque*. Vide Condemnare terram vel domum.

RAVANNA. Tabularium Foſſatenſe: *Hi ſunt, qui debent annuatim ſaccos ad reponendum Ravannas & tot bautons bladi in grangia dictæ Abbatiæ.*

☞ Per *Ravannas* intelligo ventilationes ſeu ejectiones è frumento vantilato, voce à vannus deducta; & pro *bautons* corrigo *bautens*. Vide *Halte* & *Hanto*.

RAUB, Raupa, Exuviæ, ſpolium, furtum vel prædatio cujuſvis ſupellectilis, Germanis *Raub*, unde noſtris *Robe* pro veſtimento, & *Rober* & *Deſrober*, pro furari, veſtem vel quamvis ſupellectilem auferre, furari; [niſi eas voces cum Ferrario deducere malueris à Latino *Rapere*: quod etiam Carolo de Aquino magis arridet.] Lex Alemann. tit 49. *Quicquid ſuper eum cum Rauba vel arma tulit, omnia ſicut furtiva componat.* Leges Rotharis Regis Longob. tit. 5. *Si ſpolia ex ipſo mortuo tulerit, id eſt, pro Raub componat ſol.* 80. Formulæ Parenſales cap. 8. *Dum diceret, quod ... ipſum ibidem interfeciſſet, vel occidiſſet, & Rauba ſua, caballos, aurum & argentum, & drapalia exinde tuliſſet, vel deportaſſet.* Et cap. 26. *Contigit quod cellarium, vel ſpicarium veſtrum infregi, & exinde annonam, vel aliam Raupam in ſolidos tantos furavi* Hinc eadem vox pro furto in Charta Petri Regis Aragonum ann. 1305. apud Guichenonum in Centur. 2. Biblioth. Sebuſianæ capit. 70. *Prudentiæ veſtræ recepimus literas .... continentes rapinas, Raubas, violentias, aliaque damna ... irrogata*, &c. Vide Formulas Andegavenſes cap. 29.

☞ Pro veſte noſtris *Robe* dicta paſſim occurrit; ac primum pro tunica virili. Acta S. Yvonis MSS. *Apparatu Raubarum Pretioſarum ... depoſito, vilem habitum ſumſit.* Adde Proceſſum de Vita ejuſdem S. Yvonis to. 4. Maii pag. 546. Teſtamentum Johan. Comitis Claromontis an. 1340. apud Baluz. tom. 2. Hiſtor. Arvern. pag. 317. *Legamus Stephano vayleto & cumbrerio noſtro ... meliorem Raubam noſtram.* Vide Teſtamentum Roberti III. ibid. pag. 307. aliud Bernardi de Turre ibidem pag. 571. aliud Guidonis de Turre ibid. p. 616. cujus locus exſtat in voce *Cumalletus*; Limborchium lib. Sentent. Inquiſit. Toloſ. p. 66. 123. Teſtamentum Guigonis Epiſc. Caſtr. an. 1345. apud Marten. tom. 1. Collect. Ampl. col. 1460. Teſtamentum Guillelmi Vicecomitis Narbonenſ. apud eumdem Marten. tom. 1. Anecd. col. 1633. Statuta Eccleſiæ Anic. ann. 1267. tom. 2. eorumdem Anecdot. col. 485. Pro muliebri quoque veſtimento in Statutis Genuæ lib. 3. cap. 5. *Poſſit uxor viro mortuo habere de bonis viri Raubam nigram*, &c. Adde lib. 2. cap. 17. Teſtamentum Beatricis de Alboreya Vicecomitiſſæ Narbon. ann. 1367. apud Marten. to. 1. Anecdot. col. 1524. *Item legamus eidem Monaſterio, ſeu Conventui, unam Raubam noſtram deauratam pro altari dictæ Eccleſiæ.* Mox recurrit ead. col. Proclamatio Conſilii Maſſil. ſub finem ſæculi 13. ex Schedis D. *le Fournier*: *Nulla domina de cetero portet in Raubis ſuis*, &c. Pluries occurrit ibi. Miracula MSS. Urbani V. PP. *Timens ne ipſam deraubaret, quia erat in bono ſtatu de Raubis ſuis.* Vide *Roba*.

¶ Rauba, Quodvis tegmen, ut exponunt viri docti. Proceſſus de B. Petro Luxemburg. to. 1. Julii p. 590. *Nec poterat pati, nec ſuſtinere, quod Rauba eſſet ſuper dictam tibiam.*

¶ Rauba, Supellex quævis, ut *Roba* ſuo loco. Statuta Maſſil. lib. 3. cap. 58. *Decernimus obſervandum, quod quilibet auctoritate ſua poſſit claudere portas domus ſuæ ſuo inquilino, omniaque ibi invecta & illata à dicto inquilino, ſi voluerit, ſibi obligata retinere pro mercede dictæ domus ab illo inquilino ſibi conventa ... Similiter liceat illi retinere Raubam ibi illatam, quando forſitan inde recedet, vel exibit, aut recedere volet dictus inquilinus.* Teſtamentum Rogerii Vicecomitis Carcaſſon. ann. 1150. in Probat. novæ Hiſtor. Occitan. to. 2. col. 531. *Raymundo Trencavelle fratri meo mando & valde præcipio, ut donet Bernardæ Vicomitiſſæ uxori meæ* 10000. *ſolidorum Melgorienſium, & medietatem meæ Raubæ, excepto auro & argento, videlicet pannorum, mantellorum, tapetiorum, filtrorum & omnium horum ſimilium.* Statuta Genuenſia lib. 4. cap. 17. *Non poſſunt fieri loti ſine licentia Senatus ſub pœna ſoutorum centum, & amiſſione Raubarum ſeu rerum poſitarum ad lotum*, &c. Oberti Cancellarii Annales Genuenſ. lib. 2. apud Murator. tom. 6. col. 304. *Et cum in medio galeæ eſſent, vetitum ut noſtri non accederent, ne forte Raubas portarent, ſtatim quidam Piſanus armatus extraxit de capite ſuo elmum*, &c. Iidem Annal. Ogerii Panis lib. 4. eodem tom. col. 392. *Comes autem Syracuſiæ cum ſua baronia de civitate exeuntes, apertis portis, multos Piſanos, qui in terra erant, & totam Raubam eorum, vexilla & tentoria & arnexium totum ceperunt.* Huc revocari poſſunt veteres Formulæ Andegav. art. 29. *Veniens homo, nomen illi, apud (aut) femina, nomen illa, qui fuit conjux illa quondam germanus illius, ante venerabile vir illi Abbate, interpellaverunt hominem, nomen ille, quaſi ſervitium qui fuerant ipſius illi, quondam poſt ſe habuiſſit commandatas, hoc eſt, illam rem, qui illi ad præſens aderat, & hoc ſetum fortiter denegabat. Interrogaverunt ipſius illi, ſe (ſi) habebat homines qui de præſente fuiſſent, & vidiſſent quando ipſa Rauba ipſi illi & illi commandaſſet.* Hic intelligi debet quælibet res mobilis, quæ *commendari* ſeu apud aliquem deponi poteſt, ſicque non male *depoſitum* interpretatur Mabillonius to. 4. Analect. p. 250. & in Supplemento Diplomaticæ p. 82.

¶ Rauba Lecti, Quivis lecti ornatus, inſtructus, ut ſtragulum, linteum, &c. Conſtitutiones Frederici Regis Siciliæ c. 58. *Nulli omnino curialium ... licere decrevimus mataratia & alias Raubas lectorum ... patrono invito accipere.* Tranſactio inter Abbatem & Monachos Craſſenſes ann. 1351. ex libro viridi fol. 53. *Quando mittentur aliqui Clauſtrales Camone, ut ibi reſideant pro ſociis cum Priore, dominus Abbas dicti monaſterii habet (dabit) eis duo animalia, videlicet unum pro perſona ſua & aliud pro Rauba lecti & aliis rebus dicti Monachi portandis ad dictum Prioratum de Camone.* Haud ſatis ſcio an eadem notione ibidem: *Lavandarius tenetur lavare bis in qualibet ſeptimana Raubam Conventus & ſingulariorum de eodem & familiæ eorumdem.* Linteum quodvis videtur eſſe intelligendum.

¶ Raubæ Æstivales, vel *Hyemales*, Veſtes quibus Dalphini proceres ac familiares ſuos donabant æſtate vel hyeme. De his fuſius agitur in Ordinatione Humberti II. tom. 2. Hiſtor. Dalphin. pag. 315. Vide *Roba*.

¶ Raubæ Papales. De iis *raubis* eſſe dicuntur Papæ mi-

pæ miniſtri, & familiares, quod alias ſuis familiaribus Principes *raubas* diſtribuerent certis anni feſtivitatibus, ut infra dicitur in *Roba*. Fragmentum libri, cui titulus: *Memorabilia Humberti Pilati*, tom. 2. Hiſtor. Dalphin. p. 622. *Die Martis ante Pentecoſtem*, 18. *die Maii* (*an.* 1344.) *dedit Papæ caſtrum Aviſani*, *& complevit cum eo factum de Romanis pro medietate juriſdictionis dictæ villæ ... tunc exiſtentibus cum Domino, in dicto compromiſſo, Henrico de Ture & Petro de Neyriaco Notariis juvenibus, qui, licet inviti, iverant Aviſanum & fecerant ſyndicatum, & nullo alio de conſilio vel famulatio Domini exiſtente cum eis, & illi fuerunt de Raubis Papalibus tunc retenti.* Gualvaneus Flammeus apud Murator. to. 12. col. 1004. *Et ut Vicecomites haberent cauſam ſtandi in pace cum Eccleſia, Johannes Papa dedit epiſcopatum Novarienſem Johanni Vicecomiti Ordinario Eccleſiæ majoris, Vercellinum ſupradictum recepit ad Robes Papales, & plures ex Vicecomitibus fecit Ordinarios Eccleſiæ majoris.*

¶ RAUBÆ SCUTIFERORUM, de quibus eſſe dicebantur Scutiferi, qui *Raubas* accipere ſolebant ab iis, quorum erant Scutiferi. Teſtamentum Guidonis Cardinalis de Bolonia ann. 1372. apud Baluzium to. 2. Hiſt. Arvern. p. 182. *Item cuilibet alterum Scutiferorum, qui ſunt de Raubis Scutiferorum & mecum reſident*, (*lego*) *.. quinquaginta florenos auri.*

¶ AD RAUBAS *ſui corporis aliquem tenere*, Alicui *raubas*, ut miniſtro vel familiari diſtribuere, niſi me fallo. Pactum ann. 1306. to. 2. Hiſt. Dalphin. pag. 125. col. 2. *Item promittit ipſe Johannes* (Comes Vapincenſis) *quod ipſum Rolletum* (Dominum de Intramontibus) *... tenebit ad Raubas ſui corporis, quandiu ipſe Rolletus fuerit in humanis.*

RAUBARE, Furari, prædari, *Rauben* German. [vel *Rooben*: quod ipſum ex Latino *Rapere*, inquit Voſſius l. 2. de Vitiis ſerm. c. 25.] *Dérober* Gallis. Pactus Legis Salicæ t. 20. §. 10. c. 34. §. 3. *Si quis in via alterum adſalierit, & eum Raubaverit, &c.* Tit. 64. *Si quis alteri de manu aliquid per vim tulerit, & Raubaverit, & expoliaverit, &c.* Jacobus I. Rex Aragon. in Conſtitutionibus Catalaniæ MSS. *Statuimus, quod nullus homo capiat vel per ſe, vel per alium, nec Raubet, nec Raubari faciat aliquem hominem de genere Laicum, vel Clericum, niſi eum aquindaverit antea per quinque dies, &c.* [Regimina Paduæ apud Murator. to. 8. col. 436. *Steterunt circa ... deprædando & Raubando villas Pedevendæ.* Epiſtola Petri Epiſcopi Valon. ad Maſſilienſes an. 1357. è Schedis D. *le Fournier*: *Quamplures villas & caſtra una cum complicibus ſuis Raubaverunt & deſtruxerunt.*] Vide Leges Alfonſinas p. 7. tit. 13. *De los robos*, [& infrà *Robare* in *Roba*.]

RAUBARIA, Furtum, in Conventionibus inter Carolum I. Comitem Provinciæ, & Arelatenſes an. 1251. art. 22. in Statutis Venetorum ann. 1242. l. 5. c. 17. in libero Promiſſionis maleficii ibidem c. 9. & in Foris Benebarnenſibus non ſemel. Scribit Catellus in Archiepiſcopis Narbon. p. 788. extare Chartam anni 1155. in Tabulario Eccleſiæ Narbon. qua Dominus Fontis Jocoſi dimittit jus, quod ſibi hactenus aſſeruerat in bonis mobilibus Archiepiſcopi demortui, quæ in caſtro Fontis-Jocoſi reperiebantur, ſimulque fructus omnes Epiſcopatus intra diſtrictum ejuſdem caſtri; quod quidem jus *Raubariæ* nomine ibidem donatur. Ita injuſtam bonorum Archiepiſcopi uſurpationem ſua vera nomenclatura donari patiebantur uſurpatores ipſi. Vide eumdem p. 590. 636. 881. [*Raubaria & deprædatio*, in Statutis criminalibus Saonæ, in quibus integrum caput 20. eſt *de Raubaria & deprædatione reſtituenda & punienda*. In corpore capitis indiſcriminatim ſcribitur *Raubaria* vel *Robaria*. Vide *Roba*.]

RAUPA, Idem quod *Rauba*. Marculfus lib. 1. form. 37. *Quaſi homo ille ... eum in villa, nulla movente cauſa, adſaliſſet, & eum graviter livoraſſet, vel Raupa ſua in ſolidos tantos eidem tuliſſet, &c.* Form. 38. *Viſus eſt denegaſſe, quod nec ipſe ipſo ſervo fugitivos pedes, nec Raupa ſua poſt ſe nunquam recepiſſet, &c.* Infra: *Quod ſupraſcripto ſervo illo memoratus ille pedes fugitivos una cum Raupa ſua in ſolidos tantos poſt ſe nunquam recepiſſet.* [Quibus locis Baluzius ſcribit *Rauba*; veſtes autem intelligunt Ludovicus *de la Cerda* Adverſar. ſacrorum c. 122. Voſſius lib. 2. de Vitiis ſerm. cap. 16. & alii.] Formulæ vett. cap. 51. *Fuit judicatum, ut illam leudem, ut lex erat, ipſi lui ſolvere deberet; quod ita in præſenti fecit, & ſervum ſuum nomine illum vel aliam Raupam ipſe ille pro illa leude, ipſi lui, vel conjugi ſuæ illi, in quod eis bene complacuit, dedit.* [Gaſſendi Notitia Eccl. Dinienſis ad an. 1420. pag. 120. *Promiſit dare unum lectum & unam Raupam de blanqueto. Catharina vidua Roſtagni Neverii promiſit unam Raupam de blanco.* Charta ann. 1483. *Petit licentiam habitum ſeu Raupam albam noſtri monaſterii Sancti Victoris* (Maſſil.) *relinquendi.* Teſtamentum ann. 1522. ex Archivo ejuſdem S. Victoris: *Necnon uxori ſuæ ſuas veſtes, Raupas & ſubindumenta quæcumque, tam feſtivales quam quotidianas, &c.* Rurſum occurrit in Actis SS. Maii tom. 4. pag. 199. Junii tom. 5. pag. 667. & alibi.] Charta Hiſpanica æræ 1060. apud Anton. *de Yepez* in Chronico Ordinis S. Benedicti tom. 5. pag. 435. *Sex vero boves, idem vacæ 30. pecora promiſcua, de Raupa ſiquidem, Raluapes 2. 4. plumacios, literius 3. tzanes 2. leutros de leno 3. duos etiam pares de ſabanes, &c.* [In Charta non veſtis ſolum, ſed & alia ſupellex intelligenda eſt.] Somnerus has voces à Saxonico deducit, reaf, veſtis, ſpolium, rapina, unde reafian, ſpoliare, rapere, quod noſtri dixerunt *Raubare*. Wendelinus à Teutonico *Rooven*, ſpoliare, à *roof*, ſpolio, ſeu lana detonſa de ovibus. Vide *Roba*.

¶ RAUCARE, Balbutire, balbum eſſe aut blæſum. Gloſſæ Latin. Græc. *Rauco*, τραυλίζω. Aliæ Gr. Latin. Τραυλίζω, *Balbucio* (. Balbutio) *Rauco*. Vide *Rancare*.

¶ RAUCARI, Raucum eſſe. Gloſſæ Lat. Græc. & Græc. Lat. *Raucor*, *Raucus ſum*, βραγχιῶ. Vide infra *Raucire*.

¶ RAUCEDO, *Amputatio vocis*, Iſidoro l. 4. Orig. c. 7 *vel impuritas*, ut addit Joh. de Janua.

RAUCIDUS, *Raucidulus*, *Aliquantulum raucus*, *qui etiam Rauculus dicitur*, eidem de Janua. *Raucidulus* occurrit apud S. Hieron. l. 1. Epiſt. 16.

RAUCILIO. Chartula plenariæ ſecuritatis ſub Juſtiniano, apud Briſſonium lib. 6. Formul. *Falce miſſuria valente ſiliqua unœa una, cupo uno, Raucilione uno; orcas alearias valentes ſiliqua una ſemis argenteas &c.* An legendum *Baucilione*? Vide *Baucalis* in *Bauca* 1.

¶ RAUCIRE, *Eſſe vel fieri raucum*, Joanni de Janua; *Etre enroué*, in Gloſſis Lat. Gall. Sangerm. Gloſſæ Gr. Lat. Βραγχειάζω, *Irraucio*, *Raucio*. Aliæ Lat. Græc. *Raucio*, βραγχιάζω. Hujus meminit Priſcianus l. 10. ſub finem, ubi illud refert Lucilii:

Rauſuro tragicus qui carmina perdit Oreſte.

Vide *Raucari*.

¶ RAUCISONUS, Raucus. *Raucisonæ tubæ*, in Actis SS. Maii tom. 5. ubi de vener. Eaona. Vox nota Lucretio & Catullo.

¶ RAUCITARE, Raucam vocem edere. *Vocibus Raucitans dentibuſque contendens*, in Actis S. Winebaudi Abb. to. 1. Aprilis p. 575.

¶ RAUDUM, Ἀνίσγα ον, in Gloſſis Lat. Græc. & Græc Latin. Infra: *Rudus*, ἄσ..ς, χῶμα, ἢ χαλικὸς ἀ ἐέγ..

Digitized by Google

ἀνεργαστος, ἀγένειος. Feſtus habet : *Rudus vel Raudus ſignificat rem rudem & imperfectam; nam ſaxum quoque* Raudus *appellant Poetæ, ut Attius, &c.* Nocum eſt *Rudus* hac ſignificatione.

RAVE, *id eſt noxium*. Papias.

¶ RAVERE, Raveſcere. Vide *Ravus*.

¶ RAVETA, Napi ſemen, unde oleum exprimitur, Gallis *Navette*, Normannis *Nabette*. Charta an.1406. è Tabulario S. Vandregeſili tom. 1. pag. 238. *Thomas Damaurs Presbiter, Rector... confeſſus fuit ſe debere & legitime teneri religioſis & honeſtis viris Abbati & Conventui monaſterii S. Vandregiſili... in ſummam unius boiſelli Ravetarum, ratione & ad cauſam cunctarum decimarum, quas ipſe Rector authoritate ſua in diverſis locis dictis religioſis ſpectantibus perceperat*. Vide *Ravitia*.

¶ 1. RAVIARE, Joanni de Janua, *Raucum eſſe vel fieri; unde Raviatus, raucus, & Raviatia, raucitas.* Plauto dicitur *Ravire*, ad *ravim* uſque clamare. Hinc in Gloſſis Iſidori : *Ravit, rauce loquitur*, vel *rauce*, ut emendandum cenſet Voſſius de Vitiis ſermonis lib.4. cap.19. ſed à *Ravis* fingi potuit *Ravio*, ut *Rava vox* apud Feſtum.

2. RAVIARE, pro *Rabiare*, ut *Ravioſus*, pro *Rabioſus*. Gloſſæ Lat. Græc. *Ravio*, λυσσῶ. *Ravioſus*, λυσσώδης. Aliæ Gr. Lat. Λυσσῶ, *Ravio, furio*. Λυσσώδης, *Ravioſus, rabidus, rabioſus*. Vide *Rabiare*.

¶ RAVISELLUS. Vide infra *Ravus*.

¶ RAVITIA, Naporum patina vel folia, ab Italico *Raviccie*, quod idem ſignificat. Chronicon Bergomenſe ad an.1393. apud Murator. to.16. col. 873. *Interfecerunt Marialam... in uno campo, ubi recolligebat* Ravitiam. Vide *Raveta*.

¶ RAULHENUS, Equus, idem qui infra *Runcinus*. Inventarium ann. 1380. ex Archivo S. Victoris Maſſil. *Inventæ ſunt 49. equæ ferratæ, portantes quatuor annorum & altra. Item plus tres runcini, alias Raulheni. Item 20. pulli maſculi, &c.*

¶ RAUNATUS, Congeſtus, coagmentatus, ab Italico *Raunare*, Cogere, congregare. Joh. de Bazano in Chronico Mutin. apud Murator. tom. 15. col. 574. *Apparuit Ravennæ monſtrum in iis inauditum partibus, una balena... De ſuis caraibus Raunatis fecerunt oleum in maxima quantitate.*

¶ RAUNCIONARE, Pecuniam per vim extorquere, Gall. *Rançonner*. Literæ Ricardi II. Reg. Angl. an.1377. apud Rymer. to.7. p.164. col.1. *Item, quod dictus Epiſcopus contra Deum, & rationem & leges regni, fecit Rauncionare & recipere argentum de Matheo de Gurney ... & quam pluribus aliis, qui in guerris ipſius avi noſtri contra inimicos ſuos ſtrenue laborarunt.*

RAVOLA, Rabula, clamoſus. Warnerius MS. in Caprum Scottum Poetam :

Ante ſuum penem geſtabat Ravola *pellem,*
Ante pelles capræ tegmina retro nigræ.

Infra :

Sic incompoſitum quam ferres Ravola *verſum.*

Ibidem :

Es ne memor horum Mariuth modo Ravola *Scotte.*

Ita in MSS. codicibus Symmachi legi notat Juretus ad lib.3. Epiſt.23.

RAUPA, Veſtis, ſupellex, &c. Vide *Rauba*.

¶ RAUSATOR, Raptor, à *Rauſus*, de quo mox. Synodus Compoſtell. ann. 1114. can. 19. inter Concil. Hiſpan. tom. 3. pagin. 324. *Ab hora nona Sabbathi uſque in feriam ſecundam hora prima, nullus ſajo habeat licentiam pignorandi, niſi homicidas, latrones, ſcilicet violatores virginum per vim,* Rauſatores *& proditores.*

¶ RAUSCIRE, Ravire, Ad ravim uſque clamare. Radulfus Cadom. in Geſtis Tancredi apud Marten. tom.3. Anecdot. col. 205. *Jam Rauſcerat clamando, cum &c.* Vide *Raucire*.

RAUSEA, Arundo, ex Gallico *Roſeau*. Appendix ad Vitam S. Wlphranni Epiſcopi Senonenſis, ſcriptam à Jona Monacho Fontanellenſi, num. 3. *Remanſeruntque... in medio locorum paluſtrium, quæ plena erant longiſſimis* Rauſeis *virgaltis*. Voſſius vocem hanc à Germanico *Raus* accerſit, pro qua Belgæ *Riis* dicunt, quæ ſarmenta, ſive ſurculos denotat, [lib. 2. de Vitiis ſermonis, c.16. ubi non legit ſubſtantive *Rauſea*, ſed adjective *Rauſeum, ſarmentitium*, ſcilicet *virgultum*, ſicque legendum eſt.]

¶ RAUSELLUS, Occitanis, Panis exiguus & oblongus. Vetus Ceremoniale MS. B. M. Deauratæ : *Item iſta die quilibet monachus manſionarius iſtius Eccleſiæ debet recipere à Domno Deaurato, ultra panem conſuetum, duos* Rauſellos *calidos in prandio : & Prior clauſtralis recipit quatuor de prædictis* Rauſellis, *& prædictos* Rauſellos *ſuperius nominatos debet ſolvere panecaſſerius qui facit panem conventualem.*

¶ RAUSTA Porci, Perna, Gall. *Jambon*. Vetus Ceremoniale MS. B. M. Deauratæ : *Et iſta die Domnus Deaurate tenetur dare Conventui quatuor* Rauſtas *integras inter omnes, & dividuatur de quatuor in quatuor, &c.*

RAUSUS, Raptus. Concilium Coyacenſe an.1050. cap 8. *Mandamus, ut in Legione & in ſuis terminis, & in Gallecia, & in Aſturiis, & in Portugalo tale ſit judicium ſemper, quale eſt conſtitutum in decretis Adelfonſi Regis pro homicidio,* Rauſo, *pro ſaione, aut pro omnibus calumniis ſuis*. Charta Veremundi Reg. æræ 1070. apud Bivarium ad Pſeudo-chronicon Sanct. Maximi pagin. 642. *Dicentes, quod habebant de illos grande damnum, & malefacturia in Eccleſias, & in mezkinos, de prædas, & diſruptiones, &* Rauſos, *& homicidios, & furtos, &c.* Ubi editum *ranſas*. Charta Bermundi II. Regis æræ 1035. apud Anton. de *Yepez* in Chronico Ordin. Sanct. Bened. tom. 5. pagin. 439. *Et inſuper intra ipſas dextros non habeant licentiam ingrediendi in eis, non ſagiones de Rege, non de Pontifice, ... non pro homicidio, non pro* Rauſo, *nec pro alia culpa, &c.* Adde aliam Alfonſi VII. Regis ibid. pag. 427. aliam Fernandi Regis æræ 1081. tom. 6. pag. 457. aliam denique æræ 1162. tom. 7. pagin. 25. Appendicis.

☞ Hinc patet, quid ſignificet vox *Roſſis*, vel *Roſſe*, quæ legitur in Diplomate Adephonſi Regis Hiſpan. ann.1094. apud Marten. tom. 1. Collect. Ampliſſ. col. 548. *Taliter ut non ... in iſtas hereditates merino, neque ſaione, neque pro* Roſſe, *neque pro omecedio, &c.* Reſtituerem *Rauſo*, niſi etiam *Roſſe* præferret Scheda Domni *la Fournier* ad nos miſſa. Sed ut ut eſt de lectione, dubia non eſt ſignificatio.

¶ RAVULUS, Aliquantulum *ravus* ſeu raucus, apud Sidonium l.9. Epiſt.13. Vide *Ravus*.

¶ RAVUM, Ἀποκεκομμένον, in Gloſſis Lat. Græc. Aliæ Græc. Lat. Ἀποκεκομμένον, *Ravum, abſciſſum*. A *Ravus*, raucus, *Ravum* hoc eſſe puto, quod in iiſdem Gloſſis legatur *Ravis*, κίρυζα, φωνῆς ἀποκοπή, vocis amputatio.

¶ RAVUS, Καρπός, in Gloſſis Latino-Græc. In aliis Græc. Lat. Καρπός, *Fructus, Frumentum, Ravus, Frugis*. Apud Feſtum ex Verrio *flava frumenta, Rava* explicantur. Hinc, ut videtur, *Rovus*, pro frumentum, noſtris Gloſſatoribus.

¶ Ravus, *à rapere*, Rapax *vel fulvi coloris; unde invenitur, Lupa* Rava : *& in utraque ſignificatione convenienter dicitur, Lupa* Rava; *nam rapax eſt & fulvi coloris; unde* Ravulus, Raviſellus, *ambo dimin. Dicitur*

tur Rava, ravæ, talis color vel rapacitas, & Raveo, as, eſſe vel fieri Ravum; unde Raveſco, inchoat. ſecundum Hugutionem & Papiam: & Rava dicitur niger color mixtus fulvo. Ita Johannes de Janua. Nota Latinis vox *Ravus* pro colore *inter flavium & cæſium*, ut habet Feſtus; at *Ravus*, pro rapax, præter noſtrum de Janua, qui dixerit, novi neminem.

RAXIUM, Panni ſpecies, Italis *Raſo*. Cæremoniale Ambroſianum: *Tum extra atrium Eccleſiæ equus albus Raxio coopertus, ſtat paratus ad ſuſcipiendum ſuum Pontificem, &c.* Vide *Raſum*.

¶ RAXONERIUS, Advocatus. Statuta Vercell. lib. 7. fol. 175. verſo: *Ego Raxonerius ſive Rationator Communis Vercellarum juro ad ſancta Dei Evangelia, quod veniam bis in die & horis conſuetis ad palatium Communis, quando campana officialium pulſabitur, tur, &c.*

¶ RAYDA, Incurſio militaris, ſeu, ut hic ſumitur, Clamor excitans ad injiciendas manus in aliquem. Sententia lata ann. 1334. to. 2. Hiſt. Dalphin. pag. 258. col. 2. *Ipſum debeat capere vivum vel mortuum & Curiæ noſtræ præſentare, & ſi capere non poterit, vel ad eum capiendum ſe imbecillem vel non fortem reputaverit, Raydam ſeu criaſoras faciat, & moveat patriam contra eum.*

¶ RAYE. Charta ann. 3. Henrici VI. apud *Madox* Formul. Anglic. pagin. 145. *Richardus habebit de præfato Willelmo Skrene & hæredibus ſuis quolibet anno, durante termino prædicto, pannum ſtragulatum continentem 20. Rayes, & unam virgam & dimidiam panni coloris.* Anglis *Ray cloth*, pannus eſt rudis, nondum tinctus, ut & Saxonibus *Ray* lana nativi coloris; hic autem ſpecies eſt menſuræ, cujus veram longitudinem ignoramus.

¶ RAYMATUS, Coactus ad probandum jus ſuum. Vide in *Adramire*.

¶ RAZ, Pannus ſericus ſpiſſior & raſus, Ital. *Raſo*, Gall. *Satin*. Acta B. Ferdinandi Infantis Luſitaniæ, to. 1. p. 563. *Unum frontale de Raz.*

¶ RAZA, Idem quod *Raz*, ut puto. Chronicon. Tarviſinum apud Murator. tom. 19. col. 803. *Qua quidem cum antenna lignea totum id diverſorium ſuſtentabatur, zalois de Raza, & mirabilibus tapetis ſtratum, & parietibus obſitum aureis, variis cum picturis laboratis cum gemmis, margaritiſque & pretioſis lapidibus inſignitis.*

¶ RAZELLUS, Ratis, Gall. *Radeau*. Fundatio Monaſterii Saletarum an. 1299. to. 2. Hiſtor. Dalph. pag. 291. col. 2. *Monachi & moniales & eorum ſucceſſores libere poſſint deffendere cum effectu aſcendentibus & deſcendentibus navigia & Razellos per Rodanum in ripa, quantum protendunt eorum confines; videlicet à rive de Vez uſque ad finem nemoris del Ver navigia aut Razellos applicent ſive trahant, &c.* Extractum computi ann. 1321. eod. tom. pagin. 160. col. 1. *Libraverunt pro charreagio dicti Razelli, & ipſo adducendo per aquam uſque apud Lugdunum, ubi fuerunt 21. homines, & ſteterunt per aquam per 13. dies, quia pluries atterravit & diſtriunit dictus Razellus, incluſis 23. libris Vienn. Lugduni pro expenſis factis pro charreando & aſcendendo ſuperius Rhodanum & per Sagonam, uſque ad domum Domini, aliquam quantitatem dicti Razelli, quæ invitis nautis & ductoribus dicti Razelli propter aliquam disjunctionem corruerat, propter impetum aquarum.* Charta ann. 1309. tom. 1. ejuſd. Hiſtor. pag. 98. col. 2. *Item unum fuſtum, quod vocatur* Rondellum, *quod ponitur in latere Razelli, ſi ſit de duobus teyſis aut plus, debet ſex denarios.* Charta Humberti Dalphini ann. 1348. apud D. *Secouſſe* tom. 3. Ordinat. Rag. pag. 284. num. 12. *Cum dicti Sacriſta & Capitulum Eccleſiæ (de Romanis) prædicta dicant & aſſerant ſe habere... certum tributum à ducentibus ſeu tranſeuntibus Razellas fuſtæ ſeu lignorum ſupra flumen Iſaræ; videlicet remos proprior, quibus dicti Raſelli reguntur, &c.* Vide *Radellus* & *Raſellas*.

¶ RAZOIRA, Idem quod ſupra *Raſoria*, Radius, quo raduntur menſuræ frumentariæ, Gall. *Racloire*. Statuta Maſſil. l. 3. c. 14. §. 2. *Razoiræ, cum quibus radatur, ſint ligni de favo deuze, & ejuſdem ponderis, & cum Razoira hujuſmodi percutiatur ſeu fiat dictus ictus emendo & vendendo, & ille ictus fiat non in ſerraturis emina, ſed inter eas... quæ eminæ & Razoira ſint ſignata ſigno communis.*

¶ RAZZA, vox Italica, Genus, Gall. *Race*. Chronicon Tarviſinum tom. 19. Muratorii col. 821. *Ad numerum decem millium equorum, non de Alemannia, Hungaria vel Valachia, ſed de Apulia tantum; nunquam enim ſunt viſi tot nobiles, & tot equi hujuſcemodi Razzæ.*

REACCAPITUM. Vide ſupra *Accaptare*, [& infra *Retroaccapitum*.]

¶ REACCIPERE, Recipere. Chronicon Anglic. Thomæ *Otterbourne* p. 261. *In proximo foret venturus* (Ricardus Rex) *cum magnificentia & gloria Reaccipere ſibi regnum.*

REACCROPUM, Struis frumentariæ ſeu annonariæ ſummitas: à Saxonic. hreac, i. *ſtrues*, & crop, *ſummitas*. Ita in cod. Regio Legum MS. apud Spelmannum.

¶ READJORNARE, In jus iterum vocare. Conſuetudines Furnenſes an. 1240. ex Archivio Capituli S. Audomari: *Quicumque adjornatus fuerit, & prima die non venerit, Readjornari debet ad ſecundam diem.* Vide *Adjornare* 1.

¶ READJUSTARE Mensuras, *pondera*, Iterum juſta facere, ne majora ſint vel minora iterum ad exemplar exigere. Charta pro Burgenſibus Saciaci Diœceſis Autiſſiod. an. 1236. *Condictum etiam fuit & inſertum, quod Baillivus noſter ... menſuras bladi, vini, libras, pondera & alias omnes menſuras, quotieſcumque & quandoque volet, ſæpè faciet & Readjuſtari; & illi qui injuſtas menſuras habuerint, domus noſtræ Baillivo emendabunt, & de emenda ſatisfaciant ei ſecundum delicti quantitatem; & illi qui juſtas menſuras habuerint, Readjuſtatione facta, ſuas quitas continuo reportabunt.* Vide *Adjuſtare* & *Ajuſtare*.

¶ READVISUS, Qui de re aliqua iterum conſuluit, deliberavit, ex Gallico *Avis*, Conſilium, & iterationis particula *Re*. Litigium de homagio marchionatus Saluciarum inter Officiales Regis Francorum & Ducis Sabaudiæ ann. 1485. apud Gotofredum in Obſervationibus ad Hiſt. Caroli VIII. p. 497. *Officiarii Sabaudiæ ... dixerunt, quod ... participato conſilio inter ſe ipſos Readviſi deliberaverunt & concluſerunt, quod, &c.* Alias noſtris *Raviſé* dicitur Mutatus ſententia: quæ ſignificatio prolato loco minime congruit.

¶ READUNARE, Iterato conjungere, reconciliare. Synodus Piſtenſis c. 4. *Facientes illa ... à cœleſti Eccleſia & à Chriſtianorum ſocietate ſeparati ſunt, niſi per dignos pœnitentiæ fructus ad hoc redeant, ut ſanctæ Eccleſiæ poſſint* Readunari.

¶ READUNATIO, Iterata conjunctio. *Recorporatio & Readunatio oſſium*, Tertulliano de Reſurr. carnis cap. 30.

¶ REÆDIFICAMEN, Reparatio in ædificiis, novorum etiam ædificiorum exſtructio. Teſtamentum S. Gennadii Epiſcop. Aſturic. tom. 3. Concil. Hiſpan. pagin. 173. col. 1. *Eccleſiam S. Petri, quam dudum reſtauraveram, miris Reædificaminibus revolvens ampliavi.*

¶ RE-

Digitized by Google

¶ REÆSTIMARE, Iterum æſtimare, rei pretium denuo ſtatuere. Correctiones Statutorum Cadubrii cap. 231. *De pignoribus Reæſtimandis in locis ubi ſunt facta : Statuimus, quod omnia pignora, quæ venerint Reæſtimanda ad inſtantiam tam creditoris quam debitoris, Reæſtimentur & Reæſtimari debeant in locis & villis, in quibus fuerint facta & æſtimata, per homines cum juramento.*

REAFAU, ſeu REAFAN, ut emendat Spelmannus, Vexillum quoddam Paganorum Britanorum, à *corvo*, qui *Raven* dicitur, voce ab Anglo-Saxonibus petita, quibus reafian eſt ſpoliare, rapere: *dicunt enim, quod in omni bello, ubi præcederet idem ſignum, ſi victoriam adepturi eſſent, appareret in medio ſigni quaſi corvus volitans. Sin vero vincendi in futuro fuiſſent, penderet directe nihil movens.* Verba ſunt Afferi de Ælfredi rebus geſtis. Adde Encomium Emmæ Reginæ p. 169.

¶ REAFORESTARE, Foreſtam, ſeu ſilvam, vaſtatam & in novalia converſam iterum ad foreſtam redigere. Vide in *Foreſta*.

¶ REAGERE, & REACTIO, in ſcholis Philoſophorum non damnat Voſſius lib. 4. de Vitiis ſerm. c. 20. eſt enim, inquit, vox idonea rei quam ſignant. Alias mavult Viciſſim agere, reſiſtere agenti in ſe.

¶ REAGGRAVARE, Vox fori eccleſiaſtici, Gall. *Reaggraver*, Cenſuras vel pœnas eccleſiaſticas augere. Hinc

¶ REAGGRAVATIO, Gallis *Reaggrave*, quibuſdam *Reaggravation*. Ultima monitio ſeu excommunicationis denuntiatio, ſententia, in Statutis Eccleſiæ Æduenſis apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 476. & alibi.

¶ REAGGRAVATUS, Is in quem *Reaggravatio* lata eſt, in aliis ejuſd. Eccleſiæ Statutis anno 1468. apud eumdem Marten laudato tom. col. 516. in Statutis Bertrandi de Turre Epiſc. Tull. an. 1359. apud Baluzium to. 2. Hiſt. Arvern. p. 862. & alibi.

REALENCUM, Regale, ex Hiſpan. *Realengo*. Obſervantiæ Regni Aragon. lib. 9. tit. de Salva Infantionum §. 3. *Infantiones debent peytare in peytis regalibus, ſeu contribuere cum ſuis vicinis pro bonis immobilibus tantum, quæ acceperint in axovario de Realenco, ſi ipſa bona tenent.*

REALES, [Secta Philoſophorum, qui in *rebus*, non in vocibus, veram poſitam eſſe Philoſophiam aſſerebant.] Vide *Nominales*.

¶ REALICANA ANTIQUA, Scripturæ ſpecies. Vide in voce *Scriptura*.

¶ REALITER, Reipſa, reapſe, revera, merito, jure. Johannes Major Scotus de Geſtis Scotorum lib. 4. cap. 7. *Nec omnis decedens Realiter excommunicatus, eſt damnatus, ſi pro abſolutione ſufficienter laboraverit.* Paſſim occurrit apud Philoſophos, ut & vox *Realis*, pro Reipſa exſiſtens; ſed id notum eſt omnibus.

REALPINARE, Alpes rurſum pertranſire, *Repaſſer les Alpes*, in Oratione Legatorum Regis Franciæ ad Pium II. PP. in Concilio Mantuano. Vide infra *Tranſalpinare*.

¶ REAMBASSIATOR, Legatus ad eum, qui prius legatum miſerat. Chronicon Dominici de Gravina apud Murator. tom. 12. col. 648. *Immo ad velociorem expeditionem negotii milites duos Theotonicos Reambaſſiatores tranſmiſit dicto domino Ludovico.* Vide *Ambaſciare*.

¶ REAPORTARE, REAPPORTARE, Referre, recenſere, narrare, Gall. *Rapporter*. Conventio an. 1298. tom. 1. Chartularii S. Vandregiſili p. 1186. *Dicta inqueſta nobis Reapportata, aperta & publicata ... eidem compoſitioni aſſenſum præbemus.* Literæ ann. 1332. è Chartulario S Martini Pontiſar. *Inqueſtam fecimus nobis Reapportari.* Obſervat Lobellinus in Gloſſario ad Hiſtoriam Pariſ. Profeſſores olim in Accademia Pariſienſi ex memoria prælectiones ſuas expoſuiſſe, nihil dictando, tumque à diligentioribus tantum diſcipulis Magiſtrorum dicta literis excepta fuiſſe: quæ excepta dicebantur *Reapportata*; quia *Reapportare* iis idem erat quod literis mandare, quæ memoriter a Profeſſoribus dicebantur. Hæc notione locum hunc explicat laudatus Lobinellus: *Audiat lectiones doctorum, aut ſaltem Reapportet, aut bona procuret Reapportata.*

¶ REAPPREHENSORIÆ LITERÆ. Vide *Recapſivare*.

¶ REAPPROXIMARE, Poſſeſſionem gentilitiam redhibere, Gall. *Retraire* Statuta Loſenſſia art. 49. *Item, des biens heritables vendus à prix d'argent, leſquels on veut reſſaſce, on doit Rapocher dant l'an devant la feſte de S. André, quoi fait l'an gagne un canon.* Ibidem §. 1. *Item, ſi une piece de terre fut vendue avec les fruits illecques e<croiſſans & parvenus à maturité, & ſi celui, qui voudroit la Rapproximer, ſe preſentat legitimament à telle Rapproximation, pendant que leſdits fruits ſont encore extans ſur ladite piece de terre, l'en demande à qui ſuivroient leſdits fruits? L'on répond qu'entant que le vendeur n'a convenu avec ſon cenſier en quelque ſtuyt de l'achat, les fruits ſuivroient audit cenſier par moitié, pour les droits de la charue, & l'autre moitié au retrayant.* Pluries recurrunt hæ voces vernaculæ §§. ſeqq. quas ſub ficto verbo ideo retulimus, quod viſæ ſint ſcitu dignæ.

REAPROPRIARE, in jure Hungarico, Vendicare, rem ſibi propriam facere. Sambucus.

¶ REAPTARE, Reficere, reparare. Vita B. Auguſtini Novelli, tom. 4. Maii p. 611. *Cœpit caput pueri Reaptare, quaſi eſſet cera.* Bartholomæi Scribæ Annales Genuenſ. ad an. 1242. apud Murator. tom. 6. col. 500. *Fecit ibi galeas fractas Reaptare.* Chronicon Andreæ Danduli apud eumdem Murator. tom 12 col. 463. *Ipſo quoque die galeis omnibus Reaptatis, &c.* Statuta Vercell. lib. 1. fol. 16. v. *Refectio fieri debeat per octo dies, poſtquam eis per Poteſtatem fuerit denunciatum, ut ipſos pontes debeant Reaptari.* Rurſum occurrit fol. 20. v.

¶ REASON, vox Anglica, Gallice *Raiſon*. Ratio. Statuta prima Roberti I. Reg. Scotiæ cap 17. §. 1. *Quamdiu defendent, aut ſuus prælocutor defendet tort, & non Reaſon, &c.*

¶ REASSIGNARE, Retribuere, aſſignare id, unde quis redditum aſſignatum, quem dimittit, recuperet. Charta Capituli S. Timothei Rem ann. 1254. ex Archivo S. Nicaſii ejuſdem urbis: *Abbas & Conventus poſſint Reaſſignare nobis, pro dictis 40. ſolidis annui redditus, alios 40. ſolidos ... & illos 40. ſolidos, quos Reaſſignabunt ... acceptare tenebimur.* Bis occurrit vox *Reaſſignatio* eadem notione in hac Charta.

¶ REASSUMERE, Reſumere, in poſſeſſionem redire. Charta ann. 14. Henrici VII. Angl. Regis apud *Madox* Formul. Angl. p. 129. *Quod tunc liceat nobis, & ſucceſſoribus noſtris, in totum prædictum tenementum cum ſuis pertinentiis reintrare, Reaſſumere, & in priſtinum ſtatum noſtrum penes nos retinere.* Hiſt. Cortuſior. lib. 2. apud Murator. tom. 12. col. 794. *Reaſſumtis ſuis viribus in ſpoliatores & prædatores cum acie ſua irruit, & demum eos conflixit.* Vox nota Plinio atque etiamnum Italis in uſu.

¶ 1. REATUS, Lineis diſtinctus, Gall. *Raye*. Statuta Eccleſiæ Anic. à Clemente IV. PP. condita an. 1267. apud Marten. tom. 3. Anecdot. col. 485. n. 54. *Item, eu ligis rubeis maxime tempore Paſchali pannis de ſerico tranſgulatis ſeu Reatis à modo non utantur.*

¶ REATUS, Crimen, Chriſtianis ſcriptoribus atque recentioribus Juriſconſultis. Hos caſtigat Budæus, applaudente Voſſio lib. 1. de Vitiis ſermonis c. 32. ubi *Reatum* exponit per obligationem ad pœnam, ut inter *crimen* & *pœnam* medius ſit *Reatus*. Antiquis proprie habi-

Digitized by Google

habitus erat atque conditio reorum ſive accuſatorum, ut recte dicitur lib. 2. ſelectarum de Lingua Latina Obſervationum in hac voce.

REATUUM REDEMPTIONES, Mulctæ pecuniariæ, *Compoſitiones.* Ordericus Viralis lib. 4. pag. 523. *Ipſi vero Regi, ut fertur, mille & 60. libræ ſterlenſis monetæ, ſolidique triginta & tres obeli ex juſtis redditibus Angliæ per ſingulos dies redduntur: exceptis muneribus regiis, & Reatuum redemtionibus, aliiſque multiplicibus negotiis, quæ ærarium Regis adaugent.* Vide *Redimere.*

¶ REAURARE, Iterum inaurare, Gall. *Redorer.* Computus MS. an 1239. *Prauna cupa haſpicii juvenis Reginæ Reauranda, 30. ſ.*

¶ REAUTENTICARE, Denuo confirmare. Char. Odonis Epiſc. Camerac. ann. 1112. è Tabulario Corbeienſi: *Eidem Eccleſiæ reconſignamus atque ab illa à nobis Reautenticata poſſeſſione æmulorum calumnias epiſcopali auctoritate ulterius eliminamus.* Vide *Authenticare* in *Authenticus.*

REAUTUMPNUS. Chartularium Eccleſiæ Ambianenſis fol. 10. *Nullus alius in granea prædicta habet aliquid juris præter Canonicos, excepto quod Major habet Reautumpnum.* [Idem eſt quod infra *Rabalte.*]

REBA. Vide *Repa.*

REBALCA, ſeu potius *Rebalta*, Italis *Ribalta.* Tolleno, noſtris *Bacule*, apud Petrum de Creſcentiis lib. 10 de Agricult. c. 33. veteri interpreti Gallico, *Rebalche.*

¶ REBALDI, Calones caſtrenſes, homines in caſtris viliſſimi. Chronicon Parmenſe ad an. 1247. apud Murator tom 9. col. 771. *Et nullus ex ipſis mortuis audebat aliquem portare in civitate ex præcepto domini Poteſtatis.. tamen per Rebaldos portabantur ad domum Fontiſvivi & ibi ſepeliebantur.* Vide *Ribaldi.*

¶ REBAND, Vitta, tænia, Gall. *Ruban*, Angl. *Riband*, vel *Ribbon.* Monaſticon Angl. tom 3. pag. 109. *Una mitra ſtellata cum argento & Reband.* Vide *Riband* & mox *Rebanus.*

¶ REBANUS, Idem quod mox *Reband.* Inventar. ann. 1379. ex Schedis D. *Lancelot*: *Item una zona cirici cordulata de argento ſupra deaurata. Item duo Rebani argenti, quorum unus eſt deauratus.*

¶ REBAPTIZANTES, ſeu, ut Græcizantes, enunciant, *Anabaptiſtæ*, Heretici ſub initia ſæculi 16. primum auditi, ex eo quod parvulorum baptiſma reſpuant, eoſque, cum ad provectiorem ætatem pervenerint, iterum baptizent, ſic appellati. De iis paſſim agunt Scriptores. Alii fuerunt in Eccleſia *Rebaptizantes*, qui hæreticos ad catholicam fidem revertentes, alii qui Catholicos ipſos ad hæreticam pravitatem tranſeuntes, novo baptiſmate tingendos eſſe perperam opinabantur. Noſtri non eſt inſtituti de iis omnibus ſermonem habere: hoc unum obſervabimus *Rebaptizare* verbum ita Catholicis omnibus ſemper odioſum fuiſſe, ut illud rejicerent vel ipſi *Rebaptizantes.* *Nos autem*, inquiebat S. Cyprianus Ep. 71. ad Quintum, *dicimus eos qui inde* (ab hæreſi) *veniunt, non Rebaptizari apud nos, ſed baptizari.* Et Ep. 73. ad Jubaianum: *Invidia quadam quaſi Rebaptizandi, baptizare poſt hoſtes Dei nefas ducitur.* Sed invidioſæ licet omnino fuerint hæ voces, *Rebaptizare*, *Rebaptizantes*, *Rebaptizati*, *Rebaptizatio*, paſſim tamen uſurpantur ab iis Scriptoribus, qui vel *Rebaptizantium* errores confutarunt, aut veram Eccleſiæ ſententiam expoſuerunt da rebaptizandis quibuſdam hæreticis, qui Baptiſmi *formam* corrumpebant. De re nota loci non ſunt fruſtra congerendi.

¶ REBBARDUS, *Wallonice*, ſeu Balgice, *Rewart*, Magiſtratui Præpoſitus in muneribus quibuſdam exterioribus, ut ſunt diſciplina civilis, cura viarum atque publicorum ædificiorum, &c. Differt à *Majore*, qui proprie primus eſt inter *Scabinos*, quos ſpectant judicia litium, denariorum publicorum diſpenſatio, &c. Literæ Johannis Regis Fr. ann. 1355. apud D. *Secouſſe* to. 4. Ordin. p. 321. *Rebbardus, Scabini, Burgenſes & Communitas dictæ villæ de Sielinio, &c.* Vide ibi notam *e.*

¶ REBECA, Fidicula, barbitus, à veteri Gallico *Rebec.* Vide locum in *Baudeſa.*

REBELLARE, pro *Bellare*, Pugnare, prælium inire, vel rurſum bellare. Joan. de Janua: *Rebellio, i. repulſio, vel reſiſtentia: & poſt factam pacem ad bellum reverſio, belli iteratio.* Vita Offæ I. Reg. Angl. *Et ſub ſpe victoriæ viriliter obtinendæ Regem & ſuos ad hoſtile prælium provocavit. Rex autem confectus ſenio timens Rebellare, declinavit aliquotiens impetus adverſariorum.* Infra: *Ad Rebellandum ſe ſuoſque præmunire cœpit.* [Literæ Johannis Regis Franc. ann 1356. apud D. *Secouſſe* tom. 3. Ordinat. Reg. p. 55. *Scalarum ingenio & noctuæ intraverunt hoſtiliter & latenter, ipſam civitatem* (*Petragor.*) *occupando, quam nunc detinent, ſtabilitam exinde adverſus nos, & dictam villam de noſtra obedientia exiſtentem, Rebellantes, & contra eam guerram, ſtrages & hoſtiles inſultus diverſimode inferentes.*]

¶ REBELLARE SE, ut apud Livium nudum Rebellare, Gall. *Se revolter*, Rebellionem facere. Jacobi Auriæ Annales Genuenſ. ad an. 1282. tom. 6. Muratorii col. 576. *Sicilia quæ ſe Rebellaverat contra Regem Carolum, &c.*

REBELLIO, Rebellis, ἀντάρτης; in Gloſſ. Lat. Gr. Alibi: ἀντάρτης, *Rebellio.* Marcellinus Comes: *Plinta comes, idemque Rebellio, &c.* Regula S. Benedicti c. 62. *Quod ſi aliter præſumpſerit, non Sacerdos, ſed Rebellio judicetur.* Occurrit apud Capitolinum in Adriano, Vulcatium Gallicanum in Avidio Caſſio, Jornandem, Leon. Oſtienſ. lib 2. cap. 2. Eckehardum Juniorem de Caſibus S. Galli cap. 7. & alios. Vide Salmaſium ad Pollionem pag. 265.

¶ REBELLIOSE, Per rebellionem, rebellium more. Charta an 1359 apud Rymer tom. 15. p. 558. col. 2. *Hoſtiliter, Rebellioſe & proditorie paraverunt, &c.*

¶ REBELLIS, Hoſtis. Litteræ Johannis Franc. Regis ann. 1352. apud D. *Secouſſe* tom. 4. Ordinat. Reg. pag. 116. *Quod anteceſſores noſtri Francorum Reges, auxilio præſtante divino, & fidelibus miniſtris ejuſdem militiæ manus ſuas ſinceriter & unanimiter præbentibus adjutrices, in quoſcumque Rebelles ſuos manus voluerunt mittere, victoriam reportarunt.* Gaſpar Barthius in Gloſſario ex Baldrici Hiſt. Palæſt. *Rebellis, pugnax, belliger.* Baluzius in ſuis notis ad Capitularia tom. 2. col. 1114. emendat Sirmondum, qui *Rebellis* legit tit. 35. c. 8. Capitul. Caroli Calvi, ubi legendum eſt *Rationalis.*

¶ REBELLISSARE. Vide mox *Rebellizare.*

REBELLIUM, Rebellio, ipſa actio rebellandi. Monachus Engoliſmenſis in Carolo Magno: *Reddiderunt omnes malefactores illos, qui ipſum Rebellium maxime terminaverunt.* Iſidorus Pacenſis Epiſcopus æra 781. *Cui nau poſt multos dies diverſa Rebellia Arabes per Hiſpaniam molientes, &c.* Gloſſ Gr. Lat. ἀποστασία, *Rebellium, abditus, ſegregatio.* Ita in MS. ubi editum habet: *Rebellio, ſegregatio, abitus.* Infra: πόλεμος, *bellum, prælium, Rebellum.* Ubi forte legendum *Rebellium.* [Quod poſterius occurrit apud Livium ipſum: *Qui pacatos ad Rebellium incitaſſet.* A vocibus igitur mere barbaris poterat amandari.]

¶ REBELLIZARE, Idem quod Rebellare. Apparatus bellicus Caroli VIII. Regis Franc. in Italiam, apud Marten. tom. 2. Itin. p. 390. *Rebellizantibus S. R. Eccleſiæ promiſit ſe toto conamine... violenter & fideliter reſiſtere.* In Gemmæ Vocabulario exponitur *Contradicere.* Voſſius lib. 4. de Vitiis ſermonis c. 20. mavult *Rebelliſſare*, quod ad inſtar *Patriſſare*, patrem imitari, fictum fuerit pro obloqui & opponere ſe, ut ſolent rebelles.

¶ RE-

Digitized by Google

¶ **REBELLOSUS**, Idem quod Rebellis. Vita S. Samſonis Dolenſis: *Sic enim in veteri Teſtamento legimus, cum Dominus noſter contra populum Rebelloſum ſuam acrimoniam oſtenderet, &c.*

¶ **REBELLUM**, Rebellio. Vide *Rebellium*.

¶ **REBELLUS**, ſeu *Rebelle*, pro *Rebellis*, in Codice MS. Guelferb. ſcribi annotat Eccardus in ſuis ad Pactum legis Salicæ obſervationibus pag. 179. eodem modo, quo Italicum *Rebello*, & Gallicum *Rebelle* formata ſunt.

¶ **REBETERE**. Vide infra in *Revidare*.

¶ **REBIA**, Rapa, napus, aut legumen hujuſmodi, Statuta Vercell. lib. 5. fol. 126. verſo: *Si camparius per ſe vel per alium furatas fuerit acerbas uvas vel maturas, vel alios fructus ſeu fruges, vel aliquam meſſem, vel carraciat, vel Rebias, vel ſearilionos, vel vendiderit, vel fieri permiſerit in vinea, altineto ſeu plantato, quam vel quod caſtodierit, &c.*

¶ **REBIBERE**, Pluries bibere, Gallis *Reboire*. Medicina Salern. edit. 1622. p. 190.

Caſeus, anguilla nimis obſunt, ſi comedantur,
Ni tu ſæpe bibas, & Rebibendo bibas.

Utitur Theodorus Priſcian. de Diæta c. 15.

¶ **REBILE**, Οἰητόν, in Gloſſis Lat. Græc. & Græc. Lat. Quod reri ſeu opinari poſſis.

REBINARE, Terram altera & repetita aratione proſciſſam tertia rurſum proſcindere: *Biner, ou binoter de la ſeconde fois la terre*. Charta Guillelmi Epiſcopi London. in Hiſt. Abbatiæ S. Audoeni Rotomag. pag. 484. *Ducentas & viginti unam acras warrettatas, de quibus 51. acra & dimidia fuerant Rebinata. Si vero in obitu noſtro aliquid de ſtauramento prædicto, vel de his, quæ ad culturam prædictæ terræ neceſſaria erunt, quoniam de prædictis Abbate & Monachis ſeminatam vel warettatam recepimus, in eiſdem terris defuerit, de aliis catallis noſtris perficietur* Fleta lib. 2. c. 73. §. 2. *In initio igitur temporis ſeminandi & Rebinandi, conjunctim ſint cum carucis Ballivus & Præpoſitus.* §. 10. *Tempus Rebinandi erit poſt feſtum Nativitatis S. Johannis B. cum terra pullulaverit poſt carucam.* §. 13. *Cum tempus affuerit Rebinandi, ne præſando arent, carucariis iubibeatur.* Rabinnura c. 76. §. 84. *Biner & rebiner vignes.* in Conſuet. Nivernenſi c. 13. art. 5. Adde Conſuet. Pictav. art. 60.

¶ **REBIRE**, Rebitare. Vide *Revidare*.

¶ **REBLANDIMENTUM**, Blanda domini compellatio, Gal. *Reblandiſſement*. Manumiſſio Ms. an. 1217. *In perpetuum poſſitis facere omnem veſtram voluntatem à vobiſmet ipſis & ab omnibus rebus veſtris præſentibus & futuris, ſine omni noſtro noſtrorumque retentu & Reblandimento.* Vide Gloſſar. Jur. Gall.

¶ **REBOARE**, Remugire proprie, unde ad alia, quæ quovis modo reſonant, paſſim transfertur. *Reboant ſilvæ*, apud Virgilium lib. 3. Georg. *Ad ſimilitudinem cæleſtis tonitrui nomen Reboat*, apud S. Hieronymum in Præfat. Commentarii 2. ad Epiſt. ad Galatas. Valerius Probus: *Quod Plautus poſuit Reboo, non Latine, ſed Græce poſuit; βοῶ, βοᾷς, unde derivatum, Reboo, reboas.* Gloſſæ Lat. Græc. *Reboo*, ἀντηχῶ. Paſſim occurrit metaphorice.

¶ **REBOTARE**, Denuo obturare, quod apertum eſt aut fiſſum iterum obſtruere, Gall. *Reboucher*. Statuta Cadubrii lib. 2. cap. 67. *Mandamus & volumus, quod ſi aliquis de Cadubrio habuerit domos aliquas in communi, quæ domus devaſtentur, & ſit opus eas reficere, cooperire, Rebotare, vel aliter eas aptare, quod ſi unus de conſortibus noluerit eas reficere, cooperire, Rebotare, vel aliter eas aptare, quod per curiam conſtringatur ille, qui prædicta facere noluerit, ad reficiendum, cooperiendum, Rebotandum, vel aptandum tales domos.* Pluries occurrit.

¶ **REBOUTZ**, f. Robur, quercus. Reparationes *coiot: Pro faciendo & ponendo in dicto molendino unum* factæ in Seneſcallia Carcaſſon. ann. 1435. è MS. D. *Lanbelſague & de bona Reboatz, duos pignos aſſeratos, &c.*

REBRACHIATORIUM, Rebrachiatus. Ugut. *Reticulæ ſunt quaſi ſuccinctoria, vel redimicula, vel proprie Rebrachiatoria appellare poſſumus.* Reſpexit ad locum Caſſiani de habitu Monach. lib. 1. c. 6. *Geſtant etiam reticulas duplices, laneo plexas ſubtegmine, quas Græci ἀναβολάς, nos vero ſuccinctoria, ſeu redimicula, vel proprie Rebrachiatoria poſſumus appellare, quæ deſcendentia per ſumma cervices, & è lateribus colli diviſa, utrarumque alarum ſinus ambiunt, atque hinc inde ſuccingunt, ut conſtringentia latitudine veſtimenti ad corpus contrahant, atque conjungant, & ita conſtrictis brachiis impigri ad omne opus, expeditique reddantur.* Quidam putant *rebrachiatorium* Monachorum Ægyptiorum idem fuiſſe quod *ſcapulare* apud Monachos Occidentales, ſicque appellatum volunt, quod ſupra brachia rejiceretur. *Expapillatum brachium*, dixit Plautus in Milit. Glor. id eſt exertum & ad papillam nudatum. Vita S. Eligii lib. 2. c. 34. *Ulnis exertis & Rebrachiatis.* [Acta S. Ottonis tom. 1. Junii p. 599. *Rebrachiatis manicis ſuccinctaque veſte, falcem dextra corripuit.* Le Roman *de Vacce* MS.

Tuit furent rez & proz tonda,
De coart dras furent tuit veſtu ...
Tuit eſtoient bien Rebrachiez,
Et de combatre encoragiez.]

Quomodo etiam *rebraſſer*, vulgo uſurpatum. Sed vox videtur orta à braccis, quæ *rebracciatorio* ſuccingebantur. Unde *rebracciatorium*, idem eſſe dicitur quod *ſuccinctorium*.

¶ **REBRASSATÆ** Caligæ, Succinctæ, Gallice *Retrouſſées*. Statuta S. Capellæ Pariſ. apud Lobinellum to. 3. Hiſt. Pariſ. p. 153. col. 2. *Item, quod nullus deferat caligas Rebraſſatas ad genua ad modum paillardorum.* Vide *Rebrachiatorium*.

¶ **REBULETUM**, Farina craſſior à ſubtiliori ſecreta, furfur, Gallo-Flandr. *Rebulet*, forte diminutivum à Gallico *Rebut*, Rejectanea. Contractus anni 1297. è Chartulario Fiſchanenſi: *Item quolibet die totius anni unum panem de Rebuleto poſt panem Conventus.* Computus vernaculus ann. 1638. è Chartulario M. S. Vedaſti Atrebat. fol. ult. *Adviſer que leſdites miches & michettes ſoient fait de pure fleur, les biſcottes de farine, dont le ſon ſoit & ſera oté: & les bouleaux de pure farine telle qu'elle vient du moulin, ſans y meler aucun tercoeul ou Rebulet.* Vide infra *Reburetum*.

¶ **REBULLIRE**, Recandeſcere, redintegrari, per metaphoram. Bulla Clementis V. PP. an. 1305. to. 2 Hiſt. Dalphin. pag. 124. *Nos attendentes, quod niſi ante prædictum feſtum ... futuris de prædicta turbatione periculis occurratur, diſſenſionum hujuſmodi flamma, Rebulliret.* Notione nativa, pro ebullire. Apuleius lib. 5. dixit: *Lucerna fervens oleum Rebullivit in humeram.* Utitur alibi.

¶ **REBULLUS**. Vide mox *Reburrus*.

REBURETUM. Charta anni 1243. in Hiſt. Monmorenciaca p. 101. *In illo (furno) coquere poterit paſtillos de obolo, ſimenellos, & alium parvum panem de obolo, & de Rebureto, & ſeonnum illius parvi miniſterii.* Ubi *ſeonnum*, eſt furfur, noſtris *Son*. [Vide *Rebuletum*.]

¶ **REBURNARE**, Repolire, Gall. *Rebrunir*. Computus an. 1245. è Bibl. Regia: *Per decem enſes Reburnandis 5. ſ. pro duabus charneriis ad juſtas ... 5. ſ.*

REBURRUS, Reburſus, Riburrus, [à Gallico *Rebours*, retrorſum in contrarium, inquit Voſſius, lib. 2. de Vitiis ſermonis cap. 16.] Gloſſæ Lat. Græc. *Reburrus*, ἀνάσιλλος, ἀναφαλαντος. [Hinc aliæ emendandæ, ubi minus recte, *Rebullus*, &c. Suidas: Ἀνάσιλλος, ἀνα-

par-

ϕαλαντίας, ἄκερμος τὴν κεφαλήν. Vide Verſionem LXX. Levit.c.13. Vetus Inſcriptio, quam laudat Grævius in Notis ad Gloſſæ Iſidori: *T.Flavius Reburrus.*] Gloſſæ Iſid. R*eburrus, hiſpidus.* Gloſſæ MSS. *Reburrus, cirrotus, vel criſpus*, Gloſſæ nomicæ Vaticanæ MSS. ῥέμϐρος, ἀναφαλαντίας. Fauſtus Manichæus apud S. Auguſtinum lib. 6. contra eumdem cap. 1. *Calvum aut Reburrum, & ſimilis notæ hominem non conſtituere Sacerdotem.* Ita etiam in Notis Tyronis p.150. Vitæ Abbatum Beccenſium p. 53. de Guillelmo Criſpino pag.53. *In ſua primæva ætate habebat capillos criſpos, & rigidos, atque ſurſum erectos, & ut ita dicam, Reburſos, ad modum pini ramorum, qui ſemper tendunt ſurſum: quare cognominatus eſt Criſpinus, quaſi criſpus pinus.* [*Quam capillorum Reburſionem videmus adhuc iis, qui de ipſius Giſliberti genere deſcendunt.* Quod à pinus ſimilitudine *Criſpinus* dici putat hic auctor, ridiculum eſt. Ut à *Longus, Longinus*, ab *Auguſtus, Auguſtinus*, ſic à *Criſpus* dicitur *Criſpinus*. Tabularium Majoris-Monaſterii: *Judichaïl de Rocberio donat S. Martino terram ſuam, quam habet in Rocberio. Teſtes, Gaufredus Reburſus, &c.*] Galli dicimus reburſos, *qui ont les cheveux rebourſez*, vel *rebrouſſez*. [Simili notione le Roman *de la Roſe*:

Rechignée étoit & froncie,
Avoit le nez & Rebourcie,
Hideuſe eſtoit & ſoulée.]

¶ REBURSARE, Pecuniam è *burſa*, ſeu crumena promere, Gall. *Debourſer*, alias *Reborſer*. Le Roman *de Vacce* MS.

Mez quant cheſcun moigne ſuit borſe,
Li commun bien faut & Reborſe.

¶ REBURSIO, Reburſus. Vide *Reburrus*.

REBUS, *Genus vitis eſt*, apud Papiam.

RECA, Græc. ῥίκα, Flagellum. Vide in *Reda*.

¶ RECADERE, Recidere, redire, ubi de poſſeſſionibus quæ præſtituto tempore ad aliquem redire debent. Charta an. 957. apud Murator. to.2. part.2. col.953. *Quomodo ipſa ſupraſcripta res ad partem ſancti veſtri monaſterii reverti & Recadere debent, ſic debeant reverti & Recadere mihi ſupraſcripto Attoni Comiti.*

RECALCARE. Petrus de Vineis lib.2. Epiſt.36. *De vaſellis noſtris decenter Recalcatis & communitis.* Ubi editor, ad oram, *recalcatis, i. de novo tectis.* Malim *Recalſatis.*

¶ RECALCATA Myſteria, *id eſt, repetita*. Gothofredo in Gloſſario Nomico ad Codicem Theod. Lex 4. ejuſdem Cod. tit.6. lib.16. *In tantum enim ſceleris progreſſi dicuntur ii, quos Donatiſtas vocant, ut baptiſma ſacroſanctum, myſteriis Recalcatis, temeritate noxia iterent, & homines ſemel, ut traditum eſt, munere Divinitatis ablutos, contagione profanæ repetitionis infecerint.* Quidam legunt *Reculcatis*. Male, inquit idem Gothofredus in Notis, ubi addit: *Recalcatis, iterum calcatis.*

¶ RECALCIRE, Sarrire, Gall. *Sarcler*, Miracula S. Zitæ, tom.3. Aprilis p.523. *Et ipſe Maſſaia Recalciret milium, & cum ipſa Maſſaia ſurgeret recta cum ſartorio in manu, &c.*

RECALCUS. Charta an. 873. in Tabulario Eccleſiæ Vienenſis fol.16. *Qua habet fines & terminationes de uno latus via publica, de alio latus uno cum Recalco terram ad infantes Martanæ, &c.* Alia ann. 914. p.17. *Una quæque vinea habet fines & terminationes in uno latere terram Ermengardis & infantum ejus, & habet perticas 18. cum Recalco: in alio latere & uno fronte vias publicas*, &c. Infra: *In alio fronte terra ipſius Conſtantii, & habet cum Recalco perticas 20.* Rurſum fol.36. *In alio latere una cum Recalco habet perticas agripedales 66. & pedes 2. & ipſe Recalcus in latis perticas 6. &c.* Fol. 51. *Hæc ſunt rebus vineæ duæ, cum Recalco uno, & caſam cum caſarico & arcilo, &c.* Infra: *Jungit ad eam Recalcus, qui habet in longum perticas agripedales 4. &c.* Tabularium Monaſterii S. Andreæ Viennenſis: *Una cum Recalco perticas 3. ipſe Recalcum habet in lato pedes 16. in alio fronte pedes 3. &c.*

¶ RECALIARE, In morbum recidere, à Provinciali *Recaliar*, Gall. *Retomber*. Statuta Arelatenſi MSS. tit. 131. *Si infirmus recidiverit vel Recaliaverit infra quindecim dies, medicus teneatur ipſum videre.*

¶ RECALX, Calcitro proprie, tranſlate Refractarius. Commodianus Inſtruct.38. *Improbi ſemper & dura cervice Recalces.*

¶ RECAMATOR, Phrygio, qui pingit acu, ab Italico *Recamare*, Acu pingere. Miracula B. Simonis de Lipnica, tom.4 Junii p.547. *Quomobrem maritus ſuus dominus Kuneka, arte Recamator, &c.*

¶ RECANNARE, Canna ſeu menſura agraria remetiri. Statuta Maſſil. lib 3. c.31. *Non liceat dicto domino, qui dictum fundum, ut ſupra dictum eſt, ad certum cenſum conceſſerit ... dictum fundum remenſurare, ſeu Recannare, vel iterum dextrare, nec cenſum eidem augere, &c.*

¶ RECANTUS, Reiteratio cantus. Vetus Ordinarium MS. ad uſum Eccleſiæ Ambian. in Sabbato Quatuor Temporum: *Poſt primam lectionem Graduale* Propitius eſto *à puero ſine Recantu*. Aliis ergo diebus *Graduale* ſeu *Reſponſorium* repetebatur integre poſt *Verſum*, ut fit in pluribus Eccleſiis.

¶ RECAPITARE Sese. ſ. Gradum ſiſtere. Iſidorus Epiſcopus Pacenſis in Chronico æra 769. *Europenſes vero ſolliciti ne per ſemites delateſcentes aliquas facerent ſimulanter celatas ſtupeſacti in circuitu ſeſe fruſtra Recapitant.*

¶ RECAPITULANS Cyclus Victori, ſeu Victorii, in Inſcriptione, quæ libro primo de Vita B. Joannis Abb. Reomaenſis à Jona Abbate præfixa eſt, dicitur ſecunda periodus cycli Paſchalis à Victorio, uti notum eſt, excogitati. Annis 532. conſtabat cyclus Victorinus, incipiens anno 28. Chriſti, ac proinde, adjectis iis 28. annis, prima hujus cycli periodus deſinit anno 559. Altera igitur periodus, quam *Recapitulantem cyclum Victore* vocat Jonas ortum ducebat ab anno 560. Vide Mabillon. tom.3. Analect. p.514. & ſeqq. Aliter intelligitur *Recapitulatio Dionyſii*, ut mox dicetur.

1. RECAPITULARE, id eſt, *Ad initium redigere*, uti interpretatur Tertullianus lib.5. adverſus Marc. cap. 17. à capite initium reſumere. [S. Auguſtinus lib.20. de Civitate Dei c.14 *Recapitulando dicit, tamquam ad id rediens, quod prætermiſerat.* Et cap.21. *Recapitulat ab initio.*] Heſychius: ἀνακεφαλαιοῦται, συναθροίζεται, ἐπαναλαμβάνει. Eſdr 4 v.12. *Qui recapitulabunt impietates ejus, &c.* Utuntur Irenæus lib.5 cap.151. Commodianus Inſtr. 31. &c. S. Hieron. L.1. adv. Jovinianum c.10.

☞ Ad hanc notionem proxime accedit noſtrum *Recapituler*, Res diſperſe & diffuſe dictas aut ſcriptas ſigillatim cogere, ſummatim repetere, recenſere. Hoc intellectu legimus ad calcem tituli 31. Capitularium Caroli Calvi: *Hæc eadem domus Karolus Romana lingua annuntiavit, & ex maxima parte lingua Theodiſca Recapitulavit.* Concil. Narbon. an. 589. tom.2. Concil. Hiſpan. p.385. *Die Kalendarum Novembris Deo auſpice in unum convenimus, & aliquanta quæ juſte & pie ſunt edita ... Recapitulare fecimus.* Adde Hiſtoriam Mediani Monaſterii p. 192. &c. Chronicon Farſenſe apud Murator. tom.2. part.2. col.574. *Et dederunt invicem guadimoniam, ut conſtituto termino judicantibus judicibus feciſſent ſecundum legem, & qui ex eis defuiſſet, non amplius præſumeret Recapitulare illam controverſiam*: hoc eſt, redintegrare, iterare. Guidonis Diſcipl. Farfenſis lib. 1. cap.18. *Reſponſoria duo & duo decantent pariter*: *ad* Gloria Patri *adjiciantur plures, & poſt* Gloria *Recapitu*

Digitized by Google

tulent a capite : id eſt, iterum decantent ab initio. Adde cap.38.ejuſdem libri,& vide Voſſium de Vitiis ſerm.lib. 4.cap.20.

¶ 2. RECAPITULARE, Arguere, reprehendere. Acta S.Erconwaldi Epiſc.n.16.to.3.April.p.784.*Cum diu ſic cracsaretur,ecce ſupradictus Antiſtes, infula pontificali exornatus, venit, & baculo paſtorali eum flagellavit, Recapitulans negligentiam ejus*. Vide *Capitulare* 6. in *Capitulum* 4.

¶ RECAPITULATIO, Ἀνακεφαλαίωσις, Ante dictorum ſummaria repetitio. Apud Caſſiodorum cap.24.*Divin.lect.*inſcribitur: *Recapitulatio generalis*.

¶ Recapitulatio Dionisii, Æra quæ ducit initium ab Incarnatione Verbi, à Dionyſio exiguo primum adhibita. Charta Osheri Regis apud Hickeſium Diſſert.p.79. *Regnante in perpetuum ac gubernante Domino noſtro Salvatore ſecula universa, anno Recapitulationis Dionyſii id eſt, ab Incarnatione Chriſti ſexcenteſimo octuageſimo, Indictione ſexta revoluta ... Ego Osbere Rex, &c.* Vide ſupra *Recapitulans cyclus Victori*, cui annexa alia notio eſt.

¶ Recapitulatio Solidorum, Brevis expoſitio varii numeri ſolidorum pro diverſis delictis ſolvendorum ex Lege Salica, ad calcem hujus Legis tom.1. Capitularium col.323.

¶ RECAPTARE, Recipere. Miracula S.Maioli Abbatis tom.2.SS.Maii p.691. *Plurima namque antiqui decoris monaſteria, ſuo exhortata deifico, meliorationis Recaptaverunt commoda.* Epiſtola Petri de Condeto S.Ludovici Regis Capellani, de Expeditione tranſmarina, apud Acher.tom.2.Spicil.p.55. *Exivit exercitus verſus caſtellum Carthaginis ..& in eundo Recapta eſt illa turris.* Hoc eſt, Recuperata, iterum capta. Vide *Recaptivare*.

RECAPTIVARE, Recuperare, requirere: Goldaſtus. Sed neſcio, an non potius legendum ſit *Recaptare*, ex Gall.*Rachetor*. [Vide *Recaptare*.]

Recaptivatoriæ Literæ, in Legibus Hungaricis, quibus vendicamus bona. Tales ſunt *Requiſitoriæ, Reapprehenſoriæ, Reincorporativæ, Redintegrativæ*. Sambucus & Albertus Molnarus.

RECATAGIUM, Idem quod *Rachatam*, de qua voce ſupra. Charta ann.1402.in Hiſt.Monmorenciaca pag. 395.*Verum ſi pro feodo ſervitium fieri oporteret, prædictus O.vel hæres ejus non amplius præſtare quam 20.ſolidos pro ſervitio, nec amplius præſtare quam 20.ſolidos pro Recatagio cogeretur.*

¶ RECATUM, Idem quod ſupra *Rachatum*, Redemptio, *Relevium*. Charta Philippi Franc.Regis an. 1202.tom.3.Hiſt.Harcur.p.180.*Præterea idem Rex Angliæ dedit nobis 30000. marcarum argenti, ad pondus & legem, in qua fuerant, ſcil. 13.ſolidos & 4.denarios propter Recatum noſtrum & propter feodum Britanniæ, quod nos Regi Angliæ dimiſimus.*

RECAUDARE, Exigere, recuperare, vox Hiſpanica apud Michaelem del Molino: *Bajuli generalis officium eſt Recaudare omnia & ſingula jura D. Regis Aragon.*

¶ RECAVERE, Invicem cavere, vice verſa cavere. Codex Theod.l.9.tit.2.leg.3.*Nullus in carcerem, priuſquam convincatur, omnino vinciatur: è longinquo ſi quis eſt accendus, non prius adſimulanti accommodetur adſenſus quam ſollemni lege ſe vinxerit, & in pœnam reciproci ſt ilo trepidante Recaverit.*

RECAUSARE, pro *Recuſare*. Althelmus de Laude virgin.c.40.

Conjugium penitus ſe moſum ſponte Recauſans.

Tabularium Brivatenſe Ch.237.*Si quis ... ire aut agere aut Recauſare præſumpſerit, hoc eis non liceat vendicare.* Ch.323 *Si ... contradicere vel Recauſare conaverit.* i. rurſum in *cauſam* mittere. Vide *Cauſa*.

¶ RECUSATIO, In cauſam iterata miſſio. Placitum ann.748. apud Mabillon.lib.6. de Re Diplom.pag. 489.*Et poſtea ipſa Chriſtiana inſtrumentum ipſum viſa fuit recredidiſſe, & poſtea de ipſis rebus ſe dixit exitam, ut nullam Recauſationem contra cauſam S. Dionyſii exinde facere deberet.*

RECAUTUM, Apocha, ſeu ſecuritas de ſuſcepta pecunia: *Quittance*. S.Auguſtinus de Cura pro mortuis: *Ubi eſſet Recautum, quod illa cautio vacuata fuerat, indicavit.* Adde Nov. Juſtiniani 130. & Cujacium ad tit. Cod.de Apochis publ.

¶ RECAVUS, *Convexus*, in Onomaſtico ad calcem tom.4 SS.Junii. Alias idem eſt quod Concavus. Prudentius Pſychom.v.423.

Recavo miſceret labra palato.

¶ RECAUZARE, Reconzare, f. Reficere, Ital. *Racconciare*, Gall.*Raccomoder*. Statuta Montis-Regalis p.269. *Ferrarii teneantur & debeant Reconzare ſapam pro ſolidis novem ponendo quatuor verghas azali, & maſſam pro ſolidis octo, & currum pro ſolidis quatuor, & Recauzare ſecurim pro ſolidis quatuor.*

1. RECEDERE, Mori, fato fungi, vita excedere. [Idatius in Faſtis: *His Coſſ.Honorius Auguſtus Receſſit Veronæ.* Et alibi: *His Coſſ.Receſſit apud Mediolanum Theodoſius Auguſtus.*] Inſcriptio Chriſtiana in Eccleſia S.Petri in Caſtello Veronæ, apud Ludovicum Moſcardum lib.4.Hiſt.Veron.*Hic requieſcit in pace S.Valens Epiſcopus, qui vixit annos p.m.45. & ſedit in Epiſcopatu annos .. menſ 7.dies 18. & Receſſit ſub d.8.Kal. Auguſtas P.C.Lampadi & Oreſtis VV.CC.Ind.8.* Alia apud J.Mabillonium tom.4.SS.Ord.S.Benedicti p.539.*Servivit annos quinquaginta, Receſſit ſub die pridie Kal. Octob.Indictione ſexta.* Ita apud Ambroſ.Moralem lib. 11. c.31.41.44.53.56 & lib.12.c.13. 14.37. *Receſſit in pace*, non ſemel occurrit in Monumentis Chriſtianis, apud Baronium an.544. num. 13. & 15. Bivarium in Notis ad Pſeudo-Chronicon Marci Maximi pag.38.218.266. 276.277.352.497. Ughellum tom.4.p.1051.tom.5.p 584. Gueſnaium in Annalib.Maſſilienſib.p.79.&c.

¶ 2. RECEDERE, Removere. Acta S. Franciſcæ Rom.tom.2.Martii p 136.* *Nec eſt aliqua res, quæ poſſit impedire, vel tibi poſſit nocere & ab eo Recedere.*

¶ 3. RECEDERE Malefactores, Sontibus permittere, ut ſui ſint juris, data ſatiſfaciendi cautione. Conſuetudines Furnenſes MSS. ex Archivio S. Audomari: *Malefactores Recedentur per plegios, quos homines Comitis dicent eſſe ſufficientes, exceptis his, quæ in præſentia Comitis vel in conſpectu Ballivi evenerint, hoc notato, quod qui deliquerint in conſpectu Ballivi in priſonem ducentur, & ſtatim per bonos plegios ad dictum hominum Comitis Recedentur.*

¶ RECELARE, Occultare. Onomaſticum ad calcem tom. 5. Anecd.Marten. *Super quibuſcumque aliis exceſſibus & foreſactis ... hucuſque Recelatis ... vos informetis.* Statuta Simonis Nannet. Epiſc. apud eumdem Marten, tom.4.Anecd.col.962.*Adverſarios etiam taliter Recelans excommunicationes & ſuſpenſiones ultra quindecim dies tenetur, & ipſum decernimus teneri propriis expenſis ſuſpenſos & excommunicatos abſolvi facere, &c.* Noſtris *Receler* proprie dicitur de eo, qui furem aut furta recipit & occultat, alias *Receter* vel *Recoiter*, à Recipere vel Receptare; ut *Receteur*, à Receptor vel Receptator. Bellomanerius c.69.p.350. *Auſſint eſt coupable qui Recete à eſſient le larrecin, comme chil qui l'emble, car ſi li Receteur n'etoient, il ne ſeroit pas tant de malfacteurs.* Idem c.31.p.265. *Chil qui Rechoite la choſe emblée à eſcient ... & chil partit à la choſe emblée ... tuit chil ſont coupables du fet.* Eadem notione *Rechaiter* dicitur in *Rechatare* poſt *Rechaciare*.

RE-

Digitized by Google

RECELLA,Res parva. Vide *Recula*.

¶ RECELLIGERE,Recipere, receptare, Gallice *Receler*, ſi vera lectio eſt; nam videtur legendum *Recolligere*. Charta an. 1455. è Tabulario Aniano: *Quod alias eis prohibuerat in virtute ſanctæ obedientiæ, ne auderent Recolligere religioſum in dicto monaſterio fratrem Stephanum Saiſetti, alias Boiſſonis, olim Anianæ, & nunc S. Guillelmi de deſertis monachum ... qua prohibitione non obſtante, non ceſſabant illum Recelligere*.

¶ RECELLULA,Res parva. Vide *Recula*.

¶ RECENSARE,pro *Recenſere*, Numerare, ſcriptum eſſe in Gloſſis MSS. teſtatur Voſſius de Vitiis ſermon. l.4.c.20. pro quo reponendum cenſet reipſa *Recenſere*, niſi ſimile ſit ac *Redinſerare*: de quo inferius.

¶ RECENSERE,*Recenſſer*, Narrare, Gall. *Raconter*. Le Roman *de la Roſe* MS.

Que l'un quanc qu'il oſe penſſer,
Puiſſe à ſon ami Recenſſer,
Comme à ſoi ſeul ſeurement,
Sans ſuſpeçon d'encuſement.

Recenſere, pro narrare, non eſt Latinis ignotum; ſed non ita Gallis vetus *Recenſſer*.

¶ RECENTARIA,RECENTARIUM. Vide mox in *Recentatum vinum*.

RECENTATUM VINUM,ut auctor eſt Alexander Trallianus lib.2. fuit propomatis genus, quod, ut in eo bibendo magis delectarentur Romani, peculiari quadam arte refrigerabant: ſic nuncupatum, ut cenſet Hieron Mercurialis lib. 1. Var. lect. c.7. quod vinum antiquum muſto, vel lixivio, vel tortivo commiſceretur, vel quaſi renovaretur, quomodo pleroſque hodie factitare conſpicimus, *Recentare* enim veteres Romanos pro *renovare* dixiſſe conſtat ex Agellio lib.15.c 25.

Neque aliud innuit, ni fallor, *Recentum* vocabulo Avitus Viennenſis Epiſt.65. *Ceterum de Recentibus, quia præcipitis, & meas partes cedo, & multiplices ſuat, utatur paternam capacitate procapis, utterat labris phialas, quas circumdet pittaciorum denſitate, pro circulis*. Idem Epiſt. 77. *Jam de cibis taceo: in accipiendis* Recentibus *major eſt pœna. Meſta depoſcent aut inediam patior, aut aliquid rapuiſſe confingor. Summa importunitate perago, & tres recentes aliis plus præſumam. Ipſæ enim pateræ, quas confictis caſibus frango, quotidiana reparatione decreſcunt*. Ubi Sirmondus *Recentes* appellari ait, *recentatos*, id eſt ad rigorem redacti vini potiones. Vide Stuckium lib.3. Antiquit. convival. p.344.

Memorat idem Mercurialis lib.2.c.13. vinum *Picaus* & *Racens*, aitque ita populari vocabulo appellari vinum conditum & mixtum, quod Romanis *picatum* dicitur. Solebant enim illi vaſa pice oblinire, reſinamque ipſam vino commiſcere, quod talia vaſa non modo gratum quemdam odorem impertirent, verum etiam vinum generoſum redderent.

RECENTARIA, in Gloſſis Lat. Græc. & Græc. Lat. ψυχροπότα.

RECENTARIUM, præterea inter vaſa & miniſteria ſacra recenſetur. Eſt autem vas, in quod *recens*, ſeu *vinum recentatum* infundebatur. Hiſtoria Epiſcoporum Autiſiod. c.20. *Item recentarium deauratum penſ. lib.2. & ſ. habet deforis cavaturas. Item alium Recentarium penſ. lib.1. & unc.9. habet in medio liſtellu & ſerus* Vita S. Deſiderii Epiſc. Cadurcenſis: *Jam vero in altaris Eccleſiæ miniſteria, dici non poteſt quantum ſe ſuderit, quantaque fecerit, quam numeroſa, quam pulchra, ... candelabra reſplendent, ubi et pomorum rotunditas, fulget Recentarii operiſque varietas, nec deſunt patenæ ſacris propoſitionibus præparatæ*.

¶ RECENTIA,Initium. Chronicon Metenſe apud Acher. tom.6. Spicil. p.661. *Idem* (Stephanus Epiſc.) *in ipſa promotionis ſuæ Recentia caſtrum Terls, quod viatoribus per illas tranſeuntibus partes valde erat pernitioſum ... in manu valida deſtruxit & complanavit*.

¶ RECEPASNAGIUM, Quod pro jure porcorum à feſto S. Andreæ ad Nativitatem Domini paſcendorum Majori ſolvitur, non Domino, ut *Paſnagium*. Sic exponitur hæc vox in Profeſſione juris clientaris Abbati Floriacenſi incerto anno præſtita à Majori villæ *Souſauſſoy* in foreſta ſeu ſilva Aurelianenſi.

¶ RECEPELLATURA, Veſtis ſpecies è pellibus, ut opinor. Statuta Placentiæ lib 6. fol.82. *Et pro Recepellatura eiſdem pueris, ultra 6. den. & quod omnes zocbulæ prædictæ habiant corollos de cordouno vel munzolo*.

1. RECEPTA, Medicamenti adhibendi formula, quomodo *Recepte* noſtri dicunt. Joan. Gerſon. lib. de Laude Script. de Medicis: *Non enim ſufficiunt eis libris, quantumlibet & arte compoſiti; ſed oportet variare Receptas, &c.* [Statutum Synodale Eccl. Avenion. an. 1341. apud Marten. tom.4. Anecdot. col.565. *Ab eodem quoque hypothecarius ſeu ſpeciator* Receptas *ordinatas per talem Judæum medicum auderet ſeu attentaret ſub eadem pœna conficere nec miniſtrare alicui Chriſtiano*.]

¶ 2. RECEPTA,Pecuniarum coactio, quæſtura, Gall. *Recette*. Item Ærarium, in quod conferuntur coactæ pecuniæ. Decimæ Reg. Franc conceſſæ an 1316. apud Lobinell. tom.2. Hiſtor. Britan. col.467. *Item 69. lib. pro duobus terminis quarti unni decime ad ſex annos conceſſe, in moneta Britonica & alia communi, ſi eam magiſtri hujus Receptæ duxerint acceptandum*. Literæ Johannis Franc. Regis an. 1356. apud D. *Secouſſe* tom.3. Ordinat. Reg. p.78. pro incolis Avinioneti: *Receptores dicto Seneſcallo ... preſentibus Conſulibus & Procuratoribus dicte Univerſitatis .. compotum & rationem legitimam de Receptis & miſſiis ob hoc factis ſemel in anno reddere teneantur*. Literæ Caroli Pulcri Franc. Regis an 1327. apud *le Bruſſeur* in Probat. Hiſt. Comitatus Ebroic. pag.49. *Ut quidquid dicti Theſaurarii exinde ſolverint in eorum collocent compotis & de Receptu deducant*. Oratio Legatorum Regia Franc. coram Pio II. PP. an 1459. apud Acherium tom.9. Spicil p.320. *Sciunt qui Receptas fecerunt & reditus cognoſcunt Eccleſiarum*. Charta Renati Reg. Provinciæ an. 1473. pro Monialibus Aquenſibus S. Claræ, è Schedis Præſidis *de Mazaugues*: *De quacumque pecunia ſuæ Receptæ*. Statuta Monaſterii S. Claudii p.75. *Item ſupra Receptam Regis Franc. & ejuſdem dominium in villa de Barru ... percipere debet annuum reditum 40. libras Turon*. Literæ Edwardi III. Regis Angl. an. 1334. apud Rymer. tom.4. p 632. col.2. *De omnibus exitibus & Receptis de dicto Ducatu provenientibus*. Aliæ an. 1341. apud eumdem Rymer. tom.5 p.224. col.2. *Omnes denarii provenientes de omnibus firmis noſtris ... ad Receptum noſtrum celeriter deferantur*. Adde tom.8. p.748. col.1. & Vide infra *Receptus* 1. & 2.

¶ 3. RECEPTA,Jus paſtus. Vide *Receptum*.

¶ 4. RECEPTA,f. *Oblata* in Parthenonibus. Necrologium MS. Abbatiæ S. Petri de Caſis: 21. *Januarii obiit Agnes de Creſtes Recepta de Caſis*. Pluries occurrit ibi, nullo addito, unde certa notio poſſit erui. Vide *Receptus* 3. & *Reddimus* 1.

RECEPTABILIS,Qui admitti poteſt, idoneus, *Qui peut eſtre receu, Recevable*. Charta Odonis Ducis Burgund. an. 1203. pro Communia Belnenſi, apud Perardum p.275. *Sciendum, quod homines communiæ famulos Receptabiles* [*pro ſe*, ut habetur in Chartulario Divion. & apud Perardum p.335.] *in exercitum meum mittere poſſunt*. Habentur eadem verba in Charta Communiæ Divionenſi an. 1187. & Sinemuri an. 1276. [Charta Maurini Abbatis Vallis Sanctæ Diœc. Aptenſis an. 1509. ex Schedis Præſidis *de Mazaugues*: *Unius gallinæ bonæ & Receptibilis*.]

RECEPTACULUM, Hoſpitium, domus, in quam quis

quis ſe recipit : proprie vero domus munita, caſtellum. Charta Philippi Auguſti ann. 1219. *In quibus continetur quod nullus à Rhodanu uſque ad Alignum ... à S. Albano uſque ad Podium novas munitiones aut aliqua nova Receptacula poteſt ædificare ſine noſtra permiſſione.* [Homagia Nobilium Breſſiæ præſtita Amedæo Sabaudiæ Duci ann. 1272. apud Guichenonum in Probat. Hiſt. Breſſiæ pag. 17. *Joannes Salvagii Domicellus ... recognoſcit ſe tenere in feodum ligium ab eodem domum ſuam de Malmont, cum tota fortereſcia, Receptaculo & ſeſſitie. Joannes de S. Saturnino Domicellus confitetur ſe tenere pro uxore ſua à domino Baugiaci in feodum ligium domum ſuam de la Jaſderi cum Receptaculo & ſeſſatie.* Ibidem pag. 29. *Hugoninus de Caſtellione ... recognoſcit ſe tenere ab eodem in feodum .. domum fortem Guillermi de Felins domicelli, quam idem Guillelmus tenet apud Lugniacum ab ipſo Hugone cum Receptaculo dictæ domus.* Quibus in locis non integra domus, aut munitio quævis, ſed pars domus munitæ ſeu certa quædam munitionis ſpecies, ac forte turris, videtur eſſe intelligenda.] Ita *Recet* noſtris olim. Le Roman *de Rou* MS.

Maint bon Rechet aurat, & maint bon herbergage.

Le Roman *d'Aubery* MS.

Au bois d'Ardene eſt un Recet felon

Entre deus eues, dont je ſai bien les noms.

Robertus de Bourrono in Merlino MS. *Chi emprès en cette foreſt à deus arebies à un mien Rechet biel & riche, & vous pourrès repoſer & aiſier.* Infra : *Chacun de ces deus freres à ſon rechet en ſa terre deviſee l'une de l'autre.* Vide *Receptum.*

¶ RECEPTAMENTUM, Receptio, Gall. *Recelement.* Literæ Edwardi I. Regis Angl. ann. 1303. apud Rymer. tom. 2. p. 931. *Quos per illam inquiſitionem culpabiles de facto illo ... ſeu de ipſorum malefactorum Receptamento inveniri contigerit.* Aliæ Edwardi III. ann. 1350. apud eumdem Rymer. tom. 5 p. 692. *Pardonavimus .. pro omnibus homicidiis, roberiis, rapinis, feloniis, latrociniis, incendiis, Receptamentis felonum, conſpirationibus, &c.*

¶ RECEPTARE, Hoſpitio excipere. Conſtitutiones Cluniacenſes MSſ. ex Archivo B. M. Deauratæ : *Omnes vero de Ordine, cujuſcumque conditionis extiterint, qui ipſos fugitivos & vagabundos amodo Receptaverint aut cum ipſis participaverint quoquo modo, illa tamen participatione excepta, quæ pertinet ad animarum ſalutem, &c.* Vide *Receptum.*

¶ RECEPTARIUS, Exactor, coactor, Gall. *Receveur.* Charta an. 1365. ex Archivio Brivatenſi: *Antonius Turrens levator & Receptarius emolumentorum curiæ præpoſitatus Brivatenſis.*

¶ RECEPTIBILIS, Qui recipi poteſt vel debet. S. Auguſtinus lib. 5. de Trinit. c. 13. *Noſtra ſcientia amiſſibilis eſt & Receptibilis.* Eccli. 2. 5. *Homines Receptibiles probantur in camino humiliationis.* Statuta S. Victoris Maſſilienſis MSS. an. 1531. *Debet dare duas ancboiſas bonas & Receptibiles pro uno Religioſo.* Hoc eſt, idoneas, convenientes, Gall. *Recevables.* Vide *Receptabilis.*

¶ 1. RECEPTIO, Exactio, coactio, Gall. *Recette.* Literæ Philippi Franc. Regis an 1290 apud Lobinellum tom. 3. Hiſt. Pariſ. p. 231. *Concedimus ... mille libras Turonenſium ex Receptionibus redditunm, proventuum, ſeu obventionum regni noſtri, &c.* Vide *Recepta* 2.

2. RECEPTIO, Jus paſtus. Vide *Receptum.*

3. RECEPTIO, [Calicis ablutio poſt ſumtionem Corporis & Sanguinis Chriſti.] Vide *Superfuſio.*

¶ 4. RECEPTIO NEMORUM, Facultas, ut videtur, ſuccidendorum lignorum in ſilva regia ad munitionem urbis neceſſariorum. Literæ Caroli filii Philippi Audacis ann 1324. apud D. *Secouſſe* tom. 4. Ordinat. pag. 38. *Litteras conceſſas eiſdem villæ Floræ, & aliis locis prædictis, per officiales dicti Ducis, ſupra clauſura de muris de palis, & Receptione nemorum juxta ordinationes prædictas, & modo quo in dictis litteris continetur, abſque alio ſumptu dicti domini noſtri Regis, excepta Receptione dictorum nemorum, concedimus etiam & confirmamus.*

1. RECEPTOR, Arbiter. Gloſſæ Iſidori: *Receptor, Actor concordiæ, Medius.*

¶ 2. RECEPTOR, Exactor, coactor, tribunus ærarius, Gallis *Receveur.* Occurrit paſſim. Vide *Receptoria*, Voſſium lib. 1. de Vitiis ſerm. cap. 27. & in Appendice pag. 799.

¶ 3. RECEPTOR. Concilium Mexicanum an. 1585. tom. 4. Concil. Hiſpan. p. 313. *Notarii eccleſiaſticorum tribunalium hujus provinciæ, & tabelliones qui Receptores vocantur, ante ne accipiantur quam Epiſcopo ... obedientiam jurejurando promittant. In loco ad audiendum cauſſas per tres ante meridiem horas treſque alias poſt meridiem ſaltem aſſiſtant; ibique ipſimet per ſe negotia cum judicibus expediant.*

¶ 4. RECEPTOR HORARUM. Vide in *Horæ.*

¶ RECEPTORIA, Coactio, exactio, Gall. *Recette.* Charta Philippi Pulcri Franc. Regis ann. 1295. apud *de Lauriere* tom. 1. Ordinat. p. 327. *Quod ſi forte Receptoriam noſtram contingat dimittere, volumus ... quod ipſi cum Receptoribus noſtris deputandis pro tempore, ad collectionem emolumenti prædicti, deputent & habeant aliquem pro ſe ... qui dictæ receptæ interſit, &c.* Literæ Johannis Comitis Armaniaci ann. 1356. apud D. *Secouſſe* tom. 3. Ordinat. p. 112. *Quodque etiam executiones pro debitis fiſcalibus fiant per ſervientes Receptoriarum regiarum, &c.*

RECEPTORIUM, Locus, in quem quis ſe recipit. Papias: *Diverſorium, Receptorium, Hoſpitale.* Sidonius lib. 5. Epiſt. 17. *Epiphanius noſter vix ſupraſcripta peraraverat, & nuntiatum eſt, hora monente, progredi Epiſcopum de Receptorio.* Ubi Savaro *Receptorium*, Eccleſiæ ſecretarium interpretatur.

2. RECEPTORIUM, Conclave rationarium, noſtris *Comptoir*, *Bureau de recepte*, ubi ſcilicet pecuniæ numerantur & exſolvuntur. Lex 3. Cod. Theod. de Palatinis: *Primicerii ſcriniorum, Receptoriorum etiam, per triennium, inſtar ſacrorum ſcriniorum, adminiſtratione fungantur.*

¶ 3. RECEPTORIUM, Idem, ut videtur, quod mox *Receptum*, Jus paſtus. Charta Petri Epiſcopi Tullenſis an. 1188. pro Monaſterio S. Apri ejuſdem urbis, apud D. Calmet in Probat. Hiſtor. Lotharingiæ tom. 2. col. 398. *Eccleſiam Semillæ cum Receptorio uno & 12. denariis de fiſco. Eccleſiam Medonis-villæ cum 5. ſolidis de fiſco & totidem modiis avenæ, & cum capella Morleni-curtis, & cum tribus Receptoriis in anno, & mancipiis Ramifrede, cum uxore & liberis, terris & pratis. Medietatem eccleſiæ Sirici-curtis cum Receptorio uno & 12. denariis ... Tres partes eccleſiæ Focandi-curtis cum duobus Receptoriis & totidem ſolidis, & cum medietate eleemoſynarum & oblationum & cum omni prædio in ſylvis, vineis, pratis, terris cultis & incultis, ſervis & ancillis.* Pluries occurrit ibi & col. ſeq. nullo addito clariori indicio, unde notio certius innoteſcat.

1. RECEPTUM, & RECEPTUS, illud videtur, quod vulgo *Arbergaria*, vel *Droit de giſte*, in Chartis appellatur, hoc eſt jus paſtus : nam etiamnum Belgæ noſtri vocant *Receptes*, convivia, quibus agnati, qui agnatorum nuptiis interfuerunt eoſdem novos conjuges domi recipiunt, & excipiunt. Chronicon Beſuenſe p. 548. *Monachi vero de hominibus Receptum & placitum recipientes.* Charta an 1103. ex Tabul. Cluniac. *Donavit & omnino finivit Deo & B. Petro ad locum Cluniacum unum Receptum, quem in Cavariaco exigebat.* Tabular. Conchenſe in Ruthenis ch. 24 *Et in uno quoque vicariali manſo* 1.

Digitized by Google

Receptum cum 4. Militibus, & uno ſervien te. Paſſim in hoc Tabulario. Charta Amedæi Com. Sabaudiæ ann. 143. in Hiſtor. Sabaudica p. 34. *Retento Receptu ſuo & juſtis conſuetudinibus, quæ ad Comitatum pertinent.* Alia ibidem p. 41. *Præterea dictum eſt, ut omni prorſus alio gravamine remoto, Comes Receptum, venditiones Aulonii & Muterii, ſicut antea, accipiet.* Adde p. 39. Tabularium Monaſterii Regulæ: *Locum illum ab omni cenſu abſolvit, ut filii ſui tantum defenſores hujus loci exiſtant & Receptum ibi non quærant, & niſi Abbas ultroneus eis obtulerit panem, non comedant.* Tabula fundationis Monaſterii S. Severi in Vaſconia: *Non in foro, aut in mercato de pertinentibus ipſi ſacratiſſimo loco, quiſquam judicium capiat, vel in appenditiis ejus ... nec Receptum inde per vim, nec cenſum aliquem quærere præſumat.* Tabular. Abb. Belliloci in Lemovicibus num. 45. *De iſtis vero curtibus, in unaquaque unum Receptum teneat Abbas, in tali convenientia, ut nullum non hominem laicum, & ſi fecerit, quomodo monachi in ſuo revocent dominio.* Tabularium Monaſterii S. Andreæ Viennenſis: *Et de alio beneficio ut poſt mortem patris Bernardi accipiamus ab ipſo Varnerio in mutacio pro ſex annis 40. ſol. unuſquiſque anno Kal. Maii unum Receptum in Monaſterium, &c.* Tabularium Eccleſiæ Gratianopolitanæ ſub Hugone Epiſcopo ann. 1109. fol. 63. *Gotafredus Villicus S. Donati ante ſacrum Corpus & Sanguinem Domini, quod deſiderabat accipere, gurpivit Domino Deo & Epiſcopo Hugoni Gratianopolitano & ſucceſſoribus ſuis ſine ullo ingenio illud prandium ſive Recet, quod per malam conſuetudinem prædictus Gotafredus accipiebat ab hominibus Epiſcopi pro decima condaminis Comitis.* Fol. 72. *Habuique pro prædicta vinea ab Epiſcopo Hugone 20. ſol. & 4. den. & 3. eminas ordei, & Recetum de pane & carne & vino mihi & filio meo Stephano & filiabus meis.* Fol. 89. *Debent inde unoquoque anno unum Receptum Epiſc. & ſociis ſuis cum equitaturis.* Tabular. Celſiniacenſe: *Debet 2. ſextarios de ſiligine, & 1. ſextarium de civada, & 18 denar. Podienſes, & Recetum de pane & carne, & 1. ſextar vini.* Tabularium Eleemoſynæ S. Pauli Viennenſis: *Quandam vineam, ... & 1. Receptum, & 1. eminam ſiliginis, &c.* Occurrit etiam in Notitia ſub Francone Epiſc. Pariſ. in Minore Paſtorali ejuſd. Eccleſiæ ch. 95. in Tabular. Prioratus Dominæ in Delphinatu paſſim, &c. Charta ann. 1309. in 9. Regeſto Philippi Pulcri Regis Franc. ch. 27. ex Tabulario Regio: *C'eſt à ſavoir en complans, en garcages, en gardes, en Recept, en ventes, en contes, &c.* Adde Ughellum tom. 1. part. 1. p. 875.

☞ Haud abs re fortaſſe fuerit Cangianam opinionem novis quibuſdam locis confirmare. Charta Ademari Vicecomitis Lemovic. ann. 1062. qua Cluniaco tradit Abbatiam S. Martialis, inter Inſtrum. tom. 2. Gall. Chr. col. 180. *Nihil in eadem abbatia ego ... retinendo, exceptis his conſuetudinibus, cc. ſolidis ... uno Recepto Comitis Pictavienſis ... & juſtitia panis & vini, cum in hanc villam venerit.* Sententia ann. 1163. ex libro viridi Epiſcopatus Maſſil. *Recetum in feſtivitate S. Stephani Epiſcopum facere Canonicis juſſimus ... in præcipuis autem feſtivitatibus Natalis Domini, Apparitionis, Ramiſpalmarum, Cœnæ Domini, Paſchæ ... Epiſcopus, duobus ſe comitantibus in canonica comedat, & ei honorifice ſerviatur.* Tranſactio an. 1165. ibidem: *Decrevimus, ut caſtrum de Albania cum ſuis pertinentiis Vicecomites ab Eccleſia & ab Epiſcopo & Canonicis in feudum & fidelitatem deinceps habeant, & pro eodem feudo in Natale Domini & in Paſcha duos Recetes facient, & in prædictis diebus totum refectorium, cum omnibus hominibus qui in canonica fuerint ... honorifice, ſicut in tantis feſtivitatibus expedit, procurabunt.* Eadem fere leguntur in Homagio, quod pro dicto caſtro de Albania Epiſcopo Maſſilienſis an. 1177. præſtitit Hugo Gaufridi, ibidem. Paſſim occurrit vox *Recetum* vel *Recetus*, pro refectione in Archivio laudato, & alibi. In Rotulo ſæculi 12. de Prioratu S. Pauli de Tartas ex Archivo Monaſterii de Caſa Dei promiſcue legitur eadem notione *Receptus* aut *Recetus*, ut & in Chartulario Camalarienſi diœceſis Anicienſis; *Receptum* vel *Receptus* in Statutis S. Claudii pag. 74. 77. 79. 84 & alibi. Ex iis emendanda procul dubio Bulla Anaſtaſii IV. Papæ ann. 1153. inter Inſtrum. Eccleſiæ Maſſil. tom. 1. novæ Gall. Chriſt. p. 112. col. 2 ubi legitur: *Caſtrum Albaniæ, & duos Rocetas pro eo in Natale Domini & in Paſcha.* Corrigo *Recetos* ex Tranſactione an. 1165. mox laudata. Hinc evaneſcit conjectura Gloſſatoris, qui ſuſpicatur *Rocetos* eſſe *Rochets*, quibus utuntur Epiſcopi, noſtris *Rochets*. Vide *Cœna* & *Recenare*.

¶ Receutum, vel Receutus, Eadem ſignificatione. Tranſactio Abbatis S. Victoris Maſſil. cum Epiſcopo Tolon. ann 1144. ex parvo Chartulario ejuſdem S. Victoris: *Epiſcopus (habeat) tres ſolidos pro ſinodo & Receutum ſicut habere ſolebat.* Infra pro *Receutum* legitur *Hoſpitium*: *Epiſcopus habeat ſynodum tantum & hoſpitium.* Vide *Hoſpitium*.

Receptio, Eadem notione Tabularium Perſiacenſe ch. 30. apud Perardum pag. 42. *Viva voce proclamantes, quod non debeat Epiſcopalem Receptionem facere apud S. Marcellinum, quæ Capella eſt, non vicus publicus: exenia vero & ſervitium ſe dare debere aliis in locis dixerunt.* Chronicon Andrenſe pag. 612. *De procurationibus, de Receptionibus, de veſtibus & aliis rebus indebitis, totum quitum clamo.* Charta Willelmi Comitis Cabilonenſis an. 1180. *Receptionem quoque plenariam apud Tolonum ſemel in anno, quam quærebam, ſi quando ad clamorem Prioris & Eccleſiæ Paredi pro damnis Eccleſia illatis cum armata manu ſuper aliquem vicinorum pergere me oportuerit.* Charta ann. 1214. apud Ughellum tom. 2. Ital. Sacr. p. 649. *Omni anno unam charitativam Receptionem nobis dare debeatis, &c.* [Bullæ Honorii III. & Innocentii IV. Paparum ex Archivo Monaſterii S. Salvatoris Maſſil. *Eccleſiam S. Mariæ de Belloloco annuum cenſum decem ſolidorum & tres Receptiones pro Abbatiſſa ſive Prioriſſa.*] Adde Chartam 149. Appendicis ad Capitul. Regis Fr. & Spicilegium Acherianum tom. 13. p. 258. [& vide *Servitium de cibo*.]

Recepta, Eodem etiam, ni fallor, ſignificatu, in veteri Charta apud Perardum in Burgundicis p. 81. *Præterea Receptam quam Raimundus habet ab illo in Eccleſia de Varvæ conceſſit illis, ſi canonici laudem Raimondi, vel hæredum ſuorum habere poſſent.* Vide Marcam lib. 3. Hiſtor. Beneharn. c. 8. & 11. l. 5. c. 4. §. 1. c. 5. §. 2

¶ Receptaculum, Eodem, ut videtur, intellectu. Primordia Monaſterii Calmoſiacenſis apud Marten. to. 3. Anecdot. col. 1164. *Cum his quoque eulogias, quas ex parte Eccleſiæ ipſe Theodoricus & anteceſſor ejus conſueverant accipere, ſimul contradidit: videlicet porcum 1. anni, denarios 12. & 12. panes, & tria Receptacula in anno.*

Recipere, *Receptum* dare, ſeu paſtum. Tabularium Prioratus de Domina in Delphinatu fol. 54. *Et propter hoc debet Recipere monachos in refectorio de pane & vino, & fabis & piſcibus, & pimento, in feſtivitate omnium Sanctorum.*

2. RECEPTUM, Via & ratio rei conficiendæ, qua ratione uſurpari à noſtris vulgo ſolet, cum bonum conſilium *bonam receptam*, dicunt, translatione à medicorum pharmacis petita. Capitula Caroli Calvi tit. 21: *Iſte meus cariſſimus nepos cum dilectiſſimo fratre meo Hludovico parabolavit, & tale Receptum & conſilium invenit.*

¶ RECEPTURA, Idem quod *Recepta* 1. Pecuniarum aliarumve redituum coactio, Gall. *Recette.* Fundatio Parthenonis Lovanii ann. 1522. apud Miræum tom. 2. pag. 1050. *Receptor prædictæ domus Dei .. tenebitur*

annua

Digitized by Google

annue reddere rationem ſuæ udminiſtrationis & Receptura.

1. RECEPTUS, Proventus, reditus, Gall. *Recepte*. Charta G. Ebrodunenſis Epiſcopi an. 1159 apud Petrum Joffredum in Epiſcopis Niceenſibus: *Omnes primitias, & omnes panuos & lectos, ſive reditus, ſive Receptus mortuorum, & ipſe dedit Canonicis, & nos adjudicavimus, &c.* Infra: *Preterea Eccleſias ſupra ſcirptorum Caſtellorum, & mortalagium, & Receptas, & decimas, & quod in futurum tempus adquiri poterit.* Ita uſurpatur non ſemel in Charta Amedæi Epiſcopi Lauſannenſis ann. 1150. in Probat. Sabaudiæ Guichenoni pag. 39. 40.

2. RECEPTUS, Obligatio vaſſalli, qua tenetur dominum ſuum in ſuo caſtro *recipere*, ſi eo egeat ad bella vel negotia ſua. Fulbertus Carnot. Epiſt. 6. *Hac a vobis exigo: ſecuritatem de mea vita & membris, & terra, quam habes,... de auxilio veſtro contra omnes homines, ſalvu fidelitate Roberti: de Receptu Vindocini Caſtri ad meum uſum & meorum fidelium, qui vobis aſſecurabunt illud.* Vide *Feudum receptabile*, & ſupra, *Receptum* 1.

¶ 3. RECEPTUS, Laicus, ut videtur, in Monaſterio receptus, ac fortaſſis idem qui *Oblatus*: de quo plura dicta ſunt in *Oblati* a. Literæ Caroli Regentis an. 1358. apud D. *Secouſſe* tom. 3. Ordinat. Reg. p. 318. *Nos ad ſupplicationem ... Abbatis S. Amandi & ejus Capituli, ſeu Conventus Ordinis S. Auguſtini, Surlutenſis diœceſis, ipſos Religioſos una cum eorum omnibus membris & pertinentiis membrorum, eccleſiis, beneficiis, officiis, locis, presbyteris, clericis, familiaribus, familiis, ſervitoribus, donatis, Receptis & eorum hominibus tailliabilibus & explectabilibus... ſub protectione & ſpeciali ſalva gardia regia... ſuſcipimus per præſentes.* Vide *Recepta* 4. & *Redditus* 1.

¶ RECERCARE, Perquirere, Ital. *Ricercare*, Gall. *Rechercher*. Statuta Montis-regalis p. 300. *Item ſtatutum eſt, quod dictus gabellator, vel nuncius ipſius, poſſit, quandocumque eidem placuerit, Recercare vel Recercari facere quoſcumque contrafacientes prædictis, & domos ipſorum vendentium perquirere & Recercare ad eorum liberam voluntatem.* Rurſum occurrit in Statutis civitatis Vercellarum fol. 15. verſo.

¶ RECERCATIO, Inquiſitio, Gallice *Recherche*, Ital. *Ricercata*. Statuta Vercell. lib. 3. fol. 89. v. *Fiat inquiſitio & Recercatio ipſarum rugiarum qualibet menſe, per Poteſtatem, &c.*

¶ RECERCATOR, Perquiſitor, Indagator, Italis *Ricercator*, Gall. *Rechercheur*. *Recercator menſurarum*, in Statutis Saluciarum collat. 4. c. 118.

¶ RECERNERE, pro Secernere, niſi ita legendum ſit Cod. Th. lib. 15 tit. 1. leg. 38. *Excellens Eminentia tua cuncta privata ædificia, quæ conjuncta horreis publicis eſſe cognoverit, dirui ac demoliri præcipiet, ita ut ea quatuor lateribus privatorum conſortio ſeparata ſint, ac libero ſpatio Recernantur.*

RECESSA, Receſſus maris. Vide *Accoſſa* 1.

RECESSIM, Ἐπὶ πόδα, in Gloſſis Lat. Græc. [Gloſſæ Græc. Lat. Ἐπὶ πόδα, *Receſſim, reperidiu*. Vide *Reperidia*.]

¶ 1. RECESSUS, Regreſſus, digreſſus. *Receſſis ambaſciatoribus*, in Vita S. Urſulinæ Parmenſis n. 28. tom. 1. Aprilis p. 731.

¶ 2. RECESSUS, Codex deliberationum in *dietis* ſeu conventibus habitarum, ideo ſic dictus, quod ſcribi ſoleat antequam à conventibus recedant proceres congregati. Maxime dicitur de Codice deliberationum in *dietis* imperialibus habitarum, vulgo *Receſſus imperii*, Gall. *Recez de l'Empire* Sententia Sigiſmundi III Regis Poloniæ pro Curlandiæ Ducibus, apud Ludewig. tom. 6. Reliq. MSS. pag. 227. *Jam vero de appellationibus ad nos denegatis ſic ſtatuimus, eas pactis publicis ſubjectionis in recognitionem ſupremi & directi dominii, majeſtati noſtræ regiæ fuiſſe reſervatas; quæ quia per Conſtitutiones quaſdam, quas Receſſus vocant, ſub pœna mille thalerorum ſunt prohibitæ nobilitati, ideo ejuſmodi Receſſus omnes uti cum pactis publicis ſubjectionis pugnantes, revocamus & tollimus.*

¶ 3. RECESSUS, Reſignatio, ut exponunt viri docti, Gall. *Reſignation*. Vita S. Cœleſtini Papæ l. 3. c. 10.

O quam multiplices indocta potentia formas
Edidit, indulgens, donans faciensque Receſſu,
Atque vacaturas concedens atque vacantes.

Supplendum *Eccleſias*.

¶ RECESTOORM. Conſuetudines Furnenſes ex Archivo Eccleſiæ S Audomari: *Quicumque convictus fuerit de lite in Eccleſia, id eſt, Receſtoorm, emendabit Comiti 111. libras* Puto legendum *Kercſtoorm*, pro *Kerckſtorm*, à Belgico *Kerck*, Eccleſia, & *Storm*, Tempeſtas, procella.

¶ RECETTA, Idem quod *Recepta* 2. Medicamenti compoſitio, noſtris *Recette*, Ital. *Ricetta*. Statuta Civitatis Aſtæ fol. 75 *Item, quod nullus ſpeciarius ſive apothecarius ... audeat vel præſumat Recettas aliquas facere & ſeu dare aliquibus civibus de territorio Aſtenſi.*

¶ RECETUM, RECETUS. Vide *Receptum* 1.

¶ RECEVERE. Decretum ad calcem Statutorum Placentiæ fol. 116 v. *Item, quod nullus maſſarius & laborator terrarum poſſit Recevere de poſſeſſ. ſuper quibus eſt, vel erit, niſi prius facta ratione cum domino poſſeſſ. & ſoluto & ſatisfacto.* Legendum eſt *Recedere*, niſi forte, quod non puto, *Recevere* aliquando idem ſit quod *Recedere*; *Ricevere* enim, unde fingi potuiſſet *Recevere*, Italis non eſt *Recedere*, ſed *Recipere*, noſtris *Recevoir*.

¶ RECEUTUM, RECEUTUS. Vide *Receptum* 1.

RECHACEA, [Via per quam animalia aguntur in paſcua & inde reducuntur.] Vide *Chacea*.

¶ RECHACIARE, Aurum vel argentum ab aliis metallis, quæ in monetis permiſceri ſolent ſeparare; metalla illa ex auro vel argento quaſi expellere, Gall. *Chaſſer dehors*, ſeu, ut olim efferebant *Rechacier*, *Rachaſſier*. Literæ Philippi Pulcri Franc. Regis ad Seneſcallum Pictavienſem ann. 1308. tom. 1. Ordinat. Reg. p. 451. *Ex plurium fide dignorum relatione intelleximus, quod nonnulli Lombardi, campſores, aurifabri & alii conſtruxerunt, conſtruunt & manutenent in locis privatis & ſecretis fornaces ad fundendum, affinandum & Rechaciandum billionem, in quibus retroactis temporibus fraudulenter & malitioſe fuderunt & Rechaciarunt monetas noſtras nigras & albas, ex quo nos & ſubditi noſtri multipliciter dampnificati ſumus & decepti, & adhuc plus eſſemus, niſi circa hoc celeriter apponeretur remedium opportunum.* Præceptum ejuſdem Regis ann. 1310. ibidem p. 475. *Que nul ne Rachace, ne face Rachacier, ne trebucher, ne requeure nulle monnoye, quele qu'ele ſoit de noſtre coing, & que nul ne vende, ne achete or, argent, ne billon pour greigneur pris, que celui qui eſt ordené, & que nous faiſons donner à noſtre monnoye, ſuz peine de perdre ce qu'il Rechacera, trebuchera, ou requeurera, & d'estre en noſtre mercy de corps & d'avoir.* Edictum Caroli IV. Franc. Regis an. 1322. ibidem pag. 772. *Item, que nuls ne ſoit ſi ardis d'affiner, Rechacier, ou de recourre nulle monoye quelle qu'elle ſoyt; & qui ſera trové faiſant le contraire, l'argent & la monoye nous ſera acquiſe à noſtre volunté & le corps.* Adde Edictum Philippi VI. an. 1329. tom. 2. earumdem Ordinat. pag. 39. *Rachaſſier* legitur in Edicto Caroli Johannis Regis primogeniti ann. 1356. tom. 3. pag. 150.

¶ RECHATARE, Eadem notione. Mandatum Curiæ Philippi Pulcri an. 1313. tom. 1. Ordinat. Reg. pag. 529. col. 1. *Item, quod nullus aurifaber, campſor vel*

Digitized by Google

alius Rechatet, affines, Rechetari *faciat, vel affinari faciat aliquas monetas aureas vel argenteas, albas & nigras, nec aliquos argentum in plata, quodcumque ſit, ſub pœna amiſſionis argenti, & quod taliter puniretur tamquam falſarius, &c.* Edictum Philippi VI. Franc. Regis an. 1329. tom. 2. Ordinat. p. 47. *Item, que nul chengeur, orfevre, ne autre perſonne du Royaume, ne debort que le qu'elle ſoit, ne ſoit ſi hardiz, qui* Rechate *ou face* Rechater, *ne affiner, ſi ce n'eſt ez lieus, qui ſeront ordenez de par Nous.* In alio ejuſdem Regis Edicto ann. 1343. ibidem pag. 185. ubi ſimilia rurſum leguntur, habetur Rechacier; unde ſuſpicor in priori legendum eſſe *Rechacer*, pro Rechater, ut & Rechacuto, pro *Rechutare*, in Mandato an. 1313. mox laudato. Niſi ſumma ſit attentio, vix diſtingui poſſunt *c* & *t* in veteribus inſtrumentis: hinc tam frequentes ſunt in pleriſque vocabulis harumce literarum permutationes.

☞ Alias Rechaiter noſtri dixerunt pro furtum recipere, occultare, hodie Receler. Vetus Interpretatio Inſtitutorum Gallica: *Cil qui* Rechaste *coſe emblee & la toillent, ſont coupables de larrocin.* Alii Receter & Recetter dixerunt hac notione; Rachetenr, Rachateur, vel Receteur, Receptor, receptator, qui fures recipit eorumve bona occultat, hodie Receleur. Peſſimum ſane genus hominum, ut ait Metius tit. de Receptatoribus. Vide Recelare.

Rechaciatus, [Repulſus, propulſus, Gall. *Rechaſſé, Repoaſté.*] Vide in *Chacea*.

¶ RECHANARE Tigrides dicuntur in *Baulare*, Vide Raccare. De clamore aſinino voces Recaigaer & Recaner exponuntur à Borello.

¶ RECHAPTARE, Redimere, Gall. Rachepter, ſeu Racheter. Obituarium MS. S. Geraldi Lemovic. fol. 16. *Redimit &* Rechaptavit *dictos decem ſolidos renduales.* Et fol. 34. *Joannes la Faya leguvit 5. ſolidos, ſed nunc redempti ſunt &* Rechaptati.

¶ RECHARGIA, Mandatum, quo judex ſuperior formam ſententiæ exprimit, jubetque inferiorem juxta hanc formam pronuntiari. Ita Nomenclator idiotiſmi Leodienſis in voce *Appriſe* ad calcem obſervationum Meani in Jus civile Leodienſium. Occurrit vox *Rechargia* in Hiſtoria Loſſenſi part. 3. p. 164. & 170.

¶ RACHATARE. Vide ſupra in Rechaciare.

¶ RECHATUM, Redemtio, Rachat. Vide infra Rachetum.

¶ RECHEDIPNA, *Veſtis paraſitica, pluraliter.* Papias. Melius *Trochedipna*, quæ ut indicat vetus Scholiaſtes Juvenalis, ſunt *veſtes cœnatoriæ*, ac maxime quæ paraſitis in uſu erant, ut obſervat Voſſius in Etymologico. Eſt ea vox à τρέχειν, Currere; & δεῖπνον, Cœna, quod iis induti currerent ad cœnas. Plura vide apud eumdem Voſſium in laudato Etymologico, & adde Ferrarium de re veſtiaria.

¶ RECHEPTOR, pro Receptar, Gallice Receveur, Coactor, exactor. Literæ Caroli primogeniti Johannis Regis Franc. ann. 1356. apud D. *Secouſſe* tom. 3. Ordinat. Reg. p. 86. *Inhibemus ne de chetero* (cætero) *aliquem vel aliquos de familia vel robis veſtris.. in ſcabinum vel ſcabinos ville predicte, ſeu* Rechepterum *vel* Recheptores *redditurum ſeu emolumentorum ad Communitatem ville ejuſdem pertinentium ... eligatis.* Inſulenſium, pro quibus datæ ſunt hæ Literæ, vitioſa pronunciatio eſt.

RECHINUS, cognominatus Fulco Comes Andegavenſis, ob morum aſperitatem & moroſitatem. *Rechigner* enim & *rechigaer*, dicimus eos qui moroſi ſunt, rudes, vel immites, quam vocem à Rica neſcio an bene deducant viri docti. Rech etiamnum Picardi vocant, quod aſperum eſt, quam vocem ut plurimum uſurpant in pomis aut pyris aſperis. Le Roman *de Garin* MS.

Les cers at vaches commencent à charier,
S'ont tent cil greille, & cil oliſant cher,
Cil menuel prenaent à rechigner.

i. e. tubæ, quæ *menuts* appellabant, eum ſonum edunt quem moroſi. Willelm. Malmesb. l. 3. *Falco,* Rechin *dictus, quod germani* (Gauſridi) *ſimplicitati crebro infrendens, ad ultimum honore ſpoliatum perpetua cuſtodia coercuerit.* Richinus dicitur in Notitia an. 1104. apud Sammarthan. in Abbatibus S. Albini Andegav. Orderico Vitali p. 484. & 532. & in Geſtis Conſulum Andeg. Hinc emendandus videtur Lambertus Ardenſis p. 19. *Ubi autem glorioſiſſimum hujus ſacroſanctę virginis corpus ſumptum fuerit, vel unde delatum quæſtionem provocantes, ſi quibus memorandiſſimi patris & Abbatis Petri libellulus ſive tractatus in Andreſi Eccleſia poſitus, & in ſolemnitate ejuſdem virginis ad prandium ſingulis annis in refectorio conveſcentibus recitatus, non ſatisfecerit: à Marcianenſibus, licet verum vel veriſimile cum quodam* Riclino *diſſimulantes, cavillatorie in parte inſultare conſueverunt, ſi quid expedit ſcrupuloſius inquirant.* Legendum enim videtur *riebino*, id eſt cum indignatione, quæ vis eſt vocis; noſtri dicerent *avec rechignement*. Vide Oct. Ferrar. in *Arrigno*, & in *Reſignare*.

¶ RECI, *Iterum vel retro. Græcum eſt.* Ita Johannes de Janua.

¶ RECIDA, f. Retia. Hiſt. MS. Monaſterii Beccenſis p. 596. *Cuchiam unam habeant in propriis boſcis ipſarum ad leporem, vulpem & marilegum, ſine* Recidis *& arcubus; ita quod in boſcis dicti Willelmi ingreſſum non habeant ad cachiandum, nec etiam in propriis ipſorum ad groſſam beſtiam.*

¶ RECIDARE, Recidere. Chronicon Siciliæ apud Marten. tom. 3. Anecd. col. 71. *In noterium* Recidaverunt *rebellionis & invaſionis exceſſum.* Forte legendum eſt *Recidaverunt*, à *Recidivare*, de quo mox.

RECIDIVA. Epiſtola Troili Epiſcopi Santon. edita à Sirmondo tom. 1. Concil. Gall. de quodam baptizato: *Tantum recolit quod de linteo caput habuit involutum, quod frequenter infirmantibus fieri ſolet, ne caput algeat, &* Recidivam *incurrat.* Id eſt, ne rurſum in morbum *recidat*. Galli hac notione voce *Recidive* utuntur, [Itali *Recidiva*. Annales Genuenſ. ad an. 1190. apud Murator. tom 6. col. 364. *Propter quod civiles diſcordiæ & ſeditiones reſurrectionem habuerunt &* Recidivam. Chronicon Siciliæ apud Marten. tom. 3. Anecd col. 21. *Pſeudoregem ſe fecit ... & ita fuit error pejor priore; nam graviorem fecit in eo nobis adverſitas præterita* Recidivam.]

¶ RECIDIVANTER, Recidendo. Vita S. Stanislai Epiſc. tom. 2. SS. Maii p 263. *Cui quinquies* Recidivanter *agonem agenti ingerebatur lumen accenſum, &c.*

RECIDIVARE. Recidere, Gallice *Recidiver*, [*Rancheoir ou Renouveller*, in Gloſſis Lat. Gall. Sangerman MSS.] Papias: Recidivare, *Revocare poſt lapſum reparare, in infirmitatem iterum cadere.* Johan. de Janua: [*Recidivare, Renovare, poſt caſum reparare.* Item:] *Recidivant illi infirmi, qui in convaleſcentia ſunt, & poſtea cadunt in infirmitatem.* Occurrit apud Petrum Bleſenſem Epiſt. 131. Cæſarium Numbergenſem de Miraculis S. Erendrudis num. 3. [in Statutis Arelat. MSS. art. 138. in Epiſtola Petri de Condeto tom. 2. Spicil. Acher. p. 560. *Sub interdicto* Recidivari, apud Magiſtrum Giraudum in Vita S. Johannis Valentin tom. 5. Anecd Marten. col. 1697. *In rebellionem priſtinam* Recidivare, apud Cornelium *Zantfliet*, tom 5. Ampliſſ. Collect. Marten. col 3 7. *Recidivare in peccata*, apud Dionyſium Charthuſianum, &c.]

¶ RECIDIVATIO, Repetita culpa, Gall. *Recidive*. Menoti Sermones fol. 99. *O amici mei, eſt ibi pulchrum documentum, & de elemoſina, & de penitentia, & de* Re-

Recidivatione cavenda, &c.] *Recidivationes ægritudinum*, apud Petrum Creſcentium de Agricultura lib. 1 c. 3. Henricum Roſlam in Herlingsberga, in Concil. Londinenſi an. 1343. c. 10. &c.

¶ RECIDIVATUS, Reſtitutio, qua quid poſt caſum reſurgit, inſtauratur. Tertull. de Reſurrect. carnis c. 18. *Scripturæ carnis Recidivatum pollicentur.* Adde cap. 1. Idem lib. de Anima c. 28. *Samius ſophiſta Platoni auctor eſt animarum de Recidivatu revolubili ſemper ex alterna mortuorum atque viventium ſuffectione.* Ubi *Recidivatus animarum* eſt iterata earum ſociatio cum corporibus poſtquam priora cecidere.

¶ RECIDIVUM, Idem quod *Recidiva*, Iteratus lapſus. S. Bernardus Epiſt. 130. *Quis eam probibere valebit à gravioribus, ſi rurſum, quod abſit, adjeceris provocare? Vide ne patiaris Recidivum; quia pro certo, ni fallor, non tam facile denuo poterit invenire remedium.*

RECIDIVUS, Qui redit ac Revertitur. *Recidivus annus*, apud Tertullianum. *Recidiva impietas*, apud Auctorem carminis de Sodoma apud Cyprianum. *Recidiva gloria*, apud Corippum lib. 2. de Laudibus Juſtini. *Recidivi patriæ tumulus*, apud Saxonem Grammaticum lib. 11. [*Recidiva febres*, apud Plinium lib. 30. c. 11. *Recidiva Pergama*, apud Virgilium, id eſt, *Poſt caſum reſtituta*, ut interpretatur Servius in lib. 4. Æneid. v. 344 Papias: *Recidiva, Ex ruina reſtaurata, iterum naſcentia.* Johannes de Janua: *Recidivus & redivivus, Renovatus, poſt caſum reparatus: quod non poteſt eſſe, niſi caſus præceſſerit vel mors; unde Recidiva arborum ſunt, quæ aliis ſectis repullulant, & eadem dicuntur Recidiva, quia redeunt quod fuerunt.* Hinc emendandæ Gloſſæ Iſidori, ubi perperam: *Recidua, Ex ruinis renaſcentia.* Gloſſæ Lat. Gall. Sangerman. *Recidivus, Rancheable ou renouvellable.* Vide Lexicon Martinii.]

¶ RECIDIZARE, Idem quod *Recidivare*, ut forte legendum eſt. Vita S. Philippi Archiep. Bituric. apud Marten. tom. 3. Anecd. col. 1940. *Poſtmodum vidit eam ſanam & non Recidizavit.* Et col. 1942. *Sana facta eſt meritis dicti Philippi, nec Recidizavit.* Et mox: *Reddita ſanitati, nec poſtmodum Recidizavit.*

RECIDUA, pro *Recidiva*. Vide *Recidivus*.

¶ RECIDUARE, *Sæpius cadere*, in Gloſſis MSS. quas laudat Voſſius lib. 4. de Vitiis ſerm. c. 20. Sic *Reciduus*, *ſæpe cadens*. Nempe *Reciduare* fecerit à *Reciduus*, & hoc à *Recido*, quomodo à *cado, caduus*; à *paſco, paſcuus*, &c. In iiſdem Gloſſis etiam *Reciduare* idem eſſe dicitur ac *Reſtaurare*; ſed malim *Recidivare* hac notione, à *Recidivus*: de quo paulo ante.

RECINCERARE. Synodus Sodorenſis an. 1239. cap. de (pluribus) *Miſſis celebrandis: Caveat Sacerdos cum ipſe Recincerat manus ſuas, & calicem cum aqua & vino poſt Communionem, ne ſumat ablutionem, ſed reponat illam in vaſe mundo uſque ad finem alterius Miſſæ, &c.* Ubi *recincerare* eſt abluere, lavare, qua voce etiamnum in Picardia utimur. Nam *recincer* dicunt noſtrates de linteis, quæ ex lixivio in aquam mundam immittuntur, & abluuntur: quod Franci puriores, *Rinſer*, Itali *Riſciaquare*. *Recentare* dixit Gn. Mutius apud Agellium lib. 15. cap. 25. unde Itali *recentare* acceperunt, pro *vas aqua eluere*. Vox formata ex Gallico *chinſe*, de qua in voce *camiſile*, quod lineum tenue ſignificat, quod non lixivio, ſed aqua dumtaxat munda eluitur. [Felicius etymon, mea quidem ſententia, proponitur in *Reſincerare*.]

¶ 1. RECINCTUS, Militiæ redditus, cingulo militari rurſum donatus, apud Ammianum lib. 26. Vide Gothofredum Cod. Th. tom. 1. p. 143. col. 2.

¶ 2. RECINCTUS, Ambitus, circuitus. Italis *Recinto*. Breviarium Hiſtoriæ Piſanæ apud Murator. tom. 6. col. 184. *Tertia autem die, quæ fuit quarto Cal. Novembris* (an. 1171.) *ad caſtrum de Motrone iverunt cum manganis, gattis, caſtellis ligneis & petreriis; & illud in Recinctu obſederunt, & per dies quatuor cum prædictis & aliis machinis viriliter oppugnaverunt.*

RECINIUM, pro *Ratiocinium*, in Concil. Oxonienſi an. 1222. c. 7. niſi ita legendum ſit, quod volunt viri docti: *Videlicet ut non ſint Seneſcalli aut ballivi talium adminiſtrationum, occaſione quarum laicis in reddendis Reciniis obligentur.* Vide *Recticinium*.

1. RECIPERE, Paſtum præbere. Vide *Receptum* 1.

¶ 2. RECIPERE, In alicujus rei poſſeſſionem venire, vel ex ea redditus percipere. Charta Majoris-Monaſterii apud Lobinell. to. 2. Hiſt. Britan. col. 228. *Quando domnus abbas ... pergebat ad recipiendum S. Maclovium de Inſula.*

¶ 3. RECIPERE, quaſi *Reincipere*, Repetere. Sic *Recipere matrimonium*, in Lege 3. Codicis Theodoſ. de maternis bonis, Matrimonium iterare. Pro ſimplici inchoare, incipere, Johannes Gaietanus in Ordine Roman. c. 118. apud Mabillon. to. 2. Muſei Ital. pag. 441. *In primo vero conſiſtorio ſecuto dicti nuncii vel legati referunt ſeu relationem faciunt de geſtis per eos in legationibus ſuis: & hoc per modum collationis, Recipiendo thema aliquale.*

¶ 4. RECIPERE IN NOTAM, Perſcribere, in commentariolum referre, Gall. *Minuter*. Charta ann. 1329. tom. 2. Hiſtor. Dalphin. p. 223. col. 1. *Et ego Guillelmus de Saviguiaco ... Notarius, qui præmiſſis omnibus interfui, & præmiſſa in notam Recepta ſic in publicam formam redegi.* Vide *Nota* 3.

¶ RECIPIABILIS, Idoneus, conveniens, qui recipi ſeu acceptari poteſt aut debet, Gall. *Recevable*. Charta ann. 1279. apud Stephanotium to. 3. Antiq. Pictav. MSS p. 920. *Item duo dolia plena vini boni novi, puri & Recipiabilis reddenda ... ſingulis annis.* Forte leg. *Receptabilis*, ut infra.

¶ RECIPICE, vel, ut vulgo loquimur, *Recepiſſè*, Schedula, qua quis agnoſcit ſe aliquid ab alio *recepiſſe*. Statuta Collegii Sagienſis an. 1427. apud Lobinell. tom. 5. Hiſt. Pariſ. p. 698. col. 2 ubi de officio *Principalis: Similiter de vino in fine cujuslibet vaſis computabit cum famulo & cum fecis; & à quolibet ſociorum Recipice quod expoſuerit plus quam ſolverit, vel reddet etiamſi debeat.*

1. RECIPROCARE, Reſpondere. S. Eulogius lib. 2. Memorial. Sanctor. c. 1. *Ad hæc prudens Sacerdos Arabice illos Reciprocans, &c.* Idem cap. 5. *Cum reſponſum cuidam amico ſe interroganti aptaret, eique Reciprocationis ſchedam ſcriberet.* Vita S. Fructuoſi Epiſcopi in prologo: *Ille autem oris nitore clarens, inſignis induſtria, ſophiſticæ artis indeptus primitias, dogmata Reciprocavit Romanorum.* Vide Feſtum.

¶ 2. RECIPROCARE, Iterare, repetere. Chronicon Senonienſe ad ann. 1002. inter Probat. Hiſt. Lotharingiæ tom. 2. col. 13. *Galli earumdem villarum, lingua ejus patria, per quam tranſibant, denſis clamoribus eum Papam futurum clamabant. Leo Papa, Leo Papa, cum ſibi nomen imponendum omnès ignorarent, & iterum hoc nomen atque iterum Reciprocabant: Leo Papa, Leo Papa, &c.*

¶ 3. RECIPROCARE AD SE, Sibi vendicare, adſciſcere, aſſerere, Gal. *S'approprier*. Chronicon Siciliæ apud Marten. tom. 3. Anecd. col. 21. *Qui tandem ... oblitus ſui ſanguinis, oblitus domini, naturali fide, ſi fidem habuerat, in perfidiam permutata, Reciprocavit ad ſe negotium dicti regni, mentitus eſt regnicolis mortem noſtram, & ſophiſticans in eo dominum, pſeudo-regem ſe fecit.*

¶ RECIPROCICORNIS, Cornua habens in ſe reciprocata ſeu reflexa Tertull. de Pallio c. 1. *Nam & arietem, non quem Laberius Reciprocicornem & lanicutem & teſtitrabum vocat, &c.*

¶ RECIRCULATA. Vide in *Recula*.

¶ RECIRCULATIO, Reflexio quæ fit quodam circuitu. Vetus Interpres S. Irenæi lib. 3. cap. 22. num. 4. *Eam que eſt à Maria in Evam Recirculationem ſignificans, &c.*

¶ RECISA, Abolitio, ut opinor, qua quid reciditur ſeu abrogatur. Præceptum Caroli M. pro Monaſterio S. Martini Turon. an. 782. apud Marten. tom. 1. Ampliſſ. Collect. col. 43. *Et quicquid fiſcus conſuetudinis habuit recipiendi in luminaribus ipſius Sancti pro noſtra eleemoſyna ad præſens in Reciſa computetur*, id eſt, Reciſſum & abolitum, ſi vera noſtra interpretatio eſt. Eadem notione, ut puto, accipiendæ voces *Reciſum*, *Reciſe* ſeu *Reciſa* in Emunitate Aigliberto Epiſc. Cenom. conceſſa, apud Mabill. to 3. Analect. p. 210. cujus hæc ſunt verba. *Conceſſimus ei quicquid de ipſam villam partibus fiſci noſtri ſperabatur, hoc vobis in Reciſum putamus, juxta illam anteriorem noſtram præceptionem, quam vobis apoſtolicus vir dom. Bevarius quondam deportavit, unde & ipſe pontifex Aiglibertus de prædicta præceptione Reciſe* (ſeu *Reciſa*) *exemplari à nobis præſentavit: ſed pro firmitatis ſtudiũ petiit nobis, ut pro noſtra præceptione hoc iterum eam reformare debeamus, quod ea taliter præſtitiſſe vel confirmaſſe cognoſcite. Præcipientes igitur, ita ut neque ad vos neque ad junioribus ſeu ſucceſſoribus veſtris, de ipſa cauſa nihil exigere, nec requirere non præſumatis. Inreciſum* unica voce pro *in reciſum* legit Mabillonius, noſque ipſi ita ſcripſimus ſupra in voce *Inreciſus*; ſed tota Chartæ ſerie diligentius attenta, videtur omnino legendum eſſe *in reciſam* diviſis vocibus, ita ut ſenſus ſit, Regem reſcindere, abolere ſeu dimittere quicquid fiſcus ejus in villa, de qua hic agitur, percipiebat: quod ſatis patet ex poſterioribus verbis: *Præcipientes igitur, &c.*

¶ RECISE, Breviter. Vita S. Leonis PP. IX. apud Murator. to. 3. p. 293. col. 2. *Continuo ac Reciſe Papa Leo reſonans, robur mentis illi excitabat. Reciſius tempus*, pro breviori, dixit Ulpianus.

¶ RECISORIA, *Actio reciſa*, in veteri Vocabulario juris utriuſque.

¶ RECISUM. Vide in *Reciſa*.

¶ RECISUS BANNUS. Vide *Reſiſus*.

¶ RECITABULUM, *ubi recitatur*. Gloſſæ Iſidori.

¶ RECITAMEN, pro *Recitatio*, in Præfatione Concilii Engelenhemenſis an. 948.

¶ RECITARE, pro *Retinere*, ni ita legendum ſit. Conventio an. 1211. in Probat. novæ Hiſt. Occitan tom. 2. col. 379. *Mali autem uſagii non ſunt Recitandi, ſed potius tractandi & diſſipandi.*

¶ RECITATUS, male pro *Retiatus*. Vide in hac voce.

¶ RECIUM, Rete. Vide *Retium*.

RECLA, Liciatorium. Gloſſarium Græc. Lat. MS. ἱστίον, ἴτα ὑφὰ τοῦ αἱ γυναῖκες, *Inſulum, Recla tela*. In edito eſt *inſublum*, [*inſubla*, & *inſubulum*,] tantum. In Notis Tyronis p. 159. occurrit vox *Sororeclatum*.

¶ RECLAMACIO, Vox practica, Gall. *Reclamation*, Repetitio, revindicatio. Conventio inter Abbatem de *Bordesley* & Rectorem de *Stratton* ann. 1253. apud Thomam *Madox* Formul. Anglic. p. 160. *Abbas & Conventus dederant ... Eccleſia de Stratton .. illud meſuagium cum curtilagio ... habendum & tenendam libere, integre & quiete & abſque omni Reclamacione dictorum monachorum.* Supra p. 116. legitur *Reclamatio* eadem notione. Vide *Reclamare* 3.

¶ RECLAMANTES, apud Typographicos dicuntur voces in ima paginæ ora exaratæ, quæ primam ſequentis paginæ vocem indicant, noſtris *Reclames*. Vide *Mattaire* tom. 1. Annal. Typograph. p. 266.

¶ 1. RECLAMARE, Declarare. Acquietatio pro Rege Angliæ ann. 1274. apud Rymer. tom. 2. p. 34. *Nos Reclamantes paccatos ab ipſo in omnibus & contentos.*

¶ 2. RECLAMARE, Invocare, implorare, Gall. *Reclamer*. Vita S. Gervini Abb. Centul. tom. 1. Martii p. 285. col. 1. *Reclamatur dictus Sanctus pro igne ſortaito.*

3. RECLAMARE [Vox juridica, Gall. *Reclamer*. Vindicare, repetere. Hinc *Reclamatio*, Repetitio, Gall. *Reclamation*; *Reclameum* & *Reclamium*, noſtris *Reclain*, vel *Reclame*; *Reclamator*, Actor, repetitor; *Reclamatoria*, Epiſtola ad Principem miſſa ab eo, qui ſe poſſeſſione ſua injuſte ſpoliatum queritur.] Vide in *Clamare* 2. [& Gloſſarium Juris Gallici.]

RECLARARE, Idem quod *Clarefacere*, Declarare, notum facere, in Chartis aliquot Italicis apud Ughell tom. 7. Ital. Sacr. p. 410. & alibi non ſemel.

RECLAVATUS, Reſartus. Hiſtoria Cœnobii Viconienſis c. 9. *Erat vero tanta vilitas in veſtibus, ut tunicis totis Reclavatis plerique veſtirentur.*

¶ 1. RECLAUDERE, pro *Recludere*. Gloſſæ Lat. Græc. *Reclaudere*, ἀνοῖξαι. *Reclaudo*, ἀνοίγνυμι. Aliæ Gr. Lat. Ἀνοίγνυμι, *Patefacio, oppando, Reclaudo, reſero*. Ἀνοῖξαι, *Pandere, aperire, Reclaudere*.

¶ 2. RECLAUDERE, Provincialibus *Reclaure*, Ultimum vineam colere, quod fit cum terra verſata atque in tumulos hinc inde digeſta, tandem, appropinquante maturitatis tempore, complanatur. Vide locum in *Podare*.

¶ RECLAUSA, Idem quod *Excluſa*, Locus ubi concluduntur aquæ, Gall. *Ecluſe*. Charta an. 933. in Probat. nov. Hiſt. Occitan. to. 2. col. 70. *Cum ipſo molino, cum ipſa Reclauſa, & cum ipſa piſcatoria, & cum ipſas ſaſolas.* Charta an. 1216. è parvo Chartulario S. Victoris Maſſil. fol. 174 *Concedo quod in fluvio Sorgiæ poſſis facere paxeriam & Reclauſam*. Charta Ludovici II. Regis Siciliæ è MS. D. *Brunet*: *Piſcarias, paſcherias, ſive Reclauſas*. Vide *Reſclauſa*.

¶ RESCLAUSTRUM, Septum alicujus loci, Gall. *L'Enclos*. *Cumque conſervatores ... in Reclauſtro ejuſdem palatii poſuiſſent, &c.* apud D. *de Montfaucon* in Diario Italico p. 157.

RECLAUSUS, dictus Carolus Simplex Rex Franc. quod diu in carcere detentus fuerit, in Charta an 937. quæ ſic clauditur: *Actum Blandinienſi cœnobio, regnante Ludovico filio Regis Karoli Reclauſi*, apud Miræum in Notitia Eccleſiarum Belgii p. 97.

☞ *Reclauſus* interdum idem eſt qui *Recluſus*, Monachus ſcilicet *in cella ob gratiam vitæ contemplativæ remotior degens*, ut habetur in Vita ven. Harduini *Reclauſi* Fontanellenſis, in Actis SS. Benedict. ſæc. 4. part. 1. pag. 69. & 70. ubi pluries habetur *Reclauſus* hac notione. Vide *Incluſi*.

¶ RECLINARE CAPUT AD ALIQUEM. Chronicon Farfen apud Murat. to. 2 part. 2. col. 590. *Presbyteri quoque omnes capellani de caſtellis filiorum Longini, non Reclinent caput ad ipſum Epiſcop. neque ad ſynodum, neque ad ullam cauſam, niſi forſitan per bonam voluntatem domni Abbatis, aut in ſua ſponte; reliqui omnes Presbyteri pergant ad ſynodum Epiſcopi, ſicut lex præcipit.* Presbyteri capellani de caſtellis filiorum Longini immunes erant, ut conjecto, juriſdictione epiſcopali, cui denuo ſubdi vetantur his verbis: *Non Reclinent caput ad ipſum Epiſcopum.* Igitur *Reclinare caput ad aliquem*, eſt alicui rurſum ſubdi, aliquem iterum habere pro domino vel judice legitimo.

RECLINARIUM, pro *Reclinatorium*, Lecti ſpecies, ἀνάκλιντρον, Plutarcho in Romulo: ἀνακλιτὸς θρόνος, *Anaclitorium*, Spartiano in Vero, ubi Caſaubonus. Sueno in Hiſt. Danica c. 4. *Regem in Reclinario dormientem clam excuſſavit.*

¶ RE-

Digitized by Google

¶ RECLINATIO, *Reclinatio*, in Gloſſis Lat. Gall. Sangerm. MSS. Propenſio, ſecunda voluntas, Gall. *Inclination*. Conc. Tolet. XV. to. 2. Concil. Hiſpan. p. 721. *Adſuit idem ſereniſſimus Egica Princeps, placida devotionis arce ſublimis, & ſtrenua culminis Reclinatione laudabilis*. Vide *Reclinis*.

1. RECLINATORIUM, ἀνακλιντήριον. Papias: *Reclinatorium, fulcrum capitis*. Alibi: *Fulcbra, ornamenta lectorum, dicta, quod in bis fulcimur, id eſt ſuſtinemur, vel quod thoros fulciant, ſive caput, quæ Reclinatoria vulgus appellat*. [Johan de Janua: *Reclinatorium, Locus aptus ad reclinandum, vel id ſupra quod reclinamus; reclinatoire*, in Gloſſis Lat. Gall. Sangerm. MSS. Cantica Cant. c. 3. vv. 9. & 10. *Ferculum fecit ſibi Rex Salomon de lignis Libani: columnas ejus fecit argenteas, Reclinatorium aureum, aſcenſum purpureum, &c.* in Græco, ἀνάκλιτον.] Hugo à S. Victore in Speculo Eccleſiæ l. 1. c. 1. *Reclinatoria contemplativos deſignant, in quibus Deus ſine offenſa requieſcit*. Eadem habet Durandus l. 1. Ration. c. 1. n. 30. Idem Hugo c. 7. *Plebs* (cum cantatur Evangelium in Miſſa) *baculos hic deponit, Reclinatoria relinquit, caput detegit, &c.* [Charta Hugonis Ducis Burgundiæ an. 1172. de fundatione Capellæ Divion. inter Inſtrum. to. 4. Gall. Chriſt. col. 188. *Eccleſiamque iſtam tanquam cubile, Reclinatorium animæ ſuæ cuſtodiant, ut ſicut cætera corpori, ita hæc animis profutura conſerventur*.]

2. RECLINATORIUM, Septum inferius, vel cancellus brevior inter Ciborii columnas, ubi communicabant Diaconi, Subdiaconi, & alii [Abaculus eſt ad aræ cornu, noſtris *Credence*, ut recte exponit D. Marquardus *Herrgott* ad calcem vet. Diſciplinæ Monaſt.] Bernardus Mon. in Conſuetud. Cluniac. MSS. c. 37. [editis 35. partis 1.] *Et poſtea ſtat inclinis inter Reclinatorium, & dextrum cornu altaris, &c.* Infra: *Unus autem de miniſtris tollit de armario ſcutellam, & allatam tenet cum linteolo ſuper Reclinatorium, quod eſt, quantum puto, propter hoc maxime factum inter duas Ciborii columnas, ſuper quam* [quod in editis] *Diaconus mittit patenam, in qua Domini corpus eſt diviſum. Calicem quoque cum ſanguine dat Subdiacono intrinſecus ſtanti inter Reclinatorium & altare: qui tenebit eum reclinem, quam conjunctius poterit erga ſcutellam. Communicat primus Diaconus, & poſt eum alii*. [Rurſum infra in editis: *Mox autem ut ille miniſter, qui ſuperorat, digitis Diaconi vinum ſuperinfudit, accedit extra Reclinatorium, deferens calicem alium minorem cum ampulla, quam ſubminiſtravit Subdiacono, & poſt ab eodem recipit, ut Sacerdos quoque lavet digitos illos, quibus Dominicum corpus tractavit*.]

3. RECLINATORIUM, *Ferculum, vel diſcum*, in Gloſſis Arabico-Latinis.

¶ RECLINIS, Propenſus, benevolus. Concilium Tolet. XII. inter Hiſpan. to. 2. p. 681. *Adfuit coram nobis idem clementiſſimus Princeps … qui noſtro ſe cætui Reclinem exhibeat ac devotum, &c.* Vide *Reclinatio*. Alias idem eſt qui *Reclinatus*, fultus, recumbens, innixus. *Gramine floreo Reclinis*, apud Martialem l. 9. Epigr. 91. Utuntur hac notione Statius, Tacitus, Eutropius & alii recentiores. Quidam etiam habent *Reclinus, Reclivis & Reclivus*.

¶ 1. RECLUSA, Locus ubi concluduntur aquæ. Vide *Reſcluſa*.

¶ 2. RECLUSA, Sanctimonialis ab aliis ſegregata & in cella recluſa, ut Deo ſibique vacet tranquillius. Memoratur *Lucia* hoc modo *Recluſa*, in Teſtamento Bartholomæi de Laga apud *Madox* Formul. Anglic. p. 423. Vide *Incluſi*.

¶ RECLUSAGIUM, Manſio *Recluſi*, vel *Recluſæ*, cella in qua degit. Vita S. Yvonis, to. 4. Maii p. 547. *Eremita morans in quodam Recluſagio juxta Guengampum*. Vita B. Coletæ, to 1. Martii p. 544. *Semetipſam primitus includens & reſtringens in quadam habitatione parvula, ſeu Recluſagio, juxta quamdam Eccleſiam*. Inſtrum. an. 1371. apud Lobinell. to. 2. Hiſtor. Britan. col. 561. *In quodam Recluſagio morabatur quidam Recluſus, &c.* *Recluſage* ſimili notione pro carcere dixit Ovidius MS ubi Ulyſſem inducit cum Achille colloquentem his verbis:

Damoiſiaux, dit-il, Gentis hom,
Que fais-tu en cette priſon?
Trop y a rendu le muſage,
Viens-t-en laiſſe ce Recluſage.

Vide *Incluſi*.

¶ RECLUSANIA, Idem quod *Recluſagium*. Sententia arbitralis MS. inter Abbatem & Conſules de Gimonte ann. 1292. *Et de Recluſo ponendo in Recluſania idem fiat, & quod perſona poſita per dictos Priores ad cuſtodiendos infirmos, &c.*

¶ RECLUSIO, Qua quis ad vacandum Deo in cella ſe includit. *Recluſionis lex* memoratur in Vita S. Johannis Abb. Gorzienſis, ſæc. 5. Benedict. p. 375. Ea lege non licebat iis, qui ſemel in cellam ſolemni more recluſi erant, ex ea unquam egredi, niſi cogeret utilitas major, vel neceſſitas, ut jam dictum eſt in voce *Incluſi*.

¶ RECLUSIUM, Idem quod mox *Recluſorium*. Inſcriptio campanæ in Actis SS. Aprilis to. 3. pag. 775. col. 2. ubi de S. Michomere Tornodorenſi: *Vocor Micomeres convocans ad Recluſium Dei oratores, an. Domini MDXI*. Sicut autem hic *Recluſium* dicitur, ita vulgo ſacellum appellatur *S. Loup le Reclus*: quod viri docti ſumunt ac ſi diceretur, *S. Lupus Recluſorum*. Poſſet intelligi locus ubi ſanctus ipſe Lupus fuerit recluſus.

¶ RECLUSORIUM, *Recluſi* cella. *Recluſoris cellula*, in Vita S. Johannis Abb. Gorzienſis, ſæc. 5. Benedict. pag. 383. *Recluſorii ergaſtulum*, in Hiſtoria Mediani-Monaſterii p. 253. Chronicon Leodienſe ad ann. 896. apud Martenium tom. 3. Anecdot. col. 1406. *Fertur etiam S. Virgo Relendis filia fuiſſe dicti Regis* (*Ceinderboldi*, ſeu ut vulgo ſcribitur, *Zuentebaldi*) *quæ ſolitariam vitam cupiens, à clauſtro ad Recluſorium in Eccleſia B. Mariæ de Flomalia ſe tranſtulit*. Georgius Chriſtianus to. 1. Rerum Mogunt. pag. 1001. ait S. Laurentii Capellam Conventus *Beginarum* ſive Sanctimonialium fuiſſe: quæ Capella *Recluſorium S. Laurentii* dicitur in quodam Teſtamento ann. 1357. ubi habetur: *Item lego 30. maldra ſiliginis diſtribuenda in Recluſorio S. Laurentii*. Vide *Incluſi*.

¶ RECLUSUM, Idem quod *Recluſorium*. Elogium primorum Abbatum Montis S. Catharinæ prope Rotomagum, apud Mabillonium to. 5. Annal. Benedict. p. 631. col. 2.

Recluſo poſitus, gaudens ex orbe remotus
Eſſe; nimis duram cœpit traducere vitam.

RECLUSUS, [Solitarius in cella incluſus, ut vacet Deo, Gall. *Reclus*.] Vide *Incluſi*.

¶ RECLUSUS, *us*, Cella *Recluſi* vel *Recluſæ*. Hilarius Anglus in Rythmo de Eva Sanctimoniali, apud Mabillon. to. 5. Annal. Benedict. p. 315. ad annum 1093.

Tandem legit ſibi locum ad Entropium,
Quem prævidit ſibi boni totius initium.
Ibi quodam in Recluſu manſit Chriſto dedita,
Et placebat ei hæc vivendi ſemita,
In qua cuncta Dei dono vitabat inclita.

¶ RECOCTUM, Inquiſitio de Foreſta Aquilinæ è Regeſto Philippi Aug. *Cendrerius habet vivum nemus ad faciendum ſuum Recoctum*. Hoc eſt, ſi bene interpretor, habet arbuſta ad cineres conficiendos. Id innuit vox *Cendrerius*.

¶ RE-

¶ RECODERE, Recuperare, recipere, rem ablatam eripere, Gallice *Recaurre*. Conſuctudines Marchiæ Dumbarum ann. 1325. art. 8. ex Archivo Trivultienſi: *Si homo cuſtodit in prato alicujus alterius, talleis, blado ſeu tremeſio, boves, vaccas ſeu alia animalia, tenetur domino in ſex libras Viena. bonas Lugdunenſes, pro banno ſeu ratione banni dictorum animalium, & in emenda parti... & ſi cuſtos dictorum animalium Recoderet ſeu Recoſſam faceret familiaribus domini, in cujus dominio dicta animalia capta eſſent, dominus cuſtodis debet cuſtodem illum, qui dicta animalia Recoſſerit, reddere aut ſeptem ſolidos fortes novos ratione dictæ Recoſſæ cum banno ſupradicto.* Recognitio Præpoſiti S. Symphoriani de Ancella an 1401. *Præpoſitus recipiet & ex nunc recipit in ſe onus & periculum, caſu quo contingeret ipſos priſonnarios à dictis carceribus evadere... eos Recardere.* Vide *Recoſſa* & *Reſcuſſa*.

RECOGNATUS, *Filius patris*. Ita Gloſſ. Lat. MS. Reg. Cod. 1013. & Iſidori, & Papias. [Grævius in Notis ad Gloſſas Iſidori putat legendum eſſe *Recogattus*, quem pater *recognovit*, ſeu, ut meliores Scriptores loquebantur, agnovit & pro filio habuit.]

1. RECOGNITIO, eſt literarum obligatio inſinuata, ſive de recordo, teſtimonium perhibens, debitorem ſive recognitorem, creditori ſive recognizato, debere talem pecuniæ ſummam. Cowellus l. 5. Inſtit. Juris Angl. tit. 22. §. 4. Gallis *Reconnoiſſance*, Anglis *Cognisance*. [Vide Nnmolexicnn Thomæ *Blount* in voce *Recognizance*. Charta Regienſis ann. 1361. ex Schedis Præſidis *de Mozuugues*: *Et pro competenti valore illarum faciatis eis obligationes, Recognitiones & neceſſarias cautelas ſuper pecuniis talhiarum ipſarum.*] Charta Normannica apud Radulſum de Diceto ann. 1190. *Nulla fiet Recognitio in foro ſeculari, ſuper poſſeſſione, quam viri religioſi, vel quæcunque Eccleſiaſticæ perſonæ 20. annis vel amplius poſſederint. Similiter nullo fiet Recognitio, ſi carta vel alio modo eleemoſynatam eſſe poſſeſſionem probare poterint, ſed ad Eccleſiaſticos judices remittentur.* Vetus Inqueſta in Regeſto Philippi August. Herouvalliano fol. 130. *Habebat & dominus Vernonis omnia alia placita & juſtitias, excepto placita enſis, & exceptis Recognitionibus.* Charta Communiæ Rotomagenſis an. 1207. *Et habeant etiam placita de hereditatibus & catallis ſuis & conventionibus factis Rotomegi, & infra banleugam, ſalvis curiis dominorum, qui ibi terras habuerint: qui domini habent curias hominum ſuorum in villis tenendas uſque ad Recognitionem.*

☞ In hiſce poſterioribus locis *Recognitio* non eſt literarum obligatio, ut explicat Cangius, ſed Inquiſitio per legales homines ſelectos facta, quæ *Recougnoiſſant* dicitur in veteri Conſuetudine Normannica c. 92. *Et ces Enqueſtes qui courent par briefz ſont appellèes Recongnoiſſant.* Hæc autem *Brevia*, per quæ currere hic dicuntur hujuſmodi Inquiſitiones enumerantur c. 91. ejuſdem Conſuetudinis: *Il y a ung brief de novelle deſſaiſine, aultre de mort d'anceſſeur, l'aultre de eſchaete, l'autre de mariage encombrè, l'autre de douaire, l'autre de preſentement d'Egliſe, l'autre de fief & de gage, l'autre de fief & d'eſtablie, l'autre de furdemande, l'autre de fief lay & d'omaſne, l'autre de lignage nyè & l'autre d'heritaige.* In his omnibus locum habent *Recognitiones* ſeu Inquiſitiones legalium hominum è quorum teſtimonio hæ cauſæ dirimuntur. Id illuſtrari poteſt Literis Philippi Aug. an. 1208. vel 1209. ubi agit de patronatu Eccleſiarum Normanniæ, apud *de Lauriere* to. 1. Ordinat. Reg. p. 27. & ſeq. *Noveritis quod ſuper Recognitionibus Eccleſiarum per quatuor Presbyteros & quatuor Milites, præſentibus Archiepiſcopo vel Epiſcopo loci, vel perſona loco eorum per litteras patentes tranſmiſſa, & Baillivo noſtro ad certum locum, de communi aſſenſu electum, ad aſſiſiam de qua inter eos convenerit, faciendis, ubi intervenerit contentio inter eccleſiaſticas & laicas perſonas, vel inter eccleſiaſticas & eccleſiaſticas perſonas de Eccleſia vacante, vel non vacante; ſi Archiepiſcopus, vel Epiſcopus, lite mota Eccleſiam illam alicui contuliſſet, hæc eſt voluntas noſtra, quod videlicet partibus ad certam diem convocatis, & quatuor Presbyteris, ab Archiepiſcopo, vel Epiſcopo, vel eorum aſſignato, ſicut premiſſum eſt, & quatuor Militibus à Baillivo noſtro ad Recognitionem datis, & illis diligenter examinatis ab ipſis & aliis, quos ſecum viderint evocandos, parti illi remaneat præſentatio Eccleſiæ, in quam plures illorum octo concordabunt.* Si quis plura volet de modo procedendis in hiſce Inquiſitionibus, adeat laudatam veterem Conſuetudinem Normanniæ c. 93. & ſeqq.

☞ Eadem ſignificatione paſſim occurrit vox *Recognitio* in Chartis Normannicis & Anglicis. Charta Communiæ Rntnmag. apud *de Lauriere* to. 1. Ordinat. Reg. p. 308. col. 2. & p. 309. col. 1. *Si quis fecerit clamorem de terra, ſuper alium clamans dabit vadium & plegiam ſequendi clamorem, & ſi poſtea facta fuerit Recognitio de terra illa, & clamor ſit convictus per Recognitionem de falſo clamore, remanebit in miſericordia Majoris & Communiæ, de quinquaginta novem ſolidis Andegav.* Kennettus in Antiq. Ambroſden. ad ann. 1406. p. 168. *Abbas de Egnesham debet unum palefridum pro habenda Recognitione duodecim legalium hominum de vicineto de Erdinton.* Et ad ann. 1210. p. 173. *Ricardus de Camwil & Euſtacia uxor ejus debent unam marcam pro habenda Recognitione novæ aſſiſæ de libero tenemento ſuo Wrechwic verſus Egelinam de Curtenai.* Vide Gloſſarium ejuſd. Kennetti & Nomnlexicnn Thomæ *Blount* in voce *Recognizance* & infra *Recognitores*.

☞ Haud ſatis ſcio an eadem, aliane notione Literæ Roberti Comitis Atrebat. an. 1293. inſertæ Literis Johannis Franc. Regis apud D. *Secouſſe* to. 4. Ordinat. p. 262. *Periculis evitandis providere volentes, necnon & fraudibus, quæ ex eorum evenis cirographis.... auctoritatem preſtitimus & preſtamus* (Scabinis S. Audomari,) *ut ſigillum habeant, quo utentur* (utantur) *& uti valeant ad convenciones omnes, coram iis initas, ſigillandas, necnon Recogniciones & alia explectamenta quecumque, que ex eorum cauſis, ſeu ſubditorum ipſorum, vel aliorum quorumcumque, poterunt evenire.* Probabiliter ſatis intelligit Cl. Editor mercedem pro declarationibus conventionum aliorumve inter partes actorum apud Judices factis; ſed non minori fortean probabilitate hic etiam per *Recognitiones* intelligi poſſent Inquiſitiones, quarum, cum opus eſt, præcipiendarum his literis facultas datur Scabinis Audomarenſibus: quod utcumque confirmari poteſt ſequenti voce *Explectamenta*, quæ de quovis actu juridico melius, ut reor intelligitur, quam de quocumque ſalario judicibus tribuendo. Si autem *Explectamenta* ſint quivis actus juridici, veriſimile omnino eſt *Recognitiones* eſſe ſpecies hujuſmodi actuum, quæ, ut videtur, aliæ eſſe non poſſunt, quam Inquiſitiones Normannicis Anglicisve non abſimiles. Huic conjecturæ etiam favet Anglorum & Audomarenſium proximitas. Quis enim neſciat in provinciis parum diſtantibus eaſdem plerumque voces uſurpari, eaſdem vigere conſuetudines?

¶ 2. RECOGNITIO. Charta Radulphi Abbat. Fiſcamn. an. 1211. *Remanent autem domino Regi uſurarii, Recognitiones & Judæi; ita quod literæ vel cartæ aliquorum, alicujuſve iſtorum, ſi quid poſtmodum proferremus contra ipſum, vel alius pro nobis, nobis de cetero contra ipſum non valerent:* Ubi *Recognitiones*, ut expo-

Digitized by Google

exponit D. *Bruſſel* tom. 1. de Feudorum uſu p. 264. idem ſunt quod Cognitiones obligationum, ac generatim actionum quarumcumque è contractibus civilibus procedentium. In hanc rem refert Cl. Scriptor duo Scacarii Normanniæ Conſtituta an. 1278. & 1282. Prius ita ſe habet: *De domino Reginaldo Caſtelain & aliis Nobilibus Normaniæ ſpadæ placitum habentibus*, (quod habebat Abbas Fiſcamn.) *petentibus habere Cognitionem literarum domini Regis ſuper contractibus & debitis: concordatum fuit, quod nullus habere debet in tota Normannia, immo domino Regi pertinerent; ſed dicti Nobiles dictas literas executioni tantum poterunt demandare.* Eodem redit poſterius, quod videre potes loco laudato.

¶ 3. RECOGNITIO, Idem quod *Advocatio*, qua quis alicui ſe commendat in clientelam. Literæ Philippi Fr. Regis ann. 1304. apud D. *Secouſſe* to. 4. Ordinat. Reg. p. 344. *Nos dilectorum noſtrorum Abbatis & Conventus de Eſcharleiis, Ciſterc. Ord. ſupplicationibus annuentes ... duximus concedendum ... quod Recognitiones & advocationes novæ, quæ ab eorum ſubditis nobis fiunt, nullatenus admittantur; & factas de novo faciemus penitus revocari.*

¶ 4. RECOGNITIO, in pagis Lugdunenſi, Sebuſiano & Dumbenſi, Duplicatio ſervitii ſeu cenſus à tenentibus domino debita variis temporibus, quæ in Chartis ſolent exprimi; nam aliquando *Recognitio* tantum debetur, cum moritur dominus; interdum cum moritur tenementarius, & tenementum tranſit à patre ad filium; alias tantum cum tranſit ad cognatos gradu tranſverſo; denique debetur aliquando ſive dominus, ſive tenementarius moriatur. Charta Caſſaniæ an. 1401. *Sub Recognitionibus dicti manſi de patre ad filium & mutatione tenementariorum & dominorum.* Charta an. 1426. è Schedis D. *Aubret*: *Emphiteotæ nobilis viri Jacobi de Rupe-forti, domicelli, filii & heredis univerſalis domini Poncets de Rupe-forti, domini de Vileta, & de Faya & de Rupe-forti ratione Recognitionis novi domini, ratione dicti patris ſui, ratione domorum & poſſeſſionum ſuarum moventium de juriſdictione & dominio dicti domini, videlicet ad æſtimationem rerum, de duodecim denariis pro libra.* Ex quibus poſterioribus verbis patet *Recognitiones* fuiſſe vigeſimam partem pretii poſſeſſionum *recognoſcibilium*; ſed an hæc vigeſima pars fuerit cenſus in aliis Chartis duplicatus, non ſatis liquet. Charta ann. 1447. ex iiſdem Schedis: *Sub annuo & perpetuo cenſu & ſervitio quinque denariorum Turon. laudibus, vendis, Recognitionibus novi domini & novi tenementarii ad duplex ſervitium importantibus.* Alia an 1499. ex iiſdem Schedis, qua Emphyteutæ Claudii *de Pompiera* Domini *de Pollienay* poſſeſſiones ſuas *recognoſcunt ſub annuis & perpetuis ſervitiis, una cum laudibus, vendis, Recognitionibus & aliis uſagiis, his dumtaxat quæ ſequuntur exceptis, videlicet quod ipſi tenementarii non debent nec tenentur recognoſcere, nec Recognitiones ſolvere ad æſtimationem rerum & poſſeſſionum ſuarum, ſed pro ipſorum Recognitionibus debent duplex ſervitium totius canonis eidem Domino & ſuis ſolvere toties, quoties caſus evenerit.* Alia Domini *de la Franchiſe* in pago Dumbenſi, an. 1499. *Joannes Buellerii Recognoſcit partem manſi de la Moiniri, & in morte Domini & tenementarii debet duplex ſervitium. Joannes Buellerii junior* Recognoſcit *alteram partem dicti manſi de la Moiniri cum laudibus, vendis &* Recognitione *de morte domini directi & de morte tenementarii.* Plures ſunt aliæ *Recognitiones* vernaculę ſæculi 16. in quibus legitur *avec Lauds, Milauds & Reconnoiſſance de pere a fils & nouveau ſeigneur à nouveau tenancier*: ex quibus palam eſt, *Lauds*, *Milauds* & *Reconnoiſſances*, totidem eſſe jura dominica nullo modo inter ſe confundenda, licet quædam ſint arreſta, in quibus *Milauds*, vel *Milods*, ſeu *mediæ laudes* cum *Recognitionibus* confunduntur. Vide *Bretonnier* in Opera Claudii *Henrys* tom. 2. p. 299. & infra *Recognoſcere feudum*, *Relevium*, *Retroaccapitum* & ſupra *Placitum* col. 528.

¶ RECOGNOSCIBILIS TERRA, in Charta Villænovæ an. 1421. & alibi, de qua debentur *Recognitiones*, cum intervenit Domini mutatio vel tenementarii, ut modo dictum eſt.

¶ 5. RECOGNITIO, Cenſus annuus domino à tenente ſolvendus. Chartularium S. Vincentii Cenoman. fol. 66. *Reddet dictæ Abbatiæ unum cantarum vini de Recognitione.* Charta Monaſterii Savigneienſis: *Guido Foreſtarius dedi monachis de Savigneio totum pratum de Fonte-chenis & landulam juxta illud, excepta Recognitione 18. denariorum mihi ſingulis annis reddendorum.*

¶ 6. RECOGNITIO, Gratus animus, beneficii memoria, Gallis *Reconnoiſſance*. Bern. *de Breydenbach* in Itinerario Hieroſol. p. 109. *Semel aut per ſingulos annos propter ſolam Recognitionem ad domum Dei, quæ eſt in Mecha, jubentur ire* (Mahumetani) *& ibi adorare, eamque inconſutilibus tegumentis circuire.*

¶ 7. RECOGNITIO, Extremum judicium. S. Paulinus Epiſt. 10. ad Delphinum nu. 3. *Ut in die Recognitionis, quo pariter ſator meſſorque gaudebunt, nos quoque paterno ſinu afferens inter manipulos tuos, &c.* Idem Epiſt. 19. nu. 3. ad eumd. Delphinum: *Quomodo diſponemus ſermones noſtros in die Recognitionis? ... Quis nos eripiet à ventura ira?*

RECOGNITORES, apud Forenſes Anglos, dicuntur viri *Sacramentales*, ſeu *Juratores*, quibus recognoſcenda & diſquirenda rei veritas Aſſiſis demandatur: vulgo etiam *Juratores* dicti. [Vide Nomolexicon Thomæ *Blount* & ſupra *Recognitio* 1.]

¶ RECOGNITORES TABULARUM REGIARUM, Qui eas recognoſcebant, emendabant & ſubſcribebant, plures fuiſſe ſub noſtris Regibus Merovoeadis & Carlovingis contra Corringium probat Mabillonius l. 2. de Re Diplom. c. 11. n. 14.

¶ RECOGNOSCEMENTUM, Approbatio, conſenſus, ſi bene conjecto. Charta an. 1130. in Probat. novæ Hiſt. Occitan. to. 2. col. 452. *Prædictum ſacramentum juraverant ambo* (fratres, ſcilicet *Rogerius de Biterri & Raimundus Trencavelli*) *quod teneant illud per Recognoſcementum matris eorum uſque ad præfatum terminum, aut amplius ultra ipſum terminum, aut minus infra ipſum terminum.*

¶ RECOGNOSCERE, Agnoſcere, fateri, declarare, ut noſtris *Reconnoitre*. Charta an. 1336. apud Ludewig. Reliq. MSS. to. 5. p. 522. *Tenore præſentium Recognoſcimus & publice profitemur, &c.* Occurrit alibi.

¶ RECOGNOSCERE CORPUS CHRISTI. Conſtitutiones Diœceſis Valent. to. 2. Concil. Hiſpan. p. 509. col. 1. *Qui Corpus Chriſti conſuevit dari infirmis, dicimus quod cum magna reverentia deferatur ... ſi forte infirmus facit vomitum, Recognoſcat Corpus & non det ei.* Puto mendum eſſe in hac voce, ac forte legendum *recondat*.

¶ RECOGNOSCERE FEUDUM, vel *fidelitatem & hominium* dicitur Vaſſallus cum ſeſe feudatarium agnoſcit, domino fidelitatem & hominium exhibet declaratque poſſeſſiones quas ab eo tenet feudatarie, quibuſque conditionibus; *Recognitio* vero *feudi*, feudatarii profeſſio eſt & hujuſcemodi declaratio. Homagium an. 1110. in Probat. novæ Hiſt. Occit. tom. 2. col. 375. *Ego Bernardus-Attone Vicecomes Carcaſſonæ in præſentia .... proborum virorum, qui ad honorem feſtivi-*

tatis

batis S. Mariæ Craſſæ veneramus, & domnus Levo Abbas præfati cœnobii requiſierit me coram ſupra ſcriptis, ut ei Recognoſcerem fidelitatem & hominium pro caſtris & villis & locis (nominatis infra), *quæ ab ipſo... in feudum... tenere debebam... feci domino Leoni abbati Recognitionem & hominium*. Ibidem col. 376. *Iterum recognoſco, quod pro Recognitione dictorum feudorum debeo venire & mei ſucceſſores ad dictum cœnobium in expenſis propriis, quoſciens Abbas noviter fuerit factus, & reddere ei poteſtatem de omnibus feudis ſuperius ſcriptis*. Declaratio MS. Præpoſiti S. Syphoriani de Ancella an. 1401. *Humbertus de Chintriaco... fecit feudum R. in Chriſto Patri DD. Abbati Trenorchienſi, &c. Salvo quod idem Humbertus in Recognitione dicti feudi recognovit ſe tenere & tenere debere omnia ſupraſcripta ratione dictæ Præpoſituræ, ac ſervitia infraſcripta eidem D. Abbati & eccleſiæ ſuæ prædictæ exhibere*. Voces ſat frequentes in hominiis exhibendis. Concilium Tarracon. ann. 1591. inter Hiſpan. to. 4. col. 621 col. 2. *Rerum experientia edocente, plura cenſualia ac redditus eccleſiaſticorum beneficiorum in totum vel in parte fuerunt deperdita & alienata, redditus diminuti, & jura alia defraudata propter præſidentium ſuis beneficiis incuriam, ſeu per mortem: multaque incommoda, lites & contentiones accidunt frequenter inter dominos & feudatarios, cum ipſorum feudorum Recognitiones, poteſtates ſive poteſtats, & alia ſervitia & onera, quibus feuda ſubjacent, per longa tempora non petuntur... per quam conſtitutionem providet* (Synodus) *quod Prælati & beneficiati, quicumque ratione ſuarum dignitatum vel beneficiorum feuda habentes, ea Recognoſci faciant, quoties feudatarii innovarentur, & quinquennio in quinquennium recipi poteſtates*.

¶ Recognoscere in Bono, Quidpiam beneficii loco habere ejuſque ſe præbere memorem. Charta an. 1523. apud Ludewig. to. 5. Reliq. MSS. pag. 336. *Hoc ab omnibus ac ſingulis ſpecialiter ſecundum uniuſcujuſque dignitatem atque ſtatum, demerebimur, compenſabimus atque in bono ſemper Recognoſcemus*.

¶ Recognoscere Se, Culpam agnoſcere, confiteri, ad frugem bonam ſe recipere, Gallis *Se reconnoitre*. Capitularia Caroli C. tit. 19. art. 4. *Mandat vobis quia ſi aliquis... ſe Recognoſcit & pœnitet, & miſericordiam illius & indulgentiam petierit, quia illum, tantum ut in ante, ſicut debet, ſe caveat, voluntarie unicuique, qui ſic ſe Recognoſcit, miſericordiam & indulgentiam donat*. Vide mox *Recognoxio*, ubi *Recognoſcere ſe*, idem eſt quod nude declarare, fateri.

¶ RECOGNOXIO, pro *Recognitio*, Declaratio, vitioſa temporum ſcriptione. Placitum an. 918. in Probat. novæ Hiſt. Occitan. to. 2. col. 58. *Et ea quæ ego me recognoſco atque exvacuo, ſimulque conlaudo recte & veraciter, me recognoſco atque conlaudo, & mea Recognoxio vera eſt in omnibus*.

¶ RECOLAMEN Testium, Iterata teſtium interrogatio, quæ fieri ſolet in cauſis criminalibus, ad cognoſcendum num teſtes in ſuis depoſitionibus perſeverent, Gall. *Recolement*. Decretum ſummæ Curiæ contra Mareſcallum *de Giè* ann. 1505. ex Archivo Caſtri Nannet. *Tandem viſis inquiſitione ſeu informationibus teſtiumque Recolamine & ipſius de Rehan depoſitione... Curia noſtra per ſuum arreſtum judicavit, &c.*

¶ Recolamentum, Eadem notione, in Charta Caroli Regis Franc. ann. 1446. apud Thomaſſerium Conſuet. Bituric. p. 808. in Regeſto Parlamenti an. 1491. apud Baluzium tom. 2. Hiſt. Arvern. p. 642. Non ſemel utuntur recentiores Juriſconſulti. Vide Bleynianum Inſtit. p. 572 & Voſſium lib. 3. de Vitiis ſerm. c. 41. ubi *Recolamenta* generatim definit Quibus recolitur memoria ac renovatur. Tum addit: Si argumentorum ſint ἀτέχνων (artis expertium) pro iis, cum Budæo in forenſibus, malim *revocata teſtimonia*: quomodo quis *revocare teſtes* dicitur, ſi iterum jubeat dicere teſtimonium.

¶ Recolare Testes, Teſtes revocare atque iterum interrogare, Gall. *Recoler*. Charta Caroli Reg. Fr. an. 1446. jam laudata: *Quodque prædicti teſtes, tam in turba quam ſingulariter, pro parte dictorum defenſorum producti Recolarentur, quo Recolamento facto, &c.* Præter uſum à teſtibus ad alios transfertur hoc verbum, in Declaratione Commiſſariorum Urbani V. PP. de permutatione facta inter Regem Fr. & Archiepiſcopum Senon. an. 1368. apud Lobinel. to. 5. Hiſtor. Pariſ. p. 661. col. 1. *Appreciationem ſic factam, per alias perſonas in talibus etiam circumſpectas & expertas, cum diſcuſſione debita examinari, recenſeri & Recolari fecimus*. Verbum ductum à latino *Recolere*, quod Ciceroni aliiſque proprie eſt Repetere, renovare, in memoriam revocare; unde olim etiam noſtri *Recoler* forte dixerunt pro Recordari, memoriter recitare, referre: quod tamen Borellus deducit à *Recorer*, Recordari. Vide *de Lauriere* in Gloſſario Juris Gallici.

¶ Recolacio, Renovatio, nova inquiſitio, in qua *recolitur* ſeu in memoriam revocatur id, quod jam actum eſt, ut confirmetur vel corrigatur. Literæ Caroli V. Franc. Regis ann. 1365. apud D. *Secouſſe* tom. 4. Ordinat. p. 574. *Si vero dictum numerum focorum in futurum contingerit augmentari, & ſuper hoc fieret ſemel vel plures alia Recolacio ſeu reformatio dictorum focorum, prædicti Conſules & Univerſitas; quando & quociens à Nobis aut gentibus noſtris petetur ſubſidium ab eiſdem, ſolvent ſolum pro numero focorum, qui tunc temporis veraciter reperietur ibidem*.

¶ RECOLERE, Idem quod Recolligere, congregare, Gall. *Raſſembler*. Epiſt. Petri de Condeto, tom. 2. Spicil. Acher. p. 563. *Facta pace in hunc modum recollegerant gentes ſuas in navibus Reges noſtri... Rege Siciliæ remanente, & retardante aliquantulum, pro pauperibus & ultimis Recolendis*. Sed forte mendoſa ſcriptio eſt & legendum *Recolligendis*.

¶ RECOLLECTARE, Colligere, percipere. Epiſtola Leonis III. PP. ad Carolum M. *Miſit igitur pia Serenitas veſtra miſſos ſuos, ut juſtitiam nobis facere debuiſſent; ſed magis damnum quam profectum nobis fecerunt... quia... quidquid per veſtrum pium ac legale judicium, de cauſa videlicet palatii Ravennatis Recollectamus, unde & juſſiſtis ut nullus quilibet homo in poſterum coaquaſſare aut in judicio promovere præſumeret, tam de vulgaria, quam etiam de manſis, &c.*

¶ RECOLLECTOR, Coactor, exactor. Literæ Officialis Rotomag. ann. 1471. ex Archivo B. M. de Bono-nuntio ejuſdem urbis: *Mandamus quatinus moneatis dictum Curatum, ſeu ejus firmarium, aut Recollectores fructuum & proventuum dictæ Eccleſiæ de reddendo & ſolvendo ipſis Religioſis ſummam ſeptem librarum*.

¶ RECOLLECTRIX, Receptrix. Vita S. Agnetis de Monte Politiano, to. 2. Aprilis pag. 803. col. 1. *Ibi peccatrices publice reſidebant, & ... quædam velut totius neſandi ſceleris mater, impudicitiæ Recollectrix*.

1. RECOLLIGERE, quomodo *Recueillir* nos dicimus, Hæreditatem recolligere, *Recueillir une ſucceſſion*, in Lege Longob. l. 2. tit. 15. §. 3. 5. *Filiam ad ſe Recolligere*, eod. lib. tit. 12. §. 2. *Recueillir ſa fille en ſa maiſon*. *Pignus Recolligere*, recipere, eodem lib. tit. 21. §. 24. 25. 26. *Recolligere* agrum, in Charta Alamannica Goldaſti 32. Unde noſtris *Recolte*, pro meſſe.

Recollici dicuntur ſervi, qui fugam ineunt, aut latitant, apud Gregorium M. l. 8. Epiſt. 4. l. 10. Ep. 40.

Jaco-

Jacobus I. Rex Aragon. in Foris Cæſar-Auguſtæ ann. 1325. l. 1. Foror. Aragon. f 11. v. *Que ſi alguno ſe Recolliera en Egleſia, o palacio d'Infanzion, o en otros privilegiados lugares, &c.*

Recolligere, Excipere hoſpitio, vel alio modo. Joannes VIII. PP. Epiſt. 107. *Mihi tempus & locum denuntiate, quo occurrere debeatis ad nos Recolligendum.* Adde Epiſt. 216. [Chronicon Triveti ad ann. 1240. to. 4. Spicil. Acher. p. 586. *Raymundus ... à domino Papa Gregorio familiariter Recollectus, Capellanus ejus efficitur ac Pœnitentiarius.* Charta an. 1377. ex Biblioth. Reg. *Qui obviam nobis exiens, extra civitatem nos honorifice* Recollexit.]

¶ 2. RECOLLIGERE, Reconciliare, Eccleſiæ communioni reſtituere. Capitula Synodorum Orient. inter Concilia Hiſpan. to. 2. p. 331. *Si quis Epiſcopus in concilio excommunicatus fuerit, ſive Presbyter, ſive Diaconus, facere oblationem, vel matutinum vel veſpertinum ſacrificium, quaſi in officio ſuo agere ſicut prius, non liceat, nec in alio concilio ſpem reconciliationis habere, nec ultra Recolligi.*

¶ 3. RECOLLIGERE, Secundo vineam colere, à Provinciali *Reclaurrè*. Secunda vel ultima vineæ cultura. Conventiones MSS. Archirinci Abb. Montis-majoris cum incolis Correni de cenſibus: *Correatam in putando, in fodiendo, in Recolligendo homines de Correns facerent.* Vide *Reclaudere* 2.

¶ RECOLORARE, Denuo colorem inducere. Vita B. Arnulfi, to 5. Junii p. 616. *Decoloratas vero in corpore multiplici tormentorum afflictione; Recolorabitur autem multo glorioſius in univerſali & beata corporum reſurrectione.*

¶ RECOMMEMORARE Aliquem, In mentem ſeu memoriam alicujus revocare. Vetus Interpres S. Irenæi l. 5. c. 17. n. 4. *In noviſſimis temporibus idipſum venit Verbum Dei advocare hominem, Recommemorans eum opera ſua, &c.*

¶ RECOMMENDARE, Commendare, apud Laurent. Byzinium in Diario belli Huſſitici, tom. 6. Reliq. MSS. Ludewigi p. 14. *Animam ſuam Recommendare altiſſimo Creatori*, in Teſtamento Joannis *de Talaru* Cardin. an. 1392. to. 2. Maceriarum Inſulæ Barbaræ p. 663. Phraſis Gallica *Recommander ſon ame à Dieu* Obſervat Voſſius l. 1. de Vitiis ſermonis cap. 23. & l. 4. c. 20. *Recommendare*, pro *Commendare*, barbarum eſſe: etſi, more Gallico, perusitatum non plane barbaris. Aliter verbum *Recommander* ſumit Continuator Hiſtor. Guillelmi Archiep. Tyr. apud Marten. tom. 5. Collect. Ampliſſ. col. 654. *Fouque de Milli ... grant avoir aſſembla, qu'on li dona por deſpendre en la terre d'outremer; mès il ne l'i portat mie, aine morut. Ançoie que la mute fuſt, tout aucuns diſtrent qu'il fu mort de duel, pour l'avoir qu'il avoit* Recommandè, *& l'en li cela.* Ubi *Recommander* idem eſt, ut arbitror, quod ſupra *Commendare* 2. Quippiam apud aliquem deponere.

¶ RECOMMENDATUS, Qui alterius patrocinio ſeſe commendabat. Charta Innocentii III. PP. an. 1214. apud Murator. delle Antic. Eſtenſi p. 417. *Et qui ſecum venerint & ſecum erunt ... benedictione Dei & Apoſtolorum Petri & Pauli & noſtra benedicimus, & Recommendatos habemus.* Hoc eſt, in fidem noſtram accipimus. Vide *Commendatus*.

¶ RECOMMENDISIA, Tutela, protectio. Annales Eſtenſes apud Murat. to. 18. col. 1074. *Legatus ... nuntiavit, amodo filium olim domini Ottonis & ſtatum Parmæ ac Regii eſſe ſub* Recommendiſia *& protectione ipſius Ducalis dominii.* Vide *Commendiſia*.

¶ RECOMMISSUS, Commendatus, quaſi *Recommendatus*, Gallice *Recommandè*. Literæ Radulphi Rom. Regis ann. 1282. apud Rymer. to. 2. p. 215. *Ipſum vobis habere velitis favorabiliter Recommiſſum.* Adde p. 259. Literæ Henrici IV. Regis Angl. ann. 1401. apud eumd. Rymer. to. 7. p. 236. *Ludovicum* (de Brancatiis,) *ſuis exigentibus meritis, harum noſtrarum precum intuitu, in ſuis agendis dignemini habere ſpecialiter Recommiſſum.* Adde p. 604. Concilium Dertuſanum ann. 1429. inter Hiſpanica to. 3. p. 655. *Eoſdem in ſuos ſpeciales dilectos filios, & in neceſſitatibus ad ſuccurrendum ipſi ſedi apoſtolicæ promptos, propitios & liberales recipiens ſpecialius habeat Recommiſſos.* Literæ Eugenii IV. PP. ad Renatum Siciliæ Regem & Comitem Provinciæ an. 1435 in Bullario Carmelit. p. 189. *Epiſcopum Maſſilienſem ſuſcipiens Recommiſſum velis fovere.* Acta S. Franciſcæ Rom. tom. 2. Martii p. 96. *Recommiſſa B. Franciſcæ ſolo tactu ipſius liberata eſt.*

RECOMPENSA, Remuneratio, Gall. *Recompenſe*, apud Philippum Eyſtetenſem Epiſcop. in Vita S. Willibaldi cap. 7. & in Speculo Saxonico l. 1. art. 65. §. 3. [in Diplomate MS. Frederici Reg. Rom. ann. 1326. in Charta Henrici IV. Regis Angl. an. 1402. apud Rymer. to. 8. p. 238. in Litteris ann. 1445. apud Marten. tom. 2. Anecd. col. 1542. in Bulla Pauli IV. PP. p. 4. Continuat. M. Bullarii Rom. p. 72. col. 1. & alibi ſæpe.]

¶ Recompensare, Rependere, compenſare; remunerari, Gall. *Recompenſer*. Occurrit in Concilio Toletan. XI. to. 2. Concil. Hiſp. p. 665. in Charta Pipini Reg. an. 764. apud D. *Calmet* to. 1. Hiſt. Lothar. col. 280. in Charta Conradi Regis Burgundiæ an. 971. to. 1. Maceriarum Inſulæ Barbaræ p. 64. in Charta Otthonis IV. Imp ann. 1210. apud Murator. delle Antic. Eſtenſi p. 392. in Epiſt. Innocentii V. PP. an. 1276. apud Marten. to. 7. Ampliſſ. Collect. col. 246. in Litteris an. 1281. apud Rymer. to. 2. p. 179. & alibi paſſim apud Scriptores Latino-Barbaros. Sed in Vita S. Dunſtani Epiſtol. to. 4. Maii p. 351. ſumitur pro Recogitare, animo revolvere: *Secum plane intelligens & ſæpius in cordium ſuorum ſecretis Recompenſans, ſe eſſe pro tanti viri vindicta finitimæ morti ferme deputatum, &c.* Utramque notionem complectitur Johannes de Janua: *Recompenſare, Reddere, perſolvere, remunerare; vel iterum trutinare, æquare.*

¶ Recompensatio, Idem quod *Recompenſa*, Remuneratio, Compenſatio, in Geſtis Berarii Cenom. Epiſc. apud Mabill. to. 3. Analect. p. 171. in Privilegiis Aquenſi civitati conceſſis à Raymundo Berengario Provinciæ Comite an. 1206. apud Pittonem l. 2. Hiſtor. Aq. p. 114. in Epiſtola Innocentii III. PP. to. 3. Concil. Hiſpan. p. 409. in Epiſtola A. Monachi ad Odonem Epiſc. Pariſ. to. 1 Ampliſſ. Collect. Marten. col. 1015. in Proceſſu de Sanctitate S. Catharinæ Senen. to. 5. ejuſd. Ampliſſ. Collect. col. 1240. in Charta ann. 1308. apud Ludewig. to. 5. Reliq. MSS. p. 99 in alia Philippi Franc. Reg. ann. 1341. to. 2. Maceriarum Inſulæ Barbaræ p. 181. in Bulla Clementis VI. PP. an. 1344 to. 2. Hiſt. Dalph. p. 492. & alibi paſſim.

¶ Recompensator, Qui mercedem tribuit, remunerator. Concilium Pampilon. ann. 1023. inter Hiſpanica tom. 3. p. 196. col. 1. *Ab æquiſſimo Recompenſatore & juſto judice Deo mereamur criminum noſtrorum in die retributionis remedium acquirere.*

¶ Recompensivus, Qui remuneratur. Literæ Edwardi III. Angl. Reg. Bernardo de Lebreto an. 1327. apud Rymer. tom. 4. p. 281. col 1. *De gratuitis obſequiis dicti patris & affectione dicti avi noſtri Recompenſivus, ut decuit, gratulamur.*

¶ RECOMPUTARE, In memoriam revocare. Chron. Watinenſe apud Marten. to. 3. Anecd. col. 827. *Qui ſtatim ordine Recomputato, ad confeſſionem eorum, quæ viderat, in conſeſſu fratrum quam citius pervenit,*

atque

Digitized by Google

atque mirantes præ gaudio, & de promiſſa ſalute alacriores reddidit, & de cœleſti viſitatione loci in magnam ſpem unanimiores excitavit.

¶ RECONARI, Viciſſim conari ſeu moliri, reniti, contra invadere. Gloſſæ Lat. Græc. & Lat. *Reconor*, ἀντιπιχειρῶ.

¶ RECONCEDERE, Invicem cedere. Gloſſæ Lat. Græc. & Græc. Lat. *Reconcedo*, ἀντιπαραχωρῶ.

RECONCILIARI dicebantur Pœnitentes, cum indicta pœnitentiæ tempora adimpleverant: fiebatque ejuſmodi reconciliatio *manus impoſitione*, quæ *reconciliatoria* dicitur in Concilio Arauſiacano can 3. & Arelat. II. can. 28. [Capitular. l. 5. c. 121. & 129. l 7. c. 139. in Canonibus Iſaaci Epiſc. Lingon. tit. 1. can. 6. 13. & 34.] Concilium Carthagin. IV. can. 76. *Accipiat pœnitentiam, &, ſi cito creditur moriturus, Reconcilietur per manus impoſitionem, & infundatur ori ejus Eucharistia.* Quo loco Reconciliationem pro Euchariſtiæ ſumtione interpretentur viri docti, licet alii pro abſolutione, ut loquimur, ſumi hoc loco velint, ex dicto can. 3. & 11. Concilii Arauſicani & Ep. 91. Leonis I. PP. Conc. Toletanum XI. c. 12. *Si mortis urget periculum, pœnitentia per manus impoſitionem accepta, ſtatim ei Reconciliatio adhibenda eſt.* Vigilius PP. Epiſt. 2. *Quorum tamen Reconciliatio, non per illam impoſitionem manus, quæ per invocationem Spiritus ſancti fit, operatur: ſed per illam, qua pœnitentiæ fructus acquiritur, & ſanctæ communionis reſtitutio perficitur.* Vide Capitul. Aquiſgran. ann. 789. c. 33. Acta Epiſcopor. Cenoman. p. 293. *Ita ut nec Chriſma juxta morem Eccleſiaſticum infra civitatam conficere, nec pœnitentium Reconciliationes agere valuiſſemus. Abſolutiſſimam Reconciliationem* appellari fatendum tamen illam videri, qua præter manus impoſitionem, ſumtione divinæ Euchariſtiæ quis abſolvitur, in Concilio Valenſi c. 2.

Hanc autem manus impoſitionem quarta ſerie in capite jeunii accipiebant pęnitentes, quo vacarent ſolummodo pœnitentiæ, & divinis officiis, ut eſt in Concilio Meldenſi an. 845. c. 76. & in Canonibus Saxonicis Edgari Regis de Modo imponendi pœnitentiam cap. 3. Pœnitentiale MS. Thuenum, quod nuper editum eſt ſub nomine Theodori à viro doctiſſimo: *In capite Quadrageſimæ omnes pœnitentes, qui publicam ſuſcipiunt, aut ſuſceperunt pœnitentiam, ante fores Eccleſiæ ſe repræſentent Epiſcopo civitatis, ſacco induti, nudis pedibus, vultibus in terra proſtratis, reos ſe eſſe in ipſo habitu & vultu proclamantes. Ibi adeſſe debent Decani, vel Archipresbyteri Parochiarum, i. Presbyteri pœnitentium, qui eorum converſationem diligenter inſpicere debent, & ſecundum modum culpæ pœnitentiam per præfixos gradus injungunt. Poſt hæc in Eccleſiam Epiſcopus reos inducat, & cum omni clero 7. Pœnitentiales Pſalmos in terra proſtratus cum lacrymis pro eorum abſolutione decantet. Tunc reſurgens ab oratione, juxta quod Canones jubent, manus eis imponat, aquam benedictam ſuper eos ſpargat, prius cinerem mittat, deinde cilicio capita eorum cooperiat, & cum gemitu & crebris ſuſpiriis eis denuntiet, quod ſicut Adam projectus eſt de paradiſo, ita & ipſi ab Eccleſia pro peccatis abjiciuntur. Poſt hæc jubeat miniſtros, ut eos extra januas Eccleſiæ expellant. Clerus vero proſequatur eos cum Reſponſorio: In ſudore vultus tui, &c. ut videntes ſanctam Eccleſiam pro facinoribus ſuis tremefactam atque commotam non parvipendant pœnitentiam. In ſacra autem Domini Cœna, rurſus ab eorum Decanis & eorum Presbyteris Eccleſiæ liminibus repræſententur.* Idem Pęnitentiale c. 14. *Romani reconciliant hominem intra abſidem: Græci nolunt. Reconciliatio pœnitentium in Cœna Domini tantum eſt ab Epiſcopo conſummata pœnitentia.*

Hoc tum die non jam reconciliabantur; ſed abſolutionem accipiebant pœnitentes publice in Miſſa ab Epiſcopo, quod Presbyteris non licebat, ut eſt in can. 7. Concilii Hiſpalenſ. II. in Ticinenſi ann. 850. cap. 7. Wormatienſi ann. 858. cap. 8. &c. Ita etiam Rabanus Maur. l. 2. de Inſtitut. Cleric. c. 30. Honorius Auguſtod. l. 1. c. 76. 77. 78. 79. Rupertus l. 5. de Divin. Offic. c. 19. Canones Saxonici de Modo impon. pœnitentiam c. 4. Abbo Monach. ſerm. 4. Atto Epiſc. in Capitul. cap. 90. Durandus l. 6. c. 73. &c. Orationes vero quæ hac die *ad Reconciliandos Pœnitentes* recitabantur ab Epiſcopo, deſcribuntur in libro Sacramentorum Gregorii M. p. 226. edit. Menardi, & in Ordine Romano, quos, *Ordinem Reconciliandi* vocat Hincmarus in Capitulis ad Presbyteros parochiæ ſuæ cap. 4. Sic autem Ordo reconciliandi pęnitentes deſcribitur in Ordinario MS. Eccleſiæ Rotomagenſis: *Finita Nona, Archiepiſcopus, vel ejus Vicarius indutus alba, cum Diacono & Subdiacono indutis albis, cum Cantore, proceſſione ordinata ad Occidentales portas Eccleſiæ ad Reconciliandos pœnitentes pergat, & eo ſedente juxta januas, Diaconus legat hanc lectionem: Adeſt tempus, o venerabilis Pontifex. Finita lectione, Archiepiſcopus, vel ejus Vicarius, ſe erigat, & dicat: Venite. Diaconus ex parte pœnitentium dicat: Flectamus genua: Levate. Et tribus vicibus hoc dicatur. Ad finem dicatur tota Antiphona: Venite, Venite, Venite filii. Chorus finiat, & dicatur Pſalmus: Benedicamus Dominum, & ad quemlibet verſum repetatur: Venite, Venite. Tunc Archiepiſcopus, vel ejus Vicarius, Pœnitentes intromittat in Eccleſiam cum baculo, & Reconciliati ardentes candelas ad altare deferant, alii autem non: Et Archiepiſcopus, vel ejus Vicarius, manum ſuam ponat ſuper capita ſingulorum, dans pacis oſculum, & dicens: Pax tecum. His ita peractis, ad chorum redeant, & ſermonem ad populum faciat. Quo finito, Pœnitentes proſtratos abſolvat. Primo dicantur 7. Pſalmi à Ne reminiſcaris, Pſalm. Domine ne in furore, &c. Kyrie eleiſon. Pater noſter. Salvos fac. Verſ.* Mitte eis auxil. *Verſ. Domine exaudi orat. Dominus vobiſcum, & cum Spiritu tuo. Orat. Monſtra Domine quæſumus iis famulis, &c. Alia Orat.* Deus miſericors. *Alia Oratio, Abſolutionem & remiſſionem. His ita peractis proceſſio procedat ad ignem benedicendum, &c.* Idem habent alii Pœnitentiales apud Morinum poſt libros de Pœnitentia pagin. 47. & ſeqq.

Pœnitentes porro ab alio reconciliari non poterant, quam ab eo, à quo indicta fuerat pœnitentia. Sed & inconſulto Epiſcopo Presbyter excommunicatos, vel publice pœnitentes, reconciliare non poteſt, niſi ultima cogat neceſſitas, inquit Hugo à S. Victore l. 1. de Obſerv. Eccleſ cap. 24. Adde [librum 7. Capitularium c. 202.] Capitul. Attonis Epiſc. c. 90. Vide Concilium Taurinenſe c. 5. Nicolaum I. PP. in Reſp. ad Conſulta Bulgar. c. 35. Concilium Cabilonenſe II. c. 25. Capitulare 2. incerti anni c. 12. Regionem l. 2. de Eccleſ. diſcipl. c. 414. Burchardum l. 11. c. 8. &c.

Adducebantur autem pœnitentes ad Epiſcopos à propriis Sacerdotibus, qui de peracta ab iis pœnitentia teſtimonium dabant. Riculſus Sueſſionenſis Epiſcopus c. 9. *Videant quoque, ne ... pro pretio aut pro familiaritate, vel propinquitate, pœnitentes ante tempus ad Reconciliationem adducant, & eis pro Reconciliatione teſtimonium dederint, &c.*

¶ RECONCILIATIONEM *conſequi non poteſt exutus carne*, l. 5. Capitul. c. 119.

RECONCILIATIONES, inter Eccleſiarum obventiones recenſentur in Charta Galonis Epiſcopi Pariſienſis an 1107. in Hiſtor. Priorat S. Martini: *Et ne res Eccleſiaſtica à noſtra manu omnino videatur eſſe alienata, Synodos, circadas, Reconciliationes, curam animarum*

Digitized by Google

marum parochianis Presbyteris à nobis commiſſa, in ſupradictis Eccleſiis retinemus.

RECONCILIARE SE dicitur ſervus, qui pretio dato libertatem impetrat, in Charta veteri apud Joachimum Vadian. de Monaſter. German. p. 83.

RECONCILIARI Eccleſia dicitur, cum ſcelere aliquo violata ac polluta eſt, vel à Paganis, aut Hæreticis obtenta, rurſum ab Epiſcopo conſecratur, & aqua benedicta aſpergitur. [Charta Lamberti Epiſcop. Atrebat. pro Canone Preſbytero Monaſterii Aroaſienſis poſt Heldemarum conditore an. 1097. apud Miræum tom. 1. pag. 167. col. 2. *Si autem aliquando ... in prædicto loco vel parochia tale quid acciderit, pro quo Reconciliatio neceſſaria fuerit, tibi legitimiſque ſucceſſoribus tuis, vice noſtra, accepta aqua ſanctificationis & Reconciliationis, ut ea Reconcilies, religioni veſtræ annuimus & impertimus.*] Charta Rainoldi Archiepiſc. Remenſis apud Locrium in Chron. Bel. ann. 1129. *Si autem Eccleſiam ipſam S. Martini violatam eſſe contigerit, tibi .... concedimus, ut accepta ab Epiſcopo Atrebatenſi aqua Reconciliationis, eadem Eccleſia tam à te, quam à tuis ſucceſſoribus Reconcilietur.* Ordericus Vital. lib. 11. *Aquam accepta ſtola benedixit, & Eccleſiam, quam contaminaverat ... Reconciliavit.* Matthæus Weſtmonaſt. ann. 1015. *Eccleſia Reconciliata & reædificata eſt.* Galbertus in Vita Caroli Comitis Flandr. num. 120. *Quoniam Reconciliari ſibi Deus dignatus eſt Eccleſiam illam.* Vincentius Belvac. lib. 32. c. 98. *Locum, in quo erat Mahomeria Reconciliavit Legatus, &c.* Charta Gaufredi Epiſcopi Pariſienſis ann. 1093. *Synodum vero & circadas cum debita ſubjectione, & curam animarum, parochianæ presbytero à nobis commiſſam, & Eccleſiæ Reconciliationem, imo debitæ ſubjectionis & juſtitiæ obedientiam in eo retinemus.* Alia Hugonis Epiſcopi Autiſiodor. ex Tabul. Monaſt. Farenſis: *Sacerdos Farenſis Monaſterii populum recturus, de manu Meldenſis Epiſcopi curam totius parochiæ tam Clericorum quam Laicorum ſuſcipiet: chriſma quoque & aquam Reconciliationis Eccleſiarum, ſi violatæ fuerint, ab Eccleſia Meldenſi requiret.* Vide Diurnum Romanum c. 5. tit. 14. Decretal. Gregor. IX. lib. 3. tit. 40. ca. 4. 7. 9. 10. S. Anſelmum. lib. 3. Epiſt. 158. Fulbertum Carnot. Epiſt. 61. 72. 93. Matth. Paris ann. 1152. Chronicon Nangii ann. 1249. &c. De ejuſmodi Eccleſiarum reconciliationibus agunt Ordo Romanus cap. *de Reconciliatione violatæ Eccleſiæ*, Honorius Auguſtod. l. 1. Gemmæ animæ cap. 170. & Durandus l. 1. Ration. c. 6. n 38.

☞ Eccleſias autem quavis ratione pollutas *reconciliare* Epiſcoporum erat, neque illud licebat Presbyteris, niſi ex ſpeciali Epiſcoporum licentia. Capitular. l. 7. c. 225. *Statutum eſt, ut Presbyteri benedictionem in Eccleſia ſuper plebem fundere, aut altare conſecrare, aut Reconciliare, aut ſubmovere vel collocare, ullo modo præſumant. Simul & hoc ſtatutum eſt, ut altare erigere, vel de loco in locum tranſmutare, ut à quibuſdam factum audivimus, ſine Epiſcopi ſui licentia vel conſilio, cujus eſt ipſum altare conſecrare & poſt motionem vel violationem Reconciliare, Presbyteri non pertentent. Quod ſi aliter fecerint, gradus ſui periculo ſubjacebunt.*

☞ Interdum etiam *Reconciliari* dicitur Altare reſtauratum, imo & recens exſtructum, etſi nunquam violatum eſt & pollutum. Geſta Innocentii Cenoman. Epiſc. apud Mabillon. to. 3. Analect. p. 75. *Et in ſiniſtra parte ipſius Eccleſiæ & prædicti arcus, in quodam membro Eccleſiæ ipſius, altare S. Mariæ, quod à B. Juliano in media Eccleſia, in orientali parte, conſtructum atque ſacratum fuerat, decenter mutavit, & in honore S. Mariæ Reconciliavit atque reædificavit. In dextera vero ipſius Eccleſiæ & arcus parte, in quodam membro ipſius Matris Eccleſiæ ab eo conſtructo & à novo fundato altare in honore S. Petri poſuit & Reconciliavit.* Quod perinde dicere potuiſſet Scriptor horumce geſtorum de prima cujuſvis Eccleſiæ conſecratione. Quod vero ſpectat ad altare translatum, licet non contaminatum aliunde, alii quoque Scriptores uſi ſunt verbo *Reconciliare*, cum de nova ipſius benedictione ſermonem habuerunt, ut videre potes in capite 225. libri 7. Capitularium jam laudato.

RECONCILITAS, Reconciliatio. Gloſſæ Lat. Gr. & Græc. Lat. *Reconcilitas*, διαλλαγὴ φιλίας.

¶ RECONDITIO, Sepultura. Vita S. Hermagoræ, to. 3. Julii p. 257. *Dic Patriarchæ iſtius loci, Cur tamdiu inhumata patitur oſſa noſtra? Qui reſpondens, Ideo differt eorum Reconditionem, donec eis ſitum provideat habilem.*

¶ RECONDITORIUM, Locus ubi Chartæ *reconduntur*, Chartophylacium. Charta Ludovici Pii Imper. an. 832. apud Felibianum Hiſt. San-Dionyſianæ p. 55. *Duas inde pari tenore conſcriptas firmationes fieri juſſimus, ut una imperialis aulæ Reconditorio palatinis ſalvetur excubiis; altera ab ipſius monaſterii cuſtodibus in perpetuum diligenti cura debeat provideri.*

¶ RECONDUCERE, Iterum conducere: quod plerumque fit ex tacito partium conſenſu juxta legem 13. Dig. §. 11. locati conducti: *Qui impleto tempore conductionis remanſit in conductione, non ſolum Reconduxiſſe videbitur, ſed etiam pignora videntur durare obligata.* Quintilianus Declam. 12. *Vicinarum provinciarum copias Reconduxit.* Eadem notione *Reconductio* dixerunt Juriſperiti: quos conſule, atque inter alios Matthæum de Afflictis Deciſ. Neapol. deciſ. 365.

¶ RECONFIRMARE, Iterato confirmationis ſacramentum impertiri. Epiſtola Innocentii VI. PP. ad Stephanum Raſſiæ Regem an. 1354. in Bullario Carmel. p. 84. col. 2. *Quodque ... ſub formidabilibus pœnis edixerat, quod nulla eccleſiaſtica ſecularisve perſona Latinos vel alios Fideles ejuſdem Eccleſiæ ſecundum verum & Catholicum ritum ejus baptizatos & confirmatos, rebaptizare & Reconfirmare .... præſumerat quoquomodo.*

¶ RECONFIRMATIO, Iterata confirmatio. Literæ Ottonis Burgravi *de Wittyn*, an. 1276. apud Ludewig. tom. 1. Reliq. MSS. pag. 117. *Ne ergo præfatæ donationis Reconfirmatio in oblivionem valeat in poſterum pervenire, ſigilli noſtri robore præſentem paginam fecimus communiri.*

¶ RECONJUNGERE, De integro jungere, denuo conjungere. Capitularia Caroli C. tit. 31. cap 11. *Ut ... fideles noſtri nobiſcum & omnes ſimul cum Deo Reconjungamus.* Occurrit iterum tit. 40 in Annuntiatione ejuſdem Caroli cap. 4. & in Formulis Bignonianis form. 22.

¶ 1. RECONSIGNARE, Iterum ſignare, notare. Tertullianus de Reſurrect. carnis c. 52. *Reconſignat imprimens.*

¶ 2. RECONSIGNARE, Reponere, vel *Deponere*, ut noſtris *Conſigner*. Charta an. 1114. apud Stephanotium tom. 1. Antiq. Benedict. in Vaſconia MSS. pag. 702. *Quæ enim uſibus ſervorum Dei, ut orationibus vacent, viſibiliter diſpenſantur, illuc ubi eſt deſiderium piorum, inviſibiliter Reconſignata reſervantur.* Martyrologium Centulenſe laudatum to. 1. SS. Aprilis pagin. 25. *Walaricus, menſe Junio, die ſecunda, ſuo loco Reconſignatus*, id eſt, Repoſitus, reſtitutus. Eadem notione Narratio dedicationis Eccleſiæ Stabulenſis apud Marten. tom. 2. Ampl. Collect. col 61. *Corpora B. Patroni noſtri Remacli, necnon Juſti Martyris, & plurima reliquia pretioſa cum aqua exorciſata exterius in circuitu ejus luſtrando vehuntur, gyroque peracto,*

Digitized by Google

cum maximo cleri plebiſque tripudio, laudes celebres in ſublime exaltando, ad eumdem editum Reconſignantur.

¶ RECONSILIARE, Conſulere. Miracula S. Cuneræ, to. 2. Junii p. 564. *Veniebat ad Beelzebub deum Acharon ad Reconſiliandum de infirmitate ſua, utrum convaleret an non.*

¶ RECONSUS, *Reconditus à Recondere. Habet duplex præteritum Recondi & Recondidi, & duplex ſupinum* Reconſum *& Reconditum*, apud Johannem de Janua. Hinc in Gloſſis Lat. Gall. Sangerm. MSS. *Reconſus, Repons ou muciez.*

¶ RECONTENDERE, Sibi aliquid aſſerere, vindicare contendendo. Placitum Pippini Reg. ann. 759. apud Mabillon. Diplom. p. 493. & Felibian. Hiſt. San-Dionyſ. p. 28. *Ubi viſi ſunt interpellaſſe Gerardum Comitem, eo quod malo ordine Recontendebat & retinebat teloneo infra Pariſiis eu navibus & pontis voluntaticos ac roticos, quem ab ipſa die miſſa S. Dionyſio ſemper ab antique accipiebant agentes S. Domni Dionyſio.*

¶ RECONTENSIO, Iterata contentio in litigiis, Arreſtum Parlamenti an. 1531. in Privilegiis Equitum Sanct. Johannis Hieroſol. pag. 253. *Et omne aliud impedimentum in Recontenſione ob partium controverſiam ſeu, appoſitum ad utilitatem dictorum deffenſorum levando, &c.*

¶ RECONVALERE, Convalere, convaleſcere, valetudinem recuperare, *Revalere* Gellio l. 16. cap. 13. *Revaleſcere*, Ovidio Heroid. l. 21. v. 231. & leg. 38. Dig. de uſur. & fruct. §. 3. Statuta criminalia Saonæ c. 9. *de quæſtionibus: Si deceſſerit* (is qui torquetur) *& uſque ad mortem non mutaverit ejus dictum; ſi vero Reconvaluerit, &c.*

¶ RECONVENIRE, Practicis noſtris *Reconvenir*, Litis acceſſionem facere aliquid poſtulando, de quo nulla primum erat quæſtio. Charta ann. 1276. è Chartulario S. Vandregeſili to. 1. p. 231. *Concedentes dicto procuratori noſtro poteſtatem & mandatum ſpeciale agendi, deffendendi, conveniendi, Reconveniendi, excipiendi, componendi, compromittendi compromiſſum, &c.* Similia prorſus occurrunt in Tabulario Calenſi p. 278. in Procuratione data ann. 1340. è Schedis Marchionis *de Flamarens*, & alibi Charta an. 1403. apud Rymer. tom. 8. pagin. 298. col. 1. *Inter eumdem Johannem Deweſto partem Reconvenientem ex una parte, & præfatum Thomam partem Reconventam ex parte altera.*

¶ RECONVENTIO, Mutua actio, ſeu petitio, relatio actionis, Gall. *Reconvention*. Occurrit non ſemel. Sed hæc ſunt antiquis & recentioribus Juriſconſultis notiora, ut locos referamus.

¶ RECONVERTERE, Idem quod ſupra *Recommendare*, Commendare, Gall. *Recommander*. Epiſtola Monachi Cluniac. ad Abbatem S. Albani in Chronico Johannis *de Whetbamſtede* p. 438. *Humiliter ſupplicamus pro noſtra omniumque ſalute dignemini orare, & ſanctis orationibus dominorum patrum veſtri ſancti Conventus nos Reconvertere.*

¶ RECONZARE. Vide ſupra *Recauzare*.

¶ RECOPERIRE, pro *Recooperire*, Iterum operire, tegere, Gall. *Recouvrir*, non ſemel occurrit in Reparationibus factis in Seneſcallia Carcaſſone ann. 1435. è MS. D. *Lancelot*.

¶ RECOPERTOR, Qui tegit, cooperit ædificia, Gall. *Couvreur*, in iiſdem Reparationibus bis terve.

¶ RECORDAMEN, Memoria. Miracula B. Henrici Bauzen. to. 2. Junii p. 378. *Conradus ... guttoſus & claudus à Recordamine ſuo, ſanatus eſt cum dolore & extenſione oſſium.*

RECORDAMENTUM, *Monimentum*, in Gloſſis Iſonis Magiſtri. Vide *Recordum*.

¶ 1. RECORDARE, Renovare. Gall. *Renouveller*, ut interpretatur Lobinellus. Charta an. 1163. apud eumdem Lobinell. tom. 2. Hiſtor. Britan. col. 305. *Hæc autem noſtra conſtitutio & confirmatio facta eſt apud Savignetum in Capitulo, & apud Filgerias Recordata an. ab incarn. Domini* 1163. Reddere maluerim Recognoſcere, confirmare: qua notione eadem vox omnino ſumenda videtur in Spicilegio Fontanellenſi MS. pag. 310. ubi de electione Abbatis: *Prior vel alius Spiritus ſancti accenſus fervore dicens: Talis eſt idoneus ad regendum monaſterium in ſpiritualibus & temporalibus, ſi placet omnibus ſit Paſtor noſter. Si omnes concorditer, unanimiter & repente illum affamant, ſtatim omnes ſeculares* (Advocati duo de curia Eccleſiæ Rotomag. Tabellio, &c.) *veniunt in Capitulo, ut audiant electionem: qua audita, & Recordata ab omnibus exiſtentibus de Conventu, ſuper hoc de concilio* (conſilio) *peritorum inſtrumentum fit de electione.* Thomas Madox Formul. Anglic. pag. 108. *Concordia facta ... anno Regis Edwardi tercio à conqueſtu ſeptimo ... conceſſa & Recordata coram præfatis Willelmo, Johanne, &c.* Gloſſ. Lat. Græc. & Græc. Lat. *Recordat*, ἀναμιμνήσκει, in memoriam revocat.

¶ 2. RECORDARE. Idem quod mox *Recordari*; Statuta MSS. Eccleſiæ Lugdun. cap. *de Recordatione*: *Singulis diebus debet Recordationem tenere Magiſter, & poſtquam Recordaverint antiphonas & reſponſoria, debet corrigere eos, qui non bene ordinem non ſervaverint.* Occurrit alia notione in *Recordum*.

RECORDARI, Prælegere; vox in puerorum ſcholis crebra, *Recorder*. In Statutis antiquis Cartuſienſibus 1. part. c. 35. inſcribitur *de Recordatione & ordine legendi & cantandi in officio 12. vel 13. lectionum*. Deinde: *In Sabbatis & in vigiliis feſtorum 10. lectionum, & in vigilia Cœnæ Domini in clauſtro pro Recordatione convenimus: & tunc non moramur in Eccleſia, ſed ſumus circa libros in clauſtro.* Infra: *Ad Recordationem lectiones attente & ſine ſtrepitu audimus, & cum incipit Recordatio, claudimus & deponimus libros alios, quos tenemus, nec reſumimus, donec Recordatio ſit finita.* Et §. 10. *Dominicis & feſtis Capituli, loco lectionis, Recordamur in clauſtro ſermonem vel homiliam, ſi craſtino legi debeat ... & ſciendum, quod ille, qui Recordationem facit, nunquam ſuam, vel alterius lectionem Recordatur in conventu.* Adde Guigonem in Statutis ejuſdem Ordinis c. 9. §. 3. Statuta antiqua ejuſdem Ord. 1. parte c. 4. §. 9. c. 12. §. 1. c. 13. §. 12. 15. 21. c. 14. §. 16. cap. 45. §. 10. part. 2. cap. 6. § 5. Amalarium lib. 4. cap. 48.

¶ RECORDATIO, RECORDATOR. Vide infra *Recordum*.

¶ RECORDATUS. Vide in *Recordare* 1.

¶ RECORDELLUS. Chartam an. 1104. è Tabulario S. Albini Andegavenſ. ſubſcribunt *de familia S. Albini, Rothertus præpoſitus, Guarinus cellerarius, Rainaldus Recordellus, Raineeins camerarius Abbatis &c.* Rurſum memoratur *Recordellus* in alia Charta an. 1098. ex eodem Tabulario, incomperta mihi notione, niſi forte præpoſitus fuerit iis, qui *recordabantur* in hoc monaſterio.

RECORDIUM, pro *Recordatio*. *Beneficiorum Recordia*, apud Thwroczium in Ladiſlao c. 39. [Opus rerum Leodienſium ſub Heinsbergio & Ludovico Epiſcopis, apud Marten. to. 4. Ampliſſ. Collect. col. 1207. *In iſtis temporibus .... Magiſtri Leodienſes requirebant à Scabinis Leodienſibus habere unum Recordium de certis punctis privilegia civium concernentibus.* Hoc eſt, Commentarium, Gallice *un Memoire*.]

RECORDUM, proprie dicitur Inquiſitio juridica per teſtes de re aliqua dubia, quod qui in ea au-

dun-

dicuntur teſtes, dicant ſe *recordari* eorum, de quibus inquiruntur. Chronicon Farfenſe, de teſtibus: *Quorum primus ait: Ego ſcio & bene memoror, quoniam tempore Longobardorum, &c. ... & Recordor ibi Præpoſitos, &c.* [Litteræ Roberti Ducis Burgundiæ an.1285. tom.2. Hiſt. Dalphin. p. 30. col. 2. *Item, cum idem dominus de Turre diceret, ſe non debere tradere & deliberare nobis partem caſtri de Cologneio citra aquam exiſtentem, quam tenet nobilis vir Comes Sabaudiæ ſecundum formam tractatus pacis habiti inter nos & ipſum Humbertum* (*D. de Turre*) *nobis contrarium aſſerentibus, ordinatum extiterit, quod præfatus Dom. noſter Rex Franciæ, audito Recordo eorum qui interfuerunt tractatui antedicto, de hiis ordinet, prout ordinandum videbit.* Charta an.1320. apud Baluzium to. 2. Hiſtor. Arvern. pag.581. *Per ipſas partes ſtetur omnino Recordo ipſius domini Comitis & ipſius voluntati ac ordinationi.* Johannis *de Trokelowe* Annales Edwardi II. Regis Anglic. p.53. *Comites quidem & Barones reſidui, hæc perpendentes, ad partes Gloverniæ ſe diverterunt, & ſicut in Recordo & proceſſu judicii, apud Pontem-fractum contra eos læti, manifeſte recitatur, per omnia ſe habuerunt.*] Atque ita *Record* uſurpatur in Conſuet. Normann. art.386. & 387. *Au Recoed de mariage, qui ſe fait pour la connoiſſance du douaire, les parens & amis, qui ont eſté preſens audit mariage y ſont receus, & ne peuvent eſtre Reprochez. En ce Record, ce que la plus grande partie Recordera, eſt tenu pour prouvé, pourveu qu' ils parlent de certain.* Vide Fletam l. 2. cap. 53. §. 3. lib 5. c. 22. §. 10. Ragnellum [Euſebium *de Lauriere* in Gloſſario Juris Gallici & Thomam *Blount* in Nomolexico Anglic.]

Recordationum varias ſpecies recenſent Jura & Conſuetudines Normanniæ c.103. & ſeqq. *Recordatio eſt rei factæ ad memoriam reducta ſeriis, & in curia enarrata. Quædam vero Recordationes ſunt Curiæ regiæ, quædam Scaccarii, quædam Aſſiſiæ, quædam duelli, quædam viſionis, quædam paſnagii, alia maritagii.*

RECORDATIO *autem* CURIÆ REGIÆ, *eſt Recordatio eorum, quæ fiunt coram Domino Rege: quæcunque enim coram ipſo fiunt ſi altero, à quocunque & jure conſtituto, habent Recordationem: & hanc poteſt facere ſe altero. Et ſi ipſe non velit Recordari, per tres alios Recordatores faciet Recordari, & ejus perſona nec ad hanc, nec ad aliam actionem poteſt ſaonnari,* (Gall. *eſtre reprochee.*) *Quæcunque enim coram ipſo facta ſunt in jure, ſtatim debent habere robur perpetuæ firmitatis.*

RECORDATIO SCACCARII *habet fieri ad minus per ſeptem perſonas fide dignas, &c.*

RECORDATIO ASSISÆ, *eodem modo debet fieri: hoc tamen appoſito, quod Recordatio Scaccarii, in ſcaccario; Recordatio aſſiſæ, in aſſiſa debet teneri.*

RECORDATIO DUELLI *per ſeptem Recordatores & & ſervientes juratos habet fieri, in cujuſcunque curia teneatur.*

RECORDATIO VISIONIS *habet fieri per quatuor Milites Recordatores, & ſervientem, & octo legales homines, præſtito à ſingulis ſacramento, &c.*

RECORDATIO PASNAGII *eodem modo facienda eſt, &c.* Denique

RECORDATIO MATRIMONII *eſt eorum, qui ad contractum matrimonii præſentes fuerunt, & eſt ad minus ſeptem teſtium juratorum, &c.* Adde cap. 133. Rurſum cap. 123.

RECORDATIO IN LAICALI CURIA *dicitur quædam lex, à Principibus inſtituta, & à ſubditis generaliter obſervata, recitans per expreſſum teſtimonium Recordatorum ea, quæ placitando in Curia dicta fuerunt, ſive facta, vel quæ pronunciata fuerunt, ut ſerventur. Quædam enim fiunt in Curia placitando, quædam pronunciando. Placitando autem fiunt quæcumque motæ querelæ occaſione deducuntur. Denunciando autem fiunt venditiones, attornationes, & hujuſmodi, quæ fiunt in Curia, ut ejus Recordationis retineant fulcimentum. Recordatores autem dicuntur omnes perſonæ in Curia aſſiſtentes, per quas Curiæ Recordatio valeat celebrari, ut Princeps Normanniæ, Archiepiſcopi, & omnes perſonæ dignitatem ſeu perſonatum habentes in Eccleſia Cathedrali, Abbates, & etiam Priores Conventuales, Comites, Barones, & omnes Milites, & omnes Principes Juſtitiarii, Vicecomites, & etiam Spadæ ſervientes, & magnæ famæ homines, quos vitæ meritum & prudentiæ fecerit fide dignos. Hujuſmodi autem perſonæ omnes ad Recordationem ſunt admittendæ, niſi fama ipſa contra ipſos laboraverit evidenter. Jurare autem tenentur Recordatores, maxime illi, qui nondum Principi fecerunt ſacramentum, quod rei eis tractatæ veritatem Recordabuntur, nec addent aliquid, vel emittent aliud, quam quod memoria renovabit. Sunt itaque Recordamenta eorum, quæ fiunt in Curia ad requiſitionem unius partis adverſæ, altera ſuſtinente, expreſſa recitatione per eos Recordatores, qui præſentes ad hoc, ſuper quæ Recordatio requiratur, affuerunt. Unde notandum eſt, quod nullus poteſt ad Recordamentum vocari, niſi qui præſens fuerit ad hoc, de quo dicitur Recordatio celebrari, & quod una ab una partium petatur, & ab altera ſuſtineatur. Notandum etiam eſt, quod pars, contra quam Recordamentum petitur, aut illud ſuſtinebit, aut opponet rationem, quare ſuſtinere illud non debeat, vel querela adverſæ parti remanebit.*

RECORDUM præterea ſignificat actum Curiæ ita authenticum, ut probationem contrarii non admittat. Hoc autem talis Curiæ actum eſſe debet, quæ *Curia de Recordo*, appellatur, ejuſmodi ſunt regia illa tribunalia apud Weſtmonaſterium, & alia aliquot. Ita Cowellus. Proinde *Recordum* eſt *diffinitiva ſententia*: atque ſic definitur à Skenæo ad Regiam Majeſtatem l. 3. c.24. §.6. ubi *recordum* & *judicium* ſynonyma ſunt: nam etſi *recordum* dicatur judicium ſupremum, & ſententia diffinitiva, à qua ſcilicet non appellatur, quod ſupremi Domini jus eſt: habent tamen inferiores Curiæ jus recordi, vel ex gratia & beneficio Principis, vel ex conſenſu partium litigantium, ut eſt in Regiam Majeſtat. l. 3. c. 23. § 1. & 3. Quæ quidem Curiæ *Recordationem tenere* dicuntur, in Charta Communiæ Rotomagenſis ann. 1207. *Recordationem quoque tenebunt de iis, quæ facta fuerint inter eos, ſalvo nobis Placito enſis. Aſſiſiæ, quæ habent Recordationem*, in Charta ann. 1218. to.6. Spicilegii Acheriani p.472. *Cour de Record*, apud Littletonem ſect. 175. De *Recordo* plura diximus ad Statuta S. Ludovici l.1. c.40.

Denique, ut eſt in Regiam Majeſtat. libr. 3. cap. 23. §. 5. Recordum *habent in Curia Regis minores Curiæ, de his, quæ in eis facta ſunt: quod contingit, quando aliquis Baro habet aliquam cauſam in Curia ſua, unde dubitatio rationabilis oriatur, ita quod Curia ſua eam cauſam determinare non ſufficit: tunc enim poteſt Dominus ipſe Curiam ſuam ponere in Curiam Domini Regis, ita quod de dubitatione ipſa conſilium & aſſenſum Curiæ D. Regis habeat, quid inde de jure fieri debeat.* Eſt igitur hoc caſu, inquit idem Skenæus, *Recordum Curiæ*, relatio, ſeu repetitio litis, vel proceſſus deducti in inferiore Curia, facta in Curia ſuperiore.

A *Recordis* vero inferiorum Curiarum non appellabatur, ſed *falſari* debebat judicium, uti in voce *Falſare judicium* docuimus. Unde Philippus Bellomanerius c.62. ait: *En Recerd n'a point d' appel.*

RECORDARE *ſuas ſummonitiones*, in Regiam Majeſt.

lib. 1. cap. 6. §. 4. coram judicibus ſcilicet, à quibus approbantur.

Recordator, Recordorum cuſtos. Covello.

RECORPORARE, Recorporativa Curatio. Matth. Silvaticus: *Recorporativa medicina eſt, inſpiſſativa, quæ carnem & cutem denſat, confortatque membrum, & temperat complexionem, Græc.* μετασυγκριτικήν. Cælius Aurelianus Siccenſis lib. 2. Chronicon c. 1. *Recorporativam curationem, quam Græci Metaſyncriticam vocant, utilem aprobamus in paſſione conſtitutis.* Idem cap. 7. *Adhibenda cucurbitæ Recorporativæ, quas Græci Metaſyncriticas vocant.* Lib. 3. cap. 2. *Curatione utemur, quam Recorporativam dicere poterimus, à Græcis Metaſyncriticam appellatam. Recorporatio*, apud eumdem in Præfat. lib. 2. & alibi non ſemel. Alexander Iatroſophiſta l. 2. Paſſion. *Neceſſe eſt ergo unum ex tribus agi, aut evacuari humores, aut temperari, aut Recorporari.* Ubi Gloſſa ſuperlinearis habet *expelli*. Eſt autem μετασύγκρισις exiguorum meatuum in naturalem ſtatum mutatio: cum enim Methodici exiſtimarent, ex corpuſculis & meatibus corpora noſtra conſtare, & in exiguorum meatuum ſymmetria ſanitatem, in ametria morbos conſtituerent, reditum ad priſtinam meatuum ſymmetriam μετασύγκρισιν appellabant, quia miſceri ſecernique corpora volebant: medicamenta vero, quæ id præſtarent, μετασυγκριτικὰ, Latini *Recorporativa*. Vocem *Recorporare*, uſurpat Tertullianus lib. de Anima, & lib. de Reſurrect. carnis.

¶ RECORS, Teſtis, qui rei geſtæ meminit, Gall. *Record*, in Conſuetudinibus municipalibus paſſim: quas recenſet Raguellus in hac voce. Teſtamentum Johannis Comitis Armeniaci ann. 1381. apud Marten. to. 1. Ampliſſ. Collect. col. 1514. *Ut hujus noſtri præſentis teſtamenti ſint memores & Recordes, & teſtes, qui præſentes fuerunt adhibiti & vocati, & rogati per dictum dominum teſtatorem.* Teſtamentum Vandræ uxoris Bernardi Domicelli de Tonaco ann. 1300. è Schedis Marchionis *de Flamarens*: *Hujuſmodi teſtamenti mei ... teſtes, memores & Recordes.* Noſtris interdum *etre Record*, idem eſt quod Memorem eſſe, meminiſſe. Præceptum Caroli Johannis Regis Franc. filii primogeniti an. 1358 apud D. *Secouſſe*, to. 3. Ordinat. Reg. p. 243. *Nous ſommes bien Records, que en May derrenier paſſé, la greigneur partie ou pluſieurs des gens des bonnes villes dudit royaume, lors eſtans à Compiegne, nous ſupplierent & requirent, &c.* Vide *Recordum*.

¶ RECOSSA, Idem quod infra *Reſcuſſa*, Rei ablatæ recuperatio, receptio, ereptio, Gall. *Recouſſe*. Regeſtum Philippi Aug. part. 2. fol. 3. *Præterea quemdam ſoeernas ſervientes electi, qui iſtos homines duxerunt ad faciendam Recoſſam.* Vide *Recodere* & Gloſſarium Juris Gall. D. *de Lauriere* in voce *Recouſſe*.

RECOUARE. Matth. Weſtmonaſt. an. 1216. *Iſta ſunt terræ, quas Rex Joannes amiſit, ... qui nihil horum Recouavit uſque ad diem mortis ſuæ.* Sic utraque editio. Malim *recouravit*, id eſt, recuperavit, à Gallico *Recouvrer*, [vel *Recouvre*: quod noſtri dicunt eadem notione. Vide *Recodere* & *Reſcuſſa*.]

¶ RECRASTINATIO, Mora, quaſi dilatio in craſtinum diem. Gloſſæ Latin. Græc. *Recraſtinacio*, μέλλησις. Aliæ Græc. Latin. Μέλλησις, *Procraſtinacio, Recraſtinacio, cunctacio, moramentum. Recraſtinationis impatiens*, in Vita S. Leonis IX. PP. to. 2. Aprilis pag. 651. Quidam è Latinis eadem notione dixerunt *Recraſtinare*; hinc in Gloſſis Lat. Græc. *Recraſtinere*, εἰς αὔριον ἀναβάλλεσθαι, &c.

¶ RECREAMEN, Recreatio, refectio. Johannes Thwroczius in Cronicis Hungar. in Regina Maria c. 4. p. 114. *Ut artus maris navigatione laſſati Recreamine potirentur.*

RECREANDUS, Recreantia, Recreantiſa, Recreantus. Vide in *Recredere*.

¶ RECREARE, Denuo creare: verbum Latinis notum. Chriſtianis de Chriſto dicitur, qui homines peccato mortuos ad juſtitiæ vitam ſuo ſanguine revocavit. Vetus Poeta de S. Babiani Baptiſmate:

Unanimem alloquitur Recreato corde jugalem.

Id eſt, renato per baptiſmum. S. Paulinus Poem. 21. ad Cytherium v. 465.

Et quos creator opere uno die condidit,
Hos Recreat uno munere.

Sermo ad Sacerdotes ad calcem libri Joh. Abrinc. de Off. Eccl. pag. 474. edit. 1679. *Ipſi viderunt in Scripturis opera Domini, quomodo omnia creavit, quomodo homines redimendo Recreavit, &c.* Vide infra *Recreator*.

¶ Recreare, Renovare. Lex un. Codicis Theod. de Vectigal. & commiſſis: *Quo peracto tempore, licitationum jura conductionemque Recreari oportet.*

¶ 1. RECREATIO, *Iterata novaque creatio*, in Barthii Gloſſario ex Hiſtor. Palæſt. Fulcherii Carnot. apud Ludewig. tom. 3 Reliq. MSS. pag. 322. Vide *Renatio*.

2. RECREATIO, Animi relaxatio, Statuta Ordin. Præmonſtr. diſt. 1. cap. 19. de Minutis: *Poſt refectionem, ubi Priori viſum fuerit, commune habebunt colloquium, & ad arbitrium regentis conventum, per tres dies minutionis Recreatio fiat eiſdem, &c.* [Conſtitutiones Cluniacenſes MSS. *Illos autem de conventu noſtro Cluniaco, aut extra Cluniacum conſtitutis, ſi pro eorum Recreatione & uſu in dictis ripariis piſcati fuerint, &c.*]

¶ RECREATOR, D. N. J. C. qui nos gratia ſua regenerat. Honorius III. PP. in Epiſtola ad Prælatos Hiberniæ, apud Marten. tom. 1. Anecdot. col. 877. *Euchariſtiam incaute cuſtodiunt & immunde & indevote contrectant, quaſi nec Creatorem timeant vel Recreatorem diligant, aut Judicem omnium expaveſcant.*

¶ RECREATUS. Vide in *Recrediti*.

¶ RECREBITA, f. Silva recreſcens poſtquam cæſa fuit, voce detorta à Gallico *Recroitre*, denuo creſcere, renaſci. Chartularium Matiſcon. fol. 79. *Manſum cum pratis, ſilvis, exartis, Recrebitis.*

¶ RECREDATIO, Recredentia. Vide mox *Recredere*.

RECREDERE Se dicebantur ſervi, qui cum ſe ſervos denegarent, perſpecta tandem veritate ultro obnoxiæ conditionis ſe eſſe profitebantur. Formulæ veteres apud Bignonium pag. 196. 2. edit. *Et ipſe homo in præſenti pro colono ad caſam Sancti illius ... recognovit & Recredidit.* Vetus Notitia apud Sirmond. *Cognoſcenteſque rei veritatem, atque comprobationem, ſtatim ſe Recrediderunt.* Polyptychus Sanct. Remigii Remenſis, de ſervis, qui ingenuos ſe aſſerebant: *Miſſi autem interrogaverunt, ſi teſtes contra eos verum dicebant. Ipſi autem videntes cognoſcenteſque rei veritatem atque comprobationem, ſtatim ſe Recredideruunt, & per judicium Scabinorum, quorum hæc ſunt nomina, ... rewadiaverunt ſervitium multis diebus injuſte retentum & neglectum.* [Edita eſt hæc Charta apud Baluzium tom. 2. Capitular. col. 823.] Vetus Notitia ann. 868. apud Perardum in Burgundicis: *Sed ille Dodo minime denegavit, & ad pedes ipſius Moyſe jactavit, atque Recredidit, quod ſervus erat Domno Karolo Rege de jam dicta villa.* Hac etiam notione vocem hanc uſurpare videntur Annales Francor. Bertiniani ann. 787. *Taſſilo venit per ſemetipſum, tradens ſe in manus Domni Regis Caroli in vaſſaticum, & Recredidit ſe, in omnibus ſe peccaſſe, & mala egiſſe, denuo renovans ſacramenta.*

RE-

Recredere etiam uſurpatur non tam pro *reddere*, quod eſt rem præciſe reſtituere, quam pro dare plegium eam reſtituendi, ſi *ita videatur judici*. Gervaſius Abbas Præmonſtrat. Epiſt. 31. *Scitis enim, quod ſecundum Conſuetudines Gallicanas, à quibus ratio non diſcordat, qui alienum capit, & requiſitus, vel non, non reddit præciſe, vel per plegium non* Recredit, *manifeſtiſſimus prædo, & ſere deterior* Ruptario *reputatur*. Ex quibus licet percipere, cur Scriptores voces has ita conjungant, *reddere vel recredere*: is enim *reddit* qui rem reſtituit; *recredit*, qui dato vade ſpondet eam ſe redditurum. Ivo Carnot. Epiſt. 275. *Reddet aut* Recredet *Comitem Nivernenſem*. Gaufridus Vindocin. l. 2. Epiſt. 30. *Carnotenſis Eccleſia boves & oves, vel quæcunque Eccleſiarum prædæ ſi caperentur, reddi aut* Recredi *faciebat*. Concilium Copriniacenſe an. 1262. c. 1. *Capta, rapta, invaſa, ... ſolvantur vel* Recredantur. Charta Philippi Regis Franciæ an. 1206. ex Tabulario Eccleſiæ Carnotenſis nu. 39. *Præpoſitus Comitis emendabit nobis hoc, quod ipſe noluit mulierem reddere vel* Recredere, *vel ſufficientem rationem oſtendere, quare eam cepiſſet*. [Compoſitio inter Communiam & Canonicos Laudunenſes apud Baluzium to. 7. Miſcell. p. 308. *Super Herberto vero, quem ceperunt Major & Communia, nec eum reddere vel* Recredere *voluerunt Capitulo requirente, & ſanguis, vel plaga, vel aliud, pro quo eum retinere deberent, non appareret, &c.* Charta ann. 1217. è Chartulario S. Aviti Aurel. *Licet eundem poſtmodum moneri fecerimus pluries & requiri, ut res captas redderet vel ſaltem* Recrederet. Aliam adde an. 1231. tom. 2. Hiſtor. Eccleſiæ Meld. pagin. 129. &c.] *Sans rendre & ſans* Recreire, in Stabilim. S. Ludovici lib. 2. cap. 7. & in Statuto Philippi Pulcri ann 1303. *Recroire & eslargir criminels*, in Conſuetud. Hannonienſi capit. 11. Adde Conſuetud. Inſulenſem art. 116. & Burbonienſem art 103.

¶ Quibus in Conſuetudinibus *Recroire* & *eslargir* idem ſonant, ſcil. è cuſtodia educere, data cautinne *de ſtande juri*, hacque notinne *Recredere* non ſemel uſurpatur. Conſuetudo Brageriaci art. 11. *Item, ſi quis burgenſis captus aut arreſtatus fuerit pro crimine civiliter agendo, vel alias in cauſa pecuniaria, & petat ſe* Recredi *cum cautionibus de ſtande juri, ſtatim debet tradi ad* Recredentiam *cum cautionibus prædictis; & niſi cautiones habeat, aut invenire poſſit ...* Recredetur *cum juramento præſtando per ipſum de comparendo, veniendo & parendo juri, coram dicto Bajulo certis diebus, locis & horis. Et hæc tantum ſit* Recredentia, *cum dictus arreſtatus bona immobilia poſſidet, vel tantum de mobilibus quod ſufficiat ad ſatisfaciendum juxta qualitatem debiti vel delicti*. Et art. 15. *Item, ſi dicta vulnera judicentur immortalia, dictus burgenſis tradetur ad* Recredentiam *vel in commendam, ſi & pro Bajulo vel judici cum duobus Conſulibus videbitur faciendum, ſtatim cum cautionibus de ſtando juri*. Tabularium Calenſe p. 344. *Ipſi ceperunt in dicta juſtitia de Noiſy plures hoſpites & juſtitiabiles dictarum Religioſarum ac in ſua priſione apud Nulliacum poſuerunt, qui tamen* Recrediti *fuerunt per manum regiam. Per idem judicium dictum fuit, quod dicta* Recredentia *cedet ad plenam deliberationem*. Areſtum Parlamenti Pariſ. ann. 1286. to. 1. Corporis Diplom. Juris gentium p. 162. col. 2. *Abſolutum & condemnatum in caſibus in quo erit ſuperſedendum executioni, poterit Seneſcallus* Recredere *ſuo periculo, ita quod poſſit eum repræſentare ad mandatum Curiæ & alias*. Edictum Philippi Pulchri Fr Regis ann. 1293. apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 1256. & 1257. *Item, cum tu quoſdam homines de terra Oſtrevanni teneas vel teneri facias per Præpoſitum S. Quintini ... dictos homines* Recredas *uſque ad proximum parlamentum & diem ibidem partibus ſuper hoc aſſignes ad diem tuæ baillivia parlamenti prædicti*. Conſuetudines Auguſtæ Auſciorum MSS ann. 1301. art. 8. *Item, ſi aliquis poſitus fuerit per Bajulum vel Conſules in carcere, & non fecerit tale quid, propter quod corporali pena debeat puniri, cum cautionibus* Recredatur. Adde Litteras Caroli Regis Franciæ ann 1325. *Quibus ſe facturum promittit quatenus* Recredentia *fiat, per Guigonem Dalphinum, Roberti de Burgundia in carcere ejus conſtituti*, tom. 2. Hiſtor. Dalphin. pag. 206. col. 2. ubi non ſemel occurrit vox *Recredentia* hac notione. *Recredentia de corpore & bonis*, in Chartulario Turenæ an. 1334. apud Baluzium to. 2. Hiſt. Arvern. p. 189.

¶ Recredere de Muro, Eadem notione. Philippus Limborch. lib. Sentent. Inquiſit. Toloſ. p. 2. *Poſt quas confeſſiones fuit bis* Recreditus *de muro cum fidejuſſoriis cautionibus*.

☞ Interdum *Recredere* non eſt tantum Spondere, vade dato, ſe redditurum pignora, ſed ipſas res ablatas revera Reddere eſt, ut *Recredentia*, earumdem rerum reſtitutio; ſicque verbum *Recroire* interpretantur viri docti. Litteræ Legati Rom. ann. 1228. apud Marten. tom. 1 Ampliſſ. Collect. col. 1226. *Cum Ludovicus Rex Francorum illuſtris bona temporalia venerabilis Patris Th. Archiep. Rothomag. ſaiſiri feciſſet ... bona prædicta procuratoribus dicti Archiepiſcopi, nomine ipſius Archiepiſcopi, in præſentia noſtra* Recredidit; *ita quod ex hac* Recredentia *nullum jus, nec aliquod damnum vel præjudicium Regi prædicto, nec Archiepiſcopo vel Eccleſiæ Rotomagenſi generetur*. Literæ ann. 1275. apud D. *Secouſſe* tom. 3. Ordinat. Reg. pag. 64 art. 19. *Præcipimus, quod dicti burgenſes* (Lemovicenſes) *concedant dictis debitoribus terminos antedictos, nec interim propter hæc debita, poſſint aliquem de dictis debitoribus moleſtare, pro quibus ſi habent homines vel equos vel obſides, præcipimus quod dimittant, ſi pignora, præcipimus quod* Recredant *& quaſcumque compulſiones faciebant aut fecerant pro prædictis, revocent & faciant revocari uſque ad terminos antedictos*. Literæ Philippi III. Franc. Regis ann. 1277. ibid. pag. 66. eumdem articulum modificantes habent: *Circa articulum de debitis, quæ prædictis burgenſibus & hominibus caſtri Lemovicenſis debentur ab illis de Axia & aliis de Vice-comitatu Lemovicenſi, pignoribus obligatis eiſdem vel obſidibus datis, id addimus quod equi & obſides ſub* Recredentia *dimittantur, & alia pignora inanimata & non ſe moventia* Recredeantur. Ubi videtur addenda eſſe particula *non* ante Recredentur, ut ſit modificatio primi articuli, hancque particulam ſuppoſuit Cl. Editor, cum hæc verba ſummatim reddidit: *Les habitans rendront à leurs debiteurs les chevaux & les oſtages que ceux cy leur ont donnez, mais ils garderont les gages*. Regeſtum magnorum dierum Trecenſium ad ann. 1289. apud D. *Bruſſel* tom. 2. de Uſu feudorum pagin. 858. *Contra dictum Militem dictus Comes Pariſius adjornetur, cauſam & rationes, ſi quas habuerit, allegaturus; & quod bona & catella dicti Militis* Recredantur, *ſi de iiſdem ſit* Recredentia *facienda*. Vide Raguellum, ſeu Gloſſarium Juris Gallici D. *de Lauriere* in voce *Recroire*.

Recredentia, Vox practicorum noſtrorum, *Recreance*, In integrum reſtitutio, miſſio in poſſeſſionem, quæ alicui jure debetur, adeo ut res ipſa ei dato vade reddatur & reſtituatur, interim maxime dum lis intentata finiatur. [Idem fere quod apud Romanos Vindiciæ, de quibus hæc habet Aſconius ad Verrinam 3. *Lis vindiciarum eſt, cum poſſeſſio rei controverſæ alicui tribuitur à Prætore uſque ad finem judicii, & quamdiu incertum eſt, quis debeat eſſe poſſeſſor, & ideo qui rem tenet, ſatisdat adverſario, nihil ſe in poſſeſſione*

detarius facturum, de qua jurgium eſt. Differunt *Viadiſiæ* à *Recredentiis*; quod illæ locum dumtaxat haberent in poſſeſſione fiduciaria rerum controverſarum: hæ vero locum habeant in quibuſcumque rebus ablatis vel detentis, quarum reſtitutio & iterata poſſeſſio *Recredentia* vocitatur. Regeſtum magnorum dierum Trecenſium ad ann. 1289. apud D. *Bruſſel* de Uſu feudorum p.921: *Mandatum eſt per Curiam Campaniæ, quia Treſdecim (Juſtitiatores) Virdunenſes voluerunt & conſenſerunt quod Recredentia (bonorum) mobilium & immobilium Paſtourella fieret per manum Ballivi (de Vitriaco), ita tamen quod iſta Paſtorella debet aſſecurare per manum dicti Ballivi de dicta Recredentia; (ſed cum) dicta Paſtourella dictam aſſecurationem facere ſeu tradere non poſſet, dictus Ballivus ad bona Paſtourella manum teneret, & de dictis bonis pro vitæ ſuæ neceſſariis & pro cauſa ſua proſequenda (eidem) adminiſtraret.* Charta Ludovici X. Regis Fr. an. 1314. è Chartulario Latiniaci: *Et dictis Religioſis de præfatis bonis ſiccapeis & arreſtatis facta Recredentia, &c.* Alia cjuſdem Regis an. 1315. ibidem: *Factaque per eamdem manum* (Regis) Recredentia, *ubi rationabiliter facienda fuerit, partes ipſas ad dies noſtros Trecenſes proxime venturos remittas.* [Statutum Philippi Pulcri pro reformatione regni c.14. *Et ſi contingeret, quod emergeret quæſtio, eo quod ſcilicet gentes noſtræ requirerent aliquem tanquam burgeſium noſtrum, quem aliquis Prælatus vel Baro, aut quivis alius nobis ſubjectus, dicerent eſſe hominem aut juſtitiabilem ſuum, … negantes ipſum eſſe burgeſium noſtrum,* Recredentia *fit ſuper ea, per eum, qui illum tenet, ſi ita ſit, quod in caſu Recredentia teneatur.* Scribit Bellomanerius MS. c.58. *Qu'il n'apartient qu'aux Barons à ordonner Recreance en fait de gages de batailles, & ſi le Seigneur inferieur avoit donné Recreance, & l'appellé ſe fut ſauvé, il perdroit ſa juſtice, & ne ſervoit de rien qu'il eut receu pleiges ne peut pas recevoir mort par lor pleigerie.* Vide Concil. Nannetenſe an. 1264. c. 9. [Præceptum Philippi VI. Fr. Regis an. 1347. to. 2. Ordinat. Reg. p. 267. Litteras Johannis Comitis Pictav. an. 1333. to. 3. earumdem Ordinat. p.240. alias Johannis Franc. Regis an. 1354. ibid. p. 153. alias Caroli ejuſd. Johannis primogeniti ibid. p. 319. Regeſtum Parlamenti an. 1379. apud Baluzium to 2. Hiſtor. Arvern. p.166. Stabilimenta S. Ludovici l.2. c.5. *Se aucuns demande à avoir Recreance d'aucune choſe, il doit mettre pleiges de la Recreance; car Recreance ne fiet mie ſans pleiges, ſelon l'uſage de cort laie: mais nus ne doit ſere Recreance de choſe, ou il i ait peril de vie ou de membre, ne là où il a point de ſane.* Id eſt locum non habet *Recredentia*, ubi ſanguis effunditur. Vide *de Lauriere* in hunc locum. Adde Lobinelli Gloſſ. tom. 3. Hiſtor. Pariſ.]

¶ Recredatio, Eadem notione. Chartularium S. Vicentii Cenomanenſ. fol. 133. *Hamelinus de Roorta dilectis ſuis Reginalda Cordeboſ & Guillelmo Locbet ſalutem. Ex parte domini Seneſcalli Andegavenſis vobis mando, quatinus … eatis apud Dangolium ſcilicet domum & terram domini Roberti de Dangolio, & in eadem domo bonos cuſtodes ponatis, & nullam omnino Recredationem inde faciatis.*

☞ Vox *Recreance* hodie ad res beneficiales reſtringi ſolet, cum nempe duo pluresve competitores idem beneficium ambiunt, unique illorum poſſeſſio tribuitur à judicibus Sententia proviſoria, donec decretoria accedat, lite finita. Hanc Sententiam proviſoriam, illamve poſſeſſionem fiduciariam *Recreance* vocant, eaque notione *Recredentia* dicitur à recentioribus. Bulla Pauli III. PP. an. 1537 de ſecularizatione Monaſterii Vezeliacenſis inter Inſtrum. to. 4. novæ Gall. Chriſt. col. 118. *Illi quibus de iiſdem dignitatibus, & perſonatibus ſive officiis, canonicatibus & præbendis ac capellaniis provideri contingerit, donec ſint pacifici poſſeſſores, vel aliquis collitigantium ſuper illis ſententiam, Recredentiam nuncupatam, deſuper reportaverit, nullos fructus ex eis percipere valeant.* Menotus Sermon. fol. 89. v. *Multi ſunt qui longo tempore & multis expenſis litigaverunt unum Beneficium in Parlamento, qui poſtea putabant ſe eſſe ſecures, quia habuerant Recredentiam decretam per judices Parlamenti, non obſtante iniquo jure, quod eis adjudicatum erat.* Occurrit alibi.

Recredere Se præterea dicebatur, qui in duello ſeu monomachia à judice indicta victum ſe profitebatur, & hoſti ſeſe *reddebat*, quæ vis eſt vocis *recredere*. Baldricus Noviomenſis l. 3. c 57. *Campum contra eum accepit, unde ſe Recredidit, & legaliter fiet, dum ſuum adjudicatus perdidit, &c.* Ejuſmodi autem qui ſeſe hoſti tradebant.

Recrediti vulgo, vel *Recreanti* appellati, qui quidem inter infames habebantur, adeo ut maximo probro haberetur objecta *Recrediti* contumelia. Charta Communiæ Ambianenſis ann. 1209. *Qui juratum ſuum Recreditum, traditorem, Vuillot, id eſt Coup appellaverit, 20. ſol. perſolvet.* Apud Joannem Villaneum libr. 7. cap. 85. *Ricreduto & traditore.* Lib. 8. cap. 30. *E quaſi come gente Ricreduta feciono à Genoveſi ogni patto, che vollono. Chevalier Recreu*, pro ignavo, apud Joinvillam pag. 38. Quod quidem probroſum adeo cenſuit vocabulum, ut illud deſcribere noluerit Ranulfus de Glanvilla libr. 2. cap. 7. *Eſt autem Magna Aſſiſa regale quoddam beneficium, ….. quo vitæ hominum & ſtatus integritati tàm ſalubriter conſulitur, ut in jure quod quis in libero tenemento poſſidet, retinendo duelli caſum declinare poſſunt homines ambiguum, ac per hoc contingit inſperatæ ac præmaturæ mortis ultimum evadere ſupplicium, vel ſaltem perennis infamiæ opprobrium, illius infeſti & inverecundi verbi, quod in ore victi turpiter* (f. turpitudinis) *ſonat conſecutivum.* Verbum autem probroſum deſcripſit Bracton. libr. 3. tractat. 2. capit. 34. §. 2. *Non ſufficit, quod appellatus cognoſcat fuiſſe ſocium ſuum vel latronem, vel aliquid ſimile ad Recreantiam, niſi dicat verbum illud odioſum, quod Recreantus ſit.* Quod loco Fleta libr. 1. capit. 38. §. 18. pro *recreantiam*, habet *recreantiſam*. Eſt igitur *Recreantus* idem quod *Recreditus*, ex Gallico *Recreant*, pro *Recreu*. In Aſſiſiis Hieroſolymitanis; qui in arenam deſcendebat duello dimicaturus, ita judicem alloquebatur: *Je ſuis preſt de le prouver de mon corps contre le ſien, & le rendrai mort, au Recreant en une oure dou jour & veez ci mon gage, &c.* Eædem Aſſiſiæ cap. 190. *Se un home qui a fie, qui ſoit connu à vil, Recreant, couart, ou que il ſoit baſſu, &c.* Le Roman *de Pariſe la Ducheſſe* MS.

Quant il ſera demain tot adobez el prez,
Il ſe laira cheoir à terre de ſon grez,
Recreant ſe ſera, veiant tot le Barne.

Le Roman *de Roncevaux* MS.

Tant que l'auras & mort & Recreant.

Le Roman *d'Amile & d'Ami* MS.

Tant que li uns en ſera Recreant.

[Le Roman *de la Guerre de Troyes* MS.

Vil Recreant *à tos jors mes*
En ſerez tenu & mauvez…
He! Recreant, failli & ſeus,
Qil vergoigne tu dois avoir.

Le Roman *d'Athis* MS.

A tous les miens honte feroye,
Pire que Recreant *feroye,*
Se la prenoie en tel maniere.]

Le

Digitized by Google

Le Miroir *de Juſtices*, de Ælfredo Rege: *Il pendiſt Erkinwald pur ceo, que il pendiſt Franklin, pur nul autre deſert, mais pur ceo, que il enſeigna à celui, que il vainquiſt per bataille mortelle, à dire que la mort de Cravante*: Id eſt verbum *Recreant*. Statuta MSS. Caroli I. Regis Siciliæ cap 136. ubi de Campionibus: *Ou ſe il ſe pout mieux defendre, ou qu'il ne deuſt avoir mis avant tantoſt la vois de Recreant*.

Eſt igitur *eſtre recreant* idem quod dimicando *deficere*. Ditmarus l.3. de quodam duello: *Vulneratuſque in cervicem hic Waldo, ardentius inſequitur hoſtem, percutienſque ictu valido caput, proſtravit eundem. Interrogatus autem Gero Comes ab eodem, ſi plus potuiſſet pugnare, coactus eſt, quod jam defeciſſet, profiteri. Tunc Gero juſſus decreto judicum ac voce Imperatoris à carnifice quodam decollari.* Atque inde *Equos Recreatos* dixit Fleta lib 2. cap.2. laſſos, fatigatos, quos Villiomarus, ſeu Joſephus Scaliger in Titium lib.8. cap.20. *Recreditos* appellavit, *quaſi*, inquit, *recruduerint*, qua in re falli virum doctiſſimum ex præallatis ſatis conſtat. [Memorantur etiam *Recreants ſommarii*, in Litteris S. Ludovici an.1262. *Equi, palafredi & alii Recreandi*, in Litteris Philippi Pulcri ann.1299. *Equi, palefredi & alii Recreanti*, in Litteris Philippi V. ann.1316. quos etiam *Recreants* vocarunt noſtri. Le Roman *de Vacce* MS.

Cheval out bon & bien courant,
Mez de corre le baſte taat,
Que il la fait tout Recreaat.]

Chriſtina Piſana in præfat. ad lib. *le Treſor de la Citè des Dames*: *Non me à tes appartient eſtre au nombre d'iceulx qui en la voie & au chemin ſont trouvez Recreans*. Infra: *Or ſus baille ta main, dreſſe ta*, *& plus ne ſoies accroupie ne ſouillèe en la pouldriere de Recreäntiſe*. Joan. Molinetus fol.57.v.

Reſveillez-vous ſans eſtre Recreadis.

Vide Columberium in Theatro honoris tom. 1. p.110. & Notas noſtras ad Joinvillam; & ad Stabilimenta S. Ludovici.

Recreduta, Idem quod *Recredentia*. Charta ann. 1180. apud Georgium Pilonum in Hiſtor. Bellunenſi p. 90.v. *Et non debeant jam dictę perſonę pacem, nec trevam, nec warram, nec Recredutam ſine commune Coegliani facere*. Alia ann.1220. in eadem Hiſt. Bellunenſi p.111. v. *Et non facient pacem vel treugam, ſeu veram, Recredutum inimicis civitatis Tarviſii ſine verbo Poteſtatis vel Conſulum, &c.* [Charta ann.1212. apud Murator delle Antic. Eſtenſi p.400. *Ex quo guerra incepta fuerit, Commune Cremone poſtea non faciet de ea pacem, ſive guerram, Recredutam, aut treguam, ſine parabola Rectorum Papienſium*. Semel recurrit ibi. Inſtrumentum an.1265. tom.1. Corporis Diplom. Juris gentium p. 222. col.2. *Commune non faciat pacem vel treugam, vel guerram; Recreduram cum inimicis dicti domini Regis*. Emendo *Recredutam*, ut ibidem legitur p 123 col.1. *Nec faciet ipſe dominus Rex ... pacem vel treugam, vel guerram, Recredutam cum inimicis præſcriptis*.]

¶ RECREMARE. Gloſſæ Lat. Gr. *Recremo*, καίομαι. *Recremandum*, ἔγκαυστον. Aliæ Græc. Lat. Καίομαι, *ordeo; conflagro, Recremo, flagrum*. Redundat *flagrum*. Et alibi: Ἔγκαυστον, *Recremandum*.

¶ RECREMENTUM, Excretum, Columellæ, Gallis *Criblure*. Gloſſ. Lat. Græc. *Recrementum*, Σηίασμα ἀπὸ τῶν σίτων. Gloſſæ Græc. Lat. Σηίασμα, ἡ ῥυπαρία τῶν σίτων, *Detrimentum, Recrementum, Retrimentum, Interrimentum*.

¶ RECREUVA, Militum ſupplementum, legionum appendices, Gal. *Recrue*. Edictum Johan. Fr. Regis ann. 1363. apud D. *Secouſſe* tom.3 Ordinat. p.622. *Capitaneus Recreuvas gentium armorum facere (valeat) vel eas caſſare, & ſi quando eidem fuerit, de & cum conſilio conſiliariorum ſuper præſenti proviſione ordinandorum.*

RECRIMINATIO, cum litigatores idem crimen invicem intentant, Græcis, ἀντικατηγορία, nam apud Latinos *proprio caret nomine*, ait Fabius lib.3. c.12. Utuntur non ſemel practici, [legiturque l.9. Cod. Theod. tit.1. de Accuſat. leg.12.]

¶ RECRISSARE de Anatum clamore ſupra dicitur in voce *Baulare*.

¶ RECTA, nude, Idem quod *Recta veſtis*, *quam*, ut habet Iſidorus lib 19. Orig. c.22. *ſurſum verſum ſtanteſque texunt*: quo nimirum opere, ut explicat Carolus de Aquino in Lexico Militari, trama ſemper pectine ad ſuperiorem partem ducebatur & trudebatur; quod vocabant *ſurſum verſus* vel in altitudinem texere. Vopiſcus in Aureliano Imper. *Primus paragaudas veſtes militibus dediſſe dicitur, cum ante nonniſi Rectas purpureas accepiſſent*, hoc eſt Rectas tunicas rubras. Vide ibi Salmaſium.

RECTARE, In jus vocare. Vide *Rectum*.

RECTICINIUM. Meſſianus Presbyteri in Vita S. Cæſarii Arelat. *Nam illud dulciſſimum & ſanctiſſimum Recticinium, quis verbis unquam valebit explicare?* Mox: *Domine, quid tu dicis? quibus ille, Expectato, inquit ad menſam multum dicendo laſſaſtis, & huc uſque non tacuiſtis, jam paululum reficite, & adjecit: Bene dicitis; ſed quia cœnam expedivimus, Reticinium* (ſic) *facturi ſumus, &c.* Aliud videtur à *recta cœna* Latinorum, quod ita *Cœnam lautam* appellaſſe obſervat Turnebus lib. 18. Adverſar. cap. 11. hic enim *Recticinium* videtur dici colloquium, quod poſt cœnam inter convivas peragitur. Eruditus Mabillonius *Recinium* edidit, ut ſit merenda, & noſtrum *Recinor*, ſeu poſt-meridiana refectio.

☞ Hæc comeſtio, quod ſit dimidiata ſolum, alia parte in cœnam rejecta, *Recinium* dicta eſt, ſi credimus eidem Mabillonio tom.1. SS. Benedict. pag.675. à veſte ſeu toga quadrata, quam antiqui *Recinium* vocabant, quaſi *Rejicinium*, quod mediam ejus partem in tergum rejicerent. Verum alii melius, ut mihi videtur, à *Ratio* deducunt, quæ vox, ut ſupra dictum eſt, aliquando ſignificat Ratam portionem rerum ad victum neceſſariarum: quam opinionem confirmant antiquę voces *Reson*, Merenda, & *Reſionner*, Merendam ſumere. De variis comeſtionibus hæc lepide ſcribit *Rabelais*: *Vous dites qu'il n'eſt Dèjeuner que d'eſcoliers; Diſner que d'avocats, Reſſiner que de vignerons; Souper que de marchands; Regoubillonner que de chambrieres; & tous repas que de farfadets.*

¶ RECTIFACERE, Rectum facere. Gloſſ. Lat. Græc. *Rectifacio*, ὀρθοτομῶ. Gloſſ. Græc. Lat. Ὀρθοτομῶ, *Rectifacio, recte tracto*. Pro ὀρθοτομῶ, quod proprie ſignificat Divido, in rectum ſeco: mallem ὀρθόω, quod eſt rectum facio.

1\. RECTIFICARE, Inſtaurare, in priſtinum vel meliorem ſtatum erigere. Memoriale Poteſtatum Regienſ. ad ann 1269. apud Murator. tom.8. col.1129. *Ducentum milites de Montanea cum militibus & peditibus de epiſcopatu Mutinæ iverunt in Fregnanum ... occaſione Rectificandi caſtrum unum in ſervitio de Seraphinellis de eadem contrata Fregnani*. Chronic. Modoetienſe apud eumdem Murator. tom 12. col.1142. *Terram Modoetiæ, quæ propter guerram de ſuo bono ſtatu erat quaſi ad nihilum redacta, cito fortiter Rectificavit*. Iterum legitur ibi.

¶ 2. RECTIFICARE Rectum declarare, ratum habere, *Approuver*, vertit Lobinellus. Teſtamentum Gaufridi de Pleſſeio an.1332. tom.3. Hiſt Pariſ. p.393. col.1. *Donationem per me, ut præmittitur, primo factam eiſdem magiſtris & ſcholaribus de domibus ... hac mea ordinatione præſenti, quam pro ultima voluntate eſſe volo, Rectifico & approbo & confirmo* Noſtris *Rectifier* idem eſt

Digitized by Google

eſt quod Emendare, corrigere: quod forte poſſet etiam hic intelligi, licet prior interpretatio toti loco melius cohærere videatur.

¶ RECTITAS, *Juſtitia, æquitas & veritas*. Gl. Id.

RECTITUDO, Idem quod *Rectum*, jus, quod quis in rem aliquam habet. Conſuetudo Lorriaci ann. 1187. *Nullus cum aliquo placitabit, niſi cauſa Rectitudinis exequendæ & recipiendæ*. Tabularium Flaviniacenſe ann. 1002. *Prædicto Comiti fecerunt ſacramentum, quod nullam aliquis præter Monachos S. Petri in ſalvamento eodem haberet Rectitudinem.* [Charta an. 1087. ex Archivo S. Victoris Maſſil. armar. Narbon. num. 2. *Salva reverentia & canonica obedientia S. Juſti Archiepiſcopi & clericorum ejus & Rectitudine eccleſiæ S. Pauli*. Charta ann. 1090. inter Inſtrum. novæ Gall. Chriſt. tom. 2. col. 471. *Cuique volenti licebit, quod in eiſdem eccleſiis ſuum eſt, proprium donare ſoli S. Ypolito martyri: quo audito Gaufrid. hoc idem facere conceſſit hominibus ſuis, videlicet ut de rebus omnibus, quaſcumque ab eo feodaliter tenere videntur, tribuant ſuam Rectitudinem præfato Martyri, ſi eis placuerit.* Rotulus ſæculi 12. ex Archivo Caſæ-Dei: *Bertrandus Stephano precipio & filio ipſi, ut dimitat & præliatur Rectitudinem S. Rotberti*, id eſt, jura defendat. *Dimiſerunt Rectitudinem quam habebant in eodem loco & in ſilva*, apud Stephanotium in Antiqu. Petragor. MSS. p. 173. Paſſim occurrit.]

RECTITUDO, Jus, *Rectum*, quomodo quis *rectum facere* dicitur, cum juri ſtat. Chronicon Mauriniacenſe lib. 2. p. 363. *Rurſus ad Rectitudinem Monachi revocantur, & quod aliquibus novum fuit, quatenus ad caput cauſæ rediretur, judicatum eſt.* Simeon Dunelmenſis de Geſtis Regum Anglor. an. 1093. *Inſuper etiam illum, & ſecundum judicium tantum baronum ſuorum in Curia ſua Rectitudinem ei faceret, conſtringere voluit.* [Chartularium Dunenſe Ch. 93. *Miſit ad Gaufredum vicecomitem, mandans ei, ut ſibi Rectitudinem de famulis ſuis faceret, qui arcam illam in alodio S. Martini fregerant.* Charta ann. circiter 1132. apud Lobinellum tom. 2. Hiſt. Britann. col. 238. *Et quia hanc terram Abbatiſſa calumniata fuit, dedit ei Riwallonus obſides, ut ante G. Comitem Redonis inſtituto termino teneret Rectitudinem*, hoc eſt, juri ſtaret huic *calumniæ* reſponſurus.] Orderic. Vitalis lib. 8. *Tene Rectitudinem nobis, & nos tuis obtemperabimus juſſis.* Eodem lib. *De contumaci adoleſcente legitimam Rectitudinem tenuit.* Lib. 9. *Niſi Rectitudinem eis fecerimus.* Adde lib. 11. p. 806. 818. lib. 12. p. 860. 863. 867. S. Anſelmum lib. 3. Epiſt. 24. Bromptonum pag. 836. Probat. Hiſtor. Vergiacenſis pag. 43. [Librum nigrum Scaccarii pag. 11. Thomaſſerium in Conſuetud. Bituricenſ. pag. 84.] &c.

PER DENARIUM RECTITUDINEM FACERE. Charta Berneri Decani Pariſienſis, apud Hemereum de Academia Pariſ. *Pro forefacto, quod de domo prædicta inſcienter juſſerat, per denarium, quem in manu ſua tenebat, Rectitudinem ante ipſum altare fecit, &c.*

¶ RECTITUDO, Rectus uſus, æqua conſuetudo. Adnuntiatio Ludovici Regis cap. 5. poſt titulum 31. Capitularium Caroli Calvi: *Et volumus, ut vos & ceteri homines fideles noſtri talem legem & Rectitudinem & tale ſalvamentum in regnis noſtris habeatis, ſicut anteceſſores veſtri tempore anteceſſorum noſtrorum habuerunt.* Mox habetur: *Sicut tempore anteceſſorum noſtrorum lex & Conſuetudo fuit.*

RECTITUDO, Tributo, præſtatio, Gallis *Droiture*. Charta an. 950. apud Meuriſſium in Epiſcopis Metenſibus p. 137. *Una cum ... vineis, ſilvis, pratis, paſcuis, aquis, Rectitudine pontis ſuper fluvium Mort ſiti, aquarumque decurſibus &c.* Leges Edwardi Confeſſ. c. 30. *Nec ob ſecuritatem pacis adeptam detineat Rectitudines vel ſervitia dominorum ſuorum.* Leges Henrici I. Regis Angl. c. 6. *Si quis Dei Rectitudines per vim deforciat, emendet, &c.* Et c. 11. *Si quis Dei Rectitudines per vim teneat, &c.* Statuta Davidis II. Regis Scotiæ c. 12. §. 3. *Mercatores autem ſive per terram, ſive per aquam venientes, Rectitudinem Regis, Regi per miniſtros ſuos plenarie reddant.*

¶ RECTOLLERE. Vide infra *Retollere*.

1. RECTOR. *Rectores Eccleſiarum*, Prælati, Epiſcopi, Abbates, parochiarum Presbyteri, in Lege Longob. lib. 3. tit. 1. §. 41. tit. 10. §. 4. in Capitularibus Caroli Mag. lib. 3. tit. 75. &c. Maxime *Rector Eccleſiæ* dicitur, qui vulgo *Curio*, ſeu *Curatus*, ut in Charta Alaman. 43. apud Goldaſtum, [& alibi ſæpiſſime, præſertim apud Aremoricos, qui hodieque *Recteurs* vocant, quos nos *Curez* nuncupamus; *Curez* autem appellant ipſi, quos alii *Vicaires* dicunt, nempe Curionum vicarios. Vide Lobinelli Gloſſarium ad calcem Hiſtoriæ Britan. Burdigalenſes *Recteurs* etiam vocant Curiones.] Concil. Londin. ann. 1237. *De reſidentia in Eccleſiis à Rectoribus facienda videtur nobis conſulendum facto potius, quam ſtatuto.* [Synodus Valentina ann. 1590. tom. 4. Concil. Hiſpan. p. 458. *Rectores eorumque Vicarii, qui Baptiſmi ſacramentum in ſuis Eccleſiis conferunt, teneantur propria ſua manu in Baptiſmi libro illorum nomina, qui baptizantur, deſcribere.*] Hinc

RECTORIA, Dignitas Curionis, vel Eccleſia parochialis, [in Statutis Eccleſiarum Cadurc. Ruthen. & Tutel. apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 729. in Statutis Eccleſ. Nemauſ. ibidem col. 1065. apud Thomam *Madox* Formul. Anglic. p. 70 & 71. Rymerum tom. 14. pag. 265. col. 2. & tom. 15. pag. 180. col. 1. in Conſtitutionibus Eccleſ. Valentinæ tom. 4. Concil. Hiſpan. pag. 192. & alibi.]

¶ RECTORATUS, Eadem notione. Synodus Valentina ann. 1590. tom. 4. Concil. Hiſpan. p. 458. *Quando ... aliquis noviter converſorum Rector, vel ejus Vicarius, in alia Eccleſia extra Rectoratus ſui Eccleſiam, ut Beneficiatus vel ſubſtitutus reſederit, ſitique ad Rectoratus ſui Eccleſiam, ad ſuum Rectoris vel Vicarii peragendum officium, volumus ne ejus abſentiæ cauſa ad eos actus in Eccleſia, in qua beneficium obtinet vel ſubſtitutus eſt, punctum amittat, quibus alioqui præſens in illa fuiſſet.*

2. RECTOR. *Rectores Apoſtolici Patrimonii*, dicti ii ex ordine Clericali, qui à ſummis Pontificibus ſubinde in Provincias & Regna mittebantur, qui S. Romanæ Eccleſiæ Patrimonium curarent, id eſt *maſſas & familias Eccleſiaſticas*, de quibus agit Gregorius Magnus l. 7. Ind. 2. Epiſt. 17. lib. 12. Epiſt. 12. 30. Cenſus & *Denarios S. Petri* exigerent, & Romam tranſmitterent, apud eumdem Gregorium M. lib. 2. Ind. 11. Epiſt. 32. lib. 5. Epiſt. 5. 53. & aliis locis: quod fuit etiam *Defenſorum* munus. Vide Geſta Innocentii III. PP. p. 137. & Diurnum Roman. c. 6. tit. 4. 5. 6.

¶ RECTORIA, Munus Rectoris ejuſmodi. Appendix ad Agnelli Pontificale de Patrocinio Archiep. Ravenn. apud Murator. tom. 2. pag. 211. col. 1. *Pro Eccleſia Romana in Romandiola Rector fuit, quæ Rectoria vulgariter Comes Romaandiolæ nominatur, & diu in dicta Rectoria ſtetit.* Mox occurrit ibi.

3. RECTOR, Dignitas in Imperio CP. apud Luithprandum lib. 5. c. 7. Conſtantinum Porphyrogen. de Adminiſtr. Imper. p. 199. Scylitzem p. 607. 781. Zonaram p. 48. &c. Vide Notas ad Alexiadem p. 233. & Gloſſarium mediæ Græcitatis in ῥαίκτωρ.

¶ 4. RECTOR, in Prologo Pactus Legis Salicæ, Idem qui Dux Comeſve, ſive provinciæ Rector, aut Judex: *Dictaverunt Salicam Legem Proceres ipſius gentis, qui tunc temporis apud eamdem erant Rectores.*

¶ 5. RECTOR, Præſes in Academiis, Gall. *Recteur*. Quolibet trimeſtri eligitur in Academia Pariſienſi: unde quatuor *Rectoriæ* memorantur à Roberto *Goulet* in

Com-

Digitized by Google

Compendio jurium hujus univerſitatis fol 5. *Rectoria S. Dionyſii, Nativitatis Domini, Paſchæ & S. Johannis Baptiſtæ. Rector ſtudii*, dicitur in Bulla Alexandri VI. PP. tom. 3. Concil. Hiſpan. p. 691.

¶ Rectoriatus, Dignitas Rectoris in Academiis, Gallice *Rectorat*, apud Robertum *Goulet* in Compendio jurium Univerſitatis Pariſ fol. 3. verſo, &c.

¶ 6. RECTOR, Jeſuitis dicitur Superior domorum, quas *Collegia* vocant vel *Seminaria*: iis autem *Collegia* ſunt domus in quibus extraneos, *Seminaria* vero, in quibus ſuos duntaxat ſodales docent. Plures aliæ ſunt monachorum, pauperum, ægrotorum atque peregrinorum domus, in quibus præſes etiam *Rector* appellatur; ſed eas omnes & ſingulas enumerare operoſius eſſet quam utilius.

¶ 7. RECTOR, Titulus honorarius apud Venetos, qui tribuitur *Poteſtati* & *Capitaneo armorum* Maſſilienſibus *Rector* dicebatur Præſes, cujus erat Civitatem *regere, gubernare, defendere & ſalvare*, ut habetur in Statutis ejuſdem Civitatis cap. 5. ubi ſingula Rectoris munia fuſius exponuntur. Regimina Paduæ ad ann. 1293. apud Murator. tom. 8. col. 387. *Per Commune Paduæ fuit ſtatutum, quod omnes Poteſtates & Rectores venturi ad regimen Paduæ tantum per ſex menſes in ipſo regimine debeant permanere.* In uno MS. legitur *Præteres*. Latinis noti ſunt provinciarum atque civitatum *Rectores* ſeu Præſides ſive Gubernatores. Hinc

Rectoraticum, Munus & officium Rectoris urbis: apud Falconem Beneventanum in Chr p. 190.

¶ Rectoratus, Munus Rectoris provinciæ in Literis Clementis VII. Papæ ann. 1382. tom. 10. Spicil. Acher. p. 224.

¶ Rectoria, Dignitas Rectoris provinciæ vel urbis in Epiſt. Urbani IV. PP. ann. 1263. apud Marten. to. 2. Anecd. col. 10. & in Excommunicatione Petri III. Regis Aragon. an. 1282. to. 3. Concil. Hiſp. p. 530. col. 5. Voſſius l. 3. de Vitiis ſerm. cap. 41. regimen generatim exponit in hoc Chartæ Philippi Franc. Regis loco p. 158. *In qua quidem noſtra curia Parlamenti, omnes & univerſæ curiæ ſeneſchalliarum, ballivarum, Rectoriarum, vicariatuum, judicaturarum, &c.*

¶ Rector Chori, Cantor. Breviarium Sariſbur. ann. 1555. aſſervatum in Parthenone Benedictinarum Angl. Pontiſaræ: *Rectores chori, ſcilicet duo de ſuperiori gradu, & duo de ſecunda forma, incipiant Miſſam.* Vide Cantores.

¶ Rector Mercatorum, Qui præeſt mercatoribus & cum eorum conſulibus judicat de rebus ad mercaturam pertinentibus. Privilegia mercatoribus Nemauſi conceſſa per Philippum Franc. Regem an. 1277 apud D. *Secouſſe* tom. 4. Ordinat. Reg. p. 671. art. 9. *Licebit mercatoribus dictæ univerſitatis ſibi preficere & habere capitaneum ſeu Rectorem & conſules in dicta civitate Nemauſi & tota ſeneſcallia noſtra Bellicadri, ſicut habent in nundinis Campaniæ.*

¶ Rectores Scriniorum, Iidem qui *Primicerii ſcriniorum*, lib. 6. Codic. Theod. tit. 30. de Palatinis ſacr. larg. leg. 15.

¶ Rector Villæ, apud Thomam *Madox* Formul. Anglic. p. 8. Idem qui *Major*, de quo ſupra.

¶ RECTORATICUM, Rectoratus, Rectoria, Rectoriatus. Vide *Rector* 1. 2. 3. & 7.

RECTORIUM, Carcer *Rectoris*, ſeu judicis. Joannes VIII. PP. Epiſt. 303. *Etiam & illas mulieres, quas nunc in ſua manſione collectas detines, in noſtro Rectorio detinere jubemus uſque ad noſtram notitiam.*

RECTUM, Jus, Gall. *Droit*, Germanis & Belgis *Recht*, Danis *Roett*, Jus, quod quis in rem aliquam habet. Eadmerus lib. de Similitudin. S. Anſelmi c. 74. *Improbus placitator, licet non habeat Rectum, tamen propter improbitatem ſuam veniens ad placitum, hoc, quod eſt injuſtum, juſtum; &, quod eſt juſtum, vult oſtendere injuſtum.* Tabularium Celſiniacenſe: *Id circa cedimus ... & unam dimidium campum, & medium decimum de Codoin, & omne Rectum & ſiniſtrum, quod requirebamus in ea, &c.* Tabular. Abb. Bellilo*c*i num. 35. *Dono & abſolvo illud Rectum, ſive illam rationem, quam in Eccleſia S. Steph. poſſideo.* Fleta lib. 6. cap. 1. §. 1. *Quod in jure ſcripto jus appellatur, id in lege Angliæ Rectum eſſe dicitur.* Hinc variæ formulæ apud Practicos, & in veteribus Tabulis.

¶ Rectum Consentire alicui, Ut jus & æquitas dictant cum aliquo agere. Adnuntiatio Caroli Calvi in Conventu apud Argentoratum an. 847. art. 4 *Et volumus ut ſciatis quia nos fidelibus noſtris Rectum conſentire volumus, & contra rationem eis facere non volumus: & ſimiliter vos & fideles noſtros admonemus, ut vos veſtris hominibus Rectum conſentiatis, & contra rationem illis non faciatis.*

Rectum Facere, Gallis, *Faire droit*, Juri ſtare. Charta an. 1176. in Tabul Eccl. Carnotenſis n. 92. *Satisfactionem illam, quam jus vel Rectum facere vulgariter appellant, Capitula præſtarent.* Vide Leges Edwardi Confeſſ. c. 18. Leges Henrici I. Regis Angl. c. 49. Baldricum Noviomenſem lib 3. c. 75. Vitam Lietberti Epiſcopi Camerac. c. 54. veteres Chartas apud Beſlium in Comitibus Pictav. p. 496. Marcam in Hiſt. Benearnenſi l. 4. c. 8. n. 1. *Plenarium rectum facere*, apud Ordericum Vitalem lib. 8. p 715. *Facere plenum Rectum coram judice*, in Legibus Burgorum Scoticorum cap. 61. §. 1. *Plenarium jus facere*, ibidem §. 3. *Manu ſuper altare impoſita Rectum facere*, in Chronico Beſuenſi p. 682. [Vetus Charta Nobiliacenſis apud Stephanotium tom. 3. Antiq. Pictav. MSS. p. 577. *Miſit ei Abba convenientiam, ut qualiter omne Rectum faceret ei ex omnibus quæcumque voluiſſet, quod judices veridici judicaſſent.* Ibidem p. 578. *Super hæc omnia fecit eis Abbas omnes Rectos quoſcumque requiſierunt; ipſi vero duo fratres nullum Rectum ei fecerunt, ſed perrexerunt ſine ullo reſpectu, quod Abbas eis dediſſet, & avunculus eorum Arbertus Truant multum eis blaſphemavit, quod ita ſine reſpectu ullo, quod Abbas eis dediſſet, pergebant.* Charta vetus apud Lobinell. to. 2. Hiſt. Britan. col. 241. *Monachi ... Guigonem adierunt rogantes ut eis Rectum de Judicali Petit faceretur.*]

Stare ad Rectum, pro *Stare juri*, Practicis noſtris, *Ester à droit*. Rogerius Hoveden, p. 655. *Si plegios ſtandi ad Rectum invenire poſſunt.*

¶ Recto Stare, Eodem ſignificatu. Charta Edwardi II. Regis Angl. an. 1323 apud Rymer. tom 3. p. 1015. col. 1. *Ita tamen quod ſtent Recto in curia noſtra, ſi quis alius verſus eos loqui voluerit de præmiſſis.* Eadem habentur in Charta Henrici IV. an. 1408. apud eumdem Rymer. tom. 8 p. 527. col. 2.

Esse ad Rectum *in Curia Domini*, Eadem notione, in Legibus Henrici I. c. 43. 55. &c.

Rectum *domino ſuo* Vadiare, ibidem c. 53. 81. *Per judicium Recti vadimonium dare*, ibidem c. 52.

Requirere de Recto, In jus vocare, ibidem c. 43.

Ad Rectum *aliquem* Habere, in Legibus Edwardi Confeſſ. c. 20. & Henrici I. c. 8. 27. 41. [*Ad Rectum alicui habere*, in Juramento an. 1130. in Probat novæ Hiſtor. Occitan. col. 453. & in Charta ibidem proxime ſubſequenti.]

Rectum Rogare, Ad judicem, & ab eo jus ſibi fieri poſtulare. Leges Inæ Regis Weſt-Saxiæ c. 9. *Si quis ſibi Rectum roget coram aliquo Schirmanno, vel alio judice, & habere non poſſit, &c.* Cap. 10. *Si quis vindicet, antequam ſibi Rectum poſtulet, &c.* Adde Leges Alvredi cap 48. Leges ejuſdem Alvredi & Godrini c. 1.

¶ Re-

Digitized by Google

¶ Rectum Judicium Proclamare, Eadem notione. Charta ann 5. Regnante Carolo Rege, apud Stephanotium tom 3. Antiq. Pictav. MSS. p. 269. *Advocatus S. Mariæ & S. Juniani eu Nobiliaco monaſterio, Gualdo nomine proclamans* Rectum *judicium coram domino Comite & principibus ſuis de Aldeberto Lemovicenſi, qui cupiditatis face & ſeculari rabie ſilvam S. Mariæ ... injuſte tollebat, &c.*

¶ Rectum Recognoscere, Jus agnoſcere quod quis habet in aliqua re. Tabularium S. Vincentii Cenoman. *Monachorum* Rectum, *quod in ipſis (Eccleſiis) habent, recognoſcens, ſolide & perpetualiter habendum donavi.*

De Recto *per bonos judices* Inquirere, in Legibus Henrici I. c. 8a.

De Recto *per bones teſtes* Inquirere, c. 8a.

Rectum Denegare, ibidem c. 83 *Vadium recti denegare*, cap. 52.

Placita de Recto, ſeu *de defectu Recti*, in Regiam Majeſtatem lib. 3. c. 20. Vide *Defectus*.

¶ Rectum Adveniens Feodi, Jus veniendi in poſſeſſionem feodi. Charta ann. 1277. è Chartulario S. Vandregeſili tom. 2 p. 1259. *Ego Ricardus dictus le Pouetier vendidi viris religioſis domino Abbati & Conventui S. Vandregiſili unam pechiam terræ .. 11. lib. Turon. tenendam & habendam. & per* Rectum *adveniens feodi jure hæreditario poſſidendam.* Alias Recti ſpecies affert Thomas *Blount* in Nomolexico.

Rectare, Reum ad *rectum* faciendum ſubmonere, in jus vocare, [εὐθύνειν, Græcis.] Charta Henrici III. Regis Angliæ apud Seldenum ad Eadmerum: *Quæ judicio deducendi ſunt illi, qui* Rectati *ſunt de latrocinio, murdro, incendio, & his ſimilibus.* Rogerus Hovedenus pag. 655. *Si autem per appellationem* Rectati *ſint, &c.* Inquiſitio Juſtitiariorum itinerantium apud Gervaſium Dorobernenſem an. 1170. *Et ſi foreſtarii vel ballivi eorum aliquem acceperint, vel attacaverint per vadium, vel* Rectaverint, *& poſtea ſine juſtitia per ſe relaxaverint.* Infra: *Et omnes qui* Rectati *fuerint de quocumque recto, &c.* Idem an. 1153. *Clerici* Rectati *& accuſati de quacumque re, &c.* Vide Leges Burgorum Scoticorum cap 80. §. 1. Bractonum lib. 3. tract. de Corona cap. 1. §. 3. & alibi paſſim.

Retare Rettare, pro *Rectare*. Charta Philippi Auguſti an. 1186. in M. Paſtorali Eccleſiæ Pariſienſis lib. 16. ch. 24. *Salvo honore ſuo in hoc, quod* Retari *non poterat de murtro, neque de proditione, &c.* Occurrit præterea in Aſſiſis Henrici II. Regis Angliæ apud Clarendum, apud Hovedenum p. 783. Bractonum lib. 4 Tract. 5. c. 8. §. 1. in Fleta lib. 1. c. 26 § 2. in Monaſtico Anglic. tom. 1. p. 763. &c. [Breve Regium apud Spelmannum in Gloſſario v. *Atia*: Rex *Vicecomiti* ſalutem. *Præcipimus tibi quod ... inquiras, utrum A. captus & detentus in priſona noſtra de L. pro morte W unde* Rettatus *eſt,* Rettatus *ſit de morte illa odio & atia, &c.*] Ita *Reter*, pro *Rectare* uſurparunt noſtri. Leges Willelmi Nothi vernaculæ ann. 47. *Ne nuls ne lait ſun hum de li partir, puſque il eſt* Rete. Petrus de Fontanis in Conſilio c 5. §. 2. *Il ne m'eſt mie avis ke cil ki fiſt deus contremans, ou trois, ou quatre, &* Retès *en eſt, ki ſe doie paſſer par un ſeul ſacrament.* Le Roman *du Renard* MS.

De quanque Yſangrin l'a Retè,
Itel amende li ſera.

Le Roman *de Gaydon* MS.

Que ſois mes Sires de troiſon Retez.

Ibidem:

Se vo voi hui de troiſon Retè,
Je me ferai d'un coutel acerè,
En la poitrine, ou en leue ou en lè.

Idem:

De vilonie ne fu onqua Retè.

Le Roman *de Pariſe la Ducheſſe* MS.

Et la faites a tos de traiſon Reter.

Philippus *Mouskes* in Hiſtor. Francor. MS. in Philippo Auguſto:

Quant li Rois *ſot la verite,*
Que pour tolir ſon irete,
Viennent ſor lui li faus Rete, *&c.*

Infra:

Pour le Roi ki de tort res Raite.

Reptare, Eadem notione, Hiſpanis *Reptar*, quod pronuntiatur ut *Retar*, Accuſare, in jus deferre: unde *Riepto*, accuſatio, in Legibus Alfonſinis parte 7. tit 3 l. 1. Uſatici Barcinonenſes MSS c. 37. *Si quis in Curia à ſeniore ſuo coram Principe Reptatus fuerit de baudia, debet ſe de illa expiare per judicium, &c* Cap. 117. *Miles poſtquam fuerit à ſeniore ſuo de bauzia Reptatus, non debet ei reſpondere de aliis querimoniis, donec à* Reptamento *ſit ſe expiatus, niſi ſenior ei dimiſerit Reptamentum.* Adde c. 24. Rodericus Toletanus lib. 7. de Rebus Hiſp. c. 16. *Quod audiens Rex Ferdinandus doluit, reputans ſe deluſum & miſit quendam Militem Comiti Amalarico, qui eum de infidelitate & perjurio appellaret, qui ... nuncium, qui ad* Reptandum *venerat, jocoſe deluſum ſine reſponſe alio remiſerunt.* Charta Aldefonſi Regis Aragon. æræ 1153. apud Blancam: *Et illos infançones, qui habuerunt & tenuerunt honore de ſeniore, ſi fuerit* Reptato, *non faciat directum, niſi in illa honore ſtando.* [Conſtitutiones Jacobi I. Regis Aragon. an. 1234. Marcæ Hiſpan. col. 1429. *Item conſtituimus quod nullus* Reptatus *de bauſia ſuſtineatur in noſtra curia vel alibi, niſi ſe purgare voluerit de bauſia ſecundum uſaticum Barchinonæ.*] Vide *Encondicere*.

¶ Reptator, Hiſp. *Reptador*. Accuſator, delator. Obſervantiæ Regni Aragon. lib. 8. tit 1. §. 4. *Et debet dare fidanciam de la ſpera, & petere per* Reptatorem *dari fidanciam de la torna.*

Arretare, Idem quod *Retare*. Forteſcutus de Laudibus Legum Angliæ c. 36. *Arretati de crimine aliquo, qualitercumque magno & enormi, &c.* Hinc noſtrum *Arreter*, pro Siſtere, detinere, retinere, quod ei, qui in jus appellatur, recedere non liceat, quouſque *Rectum fecerit* parti, à qua impeditur. Sed & forte inde etiam vox *Arres*, pro judicio lato in eum, qui *arretatur*, ſeu in jus vocatur.

RECTURA. vox Agrimenſorum. Vide Gloſſarium Rigaltii ad Gromaticos.

¶ RECTUS. Dexter, Gall. *Droit*. Proceſſus de virtutibus & miraculis Mariæ de Malliaco, tom. 3. Martii p. 755. *Ad quamdam hoſtellariam ſupra levatam ad* Rectum *monaſterii S. Mauri ſuper Ligerim eu alio latere Ligeris exiſtentem.* Ibidem pag. 757. *Vidit vulnera in manibus & pedibus, totumque corpus plagis laceratum, & in ea habitudine qua D. N. Jeſus Chriſtus erat dum penderet in cruce; & quaſi ſubito ſe ad* Rectum *vulnus lateris.*

¶ Rectos Facere. Vide *Rectum facere*.

¶ Rectus Hæres, Qui recta linea ab eo deſcendit, cujus hæres eſt, in Chronico Andrenſi apud Acherium tom. 9. Spicil. p. 641.

¶ Recta Manus, Auxiliaris, ad ferendam opem expedita. Charta Henrici Imp. an. 932. apud Miræum tom. 1. p. 38. col. 2. *Precamur Comitem Namurci, ſicut fidelem & amicum, ut ... Recta manu & vere auxilio ſubminiſtret Eccleſiæ opem ſui adjutorii.*

¶ Recta Mina, Mina, ſeu menſura frumentaria, quæ juſta eſt, neque major, neque minor. Tabular. Abbatiæ Sangerman. Pariſ. *Ipſo die debet venire miniſterialis ſalvatoris cum* Recta *mina ejuſdem villæ, & recipere conſuetudinem domini ſui.*

¶ RE-

Digitized by Google

¶ RECUBILE Oratorium, Fulmentum, cui quis precans Deum innititur, Gallicè *Prie-Dieu.* Leges Palatinæ Jacobi II. Regis Majoric. in Actis SS. Junii tom. 3. p. 48. *Volumus etiam eum habere cuſtodiam cortinarum & aliarum paramentorum, quæ pro ſede ſive Recubili noſtro oratorio, divina audiendo fuerint ordinata.*

RECULA, Rescella, Reicula, Resculа, Parva res, ſeu parvi momenti, *facultatiuncula*. [Gl. Lat. Græc. *Recula, κτημάτιον*. Aliæ Græco-Lat. *Πραγμάτιον, Rerula, operula.* Malim *Recula.* Capitular. lib. 7. c. 265. *Qui Reculam Eccleſiæ petunt à Regibus, & horrenda cupiditatis impulſu egentium ſubſtantiam rapiunt, &c.* Eadem reperiuntur c. 409. In Capitulari an. circiter 744. c. 8 habetur *Reicula*; *Reicola* vero in Capitulari tertio incerti an. c. 4.] Charta Caroli Calvi apud Doublétum [p. 801. *Nos ob animæ noſtræ remedium, quaſdam noſtri juris Reculas B. Dionyſii ... partibus ... contulimus, ſanctorum dnatanat ibidem Deo ſervientium fratrum uſibus perbeaniter profuturas.* Et] p. 802 *Hæ ſiquidem Reculæ videntur eſſe ſitæ in pago Vilcaſſino, &c.* Utuntur Apuleius lib. 4. Salvianus lib. 5. de Gubern. Dei. Priſcianus lib. 3. partit. Donatus in Vita Virgilii, Ivo Carnot. Epiſt. 91. 101. [S. Bernardus lib. 4. de Conſid. c. 6. Auctor Vitæ B. Deicoli apud Eccardum in Orig. Habsburgo-Auſtriacæ familiæ p. 162.] &c.

Reicola, Reicula. Teſtamentum Bertichramni Epiſcopi Cenoman. *Et Reicola, quæ appellatur Sterpiaco, cum vineolas & mancipia, quæ ibi eſſe noſcuntur.* Infra: *Reiçola, quæ appellatur Fontanas, &c.* Rurſum: *Reicolas illas, quas ſanctæ Eccleſiæ, .. per ſuum teſtamentum dedit.* Acta Epiſcoporum Cenoman. p. 250. *Emit etiam in pago Carinteſi aliquas Reiculos, in villa, cujus vocabulum eſt, &c.*] Charta ann. 1074. è Tabulario S. Sergii Andegav. *Abbas S. Sergii ... & monachi ejus calumpniabantur monachis S. Albini curtem & Eccleſiam Campaniaci & alias quaſdam Reiculas.*

Recella. Gloſſarium Cambronenſe: *Recella, dimin. à Recula, Recula autem à re.* Regula Magiſtri c. 1. *Dum ſua proprie arbitria quærunt habere cellas, arcellas, & Recellas, ignorant quia perdunt ſuas animas.*

Recellula. Lex Burgund. tit. 24. §. 6. *Niſi forſitan quod ex matris bonis, id eſt in Recellulis vel ornamentis, &c.*

¶ Recirculata, vel Reculata, Eadem, ni fallor, ſignificatione. Codicillus ſeu Diviſionale bonorum S. Fulcrandi Leutevenſis Epiſcopi an. 987. inter Inſtrument. Gall. Chriſt. tom. 6. col. 270. *In villa, quam vocant Balmas, manſa tria & unum appendiarium, & villam quam vocant Clairato, cum ipſa Recirculata, & manſa duo, &c.* Fortaſſe utraque vox mendoſa eſt, reſtituique debet *Reicola* vox, aut alia ſimilis, quæ fuerit in uſu, niſi tamen legendum ſit diviſis vocibus *re circulata*, id eſt, *re ambiente*, quæ ſita eſt in circulo ſeu ambitu villæ.

Rescula. Salvianus lib. 1. ad Eccleſiam Catholicam: *Cur non bona fide datis à Deo utemur Reſculis?* Editiones aliæ habent *Reculis*. Iſidorus Pacenſis Epiſcop. æra 756. *Atque Reſculas pacificas Chriſtianis ob vectigalia theſauris publicis inferenda reſtaurat.* Hinc emendandus Gregorius Turon. de Mirac. S. Martini c. 29. de Chariberto Rege: *Ingeſtum eſt ejus auribus, locum quemdam, quem Baſilica S. Martini diuturno tempore retinebat, fiſci ſuo juri, reddi debere, ... qui accepto iniquo conſilio, pueros velociter miſit, qui Remiculam illam in ſuo dominio ſubjugarent.* Ubi legendum indubie *Reiculam*. Adde Concilium Toletan. XVII. c. 8.

Rescella. Pelagius libello 10. num. 18. *Dedit ei aurum & nummos, & Reſcellas, & omne, quod in reſponſo ſuo habebat.* Adde num. 76. Edictum Piſtanſe Caroli C. cap. 24. *Quidam Comites noſtri nos conſuluerunt de illis francis hominibus, qui cenſum regium de ſuo capite, ſed. & de ſuis Reſcellis debebant, &c.* Lambertus in Vita S. Heriberti Archiep. Colonienſis n. 22. *Non deſiſtit, dum male uſurpatas diſtraheret Reſcellas.* Occurrit etiam in Statutis Ordinis S. Gilberti Sempringhamenſis. Gloſſ. Cambronenſe *Reſcellas, genus indumenti, id eſt pelles* interpretatur.

☞ Ad hanc indumenti notionem referendus eſt, ut videtur, locus Actorum S. Ottonis, tom. 1. Julii pag. 416. *Veteribus Reſcellis* (id eſt, involucris) *codex exutus, & novis decoratus induvit.*

¶ RECULCARE, *Iterum calcare*, Johanni de Janua. Gloſſæ Lat. Gall. Sangerman. *Reculcare, Rebater.* Columella habet *Recalcare*.

¶ RECUMBERE. Vetus Interpres S. Irenæi lib. 4. cap. 12. ult. edit. *Quapropter & Recumbentibus eis* (diſcipulis ſuis Chriſtus) *miniſtrabat eſcam, ſignificans eos qui in terra Recumbebant, quibus venit miniſtrare vitam.* Ludit Irenæus in verbo ἀνακεῖσθαι, quod in priori commate accipit pro *diſcumbere in menſa*; in poſteriori vero pro *mortuum jacere*. Vide c. 31.

1. RECUPERARE, Convaleſcere, *Recovrer ſa ſanté.* Geſta Regum Franc. c. 34. *Rex Chilpericus graviter ægrotavit; quo Recuperante, filius ejus .. ægrotare cœpit.* Vetus Charta apud Beſlium p. 421 *Ad clauſtra facienda, & Recuperanda cum deciderint, &c.* i. reparanda. [Hac ſignificatione Lex Bajwar. tit. 1. cap. 14. §. 5. *Ad caſas dominicas, ſtabularia, fenile, granicam, vel tuninum Recuperandum, peditura rationabiles accipiant; & quando neceſſe fuerit, omnino componant.* Vide *Recuperatio* 1.]

¶ Recuperari, Simili notione, *Amiſſas vires reparare, refici*, apud Barthium in Gloſſario, ex Hiſt. Palæſt. l. 11. c. 10. *Chriſtiani igitur, videlicet alumni civitatis illius reddiderunt ſe ſtatim, atque ibi fuimus optime per tres dies, & illic maxime ſunt Recuperati noſtri.* Capit. 18. *Satis vero Recuperati ſunt noſtri de equis & de aliis multis, quæ erant illis valde neceſſaria.*

¶ 2 RECUPERARE, Excuſare. Acta SS. Aurei & Soc. tom. 3. Junii p. 51. *Dolerem quod ipſe ſciret Dominus Rex, quod tanto tempore ab ipſis ſum deluſus; hoc apud ipſum nunquam Recuperarem.*

¶ 3. RECUPERARE, Reperire. Acta S. Franciſci de Paula, tom. 1. Aprilis p. 150. *Rex plurimum deſiderabat Recuperare vinum perfectum & ſanctum.*

¶ 4. RECUPERARE, *In notitiam & memoriam redigere*, apud Barthium in Gloſſario, ex Raymundi Agilæi Hiſtoria Palæſtina.

¶ 5. RECUPERARE, Debitum recipere. Charta an. 1309. tom 1. Hiſt. Dalphin. p. 98. col. 1. *Item ſi aliquis mercator vadit ſeu redit per villam S. Simphoriani cauſa emendi, vendendi, ſolvendi ſeu Recuperandi, & ſit equeſ, debet per diem, qua tranſit, quatuor denarios.* Vide *Recuperator*.

¶ 6. RECUPERARE, Poſſeſſionem gentilitiam redhibere, Redimere poſſeſſionem à conſanguineo venditam, pretio venditori reſtituto, Practicis noſtris *Retraire.* Conſuetudo Brageriaci artic. 42. *Item, ſi dominus feodalis emerit fundum aut ipſum fundum retinuerit jure ſui dominii ab alio tempore, & quis de parentela ipſius venditoris infra quartum gradum, dictam rem venditam à dicto domino feodali Recuperare voluerit annum & menſem jure turni burſæ, hoc facere poterit & ei licebit cum vero pretio empto & venditiis & aliis juribus ſuis.* Plurias occurrit art. 40. 43. 44. 46. ubi plura redhibitionem gentilitiam ſpectantia ſtatuuntur. Vide *Retractus burſæ*.

¶ 7. RECUPERARE Se, Recipere ſe, aufugere. Acta S. Aldebrandi, tom. 1. Maii pag. 159. *Voluerunt ipſum capere; ipſe vero fugiens de pergulo Recuperavit*

vit ſe in campanile dicti Capituli , in quo ſtetit per mediam diem . .

¶ 1. RECUPERATIO, Reparatio, reſtitutio. Canones Pœnit. apud Acherium tom. 11. Spicil. p. 111. *Planuit, ut nullus Epiſcoporum, cum ſuas diœceſes perambulant, præter honorem cathedræ ſuæ, id eſt, duos ſolidos aliquid aliud per Eccleſias tollat, neque tertiam partem ex quacumque oblatione populi in Eccleſiis parrochialibus requirat; ſed illa tertia pars pro luminaribus Eccleſiæ, vel Recuperatione ſervetur.* Vide *Recuperere* 1.

2. RECUPERATIO, JC. Anglis eſt proprie evictio alicujus rei per judicium . Sed ſpecialiter ſignificat fictam quamdam tranſactionem inter partes judicialiter factam, ad ſtatus intalliatos, remanentias, & reverſiones tollendas excogitatam. Ita Cowellus.

RECUPERATOR. Gloſſæ Græc. Lat. δικαστὴς, *Judex, Recuperator*. Alias *Recuperatores* appellantur, qui cenſum vel tributum per ſe ipſos exigunt, recuperant. Gloſſæ Baſil. [illegible] . Nos etiam dicimus, *ceux, qui Recouvrent les deniers du Roy*. *Recuperatores cenſuum domini*, in Libertatibus Montis-Briſonis an. 1376. tom. 1. Hiſt. Dalphin. p. 83. col. a. Vide *Recuperare* 5.]

RECURARE, Corrigere, quaſi iterum curare. Utitur S. Auguſtinus lib de Quantitate animæ c. 24.

¶ 1. RECURRERE, vox practica, quæ de iis dicitur, qui primorum æſtimatorum relatione parum contenti, alios poſtulant, qui maturius judicent. Hinc ſecundi æſtimatores *Experts Recuſatres* appellantur. Proceſſus an. 1459. ex Regeſto *Columba* Cameræ Comput. Provinciæ : *Cum poſt inthimationem habeant decem dies ad Recurrendum, ſi voluerint* .

¶ 2. RECURRERE, Abire, veteri Interpreti S. Irenæi lib. 1. c. 19. ult. edit. n. 2. ubi hæc verba Daniel. 12. 9. ἀπότρεχε Δανιὴλ, vertit *Recurrere Daniel*.

3. RECURRERE, RECURSUS, voces monetariorum, de quarum vi ſequentia excerpſimus ex adverſariis Magni Peireſcii : *Il y a cette difference entre Recours & remede, que le Recours eſt une permiſſion de foiblage ſur le poids de l'eſpece : & le remede eſt une autre permiſſion ſur le poids de marc. Es leſdits remedes commencerent premierement par Recours, & ont continuè par remedes, permis enſemblement, juſques environ de temps de Charles VII. depuis lequel juſques à preſent l'on n'a uze que du remede.* [Edictum Philippi VI. Reg. Franc ann. 1329. tom. 2. Ordinat. p. 39. num. 20. *Item, que nul changeur, ne autre perſonne, ne ſoit ſi hardy qu'il trebuche, ne ne Recourre nulles monnoies, qui aient cours qu'elles que elles ſoient. Qu'il trebuche, ne Recuerre*, in alio ejuſdem Regis Edicto eodem ann. ibid. p. 47. *Ne trebuchier, ne Recourre*, in alio ann. ibidem p. 87. *Ne trebucher, ne Requerre*, in Edicto Philippi Pulcri an. 1310. tom. 1. Ordinat. pag 475. Paſſim occurrunt ſimiles loquendi formulæ in Edictis monetalibus, in quibus *Recourre, Recuerre*, vel *Requerre*, eſt Juſtum monetæ pondus imminuere.] Datio ad firmam Monetæ Toloſanæ à Comite Alphonſo ann. 1265. *Juraverunt inſuper, quod ipſi per ſe vel alios non fondent, nec trebuchabunt, nec Recurrent noſtram monetam ſupradictam; ſed tenebunt & adimplebunt bene & fideliter omnes conventiones, &c.*

¶ 1. RECURSUS, Juſti monetæ ponderis acceſſio vel imminutio, Conſtitutionibus regiis permiſſa, qua fit ut nummi ejuſdem ſpeciei alii aliis ſint magis minuſve ponderoſi. Ordinatio Humberti II. ann. 1340. tom 2. Hiſtor Dalphin. p. 416. col. 1. *Fiant ſinguli groſſi prædicti, ad Remedium ligæ unius grani magis vel minus, & ad Remedium ponderis, ut non poſſint briſebiari, nec in billionum reduci, ſed ſeptenarum unius groſſi, & ſcindatur abſq; forti & fragili in marcha, ad Recurſum unius grani magis vel minus, à juſto ad fortem vel ad fragilem.* Infra: *Qui oboli groſſi ſcindantur abſque forti & fragili, ad Recurſum unius grani, ſicut alia moneta ſupradicta.* Hue redeunt, quæ ſequuntur col. a. *Poſſint eſſe in marcha 4 fortes ſeu 4. debiles, qui non recedant ab eorum pondere, niſi per unum, ut in aliis ſupradictis monetis eſt deſcriptum.* Vide Henricum *Poullain* Tract. de Monetia p. 427.

☞ Differt *Recurſus* à *Remedio*, quod ille nummorum inter ſe compoſitorum majus minuſve pondus ſpectet, hoc vero marcæ, unde certus nummorum numerus conficitur, materiam vel pondus attingat, ut infra dicetur in *Remedium* 3. Sed ſi vox *Remedium* de nummis inter ſe compoſitis dicatur, tum idem ſonat quod *Recurſus*, ut in Ordinatione an 1343. ibid. p. 418. *Et ſcindantur ad denariale & ad* Remedium *duorum granor. ponderis de juſto ad fortem, & duorum granorum de debili ad juſtum*. Vide Henricum *Poullain* Tract. de Monetis p. 204. & ſeqq & mox *Recurrere* 3.

☞ Interdum *Recurſus*, Gall. *Recours*, æquum eſt monetæ pondus: de quo ſic D. *Secouſſe* to. 3. Ordin. Reg. p. 94. nota *e*. Cum præcipitur, inquit, ut certus numerus nummorum ex una marca cudatur, non ſolum neceſſe eſt, ut hic numerus nummorum unam marcam pendat, ſed etiam requiritur, ut ſinguli nummi æqualis ſint ponderis : quod dicitur *Recurſus nummi ad marcam* vel *marcæ ad nummum*. Si autem admodum acceleranda eſt monetæ cuſio, hanc æqualitatem, ſeu proportionem, ſervare non jubentur cuſores, tumque *moneta* dicitur *ſine Recurſu*, ut in Literis Caroli Johann. Regis Franc. primogeniti an. 1356. editis pagina laudata : *Et fait commandement, & enjoindre expreſſement per aucuns de noſtre Conſeil, aux gardes & maiſtres de la monoye d'argent de Paris, que il feiſſent tailler & ouvrer a bade ſans Recours, afin que pour la cauſe deſſuſdite, peuſt & deuſt eſtre fait le plus grand ouvraige que l'en pourrait, du quel ouvraige ainſi fait a bade & ſans Recours, a bien eſte fait ſix mille trois cens douze livre dix ſolz de gros deniers blancs*. Quo in loco pro *à bade*, ubi hæret & mendum ſuſpicatur oculatus Editor, legendum eſſe puto *à bate*, vel potius *à bate*, propere, feſtinanter: quod nunc dicimus *à la bate*, vel *en bate*. Quam belle loco citato cohæreat hæc emendatio, nihil opus eſt dicere.

2. RECURSUS. Tabularium S. Andreæ Viennenſis: *Notum ſit ... dediſſe ... hoc eſt cymiterium & totum decimum, & oblationes, & primitias, & paſcua ſimiliter donaſſe beſtiis Monachorum in ſilvis & in plano, totum Recurſum in ſilva lignorum & paſtionum porcorum in eadem ſilva ſine lucro.* [Notitia de fundatione Theoloci ann. 1130. inter Inſtrument. novæ Galliæ Chriſtianæ tom. 4. col. 164. *In omnibus etiam ſuis nemoribus ipſorum porcis Recurſum & omnimodos fructus ad eorum pabulum, abſque eo pretio, quod vulgo Pyſnaticum dicitur*. Quibus in locis *Recurſus* aliud nihil videtur quam jus paſcendorum porcorum in nemoribus.]

3. RECURSUS, vox forenſis, vulgo *Retrait lignager*. Conſuetudines Bellaici, ex Regeſto Inculiſmenſi Cameræ Computorum Pariſ. fol. 39. v. *De domibus aut rebus aliis ... ſi habeant vendi, quocumque modo poſſideantur, ſi quis fuerit de genere venditoris, primo loco habeat Recurſum ad res illas, & poterit eas retinere, &c.*

¶ 4. RECURSUS, Perſugium, refugium, Gall. *Recours*. Epiſtola Monachorum Grandimont. ad Innocen. III. PP. ann. circ. 1215. apud Marten. tom. 1. Anecdot. col. 847. *Si enim vobis deficis, non eſt alius qui adjuvet, nec ſcimus aliud apud quem poſt te credamus aliquem invenire Recurſum.* Vetus Ceremoniale Mſ. B. M. Deauratæ: *Illis deficientibus habebitur Recurſus ad Lectiones communes*. Rurſus occurrit in Chronico Parmenſi ad ann. 1292. lib. 3. Imit. Chr. c. 38. n. 2.

¶ 5. RE-

Digitized by Google

¶ 5. RECURSUS, Noſtris *Recourt*, Præs, cautio, ſponſor; unde *Avoir recourt*, Sponſorem appellare. Statuta Collegii Montis-acuti an. 1402. apud Lobinell. to. 5 Hiſtor. Pariſ. p. 681. col. 1. *Item ſi aliqua utenſilia communia aut bona collegii perdantur, omnes præſentes teſtituent collegio; ſed forſan habere poterunt Recurſum ad famulum communem, ſaltem de utenſilibus de quibus cuſtodiendis ſuo periculo recepit; & famulus cum auxilio & conſilio aliorum de domo, habebit* Recurſum *ad illum, qui perdiderit.*

¶ RECURSUS JUSTITIÆ, Jus ſuperiori domino competens judicandi eos, quos feudales domini judicesque inferiores judicare neglexerunt. Bulla Innocentii IV. PP. pro Roberto Comite Atrebat. & Monachis Vedaſtinis ann. 1245. apud Marten. tom. 1. Ampliſſ. Collect. col. 1286. *Comes Flandriæ habuit in terra S. Vedaſti Attrebatenſis multrum, raptum, incendium ... monetam & Recurſum juſtitiæ, quando Abbas & Scabini & alii, qui judicare debent, deficiebant de juſte faciendo.* Vide *Defectus juſtitiæ.*

¶ RECUSSA, Recuperatio, ereptio pignorum, aliarumve rerum jure captarum, Gall. *Recouſſe*. Epiſt. Philippi IV. Franc. Regis ad Eduardum Reg. Angliæ an. 1293. apud Martenium tom. 1. Anecd. col. 1251. *Si gentes noſtræ juſtitiando, ſicut ad nos pertinet, aliquid ſaiſiant, caperent vel expletent... quod fierent aut fient gentibus noſtris violentæ Recuſſæ.* Eadem, paucis mutatis, edidit Rymerus to. 2. p. 618. Charta ejuſdem Philippi Regis ann. 1307. apud Meneſterium in Probat. Hiſt. Lugdun. p. 39. col. 2. *Ob has & propter multas alias offenſas, inobedientias & Recuſſas, quas præfati Archiepiſcopus & capitulum eorumque miniſtri gentibus noſtris fecerant.* Occurrit alibi. Vide *Recoſſa, Recuſſio, Reſcuſſa*, & Gloſſarium Juris Gallici in *Recouſſe*.

¶ RECUSSABILIS, Mobilis, promtus & expeditus ad receſſum. Vide locos in *Sphara Italica*.

¶ RECUSSIO, Idem quod *Recuſſa*. Conſuetudo Bregeriaci art. 67. *Item poterit dictus dominus dictum feodatarium pro redditibus non ſolutis ... per ſe vel per alium pignorare: ſi tamen dictus feodatarius dicta pignora Recuſſiat, dicto domino ſeu ejus nuntio tenebitur verſus dictum dominum in quinque ſolidos pro Recuſſione prædicta.* Vide mox *Recutere.*

¶ 2. RECUTERE, Pignora, reſve alias captas recuperare, eripere, Gal. *Recourre*. Conventio Philippi Franc. Regis cum Canonicis S. Mederici Pariſ. an. 1273. apud Lobinell. tom. 3. Hiſt. Pariſ. p. 28. col. 1. *Si vero contingat, quod Major S. Mederici vel ipſius ſervientes ... aliquem capiant in terra S. Mederici, vel ipſius bona vel alterius in caſu in quo ad dictos Canonicos ſpectat juriſdictio ſecundum tenorem præſentium litterarum, & captus ſe Recutiat in viaria vel extra viariam ... vel alius quicumque Recutiat dicta bona, & ob hanc cauſam ... mellcia oriatur... in terra noſtra, ſuper hoc non poterimus juſticiare prædictum Majorem ... niſi ex dicta mellera mors vel membri mutilatio intervenerit aut ſubſequatur, Recutientem vel Recutientes juſticiabit Capitulum.*

¶ 2. RECUTERE, Retro quatere. S. Auguſtinus l. 8. Confeſſ. c. 11. *Incutiebat horrorem, ſed non Recutiebat retro, nec avertebat.*

¶ RECYNEBURGII, Judices. Vide *Rachimburgii*.

REDA. Lex 5. Cod. Th. de Curioſis: *Per ſingulas Redas, id eſt, quas quadrigas & flagella appellant.* Ubi neſcio, an non legendum *Recas*: Nam apud Græcos recentiores ῥέκα, *flagellum* ſonat, ut apud Anonymum in Porphyrog. nu. 4. & in Vita S. Nicolai Studitæ p. 913. Vide Gloſſarium mediæ Græcitatis.

REDADOPTARE, Rurſum adoptare, in Lege 41. Dig. de Adoptionibus.

¶ REDADUNATIO, Iterata conjunctio. *Recorporatio & Redadunatio oſſium*, apud Tertullianum de Reſurrect. carnis c. 30.

¶ REDÆQUARE, Viciſſim adæquare. Gloſſ. Lat. Græc. & Græc. Lat. *Redæquo*, ἀντισῶ.

¶ REDANDRUARE, *Gratiam referre*, in Gloſſis Iſid. & Excerptis Pithœanis; pro quo Grævius cenſet legendum *Redandruare, Gradum referre*, ut eo ojicit ex *Redandruare* apud Feſtum; apud quem ſequitur *Redhoſtire*, (hæc vox interdicit) *Gratiam referre*.

¶ REDANDRUARE RESPONSUM, Reſcribere, apud Robertum *Creyghton* Hiſt. Concilii Florentini p. 7. *Ad quæ ſingula Rex & Patriarcha reſponſum Redandruarunt.* Ubi Sguropulus habet: Καὶ τίνι φώνη ἀνταμείψε βασιλεὺς ὁ πατριάρχης. *Alicui par Redandruare*, ibidem pag. 100. Proprie *Redandruare*, vel ut alii legunt, *Redantruare*, eſt eoſdem motus ſaltu referre, ab *Antruare* ſeu *Amtruare*, Motus edere, ut fiebat in Saliorum exultationibus, ubi præſul *amtruare* dicitur. Vide Scaligerum ad Feſtum, Turnebum adverſ. lib. 17. cap. 8. & lib. 25. cap. 18. Voſſium in Etymologico v. *Trua*, & Martinium in Lexico.

¶ REDARGUTIO. Sic Boetius transfert Græcum ἔλεγχος, minus probante Voſſio, qui mavult *confutatio, refutatio, reprehenſio*. Hunc conſule in Etymologico pag. 43. & lib. 3. de Vitiis ſermonis c. 41.

RED-BANA, [Saxonibus, Maleficii vel homicidii conſiliarius, ſuaſor] Vide *Dedbanna*.

¶ REDDA, Redditus. Tabularium Rothonenſe: *Ulloc & Riſwores fecerunt pacem cum monachis, conſentiente Nominoe, & dederunt fidejuſſores propter Reddam per ſingulos annos, id eſt, tres ſolidos aut tonellam plenam de vino & 11. panes, unum porcum valentem 6. denarios aut mortuum octo.* Charta ann. 1067. Marcæ Hiſpan. col. 1134. *Vendimus jam vobis dictum comitatum cum ſupradictis caſtellis vel abbatiis ... cum totis aliis honoribus ... mercatis & teloneis, & Reddas, paſcuariis, garriciis, albergas, placitos, &c.* Sed vereor ne hic legendum ſit *Ledda*. Tributum pro mercibus pendi ſolitum, ut dictum eſt ſuo loco. Vide *Feudum reddibile*.

¶ REDDEBERE, Debere reddi. Charta Childeberti III Regis Franc. an. 697. apud Felibianum Hiſt. San-Dion. pag. 17. *Intendebat è contra ipſi Drogo, eo quod ſocer ſuus inluſter vir Bercarius condam ipſa villa de ipſo Magdoaldo concamiaſſit, & eidem juſtiſſeme ad parte conjugæ ſuæ Adaltrudi Irgibus Reddeberetur.* Vide *Redebere*.

¶ REDDEBETUM, Debitum, quod reddi debet. Formula 1. Andeav. apud Mabillon. tom. 4. Analect. p. 234. *Quem ex alote parentum meorum ei legibus obvenit vel obvenire debit, aut juſtiſſime ei eſt Reddebetum.* Et pag. 235. *Quem ex alote parentum meorum mihi legibus obvenuiſſe vel obvenire debit, aut juſtiſſime nobis eſt Redebitum.*

¶ REDDEBUTIO, Tributum, vectigal. Charta Chlodovei III. Regis Franc. an. 692 apud Felibian. Hiſtor. San-Dion. p. 12. *Ubicumque telleneus, portaticus, pontaticus, rotaticus, vel reliquas Reddebutiones à judicebus publecis exigebantur.* Vide *Redhibere*.

1. REDDENTES. Ranfridus JC. qui vixit ſub Friderico II. Imperat. in Ordine Judiciario, tit. de Villanis: *Sed quid dicemus hodie de villanis noſtris, quorum quidam dicuntur Reddentes, quidam Angarii, quidam Parangarii ... Reddentes quidam ſunt, qui nihil aliud faciunt domino, niſi quod reddunt, vel gallinas, vel ſpallas præſidii, vel porcum, vel agnum, vel libram ceræ, vel aliquid tale in Paſcha Domini, vel in Nativitate. Hos reditus quidam præſtant pro prædiis, quæ habent à dominis,... quidam præſtant pro perſonis, etſi nulla prædia habeant à De-*

Digitized by Google

Domino,ſicut vidimus in pluribus; hi nullum aliquid ſervitium Domino faciunt.

Alii ſunt,quos *Rendeurs* nuncupat vetus Areſtum anni 1321. vades, fidejuſſores. *Ceſont ceux, qui ſe ſont eſtabli pleges & principaux Rendeurs pour Monſieur Jean Chaſtellain de Bergues.* i. obſides, *hoſtages.* Vide *Obſes.*

¶ 2. REDDENTES,Baptizandi,à reddita Symboli confeſſione ſic appellati.Mabillonius in Præfat.ad Acta SS.Benedict.ſæc.4.part.2.n.186. hæc laudat ex MS. Pontificali Benigniano de Baptiſmo Sabbati ſancti: *Oratio in Sabbato ſancto Paſchæ ad Reddentes. Dicit dominus Papa poſt Piſteugis*, hoc eſt ut videtur viro erudito, πιστεύεις,quæ ſunt prima Symboli Græci verba.Eadem ex Biblioth.Ottoboniana refert Muratorius tom. 2.p.48.col.2 niſi quod pro *Piſteugis* habet *Piſteuſis*,forte pro πιστεύσεις, Credis? ut interrogari ſolebant baptizandi. Vide *Symbolum reddere.*

REDDERE,Lectionem proferre,quomodo diſcipuli magiſtris ſuis à ſe lecta memoriter proferunt. Loquendi formula noſtris etiam familiaris. Gloſſæ antiquæ MSS.*Reddit,Reſpondit.* Acta S.Erconwaldi Epiſcopi n.26.*Interim magiſtro de animadverſione* (diſcipuli) *faciende obfirmato, placuit puerum Reddentem audire.* Infra: *Cum enim puer lectionem ſine libro proferre cogeretur,&c.* Vide *Redditus.*

¶ Reddere Feudum dicebantur vaſſalli,cum caſtra,quæ feodaliter tenebant,dominis capitalibus, ſi ea requirerent,reddere cogebantur.Conventio Raymundi Comitis Barcinonæ cum Bernardo-Atonis Vicecomite Biterr.ann.1112.in Probat.novæ Hiſt.Occit.tom. 2. col. 383.*Dono ad fevum tibi Bernardo-Atonis Biterrenſi Vicecomiti,Bezazonem,Rocham-Cederiam... quod Reddas illos mihi, quando ego tibi requiram, per me aut per meum miſſum, aut ſervias illos mihi.* Vide *Feudum reddibile* in *Feudum.*

¶ Reddere Se, Aliquo ſe conferre. Gall. *ſe rendre en un lieu.* Mandatum Henrici IV. Regis Angl.an.1406. apud Rymer.tom.8.pag 442. col.1. *Et in caſu quo prædicti Henricus & Thomas circa quindenam non comparuerint, nec ſe Reddiderint coram nobis.* Mox recurrit. *Obviam alicui ſe Reddere in loco deſignato*, in Charta an. 1410. apud Lobinellum tom. 2. Hiſtor. Britan. col.881.

¶ Reddere Se Deo ad Monachum. Vide infra *Redditus* 1.

¶ REDDIBILIS & Reddibilitas vulgo dicuntur de Feudis, quorum caſtra vaſſalli reddere debent dominis capitalibus, cum eis libuerit,ut fuſe ſupra dictum eſt in *Feudum reddibile.* Adde *Reddere feudum* mox in *Reddere.*

¶ REDDIBITIO,pro *Redhibitio*, Reſtitutio, redemtio, Gall. *Redhibition*, in Statutis Montis-Regalis pag.154.

¶ REDDIDENCIA,Tributum,vectigal. Privilegia à Johan. Franc. Rege Audomarenſibus conceſſa an. 1361.apud D.*Secouſſe* tom.4.Ordin.Reg p.405.*Solvendo pro ſuis mercaturis Reddidencias conſuetas, modo & forma plenius in litteris ſupraſcriptis declaratis.* In laudatis hic Philippi VI.Litteris habetur: *Si vous mandons ... que vous leſdiz Bourgeoiz de S. Omer & chaſcun de eulx,leurs meſures, leurs merchandiſes & leurs biens,tous ſelon ce qu'il paſſeront par vos lieux & par vos deſtroiz; traittiez amiablement & faittes traittier, en paiant les deniers accouſtumez.* Melius legeretur *Redhibentia.* Vide *Redhibere.*

¶ REDDIMIUM,f.Redditus annuus. Charta Eccl. Anicien.an.1312.*Sequuntur illa quæ ſolvuntur in tracta... porterio minori, pro balais 20.ſ.pro balayrariis 7.ſol.pro Reddimio 106.l.2.ſ.11.d. pro alia libatione fieri ſolita officiariis infraſcriptis eccleſiæ Anicien.ratione Reddimii, Succentori 40.ſ.6.den.Seſcallo totidem.*

¶ REDDITA, Annuus cenſus, quem tenentes domino reddere vel ſolvere debent ratione tenementorum ſuorum. Chartularium SS.Trinit. Cadom.fol.53. *De francalanis de Hantonia & de moribus villæ & de Reddita Alveredus de Colecubus reddit* 8.*den.& bederipes ... Robertus Walenſis dimidia virga apus & 1. luſdi pro* 12 *den... Elmarus Auceps pro* 1. *luſdi* 6.*den.*

¶ Redditarii, Tenentes *redditæ* obnoxii. Charta Johannis de Toroia Caſtella ex Archivo S. Medardi Sueſſion. *Retenta etiam tantummodo venditione mortui nemoris ad opus Redditariorum ſolummodo de Rotendes* Vide *Reddituarius* & *Redituarius.*

¶ REDDITE Literas. Formula quæ legitur ad calcem quarumdam Literarum regiarum Ballivis inſcriptarum,qua ſignificatur, ni fallor, ut eas communicent iis, quorum intereſt illas noſſe.

1. REDDITIO,Idem quod *Redditus,Revenu.* Char. Galteri Meldenſ.Epiſc.in M.Paſtorali Eccl.Pariſ.lib.9. ch.8.*Conceſſerunt dimidiam partem Presbyterii Eccleſiarum Roſeti,id eſt dimidiam partem Redditionis,quæ pertinet apud Presbyterium.* Charta S.Cypriani apud Beſlium in Probat.Hiſt Comitum Pictav.p.402. *Eccleſiam ...cum omnibus Redditionibus parochiæ ipſius.* V. *Reditus.*]

¶ 2. REDDITIO, Tributum, vectigal, idem quod infra *Redhibitio.* Charta Ludovici Pii an.18. ejus Imperii,apud *Laguille* in Prob.Hiſt.Alſaciæ p.19.col.2. *Nullum teloneum,aut ripaticum,aut ſalutaticum... vel ullum cenſum,aut ullam Redditionem accipere vel exactare audeat.* Charta Odonis Regis an.889.inter Inſtrum. novæ Gall.Chriſt.tom.4.col.136.*Sancimus, ut nemo fidelium noſtrorum... ad cauſas audiendas, aut freda, aut tributa exigenda ... nec ullas Redditiones aut illicitas occaſiones requirendas .. ingredi audeat.*

¶ 3. REDDITIO, Idem in rebus feudalibus quod *Reddibilitas feudi*,de qua mox in *Reddibilis* dictum eſt. Charta Dalphini Vienn.an.1230.inter Inſtr.novæ Gal. Chriſt.to.4.col.29.*Accepimus ab Archiepiſc.& Eccleſia Lugdun in feudum ſine Redditione,ſcilicet caſtra de Annonay & de Argentau.* V *Feudum reddibile* in *Feudum.*

¶ 4 REDDITIO,Explicatio,expoſitio,apud veterem Interpretem S.Irenæi l.2.c.24.n.2.ubi Græcum ἀπόδοσιν vertit *redditio*: quod habita loci ratione, reddere debuiſſet *explicatio*, vel *accommodatio*, ut obſervarunt Billius & Maſſuetus.

¶ REDDITUALIS, Singulis annis reddendus ſeu ſolvendus.Charta an 1275. ex Archivo Cervi-Frigidi:*Ut ipſi ad opus dicti capituli prædictas* 15.*libras Turonenſes Reddituales pacifice tenere... poſſint.* Alia an.1283. apud Baluzium tom.2. Hiſtor.Arvern.pag.300.*Item nos Comes* (Claromont.) *volumus, quod dictum monaſterium percipiat quatuor ſextaria bladi Reddituralia ex legato dominæ Alaziæ aviæ noſtræ & duo ſextaria bladi ex legato domini Roberti Comitis avi noſtri,& prout percipere conſuevit.* Adde Lobinelli Gloſſarium tom. 3. Hiſt. Pariſ. *Redditualis* legitur eadem notione in Char. an. 1275. apud Marten.tom.1.Ampliſſ.Collect col. 1378. in alia an.1350. in Inſtrum.novæ Gall.Chriſt. tom. 4. col.109. & alibi.

¶ REDDITUARE,Redditus annuos concedere,aſſignare,Gall.*Renter*,quod maxime dicitur de ſacris ædibus, quibus attribuuntur annua vectigalia. Brevis Hiſt. Ordinis Cartuſienſis apud Marten to.6. Ampl. Collect. col.198. *Letus igitur rediens domum ædificavit & Reddituavit, ac pro ædificando multa millia florenorum addimpendit an, Dom.*1391. Vide *Redituus.*

¶ REDDITUARIUS,Manceps,exactor redditūum ſub proventuum Charta Henr. IV.Reg. Angl an.1402. de ſolutionibus propter nuptias Blanchæ filiæ facien-

dia,

Digitized by Google

dis, apud Rymer. tom. 8. p. 238. col. 1. *Ut intentores ac ferventiores Reddituarii pariter & fructuarii noſtri ſint ad ſolvendam ſummam quadraginta millium nobilium prædictam, bonam etiam fidem æqua beneficentia compenſando.* Francheſiæ villæ *de Veer* an. 1471. apud eumd. Rymer. tom. 11. pag. 732. col. 2. *Redditnariis, cuſtumariis, omnium & ſingulorum theloneorum & cuſtumarum portuum & paſſagiorum, &c. Reddituarii villæ Toraacenſis*, in Charta an. 1364. apud Butillarium in Summa rurali fol. 8. *Reddituarii civitatum, oppidorum, caſtrorum atque villarum*, rurſum memorantur in Inſtrumento an. 1541. apud Miræum tom. 2. pag. 1062. col. 1. Vide *Redditarie* & *Reditnarius*.

¶ REDDITUATUS, Dives, cui multi ſunt redditus ſeu proventus, Gallice *Renté*. Epiſtola ann. 1409. apud Marten. tom. 7. Ampliſſ. Collect. col. 1119. *Credas quod ipſe eſt notabilis perſona in litteratura & moribus ... multum zelat rempublicam, & eſt æque bene Reddituatus ſicut unus magnus Epiſcopus.* Vide *Reditus*.

1. REDDITUS, Monachus Eremita, qui ſe in Monachum *reddidit*. Vulgo dicimus, *qui s'eſt rendu Moine*. Tabular. Celſinianenſe: *Notum, ... quod ego Stephanus de Aiz ſponte mea memet ipſum Reddidi Domino Deo, & S. Petro, & Monachis Celſinianenſibus ad Monachum, nec non & omnem pecuniam meam, &c.* Tabular. Prioratus de Domina in Delphinatu c. 1090. *Ego Rodulphus Miles appellatus de Tedeſio Reddo meipſum Domino Deo & SS. Apoſtolis Petro & Paulo ad Monaſterium de Domina: & quia ſcio obitum meum appropinquare, devote ſuſcipio habitum S. Benedicti pro ſalute animæ meæ, donoque prædicto Monaſterio duos manſos & dimidium, totum videlicet alodum meum, quem habeo in Epiſcopatu Belenſi, &c. Laudaverunt hoc donum uxor ſua Anna, & filii eorum, &c.* Philippus *Mouskes* in Hiſt. Franc. MS.

Henris ſes freres li tiers nés
Fu rendus Moine à Cluni,
Et puis fu il Abbé d'enki.

Le Roman *du Chevalier au Bariſel* MS. de Eremita quodam:

A tant appela le Rendu.

Computum Stephani Fontani Argentarii Regis incip. à 25. Mart. 1350. *Pour l'Ordonnance de la Reception de Madame Marguerite de France, fille dudit Seigneur, & de Madame Marie de Bourbon, fille de M. le Duc de Bourbon, leſquelles doivent eſtre en ce terme, & furent Rendues à Poiſſi.* In Computo ſeq. *Baillé au Roy à Poiſſi le jour, que ſa fille fut Rendue.* Vide Hiſtor. Eccleſ. Abbatis-villæ p. 380.

Sed proprie dicebantur *Fratres Laici*, ſeu ſeculares, qui abdicato ſeculo in Monaſteria ſecedebant. Statuta Ordinis *de Sempringham* §. *de Secularibus Rendutis: Seculares, qui ſe Reddiderint in domibus noſtris, & omnem proprietatem reliquerint, ... æqualem portionem habeant, quemadmodum & alii noſtri ordinis converſi. Super eos fratribus nulla poteſtas attribuitur, ſed in labore æqualitas. Priori & Cellerario & Subcellario eorum obedientia aſſignetur, & cum dormierint in Domino, omnino eis officiũ exhibeatur ſicut pro Canonico, pro arctiore vita, quam ſibi elegerunt pro Chriſto.* Vide pag. 779 Statut. Philippi Regis Franc. ann. 1292. in Regeſto Parlam. B. fol. 85. & apud Chopinum lib. 3. de Sacra Polit. tit. 5. num. 15. *Ordinatum eſt, quod ſi Templarii, Hoſpitalarii, ſeu alii quicumque religioſi, ratione cujuſcumque advocationis, doni, vel alterius cujuſcumque emolumenti in fratrem ſeu Redditum ſuum aliquem ſeu aliquos receperint, & eum vel eos tanquam fratrem ſeu Redditum defendere & tueri voluerint, caveant gentes domini Regis ... ne aliquos tales privilegiis Templariorum & aliorum religioſorum quorumcumque gaudere, neque aliquos auctoritate dictorum privilegiorum vexari permittant, niſi dicti fratres ſe omnino Reddiderint, & deſerant habitum eorumdem.* [Adde Literas Caroli V. Franc. Regis pro Monaſterio S. Victoris Pariſ. an. 1364. apud D. *Seconſſe* tom. 4. Ordinat. Reg. pag. 540] in Charta an. 1282. in Hiſtor. Monaſterii S. Mariæ Sueſſionen. Gallica pag. 465 466 *Les Rendues*, diſtinguuntur à Dominabus, *les Dames*. Vide virum doctiſſimum Michaelem Germanum ejuſd. Hiſtor. Scriptorem cap. 5.

In Statutis Ordinis Cartuſienſis crebra eſt mentio ejuſmodi *Redditorum*, qui & *Laici* & *Donati*, & *Præbendarii* dicuntur, quorum ordo Converſorum ordine inferior eſt, adeo ut ſi Converſus deliquerit, in ordinem *Redditorum*, regradetur part. 2. cap. 31. cap. 12. part. 3. cap. 31. §. 9. *Redditorum* tamen in eo potior eſt conditio, quod inter eos poſſit eſſe unus Clericus, qui tamen in habitu Redditi non poſſit ultra Diaconatum promoveri, part. 2. cap. 25. §. 3. part. 3. cap. 33. Adde Statuta an. 1368. part. 3. cap. 1. & 2. & tertia Statuta cap. 11. Ita porro ii ſeſe Monaſterio donabant, ut in profeſſione, quam edebant, hanc clauſulam apponerent: *Quod ſi aliquo tempore unquam hinc aufugere, vel abire tentavero, liceat ſervis Dei, qui hic fuerint, me plena ſui juris auctoritate requirere, & coacte ac violenter in ſuum ſervitium revocare*, apud Guigonem Conſuetud. Cartuſienſ. cap. 74 & in Statut. antiqu. 3. part. cap. 24. §. 5. Vide *Oblati* 2. *Donati*, [*Recepta* 4. & *Receptus* 3.]

☞ In Monaſterio Seletarum, ubi Monachi pariter & Moniales inſtituuntur ab Humberto I. Dalphino Viennenſi an. 1299. *Redditi* Sacerdotes erant aut ad Sacerdotium promovendi. Fundatio hujuſce Monaſterii tom. 2. Hiſtor. Dalphin. pag. 91. *Quod in dicto Monaſterio ſint perpetuo & eſſe debeant ſex tam Monachi quam Redditi Sacerdotes, vel parati ad Sacerdotium promoveri, & unus Vicarius de Ordine Cartuſienſi & triginta Moniales ejuſdem Ordinis, qui & quæ omni tempore Deo pro nobis & noſtris ſerviant ſecundum ſtatuta & inſtituta Ordinis ſupradicti.* Sed id peculiare fuit in hoc Parthenone, ubi pauciores erant Monachi vel Redditi, quos omnes pro Monialium utilitate Sacerdotes eſſe conveniebat.

☞ Fuerunt etiam Redditi in Hoſpitalibus ſeu publicis Valetudinariis, qui voce Gallica *Rendus* vocantur in Charta an. 1357 tom. 3. Hiſt. Harcur. p. 299. *Fuerunt ſepulta per quatuor Rendus Magdalenæ* (Hoſpitalis) *Rothomagenſis corpora D. de Graville, de Maubuè in tribus arcis, quales fieri ſolent pro mortuis.* *Renduti* vero dicuntur in Charta an. 1335. apud Meneſterium in Probat. Hiſt. Lugdun. p. 25. col. 1. *Ægrotis & Rendutis & aliis ſibi ſervientibus in dicta* (Hoſpitalis) *capella, &c.* Conventiones habitæ inter Johannem Dalphinum & Hoſpitale S. Johannis Jeroſol. Viſilienſe ann. 1317. tom. 2. Hiſtor. Dalphin. pag. 161. col. 1. *Verſa vice præfatus D. Dalphinus in recompenſationem dict. bonorum, ſibi ex cauſa permutationis traditorum per prædictos Procuratores, eiſdem dedit domum de Levata ſitam juxta caſtrum de Aybeno in Grayſivodano, exoneratam à leproſis Rendutis & à quolibet alio onere, excepto onere debito Prioratui de Domena.* Ex quo poſteriori loco patet leproſos etiam aliquando inter Hoſpitalium *Rendutos* numeratos fuiſſe: quod cum ipſis Hoſpitalibus oneri eſſet, ab hoc onere, liberatur Hoſpitale Viſilienſe.

2. REDDITUS, Proventus, *Revenu*. Vide *Reditus*.

¶ REDDITUS FEUDI. Vide *Reddere feudum* in *Reddere*, & *Feudum reddibile* in *Feudum*.

¶ REDDITUS SYNODI, in Charta an. 1045. ex Archivo S. Victoris Maſſil. armar. Hiſpan n. 91. Cenſus Epiſcopo ſolvendus à Clericis, qui ad annuas ejus Synodos venire tenebantur. Vide infra *Synodus*.

¶ REDEBENTIA, Idem quod mox *Redebentia*, ſi non ſit ita legendum. Charta Ludovici Hutini an. 1315. in Probat. Hiſt. Ebroic. p. 31. *Cum focagiis, corveis & aliis Redebentiis feodalibus, & aliis quibuſcumque cum univerſis juribus & commodis prædictorum.*

¶ REDEBENTIA, Clientare munus prædiatorium, Gall. *Redevance*, ut paſſim legitur in Conſuetudinibus municipalibus in Gloſſario Juris Gallici laudatis. Charta Itherii *de Mengnac* pro incolis parochiæ *de Grumey* an. 1278. apud Thomaſſerium in Biturig. pag. 109. *Quittantes ipſos homines . . . ab omni angaria & perangaria ...ab omni jure & Redebentia.* Charta Philippi Franc. Regis an. 1281. è Tabulario S. Medardi Sueſſion. *Cenſus, redditus & omnes alias Redebentias.* Charta Guillelmi Abbat. Floriac. an. 1296. *Burgenſes de Caſtellione remanebunt & erunt quitti & immunes ... de omnibus Redebentiis.* Charta Pontiſaraenſis ann. 1318. *Johan. de Bolognia dat 5. ſol. Confratriæ clericulorum B. Mariæ de Pontiſara pro Redebentiis ſuis univerſis.* Vide *Redevancia* & *Redbibere*.

¶ REDEBERE, Debere, *redebentiis* obnoxium eſſe. Appendix Marculfi formula 2. *Repetebas ei dum diceret eo quod genitor ſuus nomine ille, colonus ſancti illius, de villa illa fuiſſet, & ipſo colonitio de caput ſuum ad ipſa caſa Dei Redebat.* Similia leguntur form. 4. pro quo form. 32. habetur: *Repetebat ei eo quod genitor ſuus aut genitrix ſua illa coloni ſui fuiſſent & ipſe ſuus colonus eſſe dicebat.* Pluribus *redebentiis* obnoxios fuiſſe *colonos* omnibus notum eſt. Ibidem form. 33. *Ad quod mihi judicatum fuit in nullum non Redebeo, niſi iſto & unico ſacramento.* Eadem fere habentur form. ſeq. *Servitium alicui Redebere*, in Formulis Andecav. apud Mabillon. tom. 4. Analect. p. 241. Charta an. circiter 805. apud Mabill. de Re Diplom. p. 507. & Murator. to. 2. part. 2. col. 746. *Et quicquid in valle Maurigennica eu alodo parentum noſtrorum, vel per quodlibet titulo, juſte & rationabiliter nobis ibidem obvenit & legitima ſubpetit Redebere.* Voſſius lib. 4. de Vitiis ſerm. cap. 20. verbum hoc explicat per *Obligari ad reddendum*, eoſque falli arbitratur, qui idem eſſe aiunt ac *Redbibere*. Vide *Reddebere*.

REDECIMA, REDECIMATIO, Decimæ, ſeu Decima pars decimæ, ut appellatur apud S. Rembertum in Vita S. Anſcharii Archiepiſc. Hamburg. num. 61. in veteri Charta apud Columbum lib. 3. de Epiſcopis Vivarienſibus num. 14. & in Charta Waldemari Regis Daniæ an. 1240. apud Pontanum lib. 6. extremo Rerum Danicarum. Tabular. Albæ ripæ in Diœceſi Lingon. ann. 1219. *In tertiis noſtris habet Redecimam ſuam & minutum bladum, &c.* Charta Milonis Epiſcopi Belvac. ann. 1225. *Decimam decimæ ſuæ, quod vulgariter Redecimam appellatur.* Charta alia apud Perardum in Burgundicis: *Qui decimarum Redecimam capiebat.* Vide eumdem pag. 138. 194. 195. Alia in Hiſtor. Sabaud. pag. 26. *Decimam & Redecimam de propriis laboribus.* Charta Henrici II. Regis Angl. tom. 2. Monaſt. Anglic. pag. 1010. *Et Redecimam vini ſui ad cellarium, præter primam decimam, qua ſolito more ad torcularia.* [Charta an. 1181. apud Lobinell. tom. 2. Hiſt. Britan. col. 137. *Dederunt medietatem cenſus ſepiarum in fluvio Rentia ad S. Ciliacum, excepta Redecima, quæ eſt Monachorum S. Martini.* In Diplomate Philippi Franc. Regis an. 1221. Anſelmus *de Botterviller* quittat Abbati Floriacenſi *Redecimam, ſpilones, gaſpiliones, terratas, &c.* Index MS. Beneficiorum Eccleſ. Conſtantienſis fol. 33. *Epiſcopus Conſtantienſis percipit duas garbas decimæ & Abbas percipit tertiam garbam una cum Redecima duarum garbarum dicti Epiſcopi.* Hiſtor. MS. Beccenſis pag. 447. num. 2. *Conceſſit decimam denariorum & Redecima omnium bladorum.* *Redecima de ſilva*, in Chartulario S. Vincentii Cenoman. fol. 157. *Redecimatio bladi & vini*, in Charta an. 1127. ex Archivo Prioratus de Firmitate Walcheri. *Redecimatio de decimis*, in Charta an. 1214. ex Archivo S. Victoris Maſſil.] Ordericus Vitalis lib. 3. pag. 466. *Dedit præfato Cœnobio . . . quæcunque Osbernus Presbyter tenebat cum Redecima thelonei.* Idem lib. 8. pag. 669. *Decimam molendinorum & omnium cenſuum ſuorum, & Redecimationem promptuariorum ſuorum addidit.* Charta Galteri Archiepiſc. Rotomagenſ. in Tabular. S. Victoris Pariſ. num. 21. *Presbyteri de Amblevilla Redecimationem habent in tota decima.* Monaſticum Anglicanum tom. 2. pag. 199. *Decimationem omnium molendinorum ſuorum in Anglia, & Redecimationem omnium caſeorum ſuorum, ubicumque fiant in Anglia.* Adde tom. 3. pag. 12. [Fundatio Abbatiæ S. Mariæ apud Santonas ann. 1047. inter Inſtrum. novæ Galliæ Chriſtianæ tom. 2. col. 479. *Donamus ... eccleſiam etiam S. Johannis de Anglis cum integritate ſua & Redecimatione de univerſis medietatibus* (*mediaturis* in MS.) *noſtræ dominicis.* Char. Roberti Fland. Comit. an. 1089. apud Miræum to. 1. p. 359. col. 1. *Redecimationis vero nummorum de cunctis ovilibus meis, quæ ſimiliter ab anteceſſoribus meis in ædificia eccleſiæ* (S. Donatiani Brugenſis) *data eſt, talem mihi meiſque ſucceſſoribus retineo poteſtatem, &c. Hanc tamen ipſam Decimationem ſic liberam Eccleſiæ confirmo, &c.* Ubi *Redecimatio* & *Decimatio* idem ſonant. Adde Chartam alterius Roberti cognomine Friſii ann. 1085. apud eumdem Miræum tom. 2. p. 1137. col. 2. *Redecimatio oblationum altaris*, in Tabulario Majoris Monaſter. Charta an. 1284. tom. 2. Hiſt. Eccl. Meld. p. 181. *Le Rediſme, c'eſt à ſavoir après le dixieme, l'onzieme de tout ſon blaage de blez & d'avanne, & d'autre grain que il avoit à Joy ſeur Merain.*] Le Roman de Rou MS.

Por la dieſme qui fu ſi grant,
Qui tant tout de remanant,
Reſu la dieſme Redieſmee,
Et la Redieſme en ſu gardee.

Vide *Prodecima*, [*Cario*, *Menagium* 2. & *Miniſterialitas* 1.]

¶ REDICIMATIO. Charta an. circiter 1070. apud D. Calmet. in Probat. Hiſt. Lothar. tom. 1. col. 470. *Præterea Redicimationem totius quæſtus mei, annonæ, vini, denariorum undecunque procedentium, &c.*

¶ REDIMATIO. Computus ann. 1202. apud D. *Bruſſel* ad calcem tomi 2. de Feudorum uſu pag. 171. *Pro 8. ſext. & dim. mina ſalis pro Redimatione 58. ſ.*

¶ REDEFOSSA, Altera foſſa circumdans arcem. Statuta Palavicina l. 2. c. 70. *Nulla perſona terrigena vel forenſis audeat ... piſcari ... in foſſis, Redefoſſis vel ſparafoſſis rocbæ caſtri.*

REDEMIUM, Redemptio. Utitur Pontius Diacon. in Vita S. Cypriani. Vide *Redimiæ*.

1. REDEMPTIO, in bellis privatis. Vide Anonymum de Miraculis S. Urſmari per Flandr. num. 12.

2. REDEMPTIO, Idem quod *Racbatum*. Charta an. 1240. ex Tabul. S. Mauri Foſſat. *Et quotiens mutatur Major illius Majoriæ, dictus Abbas habere debet 100. ſol. Pariſ. de Redemptione.* Alia ex Tabul. S. Dionyſ. an. 1200. *Salva etiam Redemptione & ſervitio ejuſdem feodi, &c.* Charta Milonis Epiſcopi Tervan. an. 1145. *Relevationes terrarum, quas Redemptiones vocant Remonſos, eidem Præpoſito reſolvent.* Chronicon S. Trudonis apud Acherium tom. 7. Spicil. p. 494. *Si autem Redemptio aliqua de terra moriente habere exiret, &c.* Tabularium Eccleſ. Ambian. *Eadem etiam carrucæ debent domino de Quateux pro vicecomitatus Redemptione corveiam tribus diebus ... debent etiam prædicti homines ſimiliter pro Redemptione vicecomitatus domino de Quateux ſingulis*

gulis

gulis annis in feſto B. Remigii 40. ſol. & 1. denar. Charta an. 1248. apud Lobinell. tom 5. Hiſtor. Britan. col 414. *Percepit decimas proventus, & alia bona ad valorem M. lib. Turon. & tam in talliis, quam in Redemptionibus & aliis exactionibus, &c.*

¶ 3. REDEMPTIO, *Mulcta gravior, quæ pro æſtimatione capitis ipſius delinquentis impingitur*, *Anglis Ranſom.* Thomæ *Blount* in Nomolexico. Capitul. lib. 5. c. 196. *De eo qui perjurium fecerit, ut nullam Redemptionem ſolvat, ſed manum perdat. Redemptio pro capite aut membro,* in Charta Communiæ Laudunenſis ann. 1128. apud Baluzium tom. 7. Miſcell. pag. 589. Vide *Manum perdere* in *Manus*.

¶ 4. REDEMPTIO, Ἀπολύτρωσις, Profanus quidam & ſuperſtitioſus initiationis ritus, quo ſuos conſecrabant Gnoſtici: de quo ritu S. Irenæus meminit lib 1. c. 13. ult. edit. n. 6 c. 21. n. 1. & alibi.

Redemptiones Altarium Vide *Altare*.

¶ Redemptio Animæ, Æterna ſalus. Lex Bajwariorum tit. 1. c. 1 *Si quis liber perſona voluerit & dederit res ſuas ad Eccleſiam pro Redemptione animæ ſuæ, &c.* Formula in donationibus piis frequentiſſima.

¶ Redemptio Corporis Domini, Gallice *Rançon*, cujus pretium exſolvere coguntur vaſſalli cum ab hoſtibus captus eſt dominus capitalis. Charta Eudonis Comitis Ducis Britan. an. 1153. apud Lobinell tom. 2. Hiſtor. Britan. col. 157 *Rogaverunt me ſupradicti Monachi, ut eis quaſdam conſuetudines, quas eis dominus Gaufridus pater meus dederat, confirmarem ſcilicet cenſum, oſtagium, comitis eſum, maritationem, terræ emptionem, corporis ſui Redemptionem.* Vide *Auxilium* col 887.

Redemptio Poenitentiarum. Vide *Pœnitentia* in *Pœnitentes*.

REDEMPTIONALE: ita inſcribitur in Formulis veteribus. Charta, per quam ſervus ſeipſum de peculio ſuo redimit, & dato pretio libertate à domino donatur. Adde Legem Bajwar. cap. 15. tit 7. Legem Friſion. tit. 11. §. 2. & Capitul. Caroli Magni lib. 5. cap. 207.

REDEMPTOR Causarum, *Quadruplator, interceptor alienæ litis*, in Vocabulario Saxiannæi.

¶ REDEMPTUS, pro *Redimitus*, Coronatus. Miſſale Gothicum apud Mabillon. de Liturg. Gallic. p 213. *Vere diverſis inſulis* (B. M. Virginis) *anima Redempta: cui Apoſtoli ſacrum reddunt obſequium, &c.*

REDEMPTUS Testis, Qui pecunia emitur, corrumpitur. Capitul. Caroli M. l. 5 c. 401. *Sunt quidam, qui contra Eccleſiaſticam Regulam pugnare videntur, & per teſtes Redemptus putant ſe ad accuſationem admitti debere, &c.* [Vide *Redimere*.]

¶ REDENCIO, pro *Redemtio*, ex vitioſa temporum ſcriptura. *Pro animarum illorum, eorumque parentum mercede & Redencione de illorum peccatis*, in Charta ann. 1706. apud Muratorium delle Antic. Eſtenſi pag. 249.

¶ REDENTITARE, *Iterum atque iterum clamare*, in Gloſſario MS. quod laudat Voſſius lib. 4. de Vitiis ſerm. c. 20. ubi addit: Quid ſi à *dente* ſit, ut nocet remordere, *dente* viciſſim aliquem petere vel rodere, genuinum in aliquo frangere?

¶ REDEQUITARE, Retro equitare, Voſſio ibidem, ſive ea equitantem via reverti, qua & ante equo veneris. Fulbertus Carnot. Ep. 21. *Hæc ille nos gratanter accipiens ad Comitem Redequitat.*

¶ REDEVAMENTUM, Idem quod mox *Redevancia*. Tabular. Calenſe p. 50. *Salvis cenſibus & Redevamentis, & aliis conſuetudinibus.*

¶ REDEVANCIA, Redevanchia, Obligatio vaſſalli vel tenentis erga dominum capitalem, qua certas res operaſve ſingulis annis ei præſtare tenentur, vectigal, Gallice *Redevance*. Libertates Bellomontis ex MS. Coisliniano: *Prædictos homines liberantes ab omni ... Redevancia.* Chartular. S. Vandregeſili tom. 1. p 979. *Homines mei poterunt tranſire libere & quiete per ſupradictum portum ... ſolvendo prædictis Religioſis omnes Redevanchias, quas dicti homines mihi reddebant ... ſi ... prædictas Redevancias non ſolverint, licebit dictis Religioſis homines meos ſupradictos juſticiare in flectis ſuis & batellis, donec de prædictis Redevanciis plenarie eis fuerit ſatiſfactum.* Charta venditionis an. 1283. è Tabulario S. Laurentii in Diœceſi Autiſſiod. *Cum omnibus pertinentiis & emolumentis dictæ terræ, in quibuſcumque rebus conſiſtant, ſive in terragiis, bichetis, nemoribus, minagiis, ferragiis, juſticiis, coſtumis, & aliis Redevanciis, &c.* Vide *Redhibentia* in *Redhibere* & *Redebentia*.

¶ Redevantia, Eadem notione Charta an. 1240. ex Archivo Pontis Otrani: *Quitavi eis omnes Redevantias, quas habebam in prædicta mediesaria, excepto ſanguine & latrone.* Alia an. 1142. ex Archivo Veterisvillæ: *Dedit abbatia Veteris-villæ tenementum ... ſitum apud Dinannum, ſub Redevantia unius paris cyrothecarum & duorum denariorum.* Occurrit in Charta ann. 1259. ex Archivo Fiſcamn. in alia ann. 1267. apud Lobinell. tom. 5. Hiſt. Britan. col. 409. in Tabulario Calenſi p. 41. & alibi paſſim.

¶ Redevencia, Eodem intellectu, in Literis an. 1375. apud D. *Secouſſe* to. 3. Ordinat. Reg. p. 65. in Charta ann 1347. apud Baluzium tom. 2. Hiſtor. Arvern. p. 197. &c.

¶ Redeventia, in Charta an. 1550. apud Baluz. to. 7. Miſcell. p. 342. in alia S. Ludovici an. 1261. è Chartulario Domus Dei Pontiſar in alia an. 1269. ex eodem Chartular. in alia an. 1274. ex Archivo Eccleſiæ Dolenſ. in alia an. 1575. è Tabulario S. Medardi Sueſſion. alia ann. 1281. apud Thomaſſerium Conſuet. Bituric. p. 730. alia an. 1360. apud Rymer. tom. 6. p. 215. &c.

¶ Redeventio, Eodem ſignificatu, in Chartulario S. Vandregeſili tom. 1. p. 163.

REDHIBERE, *Reddere*, in Gloſſis Iſid. Occurrit non ſemel apud Scriptores, [Sidonium lib. 9 Ep. 11. & 14. Gregorium M. lib. 1. Epiſt. 44. & 82. &c. Gloſſ. Lat. Græc. *Redhibeo* & *Redibeo*, ἀποδίδωμι. Gloſſæ Gr. Lat. Ἀποδίδωμι, *Reddo, Redibeo, ſarcio, abſolvo, repræſento.* Item: *Redhibeo, retribuo, reſtituo*, Ἀντικατάστασις, *Reſtitutio, Refectio, Redhibitio, Dimicatio.* Item: Ἀντικατάστασις, *Reſtitutio, Redhibicio.* Rurſus: Ἀπόδοσις, *Reſtitutio, Redhibicio.* Eadem fere in Gloſſis Lat. Græc.] Vide Juretum ad Symmachum lib. 5. Epiſt. 87. Sirmondum ad Ennodium lib. 3. Epiſt. 10. & Jacobum Gothofredum ad Codic. Theod.

Redhibentia, Redditus, proventus, apud Continuatorem Chron. Nangii an. 1334. Charta Philippi Regis Fr. an. 1312. *Et de omnibus fructibus, redditibus, exitibus, emolumentis, juribus, deveriis, & Redhibentiis quibuſcunque, &c. Redhibence* in Conſuet. Camerac. tit. de Actionibus art. 11. *Redevoir*, in Conſuet. Lorriacenſi an. 1394. c. 2 art. 27.

¶ Redibentia, Idem quod *Redevancia*, Clientare munus prædiatorium, Gall. *Redevance*. Privilegium Johann. de Caſtellione Comitis Bleſenſis conceſſum Abbatiæ S. Johan. in Valleia Carnot. an. 1265 è Schedis D. *Lancelot: Homines burgi S. Johan. ſint immunes & quitti à talliis, exactionibus, corveis coſtumis & univerſis Redibentiis* Charta ann. 1293. apud Baluzium to. 2. Hiſt. Arvern. p. 297. *In aliis vero terris non moventibus nec exiſtentibus de dicto prioratu, & in quibus ipſa Prioriſſa non habet partem, feodum, coſtumam, nec Redibentiam aliquam, &c.* Charta Philippi Franc. Reg. pro Sororibus S. Claræ prope Pontem S. Maxentiæ inſtituendis an. 1309. è

Charrophylacio Regio: *Ipſæ Sorores ad præſtationes & Redbibentias vel quavis onera minime teneantur.* Charta Philippi Longi Fr. Regis an. 1319 ex eod. Charrophylacio Regeſto 98. charta 226. *Que quidem caſtuma ſeu Redibentia tam ad precium terre quam ad valorem annorum communium, indifferenter extitit æſtimata.* Adde Gloſſarium Lobinelli tom. 3. Hiſt. Pariſ.

¶ REDIBENTIA, Vectigal, tributum. Edictum Philippi VI. Reg. Franc. an. 1329. tom. 2. Ordinat. pag. 36. *Quod quilibet poſſit aſportare de extra regnum noſtrum ad noſtras monetas libere aurum, argentum in maſſa & bilbonum; & ſit liber ab omni pedagio atque leuda, & quacumque alia Redibentia.* Literæ ejuſdem Regis an. 1333 ibidem p. 91 *Dummodo pedagia & alias Redibentias pro dictis rebus & mercaturis ... præſtari ſolita, & quatuor denarios pro libra ... ſolverent gentibus regis ſuper hoc deputandis.*

¶ REDIBITA, Idem quod *Redhibentia*, Gall *Redevance*. Chartularium S. Vincentii Cenom. fo. 71. *Odo de Plancifago Miles boſcum ſuum ... dedit Deo & abbatiæ S. Vincentii in perpetuam eleemoſynam poſſidendum, ad annuum tamen ſervitium ſex denarior. Cenomanenſium, pro omni Redibita ad ipſum ſpectante, ipſi vel mandato ſuo in Paſcha annis ſingulis reddendorum.*

¶ REDHIBITIO, Redditio, apud Symmachum lib. 10. Epiſt. 36. Lex Longob. lib. 2. tit. 50. §. 10. *Omnis controverſia coram Centenarii diffiniri poteſt, excepta Redhibitione rerum immobilium, & mancipiorum, &c.* i. cum agitur de proprietate rerum, iiſque alii reſtituendis. Vide Regulam Magiſtri c. 94. Concilium Audomarenſe an. 1099. c. 4 &c.

¶ REDHIBITIO, Satisfactio. Miracula S. Bertini ſæc. 3. Benedict. part. 1. pag. 129. *Sollerti quoque priores cura cum ſenioribus conſuluerunt, quibus potiſſimum occupationibus quiviſſent priorum negligentiarum Redhibitionem reddere.*

REDHIBITIO, Mulcta. Lex Burgundion. tit. 49. §. 1. *Quod ſi . convictus fuerit, triplici Redhibitione teneatur obnoxius*, id eſt triplici compoſitione; ſeu *triplici Redhibitione*, ut *quadruplex Redhibitio*, in Leg. 10. Cod. Th. de Jure fiſci.

REDHIBITIO, Vectigal, tributum, præſtatio. Charta Caroli Reg. Franc. in Chronico Lauriſhamenſi pag. 60. *Nec ad ullas Redhibitiones publicas requirendum, nec exactandum, quod ad partem fiſci noſtri exinde redhibetur, penitus ingredi judiciaria poteſtas, aut Miſſi noſtri diſcurrentes non præſumant.* Ita paſſim in veteribus Chartis ſæculi 8. & ſeqq. [unde emendanda Charta an. 813. in Probat. novæ Hiſt. Occitan. tom. 1. col. 37. ubi perperam legitur *Redisitionem* pro *Redhibitionem*.] Lex Longob. l. 3. tit. 12 §. 1. *Audivimus, quod juniores Comitum, vel aliqui Miniſtri Reipublicæ, ... aliquas Redhibitiones vel collectiones ... à populo exigere ſolent.* [Capitularia Caroli Calvi tit. 6. c. 2. *Nec teloneum ... nec alia qualibet Redibitio, neque à Comite, neque à junioribus aut miniſterialibus ejus deinceps ab illis* (Eccleſiis) *ullatenus exigatur.* Donatio Johan. Comitis Montis-fortis Parthenoni Portus Regii ann. 1248. apud Lobinell. tom. 3. Hiſt. Pariſ. p. 86. *Concedo ... 240. arpenta terræ ... in perpetuum tenenda & poſſidenda, libera & quieta abſque aliquo onere cenſuali, coſtuma, ſervitio & Redibitione*, hoc eſt, clientari munere prædiatorio, noſtris *Redevance*: qua notione non ſemel occurrit alibi.] *Redhibitiones annorum preteritorum*, in Hiſt. Miſcella anno 9. Nicephori, quæ Theophani ... Teſtamentum Ephibii Abbatis an. 2. Reg. Childeberti: *In villis, vel terris, vel ſilvis, vel Redhibitionibus, &c.* Concil. Melden. an. 835 c. 63. *Nec quiſquam cujuslibet ordinis vel dignitatis exinde quidquam ſubtrahat, aut Redhibitionem quamcumque exigat temporalem.* *Redevabilité ou droiture*, in Magno Recordo Leodienſi pag. 68. [Vide *Redditio* 2]

¶ REDIVITIO, Eadem notione, in Præcepto Caroli Simplicis Regis Franc. apud Mabill tom. 3. Annal. Benedict. p. 697. col 1.

¶ REDIBUTIO, Redditus, proventus. Capitulatio Caroli M. de partibus Saxoniæ an. 809. cap. 16. *Et in hoc Chriſto propitio placuit, ut undecunque cenſus aliquid ad fiſcum pervenerit, ſive in frido ſive in qualicunque banno, & in omni Redhibutione ad Regem pertinens, decima pars Eccleſiis & Sacerdotibus reddatur.*

¶ REDHIBITUS, Inſtauratus, reſtitutus. Interpres S. Irenæi lib. 5. c. 14. n. 4. *Memor igitur, dilectiſſime, quoniam carne Domini noſtri redemptus es, & ſanguine ejus Redhibitus, &c.*

¶ REDIBITOR, Ἀνάδοχος, in Gloſſis Lat. Gr. Aliæ. Græc. Lat. Ἀνάδοχος, *Præs. Redibitor.* Ex mox Ἀνάδοχοι, *Vades, rectores*, vel potius *Redibitores*, uti legendum videtur *Redhibitor*, qui rem venditam recipit, in lege 25. Dig. de except. rei jud.

REDICA, χάραξ, in Gloſſ. Lat Græc. [Aliæ Gr. Lat. χάραξ, *Sudis*, (vel potius *Sudes*,) *Redica*, *adminiculum, vallum.* Varro dixit *Ridica*, eadem notione. Hinc emendandæ Gloſſæ Iſid. ubi: *Retica, Ligna, quibus ligna ſublimantur*; legendum enim *Redicæ* vel *Ridicæ*: quod etiam vidit Martinius. *Palus, Redica vineis ſuſtentandis*, in veter. Inſcript. apud Gualterum in Tabulis Siculis pag. 58.]

¶ REDICARE, Redica fulcire. Gl. Lat. Græc *Redico*, χαρακῶ. Aliæ Gr. Lat. χαρακῶ, *Vallo, Sepio, Redico.*

¶ REDICARE ECCLESIAM, Iterum dicare, benedicere, conſecrare, in Epiſtola Nicolai I. PP. quam laudat Ratherius tom. 2. Spicil. Acher. p 244. Vide locum in *Inthronizare menſam.*

REDICERE, Reſpondere: utitur Ditmarus Merſeburgenſis in Chronico.

¶ REDICIMATIO. Vide ſuperius *Redecima.*

¶ REDIENS, pro *Reddens*, niſi ita legendum eſt. MS. Monaſterii Gemmetic. p. 174. & 175. *Redeuntibus Sagienſibus monachis Gemmeticenſibus annuatim 10 ſol.*

¶ REDIGERE MALUM, Emendare, corrigere, pro delicto ſatisfacere. Jacobus Rex Aragon. in Edicto ann. 1228. tom 8. Spicil. Acher. p. 386. *Fures vero & latrones, & eorum receptatores, ſi Redigere malum, quod fecerint, noluerint, vel directum facere contempſerint, &c.* Sed legendum eſt *Redrigere*, ut infra.

REDIGULOSUS, Ridiculus. Gloſſæ Græco-Lat. γελοιώδης, *Jocoſus, Ridiculoſus*, [*Jocularis.*] Galfridus de Vino Salvo in Poetria MS. ſeu de Coloribus Rhetoricis, (floruit ſub Richardo I. Rege Angliæ:)

Contra ridiculos ſi vis inſurgere plene,
Surge ſub hac ſpecie, lauda, ſed Rediguloſe,
Argue, ſed lepide, &c.

Infra:

In ſtudio videre poteſt Derediguloſe.

¶ REDIMATIO. Vide in *Redecima.*

¶ REDIMENTIA, Vectigal, tributum. Permutatio quorumdam caſtrorum inter Johan. Delphinum Ludovicum dominum de Anthone ann. 1315. tom. 1. Hiſtor. Dalphin. pag. 31. col. 2. *Item nos nec ſucceſſores noſtri non habebimus ... aliquos gardiatores, Redimentias ſeu ſervitutes infra juriſdictionem dictorum liberorum, nec cauſam habentium ab eiſdem, nec etiam infra mandamentum Anthonis ... & ſi contingeret aliquem vel aliquos commorantes infra juriſdictionem ipſorum aliquam Redimentiam nobis aut gentibus noſtris facere aut ſolvere ... ipſi liberi ... poſſint & eis liceat ſine offenſa ſeu indignatione noſtra .... prædictas Redimentias ſeu gardas levare ab eis, & dictos ſervientes & alios infra juriſdictionem dictorum liberorum commorantes, aut contra præſentem ordinationem facientes, punire in cor-*

Digitized by Google

corpore, aut in bonis, pro ſuo libito voluntatis. Ubi *Redimentia* & *Farda* idem omnino ſonare videntur; erat autem *Garda*, ut in *Guarda* 1. dictum eſt, Tributum annuum ab inferioris conditionis hominibus pro tutela & protectione potentioribus exſolutum: quæ tributi ſpecies hic, ſi bene conjecto, dicitur *Redimentia*, quod illud ſolverent Inferiores, ut ſeſe *redimerent* à potentiorum vexationibus.

REDIMENTUM, *παραιρισμοί*, in Gloſſ. Lat. Græc. [Aliæ Græco Lat. *παραιρισμὸς*, *Redimentum*, *Revimentum*, ſ. pro *Raviamentum*.]

REDIMERE, In ſuas partes allicere, pretio dato corrumpere. Auctor præfationis in libellum precum Marcellini & Fauſtini: *Damaſus tantam ſibi conſcius ſcelerum, non mediocri timore concuſſus, Redemit omne palatium, ut facta ſua Principi panderentur*. [Ciceroni *Redimere ſibi amicos*, idem eſt quod Muneribus amicos ſibi comparare. Vide *Redemptus teſtis*.]

☞ Olim *Reembrer*, *Reimbrer* & *Reymbrer* noſtri dixerunt, pro Redimere, *Racheter*. Mehun *au Codicille*: *Qu'il me fit Chreſtien, & qu'il me daigna Reimbrer*. Le Roman *d'Aubis* MS.

Bien baultement le Reymbront,
Pour lui ung riche Roy rendront.

Ovide MS.

Du bieau fils de Dieu, du bon, du ſage,
Celui qui pour l'humain lignage
Reembre de mort & delivre.

Raamber une terre, in Sententia arbitrali ann. 1309. apud Pithœum in Conſuetud. Trecenſ. art. 144. Jure cognationis terram redhibere. *Raaucon*, hujuſcemodi redemtio ibidem: *Ainſi ne pouvoit venir meſſire Jehans à ſa Raauçon, parce que lidis heritages n'eſtoit pas de ſon coſtè*. Vide *Retrahere* 2.

¶ REDIMERE CORIUM, Componere de flagello, ſeu ut loquitur Tollius, *Redimere pretio virgarum metum*. Vide in *Corium*.

¶ REDIMERE MANUM, De manu pro delicto amputanda componere, in Capitulari 5. an. 803. c. 13. & l. 4. Capit. c. 23. Tit. 55. Legis Salicæ eſt *de manuab eneo Redimenda*, hoc eſt, de compoſitione, quam facere debebat is, qui tenebatur ſe purgare manum in æneum aqua ferventi plenum immittendo. V. *Aquæ ferventis judicium* in *Aqua* & *Redemptio* 3. & mox *Redimere vitam*.

REDIMERE SE tenebantur adſcriptitii glebæ, ſi vel matrimonia contrahere, vel alio migrare vellent, data ſcilicet dominis ſuis certa quantitate pecuniæ. Conſuetudines Catalaniæ inter Dominos & Vaſſallos MSS c. 36. *In quadam parte Cataloniæ homines ſolidi, qui non ſunt Milites, ſunt ſic aſtricti dominis ſuis, quod filii eorum ſunt homines dominorum ſuorum, ſic quod non poſſint contrahere matrimonia, nec de manſis recedere; quod ſi fecerint, oportet quod Redimant ſe, & ſi contrahant matrimonia, domini ipſorum ruſticorum habent quaſi partem laudimii de ſponſalitio*. Curia Generalis Barcinon. ſub Petro II. Rege Arag. MS. c. 23. *In terris ſive locis, ubi homines Redimi conſueverunt, non transferant domicilia ſua ad loca noſtra, niſi ſe Redemerint, & non poſſint tenere honores, nec poſſeſſiones; ſed eas alienent perſonis non prohibitis, vel deferant propriis dominis, inſtrumentis ipſorum bonorum eis reſtitutis*.

¶ REDIMERE TEMPUS, Tergiverſari. Synodus Aurel. ann. circiter 1017. to. 2. Spicil. Acher. pag. 674. *Tunc Areſaſtus videns quod Redimerent tempus, & ſermonum clypeo feſtinarent obnubilare ſuæ fidei errorem, &c. Redimere tempus*, Coloſſ 4. 5. eſt eo bene uti, illud in rebus utilibus ponendo.

¶ REDIMERE TRIDUANAM, De tridui jejunio componere, in Decretali precum an. 779 l. 5. Capitul. 207. Vide *Biduana*.

REDIMERE VITAM, *vel manum*. Speculum Saxonicum l. 1. art. 65. § 2. *In judicio condemnatus, ſi vitam aut manum Redimat, ſine jure & infamis erit*. Vide *Reatum redemtio*.

REDIMIÆ, *Λύτρα*, in Gloſſis Lat. Græc. & Gr. Lat. [Gloſſæ Iſid. *Redimiæ, res à prædonibus redemptæ*. Vide Grævium & ſupra *Redemium*.]

¶ REDIMIBILIS, Qui redimi poteſt. Obituarium MS. Eccl. Morin. fol. 25. *Recipiet fabrica ſingulis annis 5. lib. monetæ currentis ſuper 30. lib. perpetui redditus admortizati, licet Redimibilis*. Ibid. fol. 27. habetur *Redimiles redditus*, mendoſa ſcriptione.

¶ REDIMICULA, Idem quod Latinis *Redimiculum*, Ornamentum capitis mulieris. Legitur apud Mabillon. to. 4. Annal. Benedict. p. 386.

¶ REDIMICULARE, Redimiculum ſolvere. Gloſſæ Lat. Græc. *Redimiculat*, *ἀναλύει ῥίρυστα*.

¶ REDIMICULUM PRÆBENDÆ, Reditus annuus præbendæ Canonici. Fundatio Collegii Canonicorum Bruxellis an. 1047. apud Miræum to. 1. pag. 57. *Eccleſia nullo erat juvamine fulta, & undique egens auxilii, ad ejus ædificationem Redimiculi prubendarum* (vacantium) *partem dimiſi, ne ſtatum eleemoſynæ omnino videret vendere pretio*.

¶ REDIMILIS. Vide ſupra in *Redimibilis*.

¶ REDINDUERE, Induere, veſtire, Gall. *Revêtir*. Odonis Carmen de varia fortuna Ernelti Bavariæ Ducis apud Marten. to. 3. Anecd. col. 357.

Coccineiſque togis texiſque Redinduit auri
Stamine multiplici, cujus ſibi multa facultas.

¶ REDINSERARE, Laurentius in Amalthea poſt Papiam: *Redinſerabit, renovabit*. *Redinſerare, iterum inſerere*, in Gloſſis MSS. quas laudat Voſſius l. 4. de Vitiis ſerm. c. 20. ubi ſuſpicatur ſcribendum *Redinſerere*, vel potius *Redinſertare*, quod *Inſertare* ſit ipſius Maronis.

¶ REDINTEGRANTE. Vox frequens in Chartis Caroli Simplicis Regis Francorum, qua ſignificatur annus, quo poſt mortem Odonis regnum redintegravit, regni partem, Aquitaniam ſcilicet & Burgundiam, quæ ab Odone poſſidebatur, recipiendo. Hujus redintegrationis annos regni ſui annis publicis in tabulis ſubjicere ſolitus eſt Carolus, ut videre potes apud Miræum to. 1. p. 37. to. 2. p. 806. Mabillonium to. 3. Annal. Benedict. p. 302. & Diplom. p. 558. & ſeqq. Sirmondum in Notis ad Capitularia, tom. 2. edit. Baluzii p. 815. ubi obſervatur redintegrationis annos regni annis ſolido fere quinquennio pauciores fuiſſe: quod ex ſingulis Chartis hic laudatis comprobari poteſt.

¶ REDINTEGRATIVÆ LITERÆ, Eædem quæ *Recaptivatoriæ*, in *Recaptivare*.

REDIRIGERE, Noxam emendare: *Redreſſer la faute*. Uſatici Barcinonenſes c. 20. *Placitum judicatum inter Vaſſallum & Seniorem, & judicium ex utriuſque partibus laudatum & auctorizatum, & in manu Senioris bene aſſecuratum, at ſi ei factum Redirigat Senior, primum ad hominem ſuum cuncta, quæ ei debuerit quocumque modo, & poſtea recipiat ab homine ſuo cuncta quæ illi judicata fuerint*. Cap. 34. *Aut fecerit ei malum, quod non poſſit ei Redirigere nec emendare*. Cap. 35. *De aliis bandiis & malefactis, quæ poſſunt Redirigi vel emendari*. Cap. 39. *Redirigere & emendare damnum*. Cap. 107. *Pater cogat filios ſuos, ut illam foris facturam ipſis ſenioribus Redirigant & emendent*. Cap. ſeq. *Ipſe cogatur ſervum & homines terrum tenentes Redirigere malum, quod fecerint*. Occurrit ibi paſſim. Vide *Condirigere*.

¶ REDISMUS, Idem, ut conjecto, quod Redditus, proventus. Vide locum in *Poſa*.

REDISSEISINA, REDISSEISITOR. V. *Saiſire*.

¶ RE-

Digitized by Google

¶ REDITITIO. Vide *Redbibitio*, Vectigal, tributum, &c. in *Redbibere*.

¶ REDITORIA, Scriptura in qua continetur decretum de reſtituenda re uſurpata, juſque confirmatur primi ac legitimi poſſeſſoris, ad quem *redire* debet illa res uſurpata. Concilium Cabilon. ann. 915. apud Marten. to. 4. Anecd. col. 71. & 72. *Querimoniam Pontifices diligenti examinatione inquirentes decreverunt, ut jam dicta villa Sanctiniacus ad antiquitatem ſuam, hoc eſt, matricem eccleſiam S. Clementis reverteretur .. unde & hanc teſtimonii ſcripturam, quam Reditoriam vocamus, ſub hac ratione præfati Præſules præceperunt facere, ut in poſterum eccleſia S. Clementis nullam en ſua parrochia ſuſtineret calumniam.*

¶ REDITUALIS. Vide ſupra *Redditualis*.

¶ 1. REDITUARIUS, REDDITUARIUS, Emphyteota vel alius quivis vectigali obnoxius, qui certos cenſus annuos domino pendit. Literæ Gunzberi Præpoſiti Eccl. Mogunt. ann. 1402. to. 2. Rer. Mogunt. p. 886. *Dictæ noſtræ Præpoſituræ Reddituariis, cenſuariis, penſionariis, arrendatoribus, decimatoribus, colonis, incolis & ſubditis ... injungimus & mandamus, quatenus præfato D. Ottoni, tamquam noſtro & dictæ Præpoſituræ noſtræ Cellerario ... de hujuſmodi Cellerariæ officio, fructibus, redditibus, proventibus, juribus, pertinentiis, obventionibus, ſubventionibus & emolumentis quibuſcumque, prout ad vos & veſtrum quemlibet pertinet, integre & libere & cum effectu reſpondeatis.* Decretum Alphonſi Regis Aragon. an. 1442. to. 3. Concil. Hiſpan. p. 671. *Nos enim vobis dicto venerabili Epiſcopo collectori prædicto veſtriſque ſub collectoribus in præmiſſis omnibus ... plenum poſſe committimus ... mandantes univerſis & ſingulis colonis, inquilinis, cenſuariis, Redituariis & aliis quibuſcumque, ad quos ſpectet, quatenus de omnibus & ſingulis fructibus, reditibus & proventibus ſupradictis vobis dicto generali collectori, ſeu ſubſtitutis à vobis & nemini alteri reſpondeant.* Vide *Redditarii*, *Reddituarius* & *Renterius*.

¶ 2. REDITUARIUS, Cui Vectigal debetur, Gall. *Rentier*. Chronicon S. Bertini to. 6. Ampl. Collect. Marten col. 620. *Ea qua pecunia creditorum eſuriem mitigavit, & deinceps ſtatum ſuæ Eccleſiæ ad plenum cognovit, ſecundum quem ſic ſe in expenſis penſionibuſque regulavit, ut ei Redituarii ſua ſpe minime fruſtrarentur, & ſuus Conventus abſque murmure aleretur.*

REDITUS, vel REDDITUS, Proventus, fructus ex re aliqua. Jo. de Janua: *Reditus dicitur, quia ſingulis annis redeat. Reditus, penſiones, quæ ex locatione rediguntur, improprie fructus omnes*, Cujacio in Paratit. ad tit. D. de Uſufructu. Fleta l. 2. c. 14. *Reditus dicitur à redeundo quia revertit, & quotannis redit.* Spartianus in Adriano: *Laborabat præterea ut condita militaria diligenter agnoſceret; Reditus quoque provinciales diligenter explorans, ut ſi alicubi quippiam deeſſet, expleret.* Ubi ſcripti codd. *Redditus* interdum habent. Occurrit paſſim apud JC.

REDITUS DUPLICATUS, in Fleta lib. 1. cap. 9. §. 6. *Deux années de revenu d'une terre.*

PLENUS REDITUS, Cenſus integer, noſtris *Pleine rente*. Lex Vervini an. 1233. art. 2. *Diviſum eſt inter me & ipſos homines, quod unuſquiſque, qui ibi manſuram ceperit, infra annum & diem domum ſuam fecerit, plenum inde mihi Reditum reddere tenebitur.*

REDDITUS, Eadem notione. *Redditus pecuniarius*, in vet. Inſcript. 408. 1. 414. 2. Occurrit paſſim.

REDDITUS ASSISUS, Certus & immobilis cenſus, qui domino ſolvitur ex prædiis liberis, unde & *Liber* appellatur, mobili & nativo contrarius: Anglis Practicis, *Rents aſſiſe*, noſtris vero *Rente fonciere*, cui opponitur *Rente volage*, in Conſuetud. Senonenſi, Altiſſiodorenſi, Calvimontenſi, &c. Will. Thorn. an. 1283. *Et de Redditu aſſiſo & forinſeco 8. libr. 10. ſol.* [Aſſiſç *de Clarendum* apud Hovedenum in Henrico II. *Balivi domini Regis reſpondeant ad Scaccarium tam de aſſiſo* Reditu, *quam de omnibus perquiſitionibus ſuis*. Hodie vero nativus reditus etiam ſub aſſiſo æſtimatur: nec male, cum per tempus præſcriptionis ita invaluit ut mutari nequeat, ut ait Spelmannus in voce *Aſſiſa*.]

¶ REDITUS Regum & Dominorum in quo conſiſterent ſæculis 11. 12. & 13. fuſe docet D. *Bruſſel* tom. 1. de Feudorum uſu capp. 32. 33. & 34.

¶ REDITUS SALIS *ad tertiam dimidiam ſartaginem* conceditur Novientenſi Monaſterio, apud Marten. to. 3. Anecd. col. 1135. in Hiſtoria ejuſd. Monaſterii. Vide *Salinaria*.

REDDITUM FACERE dicitur colonus, ſeu glebæ adſcriptus, qui *cenſum de capite* debet. Lex Longobardorum l. 2. tit. 18. §. 3. *Ita ſancimus, ut ſi quis Longobardus per chartam ... res ſuas ordinaverit, & dixerit eas habere loca venerabilia, & familias, per quas eas ipſæ excolantur, liberas eſſe dixerit, ut in ipſis religioſis locis Redditum faciant, ſecundum ipſius ſtatutum, reddant omni tempore juxta domini ſui perceptionem ipſi & filii eorum, & ſint liberi de ſuis perſonis, ſicut dominus eorum inſtituerit, ... nec à ſuis ceſpitibus removeantur, &c.*

¶ REDIVENTIA, Idem quod ſuperius *Redevantia*, Præſtatio, vectigal, &c. Charta an. 1250. è Chartulario S. Aviti Aurelian. *Confeſſi fuerunt ſe cepiſſe ... de terris ipſorum decani & capituli, ſitis apud Ceris, ad tales Rediventias, ſcilicet, &c.*

¶ REDIVIDARE, pro *Redundare*, male. Charta Roberti Regis Franc. ann. 1029. apud Mabillon. de Re Diplom. pag. 582. *Veriſſime decet regiam dignitatem illis* (fructibus caritatis) *Redividare & affatim exuberare; per quos ſua dignitatis amplitudinem valeat ſublimando erigere, & erigendo ſublimare.*

¶ REDIVITIO, pro *Redbibitio*. V. in *Redbibere*.

REDIVIVUS. Gloſſæ MSS. ad Alexandrum Iatroſophiſtam: *Canapis Redivivum, id eſt quæ naſcitur, & non ſeminatur.*

REDIUS, *Verſor*, *Præco*. Ita Papias MS. & edit.

¶ REDIVUS, pro *Ricinus*. Vide *Ricinoſus*.

¶ REDMANNI. Vide *Radmanni*.

¶ REDOCCARE, *Scindere*, in Gloſſis MSS. quas laudat Voſſius l. 4. de Vitiis ſerm. cap. 20. Proprie idem quod Iterum occare; hoc eſt, denuo glebas comminuere & confringere.

¶ REDOCREARE, *Iterum ocreare*, Johanni de Janua, hoc eſt ocreas iterum induere.

REDOLINA. Fori Aragonenſes apud Michaelem *del Molino* p. 159. *Fnratus ſi aliquis fuerit arcam ſive Redolinas de archivo publico alicujus civitatis, villæ, vel loci, ubi ſunt burſæ reconditæ illorum, qui ſunt inſaculati in officiis, &c.* [Vide *Rbedo*]

¶ REDOMARE, Repoſcere, recuperare. Charta Petri Comitis Altiſſiod. pro incolis Malliaci ann. 1229. apud Thomaſſerium in Conſuetud. Bituric. pag. 709. *Quicumque in parrochia Malliaci villæ domum ſuam, aut pratum, aut vineam, aut agrum, aut quamcumque aliam poſſeſſionem anno & die pacifice tenuerit, nulli de cetero reſpondebit, niſi aliquis ſe jus ſciat in hoc habere, & qui per annum illum extra patriam moram fecerit, voluerit* Redomare.

¶ REDONANCIA, Idem quod *Redevancia*, ſi tamen non ſit ita legendum, Gall. *Redevance*. Charta an. 1271. to. 1. Chartularii S. Vandreg. p. 709. *Ego Nicolaus le Chambelent ... vendidi ... Abbati & Conventui S. Vandregeſilli omnia illa & ſingula, quæ habebam & percipiebam annuatim à* Radulfo *de Mara ... ſuper totum*

Digitized by Google

tum ſeodum ſuum, tam in denariis, ovis, caponibus, quam aliis Redonanciis quibuſcumque pro 40. ſol. Turon.

¶ REDONDELLUS, Ornamentum capitis mulieris orbiculatum, ni fallor, à Rotundus, Gallice *Rond*, ſic appellatus. Litteræ patentes Caroli V. Regis Franc. an. 1367. pro Monſpelienſibus: *In capite tamen* (domicella) *poſſit portare unum Redondellum vel parcetum cum perlis & margaretis*. Vide *Redundellus*, *Rondellus* & *Rotundellus*.

¶ REDOPERIRE, *Aperire*, in Gloſſis MSS. à Voſſio laudatis l. 4. de Vitiis ſerm. c. 20.

¶ REDOPERTUS, Apertus, retectus. S. Ambroſius l. 1. Offic. c. 16. n. 61. *Expecta ut venias quod perfectum eſt, quando non per ſpeciem & in ænigmate, ſed facie ad faciem, formam ipſam Redopertæ veritatis poſſis agnoſcere.*

¶ REDORARE, Rurſum inaurare, Gall. *Redorer*. Computus ann. 1245. è Bibl. Reg. *Pro pede cujuſdam ciſi torticis & Redorando 18. ſ.* Melius ſcriberetur *Redaurare*.

¶ REDORIRI, Iterum incipere. Gloſſæ Lat. Gr. & Græc. Lat. Ἀνάρχομαι, *Redorior*.

REDORSARE, Tergo chartæ inſcribere, Gall. *Endoſſer*. Statuta ſecunda Roberti I. Regis Scotiæ cap. 16. §. 5. *Et fiat collatio ſeu computatio 15. dierum à die captionis terrarum in manu Regis, Redorſata à retro brevis, ſeu in dorſo illius retornati à Ballivio miſſi ad Regem.* Vide *Indorſare*.

REDORSARE, [Johanni de Janua, *Retro & à poſteriori dorſum ſcindere; unde dicitur: Equus Redorſatus eſt à poſteriori.*] Ugutio: *Equus redorſatus à poſteriori parte, edorſatus ab anteriori, unde ſolet dici, Troſſulam illam, vel capam ſericatam ſuper equum edorſatum.* Epiſtola Conradi Hildeſhemenſis electi apud Arnoldum Lubecenſem lib. 4. cap. 19. *In eadem civitate* (Neapolitana) *eſt equus æreus, magicis incantationibus à Virgilio ſic compoſitus, ut ipſo integro permanente, nullus equus poſſit Redorſari, cum tamen de vitio naturali ſit illi terræ proprium, ut ante equi illius compoſitionem, & poſt ejuſdem equi quantulamcumque corruptionem nullus equus ſine dorſi fractura poſſit equitem aliquandiu vehere.* In Conſuetudine Monſtrolienſi art. 42. fit mentio arborum, quæ ſtant, *pour rados des maiſons*, hoc eſt, ad dorſum ædium plantantur, ut à ventis eas defendant, [vel ornatus gratia, ut dicitur in Gloſſario juris Gallici: quod conſule.]

¶ REDORTA. Vide in *Retorta*.

¶ REDOTATUS, Moneta nigra minutior in Dalphinatu, pretii duorum parvorum denariorum an. 1342. ut patet ex Ordinatione Humberti II. eod. ann. to. 2. Hiſtor. Dalphin. p. 420. *Redotatos nigros currentes pro duobus denariis parvis ad quindecim granos de liga & de pondere ſexdecim ſolidorum pro marcha argenti fini ad remedium ligæ duorum granorum & ad remedium ponderis trium denariorum pro marcha.* Ante hunc annum alii fuerunt *Redotati* pretii quatuor denariorum, *denarii* namque *quadruplices dicti alias Redotati* memorantur in Computo an. 1336. to. 1. ejuſd. Hiſtor. p. 95. col. 1. Rurſum ibi memorantur *Redotati* col. 2.

¶ REDRA, REDRARE. Vide *Riedra*.

¶ REDRECARE, à Gallico *Redreſſer*, Corrigere, emendare, idem quod ſupra *Redirigere*. Teſtamentum Raymundi Trencavelli ann. 1154. in Probat. novæ Hiſtor. Occitan. tom. 2. col. 650. *Et mala quæ ego feci cum mea cavalgada in Roſſilone domibus Templi & domibus Hoſpitalis, quod bomo Redrecet eis ad ſuam mercedem, & infractiones quas ego in eadem terra Eccleſiis cum eadem cabalgada, quod bomo Redrecet eis cum laudamento Epiſcopi de Helna, & mea debita, quæ ſciantur, in pace pagentur.*

¶ REDRESCERE, Eadem ſignificatione. Fœdus ann. 1143. in Probat. novæ Hiſt. Occitan. to. 2. col. 500. *Si Comes* (*Ildefonſus*) *fecerit tenere pacem in ſuis caſtellis, faciat eam tenere in caſtellis Rogerii; & ſi ipſi de caſtellis Rogerii infregerint pacem, clamet ſe inde Comes Rogerio: & ſi Rogerius Redreſcere non fecerit uſque ad 40. dies, diſtringet illos Comes, ſicut alios de ipſis caſtellis ipſius terræ.*

¶ REDRESSARE, Eodem intellectu. Charta Henrici IV. Regis Angl. an. 1405. *Hujuſmodi quæſtiones, contentiones, dampna... reformandum, Redreſſandum, ſedandum, &c.*

¶ REDRIZARE, ab Italico *Ridrezzare*, Gall. *Redreſſer*. Quod flexuoſum eſt in rectum revocare. Statuta Mutinæ rubr. 255. *Ordinatum eſt... quod ſtrata & via à S. Leonardo uſque ad villam de Creſpis debeat levari, & exemplari & Redrizari, ubi opus fuerit.*

REDUBIÆ, Reliquiæ. Vita S. Boniti Epiſcopi Claromontani c. 7. n. 34. *Inchoato, ut oportebat, jejunio, Sanctorum circumquaque orando Redubias peragrantes, interventum ſuæ petitionis apud* Dominum.... *deponebat.* [Gloſſæ Iſidori: *Redubias*, *Reliquias*. Papias: *Redubiæ*, *indubiæ*, *ſpolia ſerpentum*, *exuviæ*, *reliquiæ teſtarum*. Hic *indubiæ* delendum eſt, ut monet Grævius. Vide Martinii Lexicon in *Reduvia*, quæ proprie ſignificat abſceſſum circa ungues natum, Græcis παρωνυχία. Hinc Gloſſ. Lat. Gr. & Gr. Lat. *Redubia*, παρωνυχία. *Reduvia*, παρωνυχίς.]

¶ REDUCERE SE, Se recipere, Gallis *Se retirer*. *Mariſchalcus cum paucis hominibus fugiendo ſe Reduxit ad Tyrum*, l. 6. Annal. Genuenſ. ad annum 1230. to. 6. Muratorii col. 467.

¶ REDUCTA, *Concava*, *depreſſa*, in Gloſſis Iſidori, Addit Papias: *Quaſi retro ducta*. Eſt interpretatio verſus Virgiliani l. 6. Æneid.

Interea videt Æneas in valle Reducta
Seclaſum nemus, &c.

¶ REDUCTIO, f. Moles, via ſtrata, Gall. *Chauſſée*. Synodus Limenſis an. 1583. to. 4. Concil. Hiſpan. p. 450. *Quoniam ex defectu viarum & pontium & Reductionum non raro ſequuntur Indorum mortes abſque ſacramentis, & quod præcipitentur Sacerdotes, & multi Indi ſubmergantur, &c.*

¶ REDUCTIO HÆRETICORUM, Eorum reverſio ad catholicam fidem, in Epiſtola Martini V. PP. apud Ludewig. to. 5. Reliq. MSS. p. 406.

¶ REDUCTORIE, Breviter, compendioſe. Oratio de S. Bonaventura, to. 3. Iulii p. 826. *Compoſuit & ſolenne officium in honorem B. Franciſci, & de ipſius vita ſtrioſo tractata primum, & ſecundo Reductorie adnotavit.*

REDUCTUS. Charta an. 1182. apud Hiaron. Rubeum in Hiſtoria Ravennat. pag. 354. *Promiſit Gerardo Archiepiſcopo S. Ravenn. Eccleſiæ manutenere fidelitatem, quam fecerat pro feudo Argentea, ... & guerram, & pacem, & cavalcatam, & Reductum de prædicta parte juravit.* [Ut *pax guerræ*, ita *Reductus* hic opponi videtur *cavalcatæ*, & proxime accedere ad *Reductum* ſubſequentem.]

¶ REDUCTUS, Locus ſecretus, refugium, aſylus, Gallis *Reduit*, Ital. *Ridotto*. Charta an. 1379. è Schedis Præſidis *de Mazaugues*: *Dictum caſtrum* (de Alanſono) *habet fortalitium, quod eſt Domini, & juxta illud habet Reductum, in quo ſe reducunt tempore guerræ.* Acta S. Franciſcæ Rom. to. 2. Martii p. 160. * *Recipe ſecuritatem, anima Deo dilecta, & vade ad ſuum Reductum.* Vox frequens in re obſidionali, ut obſervat Thomas de Aquino, qui *Reductus* recte definit munitiunculas excitatas figura quadrata, præcipue in linea ambitus interioris, certis intervallis diſſitas,

Digitized by Google

tas, ut foſſores acceſſum & milites munita habeant loca, quo ſe recipiant, cum arcis obſeſſæ præſidiarii ad interturbanda & diruenda opera præcurrunt. Haſce mnnitiunculas noſtri etiam vocarunt *Redoute* à voce *Reductus* hac notione.

¶ REDULUS, *Strues lignorum ardentium*, in Gloſſis Iſidor. Conſtantienſis: *Redulus*, *Lignorum acervus ardens*. V. quæ de etymo hariolatur Martinius in Lexico.

¶ REDUNCARE, *Curvare*, ſeu reduncum facere, in Gloſſis à Voſſio citatis lib. 4. de Vitiis ſermon. capite 20.

¶ REDUNDELLUS, Veſtis ſpecies in *rotundum* ſeu in orbem deſinens, eadem quæ infra *Rotundellus*, niſi ſit ita legendum. Statuta Eccleſ. Tutelenſis ann. 1328. apud Baluzium Hiſt. Tutel. col. 676. & Marten. to. 4. Anecd. col. 798. *Monemus omnes & ſingulos rectores, presbyteros & alios beneficiatos noſtræ diœceſis, maxime religioſos, ne de cetero deferant Redundellos, niſi devium longum in modum habitus*. Modus vivendi in Concilio Baſileenſi apud eumd. Marten. tom. 8. Ampl. Collect. col. 244. *Cum incedunt per civitatem veſtes deferant ſuperiores juxta inſtitutiones ſuorum Ordinum, & Canonici regulares pro veſte exteriori portent crociam, mantellum vel Redundellum*. Vide *Rondellus*.

¶ REDUPLICARE, pro *Conduplicare*, dici vetat Voſſius l. 4. de Vitiis ſerm. c. 20. *Reduplicatus*, occurrit apud Tertullian. de Patientia c. 14.

¶ REDUSIT, pro *Reduſſit*, à *Redurere*, ni fallor, Igne mundare. Agnelli Liber pontificalis apud Murator. to 2. p. 23. col. 1. *Gratias vobis neceſſe eſt agere Deo Patri & Filio ejus, ſimulque Spiritui S. trinæ Majeſtati, unicæ poteſtati, quod me pollutis labiis Reduſit, & linguam aridam in quantum illi placuit, diſertam fecit*. Alluſio eſt, ſi bene conjecto, ad id quod de ſeipſo Iſaias narrat c. 6. calculo ſcilicet ignito labia ſua ab Angelo mundata fuiſſe.

REDUT. Concilium Narbonanſe anno 1054. cap. 20. *Caballarium autem nemo apprehendat, ut* * *Redut faciat, neque faciat, neque ſubſtantiam ejus tallat, niſi tantum per directum*. Forte *Reduci*.

¶ REDUVIÆ. Vide *Reduviæ*.

¶ REEMENDARE, Inſtaurare, reparare, reficere. Præceptum Caroli C. ann. 862. apud Mabillon. Diplom. pagin. 336. & Felibian. Hiſtor. San-Dion. pagin. 70. *Torcularia prædictorum locorum, juxta ſolitam conſuetudinem, ex villis abbatiæ Reemendentur; & quæ dari ibidem fratribus laborantibus ſuerat conſuetudo, dentur*. Charta alia ejuſd. Caroli C. an. 872. apud Jac. *Bouillart* Hiſtor. San-German p. 20. col. 1. *Duobus etiam fratribus in eadem villa nova laborantibus, quæ dari ibidem conſuetudo fuit, dentur; & torcularia juxta ſolitum Reemendentur, & vaſa vinaria præparentur vinumque ex more ad monaſterium deferatur*.

¶ REEMERE, REEMTIO, Idem quod *Redimere* & *Redemtio*. de quibus ſupra in *Racbeium*. Diploma Alberti Imperat. an. 1300. apud Ludewig. to. 5. Reliq. MSS. p. 439. *Cum ... illuſtris Wenceslaus Rex Bohemiæ, princeps & frater noſter dilectus, tanquam verus heres dicti Ottocari, oppidum & caſtrum Reemerit, abſolverit ſeu redemerit memorata: nos dictam Reemtionem, abſolutionem ſeu redemtionem ratam & gratam habentes cum auctoritate præſentium confirmamus*. Adde to. 7 p. 57. & vide *Redemptio* 2.

REEP, Menſura agraria apud Swecos, ſcilicet funis tantæ longitudinis, quantam vir deſcribit inter extenta in diverſum brachia manuſque. *Orgyam* Græci, Germani *Klaſter*, Sweci *Fampn*, vocant. Charta Swecica ann. 1310. apud Scheffeum ad Chronicon Archiepiſcop. Upſalienſium pag. 232. *Quæ pecia terræ circumvallata eſt foſſatis, continens in longitudinem 86. Reep, & tres ulnas: in latitudine vero quadraginta tria Reep cum duabus ulnis*.

¶ REERIGERE, Reædificare. Chronicon Johannis *de Whethamſtede* p. 327. *Promiſit ... fratrum dormitorium ibidem collapſum & ruinoſum iterum Reerigere reparareque de novo*.

¶ REFACTA, REFACTURÆ, Ædificiorum reparationes, inſtaurationes in Chartulario Monaſterii Gemeticenſis notato B. p. 110.

¶ REFANUS, pro *Raphanus*, Gall. *Raifort*. Epiſtola Guizonia ad Augienſes fratres ann. 969. apud Martea to. 1. Ampliſſ. Collect. col. 300. *Æſtimo illum ingreſſum aliquando hortum viri prudentis, in quo guſtavit Refanum canino ſtercori innatum, quæ eſt cauſa putidi ructaminis, id eſt, malivolæ reprehenſionis*.

REFARE. Vide *Reffare*.

¶ REFECCIA, Ἀνάληξις κριτῶν, in Gloſſis Lat. Gr. & Gr. Lat. Rurſum in Græc. Lat. Ἀπόληξις κριτῶν, *Rejectio*, ſupple *judicum*.

¶ 1. REFECTIO, Somnus, quies. Vide *Reficere*.

2. REFECTIO, Cœna, prandium, cibi ſumtio, à *reficere*, cibum ſumere, qua voce utuntur Plinius l. 18. c. 7. Celſus l. 4. c. 6. & alii. *Refectionis* vero vocabulum habet S. Benedictus in Regula c. 24. 25. 35. Apud Marcum Evang. *Refectio*, pro loco, ubi cibus ſumitur, uſurpatur, cum Chriſtus dici jubet: *Ubi eſt Refectio mea, ubi Paſcha cum diſcipulis meis manducem*. Græca enim habent, ποῦ ἐστι τὸ κατάλυμα; Lucas *diverſorium*. [Vide *Refectio generalis* in *Generale*.]

3. REFECTIO, Jus procurationis, *Giſtum*, *prandium*, *cœnaticum*, &c. [*Reffecture*, in Charta ann. 1305. è Bibl. Reg.] Charta Ecfridi Regis Merciorum an. 716. in Addit. ad Matth. Paris: *Et terræ illæ à laborioſis operibus, ab omnibus tributis vel cenſuris, & ab omnibus Refectionibus Regum vel Principum ſeu omnium expeditionum ... ſint liberæ*. [Charta Alexandri PP. an. 1174. inter Inſtrum. novæ Gall. Chriſt. to. 4. col. 186. *Refectiones quoque* (*annuimus*) *quas Epiſcopus Capitulo Lingonenſi annuatim præſtare debet*. Alia ann. 1132. in Probat. novæ Hiſtor. Occitan. to. 2. col. 470. *Quando ſepultus fuit, dimiſerunt nepotes ſui Refectionem uſuariam, quam habebat cum hominibus ſuis in monaſterio S. Theoffredi in unoquoque anno in feſtivitate ipſius S. Martyris*.]

¶ 4. REFECTIO, Baptiſmus, quo homo *reficitur*, ſeu juſtitiæ, qua decidit, reſtituitur. S. Paulinus Epiſt. 32. ad Severum nu. 2. *Recte enim in loco Refectionis humanæ* (id eſt, Baptiſmi loco ſeu Baptiſterio.) *Martinus pingitur, qui cœleſtis hominis imaginem perfecta Chriſti imitatione portavit*.

REFECTORIUM, Ugutioni, & Joan. de Janua: *Locus, ubi reficiuntur famelici, vel locus, ubi inſimul comedunt fratres vel Monachi*. *Cœnaculum refectionis*, apud Gervaſium Tilleberienſem de Otiis Imper. deciſ. 3. c. 11. Gregorius M. l. 2. dial: c. 22. *Ite, & dicite illi, ege venio, & oſtendo vobis, in quo loco oratorium, in quo Refectorium fratrum, in quo ſuſceptionem hoſpitum, ... ædificare debeatis*. [Capitul. Aquiſgran. an. 817. c. 27. *Ut abbas vel quiſpiam fratrum ad portam monaſterii cum hoſpitibus non reficiant; in Refectorio autem omnem eis humanitatem manducandi ac bibendi exhibeat*. Adde c. 41. & 68. Capitul. Caroli C. tit. 7 c. 53. Capitula Monachorum ad Augiam directorum c. 7. to. 2. Capitularium edit. Baluzianæ col. 1381. Capitula Monachorum Sangall. an. circiter 817. ibid. col. 1384. c 15.] Vita Aldrici Epiſcopi Cenoman. num. 17. *Fecit quoque in ipſo monaſterio Refectorium novum, & nobiliter compoſitum*, &c. Adde nu. 23. Vide [Voſſium l. 3. de Vi-

de Vitiis ſermonis c. 41. &] Haeſtenum lib. 10. tract. 1. diſqu. 1.

Refectorium Canonicorum, apud Chrodegangum in Regula Canonicorum Metenſium cap. 21. Concilium Turonenſe III. c. 23. *Canonici & Clerici civitatum ... in Clauſtris habitantes ſimul omnes in uno dormitorio dormiant, ſimulque in uno reficiantur Refectorio.* Vide Hermannum de Miraculis S. Mariæ Laudun. l. 3. c. 24. Rogerum Hovedenum p. 495. [Molanum in libris de Canonicis, Miræum to. 1. p. 75. in Charta an. 1089.] &c.

¶ Refectorium, Prædium, cujus proventus communi Canonicorum refectioni deſtinabantur in Eccleſia Lugdunenſi. Statuta ejuſdem Eccl. an. 1251. tom. 9. Spicil. Acher. p. 72. *Statutum eſt, & perpetua inhibitione firmatum, ne ſucceſſiones in ipſa eccleſia de cetero fiant, & ne Refectoria in diviſione terrarum alicui in beneficium aſſignentur.* Ex qua prohibitione *refectoriorum* in beneficium aſſignandorum, ne quod ad menſam communem pertinebat, divideretur, conjicere licet id aliquando factitatum fuiſſe: quod confirmari poteſt ex Charta fundationis Eccleſiæ Collegiatæ de Forverio per Archiepiſcopum & Canonicos Lugdunenſes an. 1192. inter Inſtrum. novæ Gall. Chriſt. to. 2. col. 24. ibi enim *Refectorium* vacans ſupponitur, quod dici non poteſt de prædio ab univerſa communitate poſſeſſo, ſed ſolum de prædio alicui ſingulatim conceſſo. Hujus fundationis verba ſunt: *Si quando ... Refectorium vacare contigerit, habebunt quoque* (Canonici de Forverio) *decimam eorum redituum, quod de eccleſia defuncti ejus* (Canonici Lugdun.) *habiturus eſt à die obitus ſui uſque ad primum Martium poſt ſolutionem Refectoriorum & debitorum & clamoribus pacificatis.* Ubi per *ſolutionem refectoriorum* intelligo partem proventuum ex eo prædio, quod *Refectorium* vocabant, communi menſæ exſolvendam. Nam, ſi bene conjecto, qui tunc temporis *Refectorium* ſeu prædium jure beneficii poſſidebat, proventuum certam partem retinebat ſibi, alteram communitati pro refectorio tribuere tenebatur. Vide *Refuſio*.

In Area Refectorii *ſine mappula & menſa comedere*, Pœnæ Monachicæ ſpecies, cujus mentio in Statutis Ordinis S. Gilberti *de Sempringham* p. 766. & alibi ſæpe.

Refectorarius, Cui Refectorii curandi onus incumbit. Liber Ordinis S. Victoris Pariſienſ. MS. c. 12. *Ad Refectorarium pertinet tempore ſtatuto, ſive ad prandium, ſive ad cœnam, menſas præparare, panem & vinum & legumina apponere, & ſi qui fratres deforis veniant, ubi ad refectionem ſedere debeant, providere, & eis ſimiliter, quæ ſunt apponenda, apponere, &c.* De ejus officio agit etiam Udalricus l. 3. Conſuet. Cluniac. c. 21. Adde Ingulfum p. 856. Eckehardum Jun. de Caſib. S. Galli c. 3. Eckehardum Minimum de Vita Notkeri cap. 19. Statuta Ordinis *de Sempringham* p. 727. Cæſarium Heiſterbach. l. 6. c. 5. &c. Tabular. S. Theofredi Velavienſis: *Hæc ſunt, quæ ad obedientiam pertinent illius, qui Refectorarius appellatur, qui propterea ſic nominatur, quoniam domus illa, in qua fratres reficiuntur, ipſi commiſſa eſt, non ſolum ut panem quotidie ſufficienter miniſtret; ſed etiam ut omnia, quæ ad utilitatem vel ornatum neceſſaria fuerint, eidem domus ſtudioſe provideat, omnia linteamina menſarum & caniſtra, & vaſa vinaria, ſciſos ligneos, & vitreos, cochlearia & candelabra, &c.* [Conſuetudines Monaſterii Fontanell. MSS. p. 258. *Hi ſunt quaſi ſuffraganei coquinarii Panetarius, Cuſtos vini & Refectorarius.* *Refectorarii ſeu Procuratores Capituli Eccleſiæ Viennenſis*, in Charta an. 1291. tom. 2. Hiſtor. Dalphin. p. 44. col. 2. *Refectorarius* ejuſdem Capituli rurſum memoratur in alia Charta ann. 1314. ibid. pagin. 157.]

¶ Refectoraria, Officium *Refectorarii*. Inter varia officia clauſtralia Monaſterii Corbeienſis ad calcem Regulæ MS. recenſentur, *Præpoſitura, Theſauraria, Celleraria, Cameraria, Refectoraria, Infirmaria, Hoſpitium & Eleemoſina.*

¶ Refectoraria, Monialis cui refectorii cura eſt in monaſteriis ſacrarum virginum. *Albeidis converſa, Refectoraria & feneſtraria*, apud Buſchium de Reform. Monaſt. tom. 2. Scriptor. Brunſvic. Leibnitii pag. 888.

¶ Refectoreria, Eadem notione. Charta arrendationis Monialium Artacellæ ann. 1403. è Schedis Præſidis *de Mazaugnes*: *Item feneſtrariæ medium juſtitialem vini; item Refectoreriæ pro ſuo labore duos juſtiales vini ultra ſuam rationem.*

¶ Refectoretum, Idem quod *Refectorium*. *Refectoretum infirmariæ, in quo eduntur carnes*, in Bulla Benedicti XII. ex Archivo S. Victoris Maſſil.

¶ Refectorarii Panni, Qui ſunt ad uſum refectorii, Bernardo in Ordine Cluniacenſi p. 1. c. 7.

¶ Refectoriales, Vicarii ſeu beneficiati Eccleſiæ Saltzburgenſis, qui vice Canonicorum Miſſas canunt cæteraſque horas eccleſiaſticas, ut paſſim videre eſt in Eccleſiis cathedralibus & collegiatis, *Refectoriales*, ut conjecto, dicti quod communi refectorio uterentur. Chronicon Saltzburg. ad an. 1461. apud Raimundum Duellium to. 2. Miſcell. p. 143. *Burchardus ſtatim fundavit 12. ſacerdotes, 6. religioſos & ſæculares, qui deberent præeſſe choro Saltzburgenſi tanquam vicarii & omnia cantare, etiam primam Miſſam apud S. Virgilium ... ſed quia dictus Archiepiſcopus in regimine non diu vixit, ſtatim poſt obitum ſuum fuit illa fundatio per Capitulum caſſata, Presbyteri ſæculares licentiati & Refectoriales reaſſumpti.*

¶ Refectorius, Idem qui *Refectorarius*. Epitaphium an. 1593. apud Felibian. Hiſt. San-Dion. p. 583. *Hic jacet fr. Franciſcus, Guyot, præpoſitus de Trembley, ſocique Refectorius, &c.*

¶ Refectuarius, Eadem notione. Statuta Monaſterii S. Claudii p. 74. *Tenetur Refectuarius miniſtrare mappas & manutergia ad refectorium tam pro menſis ipſorum, quam pro manuum ablutione, necnon ſcyphos cuſtodire & mappas prædictas mundas teneri & dealbari facere.*

¶ Refectuaria, Officium *refectuarii*, ibidem, & in Bulla Pauli III. PP. an. 1549. tom. 1. Macer iarum Inſulæ Barbaræ p. 261.

¶ Refecturaria, Eodem intellectu. MS. Codex Eccleſ. Agino. apud Stephanotium tom. 1. Antiq. Benedict. in Vaſconia MSS. pag. 532. *Monaſterium SS. Gervaſii & Protbaſii de Exiis ... habet ... camerariam, ſacriſtiam, infirmariam, cellerariam, pitanciariam, cantoriam, hoſtalariam, operariam, & Refecturariam.*

¶ Refecturarius, Idem qui *Refectorarius*. *Petrus de Borgia Canonicus & Refecturarius Capituli Viennenſis*, in Charta an. 1281. to. 2. Hiſtor. Dalph. p. 24. col. 2. *Præſentibus ... Hugone Priore de Royſies, Petro de Rochi Refecturario dicti monaſterii*, in alia Charta an. 1300. ibid. p. 57. col. 2.

Subrefectorarius, Qui *Refectorario* ſubeſt, in Monaſteriis. Vide Librum Ordinis S. Victoris Pariſienſis MS. cap. 12.

REFECTUM, Idem quod ſupra *Refectio*, Cœna, prandium. Chartularium Prioratus S. Petri de Domina fol. 94. *In feſtivitate O. SS. unum Refectum in refectorio de pane & vino & pulmento & piſcibus & fabis omnibus monachis.*

¶ REFECTURA, Inſtauratio, reparatio, *Refectio* apud Vitruvium. Charta an. 1286. to. 1. Chartul.

S. Van-

Digitized by Google

S. Vandregeſili p.1113. *Nec tenebuntur dicti Religioſi aliquid de ſuo ponere in Refectura molendini ſupradicti.*

¶ REFECTURARIUS, &c. V. in *Refectorium*.

¶ REFECTURIUM, pro *Refectorium*, bis habetur in Conſuetudinibus Fuld. S. Sturmii, p. 5. & 6. vet. Diſciplinæ Monaſticæ.

¶ REFEFFARE, Idem quod mox *Refeofare*, In feudum denuo conferre. Gualterus Hemingford. de Geſtis Edwardi I. Regis Angl. ad ann. 1302. pag. 198. *Perrexit iratus ad Regem & dedit ei Comitatum & omnes terras ſuas, ſub tali quidem pacto, quod Refeffaret* (melius in MS. *Refeffaret*) *eum de eiſdem ad terminum vitæ ſuæ, & inſuper daret ei mille marcatas terræ pro vita ſua, & eum ejiceret ab omni ære alieno.*

¶ REFENERE, Includere, concludere, Gall. *Renfermer*. Charta an. 1239. è Tabulario Compendienſi: *Et debent idem Petrus & ejus hæredes invenire grangiam ad Refenendum annuatim bladum Eccleſiæ memoratæ.* *Refenere* fortean dictum eſt à *fenum*, pro *fenum* concludere in fenili; unde ad alia translatum; ſi tamen vera lectio eſt, vereor enim ne legendum ſit *refirmandum*, aut quid ſimile, à Gallico *Renfermer*.

¶ REFEODUM, Idem quod infra *Retrofeudum*, Gall. *Arriere-fief*. Charta Roberti Ducis Burgundiæ an. 1282. ex Archivo S. Benigni Divion. *Dum tamen penes venditorem ſeu venditores de feodo vel Refeodo noſtro dimidia pars remaneat. In franco allodio ſine feodo vel Refeodo*, in Charta ann. 1283. è Tabulario S. Laurentii Diœceſis Autiſſiod. Vide *Feudum*.

REFEOFARE, [In feudum denuo conferre, ſeu feudo denuo inveſtire.] Vide in *Feudum*.

¶ REFERENDARE, In acta referre, ab Italico *Referendare*, Referre. Literæ ann. 1651. in Actis SS. Aprilis tom. 3. p. 570. *Præſentes litteras manu noſtra ſignatas & per noſtrum ſecretarium* Referendatas *juſſimus expedire.*

REFERENDARII, Qui ſupplicum preces ad Principem recitant, & mandata Principis judicibus inſinuant, in Novella 113. 124. in l. 2. Cod. de Off. ejus, qui vic. alic. judic. Gloſſæ Nomicæ MSS. [illegible] Vide Procopium lib. 2. de Bello Perſico c. 23. Euſtrathium in Vita S. Eutychii P. CP. nu. 23. Alemannum ad ejuſdem Procopii Anecd. Meurſium in Gloſſ &c. [Commentator Notitiæ Imperii in. cap. 97. *Qui ſcriniorum diſpoſitionem tractabant, Referendarii vocabantur. Hi ſupplicum deſideria aut judicum conſultationes Principi inſinuabant, & reſponſa dato conſulentibus mittebant, quæ Mandata dicebantur. Hi pauci erant initio: poſtmodum à Juſtiniano octodecim; poſtea ad octo redacti. Principum reſponſa, quæ ſuper litibus emanabant, Diſpoſitiones vocabantur; expoſitio vero, quam Principi faciebant Referendarii, Relatio appellabatur. Referendariis præfectus erat Comes. Referendarii Spectabiles vocabantur.*]

REFERENDARIUS, apud Francos primæ ſtirpis Reges, dictus ille, cui commiſſa erat annuli regii cura, quique regia diplomata ſubſcribebat. [Aimoinus l. 4. c. 41. ubi de S. Audoeno: *Filiuſque præcellentiſſimi viri Autharii, qui Referendarius ideo eſt dictus, quod ad eum univerſæ publicæ deferrentur conſcriptiones: ipſeque eas annulo Regis, ſive ab eo ſigillo ſibi commiſſo, muniret ſeu firmaret.*] Aigradus Monachus in Vita S. Ansberti Archiepiſcopi Rotomagenſis cap. 1. *Robertus nomque vir clariſſimus, qui eo tempore ſummus palatii erat Referendarius.* Ubi alii Codd. habent: *Gerulus fuerat annuli* Regis *Chlotarii*. Vita alia ejuſdem S. Ansberti: *Cœpit eſſe aulicus ſcriba doctus, conditorque regalium privilegiorum, & gerulus annuli regalis, quo eadem ſignabantur privilegia.* Vita S. Agili Abbatis c. 13. *Venerabilis Audoenus, cognomento Dado, præfato Regi præ cunctis aulicis amabilis, atque Referendarius conſtitutus, geſtans ejus annulum, quo ſignabantur publice totius regni poſtera ſigna, vel edicta.* Vita S. Boniti Epiſc. Claromont. cap. 1. *Non multo poſt annulo ex manu Regis accepto, Referendarii officium adeptus eſt.* Gregorius Turon. l. 5. Hiſt. c. 3. *Sigge quoque Referendarius, qui annulum Regis Sigeberti tenuerat.* Idem l. 10. c. 19. & ex eo Flodoardus l. 2. Hiſt. Remenſ. c. 2. *Requiſituſque Otho, qui tunc Referendarius fuerat, cujus ibi ſubſcriptio meditata tenebatur, adfuit, negat ſe ſubſcripſiſſe.* Ex his porro qui *Referendarii* munus obierunt in aula Regum Franciæ, cum hac nomenclatura, iſti mihi potiſſimum occurrerunt.

Iis inſerere viſum eſt alios, qui hac quidem *Referendarii* nomenclatura minime donantur, ſed quos inter Referendarios recenſet Ducheſnius in ſua Cancellariorum Hiſtoria, quod in antiquis Inſtrumentis annulum regium geſtaſſe legantur, aut ſaltem regia diplomata ſubſcripſiſſe. Qui regium annulum geſtaſſe legitur in authentico ſcripto, Referendarius certo fuit: qui vero regia dumtaxat diplomata ſubſcripſiſſe, Regi obtuliſſe, aut recognoviſſe dicitur, non continuo cenſendus eſt ſummi Referendarii munus obtinuiſſe; hæc enim, ſi jubebantur, præſtabant inferiores Cancellarii ſeu Notarii. Addita vox *juſſus* inferioris ordinis ſignum eſt.

¶ AURELIANUS ſub Chlodoveo I. de quo tamen haud immerito dubitat Ducheſnius.

¶ ANACHALUS *obtulit* Diploma anno 16. ejuſdem Regis, apud Ducheſnium.

¶ GELEBERTUS anno 17. ejuſdem Clodovei *Teſtamentum*, ſeu Diploma, *ſcripſit & ſubſcripſit*.

¶ ANSEBALDUS, qui ſub Theodeberto I. *ſcriptoribus teſtamentorum regalium præerat*, atque eadem *teſtamenta*, hoc eſt diplomata, *de annulo regali* firmabat, teſte Fauſto monacho in Vita S. Mauri.

¶ S. AREDIUS ſub eodem Theodeberto *Cancellarii ſortitus officium* legitur in ejus Vita ſæc. 1. Benedict. pag. 349.

¶ ANTIDIUS, *Cancellarius* ſub eodem Rege.

¶ BROLAMO, *Cancellarius* an. 12. Childeberti.

¶ MAMERTUS, ſub eodem Childeberto, Diploma *recognovit*.

¶ ADOCRINUS ejuſdem Childeberti Diploma *obtuliſſe, ſcripſiſſe & ſubſcripſiſſe* dicitur an. 15. ejuſdem Regis.

¶ VALENTINIANUS, *Notarius & Amanuenſis* anno 48. ejuſdem Regis, in Charta fundationis Abbatię S. Germani Pariſ.

¶ S. DESIDERATUS cognomento *Theodulphus*, Archiepiſc. Bituric. Chlotarii I. *ſigillum* geſſit.

BAUDINUS, *Referendarius* Chlotarii Regis, apud eumdem Gregor. Turon. l. 19. cap. ult.

CHARIGILUS, *Referendarius* Chlotarii Regis, apud eumdem Gregorium Turon. lib. 1. de Miracul. S. Mart. cap. 25.

FLAVIUS, *Referendarius* Guntranni Regis, poſtmodum Epiſcopus Cabilonenſis, apud eumd. Gregor. Turon. lib. 5. cap. 46

¶ ASCLEPIODOTUS ejuſdem Guntranni *Referendarius* apud Ducheſnium.

LICERIUS, Regis Guntranni *Referendarius*, Archiepiſcopus Arelat. apud eumdem Gregorium Turon. lib. 8. cap. 39.

BOSO *Referendarius* [Regis Sigeberti,] apud Fortunam l. 7. Poem. 22.

SIGGO *Referendarius* ejuſdem Sigeberti Regis, apud Gregor. Turon. l. 5. Hiſt. c. 3. & l. 3. de Mirac. S. Martini c. 17.

THEUTARIUS *Referendarius* Sigeberti Regis, apud

Digitized by Google

pud eumdem Gregor. Turon. libr. 9. capit. 33.

CHARIMERES, poſtmodum Epiſcopus Virdunenſis, *Referendarius* Childeberti filii Sigeberti, apud eumdem Gregor. Turon. l. 9. c. 23 & lib. de Glor. Confeſſ. c. 95. Fortunat. in Vita S. Medardi c. 22.

GALLOMAGNUS, Childeberti Regis *Referendarius*, apud eumdem Greg. Turon. l.9.c.38. Fortunatum lib.7. Poem. 6.

OTHO *Referendarius* Childeberti Regis Auſtraſ. apud eumdem Greg. Turon. l.10.c.19.

¶ AMALSINDO Cuſtos *ſigilli* Theodorici Regis Aurelianenſis an. 606.

MARCUS, *Referendarius* Chilperici Regis, apud eumdem Gregorium Turon. l.5. Hiſt. c. 29. Aimoinum l.3. Hiſt. c.22.

FARAMUNDUS, *Referendarius* ejuſdem Chilperici, apud eumdem Fortunat. l.9. Poem. 12.

S. AUDOENUS, ſeu DADO, poſtea Rotomag. Archiep. *Referendarius* Dagoberti I. in Geſtis ejuſdem Dagoberti c. 36. 39. 43. apud Aimoinum l. 4. c. 41. jam laudato, Matth. Weſtmonaſter. ann. 637 [Mabillon. Diplom. p.465. an. 632. Idem Referendarii munere etiam functus eſt ſub Chlodoveo Dagoberti Regis filio, uti probatur apud Ducheſnium.]

☞ Alios alii recenſent ejuſdem Dagoberti Referendarios, *Godefridum*, *Laudricum*, *Urſinum*, *Henricum*, *Chrodebertum*, *Chadoinum* ſeu *Adoindum*; ſed poſt Labbeum contendit Ducheſnius eos dumtaxat Notarios fuiſſe ſummo Referendario inferiores. Horum ratio eſt, non fuiſſe plures eodem tempore ſummos Referendarios. Verum, ut cæteros taceam, an veriſimile eſt, *Chadoinum*, ſeu *Adoindum Referendarium*, quem ut *ſtrenuum* Ducem, jam à *temporibus Regis Theodorici multis prœliis probatum* prædicant Fredegarius in Chronico c.78. & Auctor Geſtorum Dagobert. cap. 36. quemque idem Dagobertus, ut iidem Scriptores teſtantur, ducem Ducibus totique ſuo exercitui in Vaſconiam directo præfecit, an, inquam, veriſimile eſt tam egregium Militem inferioris Notarii munus obiiſſe, ac non potius veri Referendarii? Malim ergo credere plures tunc temporis aliquando fuiſſe Referendarios æquales, ut ſub ſecunda Regum noſtrorum ſtirpe interdum plures fuere Cancellarii, ut colligere eſt ex Catalogo Cancellariorum à nobis ſupra deſcripto. Sed & præter illos Dagoberti Referendarios vel Cancellarios rurſum.

¶ B. MAURONTUS *in aula ejuſdem Regis militaſſe* dicitur, *& ut nobilis Regiæ bullæ, vel Sigilli Bajulus* declaratur in Chronico Centul. apud Acher. to. 4. Spicil. pag. 428.

¶ BURGUNDOFARUS ejuſdem Regis Diploma *optulit* to. 1. Annal. Bened. p.685.

¶ GEROARDUS, à quibuſdam fuiſſe creditur Chlodovei II. Referendarius, quod Landrici Epiſcopi Pariſ. Chartam immunitatis Monaſterii San-Dionyſiani *obtuliſſe* legatur *& ſubſcripſiſſe*: quod munus erat Referendarii.

¶ BEROALDUS ejuſdem Regis Diploma ann. 653. *obtuliſſe* legitur apud Mabillon. libr. 6. Diplom. pagin. 467.

S. BONITUS, poſtmodum Epiſcopus Arvernenſis, Sigeberti II. Regis Referendarius, in illius Vita to. 1. Hiſt. Francorum p.684.

ROBERTUS *ſummus Palatii Referendarius* ſub ann. 670. [mallem 660. certò tum regnante Chlotario III.] in Vita S. Ansberti Epiſc. Rotomag. c. 1.

¶ S. ANSBERTUS, *Gerulus annuli Regalis* ſub eodem Chlotario, in illius Vita n.7.

¶ LEOCADIUS *Cancellarius* ſub Childerico II. apud Ducheſnium.

¶ THETBALDUS, apud Ducheſnium, vel GERBALDUS *obtulit* ut habet *Laguille* in Probat. Hiſt. Alſatiæ p.14. ſub Theodorico I. Rege Franc.

¶ EINARDUS, *ad* cujus *vicem Gairebaldus recognovit*, ſub eodem Theodorico, apud Ducheſnium.

¶ DROCTOALDUS *juſſus optulit*, ſub eod. Theodorico an. 678 l.6. Diplom. Mabill. p. 469.

¶ AGLIBERTUS *recognovit* ſub eodem Theodorico, apud Mabillonium l.5. Diplom. tabella 20. & l.6. p.470. in Placito an. 678.

¶ AUDIMBERTUS *recognovit*, in altero ejus Regis Placito an. 680. ibidem.

¶ SINGULFUS *recognovit*, ſub eodem Theodorico an. 688. ibidem p.471.

¶ WLFOLAECUS *juſſus obtul. & ſubſc.* Præceptum ejuſdem Theodorici ann. 680. ibidem pag. 471. & aliud Childeberti ann. 694. rurſum *juſſus optulit* ibidem pagin. 447.

¶ MAMERTUS, ſub Childeberto II. apud Ducheſnium.

¶ TURANDUS *Cancellarius* Tageberti ſeu Dagoberti II. Regis Auſtraſiæ *an. ab Incarn. D. DCLXII. ... an. XXXII. regni ſui*. In quibus notis manifeſtus error eſt. Vide *Laguille* Hiſtor. Alſat. l.7. p. 76.

¶ CUNIBERTUS *Archicancellarius*, in Charta Dagoberti Regis Auſtraſiæ ann. 691. quam ſe vidiſſe teſtatur Ducheſnius p. 35. ſed in hac quoque nota mendum eſt, nullus enim tum regnabat Dagobertus.

¶ AGNILUS *recognovit* duo Placita Chlodovei III. ann 692. apud Mabillon. libr. 6. Diplom. pagin. 473. & 464.

¶ APTHADUS *recognovit* aliud Placitum ejuſd. Regis eod. an. ibid. p.474.

¶ WALDERAMNUS *recognovit* Placitum ejuſd. Regis an. 693. ibid. p. 476.

¶ SYGMINUS *recognovit* Placitum Childeberti Regis an. 694. ibid p. 677.

¶ NORDEBEATUS *uptulit* Præceptum ejuſdem Regis an. 695. ibid. p.478.

¶ CHALDEBERCTHUS *ad* cujus *vicem Aigoberctbus juſſus recognovit* Præceptum ejuſd. Regis ann. 697. ibid. pag. 480.

¶ REFFA *recognovit* Placitum ejuſd. Regis ann. 703. ibidem pag 480.

¶ BLATCHARIUS *juſſus ſubſcripſit* Præceptum ann. 706. ibid. pag. 481. & Placitum *recognovit* ann. 709. ibidem pag. 482.

¶ ACTALIUS *juſſus recognovit* Placitum ejuſdem Regis ann. 710. ibidem p. 489. & *juſſus uptolit* Præcepta Chilperici an 716. ibid p.485. & 486.

¶ ANCILBALDUS *ad* cujus *vice Dagobertus recognovit* Placitum ejuſd. Regis an. 710 ibid. p.484.

¶ FREDEBERTUS *ſcripſit* Chartam ann. 1. Regis Chilperici II. apud Ducheſnium.

¶ RACANFREDUS *obtulit* Diploma ejuſdem Chilperici, apud Ducheſnium & Mabillon. Diplomat. pag. 385.

¶ ADO *juſſus obtulit* Præceptum ejuſdem Regis an. 717. apud Mabillon. p. 486. pro quo perperam legitur *Adonuſſus obtulit* apud Ducheſnium.

¶ CHRODEBERTUS *recognovit* Placitum ejuſd. Regis an. 716. apud Mabillon. p.485.

¶ ERMEDRAMNUS *recognovit & ſubſcripſit* aliud Placitum ejuſd. an. ibidem.

¶ RALDRAMNUS *Archicancellarius*, ſub Theodorico II. *ſexto anno Caroli Martelli* apud Ducheſnium.

¶ GRIMALDUS, ſub eodem Theodorico, apud eumdem Ducheſnium.

¶ CHALDO vel ALDO ſub eodem Theodorico apud Ducheſnium.

Digitized by Google

CHRODEGANGUS Abbas, Caroli M. *Referendarius* apud Hugon. Flaviniac. p. 106.

STEPANUS *Referendarius* Regis, ſub Philippo I. apud Guibert. l. 3. de Vita ſua c. 15.

Editum eſt vetus Placitum ſub Chlodoveo III. à viro doctiſſimo Jo. Mabillonio to. 4. SS. Ord. S. Benedicti pag. 619. [& lib. 6. de Re Diplom. p. 475] *cui interfuiſſe dicuntur Epiſcopi, viri inluſtres, Optimates, Comites, Grafiones, Domeſtici, Referendarii, ſcilicet Wiſolaicus, Aiglas, Chrodchesebius & Waldramnus,* deinde *Seneſcalci, & Comites Palatii.* Unde aliam ac diverſam plane fuiſſe eruitur Referendariorum dignitatem, à Cuſtode annuli regii, cujus cura plures ſpectare non potuit.

☞ Solebat unus eſſe cæteris præpoſitus, cui cura erat annuli regalis. Inferiores erant inſtar Notariorum, qui Carlovingis & Capetianis imperantibus, ſummis Cancellariis ſubdebantur. Vide Marculfum l. 1. Form. c. 25. & ibi Bignonium, necnon Mabillonium lib. 2. de Re Diplom. c. 11. & ſuo loco *Cancellarius.*

☞ Suos etiam *Referendarios* habuerunt Reginæ Francorum: *Urſicinus* quippe Referendarius Ultrogothæ & *Bobolenus* Fredegundis laudantur à Gregorio Turon. l. 5. c. 43. & l. 8. c. 32.

Referendarii dignitas obtinuit etiam apud Reges Anglo-Saxonicos. Charta an. 605. *Ego Augemondus Referendarius approbavi,* apud Spelman. Apud Guibertum l. 3. de Vita ſua c. 4. Gualdricus Epiſcopus Laudunenſis dicitur fuiſſe *Referendarius Regis Angliæ.*

☞ Eadem Referendarii, qui ſcribenda diplomata Notario dictabat, dignitas nota fuit Principibus Beneventanis, ut obſervat Mabillonius laudato c. 11. ex Italia ſacra to. 8. col. 589. 608. 609. 610. &c.

REFERENDARIUS in Eccleſia CP. Dignitas, de qua ſic Anaſtaſius ad VIII. Synod. act. 8. *Patriarcha CP. Referendarium quempiam ſemper habet, qui ejus Imperatori omnem denuntiat voluntatem: qui auditum in palatio ſemper habet ad referendum Imperatori, quæcumque ſunt Patriarchæ ac Eccleſiæ neceſſaria, per quem etiam Imperator, quod placet, Patriarchæ tranſmittit.*

REFERENDI CURIÆ, Qui extra ordinem referebantur à Principe in album Curiæ, & Senatoria dignitate donabantur, apud Senatorem l. 2. Ep. 41. lib. 3. Ep. 33. l. 4. Ep. 25. l. 6. Ep. 14.

¶ REFERERE, pro Referre. Gualterus Hemingford. de Geſtis Edwardi II. Regis Angl. ad ann. 1311. pag. 260. *Si autem dubium oriretur in ipſis, quod tunc Refereretur cauſa ad curiam.* Sic legi monet Cl. Editor Hearnius.

¶ REFERMATUS, Quaſi *Refirmatus,* Confirmatus, ab Italico *Rifermare,* Iterum firmare. Gualvaneus Flammeus apud Murator. to. 12. col. 1016. *Stantibus ſaproditis concurrentiis Urſus Kaviſtianus fuit in regimine Refermatus.* Iterum occurrit col. 1017.

¶ REFERRARE EQUUM, Equum denuo calceare, Gall. *Referrer.* Statuta Maſſil. l. 5. c. 52. *Pro ferrando equo quatuor den. de pede uno, & pro Referrando 1. (l. 11.) den. de aſino & aſina 11. den. de pede uno & pro Referrando 1. den. de pede.*

¶ REFERRE SE, Gall. *S'en rapporter.* Aliqua reſtare. Additiones ad Statuta Collegii Dainvillenſis an. 1383 apud Lobinell. to. 3. Hiſt. Pariſ. p. 514. *Certos redditus ... præfato Collegio aſſignavimus, ſicut per fundationem hujuſmodi capellaniæ præmiſſam clarius poteſt apparere, ad quam nos Referimus.*

REFERTOR, *auctor pulmentorum, à refercio, cis,* apud Papiam.

¶ REFESSARE. Vide *Reſeſſare.*

REFFARE, Rapere, ex Saxon. ræfan, i. rapere, ſpoliare, unde ræfan, rapina. ræfan vero ex reaf, veſtis, hinc *robare,* noſtris, *Rober, Deſrober,* de eo qui veſtem ſeu *robam* rapit. Lex Salica tit. 29. §. 6. *Si quis meſſem alienam per furtum metere, aut Reffare præſumpſerit, 500. denarios, qui faciunt ſol. 15. culpabilis judicetur.* [Codex Guelferbyt. MS. præfert *Repare*: quod ferri poteſt à Saxonico repen, Vellere, pro quo ſuperiores Germani *Reuffen* & *Rauffen* uſurpant, Eccardo teſte in hunc titulum, qui eſt 27. Pactus legis Salicæ.] Leges Henrici I. Regis Angl. c. 83. *Si quis mortuum Reſabit armis aut veſtibus, &c.*

¶ REFFORCIATUS, REFFORSARE. Vide *Reforſiare.*

¶ REFREDARE, pro *Refrenare,* Reprimere, coercere, Ital. *Refrenàre.* Statuta criminalia Saonæ cap. 21. *Ad Reffredandum quorumdam noxios appetitus, &c.*

¶ REFFUNDERE, Reſarcire. Vide *Refundere.*

¶ REFIBULARE, quod apud Juniores improbat Voſſius l. 4. de Vitiis ſerm. c. 20. & pro quo mavult, fibulam laxare, ſolvere, aut quid ſimile; legitur hac notione apud Martial. l. 9. Epigr. 28. *Refibulavit faber.*

REFICERE, ſeu *Corpus reficere,* Quieſcere, ſomno indulgere. Caſſianus libr. 3. de diurn. Oration. capit. 8. *Ut poſt excubias totius noctis duabus ferme horis Reficientes corpora ſua, nequaquam per totum diei ſpatium ſomni torpore marceſcant.* Infra: *Requie brevis hujus temporis pro totius noctis Refectione conceſſa.* Cap. 4. ejuſdem libri: *Reliquias horas (noctis) Refectioni corporum deputatas à majoribus invenimus.* Regula S. Iſidori c. 8. *Poſt vigilias autem uſque ad Matutinum Reficiendum eſt.* Vide *Refectio.*

¶ 1. REFIRMARE, Confirmare. Privilegium Monaſterii Craſſenſis tom. 1. Annal. Benedict. pagin. 700. col. 1. *Hoc privilegium à me factum & Refirmatum relegi & promptiſſima voluntate ſubſcripſi.* Occurrit eadem notione apud eumd. Mabillon. tom. 3. Analect. pag. 210.

¶ 2. REFIRMARE, Inſtaurare, denuo munire. Litteræ an. 1224. Hiſt. Mediani Monaſt. p. 313. *Dux mihi licentiam conceſſit Altampetram Refirmare, vel caſtrum alibi in terra mea ubicumque voluero firmare.*

¶ 3. REFIRMARE, Denuo obdere, occludere, Gall. *Refermer.* Miracula S. Aigulfi c. 6. *Armarium diſfirmavit, & tres calices inde rapiens, Refirmato armario, &c.* Vide *Firmare 6.*

¶ 4. REFIRMARE, Reficere. Epiſtola Guiberti Abb. Gemblac. ann. circiter 1182. apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 609. *Numquam in omni vita ſua extra refectorium ... comedere ... aut ſaltem bibere præſumat* (Abbas)... *Si autem in id ægritudinis decidat, ut eum lecto recipi expediat, tunc demum in camera ſua Refirmetur infirmorum more, poſita ante lectulum ejus menſula ſolus comedit, aſſiſtentibus miniſtris qui eidem deſerviant.*

¶ 5. REFIRMARE, Magis, vel denuo firmare, conſtabilire, Gall. *Raffermir.* Litteræ Ludovici Siciliæ Regis ad Carol. IV. Imper. *Communis exigebat decentia & expedientia ſuadebat, quod Refirmata utrotumque caritas ad votiva incrementa proficeret, & turbationis olim exortæ Reliquias diſpoſitiva ſinceritate deleret.*

¶ REFITERI, *Iterum vel retro fateri vel negare,* Johanni de Janua; *Regehir ou nier,* in Gloſſis Latino-Gall. Sangerm.

REFLATARE, *Reſpirare; ſpirare.* Ita Gloſſæ MSS. ad Alexandrum Iatrosophiſtam lib. 1. Paſſionum cap. 103. *Sublata plenitudine natura levior efficitur, & minorata ea facilius Reflatat.*

REFLETUM, REFLECTUM, vox foreſtariorum. Inquiſitio de forisfactis in foreſtis Regis, in Additam. ad Matth. Paris: *Inquirendum eſt etiam, quantum veſtu-*

Digitized by Google

veſtura ſingulorum boſcorum & Refletorum prædicto modo valuit, antequam aſſarta illa facta fuerunt. Eadem habet Fleta lib. 2. cap. 41. §. 38. niſi quod *reflectorum* præfert.

REFLORATIO, *Deliberatio*. Papias. F. *Delibatio*.

¶ REFLORITIO dicitur de arboribus, quæ ſecundo floruerunt, apud Bernard. *de Breydenbach* Itin. Hieroſol. pag. 311.

REFLUCTUARE, Refluctatio. V. *Refatare*.

REFLUXIO Maris, Mora judiciaria, quæ mercatoribus extraneis litigantibus dari ſolebat. Leges Burgor. Scoticorum cap. 134. §. 3. *Et ille homo, ſuper quem invenit plegium, attachiabitur ad reſpondendum ipſi infra tertiam* Refluxionem *maris, ſive ulteriori dilatione, ſcilicet infra unum diem, & unam noctem*. Iter Camerarii Scotiæ cap 39. § 52. *Si Bailivi fecerunt breviare aliquas querelas inter burgenſem & mercatorem, poſt tertiam maris Refluxionem, per dilationem voluntarie*.

REFOCILLANTIA, in Decreto Synodali Lambethenſis Concilii an 1351. *Ad ſolatium & Refocillantiam ſuorum corporum, &c.*

¶ REFOLLARE dicuntur ſtagna, quorum aquæ aggere & obſtaculo retentæ exundant ruuntque per prata viciniora. Charta ann. 1198. apud Lobinellum to. 2. Hiſtor. Britan. col. 324. *De ſtagno de Marſill. ita proviſum eſt, quod tantam & non amplius Refollabit quantum vetus Refollabat, & ſciendum eſt, quod alter eorum ſuper alterum ſe creſcere non poterit*.

¶ REFONDARE. Vide infra *Refundare*.

¶ REFORCIATUS, Reforcium. Vide infra *Refortiare*.

1. REFORMARE, Reſtituere, reddere. *Reformare debitum*, apud Sidonium l. 4. Ep. 24. Ita utuntur Lex 9. Cod. Th. de Deſertorib. Lex 15. de Piſtorib. eod. Cod. &c. Decretio Chlotarii Regis c. 12. Concil. Aurelian. II. can. 14. Turonenſe II. c. 26. Pariſienſe I. c. 3. Lex Wiſigoth. l. 7. tit. 3. §. 4. l. 8. tit. 3. §. 13. l. 9. tit. 1. §. 1. 9. tit. 3. §. 4. l. 11. tit. 3. §. 4. Lex Burgund. tit. 29. §. 1. tit. 41. §. 1. tit. 49. §. 2. tit. 77. § 1. 3. Lex Bajw tit. 11. c. 3. Lex Ripuar. tit. 66. Capitula Caroli M l. 5. c. 204. l. 6 c. 151. Regula S. Fructuoſi c. 10. &c.

¶ 2. REFORMARE, Statuere, ſancire. Chronicon Parmenſe ad ann. 1287. apud Murator. tom. 9. col. 811. *Per Concilium extitit Reformatum de dando eis 200. libras Parmenſes*. Et ad ann. 1295. col. 832. *Per dominum Poteſtatem prædictum & tunc capitaneum, & per anzianos omnes, Reformatum fuit, quod omnes banniti Communis Parmæ propter maleficia, cujuſcumque conditionis eſſent, cancellarentur & extraherentur de omnibus bannis & condemnationibus eorum gratis, ſcilicet illi de parte Eccleſiæ & non alii*. Vide infra *Reformatio*.

¶ Reformare Responsum, Reſpondere. Literæ Civitatis Lubec. ad Henricum Angl. Regem ann. 1403. apud Rymer. tom. 8. pag. 288. col. 1. *Deſideramus etiam veſtrum benignum reſponſum ſuper hiis nobis Reformari*.

REFORMARI, Reconciliari. Albertus Argentin. pag. 125. *Ex quo ipſe* Rex *contra Principem movebatur, juramento affirmans publice, ſe nunquam* Re*formaturum eidem*. Occurrit non ſemel apud ejuſce ævi Scriptores.

¶ REFORMATIO, Conſtitutio, ſanctio, quæ diſciplinam civilem ſpectat. Chronic. Parmenſe ad ann. 1308. apud Murator. tom. 9. col. 870. R*ibaldi & aliæ viles perſonæ aſcenderunt palatia* Communis *vetus & novum ..... & omnes libros bannorum, & taſchas maleficiorum, & actorum veterum & novorum, &* Re*formationem* Communis *& populi Parmæ, & condemnationum, exiſtentes ibi in ipſis domibus & palatiis, fractis omnibus archibanciis, univerſaliter abſtulerant, & fregerunt, & dilacerarunt, &c.* Statuta Cadubrii lib. 1. cap. 74. *Tempore quo elligitur Vicarius, elligatur & elligi debeat per conſilium generale unus Notarius, qui ſit Cancellarius curiæ & communis Cadubrii, qui regiſtrare debeat omnes literas ... & proviſiones, & Reformationes, ſtatuta & ordinamenta Cadubrii*. Vide *Reformare* 2.

¶ REFORMATIONES, Inquiſitiones *Reformatorum* in provincias miſſorum, de quibus mox. Literæ Philippi VI. Franc. Regis an. 1340. tom. 3. Ordinat. Reg. p. 235. *Reformationes ſuper uſuris & quibuſcumque aliis exceſſibus ceſſabunt, niſi contra officiarios dictæ civitatis* (Condomi;) *Reformatoribus jam miſſis & deinceps mittendis, reformandi, inquirendi & procedendi contra dictos Conſules, Univerſitatem, cives & vicinos, poteſtatem omnimodam precludentes*.

¶ REFORMATOR, Judex in provincia ſubs Rege præter ordinem miſſus, qui de omnibus exceſſibus atque delictis cognoſcebat, *proditionis & læſæ majeſtatis caſibus duntaxat exceptis*, ut habetur in Literis Johannis Fr. Regis an 1351. to. 2. Ordinat Reg. p. 482. & aliis an. 1353. ibid. pag. 521. 522. 525. & 526. *Quibus literis facultas etiam datur Priori S. Martini de Campis pro criminibus aliis quibuſcumque financias recipiendi, creandique notarios, recipiendique financias de rebus per innobiles à nobilibus, ſeu perſonis eccleſiaſticis, à quibuſcumque & quomodolibet acquiſitis. Item, Univerſitatibus locorum dandi & concedendi privilegia & libertates ... necnon Conſulatus & Syndicatus, nundinas & mercata ... & alia privilegia abſque regio & alieno præjudicio concedendi. Item, compellendi realiter & de facto omnes & ſingulos receptores regios, tam ordinarios quam extraordinarios, collectores & ſubcollectores decimarum, magiſtros & gardiatores vectigalium & portuum ſeu paſſagiorum, & commiſſarios quoſcumque ad tradendum, reddendum clare & ſpecifice omnes partes receptarum & miſſionum ſuorum, & ex cauſa. Item, procurandi & habendi generaliter, modis & viis quibus licite fieri poterit, financias & compoſitiones, quæ pro quibuſcumque cauſis ordinariis & extraordinariis haberi poterunt, & ſuper hiis & dependentibus ex iiſdem, inquirendi contra quaſcumque perſonas de criminibus & exceſſibus quibuſcumque, eaſque puniendi & abſolvendi, ſecundum quod cauſarum merita exigent, &* dicto Priori *videbitur, juſtitia mediante*. Hæc præcipua fuere munia Bertrandi Prioris ſupradicti, Conſiliarii Regis, qui *ab eodem* Rege erat *in tota lingua Occitana* Refformator *generalis deſtinatus*, ut legitur in Literis ann. 1351. ibid. p. 475. Adde p. 476. 520. & 525. necnon Literas Caroli Johannis Francorum Regis primogeniti ann. 1356. tom. 3. Ordinat. pagin. 112. ubi confirmantur *Ordinaciones factæ circa abreviacionem litium, & quarumdam aliarum rerum utilitatem publicam multimode concernentium, per* Robertum *de Cerniaco* (melius pag. 113. *Charniaco*) *Militem, olim* R*eformatorem ad partes iſtas* (Occitanas) *deputatum per regiam Majeſtatem*, ſcilicet per Philippum VI. ut patet ex duabus Ordinationibus ejuſdem Roberti ann. 1341. editis tom. 2. pag. 169. 170. & 171. Si plura cupis de Reformatoribus in varias provincias pro diverſis cauſis abs Regibus noſtris identidem delegatis conſule Indicem Domini *Secouſſe* ad calcem tomi 3. Ordinat. Reg. v. *Reformateur*. Vide etiam ſuo loco *Inquiſitores*.

¶ REFORTIARE, Denuo vel amplius munire, Ital. R*iforzare*, Gall. R*enforcer*. Annales Mutin. an. 1241. apud Murator. to. 11. col 61. *Mutinenſes Refortiaverunt dictum caſtrum*. Vide *Fortiare* in *Fortia* 3.

Digitized by Google

¶ Refforſare, Eadem notione. Editum Johannis Regis Franc. ann. 1361. to. 3. Ordinat. p. 498. *Concedimus quod villæ Montiſpeſſulani, Anicii & aliæ, . . . ad finem quod habeant . . ., de quo eorum muros ſeu mœnia, fortalitia reparare, ædificari* (melius in alio exemplari *ædificare & Refforſare* . . *poſſint*, &c.

¶ Refortiata Moneta dicitur illa, quæ ad pejorem minuſque adulteratam materiam revocatur; hinc *ſolidi Reforciatorum*, in Charta ann. 1308. in Inſtrum. Gall. Chr. to. 3. col. 220. Alia ejuſd. anni ex Archivo S. Victoris Maſſil. *Concedimus 12. libras Reforciatorum in ſubſidium*. Statuta MSS. Eccl. Aquenſis: *Ad valorem decem librarum Reforciatorum*. Index Provincialis jurium è MS. D. *Brunet* fol. 118. *Item l'obrador que ten Eſtrus Gayrant 17. ſ. 6. den. de Refforſatz*. Vide *Moneta fortis*.

¶ Reforcium, Subſidium, auxiliares copiæ, Ital. *Riforzo*, Gall. *Renfort*. Chronicon Veron. ad an. 1366. apud Murator. tom. 8. col. 658. *Petrus Rex Cypri fecit ſuum Reforcium & maximum apparatum, & cum ſuis navibus profectus eſt*.

¶ Reforciatus, Eadem notione. Securitas data Benedicto XIII. per Cardinales an. 1399. apud Marten. to. 7. Ampliſſ. Collect. col. 645. *Ubi autem præfatus dominus Benedictus à ſe abjiceret gentem armigeram, quam habet in palatio, & diligentiam debitam faceret de abjiciendo Reforciatum Dagout, illos homines armorum qui ſunt in Tailladis & alibi nomine ipſius, & de faciendo quod hos omnis ceſſare viam facti & guerræ*, &c. Et mox: *Si vero circa hujuſmodi diligentiam inter ipſum dominum Benedictum & præfatos dominos Cardinales altercatio orietur occaſione guerræ, quam faceret & moveret Reforciatus Dagout, & ſui, vel alii nomine ipſius domini Benedicti, contra ſupra nominatos dominos Cardinales collegialiter & ſingulariter, ſeu aliter*, &c.

¶ REFORTIFICARE, Idem quod *Refortiare*. Jacobi de Layto Annales Eſtenſes apud Murator. to. 18. col. 1023. *Fuit Refortificatus paſſus optimis ſtellatis & ponte atque armatis navigiis*.

REFORTIUNCULA, Parva munitio. Vide ſupra *Fortia* 3.

¶ REFORZARE, Fortius efficere, firmare, Italis *Riforzare*, Gall. *Reforcer*. *Facta ſunt fortiora*, *id eſt*, *Reforzata*, apud Sanutum libr. 2. part. 4. cap. 8. Vide *Refortiare*.

¶ REFOSSUM, Exterior foſſa circumdans primam arcis foſſam, Ital. *Rifoſſo*. Petrus Azarius in Chronico tom. 16. Muratorii col. 355. *Obſeſſores aggreſſionem fecerunt, & projectis lignis in circibus in pluribus partibus, Refoſſum ſubito tranſierunt, & foſſatum ſiccum penetrantes, ad palancatum cum uncinis ferreis acceſſerunt*, &c. Vide *Foſſum*.

¶ REFRACTATIO, Oppoſitio, qua quis alicui refragatur. Hanc vocem ſubſtituendam eſſe opinatur Gothofredus in lege 2. Cod. Theod. de Cenſitoribus, ubi habetur, *retractatio*. Commentarium conſule in hanc legem.

¶ REFRAGABILIS, *Cui poteſt reſiſti*, Johanni de Janua; *a qui l'en puet reſiſter*, in Gloſſis Lat. Gall. Sangerman.

¶ Refragabilitas, *Reſiſtance*, in iiſdem Gloſſis, ex eodem Johanne de Janua. Vide mox *Refragatio*.

¶ Refragabiliter, Eidem de Janua, Modo, cui contradici poſſit. Ratherius Veron. l. 3. Præloquiorum apud Marten. to. 9. Ampl. Collect. col. 869. *Nunc vero cum verbo veritatis, nil temere; nil Refragabiliter promittentes, illud dictum audis, quod rogo effugium audis?*

¶ REFRAGANEUS, Qui refragatur, repugnat. Epiſtola Arnulfi Lexovienſis Epiſcop. ad S. Thomam Cantuar. to. 2. Spicil. Acher. p. 489. *Quorum fulciri ſuffragio debuiſtis, à vobis velut facto agmine diſceſſerunt; gaude maxime nominis ſui rationem deberent agnoſcere; & ſe vobis ſuffraganeos, non Refraganeos, exhibere*.

REFRAGARE, Refragari, Contradicere, repudiare, ἀποψηφίζειν, [ἀντιλέγειν, ἐναντιοῦσθαι, ἀντιστασιάζεσθαι, ἀντικεῖσθαι,] in Gloſſ. Lex Ripuar. tit. 59. § 2. *Et ſi quis in poſterum hoc Refragari vel falſare voluerit*, &c. Formula 58. Lindenbrogiana; *Propterea hanc Epiſtolam tibi fieri vel firmari rogavi, ut nullo tempore aliquis de heredibus meis ſeu proheredibus hanc convenientiam inter nos factam immutare vel Refragare non poſſit*. [Charta ann. circiter 876. inter Probat. novæ Hiſtor. Occit. to. 1. col. 129. *Si . . . qualibet ulla intromiſſa perſona, quæ contra hanc venditionem venire, aut eam Refragare præſumpſerit*, &c.]

Refragatio, Contradictio. [Gloſſæ Lat. Græc. *Refragatio*, ἀντιδίκησις, ἀντιλογία, ἀντιμάχησις, ἀντίρρησις, ἐναντίωσις, ἀντίταξις.] Vetus Charta in Chronic. Reicherſperg. *Nulla debeant à nobis Refragatione turbari*. [Adde Chartam Dagoberti Regis Franc. an. 639. apud Miræum to. 1. p. 123. col. 2. aliam Theodorici II. an. 722. ibid. p. 128. col. 2. aliam an. 1044. apud D. *Calmet* to. 2. Hiſtor. Lothar. col. 419. &c. Utitur etiam S. Auguſtinus Epiſt. 177.]

¶ Refragator, Qui refragatur, contradicit, adverſatur, Tertull. adv. Gnoſticos c. 1. *Omnes martyriorum Refragatores ebulliunt*.

Refragium, Refragatio, ἀποψήφισις. S. Ambroſius enarrat. in Pſ. 104. *Si quis ipſa introſpiciat rerum negotia, cognoſcet, quanta ſapienti adjumenta, & quanta in ipſis inſipienti Refragia ſint*. Adrevaldus l. 1. de Mirac. S. Benedicti c. 6. *Legatis itaque directis ab Antiſtite abſque qualibet Refragio*, &c. [Utitur etiam Interpres Egeſippi. Vide Gronovii Obſerv. in Eccleſ. Script. c. 21.]

¶ REFRANGERE, pro *Refringere*. Gloſſæ Lat. Gr. *Refrango*, ἀνοίγω, ἀνακλάω.

¶ REFRECIARE, Vallos reficere, reſtaurare, Gall. *Reparer les paliſſades*, à Gallico *Fraiſer*, Paliſ cingere, munire. Vide locum in *Freciare*.

¶ REFRENDARE, an Referre, Gall. *Rapporter*, Ital. *Refrendare*? Concilium Mexicanum ann. 1585. inter Hiſpanica tom. 4. p. 318. *Iidem ſententiæ* (executores eccleſiaſtici) *ad Refrendandum mandata auxilii brachii ſecularis à judicibus & officialibus data, ad eaque exſequi faciendum una cum executore ſeculari*. Vereor ne mendum ſit in hac voce?

¶ REFRESCAMENTUM, Commeatus, Gall. *Rafraichiſſement*, Ital. *Rifreſcata*. Chronicon Andreæ Danduli apud Murator. tom. 12. col. 371. *Veneti in Nigroponte ſumto Refreſcamento Venetias redeunt*. Chronicon Dominici de Gravina ibid. col. 595. *Refreſcamentum petimus pariter & vinum, hordeumque pro equis denario noſtro*.

¶ REFRESCARE, Gall. *Rafraichir*, Ital. *Rifreſcare*, Hiſpan. *Refreſcar*, Refrigerare, adaquare. Charta ann. 1223. MS. *Beſtie civium Arelatenſium . . . non habebant abeuratoria vel vias, per quas poſſent ire licite cauſa bibendi & Rafreſcandi ad Rhodanum*. Chronicon Dominici de Gravina apud Murator. tom. 12. col. 655. *Ubi unam ſtatim Refreſcando equum per maximas horas duas*, &c. Hoc eſt, equo pabulum præberem. Vide *Refriſcare*.

¶ REFRETORIUM, mendoſe, ut videtur, pro *Refectorium*. Charta Odonis Abb. S. Dionyſii ann. 1231. è cod. MS. B. M. de Argentolio: *Statuimus, quod fratres ibi manentes pro pitantia de campanella Refretarii*

com-

comparanda habeant ſinguli tres ſolidos ... Si autem uno die minus quam tres ſolidi expendi contigerit, alio die expendatur ſicut videbitur expedire, neque de hoc aliquid tollatur Refretorio, *vel pro priore vel pro alio extra* Refretorium *comedente*.

¶ REFRIGERARE, Requieſcere. Vetus Interpres S. Irenæi l.1. cap.7. num.1. *Juſtorum quoque animas Refrigerare & ipſas in medietatis loco*. Ubi Irænæus habet ἀναπαύεσθαι; quod verbum vertere ſolet Interpres per *Refrigerare* paſſive ſumtum. Vide n.5. & c.29. novæ edit. n.3. l.2. c.24. n.1.

¶ REFRIGERATIVUS, Refrigerans. *Spargendo pavimentum herbis Refrigerativis*, id eſt, viridibus, recens collectis & refrigerantibus, in Regula Toribii Archiepiſc. Limæ, tom.4. Concil. Hiſpanic. pagin. 671.

¶ REFRIGERIUM, Locus ad refrigerandum aptus. Pſalm. 65. 12. *Tranſivimus per ignem & aquam: & eduxiſti nos in Refrigerium*. Sæpius occurrit in Scripturis, idemque eſt quod Solatium, quies, ſaturitas. Vide Sap. 2. 1. & 4. 7. Iſai. 28. 12. Jerem. 6. 16. Act. 3. 20. *Refrigerium pauperum*, in Epiſtola Juſti Epiſcop. to.2. Concil. Hiſpan. p. 273. *Refrigerium & amœnitas loci*, in Chronico Novalic. l.2. c. 5. apud Murator. to. 2. part. 2. col. 703. Charta ann. 1228. apud D. *Calmet*. to.2. Hiſt. Lothar. col. 441. *Quotieſcumque opus fuerit, homines Ducis in caſtro meo habebunt Refrigerium*, id eſt, *Procurationem poſtum*, cibum & potum, Gallis *Rafraichiſſement*. Utuntur etiam Tertullianus, vetus Interpres S. Irenæi pro Græco ἀνέσει, Oroſius & alii Scriptores Eccleſiaſtici.

¶ REFRIGESCENTIA, Refrigeratio. Tertull. de Anima c.43. *Sed non Refrigeſcentiam admittam, aut marcorem aliquem caloris*.

¶ REFRIGIDARIUM, Locus aptus captandæ refrigerationis. Acta S. Ottonis, tom. 1. Julii pag. 389. *Quando in umbraculis & Refrigidariis ſuis ſoporantur homines*.

¶ REFRISCARE, Reficere, Gall. *Rafraichir*. Tractatus ann 1428. apud Rymer. tom. 10. pagin. 390. col. 1. *Nullas ... de partibus Flandriæ ducet ... victualia ad .... Francos .... cauſa adjuvandi*, Refriſcandi *aut confortandi eos contra Regem Angliæ*. Vide ſupra *Refreſcare*.

¶ REFRIXIO, Refrigeratio. Gloſſæ Lat. Græc. & Græc. Lat. *Refrixio*, περίψυξις.

REFRONTARE. *A fronte repellere*. Gloſſ. Lat. MS. Reg. cod 1033.

¶ REFUGA, Qui confugit ad Eccleſiam, in Codice tit. 12. de iis qui ad Eccl. confug. leg. 6 § 1. *Sed ſi quidem ipſi Refugæ appareant in Eccleſia publice, & ſe in ſacris locis offerant quærentibus conveniendos, ipſis ſervata locis reverentia, judicum, quibus ſubjacent, ſententiis moneantur, reſponſum daturi, quale ſibi quiſque perſpexerit convenire*. Vide Refugium.

Refuga, Deſertor, quomodo miles *refuga* dicitur in lege 21. Cod Th. de Tironibus. Iſo Magiſter in Gloſſis ad Prudentium lib. Periſteph. hymn. 1. *Deſuga, vel Refuga, vel Perfuga vocatur, qui unum reliquit, & ad alium confugit*. Auctor Mamotrecti ad 2. Eſdræ cap. 2. *Refugæ, qui refugit dominium aliorum*. Hinc *Refugæ* dicti, qui à vero Dei cultu diſcedunt. Gloſſ. Lat. MS. Regium: *Apoſtata, Refuga*. Hac voce utuntur lex 6. Cod. Th. ne ſanctum Bapt. iteretur, Ulpianus & Marcellus JC. Lucifer Calaritanus l. 1. pro S. Athanaſio, S. Zeno Veronenſis ſerm. de Somno Jacob, S. Hieronymus in Epiſt. ad Algaſiam quæſt. 2. Tertullianus de Habitu muliebri c.5 & 1. contra Marcionem, Prudentius Ode 1. Periſteph. S Auguſtinus lib. 20. de Civit. Dei cap. 19 S. Pacianus in Exhortat. ad pœnitentiam, S. Valerius de Genere Monachor. Hiſtor. Miſcella in Conſtantino M. & alibi, Flodoardus l 14. Carm.8. [l.1. Hiſt. Rem. c.11. & 24. lib.3. c.18.] Nicol. Trivettus in Chron. an.129. &c.

Refugani Monachi, pro *Refugæ*, in Concilio Legionenſi an. 1012. cap. 3. *Decrevimus etiam ut nullus contineat ſeu concedat Epiſcopus Abbates ſuarum Diœceſeon, ſive Monachos, Abbatiſſas*, Refuganos, *ſed omnes permaneant ſub ditione ſui Epiſcopi*.

¶ Refuganes, Refugantes. Concil. Compoſtell. ann. 1056. can. 3. *Omni Eccleſiæ intra 72. dextros nullus laicus, vel mulieres, nec* Refuganes *fortem habeant .... Refugantes, qui ordines Eccleſiæ dimiſerunt & uxoribus ſe ſociaverunt dimittant eos, & in confeſſionem intrent*. Forſitan utrobique legendum *Refugantes*.

¶ REFUGARE Animalia, Feras venando retrudere. Vide *Fugare* in *Fuga*.

REFUGATA. Gloſſ. Gr. Lat. *Refugata*, ἀποτεσία. Ita habet MS. codex, ubi editus, *Refuga*.

REFUGERE, pro Fugere, apud Gregorium Mag. lib.3. Epiſt.6.

REFUGIUM, Aſylum, immunitas Eccleſiæ. Tabularium Landavenſe in Monaſtico Anglic. tom. 3. pag. 192. *Cum omni ſua libertate, & cum Refugio Eccleſiæ ſancti Petri de Landavia*. Alibi: *Datæ ſunt iſtæ Eccleſiæ cum ſuis dotibus & territoriis omnibus, & omni dignitate ſua, & privilegio, & libertate, & Refugio, & omni communione incolis, in campo & in ſilvis, in aqua & in paſcuis, & à regibus prædictis S. Teliano, & omnibus Epiſcopis Landavenſis Eccleſiæ*. Adde pag. 194. 201.

Refugium. Charta Caroli C. ann. 23. Ind. 10. in Tabulario S. Dionyſii num. 31. *Villam quoque Madriniacum in pago Morvienſi ſitam eis attribuimus, quam eiſdem fratribus per noſtræ largitionis præceptum ad cellam conſtruendam, & locum Refugii dudum conceſſerunt*. [Charta ann. 1150. è Tabulario Majoris monaſterii: *Manſionem aut* Refugium .... *conceſſit*.] Sanct. Hieronymus de locis Hebraicis: *Maſareth, in qua ſedit David, unac deſerta, pro quo Aquila interpretatur munitiones, Symmachus Refugia, Theodotion ſpeluncas*.

Refugium. Vetus Inquiſitio in Regeſto Philippi Auguſti Herouvalliano fol. 29. *De Comitatu Augi tenet ... communes vias foreſtæ & herbagia communia uſque ad foreſtam. Tenet &* Refugium *terræ ſuæ*.

REFULLUS, pro *Refluxus*, Gallis, *Reflux*. Monaſticum Anglic. to.2. p.913. *Cum* Reduadatione *aquæ, & octodecim pedes ultra* Refullam *aquæ, pro voluntate dictorum Monachorum*. [*Refouler* notum eſt in locis maritimis pro *Refluere*. Vide *Refollare*.]

¶ REFUNDARE, A fundamentis reſtaurare. Epiſtola Andreæ de Marinis ad Rupertum Rom. Regem, apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 1697. *Ita ut aſſore difficilius pene crediderim diſtricta reformare poſſe, quam ad reſtitutionem uſque* Refondare *dejecta*. Melius in Onomaſtico ad calcem tomi 5. *Refundare*.

¶ REFUNDERE, Reparare, reſarcire, reſtituere. Literæ ann.1403. apud Rymer. tom.8. p.287. col.1. *Reſtituant in effectu, ſuaque dampna Refundant*. Charta Comitatus Marchiæ an 1406. *Promittentes dictæ partes ... ad invicem, quotenus quamlibet ipſarum tangit ... emendare, ſolvere, Reffundere ac etiam reſarcire omnia dampna, intereſſe, ſumptus, miſſiones, dependita, &c*. In leg.3. Codicis de fundis patrimon. *Refundere*, idem eſt quod Fundum reddere, poſſeſſionem dimittere. Plinius Paneg c.31. *Refundimus Nilo ſuas copias*, hoc eſt, reſtituimus, reddidimus.

¶ Refusio, Effuſio, Gall. *Epanchement.* Macrob. lib.1. Saturn. c. 21. *Pluvialis copia eſt Rufuſio humoris ad ſupera tracti.*

¶ Refusio, Reſtitutio. Concordia an.1290. apud Ludewig. to.5. Reliq. MSS. p. 61. *Prepoſitus & conventus Eccleſie ſepedicte det 15. marcas albi argenti in Refuſionem hujuſmodi dampnorum Johanni prelibato.* Diploma Caſimiri Reg. Poloniæ ann.1356. ibid. pag. 498. *Galeatos, quos in adjutorium nobis deſtinare tenetur; ſuis ſumptibus & expenſis ac* Refuſione *damnorum, debeat ſine dolo reſpicere, donec dicti limites ad dominium noſtrum fuerint reverſi.* Charta ann.1392. apud Meneſtesium Hiſt. Lugdun. p.57 col.2. *Quod Baillivi Matiſconenſes in ſuis primis aſſiſis obſervare prædicta tenerentur ſub pœna* Refuſionis *expenſarum, damnorum, intereſſe Archiepiſcopo Lugdun. &c.* Literæ ann. 1403. apud Rymer. to. 8. p. 297. col. 2. *Concedentes ei plenam & liberam poteſtatem & mandatum ad emovendum, extorquendum & proſequendum dicta ablata, ſi extant, aut Refuſionem pecuniarum dicta ablata integre compenſantium.* Chriſtophori Mulleri Introductio in Hiſtoriam Canoniæ Sand-Hippolyt. apud R. Duellium to. 1. Miſcell. p.336. *Recolenda ergo hic, quæ paulo ante de Refuſionibus bonorum noſtrorum à Tatavienſibus factis prænotavimus.*

¶ Refusio, in quibuſdam Eccleſiis cathedralibus & collegiatis dicitur quidquid ex aſſignatis ſibi poſſeſſionibus redditibuſve in communem arcam communibus uſibus deſtinatam, quotannis referre debent earumdem Eccleſiarum Canonici aliique Beneficiati. Conſtitutio Gregorii X. PP. pro Capitulo Lugdun. inter Statuta ejuſd. Eccl. ex MS. Coiſlin. *Statutum eſt in eadem eccleſia juramento vallatum, ut tam perſonatus & dignitates in dicta Eccleſia obtinentes & canonici, quam alii beneficiati ſive beneficiandi ejuſdem eccleſiæ, qui terras, poſſeſſiones & obedientiarias, aut redditus & proventus ipſius eccleſiæ in portionibus aſſignatis à vobis, vel etiam aſſignandis, per quaſcumque diviſiones, ſub annuo cenſu ſeu Refuſionibus certæ pecuniæ, bladi ſeu cujuslibet alterius rei obtinent, pro pagamentis, quæ Paya vulgariter nuncupatur, refectoriis, anniverſariis, fabrica ejuſdem eccleſiæ, aceleemoſynis faciendis ab eis, niſi cenſum aut* Refuſionem *hujuſmodi ... terminis conſtitutis exſolvant, ex tunc in choro, aut in capitulo, aut refectorio, ſeu ad tractatus communes canonicorum ipſius Eccleſiæ minime admittantur.* Compoſitio facta ſuper vicedominatibus Eccleſiæ Cabilon. inter Epiſcopum & Capitulum an.1297. in Inſtr. novæ Gall.Chron. to.4. col.253. *Dictos redditus impoſitos prædictis vicedominatibus in burſa capituli ſolvere tenebuntur, ſub eodem modo, forma, pœna & conditione, ad quas tenentur in* Refuſionibus *& pecuniis, quas debent pro ſuis terrariis & præbendis.*

☞ Similis mos etiam viguit in Monaſterio Inſulæ Barbaræ, ubi monachi ea exercentes officia, quibus certi redditus erant annexi, *Refuſionibus* etiam erant obnoxii, ut diſcimus ex Charta Guillelmi de Burgo Officialis Lugdun. ann.1322. tom. 1. Materiarum ejuſd. Monaſt. p.203. *Ordinaverunt quod dictus Camerarius, qui nunc eſt, ſolvere teneatur omnia & ſingula ſuper & infra ſcripta ad terminos ordinatos & ſtatutos ſub pœnis in Statutis dicti monaſterii ordinatis & ſtatutis, quas non ſolventes* Refuſiones, *quæ debent fieri dicto monaſterio & conventui.* Hujuſmodi *Refuſiones* ibidem obtinuerunt poſt ſæculariſationem à Paulo III. PP. factam an.1549. eod. tom. p.264. *Ipſique* (Canonici) *prioratus & alia beneficia ab eodem monaſterio dependentia obtinentes, reſponſiones, etiam Rufuſiones & librationes nuncupatas, & alia onera per eos in dicto monaſterio fieri & ſupportari ſolita, in omnibus & per omnia, periude ac ſi ſuppreſſio & creatio prædicta facta non fuiſſent, faciant & ſupportent.*

¶ Refussio, perperam pro *Refuſio*, Reſtitutio. *Sub pœna Refuſſionis expenſarum, damnorum & intereſſe præſentium & futurorum*, in Schedula ann. 1546. apud Rymer. to.15. p 102. col.1.

¶ Refusoriæ Litteræ, Sidonio l. 9. Epiſt. 10. Quibus aliquid refunditur ſive liberaliter effunditur, ut interpretantur viri docti. Vide Voſſium l.5. de Vitiis ſerm. c.41.

REFUTARE, Reſpuere, rejicere, repellere, aſpernari, renuere. Gloſſ. Lat. MS. Reg. *Refutat, reprobat, renuit, negat.* Ugutio: *Refutare, recuſare.* Gloſſ. Gr. Lat. Ἀποβάλλω, *Abjicio*, *Refuto.* Ἀπαναίνομαι, *Refuto, rejicio.* Διαπτύομαι, *refuto.* [Vetus Interpres S. Irenæi l.3. c.14. n.3. *Si autem quis Refutet Lucam, quaſi non cognoverit veritatem, manifeſtus erit projiciens Evangelium, &c.* Utitur alibi, ubi S. Irenæus habet παραιτούμενος.] Victor Utic. l.1. *Maxima namque jam Deo ſacrata humanas nuptias Refutabat.* Lambertus Ardenſis: *In Genuenſem terram accedere omnino Refutavit.* Alibi: *Non audens omnino Comites Refutare petitionem.* Adde p.162. [Charta ann.1064. è Tabulario S. Victoris Maſſil. armar. Rhuten. n. 8. *Niſi forte michi placuerit, Domino inſpirante, ut ante me & ipſum manſum cum alio habere, Refutando ſeculum, jam dicto monaſterio donem.*] Marbodus Redonenſis Epiſc. in Vita S. Theophili:

Ut flectat mentem, laudet magis omnipotentem,
Conſilium mutet, nec pontificare Refutet.

Domnizo l.1. de Vita Mathild. c. 5.

.... Scelus hoc, ne funditus urar
Igne ſub obſcuro, ſperno penituſque Refuto.

[Charta Philippi Aug. pro Atrebatenſibus: *Qui duobus vel tribus ſcabinis treugas Refutaverit, 60. libras perdet ... Qui pacem & concordiam, quam ſcabini conſiderant, Refutaverit 60. libras perdet.* Conſtitutiones Cluniac. an.1031. è MS. B. M. Deauratæ *Nullus Prior ... monachum ad ſe pro morando tranſmiſſum ... Refutet aut remittat.* Conſtitutiones Eccl. Valent. to. 3. Concil. Hiſpan. p. 507. col. 2. *Chriſma vetus & oleum penitus Refutentur & ponantur in lampade, &c.*]

Refutare Testem, in Capitulis ad Legem Salicam tit.2. c 4. Adde Gregor. M. l.4. Dial. c.11. Rodericum Tolet. l.6. c. 10. &c. Utuntur etiam Latini Scriptores. Vide Stephanium ad Saxonem Grammatic pagin. 69.

¶ Refutare Crimen *contra* aliquem, Eum criminis rurſum arguere, ei crimen denuo impingere, imputare. Literæ Johannis de Thurena de electione Benedicti XIII. Antipapæ an.1429. apud Marten. to.2. Anecd. col.1728. *Contra eumdem dominum Benedictum eadem crimina, quæ in Piſano conventiculo, de quibus ſe purgaverat canonice in dicto concilio generali Perpiniani convocato & celebrato, Refutaverunt, & duas hæreſes eidem domino Benedicto contra veritatem facti & juris impingere auſi ſunt.*

Refutare, Rem dimittere, & in alterius jus transferre. Arnulphus Lexov. in Epiſt ad Alexandrum PP. p.41. *Quarum (cauſarum) cognitioni D. Willelmum Pariſienſem S. R. E. Cardinalem contigit intereſſe, ipſoque præſente prædictus Theſaurarius omnes querimonias quas habebat, Refutavit in manibus judicum, & quod eas adverſum me non moveret, fide corporaliter interveniente firmavit.* [Chronicon Farfenſe apud Muratorium to.2. p.2. col.4.9. *Item in Sabinis Hugo Abbas recepit caſas 11. id eſt Saliſanum & Groſſianum, quas Refutaverunt Adam filius Azonis & Bucco filius ejus ... item res, quas Refutavit Lupo filius Bertę, & alias res Creſcentii & Dodonis filiorum* Roccionis.] Charta Theobaldi

Digitized by Google

baldi Epiſc.Pariſienſ. an. 1148. *Decimam de ſancto Brictio, quam diu injuſte tenuerat, ut pote laicus, ad hoc in manus noſtras Refutavit, ut eam canonice Monachis S. Martini de Campis concedentes traderemus*. Alia ann. 1274. apud Joffredum in Nicia p. 177. *Dimitto, & perpetua Refutatione Refuto quicquid in Caſtello de Drappo requirebam, &c.* Alia an. 1175. in Hiſtor. Pargamenſi to. 3. pag. 325. *Cum ligno quod in ſuis tenebant manibus, ... Refutaverunt in manu domni Gualæ Pergamenſis Epiſcopi totam decimam quam ipſi habebant*. Charta Eberhardi Epiſcopi Saltzburgenſis in Chron. Reicherſperg. ann. 1153. *Qua conventione convenienter ex omnium partium conniventia ordinata, tradita in manum noſtrum ſic eſt Refutata, ut Præpoſitus neque ulterius querelam ſuam reſuſcitet.* [Charta Mariæ Reginæ Jeruſalem & Siciliæ pro Caſtro de Pennis ann. 1399. è Schedis Præſidis *de Mazaugues: ut dictum caſtrum prædicta Univerſitas eidem Excellentiæ gratioſe remittere, Refutare & deſemparare deberet*. Quo in loco proprie eſt Rem acceptam reſtituere. Pluries occurrit ibi, ut & vox *Refututia*, pro Reſtitutio.] Vide Gregorium VII. Papam l. 2. Epiſt. 27. lib. 4. Epiſt. 22. lib. 7. Epiſt. 19. Fulbertum Epiſt. 20. Hugonem Flaviniac. pag. 198. Ottonem Morenam pag. 39. Franciſcum Angelonum in Hiſtoria Interamenſi p. 87. Doubletum p. 533. tom. 5. Spicilegii Acheriani pag. 569. Ughellum tom. 1. part. 2. p. 307. [Mabillonium tom. 4. Annal. Benedict. p. 700. col. 1. p. 701. col. 1. Lobinellum to. 2. Hiſt. Britan col. 288. Hiſtoriam Dalphin. pag. 248. col. 2. &c.]

☞ Formulam *refutationis* à judicibus decretæ refert D. *le Blanc* in ſua Diſſertatione ad calcem Tractatus de Monetis p. 92. ex Placito an. 997. inter Abbatem Farfenſes & Preſbyteros S. Euſtachii in Platana: *Ad hoc noluerunt Preſbyteri jurare, neque Advocatus eorum, & inventi ſunt fallaces ... Tunc præceperunt Judices, ut Refutarent Preſbyteri domino Abbati duas prædictas Eccleſias cum pertinentiis ſuis, & Refutaverunt atque dederunt in manibus domini Hugonis abbatis & Huberti advocati ſui, & tenente domino Abbate ipſam cartam in manu juſſu domini Leonis tulit Leo Arcarius S. Apoſt. Sedis cultellum & ſignum ſanctæ Crucis, in ea abſcindendo per medium, & reliquit in manu domini Abbatis in conſpectu omnium ibidem reſidentium*. Quod idem ipſum narrans Gregor. Mon. in Chron Farf. apud Murator. to 2. part. 2. col. 506. habet: *Sed neque Preſbyteri, neque eorum Advocatus jurare voluit; inventi ſunt enim fallaces. Poſt hæc judicantibus Judicibus apprehenderunt baculum, & in manus domini Hugonis abbatis & Huberti ejus advocati præfatas eccleſias Refutaverunt cum charta, per quam litigaverunt*. Rurſum occurrunt voces *Refutare* & *Refutatio* eodem ſignificatu col. 425. 445. 479. 501. 591. & in Annalibus Genuenſ. ad an. 1202. apud eumdem Murator. tom. 6. col. 385.

REFLUCTUARE, REFLUCTARE, pro *Refutare*. Placitum Mathildis Comitiſſæ ann. 1073. apud Franciſcum Mariam lib. 3. p. 151. *Per fuſtem quem in ſuorum detinebant manibus, Refluctuaverunt prædicto Bernardo Abbati ... curtem illam, &c.* Mox: *In integrum una cum inferioribus & ſuperioribus ſuis prædictus Radulfus & Saracinus & Fulcardus Germanus prædicto Bernardo Abbati & Guidoni Notar Avocatus ipſius Monaſterii ad partem prænominati Monaſterii Refluctaverunt, & cum ipſa Refluctuatio facta fuiſſet, tunc, &c.*

REFUTANTIA, REFUTATIO, Apocha. *Quittance*. Charta ann. 1389. apud W. Torn. *Conceſſit eidem W. Abbati ... ſolvere ſibi .. 53. ducatos boni & puri auri & recti ponderis, Refutantiam & ſufficientem acquietantiam de ſolutis deferens*. Infra: *Viſis libris, inſtrumentis, regiſtris, Refutationibus, aliiſque evidentiis univerſis, reperimus, &c.* [Charta ann. 1350 inter Inſtr. novæ Gall. Chriſt. tom 2. col. 152. *De receptis faciendam finem, quittationem, Refutationem plenariam, & pactum de amplius non petendo*.

¶ REFUTATORIA BREVIS, Schedula ſeu Charta continens *refutationem*, ſeu ad rei alicujus dimiſſionem & tranſcriptionem. Placitum an. 999. apud Murator. tom. 2. part 2. col. 501. *Gregorius Abbas ſuprascripti monaſterii SS. Coſmæ & Damiani oſtendit unam falſiſſimam brevem Refutatoriam, ubi continebatur, quod Joannes abbas antecesſor Hugonis abbatis monaſterii S. Mariæ* (Farfenſis) *Refutaſſet eamdem cellam temporibus beatæ memoriæ domni Ottonis I. Imper. quod omnium falſum eſt*.

REFUTATORII LIBELLI, in Lege 1. Cod. de Relationibus, & Lege 19. Cod de Appellat, &c. quibus actor vel reus ob judiciarias formulas male obſervatas ſententiam judicis arguit: unde Accurſius *appellationes* non inſulſe fuiſſe opinatur. Vide Cujacium lib. 22. Obſer. c. 33. Juretum ad Symmach. l. 2. Epiſt. 30. & Jacobum Gothofr. ad tit. de Appellat in Cod. Th.

¶ REFUTATÆ CARNES. Statuta Eccl. Nemauſienſis apud Marten. tom. 4 Anecd. col. 1064. *Sub pœna excommunicationis inhibemus, ne quis Chriſtianorum carnes Refutatas à Judæis in macello Chriſtianorum præſumat vendere, vel alibi infra villam*. Nullo ſatis idoneo fundamento fulta eſt hæc excommunicatio, ſi *refutatæ carnes* hic idem ſonent quod *rejectæ*. Quid enim? Excommunicabitur qui carnes porcinas vendet in macello Chriſtianorum? Quare mendum ineſſe puto in voce *Refutatas*, pro qua lubens legerem *interfectas*, niſi forte, quod tamen vix crediderim, *refutatas* hic idem ſit quod *interfectas*. Interfectas à Judæis carnes vendere non ſemel prohibiti ſunt Chriſtiani. Statuta Maſſil. lib. 2. c. 33. *Conſtituimus, ut nullus macellarius vendat in Maſſilia ſeu extra carnes hircinas vel caprinas, aut carnes Judæis, &c.* Vide *Macellare*.

REGA, Modus agri, apud Aquitanos. *Rega terræ, vineæ, &c.* crebro occurrit in Regeſto Conſtabulariæ Burdegal. pag. 114. 115. &c. Neſcio an idem ſonet in veteri Charta Cornutiana edita a Suareſio: *Quæ ſepis deſcendat per Regam ad viam cavam, ſive ad torum, quæ redit uſque ad arcum ſupradictum, &c.* Niſi *rega* idem valeat quod *ruga*, platea. Vide *Regaleia*, *Riga*.

REGAITA. Vide *Wactæ*.

¶ REGALATORES. Vide in *Regalia*.

¶ REGALE. Vide *Regalia*.

REGALENGUM, RENGALENGUM, Dominium, *Regale*, *Regalia*. Charta Alfonſi Imperatoris Hiſpaniæ æræ 1194. apud Doubletum: *Facio cartam donationis, & textum firmitatis de illa villa, quæ vocatur Fernelas, & eſt de meo Regalengo, in via publica Peregrinorum quæ ducit ad S Jacobum, &c.* Alia apud Anton. *de Yepez* in Chronico Ordin. S Benedicti tom 6. p. 213. *Monaſterium meum proprium, & meum Regalengum*. Alia Bermundi II. Regis æræ 1070. apud eumdem p. 449. *Illam mandationem de Perpera, cum illo alia Regalenga de Caugas, &c.* Occurrit ibi pluries, ut & tom. 4. Monarch. Luſitan. pag. 271. 278. 281.

REGALES, Regum filii, Princeps ex ſtirpe regia: *Regales perſonæ*, Avito Viennenſi Epiſt. 5. Anonymus de Different. vocum: *Inter Regem & Regalem hoc intereſt, quod Regis puer Regalis eſt: Rex, qui regnum regit*. Ammianus lib. 16. *Cui prope aſtans Regalis Harmiſda, cujus è Perſide diſceſſum ſupra monſtravimus*. Lib. 16. *Has ſequebantur poteſtate proximi Reges numero quinque, Regaleſque decem, & Optimatum ſeries magna*. Idem lib. 17. *Zizais quoque etiam tum Regalis, &c.* Atque ibi non ſemel & p. 207. *Quorum Regulis Vitrodarus Viduarii filius regis, & Agilmundus ſubregulus, aliique optimates, &c.* Ubi *Regales* videntur appellati, qui ex ſanguine regio erant.

Digitized by Google

erant. Rurſum: *Iis denique ad gratiæ cumulum iguobilem quemque regem, ſed quem ipſe antea ſibi præfeceras, Regalem impoſuit.* Et lib. 18. *Reges omnes & Regales, & Regulos ad convivium corrogatos.* Lex 9. Cod. Th. de Re militari: *Sinceritus tua potius admonebit ut neque Regalibus, neque Legatis ſua milites jumento ſuppeditent.* Sulpitius Alexander in Hiſtor apud Gregor. Turon. lib. 1. Hiſt. cap. 9 *Marcomere & Sunnone Francorum Regalibus tranſacto curſim coulognio... Treveros conceſſit* Ubi idem Gregorius ſubdit: *Cum autem eos Regales vocat, neſcio utrum reges fuerint, an vices tenuerint Regum.* Mox idem Sulpitius, quos *Regales* dixit, *Subregulos* appellat. *Regalis puer*, apud Stephanum Eddium in Vita S Wilfridi c. 57. *Regales* vero pro Principibus Regiæ ſtirpis occurrunt non ſemel apud Scriptores ævi inferioris, Anonymum in Vita S. Gutbberti Epiſcopi lib. 2. num. 6. Gauterium de Bellis Antiochenis pag. 456. Joannem Hocſemium in Adolpho à Marka Epiſc. Leod. cap. 35. extr. Matth. Paris pag. 118. Gregorium II. Papam apud Waddingum an. 1372. num. 26. in Concilio Nicoſienſi an. 1340. &c. Sic *Royaux*, Principes Regii ſanguinis non ſemel vocat Monſtrelletus 1. vol. cap. 153. 157. 221. Teſtamentum Joannæ Reginæ Franciæ uxoris Ludovici Hutini ann. 1319. *Nous voulons & ordennons que quand paſſage commun ſe ſera des Roiaux, nos executeurs esliſent un bon & convenable Chevalier à faire le paſſage pour nous, &c.* Hiſtor. MS. Mortis Richardi Burdegal Regis Angliæ: *Le Roy d'Angleterre arriva aux lieis, en ſa compagnie sont les Royaux d'Angleterre.* Statuta MSS. pro Carcere Caſtelleti Pariſ. *Selon ce que il eſt mandè ou commande du Roy noſtre Sire, & de nos grans Seigneurs Roiaux.* Statuta MSS. Ordinis Coronæ ſpineæ an. 1393. c. 30. *De ces 30. Chevaliers les 10. plus grans ſeront de nos Seigneurs les Roiaux & autres grans Seignaurs du royanme, & les 20. autres ſeront des moiens Barons. Bannerez & autres Chevaliers.* Et cap. 17. *Chevaliers du ſang du Roy* dicuntur.

Ut porro *Regales* Regum, ita *Imperiales* appellati Imperatorum filii, in præclara *laudum* Formula, quæ præfixa legitur Codici Amalarii de Divin. Offic. *Divo Hluduwico vita, novo David perrennitas, & ipſo novo Salomoni felicitas. Judith orthodoxæ nobiliſſimæ atq; prudentiſſimæ Auguſtæ, ſalus per multos annos. Lumina pacis, Domine ſerva, Lumina mundi, Domine, ſerva, Vita veſtra tutela omnium eſt. Veſtra fides Eccleſiarum eſt gloria. Piiſſimos dominos noſtros Imperiales natos, Hlotharium glorioſiſſimum Coronatum, & fratres ejus Chriſtus conſervet.*

¶ Regales, Genus acclamationis apud Anglos, Matthæus Paris in Henrico III. *Et facto congreſſu acclamatum eſt terribiliter, Ad arma, ad arma, hinc Regales, Regales, inde Montis gaudium, Montis gaudium, ſcilicet Regis utriuſque Inſigne.*

Regales, interdum Regii Miniſtri, ut apud Thomam Walſinghamum an. 1291. *Cujus temporibus alienigenæ Angliam non gravabant, incolæ nullatenus per Regales opprimebantur, &c.* Ita anno 1330. [Captio Bernardi *Saget* Epiſc. Apamienſis circa an. 1300. apud Marten. tom. 1 Anecd. col. 1322. *Idemque Epiſcopus ex tunc de Toloſa arripuit iter ſuum eundi in Franciam, concomitantibus ipſum prædicto Magiſtro baliſtariorum & Seneſcalle Tholoſano . . . duobuſque ſervientibus Regis, nullis tamen eorum pernoctantibus in domibus, in quibus hoſpitabatur Epiſcopus dictus, licet dicti ſervientes ... aſſererent, ſe mandatum habere, quod etiam in camera dicti Epiſcopi jacere poſſent, ſi videretur iiſdem: quod tamen per Regales & milites prædictos negatur.* Ubi patet *Regales* dici Magiſtrum baliſtariorum & Seneſcallum Toloſanum.]

a. REGALES, Nummi aurei Francici, Gallice *Royaux*. Vetus Regeſtum: *A 20. Sept. 1330. uſque ad 1. Febr. 1336. ficbant Pariſienſes aurei ponderis 34. & 4. quint. & Regales de 48. & ſemis.* Joan Hocſemius in Adolpho à Marka Epiſcopo Leod c. 18. *Eidem Comiti oppidum Mechlinienſe... pro centum millibus Regalium vendiderunt.* Infra: *Quinque Floreni de Florentia in valore quatuor Regalibus ſunt æquales.* Deſcripſit Hautinus in lib. de Monetis Francicis pag 25. monetam auream, quam S. Ludovico adſcribit, in qua efficta corona cum hiſce vocibus, ſupra & infra, Regalis Aureus. In circulo, Ludovicus Rex Francorum. In adverſa parte crux liliata effingitur, cum ſolita inſcriptione XRC. &c. Vix enim eſt ut Ludovicus X. attribuatur, qui *Agnos* tantum cudit, quanto colligere eſt ex veteribus Tabulis monetariis. Vide *Moneta aurea* in *Moneta regia*.

☞ Anno 1457. in Britannia minori ſub Duce Arturo III. Regales valebant 25. ſolidos, ut patet ex Computo hujus anni, apud Lobinell. tom. 2. Hiſtor. Britan. col. 1205. *A Jean Sire de Coveſquen 24. Reaulx valant 30. l. A Meſſire Jehan l'Abbè 32. Reaulx valant 40. l.*

Regales Coronati, Moneta aurea Comitum Provinciæ. Exſtat Charta Roncelini Vicecomitis Maſſilienſis an. 1214. in Tabul. S. Victoris Maſſil. fol. 160. qua Abbati vendit *caſtrum de Julianis pretio centum librarum Regalium coronatorum, quorum ſinguli 60. ſolidi valent nunc ſingulas marchas argenti meri.* Alia Raimundi Berengarii Comitis Provinciæ an. 1243. *Donamus trecentos ſolidos annuales Coronatos in alberga noſtræ villæ inferioris Aquenſis, &c.* [*Solidi Regales Coronati*, in Venditione terræ de Petrolis Archiepiſcopo Aquenſi an. 1211. Index Provincialis jurium dominicorum è MS D. *Brunet* fol 117. *S. Honorat paga per lo Coveno de S. Victor de Meſſelba ad pont 4. ſ Reals.*] *Regales ſolidi* in Charta an. 1188. 1190. &c. apud Gueſnaium in Annalibus Maſſilienſibus p. 332. 334. 337. 356. &c. [Vide *Provinciæ Comitum moneta*, in *Moneta Baronum*.]

Regales, Moneta aurea Regum Siciliæ in Chartia an. 1178. 1180. in Tabulario Caſaur. ſub Willelmo Rege, & apud Ughellum tom. 7. Ital. ſacr. p. 284. 576. 593.

¶ Regales *rurſum* memorantur in Charta ann. 1177. pro Monaſterio SS. Trinit. in inſula Piſcariæ, apud Murator. tom. 2. part. 2. col. 1013. & in Concilio Toletano ſeu Arendenſi an. 1473. inter Hiſpanica tom. 3. pag. 674.

¶ Regales de Auro *in* Dalphinatu, de quibus hæc legimus in Computo an. 1336 tom. 2. Hiſt. Dalphin. p. 272. *Item, recipit ab eodem ibidem Regales de auro 36. de quibus expenſi ſunt ad rationem Carolini 15. pro quolibet, 31. qui ſunt in ſummu in Carolinis unc. 7. taren. 32. & demid.*

1. REGALIA, æ, Jus regum, dignitas regia. Henricus de Knyghton in Ricardo II. *Quærebatur an ... derogarit Regaliæ & prærogativæ Regis.* Infra: *Quære ab eis quomodo ſunt puniendi qui impedierunt Regem quominus poterat exercere quæ ad Regaliam & prærogativam ſuam pertinent.* Charta ejuſdem Ricardi II. Regis Angl. *A juramento fidelitatis & homagii, & aliis quibuſcumque mihi factis, omnique vinculo ligeantiæ & Regaliæ ac dominii quibus obligati mihi fuerint,.. abſolve.* [In Chron. Angl. Thomæ *Otterbourne* p. 212. habetur, *ab omni vinculo ligantiæ & Regalii & dominii, quibus mihi obligati fuerant, &c.*]

2. REGALIA, Fiſcus Principis, jura quibus Reges gaudent, [*Jura omnia ad fiſcum ſpectantia*, ut eſt apud Thomam *Blount* in Nomolexico: quod vide.] *Fiſcalia regum*, apud Conradum Uſpergenſem ann. 1109. *Cunctaque regum antiquorum Fiſcalia ſua in ditionem interim recepit. Debita quæ ad partem regis ſolvi debent,*

in

Digitized by Google

in Lege Longob. lib. 3. tit. 1. §. 30. Bruno de Bello Saxonico p. 141. *Tanta profligatio Regalium, ut poſt hæc reges noſtrarum partium rapinis potius quam Regalibus ſuſtentandi ſint.* Hinc

Regalia, Jura regia, quæ ab Imperatoribus vel Regibus interdum Eccleſiaſticis aliiſque perſonis concedunatur. Radavicus lib. 3. c. 41. *Regalia, veluti monetam, teloneum, pedaticum, portus, Comitatus, & alia ſimilia, ſi quæ ſunt, commune Mediolanenſium dimittet, & ultra ſe non intromittet.* Lib. 4. cap. 5. *Deinde ſuper juſtitia regni, & de Regalibus quæ longo jam tempore, ſeu temeritate pervadentium, ſeu neglectu Regum imperio deperierant, ſtudioſa differens, &c.* Otto de S. Blaſio c. 14. *Omnia Regalia civitatum, utpote monetas, telonea, navigia, &c.* Charta Conradi Imper. ann. 1149. apud Columbum in Epiſc. Vivarienſibus lib. 2. *Tibi, venerabilis prætaxatæ urbis Epiſcope, & per te, & Eccleſiæ tuæ, & ſucceſſoribus tuis Vivarienſis urbis, noſtra Regalia concedimus, monetam, pedagium utraque ſtrata telluris, &c.* Alia Friderici I. an. 1177. ibidem lib. 3. num. 6. *Conceſſimus univerſa Regalia, cunctaſque poſſeſſiones, &c.* Alia ejus Imperatoris ann. 1164. apud eumdem Columbum in Guillelmo juniore Comite Forcalquerii num. 23. *Dicto fideli noſtro Guillelmo Comiti Comitatus dignitatem, juriſdictionem, & Regalia, cum omni plenitudine honoris & utilitate noſtra Imperiali auctoritate reſtituimus.* Acta Capitularia Eccleſiæ Lugdun. ann. 1338. ex Camera Computor. Pariſ. fol. 38. *Cum Regalia dicti fluvii* (Rodani) *ad Eccleſiam Lugdunenſem pertineant.* Vide Gueſnaium in Annalibus Maſſil. p. 322.

¶ Regalia Alta & Bassa, Conceſſio *Regaliorum* de Soleriis Ludovico de Bellavalle ejuſdem loci Domino per Renatum Regem & Comitem Provinciæ 25. Jul. an. 1443. è Schedis Præſidis *de Mazaugues*: *Donamus ... Regalias altas & baſſas, ac omnia & quæcumque jura ad ipſas Regalias quomodocumque ſpectantia.* De *Regaliis majoribus & minoribus* conſulendi ſunt Doctores feudiſtæ.

Regalia, Dominium temporale Eccleſiæ, ut vocant. *Regalia S. Petri*, apud Gregorium VII. Papam lib. 1. Epiſt. 21. lib. 8. Epiſt. 1. Baldricum in Adalberone Archiepiſcopo Trevirenſi, Falconem Beneventanum an. 1114. Romualdum in Chronico MS. an. 1152. &c. Laurentium Leodienſem in Epiſcop. Virdun. pag. 309. & in Bulla Clementis IV. PP. pro Regno Siciliæ, vulgo *Patrimonium S. Petri*, ſeu Sedis Apoſtolicæ, quod Imperatorum & Regum beneficiis Eccleſia Romana id poſſideat. [*Principatum Romanum & Regalia S. Petri*, Bonifacio IX. PP. apud Ill. Fontaninum in Antiq. Hortæ pag. 449. *Regalia jura*, Eugenio IV. ibidem p. 446.] *Regalia & Patrimonia B. Petri*, apud Petrum Diaconum lib. 4. Chron. Caſin. c. 35. 36. 39. Epitaphium Eugenii III. PP. Tarracinæ: *Regalia multa longo tempore amiſſa B. Petro reſtituit.* Leo Oſtienſ. lib. 1. c. 47. *Ad ipſum Stephanum de Majella, qui dividit inter Regalia & cauſam S. Benedicti.* Ita Conſuet. Tervanenſi, Epiſcopus dicitur habere *Regaliam* Tervanenſis Epiſcopatus, quia eſt illius dominus ſpiritualis & temporalis, ut eſt in art. 6. At in Conſuet. veteri Atrebat. art. 16. & nova art. 23. & 24. *Regale* ſumitur pro dominio Majoris Domini feudalis, cum ſcilicet res feudalis & ab eo dependens ex vaſſalli delicto, aut alia qualibet cauſa principali feudo unitur. Vetus Charta de bonis Hæreticorum & faiditorum, in Notis ad Concilia Narbon. *Pro parte vero Domini Regis e contrario dicebatur quod hæc omnia ad ipſum jure Regalia & majoris dominii pertinebant.* Alia apud Guichenonum in Probat. Hiſtor. Sabaud. pag. 40. de Gageria quadam: *Verum ne diſcordia inter Eccleſiam & Comitem aliquando oriri poſſit, dictum eſt ut cum redimere voluerit, diſcernatur, quod pro Regali & Comitatu Co^m^es ibidem deinceps habere debeat, &c.*

Regalia vocant noſtri prædia quæ ad Eccleſias pertinent, iis à Regibus olim conceſſa, unde *Regalia* dicuntur: quippe, ut ait S. Auguſtinus tract. 6. in Evang. Joan. *per jura regum poſſidentur poſſeſſiones.* Et Otto Friſingenſi lib. 2. de Geſtis Friderici c. 11. *Regalia non perſonis, ſed Eccleſiis, perpetualiter à Principibus tradita ſunt.* Walthramnus Epiſcopus Naumbergenſis de Inveſtitura Epiſcoporum: *Regalia, id eſt à Regibus & Imperatoribus, Pontificibus Romanis data in fundis & reditibus.* In Charta Henrici III. Regis Angliæ apud Prynneum in Libertatibus Angl. tom. 2. p. 231. *Cepimus in manum noſtram baroniam & Regalia quæ Archiepiſc. Eboraci de nobis tenet.* In alia pag. 254. *Totum Regale quod ad Epiſcopatum ſuum pertinet.* Alia Joann. Regis Angl. ibidem p. 339. *Epiſcopus autem vel electus loci illius temporalia, quæ prius vocabantur Regalia, de manu prædicti Archiepiſcopi & ſucceſſorum ſuorum plenarie recipiet.* In Regiam Majeſtatem lib. 2. cap. 23. Baroniæ Epiſcoporum *de eleemoſyna Regis* eſſe dicuntur, ideoque ab iis alienari non poſſe. Cum igitur omnia fere Eccleſiarum prædia, Epiſcopatuum nempe, & Monaſteriorum à Regibus olim iis conceſſa, eodem jure reguntur quo beneficia militaria, ſeu feuda, iiſdemque ſunt, quibus ea, ſervitiis obnoxia. Extinctis quippe perſonis Eccleſiaſticis, ad Regem ipſo jure redeunt, donec alia iiſdem inveſtiatur. Unde in Charta Caroli IV. Imper. an. 1354. pro Epiſcopo Tullenſi, dicitur is *inveſtiri de Regalibus & feudis.* [Anonymus in Chronico Cœnobii Schutterani, apud Fredericum *Schannat* inter Vindemias Literar. pag. 19. *Per hoc* (Diploma) *idem Imperator* (Henricus II. an. 1016.) *noſtrum monaſterium quoad temporalia, ſive, ut aiunt, Regalia, novo à ſe erecto Bambergenſi epiſcopatui jure feudi tradidit; unde in hodiernum uſque diem Abbates noſtri ab Epiſcopi infeudantur.* Appendix Chronici Metenſis apud Acher. tom. 6. Spicil. p. 661. *Domno Poponi ... domnus Stephanus anno Domini 1120. videlicet anno Calliſti PP. II. ſucceſſit. Hic Calliſti ex ſorore nepos, cum Regaliam nondum ab Henrico V. quantum temporis arcem tenebat imperii, recepiſſet, &c.* Chronicon S. Dionyſii apud eumdem Acherium tom. 2. pag. 813. *Hoc anno* (1128.) *obiit Petrus de Autolio Abbas S. Dionyſii ... & electus fuit Odo Clemens in Abbatem ejuſdem Eccleſiæ .. & ... recepit à Rege Ludovico Regalia.*] Homagium præſtitum Adolpho Imperatori à Joanne Epiſcopo Tullenſi ann. 1297. *Regalia feuda principatus Pontificalis, quem obtinet ſibi de regali liberalitate, conceſſimus, & ipſum inveſtivimus: deiſdem adminiſtrationem temporalium & juriſdictionem plenariam principatus ejuſdem Eccleſiæ prænotato Epiſcopo Tullenſi præſentium ſerie committentes.* [Adde Chartam Ludovici Jun. ann. 1162. in Probat. novæ Hiſt. Occitan. tom. 2. col. 588. Geſta Guillelmi Majoris Andegav. Epiſc. an. 1291. tom. 10. Spicil. p. 275. Epiſtolam Innocentii V. PP. inter Inſtrum. novæ Gall. Chriſt. tom. 2. col. 24. &c.] *Regalibus* autem à Rege *Inveſtiri* dicuntur Epiſcopi (ut cæteros prætercam Germanicos & Anglicos præſertim ſcriptores, qui de Inveſtituris Eccleſiarum egerunt) apud Petrum Cluniacenſem lib. 1. Epiſt. 29. ubi de Lingonenſi Epiſcopo: *Rex ... de Regalibus, ſicut ſolet fieri, manu propria ſolemniter inveſtivit:* cujus quidem Inveſtituræ ratione, ſacramentum fidelitatis Regis præſtant Epiſcopi. Epiſtola Leodienſium ad Paſchalem II. Papam: *Dominus noſter Epiſcopus communicat Regi & Imperatori ſuo, cui ex Regalibus ejus acceptis juravit fidelitatem.* Philippus *Mouskes* in Hiſtor. Franc. MS. de Epiſcopo Tornacenſi:

Et caskuns Veſques premerains,
Dou Roi de France, joint ſes mains,

Preut

deffendons à nos amez & feaux nos gens, qui tenront dores en avant nos Parlemens à Paris &c.] Sed & tradit Scylitzes pag. 758. Nicephorum Phocam Imper. legem tuliſſe, cui ſubſcripſere ipſi Epiſcopi adulatores, ne Imperatoris injuſſu ullus crearetur Epiſcopus, & mortuo aliquo Epiſcopo aliquem ſuorum ſubmiſiſſe, qui definitos faceret ſumtus, ipſumque, quod erat reliquum, accepiſſet.

Crebra ac gravis fuit de Principibus ac Regibus querela, qui ut diutius Eccleſiarum Regalibus fruerentur, vel earumdem, uti vocabant, inveſtituras differebant, vel electiones Epiſcoporum & Abbatum impediebant: quod in primis objectum Germanicis Auguſti in diuturna ac gravi illa inter Sacerdotium & Imperium diſcordia, apud Scriptores qui de ea pluribus egerunt, quibus addendus omnino Arnoldus Lubecenſis lib. 3. cap. 16.

Idem etiam objectum Anglicis Regibus. Ordericus Vitalis lib. 10. de Guillelmo Rufo Rege Angl. pag. 763. *Defunctis Præſulibus & Archimandritis, Satellites Regis Eccleſiaſticas poſſeſſiones & omnes gazas invadebant, triennioque ſeu plus dominio Regis omnino mancipabant. Sic nimirum pro cupiditate redituum, qui Regis in ærario recondebantur, Eccleſiæ vacabant, neceſſariiſque carentes paſtoribus dominicæ oves lupinis morſibus patebant.* Adde pag. 774. Similis eſt Willelmi Neubrigenſis lib. 3. cap. 26. de Henrico II. querela: *Vacantes Epiſcopatus, ut provenientia perciperet commoda, diu vacare voluit, & Eccleſiaſticis potius uſibus applicanda in fiſcum redegit.* Ut & Hugonis Flaviniac. Chr. pag. 241. Adde Willel. Malmesbur. lib. 1. de Geſt. Pontific. pag. 215.

Regalium, vel ſi mavis, regaliorum jus, non in Epiſcopatibus dumtaxat obtinuiſſe, ſed & ad Monaſteria aliaque beneficia productum ex laudato Orderici Vitalis loco colligitur: adeo ut quemadmodum Principes, vacantibus Epiſcopatibus, eorum dominiis ſeu uti vocabant, regalibus fruebantur, ac beneficia ab iis dependentia, quæ hoc temporis interſtitio vacabant, conferebant, idem in Monaſteriis jus ſibi adſcriberent, quam quidem hac noſtra ætate agitari controverſiam novimus. Exſtant ſane in Principum favorem bina Diplomata Henrici III. Regis Angliæ apud Gul. Prynneum in Libertatibus Angl. tom. 2. ac primum quidem p. 782. hocce verborum tenore: *Rex Magiſtro A. de Len Officiali Cantuar. & Commiſſionariis ſuis ſalutem. Cum tempore progenitorum noſtrorum Regum Angliæ, & noſtro hactenus ſit obtentum, quod vacantibus Abbatiis, Prioratibus, & aliis quibuſcunque domibus religioſis regni noſtri, & in manu noſtra exiſtentibus, conferre poſſimus Eccleſiaſtica beneficia ad hujuſmodi domos pertinentia, & nos ratione vacationis Domus ſancti Thomæ de Acon in London dilectum Clericum noſtrum Rogerum de Meſſenden ad Eccleſiam de Colchira in London duxerimus præſentandam, fratres ejuſdem domus, & Hugo Capellanus eorum ab eiſdem fratribus indebite præſentatus ad eundem dictum Clericum noſtrum indetrahit in placitum coram vobis in Curia Chriſtianitatis. Et quia hoc eſt contra coronam & dignitatem noſtram, & manifeſte cedeset in noſtra & heredum noſtrorum exhæredationem, vobis prohibemus ne placitum illud de cætero teneatis. Teſtes Rege apud Woodſtock, 18. die Auguſti.* Diploma aliud ejuſmodi habetur p. 940 *Rex omnibus ad quos, &c. ſalutem. Super jure patronatus & præſentationibus ad beneficia Eccleſiaſtica faciendis in regno noſtro Angliæ, & in Eccleſia Anglicana, quædam ſpeciales conſuetudines obſervantur, inter quas & illa ſibi vendicat locum: ſi videlicet manerium aliquod cum pertinentiis & libertatibus ſuis cuidam Laico vel Clerico ſeu mulieribus aut perſonis quibuslibet Eccleſiaſticis vel ſecularibus quocunque modo, ſive ſcilicet ad tempus vel ad firmam, vel ad ſuſtentationem, vel pro dotalitiis, ſeu quibuſcumque modis aliis aſſignetur, jus præſentandi ad Eccleſiam in hujuſmodi manerio ſitam per aſſignationem hujuſmodi cum manerio ſemper tranſit, niſi ſpecialiter fuerit in aſſignatione illa jus præſentandi reſervatum vel exceptum. In maneriis vero Epiſcoporum, jus patronatus & jus inſtituendi habeat, jus patronatus cum maneriis ipſis ſecundum conſuetudinem ſupradictam ſemper tranſit: unde vacantibus Epiſcopatibus & Abbatiis, tam nos quam magnates noſtri, ad quos cuſtodia maneriorum tempore vacationis pertinet, jus præſentandi ad Eccleſias in ipſis maneriis ſitas obtinemus, inſtituendi jure apud Metropolitanum, vel alios ad quorum devolvitur jus ſpirituale remanente. Licet enim Epiſcopi in Diœceſibus, aut etiam Abbates Pontificales jus habentes Eccleſias maneriorum ſuorum conferant, eo quod in ipſis jus patronatus, & jus inſtituendi conveniunt, jus tamen patronatus habeat ratione maneriorum ſuorum, vel Baroniarum ſuarum, quæ ſi ab ipſis evincantur, aut ſi aliis cum pertinentiis, ut prædictum eſt aſſignentur, jus præſentandi cum ipſis maneriis tranſit, jure inſtituendi apud ipſos ratione officii Paſtoralis extunc tantummodo remanente. In cujus, &c. teſte Rege apud Weſtm. 13. die Martii.* Charta Archembaldi D. Burbonenſis in Tabul. Brivat. an. 1223. *Ego Archembaldus Dominus Barbonenſis, Arverniæ Conſtabularius, ... quod de mandato & præcepto D. Philippi Regis Franciæ felicis recordationis occaſione Regaliæ, defuncto Præpoſito Brivatenſis Eccleſiæ, patruo videlicet Guidonis quondam Comitis Arverniæ, vacantem Præpoſituram occupavi, ... accedentes præfatæ Eccleſiæ Canonici ad dictum Regem, coram ipſo propoſuerunt, quod non habebat, nec habere debebat Regaliam in præpoſitura prædicta.* In manuali Placitorum Parlamenti ann. 1373. 29. Maii, dicitur vacante Burgulienſi Abbatia, Regem habere adminiſtrationem bonorum temporalium.

☞ Locum hic habere poteſt Judicium quod refert Kennettus ad ann. 1294. Antiquit. Ambroſden. pag. 333. *Abbas de Oſeneya obiit anno Regis Edwardi 25. & ante reſtitutionem temporalium dictæ Abbatiæ ſucceſſori dicti Abbatis dictæ domus electo factam, petiit Eſchaetor ad opus domini Regis cupam & palefridum dicti Abbatis defuncti, & etiam lanas bidentum ejuſdem Abbatiæ de tempore vacationis Abbatiæ prædictæ, per quod ad proſecutionem dicti electi ſuper præmiſſis in conſilio regio, tertio die Julii anno prædicto apud Weſtmin. & examinatis cauſa & petitione Eſchaetoris ſupra cupa & palefrido & lana prædictis, mandatum eſt per prædictum conſilium prædicto Eſchaetori, quod à præfato electo cupam nec palefridum nec etiam lanas prædictas exigat vel exigi permittat.*

Quod ſi aliquæ controverſiæ acciderent de ejuſmodi feudis ac Baroniis Eccleſiaſticis, earum cognitionem judicibus Eccleſiaſticis eſſe interdictam, ſæcularibus vero duntaxat attributam conſtat. Exſtant in hanc rem Bullæ Innocentii III. & Honorii III. Papæ in Regeſto Campaniæ Bibl. Reg. fol. 8. 12. 65.

Epiſcopatuum vero qui à jure regalium immunes erant regalia, ſede vacante, ſervabant Archiepiſcopi. Vide Spicilegium Acherianum tom. 8. pag. 203. 253. 254. & infra in v. *Vicedominus.*

☞ Quinam vero olim fuerint Epiſcopatus immunes, vide apud D. *Bruſſel* tom. 1. de Feudorum uſu pag. 292. & 293. quibus adde pag. 287. 288. 297. 298. 299. 300. 302. 304. 305. 306. 307. 308. & 540. Unum dumtaxat obſervabo à viro Cl. prætermiſſum. Canonicis Rotomagenſibus, Archiepiſcopo decedente Regaliorum curam devolutam fuiſſe, probare nititur Vivianus Epiſcopus Conſtantienſis in Epiſtola ad Philippum V. Franciæ Regem inter Synodos Rotomagen. part. 2. pag. 33. ub

hæc

Digitized by Google

hæc habet: *Intelleximus ex teſtimonio virorum fide dignorum, quod Archiepiſcopo Rotomagenſi decedente, cura bonorum omnium temporalium & ſpiritualium, quæ ad Archiepiſcopum jure quolibet pertinebant, ad Capitulum ejuſdem Eccleſiæ ſine contradictione qualibet devolvebatur, ita quod nec Regi Anglorum, qui tunc in Normannia dominabatur, nec ipſius ſervientibus licebat manum apponere in res ad Archiepiſcopatum aliquo modo pertinentes*. Sed de his Eccleſiæ Rotomag. Regalibus contrarium eadem pag. refertur teſtimonium quatuordecim Militum, qui *jurati dixerunt: Quod mortuo Rotberto* (leg. *Rotrodo*) *Rotomagenſi Archiepiſcopo Rex Henricus cepit Regalia in manu ſua, & poſuit cuſtodes ſuos ad ea cuſtodienda. Cum autem Galterus de Conſtantiis, qui erat familiaris Regis, in Archiepiſcopum promoveretur, Rex ea reddidit illi; ſed dixerunt ſe neſciſſe utrum ei reddiderit amore, quod familiaris ejus erat, vel de jure, vel aliquo alio modo*. Hic Rotrodus an. 1183. obiiſſe dicitur in Chronico Roberti de Monte.

☞ Ex Bulla an. 1265. qua Clemens IV. Siciliæ regnum confert Carolo Comiti Andegav. tom. 9. Spicileg. Acher. pag. 239. *in Eccleſiis vacantibus Rex nulla habebit Regalia, nulloſque fructus, reditus & proventus, nullas etiam obventiones, ac nulla prorſus alia percipiet ex eiſdem, cuſtodia earumdem Eccleſiarum interim libera remanente penes perſonas eccleſiaſticas juxta canonicas ſanctiones*.

Regalia Epiſcopatuum non ſemper Regum erant, ſed interdum ab aliis proceribus de Rege tenebantur in feodum. Exſtat Epiſtola 38. inter Sugerianas, in qua Theobaldus Carnot. Comes *Regale Carnotenſis Epiſcopatus de Rege in feodum tenere cum alio feodo ſuo* profitetur, *ita quod decedente Epiſcopo Regale Epiſcopatus ſuum proprium ſit, quouſque alius ſubſtituatur*. Exſtat apud Gull. Prynneum in Libertatibus Eccl. Angl. tom. 3. pag. 187. Charta Edwardi I. Regis Angliæ, in qua *quoties ſedem Burdegalenſem vacare contigit, cuſtodiam temporalium ejuſdem Archiepiſcopatus, eadem ſede vacante habere, & facere fructus ſuos conſueviſſe* Duces Aquitaniæ contendit, Capitulo ejuſdem Eccleſiæ id juris ſibi competere aſſerente, &c. Poſt mortem Willelmi *Breuſe* Epiſcopi Landavenſis in Comitatu Clamorganenſi, in Principatu Valliæ, Gilbertus *de Clare* Comes Glóceſtrenſis & Herfordienſis, tanquam Comes Clamorganenſis, ejuſdem Epiſcopatus Regalia, & Beneficiorum vacante Epiſcopatu collationem ſibi competere aſſerebat. De qua cum Rege Edwardo I. controverſia multa habet idem Prynneus p. 412. & ſeqq. & pag. 636.

☞ Ut Epiſcopatuum Proceribus, ſic etiam Abbatiarum Regalia aliquando in feodum Epiſcopis abs Regibus conceſſa fuiſſe, diſcimus ex Charta Philippi Auguſti an. 1192. qua confirmat donationem Abbatiæ Flaviniacenſis ab Ludovico Juniore hac ratione factam Epiſcopo Æduenſi, apud D. *Bruſſel* tom. 2. de Feudorum uſu pag. 1043. & 1044. ut ſic habetur: *Super Regali noſtro Flaviniaci idem genitor noſter veritatem diligenter inquiſivit: qua inquiſita Flaviniacum cum omnibus appenditiis ſuis, eidem Epiſcopo & ſucceſſoribus ſuis de Regali ſuo tenere in perpetuum conceſſit; ita quod Epiſcop. Æduenſis de Rege, & Abbas de Epiſcopo illud teneat*. Chronicon Cœnobii Schutterani inter Vindemias Liter. Schannatti pag. 19. *Imperator noſtrum monaſterium quoad temporalia, ſive, ut aiunt, Regalia, novo à ſe erecto Bambergenſi Epiſcopatui jure feudi tradidit, unde in hodiernum uſque diem Abbates noſtri ab Epiſcopo infeudantur*.

Cæterum non defuere qui tantas Eccleſiarum ſeu Eccleſiaſticorum opes ac prædia improbarent. Libellus precum Marcellini & Fauſtini p. 46. *Intendite in hos adverſus Catholicos quaſi quendam triumphum hæreticorum: & in miſeram & quaſi ultimam & fœdiſſimam captivitatem, in his Epiſcopis condemnata pro fide, & Catholicis Epiſcopis, in eorum ſe dominium deluſioneque tradiderunt metu exilii, & ut Epiſcopale nomen apud homines retinere viderentur, quod utique jam apud Deum poſt ſubſcriptiones impias non habebant. Sed ideo nominis iſtius etiam cum omni decore quærebatur auctoritas, ne illis poſſeſſiones Eccleſiis tollerentur; quas utinam nunquam poſſediſſet Eccleſia, ut Apoſtolico more vivens fidem integram inviolabiliter poſſideret*. Adde p. 97.

Regaliarius, Qui Regalia, vel eorum proventus Epiſcopatus vacantis percipit vice Principis, cujus ea ſunt. Charta Edmundi Comitis Campaniæ an. 1277. in Tabulario Eccleſiæ Meldenſis fol 78. *Come tençons fuſt entre nous ... & l'Eveſque de Meaux ſeur griez & ſeur dommages que li Regalier le Roi Thibaut & le Roy Henri de Navarre jadis Conte de Champagne, avoient fait ès biens & choſes de l'Eveſché de Meaux, &c.*

¶ Regaliator, Eadem notione. Edictum Philippi Pulcri pro reformatione regni an. 1302. apud *de Laurière* tom. 1. Ordinat. p. 359 *Quantum ad Regalias, quas nos & prædeceſſores noſtri conſuevimus percipere & habere in aliquibus Eccleſiis regni noſtri, quando eas vacare contingit, de quibus plures ad nos querimoniæ devenerunt, eo quod gardiatores ſeu Regaliatores amputabant & ſecabant nemora dictarum Eccleſiarum, & antequam tempus amputationis ſeu ſectionis eorum, aut debitæ venditionis adveniſſet ... Nos circa ea cautius præcavere volentes debito temperamento, &c.*

¶ Regalator Commissarius, Eodem intellectu. Litteræ de Hominio Epiſcopi Æduenſis è Chartulario ejuſdem Eccleſiæ: *Quibus litteris lectis & diligenter intellectis dictus dominus Epiſcopus dixit & proteſtatus fuit, quod in caſu in quo ballivus, curiani & officiarii ballivie Matiſconenſis, & cæteri commiſſarii Regalatores non conſentarentur de juramento per eum coram nobis præſtando . . . Quæ omnia & ſingula ſupradicta ad notitiam baillivi, receptoris, & officiariorum regnorum baillivie Matiſcon. & cæterorum commiſſariorum Regalatorum ſuper hoc deputatorum ... notificamus per præſentes, &c.*

Custos Regaliarum, Qui decedente Epiſcopo à Rege mittebatur ut colligeret reditus ac proventus temporalitatis Epiſcopatus, qui de jure ad Regem pertinent: quouſque alius electus conſecrationem accepiſſet. *Cuſtodes, Gardiatores*, ſeu *Gubernatores Regaliarum Eccleſiarum*, in Edicto Philippi Pulcri ann. 1302. art. 3. ubi eorum abuſus coerceri jubentur, quos etiam carpit auctor Hiſtoriæ Epiſcoporum Autiſſiodorenſium c. 59. p. 483. Vide Regeſtum Parlam. B. fol. 56. & Hiſtoriam Epiſcoporum Cadurceoſ. n. 178.

Regalia Facere, Sacramentum fidelitatis, vel hominium pro regalibus Regi præſtare. Will. Malmeſburienſis lib. 1. de Geſtis Pontiſ. pag. 219. de Anſelmo Cantuarienſi: *Regalia pro more illius temporis faciens Principi, 7. Kal. Octobris, Cantuariæ aſſedit*.

3. REGALIA, Præcipua Imperii inſignia, corona, ſceptrum, &c. Albertus Argentin. p. 119 *Monſtrabantur ibi Sanctuariorum inſignia, quæ Regum dicuntur, ſcilicet lancea, clavus, pars crucis Salvatoris, corona, gladius Caroli, & alia per quendam Ciſtercienſem, &c.* Adde pag. 124. 157 & Albertum Stadenſem an. 1126. Otto Friſingenſis lib. 1. de Geſtis Frider. cap 63. *Regalia Duci Friderico cum unico ſuo item Friderico commendans*. Conradus Uſperg. ann. 1106. *Ipſe partis utriuſque conſilii annuens, Regalia vel Imperialia inſignia, crucem ſcilicet & lanceam, ſceptrum, globum, atque coronam filii poteſtati tradidit*. Henricus Imper. apud Dodechinum ann. 1110. *Tibi itaque fili cariſſime, Henrice Rex & nunc per*

aſſi

Digitized by Google

officium noſtrum Dei gratia Romanorum Imperatori; & regni Regalia illa dimittenda præcepimus, quæ ad regnum manifeſte pertinebant tempore Caroli, Ludovici, Ottonis, & cæterorum prædeceſſorum tuorum. Idem Henricus in Epiſt. ad Hugonem Abbat. Cluniacenſem: *Interea mandatum eſt nobis, quod liberationis noſtræ nullum eſſet conſilium, niſi ex templo daretur, & crux, & lancea, cæteraque Regalia inſignia.* Stero an. 1219. *Regalia quoque Heinricus Palatinus Rheni aſſignanda Regi Friderico reliquit, &c.* Ea autem Regalia ſic idem recenſet ann. 1361. *Inſignia Imperialia quæ tunc vidi, ſunt hæc, primum ferrum lanceæ quæ tranſfixit latus Chriſti: item clavus cum aliquali petia S. Crucis, quæ tranſivit manum Chriſti: item gladius Caroli M. Imperatoris Romanorum, quem tunc Imperator tenebat in manibus, & corona qua coronatus eſt in Imperatorem à Leone PP. III. Item gladius Mauricii Martyris. Item petia brachii S. Annæ, &c. & aliæ plures reliquiæ Sanctorum.* Rupertus Abbas in Vita S. Heriberti Archiepiſcopi Colonienſis nu. 10. *Et hæc quidem Regalia cito reddidit.* Ubi Lambertus in Vita ejuſdem Sancti num. 11. *Imperialia* habet *Imperialia quæ penes ſe erant, electo Principi reddidit.* Honorius Auguſtodun. lib. 1. cap. 73. *Ante Pontificem portantur Sancta, ſicut ante Regem Imperialia.* Vide Ottonem de S. Blaſio c. 46. Chronicon Colmarienſe an. 1273. & *Feſtum Coronæ*.

4. REGALIA, Exactiones vel tributa Regia. Vetus Charta in Metropoli Salisburgenſi tom. 2. p. 30. *Nec in quoquam fideles noſtros tam Clericos quam Laicos, aut in pernoctationibus vel in ſteuris, ſeu Regalibus, ſeu in qualibet re licet minima moleſtare debent.* Vet. Charta in Actis Epiſcoporum Cenoman pag. 236. *Ipſe Archilaus de ipſo facto* (modo agri) *aliud exinde non reddat, præter tantum regalia in campo dominico procurare faciat.* Octavius Ferrarius in Orig. Ital. in v. *Appendicio*, ait Inſubres *appendicio* vocare ea quę ad penſionem adduntur, ut ova, pullos, carnem ſuillam: Venetos vero nobiliore vocabulo *Regalia* appellare. *Regaliæ gallinarum, vini & gondolæ*, apud Andream Dandulum in Chron. MS. an. 1205.

5. REGALIA, Palatia, τὰ βασίλεια. Freculfus Lexovienſis tom. 2. l. 5. c. 11. de Theodoſio juniore Imper. *Plerumque jejunabat, & maxime 4. feria & 6. ſtudio Chriſtianitatis, nec aliter quam Monaſteria Regalia videbantur.* [Vita S. Athanaſii Epiſc. Neapol. apud Murator. tom. 2. part. 2. col. 1055. *Ergoque sereniſſimos viros Ludovicum piiſſimum, cognomento Almum, ejuſque ſobolem Lotharium, invictiſſimos Cæſares familiariſſimus eſſet, maximumque obtineret honoris locum, quoniam frequenter eorum Regalia adibat.* Charta Thomæ Archiep. Eborac. an. 1499. apud *Madox* Formul. Anglic. pag. 337. *Concedimus eidem Duci officia magiſtri deductus ſive venacionum ferarum, parcorum & foreſtarum noſtrarum infra Regaliam & manerium ſive dominium noſtrum de Extildesham, &c.*]

¶ REGARIOLUS, ὁ βασιλίσκος, in Gloſſis Lat. Græc. & Græco-Lat. Suetonio in Cæſare *Regaliolus* avis eſt, quam alii Galgulum, alii Regulum interpretantur. Gloſ. Lat. Græc. *Regauiolus*, vel, ut habetur in Caſtigationibus *Regaviloſus*, ἐνδυτὴς (vel ἐνίνδης, Latinis Fringilla:) pro quo Salmaſius ad Hiſt. Aug. p. 301. *Reguleolus*, Vulcanius vero *Regaviolus*, quæ poſtrema lectio Caſaubono ad Suetonium non videtur abſurda cum ſic dicta ſit hæc avicula, quaſi Rex avium. Rurſus in Gloſſis Latino-Græc. *Regauſolus*, βασιλίσκος, ὄρχιλος. Vide Geſnerum & Fabrum in Theſauro.

REGALIOSUS, *Regis, Regalis, Imperialis, &c.* Βασιλικός, in Gloſſ. Græc. Lat. ubi male *Reguliosus*, [ut & in aliis Lat. Gr.]

¶ REGALIS. Vide ſupra *Regales*.

1. REGALITAS, Idem quod *Regalia* 1. Dignitas regia, in Statut. Rob. II. Regis Scotiæ c. 14. 16. Stat. Rob. III. c. 45. *Royaute* noſtris, *Royaltie*, apud Edw. Cokum ad Littletonem ſect. 73. Concilium Wintonienſe ann. 1021. *Hæc ſunt Statuta Canuti Regis Anglorum & Danorum, ... ad laudem & gloriam Dei, & ſui Regalitatem, & commune commodum, &c.* Knyghton. an. 1291. *Ad ſcoſſandum electum* (Regem Scotiæ) *in tota Regalitate & dignitate, &c.* [Thomas Walſinghamus p. 478. *Bonam & ſufficientem ſecuritatem faciat petitoribus & cuſtodibus & communitati regni Scotiæ, reſtituendi idem regnum cum tota Regalitate, dignitate, dominio, libertatibus.* Vide Nomolex. Th. *Blount* in *Royalties*.]

2. REGALITAS, Titulus Regum honorarius. Diploma Ludov. Pii Imp. apud Nicol. Zylleſium in S. Maximino p. 13. [& Meneſterium in Probat. Hiſt. Lugdun. col. 299.] *Attulit noſtræ Regalitati quoddam privilegiũ, &c.* Aliud Lotharii Reg Fr. ann. 987. apud Michaelem Carbonellum in Chron. Hiſpan. p. 8. *Noſtra Regalitatis decretum confirmare dignaremur. Noſtram adiit Regalitatem*, in Charta Ottonis Regis ann. 965. apud Marlotum in Metropoli Remenſi l. 4. c. 27. & in alia Henrici Imp. ann. 1065. in Probat. Hiſt. Luxemb. p. 29. *Unde Abbas in militiam ire vel prædeceſſoribus noſtris, vel noſtræ Regalitati in ſecundo ſemper anno ſervire debuit, &c.* Vide eumdem Zylleſium p. 27. 43. Bartholomæum Frizenium in Hiſt. Leodienſi p. 233. Witikindum Meibomii p. 219. [Annales Benedict. tom. 4. p. 214. Galliam Chriſtianiam tom. 2. Inſtr. col. 228. &c.]

¶ REGALITATES, Jura regia. Literæ Edwardi Regis Scotiæ an. 1334. quibus plures urbes & comitatus concedit Regis Angliæ, *Cum hundredis, mercatis, feriis, foreſtis, cacheis, parcis, boſcis, warennis, piſcariis, necnon cum dominicis, dominiis, eſcaetis, foriſfacturis & reverſionibus quibuſcunque, Regalitatibus, libertatibus regalibus, liberis conſuetudinibus, &c.* apud Rymer. tom. 4. pag. 616.

¶ REGALIUM. Vide in *Regalia* 1.

REGAMMARE. Vide *Gamma*.

¶ REGANEUM, Fœnum autumnale, Gall. *Regain*. Charta ann. 950. in Probat. novæ Hiſt. Occitan. to. 2. col. 95. *In caſis, caſalicis, curtis, curtalis, ortis, Regancis vel ſuperegancis, &c.*

¶ REGARDARE, Obſervare, perſpicere, contemplari, examinare, à Gallico *Regarder*. Statuta Maſſil. lib. 1. c. 47. §. 1. *Eligi debeant ſingulis annis ... duo probi viri Maſſiliæ, boni & idonei, qui teneantur & debeant videre, & numerare, & Regardare omnes baliſtas communis Maſſiliæ, aptarique facere, ſi opus erit.* Et lib. 2. c. 33. *Statuantur à Rectore, vel Conſulibus dictis, duo boni viri annuatim ... qui ea provideant & Regardent*, carnea ſcilicet à macellariis vendendas.

¶ REGARDATOR, Inſpector, *Regar*, in Conſuetud. Hannoniæ cap. 105. art. ult. Literæ Caroli V. Franc. Regis an. 1366 apud D. *Secouſſe* tom. 4. Ordin. Reg. pag. 676. *Conſules ... habeant inſtituere, eligere & nominare annuatim ... inſpectores & Regardatores marcelli* (macelli,) *triperie, piſcarie, murorum, &c.* Vide mox in *Regardum* 2.

¶ REGARDIUM. Vide infra *Reguardium*.

¶ 1. REGARDUM, Merces, remuneratio, compenſatio, Anglis *Reward*. Literæ an. 1443. apud Rymer. tom. 11. p. 19. col. 1. *De ſuo magnanimiter expendit abſque aliquo Regardo, ſive Recompenſatione, proinde de nobis habito.* Vide *Reguardum* 2.

¶ REWARDUM, Eadem ſignificatione. Literæ Edwardi III. Regis Angl. an. 1347. apud eumdem Rymer. to. 5. p. 543. *Volentes & concedentes, quod vadia & Rewarda præfato Johanni & hominibus ſuis, pro tempore quo ipſos in obſequio noſtro morari contigerit ... ſolvantur.*

2. REGARDUM, Rewardum Foreſtæ, Viſitatio foreſtæ ab foreſtariis, ne quid detrimenti in iis accidat, ut in Fletu lib. 2. c. 41. §. 1. interdum limites vel ambitus foreſtæ, cujus cura commiſſa erat quibuſdam miniſtris, qui eam obambularent, proſpicerentque ne vetitæ in ea venationes fierent, aut exſcinderentur arbores, qui inde *regardatores* dicuntur, de quibus mox: unde qui intra ejuſmodi metas venari, vel damnum aliquod in foreſta feciſſe deprehenſus erat, mulctabatur gravi mulcta, quæ *Regardum foreſtæ* etiam dicebatur. Charta Ricardi I. Regis Angliæ: *Conceſſimus etiam eiſdem manerium de Lovers cum omnibus pertinentiis, ... ſalvis ad opus noſtram venatione noſtra, & deſtructione foreſtæ, ita tamen quod non ſint in Rewardo.* [*Revardo*, apud D. *Bruſſel* tom. 2. de Feudorum uſu p. 19.] Rogerius Hovedenus & Brompton ann. 1188. *Et idem Rex quietas clamavit ... omnes terras ſuas & Canonicorum ſuorum, quod ſint liberæ & quietæ in perpetuum de Rewarda foreſtæ & foreſtariorum: & dedit ei per cartam ſuam liberam poteſtatem & licentiam capiendi venationem per omnes præbendas ſuas in Comitatibus Eborati & Notynghamiæ.* Leges Foreſtarum Scoticarum cap. 12. §. 1. *Si quis foreſtarius invenerit aliquem extra dominicum boſcum, vel infra Rewardum, proſternentem quercum ſine viſu vel deliberatione foreſtarii.* Vetus Inqueſta in Regeſto Philippi Aug. Herouvalliano fol. 119. *Inquiſitores dicunt, quod Bonavilla cum pertinentiis valebat ſine placito enſis & Regardis foreſtæ & paſnagii, &c.* Fol. 158. *Reſpectus foreſtæ* dicitur. [Vide Nomolexicon Thomæ *Blount* in voce *Regard*.]

Regardatores, Qui, ut diximus, circumeunt omnes ballivæ foreſtas ut de tranſgreſſionibus, aſſartis, vaſtis, & purpreſturis inquirant: Anglis] *Regarders.* Charta Joannis Regis Angl. apud Matth. Paris an. 1215. *Regardatores noſtri eant per foreſtas ad faciendum Regardum, ſicut fieri conſuevit, &c.* Charta Henrici II. Regis Angl. *Et prædictus Baldricus & Regardator & paaagator mearum foreſtarum, &c.* Vide Monaſticum Anglic. tom. 1. p. 939. [Gloſſarium Kennetti ad calcem Antiq. Ambroſd. & Nomolex. Th. *Blount* in *Regarder*.]

Regardatorum inſtitutionem ad Henricum II. Regem Angliæ refert Manwoodus. Sic enim Aſſiſam ejus de foreſta intelligit, ubi hæc habentur: *Item Rex præcepit quod in quolibet Comitatu in quo habet venationem, ponantur 12. Milites ad cuſtodiendam venationem ſuam.* Hi Milites, inquit, ille, pro tempore appellantur *Regardatores*. Eo vero ſæculo *Milites* paſſim dicti ſunt, qui per ſervitium tenuere Militare, poſteris *liberi tenentes* appellati. Sed alii fuere *Milites*, alii *libere tenentes*. Spelmannus *Regardatorum* nomenclaturam ſerius natam opinatur.

¶ 3. REGARDUM, Conſpectus, ut arbitror, à Gallico *Regard*, Adſpectus. Charta ann. 1293. tom. 1. Hiſt. Dalphin. p. 37. col. 1. *Raymundus & ſucceſſores ſui cum ſuis, peditibus & equitibus quibuſcumque & quotieſcumque voluerit per totam terram domini Dalphini poſſit portare arma, ... ut ipſe Raymundus in adjutorium aliquorum ſuorum amicorum, vel etiam pro negotiis ſuis, ſi contingeret eum habere Regardum ab inimicis ſuis*, hoc eſt, ſi bene interpretor, ſi contigeret eum eſſe in conſpectu inimicorum ſuorum; aut inimicos ſuos in eum conſpicere mox ei bellum illaturos. Clarior videtur alter locus in Libertatibus incolis Montis-Briſonis conceſſis ann. 1376. eodem tom. pag. 83. col. 1. *Niſi dumtaxat tempore guerræ domini noſtri Dalphini, in partibus Dalphinatus, aut alias dictus Dominus aut ſucceſſores ſui haberent guerram pro eorum proprio facto ... eſſentque & eorum terra in Regardo & timore inimicorum.*

¶ 4. REGARDUM, Idem quod infra *Reſpectus*, Cenſus annuus, præſtatio. Chartul. SS. Trinit. Cadom. fol. 63. *Summa Regardorum 484. tam capones quam galline, &c.* Chartularium S. Fromondi: *Vendidi & conceſſi Conventui S. Fromondi 1. boiſſel. frumenti ... 1. gallinam ad Natale Domini & 10. ova ad Paſcha ... Ego vero prædictus Henricus* (*de Val*) *& heredes mei tenemur dictum boiſſel. frumenti cum Regardis antedictis, præfatis Religioſis annuatim reddere, garantizare, &c.* Ibidem: *Vendidi & dimiſi ... Conventui S. Fromondi 3. boiſſel. frum. percipiendos ad feſtum S. Michaelis in Septembri, & 2. panes & 2. gallinas ad Natale Domini, & 20. ova ad Paſcha, quod frumentum & Regarda debebat mihi annuatim feudaliter & per homagium Gaufridus dictus Balleul de quadam pecia terræ.* Paſſim occurrit in hoc Chartulario. Index MS. beneficiorum Eccleſ. Conſtantienſis fol. 16. v. *Rector percipit 44. tam capones quam gallinas cum Regardis, pro qualibet gallina 1. den. & pro quolibet capone 2. den.* Recurrit ibidem fol. 18. Vide *Reguardium* & *Reguardum* 1.

¶ 5. REGARDUM, Arbitrium, ſententia, edictum. Libertates villæ de Villereys ann. 1253. apud Acher. tom. 9. Spicil. col. 193. *Si aliquis percuſſerit alium de gladio emoluto, & percuſſus de illo ictu mortuus fuit, percuſſor ad noſtram voluntatem remanebit; & ſi percuſſus ex eo ictu mortuus non fuerit, ille qui ferierit, ſexaginta ſolidos ſolvet, & paſſo injuriam dampna & deperdita ad Regardum curiæ integre reſarciet, & reſtaurabit.* Paulo ſuperius ibidem pro *ad Regardum* habetur *ad Reſpectum*. Charta ann. 1308. apud Baluzium tom. 2. Hiſt. Arvern. p. 781. *Qui cum gladio ſanguinem extraxerit, ſi clamor factus fuerit, ſexaginta ſolidos dabit domino pro emenda & paſſo injuriam ſatisfaciet ad Regardum ſeu arbitrium Conſulum prædictorum.* Teſtam. Johan. II. Ducis Britanniæ ann. 1302. apud Lobinell. tom. 2. Hiſt. Britan. col. 447. *Et ſe ledit Artur ne feſoit ledit veage audit premier paſſage, e Jean de Bretaigne mon filz le feſoit, e vueil que leſdites 30. mil. liv. ſoient baillées à icelui Jehan ... par la Regart e ordenance de mes executeurs, ſegont la manere deſſuſdite.* Charta an. 1439. ibidem col. 1061. *Au Regard des predeceſſeurs du hault & puiſſant Prince Jehan par la grace de Dieu Duc de Bretaigne ... & de mondit Seigneur de preſent, ne doivent les puiſnez audit Duché party ne porsion avoir, &c.* Vide *Reſguardum*.

REGARIUM, Juriſdictio & feuda Epiſcoporum Britanniæ Minoris à ſumma vetuſtate nominantur *Regaires*, quod jam inde à Mauclerci, ſeu Mali Clerici Ducis ſæculo ad Regium Galliæ Senatum devolverentur provocationes à profanis Antiſtitum juridicis, non ad Ducales Magiſtratus, ex quo hodie etiam regia ſumma Britanniæ Curia appellatur immediate à Sententiis Epiſcopalium hujuſmodi judicum temporalium. Chopin. lib. 1. de Sacra Polit. tit. 7. num. 21. Adde Raguellum, & Auguſtinum *du Pas* in Stemmatibus Armoric. part. 2. pag. 434. [necnon Lobinellum in Gloſſario ad calcem Hiſt. Britan.]

¶ REGATERIUS. Ital. *Rigattiere*, Gall. *Regratier*, Propola, qui merces minori pretio emtas aliquanto carius diſtrahit. Decretum Saonæ ann. 1567. ad calcem Statutorum ejuſdem Civitatis p. 95. *Conceſſit virtute quæ præſentis concedit facultatem & auctoritatem prædictis DD. conſervatoribus licentiandi & privandi omnes revenditores & Regaterios, quos maluerint, eoſque privandi, ne de cætero poſſint artem prædictam revenditoris vel Regaterii facere.* Vide infra *Regratarii*.

¶ REGATIUS, Servus, famulus, Italis *Ragazzo*. Caſtelli de Caſtello Chron. Bergom. apud Murator. to. 16. col. 899. *Die Lunæ primo Aprilis* (1402.) *hora 4. noctis ... Aſſandrinus ... vulneravit in quadam camera unum nomine Franciſcum de Bononia, & quemdam ejus Regatium, ſtipendiarios, qui ambo deceſſerunt.* Statuta Placentiæ fol. 2. *Et etiam computatis ſex*

Re-

Digitized by Google

Regatiis, quos tenere debeo, & ultra prædictum numerum habeo 25. barovarios ſive ſoldatos pedeſtres, quorum quilibet habeat de havere communis Plac. viginti denarios Plac. tantum, inter quos non ſit nec debeat eſſe filius aut frater. Vide *Ragatus*.

¶ REGAVILIOLUS, Regaviliosus, Regausolus. Vide in *Regaliolus*.

REGELATUM, Papiæ, *Plumbum liquefactum*, quomodo *Regelationes*, nives liquefactas vocat Aggenus de Limitibus p. 57.

REGENBURGII. Vide *Rachimburgii*.

REGENDARIUS, vel *Regerendarius*, ita enim legendum contendunt viri docti apud Senatorem lib. 11. Epiſt. 29. ubi formula inſcribitur *de Regendario*, qui ſcilicet erat à regeſtis, & ſcripta regereret, ſeu in codicem referret. Vide Pancirolum ad Notitiam Imper. Orient. cap 18.

¶ REGENERARE, Denuo generare Verbum frequens apud Scriptores Eccleſiaſticos, cum loquuntur de ſpiritali vita, qua per Chriſtum donamur in Baptiſmate. De Verbo ipſo carnem facto dicitur in Miſſali Gothico apud Mabillonium de Liturgia Gall. p. 191. col. 1. *Ut qui exultamur de nativitate Filii tui, qui vel ex Virgine natus, vel ex Spiritu S. Regeneratus eſt, pareamus præceptis ejus, &c. Regenerare* Plinio proprie eſt Repræſentare, ut l. 14. c. 22. *Druſus Cæſar Regeneraſſe patrem Tiberium ferebatur.* Adde l. 7. c. 12.

¶ Regeneratio, Nova generatio ſpiritalis, gratia Baptiſmo nobis conceſſa, in Novo Teſtamento & apud Auctores Eccleſiaſticos paſſim. Vide in *Renatio*.

1. REGENS, Regni Gubernator, *Regent* apud Francos. Continuator Nangii an. 1316. ait, poſt mortem Ludovici Hutini Regis, Philippum Magnum electum à regni Principibus, ut quoad Regina Clementia gravida partum ediſſet, ſervaret & regeret regnum Franciæ atque etiam Navarræ, atque in magno ejus ſigillo hæc verba fuiſſe conſcripta: *Philippus Regis Francorum filius, Franciæ & Navarræ Regens regna.* Et ann. 1327. poſt exceſſum Caroli Pulcri: *Traditum eſt regimen regni Philippo Comiti Valeſii, & vocatus eſt ex tunc Regnum Regens, ſeu regni.* Vide Tillium.

¶ 2. REGENS, Profeſſor, qui docet in Academiis, Gall. *Regent*, *Profeſſeur*. Occurrit in Litteris ann. 1330. pro Univerſitate Oxonienſi apud Rymer tom. 4. p. 411. col. 1. & pag 413. col. 1. in Literis Caroli VII. Franc. Regis ann. 1452. pro Academia Cadomenſi apud Acher. tom. 6. Spicil pag. 502. Utuntur etiam Rolandinus Patav. lib 12. de factis in Marchia Tarviſina c. 19. apud Murator. tom. 8. col 360. & alii recentiores innumeri. Vide *Regere* 1.

¶ Regentatus, Munus *Regentis* in collegiis academicis. Capitulum generale PP. Dominicanorum ann. 1608. apud Vincentium Mariam in Conſtit. eorumdem Dominican. part. 1 p. 55. *Quomodocumque gradum magiſterii eum voce & loco in provincia ſua obtinuerint, ſive per acceptationem, ſive per promotionem ad Regentatum in ſtudio generali provinciæ.*

¶ Regentia, Eadem notione, Gal. *Regence*, in Charta ann. 1398. & in alia an. 1399. ex Archivo B. M. de Bono-nuntio Rotomag. in Articulis ann. 1499. pro Collegio Montis acuti, apud Lobinell. tom. 5. Hiſtor. Pariſ. p. 718. col. 1. & alibi.

¶ 1. REGERE, Profiteri, docere, *Regentis* officium exercere in ſcholis, Gall. *Regenter*. Chronicon Trivetti ad ann. 1222. *Fuit nihilominus in arte medicinæ expertiſſimus.* (Johannes de S. Ægidio Ord. Prædicat.) *ut pote qui tam Pariſius, quam in Monteſpeſſulano Rexerat in eadem.*

¶ 2. REGERE, Alere, ſuſtentare, ut videtur. Vita B. Ægidii Minoritæ, tom. 3. Aprilis p. 223. *Tum in laboritiis aliquando inſiſtebat, quod Regebat unum fratrem de labore ſuo.*

¶ REGERENDARIUS. Vide *Regendarius*.

REGESTORIUM, Regestrare, &c. Vide mox in *Regeſtum*.

REGESTUM, Liber in quem *regeruntur* commentarii quivis, vel Epiſtolæ Summorum Pontificum Gloſ. Lat. MS. reg. *Regeſtum, relatum.* Iſo Magiſter in Gloſſis: *Regeſtum vocatur liber continens memorias aliorum librorum, & epiſtolas in unum collectas: & dicitur Regeſtum quaſi iterum geſtum. Joannes Scotus regiſtrum dicebat.* Gloſſ. Baſilic. Κυτεον, ἐξριγέσαι, τὴν ἀπογραφὴν τῶν ἀρχαίων. *Regeſta ſcribarum*, apud Vopiſcum in Probo. [Theodoſius Imper. in Præfat. Codicis ſui: *Quæ in Regeſtis diverſorum officiorum relata ſunt.* Pluries occurrit in hoc Codice, ut & in alio Juſtiniani.] Conſtitutio Honorii 19. in Appendice Codicis Theodoſ. ſic clauditur: *Regeſtum Ravennæ 15. Kl. Febr. Honorio Aug. 11. & Conſtantino 3. Coſſ.* Ita Edicta Principum in Curiis ſupremis *Regeſta* ſeu *Regiſtrata* dicimus. Vide Cujacium lib. 15. Obſervat. cap. 17. Petrum Fabrum ad l. 92. de Regulis Juris, Jacob. Gothofredum ad l. 14 Cod. Th. de Indulgent. debitor. &c. Anaſtaſius in Nicolao I. PP. *Sicut in Epiſtolis, quas iidem Legati in Sardiniam deportaverunt, Regeſto ipſius Præſulis continentur inſertis.* Vacce in Hiſtor. Ducum Normanniæ MS.

Doit l'en les werr & les Regeſtes,
Et les eſtoires lire as feſtes.

¶ Regestrum, Eadem notione. Statuta Arelat. MSS. art. 95. *De Regeſtro Communis: Item ſtatuimus, quod Commune teneatur habere unum librum de pergameno, in quo tranſcribantur omnia inſtrumenta ad Commune pertinentia.* Paſſim occurrit.

Regestum, Theſaurus, fiſcus, quo *reguruntur* pecuniæ. Prudentius lib. περὶ στε. in S. Romano:

Aurum Regeſtum nonne earui acquiritur.

Gregorius Tur. lib. 9. Hiſt. c. 9. *Tanta in illius theſauris reperiunt, quanta nec in ipſo ærarii publici Regeſto poterant inveniri.* Cap. 10. *Multitudo autem auri, argentique, ac diverſarum ſpecierum in ejus Regeſtis reperta eſt.* Eadem notione uſurpat c. 34 & lib. 10. c. 19 ut & Flodoardus lib. 2. Hiſt. Remenſis c. 2.

Regestorium, Idem quod *Regeſtum*, Theſaurus. Gregorius Turon. lib 6. c. 11. *Domos Eccleſiæ adprehendunt, miniſteria deſcribunt, regeſtoria reſerant, promptuaria expoliant.*

¶ Regestoriolum, Regesturiolum, Parvum *regeſtum*, arcula, capſa.] Teſtamentum Bertichramni Epiſcopi Cenoman. *Omnia vero quæ de proprietate ſeu ex militia in Regiſturiolo meo poſt meum obitum inventa fuerint, &c.* [Et alibi: *De reliquo vero argentulo quodcumque poſt diem obitus mei in Regeſturiolo meo inventum fuerit, &c.* Ita Mabillonius tom. 3. Analect. p. 130. pro quo Bollandiſtæ legunt *Regeſtoriolo* tom. 5. SS. Junii p. 722.]

Registoria, Officium apud Sanctimoniales, cui *Regeſti*, ſeu theſauri Monaſtici cura commiſſa eſt. S Cæſarius Arelat. in Reg ad Virgin. c 26. *In uno tamen loco ſub communi cuſtode quod habueritis reponite, & claves de arcellis, vel preſſoriolis veſtris Regiſtoria teneat.*

Registrum, pro *Regeſtum*. Ugut. *Regiſtrum quidam liber de regimine Eccleſiæ, ſcilicet ex cujus dictis Eccleſia regitur.* Papias: *Regiſtrum, liber qui rerum geſtarum memoriam continet, unde dicitur, quaſi rei geſtæ ſtatio.* al. *ſtatutio*, [ut etiam legit Johannes de Janua.] Prudentius lib. περὶ στε. in S. Romano:

Hic in Regiſtris eſt liber cœleſtibus,
Monumenta ſervant laudis indelebilis.

Ita etiam ſcriptis codd. Vopiſci legi monet Caſaubonus, ubi editi habent, *ex regeſtis ſcribarum*. Vetus Inſcri-

Digitized by Google

ptio Epiſtolarum Gregorii I.PP. *Incipiunt Epiſtolæ ex Regiſtro S.Gregorii Papæ*. Ildefonſus Tuſtatus de Gregorio M. *Has itaque* (Epiſtolas) *uno volumine arctans, in libros 12. diſtinxit, & Regiſtrum nominandum eſſe decrevit.* [Petrus Diaconus de Viris Illuſtr.Caſin. cap.45. *Factus dehinc S. R. E. Cancellarius deſcripſit Regiſtrum Paſchalis* Papæ II.° *Regiſtrum ſervitiorumque liber*, in Diplomate an.1326.apud Ludewig.tom.6. Reliq. MSS. p.515.Occurrit paſſim.] Sed & *Regiſtrum promptuarii* dixit Gregorius Turon.de Vitis Patrum c.9.initio,quomodo *Regeſtum* pro fiſco uſurpaſſe diximus. Sexta Synod. act.12. Διεταχθῆναι περὶ ὑμῶν τὰ ῥεγεςραις δογματικὰ συνταγματα, &c. Infra ῥεγεςρου διαφέροντι πιτακίου, quam vocem vetus interpres per *Regeſtum* vertit.

¶ Register, Eodem ſignificatu, Gallice *Regitre*. Statuta Monaſterii S Claudii pag. 64. *Ordinamus per præfatum ſacriſtam fieri de eiſdem facere recognitiones & Regiſtros, nominando & exprimendo ſuper quibus & quibus cauſis debentur (annuaria ſervitia.)*

¶ Registra, femin. gen. Index MS. Beneficiorum Eccl.Conſtant.fol.44. *Fuit antiquitus taxata ad centum ſolidos prout antiqua apparet Regiſtra.*

Registrum, *Corda in libro ad inveniendum lectionem*, ut ait Metulinus ad illud Ebrardi Betun.in Græciſmo c.11.

Eſſe librum librique ducem dic eſſe Regiſtrum.

¶ Registrum, vel Regestum, Vox apud Typographos alias in uſu, de qua hæc habet Mich. *Maittaire* in Annal Typographicis p.265. *Bibliopegis plurimum prodeat Regiſtrum aut Regeſtum; quod etiam ſeries chartarum, & alicubi ſpeculum, Græce* ἰδοὺ *vocabatur. Illud in libri fine omnes ſuo ordine, quæ ſignaturis ſerviebant, litteras, una cum initialibus priorum aliquot in unaquaque ſignatura foliorum vocibus, collectas exhibebat. Quoniam vero id ſæpe in grandioribus voluminibus adeo exſereſcebat*, ut plures paginas occuparet, *viſum eſt in compendium redigere*. Regiſtri nullus hodie uſus eſt, ex quo ad faciliorem librorum compactionem appoſiti ſunt numeri arithmeticis in ſuperioribus paginarum oris, additæ in imis oris literæ, quas *ſignaturas* vocant, cum voce ſequentem paginam indicante, vulgo *Reclame*. Vide Anuream *Chevillier* de Origine Typographiæ pag.39.

Registrare, in *Regiſtrum* & acta referre, paſſim. Thwroczius in Bela Cæco c.64. *Irruit omnis populus ſuper illos Barones, quorum conſilio* Rex *obcæcatus fuerat, & quoſdam ex ipſis ligaverant, quoſdam vero detruncaverunt, ſexaginta autem & octo prophanos ibidem crudeliter acciderunt: & omnes ſucceſſores eorum tam viri quam mulieres eodem die ſunt Regiſtrati*. Scilicet tanquam infamati in poſterum. [Hiſtoria Epiſcoporum Autiſſiodor.apud Labbeum tom.1.Bibl.MS.p.507. *Vetuſtiſſima laudabiliſque conſuetudo Eccleſiæ Autiſſ. hactenus habuit à primo ipſius Pontifice, videlicet B.Peregrino, in poſterum, geſta notabilia Pontificum ſingulorum ſedis ejuſdem poſt ipſorum cujuslibet obitum ſcribi & Regiſtrari in libro ad hoc.. ordinato*.]

¶ Registrare, Eadem notione. Proceſſus de Vita S.Thomæ Aquin.tom.1.Martii p.686. *Ut prædictas litteras ... Regiſtrare & fideliter ſcribere deberemus.*

¶ Regestratio, In acta relatio. Statuta Avenion. l.1.rubr.41.art.2. *Teneaturque impetrans facere Regeſtrari ſalvum conductum in regeſtra datarii legationis, & ſi Regeſtratio facta non fuerit, ſalvus conductus impetranti non ſuffragabitur.*

¶ Registratio, Eadem notione, in Litteris an. 1284.apud Rymer.tom.2 p.287. in Statutis Vercell. l 1. fol.43.v.& alibi.

Registrarii, Qui ſcripturas, aut contractus in acta publica referunt, in Provinciali Eccleſ.Cantuarienſ.l.3. tit.4.Leges Alfonſinæ part.3.tit.19. leg 8. *Regiſtradores ſon dichos otros eſcrivanos que ha en caſa del Rey que ſon pueſtos para eſcrevir cartas en libros, que han nombre Regiſtros, &c.*

¶ Registrator, Scriba, Notarius, qui in acta refert, in Edicto Caroli Pulcri Franc.Regis an.1325. tom. 2.Ordinat.Reg pag.4. Literæ Johannis itidem Franc. Regis an.1361.tom.3.eorumdem Ordinat.p.483. *Regiſtratores ſeu Greferii Parlamenti ſuper præmiſſis, una cum dictis gentibus, de ſuis vadiis & palliis aſſignentur & ſolvantur, &c.* Statuta Eccl.Meld.ann. 1365.tom. 2. Hiſt.ejuſdem Eccl.p.507. *Et ſi regiſtra non habeat Curatus aut Rector, quicumque ſit, ei præfigatur terminus intra quem à Regiſtratore curiæ copiam habeat regiſtri manu ejus regiſtratoris ſignatam*. Eadem habentur in Statutis Eccl.Nannet.eodem anno, tom.4 Anecd.Marten. col.928.Concil.Dertuſanum an.1429. tom. 3. Concil. Hiſpan.p.650. *Ego Antonius de Campis literarum apoſtolicarum abbreviator, ſcriptor & Regiſtrator publicus, apoſtolica & imperiali auctoritate notarius*. Vide *Notarii Abbatum*.

¶ 1. REGIA, Baſilica. Vita S.Medardi, tom 2. Junii pag.96. *Auguſtus divæ recordationis Ludovicus primam Regiam videns ambire non poſſe affluentis populi exuberantiam, funditus eam dirui e juſſit, & tam culminis exaltatione quam longitudinis porrectione ampliavit.*

¶ 2. REGIA, Palatium Epiſcopi. Vita Lietberti Epiſc.Camerac.tom.9.Spicil.Acher.p 679. *Inter palatinos proceres pontificalis domus procurator exaltatur. Felix Regia tanto ſuſtentanda procuratore! ſed felicior familia tam prudenti gubernanda proviſore.*

3. REGIA, Porta ædificii primaria. Ordo Romanus *Deinde ſubdiaconus ... exiens ad Regiam Secretarii dicit, Schola. Reſpondet, Adſum*. Miſſa ex Codice Ratoldi Corbeienſis: *Deus qui triumphantibus pro te Martyribus Regiam cæleſtis aulæ potentiæ dextra pandis*. Pactum Arichis Principis Benevent. cum Neapolitan. *Inter poſt Regiam domus ſuæ ipſum ſuſtem. Regiæ Monaſterii*, apud Paulum Diacon Neapolit.in Vita S. Mariæ Ægypt.cap.5. & in Regula Magiſtri c.30.83.95. Maxime vero ita appellantur ædium ſacrarum portæ. Paulinus Epiſt.33. *Videre enim mihi videor tota illa religioſæ miſerandæ plebis examina, illos pietatis divinæ alumnos tantis influere penitus agminibus in ampliſſimam glorioſi Petri Baſilicam per illam venerabilem Regiam cærulea eminus fronte ridentem, &c.* Autbertus Abbas in Vita SS.Paldonis & ſociorum: *Venit ad eos quidam homo ignotus nocturno ſilentio, Regiamque oratorii pulſans, ait, &c.* Chronicon Novalicienſe cap.13. *Tradunt vero nonnulli, quod cum iſdem Deſiderius cotidie media nocte ſurrexit, & veniret ad Eccleſiam S.Michaelis, vel S. Syri, ſeu per cæteras alias, aperiebantur ſtatim Regiæ divinitus ante ſuum conſpectum*. Anaſtaſius in Honorio PP. *Inveſtivit Regias januas in ingreſſu Eccleſiæ majores, quæ appellantur Medianæ, ex argento quæ penſant libras 975*. In Conone: *Qui miſſi fuerant de exercitu in cuſtodiendas Regias baſilicæ, &c.* In Leone III. pag. 133. *in ingreſſu baſilicæ, ubi ſupra Regias majores fecit imagines ex argento, &c.* Pag.134. *Fecit in baſilica Dei Genitricis ad præſepe in ingreſſu præſepis Regias veſtitas ex argento puriſſimo, &c.* Pag. 143. *Ingreſſum vero corporis eidem Præſul ex marmoribus candidis miro decore ornavit, atque Regias areas ibidem poſuit*. Utuntur Ennodius, Gregorius Turonenſis, & alii. Ita Græci βασιλικὰς πύλας ædium ſacrum, vel potius ναοῦ portas apppellabant. Anonymus in feſtum Reſtitut. Imaginum pag.737. καθ᾽ ἣν ὁδὸν λιτανεύοντες μέχρι τῶν βασιλικῶν πυλῶν τὰ γενάμενα τῶν κτεναρίων. Ubi interpres: *Aduſque palatii portas quæ ctenariæ dicuntur, ſupplicantes venerunt*. At ſermo eſt de *Regiis* ædis ſacræ, non palatii, quæ

κτι-

Digitized by Google

κιγκλίδα dicuntur, quod cancellatæ eſſant, & inſtar *pe-ctinis* efficta. Vide Deſcript. ædis Sophianæ.

REGIOLA, Eadem quæ *Regia*, Porta. Vita S. Rufini Epiſcopi in Sanctuario Capuano: *Deinde Epiſcopus clauſit Regiolas, quæ erant ante altare*. [Anaſtaſius in Gregorio III. *Faciem altari & confeſſionem cum Regulis veſtivit argento*. Ubi Muratorius tom. 3. p. 159. ex Mſ. codd. habet in Notis, *cum Regiolis* & *cum Regiolis*: quod ultimum magis placet.] Ita *Regiolam* pro *portula* uſurpat Fridericus II. lib. 2. de Arte venandi c. 36 *Quando veto capi debebunt* (falcones) *de loco in quo nutriti ſunt, aliis aperturis illius loci clauſis, una remaneat aperta, & habeat Regiolam quæ clauditur ſero; per hanc namque Regiolam capi poterunt facilius & ſine læſione*.

☞ Hinc emendandum puto locum Vitæ S. Athanaſii Epiſc. Neapol. tom. 4 Julii pag. 75. *Faciens illi marmoreum altare cum Regilis argenteis, ſupra quod velumen cooperuit, in quo martyrium S. Januarii ejuſque ſociorum acupictili opere digeſſit*. Si bene conjecto, legendum eſt *Regiolis*. Editor Cl. *Regilis*, ducit à recto *Regilus*: qua voce limbum indicari ſuſpicatur.

¶ 4. REGIA, Cancelli in Eccleſiis, qui vulgo ſeparant chorum ſeu ſanctuarium à navi.] Gaietanus in Ordine Rom. c. 14 *Notandum quod camerarius Papæ exit Regias, & dat cineres ſtando pedes illis qui ſunt extra*. Et infra: *Ipſa vero Cruce ita collocata, dominus camerarius, vel alius ejus gerens vices, aliam crucem portat extra Regias, comitantibus eis clericis cameræ & capellæ, ad adorandum illis*. Petrus Amelius in ſuo quoque Ordine Romano c. 17 *Si Papa ſit in Urbe hac die* (Circumciſionis) *& non celebret, ſed facit dici Miſſam per aliquem Cardinalem in Eccleſia S. Petri; antequam Cardinalis induat, præſentetur bulla, quomodo Papa diſpenſat cum eo, quatenus poſſit celebrare ſuper aram S. Petri; & per totam diem pendet ante Regias*. Ibidem c. 63. *Anno ergo illo, in quo vere conficitur ſacrum chriſma, ſummo mane quaſi in ortu ſolis, dominus noſter Papa venit ad Regias ferreas ad dandum indulgentiam populo*. Rurſum c. 76. ubi de adoratione Crucis: *Papa ... nudis pedibus & mitra ſibi depoſita cum chirothecis in manibus vadit quaſi ad portam Regiarum capellæ ... & verſa facie ad altare ibi genuflectit, inclinando caput ad terram junctis manibus: & hoc facit tribus vicibus, antequam perveniat ad crucem ... & proſtratus ibi ad terram ipſam crucem adorat eam deoſculando*. Adde c. 78.

¶ 6 REGIA, Λεωφόρος, in Gloſſis Lat. Græc. Aliæ Græc. Lat. Λεωφόρος, *Strata, Iter, Regia*. Λεωφόρος idem eſt quod Λεωφόρος. Via publica.

¶ REGIBILIS, Qui facile regitur. *Regibilis miles & morigerus*, appud Ammianum lib. 24. cap. 3. *Regibilis acies*, lib. 19 cap. 7. edit. Valeſii. *Regibilis juventus*, lib. 16. c. 12.

REGICULA, pro *Regiuncula*, vel Prædio. Vetus Charta Abbatiæ S. Benigni an 579 apud Perardum in Chartis Burgundicis: *Donamus... Regiculam juris noſtri, cui vocabulum eſt Albiniacum, ſitum in pago de Collatinenſe, &c.*

REGIDIUM, *Divinitas*, Papiæ.

¶ REGIDONUM, Rothonenſe monaſterium, vulgo *Redon*, at verus *Roton*, in Charta anni circiter 1096. apud Lobinell. tom. 2. Hiſt. Britan. col. 217. *Regiſdonum*, in alia Henrici Reg. Angl. ibidem col. 270.

¶ REGIDOR, Hiſpana vox, Rector. *Præſentes aderant Ludovicus Roderiquez de Sernu, perpetuus decurio vulgo Regidor, hujus urbis, & Ganzalvus de Carceres ejuſdem procurator generalis*, in Synodo Limæ an. 1594. tom. 4. Concil. Hiſpan. p. 696. col. 1.

REGILLUS. Gloſſ. Saxon. Ælfrici: *Regillus*, undercyning, id eſt, *Vicerex*. [Gloſſæ Iſidori: *Regillus, Regulus*. Gloſſæ Lat. Græc. *Regillus*, Βασιλίσκος. Et mox: *Regillus, ulus*, Βασιλίσκος. Adde Gloſſas Græc. Lat. in Βασιλίσκος, & Βασιλίσκος.]

¶ REGILUS. Vide *Regiola* in *Regia* 3.

¶ REGIMBURGI. Vide ſupra in *Rachimburgii*.

¶ REGIMEN ECCLESIASTICUM, Dignitas Abbatis, in Geſtis Abbatum Gemblacenſ. tom. 6. Spicilegii Acher. pag. 533. *Itaque 7. Calend. Auguſti adeptus eſt locum Regiminis eccleſiaſtici; conſecratus autem 7. Idus Auguſti*.

1. REGIMENTUM, Regimen, vitæ ratio. Conſtantinus Africanus lib 14. Pantechn. c. 5. *Omnium corporum Regimenta aut ex anima ſunt & natura, aut ex ſola natura: quia natura regit corpora & inanimata: ſola vero animata regit anima*. Utuntur Lex 1. §. 1. Cod. de Offic. Præf. præt. & Ammianus lib. 25. Præterea Ericus Upſalienſis lib. 5. Hiſtor. Sueciæ p. 180. Hemricurtius in Speculo Hasbannico pag. 550. *Oukes d'eage d'omme vivant ii ſan semps il nout en l'Egliſe S. Lambert nuls miez entachiez de ly, ne plus fraak, ne de plus nobles Regiment, &c.*

¶ 2. REGIMENTUM, Regimen, gubernatio. Ammianus lib. 25. c. 9. *Excuſſa Regimenta perito rei gerendæ ductori, conſummando juveni porrexiſti*. Adde lib. 28. c. 1. Lex 1. §. 1. Dig. de Offic. Præfect. Præt. *Regimentis Reipublicæ ad Imperatores perpetuo translatis*. *In his Regimentis ac gubernationibus*, in Chronico Siciliæ apud Marten. tom. 3 Anecd. col. 37. Hinc Carolus de Aquino in Lexico militari *Regimentum* dici putat certum bellatorum numerum, quam Romani veteres Legionem vocabant, Italis hodie *Regimento*, noſtris *Regiment*.

REGIMONIUM, Papiæ. *Regimen*: Iſidoro in Gloſſis, *Gubernatio*. Utuntur Baldricus in Chron Camerac. lib. 2. cap. 28. lib. 3. cap. 16. Vita S. Winnoci Abbat. c. 2. &c.

1. REGINA, Regis filia: nam is olim titulus attributus Regum filiabus. Scribit enim Suidas ex Ariſtotele, apud Cyprios, Regum filios ἄνακτας appellatos, ut filias ἀνάσσας. Servius ad hæc Virgilii ex 1. Æneid.

... donec Regina Sacerdos
Marte gravis, &c.

Reginam, Regis filiam, abuſive ait more Poetico: ut alibi,
... Magnum Reginæ miſeratus amorem.

Id eſt Regis filiæ Paſiphaæ. Nec Poetis, quod illa vult, duntaxat id licuit: quod ſaltem poſterioribus ſeculis obtinuiſſe conſtat: præſertim ſub prioribus Conſtantinopolitania Auguſtis, quod præ cæteris teſtatur Claudianus Panegyrico 2. in Styliconem:

Nam domus hæc utroque petit diademata ſexu,
Reginaſque parit, Reginarumque maritos.

Majus Mercator tom. 2. pag. 85. *Pius eſt Imperator, Reginæ Deum amant*. Gennadius ait Fauſtinum ſcripſiſſe *ad perſonam Flaccillæ Reginæ adverſus Arianos*, ut Atticum Conſtantinopolitanum Epiſcopum *ad Reginas Arcadii Imperatoris filias librum de Fide & Virginitate*. Eadem de Attico habet Marcellinus Comes. Fuit perinde Flaccilla Arcadii filia.

Is etiam in Francia noſtra uſus maxime invaluit, ut Regum filiæ *Reginæ* appellarentur. Nam apud Gregorium Turonenſem lib. 3. cap. 49. Riguntchis filia Chilperici Regis hoc titulo donatur: & Chrodieldis Sanctimonialis, Chariberti Regis filia, apud eumdem Scriptorem lib. 10. cap. 15. *Reginam ſe filiam Regis & conſobrinam alterius Regis* indigitat. Neque alia fortean de cauſa coronas Caroli Magni filiabus attribuit Anonymus in Poemate de eodem Carolo, ubi de Retrude:

Namque Corona caput pretioſis aurea gemmis
Implicat, &c.

de Berta:

... Caput aurata diademate cingitur almum.

de Giſala :

... Crines radiant luce coruſcant,

denique de Rhodaid :

Inſeritur capiti nitido gemmata corona.

Inferioribus quoque paulo temporibus, atque adeo ſub tertia Regum, ſtirpe, natas Regum *Reginas* paſſim nuncupatas obſervare licet. Odo II. Comes Campaniæ *filius Beatæ Reginæ* dicitur in vetari Notitia apud Joannem Mabillonium tom. 5. Vitarum SS. Ord. S. Benedicti pag. 764. filiæ ſcilicet Conradi I. Regis Burgundiæ. *Roſalam* alio nomine *Suſannam* dictam, Berengarii III. Regis Italiæ filiam, Arnolphi II. Flandriæ Comitis uxorem, *Suſannam Reginam matrem ſuam* vocat Balduinus IV. Flandriæ perinde Comes, in Charta an. 998. quæ deſcripta legitur in Hiſtoria Guinenſi p. 49. In alia Hugonis Noviomenſis Epiſcopi an. 1039. apud Buzelinum lib. 2. Gallo Flandriæ cap. 26. Adela Roberti Regis Franciæ filia & Balduini Pii Comitis Flandriæ uxor, *Regalis Comitiſſa* nuncupatur. Raimundus VI. Comes Toloſæ, *dominæ Reginæ Conſtantiæ*, quæ ejuſdem Roberti filia fuit, filius dicitur; ut Raimundus VII. ejuſdem Raimundi VI. filius, *dominæ Reginæ Joannæ*, quæ filia fuit Henrici II. Regis Angliæ, *filius*, apud Catellum in Comitibus Toloſanis pag. 225. & Cruceum, in Epiſcopis Cadurcenſibus n. 77. Conſtantia Philippi I. Regis Franciæ filia, Boemundi Principis Antiocheni uxor, *Regina* cognomine donatur in Chronico MS. Romualdi Salernitani Archiepiſcopi ann. 1130. & alibi. Sic Tharaſia Alphonſi VI. Caſtellæ Regis filia, Henrici Comitis Portugalliæ uxor, *Nobiliſſima Regina* appellatur in Vita S. Theotonii cap. 2. *quia Regis filia dicebatur*, ut ait Rodericus Toletanus lib. 7. de Rebus Hiſpan. cap. 5. Et in Charta ejuſdem Tharaſiæ apud Brandaonem lib. 9. Monarc. Luſitan cap. 2. Sic Tharaſia alia Alphonſi I. Regis Portugalliæ filia, quæ & Mathildis appellabatur, Philippi Elſatii Flandriæ Comitis uxor, *Regina Mathildis Comitiſſa Flandriæ* paſſim inſcribitur in ejuſdem Diplomatibus, in Tabulario S. Bertini, in Regeſto Philippi Auguſti fol. 1. & 102. apud Malbrancum lib. 11. de Morinis cap. 21. Buzelinum lib. 1. cap. 41. Miræum, Locrium, & alios. Lambertus Ardenſis pag. 258. *Flandriæ Comitis Philippi uxor & Comitiſſa Thereſia apud ſuos Portugallos, apud nos Mathildis, cognomentoque Regina.* Ægidius Aureævallis Monachus cap. 57. de eadem: *Regina enim à quibuſdam dicebatur, quia filia Regis erat, & pro fratre ſuo miaat firmo regnum patri tenuerat in Hiſpanii.* Willel. Brito l. 10. Phil.

Inſetaa Comitiſſa ſenex, quæ Portigalenſis

Filia Regis, ob hoc ſolum Regina vocata eſt.

Rigordus: *Filia Regis Portigalenſis, unde & Regina Comitiſſa appellabatur.* Sed & Duardus Nonius lib. de Vera Regum Portugalliæ genealogia ſtatim initio, hunc morem in Luſitanis duraſſe uſque ad Alfonſum II. obſervat. Quod præterea colligitur ex veteribus Chartis, editis à laudato Brandaone tom. 3. p. 195. v. 196. v. tom. 4. pag. 260. 262. 270 & ex Bernaldo Archidiacono in Vita B. Geraldi Archiep. Braccar. num. 9. [Si hæc non ſint ſatis, adde Chartam an. 1339. tom. 2. Hiſt. Dalphin. p. 375. ubi *Matildis* Guidonis III. Comitis de Albone *Regina* dicitur, quod filia eſſet Regis Angliæ. Ex quibus patet, quod & alibi videre eſt, uxores maritis ſuis ortu nobiliores, parentum ſuorum titulos honorarios retinuiſſe, non aſſumſiſſe maritorum.]

2. REGINA, Regis uxor. Conventus apud Andelaum an. 587. *Et genitricem Domni Childeberti Domnam Brunichildem Reginam, vel filiam ejus Chlodeſvendam germanam Domni Childeberti Regis, quamdiu intra regionem Francorum fuerit, vel ejus Reginam Faileubam, &c.* [Cœleſtinus III. PP. in Epiſtola ad Archiepiſc. Senon. apud Matthæum Paris ad ann. 1195. *Nos itaque, qui plus Reges Francorum ſpecialiter in viſceribus noſtræ caritatis diligimus, per dilectum filium noſtrum C. ſubdiaconum Apoſtolicæ ſedis Legatum ad hoc ſpecialiter miſſum, rogavimus eumdem* (Philippum Auguſtum) *ut Reginam ſuam, quam à ſe conſilio iniquo amovebat, affectu maritali tractaret.*] Ita etiam loquitur Cnutus, Rex Angliæ, in Diplomate, deſcripto à Willel. *Petit* in libro Anglico de Communitatibus Angliæ ad Parlamentum evocandis, edito an. 1680. pag. 151. *Sitque nobis remedio hoc, mihi quippe atque Reginæ meæ Elgiſæ, ac filiis noſtris, omnibuſque, qui pridem ei hoc conſulerunt.* Infra: *Dedi quoque Reginæ meæ aſſenſu, &c.* [Adde Eddium in Vita S. Wilfridi Epiſc. Eborac. cap. 2. 23. 33. 34. apud Mabill. in Actis SS. Benedict ſæc. 4. par. 1.]

Reginæ nomen non admittebant Saxones Occidentales, ſed *Regis conjugem* appellabant. Id unde ortum, pluribus exſequitur Aſſerus de Ælfredi rebus geſtis p. 3. & ex eo Matth. Weſtmonaſterienſis an. 854.

¶ 3. REGINA, Imperatrix. Charta Ludovici Pii Imper. an. 24. imperii, apud Mabillon in Actis SS. Benedict. ſæc. 4. part. 1. p. 223. *Sicut olim à bonæ memoria Ermengarde Regina prædicto monaſterio* (Anianenſi) *redditum eſt.* Hæc Ermengardis, quæ, ut notum eſt, erat uxor ipſius Ludovici Pii Imper. *Regina* quoque vocatur ab Eginhardo lib. 2. Tranſlationis SS. Mart. Marcellini & Petri: quod etiam refert Mabillonius tomo citato pag. 416. Vide infra *Rex*.

¶ REGINALIS, Ad Reginam pertinens. *Procuratores Reginales*, id eſt, Johannæ Reginæ Jeruſalem & Siciliæ, in Charta an. 1343. ex Archivo Eccleſiæ Maſſil. *Reginalis ſala*, *Reginalis curia*, in Charta Johannæ II. Reginæ Neapol. è MS. Coiſlin. *Reginalis Majeſtas*, *Reginalis Excellentia*, in Continuatione Chronici Andreæ Danduli, apud Murator. tom. 12. col. 477. ubi de Maria Regina Hungariæ, *Reginalis liberatio* ibidem: *Reginalis perſona noſtra*, in Literis Mariæ Reginæ Angl. an. 1554. apud Rymer. tom. 15. pag 365. col. 1. *Regalia aut Reginalia convivia*, in Statutis Erneſti Bavari Colon. Archiep. ann. 1605. in Inſtrum. novæ Gall. Chriſt. tom. 3. col. 162. *Reginalis gratia*, in Scripto an. 1523. apud Ludewig. tom. 5. Reliq. MSS. p. 320. & 321.

¶ REGINALIS, Regius, Regalis, Regem ſpectans. Literæ Bonifacii IX. Papæ ann. 1396. apud Illuſtr. Fontaninum Antiquit. Hortæ pag. 434. *Cujuſcumque fuerit præeminentiæ, ordinationis, dignitatis, electionis, conditionis, aut ſtatus, etiamſi pontificali, Regali ſeu Reginali, vel quavis alia præfulgeant dignitate.* *Regali* & *Reginali dignitate* hic unum & idem ſignificari ſuadent, 1. particula *ſeu*, quæ fere ſemper explicat, raro disjungit; 2. ſimiles loquendi formulæ, ubi Regum ſolum, non Reginarum dignitas ſolet memorari; 3. Literæ ſubſequentes ejuſdem Bonifacii eodem anno, ibidem pag. 449. in quibus ſolum habetur, *etiamſi pontificali vel Reginali, vel quavis alia præfulgeat dignitate.* Palam eſt, Regum dignitatem hic eſſe intelligendam. Sic etiam *Regales civitates* idem ſonant quod Regiæ, in Charta Caroli Regis Hungariæ an. 1377. apud Ludewig. tom. 5. Reliqu. MSS. pag. 480. *Regia & Reginalis authoritas*, in Charta Regienſi an. 1361. 24. Januar. *Regia & Reginalis curia*, *Regii & Reginales ſubditi*, in alia ejuſdem urbis Charta eodem anno 28. Januar. ex Schedis Præſidis *de Mazangues*.

¶ REGINATIO, Βασ. αὐλή, in Gloſſis Lat. Græc. & Græc. Lat. Forte *Regia manſio*, inquit Salmaſius ad Plinium p. 475.

¶ REGINETA, Species ludi ſcruporum vel latrunculorum, in quo vincebat ille qui ſingulas adverſarii partes capiebat, ſic autem dicebatur à præcipua ludi parte, voca-

vocata *Reginetta*, Gallice *Reinette*. Statuta Maſſil. l.5 c.10. *Quilibet poſſit ubique ludere ad ſcacos, & ad tabulas & ad* Reginetum. Vide Salmaſium ad Vopiſcum in Proculo c.33. & infra *Rainetu*,

REGIO, Ῥεγιὸν, Pagus, vicus, ſuburbanum. Concilium Calchedon. act.13. Ταύτης ἐκ Δορὶς ῥεγεῶνος εἶναι ὑπὸ τῆς Νικαίας. Mox: Καὶ ἡ πρότερον ὤν ῥεγεὼν, πάλιν μετὰ ταῦτα ἐγένετο πόλις.

Regio. Obſervat Ordo Romanus, *ſeptem fuiſſe regiones Eccleſiaſtici ordinis Urbis Romæ, & unamquamque Regionem ſingulos Diaconos Regionarios habuiſſe, & uniuſcujuſque Regionis Acolytos per manum Subdiaconi Regionarii Diacono Regionis ſuæ, cauſa officii, ſubditos fuiſſe*. Rurſum Regionum munera ſecundum hebdomadæ dies fuiſſe diſtincta: *Prima enim feria Paſchæ miniſtrabat Regio tertia: ſecunda feria, Regio quarta: feria quarta, Regio ſexta: feria quinta, Regio ſeptima: feria ſexta, Regio prima: Sabbato ſecunda Regio. Ergo unaquaque Regio ordines proprios tam in proceſſione, quam in Eccleſia habebat, ... & nullus in aliqua deſignatus Regione, à miniſterio Pontificis ſine excommunicationis vel animadverſionis ſententia deeſſe poterat*.

E Regione, pro *E contra*, habetur in Vita S.Drauſii Epiſc. Sueſſion. n.3.

REGIOLA. Vide in *Regia* 3.

1. REGIONARII, apud Papiam, *ſunt à Pontificibus conſtituti in Schola Notariorum & Subdiaconorum, quos licebat per abſentiam Pontificis in conventu ſedere Clericorum, & ceteros habere honores*. Honorius I.PP. Epiſtol.2. *Primogenitum itaque Subdiaconum & Regionarium noſtræ Sedis, Gradenſi Eccleſiæ Epiſcopali ordine, cum pallii benedictione direximus conſecrandum*. *Regionarius primæ Sedis*, apud Aimoinum l.2. Hiſtor. c.17. *Regionarius Romanæ urbis*, in Vita Ludovici Pii an.835. *Theophanius Regionarius*, apud Anaſtaſium in Conſtantino PP. p.65. Ita *Regionarius* nude apud Gregorium Magn. l.7. Indict.2. Epiſt. 5. Joannes Diaconus l.1. Vitæ ejuſdem S. Gregorii, Gordianum ejuſdem patrem, *Regionarium* nuncupat. [*Duodecim diacones Regionarii, qui ſolent Evangelium legere in ſtationibus eccleſiarum Romæ conſtitutis*, eidem Johanni in libro de Eccleſia Lateran. apud Mabillon. tom.2. Muſei Ital. p.567.] Sed cum is titulus *Notariis*, *Diaconis*, *Subdiaconis*, & *Defenſoribus* conveniat, quærunt viri docti cui harum dignitati nudus *Regionarii* titulus competierit. Vide Baronium an. 598. n. 16.

2. REGIONARII, Ejuſdem regionis ac provinciæ, in Miraculis S. Eutropii Epiſcopi Santonenſis num. 33.

¶ 3. REGIONARII, Geometræ, finitores, decempedatores. Frontinus de Colon. p.357. *Caſſium oppidum milites Regionarii diviſerunt*.

¶ REGIRARE. Vide *Regyrare*.

¶ REGISOL, Regisolium, Statua in urbe Papienſi erecta, de qua id ſolum novimus, quod narrat Gualvaneus Flammeus apud Murator. to. 12. col. 1009. *Tunc temporis* (ann.1335) *Cives de Papia ſui idoli Regiſolis abſentiam non ſuſtinentes, quod Mediolanenſes de alto pila dejecerant, cum civitatem ſuperaſſent, in civitate Mediolani per domos & familias fruſta & petias comparaverunt, & ipſum deintegrantes deauraverunt, & in pulſu alto erexerunt, & tenet manum extenſam verſus Mediolanum, quaſi velit jurare fidelitatem Civibus de Mediolano, qui ipſum tamquam ſervum Papienſibus vendiderant*. Et col.1021. *Papia ſubjicitur, homagium conficitur, Regiſolium dejicitur*. Rurſum memoratur *Regiſol* in Laudibus Papiæ to.11. ejuſd. Muratorii col.23.

¶ REGISTER, Registuria, Registrare, Registrum, &c. Vide in *Regeſtum*.

¶ REGIULA. Vide *Regiola* in *Regia* 3.

REGIUM. Lucius III. PP. apud Gregorium lib. 3. tit.38. c.23. Quoniam *Advocati Eccleſiarum jus Advocationis, donationis vel emptionis titulo, aliiſque pro ſua voluntate contractibus in alios transferre præſumunt, fodrum, albergarias, Regium & ſimilia, tanquam à propriis ruſticis extorquentes, &c.* Ubi Gloſſa *Regium*, tributum Regi debitum interpretatur, Vide *Regalia*.

¶ REGIUS, Præcipuus, primarius. Hac notione *Regiam turrem* dixit Ordericus Vitalis l. 10. quemadmodum *Regias* nude vocabant majores januas palatiorum & baſilicarum. Vide *Regia* 3.

☞ Voſſius l. 1. de Vitiis ſerm. c. 33. obſervat à pleriſque Davidem dici *Regium prophetam* vel *pſaltem*, pro quo mallet *Rex propheta* vel *pſaltes*; quod *Regius* non ſit Rex ipſe, ſed ad Regem pertinens: quare potius Nathan ipſi diceretur *Regius propheta*, etſi non quaſi propheta, quomodo vir Dei erat, ſed quia filius Regis.

¶ Regius Homo, Fiſcalinus; *Regia femina*, Fiſcalina, in Lege Ripuar. tit. 16 §. 1. Vide *Hominis Regis* in *Homo*.

¶ Regius Morbus, Lepra veteribus. S. Hieronymus libr. 2. adv. Rufinum ſub finem: *Poſt aliquantum temporis computruit morbo Regio*. Vide *Morbus regius*.

¶ REGLOBARI dicitur exercitus diſperſus eum in unum globum redit, in Barthii Gloſſario, apud Ludewig. to.3. Reliq. MSS. tom. 3. p. 339. ex Hiſtoria Palæſt. Fulcherii Carnotenſis.

¶ REGLUVERE, pro *Reglubere* vel *Deglubere*, Excoriare, pellem detrahere. Gloſſæ Lat. Gr. *Regluvo*, ἐκδέρω. Aliæ Græc. Lat. Ἐκδέρω, *Decorio, deglubo*. Item: Ἐκδέρει, *Deglubat*. Vide *Deglubare*.

¶ REGMEN, pro *Regimen*, ut *Tegmen* pro *Tegimen*. Valafridus Strabo de SS. Martyr. Hyenſibus, to.1. Jan. pag. 237.

Quique fuit pridem patriæ per Regmina princeps
Nomine pro Chriſti eſt factus tunc verna minoris.

Ethelwolfus de Abbatibus Lindisfarn. ſæc. 4. Benedict. part.2. pag.307.

Pontificalis apex, meritorum munere clarus
Ecgfridus nitens, Sanctorum Regmina ſervans.

Et pag. 311.

Frater erat quidam ſanctæ ſub Regmine cellæ,
Ad ſæculum illuſtris, dictus cognomine Merehdof.

Uſus etiam eſt Auctor Vitæ S Guthlaci in ſoluta oratione, tom. 2. Aprilis p. 38. *Athelwaldo Regi orientalium Anglorum rite Regmina regenti*.

REGMENTA, Ludi ſpecies. Vide *Tricburia* in *Tricare*. [Legendum eſt *Reginetta*, ut habetur ſupra.]

¶ REGNACULUM, Parvum regnum. Chronicon Angl. Th. *Otterbourne* p. 8. *Regnum quater fuit diviſum, ſemel in trina, bis in bina, & tertio in Regnacula quinque*.

¶ REGNALIS, Regius, regalis. *Regnalis civitas*, *Regnalis curia*, *Regnale conſiſtorium*, in Charta an.1409. apud Rymer. to.8. p. 578. col. 1.

¶ REGNANS, pro *Imperans*, legitur apud Goldaſtum in Chartis 28. 47. 81. & 86.

¶ Regnante Christo, Formula notis Chartarum arithmaticis olim ſæpe ſuperaddita, pro ſcriptoris arbitrio, nulla unquam certa lege, neque occaſione excommunicationis, qua Philippus I. ob Bertæ repudium & Bertradam ſuperductam ſemel atque iterum percuſſus eſt, ut quidam ſomniarunt: quod quam à vero abhorreat, tam valide ac manifeſte demonſtrarunt Beſlius & Blondellus, ut nemo contra obmutire in poſterum auſurus ſit impune, inquit Mabillonius

Di-

Diplom. p. 204. Et certe longe ante hanc excommunicationem, anno ſcilicet 889. habemus Chartam *anno 11. quo mortuus eſt Karolus Imperator, Regnante Domino noſtro Jeſu Chriſto, nobis autem expectante Rege ab ipſo largitore*. Hæc apud Baluzium in Notis ad Actum 138. tom. 2. Capitulum col. 1535. & ſeq. ubi plura laudat vetera monumenta Philippo I. antiquiora, in quibus exſtat hæc formula. Adde Mabillon. Diplom. p. 199. 201. 422. &c. Verba autem *Regem exſpectante* vel *ſperante* quæ ſæpius *Regnante Chriſto* ſubjunguntur, interregnum ſignificant, non ſemper in toto regno, ſed interdum in peculiari provincia in qua Charta condita eſt, nempe quod in ea provincia novus Rex necdum pro vero Rege haberetur. Vide novam Hiſtoriam Occitan. to. 2. p. 164. n. 87.

¶ REGNARI, Regi, ſubeſſe, eſſe ſub imperio. Vetus Interpres S. Irenæi l. 4. c. 33. n. 11. ult. edit. *Omnibus qui Regnantur ſub ipſo, ſignificabant, &c.* Et l. 5. c. 24. nu. 3. *Cujus enim juſſu homines naſcuntur, hujus juſſu & Reges conſtituuntur, apti his qui illo tempore ab ipſis Regnantur.* Eſt pro Græco βασιλεύονται.

¶ REGNATIO, Regnum, regni adminiſtratio, regimen. *In principio Regnationis ſuæ pene ſpoliatas fuerat*, apud Cornelium *Zantfliet* in Chronico. Chronico Angl. Th. *Otterbourne* p. 67. *Poſtmodum autem prophetavit idem vir* (Ulfricus) *de captione liberatione & Regnatione ejuſdem Stephani, &c.*

¶ REGNATUS, Idem quod *Regnatio*. Ratherius Veron. l. 1. Præloq. apud Marten. tom. 9. Ampliſſ. Collect. col. 807. *David, fratribus reprobatis, in Regem à Deo electus: quia Dei munere eoſdem regno præceſſit, numquidnam & genere ſuperavit, aut illius progenies propter Regnatum alia, quam eadem quam ſine Regnatu protulit natura?*

REGNIAGIUM. Charta Milonis de Granceio Milit. an. 1193. in Tabular. Albæ-ripæ Diœceſ. Lingon. *Dedit nobis paſturas ſuas de Verney, ſicut aqua ejuſdem villæ dividitur verſum campum, libere & abſque retentione, & quod nos faciamus ibidem Regniagium, id eſt boedum, ſi nobis neceſſe fuerit.*

¶ REGNICOLA, Indigena. Geſta Manfredi & Conradi Regum apud Murator. tom. 8. col. 609. *Legem poſuit Regnicolis, novoſque ſecretarios ... ſtatuit.* Conſtitutiones Friderici Regis Siciliæ c. 7. *Conſirmus, ut in tota Sicilia ... quatuor juſtitiarii nobiles & Regnicolæ, pollentes divitiis, debeant anno quolibet ordinari.* Chronicon Dominici de Gravina, apud eumdem Murator. to. 12. col. 549. *Guerram perfidam intulerunt in regnum, ex qua ... plurimi Regnicolæ perierunt.* Adde col. 563. 570. 716. Diploma Caroli Regis Hungariæ ann. 1327. apud Ludewig. to. 5. Reliq. MSS. p. 478. *De regno noſtro Hungariæ ipſis aliqua ſubſidia per quoſcumque noſtros Regnicolas afferatur.* Stylus Parlamenti c. 4. *Et in omni loco omnibus Regnicolis, &c.* Noſtri *Regnicoles* vocant, non ipſos indigenas proprie, ſed alienigenas ſeu advenas pari jure cum indigenis potientes. Obſervat Voſſius l. 3. de Vitiis ſerm. c. 41. non minus ἀναλόγως, *Regnicolas* dici quam *Cælicolas*, ſed uſum veterum non admiſiſſe; nollet tamen in verſu ſemper damnari.

REGNIFICARE, in Regem conſtituere. Utitur Lucifer Calaritanus lib. de Regibus Apoſtaticis.

¶ REGNIFICATOR, Qui conſtituit in Regem. Chronicon Romualdi II. Archiep. Salern. apud Murator. to. 7. col. 21. *In extremis inter cætera facinora Zachariam quoque filium Joiadæ, tutoris quondam ac Regnificatoris ſui inter templum & altare lapidare præcepit.*

¶ REGNIGENA, In regno natus, indigena. Charta an. 1355. apud Ludewig. to. 5. Reliq. MSS. pag. 600. *Dominus Joannes Bohemiæ Rex & illuſtris dominus Carolus primogenitus ejus .... prætendentes commodum regnorum Boemiæ & Poloniæ, ac Regnigenarum & incolarum ipſorum, &c.*

1 REGNUM, Corona regalis. Geſta Conſtantini Magni p. 483. *Juſſit eos ſecum prandere, ... & ſingula lecta eis ſterni; in uno lecto juſſit ad capite Regnum poni.* Anaſtaſius in Conſtantino PP. de Tiberio Imperatore eumdem Pontificem Conſtantinopoli excipiente: *In die autem qua ſe viciſſim viderunt, Auguſtus Chriſtianiſſimus cum Regno in capite ſeſe proſtravit, pedes oſculans Pontificis.* De corona Imperiali intelligendus etiam, ni fallor, idem Anaſtaſius in Theodoro PP. de quodam Mauricio Chartulario an. arta; *quia ſibi Regnum imponere voluiſſet*, ſeu ut alii emendant, *quia affirmabat eum ſibi Regnum imponere velle.* Et in Adeodato PP. *Mezzetias, qui erat & in Sicilia cum exercitu Orientali, intarizavit, & arripuit Regnum*, id eſt coronam Imperialem. Idem denique Anaſtaſius in Hormiſda PP. *Eodem tempore venit Regnum cum gemmis pretioſis à Rege Francorum Clodoveo Chriſtiano donum B. Petro Apoſtolo.* Hincmarus Remenſis in Vita S. Remigii: *Chlodowicus Rex glorioſus coronam auream cum gemmis, quæ Regnum appellari ſolet, B. Petro, ſancto Remigio ſuggerente, direxit.* Eadem pene habet Flodoardus l. 1. Hiſtor. Remenſis c. 15. Atque, ut par eſt credere.

Exinde Pontifices Romani in publicis ceremoniis hac corona à Chlodovæo ſibi indulta uti cœpere, quam *Coronam Imperialem* vocat Durandus l. 3. Ration. c. 13. n. 8. *Romanus Pontifex in ſignum imperii utitur Regno, id eſt Corona Imperiali: & in ſignum Pontificii utitur mitra, ſed mitra ſemper utitur & ubique, Regno vero non ſemper ... nam eo non utitur niſi certis diebus & locis, nunquam intra Eccleſiam, ſed extra.* Bruno Signienſis Epiſcopus de Veſtimentis Epiſcopor. *Summus autem Pontifex propter hoc & Regnum portat, ſic enim vocatur, & purpura utitur, non pro ſignificatione, ut puto, ſed quia Conſtantinus Imperator olim B. Silveſtro omnia Romani Imperii inſignia tradidit.* Adde Jacobum Stephaneſcum de Coronat. Bonifacii VIII. PP. l. 2. c. 6. 7. 10. Vide S. Hieronym. l. 2. in Ruffin. c. 7. Epiſt. 74. [Ordinem Rom. apud Mabillonium tom. 2. Muſei Ital. p. 168. 171. & ſeqq. p. 258. 340. 454.]

Coronæ iſtius Pontificiæ formam deſcribunt Acta Alexandri III. PP. apud Baronium an. 1159. de Hadriano IV. *Conſecratus eſt in Summum Pontificem, & ſecundum ſolitum Eccleſiæ morem Regno de more inſignitus, mitra turbinata ſcilicet cum corona.* Eadem Acta de ipſo Alexandro an. 1178. *Et in Paſcha Regnum ſolenniter induit.* Adde Epiſt. ejuſdem Pontificis. [Ordo Rom. apud Mabillonium to. 2. Muſei Ital. pag. 93. *Regnum, quod ad ſimilitudinem caſſidis ex albo fit indumento.*] Ejuſmodi porro fuiſſe formæ *Camelaucium* Conſtantinianeum, *Coronam* ſcilicet cum *mitra* quæ caput operiret, fuſe docuimus in Diſſert. 24. ad Joinvillam. Sed poſtmodum *Regnum Pontificium* triplici corona adornatum eſt. Ceremoniale Roman. l. 1. *Tiaram, quod Regnum appellant, & triplici corona ornatum Pontificis capiti imponunt.* Et l. 3. *Eſt præterea tiara triplici corona ornata, quod Regnum appellatur, per quam ſignificatur Sacerdotalis & Imperialis ſumma dignitas atque poteſtas: hac tiara utitur Pontifex in maximis ſolemnitatibus eundo ad Eccleſiam & redeundo: ſed nunquam illa utitur in divinis.* Neſcio an *Regnum* ſeu Coronam Papalem, an vero mitram ipſam Pontificiam intelligat Petrus Damiani lib. 2. Epiſt. ... *Tædet cætera vanitatis attexere, non ridenda, ſed gemenda ridicula, .. Papales ſcilicet infulas, gemmis micantibus, aureiſque bratteolis per diverſa loca corruptas.*

REGNUM, Corona penſilis ſupra altaria, in ædibus

Digitized by Google

bus ſacris. Anaſtaſius in Leone III. PP. *Fecit eiſdem Beatiſſimus Pontifex in baſilica B. Andreæ ubi ſupra, Regnum ex auro puriſſimo cum gemmis pretioſis penſ. libras* 2. *& uncias quinque*. Ibidem: *Fecit Regnum ex auro puriſſimo pendent ſuper altare majus ex gemmis pretioſis ornatum*. Rurſum: *Regnum Spanocliſtum eſt auro puriſſimo cum cruce in medio pendens ſuper altare*. Adde pag.150. Denique ſub finem Vitæ ejuſdem Leonis: *Regnum ſuper altare ex auro puriſſimo diverſis ornatum lapidibus pretioſis penſ. lib.* 2. *uncias 6*. In Gregorio IV. *Regnum aureum unum, quod uſque hodie ſuper altare dependet, &c.* Ita alibi non ſemel hac notione pag.174. 184. 188.191.193. & Guillelmus Bibliothecarius in Stephano VI. p.236. De ejuſmodi coronis ſuper altaria appenſis pluribus egimus in Deſcriptione ædis Sophianæ num. 43.

¶ 2. REGNUM, pro *Imperium*, in Charta 55. & aliis, apud Goldaſtum. Viciſſim *Imperium* pro *Regnum*, in veteri Charta apud Perardum in Burgundicis p.23. Vide Mabillon. Diplom. p.195.

¶ Regnum, nude per excellentiam dicitur Regnum Neapolitanum apud Juriſconſultos præſertim Italos; hinc apud noſtros *Cheval du Regne*, pro Equo Neapolitano, *Courſier de Naples*. Vide Brencmannum in Diſſertatione 1. de Rep. Amalphitana pag. 17. & *Baile* to.1. *des Reponſes aux Queſtions d'un Provincial* cap. 15. p.103. edit. in 8.

¶ Regnum Angliæ, quando primum ab exteris nationibus *Regnum* dici cœperit, docet Elmhamus in Vita Henrici V. Regis Angl. cap.35. his verbis: *In hoc ecium Concilio* (Conſtantienſi) *Anglia nomen nacionis ſive Regni, quod ante hæc tempora, livore præpediente, apud alienigenas conſequi non valebat, de cetero perpetuis temporibus duraturum, mediante induſtria ejuſdem principis, eſt ſortita*.

3. REGNUM, pro Ducatu, ſeu provincia Ducis, [in Lege Alaman. c.35. §.1.] Lex Bajwar. tit.2. c.10. §.1. *Si quis filius Ducis tam ſuperbus vel ſtultus fuerit, ut patrem ſuum deshoneſtare voluerit, ... vel Regnum ejus auferre ab eo*. Decreta Taſſilonis Ducis Bajwariæ apud Caniſium & alios: *In anno* 22. *Regni religioſiſſimi Ducis Taſſilonis gentis Bajwariorum, &c.* [Fragmentum Hiſtoriæ Aquitan. ubi de Duce Engoliſmenſi, apud Ducheſnium to.4. p.82. *Regulares abbates & monachos maximo affectu amoris amplectebatur, & conſilio eorum utilitatem Regni adminiſtrare curat*. Vide *Rex*, Dux, Comes.]

4. REGNUM appellatur in Miſſa Mozarabum una è partibus hoſtiæ, quam in novem partes frangit Sacerdos ſacra faciens. Vide Cardinalem Bona lib.1. Rerum Liturgic. c. 11. nu.5. [& Mabillonium in Appendice ad Liturgiam Gallicam p.449.]

Regnorum Liber, Qui vulgo *Regum*, dicitur paſſim Tertulliano, Cypriano, Auguſtino, Lucifero Calaritano, & aliis.

¶ REGRADARE, E gradu dejicere, cogere deſcendere. Gloſſ. Latin. Græc. & Græc. Lat. *Regrado*, καταβιβάζω.

REGRADATIO, καταβιβασμὸς, in Gloſſis Gr. Lat. Pœna militaris, civilis, & canonica, cum quis à gradu dignitatis dejicitur. S. Hieronym. Epiſtol.61. c.5. *Finge aliquem Tribunitiæ poteſtatis ſuo vitio Regradatum, per ſingula militiæ equeſtris officia ad tyronis vocabulum, &c.* Vide Cujacium ad l.12. Cod. tit. 17. l. 3. & Henricum Valeſium ad l.15. Ammiani. De Regradatione ſeu retruſione in ultimum locum (pœna ſcilicet Canonica,) agunt Gregor. M. l. 1. Epiſt.81. Innocentius III. l.1. Epiſt.11. can. *Presbyter* 82. diſt. can. *Præcipimus* 95. diſt. can. *Mandamus* §.19. q.3. cap. *Interdiximus*, de Ætate & qualit. cap. *Licet quibuſdam*, de Regular. Goffridus Vindoc. l. 2. Epiſt.52. Stephanus Tornac. Epiſt.17. Hugo Flaviniac. p.181. &c. Obtinuit etiam ea inter Monachos. Vide Nomaſticum Ciſtercienſe p.310. 315. 316. 324. 338. 339. 340. &c. & Guigonem II. Priorem Cartuſienſem in Statutis ejuſdem Ordinis capit. 77.

REGRATARII, Regratatores, Qui res emunt, ut poſſint poſtea pluris vendere, & aliquid de juſto & ſolito earum pretio inſuper corradere, unde vocabuli etymon, quod fruſtra ab Anglico deducit Skenæus: noſtris enim *Corradere*, *Regrater* dicitur. *Dardanarii* videntur appellari in Jure civili: *Ultimi negotiatores*, in l.6. Cod. de Dignitatibus: παλιγκάπηλοι Græcis, & ὑποκάπηλοι Philoſtrato l.4. de Vita Apollonii, qui à primis mercatoribus, qui ἔμποροι, & μεγαλέμποροι iiſdem nuncupantur, ſumunt, quod aliis vendant: *Regratiers publics*, in Conſuet. Arvern. cap.3. art 2. Charta Ludovici VII. pro Aurelianenſibus an.1178. *Regratarii non emunt victualia infra banlivam, & vendant Aurelianis*. [Ubi vetus verſio Gallica, to. 1. Ordinat. Reg. p.16. habet: *Li Regratier n'achetent vitaille dedens la banlieue, por que ils la vendent à Orlieus*. Literæ Caroli primogeniti Regis Hieroſol. & Siciliæ an.1279. pro Andegavenſibus, to.2. earumdem Ordinat. p.31. *Et nul homme ne peuſt vendre pain à Regrat, ne vendre blé à Regrat en Angers. Et que nul Regratier, qui vive de Regrat, ne peut acheter nulle choſe pour vendre à Regrat, juſque à l'heure de tierce de jour. Et que nul Regratier ne peuſt aller, par luy ou par autre, encontre vitaille, pour les acheter ou chemin, tant comme les bonnes ancienaet durent*.] De Regratariis agunt præterea Statuta Gildæ Scoticæ c. 28. Iter Camerarii Scotici c. 20. Leges Burgorum Scoticorum, c. 72. Cowellus l. 4. Inſtit Jur. Anglic. tit. 58. §. ult. Raſtallus verbo *Regratec*, [Thomas *Blount* in Nomolexico verbo *Regrator*,] &c.

☞ Reſtrictiori notione vocem *Rigattiere*, quæ ejuſdem originis eſt, accipiunt Itali, pro eo nempe qui veſtes interpolat, aut vendit interpolatas, Gall. *Fripier*. Octavius Ferrarius in Orig. ling. Ital. *Rigattiere*, *Recatone*; *Hiſp.* Regnton; *Interpolator, auctarius*: *Venetis Strazzaruolo*: *Qui veſtimenta vetera reſarcit, interpolat & reconcinnat, ut carius vendat, quaſi reaptator, reaptarius*, *Rigattiere*. Tum è Græco vocis originem arceſſere contendit. Benvoglientus illud potius derivatum cenſet ex Italica voce *Raccatto*, hoc eſt, à veſtimentis veteribus recuperatis ſive receptis, ut reconcinnentur, unde & poſtea efformatum *Reccattiere*, pro quo Senenſes, mutato *r* in *l*, dixere *Ligrittiere*. Hæc fere Muratorius to.15. p. 131.

¶ Regrataria, Interpolatio, mangonium, Gallice *Regraterie*. Charta Richardi II. Regis Angl. ann. 1399. apud Rymer. to.8 p.85. col.1. *Homicidia, deprædationes, latrocinia, mahemia, extorſiones, oppreſſiones, Regratariæ, ac exceſſus laboratorum: &c.*

Regrataria, dicta olim platea Pariſiis, in Charta ann. 1218 in Tabular. N. D de Cempis Domus ſita habetur *in Regrataria juxta Judaiſmum*:

REGRATIARE, Gratias agere, [Gallis olim *Regracier*,] apud Thomam Archid. in Hiſt. Salonitana c.50. [Rymerum to.1. p.308. in Literis an.1229. Lobinellum to.2. Hiſt. Britan. col.526. in Charta an.1366. in Menoti Sermonibus fol.147. & alios, quos laudat Voſſius l.4. de Vitiis ſerm. cap. 20. Ital. *Ringraziare*.]

¶ Regratiare, Eadem notione, apud Acherium to.6. Spicil. p.78. to. 7. p. 297. Muratorium tom. 6. col. 571. to.8. col.192. to.12. col. 1105. Rymerum to 8. pag. 277. Marten. to.6. Ampliſſ. Collect. col.243. to 8. col. 164. &c. Ludewig. to. 5. Reliq MSS. p. 262. in Statutis Vercell. lib 3. pag. 97. in Gloſſario Lobinelli tom. 3. Hi-

Hiſtor. Pariſ. in Concilio Dertuſano an. 1429. & alibi paſſim.

¶ Regratiatio, Gratiarum actio, in Proceſſu de B. Petro Luxemburg. to.1. Julii p.559.

¶ Regratiatorie, Cum gratiarum actione, in Bulla Clementis VI. PP. an.1346. to. 2. Hiſt. Dalphin. p.532. col.2.

¶ Regratiatus, qui gratias egit, à *Regratiari*, in Charta Officialis Rotomag. an. 1477.

¶ Regratio, Idem quod *Regratiatio*, niſi ita legendum ſit. Literæ an.1285. apud Rymer. to.2. p.313. *Ad loca unde exeunt beneficiorum flumina, dignis Regrationibus revertantur.*

¶ REGRECIA, Idem quod *Regreſſus* 1. Placitum Narbon. an 862. in Probat. novæ Hiſt. Occitan. tom. 1. col. 113. *Ipſas caſas pertineas cum eurte, exitia & Regrecia earum ... ſge retineo.*

¶ REGREGARE, *Recolligere*, in Gloſſario Barthii, ex Hiſt. Palæſt. Fulcherii Carnot. apud Ludewig. to.3. Reliq. MSS. p 299.

¶ REGRESSIUM, Idem quod *Regreſſus* 1. Charta æræ 944. to 3. Annal. Benedict. p 696. col.1. *Terras cultas & incultas, pratis, paſcuis, ſilvis, garricis, molendinis vel molinaribus, fructibus, via ductibus vel reductibus, aquis aquarumve decurſibus, exitia & Regreſſia earum.* Teſtamentum an.989. apud Marten. to.1. Anecdot. col.103. *Dono ... manſum unum cum curte & exio & Regreſſio ſua, & cum quatuor modiatis de vineis.* Similia leguntur ibid. col. ſeq. in Charta ann. 1058. & alia ann. 1069. ex Archivo S. Victoris Maſſil. armar. Forojul. n.13. & 28. & alibi non ſemel.

¶ 1. REGRESSUS. Charta Willelmi Sancii Comitis apud Stephanotium to.1. Antiquit. Vaſcon. MSS. p.481. *Curtem de Brocarez donamus S. Severo cum exitibus & Regreſſibus ſic, ut nos tenemus & poſſidemus.* Alia vetus Chart apud eumdem Stephanot. to. 1. Antiquit. Occitan. p. 329. *Cum manſis, campis, incurtis, hortis, cum exeis & Regreſſibus, cum eccleſia S. Hylarii conſtructa, &c.* Similia paſſim occurrunt in veteribus Inſtrumentis, ubi *Regreſſus* idem ſonat quod *redditus*, proventus, ut ſatis patet ex Charta an.1153. in Probat. novæ Hiſt. Occitan. to. 2. col. 544. *Ego Raymundus Trencavelli Biterrenſis Vicecomes dono tibi Rogerio de S. Benedicto, ac tua poſteritati, meam caſtellam quod vocatur Eiſalabra, videlicet eiectum ſuperiorem cum ſuis exitibus atque Redditibus*, ſeu *Regreſſibus*, ut in aliis hujuſce formulæ locis legitur. Vide *Regreſſium* & *Exius*.

¶ 2. REGRESSUS, Idem quod Practicis noſtris *Recours*, Præs, cautio; hinc *Recurſum habere*, pro Sponſorem appellare. Ulpianus leg. Sed & ſi. §. Item ſi res Dig. tit.3. de hæredit. petit. *Niſi emptores Regreſſum ad bona fidei poſſeſſorem habent.* Et tit. 2. de Evictonibus leg.1. *Sive tota res evincatur, ſive pars, habet Regreſſum emptor ad venditorem.* Charta venditionis ann. 1161. inter Inſtrum. novæ Gall. Chriſt. tom.6. col.194. *Praeterea donamus inde vobis & veſtris Regreſſum ... ſuper omnes res noſtras mobiles & immobiles, ubicumque ſit, & totum hoc ita tenebo & obſervabo, ſicut præſcriptum eſt, ego Raimundus Patri de Agantico: ſic me Deus adjuvet, &c.*

¶ 3. REGRESSUS, Reditus in poſſeſſionem rei dimiſſæ vel amiſſæ. Charta Bernardi de S Walarico apud Kennettum Antiq. Ambroſden, ad annum 1171. p. 127. *Menerium etiam totam de Wulgariſcote cum omnibus pertinentiis ſuis dedi & conceſſi domino meo Regi ... ita quod neque ego neque heredes mei Regreſſum habeamus vel calumpniam aliquam verſus aliquos de præfato manerio.* Deſenſiones Roberti Delphini contra Guillelmum Comtoris apud Baluzium to. 2. Hiſt. Arvern. p.283. *Cum ergo omnibus bonis & actionibus communibus, quoquo modo & ex quacumque cauſa eſſent communes, renuntiavit; ſequitur ergo quod huic fideicommiſſo & actioni præ eo competenti de bonis prædictis non habet Regreſſum; quia remittentibus actiones ſuas non datur Regreſſus ad eas.* Bleynianus Inſtitut. p. 450. *Inſtrumenta* pro rerum amiſſarum recuperatione ſunt: *Regreſſus, quando deficiente eo, qui acceperat, aut in caſu permutationis evictione ſubſecuta, res ad dantem revertetur.* In re beneficiali maximo in uſu eſt vox *Regreſſus*, Practicis noſtris *Regres*, diciturque de eo qui beneficium eccleſiaſticum alteri tranſmiſit aut cum eo permutavit certis conditionibus, quæ ſi non adimpleantur, primus poſſeſſor redire poteſt in poſſeſſionem beneficii tranſcripti aut permutati: quando vero locus ſit regreſſui à juris canonici peritis quærendum eſt.

¶ Regressus per Cessum & *deceſſum*, in Præconiſatione Hectoris de Rupeforti in Epiſcopum Tullenſem ex Regeſto Cancellariæ Apoſtolicæ, Hiſtor. Tull. pag. 616.

¶ REGUA, Rivus. Donatio facta Monaſterio S. Victoris Maſſil. an.1043. apud Marten. to. 1. Ampliſſ. Collect. col. 406. *Cum molinis & illorum ædificiis, & cum Reguis & capus reguis, & ortis, & aquis, & ſcuſis, & cum decurſibus vel recurſibus.*

REGUAITA, Cuſtodia. Vide in *Wacta*.

¶ REGUARDATOR, Idem qui ſupra *Regardator foreſta* in *Regardum* 2. Vide mox locum in *Reguardum* 2.

¶ REGUARDIÆ, Excubiæ. Statuta Montis-Regalis p 179. *Milites & famuli curia teneantur & debeant portare, ſeu portari facere & habere lumen de nocte, eundo per dictam civitatem, exercendo officium Reguardiarum.* Vide *Warda*.

¶ REGUARDIUM, Regardium, Idem, ut puto, quod ſupra *Regardum* 4. Cenſus annuus, præſtatio. Charta ann.1135. e Polyptycho Fiſcamnenſi: *Rogerius Aufrei tenet 9. acras terre, & debet facere ſubmonitiones & namnia capere, & grantiam tetegere & mundare & carmum, & debet deferre Fiſcannum lao & Reguardia.* Alia Charta ann. 1258. ex eodem Polyptycho: *Unum par pannorum in dorſo & Regardium ſufficiens, quotiens dictum Bernardum vel ſuos hæredes contigerit maritare.*

¶ 1. REGUARDUM, Idem quod *Reguardium*. Hiſtoria Beccenſis MS. p. 447. n. 2. *Eidem S. Lamberto conceſſit decimam denariorum & redecimam omnium bladorum & decima Reguardorum.* Chartular. SS. Trinitatis Cadomenſis fol. 33. v. *Quæ ad eum pertinent tam in hominibus quam in campis ... in cenſis, & in Reguarz, & in omnibus eſchaementis, quæ ad dominum pertinent, &c.* Vide *Regardum* 4.

¶ 2. REGUARDUM, Viſitatio foreſtarum, vel quod inſpectori foreſtarum ſolvitur pro earum viſitatione. Charta Roberti Ducis Normanniæ Richardi filii, è Regeſto P. Cameræ Comput. Pariſ *Baldricus & regardator & panagator mearum foreſtarum habens tantum in donis & liberationibus Reguardi & panagii, quantum unus ex magiſtris reguardatoribus & panagatoribus meis per totam Normanniam.* Vide *Regardum* 2.

¶ 3 REGUARDUM, f. Idem quod infra *Reſpectus*, Mora, dies dilatus. Charta conventionis Raimundi Comitis Barcinon. cum Ermengaudo. Comite Urgell. an 1064. Marcæ Hiſpan col.1126. *Et ego prædictus Ermengaudus commonit ne mon devedare, & ipſe nuntius qui me commoverit, Reguardum non habebit ibi.* Hoc eſt, ſi bene interpretor, Nullam in me moram habebit, ſtatim obtemperabo.

¶ RE-

¶ REGUAYTA, Cuſtodia. Vide in *Wacta*.

¶ REGUDA. Charta Brivatenſis an. 1376. *Beaedictus Autbouii faciat Regudam in boſpitio Crota*. Haud ſcio an idem ſit quod *Reguayta*, Cuſtodia.

¶ REGUDES; f. Redditus, proventus, niſi quis malit idem eſſe quod *Reguardium*, Cenſus aonuus. Conſecratio Eccleſiæ S. Petri Campi-Rotundi an. 1169. Marcæ Hiſpan. col. 1352. *Præterea conceſſit dicto monaſterio omnes Regudes, vel qualeſcumque donationes ſive poſſeſſiones, vel acquiſitiones, quas præfatum monaſterium babet ... vel deinceps juſte adquiſierit.*

1. REGULA. Canon, exactio, penſitatio. Charta Athanaſii III. Epiſcopi Neapolitani ſub ann. 937. *Ut nullam* Regulam, *nullumque cenſum, neque aliam conditionem in eodem Monaſterio S. Severini aliquando baberet*. Infra: *Sine omni cenſu vel Regula, omnique conditione, &c.*

2. REGULA, pro *Necrologio*. Hioc in Regula inſcribi, idem valet ac in Necrologio, quod in omnibus fere Monaſteriis, maxime Benedictini Ordinis, idem Codex & Martyrologium, & Regulam, & Necrologium contineret, & ex iis quotidie io Capitulo aliquid Monachis prælegeretur: ex Martyrologio, ut oratio ſancti diceretur: ex Regula, ut memoriæ mandaretur, ex Necrologio vero, ut pro defunctis hac die tum Monachis, tum aliis in ſocietatem beneficiorum adſcitis oraretur: defunctorum enim & benefactorum nomina referebantur in eum codicem, ut pro iis obituum diebus preces ab omnibus fuoderentur. Capitulare Aquiſgranenſe an. 817. c. 69 *Ut ad Capitulum primitus Martyrologium legatur, & dicatur verſus, deinde Regula aut Homilia quælibet legatur*. Hinc *Annotatio nominum in Regula*, in Charta ao. 1177. apud Buzelinum lib. 2. Gallo-Fl. c. 23. Bernardus Mon. in Coofuet. Cluniac. MSS. c. 76. §. 41. *Et ſic pro omnibus fit unum officium cum generali Miſſa, & cæteris, quæ fieri ſolent pro noſtris, excepta prabenda, & brevium tranſmiſſione, ac Regulæ annotatione*. Martyrol. Corbeienſe: *Deinde tricenarius cum ſeptenario, & ab uno quoque Sacerdote Miſſa pro eo dicitur, & ab aliis 30. Pſalmi. In Regula ponitur*. Alibi: *Habeant officium, & ſeptenarium; & tricenarium, & annotationem in Regula*. Hiſtoria de Fratribus Conſcriptis to. 2. Alamann. Goldaſti, de anniverſario: *Hoc quoque in noſtra Regula placuit nobis conſcribi, ut nunquam vel oblivio vel negligentia valeat prætermitti*. Cardinalis Bona lib. 2. Rerum Liturgic. c. 14. n. 2. ait, in Monaſteriis viguiſſe hunc morem, & in pleriſque adhuc manere, ut mitterent ſibi invicem fratrum, amicorum, & benefactorum defunctorum nomina, ut diptychis inſcriberentur: poſtquam vero diptychorum uſus deſiit, in libro, quem Necrologium vocabant, ea deſcripta, & quotidie poſt lectionem Martyrologii ex ipſo codice eorum nomina lecta, qui ipſa die obierant, & pro ipſis Pſalmum *De profundis* cum oratione competenti decantari ſolitum, ſicut hodie fit in pleriſque Monaſteriis. Cujus quidem conſuetudinis exempla varia ſuggerit Bonifacius Moguntin Epiſt. 24. 62. 84. 95. 106. Vide Chronicon Andrenſe p. 487. & Haeftenum l. 8. Diſquiſ. Monaſt. tract. 1. Diſq. 6. §. 3.

3. REGULA, Idem quod *Canon pœnitentialis*, in Capitulis Aithonis Epiſcopi Baſileenſis cap. 6. Leo IV. PP. in Epiſt. ad Epiſcopos Britanniæ c. 4. *Qui divinationes expetunt, & morem gentilium ſubſequuntur, ... ſub Regula quinquennii jaceant*, i. quinque annorum pœnitentiæ.

¶ 4. REGULA, pro *Regiola*, ut puto, mendoſe. Vide *Regiolæ* in *Regia* 3.

¶ 5. REGULA, Monaſterium à Regula monaſtica in eo obſervanda ſic dictum. Tabularium ſanctæ Mariæ Andegavenſis: *Mathias civitatis Nannetice Comes, &c. Letburgis abbatiſſa monaſterii S. Mariæ Andecavæ civitatis nos rogavit, ut in urbe Nannetica locus ſibi daretur, ubi monacharum Regulam conſtruere poſſit.*

¶ 6. REGULA, Principium, axioma, vel argumeotum ſeu hypotheſis. Vetus Interpres S. Irenæi l. 2. c. 7. nu. 2. *Soluta eſt ipſorum, ſecundum ſuam Regulam, maxima blaſphemia*. Utitur alibi. Nos quoque *Regles* appellamus principia, præcepta & axiomata, quæ quis ſequitur in agendo vel ratiocinando.

¶ 7. REGULA, Oppidum vel vicus & ipſius loci commune, in agro Cadubrii ſeu Cadorino. Statuta ejuſd. Cadubrii l. 1. c. 16 *Jubemus, quod eligantur ſingulis annis Jurati in Cadubrio ... unus pro qualibet Regula, & quælibet Regula ſuum Juratum eligere teneatur ſimul cum ſuo vel ſuis maricis*. Cap. 58. *Quilibet maricus ... teneatur ... procurare ... quod omnes & ſingulæ ſtratæ & viæ, ac etiam colles & pontes exiſtentes in ſuis villis & Regulis, teneantur curatæ & mundæ ab omni immunditia ... & ſtat latæ & largæ*. Caput 47. eorumdem Statutorum inſcribitur: *Ad quem appellari poſſit à ſententiis latis per dominum vicarium ſuper quæſtionibus vertendis inter Regules & communitates*. Ibid. c. 70. *Volumus & jubemus, quod aliqua Regula & commune Cadubrii non audeat, neque præſumat aliquo modo, colore vel ingenio, aliquem forenſem in vicinum ſive Regulerium acceptare, niſi prius apparuerit dictum talem ſic requirentem in vicinum aſſumi, per conſilium fuiſſe admiſſum & acceptatum in civem in forma, &c. Et ſi aliqua Regula contra præmiſſa & quodlibet præmiſſorum fecerit, condemnetur arbitrio conſilii, & quod omnis vicinitas, quæ ab aliqua Regula Cadubrii facta fuiſſet contra ordinem præſentis ſtatuti, ipſo jure ſit nulla*. Rurſum c. 79. *Ad majorem utilitatem & commodiorem gubernationem communium ſancimus, quod quælibet Regula & commune Cadubrii poſſit & valeat, convocato marico ſuo, & aliis vicinis, diſponere & ſtatuere, & lauda ſua formare ac reformare, quibus diſpoſitionibus & laudis factis, formatis & reformatis, ipſa communia & Regula dicta lauda teneantur & debeant exhibere & præſentare domino Vicario, petentes & inſtantes pro bono & utilitate ipſarum eas & ea confirmari: & dominus Vicarius poſſit & debeat ipſas & ipſa per totum commune ſive Regulam, aut majorem partem eorum facta & deliberata, ſi juri conſona ... fuerint, confirmare*. Denique c. 92. *Decernimus, quod ſi fuerint vir & uxor conſortes in uno & eodem monte, ſive una & eadem Regula montium, utrique non habeant, nec habere poſſint, niſi unam conſortiam tantum, & pro uno conſorte habeantur*. Vide *Regulatus* 3. & *Regulatores* in *Regulare*.

¶ 8. REGULA, Verſus, verſiculus. Voces *Regula & linea*, recentioribus in uſu, pro *verſu* libri ſeu *verſiculo*, ut Latini loquebantur, prorſus reprobat Voſſius l. 1. de Vitiis ſerm. c. 26.

¶ REGULA CANONICA, Norma ſacris canonibus conſentanea. Capitulare 4. an. 806. c. 2. *Ut omnes Epiſcopi poteſtative ſecundum Regulam canonicam doceant, & regant eorum miniſteria, tam in monaſteriis virorum quam puellarum, vel in forenſibus presbyteris, ſeu reliquo populo Dei*. Adde l. 6. Capitul. c. 246.

¶ REGULA CANONICORUM, Eadem quæ Monachorum. Capitulare Aquiſgran. an. 816. c. 3. *Quia vere canonica profeſſio à multis, partim ignorantia, partim deſidia, dehoneſtabatur, operæ pretium duximus, Deo annuente, apud ſacrum Conventum & dictis SS. Patrum ... in unam Regulam canonicorum & canonicarum congerere, & canonicis vel ſanctimonialibus ſervandam contradere, ut per eam canonicus ordo abſque* ambi-

Digitized by Google

ambiguitate poſſit ſervari. Et quoniam illam ſacer Conventus ita etiam laudibus extulit, ut uſque ad unum iota obſervandam perceuſeret; ſtatuimus ut ab omnibus in eadem profeſſione degentibus indubitanter teneatur, & modis omnibus ſive à canonicis ſive à ſanctimonialibus canonice degentibus deinceps obſervetur. Eadem habentur l. 1. Capitular. c.79. & in Addit.3. c. 3.

¶ Regula Ferrea in judicio ferri candentis adhibita. Chronicon Mutin. ad an.1329. apud Murator. to.11. col.119. *Mutinenſibus denegantibus, ut rei veritas ſe habebat, & Regulam ferream igne calefactam manu ſumere offerentibus, quam accipiebant nullo habita læſione ipſi Mutinenſes*. Vide in *Ferrum candens*.

. Regula Sancta, Eadem, quæ S. Benedicti. Vita S. Præjecti: *Monaſterium conſtruens, ſub norma ſanctæ Regulæ ibidem conſtituit virgines*. Charta Ludovici Pii pro Monaſterio Foſſatenſi in Tabulario ejuſd. Monaſt f.7. *Ubi olim Monachi ſub ſancta Regula degunt*. Infra, *Regula S. Benedicti* dicitur. Ita Capitulare Pipini Regis Italiæ c.11. Paſchaſius Radbertus in Epitaph. Walæ l. 2. c. 21. Vita Eigilis Abb. Fuld. nu. 6. 21. edit. Mabillonii, idem Eigiles in Vita S. Sturmii n.20. Siſnaudus Epiſcopus Irienſis in Charta æræ 952. apud *Yepez* to.4. &c. Id multis vir doctiſſimus probavit D. Philipp. *Baſtide* Benedictinus in Diſſert. de Antiqua Ord. S. Benedicti propagatione cap 7. & ante eum Sandovallius de Prælio Clavigenſi p.194. 105. Charta, ſcripta an.20. Ludovici IV. Regis Franc. in Tabulario Conchenſi in Rutbenis n.6. *Degentes ſub Regula S. Benedicti, qui Domino ſedulo ſamulare videatur propter hanc Regulam ſanctitatis*. Vide Appendicem ad Capitul. pag.1421.

☞ R*iulle* olim noſtris pro *Regula* dictum fuiſſe diſcimus ex veteri interpretatione Regulæ S. Benedicti in Codice MS. Corbeienſi, ubi legitur: *En cheſt Riulle nous ammoneſte ſains Benoiſt auſſi comme li peres li fil*, Auſculta o fili.

Regula Sanctorum Patrum, SS. Benedicti ſcilicet & Columbani. Vide eumdem Baſtidam c. 8. & Joan. Mabillonium in Præfat. ad 4. tomum Vitar. Ord. S. Benedicti num.37.

¶ REGULABILE. *Quod regi vel moderari poteſt*, apud Goclenium in Lexico.

¶ REGULAMENTUM, à Galico *Reglement*. Bleynianus Inſtit. p 140. *Et hæc à Pragmaticis ordinationes, vel Regulamenta, & à Juris autboribus, formæ, ſive, ut alii legunt, normæ vocantur*.

REGULARE, Componere, ordinare, res ad *regulam* & amuſſim exigere, Gall. *Regler*. Gloſſæ Gr. Latin Κανονίζω, *Regulor*. [Cœlius Aurel. de Tardis paſſion. *Regulantur vel diriguntur eorum virtutes, &c.* Epiſtola Attonis Vercell. Epiſcopi to.8. Spicil. Acher, pag 127. *Sacerdotibus verbis ſimul & exemplis populum convenit Regulare*.] Epiſtola Theonæ Epiſcopi de Officiis Palatinis: *Sed quia, ut ſentio, diverſis officiis eſtis adſcripti, & omnium tu, Luciane, præpoſitus diceris, quos omnes gratia Dei conceſſa potens es & Regulare, & inſtruere, &c.* Synodus Beneventana an.1059. *Et quia erat Mathematicus, ab omni altaris miniſterio depoſitus, in poteſtate Abbatis eſt ad Regulandum & corrigendum datus*. Thomas Walſinghamus ann.1389. *Ecce noſtis, quod diu Regulatus fuerim per tutores, nec licuit mihi quidquam vel minimum facere ſine illis, &c.* Jo. Forteſcutus de Legibus Angliæ c.6 *Sic & Principi filium ſuum, qui poſt eum populum Regulabit, legibus inſtrui, dum minor eſt, convenit*. Utitur c 17. & alibi non ſemel. [Adde Statuta Mutinæ fol. 108. v. & Statuta Eccl. Argentin. ann.1435. tom.4. Anecd. Marten. col.533. Ampliſſ. ejuſd. Collect. to.6. col.620. to.8. col. 79. 360. 361. &c.] Hinc

Regulatores, in Italia dicti Rectores Communiarum, qui rem publicam componunt, regunt, &c. in Compoto Theſaurariæ urbis Bononiæ in Italia ann. 1364. ex Bibliot. Regia. [Academici Cruſcani: *Regolatore, Director*. Com. Par. 6 *Per un principio, lo quale e cuſtodia, e reggimento de' ſuo' ſubditi, e per eſſo e Regolatore*.]

Regulare, Lineas in charta ducere, exarare, quomodo *Regler du papier* dicimus. Guigo I. in Statutis Cartuſianor. c.28. § 2. *Scriptorium, pennas, cretam, pumices duos, ... novaculas ſive raſoria duo, punctorium unum, ſubulam unam, plumbum, regulam, poſtem ad Regulandum, tabulas, graphium, &c.*

¶ Regulare Se, Se tractare, moderari, conformare. Chronicon S. Bertini apud Marten. tom. 6. Ampliſſ. Collect. col. 620. *Statum ſuæ Eccleſiæ ad plenum cognovit, ſecundum quem ſic ſe in expenſis penſionibuſque Regulavit, ut ei redituarii ſua ſpe minime fruſtrarentur, & ſuus Conventus abſque murmure aleretur*. Statuta Johannis *Rolin* Epiſc. Æduenſis an.1468. apud eumd. Marten. to 4. Anecd. col. 506. *Inhibetur officialibus & ſigilliferis archidiaconorum, ne deinceps mandata contra juris formam & ſtilum curiæ Æduenſis, ſecundum quem Regulare ſe debent, concedere audeant vel præſumant*.

¶ REGULARE Monasterium, Ubi degunt monachi, ad diſcrimen monaſteriorum ubi degebant clerici ſeu canonici. Diploma Ludovici Pii ann. 817. pro Monaſterio Dervenſi, apud Mabillon. ſæc. 3. Bened. p.2. pag.630 *Apparuit, quod antiquitus Regulare monaſterium fuiſſet; nos vero hanc diligentius ſcire volentes ... ſi ipſe locus aptus eſſet ad monaſticum Ordinem obſervandum, verum & utrum clerici ibi degentes monaſtice vellent vivere, &c.* V. *Monaſterium*.

¶ REGULARE officium. Ardo in Vita S. Benedicti Anian. n.57. *At cum alterius diei Regulare explesset officium, & Curſum perſolvere vellet, &c.* Mabillonius in Onomaſtico ad calcem Actorum SS. Benedict. ſæc. 4. p.1. exiſtimat. *Regulare officium* illud dici, quod ex præſcripto Regulæ S. Benedicti; *Curſum* vero eſſe illud, quod ritu Romano recitabat Bene dictus ex ipſius Vita.

1. REGULARES. Anaſtaſius in Stephano IV. PP. p.96. *Fecit enim & tres Regulares argenteos ſuper rugas per quas ingrediuntur ad altare, ubi imagines in frontiſpicio conſtitutæ ſunt* In Hadriano p. 112. *Fecit etiam ter beatitudo ejus imagines ſex ex laminis argenteis inveſtitas; ex quibus tres poſuit ſuper rugas, qui ſunt in introitu Eccleſiæ Presbyterii, ubi & Regularem ex argento inveſtito fecit, & poſuit ſuper eumdem Regularem præfatas tres imagines*. Mox: *In ſuperiori vero ruga, id eſt, in medio presbyterii faciens alium Regularem ex argento inveſtito, conſtituit ſuper eum reliquas tres imagines, &c.* In Leone III. p. 128. *Fecit & columnas argenteas ſex, & Regulares duos ex argento puriſſimo penſ. &c.* Pag.134. *Atque Regularem ibi ſuper inveſtitum ex argento puriſſimo, & ſuper ipſum Regularem poſuit arcum, & gammadias ex argento, ... necnon & imagines tres, &c.* Pag.135. *Vela modica de ſtauraci quatuor, quæ pendent in Regulari ante imagines ... fecit, ubi ſupra ad Fontes vela Tyria tria, quæ pendent in Regularem ante imagines, &c.* In Paſchali p.149. *Ubi etiam Regularem ordinavit, quem laminis argenteis ſuperinduxit penſ. libr.50. ſuper quem conſtituit arcus duos de argento, & gammadios quatuor, &c.* Pag. 152. *Fecit etiam ante veſtibulum altaris Regularem inveſtitam ex laminis argenteis, ... ubi & poſuit arcum unum & gammadias, &c* Ex prædictis Bulengerus, & ex eo Ludovicus *de la Cerda*, Regulares fuiſſe exiſtimat virgas ligneas aut æreas, quibus vela adducebantur

tur aut reducebantur: quæ quidem ſententia quam à vero abſit, ex eo patet, quod Regulares dicantur ſuſtinuiſſe imagines, arcus & alia ornamenta, & ad eos appenſa interdum fuiſſe vela, quæ etiam imagines inibi ſtantes velarent: tametſi haud omnino proclive ſit divinare, quid fuerint. Id conſtat, Regulares verſus Presbyterium fuiſſe, quo ſere loco *rugæ* erant, ita ut ferme eo conceſſerim, ut Regulares fuiſſe putem id, quod Græci κίονια vocant, *Cancellos fuſiles* Leo Oſtienſis: cum etiam ad cancellos altaris vela appenderentur. Iſidorus l. 16. c. 19. & ex eo Papias: *Regulare æs dicitur, quod ab aliis ductile appellatur, quale omne Cyprium eſt. Ductile vero dicitur, quod malleis producatur: ſicut contra fuſile, quia funditur. Regula æris*, apud Warnefridum de Geſtis Longobard. lib. 3. capit. 4. Vide noſtram Deſcriptionem Ædis Sophianæ num. 70.

2. REGULARES, apud *Compotiſtas*, ſeu computi Eccleſiaſtici conditores, alii ſunt *ſolares*, alii *lunares*. *Regularis ſolis*, eſt numerus invariabilis datus menſi, qui adjunctus *concurrenti*, declarat, qua feria ſeptimanæ quilibet menſis intret, cujus fuerit regularia: Diciturque Regularis à Regula, quia invariabilis eſt. Habent porro ortum Regulares à Martio, &c. Hæc pluribus exſequuntur *Compotiſtæ*, ac in primis Fulbertus Carnotenſis in Computo, Honorius Auguſtod. l. 2. de Imag. mundi c. 81. 89. Durandus l. 8. Rational. cap. 5. n. 5. & Joſephus Scaliger. de Emendat. temp. l. 7. pag. 749. & 777. qui obſervat, Regularium doctrinam nunc eſſe ſuperfluam, cum via ad inveniendam feriaa longe expeditior ſit per cyclum Romanum, ſeu per literas dominicales. Vide Rupertum lib. de Divinis Offic. c. 16. Florentinum Wigorn. ann. 415. & Petavium in Auctario l. 8. c. 7. 8.

Regularis Lunaris, eſt numerus invariabilis, datus menſi ad inveniendum Lunam in Kalendis menſium ſingulorum. Vide eumdem Durandum l. 8. cap. 8. Ex Cod. MS. Victorino ſequentia exſcripſimus.

Regulares ad feriam Kalendarum inveniendam.

Martius	v.	*Dies* xxxi.	*Martius in quinque*,
Aprilis	i.	*Dies* xxx.	*Dux eſt Aprilis in Aſſe*.
Maius	iii.	*Dies* xxxi.	*Maius tres rapuit*,
Junius	vi.	*Dies* xx..	*Junius ſex modo redemit*.
Julius	i.	*Dies* xxxi.	*Julius eſſe labus*,
Auguſtus	iiii.	*Dies* xxxi.	*Auguſtus quatuor extat*.
Septemb.	vii.	*Dies* xxx.	*September ſeptem capit*,
October	ii.	*Dies* xxxi.	*Octoberque gemelle*.
Novemb.	v.	*Dies* xxx.	*Quinque November habet*,
Decemb.	vii.	*Dies* xxxi.	*Septem December adauget*.
Januar.	iii.	*Dies* xxx.	*Janus tres rapuit*,
Februar.	vi.	*Dies* xxviii.	*Februus ſex modo recepit*.

Regulares ad Lunam Kalendarum inveniendam.

Septemb.	v.	lxxx.	*September quinis*,
October	v.	lxxix.	*October conſocialis*.
Novemb.	vii.	lxxx.	*Inde November habet ſeptem*,
Decemb.	vii.	lxxix	*Septemque December*.
Januar.	ix.	lxxx.	*Janus cum ternis ludit*,
Februar.	x.	lxxix.	*Februuſque Decenni*.
Martius	ix.	lxxx.	*Marſque novem pugnat*,
Aprilis	x.	lxxix.	*Dena Aprilis abundat*.
Maius	xi.	lxxx.	*Maius in undenis*,
Junius	xii.	lxxix.	*Et Junius in duodenis*,
Julius	xiii.	lxxx.	*Julius in tredecim*,
Auguſtus	xiv.	lxxix.	*Poſt Auguſtus & aſſim*.

Verſus alii in eodem Codice.

Quem feria numerum ſignaverit F. elementum,
Ille ſit illa tibi concurrens illius anni.

Vel ſic:

D. *capiat ternos*, F. *unum*, E*que quaternos*,
A. *ſex*, F. *binos*, G. *ſeptem*, B. *quoque quinos*.

¶ 3. REGULARES, Monachi. Capitulare ſeu Synodus Vernenſis ann. 755. cap. 3. *Ut unuſquiſque Epiſcoporum poteſtatem habeat in ſua parrochia tam de clero quam de Regularibus vel ſecularibus ad corrigendum & emendandum ſecundum ordinem canonicum ſpiritualem, ut ſic vivant qualiter Deo placere poſſint*. Leges Caroli M. apud Murator. tom. 1. part. 2. pagin. 100. col. 2. *Vigilanter curent* (Epiſcopi) *ut Canonici ſecundum Canones, & Regulares ſecundum Regulam vivant*. Hæc ad indicandam vocis antiquitatem; hodie enim notiſſima eſt pro quibuſvis religioſæ vitæ addictis viris, vulgo *les Reguliers*.

¶ Regulares Canonicæ, Monaſteria. Vide *Canonica Regularis* in *Canonicus*.

Regulares Litteræ, vel *Epiſtola*. Vide *Canonicæ Epiſtolæ*.

REGULARIA. Charta Guillelmi Laudunenſis Epiſcopi, apud Ducheſnium in Probat. Hiſt. Guinenſis p. 378. *Item terragia Regularium & paſturagiorum in territorio de Laval, quando excoluntur*.

¶ REGULARIS, Monachus. Vide *Regulares* 3.

Regularis Institutio. Vide *Canonicus*.

¶ Regularis Observator *S. Benedicti*, Qui ſervat Regulam S. Benedicti Amalarius in Supplemento apud Mabillon. to. 2. Analect. p. 100. *Gregorius Papa excellentiſſimus ejuſdem Sanct. Benedicti ſtrenuus Regularis obſervator, & monaſticæ profeſſionis imitator, &c.*

¶ REGULARISSA, Quæ obſervat regulam monaſticam. Buſchius de Reformatione Monaſt. apud Leibnitium to. 2. Scriptor. Brunſvic. pag. 864. *Monaſterium monialium in Barſingenhuſen Ordinis noſtri Regulariſſarum, diœceſis Myndenſis, eodem tempore, anno videlicet* 1455. *etiam reformatum fuit*.

¶ REGULARITER, Secundum leges, *regulas* ſeu canones, Ulpiano non ſemel, S. Auguſtino lib. 2. de Doctr. Chriſt cap. 29. & aliis Scriptoribus eccleſiaſticis paſſim. Vide Voſſium libr. 4. de Vitiis ſerm. capit. 35.

¶ REGULARIUS, Regularis, monaſticus. Præceptum Caroli C. in Appendice Marcæ Hiſpan. col. 785. *Cum iis* (rebus) *quas ex ſeculari habitu ad Regularium militiam clerici ſive laici convertentes omnes illic donaverint, &c.*

REGULATORES. Vide in *Regulare*.

¶ 1. REGULATUS, Regulis ſeu lineis diſtinctus Gall. *Raie*. Ordinarium S. Pauli Lugdun. apud Severtium Hiſt. Lugdun. p. 357. *Vigilia dedicationis hujus eccleſiæ S. Pauli.... paratur majus altare de pannis Regulatis*.

¶ 2. REGULATUS, Ad Regulam inſtitutus, ordinatus, Gall. *Reglé*. Epiſtola Abbatia anonymi apud Mabill. tom. 3. Analect. pag. 496. *In multis monaſteriis, & fere in omnibus, maxime bene Regulatis, hæc obſervantur*.

¶ 3. REGULATUS, Territorium, diſtrictus, in agro Cadorino. Statuta Cadubrii libr. 1. capit. 73. *Quod aliquis centenarius, vel marici de ſilva, vel decanis, vel aliquis alius non audeant, nec poſſint, nec debeant aliquas collectas imponere, nec aliquid addere ultra id quod poſitum erit per conſilium in ſuo centenario, Regulatu vel deceno, exceptis pro capitaneis, wardis, cuſtodibus caſtrorum Cadubrii, ſapientibus & nunciis frequentivis & opportunis pro ſervitio communis Cadubrii, ſine licentia & littera D. Vicarii expreſſa*,

hoc dicentes, ſalvo quod centenarius collectam in ſuo Regulatu ponere poſſit, ſi de ſui communis proceſſerit voluntate. Et l.3.c.62. *Si in villa aliqua, vel Regulatu alicujus villæ vel contratæ Cadubrii vel Capriiis, in qua ſint ad minus decem habitantia, commiſſum fuerit aliquod maleficium, teneantur officiales, præcones & jurati illius villæ vel contractæ, ubi commiſſum fuerit maleficium, infra decem dies à die commiſſi maleficii, denunciare dictum maleficium domino Vicario, &c.* Vide *Regula* 7. & *Regulatores* in *Regula*.

¶ REGULERIUS, Qui jus habet *regulæ* ſeu communitatis, in agro Cadorino. Vide in *Regula* 7.

¶ REGULIOSUS. Vide *Regalioſus*.

1. REGULUS, Filius Regis, Υἱὸς βασιλέως, in Gloſſ. Gr. Lat. Gloſſæ MSS. *Regius puer, Regis filius, vel qui de Rege, vel à Rege derivatus.* Atque ita forte ſunt *Reguli* apud Ammianum lib. 18. quos Reges potentioribus Regibus obnoxios fuiſſe cenſet Henricus Valeſius.

2. REGULUS, & *Subregulus*, ſæpe occurrunt in Conciliis Anglo-Saxonicis, priore voce *Comitem*, altera *Vicecomitem* denotantibus: Tabul. Wigorn. Eccl. *Ego Uhtredus Deo donante Regulus Wicciorum conceſſi fratribus Deo ſervientibus in Monaſterio Wigornienſi, licentia Offa Regis Merciorum, Stoke, &c.* Scripta vero hæc donatio an.770. ita ſubſcribitur: *Offa Rex Merciorum, Mildredus Wicciorum Epiſcopus, Uhtredus Regulus, Aldredus Subregulus, fratres.* Et in Charta Offæ Regis an.786. ſubſcribunt *Offa Rex, Uhtredus Subregulus Wigorniæ civitatis.* Ex alia tamen Charta *Subregulus* videtur idem eſſe cum *Comite*: *Æthelfred Rex Merciorum cum Comite Subregulo Huicciorum Oſhere.* Flor. Wigornienſi ann. 1066. *Haraldus Godwini Ducis filius Subregulus* dicitur. Et in Charta Eadwi Regis Angl. *de 5. Caſſatis*, datis Eccleſiæ Wigornienſi, ſubſcribunt poſt Regem & Epiſcopos, *Aſt Regulus, Eadgar Regulus, Morgant Regulus, Eadmund, Athelmund, Albera, Duces, &c.* In Charta Athelſtani Regis in Monaſtico Anglic. tom. 3. p. 130. ſubſcribunt poſt *Archiepiſcopos*, & ante *Epiſcopos, Duces, & Miniſtros*, tres Proceres cum *Subregulorum* appellatione. Regulos etiam Comitibus præponit Concil. Caſſilienſe in Hibernia an.1172. c. 4. *Nec Reguli, Comites, nec aliqui potentes viri Hiberniæ, nec eorum filii, &c.* His igitur locis *Subreguli* videntur, qui hodie *Viceregas*, vel certe potioris fuiſſe dignitatis quam Comites. Gloſſæ antiquæ MSS. *Regulus, ſecundus à Rege.* Videntur autem *Subreguli* iſti appellati lingua Saxonica half kineg, id eſt *Semireges*. Vide Monaſticum Anglic. tom. 1. p. 231. Seldenum de Titulis honor. p.603. & infra in *Subregulus*.

¶ 3. REGULUS, Serpens idem qui Plinio *Baſiliſcus*, qui *Latine Regulus*, Luitprando l.1. Hiſtor. cap. 5. ubi de variis ſerpentibus. Iſidorus lib.12. Orig. c.4. *Reguli autem, ſicut ſcorpiones, arentia quæque ſectantur, & poſtquam ad aquas venerint, ibique aliquem momorderint, ὑδροφόβους & lymphaticos faciunt. Sibilus idem eſt qui & Regulus; ſibilo enim occidit antequam mordeat vel exuret.* Paſſim occurrit in ſacris Scripturis. Vide Avicenum cap de Speciebus ſerpentum, Hierolexicon Macrorum fratrum & Lexicon Hoſmanni.

¶ 4. REGULUS, Talus luſorius. Talos ſuos *Vulturios Reguloſque* vocabant antiqui, ut docet Cœlius Rhodog. l.20. c.27. *quia pro numeris*, ſeu punctis, *quibus teſſeræ notantur, effigies animalium habebant, aut vulturum aut Regulorum*, ut habet Turnebus l. 5. Adverſ. c.6 Vide Godwinum Anthol. Rom. lib. 2. ſect. 3. cap. 13.

¶ REGURGITARE, Redundare, Gall. *Regorger*. Gervaſius Tilberienſis de Otiis Imper. apud Leibnitium to. 2. Scriptor. Brunſvic. p 977. *Joſephus dicit, ultra Cæſaream 120. ſtadiis modicum lacum eſſe, qui à rotunditate Phiala dicitur, ſemper plenus & nunquam Regurgitans; ibi oritur Jordanis, &c.*

¶ REGUS, Rivus, rivulus, Ital. *Rigo*. Donatio facta Eccleſiæ Barcinon. ann. 944. Marcæ Hiſpan. col. 857. *In aquis aquarum, in Rego & ſuper Rego & ſubtus Rego, in prono & plano, in petra, herba, ligna, &c.* Alia donatio facta Monaſterio Vallis-laureæ ann.1154. ibid. col.1316. *Molendinum cum ſuo Rego & capirego & ipſum reſclofar & cum omni ſuo ædificio.* Vide *Reiaus*.

¶ REGWADIARE. Vide *Revadiare* in *Vadium*.

¶ REGYRARE, In gyrum, & orbem revolvi, redire. *In Hiſpaniam Regyravit*, Noſtris, *Il alla refaire ſa tour en Eſpagne*. Gloſſæ Lat. Græc. *Regyrare*, περικάμψαι. Barthius in Gloſſario ex Hiſt. Palæſt. Roberti Monachi, apud Ludewig. to.3. Reliq. MSS. p.114. *Regirare, equis retro flexis ad ſuos redire.* Rolandinus Patavin. de factis in Marchia Tarviſina l.11. c.18 apud Murator. tom. 8. col. 335. *Sic quoque ſubdola vulpis & verſipellis, quod de facto mente putaverat, ad alia diverticula verbis blandiloquiis Regiravit.* Active ſumitur in Chronico Farfenſi apud Murator. to.2. part.2. col.565. *Capit in tantum prælationem ſpernere, ut virgæ regiminis, quam manu geſtabat, altiora ad terram trahens Regiraret, & ima ejus ad ſublime exaltaret.* Sic in Officio S. Laurentii inducitur S. Martyr tyrannum compellans: *Ecce miſer aſſaſti me una parte, Regyra & manduca.* Pro quo dixit Ambroſius: *Aſſum eſt, inquit, Verſa & manduca. Girare & Regirare*, de rivulo flexuoſo dicitur in Diplomate ann. 1158. apud Ludewig. to.6. Reliq. MSS. p.236.

¶ REGYRATUS. Cæſarius l.4. c.44. *Quam, ſicut mihi retulit beata memoria domina Elizabeth ejuſdem cœnobii abbatiſſa, ſorores in lecto ſuo ponentes, & principium Evangelii S. Johannis ſuper eam legentes, mane Regyratam*, hoc eſt in alterum latus converſam, non innixam ſuper cubitum, ut exponunt Macri fratres in Hierolexico.

¶ REHABERE, Johanni de Janua, *Iterum habere quod jam habuimus & habere deſinimus; Rehavoir*, in Gloſſis Lat. Gall. Sangerman. Charta Philippi Aug. ann. 1204. è Tabulario Epiſcopatus Autiſſiod. *Si contigerit feodum illud & homagium ad Epiſcopum Autiſſiodorenſem reverti, nos & heredes noſtri procurationes prædictas Rehabebimus, ſicut prius.* Rurſum occurrit in alia ejuſd. Regis Charta apud Marten. to.1. Ampliſſ. Collect. col. 1108. in Charta Henrici III. Regis Angl. an.1226. apud Rymer. tom.1. p.270. col.1. in Breviario Hiſt. Piſanæ apud Murator. to. 6. col. 170. in Diplomate Wenceslai Regis Bohemiæ an. 1418. apud Ludewig. to.6. Reliq. MSS. p. 88. & alibi paſſim. Vide Voſſium l.4. de Vitiis ſerm. c.20.

¶ REHABITIO, Recuperatio. Conſuetud. Jacobi Regis Siciliæ cap. 23. *Liceat fidelibus & habitatoribus ipſis ea ſine licentia aliqua curiæ & mandato infra & poſt triduum toto tempore recuperare & habere & utilitatibus ſuis acquirere, nihil pro recuperatione & Rehabitione ipſorum noſtræ curiæ vel ejus officialibus exhibendo.*

¶ REHABILITARE, In integrum reſtituere, Gall. *Rehabiliter*. Robertus *Goulet* in Compendio jurium Univerſitatis Pariſ. ful. 8. v. *Cancellarius vagabundos, rebelles, diſcolos & incorrigibiles ſcolaſticos ... ab ipſa Univerſitate poteſt reſecare, pœnitentes vero Rehabilitare.*

¶ REHABILITATIO, In integrum reſtitutio, Gall. *Rehabilitation*, in Capitulo generali Ord. Ciſterc. ann.1439.

Digitized by Google

ann.1439. apud Marten. to.4. Anecdot. col.1597. Bleynianus Inſtitut. pag.45n. *Rebabilitatio fit quandn literis grutiæ priſtinus bnbilitntis ſtatus inbabili reſtituitur.*

¶ REHABITIO, Recuperatio. Vide *Rebabere.*

REHALTO, in Charta Rainaldi Epiſcopi Noviomenſis an.1177. Vide in *Greinum.*

☞ Sunt autem *Rebalte & Rebauto*, Spicæ non omnino trituratæ, minora ſtramina, paleæ leviores, quæ raſtello aut ventilatione à frumento ſeparantur, Gall. *Ganten* & *Auitea*. Charta Philippi Flandriæ Comitis an.1169. è Tabulario Compendienſi: *Rebaltonem non debet babere niſi nutritnrum porcorum Eccleſiæ babuerit.* Literæ Guriæ Ambian. an.1244. ex eodem Tabulario: *Arnulpbus major de Herces & uxor ejus recognoverunt ſe vendidiſſe Abbati & Conventui Compend. totum oarienem, totum puſtum, totum bautonem, totum Rebautonem, &c.* Literæ R. Belvacenſis Epiſcop. an.1247. ibid. *Recognoverunt ſe permutaſſe ac conceſſiſſe Abbati & Conventui Compend. paſtum, enrionem, Rebautenem, ſtrnmen & omnes alios proventus, quos babere poterant in grangia dictorum Abbatis & Conventus.* Si quid diſcriminis eſt *bautonem* inter & *rebautonem*, ille, ſi bene opinor, in quibuſvis purgamentis raſtello vel ventilatione à frumento ſeparatis ſitus fuit, hic autem in eo, quod ex hujuſcemodi purgamentis utilius extrahi poterat ad animalium pabulum, puta porcorum, &c. Vide *Halte* & *Haute.*

¶ REHAUTO. Vide mox in *Rebalte.*

¶ REHIBITIO, mendoſe pro *Redbibitio*, de qua ſuperius, in Chronico Idatii, tom.2. Concil. Hiſpan. pag. 173.

¶ REHISCERE, contra vel viciſſim hiſcere. Gloſſæ Lat. Græc. *Rebiſco*, ἀντιπροσαγορεύω, ἀντιχαίρω, vel ἀντιχαίρω, ut habetur in MS. Sangerm. Gloſſæ Græc. Lat. Ἀντιπροσαγορεύω, *Reſaluto*, *Rebiſco.*

¶ REHOSPITARE, Hoſpitia ſeu ædes reſtaurare, reficere. Vide *Exhoſpitare* in *Hoſpes.*

1. REIA, Modus agri proſciſſus, ex Gallico *Roye*, ſeu, ut Picardi efferunt, *Roie*. Tabularium Prioratus Lewenſis in Anglia p. 21. *Omnis Lanceta, omnis Toſtman, & omnis Molman, qui non ſedet ſuper Ogeland, debent ſpargere unam Reiam de fient*, id eſt, ſtercorare debet unam ſtrigam, ſeu verſum, Gallice: *Ils doivent eſpandre du ſumier ſur une Roie de terre.* [Chartularium Monaſterii Aquicinctenſis fol.46. *Debet etiam ei monachus ſemel in anno carrucam ſuam accommodare ad quamcumque Reiam voluerit.*] Vide *Rega.*

¶ 2. REIA, Linea, ordo, Gall. *Roie*. Bernardi Ordo Cluniac. part 1. c 27. *Dum in albis ultimus ſtat in Reia.* Et c.28. *Omnes illi qui in Reia ſtant, quando privatis diebus reveſtiuntur ad Epiſtolam ſive ad Evangelium, vel ad quodcumque altaris officium, non ideo mutant ſtationem Reiæ ad Tertiam.*

¶ REIBUS, in MS. Gwelferbyt. Eccardo teſte, pro *Reipus*: quod vide.

¶ REICERE, pro *Rejicere* ſæpius ſcribitur in veteribus inſtrumentis vitioſa temporum ſcriptione, vel pronuntiatione.

REICOLA, REICULA. Vide *Recula.*

¶ REICUS, Idem quod ſupra *Regus*, Rivus, rivulus. Reparationes factæ in Seneſcallia Carcaſſonæ ann. 1435. è MS. D. *Lancelot*: *In curando* Reicum *ad finem, ut aqua pleniut currat ad dictum molendinum ... in curando dictum* Reicum, *&c.* Ibidem infra: *Pro preparando & reficiendo le ſouffre & Reicum ejuſdem molendini, & reparando circulum dicto mole, qui in pluribus fragebatur, &c.*

¶ REILARE, Piſcis, Gall. *Raye*. Vide *Raa.*

¶ REINCIDENTIA, Iteratus lapſus, prolapſio, Gall. *Recbute*, *Recidive*. Chronicon B. Mariæ Bonæ ſpei pag. 336. *Item officiati & alii excommunicati omnes cum Reincidentia abſolventur, & interdictum latum ſuſpendetur ..., ut ſi infra dictum tempus non eſſet negotium hujuſmodi concordatum ... ipſo facto Reincidant in excommunicationes vel alias ſententias.* Rurſum occurrit in Synodo Compoſtell. an.1565. to.4. Concil. Hiſp. pag. 110. col.1.

¶ 1. REINCIDERE, Recidere, relabi, Gall. *Retomber*. Litteræ ann. 1219. apud Rymer. tom.1. pagin. 230. col. 2. *Ne me permittatis redire ad leonis fauces, nec Reincidere inter malleum & incudem.* Vide *Reincidentia.*

¶ 2. REINCIDERE, Denuo incidere. Chronicon Siciliæ apud Marten. to.3. Anecd. col.81. *Anno .... 1317. ... præſcripti hoſtes cum galeis novem venerunt Panormum, inciſerunt* (inciderunt) *tonnarias thermarum Panormitanenſium ... Tonnaria S. Georgii extitit reparata & receptata, quæ poſtmodum per ipſos eoſdem hoſtes ... extitit Reinciſa.*

¶ REINCIPERE, Iterum incipere, Gallis *Recommencer*, apud Thomam Walſinghamum in Richardo II. & alibi. Breviarium Hiſt. Piſanæ apud Murat. to.6. col.168. *Anno 1105. Reincepta eſt lis inter Piſanos & Lucenſes.* Occurrit alibi.

¶ REINCISUS, Iterum inciſus. Vide *Reincidere* 2.

¶ REINCORPORATIVÆ LITERÆ, Quibus amiſſa bona recuperantur. Vide *Recaptivare.*

¶ REINFEODARE, in Conſuetudine Auguſtæ Auſciorum MS. an.1301. art.62. dicitur is, qui rem aliquam ſub cenſu annuo poſſeſſam alteri tradit ea conditione, ut eumdem cenſum ſolvat priori domino, cui cenſus ille debebatur. *Item conſuetudo eſt ibidem, quod ſi aliquis tenent rem aliquam ſub certo ſcaſu annuo præſtando, & ille Refeodavit alteri, quod poteſt ſecundum uſum & morem loci prædicti, ita tamen quod ille, cui fuit Refeodatum, pro parte illi Reinfeodata priorem dominum recognoſcere teneatur; & ſenſum præſtare; ſi tertia pars, tertiam partem ſenſus illius, qui pro tota re præſtabatur, ſi media pars, medium partem ſcaſus, & ſic de aliis ſecundum magis & minus.* Vide *Feodum.*

¶ REINGRATIARI, Gratias agere, rependere. Translatio S. Thomæ Aquinatis, tom. 1. Martii p.732. *Reingratiando domino reverendiſſimo Cardinali.* Italis *Ringraziare.*

¶ REINHABITARE, Iterum habitare. Elogium Jarenſonis Abb. S. Benigni Divion. è Necrologio ejuſd. Monaſterii: *Per ejus ſiquidem ac monachorum illius induſtriam Reinbabitare & reædificari ceperunt villa iſta, &c.*

¶ REINQUIETARE, Idem quod ſimplex *Inquietare*, Perturbare, inquiete agere. Diploma Rainaldi Archiep. Arelat. pro dotatione Eccleſiæ S. Johannis Bapt. ann. 1033. apud Marten. tom 1. Ampliſſ. Collect. col. 401. *Quiſquis ſit qui contra hoc, ut diximus, Reinquietare aut irrumpere vel violare voluerit, non valeat vindicare quod repetit; ſed iram & maledictionem Dei incurrat.*

¶ REINTEGRARE, Redintegrare, inſtaurare, reparare, in priſtinum ſtatum reſtituere. Academici Cruſcani: *Reintegrare e Rintegrare, Rinnovare, ritornar la coſa ne' primi termini, rimetterla nel primo eſſere.* Conventio ann. 1125. in Probat. novæ Hiſt. Occitan. to.2. col. 438. *Pro ſtipata vinea tantumdem conſimilis vineæ, donec illa in priorem Reintegretur valorem.* Occurrit in Concilio Trevir. ann. 1310. apud Marten. to.4. Anecd. col.135. in Literis ann. 1358. apud D. *Secouſſe* to.3. Ordinat. Reg. p.265. & alibi.

¶ REINTEGRATIO, In integrum reſtitutio, inſtauratio, in iiſdem Literis ann. 1358. laudata pag.

Digitized by Google

Hanc in integrum reſtitutionem, qua quis vi dejectus à poſſeſſione ſua, in eam remittitur, *Reintegrande* vocant Practici noſtri. Gloſſarium Juris Gallici in hac voce: *Celui qui a été ſpolié de ſa poſſeſſion ſe peut pourvoir par* Reintegrande *au action dedans l'an & jour de la ſpoliation, afin d'etre remis &* Reintegré *en ſa poſſeſſion.*

¶ REINTHRONIZARE, Epiſcopum aliumve in thronum rurſus inducere, in dignitatis poſſeſſionem iterum mittere. Epiſtola Agapiti PP. ann. 946. apud Marcum Hanſizium to. 1. Germaniæ ſacræ p. 197. *Quapropter* Reinthronizamus *te eidem eccleſiæ* Laureacenſi. Vide *Intronizare*.

¶ REINTRARE, Gallis *Rentrer*, Iterum intrare, introire, in poſſeſſionem redire, apud Johannem Thwroczium in Hiſt. Hungar ad an. 1438. c. 24. Rymer. to. 2. p. 195. & 197. Elmhamum in Vita Henrici V. Regis Angl. c. 64. Thomam *Madox* Formul. Angl. p. 127. Murator. to. 9. col. 906. &c.

¶ REINTRATIO, Iteratus ingreſſus, introitus, apud eumd Rymer. to. 5. p. 262. & 737.

¶ REINTRUDERE, Iterum trudere. Conſtitutio Sixti IV. PP. an. 1479. in Bullario Carmel. p. 360. col. 1. *In priſtinas cenſuras & pœnas prædictas, à quibus ad cautelam abſoluta fuiſſent, eadem authoritate Reintruderent, &c.* Recurrit ibidem col. 2. ut & vox *Reintruſio*, eadem ſignificatione.

¶ REINVADERE, Iterum invadere, occupare. Bulla Johannis XV. PP. ann. 988. *Ipſam vero abbatiam* (S. Eligii Noviom.)... *iterumque à Rodulfo venerabili Epiſcopo in anteriorem regulam reductam; at eo mortuo à Canonicis male Reinvaſam.*

¶ REINVESTIRE, Inveſtire denuo ſeu in poſſeſſionem iterum mittere. Chronicon Farſenſe apud Murator. tom. 2. p 2. col. 555. *Deinde per judicium ipſorum judicum* Reinveſtivit *me de ipſo caſtello, ac fecit breve teſtatum ac reverſus eſt Romam.* Additam. ad Chronicon Caſaur. ibid. col. 973. *Judices judicaverunt, quod Reinveſtiretur ſupraſcriptus præpoſitus ... de omnibus rebus de Valva, & aliis rebus, quæ in ipſa Reinveſtitione continebantur, per quam ante Reinveſtitum fuit ſupraſcriptum monaſterium.* Literæ Alviſi Atrebat. Epiſc. ad Lucium II. PP. apud Baluzium tom. 5. Miſcell. p. 422. *Uxorem etiam ſuam, quam ſibi ablatam eſſe dicebat, antequam cauſam ſeparationis ingrederetur, Reinveſtiri petiit.* Rurſum occurrit in Literis Eugenii III. PP. ibid. p. 424. Vide *Inveſtire* & *Veſtire*.

¶ REINVESTITIO, In poſſeſſionem iterata miſſio, in iiſdem Literis Eugenii III. pag. laudata: *Abſque ulla Reinveſtitione cauſam ipſam hinc inde diligenter audias, & remota appellatione definias.* Rurſum occurrit apud Johannem VIII. PP. Epiſt. 293.

¶ REINVESTITURA, Idem quod ſimplex *Inveſtitura*, Miſſio in poſſeſſionem. Bulla Leonis IX. PP. pro Canonicis Eccleſ. Tull. apud P. *Benoit* Hiſt. Tull. p. 188. *Si enim veſtros homines, cujuſcumque ſexus fuerint, de villis veſtris contigerit exire, nulli perſonæ, nullo banno ſit licitum illos retinere ut ſuos, nec de illorum poſteritate, ubicumque fuerint, fiat, ſicut vulgo dicitur balle, Reinveſtitura; ſed quocumque ierint, liceat vos vobis veluti prius poſſidere.* Vide in *Inveſtitura*.

REIPUS, REIPHUS, REIPPUS, *Pretium emptionis viduæ matrimonii cauſa*, in Gloſſ. ad tit. Legis Salicæ 46. qui inſcribitur de *Reippus*, & in quo agitur de matrimonio viduæ. Wendelinus *iteratum matrimonium* vertit, atque *ipbus*, idipſum eſſe quod *Eſa*, matrimonium, de qua voce egimus ſuo loco.

☞ *Reipus*, ut recte animadvertit Schilterus, non eſt ipſum emtionis pretium, ſed mulcta pretii non ſoluti, præter legem nuptiis celebratis. Alia fuit ſumma pretii emtionis, alia *Reip*. In primo matrimonio pretium emtionis erat ſolidus & denarius; in ſecundo, tres ſolidi cum denario: pœna vero *Reipus* dicta erat 62. ſolidorum cum ſemiſſe. Lex Salica tit. laudato §. 2. *Si vero iſta*, quæ pro matrimonio cum vidua contrahendo §. 1. ſtatuuntur, *non fecerit, illi, cui Reip ut debetur, bis mille quingentis denariis, qui faciunt ſolidos 72. cum dimidio, culpabilis judicetur.* Sed unde nata vox? Facile pateſcit, inquit idem Schilterus. In MS. Regio inſcriptione & indice rubricarum expreſſe dicitur *Reipuſſe*, ſcilicet à *Reip* ſive *Raub* & *Buſſe*, Mulcta ob raptum, vel quaſi ob raptum. Wendelino ſuccinit Eccardus, non recte.

1\. REISA, REYSA, & RESA, Iter, ex Teutonico, *Reyſe*, Iter, unde *Reyſen*, Iter facere: vel ex Saxonico, ræſe, Curſus, impetus, præcipitium. Miracula S. Catharinæ Suecicæ: *Equum aſcendit ... & Reſam ſuam ſine omni difficultate perfecit.*

Maxime vero hæc vox uſurpatur pro expeditione, atque adeo excurſione militari. Conſtitutio Friderici I. Imper. ann. 1187. apud Conradum Uſpergenſem: *Si in Reiſa alicujus Domini, cum ipſo Domino cujus eſt Reiſa, aliquis fuerit, qui, ut ſæpius contingit, incendium fecerit, Dominus ipſe cujus eſt Reiſa, jurabit ſuper Reliquias quod non fecerit conſcientia vel mandato, vel voluntate ſua.* Joan. à Leidis l. 22. c. 2. *Otto Epiſcopus Trajectenſis de Reiſa & profectione Hieroſolymitana reverſus, &c.* Hiſtoria Archiepiſcop. Bremenſium ann. 1350. *Deinde in craſtina Gervaſii & Protaſii Bremenſes Reiſam facientes in Comitia, Gerardus Comes inſecutus fuerat eos, &c.* Charta Henrici Magnopolenſis & Stadgardiæ Domini an. 1323. apud Iſaacum Pontanum l. 7. Rer. Danicar. *Servitia etiam ad quæ ipſis Dominis noſtris Regibus, & eorum ſucceſſoribus in Almannia, ut præmiſſum eſt, ſumus obligati, etiam infra ſex ſeptimanas ab intimatione nobis & hæredibus noſtris facta, prompta eſſe debeant & parata: ipſi vero Reges, & eorum in regno Daciæ ſucceſſores, nobis & hæredibus noſtris parvos equos, quos nos vel homines noſtri in ſervitio ipſorum, & quacunque parte maris amiſerimus in eadem Reiſa, perſolvent.* [Privilegium Mathiæ Regis Bohemiæ pro Monaſterio Dorbilucenſi, apud Ludewig. to. 1. Reliq. MSS. p. 509. *Ab omnibus ſteuris, exactionibus, collectis, precariis, bernis, angariis, perangariis, Reſis, expeditionibus, & negotiis popularibus, aliiſque gravaminibus eximere dignaremur.*] Utuntur etiam noſtri Scriptores. Olivarius *de la Marche*: *Tantôt après ceux de la verte tente & autres Gandois firent une Reſe ſur les marches de Hainaut.* Willelmus *de Launoy* Dom. *de Villerval* in ſua peregrinatione MS. *Je renonçai à l'ordene, pource qu'il eſtoit lors anemi des Seigneurs de Pruſſe, où je aloie en leur armée, que on appelloit pour lors Reze.* Alibi: *Les Seigneurs de Pruſſ firent Reze ſur le Roy de Poullane.* Joan. *de la Hogue*, In Hiſtor. MS. Principum *de Deols*, in Biturigibus: *Ils avoient tenu leurs Reiſes moult honorablement.* Rurſum: *Et s'en allerent ſur le pays de Laſto ou ils firent Reſe par huit jours, & deſervirent bien deux mille de celle gent.* Ex his emendandum Chr. Senonienſe c. 16. *Unde contigit Abbatem iſtius Monaſterii clauſtri Mediani Monaſterii conſtangiis dictorum armatorum ita attritum, ut ab Imperatore ammonitus armatos in Reſam Principis mittere nequiret.* Perperam enim editum R*hedam*.

☞ Non auſim indubitanter aſſerere, retineri non poſſe *rhedam* hac notione, ut re ipſa retinet Mabillonius in Actis SS. Benedictin. ſæc. 3. p. 2. pag. 480. Ab Armorico *Ret*, Curſus, & *Reda*, Currere, *Rheda* dici potuit, ut videtur, pro expeditione militari.

RAISA, Eadem notione. Charta Conradi Ratiſbonenſis

Digitized by Google

neoſis Epiſcopi ann. 1505. in Metropoli Saliſburgenſi to. 1. p. 232. *Qui in alium ſine querimonia violenter per* R*aiſam inſultum fecerit, damnum illatum integre reſtituat.* Adde p. 237.

RAIAOGUELDUM, Idem quod *Heerbannum*, Mulcta irrogari ſolita ei qui in *raiſam* ſeu *reiſam*, id eſt exercitum, non pergit. Ita Aventinus.

¶ 2. REISA, Oryza, Gall. R*is*, ſi recte puto. Charta ann. 1342. apud Steyererum in Commentariis pro Hiſtoria Alberti II. Ducia Auſtriæ col. 64. *Sal, fecum, caſeos, oleum, ficus,* Reiſam*, amygdala, uvam paſſam, ſpecies, piſces, ceram, vinum, bladum ... debent ubique per terras noſtras & aquas, civitates & villas libere deducere.*

¶ REISSIUS, Species caſei. Vide R*aſſius*.

¶ REITERATO, Iterum, denuo, l. 2. Annal. Genuenſ. apud Murator. to. 6. col. 338.

¶ REIVA, Piſcis, Gall. R*aye*. Vide R*æa*.

¶ REJUDAISATIO. Hujus ritus ſic deſcribitur in Regeſto Sentent. Inquiſ. Toloſanæ edito per Philip. Limborch. p. 230. *Poſtmodum vero reverſus eſt ad Judayſmum, ſuitque Rejudayſatus ſecundum morem & ritum Rejudayſationis à Judeis in talibus fieri conſuetum, apud Ylerdam abraſo capite & abſciſſis capitibus unguium manuum & pedum uſque ad ſanguinem, & facta immerſione capitis in aqua currenti.*

¶ REJURARE, Denuo jurare. Charta an. 1146. apud D. Calmet. to. 2. Hiſt. Lothar. col. 326. *Comes per omnia ſatisfaciens Archiepiſcopo* Rejuravit *ei fidelitatem, & werpivit in præſentia omnium, qui affuerunt, abbatiam, & omnem de ea calumniam.*

¶ REJUVENESCERE, R*ajouvenir*, in Gloſſia Lat. Gall. Sangerm. ex Johanne de Janua. Hoc verbum improbat Voſſius l. 4. de Vitiis ſermonia c. 21.

REKETZ, Clauſtrum piſcinarium, in Legibus Hungaricia. Albertus Molnarus.

¶ REKII, Qui pugnabant adverſus *Riſios*, de quibus infra in *Riſins*.

¶ REKPENIS. Conſtitut. Roberti Dunelm. Epiſc. ann. 1276. cap. 3. apud Thomam *Blount* in Nomolexico: *Porro huic ſanctioni adjicimus, quod ſi plures liberi propeium habentes, in parentum pariter familia vivant, ad denarios, qui nuncupantur* Rek penis*, minime arceantur, cum ſic (ſ. ſicut) communiter intrinſecis aluntur à parentibus, ſic in extrinſecis ab eiſdem lætentur pariter ſe defendi.* An idem quod *Denarius S. Petri*, de quo ſupra. Sed vereor ne meodum ſit in hoc vocabulo. Vox quidem *Peny* denarium ſolidumve ſignificat apud Anglos; ſed qui ſonet præpoſita vox R*ek*, prorſus ignoro, niſi forte ſit Latinum R*ea*: quo poſito *Rek-peny* idem eſſet quod Denarius Regia, ſeu Regi ſolvendus.

RELAMPTARE, Relucere, ex Græc. λάμπειν. Viſio Taionia Epiſcopi Cæſaraugustaoi apud Garſiam Loyſam: *Ita ab inenarrabili lumine tota Eccleſia extrinſecus perluſtrata, ut nec modicum quidem lucerent Eccleſiæ candelabra, ſimulque cum ipſa lumine una cum vocibus pſallentium, & lampadibus* Relamptantium *introire ſanctarum agmina, &c.* Iſidorus Pacenſis in Chr. æra 680. de eadem viſione: *Simulque cum ipſo lumine, una cum voce pſallentium & lampades* Relampantium *introire ſanctorum agmina, &c.*

¶ RELARGAGIUM, RELARGUERIUM, Provincialibus, R*elarguie*. Quod domino ſolvi debet pro jure pecorum in paſcua & ſilvas inducendorum. Charta an. 1463. ex Schedia Pr. *de Mazaugues: Paſcua ſive paſtergagia ac glandagia &* Relarguerta *quacumque ... vendantur.* In alia ejuſd. rei Charta ann. 1501. pro R*elaeguerta* legitur R*elargagia*.

¶ RELASMA. Vox mihi ignota. Vide *Ardus*.

Tom. V.

¶ RELASSUS, Spatium in ſcripto vacuum, ubi ſcriptura intermiſſa eſt, ab Italico *Rilaſſa*, Intermiſſio, Gall. R*elache*. Statuta Vercell. lib. 7. fol. 120. *Et ſi dictus notarius, cui dicta breviaria, note ſeu prathocolla, vel ſcripture fuerint commiſſe, occaſione alicujus ... abbreviature vel* Relaſſi *ſeu ſpacii vacui, &c.*

¶ RELATARE, verbum Italicum, Referre, noſtris etiam olim R*elater*, ut in Conſuetud. Burbon. art. 159. Acta B. Guillelmi Erem. Xiclenſia, to. 1. Aprilia p. 391. *Ipſe* Relatans *propter ea quæ ſuis oculis vidit.* Acta S. Bernardi de Monte-Jovis, to. 2. Junii p. 1075. *S. Nicolai* Relatantis*, quod archidiaconus factus devicerat dæmonia.* Conſtitutiones Synodi Bajoc. ann. 1555. ad calcem libri Johan. Abrinc. de Offic. Eccl. p. 5. edit. 1679. *Injungimus omnibus & ſingulis decanis noſtris ruralibus, ut ... mandata noſtra abſque mora exequantur & exequi procurent, atque officiariis noſtris reportent executata &* Relata.

¶ RELATIO, Intuitus, reſpectus, Paulo JCto leg. 11. Dig. de juſtit. & jure: *Prætor quoque jus reddere dicitur etiam, cum inique decernit;* Relatione *ſcilicet facta, non ad id, quod ita Prætor fecit, ſed ad illud, quod Prætorem facere convenit.* In aliis vero libris juris civilis *Relatio* dicitur Conſultatio à judicibus ad Principem miſſa in rebus dubiis, ut videri poteſt lib. 7. Cod. tit. 61. & lib. 11. Cod. Theod. tit. 30. de appellat. & conſule S. Auguſtinus Ep. 137. *Quæ vel in negotiis ſæcularibus judices faciunt, quando cauſæ dubitatio ad majorem poteſtatem refertur, ut pendente* Relatione *aliquid inde audeant commutare.* Optatus Milev. lib. 1. adv. Donatiſtas: *Relatio miſſa eſt, reſcriptum venit.* Adde Symmachum lib. 1. Epiſt. 41. & 44. Hujuſcemodi *judicum conſultationes Principi inſinuabant* Referendarii, hæcque inſinuatio ſeu *expoſitio*, *Relatio* etiam appellabatur, ut habet Commentator Notitiæ imperii cap. 97. Hæc in jure civili. Sed in jure canonico *Relatio* accipitur pro Delatione, quæ fiebat chirographo deferentis obſignata, præſertim ubi de hæreſi agebatur. Anaſtaſius Biblioth. in Simplicio PP. *Sub hujus epiſcopatu venit* Relatio *de Græcia ab Acacio Conſtantinopolitano epiſcopo, & affirmavit Petrum Eutychianiſtam hæreticum, facta petitione ab Acacio epiſcopo chirographo ejus conſtructa.* Idem Anaſt. in Felice III. *Sub hujus epiſcopatu iterum venit* Relatio *de Græcia, Petrum Alexandrinum revocatum ab Acacio* CPno. Et infra: *Poſt annos tres iterum venit* Relatio *ab Imperatore Zenone, ut pœnitens rediret Acacius.* Idem in Gelaſio: *Hujus temporibus iterum venit* Relatio *de Græcia, eo quod multa mala & homicidia fierent à* Petro *&* *Acacio.* Et in Anaſtaſio: *Tunc Feſtus &* Probinus *Senatores miſerunt* Relationem *Regi, & cœperunt agere, ut viſitationem daret Rex Sedis apoſtolicæ.* Ruſum in Bonifacio II. *Eodem tempore venit* Relatio *ab epiſcopis de conſtitutione, ut cum conſilio Sedis apoſtolicæ omnia Carthaginenſis epiſcopus faceret.*

RELATIVE, Ex alterius relatione, in Vita S. Antonini Martyris ſemel ac iterum, *Ut* Relative *ſertur, Ut* Relative *percontantur.*

¶ RELATIVUM, Relatio, comparatio. Concil. Tolet. XV. inter Hiſpan. to. 2. p. 722. *Vir ille incurioſa lectionis tranſcurſione præteriens, exiſtimavit hæc ipſa nomina, id eſt* Relativum*, aut ſecundum comparationem humanæ mentis nos poſuiſſe ... nos autem non ſecundum hanc comparationem humanæ mentis, nec ſecundum* Relativum*, ſed ſecundum eſſentiam diximus.*

¶ RELATIVUS, Relationem habens ad alterum, Gall. *Relatif.* Honos Relativi *eſt ad alterum generis*, apud Arnobium l. 7. Utuntur S. Auguſtinus l. 5. de Trinit. c. 16. Martianus Capella l. 4. & alii recentiores, tum Grammatici, tum Logici, ſine numero.

Digitized by Google

RELATORES, Qui *querelam ad judices referunt*, in Capitulis Caroli M lib. 5. c. 26. *Et quando aliquis ad nos neceſſitatis cauſâ reclamaverit, ad eos poſſimus Relatorum querelas ad definiendum remittere.*

RELATORIÆ, Apochæ, ſeu *Certificationes*, quæ naviculariis dabantur, de relatis ac perlatis ſpeciebus, ab iis qui eas ſuſceperant: *Certificat des ports & voitures*. *Relatoriæ traditarum ſpecierum*, in l. 8. Cod. Th. de Navicular. quæ *Securitates* vocantur l. 21. & 26. eodem titulo.

RELATORIUM, Relatio, narratio, in Concilio Bracarenſi I. ſub Pancratio primæ ſedis Bracarenſis Epiſcopo ſub an. 411. *Proficiſcatur unuſquiſque in locum ſuum, & confortet fideles, corporaque ſanctorum honeſte abſcondat, & de locis & ſpeluncis ubi poſita fuerint, Relatorium vobis mittat, ne per curſum temporis in oblivionem veniant.*

1. RELATUM, Præceptum, *Ordonnance*. Paſchaſius Radbertus in Epitaphio Walæ Abbat. Corbeienſ. l. 1. c. 26. *Quibus patratis, ſuis illa rebus explosa, defenſor ille à ſenioribus populi Relatum accepit, ne ulterius de his ulla rerum controverſia fieret.*

¶ 2. RELATUM, Charta, ſcriptum, in quo continetur *Relatio*. In Appendice Marculfi formula 46. inſcribitur, *Relatum quod dicitur Apennis*, moxque dicitur *Chartula relationis*. Vide *Apennis*.

¶ RELAXARE, Dimittere, indulgere, Gall. *Relacher* Capitul. l. 5 c. 369. *Quidquid provincialibus per beneficium Principis tributorum fuerit Relaxatum, ab exactore non requiratur*. *Ricardus Relaxavit & quietum clamavit in perpetuum, eidem Roberto & heredibus ſuis, redditum duorum ſolidorum*, apud Thomam *Madox* Formul. Anglic. p. 159. Pluries occurrit in Codice Theodoſiano. *Ut rei carceribus recluſi* ſolemnioribus Chriſti Domini feſtis diebus *Relaxari debeant*, l. 6. Capitul. cap. 107. *Convenerunt de Relaxando omnes carceratos*, in Chronico Veron. Pariſii de Cereta, ad an. 1243. apud Murator. to. 8. col. 633. Sed hæc vox Latinis nota non abſimili prorſus notione.

¶ Relaxare, Eximere, liberare. Charta Guillelmi Epiſc. Autiſſiod. an. 1212. apud Martenium tom. 1. Ampliſſ. Collect. col. 1110. *Dominus Rex perſonam noſtram à ſervitio exercitus, quamdiu vixerimus, Relaxavit.*

¶ Relaxare, Alvum purgare. Chronicon Anonymi Salern. apud Murator. tom. 2. part. 2. col. 212. *Quia, ut mihi relatum eſt, ad Relaxandum potionem potavit.*

¶ Relaxatio, Remiſſio. *Relaxatio præſcriptionis peremptoriæ*, l. 1. Cod. Theod. tit. 2. leg. 3. Decretum Flavii Regis Toletani privatis ſive fiſcalibus populis, tom. 2. Concil. Hiſpan. p. 704. *Quaſcumque exactiones pro hoc negotio pietatis, cuilibet ex vobis, quibus & Relaxatio pietatis noſtræ conceditur, quicumque exigere præſumpſerit ... in quadruplum ... reſtituat*. Occurrit apud Thomam *Madox* Formul. Anglic. p. 12. 333. & alibi. *Relaxatio interdicti*, in Charta Manaſſeri Aurel. & Guillelmi Autiſſiod. Epiſcoporum an. 1212. apud Marten. to. 1. Ampliſſ. Collect. col. 1111. Practicis noſtris *Relaxation* dicitur de emiſſione è cuſtodia: quod etiam *Relaxatio* à *Relaxare* ſimili ſignificatu dici poteſt.

¶ Relaxator, Qui *relaxat*, emittit. *Relaxator fluentium*, Cælius Aurel. l. 2. Acut. c. 38.

¶ RELAXUM, Navium ſtatio, ut arbitror, Gall. *Relache*. Computus an. 1202. apud D. *Bruſſel* tom. 2. de Uſu feodorum ad calcem pag. 207. *Pro Relaxo & pro aqua Gornaci paranda, & pro vinea facienda, & pro quadriga, quæ adduxit harneſium apud Feritatem, &c.*

¶ RELEGENTER, Legendo, relegendo. Notitia an. 850. Marcæ Hiſpan. col. 783. *Et cum has litteras præfatus Epiſcopus Relegenter audiſſet, miſit ſuum aſſertorem, quod in hac cauſa in ſuis juribus rationabiliter reſpondiſſet.*

¶ RELEGERE LIBERTATEM, Eam repetere, recuperare, leg. 2. de liber. cauſa tit. 8. Codicis Theod. *Religier* eodem ſignificatu dicitur in Statutis Loſſenſibus apud Mantelium Hiſt. Loſſ p. 3. pag. 52. *Touchans les biens cenſaux chargez de cens ou rentes, & que ſi tels cens ou rentes viennent à ſe vendre, le proprietaire du fond les pourra Religier* (Practicis noſtris *Retraire*) *ſans prejudicier au bon droit des amis.*

RELEGIUM, Religium. Charta Communiæ S. Richarii ann. 1126. in Regeſto Philippi Aug. Herouvalliano fol. 135. *Jura noſtra, ſcilicet ſallianem de exercitu regis, & paſtum ejuſdem, & menſuras, & Religia nobis auferre conati ſunt*. Infra: *Et Religia & communiam ſicut ante Communiam tenebamus*. [Compoſitio an. 1253. è Tabulario ejuſdem S. Richarii: *Fundus vero territorii ... cum cenſibus, Relegiis, vendis, altaregiis, furnis eorum, cum exitu & introitu ... Conventui remanebit*. Idem eſt, quod *Relevium*, ut ſatis patet ex ſubſequentibus.]

¶ Religium in Dispositione Domini, Idem quod *Relevium ad miſericordiam*. Charta Urſionis Abbatis S. Richarii ann. 1185. è Tabulario ejuſd. Monaſterii: *Hujus conventionis Lambertus & heredes ſui, cum unuſquiſque ſucceſſerit in hereditatem eccleſiæ S. Richarii homagium faciat, & Religium ſolvent in diſpoſitione Abbatis & monachorum ſecundum rationem.*

¶ Religium ad Nutum, Eadem notione. Charta ann. 1239. ex eodem Tabulario: *Pro Religio ad nutum, quod Abbati & Conventui debebant ob tenementa in caſtro S. Richarii ſita.*

¶ RELERE. Vox *relent* legitur in *Lama* 2. mendoſe omnino pro *vel &*, ſi recte edidit Leibnitius tom. 1. Scriptor. Brunſvic. p. 987.

¶ RELETUM. Charta ann. 1190. è Chartulario S. Medardi Sueſſion. *Item de bannali venditione vini Prior & Advocatus æquam ſortientur participationem, de qua Advocatus tertiam ſolummodo ſolebat habere partem. Sed Prior habebit venditionem ſi voluerit ad non Reletum ſive ad Releſum, id eſt*, Reech. Hæc Charta revocatur in Declaratione an. 1310 ubi pro *Reech* legitur *Reſt*; quod jus ſic exponitur ibidem: *Au Prieur de Donchery & au Voué competent & appartiennent certain droit Seigneurial nomé & apelé le Ban vin, qui eſt tel; c'eſt à ſcavoir que ledit Prieur de ſon octorite, ſeigneurye, peult & lui eſt loiſible vendre ou faire vendre à detail en la ville de Donchery ſeize muids de vin, de quelque moyſon que ce ſoit, par chacun an*. Vide *Bannum vini* in *Bannum* 1.

¶ RELEVAGIUM. Vide mox in *Relevare feudum*.

¶ RELEVAMEN, Levamen, ſolatium. Charta Regienſis an. 1361 è Schedis Præſidis *de Mazaugues*: *Ad omnimodum Relevamen regiorum & reginalium fidelium & ſubditorum tranquillum ſtatum, &c.* Decretum Nicolai Epiſc. Miſnenſis an. 1379. pro Monaſterio Dobirluc *In aliquale Relevamen dicto monaſterio pure & propter Deum ... incorporamus, &c.* Conſtitutiones Synodi Bajoc. ann. 1515. ad calcem libri Johannis Abrinc. de Offic. Eccleſ. pagin. 5. edit. 1679. *Injungimus omnibus & ſingulis Decanis noſtris ruralibus, ut cum omni diligentia ad Relevamen ſubditorum noſtrorum, &c.* Adde Statuta ann. 1384. apud Lobinell. tom. 3. Hiſtor. Pariſ. pag. 515. Vide alio ſignificatu in *Relevare Feudum*.

¶ 1. RELEVAMENTUM, ut *Relevamen*, Levamen,

men, ſolatium. Petrus de Alliaco de neceſſitate reform. in Concilio Conſtant. *Num ſi in talibus Principibus paternales non vigent erga ſuos ſubditos pietatis affectus, fruſtra aliorum Principum erga ſuos munificentię & gratiarum impendia ſubjectivæ ſortis Relevamenta præſtolari videntur.*

¶ 2. RELEVAMENTUM, Idem quod *Relevium*, in re feodali, ut mox dicetur in *Relevare*; ſed aliud ſonat in Cancellariis, ubi *Relevamentum appelli*, Gall. *Relief d'appel*, dicitur Diploma experiundæ in jure reſtitutionis. Arreſtum Parlamenti Pariſ. ann. 1469. è Tabulario Corbeienſi: *Ipſe in menſe Junii tunc ſequentis certas Relevamenti litteras in caſu appelli à nobis impetraverat.* Arreſtum aliud Parlamenti Toloſani pro Epiſcopo Albienſi an. 1498. *Officiarii fieri facient cridias & præconiſationes in ipſa civitate Albiæ...excepto de literis Relevamenti in caſu appelli* De *relevatione appellationum*, vide Bleynianum Inſtitut. p. 531. & 532.

¶ 3. RELEVAMENTUM, *Relevement*, in Conſuetudine Metenſis tit. 4. art. 31. & alibi, Jus quo is cui fundus ſecundo oppigneratus eſt, alterum cui primo oppigneratus fuerat, è poſſeſſione illius fundi pro cenſu non ſoluto adjudicati disjicit, ei ſolvendo debitum integrum. Eadem Conſuetudo tit. 4 art. 26. *Celui qui eſt mis en poſſeſſion de quelque heritage, pour cens non paye, n'en peut eſtre dejete que par Relevement & payement en vertu d'iceluy; mais ſi le poſſeſſeur eſt pourſuivi par un rentier premier en hypoteque, en ce cas ſera tenu de payer la rente, ou de quitter l'heritage.*

¶ RELEVANTES ARTICULI, Legitimi, validi, probantes. Literæ Sixti IV. PP. ann. 1481. pro Conventu B. Mariæ de Bono-Nuncio Rotomag. ex Archivo ejuſdem Cœnobii: *Et quia idem Officialis quaſdam poſitiones & articulos admiſſibiles & Relevantes pro parte Prioris & Conventus prædictorum exhibitos admittere recuſavit, illoſque per ſuam interlocutoriam rejecit, &c.*

¶ RELEVARE ECCLESIAM, Eccleſiam denuo exſtruere, renovare, reſtaurare, Gall. *Relever*. Diploma Conradi II. Imp. an. 1140. apud Marten. tom. 2. Ampliſſ. Collect. col. 110. *Conquerens inter alias moleſtias, quas in Relevanda Eccleſia ſua, quæ diu multumq; corruerat, patiebatur.*

RELEVARE FEUDUM, Pragmaticis Gallicis, *Relever le fief*, eſt Feudum caducum, vel poſſeſſoris morte in domini ſuperioris jus delapſum, illius conſenſu, & certa & definita exſoluta pecunia hæreditario jure adire, poſſidere: ſeu potius in feudi caduci poſſeſſionem à domino mitti. Quippe enim ea primum feudorum fuerit conditio, ut non niſi ad vitam & uſufructuario utenda à dominis concederentur, qua finita in donatorum jus rurſum redibant, factum poſtea, & uſu tacito introductum, ut illa in hæredes tranſirent, domino ſuperiore ita conſentiente, & caducam hæreditatem in eum transferente, exſoluto certo pretio, quo mediante, hęres caducum prędium relevabat. Lambertus Ardenſis p. 176. *Cum igitur Arnoldus Markinienſis terram quæ in Miniſterio, ſive in Caſtellaria Brugenſ. & alia quæ in Arden ex parte uxoris ſuæ Adelinæ ſibi à Balduino ſororio ſuo jam mortuo exciderant & contigerant, à jamdicta Flandriæ Comitiſſa repoſtularet, & Relevare, ut adhuc moris eſt & conſuetudinis uſus, vellet, &c* [Charta an. 1219. è Chartulario S. Aviti Aurel. *Conceſſimus etiam & voluimus, quod hoſpites cenſive propter mutationem præbendæ Relevare nullatenus teneantur.*]

RELEVIUM, Cowello lib 2. Inſtit. Anglic. tit 3. §. 17. 19. eſt Servitus realis ſive patrimonialis, tam ad feudum militare, quam ſoccagium ſpectans, qua feudatarius tenens per ſervitium militare, ſive mas, ſive fœmina, qui die mortis anteceſſoris ſui juſtam ætatem complevit (ille ſcilicet viceſimum primum, hæc decimum quartum annum) certam pecuniæ ſummam ſolvere tenetur. Qui vero per ſocam, id eſt per aratrum tenet, quidquid annui reditus domino pendit, tantumdem relevii nomine pendet, &c. Leges Malcolmi II. Regis Scotiæ c. 1. *Et ibi omnes Barones conceſſerunt ſibi wardam, & Relevium, de hærede cujuſcumque Baronis defuncti ad ſuſtentationem Domini Regis.* Charta Libertatum Angliæ Henrici I. *Si quis Baronum meorum ſeu Comitum, ſive aliorum qui de me tenent, mortuus fuerit, hæres ſuus non redimet terram ſuam, ſicut faciebat in tempore fratris mei: ſed legitima & juſta Relevatione Relevabit eam. Similiter & homines Baronum meorum juſta & legitima Relevatione relevabunt terras ſuas de Dominis ſuis.* Bracton. lib. 2. tract. 1. c. 36. §. 1. *Cum homagia facta fuerint, & fidelitatis ſacramenta, ab illis, qui plenæ ætatis extiterint, oportet ſtatim quod tenementum quod fuit in manibus anteceſſorum, & hæreditas quæ jacens fuit per eorum deceſſum, Relevetur in manus hæredum, & propter talem Relevationem faciendam erit ab hæredibus quædam præſtatio, quæ dicitur Relevium, de feodis militaribus & ſerjantiis, & aliis de quibus fit homagium, & regale ſervitium, vel de ſokagiis, de quibus jure nullum fieri debet homagium.* [Placitum inter dominum & incolas de Hedingdon, apud Kennettum ad an. 1292. Antiq. Ambroſden. p. 319. *Præterea cum aliquis (ſ. quis) eorumdem hominum integram virgatam terræ tenens deceſſerit, hæres ejus per duplicationem ſui redditus annualis, & per quatuor ſolidos terminum ultra Relevabit, & qui minus tenuerit de una virgata, ultra redditum ſuum duplicatum, minus det ſecundum quantitatem tenementi ſui.* Adde *Relevationem* Comitatus Loſſenſis an. 1323. apud Jo. Mantelium part. 2. Hiſt. Loſſenſis p. 18. & ſeqq. Hinc emendanda Charta Gervaſii Cenoman. Epiſc. an. 1038. apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 1038. *Concedo altare capellæ ... tali tamen ratione, ne in futuro conſtitutio illa violari poſſit, ut ſubinde per vicarium à monachis prædicti monaſterii teneatur, quo defuncto, alius ab Epiſcopo ... ſubrogetur, nihil de Revelatione ultra 20. ſolidos exigendo.* Legendum *Relevatione*, ut & in alia Charta ann. 1212. ibidem col. 838. *In his maneriis ſeu villis habebit ipſe Abbas ſicut dominus Revelutiones & dominia & duellia.*] Charta Theodorici Comitis Flandriæ ann. 1147 in Tabul. S. Bertini: *Necnon de eiſdem manſuris debitum quod vulgo Relief dicitur, quod in quinq; ſolidis ab iis qui aliis morientibus in poſſeſſione ſuccedunt, dari ſtatutum eſt, &c.* Tabul. Majoris Monaſter. *Juſtum eſſe ut Relevetur, quando quidem eſſet defunctus.* Vide Regiam Majeſtat. lib. 2. c. 68. 70. 71. 72. Matthæum Paris ad an. 1215. in Charta Libertatum à Rege Johanne conceſſarum.] Bractonum loco laudato, Brodæum in Conſuetudin. Pariſienſem art. 47. & cæteros Practicos.

¶ RELEVEIUM, Eadem notione. Charta Richardi Regis Angl. an. 1190. apud Marten tom. 1. Ampliſſ. Collect. col. 990. *Cum ſervitiis & homagiis, & Releviis, & cum omnibus libertatibus & liberis conſuetudinibus ſuis, &c.* Chartularium SS. Trinitatis Cadomenſ. fol. 70. *Idem debet adhuc de Relevia de mortibus patris & fratris ſui.*

RELEVIUM RATIONABILE, & *Legitimum*, dicitur illud quod à Lege ſtatutum, vel Conſuetudine inductum eſt, ut diſtinguatur ab eo *Relevio* quod à domini arbitrio pendet, quod *Relief à mercy* vocant. [*Rationabile Relevium* legitur in Charta Regis Angl. apud Kenettum ad an. 1346 Antiquit. Ambroſden. p. 469.] *Legitima & juſta Relevatio*, in Charta Henrici I. Regis Angl. an. 1100. & *antiquum Relevium* appellatur in Charta Magna Henrici III. in Legibus Kanuti Regis c. 97. *Juſta Relevatio, quæ Anglice vocatur Heregat.* [*Jus Relevii*, in Conſtitutionibus Friderici Regis Siciliæ c. 110. *Relevium capitaleum domiaorum*, in Charta an. 1231. tom. 1.

Char-

Digitized by Google

Chartularii S. Vandregeſili p 414.] Ejuſmodi ſunt relevia apud Anglos, de quibus in Charta Joannis Regis de Libertatibus Angliæ apud Matth. Paris an. 1215. p. 178. *Si quis Comitum vel Baronum noſtrorum ſive aliorum tenentium de nobis in capite per ſervitium Militare, mortuus fuerit, & cum deceſſerit, hæres ſuus plenæ ætatis fuerit, & Relevium debeat, habeat hæreditatem ſuam per antiquum Relevium: ſcilicet hæres vel hæredes Comitis de Baronia integra per centum libras; hæres vel hæredes Baroni de Baronia integra centum marcas; hæres vel hæredes Militis de feudo Militis integro per centum ſolidos ad plus, & qui minus debuerit, minus det ſecundum antiquam conſuetudinem feudorum*. Vide Glanvillam l. 9. c. 4.

Relevium Comitis, apud Anglos, quod ad Regem pertinebat, olim erat 8. equorum ephippiatorum, & frenis inſtructorum, 4. loricarum, 4. helmorum, ſeu galearum, 4. ſcutorum, 4. haſtarum, & 4. gladiorum, præterea, 4. equorum venatoriorum & palafridorum frenis inſtructorum. Ita Leges Kanuti Regis cap. 97. Willelmi Nothi vernaculæ cap. 22. & Henrici I. c. 14.

Relevium Baronia, ſeu *Thaini*, 4. equi, duo ſellati & 2. inſellati, & 2. gladii, & 4. lanceæ, & totidem ſcuta, & galea cum lorica, & 50. marcæ auri.

Relevium Vavassoris, ſeu *mediocris Thaini*, equus parentis, qualem habuit tempore mortis ſuæ, ejuſdem lorica, helmus, ſcutum, lancea & gladius. Vide Legem Longobard. lib. 3. tit. 8. § 4.

Relevium Villani, Melius animal quod habuerit, ſive equus ſit, ſive bos, ſive vacca, quo facto recipitur villanus in franco plegio. Ita reddendum fuit caput 29. Legum Vernacul Willelmi Nothi. Vide *Heriatum*.

Relevium Feudi Militaris, ſeu quod debet ſervitium integri Militis, eſt 100. ſol. quod dimidii, 50. ſol. apud Littletonem ſect. 112. Vetus Conſuetudo Normanniæ cap. 34. *Et ſi doit on ſavoir que par toute Normandie Relief eſt generalment determiné en fief de Haubert par quinze livres: en Baronie par cent livres: ès terres gaennables eſt fait Relief par douze deniers l'acre*.

In pleriſque Conſuetudinibus municipalibus Galliæ *Relevium* feudorum in linea directa non exſolvitur: in aliis, ut Ambianenſi art. 7. *Relevium* eſt 60. ſolidorum Pariſ. pro feudo plani homini; 10. vero librarum pro feudo, quod in *Pariam* tenetur. At in collaterali *Relevium* fere ſemper eſt reditus feudi annualis.

☞ In Edicto S. Ludovici Franc. Regis ann 1235. apud *de Lauriere* tom. 1. Ordin. p. 55. *Ordinatum fuit ad relevationem malarum conſuetudinum, quod de patre ad filium, vel alio modo, quando Relevare convenerit, niſi finator poſſit finare cum domino ſuo, dominus tenebit demanium ſuum per annum, ſi ibi ſit terra arabilis, quæ culta ſit. Dominus capiet medietatem de vineis cultis, & ſi culta non eſſent, dominus eas coleret, & fructus perciperet*. His ſubjungitur qui pro *vivariis, garennis, nemoribus, hominibus, qui taillam deberent, & retrofeudis* percipere debeat dominus ratione relevii: quæ ſi opus eſt, ibi vide.

Relevia denique ex peculiari feudi ſingularis conditione diverſa quandoque ſunt, nec Legi municipali obnoxia. Alia enim debent pro relevio *cyrogrillum*, ut in Hiſt. Epiſcoporum Lodovenſium p. 118. Alia *ſoleas ferreas*, in eadem Hiſt. p. 57. & Perticenſi pag. 218. Alia *accipitrem*, apud Locrium in Chronico Belgico, & in Hiſt. Lodov. p. 170. Alia *cervum*, in eadem Hiſt p. 201 & apud Cironum lib. 1. Obſervat. Juris Canon. cap. 5 Alia *calcaria aurea*, in Hiſt. Perticenſi p. 228. Turenenſi p. 59. Alia *clypeum ceræ*, apud Sanjulianum in Hiſt. Burgund. pag. 250. 251. Alia *marcam argenti*, apud Galandum de Franco Alodio p. 106. Alia *paleam*, ut in Charta an. 1590. legitur. [Alia *decem libras* Abbati domino feudi, & *pallium* Cambellano, tom. 3. Annal. Benedict. p. 277. Alia *equum centum ſolidorum aut centum ſolidos*, tom. 4. eorumdem Annal. pag. 412.] Mitto alias quaſdam ridiculas releviorum ſeu hominiorum conditiones, quas ſubinde abrogarunt arreſta Parlamentorum, cujuſmodi eſt illa, de qua in voce *Bombulus*.

Relevium ad Misericordiam, Gal. *Relief à mercy*, quod domino præſtatur ab hærede ad rehabendum feudum paternum ad ejus arbitrium, quæ quidem præſtatio ad annuum feudi reditum poſtea redacta eſt. *Relevoiſon à plaiſir*, in Conſuetud. Aurelianenſi art. 115. 116. 121. 122. Vide Chartam Baronum Pictavienſium ann. 1269. apud Galandum de Franco alodio p. 67. ubi p. 68. pro, *de leurs doubles*, emendandum ex originali, *cens doublez*; & p. 69. *aucuns des ſongiez*, legendum, *ſujects ſans moyen*.

Relevagium, Idem quod *Relevium*. [Literæ Conventus S. Michaelis in Periculo maris ann 1217. apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 862. *Exceptis placitis, Relevagiis & ſervitiis vavaſſorum ad equum, & aliis eſcaetis in prædictis maneriis, quæ nobis volumus reſervare*.] Charta Roberti Advocati Atrebatenſis an. 1245. apud Lindanum in Teneræmunda: *Et omnia jura quæ habere debet dicta Eccleſia Cameracenſis in introitibus, exitibus, venditionibus, & emptionibus, & Relevagiis omnium terrarum, & aliorum quorumcumque in tenemento ſuo, &c.*

Relevamen, Eadem pariter notione. Charta Balduini Comitis Flandriæ ann. 110. in Tabulario S. Bertini: *De eiſdem manſuris Relevamen 5. ſolidorum*. Vide *Raebetum*, [& mox *Relevator*.]

Relevamentum, *Relevament*, in Conſuet. Lotharena tit. 16. art. 9. Domeſday: *Quod Thainus vel Miles Regis dominicus moriens pro Relevamento dimittebat Regi omnia arma ſua, & equum unum cum ſella, alium ſine ſella, quod ſi eſſent ei canes vel accipitres, præſtabantur Regi ut ſi vellet acciperet*. Vide *Heriotum*. Tabularium Vindocinenſe ch. 53. *Notum ſit quod manufirmam, quam dedit nobis D. Otbertus moriens apud Vindocinum, calumniatus eſt nobis Gauſredus de Turniaco, dicens nos debere Relevamentum dare ſecundum pretium terræ, & habere Vicarium in ea; ſed cum veniremus in judicium, diſſertum eſt & definitum, Relevamentum illius terræ non pretio 100. ſolidorum, id eſt 8. ſolidos & 4. denarios, nec debere eſſe in ea Vicarium. Actum anno 1071*. [Chartularium S. Vincentii Cenoman. fol 70. *Notum ſit omnibus tam præſentibus quam futuris, Huganem de Lupi ſaltu & uxorem ſuam, Mariam nomine, dediſſe monachis S. Vincentii in elemoſina Relevamentum altaris eccleſiæ de Soldiaco; idem namque Hugo excommunicatus erat, & tota familia ſua, pro præda monachorum de Soldiaco, quam prædictam Relevamento rapuerat: ſed tandem prædicta uxore ſua gravi ægritudine oppreſſa, qua & mortua fuit, de cujus hereditate erat Relevamentum ſupradictum, Hugo & mater ejus uxoris, nomine Mathildis, & eadem uxor ſua ſupradictum Relevamentum dederunt, & conceſſerunt monachis S. Vincentii, & abſolutionem excommunicationis juſſu domini Ildeberti epiſcopi acceperunt. De ventis & Relevamentis occaſione tranſmutationis*, in Statutis Collegii Sagienſis an. 1427. apud Lobinellum tom. 5. Hiſt. Paril. p 698 col. a.] Vide Notas ad Vitam B. Bernardi Abbatis Tironenſis p. 273.

Relevatio. Tabularium Vindocinenſe ch. 1038. *Nihil de Relevatione ultra 15. ſolidos exigendo*. Charta Henrici I. Regis Angl an. 1100. *Si quis Baronum meorum, Comitum, vel aliorum qui de me tenent, mortuus fuerit, hæres ſuus non redemet terram ſuam, ſicut facere con-*

Digitized by Google

conſueverat tempore patris mei , ſed juſta & legitima Relevatione relevabit eam. Radulfus de Diceto an.1137. *Ad Militaribus viris homagia, Relevationes; ab omnibus enferioris manus fideliter exterſis.* Sugerius Epiſt.57. ad Regem Ludovicum: *Cauſas & placita veſtra, tallias & feodorum Relevationes , victualia etiam ſperantes in reditu veſtro, reſervamus .* [*Relevatio terrarum*, in Charta ann.1278 apud Murator.delle Antic. Eſtenſi p.182.] Adde Epiſtolam 238.(Stephani Tornac.)2.edit.ubi perperam editum eſt *Revelationibus. Relevoiſon*, in Conſuetud.Aurelian.art.281. Monſtrolienſi art. 8. Vimacenſi art.1.Normannica c.31.33.34.35. [Vide *Relevatio* 4. & *Redemptio* 2.]

¶ Relevator, Cliens obnoxius *relevio*, Edictum S.Ludovici ann.1235.paulo ante laudatum: *In retrofeudis venientibus infra annum dominus habebit Relevamen, & in fine anni pro quolibet retrofeude habebit ſervitium 4. Pariſienſium , quas Relevator tenebitur reddere domino. Et ſi dos fuerit in quolibet feudato Relevato, faciet ſatisfactionem ſecundum valorem dotis.*

¶ Relevatum, Idem quod *Relevium*. Charta an. 1221.tom.2. Chartularii S.Vandregeſili p.1367. *Et ſi dominus Rex, vel dominus de Granville, vel aliquis dominus principalis, taalliam, vel Relevatum, vel ſervitium , vel auxilium de prædicto tenemento exegerit , unde juſtitia dictante ſatis fieri oportuerit, ego de meo proprio dominico totum præfatum tenementum acquietabo , & ab monachis ... nichil omnino exigere potero .*

¶ Relevatus, Eadem ſignificatione. Idem Chartularium tom.2 p.2068. *Decem libras Andegavenſes dabit nobis pro Relevatu .*

1. RELEVATIO, Hora qua Monachi è lecto exſurgunt: *Heure de Relevée* appellamus horam pomeridianam , qua ex *ſomno meridiano* exſurgi ſolet. Miracula S.Aigulfi Abb. Lerin.cap.6. *Poſtea Relevatio pulſatur, &c.*

¶ 2. RELEVATIO, Reſtitutio in meliorem ſtatum, fortunam. Diploma Gerlaci Archiep. Moguntini an.1356.apud Ludewig.tom.5.Reliq.MSS.p.514. *Fridericus epiſcopus Ratisbonenſis, neceſſitatibus quam multis preſſus & oneribus debitorum , ad Relevationem ipſius , & ut ſuam & ejuſdem ſuæ Eccleſiæ ordinationem facere poſſet meliorem, &c.* Eadem notione dicimus *Relever la fortune de quelqu'un.* Vide alio ſignificatu in *Relevare feudum.*

¶ 3. RELEVATIO, Græce *ἀνάψυξις*, proprie Percolatio, expurgatio ; metaphorice vero animi *relevatio* ſeu recreatio poſt afflictiones. Vetus Interpres S.Irenæi lib.1 c.14.n.8.novæ edit. *Et propter hoc quando in doloribus & calamitatibus anima fuerit , in Relevationem Ω in ſignum laudationis : ut cognaſceus illa quæ ſurſum eſt anima, quod eſt cognatum ſuum , adjutorium ei deorſum mittat .* Vide notam Editoris in hunc locum .

¶ 4. RELEVATIO, Refectio, ſumtio cibi. Memoriale Viſitatorum Monaſterii Mellic.an.1452.in Chronico ejuſdem Cœnobii p.426.col.2. *Die Paraſceves pro Relevatione fratrum detur ſingulis aliquid co tum, videlicet prodium* (*brodium*) *de furfure, vulgariter Stob , vel de piſis, non tamen niſi ſale conditum .* Charta ann.circiter 1055.apud Martenium tom.1. Ampliſſ.Collect. col. 437. *Hac ergo de cauſa Eccleſiarum omnium, quas Cœnobita* (*S.Vincentii Cenoman.*) *tunc habebant , vel habituri erant ſynodales exactiones, circuitiones, Relevationes omnes, excepto illius foriſfacti vadimonio , ubi Eccleſiæ convenit reconciliatio, ab epiſcopali jure & dominio in monachorum jus & dominium libera auctoritate tranſtulit & habere conceſſit* (Gervaſius Cenoman.Epiſcopus) *Relevationes* hic idem eſſe quod *relevia* , ſeu *relevamenta* dicitur in Onomaſtico ad calcem tomi 9.ejuſdem Ampliſſ. Collect.ſed cum hic agatur de juribus Epiſcopi in ſubditas Eccleſias, inter quæ jura nuſpiam, ſi bene memini, recen entur relevia, ſæpiſſime vero *procurationes* ſeu refectiones , malim hic *relevationes* interpretari *procurationes*, refectiones, ſeu jura paſtus , quam *relevia* . Vide *Procuratio* 1.

¶ Relevatio Appellationum, Gall. *Relief d'appel.* Vide ſupra *Relevamentum* 2.

¶ Relevatio Expensarum , Earum reſtitutio , compenſatio. Viſitatio Simonis Archiep. Bitur.an.1285. apud Stephanotium tom.13. Fragm. Hiſtor. MSS. p.389. *Priori ad Relevationem expenſarum procurationis prædictæ dedit ſex libras Turon.*

¶ Relevationes *Feminarum, Mulierum*, Purificationes poſt partum, cum primum eunt ad Eccleſiam , & quidquid ex his purificationibus obvenit Sacerdotibus , Gallice *Relevailles*. Chartularium Monaſterii S. Sulpitii Bitur.fol.22. Eudoni abbati S.Sulpitii Evrardus concedit *omnem fevum presbyterale intra & extra eccleſiam Nobiliacenſem, hoc eſt, offerendam, ſepulturam , baptiſterium, Relevationes feminarum , benedictiones ſponſarum & nuptiarum, benedictiones infirmorum, confeſſiones, &c.* Charta Hugonis Epiſc. Autiſſiod. ann.1143. pro Canonicis Clameciaci & Capellano parochiæ: *De viſitatione, de baptiſmo & de petis totum ipſius erit ... & de Relevationibus mulierum, quidquid illa obtulerit, ſuum. De nuptiis prandium habebit.* Vide *Purificatio*.

Relevatio Monetæ, [Tributum à vaſſallis & tenentibus domino ſolutum unoquoque triennio , ut monetam non mutaret. *Relevatio monetæ, quo tertio anno à nobis exigitur*, in Charta Ludovici Junioris Regis Fran. an.1159.apud D.*Bruſſel* tom.1. de Feudorum uſu pag. 216.] Vide *Monetagium* .

¶ 1. RELEVATUM, Reliquiæ ferculorum , quæ poſt prandium vel cœnam è menſa colliguntur pauperibus diſtribuendæ, Occitanis *Relheu*, Gallis *Relief*. Ordinatio Humberti II.an.1340 tom.2.Hiſt.Dalphin pag. 406.col.1.ubi de diſtributione eleemoſynarum: *Et nihilominus fragmentum vel Relevatum hoſpitii diſtribuatur die qualibet inter pauperes perſonas , prout legalitati eleemoſynarii videbitur faciendum.* Tranſactio inter Abbatem & Monachos Craſſenſes an.1351. ex libro viridi fol.53. *Reſiduum panum, quod ſupereſt , datur* (pauperibus) *amore Dei cum fragmentis ſive Relheu, quod levatur de menſa monachorum in refectorio, & cum le Relheu, quod debent recipere helemoſinarii minores de aula abbatis...ſimiliter vinum de Relheu ceſſfecteris monachorum & aulæ dicti domini abbatis, cum lo Relheu ſcutelarum & aliarum rerum datur.* In foro Benebarnenſi *Relheu* idem eſt quod *Relevium*, noſtris etiam *Relief* .

¶ 2. RELEVATUM, Relevatus, Gall. *Relief* . Vide *Relevare feudum* .

¶ RELEVEIA, Pomeridianum tempus, Gall. *Relevée*; hinc Practicis noſtris, *à deux heures de Relevée*, hora poſt meridiem ſecunda . Charta Thomæ Abb.S.Germani de Pratis ann.1248.de manumiſſione hominum de Antoniaco, è Tabulario Sangerman. *Jarbas culturarum noſtrarum ..cum equis ſuis & quadrigis per unum diem uſque ad nonam , vel per duas Releveias ... adducere tenebantur .*

¶ RELEVEIUM, Relevium, Gall *Relief*, *Rachat*. Vide in *Relevare feudum* .

¶ RELGAGOGIÆ, *Τῶν ἀπαγωγῶν*, in Gloſſis Lat. Græc.& Græc.Lat. *Religatoriæ*, Cujacio. Legendum eſt cum Vulcanio *Relegatione*, *τῆς ὑπερορίας*.

¶ RELIA, Monetæ ſpecies, ut videtur. Acta conſecrationis Eccleſiarum S Stephani & S.Martini in Rivoferrario, Marcæ Hiſpan.col.948. *Tertias atque paradas & ad ſynodum primum Relias tres, & ad alium ſynodum Relias tres , & omnes redhibitiones eccleſiaſticas ...perſolvi non differant .* Vide infra *Synodaticum* ,

¶ RE-

¶ RELIBERARE, Iterum *liberare*, ſeu tradere. Charta an. 1502 apud Rymer tom. 13. p. 53. col. 1. *Litteras ... hinc inde deliberatas & receptas iterato Reliberare ... loco dictarum litterarum ſic in eventu Reliberatarum, &c.* Vide *Liberare* 2.

¶ RELIBERATIO, Reſtitutio. Litteræ Henrici IV. Reg. Angl. an. 1416. ſuper jocalibus iovadiatis, apud Rymer. tom. 9. p. 405. col. 2. *Nobis ſupplicavit, ut Reliberationem coleri prædicti, in forma prædicta nobis factam, recordari ... Reliberationem coleri prædicti nobis factam, & in cuſtodia noſtra, ut præmittitur, dimiſſam, recordamur & per præſentes teſtificamus.* Statuta Placentiæ lib. 4. fol. 50. v. *Omnia ſoglaria ſeu foramina vel meatus, in quibus mittitur vel mitti poteſt aqua in aliquam viam publicam civitatis, habeant horificium & foramen, e quibus exit aqua, juxta terram; ita quod exitus vel Reliberatio non lædat tranſeuntes.* Ubi *Reliberatio*, ſi ad aquam refertur, eſt quaſi ipſa aquæ reſtitutio ſeu rejectus; ſi vero ad foramen, unde exit, ipſe meatus eſt, quo aqua rejicitur ſeu emittitur.

RELICTA, & DERELICTA, Vidua. Gl. Saxon. *Derelicta*, laſ, vel forlæten piſ. id eſt *vidua*, vel *vidua relicta*. *Relicte*, in Conſuetudine Calniacenſi artic. 25. [& in Litteris Guillelmi Epiſcopi Lingonenſ. ann. 1358. apud D. *Secouſſe* tom. 3. Ordinat. Reg p. 663.] Lupus Ferrar. Epiſt. 119. *Relicta memorati viri, &c.* Occurrit in Concilio Epaonenſi cap. 30. Agathenſi c. 61. Arvernenſi cap. 12. Aurelianenſi III. cap. 10. Autiſiodor. cap. 22. 29. in Chronico Reicherſp. p. 83. 189. apud Gregorium Magnum lib. 5. Epiſt. 37. Leonem Oſt. lib. 2. cap. 9. & alios paſſim, in Tabul. Nantolienſi in Pictonibus ann. 1373. *Marguerite de la Roſche deguerpie de feu Hymon judis Seigneur de Autre.*

LICTA, pro *Relicta*, vidua. Vetus Epitaphium in Eccleſia S. Mariæ *de Sannaci* Barenſi apud Beatillum lib. 1. Hiſt. Barenſis:

Hic pia Licta jacet, meritis generoſaque valde,
Barde ſublimi juncta ....
De proli terra, Chriſte Deus requiem. Me. 5.

RELICTIO, Gurpitio, Gall. *Delaiſſement* Tabular. Prioratus de Domina in Delphinatu f. 45. *Fecit donum & Relictionem de a caſalibus, quos habebat, &c.* Ita etiam fol. 52 59. {Charta ceſſionis Eccl. S. Juliani in Epiſcopatu Lugdun. an. 1096. *Dominus autem Hugo de Lugdun. Archiep. ſtatim cum hæc Relictio facta eſt, dedit eam monaſterio Caſæ Dei. Relictio hereditaria & paterna traditio*, in Actis SS. tom. 3. Martii p. 388.}

¶ RELICTUM, Legatum, Gall. *Legs*. Sententia arbitralis inter Archiepiſcopum, Capitulum Arelatenſ. & Monaſterium S. Cæſarii ann. 1221. è Schedis Præſidis *de Mazaugues*: *Interdictum ... ne .. ſepelirent ... niſi propinqui defuncti prius tertium partem omnium Relictorum pro anima ſua Eccleſiæ Arelatenſi ſolverent per canonica portione.* Declaratio Cardinalium in caput 3. Seſſionis 24. Concilii Trident. *Epiſcopus poteſt ex conſuetudine exigere veluti triceſimum ex Relictis piis ratione viſitationis teſtamentorum.*

¶ RELIDERE, Repulſare, repercutere. Fortunatus in Epiſtola præfixa libro 1. Poematum: *Sola ſæpe bombicans barbaros leudos harpa Relidebat.* Rurſum utitur lib. 5.

¶ RELIGARE, Solvere. Gall. *Delier*. Jacobus Cardin. in Vita S. Petri Cæleſtini tom. 4. Maii p 459.

... Subigit ſi cauſa receſſum
Sufficiens, neque cauſa levis, Religare ligatum
Hunc poterit paſſim: clauduntur nexibus alæ.

Notum eſt Latinis dici contraria notione, unde *Religare librum*, Gall *Relier un livre*, Librum compingere, in Computo MS. Bibl. Reg. an. 1245. *Pro quodam Romano Religando, & pro hiſtorio de Retrovaux 20. ſ.* Hinc

RELIGATOR LIBRORUM, apud Robertum *Goulet* in Compendium Jurium Univerſit. Pariſ. fol. 11. v. Concinnator librorum, qui libros compingit, Gall. *Relieur*.

RELIGIO, Vita Monaſtica, ſeu voto, ut vulgo dicimus, religionis adſtricta. Salvianus lib. 3. de Eccl. Cathol. *Illud durius ac moleſtius, quod quidam, ut arbitror, filiorum tuorum ſub Religionis titulo à Religione diſſentiunt, & habitu magis ſeculum relinquunt, quam ſenſu.* Eodem Libro: *Licet de converſorum venerabili choro eſſe videaris, licet Religionem veſtibus ſimules, &c.* Zachæus in Conſulat. lib. 3. cap. 3. de Continentibus: *Fides calida eſt, non tamen fervens, & mens religioſa, non Religioni penitus addicta.* {Capitulare an. 823. & lib. 2. Capitul. cap. 4. *Ut in monaſteriis ... ſancta Religio obſervata fiat.*} *Religionem ſuſcipere*, in veteri Epitaphio, Lugduni: *In hoc tumulo conditur bonæ memoriæ Severianus, qui Religionem devota mente ſuſcepit, ſic quem anima ad auctorem Dominum remeante terrena membra terris reliquit, exactis vitæ annis 32. obiit pridie Idus Auguſtas, reſurgit in Chriſto Domino noſtro poſt Conſulat. Longini bis & Fauſti.* Ulgerius Scholaſticus, deinde Epiſcopus Andegav. in Epitaphio Marbodi Epiſc.

Omnes perſonæ quæ ſunt in Religione,
Ingemuere nimis planctibus & lacrymis.

Sugerius Abb. S. Dionyſii Epiſt. 163. *Hæc duo potiſſimum amplexatus ſum, videlicet de ſtatuenda Religione in B. Genovefæ Pariſienſis, & nobili Compendienſi Eccleſia.* Hugo Flaviniac. in Chronico p. 262. *De Eccleſia S. Martini Religionem exturbavit, & ſecularitatem introduxit.* [Adde Vitam S. Adelheidis Abb. ſæc. 6. Benedict. part. 1. p 141. 147 S. Bernardum Epiſt. 352. edit. 1690. tom. 1. col. 320. Statuta Ludovici Regis Franc. an. 1154. tom. 1. Anecd. Marten. col. 438. Thomam *Madox* Formul. Anglic. pag. 50. Lobinellum tom. 3. Hiſtor. Pariſ. in Gloſſario, &c.

RELIGIO, pro *Religioſi*, ſeu potius *Viri Eccleſiaſtici*. Confirmatio manumiſſionis ſervi factæ à Remigio Archiepiſc. Lugdunenſi per Carolum Regem Burgundiæ filium Lotharii Imper. tom. 12. Spicilegii Acheriani: *Ut ſi quid reliqui manumiſſi, qui à Religionibus hoc modo noſcuntur eſſe relaxati atque ingenui, &c* Adde S. Ferreolum in Regula cap. 5. S. Fructuoſum in Regula cap. 14. &c.

¶ RELIGIO DEI Dei cultus, apud veterem Interpretem S. Irenæi lib. 1. c. 16. n 3.

HOMO RELIGIONIS, Religioſus. Liber Ordinis S. Victoris Pariſienſis MS. cap. 18. *Hic admonere volumus nullo modo licere homini Religionis veſtimentum aliquod pro vilitate, id eſt nec pro forma, nec pro pretio reſpuere.*

RELIGIOSI, Voto religionis adſtricti. Salvianus lib. 5. de Gubern. Dei: *Multi etiam Religioſi, imo ſub ſpecie religionis vitiis ſecularibus mancipati; qui ſcilicet poſt veterum flagitiorum probroſa crimina, titulo ſanctitatis ſibimet inſcripto, non converſatione alii, ſed profeſſione nomen tantum demutavere, non vitam: & ſummum divini cultus habitus magis quam actum exiſtimantes, veſtem tantummodo exuere non mentem.* Idem in Præfat. librorum ad Eccl. Cathol. *Idem morbus hic non ſecularium tantum eſt, ſed etiam eorum qui ſibi nomen Religionis uſurpant.* Et lib. 2. ad Eccleſ. Cathol. *Intelligant omnes Religioſi non ſatis ſe Deo reddere, etiamſi univerſas dederint facultates, quia licet ſua cuncta diſpenſent, ipſos ſe tamen debent.* Eodem lib. *Religio ſcientia eſt Dei, ac per hoc omnis Religioſus hoc ipſo quod religionem ſequitur, Dei ſe voluntatem noſſe teſtatur. Profeſſio itaque religionis non aufert debitum, ſed auget: quia aſſumptio Religioſi nominis ſponſio eſt devotionis: ac per hoc tanto plus quiſpiam debet opere, quanto plus promiſerit profeſ-*

Digitized by Google

feſſione, &c. Adde lib 3 ubi de bonis religioſorum agit, & lib.4. Concil. Tolet. IV. c. 53. *Religioſi propriæ regionis,* (forte *Religionis*) *qui nec inter Clericos, nec inter Monachos habeatur, ſive hi qui per diverſa loca vagi fuerint, ab Epiſcopis ... coerceantur.* Willel. Brito lib. 1. Philippid.

Nil toga ruricolæ, nil fructus Religioſo,
Nil fragilis ſexus mulieri, nil ſacer ordo,
Presbytero prodeſt.

Vide Gerbertum Epiſt. 88. [Kennettum in Gloſſario ad calcem Antiq. Ambroſden. & Thomam *Blount* in Nomolexico, Acherium tom. 8. Spicil. p. 384. &c.]

Religiosa, Sanctimonialis, apud Gregorium M. l. 7. Epiſt. 38. *Adeodata ancilla Dei,* mox eadem *Religioſa* dicitur. [*Religioſa femina,* in Capitulari Ingilenheim. an. ut conjicitur, 826. c. 4. lib. 5. Capitul. c. 385. lib. 6. cap. 100. & alibi paſſim. *Religioſa mulier,* lib. 5. Capitul. cap. 388. & alibi.]

¶ Religiosus Locus, *in quo mortuus ſepultus eſt,* in vet. Vocabulario juris utriuſque. Et alio in loco: *Res Religioſæ ſepulchra ſunt, in quibus homines ſepeliuntur.*

¶ Religiosa Vestimenta, Eccleſiaſtica, ſacra. Ordo Rom. apud Mabillonium tom. 2. Muſei Ital. p. 93. n. 8. *Ingrediuntur Pontifex & levitæ in ſacratarium, & induunt ſe veſtimentis Religioſis, cum quibus debeat celebrare Miſſarum ſollemnia.*

¶ Religiositas, Religio, pietas. Miracula S. Walarici, tom. 1. Aprilis p. 26. *Mulier vero quædam religioſa in templo orabat, quæ ſi fas eſt credi Religioſitati, veraciter affirmabat, &c.* Epiſtola Benedicti IV. PP. apud Mabillonium tom. 3. Analect. p. 436. *Sanctitati ſeu omnium Chriſtianorum Religioſitatibus notum eſſe volumus, &c.* Pro pietate erga Deum etiam utitur Zeno Veron. in Sermone de S. Arcadio Martyre. Vide *Superſtitia*.

¶ Religiositas, Idem quod *Religio,* Vita Monaſtica. Additam. ad Leges Ludovici II. Imp apud Murator. tom. 1. part. 1. p. 161. col. 1. *Femina vero quæ habitum religioſum aut velamen obtentu Religioſitatis ſuſcepit, &c.* Charta Gaufredi Comitis apud Baluzium tom. 7. Miſcell. p. 229. *Inſederat itaque meo cordi jam inde ab adoleſcentia, ſi quos agnoveram Religioſitatis ſacræ pura devotione cultores, ſedulitate mira colere ... interea ſuggeritur mihi ab hujuſmodi quibuſdam, quos vel maxime verebar offendere, monachos dico, &c.*

¶ Religiositas, Titulus honorarius virorum religioſorum. Abbati Farfenſi tribuitur in Bulla Paſchalis I. PP. apud Murator. tom. 2. part. 2. col. 372. *Tuæ Religioſitati tuiſq; ſucceſſoribus veſtri monaſterii in perpetuum concedimus detinenda.* Abbati S. Andreæ Avenion. in Bulla Clementis V. PP. an. 1315. *Igitur quia petiſtis à nobis quatenus concederemus ſive confirmaremus tuæ Religioſitati prædictum monaſterium S. Andreæ, &c.* Magiſtro Ordinis Teutonicorum in Literis Henrici VI. Regis Angl. an. 1440. apud Rymer. tom. 10. p. 553. col. a. *Veſtræ Religioſitati mittimus, &c.*

¶ RELIGIUM, Gall. *Relief.* Vide *Relegium*.

¶ RELINERE, Relinire, Quod inunctum eſt detrahere, deradere. Gloſſæ Lat. Gr. *Relines,* ἀποχρίσεις. *Relinio,* ἀποχρίω, *Relino,* ἀποχρίω. Adde Græco-Latinas, pro aperire uſurparunt melioris notæ Latini. *Relinere epiſtolam,* apud Ciceronem; *Relinere dolia,* apud Terentium.

¶ RELIQUA, Univerſa, apud veterẽm Interpretem S. Irenæi lib. 1. c. 11. num 1. ult. edit. τὰ ὅλα, ipſi Irenæo. Vide *Reliquum*.

¶ RELIQUARI, Reliquatio, Reliquator, &c. Vide in *Reliquum*.

RELIQUARIUM, *Reliqua,* λήμματα. Gloſſ. Gr. Lat. [Alibi: λοιπά, *Reliqua, Reliquarum, Cetera.* Eadem occurrunt in Gloſſis Lat. Græc. Vide *Reliquum*.] Utitur hac notione S. Auguſtinus, in poſtrema editione, quam mire adornarunt eruditi Benedictini ex infinitis Codd. MSS. tom. 1.

1. RELIQUIÆ, Cadaver exanime. Spartianus in Adriano: *Antiochia dimiſſus eſt ad inſpiciendas* (al. *excipiendas*) *Reliquias Trajani, quas Tatianus, Plotina, & Matidia deferebant.* Ammianus lib. 21. extremo: *Eique vehiculo inſidenti quod portabat Reliquias, &c.* Apud Florentinum JC. corpus à reliquis diſtinguitur, l. monumentorum D. de Relig. ut & in antiquis Inſcriptionibus: Apud Gruter 689. 8... *Corpus integrum condita in ſarcophago.* In alia 471. 7. *Reliquiæ corporis Tarquini Criſpi, &c.* In priori enim ſepulcro corpus integrum ſepultum eſt, in altero cineres corporis exuſti. Apud Chriſtianos vero alia ſunt *corpora,* aliæ *reliquiæ* Sanctorum: corpora etiam integræ ſunt Sanctorum exuviæ; *reliquiæ,* corporum pars tantum: quod quidem diſcrimen agnoſcit præ cæteris Gregorius Magnus lib. 2. Dial. c. 38.

Sanctorum Reliquias & imagines, atque adeo Dominicam Crucem interdum inter ſpinas depoſitas legimus, ſiquando viri Eccleſiaſtici de injuriis Eccleſiis ſuis illatis à viris potentibus juſtitiam extorquere non poterant, ut omnium in eos odium commoverent, hocque facto ad rerum ablatarum reſtitutionem eos cogerent. Quod quidem non nuperum, ſed à primis Monarchiæ Franciæ primordiis apud noſtros in uſu fuiſſe ſatis declarat Gregor Turon lib. de Glor. Confeſſ. c. 71. *Denique condemnatus ſpoliatuſq; Sacerdos ab urbem rediit, atque proſtratus in orationem coram ſepulchro Sancti, dicto pſalmi capitulo, ait, Non hic accendetur lumen, neque Pſalmorum modulatio canetur, glorioſiſſime Sancte, niſi prius ulciſcaris ſervos de inimicis ſuis, reſque tibi violenter ablatas Eccleſiæ ſanctæ reſtituas. Hæc cum lacrymis effatus, ſentes cum acutis aculeis ſuper tumulum projecit: egreſſuſque clauſis oſtiis ſimiliter in ingreſſu alias collocavit.* S. Audoenus in Vita S. Eligii c. 30 *Niſi cito ornamenta tabernaculi hujus furata reduxeris, equidem ſpinis allatis faciam hanc januam ita obſerari, ut nunquam tibi in hoc loco veneratio præbeatur ad hodie.* Vetus Notitia in Tabulario S. Joannis Andegav. *Canonici hæc audientes, neſcientes quid agerent, quia amplius pati nequibant, cum fere jam omnia perdidiſſent, conſilio cleri ejuſdem villæ triſtes depoſuerunt S. Licinium ſuper ſpinas, & alia corpora Sanctor. & omnes Reliquias Eccleſiæ, & Crucifixum, & portas Eccleſiæ ſpinis obtruſerant: Comes autem & Pontifex pietate ducti coegerunt D. Eudonem, & ſunt ad juſtitiam faciendam, &c.* Infra: *Qua cauſa corpora Sanctorum ita depoſita fuerunt, & quomodo D. Eudo & Canonici reconciliati ſunt, & ſic levaverunt S. Licinium & alia corpora ſancta à terra, & poſuerunt ea in locis ſuis pſallentes, & laudantes Deum.* Acta Epiſcopor. Cenomanen. p. 291 *Clerici autem Paſtoris ſui perſecutionibus condolentes, non ſolum cives proprios, ſed vicinarum regionum populos, tam per ſemetipſos, quam & per litteras vicinis Epiſcopis deſtinatas impigre diſcurſu commovere non ceſſabant, matris Eccleſiæ omniumque ejuſdem civitatis vel ſuburbii Eccleſiar. januas ad doloris indicium ſpinarum aculeis obſtruentes.* Tabular. S. Eparchii Inculiſm. fol. 45. *Pro his itaque querimoniis & aliis malis, quæ homines mei injuſte & violenter in terra illa faciebant, Hugo Abbas S. Eparchii, cui hominium & fidelitatem feceram, & tota Congregatio loci preces frequentes, & publicos clamores ante corpus S. Eparchii continuabant, ut Deus omnipotens ad juſtitiam iſtud attraheret. Quo ego audito, perpendens Dei judicium, & animæ meæ periculum timens, &c.* Ex fol. 117. de Fulcaudo de Caſtro, quod vocatur *Rocha,* ex quo orta gens Rupifulcaldia: *Nam propter fortitudinem ſuam*

Deo

Deo & S. Eparchio abſtulit & in ſuo dominio retinuit. Fiunt in monaſterio S. Eparchii maledictiones, nec non & excommunicationes. Fundunt monachi Domino preces, ut Dominus, qui omnia poteſt, in memoriam ejus reducat, quod impie geſſerit. At vero omnipotens Deus, qui non claudit aurem acclamantium, pauperis, id eſt ſervorum ſuorum precibus ... igitur nutu Dei corripitur animo, & ad memoriam ejus venit, ut ex voluntate propria relinqueret, quod violenter ſubripuerat, &c. Chronicon Senonienſe lib. 5. c. 7. *Quum Dominus de Salinis res Eccleſiæ Senonienſis diriperet, Monachi Conſilio Giloni Epiſcopi Tullenſis imagines Redemptoris noſtri, & etiam beatiſſimi Simeonis Confeſſoris de locis ſuis ad terram ſuper ſpinas depoſuerunt.* Vetus Scheda tom. 4. SS. Ord. S. Benedicti p. 122. *Monachorum alii capſulas in quibus Sanctorum continebantur pignora, humi depoſuerunt, & voce flebili, & corde ſuſpirioſo, Dei miſericordiam everberabant.* Tabularium Vindocinenſe ch. 202. ſub ann. 1074. *At Monachi tante victualium ſuorum damno curtati, nullumque humani exilii confugium jam ſperantes, eo quod is qui juſtitiam illis acquirere debebat, raptoribus conſentiret, cum tanta cordis contritione converſi ad Deum, clamorem ſimul & querimoniam facere cœperunt, ut ipſam etiam Dominicæ crucifixionis imaginem, noſtræ videlicet redemptionis cauſam, de ſtatu ſuo ſubmittentes, in pavimentum Eccleſiæ ſuper ſpinas deponerent: non quidem dedecoris ſive opprobrii cauſa adverſus Dominicum ſignum, ſed ut tali facto malefactores deterriti ab Eccleſiæ injuſta invaſione, & eorum ablatione ceſſarent.* Epiſtola Archiepiſcopi Rotomag. ad Decanos: *Cum bona Rotomagenſis Eccleſiæ, quibus nos pro voluntate ſua minus juſte Excellentia Regia ſpoliavit, & ob reverentiam B. Virginis, in cujus honore eadem Eccleſia dignoſcitur eſſe fundata, eidem fuerint ab antiquo collata, noſque Regiam Majeſtatem de novo duxerimus requirendam, ut eadem bona nobis reſtituere dignaretur, qui nec ſolum monitioni noſtræ ſatisfacere non curavit, ſed nec ſuper hoc certum dare voluit reſponſum: vobis in virtute obedientiæ diſtricte præcipiendo mandamus, quatenus cum prædicta violentia in injuriam B. Virginis ſpecialiter redundare noſcatur, & ut offenſa quæ eidem in hac parte irrogatur in cælis, circa imagines ipſius repræſentetur in terris, vos univerſas imagines B. Virginis in Eccleſiis veſtrorum Decanatuum collocatas, ſingulas juxta aliquod altare in navi Eccleſiæ conſtitutum, non ad terram audam ſed ſuper cathedram aliquam, ſedem, aut ſellam, aut ſi forte Eccleſia in navi altare non habuerit, in aliquo loco competenti ipſius navis per earumdem Eccleſiarum Presbyteros faciatis infra inſtans feſtum N. collocari; eaſdem item imagines ſpinis immediate circundari, & aliquibus repagulis aut obſtaculis, ne ab aliquo contingi aut ſordidari contingat, eaſdem circumvallari cum debita diligentia faciatis. Hoc autem tam in regularibus quam ſecularibus Eccleſiis præcipimus inviolabiliter obſervari. Hoc idem etiam de imaginibus Salvatoris à quindena ejuſdem N. Dominicæ faciatis: niſi infra eandem quindenam à nobis aliud receperitis in mandatis. Dat. &c.* Exſtant complura hujuſce ritus exempla apud Scriptores. Ordericum Vitalem lib. 8. p. 683. 684. Rogerum Hovedenum an. 1197. Ægidium Monachum Aureæ vallis cap. 103. Joannem Hocſemium cap. 5. pag. 290. in Synodo Landavenſi an. 1056. in Tabulario ejuſdem Eccleſiæ Landaven in Monaſtico Anglicano tom. 3. pag. 195. & ſeqq. &c. Verum id tandem prohibitum fuit in Concilio Lugdunenſi ſub Gregorio X. Sed &

Reliquiæ Sanctorum in prædia Monaſteriorum illata, ut prædatores ab iis invadendis averterent. Bernardus Monac. in Conſuetud. Cluniac. MSS. cap. 77. *Alia autem proceſſio fit ... vel quando defunctum aliquem ſepelimus, & huic conventus debet intereſſe totus, ... vel quando perſona illius dignitatis advenit cui proceſſio facienda ſit, vel quando imago S. Petri, vel alia capſa cum Reliquiis Sanctorum ad aliquam villam noſtram mittuntur pro timore prædarum & rapinarum, ut ſæpe contingit, cum quibus omnes induti albis, pulſatis omnibus ſignis, uſque ad portam Caſtelli exeunt, & eandem reverentiam, quando reportantur, deferunt.* Molanus in Natal. SS. Belgii 1. Julii: *Cæterum diei hujus lectiones continent corpus ſacrum in Saxoniam delatum eſſe cum ibi negata juſtitia, prædia S. Reginæ invaderentur.*

Alia denique ratione in uſurpatores rerum Eccleſiaſticarum ſævitum teſtatur idem Bernardus Mon. c. 42. *Cum aliquo prædone vaſtantes Eccleſiæ, volunt inde ad populum querimoniam facere, præcipitur ut omnes populares die Dominica ad majorem Eccleſiam conveniant: & tunc cantatur Miſſa matutina ad Crucifixum. Finito Evangelio, incipit Sacerdos, Credo in unum Deum, poſt cujus finem, dicta Offerenda, quidam frater aſcendit pulpitum, & de præceptis divinis aliquantiſper primum loquens, tandem manifeſtat eis tribulationem, ſuggerens eis ut faciant eleemoſynas, atque rogent Dominum, quatenus illum malefactorem pacatum eis reddat, & convertat de malo ad bonum: adjungit quoque quædam humilia & perſuaſoria, dicens, Scitis quia ſi auſertur nobis noſtra ſubſtantia, non poſſumus vivere, rogate ergo, fratres, Dominum, & nos faciamus ad eum proclamationem. His dictis, incipitur in Choro Reſp. Aſpice, vel congregati ſunt inimici noſtri, & omnia ſigna tunc interim parumper pulſantur. Finito autem Reſponſorio, ſigniſque dimiſſis, dicit conventus hoc tres Pſalmos, Domine quid multiplicati, Deus noſter, Ad te levavi, quibus adduntur hæc Capitula, Poſt partum, Eſto nobis, Memor eſto, Dominus vobiſcum, Concede nos famulos, de S. Maria, & alia de tribulatione.* Huc pertinet *Miſſa contra Judices male agentes*, in lib. 3. Sacram. Rom. Eccleſ. c 63. Nam hoc loco *Judices* ſunt magnates, proceres.

Ad hunc uſurpatores rerum Eccleſiaſticarum ſæviendi morem ſpectat etiam Charta Joannis III. Epiſcopi Pictavenſis, quam ex MS. deſcripſimus: *Cum in oppreſſionibus & anguſtiis univerſis recurrendum ſit ad illud ſingulare remedium divinum Jeſum Chriſtum, qui prout vult, prout placet, facit in perturbatione ſerenum, & in tempeſtate tranquillum. Nos in oppreſſione, qua nos & Eccleſia noſtra Pictavenſis à nobili viro Comite Pictavenſi & ſuis recurrere volentes ad ipſum Dominum Jeſum Chriſtum, cujus Eccleſiæ cauſam proſequimur in hac parte, diſtricte præcipimus, ſub pœna excommunicationis, & in virtute obedientiæ, firmiter injungentes, ut ſinguli Eccleſiarum Rectores quatenus non ſubjiciuntur Eccleſiaſtico interdicto, exclamationem & pacem pro nobis & Eccleſia noſtra ſingulis diebus dominicis & feſtivis annalibus, faciant & dicant, prout inferius continetur; cujuſmodi formam recipiant à Decanis & Archipresbyteris ſuis, vel Vicariis eorundem. Cantato vero Agnus Dei, antequam detur Pax, dicat Sacerdos flexis genibus, Ante ſacratiſſimum Corpus & Sanguinem tuum, Domine Jeſu Chriſte, mundi Redemptor, accedimus, & nobis in neceſſitatibus noſtris à te vivo & vero Deo miſericorditer ſubvenire clamantes imploramus, ut nobilem virum Comitem Pictavenſem, & ſuos, ac eos, quorum conſilio ſuper hoc utitur, qui viribus ſuis confiſi, Joannem Epiſcopum noſtrum, & matrem Eccleſiam noſtram Pictavenſem Caſtro & Caſtellania de Angla cum pertinentiis ſuis per violentiam ſpoliarunt, & adhuc detinet ſpoliatos, nec competenter moniti volunt ſatisfacere præmiſſis, vel aliquo de præmiſſis, propter quod & Eccleſia noſtra & tua ... quam in honore beatorum Apoſtolorum Petri & Pauli fundaſti, ſedet in triſtitia & mœrore, & non eſt, qui conſoletur*

eam

Digitized by Google

am, nec liberet, niſi tu Deus noſter, ipſius Comitis & ſociorum ſuorum frangendo duritiam, ad viam, & conſilii ſui juſtitiæ & veritatis inducas, & humilies ad reſtituendum prædictis, & priora Eccleſiæ ſuæ jura, & ſatisfaciendo in prædictis injuriis competenter. Exſurge, inquam in adjutorium Epiſcopi noſtri, & Eccleſiæ Pictavenſis, & clamori noſtro aures pietatis tuæ inclina. Reſpondeatur, Amen. Conforta eos, & auxiliare eis, Amen. Expugna impugnantes eos, Amen. Frange duritiam eorum, qui eos affligunt, Amen. Prædictos autem Comites, & ſuos, ac Conſilium ſuum, Domine, ſicut ſcis, juſtifica in veritate tua, Amen. Fac eos, prout tibi placet, recognoſcere maleficia ſua, & libera prædictos Epiſc. & Eccleſiam Pictavenſ. miſericordia tua, Amen. Ne deſpicias nos, Domine, clamantes ad te, Amen. Propter gloriam nominis tui, Domine, miſericordiam, qua Eccleſiam prædictam fundaſti, & in honore ſanctor. tuorum Apoſtolorum Petri & Pauli ſublimaſti, viſita ipſam & Epiſcop. ejus in pace, & erue eos à præſenti anguſtia, Amen. Tunc dicatur Pſal. Ad te levavi oculos meos; quo dicto, dicat Sacerdos Capitulum: Salvos fac ſervos tuos, Eſto eis turris fortitudinis, oratio: Hoſtium Epiſcopi & Eccleſiæ Pictavenſis elide duritiam, & dexteræ tuæ virtute proſterne, Amen. Cum nos requiſierimus, & moneri fecerimus competenter nobilem virum Comitem Pictavenſ. ut Caſtrum & Caſtellaniam de Angla, de quibus per Adam Bailliuum ſuum in Pictavia & ſervientes ſuos nos fecit extra juſtitiam diſſaiſiri cum ſuis pertinentiis, &c. Sequitur Interdictum & ſul.oen in civitatem & diœceſim Pictavenſem. [Vide ſupra *Clamor ad Deum*.]

Reliquiæ Sanctorum per vicos & Provincias interdum etiam circulatæ, ad corrigendas pecunias, qua Eccleſiarum indigentiæ, vel ædificationi aut reſtaurationi ſuccurreretur. Hermannus Monachus de Miraculis S. Mariæ Laudun. lib. 1. cap. 3. *Hos itaque cum feretro Dominæ noſtræ & aliis capſis Reliquiarum tranſmiſimus ad accipienda donaria fidelium.* Adde capita ſequentia. Alia hujus ritus exempla proferunt Anonym. in Miraculis S. Marculfi Abbatis Nantenſis n. 4. & ſeqq. Guibertus lib. 3. de Vita ſua cap. 12. Stephanus Tornacenſis Epiſt. 18. 19. Hemeræus in Auguſta Viromand. an. 1076. & 1426. pag. 125. 385. Monaſticum Anglican. tom. 3. pag. 241. Guill. Prynneus in Libertatibus Eccleſ. Angl. tom. 3. pag. 49. & Auctor Hiſt. Eccl. Abbavillenſis p. 451. Vide præterea Concilium Pictavenſe ann. 1109. c. 12. & Robertum *de Chorçon*, Cardinalem in Summa apud Jacobum Petitum in Notis ad Pœnitentiale Theodori p. 134. [Statuta Capitulorum generalium Ordinis Ciſterc. ann. 1449. 1453. apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 1614. & 1617. ubi Reliquias ſacras circumferri vetatur abſque Capituli generalis licentia.]

Reliquiæ Sanctorum delatæ ad loca, quæ Eccleſiis cedebantur, ut hoc ritu quodammodo in poſſeſſionem eorum Sancti ipſi mitterentur. Charta Roberti Comitis Flandriæ ann. 1093. in Tabular. S. Bertini: *Quæ diviſio* (prædiorum) *ſive inſtitutio, ut majori authoritate fulciretur, corpora Sanctor. Audomari & Bertini navi impoſita, per dictum profluvium in noſtra præſentia circumduci fecimus, Epiſcopo Drogone ab ipſa navi aquam benedictam verſus atrium projiciente, & hoc modo, quantum eſt ſpatii, in liberam poteſtatem S. Bertini vendicante.* Contra ſcribit Molanus in Natalibus SS. Belgii 1. Junii pag. 137. *ſanctæ Reginæ corpus ſacrum in Saxoniam delatum eſſe, cum ibi negata juſtitia, prædia ejuſdem Sanctæ invaderentur*, quod ſupra notavimus.

Reliquiæ Sanctorum in caſtra & prælia delatæ. Vide *Capella S. Martini*.

¶ Reliquias *Sanctorum* tribus in locis conditas fuiſſe ex variis Scriptoribus probat Mabillonius lib. 1. de Liturgia Gallica c. 9. primo in cryptis ſubterraneis, nempe ſubtus altare; ſecundo in parietibus Eccleſiæ, ubi depingi ſolebant imagines ſacræ; tertio quandoque in Baptiſterio; quarto denique, ſed rarius, in columbis ſuſpenſis, ut Euchariſtia ſolebat, quod probat ex Hermanno Monacho lib. 3. de Miraculis S. Mariæ c. 28. ubi de furto Anſelmi cujuſdam, qui *cruces aureas & phylacteria confringens, inter cetera etiam auream columbam confregit, quæ pro lacte & capillis S. Mariæ, ut ferebatur, introrſum reconditis, multum erat famoſa & honorabilis; unde & in majoribus feſtis ſuper ejus altare ſolebat appendi.* Ex quibus poſterioribus verbis patet ejuſmodi columbas ſuper altare appenſas fuiſſe, ſed ad breve tempus tantum: neque primis ſæculis reliquias ſuper altaria appendi vel collocari religio ferebat; neque forſan alibi uſpiam inveniri poſſint ejuſmodi columbæ ad continendas reliquias.

¶ Reliquias *S. Michaelis Archangeli* è Monte Gargano ad Montem *Tumbam* olim, nunc *S. Michaelis* dictum allatas narrat Scriptor anonymus, ſæculo 10. ſuperior, apud Mabillon. in Actis SS. Benedict. ſæc. 3. part. 1. p. 87. c. 3. *Partem ſcilicet rubei pallioli, quod ipſe memoratus Archangelus in monte Gargano ſupra altare, quod ipſe manu ſua conſtruxerat, poſuit, & partem ſcilicet marmoris, ſupra quod ſtetit, cujus ibidem uſque nunc ſuperexſtant in eodem veſtigia.* Adde cap. ſeq.

¶ Reliquiæ *Dominicæ Nativitatis* memorantur, ſed, in quo conſiſtant, non dicitur, in Miraculis S. Bertini lib. 1. c. 3. ſæc. 3. Benedict. p. 119.

Collatio Reliquiarum, cum ſcilicet Eccleſiæ vicinæ ſuas viciſſim reliquias ad ſtatum & definitum locum, cum proceſſionibus deferebant, in pacis & concordiæ ac amicitiæ ſymbolum. Miracula S. Adelardi Abb. Corbeienſis c. 8. *Adoleverat etiam inter Ambianenſes & Corbeienſes nova quædam religio, & ex religione pullulaverat conſuetudo, quæ etiam reciprocabatur omni anno. Octavis denique Rogationum, ab utriuſque partibus conveniebatur in unum, ibique conferebantur corpora Sanctorum: ſolvebantur lites, ad pacem revocabantur diſcordes, mutabantur a populo orandi vices: decreta utriuſque loci renovabantur, populo perorabatur, ſicque redibatur.* Vita & tranſlatio S. Præcordii nu. 11. *Ad ſtatuendam pacem facta eſt collatio ſanctor. Reliquiar. Ambianis, &c.*

2. RELIQUIÆ, Bona mobilia, quæ poſt mortem Epiſcopi aut Prælati *relinquuntur*, quæ Domini Regalium vulgo ſibi vindicabant. Charta Friderici II. Imp. ann. 1200. apud Wilhelmum Hedam: *Promittentes deinceps quod nunquam in mortem cujuſcumq; Principis Eccleſiaſtici Reliquias ſuas fiſco vindicabimus. Inhibentes etiam, ne Laicus quiſquam aliquo prætextu eas ſibi vindicet; ſed cedant ſucceſſori, ſi anteceſſor inteſtatus deceſſerit: cujus teſtamentum, ſi quid inde fecerit, volumus eſſe ratum. Si quis vero contra hanc conſtitutionem Reliquias ſibi vendicare præſumpſerit, proſcriptus & exlex habeatur, &c.*

¶ RELIQUIARE, Theca ſacrarum reliquiarum, Gall. *Reliquaire*. Necrologium MS. FF. Minorum Silvanect. *Procuravit Reliquiare argenteum ... item reliquit unum ferculum & Reliquiare ad reponendam Corpus Domini in paradiſo in feſto Euchariſtiæ.* Literæ Capituli Pariſ. an. 1499. apud Lobinell. tom. 5. Hiſtor. Pariſ. p. 720. col. 2. *Octavo, donabitur Reliquiare valoris centum francorum, vel eo circa, in quo ſunt ſacra B. Sperati & ſuorum ſociorum Chillitanorum oſſa ... Nono, Reliquiare dabitur valoris circiter francorum quinquaginta, in quo de vera Cruce Salvatoris Domini continetur.*

¶ Reliquiarium, Eadem ſignificatione. Inſtrum. de apertione capſæ S. Dominici Martyr. apud Stephanotium tom. 5. Fragmen. MSS. *Reliquiæ, excepto pre-*

Digitized by Google

prio corpore S. Dominici, fuerunt poſitæ in aliis Reliquiariis. Inventarium Reliquiarum S. Severi apud eumdem Stephanot. tom. 1. Antiq. Vaſcon. MSS. p. 58. *Cum multis Reliquiariis Eccleſiæque ornamentis.* Rurſum occurrit in alio Inventario an. 1419. apud eumdem Stephanot. tom. 1. Antiquit. Occitan. pag. 421. & in Teſtamento Beatricis de Alboreya Vicecomitiſſæ Narbonæ an. 1367. apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 1523.

¶ 1. RELIQUIUM, Sacra reliquia. Vita S. Aldebrandi Epiſc. Foroſemp. tom. 1. Maii p. 160. *Recepit unum Reliquium digiti ſui.*

¶ 2. RELIQUIUM. Acta S. Regneberti Epiſc. & Mart. tom. 2. Junii p. 696. *A fidelibus ejusde translatus atque in Eccleſiæ templum juxta Reliquium S Dei conſtituunt.* Doctiſſimi Editores adnotant in MS. legi, *juxta ſancti Dei analogium*; in alio *juxta elogium analogium*, ubi primum verbum eſt ſuperfluum. Hinc in Onomaſtico *Reliquium, Analogium, pulpitum* reddunt. Si vere *Reliquium* legendum eſt, mallem locum in quo repoſitæ erant reliquiæ, juxta vim vocis, interpretari, quam *analogium*.

RELIQUUM, Rei vectigalis ac tributariæ vox: quod reſtat exſolvendum, Græcis JC. λοιπάς *Reliqua remittere*, in Panegyrico Flavienſi: *Reliqua concedere*, apud Ammianum lib. 16. *Reliquorum debita requirere*, apud eumdem lib. 31. Vide Juretum ad Symmachum lib. 5. Epiſt. 87. & Jacobum Gothofredum ad Cod. Theodoſianum.

RELIQUARIUM, Codex continens *reliqua*. Gloſſ. Lat. Gr. λοιπαδάριον, Ἰνδικ..., λοιπάδιον, *Reliquarium*. [Adde Gloſſas Lat. Gr. & vide *Reliquarium* ſuo ordine.]

¶ RELIQUARE, Reliqua deſcribere. Gloſſæ Latino-Græc. & Græc. Lat. *Reliquo*, λοιπογραφῶ, λοιπάζω. In Gloſſis MSS. habetur *Relinquo*.

¶ RELIQUARI, Debitorem remanere, leg. 20. Dig. §. 1. de inſtructo vel inſtrum. legato.

¶ RELIQUATIO, λοιπογραφία, Reliquorum deſcriptio Tertull. de Anima cap. 56. *Donec Reliquatio compleatur ætatis.*

RELIQUATOR, Qui debitum omnino non perſolvit, *Qui demoure en reſte*, apud Paulum JC. lib. 9. §. 2. D. de Publicanis. Senator l. 5. Epiſt. 6. *Viri itaque clariſſimi Joannis querela comperimus, Thomatem domus noſtræ certæ prædia ſuſcepiſſe, id eſt illud atque illud, & nunc decem millia ſolidor. Reliquatorem noſtris utilitatibus extitiſſe, & per diverſas ludificationes non implere debitam quantitatem, &c.* Adde Ep. ſeq. Edictum Theodorici §. 144. [& Vitam B. Ægidii Ord. Prædicat. tom. 4. Maii pag. 418.] Papias: *Reliquatum metaphorice dictum liquatum.*

¶ RELIQUATRIX, Quæ debitum non perſolvit. Tertull. de Anima c. 3. *Anima Reliquatrix delictorum, donec exſolvat noviſſimum quadrantem.*

RELITERARE, Remandare, literis & alterius epiſtolæ reſpondere. Nicolaus Claravallenſis in Epiſtola MS [nunc edita tom. 2. Miſcell. Baluzii p. 237. & ſeqq.] ad Archiepiſcopum Remenſem Apoſtolicæ Sedis Legatum: *Si beneplacitum ante te, ut Reliteres mihi, quando Remis poſt Octavas Paſcha tuam potero Reverentiam invenire.* [Epiſt. an. 1150. apud Martenium tom. 2. Ampliſſ. Collect. col. 395. *Quidquid itaque ſuper hac re veſtra elegerit diſcretio, mihi fideliſſimo veſtro Reliterando inſinuet, &c.*]

¶ RELITERE, *Iterum vel retro latere*, apud Johannem de Janua in Catholico.

¶ RELLIATGIUM. Tabularium S. Petri Voſienſis fol. 31. v. *Damus & concedimus Relliatge de decimo de la caudamino de intus & de foris.* Noſtris *Relaage* eſt Vinctum, ſed quid ad hunc locum?

¶ RELLUA. Inventarium ann. 1379. è Schedis D. Lancelot: *Item duo bride parvi valoris; item una Rellua.* An capiſtrum, Gallice *Licou*, detorta voce à Gallico *Relier*, Iterum vincire?

¶ 1. RELOCARE, Denuo locare. Ulpianus l. 13. §. 10. Dig. Locati conducti: *Si lege operis locandi comprehenſum eſſet, ut, ſi ad diem effectum non eſſet, Relocare id liceret, &c.*

¶ 2. RELOCARE, In locum ſuum reſtituere, reponere. Epiſtola ann. 1071. apud Marten. tom. 1. Ampliſſ. Collect. col. 489. *Tanta confeſtim ſubſecuta eſt gratia, ut manus ac pedes contracti ſolverentur, orbatæ mulieris oculi aperirentur. Elecelluti cujuſdam pedes diſtorti Relocarentur.* Chronic. Leodienſe apud eumdem Marten. tom. 3. Anecdot. col. 1406. *In ſarcophagis & feretris deauratis eorum corpora decenter Relocata.* Occurrit alibi.

¶ RELOGIUM, Horologium, vernacule *Relogo*. Necrologium Parthenonis S. Petri de Caſis: *9. Aug. Domina de Langiaco donavit decem ſcuta pro Relogio Conventus.*

¶ RELUCENTIA, Splendor. Vita B. Coletæ tom. 1. Martii p. 542. *Relucentiam ejuſdem virtutis in ſuis dictis & factis, &c.*

¶ RELUCERE, Reliquum eſſe. Decretum Flavii Regis ann. 682. tom. 2. Concil. Hiſpan. p. 704. *Quidquid de ratione tributorum apud vos Relucet, ſic totum donatum vobis à Serenitate noſtra habeatis.* Et p. 705. *Sancitum eſt, ut omne tributum præteritorum annorum . . . quod in privatis ſive fiſcalibus populis Relucet, abſolutiones perpetua debeat ſanctione laxari.* Quidam pro *Relucet* legunt *Rejacet*: quod melius, ut videtur, congruit.

¶ RELUCIDARE, *Relucere*, in Gloſſis membranaceis MSS quas laudat Voſſius l. 4. de Vitiis ſerm. c. 21. ubi tamen obſervat originem vocis exigere, ut potius ſignet lucem effundere vel luce conveſtire.

¶ RELUCTA, Repugnantia, reluctatio. Acta S Symeonis Recluſi, tom. 1. Junii p. 104. *Ut abſque Relucta, ad uſus non vitiorum, ſed exercendarum virtutum habeatur.*

¶ RELUITIO, Reſolutio. Chriſtophorus Mullerus in Introduct. ad Hiſtor. Canoniæ Sand-Hippol. apud Raymundum Duellium tom. 1. Miſcell. p. 325. *Audiit tandem adverſarius objectionum ſuarum Reluitionem, & mutato animo palinodiam cecinit.* Rurſum utitur p. 368. Feſtus: *Reluere, Reſolvere, repignerare.*

RELUMINACIO, Ἀνταύγεια, in Gloſſ. Lat. Græc. [Et mox: *Reluminatio*, ἀνταυγασία. Sic etiam in Gloſſis Græc. Lat.]

¶ REMA, Species cantherii vel perticæ. Statuta Vercell. lib. 3. fol. 76. v. *Nullus revenditor emat vel emi faciat ligamina aliquod trabes, cantorias, columnas, Remas, circulos, aſſides, templarios, nec aliquod aliud lignamen laboratum, vel non laboratum, &c.* Et lib. 5. fol. 122. recto: *Item ſi quis nemus alienum intraverit, & ibi nemus inciderit & exportaverit, ſolvat pro carro ſolidos quadraginta Pap... pro Rema vel canterio ſolidos decem.*

¶ REMACEUS, Ἐχῖνος χερσαῖος, in Gloſſis Lat. Gr. & Græc. Lat. Codex MS præfert *Irinaceus*. Vide *Erinaceus*.

¶ REMADIARE, Mederi, corrigere, emendare. Vetus Charta apud Stephanotium tom. 3. Antiqu. Pictav. MSS. p. 206. *Sic ad præſente ipſa falſitione per ipſa charta Remadiaverunt, & in ſervitium S. Juniani de parte genitore eorum Alliſredo ſe cognoverunt, & ad pedes ipſius Raanulpho ſe proſtradederunt.* Melius infra *Remediare*.

REMALLARE, [In *mallum* ſeu in jus vocare.] Vide in *Mallum*.

¶ RE-

Digitized by Google

¶ Remallatio, In jus vocatio, vel litis integratio. Charta Lotharii III. apud Mabillon. Diplom. pag. 606. *Nulla inter ipſos lis & altercatio ... nulla requiſitio, nec Remallatio fiet.*

¶ REMANANTUM, Quod *remanet*, reſtat, reliquum, noſtris alias *Remanant*, Anglis etiamnum *Remaining*. Liber niger Scaccarii pag. 152 *Willelmus de Perverell dedit michi in franco maritagio quiete cum ſorore ſua feodum 2. militum; unde Adam de Periers tenet de me 3. partes 1. militis, &* Remananum *de Baldewin de Rouceſtre, cum filia mea in maritagium.* Inſtrumentum Gallicum ann. 1284 apud Lobinellum tom. 2. Hiſtor. Britan. col. 439. *Alain de Tuogeuſ dit qu'il ſouloit devoir demy-chevaliers, mes il dit que monſeigneur tient partie dou fie, e pourtant, comme il doit pour le Remeignant, il ſe preſente.* Statuta Gualterii domini Commercienſis ann. 1263. è MS. Cod. ejuſdem urbis fol. 89 *Item ſe aulcun bourgeois de cette meſme ville briſe le marchè de cette ville, ſe payera 100. ſols, au mayeur 12. den. aux eſchevins 12. den. au navray 20. ſol. & au batu 10. ſols & à nous le Remenant.* Statuta ann. 1320. apud *de Lauriere* tom. 2. Ordinat. Reg. Franc. pag 580. art. 12. *Et ſe le vendeur ne l'acheteur t'accordent que le barenc ſoit compté, le vendeur prendra une meſſe & l'achateur une autre par main eſtrange, & à la revenue que ces deux revendront, doit Revenir tout le Remenant du barenc.* Simili modo *Remaiguer* à *Remanere* alia noſtris dixerunt. Vetus Charta Gallica apud eundem Lobinell. tom. 2. Hiſtor. Britan. col. 395. *Pez fut faicte entre nous en telle maniere qua cely Raol de Fougierres Remaignent en pes toute la paroiſſe de Launois & la foreſt en toutes choſes.*

REMANASTULA. Capitula ad Legem Alamannor. edita à Steph. Baluzio c. 30. *Si maritus uxorem ſuam dimittit 40. ſ. ipſe componat, & de mundo ſuo non habeat poteſtatem, & omnia ei reddat, quod ei per legem obtingit. Si reputat aliquid, poteſtatem habeat femina ipſa debet, ſol. 12. ſolvat. De una Remanaſtula ſua jure, quod ſuperfuerit maritus jure, tantum reddat.* Hæc omnino barbara.

¶ REMANCIPARE, Denuo ſibi vindicare, iterum occupare. Charta Cuonnis Abb. Stabulenſis an. 1124. apud Marten. tom. 2. Ampliſſ. Collect. col. 86. *Igitur hoc diſſidium per totum quadriennium ſuis, & pene uſque ad cædes & incendia exarſit, modo noſtris in decimam accipientibus, modo Everardo & violenter Remancipantibus.* Proprie *Remancipare* alienare eſt, vel in ſervitutem iterum aſſerere: quæ poſterior notio loco laudato non male poſſet accommodari. *Remancipatam Gallus Ælius eſſe ait, quæ mancipata ſit ab eo, cui in manum convenerit*, apud Feſtum.

¶ REMANDARE, Johanni de Janua, *Iterum vel retro mandare. Remandatum Pyrrho à Senatu eſt*, apud Eutropium, id eſt, Renuntiatum: qua notione legitur in Capitularibus Caroli Calvi tit. 37. c. 15. in Literis ann. 1294. apud Rymer. tom. 2. p 662. in Actis Sanctorum Aprilis tom. 2. p. 685. tom 3. p. 392. Sed pro Acceſſere ſumitur in Vita S. Julianæ tom. 1. ejuſdem Aprilis p. 468. *Remandaverunt primitus autem apud Hoyum fratrem illum, qui de prioratus domus prædictæ per memoratum Epiſc. dejectus fuerat, clareſcentibus culpis ejus.* Eadem notione Petrus Venerabilis lib. 1. Epiſt. 2. *De ſtatu domini Papæ & veſtro, quem proſperari, tam pro communi utilitate, quam pro veſtra requie, avidiſſime deſidero, mihi quod eſt Remandate.* Item Epiſt. 24. *Tractatum autem B. Hilarii ſuper Pſalmos ideo non miſi, quia eamdem in noſtro codice, quam & in veſtro corruptionem inveni. Quod ſi & talem vultis, Remandate & mittam.* Quod eo ſignificatu συνεκδοχικῶς poſitum eſt, ut obſervat Voſſius lib. 4. de Vitiis ſermon. cap. 21. ἀναλόγως vero à mandare accipi poſſet, pro Iterum præcipere, ut Iſaiæ 28. 10. *Quia manda, Remanda; manda, Remanda; exſpecta, reexſpecta; exſpecta, reexſpecta; modicum ibi, modicum ibi.* Pro præcipe, ac ubi id egeris, iterum iterumque præcipe: ut imitetur Propheta ſermonem eorum, qui riderent verba ſua, mandata Dei annunciantis.

¶ REMANDUCARE, Item manducare. Synodus Piſtenſis ann. 862. *Qui ſe bonis operibus & lacrymis & orationibus à peccato mundat, & iterum gravia peccata perpetrat, talis eſt, ut S. Petrus dicit, ſicut porcus qui ſe lavat in luto, & ſicut canis qui Remanducat vomitum ſuum.* Habetur 2. Petr. 2. 22. *Canis reverſus ad vomitum ſuum.*

¶ REMANENTIA, Manſio, habitatio. Charta Blanchæ Comitiſſæ Trecenſis & Amalvini Abb. Silvæ majoris pro Bella-valle ann. circiter 1212. apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 829. *In prædicta autem villa nullus hominum meorum, nec aliquis alius de feudis meis, vel de cuſtodia mea, nec etiam aliquis hominum dicti Prioris, nec aliquis eorum qui manent in ejus poteſtate, recipietur pro Remanentia facienda.*

Remanentia, Jus, quod habet dominus in ſuo feudo tenentes ſuos adſtringendi ad perpetuam *reſidentiam*, ita ut eo inconſulto excedere non poſſint, quod jus etiam *Reſeandiſin* dicitur. Geſta Abbatum S. Germani Autiſiodorenſis cap. 15. *Medietatem villæ de S. Georgio à Joanne de Barris comparavit. Giſtum, coſtumas, troſſas, denarios, Remanentia hominum, quæ omnia habebat apud Perrigniacum Joannes de Barris, acquiſivit.* Charta Theobaldi Campaniæ Comitis an. 1223. in Tabulario Campan. Thuani: *Feci diligenter inquiri, utrum habere deberem apud Arembercort Remanentiam.* Charta pro Chablein ibidem pag. 287. *Nullus habet Remanentiã apud Chableium, niſi B. Martinus: ſed niſi quis infra annum, quo Chableiam venerit, vel uxorem duxerit, libertatem ſuam dederit B. Martino, extunc liber remanſerit, niſi per annum & dies foras Chableiam fuerit, & tunc ſe iterum dare B. Martino poterit.* Regeſtum feodorum Campaniæ fol. 99. *Dudo de Floegniaco recognovit, quod tenet de Comite Campaniæ, quidquid habet quod Crottas, &c. Et medietatem Remanentiæ hominum, qui veniunt & qui venient, & qui venerunt apud Floeniacum. Actum ann.* 1224. Regeſtum feodorum & ſervitiorum ſub ann. 1256. fol. 245. *Et eſt aſſavoir, que le Comte de Bar ne puet retenir aucun homme des fiez de Champagne, ous des gardiens de Champagne, ne le Sire de Champagne des ſiens ou royanme, & ſe il allaſſent en l'Empire iceluy deſſous qui mouvroit, auroit la Remanantiſe.* Charta Ludovici Reg. Franc. ann. 1239. in Regeſto Philippi Pulcri an. 1299. num. 28. ex Tabulario Regio: *Contentio, quæ erat inter nos & Canonicos Senonenſis Eccleſiæ ſuper juſtitia & Remanſionibus advenarum in villa de Pontibus ſuper Yonnam & de Minagio, &c.* Libertates urbis S. Deſiderii in Campania ann. 1228. MSS. *Si aliquis burgenſium dimiſſa villa recederet, & infra 40. dies revocatus à domino vel burgenſibus redire noluerit, dominus, ubicumque eum invenerit, tanquam hominem ſuum reclamare poterit, ... & tota ejus Remanentia domino remanebit, niſi Remanentia fuerit pignori obligata per baillivum & ſcabinos, &c.* Infra: *Remanentiæ illorum, qui ſine legitimo herede, decedunt domino remanebunt.* Charta S. Petri Abbatis Tornodorenſis an. 1292. *Dicta regina Remanentiam habere non poteſt, nec poterit in futurum pro ſuis hominibus ſeu burgenſibus, niſi tantum pro hominibus vel burgenſibus ſuis de Tornodoro & de ſancto Michaele: nec nos ſimiliter Remanentiam habere poſſumus, nec poterimus in futurum, in villa Tornodori, niſi tantum pro noſtris hominibus de ſancto Michaele de Tornodoro.* Conſuetudines MSS. S. Juliani in Lingonibus:

S. Julien, & eſtre ſeur la borjoiſie de ladite ville, & demorer iqui franchement, il paieru nos ou à noſtre commandement 2. ſols tornois por ſa Remonance, & 15. deniers chaſcun au por ſa borjoiſie. Vide Perardum in Burgundicis p. 564. 565. & infra in *Reſidentia*.

¶ REMANENTIA, Jus in bona caduca, aut bona ipſa caduca Charta Theobaldi Comitis Trecenſis an. 1200. apud D. *Bruſſel* tom. 2. de Feudorum uſu p. 683. *Prima Remanentia erit Præpoſiti.* Laudatus Vir Cl. vertit *Desherence* vel *Mortemain*. Regeſtum magnorum dierum Campaniæ ad an. 1287. apud eumdem D. *Bruſſel* tom. 1. p. 224. *Denunciaverunt duæ filiæ Huardi Baudier, quod domina de Chaſſins ipſum Huardum patrem ſuum in carcere detinuit pro ſuſpectione cujuſdam maleri ... dicta domina ipſum fecerat ſine rationabili cauſa ſuſpendi; quare petebant factum emendare, ipſum patrem ſuum injuſte condemnatum de furchis deponi & in cemeterio ſepeliri, & Remanentia ipſius patris ſui ſibi deliberari & reddi.* Ubi *Remanentia* idem ſonant quod Bona à patre relicta; *Remanentiæ* vero hic dicuntur, ni fallor, quod bonis caducis vulgo accenſerentur facultates eorum, qui morte condemnabantur.

REMANENTIA TERRARUM, Cowello eſt jus terrarum in aliquem collatum, poſt terminum conductionis, aut alterius tituli, ad annos aut vitam duraturi, finitum. Videtur à Reverſione differre, quia *Reverſio* fit ad dominum proprie, aut ejus hæredes, unde jus primo derivatur; *Remanentia* autem ad tertium aliquem, qui neque dominus, neque tenens in præſenti eſt. Dicitur etiam dari *ad Remanentiam*, (nos dicimus, *à demeure*) quæ datur jure proprio & perpetuo poſſidenda, in Regiam Majeſtatem lib. 2. cap. 20. §. 5. c. 22. §. 7. cap. 23. §. 1. cap. 42. §. 4. & alibi. [Vide Thomam *Blount* in Nomolexico v. *Remainder*.]

¶ 1. REMANERE, Mori. Pactus Legis Salicæ tit. 19. de incendiis: *Si quis caſam quamlibet, intus dormientibus hominibus, incenderit ... ſi aliqui ibidem Remanſerint .. ſol. 100. culpabilis judicetur.*

¶ 2. REMANERE, Deeſſe, impediri. Proceſſus contra Comitem Lancaſtriæ an. 1322. apud Rymer. tom. 3. p. 940. col. 2. *Et ſic non Remanſit in prædictis Wariuo & aliis, quin ipſi, ſimul cum prædicto Thoma, & aliis complicitoribus ſuis, ipſum dominum Regem ſuperaſſent & deviciſſent.* Vita S. Gregorii VII. PP. tom. 6. Maii pag. 137. *Et hæc omnia ſervabit abſque dolo, niſi quantum ex veſtra juſſione Remanſerit... vel ex impedimento legitimo, ſcilicet morte, vel gravi infirmitate.* Pag. 138. *Colloquium quod vos pro inquirenda juſtitia & pace componenda fieri decrevistis, ex culpa Henrici & fautorum ejus Remanſit.* In aliis Actis ejuſdem Gregorii p. 151. *Ne tantum bonum quod de pace ſperabatur, per ipſius negligentiam Remaneret.*

¶ REMANET, nude, vel *Obitus à Remanet*, paſſim legitur in Obituario Eccleſiæ Morinenſis, idemque ſonat, ſi recte puto, quod Obitus perpetuus, ſeu Anniverſarium perpetuo *remanſurum* & quotannis celebrandum, ut jam in voce *Obitus* dictum eſt.

¶ REMANSA, Reliquum, reſiduum, quod *remanet*, ſupereſt. Statuta Vercell. lib. 7. fol. 177. v. *Et ſi ſcopaturam vel Remanſam aliquam habuero, illum ſalem extraham de ipſa gabella ipſa die vel ſequenti.* Actus notorietatis ſtagnorum Breſſiæ apud Guichen. in Prob. p. 170. & Revellum in uſibus Breſſiæ p. 266. *Unaquæque calciata ſtagni debet habere de Remanſa de terra unum jactum herciæ, qui jactus ſolet æſtimari de longitudine ſeptem pedum cum dimidio.* Ubi *Remanſa* eſt ſpatiolum terræ pone *calciatam* ſeu aggerem, ut inde terra capiatur ad reficienda in calciatam, cavitates & foramina claudenda ne aqua dilabatur.

¶ REMANSOR, Idem, ut videtur, qui *Emanſor*, miles vagus, erro, negligens, ſegnis. Arrius Menander leg 4 Digeſt. §. 13. de re militari: *Edicta Germanici Cæſaris militem deſertorem faciebant, qui diu abfuiſſet, ut is inter Remanſores haberetur.* Additur in Pandectis l. 49. tit. 16. *Si miles Remanſor, aut negligens ſuorum, aut ſegnis, aut extra contubernium agens, non credatur et.*

¶ REMANSUS, Remanens. *O urbs Lingona, quod tunc ſubito Remanſa deſolata*, in Actis S. Deſiderii, tom. 6. Maii p. 245.

¶ REMARDUM FORESTÆ, pro *Rewardum*, mendoſe. Charta Johannis Angl. Regis inter Privilegia Equitum S. Johannis Hieroſol. pag. 5. *Volumus etiam quod ipſi Fratres & homines ſui quieti ſint de vaſtis & Remardis foreſtæ & eſſartis.* Vide ſupra in *Regardum* 2.

¶ REMASANCIA, Idem quod *Remanentia*. Regeſtum Magnorum dierum Trecenſium fol. 23. *Quod ſi contigeret aliquem de ipſis burgenſibus ire ad villas Comitis Campaniæ cauſa morandi, vel burgenſiam faciendi ibidem, dictus dominus de Hans poſſet totam Remaſanciam ipſius burgenſis retinere.*

REMASCELLATA, vel *Remaſcelata, virili virtute.* Papias MS. & editus. [Melius in Gloſſis Iſidori: *Remaſculata, virili virtute reſumta.*]

¶ REMATOPOEA, Fictio vocis, à ῥῆμα, vox, vocabulum, & ποιεῖν, fingere; idem quod ὀνοματοποιία Joh. de Janua: *Rematopeya, Verbi confirmatio, ut in verbis fictitiis, quæ ſunt prolata & inventa per Rematopeyam, ut tinnitus*, (leg. *tinnitus*, ſcilicet à ſimilitudine ſoni;) *unde Rematopeyus, ad rematopeyam pertinens, vel prolatum vel fictum per rematopeyam.*

¶ REMEABILIS, Qui poteſt remeare, redire. Prudentius Apotheoſis verſu 1053.

Cum moritur Chriſtus, cum flebiliter tumulatur,
Me video: e tumulo cum jam Remeabilis adſtat,
Cerno Deum, &c.

¶ REMEACULUM, Reditus, locus per quem reditur, apud Apuleium l. 6 *Illuminorum Proſerpina nuptiarum demeacula, & luminoſarum filia inventionum Remeacula.*

¶ REMEATUS, Reditus exulis a Principe conceſſus, Gallis *Rappel de ban*. Marcianus l. 48. Dig. tit. 19. leg. 4. *Nemo poteſt commeatum Remeatumve dare exuli, niſi Imperator, ex aliqua cauſa.*

¶ REMEDATIO, Remedium, reſtitutio, reſtauratio. Charta an. 1031. è majori Chartul. S. Victoris Maſſil. *Ego Bertrannus Comes & Gubernator Provinciæ, propter malum quod feci cum mea hoſte in obedientia S. Victoris Marignane, dono duos manſos in Remedatione ſupradicto cello.* Mallem *Remediatione*.

REMEDIARE, REMEDIARI, Remediis ſanare. Gl. Lat. MS. Regium: *Medetur, medicatur, Remediat, curat.* Gloſſ. Græc. Lat. Θεραπεύω, *Remedior, medicor, medior.* Ugutio: *Remediari, Remedium conferre.* Occurrit apud Anton. Muſam in Epiſt. ad Marcum Agrippam, præfixa libro de Vettonica, Apuleium de Virtut. herb. Scribonium c. 104. 121. Marcellum Empiricum c. 29. 32. 33. 36. Hyginium fab. 201. in Concilio Regenſi c. 1. [Johannem Sariſberienſem lib. 8. de Nugis Curial. c. 8.] &c. Galli etiam *Remedier* dicunt. *Remediabilis*, apud [Senecam Epiſt. 95.] Severum Epiſt. 96. & Agobardum de Diſpenſat. Eccl. rerum n. 5. *Remedialis*, apud Macrob lib 7. Saturn. [*Remediabiliter providere*, in Proceſſu Maſſilienſium cum Arelatenſibus an. 1381. è Regeſto 73. Peireſciano vol. 2.]

¶ REMEDIATIO, Sanatio. *Torpor ſignum eſt Remediationis*, apud Scribonium Compoſ. 11.

¶ REMEDIATOR, Qui medetur. *Remediator valetudinum*, Tertulliano contra Marcion. l. 4 c. 8. *Remediator languorum*, ibid. p. 35.

¶ RE-

Digitized by Google

¶ REMEDIARIUS, Eadem notione. Apud Pezium in Præfatione tom. 1. Anecd. p. 14. memoratur Conradi Prioris Liber inſcriptus, *Remediarius puſillanimium ac ſcrupulorum, &c.*

1. REMEDIUM, Remiſſio, vel diminutio tributorum. Salvianus lib. 4 de Gubernat. Dei: *Ecce enim Remedia pridem nonnullis urbibus data, quid aliud egerunt, quam ut cunctos divites immunes redderent, miſerorum tributa cumularent, &c.* Idem libro 5. *Sicut in onere novarum indictionum pauperes graveat: ita in novorum Remediorum opitulatione ſuſtentant. Sicut tributis novi minores maxime deprimuntur, ſic Remediis novis maxime ſublevantur.* Infra, de divitibus: *Extra numerum tributariorum ſunt, cum Remedia dividuntur.* Adde l. 33. Cod. Th. de Indulgentiis debitorum. [Charta Alfonſi Regis Aragon. ann. 1285. pro fundatione Monaſterii FF. Minorum in Inſula Majorica, tom. 9. Spicil. Acher. p. 275. *Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, non ſolum iram & indignationem noſtram ſe noverit incurſurum: verum etiam pœnæ mille aureorum ſine ullo Remedio ſubjacebit, quicumque ipſos Fratres moleſtare præſumpſerit, vel etiam perturbare.* Nos diceremus *ſans aucune remiſſion*, abſque ulla Indulgentia.]

2. REMEDIUM, Latina vox, Gallice *Remede*. *Remedium* è ſepulchris mortuorum conquirere ad morborum ſcilicet magicas ſanationes, cum ad id oſſa mortuorum conquirerent. Lex Wiſigoth. *Si quis mortui ſarcofagum abſtulerit, dum ſibi vult habere Remedium, &c.* Vide Lindenbrogium ad Ammianum p. 86.

¶ 3. REMEDIUM, Monetariis noſtris *Remede*, Defectus in marcis auri vel argenti, unde nummi cuduntur, ſtatutis regii permiſſus. Duplex eſt, unum *ligæ*, *ponderis* alterum: *Remedium ligæ* eſt Commixtio certæ quantitatis metalli adulterini cum auro vel argento, *Remedium* vero *ponderis* eſt illius diminutio. Utrumque legitimum habetur, ſi legibus Principis conſentiat; ſecus, ſi diſſentiat. Computus ann. 1139. tom. 1 Hiſtor. Dalphin. pag. 95. col. 2. *Sub Remediis liga & ponderis ſub quibus alii dozeni noviter cudebantur.* Ordinatio Humberti II. Dalphini an. 1340. pag. 416. *Fiant ſinguli Groſſi prædicti ad Remedium ligæ unius grani magis vel minus, & ad Remedium ponderis, ut non poſſint briſchiari, nec in billionum reduci.* Pluries occurrit eadem pag. & ſeqq. Vide *Recurſus* ſuo loco & Henricum *Poullain* in Tractatu de Monetis pag. 201. & ſeqq. ubi probat *Remedio* jam uſos fuiſſe Monetarios ann. 1253.

¶ REMEDIUM ANIMÆ, Expiatio, qua pro delictis Deo fit ſatis. *Pro Remedio animæ*, formula frequentior in teſtamentis & donationibus piis, quam ut neceſſarium ſit rem exemplis confirmari.

¶ REMEDIUM APOSTOLICUM, Conjugium, quod juxta Apoſtolum 1. Corinth. cap. 7. incontinentiæ remedium eſt. Sulpitius Severus in Epiſt. ad ſororem ſuam, apud Baluzium tom 1. Miſcell. p. 342. *Ut laudandæ ſunt quæ propter Chriſti amorem & cœleſtis regni gloriam copulam contempſerunt nuptiarum, ita damnanda non ſunt quæ propter incontinentiæ voluptatem, nondum Deo devotæ, Remedio apoſtolico abutuntur.*

¶ REMEDIUM JURIS, Appellatio à ſententia judicis inferioris ad ſuperiorem Cod. Theod. leg. 15. tit. 30. de appellat. & conſultat. *Non recte judices injuriam ſibi fieri exiſtimant, ſi litigator, cujus negotium ſententia vulneratum eſt, à principali cauſa provocaverit: quod neque novum, neque alienum à judiciis eſt; ideoque poſt negotium principale diſcuſſum, litigatoris liceat litem juris Remedio ſublevare.*

¶ REMELINUM. Teſtamentum Jacobi Regis Aragon. an. 1272. apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 1142. *Aſſignamus ... omnes reditus noſtros civitatis Cæſarauguſtanæ cum ſalinis & caſtello & de villa & de Remelinis.* Hanc vocem inter exoticas refert laudatus Editor in Onomaſtico ad calcem tomi 5. Anecd. ſed nomen loci eſt, ut patet ex eodem Teſtamento paulo aliter edito apud Acher. tom. 9 Spicil. p. 241. ubi legitur: *Cum ſalinis de Caſtellario & de Pola & de Remelinis.*

¶ REMELIORARE, Corrigere, reficere, reſtituere. Johannes Thwroczius in Chronicis Hungar. cap. 31. in Stephano Rege: *Fracturas ſive ſciſſuras parietum ac tectorum perſpicacibus oculis ac moroſo inſpiciebat, & ſtatim Remeliorari procurabat.*

¶ REMELIORATIO. Emendatio. Vita S. Eulogii Mart. tom. 2. Martii p. 96. *Ut ſit hic mihi conceſſa Remelioratio morum.*

¶ REMEMBRANTIUM, Anniverſarium pro defuncto celebratum. Inſtrumentum an. 1406. inſertum in Bulla Benedicti XIII. Antipapæ p. 229. col. 1. Continuationis Bullarii Rom. *Ordinamus ex nunc in perpetuum in dicta Gebonenſi eccleſia ... tredecim anniverſaria ſeu Remembrata (Remembrantia) ſingulis annis, videlicet duodecim pro ſingulis menſibus anni, & tertium decimum fiet poſt deceſſum noſtrum die conſimili obitus noſtri pro remedio animæ noſtræ ... quæ quidem anniverſaria ſeu Remembrantia cum Miſſis, proceſſionibus & aliis fiant, quemadmodum fiunt & fieri conſueverunt anniverſaria & Remembrantia ſummorum Pontificum.* Bis terve recurrit vox *Remembrantium* in eodem Inſtrumento. Ducitur ab Italico *Rimembrare*, noſtris alias *Remembrer*, Reminiſci, recordari: unde *Rimembranza* Italis, noſtris *Remembrance*, Recordatio, repræſentatio: quod nomen tribuerunt Anniverſario, utpote defuncti memoriæ conſecrato. Teſtamentum an. 1382. apud Menagium Hiſtor. Sabol. pag. 387. *Ge donne & laiſſe à toujourmès au Curé de Soleſme & à ſes ſucceſſeurs quatre ſols de rente perpetuelle, que les hoirs ſeu Teſtart me doivent chacun an à la Touſſaints, pour faire dudit Rectour & de ſes ſucceſſeurs à toujourmès priere & Remembrance par chacun Dimenche en ladite Egliſe au proſne, pour les ames de moy & de ladite Katherine ma compaigne.* Le Roman de Rou MS

Pour Remembrer des anceſſours
Les fez & les diz & les mours ...
Tenez fuſſent en oublience
Se ne faſt tant de Remembrance.

Vide *Rememoratio*.

¶ REMEMINISSE, Reminiſci, recordari. *Ne Rememiniſcaris priorum*, Tertulliano lib. 4. adv. Marcion. cap. 1.

¶ REMEMORARE, REMEMORARI, Reminiſci, recordari, in memoriam revocare. Occurrit 3. Reg. 17. 18 Pſ. 77. 35. Hebr. 10. 32. & apud Tertull. l. 4. ad. Marcion. c. 43. vet. Interp. S. Irenæi l. 1. c. 1. n. 11. ult. edit. l. 4. c. 33. nu. 12. Sed pro Dirigere, recognoſcere, aut in priſtinum ordinem reducere, accipit idem Interpres l. 3. c. 21. n. 2. *Inſpiravit Heſdræ Sacerdoti tribus Levi, præteritorum Prophetarum Rememorare ſermones, & reſtituere populo eam legem, quæ data eſt per Moyſem.* Ubi Irenæus: Ἐνέπνευσεν Ἐσδρᾳ τῷ ἱερεῖ ἐκ τῆς φυλῆς Λευΐ, τοὺς τῶν προγεγονότων προφητῶν πάντας ἀνατάξασθαι λόγους, &c.

¶ REMEMORATIO, Recordatio, Pſal. 37. 1. & 69. 1. *Rememoratio vitiorum*, apud Johannem Sariſber. lib. 8. Policrat. c. 6. *Rememoratio tanti beneficii*, in Charta an. circiter 890. apud D. *Fleureau* part. 3. Hiſt Bleſ. p. 202. *Rememoratio locorum*, apud Raim. Duellium tom. 1. Miſcell. pag. 210. Pro Anniverſario ſumitur in Chronico Valciodorenſi tom 7. Spicil. Acher. pag. 559. *Domnus Florinenſis Godefridus ob ſuæ ſalutis remedium de ſua proprietate liberam noſtræ Eccleſiæ donationem faciens, redditum duorum ſolidorum in Harneis illis tradidit, &* ut

Google

at Fratribus quotannis in ſua Rememoratione admini-ſtrentur, pro ſuccedentia tempora inſtituit. Vide ſupra *Remembrantium*.

¶ REMEMORATOR, Anglis *Remembrancer*, Monitor. *Rememoratores ſcaccarii*, apud Thomam *Blount* in Nomolexico: quod conſule in v. *Remembrancers*.

¶ REMEMORATORIUM, Charta, quam vulgo *Notitiam* vocant. Vide *Breve rememoratorium*.

REMENARE, vox agricolarum Italicorum. Vide *Retortiare*.

¶ REMENDARE, Emendare, corrigere. Gloſ. Lat. Græc. & Græc. Lat. *Remendo*, ἐπανορθῶ. Vide Voſſium l. 4. de Vitiis ſerm. c. 21. ubi obſervat ab *Emendare* ἀναλόγως dicendum fore *Reemendare*.

¶ REMENDATOR, Italis *Rimendatore*, Qui reconcinnat, reſarcit, Gallice *Ravaudeur*, Veteramentarius. *Nera uxor Tuccii Remendatoris*, in Miraculis B. Ambroſii Senenſis, tom. 3. Martii p. 218.

¶ REMENTARIUM, [illegible], in Gloſſis Lat. Græc. in MS. Sangerman. *Rementarium*. Gloſſæ Gr. Lat. [illegible], *Rementarium*. Poſſet etiam legi, ut obſervatur in Caſtigationibus, [illegible], vel [illegible], *Veteramentarium*.

REMENTUS, [illegible], in Gloſſ. Lat. Gr. quomodo etiam nos Galli *Ramentu* dicimus eadem notione, unde *Ramentevoir*, Reminiſci in memoriam [& in mentem] reducere.

REMERGERE, Iterum emergere, renaſci. Capitularia Caroli Calvi tit. 45. cap. 1. *Ad reſecanda mala quæ ſpecialiter iterum Remergunt, &c.*

REMERIRE, pro *Remereri*. Formulæ veteres Baluzianæ for. 3. *Et unde nos injungetis, & nos potebimus, vos vel ſervientes veſtros in bonis partibus Remerire non tardamus*. Form. 4. *Et ſi locus advenerit, vos vel ſervientes veſtros in bonis partibus Remerire non tardamus*. Sic *Merir* noſtri olim dixerunt. Guillelmus Guiartus:

Li diſt ces mots S. Valeri,
Ce qu'as fait te ſera Meri.

Chronicon MS. Bertrandi Gueſclini:

Je prie à celui Dieu qui pour nous vouſt mourir,
Que l'honneur que me faites il vous veuille Merir.

Vitæ S. Dionyſii Areopagitæ MS.

A Chaſtres ſous Montlehery,
Saint Yon gaigna & Meri,
Vray Martyr, vie pardurable.

Le Luſidaire:

Chi erent apelé martyr,
Que Dex vaurra ſi bien Merir
Le grand ſervice que il firent.

[Le Roman d'*Athis* MS.

Et Dieu me doint force & vigueur
De vous Remerir ceſt honneur.

Vide *Merere*.]

¶ REMERTA, Italis *Rimeſſa*, Germen, ſurculus, Gall. *Jet*, *Rejetton*. Statuta Aſtenſia collat. 13. cap. 18. *de vendente vites, Remertas & enteos arborum: Si aliquis vendiderit vel vendere voluerit Remertas vel vites vel enteos arborum, non poſſit prædicta vendere niſi publice in mercatos ... ſi aliquis contra fecerit, faciam fuſtigari cum prædictis ad collum.*

¶ REMFORSATUS, Firmior, à Gallico *Renforcé*. Inventarium MS. Eccleſiæ Noviom. ann. 1419. *Item una cuſula ne ſamito albo Remforſata ad unum magnum offretum aureum*.

REMICULA. Vide *Reſcula* in *Recula*.

¶ REMIGIUM, Idem, ut videtur, quod infra *Ripaticum*, Tributum in ripis exſolvendum. Charta Amaurici Comitis Montis-fortis ann. 1239. è Tabulario Corbeienſi: *Noveritis quod pro quindecim libratis redditus, quas aſſignare debebamus nobili viro H. Vicedomino Ambianenſi, domino Pinconii, aſſignavimus eidem apud Conflatum in portu Remigium & medietatem eſcrore. In cujus rei teſtimonium, &c.*

¶ REMILICINES, *Remoratrices*, in Gloſſis Iſid. Legendum eſt *Remiligines* ex Feſto, quem vide.

¶ REMILLUS, *Repandus*, in Gloſſis Iſid. Rurſum: *Remillo, repando, pronallo*, vel potius *prominulo*, ut emendat Grævius. Feſtus habet: *Remillum dicitur quaſi repandum*. Ramillum à remi ſimilitudine repandum dici videtur Perotto, cui concinit Martinius, quod remus in aqua repandus & reflexus videatur: de quo quærit Cicero 4. Academ.

REMINICULUM, Cingulum, quo enſis aſtringitur. Odo Cluniac. lib. 1. de Vita S. Geraldi c. 16. *Reminiculum illud, quo ſolet enſis renibus aſtringi, ... non mutare aut renovare curabat.* Forte *Reneculum*, à *renibus*: ut *Renale* eadem notione. [Mallem *Redimiculum*.], Vide *Lumbare*.

REMINISCERE, In memoriam revocare, Gallice *Ramentevoir*, in Concilio Cloveshovienſi an. 747. cap. 8. [Gloſſæ Lat. Græc. *Reminiſco*, [illegible]. In MS. Sangermanenſi legitur *Reminiſcor*; ut in Gloſſis Græc. Lat. [illegible], *admoneo, moneo, comminiſco, præmoneo*. Verbum [illegible] per *Reminiſci* reddit vetus Interpr. Irenæi lib. 1. cap. 3. quod proprie ibi ſonat mentionem facere.]

¶ REMIPES, Cui remi ſunt pro pedibus. *Remipedes lembi*, apud Auſonium in Moſella v. 201. *Remipedes anates*, Epiſt. 3. v. 13.

¶ REMIRE, Remeare, redire. Charta Caroli V. Franc. Regis ann. 1366. pro Univerſitate Pariſ. apud D. *Secouſſe* tom. 4. Ordinat. Reg. p. 711. *Remiendo ad dictum Pariſienſe ſtudium, in ipſo morando, actu ſtudendo, & ab eodem ad propria redeundo, &c.*

¶ REMISCINARIUS, Qui remiſſe ſeu lenta voce canit, ut conjecto. Codex MS. Eccleſiæ Vienn. apud Marten. de antiqua Eccl. Diſcipl. in divinis Off. p. 386. *Unde ſurgentibus illis, Archiepiſcopus oſculetur altare & ſubdiaconus Remiſcinarius aſcendat ad ambonem, & incipiat lenta voce & ſine titulo, & legat in modum lectionis, &c.* Ex Ordinario ejuſdem Eccl. MS. ibid. laudato p. 189. *Decanus tertiam lectionem cantet, qua finita, Subdiacon. Remiſſivinarius cantet verſum reſponſorium.* Sed hic quoque legendum eſt *Remiſcinarius*, ſi vera eſt conjectura: ducta voce à ficto *Remiſcinium*, Remiſſus cantus.

1. REMISSA, Remiſſio. S. Cyprianus Epiſt. 59. *Si in Deum multum ante peccantibus, cum poſtea crediderint, Remiſſa peccatorum datur.* Epiſt. 70. *Quomodo baptizans dare alteri Remiſſam peccatorum poteſt.* Adde Epiſt. 71. Utuntur præterea Tertullianus lib. 3. contra Marcion. & S. Auguſtinus l. 4. de Baptiſmo c. 18.

¶ 2. REMISSA. Ordo Romanus tom. 2. Muſei Ital. p. 5. *Pontifex autem pergit ad ſtationem Feria ſecunda ad Remiſſa ſimpliciter.* Ita Codex S. Galli: Colbertinus habet *ad Remiſſa ſimul*; Editi: *ad miſſam ſimiliter*. Locus obſcurus ipſi Mabillonio, & forte corruptus.

REMISSARIA, Tributi ſpecies. Charta Childeberti Regis Francor. ex Tabulario S. Sergii Andegavenſis apud Sammarthan. *Ad noſtram acceſſit præſentiam; & Clementiæ regni noſtri ſuggeſſit, quod de curtibus prædictæ S. Baſilicæ, quæ nominantur ... annis ſingulis inferendum ſolidos ſex inferendales, & alios ſex de Remiſſaria auri pagenſis inferendo in fiſci ditiones reddebant.*

¶ REMISSIO *eſt cauſa commiſſæ ad committentem facta miſſio; item, quandoque ſignificat idem quod indulgentia*, in vet. Vocabulario juris utriuſque. Varie ſumitur a Juriſconſultis qui poſſunt conſuli.

¶ REMISSITIUS Finis, f. Compoſitio, qua litigantes ſibi invicem remittunt, ſeu indulgent, quod

Digitized by Google

quod primum exigebant. Sententia arbitralis inter Archiepiſcopum, Capitulum Arelat. & Monaſterium S. Cæſarii ann. 1221. ex Schedis Præſidis *de Mazaugues*: *Ut ... ſit perpetuo inter partes pax & finis* Remiſſitius. Vide *Finis* 1.

¶ REMISSIVA, nude, vel *Remiſſiva Epiſtola*, Qua reſcribitur ei, qui primum ſcripſit. Apud Marten. tom. 3. Anecdot. col. 69. Chronici Siciliæ caput 80. inſcribitur *de Remiſſiva Regis Roberti ad Catalanos*, atque re ipſa continet reſponſionem integram ejuſd. Roberti Regis Calabriæ ad Barchinonenſes; caput vero 81. ibid. col. 71. inſcribitur *de objectione facta per Fredericum* (Regem Siciliæ) *adverſus Remiſſivam prædictam. Scribimus Remiſſivam epiſtolam ſub hac forma, &c.* in Charta ann. 1275. apud Acherium tom. 9. Spicil. pag. 265.

¶ REMISSORIALES LITTERÆ, Quibus de re aliqua inquiſitio, examen, vel judicum ad aliquem remittuntur. Relatio pro canonizatione S Iſidori Agricolæ, tom. 3. Maii pag. 546. *Pontifice jubente dederunt litteras compulſoriales & Remiſſoriales, cum articulis interrogatoriis pro parte Fiſcalis, ad bonæ mem. reverendiſſ. Bernardum de Rojas, &c. Hi juribus compulſatis & examinatis teſtibus, abſoluto juridico proceſſu, &c.*

REMISSUM. Regeſtum Caſtri Lidi fol 39. *Peliçon factum, ob. Penna facta, ob. Oimum, ob. Sartago Remiſſi, ob. Centum ferri, 1. den. &c.*

¶ REMISSUS, Angl. *Remiſſ*, Ignavus, imbellis, ſegnis, iners. Literæ Edwardi II Angl. Regis apud Rymer. tom. 4. pag. 296. col. a. *Scientes pro certo, quod nos omnes illos, quos rebelles ſeu Remiſſos, in hoc neceſſitatis articulo, contigerit inveniri, fautores inimicorum noſtrorum non immerito reputabimus, & ad ipſos, prout convenit, cum opportunum videbimus, ſecundum ſua demerita capiemus.* Aliæ Edwardi III. an. 1337. ibib. pag. 781. col. a. *Necnon areſtandi & capiendi omnes illos ... quos pro defenſione regni & inſulæ prædictæ, & repulſione hoſtium noſtrorum, rebelles invenerit ſeu Remiſſos, & eos priſonis noſtris committendi.* Hic *Remiſſos* intelligo viros imbelles, maloſque indigenas, qui pro defenſione regni pugnare detrectabant. Noſtri quoque *Remis* uſurparunt pro negligenti, qui remiſſo animo eſt, qui quod ſui muneris eſt, parum curat. Inſtrumentum an. 1384. apud Lobinell. tom. 2. Hiſt. Britan. col. 647. *Laquelle forme des appellations eſt qu'il faut appeller du Parlement de Bretagne, comme de faux & mauvais jugement, au ſi le Duc eſtoit Remis & en defauls de faire droit en ſon Parlement.*

¶ REMISUS, Repoſitus, in locum ſuum reſtitutus, à Gallico *Remis*, ſi vera lectio eſt. Charta Guidonis Flandriæ Comitis ann. 1237. è Tabulario S. Bartholom. Bethun. *Item habebunt & debent habere ibidem dicti Præpoſitus & Capitulum thelonia, foragia, cambagia & omnes emendas ... metarum abſtractarum ſive Remiſarum, abſque metleya.* Sed videtur legendum, ut in alio ejuſdem aut ſimilis Chartæ exemplari, ubi habetur, *metarum abſradicatarum ſive remutatarum abſque metleia.* Vide *Remittere* 2.

REMITORES, Remiges, in Hiſtoria Obſidionis Jadrenſis l. 1. c. 37.

¶ 1. REMITTERE, Dimittere, ſinere, pro Græco ἀφιέναι, ἀπολύειν. Vetus Interpres S Irenæi l. 1. cap. 8. num. 3. *Remitte mortuos ſepelire mortuos ſuos.* Pro Græco: Ἄφες τοὺς νεκροὺς θάψαι τοὺς ἑαυτῶν νεκρούς. Sine *ut mortui ſepeliant mortuos ſuos*, ut habetur Luc. 9. 60. Ibid. num. 4. *Nunc Remittis ſervum tuum, Domine*: νῦν ἀπολύεις τὸν δοῦλόν σου, Δέσποτα. *Nunc dimittis ſervum tuum, Domine*, Luc. 2. 29. Et cap. 9. num. 1. *Et utique non Remiſiſſet de divinatione nos accipere nomen ipſius.* Καὶ οὐκ ἂν ἀφῆκεν ἐκ μαντικῆς ἡμᾶς λαμβάνειν τοὔνομα αὐτοῦ.

¶ 2. REMITTERE, Collocare, reponere, Gallis *Remettre*. Acta S. Franciſcæ Rom. tom. 2. Martii p. 110. *Ipſam facio transformari, & totam ſe Remittit in corde & velle meo.* Vide *Remiſus*.

¶ REMIX, Ἐρέτης, κωπηλάτης, in Gloſſis Latin. Græc. Aliæ Græc. Lat. Ἐρέτης, *Remix*. Κωπηλάτης, *Remigit, Remix, Remex.*

¶ REMO, Vox Italica, Remus, Gallis *Rame*, *Aviron*. Litteræ encyclicæ Honorii III. PP. ann. 1212. apud Fridericum *Schannat* Vindem. Litter. p. 201. *Ut cum Remone fidei & anchora juſtitiæ Principis Apoſtolorum naviculam gubernemus.*

¶ REMOBOTH, S. Hieronymo, iidem qui aliis *Sarabaitæ*. Vide in hac voce.

¶ REMOGUDÆ, Turbæ, motus, Gallice *Remuments*. Charta ann. circiter 1124. in Probat. Hiſtor. Occitan. to. 2. col. 426. *Ego Bernardus Vicecomes & uxor mea Cæcilia Vicecomitiſſa ... recti & fideles adjutores erimus vobis Ermengando de Feberano, de Aymerico Narbonæ, & de infantibus ſuis, de totas ipſas guerras & Remogudas, quæ tibi fecerint.*

¶ REMOLTA, Idem quod *Molta*, ſeu Penſitatio quam à vaſſallis exigit dominus pro frumenti molitura in molendinis ſuis. Charta Deodati Abbat. S. Tiberii apud Stephanot. to. 1. Antiquit. Occitan. MSS. pag. 389. *Dono tibi guardiam molinis & decimam & mediam Remoltam & duas pugnaderias in ſeptimana de ipſis molinis, qui ibi ſunt & inantea erunt.*

¶ REMONDARE, Mundum efficere, purgare, Italis *Rimondare*. *Caſamentum de terra, luto & putredine Remondare*, in Statutis Mutinæ p. 4.

¶ REMONERE, Iterum monere, vel ἀπαξ commonere. Apuleius l. 5. Metamorph. *Hic tibi cavenda cenſebam, hic benevolo Remonebam.*

¶ REMONSTRANTES in Belgio dicti Arminiani hæretici, qui libellum ſupplicem *Remonſtrantia* dictum, adverſus Calviniſtarum Synodum Dordracenſem, ſupremis Hollandiæ Ordinibus exhibuerunt ann. 1610. de quibus conſulendi Hiſtorici.

¶ REMONSTRANTIA, Hierotheca videndas exponens ſacras Reliquias. Vita S. Johannis Gualberti, to. 3. Julii p 341. *Brachium in Vallumbroſa in antiquo & eleganti 4. pedum ciborio involutum pànuit, ubi & cuſpis dominici clavi, invicem manus ex hoc brachio miſſa, per S. Ludovicum data, pulcra in* Remonſtrantia *ſpectatur.* Vide *Monſtrantia*.

¶ REMONSTRATIO, Conſilium, monitum, Gall. *Remonſtrance*. Menoti Sermones fol. 176. *Nec erat mentio de* Remonſtratione *& monitione ſalutis, ut quæreret miſericordiam à Deo.*

¶ REMONTARE, Iterum aſcendere, à Gallico *Remonter*. Receptio Caroli VII. Franc. Regis an 1438. to 1. Fragm. MSS. Stephanotii: *Rege* Remontato, *conabantur Canonici quod ante ipſos pergeremus, &c.*

¶ REMORARE, pro *Remorari*. Gloſſæ Lat. Græc. *Remoro*, παρέλκω, βραδύνω, ἐπέχω. Aliæ Græc. Lat. Παρέλκω *Moro*, *Remoro*, *protrabo*, *detracto*.

¶ REMORATOR, Παρελκυστής, in iiſdem Gloſſis. Utitur Martianus Capella l. 1. p. 19.

¶ REMORATRIX, Βραδεῖα, παρελκύστρια, in iiſdem Gloſſis. In MS. Regio legitur, παρελκύστρια.

¶ REMORARII, Qui præturam defugiunt, remorantur, apud Gothofredum ad legem 21. Codic. Theod. tit. 4. de Prætor. & Quæſtor.

¶ REMORATRICES. Vide ſupra *Remilicines*.

¶ REMORBESCERE, In morbum recidere, apud Goclenium in Lexico Phil. Utitur Ennius apud Feſtum.

¶ RE-

Digitized by Google

¶ REMORSIO, à Gallico *Remors*, Conſcientiæ ſtimulus, angor, morſus animi. Statuta Ciſterc. an. 1246. apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 1386. *Maxime cum ad tam ſacroſanctum myſterium accedere, cum Remorſione fictionis aut falſi, periculum grande ſit ac peccatum.*

¶ REMORSUS, Idem quod *Remorſio*. Proceſſus contra Willelmum *de Hildeniſſem* an. 1411. apud Baluzium tom. 2. Miſcell. pag. 294. *Perfectiſſimus eſt qui de hoc non curat, nec in ſua conſcientia ullum Remorſum facit.*

¶ REMORSUS CANDELARUM. V. in *Morſus* 6.

¶ REMOVERE TESTAMENTUM, Injuſtum declarare, in Cod. Theod. leg. 2. titul. 19. de inoffic. teſtam.

¶ REMOVIBILIS, Qui loco ſuo ſeu officio poteſt removeri, in Charta ann. 1453. apud Ludewig. tom. 5. Reliq. MSS. p. 52.

¶ REMUAGIUM, Practicis noſtris olim *Remuage*, Pretium quod domino ſolvitur pro mutatione prædii, cum alteri ceditur. Charta Guillelmi Epiſcop. Cabillon. ann. 1297. inter inſtrum. novæ Gall. Chriſt. to. 4. col 253. *Terrarii dictorum locorum, de pecunia & de laudo, ſeu Remuagio, pro venditionibus contingentibus debitis, quartum denarium dictis Canonicis ... ſolvere tenebuntur.* Recognitio Præpoſiti S. Symphoriani de Ancella, facta Abbati Trenorchienſi ann. 1401. *Sub annuo & perpetuo ſervitio laudimia, Remuagia, & alia jura ad dominum directum ratione dominii directi ſpectantia, juxta loci conſuetudinem, ſolvendo ad feſtum S. Michaelis, 4. cuparum frumenti ad menſuram Matiſcon. 8. ſol. Pariſ. & duarum gallinarum, &c.* Charta D. *Aubel* in pago Bellijocenſi ann. 1460. *Servitium, laudimia, vendas,* Remuagia *& alia jura ad dominum ſpectantia, &c.* Vide *Muta* 2.

¶ REMULCULARE, pro Remulcare, Gloſſæ Lat. Græc. *Remulculo*, νεωλκῶ. Leg. νεωλκῶ, vel νεωλκέω ut in Gloſſis Græc. Lat.

¶ REMULTUM, *Funis; quo navis deligata trahitur vice remi; unde Remultare, navem trahere, vel navem Remulto trahere.* Joh. de Janua & ex eo Gloſſatori Lat. Gall. Sangerm. MS. Sed legendum eſt *Remulcus* & *Remulcare*, ut apud Latinos.

¶ REMUM, Mendoſa vox. Vide in *Rheno*.

¶ REMUNDARE, Mundare, ramos reſecare, Ital. *Rimondare*, Statuta Vercell. l. 4. fol. 71. v. *Ligna que inciduntur ad vendendum ſint longa pedibus ſeptem & Remundata.*

¶ REMUNERARE, pro ſimplici Munerare, munus offerre, donare. Notitia ann. 1068. apud Illuſtr. Fontaninum ad calcem Antiq. Hortæ pag. 397. *Remunero & dono in ſupraſcripta Eccleſia unam Eccleſiam S. Severa totam in integrum cum ſua pertinentia, cum libris, paratis & oraculis ſupraſcriptis.* Charta ann. 1358. è Chartulario Domus Dei Pontiſar. *Avoit ſouverain deſir & eſtoit ſoa entention & propos de leur Remunrer, &c.*

¶ REMUNERATIO, Euchariſtia. Vita S. Nili Confeſſoris apud Marten. tom. 6. Ampl. Collect. col. 903. *Sanctam autem Quadrageſimam tranſegit totam nihil aliud ſumens, niſi ſolam Remunerationem, atque id propterea quod per ſingulos dies peteret panem quotidianum.* Vide *Munus* 1.

REMUNERATIONES SACRÆ, id eſt, *Sacræ largitiones*, in leg. 20. de Palatinis, & leg. 41. de Appellat. Cod. Theod. In vet. Inſcript. 449. 7. Petronius Maximus dicitur *ſacrarum Remunerationum Comes*. *Comites privatarum* Remunerationum, in lege 2. eod. Cod. de Commeatu. *Munerationes ſacræ*, apud Symmachum l. 10. Epiſt. 43.

¶ REMUNERATIONES BENEFACTORUM, Preces ad Deum pro benefactoribus. Guido l. 1. Diſcipl. Farfenſis c. 8. *Cum quindecim Pſalmis pro omnium tribulationibus, cum precationibus ſive Remunerationibus benefactorum.*

¶ REMUTARE, Mutare. Concordia Berthæ cum Monaſterio S. Vincentii in Geſtis Aldrici Epiſcopi Cenoman. apud Baluz. to. 3. Miſcell. p. 169. *Unde convenit, ut tres epiſtolas uno tenore conſcriptas inter ſe fieri & accipere deberent, quod ita & fecerunt, ut nullus contra parem ſuum de iſtis convenientiis ſe Remutare non poſſet.* Alterum locum vide in *Remiſus*.

¶ REN, ſi Johanni de Janua fides eſt, *a rivus dicitur, quod à renibus rivi obſcœni & cœneſi derivantur, &c.* Singulari numero *Ren*, pro *Renes*, apud antiquos non legi obſervat Voſſius lib. 3. de Vitiis ſerm. cap. 42. nec tamen improbat, cum bina ſint viſcera, ſi dextrum ſiniſtrumque renem quis diſtinguat, ubi ſic poſtulat argumentum.

¶ RENA. Papias: *Opium, crema vitium appellatur, quoniam apud Renas naſcitur: eſt autem ſuccus laſſar, herbæ.* Locus peſſime corruptus, qui ſic emendari debet ex Iſidoro l. 17. Orig. c. 9. *Laſer herba .... Opium Cyrenaicum appellatum; quoniam & apud Cyrenas naſcitur.*

¶ RENACIO, Παλιγγενεσία, in Gloſſis Lat. Græc. Aliæ Græc. Lat. Παλιγγενεσία. *Regeneracio, Recreacio, Renacio, Recreatio.*

RENALE, [*Zona circa renes; Renalis, ad renes pertinens*, Johanni de Janua.] Vide *Lumbare*.

¶ RENASCIBILITAS, Regeneratio baptiſmalis. S Auguſtinus Quæſt. vet. & nov. Teſtam. 115 *In primordio Renaſcibilitatis polliciti ſunt, ut abrenunciarent pompis & voluptatibus ſatanæ.* Renaſcibilitas magis proprie diceretur Potentia renaſcendi: quod obſervat Martinius.

RENCARIUS. Vide Ordinationem Hoſpitii S. Ludovici Regis Franc. an. 1261. in Notis noſtris ad Joinvillam pag. 112.

¶ RENCHERIATUS, Nimium de ſe bene exiſtimans, ficta voce à Gallico *Rencheri*. Menoti Sermones fol. 128. *Ego promitto & vobis juro, ſi vultis facere de Rencheriata & per longum tempus mihi uti iſtis traficis:* quod ipſe ſic Gallice vertit: *Je vous promets & ſi je vous jure, que ſi vous voulez faire de la Rencherie, &c.* Sermo eſt de muliere.

¶ RENCOR, Idem quod *Rancor*, de quo ſupra, Simultas, odium. *Rencore, odio & mala voluntate ceſſantibus*, in Literis ann. 1356. apud D. *Secouſſe* to. 3. Ordinat. Reg. p. 112.

¶ RENCURIA, Idem quod ſupra *Rancura*, Querimonia. Sententia arbitralis ann. 1302. è Schedis D. *Brunet*: *Quibus utraque pars dedit & conceſſit plenam & liberam poteſtatem audiendi, examinandi quæſtiones, Rencurias & demandas ſeu dubia, quæ ſunt & eſſe poſſunt inter partes prædictas.*

¶ 1. RENDA, Caput baltei. Vita S. Alexii Conf. to. 4. Julii p. 256. *Deinde tradidit ei annulum ſuum aureum & Rendam, id eſt, Caput baltei, quo cingebatur, involuta in prandeo & purpureo ſudario.* In MS. Vallicenſi male pro *Renda* legitur *Senda*. Alia Vita metrice ſcripta MS.

Dixit, & aurato digito mox exſpoliato,
Aurum cum Renda pro pignore tradit habenda.

Vide *Rinca*.

¶ 2. RENDA, Cenſus, reditus annuus, præſtatio vectigalis, Gall. *Rente*, ab Aremorico *Rent*, quod idem ſignificat, ut vult Lobinellus; vel à ficta voce *Rendita* pro *Reddita*, ut Menagius opinatur. Charta vetus apud eumd. Lobinell. tom. 2. Hiſt. Britan. col. 73.

Mau-

Mandavit per Thedei ſacerdotem ad monachos Rotonenſes ut orarent pro eo, & dedit eis Ranbothan ... ſine cenſu & ſine Renda, & ſine opere, & ſine loch-caballis ulli homini. Charta ann. 1355. ex Archivo S. Victoris Maſſil. armar. Dinienſi nu. 50 *Meliorabitur ferma ſive Renda dicti Prioratus pro premiſſis.* Contractus Monialium Artacellæ an. 1403. *Tradiderunt & concesſerunt ad Rendam ſive firmam & titulo Rendæ tradiderunt .... arrendatibus ... omnes proventus & gauſidas pertinentes ad dictum monaſterium.* De variis *rendarum* generibus conſule Gloſſarium juris Gallici. Vide *Rendea* & *Renta*.

¶ RENDABLES, Idem quod *Reddibiles*, quod dicitur de feudis, quorum caſtra vaſſalli reddere debent domino ſuperiori, cum ei libuerit. Charta Guillelmi de Baſſia, apud Baluzium to. 2. Hiſtor. Arvern. p. 116 *Caſtrum de Maimont cum pertinentiis ſuis ... teneho ego & heredes ſive ſucceſſores mei bona fide jurables & Rendables à Comite ſuperius memorato.* Vide *Feudum reddibile* in *Feudum*.

¶ RENDACIUM. Viſitatio Monaſterii S Amantii Ruthen. ann. 1347. ex Archivo S. Victoris Maſſil. *Ordinamus quod cum ſicat (f. ſint) Rendacia & novena in eccleſia S. Amantii, &c.* Mendum ineſſe ſuſpicor in hac voce.

¶ RENDALIS, Idem quod infra *Rendualis*. Charta ann. 1270. apud Stephanotium Antiq. Santon. MSS. p. 270. *Conceſſimus dictis Priori & Conventui* (S. Eutropii) *centum ſolidos Rendales, habendos & percipiendos ab eiſdem ſuper vendis, &c.* Conventiones inter Reges Angliæ & Franciæ ann. 1286. apud Rymer. to. 2. p. 338. col. 1. *Promittimus nos daturos ... tria millia librarum Turonenſ. Rendalium, quas garentiſare tenebimur eidem.* Mox recurrit ibidem, ut & to. 3. p. 684. col. 2. tom 9. p. 22. col. 2. necnon in Teſtamento Sclarmundæ Reginæ Majoric. ann. 1312. apud Acherium to 9. Spicil. p. 276.

RENDEA, ex Gallic. *Rente*. *Cens & Rente*, in Conſuetudinibus municipalibus. Tabular. Celſinianenſe: *Hac tamen convententia, ut cenſum terræ & Rendent, ſeu ſervitium ſecundum aliorum conſuetudinem in pace reddant.* [Vide *Renda* 2.]

¶ RENDERE, Gall. *Rendre*, Reddere. Pactus Legis Salicæ tit. 52. edit. Eccardi ex MS. p. 133. *Si nec tunc Rendere voluerit, adhuc ſeptem noctes ſimiliter venie.*

¶ RENDERIUS, Emphyteota, conductor vel quivis tenens vectigali obnoxius, idem qui ſupra *Redituarius*, Provincialibus noſtris *Rendie* & *Rentiè*. Capitulum generale MS. S. Victoris Maſſil. ann. 1426. *Arrendamenta omnium prioratuum & redditunm fiant ad extinctum candelæ, & plus & ultra* (f. *ultimo*) *offerenti adjudicentur ... tempore quo Renderii illa exſolvunt.* Charta an. 1428. ex Schedis Præſidis *de Mazaugnes*: *Preſentibus ... domino Hugone Flaix capellano caſtri de Valleta Renderio prioratus dicti caſtri de Maſalgnis.* Contractus Monialium Artacellæ ann. 1403. ex iiſdem Schedis: *Renderii ſolidos* 12. *pro uno perquo & totidem de garachio.* Statuta Avenion. lib. 1. rubr. 20. art. 3. *Subſtituti notariorum non poſſint aliquos contractus vel diſtractus recipere inter eorum magiſtrum & alium, quod ſi ſumpſerint, ſint ipſo jure nulli, in his quæ concernunt utilitatem eorum magiſtri: quod locum habeat in conductoribus ſeu Renderiis officiorum eorumdem magiſtri.*

¶ RENDEVACCA. Statuta Mutinæ fol 36. v. rubr. 195. *Cum ſit quod propter bella, quæ uſque adhuc invaluerunt, terræ, prata, nemora & Rendevacca poſita in diſtrictu Ceſarum à latere ſero Navigii perdita ſint, & ad nihil reducta pro aquarum ſuperabundantia, & cum homines propter ipſorum paucitatem & paupertatem, qui teneatur ipſa cavamenta facere, in quorum diſtrictu ſunt, non poſſint dictas aquas ſcolare, &c.*

¶ RENDIS, *Requies otioſa*, in Gloſſis Iſid. Grævius putat legendum: *Reſides, requieſcentes, otioſi*. Papias: *Reſides, otioſi, pigri*.

¶ RENDUA, Idem quod *Renda* 2. *Rendea*. Charta ann. 1070. apud Baluz. to. 2. Hiſtor. Arvern. pag. 47. *Renduas vero & dona quæ huic monaſterio dedi ... firmiter teneantur.* Alia Charta Voſienſis apud Stephanotium to. 2. Antiquit. Lemovic. MSS. p. 359. *Nec coactum ſervitium ab hominibus, qui manſum tenebant, exigant, ſed tantummodo Renduam, quam habens, hoc ſunt 12. denarii in die S. Mariæ in Auguſto.*

RENDUALIS, Pecunia quævis, quæ exſolvitur quotannis, Gallice *de Rente*. Vita Urbani V. PP. p. 195. *In cujus evidentia expreſſe recuſari ordinavit per patrem ſuum 600. libras Renduales, quas Rex Franciæ ſibi dederat ob ſui favorem.* Charta an 1270. in Hiſt. Epiſcop. Cadurcenſium nu. 127. *Quod ipſe det & refundat dicto Domino Epiſcopo ... quingentos ſolidos Cadurcenſes Renduales, &c.* Curia generalis Catalaniæ in villa Montiſſoni an. 1363. *Mille ſolid. Rendalium ſeu annalium.* Ita *ſolidos annuales* habet Charta ann. 1151. apud Guichenonum in Probat. Hiſt. Sabaudiæ p. 41. Tabular. Dalonenſis Abbat fol. 46. *Duos ſextarios frumenti Renduales annuatim.* [Ex quo poſtremo loco patet, vocem *Rendualis*, non de pecunia ſolum, ſed etiam de alia quavis re quotannis exſolvenda, prout locus poſtulat, eſſe intelligendam. Rurſum occurrit in Teſtamento an. 1289. inter Inſtrum. novæ Gall. Chriſt. tom 2. col. 294. in Charta an. 1310. apud Stephanotium to. 3. Antiquit. Pictav. MSS. p. 994 in alio Teſtam. ann. 1360. apud Marten. to 1. Anecdot. col. 1475. & in Inſtrumentis MSS. paſſim.]

¶ RENDUALITER DEBITUS, Singulis annis ſolvendus. Charta ann. 1324. ex Schedis Marchionis *de Flamarens*: *Retentis ſibi ... duobus ſextariis avenæ Rendualibus per Petrum ... ſibi Rendualiter annuatim debitis.*

¶ RENDUS, RENDUTUS. Vide *Redditus* 1.

¶ RENEARE, Ejurare, denegare, Gallice *Renier*. Conſuetudo Marchiæ Dumbarum art. 17. *Homo taillabilis alterius domini, qui ponet ſe in franchesia cujus alterius domini, quia ipſe denegat & Reneat dominum ſuum, omnes ejus res & bona committuntur domino, cujus ille erat homo taillabilis.* Vide *Renegare*.

¶ RENEGARE, Idem quod *Reneare*. *Abjuramus & Renegamus penitus omnem hæreſim*, apud Limborch. Sentent. Inquiſit. Toloſ. p. 295. Utuntur quidam è recentioribus, quos omnino culpat Voſſius de Vitiis ſerm. l. 4. c. 21.

RENEGATUS, Qui religionem ſuam ejuravit. Charta Jacobi II. Regis Aragon. pro Judæis ann. 1242. *Prohibemus, ne alicui de Iudaiſmo vel paganiſmo ad fidem noſtram Catholicam converſo præſumat aliquis .... improperare conditionem ſuam, dicendo, vel vocando eum Renegat, vel Tornadic, vel conſimile verbum.* Rogerus Hovedenus an. 1192. *Et cepit in equitatione illa 24. paganos, & unum Renegz, qui quondam Chriſtianus fuerat, & Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum negaverat.* Le Roman *d'Amile & d'Amy* MS.

Envers Hervè le cuivers Renoiè.

Le Roman *de Joardain de Blaye* MS.

A Fromont dient li cuivert Renoiè.

Joinvilla in S. Ludovico p. 78. de quodam Chriſtiano, qui ſua abjurata religione Mahumetanam amplexatus fuerat: *Je crains ſe je allois vers vous, la povretè où je ſerois, & les grans infames reprouches, qu'on me donneroit, tout le long de ma vie, en me appellant Reguoi*,

Re-

Regaoiè. Pourtant j'aime mieux vivre à mon aiſe, & eschomme, que de devenir en tel point. [Eadem, ut puto, notione, Conſtitutiones Eccleſ. Valentinæ to. 4. Concil. Hiſpan. pag. 148. col. 1. *Si Canonicus ... intus ſacram ædem ... per Dei aliquod membrum ejuſque virginis matris Mariæ juraverit, & in ſimilia verba Renech de Deu proruperit, ſi clericus aut beneficiatus fuerit, pœnam quinque ſolidorum incurrant.*] Vide Nicol. Fullerum l. 2. Miſcell. ſacr. c. 3. & in *Tornadiz*.

¶ RENEGELD, ſ. Tributum pecuniarium, ab Anglico *Ran* vel *Ren*, Rapina (quod exactioni pecuniariæ convenire poteſt) & *Geld*, Argentum, pecunia. Rotulus ann. 14. Henrici VII. Regis Angl. apud Thomam *Blount* in Nomolexico: *Per Renegeld Johannes Stuuley Ar. clamat habere de qualibet bovata terræ infra feodum de Aldford 1. d. exceptis dominicis terris & terris in feodo prædicto infra hundred. de Muccleſeld.*

RENELENUS. Vet. Schedæ Thuaneæ apud Mabillonium [tom. 3. SS. Ord. S. Benedict. p. 102.] *Hoc eſt caſula Renelena 1. ſagia fuſca 1. caligas albas 4. ſagia de hairn 1. calcins filtrinus paria 1. calcins* Renelenus *paria 1. &c.* [*Venelanus* legit ipſe Cangius in *Culcia* 1.]

¶ RENELLA, pro *Revella*. Vide in hac voce.

¶ RENENSIS FLORENUS, Moneta *Florenus* dicta Palatini Rheni, in Charta ann. 1408. apud Rymer. to. 8. p. 528. col. 1. & in Libello ſupplici ann. 1600. inter Inſtrum. novæ Gall. Chriſt. tom. 5. col. 423. Vide *Florenus*.

RENFORTIUM, ex Gallico *Renfort*, Idem quod corroboratio, vel, ut ita dicam, fortificatio. Ita *Renfortium eſgardii*, vel *ſgardii*, in Statutis Ordinis Hoſpital. Hieroſ. tit. 8. §. 1. eſt judicum duplicatus numerus: nam *eſgardium*, judicium ſonat. Vide tit. 19. §. 10.

RENGA, Balteus militaris. Vide *Rinca*.

RENGALENGUM. Vide *Regalengum*.

¶ RENGIA, Balteus militaris. Vide *Rinca*.

¶ RENGUM, vel RENGUS, à Gallico *Rang*, Ordo, ſeries. Conventio Domini & incolarum Caſtrinovi ann. 1461. *Tenebuntur dicti habitatores venire fenatam in dicta pradaria ſucceſſive unus poſt alium & de* Rengo, *ſic taliter unus alterum non oneret.* Polyptychus Fiſcamnenſis an. 1235. *Unde tenet unam maſuram ... & reddit duos ſolidos ad Natale & ſpargit unum Rengum fimi in cultura abbatis.*

¶ RENITIOSUS, νεφριτικός, in Gloſſis Lat. Gr. Aliæ Græc. Lat. Νεφριτικός, *Renoſus, Rienoſus, Renitioſus*, Qui renibus laborat.

RENNALES. Vide *Andamius*.

¶ 1. RENO, Brachii pars, &c. Vide in *Tremum*.

2. RENO. Veſtis ſpecies. Vide R*heno*.

RENODURA. Bracton. lib. 3. tr. 2. c. 24. §. 2. *Si os frangatur, quod facile perpendi poterit per Renoduram.* Fabris lignariis *Reneure* eſt quædam linea cava ducta in aſſeribus, quod *regnet*, ſeu protendatur ubique in longum.

¶ RENONUS, Rivulus, canaliculus, alveolus. *Juxta plateas domus Ludovici Gridonis, quodam Renonu intermedio*, in Charta Breſſienſi an. 1497. è Schedis D. *Aubret*.

¶ RENOSUS. Vide *Renitioſus*.

¶ RENOTATIO, Annotatio, animadverſio. Oratio Egicæ Regis ad Patrem Concilii XV. Toletan. an. 688. inter Hiſpanics tom. 2. p. 721. *Omne quod loqui mu vobis aut circumlocutio anxioſa cohibet, aut communis ſermo forſitan explicare non ſinit, hic brevi ſtylo complecti, hic liquida Renotationis inſinuatione conjeci.*

¶ RENOVALE, ſ. Tributum ex agris novalibus pendendum. Charta Friderici Comitis Ferretenſis an. 1225. apud Steyererum in Commentariis ad Hiſtor. Alberti II. Ducis Auſtriæ col. 207. *Abbates Lucellenſes nec ſecus atque nos vere hæredes, atque in omnibus participes eſſe debeant, in jure videlicet relevandi decimas, primitias & Renovalia de terris acquiſitis & acquirendis in dicto dominio noſtro.*

¶ RENOVARI, Refici, cibum ſumere. Memoriale Poteſtatum Regienſ. ad ann. 1218. apud Murator. to. 8. col. 1091. *Invenerunt Chriſtiani in dicto campo papiliones ... biſcottum, farinam & hordeum multum; unde Renovatus eſt totus exercitus Chriſtianorum.*

¶ RENOVELLARE, Renovare. Optatus Milevit. adv. Parmenianum: *Cum hæc fierent, Donatus ultro prior ad Carthaginem rediit. Hoc audito Cæcilianus ad ſuam plebem properavit. Hoc modo iterum Renovellatæ ſunt partes.* Sermo eſt de recrudeſcente Carthagine ſchiſmate Donati. Et ſub finem libri 7. *Inter ipſa principia ſæculorum, dum hominum eſſet Renovellata nativitas.* Ubi *Renovellatus* idem tantum ſonat quod Novus, recens. Hoc etiam verbo uſus eſt Columella cap. 6. de arboribus: *Vinea factis ſulcis optime ſternitur atque ita Renovellatur*, id eſt, Reviviſcit, integratur. Ut à *novus renovare*, ſic à *novellus*, *renovellare* factum eſt.

¶ RENTA, Idem quod *Renda*, Reditus, cenſus annuus, Gall. *Rente*. Codex MS. redituum Epiſcopatus Autiſſiod. ſub finem ſæculi 13. *Ad feſtum S. Euſebii habent Epiſcopus & Comes denariatam panis ab omnibus panetariis & revenditoribus Autiſſ. & in hac Renta habet S. Euſebius 6. partem.* Charta ann. 1395. *Pontius Lobiere Præpoſitus Talouenſis dat & concedit ad ſucheriam, ſive Rentam, jura, domos, terras, perceptiones cenſus, ſervitia, trezena, taſcas & arrota, quæ habet in caſtro de Solerits.* De variis *rentarum* generibus conſulendus eſt Euſebius *de Lauriere* in Gloſſario Juris Gallici v. *Rente* & in Diſſertatione Gallica de Tenemento quinquenni, ubi fuſius agit de *rentis* pecunia numerata comparatis, variaſque & integras hac de re refert ſummorum Pontificum Bullas, Martini V. Nicolai V. Calixti III. Pii V. Gregorii XIII. Clementis VIII. necnon *Arreſta* ſupremi Senatus Pariſienſis: quæ hic indicaſſe ſatis eſt, cum eas exſcribere non ſinant Gloſſarii fines.

☞ Gallicum *Rente* interdum accipitur pro ſpeciali ac determinato cenſu dominico, ut diſcimus ex Libro anniverſariorum & cenſuum Monaſterii S. Germani Pariſ. ſign. B. fol. 200. *Les noms de cenla, qui doivent les droitures, que nous avons à Clamart. Premierement Robert Patou pour ſa maiſon du bout de la ville tenant à Jaquemain Hauecart, demie Rente: item pour demi quartier de terre au chief de la ville ... le huitieme d'une Rente; item pour trois quartiers demi Rente. Thomas Court-neafve pour ſa maiſon & jardin ... trois quarts d'une Rente & l' huitieſme, trois deniers moins. Haet Guoguilla pour quartier & demi de jardin ... un quart & l'uitieſme d'une Rente.* Pluries occurrit ibi. Quem vero cenſum peculiarem deſignet, docemur eod. fol. verſo: *Et vault la droiture* (vel *Rente*; unum enim idemque ſonant voces *Droiture* & *Rente*) *ung ſeptier d'avene & ung minot de froment & deux chappons ſeurannez.* Vide *Dretura* in *Directum* 3.

¶ RENTAGIUM, Præſtationis vel cenſus ſervilis genus, à Gallico *Rente*, *Rentage*. Litteræ Humberti II. quibus Jaqueminum & Perrinum Vauterii nobilitat an. 1346. to. 2. Hiſt. Dalph. p. 538. col. 1. *Abſolventes & liberantes vos & quemlibet veſtrum ac etiam liberos veſtros omnes & ſingulos, præſentes & futuros ... ab omni tallia, cumplinta, corvata, gayta, excbalgayta, feugio, cornagio, Rentagio & alio quovis uſagio, &c.*

REN-

RENTALE, Reditos, proventus, Gallis *Rente*, *Rentage*, [vel potius Codex cenſualis, Gall. *Rentier*, in Conſuetud. Britan. art. 74. 77. & 78] Iter Camerarii Scotici cap. 3. *Deinde petatur Rentale burgi, per quod firmæ perticatarum terræ leventur, vel levari debeant, tam de terris vaſtis, quam ædificatis*. [Charta Richardi II. Angl. Regis an. 1381. apud Rymer. tom. 7. p. 338. col. 1. *Cartæ, ſcripta, munimenta, rotuli, evidentiæ & Rentalia Prælatorum, Dominorum & Magnatum, &c.* Et paulo poſt: *De combuſtione & deſtructione cartarum, ſcriptorum, munimentorum, evidentiarum ſeu Rentalium, &c.*]

RENUITÆ, dicti Monachi vagi, alias Sarabaitæ, quaſi renuentes jugum Monaſticæ diſciplinæ. Gloſſæ veteres apud Menardum: *Renuitæ, qui refutant Abbatem habere*. Vide Iſidorum l. 2. de Eccleſ. Offic. c. 15. Odonem Cluniac. l. 3. collat. c. 23. & Haeftenum l. 3. Diſquiſ. Monaſt. tract. 3. Diſquiſ. 2.

¶ RENUMERARE, Referre, narrare, Gall. *Raconter*. Hiſtoria Monaſterii Andagin apud Marten. to. 4. Ampliſſ. Collect. col. 935. *Cumque Renumeraret, quæ retulerat ei cubicularius ſuus, & per mutua ædificationis colloquia aliquamdiu in Domino delectarentur, &c.*

¶ RENUNTIARE, Jubere valere, nuntium remittere, dimittere, abdicare. Vetus Interpres S. Irenæi l. 1. c. 8. n. 3 *Permitte autem mihi ire & Renunciare domeſticis*. In Græco ut & Lucæ 9. 61. ἀποτάξασθαι. Chronicon Parmenſe ad annum 1282. apud Murator. to. 9. col. 801. *Guielminus duxit in uxorem quamdam dominam ... & Renuntiavit canonicatum Parmæ, quem habebat*. Et ad ann. 1295. col. 832. *Gotius de Foro capitaneus populi Parmæ Renuntiavit ipſum regimen & capitaneatum*. Hac notione dixit Quintilianus, *Renuntiare civilibus officiis*, Gall. *Renoncer*. *Subjectionem atque fidelitatem eidem Renunciare coacti ſumus*, in Charta an. 1523. apud Ludewig. to. 5. Reliq. MSS. p. 333.

¶ RENUNTIATORIÆ LITTERÆ, Quibus quis rem aliquam abdicat, dimittit, in Diplomate ann. 1336. apud Ludewig. to. 5. Reliq. MSS. p. 525. Vide mox *Renuntium*.

RENUNTIUM, Renuntiatio, Gallis *Renonciation*, cum ſcilicet rem aliquam abdicamus, aut in ea jus nullum nos habere profitemur. Apud Leonem Oſtienſem Titulus c. 35. l. 2. ſic inſcribitur: *Placitum, ſeu Renuntium Ducum Cajetanorum de caſtiario Monaſterii hujus*. In ipſo textu *Renuntiatio* dicitur. Auctor eſt Angelus de Nuce, in Notis ad eumdem Leonem Oſtienſem, Petrum Diaconum Caſinenſem compilaſſe Regeſtum in ſex partitum claſſes, in Privilegia, Præcepta, Oblationes, Libellos, *Renuntios*, & Sacramenta, quibus univerſa hujus Monaſterii monumenta comprehendi putavit. Exſtat illud Caſini. Quo loco *Renuntii* ſunt Chartæ & Diplomata, quibus ii, qui jus ſe habere contendebant in res Monaſterii, ei renuntiant. [Charta ann 967. apud Baluzium in Appendice to. 2. Capitul. col 1539. *Neque per præceptum domni Imperatoris, nec per judicatum, nec per Renuntium, nec per ullum ſcriptum monimінis, &c.*]

¶ RENUNTIUS, Internuncius. *Nuntii, Renuntiique corrupti*, leg. 1. Cod. Theod. tit. 7. de Nuptiis. Occurrit apud Plautum.

¶ RENUSIATOR. Thomas *Blount* in Nomolexico: *Et ſunt communes latrones & Renuſiatores hominum*. An Raptor; voce partim ducta ab Anglico *Ran* vel *Ren*, Raptus?

☞ Haud ſcio an huc ſpectet vox *Renvoiſiè*, quam uſurpat le Roman *de la Roſe* MS.

Dant Jupiter li Renvoiſiès,
Par qui delis ſut ſi proſiès.

¶ REORDINARE, Reſtituere in priſtinum ordinem ſeu locum. Chronicon Farfenſe apud Murator. to. 2. p. 2. col. 572. *Tunc plurimis Comitum & curiæ Magnatibus Imperatori ſuadentibus, hanc ab eo abſtulit abbatiam & domnum Supponem, quem ſupra libavimus, in ea conſtituit; itaque domnus Suppo Reordinatur*. Primum communi fratrum voto electus & ordinatus ab Imperatore dejectus fuerat; *Reordinatur* ergo hic idem omnino eſt quod *reſtituitur*. Acta BB. Bertoldi & Menrici, to. 4. Junii pag. 60. *Ut ... imaginem ſibi prædictam Reordinare non dedignaretur*, hoc eſt, Reddere.

¶ REORDINATIO, Iterata ordinatio, Scriptoribus Eccleſiaſticis, Gall. *Reordination*. Codex Canonum Eccl. Afric. c. 48. *Illud autem ſuggerimus mandatum nobis, quod etiam in Capuenſi plenaria ſynodo videtur ſtatutum, ut non liceat fieri rebaptizationes, Reordinationes*. Vide *Ordo* 3.

¶ REORIA, ἡ τρίτη τῶν γάμων ἡμέρα, in Gloſſis Lat. Gr. legendum eſt, ut in Caſtigationibus: *Repotia*, ἡ τρίτη τῶν γάμων ἡμέρα. Feſtum: *Repotia, poſtridie nuptias apud novum maritum cenatur, quia quaſi reficitur potatio*. Vide ibi Scaligerum. Cujacium l. 6. Obſerv. c. 39. & infra *Riperidia*.

¶ REORTA, pro Rota, ut conjecto. Charta an. 1159. inter Inſtrum. novæ Gall. Chriſt. to. 2. col. 65. *Sed & vicinum nemus .. Monachus conceſſit... ad faciendum aratrum, totum lignum, quod in eo eſt neceſſarium, Reortas videlicet & hujuſmodi, quibus aratrum trahitur*.

¶ REORTARIUS, f. Qui facit *reortas*, ſeu rotas faber lignarius, vulgo *Charron*. *Hugo Reortarius* memoratur in Chartulario Dunenſi, nullo addito, unde vera vocis ſignificatio certius innoteſcat.

REPA, CREPA, Feretri operculum, umbraculum, ciborium. S. Audoenus lib. 1. de Vita S. Eligii c. 32. *Fecit quoque Repam in loco anterioris tumuli*. Lib. 2. c. 39. perperam *Crepa* appellatur. *Juſſit præterea & Crepam ex auro atque argento mirifice fabricare, quam ſupra Confeſſoris membra deponere deberet*. Et mox: *His ita geſtis, mos erat, ut diebus Quadrageſimæ propter fulgorem auri vel nitorem gemmarum operiretur tumba velamine linteo urbane ornatu holoſerico. Igitur ingrediente Quadrageſima præcinxerunt Crepam hujuſmodi ſindone, ut moles radiantis metalli velata tegeretur diebus pœnitentiæ*. Aigradus Mon. in Vita S. Ansberti Epiſc. Rotomag. n. 29. *Condidit ſuper ejus ſepulchrum Repam miræ magnitudinis, pretioſis metallis auri argentique decoratam, gemmiſque pretioſis adornatam*. Chron. Fontan. c. 2. *Subter arcubus tumulatus conditque ſuper eum Repam argento ... decoratam*. Et cap. 8. *Conditaque eſt à fratribus ... ſupra tumbam illius Repa diverſis metallis decorata*. Guibertus l. 3. de Vita ſua c. 9. *Sanctorum feretra ... cum ipſa prominenti eorum, quam ſic vocitant, Repa*. Translatio S. Guthlaci n. 8. *Conductus aurifabrorum & gemmariorum primoribus, elimatæ amplitudinis artificioſa ſculptura Repam in ſublime ſuſpenſam conſtruxit, quam ex diverſorum metallorum lignorumque generibus compactam, auri argentique laminis veſtitam, cryſtallis variiſque gemmis adornatam diſtavit, ſicut uſque in hodiernum diem humanis viſibus apparet*.

REBA, in Chronico Epiſcoporum Metenſium: *Hic fabricare juſſit cum adjutorio Pippini Regis Rebam S. Stephani Mart. & altare ipſius, & cancellos*. Occurrit etiam in Chronico Abbat. S. Trudonis l. 1. pag. 347 Vide *Ciborium*, *Requies*.

¶ REPACIFICARE, Reconciliare, ad pacem & concordiam reducere. Vita S. Caroli Flandriæ Comitis, to. 1. Martii p. 211. *Si ſaltem illo modo Repacificarentur*.

¶ RE-

Digitized by Google

¶ REPACULUM, Paſcuum, ni mavis eſſe pro *Repagulum*, Locus tutus, quaſi *repagulis* clauſus. *Quemadmodum nos feciſti de ſacro fonte procedere puros; ita nos jubeat in æterna Repacula cum Sanctarum cœtibus ſociari perpetuos*, apud Mabillonium Liturg. Gallic. pag. 228.

REPAGINARE, Denuo ſociare, compingere. Vide Petrum Chryſologum, ſerm. 62.

¶ REPAIRIUM. Vide mox in *Reparium*.

¶ REPARACULUM, Objectaculum, obſtaculum, ab Italico, ni fallor, *Riparo*, Gall. *Rempart*, *Barriere*. Jacobi de Delayto Annales Eſtenſes apud Murator. to. 18. col. 941. *Nam extenſo ponte ille vaſorum Pode, concurrerunt ruſtici ... & per demiſſionem aliorum molendinorum & alia Reparacula, fuit pons ille diſruptus, priuſquam quiſquam tranſiret*. Ibidem col. 1010. *Ad ingrediendum Serraleum illud in circumſtantiis Stiani & Mirani conatum ſuum dirigere ſtatuerunt; ac dominus Paduæ cum gente ſua ... percepto negotio, adventaverat, & Reparaculis intendebat*. Miracula B. Ægidii, to. 3. Aprilis p. 247. *Non ponentes propter ventum vel frigus aliud aliquod Reparaculum circa eam*. Hoc eſt, Objectaculum auræ arcendæ.

¶ REPARAMEN, Επισκευασία, in Gloſſis Lat. Gr. & Gr. Lat. Idem eſt quod ſequens

¶ REPARAMENTUM, Reparatio, Reſtauratio. Conſuetudines Brageriaci art. 121. *Item ſi in domo conducta aliquod ædificium ſeu Reparamentum ſit neceſſarium ... manſionarius poſt ... oſtenſionem dictæ neceſſitatis, ſua propria authoritate, de ſalario exinde domino dictæ domus debito ſeu debendo, reparare, emendare & reædificare valeat opportune*.

1. REPARARE, Redire, Gall. *Repairer* [& *Reparer*, alias, nunc *Retourner*, *Revenir*.] Leges Burgundorum cap. 9. *Cum venerit ad ætatem, vel Reparaverit domum, vel è carcere liberatus fuerit, &c.* [Villharduinus:

Et lors encontrerent deus nès,
Qui Repairoient de Surie.

Le Roman *d'Athis* MS.

Mais or verrons au Repairier,
Qu'en leur terre n'a chevalier.

Le Roman *de Rou* MS.

A lor navie Reperrierent,
Et des avoirs lor nès chargierent.

Charta Stephani Comitis Burgund. ann. 1229. apud D. *Secouſſe* tom. 4. Ordinat. Reg. p. 396. *Li hommes d'Auxonne doivent au ſeigneur l'oſt & la chevauchie ... en tel maniere que li ſires n'en pueſt mener ſi loings de la ville, que il ne puiſſe Reparrier le jour moymes en la ville*. Hoc verbum perperam à *Repatriare* deducit Vir eruditus. Vide *Repairer* alia notione in *Reparium*.]

¶ 2. REPARARE. Edictum Caroli Regentis an. 1358. to. 3. Ordinat. p. 338. *Mandantes & tenore præſentium committentes Seneſcallo Carcaſſone ... numerum focorum modernorum, qui per informacionem diligentem in predicta Seneſcallia, in libris & papiris theſaurarie regie Carcoſſone Reparari, regiſtrari & deſcribi*. Hujus *reparari* veram notionem ignorare ſe fatetur Cl. Editor; mihi idem videtur quod *reſtitui* ſeu iterum deſcribi in libris laudatæ theſaurariæ.

¶ 3. REPARARE dicebantur in Academia Pariſ. Scholares, cum lectiones primum auditas, poſtea repetebant in ſcholis: cui exercitationi hora peculiaris aſſignata erat. Statuta Collegii Montis-acuti an. 1502. apud Lobinell. to. 5. Hiſt. Pariſ. pag. 728. *Et poſt dictas Veſperas ſecundo omnes ad cœnam uſque hora ſexta inchoandam diſputabunt, & movebunt quæſtiones, de quibus poſt Gratias, niſi vacatio fuerit, in propriis ſcholis Reparabunt*. Vocis originem Lobinellus ducit ab Hiſpano *Reparar*, Attendere, ad aliquid animum revocare, reflectere.

¶ REPARATIO, ibidem, Repetitio lectionum diſputationumve prius auditarum: *De auditis in die lectionibus vel quæſtionibus diſputatis diſcuſſio fiet ... & ita tempus ſerotinum diſtribuetur, quod inquiſitio prædicta, quam Reparationes vocant, ultra ſeptimam cum ſemis non protrahatur*. Charta Guillelmi Abb. Ciſtercii ann. 1523. apud eumdem Lobinell. to. 3. p. 181. col. 2. *Nec pro occaſione quacumque intermittantur Reparationes artium* (in Collegio S. Bernardi Pariſ.) *quæ bene practicatæ æquivalent aut prævalent lectionibus ordinariis*. Etiam occurrit apud Robertum *Goulet* in Compendio jurium Univerſitatis Pariſ. fol. 18. v. &c.

¶ REPARATORIUM, Propugnaculum, munitio, defenſio, f. ab Italico *Riparo*, Gall. *Rempart*. Epiſtola de obſidione urbis Rhodi ann. 1480. apud Ludewig. tom. 5. Reliq. MSS. pag. 292. *Turrim majori potentia, arte & ingenio oppugnant, ac Reparatoria & propugnacula jactu bombardarum quatiunt, nonnulleſque conterunt*. Vide *Reparum* 2.

¶ REPARATURA, Reparatio, reſtauratio. Computus an. 1336. to. 2. Hiſt. Dalphin p. 274. *Pro Reparatura cinitata ſalæ magnæ, taren. 1.*

¶ REPARE, Vellere. Vide in *Reſſare*.

¶ REPARIARE VELA, Renavigare. Solinus cap. 33. *Hoc Arabiæ ſat eſt, hinc ad Peluſium Repariemus*. *Pariare vela* dicuntur navigantes, qui *paribus* & æquis velis ſecundo flatu curſum tenent; unde *Repariare*, Retro dare curſum, ut habet Hoſmannus in Lexico.

¶ REPARIASSARE *dicuntur ii, quos pœnitet inſtituti, aut à conventu diſcedunt*, in Amalthea & Lexicis juridicis.

REPARIUM, Receptaculum, domus munita, locus munitus, ex Gall. *Repaire*, Itali *Riparo* dicunt. Vide Achariſium. Charta donationis partis caſtri Meliandri per Ebonem Vicecomitem Ventadorienſem Henrico D. Suliaci ann. 1325. *Quidquid habet in caſtro, ſeu Reparıo de caſtro Milhan*. Alia: *Ratione caſtri, Repparii, ſeu fortalitii de Trencbales, & Repparii ſeu fortalitii de la Broſſa ... in Vicecomitatu Lemovicenſi, &c.* ann. 1282. Alia Gerardi de *Maſgenbau* domicelli Lemovic. ann. 1301. *Repairium ſive arberjamentum*. [*Maneria ſeu Repparia*, in Charta Guidonis Epiſcop. Lingon. ann. 1275. ex Archivo S. Benigni Divion. *Hæc ſunt nomina villarum, maneriorum ſeu Repariorum vicariæ Tholoſæ*, in Conſuetudinibus MSS. Toloſ è Bibl. D. Abbatis *de Crozat*. *Repairium de S. Eulalia prope Exandonium*, in Charta ann. 1441. apud Lobinell. tom. 2. Hiſtor. Britan. col. 1097. *In toto Repairio ſeu tenemento de la Bermendia*, in Charta ann. 1321. ex Schedis Marchionis *de Flamarens*. Partitio bonorum an. 1324. apud Thomaſſerium in Conſuetud. Bituric. pagin. 785. *Radulphus & Maria habebunt caſtrum ſeu* Repperium *de Rezayo, una cum domibus, viridariis & ædificiis ad ipſum caſtrum pertinentibus*. Teſtamentum Bertrandi de Turre ann. 1328. apud Baluzium tom. 2. Hiſtor. Arvern. pag. 707. *Bertrandum filium meum ... heredem inſtituo in domo mea ſeu Repayrio meo de Celsbogel cum ſuis ædificiis, fortaliciis, &c.* Hinc

☞ *Repairer* noſtri dixerunt pro Commorari, *Repairans*, pro Commorantes. Edictum Johannis Franc. Regis ann. 1355. apud D. *Secouſſe* tom. 3. Ordinat. Reg. pagin. 22. *Et auſſi ſur tous les habitans, marchandans & Repairans en yceli fais levée une impoſition de huit deniers pour livre ſur toutes choſes qui ſeront vendues oudit paye*. Aliud Edictum ejuſdem Regis ann. 1356. ibid. pagin. 68. *Sur tous les marchans, habi-*

Digitized by Google

habitans & Repairans audit pays. Literæ ejuſdem Regis anno 1361. ibid. pag. 587. num. 38. *Se il aveauit que en un Repaire a Paris, euſt graat foiſon de marchant eſtraages, & que par ainſi les devandit courratiers ne pouſſent aſſouvir leſdiz marchans en eux conſeillant, que leſdiz maiſtres y puiſſent adjouſter & acompaignier autres courratiers, ſelon ce que bon leur ſemplera durant ledis Repaire taat ſeulement.* Ex quibus poſterioribus verbis merito conficit Cl. Editor voce *Repaire* hic ſignificari commorationem, haud perpetuam manſionem. Hodie *Repaire* maxime dicimus Latibulum, quo ſeſe recipiunt feræ, vel ſpeluncam latronum; unde *Repairer* ſeu *Etre au Repaire*, Jacere eſt in cubili vel *repario*. Vide *Reparare* 1.

¶ 1. REPARUM, Tela groſſior. Proceſſus de Vita S. Yvonis num 21. tom. 4. Maii pag. 547. *Super cilicium autem vel ſemper, vel per intervalla geſtabat camiſiam de tela groſſiſſima, appellata* Reparo, *Gallice* ſcilicet, ut habetur in Inquiſitione MS. pro canonizatione ipſius S. Yvonis.

¶ 2. REPARUM, Italis *Ripare*, noſtris *Rempart*, Munitio. Bernar. *de Breydenbach* Itiner. Hieroſol. p. 262. *Noſtri vero munimentis, que* Repara *vocant, conſpectis, tria tormenta, que Bombarda vocantur, ab hoſtium dextera in ortulo palacii militum Averaiorum ſtatuunt.* Vide *Reparatorium* & *Reparium*.

¶ REPASCERE, pro ſimplici Paſcere. Ch. Caroli Simplicis an. 914. apud Miræum to. 1. pag. 806. *Nec in manſiones, neque in anneaas, vel pratis audeat caballos ſuos* Repaſcere. Computus an. 1345. to. 2. Hiſtor. Dalphin. pag. 525 col. 1. *Item, pro equo dicti Aymoneti, qui* Repaſcuit *in nemore Vincellarum*, vi. den. pariſ. S. Paulinus Epiſt. 44. ad Aprum & Amandam: *Quid igitur agam, a quo mihi tribui vel commodari poſſim vel ſupellectilem, qua poſſim digne ambita tricliniorum divites æmulari; vel impendia, quibus poſſim divitem pauper* Repaſcere. Hoc eſt convivio excipere illos, à quo exceptus ſum. Simili notione Poem. 21. ad Cytherium:

Ut pullus aquilæ dicitur Repaſcere
Cura parentes mutua,
Quos vis ſenectæ rurſus implumes facit,
Nidoque paſcendos refert, &c.

¶ REPASSAGIUM, Reditus, Gall. *Retour*. Literæ ann. 1340. apud Rymer. to. 5. pag. 190. *Pro paſſagio ſuo verſus dictas partes, &* Repaſſagio *ſuo exinde ad partes Angliæ.* Aliæ an. 1397. apud eumdem Rymer. to. 8. pag. 14. *Volentes pro ſecuritate adventus, paſſagis & præfati Reymundi, &c.*

¶ REPASTICUS. Vide mox in *Repaſtus*.

¶ REPASTUM, Idem quod mox *Repaſtus*. Ordinationes anno 1580. apud Rymer. tom. 7. pagina 241. *Nullus ſcolarium dictæ aulæ* Repaſta *privata, de ſumptibus ſeu expenſis communibus dictæ domus, capere præſumat, niſi &c.* Adde Kennetti Gloſſarium ad calcem Antiquit. Ambroſden.

REPASTUS, Idem quod *Paſtus*, Refectio, prandium, cœna: noſtris etiamnum *Repas*. Formula 37. ex Baluzianis: *Nullum ibidem præſumant exercere dominatum, non ad manſionaticos aut* Repaſtos *exigendo, non ad miniſteria deſcribendo, &c.* Teſtamentum Widradi Abbatis Flaviniacenſis anno 1. Theodorici Regis [apud Mabillon. ſæc. 3. SS. Benedict. part. 1. pag. 686.] *Nullum præſumant exercere dominatum, non ad manſionaticos, aut* Repaſtus *exigendo, &c.* [In poſteriori ejuſd. Widradi Teſtamento ibid. pagina 689. legitur, *Non ad manſiaticos aut* Repaſticos *exigendo.*] Epiſtola incerti Abbatis tom. 2. Hiſt. Francor. pag. 665. *Fuimus namque ad locellum veſtrum in loco, qui dicitur Il. ipſum manſum conſideravimus, ibique veſtrum* Repaſtum *ex noſtro adducere præcepimus, & una cum noſtris veſtriſque fidelibus in amore veſtra illic lætati ſumus.* Vide *Paſtus*.

¶ REPATICUM. Vide infra *Ripaticum*.

REPATRIARE, Redire in patriam. Gloſſ. Iſidori: *Repatriat, ad patriam redit.* Gloſſ. Ælfrici: *Repatrio*, icham ripie, id eſt, *domum redeo*. Joann. de Garlandia in Synonymis:

Repatrio, remeo, remetior, atque revertor.

Utuntur [Solinus ſemel & iterum,] Alanus de Inſulis in Planctu naturæ pag 294. S. Gerardus in Vita S. Adelardi num. 29. [S. Bernardus in Vita S Malachiæ & lib. 5. de Conſideratione.] Honorius Auguſtodunenſis lib. 3. cap. 38. & 43. Baldricus l. 1. Chronici Cameracenſis cap. 22. 71. & 122. Auctor Vitæ Lietberti Epiſcopi Cameracenſis cap. 16. Otto de S. Blaſio cap. 3. Albertus Stadenſis ann. 1193. Thwroczius, &c.

¶ REPATRIATIO, Reditus in patriam, apud Sugerium in Vita Ludovici Groſſi perioche 9.

¶ 1. REPAUSARE, Nutrire, alere. Caſſianus Collat. 18. cap. 14. *Hæc ... non obſcuris orta majoribus ... veniens ad beatæ memoriæ epiſcopum Athanaſium, precabatur, ut aliquam ſibi alendam viduam daret... & ut petitionem ejus verbis ipſius exprimamus: Da mihi, inquit, aliquam de ſororibus quam* Repauſem. Et poſt pauca: *Rogaveram, inquit, ut mihi dari præciperes, quam ego* Reficerem. Ubi *Repauſare* & *Reficere* idem ſonant, ut ſatis patet. Notio hæc; ut videtur, ducta eſt à Græco ἀναπαύειν, *Reficere*, *Refocillare*.

¶ 2. REPAUSARE, Quieſcere, *pauſam* facere, Gall. *Repoſer*. Johann. Thwroczius in Chron. Hungar. cap. 56. *Cumque veniſſet ad quoddam nemus magnum, dictus fuit, ut pro recreandis equis paululum* Repauſarent. Adde Guillelmum Malmesbur. p. 39. Conſuetudines Canonicorum Regul cap. 8. de labore manuum, apud Marten. tom. 4. Anecdot. col. 1220. *Cum* Repauſaverint *ſecundum quod qualitas aeris vel ſitus loci permiſerit, circa priorem* Repauſent. Vita S. Gerardi ſchæ, to 7. Maii pag. 167. *Volabat autem dicta aquila per totam Eccleſiam,* Repauſando *ſuper capita quorumdam dignorum ibi morantium.* Hiſt. Cartuſiorum lib. 2. apud Murator. tom 12. col. 800. *Se* Repauſaverunt *cum equis per magnam horam noctis.* Vide *Pauſa*.

¶ REPOSARE, Eadem notione. Chronicon Dominici de Gravina apud Murator. tomo 12. col. 618. *Suique erant equi optime* Repoſati. Et col. 648. *Ibidem ipſa nocte juſſi ſunt* Repoſare. Chronicon Petri Azarii apud eumdem Murator. tom 16. col. 410. *Decima quarta die* Repoſatur.

¶ REPAUSARE, Quietem dare. Vita S. Baſiliſci n. 13. tom. 1. Martii pag. 239. *Me* Repauſat *Dominus Jeſus Chriſtus .... omnem requiem & refrigerium præſtat mihi Spiritus ſanctus.*

¶ REPAUSATIO, Quies, ſomnus, Gallice *Repos*. S. Wilhelmi Conſuet. Hirſaug. lib. 1. cap. 97. *Meridiana* Repauſatio *in Palmis initiatur & uſque ad calendas Octobris protenditur.* Rurſum utitur l. 2. cap. 20. Hiſt. FF. Prædicat. Pariſ. apud Marten. to 6. Ampl. Collect. col. 554. *Aliquando etiam cum feſſus ſe pro labore dictandi* Repauſationis *gratia poneret ad quietem, dormiendo dictabat.* Agitur de S. Thoma. Occurrit rurſum in Vita S. Guthlaci, to. 2. Aprilis p. 55. Contraria notione *Inquietudo* redditur *Repauſacio* in Gloſſis ad calcem Collectionis Canonum MS. è Bibl. DD. *Chauvelin* Cuſtodis Sigillorum regiorum.

¶ REPAYRIUM. Vide ſupra in *Reparium*.

REPECIARE, Veteri veſti ſegmenta aſſuere, Gall. *Rapiecer*, à *Petia*, quod vide. Regula S. Franciſci cap. 2. *Omnes fratres vilibus veſtibus induantur, & poſſint eas* Repeciare *de ſaccis, & aliis peciis, cum benedictione Dei.* [*Repeciatæ cucullæ*, *Repeciati ſotulares*,

Digitized by Google

nes, in quibuſdam Statutis MSS. S. Victoris Maſſil.]

¶ REPEDABILIS, Retrogradus, Fortunatus lib. 1. *Extimuit fugitiva virum Repedabilis arbor.*

¶ REPEDIATURA CALLIGARUM, f. Interpolatio tibialium, qua novi *pedes* reconcinnantur. Statuta Placentiæ lib. 6. fol. 81. *Item de Repediatura duarum calligarum ab homine cum ſuo reppo ſartoris albo & endego*, 11. *den.* Vide ſupra *Pedura*.

¶ REPEDITARE, Johanni de Janua, Frequenter repedare, *Regibeo du pie*, in Gloſſis Lat. Gall. Sangerman. MSS.

¶ REPELLITUDO, Impedimentum, obſtaculum Ch. ann. 5. Ludovici Imper. apud *Meichelbeck* to. 2. Hiſtor. Friſing. pag. 206. *Sin autem ipſe, Domino vocante, ante mundum deſeraret, pare eltius praeſe ullam Repellitudinem ad hanc domum, ubi pro remedium animæ ſuæ donavit, firmiter uſitaretur.*

¶ REPELLUS, Species ludi. Statuta Montisregalis p. 178. *Aliquis non ludat,...ad taxillos, vel ad burinas; vel ad alium ludum vetitum .. præterquam ad Repellum, in quo Repello quis poſſit ludere uſque ad ſolidos quatuor pro expendendo in uno loco.*

¶ REPELTA, *Lapis excelſus*, in Gloſſis Iſidorianis.

REPENDIUM, Remuneratio, compenſatio: beneficium quod rependitur. Petrus Diac. l. 4. Chronic. Caſin. c. 44. *Quaſi adepta ſalutis Rependio, B. Benedicto perpetuum ſe reddidit ſervum.* [Inquiſitio ann. 1330. to. 2. Hiſt. Dalphin p. 231. col. 1. *Prænominati non indigent Rependiis gratiarum, quin imo, in & adverſus ipſorum quemlibet pœna juris merito dirigantur.* Statuta Datiaria Communitatis Riperiæ fol. 15. cap. 21. *Emptor teneatur & aſtrictus ſit, & compelli poſſit realiter & perſonaliter ad ſolutionem dicti datii ſeu dationum, ſine ſpe vel reſpectu alicujus reſtauri ſive Rependii dandi vel faciendi ſibi per dictam Communitatem.*]

¶ REPENSA, Idem quod mox *Rependium* Diploma Johannis Regis Bohemiæ ann. 1338. apud Ludewig. to. 5. Reliq. MSS. pag. 637. *Ipſum* (Conradum Sleſiæ Ducem) *ad proſequendam commodum & honorem noſtram ferventius aliquarum retributionum Repenſa & ſpecialium gratiarum prærogativa allicere cupientes, hanc ſibi gratiam duximus faciendam.*

¶ REPENSATIO, Compenſatio. *Repenſatio viciſſitudinis*, apud Salvianum lib. 4.

¶ REPENSATRIX, Quæ repenſat, rependit, compenſat, Martiano Capellæ lib. 9.

¶ REPENSIO, Idem quod *Repenſatio*, Compenſatio. Vita S. Ildefonſi Epiſc. to. 2. Concil. Hiſpan. p. 571. *Omnes illos Hiſpaniæ Prælatos deprecatus eſt, ut in honorem B. Mariæ & in Repenſionem illatæ ſibi ab hæreticis injuriæ, feſtum ſolenne ſingulis annis in Hiſpania coleretur XV. Kal. Januarias.*

¶ REPENSITATIO, Memoria, commemoratio. Paſſio SS. Perpetuæ & Felicitatis, to. 1. Martii pag. 633. *Ut lectione eorum quaſi Repenſitatione rerum & Deus honoretur & homo confortetur.*

¶ REPENSIVA, Remuneratio, compenſatio Litteræ Edwar. III. Regis Angl. ann. 1339. apud Rymerum, to. 5. p. 125. *Memoria retenſentes profuſam gratitudinem quam clerus & populus .. nobis hactenus oſtenderunt, & prœmia volentes eis gratam facere Repenſivam, concedimus, &c.* Litteræ ejuſd. Regia an. 1341. ibid. p. 244. *Gratum foret admodum & votivum, ſi fœdus nobiſcum velletis inire, pro quo libenter gratam faceremus ſuccedentibus proſperis Repenſivam.* Rurſum occurrit in aliis ejuſd. Edwardi Litteris ann. 1345. ibid. pag. 478. iterumque in aliis ann. 1350 ibid p. 681. ut & apud Scriptorem ſæculi XIII tom. 1. Bibl. Labbei p. 505.

REPENTALIA, Pœnitentia, ex Gallico *Repentaille*. Ita autem appellarunt noſtri mulctam, qua mulctabatur is, qui à pacto matrimonio recedebat, quæ non modo parti alteri ſolvebatur, ſed & Prælatis ipſis Eccleſiæ. Conſtitutio Odonis Legati, lata in Concilio Provinciali Syriæ ann. 1254. *Circa exactionem vero pœnarum pecuniariarum, quæ vulgariter appellantur Repentailles, vel aliarum, quocunque nomine cenſeantur, quæ in matrimoniis & ſponſalibus apponuntur, quia uſitatum eſt malum, & à majoribus inolitum, & ob hoc difficilius everti timetur, ſtatuimus, &c. Sed ne crimina remaneant impunita, volumus, ut parti reſilienti, pro perjurio vel fide rupta, per Prælatum loci pœnitentia competens imponatur.* Ex quibus ſatis liquet legendum *Repentailles*. Supra: *Item & aliud vitium irrepſit apud quoſdam, quod quando aliqui contrahere volunt per verba de futuro ſponſalia, pœna pecuniaria de matrimonio apponitur: & quandoque certum tempus præfigitur, infra quod contrahi matrimonium debeat, & plerumque fit ſine temporis præfinitione. Et cum certum tempus apponitur, ſi non contrahunt infra illud, quamvis poſtmodum velint contrahere, pœna propter ea præfixa petitur à Prælatis Eccleſiæ, compelluntque partes ad ſolvendum ſibi ipſam, in utilitates proprias convertendam. Item ſi poſt contracta ſponſalia de futuro pœna appoſita de matrimonio contrahendo, contrahentes ſe ab invicem velint abſolvere, petitur à Prælatis pœna appoſita, & ab utraque parte in ſolidum extorquetur. Et ſi unam diſſentire contingat, altera aſſentiente, petitur pœna a diſſentiente, & compellitur ad ſolvendum. Et plerumque etiam ab illa, quæ contrahere conſentit, licet alter diſſentiat, pœna ſolida* (ita leg.) *vel pro parte exigitur: quod ſatis crudele & avarum eſt, ut innocens puniatur.* Deinde ait, hæcce prorſus matrimoniorum libertati contraire, &c. [Vide *Repentalitia*.]

¶ REPENTALITER, Repente. *Repentaliter .... ſomno excutitur*, in Vita S. Macarii Antioch. tom. 1. Aprilis pag. 884.

¶ REPENTALITIA, Idem quod *Repentalia*. Statuta Eccleſiæ Conſtant. apud Marten. to. 4. Anecdot. col. 821. & tom. 1. vett. Scriptor. part. 1. pag. 283. edit. in 4. *Non fiant ſponſalia ſive fidentialia cum Repentalitiis, quia libera debent eſſe matrimonia, nec metu pœnæ adſtringi.*

¶ REPENTIDÆ, noſtris *Repenties*, Flagitioſæ mulieres ad meliorem vitam converſæ & in cœnobio concluſæ. Teſtamentum Beatricis de Alboreya Vicecomitiſſæ Narbon. an. 1367. apud Marten. to. 1. Anecdot. col. 1525. *Item legamus congregationi Repentidarum Narbonæ unum florenum.* Vide *Repentitæ*.

¶ REPENTIM, ἐξαπίνης, ἄφνω, αἴφνης, in Gloſſis Lat. Græc. Et mox: *Repentine*, αἰφνιδίως, ἄφνω. Caſtigationes, *Repentim*, *ſummatim*, αἴφνης. *Repente*, ex MS. Sangermanenſi.

¶ REPENTINÆ FERIÆ, Feſta, ſi bene conjecto, quæ non ſolent celebrari, ſed quæ repentino quodam pietatis motu coluntur certis de cauſis non ſemper recurrentibus, Statuta Mutinæ fol. 77. rubr. 373. *Et poſſit cognoſci* (de damno facto) *& definiri, ſecundum formam dicti ſtatuti, qualibet die feriata vel non feriata, & non obſtantibus aliquibus feriis ſolemnibus vel Repentinis, niſi eſſent feriæ ſolemnes introductæ ad reverentiam & honorem Dei.* Vide *Feria* 3.

¶ REPENTITÆ, Eædem quæ *Repentidæ*. Charta Johannis Archiep. Arelat. an. 1255. inter Inſtr. Gall. Chriſt. to. 6. col. 202. *Conſiderantes devotionem & religionem Beatricis abbatiſſæ & monialium S. Salvatoris de Fonte Nemauſenſi ad honorem Dei & utilitatem ipſarum concedimus & donamus eiſdem domum illam cum omnibus pertinentiis ſuis, in qua olim Repentitæ in condamina caſtri Bellicadri habitabant.*

¶ REPERCUSSIO ARBORUM, Idem, ut opinor,

quod

Digitized by Google

quod *Ramagium*, ſeu facultas exſcindendi vel colligendi ramos arborum in ſilvis. Chartularium S. Vincentii Cenoman. fol. 71. *Habebat illa Aleſia* ... *Repercuſſionem arborum de virgulto illo, quæ omit eidem Miles eb haredibus Aleſia & ab ipſa Aleſia.* Et fol. 119. *Eiſdem Monachis eleemoſinari* .... *facturam, quam habebat dicta Aleſia in hortis de virgulto monachorum, & herbagium & Repercuſſionem arborum.*

¶ REPERIDIA, ἐπίπεδα, ἐπιπεδα τῶν ὑποδημάτων ἐπιφορία, in Gloſſis Lat. Græc. Legendum ut in Caſtigationibus, *Repetia*: & pro ἐπίπεδα, ἐπιβδα, quo utitur Pindarus. Vide *Reoria* & *Receſſim*: quo in poſteriori loco ex pravo ἐπίπεδα factum eſt æque pravum *Receſſim*, *Reperidia*, quaſi hæc duo eſſent ſynonyma. Adde ſi vis Martinium in *Reperidia*.

¶ REPERTORIUM, Juriſconſultis idem quod *Inventarium*, noſtris *Repertoire*, *Inventaire*. *Tutor qui Repertorium non fecit, quod vulgo inventarium appellatur*, l. 26. Dig. tit. 7. leg. 7. § 1. *Inventarium & Repertorium, ſeu librum enqueſtarum conſcribi faciatis*, in Ch. ann. 1338. to. 2. Hiſt. Dalph. pag. 371. col. 1. Vide Placidum Diac. in Supplemento Virorum illuſt. Caſin. cap. 11. & 21. apud Murator. to. 6 col. 70. & 74.

REPERTURA, inventio theſauri. Ch. Henrici Imp. an. 932. pro Monaſt. Bronienſi, apud Miræum in Cod. Donat. piar. cap. 30. & Barthol. Fizeo in Hiſtor. Leod. p. 233. *Confirmamus & bannum & juſtitiam, impetum & burinam, ictum & ſanguinem*, Reperturam, *pirgum regium, fora, telonea, Vicecomitatum, &c.* [Chartularium SS. Trinit. Cadom *De Repertura de mari medietas eſt abbatiſſæ.*] Vide *Theſaurus* [& *Wreckum*.]

¶ REPETACIARE, à Gallico *Rapetaſſer*, Aſſutis pannulis reſarcire. Sentent. Inquiſit. Toloſ. apud Limborch. pag. 329. *B. Franciſcus dedit benedictionem fratribus Repetaciantibus veſtes ſuas de ſaccis.* Vide *Pe ciatus* in *Pecia*, *Petaacia* & *Repeciare*.

¶ REPETARE, Idem quod *Repetere*. Ch. Henrici Reg. Angl. apud D. *Secouſſe* tom. 4. Ordinat. Reg. Fr. pag. 642. num. 47. *Quolibet* (quodlibet) *duellum debet* Repetari *tercio die coram duobus hominibus*. Ubi *duellum* ſumitur pro ipſa duelli ſponſione, quæ repeti ſeu iterari debebat.

¶ REPETENTIA, ἐπανάληψις. Repeticio, ἐπανάληψις (melius.) *Repetitio*, ἐπανάληψις καὶ ἀπαίτησις, ἐπαπορήσεως, in Gloſſis Lat. Græc. Adde Gloſſas Græc. Lat. Pro *recordatio* utitur Lucretius lib. 3.

¶ REPETIATUS, Gallice *Rapiecé*, *Repetaſſé*. Vita S. Pilingotti, to. 1. Junii pag. 151. *Portans ea* (veſtimenta) *de ſaccis & aliis petiis diverſimode Repetiata.* Charta an. 1227. è Tabular. Eccl. S. Audomari: *In ſuperpellicio honeſto ſimiliter taconato ſeu Repetiato, ſed integra.* Vide *Repeciare*.

¶ REPEYSATA, Paſtus, à Gall. *Repaitre*, Paſcere. Computus ann. 1327. & 1328 to. 2. Hiſt. Dalphin. p. 216. *Quando dom. Dalphinus & Humbertus ejus frater pranſi fuerunt in domo ſacriſta, ſolvit pro Repeyſatis equorum* .... *tx. ſolid. vi. den.* Vide *Reppaiſſata*.

¶ REPIA, ἡμικίκιον, in Gloſſis Lat. Græc. & Gr. Lat. in quibus etiam: ἡμίκοπον, *Rera*. Putat Martinius legendum *Repla* pro *Repia*, & *Rica* pro *Rera*, ἡμίκοπον vero rectum cenſet. Heſychius: ἡμίκοπον, ἡμίπλινθον, ἡμίκρανα, ἡμικεφάλαιον τὸ ἥμισυ. Itaque ille intelligit veſtem, quæ caput ex dimidio operit & ſic genas. Ita cæſitium, inquit, à cæſione, ut ἡμίκοπον κοπῆ. Sic *Rica* eſt ipſum capitis operimentum. Hæc ille. Vide *Repa*.

REPIDA. Anaſtaſius in Nicolao I. pag 210. *Similiter calicem de auro ex lapidibus circumdatum, & in circuitu pendentes hyacinthos in filo aureo, & Repidis duobus in typo pavonum cum ſcutis & diverſis lapidibus pretioſis hyacinthis albis, qui penſant, &c.*

REPIGNERARE, *Pignus recipere*, Papiæ. [Feſtus: *Reluere, Solvere, Repignerare*. Ulpianus l. 13. Dig. tit. 6. leg. 5. §. 12. *Rem tibi dedi, ut creditori tuo pignori dares, dediſti: non Repignerras, ut mihi reddas.* Vide *Pignus*.]

¶ REPIGNERARE, Pignori dare. Conventio ann. 1193. è Tabulario Monaſterii S. Urbani: *Si cellerarius valuerit aliquem de hominibus ſuis Repignerare vel obſtagiare, de hoc quod levatum fuerit de Repigneratione habebit dominus Hugo tertiam partem, cellerarius duas & de obſtagiis ſimiliter.*

¶ REPILARE, *Iterum pilare*, ſeu tundere, Johanni de Janua: *Repiler*, in Gloſſis Latino-Gall. Sangermanenſibus.

¶ REPISAC, Anglica vox: quam vide in *Fong*.

¶ REPLANDERE. Vide mox *Replaudere*.

¶ REPLANTARE, Iterum plantare, defigere, Gall. *Replanter* Viſitatio caſtrorum Dalphini an. 1347. to. 1. Hiſtor. Dalph. pag. 67. col. 1. *Palicium reficere, Replantare, morenare & refreciare faciat.*

¶ REPLASMARE, reformare, regenerare. Vetus Interpres S. Irenæi lib. 3. cap. 18. num. 1 novæ edit. *Quia enim non erat poſſibile, eum hominem qui ſemel victus fuerat & eliſus per inobedientiam Replaſmare & obtinere bravium victoria; iterum autem impoſſibile erat, ut ſalutem perciperet, qui ſub peccato ceciderat: utraque operatus eſt Filius, Verbum Dei exſiſtens, à Patre deſcendens & incarnatus, &c.*

¶ REPLATUM, ſ. Idem quod *Complantum*, Ager jure uſufructuario ad plantandas vineas certis conditionibus datus. Inventarium Epiſcopatus Claromont. fol. VIII^{xx}. XV. *Petrus de Merdonia domicellus tenebat in feudum à domino Claromont. totum Replatum podii Merdonia & plura alia.*

¶ REPLAUDERE, Repulſare. Gloſſæ Lat. Græc. *Replaudo*, ἀντικροτῶ. Perperam in Græco-Latinis ἀντικροτῶ, *Replande*.

REPLEGIARE, REPLEGIABILIS. Vide *Plegius*.

¶ 1. REPLICA, *Analabum, armilauſa, ſcapulare monachorum, veſticula duæ, à replicando dicta*: Laurentio in Amalthea, & in Martinii Lexico: quod conſule. Vide *Analebus*.

¶ 2 REPLICA, Practicis noſtris, *Replique*, Iterata defenſio, refutatio, reſponſio. Charta Caroli Regis Fr. an. 1489. apud Baluz to. 2. Hiſt. Arvern. pag. 237. *Dictus vero defenſor ſuas defenſiones & dicti actores ſuas Replicas, ac præfatus defenſor ſuas duplicas penes conſiliarium noſtrum contradidiſſent.* Semel & iterum occurrit hac notione in Bibliotheca Monaſterii Heilsbronenſis pag. 114. Vide *Replicatio*.

¶ REPLICARE, Gall. *Repliquer*, Refutare, iterare reſponſum, præſertim in litigando. Charta an. 1235. ex Schedis Præſidis *de Mazaugues*: *Ut deinde poſſint agere vel experiri, deffendere, Replicare & excipere & emptiones facere, & de calumnia jurare pro ſupradicto affari.* Sententia arbitralis ann. 1274. ex iiſdem Schedis: *Dictus vero procurator Replicabat.* Areſtum Parlamenti Pariſ. 19. Junii ann. 1332 contra Scabinos Atrebat. *Procuratore dictorum conjugum Replicante & proponente in contrarium plures rationes juris & facti.* Occurrit in alio Areſto ann. 1341. apud Lobinell. to 2. Hiſtor. Britan. col. 486. & alibi. Vide *Replicatio*.

REPLICARE AD SERVITUTEM, in Edicto Rotharis Regis Longob. tit. 88. §. 4. & in Lege Longob. libro 2. tit. 18. §. 3. *Replicare ad ſervitium*, eod. libro tit. 12. §. 2. *Ad Palatium Replicare*, de ancilla Palatii, tit. 9. §. 3. *Ad publicum Replicare*, in Legibus Luitprandi Reg. Longob. tit. 19. §. 2. in Legib Ratchis Regis tit. 5. Aſtulphi Regis tit. 5. &c. Vetus Judicatum in libro 2. Chronici S. Vin-

centii de Vulturno pagina 690. *Ut omnes ſervi, qui ſubtracti erant ... qui ad ejus placitum venire noluiſſent, poteſtative eos apprehenderet, & in ipſo ſervitio eos Replicaret, cum ſamulis, & filiis, & rebus, &c.* Infra: *Vel in ipſius præſentia ſic eos Replicaret in ſervitio de ipſo Monaſterio, &c. Ad ſervitium repetere*, in Legibus Wiſigoth. tit. 7. § 4.

¶ REPLICATIO, in veteri Vocabulario, *eſt exceptionis ſacta excluſio; & ſic eſt quadam exceptio componens actori contra exceptionem rei, & iſtam ſemper opponit actor: & contra Replicationem actoris datur duplicatio rei; & iterum contra duplicationem rei datur actori triplicatio: & ſic in infinitum extendere licet.* Tabularium Calenſe p. 139 ad ann. 1256. *Die aſſignata coram nobis ... ad interloquendum ſuper exceptionibus ex parte dictarum monialium, & Replicationibus ex parte dicti magiſtri, &c.* Ch. an. 1273. apud Baluzium to. 2. Hiſt. Arver. p. 277. *Rationibus, exceptionibus, cavillationibus, Replicationibus & defenſionibus tam juris quam facti.* Statuta Montis-regalis p. 86. *Inſuper quia ſæpe dictum eſt ſupra, quod etiam diſcuſſis, vel non diſcuſſis, exceptionibus procedatur, ne proceſſus cauſa impediatur, ſtatutum eſt, quod omnes exceptiones, Replicationes & triplicationes, dilatatoria, declinatoria, peremptoria, &c.* Sed hæc ſunt Juriſconſultis familiaria. Gloſſæ Lat. Gr. *Replicatio*, ἀντιπαραγραφή. Aliæ Græco-Lat. Ἀντιπαραγραφὴ, *Replicatio, proſcriptio, Replicatio, perſcriptio*.

¶ Replicatio Beneficii, Remuneratio, compenſatio. Diploma an. 1322. apud Ludew. to. 6. Rel. MSS. p. 470. *Ut pro Replicatione beneficii temporalis, memoria noſtri & prænominatarum defunctarum in omnium fratrum orationibus apud Deum jugiter habeatur.*

¶ REPLICATURA, Ἀναδίπλωσις, in Gloſſis Lat. Gr. & Græc. Lat. *Reduplicatio*, figura Grammat.

¶ REPLISUM, Plicatura, Gall. *Repli*. Ad calcem extracti ex Regeſtis Parlamenti Pariſ. pro Ballivo Atrebat. ann. 1381. habetur: *Et erat ſignatum ſuper Repliſum, Per judicium Curiæ. Jouvenes & Sulli.*

¶ REPLORARE. Geſta Trevirenſium Archiepiſc. apud Marten. to. 4. Ampliſſ. Collect. col. 243. *Incredibili lamentatione lugebat Luciferum injuſte de cælo extruſum, quem volebat denuo Replorare in cælum.* Vix dubito quin mendum ſit in hac voce, pro qua forte reſtituendum eſt *reportare*.

¶ REPLUENS. Gloſſæ Iſidori: *Repluentibus, exabundantibus*. Legendum eſt, *Refluentibus, exundantibus*, ut quidam volunt; & certe *Repluere* proprie foret rurſum pluere; quia vero, inquit Voſſius lib. 4. de Vitiis ſerm. cap. 21. ſi iterum iterumque pluat, redundant aquæ, dicitur *Repluentibus, exabundantibus*, ut apud Papiam; *Replunt, abundat*.

¶ REPLUM, *Species mulieris*, in Gloſſis Iſid. Suſpicatur Vulcanius legendum eſſe: *Peplum, Species veſtis muliebris*. Voſſius l. 3. de Vitiis ſerm. c. 42. *Peplum, veſtis muliebris* Martinius retinet *Replum*, quod ordo alphabeticus ibi ſit obſervatus, *Replumque* ſit operimentum, quod veſti accommodari potuit. Deinde, ut *Reticinium* à *Reticio*, ſic *Replum* à *Repello* ex eadem cauſa dici potuit. Emendat ipſe: *Replum, Veſtis mulieris*.

¶ REPODIARE, Repodiatio. Vide *Podium*.

¶ REPOENITENS, Pœnitens, dolens, Gallis *Repentant*. *Repœnitentem ſuſcipe me, Domine*, in veteri Antiphonario Eccl. S. Petri in Vaticano, Edit. Thomaſii Romæ an. 1686. col. cxv.

REPOFOCILIUM. Vide *Retrofocilium*.

¶ 1. REPONDERARE, Tantumdem pendere, æquare, Gall. *Contrepeſer*. Epiſtola Soldani Ægypti in Chronico Johannis de *Whethamſtede* pag. 409. *Pugillus ſiquidem plebis, nunquid latitudinem maris poterit obumbrare, & velut gutta roris minima ultra aquarum multitudinem in litore poſita, virtutem exercitus noſtri Reponderabit?*

¶ 2. REPONDERARE, Rependere. Sidonius lib. 1. Epiſt. 4. *Reminiſcaris, velle me tibi ſtudii hujuſce viciſſitudinem Reponderare.* Et lib. 5. Epiſt. 1. *Reponderatur tibi ex hoc conſummatiſſima gloria.* Adde lib. 9. Epiſt. 11. Cladius Mamert. lib. 3. c. 15. *Pro falſitate veritatem alicui Reponderare.*

1. REPORTAGIUM, Medietas decimæ; *Reportage*. Ch. Theodorici Epiſc. Ambian. an. 1150. *Mater Eccleſia Ambianenſis ex antiquo dignitatis ſuæ privilegio obtinet medietatem decimæ, quæ vulgo dicitur Reportagium.* Alia ejuſd. anni 1172. *Cum prædicti Monaſterii fratres apud Flaiſſerolles commorantes Reportagium, medietatem videlicet decimæ, quam Ambianenſis Eccleſia de labore parochianorum ſuorum in territoriis Polſuillæ & Choiſi agricolantium de antiquo obtinuerat, retiacere attentaſſent.* Ch. ann. 1245. ex Tabul. S. Germani Praten ſis: *Illa cujus eſſet major decima de Clamardo ratione prædictæ conſuetudinis ſequens colonum ſuum haberet nomine Reportagii medietatem decimæ terræ illius ſic cultæ, &c.* Charta G. Abbatis S. Florentii Salmurienſis ann. 1246. ex Tabulario S. Dionyſii: *Ratione cujuſdam conſuetudinis, quæ Reportagium ſive Carrutagium vulgariter nuncupatur.* Ita in alia Decani Pariſ. ejuſd. anni *Carrutagium* habetur; [& melius, ni fallor, *Carrucagium*, in alia mox laudanda è M. Paſtorali Eccleſ. Pariſ.] Alia anni 1166. in Tabulario Abbatiæ S. Acheoli Diœceſis Amb. fol. 455. *Clamabamus ſiquidem inter nos invicem quaſdam decimas per conſuetudinem Reportagii.* Et infra. *Totam nihilominus decimam abſque Reportagio poſſidebit.* In ead. Ch. *Nihil habebit Reportagii, ſed tota ea integra decima ad jus & poſſeſſionem de Marcel deferetur, ſicque manifeſtum & patens, quod neque Eccleſia de Marcel de curte de Bertencourt & culturis ſuis antiquis, neque Corbeienſis Eccleſia de omni territorio, quod ad jus & parochiam de Marcel pertinet, aliquid omnino reportabit.* Charta an. 1246. in M. Paſtorali Eccl. Pariſ. lib. 23. ch. 95. *In locis illis duntaxat, quos coloni decimariæ ſive territorii noſtri in eorum decimaria excolebant ratione cujuſdam conſuetudinis, quæ Reportagium ſive Carrucagium vulgariter nuncupatur.* Tabularium Altæ ripæ in Epiſcopatu Lingonenſi an. 1287. *Dictus Curatus illam decimam, quæ debetur nomine Reportagii, accipiet & habebit.* Occurrit non ſemel in Tabulario S. Dionyſii f. 15. 16. 32. & in Tabular. S. Germani de Pratis fol. 103. [ut & in Tabulariis Compendienſi, & S. Medardi Sueſſionenſis, &c.]

☞ Locum habebat *Reportagium*, cum ab hominibus ſeu colonis unius Eccleſiæ agri excolebantur in vicino alterius Eccleſiæ ſeu parœciæ territorio; tunc enim medietatem decimæ frugum ex iis agris naſcentium percipere ſolebat prior Eccleſia, etiamſi nullum aliunde jus, nullam aliam in ea parœcia decimam habere conſueviſſet; hinc inter Eccleſias de *Reportagiis* diſſidia. Hujus rei teſtis eſt Ch. E. Prioris S. Mart. de Campis an. 1243. in Tabul. noſtro Sangermanenſi: *Notum facimus, quod cũ talis eſſet conſuetudo inter villas de Meudonno & de Clamardo, quod ſi aliqua terra arabilis coleretur in territorio & parochia de Meudonno per colonos & animalia commorantia in parochia de Clamardo, ille cujus eſſet major decima de Clamardo ratione prædictæ conſuetudinis, ſequens colonum ſuum, haberet nomine Reportagii medietatem decimæ terræ illius ſic cultæ, & eadẽ conſuetudine ſimiliter uteretur villa de Meudonno in territorio & parochia de Clamardo. Tandem inter nos ad quos ſpectat major decima de Clamardo & religioſos viros Abbatem & Conventum S. Germani de Pratis Pariſ. ad quos ſpectat major decima de Meudonno, fuit concorditer ordinatum, ita videlicet quod nos ... ſupra-*

dictam

Digitized by Google

d.ctam conſuetudinem remiſimus ... & quidquid nomine. Reportagii in territorio de Meudouno percipiebamus .. præfatus vero Abbas & Conventus S. Germani præfatæ villæ de Clamardo eandem conſuetudinem remiſerunt.

2. REPORTAGIUM, Dictum, ſententia, arbitrium, Gallice *Rapport*. Charta Libertatum Villæ Maceriarum ann. 1233. *Si aliquis caſus emerſerit, qui in iſta Charta, & per iſtam Chartam determinari non valeat, idem caſus ad uſagium patriæ per* Reportagium *Scabinorum firmiter tenebitur.*

¶ REPORTAMEN, Actio reportandi proprie, relatio. Epiſtola Abbatis S. Albini apud Johannem *de Whethamſtede* in Chronico p. 440. *Honeſti enim viri eſt honeſta dicere, in aliis vero vel interpretari in melius, vel omnino tacere. Igitur vel omnino taceatis, vel in melius Reportamen faciatis;* hoc eſt, in meliorem partem accipiatis, mitiorem in partem interpretamini, ut ſatis patet ipſo contextu.

¶ 1. REPORTARE, Cauſam judicandam referre, Gall *Raporter*; hinc Re*portator*, Gallis R*aporteur*, Relator cauſæ judicandæ. Lobinell. to. 4. Hiſt. Pariſ. p. 525. plura refert Areſta Parlamenti ſic terminata: *Reportatum per N.* vel N. R*eportavit*, & in Regeſtis ejuſd. Parlamenti paſſim, N. *Reportator*. Juxta primam hujuſce ſupremi Senatus inſtitutionem duplicis erant generis Conſiliarii. Alii judicabant tantum, nunquam *reportabant*; alii *reportabant* ſolum, non judicabant: quod diſcrimen ſuſtulit Philippus VI. Edicto ann. 1344. to 2. Ordinat. Reg. p. 224. n. 9. ubi: *Que tous* Rapportent *... car tous doivent, eſtre* Rapporteur *& Jugeurs.*

¶ 2. REPORTARE, Tranſcribere, cedere, dimittere. Ch. Henrici II. Ducis Lotharingiæ ann. 1243. apud Miræum to. 1. p. 116. *Noverit Univerſitas veſtra, quod Goſuinus Miles, dictus Bock totum feodum, quod de nobis tenebat in territorio de Heimicſem, in pratis, aquis, piſcariis...ad opus Abbatis & Conventus de Loco S. Bernardi...qui ab ipſo Goſuino præfatum feodum, titulo emptionis, juſte acquiſierunt, in manus noſtras quaſi veri domini & ſuperioris ipſius feodi* Reportavit, *atque juſto modo werpivit, nihil ſibi juris, nihil ſuis heredibus in dicto feodo, ad præſens vel in poſterum, reſervando.* Hoc feudum Monaſterio venditum, dicitur in manus ſuperioris domini R*eportatum* ſeu dimiſſum, quod nemini feudum tenenti licitum fuerit illud alienare ſine licentia domini feudalis. Literæ Margaretæ Flandriæ Comitiſſæ ann. 1250. quibus pacem componit inter Walterum Epiſ. Torn. & Balduinum Comminii Dominum, apud eumd. Miræum to. 2. p. 1233. c. 1. *Nos ambo* (Balduinus & ejus filius) *dictas juſtitias terrarum Epiſcopi...Reportavimus libere & abſolute werpivimus & effeſtucavimus in manus illuſtris dominæ* M. F*landriæ & Hannoniæ Comitiſſæ...Reportavimus & libere & abſolute werpivimus & effeſtucavimus in manus dictæ* D. *Comitiſſæ, de conſenſu & voluntate ejus ad opus dicti* Epiſcopi *& ſucceſſorum ejus, patronatum Eccleſiæ de* Commines. Et col. 2. R*eportaverunt & in manus noſtras libere & abſolute dicti Balduinus Dominus de Commines & Balduinus filius ejus primogenitus werpiverunt & effeſtucaverunt, ad opus dicti Epiſcopi & ſucceſſorum ejus, juſtitias dictarum terrarum Epiſcopi*, &c. Vide *Raportatio*.

¶ REPORTATIO, Tranſcriptio, ceſſio, rei poſſeſſæ dimiſſio, Gallis *Tranſport*. Cornelii *Zantfliet* Chronicon apud Marten. tom. 5. Ampl. Collect. col. 414. *Eodem anno* (1421.) *Johannes Comes Namurcenſis pro certa ſumma pecuniæ vendidit Principi Philippo Duci Burgundiæ totum Comitatum Namurcenſem .... ad quem juridice ſuſcipiendum & ſaiſiendum miſſi ſunt honorandi viri ... in quorum manus facta eſt decenter Reportatio & effeſtucatio prædicti Comitatus menſis Junii die octava.* Vide *Raportatio*.

¶ REPORTATIONES, Commentationes, adnotationes. Teſtamentum Guillermi de Turre Canonici Claromont. an. 1315. apud Baluzium to. 2. Hiſt Arvern. pag. 539. *Item lego ff. vetus meum & ff. novum, infortiatum, Codicem, Summam Aſſzonis & alias Reportationes & commenta ſuper Corpus juris & Decretales meos Bernardo, &c.*

¶ REPORTATOR, Gall. *Raporteur*, Relator cauſæ judicandæ. Vide *Reportare* 1.

REPORTUNUS. Gloſſ. Græco-Lat. εχίτλωι. *Importunus, Reportunus.* [Adde Latino-Græcas.]

¶ REPORTUS, Italis R*iporto*, Relatio, actio reportantis aliquid eo, unde fuerat allatum. Statuta Avenion. lib. 1. rubr. 25. art. 2. *Molendinarius pro portu & Reportu cujuslibet ſalmatæ grani vel farinæ, tam infra civitatem quam extra, mercedem unius ſolidi Turon. tantum conſequatur.*

¶ REPOSARE, Quieſcere, noſtris *Repoſer*. Vide in *Repauſare* 2.

¶ REPOSCERE, Latinis notum pro Repetere. De magiſtro, qui diſcipulos dictata reddere jubet, dixit Terentianus Maurus de Carmine Anacreontio Choriambico: *Tu genus hoc memento reddere, cum Repoſcam.*

¶ REPOSCONES, *Flagitatores, qui continuo convitio debitum repoſcunt*, Laurentio in Amalthea. Ammianus lib. 22. ſub finem: *Homines autem Ægyptii plerique ... ſunt ...* R*epoſcones acerrimi*. Vox eſt non inelegans, judice Voſſio lib. 3. de Vitiis ſerm. cap. 42 ſed dici non poteſt, num Lucillius, vel alius veterum, uſurpet; an demum inventa, Latinitate collabente.

REPOSITARIUS, [Idem quod *Repoſtarius*, Theſaurarius] Vide *Salmetina* in *Zavalmedina*.

¶ 1. REPOSITIO, Quies, Gall. R*epos*. Monaſterium *B. Mariæ de bona* Repoſitione *in oppido S. Salvii*, vulgo *Notre Dame de bon* Repos, apud Stephanotium to. 1. Antiq. Benedict. in Vaſconia MSS. p. 286

¶ 2. REPOSITIO, Locus ubi quid reponitur. Palladius lib. 1. de Re Ruſtica c. 32. R*epoſitiones fæni, ligni, cannarum, nihil refert, in qua parte fiant, dummodo ſiccæ ſint.*

REPOSITORIUM, Diſcus major, in quo variæ ſimul lances componebantur ac reponebantur, ad menſam, apud Plinium, Petronium, eumdemque in Fragmentis pag. 9. 11. 31. 46. quod *Compoſtile* vocat Ennodius Epigr. 22.

¶ Repositorium, Id omne in quo aliquid reponitur. Perpetuus Turon. Epiſc. ſæc. 5. in ſuo Teſtamento legat *Amalario presbytero capſulam communem unam de ſerico, item periſterium & columbam ad* Repoſitori*um*; id eſt, columbam ad reponendam ſacroſanctam Euchariſtiam, ut probat Mabillonius lib. 1. de Liturgia Gallic. cap. 9. num. 13. Breviarium diviſionis theſaurorum Caroli M. an. 811. *Harum diviſionum...unaquæque ab altera ſequeſtrata, ſeorſim in ſuo* Repoſitorio *cum ſuperſcriptione civitatis ad quam perferenda eſt, recondita jacet.* S. Bernardus de Converſione ad Clericos cap. 3 *In illud ſi quidem* (pravæ conſcientiæ) Repoſitorium, *velut in ſentinam aliquam, tota decurrit abominatio & immunditia defluxit.* Computus an. 1244. Ms. Bibl. Regię: *De quodam* R*epoſitorio ad nebulas* v. ſ. Statuta Eccl. Nannet ann. 1365. apud Mart. to. 4. Anecdot. c. 930. & Statuta Eccl. Meld. eod. an. to. 2. Hiſt. ejuſd. Eccl. p. 508. *Item, quod duæ ſint cuppæ, ſeu duo Repoſitoria, unum videlicet quod pro hoſtiis conſervandis remaneat, alterum quod ad infirmos deferatur.* Inventarium Eccl Anicienſis an. 1444. *Item, quoddam eſtoy corporalium de panno nigro Damacii. Item, quoddam Repoſitorium corporalium de veluto nigro.* Ubi *Eſtoy* (noſtris *Etui*, Theca) & *Repoſitorium* idem ſonant. Charta Petri Noviom. Epiſc. ann. 1412. *In medio partis dicti cimiterii pro cimite-*

rio remanentis fiat una crux honeſta, & prope ipſam aliquod Repoſitorium conveniens ad reponendum oſſa ſeu reliquias deffunctorum, quæ reperientur in parte dicti cimiterii. Acta B. Andreæ pueri, tom. 3. Julii pag. 464. *Reportatus rurſum eſt theſaurus* (id eſt, corpus ſacrum) *ad eccleſiam S. Apoſtoli Andreæ in* Rinn, *non amplius in cœmeterio, ſed in Repoſitorio, quod in templi pariete hunc in finem ſtudiò fuerat excavatum, recludendus.* Ubi *Repoſitorium* idem eſt quod Sepulcrum. Synodus Valentina ann. 1581. tom. 4. Concil. Hiſpan. pagina 288. *Rector & clerus intra ipſum Eccleſiæ archivum, Repoſitorium unum conficiant, cum tot ſcriniolis ſive cellulis, quot in illa Eccleſia beneficia fuerint: in quo acta omnia & inſtrumenta ad beneficium ſpectantia in poſterum recondantur, ita ut ſingulæ cellulæ ſingulis beneficiis deputentur.* Vide mox *Repoſitum*.

Vasa Repostoria, In quibus quid reponitur. Papias: *Vaſa Repoſtoria, arca, gazophylacium, cibutam, loculus, ſcrinia, &c.* Ordericus Vitalis lib. 13. pag. 898. *Tonnas falerni plenas, aliaque vaſa Repoſtoria cum multis ſpeciebus ex pretioſis opibus de ſuis locis tranſtulerunt.* Vide Salmaſium in Obſervationibus ad Jus Atticum & Romanum pag. 451.

Repostorium Sanctius, Ærarium, vel potius Cimeliarchium, apud Capitolinum in Antonino Philoſ. Gloſſæ Baſilicæ: ῥεποσιτώριον, ταμιεῖον.

1. REPOSITUM, Fiſcus. Teſtmentum Sancii I. Reg Portugalliæ ann. 1217. apud Brandaonem to. 4. Monarch. Luſitan. p. 260. *Cætera omnia de meo Repoſito dentur leproſis Colimbriæ.* Infra *Repoſitorium* ſcribitur.

Repostarius, Theſaurarius. *Repoſtarius major.* in Chartæ æræ 1316. apud eumdem Brandaonem to. 5. ejuſd. Monarch. pag. 304.

¶ 2. REPOSITUM, Secretior camera. Leges Palatinæ Jacobi II. Regis Majoric. in Actis SS. Junii to. 3. pag XI. *Per officiales Repoſiti bene fiant illa injuncta eorum officiis, quæ ad ſervitia palatii diriguntur.* Et pag. XL. *In noſtro Repoſito ſint duæ perſonæ, quæ excubatores nominantur; ipſi enim tam cameras noſtras quam palatia ſcobare & mundare teneantur.*

¶ 3. REPOSITUM, Sepulcrum. Bulla Leonis IX. PP. in Actis SS. Junii to 3. pag. 671. *Ejus cadaver in quodam Repoſito in eccleſia Fratrum Prædicatorum ... detulerat tumulatum.* Vide *Repoſitorium*.

¶ REPOSITURA, Repoſitio, ſeu actio reponendi. Vita B. Notkeri Balbuli, to. 1. Aprilis pag. 582. *Erat Romæ inſtrumentum quoddam ex theca ad Repoſituram antiphonarii authentici.*

REPOSITUS, Secretus, arcanus. Will. Malmesburienſis lib. 4. Hiſt. Angl. cap. 1. *Illud Repoſitius prapoſitum non ita vulgabatur, &c.* Robertus Bourronus MS. in Merlino: *Elle me creanta que ille s'en partiroit en Repoſt de ſon pere.* Hugo Plagon Gallicus interpres MS. W. Tyrii lib. 6. cap. 7. *Delitescentes, ...* Repponoient. Lib. 12. cap. 4. *In prædictis latebat inſidiis, ... Pour ce firent* Repoſtailles *& eſmouvemens.* [*Des Fontaines* cap. 20. num. 3 *Tu diſſſias par force en ma terre ou en* Repoſt, id eſt Clanculum, occulte. Le Roman *de la guerre de Troyes* MS

Se ſont dedens li temple mis ...

Cos ont les Repoſtails *garnis.*

Le Roman *de* Rou MS.

N'eſt choſe ſi Repoſte *qui ne ſoit revelée,*

Ne œuvre tant oſcure qui ne ſoit demonſtrée.

Obſervat Thomaſſerius in ſuo ad Bellomanerium Gloſſario, *Repoſt*, & *Reponaille* in antiqua Decretalium Interpretatione pro electione clandeſtina vulgo accipi.]

¶ REPOSTARIUS, Theſaurarius. Vide *Repoſitum* 1.

¶ REPOSTORIA Vasa. Vide *Repoſitorium*.

¶ REPOTIA, Vox Latinis nota, quam quidam è recentioribus tranſtulerunt ad convivia, quæ in nonnullis religioſis Ordinibus celebrantur recurrente profeſſionis die, anno præſertim quinquageſimo, quem *Jubilæum* vocant. Statuta Erneſti Bavari Archiep. Colon. ann. 1605. in Inſtrum. tomi 2. novæ Gall. Chriſt. col. 162. *Nec in eſculentis aut poculentis novi aliqui in monaſteriis ſumptus fiant, ullave Repotia aut anniverſaria profeſſionis convivia.*

¶ REPPARIUM, Repperium. Vide *Reparium*.

¶ REPPAYSUTA, Idem quod ſupra *Repeyſata*, Paſtus, à Francico *Repaitre*, Paſcere. Computus Johannis Humberti ſub Guigone Dalph an. 1328. ex Schedis D Lancelot: *Item tradidit Johanni Vicomtis dicta die pro Reppayſuta equorum dicti domini Dalphini, 111 ſol.*

¶ REPPUS, Italis *Reffo*, Gallis *Fil*, Filum. Statuta Placentiæ lib. 6. fol. 80. v. *Sartores de drapis non poſſint accipere de taliando & cuſendo ... videlicet de aliqua gonella drappi integri ... ab homine cum ſuo Reppo ſartoris albo & endego .. ultra* 111. *ſol.* & VI. *d.* Et fol. 81. recto: *Item de aliquo guarnimento de biſeto vel albaſio, ab homine cum ſuo Reppo ſartoris albo & endegho ultra* 11. *d.* Alium locum vide in *Repediatura*.

REPRÆSALIÆ, Jus recipiendi, quod cuipiam per vim ablatum fuerit, à voce Gallica *Reprendre*; [noſtris *Repreſailles*, Italis *Rappreſaglia* & *Ripreſaglia*. Alias originationes affert Voſſius lib. 3. de Vitiis ſerm. cap 42. quem, ſi opus eſt, conſule.] Auctor Breviloqui: *Repræſalia eſt poteſtas pignorandi contra quemlibet de terra debitoris data creditori pro injuriis & damnis.* Idem: *Repræſaliæ dicuntur, quando aliquis oriundus de una terra ſpoliatur, vel damnificatur ab alio oriundo ab alia terra, vel etiam ſi non debitum ſolverit ei; tunc enim datur poteſtas iſti ſpoliato, quod ſe ſatisfaciat contra quemlibet in terra illa, unde eſt ſpoliator vel debitor.* Ἀνδροληψία, Græcis, Latinis *Clarigatio*, de quibus vocibus multa congeſſit Salmaſius de modo uſurarum pag. 554. & ſeqq Conſtitut. Siculæ lib. 1. tit. 8. *Ut nullus auctoritate propria de injuriis & exceſſibus factis, vel faciendis in poſterum ſe debeat vindicare, nec Præſalias ſeu Repræſalias facere, vel guerram in regno movere.* Petrus de Vineis lib. 5. Epiſt 24. *Propter quod, licet frivolam occaſionem aſſumens, de bonis ipſorum Tudertinorum Repræſalias te velle facere comminaris.* Et lib. eodem, Epiſtolæ 48. titulus ita concipitur: *Conceditur licentiam quibuſdam mercatoribus faciendi Præſalias contra rebelles, qui eos diſrobaverunt.* Concilium Avenionenſe ann. 1279. cap. 2. *Si contingat vel homines, vel res quaſlibet, animalia quævis Eccleſiarum, ſive perſonarum Eccleſiaſticarum ... abduci per aliquos aut aliquas in prædictam ſive pignorationem aut Repræſaliam, &c.* [Concilium Pariſ. an 1314 apud Marten. tom. 7. Ampliſſ. Collect. col. 302. *Etſi pignorationes, quas vulgaris elocutio Repræſalias nominat, in quibus alius pro alio prægravatur, tamquam graves legibus & æquitati naturali contrariæ, civili ſint conſtitutione prohibitæ, &c.* Adde Regimina Paduæ ad ann. 1302. to. 8. Muratorii col. 427. Chronicon Jacobi Malvecii tom. 14. ejuſd. Murator. col. 959. Privilegium Univerſitatis Lovan. an. 1426. apud Martenium tom. 1. Anecdot. col. 1768. &c.] De Repræſaliis, conſule Epiſt. 12. Friderici II. Imp. ex iis, quas edidit Freherus tom. 1. Rerum Germanic. Bartholum in Tractat. de Repræſal. Guidonem Papæ Deciſ. 32. 33. Chopinum lib. 3. de Doman. tit. 25 Bretium lib. de Superioritate Regis cap. 17. &c. Literarum vero repræſaliæ formulam exaravit Rollandinus in ſumma Notariæ cap. 9. part. 1. extrem. [Vide voces *Marcha* col. 519. & 520. *Pignorantia* & *Repræſaliæ*.]

¶ REPRÆSENTANEUS, Qui repræſentat, exhi-

hibet. *Repræſentanea poteſtatis reſpectu aliquid facere*, apud Tertullianum Apolog. cap. 27.

REPRÆSENTARE, Exhibere, ſiſtere aliquem. Lex Ripuariorum tit. 31. § 2. *Quod ſi eum Repræſentaverit, tale damnum incurrat, quale*, &c. [*Repræſentare ſe*, apud Gregorium Mon. in Chronico Farfenſi, to. 2. Muratorii part. 2. col. 636] Occurrit non ſemel apud Scriptores ævi inferioris. Vide.

¶ REPRÆSENTATIO, Corporis forma, ſpecies. Vita B. Coletæ, to. 1. Martii pag. 591. *Juvencula pulchræ Repræſentationis & dulciſſimæ modeſtiæ. Morum paternorum Repræſentatio*, id eſt, Imago, imitatio, in Epiſtola S. Odilonis Abb. to. 3. Conc. Hiſpan. p. 187. *Repræſentatio paſſionis & mortis Chriſti* in tragœdiis, in Regiminibus Paduæ, apud Muratorium tom. 8. col. 375. Has repræſentationes improbant Patres Synodi Hiſpal. an. 1512. to. 4 Concil. Hiſpan. pag. 11.

¶ REPRÆSENTATIVUS, Qui repræſentat, oſtendit, exhibet. Epiſtola Johannis de Monſteriolo apud Marten. to. 2. Ampliſſ. Collect. col. 1417. *Mox que Agrippinam pervenimus, quæ vulgo Colonia vocitatur, civitas profecto ampliſſima & ingentis honorificentiæ ... & ... magnificentiæ Repræſentativa.*

¶ REPRÆSENTATOR, Qui repræſentat, exhibet, imago eſt. *Filius Repræſentator Patris*, Tertulliano adv. Praxeam c. 24. Concilium in Hiſpania celebratum ann. 1215. apud Marten. to. 4. Anecd. col. 169. *Præcipimus ne quis promoveatur in ſubdiaconum, diaconum vel presbyterum, niſi habeat competens ... beneficium ... & qui aliter ordinaverit, competenter provideat eidem in neceſſariis, vel à Repræſentatore ipſius, ordinato faciat provideri, donec ei competens beneficium fuerit aſſignatum.* Ubi Repræſentatorem eum eſſe puto, qui aliquem præſentavit ordinandum.

¶ REPRÆSTARE, Præſtare, exhibere, tradere. Paulus JC. lib. 19. Dig. tit. 1. leg. 47. *Lucius Titius accepta pecunia ad materias vendendas ſub pœna certa, ita ut, ſi non integras Repræſtaverit intra ſtatum tempora, pœnâ conveniatur, partim datis materiis deceſſit*, &c. Rurſum occurrit eadem notione l. 36. tit. 1. leg. 22. ſed alia ſuperius in *Præſtare*.

¶ REPREHENSIBILITER, Male, perperam, ſic ut reprehendi mereatur. Rufinus in Apologia pro Origene: *Tertulliani libellum de Trinitate Reprehenſibiliter ſcriptum inſerentes*, Magis Latioe poſtea dixit: *Fidei, quæ à Tertulliano non recte ſcripta eſt.*

¶ REPRENSALIÆ, Idem quod *Repræſaliæ*. Gall. *Repreſailles*. Statuta Eccleſiarum Cadurc. Ruthen. & Tutel. apud Marten. tom. 4. Anecdot. col. 744. *Item, perſona ſingularis ipſo facto excommunicata eſt & univerſitas interdicta, quæ concedit Reprenſalias ſive marchas, id eſt, pignorationes fieri contra perſonas eccleſiaſticas, vel bona ipſorum, niſi conceſſionem hujuſmodi revocaverit infra menſem.* Eadem fere repetuntur ibid. col. 756.

¶ REPREYSALLIÆ, Eadem ſignificatione. Privilegia Studentibus in Studio Gratianopolitano conceſſa per Dalphinum ann. 1339. tom. 2 Hiſtor. Dalphin. pag. 412. col. 2. *Venientes ad dictum Studium, commorantes ibidem & recedentes ab ipſo, pro aliqua guerra, pignoratione ſeu Repreyſalliis, non poſſint capi, pignorari, vel quovis modo detineri.*

¶ REPRESSIVUS, Qui vim habet reprimendi. Petrus Bleſenſis Epiſt. 43. *Quia cum morbus in augmento eſt, nondum eſt purgatione utendum; uſus ſum Repreſſivis* (ſupple *remediis*) *oleumque violaceum ſuper cor & hepar & fronti ejus appoſui.*

¶ REPREYSSALLIÆ. Vide in *Reprenſaliæ*.

REPRIORARE, Ad priorem, ſeu priſtinum ſtatum reducere. Alvarus in Vita S. Eulogii Presb. & Mart. num. 10. *Fracta conſolidans, inuſitata reſtaurans, antiqua Repriorans, neglecta renovans.* Idem in Epiſt. ad eumdem S. Eulogium: *Repriorasti, mi domine, emolumenta priorum*, &c.

¶ REPRISA, Deductio ex proventibus alicujus prædii, pro ſolvendis penſitationibus, quibus obnoxium eſſe poteſt, quacumque ex cauſa. Charta an. 1289. apud Kennettum Antiquit. Ambroſden. pag. 314. *Capitale meſſuagium valet per annum cum tota incluſa 11. ſol. & non plus, ſalva Repriſa domorum & aliarum officinarum.* Charta Edwardi II. Regis Angl. an. 1308. apud Rymerum to. 3. p. 80. col. 1. *Totam terram noſtram Pontivi & Monſtrell. cum omnibus exitibus & proficuis de prædicta terra, ultra rationabiles Repriſas ejuſdem, provenientibus, quamdiu nobis placuerit, eidem Conſorti noſtræ, pro expenſis hujuſmodi, commendandam duximus & aſſignandam.* Alia Henrici VIII. ann. 1511. apud eumd. Rymer. to. 13. pag. 310. col. 2. *Concedimus prædictis nunc Abbati & Conventui & eorum ſucceſſoribus, quod ipſi terras, tenementa & redditus annui valoris quadraginta librarum, ultra Repriſas, quæ de nobis ſeu de quocumque alio tenentur in capite, adquirere ac aliis mediis & modis, quibus melius ſcierint, ſibi & ſucceſſoribus ſuis in ſuos proprios uſus pro perpetuo poſſidenda, optinere poſſint & valeant.* Vide Thomam *Blount* in Nomolexico v. *Repriſes*.

¶ REPRISALIÆ, *Repriſals*, vel *Repriſels*, ut habet Thomas *Blount* in Nomolexico, noſtris *Repreſailles*, idem quod *Repræſaliæ*, de quibus ſupra.

¶ REPROBABILIS, Reprobandus, rejiciendus, apud vet. Irenæi Interpretem lib. 4 c. 33. n. 1. novæ edit. & Johannem Sariſber. lib. 7 Policratici cap. 20.

¶ REPROBATICIUS, Idem quod *Reprobabilis*: Gloſſæ Lat. Græc. *Reprobaticius*, ἀποδοκιμαστικός. Adde Græco-Latinas.

¶ REPROBATIO, Rejectio, Hebr. 7 18. *Reprobatio quidem fit præcedentis mandati propter infirmitatem ejus & inutilitatem.* Tertullianus Apolog cap. 13. *Nec electio ſine Reprobatione.* Idem Adv. Judæos cap. 14. *Lapis offenſionis poſt Reprobationem adſumptus & ſublimatus.* Paſſim utuntur Scriptores Eccleſiaſtici pro *Prædeſtinatione reproborum ad mortem*, ut habet Iſidorus lib. 7 de Summo bono cap 7. noſtris *Reprobation*.

¶ REPROBATRIX, Quæ reprobat. *Diſciplina Reprobatrix ſuperbiæ*, Tertulliano libro 4. adv. Marcion. cap 36.

¶ REPROBUS, Rejectus, reprobatus. Gloſſæ Lat. Græc. & Græc. Lat *Reprobus*, ἀδόκιμος. Paſſim occurrit in Scripturis ſacris & apud Scriptores Eccleſiaſticos. *Reprobi nummi*, apud Ulpianum lib. 13. Dig. tit. 7. leg. 24. §. 1. *Reprobi teſtes*, quorum *teſtimonium invalidum eſſe debeat*, in Notitia judicati anno 843. Marcæ Hiſpan. col. 780 *Vox eorum nunquam funeſta & Reproba contra neminem audiatur*, in Charta Caſimiri Regis Poloniæ ann. 1335. apud Ludewig. tom. 5. Reliq. MSS. pag. 509.

¶ REPROCA, Ἐπίδοσις, ἡ μετὰ τὴν ἑορτήν, in Gloſſis Lat. Græc. & Gr. Lat. Vulcanius emendat *Repotia*, vel *Reciproca*. Martinius ſuſpicatur retinendum eſſe *Reproca*, quaſi *repetita*, ut *reprocari*, pro *reciprocari*.

REPROMISSA, Dos, quæ mulieri repromittitur, noſtris *Repriſe & conventions*. Statuta Venetor. an. 1242. lib. 1. cap. 31. *De breviariis mulierum vadimonium comprobandi de ſua Repromiſſa*, &c. Cap. 39. *Chartula, quam fecit aliquo mulier in poteſtate viri ſui, nulla ratione contra Repromiſſam ſuam, & dimiſſerias, quæ in ejuſdem viri ſui poteſtate devenerit, valeat.* Adde cap. 53. 61.

REPROMITTERE FIDELITATEM, in Capitulari 2. an. 805 cap. 9. & lib. 3. Capitul. cap. 8.

RE-

REPROPITIANTE, *Divina clementia.* Formula frequens in Chartis Ludovici Pii Imper. poſtquam à filiis regno dejectus, annis ſcilicet 833. & 834. illud rurſum reaſſumpſit, cum in iis, quæ id temporis præcedebant, ſeſe *divina ordinante providentia Imperatorem Auguſtum* inſeriberet. Id porro paſſim obſervare eſt in iis potiſſimum diplomatibus, quæ deſcribuntur in Vita Aldrici Epiſcopi Cenomanenſis num. 9. 10. & 11. quæ data ſunt ann. 18. Imperii, indict. 10. & 11. prioremque formulam præferunt: & num. 12. 33. 34. 37. 39. 40. &c. quæ data ſunt an. 23. & ſeqq.

¶ REPROPITIARE, Placare, propitiare. Tertullianus lib. 1. ad Nationes cap. 17. *Neque imagines Cæſarum Repropitiando, hoſtes populi nuncupamur.* Acta S. Ottonis, to. 1. Julii p. 456. *Hanc Repropitiationem, quæ hominibus Repropitias Patrem*, id eſt, Reconciliat. Hebr. 2. 17. *Ut miſericors fieret & fidelis Pontifex ad Deum, ut Repropitiaret delicta populi*, id eſt, Expiaret. *Repropitiori*, paſſive. Levit. 19. 22. *Orabit pro eo Sacerdos, & pro peccato ejus coram Domino, & Repropitiabitur ei, dimitteturque peccatum.* Rurſum occurrit 2. Reg. 21. 14. 3. Reg. 8. 39. Translatio S. Felicis Confeſſoris, to. 3. Concil. Hiſpan. pag 296. col. 1. *Dominus pro peccatis totius terræ offenſus, & vehementer iratus, clementer Repropitiabitur.*

REPROPITIATUS, Iterum propitius factus, pacatus, in Chronico Reicherſperg. an. 1177. [*Poſt multas tribulationes, multaque gravamina, quæ peccatis exigentibus perpeſſa eſt Eccleſia in illa nota dualitate, per annos fere viginti duos, tandem Repropitiote Domino facta eſt concordia.*] Salvianus lib. 7. *Hanc pro muneribus ſacris dederunt domino retributionem, ut in quantum eos beneficiis ad ſe illexerat ad Propitiandum, in tantum illi ab eo recederent.*

REPROVARE, pro *Reprobare*, quomodo *Reprouver* dicimus, in Legibus Luithprandi Regis Langobardorum tit. 5. §. 1.

¶ REPSUDERE. Gloſſæ Lat. Græc. & Græc. Lat. *Repſudit*, ὑπεπυρέταζεν. Martinio videtur legendum eſſe *Reincidit*, in febrem ſcilicet, quod quidam è recentioribus dixerint ὑποτροπιάζειν, pro ὑποτροπιάζειν, Recurrere.

REPTARE, Reptator, &c. Vide in *Rectum.*

¶ REPTEMPTUS, pro *Retentus*, Detentus. Judicium ann. 821. in Probat. novæ Hiſtor. Occitan. to. 1. c. 56 *Jacebat in lectulo ſuo.... ab ægritudine Repsemptus.*

REPTI. Papias: *Renones ſunt velamina humerorum ex pectore uſque ad umbilicum, atque tortis villis adeo hiſpida, ut imbrem reſpuant; quos vulgo Reptos vocant, eo quod longitudo villorum quaſi reptat.* [Ex Iſidoro lib. 19. Orig. cap. 23. ubi additur ex Saluſtio: *Germani intectum renonibus corpus tegunt.* Tum Iſidorus: *Dicti autem Renones a Rheno Germaniæ flumine, ubi iis frequenter utuntur.* Hæc utcumque probant *Repta* & *Reptem*, intelligi poſſe de hujuſmodi *Reptis*, utpote in uſu apud Moguntinos Rheni incolas.] Neſcio, an huc pertineat, quod habet Epiſtola Ethelberti Regis ad Bonifacium Archiepiſc. Moguntinum, 40. *Reverentiæ veſtræ direxit devotio mea... nonnulla munuſcula, id eſt caucum argenteum intus deauratum, penſantem libras tres & ſemis, & duo Repta.* Ibidem Ep 77. *Miſimus vobis parva xenia, id eſt Reptem ruptilem unam, &c.*

¶ REPTIVIDA Proles. Mabillon. ſæc. 3. Bened. part. 2. p. 125. ex Herkemperto & Leone Marſicano locum hunc refert: *Ille quidem* (Ratchiſus Rex Langobardorum) *cum filiis ad B. Benedicti cœnobium profectus eſt, ubi ſub artiſſima vitæ diſtrictione vitam finivit; uxor vero ejus Taxia nomine cum Reptivida prole ſua ſimiliter mutato habitu, &c.* Hic hæret vir oculatiſſimus. An nomen proprium virginis?

¶ REPUBERARE, Iterum vegetari. Sebaſtianus Peruſinus in Vita B. Columbæ Reatinæ, tom. 5. Maii pag. 345.* *Continebatur demum motor ipſa ... refloridam carnem Repuberaſſe & omnia membra repleri.* Haud ita abſimili notione Columella lib. 2. cap. 8. *Senectus nec reviviſcere nec Repubeſcere poteſt.*

¶ REPUBLICARE, Idem quod ſimplex Publicare. Litteræ Henrici IV. Regis Angl. an. 1412. apud Rymer. tom. 8. pag. 768. col. 1. *Intelleximus quod illi de partibus Flandriæ dictas treugas in ſingulis locis & placeis, quibus proclamari conſuevit, nuper Republicari & proclamari fecerunt.*

¶ REPUDIUM, Renunciatio, juris ſui ceſſio. Geſta Guidonis Epiſc. Cenoman. apud Mabillon. tom. 3. Analect. pag. 342. *Quidquid habebat in illo cimeterio nobis integre, quiete, in eleemoſyna dimiſit, conceſſit atque donavit, ejuſque Repudium in manu noſtra roboravit.*

¶ REPUERESCERE, pro *Repuraſcere*, ut eſt apud Tullium de Senectute cap. ult. Gloſſæ Lat. Græc. *Repuereſco*, πάλιν παῖς γίνομαι. Mox ante melius: *Repueraſco*, ἀνανηπιάζομαι.

¶ REPUGNACULUM, *Carcer equorum*, βαλβίς, in Gloſſis Lat. Græc. & Græc. Lat.

¶ REPUGNATOR, Qui repugnat, obſtitit. *Quaſi Repugnatore ceſſante*, apud Bedam libro 1. Hiſtor. cap. 17.

¶ REPULSATUS, Repulſus. Vita S. Francæ, to. 1. Aprilis pag. 384. *Fures Repulſati & extinctum eſt incendium oppoſitione Reliquiarum.*

¶ REPULSIO, pro *Repulſa*, minus probum videtur Voſſio lib. 3. de Vitiis ſerm. c. 42. legitur apud Valerium Maximum.

REPULSORIUM. Hegeſippus de Excidio urbis Hieroſol. lib. 3. cap. 5. de Antiochia: *Perſarum quondam caput, nunc Repulſorium.* i. munimentum, quo arcentur Perſæ à finibus Romanorum. [S. Ambroſius in Pſalmum 118. *Verbum enim Dei Repulſorium tædiorum eſt, quo ſomnus animæ, ſopor mentis excluditur.*]

¶ REPULSORIUS. *Repulſoriæ cohortes*, Quæ diſpoſitæ ſunt ad hoſtium incurſiones repellendas, apud Ammianum lib. 24. cap. 4. edit. Valeſii.

¶ REPUNCTARE, Iterum *punctare*, ſeu punctis diſtinguere. Vide *Punctare.*

REPURGIUM, *Purgatio*, κάθαρσις, in Gloſſ. Gr. Lat. MS. Editum *Repurgatio* habet. Occurrit in Lege 1. Cod. Th. de Aquæductu: *Ne circa res alias occupati Repurgium formarum facere non occurrant.* Joan. Sariſberienſis lib. 8. Policrat. cap. 20. *Aiunt enim quoniam ad Repurgium faciendum argenteos hamos & cophinos & ſcaphas habuerint.* [S Ambroſius in Epiſtola ad Theodoſium: *Non audiſti Imperator, quia cum juſſiſſet Julianus reparari Templum Hieroſolymis, divino, qui faciebant Repurgium, igne flagrarunt?*]

¶ REPUTANTES. Vide mox *Reputatio* 2.

¶ REPUTARE, Numerare Diploma Rudolphi Epiſc. Lovanſin. Legati Sedis Apoſt. ann. 1469. apud Ludewig. tom. 6. pag. 77. *Ad noſtram venit audientiam, pridem veſtræ Magnificentiæ pro liberatione præfati domini Venceslai ſerioſe laborantes, eum ſub obligatione ſex millium florenorum Ungaricalium de Reputando, ipſum liberaverunt.* Rurſum occurrit ibidem pag. ſeq. *Reputare* dixit Ulpianus pro *Computare*, Rationem ſupputare, putare, ut & *Reputatio*, pro *Computatio*, Gaius lib. 10 Dig. tit. 2 leg. 19.

¶ 1. REPUTATIO, Exiſtimatio, fama, Gall. *Reputation* Hiſtor. Cartuſienſis apud Mart. to. 6. Ampliſſ. Coll. c. 153. ad an. 1082. *Si denique homo tantæ dignitatis & famæ.... indubitanter damnatus eſt, quid nos miſeri homunculi ac nullius Reputationis facturi ſumus?*

¶ 2. RE-

Digitized by Google

¶ 2. REPUTATIO, Lamentatio mulierum, quæ ſuis cantibus luctuoſis in funeribus omnes ad lamentandum excitabant, hinc *Reputatrices* & *Reputantes* dictæ, quod defunctorum geſta *reputarent* ſeu enarrarent: de quibus jam ſupra dictum eſt, in voce *Cantatrices*. Conſtitutiones Frederici Regis Siciliæ cap. 101. *Quoniam Reputationes* (Reputationes) *cantus & ſoni, qui propter defunctos celebrantur, animos aſtantium convertunt in luctum, & movent eos quodammodo ad injuriam Creatoris, prohibemus Reputantes funeribus adeſſe, vel aliæ mulieres, quæ earum utuntur miniſterio, nec in domibus ſeu Eccleſiis, vel ſepulturis, vel alio quocumque loco, nec pulſentur circa funebria guideme, vel timpana, vel alio ſolita inſtrumenta, quæ ars magis ad gaudium, quam ad triſtitiam adinvenit, pœna unciarum auri quatuor mulctandis iis, qui eas admiſerint circa hoc, & ipſis* Reputatricibus *ſimiliter: quæ Reputatrices, ſi pœnam ſolvere propter paupertatem non poſſint, ne pœnalis prohibitio eludatur, fuſtibus cædantur per civitatem & terram, ubi prohibita tentaverunt.*

3. REPUTATIO, Idem quod *Reſpectus*, noſtris *Reſpit*, Mora, dilatio. Canones Hibern. lib. 33. cap. 4. *Sine Reputatione reddas debitum*, id eſt, nulla interjecta mora aut dilatione. In Fragm. S. Hilarii p. 55. *Reputamini & quieſcitis*, id eſt, *differtis*.

¶ REPUTATORIUS, Cujus magna *reputatio* ſeu fama eſt, noſtris *de Reputation*. Methodus reformationis Ordinis S. Benedicti in Auſtria, in Chronico Mellicenſi pag. 310. col. 1. *Monachi vero non volentes ſubire regulæ rigorem, omnes transferrentur, cum eorum tamen, quantum poſſibile eſſet, ſpontaneo conſenſu, ad alia monaſteria majora & Reputatoria.*

1. REQUESTA, Libellus ſupplex, Gall. *Requeſte*. Unde *Camera Requeſtarum*, in Parlamentis; [*Gentes*, vel *Magiſtri Requeſtarum Hoſpitii Regis*, Gall. *Maitre des Requetes de l'Hotel du Roi*, qui olim in aula commorabantur, ut libellos ſupplices reciperent Regi offerendos. Horum hodie munus exercent libellorum ſupplicum Magiſtri, quos nude *Maitres des Requetes* appellamus. De *Requeſtis Palatii* ſeu *Cameræ Requeſtarum* in Parlamentis, & de *Requeſtis hoſpitii* ſcripſit *Paſquier* libro 1. *des Recherches* cap. 3. De *Requeſtis civilibus, perſonalibus* & *hypothecariis*, Practicis noſtris *Requeſtes civiles, perſonelles* & *hypothecaires*, Raguellus & *de Lauriere* in Gloſſario Juris Gallici & alii paſſim Juriſconſulti. Interdum vox *Requeſta*, non libellum ſupplicam, ſed nudam petitionem ſignificat, ut in Charta Philippi Franc. Regis an. 1279. apud Rymer. tom. 2. pag. 135. *Ad Requeſtam Regis Franciæ*. Sic alibi non ſemel.]

2. REQUESTA, Species juris dominici, ſeu præſtationis. Pactum initum M. Maio an 1220. inter Abbatem S. Vedaſti Atrebat. & oppida Montis in Puella, Aventins, &c. *Li relief, les Requeſtes, li vendages des terres montent tant ſeulement à l'Abbè, & li Abbez a en ces viles ſes foroges, ſes cambages, ſon tonlieu, &c.*

☞ Hoc ipſum jus eſt, aut omnino ſimile, *Requeſtus* dictum to. 3. novæ Gall. Chriſt. col. 105. quod obeunte quolibet Abbate Criſpinianſi in Hannonia Dominis temporalibus de *Quievrechin* debebatur, quodque reſcindi procuravit Petrus II. Aimericus ejuſd. Cœnobii Abbas deſignatus an. 1597. ex quo patet ſpeciem fuiſſe *relevii* vel *rachati*: de quibus ſuis locis.

¶ 1. REQUESTUS, Idem quod *Requeſta* 1. Libellus ſupplex, poſtulatio. Exſtat apud Rymerum to. 7. p. 455. *Requeſtus generalis*, (an. 1385.) *de permittendo Ambaſſatores tranſire per regnu & loca in partibus tranſmarinis*. *Curia Requeſtuum*, vel potius *Requeſtuum*, memoratur in Ch. an. 1550. apud eumd. Rymer. to. 15. p. 206. & ipſa vox *Requeſtus* ruſum legitur in alia Ch. an. 1355. to. 5. p. 820. Vita S. Hoildis, to. 3. Aprilis p. 774. *Brachium à ſanctiſſimo corpore extractum ad Requeſtum illuſtriſſimæ dominæ Comitiſſæ.*

¶ 2. REQUESTUS, Species *relevii*. Vide ſupra *Requeſta* 2.

¶ 3. REQUESTUS, Inquiſitio, requiſitio, Gallice *Enquete*. Vide *Requiſtum*.

¶ REQUIARE, Quietum reddere, reprimere. Gloſſæ Lat. Græc. *Requio*, καταπαύω. Aliæ Gr. Lat. Καταπαύω, *Requio*, *compeſco*.

REQUIES. Eigil in Vita S. Sturmii Abbatis Fuldenſis n. 20. *Super ſepulchrum vero beati Martyris Bonifacii auro argentoque compoſitam compoſuit arcam, quam ſolemus Requiem appellare, quam, ut tunc mores erat, pulchro opere condidit, quæ uſque hodie ſuper tumulum ipſius Chriſti Martyris cum altari aureo perſeverat.* Ubi ſorte legendum *Repom*. Vide *Repa*.

☞ Retinendum eſſe *Requiem* ſuadere videtur Chronicon Laureshamenſe inter Vindemias Litar. Friderici *Schannat* pag. 37. Kalend. Octobris: *Richbodonis Archiepiſcopi & Abbatis. Hic primus clauſtrum noſtrum muris circumdans, & dormitorium cum Eccleſia triplici ante ipſam fundans, cancella hinc inde circa* Requiem *auro & argento mirificavit, pavimentumque ſublimant coram altari decoravit.* Neque mendum in mox laudato Eigilis loco ſuſpicatur Mabillonius ſæc. 3. Benedict. part. 2. pag 282. imo ex eo fonte derivatum ipſi videtur Gallicum vocabulum *Poiſle*, quaſi dicas *Pauſationem* ſeu *Requiem*, ad ſignificandas honorarias umbellas, quæ Magnatum tumulis imponuntur. Et quidem, inquit, veriſimillimum eſt, ciboria, *repas*, fredas antiquorum, ſeu ædiculas quatuor columnis nixas, nonnunquam ex panno aureo aliiſque id genus textis compoſitas fuiſſe: quo ſpectat Beda lib. 3 cap. 11. ubi de S. Oſwaldi Regis Merciorum agens reliquiis, *vexillum*, inquit, *ejus ſuper tumbam auro & purpura compoſitum appoſuerunt*. Vide *Ciborium*.

REQUIEM, Miſſa pro defunctis, cujus introitus eſt *Requiem æternam*, &c. Poeta infimi ævi MS.

Nulli quando facit Requiem dat oſcula pacis,
Tale ſepulturam notat, & officium tridnanum.

¶ REQUIES, Altare. Ch. Waldonis Epiſc. Friſing. apud *Meichelbeck* to. 2. Hiſt. Friſing pag 427. *Iſti ſunt qui coram Requiem S. Mariæ, ſunctique Corbiniani & audierunt & viderunt.* Obſervat Cl. Editor hunc loquendi modum Boiis ſimplicioribus etiamnum eſſe uſitatum, *Hier raſtet S. Martin*.

¶ REQUIES, in Concilio Mexicano an. 1585. cap. 7. & 8. to. 4. Concil. Hiſpan. p. 406. & ſeq. dicuntur feriæ Canonicis aliiſve Beneficiatis conceſſæ, quibus iis licet per certum anni tempus ab officiis divinis abeſſe, ut ſuis negotiis operam dent, vel animum reficiant liberali oblectatione, noſtris vulgo *Vacances*.

REQUIES SOLIS, Occaſus. Statuta Gildæ Scoticæ capit. 44. *Nec portet dicta bona empta de navi ante ortum ſolis; ſed ab ortu ſolis uſque ad declinationem ſive* Requiem *ſolis*.

REQUIES DOMINICI CORPORIS. Vide *Sabbatum*.

REQUIETIO. Flodoardus lib. 4. Hiſt. Rem. cap. 52. *Suorum corporum gratum perciperent Requietionem*. Anaſtaſius Bibl. in Hiſtor. Eccleſ. *Requietione refertus*: ubi Theophanes, ἐν ἀναπαύσει habet. [Commentarius de Tranſlatione S. Jacobi Apoſtoli to. 3. Concil. Hiſpan. p. 121. col. 1. *Senarius numerus in ſacris Scripturis ærumnas & fluctuationes hujus ſæculi crebro ſignat, ſeptimum vero ſacra pagina Requietioni donat.* Sic Levit. capp. 16. 23. 25. &c.] Vide mox *Requietorium*. [Le Roman *d'Athis* MS.

Et cils deſirent moult la nuit,
Que chaſcun die à ſon Requoy

A ſoy-

Digitized by Google

A ſay-meſmes ſon ennoy.]

REQUIETORIUM, Tumulus, ſepulcrum: *Sedes Requietionis*, apud Hugonem Flaviniac. in Chron. pag. 93. *Locus Requietionis*, in Vita S. Anſtrudis cap. 36. Ita apud Flodoardum lib. 4. capit. 55. *Corporis Requietio*. Vetus Inſcriptio: P. *Scantius Phileius fecit ſibi & Scantr Nice lib. Requietorium*. Alia: *Requietorium amici bene facere ſemper ſtudioſus*. Alia Inſcriptio Sabariæ in Pannonia à Lazio edita: *Hic poſitus eſt Florentinus infans, qui vixit annos ſeptem & Requiem accepit in Deo Patre noſtro & Chriſto ejus*. [Alia apud Gruterum 1030. 8. *Sibi & conjugi kariſſimæ Requietorium fecit*.] Vetus Epitaphium:

Hic jacet æterna filius in Requie.

Aliud apud Ambroſium Moralem l. 11. c. 41. *Litorius famulus Dei vixit annos plus minus* LXXV. *Requievit in pace* VIII. *Kal. Julias æra* D.XXXXVIII. Aliud c. 69. *Severus Preſbyter famulus Chriſti vixit ann.* LV. *Requievit in pace Domini* XI. *Kal. Novembris æra* DCXXII. Adde c. 53. Cicero 1. Tuſcul. quæſt. ex veteri Poeta:

Neque ſepulchrum quod recipiat habeat portum corporis.
Ubi remiſſa vita corpus Requieſcat à malis.

Lactantius lib. de Mortibus Perſecutor. n. 24. *Atque ita in lecto ſuo Requiem vitæ, ſicut optabat, accepit*. Senator l. 6. Ep. 18 *Defunctorum ſanctam Quietem dixit* In lege 8. Cod. Theod. de Indulg. crimin. ſepulcrorum violatores dicuntur, *quieſcere ſepultos non ſinunt*.

¶ REQUILITIA, Glycyrriza, Gall. *Regliſſe*, Ital. *Regolitia* & *Rigolitia*. Statuta Riperiæ fol. 3. v. c. 12. *De qualibet ſoma ſpeciariæ groſſæ penſium vigiati; videlicet comini, galete, avæ paſſæ, dactilorum, Requilitiæ, ficorum ſiccorum*, &c.

¶ REQUIRENTIA, Requiſitio, Gall. *Recherche*. Vita B. Caroli Boni Comitis Flandriæ, to. 1. Martii pag. 193. lin. ult. *Ceterum rumor & Requirentia univerſorum perſequebatur fugientem, ut nullatenus lateret, quin ſtatim veritatem reſciirent*.

1. REQUIRERE, Aliquem aggredi, quomodo Galli dicimus, *Demander quelque choſe à quelqu'un*. Uſatici Barcinonenſes MSS. cap. 64. *Neque per illorum ſevum illis relictam gaaytent perſonas eorum, nec encalcent, nec Requirant, nec vulnerent, nec capiant, nec captos teneant*. Cap 121. *Si quis cum alio iverit vel fuerit in via ſive in domo, ſive in agro, ſeu in alio quovis loco, ſi aliquis eum Requiſierit, vel aliquid de ſuo ei tollere voluerit, adjuvet inde eum prout melius poſſit ſine engan contra cunctos*, &c. [Vide *Requirimentum*.]

¶ 2. REQUIRERE, in ſacris Scripturis, Ulciſci, vindicare, rationem repoſcere, repetere. Gen 9. 5 *Sanguinem enim animarum veſtrarum Requiram de manu cunctarum beſtiarum: & de manu hominis, de manu viri & fratris ejus, Requiram animam hominis*. Ibidem 43. 9. *Ego ſuſcipio puerum: de manu mea Require illum. Niſi reduxero & reddidero eum tibi, ero peccati reus in te omni tempore*. Adde Deuter. 23. 21. 1. Reg 20. 15. &c.

¶ 3. REQUIRERE, Inviſere. Homilia Gennadii libris adjecta ab Elmenhorſtio pag. 52. *Infirmos viſitate, mortuos ſepelite, in carcere poſitos Requirite, & de bonis veſtris miniſtrate*.

¶ REQUIRIMENTUM, Aggreſſio, ni fallor, abs *Requirere* 1. Sententia Vicecomitiſſæ Carcaſſon. an circiter 1080. è Bibl. Colbertina: *Qui ad malefactam fuerit ipſam contumeliam & Requirimentum, quod fecit uxor Bernardi de Aviciano ad ſuam corpus in ipſo die, quo accepit ipſum caſtellum, Bernardus de Aviciano debet complere judicium*. Hiſpanis *Requerimiento* eſt Inquiſitio, requiſitio.

REQUISITI, Magiſtri precum, Bonfinio: *Referendarii*, qui preces & poſtulata referebant ad Principem. Magiſter Rogerius de Deſtructione Hungariæ, cap. 6. *Nam Cancellarii, ut dicebant, pro eo, quod niſi per ipſos Requiſitos Regi loqui poterant, deprimebant & ſublevabant aliquos*, &c.

¶ REQUISITIO, Exactio, tributum quod requiritur ſeu exigitur. Præceptum Chlotarii Franc. Regis ann. 537. inter Inſtrum. novæ Gall. Chriſt. tom 4. col. 127. *Nullaſque Requiſitiones nec nos; nec publici judices ab ipſo loco vel a dominis ejuſdem monaſterii requiramus*. Vide *Queſta*.

¶ REQUISITIONUM CAMERA, Eadem quæ *Requeſtarum*, apud Thomam *Blount* in Nomolexico, v. *Requeſts*. Vide *Requeſta* 1.

¶ REQUISITORIÆ LITERÆ. Vide ſupra *Recaptivatoriæ literæ*.

REQUISTUM, Requiſitio, Gall. *Requeſte*, [vel potius *Enqueſte*, Inquiſitio.] Vetus Notitia Judicati apud Perardum in Burgund. pag. 33. *Venerunt Leudo Epiſcopus & Adelardus Comes Miſſi Dominici in Comitatu Auguſtodunenſe, ... & fecerunt ibi venire ipſos pagenſes nobiliores .... per bannum Regis, & fecerunt Requiſtum inter Wlfaldam Epiſcopum & Hercardum Comitem, per illos, quem Wlfadus ibi denominavit*. [In MS habetur *Requeſtum*, quod magis placet à recto *Requeſtus*. Vide in hac voce.]

¶ RERA, Βαίκουσιν, in Gloſſis Lat. Græc & Gr. Lat. Martinius emendat, *Rica*, καίκουσιν, niſi corruptum eſt ex *oraria*, quibus ſcilicet os obvelabatur. Lucil. Sat. lib. 2. jungit:

Ricini aurati, rice, oraria, mitræ.

Vide *Repa* & *Repia*.

¶ RERAGIUM, Reliqua, vetera nomina non ſolutarum penſionum, Gall. *Arrerages*. Teſtamentum Johannis de Luxemburgo & uxoris ejus ann. 1373. apud Acherium tom. 9. Spicil. pag. 287. *Decrevimus de pecunia pendentium ſive Reragiorum terræ Enguineri & Beilirevilleri ac Comitatus Brennæ dictis teſtatori & teſtatrici ſpectantibus, expendere vel expendi facere præfata ſex millia ducatorum in ædificationem capellæ ſupradictæ*, &c. Formulare Anglic, Thomæ *Madox* pag. 82. *Et quia nobis in Reragio idem Osbernus Perſona in* VI. *marcis &* V. *ſol. tenebatur, ita convenit inter N Ballivum Abbatis Sagienſis & Oſbernum Perſonam, quod in Paſcha ſequenti ſolvet de Reragio unam marcam, & in feſto S. Michaelis proximo ſequenti unam marcam*, &c. Vide *Areragium*.

¶ REREGARDA, Jus cuſtodiæ competens homini ligio aut vaſſallo nomine domini ſui ſuperioris, Inquiſitiones factæ in loco Oyſentii tom. 1. Hiſt. Dalphin. p. 20 *Dominus Hugo Ricardi eſt homo ligius Comitis & .... tenet tres partes Reregardæ totius Oyſentii, & debet inde placitum ad miſericordiam, ut ſupra: & quando feudarii tenent placita, qui ea debent tenere bis in quolibet anno, debet eſſe præſens loco domini Comitis & cavere ne ipſi feudarii graveut homines domini Comitis; & tunc debet habere cibum ſuum cum uno ſcutifero ſuper dictis hominibus rationabiliter, vel levare à quolibet manſo decem & octo denarios pro dicto cibo*, &c. Vide Commentationes Cl. Hiſtoriographi ibid. pag. 7. & infra voces *Retrogarda* 2. & *Warda*.

¶ RERULA, Res parva. Vide *Recula*.

¶ RES, Menſuræ ſpecies, eadem quæ *Sextarium*. Adæquationes menſurarum è MS Sangerm. f. VII. 1. *ſextar.* (apud S. Quintinum) *facit* 1. *Rex*. Et mox infra: XVI. *ſextar.* (Peronæ) *vel* XVI. *Rex faciunt modium*. Hinc emendandum paulo poſt: II. *maincos* (Calviaci ſeu Calniaci) *vel* II. *Res faciunt ſextarium*. Legendum enim, *vel* 1. *Res* &c. In nonnullis Belgii locis Re vel Rez etiamnum vocant menſuram continentem duos modios

ſeu

Digitized by Google

ſeu *boiſſellos* ibidem *meller* nuncupatos. Vide *Raſa* 2. *Raſeria*; *Raſum* 1. & mox *Reſa*.

¶ RES RELIGIOSÆ, Sepultra. Vide *Religioſus locus* in *Religio*.

¶ RES SOLI, *eſt* Res *immobilis*, in veteri Gloſſario juris utriuſque.

1 RESA, Menſuræ frumentariæ ſpecies, [f. eadem quæ mox Res.] Tabularium Abſieoſe: *Quibus adhuc largitus eſt unam Reſam avenæ, & dimidiam gallinam, quam habebat de terra, &c.* Idem videtur quod *Raſeria*, de qua voce ſupra. Vide *Reiſa*.

¶ 2. RESA, Idem quod infra *Rieſa*, Terra *reſes*, relicta, inculta. Ch. Raynaldi Rem. Archiepiſc. an. 1132. inter Moonumenta ſacræ antiq. to. 2. p. 12. *Quidquid infra præſcriptas metas omnimodis continetur, in ſylva, terra, aqua, pratis & Reſa, ſicut libere tenebant .... gratanter Eccleſiæ de Gland conceſſerunt.*

¶ RESACERDOTARE, Sacerdotem ſeu Epiſcopum reſtitoere, in Præfatione D. Dionyſii Sammarthani ad tomum 1 novæ Gall. Chriſt. & in Admonitione ad calcem ejuſdem tomi.

¶ RESAICIRE, In alicujus rei poſſeſſionem iterum mittere, reſtituere. Epiſtola S. Anſelmi Cantuar. Archiep. ad Henricum Angl. Regem lib. 3. Epiſt. 109. *De archiepiſcopatu meo me Reſarciviſtis*. Legendum eſt *Reſaciviſtis*, ut vult Voſſius lib. 2. de Vitiis ſerm. cap. 25. quod malim; altera tamen lectio ferri poteſt, & eodem redit.

¶ RESAISIRE, Iterum *ſaiſire*, occupare, Gall. *Reſaiſir*. Vide *Reſſaiſiare* & *Saiſire*.

¶ RESAISITIO, Reſtitutio, reditus io poſſeſſionem. Vita S. Anſelmi Cantuar. tom. 2. Aprilis p. 935. *Litteras ſuas Regi angliæ, pro ſuarum rerum Reſaiſitione direxerat.*

¶ RESAISITURA, Eadem ſignificatione, in Charta Lugdun. an. 1298.

¶ RESAISITUS CREDITOR, Qui per *ſaiſiniam* hypothecam, quam habebat io bonis debitoris, mutavit in jus dominii & inveſtituræ bonorum ejus. Ita Nomenclator idiotiſmi Leodienſis ad calcem Obſervat. Caroli Meani in jus civile Leodienſium.

¶ RESALE, Species menſuræ frumentariæ, f. eadem quæ *Reſa*. Statuta Capituli Tull. ann 1497. cap. de Præpoſitis: *Percipit adhuc ſuper qualibet decima, communem valorem quadraginta Reſalium excedente, duo Reſalia bladi frumenti; ſi ſubtus quadraginta, unum*. Vide *Raſeria*.

RESALVARE, Salvam rem præſtare, *Garentir*. Placitum ann. 877. in Tabulario Caſaurienſi: *In eo modo ut menſuremus ipſas res; & ſi plus nobis exinde evenire debet, nobis adimpleatis in ſupradictis villis, dum uſque ipſam tertiam partem adimpleatis. Et ſi plus fuerit de ipſa re, quam nos dicimus, nos nobis Reſalvamus de ipſa re, dum vos ipſas duas portiones habeatis.*

¶ RESARCIARE, pro Reſarcire, reſtituere. Adviſamenta Curiæ Eccl. Brioc. Mſs. *Executio non fiat ante ſolis ortum, nec poſt ſolis occaſum; quæ ſi fiat, executor expenſas Reſarciare teneatur.*

¶ RESARCINACIO, Τπορραφή, in Gloſſis Lat. Gr. Aliæ Gr. Lat. Τπορραφή, *Plicatura, Reſarcinacio, Subſutio*.

¶ RESAXIRE, Idem quod *Reſaiſire*, Rem alias poſſeſſam recuperare. Chronicon Senon. cap. 21. ad an. 1202. *Rex vero Fridericus, audita morte Friderici Ducis, villam de Rotſem, quam ei in pignore dederat, ſibi Reſaxivit.*

¶ RESAYSIARE, Idem quod *Reſaiſire* & *Reſaxire*. Formulare Anglic. Thomæ *Madox* pag. 259. *Sub pœna Reſayſiandi totam præfatam virgatam terræ ... in manus heredum meorum, ſi Abbas ... præfatæ aſſignationi meæ aliquo tempore contraire præſumpſerit.*

¶ RESCACTUM, Gall. *Rachat*. Vide *Reſcattum*.

¶ RESCALDARE, ab Italico *Riſcaldare*, Gall. *Rechauffer*, Rurſum calefacere. Johannis de Bazano Chronicon Mutin. apud Murator. tom. 15. col. 597. *Et ita non potuerunt ſiccari frumenta vel blava, & ita ſe Reſcaldaverunt in granariis*, id eſt, calefacta ſunt & fermentata.

¶ RESCATTUM, RESCACTUM, ab Italico *Riſcatto*. Gall. *Rachat*, Redemtio. Chronicon Dominici de Gravina, apud Murator. tomo 12. col. 597. *Circa Reſcattum captivorum miſerorum continue intendebant*. Ibid. col. 607. *Pro ſuo Reſcatto ſolverat uncias* cxx. Rurſus col. 669. *Solviſſet nobis pro ſuo Reſcacto florenos quingentos.*

¶ RESCELLA, Parva res. Vide *Recula*.

¶ RESCISIO. Literæ Hugonis Archiep. Rotomag. ad Ademarum Abb. S. Tyberii an. 1134. in Probat. novæ Hiſt. Occitan. tom. 2. col. 475. *Hanc Reſciſionem, eodem R. Agathenſi Epiſcopo atteſtante ſic factam, nos, & nobiſcum ſic aſſidentes ſupranominati Archiepiſcopi & Apoſtolicæ ſedis Legati & Epiſcopi, & quamplures autentici & religioſi viri approbamus, &c.* Sed omnino legendum puto *Reſtitutionem*; hic enim agitur de *reſtitutione Eccleſiæ de Becianis B. Tyberii Monaſterio adjudicata* in Concilio Montiſpeſſulano ejuſdem anni, quod hiſce Literis præmittitur ibid. col. 474.

RESCLAUSA. Concilium Avenionenſe an. 1326. can. 11. *Molendina, piſcarias, paſquerias, ſive Reſclauſas, &c.* Ita editio Gaſſendi, non *Reclauſas*, ut nova editio Conciliorum. [Ch. an. 1158 apud Stephanot. to. 8. Fragm. Mſs. pag. 59. *Concedimus præfatæ canonicæ* (Narbonenſi) *decimam omnium piſcium, quos veſtri homines ... apprehenderint ... in aqualibus molendinorum ipſius pontis, ſive in ipſa Reſclauſa epiſcopali, nec non & in mari ſive in ſtagnis, ſeu in fluminibus atque paludibus.* Recognitio ann. 1263. ex Schedis Præſidis *de Mazaugues*: *Recognoſco me... ad feudum francum & liberum tenere ... Reſclauſam, quæ dicitur Bozal & piſſagium de Barbegal, &c.* Sæpius occurrit in Tranſactione an. 1515. ex iiſdem Schedis; ubique pro loco ubi concluduntur aquæ. Provincialibus *Reſclauſo*, Gallis *Ecluſe*. Vide *Excluſa*.]

¶ RESCLOSARIA, Idem quod *Reſclauſa*. Ch. an. 1160. Marcæ Hiſpan col. 1329. *Supradictum quoque honorem...cum aquis, cum pratis & paſcuis, cum molinariis & rege & caputrego, cum Recloſariis ... damus, &c.*

¶ RESCLUM, f. Fenum autumnale, Gall. *Regain*. Concordia Roberti Abb. *de Monberolf* cum Conſtantino de Condamina, apud Baluzium Hiſtor. Tutel. col. 435. *In prato paſcuam unius equi uſque medio Madio & Reſclum ipſius, panicium & rabas de terra de Aquina, & geneſtos cum ſulgeria, &c.*

¶ RESCONSA, RESCOSSA, &c. Vide *Reſcuſſa*.

¶ RESCRIBENDARII, Laurentio in Amalthea, *Qui taxant ſcribarum mercedes*, ex Hugone *Summiſtæ Apoſtolici, qui differunt, quid à ſecretariis oporteat regiſtrari*, ex Scribanio.

¶ RESCRIPTIO, Idem quod mox *Reſcriptum*. Lex 8. libri 1. Dig. tit. 18. *Sæpe audivi Cæſarem dicentem hac Reſcriptione, &c.* Lex 9 ibidem: *Generaliter quotiens Princeps ad Præſides provinciarum remittit negotia per Reſcriptiones, &c.* Alias *Reſcriptio*, noſtris *Reſcription*. Mandatum eſt ſcriptum, quo quis villico ſuo, vel publicano, aut debitori, abſeotive negotiorum procuratori mandat, ut certam pecuniæ ſummam numeret hujuſcemodi ſchedæ latori.

¶ RESCRIPTOR, Qui ſcribit Imperatorum *reſcripta*, ſi recte puto. De Exſilio S. Martini PP. apud Anaſtaſium in Collectaneis pag. 97. *Dirigitur ab Imperatore ad Diomedis cuſtodiam ad magnanimum Papam Demoſthenes Reſcriptor, &c.*

¶ RES-

¶ RESCRIPTUM, Scriptum, quo ſummi Pontifices aut Imperatores reſpondent conſulentibus, Gall. *Reſerit*. Ulpianus l.49. Dig. leg.1. §. 1. *Quæſitum eſt, an adverſus Reſcriptum Principis provocari poſſit, forte ſi quis Præſes provinciæ, vel quis alius conſuluerit, & ad conſultationem ejus fuerit Reſcriptum... de qua re exſtat Reſcriptum divi Pii... quo oſtenditur provocari oportere*, &c. Uſurparunt Tacitus & alii recentiores. Romanorum Pontificum *Reſcripta* ſpecies ſunt *Bullarum* vel *Monitoriorum*, quæ vulgo hiſce verbis incipiunt: *Significavit nobis dilectus filius*, &c. Hæc locum non habent in Gallia, & ſi Libertatibus noſtris adverſentur, declarantur abuſiva. *Reſcriptum Apoſtolicum*, in Sententia an. 1495. 25. Aug. è Tabulario Monaſterii de Bono-Nuncio Rotomagenſ. & alibi. De *Reſcriptis* conſuli poteſt Antonius *Schulting* in ſuis Diſſertationibus.

¶ RESCUERE, Adjuvare, ſervare, liberare, Angl. *to Reſcue*, Gall. alias *Reſcorre*. Literæ Henrici IV. Regis Angl. an. 1412. apud Rymer. to. 8 p. 723. col. 1: *Sic quod apud dictam villam de Berne morari non audebant* (Mercatores Anglici) *ſet ab inde in ſalvationem vitæ ſuæ tranſierunt, uſque ad tempus, quo Rex Daciæ, conſideratione quarelæ dictorum mercatorum Anglicorum ſibi in ea parte factæ, miſit certos officiarios & miniſtros ſuos apud Berne, ad Reſcuendum dictos mercatores Anglicos contra illos de ſocietate de hanſa, & ad faciendum & ordinandum jus & juſtitiam eiſdem mercatoribus Anglicis*. Guillelmi Tyrii Hiſtor. Belli ſacri continuata, apud Marten. to. 5. Collect. Ampliſſ. col. 744. *Li Alemans & li enfans du Roi d'Arragon virent la bataille devant eux, & vodrent aller Reſcorre ceux qui ſe combattoient*. Expugnatio urbis Conſtantinopolitanæ an. 1453. apud eumd. Marten. to. 1. Anecd. col. 1823. *Si l'armée de Veniſe, que menoit meſſire Jehan Lordono, fuſt arrivée à Conſtantinople ung jour avant fuſt prinſe, certes il n'y a nul doubte, que la ville n'euſt eté Recouſſe*. Vide *Reſcuſſire* mox in *Reſcuſſa* & *Reſtituere* ſuo loco.

☞ Hinc forte ducenda eſt vox *Reſtaire*, ſeu *Reſcaire*, ut lubentius legerem, quæ pro auxilium occurrit in Pacto an. 1379. apud Lobinell. to. 2. Hiſt. Britan. col. 598. *Adoncque ledit Duc ovecque ſeſdites gens & autres, qu'il purra avoir, ſera tenu en bonne foy & à ſon loail poair, durant le temps ſuſdits, de donner Reſtaire à ladite cité de Bourdeaux, & autres citez, chaſtels, villes & forterecces ainſi aſſiegées*, &c.

RESCULA, Res parvi momenti. Vide *Recula*.

¶ RESCULPERE, Reducere, antiquam formam quaſi ſculpendo revocare, renovare. Tertullianus de Jejunio c. 5. *Populus primi hominis Reſculpſerat crimen*. Prudentius in Præfat. Pſychomach. v. 51.

Quam (lineam) *noſtra recto vita Reſculpat pede*.

Barthius in Gloſſario ex Guiberti Hiſtor. Palæſt. apud Ludewig. tom. 3. Reliq. MSS. p. 474. *Reſculpens, in exemplum producens*.

¶ RESCUSITUS. Vide mox in *Reſcuſſa*.

RESCUSSA, Rescussio, Rescussus, Recuperatio, *Reſcouſſe*, quod qui rem recuperat, poſt eum recurrat, qui hanc aufert. Matthæus Paris in Reſponſionibus Mag. Laurentii de S. Albano pro Comite Cantiæ: *Qui quando ad Reſcuſſionem terrarum illarum mittere debuerat theſaurum & denarios, miſit barillos lapidibus & ſablone impletos*, [Chron. Angl. Thomæ *Otterbourne* p. 147. *Eodem anno* (1372.) *Comes de Penbrok, eundo per mare ad Reſcuſſum villæ de Roebel*, &c. Occurrit rurſum infra.]

¶ RESCOSSA, Eadem notione. Charta Brivatenſis an. 1365. *Applicavit eſmendam, quia fecerat Reſcoſſam de quatuor caſeis*. Chron. Andreæ Danduli apud Murat. to. 12. col. 450. *Receſſit cum feliciſſimo 34. galearum exſtolco à portu S. Nicolai die 23. Decemb. anno 1379. commiſſis ad Reſcoſſam ſexdecim galeis ſubtilibus eo dicto numero præfatis nobilibus Thadæo Juſtiniano & Victori Piſano*. *Riſcoſſa* dicunt Itali eodem ſignificatu. Vide ſupra *Recuſſa*.

¶ RECOUSSA, Eodem intellectu. Memoriale Cameræ Comput. Pariſ. an. 1362. fol. 54. *Recouſſam vadiorum ſervienti regio factam, qui per modum juſtitiæ ceperat certa vadia*.

RESCUSSUS, Anglicis practicis, eſt tumultuoſa & violenta ereptio *areſtati*, ſeu capti, è manibus ejus, qui licite eumdem cepit, aut *areſtavit*: apud Cowellum l. 2. Inſtit. Jur. Angl. tit 18. §. 14. & Raſtallum verbo *Reſcous*. Will. Thorn. an. 1332. *Et nota, quod expendium per ſuggeſtionem Archiepiſcopi pro Reſcuſſu facto de eodem Petro*, &c. Vide Conſuetudinem Pictavenſem art. 15. & Raguellum voce *Reſcouſſe*.

Ita ſi quis in prælio ab hoſtibus captus abduceretur, continuo inclamabatur is clamor militaris, qui inde *à la recouſſe* dicebatur, quod omnes ſtatim ad eum recipiendum confluerent, apud Froiſſartem 1. vol. c. 151. 212. 2. vol. c. 162. 3. vol. c. 15. Jacobus Hemricurtius c. 49. *Sor ces dois fuit ly Chapelois & ly cry merveilheuz, tant à l'aſſaut, com al Reſcoſſe*, &c. Le Roman *de Garin* MS.

Bien à li Dus ſon convent accomplis,
A la Reſcouſſe del valet Fromondin.

Alibi:

A la Reſcouſe vel valet Mauvoiſin,
Poignent enſemble & Girbert & Gerin.

Guillelmus *Guiart* MS. in Philippo Pulcro:

A la Reſquouſſe au gentil Comte,
Que plenté d'Alemans ſeurmonte,
De lui retenir envieuſe,
Fut la criée merveilleuſe.

RESCUSSUS, ſeu *Reſcous*, Littletoni ſect. 237. una eſt ex tribus cauſis diſſaiſinæ *de Rente ſervice*: ubi ſic deſcribitur. *Reſcous eſt, quant le Seignior en la terre tenus de lui deſtreine pur ſa rent arere, ſi le diſtres de lui ſoit Reſcous: ou ſi le Seignior vient ſur la terre, & voile diſtreiner, & le tenant, ou autel home ne lui voile ſuffer*, &c. [Vide Nomolexicon Thomæ *Blount* in voce *Reſcous*.]

¶ RESCUSSOR, Qui facit *reſcuſſum*, in eodem Thomæ *Blount* Nomolexico.

RECOUSSE D'HERITAGE, in Conſuetudinibus noſtris municipalibus aliquot, ut Angeriacenſi art. 42. Turonenſi art. 185. Andegavenſi, &c. quod aliæ *Retrais lignages* vocant, facultas data agnatis recuperandi prædia ab aliis agnatis vendita extraneis. Charta Joannis Comitis Cabilonenſis an. 1276. in Hiſt. Reomaenſi: *Et nos devant dis Jehans euſſient ladite terre Reſcoſſe por devant grè de ligneige*, &c. Philippus *de Beaumanoir* c. 59. ait, in quinto gradu omnem agnationem finiri, *fors en Recouſſe d'eritage, car encore le peut on Reſcorre duſques el ſeptiéme degrè par reſon de lignage*. Et c. 62. *Les cas, qui naiſſent des Reſcouſſes d'eritages, doivent eſtre exceptez de gages*, &c.

RESCUSSA, RESCOUSSA, Aggreſſio, violentia, vis alicui illata, ſic dicta, quod recuperationes non ſine vi aliqua fiant. Regeſtum Magnorum dierum Trecenſ. ann. 1285. fol. 24. *Pro inſulta & Reſcouſſa factis gentibus D. Regis*. Alibi: *Pro inobedientiis, Reſcouſſis, injuriis*, &c. An. 1297. *Super injuriis, violentiis, Reſcuſſis ſibi illatis*. Regeſtum Conſtabulariæ Burdegal. fol. 153. *Faciendo Reſcuſſas gentibus D. Regis Franciæ, & eos verberando, capiendo*, &c. Charta Beatricis Abbatiſſæ B. Mariæ Sueſſion. ann. 1231. *Et ſi forte contingat, quod aliquis Reſcuſſionem faciat, & Scabinus hoc teſtificetur emendare debet. per 7. ſol.* &c.

¶ RESCONSA, perperam pro *Reſcouſa* vel *Reſcouſſa*. Literæ Philippi Franc. Regis an. 1290. apud Marten.

Digitized by Google

en.to.1. Anecd.col.1234. *Reſcouſas vero & injurias fa-ctas per gentes ſuas ſervientibus noſtris, ut dicebant, emendavit nobis ad noſtræ libitum voluntatis.* Alia ejuſd. Regia an.1307. apud Meneſter. in Probat. Hiſt. Lugdun. p. 42. col. 1. *Si vero fiat aliqua injuria vel* Reſcouſſa *le-vatoribus emolumentorum in concordia hujuſmodi con-tentorum, vel ſervientibus ſeu miniſtris nunciis, &c.*

Rescostaria, Eadem notione. Statutum Toloſanum an.1207. apud Catellum p.230. *Fecerunt tale ſta-bilimentum, quod omnia maleſacta, quæ hominibus vel feminis hujus villæ Toloſæ facta fuerint habitantibus in urbe vel ſuburbio, videlicet quæ maleſacta dicuntur Re-ſcoſtarias, emendentur Conſulum cognitione.*

¶ Rescussire, Idem quod *Reſcuere*, Succurre-re, liberare. Litteræ Edwardi II. Regis Angl. ann. 1314. *De peditibus ad Reſcuſſum*, id eſt, auxilium, *caſtri de Stryvelin à Scotis obſeſſi properare faciendis*, apud Rymer. tom. 3. pag. 381. *Ita quod ſint apud Werk die Lunæ, videlicet decimo die Junii proximo futuro, ar-mis competentibus bene muniti, ac prompti ac parati ad proficiſcendum exinde contra dictos inimicos & rebelles noſtros, & ad caſtrum noſtrum prædictum Reſcuſſien-dum, ut eſt dictum, prout eis tunc ex parte noſtra ple-nius injungetur.*

¶ Rescusitus, Recuperatus. Literæ Caroli Re-gentis an. 1359. apud D. *Secouſſe* tom. 3. Ordinat. Reg. pag. 396. *In caſibus vero oppoſitionis ſuper poſſeſſione in articulo novitatis, res contenſioſas ad manum regiam tanquam ad ſuperiorem ponant, & locis reſtitutis ſeu Reſcuſitis, &c.*

¶ Rescutere, Aliquam rem per *Reſcuſſam* re-cuperare, eripere. Charta Bernardi de Turre an. 1308. apud Baluzium to. 2. Hiſt. Arvern. p. 781 *Item qui Re-ſcutit gatgia bajulo domini vel ſervienti ipſius, debet domino ſeptem ſolidos cum dimidio, niſi modum excedat in Reſcutiendo, animadvertendo in ſervientem vel baju-lum.* Vide *Recodere.*

¶ RESEA, Resia, Officina, ubi ſerra deſeca-tur. Statuta Montis-regalis pag. 319. *Statutum eſt, quod nulla terrigena vel extranea, cujuſcumque ſtatus, præeminentiæ & conditionis exiſtat, audeat vel præſu-mat facere conſtruere vel ædificare aliquam Reſeam de aqua in toto territorio, juriſdictione & poſſe dictæ civi-tatis Montis-regalis. Et ſi forte aliqua* Reſia *olim ſit conſtructa & ædificata per aliquem ſine licentia dicti conſilii, non poſſit ipſam* Reſiam *laborari ſeu operari fa-cere, nec aquam alicujus fluminis, rivi vel foſſati in toto dicto poſſe & juriſdictione dictæ civitatis accipere, nec de ipſa uti de cetero pro ipſa* Reſia..*nec poſſit etiam, au-deat vel præſumat incidere ſeu incidi facere aliquod bio-chum ſive lignum, per conducendo ad Reſeandum ad ipſas* Reſeas *aquarum, ſub eadem pœna applicanda ut ſupra.* Vide *Raſega*, & *Reſſia.*

¶ Researe, Resiare, Serra deſecare. Ital *Re-ſegare*, Gall. *Scier*; *Reſiatio*, Deſectio; *Reſeator*, Deſector, Gall. *Scieur.* Eadem Statuta ibidem: *Item ſtatutum eſt, quod quilibet* Reſeator *poſſit & valeat ca-pere pro ſalario* Reſiationis *poſtium, à facientibus Re-ſiare biochos ſive truncos, ut infra continetur, & non ultra.*

¶ RESEANTIA, Reseantisa. Vide *Reſiden-tes.*

¶ RESEARE, Reseator. Vide *Reſea.*

¶ RESECRARE, Johanni de Janua, *Sacrare, vel execrare, vel exolvere, vel liberare, dimittere.* Pro Religione ſolvere Cornelius Nepos: *Iidem illi Eumolpidæ ac Ceryces* Reſecrare *ſunt coacti, qui eum devoverant.* Pro Iterum obſecrare, denuo petere Plau-tus: *Obſecro te,* Reſecro, *operam da hanc mihi fidelem.*

¶ RESEDERE, Agnoſcere, confiteri. Placitum Caroli Magni an. 775. apud Mabillon. Diplomat. p. 499. & Felibian. Hiſtor. San-Dionyſ. p. 36. *Et tunc ipſe Her-chenradus Epiſcopus* (Pariſ.) *in præſentia noſtra vel pro-cerum noſtrorum ſibi recognovit &* Reſededit, *quod nec ipſe, nec pars Eccleſiæ ſuæ S. Mariæ vel S. Stephani ſeu S. Germani nullum drictum habebant, per quod ipſe Placicio monaſthyrio habere potuiſſent.*

¶ RESEGALE, Arſenicum rubrum ab arſenico communi, quod album eſt, diſtinctum, vulgo *Riſa-gallum*, Ital. *Riſalgaio*, Gall. *Reagal.* Vita S. Franc**æ** n. 62. to. 3. Aprilis p. 396. *Cum per malitiam cujuſdam peſſimæ mulieris datum fuiſſet ad comedendum venenum, quod* Reſegale *nominatur, cuidam Joanni Placenti-no, &c.*

¶ RESELLA, Res parva. Gocelinus in Transla-tione S. Auguſtini Cantuar. to. 6. Maii p. 415. *Quis ve-ro tantam vidit oblationem in auro, argento, ærie & candelis aliiſque* Reſellis *fidelium?* Vide ſupra *Recula.*

RESELULA. Sanutus l. 3. p. 11. c. 8. *Accidit autem hyeme per ora, cruraque populi peſtilens morbus, in tan-tum ſæviens, ut multi perirent: indeque ad Damiatæ incolas pertranſiit. Studet proinde Soldanus ſuccurrere civitati: & prima quidem nocte per fluvium tranſmit-tebat* Reſelulas *leves conſutas in coriis, & ceratis, &c.* Perperam, pro *Reſcellulas.* Vide *Recula.*

¶ RESERTUS, pro *Reſeratus* licentia poetica. Anonymus de Laudibus Berengarii Aug. apud Mura-tor. to. 2. p. 398. col. 1.

Ædibus ingentis quorumdam mœte Reſertis,
Pellitur inde tamen victis accinctus & armis
Arnulfo, manibus trahitur poſt terga revinctis.

¶ RESERVATARIUS, Clericus, cui Romanus Pontifex indulſit *reſervationis* literas in re beneficiali. Pius V. PP. in Correctionibus Concilii Valentini ann. 1565. to. 4. Concil. Hiſpan. p. 89. col 2. *Totum hoc de-cretum reprehenditur, quia ab iis factum, qui facien-di poteſtatem non habuerunt, &* Reſervatarii *ſatis ju-re cogi ad ea ſubeunda onera atque litera reſervationum eos obligent.*

RESERVATIO, in materia beneficiali, [Gall. *Reſervation*, Reſcriptum ſeu Mandatum ſummi Pon-tificis, quo certorum beneficiorum, cum vacaverint, collationem ſibi reſervat faciendam cui voluerit, aliis legitimis collatoribus excluſis. Hæc Mandata noſtris vulgo dicuntur *Ambitioſa Curiæ Romanæ Reſcripta.* Locum non habent in Galliis.] Chronic. Archiepiſc. Upſalienſium p. 197. *Iſte D. Joannes Karoli non habuit jus in ea* (Canonia,) *quia reſervata fuit in curia, & vigore illius* Reſervationis *impetravit eam.* Mox: *Quo mortuo obtinuit hanc præbendam etiam per* Reſervatio-*nem D. Henricus dictus Biſcop.*

☞ Recentiores ſunt *Reſervationes* & inferiore ævo Gratiani, qui de illis ne meminit quidem in ſuo De-creto. Ad ſummi pontificatus gradum vix evectus erat Adrianus VI. dum de abolendis Indultis, Reſervatio-nibus Expectativiſque cogitationem ſuſcepit; qua de re audiendus eſt Blazius Ortizius in Itinerario ejuſdem Papæ tom. 4. Miſcellan. Baluzii pagin. 356. *Quum al-mus noſter Papa*, inquit, *materiam Indultorum & Reſervationum Expectativarumque exoſam, ut ſacro-rum gnarus canonum, haberet, uti talem decebat vi-rum, cum ſimiles Expectativæ abhorreant jura, hac die,* (24. Januarii Victoriam appulſus ex Hiſpania, ubi paucos dies ante Papa fuerat renunciatus) *menta-liter Cardinalium Indulta revocavit; cujus revocatio-nis publicationem matura conſideratione in Urbem diſtu-lit.* Quod autem Victoriæ mente conceperat, Cæſa-rauguſtam perductus ſtatim perfecit. *Prima vero die Maii*, ut refert idem Blaſius ibid. pagin 368. *regulas Cancellariæ à ſe noviter editas in metropolitana Eccleſiæ*

Digitized by Google

(Cæſarauguſtana) *publice & ſolenniter promulgari juſſit; per quas omnes Reſervationes & Expectativæ ... revocabantur.* Sed *ob hæc malevolentiam in Chriſti Vicarium Curiales conceperunt. Hinc annotari poteſt quanta fuerit vis conſuetudinis. Nam humanæ naturæ eſt ea quæ in uſu non ſunt, etſi recta & juſta ſint, abhorrere, & conſueta magna cuſtodia diligere: & provinciales ſemper magni faciunt conſuetudines ſibi ſervari. Nam quid juſtius, ſanctius & honeſtius quam jura cuſtodiri? quæ vir ſanctus pro viribus nitebantur defendere; Curiales vero ſuo abuſui inhærentes, quaſi novam rem exſecrabantur.* Verba ſunt ejuſd. Scriptoris ibid. pag. 356. & 357. Quam odioſæ in Galliis etiam fuerint hujuſmodi reſervationes docet præter cætera Conventus Epiſcoporum Gallicanorum apud Melodunum an. 1548. celebratus. Ab Henrico Rege conſulti Epiſcopi *quid cenſerent de jure, quod ſibi Romani Pontifices aſſererent in Provinciam Britanniamque Gallicam*, apud Baluzium to. 7. Miſcell. p. 105. hiſce verbis reſpondent ibid. p. 11c. & ſeq. *Reſervationes autem in Provinciam & Britanniam ... quo tandem pacto aut poſſumus accipere, aut cum veterum ſanctitate canonum atque religione congruant, quæ videri queant ſæpenumero à præceptione Chriſti diſcrepare. Quid enim diſcrepare, cum Chriſti documento conferes alium mei gregis deſignari procuratorem, me inconſulto Pontifice, meæ procurationis particulæ, & in hac re mihi ſummæ poteſtatis auctoritatem objici, præſertim ſi nihil eſt quod in me reprehendatur. Si in omnes hoc decernitur, nullo diſcrimine, nullo delectu habito, ſi nihil inter bonos, malos, deſides, impigros, inertes, induſtrios intereſt, qui convenire hoc queat cum Domini noſtri J. C. præceptis, cum decretis Apoſtolorum, Conciliorum, Pontificum Romanorum? Atqui quæ feruntur Reſervationes, Expectationes, Præventiones, Mandata, cætera hujuſmodi omnia immittunt hanc labem in Eccleſiam Dei, ut confuſa ſint omnia & permixta tum bonis tum malis, cuncta præcidatur aut revocandæ laudis eccleſiaſticæ ratio, aut immutandæ virtutis atque integritatis occaſio. Suſpicimus beatiſſimi Patris noſtri non minus quam Petri ſublimem illam dignitatem, ut illius tamen veſtigiis inſiſtamus, in quibus præterquam quod nihil eſt ſimile Præventionum, nihil Expectationum, nihil Reſervationum; Mandatorum, Regreſſuum, regularum Cancellariæ. Singulatim hæc ſi diſcutiantur, vix cum ullo antiquitatis aut more aut jure conveniunt, cum evangelicis præceptis ne vix quidem, in quibus libera eſt omnium recta Eccleſiæ adminiſtratio. Ad hæc tota ratio Reſervandorum ſacerdotiorum ita recens eſt, ut ante proxima Romanorum Pontificum decreta ſimile aliquid, non modo dictum, ſed ne cogitatum quidem ſit. Et ab illo tamen recentiſſimo jure abhorrent etiam ea, quæ nobis ſunt propoſita de toto illo genere Reſervandi. Nam cum Lateranenſi pugnat Concilio, &c.* Vide *Mandatum* 5.

¶ 1. RESERVATORIUM, Cella penaria, ubi quidquid ad menſam neceſſarium eſt, reponitur, noſtris *Depenſe*. Leges Palatinæ Jacobi II. Regis Majoric. to. 3. SS. Iunii p. 20. *Ex noſtris coquinariis deputetur qui clavem Reſervatorii noſtræ coquinæ teneat & deferat.* Infra: *Decernentes & volentes quod continue in dicta Reſervatorio rerum infra ſcriptarum copia inveniatur videlicet zucharis; zinziberi & aliarum ſpecierum tritarum; mellis, olei, carnium ſalſarum, caſeorum, piſcium ſalſorum, vini aceti, &c.*

¶ 2. RESERVATORIUM, Sacrorum corporalium theca, ut videtur, Gallice *Bourſe*. Geſta Gaufredi Epiſc. Cenoman. apud Mabillon. tom. 3. Analect. p. 390. *Dedit ... quinque paria corporalium cum Reſervatorio, octo etiam mappas ad ornamentum altaris cum manutergiis multis, &c.*

¶ 1. RESERVUM, Exceptio, Gall. *Reſerve*. Placitum ann. 1053. in Probat. novæ Hiſtor. Occitan. to. 2. col. 221. *Audivit dividere ſupradicta Eccleſia, ut poſt mortem Guiraldi & filii ſui Berardi reverteſſet ſine ullo Reſervo in canonica Sanct. Nazarii ſedis Biterrenſis.*

¶ 2. RESERVUM, Reconditum, ſepoſitum, Gall. *en reſerve*. Donatio ann. 1195. apud Miræum to. 1. p. 108. col. 2. *Quiſquis autem Sacerdos, exceptis prædictis, tres denarios; Diaconus vero quiſque & Subdiaconus duos denarios ... Si quid in Reſervum ſuit, in Eccleſiam diſtribuetur.*

¶ RESGARDUM, Idem quod ſupra *Regardum* 5. Arbitrium, ſententia, editum. Charta Dalphini Comitis Claromont. ann. 1229. apud Baluzium to. 2. Hiſt. Arvern. p. 250. *Quod ſi nos infra ſeptennium domino Regi guerram faceremus vel aliquid aliud, de quo non poſſemus vel nollemus expectare Reſgardum curiæ domini Regis ad uſus & conſuetudines Alverniæ, &c.* Statuta Gualtherii Domini Commerciaci ann. 1263. è codice MS. ejuſd. urbis p. 89. *Item ſi aulcun eſt trouv de la warde en cuillant raſins ..., & retablira les dhommaiges par le Reſwart des Eſchevins.*

¶ RESIA. Charta ann. 1400 in Statutis Peruſiæ p. 23. *Item de & pro franchimento burgi Peruſiæ. Item de & pro cenſu gaſtaldiæ. Item de & pro fictis hortorum & ſuſſinarum. Item de & pro Reſiis & accanis Peruſiæ & vallis ejuſdem.* Vide *Reſea*.

¶ RESIANS, Commorans, habitans, in loco, ab Anglico *Reſiant*, Gallice *Reſſeant*, *Reſident*. Literæ pro mercatoribus Venetiarum ann. 1507. apud Rymer. to. 13. pag. 164. col. 1. *In idem regnum noſtrum Angliæ ... durante dicto termino decem annorum Reſiantium, reſidentium, reſortientium ſive confluentium*, Vide *Reſidentes*.

¶ RESIARE, Resiatio. Vide *Reſea*.

RESIDENTES in Terra *Dominica*, Homines liberi dicebantur, tam qui *proprium* non habebant, quam qui *proprium* habebant. Atque ii quidem propter res alterius ad teſtimonium non recipiebantur, licet *conjuratores* eſſe poſſent, quia liberi erant: illi vero ad teſtimonium recipiebantur, quia proprium habebant, in Capitularibus Caroli Magni l. 5. c. 150.

Residens, Tenens aut vaſſallus, qui ex debito *reſidet* in prædio domini ſui, ita ut ab eo recedere ei non liceat: alias *Hoſpes*, & *Eſtagiarius* dictus: in Conſuetudinibus municipalibus, *Homme levant & couchant*: in Conſuetudine vero Normanniæ art. 188. *Reſeant du fief*. At in veteri, c. 60. *Reſeans*, exponuntur *Homagiati*, in edit. Latina. Leges Henrici I. Reg. Angl. c. 43. *Quantumcumque dominos aliquis habeat, vel quantumcumque de aliis teneat, ei magis obnoxius eſt, & ejus Reſident eſſe debet, cujus legius eſt. Si multis homagium fecerit, & ab aliquo coram captus & implacitus ſit, ille cujus Reſidens & legius eſt, erga quoslibet alios jure poteſt eum plegiare, nec debet ei denegari.* Adde c. 55. Conſuetudo Cenoman. art. 33. *Le Juſticier foncier peut contraindre ſon ſujet à Reſſeantir d'eſtage au lieu, où il a eſté anciennement, & d'eſtager, ſinon qu'il veuille quitter ledit eſtage.* Ubi perperam editi codices habent *Reſſentir*,

Residentia, Reseantisia, Jus domini feudalis, quo vaſſallum, ſeu tenentem, cogere poteſt, ut intra feudi ſui terminos habitet, aut manſionem habeat. *Reſſeantiſe*, in Conſuetud. Perticenſi. [Litteræ Philippi Aug. Franc. Reg. an. 1200. apud *de Lauriere* tom. 1. Ordinat. Reg. pag. 24. & 25. *De ſervientibus laicis ſcholarium* (Academiæ Pariſ.) *qui non debent burgenſiam habere vel Reſidentiam, nec vivunt de mercatorio, & unde ſcholares non faciant injuriam, aliis,*

ſic

ſi cerit, quod in eos manum non mittemus, nec juſticia noſtra, niſi ſerefactum apparens fuerit.] In 30. Regeſto Chartophylacii regii fol. 1. hæc habentur: *de Montfaucon. On recevra en la Reſeance de Monſfaucon toutes manieres de gens, fors keehvans qui ſont ſerſs de lears cors, & cbiaas qui ſont dampnè, ou ſerb aui en aucun lieu pour villain fet. Et ſi dirat-on à chaus, qui vendrent en la Reſeanc de Montfaucon. On vous reçoit en la Reſeance: mais prenès garde que vos ne ſoiès ſerf de vos cors, & que vos ne ſoiez coudamnez ne ſorbauuis pour villain fait: & ſe vos eſties encombrez avant que vos veniſſiez en la Reſantiſe, li Rois, tant comme il apartient à celui encombrement, ne vos defendreis pas.* [Vide Gloſſarium Juris Gallici in vocibus Reſſeant & *Eſtagiers*.]

Residentia, pro eo quod *Stagium* alii vocant. Regeſtum Conſtabulariæ Burdegal. fol. 24. *Nomina Nobilium, qui tenentur facere Reſidentiam in Caſtro de Thalamone annis ſingulis, de deveria videlicet: Helias Achardi per tres menſes ſequentes & continuo, &c.*

Reseantisia. Charta Reoaldi de Boſco in Hiſtor. Monaſterii S. Audoeni Rotomag. *Nullus, quia in baya Genner per nos Reſeantiſiam fecerit ... poteſt babere quietantiam berbagii, &c.* Fleta l. 2. c. 67. §. 6. *Teſtatum fuit, quod domicilium babuit & Reſeantiſan apud talem locum.* Regeſtum Cenſuum & Feodor. Carnot. fol. 17. *Chaſcune beſtiſe d'icelle mèrie doit une geline, &c. & ſe ainſinc eſtoit que les eſtagiers laiſſaſſent les heſtiſes decbair, porce ne demonreit pas que le paſt n'en fuſt rendu, & poiè pour reſen de la Reſeantiſe.* [Charta an. 1268. è Chartulario Domus Dei Pontiſar. *Diſoit que il devoient paier pour ce que leur Reſeandiſe eſtoit à Pontoiſe.*] Vide Raguellum.

Reseantisa, interdum ſumitur pro ipſa domo reſidentis; ut *hoſtiſia* pro domo hoſpitis. Tabularium Leproſariæ Pontis-Audomari: *Tenet 4. acras terræ & unam Reſſeantiſam, unde reddit 5. ſolid.*

Infirmitas de Reseantisa, quod aliis *malum lecti* dicitur, in Regiam Majeſtatem l. 1. c. 8. §. 3. & apud Bractonum l. 5. tr. 2. c. 4. §. 1. *Exoine de mal Reſſeant*, in Conſuetud. Normann. c. 39. 122. 124. Vide *Eſſonium de male lecti* in *Sunnis*.

Reseancia, ex Gall. *Reſeance*. Charta an. 1316. apud Will. Thorn. *Quod omnes reſidentes, qui Reſeancias proprias nunc tenent infra procinctum manerii prædicti, &c.* Adde eumdem p. 2035. [Charta Richardi *de Lamberville* è Tabulario Gemetic. c. 361. *Varantizandum ab omni aida & Reſeantia & amouta.*]

Residentia Canonicorum, de qua complures Chartas collegit Jacob. Petitus poſt Pœnitentiale Theodori p. 442. & ſeqq. [Adde Baluzium to. 2. Miſcell. pag. 233. 434. & to. 5. p. 166.]

¶ Residentia Prælatorum in ſuis Diœceſibus commendatur in Concilio Tridentino ſeſſione 6. cap. 1. & ſeſſ. 24. c. 1. de Reformation. Juxta ſacros canones omnino jubetur Declaratione regia in ſupremo Senatu recepta an. 1561. Hinc Bourdinus tum Procurator generalis injiciebat manum in Epiſcoporum bona, qui plus quindecim dies Pariſiis commorabantur. De *Reſidentia* quorumvis Clericorum in ſuis Eccleſiis paſſim agitur to. 4. Anecd. Marten. locis citatis in Indice: quem, ſi opus eſt conſule.

¶ Residentia. Bulla Innocentii VIII. PP. ann. 1484. in Continuatione M. Bullarii Rom. p. 290. col. 1. *Item ordinarunt, quod nullus de collegio præſumat ipſum chorum intrare, dum in eodem pſallitur, niſi prius fecerit primam Reſidentiam, quæ prima Reſidentia fit ante finem verſiculi primi Pſalmi, videlicet de* Gloria Patri *uſque ad* Amen.

¶ RESIDENTIARIUS, Angl. *Reſidentiary*, Qui reſidet, ſeu aſſidue commoratur: hinc *Reſidentiarii* Canonici, iidem qui aliis *Reſidentes*, vel *Manſionarii*, Qui aſſidue præſentes ſunt in Eccleſiis, quibus deſerviunt, hac in re diſtincti à Canonicis *Foraneis*, Qui non reſident ſeu abſentes ſunt. Literæ Edwardi III. Regis Angl. an. 1371. de abuſibus Eccleſiæ S. Pauli Londin. apud Rymerum to. 6. p. 678. col. 1. *Nonne, venerabilis Pater Epiſcope, qui prædictæ Eccleſiæ præeſſe tenemini pariter & prodeſſe, tot & tanta à collegio Decani, Reſidentiariorum & Capituli ipſius Eccleſiæ veſtræ, ob veſtri, ne dicam, negligentiam & defectum, modernis temporibus, prodiiſſe inconvenientia, quæ vulgatis relatibus publicantur, videri vobis debeat probroſum & etiam tædioſum?* Et mox: *Ut ad magis ſpecialia deſcendamus, Decanus*, Reſidentiarii, *ſive Capitulum ipſius Eccleſiæ, nedum noſtris, ſet etiam Canonicorum non reſidentium, fratrum ſuorum, (quorum magna pars ex familiaribus noſtris exiſtit, & quorum in hac parte ſpecialiter intereſſe verſatur) beneplacito & aſſenſu minime requiſitis vel obtentis, ad talia procedere præcipitanter & voluntarie præſumpſerant, &c.* Literæ Richardi II. an. 1399. apud eumd. Rymer. tom. 8. p. 74. col. 1. *Emolumenta, quæ Canonicis Reſidentiariis in Eccleſia ipſa, occaſione hujuſmodi reſidentiæ debentur.* Et paulo poſt: *Duoque jam in Eccleſia prædicta duntaxat Reſidentiarii exiſtant, qui omnia dictæ Eccleſiæ emolumenta ſibi uſurpant.* Alibi memorantur ejuſcemodi Canonici *Reſidentiarii*. Vide *Canonici forenſes*, *Foraneitas* & *Manſionarii*.

¶ RESIDERATIO, pro *Reſiduatio*: quod vide.

¶ 1. RESIDERE, Negligere. Radbodus Noviom. Epiſc. in Vita S. Medardi, to. 2. Junii p. 93. *A modo neceſſarium ducimus ad propoſiti noſtri ſeriem redire, quæ-quæ poſt tranſitum glorioſiſſimi Confeſſoris ad honorem ejus Deus operatus ſit miracula ... non Reſidemus ſcripto commendare.*

¶ 2. RESIDERE, Inutile, deſertum manere, in Codice Theod. lib. 6. tit. 2. leg. 13. *Reſidere in debitis*, Reliquari, eod. l. 6. tit. 3. leg. ult. lib. 8. tit. 8. leg. 9. *Reſidere in debitum*; (ſic legendum eſt diviſis vocibus.) Eadem notione l. 11. ejuſd. Cod. tit. 1. leg. 27.

¶ RESIDIVARE, pro *Recidivare*, de quo in *Recidiva*, Recidere, Gall. *Recidiver*. Vita Innocentii III. PP. apud Murator. to. 3. p. 484. col. 1. *Ab antiquo homines caſtri illius peſſimi erant, & his antea* Reſidivaverant*, etiam tunc rebellabant.*

¶ RESIDIUM, Quod pro jure *reſidentiæ* domino ſolvitur à *reſidentibus*. Additamenta ad Leges Ludovici II. artic. 32. apud Murator. tom. 1. part. 2 pagin. 162. col. 1. *Ut liberi homines nullum obſequium Comitibus faciant, nec Vicarii, neque in paſto, neque in aratura, nec in vinea, & conjectum vel Reſidium non ſolvant, exceptis aribannatoribus vel miſſaticis, qui legationem ducunt.* Baluzius tom. 1. Capitul. col. 400. præfert: *Neque in prato, neque in meſſe, neque in aratura aut vinea, & conjectum ullam vel Reſiduum eis reſolvant, excepto ſervitio quod ad Regem pertinet, & ad heribannatores, vel his qui legationem ducunt.* Malim *Reſidium* quam *Reſiduum*. Vide ſupra *Reſidentia*.

RESIDUATIO. Gloſſ. Gr. Latin. ἀποκαθίζομαι, *Redeo*. Ἀποκάθισμα, *Reſiduacio*. [Hinc emendandi Janus Laurenb. in Supplemento Antiq. ubi perperam ἀποκάθυμα, & Martinius in Lexico, ubi pejus, *Reſideratio*.]

¶ RESIDUUM. Vide *Reſidium*.

RESIDUUS, pro *Reſidens*. Hincmarus Remenſis Epiſt. 7. ex Labbeanis: *Ipſe Ottoricus dum ipſam Eccleſiam teneret, cantavit in Noviante, & in Landrica curte, & in Broeris: titulus autem ipſius, in quo & Reſiduus erat, fuit in Follana braio.*

¶ RESIGILLARE, Denuo ſigillare, ſigillo munire. Charta ann. 1119. ex Archivo Abbatiæ S. Mariæ Andegav. vulgo *Le Roncerai*: *Papa Caliſtus Andegavum iter appulit, & ingreſſus Eccleſiam S. Dei Genetricis M. altare dominicum conſecravit, capſa reliquiarum SS. Pancratii Martyris & Gatiani Turon. Epiſcopi Reſigillata.*

¶ RESIGNACULUM, Sigillum, ſignaculum. Tertull. l. 2. adv. Marcion. c. 10. ex hoc Ezechielis 28. 12. loco: *Tu ſignaculum ſimilitudinis, plenus ſapientia & decore*, habet: *Tu es Reſignaculum ſimilitudinis, qui ſcilicet integritatem imaginis & ſimilitudinis reſignaveris.*

¶ 1. RESIGNARE, Sigillare, ſigillo munire, ni fallor. Charta Pipini Reg. Fr. ann. 765. apud Miræum tom. 1. p. 765 col. a. *Et ut deſcriptio firma ſit, annulo ſigillari eam juſſimus noſtro. Adalolfus Reſignagnavit*, Vide *Signum*, Veteres, &c. Vereor tamen ne ſit legendum *Recognovit* pro *Reſignavit*; ſic enim legi ſolet in Chartis ejus ævi, ut videre eſt in voce *Reſerendarius*.

¶ 2. RESIGNARE ALICUI REI; Illam miſſam facere, dimittere, abdicare. Literæ Blangiacenſium ad Fiſcamnenſes an. 1193. apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 655 *Noverit diſcretio veſtra, quod Richardus quondam Abbas Eccleſiæ noſtræ incommodo corporis ſui nimium aggravatus, de voluntate propria paſtorali baculo Reſignavit; nos vero … unum de gremio veſtro, ſcilicet domnum Robertum Artic. … unanimi conſenſu & abſque contradictione aliqua, in Abbatem noſtrum eligimus.* Petitio Radulfi Abb. S. Michaelis in Periculo maris facta per Procuratorem Gregorio IX. PP. ann. 1230. ibid. col. 58. *Procedente vero tempore, superveniente flagello Dei, percuſſus paralyſi, adminiſtrationis curæ Reſigavit, &c.* Ordinatio pro Fratribus Mendicantibus ann. 1403. apud Rymer. to. 8. p. 335. col. a. *Et in caſu quo illi Fratres, cujuſcumque Ordinis fuerint, qui modo ſunt extra regnum, & procuraverunt hujuſmodi exemptiones ſeu aſſignationes, ſive gradum prædictum in Theologica facultate, contra conſuetudinem ſuperius expreſſatam, noluerint in reditu eorumdem Reſignare omnibus hujuſmodi exemptionibus, aſſignationibus & gradus ſcolaſtico ſupradicto, &c.*

¶ 3. RESIGNARE, Rem poſſeſſam alicui tranſcribere, concedere, reſtituere. Charta Rodulphi Archiepiſc. Rem. an. 1212. è Tabulario S. Nicaſii ejuſdem urbis: *Dictam eccleſiam … in manus noſtras Reſignavit.* Charta Walcheri de Rumigniaco ann. 1231. ex eodem Tabulario; *Reddidi & Reſignavi dicto Eccleſie nemus quoddam, &c.* Charta Theoderici Landgravii Thuringiæ an. 1299. apud Ludewig. to. 1. Reliq. MSS. p. 220. *Cupimus eſſe notum, quod fidelis & dilectus nobis Miles Otto, filius Bedonis junior de Tiburg villam unam, que Frankenderf vocatur, quam à nobis jure ſeodali habuit, ejuſdem ville proprietatem, cum omnibus ad ipſam villam pertinentibus, ſuper altare glorioſiſſime Dei genitricis & virginis Marie, necnon aliorum Sanctorum in Dobirlug habitantium, in remiſſionem ſuorum devote obtulit peccatorum: qui ſcilicet Otto … ad nos veniens, & jam dictam villam Frankendorf in noſtris manibus liberaliter Reſignavit, petens & cum diligentia nobis ſupplicans, ut ſuam oblationem tam devotam in omnibus confirmaremus propter Deum. Nos vero divine remunerationis meritum propenſius intuentes, ipſius precibus annuimus, & proprietatem ſepedicte ville cum attinentiis ad ipſam villam pertinentibus damus & aſſignamus ſepedicto monaſterio Dobirlug & ipſius dicto Conventui jure proprietatis perenniter poſſidendam.* Hocce in loco paulo fuſius exſcripto mos ille obſervatur, de quo jam alibi dictum eſt, ſeudum non potuiſſe alienari, neque etiam monaſterio concedi aut alio quovis modo tranſcribi ſine conſenſu domini ſeudalis, cui primum *Reſignatur* ſeu tranſcribitur ipſum ſeudum, ut ipſe poſtmodum pleno jure conſerat monaſterio, feudatario id poſtulante. Hujus rei alia exempla ſuppetit idem Ludewig. ibid. p. 87. 90 & 97. Exemplum aliud immediatæ *reſignationis* ſeu traditionis eidem monaſterio Dobrilucenſi factæ, utpote, ſi bene puto, re *allodialiter* ſeu jure proprietario poſſeſſæ, refertur in Charta Alberti Præpoſiti Wurcinenſis ann. 1319. ibidem pag. 288. *Monaſterio Dobirlug dedimus & contulimus & in manibus domini Abbatis & Conventus dicti monaſterii Reſignavimus & preſentibus Reſignamus cum omni jure & utilitate, que ad ipſas villas & ſilvam pertinent aut impoſterum poterunt pertinere.* Renunciatio Henrici Ducis Sleſiæ in gratiam Imperatoris ann. 1319. apud eumd. Ludewig. tom. 5. pag. 537. *Veſtræ Majeſtati omnes marchias, provincias, terras & poſſeſſiones prædictas & jura earumdem cum omni debita reverentia præſentibus Reſignamus, necnon ut eaſdem & quamlibet earum cum ſuis juribus & pertinentiis univerſis eidem illuſtri Principi D. Joanni Boemiæ & Poloniæ Regi … conferatis, ipſumque … inveſtiatis, ſincere & affectuoſe ſupplicamus.* Chartularium S. Vincentii Cenomanenſ. fol. 134. *Philippus Miles … decimam illam in manu noſtra Reſignavit, & Reſignationem juramento firmavit; ita quod nec per ſe nec per alium in decima illa, nec in tractu, nec in tritura aliquid juris de cetero reclamaret.* Simili notione Horatius l. 3. Carm. Ode 29.

Si (fortuna) *celeres quatit*
Pennas; Reſigno quæ dedit, & mea
Virtute me involvo, probamque
Pauperiem ſine dote quæro.

Rurſum utitur l. 1. Epiſt. 7. Sed hæ voces.

¶ RESIGNARE, *Reſignatio*, hodie nullibi ſæpius occurrunt quam in re beneficiaria, unde etiam *Reſigner un benefice*. Duplicem autem diſtinguunt beneficii reſignationem; *puram & ſimplicem* unam, alteram *in favorem*. Illa ſimplex eſt beneficii eccleſiaſtici abdicatio, qua fit, ut Collator beneficium conſerre poſſit ei, cui voluerit. Cum hæc reſignatio nuda dimiſſio ſit, tantæ antiquitatis eſt quantæ abdicatio, neque illius indiget conſenſu, niſi Ordinarii. *Reſignatio in favorem*, dicta, qua *Reſignans* clerico ſingulari, quem *Reſignatarium* vocant, beneficium tranſcribit, recentior eſt, vix in uſu à ducentis annis ſatis approbato. Cum pacti vel ſimoniæ ſpeciem præ ſe ferat, primum à multis improbata eſt, ſed tandem approbata fuit, modo fiat per manus Romani Pontificis, qui pro ſua auctoritate confirmat hujuſmodi tranſcriptiones. Hæc obiter de rebus notis, quod earum voces noſtri ſint inſtituti. Vide *Reſignatio*.

¶ RESIGNATOR, Ἀντισφραγιστὴς, in Gloſſis Latin. Græc. & Græc. Latin. Qui *reſignat*, aperit, ſolvit.

¶ RESIGNATRIX, Quæ *reſignat*, aperit. Tertullianus de Habitu mulier. cap. 1. *Eva arboris illius Reſignatrix.*

¶ RESILIRE, Practicis noſtris *Reſilir*, Renunciare pactionem. *A conditione atque pacto Reſilire*, apud Aſconium Pedianum. *A conventione Reſilire*, in Literis Johannis Regis Angl. ann. 1212. apud Rymer. tom. 1. pag. 163 *Emptori Reſilit venditor meliore conditione oblata*, leg. 9. Dig. de in diem addictione, ex Ulpiano.

¶ RESIMPLICATUS, Reduplicatus, Cælius Aurel. l. 1. de Chronicis Paſſionibus: *Linteolum aqua tingentes partibus Reſimplicatum apponunt.*

¶ RESINATIO, pro *Reſignatio*, Muneris aut beneficii abdicatio, Gall. *Reſignation*. Charta an. 1276. è Char-

Digitized by Google

è Chartulario S. Fiacrii fol. 23. *Reſinatione facta ab eodem magiſtro Simone de ipſa capellania, deinceps per unum monachum, quem ad hoc Abbas S. Faronis Meldenſis idoneum duxerit eligendum, eadem capellania officietur perpetuo, ſeu deſerviatur.* Statuta Eccleſiæ Meld. apud Marten. to. 4. Anecdot. col. 898. *Inhibetur ne fiant Reſinationes eccleſiarum in manu Abbatum vel quorumlibet patronorum, ſed in manu Epiſcopi.* Vide *Reſignare* 3.

¶ RESINCERARE, Abluere, Gall. *Rinſer* vel, ut alii ſcribunt, *Rincer*, Angl. *to Rinſe*. Rubricæ Eccleſ. Sariſberienſis MSS. *Reſinceret Sacerdos manus ſuas ne aliquæ reliquiæ Corporis & Sanguinis remaneant in digitis.* Sermo eſt, ut ſatis patet, de ablutione digitorum in Miſſa poſt ſumtionem Corporis Domini, ut in alio loco quem laudat Menagius in Etymol. Gall. v. *Rincer*. *Reſinceret calicem*, ex Miſſali ejuſd. Eccl. Pariſiis edito ann. 1551. *Reſincerare* eſt quaſi Sincerum denuo facere, nec aliunde quærendum eſt etymon. Horatius l. 1. Epiſt. 2. verſu 54.

Sincerum eſt niſi vas, quodcumque infundis, aceſcit.
Vide *Reincerare*.

RESINOSUS, Reſes. Vide in *Bromoſus*. [Alias *Reſinoſus* eſt Reſina plenus, ut apud Plinium & Columellam.]

¶ RESIPISSE, pro Reſipuiſſe, dixit vetus Interpres S. Irenæi l. 1. c. 30. ult. edit.

¶ RESISTENTIA, Gall. *Reſiſtance*, Adverſus conatus. Paſſim occurrit apud Scriptores infimæ Latinitatis.

¶ RESISUS BANNUS, *quod in lingua Theodiſca Scaſtlegi, id eſt, armorum depoſitio, vocatur*, in Capitulari Wormat. ann. 829. c. 13. Additione 4. c. 114. & in Edito Piſtenſi an. 864. c. 33. ex editione Baluzii, qui in Notis teſtatur ſic in omnibus MSS. legi, ubi in editis habetur *Reciſus*. Appendix Marculfi formula 5. *In quadraginta noctes in proximo mallo poſt bannum Reſiſum hoc debeat conjurare.*

¶ RESMERCIARE, Denuo locare, ſcilicet argentum annuo vectigali. Conſtitut. Eccl. Valentinæ, to. 4. Concil. Hiſpan. p. 169. *Quotieſcumque aliquod ex dictis cenſualibus redimatur & quitetur, pretium ſeu proprietas illius in ſacriſtia dictæ Eccleſiæ ... deponatur, & inde non extrahatur, niſi de Ordinarii licentia, ad opus onerandi & Reſmerciandi illud ſuper dicta univerſitate Valentiæ, ſeu generaliter, aut alia univerſitate ſecura præſentis regni; & niſi ad dictos effectus pretia dictorum cenſualium à ſacriſtia vel tabula nullo modo extrahantur, ac neque in aliud unquam convertantur.*

RESOCIARE, Diſperſos ac fugitivos cogere. Galfridus Monemutenſis l. 1. c. 19. *Reſociatis ſociis qui diſperſi fuerant.* Utitur alibi non ſemel. [Chronicon Briocenſe apud Lobinellum, to. 2. Hiſtor. Britan. col. 863. *Suumque exercitum Reſociare curavit: quo Reſociato, &c.*]

¶ RESOLIDARE PLAGA dicitur, cum ſanatur & ſolidatur, in Legibus Rotharis apud Murator. to. 1. p. 2. pag. 22. col. 1. *Si quis alii plagam in facie fecerit, componat ei ſolidos* 18. *Si quam in naſo fecerit plagam, componat ſolidos* 16. *ſi Reſolidaverit, tantum ut cicatrix appareat; ſi non Reſolidaverit, quartam partem pretii ipſius componat, ut ſupra. Si quis in aurem plagam fecerit, componat ſolidos* 16. *ſi Reſolidaverit.*

¶ RESOLUBILIS, Qui reſolvi poteſt. *Reſolubile cæmentum*, Prudentio Apoth. v. 514. *Reſolubile corpus*, eidem Cath. v. 149.

¶ RESOLUTE, Licenter. Tertullianus lib. 1. ad Nationes c. 19. *Quo facilius rideatis & Reſolutius decantetis.*

¶ RESOLUTIO, Mors quo corpus reſolvitur, 2.

Tom. V.

ad Timoth. 4. 6. *Ego enim jam delibor, & tempus Reſolutionis meæ inſtat.* Græc. ἀναλύσεως.

¶ RESOLUTOR, Qui decernit, conſtituit, Gall. *Qui reſoud, qui regle.* Epiſtola Halinardi Abbat. S. Benigni Divion. ad Johannem XIX. Papam, apud Mabillon. to. 4. Annal. Benedict. p. 728. col. 2. *Dignum ergo eſt, ut Reſolutori civium philoſophiam virtutum, ſcilicet diſcretionem ſemper habeat ſecum, ne videlicet ille, cui poteſtas eccleſiarum data, hoc ignoranter propter ſuſurrones conſtituat, quod cum veram antiquitatem noverit deſtruere non dubitet.*

¶ RESOLUTORICINIUM, Johanni de Janua, *Acus pectoralis, ſeu firmaculum, quo camiſia ſuper pectus firmatur, vel quo pallium aſtringitur; vel inſtrumentum quo crines diſcernuntur, Martialis in Gerula 2 Reſolutoriciniique flammarum inſtar. Quidam tamen legunt pro duabus partibus, ſcilicet Reſoluto & Ricinio: & eſt ricinio idem quod dicimus eſſe Reſolutoricinio; quod quamvis verum ſit, tamen pro una parte melius legitur Reſolutoricinio, ſi quis conſideret compulationis vim & ordinem.* Pudet hæc referre, quæ fruſtra quæſieris apud Martialem.

¶ RESOLUTORIE, Audacter, fidenti animo, Gall. *Reſolument*. Menotus Serm. fol. 132. verſo: *Reſpondet Reſolutorie, quod non; quia nulla eſt tam grandis aut ſublimis dignitas, quæ eximat aliquem à præcepto divino.*

RESONA, Reſonatio, Echo, ἠχώ, in Gloſſ. Lat. Gr. [ἀντιλαλιά, Græcis hodiernis.] *Reſonantia tympanorum*, apud Thwroczium in Attila. [*Reſonantia fiſtularum*, apud Marten. tom. 4. Ampliſſ. Collect. col. 393.]

¶ RESONARE, Idem ac *Sonare*, quod vide ſuo loco: Dici, referri. Notitia judicati ann. 843. tom. 3. Concil. Hiſpan. p. 142. col. 2. *Nomina* (teſtium) *in ſuas conditiones Reſonant*, id eſt, cum ſuis conditionibus relata ſunt. Donatio an. 806. in Probat. novæ Hiſtor. Occitan. to. 1. col. 34. *Hunc alodem ſuperius Reſonatum adquiſivit domnus Willelmus Karolo & Ludovico Imperatoribus.* Charta Giſlaberti Epiſc. Barchinon. ann. 1045. apud Marten. to. 1. Collect. Ampl. col. 410. *Si ego aut prædicti Canonicorum meorum non reddiderimus ipſum debitum ad ſupradictum terminum, teneat ipſe ſupradicto monaſterio vel ejus ſervientes ſupra dicta eccleſia S. Vincentii, ſicut Reſonat, uſque dum reddita ſiat ſupradictę unciæ auri ad ſupra dicto domo cum illorum lucro pretium per unumquemque annum.* Ubi *ſicut reſonat* poteſt reddi, ſicut relatum eſt, vel ſicut æquum eſt, quod ultimum nos redderemus, *comme il eſt raiſonable*.

¶ RESOR, pro *Reſtor*, vel potius *Reſtio*, Qui *reſtes* facit. Vide *Reſticularius* in *Reſtis* 1.

¶ 1. RESORTIRE, ab Anglico *to Reſort*, Confluere, convenire, congregari. Charta Henrici VII. Regis Angl. an. 1507. apud Rymer. to. 13. p. 164 col. 1. *Licentiam damus ... mercatoribus ... Senioriæ Veneciarum in regno noſtro commorantibus ... reſtantibus, Reſortientibus, ſeu confluentibus, &c.* Et infra ead. col. *Mercatorum de Venecia ... in regno noſtro Angliæ commorantium, moram facientium, & in idem regnum noſtrum ... reſtantium, reſidentium, Reſortientium ſive confluentium, &c.*

¶ 2. RESORTIRE, RESORTISARE, Gallis *Reſſortir*, In aliquod tribunal convenire. Vide infra *Reſſortire*.

¶ RESORTIRI ALICUI, Redire, reverti ad aliquem jure *ſortis* ſeu ſucceſſionis. Petitio an. 1292. apud Rymer. to. 2. p. 576. col. 2. *Per cujus obitum jus debet Reſortiri iſti Willelmo, qui modo petit.* Vide mox *Reſortum* 1.

Iii 3 ¶ RE-

Digitized by Google

¶ RESORTIUM. Litteræ Dalphini Vienn. an. 1340. tom. 1. Hiſtor. Dalphin. pagin. 53. col 2. edit. Genev. & pagin. 57. col. 1. edit. Pariſ. *Vobis præcipimus & mandamus, quatenus viſis præſentibus, cum omnibus hominibus equitibus & peditibus in armis veſtræ caſtellaniæ, quos habere poteritis ... apud Sanct. Marcellinum perſonaliter intereſſe velitis & curetis ....cum omni* Reſortio *gentium noſtrarum equitum & peditum armatorum, quos habere poteritis, quoquo modo clientes ante noſtros inſuper muniri faciatis, &c.* Legendum eſt procul dubio *Reſortium*, à Gallico *Renfort*, Ital. *Reforzo*, Subſidium, auxiliares copiæ. Vide ſupra *Reforcium*.

¶ 1. RESORTUM, Reverſio *ſortis* ſeu hæreditatis ad aliquem, ad quem jure pertinet. Petitio an.1292. apud Rymer. tom. 2. p.575. *Patricius Comes de Marchia ſupplicat quod ſuper regno Scotiæ ſibi fiat juſtitia, quod debet de jure ſibi obvenire propter defectum ſucceſſionis deſcendentis à Rege Scotiæ Alexandro ultimo, per reverſionem &* Reſortum *ad Ildam filiam Willelmi quondam Regis Scotiæ.* Vide *Reſortiri*.

¶ 2. RESORTUM, Diſtrictus judicis, Gall. *Reſſort*. Vide *Reſſortum*.

¶ RESPECTARE, Differre. Vide *Reſpectus* 4.

¶ RESPECTATOR. Vide mox in *Reſpector* 1.

¶ RESPECTIO, Reſpectus, ratio, Gallice *Egard*. *Nullius habitu Reſpeccione periculi*, apud Gualterum Hemingford. de Geſtis Edwardi III. Angl. Regis p.288. Vide alia notione in *Reſpectu* 1. & 2.

¶ RESPECTIVE, Comparate, Gall. *Reſpectivement*. Vulgare eſt recentioribus, antiquis inauditum.

¶ 1. RESPECTIVUS, Qui refertur ad alium, Gall. *Reſpectif*. Epiſtola Innocentii III. PP. to. 2. Concil. Hiſpan. p. 635. *Quia tua ſunt privilegia donationis certa & abſoluta; ſua vero ſunt privilegia confirmationis ſeu redintegrationis conditionalia tantum & Reſpectiva.* Vide *Reſpectualis*.

¶ 2. RESPECTIVUS, Circumſpectus, conſideratus, Gall. *Circonſpect*. Acta B. Oſannæ tom 3. Junii p.670. *Quippe ſupra modum Reſpectiva erat.*

1. RESPECTOR, Respectator. Anaſtaſius in Sergio PP. *Prædictus vero Paſchalis non poſt multum tempus, & ab officio Archidiaconatus pro aliquibus incantationibus & lucis, quos colebat, vel ſortibus, quas cum aliis* Reſpectoribus *tractabat, Dei beatique Petri Apoſtolorum Principis interveniente judicio privatus eſt.* Codd. alii præferunt *cum aliis* Reſpectatoribus *ſuis*. Quo loco *Reſpectatores* videntur eſſe aruſpices, ſeu extorum vel etiam aſtrorum *inſpectatores*.

2. RESPECTOR, Præfectus urbis, vel provinciæ, qui Theutonibus *Rewart*, in Charta an. 1256. apud Haræum in Caſtellanis Inſulenſibus pag. 14. [& in alia Margaretæ Flandriæ Comitiſſæ apud Bucelinum l. 2. Gallo-Flandriæ p. 263.] In alia anni 1238. in Probat. Hiſt. Guinenſis p. 515. occurrit *Reſpector amicitiæ Inſulenſis*, qui vulgo *Reward*, ſeu, uti alii vocant, *Major* urbis.

¶ 3. RESPECTOR, Inſpector, cujus eſt inſpicere ne qua fraus fiat in aliqua re. *Reſpectores ponderum & aliarum menſurarum dicti loci*, in Literis Caroli V. Franc. Regis ann. 1366. apud D. *Secouſſe* to. 4. Ordinat. Reg. p.676. *Erit enim Deus Reſpector conſcientiæ ſuæ*, Gregor. Turon. lib. 10. Hiſt. c.8. ſcilicet ut pro meritis vel remuneret vel puniat. Vide *Reſpectus* 1.

RESPECTUALIS, Qui *obſervantiam* erga aliquem præſtat, Gall. *Reſpectueux*. Vita S. Attractæ Virg. nu.13. *Et ſic omnes Lugnenſes non ſunt bene Regi Connachtiæ Reſpectuales*. Supra enim dicuntur Lugnenſes Regi Connachtiæ reſtitiſſe.

Exſtat apud Lindenbrogium 58. formula Adoptionis, cum hoc titulo: *Traditio Reſpectualis, ſive Epiſtola, qualiter extraneus in locum filiorum adoptetur.* Exſtat ſimilis apud Marculſum l. 2. form. 13. cum hoc tit. *Si quis extraneum hominem in loco filiorum adoptet.* Ubi *Reſpectualis* videtur eſſe *traditio reſpectiva*, ut noſtri dicunt, cum adoptans omnia ſua bona adoptivo tradat, viciſſim adoptivus victum & veſtitum adoptanti tribuat.

¶ RESPECTUARE, Respectuatio. Vide infra *Reſpectus* 4.

¶ RESPECTUM, Dilatio, *Reſpit*. V. *Reſpectus* 4.

1. RESPECTUS, Viſitatio, divinæ ſcilicet gratiæ aut ultionis, benedictionis in vitam æternam, maledictionis in gehennam. Sapientia Salomonis cap. 3. de Sanctis: *Et in tempore erit Reſpectus illorum*, ubi Græca habent, ϗ ἐν καιρῷ ἐπισκοπῆς αὐτῶν ἀναλάμψουσι. [Teſtament. S. Carileſi apud Mabillon. to. 3. Analect. p.80. *Oportet ut non inveniat unumquemque hominem imparatum, ne ſine aliquo boni operis Reſpectum* (ſic) *migret de ſæculo.* Eadem habentur in Traditione Haregarii ibid. p.88. In Charta an.1090. apud Stephanotium tom. 3. Antiq. Pictav. MSS. p. 636. legitur, *ſine aliquo Reſpectu diſcedat à ſæculo.* Fulcuinus de Geſtis Abbatum Lobienſium to.6. Spicil. Acher. p.570. *Ecce ex Reſpectu miſerantis Dei, ex adytis templi duæ columbæ evolant, quæ terna circuitione acies obſidentium vallant: ſubſequitur poſt hæc pluvia prægrandis, &c.*] Commodianus:

Præfatio noſtra viam erranti demonſtrat,
Reſpectumque bonum, cum venerit ſæculi meta.

Respectio, Eadem notione. [Sap. 3. 13. *Quæ neſcivit thorum in delicto, habebit fructum in Reſpectione animarum ſanctarum.* Alvarus Cordubenſis in Vita S. Eulogii: *Eram namque jam dicti illuſtriſſimi viri auditor: & dum frequentius ejus limina tererem, incultumque ingenium acuerem, tandem Reſpectione divina* (i. inſpiratione) *hujus tanti viri ſocietate conjungor.*

2. RESPECTUS, Agri vel prædii, de quo litigatur, inſpectio, *Reſpectio*, Gallis ſeu Normannis, *Monſtrée*, aliis *Veue*. Vetus Notitia Judicati an. 868. apud Perardum in Burgundicis p. 148. *Ipſe autem Hildebernus reſpondit ei, quod non juſte, ſed injuſte eum mallaſſet: Alcaudus vero contra eum Vuidridum ſtipulavit, unde ante hos dies per judicium Scabinorum ad Reſpectum fuerunt.* Alia Notitia ann. 870. apud eumdem: *Interpellavit ſeu mallavit quendam hominem nomine Hildebernum, & dixit, quod Hildebernus ante hos dies per judicium Scabinorum ad Reſpectum fuiſſent ſuper res ſancti Benigni, quas idem Hildebernus injuſte retinebat, &c.* Chronicon Sanct. Benigni Divionenſis p.452. *Ad hoc denique ventum eſt, ut Reſpectum caperent utraque pars ſuper ipſam ſilvam, quibus Comes Richardus cum plurimis civibus Divionenſibus ..... interfuiſſe ad juſtitiam diffiniendam noſcitur.* Vide *Viſio*.

3. RESPECTUS, Cenſus annuus, præſtatio annua. Charta Angelranni Comitis Pontivi, apud Hariulſum lib.4. cap 21. *Ea ſcilicet ratione, ut nullus ſuorum ſucceſſorum amplius ullos Reſpectus, vel parvas vel magnas conſuetudines ab eo expeteret. Synodalis Reſpectus*, qui vulgo *Synodaticum*, in alia Charta, eod. cap. Charta alia Adalberonis Epiſcopi Virdunenſis ex Tabulario S. Vitoni: *Libera fieret deinceps ab omni Reſpectu & ſervitio, &c.* [Fundatio Canonicorum in Eccleſia de *Haeltert* ann.1046. apud Miræum tom. 2. p. 811. *Duodecim denarios ſolvet pro Reſpectu ſingulis annis.* Fundatio alia ann.1091. ibidem pag. 813. *Nullique aliquem Reſpectum ſolvens, niſi quatuor denarios tantum Epiſcopo Leodienſi, in cujus parochia ſita eſt.* Charta Lamberti Attrebatenſ. Epiſcop. ann.1097 apud

eumd.

Digitized by Google

eumdem Miræum tom. 1. pag. 167. col. 1. *Sub Reſpectu 12. denariorum in Cœna Domini ad ſervitium Epiſc.*] Charta Stephani Epiſc. Metenſis an. 1126. apud Meuriſſium: *Præter hæc concedimus eis terram* [*de ipſa forcſte ad arandum centum jornalos ad unamquamque ſectionem, & ad pratum faciendum libere, & ſine Reſpectu alicujus juris vel reditus*. Tabularium S. Gedoveſæ Pariſ. an. 1183. *Quitavit conſuetudines & obventiones de hominibus ſuis de Petrafonte, ſcilicet Reſpectus, manum mortuam ſeu caducum, & forismaritagium*. Liber Rameſſienſis ſect. 38. & 143. *Sedecim caſeos & duas vaccas pingues de terra mea Hicbelinge, pro Reſpectu anno eidem Eccleſiæ procurari decerno*. Charta Balduini Epiſcopi Tarvanenſis anno 1026. in Tabulario S Bertini: *Ut ſicut Eccleſia ſanctæ Dei Genitricis Mariæ, cui auctore Deo deſervio, poſſidet terras ſuperius nominatas ſine conſenſu vel quolibet Reſpectu, ita prædicta Eccleſia S. Bertini libero ac perpetuo jure poſſideat ipſa altaria ſine Reſpectu, atque à perſonatus omnimoda exactione*. Charta Rudolphi Epiſcopi Noviomenſis an. 1093. ex Tabulario S. Bertini: *Eccleſiæ S. ad monachorum uſum altare de villa, quæ Calvus mons in Vallibus dicitur, .. ſub perſonata perpetuo tenendum conceſſi, tali quidem conditione, quod una quaque perſona decedente aliam prædicti Sancti Abbates ſeu Monachi Noviomenſi Epiſc. præſentent perſonam, cui ipſe Epiſc. ejuſdem altaris perſonatum commendet: perſona vero reſtituta 5. tantum ſolidos Epiſc. ſeu ejus Archidiacono tribuat, & uno quoque anno in feſtivitate S. Remigii pro Reſpectu altaris ſibi commiſſi tres eis similiter ſolidos ſolvat, & ad eorum Synodum celebrandum veniat, ſicque ab omni exactione libera permaneat*. Regeſtum Philippi Aug. Herouvallianum fol. 74. *Concedimus 22. lib. reditus & 4. ſol. in cenſibus, & in molendinis 16. libr. & in Reſpectibus Natalis & Paſchæ 17. ſol. &c.* Chronicon Valciodorenſe p. 560. *Ipſe denique ne omnino apud matrem Eccleſiæ haberetur ingratus, in eadem villa Ramerois in Reſpectu quindecim denar. Valciodorenſi Eccleſiæ partem alodii dedit*. Pag. 561. *Cumque ſecundum Regulam S. Benedicti pro puero prædicti parentes ſuam petitionem facerent, & in Rouz tam pro ſe, quam pro eodem Reſpectum 2. ſolidor. nobis tradiderant*. Pag. 562. *Valcidiorenſi Eccleſiæ partem alodis tradidit, duoſque ſolidos in Reſpectu illius fratribus ejuſdem Eccleſiæ quotannis ſolvere conſtituit*. Denique p. 565. *Viginti quatuor ſolidi Leodienſis Monetæ ex Reſpectu Manſionariorum habeantur*. Adde Bartholom. Fizenium in Hiſtor. Leod. p. 318. 362. Areſtum Pentecoſt anno 1266. in 1. Regeſto Parlamenti fol. 151 *Conceſſit D. Rex & Juratis Ambianenſ. quod ad aquitationem debitorum villę ſuę poſſent levare de quibuslibet 20. ſolidatis mercaturæ venditis in villa Ambianenſi de illis de communia ſua ab emptore, videlicet 1. denarium: quod cum facerent Major & Jurati prædicti, accedens Epiſc. Ambianen. ad D. Regem, ex hoc conqueſtus fuit, aſſerens ipſam coſtumam, quam vocabat malam toltam, in præjudicium Eccleſiæ ſuæ, & in eluſionem libertatis in favorem Eccleſiæ datæ, quæ dicitur Reſpectus S. Firmini, conceſſam fuiſſe propter quod petebat eamdem penitus revocari .... Determinatum fuit ... quod idem Epiſc. ſuper hoc audiendus non erat*. Exſtat in Regeſto Urbis Ambianenſis ſequens Charta, ex qua docemur, cujuſmodi fuerit cenſus ille, qui exſolvebatur Ambiani in feſto S. Firmini Martyris: *Gaufridus divina permiſſione Ambianenſis Eccleſiæ Miniſter humilis, omnibus Chriſti fidelibus, ad quos litteræ iſtæ pervenerint, in Domino ſalutem. Noverint univerſi, quod cum inter nos ex una parte, & Majorem ac cives Ambianenſes ex altera diutius contentio verteretur, ſuper eo, quod petebamus quatuor denarios de Reſpectu à quolibet homine uxorato exiſtente de communia, qui mercabatur Ambiani, & eſſet ſupraſcriptus in Tabula B. Firmini Martyris, tandem de conſilio & conceſſione virorum venerabilium Decani & Capituli noſtri Ambianenſis, inter nos & præfatos cives ad pacem pervenimus in hunc modum. Nos ſiquidem mitius agere volentes cum civibus memoratis, ordinavimus pro bono pacis, quod vir & uxor ejus in vita ſua tres denarios monetæ currentis Ambianenſis in præfati Martyris pro Reſpectu ſuo annuatim perſolvent, & ſic de theloneo ſuo immunes erunt per annum, nec poterimus cogere aliquem ad ſolvendum Reſpectum, niſi prius 15. dies elapſi fuerint à feſto memorato. Si autem vir ſive uxor ejus deceſſerit, nihilominus ille, qui ſuperſtes erit, denarios perſolvet: & ſi contigerit virum aut mulierem eſſe extra civitatem tempore, quo Reſpectus debet perſolvi, infra 15. dies poſtquam redierit, licebit ei ſolvere Reſpectum ſuum, tres ſcilicet denarios, aut reddere theloneum ſuum anni illius, recepto à talibus corporaliter juramento, quod bene tres denarios ipſi domino ſolvere tenebantur de Reſpectu. Sciendum eſt, quod non poterimus aliquo modo contradicere, quin omnes qui de communia extiterint, aut qui communiam jurare voluerint, ſub prædicto Reſpectu trium denariorum in tabula recipiantur ſupradicta: omnes etiam illi, qui de communia fuerint, oportebit ut intrent in tabula, & ut nomina ſingulorum in eadem conſcribantur. Notandum eſt præterea, quod pro pace iſta, quam prædiximus, recepimus à ſæpedictis civibus novies viginti libras Pariſienſes in augmentum redditunm Theſaurariæ refundendas. Ut igitur hæc præmiſſa robur perpetuum obtineant, præſentem Chartam exinde confectam, & à nobis & à dictis Decanis & Capitulo benigne conceſſam & approbatam tam ſigilli noſtri auctoritate, quam ipſius Capituli ſigillo fecimus roborari. Actum anno Verbi incarnati 1226 menſe Novembri*. Denique Vacabular. Epiſcopatus Ambian. ann. 1374. *Sur ce, que nous Evſque diſions de noſtre droit à nous appartenoit un droit, que on dit le Reſpeot de S. Firmin, qui eſt tel, que chaſcun bourgeois & bourgoiſe de ladite ville nous doit chaſcun an trois deniers pariſis, ou que il demeure, & que on nous doit apporter à Amiens, ou à nos fermiers à certain terme, &c.*

Respectio, idem quod *Reſpectus*, Cenſus. Tabularium S. Amandi apud Haræum in Caſtellanis Inſulenſibus pag. 178. [& apud Martenium tom. 1. Collect. Ampliſſ. col. 362. ex Donatione ann. 1002.] *Quæ familia uno quoque anno feſtivitate S. Amandi, quæ eſt 7. Kalend. Novembr. perſolvat de Reſpectione capitis ſui duos denarios de mortua vero manu ſea, &c.* Ubi *Reſpectio capitis*; idem valet ac *cenſus capitis*, de quo egimus in voce *Capitalitium*.

Regardum dicitur in Regeſto Philippi Aug. Herouvalliano f. 96. *In Regardo ad Natale pro pane 8. ſol... in Regardo ad Paſcha pro pane 6. ſol. & 1200. ova appreciata 30. ſol.* Quippe *Repectus* Gallice *Regard* dicitur: unde colligi videtur Gallos noſtros *Regards* vocaſſe ejuſmodi cenſus annuos, quos Latinæ Tabulæ *Reſpectus* vocant. [Vide *Regardum* 4. ſuo loco.]

4. RESPECTUS, Respectum, Mora, dies dilatus, prorogatio diei, Gallis *Reſpit*. Capitulare 3. Ludovici Pii an 819. c. 1. *Et ſi Comes infra ſupradictarum noctium numerum mallum ſuum non habuerit, ipſum ſpatium uſque ad mallum Comitis extendatur, & deinde detur ei ſpatium ad Reſpectum ad ſeptem noctes*. Leges Edw. Confeſſ. c. 15. *Si inveniri non poterant, menſis & unius diei Reſpectum habebant ad eum inveniendum*. Matth. Paris ann. 1236. *Dum Reſpectum & dilationem caperet*. [*Super Reſpectu & dilacione*, in Literis Caroli V. Franc. Regis ann. 1364. apud D. *Secouſſe* tom. 4. Ordinat. Reg. pagina 541. Conventio inter Henricum Regem Angl. & Robertum Flandriæ Comitem pagina 12. Libri nigri Scaccarii: *Poſt reditum de expeditione habebit Reſpectum*

ſpectum

ſpectum ad finitus tres hebdomadas. Pluries recurrit ibi. Vetus Placitum apud Stephanotium tom. 3. Antiq. Pict. MSS. p. 578. *Sed perrexerunt ſine ullo Reſpecta, quod Abbas eis dediſſet, & avunculus eorum Arbertus Truant multum eis blaſphemavit, quod ita ſine* Reſpecto *ullo, quod ei Abbas dediſſet, pergebant.*] Utuntur præterea Goffridus Vindocin. lib. 2. Ep. 24. Ivo Carnotenſis Epiſt. 127. Fulbertus Ep. 75. Rigordus p. 25. Hugo Flaviniacenſis in Chron. p. 244. Epiſt. 202. ex Sugerianis, Epiſtolæ 190. & 378. ex iis, quæ habentur tom. 4. Hiſt. Francor. Charta Rieulfi Forojul. Epiſc. apud Ruffium in Comit. Provinc. p. 53. & Sammarth. &c. [Adde, ſi vis, Nomolex. Th. *Blount*, Gloſſ. Kennetti ad calcem Antiq. Ambroſd. Lobin. ad calcem Hiſt. Britan. & to. 3. Hiſt. Par Inſtrum. novæ Galliæ Chriſt. tom. 1. p. 82. col. 2. *de Lauriere* tom. 1. Ordin. Reg. p. 37. D. *Secouſſe* tom 4. earumdem Ordin. p. 179 &c.] Le Roman *de Garin :*

Entrès en Mez orendroit ſans Raſpir.

Occurrit paſſim in Conſuetud. municipal. locis indicatis à Raguello.

Vocem hanc Gallicam à Latino *reſpirare* quidam deducunt: nam ut debitores, qui à creditoribus ad ſolvendum acrius urgentur, *ſuffocari* & *ſtrangulari* in leg. 1. in princ. D. de Præd. curial. ſine decr. non alien. & in Evangelio Matth. c. 18. verſ. 28. & ſeq. ita quibus conceduntur induciæ, quo ſe à debiti onere exſolvant, *reſpirare* dicuntur Senatori lib. 2. var. Epiſt. 38.

¶ Respeytus, Eadem notione. Confœderationes inter Archiepiſcopum Vien. & Annam Dalph. an. 1291. tom. 2. Hiſt. Dalph. pag. 43. *Et inſuper præd. D. Comitiſſa promittit, quod ipſa cum Comite Sabaudiæ, cum quo præfatus D. Dalphinus vir ſuus & ipſa præſentialiter guerram habent, pacem, treugam vel guerram caſſam, appeyſamentum vel Reſpeytum, vel aliquod aliud remedium de jure vel de facto non facient, vel accipient ſeu habebunt, abſque ex quo D. Archiepiſc. &c.*

Salvum Respectum, ſeu *Sauf reſpit* vocant Practici noſtri prorogationem, quam dominus vaſſallo concedit ad præſtandum hominium: ita in Conſuetud. Britanniæ art. 252. 267. [Charta an. 1383. apud Lobinel. tom. 2. Hiſtor. Britan. col. 636. *Ad requeſtam dictæ nobilis Johannæ de Radeſtir, D. Johannem Rouut Militem ponit in ſuo ſalvo reſpectu & ſufferentia de homagio uſque ad feſtum Nativitatis S. J. B. Sauf reſpit d'hommage juſque à un an,* in Regeſto an. 1457. ibidem col. 1202.] Habetur in Regeſto de negotiis Ludovici Ducis Andegavenſis & Regis Siciliæ Charta Petri Comitis Alencionis & Pertici 1. Septemb an. 1386. qua ſe duo *homagia ligia* debere profitetur Reginę Siciliæ, Ludovici Regis matri, alterum pro Vicecomitatu Bellomontenſi, alterum pro terra Sonnenſi, ratione Ducatus Andegavenſis & Comitatus Cenomanenſis. Mox in eadem Charta hæc verba adducuntur : *Et pour ce que madite Dame eſt à preſent en lointain pays, par quoi ne pouvent par de preſent aler pardevers elle pour luy faire leſdits foys & homages, que nous ſommes tenus faire, nous u iſt à noſtre requeſte mis en ſet Saufs reſpits durant ſandis huil, apar inſi que nous avons voulu & encore voulons que ledit Reſpit durant le baillè à madite Dame, & fait d'autel effet, comme ſi nous lui avions faits leſdits foys & homenages, &c.* In Regeſto Conſtabulariæ Burdegalenſis fol. 151. *Sevealx Reſpitez.*

Respectare, Differre, *Reſpectum*, ſeu moram dare, tempus prorogare, *Donner du reſpit. Reſpiter,* apud Villharduinum num. 32. 246. Leges Ethelredi Regis apud Habam cap. 7. *Sæpe etiam pravi judices judicium pervertunt, vel Reſpectant, & non finiunt cauſam, donec voluntas eorum impleatur.* Epiſtola Henrici I. Regis Angl. ad Anſelmum Archiepiſcopum Cantuarienſem, apud Eadmerum lib. 4. pag. 101. *Mando vobis, ut Reſpectetis æquo animo & bona voluntate benedictionem Thomæ Eboracenſis Archiep. uſque ad Paſcha, &c.* Leges ejuſdem Regis cap. 26. *Defenſor aut Dominus de furto pulſatorum, ſi ſemel aut amplius Reſpectaverit, erga vicinum, diem, & abſque juſtitia majoris auctoritate coadictam, curiam ſuam perdet. Dies Reſpectatus,* prorogatus, ibid. *Placitum Reſpectare,* c. 29. 41. 50. 59.] & in Chartul. Dunenſi Ch 93.] Stephanus Tornac. Epiſt. 23. *Quarto convenerunt litigantes coram judice, & quarto filii hominum, qui judicant terram, ut vulgariter loquitur, judicium Reſpectarunt.* [Le Roman *de la Violette* MS.

Ceſte à bien ſa mort Reſpitiè,
Et fuy de ce moult grant pitiè.

Ibidem Infra :

Lors s'en va n'a plus Reſpitiè,
Treſtous en pleurent de pitiè.

Le Roman *de la guerre de Troyes* MS.

Mes ce qe ſa ſuer ot devinè,
Caſſandra ot profiticie,
Ni puet plus eſtre Reſpitiè,
Tos avendront lor deſtinèer
Qe maintes gens feront irier.]

Respectuare, Eadem notione. Quoniam Attachiamenta c. 90. §. 2. *Et ſi vocat puerum infra ætatem, loquela erat Reſpectuata uſque ad ætatem pueri,* id eſt dilata. *Homagium Reſpectuare,* in Parlamento de depoſitione Regis Ricardi II.

¶ Respicere, Eodem ſignificatu. Charta an. 1254. è Regeſto *Olim*: *Idcirco Reſpectum fuit, quod damna mercatori redderet.*

Respectuatio, Mora, dilatio. Leges Burgor. Scoticorum cap. 29 §. 1. *Quicunque factus fuerit novus burgenſis de terra vaſta, & nullam terram habuerit haſpitatam, poteſt habere Reſpectuationem, quæ dicitur Herſet, in primo anno, & poſt primum annum hoſpitabitur, & ædificabit terram ſuam.* [Litteræ Jacobi Scotorum Regis an. 1498 apud Gotofredum in Hiſtor. Ludovici XII. Franc. Regis per Johannem *de S. Gelais* pag. 308. edit. 1622. *Cum libera quiete & mora, ſubditorum navibus & mercibus, rebuſque aliis quibuſcumque, abſque litteris ſalvus conductus aut Reſpectuationis quibuſcunque, pro ſe, navibus & rebus omnibus habitis, &c.*] Vide *Sufferentia 3.*

¶ 5. RESPECTU Forestæ. Vide *Regardum 1.*

¶ 6. RESPECTU Successionis, Jus ſuccedendi ſeu partem hæreditatis obtinendi. Charta Johann. Ducis Sleſiæ ann. 1330. apud Ludewig tom. 5 Reliq. MSS. pag. 553. *Prædictus noſter frater Dux Henricus Saganenſis & heredes ſui ſucceſſionis in media parte terrarum noſtrarum, prout ſuperius exprimitur, Reſpectum habebunt.* Habetur ſupra pag. 551. *Frater Dux Henricus Saganenſis & ſui heredes juſtam ipſorum portionem poſt mortem noſtram in prædictis terris noſtris exſpectabunt.*

¶ RESPERSUS Appellatione *Tribuni Plebis*, id eſt, ſeu vocatus Tribunus Plebis lib. 2. Cod. Theodoſ. tit. 1. leg. 74.

¶ RESPEYTUS, Gall. *Rèpit*. Vide *Reſpectus 4.*

¶ RESPICERE, Differre. Vide in *Reſpectus 4.*

¶ Respicere ad Dei Cultum, Ad Religionem Chriſtianam converti. Lex 1. Cod. Theod. lib. 16 tit. 8. de Judæis : *Judæis & Majoribus eorum & Patriachis volumus intimari, quod ſi quis, poſt hanc legem, aliquem, qui eorum feralem fugerit ſectam, & ad Dei cultum Reſpexerit, ſaxis aut alio furoris genere, quod nunc fieri cognoſcimus, auſus fuerit adtemperare, mox flammis dedendus, & cum omnibus ſuis participibus concremandus.*

RESPICIARE, vox Practicorum, quæ idem ſonat quod *Conſiderare*, ſeu *Eſgarder*, ut noſtri efferebant, Sententiam pronunciare, judicare cum cognitione cauſæ.

ſæ.Henr.de Knyghton.ann.1331. *Quiamnos ad invicem conſulentes venerunt, dicentes, quod omnes & ſinguli articuli ſuperius de dicto Rogero atteſtati veri ſunt & notorii, unde Reſpiciatum eſt & adjudicatum, quod prædictus Rogerus ut proditor & inimicus Regis & regni diſtructus ſit & ſuſpenſus, &c.* Vide *Eſgardium*.

☞ *Reſplaitier* ſimili ſignificatione dixit le Roman de *Vacce* MS.

Ernouf eſt voſtre hom lige, ſi vous peut bien aidier,
Si poez bien cez plait, s'il vous pleſt, Reſplaitier,
Si enquerez la choſe, ſi en saurez miex jugier.

Vide *Explectare* in *Expletum* 1.

¶ RESPIRACULUM, Reſpiratio, Claudianus Mamertus lib. 2 cap. 12. *Redactæ paululum Reſpiraculo penſæ vires.*

¶ RESPIRAMENTUM. Ovidio *Reſpiramen. Laxamentum & Reſpiramentum*, apud S. Auguſtinum lib. 7. Confeſſ. c. 7.

¶ RESPIRIUM, ἀναπνοή, in Gloſſis Græc. Lat. Aliæ Gr. Lat. Ἀναπνοή, *Spiritus, Halitus, Reſpirium.*

¶ RESPLENDENTIA, Splendor, fulgor. S. Auguſtinus Epiſt. 155. novæ Edit. alias 52. ad Macedonium: *Sicut luculentis ingeniis non deſit Reſplendentia veritatis.*

¶ RESPONCELLUS Vide mox in *Reſponſorium*.

¶ RESPONCUM, RESPONCUS Vide *Reſponſum* 2.

1. RESPONDERE, Pro alio ſpondere, Gall. *Reſpondre pour quelqu'un*. Capitula Caroli M. l. 3. cap. 44. *Nemini liceat ſervum ſuum propter damnum ab illo cuilibet illatum dimittere, ſed juxta qualitatem damni dominus pro illo Reſpondeat, vel eum in compoſitionem, aut ad pœnam petitori offerat.* Lex Wiſigoth. lib. 5. tit. 4 §. 18. *Nam qui talem ſervum comparaſſe dignoſcitur, ſi Reſpondere vel ſatisfacere pro crimine ejus voluerit, &c.* Ita *Reſponſum dare* pro alio uſurpat eadem Lex Wiſigoth. lib. 4. tit. 2. §. 15.

¶ 2. RESPONDERE, Præſtare, ſolvere. Diploma Conradi II. Imper. an. 1027. apud Illuſtr. Fontaninum ad calcem Antiquit. Hortæ p. 389. *Inſuper concedimus, ut nullus homo audeat Reſpondere mallaturam advocato ejus..* Eadem habentur in Diplomate Henrici III. Imper. ann. 1040. ibidem p. 393. pro quibus in alio ejuſdem Imperatoris Diplomate an. 1043. è Tabulario Caſaurienſi, legitur: *Concedimus & ut nullus mallaturam Perſolvat advocato ejus.* Simili notione Chronicon S. Trudonis apud Acherium tom. 7. Spicil. p. 464. *Prior vero cuſtodi domus infirmorum de iſtis viginti quatuor tantum ſolidis ſingulis annis Reſponderet.* Diploma Henrici Ducis Sleſiæ ann. 1337. apud Ludewig. tom. 6. Reliqu. MSS. p. 10. *Non ſolum pro expenſis, verum etiam pro damnis, quæ ſuſtinuerimus nobis Reſpondere tenebuntur.*

1. RESPONSALIS, Gall. *Reſpondant*, Qui pro alio ſpondet, [*Reſponſable*, in Gloſſis Lat. Gall. Sangerman. MSS.] Charta Hugonis Epiſcopi Lingon. ann. 1221. in Tabular. Campan. Thuani fol. 171. *Nos nobilem mulierem Blancham illuſtrem Comitiſſam Campaniæ conſtituimus plegiam & Reſponſalem pro nobis ſuper 700. libr. &c.* [Charta Curiæ Sueſſion. an. 1265. è Tabulario S. Medardi ejuſdem urbis: *Conſtituerunt ſe & fecerunt ... dicto Conventui plegios & Reſponſales de dicto contractu.*] Adde Petrum Abbatem Cellenſem lib. 9. Epiſt. 12. Græci ἀντιφωνητὴν vocant, de qua voce Salmaſius de Modo uſurar. pag. 718. 721. 756. & nos quædam ad Alexiadem p. 307. Gloſſæ Latino-Græc. *Spopondit*, ὑπέσχετο, ἀντιφώνησεν, &c.

2. RESPONSALIS, Nuntius: interdum & Apocriſiarius, & qui Reſponſa ſeu negotia Eccleſiaſtica peragebat. *Theodorus Reſponſalis venerabilis Eccleſiæ Carthaginis*, in Conſtitut. Juſtiniani de Africana Eccleſia. Anaſtaſius in S. Vitaliano PP. *Hic direxit Reſponſales ſuos cum Synodica juxta conſuetudinem in Regiam urbem apud piiſſimos Principes.* Ita in S. Zacharia pag. 78. Anſelmus Leodienſis c. 106. *Reſponſalem ſuum cum ſuis litteris in illo tranſmiſit.* Chronicon Moriniacenſe an. 1119. *Thomam hujus loci Abbatem primum Reſponſalem miſit.* Capitulare Sicardi Princip. Beneventani cap. 13. *Ut in ipſa trajecta ſit licentia tranſeundi tam negotiantibus, quam etiam Reſponſalibus, vel militibus, ſeu aliis perſonis.* Utuntur paſſim Scriptores, Facundus Hermianenſis lib. 4. c. 3. Gregorius Magnus lib. 1. Epiſt. 42. lib. 2. Ind. 10. Epiſt. 39. Ind. 11. Epiſt. 6. 7. lib. 3. Epiſt. 20. l. 4. Epiſt. 3. 8. [Diurnus Romanus pag. 40.] Hiſtor. Miſcella in Zenone, Alexander III. PP. Epiſt. 9. 38. 50 ad Petrum Abbatem Cellenſem, Aimoinus lib. 3. Hiſtor. cap. 66 Joann. Sariſberienſ. Epiſt. 7. Matth. Paris an. 1246. Petrus de Vineis lib. 1. Epiſt. 3. Monaſticum Anglicanum to. 2. pag. 303. &c. Vide *Apocriſiarius*, *Reſponſum*.

3. RESPONSALIS, Procurator, qui pro alio in jure reſpondet, *qui in ſe ſuſcipit judicium*, ait Fleta lib. 6. c. 10. §. 18. Regiam Majeſtatem l. 1. cap. 21. de *Eſſoniis*, §. 4. *Tunc ad quartam diem veniat, vel certum Reſponſalem mittat.* Ubi Skenæus, i. *Procuratorem, qui pro eo reſpondeat*, Adde cap. 25. §. 2. lib. 2. cap. 16. §. 38. lib. 3. cap. 15. §. 2. cap. 17 §. 4. Apud Bractonum lib. 4. tract. 1. cap. 32. §. 2. & in eodem Fleta lib. 4. cap. 6. §. 7. dicitur magna eſſe differentia inter *Attornatum*, & *Reſponſalem*. Charta Thomæ Comitis Sabaudiæ, apud Guichenonum p. 51. *Cum ... nec ipſi per ſe, vel per Reſponſum comparuerint, &c.* [Charta an. 1134. è Tabulario S. Tiberii: *Abbas vero Caſæ-Dei, qui ad eumdem diem & eumdem locum auctoritate Apoſtolica à nobis vocatus fuerat, nec ipſe venit, nec pro ſe Reſponſales.* Adde Thom. *Blount* in Nomolexico, Chartam an. 1134. in Probat. novæ Hiſtoriæ Occitan. tom. 2. col. 475. aliam an. 1180. apud Miræum tom 2. pag. 1185. col. 1. & inter Inſtrum. novæ Galliæ Chriſtianæ, tom 3. col. 135. aliam ann. 1182. apud Marten. tom. 7. Ampliſſ. Collect. col. 87. Bullam Alexandri III. PP. an. circiter 1186. apud Lobinellum tom. 2. Hiſtor. Britan. col. 320. aliam Innocentii III. tom. 2. Hiſtor. Eccl. Meld. p. 90. Chronicon Maurinia. apud Ducheſnium tom. 4. p. 367. &c.]

☞ *Reſponſales* etiam vocabantur apud Ciſtercienſes, ii, qui Abbatum morbo detentorum vices acturi in Capitularia generalia dirigebantur. Statuta ejuſdem Ordinis ann. 1276 apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 1452. *Abbates, qui cauſa infirmitatis remanſerint à Capitulo generali in domibus propriis, Reſponſales idoneos mittant ſicut in Carta caritatis continetur: qui in itinere per Abbates vicinos & litteras ſe excuſent. Reſponſales autem prædicti, expletis negotiis ſuis, incontinenti de Ciſtercio exeant & ad propria revertantur.* Statuta an. 1189. ibidem col. 1263. *Qui pro alia cauſa quam pro infirmitate de Capitulo remanſerint, pro ſe Reſponſalem non mittant.*

4. RESPONSALIS, Epiſtola, qua alicui reſpondetur ſuper ſcriptis in alia epiſtola, vel litteris. Ita apud Petrum de Vineis lib. 5. Epiſt. 29. 30. 122. 125.

¶ RESPONSAMEN, Reſponſum. *Poſitum veremur tertio Reſponſorium calamum*, ita in Miraculis SS. Aurei & Juſtinæ, tom. 3. Junii p. 70.

RESPONSARIUS, Reſponſalis, Apocriſiarius, apud Liberatum Diac. c. 23 Diurn. Rom. p. 40.

RESPONSATICUM. Capitulare Sicardi Principis Beneventani ann. 836. c. 14. *De tertiatoribus vero hoc ſtetit, ut nulla nova eis à parte Reipublicæ imponatur, excepto antiqua conſuetudine, hoc eſt Reſponſaticum ſolum, & angarias & calcarias.* Et mox: *Nulla alia nova imponatur à parte Reipublicæ ad eos, qui ſe dividunt, niſi tantummodo Reſponſaticum & angarias ſupraſcriptas.*

ptas. Cap. 31. *Ut ſingula caſtella non tollant Reſponſaticum, niſi de locis ſibi pertinentibus.* Vide mox *Reſponſio*.]

¶ 1. RESPONSIO, Sponſio, fidejuſſio, Gall. *Caution*. Privilegia Dalphinatus ann. 1349. tom. 2. Hiſt. Dalphin. p. 588. & tom 5. Ordinat. Reg. p. 45. n. 27. *Item, quod ipſe Dominus Dalphinus vel ſucceſſores ... non poſſint, nec debeant levare, vel retinere victualia ... niſi pro juſto pretio ... & niſi primitus de dicto pretio illis, quorum eſſent victualia, realiter per ſolutionem, aut Reſponſionem ſufficientem ydoneæ perſonæ, quæ ſe obligaret de ſolvendo infra menſem proximum dictum pretium, &c.*

¶ 2. RESPONSIO, Gall. *Reſponſion*, vox in uſu in Ordinibus Militaribus S. Johannis Jeroſolymitan. S. Lazari, &c. qua ſignificant annuam penſionem à quolibet Equite totius Ordinis Procuratori ſolvendam. Charta fundationis Monaſt. Belliloci an. 1259. *Unam marcham ſterlingorum argenti ad opus dictæ domus S. Johannis Jheroſolimitani anni ſingulis & non amplius percipiatis & habeatis ibidem pro Reſponſione in obſidium Terræ ſanctæ.* Litteræ procuratoriæ & plenæ potentiæ Magiſtri & Conventus ultramarini Ordinis Domus S. Johannis Jeruſalem Alberto de Caſtro-nigro conceſſæ an. 1313 apud Rymer. tom. 3. p. 461. col 1. *Dantes & concedentes eidem* (Alberto) .. *plenam & liberam facultatem ... bajulis ſeu domibus, per eum vel alium ſeu alios limitatis taliter, Reſponſiones certas & pingues, ad utilitatem Terræ ſanctæ negotii, imponendi; ipſas bajulas & domos regendas & adminiſtrandas ad vitam vel alias ipſis, quibus expedire noverit, committendi & conferendi, &c.* Ibidem col. ſeq. *& à Procuratoribus noſtris loca noſtra tenentibus ... ad quorum manus Reſponſiones, talliæ, ſubventiones ... pervenerint .. petendi, audiendi, exigendi & recipiendi de hiis, &c.* Bulla Pii IV. PP. in Privilegiis Equitum S. Johannis Jeroſ. p. 172. *Penſiones ſeu reſponſiones & onera ſuper domibus, præceptoriis & aliis beneficiis hoſpitalis hujuſmodi impoſi ſolitas, &c.*

☞ Harumce *Reſponſionum* inſtar *Reſponſiones* etiam vocat Paulus III. Papa penſitationes, quas è redditibus ſuis in commune uſum refundere debebant Canonici aliique Eccleſiæ Inſulæ Barbaræ Beneficiati, ut diſcimus ex Bulla ejuſdem Papæ ann. 1549. pro ſæculariſatione ipſius Monaſterii tom. 1. Maceriarum ejuſdem p. 264. ubi habetur: *Ipſique* (Canonici) ... *prioratus & alia beneficia ab eodem monaſterio dependentia obtinentes, Reſponſiones etiam refuſiones & librationes nuncupatas, & alia onera per eos in dicto monaſterio fieri & ſupportari ſolita in omnibus & per omnia perinde ac ſi ſuppreſſio & creatio prædictæ factæ non fuiſſent, faciant & ſupportent.*

¶ RESPONSIS, Indulgentia, venia, remiſſio. Leges & Conſuetudines Furnenſes MSS. ex Archivo Capituli S Audomari: *Et ſi aliquem inde occiderit ei in perpetuum Reſponſi denegetur, & omnia bona ſua erunt in gratia Comitis nec unquam poterit reconciliari.*

¶ RESPONSIVA, Epiſtola qua quis reſpondet alteri. Epiſtola Edwardi III. Regis Angl. ad Carolum IV. Imp. an. 1347. apud Ludewig. tom. 5. Reliq. MSS. p. 466. *Cum Prælatis & Proceribus ac peritis aliis habere voluimus colloquium & tractatum; & juxta digeſtum ibidem conſilium, tunc veſtræ Celſitudini gratam & congruam, per Dei gratiam, facere Reſponſivam. Super quo veſtram recepimus Reſponſivam*, in alia ejuſdem Regis Epiſtola ann. 1343. apud Rymer. tom. 5 p 360. col. 1. Pro Reſponſione quavis & ore ſolum data ſumitur in Statutis Cadubrii l. 1. c. 16. *Et præcepta, quæ dicti Vicarius, vel alii eorum officialium vel nuncii fecerunt ſibi attendere & obſervare, & ambaſciatas ſibi impoſitas à Vicario vel alio Officiali fideliter & veraciter facere & Reſponſivam factam referre.*

¶ RESPONSIUNCULUM, Responsonarium. Vide mox in *Reſponſorium*.

¶ RESPONSOR, Præs, ſponſor, Gall. *Reſpondant*. Litteræ Petri Cabilon. Epiſc. ad Ludovicum VII. Regem Franc. inter Inſtrum. novæ Gall. Chriſt. tom 4. col. 242. *Joſſerannus Reſponſor de pace extitit.* Occurrit apud Horatium, lib. 1 Epiſt. 16. pro Juriſperito ſeu viro prudenti, qui de jure conſultus reſpondet:

Quo Reſponſore, & quo cauſa teſte tenetur.

Quidam tamen legunt *Quo res ſponſore, &c.*

RESPONSORIUM, Responsorius Cantus. Cantus Eccleſiaſtici ſpecies, ſic dictus, inquit Iſidorus l. 1. de Eccl. Offic. c. 8. & l. 6. Orig. c. 19. *Quod uno canente, chorus conſonando reſpondeat.* Rabanus lib. 2. de Inſtitut. Cleric. cap. 51. *Reſponſoria ab Italis longo tempore ante* (Antiphonas) *ſunt reperta, vocata hoc nomine, quod uno canente choro conſonando reſpondeat. Antea autem id ſolus quiſque agebat, nunc inter duo vel tres communiter canunt, choro in plurimis reſpondente.* Ibidem lib 1. p. 33. *Inter Reſponſoria vero & antiphonas hoc intereſt, quod in antiphonis unus dicit verſum, in Reſponſoriis vero alternant verſibus chori.* Gennadius de Scriptoribus Eccl. ait, Muſæum Epiſcopum Maſſilienſibus ſcripſiſſe *Reſponſoria Pſalmorum, Capitula tempori & lectionibus congruentia, &c.* Alcuinus Poem. 3.

Hymnos ac Pſalmos, & Reſponſoria feſtis
Congrua promemus ſubter feſtitudine templi.

[Idem Alcuinus de divinis Officiis; *In Calendis etiam ſeu diebus anniverſariis, per novem Pſalmos & Reſponſoria, ſeu lectiones, ſimili modo officia perſolvuntur.* Benedictus Levita in Collectione ſua l. 5. c. 49. *Laicus non debet in Eccleſia Lectionem recitare, nec Alleluia dicere; ſed Pſalmum tantum, aut Reſponſoria, ſine Alleluia.*] Vide Concilium Toletanum IV c. 16. Amalarium lib. 4. de Offic. Eccleſ. c. 11. & in Eclogis p. 1358. Monachum Altiſiodorenſ. S. Mariani ann. 947. Durandum lib. 5. Ration. cap. 2. num. 52. 53. Durantium de Ritibus Eccl. lib. 2. c. 19 lib. 3. c. 19. [& Cæſarium lib. 8. Miracul. cap. 5. & 6.

Responsoria & *Reſponſoriam*, promiſcue dicitur in Statutis antiquis Cartuſienſibus 1. part. cap 28. § 14. *Quando feſtum Dedicationis accidit in Dominica, in qua neceſſe eſt inchoare Reſponſoriam novam, quæ ſolis Dominicis cantatur, &c.*

Responsoriolum, Breve reſponſorium. Statuta Ordinis de *Sempringham* p 718. *Novitii Reſponſoria non incipiant, nec verſum cantent; ſed Reſponſoriola & verſiculos dicant.*

Responsiunculum, in Statutis Antiq Cartuſienſ. 1. part. c. 36. § 19. c. 38. §. 4. & alibi.

¶ Responcellus, Eadem notione, in antiquo Ceremoniali MS. B. Mariæ Deauratæ: *Item* (tempore Paſchali) *omnes Reſponcelli terminantur cum Alleluia.* Infra: *In feſtis Sanctorum fiunt Reſponcelli de vereibus Nocturnorum precedentium, niſi ſit inceptio inſtorio* (ſic) *& dicuntur cum Alleluia ... Item in Dominicis que ab octava Pentecoſtes eveniunt uſque ad Kalendas Septembris, niſi ſit inceptio iſtoria, tercium Reſponſorium & ſeptimam atque undecimum ſumuntur de Trinitate, & pro quartis Reſponſoriis dicuntur Reſponcelli, ſed non ſumuntur de vereibus nocturnum, ymo ſunt propria, que durant per totum tempus eſtatis ſine aliquali mutatione; & ſunt iſti, qui ſequuntur. Primus eſt*: Domini eſt terra & plenitudo ejus. ℣. Orbis terrarū & univerſi qui habitant in eo. * Gloria Patri, &c. *Secundus eſt*: Ad te, Domine, levavi animam meam. ℣. Deus meus in te confido non erubeſcam. * Gloria Patri, &c. *Tertius eſt*, In te, Domine, ſperavi, non confundar in æternum. ℣. In juſtitia tua libera me & eripe me. * Gloria Patri, &c. Hinc patet quantulum ſit diſcriminis hoſce *Reſponcellos*

Digitized by Google

les inter & *Reſponſoria*, quæ poſt tertiam juxta uſum Romanum, vel poſt quartam cujuſque Nocturni lectionem juxta uſum Benedictinum decantatur. Vide *Reſponçum* in *Reſponſum* 2.

Reſponsoria, Papiæ, *ſunt, quæ Juriſconſulti reſpondere dicuntur conſulentibus*.

Responsoriale, Liber Eccleſiaſticus, continens reſponſoria, Amalario in Prologo de Ordine Antiphonarii; qui

Responsonarium, Durando lib. 6. Ration. cap. 1. num. 14. [Necrologium Parthenonis S. Petri de Caſis: 15. *Aug. Raudona domina d' Aleto dedit duos libros vocatos Reſponcier*.]

¶ RESPONSUM, Negotium, maxime illud, quod foris peragitur, de quo Domino *Reſponſum* datur. Liberatus Diaconus c. 16. *Geanadius quidem ibi remanſit, ut cum aliis Reſponſa faceret Epiſc.* Regula S. Benedicti c. 31. *Fratres, qui pro quovis Reſponſo proficiſcuntur*. Vide ejuſdem S. Benedicti c. 12. *Mox eteuim cella ſuis, & quoties ad Reſponſum aliquos egrederentur Fratres, cibum potumque extra cellam minime ſumerent.* Gregorius Magnus lib. 3. Dialog. c. 36. *Dum juſſione Pontificis mei in Conſtantinopolitanæ urbis Palatio Reſponſis Eccleſiaſticis obſervirem.* Idem lib. 6. Ind. 11. Epiſt. 29. *Cum in urbe regia Reſponſa Sedis Apoſtolicæ facerem.* Epiſt. 52. *Sabinianum Diacon. pro Reſponſis Eccleſiaſticis faciendis ad dominorum veſtigia tranſmiſi.* Adde Epiſt. 54. lib. 4. Epiſt. 36 lib. 5. Epiſt. 60. lib. 6. Epiſt. 37. lib. 7. Ind. 1. Epiſt. 5. 7. lib. 11. Epiſt. 47. & alibi. Bonifacius Moguntinc. Archiepiſc. Epiſt. 29. *Obſecramus, ut hunc Miſſum literarum mearum Romam pergentem propter Reſponſa Eccleſiaſtica, & orationum cauſa, per veſtros fines conſervatum tranſire permittatis.* Petrus Diaconus lib. 4. Chron. Caſin. cap. 66. *Demum vero pro Reſponſis Caſinenſis cœnobii Apocriſiarius ad Lotharium Imp. directus, &c.* Florentius Wigornienſ. an 1062. *Armenfredum Sedunen. Epiſc. & alium, qui à domino Papa Alexandro pro Reſponſis Eccleſiaſticis ad Regem Anglor. Eadwardum miſſi, &c.* Vita S. Geraldi Abbatis Grandiſilvæ n. 3. *Cœpit, ut ſolitus erat, quocunque Eccleſiæ ſuæ Reſponſis neceſſarium habebat percurrere, &c.* Infra: *Cum vero ad matris gremium, expleto diligenter Reſponſo, remeabat, &c.* Vide Alexandrum II. Papam Epiſt. 12. &c.

Adresponsum, unica voce, Apocriſiarius, Reſponſalis, qui negotia alicujus curat, & de iis *reſponſa* dat, qui mittitur *ad reſponſum dandum* de negotiis, pro quibus mittitur. Gloſſæ nomicæ in Cod. Reg. ſign. 2023. Αδρισπόνσον, εἰσάγων ὧν. Ita porro dicti, qui à Magiſtro militum deputabantur in Provincias, ut de militibus, qui in iis degebant, eum admonerent, & *reſponſa* inquirenti darent. Julianus Anteceſſor Conſtitut. 17. de Prætore Piſidiæ: *Habeat autem & carrucam argenteam, & ſecuriu, & faſces, & Adreſponſum propter milites.* Ita Conſtitut. 19. de Prætore Thraciæ, & Conſt. 33. de Moderatore Heleneponti. Ubi Scholiaſtes ad Conſtit. 17. *Adreſponſum dicitur, qui deputatus eſt à Magiſtro militum, ut quod opus ſit, à competente judice in milites fieri, reſponſum, id eſt, miniſterium ei exhibeat: & ſolet deputari iſte à Magiſtro militum eo, ſub quo provincia illa eſt.* De *ſermone nuvi Adreſponſum*, vide Pancirollum ad Notitiam Imperii Oriental. c. 80.

A Responsis, Eadem notione. Papias in *Magiſter*. *Qui ad reſponſa regalia*. Ita Codex MS. Gloſſ. Sax. Ælfrici: *A reſponſis, i. Magiſter reſponſorum*: ildeſtærantraca. Joan. de Janua: *A reſponſis, indeclinabile: qui dat reſponſa principis*.

Liberum Responsum, Charta Lotharii Regis Fr. apud Valſorium in Noviomo p. 925. *Suſcipimus etiam eam* (Eccleſiam S. Eligii) *in conducta & cuſtodia noſtra, tam ſubſtantias ipſius, quam & homines capitales ejus, qui ſicut ab antiquo in omni regno noſtro ſub Libero Reſponſo, ſine alicujus Advocati infeſtatione extiterant, ita in perpetuum ſub tutela noſtra & ſuccedentium nobis Regum permaneant.* Apud Petrum de Fontanis à nobis editum, *Perdre reſpons en cours* dicitur, qui juri ſtare idoneus non eſt, vel teſtimonium perhibere. Vide c. 13.

2. RESPONSUM, Idem quod *Reſponſorium*. Vide *Graduale*. [Nonnihil diſcriminis eſt *Reſponſum*, ſeu *Reſponſorium*, inter & *Graduale*. Hoc peculiare *Reſponſorium* eſt, quod in gradibus, ſive juxta pulpiti gradus, canitur; illud vero, quod Matutinis aliiſve horis canonicis, ubi voluerit clerus, cantari conſuevit.

¶ Responçum vel Responçus, Eadem notione. Ceremoniale B. Mariæ Deauratæ: *Primus* (Reſponcellus) *loco quarti Reſponçi; & ſecundus dicitur loco octavi Reſponci; tertiaſque dicitur loco duodecimi Reſponci. Diebus vero in quibus eſt iſtoria propria, & in feſtis habentibus proprietatem chantus non habent locum Reſponcelli, ſed omnes Reſponci dicuntur per ordinem, & etiam in feſtis in albis vel in capis ſeu majoribus.*

¶ 3. RESPONSUM, Idem quod ſupra *Repoſitorium*, niſi ita legendum eſt, Sportella aliudve genus vaſis, in quo aliquid reponitur. Pelagius libello 10. nu. 18. *Dedit ei aurum & nummos, & roſcellas, & omne, quod in Reſponſo ſuo habebat.*

¶ RESPUBLICA, Fiſcus regius. Leges Caroli Magni c. 123. apud Murator. tom. 1. part. 2. p. 109. col. 1. *Similiter & de Rebus, quæ ad Rempublicam pertinent, ſi Comes aut Miniſterialis Reipublicæ cuiquam conceſſerit, pro infidelitate computetur.* Eodem vocabulo eademque ſignificatione paſſim utuntur eorum temporum Scriptores.

RESSA, *Quod apud nos dici poteſt viſibilis aut laudabilis tentatio*. Papias.

¶ RESSAISIARE, Ressaisire, Gall. *Reſaiſir*, Iterum comprehendere, occupare, recuperare, in poſſeſſionem reſtituere. Codex Legum Normannicarum apud Ludewig. tom. 7. Reliq. MSS. p. 326. *Ad viſionem autem, demonſtratione facta, juſticiarius debet quereluto precipere, quod ipſe Reſſaiſiat querelantem.* Edictum Philippi VI. Franc Regis an. 1347. apud *de Lauriere* tom. 2. Ordinat. Reg pag. 267. *Ipſe ſerviens deberet ipſum reum compellere ad loca Reſſaiſianda, ſi aliquid inde fuerit levatum ſeu ablatum, aut alias exploitatum, antequam ipſum ad appoſitionem reciperet, locis vero Reſſaiſitis deberet idem ſerviens capere debatum, &c.* Charta Caroli V. Franc. Regis an. 1369. apud Lobinellum tom. 3. Hiſt. Pariſ. p. 474. col. 1. *Et ſi in caſu novitatis inter ipſos Religioſos ... ac prædictos homines & aliquos alios, ratione bonorum quorumcumque dicti Monaſterii* (Cœleſtinorum Pariſ.) *oriatur oppoſitio vel debatum, de locis ablatis, ſi ſint in rerum natura ... primitus & ante omnia realiter & de facto Reſſaiſitis, dictum debatum & rem contentioſam ad manum noſtram tamquam ſuperiorem ponant.* Vide *Reſaiſire*, *Reſayſiare* & *Suiſire*.

¶ RESSERIA, Grex ovium. Vide *Raſſeria*.

RESSIA, [Idem quod *Reſea*.] Teſtamentum Aimonis de Sabaudia D. Villæfranchæ ann. 1398. apud Guichenonum: *Donavit ... quandam Reſſiam, quam ipſe Dominus Aymo conſtrui fecit ſuper Bealeria Saviliani in Aycalibus dicti loci.*

¶ RESSIDENTIA, Aſſidua commoratio, Gall. *Reſidence*, Ital. *Reſidenza*. Correctiones Statutorum Cadubrii cap. 71. *Niſi venerit habitatum cum familia ſua in Cadubrio, & perſonaliter in territorio & contracta Reſſidentiam fecerit.* Rurſum occurrit ibidem cap 64. Vide *Reſidentia*.

¶ RESSIUS, Species caſei. Vide *Raſſius*.

¶ RES-

Digitized by Google

¶ RESSORTIRE, Resortire, Practicis noſtris *Reſſortir*, Habere jus appellationis ad ſuperius tribunal. Arreſtum Parlamenti ann. 1341. *Præfato Comite replicante, quod cum Ducatus & Perria prædicti immediate moveant & teneantur à nobis ratione noſtræ Coronæ, eu cauſa Perriæ Reſortiant immediate ad noſtrum Parlamentum Franciæ, ut pars & membrum Coronæ noſtræ, & per conſequens, de ratione communis uſus & obſervantiæ notoriæ regni noſtri, cum ſeuda moventia aliqua caſtellania & immediate Reſortantia* (à Gallico *Reſſortant*) *ad eam judicentur & terminentur ſecundum uſum & conſuetudinem loci, unde movent, &c.* Confirmatio pacis initæ ann. 1334. inter Humbertum Dalphinum & Aymonem Comitem Sabaudiæ, tom. 2. Hiſtor. Dalphin. p. 351. col. 2. *Acto etiam & expreſſo convento inter ipſos dominos, quod nullus ipſorum dominorum vel ſucceſſ. & hered. ſuorum in dictis feudis vel eorum aliqua valeat aliqualiter Reſſortire*, hoc eſt, ſi bene interpretor, jus habere *reſſorti* ſeu ſupremam juriſdictionem. Hic ſermo eſt de feudis quæ Dalphinus à Comite Sabaudiæ, viciſſimque Comes Sabaudiæ à Dalphino tenebat. In hiſce feudis vetantur *reſſortire*, hoc eſt, ſupremam juriſdictionem exercere, quia feudorum conditio hæc eſt, ut feudalis Dominus in iis ſuprema juriſdictione potiatur, à qua lege hic recedere vetantur principes ſibi invicem feudatarii.

¶ Ressortiri, Eodem ſignificatu. Litteræ Ludovici XI Franc. Regis ann. 1474. in Privilegio Equitum Ordinis S. Johannis Jeroſol. p. 21. *A juriſdictione cujuſcumque judicis temporalis, præterquam à noſtra, hactenus exemptos penitus fuiſſe & eſſe, nobiſque & nulli alii in ſuperioritate & Reſſorte immediate ſubjacere, & ad ſedem regiam, non alibi, Reſſortiri conſueviſſe.*

¶ Ressortissare, Ressortizare, Resortisare, Eadem notione. Litteræ Caroli Johannis Franc Regis primogeniti ann. 1358. apud D. *Secouſſe* tom. 3 Ordinat. Reg. p. 296. *Reſſortizant ſintque in poſſeſſione & ſaiſina Reſſortizandi coram dicto Baillivo ... Senonenſi, &c.* Litteræ ann. circiter 1387. apud Meneſterium in Probat. Hiſt. Lugdun. p. 130. col 1. *Quod omnes & ſinguli ſubditi villæ Lugduni Reſſortiſſant & Reſſortiſſandum veniant in omnibus caſibus reſſortis in ſede Matiſconenſi, in qua antiquitus Reſſortiri ſolebant, ſub pœna 500. librarum Turon. alias per quamlibet contrarium facientem committenda.* Rurſum occurrit col. ſeq. Arreſtum Parlamenti an. 1400. è Tabulario Corbeienſi: *Ab antiquo notorie exempti ab Archiepiſcopo Remenſi & Epiſcopo Ambianenſi, & in curia Romana Reſortizantes erant & fuerant.*

RESSORTUM, Quidquid intra *ſortes* continentur, ſeu juriſdictionis terminos: diſtrictus judicis, [Gallice *Reſſort*. Stylus Curiæ Parlamenti c. 3. *Nec Seneſchallis, nec de ipſorum Reſſorto.*] Vide Caſanovam l. 1 de Franco allodio c. 9.

☞ Paſſim occurrit pro quovis cujuſcumque judicis diſtrictu, non raro etiam pro ſuprema juriſdictione, ſupremo tribunali, ubi majores cauſæ dijudicandæ, ad quod à minoribus tribunalibus provocatur, & à quo non poteſt provocari, noſtris etiam *Reſſort*. Conventio Philippi III. Franc. Regis cum Canonic. S. Mederici Pariſ. an 1273 apud Lobinell. tom. 3. Hiſtor. Pariſ. p. 27. col. 1. *Habebunt etiam dicti Canonici in hoſpitibus dictæ terræ & in dicta tota terra juſtitiam ſuper mobilibus ... item ſuper verbis contumelioſis, alapis ſive buffis, melleia ſine ſanguine ... nec nos, nec ſucceſſores noſtri in præmiſſis ſeu aliquo de præmiſſis aliquid de cætero reclamare ratione Reſſorti* (poterimus,) *excepta, ut dictum eſt, juſtitia ſuper ictibus orbis, vel aliis, in quibus veriſimile eſſet, vel etiam contingeret, quod percuſſus moreretur.* Litteræ Philippi IV. Franc. Regis an. 1291. apud Marten. tom. 1. Anecdot. col. 1243. *Conqueſtus eſt nobis dilectus & fidelis noſter Comes Haynnoniæ, quod in terra ſua de Oſtrevanno, de qua nobis fecit homagium, ſibi & gentibus ſuis ac ſubditis fiunt plura gravamina & indebitæ novitates: unde cum intentionis noſtræ non ſit in terra prædicta habere niſi homagium & Reſſortum; mandamus vobis ... permittatis eumdem Comitem ſuoſque ſubditos ſuis dominiis, feodis, juſtitiis & juribus uti & gaudere pacifice, eo modo quo eis gaudebant antequam de dicta terra ad homagium noſtrum veniſſet, ſalvis nobis Reſſorto & ſuperioritate prædictis in ipſa terra.* Charta Edwardi I. Regis Angl. ann. 1296. apud Rymer. tom. 2. p. 713. col 1. *Eo etiam quod Seneſcallo Vaſconiæ & aliis miniſtris noſtris, ne de judiciis majoris & curiæ Baionæ, niſi per viam appellationis & Reſſorti, ſe aliquatenus intromitterent ... inhiberemus.* Homagium domini caſtri S. Baudilii factum Abbati S. Victoris Maſſil. an. 1296 ex Archivo ejuſdem S. Victoris armar. Ruthen. n. 42. *Faciamque proclamari nomen S. Victoris in ſignum ſupremi dominii & Reſorti.* Vetus Inquaſta de juribus Abbatiæ Beccenſis MS. *Vidit eos utentes in pluribus caſibus de placito enſis, & ita fama communis tenet, præterquam de rapo, de focagio & Reſorto.* Enumeratio jurium Caſtri Auzeti an. 1394. è Regeſto Cameræ Comput. Provinciæ ſignato *Armorum* fol. 70. *Superioritate tamen regia, appellationibus ... Reſſorto & homagio ligio & ſacramento fidelitatis ... reſervatis.* Arreſtum Parlament. ann. 1394. apud Meneſterium in Probat Hiſtor. Lugdun. p. 72. col. 2. *Volens ipſe controverſias inter Franciæ Reges, Archiepiſcopum & cives Lugdunenſes ... ſubortas extinguere, juriſdictionem domaneriam dictæ villæ Lugdunenſis, retento ſibi & ſucceſſoribus ſuis inter cetera jure ſuperioritatis & Reſſorti, ac cæteris juribus regalibus in eadem ... retento etiam ſibi & ſuis ſucceſſoribus prædictis Reſſorto tam ſecundarum appellationum ab extra villæ Lugdunenſis provenientium ab Archiepiſcopum & Capitulum, quam primarum à judice ordinario Archiepiſcopi in eadem villa Lugdunenſi interjectarum Archiepiſcopo Lugdun. &c.* Pluries recurrit ibi & alibi.

¶ Resortus, Eadem notione. Litteræ Edwardi II. Regis Angl. an. 1315. apud Rymer. tom. 3. pag. 508. col. 1. *Et quod poſt hujuſmodi emptionem, perſonæ multorum locorum & baillivarum prædictarum & Reſortuum, &c.*

¶ RESTA, Gall. *Reſtes*, *Debets*, Reliqua rationum. Charta ann. 1354. tom. 1. Hiſt. Dalphin. p. 216. col. 1. *Dominus Comes cupiens ſolvere Reſtam & arreragia, &c.* Litteræ Johannis Franc. Regis an. 1361. apud D. *Secouſſe* tom. 3. Ordinat. Reg. p. 566. *Ad ſolvendum nobis ... Reſtas quas per fines compotorum ſuorum hujuſmodi debentur. Reſte debite Regi*, in Memoriali MS. Cameræ Comput. Pariſ. an. 1378. fol. 207. Scheda an. 1379. è Tabulario S. Victoris Maſſil. *Viginti florenos ſolvatis de Reſta centum illorum per civitatem debitos.* Procuratio ann. 1392. tom 9. Spicil. Acher. pag. 293. *Ad petendum & recuperandum in totum vel in parte Reſtam dotis promiſſa nobis.* Apocha Petri Camerac. Epiſc. an. 1397. è Bibl. Reg. *Cognoſcimus recepiſſe ... ſummam 334. lib. 14. ſol. 7. den. cum picta Turon. monete Cameraci currentis pro parte noſtra Reſte compoti magiſtri Guillelmi Floriſi receptoris temporalitatis in Cameraco.* Charta an. 1428. è Chartulario S. Vandregeſili tom. 2. pag. 1746. *Occaſione decem octo modiorum vini boni, ſani, puri & ſufficientis ad menſuram Meduntæ ſibi debitorum de Reſta ſolutionum prædictorum ſex modiorum quinq; annorum precedentium, &c.* Sententia arbitralis ann. 1446. è Tabulario Corbeienſi: *Compelli ad ſolvendum .. viginti ſeptem lotos cum dimidio loto vini ... ex Reſta debitos ... & pro Reſta ejuſdem decimæ debitos, &c.* Conventio an. 1522. è Schedis D. *le Fournier*: *Dictis hominibus non liceat aliquod avere nec animalia groſſa nec minuta, ad me-*

Digitized by Google

medias Reſtas, & medium crementum accipere neque tenere. Adde novam Gall. Chriſt. tom. 3. col. 220. Inſtrumen. & Lobinelli Gloſſarium tom. 3. Hiſt. Pariſ. Vide *Reſtum*.

¶ RESTA, pro *Raſta*. Vide in hac voce.

¶ 3. RESTA, Agger, moles aquis continendis. Bernardus Theſaurarius de Acquiſitione Terræ Sanctæ c. 206. apud Murator. tom. 7. col. 843. *In univerſa ſiquidem Ægypti terra conſtructæ ſunt Reſtæ ſive cluſæ, quę aquam Nili retinent, quam ſuo more ſuccreſcit.*

¶ 4. RESTA. Miracula S. Johannis Gualberti, to. 3. Julii pag. 388. *Ex Senarum civitate adoleſcentem acrem & fortem, catena etiam ligatum & innexum, nam funium Reſtis lacerаſſet, cum affines & nobiliſſimi viri, multis comitantibus, traherent, &c.* Viri docti ſuſpicantur idem eſſe quod Textura; ſed forte melius legeretur *reſtes*. Vide mox *Reſtis*.

¶ RESTABILIMENTUM, à Gallico *Rétabliſſement*, Reſtitutio. Areſtum Parlamenti ann. 1393. 14. Feb. è Tabulario Corbeienſi: *Per idem areſtum præfata curia, quod Reſtabilimentum de præſenti per ſignum dumtaxat fiet, ordinavit & ordinat.* Concilium Pariſ. ann. 1416. apud Marten. tom 4. Anecd. col. 349. *Secundus punctus tractati in dicto Concilio Pariſienſi fuit per Reſtabilimento perſonarum miſſarum & mittendarum per toto regno ad generale Concilium Conſtantienſe.*

¶ RESTABILIRE, Iterum ſtabilire, reſtituere, redintegrare, Gall. *Retablir*. Condonatio rebellibus Carcaſſonæ incolis à Carolo VI. Fr. Rege indulta an. 1383. apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 1593. *Ad bonam famam ipſorum in integrum Reſtabilimus, remittimus & omni modo reducimus per præſentes.*

¶ RESTABLITIO, Idem quod *Reſtabilimentum*, Reſtitutio. Regeſtum Parlamenti an. 1348. apud Baluzium tom. 2. Hiſtor. Arvern. pag. 425. *Guillelmo de Randone Milite in curia noſtra petente contra Beraudum Delphini Militem fieri Reſtablitionem inferius declaratam; auditis partibus, curia noſtra ordinavit, quod de omnibus & ſingulis per dictum Beraudum ſeu ejus gentes ... Reſtablitio fiet ... mandantes ... quatenus ipſum Beraudum ... ad dictam Reſtablitionem omni poſtpoſita dilatione compellant.*

¶ RESTAGNATIO, Exundatio, redundatio, Gallice *Debordement, Regorgement*, item Moles aquis oppoſita. Vox nota Plinio prima ſignificatione. Privilegium Alberti Magdeburg. Archiepiſc. an. 1225. apud Ludewig. tom. 5. Reliq. MSS. p. 24. *Statuentes, ut civitas aggerem ſeu Reſtagnationem ad lacum conſtruere ac conſervare & reparare perpetuis temporibus expenſis propriis teneatur.* Concordia an. 1228. ibid. p. 58. *Cum ſuper damnis dictæ domus ſanctæ Cunegundis, quæ eſt Reſtagnatione Sale, occaſione retinaculi molendini in Gummerſt, quæ domus eadem ſuſtinet & in poſterum cogitur ſuſtinere, inter nos ad invicem quæſtio verteretur, concordavimus in hunc modum, &c.* Videſis alium locum in *Batura aquæ*.

¶ RESTAGNATUS, Exundans, redundans, noſtris *Qui regorge*. Ermenricus Monachus Augienſ. de Grammatica, apud Mabillon. tom. 4. Analect. p. 330. *Sed eheu idem ipſe tam habilis fons ne lata flueret, quam ſæpe machina mentis ... obſtruitur; eremus prodit ac beſtiæ loquuntur, donec Reſtagnatus in ſeſe, & non ſine periculo ſui patientiſſime ſe exedebat, Deoque eum protegente armis rempublicam defendebat.*

¶ RESTANCIÆ COMPUTORUM, Rationum reliqua, Gall. *Reſtes, debtes*, in Memoriali Cameræ Comput. Par. menſis Semptem. an. 1364. fol. 80. *Reſtantia contractuum*, in Chronico Cornelii *Zantfliet* ad an 1332. apud Martenium tom. 5. Ampliſſ. Collect. col. 203. Vide *Reſta* 1.

RESTARE, Siſtere, conſiſtere, perſtare, permanere, durare. Pactus Legis Salicæ tit. 17. §. 1. *Si quis hominem qui ... dirigere habet præceptum Regis, & ... aliquis extra ordinationem Regis Reſtare eum facit, aut adſalire eum præſumpſerit, &c.* Fulcherius Carnotenſis lib. 1. Hiſtor. Hieroſ. c. 13. *Quo, frater, fugis? Reſta, ne timeas.* Adde c. 14. Matthæus Paris p. 515. *Eques & homines meos fecis Reſtare, donec paagium extorſiſſet.* Utuntur Latini Scriptores. Propertius:

Dum vincunt Græci, dum Reſtat barbarus Hector.

Arnobius l. 3. *Neque enim Reſtare ſine aſſertoribus poteſt religio Chriſtiana.* [Adde Notitiam an. circiter 1200. apud Marten. tom. 1. Collect. Ampliſſ. col. 1037. Chronicon Domini de Gravina apud Murator. tom. 12. col. 577. Tranſlationem S. Auguſtini Cantuar. tom. 9. Maii pag. 423. &c.]

¶ RESTAURA, Idem quod infra *Reſtaurum*. Concordia an. 1378. apud Schilterum in Gloſſario Teutonico v. *Reſtaver-zinſen*: *Ipſe quoque Prior, Fratres & Conventus in Recompenſationem & Reſtauram dictarum oblationum, quæ dictæ parochiæ detrahuntur, ipſi parochiæ & rectori pro tempore dederunt & aſſignaverunt duas libras denariorum ſingulis annis.* In Sententia ann. 1401. ibid. laudata, de eadem re habetur *Reſtaurum oblationũ*.

¶ RESTAURAMENTUM, Inſtauratio, reparatio, ædium ſarta tecta. Chronicon Monaſterii S. Launomari de Magenciaco ad ann. 1077. apud Stephanotium tom. 4. Fragment. MSS. *Throtardus Prior loci Megenciaci ... adiit dominum Guillelmum Tyernenſem, Principem clariſſimum, deprecatuſque eſt, ut pro ſalute patris ſui Guidonis donaret ſibi & S. Launomaro in ſylva ſua ampliſſima, quæ vocatur Borno, ut ſemper habeatur calefactam, ædificamentum & Reſtauramentum domorum ſuarum.*

¶ RESTAURARE, Bulla Nicolai II. PP. an. 1061. apud Hickeſium Gramm. Anglo-Saxon. p. 177. *Nullus Rex, Dux, Marchio ... præſumat ... hanc tui epiſcopatus confirmationem in aliquo lædere, vel minuere, aut Reſtaurare*, hoc eſt, infringere, aliudve ſimile agere; ſed vereor ne mendum ſit in hac voce, quæ non occurrit in aliis ſimilibus loquendi formulis, & cujus notio, ſi reſponderet verbo, contraria omnino videretur; nam *Reſtaurare* pro *Inſtaurare* dixerunt Tacitus lib. 3. & 4. Juſtinus lib. 2. Ulpianus leg. 4. fin. Dig. ad Legem Jul. de adult. quod tamen verbum uti barbarum reſpuit Scaliger ſenior, Cardanumque eo ſæpius utentem redarguit Exercit. 295. quod non *Reſtar* ſed *Inſtar* dicatur. Servius ad Virgilium Æneid. 2. *Inſtar autem ad ſimilitudinem; unde non Reſtaurata, ſed Inſtaurata dicuntur ædificia ad antiquam ſimilitudinem facta.* Sed hæc Servii non impedierunt quominus verbum *Reſtaurare* paſſim uſurparent recentiores. Vide Voſſium lib. 4. de Vitiis ſermon. cap. 21.

¶ RESTAURATIO, Inſtauratio; item Compenſatio. Vetus Interpres S. Irenæi Græcam vocem ἀποκατάστασις *Reſtauratio* vertit lib. 1. cap. 21. num. 3. ult. edit. *Reſtauratio ſervitutis*, Juliano lege 7. Dig. de Fundo dotali. *Reſtaurationes Eccleſiarum*, de quibus exſtat Præceptum Caroli Magni apud Mabillon. tom. 3. Analect. p. 262. & ſeqq. *Reſtaurationes Monaſteriorum & caterarum Eccleſiarum*, in Geſtis Aldrici Epiſc. Cenoman. ibidem pag. 279. Charta ann. 1228. è Chartulario S. Vandregeſili tom. 1. p. 1186. *Et ſi aliquo caſu non poterimus eidem garantiſare dictam maſuram & dictam granchium, tenebimur memoratis Religioſis in alio feodo noſtro tam ſupra maſura quam ſupra granchia ſæpedicta Reſtaurationem facere competentem.* Hinc *Reſtauratio equorum*, noſtris *Reſtour*, olim dicebatur Regum Principumve conſuetudo, qua vaſſallorum ſuorum, ad eorum *ſubmonitiones* caſtra ſequentium, equos æſtimabant, ut ſi quod in bellis damnum paterentur, reſarcirent ipſi:

qua de re dictum eſt in voce *Equus*, egitque R.P. *Daniel* lib.3. de Militia Francica p.171. Vide mox *Reſtaurum*.

¶ RESTAURATOR, aliis *Inſtaurator*, noſtris *Reſtaurateur*, Qui *reſtaurat*, reſtituit, redintegrat. Occurrit apud Sponium p.27. Miſcell. & alibi apud recentiores.

¶ RESTAURATUM, Juſculum ſalubre & delicatum, Gall. *Reſtaurant*. Miracula MSS. Urbani V.PP. *Aperiens os ſuum per vim cum cultello poſuit in os ſuum de Reſtaurato, in dictum os remanſit, nec poterat transglutire per guttur.*

RESTAURUM, Reſtauratio damni, *Riſtoro*, Italis. Rollandinus in Summa Notariæ c.3. *Quam* (lanam) *confeſſi & contenti fuerunt ſe ex cauſa emptionis pro tali, qualis eſt ſine ullo Reſtauro, habuiſſe & recepiſſe, &c.* [Translatio an.1259. in Corpore Diplom. Juris Gentium p.159.col.2. *Palatinus Comes... Præpoſituram Wildesbuſenſem Eccleſiæ Bremenſi contulit in proprium, in Reſtaurum videlicet damnorum, quæ tempore diſcordiæ Eccleſiæ illata fuerunt.* Concordia an.1238. apud Ludewig tom.5. Reliq. MSS. p.58. *Fratres renunciaverunt omni Reſtauro damnorum.* Rurſum occurrit in Litteris Henrici Merſeburgenſ. Epiſc. ibidem p.249. in aliis an. 1241. apud eumdem Ludewig. tom.1. p.61. in Teſtamento Ottonis IV. Imper. an.1218. apud Tolnerum in Probat. Hiſtor. Palatinæ pag.63. Statuta datiaria Ripariæ fol. 2. c.1. *Abſque eo quod aliquod Reſtaurum peti poſſit per dictum emptorem à dicta communitate.* Et fol.15.c.21. *Sine ſpe vel reſpectu alicujus Reſtauri ſive rependii dandi vel faciendi ſibi per dictam communitatem.* Litteræ Philippi Franc. Regis ann.1294. tom.2. Hiſt. Dalphin. p.74. *Dalphino & ejus filio pro tempore, quo ipſi nobis in dicta guerra aſſiſtent, faciemus de noſtro miniſtrari vadia & equorum Reſtaura, quæ de conſuetudine Franciæ ſolent hujuſmodi ſtipendiariis aſſignari.* Simili notione le Roman de Vacce MS.

Quant cel avoit perdu en Richart l'Eſtoron, &c.]

Dantes in Parad. Cant.5.

Dunque che render poſſi per Riſtoro?

Le Voyage d'outremer *du Comte de Pontieu* MS. *J'ay perdu mon frere, ſi veuil avoir cette dame en Reſtor.* Belloman MS cap.67. *Quant li jugemens eſt fes d'aucune choſe, que c'il n'a pas en ſa main, ne en ſa ballie, ançois convient qu'il porchache qu'ill'ait, ou qu'il en faſſe Reſtor, en tel cas doit eſtre trives données de porcacier qu'il ait ce que jugié contre li, ou qu'il face ſouffiſſant Reſtor.* Pactum ſeu fœdus initum inter Philippum Pulcrum Reg. Franciæ, & Willelmum Comitem Hannonienſem 28. Octob. an.1314. *Li dui Marechal de France, ou li un d'ant, ou aucuns autres prud'homs à ce commis priſeront, & eſtimeront loialment par leurs ſermens les chevals mors, & les chevals de nos gens & nous en ſera nos dis Sires plain Reſtour ſelonc leur priſe. Et ſe ledis Mareſchal, ou cil qui la priſe devroit fere, entendent tant que aucun cheval fuſſe mort ou perdu, ſi rendroit nos Sire devant dit la valour des chevals par priſe de bonne gent.* Et infra: *Aſquiex li Rois nos Sires paiera gaiges & Reſtors.* Occurrit paſſim in Computis Theſaurariorum guerrarum. Huc etiam pertinet vetus Charta apud Ughellum in Epiſc. Theanis: *Quod ſi Miles dextrarium aut loricam in obſequio illo perdiderit, mihi Goffridus vel ſuus hæres reddere debet, & tamdiu ei nullum debeo facere ſervitium.* [Vide Reſtaurare.]

STAURUM, Eadem notione, in Charta an.1214. apud Georg. Pilonum in Hiſt. Bellunenſi p.106.v. *Et de eo rehllis vaſta Staurum præſtare ... debet.*

RESTAURUM. Areſtum 11. Jan. 1322. *Cum ... certas hæreditates Guillelmo Vicedomino de Carnoto vendidiſſet, ac prædictis hæreditatibus ... certum Reſtaurum ſeu ehornamentum in quadam litera Ambian. ballivie facta ſuper hoc contentum fuiſſet.*

¶ RESTER, ſ. Canterius, tignum, Angl. *Raſter*, Gal. *Chevron, ſolive*. Vetus Charta apud Somnerum in Tractatu de *Gavelkind* pag.22. *Et de 200. Reſters de gavelsymber de redditu, quolibet de longitudine 13. ped. de quibus proveniunt de tenemento de Barewaſeſyle 100. & de tenemento de Moundeu 100.*

¶ RESTICULA, RESTICULARIUS. Vide *Reſtis* 1.

1. RESTIS, Faſciculus rerum quarumpiam, maxime piſcium, teſte colligatus. Vita S. Joannis Eleemoſynarii c.19. *Mille Reſtes ſiccatorum piſcium, qui Menomenæ dicuntur.* Liber Miraculorum S. Babolcni c.2. *Inſtitutum eſt à rectoribus antiquis Foſſatenſis Eccleſiæ, ut naves per gyrum ipſius Inſulæ diſcurrentes, cenſum perſolverent ob piſcationis meritum, quem nuncupant vulgariter Reſtes. Reſta*, Italis eſt alliorum vel cæparum ſertum. Vide Martialem lib.2 Epigr.32.

☞ Eadem notione, qua Italicum *Reſta*, legitur *Reis* in Hiſtoria belli ſacri Gallico idiomate apud Marten. tom.5. Collect. Ampliſſ. col.591. *Lors le fiſt Quiſac deſpouiller tot nu, & aporter une Reis d'aus, mis ul n'y eſtoient mie.* Vide *Reſtum* 2.

RESTIS, RESTICULUS LINI, Faſciculus *reſte* ligatus. Helmoldus lib.1. cap 12. *De quolibet aratro menſura grani, & quadraginta Reſticuli lini, & 12. nummi puri argenti.* Cap.14. *De quolibet ſcilicet aratro, quod duobus bobus aut uno conſtat equo, menſura grani, & 40. Reſtes lini, & 12. nummi probatæ monetæ.* Vide *Ligaſſa*. Quid vero *reſtis* dicatur in capite allii, vide apud Plinium & Marbodæum lib.1. de Virtutibus herbarum c.5.

¶ RESTICULA, Eodem ſignificatu Acta fundationis Murenſis Monaſterii apud Eccardum de Orig. familiæ Habsburgo-Auſtriacæ col.224. *Arat & ſecat fœnum, & metit ſepiſque, & pullus dat & lini Reſticulas.*

RESTICULARIUS, *Reſtio*, σχοινοπλόκος, in Gloſſ. Gr. Lat. MSS. Editæ habent *Reſticularis*. In iiſd. Gloſſ. MSS. *Reſtor, Reſticularis*, σχοινᾶς. Editæ *Reſor*, σχοινᾶς. [Item: *Reſtio*, σχοινοπώλης, in Gloſſis Lat. Gr. Fronto: *Reſtiarius, qui facit reſtes, Reſtio, qui vendit.*]

RESTICULI FERREI, Virgæ ferreæ leviores, Paſſio S. Quintini Martyris: *Sanctum Quintinum torqueri in tantum trocleis præcepit, ut membra ejus à ſuis juncturis ſolverentur; Reſticulis inſuper ferreis eum cædi, & oleum candens & picem, & adipem ferventiſſimam dorſo ejus juſſit infundi.*

2. RESTIS, Menſura agraria, de qua ſic Joan. Mariana lib. de Ponder. & menſuris c.21. *Canna ab Italis accepta, palmorum 10. Reſtis palmor.33. Octoginta Reſtes longam facimus. Porro reductis palmis ad pedes, Reſtes 800. continent pedes 19800. nimirum 400. paſſus fere.*

¶ RESTITUERE, Recuperare, recipere. Privilegia à Johanne Franc. Rege Judæis conceſſa ann. 1360. apud D. Secouſſe tom.3 Ordinat. Reg pag.479. *Et ſi aliquis dictorum officiariorum contrarium facere conetur vel attemptet, eiſdem per dictos Judeos vel Judeas ipſorum vel gentes impune volumus non pareri: quinymo eiſdem concedimus ut ad (a) dictis ſua bona capere preſumentibus, poſſint dicta bona Reſtituere ab eiſdem ſine emenda.* Puto legendum *Reſcuere*, ut ſupra legitur hac notione. Huic lectioni non parum favet verſio Gallica, quæ ſic eſt: *Et ou cas que aucuns des deſſuſdiz officiers s'efforceroit ou vouldroit efforcier de faire le contraire, nous voulons que yceulx Juys ou Juyves & leurs genz y puiſſent deſobeir, & Requerre leurſdiz biens, ſanz ce qu'il puiſſent pour ce eſtre traiz ou pourſuiz en aucune peine ou amende.*

¶ RESTITUS, perperam pro *Veſtitus*, Cultus, ager conſitus, in quo fructus inſunt. Charta an.1083. apud D. Calmet in Probat. Hiſt. Lotharing. tom.1. col.481. *Dedi ſci-*

Digitized by Google

ſcilicet eidem Eccleſiæ in perpetuom dotem monſum unum indominicatum & quatuor Reſtitos & montem à turri extrema uſque ad nquam cum banuo, &c.

¶ RESTITUTIO, Mandatum Principis aut Magiſtratus ſcriptum, quo alicui reſtituitur poſſeſſio rei ablatæ: cui mandato ſæpius expreſſe nuncium remittit, qui rem aliquam alienat. Conventio an. 1030. apud Kennettum Antiquit. Ambroſden. p. 344. *Renunciantes in hoc facto omnibus impellnsionibus ſuper hoc bnbitis, oppellnsionibus, in integrum Reſtitutioni, regiæ probibitioni & omni alii remedio juris canonici & civilis ſibi competentibus & competituris, quæ ipſis Religioſis de Burnceſter poterint prodeſſe, ne ejuſdem Religioſis Oſeuey in hoc facto obeſſe.*

¶ Restitutio Temporalium dicitur illa, quæ fit abs Regibus, cum ſcilicet Prælatis recens electis & inſtitutis reſtituunt prædia eccleſiaſtica, quæ prælatura per obitum vacante poſſident jure *regaliæ*: de quo jure & reſtitutione jam pluribus dictum eſt in *Regnlia* a. Kennettus Antiq. Ambroſden. p. 330. ad ann. 1297. *Abbns de Oſeueya obiit anno regni Regis Edwardi viceſimo quinto, & ante Reſtitutionem tempornlium dictæ Abbatiæ ſucceſſori dicti Abbnti dictæ domus electo fnctnm, pe-tiit Eſcbactor ad opus domini Regis cnpnm & pnleſtridum dicti Abbntis defuncti, &c.* Vide Thom. *Blount* in Nomolexico Anglic.

¶ RESTITUTOR, Qui reſiſtit. Charta Ruberti Franc. Regis an. 999. apud Doubletum Hiſt. San-Dion. p. 825. *At non minore Reſtitutores recompenſantur gloria, qui ſeſe obdentes periculo, prædonum pericula, calumnins atque inſidias patiuntur.*

¶ RESTOBLAGIUM, Idem quod *Eſtoublngium*, de quo ſuo loco, Onus, ut videtur, colligendi, vel penſitandi ſtipulas poſt peractam meſſem, à Gallico *Eſtouble*, aliis *Eſteule*, Provincialibus *Reſtonble*, Stipula remanens in agris peracta meſſe ſortaſſis à Latino *Reſtibilis* de agro dictus, ut Paulus habet in Epitome Feſti, *qui biennio continuo ſeritur fnrreo ſpico, id eſt nriſtnto; quod ne fiet, ſolent, qui pndio locont, excipere.* Vide locum in *Monducalis*.

¶ RESTOECT, Belgica vox. Leges Furnenſes ex Archivo S. Audomari: *Quicnmque obſidnm probnre poterit per cornm inſultum in eum foctum fuiſſe, id eſt Reſtroect, exigere debet per plegios & aliter remonebit.*

RESTOLIENCUS. Tabular. Abbatiæ Conchenſis in Ruthenis Ch. 226. *Tres ſolidos denarios Lemovicanos, & 8. dennrios Oblienoos, & dimidium modium de civadn, &c.* At in Charta 341. *Hoc eſt ſolidis in octo quatuor Lemoviennos, & de quntuor de Otouences.* Et Ch. 443. *Et 4. denarios pro cnrrigio, & quatuor Reſtoliencos, & medietatem de meo manſo, &c... & unum panem, & ſex nd meſſes, & ſex ad cnlendas, & duos de carrigio, & duos Reſtoliencos, &c.* Ita varie hæc vox ſcribitur in hoc Tabulario, cujus apographum duntaxat legimus.

☞ Omnino prætulerim *Otononcos* vel *Ottonenebos*, qui iidem ſint quod Denarii ſeu ſolidi *de Otone*, ab Ottone M. Imperatore ſic appellati, ut ſupra dictum eſt in *Oto.*

RESTOLLARE, Retardare, impedire, in Decretis Hungaricis. Vide *Reſultare*.

¶ RESTOR. Vide *Reſticularius* in *Reſtis* 1.

¶ RESTORACIA. Charta an. 1293. è Chartular. S. Vandregeſili tom. 1. pag. 805. *De orto qui fuit Nicolni de Cambn ſito juxta glaiolins ſuns; de qundnm Reſtorncin ſita apud Coudebegues.* An Prædium omni ſuo *inſtauro*, ſeu agraria ſupellectile inſtructum? Vide *Inſtaurum*.

¶ RESTRICÆ, *Funes in nucupio*, apud Laurentium in Amalthea.

¶ RESTRUERE, Reſtituere, iterum exſtruere, inſtaurare. Tertullianus Apolog. c. 6. *Licet ntas Reſtruxeritis.* Idem de Reſurrect. carnis c. 31. *Deus enm Reſtrnebnt fidem, qunm populus deſtruebnt.* Vetus Interpres S. Irenæi lib. 4. c. 34. num. 4. *Templum Reſtructum ex tunc*, Poſt reditum Judæorum è captivitate Babylonica. Vita S. Gerardi, tom. 3. Aprilis p. 213. *Et eccleſiam, quam Reſtruxerat, dedicavit.*

¶ RESTUCHIA, Stipula remanens in agris peracta meſſe, Gallis pleriſque *Eſteule*, frequentius *Chaume*, aliis *Reſtouble*, Provincialibus *Eſteuble*. Statuta Carolis Regis Siciliæ & Comitis Provinciæ apud Saraynam p. 300. *De non mittendo ignem in Reſtuchiis camporum.* Et mox: *Occnſione comburendi eorum Reſtuchias nd ſeminandum.*

¶ Restucium, Eadem notione. Chronicon Dominici de Gravina apud Murator. tom. 12. col. 686. *Vas plenum oleo in portn dictis caſtri veteris projecis auxilio tenebrarum & umbrn nnimalium prædictorum, & conſequenter, non videntibns noſtris ſociis, Reſtucium & ignis imponitur jnnuis dicti caſtri.* Voces fortean ducuntur ab Hiſpano *Eſtuche*, Italis *Stucchio*, noſtris *Etuy*, Theca, quod in ſpica ſtipulæ ſeu paleæ frumentum involvatur. Vide *Eſtoblagia* & *Reſtoblngium*.

¶ 1. RESTUM, Reliquum, reſiduum, Gall. *Reſte*. Litteræ Henrici VII. Regis Angl. an 1499 apud Rymer. tom. 12. p. 734. col. a. *Ad fidelem & debitnm ſolutionem & ſntisfactionem & Reſti dictæ ſummæ.* Rurſum occurrit pag. 769. col. a. & tom. 13. pag. 34. col. a. Vide *Reſta* 1.

¶ 2. RESTUM, Idem quod ſupra *Reſtis* 1. Faſciculus, manipulus, Gall. *Botte*, & ubi de cepis agitur *Glane*. Charta MS. pro Communia Balneoli an. 1208. *Sanmata ceparum unum Reſtum ſolvet.*

¶ RESTUUS. Charta an. 1214. ex Archivo Caſtri Vitreii: *Petrus Dux Britanniæ de nſſenſu Aelidis Comitiſſæ Britanniæ uxoris meæ, dedi Simoni Anberio fideli ſervienti meo les Reſtnus de Torignè, prata, terrns, ſicut ei Foucaudus ſerviens meus bonavit.* An ſaltus, ſilvæ? An potius idem quod *Reſtuchia*?

RESULCARE, *Dividere*, in Gloſſis Arabico Lat. vox, ut videtur, agricolarum, qui contrarios ſulcos in arando efficiunt.

1. RESULTARE, Reſiſtere, repugnare, [illegible]. Papias: *Reſultat, contradicit.* Gregorius Turonen. lib. 10. cap. 15. *Sed nos Reſultnre cœpimus, dicentes, quod non necederemns ad hunc locum.* Mox: *Sicarios iſtos cum nrmis nnte oſtium oratorii ndſtare jubes, ut ſcilicet repugnnntes contra judicem, ſi vim vellent inferre, pnriter Reſulterent.* [Leo Magnus Epiſt. 92. p. 621. Edit. Queſnellianæ: *Neque ullo modo ſinns in Orientnlibus Eccleſiis ... nb improbis hæreticis Evangelio Reſultori.* Et p. 623. *Cum in Eccleſin Dei omnin ordinata eſſe conveniat, ut in uno Chriſti corpore & excellentiorn membra ſuum officium impleant, & inferiora ſuperioribus (non) Reſultent.*] Hac etiam notione uſurpant Gregorius Magnus lib 7. Moral. cap. 14. lib. 9. cap. 11. lib 1. Epiſt. 20. lib. 2. Epiſt. 8. Hiſtor. Miſcella anno 9. Nicephori, Formula 27. ex Baluzianis, &c.

☞ Haud ita diſſimili notione leg. 89. Cod. Theod. tit. 1. de Decurionibus: *Omnes omnino, quos pnterna obſequin municipes fecerunt, Reſultandi curiæ nexibus, quælibet nurum atque mnjorum ſtemmota refernnt, liceat iam penitus amittant*, id eſt à curia reſiliendi, eam declinandi, eive ſeſe ſcribendi. Lex 181. ejuſdem tituli: *Si quis ſuum decurionem vindicare voluerit, ſi judices deſit copin, in eumdem manus injectione conceſſo, ſciet ad exnmen cognitoris Reſultnntem eſſe deducendum*, id eſt reſilientem.

2. RESULTARE, *Similitudinem referre*, in Gloſſis Vindocinenſibus Pricæi ad Apologiam Apulei, quem conſule p. 39.

Digitized by Google

¶ 3. RESULTARE, Naſci, oriri, evenire, Gall. *Reſulter.* Bulla Innocentii VI. PP. ad Carolum Imper. an. 1356. apud Ludewig. tom. 6. Reliq. MSS. pag. 15. *Bernardus Epiſcopus Apteaſis, quem ad inſtantiam tuam in Alamaniam hoc anno tranſmiſimus, ut informet ſe de commodo & incommodo, quod Reſultabit Eccleſiæ Ratisbonenſi.*

¶ RESULTATIO, Adverſus conatus. Charta ann. 4. Caroli Regis apud Stephanotium tom. 3. Antiqu. Pictav. Mſſ. p. 275. *Reſultatio ſua nullum obtineat effectum, & hec ceſſiones bonorum hominum manibus roborata omnique tempore maneat inconvulſa.* Alia an. circ. 890. apud D. *Fleureau* Hiſt. Bleſ part. 5. p. 202. *Omnes ſuperius memorata res cum omni integritate, ſine aliqua Reſultatione, aut contradictione, aut judicum conſignatione ... revocentur.* Vide *Reſultare* 1.

¶ RESULTIO, Idem quod *Reſultatio*, ſi non ita legendum. Diploma Ludovici Pii Imp. an. 814. apud Marten tom. 2. Ampl. Coll. col. 24. *Abſque alicujus infeſtatione aut Reſultatione aut diminoratione.*

¶ RESULTUS, Actio reſiliendi à pacto & conditione. Charta Odonis Ducis Burgundiæ apud Perardum in Burgundicis p. 338. *Quod ſi ego reſilirem ab inſtitutis dictæ Communiæ Reſultus factus nunciaretur Regi Francorum per Abbatem Ciſtercii ... Terram meam interdicto ſupponant, donec Reſultum Communiæ emendaverim.* Adde p. 341. 345. & vide *Reſultatio*.

RESUMERE, Vires recipere. Commodianus Inſtr. 71 *Mitte nummos, & unde ſe Reſumere poſſit.* Galli dicimus, *ſe reprendre.*

RESUMMONIARE, [Iterum *ſubmonere*, Citare. *Reſummonitio*, Iterata monitio.] Vide *Submonere*.

¶ RESUMPTIVUS CYCLUS. Vide *Cyclus*.

RESUPINUS, pro negligenti & diſſoluto, in lege 23. Dig. de Probationibus. [Hanc vocem uſurpavit Martialis pro eo, qui procumbit facie in cœlum verſa, lib 9. Epigr. 44.

Quaque tulit, ſpectat Reſupino ſidera vultu.]

¶ RESUPLETUS, Reſumtus, receptus. Chronic. Eſtenſe ad annum 1238. apud Murator. tom. 15. col. 308. *Marchio, Reſupletis viribus, ſua recuperavit & ea fortiter communivit.*

¶ RESURGENDUS, Reſurrecturus, à verbo Scriptoribus eccleſiaſticis notiſſimo *Reſurgere*, A mortuis excitari, Gall. *Reſuſciter.* Concilium Toletan. XV. inter Hiſpanica tom. 2. p. 723. *Cum non ſine animabus ſuis Reſurgenda ſint corpora.*

¶ 1. RESURRECTIO, Reditus ad vitam, Gall. *Reſurrection*, paſſim apud Scriptores Eccleſiaſticos, præſertim ubi de glorioſo Chriſti reditu loquuntur propter ſingularem ejus excellentiam.

☞ Reſurrectionis Dominicæ ſolemnitatem, quibuſdam in Eccleſiis, Quinto Kalendas Aprilis, ſeu vigeſimo octavo Martii, quod hac die Chriſtus reſurrexiſſe crederetur celebratam fuiſſe, nos docet Perpetuus Turon. Epiſcopus ſæculo quinto apud Gregorium Turon. ſub finem libri decimi, hinc enim enumerans præcipuas anni feſtivitates hæc habet: *Natale Domini, Epiphania, Reſurrectio 5. Kal. Aprilis*, & præter eam *Paſcha*, quod mobile erat, ut bene obſervat Mabillonius de Liturgia Gallica p. 105. *Dies Aſcenſionis, dies Quinquageſimus*, ſeu Pentecoſtes &c.

¶ RESURRECTIO DOMINICA, Quævis dies Dominica. Tranſlatio S. Genulfi ann. circiter 870. apud Mabillon. ſæc. 4. Benedict. part. 2. p. 235. num. 38. *Quædam enim mulier Teebberga nomine, dum meſſis tempore die Sabbati, jam illuceſcente ipſius diei veſpera, in Reſurrectionis Dominicæ prima Sabbati, ex multiplicatis manipulis mergoten religare nititur, ſubito digitis in volam deflexis ac erumpente ſanguine, auden manus & miſera diriguit.* Ubi & illud obiter obſervari poteſt, ſolemnitatem diei Dominicæ à Sabbati veſpera incepiſſe. De Dominica, non de Paſchali die, pariter intelligendus eſt Auctor Vitæ S. Romarici Abb. ſæc. 2. Benedict. pag. 419. num. 12. cum ait: *Nam & hoc ei* (S. Romarico, qui obiit menſe Decembri) *ſpeciale Dominus tribuit munus, ut die qua ipſe triumphans ex inferis remeavit, vir ſanctus ſolutus membris ad præmia capienda egreſſus fuiſſet.* Vide *Dominica Reſurrectio* in *Dominica*.

¶ 2. RESURRECTIO, Septima è novem partibus hoſtiæ conſecratæ in Miſſa Muſ-Arabica. Vide *Hoſtia*.

¶ 3. RESURRECTIO etiam dicitur in bellis & diſſidiis, cum veluti ſopita reviviſcunt magiſque concaleſcunt. Ottoboni Annales Genuenſes ad an. 1188. apud Murator. tom. 6. col. 358. *Sepultæ igitur inimicitiæ & diſcordiæ, peccatis exigentibus habuerunt Reſurrectionem.* Et ad an. 1190. col. 364. *Interfecerunt enim ibi proditionaliter abſque ulla cauſa, proh dolor, Laufranchum Piper, virum utique nobilem, conſularem & egregium: propter quod civiles diſcordiæ & ſeditiones Reſurrectionem habuerunt & recidivam.*

¶ RESUSCITARE, Iterum ſuſcitare. *Reſuſcitare ſopitam iram*, Ovidio l. 8. Metamorph. *Reſuſcitare querelam*, in Charta ann. 1153. è Chronico Reicherſpergenſi. *Reſuſcitare ſopita diſcrimina*, in Litteris Ludovici Siciliæ Regis ad Carolum V. Imper. apud Ludewig. tom 5. Reliq. MSS. pag 475. *Reſuſcitari legatum*, quod perierat, dicitur in Lege 27. Digeſt. de adimend vel transfer. legatis. *Reſuſcitandæ reliquiæ*, Prudentio lib. 6. Periſteph. *Reſuſciter* noſtris, Mortuum ad vitam revocare: qua notione *Reſuſcitare* dicunt Scriptores eccleſiaſtici. Hinc

¶ RESUSCITATIO, Mortui ad vitam revocatio. Tertullianus de Reſurrect. cap. 30. *Nulla opinor Reſuſcitatio, ſi non hæc erit ipſa, quæ Ezechieli revelatur.* Adde cap. 25.

¶ RESUSCITATOR, Qui denuo ſuſcitat, aut mortuum revocat ad vitam. Tertullianus de Reſurrect. cap. 57. *Oſtendit non tantum Reſuſcitatorem carnis verum etiam redintegratorem.* Beda lib. 2. Hiſtor. Angl. c. 1. *Gregorius in tantum contra naſcentem hæreſim novam laborare contendit, ut nullus exinde ſit inventus, qui ejus Reſuſcitator exiſteret.*

¶ 1. RETA. Statuta Maſſil. lib. 2. c 39. §. 2. *De veſtibus autem maſculorum conſtituimus, ut non accipiant* (*ſartores*) *niſi juſto modo qui ſequitur, videlicet ad clamida hominis cum penna & frezio, vel Reta, vel profilo* 21. *ſol.* Sed ex ſubſequentibus patet legendum *veta*, quod idem eſt, ni fallor, quod Latinis Vitta. Vide *Veta* ſuo loco.

¶ 2. RETA, Ital. *Rete*, Rete capiendis piſcibus. Charta an 1136. apud Muratorium delle Antic. Eſtenſi p. 287. *Cum omnibus generibus Retarum, tam ſagenarum quam aliarum rerum ad capiendos piſces longos & curtos.* Quid *Retæ* fuerint Gellio, dicitur in *Retarius*.

¶ RETACERE, Reticere Capitulare 1. an. 802. c. 2. *Ne aliquem inimicum in ſuum regnum cauſa inimicitiæ inducat; & ne alicui infidelitate illius conſentiant aut Retaciat*, pro *Retaceat*, Reticeat, ſi bene puto.

¶ RETACIARE, Verbum, ut conjecto, detortum à Gallico *Rechaſſer*, Repellere, abigere. Charta an. 1045. apud Thomam *Madox* Formular. Anglican. pag 66. *Et ſi contingat, quod aliqua averia de prædictis octo bobus & duobus jumentis prædicti domini Johannis, vel ſucceſſorum ſuorum, in prædictis duobus clauſis, defectu clauſuræ, aliquo tempore intraverint & abſque wardo facto, ſine gravamine & imparcatione Retacientur.* Alia incerti anni ibidem pag. 310. *Et ſi contingat, quod averia* pre-

prædicti Galfridi, vel hæredum ſuorum, tranſierint aliquo tempore infra præfata clauſa, pro defectu clauſturæ, bono modo Retacientur ſine imparcatione. Gualterus Hemingford. de Geſtis Edwardi I. Regis Angl. p. 48. *Retaciati ſunt à multitudine magna velut oves in ovile*. Rurſum occurrit ibidem p. 23. Forte melius legeretur *Recaciare*.

¶ RETAGLIATOR, Qui particulatim divendit, diſtrahit, ab Italico *Retagliare*. Per partes ſcindere, aut ſingulas res pecunia populo vendere, noſtris *Vendre en detail*. Statuta Montis regalis p. 180. *Item ſtatutum eſt, quod quælibet perſona, cujuſcumque conditionis exiſtat, vendens victualia, ſive ſit ſpecialis, ſive ſit Retagliator, ſive tabernarius, ſive aliqua perſona vendens ad minutum, &c.* Vide mox *Retaiare*.

¶ RETAIARE, Particulatim divendere, Ital. *Ritagliare*. Statuta datiaria Riperiæ fol. 9. v. c. 16. *Et ſi dictam porcum ſeu menzenas, tam recentes quam ſalſas Retataverit, ſeu vendiderit ad petias vel ad minutum, teneatur ſolvere emptori datii caraium de minute.* Gallis *Retailler* eſt Reſcindere, reſecare, ut Italis *Ritagliare* proprie; unde eodem verbo uſi ſunt pro Particulatim diſtrahere, quod res fruſtatim ſcindant, qui ſingulatim vendunt. Hac utraque notione *to Retail* dicunt Angli. Vide Th. *Blount* in Nomolex. v *Retail* & mox *Retallia*.

RETALIARE, Talionem reddere, *Rendre le pareille*. Sigebertus de Tranſlatione S. Luciæ: *Credibile eſt, quod meritis ſanctæ Virginis in præſenti ſæculo peccatis illius à Deo fuerit Retaliatum, & loco & ſpatio pœnitendi à Deo ſibi indulto, anima ejus in futuro ſit conſultum.* [Sed & Aulus Gelius lib. 21. c. 1. *Quod per imprudentiam factum eſt, per imprudentiam Retaliari debet.* Le Roman de *Vacce* MS.

Poiſe lui que ſi loing s'eſt en vain travailliez,
Poiſe lui que du dou eſt ſi toſt Retailliez.]

RETALLIA, Idem quod *Ritaglio* Italis: quibus *vendere à Ritaglio; eſt vendere à minute & à pezzi tagliati*, nos dicimus *en detail*. Johannes Villaneus lib. 7. cap. 13. *Cio i ſono mercatanti à Ritaglio de' panni Fiorentini.* Sed an id *retallia* omnino ſonet in Charta Roberti Comitis Drocarum an. 1180 apud Ducheſnium in Hiſtor. Drocenſi p. 237. non auſim affirmare: *Bannos noſtros de vino ad hoc reſtrinximus, quod uno menſe inter Natale Domini & initium Quadrageſimæ, & alio menſe inter Paſcha & Nativitatem B. Johannis, bannum noſtrum, ita etiam quod vinum non ememus, ut ipſum bannum vendamus, tertiam etiam acinerum Retalliam conceſſimus non fieri.* Forte pro *retata tallia*. [Vide *Retaiare*.]

¶ 1. RETARDARE, Impedire, cavillationibus implicare, negotium faceſſere, pro Græco ἐνκαβάλλειν, vel ἐπέχειν. Vetus Interpres S. Irenæi lib 5. c. 9. nu 1. *Id eſt quod ab omnibus hæreticis profertur in amentiam ſuam, ex quo & nos Retardare & oſtendere conantur, non ſalvari plaſmationem Dei.*

¶ 2. RETARDARE, *Reſilire, mutare propoſitum*, Gaſpari Barthio in Gloſſario apud Ludewig. tom. 3. Reliq. MSS. p. 91. ex Hiſtoria Palæſtina: *Interea Fulcherius, qui cum juvenibus 50. armatis adſcenderat, duos fratres Pyrrhi interemerat: quod licet Pyrrhus non ignoraret, tamen à promiſſo fidei pacto non retardavit.*

RETARE, pro *Reri*, Putare. Flodoardus lib. 1. Hiſtor. Rem. c. 20. de Viſione Herigarii: *Item ceu prius, ille viſum Retans, mane neglexit perficere juſſionem.* Vide *Rectare* in *Rectum*. [Le Roman de *Vacce* MS.

Il engroutat, ainſi meſut,
Et pluſors de ſez compaignons,
Et des meillors de ſes Barons,
Ne ſorent onques qui Reter,
Ne qui hair, ne qui blaſmer.]

¶ RETARI, Irretiri. Charta Philippi Regis Franc. in Chartis Ducum Norman. & Regum Franc. p. 1063. *Volumus etiam, ut nullus eorum poſſit Retari de uſura, nec juren ſuper eum, vel ſuper heredes ejus.* Vide mox *Retarius*.

¶ RETARIUS, Qui à *retis* purgat flumina. Vetus Inſcriptio: *Negotiator & Retarius Britannicus*. Sunt autem *Reta* Gellio lib. 11. cap. 17. Arbores, rami, virgulta, junci aliave his ſimilia, in ripis fluminum aut in ipſo alveo, à *retibus* ſic dicta, quod navibus impedimento ſint, eaſque prætereuntes retineant & quaſi irretiant; hinc Edictum Prætoris apud eundem Gellium loco laudato: *Qui flumina Retanda publice redempta habent, &c.*

¶ RETAULE, Ornatus altaris toreuticus, quo tabella ſacra ſolet includi, noſtris *Retable*. Inventarium capellarum S. Victoris Maſſil. an. 1377. ex Archivo ejuſd. Monaſterii: *Item Retaule ... unam cabillam* (caſullam) *veluti rubei cum ſtola & manipulo ... item una tabula in altari, in qua ſit conſecratio.* Miracula MSS. Urbani V. PP. *Nihilominus faceret unum Retaule depingendo ibidem figuram dicti domini Urbani Papæ ad ſui honorem, ſi dictus infans viveret.* Vide mox *Retaulus*.

¶ RETAULUS, Idem quod *Retaule*. Viſitatio ann. 1416. ex Archivo S. Victoris Maſſil. *Item reperit deſuper altari imagines depictas B. Mariæ cum duobus Retaulis deſuper yſtoriatis.* Necrologium Abbatiæ S. Petri de Caſis 12. Januar. *Katerina de Langiaco dedit Eccleſiæ S. Petri quandam caſulam de camelos rubeam, & quendam Retaulam de Innocentibus ad honorem SS. Innocentium.* Vide *Reyretaule* & *Rotabulum*.

¶ RETE, Ornamentum ſericum ad inſtar retis contextum. Acta S. Deodati tom. 3. Junii p. 871. *Cum peculiari quoque ornamento ſericeo, in formam piſcatoris retis, cooperiente albam, tunicellam atque dalmaticam à cingulo uſque ad pedes, quod vulgo Rete vocant.* Concilium Mexicanum ann. 1585 inter Hiſpan. tom. 4. pag. 340. *Superpelliscea Rete aliove eleganti artificio elaborata, aut adeo contracta, ut infra genu non dimittantur, ne induant (Clerici.)*

¶ RETEGERE, Rurſus operire, tegere, Gallice *Recouvrir*. Computus ann. 1202. apud D. *Bruſſel* tom. 2. de Feudorum uſu p. 141. *Expenſa: De domibus Retegendis 12. ſol.* Utuntur Latini pro Aperire.

¶ RETEMPTUS, pro Retentus, pluries ſcribitur. Charta ann. 1255. apud D. *Secouſſe* tom. 3. Ordinat. Reg. pag. 388.

RETENEMENTUM. Charta Ricardi I. Regis Angliæ apud Radul. de Diceto ann. 1197. *Sine aliquo Retenemento eorum, quæ ad molendina pertinent, vel ad molturam, &c.* [D. *Bruſſel* tom. 1. de Feudorum uſu p. 19. præfert *Retinemento*.] Vitæ Abbatum S. Albani: *Omnia mea ... ſine aliquo Retenemento do & concedo*, i. nihil mihi Retinendo. [Occurrit eadem notione in veteri Charta incerti anni apud Thomam *Madox* Formul. Anglic. pag. 54. in alia ann. 1114. in Probat. novæ Hiſt. Occitan. tom. 2. col. 391. in alia an. 1128. ibidem col. 446 in alia ann 1512. in Hiſtoria MS. Montis majoris, in alia ann. 1517. ex Archivo. Majoris-monaſt. &c.]

¶ RETENIMENTUM, RETINEMENTUM. Chartul. S. Illidii Claromont. fol. xx.[xx] 19. verſo: *Dono & concedo ſine exceptione & ſine Retinemento Monaſterio S. Illidii omne jus, &c.* Et alibi: *Dederunt mihi ſine exceptione & ſine Retinemento, &c.* Charta an. 1186. in Maceriis Inſulæ Barbaræ tom. 1. pag. 154. *Idem vir nobilis dedit & conceſſit eidem monaſterio in perpetuum eleemoſynam ſine omni Retenimento, &c.* Adde Chartam ann. 1109. in Probat. novæ Hiſtor. Occitan. tom. 2. col. 373. &c.

¶ RETINAMENTUM. Charta an. 1113. apud Mabillon. tom. 3. Analect. p. 473. *Concedimus prædictis Martyribus in canonica ſine Retinamento ullo ad poſſidendum*

Digitized by Google

perpetuo jure. Richardus Rex Angliæ in Chartis Ducum Norman. & Regum Fr. p. 1052. *Quando hæc permutatio facta fuit integre cum omni ſequela & moltura ſua, ſine aliquo Retinamento eorum, quæ ad molendina pertinent.* Eadem forma qua *Retinaculum* dictum eſt *Retinamentum*,

¶ Retinimentum, Eodem intellectu. Charta an. 1127. in Probat. Hiſtor. Occitan. tom. 2. col. 444. *Ego Rolendus de Biſano, abſolvo & guirpio per fidem ſine engauno & ſine ullo Retinimento, &c.* Similis exſtat locutio in alia Charta ann. 1142. ibidem col. 495. Adde Chartam ann. 1172 [in Inſtrument. novæ Gall. Chriſt. tom. 6. col. 86. aliam Godefridi Lingon. Epiſc. in iiſdem Inſtrument tom. 4. col. 179. &c.]

¶ Retinentia, Eadem notione. Donatio an. 1080. in Inſtrum novæ Galliæ Chriſt. tom. 6. col. 23. *Sed hæc omnia remaneant ſine ulla obſervatione & Retinentia omni tempore in communia prædictæ Canonicæ S. Pauli*. Rurſus occurrit in alia Donatione an. 1142. ibidem col. 37. Conventione ann. 1111 in Probat. novæ Hiſt. Occit. col. 378 in Charta ann. 1145. ibidem col. 510. in alia ann. 1149. ibidem col. 525. &c. Vide *Retenta*, *Retentatio* 2, *Retentio* & *Retinaculum*,

¶ RETENEZO, Idem quod infra *Retentio* 4. Paſcuum, in quo herbam fœnumve ſecari vetitum eſt, ut uberior ſit paſtus animalium. Tranſactio Florentii de Caſtellano Domini de Maſalguis cum incolis ejuſdem loci an. 1438. 20. April ex Schedis Præſ. *de Mazaugues*; *Quod ... contractus hominibus ipſis vel univerſitati aliquatenus præjudicare non poſſit nunc nec etiam in futurum, quoad alias Retenezones antiquas & conſuetas, imo per eum contractum confirmentur.* Interpretatio Gallica reddit *les Retentions anciennes*.

¶ RETENIMENTUM. Vide *Retenementum*.

¶ RETENS. Terragium Bellijoci: *Pro ea ipſa platea conſtruenda & conſiei faciendo excluſam & Retentem aquæ ad ſerviendum molendino.* Legendum puto *Retinentem*, aggerem aquis retinendis, licet nulla ſit autographo abbreviationis notula,

¶ RETENTA. Charta Raimundi Comitis Toloſatum an. circiter 1095. inter Inſtrum. novæ Gall. Chriſtianæ tom. 2. col. 330. *Hanc terram cum omnibus ejus redditibus ... concedo & largior prædicto Dei Genitricis altari, abſque omni Retenta, & abſque omni uſu mei vel meorum parentum.* Hoc eſt, abſque ulla exceptione, nihil prorſus inde mihi retinendo. Vide *Retenementum*, *Retentatio* 2. & *Retentus*,

¶ 1. RETENTARE, Retinere. Codex Theod. lib. 11. tit. 1. leg. 12. *Si militares viri aliquo ex his penes ſe Retentant, &c.* Et lib. 7. tit. 18. leg. 14. *Occultatoreſque eorum (deſertorum) ad ſubeundam pœnam, quæ Divi genitoris noſtri conſtituta eſt legibus, volumus Retentari, teneri, ſervari.* Capitulare 8. an. 803. & lib 6. Capitul. c. 370. *Qui ... res Eccleſiæ à Regibus petere, aut Retentare, vel auferre, aut invadere, vel vaſtare præſumpſerint, &c.* Charta ann. 1130. apud Miræum tom. 1. pag. 380. col. 2. *Ex quibus tamen novem libris novem ſolidos quotannis Retentabit.* Charta ann. 1046. ex Archivo S. Victoris Maſſil. armar. Forojul. num. 2. *Sancto Victori & Sociis, quorum monaſteriolis Eccleſia corpora ſe gaudet Retentare*, id eſt, ſervare, poſſidere. *Regni ſeu imperii Retentaverunt habenas*, in Vita B. Leonis IX. Papæ apud Eccardum de Origin. familiæ Habsburgo-Auſtriacæ col. 172. Vide mox *Retentatio* 1. & *Retentator*.

¶ 2. RETENTARE, Eligere, inſtituere. Codex Theod. lib. 3. tit. 17 leg. 3. *Inluſtris Præfectus urbis, adhibitis Decemviris è numero Senatus Ampliſſimi & Prætore Clariſſimo viro, qui tutelaribus cognitionibus præſidet, Tutores Curatoreſque ex quolibet ordine idoneos faciat Retentari; & ſane id libero judicio, ex perteſque damni conſtituent judicantes.*

¶ 3. RETENTARE, Excludere, ſubmovere vel interdicere. Codex Theod. lib. 10. tit. 10. leg. 21. *Ac ne generaliter in omnes hæc fuerit conſtituta, ſummis dignitatibus uſque ad Secundicerium Notariorum hoc ſervari decernimus, ceteris ab hac licentia Retentatis, ne dum nimia largitas tenditur, publica commoditas negligatur*.

¶ 1. RETENTATIO, Poſſeſſio, ſeu adminiſtratio. Append Juliani Epiſc Tolet. ad Hildefonſi librum de Scriptoribus Eccleſ. tom. 3. Concil. Hiſpan. p. 81. & tom. 6. Miſcel. Baluz. p. 3. *Aſcitus autem in pontificatum nono glorioſi Receſuinthi Principis anno, novem annis & duobus fere menſibus clarus habitus fuit vitæ meritis & Retentatione regiminis*, Vide *Retentare* 1.

¶. 2. RETENTATIO, Retentio, actio qua quis aliquid ſibi retinet ſeu reſervat. Charta an. 1202. è Chartulario Cluniacenſi: *Notum facio ... dediſſe domui Inimontis poſſeſſionem ... integre ſine aliqua Retentatione in perpetuo poſſidendam.* Galli diceremus *ſans reſerve*, V. *Retenementum*, *Retenta* & *Retentus*.

RETENTATOR, Qui res alterius retinet, detinet, leg. 2. 3 Cod. Th. unde vi, leg. 8. de Cenſitoribus eodem Cod. apud Majoran. nov. de Bonis vacant. Ennod. lib. 1. Epiſt. 7. & Senatorem lib. 1. Epiſt. 8. 22. lib. 2. Epiſt. 10. [Gloſſæ Lat. Græc. *Retentator*, ἀνακάτοχος. Aliæ Græc. Lat. Διακάτοχος, *Poſſeſſor*, *Detentator*, *Retentator*. Vide ſupra *Retentare* 1.]

1. RETENTIO, Copiarum militarium coactio, quas Princeps ad ſuum, uti dicimus, ſervitium *retinet*, Gallis *Retenue*. Henricus de Knyghton ann 1347. *Rex Edwardus ordinavit cuſtodiam ſuper villam Caleſiæ, ſcilicet 300. viros armatos, 700. ſagittarios Comes Derbiæ Hearseus habuit de Retentione ſua, 800. armatorum, & 200. ſagittariorum uſque ad treugam captam, de quibus 30. ad bannerium, &c.* Et anno 1359. *Rex fecit Retentionem, ſimiliter & Domini Regni fecerunt, qualem præ valetudine non audivimus factam noſtris antea ctis temporibus pro aliquo paſſagio ultra mare faciendo, &c.* Vide *Retinentia*.

2. RETENTIO, vox Practicorum, *Proteſtatio*. Stabilimenta S. Ludovici l. 2. c. 20. *Et doit ſere Retenue, que l'en appelle Proteſtation. Se mettre en eſgart, ou connoiſſance de Court, ſauf ſon Retenail. Mettre ſon Retenail en chaſcun eſgart. Sauver ſon Retenail. Mettre ſon Retenail*, ſæpe in Aſſiſiis Hieroſolymitanis MSS. c. 2. 3. 8. 23. 25. 26. 27. 31. 33. 65.

3. RETENTIO, Practicis, Retractus, qui duplex eſt, feodalis, & agnatorum. Nam prædium à vaſſallo venditum poteſt dominus, reddito & exſoluto condicto pretio, ſibi retinere, ita etiam agnati, prædia avita præſertim, ab agnatis diſtracta. *Droit de retrait & de retenue*, in Charta ann. 1427. apud Thomaſſerium in Conſuet. Bituric. p. 126. Charta Libertatum oppidi de S. Paladio in Biturigibus ann 1279 *Ita tamen quod Retentionem non poterimus petere nec habere de hæreditatibus ipſorum hominum ſitis in cenſivis noſtris, quamdiu aliquis de genere venditoris velit Retentionem habere, qui attingat venditori de latere, à quo movet res alienata.* Vide Conſuetud. Meledun. art. 127. Bituric. tit. 19. Senonſ. art. 185. Silvanect. art. 226. Ambianenſ. art. 18. 43. Claromon. art 93. Bellilocenſ. art. 5. Caſtelleteņſ. in Biturig. art. 31 &c. de Nancæis in Biturigib. art. 10. 11. &c.

¶ 4. RETENTIO, Paſcuum, in quo herbam fœnumve ſecari vetitum eſt, ut uberior ſit animalium paſtus. Tranſactio Honorii Domini de Maſalguis cum incolis ejuſd. loci 8 Aug. an. 1490. ex Archivo Præſ. *de Mazaugues*: *Quod liceat ... facere Retentiones pro eorum animalibus aratoriis & de baſto, licitas tamen & honeſtas,*

preut

Digitized by Google

prout ſunt aſſueti facere, citra tamen præjudicium aveeris poſqueris. Campos hujuſcemodi *Devendados* appellant Provinciales. Vide *Retenere* & *Defenſa* 3.

¶ 5. RETENTIO, Tributum quodvis, ut videtur. Charta Aimerici de Narbona ann. 1176. in Inſtr. novæ Gall. Chriſt. col. 46. *Convenio etiam & plivio, quod monaſterium* (Fontis-frigidi) *jam dictum, & ea quæ ad ipſum ullo modo pertinent, manutenebo & defendam pro poſſe meo & ſenſu, ſicut mea propria, & ſine cenſu & uſatico, & ſine omni Retentione*. Hoc eſt, nullum mihi *retinendo* ſeu exigendo tributum pro defenſione mea; niſi forte *ſine omni Retentione* idem ſonent quod *abſque ulla exceptione* quæcumque monaſterii ſunt defendam. Vide *Retinementum*. Homagium Comiti Armaniaci præſtitum an. 1418. *Item plus in prædicto loco habet & percipit feuda agraria, vendas, oblias, veſtue, laudimia, inveſtitiones, Retentiones, &c.*

¶ RETENTURA Idem quod *Retentio* 5. Homagium mox laudatum ann. 1418. *Item omnia alia & ſingula feuda & oblias, quas habet & percipit in loco & juriſdictione de Rupelaura, cum vendis, laudimiis, inveſtituris, Retenturis, acapituris, & retroacapituris & aliis juribus ad dicta feuda pertinentibus*.

¶ RETENTUS, Actio qua quis aliquid ſibi retinet ac reſervat. Dotatio Monaſterii S. Mariæ de Ovarra an. 813. to. 3. Concil. Hiſpan. p. 125. col. 2. *Tradimus omne noſtrum jure & poteſtatem & dominationem; abſque ullo Retentu, ad proprium alodem*. Charta Aymerici Archiepiſc. Narbon an. 940. apud Mabill to. 3. Annal. Benedict. p. 711. col. 1. *Sic damus Domino Deo & monaſterio* (S. Pontii Tomerienſis) *prædicto in perpetuum abſque omni Retentu, libere & abſolute, & abſque omni uſatico, &c.* Charta ann. 1142. in Probat. novæ Hiſtor. Occitan. to. 2. col. 496. *Raymundus Pontii Comitis S. Egidii filius, & Dei gratia Comes Tripoli... concedit Umberto venerabili eccleſiæ Auxienſis Epiſcopo, abſque ulla obligatione & abſque ullo Retentu juris & dominii, &c.* Vide *Retenementum*, *Retenſa*, & *Repentatio* 2.

¶ RETENUTA, Actio qua quis ſibi retinet ſeu reſervat jus aliquid faciendi. Edictum Johannis Fr. Regis an. 1363. de Judiciis, apud D. *Secouſſe* to. 3. Ordinat. Reg. pag. 652. n. 5. *Et ſi garandum quis petierit, non faciendo Retenutam de cauſa defendenda, ſi garandus defenſionem cauſæ in ſe non aſſumeret, volumus quod defenſor, in defectu garandi, ad ipſius cauſæ defenſionem admittatur, ſi velit*. Quæ ſic eleganter reddit Clariſſ. Editor in Summariis: *Quoyqu'un deffendeur, en demandant la permiſſion d'appeller ſon garant, ne ſe ſoit pas Reſervé la faculté de ſe deffendre, &c.*

RETEPENY. Statuta Synodalia Roberti Dunelmenſis Epiſcopi ann. 1276. c. 3. *De rebus liberorum decimandis, & mortuariis inde ſolvendis: Porro huic Sanctioni adjicimus, quod ſi plures liberi proprium habentes, in parentum pariter familia vivant, ad denarios, qui vocantur* Retepenis, *minime arceantur: cum ſicut communiter intrinſecus aluntur a parentibus, ſic in extrinſecis ab eiſdem teneantur pariter ſe defendi*.

¶ RETERE. Diploma Childerici II. Reg. Franc. in Hiſtoria Mediani Monaſterii p. 13. & to. 3. SS. Junii p. 212. *Nos homines illos, qui commanent in Moniſenſisbem & Ouenheim, quantumcumque ad parti fiſco noſtro Retebant, tam freda quam reliquas functiones Valedio abbate ad monaſteriolo Confluentis, hoc plena & integra voluntate viſi fuimus conceſſiſſe*. Ubi *Retebant* forte an eſt pro *Redebant*, Redibant, obveniebant; ſed ut legendum eſt, ex ſimilibus Inſtrumentis liquet hæc verba, *ad parti fiſco noſtro retebant*, reddi poſſe, *ad partem fiſci noſtri pertinebant*.

¶ RETERN. Vide infra *Retorn*.

RETERTIARE, Tertio, ut *Binare* iterum, agrum arare. Rollandinus in ſumma Notariæ c. 5. *Promiſit prædictam terram, eam videlicet quæ aratoria eſt, congruis temporibus boves arumpere, reminare, Retertiare, & quarto ſulco ſeminare omnibus ſuis ſeminibus, &c.*

RETHARIÆ TABERNÆ. Caper de verbis dubiis: *Cetheriæ tabernæ, quæ nunc Retbariæ non recte dicuntur*.

¶ RETHIBERE, pro *Redhibere*, Reddere, ſolvere, apud Gotofredum in Gloſſario Nomico Codicis Theodoſiani.

¶ RETHUM, Rete, laqueus, caſſis, Gallice *Rets*. Charta Philippi Comitis Bolon. an. 1232. ex Archivo Cameræ fontis: *Concedimus prædictis Abbati & Conventui, & eorum ſervientibus ob eiſdem miſſis, facultatem & poteſtatem omnimodam venandi ſeu fugandi cum canibus, avibus, furonibus, Rhetis & alio quoque modo, ad omnes feras, &c.*

¶ RETIA, Species clathri certo lucernarum aut cereorum numero inſtructi in Eccleſiis. Papias: *Fara, vaſa ſunt luminaria, quæ nos Retia dicimus, diverſo modo formata*. Additio ad Ordinem Rom. apud Mabillon. tom. 2. Muſei Ital. p. 154. *Sed dominus Pontifex accipit 20. ſol. in nocturnis ſtationibus, quando accenduntur Retia, & in diurnis quando accenduntur candelæ*. Laurentius in Amalthea: *Retia, æ*, Retiaculum, *parvum rete, & gradus parvus altaris*, ex Vocabulario Eccleſiaſtico. Vide *Pharus*.

RETIACULUM, [*ſicut & Reticulum, Parvum rete*, Johanni de Janua.] Anaſtaſius Biblioth. in Præfat. ad Octavam Synodum: *Præterea & aliud iniquitatis ſuæ Retiaculum, quo mentes ſimplicium caperet, texens, &c* [Mag. Boncompagnus de Obſidione Anconæ apud Murator. tom 6. col. 35. *Captus ſum ut piſciculus, & ſicut avis improvida in Retiaculum cecidi deceptoris*.]

¶ RETIARIUS, *Ad rete pertinens, vel decipiens, vel qui retia facit*, Johanni de Janua. Gloſſ. Lat. Gr. *Retiarius*, λινουργὸς, δικτυοπλόκος, δικτυουργὸς, δικτυοβόλος. Adde Gloſſas Græc. Lat. in his vocibus. *Retiarii* Latinis dicti Gladiatores à rete, quod ſub ſcuto geſtabant, ut mirmillones, contra quos pugnabant, involverent. De his Quintilianus l. 6. c. 4. Suetonius in Caligula & Claudio, Tertullianus de Spectaculis c. 25. Feſtus, Iſidorus l. 18. Orig. c. 54. Lipſius in Saturnalibus, Eraſmus in Adagio: *Contra Retiarium ferula*: quod occurrit apud Juvenalem Sat. 8. & Martialem in Præfat. l. 2. quodque dictum volunt in eos, qui infirmo præſidio contra maxime inſtructum pugnare præſumerent. De retibus in conflictu adhibitis vide Carolum de Aquino in Lexico Militari v. *Retia*.

¶ RETIATICUM, f. Tributum pro retibus in ſilva tendendis exſolutum. Charta Rodulfi Reg. Fr. è Tabulario Majoris-monaſterii: *Nec teloneum, aut inferendas, aut rotaticum, vel ripaticum, ſive portaticum, ſeu etiam excluſaticum, vel naviticum, vel Retiaticum, aut herbaticum ... exigere præſumat*. Vide infra *Venaticum*.

RETIATORES, *Qui retia facere ſciunt*, in Capitulari de Villis c. 45. [Vide *Retiarius*.]

RETIATUS. Regino in Inquiſitione Epiſcopor. c. 10. *Videndum etiam quot libri ibi ſint, & ſi bene ſint Retiati*. Ita Codex Pariſinus præfert, cum alii, ut & Hincmarus, *recitati*, quod nihil eſt, ut recte monet vir doctiſſimus Baluzius, qui *Retiatos*, putat libros dici, quaſi *retibus* ac nervis compactos. Quid ſi *reliati*, vel *religati* legatur, quomodo nos libros bene compactos appellamus?

¶ RETICA, pro *Redica*. Vide in hac voce.

RE-

Digitized by Google

RETICERE. Statuta Ordinis S. Gilberti de Sempringham p. 783. *Nullus præſumat omnino aliquem vivum vel mortuum, in conſortium Sanctimonialium ſuſcipere, vel eas ſine aſſenſu earum ut ſuſcipiant compellere: Suſcepti vel ſuſceptæ pecuniam foris retinere vel Reticere. Reticere dico, ſi vel terra vel animalia dantur pro vivo vel defuncto funere.*

¶ RETICULA, pro *Reticulum*, Ital. *Reticella*. Chronicon Atinenſe apud Murator. to. 7. col. 904. *Conſtructum etiam ibi eſt ſepulcbrum ejuſdem Saturni variis & diverſis marmoribus ornatum, in quo ejus oſſa poſita ſunt, miſſa in quedam æreo loculo in modum Reticulæ factum.* Pro reticulis ſeu retibus feris capiendis, *Raiſian* noſtri alias dixerunt. Le Roman *de la Roſe* MS.

Au conin prendre ou vous tendis,
Et le ſures qui ſans faillie
Le doit faire ès Raiſiax faillir.

Et alibi:

Narciſus fu un dameiſian
Qu'amours tindrent en leur Raiſiaus.

Hodie *Reſeau* vel *Reſeuil* dicimus ſubtilius reticulum ſeu reticulatum textum tenue atque rarum. Vide *Retiolum*.

¶ RETICUS IGNIS. Anaſtaſius Bibl. in Cœleſtino PP. *Hic dedicavit Baſilicam Juliæ, in qua obtulit poſt ignem Reticum patenam argenteam penſantem libras* 15. Obſervat Bencious, in Codice Flor. Bibl. S. Marci pro *Reticum*, legi *Geticum*: quod, inquit, videtur indicare poſt cladem Urbi illatam ao. 410. à *Getis*, ſeu Gothis ſub Alarico. Huic conjecturæ non parum favet, quod idem Auctor ſcribit in Leone: *Hic renovavit poſt cladem Vandalicam omnia miniſteria ſacra argentea per omnes Titulos conflata.*

¶ RETIFEX, Qui facit retia, juxta vim vocis; juxta rem, Piſcator. Miſſale Gothicum apud Mabill. de Liturgia Gallic. p. 220. *Apoſtolicum & toti almum ſæculo diem, quo Retifex ille præclarus Andreas poſt inluminatam prædicatione Achaiam, felici martyrio coronavit.*

RETIMENTUM, Receptus, receptaculum, Hiſpanis *Retraimiento*. Charta Jacobi Regis Aragonum an. 1118. apud Joan. Dametum in Hiſtor. Regni Balearici p. 204. *Item ad eorum cognitionem ibi romaneant in ſtabilimento & Retimento terræ illi, qui partem terræ habere voluerint, vel alios per ſe conſtituant defenſores.* Ubi *ſtabilimentum*, eſt noſtrum *Eſtabliſſement*.

1. RETINA, ῥητίνη, in Gloſſis Latino-Græc. Aliæ Græc. Lat. ῥητίνη, *Retina*, & ῥητίνη, *Reſina*.

¶ 2. RETINA, Virgilio *Retinaculum* l. 1. Georg. Habena, Ital. *Redine*, unde noſtris *Reſne*. Anonymi Salernit. Chronicon cap. 68. apud Murator. tom. 2. p. 2. col. 224. *Apprebenſaque equi Retina, celeriter eum Beneventum ducebat, &c.* Le Roman *d'Athis* MS.

Athis s'elance entre leur gent,
Par la Regne le cheval prent.

Vide Gloſſarium mediæ Græcitatis in ῥήτινα.

¶ RETINACULUM, Actio qua quis aliquid excipit, ſibi retinet ſeu reſervat. Charta an. 1123. è Tabulario Abſienſi: *Hoc autem donum meum ... Petro Abbati Abſiæ abſque ullo Retinaculo conceſſi.* Chartolarium Caroli-loci p. 1. *Ego Manaſſerius de Bulis do Eccleſiæ Karoli loci ... locum ſcilicet in quo ſitum eſt cœnobium ... ſine Retinaculo totum.* Et p. 3. *Cum ſuis pratis undique ſine Retinaculo.* Vide *Retenementum*, *Retenta*, Retentatio 2. & *Retentus*.

¶ RETINAMENTUM, Idem quod *Retinaculum*. Vide in *Retenementum*.

¶ RETINAX, Retinendi ſtudioſus, apud Symmachum l. 1. Epiſt. 47.

¶ RETINEMENTUM, Idem quod *Retinaculum*. Vide in *Retenementum*.

RETINENTIA, Gall. *Retenue*. *Eſſe de alicujus Retinentia*, dicitur, qui alicujus obſequio addictus eſt familiaris, domeſticus. Statuta ſecunda Roberti I. Regis Scotiæ c. 34. §. 2. *Nec aliquis gerens robas domini, nec aliquis de conſilio ſuo, vel Retinentia ſua, &c.* [Chronicon Anglic. Thomæ *Otterbourne* p. 203. *Occurrerunt ſibi plures domini & valentes cum ſuis Retinentiis, nullis tamen animo nocendi Duci Lancaſtriæ.* Et infra: *Confeſtim venerunt plurimi de familia patris ſui & ſua propria Retinentia.*] Vide *Retentio* [& *Retenementum.*]

RETINERE HOMINEM ALTERIUS, olim vetitum omnino, quod tenentes ita glebæ adſtringerentur, ut à dominorum ſervitio eos abſtrahere cuiquam non liceret. Charta anni 1281. *De omnibus, qui poſſunt retinere apud Cabilonem homines: nullus poteſt retinere hominem alterius in Cabilone vel appendiciis, niſi juſte & pacifice fuerit homo à domino ſuo ſeparatus.* Aſſiſiæ Comitatus Campaniæ ann. 1296. *Dicebant ipſos fratres eſſe homines de corpore, & tanquam homines de corpore ſequebantur ipſos, & petebant tanquam ſuos homines ſibi liberari.* Tabularium Abbat. Reigniacenſis Ord. Ciſterc. ao. 1251. *Cum controverſia verteretur ad invicem inter nos, & ſuper eo, quod nos Abbas & Conventus volebamus habere & Retinere homines ad manendum in territorio noſtro, quod dicitur terra S. Petri juxta villam de Jugis, ego vero Robertus (de Tanlaio) è contrario dicebam, quod in eodem territorio nullus poterat Retinere homines ad manendum vel habere, abſque mea permiſſione vel voluntate, &c.* Aſſiſiæ Hieroſol. MSS. c. 270. *Se aucun vilain s'en part, ou s'enfuit de la terre de ſon Seignor, & vait en autre terre, & il demeure auci come par apaut, ou ſodèes dou Seignor, il doit torner en la terre de ſon Seignor ſi toſt comme il le requerra, que celui qui l'a en ſa terre, ne le peut, ne ne dou Retenir par l'aſſiſe.*

Idem jus dominis erat in Judæos. Statutum S. Ludovici de Judæis ao. 1238. *Nec aliquis in toto regno poterit Retinere Judæum alterius domini, & ubicumque aliquis invenerit Judæum ſuum, ipſum licite capere poterit, tanquam proprium ſervum, quamcumque moram fecerit Judæus ſub alterius dominio, vel in alio regno.* Vide *Percurſus*.

¶ RETINGA, f. Quies, ceſſatio, ab Anglico *Reſting*, quod idem ſignificat. Charta Henrici Regis Angl. an. 1155. apud D. *Bruſſel* to. 2. de Uſu feudorum ad calcem p. 6. *Fiat autem uſus de francho plegio, ſicuti videlicet quod pax noſtra teneatur, & quod Retinga ſit integra ſit, ut eſſe conſuevit.*

¶ RETINIMENTUM. V. ſupra *Retenementum*.

RETIOLUM, diminut. à *Rete*, Muliebre capitis tegumentum. [Gloſſæ Latino-Græc. & Græc. Latin. *Retiolum*, κεκρυφάλιον. Johannes de Janua: *Retiolum, Illud quod colligit comas, ſic dictum, quia quaſi parvum rete, vel quia retinet crines, ne effundantur.* Vide *Retiocolum*, *Reticula* & *Riſile*.] S. Auguſtinus Ep. 109. de Sanctimonialibus: *Nec ſint vobis tam tenera capitum tegmina, nec Retiola ſubter appareant.* Lib. de ſancta Virginitate c. 34. *Aut capitis ligamento notabili, pro tumidis umbonibus capillorum, ſive tegminibus ita teneris utuntur, ut Retiola ſubtus poſita appareant.* Reticulum dicitur Trebellio in Quieto: *Viri in auro & argento, mulieres in Reticulis & dentracheriis.*

¶ RETIRE, *à rete*, *Reti capere*, Johanni de Janua, *prendre à reſl, enlacier, empeſtrer*, in Gloſſis Latino-Gall. Sangerm. MSS. Hinc Irretire, &c.

¶ RETISCA, γύη, in Gloſſis Lat. Græc. Recte Vulcanius corrigit, Retis, σαγήνη. Gloſſæ Græc. Lat. Σαγήνη, *Verriculum*, Regia, *Tragum*.

¶ RE-

Digitized by Google

¶ RETIUM, Rete. Gloſſæ Latino Græc. *Retium* Κυνηγετικὸν δίκτυον, λίνον κυνηγετικὸν, δίκτυον κυνηγετικόν. Alias adde Gr. Latin. Perperam in Supplemento Antiquarii, *Reciam*.

¶ RETOLLERE, RETULLERE, Rurſum tollere, auferre, capere. Chronicon Farſenſe apud Murator. to. 2. p. 2. col. 614. *Quod ſi omnes ſupradictas res & caſtella cum Eccleſiis & Monaſteriis vel cunctis eorum pertinentiis, nobis* Retollere *aut ipſe aut ſui heredes præſumpſerint, &c.* Et col. 440. *Res omnes illas atque ſomitias, quæ in ſupradictis finibus Reatinis inpublicatæ vel* Rotulsæ *ſunt à ſingulis hominibus, aut nunc præſenti tempore à quocumque homine contra legem poſſidentur.* Charta ann. 1011. apud eumdem Murator. delle Antic. Eſtenſi p. 195. *Ut ſine nobis eas aliquo tempore in aliquod exinde intenti manſerimus, aut* Retolli*, vel ſubtragi quoſierimus, &c.* Infra p. 200. legitur eadem notione Rectolli *& ſuptragi*.

¶ RETONDUTUS, Tonſus, retonſus, vel f. Retuſus, à Retundere, quod idem ſit ac noſtrum *Fonter*, Laneos pannos polire & dealbare. Charta Guillelmi de Burgo Officialis Lugdun. ann. 1322. in Maceriis Inſulæ Barbaræ to. 1. p. 202. *Quod ipſe* (Camerarius) *dat & dare teneatur quolibet anno cuilibet Sacerdoti monacho & juveneulo ſex ulnas camelini vel brunetæ, non tamen madefacti neque* Retunduti*, pro veſte & caligis faciendis*.

¶ RETONSOR, Qui retondet pannos aut pelles, ut opinor, in veteri Catalogo MS. Sodalium B. Mariæ Deauratæ.

RETONSOR MONETÆ. Vide *Tonſores*.

¶ RETONSURA. Vide *Fundator* & *Tonſores*.

¶ RETONTUS, Rotundus, Ital. *Ritondo*. Vita B. Henrici Baucenenſis, to. 2. Junii p. 373. *Ac quemdam lapidem vivum* Retontum*, cum quo pectus percutiebat, arcam tenebat*.

RETORN. Charta MS Guillelmi de Apiano ann. 1162. *Quod ſi pactum iſtud, ſicut ſuperius ſcriptum eſt, non adimplevero, mitto vobis duobus Gaufredo* (Comiti Roſſilionenſi) *& Girardo* (ejus filio) *in* Retorn *totum feuodum, quod de vobis teneo propter feuodum de aqua de ipſa Ted, quæ vadit de Apiano, &c.* Galli dicerent *en retour*, Redhibitio ultra ſortem, niſi idem ſit, quod datum in pignus. [Vide *Retornum*.] Conſuetudines Montiſpeſſulani: *Qui prior eſt in emptione, vel pignore, vel* Retorna*; cum laudimio domini, ad quem pertinet, potior eſt, ſalvis privilegiis actionum à me indultis*.

☞ Alibi *Retorn* & *Retern* idem ſonat quod Reditus, obventio, quidquid è prædio vel aliunde redit emolumenti. Teſtamentum Bernardi Atonis Vicecomitis Carcaſſonæ an. 1118. apud Baluzium to. 2. Hiſt. Arvern. pag. 487. *Relinquo filio meo Rotgerio Carcaſſonam ... & concedo ei totos illos* Retorns *& rectitudines, qui pertinent ad dominium de Carcaſſona ... & totos illos* Retorns *& rectitudines, qui pertinent ad dominium de Term.* Et p. 488. *Item dono ei* Retern *de Milgor.* Eadem fere leguntur in Probat. novæ Hiſt. Occitan. to. 2. col. 403. & 404. ubi idem Teſtamentum editum eſt, paucis variantibus.

¶ RETORNAIRE SE, Seſe convertere, Gall. *Se Retourner*, Redire. Confirmatio pacis inter Reges Franciæ & Angliæ an. 1279. apud Rymer. tom. 2. p. 136. *Et remanent ei & heredibus ſuis illi privilegiati de tribus civitatibus & epiſcopatibus antedictis, qui ſe* Retornaverint *uſque ad hodiernum diem, & hobedierint ei vel patri ſuo, ſive de voluntate eorum, vel ad requeſtam noſtri patris, vel ad requeſtam noſtram.* Gallica verſio ibidem: *E demoureat à lui e à ces heirs iceus privilegiez des trois citez e des trois eveſchiez devanditz, que ſe ſont Tornès ieſques aujordui, ou ont obei à lui ou à ſon pere, ſoit de leur volenté, ſoit à la requeſte notre pere, ou ſoit à la noſtre.* Vide mox *Retornare* 1.

1. RETORNARE, Redire, Gall. *Retourner*. Vocem Avarum ſeu Hungarorum fuiſſe indicat Theophylactus Simocatta l. 2. c. 15. Ἐπιχωρίᾳ τε γλώττῃ εἰς τοὐπίσω τρέπεσθαι ἄλλος ἄλλῳ προσέταττε, ῥετόρνα μετὰ μεγίστου ταράχου φθεγγόμενος, &c. Ita voce τόρνα, pro *faciem verte*, ab iiſdem uſurpatam auctor eſt Theophanes an. 5. Mauricii: unde patet à Germanis ſeu Francis noſtris in Galliam invectam. Catholicon Armoricum: *Retorn*, Gall. *Retourner*, *revertere*. *Returnar*, in Fœdere Regum Lotharii & Caroli, apud Nithardum. Capitula Caroli C. tit. 19. cap. 14. *Quia quantum Deus vos ſalvaverit, & vos vos ipſos ſalvaveritis, & ſani cum illo ſitis, & ſanus ſit vobiſcum ille, ſicut debet, non cum venerit* Retornetis. Et tit. 31. cap ult. *Et etiam de honoribus, ſicut cum illo melius conſiderabo, illis, qui ad me ſe* Retornabunt *voluntarie, faciam.* [Chronicon Bergomenſe Caſtelli de Caſtello ad an. 1405. apud Murator. tom. 16. col. 912. *Die ſupraſcripto* Retornaverunt *Bergomum omnes obſides ſeu confinati.* Statuta Montis-Regalis p. 215. *Et tota aqua, quæ diſcurrit à dicto foſſato infra, uſque ad tectum Nicolai Veglacii, deſcendat & diſcurrat retro tectum ipſius Nicolai*, Retornando *dicta aqua ad foſſatum Becconi*.]

2. RETORNARE, Invertere, quomodo *Retourner* dicimus. Paſſio S. Pontii nu. 19. *Cumque equuleo tenderetur, & miniſtri vectibus impoſitis trochleam* Retornarent, *&c.* Vetus Charta apud Ughellum tom. 2. p. 2. pag. 255. *Si rumpere, aut* Retornare, *vel revolvere, vel minuere, ſeu contrariare præſumpſerit.* Alia to. 7. p. 501. eadem verba habet.

¶ 3. RETORNARE, Hoſpitio excipere. Conventiones an. 1288. tom. 2. Hiſt. Dalphin. pag. 44. col. 1. *Nos fratres Aymo permiſſione divina humilis Abbas monaſterii S. Theuderii ... notum facimus univerſis, quod cum illuſtris Vir D. Humbertus Dalphinus Vien.... feudum, quod à nobis tenet, nobis & Eccleſiæ noſtræ plane recognoverit, ... noſque præd. Abbatem & Conventum .. contra quaſcumque perſonas ... juvare promiſerit, & facere guerram pro facto noſtro cum expenſis ſuis propriis, & in caſtris ſuis* Retornare. Manifeſtius in aliis Conventionibus inter Dalphinum & Abbatem S. Eugendi an. 1339. ibidem p. 386. col. 2. *Dom. Abbat ... recipiet &* Retornabit, *recipi &* Retornari *faciet dictum Dom. Dalphinum & gentes ſuas cum eo uſque ad viginti homines in armis vel ſine armis ... in burgo S. Cirici eundo & redeundo, faciendo tranſitum per locum prædictum ... ita tamen quod Bayllivi & gentes quæcumque dicti Dom. Dalphini, quæ receptabuntur in dicto burgo, quandocumque intrabunt, jurare debeant ante ingreſſum dicti burgi, non offendere dictum burgum, nec caſtrum, nec gentes dictorum caſtri & burgi, &c.* Mallem *Reſtaurare*.

4. RETORNARE, & RETORNATIO, voces Practicorum Angliæ: eſt autem *Retornatio*, Spelmanno, Reſponſio Vicecomitum, aliorumque miniſtrorum, per quam Curiæ redduntur certiores, quid in exſecutione ipſorum brevium ſit effectum. Atque ita vocem *Retornare* uſurpat non ſemel Fleta l. 2. cap. 64. §. an. 21. 22. c. 67. §. 6. 7. 8. &c. Charta Edwardi I. Regis apud W. Thorn: *Secundum quantitatem particularum contentarum in quadam inquiſitione facta per Vicecomitem noſtrum Cantiæ, & coram nobis* Retornata*, ac etiam in rotulis Cancellariæ noſtræ irrotulata, &c.* Statuta Roberti III. Regis Scotiæ cap. 1. §. 3. *Et quod Cancellarius de cætero ſaiſinam alicujus* Retornationis *det, niſi deponent pro ipſo, qui dictam inquiſitionem impetravit, quod dictæ terræ vel tenementa in eadem contenta exiſtant in manibus domini Regis ... & quod dicta* Retorna-

tio

tio ſigillis quorumdam fidedignorum in dicta inquiſitione exiſtentium, una cum ſigillo Vicecomitis ſit ſigillata. Ubi Skenæus: *Retornationem voco reſponſum eorum qui aſſiſæ & inquiſitioni interfuerunt, eorum ſigillis ſigillatum, quod Retornatur & remittitur per judicem ad Cancellarium Regis, &c.* Alias dicitur

Retornum Brevis, ejuſdem ſcilicet *certificatorium* Curiæ, unde manavit, factum, Cowello. Matthæus Weſtmonaſter. an. 1278. *Abbas igitur & Conventus Weſtmonaſterienſis .... libertatem de Retorno brevium, quam ſpecialiter per chartas dicti patris ſeu Henrici obtinuerant multis temporibus retroactis, poſt defenſiones legitimas, inſiſtentibus civibus Londinenſibus, ordinationi regiæ ſubmiſerunt, quam tempore ſubſequenti Eccleſiæ ſupradictæ de ſpeciali gratia Rex conceſſit.* Monaſticum Anglican. to. 2. p. 345. *Cum Retorno brevium Domini Regis, placito vetiti namii, placitis Coronæ Regis, catallis felonum & fugitivorum, &c.* [Litteræ Richardi Reg. Angl. apud Lobinell. to. 2. Hiſtor. Britanniæ col. 592. *Conceſſimus pro nobis & heredibus noſtris cariſſimo fratri noſtro Johanni Duci Britannie & Comiti Richemondie & cariſſime ſorori noſtre Johanne uxori ejus, quod ipſi in omnibus terris & tenuris ſuis, que ſunt de Comitatu, honore & dominio de Richemondia, & que pertineat ad eadem ... habeant ... per Baillivos & miniſtros ſuos Retorna omnium brevium noſtrorum & heredum noſtrorum, & executionem de eiſdem brevibus, & quidquid quod ad Retornum brevium noſtrorum pertinet, ita quod nullus vir, aut alius miniſtar noſter ſeu heredum noſtrorum, intret predictum Comitatum.*]Vide Statutum 2. Weſtmonaſter. cap 43. & librum Anglicum, inſcriptum *Juſtice of Peace* pag. 136. ubi plura *de Returnis brevium*, [necnon Thomam *Blount* in Nomolexico voce *Retura.*]

Retornatum, Idem quod *Returnum*. Statuta ſecunda Roberti I. Regis Scotiæ c. 16. 4. *Et per magnum Retornatum per Ballivum Regis miſſum, fiat hujuſmodi probatio negligentiæ tenentis, terram ſuam non replegiantis.*

5 RETORNARE Averia, in Statuto 2. Weſtmonaſterienſi an 13. Edwardi I. c. 2. & apud Bractonum l. 3. tract. 2. c. 37. §. 1. & 8. Reddere, reſtituere. Hinc *Retornum averiorum*, hac formula Brevis: *Tibi præcepimus, quod eidem N. averia prædicta ſine dilatione Retornari facias.*

¶ RETORNATIVA Cauda, Pulſus quidam apud Medicos. Vide in *Cauda*.

¶ RETORNATUM, Retornum Brevium. Vide in *Retornare* 4.

¶ RETORNUM, vel Retornus, Pignus, hypotheca. Donatio an. 1125. in Probat. novæ Hiſtor. Occitan. to. 2. col. 430. *Si vero ipſæ pignoræ, quas mihi donatas habetis, fuerint de me redemptæ, donem ipſum avere propter ipſum honorem hoc tantumdem valeatem ad veſtram recognitionem: quod ſi non fecero, habeatis Retornum in toto ipſo meo honore, qui mihi accidit ex parte patris mei & matris meæ.* Tractatus pacis ann. 1162. ibidem col. 584. *Si vero forte contra has conventiones & fines venerimus ... damus tibi & tuis Retornum pro pignore in toto quod habemus in caſtello de Piniano & ejus terminio; ita quod auctoritate tua, ſine contradictione noſtra noſtrorumque, liceat tibi & tuis accipere, tenere & poſſidere, ſine inquietudine noſtra noſtrorumque, & tamdiu teneas & poſſideas tu vel tui, & redditus tuos facias, ita quod in ſortem non computentur, donec totum damnum in duplum, & injuria emendamentum ſit reſtitutum & reſtauratum.* Infra: *Adbuc promittimus & convenimus tibi & tuis, quod ſi prædictam tranſactionem & finem poſt primam vicem fregerint, ulterius Retornum in caſtella vel villas vel terras noſtras, in quantum poterimus, ipſi vel coadjutores eorum non habebunt.* Charta ann. 1209. ex Archivo Domus S. Johannis Jeroſol. Arelatenſis: *Ego Hugo de Baucio tibi Barralæ uxori meæ pro dictis 8055. ſolidis pro dicta venditione quam feciſti, & quos habui, do tibi in Retornum & in potecham* (hipothecam) *totum meum pertenementum, quod habeo.* Charta ann. circiter 1143. inter Inſtrum. Gall. Chriſt. to. 6. col. 192. *Quod ſi infantes facere noluerint, dono eis Retornum in vinea, quam habeo ſubtus viam de Mareiſanegues.*

¶ 1. RETORNUS, Redditus, emolumentum rediens ad aliquem. Charta an. 1098. apud Stephanotium to. 10. Fragm. MSS. p. 164. *Ego Adalais tibi viro meo Alamfredo ... ipſam honorem dono cum omnes Retornos & convenientias, quæ mihi debent advenire in omnes locos ... cum omnes voces meas & directos & Retornos & convenientias, quæ ibi habeo.* Ordinatio Humberti II. an. 1340. to. 2. Hiſt. Dalphin. p. 407. col. 2. *Super gabella Brianczonenſii, gabella mandinarum Brianczonenſii & Retorno, mille florenos per annum. Super & obventionibus caſtellaniæ Brianczonis, 1000 flor. per annum* Vide *Retorn.*

¶ 2. RETORNUS, Pulſatio campanæ, qua clerici convocantur ad Horas canonicas in Eccleſia decantandas. Statuta MSS Eccleſiæ Lugdun. *Clerici de terra ad Matutinas ſive ad omnes alias Horas diei convenient ſimul in unum locum eiſdem præparatum, ſcilicet in capella B. Photini, dum tabuſtellus ſonat, vel Retornus cujuſcumque Horæ, vel claſſus in feſtivis diebus* Vide *Retornum*.

1. RETORTA, Superiori virga, qua ſepes continetur, ac vincitur, noſtris *Riorte*, [alias *Rotte*, ut etiamnum Andegavenſes vocant vimineum vinculum, Lobinello teſte in Gloſſario ad calcem Hiſtor. Britan.] Italis *Ritorta*. *Retortæ, quibus ſepes continetur*, in Lege Salica tit. 36. §. 1. *Retortæ, unde ſepis continetur*, in Lege Ripuar. tit. 43. *In trivio cum Retorta in pede ſepeliri*, in eadem Lege tit. 72. §. 1. Victor. III PP. l. 1. Dial. p. 30. & ex eo Leo Oſt. l. 2. c. 61. *Interea duo nigerrimi ſpiritus Retortas ex agreſtibus vitibus facientes, per gulam eum ligaverunt.* Will. Brito l 7. Philippid. p. 170

Quos multo vincit ferro, multiſque Retortis.

Turpinus de Vita Caroli M. c. 22. *Invenit quendam Saracenum nigrum, de bello feſſum, in nemore latentem, & captum, vivumque nexum cum quatuor Retortis, ad arborem quandam dimiſit.* Tabul. Vindocinenſe Thuani Ch. 128. *Donavit S Martino ... in ſilva Pertici puſtionem, &c. Similiter quoque Retortas, & rollones, ſtimulos quoque & cavillas &, bucias, & ſi quid in hujuſmodi rurali opere neceſſe fuerit.* Occurrunt eadem verba iterum Ch. 129. Alia an. 1128. apud Perardum in Burgundicis p. 99. *Paſturam, & mortuum nemus, & Retortam de qualibet arbore ... conceſſerant.* Adde pag. 137. [Litteræ an. 1221. è Chartulario AB. S. Germani à Pratis fol. 59. & 60. *Dicti homines in prædicto nemore capient gearſtom, ſpinam nigram & albam, ſalices & marſalices, puiſuſt & galli quercum, tronum, Retortam ad uſus aratrorum, &c.* Vita S. Lantfranci Epiſc. tom 4. Junii p. 627. *In os etiam, ne clamare poſſet, Retortam ligneam cordamque retro ligantes & fortiter extorquentes abierunt.*] Ex his emendanda, ni fallor, Charta an. 1287. in Miraculis S Ambroſii Senenſ. *Vovit ... quod ad ejus ſepulturam portaret unam ximam, & omni anno iret ad ejus altare cum Ritonia in gula.* Legendum enim *Ritorta*, Galli dicerent, *la hard au col*. Olim, ut & apud Hibernos, ejuſmodi vimineo vinculo ſtrangulatos patibulis affixos conſtat.

Redorta. Hugo Francigena de Exordio Salvanienſis Monaſterii n. 5. [apud Baluzium to. 3. Miſcell. p. 210.]

Digitized by Google

p.210.] *Ducebatur autem à quodam collo ejus inveno circulo ligneo, quod vulgo Redorta dicitur, tanquam maleficur.* [Virgas, quibus lignorum faſces ligant, aut boves ad aratrum devinciunt, etiamnum *Redortes* vocant Occitani.]

Torta, pro *Retorta*, legitur in Conſtitutionibus Sicul. lib. 3. tit. 38. §. 5. *Si ... forte de nemore Tortam aliquam, vel virgam inciderint.*

2. RETORTA, Semita, vox Hiſpanica. Charta Alfonſi Regis Portugalliæ in Monarch. Luſitan. to. 3. p. 294. *Deinde ad illam Retortam de Vauga, & ſicut deſcendit per ipſum fluvium, &c.*

¶ RETRACTA Maris, Quidquid agri relinquitur mari regrediente. Charta ann. 1205. apud Lobinell. to. 2. Hiſtor. Britan. col. 289. *Dono iterum & concedo dictæ Abbatiæ* (de Blancha Ordinis Ciſterc.) *in perpetuum totum eladicium meum de Hero inſula, quod vocatur eladicium domine Geleſe, & terras que dicuntur Isleas dicte eledicie proximar, necnon & totas Retractas maris dictis eledicetis & terris contiguas, prout longe lateque durare videntur. In montibus vero dono & concedo dictæ Abbatiæ in perpetuum totas Retractas de la Reſſe ſecus Oreeſt ſitas.*

¶ RETRACTARE, Idem quod ſimplex Tractare. Cod. l. 10. tit. 15. l. 3. *Præcepit noſtra ſerenitas, neque veloci curſui, neque alii præter inveteratam conſuetudinem gravamini ſubjacere Chartularios, qui de cohortalibus officiis uniuſcujuſque provinciæ largitionales titulos Retractare conſtituuntur: cum idem etiam ampliſſima præfectura diſpoſuiſſe perhibeatur; ut his neceſſitatibus liberati, fideliter largitionales titulos valeant Retractare.* Ita & Tertullianus non ſemel. Vetus Interpres S. Irenæi l. 5. c. 21. *Ne relinqueretur quæſtio his, qui infideliter Retractant de eo.* Id eſt, dubitant, ambigunt, vacillant diſputantve. Gloſſæ Lat. Græc. *Retractat*, διαλογίζει, ἀναθεωρεῖ, διευθετίζει, ἀναλογίζεται. *Retractant*, ἀντιβάλλουσιν. *Retractat*, ἐπεξέρχεται, διστάζει, παραιτεῖται. *Retractentur*, ἀναψηλαφηθῶσι. *Retracte*, ἀνταπόδομαι. Adde Gloſſas Gr. Lat. *Retractare*, pro *Detrectare*; dixerunt ejuſdem ætatis Scriptores, ut Salmaſius pluribus probat ad Spartianum in Hadriano cap. 12.

¶ Retractare Secum, Meditari, cogitare. Vita MS. S Wenwaloei fol. 17. *Et decter egregius verba narrantis intente hauriens animo, ſecumque audita parumper Retractans, &c.*

¶ RETRACTATOR, apud Tertullianum de Jejunio c. 15. ut legit Forbenius, pro quo Rigaltius habet *Detrectator*, quod, ut videtur, ſenſus poſtulat; ſed ut *Retractare*, pro *Detrectare*, dixerunt antiqui, ita *Retractator* pro *Detrectator* dicere potuit Tertullianus, Vide *Retractare*.

¶ RETRACTATUS, Idem quod Latinis *Retractatio*. Tertullianus Apolog. c. 4. *Sine ullo Retractatu præſcribitis.* Et l. 1. adv. Marcion. c. 1. *Sine Retractatu doctrinarum revincendus.*

¶ RETRACTIO, Abrogatio, abolitio. Concilium Carthag. an. 525. apud Acherium tom. 6. Spicil. pag. 8 *Si enim admiſerimus ea quæ antea conſtituta ſunt in Retractionem vocari, nihil in divinis humaniſque actibus, nihil in ſacris publiciſque rebus obtinere ullam poterit firmitatem.* Forte legendum eſt *Retractationem*.

¶ Retractio Bursæ, Idem quod mox *Retractus burſæ*. Charta Richardi de Breteville è Chartulario S. Vandregeſili to. 1. p. 678. *Pro hac autem quitatione & Retractione burſæ dicti Religioſi michi undecim libras .. perſolverunt.*

¶ RETRACTUS, Gall. *Retraire*, Receptus, receptaculum. Epiſtola Caroli VIII. Regis Franc. ad ſummum Pontificem, apud Acherium tom. 7. Spicil. p. 202. Cui (Meldenſi civitati) *terra ſubeſt admodum frugifera, & alimoniæ apportuna, ac commodum receptaculum, & ſecurus utique Retractus fuit; & olim quibuſdam prædeceſſoribus noſtris in adverſitatibus ſuis refugium & tutamen validiſſimum.* Statuta Collegii Narbon. ann 1379. apud Lobinellum tom. 5. Hiſtor. Pariſ. p. 667. col. 1. n. 15. *Item pecuniæ legatorum, donatorum, novorum introituum, lecagiorum camerarum ... ſerventur fideliter, in una ſecura camera, quæ, ſi fieri poteſt, habeat Retractum duorum hoſtiorum vel duarum ſerarum, ſub uno coffro ſex clavium, quarum unam ſemper cuſtodiat Proviſor, &c.* Hic arculam intelligo majori arca incluſam; in qua pecunia ſervabatur. *Retractus* Tertulliano adv. Gnoſticos c. 1. idem eſt quod apud Vitruvium *Retractio*; noſtris vero *Retrait* alias forica erat.

Retractus Bursæ, Redemptio prædii ab agnato diſtracti, pretio emptori reddito, vulgo *Retrait lignager*, Practicis noſtris. Charta Philippi Regis Franc. an. 1310. ex 47. Regeſto Tabularii Regii n. 101. *Et poſtmodum Evrardinus de Monte, & Guillelmus de Mercato armigeri conſobrinus præfati Perrini, qui in bonis ejuſdem Perrini, ſi ipſum ſine liberis decedere contingeret, ſe debere ſuccedere aſſerebant, tanquam propinquiores venditoris ejuſdem, dictum redditum per burſæ Retractum peterent rehabere, & ad hoc idem Miles noſter eoſdem admittere recuſaret, &c.* Retrait & clameur de bourſe, in Charta an. 1474. Alia an. 1487. *Sus un Retrait, que ledit Jean demandoit par la bourſe à avoir de ladite Demoiſelle, &c.* [Vide Retrahere 2.]

¶ RETRADERE, Reddere, reſtituere. Ulpianus leg. 9. §. 7. Dig. Quod metus cauſa: *Si per vim res tradita eſt, Retradatur.* Placitum pro Abbate Farfenſi apud D. *Le Blanc* in Diſſertat. hiſtorica p. 88. *Iudicavimus, ut ipſe Gregorius advocatus domini Apoſtolici ſeu S. R. E. Retradere debuiſſet ipſas curtes Audulfo advocato ad partem ipſius monaſterii.* Rurſum occurrit in Formulari Angl. Thomæ *Madox* p. 357 & alibi.

¶ RETRADICTIO. Index MS. beneficiorum Eccleſiæ Conſtantienſis fol. 89. verſo: *Canonicus quilibet futurus & recipiendus in dicta Eccleſia infra tres annos à tempore receptionis ſuæ unam capam ſericam valoris & pretii decem librarum Turon. Eccleſiæ prædictæ perſolvat & dimittat, ſeu decem libras Turon. propter hoc accipiendas in caſu Retradictionis & dilationis.* Legendum omnino videtur *Retardationis*.

1. RETRAHERE, Recedere, *Se retirer*. Ordericus Vitalis l. 9. p. 753. *Audito Retrahendi ictuo*; Galli dicerent: *La trompette ayant ſonné la Retraite.* [Ottoboni Annales Genuenſes l. 3. ad ann. 1196. apud Murator. to 6. col. 376. *At quum videret ſe non minime poſſe de campo & caſtris eradicare ... Retraxit ſe cum militia ſua & fortia.* Haud abſimili notione Tullius pro Cælio c. 26. *Se Retraxit, ne pyxidem traderet.* Et Horatius l. 1. Ep. 18. v. 58.

Ac ne te Retrahas & inexcuſabilis abſis.]

¶ 2. RETRAHERE, Practicis noſtris *Retraire*, Redimere prædium ab agnato venditum pretio emtori reſtituto. Statuta Brageraci art. 39. *Item quicumque vendiderit aliquam rem immobilem, & quis de parentela infra quartum gradum venditoris, voluerit eum habere per turnum burſæ, ad hoc admittetur infra annum & menſem cum vero pretio empto & oblato emptori: & ſi ſit infans in cubilis Retrahens, aut minor impubes, & quis nomine & vice ipſius minoris ſeu infantis ad ejus pupilli ſeu infantis commodum vult dictam rem Retrahere ſeu habere per turnum burſæ, hoc facere poterit & ei licebit, quod non ſit tutor ſeu curator ipſius minoris.* Pluries recurrit art. ſeqq. V. *Retractus burſæ*; &c.

¶ RETRANCIDERE, Retradere, reſtituere. Ana-

Digitized by Google

Anaſtaſius Bibl. in Vita Nicolai I. PP. apud Murator. to.3.p.255.col.1. *Tum Præſul optimus omnibus Ravennenſibus. Æmilienſibus & Pentapolitanis res, quas Joanne Archiepiſcopo & Gregorio fratre ejus amiſerant. clementer reſtituit, & præceptionis ſuæ decreto, quæ Retraacidit, confirmavit.* Editio Labbei præfert: *Clementer reſtituit ex præceptionis ſuæ decreto, quod tradidit & confirmavit,*

¶ RETRANSITIVUS, Reciprocus, in Vita venerabilis Idæ, to.2. Aprilis p.172.

¶ RETREDES, f. Canalis, detorto vocabulo à voce *Retrices*, quæ, ut habet Feſtus, *ſignificat aquam eo nomine, quæ eſt ſupra viam Ardeatinam inter lapidem ſecundum & tertium, qua irrigantur horti.* Charta Foreſii an.1417. *Juxta pratum* Joannis *Aſterii, quod quoddam* Retredes *dividit.*

¶ 1. RETRIBUTIO, Merces, ſalarium, in Bibliis ſacris paſſim. Gloſſæ Lat. Græc. *Retributio*, ἀνταπόδοσις. Adde Græc. Lat.

¶ 2. RETRIBUTIO, Tributum, vectigal. Appendix Marculfi formula 44. *In ... ipſius monaſterii nullum debuiſſet habere introitum, nec cauſas audiendas, nec freda exigenda, nec fidejuſſores tollendos, nec manſiones aut paratas requirendas, nec nullas* Retributiones *exactandas.* Eadem recurrunt ibidem; vereor tamen ne utrobique legendum ſit *Redhibitione* vel *Redibutiones*, quod in hujuſcemodi formulis legantur quam ſæpiſſime. Vide *Redhibitio* in *Redhibere*.

¶ RETRIBUTOR, Qui retribuit, remunerat; *Rendour, Guerredonneur*, in Gloſſis Lat. Gall. Sangerman. MSS. Litteræ ano.1281. apud Rymerum to. 2. p.179. *Ut dictus Rex illum ſibi prorſus* Retributorem *conſtituat, qui pro minimis grandia recompenſat.*

¶ RETRINGERE SE, Seſe recipere. Jacobi Auriæ Annales Genuenſ. l. 10. ad an. 1283. apud Murator. to.6.col.582. *Naves vero Piſanorum noſtras recognoſcentes galeas, altum mare cum tribus galeis tenere cœperunt; aliæ vero duæ galeæ & galonus unus ſe* Retrinxerunt *ad terram.*

RETRIOR, vox [ficta à *Retro* &] uſurpata veteri Juvenalis Interpreti. [Repudiat Voſſius l.3. de Vitiis ſerm. c 42.]

RETRO, vox aliis præpoſita, rem præteritam ſignificat. Ut *Retroprincipes*, qui prius regnavere, apud Lampridium in Severo, & in Cod Theod. non ſemel. *Stipendia Retrodebita*, quæ antea debebantur, apud Capitolinum in Pertinace: τὰ ἀπολειπόμενα, Theophani anno 9. Nicephori: *Redhibitiones annorum præteritorum*, in Hiſt. Miſc. *Retro ſanctiones latæ*, in l. 16. Cod. Theod. de Medicis. Ita etiam S. Hieronym. Epiſtol. 129. & alii.

RETRO. Capitulare 3. an. 810. c 2. *Et non ſibi faciant ſocios inferioris ordinis homines, qui ſemper inde* Retro *res qualeſcunque tractare volunt; ſed illos ſibi ſocient, qui ad effectum unamquamque rem deduci cupiunt.* Cum dilatione, quaſi retrocedentes.

¶ A RETRO ESSE, EXSISTERE, Gallis *Etre en arriere*, Ulpiano *Reliquari*, ad diem non ſolviſſe. Charta an.21. Richardi II. Regis Angl. apud Thomam *Madox* Formul. Anglic. p.141. *Et ſi contingat prædictum redditum quadraginta librarum à Retro fore, in parte vel in toto, &c.* Alia an.3. Henrici V ibidem pag.142. *Et ſi contingat dictas centum libras à Retro exiſtere ad aliquem terminum prædictum, &c.* Occurrit paſſim.

¶ RETROACCAPITUM, RETROACAPUT, &c. in Provinciis Occitaniæ & Aquitaniæ. Tributum fundi domino & directo, quoties mutatio fit, ab emphyteotis exſolvendum. Saiſimentum Comitatus Toloſani an.1270. apud *Laſaille* in Probat. Annalium Toloſ. to. 1. p. 36. *Aſſeruerunt, quod infra dictas conſtitutiones ſunt caſtra & villæ infra ſcriptæ propriæ domino Regi, in toto vel in parte citra Tarnum; ſcilicet caſtrum de Rochamaura, quod nunc tenet dominus Bertrandus Vicecomes de Bruniquel, ex dono domini Comitis Toloſæ, ut dicitur. Item, caſtrum de Mirapice pro duodecima parte & reſiduum ſeudum; ſcilicet quod medietas tenetur ab ipſo in feudum, & debet inde habere pro* Retroaccapito *novi domini medietatem 40. ſolidorum Turonenſium & homagium.* Partitio inter Iſarnum S. Antonini Vicecomitem & fratres ejus ann.1155. in Probat. novæ Hiſtor. Occitan. col.554. *Ut ipſe Guillelmus de Fontanis & filii ſui ... haberent totum iſtum honorem de manu Iſarni & fratrum ſuorum ad ſeuum, & ipſe Iſarnus & fratres ſui retinuerunt in iſto honore albergam cum 15. militibus & cum 15. caballis in unoquoque anno, & 9. ſolidos de Caturcenſibus de* Retroacapte, *quando eis evenerit ... Eodem vero anno menſe Auguſto facta diviſione Iſarni & fratrum ſuorum, evenit de iſto ſevo maxima pars ad partem Petri Vicecomitis, de qua Guillelmus & filii ejus ... debent ei albergam cum 12. militibus & 45. ſolid. de* Retroacapito, *quando ei evenerit; alia vero pars evenit ad partem Iſarni Vicecomitis de iſto feuvo, pro quo Guillelmus & filii ejus...debent ei albergam cum 4. militibus & 15. ſolid. de* Retroacapite, *quando ei evenerit.* Conſuetudines Auguſtæ Auſciorum MSS. an. 1301. art. 41. *Item eſt conſuetudo ibidem, quod pro aliqua pignoratione, vel venditione, vel alienatione, vel permutatione, non datur aliquid ratione venditionis, vel impignorationis, vel alienationis, nec permutationis, nec laudaminium, nec* Retroacapita, *nec vendæ nec pignorationes, &c.* Litteræ Johannis Franc. Reg. pro Toloſanis an.1354. apud D. *Secouſſe* to. 4. Ordinat. Reg. p.308. *Cenſibus, obliis, laudimiis, vendis, acapitis,* Retroacapitis *& aliis juribus & deveriis nobis ſeu dominis, à quibus dictæ res tenebuntur, ſalvis penitus & retentis.* Charta Amalrici Prioris B. Mariæ Deauratæ an. 1464. qua Monaſterium S. Cypriani prope Toloſam *ad novam & perpetuam emphyteoſim ſub certa penſione annuali perpetua* tradit Sororibus Ordinis S. Franciſci hac conditione, ut *ſingulis annis in feſto B. Thomæ Apoſtoli nomine obliarum ſolverent eidem Priori & ſuis ſucceſſoribus quinque ſolidos Tholoſanos bonæ fortis & antiquæ monetæ, & pro* Retroacapitis, *ubi evenerint tam per mortem domini Prioris quam Prioriſſæ dictarum Sororum, toties quoties id evenerit, 10. ſolidos.* Ubi vides *Retroaccapitum* non ſolum ſolvi mutato domino (quod vult Rocheflavinus,) ut ſupra dictum eſt in *Accaptare*, ſed etiam mutato emphyteota. Exſtat hæc Charta apud Stephanotium tom. 1. Antiq. Occitan. MSS. p. 526. *Retroacapitura* legitur loco ſuperius laudato in *Retentura*. Vide *Acaptare*, *Recognitio* 4. & *Relevium*.

¶ RETROACTUS, Præteritus. *Retroacta tempora*, in Hiſtoria Cortuſiorum, apud Murator. to.12. col. 894. in Charta Ludovici Reg. Fr. ann. 1124. apud Doubletum Hiſt. San-Dionyſ. p.854. & alibi ſæpe. Pro tempore futuro accipiendum cenſet Hearnius in Charta Henrici Regis Angl. ann.1457. è Chronico Johannis Whetham edit p.422. *Pro perpetuo modo & forma, ſicut tempore* Retroacto *declarabitur.*

¶ RETROALTARE, Paramentum altaris poſterius. Leges Palatinæ Jacobi II. Regis Majoric. in Actis SS. Junii tom.3. p.72. *Dicitur autem completa capella, pallium &* Retroaltare, *& retrotabularium, & indumenta Presbyteri, Diaconi & Subdiaconi & tres cappæ.* Ibid. p.73. *Juxta imaginem ſuam argenteam in medio* Retroaltaris, *& hinc & inde duo Tortus ſeparati diviſim apponantur.* Vide ibi notam *b.* & ſupra *Poſtaltare*.

RETROBANNUS, Idem quod *Heribannum*, ſubmoni-

monitio ad exercitum. [Codex Legum Norman. c. 25. apud Ludewig. to. 7. Reliq. MSS. p. 203. *Retrobanivium dici ſolet, quando Princeps Normanniæ ad impetum hoſtium repellendum, in expeditionem aliquam profectus, per Normanniam baniri faciebat.*] Feoda Normanniæ: *Habet 10. Milites in banleuca Lexovienſi, qui remanent ad cuſtodiendum civitatem, donec Retrobannus ſummoneatur, & tunc ibunt cum propriis expenſis Epiſcopi.* [Literæ Ludovici X. Regis Franc. an. 1314. apud *de Lauriere* to. 1. Ordinat. Reg. p. 552. n. 4. *Item, cum homines noſtri dicti Ducatus ſervitia ab ipſis debita, ratione noſtri exercitus, vel alias, nobis perſolverint, à ſuis ſubtenentibus nihil poterimus vindicare, ſalvo jure noſtro in caſu Retrobanni.* Adde p. 566. n. 2. & 588. n. 3. *Rierebau*, in Inſtrumento ann. 1420. apud Lobinellum to. 2. Hiſtor. Britan. col. 947.] *Arriere-ban*, in Conſuet. Catalaunenſi art. 53. Lodunenſi art. 2. 39. & Turonenſi artic. 139. 264. 297. Chronicon Bertrandi Gueſclini MS.

Car il vous vient ſecours, & un Arierebans.

Vetus Conſuetudo Normanniæ MS. 1. part. ſect. 3. c. 7. *L'Arriereban ſi ſouloit eſtre dit quant le Prince de Normandie pour repeler & pour oſter la force & l'embraiſſement de ſes ennemis, il ſet fere ut ban commun par tout la Normandie, pour garder le profit del commun poeple, qui tous ceux, qui ſeroient conveables por armes porter, ſoient au ſecours & ou l'aide noſtre Sire le Duc, bien armez & appareillez chaſcun ou droit ſou ſelon ſon poer, pour repeller & oſter la force de ſes ennemis, quienque manieres d'armeures que il porront trouver & avoir. Et quant il auront eſte par 40. jours el ſervice de Prince, & les 40. jours ſeront acomplis, ſi come le beſoing & la neceſſitè del Prince ſera requis, & d'ilec en avant il ſeront as deniers & as gages del Prince pour ſon ſervice.*

Extat in 36. Regeſto Tabularii Regii, Ch. 183. Formula ſubmonitionis ad Retrobannum concepta in hæc verba: *PHILIPPE &c. Au Baillif de Chaumont ſalut. Comme nous avons eſcrit par nos autres lettres, que vous tantoſt icelles lettres veues feiſſiez crier par Arriereban par toute voſtre Baillie & ès reſſorts d'icelle, tant en nos propres terres, comme en nos fiefs, arrierefiefs, & ès terres de nos autres ſubjets, que toutes manieres de gens, tant nobles que non nobles, tant de pied comme de cheval, de 18. ans juſque a ſeixante fuſſent à nous ſouffiſanment appareilliez en armes & en chevaux, chacun ſelonc ſon eſtat le jour de la Magdalaine prochainement venant, au plus tart, quelque part que nous ſoions os marches de Flandres, ſeur quanque il ſe puevent meſfaire de cors & d'avoir, nous vous mandons, que vous toute maniere de gens, qui par la teneur dudit Arriereban ſont tenus de venir en noſtre oſt, haſtez de venir à nous au plus toſt que vous pourrez, & en toutes manieres les contraigniez à venir, gardèe en toutes choſes la fourme de noſdites lettres. Donnè à Arras le Mercrede ou jour de la Magdelene l'an de grace 1304.* Adde Chartam 85. ibidem. In alia ejuſdem Regis ann. 1302. in 32. Regeſto, Ch. 21. habetur hæc Formula: *Vous ſemoniez par ban & par Arriereban ſi efforcement que vous pourrez, &c.*

Retrobandum, in Chronico Rotomagenſi ann. 1339. Vide *Herebannum*, *Hoſtis*, *Bannire* in *Bannum* 1. col. 982. ſub finem.

¶ RETROCAMERA, Poſterius cubiculum. Leges Palatinæ Jacobi II. Regis Majoric. inter Acta SS. Junii tom. 3. p. 31. *Utque camera noſtra ſit convenienter ornata, & ea, quæ ibi ſunt, debito ordinata, cavere & his ſimilia ſervitia in camera exercere; & debet in Retrocamera unus ſemper neceſſario jacere.*

¶ RETROCENSIVUM, Terra cenſibus ſeu penſitationibus ſecundariis obnoxia. Edictum Philippi Pulcri Franc. Regis ann. 1291. apud *de Lauriere* tom. 1. Ordinat. pagina 323. *Pro rebus vero in prædictis terris & cenſivis noſtris & feodis titulo non gratuito acquiſitis, æſtimationem ſex annorum præſtent; pro aliis vero in retrofeodis & Retrocenſivis noſtris acquiſitis titulo non gratuito, quatuor annorum fructuum æſtimationem præſtent.* Vide Gloſſarium juris Gallici in *Arrierecenſif*.

RETROCHORUS. Ita ſacella, quæ ſunt poſt chorum, Deiparæ ſere ſemper dicata, appellant Monachi Benedictini. Unde *S. Maria* nomine donantur apud Adalhardum Abbatem in Capitulis c. 46. *De ſedendo in ſancta Maria, vel aliis locis.* Herbertus de Miracul. l. 1. cap. 11. *Quadam itaque die cum in Eccleſia veſperæ cantarentur, & ipſe ſtabat in Retrochoro juxta quendam Monachum, &c.*

In *Retrochorum* Monachi infirmi, & advenæ Monachi, ut plurimum ſecedebant, ibique divinis Officiis intererant. Liber Ordinis Sanct. Victoris Pariſ. MS. capit. 26. *Qui pro aliqua debilitate accepta licentia in Retrochoro ſunt.* Ibidem capit. 39. *Quamdiu frater in Retrochoro eſt, in tabula poni non debet. Infirmi, qui in Retrochoro ſunt, ad Te Deum laudamus, ad Benedictus, ad Evangelium debent ſtare, ſi poſſunt.* In *Retrochorum* etiam ſecedebant, qui tardius ad officium venerant. Capit. 52. *Poſt Gloria primi Pſalmi nemo ingrediatur chorum ſine licentia. Poſt medietatem horæ nullus ingrediatur: & ſi quis poſt advenerit, in Retrochorum eat, & in Capitulo inde veniam petat.* Adde Uſus antiquos Ciſtercienſis Ordinis cap. 67.

RETROCIUM, [mendoſe pro *Retrobecium*, ut videtur, poſterius *becium*, ſeu canalis, rivus, de quo] vide in *Redum*.

¶ RETROCLAMOR, Petitio, poſtulatio à judice, Gall. *Reclain*. Literæ an. 1351. D. *Secouſſe* to 4. Ordinat. Reg. p. 106. *Quod Bajulli regii, qui pro tempore fuerint in loco prædicto* (Valentiæ,) *& Servientes & alii Commiſſarii quicumque, non faciant ſibi exſolvi ſalaria proclamoribus, Retroclamoribus, adjornamentis aut pignoracionibus ſeu garniſſionibus, donec principali creditori fuerit de debito principali, pro quo clamor ſeu Retroclamor facti fuerint, plenarie ſatisfactum, &c.* Vide *Clamor* 2.

RETROCLAMUM, [Idem quod *Retroclamor*, noſtris *Reclain*.] Vide in *Clameum*.

RETROCOLE. Notitia Eccleſiæ Toloſanæ: *Et Pro hoc fevo dederunt illorum domino Præpoſito 5. ſol. acaptamentis, & in uno quoque anno unum prandium optimum cum ſex Militibus; & in hoc fevo dedit illis totam ſiglicam, & totum milium, & balagium, & decimum de fraxtaratis, beorium, & retrodecimum, & Retrocole, totoque ſelagge, & ſeneſcalciam, &c.*

RETROCOMITATUS, Anglis *Rier-countie*, noſtris *Arrierecontè*, Minor comitialis Conſeſſus. Fleta lib. 2. cap. 67. num. 18. *Quia juſtitiarii, ad quorum officium ſpectat unicuique coram eis placitanti juſtitiam exhibere, frequentius impediuntur, quo minus officium ſuum debito modo exequi poſſunt, per hoc Vicecomites brevia originalia & judicialia non retornant: per hoc etiam quod ad brevia Regis falſas retornant reſponſiones, providit Rex & ordinavit, quod illi timore hujuſmodi malitias Vicecomitum, liberent hujuſmodi brevia ſua, tam originalia, quam judicialia, in pleno Comitatu, vel ſaltem in craſtino die poſt Comitatum, qui quidem dies dicitur Retrocomitatus, in quo fit collectio denariorum Regis, &c.*

¶ RETROCURTIS, Area poſtica; noſtris *Arrierecour*. Diviſio terræ vicecomitalis Maſſil. inter DD. Roncelinum, Ugonem de Baucio & Giraudum Ade-

Ademeri ann. 1012. ex Schedis D. *le Fournier*: *Coquina ſtaris ejuſdem caſtri, quæ erat Vicecomitum Maſſiliæ, & Retrocurtis & medietas turris ejuſdem ſtaris, &c.*

RETROCUSTODIA, [Idem quod mox *Retrogarda*.] Vide *Antegarda*.

¶ RETRODECIMA, Idem quod mox *Retrodecimum*. Concilium Terraconenſe ann. circiter 1330. apud Marten. to. 4. Anecd. col. 317. *Nonnulli etiam eorumdem* (dominorum temporalium) *Retrodecimam, ſeu aliam certam partem de fructibus, quos homines eccleſiarum & locorum eccleſiaſticorum colligunt cum maximis laboribus & expenſis, ab ipſis hominibus invitis indebite exigunt & extorquent, in ſuarum periculum animarum*. Statuta Synodalia Eccleſiæ Biterr. an. 1375. ibidem col 663. *Item fuit prohibitum clericis & maxime in ſacris ordinibus conſtitutis, quod non emant undenos, Retrodecimas, nec poſſeſſiones laicas, cum talia ſint in jure prohibita, & ex eis inter laicos ſcandalum oriatur*. Vide Cario, *Decima decimæ*, & *Redecima*.

TETRODECIMUM, quaſi *Arrierediſme*, forte idem quod *Redecima*, ſeu Decima decimæ, Prima Curia Generalis Cataloniæ Jacobi Regis Aregon. an. 1291. *Nec ſolvere teneantur tertium, vel aliquam quantitatem, vel partem loco tertii, vel Retrodecimi*. Vide in *Retrocolo*.

☞ *Retrodecimum* idem eſſe quod *Redecima* ſeu Decima decimæ confirmari poteſt ex veteri Charta Bernerii cujuſdam laici, quam exſcripſit Stephanotius to. 3. Antiquit. Pictav. MSS. pag. 555. *Dimitto etiam hoc quod in terra de Juſgul habebam, id eſt, accipiebam decimam & retinebam meum Retrodecimum, dimitto miniſterium hujus decimæ & dimitto* Retrodecimum: *omnia hæc dimitto cum ſex ſextariis annonæ, quos accipiebam in area. Retinebam minutas annonas, milium, viciam & garropam, & de decima vini Retrodecimum*. Vide *Retrodecima*.

¶ RETRODOMINUS, Dominus ſuperior, qui non eſt proximus, ut in feudis dominus feudalis, à quo pendet feudum, non feudatarius qui illud tenet. Inqueſta ann. 1440. ex Schedis D. *Aubret*: *Id vidit obſervari inter* Retrodominos *Abbates Caſſaniæ*. Vide *Dominus 6*.

¶ RETRODORSALE, Aulæum retro ſeu pone dorſum ſedentis appenſum. Leges Palatinæ Jacobi II. Regis Majoric. in Actis SS. Junii tom. 3. p. 57. *Jubemus etiam quod fiant duo Retrodorſalia & banchalia & cuſſini longi & quadrati, qui omnes ſint de panno aureo*. Vide *Dorſale* & *Bancale* in *Bancus*.

RETROEXCUBIÆ, Poſteriores excubiæ. Litteræ patentes Amedæi Ducis Sabaudiæ pro villa Burgo ann. 1471. apud Guichenonum in Probat. Hiſtor. Breſſiæ pag. 32. *Teneanturque & debeant in omnibus & ſingulis fortificationibus, reparationibus, cuſtodiis, portarum excubiis, Retroexcubiis, munitionibus ... contribuere*.

¶ RETROFEODATUS, Qui poſſidet *retrofeodum*. Literæ Johannis Franc. Regis an. 1355. apud D. *Secouſſe* to. 4. Ordinat. Reg. p. 721. *Nitendo ſe eximere a ſervitute, qua ſunt ipſi conſanguineo noſtro & ſuis feodatis, Retrofeodatis & gardiis, ut dicunt, aſtricti*. Rurſum occurrit ibidem p. 722.

¶ RETROFEODUM, Idem, quod mox *Retrofeudum*, in Charta an. 1317. apud Lobinellum tom. 2. Hiſtor. Britan. col. 470. in alia ann. 1303. apud eumdem Lobinell. tom. 3. Hiſtor. Pariſ. pag. 331. col. 2. & alibi ſæpe.

¶ RETROFEVALE, Eadem ſignificatione quæ *Retrofeudum*. Charta an. 1147. in Probat. novæ Hiſt. Occitan. to. 2. col. 518. *Ego domina Cæcilia Vicecomitiſſa, quæ fuit uxor domini Bernardi-Atonis Vicecomitis Biterris, & nos filii eorum ... damus, laudamus, concedimus & confirmamus Deo & Eccleſiæ Sanct. Mariæ de Belmont in perpetuum, cum fevalibus & Retrofevalibus, & vicariis & retrovicariis, & decimariis & ſirventagiis, cum hominibus & fœminabus exinde naturalibus, cum bonis cultis & incultis, &c.* Forte legi poſſet *Retrofevalis* & intelligi *Feudarius*, qui tenet *Retrofeudum*.

RETROFEUDUM, Gallis *Arrierefief*, Feudum, quod per medium tenetur à ſuperiori domino, ut eſt in Conſuetudine Cenomen. artic. 9. & aliis: [*Rierefiez*, in Charta ann. 1283. apud Lobinellum tom. 2. Hiſtor. Britan. col. 430.] *Rerefief*, in Conſuetud. Aurelian. capit. 1. art. 67. Dunenſi artic. 15. 21. Solenſi titul. 18. artic. 1. Montargenſi capit. 1. artic. 44. 67. Paſſim occurrit.

RETROFOCILIUM, Repofocilium, vel *Repoſtficilium*, vel *Repofocinium*, *illud quod tegit ignem in nocte, vel quod retro ponitur: quaſi cilium foci, ſuper quod à poſteriori parte foci ligna ponuntur; quod vulgo Lander dicitur, & dicitur à repono, & focus, & cilium*: Ugutio & Jo. de Janua, Gloſſ. Latin. Gall. *Repofocilium, ce qui couvre le feu de nuit, ou ce qui eſt mis derriere*. Idem videtur quod

Retropofocinium, in Tabulario Fiſcanenſi fol. 88. & 89. *Unam quadrigatam nemoris ad Natale pro Retropofocinio*.

REFRONTALE, [Apparatus ſeu ornamentum altaris.] Vide *Frontale*.

1 RETROGARDA, Extrema acies, Gallis *Arrieregarde*. Geſta Ludovici VII. Regis Franc. cap. 20. *Retrogardam fecit Imperator cum ſuis Theutonicis*. Utitur etiam Nangius in Chron. an. 1214. Vide *Antegarda*, *Protutela* [& *Retroguardia*.]

2. RETROGARDA, Nomen dignitatis vel officii. Tabularium Gratianopolitanæ Eccleſiæ ſub Hugone Epiſcopo fol. 27. *Et Comes miſit homines ſuos, ſcilicet Joannem de Podio, & Benedictum Botelarium ſuum, & Petrum Chalneſium miniſtralem ſuum, & Bernardum Retrogardam ſuum de Gratianopoli, id eſt, Bernardum Ruſerium, &c.* Occurrit rurſum p. 29.

☞ Hic *Retrogarda* hominem ligium aut vaſſallum ſignificat, qui domini ſui ſuperioris nomine jus habebat tutelæ & cuſtodiæ: quod jus eadem nomenclatura donatur in Regeſto *Probus* fol. 223. ubi de Monte Bonodi: *Dicunt jurati Malleuus & Ganterius ... quod tenent miſtraliam & Retrogardam de Comite, & debent placitum ad miſericordiam*. Vide *Rereguarda*.

¶ RETROGRADARE, Retrogradi. Martianus Capella l. 8. *Eas Retrogradare facit*.

¶ Retrogradari, Retro ire, *gradi retro*, Johanni de Janua; *Reculer, aller arriere*, in Gloſſis Lat. Gall. Sangerman. MSS. Epiſtola Guozonis ad Augienſes ann. 969. apud Marten. to. 1. Ampliſſ. Collect. col. 309. *Hæc* (Aſtr. a) *quantulacunque terris eſt, tanto mortalibus minus cognita, quæ in ſolo* (f. cælo) *domicilium poſſidens, quaſdam planetarum miro coactu impellit, nunc eas præ ſe ugens, modo Retrogradari compellens, modo ſtationi connectens, &c.* Vita Sanct. Raynerii Piſani tom. 3. Junii pag. 445. col. 2. *Tibi videtur, quod verba mea avide amplectatur, & pro poſſe imitetur; ſed mens ejus cito Retrogradabitur, & blaſphemus in me efficietur*.

¶ Retrogradatio, Regreſſus, receſſus, Martiano Capellæ l. 8.

¶ Retrograde, A tergo, pone. Gaſpar Barthius in Gloſſario apud Ludewig. tom. 3. Reliq. MSS. p. 68. ex Gunterio Cancellario: *Rex inde mane profectus, ſeipſum præceſſurum, ut primum hoſtes inveniat,* diſpo-

diſponens curavit; Comitemque cum provincialibus Retrograde cuſtoditurum, ſubſequi imperavit. Id eſt, partes poſtremas.

¶ Retrogradus, Qui graditur poſt, eidem Barthio ibidem, ex Guiberto Abbate lib. 4. cap. 4. *Diſpertiuntur itaque ſe per duarum acierum turmas, alteram à noſtrorum frontibus præmittentes, altera Retrograda, omnem eorum exercitum ambire molientes*. Eidem Retrogradi ſunt qui ab exercitu deſciverant & fugerant lib. 7. cap. 42. *Retrogradis, inquit, nolite credere, qui nos inedia ſatiſcere celebrant, ſcriptis meis potius credite. Mercurius Retrogradus*, hoc eſt, Retroiens, retrogradiens, apud Plinium lib. 2. cap. 17. *Saturnus Retrogradus*, Sidonio lib. 8. Epiſtol. 11. Idem Plinius lib. 2. capit. 15. de Planetis: *Retrogradiuntur ad ſolem*. Hinc Johannes de Janua: *Planeta eſt quandoque Retrogradus, quandoque proceſſivus, quandoque ſtationarius; & mulus vicioſus ſimiliter eſt quandoque Retrogradus, quandoque proceſſivus, quandoque ſtationarius*. Hinc, ni fallor, emendandus Rolandinus Patavinus de factis in Marchia Tarviſina lib. 12. cap. 2. apud Murator. tom. 8. col. 344. *Eratque Retroguaedus Jupiter in libra directus*. Legendum enim videtur *Retrogradus*.

¶ Retrogradus, Qui reſilit, reſiſtit & obedire detrectat. Radulphus Ardentius Homil. 109. in Evang. *Multi ſunt hodie, qui ad finem* (fidem) *vocati ſunt, nec per eam digne ambulant, dum bene operando non proficiunt, ſed magis Retrogradi ſunt, & cum Deum ore confiteantur, factis negant*. Continuatio Chronici Andreæ Danduli apud Muratorium to. 12. col. 437. *Exercitus generalis, qui erat apud Tarviſium in copioſo numero & potenti manu, magna contra hoſtes, ſi obediens fuiſſet, facere potuiſſet; ſed major pars Retrograda & indiſciplinabilis fuit, nolens equitare, &c. Retrograda animi inopia, Ignavia terga periculis vertens*, Barthio ex Roberti Monachi Hiſtoria Palæſt. loco laudato: *In omnibus venturis temporibus debet adſcribi, tam nobis quam liberis noſtris, Retrograda animi inopia, ſi nobis abſentibus agitur hæc divina militia*. Laurentius in Amalthea: *Retrograda mentes, contumaces*.

¶ RETROGUARDIA, Extrema acies, apud Italos, noſtris *Arrieregarde*. Sicardi Cremon. Epiſc. Chronicon apud Muratorium tom. 7. col 614. *Hanc* (navem) *igitur cum viginti quatuor galeis, cum quibus in Retroguardia ſuarum navium accedebat, impugnavit*. Hiſtoria Cortuſiorum l. 2. apud eumdem Murator. tom. 12. col. 812. *Juſſit autem alias gentes pede & equo retro remanſuros pro Retroguardia*. Occurrit alibi non ſemel apud eoſdem Scriptores Italicos. Vide *Retrogarda*.

¶ RETROGUARDUS. Vide *Retrogradus*.

¶ RETROIVUM, Regreſſus, receſſus, iterata diſceſſio. Epiſtola Cardinalium Regi Franciæ de reconciliatione Græcorum in Concilio Lugdun. an. 1274. apud Marten. tom. 7. Collect. Ampl. col. 217. *Eamdem Eccleſiam ſuis reintegratam partibus, & ſolida membrorum reſtitutione firmatam, in his veriſimiliter timere non oporteat ulterius Retroivum*.

¶ RETRONEUS, Qui retro eſt. Radulfus Cadom. in Geſtis Tancredi apud Marten. tom. 3. Anecd. col. 152. *Si remoto indice ad equum pinguem ſive mulum licebat accedere, per Retroneum ſeu purgatorium foramen in viſcera vulnera demittebant, moriebaturque jumentum*.

RETRONUBERE, Averſa venere coire. Ovidius:

Parva vehatur equo.

Liber Pœnitentialis Gregorii II. PP. *Si quis vir cum uxore ſua Retronupſerit, corripiendus eſt, ne faciat, & in ſemetipſo pœniteat*. Vide ſupra *Nubere*.

¶ RETROPLEGIA. Vide ſupra in *Plegius*.

¶ RETROPOFOCINIUM, &c. V. *Retrofocilium*.

¶ RETROQUINTUM, Quinta pars quintæ partis pretii rei venditæ domino ſolvenda, Gallice *Requint*. Vide locum in *Quintum* 3.

¶ RETRORSIOR, Contumacior, à *Retrorſus*, Retro converſus refractarius: quo poſitivo uſi ſunt Plinius l. 26. c. 9. & Apuleius l. 2. Metamorph. Tertullianus Apolog. c. 19. *Retrorſiores primoribus veſtris ſapientibus*.

¶ RETROSCIARE, Retrogradi, retroire, regredi. Obertus Cancellarius l. 2. Annal. Genuenſ. apud Murator. tom. 6. col. 304. *Conſul noſter Ottobonus cum Bucio ſtetit inter utraſque* (galeas) *& juſſit ut galea noſtra, ut vulgo dicitur, Retroſciaret; quod factum fuit. Quum Elemannus Piſanus vidit noſtram retroire, clamavit voce Piſana, &c.*

¶ RETROSUADUS. Radulfus Cadom. de Geſtis Tancredi apud Marten. to. 3. Anecd. col. 131.

Ac Turci nec nulla quidem, nec multa rependunt
Vulnera, ſpes quoniam ferrata neſcia calcis,
Tota Retroſuada de verbere pendet habenæ.

Ibidem col. 169.

Calcibus urget equos, Retroſuadis urget habenis,
Horrificis urget clamoribus, & ſtimulandi
Qualibet arte: fugax acies incumbit in nemus.

Retroſuadas, ut puto, vocat habenas, quod iis veluti *ſuadetur* ſeu regitur equus, & urgetur, ſive ut accedat, ſive ut retrogradiatur.

¶ RETROTABULARIUM, Ornamentum altaris poſt tabulam. Leges Palatinæ Jacobi II. Regis Majoric. inter Acta SS. Junii tom. 3. p. 72. col. 1. *Præcipientes ergo, quod ſint primo unum pulcrum Retrotabularium argenteum cum imaginibus, quod ſolennitates, quæ non immerito in diebus altiſſimæ Majeſtati dedicatis & ad ſuæ Matris & Filii honorem ordinatis celebrantur intuentibus ignorare non permittat*. Alter locus exſtat in *Retroaltare*. Vide notam *b* clariſſimi Editoris ibid. p. 73. col. 1. & iconem Sanctuarii S. Auguſtino Anglorum Apoſtolo dicati ibidem repræſentatam. Vide *Poſtabula*.

¶ RETROVASSALLUS, Noſtris *Arrierevaſſal*, Vaſſallus vaſſalli ſeu translatitius cliens, qui tenet *retrofeudum*. Literæ Johannis Franc. Regis ann. 1356. apud D. *Secouſſe* to. 4. Ordinat. Reg. p. 351. *Necnon primum reſſortum omnium & ſingulorum locorum, terrarum, villarum & caſtrorum prædictorum ſuperius nominatorum; omniumque vaſſallorum atque Retrovaſſallorum; & eorum prenominatorum cognitionem ſcilicet & examen, &c.*

¶ RETROVENTA, Jus quod ſibi competere aſſerebat major ſeu villicus, in *ventis* ſeu præſtationibus domino debitis à vaſſallo vel ſubdito pro facultate prædii vendendi ſeu diſtrahendi, quod *ventas* ipſe reciperet pro domino; quemadmodum *retrodecimam* ſeu *decimam decimæ* non raro percipiebat, quod colligeret decimam domini. Vide *Carie*. Charta Officialis Aurelian. ann. 1246. *Simon ex officio majeriæ ſuæ ventas cum reciperet ... quas ventas Abbati* (Floriacenſi) *reddere tenebatur, & in dictis ventis ſe habere dicebat Retroventas*. Vide *Venda* & *Supervenda*.

¶ RETROVERSUM, Retrorſum, noſtris *à reculons, à rebours. Equitare aſinum vel bovem Retroverſum cum cauda in manibus*, in Correctionibus Statutorum Cadubrii capit. 85. de Lenonibus & eorum pœna.

¶ RETROVICARIA, Diſtrictus *Retrovicarii* ſeu *Subvicarii*, illius ſcilicet, qui *Vicarii* abſentis in aliquo territorio ſibi præfinito vices agit. Charta Cæ-

Digitized by Google

ciliæ Vicecomitiſſæ Biterr. ann. 1147. in Probat. novæ Hiſt. Occitan. to. 2. col. 518. *Hæc omnia, ſicut ſunt ſupraſcripta, nos damus, laudamus, concedimus & confirmamus Deo & Eccleſiæ S. Mariæ de Belmont in perpetuum, cum feudalibus & retrofeudalibus, cum Vicariis & Retrovicariis, & decimariis, & ſirventagiis, cum hominibus & fœminabus eniude naturalibus, cum bonis cultis & incultis, &c.*

¶ RETRURSUS, Plinio *Retrorſus*, Retro converſus. Vita MS. S. Winwaloei è Bibl. Lendevenecenſi: *Aquis à ſuperiori fluvii parte pendulis, ab inferiori autem in modum fugientis timidi Retrurſis.*

¶ RETRUSIO, Incluſio. Concilium Toler. XI. inter Hiſpanica to. 2. p. 665. *Et modus pœnitentiæ irrogetur; ita tamen ut, ſi exſilio vel Retruſione dignum eum eſſe, qui deliquit, judicium peculiare decreverit, modus pœnitentiæ debeat ejus, qui ſententiam protulit, manus propriæ ſubſcriptione notari.* Vide *Retruſi* ſupra in voce *Incluſi*.

RETRUSUS, [Homo ſolitarius, monachus *recluſus*, noſtris *Reclus*.] Vide *Incluſi*.

RETTARE, RETTATUS. Vide in *Rectum* 1.

¶ RETULLERE, RETULTUS. Vide *Retollere*.

RETUMBA. Conſuetudines Monaſterii de Ragula, ſeu *de la Reole*, apud Labbeum: *De Retumbis & cyfis vitreis, de cæpis, & aliis, &c.*

¶ RETUNDUS, f. pro *Rotundus*. Spicilegium MS. Fontanell. p. 202. *Pſalmodiam non multum protrahamus, ſed Retunda, & viva voce cantemus.* Noſtris *Chanter rondement*, eſt ſimpliciter canere, non nimium protrahendo.

¶ RETURNUM, Miſſa ſolemnia pro defuncto prioribus poſt obitum diebus decantata. Teſtamentum Armandi *Bargue* Canonici Anicienſis ann. 1348. *Item volo quod tertia die poſt obitum meum fiat unum Returnum in Eccleſia.* Vide alio ſignificatu in *Retornare* 4.

RETUTELA, [Ducatus extremæ aciei. Locos] vide in *Protutela*.

¶ REU, *Radix*, Johanni de Ianua, unde inquit, *Reubarbarum*. Vide in hac voce.

1. REVA, Vectigal, quod pro mercibus ex regionibus exteris allatis penditur: vulgo, *Drois de Rêve & de haut paſſage*. Statuta MSS. Montiſpeſſulani art. 117. *Nemo pro re propria exigat, vel accipiat, vel ab uxore ſeu familia ſua exigatur, vel accipiatur nomine Revæ; aut Reviam aliquo modo teneantur dare habitatores Montiſpeſſulani.* [Statutum Johannis Franc. Regis ann. 1360 de ſtipendiis Parlamenti Pariſ. apud D. *Secouſſe* to. 3. Ordinat. Reg. p. 482. *Super receptam Tholoſæ mille libras Pariſienſes; ſuper Revam & receptam Matiſconenſem, mille quingentas libras Pariſienſes.* Literæ patentes Renati Regis Provinciæ pro Piſcatoribus Maſſil. ann. 1460. *Item eidem Majeſtati exponitur, quod poſt indictionem dictæ Revæ aliqui piſcatores civitatis Maſſiliæ, euntes piſcatum in maribus arearum Toloni & alibi, & piſces vendebant extra civitatem Maſſil. & de illis credebant non debere nec deberi ſolvere Revam indictum, de qua ſupra, Rex ordinat levari patacos duos pro quolibet floreno ſuper extraneos vendentes piſces Maſſiliæ.* Statuta Civitatis Aſtæ fol. 107. verſo: *Item quod omnes forenſes & cives temporibus dictarum nundinarum vendentes carnes & vinum ad minutum in dicta civitate ſeu ejus burgis, teneantur & debeant ſolvere ducitum, Revam ſeu bullam prout & quemadmodum conſuetum eſt.* Charta ann. 1390. ex Schedis D. *le Fournier*: *Quod fiat Reva vini ad parvam menſuram conſuetam.* Charta Eccl. Brivat. ann. 1365. *Impoſitio ſive Reva impoſita ad levandum in villa Brivate.* Edictum Johannis Franc. Regis Londini datum 16. Septembris ann. 1358. tom. 3. Ordinat. Reg. pagina 254. *Item, que nulles toilles, peaux launes, moutons, brebis ne ſoint traites ou meates hors dudis royaume, ſinon par certains ports & paſſages.... auxquels ports & paſſages ſe doit payer..... ſept deniers pour livre par deſſus les quatre deniers pour la Reve.*] Matth. Villaneus libr. 6. Hiſtor. cap. 18. *Oltre alle gravezze delle uſate Reve.*

De vocabuli etymo & ſignificatione ſic cenſeo, idem valere, quod *Roga*, *quæſtus*, *demanda*, & ſimilia, quæ paſſim in hoc Gloſſario occurrunt, hoc eſt vectigal, quod principi, precario, ut ita dicam, penſitabatur. Noſtri enim *Rogare*, olim *Ruever* & *Reuver* dicebant. *Le Miroir*, liber MS. ſic inſcriptus: *Qui quers, il trueve, qui Rueve, on li done, ki burte, on li ouvre.* Le Reclus *de Moliens* in ſuo *Miſerere*;

Chil qui Ruevent les deduis faire,
Sunt chil, qui querent les deduis.

Willelmus *Guiart* ſub anno 1304.

Fils de Bourjois les bours guerpiſſent,
Qui riens fors eſtoier ne Reuvent,
O les Gentilshommes s'eſmeuvent.

[Le Roman *de Vacce* MS.

Quant li Reiz out la dame qui li eſtoit Reuvée
O la terre Bernart, as Franchoiz graantée.]

Aliud porro *Reeve* ſignificat apud Littletonem ſect. 79. Præpoſitum nempe ſeu Baillivum ex Saxonico *gerafa*, quod idem ſonat.

¶ 2. REVA, f. Ripa, Ital. *Riva*, noſtris *Rive*. Reparationes factæ in Seneſcallia Carcaſſonæ an. 1435. è MS. D. *Lancelot*: *Pro duabus viguis Revæ Narbonne, qualibet longitudine ſex cannarum cum dimidia ..... 6. l. 2. ſ. 3. d. Pro duabus viguis Reve de Narbonna, continente qualibet ſeptem cannas in longitudine pro faciendo ab ipſis poſtes Carcaſſone .... 7. libr. 15 ſol.*

¶ REVACATIO. Bulla Pii IV. PP. in Privilegiis Equitum S. Johannis Jeroſol. pag. 572. *Et quod in illorum Revacationibus, modificationibus, ſuſpenſionibus, reſtitutionibus, & ad jus commune reductionibus per Leonem prædeceſſorem, &c.* Sed puto legendum eſſe *Revocationibus*.

¶ REVADERE, pro ſimplici Vadere. Lex Alamann. tit. 84. *Si qua contentio orta fuerit inter duas genealogias de termino terræ eorum, & unus dicit, Hic eſt noſter terminus; alius Revadit in alium locum, & dicit, Hic eſt noſter terminus, ibi præſens ſit Comes de plebe illa, &c.*

¶ REVADIARE, *Vadium* ſeu vadimonium, vel pignus dare, vadis inſtar debitorem ſe agnoſcere. Flodoardus in Præceptione Caroli Regis l. 3. c. 4. *Jubemus, ut quiſquis aliquid tenere aliquo ex prædictis rebus tenere vel poſſidere cernitur, nonam & decimam, in Miſſorum noſtrorum præſentia, Miſſo Eccleſiæ S. Mariæ, vel S. Remigii, Revadiet, & annis ſingulis ad eandem præfatam & memoratam Eccleſiam perſolvere, abſque ullius contradictione, cum omni vigilantia ſtudeat.* Plura vide in *Vadium*.

¶ REVALIDATIO, Confirmatio, iterata declaratio rem aliquam eſſe validam. *Gratiæ expectativæ earumque Revalidationes, extenſiones*, in Bulla Leonis X. PP. an. 1518. apud D. Calmet. in Probat. Hiſtor. Lothar. to. 3. col. 370.

¶ REVANIA, REVANNA, f. Purgamenta frumenti ventilabro diſcreta, quæ projici ſolent volatilibus comedenda. Chartul. V. S. Vedaſti Atrebat. p. 265. *Debemus eis ſingulis ebdomadis unum mencoldum de Revaniis coctæ noſtræ, ſcilicet ſingulis molendinis unum buſtellum.* Literæ Officialis Pariſ. ann. 1251. è Tabulario noſtro Sangermanenſi: *Reclamabant*

ſuper

Digitized by Google

ſuper molendino S. Germani plenam minam bladi tale quale molendinum ipſum lucrabatur qualibet ſeptimana, immo & Revannas & perroſum molturæ molendini prædicti, ut dicebant, quia minam bladi, Revannas & perroſum dictus defunctus percipiebat. Voces ſictæ à Gallico *Van*, Ventilabrum.

¶ REVARDUM FORESTÆ. Vide *Regardum* 2.

¶ REUBARBARUM, pro *Rhabarbarum*, Plantæ genus, Gallice *Rhubarbe*, Ital. *Reubarbaro*. Statuta Civitatis Aſtæ de intratis portarum: *Reubarbarum ſolvat pro qualibet libra ponderis libras* 2. Johannes de Janua *Reubarbarum* dici ait *quaſi radix barbara* a *Reu*, Radix, & *barbarum*; ſed alii *Rhabarbarum* appellant à fluvio Moſcoviæ *Rha* olim dicto, nunc *Wolga*, juxta quem creſcit hæc planta.

¶ REVECTIO, Reductio. *Devectio & Revectio frumenti in molendinis*, in Charta Adelberti Archiepiſc. Mogunt. ann. 1135. tom. 2. Rerum Moguntin. pag. 583.

¶ REVELAMEN, Idem quod *Revelatio* 1. *Sine Revelamine*, apud Zenonem Veronenſem.

¶ REVELANCIA, εὐλάβεια, in Gloſſis Lat. Gr. Melius in Græco-Latinis: Εὐλάβεια, *Reverentia, verecundia, religio, metus*.

¶ REVELARE, Gall. *Reveler*, Retegere, patefacere, in ſacris Scripturis paſſim, Tertullianus Apolog. c. 7. *Tempus omnia Revelat*. Occurrit lib. 10. Cod. tit. 13. *Revelare frontem*, Cæſariem ponere, Tacito Germ. 31. 2. Ovidius l. 6. Faſtorum:

Ore Revelato tum primum luce patebit.

¶ 1. REVELATIO, Gall. *Revelation*, Arcani patefactio, indicium, in Bibliis ſacris paſſim. Gloſſæ Lat. Gr. *Revelacio*, ἐπιφάνεια, τὸ φανέρωμα, ἀποκάλυψις. Adde Græco-Latinas. Utuntur non ſemel Scriptores Eccleſiaſtici, Tertullianus lib. 5. adv. Marcion. c. 4. S. Hieron. Epiſtol. 25. ad Paulam de obitu Blæſillæ c. 2. S. Auguſt. l. 9. Confeſſ. c. 10. & alii.

¶ 2. REVELATIO, Meditatio, attentio, conſiderantia, circumſpectio. Literæ Johannis Franc. Regis an. 1354. apud D. *Secouſſe* to. 4. Ordinat. Reg. p. 314. *Curis ſolicitamur aſſiduis & continua meditatione urgemur, ut condicionibus perſonarum, locorum & temporum, circonſpecta Revelatione, penſatis, res noſtro regimini ſubjacentes ... ſub tranquillitatis pulcritudine preſervemus.*

¶ 3. REVELATIO, non ſemel perperam pro *Relevatio*, Noſtris *Relief*. Vide ſupra *Relevium* in *Relevare feudum*.

¶ 4. REVELATIO, Exemptio ſacri corporis è tumulo & ejuſdem elatio. Translatio corporis S. Geminiani Mutinenſium Epiſcopi ann. 1106. apud Murat. tom. 6. col. 90. *Adeſt etiam ad hoc ſpectaculum Princeps Mathildis cum ſuo exercitu, omnes unanimiter præſtolantes tanti Patris translationem & Revelationem cum gaudio.* Mallem legere *Relevationem*, ſi vox illa *Revelatio* ſimili notione non legeretur in Charta Hugonis Ducis Burgundiæ ann. 1171. inter Inſtrum. novæ Gall. Chriſt. to. 4. col. 91. *Verum remedio animæ meæ & anteceſſorum meorum tres dies in Revelatione B. Lazari, videlicet vigiliam feſti & diem feſti & craſtinum, liberas & abſolutas ab omni juſtitia mea, eo modo quo habent tres dies Canonici, in feſto prædicti Martyris, & duos in octava in menſe Septembri ... dono in perpetuum & concedo eidem Eccleſiæ S. Nazarii & Canonicis ibidem Deo ſervientibus.* Hic *Revelatio*, aut, ſi mavis, *Relevatio*, Translatio eſt corporis B. Lazari, quam Kalendis Septembris ſolemni ritu celebrant S. Nazarii Eduenſis Canonici. Si retinendum eſt *Revelatio*, vox illa reddi poſſet Inventio, quod hic fere eodem redit.

¶ REVELATOR, Qui *revelat*, retegit. Tertullianus l. 4. adv. Marcion. c. 25. *Nec Revelator ipſe erit, qui abſconditor non fuit.*

¶ REVELATORIUS, Spectans *revelationem* ſeu patefactionem. Tertullianus de Anima c. 47. *Prophetica, Revelatoria, ædificatoria.*

¶ REVELHARE, E ſomno excitare, Gall. *Reveiller*. Regeſtum Belloquadræ & Nemauſi ann. 1317. è Camera Computorum: *Item quod homines debent gachare dictam villam & dominus Rex turrim ſuam, quam habet ibi, & gacha illius turris debet excitare & Revelhare gachas dictæ villæ.*

¶ REVELI, Ludi nocturni. Vide *Revelles*.

¶ REUELLA, Gall. *Ruelle*. Vide *Ruella*.

REVELLARE, pro *Rebellare*, Deficere, in [Commemoratorio ann. circiter 780. apud Martenium to. 1. Ampliſſ. Collect. col. 41. in Formulis Marculfi lib. 2. form. 41. in] Hiſtor. Cortuſior. l. 3. c. 6. 10. & alibi paſſim. [Sic etiam *Reveler* pro *Rebeller*, ſeu, ut modo loquimur, *Revolter*, in Hiſtoria Guillelmi Tyrii continuata apud eumdem Marten. to. 5. ejuſdem Ampliſſ. Collect. col. 669. *Là priſtrent conſeil & s'accorderent d'aller d'Andrinople aſſeoir, & tot metre à l'eſpée, que par d'Andrinople eſtoit tote la terre* Revelée. Vide infra *Revello*.]

¶ REVELLATIO, Rebellio. Charta Theodorici II. Franc. Regis ann. 678. apud Felibianum Hiſtor. San-Dionyſ. pagina 9. *Inventum quod ſua præſumptione, vel per folſa cartas, ſeu per* Revellationis *audacia, ſed non per noſtra ordinacione, ipſum epiſcopatum retinerat.*

¶ REVELLIUM, Eadem ſignificatione. *Ipſo in ipſo Revellio vixit*, in laudato mox Commemoratorio an. circiter 780. col. 41.

REVELLO, pro *Rebellio*, ſeu Rebellis. Marculfus l. 1. form. 32. *Igitur cum & ille cum reliquis paribus ſuis qui eum ſecuti fuerant, faciente* Revello *illum interfecit*. Infra: *Non ſolum res perdere, ſed pro tali Revello in vita ordinaveramus inſequi.*

¶ REVELLES, REVELLI, REVELI, ab Anglico *Revels*, Ludi nocturni, quales vulgo ſunt choreæ, catervæ perſonatæ, &c. Literæ Henrici VIII. Regis Angl. an. 1545. apud Rymer. to. 15. pag. 62. *Dedimus... eidem Thomæ officium magiſtri jocorum, Revelorum & maſcorum omnium & ſingulorum noſtrorum, vulgariter nuncupatorum Revells & Masks, ipſumque Thomam Cawerden magiſtrum jocorum, Revelorum & maſcorum noſtrorum facimus.* Aliæ ann. 1560. *De officio magiſtri jocorum, Revellium & maſcarum*, ibidem pagin. 565. *Dedimus ... officium magiſtri jocorum, Revellorum & maſcarum, communiter vocatorum Revelles & Moſque, ipſumque Thomam magiſtrum jocorum, Revelorum & maſcorum prædictorum facimus.* Vide *Revellus* alia notione.

¶ REVELLIUM, REVELLO. Vide *Revellare*.

¶ REVELLUS, Occulti criminis denuntiatio; declaratio, *revelatio*, noſtris etiam *Revelation*. Statuta Cadubrii l. 1. cap. 11. *Teneatur & debeat quilibet Officialis habere unum quaternum, in quo ſcribat & ſcribere teneatur accuſas, inquiſitiones & denunciationes ſibi datas & denunciatas, &* Revellos, *& interdicta, & dicta teſtium, & omnes proceſſus factos ſpectantes ad cauſas, accuſas, inquiſitiones & denunciationes.* Eadem fere leguntur in Correctionibus c. 4. Et lib. 1. c. 19. *Credatur & credi debeat cuilibet* Jurato *ſoli ſine alia probatione, & commiſſionibus ſibi factis de citationibus, varrentationibus de præceptis per eos factis, de Revellis ſibi factis, &c.* Correctionibus eorumdem Statutorum cap. 89. *Et ſi aliquis eis pignus* Revellaverit, *non poſſit nec debeat pro ipſo Revello condemnari.* Vide *Revelles*.

Digitized by Google

¶ REVENCIO, Redditus, *Revenu*. V. *Reventio*.

¶ REVENDAROLIUS, REVENDAROLIA, Propola, qui vel quæ *revendit*. Statuta Vercell. l. 3. fol. 76. recto: *Item, quod* Revendarolii *vel* Revendarolie *non emant fructus, volatilia vel aliqua venalia comedendu uſque ad ſonum Veſperarum, & quod nullus deferat ſub mantello vel ſacculo aves venales vel piſces venales, ſed publice omnes vel partem*.

¶ REVENDERE, Emptum vendere, Gall. *Revendre*. Gloſſæ Latin. Græc. & Græc. Lat. *Revendo*, μεταπωλῶ. Charta Philippi Franc. Regis an. 1218 pro Monachis de Valle B. Mariæ, tom. 4. Hiſtor. Harcor. pag. 2174. *Ita quod de ſupradictis marcandiſiam non faciant, ſcilicet quod nihil emerint ad* Revendendum. Rurſum occurrit in Correctionibus Staturorum Cadubrii capit. 54. & etiam apud Ulpianum libr. 28. Dig. tit. 37.

¶ REVENDITIO, Venditio rei emptæ, ei, qui primum vendiderat. Statuta Maſſil. l. 2. c. 1. §. 44. *Tunc autem cum contigerit rem, quæ in prædictum modum transferat à debitore ad creditorem, reverti ad debitorem, de cujus bonis exierat, volumus ut ille creditor faciat inde inſtrumentum reſtitutionis &* Revenditionis *per manum publici Notarii Maſſiliæ, ac jura ſua, quæ in illa re acquiſierat, retrocedat*; &c. Statuto Scabinorum Maceriarum ad Moſam è Bibl. D. *de Cangé*: *Et ſuppoſé ores que en une ſeule lettres ſous un ſeul ſcel ſoient contenus un vendaige, la reprinſe deſſus & lo* Revendaige, *neantmoins ſi vault ladite lettre, & eſt de tauxe de trois ſeaulx & de trois lettres enſemble, qui valent 52. ſ. par.* Fermier du Revendage, in Conſuetudine Dunani art. 146. ille dicitur, ut eſt in Gloſſario Juris Gallici, in cujus manibus debitor bona mobilia vendibilia deponit pro ſumma debita, ut ab apparitore ſublata ſibi bona recuperare valeat, interim prorogato ad tres hebdomadas tempore ſolutionis per ipſum *firmarium* creditori faciendæ.

¶ REVENDITOR, Propola, Gall. *Revendeur*. Statuta Arelat. MSS. art. 42. *Ne quis piſcator vel* Revenditor *audeat ſalare piſces*. *Revenditor piſcium*, ibidem art. 174. Codex MS. reddituum Epiſcopatus Autiſſiod. ann. circiter 1290. *Revenditores de hac villa nihil debent, exceptis ſex diebus Sabbatis, in quibus debent denariatam; & Revenditores de extra, qui afferunt ad collum vel ad beſtiam, debent obolum de ortolagio ſuo in quolibet die Sabbati*. *Revenditor panis*, ibidem infra. Occurrit in Charta ann. 1309. to. 1. Hiſtor. Dalphin. p. 92. col. 2. in Statutis Maſſil. l. 1. cap. 50. in Statutis Vercell. l. 3. fol. 76. v. in Statutis Aſtenſ. collat. 3. c. 47. fol. 15. & alibi.

¶ REVENDITORIA, Ipſa ars *revendendi*, vel mulier quæ *revendit* ſeu res minoris momenti diſtrahit, Gall. *Revendeuſe*. Codex reddituum Epiſcopatus Autiſſiod. mox laudatus art. *de Revenditoribus*: *In quocumque burgo vendatur panis ad feneſtram aut aliquid aliud, Comes habet ſuos redditus, ſcilicet de* Revenditoria *panis 6 denarios*.

¶ REVENDITRIX, Gall. *Revendeuſe*, Quæ res minoris pretii divendit, in Statutis Maſſil.

¶ REVENDITURA, Eadem notione, in Charta an. 1486. ex Schedis D. *le Fournier*.

¶ REVENIENTIA, Reditus, ut Ciceroni *Revenire*, Redire. Charta an. 1149. in Probat. novæ Hiſtor. Occitan. to. 2. col. 525. *Relinquo etiam inſulam, quæ eſt trans flumen Aregiæ, & diſcurſum aquarum ipſius Aregiæ, & molendinum, & omnem abbatiam S. Antonini, ſine ulla revenientia, ſine ulla* Revenientia *ad me*. Hoc eſt, ita ut nihil emolumenti ex his rebus ad me reveniat aut revertatur.

¶ REVENNEA, Redditus, proventus, à Gallico *Revenu*, ut videtur. Charta an. 1181. apud Thomaſſerium Conſuetud. Bituric. p. 731. *Quadraginta ſex librarum Turonenſium, quas nobis debebat ratione venditionis ſibi factæ à nobis de parte noſtra in* Revenneis *nemorum de Folli, quas ſcilicet* Revenneas, *videlicet partem contingentem nos in eiſdem, confitemur nos vendidiſſe*. Vide infra *Revenua* & *Revenuta*.

REVENTARE, Regyrare. Anonymus Salernitanus parte 4. *Guido ille Marchio incredibilem cauſam peregit: nam ſellam, ſuper quam equitabat, ſtaffamque ſolitam ponebus, (l. deponebat) pedemque ſuper ſolium* (ſolium forte, aut ſolidum) *firmabat, & huc atque illuc diſcurrebat, equumque valde* Reventabat, *& de ſuo pede minime diffidebat*.

¶ REVENTIO, Reditus, proventus, Gall. *Revenu*, Angl. *Revenue*. Mandatum ann. 1401. apud Rymer. tom. 8. pagin. 228. col. 2. *Una cum proficuis,* Reventionibus *& emolumentis ... eum pertinentiis, una cum albergatis ac omnibus aliis proficuis, emolumentis & Reventionibus ad eadem præpoſituram & ballungium ſpectantibus*. Charta Henrici VI. Anglic. Regis ann. 1441. apud Johan. Whethamſtedium in Chronico p. 312. *Habendum & tenendum prioratum prædictum, una cum omnibus terris ... oblationibus,* Reventionibus, *annuitatibus*, &c. Charta an. 37. Henrici VIII. Regis Angl. apud Thomam *Madox* Formul. Anglic. p. 344. *Omnibus Chriſti fidelibus, ad quos præſens Curia pervenerit, Nicholaus Bacon de Londonia, Armiger, Solicitator Curiæ augmentacionum Revencionum Coronæ domini Regis, ſalutem in Domino ſempiternam*.

¶ 1. REVENTUS, Idem quod *Reventio*. Chronicon Johannis Whethamſtedii pag. 381. *Tenuerunt ac etiam manutenuerunt cum* Reventibus *& proventibus ſui regni*, &c. Infra: *Ubi inſuper profectus, proventus &* Reventus *veſtræ Celſitudini pertinentes*, &c.

¶ 2. REVENTUS, Reditus, regreſſus. Oratio Ambaſſiatorum Regis Caſtellæ ad Ludovicum Ducem Andegav. ann. 1378. apud Marten. tom. 1. Ampliſſ. Collection col. 1502. *Diebus ſecum detinuit aliquibus, non permittens illum in* Reventu *ſe ponere non ſecuro*. Hiſtoria fundationis Monaſterii Cœleſtinorum Sueſſion. apud eumdem Marten. tom. 6. ejuſdem Ampliſſ. Collection. col. 612. *Nempe Carolus iſte ab hujus inveteratis regni hoſtibus in prælio eſt comprehenſus & in Angliam tranſvectus, ibi annorum 25. detentus tempore; poſt cujus ad partes has* Reventum, *nobiſcum fecit anno Domini 1442. 15. Februarii die ſequentem tractatum*.

¶ REVENUA, à Gallico *Revenu*, Reditus, proventus. Charta Johannis Boherii ann. 1389. apud Baluzium to. 2. Hiſtor. Arvern. p. 405. *Cum treſcentis francis auri de* Revenua *ſive de priza ſolvendis & reddendis per dictum dominum Vicecomitem*. Vide *Revennea* & mox *Revenuta*.

¶ REVENUTA, Proventus, reditus, Gall. *Revenu*. Regeſtum Parlamenti ann. 1379. apud Baluzium tom. 2. Hiſtor. Arvern. pag. 163. *Fructus, proficua, redditus,* Revenutas *& emolumenta caſtrorum & terrarum prædictarum recipi & levari & explectari fecerant*. *Terra magnæ* Revenutæ *& utilitatis*, in alio Regeſto ejuſd. Parlamenti, to. 4. Hiſt. Harcur. pag. 1128. Charta an. 1493. tom. 1. Hiſt. Dalphin. p. 143. *Viderunt Domini Computorum & reſerunt, quod ſecundum antiqua computa reddita de* Revenuta *caſtellaniæ Gratianopolis in condemnationibus Curiæ communis, D. noſter Dalphinus de eiſdem ab antiquo capere conſuevit tertiam partem*. *Vectigal ſive Revenuta, Revenuta ſive redditus*, in Literis an. 1514. apud Rymer. tom. 13. p. 460. col. 1. Occurrit alibi. Vide *Revenua*, *Reventio* & *Revennea*.

¶ RE-

¶ REVENUTUM, Idem quod *Revenuta*. Inſtrum. an. 1522. apud Lobinellum tom. 3. Hiſt. Pariſ. p. 581. col. 5. *Prout antea Dominus noſter Rex gaviſus eſt de Revenuto firmarum in albo mentionnatarum uſque ad concurrentiam ſummæ, &c.* Statuta Collegii Cenomanenſ. an. 1526. ibidem pag. 587. col. 1. *Item & fuit hujuſmodi emolumentum ſigilli & Revenutum ejuſdem traditum & tranſportatum præfatis magiſtro, capellano & burſariis per dictos executores.*

¶ REVERBERARE DICTA, Ea repellere, refutare, iis credere nolle. Guibertus Abb. lib. 5. Geſtorum Dei per Francos c. 4. *Populus autem hominis dicta Reverberans, mendacii ſimile quid putabant.*

¶ REVERENDARIA, perperam niſi me fallo, pro *Revendaria*, Taberna propolæ, à Gallico *Revendre*, Propolæ artem exercere. Statuta MSS. Augerii Epiſc. Conſeran. an. 1280. *Interdicimus Sacerdotibus & Clericis in ſacris ordinibus conſtitutis, vel beneficia eccleſiaſtica habentibus, tabernas aut Reverendarias tenere, aut ... negotiationes inhoneſtas exercere, nec paſſim vilius emant, vel* (f. *ut*) *carius vendant, ita quod ex hoc vel cenſeri merito valeant aſſidui ſeu publici mercatores.* Vide *Revenditoria.*

¶ REVERENDISSIMUS, Admodum reverendus, lib. 1. Codicis Juſtin. tit. 55. leg. 8. & in Inſcriptione Chriſtiana apud Fabrettum pag. 145. Gloſſæ Latin. Græc. & Græc. Lat. *Reverendiſſimus*, ὁσιώτατος. Paſſim utuntur recentiores, pro quo Voſſius lib. 1. de Vitiis ſerm. cap. 21. mallet *imprimis reverendus*, ſi lineret conſuetudo.

¶ REVERENDOSUS, Reverendus, venerandus. Diploma Caroli Calvi an. 862. apud Martenium tom. 1. Ampliſſ. Collect. col. 166. *Quoniam Canonici ex cœnobio incliti Confeſſoris Chriſti B. Martini, ubi ejuſdem Reverendoſum corpus veneranter humatum excolitur ... noſtram ſuppliciter adierunt ſublimitatem, &c.* Rurſum occurrit in alio ejuſdem Caroli Præcepto an. 861. ibidem col. 164.

REVERENTIA, Titulus honorarius apud S. Hieron. Epiſt. 70. 79. 92. Joannem VIII. PP. Epiſt. 267. 273. 320. S. Anſelmum lib. 2. Epiſt. 12. & alibi, hodie inter Religioſos & Monachos paſſim receptus.

☞ Hunc honoris titulum ſibi ipſe tribuit Carolus Calvus in Charta ann. 851. è Tabulario S. Albini Andegav. *Ut autem hæc Reverentiæ noſtræ auctoritas in Chriſti nomine meliorem obtineat vigorem... de annulo noſtro ſubter ſigillare juſſimus.* *Johanni de Say Militi*, Willelmus Abbas S. Albini Lincoln in Charta an. 1476. apud Thomam *Madox* Formul. Angl. p. 336.

REVERENTIÆ, Gall. *Reverences*, Salutationis impenſa officia. Odo de Diogilo lib. 3. de Profectione Ludovici VII. Regis in Orientem p. 35. *Polychronios earum ſuſcipit, ſed vilipendit: ſic enim vocantur Reverentiæ, quas non ſolum Regibus, ſed etiam quibuslibet ſuis majoribus exhibent, caput & corpus ſubmiſſius inclinantes, vel fixis in terram genibus, vel etiam ſe toto corpore proſternentes.* Quo forte pacto *Reverentias* ſuas Monachi facere debent, uti docet Udalricus in Conſuetud. Cluniac. lib. 2. c. 2. *Quilibet novitius inſtruendus eſt, ut regulariter ſciat capiti inclinare, ſcilicet non dorſo arcuato, ut quibuſdam negligentibus eſt familiare; ſed etiam dorſum ſit ſubmiſſius, quam lumbi, & caput ſubmiſſius quam dorſum, &c.* Concilium Narbonenſe ann. 1235. cap. 29. *Si Reverentiam fecerunt hæreticis.* Exſtat in Ceremoniali Romano lib. 3. ſect. 1. caput *de Reverentiis, quæ Romano Pontifici* exhibentur. Vide *Venia, Metanœa.*

¶ REVERENTIA DIVINA, Vera religio, Chriſtiana, Catholica. Cod. Theod. l. 16. tit. 5. leg. 56. *Sciant cuncti, qui ad ritus ſuos hæreſis ſuperſtitionibus obtemperant ſacroſanctæ legis inimici, plectendos ſe pœna & proſcriptionis & ſanguinis... ne qua vera divinaque Reverentia contagione temeretur.*

¶ CULTUS DIVINÆ REVERENTIÆ, Clericatus. Codex Theod. lib. 12. tit. 1. leg. 49. ubi de Curialibus, qui ad Clericatum promoventur: *Quod ſi filios aut propinquos non habuerint hi, qui derelicta Curia ad cultum divinæ Reverentiæ æſtimaverint tranſeundum, duas portiones Curia debebit accipere, relicta penes eum tertia, quem ante diximus ad Eccleſiaſticorum conſortium inſidioſis artibus adſpiraſſe.*

¶ REVERENDISSIME DEPOSCERE, Summa cum reverentia poſtulare, lib. 6. Codicis Theodoſiani tit. 4. de Prætoribus leg. 21.

¶ REVERENTISSIMUS, pro *Reverendiſſimus*, *Zanellus Presbyter Reverentiſſimus & prudentiſſimus*, apud Anonym. tom. 3. Conc. Hiſpan. p. 174.

¶ REVERNIIS. Exſtat in Archivo S. Victoris Maſſil. armar. Forojul. n. 38. Literæ Mariæ Reginæ Jeruſalem & Siciliæ an. 1389. *directæ Officialibus regiis necnon gabellotis, arrendatoribus & credenſeriis regiæ gabellæ & domus, ſtagnorum, caſtri arcarum, Reverniis & tractæ ac impoſitionis, &c.* Ubi non video quid ſit *Reverniæ*, niſi forte vox corrupta à *Revenuta*, aliave ſimili, quæ redituum ſignificet, aut legendum ſit *Revarum*. Vide *Reva*.

¶ REVERSALE, REVERSALES LITERÆ, generatim dicuntur Epiſtolæ quibus quis alterius literis reſpondet, ut videre eſt in *Reſponſali* ann. 1472. apud Ludewig. to. 5. Reliq. MSS. pag. 196. & in *Reſponſalibus literis* Caroli IV. Imper. ad Edwardum Angliæ Regem an. 1349. ibidem p. 462. Maxime vero *Reverſales* unde vel *Reverſales literæ* vocantur Scripta quibus ii, qui munus aliquod ſuſcipiunt, vel in rei alicujus poſſeſſionem mittuntur, declarant ſe ſervaturos conditiones conſuetas vel conventas. Literæ Johannis Epiſc. Argentin an. 1585. inter Inſtrum. novæ Galliæ Chriſtian. tom. 5. col. 504. *Hinc eſt quod te* (Priorem monaſterii Murbacenſis, qui ſeſe male geſſerat, alloquitur) *per præſentes hoſce patentes literas ratione præſtiti tui juramenti atque initiis Reverſalium* (l. *Reverſalium*,) *quæ nobis ea propter dediſti, requirimus, ut primo tempore ad prædictum monaſterium in Morbach redeas, adminiſtrationis tuæ rationem Conventui ibidem coram à nobis redeas, adductam* (*abductam*) *pecuniam aliaſque res reſtituas ... omniaque alia in priſtinum ſtatum reponas atque reducas.* Conſuetudo Lotharingiæ tit. 5. art. 6. *Leſdites repriſes (des fiefs) faites, ſont données lettres de la part de ſon Alteſſe, temoignantes le devoir des vaſſaux, qui reciproquement doivent donner* Reverſales *de ce dequoy ils auront repris, & s'ils ont repris d'une ou pluſieurs ſeigneuries diſtinctes & ſeparées, doivent en faire declaration expreſſe.* *Reverſales* in Alſatia maxime vocantur literæ Præfecti Agenoenſis. Harum formulas videre potes apud Ludovicum *Laguille* Hiſtor. Alſatiæ part. 2. pag. 212. & inter Probationes pag. 72. 136. 137. 138. 163. & 166. Vide *Reverſum*.

¶ REVERSARE, Reducere, reportare vel denuo collocare. Acta S. Martialis Epiſc. tom. 5. SS. Jun. p. 566. *Poſt dies octo iterum relatum & Reverſatum eſt integrum corpus ejuſdem Apoſtoli in ſepulcrum priſtinum.* Pro denuo verſare, vel in orbem agitare lib. 3. de Imitatione Chriſti cap. 15. *In manu tua ſum; gyra & Reverſa.*

¶ REVERSARE SE, Seſe convertere, Gall. *Se retourner*. Vita B. Gerardeſchæ tom. 7. SS. Maii p. 168. *Statimque ablatus eſt ei annulus, & Reverſans ſe inquit, &c.*

¶ REVERSATIO ARMORUM, Inſignium gentilitiorum inverſio, quæ fieri ſolebat in degradatione nobilium feloniæ damnatorum quo de more jam ſupra dictum

ctum eſt in *Arma reverſata*. Inſtrumentum an. 1419. apud Rymer. tom. 9. p. 743. col. 1. *Sub pœna perpetuæ reprobationis & dedecoris, ac ſuorum armorum Reverſationis & perpetuæ infidelitatis.*

REVERSATUS, Gall. *Renverſé*. Concilium Londinenſe anno 1342. c. 2. de Clericis: *Militari potius quam Clericali habitu induti, ſuperiori ſcilicet brevi, ſtricto notabiliter, cum longis manicis cubitos non tangentibus, ſed pendulis, furrata, vel ſendalo revolutis, & ut vulgariter dicitur* Reverſatis, *ac caputiis cum tipettis miræ longitudinis, &c.* Vide *Arma reverſata*.

¶ REVERSATUS PANIS, Subcinericius panis inter coquendum verſatus, ne partim crudus remaneat, una tantum parte cocta. Iſidorus lib. 20. Orig. cap. 2. *Panis ſubcinericius, cinere coctus & Reverſatus*, ex hoc, ni fallor, Oſeæ cap. 7. v. 8. *Ephraim factus eſt ſubcinericius panis, qui non Reverſatur.* Græcis ἐγκρυφίας, οὐ μεταστρεφόμενος.

¶ REVERSE, Supine. Vita B. Coletæ, tom. 1. Martii pag. 588. *Infirmitas illa, qua Reverſe cadere conſuevit, diu infeſtavit.*

REVERSIO TERRARUM, &c. ſi late ſumatur, eſt proxima ſucceſſio poſt obitum ejus, qui præſenter poſſidet: ſed ſi proprie, ſignificat reditionem, quaſi, aut circumductionem ad feoffatorem, aut ejus hæredes propter delictum feoffati, aut hæredum defectum. Ita Cowellus lib. 2. tit. 7. §. 18. lib. 2. tit. 40. §. 35. Charta Joannis Abbat. S. Auguſtini Cantuar. *Una cum omnibus & ſingulis maneriis, terris, tenementis, redditibus, Reverſionibus, ſervitiis, &c.* Henricus de Knygthon. an. 1335. *In eodem viagio Rex dedit domino Montagu le Chreſt with egle cum uno dextrario ſtrato cum armis de Montagu, cum Reverſione maneris de Wetton, ... quam Reverſionem Dom. Joannes Moutravers perquiſierat de Dom. Roberto Fit-pain.* [Vide Thomam *Blount* in Nomolexico Angl.]

¶ REVERSUS, Reſponſum, Memoriale an. 1401. apud Marten. tom. 1. Anecdot. col. 1657. *Item, affectuoſe deſiderat* (Rupertus Rex Romanorum,) *ut ſereniſſimus Princeps Rex Aragonum ſcriptis ac aliis opportunis mediis attentet, & pro poſſe efficiat apud Regem Franciæ ... ne inquiet et dominum Regem Romanorum ... & quidquid habebit pro Reverſo, ſcribat domino Regi Romanorum Heydelbergam vel Duci Lotharingiæ.* Epiſtola ejuſd. Ruperti ad Brabantinos an. 1407. ibidem col. 1722. *Et licet nuntii noſtri ad vos & alios Brabantinos cum prædictis noſtris litteris deſtinati nobis retulerint, ſe à pleriſq; ex vobis intellexiſſe, quod velletis nobis per veſtros nuntios reſponſum, prout etiam in noſtris deſiderabamus litteris, deſtinare, tamen nullum adhuc Reverſum verbis habuimus aut ſcripturis.* Vide *Reverſale*.

¶ REVERSUS, Reductus, retortus, Gall. *Retrouſſé*. Statuta Eccleſiæ Andegav. an. 1423. apud Martenium tom. 4. Anecd. col. 528. *Prohibemus quoque in & ſub pœnis tam à jure quam ab homine conſtitutis ... ne quis ſeu aliqua in veſtimentis caudas & cornua, coleratas, Reverſas manicas, quoquelucas, caputiu, cornetus exceſſivas ... habere & deferre .. præſumat.*

¶ REVERTALIA. Statuta Vercell. lib. 3. fol. 95. verſo: *In primis ſtatutum eſt, quod nulla perſona, commune, collegium vel univerſitas audeat vel præſumat, palam vel privatim, mittere ſeu portare aut portari facere aliquod donum vel aliquid loco doni ad aliquas nuptias, cazaltas vel Revertalias ... & intelligatur donum prohibitum eſſe miſſum, quod mitteret per quindecim dies ante & quindecim poſt ipſas nuptias, cazaltas & Revertalias, & quilibet poſſit accuſare, & habeat medietatem pœnæ.*

¶ REVERTERE, pro *Reverti*, ut *Morere* pro *Mori*, pluries occurrit in Teſtamento Guillelmi V. Domini Montiſpeſſulani an. 1121. in Probat. novæ Hiſtor. Occitan. col. 415. & alibi.

REVESTIARIUM ECCLESIÆ, in libro Feudorum Epiſcopatus Lingonenſis ſub an. 1168. fol. 45. quomodo etiam *Secretaria*, ſeu *Sacriſtias* Eccleſiarum dicimus. [Bernardi Mon. Ordo Cluniac. part. 1. c. 45. *Hebdomadarius majoris* (*Miſſæ*) *manus & faciem uſque os abluit & poſt Reveſtiarium petit, ac ſacerdotalibus veſtimentis, ſola caſula uſque ad initium Miſſæ dimiſſa, ſe induit.* Chronicon S. Dionyſii ad an. 1331. apud Acherium tom. 2. Spicil. pag. 813. *Turris ubi ſunt cymbala à parte Reveſtiarii non erat perfecta, nec voltatus erat chorus; ſed à parte S. Hippolyti totum erat perfectum, & etiam voltatum erat à parte Veſtiarii.* Ubi *Reveſtiarium* & *Veſtiarium* idem ſonant. Adde Chartam an. 1450. apud Lobinellum tom. 2. Hiſtor. Britan. col. 1124. & Ordinem Eccleſiæ Vienn. apud Marten. tom. 1. de antiquis Eccleſiæ Ritibus pag. 109. Lobinellum in Gloſſario Hiſt. Pariſ. tom. 3.]

☞ Alia, ni fallor, ſignificatione *Reveſtiarium* legitur in Epiſtola ann. circiter 1294. apud Nicolaum IV. PP. apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 1261. *Canonicæ ſæculares ibidem* (in Eccleſia S. Aldegundis Melbodienſis) *præbendas obtinentes Eccleſiæ ſuæ ... licet de quibuſdam proventibus præbendarum ſuarum, illis videlicet qui ad Reveſtiarium ſuum, ut inibi vulgo dicitur, pertinent, ac de quotidianis etiam diſtributionibus ſuis & aliis decimam ſolverint & ſolvant pacifice, &c.* Ubi per *Reveſtiarium* intelligo id quod Gallice *Veſtiaire* dicimus, quicquid videlicet neceſſarium eſt ad veſtimenta harumce Canonicarum. Vide *Veſtiarium*.

¶ REVESTICORIUM, Idem quod *Reveſtiarium*. Inſtrumentum an. 1341. apud Rymer. tom. 5. p. 259. *Intrantes Reveſticorium ipſius Eccleſiæ, & aperierunt quondam arcam.* Et p. 260. *De dicto Reveſtiario ad dictam theſaurariam deferri fecerunt.* Legendum eſt ut infra *Reveſtitorium*.

1. REVESTIMENTUM, [in Summa rurali *Reveſtiſſement*, Donum mutuum & æquale] inter conjuges, de quo conſulendæ Conſuetudines Cameracenſis tit. 7. art. 9. 19. tit. 9. tit. 20. art. 5. Valencenar. art. 77. 82. 102. Tornacenſis art. 8. 9. 10. 11. 12. 13. &c.

☞ In Conſuetudine Lotharingiæ art. 126. *Reveſtiſſement de lignes* dicitur jus, quo bona propria per ſucceſſionem tranſeunt ad proximiores conſanguineos ex ea *linea*, unde bona illa exierunt. Vide Fabertum in hunc articulum 126.

2. REVESTIMENTUM, Cenſus ſpecies. Tabularium Foſſatenſe: *Videlicet pro quolibet modio vini vendito 1. denar. & pro Reveſtimentis, 2. ſolid.*

REVESTIRE, Iterum *veſtire*, in poſſeſſionem rurſum mittere eum, qui ab ea exutus fuerat. [Leges Wiſigoth. lib. 12. tit. 1. leg. 3. *Quos Celſitudo noſtra una cum filiis, per hujus noſtræ legis edictum, & teſtimonio nobilitatis priſtinæ uti, & rebus, quas per auctoritatis priſtinæ vigorem perceperint, decernimus Reveſtiri.* Adde legem 27.] Edictum Chlotarii II. in Concilio Pariſienſi cap. 17. *Abſque aliquo incommodo de rebus ſibi juſte debitis præcipimus Reveſtiri.* Epiſt. 75. inter Francicas tom. 1. Hiſt. Franc. *Et ordinationes dominicas inde firmatas ſunt, ut de res illas, quas Leva tenebat præſentialiter, Bobila Reveſtita eſſe debeat.* Canones Concilii Liptinenſis cap. 2. *Duodecim denarii reddantur, eo modo, ut ſi moriatur ille cui pecunia commodata fuit, Eccleſia cum propria pecunia Reveſtita ſit.* [Eadem habentur lib. 5. Capitul. cap. 3. & lib. 6. cap. 425. Præceptum Caroli Magni ann. 797. pro Monaſterio Prumienſi, apud Marten. to. 1. Ampliſſ. Collect. col. 51. *Nos quidem ejus conſiderantes ſacerdotium & fideli ſervitio, ita per omnia verum eſſe credidimus, ut de ipſis rebus pleniter* Re-

Digitized by Google

Reveſtiri juſſimus. Adde Formulas Andegav. art. 59. Geſta Aldrici Cenoman. Epiſc. apud Baluzium tom. 3. Miſcell. pag 141. Marculfum lib. 1. form. 26. Appendicem ejuſdem Marculfi form. 7. & formulam 12. inter Bignonianas.] Charta Lotharii Imperat. in Chronico Farfenſis Monaſterii pag. 661. *Idem Dominus Apoſtolicus non ſolum recognovit nullam dominium in jure ipſius Monaſterii ſe habere, excepta conſecratione; ſed etiam omnes res ... quas e eodem Monaſterio poteſtas antecesſorum ejuſdem Paſchalis Papæ injuſte abſtulerunt, per juſſionem ipſius, dante ee mappulam ſuam Advocato ſuo ſupradicto Sergio, Reveſtivit Leonem, qui de parte noſtra ejuſdem Monaſterii Advocatus erat, &c.* Idem Chronicon pag. 653. *Et juſſerunt Reveſtire eumdem Joannem & Advocatum ejus de ipſis piſcariis, &c.* Vetus Notitia apud Perardum pag. 149. *Per herbam & ceſpitem ad partem S Benigni reddidit Reveſtitum*. Tabular. Vindocinenſe Thuanum Charta 15. *De eadem quoque terra impleto pagille Reveſtivit Germundum*. Vide Epiſt. 13. inter Epiſtolas Deſiderii Epiſcopi Cadurcenſis, S. Anſelmum l. 4. Ep. 55. Gregor. VII. l. 6. Epiſt. 25. &c. [Vide *Veſtire*.]

¶ Reveſtire Terras, Agros aliquandiu incultos iterum colere. Inſtrumentum incerti anni apud Lobinellum tom. 2. Hiſt. Britann. col. 241. *Igitur monachi ipſam terram multis annis excoluerunt; ſed guerra illa, quæ in Razezio exilium induxit, inſurgente terra illa, ſicut & aliæ in circuitu ejus inculta remanſit. Cumque poſt illud exilium terræ in Razezio Reveſtirentur, &c.* Vide *Veſtitus* in *Veſtire*.

¶ Reveſtiri, Veſtibus ſacris ad officium divinum indui, Noſtris *Se reveſtir*. Codex MS. S. Quintini de Monte ſæculi 11. circiterve ad calcem Regulæ: *Abbas in Matutinis & Veſpertinis Pater dicat, Evangelium ſemper; ſi præſens fuerit, non Reveſtitus legat, præter in feſtis principalibus*. Inſtrumentum Monaſterii S. Martialis Lemovic. ſub Iſemberto Abbate: *In craſtino Reveſtitis omnibus celebrabit dominus Abbas Miſſam*. Adde Legem Alaman, tit. 14. Geſta Berarii Cenoman. Epiſc ad Mabillonium tom. 3. Analect. p. 177. Teſtamentum Johannis *de Taloru* Cardin. tom. 2. Maceriarum Inſulæ Barbaræ pag. 163. Gualterum Heminsford. de Geſtis Edwardi I. Regis Angl. pag. 216. &c.

Reveſtitio, Iterata miſſio in poſſeſſionem, in Traditionibus Fuldenſibus lib. 2. tradit. 152. [& in Charta Paſchalis PP. an. 1114 inter Inſtrum. novæ Galliæ Chriſtianæ tom. 6. col. 298]

¶ Reſveſtio, Simplex miſſio in poſſeſſionem. Charta fundationis Monaſterii S. Mauri Foſſatenſ. an. 638. per Clodoveum Regem Franc. apud Lobinellum tom. 3. Hiſt. Pariſ. p. 20. *Quapropter per præſentem auctoritatem atque præceptionem jubemus, ut hanc prædictam terram, quam et tali firmitate ex jure noſtræ proprietatis in ſuam jus ad opus Dei perficiendam tranſponimus per noſtrum tranſignationem & Reveſtionem firmiter recipiant*. Forte melius legeretur *Reveſtitionem*.

¶ REVESTITORIUM Eccleſiæ, Idem quod *Reveſtiarium*. Acta S. Franciſci de Paula, tom. 1. Aprilis p. 155. *Et introivit cum pluribus aliis locum Reveſtitorii ejuſdem Eccleſiæ, ut à dicto ſuo morbo liberaretur*, Vide *Reveſtiarum*.

¶ REVESTITURA, Idem quod *Inveſtitura*, Traditio, miſſio in poſſeſſionem. Literæ Willelmus Gauſredi Ducis Aquitan. an. 1076. apud Stephanotium tom. 4. Antiq. Pictav. MSS. p. 564. *Similiter dono* (Monaſterio novo Pictav.) *in territorio Xantonenſi Reveſtituram de Bezobo cum quæſitis & acquirendis & vineis ejuſdem villæ contiguis, quas ego hoc uſque in dominio habueram & quamdam ſilvam in territorio Cauteuco ad Reveſtiturum faciendum, &c.* Aliæ Alyenoris Reginæ Angliæ, an. 1199. ibidem p. 574. *Concedimus Reveſtituram de Uſelle & Cormer & de Fayn, & Reveſtituram de Boete, & Reveſtiturum de exartis, ſicut determinata ſunt, & medietatem pedagii de Uſello*. Charta an. 1130. è Chartulario Regniac. fol. 12. *Deinde ipſum lapidem ad Fontiſmenſe monaſterium Adam ipſe afferens obtulit ſuper altare, duas loco illi & habitatoribus ejus prædictam decimam, & accipiat in Capitule per Reveſtituram cujuſdam libri ſocietatem & participationem loci illius velut in recompenſatione hujus doni*. Vide *Inveſtitura* & *Reveſtire*.

¶ REVESTITUS Presbyteri. Charta Manaſſis Epiſc Aurelian. an. 1179. *Eccleſiam ſanctorum ... Gervaſii & Protaſii liberam, præter Refectionem quæ debetur Canonicis S. Crucis, & Reveſtitum Presbiteri in die Dominico, & de ipſo Presbytero juſtitiam*. An cenſus pro *inveſtitura*, de quo infra dicitur in *Veſtitura*? Me id affirmare vetant hæc verba *in die Dominico*. An enim veriſimile eſt cenſum quotannis dumtaxat ſolvi ſolitum, quolibet die Dominico ſolvendum hic decerni? Quocirca fere crediderim *Reveſtitum Presbyteri* hic eſſe obligationem, qua Presbyter ſeu Curio ſacris veſtibus *Reveſtitus* ſeu indutus, ſingulis diebus Dominicis, officio divino ſeu illius parti, in Eccleſia cathedrali S. Crucis, in ſubjectionis ſignum, intereſſe tenebatur. Forte lux uberior acceſſiſſet, ſi licuiſſet Chartam, unde hic locus exceptus eſt, integram conſulere. Vide *Reveſtiri*.

¶ REVESTORIUM, Idem quod ſupra *Reveſtiarium*, noſtris *Sacriſtie*. Geſta Guillelmi Majoris Andegav. Epiſc. apud Acherium tom. 10. Spicil. p. 303. *Ad Reveſtarium ivimus & ibidem ſandaliis & omnibus pontificalibus ornamentis fuimus reveſtiti, &c.* Alibi legitur *Reveſtitorium*, ut ſupra relatum eſt.

¶ REVESTRATI Calces. Concilium Lugdun. 1449. apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 377. *Sacerdotes & in Sacris ordinibus conſtituti, ſive ſeculares, ſive regulares ... non deferant calceos Reveſtratos, &c.* Sed puto legendum eſſe *feneſtratos*; alibi enim, ut ſupra dictum eſt in voce *Calceus*, Monachi vetantur deferre *calceos feneſtratos*, hoc eſt certa ratione inciſos & apertos.

¶ REVEZOLIUM. Statuta Vercell. lib 4 fol. 72. verſo: *Tenentur fornarius facere & habere levatum pulchrum & mundum, videlicet ad panem frumenti levatum puri frumenti, & ad panem ſiliginis pure ſiliginis, recipiendo à caſuariis tantumdem paſte ad penſam & non plus ... in quo levato non ſit aliquid Revezolii*. Et lib. 7. fol. 183. recto: *Item, fecerunt panes 19. de Revezolio, qui fuerunt penſati unzias ducentum triginta tres*. An furfur? Vide *Rebuletum*.

REUGIA, Modus agri. Monaſticum Anglicanum tom. 1. pag. 515. *De dono Regeri del Eſtre unam Reugiam terræ in Gernemutu*. Idem videtur quod *Rega*. Vide in hac voce.

¶ REVIDARE, *Reverti, redire, repedare*, in Gloſſis Iſidori. Grævius dicit ultimum verbum *repedare* ſubſtituendum eſſe primo: *Repedare, reverti, redire*. Vide Feſtum in *Repedare*. Vulcanius legit: *Rebitere*, vel *Rebitare*, pro *Revidare*, hancque lectionem præfert Voſſius l. 4. de Vitiis ſerm. c. 21. Vide Nonium in *Betere*. Scaliger ad Faſtum in *Remant* retinet *Revidare*. In Gloſſis Lat. Gr. *Rebio*, παραςρέφω. Ita & in Græco-Latinis. Alibi in Latino-Græcis: *Revitare*, περιπλέομαι. Perperam in Græco-Latinis: *Revitare*. Janus Gebhardus exiſtimat ſcribendum eſſe *Reviare*, ut apud Lucretium *Traviare*, Tranſire: quam Gebhardi ſententiam confirmant Gloſſæ Sangerm. MSS. ubi legitur: Παραςρέφω, *Revio*. Vide *Redimentum*.

¶ REVIDERE, Inſpicere, examinare. Statuta Vercell.

Digitized by Google

cell.lib.1.fol 16.verſo: *Item quod omnes pontes civitatis curie burgorum & villarum diſtrictus Vercell arum, ubicumque ſint, debeant inquiri & Revideri per judicem damnorum datorum*. Statuta criminalia Saonæ p. 115. *Reformationes autem noviter præſentatas Revideri & conſiderari ordinaverunt per illuſtriſſ. Lucam Fornarinum, &c.* Verbum haud ignorum. Plautus Iterum videre, noſtris *Revoir*. Sic Truc.a.2.65. *Nunc ad horam Revidebo*. Simili ratione Fortunatus lib.10.

Ut cito felices vos Revidere queam.

¶ REVIGERE VIRES SUAS, Recolligere, augere, novas acquirere. Hiſtor Cortuſior.l.2.apud Murator.to.12 col.794. *Ac etiam omnes ſint memores, & Revigeant vires ſuas ob mortem domini Henrici Romanorum Imperatoris nuper deceſſi*.

¶ REVIGESCERE, Revireſcere. Juvencus Hiſtoriæ Evangelicæ lib.2.

Hunc ſimilem ſancti ſtatus Revigeſcere certum eſt.

¶ REVIGORARE, Vigori reſtituere. Miracula S.Gengulfi, tom.2.Maii pag.651. *Qui priſtino incolumitatis ſtatu Revigoratus, Florinis ad Sancti eccleſiam ... venit*.

¶ REVIMENTUM, pro *Reviamentum*, ut videtur. Vide *Redimentum* & *Revidare*.

¶ REVINCERE, Rem ablatam, vel de qua litigium eſt, ſibi aſſerere, repetere, recuperare, Gall. *Revendiquer*. Chronicon Farfenſe apud Murator.tom.2. part. 2. col. 376 *Revicit præfatus dominus Abbas Ingoaldus in placito curtem S. Abundii in territorio Camertulo, & caſas atque caſarinas novem in Anguliano*. Ibidem col. 396. *Revicit in placito publico terras & ſilvas in Falagrine in Scantiano, quæ fuerunt conceſſa in hoc monaſterio à Paulo & Taxilla uxore ejus, & confirmata per præceptum domini Ludovici*.

¶ REVINCIBILIS, Qui revinci poteſt & confutari. Tertullianus de Reſurrectione carnis c.63. *Materia litteris ſacris Revincibilis*.

REVINDICARE, Noſtris, *ſe Revanger*. Edictum Rotharis Regis Longob.tit.52. *Si homo occiſus fuit liber aut ſervus, & pro homicidio ipſo compoſitio facta fuerit, & pro amputanda inimicitia ſacramento præſtita, & poſtea contigerit, ut ille, qui compoſitionem accepit, Revindicandi cauſa occiderit hominem de parte, quam compoſitionem accepit, jubemus, ut in duplum reddat ipſam compoſitionem iterum parentibus, aut domino ſervit*. Occurrit rurſum infra.

¶ REVISIO, Leguleiis, Recognitio rei judicatæ, Gal. *Reviſion*. Vide Voſſium de Vitiis ſerm.l.3.c.42.

¶ REVISORIA OPERA recenſentur inter exactiones, quas *de familia, vel de poſſeſſionibus Eccleſiæ* Maſonis Monaſterii exigi vetat Ludovicus Pius Imp. Charta, quam exhibet Ludovicus *Laguille* in Probat. Hiſtor. Alſatiæ p.15.

¶ REVITARE, Redire, reverti. Vide *Revidare*.

¶ REVIVERE, *Iterum vivere*, Joanni de Janua; *Revivre*, in Gloſſis Latino-Gall. Sangerm. MSS. S. Paulinus in Poemate de obitu Celſi pueri:

Cumque omnes, in qua vixerunt, carne Revivent,
Non omnes verſo corpore lumen erunt.

¶ REVIVIFICARI, Reviviſcere. *Redanimatus & Revivificatus à Deo*, apud Tertullianum de Reſurrect. carnis c.19. *Bina vice eas (candelas) extinxit, & iterum Revivificatæ*, hoc eſt, denuo ſuccenſæ, lucentes, apud Ludewig.tom.8.Reliq.MSS.p.316.

¶ REULANDA Chartul.SS.Trin. Cadom. fol.46. v. *Hugo 40. ſol. pro una buccaobra 3. den. pro homine 1. ob. & pro Reuland 2. den*. An vox ducta a veteri Gallico *Reu*, *Roga*, exactio, præſtatio, ex Anglico *Land*, Terra, ita ut *Reulanda* ſit præſtatio pro terra ſeu agro, quem tenuerit Hugo? Sed hæc divinando. Vide *Reva* & *Roga*.

¶ REUMA, REUMARICUS, &c. Vide *Rheuma*.

¶ REUNIRE, Iterum adjungere, conjungere, Gall. *Reunir*. Privilegium Ottonis Archiep. Magdeburg. ann. 1332. apud Ludew.to.5.Reliq.MSS.p.15. *Revocamus prædictam conceſſionem ſeu commiſſionem, & officialatui noſtre curie Reunimus*. Arreſtum Parlamenti ann.1459. apud Lobinellum tom.5. Hiſtor.Pariſ. p.703.col.2. *Conciergeria noſtra ſeu commentaria cum omnibus pertinentiis domanio noſtro ... juxta ſeu Reunita extiterat*: Menotus Serm.fol.150.verſo: *Rogo ut anima iſtius Reuniatur corpori*. Ut apud noſtrates *Réunir*, ita & *Reunire* pro Reconciliare etiam dixerunt. Literæ Edwardi IV. Rex Angl. ann.1473. apud Rymer.tom.11. pag.779. col. 1. *Per Oratores atque Legatos ... Reuniendis atque ſtabiliendis, ad laudem omnipotentis Dei pro bono Chriſtianæ religionis, quantum in nobis eſt & pro parte noſtra, præfiximus atque ſtatuimus*. Vide Voſſium lib.4. de Vitiis ſerm.c.21.

REVOCARE, Reddere. Geſta Purgationis Felicis p.87.edit. Baluzianæ, ubi de libris Chriſtianorum: *Itaque fac literas, quia adusti ſunt, ne Revocent illos*, Concil. Agath can.27. de fugitivo Monacho. *Sed ubicumque fuerit, Abbati ſuo auctoritate Canonum Revocetur*, i. Regula Magiſtri cap. 17. *Qui vero frater non mundum ferramentum à terra de agro Revocaverit, &c.* i. reddiderit. Meſſianus Presbyter in Vita S. Cæſarii Arelatenſis: *Et ut erat pius, apprehendit etiam aliam ſeſſellam, & dedit mihi dicens: Vade, porta ambos ad baſilicam Domini Stephani, & mitte illos ſub altare, & ibi maneant, & unum horum porta mane ad eam, quæ te rogavit, aliumque mihi* Revoca, id eſt, redde, vel refer. Hinc Vita S. Frontonii n.9. in Vitis Patrum: *Omnibus medium impoſuit onas, velut eulogias Revocant Domino rerum, &c.* Teſtam. S. Aredii: *Et ſingulis menſibus ſingulas eulogias viciſſim ad Miſſas* Revocent.

MISSAM REVOCARE, Reddere expletam, quomodo *reddere Symbolum* dicebantur baptizandi, qui illud memoriam commendatum recitabant. Fortunatus in Vita S.Germani Pariſ. cap.60. *Vigiliis in honore Sancti celebratis, ac Miſſa* Revocata, *de præſenti curata eſt*. Idem in Vita S.Radegundis c.14. *Quid egerit circa S. Martini atria, templa, baſilicam, flens, lacrymis inſatiata, ſingula jacens per limina, ubi Miſſa* Revocata, *veſtibus & ornamento, quo ſe clariori cultu ſolebat ferre in Palatio, ſacrum componit altare*. Ubi Surius *Miſſo Revocato* habet contra MSS. fidem: ad oram unius adſcriptum eſt interpretationis vice, *Miſſa celebrata*: recte, nam *Miſſam revocare*, eſt Miſſam caplere, complere, ſeu expletam *reddere*. Gregorius Turonenſ.lib. 1. de Gloria Martyrum cap. 51. ubi ait, matrem ſuam cælitus admonitam fuiſſe, ut ad debellendam peſtis inguinariæ plagam, in Vigilia S. Benigni vigilias ageret, & Miſſam revocaret: *Vade & vigila totam noctem in honore, ac Revoca Miſſas, & liberaberis à plaga*, id eſt, fac celebrare & complere Miſſas. Quæ quidem loquendi formula occurrit prætcrea in laudato S. Aredii Teſtamento: *Ut in oratorio S. Hilarii in cella mea, quinta feria omni tempore matutinas matutina & Miſſa Sanctorum Dominorum à monachis ibidem* Revocetur.

☞ Jam vero cur *Miſſa* dicta fuerit *Revocata*, inde factum putat Mabillonius lib.1. de Liturgia Gallic. c. 6. num.4. quod Miſſa dicta ſit à miſſione ſeu dimiſſione populi, ut ſuo loco dictum eſt. Ex quo fit, ut alluſione per antiphraſin ad Miſſæ vocem facta, *Miſſa revocata* dicatur, cum populus antea dimiſſus, denuo ad ſacrificium revocatur. Favet huic interpretationi Gregorius Turonenſis loco laudato. Quod autem ibi per *Revocare*, alibi expreſſit per *Celebrare*, ut cap.75. ejuſdem libri, ubi de Sigiſmundo Rege, quem ait in

con-

conſortium Sanctorum adſcitum: *Si qui nunc frigoritici in ejus honore Miſſas devote celebrent, ejuſque pro requie offerant oblationem, ſtatim compreſſis tremoribus, reſtinctis febribus, ſanitati priſtinæ reſtaurantur.* Item lib. de Gloria Confeſſ. c. 65. agens de muliere: *Per annum integrum aſſidue orationi vacabat, celebrans quotidie Miſſarum ſollemnia, & offerens oblationem pro anima viri, non diffiſa de Domini miſericordia, quod haberet defunctus requiem: in die qua Domino oblationem pro ejus anima delibaſſet, ſemper ſextarium Gazeti vini præbuit in ſacrificium baſilicæ ſanctæ. Sed ſubdiacon. nequam reſervans gulæ Gazetum, acetum vehementiſſimum offerebat in calice, muliere non ſemper ad communicandi gratiam accedente.* Quo loco patet quid *Celebrare* ſit Gregorio, nempe Offerre & ſacris intereſſe, etiam ſine ſacra communione. Illud ipſum ſonat *Revocare* loco ſuprà relato, ut ſatis liquet ex eo, quod ibi loquatur de maire ſua.

Revocare se, Egredi, *ſe retirer.* Concil. Arauſic I. c. 20. de Catechumen. *A fidelium benedictione, etiam inter domeſticas orationes, in quantum caveri poteſt, ſegregandi, informandique ſunt, ut ſe Revocent, & ſignandos vel benedicendos ſemotim offerant.*

¶ REVODIUS. Chartularium Matiſconenſe fol. 172. *Ego Girardus dono Rotlano Revodios duos.*

REVOLA, Papiæ, *Calumniator, calumnioſus.* Rabula. Vide *Ravola.*

1. REVOLVERE. Leges Grimoaldi Reg. Longob. tit. 1. §. 1. *Si ſervus aut ancilla ... per 30. annos dominis ſuis ſerviſſet, & per ſuperbiam, aut injuſta patrocinia ſe Revolvere de domino ſuo proprio, & per pugnam vindicare voluerit.* In Lege Longobard. lib. 2. tit. 36. §. 6. abeſt vox *Revolvere.*

¶ 2. REVOLVERE. Explicare. Vetus Interpres S. Irenæi lib. 1. c. 10. n. 3. *Et de fine, & de futuris, quæcumque poſita ſunt in Scripturis Revolvere;* ἀναπτύσσειν, in Græco.

¶ REVOLUTIO, Replicatio, volutatio, ambitus. S. Auguſtinus lib. 22. de Civit. Dei c. 12. *Poſt multas per diverſa corpora per Revolutiones.* Et lib. 12. de Trinit. c. ult. *Quibus curæ eſt de Revolutionibus animarum opinionem firmare.* Correctiones Statutorum Cadubrii c. 110. *Pro clauſuris ligna non excedant Revolutionem & groſſitiem unius pedis.* Vide Voſſium de Vitiis ſerm. l. 3. cap. 42.

¶ REUPONTICUS. Vide locum in *Piſticus* 4.

¶ REURNARIUS, Fœnerator, Gall. *Uſurier.* Statuta Montiſpeſſul. ann. 1204. è Codice MS Colbert. num. 4936. *Reurnarii ſeu uſurarii, qui denarios pro denariis accommodant, non recipiantur in teſtimonio.* Vox forte detorta à ſuperiori *Reva*, ſeu à veteri Gallico *Rouver*, Rogare, exigere; fœnerator enim plus rogat vel exigit, quam accommodat.

REVUS, pro *Nervus*, ni fallor, in Capitulis ad Legem Alamannor. cap. 6. edit. Baluzianæ: *Si quis in Revo plagatus fuerit, in pectus, aut in latus, ſolvat ſol. 12.* Cap. 7. *Si quis in latus alius tranſpunxerit, ſic ut in Revo plagatus non ſit, ſolvat ſol. 6.*

¶ REWADIARE, Dare vadimonium, pignus fidejuſſionem. Vide *in Vadium.*

REWARDUM. Vide ſupra *Regardum.*

¶ REX, Imperator. Concilium Arelat. an. 813. can. *Ut omnes pro Rege ac liberis ejus Deum orent.* Ubi contextus: *Ut pro excellentiſſimo atque glorioſiſſimo domino noſtro Carolo Rege ... Miſſarum ſollemnia ... exſolvere decrevimus.* Carolus tum Imperator erat, & *Imperatoris* nomine re ipſa donatur in Præfatione ejuſdem Concilii. Paſſim etiam Eginhardus in Libris de Tranſlatione & Miraculis SS. Marcellini & Petri Ludovic. Pium Imperatorem *Regem* vocat. Vide *Regina* 3.

Reges, Filii regum dicti. Exſtat formula 39. Marculfi lib. 1. cum hoc titulo: *Ut pro nativitate Regis, ingenui relaxentur.* Ipſa vero Epiſtola Regis nomine concipitur, qui natum ſibi filium denuntiat. Apud Gregor. Magn. lib. 3. Dial. cap. 31. *Hermenegildus Rex Leuvigildi Regis filius* dicitur. Ita apud Gregorium Turonenſem lib. 3. c. 22. Theodebertus Theoderici Regis filius, & lib. 4. cap. 13. Chramnus Chlotarii Regis filius, *Reges* nuncupantur. Apud eumdem lib. 9. c. 20. edit. 1512. Theodebertus & Theodericus Childeberti Regis filii, *Reges* pariter indigitantur.

☞ Haud ſimili ratione Cæſar, de Ptolemæi Regis Ægyptiorum filiis, qui de regno invicem contendebant, agens lib. 3. de Bello Gall. c. 107. *Interim controverſias Regum ad Populum Romanum & ad ſe, quod eſſet Conſul, pertinere exiſtimans, &c.* Et c. 109. *Cum maxime vellet pro communi amico atque arbitro controverſias Regum componere.* Vide in *Regina* 1.

Rex Regum, dictus non ſemel Rex Franciæ à Scriptoribus, à Matthæo Pariſio præſertim, *Terreſtrium Rex Regum*, ab Anna Comnena βασιλεὺς τῶν βασιλέων, & aliis, ut obſervatum à nobis in Diſſertat. 27. ad Joinvillam: quibus accedit Nicol. de Bria in Geſtis Ludovici VIII. de Philippo Auguſto:

Rex Regum mundi venerabilis ille Philippus.

De eodem Ludovico:

Inclyte Rex Regum, Regis, Ludovicus, Philippi
Martia progenies.

Octavianus *de S. Gelais* in Viridario honoris de Carolo VIII. Francorum Rege:

En grant triumphs & parfaite excellence,
En bruit, en los d'honneur victorieux,
Le Roy des Roys entra dedans Florence.

☞ Sic etiam olim, ob potentiam & amplitudinem imperii, *Regis Regum* titulo decorabantur Perſarum & poſtea Parthorum Reges, ut videre eſt apud Cornelium Nepotem. Suetonius in Caligula c. 5. *Regum etiam Regem & exercitatione venandi, & convictu Megiſtanum abſtinuiſſe ferunt, quod apud Parthos juſtitii inſtar eſt.* Ammianus Marcellinus lib. 7. c. 5 meminit Epiſtolæ Saporis Perſarum Regis ad Conſtantium, cujus inſcriptio hæc eſt: *Rex Regum Sapor particeps ſiderum, frater Solis & Lunæ, Conſtantio fratri meo S. P. D.* Vide Briſſonium lib. 1. Regni Perſici, & Scefferum in Indice Æliani.

Rex Parvus. Albericus in Chronico MS. an. 1212: *Rex Caſtellæ & Toleti Alfonſus ipſe dicebatur Rex parvus de Hiſpania: cum tamen major eſſet aliis & ætate & dignitate, & ſocer aliorum, de quo cum à quodam monacho quæreretur, cur Parvus Rex diceretur, reſpondit, quod à patre Sanctio Rege decedente relictus parvulus, ab ipſa infantia Rex parvus eſt appellatus, quod cognomen in omni vita ſua retinuit. Sed noſtri dicunt, quod à tempore Caroli Magni, qui Hiſpanias recuperavit, anteceſſores iſtius dicebantur Parvi, ad differentiam Magni Regis Caroli.*

Rex Aureus dictus Ottocarus Rex Bohemiæ. Continuator Jaroslai: *Quis autem non poſſit mirari tam magnificum Principem, qui ab utero matris ſuæ ab auro & argento vocatus eſt Rex aureus?* Vide Bohuslaum Balbinum in Hiſt. Bohem. p. 277.

Regis titulum, non *Reginæ*, conceſſum ab Hungaris Mariæ Hungaricæ, Ludovici Regis primogenitæ, antequam Sigiſmundo Luxemburgico nuberet, obſervat Careſinus: *Elizabeth Regina uxorque dicti Regis Ludovici, una cum Maria filia ejus, regimen Hungariæ gubernabat, quæ quidem Maria appellabatur Rex Hungariæ.* Paulus de Paulo in Memoriali ann. 1382. *Maria filia ſenior antedicti Regis in civitate prædicta coronata fuit in Regem.* Eadem *Rex femineus* dicitur Thwroczio cap. 4. At poſtquam Sigiſmundi conjugi titulum regium imper-

Digitized by Google

pertita eſt, *Regina*, non *Rex*, appellari cœpit, ut conſtat ex illius litteris, quæ exſtant apud Johannem Lucium lib. 5. de Regno Dalmatico cap. 2.

Narrat Henric. Huntindonenſ. l. 5. Edelfledam Hiſt. Merciç Dominam *tantæ potentiæ fuiſſe, ut à quibuſdam non ſolum Domina vel* Regina, *ſed etiam Rex vocaretur, ad laudem & excellentiam mirificationis ſuæ*. Unde in eamdem hos verſus edidit idem Henricus:

O Elfleda potens, o terror virgo virorum,
Victrix naturæ, nomine digna viri.

Et paulo poſt:

Te mutare decet, ſed ſolum, nomina ſexus,
Tu Regina potens, Rexque trophæa parans, &c.

Soſipater Cariſius lib. 1. Inſtitut. Grammat. *Rex communi genere, dicitur, primum ab etymologia Rex, ut regens, deinde quod ſunt quædam verba, quæ ex ſe trium generum nomina creant, ... nam Reginæ nullo modo recipiendum, niſi reciperemus & reginum*. Ovidii antiquus interpres in Ibim: *Tyrannus eſt communis generis; nam Theodoſii Grammatici eſt Regula, quod nomina profeſſionem aut dignitatem ſignificantia, ſunt communis generis, ut hic & Dux: hic & hæc Philoſophus*. Vide Caſaubonum ad Trebellium Pollionem p. 484.

Regis titulus datus etiam interdum minoribus aliquot primariis Miniſtris, ut Heraldis primariis ſeu fæcialibus, quos etiamnum *Reges armorum* vocant, *Miniſtellis, Juglatoribus*, ac *Ribaldis*, de quibus ſingulis, ſuis locis agimus: præterea *Merceriorum* Præfectis, apud Tillium, *Arcariorum & Arbaleſtariorum* Capitaneis in ſingulis civitatibus, & *Spinets* Regibus apud Inſulenſes, de quibus Buzelinus lib. 3. Gallo-Fland. c. 13. Ita *Rex Alutariorum*, in Necrologio Eccleſiæ Meduntenſis, Idibus Auguſti: *Hic ob. Nicolaus Rex Alutariorum, pro quo habemus annuatim* 2. *pariſ. ſuper domum Fulconis de Becco*. [*Rex ludorum*, in Charta ann. 1309. apud Thomaſſerium in Conſuet. Bituric. pag. 712.] Vide Raguellum, Apud Athenienſes inter Theſmothetas, horum prior βασιλεὺς titulo donabatur. Vet. Inſcriptio Athenienſis apud J. Sponium tom. 3. Itiner. pag. 129. Τὸν ἄρξαντα τὰ τε, βασιλέως, θεσμοθέτην ἀρχὴν. Sed obſervat Euſtatius in Odyſſ. θ. apud Græcos eos, qui pila vicerant, *Reges* appellatos, ut contra, qui vincebantur, aſinos, p. 1601. edit. Rom.

¶ Rex, Dux, Comes Chronicon Epiſcoporum Metenſium apud Acherium tom. 6. Spicil. p. 652. *Goericus ſanctus, qui & Abbo dictus eſt, huic ſancto* 30 *Epiſcopus Metenſis ſucceſſit. Hic primo Rex Aquitanorum fuerat, poſtque Pontifex factus opibus plurimis ditavit Eccleſiam*. Annales Fuldenſ. ad an. 873. *Menſe Junio Hruodulfus quidem Nordmannus de regio genere, qui regnum Karoli prædis & incendiis ſæpenumero vaſtaverat, claſſem duxit in regnum Hludowici Regis in Comitatum videlicet Abdagi Regis, miſſiſque nunciis præcepit habitatoribus loci illius tributa ſibi ſolvere*. Vide P. Danielem in Diſſert. 7. ad calcem tomi 1. Hiſt Francor. pag. 503. & ſupra *Regnum* 3.

¶ Rex, Apparitor, in Eccleſiis Anicienſi & Vivarienſi, vulgo *le Roi* vel *le Roi de l'Egliſe*, Gallice *Bedeau*. Charta Eccl. Anicienſis an. 1312. *Sequuntur illa quæ ſolvuntur in tracta: 1. Theſaurario Eccleſiæ* 8 *lib. Piſtori* 3. *ſol. Regi* 37. *ſol.* 6. *den* Sic autem dicitur quod virgam gerat ad inſtar ſceptri & alios utcumque regat præeundo, indutus veſte talari.

¶ Reges, in quibuſdam Eccleſiis, dicti Canonici aliive non infimæ dignitatis Presbyteri, qui ſacro Epiphaniæ die Reges ſeu Magos Chriſtum adorantes repræſentarent: quo de more hæc habet Innocentius VIII. in Bulla an. 1484. pro Eccleſia Genevenſi in Continuatione M. Bullarii Rom. p. 291. col. 1. *Item, ut fidelis, populus magis ad devotionem trahatur, ſolemnitatem Epiphaniæ, quæ inter alias ſolemnitates ſuum locum obtinet ordinatum, ſtatuerunt quod ipſa die feſti Epiphaniæ horæ Miſſæ fiant tres Reges, videlicet unus & primus ex dominis Canonicis ſecundum ordinem ſuæ receptionis, tam præſentibus quam abſentibus, & qui in poſterum fuerint. Deinde ſecundus Rex, unus ex Curatis civitatis ordine inter ipſos ſervato; & tertius Rex & Curatus forenſis ſenior & altarienſis, reſidentiam faciens in Eccleſia Gebennenſi, licet ſit junior altarienſis, dum tamen reſederit per annum integrum, qui cum ſolemnitate conſueta in Eccleſia dicant Evangelium, & oblationem faciant in Miſſa, ut eſt conſuetum*.

Christo Regnante & *Regem expectante*, Formula adſcripta quibuſdam Diplomatibus, poſt mortem Caroli Simplicis, de qua dictum eſt in *Regnans*.

REXA. Charta Fernandi comitis Caſtellæ æræ 972. apud Anton. *de Yepez* in Chron. Ord. S. Benedicti tom. 1 p. 31. *Iſtæ prædictæ per omnes domus domui ove una Rexa de ferro*. Infra: *Brixin cum ſuis villis ad ſuam alfozem pertinentibus, per omnes domus domui dnæ* (ſupra, *ove*) *una Rexa de ferro*.

¶ REXANUS Solidus, Species monetæ. Memoriale Poteſtatum Regienſium ad ann. 1271. apud Muratorium tom 8 col. 1132 *Spelta vendebatur* 11. *ſolidos imperiales & dimidium pro communi ſextario, & privatim* 10. *ſolidos Rexanos*. Ibidem col. 1133. *Et libra groſſa olei olivæ duos ſol. imperiales, &* 14. *ficus ſiccæ* 1. *Rexanum ... &* 14. *amigdalæ* 1. *Rexanum*.

¶ REYRETAULE, Idem quod ſupra *Retaule*, Ornatus toreuticus, Gall *Retable*. Teſtamentum Beatricis de Alboreya Vicecomitiſſæ Narbonenſ. ann. 1367. apud Marten. tom. 1. Anecd. col 1523. *Item, duo candelabra argenti. Item, unum Reyretaule trium poſtium, depictum, in quo ponuntur aliqua ſigna noſtra. Item, unam capam, ſive caſublam, & unum frontale deauratum*.

¶ REYSA, Iter, &c. Vide *Reiſa*.

¶ REYSSIATUS, Serra defectus, Gallis *Scie*. Extractum Computi ann. 1321. tom. 2. Hiſt. Dalph. p. 159. col. 1. *Libraverunt gabellatores in pretio triginta novem duodenarum fileriarum magnarum & duodecim duodenarum billonarum & truborum Reyſſiatorum, emptorum de mandato dictorum gabellatorum per carpentarios Domini pro ædificio domus Domini*. Vide *Reſca*.

¶ REZAILH, Species retis ad capiendos piſces. Vide locum in *Batuda*. Hodie *Raiſeau* noſtris eſt Rete venatorium.

¶ REZETUS, Azylus, locus refugii, ut arbitror, ab Italico *Ricetto*, Gall. *Retraite*. Caſtelli de Caſtello Chronicon Bergom. apud Murator. tom 16. col. 947. *Et dicitur, quod proditione intraverunt in Rezetum dictæ fortalitiæ, & interfecerunt quatuor Gibellinos & unam fœminam*.

¶ RHADA, Ζεῦγος, in Gloſſis Lat. Græc. Legendum *Rheda*, ut patet ex Gloſſis Græc. Lat. ubi: Ζεῦγος, *Par, ſingulariter tantum declinatur, Rheda*. Vide infra *Rheda*.

¶ RHAGAS, Ruptura generatim, peculiarius Medicis Ani fiſſura, à Græco, ῥαγάς. S. Auguſtinus Ep. 149. edit 1576. *Nec ambulare enim, nec ſtare, nec ſedere poſſum, Rhagadis vel exochadis dolore & tumore*. Iſidorus lib. 4 Orig. cap. 7. *Ragades dicuntur eo quod fiſſuræ ſunt rugis collectæ circa orificium: hæ & Hemorroides à ſanguinis fluore dictæ; Græci enim ſanguinem* αἷμα *dicunt*.

¶ RHAINUS Ager, *In quo jam primum ſeruntur ſemina, enataque primum fruges ſunt*, in Vocabulario Suſſannæi. Vox, ut videtur à Græco ῥαίνειν, Aſpergere, irrorare.

RHAI RAUB. In Edicto Rhotaris Regis Longob. Titulus 7. inſcribitur *de Rhas Raub*. Mox ſequitur: *Si quis hominem mortuum in flumine aut foris invenerit, & ex-*

Digitized by Google

& expoliaverit, &c. Exſtat hæc Lex in Lege Longob. lib. 1. tit. 12. §. 1. Idem quod *rauba*, exſpoliatio. Vide in hac voce.

☞ Pro *Rhairaub* Muratorius legit *de Urubbi* ex Codice Ambroſiano, tom. 1. part. 2. p. 19. §. 16.

¶ RHAMALLUS, Locus, ut videtur, ſuperne ramis tectus. Vide *Hamallus*.

¶ RHAMNICULUS, Ramuſculus. Concilium Forojulienſe ann. 791. *Umbroſis nihilominus ſuffugare* (ſol. *ſuffundere*,) *ſalſitatum Rhamnuſculis moliuntur*.

¶ RHANNE, Coitus ſuum, ut exponit Eccardus in Pactum Legis Salicæ tit. 2 §. 1. vel Coloſtrum, ſeu lac quod paulo poſt partum mulgetur, Germanice *Rhan*, ut vult Voſſius l. 2. de Vitiis ſerm. cap. 9. Vide *Hranne*.

¶ RHANNECHALA, RHANNECHALTEO, eodem tit. Compoſitio pro porcello furtim ablato. Eccardum conſule.

RHAPHIUS, ſeu RUFIUS, Lupus cervarius, Gallis. Plinius lib. 8. cap. 19. *Pompei Magni ludi oſtenderunt Chaum, quem Galli Rhaphium vocabant effigie lupi, pardorum maculis*. Idem cap. 22. *Lupum cervarium* vocat. De lupis cervariis copioſe egit Ulitius ad Gratii Cynegeticon.

¶ RHAPISMA, Colaphus, alapa, Græcis ῥάπισμα. Lex 6. Cod. lib. 8. tit. 49. de emancipationibus: *Cum inſpeximus in emancipationibus vanam obſervationem cuſtodiri .... & circumductiones inextricabiles & injurioſa Rhapiſmata, quorum nullus rationabilis invenitur exitus; jubemus hujuſmodi circuitu in poſterum quieſcente, &c.* Quidam interpretantur virgas ſeu bacillos, quos refutat Cujacius in hanc legem.

RHEDA, Gallorum propria fuit. Gloſſæ Mss. Reg. ῥαίδιον, τὸ ὄχημα, καὶ ῥαῖδον, ἅρμα σκεπαστόν. Quintilianus l. 1. *Plurima Gallica valuerunt, ut Rheda, Petoritum quoque, quorum altero Cicero tamen, altero Horatius utitur*. Fortunatus lib. 3. Poem. 20.

Curriculi genus eſt, memorat quod Gallia Rhedam,
Molliter incedens orbita ſulcat humum.
Exiliens duplici bijugo volat axe citato.
Atque movet rapidas juncta quadriga rotas.

Vide Caſaubonum ad Suetonium. *Rhedæ curſuales*, quarum uſus erat in Curſu publico, in lege 9 Cod. Th. de Legatis. De iis plura Jacobus Gothofred. in Paratit. ad tit. Cod. Th. de Curſu publico.

¶ RHEDA, Expeditio militaris, ſi tamen vera lectio eſt. Vide *Reiſa* 1.

RHEDO, Mundus ſeu ornatus muliebris. Lex Anglorum & Werinorum cap. 7. §. 3. *Qui ornamenta muliebria, quod Rhedo dicunt, furto abſtulerit, &c.* Gloſſæ Latino Theotiſcæ: *Seafraida, toreuma*. Et *haus gerath*, mobilia, ſive ornamenta domus etiamnum Germani vocant. Lindenbrogius. [Vide Martinium in Lexico, Voſſium lib. 2. de Vitiis ſerm. cap. 16. & ſuo loco *Redolina*.

RHENO, RENO, Pellicium, veſtis ex pellibus confecta, quæ humeros & latera tegebat. Gloſſæ veteres: *Rheno eſt pellicium, vel veſtis facta de pellibus, pendenſque ad umbilicum*. Iſo Magiſter in Gloſſis: *Vocamus etiam maſtrugas Renones, quæ ruſtice Crotina vocatur*. Vide *Cruſina*. Joannes de Garlandia in Synonymis:

Veſtes quæ fiunt de ſolis pellibus, hæ ſunt:
Pellicium, Rheno, quibus Andromeda ſociatur.

Ita enim legendum, pro *Remum*. Varro lib 4. de Lingua Latina Gallicum vocabulum eſſe ait: Iſidorus vero lib. 19. cap. 23. Germanicum. Savaro à *Rhenanis*, ſeu Rheni accolis dictum putat. Loccenius lib. 2. Antiq. Suecicar. cap. 20. à voce Gothica *Reen*, adhuc Suedis uſitata, qua animal illud appellant, quod alias *Rangiferum* vulgo dicunt, à cornuum ramis *Ranfen*, de quo agit Olaus Magnus lib. 17. cap. 28. [Voſſius in Addit. ad libros de Vitiis ſermonis pag. 797. à ῥῆνες, agni; unde infert *Rhenones* pelliceas fuiſſe veſtes, primitus è pellibus agninis poſtea etiam aliorum animalium: alius forte maluerit ab Armorico *Reun*, Crinis, pilus craſſior & longior.] Vide Cluverium de Germania Antiqua. *Rhenonis Gallici* meminit Cæſar lib. 6. de Bello Gallico, ut & Salluſtius. Sed & ex poſterioris ævi Scriptoribus vocem uſurpavit Sidonius lib. 4. Epiſt. 20. *Viridantia ſaga limbis marginata puniceis, penduli ex humero gladii baltheis ſupercurrentibus ſtrinxerant clauſa bullatis latera Rhenonibus*. Ordericus Vitalis lib 4. *Clamydem, ſericamque interulam, & Renonem de pretioſis pellibus peregrinorum murium ſubito comburi præcepit*. Et lib. 12. *Renone amictus ex arietinis pellibus*. Vetus Charta in Hiſtoria S. Martini Campenſis pag. 512. *Unde 40. ſolidos & duos Renones agninos habuit*. *Rhenonis catini* mentio eſt apud Guibertum l. 3. de Vita ſua cap. 5. in Tabulario Majoris Monaſterii, [& in Geſtis Guidonis Epiſc. Cenom. apud Mabillonium to. 3. Analect. p. 345.] Vide *Repti*.

¶ RHETORICABILIS RATIO, Rhetoricus ſeu facundus dicendi modus. Dudo de Ducibus Normanniæ apud Ducheſnium pag. 88.

Nectatur generi ſit quoque paucitas
Perſonæ, exque datis atque negotio
Sumatur ratio Rhetoricabilis.

¶ RHETORICARI, Græcis ῥητορίζειν, Rhetorum more loqui. Tertullianus de Reſurrect. Carnis cap. 5. *Ita nos Rhetoricari provocant hæretici*. *Rhetoricare* eadem notione dixit Nævius apud Nonium: *Age nunc, quando Rhetoricaſti? Reſponde quod te rogo*.

¶ RHETORII, Hæretici in Ægypto ſic dicti à quodam Rhetorio, qui omnes laudabat hæreſes, dicens *omnes bene ſentire & neminem ex iis errare*, uti narrat Philaſtrius Catal. Hær. cap. 44. Quod S. Auguſtinus dicit ita abſurdum eſſe & nimium mirabilis vanitatis, ut ipſi ei incredibile videatur, Hær. 72. Vide Stockmanni Lexicon.

¶ RHETRA, Græcis ῥήτρα, Dicendi locus vel vices; item dictio, oraculum; ut Plutarchus Lycurgum leges ſuas ῥήτρας appellaſſe narrat tanquam χρησμοὺς. Ammianus lib. 16. cap. 5. *Tamquam adſtrictus ſumtuariis legibus viveret, quas ex Rhetris Lycurgi & axonibus Romam translatas diuque obſervatas & feneſcentes paullatim reparavit Sylla dictator*. Vide Valeſium in hunc locum.

RHEUMA, Fluctus, ex Græco ῥεῦμα. Veteres Gloſſæ: *Fluenta*, ῥεύματα. [S Ambroſius l. 5. Hexaem. cap. 10. *Piſces ex plurimis locis, à diverſo ſinu maris, innumeri velut conſilio convenientes, conjuncto agmine flatus aquilonis petunt, & ad illud ſeptemtrionalium mare partium quadam naturæ leges contendunt. Dicas, ſi aſcendentes videas, Rheuma quoddam eſſe: ita prorunnt fluctuſque interſecant, per Propontidem in Euxinum pontum violento impetu perfluentes*.] Ugutioni & Joanni de Janua, dicitur *tempeſtuoſa maris inundatio, vel iſte fervor aquæ, qui fit remorum agitatione*. Quomodo vocem hanc uſurpat Vegetius lib. 5. cap. 12. & 15. Jonas in Præfat ad Vitam S. Columbani: *Quibus dicendum eſt nautas ſolere Rheumate gurgitum fractis viribus ripæ redditos, cum alia defuerint ſubſidia, feſtivo conamine ſentes apprehendere*. S. Hilarius Arelat. in Vita S. Honorati p. 15. *Illud commemoraſſe ſufficiat, intrepide ab illis pro Chriſti deſiderio maris Rheuma toleratum*.

RHEUMA, Æſtus maris reciprocus. Gloſſarium Saxonicum Ælfrici: *Reuma*, ebbe, *vel* gyle-rdneam id eſt fluminis inundatio. Gloſſæ Iſidori: *Rheuma, effuſio maris, quando acceſſione maris in foſſis colligitur*. Gloſſ. aliæ Mss. *Reuma, revolutio gurgitis*. Beda in Vita S. Cuthberti Epiſc. num. 28. *Accedente æſtu Oceani, quem*

Rheuma vocant Græci. Menſtruum maris Rheuma, in libro Miraculorum S. Vulfranni num. 8. Florentius Wigorn. 1075. *Ibi tandin expectavit, quoad maris æſtus veniret.* Mox: *Inde rebus omnibus diſpoſitis & ordinatis, Rheumate adveniente, feſtinanter anchoras ſuſtulerunt.* Chronicon Regum Manniæ: *Rheuma maris Ramſa amnis alveum impleverat.* [Acta S. Mildredæ Virginis, to. 3. Julii pag. 517. *Virgo interim ſancta cum ſuis navem paratam intrans, maris contracti Reuma ſolummodo exſpectabat.*] Vide Vitam S. Kentigerni Epiſc. Glaſcuenſis num. 11. Acta S. Suſannæ, &c.

Rheuma, pro ipſo mari. Victor Tunnenſis: *Amantius Præpoſitus ... occiditur, & in Rheuma jactatur.* Et infra: *Hypatius ... nocte cum Pompeio occiditur, & in Rheuma jactatur.* Quo loco Chronicon Alexandrinum de eodem Hypatio ſcribens, habet: καὶ ἐῤῥίφησαν τὰ λείψανα αὐτῶν εἰς τὴν θάλασσαν. [Acta S. Caii PP. tom. 3. Aprilis pag. 16. *Juſſit incendio concremari Claudinm, Præpedignam, Alexandrum & Cutbiam ac Maximum, & in Rheuma jactari*: hoc eſt, in Tiberim: hic enim de Romæ geſtis agitur.]

Reumaricus, *Plenus rheumate*: ita Gloſſa ad hos verſus ex Poeta MS. infimi ævi ex Bibl. Thuana cod. 525.

Puſio, Reumaricus, pullus, lapatus, & hircus.

¶ Reumaticus, Humidus. Tranſlatio S. Apollinaris, to. 5. Julii p. 384. *Quia locus valde Reumaticus fuit, in quo ſupra terra ciſta ſtabat, de quibus omes doluerunt.* Rheumaticus Plinio, ut Græcis ῥευματικὸς, Qui fluxione laborat, vel obnoxius fluxioni. Hinc locus *Reumaticus* dicitur locus humidus, quod fluxionibus obnoxii ſint, qui habitant in locis humidis.

Rheumatidiare. Papias: *Arteriaci, quibus fauces Reumatidiant.* Ita codex edit. & MS. [Ugutio & Johannes de Janua præferunt *Reumatizant*. Theodorus Priſcianus lib. 1. cap. 12. *Si oculi Rheumatidiaverint, his vini & carnium parcitas, indicenda eſt.* Dioſcoridi, ὀφθαλμοὶ ῥευματίζοντες vel ῥευματιζόμενοι.]

Rheumatizare, ῥευματίζειν, Rheumate, fluxione, vel rheumatiſmo laborare. Horatianus lib. 1. Rer. medic cap. 10. *Oculi Rheumatizantes.* Fulbertus Carnot. Ep 67. 1. edit. *An morbis Rheumatizantis & nauſeantis ſtomachi, an paſſio cerebri mentem lædens?* S. Hieronym. Epiſt. 89. c. 5. *Capitis naribus purgamenta projicere, ſputis Rheumata jacere, &c.*

¶ Rhreumatizatus, Affectus *rheumate* ſeu fluxione. Vita S. Procopii, to 2. Julii pag. 145. *Quæ noctu longa ſuſpiria, Reumatizatis oculis, inundantibus lacrymis, trahens, cupit S. Patris ſuffragia toto anhelitu uſquequaque implorare, &c.*

¶ Rhigobosii, *Qui inalgeſcunt perpetuo*, in Vocabulario Suſſannæi, ſed perperam. Legendum *Rhigoſibii*, à Græco ῥιγοσίβιοι, Perpetuo frigentes.

¶ Rhindalea, *Ludus, ubi equites currendo in terram rem projiciunt*, in Conſtitutionibus Frederici Regis Siciliæ cap. 78.

¶ Rhine, Corrupta vox à Græco ῥίνημα, Ramentum, ſcobs. Vide locum in *Serrago*.

¶ Rhipe, *Momentum, vel ictus, vel oculi motus*, Suſſannæus in Vocabulario ex hoc Apoſtoli loco 1. Corinth 15. 52. *In momento, in ictu oculi, &c.* Ubi Græcum præfert, ἐν ἀτόμῳ, ἐν ῥιπῇ ὀφθαλμοῦ, Cæterum ῥιπὴ Græcis dicitur Impetus rei projectæ, ictus ſeu jactus teli miſſi vel fulminis, incitamentum, impetus; nuſpiam autem momentum quod finxit Suſſannæus ex loco citato.

Rhodinus Color, ῥόδινος, Græcis, Roſeus. Gloſſ. Græco-Lat. ῥόδινον, *Roſeum*. Democritus in Phyſicis, inter colores τὸ ῥόδινον recenſet. Apud Æginetam pigmenti genus memoratur τὸ ῥοδῶδες. Color ille roſeus, inquit Salmaſius, in ſerico tingendo olim conficiebatur ex tuberculis adnatis radici Pimpinellæ: nunc etiam fit è quibuſdam ſeminibus, allatis ex India Occidentali, quæ ſimilia ſunt cimicibus, quibus demtum caput. Anaſtaſius in Gregorio IV. PP. *Vela de Rodino quatuor, quæ ſacrum altare circundant.* Chronicon Fontanellenſe cap. 16. *De veſtimentis vero Rodinum optimum unum, planetas caſulas quinque, &c.* [Περιβόλαια ῥόδινα. apud Conſtantinum de Adminiſtr. Imperio cap. 15.]

Leucorhodinus, Roſeus dilutior, in Charta Donationis factæ Eccleſiæ Cornutianæ, edita à Suareſio: *Vela tramoſerica Leucorhodina duo, &c.*

Rhodomelinus, Color partim luteus, partim roſaceus. Eadem Charta: *Maforteme tramoſericum Rhodomelinum aquilatum*, Vide *Melinus*.

Diarhodinus, Roſeus color intenſior, ex Græc. διαρόδινος. Bulla Benedicti VIII. PP. ann. 1023. in Bullario Caſinenſi: *Planetam Diarodinam aureis liſtis ornatam, una cum alba & cingulo, &c.* Leo Oſt. lib. 2. Chron. Caſin. cap. 44. *Planetam Diarodinam phrygiis aureis pulcherrime decoratam.* Lib. 3. cap. 19. *Pluviale Diarodinum magnum undique auro contextum, cum fimbriis nihilominus aureis.* Cap. 30. *Pallium Diarodinum cum Phrygiis.* Cap. 73 *Planetæ ... Diarodinæ deauratæ 3. diapiſtæ 2. &c.* Adde l. 1. cap. 47.

Dirodinum, pro *Diarhodinum*, Pallium diarhodinum. Epiſtola Michaelis Imper. in Conventu Pariſienſi ann. 530. *Miſimus ... blattas duas, Dirodina duo.*

¶ Rhonchare, Rhonchos edere, Gall. *Ronfler. Ronchantes ſubulci*, Sidonio libro 1. Epiſt. 6. Vide *Runcare* 2.

¶ Rhonchisonus, Qui rhonchos ſonat, edit, eidem Sidonio Carmine 3. v. 8.

Necnon Rhonchiſono rhinocerote notat.

¶ Rhondis, Animalis genus. Paulus Venetus lib. 3. cap. 48 *Regio varia producens animalia, ut ſunt Rhondes, Armelini, Erculini, &c.*

¶ Rhopalum, Gr. ῥόπαλον, Clava, virga, baculus. Vita S. Timothei Epiſc. to 2. Januarii p. 566. *Et ut cognoſci nequirent faſcialibus velantes facies, & Rhopala & ſimulachrorum imagines portantes, &c.*

¶ Rhothus, male pro *Rothus*: quod vide.

¶ Rhuma, pro *Runa*, Runici characteres, de quibus dictum eſt in voce *Alyrumna*.

¶ Rhythmizare, *Modulari*, in Gloſſis Mss. à Voſſio laudatis lib. 4. de Vitiis ſerm. cap. 22. à Græco ῥυθμίζειν. Hac notione in gemma gemmarum legitur *Rythmari*. *Rythmizare*, pro Apte diſponere, ordinare, ut & *Rythmizatio*, pro Concinnus ordo, apta diſpoſitio, dixit vetus Interpres S. Irenæi lib. 2. cap. 15. num. 3. ult. edit. ubi notas conſule.

¶ Riagnus, Rivus, rivulus. Statuta Mutinæ f. 81. v. rubr. 57. *Statutum eſt, quod rivus ſive Riagnus qui venit à latere ſero Caſtri-novi qui habet caput in campum domini Epiſcopi ... ſit expeditus, & ibi debeat dari caput & derivari ſubtus prædictum canalem.* Vide voces ſubſequentes & infra *Rigus*.

Riago, Rivus, rivulus. Vide in *Rigus*.

¶ Riale, Rivus, rivulus, Provincialibus *Riau*, Gallis *Ruiſſeau*. Charta ann. 1058. ex Archivo S. Victoris Maſſil. *Juxta pratum, Riale in medio.* In alia an. 1212. ibid. legitur, *Rialo in medio.* Alia an. 1246. è parvo Chartulario ejuſdem S. Victoris: *Ad quodam Riale, quod venit à parte dextra.* Tranſactio an. 1490. ex Schedis Præſidis *de Mazaugues*: *Confrontat ... cum Rialo.* Vide mox *Riaria* & infra *Rigus*.

¶ Riana, Idem quod mox *Riagnus*, *Riale*, *Riaria* & infra *Rigus*, Rivus, rivulus. Statuta Montis-regalis

pag.

p. 214. *Item ſtatutum eſt, quod D. Vicarius teneatur & debeat eligi facere duos homines, qui debeant & teneantur derivare ſeu derivari facere & deſignare aquam pluvialem, quæ deſcendit à platea portam vici: & nullus debeat tranſviare ipſam Rianam ſive aquam in die ſub pœna ſolidi unius & de nocte ſolidorum trium, ſalvis Rianis deſignatis per deſignatores Communis.*

¶ RIANETA, Species ludi ſeruporum, latrunculorumve, de quo jam in *Regineta* dictum eſt. Statuta Vercell. lib. 4. ſol. 84. recto: Item, *quod aliquis, cujuſcumque conditionis exiſtat, non audeat vel præſumat ludere ad ludum ... reuce, nec ad* Rianetam, *nec ad aliquem ludum, ubi poſſit fraus ſive deceptio committi.* Statuta Aſtenſia cap. 1. *Aliqua perſona de Aſt in civitate Aſt. vel burgis non poſſit vel debeat ludere ad aliquem ludum taxillorum vel borraniarum, vel Rianeta, niſi ad taxillos vel Rianetas ipſius emptoris vel aliorum, qui dictos taxillos vel* Rianetas *vel tabullerios præſtant voluntate & præcepto dicti emptoris & ſociorum.*

¶ RIANUS, Idem quod *Riagnus*, Rivus, rivulus. Conventiones Civitatis Saonæ ann. 1532. pag. 37. *Et a dicto jugo uſque ad locum, ubi dicitur lo* Rian *de Re de corona, veniendo deorſum per dictum rivum, ſive* Rianum, *uſque in aquam tripontis.*

RIARIA, Rivus, fluvius, *Riparia*, noſtris *Riviere*. Ch. Petri Regni Majoricarum Domini ann. 1232. *Qui affrontat ab Oriente & Aquilone cum via, à Meridie cum* Riaria, *ab Occidente cum portali, quo itur ad mare.* Infra: *Per pontem, per quem tranſit* Riaria *prædicta ad mare.* [Vide *Riagnus* & voces proxime ſubſequentes.]

¶ RIATUS, Idem, ut puto, quod ſupra *Radiatus*, Gall. *Rayé*, Pannus lineis varii coloris diſtinctus. Teſtamentum Everardi Comitis ann. 837. apud Miræum tom. 1. pag. 21. col. 1. *Planetas duas, unam* Riatam, *alteram de cendalo, dalmaticam variatam unam ſericam, ſimile pallium ſuper altare unum, &c.* Vereor tamen ne pro Riatam legendum ſit, ut mox habetur, *Vaſiatam*, reſciſſa male ſyllaba *va*.

¶ RIBA, Ripa, littus, Ital. *Riva*, Gallis *Rive*. Statuta Maſſil. l. 6. c. 45. *Si contingerit cariſtiam bladi ſive farinæ vel leguminis eſſe in civitate Maſſiliæ ... tunc in illo caſu liceat curiæ Maſſiliæ ... bladagia, legumina & farinam facere diſcariari* Riba *vel botiguiis, in quibus conſuetum eſt blada, legumina & ſatiuam diſcariari.*

¶ RIBAGIUM, à *Riba*, ut *Rivagium* à *Riva*, & *Ripagium* à *Ripa*, Gallice *Rivage*, Ripa, littus, ora; item, Tributum in ripis ſolvendum, ut infra *Ripaticum*. Charta ann. 1174. ex parvo Chartulario S. Victoris Maſſil. fol. 177. *Dono Eccleſiæ B. Mariæ de Teramina puravium in inſula, cum* Ribagio *& totum tenementum Iſcardi in manu ſacra* J. *Epiſcopi Senecenſis.* Ch. an. 1243. ex Archivo Communis Maſſil. *Conqueri occaſione leſdarum, uſaticorum, coſtarum,* Ribagiorum, *ſeu gabellarum, & aliarum dacitarum.* Ch. ann. 1201. è Tabulario S. Illidii Claromont. *Vendimus pro* xx. *ſolidis Claromont. Ar. Abbati & Monachis S.* Illidii *omne jus quodcumque habemus ... in ſupradictis vineis de S. Marcio &* al Ribatge *& als chaſals Sarrazines, quæ ſunt ſubtus vinea .... pro tenementis prædictarum vinearum & præfati Ribagii accepimus ex integro à Monachis* S. Illidii *xx. ſolidos Claromontenſes.*

¶ RIBATGIUM, Eadem notione. Charta an. 1294. apud Baluzium tomo 2. Hiſtor. Arvern. pagina 320. *Tradidit ... las chalms de Fenayrols ... cum molendinis, furnis, pratis ... aquis,* Ribatgiis *& eſpletis nemorum dictorum liberorum.*

RIBAIARAGIUM. Charta Occitanica ann. 1312. ex 47. Regeſto Tabularii regii num. 130. *In terra ſeu* Ribaiaragio *Lumelli*. Infra: *Contra piſcatores applicantes, ſeu Ribagium facientes.*

¶ RIBALDA, RIBALDAGIA. Vide *Ribaldi*.

RIBALDI, Velites, *Enfans perdus*, Milites, qui prima prælia tentabant: [quibus accidit, quod Tyrannis apud Græcos & Latronibus apud Latinos, ut qui ſua inſtitutione probi eſſent Principes militeſque, in deteriorem poſtea acceptionem & famam abierint, inquit Carolus de Aquino in Lexico Militari poſt Stephanum Paſquerium. Vide R. P. Danielem libro 3. Hiſt. Militiæ Francicæ capit. 7.] Rigodus ann. 1189. *Dum Rex circumquaque immunita civitatis conſideraret,* Ribaldi *ipſius, qui primos impetus in expugnandis munitionibus facere conſueverunt, eo vidente, in ipſam civitatem impetum fecerunt.* Will. Britto lib. 3. Philippid.

Et Ribaldorum nihilominus agmen inerme.

Infra:

Nec minus armigeri, Ribaldorumque manipli.

Lib. 7.

Ac per plana jacent Ribaldi cum Piquichinis,
Et qui res propter venales caſtra ſequuntur.

Infra:

Ribaldi, mercatores, & vulgus inerme.

[Codex Ms. apud Stephanot. tom. 1. Fragm. Hiſt. *Anno 1214. dominus Epiſcopus Lemovic. Aymericus cum Abbatibus S. Martialis, S. Auguſtini & S. Martini venerunt à Baniac, ubi erat exercitus, tractaturi de pace; & tunc* Ribaudi *dicti exercitus in ipſum D. Epiſcopum & Abbates & ſocios irruerunt, & Priorem Fratrum Præd. qui cum illo venerat, egregie verberaverunt, quod de aliis feciſſent, niſi fugiſſent.*] Anonymus de Geſtis Friderici II. Imper. *Et ſubito ſagittantes, Ribaldos ſine numero vulnerant.* Deſcriptio victoriæ Caroli Siciliæ Regis p. 847. *Ribaldi pedites, &c.* Joan. Villaneus lib. 11. c. 139. *I Ribaldi & i Ragazzi del hoſte.* Inde

RIBALDI, inter viliſſimos hominum habiti, quorum vita nullius erat momenti, ex calonibus fere ſemper delecti, cum & ii calonum in caſtris vices perſæpe agerent, impedimenta curarent, cæteraque viliora obſequia impenderent. Ut igitur id hominum genus ex ganeonibus potiſſimum conflatum erat uſurpata deinde Ribaldorum vox pro hominibus viliſſimis, abjectis, perditis, ſcortatoribus, &c. ejuſmodi paſſim depinguntur à Scriptoribus. Guillelmus Neubrig. lib. 5. cap. 2. *Cum quibuſdam perditis ex illo hominum genere, quos* Ribaldos *vocant, ingreſſus ſacris ædibus ignem immiſit.* Willelmus Armoricus ann. 1202. *Inermes* Ribaldos *& alios, qui ſolent ſequi exercitum propter onera deportanda.* Matth. Paris ann. 1214. *Ribaldi & viles perſonæ.* Anno 1251. *Fures, exules, fugitivi, excommunicati, quos omnes* Ribaldos *Franciа vulgariter conſuevit appellare.* Vitæ Abbatum S. Albani: *Viliſſimi Ribaldi*. Vita B. Joannis Montiſmirabilis, in Chronico Abbatiæ Longipontis: *Quæſito itaque Priore, quid ergo eſſet acturus, reſpondit ſe velle* Ribaldum *fieri. Quo audito, Prior admirans ultra modum: Verumne eſt, inquit, quod dicitis, optare vos eſſe de genere hominum apud Deum & homines contemptibili, & in ipſorum numero computari? nonne ergo talium more, vos cum illis oporteret jurare, & frequenter pejerare, & ad decios ludere, tabellam comportare, pellicem circumducere, inebriari ſæpiſſime? Nequaquam, Joannes ait, &, ut verbis ejus loquar,* Ribaldi ſunt, & Ribaldi. *Eſt namque nonnullis quaſi pro officio ſtabulum mundare, fimum comportare, quibuslibet abjectis rebus agendis & tolerandis humiliter ſubjacere, & in ſudore vultus ſui panem ſuum manducare, quorum vita licet ab hominibus vilis reputetur & deſpecta, eſt tamen laudabilis, & in conſpectu Domini valde pretioſa.* Ita etiam Ribaldos deſcribunt Albertus Stadenſis ann. 1224. Albertus Argentin. pag. 103. 136. Auctor Vitæ B. Jordani Generalis

Digitized by Google

Prædicat. num. 57. Privilegia Acedemiæ Viennenſis in Auſtria rubric. 18. apud Lambecium libro 2. Commentar. de Bibliot. Cæſarea cap. 5. Magnum Chronicon Belgicum ann. 1212. Chronicon Rotomag. ann. 1251. Waddingus in Annalib. Minor. ann. 1317. num. 35. ann. 1321. num. 14. Joannes Villaneus libro 7. capit. 9. Ericus Upſalienſis libro 1. Hiſt. Suecorum pagina 8. Michael Scotus libro 4. Menſæ Philoſophicæ capit. 6. 37. &c. [His adde, ſi vis, Chartam Arnoldi Comitis Loſſenſis ann. 1230. Hiſt. Loſſ. part. 2. pagina 23. Geſta Gaufredi de Loduno Cenoman. Epiſcopi, apud Mabillon. tom. 3. Analect. pag. 386. Statuta Collegii Theſaurarii an. 1280. apud Lobinell. tom. 3. Hiſtor. Pariſ. pag. 287. col. 1. Statuta Collegii Narbon. an. 1379. tomo 5. ejuſd. Hiſt. pag. 668. col. 2. Statuta ſynodalia Eccleſiæ Cenoman. apud Martenium tomo 7. Ampl. Collect. col. 1387. Chronicon Parmenſe ad an. 1308. apud Murator. to. 9. col. 870. Chronicon Petri Azarii ad ann. 1331. apud eumdem Murator. to. 16. col. 336. Statuta Montis-regalis p. 168. & 170. Statuta Vercell. lib. 5. fol. 126. recto, Statuta Placentiæ l. 4. fol. 46. verſo, Statuta Cadubrii lib. 3. cap. 25. Vitam S. Bernardini, to. 5. Maji pag. 305.* Ludewig. to. 8. Reliq. MSS pag. 256. Menoti Sermones fol. 187.]

De ejuſmodi calonibus Caſtrenſibus agunt etiam Scriptores noſtrates non ſemel. Le Roman *de Garin* MS.

> *N'a en la route, ne Ribaud ne garçon.*

Guillelmus *Guiart* MS.

> *Ribauz qui volentiers vidivent,*
> *Par couſtume d'antiquité,*
> *Queurent aux murs de la cité.*

Alibi:

> *Ribauz ruent pierres cornues,*
> *Qu'en fondes balanſent & beſchent.*

Idem Poeta:

> *Bruient ſoudoiers & Ribaus,*
> *Qui de tout perdre ſont ſi baus.*

Idem ann. 1214

> *Ribaus qui de l'oſt ſe departent,*
> *Par les chans ça & là s'eſpardent,*
> *Li uns une petite piltre porte,*
> *L'autre croc, ou maçue torte.*

Mox de iiſdem,

> *Communement ſont mal veſtus.*

Denique anno 1304.

> *Leurs convois par les chans deviſent,*
> *Sans tenir conte de Ribaud.*

Vetus Chronicon MS. ſub an. 1230. in Tabulario S. Maglorii Pariſienſis:

> *En tel point fu li Quens Thibaut,*
> *Qu'il ala nus come un Ribaus,*
> *Un autre Ribaut avecques lui*
> *Qui ne fut connu de nullui.*

[Le Roman *de la Roſe* MS.

> *Nus n'eſt chaitis s'il nel cuide eſtre,*
> *Soit Roys, Chevaliers ou Ribaus;*
> *Mais Ribaus ont les cuers ſi baus,*
> *Portant facs de charbon en Greve,*
> *Que la peine riens ne leur greve.*]

Ribaldi, etiamnum noſtris, Libidinoſi ac Scortatores dicuntur; quod ſcilicet *Ribaldi* pro hominibus perditis, & ſcorta publica ſectantibus haberentur; ſeu quod inſtituta in Regum noſtrorum aula *Ribaldorum* cohors, de qua mox agemus, in ejuſmodi ganeodes, vel in ſcorta publica, quæ Regium Comitatum ſectabantur, inquirerent, atque adeo cum lupanaria ingrederentur, ad capiendas meretrices, ipſalmet ſibi conciliarent, & lenonum vices agerent. Gloſſ. Lat. Gall. *Zelotypia*, *Ribaudie*. *Zelotypus*, *Jaloux*, *ou Ribaux*. *Lena*, *Ribalda*, *vel conciliatrix ſtupri*. Angli Lenones, *à bawd*, vocant, & obſcœnas meretriciaſque confabulationes, *Bawdry* & *Ribaldry*. Jo. de S. Victore l. de Adverſitate proſperitatis cap. 2. *Eſt enim velut meretrix difformiter formoſa, & pulchra turpiter, quæ lubricos & infames quoſque paraſitos atque Ribaldos ad ſuum amorem ob ſui pulchritudinem allicit.* Concilium Pariſienſe ann. 1212. cap. 26. *Ne ... conventionem Ribaldorum ibi recipiant*, Concilium Nimocienſe ann. 1298. cap. 4. *Uxores, quæ dimiſſis propriis viris adhærent ſuis adamatoribus aut Ribaldis*. *Clerici Ribaldi*, in Concilio Senonenſi anno 923. ſub Galtero Archiep. cap. 13. in [altero Concilio Senonenſi ann. 1239. apud Marten. to. 7. Ampliſſ. Collect. col. 138. in Concilio Rotomag. an. 1231. apud eumdem Marten. tom. 4. Anecdot. col. 177. & pag. 243. edit. in 4o. ubi pro *Ribaldi legitur Ribaudi*;] in Concilio apud Caſtrum Guntheri cap. 21. [Conſuetudines Brageriaci art 83. *Item ſi quis bonus homo & boni ſtatus, propter importunitatem cujuſdam vilis perſonæ motus, dixerit ſeu vocaverit dictam vilem perſonam, ſeu medici ſtatus, Ribaldam ſeu Ribaldum, latronem ſeu latronam, aut tales injurias verboſas in eos intulerit, dum tamen manus injectio non interveniat, talia verba & injuriæ minime reputabuntur.*] *Ribalda ancilla*, apud Boherium Deciſ. 49. num. 2. Guill. *Guiart* ann. 1204.

> *Houlier & Ribaud & paillart,*
> *Qui toujours la guerre commencent.*

Ribaudie, Scortatio, meretricatus. Le Roman *d'Abladane* MS. *Et ſachiés, que tout les bons compaignons, qui onques avoient mené Ribaudie ou luxure en la cité d'Abladane, furent à cele feſte, &c.* Ribaldaglia, meretricium, ſcortatio, apud Matth. Villaneum lib. 4. cap. 91. lib. 9. cap. 28.

Ribaldi. Apud Petrum Mariam Campum in Hiſt. Eccleſ. Placentinæ, in Regeſto 2. part. n. 160. habetur *revocatio, facta per D. Gregorium PP. X. de conſuetudine, quod ſolis Ribaldis dabatur eleemoſyna in domo Papæ, in feſto Carniprivii, quæ ſtatuit idem D. Gregorius PP. quod ejuſmodi eleemoſyna erogaretur pauperibus aliis communiter, & ipſis Ribaldis ad domum Papæ, in feſto Carniprivii ſupradicto circa horam veſperam.* Videntur ii intelligi, quos vulgo *vagabonds* dicimus.

Rex Ribaldorum, dictus Miniſter in comitatu Regio, cujus munus erat in crimina, quæ in eo perpetrabantur, inquirere, ac de iis decernere & judicare: cujus quidem officii nomenclatura deſiit regnante Carolo VI. ſub quo, qui *Rex Ribaldorum* antea dicebatur *Præpoſitus Hoſpitii Regis* poſtmodum appellatus eſt. Ita quidem Tillius, quod alii in dubium vocant, ac præſertim Miramontius in Tractatu de Præpoſito Hoſpitii, quem conſule, ſi lubet. Id conſtat, ejuſmodi Miniſtrum Regium jam notum ſub Philippo Auguſto. Nomina Priſonum in Bello Bovinenſi ann. 1214. *Rogerus de Waſalia. Hunc habuit Rex Ribaldorum, quia dicebat ſe eſſe ſervientem.* Exhinc Regis Ribaldorum mentio paſſim occurrit in veteribus Tabulis ubi etiam de ejus officio ac juribus agitur. Computum Hoſpitii ann. 1312. *Præpoſitus Regis Ribaldorum, qui duxit 4. valletos, qui vulneraverant, &c.* Statutum pro Hoſpitio Regis Philippi anno 1317. *Graſſe-Joe Roi des Ribaux ne mengera point à court, mes il aura ſix deniers de pain, ... & ſera monté par l'eſcuerie, & ſe doit tenir toujours hors la porte, & garder illec qu'il n'y entre que ceus, qui i doivent entrer.* Idem Statutum: *Item aſſavoir eſt que les Huiſſiers de ſalle, ſi toſt comme l'on aura crié, Aux Queux, feront vuider la ſalle de toutes gens, fors ceus qui doivent mengier, & les doivent livrer à l'huys de la ſalle aux varlets de porte, & les*

Digitized by Google

les varlez de porte aux Portiers : Et les Portiers doivent tenir la cour nette, & les livrer au Roy des Ribaux ; & li Rois des Ribaux doit garder, que il n'entre plus à la porte, & cil qui ſera trouvé defaillant ſera pugny par le Maiſtre de l'oſtel, qui ſervira la journée. Carolus Pulcher Rex teſtamento ſuo anno 1324. Regi Ribaldorum 20. & ejus Præpoſito 10. ſolidos legavit. Regeſtum Cameræ Comput. Pariſ. ſign. B. incipiens ab an. 1330. f. 61. & 62. *Les gens des Requeſtes du Palois impoſent ſilence perpetuel à deux femmes, qui s'eſtoient pourveues contre un Arreſt de la Chambre, à peine d'eſtre livrées au Roy des Ribauds, & d'eſtre punies comme infames.* Computum Hoſpitii Ducis Normanniæ & Aquitaniæ ann. 1388. *Jean Guerin Roi des Ribaux pour les deſpens de lui, & de trois autres, en allant de Corbeul à Sedane mener Guillet, n'agueres Roi des Ribaux, & le Picardian ſon Prevoſt, pour faire mettre iceux au pillori, &c.* Ex Areſto Parlamenti 16. Mart. 1404. docemur præterea, *que les vallets du Roy des Ribaux ne porteient verges, comme faiſoient les Huiſſiers de la ſalle & Portiers de l'Hoſtel du Roy, & que les Maiſtres de l'Hoſtel du Roy avoient juriſdiction ſur leſdits vallets du Roy des Ribaux.* Sed de *Regis Riboldorum* officio audiendus in primis Butelerius in ſumma Rurali lib. 2. tit. 1. ubi de Præpoſito Mareſcallorum : *Item a ledit Prevoſt le jugement de tous les cas advenus en l'oſt ou chevauchée du Roy, & le Roy des Ribaulx en a l'execution. Et s'il advenoit que aucun forſoce, qui ſoit mis à execution criminelle, le Prevoſt de ſon droit a l'or & l'argent de la ceinture au malfaiteur, & les Mareſchaux ont le cheval, & les harnois, & tous autres beſtils, ſe il y ſont, reſervé les draps & les habits quels qu'ils ſoient, & dont ils ſoient veſtus, qui ſon au Roy des Ribaulx, qui en fait l'execution. Le Roy des Ribaulx ſi ſe fait toutefois, que le Roy va en oſt ou en chevauchée, appeller l'executeur des ſentences & commandement des Mareſchaux & de leurs Prevoſt. Le Roy des Ribaulx a de ſon droit, à cauſe de ſon Office, connoiſſance ſur tous jeux de dez, de berlens, & d'autres, qu'il ſe font en oſt & chevauchée du Roy. Item ſur tous les logis des bourdeaulx, & des femmes bourdelieres, doit avoir deux ſols la ſepmaine. Item a l'execution des crimes, de ſon droit, les veſtemens des executez par juſtice criminellement.*

Quod vero ad juriſdictionem Regis Ribaldorum in ſcorta publica ſpectat, exſtat in hanc rem inſigne ſatis monumentum in Regeſto Ch. ſignat. 117. ann. 1380. num. 176. quod hiſce verbis concipitur : *Remiſſio pro Petro & Stefano Calce fratribus, ac Cola dicti Petri uxore, de terra Bellijoci, exponentibus, quod Antonius de Sagiaco ſe gerens pro Ribaldo, & ſe dicens de ordine ſeu de ſtatu Goliardorum, ſeu Buffonum, & ad cauſam hujuſmodi ſuper qualibet muliere uxorata adulterante, ſibi competere & poſſe exigere quinque ſolidos, & pro eiſdem dictam talem mulierem de ſuo tripede pignorare, de talique & alio vili queſtu, quem ſub umbra ribaldiæ, goliardiæ, ſeu buffoniæ hujuſmodi a ſimplicibus mulieribus licet probis, ac in tabernis, quas frequentabat, & alias inhoneſte petebat & procurabat ſibi dari, vivebat, die quadam venit ad Colam prædictam, & ei contra veritatem imponens, quod ipſa cum alio quam viro accubuerat, petiit ab ea quinque ſolidos hac occaſione ſibi dari, alioquin pro eis ipſam pignoraret de ſuo tripede, ut dicebat. Anno 1380. menſe Aprili poſt Paſcha.*

De vocis *Ribaud* etymo, multa multi dixere. Quidam à *Baud*, Anglico, Leno : Acariſius, à *Raubare*, vel à *Rebellis*, deducunt. Henſchenius ad Vitam S. Richardi Epiſcopi Ciceſtrenſis à Germanico *Rue*, otium, vel *Raub*, præda. Vide Oct. Ferrarium in Originibus Italicis.

☞ Carolo de Aquino certum eſt, ut eruditi viri verbis utar, vocem eſſe originis Latinæ à verbo *Rapio* ex quo verbum *Raubare*, atque adeo *Robare* & poſtea *Robbare* apud Latino-barbaros : præſertim, inquit, cum admodum frequenter *Ribaldi*, apud Etruſcos dicantur *Rubaldi*, nimirum à *Raubando* vel *Rubbando*, hoc eſt, furta & latrocinia exercendo. Chronicon Mutinenſe apud Muratorium tom. 15. col. 600. *Theutonici, ſive compagna, quorum caput & dux erat Dux Guarnerius & Mareſcallus, & fuerunt numero tria millia quingenta barbuta & mille meretrices, ragazii & Rubaldi ſatis venerunt in diſtrictu Mutinæ, & caſtra metati ſunt in villa Colombarii.*

Incertum porro an § *Ribaldis*, de quibus egimus, indita fuerit eadem nomenclatura, neſcio cui currus ſpeciei, quem *Ribaud* pariter vocat Philippus *Mouskes* in Hiſtoria Franciæ MS. in Philippo Auguſto :

Karaites ont quiſes, & cars,
Bourouaites, Ribaus, ſoumiers,
Roncis, & jumens, & coliers.

Ribaudeau vocat Froiſſartes 2. vol. cap. 97. ubi deſcribitur : *Quand celui diſner fut paſſé, il ſe mirent en ordonnance, & ſe retirerent tous entre leurs Ribaudeaux. Ces Ribaudeaux ſont brouettes, hautes, bandees de fer en la pointe, qu'ils ſouloient par uſage mener & bouter avec eux. Ils les arouterent donc devant la bataille, & là dedans s'encloüierent. Ribaudequins* appellant Georgius Caſtellanus in Hiſt. Jacobi Lalani capit. 94. & J. Molinetus fol. 96. v. [V. *Ribau lequinus*.]

¶ Ribaldisare, Ribaldorum more vivere. Rultzingus in Hiſtoria Monaſterii Hilgenthal. apud Leibnitium to. 2. Scriptor. Brunſvic. pag. 386. *Nolunt ſub diſciplina monaſtica regi, ſed potius inſoleſcere & Ribaldiſare, pœnas ordinis non timentes, &c.*

¶ RIBAND, Vitta, tænia, Gallis *Ruban*, Angl. *Riband* & *Ribbon*. Monaſticum Anglic. tom 3. pag. 109. *Item mitra de albo ſerico cum Riband de auro.* Supra legitur *Reband*.

¶ Ribans, Eadem ſignificatione. Conſilium Civitatis Maſſilienſis an. 1381. *Statuit, quod nulla mulier aliqua audeat de cetero ſeu preſumat, cujuſcumque ſit conditionis, preeminentie vel ſtatus, portare garlandellum ... nec Ribant ſive fres auri argenti ſeu perlarum deferre in capuciis, &c.*

¶ Ribanus, Eadem notione. Conſilium aliud Maſſil. incerti anni, ex Schedis D. *le Fournier* : *Nullus homo cujuſcumque conditionis exiſtat in civitate Maſſilie de cetero portare audeat ſupertunicale .... nec in capuciis Ribanum de auro, argento, cirico aut parlis, niſi ſit Miles.*

¶ RIBASSIUM, Excelſa ripa, Provincialibus *Ribas*. Charta Maurini Abbatis Vallis-ſanctæ Diœceſis Aptenſis ann. 1509. ex Schedis Præſidis de *Mozangues* : *Et ab alia parte aſcendendo per planam dicti tenementi, ſive affaris, uſque ad Ribaſſium, ſive terram pendentem.* Et infra : *Sequendo planam & Ribaſſium ejuſdem planæ & nemoris uſque ad partitam territerii loci de Banaone.*

¶ RIBATICUM, Tributum in ripia exſolvendum. Vide *Ripaticum* 2.

¶ RIBATICUS, Idem quod infra *Riparia*, Ripa, littus. Charta Eboli Comitis Pictav. an. 25. Caroli Franc. Regis, apud Stephanotium to. 3. Antiq. Benedict. Pictav. pag. 342. *Concessimus de noſtro, ut dictum eſt, beneficio eidem viro Rotardo Abati* (Nobiliaci) *unum Ribaticum ... ſitum in page Toarcinſe, in villa quæ dicitur Solniacus, omnino ſicut ipſe Ribaticus adjacet cum aquis aquarumve decurſibus, vel locis paluſtribus, &c.* Vide *Ribagium* & *Ripaticum* 1.

¶ RIBAUDEQUINUS, Species tormenti bellici, Gall. *Ribaudequin*. Miracula B. Petri Alamandi Archiep.

chiep. Arelat. apud Stephanot. tom. 10. Fragm. Hiſtor. MSS pagina 309. *Exercitus dicti domini Dalphini poſuit obſidium coram prædicta villa, & eo exeunte ſuper menies cauſa deffenſionis prædictæ villæ, fuit ejectus unus lapis magna colubrinæ, alias Ribaudequin, &c.* Epiſtola Guillelmi *Couſinot* ad Gaſtonem IV. Comitem Fuxenſem ann. 1449. apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 1815. *Auquel lieu ils avoient mis tous leurs Ribauſdeſquins,* (l. *Ribauſdeſquins*) *& leur artillerie. qu'ils appelloient leur ordonnance, & fortifierent tellement ledit lieu, &c.* Vida *Ribaudeau* col. ſup. & Borellum in Theſauro v. *Ribaudequins.*

¶ RIBAUDI. Vide ſupra *Ribaldi.*

¶ RIBERA, Idem quod infra *Rivera*, Rivus, fluvius, Gall. *Riviere*. Ch. an. 1067. Marcæ Hiſp. col. 1133. & in Probat novæ Hiſt. Occitan. to. 2. col. 257. *Item evacuamus & diffinimus & gurpimus vobis prædictis Comiti & Comitiſſæ totos molendinos, & molendinariis, & ipſa Ribera cum ſuis caputaquis & pertinentiis, & prata, & paſcuis, & paſturas, &c.* Vide *Riparia.*

RIBERIA, Ribeyralia. Vide *Riparia.*

¶ RIBUARIUS. Vide *Ripuarius.*

¶ RIBULUS, Rivulus. Vide in *Rigus.*

¶ RIBUS, Rivus, Gall. *Ruiſſeau*. Mabillonius to. 2. Annal. Benedict. p. 250 ad an. 780. laudat Placitum authenticum, in quo dicitur Anianus Abbas cum ſuis monachis deſervire *S. Johannis Exequarienſis, vel S. Petri & Pauli monaſteriis, quæ ædificavit ſupra dictus Anianus cum fratribus ſuis ſupra Ribo Argentodubla, in villa Cunnenſe, quæ ab antiquo dicebatur Buſiatis.* Moratus in Antiquitatibus Navarræ p. 300 & 301. hæc veteris Chartæ verba: *Et inde vadit contra Ribo de Coalo*, reddit: *Y de alli torre contra el Arroyo de Caalo.* Eſt autem *Arroyo* Rivulus apud Hiſpanos.

¶ RICAMUM, Opus acu pictum, Italis *Ricamo*, noſtris *Broderie*. Translatio S. Antonini, tom. 1. SS. Maii p. 768. *Dictum ſanctum Corpus planeta ex ermiſino rubeo ſimiliter confecta, & penicalamentis aureis cum Ricamis canatiglie aureis & argenteis intertextu... dominus Cardinalis veſtivit.*

¶ RICCIUS, Riccus. Vide *Rici homines.*

RICELLUS, Species panni pretioſi. Rollandinus in Chronico lib. 1. cap. 13. *Fuit etiam caſtrum talibus munitionibus undique præmunitum, ſcilicet variis, & griſeis, & cendatis, purpuris, ſamitis, & Ricellis, ſcarletis, baldachinis, & armerinis.*

¶ RICHER-Homines, Richi Homines. Vide mox *Rici homines.*

RICHINUS. Vide ſupra *Rechinus.*

¶ RICHTRONES, Judices, ſeu, ut habet Ludewigus in Indice, Aſſeſſores judicis, ſcilicet à Germanico *Richter*, Judex, prætor, &c. Leges Frederici Imp. ann. 1156. pro Wormatia, apud laudatum Ludewig. to 2. Reliq. MSS. pag. 195. *Super integritate itaque hujus pacis conſervanda primos & præcipuos adjutores & conſiliarios habere debetis, videlicet Wernerum de Bolaad vicedominum, Richtrones Sculteum præfectum & judices de civitate, qui nos pariter præcedant, & ſi quid contra pacem hanc factum fuerit, ſicut imperium decet & juſtitiarii honorem ac commodum civitatis, nobiſcum emendent & ulciſcantur.*

RICI Homines, id eſt *divites*, ita dicti præcipuæ nobilitatis Proceres apud Aragonenſes quos alii vulgo *Barones* vocant, de quibus pluribus egimus ad Joinvillam pag 51. ubi docuimus, eadem ferme nomenclatura noſtros donaſſe Barones ipſos, quos *Riches hommes* vulgo vocabant. Leges Alfonſinæ part 4. tit. 25 lege 10. *Ricos omes, ſegund coſtumbre de Eſpanna, ſon llamados los que en las otras tierras dizen Condes, o Barones.* Vitalis Epiſcopus Olcenſis: *Barones autem quaſi boni homines, à Bar, quod idem eſt quod Brutus, & Ones, quod idem eſt quod homines, &c. qui etiam Rici, id eſt, divites, ſunt vocati. Horum talis eſt conditio: Quod quam cito aliquis Meſnadarius à Domino Rege honorem fuerit conſecutus, ad numerum Militum ſuſtentandum, Ricus homo fit poſtea, ſive Baro.* Michael del Molino in ſuo Repertorio: *Ricus homo, ſecundum Foros Aragonum, dicitur ille, qui eſt dominus alicujus Varoniæ.* Mox addit: *Non tamen intelligas, quod dicitur Ricus homo, ſecundum Foros, ille, qui plures habet pecunias, ſed ut ſuperdictum eſt: & adde, quia omnes magnates, puta Comites, Duces, Marchiones & Vicecomites dicuntur Rici homines, ſecundum Foriſtas: quia iſti communiter habent plures Varonias, & ſunt plus quam Varones.* [Teſtamentum Jacobi Regis Aragon an. 1272. tom. 9. Spicil. Acher. pag. 247. *Diximus domno Ferrando olim patruo noſtro, & Epiſcopis, necnon & Richis hominibus & Militibus, quos ibi populaveramus, qui erant inter omnes CCCLXXX. Milites, &c.* Literæ ejuſdem Regis an. 1276. apud Marten. to 1. Anecdot. col 1155. *Jacobus Dei gratia Rex Aragonum.... viris nobilibus & dilectis Richis hominibus, Caſtellanis feudatariis, Militibus terræ Majoricarum & regni ejuſdem, ſalutem & gratiam. Adhibito conſilio Richerhominum*, forte mendoſe pro *Richorum hominum*, in Literis Petri Regis Aragon. an. 1282. apud Rymer. to. 2. pag. 208.] De Ricis hominibus in Aragonia, multa Obſervantiæ Regni Aragon. l 6. tit. de Conditione Infantionatus. *Riches hommes*, apud noſtros Guill. *Guiart* an. 1301.

O cens que nous ramentevomes,
Grant plenté d'autre Riches hommes.

Idem an. 1304.

Li Riche homme communement
Reſont en l'eure ſans atendre
De toutes pars leurs tentes tendre.

Divites, in Legibus Edwardi Confeſſor. cap. 39. & apud Henricum Rebdorffenſem an. 1347.

Conſtat porro vocem *Rico*, apud Hiſpanos, ut *Reik* apud Germanos, & *Riche*, apud noſtros, ortam à Septentrionalibus populis, quibus familiarem fuiſſe oſtendunt plane virorum apud illos illuſtrium nomina, quæ in *ric* deſinunt, ut *Theodoricus, Alaricus*, &c. de cujus tamen vi non una eſt ſententia. Videtur enim *fortem* interpretari Fortunatus lib. 8. Poem 1.

Chilperice potens, ſi interpres barbarus adſit,
Adjutor fortis, hoc quoque nomen habet.

Alii *divitem*, ut Philippus Eyſtetenſis in Vita S. Willibaldi cap 11. *O beate Richarde, qui valde dives Latina lingua interpretaris.* Conradus Uſpergenſis anno 1152. de Friderico I. Imper. *Cum ex nominis ſui interpretatione Pacis dives vocitaretur.* Vita MS. S. Gaugerici Epiſc. Camerac. lib 1. cap. 1. *Dignum itaque & congruum valde fuit, ut veri gaudii, quantum quidem ad ruſticum linguam, Riccitatem adeptus, in Ricco etiam & gaudenti oppido naſceretur.* Smaragdus ad Donati Partes, *Rich*, potentem ſemper interpretatur v. g. *Helprich, adjutorium potens: Altrich, ſenex potens: Artrich, durus potens, &c.* [Vide Schilteri Gloſſarium Teutonicum v. *Ric.*]

¶ RICINOSUS, φθειρόφορος, ἐπὶ ἀλόγων ζώων, in Gloſſis Lat. Gr. & Gr. Lat. In his mox additur: Φθειρωρος, Pediculoſus. *Ricinus*, unde *Ricinoſus*, eſt vermiculus ſeu pediculus animalibus variis infeſtus: pro quo, ut obiter moneam, multi *Redivus* male legerunt apud Columellam lib. 6. cap. 2. *Ut Redivi, qui plerumque ſeminibus inhærent, eximantur.* Legendum enim *Ricini*, ut Voſſius obſervat lib. 1. de Vitiis ſerm. cap. 8.

RICIUM. Fragmentum Petronii: *In alio pediculum vides, in te Ricium non vides.* fol. *Vitium*, [*Ricinum* vc.]

RICLINUM. Vide *Rechinus.*

¶ RI-

Digitized by Google

¶ RICOPIARE, apud Italos, Iterum exſcribere, Gall. *Recopier. Incipit Vita B. Patris fr. Franciſci de Fabriano collecta per venerandum P. fr. Dominicum Bonaventuram Veſſis de Fabriano .... Ricopiata vero & exarata per me, fr. Dominicum Johannis Martani de Fabriano*, in Actis SS. Aprilis tom. 3. p. 984.

¶ RICORDA, Tributi ſpecies, de quo in *Corda* 3. Concordia an. 1241. apud Acherium to 10 Spicil. pag. 581. *Cum controverſia verteretur inter illuſtrem dominum Jacobum Dei gratia Regem Aragonum .... & venerabilem Johannem eadem gratia Magalonenſem Epiſcopum ...ſuper ſexterali, Ricorda, ferro, pondere & cuppis, & ſacramento fidelitatis, & exercitu hominum habitantium in parte Epiſcopi, &c.* Idem eſſe *Ricordam* & *Cordam* patet ex ſubſequentibus pag. 582. *Habeat inſuper dominus Rex in perpetuum ſexterale, Cordam, ferrum, pondus, leidas & cuppas partis ipſius Epiſcopi.*

¶ RICORDUM, Italis *Ricordo*, Memorialis liber, commentarius. Acta B. Torelli Puppienſis, to. 2. Martii p. 500. *Memoria & Ricordum de mandato admodum reverendi in Chriſto patris domini Arſenii Crudelii de Puppio in ſacra Theologia Magiſtri.*

¶ RICREDUTUS. Vide *Recrediti.*

¶ RICTARE dicuntur Leopardi juxta Spartianum in Geta cap. 5. *Leopardi Rictant, elephanti barriunt.*

¶ RICTARIUS. Vide *Ruta* in *Rumpere.*

RICTINARES, Μυκτῆρες. Ita habent Gloſſæ Gr. Lat. MSS. ubi editæ, *In nares, ſingulare non habet.* Infra: μύκτηρ, *Rictus.*

RICULA, *Mitra virginalis capitis*, in Gloſſis Arabico-Lat. Forte *Reticula.* Vide in hac voce.

☞ Retinendum eſſe *Ricula* patet ex hoc Turpilii loco apud Nonium: *Interea aſpexi virginem injectam in capite Riculam indutam oſtrinam* Eſt autem *Ricula* diminutivum à *Rica*, Flammeum virgineum, apud Varronem l. 4. de Lingua Lat. & apud Feſtum. Hinc emendandus Iſidorus lib. 19. Orig cap. 31. ubi male: *Rigula*, pro *Ricula*, *eſt mitra virginalis capitis.*

RICULUS. Joan. Bromptonus in Ricardo I. *Camelorum vero & dromedariorum onera portantium ad 4700. numerus æſtimabatur. Multitudo vero Riculorum & aſinorum, onerariorum ſub numero leviter non cadebant.* Quidam emendant *curriculorum*; malim *vehiculorum.*

¶ RICUS HOMO. Vide Rici *homines.*

RIDELLUS, Cortina, ex Gallico *Rideau.* Monaſticum Anglic. tom 3. part. 2. *Tres capæ ejuſdem ſectæ, cum toto apparatu altaris, ſine Ridello.* Occurrit ibi pluries.

¶ RIDICULARI, Deridere. Gloſſa Lat. Græc. & Græc Lat. *Ridiculare*, καταγελᾶσαι.

¶ RIDICULARIS, pro Ridiculus, jocoſus, improbat Voſſius lib. 3. de Vitiis ſerm cap. 43.

RIDICULARIUS, Ridiculus. Gellius lib. 4. cap. 20. *Cavillator, & canicula, & nimis Ridicularius fuit. Ridicularia fundere*, dixit Cato apud Macrobium Saturn. 3. cap. 14.

¶ RIDICULOSE, Jocoſe. Vita S. Bardonis Archiep. Mogunt. ſæc. 6. Benedict. part. 2. pag. 8. *Quibus ſanctus Pater jucunde, &, ut ita dicam, Ridiculoſe reſpondit: Adhuc, inquit, cum Rex ſtultus venit & nullum antiſtare volentem inveniet, forſitan me conſtituet Antiſtitem.*

¶ RIDICULOSUS, Ridiculus, apud Arnobium l. 5. S. Hieronymus l. 3. adv. Rufinum cap 4. *Ridiculoſus* à *Ridiculus* diſtinguit: *Non Ridiculoſa, ut ſcribis, inquit, ſed ridicula mihi forte res accidit.* Superlativo *Ridiculoſiſſimus* uſus eſt Plautus Stich. act. 2. ſc. 2. v. 64. Riſum deberet, qui in ſeria uteretur oratione, judice Voſſio lib. 1. de Vitiis ſerm. cap. 17.

RIEDRA, REDRA, REDRARE, voces fori Aragonici. Fori Oſcæ ann. 1247. ſub Jacobo I. Rege Aragon. *Etiam qui interrogat, ſecundum Forum, poteſt demandare fidantiam ad demandatorem de Riedra, ut nunquam magis ſe reclamet ad chartam, quantum ad illam demandam, quam tunc facit.* Fol. 11. *Et poſtea qui conqueritur, debet dare fidantiam de Redra, qui Redret conquerentem. Dare fidantiam de Redra, vel Riedra*, in Foris Aragon. fol. 95. v. edit. 1624. *Fidantia tam juris quam de Riedra*, fol 147. v. Occurrit non ſemel.

RIEFLARE, Per vim auferre, rapere, ex Saxonico riefian, ſpoliare, rapere, *raubare*, noſtris *Derober.* Nam vox formata ex reaf, & rief, veſtis, indumentum, quæ & ſpolium & rapinam ſignificat. Hinc Anglis *Rifling*, populatio, noſtris *Rifle*, direptio. Leges Henrici I. Regis Angliæ cap. 57. *Quod ſi de manifeſtis & confeſſis agatur, ubi quis peccavit, ibi rectum faciat, vel de ſuo ad valens foriſfacti pro in borgo retineantur, conſiderate ſcilicet, & coram teſtibus, & ratione hoc, non furore fiat, ne Rieflatum reputetur, & juſtitia repetentis in injuſtitiam convertatur.... Sæpe enim contingit, ut hoc modo depoſitum pro furto & Rieflato, & quoquomodo defraudato, poſtea fuerit intertiatum* (f. intertiatum) *& ad hoc denique comprobatum.*

¶ RIENOSUS. Vide *Renitioſus.*

RIESA, Noſtris *Riez*, *terres non labourées*: quaſi *Reſides terræ*, ut quidam cenſent: at Conſuetudo Herliacenſis art. 4. indicat ita dictas, quaſi *rejectas*, & derelictas, *terres abandonnées*, dum eas vocat *terres demeurées à rejets. Agri deſerti*, in lege 12. Cod. Th. de Ann. & trib. *Centuriæ deſertæ*, in leg. 10. eodem. *Deſerta & ſqualida loca*, in leg. 2. & 12. eod. Cod. de Indulg. debit. *Inutiles, defectivi*, in leg. 3. eod. Cod. de Exactionib. Apud Aggenum de Limitib. agror. dicuntur *Relicta loca*, quæ ſive iniquitate locorum aſſignari nequiverunt, ſive ex voluntate conditoris, hoc eſt, menſoris relicta, limites minime acceperunt: vel denique quæ vis aquæ obtinuit. Quæ quidem loca plerumque proximi poſſeſſores invadunt, & opportunitate loci irritati agrum obtinent, &c. Charta Hugonis *de Monteraet* anni 1222. in Tabulario Fuſniacenſi: *Paſturare poterunt, per omnia nemora mea, exceptis quibuſdam locis, quæ vulgo dicuntur Rieſes .... In prædictis vero Rieſis paſturare non poterunt.* Ibidem: *In Rieſis meis dedi & conceſſi annuatim eiſdem decem cartatas feni. Riez & paſturages*, in Conſuetud. Bononienſi art. 133. *Laiſſer les terres en Riets*, in Atrebatenſi veteri art. 39. 62. [Vide *Reſa* 2.]

RIFFLETUM. Monaſticum Anglic. to. 1. p. 316. *Et totam terram Warini de Wacy, quam mater mea eis ante dederat, & meſſuagium ejus, cum duobus Riffletis circumjacentibus.* Vide *Refletum.*

RIFFLURA, Levis plaga in cute, ex Gallico *Rifflure*: illud vero forte ex *Riefflare*, de quo ſupra, rapere, ita ut *Rifflura* ſit eorum, quibus caro leviter *rapiatur*, ac vellitur. Bracton. lib. 3. tract. 2. cap. 23. §. 2. *Utrum ibi ſit plaga vel Rifflura*, ad hoc quod procedat duellum. Cap. 24. §. 2. *Ruffiura* ſcribitur, & in Fleta lib. 1. cap. 41. §. 3.

RIFFO, Monetæ ſpecies, in Ch an. 1195. apud Nicol. Chorjerium, qua quidem Girardus vendit Eccleſiæ Viennenſi, quidquid poſſidebat Viennæ *certum Riffonibus, datis inde ſeptem libris*: unde colligit idem Chorjerius, centum *Riffones* ſeptem libras confeciſſe. Forte fuit Moneta Monaſterii S. Ruffi Valentiæ cavarum, ita ut legendum fuerit *Ruffonibus.*

¶ RIFORMA, Vox Italica, Reformatio, Gallice *Reforme*, Severioris diſciplinæ reſtitutio in cœtibus Religioſis. Proceſſus de B. Jacobo Bitectenſi. to. 3. Aprilis pag. 528. *Joannem à Corilano Ordinis Minorum*

Digitized by Google

rum ſtrictioris obſervantiæ in provincia & Riforma S. Nicolai miniſtrum provincialem.

1. RIGA, Striga, ſulcus terræ, ager ſulcatus, noſtris *Roye*, vel *Raye de terre*, vox formata ſorte à *Rigor*, de qua infra, id eſt, limes rectus, vel quiequid in rectum aratur. In Gloſſis MSS. *Areola* exponitur *Riga hortorum*. Ita porro videtur uſurpare Concilium Duziacenſe I. part. 4. c. 5. *Nec unam Rigam de terra, nec ullum habebat mancipium proprium.* Vita S. Berthæ Abbat. Mart. num. 7. *Cœpit terram fodere, & in modum ſulci Rigam facere.* Et Charta Fulcoudi Abbatis S. Faronis Meldenſis: *Anathematizavit cunctos, qui ex ſupradicta terra aliquam fraudem facere præſumerent, vel uſque ad unam Rigam minuerent.* [Edita eſt to. 2. Hiſt. Eccl. Meld. p. 9. & ſæc. 4. Benedict. part. 1. p. 659. unde Mabillonius in Onomaſtico ad calcem *Rigam* interpretatur Tributi genus à colono ſolvendum. Vide mox *Riga* 3 Charta Bartholomæi Laudunenſ. Epiſc. ann. 1117. Hiſt. Codiac. p. 136. *Unam carrucam terræ ad omnes Rigas donavit.* Iis in locis, in quibus quolibet triennio per annum requieſcunt agri, ſolum integrum in tres portiones circiter æquales dividitur. In una frumentum hyemale ſeritur, in altera Martium, tertia requieſcit. Has portiones *Rigas* appellat Bartholomæus loco citato, ut plerique noſtrum *Rayes* etiamnum appellamus. Hac, ut puto, notione Codex MS. Irminonis Abb. Sangerman fol. 45. verſo col. 2. *Arat dimidiam Rigam.* Vide *Reya*.]

¶ RIGAS FACERE. Idem Codex MS. f. 40. recto col. 2. *Oſarius colonus.... tenet manſum 1. habet de terra arabili bun. xxxv. facit inde Rigas & curvadas abbatiles & præpoſitiles.* Eodem f. verſo col. 2. *Cricianus colonus .... habet de terra arabili bun. xii ſolvit ad hoſtem multones ii. de ſpelta modios v. facit integram Rigam.* Et f. 41. recto col. 1.... *Habent de terra arabili bun. xii. de prato arp. 2. ſolvunt ſimiliter & faciunt duas Rigas ſupra.* Ubi *Rigas facere* idem eſt, ut videtur, quod Arare.

¶ RIGIS, Ager ſtrigatus, Angl. *Rig.* vel *Ridge*. Spelmannus in voce *Riga*: *Terram quam è pluribus ſulcis in aggerem efferunt arantes, ita ut ſicca ſedes frumentis habeatur, Romani Strigam, atque inde agros Strigatos, nos à Rig vocamus.* Thomas *Blount* in Nomolexico: *Anno 20. Eliz. teſte Jacobo Dyer Mil. unam acram terræ arabil. continen. quinque porcas terræ, Anglice Ridges.* Excambitio inter Moniales S. Michaelis *de Stanford* & Galfridum filium Leuverici *de Brun*, apud Thomam *Madox* Formul. Angl. p. 155. *Sciant præſentes & futuri ... quod idem G. excambiavit cum prædictis Monialibus* VIII. *acras terræ arabilis, quarum* II. *Rigis jacent ſuper Langeland &* II. *Hevetlandes quæ capitant ſuper eaſdem, ſuper Sepereſland* IIII. *redæ & quinta reda, quæ tangit ſuper Langeland,* II. *reda verſus Aquilonem apud Henes,* 1. *Rig. juxta Mabiliam Roberti filii Militis,* VII. *Rigis qui capitant ſuper Lundam,* II. *Rigis juxta Robertum Calver, quæ capitant ſuper Obeſterpeſgathe,* 1. *Rig. juxta Robertum Lunet; hæc* VIII *acras, ex quibus* XI. *Rigis jacent juxta Have verſus Aquilonem, &c.*

2. RIGA in veſtibus, [Linea, Gall. *Raye*] Concil. Florentin. part. 2. p. 906. ult. edit. *Cappa cœleſtini coloris Rigis albis purpureiſve per tranſverſum .... variata.* Concil. Salzburgenſe an. 1420. cap. 6. *Pallia deferunt, joppulis manicas ſtrictas, ut tunc moris eſt, multipliciter plicatas ſeu Rigatas, aut alias laicales habentibus.* [Jacobus Cardinalis in Coronatione Boniſacii VIII. PP. tom. 4. SS. Maii pag. 469.

Quod rubeis croceiſque Rigis umbracula velent.

Inventarium Eccleſiæ noviom. an. 1419. *Item, unum voletus ſericus ad Rigas ſericas diverſorum colorum.* Et alio in loco: *Item, duæ aliæ curtinæ de ſlamine Rigatæ de rubeo, croceo & azureo.* Rurſum alibi: *Item, una cappa de Cardinali de Limoges, operata auro & ſerico; Rigata diverſis coloribus.* Concilium Trevirenſe an. 1310. apud Martenium to. 4. Anecdot. col. 240. & 241. *Item, cum.... in noſtra civitate.... quamplures Presbyteri, Canonici & Clerici Rigatas & ſcacatas veſtes geſtantes .... venerabile ſignū clericale .... deferre præſumentes ſuperbia vilipendunt.. ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ .. firmiter inhibemus, ne deinceps hujuſmodi veſtes Rigatas & ſcacatas ... de cetero deferre præſumant.*]

3. RIGA, pro Agrario, aut tributo ex agris, videtur uſurpari à Marculfo lib. 2. form. 36. *Ita ut ab hac de ipſo jure hæreditario ... in tuam revoces poteſtatem, & nullam functionem, aut reditus terræ, vel paſcuarium.... non debeatis, niſi tantum, ſi ita vult, Riga.* Vetus Formula apud Bignonium: *In ea ratione, ut Riga exinde in cultura dominica arare & recondere faciam.* Item: *In ea ratione, ut Riga & alios reditus terræ perſolvam.* [Præceptum Carolomanni filii Ludovici Balbi apud Mabillonium to. 3. Annal. Benedict. pag. 686. col. 2. *Cum vineis & terris omnibus ac mancipiis.... necnon & cum aliis terris noſtri fiſci, ubi Rigas aut aliquam redhibitionem facere ſolent.*]

4. RIGA, Linea, ſulcus literarum. Theutonibus, *Rige*, vel *Reige*, Series, ordo. Guibertus l. 1. de Vita ſua cap. 22. de fulmine: *Dextrorſum enim per arcum, cui percuſſa imago ſuberat, flamma lambens in cæmento arcus deſcendendo biſurcam nigredinis Rigam fecit.* Chronicon Windeſemenſe l. 1. c. 27 *Hanc profeſſionis ſuæ formam manu propria in membrana pergameni conſcriptam parvula cruce in ultima Riga conſignatam... obtulerunt.* [Adrianus de Veteri buſco de Rebus Leodienſ. apud Martenium to. 4. col. 1276 *Tota vis Bullæ ſtat in quatuor vel quinque Rigis, ubi Papa ſuſpendit interdictum & iterum ponit.* Statuta Placentiæ l. 6. f. 83. recto: *Et quod qualibet linea ſeu Riga habeat ad minus quinque dictiones*] Vide Ferrarium in *Riga*, & infra in *Rigus*.

¶ RIGARE, Italis, Lineas ducere, noſtris *Rayer*, pro quo interdum ſcripſerunt *Rager*, ut le Roman *de la guerre de Troyes* MS.

Deſus les beaumes de lor brans
S'entredonent colps ſi grans ....
Que par les chiefs li ſane Rage, (fluit)
Mes ne partiſſent por tiel plage.

Rectius, ut videtur, ad hodiernum ſaltem uſum aptius, legeretur *Raye* & *Playe*, ut præfert le Roman *d'Athis* MS.

Et me faites ſans demeurance
Loier & eſtoupper la Plaie,
Pour retenir le ſang qui Raie.

¶ RIGHA, Stria, linea, Ital. *Riga*. Acta S. Franciſcæ Rom. to. 2. Martii p. 166. *Vidit inſuper Chriſti ancilla acedioſorum animas ſedentes in medio ignis, & ſedebant ſupra unum lapidem quadratum, qui lapis erat ſculptus cum Righis cavatis; ſicut aliquas ſolemus videre columnas, & illæ Righæ erant plenæ carbonibus ardentibus.*

RIGABELLUM, Inſtrumentum muſicum, cujus uſus erat in ædibus ſacris, antequam organa Italis omnino familiaria eſſent. Vide Sanſovinum, in Deſcriptione Venetiarum 2. edit. pag 179.

RIGAGO, RIGATUS, Rivus. Vide *Rigus*.

¶ RIGATOR, Qui rigat, humore conſpergit. *O fletuum Rigatorem*, Tertulliano adv. Valentin cap. 15. *Plantator & Rigator*, S. Auguſtino Epiſtola 112. S. Paulinus Epiſt. 39 novæ edit. num. 6: *Spiritus ſanctus Rigator animarum eſt.* Rurſum utitur Natali 8. v. 239. Dracontius Hexaemero v. 432.

Ipſe Rigator erat, ſator, auctor, meſſor, arator.

¶ RIGATORIUM, *Vas aquæ luſtralis ante ædes privatas*, apud Laurentium in Amalthea.

Digitized by Google

¶ 1. RIGATUS, Rivulus. Vide in *Rigus*.

¶ 2. RIGATUS, Lineis diſtinctus. Vide *Riga* 2.

¶ RIGHA, Linea, ſtria. Vide in *Riga* 4.

¶ RIGIDUS, Splendidus, nitens, ſi recte legitur in Gloſſis Lat. Græc. & Gr. Lat. *Rigida*, λάμπουσα.

¶ RIGINUS, pro Ricinus. Gloſſæ Lat. Gr. *Riginus*, κρότων. Aliæ Græc. Lat. Κρότων, φθεὶρ *Ricinus*, *Riginus*. Et alibi: φθεὶρ *Peduculus*; φθεὶρ, ἤγουν κρότων, *Ricinus*.

¶ RIGIS, Ager ſtrigatus. Vide in *Riga* 1.

¶ RIGMATICE, Metrice, Gall. *En vers*, *en rimes*. Chronic. S. Bertini apud Martenium to. 6. Collect. Ampliſſ. col. 627. *Dicta vero ipſa de Latino in Gallicum Rigmatice dictavit*. Ejuſdem originis eſt vox *Rigmerie* pro metro Gallico, ubi duæ voces verſum finientes eumdem ſonum edunt, quem vulgo *Rime* appellamus. Literæ Caroli Francorum Regis ann. 1445. apud Martenium to. 1. Anecdot. col. 1805. *Ils firent & ont fait ladite feſte aux fols, en pluſieurs excez de mocqueries, ſpectacles, deguiſemens, farces, Rigmeries & autres telles folies, qu'ils n'avoient oncques mesfais de memoire d'homme*. *Rimairie*, in Epiſtolis *du Traverſour*, Borello teſte in Theſauro. V. *Rimarius*.

¶ RIGOLA, Rivulus. *Juxta Rigolas caſtri Villanova*, in Charta an. 1467. è Schedis D. *Aubret*. Vide infra *Rigus*.

RIGOR, Græcis εὐθυωρία, Frontino & Agrimenſoribus appellatur, *quicquid in agro menſori operis cauſa ad finem rectum fuerit: quicquid vero ad horum imitationem in forma ſcribitur, linea*. Idem Frontinus: *Rigor eſt, quicquid inter duo ſigna, vel in modo lineæ rectum perſpicitur*. Vetus Inſcriptio 711. 3. *Huic cedat in Rigorem maceria & furcarum, & ara in qua fur cepem*. [Haud ſcio an huc revocari poſſit quod habet le Roman *de Floire* MS.

Babiloine eſt cité moult fort,
Si eſt aſſiſe en un Regort.]

¶ RIGORA, Rivultus, rivus. Vide mox *Rigus*.

¶ RIGOROSE, Rigide, ſummo jure, ſecundum juris rigorem. Statuta Monaſterii S. Claudii pag. 44. *Cauſæ ſeu controverſiæ & quæſtiones, quæ interdum ratione jurium, obventionum & adminiſtrationum ejuſdem monaſterii inter præfatum dominum Abbatem & Conventum oriuntur, per ſeculares judices & in foris vetitis Rigoroſe terminantur; ea propter, &c.*

¶ RIGOROSITAS, Severitas, auſteritas. Chronicon Philippi de Lignamine apud Murator. to. 9. col. 265. *Tantæ Rigoroſitatis fuit* (Benedictus XII.) *quod conſanguineos vix cognoſcere voluit, dicens Papam conſanguineos non habere*. *Rigoroſitas regula*, ſeu Rigor promiſcue, in Bulla Eugenii IV. Papæ an. 1432. è Bullario Carmel. p. 182. col. 2.

¶ RIGOROSUS, Plenus rigoris, apud Scholaſticos. Uſus eſt Carolus VIII. Franc. Rex in Edicto de Reſcript. p. 162. ut refert Voſſius l. 3. de Vitiis Sermonis c. 43. Quidam vocem hanc tribuunt Senecæ Epiſtol. 11. *Opus eſt Rigoroſo aliquo, ad quem mores noſtri ſeipſi exigant*. Sed deſideratur in veteribus atque novis editionibus, ut obſervant alii.

¶ RIGULA, *Terra fœcunda, optima, fertilis*, apud Papiam. Martinius emendat *Rigua*. Alia notione legitur in *Ricula*.

¶ RIGULAGO, Rigularis, Vide *Rigus*.

¶ RIGULITIA, Italis *Rigolitia*, Gall. *Regliſſe*, Glycyrriza, in Statutis Civitatis Aſtæ, ubi *de introitis portarum*.

¶ RIGUOLES, Idem quod mox *Rigus*, *Rigulus*, Rivulus, Charta an. 1282. apud Baluzium to. 2. Hiſtor. Arvern. p. 528. *Et viginti ſolidos quos habes in manſo de Vendes dal Riguoles ſobra & dal Riguoles inferiore, & in pertinentiis dictorum manſorum*.

RIGUS, Rigulus, Rivus, rivulus, noſtris *Rigole*, [Ital. *Rigo*.] Lexicon Cambro Britannicum: *Rhigol*, *foſſula*, *ſulcus*. [Charta an. 832. in Appendice Marcæ Hiſpan. col. 769. *Inde vadit ipſe terminus per Rigo Ferrario uſque ad ipſa Palaciola, &c.* Adde Chronicon Farfenſe apud Murator. tom. 2. part. 2. col. 422. 449. 472. 473. 512. 533. &c.] Paſſim occurrit in Tabulario Caſaurienſi. Hinc *Rigora*, enuntiatione Longobardica, apud Leonem Oſtienſem lib. 3. cap. 19. ut *Rivora*, apud Gromaticos, pro *Rigus*, & *Rivus*. [Vide *Rio*.]

Rigago, [Ringago,] Eadem notione. Tabularium Caſaurienſe: *Et de ambobus lateribus fine Rigagines cum vineis & pomis, &c.* Alibi: *De alio latere fine ripa Foſſeoana, quomodo deſcendit Alegejanum ad ipſam Rigaginem*. Rurſum: *Et remiſit intentionem, quam miſit de Poio de Arnaro fine Rigo Buſſi, & fine Rigagine de Augeano, & pergit in Rigo Buſſi, & fine ipſa Rigagine, quæ pergit inter Aranciio & Pretetulo*. Alio loco: *Et de alio latere fine Rigagine, & quomodo ipſa Rigagine mergit in rivo Cupo*. Bulla Cæleſtini III. PP. apud Ughellum in Epiſcopis Theanenſibus: *Et exinde pergit in Rigaginem, quæ ducit juxta Eccleſiam S. Mariæ, & ipſa Rigago mittit in flumine de Gavigliano, &c.* Chron. S. Bartholomæi de Carpineto l. 12. p. 1242. *Tertiam mediorum decem, quæ habet fines viam Salariam & Rigagines*. [Chronic. Farfenſe apud Murat. tom. 2. par. 2. col. 449. *A primo latere Ringagines Cancelli; à ſecundo mons Ocæ; à tertio Rigagines venientes in Bruſelium & in Rigum de Ponticella*. Rurſum occurrit vox *Rigago* ibidem col. 472. 473. 474. & 512.]

¶ Rigulago, Eodem ſignificatu. Chron. Farfenſe col. 530. *Quarum fines ſunt uſque in rivum, qui currit in terra Zarſonis, & venit in Rigulaginem, in Turcellam & in vallem, &c.*

¶ Rigularis, Rurſus eodem intellectu. Idem Chronicon Farfenſe col. 484. *A capite via; à pede medium flumen Aſum cum curſu aquæ; ab uno latere terra S. Angeli; ab alio Rigularis currens*.

Riago, Eadem pariter notione. Carta Caroli M. Imper. in Chron. S. Vincentii de Vulturno p. 677. *Ultra monte extrinſecus circumdantes in hortum uſque Riaginis, quæ nominatur Rovennola, &c.* Pag. 689. *Montes extrinſecus circumdantes in ortum uſque Riaginis, quæ nominatur Ravennole, & à capite ejuſdem Riaginis venientes juxta montes publicos in montem uſque Beaaſrum, &c.* [*Rivum vel Riaginem*, in Chr. Farf. apud Murator. to. 2. part. 2. col. 442.]

Rigatus. Charta Urracæ Reginæ Hiſpaniæ ann. 1116. apud Sandovallium: *Et inde ad Petram fitam, & inde ad illum Rigatum, quod eſt inter Fenelope & Coſal de Rex*.

Ribulus, pro *Rivulus*, non ſemel occurrit ibid.

¶ RILEVUM, Anaglyphum, ſculpturæ genus exſtans, eminens, Ital. *Rilevo*, Gallice *Relief*. Acta S. Jacobi Philippi, to. 6. Maii p. 175. *Et poſuit imaginem ſuam di Relevo in una feneſtra in ſacello*.

¶ RIMA, [Locus cavus, aut iter cavum, & quaſi fiſſum, à *Rima* Latinis & Italis, Fiſſura. Chronicon Farfenſe apud Muratorium to. 2. part. 2. col. 602. *Inde tranſit per pedem montis uſque gualdum S. Mariæ de Sanctis; deinde in viam antiquam, à qua incipit aſcenſus, & poſt aſcenſum incipit deſcenſus per vallem Lupam uſque in Crucem; inde per Rimam, quæ Currus dicitur, uſque in flumen Rianam*.

¶ RIMADA, *Rythmus*, Italis *Rima*, Noſtratibus *Rime*, apud Laurentium in Amalthea.

¶ RIMARE, pro Rimari. Gloſſæ Lat. Græc. *Rimo*, ἀνερευνῶ. Et Græc. Lat. Ἀνερευνῶ, *Rimo*, ſcrutor.

RI-

Digitized by Google

RIMARIUS, S. Columbanus Epiſt. 5. *Et S. Hieronymus in ſuc hoc idem de Paſcha opus collaudavit catalogo, de hac lunæ ætate vituperande diſputet, qui contra Gallicanos* Rimarios *de Paſcha, ut ait, errantes horrendam intulit ſententiam, diceas*, &c. Noſtri *Rimeurs* vulgo vocant poetaſtras; ſed an ea hic ſit notio, non definio. [Italis *Rimario*, liber eſt de rhythmis ſeu de vocibus exitus ſimiles habentibus, Gallis *Rimes*. Vide *Rigmatice*.]

RIMATH, Juſjurandum, quod quis cum toto conjuratorum cœtu vel numero dabat, à Saxon. *a rime*, Numerus, & ad, juramentum. Vide Leges Adelſtani Reg. cap. 15. & ſupra in *Cyreath*.

¶ RIMATIM, Rimando, diligenter inquirendo. Martianus Capella l. 2. *Rimatim ab oſtio ſpeculari*.

¶ RIMATOR, Qui rimatur, diligenter inquirit. Arnobius l. 5. *Varro in antiquitatis indagatione Rimator.* Senator lib. 3. Var. Epiſt. 6. *Rimator morum*. Italis *Rimatore*, ut noſtris *Rimeur*, eſt Poeta vernaculus, qui verſus componit ſimili vocum ſono terminatos: qua notione legitur in Vita S. Winwaloei MS.

¶ RIMATUS, paſſiva notione, Diligenter inquiſitus Sidonius lib. 7. Epiſt. a *Diligenter, quæ ad ſocrum pertinuerant, Rimatis convaſatiſque.* Chronicon Dominici de Gravina apud Murat. tom. 12. col. 590. *Deducta itaque ad maturum conſilium cauſa ipſa, & Rimatis cauſis & periculis imminentibus*. Hoc eſt diligenter examinatis ac perpenſis. *Inſtrumentis ſeu privilegiis Rimatis & diligenter inſpectis*. in Charta an. 1317. apud *Madox* Formul. Anglic. pag. 11.

¶ RIMENDATOR, Italis, Sartor, ſarcinator, quaſi *Reemendator* veterum veſtium, Gall. *Ravaudeux*. Miracula S. Zitæ, tom. 3. Aprilis p. 516. *Bonaventura Rimendator pannorum*.

¶ RIMENTARIUM. Vide ſupra *Romentarium*.

¶ RIMENTARIUS, Αρωματοπώλης, in Gloſſis Lat. Græc. aliæ Græc. Lat. Αρωματοπώλης, *Odorarius*, *Rimentarius*. Melius in Caſtigationibus è MSS. *Pimentarius*, ſeu *Pigmentarius*.

¶ RIMIDIA, *Crepide*, in Gloſſis Iſidori: Excerpta Pithœana: *Rividia, trepido*. Utrum præſtat? Hic ſilet Grævius.

¶ RIMIRARI, Rimari. Statuta Mutinæ pag. 110. *Item quod maſſarius artis & colegii notariorum vinculo ſacramenti prædicta Rimirari & ſcrutari teneantur.* Italis *Rimirare* eſt attente atque diligenter inſpicere.

¶ RIMOR, à *Rima*, *Scrutinium*, Johanni de Janua; *Enſarchement*, *Scrutines*, in Gloſſario Latino-Gallico Sangermanenſi MS.

¶ RINAS, *Naves vel maſſa*, in Gloſſis Iſidori Recte monet Grævius ſcribendum eſſe, *Nares* pro *Naves*, à Græco ῥὶν, Naſus; unde ῥῖνες, Nares.

RINATRIX, *Serpens, veneno aquã inficiens*, in Gloſſis Arabico-Lat. ubi perperam *Riuntrix*. Papias: *Rinatrix, ſerpens aquam veneno inficiens: in quocumque enim fonte fuerit, ſuum ibi immiſcet venenum.* Vide *Natrix*.

RINCA, RINGA; Baltheus militaris, cingulum militare. Catholicon Armoricum: *Rou*, *Gall. Manier*, *Rongea*, *Gall.* *Renge ou reſne de cheval.* Jus Feudale Saxonum cap. 33. §. 5. *Antequam vaſſallus accedat ad dominum, gladium, cultellum, & calcaria ... deponat, quia ſi in his ſe neglexerit, reus eſt pœna, annulos & fibulas, & omnia ferrea, Rincas & barras, propter opinionem ſtu torum.*

RINGA. Bracton. l. 1. cap. 8. §. 2 *Quando eos accingunt gladiis, id eſt, Ringis gladiorum.* Id. §. 3. *Ringæ enim dicuntur, quod renes girant & circumdant. unde dicitur: Accingere gladio tuo, &c. Et Ringa cingunt renes militum, ut cuſtodiant ſe ab inceſſu luxuriæ, &c* Ms. Spelmanni habet ubique *Renga*. Le Roman *de Garin*:

Li ceint l'eſpée par la Renge d'or fin.

Computum Stephani Fontani Argentarii Regii 1. Julii ann. 1352. cap. *d'orfaverie: Pour faire & forger le coiſpel d'une eſpee, rebrunir la croix, le pomeau, la boucle & le mordant de la Renge*. [Inſtrumentum ann. 1386. apud Lobinellum tom. 2. Hiſt. Britan. col. 674. *L'une deſdites eſpées ſera garnie de Renge de cuir ou de ſoye, garnies de boucles & bardillons de fer & d'acier, miſe & ceinte à mon coſté, ou attachée icelle eſpée à une courroye de cuir ou de tiſſu de ſoye*, &c.] Etymon porro vocis attigit Bractonus, dum ait *Ringas* dictas, *quod renes girent & circumdent*: à *Ringus* quippe vel *Hringus*, i. circulus deducitur. Vide *Hringus*. Lexicon Gr. MS. Reg. Cod. 2062. ῥίνγα, ζώνη, λωρίον, ἤτοι βασιλικὸν διάζωσμα. Ubi ῥίγγα forte legendum.

¶ RENGIA, Eadem ſignificatione. Charta an. 1302. è Regeſto *Olim*: *Dicti operarii ſue officio de aurícalco, electro & metallo non contenti, ſed rerum officia perturbantes, nitebantur facere Rengias, eſtallas & forellos, & cætera opera de corio & ligno neceſſaria pro caſibus, tam magnis quam parvis*, &c. Mox recurrit ibidem.

¶ RINCUÆS. Vetus Ceremoniale MS. B. Mariæ Deauratæ: *In feſto B. Lucæ Evangeliſtæ domnus (Prior) tenetur dare, prædicto Conventui quatuor Rincues ſive Teſſenes, & dividuntur. Teſſenes* Occitanis ſunt Porcelli. Idem omnino videntur eſſe *Rincuæ*; ſed unde vox illa ducta eſt? An à *Rhanne*, Coitus ſuum? Vide *Hraane*.

¶ RINGA, Cingulum militare. Vide *Rinca*.

¶ RINGELDUM. Vide *Raglorium*.

¶ RINGHIERA, vox Italica, Suggeſtum, locus unde ſermo fit ad populum. Sozomenus Piſtorienſis ad an. 1394 apud Muratorium to. 16. col. 1160. *Unde ſuper Ringhieram & pulpitum exierunt collegia, & xi cives abſque domino Donato, ſedantes eos dicendo, quod de domino Donato fieret juſta punitio*.

¶ RINGRATIARE, Italis, Gratias agere, referre. Acta S. Franciſcæ Rom. to. 2. Martii p. 111. *Ringratiabant & laudes reddebant*.

¶ RINGUS, Caſtrum Avaribus. Vide *Hringus*.

RINTA. Charta ann. 1081. pro Monaſterio S. M. Pinarolenſi: *Dono & offero ... ſedimentum unum cum Rinta, cum area, quæ ibi extat, & campo inſimul tenenti*. Alia an. 1098. *Tam in ſeminibus, Rintis, ſilvis, cum areis, in quibus extant*. Vide Probat. Hiſt. Sabaud. pag. 19. 20. 27.

¶ RIO, Rivus, fluvius, apud Hiſpanos & Italos. Scriptura Principis Adelgaſtri ann. 780. to. 3. Concil. Hiſpan. p. 89. *Per centorquelles & inde ad ille Rio de Rivella*, &c. Commenſuratio aliquot prædiorum ann. 632. apud Mabillonium lib. 6. Diplomat. pag. 464. *Deinde per ipſo fluvio uſque Rio, quæ eſt Salmaguaria*. Pluries occurrit ibi. Notitia judicati an. 876. Marcæ Hiſpan. col. 798. *De una parte in Rio, quem nuncupant Ferrario*. Rivus *Ferrarius* nomine, qui hic dicitur *Rio*, ſupra dicitur *Rigus*. Vide in hac voce. Acta dotis Eccleſiæ Rivipull. ibid. col. 819. *Habet affrontationes per ipſa ſerra de Molella, ſicut aquas vergunt contra ipſas Eccleſias, & usque in Rio Moxanes*.

¶ RIOLUS, Rivulus. Privilegium Monaſterii Rivipull. an. 888 tom. 3 Concil. Hiſpan. pagina 165. col. 2. *Habet affrontationes ex latere uno per Riolo, qui diſcurrit per villas Palliares*, &c. Statuta Mutinæ fol. 12. rubr. 59. *Riolus dicti fontis caveatur & apertur per eum locum quolibet anno, per quem ire & fluere conſueverat*. Vide *Rio*.

RIOTTA, Illicitum factum per tres ad minus perpetratum, ut eſt verberatio alterius, violenta poſſeſſionis arreptio, aut aliquid hujuſmodi. Vide Cowellum l. 4. tit. 18. §. 50. & Raſtallum, [nec non Thomam *Blount* in Nomolexico v. *Riot*. Statuta Collegii Coriſopitenſis

an.

an.1380. apud Lobinell. to.3. Hiſtor. Pariſ. p.504. col.2. *Item, omnes & ſinguli ſcholares prædicti inter ſe ad invicem ... ab omnibus contentionibus, rixis, jurgiis, conviciis,* Riotis *& quibuſcumque illicitis & inhoneſtis verbis.* Proceſſus de B. Petro Luxemburg. to.1. Julii p.604. *Ad invicem tunc inceperunt magnam* Riottam, *& fugerunt hinc inde.*] Galli etiamnum *Rioter*, ut Itali *Riotte*, appellant ejuſmodi rixas. Joan. Villaneus l.9. cap. 304. *Venendo tra loro à Riotta.* Philippus *Mouskes* in Hiſt. Franc. MS.

> *A tant commencent environ*
> *A* Rioter *tout li Baron,*
> *Et Ferrans & ſi Cevalier*
> *Se comencent à deſrangier.*

[Hiſtoria Belli ſacti apud Marten. to. 5. Collect. Ampliſſ. col.750. *En celle meme année (1275.) Don Ferrant li ainſné fils la Roi de Caſtele, qui avoit eſpouſée Dame Blanche la fille le Roi Lois de France ... & par ceſt mariage fu faite concorde du Roi de France & de celui de Caſtele, de* Riote *qui eſtoit entre eux; car le Roi de France chalengeoit & demandoit por ſien le roiaume de Caſtele.* Literæ Johannis Franc. Regis an.1355. apud D. *Secouſſe* to.3. Ordinat. Reg. p.29. *Et ſe pour cauſe ou occaſion de ce, naiſſoit ou mouvoit debat,* Riot, *ou queſtions contre les reſiſtens, &c.* Charta an.1327. è Codice Colbert. not 2591. *Pour bien de pais & pour oſter toutes* Riotes, *contens & diſcencions, &c.*] Vide Ægidium Menagium in Orig. Francicis.

¶ 1. RIPA, Italis, Petra, rupes. Miracula B. Ambroſii Senenſis, tom. 3. Martii p.206. *Cum luderet cum quadam domina extra civitatem, ab ipſa impulſa cecidit per quandam* Ripam, *ex cujus caſu fuit tam fortiter in brachio læſa, &c.* Hic intelligi poteſt Declivitas collis ſaxoſi. Acta Sanct. Petri Cœleſtini tom.4. Maii pag. 451.

> . . . . *Sed celſa la* Ripa
> *Saxea, qua facies medio non culta rigebat,*
> *Erigitur, depreſſa tamen, plus carceris uſum*
> *Quam placidi præſtare ſolent ſpectacula viſus.*

Vita S. Petri Parentii, to.5 Maii p.97. *Dicens lapidicinam, in qua laborabat, eſſe in proxime ruituram ... poſt pauciſſimos ictus factos in lapides, ſuper hunc* Ripa *ruit.* Miracula S Antonii de Padua, to.1. Junii p.721. *Juvenis terram fodiens,* Ripa *deſuper irruente, letaliter eſt oppreſſus.* Suſpicatur Cl. Editor *Ripam* hic eſſe ſummam foſſæ oram: cui ſuſpicioni & locus ipſe favet, & ipſa vox *Ripa*, quæ non ſemel pro Ora, ſeu termino, ſumitur. Hac notione Pactum inter Jacobum Aragoniæ Regem & Berengarium Magalonę Epiſcopum an.1272. *Ubi eſt alius terminus poſitus circa vineam ſeu in* Ripa *vineæ Petri de Caraatio ſuſterii.* Charta Caroli II. Regis Siciliæ & Provinciæ Comitia ann. 1289. ex Schedis Præſidis *de Mazaugnes*: *Fuiſſet ... ſententialiter cognitum ... territorium de Laynoello durare & protendi uſque ad fines infraſcriptos, videlicet uſque ad ſummitatem campi Hugonis ... & protenditur verſus S. Michaelem uſque ad* Ripam campi, id eſt inferiorem oram, ſeu terminum declivem, quam *Ribo* vocant Provinciales noſtri. *Ripa campi* pluries repetitur in hac Charta.

¶ 7. RIPA, Fluvius, Gall. *Riviere.* Litteræ Philippi Pulcri Franc. Regis è MS. DD. *Dagueſſeau* Franciæ Cancellarii: *Uſque ad* Ripam *d'Eyse*, id eſt, uſque ad fluvium Oeſiæ, noſtris *d'Oiſe*, ut patet ex Litteris ejuſdem Regis Gallico idiomate ſcriptis an.1298. in Probat. Hiſt. Comitatus Ebroic. p. 23. ubi legitur: *Juſqu' à la Riviere d'Eyſe*, Vide *Riparia*.

3. RIPA, Idem quod *Ripaticum*, de quo infra. Charta Gregorii V. PP. apud Ughellum to.2. pag.349. *Donamus tibi tuæque Eccleſiæ diſtrictum Ravenn. urbis,* Ripam *integram, monetam, teloneum, mercatum, muros, & omnes portas civitatis.* Charta Ottonis III. Imp. ibidem p.374. *Comitatum Comaclenſ. cum Epiſcopatu ſuo &* Ripa. Infra. *Ejus Eccleſiæ diſtrictam cum portis,* Ripis, *& portubus, &c.* Adde Bullam Honorii III. PP. ibid. p.959.

RIPAGIUM. Vide *Ripaticum.*

¶ RIPALE, RIPPALE, Idem, ut videtur, quod infra *Ripaticum.* Acordium Humberti Epiſcopi & Aymonis Comitis Gebennenſium an. 1124. apud Sponium to.2. Hiſt. Genev. p.5. *Hoſpitalitatem, placitum generale, foraticas vini & totam* Rippale, *coroadam & mutationes domorum, ſi dominus mortuus fuerit, debet* (Epiſcopus) *ut dominus poſſidere.* Homagium Comitis Gebenn. an.1219. ibidem p.50. *Hoſpitalitas, placitum generale, foraciones vini & totum* Ripale, *coroade & mutationes domorum, cum dominus mortuus fuerit, & forum totius ville & juſtitia fori, pedagium & paſcua, moneta, latrones & bona eorum ad ſolum Epiſcopum pertinebunt.*

¶ RIPANARE, Aucupari. Inquiſitio adverſus Epiſcopum Genev. an. circiter 1217. apud Sponium to. 2. Hiſt. Gen. p.417. *Willelmus Precarator S. Victoris Gebennenſis, juratus ... rogatus de quinto articulo, dicit quod vidit eum* Ripanare *cum avibus, ſed ipſe non portabat aves.* Ibidem p.411. legitur: *Rogatus de quinto dicit ... quod aliquando vidit Epiſcopum cum aucupibus ... non tamen aves portantem aucupales.*

RIPANI. Vide *Ripuarii.*

¶ RIPARE, is, Idem quod mox *Riparia*. Privilegium Lotharii II. Imp. in Actis SS. Junii tom. 5. p.485. *Cum terris, vineis, pratis, paſcuis, novationibus, aquis, aquarumque decurſibus, paludibus, molendinis,* Riparibus, *portubus, ripis, teloneis, quartiſinis, decimis, &c.* Hinc emendandum puto alium ejuſdem Chartæ locum, ubi legitur: *Cum vineis, terris, ſilvis, campis, pratis, paſcuis, paludibus, pontibus ... cum* Ritratibus, *ſallonariis, &c.* Pro *Ritratibus* legendum videtur *Riparibus*, niſi forte legandum ſit *Intratibus*, ut ſuſpicatur Cl. Editor.

RIPARIA, Fluvius, ex Gallico *Riviere.* Charta Joannis Regis Angliæ pro Libertatibus Angl. ann. 1215. *Nec villa, nec homo diſtringatur facere pontes ad* Riparias, *niſi qui de antiquo, & jure facere debent, nulla* Riparia *de cætero defendatur, niſi illa, quæ fuerat in defenſo tempore Henrici* Regis *avi noſtri.* Matth. Paris an.1231. *In quodam prato, quod* Ripariam *habebat vicinam paludibus obſitam.* Infra: *Milites vero cum à fratre requirerent, ſi poſſent* Ripariam *& pratum equites cum ſecuritate tranſire, &c.* [Recognitio ann. 1290. to. 1. Hiſt. Dalph. p. 21. col. 1. *Exceptis tamen de prædictis mandamentis rebus infraſcriptis, videlicet territorio quod eſt inter* Ripariam *d'Aygai &* Ripariam *de Crotes.* Conſtitutiones Cluniac. MSS. *Illos autem de conventu noſtro Cluniaco...ſi pro eorum recreatione & uſu in dictis* Ripariis *piſcati fuerint ſeu mandaverint piſcari, nolumus hac excommunicationis ſententia innodari.* Charta ann. 1480. ex Archivo Civitatis Maſſil. *Exceptis tamen & reſervatis paſſagiis* Ripariarum, *in quibus tranſire cum navi, quæ paſſagia exſolvuntur reſpectu navilagii. Per bedale ſive* Ripariam *defluente*, in Charta an. 1459. è Regeſto *Columba* Cameræ Comput. Provinciæ. Vide infra *Riperia.*

¶ RIPPARIA, Eadem notione. Chartul. S. Vandregeſili to. 2. p. 1350. *Quidquid habebam in molendino de Bekerel ſito in* Ripparia *de Herecort & in ejuſdem pertinentiis.* Rurſum occurrit in Charta an. 1293. apud Baluzium to.2. Hiſtor. Arvern. p. 297.

RIPARIA, RIPERA, Ripa, littus maris [vel fluvii.] unde dicta *La Riviere de Genes*, *La Riviera di Genoa*, Joan. Villaneo l. 1. c. 43. *La Riviera di Sena*,

lib.1.

l.1.cap.65. *La Ribera de Piſa, & de Genoa*, apud Montanerium cap. 194. Bonifacius VIII. PP. in Bulla anno 1301. apud Waddingum: *Tam in civitate Januenſi, quam in ejus provincia*, Riparia, *& diſtrictu*, &c. Will. de Baldenzel in Itinerario Terræ Sanctæ: *Prope civitatem, quæ Naulum dicitur in Riparis Januæ ſituatum, proſpere perveni.* [Acta inter Carolum de Malateſtis & Cardinales Piſis, apud Marten. to. 7. Ampliſſ. Collect. col. 998. *Conſtat vero Piſas hujuſmodi eſſe, cum ſit in extremitate Italiæ & in confinio Ripariæ Januenſis, quæ per illuſtrem Francorum Regem gubernabatur.* Statuta Maſſil. libro 1. cap. 44. *Si mercatores apportabunt, vel apportari facient, avere vel merces aliquas in Maſſilia vel ejus territorio per pelagus vel per Ripariam*, &c. Editor reddit *Par mer ou par terre*. Charta Philippi Franc. Regis an. 1317. pro Carmelitis, apud Lobinellum tom. 3. Hiſt. Pariſ. pag. 218. col. 2. *Qui extra portum Beguinarum Pariſius ſupra Ripparium Secanæ manſionem habere noſcuntur pauperimum.* *Riparia mureis*, in Charta an. 1205. apud eumdem Lodinellum to. 2. Hiſtor Britann. col. 389. *Riparia parochiæ*, in Charta ann. 1166. in Probat. Hiſtoriæ Occitanicæ tom. 2. col. 605.] Vide Hiſtoriam Benebarnenſem lib 7. cap. 30. numero 13.

RIPERA. Sanutus lib. 1. part. 1. cap. 1. *Quorum* (portuum) *tres ſunt in terris & Riperis ſub domino Tartarorum, qui in Perſia dominantur.*

RIBERIA, in Charta Guidonis Regis Hieroſ. ann. 1190. in Annalibus Maſſil. pag. 336.

RIBEYRALIA. Vetus Charta apud Gariellum in Epiſcopis Magalonenſ. pag. 196. *Præpoſitus vero oſtendiſſet pluribus inſtrumentis dicta Ribeyralia, quæ confrontantur cum garriga pontis, ad ipſam Magalonenſ. Eccleſiam jure pertinere*, &c.

RIPARIENSES, & RIPENSES, Qui in *ripa* per cuneos, & auxilia conſtituti erant, quorum minor dignitas erat, quam *Comitatenſium*, quibus & opponuntur. Vide Jacobum Gothofredum ad legem ult. Cod. Theod. de Re militari.

¶ RIPARIOLUS, [illegible], in Gloſſis Lat. Græc. Aliæ Græc. Lat. [illegible], *Regillus, ullus*, *Ripariolus, Regius.*

¶ RIPARIUM, Idem quod mox *Ripaticum*. Charta an. 1343. ex Archivo Eccleſiæ Maſſil. *Præpoſitus & Capitulum Eccleſiæ Maſſil. vendidit dominæ noſtræ Johannæ Reginæ, Dei gratia Jeruſalem & Siciliæ Reginæ omne dominium, ſenheriam & juriſdictionem, quam habet & poſſidet in villa ſuperiori civitatis Maſſiliæ & in territorio ipſius, necnon pedagia, naufragia, piſcarias & jura piſcariarum, Riparia, coſſius, leſdas & banna, & omnem fructum juriſdictionis ... pretio ſcilicet 2300 florenorum auri de Florentia.*

RIPARIUS, RIPPARIUS. Statuta Venetorum an. 1242. libro 5. capit. 4. *Faciat publice in banno ſtriduri per Gaſtaldionem, vel Ripparium, aut miniſterialem curiæ*, &c. Adde lib. 3. cap. 24. Vide *Guiſſa*, *Ripaticum*.

RIPARII, Cowello dicuntur, qui à littore maris piſces deferunt in omnem Angliæ partem, Anglis *Ripiers*. A *Ripa* nomen deducit, quod piſcium commercia penes eos ſint, qui ad fluviorum *ripas* & maris littora potiſſimum ſunt. Spelmannus vero ab Angl. *Reip*, fiſcella, qua in devehendis piſcibus utuntur. *Ripariorum* iſtorum meminit Camdenus in Suſſex, p. 237. 3. edit Alias in Gloſſis Lat. Græc. *Riparius* exponitur [illegible], [Cuſtos riparum, *Rivarius* in MS. Sangermanenſi.]

RIPARII, in Charta Ludovici Pii apud Ughellum tom. 4. p. 789. dicuntur, qui *Ripaticum* exigunt. Locum vide in hac voce.

¶ 1. RIPATICUM, Idem, quod *Riparia*, Ripa, littus fluminis. Tabularium Majoris-monaſterii: *Guidbenos, faventibus filiis, vendidit S. Martino Ripaticum quoddam ſuper fluvium Corſnonem ad faciendum molendinum.* Vide *Ribaticus*.

2. RIPATICUM, *Tributum, quod accipitur in ripis*, Ugutioni: ſcilicet pro ripis, ſeu aggeribus, cujuſmodi ſunt *Turſiæ* Ligeris, conſinendis, vel *tuendis*, ut loquitur Siculus Flaccus pag. 15. vel pro mercibus quæ exponuntur in ripis, vel denique pro facultate ripas terendi ad ſubvehendas naviculas. Ugutionis explicationi favet Capitulare 1. ann. 819. cap. 17. in quo vetantur exigi telonia, *cum neceſſe non eſt fluvium aliquem per pontem tranſmeare, vel ubi navis per medium aquam aut ſub pontem ierit, & ad Ripam non appropinquaverit, neque ibidem aliquid emptum vel venundatum fuerit.* Capitul. ann 821. cap. 1. *Volumus ... ut nullus teloneum exigat, niſi in mercatibus, ubi communia commercia emuntur ac venundantur, neque in pontibus, niſi ubi antiquitus telonea exigebantur; neque in Ripis aquarum, ubi tantum naves ſolent aliquibus noctibus manere*, &c. Diploma Sigeberti Regis Auſtraſiæ apud Henſchenium in S. Sigeberto 1. Febr. §. 2. n. 27. *Telonium... tam quod navalis evectio conferebat, quam undique negotiantium commercia in telonio, aut quod ibes Ripatico ex ipſis portubus ſuperius nominatis in fiſco noſtro ſolebat recidere*, &c. Charta Caroli M. apud Will. Hedam in Albrico Epiſc. Trajectenſi: *Et cum eo Ripaticum illum ſuper. Lezia & Iſelam.* Adde M. Chronicum Belg. pag. 47. Charta ejuſdem Caroli M. pro Eccleſia Veronenſi apud Ughellum: *Navalia telonia, quæ Ripatices vocant.* Alia ejuſdem Regis tom. 5. pag. 1561. *Seu etiam per Padum, ſurſum vel deorſum navigando Ripaticum tollendo*, &c. Charta Ludovici Pii ex Tabulario Foſſatenſi fol. 8. *Neque quod vulgo dicitur Ripaticum, neque rotaticum, aut pontaticum, vel portaticum*, &c. Alia ejuſdem Ludovici apud Ughellum to. 4. pag. 789. *Debitum reipublicæ, quod eſt Ripaticum & paliſictura*, &c. Charta Caroli C. apud Doubletum pag. 906. *Nec non ſoreſtam aquaticam à fluvio Saure uſque Cumbreias cum Ripaticis, quam nunc uſque noſtra viſa eſt dominari poteſtas, atque indulgemus omnes exactiones regias in aqua cuicumque poteſtati ſubditi ſint Ripatici, ſive in terra, quemadmodum olim Reges tenuerunt*, &c. Charta Ludovici Regis Franc. ann. 1118. in M. Paſtorali Eccl. Pariſ. lib. 19. ch. 70. *Nemo teloneum, neque quod vulgo Ripaticum, nec rotaticum*, &c. Charta ann. 1344. *Poſſunt habere & tenere molendina in flumine Tanegri ... ſolvendo Ripaticum conſuetum, videlicet minas 10. & ſtop. 10. pro quolibet molendino.* Infra, *Ripagium* id juris vocatur. Vide Fletam lib. 2. cap. 66. §. 17. Occurrit paſſim in Chartis aliis, apud Godefridum Monach. S. Pantaleon. ann. 1167. Ughellum tom. 2. pag. 18. tom. 5. pagina 411. 600. in Hiſt. Pergamenſi tom. 3. pag. 413. apud Doubletum in Hiſtor. Sandionyſiana pagina 656. 732. Hemeræum in Academia Pariſ. pagina 33. Beſlium in Epiſc. Pictav. pagina 28 Guichenonum in Epiſc. Bellicenſib. pagina 32. Chiffletium in Trenorchio pag. 193. & alios. His adde, quæ habet Andreas Dandulus in Chron. MS an. 1003. *Et probantibus non debere ſolvere pro Ripatico in Venetiis, niſi ſolum Duci 200. libras lini.* Adde ann. 1205. Sabellicus Decade 1. libro 4. Hiſt. Venet. p. mihi 108. *De porteriis ſolvendis, quæ & Ripatica vocant.*

¶ REPATICUM, Idem quod *Ripaticum*. Charta Pippini Regis apud Stephanotium to. 2. Antiquit. Pictav. MSS. pag. 406. *Nullus ab eis ceſpaticum, Repaticum, pulveraticum ... tempt et inquirere.*

RIVATICUS, in Chartis Caroli Simplicis, & Joan.

XV.

XV.PP.apud Vaſſorium in Hiſtor. Noviomenſi p. 680. 784. & in Charta Lotharii Regis, apud **Doubletum** pag. 787. [in alia Dagoberti Regis Franc.an.632.apud eumdem Doubletum p.656.]

Ribaticum, in Chartis Arragonenſibus apud Joannem Dametum in Hiſt.Regni Baleariei p 203. 207. 266. [& in Præcepto Odonis Regis Franc. pro Eccleſia Gerund.an.891.in Append.Marcæ Hiſpan. col.828. Adde Donationem an.1054.ibidem col 1100.]

¶ Ribaticus. Charta Eboli Comitis Pictav. an.15. Caroli Regis.apud Stephanotium tom.3.Antiq. Pictav. MSS.p.342. *Conceſſimus de noſtro, ut dictum eſt, beneficio eidem viro Rotardo Abbati* (Nobiliaci.)

Ripagium, Rivagium, ex Gallico *Rivage*, quomodo hæc præſtatio vocatur. In Tabular. Monaſterii Deip. Santonenſis, Oſtenſius D. Talaburgi dimitit eidem Monaſterio, *Ripuarium, & quidquid conſuetudinis habebat in navibus B. Mariæ afferentibus vel referentibus aliquid per Talleburgum*. Tabularium Angeriacenſe fol. 244. *Quidquid erat noſtri juris in obedientia eorum, quæ vocatur Eſnenda, ſive ſit teloneum, ſive Ripagium, ſive venditio, &c.* Regeſtum Conſtabulariæ Burdegal. fol.37. *Omnis navis onerata ſale, ſolvit de Rivagio 12. den.* Charta Raimundi Guillelm. de Aguto D. Toloni ann. 1224. *Mercatores vero teneantur dare antiquam leſdam & uſitatam, vel uſaticum, vel Ripagium antiquum, & nihil ultra.* [Sententia arbitralis inter Raimundum Berengarium Comit. Provinc. & Commune Maſſiliæ an. 1225. ex Schedis Præſidis *de Mazaugues*: *Quod ipſe Comes debeat habere quartam partem liberam & expeditam, ſine aliquo onere ... de omnibus gauſidis & obventionibus ſeu redditibus quæ ... Commune Maſſiliæ perceperit in dicto caſtro ... ſcilicet in Rippagiis, gabellis, vel piſcariis, vel bordigalis, ſive portu, &c.* Literæ Humberti Dalphini pro Eccleſia de Romanis an. 1348 apud D. *Secouſſe* tom. 3. Ordin. Reg. p.276. n.16. *Quodque Ripagium dicti fluminis Izaræ ab utraque parte de Rivo-ſicco uſque ad Monaſterium vetus fuit & eſt per dictum tempus & à tempore prædicto, dictæ Eccleſiæ de Romanis, &c.* Vide ibi not. y. Tabul. Voſienſe f.18.v. *Quod ſi ſtagnum vel molendinum inter manſum Verni & manſum de Fell & manſum noſtrum della Peireira fecerint monachi Voſienſes, damus Reipatge de eodem manſo noſtro.* Recenſio jurium caſtri Auzeti ann. 1394. è Regeſto *Armorum* Cameræ Comput. Provinciæ fol.70. *Cum ... planis, montibus, territoriis, tenementis, confinibus, fluminibus, Ripagiis, domibus, bactenderiis, grangiis, vineis, pratis, &c.* Charta an. 1380. apud Baluzium Hiſtor. Arvern. pag.173. *Una cum omnibus juriſdictionibus & juſtitiis altis, mediis & baſſis, meris & mixtis imperiis, feudis ... paſcuis, Rippatgiis, ſalzedis, nemoribus, gareniis, charreriis, manobriis, ſeamnis.* In hiſce duobus poſterioribus locis forte poſſet ſolum intelligi Ripa, littus, ora, noſtris etiam *Rive, Rivage*, non tributum in ripis ſolvendum, ut certe *Ripagium* accipiendum eſt in Statutis Montis-regalis pag. 247. *Item ſtatutum eſt quod quilibet teneatur defendere, juxta poſſeſſionem ſuam, Ripagium & aqueirolos, ſeu gigbetos, ita quod dicta aqua non vadat ſeu diſcurrat in poſſeſſionem ſuam, ſub pœna ſolidorum 20. & totidem pro emenda.*]

¶ Rippacatgium, Eodem ſignificatu. Homagium Comiti Armaniaci præſtitum an. 1418. è Schedis D. *Le Fournier*: *Cum ſuis paxeriis, ripariis, Rippacatgiis, fravateriis, aquis alnviis, aquæ-ductibus, & aliis juribus.*

Rivagium, Eadem notione. [Charta Richardi Regis Angl. pro fundatione Monaſterii Sarmaciæ Ordinis Grandimont. ann.1192. apud Marten. tom.1. Anecdot. col. 647. *Sint ſemper liberi & immunes per totam juriſdictionem noſtram à venda & pedagio, telonio, paſſagio, Rivagio, foſſagio, foagio, &c.* Similia leguntur in alia ejuſdem Regis Charta pro fundatione Monaſterii Parci Rotomag. ejuſdem Ordinis eodem anno, ibidem col.649. Charta ann.1266. ex Archivo Buzeii: *Geraudus Chaboz valletus dominus Radeſiarum ... dedit B. Mariæ de Buzeio decem libras annui reddituſ ſuper coſtumas ſuas de Rivagio navium in Bugaio reddendas ſingulis annis.*] Charta Philippi IV. Reg. Fr. ann.1308. ex Regeſto 2. ejuſdem Regis num.9. *Item Rivagium de Janzi 4. ſolid. annui reditus æſtimatum.* Regeſtum Peagiorum Pariſienſ. tit. *Du Rivage de Seine: Se home à Paris achete vin en greve, & il le met en ſon celier, il doit maille de Rivage, &c.* Infra: *Tout avoir, qui entre en l'eaue, ou iſſe de l'eaue chacun, fardeau, doit obole de Rivage.* [Recenſio redituum Caſtelli Petræfontis ann. 1300. è Bibl. Regia: *Item à Janſſi vintrages de vins & rouage de vin don mui 1. den. & Rivage de vin, dont on paie pour chaſcun batel une obole.*]

Riparius, Cui *Ripaticum* competit, vel qui illud colligit. Charta Volfgeri Patriarchæ Aquileienſis ann. 1205. In Bullario Caſinenſi tom.2. p.238. *Stabilimus etiam & confirmamus eidem Monaſterio tres ſtationes ... ſcilicet in foro Aquileienſi ſuper ipſam ripam fluvii Nariſæ, juxta Venetiarum ſtationes. Unde neque Advocato, neque alicui perſonæ magnæ ſive parvæ aliquod obſequium quovis ingenio vel debeant vel impendant.*

RIPATOR. Radulfus de Diceto & Matth. Pariſ. ann. 1191. *Juxta ſonitum illius inſtrumenti, quod à Ripatoribus vocatur Tabur, ſubito cercellæ quædam alarum remigio perniciter evolavit.* Ubi Somnerus: *Meſſore* interpretatur, à Saxon. rippere, & Anglico *a Ripper*, vel *Reaper*, quod idem ſonat; niſi, inquit, quis malit *raptorem* intelligendum, qui Saxon. reafere. Sed cum hæc acta narrat Radulfus ad ripam maris, videntur *Ripatores* iidem qui *Riparii*, de quibus ſupra, qui in maris vel fluviorum ripis manent.

RIPATORIUM, Ripa, ad quam appellitur, in Charta ann.1236. ubi & *arripatorium* dicitur. Locum vide in *Capitulum molendini*.

¶ RIPAYRAGIUM, Idem quod *Ripaticum*. Charta ann. 1366. apud Baluzium tom.2. Hiſt. Arvern. p.346. *Stagnis, vivariis, Ripayragiis, pedagiis, pontonagiis .. ac cum vaſſallis, hominibus francbis & liberis, &c.*

¶ RIPELAGIUM, Idem quod *Ripaticum*. Venditio Vicecomitatus Rellaniæ per Ludovic. II. Regem & Comitem Provinciæ Petro *d'Acigne* Provinciæ Seneſcallo an.1310. è Schedis Præſidis *de Mazaugnes*: *Cum ... pratis, molendinis, aquis, aquarum decurſibus, Ripelagiis, venationibus & piſcariis, pulveragiis, ramagiis & paſſagiis, &c.*

¶ RIPENSES. Vide *Riparienſes*.

¶ RIPERIA, Rivus, fluvius, Gallis *Riviere*. Conventio Commendatoris de Montefrino cum Raymundo *Pelat* & fratribus ann.1241. *Dicebant ſiquidem prædicti fratres, quod ipſi habebant quoddam molendinum in Riperia Gardonis.* Donatio iiſdem fratribus facta ann. 1245. *Dono illa duo ceſtaria bladi cenſualia & jus & dominium ipſorum & jus dominii, quos accipio in molendinis domus Templi de Monteſrino quæ ſunt in Riparia Gardonis in utraque ripa.* Miracula B. Caroli Bleſenſis apud Lobinellum tom.2. Hiſtor. Britann. col. 563. *Vidit quamdam puellam quæ ceciderat in Riperia de Gueng. mortuam, reſuſcitatam meritis ipſius D. Caroli.* Charta ann. 1308. apud Baluzium tom. 2. Hiſtor. Arvern. pag. 783. *Item quod poſſint homines S. Amantii piſcari in Ripperia S. Amantii.* Adde Chartam ann. 1380. ibidem pag. 173.

¶ Riperia, Ripa, litus, ora, Gall. *Rive, Rivage*. Charta an.1387. ex Archivo Communis Maſſil. *In locis*

Digitized by Google

dominicalibus, tam in Riperia Rhodani quam alibi. Annales Genuenſ. apud Muratorium tom. 6. col. 589. *Deinde ivit in Riperiam Orientis uſque Plumbinum, & invenit barcas Plumbini quam plures cum mercimoniis, &c.* Ibidem col. 591. *Dictetiam anno (1286.) armatæ ſunt pro communi Januæ ad ſoldos trium menſium pro guardia Riperiæ facienda duo galeoni velociſſimi, &c.* Rurſum memorantur *Riperiæ* Januenſes in Epiſtola ao. 1404. apud Marten. tom. 1. Ampliſſ. Collect. col. 1567. Hiſtoria Cortuſiorum, apud eumdem Murator. tom. 12. col. 824. *Item miſit omnes de Riperia Gardeſanæ ſe parent cum navilio ſuo, &c.* Adde Gualvaneum Flammeum eodem tom. col. 1013. Georgium Stellam apud eumdem Murator. tom. 17. col. 1836. Lobinelli Gloſſarium tom. 3. Hiſt. Pariſ. & vide *Riparia*.

¶ RIPPERIA, Ora, margo, vicinia inſtar ripæ in longum protenſa. Charta ann. 1315. tom. 1. Hiſtor. Dalphin. pag. 30. coll. 2. *Prout limites, metæ ac termini dictarum parochiarum, & alii qui ſequuntur in longitudine & latitudine ſe extendunt, cum ipſis limitibus & Ripperiis ipſis limitibus adjacentibus, & circa prædictos limites ſeu Ripperias dictis limitibus adjacentes per quatuor teyſias; nihil juris, actionis, proprietatis, poſſeſſionis, uſagii ... infra dictos limites & circum circa per dictas quatuor teyſias nobis vel noſtris ſucceſſoribus de cætero penitus retinendo.*

¶ RIPERIUM, Idem, ut videtur, quod *Ripaticum*. Recognit. an. 1290. to. 1. Hiſt. Dalph. p. 21. col. 1. *Item quidquid Aymo habet & habere poteſt per ſe, vel per aliam infra caſtrum & parrochiam Burguadis ex quacumque cauſa, & omnes terras cultas & incultas, prata, nemora, molendina, ſtagna, Riperia, paſquaria jura, cenſus, ſervitia, feuda & homagia.* Intelligi poſſet fluvius vel ripa. Vide *Riparia* & *Riperia*.

¶ RIPHE, Johanni de Janua, *Impetus: unde Riphous, impetuoſus: unde quidem montes dicti ſunt Riphei ab impetu grandinum & ventorum*, Græcum eſt ῥιπὴ ſeu ῥιπὲ.

¶ RIPILIO, Piſcium reliquiæ. Vide *Spinaticus*.

¶ RIPPA, Idem quod *Ripaticum*. Conventiones Civitatis Saonæ ann. 1526. pag. 10. *Quod Saonenſes teneantur & obligati ſint ad ſolutionem introitus, ſeu gabellæ, Rippæ, & ſub illis modis & formis, prout tenentur ... excluſis tamen illis mercibus & rebus Saonenſibus ipſis propriis ſpectantibus, & non aliter, quæ conſumerentur in Saona tantum pro quibus nihil ſolvatur pro dicta Rippa, exceptis tamen ſetis, ſpeciebus, aromaticis, braxilibus & camellotis, pro quibus ipſam Rippam ſolvere teneantur, niſi conſumerentur in dicto loco Saonæ.* Vide *Ripa* 3.

¶ RIPPACATGIUM. Vide in *Ripaticum*.

¶ RIPPAGIUM, RIPPATGIUM. Vide *Ripagium* in *Ripaticum*.

¶ RIPPARIA, Fluvius vel ripa. Vide *Riparia*.

¶ RIPPARIUS. Vide *Riparius*.

¶ RIPPERIA, Rivus vel Ripa. Vide *Riperia*.

¶ RIPTARIUM, *Miſſile jaculum*, apud Laurentium in Amalthea ex Mauricio.

RIPUARII, RIBUARII dicti, qui ad Rheni ripas, cis fluvium, non circa, uti vult Audigerius, conſederant, maxime qui ad Rheni, Scaldis, & Moſæ, Hollandi ſcilicet, Luxemburgenſes, Geldrenſes, Juliacenſes, &c. uti obſervatum ab Iſaaco Pontano lib. 2. Orig. Franc. pag. 174. & aliis. Longe enim probabilior ea ſententia quam Chiffletii in Vindiciis Hiſpanicis pag. 44. qui ab ignobili fluvio *Rura* dictos ſcripſit: tametſi Frodoardus in Chronico ann. 923. *Ruram* fluvium in *pago Ribuaria* ſtatuit. Sed & Browerus in Proparaſceve Annal. Trevir. pag. 68. 95. 1. edit. ait, repertam inſcriptionem veterem Caraduni, quod hodie *Caerden* vocant, viculo ad Moſellæ ripam ſiniſtram, haud procul Monaſterio, ex qua *Ripanos*, horum fluviorum accolas, ſub Romanis dictos colligit: VC. I. GENIO. VICANO. OMNIBUS. OB. MEMORIAM. RIPANORUM. MARIANUS. RIPANUS. Ut ut ſit, iidem videntur qui Ripariolì apud Jornand. de Rebus Geticis p. 118. & Francis æquiparantur in Lege Ripuar. tit. 42. Horum regio, *Pagus Ripuarius*, *Provincia Ripuaria*, appellatur in eadem Lege tit. 31. §. 3. 5. *Ripuaria*, nude in Annal. Franc. Fulden. an. 881. *Trajectum & pagum Hisbanicum, totamque Ripuariam, &c.* Adde Eginhardi Annales ann. 782. & Reginonem ann. 891. *Regio Ribuariorum*, apud Wipponem in Conrado Salico pag. 429. Marianus Scotus ann. 875. *Qui quoque Carolum Seniorem 8. Id. Octobr. bello in pago Meginenſe, nomine Ripuaria, non longe ab Andernach Caſtello juxta Rhenum pugnantem ultra 50000. ſuperarunt.* Eſt autem *Pagus Megmenſis* tractus ille dictus hodie *Meienfelds*, ab oppido *Meien* haud procul Andernaco. Radevicus de Geſtis Friderici lib. 2. cap. 43. *His in Bajoaria peractis Fridericus Ribuariorum fines ingreditur, inferioreſque regni partes peragrans, &c.* Gontherus l. 6. Ligurini:

> *His bene compoſitis Ripuaria Cæſar in arva*
> *Tendit, & extremos Rheni percurrere fines*
> *Accelerat.*

Et lib. 7.

> *Saxones, & rigidi qui Norica rura colunt,*
> *Weſtwaliamque tenent, quos aut Ripuaria tellus,*
> *Aut cum Germanis Rhenum partita colonis*
> *Francia,*

Chronicon Trudonenſe parte 1. lib. 2. *Eſt autem Ribuaria terra villanalibus abundans, ſub qua Comitatus Juliacenſis aliorumque Principum fortalitia continentur.* Et l. 5. p. 393. *Quæ erant circa & ultra Moſam, & in Ripuaria, & circa Rhenum Ducatus Ripuariorum*, in Charta Germanica ao. 809. apud Henſchenium ad Vitam S. Ludgeri Epiſcopi Mimigard. §. 29. *Gozelo Dux Ribuariorum*, apud Wipponem in Conrado Salico p. 424. Adde Vitam ejuſdem Ludgeri n. 81. & vide Freherum lib. 2. Orig. Palat. c. 8. & 9. & Lindenbrogii Gloſſarium.

Quos vero *Ripuarios* Latini, Galli *Raiers*, & *Rives* appellabant. Tractatus MS de Torneamentis: *De par les Bretons, les Manceaux, de par les Rives & Hasbegnons*, id eſt Ripuarii & Hasbanienſes. Provinciale MS. *S'enſuit les armes d'Alemans & des Ruyers*. Mox recenſentur arma ſeu inſignia Nobilium Ducatus Luxemburgenſis. In alio *Reviers* vocantur, ibique primo recenſantur arma Comitatum Hollandiæ Comitum. Scribit Gollutus in Hiſtor. Burgundiæ Sequanenſis lib. 10. cap. 81. & 109. Duces Burgund. habuiſſe complures feciales ſeu *Heraldos*, quorum alii *Poihiers*, alii *Ruyers* dicti: eorum, qui *Poihiers* vocabantur, munus verſatum in Gallicis provinciis; aliorum intra terras Imperii. Ita nempe *Poheros*, Ducum Burgundiæ ſubditos, qui Gallice, contra *Ripuarios*, qui Theutonice loquebantur, appellatos ſupra docuimus in voce *Poheri*. Vide Chapeavillum in Erardo à Marka Epiſcopo Leod. cap. 18. 19. & Ægidium Bucherium in Belgico Romano lib. 14. cap. 8.

Conſtabat autem Ripuarienſis Ducatus Comitatibus quatuor, ut eſt in diviſione Regni Lotharii in Capitulari Caroli Calvi, quæ ad Nithardum l. 1. ao. 838. ita nominantur: *Et per fines Ribuariorum Comitatus Moilla, Halt, Trabammelant, Maſagowi.*

¶ RIQUIZA, Divitiæ, Gall. *Richeſſe*. Gloſſarium S. Andreæ Avenion. MS. ſæc. 13. *Opulencia, id eſt, Riquiza.* Vide *Rics homines*.

¶ 1. RIS, pro *Res*. Formulæ Andegav. art. 18. apud Mabillonium tom. 4. Analect. p. 235. *Dum tu Ris meas redediſti.*

¶ 2. RIS,

Digitized by Google

¶ 2. RIS, vox Gallica, Oryza. Statuta reformationis Monaſterii S. Claudii an. 1448. pag. 83. *Item piſa pro Quadrageſima, necnon potagium de* Ris, *tribus diebus in qualibet ſeptimana.*

¶ RISA, Eadem ſignificatione, Angl. *Rice*. Litteræ ann. 1380. apud Rymerum tom 7. p. 233. col. 1. *Unam pipam prunorum ſiccorum, trigiata & octo balas* Riſarum, *quinque balas ſinimi.*

¶ RISIA, Eodem intellectu. Litteræ an. 1358. apud eumdem Rymer. tom. 6. pag 78. col. 1. *Cum ipſum unum dolium olei, ſexaginto libras amigdalarum, viginti & quinque libras Riſiæ, duos portellas de ficubus, &c.* Vide *Riſus* 1.

RISCATTUS, Redemtio, ex Italico *Riſcatto*, Redemtio, recuperatio. Decreta pro Eccleſia Mediolanenſi an. 1067. *Clericus autem vel Laicus pro ordinis ac dignitatis ſuæ qualitate, hac poteſtate tali mulctetur damno, ut ſiquidem ex ordine Capitaneorum fuerit, 20. denariorum libras, vaſſorum autem 10. negotiatorum 5. reliquorum vero pro qualitate & poſſibilitate componat ad utilitatem hujus ſanctæ matris Eccleſiæ, & ſicut pro treuga Dei fracta per decem tot civitates* Riſcattum *faciat.*

¶ RISCUS, Riſicus, Periculum, alea, diſcrimen, Gall. *Riſque*, Ital. *Riſchio*, Hiſpan. *Rieſgo*, Græcis recentioribus, ῥίζικον. Statuta Maſſil. lib. 3. cap. 5. *Conſtituimus, quod ſi quis aliquod mutuum fecerit vel faciet portandum in aliquod viagium, ad fortunam vel* Riſcum (*Riſcum* in MS.) *ipſius mutuantis, pro quo mutuo ſpecialiter pignus à debitore ſibi traditum eſt, &c.* Electio Poteſtatis urbis Hortanæ ann. 1359. *Et debet venire dictus Poteſtas cum dictis ſuis officialibus, famulis & equis, duabus diebus ante faciem officii, ad omnem ipſius Poteſtatis* Riſicum *& fortunam in veniendo, ſtando & redeundo.* Statuta Genuenſia lib. 1. cap. 4. *Hæc omnia* Riſico *& periculo hæreditatis & hæredum.* Incertum eſt hujus vocis etymon. Vide, ſi vis, Menaginm in Dictionario Etymolog. Gallic. Skinnerum in Anglicano v. *Riſgo* & Cangium noſtrum in Gloſſario mediæ Græcitatis v. ῥίζικον.

¶ RISIGUS, Eadem ſignificatione. Statuta Maſſil l. 3. c. 25. *Quæ commanda vel ſocietas tamen data, vel tradita fuerit, vel erit ad periculum ejus portanda vel ducenda vel mittenda, qui dedit vel tradidit ſeu dabit, vel ad ejus* Riſigum, *de qua commanda vel ſocietas facta erit carta publica, &c.*

RISILE, forte quod *Rezeau* dicimus, *Reticulum*, quo feminæ capillos continebant, de quo in *Retiolum*. Miracula S. Walburgis virg. c. 4. *Riſile, quo ſuper aurem orale confixerat, caſu perdidit accidente.* Medibardus de iiſdem Miraculis lib. 2. apud Gretzerum in Epiſcopis Eyſtetenſib. p. 309.

Matronæ ſolicitatæ.
Perditum reſtituit
Riſile, quod illa ſtatim
Miſit ad Cœnobium,
Conſervaretur ut ſibi
Hoc in teſtimonium.

☞ Mabillonio ſæc. 3. Benedict. part. 2. p. 297. nota c. *Riſile* vel *Raſile* videtur eſſe acus oblongior, qualem hodie uſque geſtant, inquit, mulieres Remenſes ad caput ſcalpendum & crines diſcriminandos; *orali*, id eſt, capitis tegumento, infigi ſolita.

¶ RISILOQUIUM, Sermo ridiculus, qui riſum moveat. Utitur Tertull. de Pœoit. c. 10.

RISINA. Chronicon Colmarienſe 1. part. an. 1271. *Fuit Urania feſto Gordiani & Epimachi, cecidit Riſina magna prope villam Altorf, & ſecum duxit lapidem, qui habebat 12. pedes in latitudine, &c.* Pluvia, ni fallor, vehementior, vel torrens aquæ, noſtris *Ravine*.

¶ RISIUM, Oryza, Gallice *Ris*, Ital. *Riſo*. Statuta Genuæ lib. 4. c. 58. *Faba, cicera, milium, panicum,* Riſium, *ficus, caſtaneæ, carnes recentes, caſeus, &c.* Vide Ris 2. & *Riſus* 1.

¶ RISIUS, Germanis *Rieſe*, Gigas. Riſios vocabant homines proceros ac robuſtos, qui ſilvas & montes incolebant latrocinandi gratia: contra quos invocati *Reckii* auxilio afflicti fuere; inde quod vocantibus inſervirent *degen* dicti, hoc eſt, ſervi & miniſtri. Ita Martinius in Lexico, de rebus patriis conſulendus.

¶ RISMA, Italis, Viginti chartæ ſcapi, noſtris *Rame*. Statuta Civit. Aſtæ de intratis portarum: *Papirus ponatur & ſolvat pro qualibet* Riſma *ut ſupra, & ponatur* Riſma *una de magnis pro duabus parvis* Riſmis. Rurſum occurrit in Convention. Civit. Saonæ an. 1526. Vox ducta, ſi credimus Borello, ab illa quadrata compage lineis cupreis compoſita, in qua papyrus conficitur, quam Itali *Rame* vocant ab *Æramen*; ſi Menagio, à Germanico *Riem*, Vinculum, ligamen; vel Latino *Scapus*, via longiori, ut videre potes in Originationibus Ital. v. *Riſma*.

RISPA, Modus agri, [vel potius Ora ipſius agri, à Latino *Ripa*.] Tabularium Prioratus de Paredo in Ducatu Burgundiæ fol. 61. *Dedit in hoc loco, in villa, quæ dicitur Tolfol, unam vercheriam, &* Riſpam, *quæ eſt in fronte ejuſdem vercheriæ, illam partem, quam Archimbaldus ſenior ſuus tenuit. Terminat ipſa vercheria de uno fronte via publica, ex uno latere, & de vercheria & de* Riſpa, *ſimiliter via publica. De alio vero fronte vercheria ſimul &* Riſpe, *Riſpa S. Georgii ex alio latere, terra de ipſa hæreditate.* Fol. 63. *Manſum unum cum ſua conſuetudine, & omnibus ad ſe pertinentiis, videlicet terris cultis & incultis, vineis pratis, paſcuis,* Riſpis, *conſuetudine in ſilvis, exitibus & regreſſibus, &c.* Eodem fol. *Pratis, paſcuis, ſilvis,* Riſpis, *aquis, aquarumve decurſibus, &c.* Sic alibi non ſemel.

¶ RISPALIA, Idem, ut conjecto, quod *Riſpa*. Charta vetus Seminarii Bituric. *Ego Euſtadiola ... dono atque tranſfundo Eccleſiam in honore B. Dei Genitricis, omniumq; Apoſtolorum & S. Liciniæ conſecratam ſuper fluvium Toliſitam, & omnia ei pertinentia, videlicet liberos & liberas, ſervos & ancillas, farinarios, prata, vineas,* Riſpalias, *terram arabilem, & omnia, quæ mihi in his omnibus jure debentur.* Vide *Riparia* in *Riperia*.

¶ RISSALITI. Barberinus in *Documenti d'amore*:

Or convien, ch'io ti porga
D'alcuna gente, ch' à nom Riſſaliti.

Interpretatio Latina præfert *Novi homines*.

¶ RISSARE, Erigere, Italis *Rizzare*, Gall. *Dreſſer*. Miracula S. Zitæ, tom. 3. April. p. 513. *Semper fuit & ſtetit attractus de renibus, ita quod ſe* Riſſare *vel rectus ſtare non poterat.*

¶ RISTA, nude, vel potius *Riſta tela*, Species telæ, media inter craſſiorem & ſubtiliorem. Statuta Montis regalis p. 277. *Item ſtatutum eſt, quod quilibet textor, ſeu textrix, capiat tantum pro textura & orditura, pro qualibet teiſa telę ſubtilis lini, ſolidos quatuor, de teiſa telę* Riſtæ, *ſolidos tres cum dimidio, de teiſa telę ſtopę, ſolidos tres.* Statuta Vercell. lib. 3. fol. 85. recto: *Et de tela* Riſte *canepe & ſtope lini ſolidum unum & denarios decem Pap.* Vide *Cerillus*.

¶ RISTIS. Fridegodus in Vita S. Wilfridi Epiſcopi ſæc. 3. Bened. part. 1. p. 189.

Dixit, & actutum lictorum torva vorago
Obſtitit, & raptum tenebroſo vincit in antro.
Qualem te, Paſtor: lætum triſtemve fatebor?
Lætabare quidem te Chriſti poſt fore Riſten;
Flebas damna gregis paſtorum verbere laſi.

Hic hæremus poſt Mabillonium.

¶ 1. RISUS. Italis *Riſo*, Gall. *Ris*, Oryza. Informa-

 tiones

Digitized by Google

tiones Civitatis Maſſil. pro paſſagio tranſmarino è MS. Sangerman. *Item piſces ſalſos, & cepas,* (cæpas) *& allea, & alia victualia, oleum & Riſum, &c.* Codex MS. redituum Epiſcopatus Altiſiodor. ann. circiter 1290. *Ficus, amigdalæ, Riſus, dates, caſtaneæ... non debent veniat.* Rurſum occurrit tom. 2. Hiſtor. Dalphin. pag. 284. & 312. in Chronico Placentino Johannis Demuſſis apud Murator. tom. 16. col. 582. in Statutis Montis-regalis pag. 310. infra voce *Rota*, Menſura & alibi. Vide ſupra *Ris* a.

¶ 2. RISUS, Rixa Vide locum in *Ungareh*.

¶ RITBATGIUM, Ripa, vel Tributum in ripis exſolutum. Charta Roberti Comitis Arverniæ ann. 1284. apud Baluzium tom. 2. Hiſt. Arvern p. 133. *Conceſſimus... Gerardo Abbati Vallis-lucidæ in pageſiam & in emphitheoſim, perpetuum contractum, Ritbatgium & curſum Ribatgii Aligerii.* Vide *Ribagium* & *Ripaticum*.

¶ RITE, *Perſæpe, frequenter*, in Gaſparis Barthii Gloſſario ex Hiſt. Palæſt. Fulcherii Carnot. apud Ludewig. tom. 3. Reliq. MSS. p. 34.

¶ Riteca, Chirotheca, per aphæreſim. Statuta MSS. Cardinalis Trivultii ann. 1521. pro Monaſtério S. Victoris Maſſil. *Quoties aliquis religioſus obiit, tenetur tali decedenti dare calceos albos novos & Ritecas novas & cerium novum cum corpus defertur ad ſepulturam.*

¶ RITONTA, pro *Ritorta*. Vide *Retorta*.

¶ RITRATUS. Vide ſupra in *Ripare*.

¶ RITTANA, Incile, elix, ſulcus aquarius, Gall. *Rigole.* Statuta Montis-Regalis p. 210. *Item ſtatutum eſt, quod quicumque fecerit, vel fieri fecerit, aliquod foſſatum ſeu Rittanam in ſuis poſſeſſionibus, ultra E. lerum, juxta vias communes, teneatur projicere terram, quam extraxerit, vel extrahi fecerit de foſſato, verſus viam Communis.* Ibidem p. 211. *Nemo audeat cavare in viis communibus, faciendo Rittanam ſeu foſſatum cauſa ducendi aquam, &c.*

RITTERI, Germanis, *Ritters*, *Milites*, noſtris *Chevaliers*, Equeſtri cingulo donati Aventinus lib 7. Annal. Bojor. p. 465. *Virtutis ergo hoſce equites, uſu auri atque ricbales donat, quos à numero comitum atque equorum Tritteros, ſive, ut vulgo loquar, Ritteros, ablata ob voluptatem aurium, vocalitatemque, primæ, ut ſolet, littera, hoc eſt, Tertianos nuncupamus, Romani Torquatos, ac Decuriones equeſtres vocitant.*

Ruteri, Eadem notione. Chronicon Windeſemenſe l. 2. cap. 60. *Non Miſſam Ruterorum, ſed bene devotorum à fratribus ſuis exegit.* Galli dicunt *une Meſſe à la cavaliere.* [Vide *Rutheri* in *Rumpere*.]

¶ RITTIRATA, Receptus, receptaculum, Italis *Riterata*, Gall. *Retraite*. Obſidio Varadinenſis an. 1589. apud Ludewig. to. 6. Reliq. MSS. p. 333. *Neſcio quo malo genio, ut apparatus noſtri igniti, tela, faſces & alia miſſilia inſtrumenta ardentia, in ſubſidii ſeu Rittiratæ loco ſepoſita, ex improvidentia cujuſdam tormentorum magiſtri, cui cura illorum mandata fuit, flamma concepta derepente ardere inciperent.*

RITUM, *Latrocinium*. Papias MS. & editus.

RITUS, Idem quod *Conſuetudo*, ſeu præſtatio. Vetus Charta MS. circa ann. 1077. *Firmiter eſt ſtatutum, quod mercator ſeu quilibet homo vinum aut annonam, vel rem quamlibet ferent, & ad prænotatum Sanctum veniens, in itinere vel reditu Comitatus & juſtitiæ prædicti caſtri pro nullo mercato ſtipendia vel aliquem Ritum ſolveret, ſed expeditus abire permitteretur.*

¶ RIVA, Ripa, littus. Gallis *Rive*, *Rivage*. Litteræ Henrici *de Gondy* Pariſ. Epiſc. ann. 1613. apud Lobinellum tom. 4. Hiſt. Pariſ. p. 47. *Cum viſum ſit ſummo Pontifici, Eremitas Auguſtinianos Communitatis Bituricenſis vulgo nuncupatos in civitate noſtra Pariſienſi, in Riva ſuburbii approbare, &c. Riva piſcatoria in fluvio Sagonæ,* id eſt, Spatium in ripa piſcationi aptum, in Charta Thoſſiacenſi ann. 1462. ex Schedis D. *Aubret*.

¶ RIVAGIUM, Ripa, littus, à Gall. *Riſtage*. Charta Alani Vicecomitis *de Robaa*, apud Lobinellum tom. 2. Hiſt. Britan. col. 158. *Dedi etiam præfatis Monachis* (de Bona-requie) *aquam Blavez & utrumque Rivagium per totum dominicum meum a Govaret uſque ad Troquenantum, ut ibi poſſint facere piſcarias & excluſas & molendina.* Charta Willelmi I. Regis Angl. pro Monaſterio SS. Trinit. Cadom. an. 1083. è Chartulario ejuſdem loci: *Retineo autem tres ultimas domos ſuper aquam ſitas in dominio meo, Rivagium quoque totum & totam aquam juxta ipſum burgum.* Pluries occurrit pro Tributo in ripis ſoluto: cujus notionis exempla relata ſunt in *Ripaticum*.

1. RIVALE, Rete parvum & ſpiſſum, quod duobus annexum baculis, quos piſcator manibus tenet apertum, & per aquam ducit, atque prope ripam cum piſcibus claudit. Petrus de Creſcent. l. 10. de Agricult. c. 37.

¶ 2. RIVALE, Idem quod *Riva*, Ripa, littus, margo, Ital. *Rivale*. Conſuetudines Toloſæ rubrica de terminis meſſegariæ: *Et exinde ſicut protenditur Rivale vocatum de Bona-valle, uſque ad locum vocatum Bartaguydonis; & exinde uſque ad viam, qua itur de Bona-valle verſus Toloſam; & exinde uſque ad Rivale de Caſtanedeta; & inde uſque ad rivum S. Antaas.*

¶ RIVALGARIUM, Idem, ut videtur, quod *Rivalo*. Statuta Placentiæ lib. 4. fol. 38. recto: *Item fiat unus pons bonus & ſufficiens de lignamine ſuper flumine Trebiæ juxta Rivalgarium.* Et lib. 5. fol. 59. recto: *Omnes qui ducunt vel ducent apud rivos, maciaatores qui ſcavizant vel ſcavizabunt ſtratam Remeam, vel ſtratam de Rivalgario, vel ſtratam, qua itur ad S. Georgium, &c.*

¶ RIVALIS, Qui fluit inſtar rivi. Paſſio S. Baudelii Mart. tom. 5. Maii p. 196. *Quo ictu corpore in terram decidente, cum Rivali cruoris effuſione, &c.*

¶ RIVALLO, Rebellis. Vita S. Turiani Epiſc. tom. 3. Julii p. 622. *Nam Rivallo dicebatur, quod rebellem ſignificat & protervum.*

RIVALTUS, ſeu Rivoaltus: ita appellatur apud Scriptores Venetos oſtium fluminis, ubi hodie ædificata ampliſſima Venetiarum civitas, quo loco erant quædam inſulæ anguſtiores, parum inter ſe durantes, quas placidiſſimi amnium meatus, ſinuoſo ambitu in mare decurrentium, pelagi æſtu alternante, diſcriminabant. Ipſi loco poſtea *Rivoalti* nomen manſit, inquit Sabellicus in Hiſtor. Veneta decade 1. lib. 1. e rivis ſcilicet altioribus, qui exundantem in fluvium pelagus continebant. Chronicon MS. Andreæ Danduli an. 809. *A Throno itaque Ducali, qui in Rivoalto ſituatus eſt; tota civitas à populo Rivoaltus eſt appellata: à Clero autem ob Epiſcopalis ſedis Statum Olivoaſis, ſive Caſtellana dicta eſt, vulgariter vero Venetia nuncupatur, urbi nomen Provinciæ attribuentibus, cum terminis ſuis à Grado uſque ad caput aggeris.* Vox cæteroquin non nupera, cum ejus meminerit Conſtantinus Porphyrogen lib. de Adminiſtr. Imper c. 27. cui locus ὁ κάστρον Ῥίβαλτον dicitur. Atque ut emendandam in Ῥίβαλτον, *Rivaltum* Italorum exprimendo, non cenſeam, facit Caſtellum *Riſbant* Caleſianum in Morinis, quod in terræ lingua, quæ in Oceanum aliquot paſſibus excurrit, ædificatum, portum munit & claudit: cui id nominis inditum omnino exiſtimaverim ab Aimerico Papienſi Lombardo, primo ejus Gubernatore, facto ab Anglorum Rege, ſtatim atque in ejus poteſtatem conceſſit, caſtri Rialtini Veneti exemplo, quod mari perinde ut in aggere exſtructum erat.

¶ RIVARE, Clavi mucronem retundere, Gallice *River*, Ital. *Ribadire*. Charta ann. 1307. è Rege-

ſto

Digitized by Google

ſto Olim: *Declarantes, quod licet dicti ſellarii ſui officii ratione ... non poſſint nec ſtrigiles, ſeu eſtrivos, buculas, mordaciu, cappas ſeu clavos facere aut fabricare, ipſi tamen, ſi ſint bonu & legulia, emere, acquirere ſeu habere poterunt ... & eu in ſellis & baſtis ſuis ponere, clavare & Rivare, & ſellas & baſtu ſua ex eis munire & præparare poterunt, &c.* Menagius in ſuis Originibus Ital. verbum *Ribadire*, ut & in Gallicis noſtrum *River*, circuitu bene longo, deducit à Latino *Gyrare*; crediderim potius *Ribadire* eſſe ab Italico *Ribattere*, Repercutere. Hujus etymon notum eſt, atque fortaſſis etiam inde deduci poſſet Gallicum *River*, *b.* in *v.* mutato, ut alibi ſæpe, unaque *te* ſyllaba reſecta.

¶ RIVARI, Inſtar rivi fluere. Vita S Guthlaci, to. 2. Aprilis pag. 38. *Quorum ingenioſitatis fluenta inter fleret Rhetorica per vireta litteraturæ puræ, liquide lucideque Rivantur.*

¶ 1. RIVARIA, Ζιλα, in Gloſſis Latino-Græc. Aliæ Græc. Lat. Ζιλα, *Pelex, Pellex, Rivuria, Potlex.*

2. RIVARIA. Capitulare de Villis cap. 62. *Quid de bertis, quid de apibus, quid de Rivariis, quid de cortis, quid de pellibus, &c.* Forte *Vivariis.*

☞ Nihil videtur immutandum, cum conſtans ſit lectio, & ibi *Rivaria* reddi poſſit *Fluvius*, Gall. *Riviere*, ut in ſubſequentibus exemplis. Deſcriptio cenſuum & redditunm Monaſterii de Criſenone: *Habemus ... in Paleta vineum & boſcum & petrariam: hæc omnia habuimus in pace ſuper Rivariam Curæ.* Charta ann. 1276. è Chartulario S. Vandregeſili tom. 1. p. 788. *Meſagium ſitum apud Caudebeguet in parrochia S. Vandreg. inter Rivarium de Caudebegueto ex una parte, &c.* Vide *Riparia, Riperia* & *Riveru.*

¶ RIVARIUS, Cuſtos ripæ. Vide *Riparius.*

¶ RIVATICUM, vel RIVATICUS, Ripa, littus, ora, Gall. *Rivage.* Chartularium S. Sulpitii Bituric. *Item alterum aledum, ubi ſunt caſuali cum ſuprapoſitis viridigariis, campis, aquis cum Rivaticis & excluſis.* In voce *Ripaticum* habetur *Rivaticus* pro Tributo in ripis ſoluto. Ibi vide.

¶ RIVATIM, Ad inſtar rivi, Macrobius lib. 7. Saturn. c. 12. *Quæ igitur ratio facit, ut Rivatim aquæ de Ponto fluunt?* Miracula S. Germani Altiſſiodor. c. 45. *Is qui ab ore loqueatis Rivatim fluxerat cruor, &c. Sanguis Rivatim fluebat,* in Actis B. Mathildis Abbatiſſæ, tom. 7. Maii p. 455.

RIVERA, RIVERIA, Rivus, fluvius, Gall. *Riviere.* Matth. Paris ann. 1199. *Quidquid continetur inter foreſtam Leonis & Sequanam ex una parte, & Riveras de Andely & Eetbe ex altera.* Fridericus 2. Imper. lib. 1. de Venat. c. 7. *Flumina magna & modica, quæ dicuntur Riveria.* Hiſtor. Cortuſiorum lib. 1. c. 4. *Attentavit tranſire Riverium Montis Salicis.* Occurrit in eadem Hiſt. non ſemel. [Adde Chartam ann. 1181. apud Lobinellum to. 2. Hiſtor. Britan. col. 132. Rolandinum Patavinum l. 6. de factis in Marchia Tarviſina c. 6. apud Muratorium to. 8. col. 259. Statuta Vercell lib. 5. fol. 121. Charta ann. 1230. è Tabulario S. Mariani Autiſſiodoren. anni 1230. *Conceſſerunt ... ut prata ... ſitu ſuper Riveriam de Belcha ... aduquare valeat de prædicta Riveriu,* ſeu Rivulo; non eſt enim fluvius, ſed rivus minor.]

¶ RIVETA, f. pro *Rivera*, mendoſe, Gall. *Riviere.* Vide locum in *Vierus.*

¶ RIVETUS, Margo veſtimentis aſſutus ornamenti gratia, ab Hiſpanico *Rivete*, Ora, margo. Conſilium Maſſil. ſub finem, ut videtur, 12. ſæculi: *Item quod nulla domina de cetero portet in ſuis raubis aliquos perfils ſive Rivetum in finibus earum raubarum prope pedes de erminis, variis, de ſendato, ſeu ſerico.* Aliud Conſilium ejuſdem urbis ann. 1381. *Nulla mulier aliqua audeat ... deferre ... nec Rivets ſeu perfils de pennis, variis, erminis, ſive dorſis, aut de ſerico in fimbris ſeu ſtremitatibus veſtium ſuarum.* Capitulum generale S. Victoris Maſſil. ann. 1506. MS. *Nullus Religioſus portet veſtes vulgariter dictas deſcolatadas cum colete albo, quod cooperiat omnia alia indumenta ... uſque ad collum ſine Rivete.* Synodus Tarracon. ann. 1591. tom. 4. Concil. Hiſpan. pag. 614. col. 2. *Nulli Canonici vel Clerici Rivetes duplices in collaribus, in fimbriis, nec in manicis deferre aliquatenus ſeu portare præſumat.* Et pag. 615. col. 1. *Uſu Rivetorum quorumcumque pellium in manicis & collaribus ab omnibus & ſingulis penitus rejecto.* Alium locum vide in *Braquetu.*

¶ RIVIDIA. Vide *Rimidia.*

¶ RIVIFINALIS. Siculus Flaccus de Condit. Agr. Goeſii p. 12. *Per eumem tractum Rivifinalem*, id eſt, Cujus finis eſt rivus.

RIVIGA, Rivulus, vel ripa. *Rivage.* Vita S. Guthlaci num. 14. *Eſt in Mediterraneis Angliæ partibus immenſæ magnitudinis aterrima palus, quæ ... crebris inſularum nemoribus, & flexuoſis Rivigarum anfractibus ab auſtro ad aquilonem ... longiſſimo tractu protenditur.*

¶ RIVINUS, Rivalis. Gloſſæ Græc. Lat. Αντίζηλος, *Emulus, Rivinus.* Aliæ Lat. Gr. *Rivinus*, ἀντίζηλος. Uſus eſt Plautus ſive quis alius Aſinariæ verſu 6.

Rivinus amens ob præpetem mulierem.

RIVISINUS. Arnoldus Lubecenſis lib. 2. cap. 35. *Noviſtis nit, ne in hac expeditione omnia mea inſumpſiſſe, equos Militum, Rivinoſoſque ſervorum perdidiſſe, &c.* Sed legendum videtur *Roncinos*, vel *Runcinos.* Vide in hac voce.

RIULUS, Rivulus. Præceptum Ludovici Tranſmarini pro Monaſterio Rivipullenſi ann 938. Marcæ Hiſp. col 850. *De podio Trasbadeni, qui pergit per ipſo Riulo uſque in Rivolo, qui deſcendit de ipſas lecas, &c.*

¶ RIUM, vel RIUS. Vide in *Papaver.*

¶ RIVOALTUS. Vide ſupra *Rivaltus.*

¶ RIVOLVOLUS, Rivulus. Charta Caroli Imp. apud *Meichelbeck* tom. 1. Hiſt. Friſing. p. 85. *Exinde tendit in viſu juxta Rivolvolum uſque ad magnum rubum.* Vide mox *Rivolus.*

¶ RIVOLUS, Rivulus. Charta an. 828. apud *Meichelbeck* tom. 1. Hiſt. Friſing. p. 273. *Fritiſo tradidit .... quicquid habuit in loco ipſo, ubi oritur Rivolus, qui vulgo dicitur Hiruzpach, &c.* Vide ſupra *Riulus.*

RIVORA, pro *Rivi*, enunciatione Longobardica. Marcus Baro Agrimenſor de Geometria p. 241. *Caſa, quæ G. nomen habet, tortas fines habentis in monte poſita tria Rivora ſignificat in trifinio vineam poſitam.* Quod hic *Rivorum* dicitur, videtur *Rivus* dici pag. ſeq. *Habentem ſuper ſe Rivum, &c.* Pag. 243. *Ideo hoc acra trifinium facit, in monteque compoſiuis retundas habentem, & cultu per mediam tria Rivora diſcindit, &c.* Ita pag. 244. *Et caſa in plano loco poſita ſub ſe Rivum diſcindit, &c.* Mox: *Proximum ſe Rivum delatus, alium Ribum quatuor Rivora habentem in finibus ſuis, &c.*

¶ RIVOSUS, ῥεῖθρώδης, ῥευματώδης, in Gloſſis Lat. Gr. Alias adde Græco-Latinas.

¶ RIUS, Rivus, Hiſpanis *Rio. Rio percurrente*, in Chartulario Matiſconenſi fol. 93. Vide *Papaver.*

¶ RIVUM, Ῥεῖθρον, in Gloſſis Lat. Græc. Aliæ Græc. Lat. Ῥεῖθρον, *Rivum, rivus, alveum, flumen.*

¶ RIXIGUS, Idem quod ſupra *Riſeus*, vel *Riſicus*, Periculum, alea, Gall. *Riſque.* Statuta Placentiæ lib. 1. fol. 2. verſo: *Et habebo toto tempore mei regiminis 12. equos ... quos ego Poteſtas habeo & teneo mea Rixigo & fortuna & caſu, in veniendo in dictum regimen, ſtando & redeundo.*

¶ RIXIUS, Saccharo conditum vel coctum. Academici Cruſc. *Riccio, ſorta di cottura di zucchero.* Modus exi-

exigendi gabellam ponderis Saonæ: *Item pro ... amigdolo ſine cortice, datalis, ſapone, pappo, plumbo, tartaro,* Rixis, *mele, trementina, ſiabibus in ſportis ... denar. ſex.*

¶ RIXOALDUS, Fragmentum Helinandi Monachi Frigidis montis ſæc. 12. apud S. Antoninum part. 3. tit. 18. c. 5. §. 5. *O quam convenienter* Rixendis, *ut dicitur, appellata eſt illa captiva. O mulier quæ te captivam tenebit; ipſa enim eſt diabolus, qui dicitur* Rixoaldus, *quia ſemper rixam alit.*

¶ RIXOSITAS, Rixuositas, Johanni de Janua; *Tencon*, in Gloſſis Lat. Gall. Sangerm. MSS.

¶ RIXUS, Caſtanea ſuo calice contenta, Italis *Riccio*. Modus exigendi gabellam pedagii in Civitate Saonæ: *item pro ſalmata colla, ſeu mina frumentorum, caſtanearum,* Rixorum, *legumnum, amigdolorum & aliarum victualium ſimilium ... den. ſex.*

¶ RIZIUS, Echinus ſeu calix caſtaneæ, Ital. *Riccio*. Vita S. Francæ, tom. 3. Aprilis pag. 393. *Stabat in villa diœceſis Placentinæ, in qua ſunt caſtaneæ in quantitate: hic cum arborem quamdam conſcendiſſet & eam decuteret, ſubito eo caput elevante, globus* Riziorum *ſuper illius oculos deſcendit, qui tantos dolores & anguſtias contulit, ut mori ſe crederet.*

¶ ROAGIUM. Vide *Rotaticum*.

ROALIA. B. Odoricus de Forojulio in Peregrinat. ſua c. 2. *Et apertis ſepulchris ſuſcepi oſſa eorum humiliter & devote, & pulchris* Roaliis *involuta corpora, in Indiam ... portavi.* Sed legendum *Toaliis*. Vide in hac voce.

¶ ROARBARIA, Furtum, ſubreptio, ſpoliatio, idem quod infra *Robaria*, niſi ita legendum ſit. Literæ Philippi VI. Franc. Regis an. 1333. apud D. *Secouſſe* tom. 3. Ordinat. Reg. p. 239. *De prædicta* Roarbaria, *deprædatione ſeu ſpoliatione ſummarum & de plano informationem ſummariam fieri faciatis.*

¶ ROARIA, Platea, vicus, Gall. *Rue*, Statuta Vercell. lib. 7. fol. 150. recto: *Item ſi aliquis habuerit tectum, ſive porticum, ſive canteria, ſive trabes ita verſus rugiam ſeu* Roariam, *quod carrum oneratum feno per rugiam illam vel* Roariam *non poſſit tranſire, teneatur eum deſtruere vel ita facere, quod carrum feni libere tranſire poſſit.*

¶ ROATA. Angiportum, ut conjecto, Gall. *Ruelle*. Statuta Montis regalis p. 23. *Item ſtatuerunt, quod pro quocunque areſto ſeu gagio, aut præcepto fiendo de cætero per familiares curiæ ſuæ, aliquem eorum in platea majori dictæ civitatis, ſeu* Roatis *ejuſdem plateæ, &c.*

¶ ROATICUM. Vide *Rotaticum*.

ROBA, Veſtis, tunica, Gallis *Robe*. Quoniam Attachiamenta c. 21. § 2. *Exceptis veſtibus ſuis in* Robas *ſciſſis & formatis.* Matthæus Paris an. 1245. *Et* Robis *caremus hiemalibus.* [Et ad an. 1248. *Dedit et veſtes pretioſiſſimas, quas* Robas *vulgariter appellamus, de eſcarleto prælecto, cum pellibus & furariis variis ciſimorum.* Index MS Beneficiorum Eccleſ. Conſtant. fol. 52. *A dicto Abbate Rector annuatim* Robam *percipere conſuevit.* Conſtitutiones Friderici Regis Siciliæ c. 93. *Virgines vero poſſint decorari & ornari ad libitum uſque ad diem quo nupſerint ... tamen ordinatione de ſeldis* Robbarum *ſublata.* Ei cap. 106. *Item quod familiares Comitum, Magnatuum, Baronum & Militum poſſint indui ad libitum dominorum ſuorum, dummodo pretium cujuslibet panni, quo eos induerint, tarenos 13. non excedat, ſub pœna unciarum 10. à domino exigenda, & amiſſione* Robæ *ipſius.* Statuta Montis-regalis p. 278. *Si aliquis ſartor impignoraverit aliquam* Robam *ſibi ad faciendum datam, D. Vicarius & Judex teneantur eum capi facere & detineri perſonaliter in carceribus, quouſque reſtituerit.* Robarum *ſciſor*, noſtris *Tailleur*, in Miraculis D. Caroli Bleſenſis an. circiter 1372. apud Lobinellum tom. 2. Hiſtor. Britan. col. 561.]

Robæ præſertim dictæ veſtes, quibus Reges ac Principes Palatinos proceres ac familiares donabant, in præcipuis anni ſolemnitatibus: quas ob id *feſtiva indumenta* vocant Matthæus Weſtmonaſter. & Matthæus Paris ann. 1201. idem Paris ann. 1208. 1214. 1238. *Novas Robas*, ann. 1243. Idem ann. 1134. *Contigit igitur una dierum feſtivorum cum Rex novam* Robam *de ſcarleto ſumpſiſſet, aſſuetus de eodem panno, quoties & ille ſumpſerat, fratri ſuo reverenter tranſmitteret, &c.* Charta S. Ludovici Regis ann. 1259. apud Morinum in Hiſt. Vaſtinenſis: *Cæterum 60. ſolidos Pariſ. quos percipere conſuevit Capellanus capellæ prædictæ pro* Roba *annuatim in præpoſitura Moreti, &c.* Rotulus Cameræ Computor. Pariſienſ. *Pro* Robis *datis Militibus Domini Philippi & gentibus Cameræ ſuæ & uno coopertorio de griſo, & una culcitra puncta datis D. G. Macholia 56. lib. 14 ſol. Pro* Robis *Dominorum Joannis & Petri & Roberti filiorum Regis pro ſcall. radiat.* (*Eſcarlate rayé*) *& tiretan. perſia & viridi pro coopertorio 88. lib. 15. ſol. Pro foratura dictarum* Robarum *43. lib. 10. ſol. & pro duabus culcitris punctis pro dictis Joanne & Petro 22. lib. 8. ſol. Dom. Robertus Atrebat. pro* Roba *de ſamito* Roba *de panno aureo forata de erminis &c. Comes Drocenſis, Dom. de Borbonio. G. filius Comitis Flandr. pro* Robis *ſamiti. Et pannorum aureorum * forratis de erminis, &c. Pro coopertoriis tribus eſcall. forratis de minuto vario & tribus culcitris punctis cum ſundis pannis aurei, &c. Et pro tribus dextrariis & tribus palefridis dictorum dominorum hominum 3. lib. & pro vadiis ſuis 60. Radulf. de Nigella, Guill. de Fiennes, Renaudus de Pontibus, pro* Robis *de ſamito, &c.* Rotulus alter, cui titulus: *Compotus expenſarum hoſpitii D. Regis Caroli 1321. per Radulfum de Pariſiis Magiſtr. Cameræ Denariorum Regis: Pallia Militum, Comes Claromontis Camerarius, D. Sulliaci Buticularius, Galcherus de Caſtellione Conſtab. Dupla. Milites ſimplices, Adam de Ver, Colardus Choiſel, Droco de Roya, Guill. de Haricuria, Erard. de Montemorenciaco, Euſtachius de Eucra, Guil. Courtcheuſe, &c.* Rotulus alter, cui titulus: *Comptes des deſpens de l'Hoſtel de Madame la Reine 1329.* Robes *de 50. ſ. 30. & 20. ſols, & cotes de 10. ſols.* Inventarium rerum mobilium poſt mortem Ludovici Hutini Regis, cap. *Des dras demourez de livrées, 8. dras de la livrée aux Chevaliers de la* Robe *de Paſque, 8. dras de la livrée aux valets de meſtier, 2. dras de la livrée aux valets de l'Eſchançonnerie, 2. dras de la livrée aux Eſcuiers du terme de Touſſains.* Ubi *Draps* dicuntur, quæ alias *Robes*, quæ vox eadem notione uſurpatur in Magno Recordo Leodienſi p. 60. ubi vetantur Scabini Leodienſes *accepter penſions, waiges, ou Draps*, à quocumque magnate, *qui ly vorent donner pour eſtre de leur conſeilh.* [Vide *Liberatio* in *Liberare* 2.]

Quædam ex hiſce *Robis* vocantur *Robes de Compaignie*, in Computo Stephani *de la Fontaine* Argentarii Regis 1. Jan. 1349. quod forte darentur eminentioris conditionis perſonis, quæ in comitatu Regis vel Reginæ morabantur: *Pour iceux draps diſtribuer pour le corps de la dite Dame, & pour celles, à qui elle donne* Robes *de compagnie. C'eſt aſſavoir ſes deux filles, les Ducheſſe de Normandie & d'Orleans, la Royne Jeanne, le Duc de Normandie, & la Conteſſe de Tonnerre.* Aliud Comput. ejuſdem Stephani 1. Jul. an. 1352. *Les noms de pluſieurs perſonnes, qui ont eu* Robes *en ce terme. Monſ. le Comte de Tancarville, Souverain Maiſtre de Hoſtel du Roy, M. Robert de Lorris, M. Louis de Harecourt, M. d'Andrezel, & M. Guy de la Roche, leſquels avont cotes hardies & manteaux de 30. aunes de Camelin ouvré de Broiſſelle, pour leur levere d'iver à compagner le Roy en ſon dedans.*

☞ Aliæ dicuntur *Robæ lingiæ*, noſtris *Robes linges* Computus an. 1339. è Bibliotheca regis: *Pro Roba*

Digitized by Google

ba liagia domini Alfonſi 64. ſ. pro Robis lingiis Regina. 118. ſ. pro duabus partibus pannorum lingiorum Regis 7. l. 12. d. Computus Petri Landoys Theſaurarii Britanniæ an. 1460. & 1461. apud Lobinellum to. 2. Hiſt. Britan. col. 1260. *A Jean du Faux, pour ce qu'il avoit donné à ung ſerviteur de la dame de Trebes pour le vin de Robbes linges, qu'elle avoit envoïees au Duc.*

Qui igitur *Robas* accipiebant ab aliquo, de ejus familia cenſebantur. Statuta ſecunda Roberti I. Regis Scotiæ c. 34. §. 2. *Repelluntur etiam ab acquietatione, inquiſitione, probatione & aſſiſa..., Domnus, Ballivus, nec aliquis gerens Robas Domini, &c.* Thomas Walſinghamus p. 267. *Quendam ex ejus Armigeris, qui & in obſequio erat Abbatis, & ad Robas ejus, &c.* Matthæus Weſtmonaſter. ann. 1106. *Robas etiam Regis, ſicut ipſe Rex, accipiebat.* Charta Amalrici Vicecomitis Narbonenſis, in 2. Regeſto Philippi Pulcri Reg. Franc. ex Tabul. Regio: *Retinemus etiam nobis... cognitionem & punitionem omnium criminum & exceſſuum, ſi quæ à noſtris ſervientibus vel familiaribus ad partem noſtram & de Raubis noſtris, in dictis civitate, & burgo, & locis communiendis committerentur, &c.* Vide Differtat. 5. ad Joinvillam p. 160 [Vide *Rauba Papales* in *Raub.*]

Roba, Quævis ſupellex, quomodo Itali hanc vocem uſurpant. Chron. Foſſæ novæ an. 1186. *Fregit ſecuritatem Babuco & terræ Paſanæ, & abſtulit omnem Robbam, & animalia omnia, quæ in Babuco & in terra Paſanæ invenit.* Matthæus Weſtmonaſt. ann. 1248. *Calpotus eſt inſuper, quod quicquid in eſculentis, potibus, & Robis expendis, rapis violenter, &c.* [Memoriale Poteſtatum Regienſ. ad ann. 1179. apud Murator. to 8. col. 1145. *Et de menſe Februarii dominus Thomaſinus de Gorzano, & illi domini de Bandolo furtive ceperunt lapidem Beſumantuæ, & expulerunt illos de Beſumantua, & habuerunt totam Robam & omnia victualia, quæ ſuper dictam lapidem erant.* Paſſim uſurpant Dominicus de Gravina in Chronico, apud eumdem Murator. to. 12. col. 574 576. 595. 600. 607. & alii Scriptores Italici non ſemel.]

¶ Robalta, Receptaculum, ut videtur, ſeu locus in quo *Roba* ſive ſupellex reconditur. Chronicon Eſtenſe ad ann. 1337. apud Murat. to. 15. col. 400. *Juxta cameram erat quidem ſtallas pro valixiis & aliis neceſſariis cum quadam Robalta, in qua mittebant ligna & alia victualia.*

¶ Robandum, Ejuſdem originis vox, ut opinor qua *roba* ſeu ſupellectilis peculiare genus indicatur, mihi tamen incompertum. Hiſtoria Miſcella l. 18. apud Murat. to. 1. p. 1. pag. 130. col. 1. *Invenerunt itaque populi Rom. in palatiis ejus apud Damaſtuger trecenta Robanda, quæ per diverſa ceperant tempora; invenerunt etiam ſpecies, quæ remanſerant, multas, aloen ſcilicet multam, & lignu aloes magnu... & ſericum copioſum, ac piper, & talbaſias camiſias multas, &c.*

Robare, Robbare, Furari, prædari, *Derober*, quaſi *Robam* auferre; *Rubare*, Italis. Edictum Jacobi Regis Aragoniæ de Pace & treuga an. 1228. *Item ſtatuimus, quod nullus homo capiat per ſe vel per alium, nec Robet, nec Robari faciat aliquem hominem, &c.* [Chartular. V.S. Vedaſti Atrebat. p. 29. *Tunc Merlinus cepit modicam particulam fileti empti. Tunc Martinus dixit: Merline tu Robes me ... cui Merlinus: Ego non Robare.* Adde Chron. Modoetienſe Honicontis apud Murator. to. 12. col. 1124. 1134. Statuta Vercell. l. 3. fol. 61. verſo, Statuta Cadubrii l. 3. cap. 42. &c.] Occurrit præterea in Ethalredi Regis Pacto cum Analavo cap. 4. in ejuſdem Legibus apud Wenetyngum c. 18 in Legibus Burgorum Scoticorum c. 92. §. 1, apud Bractonum lib. 3, tract. 2. c. 12. §. 1. Philippus *Mouskes* in Hiſtoria Francorum MS. in Henrico I.

Puis apriès à grant compagne
Vint ſor Robert Viſcart à force,
Ki ſa tiere Roube & eſforce, &c.

Infra:

Les abaies ſouſjournait,
Et toutes les glieſes Raubait.

Balduinus de Condato MS.

Mal ſert le Seigneur, qui le Robe.

Disrobare, apud Anonymum de Geſtis Friderici II. Imper. p. 757. & Petrum de Vineis, Gallis *Deſrober.* [Vide *Derobare* ſuo loco.]

¶ Rubare, Eadem notione, apud Italos. Chronicon Parmenſe ad annum 872. apud Murat. to. 9. *Concurrerunt per terras & contratas Epiſcopatus verſus civitatem & alibi, multa & multa comburendo, vaſtando & Rubando.* Opuſculum Petri Azarii de Bello Canepiciano apud eumdem Murat. tom. 16. col. 431. *Quæ gens, cum ibi fuit, villam & terram ipſam ceperunt, Rubaverunt & cremaverunt.*

¶ Robaria, Idem quod mox *Roboria*. Charta Philippi Aug. Franc. Regis pro Atrebatenſibus ann. 1194. *Qui de Robaria protractus fuerit per Scabinos, ſexaginta libras perdet, & ei Robaria reddetur, qui eam amiſerat.* Hoc eſt, Res furto ſublata. Charta ann. 1262. ex Archivo Communis Maſſil. *Dominus Comes & Comitiſſa non recipiabunt per mare vel terram cum præda vel Robaria aliquem, qui damnum vel Robariam fecisſet.* Paſſim utuntur Italici Scriptores apud Murator. to. 8. col. 181. 1158. to. 9. col. 781. to. 11. col. 115. 248. to. 12. col. 1123. to 15 col. 389. tom. 16. col. 440. & alibi; in Statutis Caſtri Redaldi l. 2. fol. 36. recto, Statutis Vercell. l. 2. fol 26. recto, Cadubrii l. 3. c 42. &c.

Roboria & Roberia, definitur à Cowello lib. 4. tit. 18. §. 25. bonorum alicujus ab ipſius perſona, vel ipſo ſaltem præſente & invito, ſublatio. *Roberie*, in veteri Conſuetudine Normanniæ c. 91. *Ruberia*, Italis. Gloſſ. Lat. Gall. *Præda*, *Roberie*: *Prædator*, *Robour*. Occurrit vox *Roberia* hac notione, in Legibus Inæ Regis Weſtſaxiæ c. 11. & Henrici I. Regis Angl. c. 10. 12. 24. 66. apud Will. Riſhangerum an. 1261. Rogerium Hovedenum p. 589. Bractonum l. 2. c. 24. §. 1. l. 3. tract. 2. c. 32. §. 1. Thomam Walſinghamum an. 1322. pag. 116. &c. Leges Normannicæ Willelmi Nothi c. 4. *Si alquens eſt apeled de larcin ou de Roberie*. Ita apud Littletonem ſect. 501. *Roberie* uſurpatur. [Litteræ Johannis Ducis Britan. an. 1381. apud Lobinellum to. 2. Hiſtor. Britan. col. 625. *Seront & demourront quittes & paiſibles de tous cas, crimes, malefices, multres, arſuis de maiſons, raviſſemens de fammes, pilleries, Roberies, &c.*] Le Roman de *Vacces* MS.

N'i a qui oſt emblier, ai faire Roberie.

Roboria, in Legibus Malcolmi II. Regis Scotiæ c. 11. §. 1. in Regiam Majeſtatem l. 1. c. 1. §. 6. lib. 4. c. 7. in Statutis Alexandri II. Regis Scotiæ c. 14. §. 2. &c.

Roberator, Latro, fur, *Rauber*, Germanis. Charta Ranulphi Comitis Ceſtriæ to. 1. Monaſtici Anglic. *Ut ſive latro, ſive Roberator, ſive aliquis malefactor venerit ad ſolemnitatem, habeat firmam pacem, &c.* Lexicon Græc. Lat. MS. Reg. Cod. 2062. Λωποδύτης, ὁ τὰ ἱμάτια ἐκδύων, κἄν γάρ τι ἱμάτιον. Le Roman de *Vacce* MS.

Ne s'offri en la terre ne Robeour ne larron.

¶ Robator, Eadem ſignificatione. Codex legum Norman. c. 12. apud Ludewig. to. 7. Reliq. MSS. p. 176. *Latrones, Robatores, incendiarios, homicidas, virginum injurioſos defloratores, &c. Deprædatores, piratæ, prædones ſive Robatores ſupra mare*, in Charta ann. 1403. apud Rymerum tom. 8. pag. 306. col. 2. Robatores

Digitized by Google

tores & latrunculi, in Chronico Modoetienſi apud Murator. to. 12. col. 1127. Rurſum memorantur *Robatores* in Actis viſitationis diœceſis Albienſis ann. 1586. apud Baluzium to. 4. Miſcell. p. 321. in Statutis Vercell. l. 4. fol. 715. recto, in Statuti Pallavicinis l. 2. c. 25. Statutis Cadubrii l. 3. c. 42. Le Roman *de Lancelot du Lac: Au commencement de l'Ordre de Chevalerie il fust dit à celui qui vouloit Chevalier estre, qu'il fust courtois .... prest & entalenté de destruire les Robeurs & les meurtriers.* Literæ Johannis Franc. Regis ann. 1355. apud D. *Secouſſe* to. 3. Ordinat. Reg. p. 29: *Leſdiz preneurs seront puniz comme Roubeurs, & les pourra chaſcun menee en priſon fermée, &c.*

¶ Robbator, Eodem intellectu, apud Bractonum l. 3. tract. 2 c. 1. §. 1. & in Epiſtola Edwardii II. Regis Angl. an. 1317. apud Rymerum to. 3. p. 663. col. 1.

¶ Rubator, Idem, Italis *Robatore*. Bartholomæus Scriba l. 6. Annal. Genuenſ. ad an. 1242. apud Murator. to. 6. col. 499. *Poſuerunt ignem in quibuſdam domibus, & res, quas in ipſis invenerunt, velut latrones & Rubatores rapuerunt.*

¶ ROBALLUM, vel *Roballus*. Codex legum Norman. c. 17. apud Ludewig. to. 7. Reliq. MSS p. 217. *Videlicet aurum, argentum, tam in vaſis maſſa, quam in moneta francos, ſtraulas, lanes, ebur, Roballum, lapides pretioſos.* An *Robinus*, Carbunculus, Gall. *Rubiet*? An vox mendoſa pro *Corallum*?

¶ ROBAROLLUS, an Sarcinator, Gall. *Tailleur*, qui facit *robas* ſeu veſtes? An qui vendit *robas* ſive merces, Gall. *Mercier*, Miſcellarum minutarumque mercium propola, ab Italico *roba*, ſupellex quævis, merces? An iidem qui *Pellizarii*? Statuta Placentiæ l. 4. fol. 45. recto: *Conſules ſeu paratici pelliçariorum ſeu Robarollorum non poſſint eos nec aliquem eorum compellere ad intrandum in paratico pellizariorum ſeu Robarollorum ad ſolvendum paratici Robarollorum.*

¶ ROBBA, Robbator. Vide in *Roba*.

¶ ROBELIA, Ervum, Ita is *Robiglia*, noſtris *Ers*, Legumen ſatis notum. Johan. Demuſſis Chron. Placent. ad ann. 1369. apud Murat. tom. 16. col. 510. *Et tunc ſtarius frumenti vendebatur ſol. 40. qui communiter vendi ſolebat ſol. 3. & ſtarius ciceram & Robeliarum vendebatur ſol. 28. qui communiter vendi ſolebat 8.*

¶ ROBERIA, Spoliatio. Vide in *Roba*.

¶ ROBICO, pro *Robigo*, Gall. *Rouille*, Segetum morbus, quo ſpicæ torrentur. Gloſſæ Lat. Græc. *Robico*, βρῦσις, ἡ σῆψις. Mox: *Robigo*, σῆς, ἡ σῆψις. Adde Græco-Latinas.

¶ ROBINA, Canalis per quem derivatur aqua fluvii in loca, in quibus neceſſaria eſt, Occitanis *Robine*. Plures ſunt hujuſcemodi canales in agro Arelatenſi è Rhodano defluentes. Statuta Arelat. MSS. art. 150. *In Robinis omnibus de Camargiis & de toto diſtrictu Arelatis, per quas tranſeunt viæ publicæ, quæ per dictas Robinas ſunt troſſatæ, illi, quorum ſunt dictæ* Robinæ, *teneantur facere pontes*: Et art. 151. *Robina de Bello loco currtur in latitudine ... à porta orti Guillermi Ruffi, quæ porta eſt in Robina, &c.* Compoſitio ann. 1321. è Schedis Præſidis *de Mazaugues*: *Quod piſcatores vel aucipes ſeu illi qui capiunt aves poſſint & debeant intrare & exire per* Robinam *de Fornello*. Tranſactio inter Arelatenſes, Taraſconenſes & Incolas S. Remigii an. 1517. ex iiſdem Schedis: *Non licuiſſet ... dictas aquas ab eorum propriis alveis, foſſatis ſive* Robinis *antiquis divertere*. Pluries recurrit ibidem. An à *Rubus*, *Robinæ* ſeu *Rubinæ* dictæ ſunt, quia rubis & ſentibus referti ſunt hujuſmodi canales? Eradicandis hiſce rubis deſtinantur apud Arelatenſes ruſtici, quos *Veſpiaires* vocant. An vero à *Robinis* dicti ſunt canaliculi, quos *Robinets* nuncupamus? Hujus vocis originem ignorare ſe fatetur Menagius in Etymol. Gallicis.

¶ Rubina, Eadem notione. Concordia inter Raymundum Archiep. Arelat. & Ildefonſum Comitem Toloſæ ann. 1143. apud Stephanotium to. 10. Fragm. Hiſt. MSS. pa. 302. *Et hæc prata conſiſtunt in territorio villæ S. Petri & campo publico, inter* Rubinam *ejuſdem villæ & ipſam villam.*

¶ Robiniarius. Qui curam habet *robinarum*. Literæ Caroli V. Franc. Regis an. 1366. pro civibus Marologii in Seneſcallia Bellicadri, apud D. *Secouſſe* to. 4. Ordinat. Reg. p. 676. art. 7. *Item, quod dicti Conſules qui nunc ſunt & pro tempore fuerint, habeant inſtituere .. operarios murorum, operarios Eccleſiæ, capitadenos, extimatores, terminatores, carreyrenos, levedorios,* Robiniarios, *defenſores pascuorum, &c.*

ROBINUS, Carbunculus, *Rubis*. V. *Rabinus*.

¶ ROBOR, gen. maſc. pro *Robur*, Quercus duriſſima. Leges Rotharis apud Muratorium tom. 1. p. 2. pag. 4. col. 2. *Si quis* Roborem *aut cerrum ſeu quercum ... inciderit, componat pro arbore tremiſſes duas.* Codex Cathedr. Mutin. præfert: *Si quis* Rubore, *aut cerrum ſeu quercum, &c.* Eſtenſis vero; *De arbore* Robore, *cerro ſeu quercu, &c.* Gloſſæ Lat. Græc. Robor, ἰσχύς, εἶδος ξύλου, μελάνδρυς, ῥώμη, σθένος, στερέωμα, τὸ ἀλοχος, δενδροβιεύσεις. Et mox: *Robor, ſingulariter tantum declinatur*, ἰσχὺς, σθένος, ἰσχύει. Adde Græco-Latinas.

¶ Robor, metaphorice, Firmitas, robur. Charta Domnoli Epiſc. Cenoman. an. 20. Chilperici Regis Francor. apud Mabillonium to. 3. Analect. pagin. 103. *Et hæc paginola plenum accipiat apta* Roborem. Teſtamentum Sanct. Rudeſindi ann. 978. tom. 3. Concil. Hiſpan. pagin. 185. *Et hanc ſcripturam in cunctis diebus* Roborem *firmitatis obtineat*. Judicium ann. 1030. in Appendice Marcæ Hiſpanicæ col. 1046. *Et in hoc judicium nunc & ab inceps* Roborem *pleniſſimum obtineat, &c.*

ROBORA, Ætas legitima, *majoritas*, cum ſcilicet ad *robur* pervenit minor. Teſtamentum Alfonſi II. Regis Portugall. æræ 1308. apud Brandaonum to. 4. Monach. pagin. 570. *Et ſi in tempore mortis meæ filius meus & filia, qui vel quæ debuerit habere regnum meum, non habuerit* Roboram, *ſit ipſe vel ipſa & regnum in poteſtate vaſſallorum meorum.* Paſſim ibi & pag. 571. 578.

ROBORABILIS, Validus, fortis. Andreas Suenonis libr. 3 Legum Scaniæ capit. 5. *Sed prior ſententia* Roborabilior *& rationabilior à prudentibus æſtimatur.*

¶ ROBORANTER, Modo qui roboret & confirmet. Charta Ludovici Regis Franc. ann. 896. è Tabulario Eccl. Aptenſis: *Et ut hæc noſtra præceptionis auctoritas noſtris futuriſque temporibus inconvulſam atque inviolabilem obtineat firmitatem, manu propria* Roboranter *adfirmavimus & annulo noſtro ſigillavimus.*

¶ ROBORARIUM, Locus ſeptus tabulis roboreis. Aul. Gellius l. 2. c. 20. *Roboraria antiqui ſignificabant ea quæ nunc Vivaria vulgus vocat; ſic autem erant appellata à tabulis roboreis, quibus ſepta viſebantur.*

¶ ROBORATIO, Confirmatio. Literæ Edwardi II. Regis Angl. an. 1307. apud Rymer. to 3. p. 22. col. 2. *Et omnia alia & ſingula, pro nobis & noſtro nomine, faciendi, quæ ad expeditionem &* Roborationem *præmiſſorum neceſſaria fuerint vel etiam opportuna.*

ROBORETUM, Querceium, apud Ughell. to. 1. p. 2. pag. 236. In Charta alia apud Puricellum in Ambroſiana Baſilica p. 367. *Cum ... ſilvis, caſtaneis, Roboreis, ac ſtellariis, &c.* Legendum forte *Roboretis*. [Gloſſæ Gr. Lat. Δρυμών, ὁ τόπος, *Querceium*, *Roboretum*. Aliæ Latino-Græc. *Roboretum*, δρυμών, ὁ τόπος.]

☞ Hinc

Digitized by Google

☞ Hinc in Normannia aliiſque variis Galliarum provinciis loca pleraque *Rouvre* & *Roubre*, à *Robore*, vel *Rouvroy*, *Rouvraye* & *Rouvroye*, à *Roboreto*, dicta; unde & familiæ multæ nobiles earumque dominia iis in regionibus vocantur *de Rouvrou*, *de la Rouvraye*, *&c.* Hinc etiam patet, detortas fuiſſe voces *Roverirum*, & *Rovretum*, quæ de nemore, noſtris *Rouvray*, olim ſito in agro Pariſiaco, & *Rubridum*, quæ de loco pagi Belſienſis, vulgo *Rouvroy*, dicuntur. Vide Valeſium in Notitia Galliarum p. 487. col. 1. & 546. col. 1. Hiſtor. Beccenſis MS. p. 163. *Quædam exorta fuerat controverſia Beccenſes inter & Columbenſes pro decima de Roboribus*, vico vulgo *Rouvres*. Ex quibus liquet, ſcribendum eſſe *Rouvre*, non *Roure*, ut quidam è noſtris ſcripſerunt in Lexicis ſuis Gallicis, ubi de *Robore* quercu duriori. Vide *Rover*.

ROBOREUS, Cui robur ineſt, robuſtus. Erchempertus in Hiſt. Longob. c. 54. *Ajo autem Princeps Beneventi, & ante principatum, & poſtea, partim imbecillis, partim Roboreus extitit*. Idem cap. 75. *Primum tantum Sacramentum ſiſtebat* Roboreum *ad menſem aut tempus annotatum*. i. robur habebat. Idem Erkempertus ex editione Caracciolip. 36. *Virum illuſtrem ac fortiſſimum* Robore *laqueo ſuſpendi fecit*. Ubi forte *Robore*, pro *ad quercum* ſumitur. *Roboreum præceptum*, firmum, in Chron. S. Sophiæ Benevent. p. 718. Occurrit ibi non ſemel.

¶ ROBORIA, Spoliatio. Vide in *Roba*.

ROBOROSA Passio dicitur, *qua animal rigidum facit ad ſimilitudinem ligni*. Vegetius l. 3. Artis veterin. cap. 24.

¶ ROBRICA, pro *Rubrica*, Minium. Gloſſæ Græc. Lat. Μίλτος, *Rubrica*, *Robrica*, *Minium*. Vide infra *Rubrica*.

¶ ROBUR Arboris, Truncus. Oratio Pii II. PP. an. 1459. *Rami arboris multi ſunt, ſed Robur unum trunci radice fundatum*.

ROBURDOLIUM. Tabularium Vindocinenſe fol. 190. *In Roburdolio carceris, ubi captus detinebatur*. An, *le guichet*, Portula?

¶ ROBUSTAS, Robur, fortitudo Johannes Longinus in Vita S. Stanislai Epiſc. to. 2. Maii p. 230. *Maximo certamine ſublimique Robuſtate martyrium confecit*.

¶ ROBUSTE, Nervoſe. Vulgare eſt recentioribus, antiquis incognitum.

¶ ROBUSTITAS, Robur, firmitas, vis, vires, virtus, facultas, apud Juniores paſſim reperitur, nullibi apud Veteres.

¶ ROCA, Petra, rupes, Gallis *Roche*; item Arx in rupe exſtructa, ut mox *Rocca*. Præceptum Caroli Calvi an. 840. apud Marten to. 1. Anecdot. col. 30. *Terminat prædictus alodis de una parte ad molinos Gualampadi, qui ſunt ſerti* (f. *ſiti*) *in ripa Urbione, ubi ſigna ſupraposita atque decurias; deinde vadit per torrente & per ipſum montem ſuperiorem uſque in Roca, ubi ſigna poſita ſunt*. Præceptum ejuſdem Regis an. 855. in Appendice Marcæ Hiſpan. col. 787. *Rocam, quam vocant Frufiadi, quam eorum genitor per apriſionis auctoritatem tenuit*. Vide *Rocha* 1.

¶ ROCASSIUM, Rocassum, Rupes, Gallice *Roche*, Provincialibus *Rouchas* vel *Rouquas*. *Juxta quoddam Rocaſſium*, in Charta ann. 1486. è Schedis D. *Le Fournier*: *Quod poſſint ... portum habere & navim mutare ... ſubtus Rocaſſum*, in Tranſactione ann. 1532. 8 Octobr. è Schedis Præſidis *de Mazaugues*.

¶ Rochassium, Eadem ſignificatione. Sententia arbitralis an. 1303. è Schedis D. *Bruaot*: *Item quemdam alium* (*terminum*) *ſubtus quoddam Rochaſſium ferri vocati Jabriatres*.

¶ ROCATUS, Coloris *roca* ſeu rupis, ut videtur, idem forte qui mormoreus. Catalogus ann. 1300. apud Hemeræum in Auguſta Viromand. p. 364. *Quatuor cappæ albæ, quatuor rubeæ, duæ nigræ de mortuis, una Rocata, una viridis, una glauca, una quam habet puer ad tenendam patenam*.

ROCCA, Rocha, Caſtellum vel præſidium in *rupe*, ſeu clivo exſtructum. Italis *Rocca*. Auctor Mamotrecti 2. Reg. *Arx, dicitur Rocca*. Annales Fr. an. 767. *Multas Roccas & ſpeluncas conquiſivit*. [Chron. Farſenſe apud Murat. to. 2. p. 2. col. 589. *De caſtello Tribuco cum Rocca ſua*. Et col. 624. *In præſidium ſe cujuſdam noſtræ contulit Rocchæ*. Rolandin. Patav. de factis in Marchia Tarviſina l. 6. c. 6. apud eumdem Murator. to. 8. col. 258. *Voluit Ecelinus arcem ſive Roccham Eſtenſem, & alia collateralia caſtra ſuo dominio ſubjugare*. *Eſtenſis Roccha ſeu caſtrum*, ibidem col. 259. Chron. Tarviſinum apud eumd. Murat. to. 19. col 817. *In hoc tamen verius proverbium comprobatur: Nullum caſtrum oppidumve vel Rochiam fortia eſſe, ad quæ aſellus auro onuſtus non poſſit accedere*. Adde Laudes Papiæ, tom. 11. ejuſd. Muratorii col. 38.] Chron. Ceccanenſe, ſeu Foſſæ-novæ ann. 1185. *Adeptis ſunt Salonciam cum multis civitatibus & caſtellis &* Roccis *de Romania*. Occurrit iterum an. 1187. & ſæpe in Scriptoribus Italicis, paſſim etiam apud Leonem Oſtienſem, Ottonem Morenam in Hiſt. Rerum Laudenſium p. 14. 88. &c. Gobelinus Perſona in Coſmodromio pag. 259. *Arx, qua vulgo* Rocka *dicitur*. Philippus *Mouskes* in Henrico I.

S'en ot Buiemont de Sofille,
Et cil fu au prendre Audioce,
U il a maint Roce.

¶ Roccha Lignaminis, Munitio, ut opinor, è ligno conſtructa. Chron. Petri Azarii apud Murator. tom. 16. col. 522. *In capite vero utriuſque partis* (pontis admodum ſpatioſi) *erant pontes levatorii, & ſingulæ Rocchæ lignaminis valde fortis*.

1. ROCCUS, Rocus, Rochus, Hrocus, vox Germanica *Rock*, ſignificans ſupremam veſtem, ἐπένδυτον. *De Roccis & Sagis*, item *Roccus Martrinus & Lutrinus*, in Capitulari triplici Caroli Magni ann. 808. c. 5. Monachus S. Galli, ſeu Notkerus l. 2. de Carolo Magno cap. 27. *Carolus habebat pellicium berbycinum, non multum amplioris pretii, quam erat* Roccus *ille S. Martini, quo pectus ambitus, nudis brachiis Deo ſacrificium obtuliſſe aſtipulatione divina comprobatur*. Helgaudus in Roberto Rege ann. 1029. *Exuens ſe veſtimento purpureo, quod lingua ruſtica dicitur* Rocus. Chron. Fontanellenſe c. 16. Roccum *ſubdiaconalem unum*. *Roccos* Monachis etiam attribuunt Conventus Aquiſgran. & Additio 1. Ludovici Pii ad Capit. cap. 22. & Eckehardus Junior de Caſibus S. Galli cap. 10. 14. 16. [Anſegiſus Abbas apud Acherium to. 3. Spicil. p. 246.] & Adalardus l. 1. Statutorum Corbeienſ c. 3. ubi

Hroccus ſcribitur: *Cæterum capellæ, Hroccus, ſive cuculla de ſago, unde Hroccus fieri poſſit, ad arbitrium Prioris erit*. Hariulfus l. 3. cap. 3. pag. 481. & 483. *Hroccus* pariter habet.

¶ Rokkus, apud Mabillonium to. 4. Annal. Benedict. p. 287. *Richars & Poppo, quorum uterque dicit ſe S. Benedictum quidem eſſe: & ideo Regulam mutaſſe, & tunicam Domini unam in duos* Rokkes.

Roquus, in Teſtamento Riculfi Epiſc. Helenenſis an. 915. *Roquos quatuor, unum purpureum cum auro, & alium palleum Græco, & alios duos in Græcia factos*.

Rochus, in Charta Heccardi Comitis Auguſtod. apud Perardum pag. 26. Ῥοῦχον Græci recentiores dicunt. Narratio de Beliſario MS. Βάστα ῥοῦχα καταξαμίτε. Hiſtor. Apollonii Tyrii: Ουμπρὶς τῆς θυγατέρας τε, τὰ ῥοῦχα

Digitized by Google

ϕοχει τῷ ξιϛχίζει. Occurrit præterea apud Nicetam Chonitatem p. 361. 367. & 425. 2. edit. Codinum de Offic. &c.

¶ Rucus, pro *Rocus*, vel *Roccus*, interdum reperiri teſtis eſt Voſſius lib. 2. de Vitiis ſerm. c. 16. quod conſule.

Rochetum, ita hodie vocant veſtem lineam Epiſcoporum & Abbatum propriam, cum manicis ſtrictioribus, quaſi parvum *Roccum*. Lindwodus ad Provinciale Eccl. Cantuar. l. 3. tit. 27. *Rochetum differt à ſuperpellicio, quia ſuperpellicium habet manicas pendulas, ſed Rochetum eſt ſine manicis, & ordinatur pro Clerico miniſtraturo Sacerdoti, vel forſan ad opus ipſius Sacerdotis in baptizando pueros, ne per manicas ipſius brachia impediantur*. [Articuli reformationis à ſeptem Epiſcopis edici Pariſiis an. 1586. apud Martenium to. 4. Anecd. col. 1194. n. 18. *Cum vero animi relaxandi cauſa civitate exit* (*Epiſcopus*,) *quod ita ſæpe facere debet*, *Rochetum poterit ad libitum deponere*.] Occurrit paſſim in Ceremoniali Epiſcoporum.

¶ Rocchetum. Coronatio Bonifacii VIII. PP. apud Murator. to. 3. p. 649. col. 2. *Cantores deinde equitant cum ſuperpelliceis, tam acolythi, clerici cameræ & Auditores cum ſuperpelliceis ſupra Rocchetum*.

¶ Roquetum. Concilium Arand. an. 1473. inter Hiſpanica to. 3. p 674. *Epiſcopi veſte linea ſuperiore, vulgariter* Roqueto *nuncupata, in publico ſemper utantur*. Concilium Tarraconenſe an. 1591. to. 4. eorumd. Concil. pag. 509. *Sotanam vel tunicam talarem, ſuperpelliceum mundum, ſeu Roquetum pro tempore congruens, & pilum clericalem induatur*.

Rochetum, Canonicorum regularium veſtis linea. Chronic. Windeſemenſe l. 1. c. 23. *Habitus Canonicorum Regularium eſt veſtis linea ſive toga linea, quam Rochetum Romani, Germani Subtile, Sarracium, ſive Scorticium appellant*.

¶ Rocheta Puerorum Chori memorantur in Indice MS. Beneficiorum Eccleſiæ Conſtant. fol. 66. verſo.

Rochet, in Statutis Ordinis de Sempringham pag. 739. *Solis vero fabris conceditur habere camiſias, ſcilicet Rochet*.

Roketum Romanum. Vide *Superpellicium*.

¶ 2. ROCCUS, Nomen ſcaci, quem alii *Turrim* vocant. Itali *Rocco*. Vide locum in *Scaci*.

¶ ROCEA, Piſcis genus, Gall. *Roſſe*, Geſnero *Rutilus*. Chron. Trudonenſe to. 7. Spicilegii Acher. p. 509. *Piſces qui afferebantur de Moſa, quos poetica licentia vocare poſſumus Roceas & Bardos*. Alia notione mox occurrit in *Rocha 1*.

¶ ROCERIUM. Charta Majoris Monaſterii, to. 2. Hiſt. Britan. col. 237. *Dominus Abbas B. reddidit Herveo cognomento Trop a de uetz terram, quam dominus Garinus dedit S. Martino, quando factus erat monachus, videlicet medietatem* Roccrii *tali pacto, ut per ſingulos annos ſolvat monachis quatuor ſolidos*. Lobinellus in Gloſſario ſcribit *Rocherium* redditque *Rocher*, Rupes. Haud ſatis ſcio an bene. Suſpicor eſſe nomen proprium, à rupe tamen ita nuncupatum. Vide *Rocherium*.

¶ ROCETUS, pro *Roccus*. Vide *Receptum 1*.

1. ROCHA, Rupes, Gallice *Roche*. Diodorus Euchyon. l. 1. Polychemiæ c. 17. *Ceræ, thuris, colophoniæ, aluminis Rocha*, &c. noſtris, *Alun de Roche*, [Alumen rupis, Anglis *Roche alum*, qua ſignificatione ſumenda videtur vox *Rocea* in Literis Edwardi IV. Regis Angl. an 1476. apud Rymer. tom 12. pag. 28. col 1. *Tam ad ſufficiens cariagium pro conductione feretri præcariſſimi patris noſtri Richardi Ducis Eborum pro ſepultura ſua ordinata, quam ad carpentarios, junctores, pictores, candelatores, qui in hac parte neceſſarii fuerint & opportuni, ac ceram, Roceam & filum, ubicumque inveniri poterunt*.] Occurrit etiam apud Heliam Monachum de Lapide Philoſoph. [Donatio ann. 901. in Appendice Marcæ Hiſpan. col. 836. *De meridie in ipſo monte vel in ipſa Rocha*. Alia Donatio ann. 998. apud Marten. to. 1. Ampliſſ. Collect. col. 353. *Pervenit per ipſa limite de ipſa Rocha uſque in Petramela*. Charta an. 1234. apud Stephanotium to. 3. Antiquit. Pictav. MSS. p. 817. *Platea adjacenti ſuper quadam Rocha, &c.*] Hiſt. Cortuſiorum l. 8. c. 2. *Inceptum fuit Caſtrum Eſtenſis Rocha*. Vide Rocca [& *Rochus*.]

2. ROCHA, Alia notione. Tabul. Abſienſe fol. 187. *Conceſſimus quoddam foſſatum per mareſium, ... per quod haſcham & Rocham & quæque neceſſaria de mareſio traherent*.

☞ *Rocham* hic intelligo juncum tenuiſſimum & ad inſtar gladioli utrimque ſecantem, quem *Roſche* vocant Normanni, & unde ſedilia contexunt elegantiſſima.

¶ ROCHASSIUM, Rupes, *Roche*. V. *Rocaſſium*.

ROCHERIUM. Vetus Charta in Hiſt. Monaſterii S. Nicolai Andegav. *Inſuper nobis donavit aliud Rocherium majus ante portam curtilis noſtri*, &c. Occurrit ibi ſemel ac iterum. [Vide in *Rocerium* & *Roquerium*.]

ROCHETA [vel Rochetus, Tubulus miſſilis & ignitus, Ital. *Rochetto*. Venetis *Rachetta*, Gall. *Fuſée*.] Rafanus de Careſinis in Chronico MS. an. 1379. *Burgum S. Laurentii expugnant & occupant, igne immiſſo cum Rochetis ad domus paleatas*.

¶ ROCHETTA, Parva *Rocca*, parvum caſtellum ſeu præſidium in rupe poſitum. Annales Genuenſes apud Murator. to. 6. col. 305. *Et dum Simon de Auria, vir utique prudens, ad portum Veneris miſſus fuerat ... cogitavit ſecum de proditione præfatæ* Rochettæ; *& factis inſidiis, nocte venient ad Verantiam cum 300. hominibus, aſcenderunt clam montem; & ante lucem ſacrant coram* Rochetta, *& vi ceperunt eamque igne combuſſerunt*, &c. Chron. Petri Azarii apud eumdem Murat. to. 16. col. 379. *Aliamque erexit* Rochettam *circa Pontem Ticini verſus civitatem*. Vide *Rocca*.

¶ ROCHETUM, Rochus, Supparum lineum, Gall. *Rochet*. Vide in *Roccus*.

¶ ROCHUS, Rupes, Gall. *Roche*, *Rocher*. Proceſſus ad canonizationem S. Franciſci de Paula, to. 1. Aprilis p. 120. *Subtus non parum ingentem Rocham quamdam ſpeluncam ... inhabitavit*, Vide ſupra *Rocha 1*.

ROCINUS, Equus minor. Vide *Runcinus*.

¶ ROCKA, Arx in rupe poſita. Vide *Rocca*.

ROCTA, Rota, Rotta, Inſtrumentum Muſicum. Sanutus l. 2. part. 4. c. 21. *Et aliqua alia genera dulcia muſicorum, ut ſunt viala, cytharæ, & Rocta*.

Rota. Conſtantinus Africanus l. 1. de Morbor. curat. c. 16. *Dulcis ſonitus fiat de Muſicorum generibus, ſicut campanula, vidula*, Rota, *& ſimilibus*. Neſcio, an id organum intelligat Eckehardus Junior de Caſibus S. Galli c. 4. extremo: *Quæ autem Titulo dictaverat, ſingularis & agnoſcibilis melodia ſunt: quia per pſalterium, ſeu per* Rotam, *qua potentior ipſe erat, pneumata inventa dulciora ſunt*, &c Vide tamen Eckehardum Decanum de Vita Notkeri c. 17. Le Roman *de Garin* MS.

Devant eux font le jugleor chanter,
Rotes & harpes & violes ſoner.

Le Roman *de Vacces* MS.

Mout avoit par la terre plors & dementoiſons,
Ne vieles, ne Roates, *rotuenges, ne ſons*.

Le Roman *d'Aliſandres* MS.

Roto, *harpe, vielle, & gigue & ciphonie*.

Rotta. Epiſt. 89. inter illas, quæ Bonifacii Moguntini

guntini Archiep. nomine editæ ſunt: *Delectat me quoque Cytbariſtam babere, qui poſſit cytbarizare in citbara, quam nos appellamus* Rotta, *quia citbaram babet.* [Notkerus in Symbolum Athanaſii apud Schilterum in v. Rotta: *Sciendum eſt*, inquit, *quod antiquum Pſalterium inſtrumentum decachordum utique erat, in hac videlicet delta literæ figura multipliciter myſtica. Sed poſtquam illud ſymphoniaci quidam & ludicratores, ut quidam ait, ad ſuum opus traxerant, formam utique ejus & figuram commoditati ſuæ habilem fecerant, & plures chordas annectentes & nomine barbarico Rottam appellantes, myſticam illam Trinitatis formam transmutando.*]

ROCUS, Supparum lineum. Vide *Roccus*.

1. RODA, Anglis, Quarta pars acræ, quæ & *Farding deale*, ſeu *Farundel* dicitur, juxta Cowellum, ex Anglico *Rodd*, Pertica. Continet autem *acra*, ſecundum ſtadii longitudinem 40. rodas, ſeu perticas; in latitudine tantum quatuor. Perinde etiam Roda terræ 40. perticas in longitudine, unam vero ſolummodo in latitudine. Si autem excreverit *Roda* latitudo, contractior fit illius longitudo; ita tamen ut in omni ſuperficie, neque plus neque minus quam 40. perticas complectatur; ita *acra* ultra citravè 160. Occurrit paſſim, apud Prynneum in Libertat. Eccl. Angl. tom. 3. p. 1271. in Monaſtico Anglic. to. 1. p. 245. 302. 469. 636. 639. to. 2. p. 40. 82. 87. 93. 251. 291. 354. 455. 544. apud Willelmum Thorn. ann. 1288. 1317. &c. Idem p. 2105. *Rodam* & *Virgatam* confundit.

¶ 2. RODA, ROTA, Trabs arcuata ad proram, *Rode* nautis maris Mediterranei. Informationes Civitatis Maſſil. de paſſagio tranſmarino è MS. Sangermanenſi: *Primo babebunt galea per carenam 44. goas; item de Roda en* (in) *Roda 52 goas & mediam.* Et infra: *Primo babebit quodlibet vyſſerium 44. goas in carena; item de Roda in Roda 53. goas.* Rurſus infra: *Primo babebunt* (*aliæ ligna*) *de carena 40. goas; item de Roda en Roda 50. goas.* Ibidem: *Item de Rota in Rota ſine longitudine 45. goas.*

¶ 3. RODA, pro *Rota*, Gall. *Roue*. Reparationes factæ in Seneſcallia Carcaſſonæ an. 1435. è MS. D. *Lancelot*: *Item pro faciendo unam* Rodam *totam novam, & preparando unum* Rodetum *in dicto molendino, &c.* Pluries occurrit ibi.

RODATICUM. Vide infra *Rotaticum*.

¶ RODERE. Job. 30. 3. *Egeſtate & fame ſteriles, qui* Rodebant *in ſolitudine, ſqualentes calamitate & miſeria.* In quæ verba Pater *Vavaſſeur*: Hebræus, *Ghoreim*, *Fugientes*; 70. φεύγοντες. *Ex quo conjectura eſt vocem hanc veteris Interpretis* Rodebant, *eſſe errabant*, circumibant; *atque à noſtro ſermone vernaculo nihil differre, qui eſt* Vagari, *Roder*. Vide *Rodis*.

¶ RODETUS, Denticulata moletrinæ rotula ad verſandas molas accommodata, Gall. *Rouet*. Vide locum in *Roda* 3.

RODIGINUS. Vide Statuta Mediolanenſia 1. par. cap. 329.

RODINUS, Roſei coloris. Vide R*hodinus*.

¶ RODIS, f. Ambitus, circuitus. *Sive homines ſint in Rode caſtri*, in Statutis Forojul. ann. 1233. ex Archivo S. Victoris Maſſil. Noſtris *Roder*, eſt Vagari, circumcurſare: quod verbum à R*otare* deducit Menagius. Vide R*odere*.

¶ RODIUS, *Genus piſcis, cujus ſanguis valet ad tinguendum veſtes*, in veteri Vocab. Juris utriuſque.

RODKNIGHTS, *Serjanteria* ſpecies apud Anglos qua qui inveſtitus erat, debebat ſervitium equitandi cum domino ſuo, vel domina, de manerio in manerium: à Sax. rad, Equitatio, & cnyd, Puer, miniſter, famulus. Ita Bracton. l. 2. c. 16. § 6. c. 35. § 6. Fleta l. 3. cap. 14. § 7. Vide R*adechenistres*, [& Thomam *Blount* in Nomolexico v. Rod *Knights*.]

¶ RODOMELLUM, *Vinum vel confectio ex ſucco roſæ & melle*, Joanni de Janua; *Beuvrage confit de roſes & de miel*, in Gloſſis Lat. Gall. Sangerm. MSS. à Græco ῥοδόμελι, Mel roſaceum.

RODOMENSES, Monetæ Archiepiſcoporum Rotamagenſium, apud Ordericum Vital. p. 468. 495. 583. 505. & Alexand. Abbat. Celeſinum l. 3. Rer. à Rogerio Sicil. Rege geſtar. c 8. l. 4. c. 1.

RODONDELLUS, [vel R*otundellus*, Veſtis ſpecies, eadem, quæ mox R*odundellus*.] Vide ſupra *Cloca* 3.

¶ RODULLUS, pro R*ondellus*, Veſtis ſpecies in orbem deſinens. Conventiones Humberti II. cum Agouto de Baucio & aliis, to. 2. Hiſt. Dalph p. 334. col. 2. *Notarios duos induant maliſcotis &* Rodullis *in feſto omnium Sanctorum ultra veſtes ſuperius memoratas.*

RODUM. Vide R*hotbus*.

¶ RODUNDELLUS, Veſtis genus in *rotundum* ſeu orbem deſinens, idem quod infra *Rotundellus*. Bulla Benedicti XII. PP. pro Monachis Benedictinis c. 23. de forma & honeſtate veſtimentorum: *Nullus eorum de cetero* Rodundellum, *clochiam, cucullam manicatam vel tabardatam, ſeu epitbogiatam … manicas ligatas, conſuticias; ſeu quomodolibet botonatas, portare præſumat.* Vide *Cloca* 3.

¶ ROED CARN. Tabularium Landeveneceſe: *Comes Cuenus dedit S. Winguoleo tribum quamdam, cujus diviſio eſt uſque ad fluvium Elorn & ad* Roed *carn, id eſt, Vadum carneum.*

¶ ROEDA, f. Idem quod R*hedæ*, Expeditio militaris. Statuta Veruſiæ in Pedemontio p. 63. *Si quis non obſervarit præceptum ſibi factum de eundo ad cuſtodiam vel aliam* Roedam, *ſolvat pro banno denarios duodecim.*

¶ ROELLA, Rotula, Gallice R*ouelle*. Inventarium Eccleſiæ Noviom. an 1419. *Item duo alii panni aurei coloris violetæ cum magnis* Roelles, *& in* Roellis *leones interjecti.* Et alibi: *Item unus alius pannus aureus ad parvas aviculas &* Roellas *aureas.*

ROERIA, Rivus, vel rivulus, canalis. Tabularium Abſiæ: *Eſcluſam ad faciendum molendinum de Salmora, &* Roeriam *ad aquandum prata.* [Haud ſatis ſcio an hinc dictum ſit Dinanni in Britannia minore ſuburbium, vulgo *Roerie* vel *Roairie*, quod *Roeriam* vocat Guillelmus *Gauthier* in Hiſtoria Abbatiæ S. Albini Ordinis Ciſterc. MS. c. 6. *Confirmavit huic Abbatiæ jus ſuum in quodam tenemento in* Roeria *Dinanni in vico S. Salvatoris.* Et mox. *Dedit huic Abbatiæ burgenſem Gaufridum Leſchebora & heredes cum platea & domo ſua in* Roeria *Dynanni.*]

¶ ROET, Sebum, Belgice *Roet*, vel *Ruet*, noſtris *Suif*. Jura Eccleſiæ Audomarenſis MSS. ex Archivo ejuſdem Eccleſiæ: *De penſa de* Roet *2. den. de penſa adipis 2. den. penſa caſeorum 1. den. penſa butiri 2. den. penſa ceræ 4. den.*

ROFIA. Vide R*uſia*.

¶ ROFIOLUS, Placentæ ſpecies, quæ majoribus dumtaxat ſolemnitatibus extra Quadrageſimam monachis miniſtrabantur in Monaſterio Solemniacenſi, unde conjicere licet *Rofiolos* adipe conditos fuiſſe aut confectos ex ovis, quæ non comedebantur tempore Quadrageſimali aut majoribus jejuniis. Conſuetudines MSS. ſolemnitatum hujus Cœnobii: *Annunciatio B. Mariæ, ſepias & anguillas cum porrata, ſicut in feſto B. Eligii, in Quadrageſima; ſi evenerit in carnali, ſepias &* Rofiolos *& pumbellos.* Centies occurrit ibidem. Vide R*uſeola*.

1. ROGA, Precatio, preces. Codex Carolinus Epiſtola 88. *Inſuper & per Attonem Diaconum, ipſo*

necnon

Digitized by Google

nobis pollicente, Rogam *emiſimus, ut penitus eum Ducem conſequentes ſuſciperemus*, Vide *Rogus*.

2. ROGA, Donativum, honorarium, quod Proceribus & Magiſtratibus, atque adeo etiam populo, ab Auguſtis, vel Clero à Summis Pontificibus *erogari* ſolet: unde vocis etymon. Hiſtor. Miſcella pag 770. edit. Caniſii, de Tiberio II. *Duxit Anaſtaſiam uxorem ſuam, & coronavit eam Auguſtam, & jactavit Rogam multam*, Anaſtaſius in Deuſdedit PP, *Hic diviſit per obſequia ſua, & ad omnem Clerum Rogam unam integram*. Eadem verba habet rurſum in Bonifacio V. *Donum* vocat in Severino; *Hic dilexit Clerum, & omnibus Donum augmentavit*. Alibi non ſemel *Presbyterium*. Vide in hac voce. Idem in Sanct. Eugenio: *Rogam Clero ſolitam tribuit*, In Adeodato: *Sed & Rogam omnibus ampliavit*. Ita in Agathone. Rurſum in Paſchali: *Rogam etiam omni Clero ſuo in Presbyterio profecto multipliciter ampliavit*. In Leone III. *Et non modicam manibus propriis præ amoris magnitudine universo populo Rogam diſtribuit*. In Benedicto III. *Et ipſi Rex Saxonum, poſtulante Domino Benedicto Papa, ut faceret Rogam in Eccleſia B. Petri Apoſtoli publicam de pondere auri vel argenti librarum Epiſcopis, Presbyteris, Diaconis, & univerſo Clero, & optimatibus Romanis, tribuit aurum, populo vero minutum argentum*. Guillelmus Biblioth. in Hadriano II. aliis verbis, ubi de viſionibus divinis de futuro Pontifice: *Alii eum* (videbant) *cum Apoſtolicis infulis Miſſas celebrantem: nonnulli more Apoſtolico in baſilica Lateranenſi aureos Erogare*.

Roga, Stipendium, ſeu honorarium, quod Magiſtratibus quotannis ab Imperatore erogabatur, quomodo vocem hanc uſurpari ab Anna Comnena docuimus in Notis ad Alexiadem p. 269. Adde Pachymerem l. 1. c. 23. l. 4. c. 14.

Ejuſmodi autem donativa, de quibus hiſce allatis locis Anaſtaſius, ſeptimana Paſſionis Clericis Patriarchas, ſcribit Balſamon, quemadmodum Imperatores officialibus ſuis, erogaſſe tradit Luithprandus l. 6. c. 5. Olim vero fiebant maxime Kalendis, & Imperatorum & Imperialium urbium natalitiis, ut eſt apud Nicephorum Call. l. 10. c. 23 ubi per Kalendas, Januarias intelligit, quæ *dies largitionum* dicuntur in Lege Laudabile Cod. de Advocatis diverſ. Judic. Atque ab iis largitionibus menſem Januarium ὠνα χρυσοχίτωνα appellari è Paulo Silentiario à nobis obſervatum eſt in Deſcriptione ædis Sophianæ n. 22. Senator l. 6. Epiſt. 7. in formula Comitivæ ſacrarum largitionum: *Supplicum per te fortunas erigimus, Kalendis Januariis affatim dona largimur, & lætitia publica militia tua eſt*.

Rogæ præterea nomine donatum ſtipendium, quod militibus erogatur, Gloſſæ Græco-Lat. Ρόγα, *ſtipendium*, *Milites in Roga Imperatoris*, *De Roga Imperatoris*, apud Robertum Monachum l. 2. Hiſtor. Hieroſ. Baldricum Dolenſem, Raimundum de Agiles, Ordericum Vitalem lib. 9. p. 726. Anaſtaſius in Deuſdedit PP. *Et data Roga militibus, pax facta eſt in tota Italia*. Hincmarus, Remenſis in Quaternionibus: *De beneficio militiæ, quaſi de ſtipendiis & Roga; quæ antea, ſicut hodieque fit, dabantur militibus de publico, &c.* Adde Gregorium M. l. 2. Ind. 10. Ep 32. l. 7. Ind. 2. Ep. 130. l. 8. Ep. 2. Leonem III. PP, Ep. 3. &c. Ita etiam uſurpant Byzantini Scriptores non ſemel, Leo in Tacticis c. 6. §. 15. Conſtantinus Porph. in Baſilio c. 27. [Anonymus Combefiſianus in eod. Porphyrogenneto n. 10. in Lacapeno nu. 27.] Cedrenus in Juliano p. 305. Scylitzes p. 835. Pachymeres l. 1. c. 18. l. 9. c. 8. l. 11. c. 12. 13. 21. & alii, quos laudant Meurſius, Fabrotus in Gloſſ. Dionyſius Gothofred. ad Harmenopulum, &c. Hinc ῥογατῶρες, ſtipendiarii milites, in Miraculis S. Anaſtaſii Perſæ c. 13. & apud Codinum de Offic. [Vide Gloſſar. mediæ Græcitatis in ῥόγα.]

3. ROGA, *Eleemoſyna*, in Gloſſ. Lat. Græc. & Iſidor. Will. Brito in Vocabul. MS. *Roga dicitur Eleemoſyna, quod in Vita B. Joannis Eleemoſynarii invenies*. Frodoardus in S. Zacharia PP.

Dirigit accumulatque Rogas, ac perfovet ægros.

[Vita S. Gerardi Abb. Bron. ſæc. 5. Benedict. pag. 274. *Hac igitur neceſſitate coactus divæ memoriæ Abbas Gerardus, Catulliacam B. Dionyſii adivit percitus Abbatiam, Bronienſem rediment ab ibidem Deo famulantibus ex ea, quam ſibi Rogam erogaverat Comes Arnulphus*.]

4. ROGA. Exactio, præſtatio ſub nomine precationis. Conſuetudo Lorriaci an 1187. *Nullus, nec nos, nec alius hominibus de Lorriaco talliam, neque oblationem, neque Rogam faciat*. Adde Chartam Ludovici VII. Reg. Franc. an. 1171. apud Morinum in Hiſtor. Vaſtinenſi p 825. [Tabul. Charitatis; *Drogo de Merloto Monaſterio Charitatis donat centum ſolidos annuales monetæ Provinienſis de* Roga *ſua Mintriaci*. In confirmatione Ludovici Francor. Regis an. 1177. legitur, *de Rogatione ſua*. Vide in *Rogatio*.]

Roga Coacta. Vide *Mutuum coactum*.

5. ROGA, Navis ſpecies. Philippus *Mouskes* in Hiſtoria Francorum MS.

Roges, & buſſes, & viſſiers.

Aliud porro ſonat *Roge* in Charta an. 1374. in Tabular. Epiſcopat. Ambian. *Jean le Grand, qui fut trouve mort ſur les Roges de la forteresſe, &c.*

¶ 6. ROGA, f. pro *Roca*, Gall. *Roche*, Rupes. Notitia an. 832. in Appendice Marcæ Hiſpan. col. 769. *Et inde vadit ipſe terminus per rigo Ferrario ... & vadit in garg Cabalar & uſque ad ipſam Rogam, quod eſt ſuper caſtro Cerbi*. Vide *Roca*, *Rocca* & *Rocha* 1.

ROGADIA, Precatio. *Per Rogadiam aliquid ab aliquo petere*, in Statutis Venetorum an. 1242 l. 1. cap. 48. *Aliquid per Rogadiam vel tranſmiſſum recipere*, lib. 6. cap. 13.

¶ ROGALIA, Græcis ῥογάλια, Libri, ſeu Acroſticha: in quibus non tantum virorum nomina, ordine quo procedere deberent, pro cujuſque officii dignitate; dum vocarentur, & eorum nomina à Nomenclatore ederentur, ut eſt apud Luithprandum l. 6 c. 5. ſed quantitas etiam *rogæ*, ſeu donativi, quod *Presbyterium* Anaſtaſio dicitur, deſcripta, ut ſciret unuſquiſque quid accidere deberet, cum ejuſmodi *rogæ* à Patriarcha, vel ab Imperatore diſtribuebantur. Ita Cangius in Gloſſario mediæ Græcitatis & Suicerus in Theſauro Eccleſiaſtico. Perperam Meurſius & Martinius ῥογάλια dicunt eſſe dies, quibus *rogæ* ab Imperatore & Patriarcha clero populove donabantur.

¶ ROGAMEN, Preces, petitio, rogatio, Gloſſæ Lat. Græc. *Rogamen*, δέημα. Aliæ Græc. Lat. Δέημα, *Regamen*. Annales Genuenſes Oberti Stanconi lib. 9. apud Murat. to. 6. col. 567. *Tandem vero ab ipſis ſoluti confinibus, amicorum* Rogaminum *interventu, repatriandi licentiam impetrarunt*. Rurſum occurrit apud Georgium Stellam ad ann. 1315. to. 17. ejuſdem Murat. col. 1029. in Literis ann. 1307. apud Rymer. to. 5. p. 10. col. 2. in aliis an 1353. to. 5. p. 773. col. 1. in Charta an. 1364. apud Baluz. tom. 2. Hiſt. Arvern. p. 353. in Inſtr. ann. 1393. apud Martenium to. 7. Ampliſſ. Collect. col. 608. &c.

¶ ROGAMENTUM, Πεῦσις, in Gloſſis Latin. Gr. Aliæ Gr. Lat. Πεῦσις, *Interrogamentum*, *Rogamentum*, *Interrogatio*. Uſus eſt Apuleius.

¶ ROGARE, Cogere. Liber 3. Capitul. cap. 72. *De non cogendo bibere in hoſte: Ut in hoſte nemo parem ſuum, vel quemlibet alterum hominem, bibere* Roget.

Ita

Ita in omnibus veteribus exemplaribus legi monet Baluzius in Notis, uno Rivipulleoſi excepto, in quo legitur *cogas*. Additio 4. c.17. *Nec omnino à quoquam reſpondere Rogetur, antequam integerrime omnia, quæ per ſuggeſtiones inimicorum ſuorum amiſerat, poteſtati ejus ab honorabili Concilio redintegrentur, & Præſul prius ſtatui priſtino reddatur... nam hoc ſummopere cavendum eſt, ne antequam omnia hæc fiant, Coactus reſpondeat.* Sibi iovicem reſpoodent *Rogetur* & *Coactus*.

¶ ROGARII, Ακροθυται, in Gloſſis Lat. Græc. & Gr. Lat. Legeodum eſt *Rorarii*, ut eſt apud Feſtum, ad quem Scaligerum conſula.

¶ ROGARIUS, Νεκρωκαύστης, in Gloſſis Lat. Gr. Aliæ Græc. Lat. Νεκρωκαύστης, *Rogarius*, *Buſtuarius*, *Uſtor*, ſcilicet à *Rogus*, Pyra.

¶ s. ROGATA, Rogatio, preces. Literæ Edwardi III. Regis Angl. ad Carolum IV. Imp. apud Ludewig. to. 5. Reliq. MSS. p. 468. *Sicut idem ſecretarius veſter, quem ſuper his informare fecimus, plene Majeſtati veſtræ Caſareæ referre poterit viva voce, quem de mora ſua, ad Rogatam noſtram facta, habere velit, petimus, imperialis magnificentia ſublimitas excuſatum.*

¶ a. ROGATA, Idem quod *Roga* 4. Exactio ſub nominc precationis. Charta Theobaldi Comitis Campaniæ an. 5533. *Si vero Abbas & Monachi* (Moliſmenſes) *Rogatam fecerint in dictis hominibus, ſicut ſolet fieri, inter ipſos & me & heredes meos erit commune quicquid acceperint ab eiſdem.*

¶ Rogata Charta. Vide io *Charta*.

ROGATARIUS, *Petitor, distributor, Poſtulatitius*, Papiæ, Iſidoro, & in Gloſſ. MS. Regio. Ratherius Veronenſis in Qualitatis conjectura p. 207. *Loricam Galiverti medici recordari omnibus ſuadere non ceſſat, fraudem atque perfidiam Rogatariorum, divitias Epiſcoporum in jus redactas merito regium, &c.* Iidem videntur qui *Eregatarii*. Vide io hac voce.

ROGATIO, Idem quod *Roga* 4. Cenſus, exactio. Charta Fulconis Abbatis Corbeienſis ann.1055. ex Tabulario ejuſdem Monaſterii: *Super hæc omnia neque paſtum accipiet, neque Rogationem faciet in tota Abbatia.* Charta Caroli Comitis Flandr. ann. 1123. *Nullam Rogationem in ea habere debet Balduinus vel ſui de his, quæ pertinent ad Merlebeccam.* [Innocentius III. PP. l. 15. Epiſt. 135. ad Abbatem S. Vedaſti Atrebat. *Super quibuſdam tranſactionibus talliarum, Rogationum, violentarum exactionum, &c.*] Tabularium feodorum Eccleſiæ Liogoo. ann. 1263. *De univerſalè Rogatione, quam facit Epiſcopus in primo ſuo adventu, nihil prorſus habebnus Archidiaconi.* Tabularium Moliſmeoſe: *Conſuetudinem etiam Rogandi annonam ad equorum præbendam, gellinas, & alia ſimilia, quæ habere ſolebat in villanis.* Charta Communiæ Britulienſis in Picardia ao.1224. *Ab omni tallia, tolta, impruntamento, Rogationibus in perpetuum quittavimus penitus & immunes.*

s. ROGATIONES, Supplicationes, Proceſſionas Eccleſiaſticæ. Gregorius Turon. de Vitis Patrum c.6. *Rogationes illas inſtituit, ut media Quadrageſima pſallendo ad Baſilicam Beati Juliani Martyris itinere pedeſtri veniretur.* Infra: *Rogationes illæ, quæ quotannis ubique in Paſchata fiunt. Rogationes & majores & minores*, in Epiſtol. Zachariæ PP. ad Anglos: *Ut Rogationum dies & minorum & majorum non omittantur.* [Geſta Trevirenſium Archiep. apud Martenium to. 4. Ampliſſ. Collect. col. 157. *Jejunium pro ſiccitate terræ imminente, & Rogationes, crucium que & ſanctarum reliquiarum geſtationes per circuitum vallis Trebericæ, ab omnibus qui ſunt in ſua parrochia, tertia poſt Paſcha hebdomada fieri præcepit* (Ekbertus Archiepiſcopus.) Vide *Litania*.

Rogationes, ſeu tres dies Rogationum, qui celebrantur ante Aſcenſionem Domini, juxta morem Eccleſiæ Gallicanæ, conſtituit S. Mamartus Vieooenſis Epiſcopus, ob incurſionem ſcilicet malarum beſtiarum, quæ tunc temporis graviſſime afficiebant populum DEI. Nam cum exigentibus peccatis Galliarum populi luporum rabie acriter interimerentur, oec hujus flagelli aliquod remedium inveniretur, congregati apud Viennam Galliarum Epiſcopi io commuoe ſtatuerunt, ut triduano jejuoio miſericordiam Domini implorareot. Cumque ad eorum preces oculus divinæ pietatis reſpiciens, flagelli hujus peſtem miſericorditer abſtuliſſet, hi dies in conſuetudinem anouæ celebritatis veoerunt, ut per Galliarum provincias ante Aſcenſioois diem celebrareotur: quæ conſuetudo apud nos uſque hodie pro diverſis calamitatibus devotiſſime recolitur. Hæc Alcuinus lib. de Offic. divin. Beletbus c.122. & ex eo Durandus l.6. Ration. c.102. n. 4. ait Rogationes *Litaniam minorem* appellari, ad diſcrimen Gregorianæ, quæ *Major* dicitur, *quia à minori: ſcilicet à ſimplici Epiſcopo, & in minori loco, ſcilicet Vienna, inventa eſt.* De *Rogationibus*, à Mamerto inſtitutis, conſulendi inprimis Avitus Vieooenſis Homil. de Rogat. p.150. Sidooius l.6.Ep.14.l.7. Epiſt. 1. Concil. Aurelian. I. c. 27. Turoneoſe II c. 17. Gregor. Turon. de Vitis Patrum c.4. l.2. Hiſtor. Franc.c.34 Ado Vienneſis in Chron. Rupertus l.9. de Divin. Offic. c. 5. Iſidorus in Origin. Baldricus l. 1. Chron Camerac. cap. 8. Hartmannus & Ratpertus in Litaoiis apud Caniſium to. 5. p. 732. 742. Eckehardus in Vita Notkeri Balbuli c. 21. Andraas Silvius in Chron. Marcianenſi c. 11. Udalricus l. 5. Conſuetud. Cluniac. c. 21. &c.

a. ROGATIONES, Notæ, ſeu inſtrumenta, à Notariis confecta. Vide *Charta rogata*.

¶ ROGATIVUS, Qui rogat ut charta ſcribatur de re aliqua & à teſtibus ſubſcribatur, in Inſtrumento de reſtitutione civitatis Tuſculanæ facta Alexandro III. PP. *Signum manu Rainonis, hujus chartæ Rogativus.* Vide *Charta rogata*.

ROGATOR, Executor teſtamenti. V. *Erogator*.

¶ ROGATORES, Senatores, Conſiliarii ſeu Aſſeſſores Ducis Veoetiarum, ut videtur. Chronicon Andreæ Danduli apud Muratorium to.12 col.422. *Proviſores, qui cum bona fide & cum honore patriæ ipſum Comitem ſupplicem miſerant Venetias, & à guarrizando abſtinuerant, pecunialiter in Rogatorum conſilio mulctati ſunt ad futurorum exemplum: cum ſines mandati diligenter cuſtodiendi ſint.* Haud ſcio an lagendum ſit *Togatorum*.

ROGATORIÆ Litteræ, Quæ ad ſummum Pontificem vel Metropolitanum à Clero & plebe mittuntur ut electum conſecrent Epiſcopum. Alcuinus lib. de Div. Offic. c. *Qualiter Epiſcopus ordinetur in Eccleſia Romana: Cum Epiſcopus civitatis fuerit defunctus, eligitur alius à Clero ſeu populo, fitque Decretum ab illis, & veniunt ad Apoſtolicum cum ſuo Electo, deferentes ſecum ſuggeſtionem, hoc eſt, Rogatorias litteras, ut eis conſecret Epiſcopum.* Vide Appendicem ad novam editionem Capitularium Stephan. Baluzii pag. 1372.

ROGATURA. Gloſſ. Gr. Lat. Ἀσπασμὸς, *Salutatio, Amplexus, Rogatura.*

¶ s. ROGATUS, vel Rogatum, Idem quod *Roga* 4. Exactio ſub nomine rogationis. Cooventio Abbatis S. Urbani cum Hugone *de Villers* aon. 1193. ex Archivo ejuſdem Monaſterii: *Preterea ſciendum eſt, quod neque talliam, neque Rogatum, neque aliquam coactionem habebit idem Hugo in hominibus S. Urbaai.* Vide *Rogata* & *Rogatio*.

¶ a. ROGATUS ſæpiſſime legitur in veteribus in-

Digitized by Google

ſtrumentis diciturque de Notario, qui illa inſtrumenta ſcribere *Regatus* juſſuſve eſt, necnon de teſtibus qui *Regati* ſubſcribunt. Vide *Charta rogata* & *Regitus*.

¶ 1. ROGIA, Idem quod *Roga* 4. ſeu *Rogatus*, Exactio, &c. Charta Galeacii Comitis Virtutum an. 1371. *Dictus Emmanuel inveſtitus poſſit & valeat in prædicto caſtro ... imponere fodra & taleas*, Regias *& caregia*, *&c*.

¶ 2. ROGIA, Rubia, Ital. *Roggia*, Gallis *Garance*. Statuta Civitatis Aſtæ, ubi de *introitis* portarum. *Roga ad tingendum ſolvet pro quolibet rubo l. 6.* Statuta Montiſpeſſul. an. 1204. è MS. Colbert. ſignato 4936. *Nullus pannus tingitur in* Regia, *ita quod remaneat rubens, niſi tantum in grana*.

¶ ROGIDIA, Idem quod *Roga*, *Rogatio*, Exactio ſub nomine precationis. Charta an. 377. *Fidelitatibus, hemagiis*, Rogidiis, *carigiis, indictionibus, &c.*

¶ ROGIFICUM MUNUS, ſ. Munus quod quaſi rogando exigebatur, idem quod *Roga* 4. *Rogatio* & *Rogia* 1. Vide locum in *Munus eccleſiaſticum*.

¶ ROGILLA, Mappula, mantile, manutergium, Gallice *Eſſui-main*. Statuta Collegii Theſaurarii apud Lobinellum to. 2. Hiſt. Pariſ. p. 288 col. 1. *Quod unam mappam cum* Regilla *pro magna menſa aulæ in introitu veſtro ſolvetis domui, inſequendo morem ſociorum dudum obſervatum*. Sed procul dubio legendum eſt *Togilla*. Vide *Toacula*.

¶ ROGITATUS, Idem qui *Rogatus*, ad calcem Chartarum, ubi qui eas ſcripſit frequenter dicitur *Rogatus* ſcripſiſſe, ut teſtes *Rogati* ſubſcripſiſſe leguntur. *Girardus Monachus* Rogitatus *ſcripſitaſſe* dicitur Donationem factam Abbatiæ S. Ægidii *Idibus Februarii regnante Aianrico*, hoc eſt, ann. 1038. è Schedis Præſidis *de Mazaugues*. Vide *Charta rogata* & mox *Regitus*.

ROGITUS, Inſtrumentum Notarii publici, [Italis *Rogato* & *Rogito*, ſic dictum quod Notarii illud ſcribere *rogarentur*. Miracula B. Gregorii Verucul. to. 1. Maii p. 536. num. 7 *Et tanta claruit ſanctitate & miraculis, quod antiquis temporibus populus Sanctum, & non Beatum Gregorium, nominare ſolebat, ut ego ipſe vidi in archivio d. terræ, in* Rogitibus *D. Bartholomæi Branchi*. Chronic. Parmenſe ad ann. 1266. apud Murator. tom. 9. col. 781. *Poteſtates ambo reverſi ſunt ad propria, eo quod eis fuit prohibitum facere inquiſitionem &* Rogitum *de prædictis robaria & rumore*] Vide *Charta rogata*.

☞ Sæpius autem *Regitus* dicitur pro *Rogatus*, ſive de Notario qui Chartam *Rogatus* ſcripſit, ſive de teſtibus, qui etiam *Rogati* ſubſcribunt. Charta S. Willelmi Gellon. anno, ut creditur, 804 to 6. Maii pag. 820. col. 2. *In nomine Domini ego Gallarus* Regitus *ſcripſi*. Charta an. 841. apud Marten. tom. 1. Collect. Ampliſſ. col. 101. *Amantius* Regitus *firmavit & ſſ. Elephantius* Regitus *ſſ. Alexandrius* Regitus *ſubſcripſit. Signum † Theutpalda teſte, Wadaldus* Regitus. *Signo † Norata no teſte, Signum † Theuteni teſte, Gauderanus* Regitus *firmavit, Odilo* Regitus *firmavit. Signum † Ingilrico teſte, Rodcarius* Regitus *firmavit, Antonius* Regitus *firmavit, Wideramnus* Regitus *firmavit*.

¶ ROITUS, Eadem ſignificatione. Charta ann. 2. Caroli Imper. è Chartul. Eccleſiæ Aptenſis fol. 115. *Caſtellanus Diaconus* Roitus *ſcripſit & ſubſcripſit*. Rurſum occurrit ſemel ibidem.

¶ ROGIUS, ſ. Rivus, rivulus fluviuſque. Cambium ann. 872. apud Murat. tom. 2. p. 2. col. 937. *Et concambiavimus tibi domno Ludewico terram forte ipſa inſula de Caſaure juxta ipſum* Rogium *de ipſa piſcaria, quæ nobis pertinet ad partem epiſcopii S. Maximi, hoc eſt per menſuram modii unius*. Scriptura Monaſterii S. Vincentii del Pino an. 891. to 3. Concil. Hiſpan. p. 167. col. 2. *Et terminaverunt illas per terminos antiquos ... & deſcendit ad illum* Regium, *qui deſcendit de Remeſſar & diſcurrit Santaylam & deſcen ad illum portum de Porrarium & ferit in illum rivulum de Humanam & concludo per illum rivulum, deſcendit cum ille per Vaos*. Vide *Rogus* 3.

¶ ROGNONES, ROGNONI, Renes, Gallice *Rognons*, Ital. *Rognone*. Statuta Civitatis Aſtæ collat. 7. c. 1. *Quod ipſi* (becharii) *non inflabunt, nec ponent nec poni facient aliquid intus* Rognones *beſtiarum, quas interfecerint, vel vendent ſeu vendi fecerint, nec aliquam beſtiam ſub ſpala, vel in* Rognonibus, *vel in aliqua parte inflabunt, &c.* Statuta Vercell. l. 3. fol. 75. verſo: *Et non poſſit aliquis buffare & inflare ore vel alio modo carnes, vel ſagittare vel implere* Rognones, *vel aliud ſimile facere*. Vide *Roibones*.

¶ ROGO, Roccale, German. *Roggen* vel *Rocken*. Regeſtum Prumienſe apud Leibnitium in Collect. Etymol. to. 1. p. 485. *Solvit unuſquiſque ... duos modios de* Rogone.

1. ROGUS, Preces, deprecatio. Joannes Diaconus Neapolit. in Chron. Epiſcoporum Neapolitanorum: *Iſte vero Andreas per* Rogum *hujus electi levavit Tiberium Epiſcopum de loco miſeriæ*. Charta Deuſdedit Cajetani Epiſc. apud Ughellum: *Scripta* Rogos *noſtros ab Stephano Presbytero*. Vide eumdem Ughellum to. 1. p. 1. pag. 582. to. 8. p. 45. 74. 82. [Hac notione paſſim etiam occurrit in Chartul. Caſaurienſi p. 77. 106. 108. 114. 256.] *Rogum mittere*, crebro in Formulis precariarum. Vide *Precaria*.

ROGUS DEI, Precatio, Litaniæ, *Kyrie eleiſon*. Paſſim in Regula Magiſtri c. 23. 34. 35. 37. 39.

2. ROGUS, Idem quod *Roga*, hoc eſt donativum, [ſcilicet Epulum, ſi vere conjectat Mabillonius to. 3. Annal. Benedict. pagin. 133. num. 61.] Ignotus Caſinenſis in Hiſtoria Longobardorum cap. 30. *Mos etenim eſt apud Monachos utrorumque cœnobiorum ... diebus Sanct. Quadrageſimæ viciſſim ſibi* Rogum *exhibere caritatis gratia*.

3. ROGUS. Charta fundationis Abbatiæ Belloſanenſis ab Hugone de Gornaco an. 1198. in 50. Regeſto Philippi Pulcri Regis Fr. Tabularii Regii nu. 60. *Dedi eis particulam nemoris mei à Trongneria ad viam, quæ venit per ante* Regos *de buſco Erembodi, ſicut diviſiones demonſtrant*.

☞ Notum eſt *Rogum* Latinis fuiſſe *Struem* lignorum ad cremanda cadavera, ſic dictum, quod dii Manes, ut ſomniabant, ea combuſtione rogarentur. Hinc tranſlata vox ad quamlibet lignorum congeriem, ut in loco laudato, ſi bene interpretor, & in Charta, quam laudat Thomas *Blount* in Nomolexico Anglicano v. *Rogus*: *Mandatum eſt conſtabulario caſtri de Divis & cuſtodi foreſtæ de Cippeham, quod fieri faciat unum* Rogum *in foreſta prædicta ad operationes caſtri prædicti, prout melius viderit expedire*.

ROHAGIUM. Vide *Rotborium*.

¶ ROHANLUM, ſ. Cryſtallum, Gallice *Criſtal de rocha*. Jura & Conſuetudines Ducatus Normanniæ c. 17. de Veriſco *Dux Normanniæ ſibi retinet ... ebur*, Rohanlum, *lapides pretioſos; l'ivire & le Rochal & les pierres precieuſes*, in editione Gallica.

¶ ROHIARE CANNABUM, Canabim macerare, Gall. *Rouir*. Vide locum in *Rothoriam*.

¶ ROIATUS, Lineis diſtinctus, Gall. *Raiè*. Inventarium Eccleſiæ Noviom. an. 1419. *Item una magna cortina ſerica* Roiata *& armorata armis de Courtenay*. Vide *Riga* 2.

¶ ROIDA, pro *Rheda*, ni fallor, de qua ſupra. Statuta Saluciæ collat. 1. cap. 8. *Statutum eſt, quod Poteſtas*

Digitized by Google

teſtas non debeat recipere ab aliqua perſona de Saluciis aliqua munera aut ſervitia, vel aliquod carregium ſive Roidam magnæ æſtimationis. Hic intelligo præſtationem rhedæ ſeu vecturæ. V. ſupra *Carregium* in *Carreda*.

¶ ROIHONES, Renes, Gall. *Rognons*. Statuta Maſſil. l. 2. c. 23. de Macellariis §. 3. *Decernentes ſimiliter, quod nulla pinguedo ſive tela pinguedinis ſupraponatur in renibus ſive Romboniibus intus vel extra, &c.* Melius in MS. *Roibonibus*. Vide *Rognones*.

¶ ROISNATUS, Mutilatus, mutilus, à Gallico *Rogné*, Reciſus. Leges Balduini Flandriæ Comitis an. 1200. apud Marten. to. 1. Anecdot. col. 767. n. 14. *De homine Roiſnato, vel de membro fracto, quinquaginta ſolidi denariorum dandi ſunt, unde homo læſus triginta ſolidos habebit, dominus, in cujus juſtitia manſerit homo læſus, viginti ſolidos.*

¶ ROISOLA, Roissola, Placentæ genus ſic dictæ à colore ſubrubido. Charta an. 1209. è Chartulario S. Vincentii Cenoman. fol. 52. *Et de tribus charitatibus, quas ipſe Galterius annuatim habebit de monachis, ſcilicet panem, vinum & Roiſſolas, ipſe eaſdem Roiſſolas dedit eis in eleemoſinam & quitavit.* In alio exemplari legitur *Royſſola*. Idem Chartularium fol. 88. *H. le Forſené tres procurationes, videlicet decem Roiſolas & duos panes & duas juſtas vini, quas ter per annum in domo de Tuff. percipere ſolebat, coram nobis in curia domini Cenoman. quitavit, B. Mariæ de Tuffé in eleemoſinam contulit.* Vide *Reſola* & *Ruſeola*.

¶ ROITUS, pro *Regitus*. Vide in hac voce.

¶ ROKETUM, Rokkus. Vide in *Roccus*.

ROKUS, Secunda dignitas poſt Soldanum, apud Turcos. Vide Matth. Paris an. 1250. p. 527.

¶ ROLIATICUM, Species vectigalis. Præceptum Caroli Calvi pro Majori-monaſterio, apud Mabillon. to. 2. Annal. Benedict. p. 746. col. 2. *Nec teloneum, aut inferendas, aut rotaticum, aut ripaticum, ſeu portaticum, ſive etiam excluſaticum, aut nautaticum, vel* Roliaticum, *aut herbaticum requirendum, nec ullas retributiones ... exigere præſumat.*

¶ ROLLIFER, Rolliger. Vide in *Rotulus*.

ROLLONES, [Gradus lignei, Gall. *Roulons, Echellons*.] Vide locum in *Rotorta*.

ROLLUS, Gallice *Rolle*. Vide *Rotulus*.

¶ ROMÆUS, Græcus, ex quo Conſtantinus Magnus Romanum imperium tranſtulit Conſtantinopolim, inquit Jacobus *Spon* Itinerarii tom. 2. p. 76. agens de Monaſterio S. Lucæ Stiritæ à Monachis Græcis poſſeſſo, ubi hanc refert inſcriptionem.

ΠΑCI ΡΟΜΑΙΩΙC ΜΕΓΑC ΕΤΕΙΡΕ ΡΩΜΑΝΟC

ΝΕΟΝ ΠΑΝΜΕΓΙCΤΟΝ ΚΑΙΠΥΡΓΟΝ ΕΚ ΒΑΘΡΩΝ.

Tum obſervat Græcos etiamnum dicere, juxta pronunciationem hodiernam, *Imè Romæos*, hoc eſt, Græcus ſum, & *Milo Romnika*, Loquor Græce. Quibus appoſite ſubjicit ex Sennerto Medico Germano, plures eſſe in Medicina compoſitiones, ſeu confectiones, quas *Romaines* Galli dicunt, quaſque rectius *Grecques* vocarent, ut *Philonium Romanum*, & cætera quæ Græcis, non Latinis, accepta ſunt referenda.

☞ Sed non eſt ſic intelligendus Sponius, ut ſtatim à translato per Conſtantinum Magnum Imperio Græci dicti fuerint Romani, probat enim Cangius noſter in Gloſſario mediæ Græcitatis v. Ῥωμαῖος, ex Novella 21. Juſtiniani c. 1. §. 2. hujus Imperatoris ætate nondum omnino invaluiſſe, ut Græci Byzantini recepta appellatione *Romani* appellarentur; hinc in Gloſſis Græco Latinis, Ῥωμαῖος, *Latinus*, Romanus. Ῥωμαΐζω, *Latino*. Ῥωμαϊκός, *Latinus*. Ῥωμαϊστί, *Latine*. Similiter in Gloſſ. Latino-Græcis: *Latinus*, ῥωμαῖος. *Latino*, ῥωμαΐζω.

¶ Romeus, pro *Romæus*, Græcus. Litteræ Henrici VII. Angl. Regis ann. 1492. apud Rymer. tom. 12. p. 470. col. 1. *Mandamus vobis quod nobilem & ſpectabilem virum* Paleologum, *nepotem Romeorum & Conſtantinopolitani Imperii hæredem illuſtrem ... tranſire & tranſmeare permittatis.* Schilterus in Gloſſario Teutonico v. *Titel* titulos refert, quos variis Principibus tribuebant Imperatores Germanici temporibus Ruperti Imperat. Sic eſt Titulus Imperatoris Græcorum: *Illuſtriſſimo & Excellentiſſimo Principi Manueli Imperatori & Moderatori Romeorum* Palæologo *& ſemper Auguſto, fratri noſtro cariſſimo.* Vide. *Romeus* infra.

¶ ROMANA LEX. Vide ſupra *Lex*.

¶ ROMANA Lingua. Vide mox *Romanus*.

¶ ROMANA Scriptura. Vide *Scriptura*.

ROMANATUS, Nummus aureus Romani Diogenis Imp. CP. imagine ſignatus. [Chronicon Farfenſe apud Muratorium to. 2. part. 2. col. 626. *Quod ſi hæc omnia non obſervaverint, componant auri optimi Romanatos mille.* [Charta Andreæ Comitis de Chelmo an. 1241. apud Johan. Lucium in Hiſt. Dalmat. p. 473. *Solvat nomine pœnæ Comiti præfato* 1000. *Romanatos*. Falco Beneventan. an. 1130. *Hortum ſuum vendiderat 60. Romanatis*. Idem an. 1131. *Monet, ut illos 60. Romanatos ... redderet.* In Bulla Alexandri III. PP. an. 1179. apud Petrum Mariam in Hiſtor. Eccleſ. Placent. p. 48. *Romanatos de Paradiſo, & totidem de altari.* Chron. MS. Andr. Danduli an. 1150. *Oppidani duos Romanatos ſingulis annis Duci...dare promiſerant.* Adde Ughellum to. 8. p. 191. Anna Comnena l. 3. p. 94. Καὶ τὶ ῥᾳδίως ποιεῖν τῶν δέκα λίτρας ἐπιπληρῶσαι διὰ τι εἰργασμένου ἠργυρ... εἰς ῥωμανάτους παλαιοὺς ποιήσαντος.

ROMANCIUM, Romane, Vide *Romanus*.

ROMANIA, Romanum Imperium, apud Poſſidium in Vita S. Auguſt. c. 30. & alios Scriptores, laudatos à Caſaubono ad Lampridium, Juſtello in Notis ad Canones Eccleſiæ univerſæ, Seldeno ad Eutychii orig. Allatio l. 1. de Eccl. conſenſ. c. 18. & aliis.

Romania, præterea dictum Imperium Orientale, ſeu Byzantinum. Jornandes in Geticis c. 23. *Weſegothi tandem communi placito Legatos ad Romaniam direxere ad Valentinianum Imperatorem.* Adde c. 50. Epiphanium l. 2. Panarii, & hæreſi 67. &c. *L'Empire de Romanie*, non ſemel apud Villharduinum. Bromptonus in Ricardo I. *Tota Romania terra firma eſt, & eſt de dominio Imperatoris Conſtantinopolitani ... Caput Romaniæ eſt civitas Conſtantinopolis, & Rumania jungitur Sclavoniæ, Hungariæ, & Hiſtriæ.*

Romania appellata etiam ea Aſiæ pars, quæ Græcis Byzantinis parebat, alterius partis reſpectu, quam invaſerunt Turci, quæ *Turcia* dicebatur, ut docuimus, ad eumdem Willharduinum n. 46. Anaſtaſii Bibl. Collectanea: *Ea naviculis, quæ veniunt ex partibus Romaniæ, ut hi, qui ſunt hic, nuncupant, partes videlicet Græcorum Ponticas appellantes.* Ponti Provinciæ quippe in Aſia ſunt. Guill. Apulienſis l. 2. de Geſtis Normannorum:

Horum temporibus Turcos Orientis ab oris
Ingreſſos fugit gens territa Chriſticolarum,
Qui tunc Romaniæ loca delitioſa colebant.

Tageno Patavienſis, & Chronicon Reicherſpergenſe ann. 1190. *Primas partes Romaniæ intraverunt.* Apud Tudebodum l. 7. p. 781. Nicæa Bithyniæ urbs, *Romaniæ caput* appellatur: *Rumenia deſerta*, pars Aſiæ apud Arnoldum Lubecenſem l. 2. c. 9. Vide Theophanem ann. 20. Heraclii, Iſidorum Pacenſem in Chron. pag. 14. &c.

Romania, quæ hodie *Romandiola*, in Chronico Farfenſi pagin. 657. & alibi apud Ottonem Morenam in Hiſtor. Rerum Laudenſium p. 21. 62. 102. Vita MS.

 S. Ro-

S. Romani Preſbyteri: *Petiit ab Epiſcopo ſua licentiam dari in Romaniam tranſmeare, ubi piis precibus ad limina SS. Petri & Pauli, & cæterorum Sanctorum orationibus vacaret.*

Romaniæ denique nomine interdum appellantur eæ Galliæ partes, quæ Romanis parebant, aut paruerant, reſpectu Britanniæ Armoricæ, in Vita S. Samſonis Epiſcopi Dolenſis in Præfat. l. 1. nu. 2. & lib. eod. cap. 60. & 62.

¶ ROMANICE. Vide poſt in *Romanus*.

¶ ROMANINUS, Monetæ ſpecies, in Extravag. Johannis XXII. de Sentent. excommunic. Vide *Romanatus*, *Romeſina* & mox

¶ ROMANISCI DENARII, Moneta argentea forte ſic dicta, quod Romani Diogenis Imp. imagine ſignata eſſet. Chron. Farfenſe apud Muratorium to. 2. part. 2. col. 398. *Ad annualiter perſolvendum argenti ſolidorum 200. denarios Romaniſcos expendibiles.* Vide *Romanatus*.

¶ ROMANITAS, Vide mox in *Romanus*.

ROMANIZARE, *Tormentare, cruciare, affligere, trucidare*, Ugutioni & Johanni de Janua; [à ſævitia Romanorum in Martyres, vel gentes devictas, inquit Voſſius lib. 4. de Vitiis ſerm. c. 22.] Notum quod Curiæ olim Romanæ avaritia ingerunt Scriptores; unde verſus:

Roma manus rodit, quos rodere non valet, odit.

Quæ ſic expreſſit auctor MS. inſcriptus, *Le Tableau de la mort d'Elinand:*

Va mei ſaluer la grant Rome,
Qui de ronger à dreit ſe nome
Quer les os runge, & le cuir pele, &c.

Guiotus Pruvinenſis, qui vixit circa ann. 1200. in Biblia MS.

Des Romains n'eſt-il pas merveille,
S'ils ſont faux & malicious,
La terre le doit & li lieus,
Cil qui primes i aſſemblerent
La felonie i aporterent,
Romulus ſon frere i ociſt, &c.

Et Recluſus Molienſis in Poem. MS. de Caritate:

Si je vueil deſcrire briement,
Coment on vit Roumainement,
Roumans à la lange ſece & dure,
Ne peut parler ſans oignement,
Et ſes huis ſiet tant ſerement,
Qu'il ne puet ouvrir ſans ointure.

Silveſter Giraldus de Expugnat. Hibern. l. 1. cap. 36. *Venerant in Normanniæ partes à ſummo Pontifice Alexandro III. tranſmiſſi Cardinales duo, ... viri, ut putabantur, juſti & boni, & ad hoc fideliter electi; ſed tamen Romani.* Qua ultima voce Legatos perſtringit ut rapaces. Baldricus l. 1. Hiſt. Camerac. c. 114. *Mores etiam Eccleſiaſticos, quos avaritia Romanorum pravis commercationum uſibus vitiabant, ad normam prioris gratiæ reformare æſtimabat:* [Acriori ſtylo Luithprandus in Legatione: *Nos, Longobardi ſcilicet, Saxones, Franci, Lotharingi, Bajoarii, Suevi, Burgundiones, tanto dedignamur (Romanos,) ut inimicos noſtros commoti, nil aliud contumeliarum, niſi Romane, dicamus, hoc ſolo, id eſt Romanorum nomine, quidquid ignobilitatis, quidquid timiditatis, quidquid avaritiæ, quidquid luxuriæ, quidquid mendacii, imo quidquid vitiorum eſt, comprehendentes.*] Vide Joannem Sariſberienſem l. 6. de Nugis Curial. c. 25. & Epiſt. 176. 222. 272. Matth. Paris ann. 1103. & alibi paſſim, & alios ejuſce ævi Scriptores; ut & quæ in hanc rem attigimus ad Joiovillam.

☞ Ejuſdem, niſi fallor, originis eſt vox *Romanzus*, quam pro Afflicto uſurparunt Poetæ Provinciales, vulgo *Troubadours*. Sic Anſelmus *Faidit* in Cantilena, quam edidit *Creſcimbeni* ad calcem ſuæ verſionis Vitarum Poetarum Provincialium p. 231.

E e luiſſem los guerpitz,
Romanzutz & ſcarnitz.

Gallica;

Or laiſſons les abandonnes,
Lez affligès & mepriſés.

Italice:

Or laſciam gli abbandonati.
Romanzati e ſcherniti.

ROMANUS. *Romani* olim dicti, qui alias *Chriſtiani*, vel etiam *Catholici*. Lucifer Calaritanus de non parcendo in Deum delinq. p. 281. *Itaque cum non eſſe illum verum Dei Filium dicitis, ... nos vero Romani dicimus unius ſubſtantiæ cum patre illum eſſe.* Ita etiam uſurpant Theodoſius Junior in Epiſt. ad Acacium Epiſcopum Berrhoeoſem in Synodo Epheſina, & Victor Vitenſis lib. 1. de Perſecut. Vandal. Sed & hæretici ita Catholicos per convitium indigitabant. Gregor. Turon. lib. 1. Mirac. c. 25. *Romanos enim vocitant homines noſtræ religionis.* Adde cap. 79. 80. Apud S. Audoenum l. 2. Vitæ S. Eligii c. 19. plebs vici Noviomenſis diœceſis prophanis ritibus adhuc addicta, Eligium per convicium *Romanum* appellat: *Nunquam tu, Romane, quamvis hæc frequenter taxes, conſuetudines noſtras evellere poteris, &c.* Sed & non deſunt, qui *Romanos*, Provinciarum à Romanis ſubactarum incolas à religione appellatos dixerunt; in quibus eſt Bivarius in Commentario ad Pſeudochronicon Maximi pag. 313. quæ ſententia, quantum à vero abſit, norunt, qui literas norunt.

ROMANI, Veteres Provinciarum incolæ, qui Romanis olim paruerant, ſic appellati reſpectu *Barbarorum*, qui has invaſerant, ut pluribus docuimus in v. *Barbarus*. [Vita S. Canuti, to. 3. Julii p. 132. *Italicis vero terminis incognitus non erat; & ipſis Francigenis, qui & Romani dicuntur, admodum bellicoſis, non tam admirandus quam & metuendus inſonabat.*] Viri Francici idiomatis, *Romanæ linguæ homines*, dicuntur Wandelberto de Miraculis S. Goaris c. 11. Vetus Charta apud Meuriſſium in Hiſt. Epiſc. Metenſium p. 410. *Romani utebantur redire ad locum ſuæ profeſſionis, illi remanere in loco ſuæ cognationis.*

LINGUA ROMANA, quam gentibus domitis cum jugo ipſo Romani impoſuerunt, ait S. Aug. l. 17. de Civitate Dei c. 7. maxime vero ita noſtri vulgarem, & , qua hodie utimur, appellarunt, quod à Romana puriore ortum hab. at. Dudo lib. 3. de Moribus Norman. *Rotomagenſis civitas Romana potius quam Daciſca utitur eloquentia.* Statuta Synodalia Odonis Pariſienſis Epiſc. *Et ſi invenerit diſcrete & modo debito baptizaſſe, & formam verborum in Romano integre protuliſſe, approbet factum.* Albericus in Chron. an. 1177. *Multos libros & maxime Vitas Sanct. & Actus Apoſtol. de Latino vertit in Romanum.* Philippus Claravallenſis de Miraculis S. Bernardi c. 4. §. 15. Eberhardum Germanum inducit *Romanam linguam*, Gallicam vocantem. Et cap. 30. *Populum Romanæ linguæ* appellat Gauſridus Monachus. Continuatio de Geſtis Abbatum Lobienſium c. 29. *Ut enim de facultate vulgaris linguæ, id eſt, Theutonicæ, quæ ei naturalis erat, & Romanæ, quæ accidentalis, omittam, in utraque inoffenſus erat.* Adde p. 625. Tabularium S. Flori in Arvern. an. 1280. *Renuntiantes ſuper hoc dictæ partes certæ de facto, & de jure certioratæ, lingua Romana, cuilibet exceptioni doli.* Chronicon Monaſterii S. Trudonis lib. 1. pagin. 348. *Nativam linguam non habuit Theutonicam, ſed quam corrupte nominant Romanam, Teutonice Wallonicam.* al. *Wallonam*, [Teſtimonia pro Eccleſia Turon. contra

tra

Digitized by Google

tra Dolenſem apud Marten. to.3. Anecd.col.915. *Addidit tamen, quod dixit profeſſionem in lingua Romana & Latina.*] Vide Ægidium Aureæ Vallis Monachum c.98. p.201. c.111. p.229. [& Cangianam Præfationem in hoc Gloſſarium n. 13. & 14.] Joannes Mandevilla in Itinerario: *Et ſachiez, que j'euſſe ceſt livres mis en Latin, pour plus brievemeno deviſer: mais pour ce que pluſieurs entendent miex Roumant que Latin, je l'ay mis en Roumant.* Ita paſſim Poetæ noſtrates. Le Roman *de Garin* MS.

Car à l'eſcbole fu quant il fu petis,
Tant que il ſot & Romans & Latin.

Le Roman *de la priſe de Jeruſalem* MS.

Car mult ſot bien eſcrire en Latin & Roman.

Balduinus de Condato MS.

Tu as dit la Patenoſtre
Saint Julien à ce matin,
Soit en Roumans ou en Latin.

Poema de Vulpe coronato:

En Roumancbe, ou en droit Latin.

Jacobus Hemricurtius de Bellis Leodienſibus c. 28. *Eſtoit tres ſage Chevalier, & de grande eloquence en Romans & en Tieſcbe.* Etiamnum Belgæ *linguam Romanam* vocant Wallonicam: & Brabantiæ & Flandriæ regiones, ubi lingua Wallonica obtinet, *Le Roman pays.*

ROMANCIER, In linguam Romanam vertere. Joannes *de Langres*, ſeu Lingonenſis, in verſione libri Boetii de Conſolatione Philoſophiæ MS.

Nuls boms qui n'a engin divin,
Ne puet comprendre le Latin,
Dont encore ſe doit moult fier
De tel Latin Romancier.

Vide, quæ annotarunt Spephanus Paſchaſius & Fauchetus l.1. de Poetia Francicis c.6.

ROMANITAS, Lingua Romana ſeu Francica. Lambertus Ardenſis: *Solinum autem de naturis rerum non minus Phyſice ac Philoſophice perloquentem quis neſciat à... Simone de Bolonia ... de Latina in ſibi notiſſimam Romanitatis linguam fida interpretatione tranſlatam, &c.*

ROMANE, [Vulgari Francorum idiomate.] Liber Uſuum Ordinis Ciſtercienſis c. 93. *Si Converſus eſt vel Monachus, qui non intelligit literas, idem illi Romane exponat Sacerdos & Converſus Romane confiteatur ſe peccaſſe cogitatione, locutione, & opere.*

¶ ROMANICE, Eodem intellectu, Bernardi Mon. Ordo Cluniac. part. 1. c. 47. *Duo paria palmariarum, quæ ita Romanice nuncupantur, manuſque defendunt a calore caldaria, &c.* Eadem fere leguntur apud S. Wilhelm. l. 1. Conſtit. Hirſaug. c. 98.

¶ ROMANUM, nude, vel *Romanum verbum*, Lingua Francica communis. Statuta Eccleſiæ Nannetenſ. apud Marten. to. 4 Anecd. col.931. n.3. *Baptiſmus cum omni reverentia & honore & cum magna cautela fiat, maxime in diſtinctione verborum & prolatione, in quibus tota virtus ſacramenti conſiſtit, ſcilicet,* Ego te baptizo, &c. *Et in Romano verbo ſub hac forma laicos doceant Sacerdotes debere frequenter baptiſare pueros.* In Manuali Henrici Siſtaric. Epiſc. eod. tom. col.1079. nu. 3. legitur: *Et in Romano doceant Sacerdotes laicos baptizare pueros.* Statuta Ciſterc. an. 1200. ibidem col.1295. *Librum, qui dicitur Cantica Canticorum, tranſlatum in Romanum incendi faciant.* Adde Statuta Eccleſiæ Aurel. apud eumdem Marten. tom. 7. Ampl. Collect. col. 1274.

ROMANUS, Liber *Romane*, ſeu lingua vulgari Francica ſcriptus, quomodo ſabuloſas Hiſtorias vernacule conſcriptas etiamnum *Romans* dicimus. Lambertus Ardenſis: *Librum, quem ab agnominatione ſua proprietatis Silentium, ſive Romanum de Silentio nominavit.* [Computus an.1245. è Bibl. Regia: *Pro quodam Romano religando & pro hiſtorio de Rotrevaux* 20. *ſ.*] Le Roman *de Girard de Vienne*:

Li uns viole, li autre conte Romans.

Le Roman *du Renard*:

Fablians & chançon de geſte,
Romans de lui & de ſa beſte,
Mainte autre conte par la terre:
Mais onques n'oiſtes la guerre,
Qui tant fu dure & grant & fin,
Entre Renard & Yſangrin.

¶ ROMANCIUS, Eadem ſignificatione. Literæ Johannis Regis Bohemiæ apud Baluzium tom. 1. Miſcell. pag. 162. *Nuper autem retulit nobis religioſus vir frater Petrus de Caſtro Reginaldi Ordinis Fratrum Prædicatorum, quod in magnum ipſius Ordinis dedecus & contemptum facti ſunt Romancii, chronica & moteti, in quibus continetur, quod claræ memoriæ dominum & genitorem noſtrum Imperatorem Henricum (VII.) frater quidam Bernardus de Montepeluciano Ordinis ſupradicti, adminiſtrando ei ſacramentum Euchariſtiæ, venenavit, &c.* Ibidem p.164. *Ideo rogamus, quantum poſſumus, univerſos, ut ... non credat narrationem ignorantium & Romancis, &c.*

¶ ROMANCIUM, Gallica lingua vulgaris. Sententiæ Inquiſitionis Toloſ. p. 300. & 309. *Item pluries audivit legi... de libris fratris Petri Johannis Olivi in Romancio ſeu vulgari.* Sententia arbitralis ann. 1400. *Quam quidem ſententiam... Joannes Rigaldi ibidem coram dictis partibus, alta & intelligibili voce, vulgariter, id eſt, in Romancio prælegit.* Statuta Eccleſiæ Nannet. apud Marten. tom. 4. Anecdot. col.963. n. 10. *Item, monemus Curatos & eorum loca tenentes, ut quolibet menſe, die Dominica qualibet, poſt officium Miſſæ publicent, & in Romancio exponant Conſtitutionem apoſtolicam incipientem,* Quoniam intelleximus, &c.

¶ ROMANTIUM, Idem. Conſtitutiones MSS. Pontii Epiſcop. Conſeran. ann. 1364. *Mandamus omnibus & ſingulis Rectoribus .... ut ...; in Romantio exponant, &c.*

ROMANCIUM, etiam appellant Hiſpani vulgare ſuum idioma, quod ut & Gallicum ac Italicum, à *Romano* ſeu Latino ſumat originem. Fruſtra enim Bivarius in Notis ad Chronicon Maximi p.313. & 332. contendit, Hiſpanos ſic ſuam linguam appellaſſe, quod eam ita indigitarint Gothi Ariani, à Religione Romana, quam profitebantur. Jacobus I. Rex Aragon. in Conſtitutionibus Catalaniæ MSS. *Statuimus, ne aliquis libros veteris, vel novi Teſtamenti in Romancio habeat, & ſi aliquis habeat, ... tradat eos loci Epiſcopo comburendos, quod niſi fecerit, ſive Clericus fuerit, ſive Laicus, tanquam ſuſpectus de hæreſi ... habeatur.*

¶ ROMARIA. Papias: *Tremata, Romaria.*

¶ ROMARIUS, f. pro Romanus. Synodus Compoſtell. an.1114. can.23. *Mercatores Romarii & peregrini non pignorentur; & qui taliter egerit, duplet quæ tulerit, & ſit excommunicatus.*

¶ ROMASCOT, minus recte pro *Romeſcot*, apud Hofmannum in Lexico. Vide *Romeſcot*.

¶ ROMEFEE, ROMEFEOH. Vide *Romſeah*.

¶ ROMEIUS, Idem qui infra *Romeus*. Sententia arbitralis inter Abbatem & Conſules de Gimonte ann. 1292. *Perſona poſita per dictos Priores ad cuſtodiendos infirmos & peregrinos, vel alios Romeios ibi hoſpitando, &c.*

¶ ROMENSIS, Romanus. *Papa Romenſis*, in Officio Mozarabum de S. Pelagio, tom.5. Junii p.a22. *Miſſa cotidiana Romenſis*, id eſt, ex Ordine Romano ſeu Gregoriano, ut explicat Mabillonius lib. 3. de Liturgia Gallic. p.300. col.2.

ROMEPENI, alias *Pening*, .i. denarius ; Nummus Romæ pendendus, *Denarius S. Petri*, de quo plura in hac voce. Bromptonus de Offa Rege : *Nam, ut dicitur communiter, illum cenſum, qui Romepeny, ſive Petreſpeny vocatur, Deo & B. Petro, & D. Papæ, qui tunc fuerat, & ſucceſſoribus ſuis primo contulit*. Idem p. 1235. *Scilicet de Rumepeny, id eſt, de denario S. Petri, &c.*

ROMEREI, pro *Romani*, ſeu Græci Byzantini, in Epiſtola Archiepiſcopi Bulgariæ, in Geſtis Innocentii III. PP. p. 57.

¶ ROMERIA : ROMERIUS. Vide *Romeus*;

ROMESCOT, ROMSCOT, Cenſus ſpecies, qui alias *Denarius S. Petri*, Romæ pendi ab Anglis ſolitus, de quo ſupra egimus. Vox formata ex Saxonico sheot, vel shot, Impoſitio, vectigal, ſymbolum. Matthæus Weſtmonaſt. ann. 794. de Offa Rege : *Ex his omnibus provinciis, dedit Rex præfatus denarium Beati Petri, ut prædictum eſt, quod Anglice Romeſcot appellatur*. [Matthæus Paris : *Hoc quoque ſciendum eſt, quod Offa Rex magnificus, tempore quo B. Petri Vicario, Romanæ urbis Pontifici, redditum ſtatutum, id eſt, Romſcot, de regno conceſſit*. In quo autem cenſus ille ſitus fuerit, & quanti pretii, liquet ex iis, quæ ante diximus. *His igitur auditis Rex, quid digne tantæ benignitati compenſet, ſecum ſtudioſe pertractat. Tandem divina inſpirante gratia, conſilium invenit ſalubre, & in die craſtina ſcholam Anglorum, quæ tunc Romæ floruit, ingreſſus, dedit ibi ex regali munificentia, ad ſuſtentationem gentis regni ſui illuc venientis, ſingulos argenteos de familiis ſingulis, omnibus in poſterum diebus ſingulis annis*.] Henricus Huntindonenſis libr. 6. p. 364. *Rex vero Kunt Romam ſplendide perrexit, & eleemoſynam, quæ vocatur* Ramſcat *quam anteceſſores ſui dederant Eccleſiæ* Romanæ, *perenniter aſſignavit*. Monaſticum Anglicanum to. 1. p. 286. de eodem Kanuto Rege : *Etiam* Romæ *Scholam Anglicam conſtituit, & ad fovendam eam ex Anglia omni anno cenſum dari fecit, quod Anglice dicitur* Romeſcot. Abrogata fuit hujusmodi denarii & pecuniæ ſolutio Statuto ann. 25. Henrici VIII c. 25. reſtituta autem an. 1. & 2. Mariæ ; ſed abrogata denuo 1. Elizabeth c. 1. Adde Vitam Offæ II. Regis p. 20 S. Anſelmum l. 3. Epiſt. 85 l. 4. Epiſtol. 29 Nangium in Chronico ann. 1035. Robertum de Monte ann. 1116. & quæ diximus in v. *Denarius S. Petri*.

ROMESINA, Monetæ Romanæ ſpecies, qua utebantur Barenſes in Apulia. Falco Beneventanus ann. 1139. *Panem unum ſex* Romeſinis *emebant*. Idem ann. 1140. *Monetam ſuam* (Bari) *introduxit, unam, cui Ducatus nomen impoſuit, octo* Romeſinas *valentem, quæ magis, magiſque ærea, quam argentea probata tenebatur. Induxit etiam tres Follares æreos* Romeſinam *unam appretiatos*. Le Roman *de la priſe de Hieruſalem par Titus* MS.

Se vos me volez croire trovè à iſel engin,
Que ja n'auroit Romain vaillant un Romeſin.

Le Roman *de Vacce* MS.

Oveuc cinc ſols de Raumeſins,

[In MS. optimæ notæ legitur *Rommeſins*.] Le Roman *de Garin* MS.

Je ne te pris vaillant un Ramoiſin.

Incertum tamen, an ita viliores ac æreas Conſtantinopolitan. Auguſtorum monetas appellarint.

ROMEUS, Qui alias *Romipeta*, Qui ad S. Petrum piæ peregrinationis gratia pergit. Ita paſſim uſurpat Odo Cluniacenſis in Vita S. Geraldi Comitis l. 1. c. 27. 29. lib. 2. cap. 17. 33. lib. 4. cap. 22. *Romei* Italis, *Roumieus*, Occitanis, dicuntur. *Ramius*, in Foris Benaharnenſibus tit. de pœnis art. 44. *Romoueou*, Arvernis, ut auctor eſt Sirmondus ipſe Arvernus ad Sidonium libr. 1. Epiſtol. 5. *Romieux*, Provincialibus [& *Roamioux* : quod de quibuslibet peregrinis intelligunt.] Hinc auctor eſt Cæſar Noſtradamus in Hiſt. Provinciæ pag. 166. nomen datum nobili familiæ Arelatenſi, quæ pro inſignibus *Peram* deſcriptam geſtat, peregrinationis notiſſimum ſymbolum ; ut & *Romeorum* familiæ Hiſpanicæ. Vide Guillelmum de Podio-Laurentii cap. 47. & in voce *Romipeta*. Nec tantum qui Romam peregrinationes inſtituunt, ſed quivis peregrini ita appellati. Joann. Willaneus l. 6. c. 92. *Arrivo in ſua corte un* Romeo, *che tornava da ſanto Jacopo*. *Romerio*, eadem notione, in Legibus Alfonſi IX. Regis Caſtellæ 1. part. tit. 24. lege 1. *Romeria*. Peregrinatio, titul. 4. leg. 22. & Scriptoribus Hiſpanis paſſim, [necnon Poetis Provincialibus non ſemel. Anſelmi *Faidit* Cantilena apud *Creſcimbeni* ad calcam Vitarum Poetarum Provinciæ p. 230. *En leial* Romeria. Ital. *In leal Pellegrinaggio*. Noſtris *En loyal Pelerinage*. Adde eumdam *Creſcimbeni* ibidem p. 77. Hinc]

¶ ROMEUS CAMINUS, Iter quo *Romei* petunt Romam, in Pacto inter Jacobum Aragoniæ Regem & Berengarium Magalonæ Epiſcopum ao 1272. *Et de ipſo flumine uſque ad ſtratam publicam ſeu caminum* Romeum, *Romeorum via*, in Chartulario Eccleſiæ Aptanſis fol. 28. *Romea ſtrata*, in Statutis Placentiæ l. 4. fol. 38. &c. Vide *Romanus*.

ROMFEAH, vel ROMEFEE, Denarius S. Petri, de quo in *Romeſcot*. Ita autem appellatur in fœdere Edwardi & Gothurni Regum capit. 16. in Legibus Canuti Regis c. 5. & in Legibus Henrici I. ca. 12. ex Sax. romiſceat, quaſi *nummus Romæ dicatus*. geſceot enim & ſceat, partam, ſymbolum, cenſum, pecuniam ſignificant. Vide *Romepeni*. [Thomas *Blount* in Nomolexico : *Romefeoh*, *Romepeny*, Sax romfeoh, *i. Nummus Romæ datus, nam* feoh *eſt nummus, pecunia, ſtipendium* ; rompening, *Romæ denarius, &c.*]

¶ ROMHONES, pro *Roibones*, Gallice *Rogaons*. Vide in *Roibones*.

¶ ROMICOLA, Qui Romæ habitat, Johanni de Monſteriolo in Epiſtola ann. 1405. apud Marteo. to. 2. Ampliſſ. Collect. col. 1336.

ROMIPETÆ, ROMIPEDÆ, Qui Romam petunt, vadunt. Matth. Paris ann. 1250. *Et ad impetrandum, Magiſtrum Leonardum Clericum ſuum, frequentem* Romipedam, *non ſine maxima pecuniæ effuſione, ad Romanam Curiam deſtinarat*.

Maxime porro ita appellati qui Romam piæ peregrinationis ergo ad SS. Apoſtolos pergebant, *Peregrini, qui propter Deum ad* Romam *vel aliubi vadunt*, in Synodo Metenſi ann. 753. c. 4. Vernenſi an. 755. cap. 26. & Cabilonenſi II. cap. 45. [*Qui* Romam *orationis cauſa pergunt*, in Capitulari Ludovici II. Imperator. ann. 850. cap. 1.] *De vagis peregrinis, qui propter Deum non vadunt*, in Capitulari I. Caroli M. ann. 809. cap. 6. Concilium Lateranenſe ann. 1122. capit. 14. *Si qui* Romipetas, *& peregrinos, ſeu mercatores, Apoſtolorum limina & aliorum Sanctorum oratoria viſitantes capere ....., tentaverint, &c.* Willelmus Brito libr. 8. Philippidos :

Romipetas, & qui ſanctæ ſuccurrere terræ
Ibant, &c.

Idem ſub finem ejuſdem libri :

..... *Nulla facultas*
Viſendi Romam *datur, Dominive ſepulchrum*.

Et lib. 9. initio :

Hic Anglos, hic Romipetas *enormiter angens*.

Itinerarium Gregorii XI. PP. *Pedeſter incedit per ſcaleata deſerti velut* Romipeda. Utuntur præterea Joannes Sarisber. l. 6. c. 1. Jacobus Cardinal. de Anno Jubilæo cap. 6.

Digitized by Google

cap.6. Nangius in Chronic. ann.1210. 1240. *Henricus* Aquilonipolenſis in Adolpheide cap.4. Rigordus an. 1210. & alii. De peregrinationibus vero Romanis agit Nicolaus PP. apud Baron. an.865. 90 & Beda lib.5. Hiſtor. Eccleſ. cap.7. Habetur in Dactyliotheca MS. Ludovici Chalucii Arveni Gemma, cui inſculptus Angelus nudus vadens, *burdoni*, ſeu bacculo innixus, cum Inſcript. BEICITAΛOC. i. *vaditalus*: in quam ſic luſit idem Chalucius:

Quis puer hic baculo armatus geniuſve vialis,
Aliger officii nomine Βειτ ταλ.
Metator ſacram ſacer invisentibus Urbem
Italiamque regens auxiliaris iter,

Vide *Romeus*, *Scoti*.

ROMIPETAGIUM, Peregrinatio quævis fidelium: *Rauminuatge*, Occitanis; [*Roamavagi*, Provincialibus;] *Romeaggio*, Italis Scriptoribus, Matthæo Villaneo lib. 1. cap.56. & aliis. [Libartates Montis-Briſonis conceſſæ per D. Jacobum de Roſſilione an.1376. tom1. Hiſtor. Dalphin. pag.83. col.1. *Si contingeret dictum Dominum & ſucceſſores ſuos ire ultra mare, ſeu in alio longo & prolixo* Romipetagio, *&c.* Adde Chartam an. 1343. apud Columbum in Genealogia Familiæ Simianæ pag. 596.] Relatio Legationis Ambaſſiatorum Ducis Andegav. ad Judicem Sardiniæ an. 1378. *Venerunt omnes de dicta galea ad B. Urbanum* (prope Maſſiliam) *quem pro animo & corde ſincero invocaverunt, . . . & facto Romipetagio antedicto, dictam catenam tranſeundo ſubintrarunt.*

☞ Beatus hic Urbanus eſt Urbanus V. Papa, multis poſt mortem miraculis illuſtris, cujus corpus prope Maſſiliam in Eccleſia S. Victoris requieſcit. Id monemus, ne quis deinceps mendum eſſe ſuſpicetur in allato loco, perperamque reſtituat *B. Victorem* pro *B. Urbanum*: quod accidit viro doctiſſimo.

¶ ROMIPATUS, Idem qui *Ramipeta*, niſi ita legendum ſit. Acta S. Benedicti Avenion. tom.2. April. pag. 259. *Et vidit multos Ramipetos venire ad Eccleſiam B. Benedicti.*

ROMITORIUM, pro *Eremitorium*, non ſemel occurrit in Hiſtoria de Exordio Monaſterii de Taronca, tom.3. Monarch. Luſitanæ, pag.284.v. & 285. [Conventionas an. 1145. tom.1. Corporis Diplom. juris gentium p.79. col.1. *Dum audieris ſequenti nocte tintinabulum Romitorii mei, in quo vixi ſexaginta ſex annis, inter infideles ſervatus favore Altiſſimi, egrediaris extra caſtra ſine arbitris, &c.*]

¶ ROMPERIUM, Idem quod infra *Rupticium*, Terra de novo proſciſſa. Charta pagi Lugdun. an. 1520. *Juxta Rompertum Domini de Charnay.*

ROMPHUS. Otto Morena in Hiſtoria Rerum Laudenſium p.46. [*Cremenſes omneſque qui intra caſtrum Cremæ, ſic infeſtabant* (hoſtes qui obſidebant Cremam) *quod nullus intra ipſum Caſtrum prope murum Caſtri ſe movere poterat, quem ipſi cum Romphis & lapidibus non ſauciarent.*] Forte idem quod *Rompino* Italis, *Uncus*, Gallis *Croc*.

☞ Ex verbis intra uncinos additis liquet voce *Romphis* non poſſe *uncos* intelligi. Cremonſes enim in oppido, jaculatores *Romphis* laceſſentes extra ſtabant. Quomodo foſſa mœnibuſque interpoſitis unco ſimilive armorum genere ſauciari poterat hoſtis obſeſſus? *Romphi* ergo tela erunt miſſilia, quæ una ſimul cum lapidibus jaciebantur, ut patet ex contextu. Hæc fere poſt Muratorium qui *Ramphos* cum *Romphæis* ſeu *Rhomphæis*, de quibus Lexicographi, confundit, non ea qua poſt Iſidorum lib.18. cap.6. vulgo exponunt notione, ſcilicet pro framea vel altero haſtilis genere; ſed ut eſt apud Gellium 10.25. *Romphea*, vel, ut alii legunt *Rumpia*, *Genus teli eſt Thraciæ nationis: poſitumque hoc vocabulum in Q. Ennii Annalium* 14. Cæterum pro *Romphis*, ex Codice Ambroſiano *Ronſis* legit idem Muratorius tom.6. col.1031. Malim *Romphis*.

¶ ROMSCOT, Cenſus ſpecies. Vide *Romeſcot*.

¶ RONA, f. pro *Zava*. Vide in hac voce.

¶ RONCALIA, RONCALIENSIS CURIA. Vide *Runcalis* infra.

¶ RONCARE, Sarrire. Vide *Rancare* 1.

¶ RONCARIA. Vide in *Runcalis*.

¶ RONCATORIUM, Idem forte quod *Dormitorium* in Monaſteriis. Locus ubi *roncant* ſeu dormiunt, ab Hiſpanico *Roncar*, Stertere, Gall. *Ronfler*. Capitulum generale S. Victoris Maſſil. ann.1312. *Camerarum claves infirmario aſſignentur & portæ ſtudiorum, Roncatorii; & loco portarum cledæ fiant.*

¶ RONCEA, Rubus, ſentis, Gall. *Ronce*, in Onomaſtico ad calcem tomi 5. Anecdotorum Marteniarorum. Vide *Runcalis*.

¶ RONCENUS, RONCENA, RONCHINUS, Equi genus. Vide *Runcinus*.

¶ RONCHARE, Exſtirpare. Vide *Rancare* 1.

¶ RONCHISMUS, Ρογχισμός, in Gloſſis Latino-Græcis & Græco-Latinis.

¶ RONCHONUS, Genus haſtæ falcatæ & ſimilis falcaſtro, aptæque ad arripiendum & detinendum, Italis *Ronchione* & *Roncone*. Chronicon Eſtenſe apud Muratorium tom.15. col.363. *Revocavit ad ſe 30. ſuos familiares armatos cum Ronchonis; & ipſe ſolus cum iſtis 30. pedibus viriliter percuſſit contra inimicos.* Chronic. Tarviſinum apud eumdem Muratorium tom. 19. col. 759. *Durante bello navali per duas horas, quibus baliſtæ propter pluvias operari non poterant; ſed in illarum loco ſuccedebant ſpicula, lanceæ & Ronchoni.* Rurſum occurrit in Statutis Placentiæ fol.108. Inſtrumentum eſt inter bellica & ruſtica arma recenſendum. Vide *Runco*.

¶ RONCHUS, Rubus, ſentis, Gall *Ronce*, vel Rubetum, ſenticetum, locus *ronchis* conſitus. Charta Henrici IV. Imper. an.1115. tom.2. Bullarii Caſin. p.133. col.2. *Illi reſtituo... Ronchum & totam etiam Sanctam Mariam in Tribbo & ambo molendina.* Statuta Varcell. lib.6. fol. 137. verſo: *Item quod habeant præcipua omnia prata, quæ ſunt extra nemora, & omnes Ronchos, & terram cultam & vineas, quas ipſi Comites & Domini & Prior prædictus nomine Eccleſiæ tenere ſoliti ſint, &c.* Vide *Runcalis* & *Runchi*.

¶ RONCIA, Idem quod *Ronchus*, Gal. *Ronce*, Rubus, ſentis. Miracula S. Walarici, tom.1. Aprilis p.27. *Peccatorum animas duco per Roncias & ſpineta.*

¶ RONCILEUS, Idem quod *Ronchonus*, Falcis militaris ſpecies. Statuta Civitatis Aſtę collat. 11. cap.92. *Gladii vetiti ſunt iſti, ſpatæ, penaati & omnes falzoni, apie, piole, inſarme, Roncilei, plumbate, borelli, &c.* Vide *Runca*.

¶ RONCINUS, RONCINA. Vide *Runcinus*.

¶ RONCO, RONCONUS, Species falcis militaris. Vide *Runco* & *Ronchonus*.

¶ RONCORA, Longobardis, Idem quod *Ronchus*. Vide *Runcora* in *Runcalis*.

¶ RONDA, Vigiliarum luſtratio, Gall. *Ronde*, Ital. & Hiſpan. *Ronda* Vide Hofmannum in Lexico.

¶ 1. RONDELLUM, Tignum rotundum Extenta jurium Comitis Sabaudiæ apud S. Symphorianum de Auzone an.1309. tom.1. Hiſt. Dalphin. p 98. col.1. *Item unum fuſtum, quod vocatur Rondellum, quod ponitur in latere tazelli, ſi ſit de duobus teyſis aut plus, debet ſex denarios.* Petri Azarii Chronicon apud Muratorium to. 16. col.351. *Aggreſſores videntes prædicta non valere, cœperunt ponere in civitate tapponum valde occultum pro ipſo caſtro obtinendo & cavando; & quamvis aliquando*

per

Digitized by Google

per contrariam cavaturam ipſis tapponatoribus male ſucceſſiſſet, nihilominus caſtrum, ſeu domignonum, ſuper Rondellis poſuerunt, fruſtra contentibus obſeſſis. Hoc eſt, niſi me fallo, cuniculum ſeu viam ſubterraneam uſque ad caſtrum ſuffoderunt, ibique ſubter domignonum, id eſt, præcipuum propugnaculum *Rondella* ſuppoſuerunt ſeu tigna & trabes, quæ ad breve tempus ſuſtinerent muros ſuffoſſos; tum etiam ramalia & ſarmenta, quæ incenſa, dejectis muris, aperirent aditum irrumpentibus. Hac enim interdum ratione, hocque fine cuniculos, ſeu meatus ſuos ſubterraneos ſuffodiebant antiqui, nitrato pulvere necdum in uſu, ut poſt Vegetium lib. 4. c. 24. docet Carolus de Aquino in Lexico Militari v. *Cuniculus*.

¶ 2. RONDELLUM, Circulus, orbiculus, Gallice *un Rond, un cerclo*. Proceſſus verbalis ann. 1447. de uſu pallii conceſſi Epiſcopo Æduenſi è Chartulario ejuſdem Eccleſiæ: *Scriptum in quodam parvo Rondello*: Sanctus Petrus, Sanctus Paulus. Innocentius Papa II.... *Scriptum infra quoddam Rondellum in medio alterius Rondelli exiſtens, & ſequitur*: Ego Innocentius Catholicæ Eccleſiæ Epiſcopus, &c.

1. RONDELLUS, Capa ſine caputio. [Veſtis ſpecies in orbem deſinens, à Gallico *Rond*, Orbis, circulus.] Joannes Andreæ ad Clementinam, Ne in agro: *Rondelli, qui nunc in uſu ſunt, non ſunt propriè capæ; non enim habeat caputium*. Computus ann. 1333. & ſeq. tom. 2. Hiſtor. Dalphin. p. 280. *Pro cannis tribus de panno pro Rondello Domini ... flor. 12.* Et mox: *Pro cannis quatuor de brunoto pro faciendis Rondellis pro Domina Dalphina & dom. Burga, &c. flor. 15. groſ. 3.*] Vide *Rotundellus*. [& *Redondellus*.]

¶ 2. RONDELLUS, Pulmentum candelabri, columella ſuſtinendo candelabro, Gallice *Gueridon*. Inventorium Eccleſiæ Noviom. ann. 1419. *Item duo Rondelli de ligno ad ponendum dicta duo candelabra*. Architectis noſtris *Rondeau*, Ornamentum eſt columnæ, idem quod *Aſtragalus* Virgilio, Græcis ἀστράγαλος.

¶ 3. RONDELLUS, Muſicis noſtris *Rondeau*, Intercalaris cantilena. Johannes de Muris Muſicus: *Notulæ rubeæ aliquando ponuntur in elegiis & Rondellis huc & illuc ad invicem poſſint cum aliis perfectionibus computari*. Poetæ noſtrates etiam *Rondeau* vocant Rythmam orbicularem, & Hiſpani *Rondeles* Circularem cantilenam. *Rondelle* vero vocitarunt Galli Parmulam, qua pedites utebantur: quam vocem nonnulli tranſtulerunt ad Scutulam gladii, vulgo *la garde d'une èpée*. Inſtrument. an. 1309. apud Lobinell. tom. 2. Hiſt. Britan. col. 1639. *Et aura ledit homme une eſpèe à pointe dou lonc de ceſte verge, qui ci eſt à preſent, à croez & à Rondelle davant lo mein, à plom réat, &c.*

¶ RONFLARE, à Gallico *Ronfler*, Stertere, Ronchiſſare. Proceſſus de B. Petro de Luxemb. tom. 1. Julii p. 604. *Puer incipit reſpirare Ronflando ad modum hominis morientis. Dormit & Ronflat*, apud Menotum Sermon. Quadrageſ. fol 176.

¶ RONSA, Teli genus, ſi vera lectio eſt, ſed mendoſam puto. Vide *Romphus*.

¶ RONSINUS, RONSSINUS. Vide *Runcinus*.

RONZARE, Reſecare, recidere, Gall. *Rogner*, Ital. *Tagliare*. Statuta Montis-regalis pag. 182. *Et ſi aliqua perſona Ronzaverit aliquam bonam monetam, vel in parte ... amputetur ei manus dextra*. Statuta Civitatis Aſtæ collat. 14. cap. 6. *Statutum eſt, quod ſi aliquis Ronzaverit vel tonderit monetam publicè vel privatim, & inde probatus vel convictus fuerit, amittat pro pena libras ducentas*.

¶ RONZENUS, RONZINUS. Vide *Runcinus*.

ROPA, [Supellex quævis.] Charta Jacobi Regis Aragon. æræ 1270. apud *Diago* in Hiſtoria Regni Valentiæ l. 7. c. 24. *Promittimus vobis .. quod vos & omnes Mauri, tam viri quam mulieres, qui exire voluerint de Valentia, vadant & exeant ſalvi & ſecuri cum ſuis armis, & cum tota ſua* Ropa *mobili, quam ducere voluerint & portare ſecum, &c.* Vide *Roba*.

¶ ROPPAGIUM, f. pro *Rippagium*, Ripa, littus, ora, Gall. *Rivage*, vel tributum in ripis exſolutum, de quo eſt in *Ripaticum*. Charta Caroli Regis Francorum an. 1366. apud Baluzium tom. 2. Hiſtor. Arvern. pag. 446. *Cum ... aquis, aquarum decurſibus, cenſibus, redditibus, decimis, parceriis, vendis, ſubvendis, intragiis, mutagiis, garenis,* Roppagiis, *ſalſotis, pratis, paſcuis, & aliis proprietatibus & rebus, juribus, deveriis, &c.*

¶ ROQUERIUM, Rupes, petra, Gall. *Rocher*. Index MS Beneficiorum Eccleſiæ Conſtant. fol. 10. v. è Muſæo D. *de Cangè*: *Item viginti tres virgate terre, ſuper quibus viginti tribus virgatis quatuor ſunt in periculo maris, & reſiduum parvi pretii, videlicet in Roqueriis*. Vide *Rocerium* & *Rocherium*.

¶ ROQUETUM, ROQUUS Vide in *Roccus*.

¶ RORAMENTUM, Pulvis tenuiſſimus, qui roris inſtar capillis aſpergitur, ſeu, ut habet Laur. in Amalth. *Roramenta, auri tenementa, ramenta*. Julius Capitolinus in Ælio Vero: *Dicitur ſane tantum habuiſſe curam flavcantium capillorum, ut capiti auri Roramenta reſpergeret*.

¶ RORI, Ἀκροστόλιον, in Gloſſis Lat. Græc. & Gr. Lat. Summitas ſeu ora navis. In MSS. Sangermanenſi & Regio legitur *Fori*. Vulcanius ſuſpicatur eſſe legendum *Prora*, Martinius *Roſtra*: Baiſius ἀκροστόλια opinatur *roſtra* Latinis dici.

¶ RORIGENÆ, *Rori geniti*, apud Papiam.

ROSSUS, Papiæ, *Inſenſatus*. Ita etiam Gloſſæ antiquæ MSS. [Videtur eſſe pro *Revorſus* ſeu *Reverſus*, ut *Rurſus* & *Rurſum*, pro *Revorſum*, Galli dicimus: *Eſprit renverſé*. Martinius legit *Roſcus*, *Inſenſatus*, ex eodem Papia; ſed legendum putat *Ruſceus*, à *Ruſcus*, aut quaſi ruris plenus, inficetus.]

¶ 1. ROS. Lex Aleman. tit. 65. §. 31. *Si quis in genuculo tranſpunctus fuerit, aut plagatus, ita ut claudus permaneat, ut per ejus* Ros *tangat, quod Alamanni taudragil dicunt, &c.* Similia habet Lex Bajwar. tit. 3. cap. 12. Adde tit. 5. c. 17.

¶ 2. ROS, *Herba, cum qua cordoanum* (ſeu corium) *paratur*, Alexandro Iatroſophiſtæ lib. Paſſion. c. 66. Statuta Maſſil. lib. 1. cap. 38. §. 2. *Addentes etiam quod nullus blanquerius audeat de cætero emere herbas incameratas ſeu mixtas, vel de eis operari, & quiſque qui cordoanum apportaverit ſive adobaverit, teneatur ſacramento, quod mittat ad minus tertiam partem dorõs* (melius in MS *de Ros*) *vel de fuſil mixtum; & ſi quis contra prædicta vel aliquid de prædictis fecerit, puniatur in 10. lib.* Reg. Haud ſatis ſcio an eadem notione Charta pro Communia Balneoli an. 1208. ex Schedis D. *Lancelot*: *Modius de* Ros *11. denar. & ſaumata obol.* Vide *Ruſus* 1.

¶ ROSA, Chriſti ſanguinis in Euchariſtia. S. Ambroſius in Pſalmum 118. initio octonarii 14. alludens ad rubeum colorem, habet: *Cernis* Roſam, *hoc eſt, Dominici corporis ſanguinem*.

¶ ROSA ALBA & ROSA RUBEA, Factionum nomina, quæ Angliam diu graviterque afflixerunt. Poſt obitum enim Henrici III. cum Edwardus I. ei ſurrogatus eſſet, poſthabito fratre ejus majore Edmundo Lancaſtriæ Duce, quod & gibbo deformis & regno non adeo aptus crederetur; hinc feralia illa diſſidia, inter Lancaſtrenſes, qui *Roſam rubram* pre inſigni habebant, & Eboracenſes, qui *albam*, originem ſumſere: quæ in primis recruduerunt circa annum 1455. ſub Henr. VI.

ex

ex Lancaſtrenſibus, quem Edwardus IV. *Roſa alba* Princeps ſeu Dux Eboracenſis regno depulit anno 1460. Sed intra decennium Henricus è carcere liber, æmulum in Flandriam fugavit, paulo poſt à Carolo Audace, cujus ſororem duxerat, reſtitutum anno 1471. Atque tunc Henricus in carcere necatus eſt. Poſt mortem Edwardi, cum frater ejus Richardus flagitioſiſſimæ vitæ tutoram ageret Edwardi V. Regis minorennis, eo una cum fratre nefaria occiſo, atroci tyrannide regnum occupavit, & occaſionem præbuit *Roſa rubra* ſeu Lancaſtrenſibus repetendi jura regni. Erat autem tum caput Lancaſtrenſium Henricus Comes Richmundiæ, qui victo ad Leceſtriam & occiſo Richardo III. thronum conſcendit anno 1485. dictus Henricus VII. Cumque unica tantum filia ex Eboracenſium factione ſupereſſet Eliſabetha, illa in uxorem ducta, utramque *Roſam* conjunxit, ac diſſidiis his adeo diuturnis ac cruentis, ut intra non multos annos, octoginta è regio ſanguine Principes iis conſumtos referat Cominæus, finem impoſuit: unde hodieque inter Angliæ Regum inſignia duplex *Roſa*, *alba* & *rubra* conſpicitur. Hæc poſt Hofmannum in Lexico, ubi pauca minoris momenti ſubjungit.

Rosa Aurea, in Dominica Quadrageſimæ, in qua cantatur *Lætare Hieruſalem*, à ſummo Pontifice benedici ſolita, quam ille poſt Miſſam in urbe procedens cum Clero Romano, præfert, ac deinde magno alicui Principi, ſi præſens adſit in Curia Romana, concedit; vel ad aliquem Regem aut Principem, ut eidem Pontifici cum conſilio ſacri Collegii placuerit, mittit. Ita Ceremoniale Romanum lib. 1. ſect. 7. ubi orationes ad Benedictionem deſcribuntur, & quædam de ejus ſignificatione congeruntur, ut & apud Durandum lib 6 Ration. cap. 53. num. 8. 9. 10. 11. præterea in Epiſtola 74. Eugenii III Papæ ad Alfonſum Regem Caſtiliæ, in Epiſtola Alexandri III. Papæ ad Ludovicum VII. Regem Franciæ, quæ exſtat apud Radulfum de Diceto ann. 1163. & tom. 4. Hiſtor. Francorum pag. 768. apud Innocentium III. PP. Serm. in eamdem Dominicam, & Petrum Bleſenſem Serm 15. Adde Ughellum tom. 1. part. 1. pag. 267. [Epiſtolam Innocentii IV. PP. apud Baluzium tom. 7. Miſcell. pag. 484. & 485. Epiſtila Sixti IV. PP. ad Ducem Venetiarum apud Marteniium tom. 2. Collect. Ampliſſ. col. 1532. Ordinem Rom. apud Mabillonium tom. 2. Muſæi Ital. pag. 135. 176. 336. 471. &c.

Hanc autem Roſam auream eidem Ludovico Regi contulit Alexander, cum Pariſios acceſſit ad eumdem Regem. Hiſtoria Vezeliacenſis lib. 4. pag. 582. de Alexandro: *Et ſequenti tempore Quadrageſimæ acceſſit ad Ludovicum Regem in urbe Pariſiorum: à quo ſuſceptus honorifice, ſecundum morem Romanæ Eccleſiæ portavit ipſe Roſam auream Dominica, qua cantatur Lætare Hieruſalem*. Ita anno 1177. cum idem Pontifex Venetiis moraretur, in eadem Dominica, *indutus enim ſacris veſtibus, & de conſuetudine auream ferre Roſam, cum Epiſcopis & Cardinalibus ad altare majus* (Eccleſiæ S. Marci) *proceſſit, & completis Miſſarum officiis, Roſam, quam detulerat, Duci Venetiarum in ſignum gratiæ Sedis Apoſtolicæ contulit*, ut habent Acta ejuſdem Alexandri apud Baronium. [Sic Urbanus II. apud Turonos ad Eccleſiam S. Martini deductus, Fulconi Andegavorum Comiti *Florem aureum, quem in manu gerebat, donavit: quem ego*, inquit Fulco ipſe in fragmento Hiſtoriæ Andegav. tom. 10. Spicil. Acheriani p. 396. *ob memoriam & amorem illius in Oſanna*, id eſt in Ramis Palmarum, *ſemper mihi meiſque ſucceſſoribus deferendum conſtitui*.] Tradit præterea auctor Vitæ Urbani V. PP. Joannam Reginam Siciliæ, & Petrum Regem Cypri, Romam veniſſe, *& cum tunc occurreret Dominica Lætare Jeruſalem, in qua conſuevit dari per Papam Roſa aurea viro nobili, tunc in Curia exiſtenti, dictam Roſam memorata Joanna tanquam nobiliori, majori & excellentiori, licet vir non exiſteret, dediſſe, Regi prædicto ipſam in hoc præferendo, quæ more ſolito deinum cum Cardinalibus & aliis nobilibus per urbem equitavit*. Joannes II. Archiep. Lugdunenſ in Epiſt. ad Glaſcuenſem Epiſcopum [tom. 3 Analect. Mabill. p. 492.] *Unde & in Dominica, qua cantatur, Lætare Jeruſalem, expleta ſolemni proceſſione, in qua Roſam auream idem ſummus Pontifex circumportat, ipſum quaſi pro debiti exequutione eadem Roſa remunerat*. Vide Petrum Matthæum in Conſtitut. PP. p. 617. [& Martenium de Antiqua Eccleſiæ diſciplina in divinis celebrandis Officiis p. 183. & 184. ubi obſervat hujus Roſæ ritus deſcribi in variis Ordinibus Romanis à Mabillonio vulgatis; in quibus tamen nulla fit mentio benedictionis, quam ab Innocentio IV. inſtitutam fuiſſe tradit Auctor ipſius Vitæ apud Labbeum his verbis: *Primus Roſam auream ſolemni ceremonia ac ritu benedixit, eamque Canonici S. Juſti, hoſpitibus ſuis Lugduni, dono dedit*.]

☞ His addam, quod ad Roſam auream peculiares quædam auri præſtationes aſſignatæ fuerunt, uti patet ex Bulla Nicolai V. PP. de Cenſibus Eccleſiæ Romanæ apud Marten. tom. 2. Collect. Ampliſſ. col. 1302. *Monaſterium S. Vincentii unum marabotinum; Monaſterium S. Crucis* (in Alſatia) *duas uncias auri pro Roſa aurea in Lætare Jeruſalem*. Bulla Leonis IX. PP. ann. 1049. apud D. *Calmet* in Probat. Hiſt. Lotharingiæ tom. 1. col. 427. *Pro donatione igitur libertatis iſtius, a Crux + ipſa ſole nitidior, cunctis creatis pretioſior, Beato Apoſtolo ipſo tuo Monaſterio* (S. Crucis in Alſatia) *conceſſo, pro ſalute animæ meæ, meorumque parentum, ibidem in Chriſto tuo Domino noſtro dormientium, cenſo annuatim conſtituto tempore noſtræ Apoſtolicæ Sedi ab Abbatiſſa ipſius loci ſolvendam Roſam videlicet auream, penſo duarum Romanarum unciarum, aut factam ſicut fieri ſolet, aut tantundem ad faciendam tempore Quadrageſimæ, mittendam octavo die antequam à nobis & ſucceſſoribus noſtris conſuete portari in quacta Dominica præcedente videlicet die Dominicæ, cum cantatur Introitus: Oculi mei ſemper ad Dominum*.

Rosas olim in hominis natali præbitas ac datas fuiſſe, docet vetus Inſcriptio 636. 12. [Sic & in Vita B. Columbæ Reatinæ Sacerdos dicitur, celebrato ſacroſancto Miſſæ ſacrificio, *ſacerdotalibus depoſitis rediiſſe ad Virginem renuntiare ſacrum Paſcha Domini eique obtuliſſe Roſarum primitiem*: quem in locum adnotant Bollandiſtæ tom. 5. Maii p. 384. " nota *l* poſt Academicos *de la Cruſca*, Pentecoſten paſſim vocari *Paſcha Roſarum*, quia tunc Roſæ floreant, fortaſſis & invicem donari ſoleant; addam quia fortaſſis *Roſæ* cum *nebulis* in Eccleſiis projicerentur, de quo ritu in *Nebula* 3. In loco tamen laudato *ſacrum Paſcha* Reſurrectionis diem indicat, ut recte monent iidem viri eruditi.

¶ Rosa vice penſitationis annuatim data. Charta Ricardi Comitis an. 24. Henrici VI. Regis Angl. apud Th. *Madox* Formul. Anglic. p. 126. *Reddendo idem annuatim, durante termine prædicto, nobis præfato Comiti hæredibus & aſſignatis noſtris, unam Roſam ad feſtum Nativitatis S. Johann. Baptiſtæ, ſi petatur*. In alia Charta an. 26. Edwardi Henrici filii ibidem p. 137. ſubjicitur, *Pro omnibus ſerviciis & ſecularibus demandis*, ut & in alia ann. 1429. ibidem p. 146. *Pro omnibus ſerviciis, exactionibus & demandis*; ita ut hæc Roſa ſingulis annis ad feſtum Nativitatis S. Johannis Baptiſtæ præbita loco fuerit omnium aliarum præſtationum & merum ſignum minimæ ſubjectionis.

¶ Rosa Crucis, Nomen Congregationis, quæ ſub initium ſæculi 17. in Germania emerſit. Huic qui nomen eg

men dant, *Fratres Roſæ Crucis* dicti, jurant ſe ſecretum non prolaturos, ænigmatice ſibi invicem ſcribunt, & Societatis leges ſe ſervaturos ſancte pollicentur. Jactant ſe omnium diſciplinarum ſcientiarumque, Medicinæ imprimis, quam hactenus ignotam incultamque jacuiſſe dicunt, Reſtauratores; arcana varia maximi momenti ſe noſſe, inter quæ minimum ſit Philoſophicus lapis, illamque notitiam per traditionem ab antiquis Ægypti Philoſophis, Chaldæis, Magis & Gymnoſophiſtis hauſiſſe ſe gloriantur. Hi, quia vitam hominis communiter ad annum 140. ſe extenſuros promittunt, *Immortales*; quia tam ſublimia jactant, *Illuminati*; ſed quia ab aliquo tempore, poſt tot fraudes deprehenſas, non in publico comparent, *Inviſibiles* dicuntur. His addit Hofmannus, Empiricorum abortum eſſe hanc ſectam, dicam potius, nugacium hominum, quorum hæc habetur tabella pluribus in locis Germanico idiomate proſcripta an. 1622. *Nos deputati Collegii principalis Fratrum Roſæ Crucis in hac urbe viſibiliter & inviſibiliter commoramur gratia Altiſſimi, ad quem reſpiciunt corda juſtorum. Abſque libris & characteribus docemus, linguiſque loquimur regionum, in quibus eſſe nobis placet, ut homines nobis ſimiles ab errore mortis revocemus.* Vide Gualterii Chronicon ſæc. 17. c. 18. Spondan. ad annum 1623. nu. 8 & Mercurium Gallicum tom. 9. ubi quæ à variis ſcriptoribus de hac fictitia ſecta dicta ſunt, accurate referuntur.

Rosa Fatuina, apud Apuleium lib. de Herbar. propriet. c. 64. ſic dicta, inquit Humelbergius, quod florem habeat roſeum, ſed inodorum.

Rosa Græca, [Λυχνὶς, ἢ ῥοδόδαφνη.] Λυχνὶς, βετώνη, in Gloſſ. Lat. Gr. [Aliæ Græc. Lat. Λυχνὶς βετώνη, *Roſa Græca, Populia.* Roſa Græca eſt *Lychnis* Plinio lib. 21. c. 4. ad quod Dalecampius: *Noſtri ob ſimilitudinem, quam is flos habet cum roſa, Lychnidem vocant Paſſeroſe.* Vide *Roſalia*.]

¶ Rosa Hieruntina, vel B. Mariæ, Amomum, vel Aſpalathum Geſnero. Vide Voſſium de Vitiis ſermon. l. 1. c. 28. & *Roſacetum*.

Rosa Laurea, ῥοδοδάφνη. Apuleius l. 4. Met. *Hæ arbores in lauri faciem prolixe foliatæ, pariunt in modum floris inodori porrectos calicelos modice punicantes, quos quidem fragrantis, minime ruſtici vocabulo vulgus indoctum Roſas laureas appellat, quarumque cuncto pecori cibus lethalis eſt.*

¶ Rosæ Lignum Vide *Roſacetum*.

Rosa Liquida, Oleum roſaceum, apud Antonium Muſam lib. de Vetonica c. 3.

¶ Rosæ Purgatæ, Quibus demptum eſt album, quod ea pars minime tenera ſit ac delicata, apud Spartian in Ælio Vero c. 5. ad quem vide Salmaſium & Hofmannum in Lexico.

¶ Rosæ Significantia. S. Hildeſonſus l. 2. Adnotat. c. 46. De *ſignificantia lilii, Roſæ & violæ: Eſt quoque candidum lilium flos Virginum, Roſę purpurantis ſanguinis Martyrum, violæ gratia continentium.*

¶ Rosa Vinum Conditum ab antiquis. Vide infra *Roſatum*.

Rosa Virgo, Roſa clauſa. Gloſſ. Iatricum MS. Reg. ſign. 1486. *Virgo roſa, ex ungulata.* Evodius in Epiſtola ad S. Auguſtinum 258. *Ramos Roſarum virginum, ſic enim clauſæ appellari ſoleant, de eodem ſepulchro ſurrexiſſe vidit.*

¶ ROSACETUM, ſeu *Roſæ lignum*, Odoriferi ligni ſpecies eſt, quod in Quantonia Sinenſis Imperii provincia, Chaokina producit ad capſulas, menſas, ſedes ſimiliaque conficienda aptiſſimum, quoque vix aliud præſtantius; coloris ex nigro rutilantia, venis quibuſdam interciſum & artificioſa benigne obſtetricantis naturæ quaſi manu depictum. Idem in montibus urbis Kiuncheu, quæ metropolis eſt inſulæ Hainau, provenit, ut refert Hofmannus in Lexico poſt Auctorem Anonym. Sinæ & Europæ cap. 34. Aliud omnino eſt *Lignum roſæ* Pharmacopolis, quibus idem ſonat, quod noſtris *Aſpalathe*, Aſpalathum.

ROSALIA, [*Ῥοσαλία, in* Gloſſis Lat. Græc.] Gloſſ. Gr. Lat. MS. Ῥοσαλία *hæc Roſalia, hoc Roſalium*, [in MS. Regio, *Roxalium*.] Perperam in edito *Ros alia*: ubi emendandus locus alter ex eodem MS. Ῥοδοδάφνη, *taxus, lauricandrum, viburna.* Edit. [*Taxus*,] *lauria, andrum*, [*viburna, roſa Græca, herba ſanaria.*] Meminit porro Balſamon ad Concil. 6. can. 62. cujuſdam Panegyreos quam τὰ Ῥοσάλια appellat, & poſt feſtum Paſchatis ex prava conſuetudine, ἐν ταῖς ἔξω χώραις celebrari ſolitam ait. Vide *Paſcha Roſata*.

ROSANAGIUM. Charta Fulconis Comit. Andegavenſis an. 1028. pro fundatione Abbatiæ Roncerei, apud Sammarthanos: *Hic autem Hugo dedit filiæ ſuæ Roſanagium hujus vineæ & decimam pro veſtitu.*

¶ ROSANALIA, Luſitanis, Liquor ſuaviſſimus in regnis Jannan ex arboribus ſtillans, cujus meminit Auctor Anonymus Sinæ & Europæ c. 34.

¶ ROSARIA, ſi bene interpretor, Arundinetum juncetum, à Gallico *Roſeau*. Arundo juncus. Chartular. S. Vandregeſili tom. 1. p. 151. *Controverſia quæ vertebatur ... ſuper terra, prato, herba, Roſaria, & omnibus vivario de Reſenchon pertinentibus tali fine ſopita quievit.* Polyptychus Fiſcamn. an. 1235. *Radulphus de Podio debet ſex ſolid. pro Roſaria ſua.* Vide *Roſcheria, Roſeria & Roſetum*.

¶ 1. ROSARIUM, Gallice *Roſaire*, Series ſacrorum globulorum, majorum 15. & minorum 150. intermixtorum, quos percurrunt recitando *Pater noſter*, ſi majores ſint globuli, vel *Ave Maria*, ſi minores; in honorem ſcilicet quindecim Myſteriorum Domini noſtri J. C. quorum conſors fuit B. V. Maria: cujuſmodi orationis auctor fuiſſe dicitur S. Dominicus in Bulla Pii V. PP. an. 1596. ubi uſum ejus auctoritate confirmavit: *B. Dominicus Spiritu ſancto, ut pie creditur, afflatus, occaſione, qua Albigenſium per partes Galliarum & Italiæ miſere graſſabatur ... levans in cœlum oculos ... admodum facilem & omnibus pervium & admodum pium orandi & precandi Deum, Roſarium, ſeu Pſalterium, B. Virginis nuncupatum, quo eadem Beatiſſima Virgo, ſalutatione Angelica centies & quinquagies, ad numerum Davidici Pſalmi repetita & oratione Dominica ad quamlibet decimam, cum certis meditationibus, totam Domini noſtri Jeſu Chriſti vitam demonſtrantibus, interpoſita veneratur, excogitavit & excogitatum per ſanctæ Eccleſiæ partes propagavit.* Ubi quod de Albigenſibus dicitur, ut recte adnotat Hofmannus, locum non habet apud Alanum de Rupe, Pſalterii reſtitutorem, qui Fraternitatis hujus (namque mox *Fraternitas de Roſario* inſtituta eſt) ortum non ab occaſione Albigenſium, ſed Saracenorum piratarum, in quorum manus prope Compoſtellam incidiſſet S. Dominicus, arceſſit. Sic autem habet Bulla Sixti IV. PP. an. 1475. qua approbat *Fraternitatem de Roſario* nuncupatam, renovatam Coloniæ per Fratres Ordinis Prædicatorum: *Omnibus & ſingulis utriuſque ſexus, dictæ Fraternitatis confratribus & ſororibus, in quinque præcipuis feſtivitatibus, ſcilicet Annunciationis, Viſitationis, Aſſumptionis, Nativitatis & Purificationis, centum dies indulgentiarum, in qualibet dictarum feſtivitatum die, atque quotieſcumque per ſe, vel per alium, Roſarium B. Virginis, quod quinquaginta* Ave Maria *cum quinque* Pater noſter *continet, legerint ſeu legi fecerint ... miſericorditer relaxavimus.* Acceſſere poſtea ab Innocentio VIII. Pio V. præfato aliiſque Romanis Pontificibus indulgentiæ aliæ, eæque adeo amplæ, ut Paulus V. *revocatis omnibus indulgentiis à prædeceſſori-*

Digitized by Google

oribus fuit conceſſis, tam fraternitatis Roſarii confratribus, quam aliis, novas indulgentias voluerit concedere, quibus deinceps fruerentur, uti habetur in ejus Bulla Romæ data an. 1608. Quod vero Petrum Eremitam modum orandi per calculos quinquaginta quinque *ita ordine diſtinctos, ut poſt denos ſinguli majuſculi affigantur filo . . . . & quot hi ſunt, toties Dominicam precem, quot illi, toties Angelicam ſalutationem, ter numero iterando recitant, terque Symbolum brevius inſerant, quod Deipara Virginis Pſalterium nuncupant*, circa annum 1090. jam inveniſſe dicit Polydorus Virgilius de Inventione rerum lib. 5. c. 9. cum iis, quæ diximus de S. Dominico, ſic conciliat Alphonſus Fernandes Placentinus Dominicanus in Concert. Prædicat. Fam. ad an. 1213 ut dicat, *De Roſario poſſe loqui dupliciter, uno modo, ut eſt Orarium per calculorum ſupputationem; aliter, ut eſt devotio cultus B. Virginis Mariæ complectens potiſſima vitæ & mortis Filii Dei & ipſius* Matris *myſteria. Primo modo Roſarium accipientes, fatendum Petrum Eremitum illud adinveniſſe, & per calculos filo intrudactos orare docuiſſe. Secundo vero modo, ut Roſarium centum & quinquaginta ſalutationum Angelicarum & quindecim orationum Dominicæ repetitionibus conſtat, à B. Patre Dominico . . . . inſtitutum eſt*. Vide quæ hanc in rem jam dicta ſunt in vocibus *Capellinu* 1. & *Pſalterium*. Roſarii B. Mariæ Virginis ab Hæreticorum calumniis defenſionem, una cum myſteriis & Bullis Romanorum Pontificum edidit Joſephus Stephanus Epiſcopus Orioleuſis, Romæ an. 1584. De *Roſarii* devotione Tractatus ſingularis, paucis abhinc annis editus etiam eſt Pariſiis apud Ph. Nicolaum *Lottin*, qui poteſt conſuli.

2. ROSARIUM, Roſarius rubus, *Roſier*. Valerius in Epiſt. ad Ruffinum, tom 9. Operum S. Hieronymi: *Quam illibatam ſervaverunt vigiliæ, defloravit illuſio per ſomnium, ut ſemper omne Roſarium aliquo turbine ſua purpura ſpolietur*.

¶ 3. ROSARIUM, Ῥοδωνιά, in Gloſſis Lat. Græc. & Græc. Lat Hortus roſarum.

¶ 1. ROSARIUS, Qui vendit roſas. Gloſſæ Græc. Lat. Ῥοδοπώλης, *Roſarius*.

2. ROSARIUS, Monetæ adulterinæ ſpecies, interdicta in Anglia an. 1299. & 1300. Vide in *Crocardus*.

¶ ROSATA. Vide mox in *Roſatus*.

¶ ROSATUM, unde pro *Roſatum vinum*, Roſa conditum. Lampridius in Heliogabalo cap. 19. *Roſatum ab aliis acceptum pinearum etiam attritione odoratius reddidit. Roſati & abſinthiati* rurſum meminit cap. 21. ut & Spartianus in Gordianis cap. 19. ubi: *Fuit vini cupidior, ſemper tamen undecumque conditi, nunc Roſa, nunc maſticho, nunc abſinthio, cæteriſque rebus, quibus gula maxime delectatur*. Similí modo *Roſatum* abſolute dicit Palladius Junio tit. 19. & Octobri tit. 15. Gloſſar. Lat. Græc. & Græc. Lat. *Roſatum*, ῥοδῖτον, *roſeum*.

¶ Rosatum Pascha, Dies Pentecoſtes. Vide in *Roſa*, lin. *Roſis olim*, &c.

ROSATUS, Roſis diſtinctus, ornatus, vel coccineus. Papias: *Roſata tunica, quam feniceam, aut coccineam dicimus, ad ſecundam colorem ſanguinis*. [Joannes de Janua: *Roſata, Quædam veſtis, quam Græci Feniceam nos Occinum* (*Coccinam*.) *Hac ſub Conſulibus uſi ſunt Romani Milites; unde* Roſati *antiqui* (*antiquitus*) *vocabantur*. MS. Bituric. *Feniceam veſtem Græci dicunt, quam nos Coccinam dicimus; ipſa eſt & Roſata*.] Anaſtaſius in Leone III. PP. pag. 143. *Vela holoſerica Roſata numero quatuor, ornata in circuitu de Tyrio*. Ibid. *Albam holoſericam Roſatam, ornatam in circuitu de chryſoclavo*. Occurrit apud eumdem non ſemel. Simeon Logotheta in Chronico in Leone Armenio num. 2. Τὴν ἐσθῆτα, ἣν εἰς ἐνεδύσατο ῥοδόχροον χρυσοῖς ἐν κύκλῳ, &c.

Rosulatus, Eadem notione. Charta donationis Eccleſiæ Cornutianenſi, edita à Jo. Suareſio: *In pronao velum lineum purum unum: & intra baſilicam pro porticibus vela linea Roſulata ſex: & ante ſecretarium vel carricula vela linea Roſulata paſſilia habentia urcas* 2. &c. Rurſum: *Vela apoplacia coccopraſina Roſulata duo*. Alias apud Cornelium Frontonem, *Roſeus, per ſe, Roſaſous, mixtus*, dicitur.

ROSCELLA, [Placentæ ſpecies, eadem quæ inferius *Roſola* & *Ruſeola*.] Veteres Conſuetudines Floriacenſis Cœnobii c. 2. *Feria 2. Paſchæ ad prandium debemus habere Roſcellas, & per totam hebdomadam pitantiam vini*. [Le Roman d'*Athis* MS.

Et de branlx baſtez de lardez,
Et Ruiſollez, & pais paſtez,
Servent par tout à tel plente,
Comme s'il n'eaſt riens conſtr.]

¶ ROSCHERIA, f. Idem quod *Roſaria* & *Roſeria*. Chartularium S. Vincentii Cenoman fol. 235. *Dederunt monachis S. Vincentii illam partem Roſcheriarum, quam habebant juxta fontem Sigream*.

ROSCULENTUS, à rore, Roſulentus, apud S. Zenonem Epiſc. Veron. ſermone 3. [Vide Voſſium lib. 4. de Vitiis ſerm. c. 43.]

¶ ROSCUS, Ruſcus myrtifolius, aculeatus, Gall. *Haax-frelon, Houſſon*, vel *Petit houx*. Vita Vener. Idæ, to. 2. Aprilis p. 161. *Tam aſperrimis quoque ſpinarum virgulis aut acuminatis cujuſpiam, quam vulgus Roſcam nominant, arbuſculæ foliis omni corpuſculum . . flagellabat aſſidue*. Vita B. Arnulfi, tom. 5. Julii p. 611. *Inde eſt quod virgarum verbera parvipendens, cœpit in ſilvis Roſcam colligere, lignum ſcilicet vireatibus ſemper foliis aculeatum; faciens inde ſibi faſciculos, & eorum ramis ſe verberabat omni tempore*. Vide *Rorſus*.

¶ ROSELLA, *Parva roſa*, Johanni de Janua. Gualvaneus Flammeus apud Murator. tom. 12. col. 1044. *Et ſic adimpleta eſt prophetia abbatis Joachim, qui iſtum Papā* (Benedictum XII.) *depinxit in habitu albo premeatem ſub pedibus unum maximum canem, depictum albo & nigro colore ad Roſellas; & canis pedem Papæ forti morſu confringebat*. Sermo eſt de iis, quæ tentaverat Benedictus in Dominicanos albo & nigro colore veſtitos, qui fortiter ei reſtiterant, & in quorum inſignibus canis cum face incenſa & roſa cum palma viſitur.

ROSERA, Species Anſeris, apud Fridericum II. lib. 1. de Venatione c. 19.

¶ ROSERIA, Arundinetum, ut videtur, juncetum, à Gall. *Roſeau*, Arundo, juncus. Polyptycus Fiſcamn. ann. 1235. *Tenet unum bordagium, unde reddit quatuor ſolid. duas gallinas, viginti ova, & de Roſeria ſua quatuor capones ad Natale . . & ſecat Roſeriam & extrahit, & dominus Abbas habet medietatem*. Vide *Roſaria*, *Roſcheria* & *Roſetum*.

¶ ROSETA, Paxillus ferreus, &c. Vide *Roſetus* 1.

¶ ROSETTA, Parva roſa, Ital. *Roſetta*. Annales Mediolan. apud Murator. tom. 16. col. 807. *Centura una facta ad Roſettas perlarum cum mazio & fibbia argenti, cum eſmeraldis, &c.*

¶ ROSETUM, Arundinetum, juncetum, à Gallico *Roſeau*, Juncus, arundo. Literæ Thomæ Dolenſis Epiſc. ann. 1301. ex Archivo Eccl. Dolenſis: *Decimus jaachetorum & Roſetorum arreſtari fecimus*. Vide *Roſeria*.

1. ROSETUS, ſeu Roseta, Paxillus ferreus, qui extremo axi infigitur, ne elabatur rota. Anonymus in Vita S. Brigidæ n. 47. *Auriga vero illius jungens currum, Roſetos oblitus eſt ponere contra rotas*. Colganus habet *Roſetas*. Ubi Chilienus Monachus n. 48. *Neglexerat obice currum adfirmare*.

a. RO-

2. ROSETUS, Color roſeus. Concilium Budenſe ann. 1279. cap. de Prælatis: *Cum equitant, vel etiam in publico pedeſtres incedunt, habeant & deferant cappas rotundas, ſub quibus habeant & deferant camiſcias albas ſive Roſetos, &c.*

¶ ROSEUM. Pulvis, ut videtur, corticis quernei, quo inficiunt coria. Statuta Civitatis Aſtæ, ubi de *intratis* portarum: *Rogia ad tingendum ſolvat pro qualibet rubo lib. 6. Roſeum ad coreandam coria ſolvat pro qualibet ſomata lib. 6.* Statuta Datiaria Communitatis Riperiæ fol. 4. c. 12. *De qualibet ſoma ... coriorum & pellium confectarum in Roſeo, vel in valanio & etiam maſcharicia pro introitu ſolidi ſex.* Vide *Rachia*.

¶ ROSIA. Chronic. Farfenſe apud Muratorium to. 2. par. 2. col. 472. *Item pro ſolidis 40. conceſſit caſalem Triblianum cum ejus Roſia & terra ad rivum Caltutinum.* Ibidem col 613. *Refutavit res de Aquaviva cum podio ejus & Roſiis, ab aqua Tranſverſa uſque in Cavas.* An idem quod *Roſetum, Roſoria,* Junceium, arundinetum? Rivus & aqua, de quibus hic fit mentio, utcumque favent huic interpretationi, ut & vox *Rauſea*: de qua ſuo loco. Vide *Roſio* 1.

¶ ROSIDUS, *Rore plenus,* Johan. de Jan. *Plain de roſée,* in Gloſſario Lat. Gall. Sangerm. MSS. Legendum eſt *Roſcidus,* ut eſt apud Virgilium.

¶ ROSIM, *Mordaciter,* Johan de. Jan. *Rougement, Mordement,* in Gloſſ. Lat. Gall. Sangerm. MSS.

¶ ROSINOSUS. Excerpta Pithœana: *Brumalia, Roſtarſa pluvia. Brumoſus, Anaus,* (Annoſus) *Roſinoſus.* Sed legendum eſt, ut in Gloſſis Iſidori *Reſinoſus*: eſt autem *Reſinoſus* idem quod *Reſes.* Vide ſupra *Brumoſus.*

¶ ROSOLA, Rossola, Placentæ ſpecies a colore ſubrubido ſic dicta, eadem quæ ſuis locis *Rubeola* & *Ruſeola.* Sermo apud Apamias ann. 1322. apud Limborch. Sentent. Inquiſit. Toloſ. pag. 314. *Ipſe dedit dicto Petro Tort unum magnum cantellum de placenta & duo fruſtra de Roſolas.* Statuta Monaſterii S. Claudii an. 1448. pag. 81. *Item, & die Nativitatis Domini, qualibet anno, debet Titantiorius miniſtrare præfatis domino Abbati & Conventui, generalia tritarum, necnon & in unum receptum ſecundum conſuetudinem ejuſdem monaſterii, in quo pigmentum; videlicet cuilibet Religioſo unum cotetum & quatuor pintas vini, quinque Roſſolas & unum magnum panem.*

¶ Rosolia, Rossolie, Eadem notione. Uſus Culturæ Cenomannenſis: *Generale & pitanciam debeat habere de bonis & magnis piſcibus, & Roſalias, & duo pulmenta, & charitatem de optimo vino.* Et alibi: *Generale & pitantia ſit de bonis piſcibus, & Roſſolia, aut alia pitancia in loco Roſſoliarum, ſi tempus non eſt comedendi adipem.* Ex quibus poſterioribus verbis patet *Roſſolias* in hoc Monaſterio adipe conditas fuiſſe; ex quo tamen non continuo ſequitur eodem modo in aliis Monaſteriis fuiſſe confectas, ubi pro adipe butyrum potuit adhiberi. Quas noſtri *Raſeolas,* ſeu *Roſſolias,* ut hic habetur, vocabant, eas Germanis *Cratones,* ſeu *Grapſones* appellabant à Teutonico *Grapſen,* quæ ipſis placentulæ ſpecies eſt in altum erectæ ex farina & butyro confectæ. Vide *Cratones, Roſcella* & *Ruſeola.*

¶ ROSOR, Qui rodit. *Mures horreorum Roſores.* S. Ambroſius Serm. 81. Johan de Janua in *Roſorius*: *Dicitur hic Roſor, & hinc Roſorius, corroſorius vel comprehenſorius; & hoc Roſorium, Locus ubi roditur aliquid.*

¶ ROSPUS, Buſo, Italis *Roſpo.* Vita S. Petri Cœleſtini PP. tom. 4. Maii p. 453. & apud Muratorium tom. 3. p. 531. col. 2.

Hic fuit, hic jacuit. Serpentibus atque lacertis
Hic locus eſt: Roſpi comites recubantibus adſunt.

ROSSA. Charta Henrici III. Regis Angl. tom. 2. Monaſtici Anglic. p. 211. *Et totam daylam mariſci de Roſſa, quam de prato, &c.* Forte *Moſſa.* Vide *Muſſa.*

☞ Erit forte qui credat, *Roſſam* idem eſſe, quod *Roſetum,* Juncetum, quod juncos in *mariſcis* ſeu locis paluſtribus naſci notum ſit omnibus.

ROSSINUS, Equus minor. Vide *Runcinus.*

¶ ROSSIS, vel Rosse. Vide *Rauſus.*

¶ ROSSOLIA, Placenta. Vide *Roſolia.*

¶ ROSSUM. Charta Bernardi Atonis Vicecomitis Nemauſ. ann. 1145. in Probat novæ Hiſt. Occitan. tom. 2. col. 508. *In nundinis quoque, quas in civitate Nemanſi per octo dies à feſto B. Martini incipientes fieri volo atque decerno, laudo & concedo omnibus vobis prædictis & ſucceſſoribus veſtris, per me & per meos, medietatem omnium uſaticorum & omnium leddarum, quæ ex ipſis nundinis exierint. Hæc omnia ficut ſupra ſcripta ſunt vobis laudo & concedo, ut ea de me & de meis ad feudum vos & veſtri in perpetuum habeatis & teneatis; excepto eo, quod de corda & quintali & ſextario Roſſi accipio.* Mendum eſſe ſuſpicor in hac voce, ac fortean pro *ſextario Roſſi* legendum unica voce *ſextairalaico,* aut alio ſimili vocabulo, quod jus ſignificet *Sextariatici.* Mox ibidem habetur, *excepto tamen ſextairalaico, quod nobis ſemper integrum retinemus.* Vide *Sextariaticum.*

¶ 1. ROSSUS, Ruber, Italis *Roſſo,* Gallis *Rouge.* Acta S. Antonini Archiep. tom. 7. Maii p. 682. *Serico operimento coloris rubei, vulgo dicto veluto Roſſo.*

¶ 2. ROSSUS, Monetæ minutioris ſpecies, ut opinor, fortean æreæ, unde dicta *Roſſus,* quaſi Ruber, aut Rufus nummulus. Teſtamentum G. Comitiſſæ Montisferrandi ann. 1199. apud Baluzium tom. 2. Hiſt. Arvern. p. 257. *Legavi ... à Peyronala de Vila 20. ſolid. à Marieta de Niverus 20. à Bona ſeuna an. à mon chapella c. W. de Chamvers c. & 1. Roſſi, alii clerico 20.*

ROSTA. Hiſtoria Cortuſiorum lib. 1. c. 7. *Juſſit fieri Roſtam in flumine, & Paduam privavit aqua, & ſiccaverit molendino.* Cap 14. *Qui ſtatim per Roſtam factam juxta viridarium S. Juſtinæ civitatem intraverunt furtive.* Cap. 16. *In dicto flumine fecit* Roſtam, *& ſic aqua quæ naturaliter debet currere verſus mare, cœpit currere verſus Paduam per obliquum.* Italis *Roſta,* flabellum ſonat, noſtris *Eventail,* quo vocabulo etiam vulgo deſignamus obicem illum ex aſſeribus, qui aquas in molendino continet, quo laxato, eæ elabuntur.

☞ Huic notioni propius accedit altera hujus vocis ſignificatio apud eoſdem Italos, quibus *Roſta* etiam eſt Aſſer in tabulato, qui annexo fune ducitur & reducitur ad moventis voluntatem, ut ſunt illi aſſeres mobiles aquis oppoſiti in molendinis. Pro quovis aggere aquis continendis accommodo, noſtris *Ecluſe,* utuntur Rolandinus Patavinus lib. 9. c. 9. apud Muratorium tom. 8. col. 306. *Milites quidam & pedites die 10. exeunte Julio mane iverunt, ut Roſtam ſive cluſam dirumperent.* Regimina Paduæ ad ann. 1312. ibidem col. 429. *Paduani ... vaſtaverunt* Roſtam, *& aperuerunt aquam malo velle domini Canis.* Chronicon Eſtenſe ad an. 1312. apud eumdem Murator. tom. 15. col. 374. *Paduani vero cum exercitu ſuo poſuerunt ſe longius cauſa aperiendi quamdam Roſtam poſitam in flumine Bacbilionis, & rupta fieret flumini, & iret aſque ad Paduam.* Rurſum occurrit ibidem col. 419. in Statutis Civitatis Mutinæ fol. 68. rub. 348. & alibi.

¶ ROSTER, Ῥύγχος, in Gloſſ. Lat Gr. Aliæ Gr. Lat., Ῥύγχος, *Roſtrum.* Et mox: Ῥύγχος, *Rictus, Ruſtrum, Roſter* ex variis codicibus MSS.

¶ ROSTIDUS, Aſſus, *Roti.* Vide in *Roſtum.*

ROSTRA Calceorum, Acumina ſcilicet calceorum, quæ [[illegible] Mauricio lib. 12. Strateg. pag. 303. [illegible], Leoni in Tacticis cap. 6. §. 26. denique] Annæ Comnenæ [illegible] dicuntur: ita enim Scripto-

Digitized by Google

ptores vocant prominentes & ultra pedum longitudinem proſilientes extremas calceorum partes, in acumen quoddam deſinentes, ut ad eamdem Annam pluribus obſervavimus. Adalbero Laudunenſis in Carmine ad Robertum Regem:

Cœpit ſumma pedum cum tortis tendere Roſtris.

Boetius ſeu auctor de Diſciplina Scholarium capit. 2. *Roſtratis tabulatiſque calceis ut Regina incedere, &c.* Ejuſmodi autem Roſtra ſic deſcribit Joannes Architrenius lib. 2. cap. 3.

....ſoleæ ſubſtringitur arcu
Calceus obliquo, pedis inſtar factus, ut ipſos
Exprimat articulos, cujus deductior ante
Pinnula procedit, pauloque reflexior exit,
Et fugit in longum, tractumque inclinat acumen.

Calcearum de corduba Roſtra tortitia, apud Guibertum l. 1. de Vita ſua. *Calcei ad aquilini Roſtri ſpeciem*, apud Petrum Damian. lib. 5. Ep. 16 *Roſtra*, in Regula Templariorum cap. 29 *Sotulares roſtrati vel cardellati*, in Synodo Nemauſenſi an. 1284. *Sotulares Roſtrati* interdicuntur [Canonicis, in Statutis Benedicti Epiſc. Maſſil. ann. 1230. ex libro viridi Epiſcopatus ejuſdem urbis] Sacerdotibus, in Conſtit. Calonis Card. ann. 1208. cap. 3. in Concilio Pariſienſi ann. 1212. part. 2. cap. 9. in Sariſberienſi ann. 1217. c. 10. in Præceptis Synodalibus Petri de Collemedio Archiep. Rotomag. an. 1245. in Conſtitutionibus Nicoſienſibus cap. 8. in Synodo Bajocenſi ann. 1300. cap. 33. 123. in Concilio Londinenſi ann. 1342. cap. 1. &c. [*Nec ocreis Roſtratis quis utatur*, in Statutis Monaſterii S. Audoeni Rotomag. apud Marten. tom. 1. vett. Scriptorum part. 1. pag. 300. edit. anno 1700] Vide Gobelinum Perſonam ætate 6. cap. & ſupra in v. *Poulainia*, & præterea Gloſſarium mediæ Græcitatis in [illegible].

¶ ROSTARE, Quaſi roſtro quærere. Gloſſæ Lat. Græc. *Roſtrat*, ἐπιζητεῖ. Vulcanius corrigit *Raſtrat*; ſed nihil mutandum eſſe contendit Martinius, cui ἐπιζητεῖ, idem eſt quod Appetere, & *Roſtrare*, idem quod Roſtro captare & appetere, vel quærere. Hanc opinionem firmant Gloſſæ Græc. Lat ubi: ἐπιζητεῖ, *Roſtrat, deſiderat, requirit.* Vox ducta eſt ab avibus, ut videtur, ac fortiſſis etiam à porcis, qui roſtro quærunt eſcam. Apud Plinium lib 18. cap. 19. legitur: *In collibus tranſverſo tantum monte aratur, ſed modo in inferiora, modo in ſuperiora Roſtrante vomere*, alias *Reptante*. Budæus *Roſtrante* exponit Roſtrum impingente: cui Harduinus addit: Vel roſtrato forte vomere dixit, hoc eſt, ſimplici, non aurito, quo utuntur in planis, auctore Palladio lib. 1. cap. extremo.

¶ ROSTRATUM PRÆSIDIUM, Arx munitionibus roſtratis, id eſt. acuminatis ſeptum, apud Matthæum de Captiv. Piſarum, tom. 19. Muratorii col. 180. Vide *Roſtra calceorum*.

¶ ROSTULUS, perperam pro *Rotulus*, Menſuræ ſpecies. Vide *Rotulus* 2.

ROSTUM, Aſſum. Boxhornius in Lexico Priſco-Britannico: *Rhoſt, aſſum, aſſatum*. Antiquam vocem Britannicam eſſe oſtendit nomen Regis Armoricani, *Daniel Dremroſt*, ab uſtis oculis, vel uſto vultu ſic dicti. [Ordinatio Humberti II. ſuper numero & ordine menſarum, tom. 2. Hiſtor. Dalphin. pagina 311. col. 1. *Primum ferculum ... de ... quarta parte unius rotuli de carnibus porcinis recentibus in Roſto inter duos quoſlibet cum ſalſamento prout ſupra*. Pluries occurrit ibid. p. 312. col. 1. & 2. Statuta Monaſterii S. Claudii an. 1448. p. 81. *Pitantiarius (debet in carniſprenio) unam peciam bovis & unam porci cum Roſtis aſſuetis*] *Rhoſtio, aſſare, torrere*. Le Roman *de Vacca* MS.

Ja li Rois, ce dit il, ne menjera de Roſt,
Se Heront en ſa terre, come fol ne l'eat loſt.

Charta ann. 1148. apud Puricellum in Ambroſiana Baſilica pagina 704. *Pullos roſtidos, & lambulos cum panitio, atque porcellos plenos, &c.* [Haud ſatis ſcio qua notione vocem *Roſte* uſurpet le Roman *de la guerre de Troyes* MS.

Et la beſte qiu'eſt pas ſage,
Vient à la foille & à l'ombrage,
Ni lot ſa mort, ni ſon encombre,
Roſte ſaupuis dart à l'onbre.]

ROSULATUS, Roſis diſtinctus. Vide *Roſatus*.

¶ ROSULENTUS, Roſaceus, roſeus Vita S. Gudwali, to. 1. Junii pag. 737. *Abſentibus vero tanquam ſertum Roſulentum ex odore ſuavitatis apparuit.* Epiſtola Ellingeri Monachi apud Mabillonium to. 4. Analect. p. 358. inſcribitur: *Comarco Froumundo miro Roſulenti ſplendoris in candide emerito, Et ingenue omnium hominum extimus, quicquid in Christo adoptari poteſt feſtivius.* Utuntur Prudentius in Paſſione S. Eulaliæ v. 199. & Martianus Capella lib 1. pag. 19.

ROSUM, ῥόδον, in Gloſſ. Græc. Lat. pro *Roſa*. *Roſum angnonatum*, pro *Roſeum*, in l. 21. D. de Auro, argento, &c. in Cod. Florentino: *Sed & valetudinis, qualia ſunt commagena, crina, Roſa, mura.*

1. ROTA, apud Græcos genus fuit tormenti, uti docemur ex Tullio lib. 5. Tuſcul. & Apuleio lib. 3. & 10. Metamorph. Suidas [illegible] fuiſſe ait. Alibi, [illegible]. Sed aliud prorſus fuiſſe ſupplicium jure contendit Cujacius l. 3. Obſerv. c. 28. ab eo, quod Franciſcus Rex in graſſatores inſtituit, ubi fractis membris ſemianimes in altum elatis rotis ſupini imponuntur: cum in ſupplicio illo veterum, rei rotis alligati crudeliter torquerentur ac diſtenderetur: de quo quidem veterum ſupplicio agere alii, ac inprimis Anton. Gallonius de SS. Martyrum cruciatibus c. 2. Acta S. Julianæ Virginis & Mart. c. 3. n. 14. *Tunc Præfectus juſſit afferri Rotam ferream, & figi in ea gladios acutos, & ſuper ipſam Rotam imponi Virginem, ut ſtaret Rota in medio duarum columnarum, & quatuor milites de iſta parte, & alios quatuor ex alia parte, & milites trahebant Rotam, & Julianam habebant ſuperpoſitam. Trahentes autem milites machinam tangebant, & nobile corpus virginis, Chriſti membris ſcindebatur, & medullæ de oſſibus ejus exibant, & tota Rota tingebatur de illa, &c.* Adde Vitam ſancti Ephremi num. 10.

Non aliud tamen fuit ferme Rotæ ſupplicium ab hodierno, ſub prima Regum noſtrorum ſtirpe, atque adeo poſterioribus ſæculis, cum rei confractis oſſibus morituri, vel poſt ſuſpendium, vel capitis minutionem, rotæ ad ſpectaculum & ludibrium innecterentur. Gregorius Turonenſis lib. 6 Hiſtoriæ cap. 35. & Aimoinus lib 3. cap. 52 ubi de feminis maleficis: *Alias enecat, alias incendio tradit, alias Rotis oſſibus confractis innectit.* Ditmarus lib 4. pag. 48. *Miſer captus eſt, fractiſque cruribus Rotæ ſuperpoſitus.* Andreas Suenonis lib. 7. Legum Scanicarum cap. 11. *In Rota diſtento corpore ſuſpendatur, vel lapidibus obruatur, &c.* Galbertus in Vita Caroli Comitis Flandriæ n 95. *Poſt hæc vero utrorumque corpora virorum* (qui patibulo ſuſpenſi fuerant) *Rotæ plauſtri ſuperpoſita, in malo altiſſimo fixa, videnda univerſis tranſeuntibus propoſuerunt, &c.* Idem n. 119. *Eodem die captus eſt, ... & in Rota malo ſuperinfixa ligatus, diſperditionem vitæ perpeſſus, omnium ſpectaculum fuit.* Adde n. 122. Philippus Galtherus l. 8. Alexandreidos, de cæde ejuſdem Caroli pag. 64.

Hoc habitu quondam Burchardum Flandria vidit
Solventem meritas occiſo Principe pœnas,
Quem Rota pœnalis pro tanto crimine torſit,
Totaque confregit Ludovico vindice membra.

Vide præterea Galterum Tervanenſem in Vita

ejuſdem Caroli cap. 39. & 42. & Sugerium in Ludovico VI. pagina 316. Cæſarius libro 2. Mirac. cap. 6. de homicida: *Statim data ſuper eum ſententia, pœna Rotali adjudicatus eſt*. Adde libro 10. cap. 37. lib. 11. cap. 54. 55. Willelmus Heda in Wilebrando Epiſcopo Trajectenſi: *Cum ſocio ignominioſe trucidatur, impoſitus Rota, ſtipite exaltatus, quod maxime apud Germanos judicatur infamiæ*. Continuator Nangii ano. 1326. *Prius enim in pilorio vertitur, & deinde ambæ manus ſcindantur, & in Rota eminente ligatus ponitur, pugnis abſciſſis ante eum ad circumferentiam Rotæ pendentibus, &c.* Ægidius de Roya ann. 1308 *Deinde tractus ad patibulum fractis cruribus & membris decapitatus fuit, & poſitus ſuper Rotam, atque ſuſpenſus cum eadem Rota ad novum patibulum miræ altitudinis cum ſuis obſortibus*. Denique Continuator Chronici Carionis ann. 1535. *Rotæ ſupplicium hoc anno menſe Januario primum in Gallia adverſus latrones decernitur*. [Johannes du *Tillet* Epiſcop. Meldenſis in Chronico: *Anno 1535. lex contra latrones lata, ſalutaris admodum omnibus peregrinantibus & iter facientibus, ut pedibus, brachiis, dorſi ſpina & cervice fracta & conquaſſata, tamdiu ſublimes in Rota vivant, quamdiu animam de cælo trahere poterunt*. Geſta Balduini de Luxemburgo Trevirenſis Archiep apud Baluzium to. 1. Miſcell. p. 106. *Proprium occulta nationis fratrem, qui propriam uxorem interfecerat ſpe ſolemnioris ... ſupplicio Rotoli interimere permiſit*.] Ejuſce ſupplicii meminerunt præterea Albertus Stadenſis ann. 1190. Annales Colmar. 1. part. ann. 1093. 2. part. ann. 1293. Albertus Argent. pag. 114. 117. 155. 169. 178. Genealogiam Regum Daniæ pag. 017. Godefridus Monachus S. Pantaleonis ann. 1026. Chronicon Leodienſe apud Labbeum, & Levoldus Northovius eod. anno, Hiſtoria Archiepiſcoporum Bremenſium pag. 114. Magnum Chronicon Belgicum pagina 207. 286. Suffridus Petri in Epiſcopis Leod. capit. 10. 18. Æneas Silvius in Hiſtor. Bohem. cap. 8. &c. Vita Balduini Lutzemburg. Archiep. Trevir. libro 2. cap. 12. Hermannus de Lerbecke in Chronico Comitum Schawemburg. pag. 37. &c. Apud Suecos jure antiquo, feminas rotæ imponi, aut ad ramum arboris ſuſpendi vetitum. Mas vero rotæ imponebatur, femina autem ſub arena defodi debebat, ut obſervat Joann. Stiernhookus de jure Sueonum vetuſto pag. 356. Vide Turnebum lib. 7. Adverſ. cap. 16. Hadrianum Junium lib. 3. Animadv. cap 12. pag. 145. [Frontonem Duceum ad S. Baſilium p. 42. Menagium in Etymologiis Gallicis v. *Roue*,] &c.

Rotare, Rotæ ſupplicio punire, Gallice *Rouer*, Magnum Chronicon Belgicum an. 1213. *Per vicos & plateas ut canis viliſſime tractus, tandem in rota eminentiſſima Rotatus eſt, &c.* Joannes de Beka in Joanne II Epiſcopo Trajectenſi: *Idem Gerardus inter acerba ſupplicia dire Rotatus eſt*. [Statuta Guidonis Epiſc. Traject. ann. 1310. in Batavia ſacra p. 177. col. 1. *Item prohibemus ſub pœna excommunicationis, ne aliqui, qui mortem ſibi conſpirarunt, ſeipſos laqueo ſuſpendendo, vel qui ſuſpenſi, decollati vel Rotati, aut alias propter ſuum ſcelus interfecti ſunt, in Eccleſiis vel cimeteriis ſepeliantur, niſi de noſtra ſeu Officiatii noſtri licentia ſpeciali*.] Anonymus in Chronico Sclavico ann. 1369. *Qui apprehenſus Rotatus eſt, & in quatuor partes diviſus, & ſuper rotis quatuor poſitus, ſecundum quatuor civitatis partes*. Adde an. 1387. Albertum Stadenſem an 1206. Ægidium de Roya ann. 1308 Ericum Upſalienſem libro 3. Hiſt. Sueciæ ann. 1189. lib. 4. pag. 119. &c.

Inrotare, Eadem notione. Lambertus Ardenſis p. 169. *Alios Inrotavit, alios imparticavit, alios caudis jumentorum protrahendos & diſcerpendos adhibuit*.

2. ROTA, Lychnuchus, in formam rotæ à fornice pendens in ædibus ſacris, quem alii *Coronam* vocant. Adamnanus de Locis SS. lib. 1. cap. 6. *Cujus* (Eccleſiæ) *in ſuperioribus grandis quædam ærea cum lampadibus Rota in funibus pendet*. Ita uſurpat S. Bernardus lib. de Vita & moribus Clericorum c. 11.

3 ROTA, Pallii Eccleſiaſtici ſpecies, in formam rotæ effictí, vel pallium rotarum figuris diſtinctum. Anaſtaſius in Leone III. PP. pag. 143. *Fecit veſtem albam holoſericam roſatam, habentem in medio tabulam de Tyrio cum hiſtoria Crucifixi. Nec non & Rotas de chryſoclavo ornatas in circuitu de quadrapulo*. Infra: *Fecit ... & Rotam de chryſoclavo ornatam in circuitu de Tyrio*. Le Roman *de Garin* MS.

Bues i offre un vert paille Roé.

Le Roman *de Partiſe la Duchesse*:

Li Dus Renart offert quatre pailes Roez.

4. ROTA, in Monaſteriis Sanctimonialium turricula lignea verſatilis, qua neceſſaria in Monaſterium inducuntur, noſtris, *Tour*. Regula Sororum Minorum Monaſterii Humilitatis B. Mariæ Pariſienſis diœceſis ab Urbano IV. PP. exarata ann. 1263. *Sine Miniſtri licentia non habeatur niſi una Rota conveniens in Conventu, per quam neceſſaria ſororibus concedantur, & auferantur etiam auferenda: hæc ſiquidem taliter ordinetur, ut nihil poſſit ea mediante videri*. Viſitatio Monaſterii S. Francæ in diœceſi Placentina an. 1338. apud Petrum Mariam Campum: *Fiat etiam ibi in dicto muro una Rota lignea volubiliter ad porrigendum paramenta, libros, & alia, &c.*

5. ROTA, Inſtrumentum Muſicum. Vide *Rotta*.

6. ROTA. Hariulfus lib. 3. Chronici Centulenſis cap. 8. *de libris Iſidori: Etymologias, Rotarum, procemiorum, & Rotarum & officiorum: Item procemiorum, item Rotarum, &c.* Ubi editur ad marginem, id eſt *Cantuum ſeu Hymnorum*.

7. ROTA, pro Menſura Italica. Charta Grægorii IX. PP. apud Ughellum tom. 7. Ital. ſacræ pagina 60. *Caſei Rotarum ducentarum ſexaginta ſex, leguminum modiorum* 80. *riſi modiorum* 19. *olei Rotarum* 95. *zuccari Rotarum* 38. *&c. Rotæ ceræ*. [pro Maſſa circulari, noſtris *Pain de ciro*, ni fallor,] in Charta an. 1300. apud eumdem tom. 4. pag. 960.

8. ROTA, Rotta, Turba, manipulus, globus hominum, Germanis etiamnum, ut & alias Gallis *Rotte*. Statuta Equitum Teutonic. art. 86. apud Raimundum Duellium to. 1. Miſcell. p. 62. *Audito clamore præconis aſcendent equos in hoſpitio ... ſtatimque præcedet frater ſpatium in Rota, faciet ſervos ſuos præcedere, vel acie acceptus accepta Rota faciet ſervos ſuos præcedere, ut arma ſua cuſtodire valeat, & locum quo ceperit in Rota ſervare... Quando frater exit de hoſpitio, ſi viderit locum ſibi cum ſuis ſervis ſufficientem in Rota vacuum & apertum poteſt intrare*. Voſſius l. 2. de Vitiis ſerm. cap. 17. bis habet *Rota* hac notione ex Willelmo Brittone, pro quo Cangius legit *Rupta*, Vide in *Rampere*.

Rota Apiris, in Tabulario S. Theofredi Velavenſis.

Rota Auri, Vincentius libro 31. cap. 143. *Argentaria de Lebena quotidie valet, ut dicitur, tres Rotas argenti depurati, quæ valent tria millia Soldanos, ſolutis operariis*.

¶ Rota Bibliothecæ, f. Pluteus; In Bibliothecis enim nonnunquam habentur plutei verſatiles, quos *Rotas*, haud ita inepte, vocare potuerunt. Statuta Monaſterii S. Claudii an. 1448. pag. 52. *Statuimus & ordinamus, quod pro conſervatione præfatorum librorum fiant & conſtruantur in præfata libraria de emolumentis officii ſacriſtiæ prædicta, ut ſupra pro reparationibus unitis ſeu uniti; banci, Rotæ & ſcamna, & inde cum catenis eiſdem affigantur*.

¶ Ro-

Digitized by Google

¶ Rota Judæorum, Circulus, quem in veſtibus ut à Chriſtianis ſecerni poſſent, deferre cogebantur. Statuta Eccleſiæ Ruthenenſis apud Marten. to. 4. Anecdot. col. 769. art. 15. *De Judæis ſtatuimus, ut in civitatibus & caſtris & aliis locis inſignibus, & non in aliis, habitare permittantur, & ut omni tempore in medio pectoris Rotam portent, ut propter hoc a populo Chriſtiano diſcernantur.* Adde Statuta Eccleſiæ Nemauſenſis ibidem col. 1064. art. 14. Vide ſupra *Judæi*.

¶ Rota in Navibus. Vide *Roda* 2.

¶ Rota Piscium, Multitudo, ni fallor, à Germanico *Rotte*, Turba. Charta ann. 1087. apud Baluzium Hiſt. Tutel. col. 428. *Si quando autem Rota piſcium ingreſſa fuerit, ex ipſis quoque habebunt partem ſuam.* Vide *Rota* 8.

Rota Porphyretica, Camera Romæ; cujus pavimentum ex marmore Porphyretico *Rotæ* figuram efformabat: unde Camera ipſa inde *Rota* dicta eſt, ut apud Normannos *Scacarium*, quod Camera, in qua judicia exercebantur, Scacarii inſtar, marmoreis tabellis diſtingueretur. Petrus Diac. lib. 4. Chronici Caſin. 37. de Henrico Imperatore: *Cum in Rotam Porphyreticam veniſſet, poſitis utriſque ſedibus, conſedere.* Neque, opinor, alia eſt ab ea, quam *Rotam Romanam* dicimus, ubi agitantur publica judicia, quorum Deciſiones circumferuntur: [quam ſic dictam volunt quidam, quod ibi *Auditores*, ut vocantur, *Rotæ* alternatim ſedeant judicentve; aut quod apud ipſos verſentur præcipua totius orbis Chriſtiani negotia. Curiam hanc inſtituit Johannes XXII. Papa.] Scribit Goldaſtus lib. 2. Alamannicor. p. 5. *Raath* Germanis *Rotam*, & *Cameram* ſignificare, hincque *Rotwilam*, oppidum Helvetiorum appellatum, quod in eo eſſet Camera judiciorum Imperialium, quæ, poſtea Spiram tranſlata eſt: eademque ratione *Rotam* Romanam dictam. [*Curia Rotæ ſacri palatii apoſtolici Avenionenſis* memoratur in Statutis ejuſdem urbis lib. 2. rubrica 2. art. 1. in qua *teneatur deinceps curia, ſaltem ſemel in hebdomada die* Mercurii. Aliquot aliæ ſunt civitates in Italia, in quibus etiam Rotæ celebrantur, ut Genuæ, &c.]

Rota cum Tintinnabulis, Quæ in ædibus ſacris appendi ad parietem verſus latus altaris, & volvi ſolet ad elevationem hoſtiæ. Monaſticum Anglic. to. 1. pagina 104. *Præterea fecit vir venerabilis Athelwoldus quandam Rotam tintinnabulis plenam, quam auream nuncupavit, propter laminas ipſius deauratas, quam in feſtivis diebus ad majoris excitationem devotionis reducendo volvi conſtituit.* Huc ſpectat, quod habetur in Concilio Nicoſienſi ann. 1340. c. 4. *Item ſtatuimus & ordinamus ac etiam mandamus omnibus Epiſcopis Græcis, & aliis Præſulibus quarumlibet nationum, & Sacerdotibus earumdem, quod debeant ordinare quoddam ſignum quo poſſit omnibus audientibus divinum officium notum eſſe, illa hora, qua perfecerint Corpus Chriſti, quando celebrant in altari: ita quod illo tempore Corporis Chriſti exhibeatur reverentia tam debita, quam devota.* Adde Statuta Willelmi Epiſcopi Pariſienſis c. 15. & Synodum Wigornienſem ann. 1240. cap. 9.

¶ Rotarum Tritura, Datium, Teloneum. Vide *Rotaticum*.

¶ ROTABILIS, Verſatilis. *Agiliter Rotabilis*, apud Ammianum Marcellinum l. 23. c. 4. Vide in *Rotaticum*.

¶ 1. ROTABULUM, Ornatus altaris toreuticus; quo tabella ſacra ſolet includi, Gallis *Retable*; unde vererer; ne legendum eſſet *Retabulum*, niſi etiam dici potuiſſet *Rotabulum*, quod hujuſmodi ornatus nonnumquam rotundus ſit. Ritus Eccleſiæ Toletanæ ex Miſſali Mozarabum de Sabbato ſancto, apud Marten. de antiqua Eccleſiæ Diſciplina in Divinis Offic. pag. 463 *Et cum pervenerint ad altare majus, Sacerdos faciat confeſſionem, ut moris eſt, & facta confeſſione Sacerdos ſolemniter dicat hymnum* Gloria in excelſis Deo, *& ſtatim ... diſcooperiantur altaria frontalibus nigris, & Rotabula aurea, & omnia appareant ſolemniter, &c.* Vide *Retaule* & *Rotalle*.

¶ 2. ROTABULUM, Johanni de Janua, *Furca vel illud lignum cum quo ignis movetur in fornace cauſa coquendi; & dicitur ſic, quia rotat & proruit ignem furni gratia coquendi, vel ſtercora purgandi.* Gloſſæ Lat. Gall. Sangerman. MSS. *Rotabulum*, *Roables*, *c'eſt inſtrument a traire breſe hors du four.* Gloſſæ Lat. Græc. & Græc. Lat. *Rotabulum*, ἰυτεαδις.

¶ ROTABUNDUS, Qui verſatur inſtar rotæ Guibertus lib. 1. de Geſtis Fr. cap. 2. *Qui ergo doceri de eorum* (Græcorum) *fœda mobilitate deſiderat, Rotabundos in regnis alternanteſque Antiochos Demetrioſque recenſeat.* Non male Barthius in Gloſſario apud Ludewig. tom. 3. pag. 412. *Rotabundos* reddit *Quadam velut vertigine percitos.*

¶ ROTAGIUM. Vide mox in *Rotaticum*.

¶ ROTALE Supplicium, Rotalis Poena. Vide *Rota* 1.

¶ ROTALIS, Qui ſpectat vel habet rotas. *Rotale carpentum*, apud Julium Capitolinum in Macrino cap. 12.

¶ Rotalis Cursiva, Globata, Media, Minor, Totidem ſcripturæ ſpecies. Vide *Scriptura*.

¶ ROTALLE, Ornatus altaris toreuticus, idem quod ſupra *Rotabulum* 1. Gall. *Retable* Teſtamentum ann. 1415. apud Rymerum tom. 9. pagina 274. col. 2. *Item, lego Abbatiæ de Louthpart* 11. *capas de rubea weſte de auro, cum armis meis antiquis & capuſiis eorum, & Rotalle, quæ voluerat* (f. *voluerit*) *eligere ad valorem* VI. *l. & non plus, & unam capam albam inbroudatam cum ſtellis de auro, &* XL. *ſ. pro remembrancia.* Vide *Retaule*.

¶ 1. ROTARE. Rota punire. Vide *Rota* 1.

¶ 2. ROTARE, *Effutire celeri & incurioſo ſermone*, Gaſpari Barthio in Gloſſario, ex Roberti Monachi Hiſtoria Palæſtina, apud Ludewig. to. 3. Reliq. MSS. pag. 120. Mamertus Claudianus in Epiſtola ad Sapaudum Rhetorem apud Baluzium to. 6. Miſcell. pag. 538. *Nullum lectitandis his tempus inſumas, quoſdam reſonantium ſermunculorum taureas Rotant, & oratoriam fortitudinem plaudentibus concinnentiis evirant.*

Rotare Loricam. Monaſticum Anglicanum to. 2. pag. 384. *Et terram, quæ fuit Martini Permentarii de Flota, quæ continet ... pro ſervitio Rotandi unam loricam ſemel in anno pro toto feodo, quando dominus ipſius feodi ſuper ipſum feodum miſerit.*

ROTARICIA. Tabularium Capellæ in Biturigibus: *In qua pagina ſunt manſiones, conciſa veterina & Rotaricias, & reſuſum eſt ad tabula prima de pagina illa, &c.* Infra: *Per loca, ubi decuſas poſitas ſunt uſque ad Rotaricias, &c.*

¶ ROTARII. Vide *Ruptarii* in *Rumpere*.

ROTATA Aquæ. Tabularium S. Aniani Aurelian. *Recognoſcens me injuſte tenuiſſe injuſtam Rotam aquæ in aqua S. Aniani ad Arenas, juxta clauſum Regis, ... ipſam dimidiam Rotatam do & S. Aniano & Canonicis, &c.* [Ubi *Rotata aquæ* non aliud videtur quam certum aquæ fluentis ſpatium. Etiamnum de fluviis *Rouler* dicimus, à *Rotare*, Fluere.]

ROTATICUM, Rodaticum, Rotagium, Roagium. &c. Vectigal, ſeu tributum, quod pro damno, quod in viis publicis, quas *Rotabiles* vocat vetus Inſcriptio 149. 1. currus facere ſolent; exſolvitur domino prædii: *Angaria pro Rotarum tritura*, in lege 21. Cod. Theodoſiani de Curſu publico: *Teloneum Rotarum*, in Charta Roberti Regis Franc. pro Monaſterio Argentolienſi apud Ducheſnium in Notis

Digitized by Google

ad Abælardum pag. 1151. *Datium Rotarum*, in Statutis Mediolanenſibus 2. parte cap. 478. Gallis *Roage*, vel *Ronage*. Vide San-Julianum in Cabilone pagina 419. Charta Dagoberti Regis apud Doubletum pag. 656. [& apud Miræum tom. 1 pag. 241. col. 2.] *Portaticos, rivaticos, Rotaticos, vultaticos, &c.* Vide eumdem pag. 709. 732. 778. Charta Chlodovei III. Regis pro Monaſterio S. Dionyſii: *Ubicumque telloneus, portaticus, Rotaticus, vel reliquas reddebutiones a judicibus publicis exigebantur.* [Felibianus Hiſtor. Sandionyſ. pag. xii. legit *Rotaticus*.] Charta Caroli M. apud Aimoini Continuatorem lib. 5. cap. 1. *Nec Rotatica, nec portatico, nec pulveratico, &c.* Charta Caroli Calvi in Tabulario Dervenſis Monaſterii: *Rotaticum totum ad integrum, quod à tranſeuntibus exigitur, &c.* Vide [Præceptum Pippini Regis apud Marteo. 10. 1. Collect. Ampliſſ. col. 30. aliud Præceptum Ludovici Imperat. eod. 10. col. 62. Privilegium ejuſdem Imper. ibid. col. 66. Præceptum Carlomanni Regis Franc. an. circiter 880. in Appendice Marcæ Hiſpan. col. 812.] Chartas alias apud San-Julianum in Trenorchio p. 510. Hemereum de Academia Pariſienſi pag. 25. 33. & in Auguſta Viromand. pag. 258. *Rotatica vini*, apud eumdem Hemereum ibidem pag. 132.

Rodaticum, *Rodage*, in Conſuetudine Aquenſi tit. 12. art. 5. 6. & S. Severi tit. 10. art. 5. 6. Indiculus Regalis: *Nec nullas venditas, nec Rodaticum, nec foraticum, nec pontaticum ... exactare præſumatis.* Capitula Caroli M. lib. 6. cap. 219. *Ut nullus homo præſumat tholoneum per vias, nec per villas Rodaticum vel pulveraticum recipere.* Adde Capitulare 5. an. 803. cap. 22. & Chartam ejuſdem Caroli apud Doubletum p. 708. [ubi habetur *Rodaticum*. Appendix Marculfi formula 45. *Nullus quislibet ..., nullo telonea, nec ullas venditas, nec Rodaticus, nec foraticus, nec pontaticus ... exactare præſumatis.* Occurrit ibi paſſim.]

Rotagium. [Charta Roberti Franc. Regis ann. 1010. apud Doubletum p. 819. *In Argentolio mercatum & theloneum, Rotagium & tenſamentum vini.*] Tabularium Vindocinenſe ann. 1080. Ch. 206. *Dimiſit, & quietam perpetualiter clamavit Domino Deo & Monaſterio Vindocini conſuetudinem quamdam, quæ vulgo Rotagium appellatur, quam exigebat ab hominibus S. Trinitatis, non quidem recte, ſed ſicut mos eſt ſæcularibus facere .... accipiebat autem ab omnibus prædicti loci hominibus, quaqua verſum in terra ſua exirent, pro aliquo conductu fœni, aut alterius rei, carris ſive quadrigis cum bubus faciendo Capiebat vero de carro 4. den. de quadriga 2. den. &c.* [*Rotagium liberum*, in Tabulario Abſienſi f. 187.] Tabularium Prioratus S. Nicaſii Mellentenſis f. 36. *Aſſerebat etiam Prior S. Nicaſii ſe debere habere & percipere de quolibet dolio vini venditi in manerio & hoſtiſiis ſupradictis duos denarios ratione Rotagii in prædicta compoſitione, ſeu ordinatione.* Vetus Noticia in Hiſtoria Monaſterii S. Nicolai Andegavenſis: *Ut vini noſtri in noſtro cellario venditi partem ſuam Rotagii & venditionis tribueret depoſcimus.* Charta an. 1218. *Petunt etiam quod ceſſem à Rotagio, quod de novo levavi ſuper calceam ante domos hoſpitum ſuorum.* [Litteræ Roberti Abbatis S. Columbæ an. 1231. è Tabulario Sangermanenſi: *Habebamus præterea in dicta villa hoſpites & Rotagium, videlicet duos denarios pro unaquaque quadrigata vini.* Paſſim occurrit.] Vide Doubletum p. 827. & Buzelinum in Gallo-Flandria p. 386.

¶ Rotoagium. Tabularium Calenſe pagina 111. ad ann. 1247. *Libertates autem domorum; & ſex arpentorum de cætero non habebunt, ſalvis eiſdem Clericis Rotoagio & minagio.*

Roagium. Charta Guillelmi Epiſcopi Laudunenſis in Probat. Hiſt. Guinenſis pag. 378. *Item medietatem Roagii de Mailli & de Noviant.* Charta Philippi Aug. an. 1185. apud Morinum libro 5. Hiſtor. Vaſtin. *Abſque Roagio, & meſſione ſervientium, & carreto.* Charta anni 1247. apud Loiſellum in Bellovaco pag. 274. *Quiconque choſe eſt couſtume oſtre pris des marcheans en tonnel ſeu, en forage, Roage, & en travers.* Tabularium Maurigniacenſe Charta 26. *Inſuper & Roagium ejuſdem villæ eis conceſſimus, retenta nobis & ſucceſſoribus noſtris ejuſdem Roagii juſtitia, &c.* [Chartularium Compendienſe: *Dedimus etiam atque conceſſimus prædicto Petro clerico noſtro jus integrum, quod habebamus in dicta domo, videlicet Roagia, foragia, vintragia, ſalvis & retentis nobis & Eccleſiæ noſtræ omnibus juſtitiis altis & baſſis.* Ch. Mathildis Comitiſſæ Nivern. anno 1244. inter Inſtrum. novæ Gall. Chriſt. to. 4. col. 101. *Dedimus ... eis in Roagio ejuſdem villæ quinquaginta ſextarios frumenti annui redditus.* Codex MS. reddituum Epiſcopatus Autiſſiod. ann. circiter 1290. *Roagium & plaintagium ſunt Comitis, Epiſcopi & Vicecomitis: & in hoc Roagio & plaintagio, Comes unum denarium, Epiſcopus unum denarium & Vicecomes unum obolum. Clerici, Milites, Religioſi non debent Roagium, plaintagium nec minagium, niſi modiant; ſi vero modiant debent de modio 1. obolum. Roagium & minagium* (Appoigniaci) *circa* IIIIxx. *lib.* ibid. Adde Ch. Philippi Audacis Regis Franc. an. 1273. apud Lobinellum to. 3 Hiſt. Pariſ. p. 27. col. 1. Chartam Ludovici Franc. Regis an. 1255. to. 4. Hiſt. Harcur. pagina 1353. &c.] Porro *droit de Rouage* vocant noſtri, tributum, quod exſolvitur pro vino, quod curru tranſvehitur. [Charta Philippi Aug. Francorum Regis an. 1208. è Chartulario Latiniacenſi: *Aſſerebant, quod ipſi habebant omne preſſoragium de vineis terræ B. Petri de Latiniaco, quæ eſt apud Vannes, & Roagium illius terræ ad cenſum duorum modiorum vini & unius denarii annuatim.* Recenſio reddituum Petræ-fontis anno 1300. è Bibl. Regia: *Item à Jauſi vientrages de vins, & Rouage de vins don mui 1. den.* Tabularium Calenſe p. 171. *Li Sire de Pompone a teles couſtumes en ſa terre de Chiele ... d'un tonniau de vin du ſuſt & vin 11. den. & ob. de Rouage R. s'il vent vin en la cave, il en doit ſon Rouage.*] Vide Raguellum.

¶ Roaticum, Idem quod *Roagium*. Privilegium Hugonis Comitis de Roceio pro S. Remigio Remenſi è Chartulario ejuſdem Monaſterii: *Minus pretium Roatici ab ipſis quam a laicis guiniateres accipiant.* Privilegium Bartholomæi Laudun. Epiſc. de eadem re: *Sicque guinitores Roagium minoris pretii ab ipſis quam à laicis accipiant.*

Rouagium, in Charta Henrici II. Reg. Angl. *In .... tallagio, Rouagio, & feria, & foro.* Computus Domanii Comitatus Bononienſis anno 1402. *Recepte des Rouagee, c'eſt aſſavoir de chars ou charettes qui amennent deſrées, doivent chaſcun char 4. den. par.* Ita *Rouage* occurrit in Conſuetud. Meduntenſi art. 196. Silvanectenſi art. 5. &c.

Ruagium. Charta Willelmi Domini *de Clarques* Militis an. 1260. in Tabulario S. Bertini: *Contuli & conceſſi libere prædictæ Eccleſiæ quoddam Ruagium, quod habebam ... in villa & dominio prædictæ Eccleſiæ apud Arkes, & quidquid juris habebam & habere poteram in dicto Ruagio, &c.*

☞ Occurrit eadem vox in Charta Lugdunenſis Eccleſiæ ann. 1243. qua Stephanus *de Villars* oppignerat Decano & Capitulo ejuſdem Eccleſiæ pro ſexcentis libris Vienn. quicquid tenebat vel poſſidebat, vel alius ejus nomine in parochiis Reiniaci, Percieci & de Geſnay & in nemoribus de Albæ vacca & de Laya, cum univerſis dependentiis dictarum parochiarum, exceptis *lampredis & Ruagio*: quo in loco D. *Aubret*, quem hono-

honoris cauſa nomino, ſuſpicatur *Rovagium* hic eſſe venationem ferarum in prædictis nemoribus, ſicque dici à Gallico *Rut*: quod de feris dici ſolet, ac præſertim de cervis cervam expetentibus æſtu venereo. Addit tamen Cl. Vir laudatus, *Ruagium* hic intelligi poſſe eo quo Cangius exponit modo loco ſuperiori.

¶ ROTATILIS, Verſatilis in modum rotæ. Sidonius lib. 2. Epiſt. 9. *Inter Rotatiles cataſtropharum gyros.* Prudentius in Præfatione Periſteph. v. 8

Sacramus & Rotatiles trochæos.

¶ 1. ROTATUS, Rotæ ſupplicio punitus, Gallice *Roué*. Vide *Rotare* in *Rota* 1.

¶ 2 ROTATUS, Rotundus, vel Rotundatus. *In modum clipei Rotatum*, in Vita S Wenwaloei MS.

¶ 3. ROTATUS, Circumvolutio, circumactio. Auſonius in Moſella v. 362.

Præcipiti torquens cerealia ſaxa Rotatu.

Rapido cœli Rotatu, Claudiano de Conſulatu Mallii v. 77. Geſta Abbatum Mediani Monaſterii apud Marten. to. 3. Anecd. col. 1123. *Qui cum aliquamdiu invitus ante aram ſanctorum teneretur, repente corruens, Rotatu horrifico per pavimentum agitur; ſed hic Rotatus, &c.* Utuntur alii. *Rotatus linguæ*, Eloquentia fluida, S. Hieronymo Epiſt. 61. ad Pammachium, *Rotatus temporis*, in quadam Epiſtola ſub nomine S. Auguſtini apud Mabillonium in Appendice ad Liturgiam Gallic. p. 459. *Vitæ longo ucta Rotatu*, S. Orientio lib. 2. Commonitorii apud Marten. in Collectione vett. Scriptorum part 1. pag 2. edit. 1700.

¶ 4. ROTATUS, Figuris rotularum ornatus, diſtinctus, ubi de pannis ſermo eſt. Anaſtaſius in Leone III. Papa: *Item velum alythino Rotatu habens periclyſin Rotas cum cancellis, & in medio crucem cum gemmis, & quatuor Rotas de Tyrio ſiloparas.* Charta an. 1197. apud Ughellum tom. 7. pag. 1275. *Quatuor ſtadones de ſeta, quarum una eſt . . . de catablattio, alia de Baldeluno, (l. baldekino) reliqua vero Rotata.* *Rotatus drapus* memoratur in Computo anno 1239. in MS. Regio; *Rotatum pallium*, in Geſtis Gaufredi Lodun Epiſc. apud Mabillon. tom. 3. Analect. pagina 390. Vide *Rota* 2.

¶ 1. ROTELLA, *Parva Rota*, Johanni de Janua; *Roelle, petite roe*, in Gloſſis Lat. Gall. Sangerman. MSS. *Rotula*, Plinio & aliis. Papias ad vocem *Orbis*: *Brevis Rotella Orbiculus appellatur.* Gloſſæ Lat. Gr. *Rotella*, τροχίσκος. Aliæ Græc. Lat. τροχίσκος, *Paſtillus, Paſtillum, Rotella.*

¶ 2. ROTELLA, Species clypei, Gall. *Rondache*, Ital. *Rotella*. Acta S. Franciſcæ Rom. 10. 2. Martii pag. 165.* *Ipſi vero dæmones habebant in manibus quaſi unam Rotellam ferream & ignitam, totam plenam clavis longiſſimis & acutiſſimis & ignitis, & cum illis Rotellis illas animas mittebant in capite ſerpentis, &c.*

¶ 3. ROTELLA, Idem quod infra *Rotulus*, Gall. *Rouleau*. Vide *Rotulus*.

¶ ROTES, Rotæ. Chronicon Brioc enſe ad annum 1386. apud Lobinellum tom. 2. Hiſtor. Britan. col. 850. *Obſedit baſtillam de B... quadam completam nec inceptam uſi de quadrigarum Rotibus, &c.*

¶ ROTHAGIUM. Vide *Rotagium* in *Rotaticum*.

¶ ROTHARII. Vide *Ruptarii* in *Rumpere*.

¶ ROTHERIUM, f. Craticula, a Belgico *Rooſter*, Gall. *Gril* Index utenſilium de Ruminiaco è Chartulario S. Cornelii Compendienſis: *Una calderia & unum Rotherium, duæ forchæ à fiens & una ſecuris.*

¶ ROTHMAGISTER, Præfectus turmæ, à Germanico *Rote*, Turma, modo decem, modo centum, modo mille militum. Miracula B. Kingæ Virginis, to. 5. Julii pag. 770. *Nobili Andreæ Stano ſuccamerario Sunocenſi & S.R. Majeſtatis Rothmagiſtro in certa indiſpoſitione ſtomachi datum fuit medicamentum errore, quod pro altero .. paratum fuit, &c.* Quoniam hic ſermo eſt de adoleſcente magni nominis parentibus orto, *Rothmagiſtrum* Chiliarchum interpretandum putant Editores, ſeu Tribunum militibus mille præfectum, quem vulgo *Colonnellum* vocitamus.

ROTHORIUM, Locus in fluvio, ubi aqua diluitur, maceratur, & ſubigitur cannabis, Gallis *Rouiſſoir*, *Rohiare*, Macerare, *Rouir*; *Rohagium*, Ipſa maceratio, *Rouiſſement*. Areſta Aſcenſionis an. 1260. in 1. Regeſto Parlamenti fol. 18. verſo: *Inqueſta facta ſuper eo, quod... requirebat juſtitium de quodam Rothorio ſito ſubtus Larderias. Dicebat etiam quod quando gentes veniunt ad illum locum cauſa portandi cannabum ſuum Rohiandum, ipſe habet Rohagium, &c.* [*Rohagium*, potius tributum eſt pro maceratione ſolvendum, quam ipſa maceratio.] Vetus Conſuetudo Normannica MS. 1. part. ſect. 1. cap. 17. *L'on ne doit pas faire Rotheurs ne chanvres Roir en eues courantes, par quoy en ſoient ſouventesfois corrompues, ſi que les poiſſons en meurent, &c.* [Quæ ſic exprimuntur in Codice earumdem Legum Latino cap. 7. apud Ludewig. tom. 7. pag. 158. *Rotoria autem in aquis defluentibus fieri non poſſunt, cum illis aqua frequentius corrumpantur, &c.*]

☞ Aquam cannabe corrumpi teſtatur Plinius Hiſt. libro 20. cap. 23 idque docet experientia: quamobrem Fredericus Imp. Edicto, ex quo compoſitus eſt titulus 35. libri 3. Conſtitutionum Siciliæ, ait: *Salubritatem aeris divino judicio reſervatam, ſtudio proviſionis noſtræ, in quantum poſſumus, diſponimus conſervare mandantes, ut nulli amodo liceat in aquis cujuſlibet civitatis vel caſtri vicinis, quantum milliare ad minus protenditur, linum vel cannabum ad maturandum ponere, ne ex eo, prout pro certo didicimus, aeris diſpoſitio corrumpatur: quod ſi fecerit, linum ipſum immiſſum & cannabum amittat.*

ROTHUM, RHOTUM, Novale. Charta Germanica anno 799. apud Henſchenium in Commentario prævio ad Vitam S. Ludgeri Epiſcopi Mimigardevorenſis §. 4. *Ego Folcbrat aliquantulam terram hereditatis .... à Thegaubaldo ingenuo & nobili homine comparavi in villa, quæ nuncupatur .... id eſt Rothum illum, quod dicitur Widuberg. Hoc Rothum à ſupradicto nobili Franco Thegaubal do ego Folcbrat comparavi, & aliquantos annos poſſedi, & in eo laboravi quod potui. Nunc autem eundem Rothum in terra aratoria, quidquid in eo unquam aratum fuit, dedi Liudgero Presbytero, &c*

RODUM, Eadem, ni fallor, notione, in alia Ch. Germanica ann. 801. ibid. § 4. *Ego Betto tradidi particulam hæreditatis meæ... in pago Nivahsim, in villa quæ dicitur... id eſt curtile cum adjacentiis ſuis, uno Rodo, & modico prato, & uno jurnali in terra arabili, &c.*

¶ 1. ROTIA, Idem, ut videtur, quod *Roſia*. Chronicon Farfenſe apud Muratorium tom. 2. part. 2. col. 457. *Item in territorio Sabinenſi caſale Tervilianum cum ipſa Rotia.*

¶ 2. ROTIA, Alia notione. Statuta Datiaria Riperiæ fol 4. capit. 12. *De qualibet ſoma luminis feciæ ſolidi duo. De qualibet ſoma luminis Rotiæ penſium vigiati, ſolidi quinque.* Haud ſcio an *Lumen rotiæ* ſit Alumen rupeum, Gall. *Alun de Roche*. Alumen, *lume* vocant Itali, & rupem *rocca*, pro quo *rotia* facile dici aut ſcribi potuerit.

¶ ROTIUM. Statuta Placentiæ fol. 65. verſo: *Pro laborerio unius paris boum unam porcham à Rotio cum omnibus porzellis ex ea natis intra unum.*

¶ ROTLIFER, ROTLIGER. Vide in *Rotulus*.

ROTLIN. Piſcis ſpecies in Actis fundationis Murenſis Monaſterii pag. 50.

¶ ROTOAGIUM. Vide ſupra *Rotomum*.

ROTOGERII, Iidem, qui *Ruptarii*, noſtris *Roturiers*, Ignobiles, Otto Morena in Hiſtoria Rerum Laudenſium p. 42. *Et una cum Rotogeriis, aliiſque villanis, qui in ipſo caſtro morabantur*. Vide *Ruptarii* in *Rumpere*.

¶ ROTOR, Vox ignota. Vide *Crabare*.

¶ ROTORIUM. Vide ſupra *Rothorium*.

ROTTA, Turba, manus ſeu globus hominum. Vide *Rota* 8. & *Ruta* in *Rumpere*.

ROTTARII, Scriptores, Librarii. Ita Mamotrectus ad Epiſtolam Hieronymi in Proverbia. Sed videtur leg. *Rotularii*, vel *Rollarii*. Vide *Rotulus*.

¶ ROTULA PANIS, Idem quod *Oblata*, Panis ad ſacrificium, de quo dictum eſt in *Oblata* lit. *Oblata* ſuper pectus defunctorum poſita. Laurentius in Amalthea: *Rotula panis, Oblationes, oblatæ*, ex Codice Legum Antiq. Alia notione mox occurrit in *Rotulus* 1. & 2.

¶ ROTULANA CURVALICA, Scripturæ genus. Vide *Scriptura*.

¶ ROTULARE, Circuire, gyrare. Joannes Sariſber. lib. 8. Polycratici cap. 12. *In orbem Rotulari quam incedere magis idoneus eſt*. Alia notione mox occurrit in *Rotulus*.

¶ ROTULARIS, ROTULIGER. Vide *Rotulus*.

1. ROTULUS, ROTULA, Scheda, charta in ſpeciam *rotulæ*, ſeu *rotæ* convoluta, unde nomen. Fortunatus lib. 7. Poem. 18.

An tibi charta parum peregrina meret Rotatus,

niſi quis malit Salmaſii ſententiam amplecti, qui à voce Latina *Rutulus*, Rotulum dictum cenſet: eſt autem *Rutulus*, baculum rotundum, quo cumulus menſuræ demitur & exæquatur: *Rotulus* enim, ſeu Charta convoluta baculi ſpeciem refert. Veteres *volumen*, recentiores Græci κοντάκιον appellarunt; noſtri *Roolle*, & *Rolle*, Germani *Rodel*. Ejuſmodi porro chartarum volumina inter Magiſtratuum inſignia in utriuſque Imperii Notitia conſpiciuntur, ut inde liceat conjicere, horum uſum ea tempeſtate obtinuiſſe, hoc eſt, circa tempora Theodoſii junioris, in quæ Acta judiciaria referebant, licet etiam codicibus, qui & his effinguntur, uterentur. Durandus libro 1. Ration. cap. 3. num. 22. ait, Prophetas & Apoſtolos depingi ſolere *cum Rotulis vel libris*. Ita Baldricus Burgulienſis Abbas *Rotulum* pro libro dixit tom. 4. Hiſtoriæ Francorum:

In Rotulo multi cum felicitudine quadam
Dicendi ſeriem ſemper metantur ab Adam,

Et Poeta Gallicus MS. Le Roman de *Gaydon*:

Et comme l'eſpis, ſe li Rosles n'i ment,
Qu'ot Alixandres, quant conquiſt Orient.

Vocem etiam pro *Epiſtola* uſurpat idem Baldricus:

Venit ad extremum Rotulus de Præſule magno.

Apud eumdem, *Rotularis Epiſtola*, *Rotularis pagina*, pro *Breve mortuorum*, non ſemel occurrit. Alibi:

Sic Rotulus ſemper mortem cujuslibet effert.

Habetur vox *Rotulus* paſſim; apud Zachariam PP. in Epiſt. 13. ad Bonifacium Moguntinum ſub finem, Ordericum Vitalem lib. 3. & 11. p. 495. 832. in Monaſtico Anglic. tom. 2. p. 802. &c.

☞ Obſervat Mabillonius lib. 1. de Re Diplom. cap. 9. num. 1. præter *Rotulos* defunctorum, de quibus mox dicetur, alios fuiſſe *Rotulos* cenſuum, ſervorumque cœnobialium: ex quibus unum vidiſſe ſe dicit Corbejenſem, qui pluribus ulnis conſtat. Alios item *Rotulos* chartarios, literas & inſtrumenta cujuſvis Eccleſiæ continentes, quales, inquit, vidimus Albienſis Eccleſiæ penes Abbatem de Campis deſcriptos ab annis ferme ſexcentis.

¶ ROTULUS, Ordo, ſeries in *Rotulo* ſeu albo deſcripta, juxta quam unus poſt alterum quoddam munus obire debet. Correctiones Statutorum Cadubrii cap. 78. de officio Juratorum: *Præterea illi, qui ex ordine & Rotulo officium Jurati obtigerit, per ſeipſos dictum officium exercere teneantur, non autem per interpoſitam, &c.* Nos dicimus *à tour de role*, ut uniuſcujuſque nomen exit.

¶ ROTULI MAGNÆ CANCELLARIÆ dicuntur Anglis, Tabulæ publicæ, è quibus acta & decreta magnæ Cancellariæ recitantur.

¶ ROTULUS CURIÆ, Regeſtum Curiæ Domini ſuperioris, in quibus deſcripta erant nomina, debita & ſervitia vaſſallorum. Antiquitates Ambroſden. Kennetti ad ann. 1325. p. 396. *Matildis le Taillur tenet per Rotulum curiæ unum meſſuagium cum curtilagio ad terminum vitæ, & reddit inde per annum ad quatuor terminos prædictos IV. ſ. & ſectam curiæ*.

¶ ROTULUS PLACITORUM, Regeſtum curiæ ſeu juriſdictionis, in quo referebantur lites, judicia & decreta illius curiæ. Eædem Antiq. ad an. 1293. pag. 321. *Dicti homines præmiſſas conventiones in Rotulis placitorum domini Regis de anno ſupradicto ad majorem ſecuritatem inrotulari procurarunt*.

ROTULUS WINTONIÆ, Liber *Domeſdei*, de quo ſuo loco, Angliæ deſcriptionem, quæ ab Alvredo Rege facta eſt, continens, ſic dictus, quod Wintoniæ inter cætera regni ſcripta & monumenta aſſervaretur, Wintoniæ autem extitiſſe archivum regium innuit Giraldus Cambr. lib. 2. cap. 6. Ingulfus, de *Domeſdei*: *Iſte Rotulus vocatus eſt Rotulus Wintoniæ, & ab Anglis pro ſua generalitate omnia tenementa totius terræ integre continente, Domeſdei cognominatur*. Sed & Ingulfus eumdem *Domeſdei*, qui duobus grandibus conſtat voluminibus, *Rotulum* pariter vocat.

¶ ROTULI JUDÆORUM, Libri Legis Moſaicæ & Talmudium, ſeu explicationes ejuſdem legis juxta traditiones Hebræorum. Privilegia Judæis conceſſa per Johannem Franc. Regem ann. 1360. apud D. *Secouſſe* tom. 3. Ordinat. Reg. pa. 480. num. 27. *Item, eiſdem* (Judæis) *concedimus, quod volumini* (volumina) *Rotuli vel libri dictorum Judæorum per quemcumque Officiarum ſeu alium Chriſtianum nullatenus capiantur*. Verſio Gallica præfert ibidem: *Item, en oultre leur ottroyons que leurs livres ou Rouleś ne puiſſent eſtre pris ou empeſchiez par aucun de noz officiers ou par quelconques perſonnes, pour quelconque cauſe que ce ſoit*. Etiamnum Judæi in Synagogis ſuis legem Moſaicam legunt in *Rotulo* deſcriptam, non in libro paginis diſtinctio. Vide *Talmud* & *Judæi*, lin. His addam, &c.

¶ PER ROTULUM SEU CEDULAM VOCARE, in Præcepto Philippi VI. Franc. Regis an. 1344. apud *de Lauriere* tom. 2. Ordinat. Reg. p. 212. Idem quod aiunt in Parlamento *Appeller au tour de Rolle*, ſeu juxta ordinem cauſarum diſceptandarum in codice deſcriptum.

¶ REUL & REU, pro Gallico *Rolle*, ut recte conjectat D. *Secouſſe* to. 4. Ordinat. Reg. pag. 336. not. *f*. Litteræ Johannis Domini Caſtri-villani an. 1331. pagina laudata: *Et qui defaudra a paier la ſomme à quoy il ſera mis deſdites ſoixante livres, il paiera deux ſols d'amende; enſemble la Reul à quoy il ſeroit mis*. Ubi *la ſomme* & *le Reul* idem ſonant; *Reul* autem dicitur quod hæc ſumma in *Rotulo* deſcripta erat. Similis omnino locus extat in aliis ejuſdem Johannis Litteris an. 1355. ibidem p. 338. niſi quod pro *Reul*, legitur *Reu*.

ROTULA, pro *Rotulus*. Synodus Sueſſionenſis ann. 853. art. 4. *Perrexit Rotulam auctoritatem Canonicam & Apoſtolicam continentem*. Hiſtoria Tranſlationis S. Stephani: *Sacello projectam colligens Rotulam, vivere uxorem .... agnovit*. Sugerius in Ludovico VI. *Regis*

literam

Digitized by Google

Iterum Rotulam ſcilicet volutam offerunt. S. Willelmi Conſtitutiones Hirſaug. l. 1. c. 21. *Pro ſigno Rotulæ digitum digito circumfer, ac deinde ſcribentem ſimula. Pro ſigno Brevis primos articulos quatuor digitorum inflecte, itemque ſcribentem ſimula.*] Utuntur præterea Hincmarus in opuſculis tom. 2. pag. 2. pag. 261. 539. 597. in Concilio Duſiacenſi I. 1. edit. pag. 101. 129. 142. 154. 164. Anaſtaſius Bibliothecarius in Collectanea p. 204. Gobelinus Perſona in Coſmodromio ætate 6. cap. 84. &c.

¶ Rotella, Eadem ſignificatione. Vita S. Dunſtani Archiep. Cantuar. tom. 4. Maii pag. 357. *Vidit ſenem quemdam .... magnam prolixe chartulæ Rotellam in manu geſtantem*.

Rotulare, In rotulum, ſeu in acta referre. Iter Camerarii Scotici §. 59. *Si ballivi non fecerunt Rotulare ſuas Curias & aſſiſas*.

Inrotulare, in Conſuetudine Andegavenſi art. 149. *Enroller, Enrouler*. [Robertus *Goulet* in Compendio jurium & conſuetudinum Univerſitatis Pariſ. fol. 12. *Quos* (Officiarios) *poſtea fidelis Scriba Univerſitatis in Rotulo quodam Univerſitatis, quem apud ſe habet, inſcribit; deinde eorum ſic electorum, ſicut omnium aliorum Officiariorum nomina & cognomina ad Curiam Dominorum generalium portat, & ipſa cum officii qualitate in alio Rotulo ibidem exiſtenti, Regis auctoritate & Univerſitatis, Inrotulat*. Vide *Inrotulare* ſuo loco.]

¶ Rotulus, Schada, quam Monachi mittebant ad Monaſteria, quibuſcum erant ſocietate conjuncti, ut mortem fratrum ſuorum nunciarent, conventaſque preces pro ipſis flagitarent. Conſuetudines MSS. S. Auguſtini Lemovicenſ. fol. 18. *Quando pro aliquo Abbate vel Abbatiſſa defertur Rotulus, ſi Conventus eſt in clauſtro vel in choro, ſerviens qui portat, debet Rotulum oſtendere per medium, & recedere de Conventu. Tunc ſolus Cantor, vel, ſi ipſe non eſt præſens, aliquis pro eo debet Rotulum levare & deferre ſine moleſtia Conventus ad partem, & ſcribere in eo abſolutionem & orationem*. Vide *Brevia mortuorum* in *Brevis*.

Rollus, Idem quod *Rotulus*. Hariulfus lib. 3. c. 9. *Ipſius itaque Epiſtola Rolli talis eſt*. Paulo ante, *librum Rotularem* appellat: *Fratres vero de ejus morte nimium triſtes, librum Rotularem conficientes direxerunt per Eccleſias & loca Sanctorum, dilecti Patris exitum nunciantes, & pro eo orari cupientes*. Ubi *Rollus*, & *Liber Rotularis*, illud ipſum eſt, quod Udalricus lib. 3. Conſuetudinum Cluniac. cap. 10. lib. 4. cap. 33. & alii, vulgo *Brevem fratrum defunctorum* appellant; cujus formulam exhibet hoc loco Hariulfus, qui nempe ad Monaſteria, quibuſcum ex condicto intercedit fraternitas, ſeu ſocietas, ad cellas mitti ſolet. [Altera rotuli formula Monaſterii S. Mauri Foſſatenſis è MS. Corbeienſi: *Grex Foſſatenſis Fratribus Corbejenſis munus æternæ proſperitatis in perenni ſæcula; Quod Dei charitas poſtulat & Apoſtolus imperat, Hugoni patri cæteriſque fratribus* (*defunctis*) ..., *perſolvimus. Quod ergo pro illis fecimus, pro noſtris quoque & faciatis, precamur: ſcilicet domno Abbati Odoni, item Odoni Abbati, Adelerio Abbati, Guncerio Abbati, Rainaldo Monacho, Herluino Monacho, Otranno Monacho, Roberto Monacho, Erfrido Monacho, Rodulfo Monacho, Firmato Monacho, Gualtero Monacho, Rotgero Monacho, Lamberto Monacho, Guasberto Monacho & pro cunctis, quorum nomina & merita ſolius Dei colligit ſcientia*. Ex quo manifeſtum eſt, hujuſmodi *rotulis* ſeu *rollis*, plurium ſæpius, & quidem jam pridem mortuorum nomina comprehenſa fuiſſe, licet alias unius dumtaxat recens defuncti nomen prætulerint, ut *Breves defunctorum*.] Ita in libro Ordinis S. Victoris Pariſienſis cap. 14. ubi de brevibus mortuorum: *Si Rollo apportatus fuerit, non intus feratur, ſed tantum memoriam defuncti Eleemoſynarius in Capitulo recitabit*. *Breves* ſeu *Rotuli*, in Statutis antiq. Carthuſienſ. part. 2. cap. 32. §. 10.

¶ Rotula, Eadem notione. Chriſtophorus Sand-Hippolyt. apud Raimundum Duellium to. 1. Miſcell. pag. 393. *Quamprimum per litteras encyclicas, quas hodie Rotulas dicere conſuevimus, obitus defuncti fuerat denuntiatus*.

☞ Jam vero *Rotulæ*, *Rotuli*, *Rollive* dicuntur hi *Breves* defunctorum, vel quod inſtar Romanorum voluminum voluti mitterentur & non plicati, ut vult Valaſius in Notia Galliarum p. 430. col. 1. vel quod è *Rotulis*, ubi ſingula defunctorum nomina deſcripta erant, excerperentur. Habebantur enim in Monaſteriis hujuſmodi *Rotuli*, & quidem duplicis generis, annui ſcilicet & perpetui. In annuis, ut ſcribit Mabillonius l. 1. de Re Diplom. cap. 9. n. 1. recenſebantur nomina perſonarum cujoſque Cœnobii ſeu Eccleſiæ eo anno defunctorum, quarum indices quotannis ad Monaſteria ejuſdem ſocietatis deferebantur ad imploranda ſuffragia, ſimulque ut illarum nomina Necrologiis alienis inſcriberentur pro conditionibus initæ ſocietatis. Alii erant Rotuli perpetui, qui in quolibet Cœnobio deſtinati erant excipiendis mortuorum actis, ſi quid laudabile in vita egiſſent. Utrique conſtabant membranis in longum porrectis, maxime perpetui, in quibus aliæ aliis membranæ, ubi res exigebat, adſuebantur, quantum ſatis erat capiendis duorum vel trium ſæculorum nominibus & geſtis mortuorum, quorum nuda ferme nomina in Necrologiis adſcripta erant. Perpetui illi *Rotuli* in publico aliquo Cœnobii loco, paſſim in Capitulo, proſtabant convoluti in ligneo ſuſpendiculo verſatili, ut facile membranea iſthæc volumina convolvi & explicari poſſent. Tales etiamnum licet *Rotulos* duos in Capitulo Oſtenſi. In hiſce *Rotulis*, ut in Necrologiis deſcripta mortuorum nomina recitabantur in Capitulo, ut patet ex Privilegio Withegonis Miſnenſis Epiſcopi pro Monaſterio Dobiſlucenſi ann. 1318. apud Ludewig. tom. 1. pag. 181. *Nomen etiam illius* (Hermanni Burcgravii de Golſya) *in noſtrorum Rotulo conſcribetur mortuorum, & ſuo tempore in Capitulo recitabitur, ubi tunc pro ejus anima fratribus dicenda injungetur oratio ſpecialis*. Sed de hac nominum defunctorum recitatione ſupra dictum eſt in voce *Regula*.

¶ Rotularius, Lator *Rotuli* ſeu *Brevis* defunctorum. Epiſtola encyclica Sanctimonialium Cadomenſium de morte Mathildis primæ Parthenonis SS. Trinitatis Cadom. Abbatiſſæ, apud Mabillonium tom. 5. Annal. Benedict. pag. 690. col. 2. ubi recitatis defunctarum defunctorumque ſuæ congregationis nominibus epiſtolam ſuam his verbis claudunt: *Noſtro Rotulario ſubvenire precamur pro Domino, ne penuria victus ab incepto deficiat, ſed vobis benigne ſuffragantibus bene incœptum opus ad effectum uſque perducat*.

¶ Rotuliger, Eadem notione. Charta an. 1313. tom. 2. Hiſt. Eccleſiæ Meld. pag. 200. *Item Conventus tenetur miniſtrare vinum pro Miſſis in Eccleſia celebrandis; item omnibus Rotuligeris*.

¶ Rotliger, Idem, apud Mabillonium tom. 3. Annal. Benedict. pag. 76.

¶ Rotlifer, Idem. Ch. ſocietatis inter Corbeienſes & Ferrarienſes Monachos ann. 1204. è Tabul. Corbeienſi: *Quando vero aliquis Abbatum memoratæ Eccleſiæ migraverit ab humanis .... quam cito pervenerit ad nos Rotlifer eorum, in libro noſtri Capituli nomen ejus ſcribetur & annuale ipſius celebrabitur. Similiter & nomina Monachorum, quæ breviger eorum apportabit*.

¶ Rollifer. Rotulus Corbeienſis MS.

Rol-

Rollifer Corbeiæ ad Pariſium venit ad nos :
Eſt data Corbeicis juſtiſſima cauſa doloris ,
Hugonis fratris dulci vita ſpoliatir ;
Sed quos ſic ledit tanti caro mortua fratris ,
Agmina veſtrorum cum Sanctis Corbeicenſis ,
Aulæ celeſti quo poſſint vivere ſemper ,
Aures Factoris depulſant Pariſienſes
Ad cœlum manibus ſublatis , &c.

¶ ROLIGER, ROLLIGER , Statuta Monaſterii S. Germani Pariſ. in Probat. Hiſtoriæ ejuſdem Abbatiæ pag. 170. & 171. *Sciendum eſt , quod quotier Roligeri Abbatis defuncti vel Abbatiſſa alicujus venerint , debent babere quatuar denarios , ab Abbate duos & ab Eleemoſynario duos ; & Cantar debet Roligera miniſtrare.* *Rolliger* , occurrit to. 4. Annal. Bened. p. 276.

2. ROTULUS, Menſuræ ſpecies [vel potius ponderis] Gobelinus perſona in Coſmodromin ætate 6. c. 79. *Unde Rotulus panis , qui ponderat uncias 32. aut circa pro 5. granir emebatur. Rotulus quidem per ipſum regnum* (Neapolitanum) *genus ponderir eſt , & granus genus numeri , videlicet 6. denariis parvulis conſtanr.* [Conſtitutiones Frederici Regis Siciliæ c. 99. Camer , *Bara & Maguar cum blandonis ſex , & alius quilibet blandonir quatuor , quilibet blandonorum ipſorum ponderis à Rotulis ſex infra, & non majoris , ſub pœna unciarum quatuor.* Acta S. Franciſci de Paula n. 178. to. 1. Aprilis p. 145. *Opearius quodam palo ferreo ponderis Rotulorum , &c.* Richardus de S. Germano in Chronico ann. 1221. *Per totum regnum pondera & menſuræ mutantur, ponuntur Rotuli & turnini.* *Rotulus thureis* , *Rotulus ceræ* , in veteri Noticia apud Rocchum Pirrum in Notitia Eccleſiarum Siciliæ to. 1. p. 285. [*Rotulur de cereis Græcis* , apud Cencium in Ordine Rom. to. 2. Muſei Ital. Mabilloniani p. 218.] Theodulfus Aurelian. lib. 1. Carminum :

Scrinia danda parant alii , nec defuit i le
Cereolas Rotulas qui dare vellet ovanr .

Ubi *Cereolæ Rotulæ* videntur fuiſſe ceræ in ſcapi aut baculi formam . Vide *Rota* 7. & to. 2. Miſcellan. Baluzianor. pag. 325.

¶ ROTULUS CASEI, *Rotulus Carnis*, *Rotulus panis*, in Ordinatione Humberti II. to. 2. Hiſt. Dalphin. p. 311. & ſeqq. Pondus ſtatum ac determinatum , conſtans , ut videtur 108. unciis, ibi enim dicitur, *novem* panes 12. unciarum *exponderarannum Rotulum* . Italis *Rotolo* etiam eſt ſpecies ponderis , ſcilicet 32. unciarum Venetiis aut circiter, in Sicilia vero duarum librarum cum dimidia .

ROTULA , vel ROTULUS , videtur etiam fuiſſe menſura liquidorum. Vetus Notitia apud Rocchum Pirrum tom. 2. Notitiæ Sicil. pag. 935. *Libræ incenſi & ceræ , Rotulæ olei* .

¶ ROTUM , pro *Rotomagum* f. per nudam abbreviationem . Vita Richardi Regis Anglo-Saxonis , to. 2. Februarii p. 76. *In ripa fluminis , quod nuncupatur Segona , juxta urbem , quæ vocatur Rotum* .

ROTUMBA , Vaſis Chymici ſpecies. Joannes de Garlandia lib. de Præparatione Elixir : *Quæ duo ſimilia miſtis , & ſuper marmora incorporatis , pone in Rotumba vitrea , vel amp nlla , & claude foramen , ſeu os vaſir , &c.* Occurrit rurſum infra .

¶ ROTUNDA SCRIPTURA , ROTUNDALIS *Alta Media* , *Burſiva* , *Inæquata* . Vide *Scriptura* .

¶ ROTUNDARE . Inſtituta Patrum de modo pſallendi apud Thomaſium in Appendice ad reſponſoriale Rom. p. 443. *Sicque omnis modulatio pſalmodiæ ſive cantus Rotundetur & terminetur , ut finis inveniat ſuum exordium* . Nos dicimus *Chanter rondement* , Æqualiter canere , non nimis protrahendo .

ROTUNDARIUM , Orbiculus , noſtris *Aſſiete* . Vetus Gloſſ. Lat. Gall. MS. ex Bibl. Thuana : *Rotundarium , Tailleor* .

¶ ROTUNDATOR , f. Tornator, Gall. *Tourneur*. Inter ſigna teſtium , qui ſubſcribunt Chartam Gaufredi Comitis apud Baluzium to. 7. Miſcell. pag. 234. habentur *S. Gauſcelini Rotundatoris . S. Durandi foreſtarii .* S. Roberti *ſartoris , &c.*

¶ ROTUNDE , Graviter , lente , æqualiter , diſtincte , Gall. *Rondement* , *Gravement* , *Poſement* , *Diſtinctement*. Concilium incerti loci apud Marten to. 4. Anecd. col. 152. *Præcipimus autem .... ut verba Canonis in Miſſa Rotunde dicantur & diſtincte. Rotunde dicere* , Ciceroni lib. 4. de Finibus cap. 3. idem eſt quod eleganter , compoſite dicere .

ROTUNDELLUS , Veſtis ſpecies in orbem deſinens ; Cyclas : ex Gallico , *Rondeau* . Concilium Andegavenſe ann. 1365 cap. 19 de Clericis: *Chlamydes ſeu Rotundellos , veſtes fixas decurtatar cum botonibus in publica deferre non verentur* . Vide *Cloca* 3. *Rondellus* , [*Redundellur* & *Rodundellus* .]

¶ ROTUNDINUS , f. Ornatus figura rotunda ſeu circulari. Annales Mediolan. apud Murator. to. 16. col. 807. *Centura una facta ad* Rotundinos *pro una bottonatura cum ſapbiris* XI. *balaſſis* XLVI. *&c.*

¶ ROTUNDITAS , Forma rotunda , Plinio aliiſque. Metaphorice Sidonius l. 1. Ep. 1. *Simmachi Rotunditatem , C. Plinii diſciplinam maturitatemque veſtigiis præſumptuoſis inſequuturus , &c.* Hoc eſt , æqualem & elegantem dicendi rationem. Pro candelabro orbiculari & circulari , in quo cerei ponuntur & accenduntur in Eccleſiis. Charta an. 1212. è Tabulario S. Vincentii Cenoman . *Item de candelir poſitis in Rotunditatem per totum annum allatis , &c.*

ROTUNDULA , Paſtillus formula rotunda , τρόχ.-σκος , Græcis. Antonius Muſa de Vetonica herba cap. 6. *Herbæ vetanicæ contritæ paululum ſalis adjicito digitis duobus & pollice medio , quantum tolli poterit , & ſubactum formato Rotundulam , &c.* Utitur etiam Apuleius lib. de Virtutibus herbarum cap. 13.

ROTURAGIUM . Vide in verbo *Rumpere* .

ROTUS . Chronicon Caſin. lib. 3 cap. 57. *Pannum ſericum magnum , cum uno Roto.* Forte *rocho* .

ROUAGIUM . Vide ſupra in *Rotaticum* .

¶ ROUCA , Species ludi probibiti , in Statutis Vercell. lib. 4. fol. 84. Vide locum in *Rianeta* .

¶ ROUCHINUS , Idem quod ſupra *Roccus* 1. Veſtis ſuperior . Codex Legum Norman. apud Ludewig. tomo 7. Reliq. MSS. pagina 304 *Si vero Miles non fuerit , nec habent ſeodum lericæ , paſſus injuriam , ſed per plena arma ſeodum ſuum deſervit , per* Rouchinum , *gombeſinm & capellum & lanceam , per ea debet ei ſatisfieri de emenda* .

¶ ROUCINUS , Equus minor. Vide *Runcinur* .

ROVER , vel ROVERE , Robur , arbor , Italis *Rovere* , [Gall. *Rouvre* .] Charta Deſiderii Regis Longobardorum in Bullario Caſinenſi tom. 2. pag. 14. *Exinde in Carpeno groſſo , vel aplo , per* Rovere , *babentes litteras omega in* Rovere *urſa , &c.* Occurrit ibi pluries. Utitur etiam Petrus de Creſcentiis lib. 5. de Agricultura pag. 262

ROVORIA , Roboretum , quercetum . Tabularium Eccleſiæ Gratianopolitanæ ſub Hugone Epiſcopo fol. 48. *Et* Rovoriam *de inſula , quæ eſt juxta ripam Iſaræ in S. Ferreolum & Gratianopolim* . [Rurſum occurrit in Charta data regnante Roberto Rege apud Stephanotium tom. 2. Antiq Occitan. MSS. pagina 490. Haud ſatis ſcio qua notione Ordinatio Curiæ Communiarum Pontis S. Spiritus ann 1486. è Schedis D. *Lancelot* ; *Item que nullo perſonne ne ſoit ouſé de mettre nulle beſte dedans les* Rouybres *des près , qui ſeront ſignès pour* Rouybrer , *juſques apres la feſte de la Touſſaint* .] Vide *Blanditiæ* .

¶ Ro-

Digitized by Google

¶ Rovoyria. Regeſtum *Probus* fol. VIII.^xx vs. *Dominus Dalphinus ... habet* Rovoyriam *dels Eynarz, qua valet, ſi accenſaretur, per annum 20. ſol. ſed Carſtellanus capit ibi ligna ad focum ſuum.*

Roverina, Eadem notione, in Charta Mathildis Comitiſſæ ann. 1096. in Bullario Caſinenſi tom. 2. pag. 117.

¶ Roveria, Eodem ſignificatu, in Charta 11. ſeculi ex Archivo S. Victoris Maſſilienſis, armario Forojulienſi num. 76.

¶ Roveritum, Idem. Vide in *Roboretum*.

¶ ROUERIA, Orbita, rotæ veſtigium, Gallis *Orniere*. Statuta Arelat. art. 87. è MS. D. *Brunet*: *Roueria levatarum & taupie & receptacula cyrogrillorum deſtruantur.* Ordinatio ann. 1223. ex eodem MS. fol. 66. recto: *Confirmaverunt illud abeuratorium, quod eſt ad* Roueriam *inter honorem Martini Jabauais, &c.* Poteſt hic intelligi *Roboretum* ut in *Rover*.

¶ ROVES, Provincialibus, Idem quod *Rover*. Statuta MSS. Caſtelli Orgini è Schedis D. *le Fournier*: *Item quod aliqua perſona non audeat ſoa preſumat ſcindere* Roves, *enſer, nec darboſſes infra dictas defenſiones.*

¶ ROUESUM. Statuta Civitatis Aſtæ collat. 7. c. 16. *Et illi (piſtores) qui fecerint panem album, non poſſint facere panem de une ſeacie ... & ille qui panem album fecerit, poſſit panem facere de* Roueſo.

¶ ROULLETA. Statuta vetera Capituli Senonenſ. MSS. *Item Canonici qui faciunt, debent pilotas &* Roulletas *in craſtino Paſcha.* Puto legendum eſſe, *Item Canonici qui faciunt pilotas, debent* Roulletas *in craſtino Paſcha.* De ludo pilotæ die Lunæ poſt Paſcha, etiam in Templis habito, fuſius ſupra dictum eſt in *Peleta* 3. Hodieque Autiſſiodori feſtis Paſchalibus pueri ſolent à conſanguineis & amicis poſtulare *la Raullée*: quibus dantur vel ova durata vel nummuli; unde per *Roulletas* intelligo munuſcula quædam fieri ſolita ab iis, qui *faciebant pilotas*. Vide *Peleta* 3.

¶ ROULLUS. Bullarium Fontanellenſe MS. fol. 114. verſo: *Percipiunt decimas verſus Ayſiacum à* Roulle, *qui dicitur Auſgot Paris, uſque ad crilzam recta linea.*

¶ ROUNDELETTUS, Menſura liquidorum, Anglis *Roundlet*, *Rundlot*, vel *Runtlet*. Continet decem & octo *galones* cum dimidio, Anglicus vero *gale* circiter quatuor *pintas* Pariſienſes. Literæ Henrici IV. Regis Angl. ann. 1402. apud Rymerum to. 8. p. 285. col. 2. *Præcipimus ... quod deputatis prædictorum Capitanei & burgenſium plenam reſtitutionem duodecim doliorum, unius pipæ & quatuor* Roundelettorum *vini, aut ſatisfactionem pro eiſdem ... ſine dilatione prout juſtum fuerit, habere facias.*

¶ ROVORIA, Rovoyria. Vide in *Rover*.

¶ ROVRETUM, Quercetum. Vide *Roboretum*.

¶ ROUSSETUM, Pannus vilior ruſei coloris, idem quod infra *Ruſſetum*. Charta Petri Abb. S. Crucis de Talmundo ann. 1366. *Item in feſto OO. SS. anno quolibet tenebitur dictus Aquarius facere & miniſtrare omnibus & ſingulis Religioſis dicti Conventus, & magiſtris dictarum domorum pro veſtiario, tres alnas cum dimidia boni panni & ſufficientis,* Rouſſeti *ſeu burelli.*

¶ ROUSSINUS, Equus minor. Vide *Runcinus*.

¶ ROUTA, Turma. Vide in *Rampere*.

ROUTARE, Silvam viis, quas vulgo *Routes* vocant, diſtinguere; *Router*. Liber Niger Capituli Pariſienſis. *Quod idem Dom. Herveus emendabit Capitula Pariſ. hoc quod ſine licentia Capituli fecit menſurari, &* Routari *nemora Capituli de Chevrigniaco, &c.*

¶ ROXUM. Acta conſecrationis Alfonſi Regis Luſitaniæ apud Brandaonem: *Homo qui fuerit* Roxum *cum ferro moludo, &c.* An vulneratus? Hiſpanis *Roxo* dicitur Ruber, Rufus. Nos dicimus *Roſſer*, Fuſtibus egregie excipere, ut ſere excipiuntur ſtrigoſa jumenta, quæ vulgo *Roſſes* appellamus.

¶ ROYA, Pars agri amplioris in duas vel tres *Royas* ſeu portiones diviſi, habita terræ magis minuſve feracis ratione, ut eo anno, quo una pars ſeritur, altera requieſcat, quibuſdam *Roye*, vel *Raye*. Chronicon Bonæ Spei p. 330. *Bonarium terra & tres menſuras ad* Royam. Phraſis Gallica in quibuſdam provinciis, *Trois meſures* (puta *Journaux*) *de terre à la* Roye. Vide *Riga* 1. Hinc, ni fallor, orta vox *Royon*, Modus agri vel vineæ. Enumeratio bonorum Domus-Dei Commerciaci è MS. ejuſdem urbis fol 23. *Deux* Royons *de terre ſeant ſur le chemin de S. Aulbin, contenant environ trois quartaves de terre ... y a environ ung bon demi jour de vigne en deux* Royons *ſeant, l'un en Revsune & l'autre ou lieu dit en Pieces.*

¶ ROYBA, f. Locus præruptus. Correctiones Statutorum Cadubrii c. 115. *de projicientibus lignamina ex montibus: Volumus, jubemus & ordinamus, quod ſi aliquis ex aliquo monte vel nemore voluerit ligna aliqua projicere, vel ex lavinali, vel ex* Royba *apud vias publicas, aut alibi unde publice tranſitus fieret, teneatur & debeat quinque vicibus vociferare & clamare alta voce, cum intervallo ab una vice ad aliam, antequam lignum aliquod projiciat.*

ROYDÆ, Operæ, Pedemontanis. Proſtat Jacobini de S. Georgio tractatus, de *Roydis ſeu operis*, edit. poſt tractatum de Feudis & Homagiis.

¶ ROYSSOLA, Placentæ genus. Vide *Roiſola*.

¶ ROYUS, Striga. Statuta Cadubrii l. 3. cap. 78. *de* Royo *non levando: Statuimus & mandamus, quod aliquis de Cadubrio non levet, nec levare ſit auſus, in aliquo loco, vel aliqua terra, aliquem* Royum, *& ſi alicubi eſſet ellevatus* Royus *quod derruatur & arretur infra, ſi ille qui habuerit poſſeſſionem ſubtus* Royum *petierit, quod infra arretur; & tunc ille qui habuerit poſſeſſionem ſubtus* Royum *teneatur & debeat dare ceſſum illi, qui arrat* Royum, *de duobus pedibus. Et ſi ille qui habuerit* Royum *voluerit ſponte ipſum arrare, quod ille qui habet poſſeſſionem ſubtus* Royum *omnimode teneatur dare ceſſum, ut ſupra; & qui fecerit contra prædicta condemnetur ... in centum ſol. p. & nihilominus cogatur per curiam ad obſervandum prædicta.* Vide *Riga* 1.

¶ ROZETA, Idem quod *Roſetta*, parva Roſa. Inventarium Eccl. Anicienſis ann. 1444. *Item pannus aureus in campo ſeminatus cum magnis compas & in cruce des compas una* Rozeta.

¶ ROZEUGA, Vox contemtus aut irriſionis. Capitulum generale S. Victoris Maſſil. an. 1312. *Erat diſcordia in monaſterio S. Victoris, & tota congregatio erat diviſa in duas partes, & una adhærebat Ultra-Rhodonenſibus, altera Provincialibus ... Nemo ex propoſito offenſionis vel nationis partialitatem oſtendens* Rozeugas *appellare apteutes Ultra-Rhodonenſes.*

¶ ROZZA, vox Italica, Gallis *Roſſe*, ſtrigoſum jumentum. Chronicon Petri Azarii ad an. 1362. apud Murator. tom. 16. col. 394. *Frater, volo quod equum meum in groppa aſcendas. Dixit Ruſticus: Poterit illa* Rozza *portare duos?*

RUA. Acta Epiſcoporum Cenomanenſium pag. 54. [tom. 3. Analect. Mabillonii:] *Quicquid infra civitatem & in ſuburbio civitatis habebant, id eſt illas* Ruas *omnes tam intrinſecus civitatis, quam extrinſecus, vineas quoque & agros, &c.* Vita Aldrici Epiſcopi Cenoman. n. 30. [apud Baluzium to. 3. Miſcell. p. 61.] *In illa* Rua *ultra fluvium ſarta duo* (manſionalia) *fecit, in illa* Rua *S. Vincentii unum, &c.* Vide an idem ſit, quod noſtrum *Rue*, Platea, de qua voce agimus in *Ruga*.

☞ Idem

Digitized by Google

☞ Idem re ipſa eſſe quod noſtrum *Rue*, Platea, vicus, via, liquet ex aliis locis bene multis, ubi *Rua* ſumitur hac notione. *Rua S. Germani* & *Via S. Germani* promiſcue legitur in Præcepto Caroli C. de novo ponte civitatis Pariſ. an. 870. apud Baluz. to. 2. Capitularium c. 1491. Ch. S. Vincentii Cenoman. *Quidam homo nomine Haimo quoddam cubiculū tenebat de S. Vincentio in Ruā Haraldi, de quo duos denarios de cenſu reddebat.* Chartularium ejuſd. S. Vincentii fol. 90. *Domum autem furni faciet Annotus uſque ad Ruam.* Charta anno 1142. ex Archivo Civitatis Maſſil. *Commune Maſſiliæ habeat... unam Ruam, de qua omnes domus & poſſeſſiones ſint ipſius Communis in perpetuum.* Charta Guidonis Abbatis Inſulæ Barbaræ ann. 1200. tomo 1. Maceriarum ejuſdem Cœnobii pagina 129. *Prout banna protenduntur à parte del Chaſtellar uſque ad viam Rue de Sachetans deſcendendo per magnum iter uſque ad Sagonam, & ab alia parte à Rua de Sachetant, &c.* Charta ann. 1258. tom. 1. Chartularii S. Vandregeſili pagina 935. *Recepi ad feodi firmam... maſuram integre cum ædificiis .... extenſam in longo à Rua uſque ad Sequanam.* Rurſum occurrit ibidem pag. 536. Charta ann. 1285. è Chartulario Monaſterii S. Johannis Angeriac. pagina 272 *Et ipſam (portam) ſi facimus de licentia dicti Seneſcalli in muro dictæ villæ in Rua Putei parvi, &c.* Obituarium S. Geraldi Lemovic. f. 34 *Joannes de la Faya legavit quinque ſolidos ſupra domum Luciæ de Axia ſitam in Rua Torta.* Computus Graſivod. an. 1337. *Recepit in denarios cenſuales de cenſu bancarum mali Conſilii, cenſu Rua Chalneſiæ, &c.* Charta ann. 1519. *Petrus Auseys, dit Micheu, commorans in Rua de Arbore picta, confitetur, &c.* Statuta Vercell. lib. 7. fol. 131. recto: *Superſtites viarum teneantur ita facere aptari viam, quod aqua Rue prope Eccleſiam S. Banati decurrat uſque ad portam novam.* Aliud eſt *Ru* in Charta Gallica ann. 1396. è Chartulario S. Vandregeſili to. 2. p. 1725. *Une piece de terre ou jardin... aſſis en ladite ville de Rony, tenant d'une part audit Prioré & d'autre parte au Ru de la ville dudit Reny.* Ubi voce *Ru* Rivulum intelligo ſeu Canalicolum è rivo deductum, quem etiamnum *Ru* appellamus, à Rivo, ut quidam volunt; à Græc. ῥέω, Fluo, ut ait Borrellus, denique à Germanico *Ritha*, Torrens juxta Lipſium.

RUAGIUM. Vide ſupra *Retaticum*.

¶ RUALE, Via, platea, idem quod mox *Ruata*. *Quodam Ruali intermedio*, in Schedis D *Aubret*.

RUARIUS, Officium fuit in Eccleſia Collegiali S. Quintini in Viromanduis, quod & *Ruaria* dicitur in Bulla Clementis IV. PP. apud Hemeræum in Auguſta Viromand. ann. 1260. Illud fuit perpetuum, ut auctor eſt idem Hemeræus pag. 187. qui addit, *Ruarios inter Canonicos ſortem ratam inveniſſe*, id eſt, in Canonicorum Collegio ſedem habuiſſe. Idem ſub ann. 1206. ait, ſententia judicum, à Sede Apoſtolica datorum, dictum fuiſſe, *Ruarios eſſe Eccleſiæ Clericos, & Capitulo æque ac Decano fidelitatem jurare debere.* In Charta Joannis Decani S. Quintini ann. 1226. apud eumdem pag. 209. refertur, Burgenſes S. Quintini *primo per Ruarios, poſtea per Sacerdotes, qui ſucceſſerunt illis Ruariis, conſueviſſe hactenus intra clauſtrum Eccleſiæ* Decanum *facere judicari*. In Tabulario N. D. Viromanduenſis Chartam Werrici Decani S. Quintini ann. 1159. ſubſcribit *Hugo Ruarius*, cum Theoderico Cuſtode, & aliis. Ex Bulla laudata Clementis conſtat primo *Ruariæ* officium à Capitulo ſolitum conferri, ſed ex prædictis vix eruitur, quale illud fuerit, & unde nomen duxerit; niſi *Ruarius* is fuerit, qui iſtius Eccleſiæ partis, quam *Rugam*, ſeu *Rue* vocabant, curam habuerit, de qua copioſe egimus in Deſcriptione ædis Sophianæ, ubi docuimus, *Rugam* appellari, veſtibulum Presbyteri, ſeu *Bematis*, quod plateæ inter Presbyterium & Chorum formam referret. *Ruyers* enim in aliquot Conſuetudinibus Belgicis iidem ſunt, qui aliis *Raiers*, quibus ſcilicet *viarum* ſeu *rugarum* juriſdictio competit. Vide Conſuetudines, Seclinenſ. Bethun. Lillerienſ. [necnon infra *Rugnavius*.]

RUATA, Platea, *Rue*. Teſtamentum Aimonis de Sabaudia D. Villæ-franchæ an. 1398. apud Guichenonum: *Uſus fructus & godias unius furni, ſiti in Villafranca in magna Ruata percipiendos.* [Charta Thoſſiacenſis an. 1404. *Juxta Ruatam vocatam* les Corſieres de la ville. Statuta Montis-regalis pag. 208. *Si aliquis projiceret, vel projici faceret, terram, fimum ſeu vinaciam in aliquam viam ſeu meneatam in Ruatis dictæ civitatis, ſeu in platea infra confines deſcriptos, &c.* Terragium Bellijocenſe: *Juxta Ruatam per quam itur ad domos Jehannis de la Val.*]

RUBA. Ch. Ludovici Pii Imp. [apud Baluzium to. 3. Miſcell.] p. 25. *Et in cubaude eos, quos Percarios vocant, & eos, qui in illa Ruba, quæ eſt contra orientem, manere noſcuntur.* Videtur legendum *Rega*. Vide in hac voce.

¶ RUBALDI. Vide ſupra *Ribaldi*.

¶ RUBANUS, Vitta, tænia, Gall. *Ruban*, à Latino *Rubeus*, ut Menagius ſcribit. Litteræ patentes Caroli V. Franc. Regis ann. 1367. pro Monſpelienſibus: *Item quod nulla ipſarum mulierum audeat portare in ſuis capuciis & vocbis, aut alias in veſtibus ſuis aliquod genus Rubanorum aureorum vel argenteorum.*

¶ RUBARE, RUBATOR. Vide in *Roba*.

¶ RUBBUS, Menſuræ ſpecies. Vide *Rubus* 2.

¶ RUBECULA, *Eritachus, avis ſolitaria*, in Amalthea. Vide Geſnerum.

¶ RUBECUM. Rolandinus Patavinus de factis in Marchia Tarviſina lib. 10. cap. 5. *Arbores incidere & Rubeca, vineas & ſegetes omnes.* Sed Muratorius tom. 8 obſervat in Eſtenſi MS. haberi *Rubeta*, Loca rubis conſita.

¶ RUBEDO, pro *Rubor*, ut barbarum rejicit Voſſius lib 3. de Vitiis ſerm. cap. 43. Utitur Firmicus lib. 2. Aſtrolog. cap. 12. in Leone: *Color croceus & ad Rubedinem declinans.*

¶ RUBELLIO, ἐρυθῖνος, καὶ ἰχθύς, in Gloſſis Lat. Græc & Græc. Lat. Rubigo.

¶ RUBEOLA, Placentæ genus. Vide *Raſeola*.

¶ RUBER, Cardinalis, ſic dictus in Vita S. Petri Cœleſtini PP. apud Muratorium tom. 3. p. 622 col. 1. quod Cardinales cœperint uti purpura in Concilio Lugdun. ann 1245.

Pergama ſervabant, capitis diſcrimine, Rubri
Tres, quibus augeri poterat, &c.

Pergama hic ſumitur pro urbe Roma, ſicuti olim pro urbe Troja.

RUBERUS, [pro *Rubetum*, Locus rubis conſitus.] Vetus Ch. in Chronico Laurishamenſi p. 57. *Hoc eſt terram & ſilvam, quæ eſt in illa marcha de Birſtad, ſeu in ipſo fine: de illo Rubero qui eſt de Eccleſia ſancti Nicaſii, ... de ipſo Rubero ad partem Aquilonis, &c.*

RUBETUS. Gallice *Rubis*. Vide *Rubinus*.

¶ RUBEUS, Menſuræ ſpecies. Vide *Rubus* 2.

RUBEUS FERAMUS, *Rubea fera*, Gallis, *Beſte fauve*. Lex Alamannor. tit. 99. §. 4. *Si Rubeus feramus cum ipſe ſagittatus eſt.* §. 9. *Si cum ipſa Rubea fera ſagittata fuerit.* Vide *Roſia* in *Ruſia*.

¶ RUBICULA, Δημαγωγός, in Gloſſis Lat. Gr. Aliæ Græc. Lat. Δημαγωγός, *Rubicula, popularis*. In Caſtigationibus ex MSS. *Publicola*. Heraldus, *Rabicala*. ut alibi legendum cenſebat.

¶ RUBICULUS, Species piſcis fluviatilis. Angelus Rumplerus lib. 1. Hiſt. Monaſterii Formbac. apud Pe-

Digitized by Google

Pezium to.1. Anecdot. part. 3. col. 433. *Ante autem omnes (piſces) excellunt , quos Rubiculos vocitant ; hi enim ſingulis Venereis diebus toſti ac ſagmine & ſurfure commixti apponuntur.* Hæc Trutis noſtris ſatis convenient ; ſed nihil definio. Eſt piſcis marinus nomine *Rouget*, Erytrinus vel Rubellio ; ſed hic agitur de fluviatili.

¶ RUBICUNDITAS, Rubor, in Epiſtola Friderici II Imp. apud Martenium to.2. Collect. Ampliſſ. col. 1172.

¶ RUBIES, Idem quod mox *Rubinus*, Anglis *Ruby*, Carbunculus. *Quatuor Rubies , unum baleis , quinque ſaphiri*, apud Rymerum to.8. p. 569. col. 1.

¶ RUBIFACERE, Rubore inficere vel Rubeſacere, in Gloſſis MSS. à Voſſio laudatis lib.4. de Vitiis ſerm. c.22. Vide *Rubricare*.

¶ RUBIGINARE, RUBIGINARI, Rubiginem contrahere. *Velle habere cultellum, qui non poſſit Rubiginari, eſt velle habere cultellum non de ferro*, apud Marten. to.8. Collect. Ampliſſ. col. 454. Apuleius lib. 3. Floridorum: *Gladius uſu ſplendeſcit, ſitu Rubiginat.* Gloſſæ Lat. Græc. & Græc. Lat. *Rubigino*, ἰοῦμαι.

¶ RUBINA, Canalis ſpecies. Vide *Robina*.

¶ RUBINOLENTUS, Rubicundus. Acta Sanct. Franciſci de Paula, to. 1. Aprilis pag. 161. *Gena multo plus inflari cœpit, ita ut videretur eſſe ignea & Rubipolenta cum maximo dolore.*

RUBINUS, ROBINUS, Carbunculus, ἄνθραξ, Gallis *Rubis*, Italis *Robino*. [*Dedit etiam decem & ſeptem annulos auri...unum cum Carbunculo, qui vulgo dicitur* Rubi, in Geſtis Gaufredi Lodun. Epiſcopi apud Mabillon. to.3. Analect. p. 390.] Chronicon Moguntin. *16. annuli Pontificales boni & magni, de Robian unus, ... de ſmaragdo unus.* Occurrit apud B Odoricum de Forojulii in Peregrinat. c.3. nu. 13. [*Robinus*, to.1. Rerum Mogunt. p. 94. 95. to. 2. p. 103. in Annalibus Mediolan. apud Murator. tom. 16. col. 807. &c. *Rubinus*, tom. 1. earumdem Rer. Mogunt. pagin. 97. apud Miræum tom. 1. pagin. 405. col. 2. Rymer. tom. 7. pagin. 567. col 1. Hiſtor. Dalphin. tom. 2. pagin. 568. col. 2. &c.]

RUBETUS, Eadem notione. Sugerius lib. de Adminiſtratione ſua cap. 31. *Multiplicem copiam jacinctorum, Rubetorum, ſaphirorum, ſmaragdinum, &c.* Adde cap. 32.] *Quatuor baculos, continentes centum & ſex annulos cum* Rubetis *& baleſiis pretii ducentarum & quadraginta trium librarum*, apud Rymerum to. 1. pag. 878. col. 2.]

Salmaſius contendit *Rubinum* eſſe *Hyacinthum* veterum, ex eorum genere quos Græci ὑακίνθους vocant, unde à Noſtris *Rubinos* dictos ejuſmodi lapillos putat.

¶ RUBISCA, Avis ſpecies, eadem, ut videtur quæ *Rubecula* Geſnero. Vita S. Kentigerni Epiſcop. Glaſcuenſis tom. 1. Januarii: *Quamdam aviculam, ob ruborem corpuſculi* Rubiſcam *vocatam, de manu S. Servani alimonium accipere ... ſalitam ... extinguunt, &c.*

¶ RUBIUM. Annales Genuenſes Georgii Stellæ ad an. 1318. apud Muratorium to. 17. col. 1032. *Guibellini quippe cernentes ob actum præmiſſum eam turrim habere non poſſe, ligonizationem & foſſas mirabiles cum lapidum fractione fecerunt ſub ipſa verſus partem Occidentis, ſub terra videlicet, in medium durum* Rubium ; ſcilicet *viarum* Latino-barbara locutione, ut ibi habetur in notis.

¶ RUBLUM, Menſuræ frumentariæ ſpecies apud Italos. Locus extat in *Tablium*. Vide *Rubus*.

¶ RUBOROSUM, Rubor, verecundia. Oratio Ferdinandi Vacecapitis Regis Caſtellæ Legati ad Ludovicum Ducem Andegav. ann. 1378. apud Marte. to. 1. Ampl. Collect. pag. 1508. *Tam propter omnia in veſtræ conſpectu Magnitudinis recenſita, quam ex eo quod non eſt nobis in aliquo* Ruboroſum, *&c.*

¶ RUBRA MANUS, Flagrans delictum, manifeſtum. Vide *Manus rubra* in *Manus*.

¶ RUBRANS, Rubens, ruber. *Rubranti profundo*, id eſt, Mari rubro, apud Alcimum Avitum lib. 5. v. 525. Active ſumitur pro Rubrum efficiens, in Vita S. Petri Cæleſtini PP. apud Muratorium tom. 3. pag. 637. col. 1.

Presbyter efficitur Cardo, Rubrante *galero*
Cervicem , infra clauſtra domus aſſumptus ab illo.

¶ RUBRICA, Terra rubra, *ſinopica* Vitruvio, Μίλτος, in Gloſſis Lat. Græc. *Rubriche*, in Gloſſis Lat. Gall. Sangerm. MSS & alibi apud veteres Gallos. Vox nota Plinio & aliis hac ſignificatione, hincque ad varias res tranſlata, quas totidem articulis indico. Ac primo quidem.

¶ RUBRICÆ, Tituli, ſeu inſcriptiones, librorum & indices, legumque capita paſſim dicuntur Juriſconſultis, quod *rubrica*, ſeu terra ſinopica, vel minio, ſolerent exarari, Διὰ μίλτου ἐπιγραφαί, in Gloſſis Latin. Græc. Hac notione Sidonius l.8. Epiſt. 6. etiam dixit : *Per ipſum fere tempus, ut decemviraliter loquar, lex de præſcriptione tricenaii erat perquirata, cujus peremptoriis abolita* Rubricis *lis omnis in ſextum tracta quinquennium terminabatur.* Ubi Savaro : *Rubricis*, id *eſt, titulis, qui* Rubrica *miniabantur*. Clarius iterum idem Sidonius lib. 7. Epiſt. 12. *Si amicitiæ noſtræ potius aſſiduitatiſque, quam perſonæ tuæ tempus, ordinem, ſtatum cogitaremus, jure vobis in hoc opere primæ titulorum* Rubricæ, *primas ſermonum officia dedicarentur.* Statuta Eccleſiæ Nemauſenſis apud Martenium tom. 4. Anecdot. col. 1053. *Ultimo, quædam ponuntur capitula & præcepta non habentia ſpeciales titulos, ſeu* Rubricas. Eadem repetuntur ibid. col. 1065. Chartularium Æduenſe in annotatione eidem præfixa : *Ut libertas jura & præeminentiæ Eccleſiæ Eduenſis unicuique lucide appareant, poteris inſpector prius videre* Rubricas *hujus libri ſuperius ſcriptas, ut citius invenire poſſit quærenda.* Tum ſubditur ; *Sequuntur* Rubricæ *præſentis libri ſeu repertorium Literarum* (id eſt, Chartarum) *contentarum in eodem.* Profeſſio fidei Henrici VII. Imp. apud Bzovium ad an. 1312. *Hanc itaque noſtræ Serenitatis Conſtitutionem in corpore juris ſub debita* Rubrica *volumus inſeri, & mandamus.* Adde Ludewigi Reliquias MSS. to. 4. p. 110. & conſule Iuris Lexica. Hinc *Rubricati libri*, Quarum capita & tituli *rubrica*, ſeu minio, notati ſunt, apud Petronium Fragm. pag. 18.

¶ RUBRICA quoque aliquando dicta eſt Lex ipſa integra per Synecdochen, ſcilicet pars pro toto, quod initium Legis rubrica vulgo notaretur. Quintilianus l.12. c. 3. *Quorum alii ſe ad album ac rubricas transtulerunt, & Formularii, ac, ut Cicero ait, Leguleii eſſe maluerunt.* Perſius Satyra 5. loquens de Maſurio celebri Juriſconſulto tempore Tiberii, cujus & crebra mentio eſt apud Gellium, Athenæum & in Digeſtis :

Cur mihi non liceat, juſſit quodcumque voluntas,
Excepto ſi quid Maſuri Rubrica *vetavit.*

Prudentius l.2. contra Symmachum :

Quæ qui conſtituunt, dicant cur condita Lex ſit
Bis ſex in tabulis, aut cur Rubrica *minetur,*
Quæ prohibet pœnare reos, &c.

Adde Iſo Magiſter in Gloſſis : *Rubrica nomen Legis, Lex ; Linea cæmentariorum, quibus aſpiciunt, an ſit recta ipſa maceries, an non ; ſed pro lege ponitur, aut judicio.* Eadem ratione pleræque Conſuetudines municipales, ut Toloſana, quemadmodum & Statuta Civitatum, ut Avinionis in *Rubricas* veluti in to-

tidem

Digitized by Google

eidem titulos, articuloſve ſeu leges dividuntur: quo etiam revocari poteſt

¶ Rubrica, pro Regula, in Vita S.Deicoli Abbatis Lutrenſis, to.2.Januarii p.206.col.5. *Dedit autem Dominus per merita ſervi ſui Deicoli eidem loco talem profectum, ut multi nobilium atque potentum, relicto vertiginis ſpiritu ſæcularis, cum omnibus quæ habere poterant, monachicam diſciplinam eligerent, & monaſterium ſatis ditarent; ipſi quoque ſacræ ſubjacerent Rubricæ.* Hericus Autiſſiodorenſis Monachus lib. 1.

Servabat teneros cuſtodia pervigil annos,
Et caſti comites, & opis Rubrica magiſtræ
Adpoſita, & curvos efformans regula mores.

Neque hic omittendum eſt, licet omnibus notum ſit, *Rubricas* etiam dici Miſſalium, Breviariorum aliorumque librorum eccleſiaſticorum regulas ſeu leges, modum, rationem ac ritus divini Officii celebrandi continentes: quod hæ *rubrica* ſeu minio alias notarentur, atque etiamnum notari ſoleant. Unicum refero de re notiori teſtimonium. Modi, ſeu Ritus, in coronatione Regis Hungariæ obſervandi apud Ludewig.to.6. Reliq. Mss.p.345. *Coronandus in thronu, ſive in ſede ſibi facta, flectit genua; Litaniæ canuntur, quibus peractis, reliqua exequuntur juxta Pontificalis Rubricam.* Hoc eſt juxta ritum in Pontificali deſcriptum. Minus noti uſus eſt, licet ejuſdem originis,

¶ Rubrica, pro Commentarium, memorialis liber, ſeu ſcheda, in qua quid notatu dignum refertur. Hac notione Humbertus II. Dalphinus in Ordinatione an.1340.to.2.Hiſt.Dalphin.p.400.c.1. Item, *quod ſi contingat, prædictis Nobilibus & Officialibus, aut perſonis aliis pro cavalcatis, adjornamentis, dietis tenendis, & pro aliquibus ordinationibus obſervandis aliquas litteras deſtinari, dicti Secretarius & ſocius papyrum faciant, in quo Memoriale ſeu Rubricam faciant de prædictis, ut habeatur certificatio exinde, prout fuerit opportunum.* Ch.ann.1268.ex Archivo Eccleſiæ Maſſil. *Dominus R. Cardinalis S. Angeli inquiſitionem aperuit juxta mandatum domini Papæ, ac etiam publicavit, mandans ... fieri Rubricas de caſtris domini Regis & civitatis Maſſilienſis ad eumdem Epiſcopum pertinentis ſuper inquiſitione prædicta, alioquin dominus Cardinalis ipſas Rubricas fieri faceret, abſentia domini Regis vel procuratoris non obſtante.* Sententia Ottonis Epiſc. Portuenſis ann. 1248. apud Lobinellum to. 2. Hiſt. Britan. col. 415. *Quibus in noſtra præſentia conſtitutis, poſt examinationem quarumdam Rubricarum ex dictis teſtium, quos dicti Comites produxerant confectarum, &c.* Vita S.Philippi Archiep Bituric.apud Marten.tom.4.Anecdot.col 1942. *Teſtificantur teſtes, ſcilicet Johanna ſanata prædicta, quæ loquens de ſe teſtificatur ... ut in Rubrica continetur.* Vide mox Rubricare.

☞ Peculiarem & bene longam de variis vocis *Rubricæ* ſignificationibus adnotationem edidit Pignorius ad Hiſtoriam Albertini Muſſati in plures *Rubricas*, velut in totidem capitula, diſtributam. Ex ea Pignorii adnotatione unum hic addam, nempe *Rubricæ* vocem adeo familiarem Hiſtoricorum aliquibus exſtitiſſe, ut non tam ipſi Librorum ſuorum titulos ea nominatos vellent; ſed in aliorum quoque Scriptorum Epigraphis laudandis, vocem non aliam uſurparent, licet ea vox illis, ne per ſomnium quidem veniſſet in mentem. Factum id à Gulielmo Ongarellio Hiſtorico Patavino nec uno in loco; laudans enim is Epigrammata Martialis ſuis in hiſtoricis monumentis, ubi de Timavo loquitur: hæc ſcribit: *Timavus Euganeus, quod hic in Euganeis, alii alibi, ut lib.* XIII. *ſub Rubrica quadam, quæ incipit, Lupus à docto Poeta Martioli teſtatum eſt.* Et infra, ubi de T. Livii natali ſolo: *Et licet Titulı* (vulgo *Teole*) *natum credant, & ob id vocatum Titum; falſum id tamen, cum Martialis Vates in Rubrica neſcio qua libri* 1. *Scriptorum veterum patrias terras enumerans, aperte de Livio ſic loquatur:*

Cenſetur Apona Livio ſuo tellus.

Plura profert laudatus Pignorius, quæ, ſi vis, conſulere potes apud Muratorium to. 10.c. 27.& ſeqq. Addi poſſunt, Martinius in Lexico, Cangius in Notis ad Alexiadem p.253.& Mabillonius l.1.de Re Diplom.cap.10.ubi narratur, *Rubrica*, ſeu minio, in ſubſcribendis Literis ſuis uſos fuiſſe Imperatores Græcos: quos hac in re, ut & in pluribus aliis, aliquando imitatus eſt Carolus Calvus, atque etiam Principes & Archiepiſcopi Capuani, qui eodem minio ſua Diplomata ſubſcribebant.

¶ RUBRICÆ, Verbera ſanguinea. Johanne Diaconus in Vita S.Gregorii PP.l4.n.97. *Extendite eum & quadraginta Rubricis ventrem totidemque dorſum fornicatoris atque ſacrilegi Presbyteri verberate.*

¶ RUBRICANS, Rubens, rubicundus. Vita S.Catherinæ Senenſis to.3.Aprilis p. 900. *Illa vere ad altare accedens, facie Rubricante pariter & micante.*

¶ RUBRICARE, Rubrum facere, Catullo & aliis recentioribus. *Rubricare enſem*, Claudiano. Petrus Bleſenſis Epiſt.5. *Eccleſiæ dignitates quas glorioſus Martyr Rubricavit ſanguine ſuo* Epiſtola Urbani IV PP. ann. 1263 apud Marten.to.2.Anecdot col.7. *Saltem ob illius* (Chriſti Domini) *reverentiam, qui eam* (Terram ſanctam) *ſui aſperſione ſanguinis Rubricavit.* Translatio S.Ragneberti, to. 1. Maceriarum Inſulæ Barbaræ p. 78. *Aſtitit Martyr in veſte ſanguine Rubricata, &c.* Johannes de Janua: *Rubricare, Dirigere cum rubrica & rectum facere, vel cum rubrica deſignare, vel rubrum facere; unde in conſtructione Tabernaculi præcipitur Moyſi facere pelles Rubricatas.* Eſt autem *Rubrica*, eidem de Janua, *Regula vel filum rubro tinctum, quo aliquid dirigitur; ipſa tinctio, vel terra illa rubra, vel quod fit de illa tinctura Rubricari de cinabrio*, in Chron. Parmenſi ad ann. 1287 apud Murator. to. 9 col. 810. Anonymus de Geſtis Manfredi & Conradi Regum apud eumdem Murator. tom. 8. col. 609. & Sallas Malaſpinæ eod. tom. col. 832. & apud Baluzium tom. 6. Miſcell. pag. 276. paucis tamen verbis immutatis: *Hic regiſtra proventuum regni, officiorum & officialium etiam per diverſa ipſius regni loca particulariter ponendorum habebat, in quibus non ſolum juriſdictiones & jura regni ... memoriter erant inſerta; ſed omnes angariæ, perangariæ, collectæ, tagliæ, dativæ, contributiones exercituum, immunitatum.... ſtudioſius fuerunt Rubricata*; id eſt, deſcripta quovis atramento, ni fallor, ut verbum hoc etiam accipiendum puto in Ordinatione Humberti II. ann 1340.to.2.Hiſt. Dalphin.pag. 398. col. 1. *De ipſis inſtrumentis in publicam formam redactis fiat unus papirus, in quo ſummarie Rubricentur, & deinde in archivo, vel in aliquo loco tunc ordinando per nos, ipſa inſtrumenta fideliter reponantur.* Ibidem p. 400. col. 2. *Item, ipſis litteris ſigillatis, ille ex prædictis Notariis, cui per Cancellarium commiſſum extiterit, regiſtrum faciat & Rubricam, ita quod litteræ ſuper facto pecuniæ, aut pro penſione, ſeu donatione, vel quittatione faciendæ, vel noſtrum patrimonium quoquomodo tangentes, de verbo ad verbum regiſtrentur, aliæ vero litteræ juſtitiæ concurrentes Rubricentur juxta formam ſuperius traditam Cancellario memorato.* Ubi tamen aliquod diſcrimen eſt *regiſtrentur* inter & *Rubricentur*, non quidem, ut opinor, ex eo petendum quod varia eſſet ſcribendi materia, ſcilicet atramentum & rubrica ſeu minium; ſed quod in *regeſto* integra exararentur inſtrumenta, in *rubrica* vero tantum indicarentur aut ſummarie deſcriberentur: quæ expoſitio belle cohæret cum dictis ſupra, ubi R*ubricam* pro Commentario accipiendam eſſe probatum eſt.

¶ RU-

¶ RUBRICELLA, Parva *Rubrica*, præſertim apud Juriſperitos, Capitulum libri, articulus, aut paragraphus Johannes Barberius in Iodice Viatorii utriuſque juris: *Quarta partis unu eſt generalis* Rubrica, *ſcilicet de Judiciis, ſub qua continentur plures* Rubricellę. Occurrit apud Stephanotium tom. 7. Fragm. MSſ. p. 253. & alibi. Vide *Rubrica*.

¶ RUBRICONDUS, pro Rubicundus, ruber. Chronicon Angl. Thomæ *Otterbourne* p. 5. *Margaritas continentes omnimodi coloris, utpote* Rubricondus *iacinthinus, purpureus, præſinius, ſed maxime candidus.*

RUBRICUS, [Πυῤῥὸς, in Gloſſis Lat. Græc.] Gloſſæ Gr. Lat. πυῤῥὸς, *Rufeus, Rubricus, rufus*, [*burus, burrus, rufus, fulvus, flavus.* Columel. l. 5. c. 10. *Rubricam amurca diluere.* Ubi tamen quidam legunt *Rubricum amurca diluere.* Idem l. 2. c. 10. *Exilem amat terram & Rubricam præcipue.*]

¶ RUBRUM, Menſura frumentaria, apud Italos. Theodorici *de Niem* de Vita & fatis Conſtantienſibus Johannis XXIII. PP. cap. 25. *Et granum tam care vendebatur* (Romæ) *ita quod pro pecunia, etiam Rubrum pro novem florenos Romanis, abſque partium importunitate vix reperiebatur venale: qualem menſuram vidi pro uno floreno in eadem urbe diverſis temporibus venundari.* Vide *Rubus* 2.

¶ RUBTARII. Vide *Rupturii* in *Rumpere*.

¶ RUBUM, *Bouton*, in Gloſſis Lat. Gall. Sangerm. MSſ. ubi *Rubum*, vel *Bouton* Gallicum, eſt Fructus rubi, Ovidio *Morum*, ut ſatis liquet ex voce ſubſequenti: *Rubus, Buiſſon ou Boutonnier.*

1. RUBUS. Charta Guelphonis Ducis Spoleti ann. 1160. apud Ughellum tom. 3. p. 465. *Item largimur præfatis Canonicis* 100. *ſolidos de ripa, & Rubum de tota civitate, ut nemo ſine eorum voluntate præſumat appendere, vel librare.* Habentur ſimilia p. 481.

☞ Idem eſſe puto quod Pondus, ſeu jus ponderis. Italis *Rubo* pondus eſt 25. librarum. Statuta Saluciarum Collat. 4. cap. 117. *Menſuræ autem omnes adjuſtentur ad juſtam menſuram Saluciarum, ita quod ſextarium frumenti puri & menſurati ſemper reperiatur ponderis Ruborum* 4. Modus exigendi gabellam piſcium ad calcem Statutorum Saonæ: *Pro piſcibus coctis ſeu coquendis ſolidos duos & denarios ſex Saonæ pro ſingulo Rubo, & pro quolibet Rubo piſcium de ſcutu coctorum, ut ſupra, ſolidos* 5. *dictæ monetæ Saonæ.*

2. RUBUS, Menſuræ frumentariæ in Italia ſpecies. Ægidius Calabrigenſis de S. Gregorio Epiſcopo Oſtienſi [tom. 2. Maii p. 466.] *Quotannis octo tritici Rubos Eccleſiæ S. Gregorii offerunt.* [Statuta Montis regalis pag. 310. *Item pro quolibet* Rubo *ſemolæ, ſol.* 1. *den. Item pro quolibet* Rubo *riſi, ſol.* 1. *den. Item pro quolibet* Rubo *raſiæ, ſol. den. ſex.* Ibidem pag. 318. *Qualibet perſona, quæ vendet, ſeu vendi faciet ad minutum piſces ſalſos vel recentes de maritima in civitate Montis-regalis, vel poſſe, teneatur & debeat ſolvere emptori gabellæ piſcium ſolidos* 4. *pro quolibet* Rubo *piſcium, &c.* Doliolum ſeu cadum intelligo, noſtris vulgo *Caque*. Statuta Civitatis Aſtæ, ubi de intratis portarum: *Rigulitia ſolvat pro quolibet* Rubo *lib.* 1. *Regia ad tingendum ſolvat pro quolibet* Rubo 6. Statuta Vercellen. fol. 73. recto: *Si receperit molinarius ſive conductor ad macinandum quartaronos ſex raſos frumenti communalis & bene cribrati, ſive vallati, qui fuerint Rubi decem, &c.*]

¶ RUBBUS, Eadem notione. Acta S Franciſcæ Rom. tom. 2. Martii p. 93. * *Quo facto poſt paucos dies repertum eſt dictum granarium plenum optimo grano quaſi* Rubbis *quadraginta.*

¶ RUBEUS, Eodem ſignificatu: Miracula S. Mariæ Magdaleonæ de Pazzis n. 94. tom. 6. Maii pag 328. *Unde-*

cim moli curavit modios & viginti duos tam ſubtilis quam rudioris, qui viginti quatuor conficiunt Rubeos *menſuræ Romanæ.*

¶ 3. RUBUS, Idem, niſi me fallo, quod Rubetum, Locus rubis conſitus, dumoſus. Charta Bulconis Ducis Sileſiæ ann. 1337. apud Ludewig. tom. 6. Reliq. MSſ. pag. 41. *Donamus etiam præfatę Civitati* (*Friburg.*) *liberum officium, quod Bierſchrots Amacht dicitur, & 1.* Rubum *liberum in omnibus metis, gadibus & grenitiis, ſicut jacet & jacuit ab antiquo, ad uſus proprios, ſicut placet, convertendo, eorumque pecora in dictum* Rubum *pellendo, ſine impedimento.*

¶ 4. RUBUS, Raia, Gall. *Raie*, Piſcis notus. Voſſius lib. 1. de Vitiis ſerm. c. 18. eos arguit, qui Græcorum βάτον, ſeu βατίδα, *Rubum* cum B Ambroſio, quam cum Plinio *raiam*, reddere maluerunt, & merito quidem.

¶ RUCA, Idem, ut videtur, quod *Ruga* 1. Platea, via, Gall. *Rue*. Præceptum Pippini Regis an. 754. apud Mabillonium lib. 6. Diplomat. p. 493. *Quicquid dici aut nominari poteſt, ſeu & illas colonias in Acebrelido & Walton, & illam marinam fiſcalem, per quam illa* Rucu *conſuetudo eſt trahere, quam ad ipſum villam Teutbertus tenuit, &c.*

¶ RUCANA. Vide *Racana* 2.

RUCENGIA. Charta Gauſredi Archiepiſc. Burdegalenſis in Tabulario S Hilarii Pictavenſis: *Clamabat ... quod in auto de Benais habere debebat talliatam ſuam, quantum vellet, avenas quoque, gallinas, & cuſtas coſdunales, chevagium, & etiam* Rucengium, *cavalcatam quoque & biennium quotieſcumque vellet.* [An *Friecugia*, quod idem ſit ac *Friſeugugium*, de quo dictum eſt in *Friſcingu*?]

¶ RUCEUS, *Sordidus, & dicitur a Rus*, apud Johannem de Janua.

¶ RUCHARIUM, Veſtiarium, Macris fratribus in Hierolexico, & ex iis apud Hoſmannum, ex Græco recentiori ῥοῦχον, Pannus quivis vel quævis veſtis. Occurrit vox ῥουχαριῶτοι in Actis Concilii Florentini pag. 528. edit. Labbei & apud Codinum de Officiis Aulæ Conſtantinopolitanæ c. 5. n. 24. Vide Gloſſarium mediæ Græcitatis in ῥοῦχον.

¶ RUCHIA, Cortex querneus, ſeu corticis quernei pulvis ad inficiendum coria, Gall. *Tan*, Provincialibus *Rusquo*. Extenta jurium Comitis Sabaudiæ apud S. Simphorianum de Auzone an. 1309. tom. 1. Hiſt. Dalphin. p. 98. col. 2. *Item cortex ſive* Ruchia, *cum qua coria aptantur, quæ portantur per aquam, quatuor denarios, & eſt unum jornale quantum unum bupiſtarium poteſt terere per diem* Vide *Roſcum* & *Roſca* 1.

¶ RUCINUS, Equus minor. Vide *Runcinus*.

RUCLATUM. Marcellus Empiricus c. 22. *Raſum, id eſt, Ruclatum, cum vino auſtero dabis.*

¶ RUCLUARI, pro *Ructuari*: quod vide.

¶ RUCTA, *vel frumen in homine, rumen in beſtia, pars gutturis gurgulioni proxima*, in Gloſſ. Iſidori. *Ructa eſt eminens pars gutturis*, in veteri Vocabular. apud Martinium, qui ſuſpicatur pro *Ructa* forte legendum eſſe *Tructus*, ex hoc Donati loco in Terent. Pormion. 2. 2 *Frumen dicitur Tructus gulæ, qua cibus in alvum demittitur.* Retinet tamen *Ructa*, ejuſdemque originis eſſe putat, cujus eſt *Rumere*. Quid ſi à Gr. τρὸς, Tractus?

¶ RUCTAMEN, Idem quod Ructus. Prudentius Hamartig. v. 466.

Carnis & immodica ſpurca Ructamine crudos.

¶ RUCTARE, Ructus emittere proprie; improprie vero dicere, narrare, proferre. Vita S. Petri Cœleſtini PP. apud Muratorium tom. 3. p. 665. col. 2. & tom. 4. SS. Maii p. 481.

Nec ſuſpecta oculis Ructabimus, *agnita dudum*
Hic quibus hac coram fuerunt digeſta quibuſve

Digitized by Google

Hac impenſa, ſuis nobiſque per omnia caris.
Perperam in MSſ. *Ruptare*, ut obſervant Bollandiſtæ. *Ractari* dixit Horatius in arte Poetica v. 457. ſimili ſignificatione:

Hic, dum ſublimes verſus Ructatur & errat,
Si veluti merulis intentus decidit auceps
In puteum ſoveamque, &c.

Eadem quoque notione *Ructantes decurias* & *Ructare ſapientiam* habet Tertullianus. *Eructare verbum* Pſalm. 18, 3. & 44. 1. *Eructabunt labia mea hymnum*, Pſalm. 118. 171.

¶ RUCTEUS, Ἐρυγή, in Gloſſis Latino-Græc. Aliæ Græc. Lat. Ἐρυγή, *Eructatio, Ructeus*. Legendum aſt *Ructū*.

¶ RUCTORIUM. Sebaſtianus Peruſinus in Vita B. Columbæ Reatinæ, tom. 5. Maii p 348. *Obſervavit ipſam raptam in extaſi, & caute ſupra cavillam pedis alligavit cauterium cataplaſmatis, Ructorium dicunt*; vel potius *Ruptorium*, à rumpendo, quia cutem rumpit, inquiunt Editores doctiſſimi, quos conſule.

¶ RUCTUARI, Idem quod *Ructari*. Gloſſæ Lat. Græc. & Græc. Lat. *Ructuatur*, ἐρεύγεται. Legendum *Ructuatur*, ut eſt apud Martinium. Perperam in Supplem. Antiquarii, *Rutabatur*.

RUCTURA. Tabularium S. Cypriani Pictav. apud Beſlium p. 359. *Tetaudus Clericus & filii ejus ... dederunt Monachis S. Cypriani unam Ructuram, id eſt, piſcatorium in page Pictavo, &c.* Forte *Rupturam* Vide hanc vocem *Rumpera*.

¶ RUCTUS, Arbitrium, nutus. S. Cyprianus Ep. 62. *Nec patiamur errare fratres noſtros & pro arbitrio & Ructu ſuo vivere*. Vide notam Baluzii in hunc locum. Pontius in Vita ejuſdem S. Cypriani: *Abſit ut malum hoc intra conſcientiam religioſæ mentis admittam, ut de tam beatiſſimo Martyre Ructus hominis judicaret*.

¶ RUCULUM, Σκυτάλη, in Gloſſis Lat. Græc. Aliæ Græco-Lat. Σκυτάλη, *Scutula, Tabia, Ruculum, Scutica*.

¶ RUCUS, Veſtis ſuprema. Vide *Roccus* 1.

RUDA, Gallice *Rue*, Platea. Charta Morlanenſis, apud Marcam lib. 5. Hiſt. Benearn. c. 21. *Ego Guaſtonus Vicecomes reddidi Eccleſiæ ſanctæ Fidis, & dedi poſſeſſionem unius terræ, in qua conſtruxi unum Rudam Burgi S. Nicolai, quam ei abſtuleram*. V. *Ruga*.

¶ RUDESCOLUM, Σχοινίον, in Gloſſis Lat. Græc. Aliæ Græc. Lat. Σχοινίον, *Funis, reſtis, Rudeſcolum, Radens*. In MS Sangerman. *Rudes, colum*, in Regio, *Funes, Reſtes, Rudes* pro *Rudens*, ut omnino videtur; unde pro *Rudeſcolum*, legendum puto *Rudens*, quod vocabulum notum eſt, & *Celum*, quod hic ſit Rete piſcatorium funiculis contextum, ut interdum ſonat alibi.

¶ RUDIA, Frutex roſas prudens. Gloſſæ Lat. Gr. & Græc. Lat. *Rudiæ*, ῥόδα.

¶ RUDIBILIS, *proprie aſinorum*, inquit Johannes de Janua, à *Rudere* ſcilicet, quod proprie dicitur de aſinis clamantibus; unde *Rudibilitas* & *Rudibilitor* apud eumdem de Janua.

¶ RUDIBULA, Idem opinor, quod Habena. Thwroczius in Carolo Rege Hungarorum cap. 99. *Univerſa namque ferramenta ſtreparum & habenarum, ſeu Rudibularum, & alia ad ipſum ſpectantia de argento maurate ... exiſtebant*.

¶ RUDICITAS, Ruſticitas, inurbanitas. Johanes de Carmenate Hiſt. Mediol. c. 5. apud Murator. tom. 9. col. 1231. *Verum ut debitus honor detur rebus, priuſquam dotante Principe ſermonem teneamus, faciant ne veint illotis manibus ad læta convivia diſcumbentes Rudicitate munia redarguamur*. Dicitur à *Rudis*, Imperitus, ignarus.

¶ RUDIMEN Gloſſæ Iſidori: *Tironatum, Rudimen*. Melius in Excerptis Pithœanis: *Tironatum, Rudimen*. Eſt autem *Rudimen*, pro *Rudimentum*, ut *Tyronatum*, pro *Tyrocinium*.

¶ RUDIRE, Erudire, docere. Gloſſæ Lat. Græc. & Græc. Lat. *Rudio*, Ἐκπαιδεύω. Legitur in primis editionibus Calepini, & aliquandiu obtinuiſſe, vox *rudimentum* arguere videtur Voſſio lib. 4. de Vitiis ſerm c. 22.

¶ RUDISTA *Qui vel quæ rudera de humo ejicit*, apud Johannem de Janua.

¶ RUDITAS, Inſcitia, ruſticitas. *Literatoris Ruditatem eximere*, apud Apuleium lib. 4 Floridorum. Statuta Synodi Montiſpeſſul. ann. 1258. apud Acherium tom. 2. Spicil. pag. 645. *Legem ſtatuit Dominus humani generis Creator, ut miniſterio vita rationabilis edocta, labe Ruditatis abjecta fieret diſcretionis lucíditate præclara*. Epiſtola Petri Narbonenſ. Epiſc. an. 1348. apud Marten. to. 1. Anecdot. col. 1396. *Vituperoſe nos & gentes noſtras in præſentia totius populi ſtare fecerunt ... licet eis exponeremus ... omnia prædicta, dictum noſtrum privilegium apoſtolicum exhibentes, & etiam publicantes eiſdem, eorum Ruditates & contradictiones, quas ſtatim punire poteramus, ſuſtinenda benigne*.

¶ RUELLA, Parva *rua*, ſeu via, vel platea, Gallica *Ruelle*, Viculus, angiportum. Charta an. 1206. tom. 2. Hiſtor. Eccleſ Meldenſ. p. 97 *Conceſſi eidem Garnero & Abbati S. Faronis de Meldis Ruellam, quæ eſt extra domum jam dicti Abbatis ad faciendum omnia ayſamenta ſua*. Alia Charta ann. 1358. ibidem p. 659. *Preterea quia pluvie, immundicie & fetores fiunt in quadam parva Ruella, quæ contiguatur dictæ Eccleſiæ Meldenſi ... maxime cum locus dictæ Ruellæ parvæ ſit valde periculoſus ... concedimus ... quod ipſi dictam Ruellam .. valeant claudere*. Charta an. 1241. ex Archivo Monaſterii B. M. de Bono-Nuntio Rotomag. *Quamdam peciam terræ, quam habebam in parochia S. Severi inter terram meam, quam mihi retinui ex una parte & Ruellam ex altera*. Rurſum occurrit in Charta an. 1249. ex eodem Archivo. Compoſitio an. 1279. è Tabulario S. Richarii: *Claudere poſſint quamdam parvam Ruellam ... ſitam inter Abbatiam & dictæ Eccleſiæ grangiam*. *Revella* legitur in Charta an. 1282. tom. 1. Chartularii S. Vandregeſili pag. 938 ſecunda manu, ubi prima legebatur *Ruella*, ut & in vetuſto Rituali S. Juliani Brivatenſis, in Charta Pontiſarenſi an. 1221. in Actis SS Aprilis tom. 1. p. 904. col. 1 & pluries apud Lobinellum tom. 3. & 4. Hiſt. Pariſ. locis indicatis in Gloſſario: quod conſule.

¶ RUENO, Rivulos canaliſve. *Ruenone intermedio*, in Schedis D. *Aubret*.

RUERE, Projicere, ex Gallico *Ruer*, hac notione. Tudebodus lib. 5. *Vexilla quoque, quæ ſurſum erant, perferabant cum ſagittis, & aliis lapidibus, & alii Ruabant Græcos ignis ſuper Caſtrum, eo quod putabant illud ardere*. [Geſta Conſulum Andeg. c. 11. n. 6. tom. 10. Spicil. Acher. p. 491. *Illi de domicilio, quod turre porrectius erat, nimis eis nocebant, utpote ſuper quos lapides à mangonellis jaculati deorſum Ruebant, major pars exercitus ... impetuoſe in burgum Ruebant ... ignemque copioſum jacientes omnia incedebant*. Acta S. Benedicti Avenion. to. 2. April p. 259. n. 19. *Inimicus deſuper Ruit lapidem magnum, putans eum occidere S. Benedictum*.]

¶ RUERE, Evertere Gall. *Renverſer*. Aimoinus lib. 2. de Miraculis S. Benedicti n. 25 ſæc. 4. Benedict. part. 2. p. 382. *Ruerat radicitus aquarum alluvies maximas arborum moles, quarum impetu trunci quoque antiqua diuturnitate ſolidati evertebantur*.

RUES, *Ruina*, in Gloſſ Lat. MS. Reg. Cod. 2013. & Iſidori. Gloſſ. Græc. Lat. πτῶσις, ἡ τῶν οἰκοδομῶν, *Ruina, Rues* [Adde alias Lat. Græc.]

¶ RUFARIA. Guibertus lib. 1. de Vita ſua c. 20. agens de famulo, cui Monachus quidam pecuniam, inſcio

Abba-

Abbate, commiſerat. ait: *Depoſita illa Ruſaria apud ſe repoſita dicit*. Non video ſatis, quid proprie ſignificet hæc vox Ruſaria, niſi ſit monetæ genus ex auro, quod à *ruſo*, ſeu flavo dictum fuerit *ruſarium*.

RUFATUS, *Sanguine cruentatus*. Papias.

RUFEOLA, RUFELLA, Panis ſeu placentæ ſpecies, *Rougeolle*, Picardis noſtris, quod colore ſubrubido ſit, Udalricus lib. 2. Conſuetud. Cluniac. c. 4. *Pro ſigno Rufeolarum, vel ut Theutonici loquuntur, Ceatonum, præmiſſo ſigno generali panis, ſimula cum duobus digitis illas minutas involutiones, quæ in eis ſunt facta, ea parte, quæ ſunt complicatæ, & quaſi rotundæ*. [Eadem habet Beroardus Monachus in Ordine Cluniac. part. 1. cap. 17. Sed & S Wilhelmus l. 1. Conſtit. Hirſaug. c. 9. pro *Rufeolarum*, habet *Raſeolarum*:] ubi Liber Ordinis S. Victoris Pariſienſis MS. habet *Ruſellarum*. [Vide *Roſiolus*, *Raſeella* & *Roſola*.]

RUFFIANI, vox Italica, *Lenones*, apud Mamotrectum ad Legendam S. Luciæ, qui *Inſtitores libidinis* Valerio Maximo lib. 6. cap. 1. n. 6. *Vitiorum inſtitores*, Quintiliano decl. 260. *Productores, conciliatores*, alii: *Ruffanum* ſcilicet, ſeu meretricum, quibus capilli flavi ſeu rufi, cum matronarum nigri eſſent, ut obſervatum à Fr. Pithœo & Wovereno ad Petronium, & aliis criticorum filiis. Aliter tamen de vocis origine cenſeut Jacobus *Bourgoing* de Origine & uſu vulgarium vocum pag. 57. ut & Ferrarius in Orig. Italic. quo conſule, tanti eſt. Quin & Statuta Mediolanenſia 4. part. cap. 474. [Petri Azarii Chronicon apud Muratorium tom 16. col. 341. *Habebat alium nepotem, ſed ſpurium ... ſemper ebrium & publicum Ruffianum*. Laurentius Byzynius in Diario Belli Huſſitici apud Ludewig. tom. 6. p. 183. *Manifeſti peccatores, adulteri, adulteræ ... Ruffiani & meretrices ... non tolerentur abſque pœna*. Menoti Sermon. fol. 94. *Clama contra Dominos etiam Parlamenti, qui locant ſuas domos lenonibus, Ruffianis & meretricibus*. Statuta Cadubrii lib. 3. cap. 25. *Meretrices autem, Ruffiani & barateri, ſeu ribaldi ſolti ſe in terrula ſuper tavolerium ſpoliare, poſſint impune percuti & verberari*. Correctiones eorumdem Statutorum cap. 85. *Jubemus, quod quilibet & qualibet leno, & quæ vulgariter Ruffiani dicuntur, &c.* Ruffiane ſeu lenę, in Statutis criminalibus Saonæ c. 25.]

RUFFLURA, Plaga levis. Vide *Rifflura*.

RUFIA. Charta Alamannica 58. ex Goldaſtinis: *Hoc eſt auro & argento ſolidos 70. & cavallos 5 cum ſaumas, & Rafias, & filtros cum ſtradura ſua ad noſtram iter ad Romam ad ambulandum*. Idem videtur quod *Volſura*: ſic autem, ſi bene conjicio, vocat hæc Charta, pelles, à quibus evulſi ſunt animalis pili. Eſt enim *volſura*, τίλμα, in Gloſſ. Græc. Lat. alibi exponitur ἄνγμα.

ROFIA, in Tabulis fundationis Monaſterii B. Mariæ Santonenſis an. 1047. in Regeſto 114. Tabul. Regii Ch. a 39. & apud Marcam lib 1. Hiſtor. Benehar. c. 11. *Damus ... decimas decimarum totius Inſulæ Olarionis, excepta parochia S. Georgii ad luminare altaris, & decimam Roſiorum, cervorum, cervarumque, quæ in ipſa Inſula capta fuerint ad librorum volſuras*. Ubi *rufia* & *rafia* videntur ſumi pro pellibus *ruſeorum*, ſeu *rubearum ferarum*, ſcilicet cervorum & cervarum ad libros tegendos. Edita porro eadem Charta apud Sammarthanos in Abbatiis pag. 598 pro *Ruſiarum* perperam *Roſiarum* præfert, ut & nova Gall. Chriſt. tom. 2. Inſtrum. col. 480. obſervato tamen in Onomaſtico à Cangio emendari *Roſiarum*.] Vide Rubeus ferarum.

1. RUFUS, Herba inficiendis rubro colore veſtibus, ut veteri Charta apud Columbum, quæ *Roux* dicitur in alia Guidonis Fulcodii, apud eumdem lib. 3. de Epiſcopis Vaſion. num. 5. Gloſſæ MSS. ad Alexandrum Iatroſophiſtam lib. Paſſion. cap. 66. hæc verba: *Rore, qua Gotti utuntur*: *Ros, quo utuntur Gotti, fit de herba, quæ vulga vocatur Rufus, quæ creſcit in terra Gothorum*. Infra: *Ros quo Goti* (ſic in MS.) *utuntur, eſt herba cum quo cordoanum paratur*. Ubi per *Gothos*, Occitani intelliguntur. Hernam hanc eſſe *Cotinum* Plinii quidam volunt, de qua ille lib. 16. cap. 18. *Eſt & in Apennino frutex, qui vocatur Cotinus, ad lineamenta modo conchylii colore inſignis, folia ejus quaſi terebinthi fructus ex umbellis in parvuli filiquis*. Sabaudi *Fuſtet* vocant, alii *Rhu*, propter uſum in tinctura, *Roſa*, & *Scotano*, atque *Roſolo*, in Apennino, quia Corticis uſus conchylii vice, ramorum vero, quia ligni interioris aureus color, ad lutei tincturam.

☞ Haud ſatis ſcio qua notione Charta an. 1252. apud Columbum in Genealog. Siminianea p. 591. *Habent cupam olei & eminam bladi & ſalis & Rufi & jus puniendi eos, qui in prædictis falſitatem commiſerint*.

2. RUFUS. Willelmus Tyrus lib. 14. c. 1. de Fulcone Rege Hieroſol. *Erat autem Fulco vir Rufus, .. fidelis, manſuetus, & contra leges illis coloris, affabilis, benignus, & miſericors*. Vide Gen. 25. v. 25. & Martialem lib. 12. Epigrammate 54. in Zoilum.

1. RUGA, Platea, vicus, noſtris *Rue*. Papias: *Rugæ, Rumæ, ſemitulæ*. Ubi pro *Roma*, legendum *Ruma*, ex Gr. ῥύμη. Vetus Gloſſ. Lat. Græc. cap. de Civitatib. *Platea*, ἀγυιά. *Ruga*, ῥύμη. Charta Roberti Regis Franc. apud Doubletum pag. 826. *Similiter autem à Ruga media, & ſemita maritima, &c* ſic enim legendum pro *Aruca*. Willel. Tyrius lib. 12. cap. 25. *Ipſi Venetici Eccleſiam & integram Rugam, unamque plateam, ſive balneum, nec non & furnum habeant*. Mox: *Præterea illam ejuſdem plateæ, Rugæque, Acbon partem, &c*. Bulla Alexandri PP. ann. 1165. in Magno Paſtorali Eccleſ. Pariſienſ. lib. 29. ch. 17. *Uſque ad locum, qui vocatur Tudella, in Ruga S. Germani*. Chronicon MS. Andreæ Danduli ann. 1111. *Quorum Rex opera expertus, Eccleſiam, Rugam, plateam, & menſuras conceſſit*. [Adde idem Chronicon editum à Muratorio tom. 12. col. 275. & col. 574. ubi pluries occurrit vox *Ruga* hac notione, ut & in Chronico Dominici de Gravina eodem tom col. 642. *Ruga quæ pergit contra meridiem*, in Tabulario Landevenecenſi] Johannes Villaneus lib. 7. c. 2. *La grande Ruga, che va a ſan Giovanni*. Adde Ricordanum Malaſpinum cap. 156. Vide Ughellum tom. 4. p. 1099. 1166. 1205. Etymon à *Rugis* ſeu ſulcis in fronte quidam accerſunt, quod id efficiant in urbibus, quod rugæ in fronte. Octavius Ferrarius à *Corrivio*, in v. *Corrobio*.

2. RUGA, Vox frequens in Ordine Romano, & Anaſtaſium in Vitis ſummorum Pontificum, tametſi de genuina ejus notione vix conſtet. Cæſar Bullengerus *in marmore vel metallo ſtrias, canaliculos, ſulcos Rugarum inſtar, quæ in ſenum fronte contrahuntur, vel tabulas ex auro & argento rugoſas & ſtriatas* interpretatur. Vide Salmaſium ad Tertulliani Pallium pag. 335. ſed procul à vero abeſſe virum eruditum plus ſatis oſtendunt horum verba, ac primo Ordinis Romani, quo loco enarrans, ut Pontifex finita ſacra Liturgia in Secretarium redit hæc ſubdit: *Tunc ſeptem cereoſtata præcedunt Pontificem, Sub Diaconus Regionarius cum thuribulo ad Secretarium; ... poſt eos Bajuli, poſt eos Cereoſtatarii, poſt quos Acolythi, qui Rugam conſervant, poſt eos extra Presbyterium Cruces portantes, deinde Manſionarii juniores, & intrat in Secretarium*. Anaſtaſius in Stephano IV. *Fecit & Regulares argenteos ſuper Rugas, per quas ingrediuntur ad altare*. Locos alios ex p. 208. 112. 121. & 124. dedimus in Deſcriptione ædis Sophianæ num. 73. ubi diximus, per *Rugam* videri intelligi viam in ipſa æde ſacra ante Presbyterium, qua in illud pergit Pontifex, ſacra facturus. Videat lector, an con-

Digitized by Google

conjecturam noſtram probet ex his ; quæ ibi obſervavimus. Vide *Ruarius*.

☞ *Ragam* velum oſtiis aut etiam imaginibus oppanſum interpretatur Heoſchenius in Actis SS. Maii tom.3.p.395.not.O.ita dictum, inquit, quia dum reducitus, in *rugas* ſeu plicas coit. Sed Mabillonius in Commentario in Ordinem Romanum tom.2. Muſei Ital.p. 133. & ſeqq.prolatis variis Anaſtaſii locis, in quibus *Rugæ Rugulæ*ve memorantur, indubitanter conficit *Rugas* ſeu *Rugulas* nihil aliud eſſe quam Portas, porticellas feneſtellaſve, quæ tum ad ingreſſum presbyterii, tum in veſtibulo altaris, tum intra & extra *Confeſſionem* erant, tum denique cancellis intermixtæ : atque inde vocem Italicam *Ringuieres*, quæ feneſtellas ciboriorum hodie quoque ſignificat, derivatam fuiſſe. Pluribus ſuam confirmat ſententiam vir doctiſſimus : quem conſulas, velim, cum opus erit.

☞ Occurrit eadem vox *Ruga*, incerta mihi notione in Chronico Cremonenſi apud Muratorium tom.7. col. 633. ubi geſta quædam ſtrictim omnino referuntur. Sic ad annum 1197. *Quando tempus Rugarum fuit*, nihil prorſus addito, unde lux affulgeat.

UGADIUM, RUGADICUM, Tributi ſpecies apud Dertonenſes in Italia, Charta ann.1183. apud Ughellum tom. 4. pag. 862. *Ut habeatur Rugadium in omnibus in ſupradictis locis, & de eorum cuſtibus Rugadicum eſt duo ſolid. de unoquoque pari boum, & de illis, qui habent unum, & eorum qui laborant cum ſapa 12. denarii per ſingulum annum, &c.* Vide *Plateaticum* & *Ruga* 1.

¶ RUGARE, Denunciare, a Germanico *Rugen*: quod idem ſignificat. Buſchius de Reform. Monaſterior. c. 15. apud Leibnit.to.2.Scriptor.Brunſv. p.814. *Deinde dixi accuſatoribus : Feciſtis vos juramentum quod omnia vultis Rugare & accuſare, quæ à Parochianis veſtris contra Dei & Eccleſiæ ſanctæ mandata facta noveritis. Reſponderunt, quod ſic.* Et p.815. *Tunc ego dixi : Ego darem 10. florenos, quod ſic eſſet, quod nemo Halleuſium contra Dei & Eccleſiæ mandata aliquid Rugandum commiſiſſet.*

¶ RUGATURA, Plicatura, qua pannus ſeu veſtis in Ruga convolvitur. Papias: *Supera Rugaturæ dicuntur panni.*

¶ RUGATUS, In rugas contractus. Vox nota Plinio aliiſque. *Rugatis ſapeleteis* interdicitur Clericis, in Statutis Eccleſiæ Pictav. apud Martenium tom.4. Anecdot. col.1075. *Rugatis femoralibus*, in Synodo Limenſi ann.1582. tom 4. Concil. Hiſpan. p.275. *Rugatis ſeu lacinatis manicis*, in Synodo Tarracon. ann.1591. ibidem pag.509.

¶ RUGETUS, Rubicundus, Gallice *Rouge*. Miracula S. Antonii de Padua, tom.2. Junii p.738. *Sic quod (lingua) videbatur intuenti blanda & Rugeta.*

¶ RUGHA, Idem quod *Ruga* 1. Platea. Conſtitutiones Frederici Regis Siciliæ c. 116. *Item quod nullus in plateis ſeu Rughis publicis poſſit de novo conſtruere, vel veteres reædificare ædificia, niſi de conſcientia prædictorum juramentorum, qui accepta menſura ipſarum platearum ſive viarum, &c.*

1. RUGIA, [Canalis, rivus, rivulus.] Statuta Mediolanenſia 2. part. cap. 245. *Ad tranſverſum fluminis tam publici quam privati, vel alicujus Rugiæ vel foratoris, ... liceat vicino habenti terras ab utraque parte aquam deducere.* Cap.281. *Judex officialis aquarum teneatur, ... videre omnes Rugias ſeu bucchas exeuntes de lecto Clenæ, & eas redaci facere, &c.* Cap 248. *Et nulla Rugia ſeu buccha Rugiæ fieri poſſit, nec teneri ſuper dicto alveo pro derivando de dicta aqua, &c.* Adde cap.286. 287. [Statuta Vercell. lib.4. fol.70. verſo : *Item quod nullus hoſpes vel ejus nuncius exeat porticum hoſpitii, in quo moratur, nec Rugiam quæ fluit ante ſuum oſtium cauſa vocandi hoſpites, & qui contrafecerit ſolvat pro banno qualibet vice ſol.20. Pap.* Rugiam hic intelligo Rivulum aquæ pluvialis fluentem per mediam plateam, noſtris etiam *Ruiſſeau* ; ſed pro ipſa platea vox eadem occurrit lib. 7. eorumdem Statutorum fol. 350. recto : *Item ſi aliquis habuerit tectum ſive porticum, ſive canteria, ſive trabes ita verſus Rugiam vel roariam, quod carrum oneratum feno, per Rugiam illam vel roariam non poſſit tranſire, teneatur eam deſtruere vel ita facere, quod carrum feni libere tranſire poſſit.* Vide Ruga 1. & *Rocercatio*.]

¶ 2. RUGIA, f. Rubia, Ital. *Roggia*, Gall. *Garence*. Modus exigendi gabellam ponderis ad calcem Statutorum Saonæ: *Pro quibuſcumq; generis ſpecierum, ſeu aromatum & draguriarum, videlicet zuccarorum, Rugiæ, teſte, vicbellarum, gallarum, corallorum, cadergbi, jacbæ eleſantis ... ſoldum 1.*

¶ 1. RUGINOSUS, Ferruginus. Vita B. Ægidii, tom.3. Aprilis p 224. *Ipſe vero inveniens cultellos domi nimis Ruginoſos & turpes, dixit fruſtitæ, quod volebat acuere eos.*

¶ 2. RUGINOSUS, in rugas contractus. Cæl. Aurelianus lib.1. de Morbis acutis c.11. *Cutis veluti Ruginoſa vel ſalcata pannoſitas.*

RUGIRE, Cervi dicuntur. Gloſſ. Gr. Lat. Ἐλάφοι κράζει, *Bardit*, Rugit. Lex Longob. lib.1. tit.19. §.13. *Si quis cervum domeſticum alienum, qui non Rugit, intricaverit, &c. ſi quis cervum domeſticum, qui tempore ſuo Rugire ſolet, intricaverit, &c.* Adde Edictum Rotharis Regis tit. 104. §.11. Sic etiam forte legendum in Lege Alamannorum tit.99. §.1. *Si quis biſontem, bubalum, vel cervum, qui p. ugit, ſaraverit, &c.* Ubi MSS alii habent *bengit*, editio vero Tiliana, *pringit*. Eſt autem cervorum,

RUGITUS, Qui vulgo Gallis *Rut*, Ariſtoteli ὀχεία, qui per duos fere menſes durat, & incipit à feſto S. Catharinæ. Idem ait, rugitum cervorum incipere menſe Boedromione, ac deſinere Mæmacterione, ac per totum Pyanepſionem, qui inter eos menſes medius eſt, durare. Id tempus ipſa voce *Rugitus*, deſignat Fulbert. Carnot. Ep. 102. *Rex proxime Rugitu, ut dicitur, venire habet in ſilvā Legium, &c.* Annal. Franc. Bertiniani an. 864. *Hludovicus Italiæ Imperator nominatus, à cervo, quem in Rugitu poſitum ſagittare voluit, graviſſime vulneratur.*

RUGIRE præterea dicuntur animalia, cum ruminant & remandunt, in quibus ſunt etiam cervi, ut teſtatur Plinius l.10.c.73. Fleta lib.2.c.76.§.8. *Ita quod prebendæ* (equorum) *coram bobus conficienda ſtramine avena miſceatur vel frumenti ; areſta enim ſtraminis ordeacei Rugitus eorum impediret.* Ibidem c.79 §.7. de multonibus, ſeu vervecibus : *Cumque eorum natura ſit Rugiendi, ac id, quod mandatur, nullatenus venit ad Rugitum, poſſibile eſt hujuſmodi multonibus per putrefactionem illius fæni in ſtomachis remanentis deperire.*

¶ RUGNARIUS, Idem forte qui ſupra *Ruarius*. Ordinarium Laudunenſe apud Marten. de antiqua Diſciplina in divinis Officiis pag.95. *Duo de ſubdiaconis qui precedentes fuerunt in Miſſa aquam & manutergium deferunt ad Epiſcop. Rugnarius legit vel alius pro ipſo. Cantores prædicti cantant coram Epiſcopo, dum epulatur.* Ut *Ruarius* à *Rua*, ſic Rugnarius a *Ruga* fingi potuit.

¶ RUGOSITAS, Rugarum contractio proprie & per metaphoram Auſteritas, Tertulliano de Patientia c.15. *Frons nulla mæroris aut iræ Rugoſitate contracta.*

¶ RUGULA, Parva ruga, ſeu plica, Johanni de Jan. *Petite froncé*, in Gloſſis Lat. Gall. Sangerm. MSS. Vide alia notione in *Ruga* 2.

¶ RUHA, Idem quod *Rua*, Platea, vicus, Gallice *Rue*. Tabularium S. Vincentii Cenoman. *Sex denarios de cenſu cujuſdam domus, quæ eſt in Ruha Haraldi*

¶ RUI-

¶ RUIBRIS, Qui rubra facie eſt, Gall. *Face rouge*. Cognomen fuit Alani Ducis Aremoricæ: *Alanus Ruibrez nominatiſſimus Ducum Britanniæ*, in Inſtrum. an. 1558. apud Lobinell tom. 2. Hiſt. Britan. col. 305.

¶ RUINARE, Ruere, labi, cadere. Acta Franciſcæ Rom. tom. 2. Martii p. 170. * *Angeli, qui debebant Ruinare, & illi qui debebant perſiſtere in divino amore*.

¶ RUINARE, Activa ſignificatione, Demoliri, deſtruere, diſturbare. Gall. *Ruiner*, Ital. *Ruinare*, & *Ruinaſe*. Acta B. Girardi tom. 1. Junii p. 769. *Flumen Lambri per pluviam ... ſubito creverat & pontem Ruinaverat*, ſeu *Ruinaverat*, ut habetur in Chronico Modoetienſi apud Muratorium tom. 16. col. 1086. Chronicon Andreę Danduli apud eumdem Murator. tom. 12. col. 396. *Muros & turres ... Ruinari fecerunt*. Rurſum occurrit ibid. col. 403. ut & in Chronico Modoetienſi eodem tom. col. 1143. *Ruinata terra*, in Tabulario Abſienſi fol. 221. *Ruinata turres & domus*, in Chronico Parmenſi apud eumdem Muratorium tom. 9. col 848.

¶ RUINATIO, Ruina, deſtructio. Vita Patriarcharum Aquileienſium apud Muratorium tom. 3. Anecdot. pag. 246. *Tempore vero Ruinationis Eccleſiæ prædictæ, &c.*

¶ RUINOSUS. Rolandinus Patav. de factis in Marchia Tarviſina lib. 6. c. 5. apud Muratorium to. 8. col. 257. *Sciebant enim ſe omni anno, in die de Cęna Domini, anathematizatum Romæ coram multitudine Ruinoſa, quæ illic tali die colligitur de diverſis regionibus mundi*. Sed videtur omnino legendum *numeroſa*.

¶ RUISELLUS, Rivulus, Gall. *Ruiſſeau*. *Videlicet uſque ad Ruiſellum de Novvilla*, in Charta an. 1257. to. 4. Hiſt. Harcur. p. 1654. Vide *Ruiſſellus*.

¶ RUISETUM, pro *Ruſſetum*: quod videſis.

¶ RUISSELLUS, Idem quod *Ruiſellus*, Rivulus. *Juxta Ruiſſellum venientem de piſcatura*, in Charta an. 1467. ex Schedis D. *Aubret*. Occurrit rurſus in Chartulario S. Vandregeſili tom. 1. p 354. & alibi.

¶ RULLA, Plinio, & *Rullum* Columellæ, ut plures volunt, Inſtrumentum ferreum quo vomis detergitur, Gal. *Curette*. Gloſſæ Lat Gręc. *Rullam*, χωρικη, ἀγροικος. Aliæ Græc. Lat. χωρικὴ, *Rullam*. Et alibi ex variis MSS. Ἀγροῖκος, *Rullam*, *rureſtus*, *ruſticanus*, *agrarius*, *a*, *um*, *villanus*, *ruſticus*, *ruſtice*. Hæc indigent medica manu. Vide Voſſium in Etymologico v. *Rullus*.

¶ RULLUS, Ἀγύρτης, in Gloſſis Lat. Gr Aliæ Græc. Lat. Ἀγύρτης, *Circulator*, *Rullus*, *mendicus*, *præſtigiator*. Vulcanius mallet *Medicus* quam *Mendicus*; non male: nam medici circumforanei ſunt ἀγύρται, ut habet Voſſius in Etymologico; ubi tamen addit: Sed quid hæc ad *Rullum*? Quare ei videtur pro *Mendicus* ſcribendum *Ruſticus*, pro Ἀγύρτης vero ſcribendum Ἀγροίτης, quod Heſychio idem eſt atque Ἀγροῖκος Ruſticus.

¶ RUMANIA. Vide *Romania*.

¶ 1. RUMARE, Ruma, ſeu mamma alere. Gloſſæ Lat. Græc. & Græc. Lat. *Rumat*, ψωμοτίζει, dat cibum. Et alibi: *Rumo* Θηλάζω. Martinius emendat, θηλάζω, quod in iiſdem Gloſſis exponitur, *Lacto*, *ſugo*, *lacteo*. Θηλάζειν modo de nutrice mammam prębente dicitur, ut Luc. 11. 27. & 23. 29. modo de infante lac ſugente, ut Romulus & Remus θηλάζοντες τὸ θηρίον, apud Plutarchum in Romulo.

¶ 2. RUMARE, *Rumores facere vel afferre*, Johan. de Jan. *Dire nouvelles*, *vel Ruminare*, in Gloſſis Lat. Gal. Sangerm MSS. Vide *Adeumare*.

¶ RUMBARE, Cum ſtrepitu diruere, evertere, ſi bene interpretor, ab Italico *Rombare*, Crepare, ſtrepere. Chronicon Tarviſinum apud Murator. tom. 19. col. 765. *Victor Piſani capitaneus prædictus habito conſilio verſus terram proceſſit, & intrans portum ad terram deſcendit, illam circum circa obſident atque impugnans partim cum ſcalis erectis muris, & partim cum picbis ferreis ſudibuſque ac uncis muros Rumbantibus*.

¶ RUMBOLUS, Funda, Gall. *Fronde*, Italis *Rombola*. Agnellus in Vita S. Damiani Epiſcopi, apud Muratorium tom. 2. p. 155. col. 1. *Alii vero ſe interficiebant procul manibus & miſſi ſaxo; alii mugitu Rumbolorum territi per diverſa fugiebant loca*. Vide mox *Rumbula*.

RUMBULA. Cæſarius Heiſterbacenſis lib. 7. c. 45. *Ipſam iconam (Deiparæ) reſpiciens ... indignans ait, Ut quid hic ſtat vetus hæc Rumbula?* Et mox: *Quia Domina illa vocavit me veterem Rumbulam*. Qua voce deſignari putant vetulam, putidam aut infamem fœminam.

☞ Carolus Macer in additionibus ad Hierolexicon Dominici fratris Veneficam intelligit, quod veneficæ mulieres rhombis uterentur ad deducendam Lunam tortis filit confectis; unde Ovidius lib. 1. Amorum Eleg. 8.

Quid torto concita Rhombo Licia?

Martialis vero lib. 9.

Quæ nunc Theſſalico Lunam deducere Rhombo:

Et Propertius lib. 9.

Deficiunt magico torti ſub carmine Rhombi.

Vel *Rumbulam* intelligit Mulierem, quia rhombum tractat, machinulam nempe, quam vertendo feminæ tractant & lanificium nent. Ideo *Rumbulo* Melitenſibus Turbo dicitur, quia filo involvitur ad inſtar rhombi textrini; unde *Rumbulos* etiam vocant humunciones puerosve, cum inſtar turbinum quaſi verticoſe ſeſe agitant præ jactantia & præſumtione.

¶ RUMBUS, pro *Rombus*, ut puto, Piſcis marinus, Gall. *Turbot*. Codex MS. Conſuetudinum Eccleſ. Colon. *Quando Rumbus datur, tunc Cellerarius & Pincerna dant Dominis prout plures Domini ſunt in domibus*.

¶ RUMENIA. Vide *Romania*.

¶ RUMENTA, fem. gen. Purgamenta, Gall. *Ordures*, *Balieures* Stat. Placentiæ l. 4. fol. 45. recto: *Nemini liceat projicere aquam vel Rumentas vel pulverem vel aliud turpe in civitate vel ſuburbiis à balcono vel feneſtra, &c.* Statuta Civitatis Aſtæ collat. 19. c. 15. *Teneatur poteſtas ſcevari facere omnes cauſeas ſive ſtrenitas de 20. diebus in 20. diebus, & quilibet portari totam Rumentam de ante domum vel ſedimen ſuum ſingulis 20. diebus ſub pœna ſol. 5.* Ibidem collat. 11. c. 78. *Statutum eſt ac ordinatum, quod aliqua perſona non audeat projicere vel poni facere aliquam Rumentam putredinis vel aliquid aliud, quod noceat beali burbaris, ſeu quod impediat curſum ipſius aquæ in ipſum bealo*.

RUMENTUM, Eadem notione. Statuta Maſſil. lib. 4. cap. 2 §. 1. *Ordinamus hoc præſenti capitulo, ut Rector & Conſules ... debeant fieri facere in portu ... unum barquile in tota terra & Rumenta omnia, quæ per dictas vias tranſverſias adducuntur ab aquis pluvialibus ad dictum portum, poſſit vel poſſint remanere, ſcilicet in barquili dicto ſeu fovea, ut ita per prædicta barquilia dictus fimus dictaque omnia Rumenta retineantur*. Rurſum occurrit §. 2. Feſtus *Rumentum* reddit *Abruptio*.

¶ RUMEPENY, Vide *Romepeny*.

¶ RUMFEITH, Denarius S. Petro ſolutus ab Anglis. Leges Alvredi cap. 9. apud Bramptonum: *Si quis Rumfeit ſupertenuat, &c.* Vide *Romſcab* & *Romeſcot*.

¶ RUMICA, Κόκκυξ, in Gloſſis Lat. Græc. & Græc. Lat. Coccyx, cuculus.

¶ RUMICESTRI. Vide *Rumigeſtri*.

¶ RUMIFER, Qui fert rumores & nova. Epiſtola an. circiter 1220. apud Baluzium tom. 2. Miſcell. pag. 262. *Sed quare Baldach non expugnavit, ignorant omnes Rumiferi*.

Digitized by Google

¶ RUMIGARE, Ruminare, Gall. *Ruminer*. Papias: *Ruma, gula, unde Rumigare*. Apuleius l.4. Metamorph. *Tunc ventri tam profundo ſerviens, jam ferme tertium qualum Rumigabam*. Licet ἀναλογίᾳ nitatur, ut & *Ruminare*, eo nollet uti Voſſius, ut ipſe ait lib.4. de Vitiis ſerm. c. 22.

¶ RUMIGER, Idem quod *Rumifer*. *Rumigera loquela*, in Epiſtola Caroli M. ad Offam Regem Merciorum apud Baluzium tom. 1. Capitul. col. 276.

¶ RUMIGERARE, *Rumores gerere*, Johanni de Janua; *Porter novelles*, in Gloſſis Lat. Gall. Sangerman. MSS. Gloſſæ Lat. Græc. *Rumigero*, θρυλῶ, διαθρυλλῶ. Gloſſæ Gr. Lat. Θρυλῶ, *Rumigero*, *vulgo*. Et alibi: Διαθρυλλῶ, *Rumigero, divulgo*. Feſtus habet, *Rumiſaut, Rumigeratur*. *Rumiferare* dixit Plautus Amphitr. act. 2. ſc. 2.

¶ RUMIGERATIO, Latio rumorum, fama. *Infamis Rumigeratio*, apud Lamprid. in Heliogabalo c. 10.

¶ RUMIGERULUS, *Gerens rumores*, Johan. de Janua; *Porteur de nouvelles*, in Gloſſis Lat. Gall. Sangerm. Gloſſæ Lat. Græc. *Rumigerulus*, θρυλητής, θρυλλητής, ὁ διαθρυλλῶν. Adde Gloſſas Græc. Lat. Uſi ſunt S. Hieronym. de vitando ſuſpecto contubernio cap. 4. & Ammianus l. 14. c. 1 & alii recentiores.

¶ RUMIGESTRI. Gellius l. 10. c. 25 *Lancea, ſpari, Rumigeſtri, falces, tregulæ, frameæ*. Scaliger l. 1. Conjectan. ad Varr. ſuſpicatur reponendum eſſe *Runcaſtri*, vel *Rumiceſtri*; Turneb. vero, *Rumæ, ceſtri*: felicius, ut puto, Lipſ. l. 1. Elect. c. 7. *Spari, Rumices, triſaces*, obſervato in veteribus MSS. legi *ſapes*, non *falces*. Sunt autem *Rumices*, Jacula, de quibus meminit Lucilius. Feſtus: *Rumex, genus teli, ſimiles ſpari Gallici*.

¶ RUMINARE, Cibos in rumen revocare, Columellæ, Plinio, aliiſque; unde per tranſlationem Repetere, in memoriam revocare, mente revolvere, noſtris *Ruminer*. Hac metaphorica notione legitur apud Nonium ex Varrone, Tertullianum de Reſurrect. carnis cap. 37. Symmachum lib. 1. Epiſt. 3. lib. 3. Epiſt. 13. & alios recentiores. Peculiari ſignificatu. Vita S. Winvaloei MS. *Cito enim cauma te exorto omnia nociva, quæ fruges Ruminent* (id eſt, comedant) *emittis*. Sermo eſt de inſectis. Singularius Miracula MSS. Urbani V. PP. *Audivit cuſtodem carceris fortiter dormientem & Ruminantem*, hoc eſt, ſtertentem, ronchiſſantem.

¶ RUMINUM, Ιματιον κάτωθεν ἔχον πορφύραν, in Gloſſis Lat. Græc. Veſtis ſubtus habens purpuram. Eadem habentur in Gloſſis Græc. Lat.

¶ RUMONIARE, Idem quod *Ruminare*, improprie tamen; canes enim, unde ſequens ſimilitudo ducitur, non ruminant proprie, ſed evomunt & repetunt vomitum. Chronicon Modoetiæ apud Muratorium tom. 12. col. 1184. *Reſpiciendo huc atque illuc, comedendo Rumoniabat ſicut canis comedens carnes ab aliis canibus ablatas. Accipiens quoque calicem ad os ſuum ponebat, & ille, qui erat flexis genibus, aliquantulum ſe rexit, volens videre, ſi in calice eſſet ſanguis; & vidit in calice ſanguinem cagiatum & dictum Presbyterum ipſum in ore recipientem adtractum, tenerum, Ruminoſe lambentem, ſicut canis Rumoniando lambens ſanguinem in cunchis becbariorum*.

¶ 1. RUMOR, pro *Rheuma*, Fluxio, ut videtur viris doctis. Vita B. Godehardi Epiſc. tom. 1. Maii p. 515. num. 43. *Vere ſcias quia in eadem veſte Rumorem invenies. His dictis puer rexvit; & in ipſo momento intolerabile eum frigus invaſit; & hora eadem ægrotans, lecto procubuit*. Forte legendum eſt *humorem*, ut ſuſpicatur Mabillonius ſæc. 6. Bened. part. 1 p 419.

2. RUMOR. Auctor incertus inter Agrimenſores: *Secundum loci Rumorem, quod interpretatur, ſecundum loci obſervationem*.

¶ 3. RUMOR, Turba, tumulus, jurgium, Gall. *Bruit, tumulte, trouble*. Chronicon Parmenſe apud Muratorium tom. 9. col. 847. *Omnes tam banniti quam confinati de dicta parte Epiſcopi, cum ghirlandis in capitibus redierunt Parmam, ſani & ſalvi abſque aliquo Rumore*. Ibidem col. 851. *Cucurrerunt cum armis & equis ad plateam.. in quo Rumore duo ex domo Conſalonieriorum dictæ civitatis, qui fuerant ex inceptoribus dicti Rumoris ... fuerunt mortui, & multi banniti & confinati*.

¶ RUMORIZARE, *Rumorem* ſeu tumultum excitare; unde *Rumorizatus*, Turbatus, tumultuoſus. Annales Ceſenates ad an. 1316. apud Muratorium tom. 14. col 1145. *Rumorizata undique civitate, domina Polenteſa filia domini Guidonis Novelli de Polenta, &c*.

¶ RUMORIZATOR, Qui *rumores* ſeu tumultus excitat. Iidem Annales ad annum 1309. ibidem col. 1131. *Aſcendens equum iste viriliter, ſicut potuit contra illos Rumorizatores, incipiens fortiter præliari*.

RUMPERE, Terram, agrum proſcindere, arare. [Chronicon ann. 1296. ex parvo Chartulario S. Victoris Maſſil. fol. 188. *Item ſuper gaſto, quod Ruperat W. Bernardi, &c*. Et infra: *Ita quod defenſum ibi nullum ſit, excepto eo, quod ibi Ruptum vel excultum eſt*. *Rupta terra*, in Charta an. 993. è magno Chartulario ejuſdem S. Victoris fol. 23. v.] Charta ann. 1273. in M. Paſtorali Eccleſiæ Pariſienſis lib. 15. Ch. 22 *Cum centum arpentis terræ arabilis, tam Ruptis, quam Rumpendis, ſitis prope, &c*. Charta an. 1224. in Hiſtor. Monmorenciaca pag. 87. *Ita tamen, quod nos retinemus nobis & hæredibus noſtris, quod in eodem vivario piſcari, & piſces vendi, & illud Rumpi, quandocunque & quotieſcunque placuerit faciemus*. Alia ejuſdem anni pag. 88. *Donavit mihi & hæredibus meis vivarium ſuum de Beir, ita quod ſibi & hæredibus ſuis retinuit molendinum ejuſdem vivarii, & ſuum piſcari, & ſuum Rumpere, & vendere in eodem quandocunque & quotieſcunque voluerit*. Sugerius p. 334. *Apud Vallem Criſonis villam ædificavimus, & carruca terram incultam Dirumpi fecimus*. Charta Guillelmi *Maengo* Militis Dom. Surgeriarum an. 1253. *Ai baailli au Prior de ſainte Valere de Mauzé ... mes eſſart noveas, qui ſont ou bechau ſaint Sernin, . . . li devant dit home deivent Rompre & gaagnier les terres aus us & aux couſtumes dou pays*.

ARRUMPERE, Eodem ſignificatu. Charta Garciæ Fernandi Comitis æræ 1010. apud Antonium de *Yepez* in Chronico Ordin. S. Benedicti tom. 1. *Et per omnes terminos plantare & Arrumpere licentiam habeant, &c*. Rollandinus in Summa Notariæ cap. 5. *Terram ... bene Arrumpere, renovare, & reterzare, & quarto ſulco ſeminare*.

RUPTICIUM, Terra de novo proſciſſa, novale; *Rompeis*, in Conſuetudine Nivernenſi cap. 12. art. 5. 6. *Rompeis ſont terres nouvellement cultivées, eſquelles n'y apparence ou memoire de culture faite autrefois*. Charta Theobaldi Epiſcopi Ambian. ann. 1183. in Tabulario Eccleſ. Ambian. *Infra terminos ejuſdem decimationis de Savieres eſt pars cujuſdam nemoris, quam tenentur fratres B. Joannis ad culturam reducere, & Rupticia facere*. Et infra: *Donec terra ad culturam & Rupticia fuerit redacta*. Judicatum ann. 1332. in Hiſt. Reomaenſi: *Omnes decimæ remanebunt etiam in novalibus ſive Rupticiis, ſeu in bladis vivis, &c*. Charta Richardi Epiſcopi Ambian. in Tabulario S. Fuſciani: *Nec terram quamdam, quæ dicitur Rupticium Elleboldi, & nemus additum prædicto Rupticio, ita quod Rupticium & nemus additum facere debeat 10. jugera terræ*. Charta ann. 1192. in Tabulario S. Martini de Campis: *Dedit autem Mauregart totam decimam ſuam de Taſchis & de Rupticiis*. Forte *Taſchis*. Ordericus Vital. lib. 5. pag. 583. *Dedit totam decimam de Norum, ... partemque ſuam unius*

terræ

Digitized by Google

terra ...quæ ultra torrentem ſita eſt,& vulgo Ruptices dicitur. Adde Doubletum in Hiſt.Saodionyſiana p. 568. Hiſtor.Monmorenc.in Probat.p.63. Hiſt. S.Martini de Campis p.397. Tabularium Prioratus S.Mariæ de Gornaco, &c.

Ruptura, Idem quod *Rupticium*, Ager nuper vel jam olim proſciſſus, & ad culturam redactus. [Charta ann.819. Marcę Hiſpan.col.763. *Et cum villas vel villulis atq; villaruncolis earum, & cum decimas & primitias tam de planis quam de montaaas, ſive ia convallibus, ſea de apriſionibus vel Rupturis, totum & ad integrum ſic tradimus atque condoaamus hujus matris Eccleſia S. Mariæ ſedis Urgellenſem ia perpetuum habituras*. Adde Chartam an.876. ibidem col.799. aliam an 879. ibidem col.810. Epiſtola Alexandri III. Papæ tom.a. Concil Hiſpan.p 377. *Decimos & primitias Vallic Arado & villæ Mordanici, & de novis Rupturis, quæ factæ ſunt ia alodium S.Felicis*.] Ordericus Vitalis lib. 5. pag.596. *Terram quoque tam in maaſuris quam in Rupturis totius parochiæ hominibus ibidem hoſpitatis eacoleadam, reſervato taatummodo camparto . . . conceſſit*. Tabularium Angeriacenſe: *Annuit ſuum feudum ex toto, quod à ſancto Johanne habebat, cum Rupturis ſuis, quæ erant ia terra S.Johanais*. Charta Theobaldi *Chabot* ann. a185. ex Tanulario Abſienſi: *Quod ſi pro defectu ſervitii ſeodum aliquod mihi ſaiſiero, ipſi propterea Rupturas non perdant, ſed habeaas*. Alia Thebaudi *Caſtagniers*, ibidem fol.5a. *De qua Papotus Emenardi dederas eis Rupturam, & quam Goffridus Voſſart habebat de me*. Bulla Privilegiorum Monaſterii S. Felicis in Aragon. *Decimas & primitias de novis Rupturic, quæ factæ ſuat iu alodio ſancti Felicis*.

¶ Rupta, Eadem notione. Charta pro Eccleſia Barcinoo.ann.1009. Marcæ Hiſpao. col 969. *Rurſum conceſſit ibi domaus Pontiſea ipſos tertioc de ipſos caſtros ab integro fideliter, qui ſuat ultra alveum Labricatum, ſimul cum ipſas Ruptas, qua vulgo nomiaaat tretas, quæ auac ſunt cultæ, & ad ſuturum od culturam perduxerius, ut habeaat ipſi Canoaici & pauperes ad proprium victum in omnibus locis epiſcopatus ſui*.

Ruptura, Cenſus, qui ex *Rupturis* percipitur. Noticia aon.1072. apud Beslium p.181. *Dimiſeruns conſuetudinem, quam tenuerunt, id eſt Rupturam ia medio terra noſtræ, quæ eſt in Iaſula Oleronis*.

Ruptura, Teneturæ ſpecies, quomodo *Roture* dicimus, voce, quæ feudo opponitur. Liber Chirographorum Abſiæ ſol.150. *Terram iu Ruptura ſuper viam, &c.*

Rupturarius, Colonus, qui agrum ſeu terram *rumpit*, proſcindit, colit. Charta Theobaldi *Chabot*, ex Tabulario Abſienſi fol.217. *Concedimus quoq, eidem decem alias ſextarias terrę, ſi à Rupturariis dono vel emptione illas acquiſierint*. Alia ibidem fol.174. *Joaanec Braquelart Rupturarius Ugoais, reliquit ei terram ſuam, quæ eſt juxta ortum, &c.* Et ſol 86. qui *Rupturarii* dicuntur, mox *Agricolæ* appellantur.

Atque inde nata vox *Roturier*, apud noſtros, qua viros *ignobiles* ac obnoxiæ conditioois iodigitant, cujuſmodi ſuos coloni ac ruſtici, quibus opponuntur viri *Nobiles* ac ingeoui. Ut è converſo prædia colonaria, ſeu quæ colonorum & ruſticorum propria ſunt, atque adeo *cenſibus* obnoxia, *Rotures* appellarunt, quibus viciſſim opponuntur *Feuda*, quæ à ſolis nobilibus teneri olim poterant. Atque iode.

Roturagium, pro *Villenagio*, ſeu agro obnoxię conditionis, *Roture*, *Roturage*. Charta Alphonſi Comitis Pictaveoſis pro *Rachetis*, in Chartophylacio Regio: *Pro Roturagiis vero & maſuris illud ſolum pro rachetis ſolvi debebis, quod dari ſecundum terræ conſuetudinem habeaus conſueveris*.

Ruptarii, pro *Ruptuarii*, poſtmodum dicti quidam prædones ſub 12. ſæculum ex ruſticis potiſſimum collecti ac conflati, qui provincias populabantur, & interdum Principum militiæ ſeſe addicebant. [*Viri ſanguinum* dicti in Statutis MSS. Augerii Epiſc. Conſeran.an. 1280.] Matth.Paris ano.1250. *Ubi eſt ille Ruptarius percuſſor impius & cruentus, non animarum lucrator, ſed pecuniarum exactor?* Eodem aono: *In civitate igitur occubuit Oliverius de Termes, cum ſuis omnibus, quos Ruptorios vocamus, pugnatoribus*. Bernardus Guido io Vita S.Fulcranni Epiſcopi Lodovenſis cap. 2. *Bulliebant Ruptarii, ſæviebant hæretici, ac fautores eorum fideles*. Cap. 6. *Quidam autem Ruptarii milites ia rapinam rerum peſſime inhiantes, &c.* Ita paſſim Will. Armoricus an 1202. Coocilium Avenionenſe an.1209. cap.7. Toloſanum ann.1228. apud Acherium tom. 2. Spicileg. pag. 628. Præceptum S. Ludovici eodem ann. apud *de Lauriere* tom. 1. Ordioat. Reg. pag. 51. & 52] Innoceotius III. lib. 12. Epiſt. 92. Willelmus de Podio-Laurentii cap. 6. 7. 16. Bernardus Guido an. 1215. &c. M.Chronicum Belgicum ann.1179. & veteres Chartæ apud Catellum io Comitibus Toloſanis pag. 246. 248. 333. 341. &c. [Vide Voſſium lib. 2. de Vitiis ſerm. cap. 16. & Menagium in Etymolog. Gall. v. *Roture*.]

¶ Rubtarii, pro *Ruptarii*, in Statutis Montis-Olivi Diœceſis Carcaſſon.ann.1231. apud Martenium tom. 1. Anecd.col 967.

Rupta, Ruptariorum cohors. Willelmus Britto lib.5. Philippidos p.152.

Quos Marchaderi ſic clauſit Rupta, &c.

Idem lib.7.pag.171.

. . . Tecum Lupicarica Rupta.

Fac eas.

Infra pag.175,

. . . Numeroſaque Rupta Cadoci.

Idem pag.182.

Agmina præfecit Ruptarica regno.

Adde lib.8.pag.188. [& P.Danielem de Militia Franc. tom.1.p.141. & ſeqq.] Ex *Rupta* & *Ruptarii*, formata poſtmodum vox.

Rutarii, Iidem qui *Ruptarii*, ex Gallica enunziatione, *Routiers* Jacobus de Vitriaco io Hiſtor.Occid.cap.7. *Brabantios, viros ſanguinum, incendiarios, Rotarios, & raptores*. Ita lib.1.c.72. Nicolaus de Trivetto au. 1173. *Conduxit Brabaazones & Rutarios, ex quibus coadunato magno exercitu, venit Britolium*. Ita leg. pro *Rictorios*. Idem aon. 1197. *Mercaderus Rutariorum princeps*. Guillelm. *Guiart* in Hiſt.Franc.MS.

Sanc cous c'ua Routier Luſpieairc,
Redoit coaduirc en cele aſſaire.

Idem ano. 1204.

Routier, Ribaus, & Marebeaas.

Chronicon Flandriæ c.84. *Et puis coururent les Routiers par devant l'oſt des François*.

¶ Rotharii. Chron.Laudunenſe: *Anno 1185. in Arvernia videntes indigenæ terram ſuam per Ruthariot deſtrui, contra eos conjuraverũt, &c.* Pluries ibi occurrit.

Rotharii, io variis Actis apud Catellum io Comitib.Toloſanis p.281.282.283.285. [& alibi.]

¶ Rotarii. Monachus Autiſſiod.in Chroo.ad ann. 1202, *Arturus & procerec Aquitaai contra Regem* (Angliæ) *Joannem poteuter agunt, cujus cohortec, quas Rotarios vocaat, cum die viriliter debellaſſeat, ſuper recenti certaminc fatigatos improviſe Rex irruit, eoſque ſuperat captoſque retentat*. Et ad ann. 1203. *Proceres Aquitani Philippo Regi confederati cohortec Regis Angliæ, quos Rotarios vocant, ſubita circumventione aggreſſoc debellant, & ex eis, ut fertur, ad duo millia vel oapiuat, obtruncant; atque ita fit, ut qui ſæpe diuque de regionibus prædas abegeraut, dareatur ia prædam, corumque* præ-

prædatio fieret victoribus copioſa ditatio. *Rotarii* ruſ-ſum memorantur non ſemel in Epiſtola Concilii Vaurenſis ad Petr. Reg. Aragon. an. 1213. tom. 3. Concil. Hiſp. pag. 481. & 482.

¶ Rutheri, Eadem ſignificatione. Amelgardus de Geſtis Ludovici XI Regis Franc. apud Marten. tom. 7. Ampliſſ. Collect. col. 800. *Accerſivit atque invexit in civitatem magnam prædonum manum, quos Theutonici Rutheres appellant, &c.* Ruſſum utitur col. 802. 805. 815. ut & Adrianus de Veteri-buſco eodem tom. col. 1263. Buſchius de Reformatione Monaſteriorum apud Leibnitium tom. 2 Scriptor. Brunſvic. p. 892. *Cumque extra finem ſuæ diœceſis perveniſſent (Moniales) ſemper pavida fuerunt & ſuſpecta, raptores & Rutheros hominum & bonorum in Weſtphalia & Saxonia audientes habitare.* Vide Ritteri.

Ruta, Rutta, Rutariorum cohors, ut *Rupta*. Will. Neubrigenſis lib. 2. c. 27. *Stipendiarias Brebantionum copias, quas Rutas vocant, accerſivit.* Lib. 5. c. 15. *Per ſtipendiariam militiam, quam Rutas vocant.* Matth. Paris ann. 1236. *Duces fuerunt catervæ, quam Rutam vocamus,* Cæſarius lib. 2. Mirac. c. 2. *Prædonibus, quorum multitudo Rutta vocatur, ſe conjunxit.* Lib. 11 c. 53. *Multitudini prædonum, quæ Rutta vulgo dicitur ſe aſſociavit,* Rogerus Hovedenus pag. 645. *Et tranſitum faciens per Caſtrum Radulphi, duxit inde Rutam Brabancenorum Theutonicam uſque ad Biturum.* Ubi perperam editum *Rictam.* Ita *Rictarii*, pro *Rutarii*, apud Nicolaum de Trivetto, uti monuimus.

¶ Routa, Eadem notione. Litteræ Richardi II. Regis Angl. an. 1393. apud Rymer. tom. 7 p. 746. col 2. *Routas ſeu riotas contra pacem noſtram ſeu alias in commotionem vel malum exemplum populi noſtri, &c.* Literæ Henrici VI. tom. 11. p. 27. col. 1. *Nonnulli ſic commoti, modo guerrino armati & arraiati, diverſas congregationes, conventiculas & Routas ad mala, &c.* Ruſſum occurrit ibidem col. ſeq. Litteræ Edwardi IV. eodem tom. pag. 575. col. 2. *Pro quibuſcumque prodotionibus, rebellionibus riotis, Routis, congregationibus, conſpirationibus, &c*] Le Roman *de Garin* MS.

En ſa compagne ot de Chevaliers mil,
Grant fu la Route quant li Dus deſcendi.

Libertates villæ Peruſienſis apud Thomaſſerium p. 99. *Li Sires ne doit mettre Rottes ne gens eſtranges ſans l'accort des Coſſors, &c.* Chronicon Flandriæ c. 98. *Manda Charles à Bertrand du Gueſclin, qu'il menaſt ſes Routes en Eſpaigne, pour guerroier le Roi Pierre.* Hinc *Route* noſtris manſit pro quavis turma militari, de qua voce Nicetas Choniates in Balduino nu. 5. & nos in Gloſſario ad Villharduinum. Raſtallus ait, JC. Anglis *Rout* dici, *quant people aſſemble eux-meſmes, & puis procedant, ou chivauchant, ou allant avant, ou movent par inſtigation d'un ou pluſors que eſt conduct de eux : c'eſt appelle un Rout, pour ce que ils movent & proced en Routs & nombers.*

Neque tamen Scriptores omnes ad harum vocum originem ac etymon invicem conveniunt: Nam Pithœus in Conſuetudine Trecenſi art. 11. & in Hiſtor. Comitum Campaniæ, à voce Germanica *Roos*, vel *Rote*, quæ idem quod apud nos *ſolde*, ſeu ſtipendium ſonat, vocis etymon accerſendum putat: quaſi fuerit *Ruta*, ſtipendiaria militia, ſeu turma, vel caterva militum. Nec diſſentit Dominicus de Prærogat. allod. cap. 11. §. 3. Innocentius Cironus lib. 5. Paratitul. Decret. tit. 15. *Ruptarios* dictos cenſet, quod omnia perderent ac rumperent. Nec deſunt, qui *Ruptas* appellatas volunt, militares turmas dimiſſas, ſeu *licentiatas*, quæ, ut fieri ſolet, invicem coactæ deprædationibus ſeſe addicunt, quomodo *Banque route* dicimus, ſeu nummulariorum & argentariorum *menſam ruptam*. Sed longe potior videtur, quam ſtabilivimus, ſententia Petri Sanjuliani in Miſcellaneis Hiſtoricis pag. 641. Acoſtæ, Anteceſſoris Tholoſani ad tit. de Jure emphyt. Beſlii in Epiſtola ad Puteanum, Altaſerræ lib. 3. de Comit. Provinc. cap. 10. & aliorum, ita ut *Ruptarii* fuerint *vagi & tyrannica conſuetudine irreverentes homines, per quos pax & quies regni turbari ſolet*, ut eſt in Conventu apud Marſnam anno 851. cap. 4. cujuſmodi ſunt crebro ruſtici, niſi mature ac ſeverius comprimantur. Exemplum prodit Willelmus Gemeticenſis lib. 5. cap. 2. ſcribens, Richardo II. Normanniæ Ducatum obtinente, *Ruſticos unanimes per diverſos totius Normanniæ patriæ Comitatus plurima agentes conventicula juxta ſuos libitus vivere decreviſſe : quatenus tam in ſilvarum compendiis, quam in aquarum commerciis nullo obſiſtente ante ſtatuti juri obice, legibus uterentur ſuis, &c.* Sed ea labes oriri tum ſolet, cum graſſantibus maxime civilibus bellis, ruſtici ab utraque parte laceſſiti, & à neutra protecti, arma, quæ ad ſui tuitionem capiunt, in alios nullo diſcrimine exerunt, mox prædarum & lucri cupiditate illecti, paſſim in innocuos ſæviunt ac graſſantur.

RUMPESTAT, Tributum pro caudis jumentorum apud Suecos, Erico Upſalienſi lib. 5. Hiſt. Suecicæ p. 159. [Locus exſtat in *Fumus*] Idem p. 148. *Erat enim inter cætera gravamina innumera tributa, etiam hoc unum, ut de qualibet cauda jumentorum certa ſumma ſolveretur pecuniæ.*

¶ RUMPIA, Romphæa. Vide *Romphus*.

RUNA. Papias: *Runa, pugna. Runata, pugnata.* Ugutio: *Runa, i. ſtipula, vel pugna, unde runatus, præliatus.* Adde Gloſſas Iſidori. Gloſſ. Ælfrici: *Runia, vel paleare.* ſræd læppa. Vide Feſtum, [qui habet: *Runa genus teli ſignificat. Ennius: Runata recidit, id eſt pilata.* Hinc Martinius legendum cenſet apud Papiam: *Runa, pilum. Runata, pilata*; ſcilicet, vel à *ῥύω*, Tueor, quod eo ſe defenderent: vel à *ruo*, quod *Runa* aliquid ruatur, ſeu ſternatur, in ruinam detur. Certe pila muralia erant, quibus quatiebant muros, ut ruerent.]

¶ RUNÆ, Literæ, ſeu characteres antiqui Gothici, quos quidam Odino, alii Fimbulo, plures alii tribuunt Ulfilæ Epiſcopo Ariano. Sed antiquiores ſunt, ut evincit Olaus Wormius, qui monumenta Runica vulgavit à primis Chriſti ſæculis lapidibus inſculpta, longe ante Ulfilam, quem circa tempora Valentiniani & Valentis Imperatorum vixiſſe teſtantur Socrates l. 4. c. 33. Sozomenus l. 6. c. 37. aliique. Gothicum alphabetum cum Runico contulit Franciſcus Junius in præfatione ad librum argenteum, in quo liber Evangeliorum Gothicis literis argenteis deſcriptus eſt. De literis Runicis conſulendi Scriptores jam ſupra laudati in voce *Alyrumna*.

RUNCA, Idem quod mox *Runcalis*. Charta Conradi Imper. ann. 1027. apud Ughellum tom. 4. p. 1484. *De eadem corte cum capella, ejuſque dote, cum omnibus ſuis appendicibus in integrum, omnibus Runcis, cum ſuis intimis decimis, manſo 1. &c.*

☞ Macris fratribus in Hierolexico *Runca* dicitur ferreum inſtrumentum, ſeu ſarculum, quo ſentes & herbæ *runcantur* aut evelluntur.

RUNCALIS, Roncalis, Roncaria, Ager incultus, *runcandus* a noxiis & inutilibus herbis & ſentibus: *Runcare* enim Latinis, eſt purgare agrum à ſentibus, quas inde *Ronces* vocant Galli. Vide Edwardum Cokum ad Littletonem ſect. 1. Diploma Ayſtulphi Regis Longobard. ann. 753. apud Ughellum in Epiſcopis Mutinenſibus: *Quod ſi in ipſis ſilvis aliquis Roncare fecerit, aut ſi pecudes pabulaverit, &c.* Alia Mathildis Comitiſſæ ann. 1096. in Bullario Caſinenſi tom. 2. p. 117. *Si quis ... ultra fines & terminos Roncare fecerit abſque juſſione*

Co-

Comitiſſæ, &c. Charta 1. inter Alamannicas Goldaſti: *Tradidi videlicet ad Haſumnuanc ipſa murca adhærentem Runcalem, 1. hobam etiam & amplius continentem, ea conditione, ut ipſi illic reſideant, & ibi laborent tempus vitæ ſuæ, & cenſum inde perſolvant.* Ch. 33. *Vendiderunt tibi Magno ... cortinum Aroncale, quem habuerunt de ſui patris ... cum pomifera ex integro quantum ibi habuit.* Et mox: *Et 1. ſaiſtairale in Roncale.* Domeſdei tit. de Eſſexa: *10. acr. prati, 11. Runcal. 4. aralia, 23. porci, &c.*

Roncalia, Locus & planities porrectior circa Padum, non procul ab urbe Placentia, ſeu *inter Placentium & Cremonam*, ut habet Otto Morena in Hiſtor. Rer. Laudenſium, ubi Imperatores Occidentis Curiam ſuam generalem cogere ſolebant, cum *tranſalpinabant*, ſeu in Italiam proficiſcebantur, *Erat enim conſuetudinis Regum Francorum, quæ & Theutonicorum, ut quotieſcumque ad ſumendam Imperii coronam militem ad tranſalpinandam cogebant, in prædicto campo manſionem facerent. Ibi ligno in altum porrecto ſcutum ſuſpendebatur, univerſorumque equitum agmen feuda habentium ad excubias, proxima nocte Principi faciendas per Curiæ præconem expoſcebatur, quod ſectantes, qui in ejus Comitatu erant, ſinguli ſingulos beneficiatos ſuos per præcones expoſcebant. At ſequenti die, qui nocturnis vigiliis defuiſſe deprehenſus fuerat, denuo ad præſentiam Regis aliorumque Principum, vel virorum illuſtrium evocabantur: ſicque omnes omnium beneficiati, qui ſine bona voluntate dominorum ſuorum domi remanſerant in feudis, condemnabantur.* Verba ſunt Ottonis Friſing. lib. 2. de Geſtis Friderici capit. 12. à quo hauſit, quæ in eamdem ſententiam habet Guntherus libr. 2. Ligurini initio. *Roncalienſis Curiæ*, mentio eſt paſſim apud Scriptores, ex quibus docemur. Conventum fuiſſe generalem indictum *pro juſtitia ac pace regni componenda*, ut eſt in Legibus Longobar. lib. 3. tit. 9. §. 9. Conradus Uſperg. in Friderico I. *Pro reparande itaque juſtitiæ rigore, omnibus Lombardis & Italicis Roncaliam, uti mos Lombardorum eſt, juſtitiam ſuam requirere, & ab Imperatoribus recipere, diem certam & Curiam publicam ad præſentiam Principum, qui tunc aderant, eis deſignavit. Edictumque eſt ab Imperatore, ut de ſingulis Italiæ urbibus viri idonei Roncaliam convenirent, & Barones, & alii, qui cauſas haberent: cumque ibidem conveniſſent, aſſumptis nobilibus & prudentibus viris, cauſas ſingulorum determinare ſtuduit, primo pauperum, deinde Baronum, & poſtremo civitatum.* Glaber Rodulphus in Præfat. ad l. 4. Hor. *Roncaliam*, quaſi *Curiam Gallorum* corrupte dictam vult, eamque *in deſcenſu Alpium* ſtatuit, id eſt, ad Padum, juxta Placentiam, ubi exſtitit Roncalienſis campus, qui eam appellationem accepit, quod *Runcalis* eſſet, id eſt, incultus & ſentibus obſitus, quæ vis eſt vocis, ut ſupra obſervatum. Ita jam de eodem vocis etymo Conſtitutio Caroli Graſſi Imper. anni. 884. *Cuicumque ſecundum hanc legem expeditio imperetur, ſi ad Curiam Gallorum, hoc eſt; in campum, qui vulgo Runcalle dicitur, dominum ſuum non comitetur, &c.* [Vide Diſſertationem Andreæ Rivini de Majumis, Maicampis & Roncaliis, quas cum aliquot aliis Diſſertationibus raris edidit Grævius ann. 1716. Ultrajecti.]

Hunc porro morem, *Curias publicas*, in Italia indicendi, hauſerant Germani Principes à Francis noſtris, quod ab Ottone Friſing. obſervatum: nam cum Carolus M. Italiam Imperio ſuo adjeciſſet, fuſis & profligatis Longobardis, ſolemne illi fuit, & ſucceſſoribus, Primores ſui Palatii & Comites Palatinos eo mittere, qui *juſtitias publicas* facerent. Has autem *Curias* ſolennes in Campis cogebant. Annales Franc. Bertiniani an. 767. de Pipino: *Ibi Synodum fecit cum omnibus Francis ſolito more in campo.*

Runcora, Roncora, in Chartis Longobardicis, paſſim. Charta Deſiderii Regis in Bullario Caſinenſi tom. 2. pag. 14. *Terra, ſilva, Roncora, & prata ſimul ad menſura juſta, &c.* Charta Mathildis Comitiſſæ an. 1096. ibidem tom. 2. p. 117. *De terra partim laboratoria, & partim cum ſilva, quæ inter Runco deputata, &c.*

1. RUNCARE, *A terra herbas diu innatas vel arbores evellere*, apud Papiam. [Rurſus apud eumdem: *Runcare, a rure aliquid innatum eruere, id eſt, extirpare, unde etiam Runcinare.* Habet Iſidorus libr. 17. Origin. capit. 1. *Runcatio eſt à terra herbas evellere; nam rus terra eſt.* A *ruere* deducunt Perottus & Martinius. Ille ſcribit. *Runco eſt eruo, evello; unde Runcatio, evulſio inutilium herbarum & veprium.* Gloſſæ Græc. Latin. Βοτανίζω, *Runco, erunco.* Βοτανίζει, *Sarit.* Βοτανίζειν, *Herbare.* Adde Latino-Græc. Scriptores de re ruſtica vocem hanc uſurparunt non ſemel.]

¶ Roncare, Eodem intellectu. Statuta Caſtri Redaldi fol. 20. verſo: *Omnes qui laborant terras .... teneantur eas terras arare ... zapolare &, ſi opus fuerit, mundare & Roncare.*

¶ Ronchare, Eadem ſignificatione. Statuta Cadubrii libr. 2. cap. 126. *Ordinamus quod aliquis terrigena, vel forenſis, non ſit auſus, nec poſſit, nec debeat in nemoribus Cadubrii Roncare, vel Ronchari facere, fractare, vel fractari facere, nec lignamen aliquod incidere, ... infra duo milliaria prope confinia Cadubrii.*

2. RUNCARE. *Sentum de naribus emittere*, in Gloſſis Arabico-Latinis, [Rhonchos edere, *Ronchiſſare.* Plauto, Stertere, Hiſpan. *Roncar*, Italis *Ronfare*, Gall. *Ronfler*, Græc. Ῥόγχειν. Gloſſæ Gr. Lat. Ῥογχάζω *Runcino*: Ῥογχάζει, *Runcinat*: ubi legendum videtur *Ronco*, *Runcas*. Ῥόγχος, *Ronchus*, ibidem. Male in Gloſſis Latin. Græc. *Runcino*, ῥογχάλω, pro ῥογχάζω. Acta S. Bardonis Archiep. tom. 2. Junii pag. 316. *Immunis fuit eorum, qui ad hominum intuitum Runcantes ſive grunnientes ſibi tantum vacant ſolitarii.* Vide *Rhonchare.*]

RUNCARIUS, Idem quod *Runcalis*, [Ager incultus, *runchis* ſeu rubis plenus. Charta ann. 837. apud *Michelbeck* tom. 2. Hiſtor. Friſing. pag. 309. *Medietatem in ſilvis & in ruris & in Runcariis dimiſerunt in manus Erchanberti Epiſcopi.*] Charta ann. 1007. in Bullario Caſinenſi to. 2. p. 67. *Sunt manſos 4. & Runcarii 4. & mulinarii 3. qui ſunt in loco, &c.*

Runcarii, Hæretici, Valdenſium & Paterinorum aſſeclæ, qui Alemanniam veneno pravitatis hæreticæ infecerunt, de quibus Reinerus contra Valdenſes c. 4. & 6. ubi de eorum opinionibus, & Pilichdorſſius lib. contra Valdenſes cap. 12. Dictos videri à *Roncalia* opinatur Gretzerus in Prolegom. capit. 4. forte quod in *Roncalia* primum viſi. A *Runcaria*, villa ſic dicta, vult Reinerus cap. 6. ſed malim ſic appellatos, quod in agris incultis & *Runcariis* ut plurimum degerent.

RUNCHI, Sentes, Gallis *Ronces*, Spinæ, vel ſentes, quæ *runcari* ſolent. Charta ann. 1235. apud Ughellum to. 7. pag. 1449. *De decima de omnibus Runchis omnium nemorum ſive boſcorum S. Zenonis, tam de illis Runchis, qui jam facti ſunt, quam de illis, qui adhuc in futuro fient, &c.* [Charta alia an. 1112. tom. 2. Bullarii Caſin. pag. 129. *Ab uno latere bradia, à ſecundo latere Runchus de Johanne Anaſtaſii.* Vide *Ronchus* & *Runcus.*]

RUNCIÆ, [Idem quod *Ronchi.*] Relatio S. Walariei,

Digitized by Google

larici, ubi de Diabolo: *Interrogavit eum* (diabolum) *quidam ex Monachis nomine Petrus: quo nomine cenſeris? reſpondit: Runcinellus vocor. Tunc Monachus, hujus etymologiæ non ignarus, iterum interrogavit: Cur ita vocaris? reſpondit; Peccatorum animas duco per Runcias & ſpinas.*

¶ RUNCIARE, pro *Runcinare*. Vide *Runcina* 1.

RUNCILUS. Domeſdei tit. Eſſex: *Silva* 20. *porc.* 10. *acrarum prati*, 2. *Runcili*, 4. *aralia*, 23. *porci*, 50. *oves*, &c. Spelmannus idem eum *runcino*, ſeu equo putat: ego vero malim *Runcilum*, idem eſſe quod *Runcalis*.

1. RUNCINA, *Inſtrumentum fabrorum*, Papiæ. Idem: *Runcina*, *remota rura*. [Varro libr. 5. de Lat. Lingua cap. 10. *Runciaare à Runcina, cujus origo Græca ρυγχ⊕*. Gloſſæ Lat. Græc. *Runcina*, ῥυκάνη. *Runcina*, σκεπάρνα. Alia Græc. Latin. Ῥυκάνη, *Tribula*, *Roncina*, *Runcina*. Ῥυκανίζω, *Runcin*, male pro *Runcino*. Ῥυκανίζει, *Runcinat*, ibidem. Et alibi: Σκέπαρνον, *Aſcia*; σκέπαρνα, *Runcinæ*. Iohannes de Janua: *Runcina eſt quoddam inſtrumentum lignarii gracile & recurvum, quo cavantur tabulæ domus, ut una alteri connectatur; de quo Eſaia* 14. *Artifex lignarius extendit normam, formavit illud in Runcina*, &c. Miracula S. Amelbergæ Virg. tom. 3. Julii p. 3. *Pater ejus tanto tempore cum Runcina ſua vellens avenam*, &c. Id eſt, cum ſua falce meſſoria. S. Auguſtinus lib. 4. de Civ. Dei cap. 8. *Runcina* dicitur Dea Paganorum, quæ frumentis *runcandis* præſidebat. *Runcinatus* legitur ſupra in voce *Incaſtratura*.]

¶ 2. RUNCINA, Equa. Vide mox *Runcinus*.

¶ RUNCINELLUS, Diabolus. Vide *Runciæ*.

RUNCINUS, Equus minor, gregarius, noſtris *Roncin*, [*Roucin* vel *Rouſſin*,] Cambro-Britannis *Rhwnſi*. Chaucerus Anglus Poeta:

He rode upon à Rewncy as he could.

Quidam vocem ab Theutonico *Roſſ*, equus, deducunt, non improbabili conjectura. Nam noſtri olim *Rous*, pro *Roncin*, dicebant, Le Roman *de Garin*:

Hue s'en retorne ſur le Rous Arabi.

Alibi:

Es un meſſage ſor un Roux Arabi.

Rurſum:

Bien fu armè ſor le Rox Arabi.

Idem Poeta:

Et Richard ſor le Rox Arabi.

Alii à Theutonico *Ruyn*, & *Ruynen*, Caſtrare, runcinos dictos volunt, quaſi runcini fuerint cantherii. Domeſdei, in Monaſtico Anglic. to. 3. pag. 306. *Novem averis*, 2. *Runciai*, 27. *porci*, 100. *oves*, &c. Occurrit ibi pluries. Petrus Cluniac. lib. de Miraculis c. 6. *Ad quod ille reſpondit, Runcinus ille, ille certe, ille mihi intolerabilis eſt.* Willelm. Brito lib. 12. Philippid. p. 242.

Illi præda placet dextrarius Ardinie, illi
Runcinus caput ignoto dat ſuum ligandum.

Rigordus ann. 1214. *Velit, nolit, compellunt illum aſcendere in Runcinum*. Willel. de Podio-Laurentii cap. 24. *Nec in equis velocibus, ſed Roncinis cum uno calcari equitando*, &c. Adde Statuta antiqua Ordin. Cartuſienſis 2. part. cap. 19. §. 16. 17. [S. Bernardum in Vita S. Malachiæ capit. 20. Matthæum Paris in Vitis Abbatum S. Albini pagin. 116. Statuta Placentiæ fol. 2. verſo, Statuta Montis regalis pag. 46. Johan. Demuſſis Chronicon Placent. apud Murator. tom. 16. col. 581. Thomam *Madox* Formul. Anglic. pag. 423. Acta SS. Junii tom. 4. pagin. 262. quibus in locis *Roncinus* & *Runcinus* indiſcriminatim legitur, ut & alibi paſſim.] *Runcinus* vero proprie ſcutiferorum erat, ut *Palafridus* Militum, ut obſervare eſt ex Stabilimentis Sanct. Ludovici libr. 1. capit. 54. Brunetus Latinus in Theſauro MS. part. 1. capit. 155. *Il i a chevaus de pluſieurs manieres, à ce que li uns ſont Deſtrier grant pour le combat: li autre ſont Palefroi pour chevaucher à l'aiſe de ſon core, li autres ſont Roucis pour ſommes porter*, &c.

☞ Hæc quidem vulgaris vocis *Runcini* notio; interdum tamen accipitur pro equo nobili ad uſum militarem, quod optime advertit Alexander Taſſonus Annot. ſopra la Cruſca Boccace Theſeid. l. 6.

Coſtui montato ſopra un grand Ronzone,
Del ſeme di Nettuno procreato,
Venne à Atene, e incontro gli ſi feo
Con feſta aſſai l'amico ſuo Teſeo.

Et iterum:

Erano audaci, e pieni di fierezza
D'intorno a lui, che ſopra un gran Ronzone
Moſtrava, e chiaro aſſai, la ſua adornezza.

Hæc poſt Carolum de Aquino in Lexico Mil.

ROCINUS. Charta Aldegaſtri, filii Sylonis Regis Ovetenſis an. 781. apud Sandovallium: *Et duas equas, & duo Rocino, & una mula, & tres aſinos*, &c.

ROSSINUS, apud Gariellum in Epiſcopis Magalon. pagin. 221. [& in ſententia Navarri Epiſcop. Conſeran. ann. 1208. apud Marten. tom. 7. Ampliſſ. Collect. col. 95.]

¶ RONCENUS, Eadem notione, Nicolao de Jamſilla de Geſtis Friderici II. Imp. apud Murat. to. 8. col. 514. & in Statutis Montis-regalis p. 268.

¶ RONZENUS, in Statutis Narnienſibus, inter Acta SS. Maii to. 1. p. 396.

RONCHINUS, apud Lambertum Ardenſem pagin. 158. & Petrum de Vineis libr. 5. Epiſtol. 70. [Charta ann. 1295. tom. 1. Chartularii Sanct. Vandregeſili pag. 251. *Sachent tous preſens & à venir, que comme je fuſſe tenu à hommes religieux monſeignor l'Abbé & le Covent de Sanct. Vandrille en un ſervice de Ronchi à faire chacun an, pour les fiés & pour les terres, que je tiens*, &c.]

¶ RONSINUS, in Statutis Arelat. MSS. art. 37. in Charta an. 1380. ex Archivo S. Victoris Maſſil. & alibi paſſim.

RONZINUS, in Bulla Alexandri III. PP. apud Franciſcum Mariam in Mathildi lib. 3. pag. 122. ex Italico *Ronzino*. Occurrit rurſus in Statutis Vercell. fol. 160. v. apud Muratorium tom. 12. col. 1036. tom. 16. col. 321. &c.]

¶ RONSSINUS, in Curia generali Catalaniæ ann. 1359. *Equum, quem ille, cujus fuerit, calcari fecerit per equum aut Ronſſinum non poſſe pro debito, vel alia cauſa, pignorari ſeu recipi.*

¶ ROUCINUS, in Statutis Humberti Bellijoci ann. 1233. apud Acherium to. 9. p. 185. in Charta ann. 1218. è Chartul. S. Martini Pontiſar.

¶ ROUSSINUS, in Teſtamento an. 1397. apud Marten. to. 1. Anecd. col. 1633.

SERVICIUM DE RUNCINO. Vide *Servitium*.

¶ RONCINA, RONCENA, Equa, femina *runcini*. Literæ Humberti Dalph. apud D. *Secouſſe* to. 3. Ordinat. Reg. p. 280. n. 32. *Videlicet à quolibet tenente boves aratorios, roncinos, & Roncinas vel aſinos vel aſinas, mulos & equos*, &c. Occurrit rurſus in Charta ann. 1302. tom. 2. Hiſtor. Dalphin. pagin. 98. col. 2. & in Statutis Montis-Regalis pagin. 46. ſed pagin. 268. habetur *Roncena*.

RUNCO, RONCO, Papiæ, & Joanni de Janua, Falcis militaris ſpecies, ex Italico *Runchione*, vel *Roncone*. Academici Cruſcani: *Roncone, arme d'aſta corta e adunca per iſterpare*. [Lego in Edit. ann. 1691. *Ronca*, *Arme in aſta adunca, o tagliente, Lat. Sparus, Runcina*. Et mox: *Roncone*, *ſtrumento ruſticale di ferro*,

Digitized by Google

ferra, maggior delle vanca, e ſonz'uſta.] Sanutus l. 2. part. 4. cap. 8. *Dictum navigium Rontonibus & longis lanceis, atque lanceis cum rampiconibus, ſive uncis in capitibus, optime fulciatur.* Ubi *lancea cum rontonibus*, videntur eæ, quas *lanceas falcatas* vocat Fulbertus Carnot. Epiſt. 45. Hiſtoria Cortuſiorum lib. 1. cap. 17. *Quidam ruſticus ... clam traxit de ſub chlamide ſua Ronconem ferreum, & virum nobilem percuſſit in capite.* [Rolandinus Patavinus de factis in Marchia Tarviſina lib. 10. cap. 5. apud Murator. tom. 8. col. 314. *Juſſit dictos baliſterias & Waldanam precedere cum vaſtatoribus ferentibus Roncones acutiſſimos & ſecures, foſſoria & ligones, arbores incidere & rubeca, vineas & ſegetes omnes.* Adde Chronicon Eſtenſe ad ann. 1350. apud eumd. Murator. to. 15. col. 457. Chronicon Petri Azarii ad ann. 1356. tom. 16. ejuſd. Muratorii, &c.] Vide *Falcaſtrum*, [*Ronchonus*, Runcoru in *Runcalis* & *Villuni* initio.]

¶ RONCONUS ; Eadem notione. Statuta Caſtri Redaldi fol. 39. verſo: *Declaramus quod arma vetita ſint infra ſcripta, videlicet lancea, ſpata, cultellus, ſive daga & cultelleſſia, ſtocbus, ſpontonus, mazza ferrata azza, Ronconus, &c.*

¶ RUNCORA, Ager dumoſus. Vide *Runcalis*.

¶ RUNCULLUM, γλυβ. ϑεριστήριον, in Gloſſis Lat. Gr. & Græc. Lat. Falcis genus. Vide *Runco*.

¶ RUNCUS, Sentis, rubus, Gall. *Ronce*, vel potius Sentiectum, rubetum, locus rubis plenus. Teſtamentum ann. 1184. apud Murator. delle Antic. Eſtenſi p. 326. *S. Mariæ de Abbatia, ubi jacere volo, relinquo Runcos meos de Frata, &c.* Aliud Teſtam. ann. 1242. ibid. p. 330. *Cum omnibus Runcis & ſilvis, quæ ſunt juxta meam portionem Fratæ.* Vide *Runchi*.

¶ RUNDULA, Piſcis ſpecies, Rumplero libr. 1. Hiſtor. Monaſterii Formbac. apud Pezium to. 1. Anecd. part. 2. col. 433.

¶ RUNIA. Vide *Runa*.

¶ RUNIÆ LITERÆ. Vide *Runæ*.

RUODA. Lex Saxonum & Angliorum titul. 2. §. 1. *Qui nobilem occiderit*, 840. *ſol. componat*, *Ruoda quod dicitur apud Saxones* 120 *ſol. & interpremium* 120. *ſol.* Ubi obſervat Lindenbrogius ruod, & rod, Saxon. crucem ſignificare. Sed quid ad compoſitionem 840. ſol. niſi ea compoſitione ejuſmodi criminum rei ſe à crucis pœna redemerint? Neque enim conjecturam Spelmanni quiſquam probet.

¶ 1. RUPA, *Ex utraque parte acuta*, in Gloſſis Iſidori. Pro *acuta*, legitur *cavata*, in Conſtantienſi. Martinius conjicit ſcriptum fuiſſe *Rupes*, ἀποῤῥῶγες, Præruptæ petræ: qua ſignificatione ſæpius occurrunt *Abrupta* & *Prærupta*. Vide *Rupina*.

¶ 2. RUPA, f. idem quod ſupra *Raba*, Veſtis talaris, Gall. *Rabe*. Acta S. Bernardi, to. 1. Junii pag. 792. *Et quod per tactum unius petiæ Rupæ bonæ memoriæ domini Bertrandi ... erat ſanata.*

¶ 3. RUPA, Piſcis albus paulo major gordione, Belgis *Roche*. S. Willelmus lib. 1. Conſtitut. Hirſaug. cap. 8. *Pro ſigno Rupæ, generali ſigno præmiſſo, ſaxi ſignum adde.*

¶ RUPARE, Idem quod ſupra *Robare*, Prædari, ſpoliare, Italis *Rubare*, noſtris *Derober*, *Piller*. Memoriale Poteſtatum Regienſ. ad ann. 1237. apud Muratorium tom. 8. col. 1109. *Fecit Imperator pacem cum Mantuanis; ita quod miſerunt pedites & baleſterios in ejus ſervitio in obſidione Montis-clari, & combuſſerunt & Rupaverunt domos burgi Montis-clari.*

RUPASTES, *Flagellum*, apud Ugutionem.

¶ RUPER, Ligni genus. Statuta datiaria Riperiæ fol. 5. v. *De quolibet vaſe dantum larcſi, caſtaneæ, Ruperis, albaræ & cujuſlibet alterius ligaminis, de ſeptem quartis pro introitu den. 8.*

RUPES, Idem quod *Mota*, de qua voce ſupra egimus, Caſtrum, caſtellum, domus præcipua domini feudalis. Vetus Charta in Tabulario S. Nicolai Andegavenſis: *Geraldus Monachus, qui mecum habitat in Rupe mea.* Notitia ex Tabulario S. Albini Andegav. *Apud Caput pontis de Monſteriola habebant Monachi S. Albini de dono & largitione Domini Berlai aliquot Rupes, & terrulam domibus ædificandis aptam, &c.* Le Roman d'*Alexandres* MS.

Sire, la haute Roche que vu as eſgardée,
C'eſt une fermeté qui moult eſt redoutée.

Infra:

Ia ne pourra durer Roche ne fermeté.

[Vide *Rocca*.]

¶ RUPEX, Ruſticus, Lucilio apud Feſtum in *Squarroſi*, à rupis aſperitate propter impolitiam & duritiem ſic dictus, ut *Petro* à petra. Utuntur Gellius l. 13. c. 9. Tertullianus de Pallio c. 5. de Anima cap. 6. & Apolog. c. 21. *Rupica* dixit Apuleius l. 1. Florid. eadem notione. Vide infra *Rupix*.

¶ RUPIA, Sutor. Gloſſæ Lat. Gr. & Gr. Lat. *Rupiam*, ῥαπτικόν. Emendo *Rupia*: Salmaſius vero *Rapiam* ad Hiſtoriam Auguſti pagin. 511. ſed, ut mox *Rupiare*, pro Suere, ſic *Rupius*, pro Sutor, dici poteſt.

¶ RUPIARE, Suere. Gloſſæ Latin. Græc. *Rupius*, ῥαπτικῷ ὀπητίῳ, hoc eſt, Suit ſubula. Adde Gloſſas Græco-Latinas.

¶ RUPICO, Ruſticus. Vide in *Rupex*.

RUPINA, Loca montana. Gloſſæ Iſidori: *Rupina abrupta montium.* Charta Alrici Epiſcop. Aſtenſis ann. 1029. apud *La Chieza* in Hiſtoria Eccleſiæ Pedamontenſis: *Cum ... paſcuis, ſilvis majoribus, cum areis, molendinis, piſcationibus, alpibus, rupis, Rupinis & paludibus, terris cultis & incultis.* Occurrunt eadem verba in Charta Ardoini Regis Italiæ ann. 1011. apud Guichenonum in Biblioth. Sebuſiana pag. 249. & in aliis apud Ughellum. [Adde Chartam an. 993. apud Marten. to. 1. Ampl. Collect. col. 347. Additamenta ad Chronicon Caſaur. apud Murator. to. 2. part. 2. col. 919. Sed & Apuleius lib. 2. Metamorph. *Vides iſtas Rupinas proximas & præacutas in his præeminentes ſilices.* Rurſum utitur libr. 6. Vide Voſſii Etymologicon in *Rupes*.]

RUPITANI, dicti *Donatiſtæ*, qui Romæ morabantur, quod in rupibus & in montibus conventus ſuos agerent: unde & *Montenſes* appellati, apud Sanct. Auguſtinum lib. de Unitate Eccleſiæ cap. 3. de Hæreſibus cap. 69.

RUPIX. Salvianus l. 5. de Gubern. Dei: *Adde .... loquentem cum Moſe dominum, legem divina ore reſonantem, inciſas Dei digito litteras, Rupices paginas, ſaxeum volumen, &c.* [Hoc eſt, lapideas tabulas, ut ſatis patet; ſed malim à recto *Rupex*, quam à *Rupix* derivare. Vide *Rupex*.]

¶ RUPLUS, Στρογγύλος χαλκὸς ἄσημος καὶ ἀνοφθάλμιος, in Gloſſis Latin. Græc. Aliæ Græc. Latin. Στρογγύλος χαλκὸς, *Ruplus*. Et alibi: Ἀνοφθάλμιον, *Ruplus*. In Supplemento Antiquarii legitur *Rupus*, ſed legendum eſt *Ruslus*, pro *Rutulus*, ut in Caſtigationibus habetur. Vide Salmaſium ad Hiſtoriam Auguſti p. 437. & Martinii Lexicon in *Ruplus*.

¶ RUPPO. Vide *Ruſco*.

¶ RUPS, *Rupis*, Κρημνός, in Gloſſis Lat. Græc. Aliæ Græc. Lat. Κρημνός, *Præceps rupes, rupes, Rups, rupis, præceps.*

1. RUPTA, Terra colta, vel *Rupariorum* cohors. Vide in *Rumpere*.

¶ 2. RU-

Digitized by Google

¶ 2. RUPTA, Clades, Ital. *Rotta*, Gall. *Deroute*. Bonincontrus l.3. c.28. *Die ſequenti poſt ſupraſcriptam* Ruptam *factam circa horam primam diei, Henricus de Flandria ſolus cum duobus, quos non noverat, applicuit Modoetiæ*.

¶ 3. RUPTA, Foſſa. Chronicon Eſtenſe ad annum 1309. apud Murator. tom. 15. col. 367. *Detruncati fuerunt cum omnibus aliis interfectis uſque ad quamdam* Ruptam, *quam ipſimet fecerant in capite Ferrariæ extra civitatem cauſa necandi omnes Ferrarienſes & civitatem & dicta Rupta facta fuit ex conſilio prædicti ſcilicet Ser Sgavardi. Et ſic omnes mortui numero 1854. catervatim miſſi fuerunt in dicta* Rupta; *quare clauſa fuit integre dictis corporibus interfectis*. Alterum locum vide ſis in *Roſta*.

¶ RUPTARE, pro *Ructare*. Ibi vide.

RUPTARII, RUPTARICA AGMINA, RUPTICES, RUPTICIUM. Vide in *Rumpere*.

¶ RUPTIO, Diruptio. Ulpianus leg. 27. Dig. ad Leg. Aquiliam §. 17. *Lex Aquilia eas Ruptiones, quæ damna dant, perſequitur*.

¶ 1. RUPTURA, Ager recens proſciſſus; Cenſus ex eo ſolvendus; Teneturæ ſpecies. Vide ſupra in *Rumpere*.

¶ 2. RUPTURA, Diruptio; hinc *Ruptura caſtri, curtis* dicitur, cum quis eſtringit domum in caſtro ſitam vel curtem, in eaſque violenter ingreditur, ut aliquid diripiat contra Leges. Literæ Bartholomæi de Roya Camerarii Franciæ an. 1220. ex Archivo Sangermanenſi: *Iuſtitia vero remanet domino Regi & nobis de omni* Ruptura *caſtri Montis Calvuli*. Leges Rotharis apud Murator. tom. 1. part. 2. pag. 13. col. 1. *Si quis in curtem alienam hoſte animo ingreſſus fuerit, 20. ſolidos componat ei cujus curtis eſt. Mulier curtis Rupturam facere non poteſt, vel weguorf, quia abſurdum videtur, ut mulier libera; aut ancilla, quaſi vir cum armis vim facere poſſit. Si quis peculium ſuum de clauſura aliena tulerit occulte, & non rogaverit, componat curtis Rupturam, id eſt wegoranit, ſolid.* 20. Hæc ex editione Heroldi. In hac poſtrema lege pro *Wegoranit*, *Oberos* habet Muratorius ibidem pag. 47. col. 2. Vide *Oberos*.

¶ 3. RUPTURA, Argentariæ diſſolutio, inopiæ facta creditoribus denuntiatio, Gall. *Banqueroute*, Ital. *Bancarotta*, quaſi *Banca rupta*. Statuta Genuæ lib. 1. capit. 8. *Magiſtratus Ruptorum ſit judex omnium & ſingularum cauſarum* Ruptorum *ſeu rumpentium, tam in dominio quam extra occaſione Rupturæ & dependentium ab ea, & inter* Ruptos *& creditores ac debitores... & in omnibus dependentibus, annexis & connexis, comprehenſis uxoribus, participibus rationum, ſeu ſocietatum, & aliis quibuſcumque, etiam hypothecariis ac privilegiatis, & occaſione ejuſdem, uſque ad illud completum excluſive*. Vide *Ruptus* 1.

4. RUPTURA, Hernia. Bulla Innocentii III. PP. ann. 1204. apud Ughellum to. 1. part. 1. pag. 233. *Objectum eſt inſuper, quod Præpoſitus erat ſuper ſimoniæ vitio infamatus, quod abuſus fuerat ſigillo Capituli, quod tanquam crimenoſus vitio Rupturæ laborabat, & quod medio digito ſiniſtræ manus fuerat mutilatus, &c.* [Noſtri *Rupture* dicunt eadem notione. Vide mox *Ruptus*.]

¶ RUPTURARII. Vide in *Rumpere*.

¶ 1. RUPTUS, Creditorum fraudator, aut decoctor, qui diſſolvit argentariam & foro cedit, Gall. *Banqueroutier*. Conventiones Civitatis Saonæ ann. 1334. pagin. 40. *Aliqui cives ſeu habitatores Saonæ, eo prætextu quod non ſint ſolvendo, habuerunt recurſum ad M. officium extraordinariorum, & fecerunt ſe declarari* Ruptos, *& tanquam non ſint ſolvendo*, Statuta Genuæ lib. 1. capit. 8. *Nullus alius Magiſtratus poſſit in prædictis ſe intromittere, niſi quod circa declarationem decoctorum ſeu Ruptorum poſſint Senatus & Conſervatores lagum, pro munere eis reſpective demandato, ſe intromittere, ſervata ſemper forma eis præſcripta*. Vide *Ruptura* 3.

2. RUPTUS, Herniosus & ramicoſus, Græcis κηλήτης, apud Apuleium de Virtutibus herbarum c. 24. [Vide *Ruptura* 4.]

¶ RUPUS. Vide *Ruplus*.

¶ RUPUTATIO, mendoſe. Vide *Reputatio* 2.

RURÆ, *Rupes, vel petræ*, in Gloſſis Lat. MSS. Biblothecæ Regiæ Cod. 1013.

¶ RURASTER. Vide *Rureſter*.

¶ RURENSIS, Campeſtris, ruſticanus. Miracula Sanct. Dympnæ, tom. 3. Maii pag. 487. *Ad caſtrum* Rurenſe, *cui Ghele nomen eſt, cum ſumma feſtinatione venerunt*.

¶ RURENSIS, Qui ruri habitat, ruſticus. Georgius Chriſtianus to. 1. Rerum Mogunt. pag. 681. col. 1. ex Miſcellis: *Tunc væ omnibus* Rurenſibus *circumquaque habitantibus, quia tam religioſi quam ſæculares indifferenter prædabantur*.

¶ RURESTER, Ἀγροικικός, in Gloſſis Lat. Gr. Aliæ Græc. Lat. Ἀγροικικός, *Ruricola*, *Rureſter*. In MS. Regio habetur *Ruraſter*.

¶ RURISTUS, Ἀγροῖκος, in iiſdem Gloſſis Latin. Gr. Aliæ Græc. Lat. Ἀγροῖκος, *Rullam*, *Roreſtus*, *ruſticanus, agrerius, a, um, villanus, ruſticius, ruſticæ*, è variis Codicibus.

¶ RURICALIS, Ruſticanus, campeſtris. *Abbatia ita* Ruricalis *eſt & quaſi in deſerto ſita*, in Charta an. 1351. apud Rymer. to. 5. p. 729. col. 2.

RURICOLA, Prædiolum, in Hiſtoria Tranſlationis S. Guthlaci n. 17. Vide *Caſalis* in *Caſale*.

¶ RURICOLANS, Ruricola. Guabertus Monachus in Miraculis S. Rictrudis, to. 3. Maii p. 127. col. 1. *Quæ læta quaque mæſta ſibi fuerant, obviis quibuſcumque* Ruricolantibus *non celabat*.

¶ RURICULUM, Parvum prædium, *Ruſculum* Gellio l. 19. c. 9. Monaſticum Anglic. tom. 1. p. 20. col. 1. *Item idem dedit eiſdem ...* Ruriculum *unius aratri in loco, qui vocatur Byri*.

¶ RURINA, vel RUSINA, Dea Paganorum, cui rura committi ſomniabant. Vide S. Auguſtinum l. 4. de Civitate Dei c. 8.

¶ RURITIA, Idem, ut videtur, quod Rus, ager, ſeu territorium. Chartularium S. Vandregeſili to. 1. p. 409. *Cum ... hæreditagium acquiſierim ſub* Ruritia *manerii ſui de Fontanis in Braio*.

¶ RURIZ, Species ſiliginis, apud Saxones. *Tres menſuræ ſiliginis, qui dicitur* Ruriz, in Charta Henrici Ducis Saxoniæ, apud Ludewig. to. 6. Reliq. MS. pag. 237.

¶ RURLIATUM. Computus ann. 1202. apud D. *Bruſſel* ad calcem to. 2. de Uſu Feudorum pag. 207. *Pro* Rurliato *vivarii Gornaci reparando 27. ſ. & dim. Pro relaxo & pro nave Gornaci paranda, &c.*

¶ RURSCUS, Μυρσινάκανθα, in Gloſſis Latin. Gr. & Gr. Lat. Legendum eſt *Ruſcus* vel *Bruſcus*.

¶ RUS, Pagus, regio, territorium, Gregorio Turonenſi, ut obſervat Valeſius in Præfatione ad Notitiam Galliarum p. 10. qua etiam notione, ni fallor, Acta S. Caſſiani Confeſſ. apud Illuſtr. Fontaninum ad calcem Antiq. Hortæ p. 352.

Cœpit iter gaudens, & amore Dei proficiſcens,
Linquens Ægyptum, petiturus Rus *Eduorum*.

Poſſet intelligi ipſa civitas Eduenſis, ad quam veniſſe S. Caſſianum narratur infra. Pro vico ſumitur in Vita Sanct. Gerii, tom. 6. Maii pagina 160. *Venienteſque*

que

Digitized by Google

que ad locum, qui dicebatur Columbario, ubi Rus ſive villa aliquantum babitantium ſub paleariis ſea caſinis, &c.

RUSANTE, *Pullio Roſeo*. Papias MS. & editus. [Putat Martinius g Gallico more pronunciatum in ſibilum abiiſſe, proindeque *Ruſante* ſcriptum eſſe pro *Rugante*, ut apud Plautum *Rugus pallium*.]

¶ RUSATUS. Vide *Roſatus* & *Bagus*.

1. RUSCA, Cortex Italis, præcipue pomorum. Scriptor vetus Vitæ S. Lupicini Abbat. Jurenſis num. 2. *Si vero vis frigoris ſeſe ingeſſiſſet auſterior, babebat ad propriæ ſtaturæ menſuram in modum cunæ decorticatam ex arbore* Ruſcam, *atque utrique capiti ex eodem cortice aſſuta claſoria: Hac patula ad prunas ſecrete diuque toſta, aut ſibi participato aliquanti ſper tepore, quievit, aut calefactum illico ſub aſcella, in oratoriam jacetus intruxit.* [Chronicon Modoetienſe apud Murator. tom. 12. col. 1147. *Deo dante, & meritis S. Iobannis adjuvantibus, faciam cito, quod illa terra fiet arbor cooperta de bona Ruſca, ferens fructum.* Statuta Civitatis Aſtæ de intratis portarum: *Raſca ſolvat pro quolibet modio lib. 3.* Intelligo pulverem quernei corticis ad inficienda coria, noſtris *Tan*, ut & in Conſilio Maſſilienſi ann. 1328. MS. *Raſca è Maſſilia & ejus diſtrictu non extrabatur.* Armorici corticem vocant Rusk, & Cambro-Britanni *Riſg*. Vide *Ruſcatium* & *Rubia*.]

2. RUSCA, Alia ſignificatione. Synodus Exonienſis an. 1287. *Et quia decimæ debeatur de ... berbis bortorum, apibus, jumentis, pannagiis, ſilvis cæduis, Ruſcis, fæno, berba, &c.* Noſtri *Ruſche* vocant alvearia, apiarium, qua notione *Ruſca* ſumi videtur in hac Synodo, ut

RUSCHA, in Monaſtico Anglic. to. 2. pag. 986. *Decimam de agnis, de caſeis & velleribus, de porcellis, & de pannagio, & de vitulis, & de* Ruſchis, *& de faldravis, &c.* Habetur in Charta alia, quam profert Spelmannus.

☞ Apium cubile voce *Ruſca* revera intelligendum eſſe, confirmant Charta an. circiter 1080. è Tabulario S. Albini Andegav. *De tabula aut è raello ceræ, unum obolum. De Ruſca, unum obolum.* Alia ex eodem Tabulario: *Savaricum prtalanum diſtrinxerunt pedagiarii Ebardus & Calvinus propter* Ruſcam *de apibus, quum portabat ad Salvam-murum.* Chartularium Kemperleg. *In loco Tbudei menſura mellis, quam vulgo Ruſcam vocant.* Vide Thomam *Blount* in Nomolexico Anglicano, & ſupra vocem *Heſtba*, ubi *Ruſca butyri* memoratur pro certa butyri quantitate ſeu maſſa *ruſcam* apium fortean referente.

RUSCARIA. Vide Edwardum Cokum ad Littletonem ſect. 1. p. 5.

¶ RUSCARE, Italis, Abradere, auferre, hic exſtirpare, diruere. Petrus Azarius de Bello Canapiciano, apud Muratorium tom. 16. col. 433. *Poſt autem prædicta deteſtanda prædicti de Valpergu cum univerſis peditibus partis Gibellinæ ſimul junctis, Ruſcando arbores infinitas, ſicut nuces & caſtaneas, quæ ibi erant in infinita quantitate & taleando vineas, fecerunt vaſta, &c.*

¶ RUSCARIA. Vide in *Ruſca* 2.

¶ RUSCATIUM, Pulvis corticis quernei, quo inficiuntur coria, Gall. *Tan.* Statuta Saluciarum collat. 3. ca. 92. *Et idem bannum ſolvant calligarii ſeu alii ponentes Ruſcatiam uffaiti in viis publicis dictæ civitatis Saluciarum.* Vide *Ruſca* 1.

¶ RUSCHA, Alveare, *Rucbe*. Vide *Raſca* 2.

¶ RUSCHUM, Aleæ jactus. Telomonius apud Leibnitium to. 2. Scriptorum Prunſvic. pag. 91. *Quam cito itaque luſor Ruſchum æqualo, quod eſt, quando omnes tres decii æqualem oculorum numerum repertant, ex fortuna projecerit, mox rem capitam lucrabitur.*

¶ RUSCINIUS, Μυλακρ۞, in Gloſſis Latino-Græcis & Græco-Latinis.

¶ RUSCO, Κοίαγρ۞, κόρκυρ۞, *Ruſco, raporaſco*, κοίαγρ۞, κόρκυρ۞, in Gloſſis Latin. Græc. Aliæ Gr. Lat. Κοίαγρ۞ *Ruſco, ruppo, raporaſco.* Et alibi: Κόρκυρ۞, *Ruſco, ruppo, raporaſco.* An ſcriptum fuit *Rupex, Ruſco*, Ἀγροῖκ۞, χυρός, ἄγρι۞, ut ſignificetur homo ruſticus, iners, ferus & incultus, inquit Martinius, qui & aliud divinat in has voces perobſcuras, ut videre potes in ejus Lexico. Vide *Raſcus*.

¶ RUSCOSUS, Ruſco plenus. Vide *Ruſculum*.

RUSCUBARDUM. Charta Joannis Archiepiſcopi Cantuarienſis: *Et ſpecialiter decimas arundinis, Ruſcubardi, & ſilvæ cæduæ quandocumque excisæ intra fines & limites ſeu decimationes Capellæ de Northborne, &c.* [*Rusb* Anglis eſt Juncus.]

¶ RUSCULUM, *Parvum rus*, Johanni de Janua. Gellii eſt. Vide *Ruriculum*. Habet idem de Janua: *Ruſcus, à Rus, Quoddam ſpinoſum genus fruticis, unde bic Raſculus: & hinc Ruſcum vel Ruſculum dicitur, quod colligitur vel congregatur immundum in terra, vel ad dumum* (*dundam*, ut in alio Vocabulario) *pallis vel igni. Vel dicitur à Rus; inde Ruſcoſus, ſpinoſus, immundus, ruſco plenus.* Nota ſunt Latinis *Raſcus* vel *Ruſcum* pro Myrto ſilveſtri.

¶ RUSCUM, Quodvis immundum, ut videtur, è *ruſco* ſimilibuſve fruticibus collectum. Statuta Mutinæ fol. 52. capit. 36. in Additionibus: *Probibemus etiam, quod aliquis poſſit projicere immunditias, Ruſcam, vel aliquod terrenum in dicto canali.* Vide ſupra *Ruſculum*.

¶ RUSCUS, *Sordidus*, apud Papiam & in antiquo Lexico, quod laudat Martinius in hac voce. Suſpicatur hic Lexicographus *Ruſco*, de quo paulo ante dictum eſt, pro inerte, fero & inculto ſumtum ex *Ruſcus* dici potuiſſe, ſive hoc deduxerit à *Ruſcus*, Myrtus ſilveſtris, quæ planta eſt ſpinoſa, aſpera & rudis, ſive à *Ras*, quod incultum eſt.

RUSELLUS, apud Spelmannum ex Willelmo Armorico l. 1. Philippidos p. 108.

Arbitrio Comitiſſa ſuo panire Ruſellum.

Ubi fruſtra quærit, quid ſit *Ruſellus*, cum codex à Duchesnio editus habeat *Miſellum*.

¶ RUSEUS. Vide ſupra in *Rubricus*.

¶ RUSINA, Dea ruris. Vide *Rurina*.

¶ RUSMA, Metallicum pſilothorum Turcis maxime uſitatum: de quo plura Martinius in hac voce, ex Bellonio l. 3. Obſervat. c. 33. Incertum eſt etymon.

¶ RUSPARE. Vide mox in *Ruſpaticum*.

RUSPATICUM. Bulla Honorii III. PP. an. 1217. apud Ugbellum tom. 1. p. 1. pag. 298. in Alban. Epiſcop. *Tam in Comitatu, caſtellania & moneta, quam fidelitatibus hominum futuris, bannis, placitis, plateatico, guerra, pace, boſte, cavalcada, glandatico, berbatico, Ruſpatico, pratis, vineis, nemoribus, &c.* *Ruſpare* pro *Ruſtare*, quod eſt rubos & ſentes, ſeu ruſta vellere, dixit Tertullianus lib. de Pallio c. 2. *Itaque cogitans omnia ſibi domum, intelligens alibi ſtipantem copiam, alibi deſerentem, runcare atque Raſpare conſulant.* [Pro *Ruſpare* quidam legunt *Ruſtare*: quod vide infra.] Gloſſæ Iſidori: *Ruſpantur, perquirunt anxie.* [Hac notione *Raſpari* dixerunt Accius apud Nonium & alius Poeta apud Feſtum. V. *Ruſpare*.]

¶ RUSPIDUS, Impolitus minimeque lævigatus. Vide locum in *Limpidare*.

¶ RUSPINARE, Manibus fricare, terere. Gloſſæ Lat. Græc. & Græc. Lat. *Ruſpinat*, χειροτριβεῖ.

¶ RUS-

¶ RUSPUS, Ruber, Ital. *Roſſo*, Gall. Rouge, ſi bene conjecto. Modus exigendi gabellam ponderis ad calcem Statutorum Saonæ: *Pro quibuſcumque generibus ſpecierum, ſeu aromatum & drogariarum, videlicet zuccarorum ... maſticis, grana pulveris, grana cremexilis, verdeti, brazilis, ſinapis, argenti vivi, olei linoſe; gumma biancha & Ruſpe, à civibus Saonæ ſoldum unum & denarios novem, à forenſibus vero ſolidos & denarios tres pro centenario.*

¶ RUSQUEJARE, *Ruſcam* ſeu corticem de arbore detrahere, decorticare. Sententia arbitralis inter dominos & incolas Calliani an. 1497. *Sunt in poſſeſſione antiquiſſima .. de eodem territorio diſponere & ordinare, tam in dando quibuſcumque exteris, quibus voluerint, terram gaſtam pro eyſſartejando, fuſtejando, Ruſquejando, &c.* Et infra: *Neque etiam dicti domini licentiam dare valeant ac poſſint aliquibus exteris in dictis Mauris legneirandi, fuſtejandi, eyſſartandi, nertegeandi, Ruſquejandi ac pegas faciendi.* Rurſum occurrit infra. Vide *Ruſca* 1.

¶ RUSQUETUM, Idem forte quod *Ruſculum*, Parvum rus, vel locus *ruſcis* ſeu myrtis plenus. Chartularium S. Vandregeſili to. 1. pag. 681. *Quinque virgas in campo de Angulo ... in Ruſqueto Guilleberti Rouſſel dimidiam virgam, in Ruſqueto Roberti Benart, &c.* Hæc vox etiam duci poſſet à *Ruſca*, Gall. *Ruche*, Apium alvus, & ſi vera eſſet hæc origo, *Ruſquetum* idem eſſet quod Alvearium; ſed hæc notio non videtur convenire loco citato.

¶ RUSSATUS, Ruber. coccineus. Iſidorus l. 19. Orig. cap. 22. *Ruſſata* (veſtis) *quam Græci Phœniceam vocant, nos Coccineam, reperta eſt à Lacedæmoniis ad celandum coloris ſimilitudine ſanguinem, quoties quis in acie vulneraretur,* (ne) *contemplanti adverſario animus augeſceret. Hac ſub Conſulibus Romani uſi ſunt milites, unde etiam Ruſſati vocabantur. Solebat enim* (f. *etiam*) *pridie, quam dimicandum eſſet, ante principia poni, quaſi admonitio & indicium futuræ pugnæ.* Hunc militarem habitum reſpexit Tertullianus de Corona ca. 1. ubi de Chriſtiano milite ſcripſit: *Sanguine ſuo Ruſſatus, ſpe calceatus.* Quod autem adnotatur ab Iſidoro *Ruſſatam* expandi ſolitam fuiſſe ante pugnam, ab aliis ſimile de vexillo ſæpe memoratur. Cæſar lib. 2. de Bello Gallico: *Ceſari omnia uno tempore erant agenda; vexillum proponendum, quod erat inſigne, cum ad arma concurri oportebat.* Hirtius de Bello Alexandrino: *Vexillo ſublato, quo pugnandi dabat ſignum, idem ut facerent, ſignificabat.* Ammianus lib. 20. *Matutina lucis exordio, ſigno per flammeum erecto vexillum, circumvaditur civitas.* Et l. 26. *Cum undique ad arma conclamaretur, imperio Principis & Ductorum ſtetit rogibilis miles vexillum opperiens extollendum, quod erat ſubeundæ indicium pugnæ.*

RUSSETUM, Pannus vilior, ruſei ſeu ruſei coloris, quem noſtri *Roux*, Angli *Ruſſet* dicunt. Statuta Hoſpitalis Sanct. Joannis de Notingham in Anglia: *Regularem gerant habitum, ſcilicet de Ruſſeto, & de nigra panno.* Monaſticum Anglicanum to. 2. pag. 419. *Sex ulnæ de Ruſſeto, & decem virgæ de linea tela.* Matth. Paris. an. 1251. *Cumque annulo ſponſali veſtem accepit de Ruſſeto, quibus in teſtimonium perpetui cælibatus uteretur.* Henricus de Knygton: *Principio pſeudolollardi prima introductione hujus ſectæ acſandæ veſtibus de Ruſſeto utebantur.* [Teſtamentum Johannis de *Nevill* an. 1386. apud Thomam *Madox* Formul. Anglic. pagin. 429. *Et volo, quod dicti 24. torchii teneantur per 24. pauperes indutos togis de Ruſſeta; & volo, quod ciſta corporis mei cooperiatur cum panno laneo de Ruſſeto & una cruce rubea.* Hinc emendanda Charta Henrici Ragis Angl. an. 1155. apud D. *Bruſſel* tom. 2. Feudorum uſu pagin. 5. ad calcem, ubi legitur: *Una latitudo pannorum tinctorum & Ruiſſetorum, &c.* Legendum eſt *Ruſſetorum*, ut ſupra habetur in *Haubergettus*.]

¶ RUSSIUM. Vide *Reſſium*.

RUSSOLEMBUS, Muliebre veſtimentum. Miracula S. Servatii Epiſcopi Trajectenſ. tom. 3. Maii pagin. 220. [*Uxor autem ejuſdem Ducis ſericum quoddam permirandæ pretioſitatis de Sancti ærario, cum curioſa theſaurum templi contemplaretur, tulit; muliebrique levitate Ruſſolembum ad ſui corporis modum ſibi fieri juſſit.*]

¶ RUSTARE, Rubos & ſentes evellere, cædere. Tertullianus Apolog. ca. 4. *Securibus Ruſtatis & caeditis.* Quidam legunt *Truncatis*. Sed *Ruſtare* dici potuit à *Ruſtum*, Rubi genus apud Feſtum, niſi tamen & hic legendum ſit *Ruſcum*. Vide *Ruſpare*.

¶ RUSTICA. Statuta criminalia Saonæ cap. 32. *De aſſaſſinis & eorum receptatoribus puniendis: Condemnentur duplicatis pœnis conſtitutis per Statutum, ſub Ruſtica de vulneribus & percuſſionibus.* Procul dubio legendum eſt *Rubrica*. Vide in hac voce.

¶ RUSTICALITER, Ruſtice, Gall. *Ruſtiquement*. Hiſt. Monaſterii S. Laurentii Leod. apud Martenium tom. 4. Ampliſſ. Collect. col. 1130. *Reſpondit, ſe non curare, ſatis Ruſticaliter.*

¶ RUSTICARIUS, [illegible], in Gloſſis Latin. Græc. & Gr. Lat. Agricola. *Ruſticariæ falces*, apud Varronem de Re ruſtica l. 1. c. 22.

¶ RUSTICE, *Ruſtica lingua*, ſeu vulgari idiomate, non Latino. Charta ann. 1028. è Chartulario Gemetic. pag. 1. *Eſt igitur michi quædam ſilva ſupra Sequanæ fluvium, quæ Ruſtice Brontuub vocatur.* Charta Donationis ſeu reſtitutionis factæ Abbati Montiſmajoris à Godefrido Comite Provinciæ ante medium ſæcul. 11. apud *Ruffy* in Diſſertat. de Origine Comitum Provinc. pag. 29. *Denique in villa, quam Ruſtica lingua nominat Portuſum, &c.* De *Ruſtica* ſeu vulgari lingua, ejuſque à Latina diſtinctione ſatis dixit Cangius in Præfatione ad hoc Gloſſarium n. 13.

RUSTICI, Coloni, glebæ adſcriptitii, qui proinde in commercio erant. Will. Brito in Vocab. MS. *Ruſticus dicitur operarius, qui rus vel terram operatur.* Ebrardus in Græciſmo:

Ruſticus à rure, quoniam rus eſt ſibi curæ:
Villicus à villa, quia res diſponit in illa:
Dicitur Agreſtis ab agro, ſit littera teſtis.

Charta Guillelmi II. Regis Angliæ apud Ordericum Vital. lib. 5. p. 602. *Dedit & 16. Ruſticos ad ipſas decimas cuſtodiendas, atque novem Eccleſias.* Charta Sancii Laſcurrenſis Epiſc. circa ann. 1101. *Dedit eis Eccleſiam de ſancta Confeſſa ex integro, pro qua unum Ruſticum apud Ilbo donavit Abbati de S. Juliano.* Conſuetudines Clarendoniæ c. 16. *Filii Ruſticorum non debent ordinari abſque conſenſu domini, de cujus terra nati dignoſcuntur.* Charta S. Joannis Pinnatenſis an. 1077. apud Marcam lib. 4. Hiſtor. Benearn. c. 19. *Concedo ... unum Ruſticum, nomine Lupo Garſias in villa, quæ vocatur Iſnici, cum uxore & filiis, & omni alodio ſuo ut perpetuo jure, ipſe & omnis generatio ejus Eccleſiæ S. Joannis ... deſerviant.* Adde Gregorium M lib. 1. Epiſtol. 42. tom. 13. Spicilegii Acheriani pagin. 286. Rocchum Pirrum tom. 1. Notitiæ Eccleſ. Sicil. pagin. 103. Somnerum ad Scriptores Hiſtoriæ Anglicanæ [& Kennettum in Gloſſario ad calcam Antiquitat. Ambroſden &c.]

RUSTICA FAMILIA, Eadem notione apud Anaſtaſium Bibl. in Paſchali PP. pag. 152. *Quæque ab ipſo pia devotione ad augmentum jam dicti Monaſterii adjuncta ſunt ſive agris, vel vineis, etiam domibus, nec non*

Ruſti-

Digitized by Google

Ruſtica familia, ſuæ auctoritatis pagina ... confirmavit. Supra: *Cum fundis & caſalibus, atque maſſis, ſeu etiam colonis, ſive domibus, nec non familiis, &c.*

¶ RUSTICUM, Quævis poſſeſſio campeſtris, ruſtica. Notitia rerum Monaſterii Gellon MS. *Lupus presbyter & frater ejus Gevardus ad S. Salvatoris Eccleſiam ... quartam partem de manſo ... tam inquiſitum quam ad inquirendum, tam diviſum quam ad dividendum, tam Ruſtica quam ſuburbana, concedunt ann. 28. regnante Lotario Rege.* Alia Charta Gellon. ann. 1074. *Tam quiſitum quam ad inquirendum, tam diviſum quam ad dividendum, tam & Ruſticum quam & ſuburbanum, &c.* Eadem, ni fallor, notione Charta ann. 1103. in Probst Hiſtor. Occitan. tom. 2 col. 360. *Donatores ſumus ... monaſterio Cannenſi ... in caſis vel caſalibus, in Ruſticis, in agris, &c.* Poſſet hic *Ruſticis* dici à ſuperiori voce *Ruſtici*, tumque ſervi glebæ forent intelligendi.

¶ RUSTIS, Idem, ut videtur viris doctis, qui *Ruſticus*. Servus glebæ. In Vita S. Tygris Virg. to. 5. Junii p. 75. *Rex Guntramnus dicitur conceſſiſſe S. Johanni de Mauriana vallem Cottianam in gyrum Murianæ ſtructam, & Ruſtes & fiscum, quæ muris & tectis Eccleſiæ miniſtrarent.*

¶ RUSTRUM, Ῥύγχος, in Gloſſis Latin. Græc. Aliæ Græco-Lat. Ῥύγχος, *Roſtrum*, Ῥύγχος, *Rictus*, *Ruſtrum*, *Roſter*.

¶ RUSUM, pro *Rurſum*, à veteribus dictum fuiſſe, docet Scaliger ad Catullum p. 58.

¶ RUSUS, Ἄτρακτος, in Gloſſis Lat. Græc. Aliæ Gr. Lat. Ἄτρακτος, *Fuſum*, *Fuſus*, *Ruſus*. Puto mendoſe ſcriptum fuiſſe *Ruſus* pro *Fuſus*

1. RUTA, Platea. *Ruta mercatoria*, in veteri Charta apud Paradinum lib. 2. Hiſtoriæ Lugdun. c. 104. Vide *Ruga*. [Eadem notione Charta ann. 1267. ex Archivo Monaſterii de Bono-nuncio Rotomag. *De maſura ſua ſita inter maſagium Emeline dicte Renier ex una parte, & Rutam domini Petri dicti Mortaigne ex altera, adbutantem ad magnum vicum, &c.* In alia ann. 1276. ex eodem Archivo legitur, *adbuttantem ad Ruttam*. Vide *Rua*.]

☞ Haud ſatis ſcio qua notione Statuta Vercell. fol. 146. recto: *Item domini Ubertus Lanfrancbus & Bartholinus fratres de Pectenatis debent Communi Vercellarum annuatim ſolidos viginti Pap. pro una Ruta balbacane, quæ eſt poſt domos illorum de Pectenatis.*

2. RUTA. Rythmi veteres de fundatione Abbatiæ Pratenſis in Flandria, apud Buzelinum:

Juxta villam, quam prædico, Virgini deſervierunt,
Quæ protulit Salvatorem, virgo tamen incorrupta:
Quæ cælitus dat ſplendorem, magis quam oculis Ruta.

Vim vocis non percipio, niſi legendum ſit *Vuta*, i. viſa, ex Gallico *Veue*.

4. RUTA, Prædonum cohors. Vide *Rumpere*.

¶ RUTARE. Anonymus Salernitanus in Chronico cap. 78. *Princeps Siconulfus omnes anticipat, eumque (aprum) ſatis ictu percuſſit, atque in terram videlicet protinus mortuum Rutavit.* An pro *Urtavit* Italica & Gallica voce, inquit Cl. Muratorius tom. 2. part. 2. col. 231. Retineri poſſe *Rutavit* ſuadent Gloſſæ Latin. Græc. in quibus *Ruo* exponitur Καταβάλλω, Dejicio, proſterno: quæ notio belle convenit loco citato. Sic etiam Græco-Latinæ: Καταβάλλω, *Deicio*, *Ruta*, *as*, *Proſterno*, *Sterno*.

RUTARII, Prædones, milites. Vide *Rumpere*.

RUTEFOLIUM. Joan. Sariſberienſis Epiſt. 196. *Neque hoc ille impediet veſter Collega Batonienſis, qui utinam ſubmergatur in termis* (thermis) *quibus dignus eſt, quas meruit, ut conjiciatur in Rutefolium, cujus Pectonus* (an Pictonus?) *in pœnam delinquentium meminit, aut ſepeliatur in Salinario Heduorum.*

¶ RUTELING. Chronicon Magdeb. apud Haltauſium in Calendario German. p. 83. *Quo facta invocatus eſt, cultellum evaginatum, qui Ruteling dicitur, ſub tagn habere.* Vide *Rutellus*.

¶ RUTELLIUS, *Fornicator*, Johanni de Janua.

RUTELLUS, Teli genus, rutabulum. Hiſtoria Auſtralis an. 1596. *In lecto ſuo ſagittatus, poſtea gladiis & Rutellis confoſſus, demum capite truncatus, ... vitam finivit.* [Vide *Ruteling*.]

RUTERI. Vide in *Ritteri*.

¶ RUTHARII, RUTHERI, Prædones. Vide ſupra *Rumpere*.

¶ RUTHRUM, *Spina peregrina*, apud Joſephum Laurentium in Amalthea.

¶ RUTICA, Κάμαξ. in Gloſſis Lat. Græc. Aliæ Gr. Lat. Κάμαξ, *Rutica*, *pertica*, *fudes*, *longurius*, *fuſcina*. Legendum eſt ut in MS. Sangerman. Κάμαξ, *Ruſtica pertica*.

¶ RUTICILIA, Ἀκροθίνια, in Gloſſis Lat. Græc. Aliæ Græc. Latin. Ἀκροθίνια, *Ruticilia*, *Proſcle*, pro *Proſiciæ*, ut apud Feſtum, ad quem Scaliger conſulendus eſt.

¶ 1. RUTTA, Platea, Gall. *Rue*. Vide *Ruta* 1.

¶ 2. RUTTA, Cohors prædonum vel militum; *Rutuarii*, Milites vel prædones. Vide *Rumpere*.

¶ RUTUBARI, mendoſe. Vide *Ructuari*.

¶ RUVARDUS, Defenſor, patronus, vel idem qui ſupra *Rebbardus*. Amelgardus lib. 2. de Geſtis Ludovici XI. Regis Franc. cap. 31. apud Marteo. tom. 4. Ampliſſ. Collect. col. 815. *Trajectenſes .... ſuæ ſpei omne ſtabilimentum in Rege Francorum primum ... repoſuerant, deinde in Duce Clevenſi, cujus fratrem Engelbertum in ſuum Defenſorem ſeu Ruvardum aſciverant, ſedere facto cum eodem Duce, quod eis auxilio foret aſſuturus.*

¶ RUVINARE, Gall. *Ruiner*. Vide *Ruinare*.

¶ RUVOR, Species arboris, eadem quæ ſupra *Rover*, Robur, Gall. *Rouvre*. Statuta Montis regalis pag. 559. *Qualibet perſona de civitate Montis-reg. & poſſe, poſſit plantare & allevare ſuper ſuam poſſeſſionem, tam intus villam quam extra, arborem pirus, nucis, pomorum, caſtanearum, Ruvoris, cerri & cujuſcumque generis ... Et qui inciderit ad pedem ſeu cauzegnum aliquam arborem caſtanearum alicujus hominis ſpecialis, ſolvat bannum ſolidos viginti; & idem intelligatur de Ruvore, quercu, cerro, nuce, pomo, piru, &c.*

¶ RUXFURLONGA, Modus agri vel campi, de quo vide in *Furlongus*.

¶ RUZIA, Pulvis, ut puto, quernei corticis ad inficiendum corium. Statuta Datiaria Riperiæ fol. 4. recto: *De qualibet ſoma Ruziæ penſium duodecim, ſoldi tres.* Vide *Roſeum*, *Rucbia* & *Ruſca* 1.

RYTHMICI VERSUS. Marius Victorinus lib. 1. Artis Grammaticæ: *Rythmus eſt pedum temporumque junctura velox, diviſa in arſi vel theſi, vel tempus, quo ſyllabas metimur .. Differt autem Rythmus à metro, quod metrum in verbis, Rythmus in modulatione ac motu corporis ſit, &c.* Iſidorus libr. 1. capit. 38. *Rythmus* verſus *qui non eſt certo fine moderatus, ſed tamen rationabiliter ordinatus pedibus currit.* Statuta Ordinis Præmonſtratenſis diſtinctione 3. cap 6. *Quicumque etiam Rythmis vel verſibus, aut libello famoſo projecto per compita, patres ſuos aut fratres infamaverit de aliquo crimine, &c.*

At rythmicos verſus vocarunt Scriptores ævi inferioris, quos alii Leoninos, ſeu ὁμοιοτέλευτα. Alvarus in Vita S Eulogii n. 3. *Epiſtolatim in invicem egimus, & Rythmicis verſibus non laudibus mulcebamus.* Epiſt. 4.

Epiſt 4. inter eas, quæ S. Bonifacio Moguntino adſcribuntur: *Obſecro, ut mihi Aldhelmi Epiſcopi aliquu opuſculu, ſeu proſarum, ſeu metrorum, aut Rythmicorum mittere digneris*. Idem Liber Epiſtolarum S. Bonifacii Epiſt.65. *Tertium quoque* (carminis genus) *non pedum menſura elucubratum, ſed octonis ſyllabis in quolibet verſu compoſitis, una eademque litteru comparibus linearum tramitibus aptatu curſim calamo perarante caraxatum tibi ... dicavi*. Adde Epiſt. 68. Vita S. Theofredi n.10. *Micrologum audens de mundi lapſu ſenario, determinat cum ſermone Rythmico*. Ordericus Vitalis l.10. *Miſerias captivitatis ſuæ ut erat jucundus & lepidus, .. multotiens retulit Rythmicis verſibus cum facetis modulationibus*. Vide *Leonini verſus*, & *Politici verſus*, Salmaſium ad Hiſtor. Auguſt. pag. 351. & Voſſium de Poematum cantu & viribus Rythmi, editum Oxonii ann. 1673.

¶ RYTHMUS. Monachus S. Audoeni Rotomag. in Hiſtoria Johannis Abrinc. ad calcem Geſtorum Archiepiſcop. Rotom. *Finitis itaque* Kyrie eleyſon *cum duobus Rythmis, exacto* Gloria in excelſis, *quod inceptum ab Abbate Ricardo Sigienſi* (Sagienſi) *chorus celeberrime fuerat executus cum laudibus*. Verſiculos intelligo vocibus *Kyrie eleyſon* interſertos, de quibus jam dictum eſt in *Farſa* 2. *Tropos* intelligit Johannes Prevotius in notis ad Johannem Abrincenſem pagina 146. Quid autem ſint *Tropi* in cantu, dicitur ſuo loco.

FINIS TOMI QUINTI.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google